BIBLIOTECA NAZIONALE DI TORINO
L. IV. 2.

Digitized by Google

L. IV. 9.

Digitized by Google

JUS CANONICUM

NOVA METHODO EXPLICATUM,

OMNIBUS CAPITULIS TITULORUM
PROMISCUE, ET CONFUSE POSITIS, IN ORDINEM DOCTRINÆ DIGESTIS.

Reſpondens Libro tertio Decretalium,

IN QUO DE OBLIGATIONIBUS, BENEFICIIS,
ALIISQUE JURIBUS CLERICORUM SÆCULARIUM, ET REGULARIUM AGITUR : ATQUE EA, QUÆ AD CONTRACTUS, ULTIMAS VOLUNTATES, ALIASQUE MATERIAS JURI CANONICO, ET CIVILI COMMUNES, PERTINENT, SECUNDUM UTRUMQUE JUS, PLENE, ET THEORICE PROPONUNTUR, ET EXPONUNTUR.

ADDITUS EST, PRÆTER SYNOPTICUM ET METHODICUM,
ALIUS INDEX ALPHABETICUS A PLURIBUS DESIDERATUS.

A U C T O R E

R. P. ERNRICO PIRHING

SOCIETATIS JESU THEOLOGO, SS. CANONUM
IN ALMA, CATHOLICA, ET EPISCOPALI UNIVERSITATE
DILINGANA PROFESSORE EMERITO.

T O M U S T E R T I U S.

EDITIO NOVISSIMA.

V E N E T I I S,
MDCCLIX.

Ex Thipographia Remondiniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EMINENTISSIMO ET REVERENDISSIMO
PRINCIPI S. R. E. CARDINALI
NIDHARDO, SERENISSIMI
REGIS HISPANIARUM
CONSILIARIO INTIMO,
NEC NON
APUD SANCTAM SEDEM
ORATORI CATHOLICO
PRINCIPI SUO CLEMENTISSIMO.

N*Atalis ſoli dulcedo non tantum homines, ſed meos quoque Canones trahit*, Reverendiſſime & Eminentiſſime Princeps. *Romæ nati ſunt ſanctiſſimis Parentibus, ſummis Pontificibus: Romam anhelant. Non diſtuliſſem juſtiſſima deſideria, ſi occurriſſet Patronus, cui diutinos peregrinos commendarem. In mentem quidem primo venerat* Eminentia Tua*; nec enim ſolus vacuus eram a luce gloriæ Tuæ, Mundum implentis: ſed verecundia cum ſtudio Te colendi luctabatur. Invitabat communis Patria, & veteris vitæ ratio: repellebat timor, ne forſan ignotus obturbarem. Tandem ipſe Liber litem diremit, tot titulos audendi ſuggerens, quot ipſe continebat, nempe* Tertius Decretalium, *quinquagenis non pauciores. Ut omitterem cæteros, Primus effecit, quia ſolus videbatur ſuffecturus. Is, qui* Vitam & Honeſtatem Clericorum *depingens, imago Tuarum Eminentiſſimarum Virtutum eſt, ſed rudis; Neque enim Gregorii, Innocentii, & Honorii, qui ibi fingunt mores ſuorum præſcribere auſi ſunt eam ſapientiæ menſuram, Prudentiæ cautelam, Modeſtiæ decentiam, Vitæ accuratiſſimam integritatem, erga omnes ſuaviſſimam Humanitatem, cum Majeſtate junctam, atque in Deum ſummam pietatem, quas in Te Roma cum admiratione prædicat, & Germania de te Glorioſa, cum plauſu, audit. Et merito minus exigebant illi, quia plebem attonſorum informabant. Tua* Vita *Hierarchas docet* Honeſtatem, *tanto cum exceſſu, quanto* Galeri *oſtrum ſuperat* Lintei *nives. Iſte Muriceus tantorum decorum ſuccus in Te jam olim notatus, Eminentiam Tuam prodidit, ut quamvis Religioſæ demiſſionis, (& quidem illius, quæ ſplendidos Titulos maxime fugit) Teſta Te involveres ad latendum, nihilominus, velut pretioſum Conchylium, una cum latebra, rapereris ad Purpuram exornandam.*

Liceat apertius loqui, & veram cauſam dare propoſiti mei, Eminentiſſime Princeps. *Primus es, quem Germana Societas Jeſu Cardinalitiæ Familiæ peperit, ſalva Matris integritate. Hinc ego ejuſdem alumnus minimus* Eminentiæ Tuæ *per hunc meum qualemcunque Legatum humillime gratulor, non quia Cardinalis es (ignoſce Theutonico Candori, & ſenſui Loiolæo) ſed quia talis, & ſic creatus, natuſque es, illæſis Matris viſceribus, id eſt, nulla legum ruptura, & nonniſi Summi Capitis authoritate, & peccati intentati minis, ad altiſſimum culmen perpulſus. Vive itaque ſecurus in apice, ad quem cautiſſime aſcendiſti. Meumque hunc librum clementiſſima manu ita accipe, ut ſi Tuo Sapientiſſimo judicio dignus fuerit viſus, per ipſum velut publicum inſtrumentum Romanæ Sanctiſſimæ Sedi, ac Tuo Eminentiſſimo Patrum Purpuratorum Collegio teſtatum facias, Germanos Pontificiarum Conſtitutionum Sanctitatem, eo, quo decet, id eſt, ſummo loco habere, atque inter illos Dilingam noſtram pro viribus conari, ut meliore luce reparet, quod olim* Wittenberga *infami flamma in eaſdem peccavit. Illuc vero vel maxime conniti (& niſi me fallo, feliciter) ut contrafrendenti licet hæreſi extorqueat confeſſionem, ex tanto Papalium Sanctionum toti populo Chriſtiano propoſitarum Oceano, ne unam quidem guttam eſſe, quæ erroris convinci poſſit: ingenti argumento, Apoſtolicum Oraculum adeo veri, & ſinceri eſſe ſecurum, ut non tantum, cum credenda pro-*

ponit, errare non poſſit, ſed etiam cum ſequenda, fugiendaque ſancit, nequeat balucinari. Qua certitudine legat Purpuratos Senatores, jam non attinet dicere, in Tua Eminentia *erratum non fuiſſe, ſperatiſſimus eventus docet, & ſecundiſſima Mundi gratulantis fama. Hanc, contra alias conſuetæ inconſtantiæ ſuæ genium, Tibi eſſe conſtantiſſimam, & quod Religioſiſſimo animo Tuo multo antiquius eſt, Cœlum Tibi manere faventiſſimum, ut obſtrictiſſime, ita enixiſſime precor, cum mei, Collegii Dilingani, & Totius Noſtri Ordinis demiſſiſſima, commendatione. Dilingæ ipſo die feſto S. Patriarcbæ Noſtri Ignatii. Anno* 1676.

EMINENTIÆ TUÆ.

Servus Obſtrictiſſimus
ERNRICUS PIRHING SOC. JESU,

INDEX ALPHABETICUS
TITULORUM
LIBRI TERTII DECRETALIUM,

	Titulus	*Pagina & Ind. Synopt.*		
De Baptiſmo, & ejus effectu.	XLII.	363.	&	438.
Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.	XXXVII.	318.	&	432.
Celebratione Miſſarum, & Sacramento, Euchariſtiæ, & divinis officiis,	XLI.	361.	&	438.
Cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus.	XXXIX.	342.	&	435.
Clericis Conjugatis.	III.	9.	&	395.
Clericis non reſidentibus in Eccleſia, vel Præbenda.	IV.	13.	&	395.
Clerico ægrotante, vel debilitato.	VI.	90.	&	403.
Cohabitatione Clericorum, & mulierum.	II.	5.	&	394.
Commodato.	XV.	124.	&	407.
Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.	VIII.	96.	&	404.
Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.	XL.	357.	&	437.
Converſione Conjugatorum.	XXXII.	288.	&	428.
Converſione Infidelium.	XXXIII.	298.	&	429.
Cuſtodia Eucariſtiæ, Chriſmatis & aliorum Sacramentorum.	XLIV.	365.	&	438.
Decimis, Primitiis, & oblationibus.	XXX.	230.	&	420.
Depoſito.	XVI.	136.	&	408.
Donationibus.	XXIV.	178.	&	413.
Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.	XLVIII.	369.	&	439.
Emptione, & Venditione.	XVII.	139.	&	408.
Fide Juſſoribus	XXII.	170.	&	412.
Feudis.	XX.	161.	&	411.
His, quæ fiunt a majore parte Capituli.	XI.	112.	&	405.
His, quæ fiunt a Prælatis, ſine Conſenſu Capituli.	X.	108.	&	405.
Immunitate Eccleſiarum (Cœmeterij, & rerum ad eas pertinentium.	XLIX.	372.	&	439.
Inſtitutionibus.	VII.	93.	&	403.
Jure Patronatus.	XXXVIII.	321.	&	432.
Locato & Conducto.	XVIII.	147.	&	409.
Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.	L.	386.	&	441.
Ne ſede vacante, aliquid innovetur.	IX.	106.	&	405.
Obſervatione Jejuniorum.	XLVI.	367.	&	439.
Parochiis, & alienis Parochianis.	XXIX.	227.	&	420.
Peculio Clericorum.	XXV.	186.	&	414.
Pignoribus, & aliis Cautionibus.	XXI.	165.	&	411.
Præbendis, & Dignitatibus.	V.	26.	&	397.
Precariis.	XIV.	131.	&	407.
Presbytero non baptizato.	XLIII.	365.	&	438.
Purificatione poſt Partum.	XLVII.	368.	&	439.
Rebus Eccleſiæ alienandis, vel non.	XIII.	118.	&	406.
Regularibus, & Tranſeuntibus ad Religionem.	XXXI.	255.	&	423.
Religioſis Domibus ut Epiſcopo ſint ſubjectæ.	XXXVI.	313.	&	431.
Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.	XLV.	366.	&	438.
Rerum permutatione.	XIX.	155.	&	410.
Sepulturis.	XXVIII.	217.	&	418.
Solutionibus.	XXIII.	173.	&	413.
Statu Monachorum & Canonicorum Regular.	XXXV.	305.	&	430.
Succeſſionibus ab inteſtato.	XXVII.	212.	&	418.
Teſtamentis, & ultimis voluntatibus.	XXVI.	190.	&	415.
Vita, & Honeſtate Clericorum.	I.	1.	&	394.
Voto, & Voti redemptione.	XXXIV.	299.	&	429.
Ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur.	XII.	114.	&	405.

LIBER

L I B E R I I I.
D E C R E T A L I U M.

Actum eſt Libro præcedente de Eccleſiaſticis Judiciis, eorumque proceſſu, & actis probatoriis, ſententia, appellatione &c. ſequitur nunc, ut agatur de rebus, ſeu cauſis, quæ in iiſdem judiciis tractari ſolent: & hæ vel civiles ſunt, vel criminales. Civiles vel concernunt perſonas Eccleſiaſticas, de quibus agitur in hoc libro III. videlicet de Clericis & Religioſis, eorumque juribus & obligationibus: vel concernunt perſonas laicas, de quibus agitur in libro IV. ideoque de ſponſalibus & matrimonio, quod laici ineunt, eique annexis: Denique in Libro V. de cauſis criminalibus ſeu criminibus, eorumque inquiſitione, accuſatione, & punitione in foro, ſeu Tribunali Eccleſiaſtico.

T I T U L U S I.

De vita & honeſtate Clericorum.

DUO ſunt genera Chriſtianorum, unum Clericorum, alterum Laicorum. *Can. Duo ſunt; 7. cauſ. 12. q. 1.* Clerici vocantur, vel quia de ſorte ſunt Domini, vel quia Dominus ipſe ſors, id eſt, pars Clericorum eſt, Κλῆρος enim græce, ſors latine, vel hæreditas dicitur. *c. 1. diſt. 21. c. Clericus; 5. cit. cauſ. & q.* Clerici ergo dicuntur, qui electi ſeu deputati ſunt ad ſervitium DEI, ſeu Eccleſiæ Chriſti, *cit. c. Clericus;* in quacunque ſint dignitate conſtituti, etiam Epiſcopi: quamvis in materia odioſa nomine Clericorum non comprehendantur Epiſcopi, aliique Clerici exiſtentes in dignitate, vel Canonici Eccleſiarum Cathedralium, propter eminentiam, quam habent ſupra alios Clericos inferiores, ut notat Abb. Panormitanus in proœmio hujus libri *n. 4.* Contra vero etſi populi, ſeu laicorum nomine non veniant Clerici; comprehenduntur tamen in materia favorabili, ut ſi privilegium conceſſum ſit populo, *Abb. in c. 5. n. 5. h. t.* Porro honeſtas Clericorum, de qua in hoc titulo agitur, in tribus præcipue conſiſtit. Primo, in vitæ, morumque probitate, & honeſta converſatione: Secundo, in honeſto ac decente veſtitu & habitu: Tertio, in officiorum & negotiorum ſtatui convenientium exercitio; de quibus ordine agemus. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis, & Extravagantibus communibus.

§. I.

Qualis vitæ probitas, & converſatio requiratur in Clericis?

I. Aſſertio 1. Clerici, præſertim in ſacris conſtituti, continenter & caſte vivere debent, prout ſtatutum habetur in Concilio Generali Lateranenſi ſub Innocentio III. quod re-
„ fertur in *c. Ut Clericorum 13. h. t.* ubi decernitur, omnes
„ Clerici, præſertim in ſacris Ordinibus conſtituti, conti-
„ nenter & caſte vivere ſtudeant, ut ab omni libidinis vi-
„ tio abſtinentes, maxime illo, propter quod venit ira DEI
„ in filios diffidentiæ, (ſcilicet crimine contra naturam,
„ ſeu ſodomiæ, *c. Clerici, 4. de exceſſibus Prælat. Gl. hic V.*
„ *Ira DEI,*) quatenus in conſpectu DEI, puro corde, ac
„ mundo corpore valeant miniſtrare. Quod, ſi Clerici in in-
„ continentia deprehenſi fuerint, ſecundum Canonicas ſan-
„ ctiones, juxta delicti gravitatem, puniendi ſunt, ne faci-
„ litas veniæ incentivum tribuat delinquenti: & ut, quos
„ DEI timor a malo non revocat, temporalis ſaltem pœna
„ a peccato cohibeat. Si quis vero, ob eam cauſam ab of-
„ ficio ſuſpenſus celebrare præſumpſerit, privandus eſt Ec-
„ cleſiaſticis Beneficiis, ac perpetuo deponendus, quia du-
„ plicis culpæ reus eſt. Prælati vero (hoc eſt, locorum Or-
„ dinarii, eorumque Vicarii & Viſitatores) qui Clericos
„ concubinarios incontinentes tolerant, & in ſuis iniqui-
„ tatibus perſeverare ſinunt: maxime vero, ſi ob pecuniam,
„ vel aliud temporale commodum, eos punire negligant, eiſ-
„ dem pœnis ſubjacere debent. Illi autem, qui ſecundum
„ Regionis, ſeu gentis ſuæ conſuetudinem, non abſtinent a
„ copula conjugali (ut ſunt Græci Sacerdotes, aliique in
„ ſacris Ordinibus conſtituti) ſi in carnis vitium lapſi fue-
„ rint, (adulterium committentes) gravius etiam, quam
„ alii, puniri debent, cum legitimo matrimonio uti poſſint.

II. Notandum I. Non tantum Clerici in ſacris Ordinibus, ſed etiam in minoribus conſtituti, tenentur ſervare continentiam, quamvis illi gravius peccent, maxime Sacerdotes; quia quaſi matrimonium ſpirituale per votum ſolemne Caſtitatis ex ordinatione Eccleſiæ annexum ſacris Ordinibus contraxerunt, *Abb. hic n. 2.* De Pœnis vero Clericorum incontinentium dicetur *tit. ſeq.*

Notandum II. Prælati graviter delinquunt, ſi Clericos concubinarios, vel fornicarios tolerant, eoſque non puniunt, & pari pœna privationis beneficii & depoſitionis ſunt afficiendi; præſertim, ſi ob pecuniam, vel alia commoda temporalia, id permittant, ut patet ex *hoc c.*

Notandum III. Orientales Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi uti poſſunt uxoribus, quas ante ſuſceptum Sacerdotium, vel ſacrum Ordinem duxerunt, ut notat *Gl. fin. hic:* idque ipſis etiam a Romanis Pontificibus conceſſum fuit, quamvis, poſtquam Sacerdotes facti ſunt, vel Diaconi, nunquam, nec in Oriente quidem, matrimonium contrahere, vel illicite contracto uti potuerit, *Laym. lib. 5. Theol. mor. tract. 9. c. 55. Sanch. lib. 7. de matr. c. 28. n. 6.*

III. Porro non tantum Clericis non licet cohabitare fœminis, de quo *tit. ſeq.* ſed etiam illis, uti & cæteris viris, prohibitus eſt acceſſus ad Monaſteria Monialium; adeo, ut,
„ ſi quiſpiam Clericus Monaſteria Sanctimonialium frequen-
„ tare præſumpſerit, ſine manifeſta & rationabili cauſa, ab
„ Epiſcopo arceri, ſeu prohiberi debeat: & ſi non deſtite-
„ rit, ab officio Eccleſiaſtico ſuſpendendus, ſi laicus vero ex-
„ communicandus ſit: prout ſtatuitur *in c. Monaſteria; 8. h. t.* ubi notat *Gl. V. Rationabili;* quod non ſufficit cauſa rationabilis, niſi etiam ſit manifeſta, & *V.* frequentare ait, quod frequentia inducatur ex duabus vicibus, ſi bis adeantur Monaſteria Monialium. Verum *Sanch. lib. 6. mor. c. 16. n. 100.* & alii apud ipſum, dicunt, id relinquendum eſſe prudentis viri arbitrio, ita, ut ſi quis v. g. ſemel ſingulis menſibus, vel ter per tres continuos dies accederet Moniales, cenſeretur illas frequentare, *Sanch. c. l. n. 101.* Extat vero de hac re nova Conſtitutio Bonifacii VIII. *in c. 1. de ſtatu regul. in 6.* quam innovavit, & auxit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 5. de regul.* de quo infra Tit. 35.

IV. Aſſertio 2. Præterea in eodem Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. relato *in c. A crapula; 14. h. t.* ſtatutum
„ eſt, ut omnes Clerici a crapula & ebrietate diligenter ab-
„ ſtineant, neque ad bibendum aliquis incitetur, cum ebrie-
„ tas & mentis inducat exilium ac obſcuritatem, & libidi-
„ nis ſit incentivum. Ille vero abuſus maxime abolendus eſt,
„ qui in quibuſdam partibus invaluit, ut ad potus æquales ſe
„ mutuo provocent potatores. & ille judicio talium plus lau-
„ detur, qui plures inebriat, & calices fœcundiores exhau-
„ rit. Si quis autem ſuper his culpabilem ſe exhibuerit, &
„ a Superiore ſuo admonitus non ſe emendaverit, ab officio
„ & beneficio ſuſpendatur. Ubi nota, quod crapula dicitur
„ quoad exceſſum ciborum, & ebrietas quoad exceſſum potus, *Gl. hic V. A crapula, & Abb. n. 1.* eſtque hic textus bene notandus, ad reformandum Clerum in Germania. Porro cum pœna hæc ſuſpenſionis ab officio vel beneficio alternative ſeu disjunctive feratur, arbitrio Judicis ſeu Superioris relinquitur, an Clericus a crapula & ebrietate, poſt monitionem non abſtinens, ſit ſuſpendendus ab officio, vel a beneficio; quia in pœnis alternativis eſt electio Judicis, quando ad ipſum verba diriguntur, vel etiam abſolute & impersonaliter proferuntur, *Gl. fin. hic, & Abb. n. 4.*

V. Aſſertio 3. Clerici ab omni avaritia maxime alieni ſint, oportet: Et hinc Innocentius III. in *c. Cum ab omni; 10. h. t.*
„ ſtatuit, ut Judices a Sede Apoſtolica delegati, præter ex-
„ penſas victualium, non accipiant decimam, vel aliam par-
„ tem litis, non obſtante contraria conſuetudine Judicum ſe-
„ cularium: neque cum litigantibus paciſcantur pro ſalario,
„ receptis pignoribus; nam cum Clericis Eccleſiaſtici reditus
„ ſint aſſignati, ex quibus honeſte ſe ſuſtentare poſſint, ideo
„ ab hujuſmodi exactionibus abſtinentes, proceſſum judicia-
„ rium litigantibus gratis impertiri ſeu exhibere debent, non
„ obſtante, quod aliqui prætendere ſolent, eas poſtulari a Ju-
„ dicibus non pro ſe, ſed pro aſſeſſoribus Judicum, cum Ju-
„ dici ne juſtum quidem judicium vendere liceat, & ſenten-
„ tiæ Judicum venales ab ipſis quoque legibus ſæcularibus
„ reprobentur.

VI. Pro explicatione hujus c. Notandum I. Judex ordinarius, ſive Eccleſiaſticus, v. g. Epiſcopus, Vicarius, ſeu Officialis ejus, Decanus, vel alius Eccleſiaſticam juriſdictionem exercens: ſive etiam Judex ſæcularis, non poteſt licite accipere ſportulas: quo nomine intelliguntur omnia munera, ſive victualia ſint, ſeu pecuniæ, quæ intuitu cujuſvis muneris exequendi, aut ſponte offeruntur, aut exiguntur, deſumpto nomine a vaſe, in quo munera antiquitus deferri conſueverunt: quia hujuſmodi munera, utroq; Jure, Canonico & Civili, Judicibus accipere prohibitum eſt, ut conſtat *ex cit. c. Cum ab omni; h. t.* quod etſi loquatur ſolum, de Judice delegato a Papa: tamen ratio deciſionis æque locum habet in Judicibus Ordinariis, cum etiam ipſi beneficia habeant, & reditus Eccleſiaſticos, ut jus dicant, *Abb. hic num. 9.* Idemque quoad Judices ſæculares conſtat *ex l. Solet; 6. ff. de offic. Procunſ. & l. Venales; 7. Cod. quando provoc. non eſt neceſſ.* ubi ſententia lata ob mercedem irrita eſſe dicitur. Ratio patet ex dictis; quia Judices Eccleſiaſtici Ordinarii habent beneficia, alioſque reditus Eccleſiaſticos, quibus contenti eſſe poſſunt, & onera beneficiis annexa ſuſtinere. Similiter & Judices ſæculares ex publico ſalaria & ſtipendia ſibi aſſignata habent, ob quæ ex juſtitia obligati ſunt, ad juſtitiam, partibus officium eorum implorantibus, miniſtrandam, ideoque non debent opera juſtitiæ venalia facere. Porro hoc eſt diſcrimen inter Judicem ſæcularem & Eccleſiaſticum, quod ille, ſi in cauſis civilibus pro ſententia ferenda accipiat munus, tanquam pretium & mercedem, peccet contra juſtitiam, & ad reſtituendum obligetur: Judex vero Eccleſiaſticus, inſuper etiam crimen ſimoniæ committat, ſi pro ſententia ferenda in cauſa Eccleſiaſtica ſeu ſpirituali, pecuniam vel aliam rem temporalem, ut pretium accipiat, ut tradit *Gl. in c. Vendentes; 10. V. Juſtitiam; cauſ. 1. q. 3. & Abb. hic n. 7.*

VII. Notandum II. Sed neque Judex delegatus a Papa poteſt pro labore judicandi munus aut ſalarium accipere a partibus litigantibus, præter eſculenta & poculenta, dummodo ea ſint modica, quæ paucis diebus abſumi poſſint, & li-

& liberaliter offerantur, *c. Statutum*; 11. §. *Inſuper*; *de Reſcript. in 6.* ubi tamen excipitur, niſi neceſſitate compellente, talis Judex delegatus, extra domicilium ſuum, ad cauſam cognoſcendam proficiſci debeat: tunc enim expenſas itineris integras, moderatas tamen a partibus æqualiter (cum commune earum negotium geratur) exigere poteſt, niſi notabiliter pauperes ſint, quorum cauſa cognoſcenda eſt. Ratio eſt, quia beneficia vel ſtipendia hujuſmodi Judicibus delegatis non conferuntur cum hoc onere, ut jus dicant litigantibus, cum ea beneficia non habeant juriſdictionem ordinariam annexam ideoque non coguntur tales Clerici proficiſci extra domicilium, propriis eorum ſumptibus, nec deducere expenſas, quas domi feciſſent, cum indiſtincte jure ipſis conceſſum ſit, expenſas itineris exigere, & nemo cogatur ſuis ſtipendiis militare, *c. Cum ex officii 16. de præſcr.* Gl. *in cit. §. Inſuper*; *V. Moderatus*; *&* Gl. *in cit. c. Cum ab omni V. Præter expenſas*; *h. t. & Abb. ibid. nn.* 13. Imo, ſi hujuſmodi Delegati congruam ſuſtentationem non habeant aliunde, ex beneficio, aut reditibus Eccleſiaſticis, etiam a partibus ſalatium accipere poſſunt, pro ſuo munere exequendo; quia jura ſupra dicta loquuntur de Judicibus delegatis, qui beneficium Eccleſiaſticum habent, *Abb. c. l. n. 11. h. t. Molin. tr. 2. de juſtit. diſp. 84. n. 12.* At vero Ordinarii Eccleſiaſtici nec eſculenta & poculenta poſſunt accipere a partibus litigantibus, imo neque expenſas itineris; quia plerumque habent beneficia aut ſtipendia ſufficientia, ratione quorum obligantur ad judiciarias lites per ſe, vel per delegatos definiendas. Excipiuntur duo caſus, in quibus poteſt Judex ordinarius, v. g. Epiſcopus eſculenta & poculenta, vel expenſas accipere: ſi nimirum egrediatur domicilium, ad viſitandam vel conſecrandam Eccleſiam, *c. Cum Apoſtolicas*; 6. *c. Sopita*; 14. *c. Cum nuper 25. de cenſib. c. Cum ſit 10. de Simon.* Gl. *in cit. 1. V. eod. & Abb. ibid. n. 12. Mol. cit. diſp. 84. n. 7. & diſ. ſeq. n.* 1. *&* 2. Porro Jure novo in Auth. *Ut Judices ſine quoque ſuffragio &c. §. Scriptum exemplar*; *coll. 2. ſtatutum eſt*; ut xenia, hoc eſt, eſculenta & poculenta a Judicibus ordinariis nonniſi ſponte oblata, & in modica quantitate accipi poſſint, ſi ex publico ſalarium non habeant, *Mol. cit. diſ. 84. n. 1.*

VIII. An autem etiam Judex delegatus, non a Papa vel Principe, ſed ab inferiore Judice ordinario, v. g. Epiſcopo, poſſit accipere a partibus victualia ejuſmodi vel expenſas, dubitatur? Affirmat Gl. *in cit. c. Statutum*; *§. Inſuper. V. Moderatus*; *de reſcript. in 6. Abb. in cit. c. Ab omni*, *n. 13. h. t.* ſi non ad univerſitatem cauſarum, qui æquiparatur Ordinario, ſed ad ſpecialem cauſam delegatus ſit. Verum negativa ſententia, ſpectato Jure communi, videtur verior, quam tenet Gl. *in c. ſæm cit. V. Præter expenſas*; *& Mol. c. diſp.* 84. nempe non poſſe, ſed ea ab Ordinario delegante præſtanda ſunt, quippe ad quem ratione officii ſui pertinet cauſas expedire: ideo enim reditus beneficii accipit, ut onus hoc ſubeat, & cætera muneris ſui exequatur. Idque confirmatur; quia in *cit. c. Statutum*; *§. Aſſeſſorem*; decernitur, ſi Delegatus Papæ indigeat aſſeſſore ad cauſam exequendam, & definiendam, is aſſumi poſſit, ita ut partes æqualiter ei ſalarium competens, ac moderatum ſolvere debeant: & tamen, ſi Judex ordinarius aſſeſſorem aſſumat, ſalarium non a partibus, ſed ab ipſo Ordinario, qui ejus auxilio utitur, ei ſolvendum ſit, ut docet *Abb. c. l. n. 14. Mol. c. l. n. 9.* & alii communiter: ergo ſimiliter ſi alicui cauſam deleget, non a partibus, ſed ab ipſo Ordinario delegante, victualia & expenſæ ſolvenda erunt.

IX. Notandum III. Poteſt per conſuetudinem introduci, ut Judices ſæculares, eorumque aſſeſſores a partibus pro labore ſuo aliquid certum loco ſalarii exigere, & accipere poſſint; ut tradit *Abb. in cit. c. Cum ab omni n. 4. h. t.* dummodo id, quod exigitur, & ſolvitur, ſit moderatum: nam, ſi immoderatum quid exigatur, vel irrationabiliter, ita, ut præbeatur occaſio pervertendi juſtitiam, vel exactio cedat in detrimentum Reip. tunc nulla conſuetudine id induci poteſt: v. g. ut victor cauſæ notabilem partem rei in Judicium deductæ Judicibus relinquat, vel, ſi permittatur, ut Judices ſine ullo diſcrimine munera pro labore judicandi accipere poſſint. Contra vero nulla conſuetudine induci poſſe videtur, ut Judices Eccleſiaſtici, qui beneficia & alia ſtipendia ſufficientia ad ſuſtentationem habent, munera, aut ſalaria a partibus exigant. *Arg. cit. c. Cum ab omni*; ibi: *more ſæcularium ſuper decima litis, vel parte alia pro diverſa terrarum conſuetudine &c.* quæ ibid. reprobatur, *Abb. ibid. n. 4. & n. 10. Molin. c. l. n. 8.* Idque tum propter periculum perverſionis Juſtitiæ, imo & ſimoniæ, ſi cauſa ſit ſpiritualis; tum propter ſpeciem mali: Eccleſiaſtici vero magis, quam alii, ab omni ſpecie & periculo mali abſtinere debent, qui cæteris exemplo eſſe debent. Neque dicas, pecuniam pro labore judicandi non accipi, ut pretium, ſed ut ſtipendium vitæ, quamvis Judex ſufficiens ſalarium habeat pro munere judicandi: quo modo etiam per conſuetudinem legitime præſcriptam introduci poteſt, ut fideles aliquid ſolvere debeant Parocho, licet alioqui ſufficientes proventus ad ſuſtentationem habeat, pro adminiſtratione Baptiſmi, & aliorum Sacramentorum, vel pro funere, ad quam ex officio tenetur, ut docet *Laym. l. 4. Theol. mor. tr. 10. c. ult. n.* 16. Nam diſparitas eſt; quia oblationes prædictæ continent cauſam pietatis; ideoque facilius per conſuetudinem firmari poſſunt, quam eæ præſtationes, quæ fiunt pro munere judicandi: hæ enim non pietatem, ſed potius turpitudinem continent, ſeu præſeferunt ex parte exigentium, aut accipientium. Si tamen in aliqua Diœceſi reditus Eccleſiaſtici aſſignati non ſufficerent pro ſuſtentatione Judicum; tum poſſet induci talis conſuetudo; quia tunc manifeſte conſtaret, quod munera ſeu xenia moderata a partibus exigantur, non ut pretium, ſed ut ſtipendium ad vitam ſuſtentandam. Quod autem dictum eſt, procedit ſolum de Judicibus Eccleſiaſticis ordinariis, non item de Judicibus delegatis a Papa: nam cum hi ſalarium vel ſtipendium non accipiant ob cauſas ſpeciales, ad quas delegantur; ideo facilius per conſuetudinem induci poteſt, ut a partibus ſalarium, vel ſtipendium exigant, & accipiant pro munere judicandi, ut notat *Mol. cit. diſ. 84. n. 14.*

X. Aſſertio 4. Quod ad converſationem communem & externam Clericorum attinet, olim etiam ſæculares Clerici in Collegiis ſimul ſub Præpoſito & Decanis degebant, & in communi vivebant, ita, ut omnes in uno dormitorio dormirent, & in uno reficerentur refectorio, & quidquid ab Eccleſiis ei competebat, communiter poſſiderent, ut conſtat ex *c. Frater hoc 6. diſp. 32. c. Neceſſaria 3. cauſ. 12. q. 1. c. In omnibus 34. diſ. 5. de conſecr.* Unde, quia omnibus certa vivendi regula præſcripta, & conſtituta fuit, Canonici, id eſt, Regulares dicti ſunt.

XI. Verumtamen ab hac vivendi ratione poſtea Clerici ſæculares paſſim deflexerunt, ſciente & tolerante Pontifice, Gl. *in c. Quoniam 9. V. In una domo h. t.* quamvis Epiſcopi, ex juſta cauſa, Clericos ſuos in ordinem redigere, & ad priſtinam vivendi rationem in communi reducere poſſint; ut colligitur ex *cit. c. Quoniam*; *h. t.* Ubi Greg. VII. vel, ut in „ pleriſque exemplaribus legitur, Gregor. VIII. decrevit: „ quod Epiſcopi Eccleſiarum facultatibus, proventibus & „ expenſis diligenter perſpectis, in iis certum numerum „ Clericorum ſtatuere poſſint, qui bona in communi poſſideant, & in una domo verſentur, ac degant, & ſub u- „ no tecto dormiant. Quod, ſi contradictores fuerint, li- „ ceat ipſis Epiſcopis eos per ſuſpenſionem, ab officio & be- „ neficio; vel, ſi opus fuerit, per graviorem etiam pœnam „ ad obſervantiam compellere, non obſtante appellatione: „ concedit inſuper eiſdem Epiſcopis; ut, ſi quiſquam eo- „ rum, qui in communi vivunt, ob manus injectionem in „ ſocium Clericum excommunicationem Canonis incurre- „ rit, talem abſolvere, & impoſita ei pœnitentia reconci- „ liare poſſint: niſi atrocitas facti graviorem pœnam expoſcat: nam ſi percuſſio atrox ſit, ejus abſolutio Papæ eſt reſervata, *juxta c. Cum illorum 32. de ſentent. excomm.* loquitur autem hoc c. de Clericis ſæcularibus, non, quod hi obligentur de jure ad vivendum in communi; ſed quia datur Epiſcopo facultas Eccleſiam erigendi in Collegiatam, ita ut Clerici in communi vivant, *Abb. hic n. 6.* in qua numerus Canonicorum inſtitui debet major vel minor, ſecundum facultates & reditus Eccleſiæ, & habita etiam ratione expenſarum, ut habetur *in hoc c.* & ibi Gl. *mag. in notatis.*

XII. Prædictis addendum. Primo, ut Clerici majorem honeſtatem ſervent in Choro, ſtatutum eſt *in c. Ut laici 1. h. t.* quod eſt deſumptum ex Conc. Moguntino, vel potius ex Conc. Turonenſi *11. c. 4.* „ Ut laici, dum ſacra myſteria Miſ- „ ſæ celebrantur, prope Altare ſtare, vel ſedere inter Cle- „ ricos non præſumant: ſed ea pars Templi, quæ ab Al- „ tari cancellis dividitur (chorus ſcilicet) Clericis pſallen- „ tibus tantum patere debet. Verum ad orandum, & com- „ municandum, etiam laici, ipſiſque fœminis licet intrare „ in locum, qui dicitur Sancta Sanctorum. Quod, ut me- „ lius intelligatur, ſciendum eſt, tria loca, juxta antiquam conſuetudinem, in Templo diſtingui: primus eſt propinquus Altari, in quo ſtant, vel ſedent Sacerdotes, & qui Miſſæ ſacrificio inſerviunt; & de hoc eſt ſermo in prima parte hujus cap. Secundus locus eſt Chorus; qui plerumque cancellis includitur, de quo ſermo eſt in ſecunda parte hujus cap. & *in c. Sacerdotum 30. diſp. 2. de conſecr.* ubi dicitur, quod nulli laicorum liceat in eo loco, ubi ſacerdotes & reliqui Clerici conſiſtunt, quando Miſſa celebratur (vel alia officia Divina) conſiſtere, ut libere ac honorifice poſſint ſacra officia exercere. Ex quo infertur, quod extra tempus, quo celebrantur officia Divina, laici non prohibentur ingredi Chorum, orandi cauſa: imo etiam ſub Miſſæ ſacrificio, communicandi cauſa, vel offerendi ad Altare. Sed & per conſuetudinem induci poteſt, ut laici etiam tempore, quo celebrantur ſacra officia, ſint in Choro, ut tradit *Innoc. hic*, modo Clericos pſallentes confabulando non impediant. Tertius denique locus eſt, extra chorum, qui navis, ſeu corpus Eccleſiæ appellatur, & in hoc laici conſidere debent, dum ſacra miniſteria celebrantur.

„ XIII. Addendum ſecundo, quilibet Presbyter habens po- „ pulum ſeu Parochus, ſocium habere debet Clericum, qui „ cum ipſo cantet, & epiſtolam vel lectionem legat, & qui „ ſcholas habere, & doctrinam Chriſtianam, ſeu fidei funda- „ menta juventuti & rudi populo (videl. Orationem Domini- „ cam, Symbolum Apoſtolorum, præcepta Dei & Eccleſiæ) tradere poſſit; prout ſtatuitur *in c. Ut quiſque 3. h. t.* quod eſt deſumptum ex Conc. Maticenſi. Hinc infertur, quod Eccleſia parochialis eos fundationis reditus habere deberet, ut ex iis, præter Parochum ſeu Rectorem, alius Clericus Cooperator ali poſſit, cum ſolus Sacerdos congrue ac decenter, ſine Miniſtro, Divina officia celebrare, non poſſit, *c. Propoſuit 6. junct.* Gl. *V. Solvit de filiis presbyt.* Gl. *in hoc c. V. Clericum*; & ſumitur *ex c. 1. cauſ. 1. q. 1. & c. 9. juxt.* Gl. *V. Cuſtodem 1. diſ. 1. de conſecr.* quamvis hoc pluribus locis conſuetudine non obſervetur. Similiter licet, qui Evangelium, Epiſtolam, aut lectiones ſub Miſſæ Sacrificio ſolemniter in pulpito cantant, ſacris veſtibus induti, debeant eſſe Clerici ad hoc ordinati, *c. Non liceat 3. diſ. 29.* alioquin irregularitatem contrahunt, *c. 1. & 2. de Cleric. non ordin. miniſt.* Conſuetudo tamen multis in locis jam obtinuit, ut etiam laici officium cantandi, & ad Altare miniſtrandi, ſine veſtibus ſacris & propriis ordinatorum, obeant, quod in neceſſitate licite fieri poteſt, *Abb. hic n. 3.* Verumtamen mos ille, ut Sacerdotes ſine miniſtro reſpondente, Miſſas dicant, ſicut fieri interdum ſolet in pagis in Germania noſtra, difficulter excuſari poteſt; quia ea antiquiſſima traditione requiritur Miniſter aliquis, qui loco ac vice populi reſpondeat, & *in c. Propoſuit 6. de fil. presbyt.* in fine dicitur, quod non poteſt ſolus Presbyter Miſſarum ſolemnia, & alia Divina officia ſine Miniſtro celebrare, nihilominus tamen urgente gravi neceſſitate, Sacerdos etiam ſine tali Miniſtro ſacrificare poteſt. *Azor. p. 1. inſtitut. l. 10. c. 29. q. 3.* & alii communiter.

XIV.

XIV. Addendum tertio, ad honeſtatem Clericalem etiam pertinet, quod ſtatutum habetur in „ *Extravag. docta anti.* „ *Inter communes*; *h. t.* ubi prohibuit Joan. XXII. ut nullus „ muſicas laſcivas in officiis Divinis, præſertim Horis Canonicis, vel Miſſis ſolemnibus cantare præſumat, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio per octo dies. Per hoc tamen non intenditur prohibere, quin interdum ultra cantum Eccleſiaſticum, aliquas conſonantias, quæ melodiam faciant, canere liceat.

§. II.

De habitu & veſtitu Clericorum.

XV. Aſſertio 1. Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti, & Beneficiarii, etiamſi minoribus Ordinibus tantum ſint initiati, debent veſtem Ordini Clericali congruentem deferre, *c. Clerici* 15. *h. t. Clement.* 2. *eod.* & *Concilium Trident. ſeſſ.* 14. *c.* 6. *de reform.* ubi rationem reddit, ut per decentiam habitus extrinſeci, morum honeſtatem intrinſecam oſtendant. „ Quare in Concilio Generali Lateranenſi ſub Innocentio III. „ relato in *cit. c. Clerici*; 15. *h. t.* præcipitur, ut Clerici „ Coronam & Tonſuram congruentem (majorem vel minorem, ſecundum Ordinem ſuum, *Hoſtienſ. hic V. Congruentem*) in capite gerant, & ſe in officiis Eccleſiaſticis, aliiſque bonis ſtudiis diligenter exerceant: clauſa deſuper veſtimenta ſerant, non nimis brevia, nec nimis longa: pannis rubris, aut viridibus, manicis item & ſoccis conſutitiis, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis non utantur: cappas manicatas intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi, qui Sacerdotes ſunt, aut perſonatum habent, niſi ob juſtam cauſam timoris neceſſe ſit, habitum transformare. Fibulas etiam non ferant, auro vel argento onuſtas: ſed nec annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis, Epiſcopi autem in publico & in Eccleſia omnes ſuperindumentis lineis utantur, niſi Monachi fuerint, quos Monachalem habitum ferre oportet: palliis vero diffibulatis non utantur in publico, ſed vel ante pectus, aut collum, vel poſt collum connexis.

XVI. Præterea in Clement. *Quoniam*; 2. *h. t.* ſtatutum habetur; ut quicumque Clericus Beneficiatus, ſine rationabili cauſa) videlicet timoris, ut ſi tranſiturus ſit per loca Infidelium vel Hæreticorum, *Gl. hic V. Rationabilis.*) utitur publice veſte virgata vel partita (hoc eſt, habente diverſos colores intextos, vel artificioſe ſuperinductos ipſi panno, *Gl. hic V. Partitas*; & *Barb. in Collect. num.* 2.) per ſex menſes (inchoandos poſt talem publicam geſtationem *Gl. hic V. Sex menſes*) eo ipſo, ſive ipſo jure ſit ſuſpenſus a perceptione fructuum beneficiorum (omnium, *Gl. hic V. Beneficiorum*) ſi vero non eſt beneficiatus, ſed Diaconus vel Subdiaconus, redditur eo ipſo inhabilis ad Eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Idemque eſt de aliis Clericis (qui nec beneficiati ſunt, nec in ſacris) talem veſtem ſimul & tonſuram Clericalem publice deferentibus, (ſi ergo portarent talem veſtem ſine tonſura, non incurrerent hanc pœnam *Gl. hic V. Et tonſuram.*) Qui vero dignitatem, perſonatum, vel aliud beneficium curatum obtinent, nec non alii Sacerdotes, & Religioſi quilibet, ſi publice ferant talem veſtem (ſecus ergo, ſi ſolum in domo, *Gl. hic V. Publice in addit.*) aut infulam ſeu pileum lineum in capite: ſint eo ipſo beneficiati quidem ſuſpenſi a fructibus beneficiorum, quos obtinent, per annum: cæteri vero Sacerdotes & Religioſi per idem tempus inhabiles ſint ad quodcunque beneficium Eccleſiaſticum obtinendum (ſub quo nomine comprehenduntur etiam præſtimonia, & penſiones perpetuæ, quæ dantur in titulum, *Gl. hic V. Quodcumque beneficium.*) Sed & tales, & cæteri utentes talardo foderato uſque ad oram, ita brevi, ut veſtis interior notabiliter videatur, dare tenentur talardum pauperibus intra menſem, ſi ſint Clerici ſæculares, vel Religioſi habentes adminiſtrationem: Cæteri vero Religioſi non habentes adminiſtrationem, intra idem tempus, tenentur illud conſignare ſuis Superioribus, in uſus pios convertendum: alioquin Beneficiati ſuſpenſionis; cæteri vero prædictas inhabilitatis pœnas, per idem tempus (annale, vel etiam ſemeſtre, ſecundum diverſas qualitates Clericorum, *Gl. hic V. Per idem tempus*) incurrunt. Denique Clerici, præſertim beneficiati, publice uti non debent caligis rubris & viridibus. Porro hæc Conſtitutio Clementis V. in Concilio Viennenſi innovata & ampliata eſt in Concilio Tridentino *cit. ſeſſ.* 14. *c.* 6. remota etiam appellatione.

XVII. Pro explicatione utriuſque hujus Capituli notandum I. licet certæ formæ & colores veſtium Clerici ſint prohibitæ, veluti rubeus, & viridis, *cit. c. pen.* & *Clement.* 2. *h. t.* exceptis S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, quibus ab Innocentio IV. in Concilio Lugdunenſi anno 1240. conceſſus fuit rubri galeri, & purpuræ uſus, ut ex Platina refert Piaſecius in praxi Epiſcop. *p.* 1. *c.* 3. *art.* 2. *num.* 29. de cætero tamen nullus in ſpecie certus & proprius habitus Clericis eſt præſcriptus, ut tradit *Gl. in Clem.* 1. *de elect. V. Sæcularis*; & *Abb. ibid. num. alt.* nam etſi *in cit. c. pen. h. t.* & *Clement.* 2. *eod.* interdicitur Clericis, ne utantur certis quibuſdam veſtibus, tanquam indecentibus; non tamen præſcribitur, quibus uti debeant, *Sanch. lib.* 7. *Moral. diſ.* 46. *n.* 6. Porro honeſtas veſtium Clericalium ponderanda eſt ex uſu, & communi conſuetudine cujuſque Regionis *c. Si quis virorum*; 15. *diſ.* 30. *junct. Gl. V. Veſte*; & *Gl. in cit. pen. V. Deaurati*; nimirum, ut non ſint communes cum illis, quibus laici & militares in illa Regione utuntur, ſed ut per illas Clerici a laicis a quocunque diſcernantur, & cognoſcantur, *Piaſec. c. l.* & *Sanch. c. l.*

Notandum II. Clerici in ſacris conſtituti, & Beneficiati ab Ordinariis per cenſuras Eccleſiaſticas compelli debent, ut Tonſuram, & veſtem Ordini Clericali congruentem portent: non autem laicalem, & profanam, ut patet ex juribus citatis.

XVIII. Notandum III. Clerici annulos aureos geſtare non debent, niſi ſint Epiſcopi, vel in Eccleſiaſtici officii dignitate conſtituti, *cit. c. pen. h. t.* Et licet plerique extendant hoc etiam ad Doctores Clericos, quod & ipſis conceſſum ſit annulum ferre, eo, quod hoc unum ſit ex Inſignibus, quibus inaugurantur Doctores, cum creantur; idque etiam probari poſſe videtur *ex Clement.* 2. *de Magiſt.* ubi Doctoratus vel Magiſterium honor, adeoque dignitas dicitur. Contrarium tamen colligitur *ex cit. c. pen. h. t.* ubi prohibetur, ne annuli aurei a Clericis ferantur, niſi eis ex officio dignitatis competat: Doctoratus vero, honor eſt in Eccleſia, non autem dignitas niſi late & improprie, quo ſenſu dignitas vocatur *in c. Quanto*; 3. *de Magiſtr.* proprie autem loquendo dignitas Eccleſiaſtica habet adjunctam aliquam ſuperioritatem, aut juriſdictionem, vel ſaltem officium, ſeu adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum, qualem non habet Doctor, ut notat *Abb. in cit. c. pen. num.* 7. *h. t.* Neque refert, quod annulus ſit ſymbolum inaugurationis Doctoralis: nam etiam cingulum aureum confertur Doctoribus, tanquam ſymbolum ſeu Inſigne inaugurationis ſuæ, quod tamen in publico geſtare non poſſunt Doctores Clerici, ex recepta Eccleſiæ conſuetudine. Excipiendi tamen videntur Clerici, qui ſunt Profeſſores ſcientiarum in Academiis, quibus juriſdictio vel ſuperioritas aliqua in Studioſos competit.

XIX. Notandum IV. Præter pœnas *in cit. Clem.* 2. *h. t.* ſtatuit Concil. Trid. *cit. ſeſſ.* 14. *c.* 6. *de reform.* ut omnes Eccleſiaſticæ perſonæ, quantumcunque exemptæ, quæ aut in ſacris fuerint, aut dignitates, perſonatus, officia, vel qualiacunque beneficia Eccleſiaſtica obtinuerint, ſi poſtquam per Epiſcopum ſuum, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum Clericalem illorum Ordini & dignitati congruentem, & juxta Epiſcopi ordinationem & mandatum, non detulerint, per ſuſpenſionem ab Ordinibus, ac officio & beneficio, atque fructibus & reditibus beneficiorum: nec non, ſi ſemel correpti denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum hujuſmodi coerceri poſſint, ac debent. Hæ autem pœnæ, ſicut & aliæ, quæ in aliis Conſtitutionibus SS. Pontificum ſunt latæ in deferentes habitum Clericalem, & Tonſuram, non habent locum: Primo, in Clerico, qui una vice tantum habitum honeſtum ac decentem non defert: non enim ideo privatur beneficio & privilegio fori Eccleſiaſtici, ſed requiritur, ut perſeveranter non ferat, ita ut publice ac communiter exiſtimetur laicus, *Farin. in praxi crim. lib.* 1. *tit. de inquiſit.* *q.* 8. *n.* 68. *Piaſec. c.* 1. *n.* 30. Secundo non habent locum in eo, qui ratione paupertatis, habitum ſuo Ordinem congruentem geſtare non poteſt. Tertio nec in eo, qui non poteſt propter infirmitatem Tonſuram deferre. Quarto, neque in eo, qui ob probabile periculum, habitum Clericalem dimittit, vel quia ſpoliatus eſt ab hoſtibus, non defert. Quinto, qui domi ſuæ: & in occulto non geſtat, *Ugolin. de offic. Epiſc. c.* 12. *n.* 3. *Barb. lib.* 1. *Jur. Eccleſ. c.* 40. *n.* 32. & *ſeqq.* Sexto, licet veſtes Clericorum debeant eſſe talares, ita, ut pertingant uſque ad talos; in itinere tamen licitum eſt, portare veſtes breviores: imo vero aliqua etiam ſufficit, quod pallium pertingat uſque ad talos; toga vero tegat genua, *Barb. c. l. n.* 30. & 37.

XX. Porro quod ſupra dictum eſt, Clericos debere Tonſuram Clericalem deferre, id extenditur etiam ad Clericos conjugatos, ut patet *ex c. Clericus*: 6. *h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Triburienſi, ubi ſtatuitur: „ ſi Clericus „ non in gradu ſeu Ordine ſacro conſtitutus, nec Religionem profeſſus, dimiſſa Tonſura uxorem duxerit, eam retinere poteſt, imo & debet: iterum tamen tonderi debet, ſi Canonis & fori Clericalis privilegio gaudere velit, *Abb. hic n.* 1. modo non ſit bigamus, ſed Virginem duxerit, & Eccleſiæ alicui ſerviat juxta Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 6. *de reform.* de quo infra *tit.* 3. Ex quo infert *Gl. fin. hic*, quod Clericus conjugatus debet portare coronam.

„ XXI. Aſſertio 2. Clericus neque comam nutrire debet, „ neque barbam; prout ſtatutum eſt in Concilio Carthaginenſi IV. *Can.* 44. *Relato*; *in c. Si Clericus*; 5. *h. t.* Nam olim in occidente Clerici tonſi eſſe debebant, & quidem toto capite ſuperius, relicta inferius ſolum circulari corona, ut Monachi; prout conſtat ex Concilio Toletano 4. *Can.* 40. Quamvis hoc tempore alia ſit conſuetudo, ut notat *Laym. lib.* 5. *Theol. mor. tract.* 9. *c.* 1. & 2. Ita, ut ad aures uſque, coma ſive capilli licite ac decenter ferantur. Similiter conſuetudine in multis locis receptum eſt, ut Clerici barbam non radant, ſed nutriant. *Navarr. in manuali conf. c.* 25 *num.* „ 110. *Barb. in cit. c. Si Clericus num.* 5. Poſſunt autem Clerici, qui comam nutriunt & barbam, etiam inviti a ſuis Archidiaconis tonderi (vel ab alio ex ejus mandato) prout reſcripſit Alexander III. *in c. Clericus*; 7. *h. t.* “ Et habetur etiam *in c. Clerici*; 22. *diſ.* 23. Quin imo ſi quis ex „ Clericis comam nutriat, anathema ſit; prout reſcripſit Gregorius IX *in c. Si quis* 4. *h. t.* A conſentit *c. Si quis* 23. *diſ.* 23. ubi per anathema intelligitur, quod excommunicandus ſit per ſententiam Judicis, ut notat *Gl. fin. ibid.* Si ſcilicet Clericus admonitus, ut tonſuram ferat, non pareat, *Gl. ibid. in caſu*: Niſi tamen ex juſta cauſa comam nutriat, *Gl. ibid. Relaxaverit.*

Et hinc infert *Abb. in cit. c. Si quis*; nn. 1. Quod Clericus in ſacris conſtitutus, vel beneficiatus, ſi Tonſuram vel habitum clericalem non ferat, peccat mortaliter, cum ſit excommunicandus; excommunicatio autem non incurritur, niſi propter peccatum mortale. Sed verius eſt, ſecluſa contumacia & contemptu, non eſſe peccatum mortale, niſi ſpectatis circumſtantiis perſonæ, loci, temporis diuturnitate &c. neglectus tonſuræ & habitus Clericalis notabiliter repugnet honeſtati, & bono exemplo Clericorum, ob quod talis habitus lege Eccleſiaſtica eſt præceptus, *Laym. c. l. n.* 3.

XXII. Aſſertio 3. Clerici arma portare non debent, ut conſtat *ex c. Clerici*; 2. *h. t.* ubi dicitur, Clerici arma portantes, vel uſurarii excommunicentur, quod eſt deſum-

ptum ex Concilio Pictavienſi: Nam cum Clericis non ſit permiſſum pugnare, nec arma ferre debent. Eſt autem hæc excommunicatio ſententiæ non latæ, ipſo facto, ſed ferendæ per Judicem, ſi Clerici admoniti non deponant arma, adeoque contumacia acceſſerit, *Abb. hic n. 8.* Verum ſi Religioſi, intra ſepta monaſterii, arma teneant, abſque Prælati ſui licentia, ipſo facto ſunt excommunicati; *Clement. 1. §. Quia vero; de ſtatu Monachorum.* Ex juſta tamen cauſa permiſſum eſt Clericis portare arma, ut ſi per loca periculoſa ſine tranſituri, ad reſiſtendum latronibus, Cl. *hic V. Clerici arma.* Imo ex recepta jam conſuetudine, Clerici, maxime ſæculares, dum iter faciunt, arma defenſoria deferre poſſunt.

XXIII. Porro ſupra dictis de habitu Clericorum addendum, ſi propter diverſos Religioſorum habitus, ſcandalum in aliquo populo generetur, poſſunt Religioſi illi in uno habitu exteriori ſe conformare, ut ſcandalum illud evitetur, prout ſumitur *ex c. DEUS; c. 1. juxt.* Gl. *in caſu h. t.* Nam, ,, cum Sinonienſes de novo converſi fuiſſent ad fidem, eis ,, datus fuit Epiſcopus, & ad eos miſſi ſunt Monachi, & ,, Canonici Regulares, ad prædicandum illis Evangelium ,, Chriſti; ſed quia ex diſſimili eorum vivendi ratione, & ,, diverſo habitu in populo ſcandalum, & murmurationes ,, ſuſcitabantur; ideo mandat Innoc. III. Epiſcopo, ut non ,, obſtante Ordinis diverſitate, hi Monachi, & Canonici ,, Regulares, vel etiam alii diverſam vitam Regularem ,, profeſſi, unum, eundemque vivendi modum teneant, & ,, honeſtum habitum Evangelii Prædicatoribus convenientem ,, gerant, ne Neophyti propter obſervationum, & habitus ,, diverſitatem ſcandalum accipiant. Hinc colligitur, quod ,, ex juſta cauſa ad fructum animarum majorem referen- ,, dum, & ſcandalum vitandum, poſſunt Religioſi habitum ſuæ Religionis exuere, & deponere, & alium honeſtum, & regulari vitæ congruentem aſſumere, ut tradit Cl. *in c. In nova; 22. cauſ. 16. q. 7.* Nam habitus non pertinet ad ſubſtantiam ordinis, nec Monachum aut Religioſum facit, multo magis autem poſſunt Religioſi habitum proprium ſui Ordinis occultare, aliis veſtibus ſuperinductis, Gloſſ. *hic V. profeſſi*; quia minus quid eſt, habitum occultare, quam omnino mutare ac deponere.

§. III.

De negotiis & exercitiis, quæ Clericis ſunt prohibita.

,, XXIV. Aſſertio 1. Clerici officia, & commercia, ac ,, negotia ſæcularia, maxime inhoneſta, exercere non de- ,, bent; prout ſtatuitur *in c. Clerici; 15. in princ. h. t. juxta* ,, *illud Apoſtoli 2. ad Timoth. 2.* nemo militans DEO impli- ,, cat ſe negotiis ſæcularibus. In ſpecie vero prohibetur in ,, *cit. c.* ne Clerici mimis, joculatoribus & hiſtrionibus in- ,, tendant, & tabernas omnino evitent, præterquam ub ,, neceſſitatem in itinere conſtituti: neque ad aleas & ta- ,, xillos ludant, imo neque hujuſmodi ludis interſint.

XXV. Ubi notandum, ludus alearum (quo nomine omnis ille intelligi debet, qui magis fortuna, quam arte & induſtria ludentium regitur) prohibitus eſt Clericis, non ſolum in Conc. Lateranenſi relato in *c. pen. h. tit.* ſed etiam in Canonibus Apoſtolorum, *Can. 41.* qui refertur *in c. 1. diſt. 35.* ubi decernitur: Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, vel ebrietati deſerviens, aut deſinat, aut deponatur: qui Canones renovati ſunt, etiam quoad pœnas in Conc. Trid. *ſeſſ. 22. c. 2. de reform.* Quare Dd. ex Canonicis illis gravibus pœnis depoſitionis, aut privationis colligunt eſſe peccatum mortale, ſi Clericus in magna quantitate ludat aleis vel chartis. Verum id intelligendum eſt, ſi frequenter, aut publice, cum ſcandalo populi, ludant: ſecus, ſi privatim, ac ſine ſcandalo ex bonis patrimonialibus, aut etiam reditibus beneficiorum ſuorum, ſed in quantitate modica, ſpectato ſtatu ſuo, & redituum copia, recreationis cauſa, ludant: præſertim, cum hoc tempore rigori antiquorum Canonum per deſuetudinem derogatum videatur, *Leſſ. lib. 2. de Juſtit. c. 26. dub. 1. num. 5. & 6. Laym. lib. 3. Theol. Mor. tract. 4. c. 21. n. 1. & 2.* ubi addit, Clericos ludentes raro & moderate ob recreationem, omnino excuſari a peccato, ſi lex Diœceſana ipſis non prohibeat tales fortunæ ludos, & conſuetudo loci permittat, ac quodammodo cohoneſtet. Notat etiam *Abb. in cit. c. pen. n. 4. h. t.* ludum ſchaccorum, ſeu latrunculorum non eſſe prohibitum Clericis, ſicut neque omnis ille, qui conſiſtit in ingenio, aut virtute corporis, *Barb. in Collect. ibid. n. 7.*

XXVI. Præterea prohibentur etiam in Templis fieri, & exhiberi ludi theatrales & ſcenici, ſi inhoneſti, ſcurriles, aut profani ſint; prout deciditur *in c. Ut decorem; 12. h. tit.* ,, nam cum intellexiſſet Innoc. III. quod interdum in Ec- ,, cleſiis ludi theatrales fiant, in quibus producuntur mon- ,, ſtra larvarum, ſive perſonæ larvatæ: imo in quibuſdam ,, feſtivitatibus etiam Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi ,, hujuſmodi ludibria exercere præſumunt: ideo Papa man- ,, dat, ut talis conſuetudo, quæ potius corruptela eſt, & ,, turpitudo cenſenda, per quam inquinatur Eccleſiæ hone- ,, ſtas & decor, extirpetur, *Gl. fin. hic.*

Notandum primo. Lege Cæſarea quoque in *Auth. de ſanctiſs. Epiſc. c. ult. collat. 9.* prohibitum eſt, ne quis in ſchemate ſeu habitu Monachi aut Monialis, vel alterius Eccleſiaſticæ perſonæ, theatralia exerceat ludibrii cauſa: qui contra facient, corporalia ſupplicia ſuſtinebunt, & exilio tradentur, Gl. *hic V. Monſtra larvarum.* Sed neque Sacerdotes, & alii Clerici hujuſmodi ſpectaculis ludicris, & ſæpe obſcœnis, quæ in nuptiis & ſcenis exhibentur, intereſſe debent; *c. Non oportet; 37. diſt. 5. de conſecr. c. Presbyteri. 19. diſt. 37.*

Notandum ſecundo. Non tamen prohibentur in Templis fieri & exhiberi ludi honeſti, ſive comœdiæ aut tragœdiæ & ſpectacula pia, quæ ad devotionem excitant, veluti præſepe vel ſepulchrum Domini, Gloſſ. *hic V. Monſtra, & Abb. n. 2.*

,, XXVII. Aſſertio 2. Si Clerici, prætermiſſis Eccleſia- ,, ſticis officiis, ſæcularia negotia exerceant, & tertio ab ,, Epiſcopo vel Prælato ſuo moniti, ab iis non abſtinue- ,, rint, amittunt privilegium Clericale, quod ipſo facto ,, cenſentur abjeciſſe, ita, ut dum hujuſmodi ſæcularibus ,, negotiationibus ſe immiſcent, ſecundum ſtatuta, & con- ,, ſuetudines patriæ, ſeu Regionis, in qua degunt, quoad ,, facultates ſuas, perinde ac laici, juriſdictioni ſeu Magi- ,, ſtratui ſubjaceant ſæculari, nec defendi debent ab Ec- ,, cleſia; prout ſtatuitur *in c. Ex literis; 16. & ult. h. t.*

XXVIII. Notandum primo. Si Clerici ſæcularibus negotiationibus ſe immiſceant, & poſt trinam admonitionem non reſipiſcant, ipſo facto amittunt privilegium Clericale, quoad facultates ſeu bona, quæ ſunt propria ac patrimonialia Clericorum; ut patet ex hoc c. ibi: *de ſuis facultatibus*; quia reddunt ſe indignos ſuo privilegio, & fruſtra invocat auxilium Eccleſiæ, qui committit in eam, *c. Contingit 36. de ſentent. excomm.* & fruſtra implorat legis auxilium, qui committit in legem, *c. Quia; 14. de uſuris*; Cl. *hic V. Cum facile*: requiritur tamen, ut præcedat trina admonitio talis Clerici, nec una ſufficit; quia quando agitur de pœna incurrenda, & Jus exigit trinam citationem, una citatio, etiam peremtoria, non habet vim trinæ citationis, quia in pœnalibus verba ſtricte accipienda ſunt, non large, *Abb. hic n. 5.* At vero quoad bona ipſius Eccleſiæ, quibus propterea, quod Prælatus v. g. vel alius Beneficiatus, neglectis Divinis officiis, ſæcularibus negotiationibus ſe immiſceat, & a Superiore ſuo ter monitus deſiſtere non vult, præjudicium non generatur, ſed ea ſubjecta manent juriſdictioni ac poteſtati Eccleſiaſticæ; quia delictum perſonæ non debet in Eccleſiæ detrimentum redundare, juxta *Reg. 76. in 6.* Cl. *hic V. ſuis facultatibus.* Sed neque tales Clerici amittunt privilegium Clericale, quoad perſonas ſuas; adeoque nec privilegium fori Eccleſiaſtici, neque Canonis: quia ex illa, cum ſit pœnalis, non debet a facultatibus Clericorum extendi ad perſonas illorum, ad quos pertinet utrumque hoc privilegium, *Suar. diſ. 22. de Cenſ. ſect. 1. n. 17. contra Navarr.*

Ex quo infert *Abb. hic n. 12.* quamvis Clerici adminiſtratores, ſi exerceant negotiationem ipſis illicitam, obligentur ad ſolvendum vectigal, aliaque tributa ex rebus Clericorum propriis, *juxta c. Quamquam 4. de cenſib. in 6.* cum enim Clerici negotiationibus & lucris ſæcularium hominum propriis inhiant, merito etiam onera eorum ſuſtinent: non tamen id locum habere, ſi hujuſmodi negotiationem illicitam exerceant ex bonis ad Eccleſiam pertinentibus; quia delictum perſonæ non debet in Eccleſiæ detrimentum redundare. Verum aliter obſervari in praxi, ſi negotiatio ſit lucroſa, notat *Laym. l. 4. tr. 9. c. 6. n. 9. in fine*, neque id colligi ex hoc c.

XXIX. Notandum ſecundo. Non tantum bona Eccleſiæ, ſed etiam ipſorum Clericorum propria ac patrimonialia ſunt exempta a Magiſtratus ſecularis juriſdictione, & exactionibus, tributis ac vectigalibus, ut ex communi DD. ſententia tradit *Abb. hic n. 4.* ideoque quoad hoc gaudent eodem jure ac privilegio bona propria Clericorum, & bona Eccleſiarum. Quare ſi Magiſtratus ſæcularis Clericos cogat ad ſolvendas exactiones & tributa, vectigalia, pedagia &c. adverſus immunitatem Eccleſiaſticam, Prælati Eccleſiaſtici ipſos defendere debent, videlicet per cenſuras, alioſque modos licitos, ut per ſenſum contrarium colligitur ex fine hujus c. & notat Gl. *fin. ibid.*

Notandum tertio. Quamvis Clerici per ſpontaneam renunciationem, vel conventionem privilegia Clericalia admittere non poſſint, *c. Si diligenter 12. de foro compet. c. Contingit; 36. de ſentent. excomm.* poſſunt tamen illa amittere, ipſo facto, ſeu per delictum ex juris diſpoſitione, Cl. *hic V. Cum facile.*

Notandum quarto. Clerici, quia ſæculari negotiationi ſe immiſcent, poſſunt amiſſum privilegium clericale, quoad bona ſua, recuperare, ſi poſtea reſipiſcant, & emendentur; ut colligitur ex hoc c. ibi: *dum his ſe implicant*, Gl. *fin. ibid. & Molin. tr. 2. de Juſtit. diſp. 342. concl. 1. n. 3.*

,, XXX. Aſſertio 3. Si Clerici quicunque Clericalis Or- ,, dinis dignitati (late accipiendo hoc nomen: nam Cleri- ,, ci ratione Ordinis ſui, ſunt honoratiores, & eminentio- ,, res laicis, *c. ult. diſt. 4. juxt.* Gl. *V. Dignitas.*) adeo detra- ,, hunt, ut ſe faciant joculatores, galiardos aut bufones ,, (id eſt, mimos, ſeu hiſtriones) & talem artem ignomi- ,, nioſam per annum (continuum) publice exerceant, ipſo ,, jure, omni privilegio Clericali privati exiſtunt. Idem di- ,, cendum, ſi tempore breviore, hoc eſt, infra annum, ta- ,, lem artem exerceant, poſtquam ter ab Epiſcopo, vel Su- ,, periore ſuo moniti non reſipuerint; prout ſtatutum eſt *in* ,, *c. Clerici; unic. h. t. in 6.* Ratio hujus Conſtitutionis eſt; quia cum tales Clerici multum detrahant dignitati Ordinis Clericalis, & ipſo jure ſint infames, *juxta l. 2. §. ult. juxt.* Gl. *V. Definit. ff. de his, qui notant. infam.* ubi dicitur, quod joculatores, qui omnibus faciunt ſui ſpectaculum, ipſo jure ſunt infames; ideo merito privantur omni privilegio Clericali, etiam privilegio Canonis, *Si quis ſuadente*, & tametſi ſint conſtituti in Sacris, *Phil. Franc. hic n. 6. in* Cl. *fin.* Licet Jo. Monach. hic contrarium teneat. Requiritur tamen ad hujus pœnæ executionem declaratio Judicis Eccleſiaſtici; ut tradit *Suar. diſp. 30. de cenſ. ſec. 2. n. 7. Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 5. n. 3.*

Porro Verba ſignificantia exercitium artis, vel officii non verificantur ex unico actu, ſeu exercitio, ſed nonniſi ex repetito, v. g. mercator non dicitur, qui ſemel tantum pannos, vel alias merces vendidit; ſed, qui ſæpius ultro, citroque negotiando, *Anch. hic not. 4.* idemque in delictis eſt ſaltem in ordine ad pœnam incurrendam: ut in propoſito, qui ſemel tantum joculatorem, vel hiſtrionem egit, non incurrit pœnam privationis omnis privilegii Clericalis, *Franc. hic n. 3.* & colligitur ex hoc c. ibi: *ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint.*

,, XXXI.

Digitized by Google

„ XXXI. Aſſertio 4. Præterea *in Clem. Diœceſanis*; 1. *h.*
„ *t.* ſtatuitur, ut ſi Clerici conjugati carnificum, ſeu Ma-
„ cellariorum, id eſt, lanionum, vel tabernariorum (in quo-
„ rum domibus panis, vinum, & carnes coctæ venduntur,
„ *Gl. hic V. Tabernariorum*,) officium publice, & perſonali-
„ ter (ſecus, ſi occulte, & per alium: tunc enim ceſſat
„ pœna, Gl. *hic V. Publice & perſonaliter*) exercent, & ab Epi-
„ ſcopis nominatim (propriis eorum nominibus expreſſis)
„ & tertio moniti, ut intra certum terminum ab ipſis præ-
„ figendum, deſiſtant, non obtemperaverint: vel ipſa exer-
„ cendo (poſt elapſum terminum) reaſſumpſerint, ipſo jure
„ omni careant privilegio Clericali. Non conjugati vero in
„ rebus (propriis, in quibus alias gauderent immunitate,
„ Gl. *hic V. In rebus*) & ſi incedant habitu laicali, etiam in
„ perſonis, privilegium Clericale eo ipſo amittunt, quam-
„ diu in præmiſſis præſtiterint. Additur in fine hujus Clem.
„ ut Diœceſani, ſeu Epiſcopi adverſus alios Clericos, qui
„ aliis negotiationibus, vel commerciis ſecularibus, vel
„ Officiis non convenientibus Clericali propoſito, ac Sta-
„ tui, publice inſiſtunt, vel arma portant, ſic canonica
„ ſervare ſtudeant inſtituta, & illi ab hujuſmodi exceſſi-
„ bus compeſcantur, & ipſi de damnabili circa hæc negli-
„ gentia nequeant reprehendi.

XXXII. Pro explicatione notandum primo. Appellatione Diœceſanorum intelliguntur hoc loco Epiſcopi, qui ordinariam juriſdictionem Epiſcopalem exercent, *juxta* Gl. *hic V. Diœceſanis*: quin etiam Prælati inferiores Epiſcopo, ſi tamen quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtineant in loco, excluſo Epiſcopo: non autem ii Prælati inferiores, qui ſolum concurrunt in Epiſcopalis juriſdictionis exercitio cum Epiſcopo: eo tamen non excluſo; ad hos enim hæc Decretalis Conſtitutio non extenditur; ut notat *Abb. hic n.* 1. quia alias Clerici exercentes officium lanionum, & tabernariorum in loco, in quo inferior Prælatus, v. g. Archidiaconus obtinet quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, excluſo Epiſcopo, impune poſſent talia officia publice exercere; ſiquidem alii Ordinarii non comprehenduntur nomine Diœceſanorum, & ſic debet intelligi Gl. *hic*.

Notandum ſecundo. Pœnas hujus Clementinæ incurrunt Clerici, etiam exempti, ſi delinquant, exercendo talia officia in loco non exempto; quia tunc ratione delicti ſubjiciuntur Diœceſano loci: non vero eas incurrunt, ſi delinquant in loco exempto; quia, quando generaliter a jure datur poteſtas procedendi contra Clericos, non cenſetur data etiam in exemptos, niſi ſpecialiter id exprimatur, Gl. *hic V. Clericos*; *& Abb. n.* 2.

Notandum tertio. Si Clerici conjugati, poſt terminum ipſis præfixum, adhuc exerceant officia prohibita, vel reaſſumant dimiſſa, amittunt privilegia fori, & Canonis: ſi vero intra terminum, v. g. menſis, intermiſiſſent officia prohibita exercere per aliquot dies ſed poſtea illa rurſum exercerent, non eſſet locus pœnæ, dummodo poſtea ante finem præfixi termini iterum intermittant illa exercere. Gl. *hic V. Reaſſumpſerint*.

Notandum quarto. Ad pœnas has incurrendas non ſufficit una monitio peremptoria, ſed requiritur trina per aliquot dierum intervalla diſtincta monitio, tum enim ſine, alia ſententia Judicis condemnatoria, ipſo facto, incurritur privatio privilegii Clericalis, Gl. *hic V. tertio & V. Eo ipſo*.

Notandum Quinto. Si Clerici exercentes officia prohibita deſiſtant ab illis, recuperant privilegium Clericale amiſſum, ut tradit Gl. *hic V. Quamdiu*. Alii vero requirunt, ut cum tali Clerico privato omni privilegio Clericali, poſt emendationem, diſpenſet ſaltem Epiſcopus. *Franc. in c. un. n. 7. in fine h. t.* Quamvis alii putent ſolum Papam cum tali diſpenſare poſſe; quia regulariter in pœnis Eccleſiaſticis, quæ tanquam veræ pœnæ jure communi infliguntur, inferior Papa diſpenſare non poteſt, *Laym. l. 1. tr. 5. p. 3. c. 4. n. 8. & 3. & p. 5. c. 9. n. 2.*

TITULUS II.

De cohabitatione Clericorum & Mulierum.

CUm ad vitæ honeſtatem vel maxime conducat, ut Clerici conſortia & familiaritatem mulierum vitent, ideo Titulus iſte priori ſubjungitur. Eſt autem cohabitatio, perſonarum in una domo ſub eodem tecto commorantium converſatio, ut notat Dan. Venator in Analyſi Juris Pontificii h. t.

§. I.

An & quatenus Clericis cum mulieribus cohabitare liceat vel non?

I. ASſertio I. Permitti non debet, ut mulieres cum Clericis habitent: Exceptis illis perſonis, in quibus naturale fœdus (hoc eſt, conjunctio ſanguinis) nihil ſævi criminis ſuſpicari permittit, prout reſpondit Papa Innoc. III. *in c. a nobis* 9. *h. t.* Nam inter perſonas valde conjunctas non debet eſſe ſuſpicio de inceſtuoſa carnis copula, quippe a qua ipſa natura abhorret, *c. pen. de præſump.* Cujuſmodi ſunt perſonæ conjunctæ in primo aut ſecundo gradu conſanguinitatis, ut mater, avia, amita, matertera, ſoror, neptis, ſive filia fratris, & ſororis, *c. Cum omnibus*; 27. *junct.* Gloſſ. *diſp.* 81. Et habetur etiam in Niceno Concilio *can.* 3. *relate*; *in c. Interdixit*; 16. *diſp.* 32. Et refertur etiam a Siricio Papa *in c. Fœminas* 31. *cit. diſp.* 81. Additur in *cit. c. Ab omnibus*, quod Clerici etiam habitare poſſint cum ancillis & pediſſequis, quæ cum eis erant, antequam ordinarentur: item cum uxoribus filiorum, quas hi acceperunt jam ordinatis parentibus, ſicut etiam cum filiabus & uxoribus ſervorum.

„ II. Aſſertio 2. ſpectato Jure communi Canonico, omnes
„ fœminæ extraneæ prohibentur cohabitare cum Clericis,
„ de quibus ſuſpicio ſceleris eſſe poteſt: Quin imo neque
„ illas mulieres conjunctas, quas alioquin Canones permit-
„ tunt cohabitare cum Clericis, Sacerdoti vel alii Clerico
„ in ſacris conſtituto licet ſecum retinere, ſi ſuſpicio aut
„ periculum criminis ſubſit: Quia inſtigante Diabolo, etiam
„ in perſonis conjunctis ſcelus, ſeu inceſtum perpetratum
„ fuiſſe, comperitur, & facilius cum pediſſequis, ſeu an-
„ cillis, & ſociis earum. Quod ſi tales perſonæ opere Pres-
„ byteri indigeant, eæ degere poterunt in domo, in qua
„ eis, quæ neceſſaria ſunt, ſubminiſtrentur, ita ſtatutum
„ eſt in *c. Inhibendum*; 1. *h. t.* Quod eſt deſumptum ex Con-
„ cilio Moguntinenſi, in cujus fine additur, & prohibetur
„ etiam, ne ulla fœmina ad Altare præſumat accedere,
„ aut Sacerdoti miniſtrare, aut inter cancellos ſtare,
„ vel ſedere.

III. Notandum 1. Hoc eſt diſcrimen inter mulieres extraneas & conſanguineas, quod illæ eo ipſo ſuſpectæ eſſe ſolent, quia juvenes ſunt, ideoque earum cohabitatio prohibita eſt Clericis, Jure communi Canonico; At vero mulieres conſanguineæ ſeu valde conjunctæ, tametſi juvenes ſint, non ſunt ſuſpectæ, ideoque cohabitare poſſunt Sacerdoti, ordinarie ac per ſe loquendo, niſi per accidens adſint tales circumſtantiæ, & indicia, ut locus ſit ſuſpicioni mali ſeu ſceleris, ſive propter ipſaſmet conſanguineas, ſive propter famulas, aut ſocias, quæ cum illis eſſe ſolent, ut notat Gl. *in c. Volumus*; 24. *cit. diſp.* 81. *& Abb. hic n.* 2. Unde S. Auguſtinus, teſte Poſſidonio, in vita ejus, nec cum ſorore ſua habitare voluit, dicens, quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt, prout refertur *in c. Legitur*; 25. *cit. diſp.* Sicut etiam ſocius ſocii mei ſocius meus non eſt *l. nam ſocii* 20. *ff. pro Socio*.

Porro hoc *c.* 1. Non adverſatur *c. pen. h. t.* In quo conceditur Clericis habitare cum mulieribus illis in quas naturalis conjunctio non ſinit cadere malam ſuſpicionem, prout ordinarie, & plerumque fieri ſolet: Si vero mulieres etiam conjunctiſſimæ ſuſpectæ ſint, prout factum fuit in caſu, *cit. c.* 1. Tunc neque illis cohabitare licebit Clericis, *Barboſ. in Collect. in cit. c.* 1. *n.* 3.

Notandum 2. quod dictum eſt mulieres valde conjunctas habitare poſſe cum Sacerdote, vel alio Clerico, id intelligi debet, ſi ſolus habitet: ſecus ſi cum aliis Sacerdotibus: præſertim ſi collegialiter vivant, quia tunc oriri poteſt ſuſpicio mali, quoad alios Sacerdotes, quibus tales mulieres non ſunt ita conjunctæ, *Abb. hic n.* 2.

Notandum 3. Clerici beneficiarii poſſunt ex reditibus ſuis Eccleſiaſticis ſuperfluis ſubvenire conſanguineis egentibus, ut colligitur ex hoc c. Imo juxta legem charitatis, his potius ſuccurrere debent, quam extraneis, *c. Non ſatis*; 14. *diſp.* 86. Secus, ſi ſint divites, & non egeant, Gl. *in cit. c.* 1. *V. ſubminiſtrant h. t. & ibid. Abb. n.* 4.

IV. Aſſertio 3. Licet conſanguineæ in primo & ſecundo gradu lineæ tranſverſalis, licite poſſint habitare cum Sacerdotibus & Clericis, ſi non ſubſit ſuſpicio ſceleris ſeu inceſtus, ut conſtat ex *c. Cum omnibus*; 27. *diſp.* 81. *& tradit* Gl. *in c.* 1. Non tamen id extendi debet ad affines in primo & ſecundo gradu, quia in SS. Canonibus, in quibus prohibetur cohabitatio mulierum cum Sacerdotibus, & Clericis, nominatim excipiuntur conſanguineæ, non autem affines, conſtat enim majus eſſe fœdus, ſeu conjunctionem naturalem inter conſanguineos, quippe per ſe immediate conjunctos, quam inter affines, qui per accidens tantum, ſive mediantibus conſanguineis junguntur. Excipiendæ ſunt mulieres in primo gradu affinitatis junctæ, v. g. Noverca, Nurus, aut Uxor fratris defuncti: vel etiam in ſecundo gradu, ſi alter alteri reverentiam debeat, v. g. Sacerdos uxori patrui ſui defuncti, his enim permittendum videtur, ut cohabitent, ſi aliunde nulla adſit ſuſpicio incontinentiæ; idque colligitur ex *cit. c. Interdixit in fine*, ubi dicitur aut etiam eas idoneas perſonas, quæ fugiant ſuſpiciones. Unde etiam inter tales perſonas, in veteri Lege prohibita fuit conjunctio carnalis, *Levit. c.* 18.

V. Aſſertio 4. Sed & Epiſcopus matri, aliiſque mulieribus in primo & ſecundo gradu junctis (ſicut alii Sacerdotes & Clerici) licite cohabitare poteſt, intra eandem domum, cum ancillis, & pediſſequis; ſed in cubiculis ſeu conclavibus diſtinctis, ut docet *Abb. in cit. c.* 1. *n.* 3. *h. t.* Nam & olim in antiqua Eccleſia Epiſcopi, aliique Sacerdotes cum uxoribus ſuis tanquam ſororibus, in eadem domo, ſed in ſeparatis cubiculorum manſionibus degebant, eaſque alebant, ut conſtat ex *c. Epiſcopus*; 6. *juxt.* Gl. *V. Sequeſtrare*; *diſp.* 77. Quamvis honeſtius ſit, & magis conſultum, ut Epiſcopus, vel ſimilis Prælatus ſæcularis Matrem v. gr. vel ſororem, non intra domum, ſeu Palatium ſuum, ſed in alia domo ſeparata habeat, & alat; Idque maxime propter alios Clericos cum Epiſcopo commorantes. Etſi contrarium teneat Gl. *in cit. c. Legitur*; 24. *V. Mea diſp.* 81. ubi ait, Epiſcopum nullam mulierem, ne quidem Matrem, aut Sororem, ſecum habere poſſe, *juxta Auth. Epiſcopo C. de Ep. & Cler.* Verum Lex Civilis diſponens de materia fori Eccleſiaſtici contra Jus Canonicum, nullam vim obligandi habere poteſt: nulla autem talis prohibitio facta Epiſcopis, vel Clericis reperitur in Jure Canonico, ſed potius permiſſum eſſe colligitur, *ex cit. c. Interdixit*, *Abb. c. l.*

§. II.

De pœnis, quæ Jure Canonico ſunt ſtatutæ in Clericos converſantes cum fœminis ſuſpectis, vel concubinarios.

VI. Aſſertio 5. Si quis Sacerdotum, videlicet Presbyter,

Diaconus, vel Subdiaconus, nam Nomine Sacerdotis late ſumpto comprehenduntur omnes Clerici in Sacro ordine conſtituti, quaſi DEO ſacrati, *Abb. hic num.* 3.) de crimine fornicationis cum fœminæ ſuſpectus, poſt primam, ſecundam, & tertiam admonitionem, inveniatur confabulari, vel converſari cum eadem, excommunicetur; Fœmina vero canonice puniatur, Ita ſtatuit Eugenius Papa in *c. Si quiſquam*; 2. *h. t.*

Notandum primo. Etiamſi ſuper crimine fornicationis inquiſitio non ſit facta, nec probationes receptæ ſint, ob ſolam tamen converſationem, ſeu notorie ſcandaloſam familiaritatem cum fœmina, excommunicari quis poteſt, ſi in ea poſt admonitionem contumaciter perſiſtat, ut patet ex hoc c.

Notandum ſecundo. Si fœminæ delinquant cum Clerico, contra decorem Ordinis Eccleſiaſtici, ea ſubjicitur Juriſdictioni Judicis Eccleſiaſtici; quia committit quaſi ſacrilegium, *Abb. hic n.* 4. *&* Gl. *recepta in c. Eos, qui*; 10. *diſp.* 32. Accedit, quod ſi plures ſimul delictum committant, omnes ab eodem Judice puniendi ſunt, ne cauſæ continentia dividatur, *juxta l. Nulli*; *C. de judic.* Ac proinde ſi Clericus cum Laico delinquat, uterque reus coram Judice Eccleſiaſtico velut digniore forum ſortitur ratione delicti, ut docent plures apud Menoch. de *arbitr. judic. caſu* 371. *num.* 12. *&* 13. Qui tamen addit, id in praxi non obſervari, cum paſſim Judices ſæculares contra Mulieres ſuſpectas, & concubinas delinquentes cum Clericis procedere ſoleant, ut notat etiam *Laym. l.* 4. *tr.* 9. *c.* 4. *n.* 10. Porro mulier, quæ cum Clerico fornicata eſt, vel nimiam familiaritatem habet, olim in Monaſterium detrudi debebat, juxta *c. Fraternitatis*; 7. *diſp.* 34. Gl. *fin. in cit. c.* 2. *V. Canonice*, ubi addit, quod ipſa concubina, ſi hoc publicum ſit, debeat excommunicari, juxta *c. Si concubinæ*; 55. *de Sentent. Excomm.*

„ VII. Aſſertio 2. Si Clerici in ſacris Ordinibus conſtituti concubinas habeant, & ab Epiſcopo moniti, ut eas a ſe removeant, nec iterum recipiant, eas dimittere contempſerint, a beneficiis Eccleſiaſticis ſuſpendi debent, donec congrue ſatisfecerint: Si vero ſuſpenſi adhuc illas retinere præſumpſerint ab iiſdem beneficiis in perpetuum removeri debent, prout reſcripſit Alexander III. in *c. Sicut*; 4. *h. t.* Nam creſcente contumacia, creſcere debet & pœna, Gl. *fin. hic*, & habetur in *c. ult. Ut lite non conteſtata &c.* & *l. Relegati*; 4. *ff. de pœnis*, ubi dicitur, quod contumacia cumulat, id eſt, auget pœnam.

Notandum primo. Clericus concubinarius, etiam in ſacris conſtitutus, non debet ſtatim privari beneficio, ſed in primis moneri, juxta *c.* 2. *h. t.* deinde ſuſpendi, ac denique privari, ita tamen ut in optione Judicis ſit, quam pœnam velit prius imponere mitiorem, vel graviorem, conſideratis facti circumſtantiis, & loci conſuetudine, quia Jura ſeu Canones de Clericorum concubinariorum, vel fornicariorum pœnis, quoad ordinem & modum eas infligendi, varie loquuntur, *Abb. hic n.* 2. Quid autem Jure novo Concilii Tridentini de hoc ſit ſtatutum, infra dicetur.

Notandum 2. Ex eo, quod in hoc c. dicitur, Clericos in Sacris conſtitutos, poſſe compelli ad dimittendas concubinas, non recte infertur, Clericos minoribus ordinibus initiatos non poſſe compelli, ſed ideo ſolum fit hic mentio de Clericis in Sacris, quia hi ſeverius puniuntur, quam alii, *Abb. hic n.* 1.

„ VIII. Et hinc in *c. Si autem*; 6. *h. t.* præcipitur, ut Clerici concubinarii, ſive in ſacris Ordinibus conſtituti, ſi poſt ſecundam, & tertiam commonitionem, concubinas non dimiſerint, ita ut ulteriorem quoque monitionem non admiſſuri videantur, tum Eccleſiis, vel earum portionibus (ſi nimirum partem ſolum habeant in præbenda, Gl. *hic V. portionibus*) priventur, poſtpoſita appellatione, & ab officio etiam ſuſpendantur. Ex quo patet, quod non ſolum in majoribus, de quibus loquitur *cit. c. Sicut h. t.* ſed etiam in minoribus Ordinibus conſtituti, ſi poſt monitionem non dimittant concubinas, ſuſpendi poſſint ab officio, & ſi ſe non correxerint, omnino privari beneficiis, vel portionibus eorum, Gl. *hic V. Spoliare*.

„ IX. Porro quod dictum eſt de Clerico concubinario ſuſpenſo ab Officio, id extenditur, ut ſi Presbyter concubinarius ab Epiſcopo ſuo ſuſpenſus ſit ab Officio, ideoque ad Papam appellet, petens, ut abſolvatur, & Literas Apoſtolicas teſtantes de abſolutione ei collata impetret, eæ Literæ non valent, ſi facti ſeriem non contineant, nempe cauſam, ob quam appellans, ſeu conquerens cenſura conſtrictus, ſive ſuſpenſus, vel excommunicatus erat. Ut ſtatuitur in *c. Super eo*; 5. Et ibi Gl. in caſu *h. t.* Ratio eſt, quia tales literæ ſunt impetratæ, veritate tacita, ſeu cauſa vera, quæ ſi expreſſa fuiſſet, Papa eas non conceſſiſſet, ideoque non valent, quippe ſubreptitiæ, Gl. *hic V. Seriem*; *& Abb. n.* 5.

„ X. Aſſertio 3. Ordinarii locorum, ſeu Epiſcopi, non debent cogere Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, qui publice ſunt concubinarii, ad jurandum, quod concubinas deſerere velint, ne Diaboli inſtinctu, in idem fornicationis peccatum relapſi, perjurii etiam reatum ſeu peccatum incurrant; ſed per ſententiam ſuſpenſionis, aut interdicti cogere debent Clericos, ut eas a ſe amoveant, ita ut nulla amplius ſiniſtra ſuſpicio mali de illis haberi poſſit. Quod ſi vero ad eaſdem concubinas redire, vel alias reaſſumere præſumpſerint, tum in aliquos eorum perpetua excommunicationis ſententia (id eſt, donec reſipiſcant) proferenda erit, ut alii horum exemplo perterriti, a talibus exceſſibus abſtineant, prout ſtatuitur in *c. Clericos*; 3. *h. t.*

XI. Hinc colligitur primo, quod juramentum non ſit exigendum a peccatoribus, quorum relapſus, ob fragilitatem carnis timeri poteſt, de abſtinendo impoſterum a certo peccato: idque propter periculum perjurii, cujus materiam aut occaſionem Superior aut Judex ſubminiſtrare non debet. *c. Ille*; 5. *cauſ.* 22. *q.* 5. ideoque imprudenter agunt illi Confeſſarii, qui a pœnitentibus recidivis exigunt juramentum de hoc, vel illo peccato deinceps non patrando, vel de tollenda occaſione, ut docet *Suar. tract.* 2. *de relig. l.* 2. *de jurum. c.* 14. *n.* 18. cujus ratio eſt; quia cum juramentum ſit remedium ſubſidiarium & periculoſum, ideo ad illud non eſt recurrendum, quando adſunt alia remedia æque apta, ad finem propoſitum obtinendum; ut in caſu hujus c. ſuppeditabant alia remedia ad cogendos Clericos, ut a concubinis abſtineant, nempe per ſuſpenſionis, vel depoſitionis, vel denique etiam per excommunicationis ſententiam. Aliud eſt, ſi alia remedia æquivalentia non adſint, tunc enim, non obſtante periculo perjurii, poteſt Judex, vel publica perſona ab aliquo juramentum exigere, ſi ita ſit neceſſarium, *Covarr. in c. Quamvis*; *de pact. in* 6. *p.* 1. §. 6. *n.* 2. *Suar. c. l. n.* 10. & alii communiter. Et hinc *in c.* 2. *qui Clerici vel Voventes, &c.* coguntur Clerici in ſacris conſtituti abjurare uxores, cum quibus de facto ſacrilege matrimonium contraxerunt, ut per juramentum conſtaret de ipſorum diſſenſu: quia eorum diſſenſus internus cognoſci non poterat aliter exterius, ea enim, quæ pendent ab alicujus animo, non poſſunt probari, niſi per ipſius juramentum. Similiter *in c. ad Abolendam*; 9. *de hæretic.* exigitur juramentum; quia nullum aliud remedium apparet æque opportunum, quam ut hæretici, vel qui de hæreſi ſuſpecti ſunt, abjurent ſuum errorem, eumque publice & ſolemniter deteſtentur, *Barb. in Collect. in cit. c. Clericos*; *n.* 3. *h. t.* Colligitur ſecundo, licet in prædicto c. fiat mentio de Clericis in ſacris conſtitutis, qui publice concubinas habent tamen idem quoad hoc dicendum eſt de Clericis minoribus ordinibus initiatis, & aliis qui privatim tenent concubinas, a quibus multo minus exigendum eſt tale juramentum. Colligitur tertio, æquum & conveniens eſt, ut Epiſcopus Clericos concubinarios alioſque delinquentes non ſtatim excommunicet, ſed prius leviores pœnas & cenſuras ei infligat, veluti ſuſpenſionis aut interdicti, ut patet *ex hoc c. Abb. ibid. n.* 3. niſi ſit crimen atrox, vel valde periculoſum. Colligitur quarto, excommunicatio dicitur hic perpetua, non quod perpetuo durare debeat, cum enim ſit pœna medicinalis, non debet inferre mortem perpetuam, *c.* 1. *de ſentent. excomm. in* 6. ſed dicitur perpetua aptitudine, quia poteſt ferri, ſine præfinitione certi temporis, & quia poteſt durare uſque ad mortem delinquentis, ſi ante illam non ſe corrigat, *Abb. in hoc c. in additione*.

XII. Aſſertio 4. Tametſi olim Clerici in ſacris conſtituti, ſi in vitium fornicationis aut incontinentiæ lapſi ſint, deponebantur, *c. Presbyteri* 12. *diſp.* 81. *c. Sacerdotes*; 37. *diſ.* 50. *c. a multis*; 9. *de ætat. & qual. &c.* poſteriore vero tempore, jubebantur tales Clerici per ſuſpenſionis, aut interdicti, ac deinde etiam excommunicationis, ac denique depoſitionis ſententias ab Epiſcopis ſuis coerceri, ut patet *ex c.* 2. *& aliis hoc tit. ſupra allatis*. Nunc vero in Concilio Tridentino: quod hodie obſervari debet, *Seſſ.* 25. *c.* 14. *de reform.* „ prohibetur imprimis, quibuſcunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus poſſit haberi ſuſpicio, in domo, vel extra, detinere, aut cum iis ullam conſuetudinem habere, audeant: alioquin pœnis a SS. Canonibus vel Statutis Eccleſiarum impoſitis puniantur. Secundo, ſi a Superioribus moniti ab iis ſe non abſtinuerint, tertia parte fructuum, obventionum ac proventuum beneficiorum ſuorum quorumcumque, & penſionum, ipſo facto ſint privati, quæ Fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco, pro arbitrio Epiſcopi, applicentur. Tertio, ſi vero in delicto eodem cum eadem vel alia fœmina perſeverantes, neque ſecundæ monitioni paruerint, non tantum fructus omnes, ac proventus ſuorum beneficiorum eo ipſo amittant, qui prædictis locis applicentur: ſed etiam ab adminiſtratione ipſorum beneficiorum ſuſpendantur, quamdiu Ordinario viſum fuerit, aut ipſe etiam, uti Sedis Apoſtolicæ delegatus arbitrabitur. Quarto, ſi ita ſuſpenſi nihilominus eas non expellant, aut cum eis verſentur, tunc beneficiis ac portionibus, & officiis ac penſionibus Eccleſiaſticis quibuſcunque perpetuo priventur, atque inhabiles ac indigni quibuſcunque honoribus, beneficiis, & officiis in poſterum reddantur, donec poſt manifeſtam emendationem, eorum Superioribus, ex juſta cauſa, cum iis viſum fuerit diſpenſandum. Quinto, ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, ſed conſortium ſemel dimiſſum repetere, aut alias hujuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adjungere auſi fuerint, præter prædictas pœnas, etiam excommunicationis gladio plectantur. Nec per quamvis appellationem aut exceptionem prædicta executio impediatur, aut ſuſpendatur, & cognitio de his non ad Archidiaconos, nec Decanos, aut alios inferiores, ſed ad ipſos Epiſcopos pertineat, qui ſine ſtrepitu & figura judicii, ſola facti veritate inſpecta, procedere poſſint. Alii vero Clerici, qui beneficia Eccleſiaſtica aut penſiones non habent, juxta delicti qualitatem, & contumaciæ perſeverantiam, pœna carceris, ſuſpenſione ab Ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliiſque modis, juxta SS. Canones puniantur, propter dictum incontinentiæ crimen. Epiſcopi denique, ſi, quod abſit, ab hujuſmodi crimine non abſtinuerint, & a Synodo Provinciali admoniti, ſe non emendaverint, ipſo facto ſint ſuſpenſi: & ſi perſeverant, ad S. Pontificem ab eadem Synodo deferantur, qui pro qualitate culpæ, etiam per privationem, ſi opus fuerit, in eos animadvertat.

XIII. Circa hoc novum Decretum Conc. Trident. notandum primo, Clericus concubinarius dicitur, non ſolum ille, qui concubinam, domi ſuæ, inſtar uxoris continuo retinet, ſed etiam qui extra domum alibi habet, & aſſiduam cum ea tenet conſuetudinem, *Barb. in Collect. in c. Sicut* 4. *n.* 3. *h. t.* & alii apud ipſum.

Notandum ſecundo hoc decretum non eſt extendendum ad

ſim-

Digitized by Google

ſimplicem incontinentiam, abſque qualitate concubinatus, juxta declarationes Cardinalium Concil. *apud Jo. Gallemart, ibid. in princ.* quia Concil. loquitur de eo Clerico, qui conſuetudinem habet cum muliere laſciva, quam non cenſetur habere, qui cum aliqua ſemel tantum fornicatur, ſed requiritur, ut ſaltem bis id fecerit, & pœnæ ſunt reſtringendæ quamvis contrarium teneat *Navarr. lib. 3. Conſil. 1. edit. 2.*

Notandum tertio, ſub tertia parte fructuum quorumcunque, qua privantur ipſo jure Clerici concubinarii, comprehenduntur etiam diſtributiones quotidianæ, ut docent plures, *apud Barb. c. l. nu. 5.*

Notandum quarto monitiones, quæ fieri debent, ad incurrendum & infligendum pœnas contra Clericos concubinarios latas, debent eſſe ſpeciales in perſonam factæ, nec ſufficit monitio generalis in Synodo facta, etſi alias trinæ monitionis vim habeat, & trinæ monitiones requirantur, tam ſecundum Juris communis diſpoſitionem, quam etiam Concilii Tridentini; idque procedit quoque in concubinario notorio, qui etiam, ſine trina monitione prævia, beneficiis privari non poteſt, prout plures docent, *apud Barboſ. loc. c. numer. 6.*

§. III.

Quomodo procedendum ſit contra Clericos, qui publice concubinas habere dicuntur, ſed citati & examinati negant, ſe concubinarios eſſe?

„ XIV. De hoc agitur *in c. Tua nos; 8. h. t.* nam cum ex Papa Innocentio III. quæſitum fuiſſet, ſi Clerici, qui publice concubinas habent, citati & examinati ab Epiſcopo ſuo, negent ſe eſſe concubinarios, quia nullus adeſt contra eos legitimus accuſator, credendum ſit teſtimoniis bonorum virorum, inter quos habitant? Ad hoc reſpondet Papa Innocentius III. ſi crimen illorum ita publicum ſit, ut merito notorium cenſeri debeat, tunc nec teſtis nec accuſator eſt neceſſarius, cum hujuſmodi crimen nulla poſſit tergiverſatione ſeu excuſatione celari. Si vero crimen Clericorum publicum ſit, non ex evidentia facti, ſed ex fama, hoc caſu, ſola teſtimonia bonorum virorum (inter quos Clerici illi habitant) non ſufficiunt ad condemnationem, cum non teſtimoniis (ſimpliciter datis ſine juramento, *Gl. hic V. Teſtimonio*) ſed teſtibus credendum, & ita judicandum ſit. Cæterum ſi de ipſis Clericis talis orta ſit ſuſpicio, ut ex ea ſcandalum generetur in populo, licet adverſus eos nullus accuſator compareat, purgatio tamen Canonica eſt eis indicenda, quam ſi præſtare noluerint, vel ſi in ea præſtanda defecerint, tunc ſecundum Canones puniendi ſunt.

XV. Pro explicatione hujus c. Notandum primo, ſi crimen fornicationis ita ſit publicum, ut adſint valde propinqua & vehementia indicia, & conjecturæ criminis, ut ſi v. g. Clericus publice ſecum in domo detineat ſuſpectam mulierem, quam ut uxorem tractet: maxime ſi publice alat filios ex ea ſuſceptos, tum etiam nullo exiſtente accuſatore, & ſine teſtibus, aliave probatione, talis Clericus condemnari poteſt & puniri, *Gl. hic V. ex evidentia*, & tunc enim nulli tergiverſationi eſt locus, *Gl. hic V. ex evidentia*, & *Abb. num. 7.* Nam ut dicitur, *in c. Super eo; 3. de teſtib. cogend.* ſi factum eſt notorium, non eget teſtium probationibus, cum talia probationem vel ordinem judiciarium non requirant. Quod ſi tamen tali caſu reus neget crimen eſſe notorium, teſtes producendi ſunt, qui de notorio teſtificentur, niſi aperte frivola ſit negatio, ut ex infra dicendis patebit.

Notandum ſecundo, ſi crimen Clerici, non ex evidentia facti, ſed ex fama ſolum ſit publicum, tunc probatio per teſtes eſt neceſſaria, ad condemnandum & puniendum reum, quia ut dicitur, *in l. 3. §. idem D. Hadrianus ff. de teſtib.* Teſtibus, non teſtimoniis credendum eſt, id eſt, non dictis eorum, qui deponunt ſine juramento, vel eorum, qui deponunt de auditu alieno, vel non teſtimoniis extrajudicialibus in populo, quæ non ſufficiunt ad probandum: ſed ipſis teſtibus productis & legitime examinatis, & ſub juramento deponentibus in judicio, eſt credendum, *Abb. hic. nu. 7. in fine*: oritur tamen ex ejuſmodi teſtimoniis ſeu dictis publica fama de crimine, *Gl. hic V. Teſtimoniis*, quæ etſi non ſufficiat ad condemnandum reum, ſufficit tamen, ut Judex inquirere poſſit de crimine, & multo magis, ut admittat accuſatorem adverſus Clericum ad querelam, & teſtes producendos, qui de ipſo etiam crimine teſtentur.

Notandum tertio, ſi Clericus ſit ſuſpectus de crimine, quod tamen ſufficienter de illo probari non poteſt, tunc indicenda eſt ei Canonica purgatio, ſi quidem ſuſpicio ſit juncta cum ſcandalo populi, quia publice eſt infamatus de crimine, ut colligitur *ex hoc c.* & tradit *Gl. fin. hic.* Idque etiam ſumitur, *ex c. Presbyter; 5. junct. Gl. V. Jusjurandum cauſ. 2. quæſt. 5.*

§. IV.

An, & qualiter Sacerdos aut Clericus concubinarius ſeu fornicarius vitandus ſit in Miſſis, & aliis Officiis Divinis?

„ XVI. Aſſertio 1. olim ſecundum antiquos Canones (*c. Nullus; 5. & c. Præter hoc; 6. diſ. 32.*) prohibitum fuit, ne quiſquam Sacerdotis concubinarii vel fornicarii Miſſam audiat, ſi notorium ſit, illum concubinam habere. Alibi vero dicitur (*videlicet can. ult. cauſ. 15. q. ult.*) non poteſt aliquis Sacerdos, quantumcunque pollutus fuerit, Divina polluere Sacramenta, quæ purgatoria ſunt cunctarum contagionum; ac proinde qualiſcunque Sacerdos ſit, non poteſt, quæ ſancta ſunt, coinquinare; quia omnia in Chriſti fide, id eſt, per fidem Chriſti purgantur. Verum aliud eſt crimen concubinatus vel fornicationis notorium, aliud occultum: notorium eſt, de quo Presbyter vel Clericus canonice eſt condemnatus; occultum vero, quod ab Eccleſia toleratur. Si crimen concubinatus ſit notorium, quia illud Presbyter non negat, ſed confitetur, vel quia de illo eſt canonice condemnatus, tunc ab ejus Miſſis & Officiis Divinis abſtinendum eſt, juxta priores Canones, ut ea ratione cæteri a peccandi licentia retrahantur, & ii, qui peccaverunt, ad pœnitentiam & emendationem perducantur. Si vero crimen concubinatus vel fornicationis ſit occultum, & ab Eccleſia toleretur, tunc talium concubinariorum vel fornicariorum Miſſæ licite audiuntur a fidelibus, & alia Sacramenta ab iis percipiuntur, quamdiu ipſi ab Eccleſia tolerantur, & crimen operis evidentiam non habet: cum ipſa Myſteria ſeu Sacramenta ab ejuſmodi concubinariis adminiſtrata, nequaquam tanquam immunda ſint, aut minoris virtutis reſpui debeant. Ita reſcripſit Papa Lucius III. *in c. Veſtra 7. h. t.*

Hinc colligitur, quod ex malitia Sacerdotis non polluitur; nec inquinatur Miſſæ ſacrificium, quia virtutem & efficaciam habet ex opere operato, nempe conſecratione Corporis & Sanguinis Chriſti, in quo eſſentialiter conſiſtit oblatio, *c. Utrum; 72. diſt. 2. de conſecr.* & patet *ex Concilio Tridentino Seſſ. 22. de Sacrif. Miſſ. c. 1.* ubi dicitur, Et hæc quidem illa munda oblatio eſt, *Malach. 1.* quæ nulla indignitate aut malitia offerentium inquinari poteſt, & tenent omnes Theologi. Unde cum dicitur, omnia oblata pollui, quæ offeruntur a polluto in anima, *c. Sic populus; 61. & c. Multi 84. cauſ. 1. q. 1.* id intelligendum eſt, quod quantum in ſe eſt, polluat Sacramenta, vel rectius, quod polluat ſemetipſum. *Fagnan. in c. Veſtra; 7. nu. 9. h. t.*

XVII. Aſſertio 2. Licet quilibet Clericus exiſtens in pec„ cato mortali ſit ſuſpenſus, quoad ſeipſum, non tamen eſt ſuſpenſus, ob crimen Concubinatus vel fornicationis, quantum ad alios, ac proinde fideles illum in Divinis officii vitare non debent; niſi crimen ejus ſit notorium per ſententiam Judicis, vel per confeſſionem factam in jure ſeu judicio, vel per evidentiam facti, ſeu rei, quæ nulla tergiverſatione celari poſſit, prout reſcripſit Gregorius IX. *in c. Quæſitum; 10. & ult. h. t.*

XVIII. Pro utriuſque hujus c. explicatione notandum primo, Sacerdos jure ſuſpenſus propter notoriam fornicationem, illico poſt pœnitentiam recuperat officii executionem quoad alios, ita ut licite poſſint fideles audire ejus Miſſam, & ab eo percipere Sacramenta, ut colligitur *ex cit. c. ult. in princ.* ubi dicitur, *quæſitum eſt de Clericis in fornicationem prolapſis, an eorum officium, priuſquam pœnituerint, ſit audiendum?* Ergo a contrario ſenſu, poſt actam pœnitentiam, ceſſat hæc pœna juris ſeu ſuſpenſio quoad alios, ita ut audiri poſſit eorum officium, *c. Si qui; 15. Gl. V. emendent diſ. 8. Abb. hic nu. 2.*

Notandum ſecundo, quilibet Clericus non ſolum propter fornicationem, ſed etiam ob quodvis aliud peccatum mortale, eſt ſuſpenſus quoad ſe, ita ut non poſſit licite in tali ſtatu peccati mortalis Miſſam dicere, aut Sacramentum aliquod adminiſtrare, vel aliud alicujus Ordinis miniſterium exercere, *c. fin. de tempor. Ordin. Abb. hic nu. 2 not. 3.*

Notandum tertio, non quilibet notorie criminoſus eſt vitandus in Divinis Officiis, ſed tantum notorius Concubinarius ſeu Fornicarius, qui eſt vitandus quoad ſe, & quoad alios ut colligitur *ex hoc c.* ubi poſtquam generaliter dictum eſt, quemlibet Clericum exiſtentem in peccato mortali eſſe ſuſpenſum quoad ſe, poſtea ad ipſum, cum agitur de ſuſpenſione quoad alios, reſtringitur ad peccatum fornicationis, ut colligitur ex illis verbis: *in caſu propoſito, & V. hujuſmodi, Gl. hic V. in caſu propoſito, ſcilicet fornicationis.* Ubi rationem reddens ait; quia in hoc crimine magis eſt vitandus, cum in aliis ipſo jure non ſit ſuſpenſus, quamvis crimen ſit notorium: excepto crimine Simoniæ, in quo ſuſpenſus eſt ipſo jure, etiamſi crimen ſit occultum: in aliis ergo criminibus, notorius Clericus criminoſus non eſt vitandus in Divinis, quamdiu ab Eccleſia toleratur, *c. Præter hoc; 6. §. verum diſ. 32. Abb. hic num. 3.*

Notandum quarto, hæc ſuſpenſio notorii concubinarii, vel fornicatoris Clerici quoad ſe, non eſt cenſura Eccleſiaſtica proprie dicta, ob cujus violationem Clericus fiat irregularis, & quæ per Eccleſiaſtici Prælati relaxationem, vel abſolutionem tolli debeat, ſed ea per pœnitentiam aut confeſſionem Sacramentalem tollitur, ac proinde Clericus etiam in ſacris conſtitutus non incurrit ſuſpenſionem proprie dictam, ob crimen concubinatus etiam notorium, & conſequenter celebrando, vel miniſtrando in tali ſuſpenſione non fit irregularis, ut ex probabiliore ſententia docet *Suar. diſ. 31. de Cenſur. ſect. 4. num. 9. & ſeqq.* quia talis irregularitas non reperitur in ullo Canone expreſſa, cum tamen jure Canonico tantum omnes irregularitates ſint inductæ, *Fagnan. in cit. c. ult. num. 24. h. t.*

XIX. Notandum quinto, hodierno jure, juxta Concilii Conſtantienſis Extravagantem, quæ incipit *Ad evitanda*, non tenentur fideles a Sacerdotis concubinarii vel fornicarii etiam notorii Miſſa abſtinere, eumque vitare in Divinis Officiis, etiamſi vere eſſet ſuſpenſus, *Suar. c. l. nu. 16.* & plures alii apud *Barboſ. in Collect. in cit. c. ult. h. t. num. 3.* Secundum quam, nunc ſolum ſunt vitandi excommunicati nominatim, ac publice denunciati, & notorii percuſſores Clericorum. Quare cum ſuſpenſio, quoad ſe, non ſit proprie dicta cenſura inducens irregularitatem; ſuſpenſio vero, quoad alios, per Conſtitutionem Extravag. ſit ſublata, hinc ſequitur, quod notorius concubinarius celebrando non fiat irregularis, niſi monitus deſiſtat, & per ſententiam Judicis fuerit ab officio ſuſpenſus.

Idque probatur etiam *ex Concilio Tridentino Seſſ. 25. cap. 14. de reform.* ubi inter pœnas impoſitas Clericis concubinariis, nulla ſit mentio de ſuſpenſione ipſo facto, ſed jure incurrenda, ſed præcipitur ſolum, ut puniantur ab Epiſcopo pœ-

Digitized by Google

na ſuſpenſionis ab Ordine, ergo non ſunt ſuſpenſi ipſo jure, ſive a Canone, *Fagnan. c. l. num. 29. & 30.*

Notandum ſexto, poſſunt tamen fideles, etiam poſt Conſtantienſem Conſtitutionem, *Ad evitanda;* a notorio concubinario tolerato, & non vitando abſtinere, ſi velint, & nolle ad ejus Miſſam audiendam venire; quia per prædictam Conſtitutionem nullus favor factus eſt ipſis excommunicatis, & ideo poſſunt fideles illos adhuc vitare, quamvis non teneantur, ſicut ſecundum jura antiqua poterant, quæ quoad hoc revocata eſſe nuſquam legitur, *Laym. lib. 1. tract. 5. p. c. 2. num. 4.* & alii communiter.

Notandum ſeptimo, tres ſunt modi, per quos etiam crimen concubinatus fieri poteſt notorium. Primo ſi delinquens ſit condemnatus per ſententiam Judicis, definitivam ſcilicet. Secundo per confeſſionem Rei factam in judicio. Tertio per evidentiam facti, quod tergiverſatione aliqua celari non poteſt *cit. c. ult. h. t.* ut ſi Clericus publice concubinam habeat, ſicut uxorem, alendo filios ex ea procreatos, ita ut ſine tergiverſatione crimen negari non poſſit, *cit. c. ult. de quo ſupra num. 15.* Prædictis autem tribus modis addi poſſet alius modus, per quem crimen fieri poteſt notorium, nempe per legitimam & juridicam probationem in judicio, contra quam nihil opponi poteſt, quia in cauſa concluſum fuit: ſed de hac nulla fit mentio, *in cit. c. ult. h. t. ut notat ibid. Abb. num. 4.* quia nimirum populus plerumque ſcire non poteſt, an probationes fuerint plene convincentes, ideoque ante Judicis ſententiam non debet cenſeri crimen eſſe notorium, ex eo capite; quia aperiretur via injuriis & infamiæ. Verum ſi publice conſtet, quod reus Clericus per legitimas probationes convictus ſit in judicio, tunc non minus ex illis cenſeri debet induci notorium, quam ex confeſſione judiciali, cum reus non minus per legitimam probationem, quam per propriam oris confeſſionem de crimine convinci poſſit.

§. V.

Proponuntur quæſtiones quædam circa notorium, quid, & quotuplex ſit, & an probari debeat?

Occaſione eorum, quæ hic dicta ſunt de Clericis concubinariis, ſeu fornicatoribus notoriis, ad illa melius intelligenda, agunt hoc loco Canoniſtæ communiter de notorio generatim, quæ materia difficilis eſt, & aliis locis ſæpius recurrit, etiam in Jure Canonico.

XX. Quæritur 1. quid & quotuplex ſit notorium? Reſp. Notorium in genere ſic deſcribitur apud *Fagnan. in c. Veſtra; 7. num. 68. h. tit.* notorium eſt jus vel factum tranſiens in notionem ſeu notitiam omnium, vel majoris partis eorum, nam per majorem partem totus populus repræſentatur, *l. quod major 19. ff. ad munic.* Eſt autem notorium triplex, ut tradit *Gl. in c. Veſtra; 7. V. Notorium h. t.* nempe notorium juris, facti, & præſumptionis, & *ex Ant. Butrio tradit Fagn. c. l. num. 69.* licet *Abb. in cit. c. Veſtra; num. 22.* dicat, ſub notorio juris contineri etiam notorium præſumptionis, neque eſſe diſtinctam ſpeciem, de quo infra.

Notorium juris dicitur, quod oritur ex iis, quæ in judicio aguntur, idque triplex eſt, ſive ex triplici capite oritur. Primo ex ſpontanea confeſſione facta in judicio, ut habetur *in cit. c. Veſtra; junct. Gl. V. non diffitetur, & c. ult. h. t. c. Cum olim; 24. de V. S.* quia confeſſus pro judicato habetur, *l. 1. ff. de confeſſ. & l. unic. C. eodem.* Quod ſi is, qui confeſſus eſt in judicio crimen, ante ſententiam latam revocet confeſſionem ſuam, uti poteſt, oſtendendo per errorem vel metum, vel ſimilem cauſam ſe confeſſum eſſe, per quam debilitatur & dubia redditur talis confeſſio, juxta *l. error. 7. C. de jur. & fact. ignor. Gl. in c. Ex parte; 23. V. ſi vero dubia de V. S. & ibid. Abb. nu. 7.* tum per talem confeſſionem judicialem, cum ejus fides vacillet, non inducitur notorium, *Maſcard. Concl. 1106. nu. 9.* Secundo, oritur notorium juris ex probationibus & actis in judicio, quæ nimirum vel a Notario coram Judice in Protocollum relata, vel coram Judice legitime probata ſunt, *cit. c. cum olim, & ibid. Abb. nu. 3. Maſcard. c. l. nu. 13. & 17.* Sic per Teſtes legitime examinatos, item per Inſtrumentum authenticum in judicio productum inducitur notorium, & efficitur probatio probata, *l. ult. C. de probat. Maſc. c. l. num. 18. & 19.* Verum cum dicitur, quod probationes inducant notorium juris, id intelligendum eſt, poſtea quam in cauſa concluſum eſt, ſeu probationibus & exceptionibus in utramque partem renunciatum fuit, ita ut nihil contra eas amplius opponi poſſit, ut docet *Abb. in cit. c. cum olim nu. 3. & Maſc. c. l. n. 24. & 25.* Tertio, inducitur notorium juris per condemnatoriam ſententiam definitivam, ut conſtat ex *cit. c. Veſtra; & c. ult. h. tit.* Quæ non poteſt amplius retractari, nam res judicata pro veritate habetur, *l. 1. ff. de re judic.* Imo etiam per ſententiam interlocutoriam inducitur notorium, ſi cum cauſæ cognitione lata ſit, & poſtquam tranſivit in rem judicatam, adeoque indubitata definita, & plene diſcuſſa eſt. *Maſc. c. l. nu. 31.*

Notorium facti in genere eſt, quod ita ſe exhibet conſpectui populi, vel majoris ejus partis, ut nulla tergiverſatione, vel negatione celari poſſit: ſive quod ita clarum, & evidens eſt, ut celari minime poſſit, quippe cujus univerſus populus, aut major ejus pars teſtis eſſe poſſit, ut tradit Menoch. *de arbitr. judic. caſu 166. Maſc. de probat. concl. 1105. Clarus. in pract. crim. §. fin. q. 9. nu. 2. Silveſt. in ſumma V. Notorium q. 2.* Et hinc infertur, ſi publice conſtat factum eſſe notorium, illud per negationem non reddi dubium, neque adverſus illud negationem admittendam eſſe, *arg. c. Super eo; 3. de teſtib. cogend. & docet Abb. in c. Tua nos; 8. num. 4. h. t. Maſc. c. l. num. 7.* Verum, quia multa dicuntur, & videntur eſſe notoria, quæ tamen non ſunt: ideo reus, v. g. notorius concubinarius, negare poteſt delictum, de quo accuſatur eſſe notorium: nam aliud eſt notorie conſtare de delicto, aliud liquide conſtare, delictum eſſe notorium: priore enim caſu, ſi notorie conſtet crimen eſſe commiſſum per facti evidentiam, vel per confeſſionem, aut legitimam probationem in Judicio, non opus eſt ulteriore probatione, quod crimen fuerit a reo commiſſum: poſteriore vero caſu, ſi reus neget delictum notorium eſſe, ſive neget, eſſe notorium: quod ipſe crimen illud commiſerit: tunc Judex ordinarie loquendo, priuſquam contra reum tanquam notorium criminoſum procedat, ſi neget, & oſtendere velit notorium non eſſe, crimen a ſe commiſſum eſſe, audire eum debet: & tunc etiam contra reum negantem produci debent, ac recipi teſtes idonei, qui deponant eſſe notorium, ſive liquido conſtare, quod Titius v. g. illud crimen commiſerit: & tunc Judex juridice declarare debet, crimen illud eſſe notorium quo facto, abſque alia probatione, aut proceſſu, Judex progredi poteſt ad executionem, & punitionem Rei, *juxta cit. c. Super eo; de teſtib. cogend. Et c. Tua nos; h. t.* Quandoquidem inquiſitiones, ac probationes fieri debent circa rem dubiam, non circa notorium, *Clar. c. l. num. 5. Maſc. c. l. num. 10. & 12.*

Ubi prætereа notandum, ad hoc, ut delictum alicujus notorium cenſeatur, non ſatis eſt, factum ipſum eſſe notorium ſecundum ſe, ſive de eo publice conſtare, v. g. quod Titius occiderit Cajum: ſed inſuper requiritur, ut etiam notoriæ ſint qualitates ſeu circumſtantiæ ipſius facti, ita, ut ex iis nulla defenſio, aut excuſatio culpæ competere poſſit reo, ut notat *Clarus c. l. nu. 3. Maſc. c. l. nu. 9. Tuſchus V. Notorium; concl. 111. nu. 2.* v. g. Titius Cajum occidit in foro publico, præſente populo, ita ut factum negari non poſſit: hoc caſu, factum eſt quidem notorium ſecundum ſe, non tamen quoad omnes circumſtantias, fieri enim potuit, quod Titius Cajum occiderit, ob neceſſariam ſui defenſionem, aut ſubito calore iracundiæ, vel quia mentis inops erat: vel quia Cajus alias impune occidi potuiſſet, & ideo excuſationem prætendere poteſt, ita ut nullo modo, vel ſaltem minus graviter deliquerit, proinde etiam vel nullam pœnam, vel minus gravem meruerit.

XXI. Porro notorium facti eſt triplex, ut tradit *Abb. in cit. c. Veſtra; nu. 15. h. t. Silveſt. c. l. q. 2. 2.* Et alii communiter. Primum eſt facti permanentis, quod ſe continue exhibet hominum oculis, & notitiæ, ita ut illud videre poſſint, quando volunt, v. g. palatium in foro. Et hoc notorium non eget probatione, cum per ſe ipſum demonſtretur, & nulla poſſit tergiverſatione celari, vel negari, neque in dubium venire, aut vocari: ideoque etiam contra ſententiam latam, & rem judicatam, & quamcunque contrariam præſumptionem Juris, & de Jure admittitur; quia probatio ſeu oſtenſio, quæ fit per facti evidentiam, nunquam excluſa cenſetur, etſi omnes, aliæ excluſæ ſint, *Maſ. concl. 1107. num. 4. & 7. Menoch. lib. 1. de præſumpt. q. 67 nu. 2. & 3.* Licet autem notorium facti permanentis probari non debeat, debet tamen allegari a parte, ut tradit *Gl. communiter recepta in Clem. appellanti 5. V. Alias cauſas; de appellat. Menoch. c. l. n. 5.* Nam Judex ea, quæ in facto quamvis notorio conſiſtunt, non ſupplet ex officio, niſi ex actibus reſultent, v. g. niſi nota ſit, ut Judici, contumacia rei abſentis, quia eum peremptorie citaverat, ut explicat *Tuſch. concl. 108. nu. 2. & 3. Maſc. concluſ. 1108. num. 5.* Exemplum facti notorii permanentis eſt, ſi Clericus in carcerem parentem oculis hominum detrudatur, vel ſi domi ſuæ detineat concubinam publice, & omnibus ſcientibus, *Fagnan. in cit. c. Veſtra; n. 97. & 80. h. t.*

Secundum notorium facti eſt tranſeuntis, ſi quis v. g. in conſpectu populi ſit occiſus: tale notorium eſt etiam vox præconis, quæ cito tranſit; & paucis innoteſcit, videlicet audientibus tantum, & quibus hi dixerunt. Edictum vero in publico foro propoſitum, & affixum per plures continuos dies omnibus liquet, ut notat *Gl. in Auth. qui ſemel V. Pancis; innoteſcit. c. Quomodo & quando Judex &c.* Et ad hoc notorium facti tranſeuntis requiritur etiam, ut probetur plene per teſtes, cum iſtud notorium jam non ſit, ſed fuerit, *Abb. in cit. c. Veſtra; n. 19. h. t. Maſc. cit. concl. 1107. nu. 7. Menoch. c. l. num. 3.* Ideoque ejus probatio contra rem judicatam, & præſumptionem juris & de jure non admittitur.

Tertium eſt notorium facti interpolati, quod fit publice quidem, ita ut aliqua tergiverſatione celari non poſſit, non tamen fit continuo, ſed ſæpius per intervalla iteratur. Sic dicitur aliquis uſurarius notorius, vel meretrix notoria, non, quod ille continuo mutuetur cum uſura, vel illa continuo peccet, ſed quia uſurarius ſemper eſt paratus ad mutuandum ſub uſuris, & meretrix ad peccandum, quoties ab illo, vel ab illa petitur, *Abb. c. l. num. 15.* Et ad hoc notorium, quod veluti medio modo ſe habet inter notorium facti permanentis, & tranſeuntis aliquoties etiam probatio requiritur, ſed non tam exacta, ac plena, ſicut ad notorium facti tranſeuntis, ſecundum *Gl. in c. Cum in Diœceſi, V. Manifeſtos de uſuris, Abb. in cit. c. Veſtra; n. 19. h. t.*

Denique notorium præſumptionis eſt, quando ex publicis circumſtantiis jus vehementer aliquid præſumit, & pro veritate habendum judicat ita, ut ex tali præſumptione ferri poſſit ſententia definitiva, adeoque æquivaleat plenæ probationi. Sic jus vehementer præſumit eum eſſe filium alicujus qui publice habitus eſt pro filio, *Abb. c. l. nu. 14.* Sic ſi quis publice detineat fœminam ſuſpectam in domo, jure præſumitur fornicatio, *Fagnan. c. l. nu. 85. & a. ſeqq.* Ubi addit, ad inducendum notorium præſumptionis, præter violentam præſumptionem, requiri, ut factum, ex quo oritur præſumptio, ſit notorium facti vel juris.

XXII. Quæritur 2. Quid ſit occultum, prout notorio facti opponitur? R. occultum v. g. crimen in primis dicitur, quod a nemine alio ſcitur, & nulla ratione probari poteſt in judicio: cui æquiparari debet, quod ſcitur ex ſola Sacramentali confeſſione; quia perinde eſt, ac ſi non ſciatur, cum aliis revelari non poſſit *Suar. tom. 4. de relig. lib. 6. de profeſ. c. 10. num. 29.* Secundo. Quod aliquis ſcit acceptum ſub ſecreto naturali; quia nimirum expreſſe, vel tacite promiſit, ſe id non reve-

Digitized by Google

revelaturum: tunc enim quod ita ſecreto ſcitur, non poteſt revelari, niſi id neceſſarium ſit ad avertendum grave damnum injuſte inferendum Reipubl. ſeu Communitati, vel privatæ perſonæ, ſive propriæ, ſive alterius tertii, ſive etiam ipſius revelantis, *Laym. lib. 3. tr. 3. par. 2. cap. 15.* & alii apud ipſum. Hujus occulti, ſeu ſecreti, ſpecies quædam eſt, ſi quis commiſſum occultum crimen amico, aut alteri viro prudenti, conſilii capiendi cauſa revelavit, is enim ad illud non revelandum, tam graviter & ſtricte obligatur, ut ordinarie loquendo, nonniſi in graviſſimum damnum Communitatis conceſſum ſit, illud revelare, *Suar. cit. l. num. 29.* Quia alioqui miſeris, & afflictis hominibus maximum remedium ſalutis ſuæ, cum magno etiam ipſius Reipubl. detrimento, adimitur, ſi viro prudenti arcana ſua, conſilii capiendi cauſa, ſincere, & ſine nocendi propoſito, tuto credere non poſſint. Tertio. Quod uni ſoli, extra ſecreti obligationem, cognitum eſt, ſi neque id indiciis oſtendi poſſit, cenſetur ſimpliciter occultum, ita ut revelare aut denunciare Superiori, non liceat. Quarto. Quod per unum tantum teſtem, præter ipſum denunciantem, vel aliis indiciis, ſemiplene tantum probari poteſt, cenſetur ſimpliciter occultum. Quinto. Dicitur occultum, quod publice v. g. tribus 4. vel 5. teſtibus notum eſt, ita ut coram Judice probari poſſit, licet publice notorium non ſit, nec ſit, nec cenſeatur, *Suar. cit. r. 50. num. 19.* Porro prædictis omnibus factis occultis opponitur publice notorium facti, ſive ſciatur a majore parte populi, ſeu Communitatis, quæ ſaltem 10. perſonas habeat, quot cenſetur facere plebem: ſive non a majore parte, tamen a tot perſonis Communitatis, ut impoſſibile ſit, moraliter loquendo, celari aut occultari, quo minus paulatim deveniat ad aliorum plurium notitiam, *Abb. in cit. c. Veſtra; 7. nu. 16. h. t.* Ubi ait, quod Judex, ſeu vir prudens ex variis circumſtantiis loci, temporis, perſonarum, & qualitate actus arbitrari debeat, num factum ver. grat. crimen notorium ſit, nec ne?

XXIII. Quæritur tertio, quot teſtes requirantur ad probandum notorium? Reſp. Sufficere duos vel tres teſtes, licet enim non ſufficiant duo teſtes ad inducendum notorium, ſufficiunt tamen, ad illud probandum; quia in ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum; ſicut etiam ad infamandum aliquem, non ſufficiunt duo vel tres, *c. Inquiſitionis; 21. de accuſ.* ſufficiunt tamen ad probandam infamiam. *Abb. in cit. c. Veſtra; num. 17. h. t.*

TITULUS III.

De Clericis Conjugatis.

POſtquam actum eſt, præcedente Titulo, de illicita cohabitatione Clericorum cum mulieribus: nunc agitur de licita, videlicet an, & qua ratione permiſſum ſit Clericis ducere uxores, iiſque cohabitare. Extat hic Titulus etiam in Sexto.

§. I.

An Clerici conjugati ad Ordines, vel beneficia Eccleſiaſtica promoveri poſſint.

I. „ ASſertio 1. Clerici conjugati ad ſacros Ordines, & ad Eccleſiaſtica beneficia, aut Adminiſtrationes debent admitti; præterquam ſi quis perpetuam continentiam voverit, & unicam, eamque Virginem (ab alio non corruptam) uxorem duxerit, prout ſtatuit Alexander III. *in cap. Sane; 2. h. t. & ibi Gl. V. Virginem.* Ratio deciſionis eſt, quia cum Clerici obire debeant officia, & miniſteria ſacra & Divina, quorum pleraque ſacros Ordines requirunt, vel ſaltem propoſitum illos aliquando ſuſcipiendi: ideo non eſt conveniens, ut Conjugati promoveantur ad ſacros Ordines, quibus annexum eſt votum continentiæ, quod eſt incompatibile cum ſtatu conjugali, neque ad Eccleſiaſtica beneficia admittendi ſunt; quia beneficium datur propter officium, officia autem Divina pleraque continentiam requirunt. Excipitur, niſi talis Clericus conjugatus perpetuam continentiam voverit, cum conſenſu uxoris, tunc enim ceſſat ratio, ob quam ſtatus Conjugalis repugnat ſtatui Clericali: quo caſu, tamen inſuper requiritur, ut uxor, ſi in ſæculo manere velit, votum quoque perpetuæ continentiæ edat, & ea ætate ſit, ut extra periculum incontinentiæ eſſe videatur, alioquin vero ſi juvenis ſit, Religionem ingrediatur, juxta *c. Conjugatus; 5. de converſ. Conjug. junct. Gl. V. ab uxore,* & habetur etiam in Concilio Agatheoſi relato *in c. Epiſcopus; 6. & ibi Gl. V. religione diſt. 77. Sanch. lib. 7. de Matr. diſ. 42. num. 16. de quo plura infra tit. 32.*

II. Ubi præterea notandum primo, nomen ſacrorum Ordinum *in hoc c.* generaliter & late eſt accipiendum, prout comprehendit omnes Ordines, etiam minores, quia neque ad hos promoveri debet Clericus conjugatus, præter caſum ſupra exceptum, *Abb. hic num. 3.* quia Ordines minores ordinarie conferuntur in ordine ad majores ſuſcipiendos. Unde neque prima Tonſura conferri debet conjugato, niſi Religionem intrare, vel ad ſacros Ordines promoveri velit, *c. ult. de temp. Ordin. in 6.*

Notandum ſecundo, Clericus conjugatus eſt incapax beneficii obtinendi, nam Laicus non eſt capax beneficii Eccleſiaſtici, *c. Cum adeo; 17. de reſcript.* At Clericus conjugatus habetur in omnibus, ut Laicus, exceptis caſibus expreſſis, *in c. Unic.; h. t. in 6.* de quibus infra: imo cum amittat beneficia prius habita, multo magis erit incapax ad nova obtinenda, & conſequenter collatio beneficii ipſi facta, eſt ipſo jure nulla, *Sanch. cit. diſ. 42. num. 16.* ſed neque Clericus conjugatus juvatur regula de triennali pacifica poſſeſſione beneficii, ita ut poſtea non poſſit moleſtari, ſicut neque Laicus; quamvis ea regula juventur alii inhabiles, ut excommunicatus & irregularis, quia hi non ſunt omnino incapaces beneficii, licet enim illud eo tempore obtinere non poſſint, at prius obtento non privantur, ſed illud tenere poſſunt: Laicus vero & Clericus conjugatus non poſſunt ullo modo beneficium acquirere, vel acquiſitum, ante matrimonium retinere, *Sanch. c. l. num. 15.*

Excipitur caſus expreſſus *in cap. h. t. de quo ſupra*, vel niſi vir emiſſo voto caſtitatis (ſicut uxor emiſit) initietur minoribus Ordinibus, animo ad ſacros Ordines aſcendendi: tunc enim matrimonium ſolutum eſt, non quidem quoad vinculum, ſed quoad uſum & cohabitationem, idcoque eſt capax beneficii. Idemque dicendum, ſi vir legitimam divortii cauſam habens, verb. grat. ob uxoris adulterium, ad Ordines promoveatur, tunc enim etiam ceſſat uſus conjugii, & non eſt recurſus ad uxorem, *Sanch. cit. l. n. 16.*

Notandum tertio, quamvis Clericus minoribus Ordinibus initiatus, & conjugatus non poſſit obtinere beneficium Eccleſiaſticum in titulum, poteſt tamen habere, ratione ſtipendii, vel penſionis pro officio vel miniſterio temporali, ut pro pulſandis campanis templi, vel organis; quia ſicut ſtatus Laici non eſt cum his incompatibilis, ita nec ſtatus conjugalis, *Sanch. cit. l. 7. diſ. 44. num. 4.* eſt tamen Clericus conjugatus incapax penſionis, quæ titulo Clericali conferri ſolet, niſi ex diſpenſatione Pontificis, *Sanch. c. l. nu. ult. Barb. in Collect. hic nu. 2.*

Notandum quarto, Clericus conjugatus eſt etiam incapax cujuſcunque adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, quæ per Eccleſiaſticam perſonam obiri ſolet, etiamſi non ſit beneficium, *cit. cap. 2. h. t.* Ex quo infertur, quod Clericus conjugatus non poſſit eſſe Vicarius generalis Epiſcopi in ſpiritualibus, *Abb. in cit. c. 2. nu. 3. h. t.*

„ III. Aſſertio 2. ſimiliter Clerici conjugati ad Eccleſiaſticas dignitates admitti non debent, ſi quas obtineant, cogendi ſunt, ut eas dimittant, cum non poſſint eas, ſine pravo exemplo, & gravi ſcandalo retinere, prout ſtatuit Innocentius III. *in c. Cum decorem; 8. h. t. ubi Gl. fin. addit*, quod, ob ſolum ſcandalum quandoque repellitur quis a beneficio. Idemque dicendum eſt de aliis quibuſvis beneficiis etiam ſimplicibus, quæ Conjugati poſſidere poſſunt, idcoque eis privandi ſunt, *Gl. hic V. Dimiſſis*, multo magis ergo ad ea de novo obtinenda admitti non debent, ut ex dictis patet. Quin imo nec conſuetudo valet, ut conjugatus poſſit habere beneficium Eccleſiaſticum; quia non valet conſuetudo juncta cum pravo exemplo & gravi ſcandalo, *arg. hujus c. Abb. ibid. nu. 2.* Porro etſi *in hoc c.* ſermo ſit de publice uxoratis, idem tamen procedit in iis Clericis de quibus publice non conſtat eſſe uxoratos, dummodo id probari poſſit, *Abb. hic in fine.*

§. II.

An Clerici matrimonium contrahere, eoque contracto, beneficia retinere poſſint?

IV. Aſſertio 1. Clerici ſacro Ordine initiati matrimonium nec licite, nec valide contrahere poſſunt, eſt enim Ordo ſacer ſeu major, impedimentum dirimens matrimonii contrahendi, ita ut poſt Ordinem ſacrum ſuſceptum, matrimonium de facto contractum ſit ipſo jure irritum, ob votum ſolenne continentiæ Ordini ſacro ex Conſtitutione Eccleſiæ annexum, *c. Meminimus, 3. c. pen. & ult. infr. Qui clerici vel voventes. &c.* „ Quod ſi Clerici in Subdiaconatu, vel in alio Ordine ſacro ſuperiore conſtituti de facto uxores ducere præſumpſerint, ad eaſdem dimittendas, & de commiſſo ſcelere pœnitentiam agendam, per ſuſpenſionis & excommunicationis ſententiam compellendi ſunt, prout ſtatuit Alexander III. *in c. Si qui; 1. §. ſed ſi h. t.* Ratio patet ex dictis, quia matrimonium non tenuit, & beneficiis ſunt privandi, *Gl. fin. hic* Imo tales Clerici ipſo facto excommunicationem incurrunt, juxta *Clement. unic. de conſang.*

V. Aſſertio 2. Etſi Clerici in ſacro Ordine non conſtituti matrimonium licite & valide contrahere poſſint, *c. Si quis; 7. c. Lectres; 8. c. Placuit; 13. & ſeq. diſ. 32.* Si tamen Clerici, „ qui infra Subdiaconatum, adeoque in minoribus Ordinibus ſunt conſtituti, de facto matrimonium contraxerint, per Eccleſiaſticam cenſuram ab beneficia Eccleſiaſtica relinquenda, & retinendas uxores compelli debent, prout ſtatuitur *in c. 1. in princ. h. t.* quia matrimonium tenet.

VI. Similiter Clericos in minoribus Ordinibus conſtitutos, ſi uxorem duxerint non poſſe Eccleſiaſtica beneficia retinere, „ ſed iis privandos eſſe ſtatutum habetur *in c. Diverſis; 5. h. t.* Nam cum intellexiſſet Innocentius III. quod aliqui Clerici in quadam Diœceſi contrahere matrimonium, & tamen beneficia Eccleſiaſtica retinere, contenderent, idcirco idem Papa mandavit Epiſcopo loci, ut hujuſmodi Clericos beneficiis Eccleſiaſticis, quæ in ſua Diœceſi ſunt adepti, privet, appellatione remota. Tum quia in Clericorum converſatione Cithara male concordat cum Pſalterio (id eſt, laicalis converſatio cum Clericali miniſterio, ut explicat *Gl. hic V. Cithara*:) Tum quia alligatus uxori cogitat, quomodo placeat uxori, & ſic diviſus eſt quaſi in duo, & minus aptus eſt ad ſerviendum Eccleſiæ: tum denique quia per tales rerum Eccleſiaſticarum ſubſtantia perire ſolet: periculum enim eſt, ne ea, quæ Eccleſiæ ſunt, filiis & nepotibus largiantur, *cap. De Syracuſana: 13. diſ. 28.* Quod ſi tamen Epiſcopus Clerico conjugato (vel alii inhabili, v. g. irregulari, vel criminoſo) beneficium Eccleſiaſticum ſcienter contulit, non ipſe tunc collator eum privare debet, ſed per Superiorem ejus (videlicet Metropolitanum vel Papam) privandus eſt. Ratio eſt, quia Superior v.g. Epiſcopus non poteſt proprio facto ſuo contradicere, illudq; oppugnare vel reſcindere, juxta *c. Venientes; 9.*

de ſi-

Digitized by Google

de filiis Presb. & notat Gloſſ. hic V. non per ſe, dummodo ſcienter beneficium contulerit, ſecus ſi ignoranter, tum enim ipſe Epiſcopus per ſe poſſet eos privare, *Gl. hic V. ſcienter.* Si vero tali caſu Clericus beneficiatus, qui uxorem duxit, beneficium deſerere nolit, poterit Epiſcopus Superiori eum denunciare, videlicet Papæ, licet accuſare eum non poſſit; quia quem ſemel aliquis approbavit, accuſando reprobare non poteſt, ut docet *Innocent. hic nu. 2. & 3. arg. l. ſi uxor. 13. §. ult. ff. ad leg. Jul. de adult.*

„VII. Præterea *in c. Quod a te, 3. h. t.* ſtatuit Alexand. III. ut Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti & beneficiati, ſi ad incontinentiam proni, accipiant uxores, priventur beneficiis Eccleſiaſticis; quia ſimul carnalibus deſideriis, ac Divinis & Eccleſiaſticis Officiis vacare non valent, atque propter immunditiam ſuam Sacramentis tractandis ſunt indigni. Verumtamen ſi hujuſmodi Clerici Eccleſiis, in quibus intitulati fuerunt, ſeu beneficium nacti ſunt, aliqua bona ſua contulerunt, illa ipſis, poſtquam ab earundem Eccleſiarum miniſterio ac beneficio remoti, reſtitui debent."

VIII. Pro explicatione *hujus c.* Notandum primo, uſus conjugii non bene congruit cum miniſterio Altaris, a quo abeſſe debet omnis immunditia, propter ejus ſanctitatem: quamvis opus conjugale propter rationem Sacramenti ſit cohoneſtatum & ſanctificatum, ideoque etiam concubitus cum propria uxore *in c. Nicæna; 32. diſ. 31.* caſtitas vocatur: materialiter tamen, & quoad ſpeciem naturæ, convenit cum opere fœdo & immundo, ut docet *S. Thom. 3. p. q. 49. numer. 1.* ideoque non poteſt decenter conſiſtere cum miniſterio Altaris. Ex hinc etiam in Veteri Teſtamento Sacerdotibus interdictus fuit uſus conjugii, tempore vicis ſuæ, ſeu dum in Templo miniſtrare, & ſacrificare debebant: cum ergo in nova Lege decens ſit ut Sacerdotes continuo miniſtrent in Eccleſia, & jugiter DEO Sacrificium longe excellentius & purius offerant, ideo jubentur Miniſtri Altaris, maxime Sacerdotes, ab omni commercio carnali, etiam a propria uxore abſtinere, *Laym. lib. 5. tract. 9. c. 12. num. 9.*

IX. Quare etiam Orientales ſeu Græci Sacerdotes nunquam poterant uxorem ducere, poſt ſuſceptum Sacerdotium, ſed hoc ſolum ipſis conceſſum fuit, ſi ante Clericatum, vel in minoribus Ordinibus conſtituti, matrimonium cum Virgine iniiſſent, poſſint poſtea ad ſacros Ordines, etiam Sacerdotium, promoveri, & matrimonio antea contracto uti; quia Eccleſia Orientalis votum continentiæ non admiſit, ideoque etiam conjugati ad Sacerdotium in illa admittuntur, non exacto vero continentiæ, prout ſumitur *ex c. Cum olim; 6. hoc t.* „Nam cum Canonici Eccleſiæ Anglorienſis Cantorem Tricarienſem in Epiſcopum elegiſſent, Archiepiſcopus Anchérontinus electionem illius examinans, reperit, quod pater ejus Græcus & Sacerdos fuerit, & juxta morem Græcorum, in minoribus Ordinibus conſtitutus uxorem duxerit, ex qua in Sacerdotio iſtum electum ſuſcepit: alioquin & formam electionis eſſe canonicam, & perſonam idoneam. Conſultus Papa Innocentius III. reſpondit: Orientalem Eccleſiam votum continentiæ non admiſiſſe, adeoque Orientales in minoribus Ordinibus conſtitutos matrimonium contrahere, & poſt ſuſceptum ſacrum Ordinem, vel etiam Sacerdotium, matrimonio contracto uti poſſe. Quare mandat Archiepiſcopo, ut electum Epiſcopum, ſi aliud impedimentum Canonicum non obſiſtat, confirmet, & conſecret: niſi conſuetudo Regionis repugnet, ac vetet, ne Græci inter Latinos converſantes, hoc eſt, ritu latino ordinentur:" *ubi Gl. fin. ait*, quod conſuetudo facit ineligibilem, qui alias eligibilis eſt; & ut, qui de Jure communi habilis eſt ad matrimonium contrahendum, per conſuetudinem fiat inhabilis.

Hinc etiam colligitur, quod in Eccleſia Occidentali votum continentiæ ſit annexum ex Conſtitutione Eccleſiæ Subdiaconatui, & aliis Ordinibus ſuperioribus, ita, ut qui promoventur ad ſacrum Ordinem, tacite cenſeantur vovere continentiam, etiamſi nulla fiat expreſſa mentio de tali voto, *Gl. hic V. Votum continentia in fine.*

X. Notandum ſecundo, ſi Clerici in minoribus conſtituti contrahentes matrimonium privati ſint beneficiis, debent illis reſtitui bona, quæ Eccleſiis, in quibus erant intitulati, obtulerunt, *cit. c. Quod a te in fine h. t.* Nam olim non infrequens erat, ut Clerici Eccleſiæ ſeculari, vel etiam regulari, ſe & poſſeſſiones ſuas ſeu bona offerrent alicui Eccleſiæ ſeculari, vel etiam regulari: quia tamen regulares non erant nec votis Religionis in manibus Prælati emiſſis obſtricti, ideo poterant libere recedere, imo etiam uxores ducere, ſi nullum Ordinem ſacrum recepiſſent. Porro hujuſmodi Converſi ſeu Oblati, vel ſe principaliter obtulerunt Eccleſiæ; bona vero ſua ſolum acceſſorie, ſive cum habitudine ad perſonam ſuam: & tunc Oblatus, ſi recedat ab Eccleſia, uti poteſt, ei reddenda ſunt bona ſua; quia acceſſorium ſequitur principale, adeoque & bona perſonam, cenſetur enim talis recedendo, tacite revocare donationem bonorum tanquam factam ob cauſam, cauſa non ſecuta. Vel tales Oblati bona ſua principaliter & per ſe donarunt Eccleſiæ: & tunc non poterunt eadem repetere, nec recuperat illa Oblatus, ſi ab Eccleſia recedat, niſi ex gratia fiat reſtitutio, *Abb. in cit. c. 3. in fine h. t.* Si tamen pauper ſit, & non habeat, unde vivat, ei reſtituenda ſunt bona ſua, ut tradit *Hoſtienſ. in ſumm. num. 2. §. & in quo relevantur h. t.* quia donatarius, ſi donatio in magna quantitate facta ſit, debet donatorem ad inopiam redactum alere, ut docet *Laym. lib. 3. tract. 4. num. 17. & alii communiter.* An autem in dubio cenſeri debeat donatio facta principaliter, & abſolute, an vero ſolum acceſſorie ad perſonam: diſtinguendum eſt, ſi enim donatio facta ſit omnium bonorum, vel majoris partis, vel ſaltem valde magnæ & notabilis partis, tunc cenſetur donatio facta acceſſorie ad perſonam; quia nemo præſumitur in dubio velle bona ſua in notabili quantitate profundere: alias vero cenſeri debet donatio facta principaliter & abſolute, *Abb. in cit. c. 3. num. 5. & 6. h. t. Sanch. lib. 7. mor. c. 12. num. 6. & ſeqq.* ubi agit de donatione facta a Novitio ſeu volente ingredi Religionem, de qua ſuo loco.

§. III.

Utrum Clericus, matrimonium contrahendo, amittat beneficia obtenta ipſo jure, an vero ſolum per ſententiam Judicis?

XI. Aſſertio 1. ſi Clericus in minoribus Ordinibus conſtitutus matrimonium valide contrahat, ipſo jure vacant ejus beneficia, quæ obtinuit, etiam ante ſententiam Judicis, ut tradit *Gl. in c. 1. V. Relinquenda h. t. & ibid. Abb. nu. 4. Sanch. lib. 7. de matr. diſ. 42. & alii DD. communiter apud eund. & apud Barb. in Collect. in cit. c. 1. nu. 2. h. t.* Ratio eſt, tum quia matrimonium validum eſt incompatibile cum beneficio Eccleſiaſtico, ac proinde cum Clericus ſciat, vel ſcire debeat, quod ſimul beneficium retinere, & uxorem habere non poſſit, hoc ipſo, quod uxorem ducit, cenſetur tacite, & ipſo facto renunciare beneficio, *arg. c. Ex tranſmiſſa; 3. de renunciat. & c. Cum renunciatur: 9. cauſ. 32. q. 1.* contrario enim facto ceditur juri proprio, *arg. l. 1. C. de furtis.* Tum quia ſub ea tacita conditione confertur Clerico beneficium, ne ſtatum incompatibilem, eo retento, aſſumat, cujuſmodi eſt ſtatus matrimonii; quia eo aſſumpto, hoc ipſo, tanquam deficiente conditione, ſtatim perdit beneficium. Ex quo patet, Clericum talem ineuntem matrimonium validum, non amittere beneficium in pœnam delicti, quæ non incurritur, ante ſententiam Judicis, ſaltem in conſcientia, nullum enim delictum eſt, quod Clericus ſacro Ordine non initiatus matrimonium contrahat: ſed amittitur beneficium ex eo, quia ſponte aſſumit ſtatum incompatibilem cum beneficio, ut notat *Sanch. c. l.*

XII. Non obſtat primo, quod *in c. 1. & 3. h. t.* dicitur, ſi Clerici infra Subdiaconatum uxores acceperint, compelli debeant ad relinquenda beneficia, & iis privandi ſint, ergo non ſunt privati ipſo jure ſeu facto. Nam ibi non dicitur compellendos eſſe Clericos illos, ad relinquenda beneficia, vel privandos, quaſi non vacaverint ipſo jure: ſed quia ipſo jure vacabant, ideo ſtatuitur privandos eſſe poſſeſſione beneficiorum, & ad illam dimittendam compellendos eſſe, quam injuſte adhuc detinebant. Non obſtat ſecundo, quod, ſi quis ab initio ſit habilis ad beneficium obtinendum, illud non perdat, etiamſi poſtea fiat inhabilis, v. g. irregularis; cum ergo Clericus in minoribus, tempore, quo obtinuit beneficium, fuerit habilis, non perdit illud, ratione conjugii ſubſequentis, per quod inhabilis fit ab obtinendum: Nam reſpondetur, id verum eſſe, quando quis excluditur a beneficio ob inhabilitatem perſonæ; at hic perdit beneficium, ob tacitam renunciationem, *Sanch. c. l. n. ult.* Non obſtat tertio, quod *in c. Si quis vero; 3. diſ. 32.* dicitur, *& in c. Quia tua; 8. cauſa 12. q. 1.* repetitur: Si Clerici ſacro Ordini non initiati continere nequeant, uxores ducere debent, & ſtipendia accipere. Verum ibi ſermo eſt de ſtipendio, quod datur ratione laboris, quem canendo v. g. vel organa pulſando in Eccleſia præſtant, non tamen in titulum, *Sanch. c. l.*

XIII. Extenditur autem primo, ut per matrimonium contractum per verba de præſenti, etiamſi non ſit conſummatum, Clericus in minoribus conſtitutus ipſo jure perdat beneficia; quia per ſponſalia de præſenti, etiam copula non ſecuta, vere eſt aſſumptus ſtatus incompatibilis cum beneficio, *Sanch. c. l. nu. 5. Garcias tract. de beneficiis p. 11. c. 8. nu. 1.* Imo & ſi poſt matrimonium contractum, uxor nondum cognita moriatur, vel Religionem ingrediatur, & ſic matrimonium ratum diſſolvatur, non ideo recuperat Clericus beneficia, quæ jam per matrimonium per verba de præſenti contractum vacarunt; quia poſtquam ſemel vacarunt, non poſſunt recuperari, ſine nova collatione, jus enim ſemel extinctum, non reviviſcit amplius, licet cauſa extinguens ceſſarit, *arg. Clement. Gratiæ 4. de reſcript. junct. Gl. V. Reſignaveris*, ubi ait, gratia perempta non reviviſcit, licet res revertatur in priſtinum ſtatum, ut ſi Clericus contraxit matrimonium, quod poſtea diſſolvitur per profeſſionem ſponſæ non cognitæ *Abb. in cit. c. 1. nu. 6. h. t. Sanch. c. l. num. 6. Garc. cit. loc. num. 3.*

Extenditur ſecundo, per matrimonium validum talis Clerici amittuntur inſuper acceſſus, regreſſus, ac quælibet alia jura ad beneficium Eccleſiaſticum ipſi contrahenti competentia: ut ſi quis impetravit reſcriptum ad beneficium vacaturum, & antequam vacaret, valide contraxit matrimonium, ſed poſtea defuncta uxore, vacavit beneficium impetratum, non poteſt illud petere, vi talis reſcripti: ratio eſt, quia cum matrimonium ſit ſtatus incompatibilis cum beneficio, ipſo contracto, non ſola beneficia: ſed etiam omnia jura ad illa, tanquam derelicta habentur; idque probatur *ex cit. Clement. Gratiæ, ubi habetur*: eum gratiæ, ut de dignitate vel beneficio curato ſibi provideatur, tacite renunciare, ſi ante collationem ejuſdem, aliud beneficium incompatibile pacifice aſſequatur, quamvis illud poſtea reſignaverit, vel ſi reſignare paratus ſit. Ratio eſt, quia cum per acquiſitionem ſecundi beneficii incompatibilis vacet prius beneficium, multo magis vacabit jus ad illud, fortius enim eſt jus in re, quam ad rem, & facilius hoc amittitur. *Sanch. c. l. num. 7. Garcias cit. c. 8. num. 2.*

Addit *Sanch. c. l. nu. 9.* per matrimonium non extingui diſpenſationem, v. g. cum illegitimo, ad obtinendum beneficium, quo minus, ſoluto matrimonio, poſſit virtute illius obtinere beneficium; quia per diſpenſationem nullum jus acquiritur, nec in re, nec ad rem: ſed tantum amovetur impedimentum, ob quod aliquis incapax & inhabilis eſt redditus, ita ut habilis, fiat, ac maneat.

Extenditur tertio, per matrimonium contractum a tali Clerico, non ſolum amittuntur beneficia: ſed etiam penſio-

nes

Digitized by Google

nes Eccleſiaſticæ titulo Clericali alicui collatæ; quia per aſſumptionem ſtatus conjugalis cenſetur illis renunciari, ſicut & beneficiis, quorum loco ſubrogantur hæ penſiones, ſubrogatum autem ſapit naturam ejus, cui ſubrogatur, ac proinde, qui eſt incapax beneficii Eccleſiaſtici, eſt etiam incapax penſionis Clericalis, *Sanch. lib. 7. de matr. diſ. 44. n. 5. & alii apud eundem.* Aliud eſt penſione aſſignata Clerico in minoribus pro miniſterio mere temporali, ut quia eſt Advocatus Eccleſiæ, vel Sacriſta; quia ea penſio non datur in titulum beneficii, ideoque non vacat per matrimonium contractum, *Sanch. c. l. nu. 2.* Excipiuntur etiam milites Lauretani, & alii quidam Ordinum militarium, quibus ea ſpeciali privilegio SS. Pontificum conceſſum eſt, ut retinere poſſint penſiones Eccleſiaſticas etiamſi contrahant matrimonium cum unica & Virgine, prout refert. *Barb. in cit. c. 1. n. 6. h. t.*

XIV. Limitatur autem prædicta aſſertio, quod, quando contrahuntur ſponſalia per verba de futuro, non amittuntur beneficia Clerici in minoribus, ipſo jure; quia ſicut per adeptionem ſecundi beneficii incompatibilis, non vacat primum, dum plena poſſeſſio ſecundi non eſt obtenta, *c. Commiſſa; 30. de elect.* ita per ſponſalia de futuro non vacant beneficia, quia per illa non aſſumitur ſtatus plene incompatibilis cum beneficiis, ſed ſunt tantum via ad illum ſtatum obtinendum, *Sanch. cit. diſ. 42. nu. 1. Garc. c. l. nu. 19. Barb. in cit. c. nu. 11. h. t.*

XV. Ex dictis infertur primo, quod Clericus contrahens matrimonium validum, non poſſit retinere priora beneficia, ſed tenetur ſtatim ea dimittere, alioqui enim eſt injuſtus detentor rei non ſuæ, ac proinde etiam tenetur ad reſtituendos omnes fructus a ſe, poſt matrimonium initum, perceptos, *Sanch. c. l. num. 10. & 12. Barb. c. l. n. 2. & alii apud ipſos.* Infertur ſecundo, beneficium talis Clerici conjugati tanquam vacans de jure impetrari poteſt ab alio Clerico, & ipſi conferri, licet de facto non vacet, ſi Clericus conjugatus illud adhuc poſſideat, inito enim matrimonio, non jure, ſed ſolo facto illud poſſidet, *Sanch. c. l. nu. 21.* Et ideo in iſto caſu requiritur ſententia Judicis, per quam declaret Clericum privatum eſſe beneficio, & tum eam ita exequi debet, ut a tempore ductæ uxoris beneficium vacaſſe intelligatur. Infertur tertio, cum Clericus beneficiatus contrahens matrimonium valide, ipſo jure privatus ſit beneficio, conſequens eſt, quod illud non poſſit in favorem tertii reſignare, quia nullum jus in illud beneficium amplius habet, *Sanch. c. l. nu. 2. & 13.*

XVI. Aſſertio 2. ſi Clericus Beneficiatus in minoribus Ordinibus conſtitutus matrimonium invalide contrahat, ob defectum ſeu impedimentum aliquod, etſi ſecundum communem fere ſententiam, beneficium ipſo jure vacet: probabilius tamen eſt, ita contrahentem, beneficio per ſententiam Judicis privandum eſſe, niſi cum ipſo diſpenſetur, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. 1. h. t. Sanch. l. 3. de matr. diſ. 43. nu. 3. Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 34. nu. 113. Laym. lib. 4. tr. 2. c. 14. nu. 7. Garc. de benef. p. 11. c. 8. n. 17.* Ratio eſt, quia invalide contrahens matrimonium non amittit beneficium, ob tacitam renunciationem, quia tacita renunciatio non poteſt habere majorem vim, quam expreſſa: at hæc non inducit vacationem beneficii, niſi facta ſit in manibus legitimi Prælati ſeu Superioris, *c. Niſi; 10. c. Quod in dubiis; 8. de renunc.* Neque etiam amittitur beneficium, ob aſſumptionem ſtatus incompatibilis cum illo, quia vere non aſſumitur ſtatus incompatibilis, cum matrimonium ſit irritum, nec voluntas aſſumendi, quantum eſt in ſe, adeoque etiam dimittendi beneficium, ſufficit ad inducendam vacationem beneficii, cum talis voluntas ſeu conatus non ſortiatur effectum: ſicut nec renunciatio expreſſa non facta in manibus Superioris ad id ſufficit. Neque etiam talis Beneficiatus amittit beneficium, ob juris diſpoſitionem, quia Canones ipſo facto privantes Beneficiatum, ſi uxorem accipiat, loquuntur de matrimonio valido, cum dicatur *in cit. c. 1. h. t.* tales Clericos conjugatos per cenſuram Eccleſiaſticam compellendos eſſe ut uxores retineant, adeoque hic ſupponitur matrimonium fuiſſe validum. Confirmatur, quia non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, juxta *Regul. Jur. 52. in 6.* & quod nullum eſt, nullum poteſt producere effectum, *l. ſi ſe 4. §. condemnatum ff. de judic.* cum ergo tale matrimonium nullum ſit, non inducit juris effectum. Accedit, quod nullus textus juris reperiatur diſponens, in tali caſu ſolam attentationem facti ſufficere; licet id in aliis quibuſdam caſibus reperiatur diſpoſitum, quod tamen cum ſit pœnale quid, extendendum non eſt ad caſus non expreſſos.

XVII. Ex dictis deducitur primo, ſi Clericus beneficiatus in minoribus contrahat invalide matrimonium, non vacant beneficia illius ipſo jure: ſive matrimonium irritum ſit, ob impedimentum conſanguinitatis, ſive ob aliud dirimens: & ſive contrahens Clericus noverit illud impedimentum, ſive ignorarit, *Sanch. c. l. num. 5. & alii apud ipſum.* Secundo, idem dicendum, ſi matrimonium ſit irritum, ob defectum ætatis, quia uterque contrahens, aut alter eſt impubes, nec malitia ſupplet ætatem, nam matrimonium tale habet vim ſponſalium, *c. unic. de deſponſ. imp. in 6.* ſed per ſponſalia de futuro inita non vacant beneficia, ut patet ex ſupra dictis, *Sanch. c. l. nu. 6.* Tertio, non vacant etiam beneficia, ſi matrimonium irritum ſit, ob defectum conſenſus voluntarii; quia nimirum Clericus non erat ſanæ mentis, vel gravi metu coactus fuit ad contrahendum matrimonium, vel ficte conſenſit, *Sanch. c. l. num. 7. Laym. c. l. Garc. c. l. 10. & 11.* hoc enim caſu, tacita renunciatio Clerici manifeſte ceſſat. Quarto denique non vacant ipſo jure beneficia talis Clerici ſi matrimonium ſit irritum, eo quod ſit clandeſtinum, nempe celebratum ſine præſentia Parochi & teſtium, quæ cum juxta *Concil. Trident. Seſſ. 24. cap. 1. de reform.* ad formam ſubſtantialem matrimonii pertineat, ea intermiſſa, matrimonium eſt nullum, adeoque non poteſt inducere vacationem beneficiorum ipſo jure, *Sanch. cit. l. nu. 8. Garc. cit. l. num. 14. & 15. Laym. cit. l.*

Cæterum ſi talis Clericus invalide contrahat matrimonium, poterit beneficium reſignare in favorem alterius, antequam per Judicis ſententiam eo privetur, cum necdum vacet, *Sanch. c. l. n. 9. & Laym. c. l.*

XVIII. Aſſertio 3. probabilius eſt, ſi Clericus in ſacris Ordinibus conſtitutus matrimonium invalide contrahat, eum non privari beneficiis ipſo jure, quamvis in pœnam privari poſſit ab homine ſeu Judice per ſententiam, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. 1. h. t. Jo. Andr. in c. Joannes; 7. nu. 29. eod. Sanch. cit. diſ. 43. nu. 4. Leſſ. c. l. nu. 51. Laym. c. l. cit. c. 8. num. 57. contra Abbat. in cit. c. 1. nu. 7. & alios.* Idque ſumitur ex *cit. c. 1. h. t.* ubi diſcrimen fit inter Clericos minorum Ordinum, & Clericos in ſacris conſtitutos: atque de prioribus dicitur cogendos eſſe ut beneficia Eccleſiaſtica dimittant, uxores vero retineant: de poſterioribus vero ſolum dicitur cogendos eſſe, ut uxores dimittant: quamvis per ſententiam Judicis, donec uxores dimiſerint, & ſe emendaverint, ac plene ſatisfecerint, ab officio & beneficio ſuſpendendi ſint, ut colligitur ex *c. Sane; 4. h. t.* Deinde idem probatur ratione, quia ſi Clericus in ſacris Ordinibus exiſtens, & ducens uxorem, privatus eſt ipſo jure beneficiis, tum vel iis privatus eſt propter aſſumptionem ſtatus incompatibilis, adeoque tacitam renunciationem, vel in pœnam delicti. Non primum, quia cum matrimonium ſit irritum, non poteſt vere dici eum aſſumere ſtatum incompatibilem cum beneficio. Non ſecundum, quia talis conſtitutio pœnalis in propoſito caſu non extat.

XIX. Sed contra objicitur Primo. *Si quis Ordines ſacros* ſuſcipiat, & ad ſecundum matrimonium de facto tranſeat, cenſetur bigamus, & ut talis punitur, etſi vere bigamus non ſit, quia quantum in ipſo fuit, ſecundam duxit uxorem, *c. Nuper; 4. de bigam. non ord.* Item ſi is, qui habet unum beneficium curatum, alterum curatum per vim accipiat, ſeu ſe intrudat, licet adeptio ſecundi beneficii ſit irrita, tamen ipſo jure vacat primum, & amittitur, *c. Eum qui; 18. de præben. in 6.* Ubi ratio redditur, quia non decet, ut invaſor melioris conditionis ſit, quam is, qui juſte accepit alterum beneficium: hæc autem argumentatio ſimiliter locum habet in Clerico in ſacris conſtituto, ſi matrimonium temere, & invalide contrahere præſumat. Rurſum in *c. Quanto; 3. de tranſl. Epiſc.* ſimiliter decernitur, quod ſi Epiſcopus ad alterum Epiſcopatum, propria auctoritate, ſe tranſferat, etiam priore legitime habito Epiſcopatu carere debeat: Ergo etiam in præſenti Clericus, qui de facto matrimonium valide contraxit, erit ipſo jure privatus beneficio, quod antea poſſedit. Reſp. Leges pœnales, etiam ob paritatem rationis non eſſe extendendas ad caſus diverſos: niſi neceſſitas cogat; quia nimirum alioqui iniquitas, contradictio jurium, vel aliud abſurdum ſequeretur, præſertim cum obſtent hic omnia jura, quæ clamant, quod irritum eſt nullum producere effectum, *Sanchez cit. diſ. 43. n. 3.*

Objicitur ſecundo. Talis Clericus, aſſumendo, quantum eſt in ipſo, ſtatum conjugalem incompatibilem cum beneficio, cenſetur ei ipſo facto renunciare, *arg. cap. 3. de renunc.* Reſpondetur non ſatis eſſe, quod aliquis velit aſſumere ſtatum incompatibilem, ſi voluntas effectum non ſortiatur, ut ſupra dictum, quia voluntas ſeu conatus inefficax non reputatur pro facto, quando agitur de pœnis vel impedimentis incurrendis, niſi id jure ſit expreſſum.

§. IV.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum Clericis conjugatis in minoribus, ut poſſint obtinere beneficium, vel cum Clericis in ſacris conſtitutis, qui uxores de facto duxerunt, ut officia ſacra ordinum iterum exercere poſſint.

XX. Aſſertio 1. Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum Clerico conjugato, quamvis unicam, eamque virginem duxerit, & Clericalem habitum, ac Tonſuram ferens Eccleſiæ alicui ſervire velit, ut Eccleſiaſticum beneficum obtineat, ſive curatum, ſive ſimplex, ſed ſolus S. Pontifex id poteſt, ut docet *Gl. fin. in addit. in cap. Joannes 37. h. t.* ubi ait, Clericus conjugatus, ex diſpenſatione Papæ, poteſt beneficium habere, & *Abb. ibid. n. 7. Sanch. cit. diſ. 42. num. 18. Garc. par. 3. de benef. c. 5. n. 41.* contra Innoc. & Imol. Idque ſumitur ex *c. Diverſis; 5. h. t.* Ubi præcipitur Epiſcopo, ut Clericos conjugatos beneficiis obtentis privet, & mox additur. *Niſi forte talibus ſcienter contuleris Eccleſiaſtica beneficia, quibus eos non per te, ſed per Superiorem decernimus ſpoliandos.* Ergo non poteſt Epiſcopus diſpenſare, nam alias ſi ſciens Epiſcopus contuliſſet Clerico conjugato beneficium, cum eo tacite ac ipſo facto diſpenſaſſet, adeoque collatio fuiſſet firma, ac valida, neque Clericus talis privandus eſſet beneficio ab Epiſcopo collato, quod tamen repugnat illi textui. Idem ulterius probatur, tum quia Epiſcopus non poteſt diſpenſare contra decreta SS. Canonum, niſi id expreſſe ei conceſſum ſit, inferior enim legem Superioris tollere non poteſt: At ſecundum SS. Canones, Clerici conjugati in ordine ad res Eccleſiaſticas, ſeu beneficia, cenſentur ut Laici, adeoque ſunt incapaces beneficiorum Eccleſiaſticorum, ſicut Laici: ergo non poteſt contra Canones Epiſcopus cum illis diſpenſare, cum id nullibi expreſſe conceſſum ſit Epiſcopis, ſed potius prohibitum conjugatis conferre beneficia in *c. 1. & 2. ſeqq. h. t.* Tum quia Clerici conjugati non admittuntur ad Eccleſiaſticas adminiſtrationes, *cit. c. 2. h. t.* Ergo neque ex diſpenſatione Epiſcopi capaces ſunt beneficii, quia hoc etſi ſimplex, datur ſolum ratione adminiſtrationis, vel officii Eccleſiaſtici, *c. Præterea; 6. de filiis Presb. c. Conquerente 56. tit. ſeq.*

Non obſtat *cit. c. Joannes*; ubi ſupponitur, Clericum conjugatum poſſe aliquando habere beneficium Eccleſiaſticum: nam id intelligi debet, non ex Epiſcopi, ſed Papæ diſpen-

ſa-

ſatione. Neque etiam obſtat, quod Epiſcopus poteſt diſpenſare cum homicida & irregulari, ad beneficium ſimplex obtinendum, *c. ad audientiam*; 12. *de homic.* Et cum depoſito ab Ordine, & Officio, *c. Salonitana*; 14. *diſ.* 63. Ergo etiam cum Clerico conjugato. Nam ut bene notavit *Abb. in cit. c. Joannes*; *n.* 8. in materia diſpenſationis, quippe quæ eſt exorbitans, non valet argumentum a caſibus permiſſis, ad non permiſſos, etiamſi hi majores ſint, quæ enim exorbitant a Jure communi, non ſunt in conſequentiam trahenda: præterquam, quod non ſit eadem ratio in Clerico conjugato, quæ in aliis prædictis, ut oſtendit *Abb. c. l.*

„ XXI. Aſſertio 2. Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Sacerdotibus (& aliis Clericis in ſacris conſtitutis) qui matrimonium contrahere (de facto, non de jure) præſumpſerunt, ita ut poſt longam pœnitentiam actam, & vitam laudabiliter in continentia ductam, officiis ſuis reſtitui, eaque exercere poſſint, prout ſtatuit Alexander III. *in c. Sane*; 4. *h. t.* Imo ut etiam ad Sacerdotium promoveri poſſint, *juxta c. 1. junct. Gl. V. Diſpenſative*; Qui Clerici vel voventes, &c.

XXII. Cæterum diſpoſitio hujus c. intelligi debet de Sacerdotibus, & aliis Clericis in Sacris, qui cum una, eaque virgine, matrimonium contraxerunt, etſi in textu id non exprimatur, non autem ſi cum vidua, aut corrupta, vel ſi cum duabus fœminis contraxerit, etſi virginibus, *Gl. fin. hic in fine*, quia alioqui adverſaretur *c. Nuper*; 4. *& c. ult. de bigamis*, in quorum priore dicitur, non poſſe diſpenſari cum Clericis, qui in Sacris conſtituti ſecundas mulieres ſibi matrimonialiter conjunxerunt: in poſteriore vero dicitur, non licere diſpenſare, quando tales Clerici cum vidua contraxerunt, *Sanch. lib. 7. de matr. diſ.* 86. *num.* 20. Ratio vero, cur cum tali Clerico ducente unicam virginem, poſt ſuſceptos ſacros Ordines, diſpenſari poteſt, eſt; quia talis non veram, neque interpretativam bigamiam incurrit, ſed ſimilitudinariam tantum, ut dictum ſupra *l. 1. tit.* 21. *num.* 31. Imo nec hanc bigamiam, ſed ſolum irregularitatem quandam incurrit, ut cenſet *Laym. l. 1. tr. 5. p. 5. c. 6. num.* 6. eo quod in Titulis Decretalium, in quibus de matrimonio a Clericis illegitime contracto agitur, nulla unquam bigamiæ mentio fiat, de quo etiam dictum ſupra *c. l. num.* 21. Illud hic addendum, quod, qui in Sacris conſtituti de facto contrahunt matrimonium ſacrilege, ſuſpecti fiant de hæreſi, ut notat, *Gl. marginalis in cit. c. Sane*; 4. *h. t.*

§. V.

An: & qua ratione Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti, & conjugati gaudeant privilegiis Clericalibus, vel contrahendo matrimonium, illa perdunt.

XXIII. Aſſertio 1. Si Clericus in minoribus conſtitutus matrimonium contrahat, tanquam Laicus cenſetur, ita ut privilegia Clericorum non participet, exceptis duobus, de quibus infra. Et hinc Clericus uxoratus, etiamſi Tonſuram ferat, & habitum Clericalem, non gaudet privilegio Clericali, adeoque ad Tonſuram ferendam, & habitum ab Epiſcopo compelli non poteſt, ut conſtat ex *c. Joannes*; 7. *hoc t.* „ Ubi habetur, quod cum quidam, Joannes nomine, in Acolythum ordinatus uxorem duxiſſet, Epiſcopus Pictavienſis volebat illum ad Tonſuram Clericalem ferendam compellere, de quo Joannes conqueſtus eſt apud Papam Innocentium III. allegans, quod ex geſtatione Tonſuræ inter ipſum, & uxorem ſcandalum generetur, & quod ſecundum conſuetudinem loci illius, Clerici uxorati non cogantur inviti geſtare Tonſuram. Ad hoc reſpondet Papa, cum Clericus conjugatus, etiamſi Tonſuram ferat, non poſſit privilegio Clericali gaudere, ideo dictum Joannem non eſſe cogendum ad Tonſuram ferendam, dummodo nullum Eccleſiaſticum beneficium obtineat, ratione cujus Tonſuram Clericalem deferre deberet: alioquin vero, ſi beneficiatus non ſit, cum ipſum ſæcularia negotia tractare oporteat, Tonſura ipſi (& habitus Clericalis) in Eccleſiaſtici Miniſterii vituperium redundaret.

XXIV. Hinc colligitur primo. Quod per contractum matrimonium non deſinat quis eſſe Clericus; etiamſi Tonſuram, & habitum Clericalem non deferat, quia character Ordinis eſt indelebilis; & Tonſura non pertinet ad ſubſtantiam Ordinis, ſed eſt ſolum externum ſignum illius, *Abb. hic num.* 2. Quia tamen Clerici conjugati ab officiis, & beneficiis Eccleſiaſticis repelluntur, imo nec privilegiis Clericalibus gaudent, ideo non debet illis hoc onus, ſeu obligatio imponi, deferendi Tonſuram, & habitum Clericalem: at vero ſi ex diſpenſatione Papæ officium, & beneficium Eccleſiaſticum habere permittantur, tum jure compelli poſſunt ad Tonſuram, & habitum Clericalem ferendum ut patet ex hoc *c.*

Colligitur tertio, poteſt per diuturnam conſuetudinem præſcribi contra Legem, ſeu Canonem Eccleſiaſticum latum de ferenda Tonſura, & habitu Clericali, v. g. ut Subdiaconi clericaliter non incedant. Ratio eſt, quia per diuturnum non uſum abrogari poteſt lex poſitiva, ſi non uſus in ſe implicite contineat quaſi actum contrarium diſpoſitioni Legis, ut tradit *Abb. in cit. c. Joannes*; *n.* 9. Sed non deferre habitum, & Tonſuram Clericalem, eſt quaſi actus contrarius Legi, ſeu Canoni præcipienti delationem, nam juxta *reg. jur.* 21. *in ff. qui non facit, quod facere debet, videtur facere adverſus ea, quæ facit*, ac proinde accedente bona fide, ſi nimirum communis perſuaſio ſit in populo, Subdiaconos in tali loco non eſſe obligatos ad deferendum habitum, & Tonſuram Clericalem, poteſt induci, via præſcriptionis, conſuetudo contraria. Veruntamen Ordinarius loci poteſt per novum Statutum, quod Juri communi Canonico conforme eſt, v. g. in Synodo Diœceſana conditum, talem conſuetudinem iterum abrogare, & ſic priſtinam legem, vel Canonem rurſum in obſervationem deducere.

XXV. Similiter in c. Ut conſultationi 10. & *ult. h. t.* ſtatuit Honorius III. Quod, ſi quis in minore ætate conſtitutus Tonſuram, & Coronam Clericalem accepit, & poſtea miles factus fuit, non ſit cogendus deferre habitum Clericalem, quia nimirum tranſeundo ad militiam, qui eſt ſtatus incompatibilis cum Clericatu, huic ipſo facto renunciaſſe cenſetur, *Gl. fin. hic*. ita ut poſtquam in Matriculam militarem relatus eſt, etiamſi ſtatum, vel habitum Clericalem reaſſumat, non recuperet beneficia prius obtenta, aut privilegia Clericalia, ut notat *Barb. in Collect. hic n.* 3. Idem dicendum eſt de aliis Clericis tonſuratis, vel in minoribus Ordinibus conſtitutis, non enim cogi poſſunt ad Tonſuram, & habitum Clericalem ferendum, etiamſi conjugati non ſint, nec militiæ nomen dederint, *Abb. hic n.* 2. Quia tales ad ſtatum Laicalem redire, non prohibentur: neque cogi poſſunt ad ferendum habitum, & Tonſuram Clericalem, niſi ſub conditione, ſi gaudere velint privilegiis Clericalibus. Quare quod in hoc c. mentio fiat de Clerico, qui miles factus eſt, ſolum exempli loco allatum eſt, & quia ad caſum, ſeu ſpeciem facti pertinet.

„ XXVI. Aſſertio 2. Clerici, qui a minoribus conſtituti, Clericali habitu, & Tonſura relictis, uxores duxerunt, & poſtea habitum Clericalem reaſſumpſerunt, ut declinent Juriſdictionem poteſtatis ſæcularis: vel etiam matrimonium contraxerunt, licet habitum, & Tonſuram nunquam depoſuerint, non gaudent privilegiis Clericalibus in bonis, ſeu rebus ſuis, adeoque tributa, vectigalia, aliaſque exactiones Regibus, & Principibus ſæcularibus ſolvere debent, & hi a talibus Clericis conjugatis, perinde ac ab aliis uxoratis, & laicis debitas juſtitias, & conſueta ſervitia exigere poſſunt, prout reſpondit Honorius III. Reginæ Angliæ *in c. Ex parte*; 9. *h. t.* & conſentit *c. unic. eod. in* 6. ubi hoc magis clare eſt deciſum, de quo mox plura.

„ XXVII. Aſſertio 3. Clerici (in minoribus conſtituti) qui cum una, eaque Virgine matrimonium contraxerunt, ſi habitum, & Tonſuram Clericalem ferant, retinent privilegium Canonis *c. Si quis ſuadente*; 29. *cauſ.* 17. *qu.* 4. ut nimirum violentas manus injiciens in Clericum, excommunicationem latæ ſententiæ incurrat) editi in favorem totius Ordinis Clericalis: ſed & privilegium fori retinent, ita, ut ad judicium ſæculare, propter commiſſos ab eis exceſſus vel delicta, trahi non poſſint, ſive criminaliter agatur, ſive civiliter. Sed nec a judice aliquo ſæculari tales Clerici conjugati in perſona, vel in pecunia, ſeu bonis ullo modo condemnari, aut puniri poſſunt (juxta *c.* 2. *de foro compet.* quod eſt deſumptum ex Concilio Pariſienſi) ne per unam viam concedatur Judicibus ſæcularibus, quod per aliam denegatur. Aliis autem Clericorum privilegiis (ſcilicet quod Clerici, qui cum una virgine matrimonium contraxerunt, ſint exempti a ſolutione vectigalium, & aliorum tributorum) non gaudent Clerici conjugati: imo neque iis privilegiis (videlicet Canonis & fori) niſi Tonſuram, habitum Clericalem deferant, prout ſtatuitur *in c. Clerici*; *unic. h. t. in* 6.

Porro hæc Conſtitutio Bonifacii VIII. confirmata eſt in Concilio Trident. *Seſſ.* 23. *cap. 6. de reform.* ubi præter duas prædictas conditiones, ut Clericus conjugatus frui poſſit privilegiis Canonis, & fori, additur tertia, nempe ut alicujus Eccleſiæ ſervitio, vel miniſterio ab Epiſcopo deputatus eidem Eccleſiæ inſerviat, vel miniſtret, nemini quoad hoc privilegio, vel conſuetudine etiam immemoriali ſuffragante.

XXVIII. Ex dictis infertur primo, quod Clericus vere bigamus, quia duplex contraxit matrimonium, & utrumque conſummavit, vel quia duxit viduam, aut ab alio prius corruptam, non gaudeat privilegio Canonis, aut fori: ſecus ſi duxit a ſe ſolo prius corruptam, aut, ſi ab alio, matrimonium cum illa non conſummavit: vel ſi duplex iniit matrimonium, ſed alterutrum non conſummaverit, vel ſi duxit unicam, & virginem, eamque poſt patratum adulterium etiam notorium, carnaliter non cognovit: nam in his caſibus, talis Clericus non perdit privilegium Canonis & fori; quia conditiones requiſitæ *in cit. c. unic. h. t. in* 6. ut illis privilegiis gaudeant, in illo reperiuntur, utpote qui unicam, & virginem, ſive ab alio prius non cognitam duxit, *Jul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 36. nu. 9. Sanch. l. 7. de matr. diſ. 46. n.* 3.

Infertur Secundo. Ut Clericus conjugatus perdat privilegium fori propter bigamiam, requiritur, ut tempore delicti commiſſi illam contraxerit, ſi enim poſt commiſſum delictum primum factus eſt bigamus; iniens aliud matrimonium prima uxore virgine defuncta, adhuc gaudet privilegio fori Eccleſiaſtici, quoad illud delictum, quia in hac re ſpectatur ſemper ſtatus, in quo erat tempore delicti commiſſi, *Clar. cit. l. num.* 51. *Sanch. c. l. nu.* 4. v. g. Si Clericus non conjugatus commiſit aliquod delictum, de quo fuit accuſatus, ſed poſtea fiat bigamus, non debet remitti ad Judicem ſæcularem, ut is de illo delicto cognoſcat, ſed ad Judicem ſuum Eccleſiaſticum, quia attenditur ſtatus, in quo reus erat tempore delicti.

Infertur tertio. Clericus conjugatus amittit privilegia Clericalia, contrahendo matrimonium, imo etiam privilegium Canonis, & fori, ſi non ſervet conditiones requiſitas, ſine omni prævia monitione, & ſententia declaratoria Judicis, quia privatio hæc non imponitur in pœnam delicti, ſed ob defectum conditionis requiſitæ ad fruendum privilegiis Clericalibus, ut docet *Sanch. cit. diſ.* 46. *num.* 19. Non obſtat, quod trina monitio requiritur, ut Clericus in minoribus conſtitutus non deferens Tonſuram, & habitum amittat privilegium Clericale, *c. In audientia*, 25. *de ſent. excomm.* Nam ibi ſermo eſt de Clerico non conjugato, qui ſpectato illo Jure, non perdebat privilegium Clericale per dimiſſionem habitus, donec ter moneretur: ſecus eſt de jure novo Concilii Trid. *cit. ſeſſ. 23. c. 6. juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud Joan. Gallemart. ibid. n.* 5. ubi declaratur, quod Clericus conjugatus, qui diu ſine habitu, & Tonſura incedens, Eccleſiæ alicui, etiam de mandato Epiſcopi, inſervit, ip-

ſo

ſo facto, ſine aliqua monitione præcedente, amittat fori privilegium.

XXIX. Infertur quarto. Clericus conjugatus gaudet privilegio fori, cum prædictis conditionibus, non tantum in cauſis criminalibus, ſive criminaliter ad vindictam agatur, ſive civiliter ad reſtitutionem damni illati: ſed etiam in cauſis civilibus, quæ ex contractu, vel quaſi contractu deſcendunt, ut colligitur ex *cit. c. un. h. t. in 6.* ubi poſtquam dictum eſt, non poſſe hujuſmodi Clericos trahi ad judicium ſæculare, ſive criminaliter, ſive civiliter: ſubditur: *vel etiam pecuniariter nullatenus condemnari*: ne ergo hæc verba fruſtra ſint poſita, ſed aliquid operentur, debent intelligi de cauſis mere civilibus, nam de criminalibus jam ante dictum erat. Secundo. Conc. Pariſienſe allatum in *c. 2. de foro compet.* abſolute prohibet Judicibus ſæcularibus quemcunque Clericum condemnare, neque diſtinguit inter cauſas criminales, & civiles, & habet locum etiam in Clerico conjugato non bigamo, ſi incedat in habitu, & Tonſura, ut tradit *Joa. Andr. ibid. num. 2.* nec corrigitur per *cit. c. un. h. t. in 6.* imo per illud declaratur, ergo hæc Conſtitutio declarans debet intelligi juxta interpretationes, quas prior Conſtitutio declarata recipit. Tertio Verba illa poſita in *cit. c. un. pro commiſſis ab eis exceſſibus*, comprehendunt etiam illum, qui contrahendo promiſit aliquid, illudque non implet, is enim vere exceſſum committit, ob quem convenitur. Quarto alias ſequeretur meliorem eſſe conditionem Clerici conjugati delinquentis, & per furtum v. g. acquirentis pecuniam, quam contrahentis, v. g. qui mutuo accepit: hic enim poteſt coram Judice ſæculari conveniri, non item prior. Et hanc ſententiam tenet *Franc. in cit. c. un. §. & cum nu. 4. h. t. in 6.* & alii apud Sanch. *cit. diſ. 46. nu. 21.* & eſt ſententia valde probabilis.

Contrarium tamen tenet *Joan. Andr. in cit. c. un. num. 2. Anchar. ibid. not. 4. Abb. in cit. c. Joannes; nu. 3. Sanch. c. l. num. 22.* & eſt communior ſententia DD. nempe quod hujuſmodi Clerici conjugati in ſolis cauſis criminalibus, ſive agatur criminaliter, ſive civiliter, gaudeant privilegio fori Eccleſiaſtici, non autem in mere civilibus, quia text. *in cit. c. un.* expreſſe tantum loquitur de cauſis criminalibus, idque ſatis aperte videtur colligi ex illis verbis: *ne per unam viam* (ſcilicet pecuniariæ condemnationis) *concedatur eiſdem* (punitio Clericorum) quod per aliam (nempe corporalis punitionis) *denegatur*. Neque obſtant verba ſubſequentia generaliora, ibi: *trahi non poſſe, ſive criminaliter, ſive civiliter ad judicium ſæculare*: quia non eſt infrequens, verba reſtringi ad caſum præmiſſum, & ſolius declarationis cauſa addi. Neque etiam obſtat Concilium Pariſienſe in dicto *c. 2.* nam hoc loquitur de Clericis in genere: at vero *cit. c. unic.* tantum de reſtringendis privilegiis Clericorum conjugatorum: neque vero in cauſa civili proprie committitur exceſſus, ſeu delictum, quamvis negari non poſſit eſſe peccatum, ſi non adimpleatur contractus, *Sanch. c. l. num. 24.* Quod autem tantum cauſas criminales excipiat Pontifex *in cit. c. un.* Ratio eſt, quia decentius eſt in cauſa criminali, in qua agitur ad vindictam publicam, Clericum ſubjici foro ſæculari, quam in cauſa mere civili, in qua agitur de reſtitutione debiti. Addit *Sanch. cit. l.* Judicem ſecularem poſſe in cauſa mere civili Clericum conjugatum etiam capere, & in carcerem conjicere, non obſtante privilegio Canonis; quia tunc non injicit manus violentas in illum, ſed juſtas, quippe qui in ea cauſa eſt Judex competens Clerici conjugati, ſecundum hanc ſententiam.

XXX. Reſtant adhuc duæ quæſtiones circa privilegia Clericorum conjugatorum hic expediendæ. Prima quæſtio eſt, an Clericus in minoribus, qui matrimonium contraxit cum unica, & virgine, ſi Tonſuram, & veſtes Clericales deponat, penitus ac in perpetuum amittat privilegia clericalia, etiam Canonis, & fori: an vero potius ea ſint ſuſpenſa, ita ut recuperentur, ſi Clericus Tonſuram, & habitum Clericalem reaſſumat? Reſp. Probabilius eſt, ea non eſſe penitus amiſſa, ſed recuperari a Clerico poſſe, ſi reaſſumat habitum, & Tonſuram Clericalem, ut docet *Joan. Andr. in c. unic. h. t. in 6. nu. 2. & nu. 4. in fine, Franc. ibid. §. & cum n. 6. Clar. cit. q. 36. nu. 15. Sanch. cit. diſ. 46. num. 29.* Idque colligitur *ex cit. c. un.* ubi Pontifex dicit in fine: *eos gaudere nolumus privilegio Clericali*, quæ verba indicant tales Clericos privari privilegiis, ſolum quoad eorum uſum, & exercitium, non autem quoad proprietatem, ergo reaſſumpto habitu, & Tonſura tanquam ſublata cauſa privationis, iis iterum fruuntur. Idem probari poteſt *ex c. Clericus; 6. de vit. & honeſt. Cleric.* ubi de Clerico, qui dimiſſa Tonſura uxorem duxit, dicitur, ut iterum tondatur, cur autem retonderi debet, niſi ut recuperet duo privilegia Clericalia Canonis & fori, *Abb. ibid. nu. 4.* Confirmatur ex Clement. 1. *eod. t.* ubi decernitur: ſi Clerici macellariorum, aut tabernariorum officium publice, & perſonaliter exerceant, atque tertio moniti ab Epiſcopo non deſiſtant, ſi conjugati ſint, ut privilegiis Clericorum omnium priventur: ſin autem non conjugati, privilegiis iiſdem priventur, quoad bona, niſi in habitu laicali incedant, tunc enim etiam quoad perſonas privilegia Clericalia amittunt, quamdiu iiſdem officiis inſtiterint, ubi *Gl. V. quamdiu* ait, recuperabunt ergo privilegium, ſi deſiſtant: nam particula illa *quamdiu* referri debet ad omnia præcedentia in una eademque oratione poſita: clauſula enim in fine poſita determinat omnia contenta in eadem oratione, *Sanch. c. l.* Accedit, quod hoc privilegium non cedat in alicujus præjudicium, ſed illud Clericus conjugatus ſolum eximitur, quoad perſonam ſuam, & quoad forum in cauſis criminalibus, *Sanch. cit. loco* Ad ea, quæ in contrarium afferuntur reſpondetur, illa procedere, quando privilegia Clericalia ſunt omnino extincta, ut ſi Clericus bigamus fiat: non autem quando ſolum ſunt ſuſpenſa, dum non reaſſumuntur habitus, & Tonſura, *Sanch. cit. loco num. 31.*

XXXI. Hinc infertur, quod Clericus conjugatus, qui unicam uxorem, eamque virginem duxit, ea mortua, omnia privilegia Clericalia recuperet, quæ Clerici non conjugati, & tonſurati habent, ſi clericaliter vivere velit, & ad propria Clericorum miniſteria redeat, ut docet *Covarr. pr. qq. c. 31. nu. 8. verſ. 5. in fine, Clar. cit. q. 36. nu. 28. Sanch. c. l. n. 30.* Ratio eſt, quia privatio iſta privilegiorum Clerico in minoribus conſtituto uxorem virginem ducenti non eſt impoſita in pœnam delicti alicujus, per modum cujuſdam depoſitionis: ſed ideo, quod alium ſtatum aſſumpſerit incompatibilem, & repugnantem ſtatui Clericali, ergo ſoluto matrimonio, adeoque eo ſtatu, veluti impedimento quodam remoto, privilegia quippe non extincta, ſed ſuſpenſa tantum, per ſe redire poſſunt, & recuperari a Clerico, cum fundamentum privilegiorum, videlicet Ordo Clericalis, qui ob characterem indelebilis eſt, ſemper maneat.

XXXII. Altera quæſtio eſt, an Clericus conjugatus, qui unam uxorem, & virginem duxit, & Tonſuram, ac habitum Clericalem ferens alicui Eccleſiæ ſervit, juxta Decretum Concilii Tridentini, amittat privilegium Canonis & fori, ſi ſeculares negotiationes exerceat? Affirmant multi DD. apud *Sanch. cit. l. nu. 25.* idque probari videtur ex *c. Joannes; 7. hoc tit.* ubi dicitur, quod Tonſura ſæcularia negotia exercentis, videatur in miniſterii, ſive ſtatus Clericalis vituperium, ſeu opprobrium redundare. Sed contrarium eſt probabilius ac verius, ut docet *Franc. in cit. c. un. §. & cum nu. 5. h. t. in 6. Covarr. c. l. num. 8. in fin. Sanch. c. l. nu. 26.* & alii apud ipſum. Ratio eſt, quia Clerici conjugati (præter caſus jure expreſſos) in omnibus reputantur tanquam Laici: atqui in Jure Canonico nullibi reperitur expreſſum, quod Clerici conjugati non poſſint exercere licite negotiationem honeſtam, victus cauſa, quamvis aliis Clericis non conjugatis ea ſit interdicta *arg. cit. c. Joannes; in fine*, ubi ſermo eſt de Clericis non conjugatis, qui abſolute ſtatum Clericalem & converſationem profitentur, ideoque indecens eſt, ſi ſæcularibus negotiis, etiam alioquin licitis, & honeſtis, ſe immiſceant. At vero non indecens, ut Clerici conjugati ſæcularia negotia, & negotiationes licitas exerceant; quia cum conjugati magis accedant ad ſtatum Laicorum, quam Clericorum, ideoque illis, ſicut Laicis, permiſſum eſt, ſæculares negotiationes exercere.

TITULUS IV.

De Clericis non Reſidentibus in Eccleſia, vel Præbenda.

I. AD vitæ honeſtatem in Clericis requiritur, non tantum ut in victu, veſtitu, & converſatione moderate ac decenter ſe habeant, fœminarum conſortia vitent, caſte ac continenter vivant, de quibus in ſuperioribus Titulis actum fuit: ſed etiam, ut in Eccleſiis ac Titulis Beneficiorum ſuorum reſideant, & Officium, ratione Beneficii, debitum præſtent, ideo hic Titulus prioribus ſubnectitur, qui etiam extat in Sexto. Dicitur autem hoc loco reſidere is, qui pene continuo ſeu aſſidue commoratur in loco Beneficii, cauſa ſervitii ſeu obſequii Eccleſiaſtici perſonaliter præſtandi: nam ſi Clericus perſonaliter quidem moretur, ſeu verſetur in loco Beneficii ſui, ſed Officium, propter quod datur Beneficium, nunquam præſtet, v. g. ſi Canonicus nunquam ad Chorum, vel ad Capitulum veniat, non cenſetur reſidere, quia fruſtranea eſt ejus reſidentia, quippe quæ fine & effectu ſuo omnino caret, *Silveſt. in ſumma Verſ. Reſidentia, in princip. Laym. lib. 4. Theol. mor. tract. 2. cap. 6. in princ.*

SECTIO I.

De Beneficiis Reſidentiam poſtulantibus, & cauſis ab illa excuſantibus, ac pœnis non reſidentium.

§. I.

An omnia beneficia perſonalem reſidentiam, ſive aſſiduam præſentiam Beneficiarii requirant?

II. Præmittendum primo, duplex eſt neceſſitas ſeu obligatio reſidendi, ut ea Innocentio *in c. fin. h. t. notat Navarr. lib. 3. conſil. 4. nu. eodem in 2. edit. Laym. c. l.* Una eſt ſolum ad fructus lucrandos, nam in multis Eccleſiis Canonici, ſeu Capitulares reſidere ſimpliciter non tenentur, ſed ſolum ſub conditione, ſi fructus percipere velint: interim vero etſi non reſideant, ſuffragium ſive vocem activam & paſſivam in electionibus, & aliis actibus retinent: quod neque a ratione, neque a jure alienum eſſe videtur. Altera vero ſtrictior; & magis propria neceſſitas reſidendi eſt, ad præſtandum ſervitium Eccleſiæ, expedit enim, ut Beneficiarii officia, ad quæ ratione redituum ſuorum obligantur, perſonaliter & per ſeipſos, non per alios exequantur: & de hac poſteriore reſidendi neceſſitate ſeu obligatione ex inſtituto hoc loco agitur.

Præmittendum ſecundo, duplex eſt reſidentia; una vera, quando Beneficiarius vere & realiter præſens eſt in loco Beneficii, & per ſe ipſum ſeu perſonaliter exercet officium ſeu miniſterium ſpirituale, propter quod datur Beneficium: altera eſt reſidentia ficta, quæ ex juris diſpoſitione eſt inducta quando ſcilicet abſens a loco Beneficii pro præſente reputatur, vel abſolute, etiamſi per alium non deſerviat; ſaltem in ordine ad lucrandos fructus groſſos, vel etiam diſtributiones quotidianas; vel quando per Vicarium deſervit, *Barb. in Collect. ad rubric. hujus tit. nu. 9.*

III. Aſſertio 1. Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, Præpoſiti, Parochi, & omnes alii,

Digitized by Google

alii, qui Beneficia obtinent, quibus cura animarum annexa eſt, obligantur perſonaliter reſidere in ſuis Eccleſiis & Beneficiis. Idemque dicendum de iis, qui Eccleſiaſticam Dignitatem, ſeu Perſonatum, adminiſtrationem vel officium obtinent, prout ſumitur *ex c. Quia nonnulli; 3. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lateranenſi celebrato ſub Alexandro III. *Can.* 13. ubi ita ſtatuitur: Quia nonnulli modum avaritiæ non imponentes, diverſas Eccleſiaſticas Dignitates, pluresve Eccleſias Parochiales, contra SS. Canonum inſtituta, accipere nituntur: ut cum vix unum officium implere poſſint, plurium ſtipendia abſumant; ideo ne id de cætero fiet, Concilium ſtricte prohibet. „ Quod ſi Eccleſia, vel Eccleſiaſticum miniſterium ſeu officium conferri debeat, talis perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſeipſam exercere valeat. „ Si vero collatio aliter facta ſit, & qui beneficium contra SS. Canones accepit, illud amittat: & qui contulit, ferendi poteſtate (ea vice, *Gl. fin. hic*) privetur. Ratio deciſionis eſt, quia in his maxime Beneficiis requiritur reſidentia perſonalis, nam ſi Beneficium eſt curarum, Paſtor diu abeſſe non debet, ſed gregi ſuo ipſemet invigilare, eumque paſcere & regere, & non alteri tanquam mercenario committere debet, juxta *Concil. Trident. Seſſ. 6. c. 1. de reform. & Seſſ. 23. c. 1. de reform.* Accedit, quod in operibus artificialibus, & executionibus, ad quas ingenium, doctrina, & induſtria requiritur, cenſetur electa induſtria perſonæ, ut opera vicaria uti, aut ſe obligatione liberare non poſſit, *l. inter 31. & ibi Bart. & Gl. junct. Gl. marg. ff. de ſolut. c. ult. §. Is autem de offic. deleg.* Unde DD. in reg. jur. *Qui facit per alium 72. in 6. apud Joan. And. ib. n. 2.* reſolvunt, quod Doctor obligatus alios docere, non poſſit, extra caſum neceſſitatis, alium ſubſtituere, niſi manifeſtum ſit, eum eſſe æque, vel magis idoneum: ergo neque ſatisfacit ſuæ obligationi, qui per alium ſeu Vicarium, ſeclusa neceſſitate, beneficio curato deſervit, cum tamen animarum ſit ars artium, *c. fin. de ætat. & qual. Rebuff. in praxi benefic. tit. diſpenſatio de non reſidendo, nu. 20.*

Similiter ad Eccleſiæ cujuſque neceſſitatem ac decorem ſpectet, ut non deſtituatur præſentia illarum, perſonarum quibus collatæ ſunt Dignitates ſeu Perſonatus. Quæ vero de pœnis in fine hujus § dicentur, infra explicabuntur.

IV. Aſſertio 2. Sed & Canonici, vel qui aliam Præbendam habent in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, ad reſidentiam perſonalem obligantur, ut conſtat *ex c. Clem. ad hæc 16. h. t.* Nam cum Papa Gregorius IX. intellexiſſet, „ quod Eccleſia Antiochena multis Canonicis aliiſque Clericis, qui in illa deſervire deberent, abſentibus, fere deſtituta eſſe Miniſtris: idcirco mandat Patriarchæ, ut „ non obſtantibus Apoſtolicis indulgentiis, & licentia ab „ Anteceſſoribus Patriarchis data, abſentes Canonicos, & „ Aſſiſos (hoc eſt, alios Beneficiatos, qui ſervire debent Eccleſiæ, & non ſunt Canonici, ſic dicti quaſi aſſidui, qui alias etiam manſionarii vocantur, *Gl. hic V. Aſſiſos*; vel portionarii, quia præter Canonicas portiones habent in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis integras vel dimidias, *Azor. p. 2. lib. 3. c. 9. q. 1.*) revocet ad reſidendum in Eccleſia: „ ſi vero non venerint, tunc de ipſorum abſentium Præbendis, ſeu Beneficiorum reditibus, dum abſentes fuerint, alios tanquam Vicarios ad ſerviendum Eccleſiæ ſubſtituat, data eis congrua portione, & ſi quid reſiduum ſit „ ex reditibus, in utilitatem Eccleſiæ convertat.

V. Hinc colligitur quod privilegium conceſſum in favorem alicujus, etiam Eccleſiæ, ſi noxium eſſe incipiat Eccleſiæ, vel Reipubl. revocari poteſt, ac debet ab eo, qui conceſſit, vel ejuſdem ſucceſſore aut Superiore; imò nec Papa aut alius Princeps ſuccenſius ſolet, & plerumque non poteſt concedere privilegium, cum notabili aliorum, præſertim Communitatis, aut Eccleſiæ præjudicio & damno, *Abb. hic nu. 3.* ideoque *in hoc c.* dicitur privilegium non reſidendi Canonicis & Beneficiatis aliis conceſſum, revocandum eſſe, ſi Eccleſia patiatur Miniſtrorum defectum, & abſentes ad redeundum cogendi ſunt per ſubtractionem proventuum: non tamen privantur beneficiis omninò, propter privilegium enim abſentiæ ipſis conceſſum a Papa, mitius cum eis agitur: quamvis, ſi diu in contumacia abſentiæ perſiſtant, in totum eis privari poterunt, *Gl. fin. hic & Hoſtienſ. V. Deſervire.*

VI. Confirmatur hæc Conſtitutio *in Concilio Tridentino Seſſ. 24. c. 12. de reform.* Ubi ſtatuitur, ut obtinentibus in Eccleſiis Cathedralibus aut Collegiatis, Dignitates, Canonicatus, Præbendas aut Portiones, non liceat, vigore cujuslibet ſtatuti, aut conſuetudinis, ultra tres menſes ab iiſdem Eccleſiis, quolibet anno, abeſſe: ſalvis nihilominus earum Eccleſiarum Conſtitutionibus, quæ longius ſervitii tempus requirunt. Et infra: omnes vero Divina per ſe, & non per ſubſtitutos, compellantur obire officia.

Veruntamen hæc Conſtitutio in multis Eccleſiis (præſertim Germaniæ noſtræ) non eſt recepta; nam alicubi tantum medio anno, alibi tribus tantum menſibus, Canonici reſidere coguntur, ad lucrandos fructus groſſos, teſte *Garcia tr. de benef. p. 3. c. 2. n. 330. & Laym. lib. 4. tr. 2. c. 6. n. 2.* ubi addit *ex Pet. Nav.* quod in quibuſdam Eccleſiis, Canonici, qui uno certo die v. g. S. Michaelis reſident, & Divinis interſunt, totius anni reditus lucrentur. Imo neque recepta eſt prædicta Conſtitutio Tridentina in pleriſque Eccleſiis, ut Canonici per ſe ipſos pſallant, & Divina officia peragant, ſed per Vicarios ſolum, eamque conſuetudinem approbat *Leſſius l. 2. de juſt. c. 34. dub. 33. num. 185.* ubi Divina officia cantu figurato peragi ſolent: tunc enim cum a Vicariis magnificentius ea peragantur, ſufficit ſi Canonici, tanquam majores Clerici, reverenter iis interſint, atque ob talem præſentiam diſtributiones jure percipiunt.

VII. Aſſertio 3. Spectato Jure communi Canonico, omnia etiam Beneficia ſimplicia ad reſidentiam perſonalem obligant, ſicut colligunt paſſim *DD. ex tit. c. Quia 3. h. t.* ubi dicitur: talis ad Eccleſiaſticum miniſterium ſeu Beneficium perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus (ſcilicet Beneficii & officii adjuncti) per ſeipſum valeat exercere, nam & ſimplex beneficium datur propter miniſterium ſeu officium Eccleſiaſticum. Idem colligitur *ex c. Ad hæc; 13. de præbend.* ubi dicitur: *cum ſingula officia in Eccleſiis aſſiduitatem exigant perſonarum.* Ratio eſt, quia beneficium Eccleſiaſticum propter officium ſeu ſervitium ſpirituale Eccleſiæ præſtandum datur, *c. ult. de reſcript. in 6.* ſicut pro temporali ſervitio conſtituta ſunt Feuda; cum autem alicui officium, ſeu ſervitium injungitur, hoc intenditur, ut per ſeipſum id præſtet, ſive ut præſens ipſi invigilet, ac curet id fieri, propter quod ſtipendium vel Præbendam accipit, nullus enim per ſubſtitutum ſervire poteſt, niſi hoc ei ſpecialiter conceſſum ſit, *l. nullus 60. C. de decurion. lib. 10.* ideoque qui non ſervit beneficium perdit, *c. unic. de Vaſallo milite lib. 2. tit. 21 in Uſibus feudor.* Sic etiam beneficia Eccleſiaſtica ſunt ſtipendia Miniſtrorum, *c. Paſtoralis; 9. de his, quæ fiunt a Prælat.* &c. fundata in honorem Dei, ut in eis perpetuo ipſi ſerviant, adeoque ex ſe perpetuam reſidentiam perſonalem requirunt, *Rebuff. in praxi benef. 1. p. tit. Quare inſtituta ſint beneficia, & tit. Diſpenſatio de non reſidendo n. 2. & 7. Azor. p. 2. lib. 7. c. 3. q. 1. Garc. cit. c. 2. n. 5.*

VIII. Idque extenditur etiam ad Beneficium modicum ac tenue, quod etiam illud exigat reſidentiam perſonalem, ſive perpetuam præſentiam, ſicut colligitur *ex c. Conquerente; 6. h. t.* ubi habetur, quod Presbyter R. conqueſtus fuit „ Papæ Alexandro III. cum vix neceſſaria ad vitam ex Eccleſia ſua in Parochia ſua percipere poſſit, nihilominus Clericus G. XX. ſolidos annuos ex eadem Eccleſia exigat, „ aſſerens ſibi tale Beneficium collatum eſſe, quamvis idem „ Clericus alia ſufficientia beneficia habeat, & Eccleſiæ illi non „ deſerviat. Quare mandat Pontifex, ut ſi conſtiterit, quod „ dictus Clericus G habeat alia Beneficia ſufficientia ad neceſſariam vitæ ſuſtentationem, vel quod Eccleſiæ Parochiali „ non deſerviat, ipſi ſuper Beneficio illo, appellatione remota, ſilentium imponatur, adeoque illud ipſi auferatur.

IX. Notandum hic primo, ſi Eccleſia v. g. parochialis abundantes reditus habeat, poteſt auctoritate Epiſcopi novum beneficium ex illis erigi & conſtitui, *Abb. hic n. 5.*

Notandum ſecundo, de Jure communi, ſi quis duo beneficia Eccleſiaſtica habeat, quorum alterum ſufficit ad vitam beneficiati ſuſtentandam, poteſt altero legitime privari, ut colligitur *ex hoc c. Gl. fin. hic, & Abb. num. 2.* de quo plura infra.

Notandum tertio, de Jure communi, etiamſi beneficium ſimplex ſit tenue, & modicos reditus habeat: requirit reſidentiam perſonalem, alias poteſt quis illo privari, & contra Clericum petentem reditus ſui beneficii excipi poteſt, quod non reſideat. *Gl. hic V. deſerviat, & Abb. nu. 3.* Excipi tamen debent illa beneficia, quæ dicuntur portiones ſive præſtimonia, & quaſi ſtipendii aut cujuſdam ſubſidii loco, Clericis etiam abſentibus, ſecundum primam ſuam inſtitutionem, v. g. cauſa ſtudiorum, conferuntur, hæc enim quamvis obligationem aliquam, ſive Officii Canonici privatim recitandi, ſive B. Virginis annexam habeant, quia tamen nullum aliud ſervitium ſpirituale poſtulant, ideo qui ea obtinent, neque per ſe, neque per alium Eccleſiæ inſervire tenentur, *Azor. c. l. q. 2. Garc. cit. c. 2. n. 1. Laym. cit. c. 6. n. 2. q. 1.*

Notandum quarto, per ſolidos hoc loco intelliguntur ſolidi, non aurei ſeu legales, ſed uſuales, qui communiter currunt, adeoque non requiritur, ut 72. faciant unam libram auri, ut putat *Abb. hic num. 1. not. 2.* unde ſi accipiantur ſolidi hic pro parvis & communiter currentibus, recte ex hoc c. probatur, beneficium, quantumvis tenue, de Jure communi obligare ad perſonalem reſidentiam, *Alex. de Nevo hic nu. 5. Fagnan. ibid. n. 3.*

Notandum quinto, quamvis impetrans beneficium, tempore collationis, poſſit opponere, illud eſſe nimis tenue, nec ſufficiens ad ſuſtentationem neceſſariam, non tamen poſtea; ſed ſibi imputare debet, quod ſponte acceptavit beneficium tam tenue, *Fl. hic V. Percipere; Azor. cit. c. 3. q. 3.* Et colligitur ex hoc c. Sicut autem beneficiatus, ob tenuitatem beneficii, non excuſatur ab aſſidua reſidentia: ita nec a recitatione Officii Divini, *Silveſt. V. hora n. 3. dicto 2.*

X. Aſſertio 4. etiam Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti vel Priores, qui non in titulum, ſed in commendam, vel adminiſtrationem Eccleſias obtinent, in eiſdem reſidere, & præſentes adeſſe debent, ſicut illi, qui jure tituli eas poſſident, dummodo ſint Commendatarii perpetui; quia commendationes ſeu adminiſtrationes perpetuæ dantur in titulum, ideoque beneficiis æquivalent: idque præſertim procedit, poſt decretum Concilii Tridentini ſuper reſidentia, & Conſtitutionem Pii IV. quæ incipit: *Supremo*; & habetur apud *Azor. cit. lib. 7. c. 4. q. 6.*

§. II.

Utrum Jure Divino, an humano ſolum, Epiſcopi, aliique inferiores Curati teneantur ad reſidentiam perſonalem?

XI. In hac celebri controverſia verior & communior eſt ſententia, tam Theologorum, quam Canoniſtarum, quod Epiſcopi, Parochi, & omnes alii curam animarum habentes, non ſolum jure ſeu præcepto Eccleſiaſtico, ſed etiam Divino obligentur ad reſidendum per ſe perſonaliter in ſuis Eccleſiis & beneficiis, prout inprimis clare probatur *ex Concilio Tridentino Seſſ. 23. c. 1. de reform.* ubi in princ. ait: Cum „ præcepto Divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his Sacrificium offerre, Verbique Divini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum „ exem-

Digitized by Google

„ exemplo paſcere, pauperum aliarumque miſerabilium per- „ ſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia pa- „ ſtoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab iis præſta- „ ri & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, ne- „ que aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt, &c.; Ex „ quibus verbis Concilii jam formatur tale argumentum: „ Epiſcopi, & omnes, quibus cura animarum incumbit, tenentur ex præcepto Divino ad ſupra dicta munia paſtoralia exercenda, ut expreſſe dicit *Concil. l. c.* ſed hæc omnia ab his præſtari non poſſunt, qui gregi ſuo non aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt, ut aſſerit idem Concilium, & habetur etiam *in c. 1. Seſſ. 6. de reform.* ubi dicitur, implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant (Epiſcopi) ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, cum non ſit poſſibile, ut oves paſcantur ab eo, qui illas deſerit; ergo Epiſcopi, & omnes Curati ex præcepto Divino obligantur gregi ſuo aſſiſtere, eumque non deſerere, & conſequenter ex eodem præcepto Divino in ſuis Epiſcopatibus & Parochiis reſidere, *Fagnan. in c. Ex parte; 8. n. 29. h. t.* Confirmatur, quia verbum *aſſiſtere*, vi propriæ ſignificationis, importat, non tantum vigilantiam, & ſolicitudinem animi, ſed etiam corporalem præſentiam, ut idem ſit, quod adeſſe, *c. Si quem: 8. junct. c. Quamvis; 2. in fine de procurat. in 6.* Similiter verbum *deſerere*, proprie ſignificat ſubtrahere corporalem præſentiam, & recedere ab Eccleſia, ideoque in Jure Canonico abſentes dicuntur deſerere Eccleſias, *c. 2. cauſ. 7. qu. 1. c. Inter; 10. & c. Ex tua; 11. h. t. Fagnan. c. l. num. 31.*

XII. Atque hoc quidem procedit, per ſe loquendo, nam quia Epiſcopi, & alii Eccleſiarum Paſtores obligantur ad exequendum Paſtorale Officium, & conſequenter ad perſonalem reſidentiam, propter ſpiritualem ſalutem animarum, eorundem curæ commiſſarum; ideo ubi hæc exigit perſonalem Paſtoris præſentiam, non poteſt Paſtor gregem ſuum deſerere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter propriæ animæ Periculum declinandum, cum bonus Paſtor animam ſuam pro ovibus ſuis ponere debeat, *Joan. 10.* Si vero ſpirituali ſaluti ovium ſufficienter poſſit in abſentia Paſtoris, per alium æque idoneum Vicarium provideri: tunc licet Paſtori, vel propter aliquod commodum Eccleſiæ, vel etiam propter propriæ perſonæ periculum, corporaliter abeſſe a grege ſuo, ut docet *S. Thom. 2. 2. quæſt. 185. art. 5. in corp.* Tali enim caſu, conſideratis circumſtantiis perſonæ, loci, temporis, ceſſat obligatio reſidendi perſonaliter, ſive obligatio præcepti affirmativi de reſidendo, quæ ex Jure Divino aut naturali orta eſt, ob circumſtantias mutatas, & manet tantum obligatio Juris Eccleſiaſtici, in qua Papa diſpenſare poteſt, & ſæpe ſolet, idque vel in caſibus ſpecialibus, vel lege generali, *Layman. lib. 4. tract. 2. c. 6. num. 3. qu. 2.* Vel etiam poteſt Papa declarare, Jus Divinum de reſidendo tali caſu, propter mutatam materiam vel circumſtantiam, non obligare, ſicut in votis & juramentis, quæ non eſt proprie diſpenſatio, *Covarr. lib. 3. var. reſol. cap. 13. num. 9.* Porro ut recte notavit *Fagnan. c. l. num. 18. & ſeq.* Concilium Tridentinum *in cit. cap. 1.* noluiſſe declarare reſidentiam Paſtorum eſſe ex jure vel præcepto Divino, tanquam articulum vel dogma fidei, ideoque decretum de reſidentia Paſtorum non fuit poſitum intra Canones ad dogmata fidei pertinentes, ſed inter alia decreta de reformatione pertinentia ad mores, neque Eccleſia nullum hactenus condemnavit ideo, quod docuerit vel affirmaverit, etſi pertinaciter, præceptum de reſidentia Paſtorum eſſe tantum de jure poſitivo Eccleſiaſtico, quod tamen factum eſſet, ſi talis articulus ab Eccleſia fuiſſet definitus.

§. III.

Utrum per conſuetudinem induci poſſit, ut Prælati, aliique Clerici non teneantur perſonaliter reſidere in Eccleſiis, vel beneficiis curatis, vel non curatis, aut ſimplicibus?

XIII. Aſſertio 1. nulla conſuetudine, ne quidem immemoriali, introduci poteſt, ut in beneficiis curatis Rector non per ſe ipſum, nec per alium ſeu Vicarium reſideat, ut ex communi docet *Abb. in c. Extirpanda; 30. in repet. §. qui vere de præbendis.* Ratio eſt, quia talis conſuetudo eſt irrationabilis & cedit in damnum Eccleſiarum, & periculum continet animarum, nemo enim gregis curam gerere poteſt, niſi præſens ſit, vel aliquem habeat loco ſui præſentem, ſaltem ita in propinquo, ut commode & ſine periculo advocari poſſit.

XIV. Aſſertio 2. per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, ex juſta cauſa induci poteſt, ut Parochi, aliique, qui curam animarum habent non teneantur perſonaliter reſidere in Eccleſiis & beneficiis ſuis curatis, dummodo Paſtorale officium per vicarium perpetuum, vel etiam per temporalem, & ad nutum amovibilem exerceatur, ita ut grex ſeu populus ex abſentia Paſtoris ſeu Rectoris principalis, nullum notabile damnum ſpirituale patiatur, ut docet *Abb. in cit. c. extirpanda §. qui vere num. 8. & in repet. §. qui vere num. 13. limit. 3.* prout etiam reſolvit *Navarr. lib. 3. Conſil. in conſil. 21. h. t. num. 4. & ſeqq.* quem ſequitur *Laym. cit. c. 6. num. 3.* Ratio eſt, quia conſuetudo temporis immemorialis æquipollet privilegio, ita ut quicquid induci poteſt per privilegium, poſſit etiam per conſuetudinem, *l. Hoc jure: 5. §. aqua ductus ff. de aqua quotid. & æſtiv. Super quibuſdam; 26. §. præterea de V. S.* At per privilegium Papæ induci poteſt, ut Rector Eccleſiæ Parochialis non teneatur exercere curam animarum per ſeipſum, ſed per alium, ſicut de facto jure communi ſtatutum eſt, ut id fiat per Vicarios perpetuos; ergo etiam id induci poteſt per conſuetudinem, ſaltem immemorialem.

Contrariam tamen ſententiam, quod nec per conſuetudinem immemorialem induci poſſit, ut quis in beneficiis curatis inſerviat per Vicarium, docent plures apud *Fagnan. in c. Ex parte; 8. num. 77. h. t. & in c. Cum omnes; 6. num. 36. ſupr. de conſtit.* Quia cum Beneficiatus curatus ſit obligatus ad reſidendum perſonaliter, ut per ſeipſum curam exerceat, ex præcepto juris Divini, & naturalis, non poteſt per ullam conſuetudinem contrariam induci, quæ juri Divino & naturali derogare non poteſt, ideoque *in Conc. Trident. cit. c. 1. Seſſ. 23.* dicitur, quod talis conſuetudo, etiam immemorialis, potius corruptela cenſenda ſit. Verum reſpondetur, Paſtorem ſeu Curatum obligari ex præcepto Divino, ut exerceat curam paſtoralem per ſeipſum, ſi ſalus animarum id exigat, ita, ut per alium exerceri non poſſit, ſine gravi detrimento ſalutis earum, ut *ex S. Thom.* dictum *§. præcéd.* adeoque non poteſt etiam per conſuetudinem immemorialem induci, ut Paſtor per alium exerceat curam populi, ſi ſalus animarum ejus præſentiam exigat, cui cura commiſſa eſt: alioquin vero, ſi æque bene provideri poſſit ſaluti animarum per alium, poteſt abſque violatione juris, ſeu præcepti Divini, per alium Officium paſtorale exerceri. Similiter cum dicitur, in Paſtore, cui animarum cura commiſſa eſt, electam eſſe operam & induſtriam perſonæ; id ita accipi debet, quod non poſſit, ſine juſta & gravi cauſa, alterius opera uti, vel alium ſubſtituere, ut ex infra dicendis de cauſis excuſantibus ab aſſidua reſidentia perſonali Paſtorum patebit.

XV. Aſſertio 3. In dignitatibus non curatis & Canonicatibus Eccleſiarum Cathedralium vel Collegiatarum, poteſt per conſuetudinem introduci, ut nec per Vicarium quidem in iis reſideatur, ſed poſſit Canonicus v. g. in abſentia fructus percipere, etiam non conſtituendo alium, qui loco ipſius Eccleſiæ deſerviat, dummodo per talem abſentiam, ob paucitatem Miniſtrorum, cultus Divinus non minuatur, & conſequenter talis conſuetudo Eccleſiæ noxia non ſit, ut docet *Abb. in cit. c. Extirpande; 30. in princ. num. 8. de præben.* idque ſumitur *ex c. Cum omnes; 6. junct. Gl. fin. de Conſtit.* & tenent plures alii apud *Fagnan. ibid. nn. 18. & 19.* quia quilibet Clericus, cum in ſortem Domini ſit aſſumptus, inſervit Eccleſiæ univerſali.

Veruntamen hujuſmodi conſuetudo inſerviendi per ſubſtitutum, & percipiendi fructus in abſentia, in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, ſublata eſt per Concilium Trident. *c. 12. §. præterea Seſſ. 24. de reform.* ubi dicitur: obtinentibus in Cathedralibus Eccleſiis & Collegiatis dignitates Canonicatus, præbendas aut portiones, non liceat, vigore cujuſlibet ſtatuti aut conſuetudinis, ultra tres menſes, quolibet anno, abeſſe. *Fagnan. c. l. num. 25.* ubi tamen non videtur excluſa conſuetudo immemorialis, de qua ibi nulla fit mentio expreſſa, & in multis locis hæc Conſtitutio uſu non eſt recepta, ut ſupra dictum.

XVI. Aſſertio 4. Valida eſt conſuetudo, quæ in omnibus ferme Eccleſiis obtinuit, vi cujus, perſonalis reſidentia in ſimplicibus beneficiis non requiritur etiam in iis, quæ proprie in titulum dantur, ſed Clerici, etiam in abſentia, fructus percipere poſſunt, ut docet *Abb. in repet. cit. §. qui vere num. 31. de præbend.* & eſt communis ſententia DD. nam cum conſtet, quod Clerici ſimplicia beneficia obtinentes, non jure Divino, & naturali, ſed Eccleſiaſtico tantum teneantur reſidere in ſuis Eccleſiis, per contrariam conſuetudinem huic juri derogari poteſt; dummodo alii ſubſtituantur, qui loco ipſorum Eccleſiis inſerviant, *Rebuff. in praxi tit. diſpenſatio de non reſidendo num. 2. Azor. p. 2. lib. 7. c. 3. q. 1. §. quæ res itidem.* Imo per conſuetudinem etiam quorundam locorum inductum eſt, ut neque per ſe, neque per Vicarios in quibuſdam beneficiis ſimplicibus reſidere neceſſe ſit; dummodò tamen Eccleſiæ illæ aliis neceſſariis miniſtris non careant, & diminutio cultus Divini per hoc non introducatur, atque abſentia hujuſmodi beneficiatorum eis non præbeat otioſe vagandi libertatem: nam jus naturale ſolum requirit, ut Eccleſia neceſſario ſibi miniſterio non deſtituatur: quod autem beneficiatus quiſque per ſe, vel per alium inſervire debeat, etiam cum aliunde Eccleſiæ commode inſervitur, id ſolum Jure Canonico ſtatutum eſt, cui per conſuetudinem derogari poteſt, *Azor. c. l. q. 2.*

XVII. Notandum hic præterea primo, ſi conſuetudo legitime præſcripta contra Jus Commune, ut ſimplices beneficiati reſidere non teneantur, incipiat tendere in notabile alicujus Eccleſiæ detrimentum, quia caret idoneis, & neceſſariis Miniſtris, hoc caſu, Epiſcopus, condendo novum ſtatutum, talem conſuetudinem abrogare poteſt, requiſito prius conſenſu Capituli, quem ſi neget, poteſt Epiſcopus nihilominus procedere, & per ſtatutum conſuetudinem tollere, nam conſuetudo, quæ incipit eſſe Eccleſiæ pernicioſa, tolli debet, cum & privilegium alicui conceſſum, ſi noxium eſſe incipiat Eccleſiæ vel Reipubl. revocari poſſit, neque verò Capitulum bonum Eccleſiæ impedire poteſt. Si vero conſuetudo illa non reſidendi non cedat in grave damnum Eccleſiæ, quia hæc abundat Canonicis, vel quia abſentes per Vicarios inſerviunt Eccleſiæ, tunc requiritur conſenſus, ſaltem majoris partis Capituli, ad tale ſtatutum faciendum, cum per conſuetudinem illam beneficiariis jus quoddam non reſidendi ſit acquiſitum, dummodo non in commodum proprium, ſed Eccleſiæ, ab Epiſcopo, cum majore parte Capituli, id ſtatuatur, *Abb. in c. Ad audientiam, 15. nu. 4. h. t.*

Notandum ſecundò. Si per diuturnam conſuetudinem ſublata ſit obligatio reſidendi, poteſt ea denuo per contrariam conſuetudinem, & quidem breviore tempore, videlicet X. annis, introduci, ut docet *Gl. in c. ult. V. Conſuetudo de conſuet. in 6.* ubi generaliter ait, ſi conſuetudo non ſit contra jus, ſive juri non reſiſtat ſufficit ad ejus inductionem tempus longum, ſcilicet X. annorum.

Notandum tertio. Si dubitetur, an beneficium aliquod requirat perſonalem reſidentiam, necne, judicandum eſt pro

patte

parte affirmativa, juxta *c. Cum dilectus; 8. de conſuet. juncta Gl. V. Jure communi.* idque ob favorem Juris communis, ſecundum quod interpretatio in dubio facienda eſt, præſertim ſi etiam in aliis locis ejuſdem Diœceſis vel Provinciæ, talia beneficia reſidentiam requirant.

§. III.

Ad ad breve, & modicum tempus Epiſcopi vel Parochi ab Eccleſiis ſuis licite, abeſſe poſſint.

XVIII. Aſſertio 1. Epiſcopi poſſunt, quotannis, ſive continue, ſive interrupte, a ſuis Eccleſiis Cathedralibus, ad duos, vel ad ſummum ad tres menſes abeſſe; quia qui aliquantiſper, ſive ad modicum tantum tempus abſunt, ex veteri Canonum ſententia non videntur abeſſe, parum enim ſecundum Canones, & Leges pro nihilo reputatur: dummodo id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento, ſcilicet gravi, prout habetur ſtatutum in Concilio Tridentino *Seſſ. 23. c. 1. §. Quoniam autem de reform.* ubi inſuper eoſdem admonet, & in Domino hortatur Concilium, ne per illius temporis ſpatium, Dominicis Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes, item & Corporis Chriſti diebus, ipſi ab Eccleſia Cathedrali ullo pacto abſint, niſi Epiſcopalia munia in ſua Diœceſi eos alio vocent.

XIX. Aſſertio 2. Parochi quoque, aliique curam animarum habentes, ſingulis annis, nonniſi tempore bimeſtri abeſſe poſſunt: ultra duos vero hos menſes, niſi ex gravi cauſa per Epiſcopum prius cognita, & probata, abeſſe non poſſunt, debetque diſcedendi licentia in ſcriptis, gratiſque concedi, ipſique Parochi, qui ultra bimeſtre abſunt, loco ſui, Vicarium idoneum ab ipſo Ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione, relinquere debeat, ut decernit Concil. Trident. *c. l.* §. Eadem omnino.

XX. An autem etiam ad abſentiam duorum menſium, neceſſe ſit, ut a Parochis licentia Epiſcopi impetretur, ibidem clare non exprimitur. Negat Navarrus *in Man. c. 25. num. 51.* & probabile cenſet *Azor. cit. lib. 9. c. 4. q. 10.* quia id iure antiquo licebat, ſicut colligi videtur *ex c. Præſentium; 3. cauſ. 7. qu. 1.* Quod Jure novo expreſſe correctum eſſe nuſpiam legitur. Idque confirmant etiam ex Concilio Tridentino *c. l.* ubi dicitur, quod qui aliquantiſper tantum abſunt, non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt: id vero tempus modicum ſeu moderatum abſentiæ definit Concilium eſſe duos vel ad ſummum tres menſes: poſtea vero ſubjungit, eadem, quæ de Epiſcopis dicta ſunt etiam de Parochis, aliiſque inferioribus curatis accipienda eſſe: quare quod poſtea dicitur, diſcedendi licentiam Parochis, cauſa per Epiſcopum cognita, non ultra duos menſes, niſi ex cauſa gravi concedendum eſſe, intelligunt DD. iſti, de aliis duobus menſibus, præter duos, aut tres ipſorum Parochorum conſcientiis relictos. Contrariam vero & affirmativam ſententiam tenent *Leſſ. cit. c. 34. nu. 159. Garc. p. 3. de benef. c. 2. num. 22. Piaſecius in praxi Epiſc. p. 2. c. 3. art. 3. nu. 34.* Idque colligi videtur ex verbis Concilii Trident. *c. l.* ubi ait, *diſcedendi licentiam in ſcriptis gratiſque concedendam, ultra bimeſtre tempus, ſine gravi cauſa, non obtineant*, ergo videtur Concilium decernere etiam licentiam diſcedendi ad duos menſes dari debere Parochis ab Epiſcopis, quamvis ſine ſcripto ea concedi poſſit, & ad eam dandam gravis cauſa non requiratur, ſed ſufficiat quævis cauſa juſta, veluti recreationis, vel viſitandi propinquos. Porrò in hac re ſecuriſſimum eſſe cujuſque Diœceſis ſtatutum vel conſuetudinem ſequi, ait *Laym. cit. c. 6. nu. ult.*

XXI. Illud certum eſt, quod Parochus, vel alius inferior Curatus etiam, non petita licentia ab Epiſcopo, abeſſe poſſit ad modicum tempus, ita ut ſtatim ſit reverſurus, *arg. l. 3. ff. de divortiis* ibi: *Si brevi reverſa eſt uxor, non divertiſſe videtur*: dummodo interim Eccleſia, cujus cura ei incumbit, notabile damnum non patiatur. In qua re tamen conſideranda eſt qualitas cauſæ, præjudicium, ſeu damnum Eccleſiæ, facilitas, aut difficultas petendi licentiam, ad hoc, ut determinari poſſit, an Beneficiatus, etiam curatus, abeſſe poſſit, etiam non petita licentia Superioris ſui, ut notat *Abb. in c. Relatum; 4. num. 6. h. t.* Verumtamen ſi talis neceſſitas occurrat, quæ dilationem non patitur, ita ut ob diſtantiam loci Parochus Epiſcopum adire non poſſit, ad impetrandam facultatem diſcedendi, licitum eſt ei abeſſe, etiam ultra tempus bimeſtre, & ſine conſenſu Epiſcopi, ob periculum in mora: debet tamen hoc caſu, quamprimum Ordinarium de diſceſſu ſuo, & occurrente neceſſitate certiorem facere, ut de cauſa cognoſcat, & det licentiam, *Garc. c. l. nu. 34.*

Ex dictis colligitur, tempus longum, vel breve abſentiæ, reſpectu diverſorum locorum, ſtatutorum, ac perſonarum, diverſimode æſtimari. Quare licet Concil. Trident. abſentiam per duos aut tres menſes, non cenſuerit longum eſſe, tamen in Parochis longa videri poteſt; quia tanto tempore Vicarium ipſimet ſibi conſtituere non poſſunt, ſicut Epiſcopus non poteſt Vicarium in ſua Diœceſi relinquere.

Porro quanto tempore, juxta Concilium Trident. *Seſſ. 24. c. 12.* ſingulis annis abeſſe poſſint Canonici, & Præbendarii, in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, dictum eſt ſupra *n. 6.*

§. IV.

De cauſis a continua reſidentia excuſantibus.

XXII. Quænam ſint juſtæ cauſæ a continua reſidentia excuſantes, expreſſum habetur in Concilio Trident. *Seſſ. 23. c. 1. de reform.* ubi quatuor enumerantur, videlicet Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ, vel Reip. utilitas, *Azor. p. 2. l. 7. c. 4. q. 4.* Ad primam cauſam Chriſtianæ charitatis, ob quam Parochus vel alius a ſua Eccleſia vel beneficio, cum conſenſu Papæ, vel Ordinarii, abeſſe poteſt, pertinet, ſi Parochus, vel alius Curatus abſit a loco beneficii, cauſa ſuccurrendi ſpirituali ſaluti proximorum, v. g. ut graves inimicitiæ, aut lites inter aliquos ortæ componantur, *Laym. cit. c. 6. n. 4.* dummodo abſentia non cedat in notabile detrimentum commiſſæ plebis, quippe cum Curatus ex juſtitia obligatus ſit ad ſubveniendum ſuis ovibus, non item aliis, *Barboſ. de Offic. Epiſc. alleg. 53. n. 6.*

XXIII. Ad ſecundam cauſam urgentis neceſſitatis ſpectat bellum, & hoſtium incurſiones, *arg. c. Paſtoralis; 42. cauſ. 7. q. 1.* vel propter aeris intemperiem, aut ſævientem peſtem, vel corporis infirmitatem, ſi in loco parochiæ curari non poſſit, *c. Præſentium; 3. cauſ. 7. q. 1. c. Ad audientiam; 15.* ibi: *illis exceptis, quos infirmitas excuſat, h. t.* non poteſt tamen Parochus etiam tempore graſſantis peſtis, plebem ſuam deſerere, niſi idoneum ſubſtitutum relinquat, & plebis curam etiam abſens non omnino negligat, *Rebuff. in prax. benef. cit. tit. diſpenſatio de non reſid. n. 30. & 31. Laym. l. 2. c. 3. tract. 3. cap. 3. num. 3.* Item parochus a loco beneficii abeſſe poteſt per aliquod tempus propter capitales inimicitias, quas ibi habet cum Domino v. gr. vel Præfectu loci donec diſcordia ſit compoſita. *Gl. fin. in c. ult. h. t. Azor. cit. l. qu. 4. §. ad ſecundum caput*: poteſt autem ac debet hoc caſu Epiſcopus interdum Vicarium idoneum conſtituere, v. g. per annum, ſi Parochus extra culpam eſſe videatur, qui loco Parochi inſerviat Eccleſiæ, aſſignata ei ex illius fructibus mercede, ut docet *Quaranta in ſumma Bullar. V. Reſidentia; §. Quæ vero ſint, nu. 76.* addunt aliqui, quod Parochus, vel alius Curatus, etiam ob cauſam piæ peregrinationis, maxime ex voto, abeſſe poſſit, impetrata tamen licentia Prælati, *c. Relatum; 4. junct. Gl. V. Prælatura h. t.* & alii apud *Garc. p. 3. de benef. c. 2. n. 393.* Verum contrarium eſſe dicendum, monet *Garc. c. l. n. 394.* eo quod peregrinatio etiam ex voto ſuſcepta, non ſit ex cauſis jure expreſſis, excuſantibus a reſidentia, ſeu præſentia, ultra tempus abſentiæ a Concilio Tridentino permiſſum, ad lucrandos fructus præbendæ, juxta declarationem Congregat. Concil. ibid.

XXIV. Ad tertiam cauſam excuſantem a reſidentia, videlicet ob debitam obedientiam pertinet, ſi Beneficiarius mandato Papæ avocetur, ut in ejus ſervitio ſit: Nam Beneficiarii, quæ Romæ in ſervitio Papæ occupantur, pro præſentibus in Eccleſia ſua habere debent, ita ut lucrentur fructus præbendæ: non obſtante contraria Conſtitutione Epiſcopali, vel Capituli, ut ſtatuitur *in c. Cum dilectus; 14. hoc tit.*
„ Cum enim in Eccleſia Meteoſi a Capitulo ſtatutum factum
„ fuiſſet, ut Canonici abſentes nihil perciperent (vel ſal-
„ tem certa parte fructuum privarentur) M. Otto ejuſ-
„ dem Eccleſiæ Canonicus, inter familiares Papæ exiſtens,
„ fructus beneficii ſui petiit, quos ipſi Capitulares Canonici
„ denegarunt. Quare reſcribit, & mandat eiſdem Honorius
„ III. ut dum dictus Otto commoratur in ſuo ſervitio, fru-
„ ctus præbendæ ſuæ ipſi tribuant, non obſtante ſtatuto illo;
„ quia qui in obſequio Papæ ſunt, non minus cenſendi, ſunt
„ inſervire ſuæ Eccleſiæ, quam ſi præſentes eſſent; quia
„ per illos, dum in Romanæ Sedis ſervitio occupantur, non
„ minus negotia omnium Canonicorum, (ſive particularis
„ ſuæ Eccleſiæ) ſæpe promoventur. Idem habetur *in c. Ad audientiam; 15. hoc. tit.* ubi a ſtatuto, quo privantur non reſidentes, excipiuntur etiam ii, qui in Apoſtolicæ Sedis ſervitio occupantur. Ratio deciſionis eſt, quia cum Eccleſia Romana ſit univerſalis, & omnium Eccleſiarum Mater, & Magiſtra, ideo qui in Eccleſiæ Romanæ obſequio verſantur, & ei ſerviunt, cenſentur etiam inſervire, & prodeſſe aliis Eccleſiis particularibus, ut notat Imola hic *nu. 3.* eo quod honor & utilitas Eccleſiæ univerſalis, & matricis quodammodo etiam redundat in alias particulares Eccleſias ſubjectas, *arg. c. Bonæ; 3. de poſtul. prælat.* unde dici ſolet, Clericum Romæ reſidentem ubique reſidere.

XXV. Notandum hic primo. Clerici Beneficiarii abſentes occupati in ſervitio Papæ pro reſidentibus haberi, adeoque & fructus Beneficiorum percipere debent, non obſtante ſtatuto contrario loci particularis: tum quia inferior Papa non poteſt quippiam ſtatuere contra Jus commune Canonicum, ſecundum quod tales pro præſentibus habendi ſunt juxta hoc c. tum quia non valet ſtatutum, per quod Superioris poteſtas, & juriſdictio impeditur, ut docet *Bart. in l. omnes 9. n. 27. ff. de juſt. & jure*, niſi Superior ſcienter tale ſtatutum approbet: per tale autem ſtatutum privans abſentes, propter ſervitium Papæ, fructibus Beneficiorum, impediretur poteſtas Superioris, videlicet Papæ.

Notandum ſecundo. Quod dictum eſt, occupatos in ſervitio Papæ habendos eſſe pro reſidentibus in propria Eccleſia, cum ſerviant Eccleſiæ univerſali, id non debet extendi ad omnes, qui in Curia Romana commorantur, ſed de iis ſolum intelligi debet, qui ex mandato Papæ ibi morantur, & in Divinis Officiis vel Eccleſiaſticis negotiis, Papæ obſequium ſeu auxilium præſtant: non item de iis, qui propria voluntate, & principaliter ob ſuum commodum, & lucrum in Curia Papæ verſantur, v. g. *Notarii arg. l. Reipub. 36.* ubi dicitur, Reipubl. cauſa eos ſolos abeſſe intelligimus, qui non ſui commodi cauſa, ſed coacti abſunt, videlicet propter publicam neceſſitatem, aut præceptum Principis, *& l. Non vero; 41. ff. Ex quibuſ. cauſ. majores & c. Silveſt. V. Reſidentia; q. 7. dicto 2. Rebuff. c. l. num. 32. & 33.* Porro Cantores Capellæ Pontificiæ ſunt veri familiares Papæ, ac proinde illis debentur fructus Canonicatuum, ac Præbendarum ſuarum in abſentia, prout reſolutum fuit a S. Congreg. Concil. ut refert *Barb. in Collect. in cit. c. Cum dilectus; n. 2. h. t.* ubi addit, non obſtare, quod hujuſmodi Cantores recipiant ſalarium; quia hoc non excludit, quo minus vere præſtent ſervitium, & obſequium Papæ.

Notandum tertio, Epiſcopi, Parochi, & alii Beneficiarii cura-

Digitized by Google

curati non poſſunt longo tempore in ſervitio Papæ Romani detineri abſentes a ſuis Eccleſiis, niſi ex cauſa gravis neceſſitatis, vel majoris utilitatis publicæ, cum enim Curati ad reſidentiam obligentur ex jure Divino, vel naturali, non poteſt Papa in eo, ſine gravi & juſta cauſa, diſpenſare, ſeu potius declarare, illud hic & nunc non obligare. Aliud eſt de Canonicis, & aliis Beneficiariis non curatis; cum enim hi Jure tantum poſitivo, & Canonico ad reſidendum teneantur, hoc ipſo, quod Papa ſciens mandat, eos ſibi inſervire, cenſetur tacite cum ipſis diſpenſare, ut abſint a ſuis Eccleſiis, & quamvis Papa ſine juſta cauſa diſpenſet, valida erit diſpenſatio, cum tantum ſit relaxatio Juris Canonici, *Azor. cit. c. 4. quæſt. 3. §. Quinta cauſa eſt.*

Notandum quarto, Familiares Papæ exiſtentes in ſervitio Papæ, non percipiunt diſtributiones quotidianas, ſine ſpeciali privilegio Papæ, *Abb. hic num. 5. Garc. cit. c. 2. nu. 38. & ſeq. Bart. c. l. nu. 9.*

XXVI. Præterea ad ſecundam cauſam excuſantem a continua reſidentia etiam pertinet, ſi aliqui ex Canonicis a proprio Epiſcopo in auxilium, ſeu ſervitium ſuum aſciſcantur, tunc enim, etiamſi abſentes ſint, pro reſidentibus, ſeu præſentibus habentur, & fructus Beneficiorum integre, & ſine ſubtractione recipere debent, prout habetur in *c. De cætero*; 3. *h. t.* Ubi Papa Alexander III. ſtatuit, ne Canoni„ cis, dum ſunt in ſervitio Epiſcopi, quicquam ſubtraha„ tur, vel auferatur, quod de Communitatis beneficio ipſis „ debetur: niſi forte ſint victualia, quæ abſentibus dari „ non ſolent.

Ubi notandum primo, quia Papa in hoc *c.* tantum loquitur de Canonicis: ſequitur, quod Epiſcopus Parochos, vel alios Curatos non poſſit abſtrahere a ſuis Eccleſiis, & illos occupare in ſuo, vel Eccleſiæ Cathedralis ſervitio, ſaltem ſine gravi cauſa, ut ex *Quaranta c. l. tradit Barboſ. hic* nu. 3. de quo plura infra.

Notandum ſecundo. Canonici abſentes propter ſervitium Epiſcopi, lucrantur quidem proventus, ſeu fructus groſſos, ut notant, Præbendarum ſuarum, qui ſcilicet ex communi maſſa (quæ & Menſa Capitularis dicitur, ab Oeconomo ſingulis Canonicis annuatim diſtribuuntur: non autem lucrantur victualia, ſive diſtributiones quotidianas, quæ interdum in pecunia, interdum in eſculentis, & poculentis conſiſtunt, & nonniſi præſentibus in Eccleſia dari ſolent, *Abb. hic* nu. 3. An autem diſpoſitio hujus c. procedat, non tantum de Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, ſed etiam Collegiatarum, cum indifferenter, ſeu generaliter loquatur de Canonicis & utrum non ſolum in Epiſcopis: ſed etiam in aliis Prælatis inferioribus locum habeat, infra dicetur.

„ XXVII. Porro ſimilis priori Conſtitutio extat *in c. Ad audientiam*; 15. *h. t.* ubi habetur, quod in Eccleſia Meldenſi „ Conſtitutio erat facta, & a Canonicis juramento, ac in„ ſuper Auctoritate Sedis Apoſtolicæ confirmata, ut Cano„ nici, qui in eadem Eccleſia non reſiderent, fructus præ„ bendarum ſuarum non reciperent; exceptis illis, qui ob „ infirmitatem excuſantur: vel qui in Apoſtolicæ Sedis ſer„ vitio occupantur: (vel quos in legitimam peregrinatio„ nem, aut ſtudium literarum abeſſe contingerit, prout ha„ betur in integra lectione hujus c.) quare Decanus, & Ca„ pitulum Meldenſe, vi hujus Conſtitutionis, Canonicis, „ qui in ſervitio Epiſcopi occupati erant, ſubtrahebant „ fructus Præbendarum ſuarum. Re hac delata ad Papam „ Honorium III. Is reſpondit, & decrevit, quod duo Ca„ nonici in Epiſcopi ſui ſervitio exiſtentes Præbendarum „ ſuarum fructus integre percipere debeant, cum abſentes „ dicendi non ſint, ſed præſentes qui in Epiſcopi, ejuſque „ Eccleſiæ ſervitio commorantur.

XXVIII. Ratio deciſionis eſt, quia ſtatutum diſponens circa materiam Jure communi determinatam, ſive de qua diſponit Jus commune, recipit omnes conditiones, ſeu limitationes ejuſdem juris, ac proinde debet intelligi ſecundum Jus commune, ut ab eo non recedat, ut docet *Abb. in cit. c. Cum dilectus*; nu. 5. *& in cit. c. Ad audientiam*; *nu. 2. h. t. & Gail. lib. 2. obſ. 33. nu.* 3. ubi ait, quod ſtatuta generalia accipiant interpretationem declarativam a Jure communi. Exemplum habetur in eodem hoc c. ubi mentio fit de ſtatuto Diœceſano jurato, quod etiam approbatum fuit a Sede Apoſtolica, ut Canonici non reſidentes non percipiant fructus Præbendarum ſuarum, exceptis quibuſdam caſibus, videlicet infirmitatis, & ſi detineantur in ſervitio Sedis Apoſtolicæ: in quo ſtatuto tamen non erat exceptus alius caſus, qui Jure communi etiam eſt exceptus, nempe ut Canonici, qui exiſtunt in ſervitio Epiſcopi, debeant, etſi abſentes, percipere fructus Præbendarum ſuarum: ideoque iſte caſus debet intelligi eſſe exceptus etiam in ſtatuto illo, licet non fuerit in eo expreſſus, ſicut exceptus eſt Jure communi: nam licet alias caſus expreſſus ſive exceptos a Regula, Lege ſeu ſtatuto, confirmet illud, quoad alios caſus non expreſſos, ſive non exceptos, ita ut hi comprehenſi cenſeantur in Regula, Lege vel ſtatuto, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Dominus*; 6. *cauſ.* 32. *q.* 7. Si tamen ſtatutum quoſdam caſus Juri communi conformes excipiat, qui nimirum etiam Jure communi ſunt excepti: tum id exempli cauſa factum eſſe intelligi debet, ita ut etiam ad alios ſimiles caſus, qui in ſtatuto non ſunt expreſſi, eodem tamen communi jure ſunt excepti, propter identitatem rationis extendi debeat tale ſtatutum, *Abb. in cit. c. Ad audientiam*; num. 2. *h. t. & Alex. de Nevo*, *ibid. n.* 2. 3. *&* 4. Id ipſum confirmatur ex doctrina *Bartoli in cit. l. omnes populi ff. de juſtit. & jure num.* 16. ubi dicit, quod argumentum a contrario ſenſu (quando videlicet uno caſu in ſtatuto v. g. expreſſo, infertur contrarium eſſe ſentiendum de caſu non expreſſo) non habeat locum ſi caſus ille non expreſſus ſit deciſus a Jure communi: tunc enim dicendum eſt, quod caſus omiſſus remaneat ſub diſpoſitione Juris communis, *juxta Gl. receptam in l. Si cum dotem*; 25. *junct. Gl. marg. ff. ſolut. matrim. Arg. c. pen. de injuriis.* Similiter ſi ſtatutum diſponat circa materiam Juris communis, tunc a caſu vero debet extendi etiam ad caſum fictum, ſeu qui talis eſt, non ſecundum rei veritatem, ſed juris interpretationem, quia ſcilicet a Jure communi pro vero habetur, ſeu vero æquiparatur, *Bart. c. l.* nu. 62. *Abb. in cit. c. Cum dilectus nu. 5. & ſeq. a. 2. h. t.* ut in exemplo ſupra allato, nam quia ſtatutum erat confirmatum a Papa, ut Canonici abſentes, ſeu non reſidentes fructibus Beneficiorum privarentur, ea pœna non eſt extendenda ad duos Canonicos, qui in ſervitio Epiſcopi detinentur: quia hi ſecundum Juris communis interpretationem, cui ſtatutum particulare ſe conformare velle cenſetur, non pro abſentibus, ſed præſentibus, ſeu reſidentibus reputantur. Aliud vero dicendum eſt, ſi ſit ſtatutum contra Jus commune, & odioſum, tunc enim diſpoſitio in caſu vero non debet extendi ad caſum fictum; quia verba proprie plerumque accipi, neque ultra propriam ſignificationem extendi debent: & ſic caſus non exceptus cenſetur incluſus: quod tamen *Alex. de Nevo c. l. nu.* 5. intelligendum eſſe ait, quando alias ſtatutum nihil operaretur ultra Jus commune, nam alioqui interpretari debet, ut quantum fieri poteſt, minus lædat Jus commune.

XXIX. Cæterum circa id, quod dictum eſt, duos Canonicos exiſtentes in obſequio ſui Epiſcopi haberi pro præſentibus, & percipere fructus Canonicatuum, præter diſtributiones quotidianas, juxta *cit. c. De cætero*; *& c. Ad audientiam*; *h. t.* Notandum præterea primo, quod utrique huic Conſtitutioni non ſit derogatum per Conc. Trid. *Seſſ.* 24. c. 8. *de reform. §. Præterea*; ubi decernit, quod omnes Canonici non poſſint abeſſe ultra tres menſes ab Eccleſiis ſuis, quolibet anno, vigore cujuslibet ſtatuti, aut conſuetudinis, quia ſicut Lex generalis prior non tollitur, ſed limitatur, & determinatur per Legem poſteriorem ſpecialem: ita etiam Lex generalis poſterior limitatur, & determinatur per Legem priorem ſpecialem, *l. Sed & 28. ff. de legib.* cum ergo Conſtitutio prædicti Concilii ſit generalis, & dicta duo capp. ſint Leges ſpeciales, eis non derogatur per illam, ſed per hæc ea limitatur ut docet *Navarr. lib. 3. conſil. 1. num. 2. h. t. Garc. p. 3. c. 2.* 345. *juxta declaration. Cardin. ibid. nu.* 347.

Notandum ſecundo, Epiſcopus non poteſt ultra duos Canonicos occupare in ſuo ſervitio, ob Eccleſiæ bonum; quod ſi plures velit, requiritur etiam Capituli conſenſus, *Abb. in cit. c. De cætero*; *num. 3. h. t.* quem tamen negare non debet, ſi neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ, & ſine notabili detrimento Eccleſiæ Cathedralis, quia alioquin abundat Canonicis, & ſufficientes habet Canonicos pro ſervitio Eccleſiæ id fieri poſſit, *Rebuff. c. l. num.* 37. Adde quod nec duos Canonicos Epiſcopus ſecum habere poteſt, ſi idcirco cultus Divinus, & neceſſarium Miniſterium Eccleſiæ impediretur, *Rebuff. c. l. nu.* 41.

Notandum tertio, ut duo Canonici, tanquam Epiſcopi familiares, pro reſidentibus habeantur, & fructus Beneficii etiam abſentes percipiant; non debent verſari in ejus obſequio, & familia ob ſuum privatum commodum: ſed neque ob privatum commodum, aut ſolatium ipſius Epiſcopi, v. g. ut venationibus cum ipſo interſint: ſed debent ita Epiſcopo ſervire, ſeu aſſiſtere, ut eorum ſervitium in Eccleſiæ Cathedralis commodum cedat, ut clare colligitur ex *cit. c. Ad audientiam; in fine*: hoc ipſo autem quod aliquis Clericus ſervit Epiſcopo, juvando ipſum in negotiis ad Epiſcopale ejus Officium pertinentibus, ut ſi v. g. fungatur munere Sacellani, vel Conſiliarii apud ipſum, cenſetur ſervire ipſi Eccleſiæ Cathedrali, ut docet *Gl. fin. ibid.* propter unionem videlicet, quæ eſt inter Epiſcopum ejuſque Eccleſiam, velut inter Caput, & reliqua membra ejuſdem Corporis.

XXX. Notandum quarto, quamvis aliqui velint, quod non ſolum Canonici Eccleſiæ Cathedralis, ſed etiam Eccleſiarum Collegiatarum Civitatis, vel Diœceſis, gaudeant privilegio hoc, ut abſentes, ob ſervitium Epiſcopi, poſſint fructus Beneficiorum ſuorum percipere, eo quod *c. de cætero*; 5. *h. tit.* indiſtincte loquatur de Canonicis: *in c. vero Ad audientiam*; ſermo ſit de Canonicis Cathedralibus, quia caſus de illis fuit propoſitus Pontifici, ut tradit *Barb. in cit. c. De cætero*; *num.* 4. & alii apud ipſum: nihilominus tamen probabilius eſt, quod *in cit. c. De cætero*: ſermo ſit etiam de ſolis Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ut patet ex *Gl. in caſu.* Et ratio eſt, quia alii Canonici Eccleſiarum Collegiatarum, ſicut etiam inferiores Beneficiarii, non ita ab Epiſcopo ad ſervitium ſuum aſſumi poſſunt, ut occupati in ejus ſervitio etiam abſentes pro reſidentibus haberi debeant, & fructus ſuarum Præbendarum percipere, ut docet *Abb. in cit. c. Ad audientiam*; *n.* 8. *Laym. lib. 4. tract.* 3. *c.* 6. *num.* 6. quia utrumque c. tantum loquitur de Canonicis Eccleſiæ Cathedralis, ac proinde conceſſio illa ſeu privilegium Juris, ut abſentes habeantur pro præſentibus, quoad fructus percipiendos, cum ſit exorbitans a regula communi, & per juris fictionem contra veritatem inducta, non debet extendi ad alios caſus, præſertim diſparatos ſeu non ſimiles. At vero diſpar eſt ratio, in propoſito iſto caſu, inter Canonicos Cathedralis, & alios Beneficiarios non Canonicos, vel ſaltem non Cathedrales, quia Epiſcopi, & Canonici Eccleſiæ Cathedralis arcte inter ſe uniuntur, tanquam Caput, & proxima membra, non item Canonici non Cathedrales cum Epiſcopo, ut notavit etiam *Abb. in c. Cum dilectus*; 14. *numer. 7. h. t.* ideoque Canonici Cathedrales exiſtentes in ſervitio Epiſcopi, juris fictione cenſentur præſentes, & ſervire ipſi Eccleſiæ Cathedrali & Capitulo, *Arg. c. Requiſiviſti*; 15. *de teſtam.* qualis unio non reperitur inter Epiſcopum, & alios non Canonicos Cathedrales, alioſque Beneficiarios inferiores, & conſequenter neque inter illos locum habet fictio juris ex illa unione orta.

Excipi debet, niſi Beneficiarius, qui non eſt Canonicus Cathedralis, occupetur ab Epiſcopo, vel alio mittatur ob urgentem neceſſitatem; quia ex Cathedralibus Canonicis idoneum habere non poteſt ad tale obſequium, vel ob communem utilitatem Diœceſis, vel Eccleſiæ Cathedralis quia præ cæteris ad hoc idoneus & induſtrius cenſetur; tum enim etiam abſens fructus ſui Beneficii percipere debet, cum nemini

officium ſuum debeat eſſe damnoſum, *c. Cum non deceat*; 30. *de elect. in* 6. *Abb. in cit. c. Ad audientiam*; *n.* 8. *Garc. cit. c.* 2. *n.* 370. & alii apud ipſum.

Notandum quinto. Probabile eſt, quod non tantum Epiſcopi, & Archiepiſcopi, quoad Clericos ſuæ Diœceſis; non autem ſuorum Suffraganeorum, & Legati Sedis Apoſtolicæ, quoad ſuam Provinciam: ſed etiam Prælati inferiores v. g. Eccleſiarum Collegiatarum Rectores Canonicos ſuæ Eccleſiæ, ſaltem unum aſſumere poſſint, & occupare in ſuo obſequio, ita ut etiam abſent fructus Beneficii ſui percipiat quia hoc cap. generaliter loquitur, & non apparet, cui loquitur, & eadem videtur eſſe ratio, ut docet *Abb. in cit. c. De cætero n.* 3. *h. t. Navarr. in conſil.* 2. *h. t. Garc. cit. c.* 2. *n.* 381. ubi *n.* 382. hoc extendit, quod idem ſit in Legato Sedis Apoſtolicæ, & Archiepiſcopis, quoad Clericos ſuæ Diœceſis. Veruntamen rectius dicitur, diſtinguendum eſſe inter Prælatos exemptos, ſive immediate Sedi Apoſtolicæ ſubjectos, & inter non exemptos; quia Prælatus exemptus habet quaſi Epiſcopalem juriſdictionem in ſuos ſubditos, & æquiparatur Epiſcopo, atque abſolute loquendo, eſt Ordinarius Eccleſiæ ſuæ; ideoque ob identitatem rationis, talis facultas etiam ipſi conceſſa eſſe, cenſeri poteſt. Secus vero dicendum eſſe videtur de aliis Prælatis inferioribus Epiſcopo, & non exemptis; nullum enim jus reperitur vel afferri poteſt, quo ipſi conceſſa ſit talis licentia aſſumendi unum, vel plures ex ſuis Capitularibus, cum privilegio percipiendi fructus Beneficiorum ſuorum etiam in abſentia. Ex juſta tamen cauſa, ſi neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ hoc exigat, poterit etiam Prælatus non exemptus, ſaltem unicum Canonicum Eccleſiæ ſuæ in Adjutorem ſuum, ſive pro obſequio ſuo aſſumere; ut docet *Navarr. c. l. n.* 1. Ratio eſt; quia Prælatus quilibet, & Capitulares faciunt unum Corpus, tanquam caput cum membris; ideoque par eſt, ut membra adjuvent ſuum caput, ſi hoc opera eorum indigeat.

XXXII. Porro ob eandem rationem valde etiam probabile eſt, quod neque Legatus Papæ Canonicos, ſive Cathedralis, ſive Collegiatæ Eccleſiæ ſuæ Provinciæ, poſſit aſſumere in ſervitium ſuum, cum eo privilegio, ut etiam abſentes pro præſentibus habeantur, quoad fructus percipiendos: quia non eſt eadem ratio in Legato Apoſtolico, quæ in Epiſcopo vel ſimili Prælato, qui cum Canonicis unum Corpus efficit; ideoque obſequium, quod ipſi præſtant, cenſentur quaſi propriæ Eccleſiæ præſtare: cujuſmodi conjunctio, ſeu unio non apparet inter Legatum Papæ & Capitulares Cathedralis, vel Collegiatæ Eccleſiæ; ideoque neq; ob identitatem rationis illa juris conceſſio ad ſervitium Legati extendi poteſt, ut docet *Abb. in cit. c. Cum dilectus n.* 6. *h. t. Laym. cit. c.* 6. §. *Sed numquid.*

XXXIII. Denique quarta cauſa excuſans a continua reſidentia eſt evidens Eccleſiæ vel Reipublicæ utilitas, ſi nimirum Beneficiarius etiam Curatus, pro magno commodo Diœceſis vel Reipubl. cujus membrum eſt, abeſſe debeat: veluti ſi abſit vocatus ad *Synodum* Generalem, vel Provincialem, vel Diœceſanam, *Azor cit. c.* 4. *q.* 4. *in fine*. Vel ſi abſit ad proſequendam litem ſuper juribus ſui Beneficii vel Eccleſiæ, cui eſt incorporatus, & ad ea defendenda, ut eſt caſus *in c. Ex parte*; 23. *h. t. Navarr. lib.* 3. *conſil.* 14. *n.* 1. *h. t.* Huc etiam ſpectat, ſi Curatus, vel alius Beneficiarius ad reſidentiam obligatus, abſit ſtudiorum cauſa; poteſt enim interim in abſentia fructus Præbendæ ſuæ percipere, *juxta c. Relatum*, 4. ibi: *vel ſtudio literarum &c. Tua*; 12. ibi: *quibus ſtudiorum gratia eſt indultum, ut in abſentia ſua fructus percipiant Præbendarum ſuarum*; *h. t.* de quo plura §. ſeq.

§. V.

An & qua ratione Clerici poſſint abeſſe a ſuis Eccleſiis vel Beneficiis, ob cauſam ſtudiorum.

XXXIV. Aſſertio 1. Beneficiarii, etiam Curati, poſſunt quinque annis in Univerſitate aliqua, Theologiæ (vel Juri Canonico; prout DD. omnes communiter extendunt) ſtudere, & quamdiu voluerint, docere, ita, ut fructus Beneficiorum ſuorum in abſentia integre percipere poſſint; prout ſtatutum habetur in *c. ult. infr. de Magiſtris*; exceptis tamen quotidianis diſtributionibus; ut notat *Gl. ibid. V. Integre*. Neque vero ad hoc requiritur licentia Epiſcopi vel Prælati; cum enim ea facultas, ſeu privilegium a Papa Jure communi conceſſum ſit, ſine alia licentia ab Epiſcopo impetrata, tam ſtudentes, quam docentes uti eo poſſunt; ut tradit *Gl. in cit. c. ult. V. Licentia* quamvis hoc idcirco Epiſcopo intimandum ſit ut idoneum Vicarium ſubſtituere poſſit, ſi curatus ſit Beneficiarius, qui docet vel ſtudet, *Navarr. in man. c.* 25. *n.* 129. Quare ſi Epiſcopus impedire velit, quo minus Curatus, qui non ſufficienter in his diſciplinis inſtructus, & ad ſtudia idoneus eſt, iis operam dare poſſit, is poterit tanquam gravatus appellare; quandoquidem indultum a jure Beneficium non eſt alicui auferendum, *juxta Reg. jur.* 17. *in* 6. Ideo autem abſolute conceſſum eſt etiam Clericis curatis docere in Scholis; quia docendo plus Eccleſiæ proſunt, quam ſerviendo in Miniſteriis Eccleſiaſticis; quandoquidem facere idoneos Eccleſiæ Miniſtros, melius eſt, quam miniſtrare *Laym. cit. c. n.* 5.

XXXV. Præterea in *c. Cum ex eo*; 34. *de elect. in* 6. conceſſum eſt, ut Epiſcopi, ac ſimiles Prælati cum obtinentibus Eccleſias parochiales diſpenſare poſſint ad ſeptennium, cauſa ſtudii literarum: & quidem in quacunque Facultate, etiam Grammatica, *juxta Gl. ibid. V. Literarum*.

Notandum primo. Ut Beneficiarius, ratione ſtudiorum (exceptis ſtudiis Theologiæ & Juris Canonici, de quibus ſupra) abeſſe & reditus ſuos interim percipere poſſit, requiritur licentia Epiſcopi, ut tradit *Gl. in c. Relatum*; 4. *Prælatorum*; *h. t.* & colligitur ex eodem c. ubi dicitur, quod Clerici abeſſe poſſunt, cum licentia Prælatorum ſuorum, vel ſtudio literarum, vel ob aliam cauſam honeſtam, ubi alternativa *vel* referri debet non ad licentiam, ſed ad alias honeſtas cauſas; ut notat *Barb. in cit. c. Relatum*; *n.* 7. ubi *Gl. V. Prælatorum*, ait, quod Clericus, ſine licentia Prælati ſui, abeſſe non poſſit, etiam ex juſta cauſa: & quidem non ſufficit licentiam eſſe petitam, ſed debet eſſe obtenta *Abb. ibid. n.* 5. Ratio eſt; quia ad Epiſcopum, vel ſimilem Prælatum pertinet examinare: num Beneficiarii ætas, ingenii aptitudo, aliæque qualitates permittant ut ad ſtudia mittatur: neque enim diſpenſare vel licentiam dare debet, niſi idoneis ad ſtudia, de quibus ſperari poteſt, quod poſt abſoluta ſtudia, uberiores Eccleſiæ fructus allaturi ſint, quibus compenſatur jactura, ſi quam Eccleſia, in qua inſtituti fuerunt patiatur, *Gl. in cit. c. Cum ex eo*; *V. Literarum*, & *Jo. Monach. ibid. num.* 1.

XXXVI. Notandum ſecundo. Facultas diſpenſandi Epiſcopis conceſſa ut cauſa ſtudiorum Parochi in abſentia fructus ſuæ Eccleſiæ percipere poſſint, locum etiam habet in obtinentibus Beneficia ſimplicia, v. g. Canonicatum: idque ob majoritatem rationis: nam ſi poteſt Epiſcopus diſpenſare in graviore caſu, poterit etiam in minore *Abb. in c. Tua*; 12. *n.* 6. *h. t.* & hoc praxis etiam confirmat: neque tamen requiritur, ut Beneficiariis non curatis, ſtudiorum cauſa, abſentibus ſubſtituatur Vicarius, ſicut Beneficiariis curatis ſubſtitui debet *juxta cit. c. Cum ex eo*; *Abb. cit. l. n.* 6. *in fine*. Porro hodie poſt Concil. Trid. *Seſſ.* 23. *cap.* 1. *de reform.* non datur obtinentibus Parochiales Eccleſias licentia ſtudendi, & in abſentia fructus percipiendi: debet autem dari ab Ordinario obtinentibus Beneficia non curata, & Canonicis abſentibus ſtudiorum cauſa, dummodo id ſtatus Eccleſiæ patiatur, & ſint mores 30. annis juxta *decl. Congreg. Concil. decl.* 4. *apud Garziam cit. c.* 2. *n.* 81. *Barb. in cit. c. Relatum*; *n.* 7. *h. t.*

Notandum tertio. Quod dictum eſt, abſentes ſtudiorum cauſa non lucrari quotidianas diſtributiones, id limitandum eſt, niſi Beneficium conſtet ſolum ex diſtributionibus quotidianis; quia illæ loco fructuum ſuccedunt, & alioquin Beneficium eſſet inutile his Beneficiatis *Gar. c.* 2. *n.* 213. & *duobus ſeqq.* plura de hoc infra *lib.* 5. *tit.*

„ XXXVII. Aſſertio 2. Canonici, vel alii Beneficiati „ quibus ſtudiorum gratia conceſſum eſt (ab Epiſcopo ſuo) „ ut in ſua abſentia percipiant fructus Præbendarum ſuarum „ ſi ad Villas, vel Caſtella, ſeu alia loca, in quibus nullum „ vel minus competens, ſeu non congruo eſt ſtudiorum exercitium, ſe conferant, non debent dicto privilegio percipiendi fructus frui; quia fraus & dolus nemini patrocinari debet; prout reſcribit Innocentius III. in *c. Tua*; 12. *h. t.* Ratio eſt; quia verba Legis ſeu Conſtitutionis debent intelligi cum effectu, ita, ut finem intentum conſequatur, & non fruſtranea atque inutilis fiat, *c. Commiſſa*; 35. *de elect. in* 6. *h. t.* 7. *Hæc autem*; *ff. Quod quiſque juris &c. l. pen.* §. *Decere*; *ff. Ne quis eum, qui in jus &c. l. Nomen*; 164. *in fine ff. de V. S.* ergo etiam indulgentia ſeu gratia hæc percipiendi reditus Beneficiales, quæ ſtudentibus in abſentia competit, debet intelligi de iis, qui verſantur in loco, ubi exercitia ſtudiorum vigent Imo non ſufficit, ſi ibi tantum morentur, & aliis rebus vacent potando, ſaltando, ludendo, vel, ut linguam peregrinam addiſcant; ſed etiam requiritur, ut ipſi in ſtudiis ſe exerceant, ut ex communi docet *Abb. in cit. c. ult. de Magiſt. n.* 6. Unde ſtudioſi, qui non frequentant ſcholas, vel non ſtudent, non gaudent privilegiis Studioſorum, *Abb. in c.* 1. *n.* 39. *de judic. Arg. c. Generaliter* 40. *cauſ.* 16. *qu.* 2. ubi omnibus Clericis & Monachis conceditur immunitas a Tutela & Cura; ſed iis tantum, qui apud Eccleſias vel Monaſteria permanent, non divagantes neque circa Divina Miniſteria deſides ſunt; quia ceſſante cauſa ceſſat privilegium, *Gl. ibid. V. Divagantes*; & privilegium datum Religioſis ceſſante Religione, ceſſat. *Gl. margin. ibid.*

XXXVIII. Hinc nonnulli DD. deducunt, quod ad hoc, ut Beneficiarius lucretur fructus in abſentia, requiratur, ut ſtudeat Univerſitate, ſeu ſtudio generali & publico, *Jo Andr. in cit. c. Tua n.* 1. *h. t. Garc. cit. c.* 2. *n.* 1. *juxta declarat. Cardinal. apud eund. n.* 81. Ubi dicitur, quod vere, & acto debeant in famoſa Univerſitate ſtudio S. Theologiæ, vel SS Canonum operam dare; alioquin fructus ſuos non faciant. Sed contrarium tenet *Hoſtienſ.* & *Abb. in cit. c. Tua*; *n.* 4. idque colligitur ex *eod. c.* ubi ſolum dicitur, non gaudere indulgentia ſeu privilegio lucrandi fructus in abſentia, qui in fraudem ſe conferunt, prætextu ſtudiorum, ad talia loca, in quibus nullum, vel competens eſt ſtudiorum exercitium; ergo ſi in tali loco ſtudia vigeant, adeoque finis & utilitas, ob quem privilegium hoc ſtudentibus Clericis conceſſum eſt, obtineri poſſit, eodem gaudebunt, qui ibi ſtudent, ſive locus ille ſit Civitas, ſive Villa ſive Caſtellum: non enim Cathedra facit Magiſtrum, ſed Magiſter Cathedram, *Abb. c. l.* Idque verum eſt, ſpectato Jure communi Canonico, licet in praxi oppoſitum in multis locis ſit receptum, eaque ſervanda ſit.

§. VI.

De aliis quibuſdam cauſis, de quibus dubitatur, an excuſent a reſidentia?

XXXIX. Quæritur primo. An juſta cauſa ſit non reſidendi, ſi Epiſcopus verſetur in Curia Romana? Reſp. primo. Papa licite poteſt Epiſcopum aliquem, ſi alii idonei deſint, conſtituere Curiæ Romanæ Camerarium, vel Vicecancellarium, vel Summum Pœnitentiarium, vel Auditorem Rotæ &c. facultate ei conceſſa, ut ab Eccleſia ſua abſit; ut docet *Azor p.* 2. *l.* 7. *c.* 4. *q.* 5. Ratio eſt, quia tunc Eccleſiæ Univerſalis neceſſitas, vel major utilitas abſentiam cohoneſtat: publicum enim bonum præferendum eſt privato bono; adeoque & bonum Eccleſiæ Univerſalis & Romanæ quæ eſt omnium Eccleſiarum Mater & Magiſtra præponi debet bono Eccleſiæ particularis. Eodem modo poteſt Epiſcopus, cum licentia S. Pontificis, abeſſe a ſua Eccleſia, ut fungatur munere v. g. Præſidis Concilii, vel Supremi Cancellarii in Curia Regis, vel Principis

cipis ſæcularis, ſi alii ſatis idonei ad hujuſmodi munera non reperiantur; quippe quæ pertinent ad publicam Reipubl. Chriſtianæ ſalutem & utilitatem, ac commune bonum privato Lege charitatis præponendum eſt, *Azor. c. l. q. 6.*

Reſp. ſecundo. Etſi Epiſcopus Cardinalis creatus, vel Cardinalis Epiſcopus factus, auctoritate Papæ, excuſetur ab obligatione reſidendi in Eccleſia ſua Epiſcopali, ſi ejus præſentia in Curia Romana, ob commune totius Eccleſiæ bonum ſit neceſſaria, vel valde utilis, ob rationem ſupra allatam: Verumtamen ipſum præciſe Officium Cardinalatus, ſi alii non deſint, quorum conſilio & ope S. Pontifex uti poſſit, non excuſat a reſidentia perſonali in propria Eccleſia, *Azor. c. l. q. 7.* Ratio eſt; quia Epiſcopus & Cardinalatus cenſentur Jure communi eſſe incompatibilis Officis: nam cum Cardinales teneantur in Curia reſidere apud S. Pontificem: Epiſcopus vero in ſua Diœceſi reſidere obligetur; hinc ſequitur, quod Cardinalatus incompatibilis ſit cum Epiſcopatu; quia una, eademq; perſona non poteſt ſimul in pluribus locis exiſtere, *Abb. in c. Bona; 3. n. 6. de poſtul. Prælat.*

Excipiuntur tamen Epiſcopatus Romæ vicini, quibus annexus eſt Cardinalatus; quia facile in urbe reſidentes eos adminiſtrare poſſunt, & non ſolum per Vicarios, ſed etiam per ſeipſos illos viſitare, & cætera negotia curare poſſunt, *Azor. c. l.* Idque confirmatur ex Concilio Trident. *Seſſ. 23. c. 1. de reform.* ubi habetur Epiſcopos, etiamſi S. Eccleſiæ Romanæ Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia & Diœceſi reſidentiam.

XL. Cæterum etiam Cardinales teneri reſidere in Eccleſia Tituli ſui, decernitur in *c. Ex geſtis; 2. h. t.* ubi habe„tur, quod Anaſtaſius Presbyter Cardinalis Tituli S. Mar„celli, qui per quinque annos, contra Canonum ſtatuta, a „Parochia ſua, ſive Eccleſia titulari abſuit, eamque deſe„ruit, in alienis terris moratus, ſæpius admonitus redire „noluit, in Concilio Romano canonice fuit depoſitus, id „eſt, a Dignitate ſua remotus. Porro rationes, ob quas Cardinales tenentur in Eccleſia ſui Tituli, & ſic in Romana Curia reſidere, ita, ut ſine licentia Papæ inde recedere non poſſint; plures recenſet *Fagnan. hic nu. 11. & ſeqq.* Tum quia Cardinalis in Eccleſia ſui Tituli habet curam animarum, tam in foro pœnitentiali, quam contentioſo, *c. His, quæ; 11. de major. & obed.* Et hinc Cardinalis S. Marcelli, dicitur hic deſeruiſſe parochiam ſuam, quia ſcilicet erat Presbyter; adeoque habebat in Titulum Eccleſiam Parochialem; ut notat *Abb. hic num. 2.* omnes autem, quibus cura animarum commiſſa eſt, tenentur in ſuis Eccleſiis perſonaliter reſidere, *c. 3. & 4. h. t.* Tum quia Cardinales ſunt Coadjutores & Conſiliarii Papæ; quin & membra ſeu pars Corporis Papæ, & ejus Collaterales; ergo ipſi S. Pontifici perſonaliter aſſiſtere debent, nec ab eo diſcedere, niſi ex gravi cauſa.

Hinc colligitur etiam, unam legitimam cauſam deponendi Cardinalem a Dignitate ſua eſſe, ſi deſerta Parochia ſeu Eccleſia, in alienis partibus demoretur, ſcilicet tanquam vagus, ſpreta Eccleſia ſua, ut explicat *Hoſtienſ. hic in fine*; prius tamen legitime monendus eſt, ut redeat, alioquin licet vagabundus diſcurrat, non eſt privandus, *Gl. fin. hic, & Hoſtienſ. V. Canonice.*

XLI. Quæritur ſecundo. An ſit ſufficiens cauſa, ut Parochus ab Eccleſia ſua, ultra duos menſes; adeoque etiam ad longum tempus abſit, eo, quod ipſi ab Epiſcopo Viſitatoris, vel Vicarii Generalis, vel aliud Officium in ſua Diœceſi ſit demandatum. Negat *Garc. cit. c. 2. num. 40. Pinſec. in praxi Epiſc. p. 2. c. 3. art. 3. num. 35.* Sed contrarium tenet *Navarr. l. 3. conſil. 15. h. t.* quia etiam Jure antiquo licite potuit Parochus, ex juſta & gravi cauſa, abeſſe a ſua Eccleſia, etiam ad longum tempus; non eſt autem recedendum a jure antiquo, niſi ei per novum jus contrarium, & expreſſum ſit derogatum. Atqui Concil. Trident. *cit. c. 1. ſeſſ. 23. de ref.* hoc jus antiquum non abrogavit, cum permittat, ut Epiſcopus, ex gravi cauſa, licentiam dare poſſit Parocho diſcedendi a propria Eccleſia, ultra duos menſes. Cujuſmodi gravis cauſa occurrere poteſt, ſi in aliqua Diœceſi, ad aliquod tempus, non adſint alii idonei, qui munere Viſitatoris, vel Vicarii Generalis aut Fiſcalis fungantur, & ſine detrimento Eccleſiarum, loco Parochorum, Vicarii temporales ſubſtitui poſſint: non enim mens Concilii fuit, velle impedire majus bonum cujuſque Diœceſis: quamvis non facile aut ob levem cauſam, Parochi a ſuis Eccleſiis avocari, & aliis Diœceſis Officiis applicari debeant, ita, ut Parochiæ interim per Vicarios adminiſtrentur, ſi alii Clerici ad ea munera idonei haberi poſſint; ut colligitur ex Trident. Conc. *cit. c. 1.* Ut autem talis cauſa abſentiæ a propria Eccleſia, cenſeatur juſta, ita, ut excuſet: requiritur, ut ſit vere, ac per ſe cauſa abſentiæ: nam, ſi per accidens tantum, & concomitanter incidit, v. g. infirmitas; ut quia alioquin Curatus, vel alius Beneficiarius reſidere non ſolebat, etiamſi infirmitas non accidiſſet; tum non erit excuſatus, & in foro etiam externo puniri poterit, *Rebuff. c. l. num. 43.*

Porro quænam cauſa gravis & ſufficiens ad non reſidendum cenſeri debeat, non poteſt in genere definiri: ſed ex variis circumſtantiis Epiſcopi, ſeu Ordinarii judicio determinandum permittitur; quandoquidem gravitas & levitas, omniſi prudenti Intellectus diſcretione, conſideratis omnibus adjunctis, judicari poteſt.

§. VII.

Qui poſſit dare facultatem non reſidendi, ſive ab Eccleſia, aut loco Beneficii diſcedendi?

XLII. Ad hanc quæſtionem reſpondetur. Is, in genere loquendo, poteſt licentiam dare non reſidendi, qui neceſſitatem reſidendi imponit, ut ait *Rebuff. in praxi benef. tit. de diſpenſ. ſup. non reſid. nu. 75.* nam, qui condemnare poteſt, is abſolvendi quoque poteſtatem habet, *l. 3. ff. de re judic.* & ejuſdem eſt ligare, cujus eſt ſolvere. Quare inprimis, quando Beneficiati ad reſidendum obligantur ex Communi Jure Canonico, v. g. Curati, aut Dignitatem obtinentes, ſolus Papa poteſt iis facultatem dare non reſidendi, ut ad longum tempus, vel etiam perpetuo abſint a ſuis Eccleſiis, vel Beneficiis. Et quidem Papa, cum ſit ſupremus Legislator, & Juri Univerſali Canonico præſit, & ſpecialiter in Beneficiis Eccleſiaſticis pleniſſimam poteſtatem habeat, poteſt, pro ſuo arbitratu, obligationem perſonaliter reſidendi omnino relaxare, etiam ſine juſta cauſa ſaltem valide, quamvis non ſoleat licentias dare abſentiæ perpetuæ, ut notat *Gl. in c. Licet Canon; 14. V. Ad tempus; de elect. in 6.* & colligitur ex *c. ult. de reſcript. in 6. Azor. p. 2. lib. 7. c. 5. q. 1.* Excipiuntur Beneficia curata, quæ cum Jure Divino vel naturali obligent ad reſidentiam, non poteſt in iis diſpenſare Papa, nec valide quidem ſine juſta & legitima cauſa, *Azor. cit. l. 7. c. 4. q. 3. in 5. cauſa.* Nam talis diſpenſatio eſt in jure Superioris, nempe DEI, ideoque ſine juſta cauſa facta irrita eſt, ſicut in juramentis & votis, *Laym. l. 4. tr. 4. c. 22. n. 11.* quamvis hæc non ſit proprie diſpenſatio, ſed potius interpretatio, qua declaratur Legem Divinam hic & nunc per ſe ipſam ceſſare, *Suar. l. 10. de legib. c. 6. nu. 7. & ſeqq.* ſolus etiam Papa poteſt Epiſcopos, iiſque Superiores liberare ab obligatione reſidendi, *Azor. cit. c. 5. q. 1.*

II. Epiſcopi, & ſimiles Prælati licentiam non reſidendi Parochis, aliiſque curam animarum habentibus tantum dare poſſunt, ex juſta cauſa, ad tempus, dum ea cauſa durat; nam Inferior non poteſt tollere, aut relaxare legem Superioris, niſi quatenus id ipſi conceſſum eſt: ſolet autem Papa, propter neceſſitatem, & caſus frequenter occurrentes, facultatem relaxandi Legem, ſeu obligationem perſonalis reſidentiæ concedere Epiſcopis, aliiſque ſimilibus Prælatis in Beneficiis curatis; nonniſi limitate, ut videlicet Curati non permittantur abeſſe a ſuis Eccleſiis ultra duos menſes, niſi ex gravi cauſa; ut patet *ex ſupra dictis.* Tempus autem breve, in quo Epiſcopus cum Curato ſuper reſidentia diſpenſare poteſt, relinquendum eſt boni viri arbitrio, cum in jure non ſit expreſſum, ſecundum exigentiam neceſſitatis, ſeu rationabilis cauſæ, *Laym. in c. Licet; 14. nu. 2. de elect. in 6.* ubi addit, quod hoc tempus videatur ad annum reſtrictum in Concil. Trident. *ſeſſ. 7. c. 12. de ref.* ubi excipitur caſus expreſſus *in c. Cum ex eo; 34. de elect. in 6.* in quo conceditur Epiſcopo, ut ad longius tempus, videlicet ad ſeptennium, cauſa ſtudiorum, cum Curatis diſpenſare poſſit ſuper abſentia, de quo ſupra §. 5. *num. 35.*

XLIII. III. Si ſtatutum Synodale, ſeu Diœceſanum conditum ſit obligans ad perſonalem reſidentiam; tum Epiſcopus in eo diſpenſare, ſeu licentiam abſentiæ ex juſta cauſa dare poteſt: imo etiam ipſum Capitulum, ſeu Collegium Canonicorum, ſi ab ipſo ſimile ſtatutum ſit factum de reſidendo, ita, ut ſine illo nulla eſſet obligatio reſidendi, licentiam abſentiæ dare poteſt; quia & punire poteſt non reſidentes: multo magis autem talis poteſtas ad tempus competit Capitulo Cathedrali, Sede vacante; quia in iis, quæ ſunt juriſdictionis neceſſariæ, in ea ſuccedit Capitulum, *Azor. cit. c. 5. q. 3.*

IV. Etiam Prælati inferiores Epiſcopo, ſi ordinariam juriſdictionem in Clericos ſibi ſubjectos habeant, poſſunt dare facultatem Parochis & Beneficiariis curatis, ut ob juſtam cauſam abſint ab Eccleſiis ſuis ad aliquod tempus; ut docet *Abb. in c. Relatum, 4. nu. 4. h. t. Azor. cit. c. 5. q. 4.* & colligitur *ex cit. c. Licet; de Elect. in 6. in fine,* ubi dicitur: *ſuper reſidentia vere facienda poſſit Ordinarius gratiam diſpenſationis ad tempus facere, prout cauſa rationabilis id expoſcit.* & ibi *Gl. V. Ordinarius;* ait, quod ejus nomine intelligatur Superior ſuus, ſeu proprius, ſive ſit Epiſcopus, ſive major, ſive inferior Epiſcopo. At vero, ſi Prælatus inferior Epiſcopo non habeat juriſdictionem ordinariam in loco, v. g. Abbas Regularis, aut Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ Collegiatæ; etſi habeat quidem poteſtatem conferendi Parochiam, vel aliud Beneficium curatum: Proviſus tamen, ſeu Curatus juriſdictioni Epiſcopi ſubſit, ab eoque circa adminiſtrationem, & curam Parochiæ pendeat: tunc ab eodem licentiam abſentiæ petere; & ſi illegitime abſit, puniri debet, maxime, ſi agatur ad privationem ipſius Beneficii; quia habens poteſtatem conferendi, non habet etiam poteſtatem deſtituendi, propter delictum non reſidentiæ, ut ait *Abb. in cit. c. Relatum; num. 4. h. t.* Addit ibidem *Fagnan. num. 9.* quod Prælati inferiores Epiſcopo non poſſunt licentiam dare diſcedendi ab Eccleſia, vel loco Beneficii, niſi habeant juriſdictionem ordinariam, & quidem excluſo Epiſcopo.

§. VIII.

Quomodo intelligendum ſit Juramentum præſtitum de continua, aut perpetua reſidentia?

XLIV. Is, qui juravit, quod in Eccleſia ſua reſidere velit, ſed poſtea ſe abſentat, non in fraudem, ſed ad jura Eccleſiæ ſuæ proſequenda & defendenda, non incurrit perjurium, cum pro reſidente haberi debeat; ut conſtat *in c. Ex parte; 13. h. t.* Nam cum cuidam Præpoſitura collata fuiſſet, „juravit ſe reſidere velle in eadem (& inſuper juramento „promiſit, ſe jura ipſius Præpoſituræ defenſurum; ut habe„tur *in integra lectione hujus c.*) ſed quia ob negotia ejuſ„dem Præpoſituræ procuranda, interdum abeſſe debebat, „conſuluit Honorium III. an non obſtante juramento ſuo, „licite abeſſe poſſit. Reſpondet Papa, ſi fraudulenter ſe „non abſentet, ſed Præpoſituræ ſuæ jura fideliter proſequa„tur, quod (etiam abſens) pro reſidente haberi debeat; adeo„que juramentum ſuum non violet, nec perjurium incurrat. „Ratio deciſionis eſt; quia juramentum præſtitum circa materiam juris recipit omnes limitationes, ſeu exceptiones Juris; ſive intelligi debet ſecundum limites materiæ ſubjectæ, ita ut ad plus non obliget, quam jus requirat. At vero Jus commune non requirit reſidentiam ita ſtricte, quin ob plures cauſas Beneficia-

rii abeſſe poſſint, & non reſidere, propter negotia & utilitatem Eccleſiæ, vel Beneficii ſui: nam etiam ſecundum Jus commune habetur pro reſidente, qui pro ſervitiis Eccleſiæ ſæpe eſt abſens; imo etiam propter proprium negotium, ſeu utilitatem, *juxta Gl. V. hic V. Per jurium*; ideo etiam juramentum adjectum, juxta materiam ſubjectam, & Jus commune intelligi debet, ita, ut non obliget ad reſidendum in caſibus Jure communi exceptis, *Abb. hic. nu.* 4. *& Alex. de Nevo ibid. num.* 4.

XLV. Notandum hic primo. Beneficiatus non tenetur præſtare juramentum de reſidentia facienda tempore receptionis ſuæ, vel collationis, niſi ſtatutum, vel conſuetudo Eccleſiæ id exigat, vel ipſe ſit ſuſpectus de non reſidendo; alioquin ad id cogi non poteſt; quia Jure communi non requiritur præſtatio juramenti, quod tamen præſtitum fuit a Præpoſito in caſu *hujus c.* forte ex ſpeciali ſtatuto, aut conſuetudine, *Abb. hic nu.* 2. *& Alex. nu.* 2.

Notandum ſecundo. Obligatio continuo ſeu perpetuo reſidendi non debet ita ſtricte intelligi, ut nunquam poſſit diſcedere ab Eccleſia, ſed ſolum ut reſideat, congruis temporibus, aut horis conſuetis, *Abb. hic num.* 3.

Notandum tertio. Si in juramento, aut promiſſione ſpeciali aliquid expreſſe adjiciatur, ultra limites Juris communis; tunc jurans, vel promittens illud implere tenetur. Sic in multis Cathedralibus Eccleſiis Germaniæ tenentur Canonici, toto primo anno reſidere, ita, ut nulla unquam nocte extra Civitatem manere poſſint; quia ab initio promiſerunt ſecundum ſtatuta loci.

XLVI. Verum deciſioni *hujus c.* obſtare videtur *text. in c. Ad noſtram*; 7. *ſupr. de jurejur.* ubi habetur, quod juramentum debet impleri in forma ſpecifica, & non in caſu ficto tantum: nam ibi debitor juravit, ſe non moleſtaturum creditorem ſuper pignore; donec debitum ipſi ſolutum fuerit, & deciditur, non eſſe obſervatum juramentum per hoc, quod ſit creditori ſatisfactum ex fructibus pignoris computatis in ſortem; ſed oportet, ut fiat realis ſolutio, & non compenſatio, quæ eſt ficta tantum ſolutio: ergo ſimiliter in caſu *hujus c.* non eſt impletum juramentum de facienda reſidentia per hoc, quod poſtea jurans abſit ob Eccleſiæ utilitatem, quin ſic abſens non vere reſidet; ſed ficte ſolum; quia habetur pro reſidente. Reſpondent communiter DD. quod per fictam illam reſidentiam, quæ fit ab eo, qui ob utilitatem Eccleſiæ abeſt, non læditur Eccleſia, cui jurata eſt perpetua reſidentia; ſed potius tendit in ejuſdem utilitatem; & ideo merito cenſetur juramentum per illum impleri in caſu *hujus c.* ſecus eſt, ſi juramentum tendat in favorem ejus, cui juratum eſt, qui læderetur, & contra intentionem ipſius eſſet, ſi non juramentum in forma ſpecifica impleretur: tunc enim in ea debet impleri, ut in caſu *cit. c. Ad noſtram*; *Abb. hic nu.* 3. & alii. Aliam reſponſionem dat *Barb. in Collect. hic num.* 1. quæ apud ipſum legi poteſt.

§. IX.

Quæ pœna Jure antiquo Canonico decreta ſint in Beneficiarios non reſidentes?

De his agitur *in pluribus cap. h. t.* quæ hoc §. explicabimus.

XLVII. Et in primis quidem *in c. Quia*; 3. *in fine h. t.* decernitur, ut ſi habenti unum Beneficium curatum, vel Dignitatem, alterum collatum fuerit, & qui accepit contra SS. Canones, illud amittat: & qui dederit, ſeu contulerit, conferendi poteſtate privetur.

Ubi notandum primo. Recipiens ſecundum Beneficium curatum, vel Dignitatem, aut Perſonatum, illud amittit: non quidem ipſo jure; ſed per ſententiam eo eſt privandus, ſecundum tempus Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. de quo loquitur *hoc c.* quod eſt deſumptum ex eodem Concilio, id vero poſtea eſt correctum, ut dicetur *tit. ſeq.* & notat *Abb. hic num.* 4.

Notandum ſecundo. Conferens Beneficium curatum, vel Dignitatem ei, qui non poteſt perſonaliter reſidere in illo, privandus eſt pro ea vice poteſtate conferendi illud Beneficium, vel Dignitatem, per ſententiam ſcilicet: non autem eſt privatus ipſo facto: ut notat *Abb. hic num.* 8. ubi in fine addit, alium eſſe caſum *hujus c.* a caſu allato *in c. Cum in cunctis*; 7. *§. fin. de elect.* ubi pœna privationis eligendi, pro una vice, ipſo jure infligitur iis, qui perſonam indignam, ſeu inhabilem quoad ætatem, ſcientiam, mores, vel natales ad Prælaturam, vel Dignitatem elegerint: Epiſcopus quoque privatus eſt, ipſo jure, poteſtate eligendi pro ea vice, ſi tali perſonæ Dignitatem contulerit. At vero *in cit. c. Quia nonnulli*, *h. t.* infertur pœna privationis non ipſo facto; ſed per ſententiam incurrendæ iis, qui Clerico, etſi alioquin habili, quodcunque Beneficium reſidentiam poſtulans contulerint, qui perſonaliter reſidere non poteſt: hoc enim caſu alium Clericum, qui reſidere poſſit, ſuperior Prælatus conſtituere debet.

„ XLVIII. Secundo, quia in Concilio Lateranenſi (rela-
„ to *in cit. c. Quia*; 3. *h. t.*) ſtatutum fuit, ut Eccleſia,
„ vel Beneficium Eccleſiaſticum tali perſonæ conferatur,
„ quæ reſidere in loco, & curam eius per ſe valeat exerce-
„ re, nonnulli ad Eccleſias vel Beneficia præſentati affirma-
„ runt, ſe id præſtare poſſe; ſed poſtea id facere omiſerunt:
„ ideo Archiepiſcopus Eboracenſis conſuluit Papam Alexan-
„ drum III. an poſſet tales præſentatos repellere, vel inſti-
„ tutos removere. Reſpondit Papa, cum verba prædicti De-
„ creti accipienda ſint cum effectu; ideo tales Clericos, ſi
„ præſentati fuerint, non debere admitti; admiſſos vero re-
„ moveri poſſe: niſi forte cum Prælatorum ſuorum licentia,
„ vel ob ſtudium literarum, vel ob alias honeſtas cauſas ab-
„ ſint: alioquin vero nec appellatio eis patrocinari debet, ſi
„ contra illius Decreti intentionem eam interpoſuerint; ita
„ ſtatutum habetur *in c. Relatum*; 4. *h. t.* Ratio deciſionis patet ex textu; quia verba Legis, ſeu Conſtitutionis cum effectu ſunt accipienda, ita, ut non fruſtranea, & inutilis fiat; ſed finem intentum conſequatur; prout etiam habetur *in c. Commiſſa*; 35. *de Elect. in* 6. ubi dicitur, *ne ſtatutum ipſum fiat ludibrio, debitoque fruſtretur effectu, & non rebus, ſed verbis lex impoſita videatur.* Idem quoque habetur *in c.* 1. *§. Hac autem*; *ff. Quod quiſque juris &c. l. pen. §. Decere*; *ff. Ne quis eum qui in jus &c. l. Nemen*; 164. *in fine ff. de V. S.* At vero in cit. Decreto Concilii Lateranenſis præcipiebatur, ut Eccleſia & Beneficia conferantur talibus, qui in loco poſſint reſidere, & per ſe curam illius exercere: quæ verba etſi voce tenus potentiam ſignificare videantur: tamen cum effectu accipienda ſunt, ſive de actuali reſidentia & cura intelligi debent; quia alioquin Decretum, ſeu ſtatutum inane eſſet, ſi actu & reipſa non reſiderent, vel curam per ſe non exercerent. Quare omnis Lex ſeu Conſtitutio ita intelligi debet, ut habeat aliquem effectum, cum ſit impoſita rebus, & non verbis, *Abb. hic not.* 3.

XLIX. Hinc colligitur præterea primo, ut Clericus curatus, vel Beneficiatus abeſſe poſſit ab Eccleſia vel Beneficio, duo copulative ſunt neceſſaria: ſcilicet licentia Prælati, & honeſta, ſeu juſta cauſa, ita, ut unum ſine altero non ſufficiat ut patet *ex hoc c.* quia Prælatus non poteſt, ſine juſta cauſa contra Jus commune diſpenſare, *Abb. hic not.* 4. Unde verba illa *de licentia Prælatorum* in hoc *c.* referri debent ad ſequentes caſus de ſtudio, & aliis honeſtis cauſis, & verba poſteriora, *vel ſtudio litterarum* intelligi debent expoſitive, non disjunctive, ita, ut ſenſus ſit: *niſi forte, vel ſtudio literarum, aut pro aliis honeſtis cauſis eos abeſſe contigerit, de licentia ſuorum Prælatorum Fagnan. hic nu.* 10. & 11. & dictum ſupra.

Colligitur ſecundo. Si Clericus appellet, ne reſideat in Eccleſia vel Beneficio; cum tamen teneatur reſidere, ut quia obtinet Beneficium curatum, non valet appellatio; quia appellatio contra juris diſpoſitionem facta non eſt admittenda, nec valet, *Gl. hic in notat. Abb. n.* 3. *not. ult.* idemque eſt, ſi Clericus habens ſimplex Beneficium expreſſe promiſit reſidentiam, *Gl. hic V. Diffugium*

L. Tertio. Prælatus, vel alius Clericus, qui ab Eccleſia vel Beneficio reſidentiam poſtulante diu abfuit, ſi vocatus, intra tempus legitimum, non redeat; adeoque contumax appareat eo privandus eſt, & alius eligi, vel Beneficium alteri conferri poteſt; prout ſumitur ex *c. Ex parte*;
„ 8. *h. t.* Nam cum Decanus alicujus Eccleſiæ ſe in aliam
„ Regionem contuliſſet, & ibi per decem annos moratus
„ fuiſſet ab Eccleſia ſua abſens, Canonici rem hanc ad Cœ-
„ leſtinum III. detulerunt, qui ipſis reſcripſit, ſe nolle ut Ec-
„ cleſia eorum Officio Decani deſtituatur: ideoque mandat,
„ ut eidem ſcribant, & moneant, ut revertatur, & in Ec-
„ cleſia ſua Officium Decani exerceat: alioquin, ſi non redi-
„ erit ad terminum ipſi præfixum, liberam eis Pontifex dat
„ facultatem, alium Decanum eligendi, qui eorum Eccleſiæ
„ valeat præeſſe, & prodeſſe. Ratio deciſionis eſt; quia tametſi quis longo tempore, v. g. per decem annos ab Eccleſia ſua vel Beneficio abfuit, dummodo aliud incompatibile Beneficium non accepit, non cenſetur priori renunciaſſe, ſive illud pro derelicto habere, ut tanquam vacans alteri conferri poſſit; ideoque abſens prius moneri debet, ſeu vocari ut redeat, antequam privetur, quamvis ob culpabilem abſentiam, præſertim tam diuturna, aliter puniri poſſit, *Gl. hic V. Per decem annorum & ibid. Abb. num.* 2. *&* 3.

LI. Notandum hic præterea primo, non requiritur hoc caſu ſolennis, ſeu trina citatio abſentis, neque etiam privatio per ſententiam, ſed ipſo facto Beneficium illegitime abſenti, poſtquam monitus eſt, ut reſideat, & non venit, auferri, & alteri conferri poteſt; ſicut colligitur ex *cit. c. Ex parte*; & ibi docet *Innoc. & Jo. Andr. nu.* 2. *Abb. nu.* 4. *Garc. de benef. p.* 3. *c.* 2. *nu.* 127. *&* 130. Ratio eſt; quia in facto notorio non requiritur ordo juris, ſive proceſſus judiciarius, *c. Ad noſtram*; 21. *de jurejur.* atqui notorium eſt, Beneficiario prohibitam eſſe abſentiam ſine cauſa a Beneficio: ergo, ſi poſtquam perſonaliter monitus eſt, non veniat, ipſo facto poteſt contra eum procedi: ita tamen, ut ſi poſtea Beneficiarius redeat, & juſtam cauſam abſentiæ ſuæ alleget, ac probet reſtituendus ſit; ut tradunt DD. *cit. Arg. c. Præſentium*; *cauſ.* 3. *q.* 1. *& c. Bertholdus*; 18. *de ſent. & re judic.* Licet autem abſolute neceſſarium non ſit, ut Beneficiarius illegitime abſens, poſt monitionem, privetur Beneficio per judicialem ſententiam, cauſa prius cognita, quod culpabiliter & contumaciter abſit; conſultius tamen eſt, ut id fiat *Abb. in cit. c. Inter*; 10. *n.* 2. *h. t.* neque tamen ſufficit, ut Beneficiarius revertatur, niſi etiam permaneat: ſi enim rediret, & ſtatim, vel paulo poſt iterum abiret, non videatur rediiſſe *l. Aliud*; 71. *ff. de V. S. Jo. Andr. hic num.* 3. *Alexandr. de Nevo n.* 8. *&* 9. Quod, ſi Beneficiario abſenti certus terminus aſſignatus ſit ad redeundum, ſi ultra illud tempus abfuerit, privari poteſt, ſine alia monitione, niſi juſtum impedimentum probet, quia dies interpellat pro homine, *Jo Andr. hic n.* 4. ubi id limitat, dummodo in conceſſione licentiæ monitus fuerit, & redeat intra terminum.

Notandum ſecundo. Capitulum Prælatum, vel Decanum ab Eccleſia ſua illegitime abſentem revocare quidem poteſt & charitative monere, ut redeat, ita, ut ſi non veniat, Superiori ſuo poſtea denunciari, & apud eum accuſari poſſit. non tamen poteſt illum auctoritative citare, in ordine ad privationem Beneficii, ita, ut citatus non comparens, in contumacia conſtituatur ſed ea a Superiore fieri debet, qui deſtituendi eum poteſtatem habet, cum inferiores in ſuperiorem juriſdictionem non habeant, *c. Inferior*; 16. *de majorit. & obed.* neq; par in parem, *c. Innotuit* 20. *de elect. Abb. hic n.* 5. Unde neque Capitulum poteſt tali caſu procedere ad eligendum alium Prælatum, vel Decanum, ſine auctoritate illius, in cujus manibus ille poteſt renunciare, vel, qui juriſdictionem habet in eum, ut ipſum amoveat, *Innoc. in c. Qualiter* 9. *V. Eligatis*; *h. t.* Quod, ſi citatio, ſeu monitio Decani in caſu hujus *c.* facta a Capitulo fuit judicialis; tunc fuit facta Papæ auctoritate ſine qua non potuiſſet procedere ad novam electionem, *Abb. c. l. & Alex num.* 7.

LII.

LII. Quarto ſimilis priori Conſtitutio habetur in *c. Quali-* „ *ter; 9. h. t.* Nam cum Archiepiſcopus Raguſinus, propria temeritate, ab Eccleſia ſua receſſiſſet, & quamvis a Capitulo per literas revocatus, & ultra quadriennium expectatus, non rediiſſet, petiit Capitulum ab Innocentio III. facultatem alium eligendi. Sed Pontifex adhuc expectandum cenſuit, ſi forte reſipiſcens ad Eccleſiam ſuam redeat (*prout* „ *habetur in integra lectione hujus c.*) ac tandem mandat Ca„pitulo, ut niſi jam redierit Archiepiſcopus, ipſi poſt men„ſem a receptione literarum Apoſtolicarum numerandum, „ne diutius Eccleſia paſtorali cura ſit deſtituta, aliam per„ſonam idoneam in Archiepiſcopum eligant.

LIII. Pro explicatione hujus *c.* notandum primo, Archiepiſcopus vel Epiſcopus, qui propria auctoritate receſſit ab Eccleſia ſua, id eſt, ſine licentia Romani Pontificis, ſi admonitus non redeat, poteſt privari Archiepiſcopatu; ut patet *ex hoc c.* quod autem hic de quadriennio dicitur, narratur ſolum factum; quia de facto fuit tanto tempore expectatus cum tamen nec per annum quidem abeſſe debuiſſet, ſine licentia Superioris ſui, ſcilicet Papæ & ſine juſta cauſa: non autem dicitur, quod debuerit expectari per quadriennium, *Gl. hic V. Quadriennium, & Abb. n. 4. Alex. n. 1.*

Notandum ſecundo. Capitulum, cum ſit inferius Epiſcopo Canonici enim ſunt membra, & Epiſcopus eſt Caput, *c. Novit; 4. de his, quæ fiunt a Præl. &c.* non poteſt juridice citare Epiſcopum, vel alium Prælatum ſimilem abſentem ad reſidendum; quia citatio eſt actus juriſdictionis & Superioritatis; quamvis illum requirere & revocare poſſit ad reſidendum ipſum Capitulum, propter proprium intereſſe, *Abb. hic n. 1.*

Notandum tertio, Superior non debet ſtatim procedere ad privandum Beneficio, ac deponendum eum, qui abeſt, ſeu non reſidet, ſed prudenter facit, ſi etiam poſtquam monitus eſt, ut redeat, adhuc expectet aliquamdiu, donec clare appareat quod Prælatus vel alius Beneficiarius contumaciter & temerarie abſit: vel quod Beneficium pro derelicto habeat, eique tacite renonciet; ſicut colligitur ex *cit. c. Qualiter*: ubi licet Archiepiſcopus Raguſinus revocatus fuerit a Capitulo: tamen eidem mandat Papa, ut nonniſi poſt menſem a receptione literarum ſuarum, alium in Archiepiſcopum eligant: dummodo tamen ex eo, quod Eccleſia diutius Paſtore careat, vel Beneficiario, notabile damnum non incurrat.

Notandum quarto. Tres ſunt modi, quibus Prælatus, vel alius Clericus Eccleſiæ, vel Beneficio ſuo renunciare, vel illud pro derelicto habere cenſetur; ut tradit *Gl. in c. ult. V. Redierint; h. t. & in cit. c. Qualiter: V. Quadriennium; & ibid. Abb. n. 5. & 6. h. t.* Primo, ſi reipſa miles factus ſit: tunc enim ſe obligat ad ſtatum incompoſſibilem cum Clericatu, *Arg. l. fin. ff. Ex quibus cauſ. majores &c.* ubi dicitur quod Milites omnes diſcedere a ſignis, ſine periculo (perjurii, vel mortis, *Gl. ibid. V. Periculo*) non poſſint. Secundo, ſi Beneficiarius matrimonium contraxit, *c. 1. de Cler. conjug. juncl. Gl. V. Relinquenda*; ubi ait, vacare tunc Beneficia ipſo jure. Tertio, ſi admonitus ut redeat, non pareat; adeoque contumaciter abſit, ut in *hoc c. Abb. hic n. 6.* & tunc præſumitur evidenter præſumptione juris, & de jure, quod Eccleſiam habeat pro derelicta, approbante hoc Papa in *hoc c. Hoſtienſ. hic in fine*. Et in his caſibus nec judicialis citatio, nec ſententia requiritur; ut colligitur ex *hoc c.* ubi Papa dedit licentiam Canonicis Raguſinis eligendi alium in Archiepiſcopum, tametſi non præceſſerit ſolemnis citatio, nec ſententia privationis; ut notat *Abb. hic n. 3. Gl. di in c. ult. V. Redierint; h. t.*

„ LIV. Quinto idem Innocentius III. ſtatuit in *c. Inter;* „ *10. h. t.* Si Clerici Beneficiarii Eccleſias vel Præbenda ſibi „ conceſſas, ſine juſta & neceſſaria cauſa, & ſine conſenſu „ ac licentia ſui Prælati, deſerant, atque congruo tempore „ expectati (ad arbitrium Epiſcopi ſeu Prælati conſide„ratis circumſtantiis viarum ac diſtantiæ, *Gloſſ. hic V.* „ *Congruo*) non redeant, eis juſte privari poſſunt, dum„modo juſto impedimento non ſint detenti, quo minus „ ſcilicet poſt monitionem revertantur, & niſi redierint, „ intra terminum iis conſtitutum poſt admonitionem, *Gl. hic* „ *V. Juſte privari*; impedimento vero probato reſtituendi ſunt, „ *Gl. fin. hic.*

LV. Hinc colligitur primo. Licet ſubſit juſta cauſa diſcedendi a loco Beneficii nihilominus tamen peti debet licentia abeundi a Prælato, *Gl. hic V. Sine juſta cauſa*; niſi ad modicum tempus quis abſit. Colligitur ſecundo, quamvis Beneficiarius, ſine juſta cauſa, & abſque Prælati ſui licentia, diſcedat a Beneficio; ſi tamen poſtea impedimentum indicat, quo minus redire poſſit, v. g. ob periculum peſtis graſſantis in loco Beneficii, vel hoſtium incurſum, non poteſt privari Beneficio; quia impedimentum ſuperveniens excuſat a pœna decreta in eos, qui citati non ſe ſiſtunt, *Innocent. hic* ubi rationem reddit; quia abſens debet prius moneri, ut redeat; monitio autem non poteſt obligare impeditum venire: dummodo non ſit impedimentum voluntarium, ſeu affectatum & procuratum; ut docet *Bart. in l. 2. §. Simili modo; ff. Si quis cautionibus in judicio ſiſtendi &c.* requiritur tamen, ut propter impedimentum ſuperveniens non poſſit venire: nam ſi Beneficiarius citatus ad terminum præfixum comparere amplius non potuiſſet; etiamſi impedimentum non ſuperveniſſet, non erit excuſatus ut docet *Imola hic in fine*. Porro per impedimentum excuſans hic intelligi debet, non tantum abſoluta, ſeu phyſica impoſſibilitas ſed etiam non levis difficultas, ſpectatis perſonæ loci, aliiſque circumſtantiis: nam ſicut difficultas excuſat a mora, ita & a pœna decreta ob moram, *Bart. in l. Continuus; 137. §. Illud. n. 7. ff. de V. O.*

„ LVI. Sexto, ſi Clerici Beneficiarii fraudulenter & mali„tioſe ſe abſentent ab Eccleſia ſua, ita, ut citatio ad ipſos „ pervenire non poſſit; tunc tribus publicis edictis ad val„vas Eccleſiæ affixis citari debent: & ſi poſtea expectatis „ adhuc ſex menſibus, non venerint, ſecundum Canones, „ Beneficiis privari debent prout ſtatuitur *in c. Ex tua; 11.* „ *in princ. h. t.*

LVII. Notandum primo. Si Clericus Beneficiarius ab Eccleſia ſua abſit, licet ex injuſta cauſa, nunquam citandus eſt per edictum, ſed perſonaliter citari debet ad reſidendum per nuntium, aut literas ad ipſum miſſas, ſi ſciatur ubi ſit & citatio ad ipſum pervenire poſſit; ut ex communi docet *Abb. hic num. 3. not. 3.* & ſufficit unica citatio, ſi ea ad notitiam ejus pervenit; imo etiam ſufficit ſimplex revocatio, ſeu monitio *Abb. hic num. 10.* Si citandus lateat, vel ignoretur, ubi ſit, vel ita longe diſtet, ut commode perſonaliter citari non poſſit; tum citandus eſt per tria publica edicta affixa in valvis Eccleſiæ; ut colligitur *hoc c.* ibi: *in eorum Eccleſiis*: Ratio autem, cur priore caſu ſufficiat una perſonalis citatio: requiratur autem trina per edictum in caſu poſteriore eſt quia ſi quis perſonaliter citatus non veniat, etſi venire poſſit, vere contumax reputatur: conſtat enim de illius contumacia; quia ſcitur, quod nolit venire; ideoque in tali caſu, in quo etiam proceditur ſimpliciter, & de plano, ſine ſtrepitu judicii, una citatio perſonalis ſufficit, etiam non peremptoria, juxta *Clem. 2. juncl. Gl. V. Citationem; & V. Non peremptorie; de V. S.* At vero, ſi quis citetur per edictum cum certo ſciri non poſſit an citatio reipſa pervenerit ad notitiam abſentis citati; adeoque is fiat tantum ficte & præſumptive contumax: idcirco merito ſtatutum eſt, ut fiat trina citatio per edictum, & ſic defectus perſonalis citationis ſuppleatur, *Vivian. in Rat. hic*

LVIII. Notandum ſecundo. Etſi alias regulariter una citatio peremptoria per edictum æquivaleat tribus per intervalla diſtinctis citationibus, *juxta l. Contumacia; 53. ff. de re judic.* dummodo tantum temporis ſpatium pro uno aſſignetur, quantum alias pro tribus, ita, ut ſi pro ſingulis citationibus ter repetitis dentur decem dies ad comparendum, pro una peremptoria citatione, per unicum edictum affixum, præfigatur terminus triginta dierum: nihilominus tamen, ſi Lex requirat trinam citationem in ordine ad pœnam incurrendam a citato, non ſufficit unica peremptoria, etſi perſonalis & cum termino tribus æquivalente facta; quia facilius poteſt pervenire ad notitiam abſentis, edictum per intervalla ter affixum, quam unicum, licet peremptorium: forte enim amicus citati, qui non interfuit primæ citationi, aderit in ſecunda vel tertia, & poterit hoc citato denuntiare, *Gl. in Clem. 1. V. Tertio; de vita & honeſt. Cler. Jo. Andr. in cit. c. Ex tua. n. 4. h. t. & ibid. Abb. n. 4. Felin. in c. Conſuluit; 24. n. 14. de Offic. jud. deleg.* Verum hanc doctrinam limitat *Imola in hoc c. n. 4.* ut ſolum procedat, ſi ex conſuetudine præmittatur proclamatio per vocem præconis in loco publico, *juxta Clement. 1. de Jud. c.* quæ, ſi ter fiat, citius illius rei notitia perveniet ad abſentem, quam ſi ſemel tantum fiat proclamatio. Sin autem abſque proclamatione præconis publicatio citationis tantum fiat, per affixum edictum ad Eccleſiæ valvas, *juxta c. ult. de dolo & contum.* tunc non citius perveniet citatio ad notitiam abſentis citati, ſi tria edicta per decem dierum intervalla affigantur, quam ſi unum edictum, adjecto termino peremtorio, continuis triginta diebus affixum proſtet; adeoque tunc unum edictum peremptorium tribus per intervalla affixis æquivalebit, *juxta cit. l. Contumacia; ff. de re jud.*

Notandum tertio. Clericus abſens a ſua Eccleſia ſi ignoretur, ubi ſit poſt trinam citationem, inſuper exſpectari debet per ſex menſes, antequam privetur Beneficio, ut patet *ex hoc c.* quia tempus ſemeſtre eſt terminus, ultra quem Beneficia regulariter vacare, & Rectore vel Adminiſtratore carere non debent, *c. 2. de conceſſ. præb.* quo elapſo, jus præſumit, quod citationis edicta intra tot menſes ad notitiam citati pervenerint, *Abb. hic n. 5.* & quod Beneficium, ſi interim non eſt reverſus, nec legitimum impedimentum ſuæ abſentiæ allegavit, & probavit, pro derelicto habeat, & in contumacia exiſtat, ideo merito Beneficio eſt privandus *Vivian in Rat. h. t.*

LIX. Preterea alio adhuc modo procedi poteſt contra Clericos non reſidentes, & fraudulenter, ſe abſentantes, videli„cet per cenſuram ſuſpenſionis & excommunicationis, ut ſic „ ad obedientiam compellantur. Quod ſi nec tunc obediant, „ & veniant ad reſidendum, tunc demum iis a ſpiritualium „ (hoc eſt, Eccleſiarum, vel Beneficiorum ſuorum) admini„ſtratione remotis, alii idonei in locum eorum conſtituan„tur: non tamen in eos ferenda & promulganda erit ſenten„tia degradationis, ut ſi expediat, ſecundum indulgentiam „ & miſericordiam cum iis agi, & citius reſtitui poſſint, „ prout ſtatuitur in *cit. c. Ex tua; 11. §. Contra eos. h. t.*

LX. Porro in Caſu *hujus c.* agitur de quibuſdam Prælatis ſeu Epiſcopis ſubiectis Archiepiſcopo Panormitano, qui abſentarunt ſe ab Eccleſiis ſuis, ita ut citari perſonaliter non poſſent, nec citari per edictum comparerent: Unde quæſivit Arcpiepiſcopus a Papa, qualiter cum illis procedere deberet, ut refert *Gl. magna hic*, & reſpondit Papa, *prout in textu*.

Eſt autem hic notandum, quamvis pœna ordinaria Clericorum non reſidentium ſit privatio Beneficii, ut patet ex pluribus *cc. hujus tit.* non tamen incontinenti, poſtquam moniti ſunt, ut redeant, ſi non veniant, Beneficiis privari, eaque aliis tanquam deſerta conferri debent, ſed poſt ter repetitas monitiones, præſertim ſi eorum reditus & reductio ad reſidendum ſperetur utilis futura Eccleſiæ, per illatas cenſuras ſuſpenſionis, & excommunicationis ad reditum & obedientiam ſunt compellendi, ut notat *Abb. hic n. 6.* ſi vero in ſuſpenſione & excommunicatione contumaciter perſiſtant, neque redeant, tunc quidem Beneficiis privari poſſunt, & debent; ſed non ita, ut per ſententiam omnino degradentur, ſeu ab officio deponantur, abſque ulla ſpe reſtitutionis, ſed mitius cum illis eſt agendum: ita ut ſi a contumacia receſſerint, a cenſura, qua ligati ſunt, abſolvantur, & poſt emendationem officio ſuo reſtituantur. An vero Epiſcopus Clericum Beneficiatum, ob contumaciam in non reſidendo, depoſitum ab officio & Beneficio, poſſit reſtituere, tradit hic *Abb. num. 16.* qui videri poteſt.

Illud hic addendum, ſi intelligatur *hoc c.* de Epiſcopis deſerentibus Eccleſias ſuas, poſſe Archiepiſcopum contra illos procedere, excommunicando, & ſuſpendendo: non autem poteſt ab Epiſcopatu vel adminiſtratione eos removere, ſeu deponere, id enim in *hoc c.* ſpecialiter conceſſum fuit Legato Sedis Apoſtolicæ a Latere, ut notavit *Innoc. hic num.* 5. nam depoſitio Epiſcoporum reſervata eſt S. Pontifici, *c.* 2. *De transl. Epiſcop.*

LXI. Septimo denique in *c. Clericos* 17. & *ult. h. t.* ſtatuit Gregorius IX. „ ſi Clerici Beneficia obtinentes, quæ „ reſidentiam perſonalem requirunt, abſque licentia Ordi„narii ſui, ad aliam Diœceſin tranſierint, ibidem commo„randi cauſa, atque moniti reverſi non fuerint, poteſt E„piſcopus, vel alius Prælatus ordinaria juriſdictione (Epi„ſcopali vel quaſi Epiſcopali) præditus, ipſos Beneficiis „ ſuis ipſo facto ſpoliare, ſeu privare, niſi rationabilem „ excuſationem abſentiæ ſuæ oſtenderint (v. g. infirmitatem) tunc „ enim reſtituendi ſunt.

LXII. Hinc infertur primo, quod Clericus habens Beneficium, requirens perſonalem reſidentiam, cum licentia Prælati ſui, poſſit tranſire ad aliam Diœceſin, etiam ibi morandi cauſa, ut colligitur a contrario ſenſu ex *hoc c.* ibi: *abſque licentia*, ſcilicet Epiſcopi, ergo cum licentia ejuſdem id poteſt, ut infert *Abb. hic num.* 2. Ubi id limitat primo, dummodo licentia fuerit conceſſa, ex juſta cauſa, prout hoc indicat verbum *licentia*, quæ non nudam voluntatem importat, ſed conceſſionem ex cauſa rationabili factam, ſine qua Epiſcopus in reſidentia diſpenſare non poteſt. Secundo modo Beneficiarius abſens inſerviat Eccleſiæ per Vicarium ſeu Subſtitutum, quod requiritur in Eccleſia, quæ unicum habet Rectorem non autem in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis.

Infertur ſecundo, Clericum Beneficiatum poſſe ad aliam Diœceſin tranſire, etiam ſine Epiſcopi licentia, ſi tranſeat, non morandi cauſa, ſed ad breve tempus, quia, qui aliquantiſper tantum abſunt, & ſtatim reverſuri ſunt, non videntur abeſſe, *Fagnan. hic n.* 6.

Infertur tertio, Beneficiatus abſens, etiam diutius, non poteſt privari Beneficio, propter non reſidentiam, ſi juſtam cauſam ſeu excuſationem probet, ut colligitur ex fine *hujus c. Imola ibid. n.* 4. & patet ex ſupra dictis.

§. X.

De pœnis, quæ Jure novo Concilii Tridentini ſtatuta ſunt in Clericos illegitime abſentes a ſuis Eccleſiis vel Beneficiis.

LXIII. Quæritur primo quæ pœnæ ſtatutæ ſint in Epiſcopos, iiſque Superiores illegitime abſentes a ſuis Eccleſiis, tum etiam in Parochos, alioſque Curatos inferiores? Reſp. in *c.* 1. *Seſſ.* 6. *de reform.* „ SS. Synodus inprimis in„novat antiquos Canones, qui temporum atque hominum „ injuria pene in deſuetudinem abierunt (qui habentur in „ *c. Potuenit* 20. *& multis ſequentibus cauſ.* 7. *q.* 1. *& extra tit. de* „ *Cleric. non reſident.*) adverſus Paſtores non reſidentes pro„mulgatos. Et inſuper de iis, qui Patriarchali, Primatia„li, Metropolitanæ, ſeu Cathedrali Eccleſiæ præſunt, de„cernit, ſi abſque juſtis & rationabilibus cauſis per ſex con„tinuos menſes extra ſuam Diœceſin morando, abfuerint, „ quartæ partis fructuum unius anni, Fabricæ Eccleſiæ, „ vel pauperibus loci applicandorum pœnam privationis ipſo „ jure incurrant. Quod ſi per alios ſex menſes abfuerint „ aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandam eo „ ipſo amittant: creſcente vero contumacia, qui abſentes „ permanent, ſi Suffraganei ſint Epiſcopi, per Metropoli„tanum: hic vero ſi abſens ſit, per Suffraganeum antiquio„rem, ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ, eo ipſo incur„renda, intra tres menſes, per literas ſeu nuncium Ro„mano Pontifici denunciandi ſunt, qui in ipſos abſentes, „ prout major aut minor contumacia exegerit, animadver„tere, & Eccleſiis ipſis de Paſtoribus utilioribus provide„re poterit.

Similiter *Seſſ.* 23. *c.* 1. *de reform.* §. *Si quis autem* ſtatuitur: ſi Cathedrali Eccleſiæ cuicunque præſidens ultra duos, aut ſummum tres menſes (excluſa neceſſitate, ſive cauſa ratio„nabili) abfuerit, præter peccati mortalis reatum, pro „ rata temporis abſentiæ, fructus ſuos non faciat, nec tu„ta conſcientia, alia etiam declaratione non ſecuta, illos „ ſibi retinere poſſit, ſed ii Fabricæ Eccleſiæ, aut paupe„ribus loci applicari, aut ipſo ceſſante, per Superiorem „ Eccleſiaſticum erogari debent: prohibita quacunque con„ventione aut compoſitione, & non obſtantibus quibuſcun„que privilegiis.

Eadem omnino etiam quoad culpam amiſſionem fructuum, & pœnas de Parochis, aliiſque Curatis inferioribus intelligenda eſſe dicitur *in cit. c.* 1. Quare & ipſi, ſi ultra bimeſtre „ tempus abfuerint (niſi ex cauſa gravi longius abſentiæ „ tempus ab Epiſcopo ſuo impetraverint) fructus reſtitue„re tenentur, & ad id ab Epiſcopo compelli poſſunt. Quod „ ſi per edictum citati, etiam non perſonaliter, contuma„ces fuerint, liberum eſt Ordinariis, per cenſuras Eccleſia„ſticas, ſequeſtrationem & ſubtractionem fructuum, aliaque „ juris remedia, etiam uſque ad privationem eos compel„lere: neque executionem hanc quolibet privilegio, licen„tia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuſconque „ Beneficii, pactione, ſtatuto, etiam juramento, vel quacun„que auctoritate confirmato, conſuetudine etiam immemo„riali, ſive appellatione aut inhibitione, etiam in Romana „ Curia, ſuſpendi poſſe decernitur.

LXIV. Porro circa hæc decreta quædam ſunt notanda primo, *in c.* 1. *Seſſ.* 6. *de reform.* innovantur Canones antiqui adverſus Paſtores non reſidentes, quoad culpam videlicet, ut Epiſcopi reſidere teneantur, & quoad pœnam privationis Tituli, de qua *in Conc. Trid.* nihil ſtatuitur: quare quod ſpectat ad privationem tituli, ejuſque modum privationis, ſervandum eſt, quod ſtatuitur *in c. ult.* & in aliis Canonibus, præſertim *in c. Extra* 11. *Fagnan. in cit. c. ult. n.* 10. Secundo, quando *in cit. c.* 1. *Seſſ.* 6. dicitur, quartam partem fructuum unius anni ſubtrahendam eſſe, ſermo eſt de fructibus tempore reſidentiæ legitime acquiſitis: at vero *in c. Seſſ.* 23. dicitur, quod omnes fructus, tempori abſentiæ pro rata correſpondentes, integre & in totum ſubtrahendi ſint, *Caſtr. Palao tr.* 13. *de Benef. diſp.* 5. *punct.* 3. *n.* 2. Verum *Leſſ. l.* 2. *de juſtit. c.* 34. *dub.* 29. *n.* 157. ait, quod in priore loco dicitur de quarta parte fructuum amittenda, in poſteriore loco eſſe auctum, ut nimirum fructus omnes pro rata abſentiæ amittantur. Tertio, licet ordinarie loquendo, lex pœnalis etiam ipſo jure lata non obliget delinquentem ad executionem, ſine ſententia Judicis ſaltem declaratoria: excipi tamen debet, niſi hujuſmodi lex humana conſiſtat in privatione, ita ut faciat aliquem inhabilem ad acquirendum, v. g. ut fructus Beneficii ſuos non faciat: tunc enim in conſcientia, ante omnem Judicis ſententiam, aut declarationem, obligatur ad reſtitutionem fructuum, ſicut lex pœnalis requirit, & expreſſe habetur *in cit. c.* 1. *Seſſ.* 23. *Leſſ. c. l. & Palao c. l. n.* 3. Verum *Laym. l.* 4. *tr.* 2. *c.* 6. *n.* 6. ait, hoc in eo rigore receptum non eſſe, ſi per abſentiam culpabilem Clerici, notabile damnum Eccleſiæ illatum non fuit, quia Vicarius interim conſtitutus erat.

LXV. Quæritur ſecundo. Quæ pœnæ in Concil. Trident. decretæ ſint in eos, qui Dignitates vel Canonicatus, Præbendas aut portiones in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis obtinentes, ſine legitima facultate abſunt? Reſp. *Seſſ.* 24. *c.* 12. *de reform.* §. „ *Præterea*; ſtatuitur, ut primo anno pri„vetur unuſquiſque dimidia parte fructuum, quos ratione „ etiam Præbendæ, ac reſidentiæ fecit ſuos: quod ſi ite„rum eadem fuerit uſus negligentia, privetur omnibus „ fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit: creſcente „ vero contumacia, contra eos, juxta SS. Canonum Conſtitutiones procedatur, quæ extant extra *in Titul. de Cleric. non reſident.* nempe ut ſi talis Canonicus, vel Beneficiarius perſeveraverit in abſentia, privandus ſit, non modo fructibus, ſed etiam Beneficio, ex declarat. Congreg. Concil. apud *Jo. Gal.emart. l. cit. c.* 12. *n.* 35. Porro de has noviſſimas Conſtitutiones Pii IV. & Urbani VIII. refert *Fagnan. in citat. c. ult. n.* 51. *& ſeqq. h. t.*

§. XI.

An & qualiter liceat Epiſcopo tranſire a ſuo Epiſcopatu ad alium, vel Clerico ab una Diœceſi ad aliam?

Reſtant duo adhuc Capitula hujus Tituli in antiquis Decretalibus Greg. IX. explicanda, quæ tamen directe ad hunc Titulum non pertinent, ſed primum *ad Tit.* 7. *l.* 1. *de tranſlatione Epiſcopi*: Alterum *ad Tit.* 22. *de Clericis peregrinis*.

„ LXVI. Inprimis igitur *in cap. Non liceat* 1. *h. t.* quod eſt de„ſumptum ex Conc. Sardicenſi, ſtatuitur, ut nullus Epi„ſcopus, de ſua Civitate, vel Eccleſia tranſeat ad aliam „ ſine licentia Papæ, *Gl. hic V. Tranſire*;) nam manifeſta cau„ſa, ob quam tranſire attentat, eſt, ac præſumitur eſſe „ ambitio & avaritia, cum nullus Epiſcopus ſit inventus, „ qui a majore (ſeu opulentiore ac digniore) Civitate vel „ Eccleſia ad minorem ſeu inferiorem tranſierit: argumen„tum autem, quod ſumitur a communiter accidentibus, „ eſt validum, *Abb. hic n.* 4.

Porro Epiſcopus non poteſt, propria auctoritate, relicto ſuo Epiſcopatu, acceptare alium, etiam vacantem, tametſi fuerit ad illum electus vel poſtulatus, *Abb. hic n.* 2. alioquin ſi ſine licentia Papæ acceptaverit ſecundum, utroque privabitur, non ipſo facto, ſed per ſententiam, *Abb. hic n.* 6.

„ LXVII. Præterea *in c. Fraternitatis tuæ* 5. *h. t.* prohibetur, „ ne Clericus ex aliena Diœceſi veniens abſque commenda„titiis literis proprii Epiſcopi ſui, recipiatur, niſi manda„tum Sedis Apoſtolicæ ab eo exhibeatur. Dicuntur autem hic literæ commendatitiæ, quæ dantur Clericis peregrinaturis, ut eis liceat in aliena Diœceſi Miſſam, vel alia Officia Divina celebrare, vel Sacramenta adminiſtrare, in quibus etiam perhibetur teſtimonium de vita & moribus illorum, *Gl. hic V. Commendatitiis*: ſine quibus literis non debet Clericus alterius Diœceſis admitti, nec ad Ordines promoveri, nec Beneficium eidem conferri, *Abb. hic n.* 5. plura de hujuſmodi literis, & Clericis peregrinis dicta ſunt, *l.* 1. *tit.* 22.

SECTIO II.

De Diſtributionibus quotidianis.

§. I.

Quæ ſint & dicantur diſtributiones quotidianæ, & quotuplices, & ex quibus bonis deduci debeant?

LXVIII. Aſſertio 1. Diſtributiones ſic dictæ, quia juxta cujuſque merita ac laborem diſtribuuntur, duplicis ſunt generis; nam quædam non diſtinguuntur a Præbendis, ſed ipſæmet Præbendarum vice funguntur, ut ſunt diſtributiones illarum Eccleſiarum, in quibus non ſunt diſtinctæ Præbendæ, neque etiam fructus groſſi: ſed fructus omnes in communi reponuntur, & Canonicis vel Clericis diſtribuuntur reſidentibus in loco Eccleſiæ, quibus dantur ſingulis diebus, cuique pro victu tot libræ panis, vel tot menſuræ vini, etiam abſentibus privilegiatis, etſi non interſint Horis vel Officiis Divinis, de quibus fit mentio *in c. Olim* 16. *de V. S.* Et tales potius ſunt Præbendæ, quam diſtributiones, alioquin eſſet Canonica ſine Præbenda, ſeu Beneficium ſine ullis fructibus, ut tradit *Gl. in c. unic. V. Receperit*; *Verſ. ſed quid dicas h. t. in* 6. *& Franc. ibid.* §. *Qui vero*; *num.* 8. *Azor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 7. *q.* 7. Quædam vero ſunt diſtributiones ſeparatæ, ac diſtinctæ

ctæ a Præbendis, quæ ſunt portiones Eccleſiaſticorum redituum, quotidie diſtribui ſolitæ, iis tantum Clericis, qui ſtatutis horis, Divinis officiis interſunt, de quibus fit mentio *in cit. c. unic. h. t. in 6. & in c. Licet 32. de Præb. & in Extravag. Cum nonnulla 11. de Præb. inter communes, & in Clem. 2. de ætat. & qualit.* Et hæ ſunt proprie dictæ diſtributiones, quæ præter fructus groſſos Præbendæ dantur, & dicuntur quotidianæ, quia quotidie diſtribuuntur, vel potius, quia diſtribuuntur iis, qui quotidie Divinis Officiis interſunt, quaſi quotidianum & diurnum ſtipendium: appellantur etiam interdum manualia Beneficia, interdum vero victualia; & alicubi dantur in certis menſuris frumenti, vel vini, alibi in pecunia, *Azor. cit. c. 7. q. 1.* vulgo autem Præſentiæ vocantur.

LXIX. Porro appellatione fructuum, ſeu redituum Beneficii ſive Præbendæ, tum in Jure Communi Canonico, tum in Conſtitutionibus ſive Literis Apoſtolicis, ordinarie non comprehenduntur diſtributiones quotidianæ. Unde ſi Beneficiario, ſeu jure Communi, ſeu per privilegium concedatur, ut fructus ſeu proventus Beneficii in abſentia percipiat, ac ſi præſens eſſet, v. g. ob cauſam ſtudiorum, hac conceſſione non cenſentur conceſſæ diſtributiones quotidianæ ut conſtat *ex c. Licet 32. de Præb.* Similiter Canonicus, qui abſens eſt in ſervitio Epiſcopi, percipit fructus Beneficii tanquam reſidens, præter victualia, ſeu diſtributiones quotidianas, *c. De cætero 7. h. t.* Ratio eſt, quia diverſo fine inſtitutæ ſunt diſtributiones ab eo, quo fructus Præbendæ: illæ enim principaliter dantur, ut Clerici tanto libentius & ſtudioſius interſint Officiis Divinis, ſi præſentem remunerationem accipiant. Neque vero in eo Simonia committitur, quia diſtributiones hæ non dantur pro miniſteriis ſpiritualibus, ut pretium ex pacto, ſed ut temporale ſtipendium pro victu & labore, *Barb. l. 3. Jur. Eccl. c. 28. n. 12. & 13.* Et hinc etſi alias in impetratione Beneficii, quæ fit a Papa, valor ejuſdem, ſive redituum æſtimatio ſit exprimenda: tamen ſufficit exprimere æſtimationem redituum, qui abſque quotidianis diſtributionibus ex eodem Beneficio percipiuntur, non enim illæ augent Beneficii valorem, cum dantur ratione perſonalis operæ & laboris, *Cov. l. 3. reſol. c. 13. n. 1.* Pari ratione, ſi quis ob delictum privetur fructibus Beneficii non cenſetur privatus diſtributionibus; vel ſi penſio ſit impoſita alicui Beneficio, non intelligitur diſtributionibus impoſita, ſiquidem Beneficium habeat fructus ſeparatos a diſtributionibus, niſi Papa id expreſſerit, *Azor. c. l. q. 2.*

LXX. Aſſertio 2. Ex quibus bonis diſtributiones quotidianæ deduci debeant, novum Decretum condidit *Conc. Trid. Seſſ. 21. c. 3. de reform.* Ubi præcipitur, „ut in Eccleſiis tam Cathedralibus, quam Collegiatis, in quibus nullæ ſunt diſtributiones quotidianæ, vel ita tenues, ut veriſimiliter negligantur, tertia pars fructuum, & quorumcumque proventuum & obventionum, tam Dignitatum, quam Canonicatuum, Perſonatuum, Portionum, & Officiorum, ſeparentur, & in diſtributiones quotidianas convertantur, &c. Quæ tamen Conſtitutio non ubique recepta eſt, & in praxim deducta ut notat *Laym. l. 4. tr. 2. c. 7. q. 2.* Ex quo patet, quod pars illa tertia in diſtributiones convertenda, non poteſt deduci niſi ex Canonicatibus & aliis Beneficiis reſidentiam poſtulantibus, & in Cathedralibus ſeu Collegiatis Eccleſiis exiſtentibus; non autem poteſt detrahi ex Beneficiis, quæ ſunt extra Eccleſiam Cathedralem, aut Collegiatam, niſi ea Beneficia ſint perpetuo unita Præbendis talis Eccleſiæ, juxta declarat. S. Congreg. Conc. quam refert *Garc. tract. de Benef. p. 3. c. 2. n. 47. & ſeq.* Antequam vero iſta detractio fiat, deducendæ ſunt prius penſiones, & alia onera legitime impoſita, quamdiu iſta duraverint, ſed de novo impoſita non comprehendunt iſtam tertiam partem, juxta eandem declarationem apud *Garc. citat. loc. num. 468.* non autem hæc detractio tertiæ partis habet locum, quando diſtributiones ſunt tolerabiles, ita ut veriſimiliter non negligantur, juxta declarat: S. Congreg. Conc. apud *Garc. cit. l. num. 70. & ſeq.*

§. II.

Quibus diſtributiones quotidianæ dari debeant, & ex quibus cauſis etiam abſentes illas percipere poſſint?

LXXI. Aſſertio 1. Jus percipiendi, diſtributiones quotidianas competit Cathedralium & Collegiatarum Eccleſiarum Canonicis, ac etiam aliis Clericis beneficiatis earundem, qui in Eccleſiis ſuis non tantum reſident, ſed etiam Divinis Officiis, quibus debent horis, interſunt, ut conſtat *ex c. Conſuetudinem; un. h. t. in 6.* Ubi Papa Bonifacius VIII. reprobat „conſuetudinem, quæ in quibuſdam Eccleſiis introducta eſt, ut Canonici, aliique Beneficiati ſeu Clerici Cathedralium, & aliarum Collegiatarum Eccleſiarum diſtributiones quotidianas (quæ alias manualia Beneficia, ſeu victualia appellantur, & tantum reſidentibus tribuuntur) integre perciperent, dummodo præſentes eſſent in Civitate, in qua Eccleſia ſita eſt, tametſi Divinis Officiis non intereſſent: atque ſtatuit, ut dictæ diſtributiones quotidianæ, in quibuſcunque rebus conſiſtant, Canonicis, aliiſque Beneficiatis & Clericis earundem Eccleſiarum, qui officiis Divinis in ipſis Eccleſiis interſunt, tribuantur, juxta cujuſque Eccleſiæ rationabilem Ordinationem jam factam aut faciendam, nempe ut tantum detur ei, qui intererit Miſſæ, & tantum qui in Matutino adfuerit, & ſic de aliis ſingulis horis, *Gl. hic V. Ordinationem.* Ratio hujus Conſtitutionis eſt; quia quid prodeſt præſentia Clericorum in loco, quo ſita eſt Eccleſia, ſi non officiis Divinis interſunt, cum Beneficia ad Divinum cultum, & Eccleſiaſtica miniſteria obeunda ſint inſtituta. *Gl. hic V. præſentes.* Et hanc Conſtitutionem Conc. Trid. *Seſſ. 24. c. 12. de reform.* innovat, & in uſum revocat non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis & conſuetudinibus.

LXXII. Circa hanc Conſtitutionem Notandum primo, aliud eſt Beneficiarium reſidere, ſeu præſentem eſſe in loco Beneficii, & aliud Divinis Officiis intereſſe, ut notat *Anchar. hic not. 4. Cov. l. 3. var. reſol. c. 13. n. 3. & Nav. l. 3. conſil. 13. h. t. nn. 1.* Nam qui in loco, ubi eſt Beneficium, aſſidue commoratur, habetur quidem tanquam reſidens in ſua Eccleſia, non tamen lucratur diſtributiones quotidianas, ſi, ſtatutis horis, Officiis Divinis non interſit, quamvis talis lucretur fructus reſidentiæ, etiamſi culpabiliter a Divinis abſit, *Laym. l. 4. tr. 2. c. 6. n. 1.* ubi addit, quod Canonicus, qui juravit reſidentiam, non cenſeatur perjurus, etſi ſæpius Divina Officia culpabiliter negligat, modo interdum ſe ſiſtat, tum in Eccleſia, tum in Capitulo, tunc enim reſidentia non omnino caret fine ſuo.

LXXIII. Notandum ſecundo, ex eo, quod nulla conſuetudine introduci poteſt, ut diſtributiones quotidianæ percipiantur ab iis, qui a Divinis Officiis abſunt. Infertur primo, quod neque conſuetudine induci poſſit, ut is, qui duos Canonicatus habet in diverſis Eccleſiis, in utraque diſtributiones percipiat, cum in una tantum reſideat, *Barb. hic n. 5.* Secundo, neque ut Canonici, qui una hebdomada interſunt Divinis Officiis, poſſint lucrari diſtributiones etiam ſequentis hebdomadæ, quamvis illis non interſint, *Azor. cit. c. 7. q. 5. Barb. hic n. 7.* Tertio, neq; ut mortuo Canonico, diſtributiones primi anni proxime ſequentis hæredibus illius dentur, licet talis conſuetudo valeat, ut fructus præbendæ primi anni in uſus Canonici defuncti expendantur, *Azor. c. l. q. 2. 2. §. quæres.* Quarto, neque conſuetudine induci poteſt, ut Beneficiarii lucrentur quotidianas diſtributiones, qui ad breve tempus non interſunt Divinis Officiis, v. g. tribus menſibus, ſingulis annis, animi relaxandi gratia: vel ut, qui nocte Matutino interſunt, poſſint lucrari diſtributiones, quæ dari ſolent iis, qui reliquis horis Divinis interſunt, ut tanquam probabilius & ex communiore ſententia docet *Azor. c. l. q. 6. Garc. citat. cap. 2. num. 279. & a. ſeqq. juxta declarat. Congreg. concil. apud eund. & in cit. c. unic. h. t. in 6.* Univerſim reprobatur conſuetudo, per quam diſtributiones dantur Beneficiariis abſentibus ab officiis Divinis, nec ibi excipitur hic caſus.

LXXIV. Nihilominus tamen non deſunt plures DD. qui univerſim ajunt, validam eſſe conſuetudinem, vel ſtatutum, ut Canonici quotidianas diſtributiones percipiant cum legitime ſive ob cauſam a jure conceſſam abſentes ſunt, v. g. neceſſariæ recreationis cauſa, quinque diebus in quolibet menſe, aut duobus vel tribus menſibus quolibet anno: eamque ſententiam etiam probabiliorem videri, vel ſaltem probabilem poſt decretum Conc. Trid. *Seſſ. 21. c. 3. cenſet Laym. l. 4. tr. 2. c. 6. n. 3.* Nam cum in hoc Decreto permittatur Epiſcopo, ut, ubi nullæ ſunt diſtributiones, aut tenues, poſſit tertiam partem fructuum Beneficii detrahere, & convertere in diſtributiones quotidianas, hoc nimis grave accideret Canonicis, ſi etiam ob legitimam abſentiam cogerentur carere magna parte redituum, nempe tertia parte, quæ ex illis detracta fuit, & converſa in diſtributiones, cum tamen res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debeat *c. 2. de Conſt.*

Præterea probabile eſt, etiam valere conſuetudinem, ut Beneficiarius rediens ex via, per duos vel tres dies, diſtributiones lucretur, etſi ad Divina officia non accedat; quia poſt laborem pauliſper eſt quieſcendum: & quia *in cit. c. un. h. t. in 6.* damnatur ſolum conſuetudo, per quam Canonici abſentes continuate lucrantur diſtributiones, adeoque ad plures, non ad paucos dies, *Jo. Monach. in cit. c. nn. in princ.* & hanc conſuetudinem etiam approbat *Azor. c. l. q. 5. §. Quæres 2.* Si Canonicus abfuit ob negotia Eccleſiæ gerenda, & redeat, ſecus ſi ob res ſuas & commoda privata. Quod autem dictum eſt de reverſo ex itinere, etiam extendi poteſt ad profectutum, ita ut ei concedantur duo vel tres dies, pro præparatione ad iter, quibus pro præſente in Choro habeatur, etiam in ordine ad lucrandas diſtributiones, *Caſtr. Palao p. 2. de Relig. pnu. 9. §. 12. n. 16.*

Notandum tertio, non tantum conſuetudo, ſed etiam ordinatio ſeu ſtatutum factum a Capitulo, circa quotidianas diſtributiones certo modo dividendas inter Canonicos, valet, dummodo non ſit contra diſpoſitionem *cit. c. un. h. t. in 6.* ut colligitur *ex eod. c.* & tradit *Gl. ibid. V. Ordinatione, Anch. not. 5. Azor. cit. c. 7. q. ult. Franch. n. 2. in princ.* Nam quamvis Capitulum non poſſit ſtatuere aliquid circa ea, quæ contingunt Epiſcopum vel ejus jura, ut generalem ſtatum Eccleſiæ ſeu Diœceſis, poterunt tamen Capitulares ſtatuere circa ea, quæ contingunt propria & particularia Capituli negotia, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, ut circa diſtributionum obventiones, *Gl. in c. 2. §. Cæterum, V. Statutum; de V. S. in 6.*

LXXV. Aſſertio 2. Sunt tamen plures caſus excepti ſeu cauſæ, ob quas diſtributiones quotidianæ abſentibus quoque dari, & competere poſſunt, quarum tres generales cauſæ afferuntur *in cit. c. un. §. Qui vero, h. t. n. 6.* Ubi Bonifacius VIII. ita ſtatuit: „Qui vero aliter de diſtributionibus ipſis quicquam acceperit (exceptis iis quos infirmitas, ſeu juſta & rationabilis corporalis neceſſitas, aut quos evidens Eccleſiæ utilitas excuſat) rerum ſic acceptarum dominium non acquirat, nec eas faciat ſuas. Et ideo ad omnium reſtitutionem, quæ contra hanc Conſtitutionem acceperit, teneatur. Additur in fine; idem obſervandum eſſe, etiam in diſtributionibus, quæ in anniverſariis defunctorum dari ſolent.

LXXVI. Pro explicatione hujus §. Notandum primo, prima cauſa, ob quam etiam abſentes Clerici, qui non interſunt Divinis officiis, percipere poſſunt diſtributiones quotidianas, eſt infirmitas, per quam impeditur quis ad Eccleſiam & Divina officia ſe conferre, etiamſi propria culpa in eam quis inciderit, quia *in cit. c. unic.* non excluduntur infirmi, qui cauſam infirmitati dederunt, *Cov. l. 3. reſ. c. 13. n. 8. Verſ. 7. Azor. p. 2. l. 7. c. 7. q. 11.* Neque obſtat, quod famulo ægrotanti non debeatur ſalarium, durante infirmitate, juxta magis receptam ſententiam: idque ſumitur *ex l. excendncte 15. §. Item cum quidam; 6. ff. Locali*, ubi

qui locavit operas ſuas, non recipit mercedem, pro eo tempore, quo impeditus eſt eas præſtare: imo nec alimenta infirmo debentur, ſecundum aliquorum ſententiam, licet oppoſitum ſit probabilius, teſte *Covarravia cit. l. Verſ. quinto*. Nam aliud eſt de Canonico infirmo, cui diſtributiones non dantur, tanquam merces & ſalarium laboris impenſi: ſed tum in alimenta, tum propter obligationem ad laborem ſeu Miniſterium, quando per ipſum non ſtat, quo minus laboret aut miniſtret: voluit enim Eccleſia cum ſuis Miniſtris mitius agi, eoſque non ut famulos conductos, ſed ut filios tractari *Covarr. c. l. Palao p. 2. de Relig. tr. 3. pun. 9. §. 2. n. 3.* Limitatur autem tradita doctrina, ut ſolum procedat, ſi Canonicus infirmus, dum ſanus erat, ſolitus ſit perſonaliter præſens eſſe Divinis officiis, alioquin enim ſi non conſueverat intereſſe, infirmitas non eſt cauſa abſentiæ, ſi quidem ea etiam ceſſante, adhuc abeſſet, *Covarr. c. l. Verſ. 6. Azor. c. l. q. 12. Palao c. l. n. 4.* Qui *n. 5.* ait, contrarium etiam eſſe probabile.

LXXXVII. Secunda cauſa, ob quam etiam abſentibus a choro diſtributiones dantur, eſt juſta & rationabilis corporalis neceſſitas, *cit. c. un. §. Qui vero*. Ut ſi Canonicus ſenio confectus ſit; quia licet ſenium non ſit infirmitas, proprie loquendo, eſt tamen juſta & rationabilis corporis neceſſitas, *Azor. c. l. q. 12.* Vel ſi ſit valetudinarius, vel medicinam ſumpſit, vel ſanitatis cauſa ad balnea ivit: vel qui abeſt a choro, vel loco Beneficii, ob metum peſtis ibi graſſantis: vel quia habet ibi inimicum, a quo grave damnum ſibi inferendum timet, *Palao c. l. §. 2. ubi n. 1.* ait, quodlibet grave damnum vitæ, honoris, vel fortunæ cenſendum eſſe juſtam & rationabilem neceſſitatem, ob quam poſſit quis abeſſe a choro, & diſtributiones percipere.

LXXXVIII. Præterea qui in carcerem injuſte conjectus eſt, vel in exilium pulſus, cenſetur quoque legitime impeditus, quo minus Divinis officiis interſit: aliud eſt, ſi cauſam condemnationi dedit, tunc enim ipſe eſt cauſa abſentiæ & abeſt ob ſuam malitiam, *Covarr. c. l. Verſ. undecimo. Azor. c. l. q. 12.* Sed dices, qui culpa ſua infirmitatem contraxit, ideoque abſens eſt a choro, non perdit diſtributiones, ut ſupra dictum: ergo neque is, qui crimen commiſit, ob quod conjicitur in carcerem, debet perdere diſtributiones, quia non impeditur proxime a præſentia in choro ob culpam, ſed ob pœnam ex culpa reſultantem, videlicet incarcerationem, quam ipſe vitare non poteſt. Reſp. Neg. conſeq. diſparitas eſt; quia infirmitas eſt effectus proximus culpæ, non pœnæ: at vero incarceratio non eſt proximus effectus culpæ, multi enim delinquunt, & non incarcerantur; quia v. g. fugiunt, ſed eſt effectus pœnæ, ſive punitionis, *Palao c. l. n. 3.* Aliter etiam reſponderi poteſt, & forte melius, culpam plerumque & ordinarie non eſſe cauſam moralem, ſed ſolum phyſicam infirmitatis, hæc enim non eſt pœna illius culpæ, ſed ex illa velut naturalis effectus ſequitur, adeoque neque culpa cenſetur eſſe cauſa moralis abſentiæ a choro: ſed ſoli infirmitati ea adſcribenda eſt. At vero qui crimen commiſit, ob quod conjicitur in carcerem, eſt cauſa moralis illius pœnæ, ſcilicet incarcerationis, pœna enim infertur propter culpam ſeu delictum, adeoque etiam illud delictum cenſetur cauſa moralis abſentiæ a choro, ac proinde ipſe reus ob delictum merito privatur diſtributionibus quotidianis.

LXXXIX. Similiter injuſte excommunicatus non perdit diſtributiones, quia corporali neceſſitate impeditur, quominus præſens ſit in choro, timore ſcilicet gravioris damni, *Covarr. c. l. Verſ. duodecimo, Navarr. l. 3. conſ. 21. n. 6. h. tit. Garc. p. 7. de Benef. c. 13. n. 150.* Si vero juſte excommunicatus ſit, & ob eam cauſam abſit a choro, diſtributiones non lucratur; quia non ob neceſſitatem, ſed malitiam ſuam abeſt a choro, propter quam in excommunicationem incidit, & in ea perſiſtit, ſi in mora ſit petendæ abſolutionis, *Covarr. c. l. Garc. c. l. n. 123. Palao c. l. n. 4. & alii communiter.* Idemque dicendum eſt de ſuſpenſo injuſte a Divinis Officiis, vel a Beneficio, & de interdicto, injuſte, ab ingreſſu Eccleſiæ, percipere enim debet diſtributiones, etiamſi abſit a Divinis; quia non debet abſque culpa puniri, & timere merito poteſt grave damnum, ſi contempta illa injuſta cenſura, Divinis intereſſet, *Covarr. c. l. Barb. de offic. Epiſc. alleg. 53. n. 154. & ſeq. Palao c. l. n. 9. & 10.* ſecus eſt, ſi juſte ſit ſuſpenſus.

XC. Tertia cauſa, ob quam Clericus a Divinis Officiis abſens percipere poteſt diſtributiones quotidianas, eſt evidens Eccleſiæ utilitas, *cit. §. Qui vero*; & quidem propriæ Eccleſiæ, non alienæ: vel etiam probabiliter utilitas Eccleſiæ univerſalis, cum utilitas communis propria ſit cujuſque, & commune bonum præferendum ſit privato ac particulari: ſi ergo ob utilitatem propriæ Eccleſiæ licet abeſſe a choro, & nihilominus diſtributiones percipere, multo magis ob utilitatem propriæ & reliquis Eccleſiis communem, *Palao citat. pun. 9. §. n. 2.*

XCI. Hinc infertur primo, quod Canonicus lucretur etiam abſens a choro, diſtributiones quotidianas, ſi Romam mittatur, ut negotia Eccleſiæ ſuæ agat vel ſi abſit, ut defendat jura ſuæ Eccleſiæ, ſeu Capituli vel Beneficii ſui *Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 53. n. 171. & ſeqq.* Secundo, ſi quis viſitet Eccleſiam, jura & reditus Præbendæ ſuæ, v. g. Archidianus Archidiaconatum ſuum, *Azor. cit. c. 7. q. 20. in fine & q. 24. Barb. in Collect. in cit. c. un. n. 22. & lib. 3. Jur. Eccleſ. c. 18. n. 49.* Aliud eſt, ſi Archidiaconus v. g. etiam habeat Canonicatum, cujus fructus, & diſtributiones ſunt diſtinctæ a fructibus Dignitatis; quia tunc viſitatio non redit in utilitatem Canonicatus, ideoque non percipit illius diſtributiones: niſi Canonicatus ſit portio acceſſorie annexa, & unita Dignitati, tunc enim cenſetur unum Beneficium cum Dignitate, *Garc. cit. c. n. 338. Palao c. l. n. 9.* Tertio, ſi alicui ex Dignitatibus in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis, de jure ſeu conſuetudine, juriſdictio, adminiſtratio, vel officium non competat, ſed extra Civitatem in Diœceſi cura animarum immineat, cui is, qui Dignitatem obtinet, incumbere voluerit, tunc pro tempore, quo in Eccleſia curata reſederit, ac miniſtraverit, tanquam præſens ſit, ac Divinis interſit, in Eccleſiis Cathedralibus ac Collegiatis habeatur, prout decrevit *Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 3. de reform.* quod tamen non procedit de Canonicis habentibus Eccleſias Parochiales, non tamen unitas Canonicatibus, juxta declarat. *S. Congreg. Concil. apud Jo. Gallemart ibid. n. 8.* Quarto, ſi Canonicus Vicarius generalis Epiſcopi conſtituatur, non poteſt percipere diſtributiones quotidianas in abſentia, tunc enim deſervit non tam ſuæ Eccleſiæ, quam Epiſcopo, nec illud officium cedit in ſpecialem utilitatem Eccleſiæ Cathedralis vel Collegiatæ, in qua eſt Canonicus, ſed in utilitatem aliarum Eccleſiarum Diœceſis, *Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicario Epiſc. n. 4. & 5. Garc. cit. c. 2. n. 357.* Ubi tamen adducit, quod Vicarius Canonicus percipiat fructus Præbendæ ſuæ, etiam abſens; quia eſt in ſervitio & obſequio Epiſcopi. Vicarius tamen Capituli, Sede Epiſcopali vacante, etiam percipit diſtributiones; quia cenſetur eſſe in ſervitio Eccleſiæ, cum magis commodum ſit Eccleſiæ, ut juriſdictio Epiſcopalis exerceatur per unum Vicarium deputatum, & non per totum Capitulum, *Garc. c. l. numer. 358.* Quinto, Canonicus, vel alius Beneficiatus, etſi non ſit de Capitulo, ſi mittatur ab Epiſcopo ad viſitanda limina Apoſtolorum, vel eum in illa cauſa comitetur, lucratur abſens etiam diſtributiones, tunc enim negotium ſuæ Eccleſiæ agit, *Garc. c. l. num. 349. & ſeq. Palao c. l. num. 4.* Sexto, qui a Capitulo miſſi ad Concilium Generale, vel etiam Provinciale aut Synodale, ut tanquam Theologi vel Canoniſtæ ei interſint, *Barb. cit. c. 18. num. 45. & ſeqq.* Septimo, ſi a Capitulo quis deputetur ad recipiendas rationes redituum & bonorum Eccleſiæ, *Palao c. l. n. 6.* Octavo, Pœnitentiarius Eccleſiæ Cathedralis, dum Confeſſiones audit in Eccleſia, interim præſens in Choro habetur, juxta decretum *Concil. Trid. Seſſ. 24. c. 8. de reform.* Nono Canonicus, qui habet Prebendam Magiſtralem vel Lectoralem, cum in propria Eccleſia concionatur aut legit, lucratur diſtributiones, & non ſolum eo tempore, quo concionatur aut legit, ſed etiam toto die reputatur præſens in Choro, *Garc. cit. c. 2. num. 119.* Decimo, ſi Canonicus vel alius Beneficiarius, tempore Divinorum officiorum in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata privatim celebrat, etiam ſine obligatione, & ſolum ea devotione, habetur pro præſente in choro & lucratur diſtributiones, ex recepta conſuetudine, *Garc. cit. c. 2. num. 40.* Excipitur, niſi Canonicus Beneficium Capellæ in eadem Eccleſia, vel Parochiale in alia Eccleſia obtineat, tunc enim interim, dum abſens eſſe cogitur, in ſerviendo ſuo Beneficio diſtributiones recipere non debet, juxta declarat. *Card. ſupr. Seſſ. 24. caput. 12. l. numer. 137. Garc. capit. numer. 97. & ſeqq.*

XCII. Verum deciſioni *cit. c. un. §. Qui vero h. t. in 6.* obſtat *c. Cum non deceat; 30. de elect. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. reſcribit; Cum Eccleſiarum ſuarum proſequentes utilitatem cenſeri debeant reſidentes, fructus Beneficiorum ſuorum, quæ obtinent in illis Eccleſiis, quarum negotia proſequuntur, & etiam aliorum, quos reciperent, vel poſſent recipere, in ipſis Eccleſiis reſidendo, integre (quotidianis diſtributionibus duntaxat exceptis) recipiant. Varie reſpondetur ad hoc *c.* Dd. *Gl. hic. V. Utilitas*; hos Canones ita conciliat: Vel diſtributiones dantur Canonico abſenti ab iis, qui præſentes ſunt, & Divinis officiis interſunt: & tunc licite eas Canonicus abſens retinet, nec tenetur reſtituere; & de hoc ſermo eſt *in cit. c. unic. h. t. in 6.* Vel non dantur: & tunc Canonicus abſens a Divinis Officiis non poteſt eas, tuta conſcientia, recipere; quia Canonici non tenentur diſtributiones abſentibus concedere. Aliqui, *teſte eadem Gloſſa*, ſic reſpondent: vel Beneficiati ſunt abſentes, extra locum Beneficii, etiam ob utilitatem Eccleſiæ, vel aliam juſtam cauſam: & tunc ſpectato Jure communi, diſtributiones non accipiunt, juxta *cit. c. Cum non deceat.* Vel Commorantur in loco Beneficii, abſentes autem tantum ſunt a Choro, ut in eadem Eccleſia Sacramenta miniſtrent, vel ſacrificent, vel alio ſimili officio occupentur, & tunc pro præſentibus in Choro habentur, & diſtributiones lucrantur, juxta *cit. c. un. h. t. in 6.* & colligitur *ex Concil. Trid. Seſſ. 24. c. 8. de ref.* ubi dicitur, quod iis, qui dum in Eccleſia Confeſſiones audit, interim præſens in Choro cenſeatur, *Covar. l. 3. reſ. c. 13. Verſ. octavo Garc. cit. c. 2. l. 359. 361.* Alii apud *Palao tr. 3. de Relig. pun. 9. §. 2. n. 6.* dicunt, in priore non ideo negari diſtributiones, quod abſint a loco Beneficii, ſed quia non omnino evidens erat eorum abſentiam utilem eſſe Eccleſiæ. Alii denique prædictos Canones ita conciliant, quod ſcilicet Beneficiatis, ſi propter Eccleſiæ utilitatem, vel corporalem neceſſitatem, abſint a loco Beneficii, de Jure communi, non debeantur diſtributiones quotidianæ, quippe quæ ſecundum propriam inſtitutionem, nonniſi iis, qui Officiis Divinis interſunt, dari debent, ſicut ſtatuitur, *in cit. c. 30. de elect. in 6.* Nihil tamen obſtat, quominus per ſtatutum decerni, vel per conſuetudinem induci poſſit, ut ob talem juſtam cauſam abſentes diſtributiones acquirant: & hanc conſuetudinem approbat Boniſac. VIII. *in cit. c. un.* juxta explicationem *Gl. ibid. V. Utilitas; in annot. & Jo. Andr. ibid. n. 4. Covarr. c. l. Azor. c. l. q. 143. Navarr. l. 3. conſil. 8. n. 4. h. t. Laym. cit. c. 7. n. 3.* Et hæc conciliatio videtur eſſe probabilior cæteris.

XCIII. Et hinc etiam patet Reſponſio *ad c. De cæteris; 7. h. t.* in quo dicitur, victualia, hoc eſt, diſtributiones non cedere exiſtenti in ſervitio Epiſcopi, quia abſentibus exhiberi non ſolent, eum tamen qui ſervit Epiſcopo cenſeatur ſervire ipſi Eccleſiæ, & conſequenter lucrabitur diſtributiones, quippe quæ dantur iis, qui propter Eccleſiæ utilitatem abſunt, juxta *cit. c. un. §. Qui vero.* Sed reſpondetur, quod ſpectato Jure communi, nemo poteſt percipere diſtributiones, niſi interſit Officiis Divinis, etiamſi pro utilitate Eccle-

Digitized by Google

cleſiæ abſit, præterquam ſi conſuetudine aliud receptum ſit, de quo caſu loquitur *cit. c. un. Franc. ibid. §. Qui vero; n. 4.* Vel etiam dici poteſt, quod ad percipiendas diſtributiones non ſufficiat utilitas totius Diœceſis in genere, ſed requiratur utilitas Eccleſiæ in ſpecie, in qua aliquis Beneficium habet, *Jo. Andr. in cit. c. un. n. 3. V. Evidens.*

XCIV. Notandum ſecundo. Præter tres exceptiones ſupra allatas, *& in cit. c. un. §. Qui vero*, expreſſas, addi debet quarta exceptio, ſi nimirum fructus Beneficii in ſolis diſtributionibus conſiſtant; quia Eccleſia non habet diſtinctas Præbendas, ſed diebus ſingulis dantur cuilibet pro victu certi proventus in fructibus, vel pecunia, quæ cum potius ſint præbendæ, quam diſtributiones, ut ſupra dictum, ideo hujuſmodi reditus dantur etiam abſentibus, quibus Jure communi, vel ſpeciali, ſive ex privilegio, proventus Beneficiorum debentur, ut tradit *Gl. in cit. c. un. V. Receperit; & c. in 6. arg. cit. c. olim de V. S.* Cum tamen quotidianæ diſtributiones proprie dictæ non dentur privilegiatis abſentibus, juxta *c. Licet; 32. de præbend.* Imo etiam probabile eſt, quod quando ex communibus proventibus Capituli (quæ Menſa Capitularis vocatur unde Beneficiorum fructus ſingulis annuatim diſtribuuntur) aliqua pars deducitur, vel olim deducta fuit pro quotidianis diſtributionibus, tali caſu ſtatutum fieri poteſt, vel conſuetudo induci, ut qui ex juſta cauſa abſentes ſunt, lucrari poſſint fructus Beneficiorum in abſentia, v. g. Canonici ſi in anno per tres menſes non reſideant, ſicut poſſunt, juxta *Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 12. de reform.* etiam diſtributiones percipiant: quia cum diſtributiones hæ in locum præbendæ ſuccedant, quippe quæ ex præbendis ſunt detractæ, ac iis veluti ſubſtituantur, judicatur de iis, ſicut de præbendis, & eadem de iis fit diſpoſitio, & ſic ſubrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur, ut tradit apud *Joan. Monach.* Probus *in addit. nu. 6. & Laym. cit. c. 7. nu. 3.*

Aliud vero dicendum eſt, de iis diſtributionibus (ſicut & de portionibus Anniverſariorum) quæ ex prima ſua fundatione ſeu inſtitutione tantum iis dari debent, qui Divinis officiis ſunt præſentes, nulla enim particulari conſuetudine vel ſtatuto induci poteſt ut hæ diſtributiones, contra naturam primæ fundationis, abſentibus dentur, talis enim conſuetudo, quippe cedens in diminutionem cultus Divini, reprobatur *in cit. c. un. & Trid. Concil. cit. c. 12.*

XCV. Addi poteſt quinta exceptio, ſi nimirum a Papa Canonicis privilegium, ea cauſa juſta daretur, ut etiam legitime abſentes diſtributiones quotidianas percipere poſſint, *Joan. Andr. in cit. c. un. n. 4. Barb. cit. c. 18. nu. 47.* debet tamen id ipſum in conceſſione exprimi, cum alioquin nomine fructuum non comprehendantur diſtributiones quotidianæ, ſi eæ ſint ſeparatæ ac diſtinctæ a fructibus præbendæ: neque etiam ſolet Papa tale Privilegium facile concedere, ut quotidianæ diſtributiones etiam ab abſentibus percipi poſſint, *Jo. Andr. c. l.* Porro tale privilegium percipiendi fructus & diſtributiones in abſentia, ſi detur, ſtricte eſt interpretandum, ſalva verborum proprietate, quia cedit in diminutionem Divini cultus, & in præjudicium aliorum Clericorum præſentium, & in derogationem Legis communis obligantis ad reſidentiam, & præſentiam in Choro, *Palao cit. pun. 9. §. 30. nu. 4.*

XCVII. Notandum tertio. Qui præter caſus ſupra allatos, non interſunt Divinis officiis, dominium diſtributionum receptarum non acquirunt, nec illas ſuas faciunt: ſed omnes reſtituere tenentur, ut patet *ex cit. §. Si vero.* Ex quo colligitur a contrario ſenſu, quod ſi interſint Divinis, diſtributionum dominium acquirant, eaſque faciant ſuas, ita ut libere de illis, ſicut de patrimonialibus, diſponere poſſint, *Azor. cit. lib. 3. c. 9. 10. Barb. in Collect. hic nu. 22.* Porro diſtributiones perceptæ ab abſentibus a Choro, ante Conſtitutionem *cit. c. un.* non ſunt neceſſario reſtituendæ ſecundum *Gl. hic V. Receperit*, ita ut non comprehendat præterita, ut colligitur ex illis verbis, *quæ contra hujuſmodi noſtram Conſtitutionem receperit*, nam quamvis jam ante ſtatutum eſſet, ut quotidianæ diſtributiones ſolum iis dentur, qui Officiis Divinis interſunt, non tamen erat expreſſe ſtatutum, conſuetudinem contrariam non valere: eaque prius communi errore licita putabatur, *Barb. hic nu. ult.* Verum hæc privatio dominii acquirendi in diſtributionibus, non eſt proprie pœna Legis; quia ex prima inſtitutione diſtributionum Beneficiatus non habet jus ad illas, niſi ſub ea conditione, ſi interſit Divinis, præter caſus jure exceptos, adeoque ex rei natura videtur obligatus ad reſtitutionem earum, ſi Divinis non interſit.

XCVIII. Notandum quarto. Quæ hactenus dicta ſunt de diſtributionibus quotidianis, quæ dantur iis, qui Divinis officiis perſonaliter interſunt; eadem omnino intelligenda ſunt eſſe decreta de diſtributionibus, quæ in anniverſariis defunctorum dari ſolent, prout habetur *in cit. c. un. in fine*, videlicet ut iis tantum, qui præſentes ſunt funeralibus exequiis, obveniant, & conſuetudo contraria non valeat, & ſi abſentes, ſine juſta cauſa, eas recipiant, ſive extra caſus *in cit. c. un.* exceptos, ad reſtitutionem teneantur, *Gl. fin. ibid. Azor. cit. c. 7. q. 4. Barb. in cit. c. unic. num. 23.* Porro eadem procedunt, non tantum in diſtributionibus, quæ dantur in anniverſariis defunctorum, ſed etiam quæ in ipſo die depoſitionis, vel ſeptimo, vel triceſimo, vel alio die ab obitu defunctorum dantur, *Franc. in cit. c. un. §. fin. n. 1. Azor. cit. q. 4.* Quia portiones funerales etſi non veniant nomine diſtributionum, iis tamen æquiparantur, & eodem jure ac privilegio gaudent.

§. III.

Aliæ quædam Quæſtiones circa diſtributiones quotidianas proponuntur & reſolvuntur.

XCVIII. Quæritur primo, pro quibus horis debeant aſſignari diſtributiones quotidianæ? Reſp. Honeſtius eſt, ipſique Juri magis conſonum, ut pro ſingulis Horis Canonicis, & Miſſa Conventuali eæ conſtituantur, ut docet *Gl. in Clem. 2. V. Certis horis de ætat. & qualit. & Gl. in cit. c. un. V. Ordinationem; Garc. cit. c. 2. nu. 478. & 2. ſeqq. juxta declarat. S. Congreg. Concil.* Eſt tamen conſuetudo in aliquibus Eccleſiis ut quibuſdam tantum Horis, v. g. in Matutino & in Veſperis, item in Miſſæ Sacrificio, diſtributionum partitio fiat, ut notat *Gl. in cit. c. Clem. 2.* eaque valida eſt, ut ex communi tradit *Navarr. conſil. 9. h. t.* Porro diſtributiones hæ faciendæ ſunt præſentibus, quantum fieri poteſt, æqualiter; cum enim in omnibus par ſit onus, ſcilicet aſſiduitas & frequentia in Divinis Officiis, ideo etiam merito debet eſſe par lucrum ſeu commodum: non eſt tamen inconveniens, quominus alicui ſecundum Officii & Dignitatis qualitatem conſtituatur major portio, cum & majus onus habeat, *Zœſius in Comment. ad Decret. nu. 25. h. t.*

XCIX. Quæritur ſecundo. Utrum ad hoc, ut Canonici quotidianas diſtributiones lucrentur, requiratur, ut non ſolum Divinis Officiis interſint, ſed etiam ut ipſimet in choro cantent & pſallant? Reſp. Id ſpectato Jure communi, requiri: ſaltem ſi integras diſtributiones lucrari velint, nec ſufficere, ſi privatim, vel ſubmiſſe in Eccleſia Horas Canonicas recitent; idque denuo præcipit *Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 12. de reform.* ubi præcipit, ut omnes per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur Divina obire Officia, & docet *Azor. p. 1. lib. 10. c. 11. q. 5. Suar. tom. 2. de Relig. lib. 4. de Horis c. 12. num. 10. Leſſ. l. 2. c. 34. dub. 33. num. 184. Laym. cit. c. 7. nu. 6. Barb. cit. c. 18. nu. 80.* Ratio eſt, quia diſtributiones non dantur Canonicis, ratione ſolius præſentiæ, ſed præcipue propter officium pſallendi in Eccleſia: at quod datur ob cauſam, ea non ſecuta, non debetur. Neque refert, quod Canones dicant, diſtributiones deberi his, qui Horis Canonicis adfuerint, vel qui in Eccleſiis præſentes fuerint, quia id intelligi debet, qui præſentes fuerint ad præſtandum officium, propter quod præſentes eſſe debent. Veruntamen etſi non pſallentes in choro, diſtributiones integras lucrari non poſſint, poſſunt tamen ſaltem partem illarum, ſi pſallentibus in choro aſſiſtant, tametſi ipſi non canant; quia dum præſentia ſua officium exornant, aliquid ſaltem præſtant. *Suar. c. l. Laym. c. l.* Addunt tamen *DD. cit.* quod ubi conſuetudo viget, vel ſtatutum extat, ut Canonici ſolum præſentes ſint in choro, etſi per ſe non canant, ſed per Clericos ad id ſibi ſubſtitutos, poſſint acquirere, & licite ſibi retinere diſtributiones, dummodo horas privatim recitent; quia in hujuſmodi Eccleſiis, Canonicis diſtributiones dantur, non ob canendi officium, ſed ob moralem tantum præſentiam, *Azor. c. c. 11. q. 6. Suar. c. l. n. 15. Leſſ. c. l. n. 185. Laym. c. l.* aliique communiter: idque procedit etiam poſt Conc. Trid.

C. Quæritur tertio. An qui in eadem Eccleſia duo Beneficia habet, v. g. Dignitatem Archidiaconi, vel Præpoſiti, & Canonicatum, ſimplices tantum, an vero duplices diſtributiones quotidianas recipere debeat? Affirmant duplices deberi: *Abb. in c. Cum olim 12. n. 6. de ſent. & re judic. Covarr. cit. c. 13. n. 6. Laym. in c. 1. n. 5. & 6. de conſuet. in 6.* idque valde probabiliter: & ratio eſt, quia poteſt quis duplici munere fungi, modo exercitium unius alteri non repugnet, vel alterius uſum non impediat, v. g. Præpoſiti & Canonici: quia cum utrique officio per ſe debeantur diſtributiones quotidianæ, ſi quis utroque munere ſimul fungatur, duplices ei debentur, cum vere Officiis Divinis præſens ſit, non tantum ut Præpoſitus, ſed etiam ut Canonicus: nihil enim prohibet diverſa jura in eandem perſonam devenire, *l. Tutorem 22. ff. de his, quæ ut indignis, &c.* idque confirmatur *ex cit. c. Cum olim*, ex quo colligitur, quod ſi quis ſimul ſit Archidiaconus & Canonicus, in eadem Eccleſia, duplicem vocem in Capitulo habere debeat, niſi alia ſit Eccleſiæ conſuetudo, ut limitat *Jo. Andr. ibid. nu. 8.* Contrarium tamen tenet *Azor. cit. c. 7. q. 23.* Quia licet quis præſens ſit, ratione duorum officiorum in choro, non tamen magis præſens eſt, qui ſimul Archidiaconus & Canonicus eſt, quam ſit Canonicus tantum, quod verum eſt de phyſica præſentia, ſed non de morali. Verum hac in re ejuſque Eccleſiæ conſuetudo ſervanda eſt, ut monet *Laym. cit. c. 7. num. 4.* Qui addit, ubi juxta *Concil. Trident.* tertia pars redituum, ex omnibus Beneficiis detracta eſt pro quotidianis diſtributionibus, æquum omnino eſſe, ut qui duplicem Præbendam in eadem Eccleſia obtineat, etiam duplices diſtributiones recipiat.

CI. Quæritur quarto. An diſtributiones quotidianæ, quas Canonici, ob abſentiam a Divinis Officiis amittunt, aliis præſentibus accreſcant? Reſp. Affirmative, cum *Gl. communiter recepta, in Clem. 2. V. pars dimidia de ætat. & qualit. &c. & in Clem. 2. V. Suſpenſus; de vita & honeſt. Cleric.* Id vero intelligendum eſt de diſtributionibus communibus & ordinariis, quæ vel ex fidelium fundationibus proveniunt, vel ex communibus Beneficiorum reditibus detractæ fuerunt, ut ſignificat *Concil. Trident. Seſſ. 21. c. 3. de reform.* Si vero ex propriis, & diſtinctis a Menſa Capitulari fructibus quarundam Dignitatum vel Officiorum pars aliqua, videlicet tertia, detracta ſit, ut per modum diſtributionum dentur iis, qui illas Dignitates vel Officia obtinent, ſi præſentes ſunt, tunc his abſentibus, Fabricæ Eccleſiæ, vel alteri loco pio applicandæ ſunt, ſicut ſtatuit *Concil. Trident. Seſſ. 22. c. 3. de reform. Garc. cit. cap. 2. nu. 446. ubi num. ſeq.* ex pluribus declarationibus S. Congr. Concil. id probat *Laym. c. l. q. 5.*

Porro probabilius eſt, quod legitime abſentes a choro, etſi recipiant diſtributiones proprias, ac ſi perſonaliter intereſſent: non tamen lucrantur diſtributiones, quas amittunt illegitime abſentes, ſed; ſolis præſentibus eæ accreſcunt; quia id in nullo textu juris exprimitur *Caſtr. Palao diſ. 3. de Relig. pun. 8. num. 8.*

CII. Quæritur quinto. An Canonici abſentes, diſtributiones quotidianas, quas propter abſentiam ab Officiis Divinis non lucrantur, tuta conſcientia, accipere, & retinere poſ

Digitized by Google

re poſſint, ſi eas ipſis reliqui præſentes remittant, & donent, quibus alias accreviſſent? Affirmat *Gl. in cit. c. n. V. Saas; h. t. in 6.* Sed negative reſpondendum eſt, cum Archidiacono in addit. *Gl. ibid.* Nam illas reciperent contra mentem, & prohibitionem hujus Conſtitutionis, in qua abſolute decernitur, quod Canonicus illegitime abſens accipiens diſtributiones nullo modo ſuas faciat, quin ad reſtitutionem teneatur, ergo non poteſt illas recipere. Idque expreſſe ſtatutum eſt in Concilio Tridentino *Seſſ. 24. c. 12. de reform.* ubi dicitur: *Diſtributiones vero, qui ſtatis horis interfuerint, recipiant: reliqui quavis collatione aut remiſſione excluſa, his careant*: quia alioqui daretur occaſio Canonicis ſe abſentandi a choro, ſub ſpe Concanonicos ſuos condonaturos ſibi diſtributiones, quas ob abſentiam amiſerunt, *Barb. lib. 3. Juris Eccl. c. 18. nu. 91. & 93.* Veruntamen ſi Canonici præſentes, diſtributiones, quas abſentes a choro amiſerunt, & quæ præſentibus jam datæ ſunt, & jure accreſcendi acquiſitæ, poſtea nullo præcedente pacto, vi vel metu, liberaliter abſentibus donent, tunc poſſunt abſentes eas licite recipere, quia *Concil. Trident. c. l.* non dixit, quavis donatione, *ſed quavis collatione, & remiſſione excluſa*: at remiſſio eſt, cum debitum creditori ſolvendum condonatur, ac proinde debitor a ſolvendo liberatur, & hoc eſt prohibitum a Concilio *cit. loc.* non autem quando jam ſolutum redonatur, *Azor. cit. c. 7. quæſt. 9. §. Quæres, Barb. cit. c. 18. nu. 15.* quamvis contrarium teneat *Palao cit. §. 9. & §. 13.*

TITULUS V.

De Præbendis Et Dignitatibus.

Cum æquum & neceſſarium ſit, ut Clerici habeant Præbendas in Titulis Eccleſiarum, in quibus reſident, & Officium præſtant, unde neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem percipiant, ne in opprobrium Ordinis Clericalis, vel mendicent, vel negotiari cogantur: & ut quidam eorum, videlicet qui aliis præſunt, aut majora Officia in Eccleſia adminiſtrant, Dignitates obtineant: idèo ſubjicitur iſte Titulus; de Præbendis & Dignitatibus qui etiam extat in Sexto, Clementinis, Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus.

I. Cæterum pro intellectu hujus Rubricæ notandum eſt: aliud eſt Canonia, ſive Canonicatus, aliud Præbenda, ut notat *Gl. in c. Cum M. 9. de Conſtit. V. Receperunt; Hoſtienſ. in ſumma nu. 1. h. t.* Canonia eſt jus quoddam ſpirituale, quod ex electione, collatione, vel inſtitutione, & receptione alicujus in Canonicum oritur, ſive acquiritur, ac tribuit ſtallum ſive ſedem in Choro, & vocem ſeu jus ſuffragii in Capitulo, ſi quidem in Sacris ſit conſtitutus: Præbenda vero eſt jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos tanquam uni de Collegio competens, & ex Canonia procedens, ſicut deſcendit actio ex obligatione, & filia ex matre: nam ei qui obtinuit Canoniam, etiam Præbenda debetur, *c. Relatum; 9. & c. Dilectus; 19. h. t.* poteſt autem aliquis Canonicus eſſe, & nullos adhuc reditus habere, non enim Præbenda Canonicum facit, ſed collatio juris ſpiritualis facta ab eo, qui poteſtatem conferendi habet, ut ait *Abbas Panormitanus in c. Cum ſuper; 8. de Conceſſ. Præb. n. 2.* quamvis talis Canonicus proprie Beneficium non habeat, nec proprie Beneficiarius dici poſſit, ſine Præbenda. Sic v. g. Religioſus in Monaſterio, maxime ſi ſit ex Ordine Mendicantium, jus ſpirituale obtinet, ut ſit unus de Conventu, ſeu Collegio, abſque Præbenda *Abb. in cit. c. Dilectus, nu. 7. h. t.* Contra vero fieri poteſt, ut aliquis, ſive Clericus, ſive Laicus, Præbendam ex reditibus Eccleſiaſticis habet, pro labore ſeu officio temporali, v. g. Cantor aut Ædituus, Magiſter, Advocatus, &c. nullam autem Canoniam, ſeu jus ſpirituale officii, quæ eſt Præbenda temporalis ſolum, neque Beneficium Eccleſiaſticum, *Greg. Tholoſan. in Inſtitut. novis vel benefic. c. 11. nu. 15.* Præbenda autem ſpiritualis, quæ eſt jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos, ratione Canoniæ vel ſpiritualis Officii, dupliciter ſumitur vel ſpecifice & ſtricte pro Præbenda Cathedralis vel Collegiatæ Eccleſiæ, ſive Canonicatus annexa, propria accipitur *in cit. c. Cum M. 9. de Conſtit. & in cit. c. Dilectus.* Vel generice & late, pro omni Beneficio Eccleſiaſtico ſaltem inferiore, prout accipitur *in c. pen. de V. S.* Et in hac poſteriore ſignificatione ſumitur in hoc Titulo, *Barb. in rub. h. t. n. 6. & ſeqq.* Nam licet Præbenda Eccleſiaſtica a Prælatis Eccleſiæ ex officio ſit conferenda Clericis, nemini tamen in particulari, ſtricto jure juſtitiæ, debetur, ſed eſt gratuita conceſſio, ſive gratia, ideoque Beneficium recte appellatur. Quæ autem ſint, & dicantur hic Dignitates, infra explicabitur.

SECTIO I.

De Beneficiis ſeu Præbendis in communi & de neceſſaria ſuſtentatione vitæ Clericorum.

§. I.

Quid ſit Præbenda, ſeu Beneficium Eccleſiaſticum?

II. Beneficium Eccleſiaſticum communiter ſic definitur, prout videre eſt apud *Leſſium, l. 2. c. 34. dub. 1. Laym. l. 4. Theol. mor. c. 1.* & alios; *Jus perpetuum percipiendi reditus ex bonis Eccleſiaſticis, propter aliquod ſervitium ſpirituale, auctoritate Eccleſiæ, conſtitutum.* Pro cujus explicatione notandum *ex Leſſio c. l.* tria in Beneficio Eccleſiaſtico diſtinguenda eſſe; Primum ipſum Officium, ſeu obligatio ad illud, qua quis tenetur ſpiritualem aliquam functionem obire, veluti recitare Horas Canonicas, adminiſtrare Sacramenta, prædicare Verbum Dei, & hoc non eſt Beneficium, ſed fundamentum illius, & cauſa, datur enim Beneficium propter Officium, *c. fin. de reſcript. in 6.* Secundum eſt Jus percipiendi reditus ex bonis Eccleſiaſticis ob tale Officium: & hoc Jus proprie eſt Beneficium; quod ſecundum ſe præciſe ſpectatum, non eſt ſpirituale, ſed temporale, videlicet ad percipiendum temporales reditus Eccleſiaſticos, quia tamen oritur ex ſpirituali Officio, in quo fundatur, eique inſeparabiliter eſt annexum, ideo eſt aliquo modo, ſcilicet per accidens, & extrinſece ſpirituale: quo ſenſu Beneficium, Jus ſpirituale dicitur *in c. Dilecto, 25. h. t.* Tertium ſunt ipſi fructus, & proventus ex bonis Eccleſiaſticis; hoc eſt, Deo dicatis & Eccleſiæ donatis percipiendi, qui temporales ſunt.

III. Itaque in definitione Beneficii dicitur primo *Jus*, quia Beneficiatus, ratione Beneficii ſibi collati, habet poteſtatem exigendi, ac percipiendi proventus ex bonis Deo dicatis. Eſt autem hoc Jus ſpirituale, non in ſe formaliter, ſed in radice quia ex Officio, & Miniſterio ſpirituali oritur, cui eſt annexum, ut jam dictum, ſive quia non competit, niſi habenti Officium Clericale, ut inquit S. Thom. *2. 2. qu. 100. artic. 4. in corp.* adeoque quia Clericatum ſupponit.

Dicitur ſecundo *Perpetuum*, quia Beneficium Eccleſiaſticum non datur ad tempus, ſed in Titulum perpetuum. *c. 2. diſ. 70.* ibi: *in qua Eccleſia quilibet intitulatus eſt, in ea perpetuo perſeveret*, id eſt, ut explicat *Gl. ibid. V.* perpetuo, dum vivit, ut colligitur *ex c. pen. de Cleric. ægrot. & c. Si gratioſe; 5. de reſcript. in 6.* Ubi notandum, Beneficium dici Jus perpetuum, videlicet ex inſtitutione ſua, vel ſaltem ſecundum aptitudinem, quia poteſt eſſe perpetuum, ut ſub hac definitione comprehendantur etiam Beneficia manualia ſive ad nutum revocabilia, *Garc. tract. de benef. p. 1. c. 2. §. 1. n. 79.* ac proinde ſufficit, quod Beneficium ex ſe ſit perpetuum, quia in perpetuum conferri poteſt, & ordinarie confertur; quamvis non ſemper, qui illud habet, perpetuo habeat, ſed dependenter a voluntate Superioris, quæ dependentia non mutat naturam ipſius Beneficii, cum nihilominus ob Officium ſpirituale detur: nam Beneficia ſæcularia, quæ ſuapte natura ſunt perpetua, ſaltem per Papam poſſunt fieri temporalia, ſive ad tempus concedi, & ad nutum revocabilia, *Garc. cit. c. 2. n. 70. & 71.* Quare ad rationem Beneficii non requiritur, ut Beneficiarius perpetuo, quamdiu vivit, irrevocabiliter illud habere debeat; ſed ſufficit, quod ipſum Beneficium ex ſe ſit ita perpetuum, ut maneat penes Beneficiatum, donec ex ea legitima cauſa auferatur, & ut morte Beneficiati, vel amotione ipſius a Beneficio, ipſum Beneficium non extinguatur, ſed vacet poſſeſſore, ita ut alteri ſit conferendum; adeoque in ſe perpetuo durat, *Azor. p. 2. l. 3. c. 1. q. 1. Laym. c. l. n. 1.* Addi poteſt, quod Beneficia manualia auferri poſſint ad nutum Superioris, id non habent ex ſui inſtitutione, ſed ex eo, quod ea obtinentes ſubjecti ſint Superioribus ſuis, quoad officia, habitationem, totamque vitæ directionem, *Leſſ. c. l. nu. 3.* Verum negari non poteſt, Beneficia ad nutum revocabilia, quæque in Titulum perpetuum non conceduntur, tameſi in ſe perpetua ſint, aliquo modo deficere a ratione Beneficii ſtricte accepti, ideoque in regula Cancellariæ de reſervatione non comprehenduntur, neque ſufficiunt pro Titulo ad Ordines ſacros ſuſcipiendos, ut docet *Bern. Diaz in pract. Canon. crim. c. 18. n. 8. Garc. cit. c. 1. n. 38. & ſeqq.* & alii communiter, licet alias juxta Conc. Trid. Beneficium ſit ſufficiens Titulus ad Ordines *Caſtr. Palao part. 2. tractat. 13. de benef. diſ. 1. punct. 1. num. 6. & 7.*

Porro per illa verba *Jus perpetuum*, a ratione Beneficii excluditur. Primo Commenda temporalis, quippe quæ non datur in Titulum, neque tribuit jus in Beneficio, ſed ſolam adminiſtrationem ad tempus, ut notat *Navarr. lib. 3. Conſil. 9. n. 2. h. t.* Secundo, Vicaria temporalis, & non collativa, non eſt proprie Beneficium, ſicut & Capellania, quæ non eſt perpetua, ob eandem rationem, *Navarr. Conſil. 7. n. 1. Leſſ. cit. c. 34. n. 3. Laym. cit. c. 1. n. 1.* Tertio Penſio Eccleſiaſtica non eſt proprie Beneficium, quia per mortem penſionarii extinguitur, & non tantum vacat *Azor. cit. c. 1. qu. 2. §. & his in fine.*

IV. Dicitur tertio. *Ex bonis Eccleſiaſticis*, nam Dominium bonorum immobilium, & aliorum jurium, ex quibus reditus Beneficiorum percipiuntur, ad particulares quaſdam Eccleſias, aut alia pia loca, quibus ſunt collata, applicata pertinent, nomine Eccleſiæ intelligendo ipſam Communitatem, ſeu Univerſitatem Clericorum, cum ſuo Capite, aut ſubordinatis Capitibus, quorum bonorum adminiſtratio, ac diſpenſatio, non ad ipſas Eccleſias, ſed ad earum Prælatos, videlicet Epiſcopos aliosque Ordinarios Rectores Eccleſiarum, tum Sæcularium, tum Regularium, ac præcipue ad S. Pontificem, tanquam Caput totius Eccleſiæ univerſalis ſpectat, ſicut habetur in *c. Expedit; 13. & ibi Gl. V. Communes; cap. Epiſcopus; 23. & ſeqq. cauſ. 17. q. 1.* Quare quando *in c. Cum ſecundum 316. h. t. & in c. Cum ex eo; 34. De elect. in 6.* res & bona Eccleſiaſtica appellantur Patrimonium Chriſti; *& in c. 8. & c. Qui abſtulerit; 6. tit. cauſ. 12. q. 2.* pecuniæ Chriſti, & cum in Conc. Trid. *Seſſ. 25. c. 1. de reform.* dicitur, res Eccleſiaſticas eſſe Dei, id intelligendum eſt, quod a fidelibus Eccleſiæ donata ſint, ad cultum & obſequium Dei, & Chriſti, ita ut non in uſus profanos converti, ſed in Miniſtrorum Eccleſiæ, & pauperum ſuſtentationem, alioſque ſimiles pios uſus expendi debeant, *Molin. c. l. Laym. c. l. n. 2.*

V. Dicitur quarto. *Propter Officium ſpirituale*, nam omne Beneficium datur propter Officium, hoc eſt ſpirituale, ſeu Eccleſiaſticum ſervitium *c. ult. de reſcript. in 6.* poteſt autem jus percipiendi reditus Eccleſiaſticos, ſeu Præbenda dupliciter conſiderari, vel prout eſt annexa Juri Canoniæ, ſeu ſpiritualis Officii præſtandi, & ſic idem eſt, quod Beneficium Eccleſiaſticum, nec in Laicum cadere poteſt, ut infra dicetur, vel prout eſt præciſa, ſeu ſeparata a ſpirituali Jure ſeu Titulo, & ſic mere temporale quid eſt, & Laico etiam conferri poteſt, propter ſervitium temporale, quod præſtat v. g. Organa vel Campanas pulſando, *Abb. in c. Majoribus; 8. n. 4. h. t.* Et patet ex ſupra dictis.

VI. Di-

Digitized by Google

VI. Dicitur quinto & ultimo, *Eccleſiaſticum auctoritate conſtitutum*, videlicet ab Epiſcopo, vel alio Prælatu Eccleſiaſtico Ordinario legitime inſtitutum, ſeu erectum, & collatum, ſecundum formam & modum a SS. Canonibus præſcriptum, nam Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite ſine Canonica inſtitutione obtineri, juxta *reg. jur.* 1. *in* 6. adeo quidem, ut ante Epiſcopi ordinationem, non cenſeatur beneficium Eccleſiaſticum, ut colligunt DD. ex *c. Nemo*, 9. *& c. Nullus* 25. *diſ.* 1. *de conſecr.* Quare per hanc particulam excluduntur a ratione Beneficii Capellaniæ, etiam perpetuæ, ſed non collativæ: nam ſi aliquid relictum ſit, etiam in perpetuum, pro celebrandis Miſſis, ſine auctoritate Epiſcopi, id non erit Beneficium Eccleſiaſticum, ſed ſimpliciter pia donatio, vel pium Legatum, *Rebuff. in praxi tit. quare inſtituta ſint Beneficia*, *nu.* 10. *Leſſ. cit. cap.* 34. *nu.* 4. quia ad poteſtatem ſolius Prælati Eccleſiaſtici ſpectat Officia in Eccleſia inſtituere, eiſque proventus Eccleſiaſticos annectere.

VII. Porro illud hic præterea notandum, poſtquam ceſſavit communis Clericorum vita, & cohabitatio, reditus ſive proventus bonorum Eccleſiaſticorum in quatuor partes diviſi ſunt, ut conſtat *ex c. De reditibus*; 8. *cauſ.* 12. *q.* 2. Quarum prima pars aſſignata eſt pro Menſa, ſeu ſuſtentatione Epiſcopi: ſecunda pro Fabrica Eccleſiæ: tertia pro pauperibus, ac peregrinis: quarta pro Canonicis, aliiſque Clericis, ut ea pro ſingulorum meritis diſtribueretur: & ex illis poſtea auctoritate Eccleſiæ erecta, & inſtituta ſunt Beneficia Eccleſiaſtica, adeoque tum Epiſcopo, tum aliis Clericis aſſignata eſt certa portio redituum, ea prædiis ſeu bonis immobilibus Eccleſiæ, & jus collatum eos percipiendi, *Leſſ. c. l. num.* 1. *Laym. l.* 4. *tr.* 2. *c.* 2. nn. 3.

§. II.

De Diviſione, ſeu diſtinctione Beneficiorum.

Variæ ſunt diviſiones beneficiorum, prout videre eſt apud Rebuffum *in praxi tit. quotuplex ſit Beneficium*, *Azor. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 1. *q.* 4. *Gregor. Tholoſan. ſyntagm. jur. univerſi lib.* 17. *c.* 2. in *Inſtit. novis rei Beneficiariæ c.* 10. *Garc. tr. de benef. p.* 1. *c.* 6. *& alios.*

VIII. Nam primo beneficia alia ſunt ſæcularia alia regularia. Sæcularia ſunt, quæ Clericis ſæcularibus, id eſt, qui nullam Religionis Regulam ſunt profeſſi, ſed in ſæculo DEO militant ac ſerviunt, conferri ſolent, ac debent. Regularia vero, quæ Regularibus competunt, ſive pro Religioſis ſunt inſtituta, & per eos adminiſtrari debent, ita quidem ut non ſufficiat, quod ad Regulares beneficii alicujus collatio, vel præſentatio pertineat, neque quod ipſi Religioni v. g. Monaſterio unitum ſit, cum hæc omnia etiam ſeculari beneficio competere poſſint, ſed neceſſario requiritur, ut per Regulares adminiſtretur, ut docet *Caſtr. Palao p.* 2. *tract.* 13. *de benef. diſ.* 1. *pun.* 2. *nu.* 2. Porro beneficium ſæculare, ordinarie non poteſt conferri Clerico Regulari, neque vice verſa beneficium regulare Clerico ſæculari, ut colligitur ex *c. Cum de Beneficio*; 5. *& c. Cum ſingula*; 32. *h. t. in* 6. In dubio autem omne beneficium cenſetur eſſe ſæculare, niſi conſtet, vel probetur eſſe regulare: probari autem poteſt, vel ex literis fundationis, ſeu erectionis, vel inſtitutionis, in quibus ita cautum reperitur: vel ſi probetur beneficium, quod ante per Clericos ſæculares adminiſtrabatur, per 40. annos continuos ab uno vel pluribus Regularibus pacifice fuiſſe poſſeſſum, & adminiſtratum, ut ex communi docet *Novarr. l.* 3. *Conſil.* 3. *h. t. Azor. cit. l.* 3. *c.* 26. *q.* 3. *Barb. l.* 3. *De benef. c.* 4. num. 43. de quo infra.

IX. Secundo dividuntur beneficia, tam ſæcularia, quam regularia, in duplicia, & ſimplicia. Beneficium duplex eſt, quod aliquam eminentiam, juriſdictionem, vel adminiſtrationem habet. Inter beneficia duplicia quædam ſunt majora, ut Papatus, *juxta c.* 1. *De maledic.* ubi Clemens III. ait, quod *Clericus quidam verba quadam in depreſſionem Officii, & Beneficii noſtri protulit*, ideoque & ipſe Papa canonice eligi, & inſtitui debet. Item inter majora beneficia numeratur Cardinalatus, nam in *c. fundamenta*, 17. *Decret. de elect. in* 6. Cardinales appellantur Fratres, Conſiliarii, & Coadjutores Rom. Pontificis. Præterea Patriarchatus, vel Primatia, quæ eſt veluti prima Sedes, ſeu Major alicujus Regni; nam Primates prærogativam aliquam Dignitatis habent, ante reliquos Archiepiſcopos, *c.* 2. *diſ.* 99. Item Archiepiſcopatus, cui præeſt Metropolitanus in præcipua Civitate Provinciæ reſidens, & habens ſub ſe Suffraganeos Epiſcopos, *c. unic. diſ.* 101. Denique Epiſcopatus *c. Felicis*; §. *Quod ſi quis*; ubi Pontificalis, ſeu Epiſcopalis Dignitas appellatur Beneficium *de pœn. in* 6. quanquam ſublimes hæ Dignitates communi appellatione beneficiorum, præſertim in pœnalibus Canonibus, & aliis, quæ ſtrictæ interpretationis ſunt, non ſoleant comprehendi; quippe cum ſint culmina beneficiorum, & Dignitatum, ſicut dicitur *in c. pen. h. t.* & notat *Gl. in c.* 2. *V. Dignitatum eod. in* 6. ideoque diſpenſatio impetrata ad omnia beneficia, non extenditur ad Epiſcopatum, propter eminentiam Dignitatis, quæ eſt ſpeciali nota digna, *Garc. cit. c.* 6. *num.* 66. *Barb. cit. c.* 4. *nu.* 50. *&* 51.

X. Alia vero ex beneficiis duplicibus dicuntur media, ut tradit *Abb. in c. Majoribus* 8. *nu.* 1. *h. tit.* ut ſunt reliquæ Dignitates, præter illas ſublimes, de quibus ſupra, item Perſonatus, & Officia. Dignitas eſt præeminentia, adjunctam habens adminiſtrationem & juriſdictionem fori interni, ſeu pœnitentialis, teſte *Abbate in c. De multa* 28. *num.* 21. *h. t. Rebuff. in praxi tit. Beneficium ſeculare quotuplex* nu. 7. Cujuſmodi beneficia obtinent Abbates, & Abbatiſſæ, & alii Prælati, tam Regulares, quam Sæculares, ſive in Eccleſiis Cathedralibus, ſive Collegiatis. Item Archidiaconus, qui poſt Epiſcopum veluti ejus Vicarius, juriſdictionem habet in omnes Clericos Diœceſis, *c.* 1. *de offic. Archid.* quam poteſtatem hodie in multis Eccleſiis Vicarius Generalis Epiſcopi exercet.

Perſonatus eſt honor, & præeminentia in Eccleſia, ſine juriſdictione fori externi, & adminiſtratione proprie dicta, ſic is, qui obtinet ſedem eminentiorem in choro, aliosque Canonicos, etiam antiquiores præcedit in proceſſionibus, & ſuffragiis ferendis in Capitulo, aliiſque Conventibus, is dicitur habere Perſonatum, qualem habent Præpoſiti Cathedralium, & Collegiatarum Inſignium Eccleſiarum in Germania. Non eſt autem proprie Dignitas, ideoque ſi quis impetret literas, ut ei provideatur de Perſonato, non poteſt illi provideri de dignitate, cum juriſdictione, *Cochier in præcib. primar. ſec.* 2. *V. Perſonatus*: Quamvis interdum Perſonatus & Dignitas pro eodem accipiantur, prout videre eſt in *c. Cum deceſſiſſent*; 8. *De Conſtit.* Primiceriatus primo appellatur Perſonatus, & poſtea Dignitas.

Denique Officium (intellige ſimplex, nam & Præpoſitura appellatur Officium in *c. Dudum*; 22. ibi *hujuſmodi Officium*, *de elect.* ſed non ſimplex) eſt quædam adminiſtratio rerum Eccleſiaſticarum, ſine præeminentia, & juriſdictione fori externi: quale habet Archipresbyter, qui olim velut Decanus Presbyteris præfectus erat, ſed ſine jurisdictione in foro externo, prout colligitur *ex c. ult. de Offic. Archipresb.* Hodie vero in plerisque Eccleſiis Cathedralibus Archipresbyter, ſeu Decanus juriſdictionem, vel præeminentiam habet, ideoque inter Dignitates, vel Perſonatus etiam numeratur, *Laym. l.* 4. *tr.* 2. *c.* 4. *n.* 4. Tale Officium habet etiam Primicerius, qui Diaconis præeſt, ſine juriſdictione in foro externo: ut colligitur *ex c. un. de offic. Primic.* item Sacriſta ſive Theſaurarius, Cuſtos &c. qui omnes ſunt Archidiacono ſubjecti de Jure communi, & ratione Officii ſui alios Canonicos non præcedunt, de quibus ſupra *lib.* 1. *tit.* 25. 26. *&* 27. Debet autem in his attendi conſuetudo locorum, nam quod in una Eccleſia eſt Dignitas, vel Perſonatus, in alia eſt Officium tantum, & vice verſa, *Greg. Tholoſ. in Inſtit. novis tit. c.* 20. *n.* 18. in multis locis Dignitas appellatur Perſonatus, & in quibuſdam locis quodlibet Beneficium curatum vocatur Perſonatus, ut notat *Abb. in cit. c. De multa* 28. *n.* 21. *h. t.*

XI. Porro inter Beneficia duplicia numerantur etiam Beneficia curata, ſeu animarum curam habentia, eaque ſunt duplicis generis, quædam enim curam animarum exercent, ſive juriſdictionem ſpiritualem, ſeu Eccleſiaſticam, in foro externo, & contentioſo, ut eſt viſitare, inquirere, excommunicare, &c. Quædam tantum in foro pœnitentiali, & in ordine ad forum internum conſcientiæ, *Abb. in cit. c. De multa*; n. 24. *Garc. cit. c.* 6. *n.* 5. 6. *&* 7. Et hæc ſunt Beneficia ſtricte ac proprie curata: & Beneficia duplicia minora, cujuſmodi Beneficium eſt Parochia, quæ dicitur Beneficium duplex, quaſi duplici cura, ſeu onere conſtrictum, quia præter obligationem Divini Officii recitandi omnibus Clericis communem, aliquam adminiſtrationem habet, abſque ulla tamen juriſdictione fori judicialis, ſive contentioſi, cum Parochus ſolum habeat in foro externo poteſtatem ſive juriſdictionem adminiſtrandi Sacramenta ſuis Parochianis, ut alibi dictum. Tale Beneficium curatum habet etiam Vicarius perpetuus, *Azor. p.* 2. *l.* 3. *c.* 1. *q.* 5. Item Commendatarius perpetuus, cui Beneficium curam animarum habens, commiſſum eſt ad vitam in ejus directe utilitatem, *Azor. p.* 2. *lib.* 6. *c.* 31. *q.* 1. Atque hactenus de Beneficiis duplicibus, & curatis.

XII. Jam vero deveniendo ad alterum membrum diviſionis, Beneficium ſimplex dicitur, quod nullam juriſdictionem, neque in foro externo, neque interno pœnitentiæ, neque ſpecialem præeminentiam, neque adminiſtrationem habet, ſed ſolum obligationem Divina Officia celebrandi, & frequentandi. Talis eſt inprimis Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ. Secundo Commenda perpetua Beneficii ſimplicis ſeu non curati. Tertio Beneficium Aſſiſii, ſeu Manſionarii, qualia ſunt illi, qui præter Canonicos, in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis portiones habent integras, vel dimidias: & quidem integras portiones habere dicuntur, qui habent dimidiam Præbendam Canonicalem, ſive dimidiam partem annui proventus, qui ſingulis annis Canonicis obvenit: dimidias vero, qui quartam partem annui proventus Præbendæ Canonicalis percipiunt, *Azor. cit. c.* 1. *q.* 5. *& cit.* 9. *q.* 1. *& c.* 10. *q.* 1. *&* 2. Quarto Præſtimonia, hoc eſt, portiones ex Eccleſiaſticis reditibus detractæ, quæ Clericis adoleſcentibus v. gr. conferuntur ad ſtudia literarum proſequenda, & dantur in titulum perpetuum, habentque ſpirituale Officium annexum, ſunt etiam Beneficia ſimplicia, ut colligitur *ex c. ult. De conceſſ. præb. in* 6. Ubi inter cætera Beneficia numerantur Præſtimonia: Secus ſi dentur ſolum, ut vitæ ſubſidia, *Azor. cit. lib.* 3. *c.* 7. *qu.* 1. Quinto Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi erecta, quibus præeſt Rector curam animarum non habens, ſunt ſimplicia Beneficia, modo locus ille ſit ſacer, & religioſus, alias non *Azor. cit. l.* 3. *c.* 3. *qu.* 5. Sexto Capellaniæ in perpetuum auctoritate Epiſcopi erectæ, item Altaria, & Oratoria, quæ dantur Clericis in titulum perpetuum *Azor. cit. l.* 3. *c.* 1. *q.* 5. *Barb. cit. c.* 3. *num.* 58. *& ſeqq.* Porro in dubio non præſumitur Beneficium duplex, vel curatum, ſed ſimplex, & non curatum, quia qualitas non præſumitur, niſi probetur, *Garc. cit. c.* 6. *n.* 8.

XIII. Quod vero attinet ad Beneficia regularia, illa quoque dividuntur in duplicia, & ſimplicia, prout videre eſt apud *Rebuff. in praxi in proœmio tit. Beneficia regularia*. Duplicia ſunt primo Abbatia, vel Præpoſitura regularis, quia eas obtinentes duplici cura fungi debent, tam circa perſonas, quam res Monaſterii. Secundo, Prioratus Conventualis, de quo fit mentio in Clement. 1. *de reſcript.* ubi *Gl. V. Conventualem* ait, hunc Prioratum eſſe Dignitatem. Dicitur autem Prior Conventualis, qui Conventui Religioſorum eſt præfectus, ut Prior Eremitarum S. Auguſtini, Carmelitarum, &c. Tertio Prioratus clauſtralis, qualem obtinet, qui poſt Abbatem Religioſis in Clauſtro, ſeu Monaſterio præeſt,

& cu-

Digitized by Google

& curam Regularis diſciplinæ gerere debet, de quo eſt ſermo *in cap. Cum ad Monaſterium, 6. de ſtat. Monach. & Clement. 1. eod.* Quarto, Officium, cujuſmodi eſt Officium Cuſtodis, Procuratoris &c. Multa enim in Religione ſunt Officia, de quibus fit mentio *in cit. c. §. Tales autem.*

Simplicia vero Beneficia ſunt Canonicatus regulares, & Monachatus, ut tradit *Gl. in Clem. 2. in princ. V. Beneficiis de Judic. Rebuff. c. l. nu. 6.* Item Capellaniæ fundatæ in Monaſteriis, quia præſumuntur Regulares, niſi per Sæculares poſſideri ſint ſolitæ, *Rebuff. cit. tit. quotuplex ſit beneficium, nu. 56. Barb. cit. c. 4. n. 69.*

XIV. Tertio dividuntur Beneficia in manualia, & non manualia. Hæc ſunt, quæ in perpetuum titulum conferuntur, & irrevocabiliter, ita, ut Beneficiatis, ſine gravi, & juſta cauſa, auferri non poſſint, neque per Legem, neque per ſententiam Judicis. Cujuſmodi ſunt Beneficia ſæcularia, quæ ſuapte natura, & jure ordinario perpetua ſunt, & irrevocabilia, niſi ex cauſis Jure expreſſis, ut conſtat ex *c. Præcepta, 16. diſ. 55. c. Satis; 7. diſ. 56. & c. 2. diſ. 70.* Nihil tamen obſtat, quominus etiam ſæcularia quædam Beneficia per Papam, vel conſuetudinem immemorialem, vel in prima fundatione, temporalia, & ad nutum revocabilia inſtituantur, imo etiam per ſpeciale ſtatutum ad tempus tantum concedantur, ut docet *Garc. p. 1. §. 1. n. 71. 72. & 73.* ubi tamen excipit Beneficia curata, juxta *c. unic. De Capell. in 6.* Manualia Beneficia ſunt, quæ in titulum quidem conferuntur, ſed revocabiliter, quia ad nutum ſeu voluntatem Prælati conferentis, vel a Patrono revocari, & Beneficiato auferri poſſunt, *Azor. cit. c. 1. q. 5. Laym. cit. c. 4. nu. 5.* Talia Beneficia manualia ſunt ferme omnia regularia, quæ nec curata, nec electiva ſunt, ſed auctoritate Prælatorum regulariter conferuntur, ac proinde ab iiſdem, qui contulerunt, iterum auferri Religioſis ſibi ſubjectis poſſunt. Hujuſmodi Beneficium regulare ad nutum revocabile eſt, Prioratus Clauſtralis, nam talis Prior eſt ſub obedientia Abbatis conſtitutus, idcoque ab eodem ad nutum revocari poteſt, juxta Clem. *unic. de ſuppl. neglig. Prælat.* Item Officium Cuſtodis, Procuratoris. At vero illa Beneficia regularia, quæ per electionem factam a Capitulo, ſeu Collegio Regularium conferuntur, ad nutum Superioris auferri non poſſunt, quia non ſunt ab eo ſimpliciter, ſed a Capitulo collata; cujuſmodi eſt Prioratus Conventualis, qui per Electionem Capituli confertur: unde talis Prior a Capitulo electus perpetuam Dignitatem obtinet, ita ut removeri non poſſit ad nutum Superioris, ſed nonniſi ob grave delictum, vel ex alia gravi cauſa, *c. 2. §. Priores autem de ſtatu Monach.* Item Beneficia regularia, quæ curam animarum annexam habent, non ſunt ad nutum Abbatis revocabilia; quia hoc ipſo quod tales Beneficiarii curam animarum, ſeu populi habent, nonniſi cum conſenſu, & auctoritate Epiſcopi conſtituuntur, ac proinde, ſine ipſius conſenſu, a Prælatis ſuis regularibus removeri non poſſunt. *Azor. c. l. 3. c. 26. q. 5.*

XV. Similiter Capellaniæ ſpirituales, & collativæ, quæ auctoritate Epiſcopi inſtitutæ ſunt, ſed ad certum tempus conferuntur, vel ad nutum Epiſcopi, aut Patroni Capellano auferri poſſunt, Beneficia ſunt manualia: ſecus ſi in perpetuum alicui ſint collatæ, tunc enim revocari non poſſunt. At vero Capellaniæ temporales, & non collativæ, quæ a Fundatore, ejuſque hæredibus conferuntur, ſine ulla Epiſcopi auctoritate, cui ipſi voluerint, quamvis in perpetuum, non ſunt Beneficia Eccleſiaſtica, ſed mere temporalia ſtipendia Capellanorum, *Azor. cit. lib. 3. c. 8. q. 3. Laym. cit. c. 4. n. 6. Garc. cit. c. 2. §. 1. n. 81. & 82.* Sic etiam Vicaria temporalis, ſeu ad nutum revocabilis, non eſt Beneficium Eccleſiaſticum, quia non confertur in Titulum, ſed eſt ſimplex ſtipendium, ſeu ſalarium laboris, *Garc. c. l. n. 93.* Cæterum in dubio, ſpectato Jure communi, & ordinario, Beneficia ſæcularia præſumuntur eſſe perpetua; Regularia vero cenſentur eſſe manualia, ſeu revocabilia, quia perpetuitas eſt qualitas propria Beneficii ſæcularis: ideoque in impetratione Beneficiorum non eſt neceſſario exprimendum, num Beneficium ſit perpetuum, an vero manuale, quia hæ qualitates inſunt Jure communi, quod Papæ cognitum eſſe præſumitur, juxta *c. 1. de Conſtit. in 6. Laym. c. l. n. 6.*

XVI. Quarto denique Beneficia alia ſunt collativa, ſive libera, quæ libera voluntate eorum, ad quos collatio ſpectat, conferuntur iis, quibus ipſi voluerint, modo ſint idonei. Alia electiva, quæ per electionem Capitularium, accedente poſtea confirmatione Prælati Eccleſiaſtici, communiter inſtitui ſolent: Alia denique ſunt Beneficia mixta, ſive patronata, quæ ad præſentationem Patroni, ab Epiſcopo, vel alio Prælato Eccleſiaſtico conferuntur, quomodo plerique Parochi, & Capellani inſtitui ſolent, *Azor. cit. l. 3. c. 1. q. 4. in fine, Garc. cit. c. 6. n. 14. Laym. l. 4. tr. 2. c. 10. n. 5.* Porro in dubio Beneficium nunquam præſumendum eſt eſſe electivum, vel patronatum, ſed libere collativum: tum quia eſſe electivum, aut patronatum, ſunt qualitates extrinſecæ, & accidentales, non propriæ Beneficii: tum quia per eas præjudicatur liberæ proviſioni Prælati ordinarii, ad quem collatio ſpectat, *Caſt. Palao cit. diſ. 1. pun. 2. nu. 5.* Huc etiam revocantur Beneficia patrimonialia, quæ conferenda ſunt, ſive libera, ſive ad præſentationem, aut nominationem Patronorum, iis qui degunt in tali Patria, Parochia, Civitate, vel Caſtro, quippe fundata a Parentibus, vel Majoribus eorum, ut conferantur filiis, conſanguineis, aut popularibus.

§. III.

De ſuſtentatione neceſſaria aſſignanda Clericis, & imprimis, an & qualis Titulus ſuſtentationis requiratur ad ſuſcipiendos Ordines.

XVII. Pro intellectu eorum, quæ dicentur, quatuor tempora diſtingui debent, ut notat Abbas *in c. Epiſcopus 4. nu. 3. h. t. Laym. lib. 4. tr. 2. c. 2.* Primum tempus eſt, quo in primitiva Eccleſia Chriſtiani prædia ſua ſeu bona immobilia vendebant, eorumque pretia ad Apoſtolos tanquam Eccleſiæ Prælatos afferebant, ut per manus Diaconorum ſingulis in communi habitantibus diſtribuerentur, prout cuique opus erat, ut conſtat *ex Actis Apoſtolorum c. 2. & 5.* Secundum tempus eſt, quo poſtea magis expedire viſum eſt, ut Eccleſiæ bona immobilia poſſiderent, ex quorum reditibus Clerici nihil proprium poſſidentes, & in communi viventes alerentur in ſacris ædibus, ſeu Collegiis, præfixo illis Titulo v. g. S. Crucis, vel Salvatoris, vel Sancti Apoſtoli, aut Martyris, tanquam Patroni tutelaris, neque tunc ullus in Clericorum numerum, & Ordinem aſſumebatur, niſi ſub titulo alicujus Sacræ Domus, ſeu Collegii, & ex communibus Eccleſiæ bonis ſuſtentationem aliquam haberet, ut conſtat ex *cap. 2. diſ. 70. & ex pluribus Canonibus relatis cauſ. 12. q. 1.* Tertium tempus eſt, quo permiſſum fuit, ut Clerici extra communitatem viverent, & propria, ſeu patrimonialia bona poſſiderent, ex quibus ſuſtentabantur, quia licet Eccleſiæ miniſtrarent, nihil tamen illis ab Eccleſia dabatur loco Præbendæ, ut colligitur ex *c. certe 18. & c. illi 25. cit. cauſ. 12. & q. 5.* Quartum denique tempus eſt, quo poſterioribus ſæculis Clerici Beneficiarii etiam Canonici, qui Ordinem Religioſum non ſunt profeſſi, non tantum extra communitatem vivere, & propria, ſeu patrimonialia bona retinere, ſed etiam Præbendam, ſeu reditus ſufficientes Beneficii ex bonis Eccleſiæ, in qua intitulati ſunt, accipere poſſunt, & de facto accipiunt. His præmiſſis ſit.

XVIII. Aſſertio 1. Ad promovendos Clericos, ſeu Miniſtros ad Ordines, requiritur Titulus neceſſariæ ſuſtentationis, videlicet Beneficii alicujus, vel ſaltem patrimonii, loquendo de Clericis ſæcularibus. Idque probatur primo, ex *c. Non liceat, 2. h. t.* quod eſt deſumptum ex Corpore Canonum, ubi dicitur, quod non liceat ulli Epiſcopo ordinare „ Clericos, niſi eis alimenta, & ſuſtentationem vitæ provideat: ſed duorum alterum eligere debet, ut vel non faciat Clericos, vel ſi fecerit det illis, unde vivere poſſint. Ratio eſt, tum quia non decet eos, qui Divino miniſterio adſcripti ſunt, cum Ordinis Clericalis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere, *c. Diaconi; 23. §. Nunc autem; diſ. 93. Abb. hic n. 1. not. 2.* Tum quia juſtum eſt, ut qui obligantur ad ſerviendum Altari ſeu Eccleſiæ, ex proventibus Eccleſiæ alantur, juxta illud Apoſtoli *1. ad Corinth. 9. qui Altari deſerviunt, cum Altari participant.* Sed Clerici in ſua Ordinatione obligantur ad inſerviendum Eccleſiæ, *c. 1. diſ. 21.* ergo æquum eſt, ut illis in Ordinatione ſua aſſignetur titulus, ex quo vitæ neceſſaria percipiant, *Fagn. hic n. 3.*

XIX. Idemque tendunt communiter DD. quod ſpectato Jure antiquo, neque minores Ordines alicui conferendi ſint, ſine titulo neceſſariæ ſuſtentationis juxta *c. 5. Juncta; Gl. V. Neminem, & V. Abſolute, id eſt, ſine titulo; & c. 2. diſ. 70.* Idque colligitur etiam *ex hoc c.* ubi generaliter, & indiſtincte ſermo eſt de omnibus Clericis: appellatione autem Clericorum omnes, non ſolum in majoribus, ſed etiam in minoribus Ordinibus conſtituti continentur, *c. 1. diſ. 21. Gl. hic V. Clericos*; præſertim in materia favorabili, qualis eſt hæc. Verum Jure noviore, quod conſuetudo approbavit, ſolum ad ſacros Ordines requiritur titulus ſuſtentationis, ut conſtat ex *c. Epiſcopus, 4. & c. Cum ſecundum, 16. h. t.* per quos antiqui Canones generaliter, & indiſtincte loquentes reſtringuntur ad ſacros Ordines, & eos, qui in ſacris conſtituti ſunt, de quibus ſpecialiter loquuntur, & declaratur, quod in his ſolum titulus requiratur. Conſentit Concilium Trident. *Seſſ. 21. c. 2. De reform.* Ratio eſt, quia Clerici in minoribus conſtituti ad ſæculum redire poſſunt, deſerto ſtatu Clericali, & ideo Eccleſia non tantum eis ſubvenit, etiamſi mendicare cogantur, quam aliis conſtitutis in ſacris, quia illi nondum ſunt in Eccleſia radicati, imo quotidie ab ea recedunt, *ut ait Hoſtienſ. hic.* Nec obſtat, quod cuivis Ordini etiam Minoribus, ſuum peculiare officium ſit aſſignatum in Eccleſia, *c. Acolythus, 16. & 3. ſeqq. diſ. 23.* Nam inde ſolum ſequitur, quod ſtipendium ipſis aſſignari debeat pro obſequio, ne cogantur militare propriis ſtipendiis, *c. Charitatem 45. cauſ. 12. q. 2.* non autem quod illis in ordinatione ſua aſſignandus ſit titulus ſuſtentationis, ita ut alias Ordinator teneatur de ſuo illis providere, *Fagn. hic n. 14.*

XX. Aſſertio 2. Non licet Epiſcopo quempiam, ad ullum ex Sacris Ordinibus promovere, ſine titulo; quamvis talis jam fuerit in Sacro Ordine conſtitutus, prout ſumitur ex *c.*
„ *Epiſcopus 4. h. t.* ubi Alexander III. in Concilio Lateranenſi
„ decernit: ſi Epiſcopus aliquem, ſine certo titulo, unde
„ neceſſaria vitæ percipiat, in Diaconum (idem eſt de Sub-
„ diacono, *Gl. hic V. Diaconum*) vel Presbyterum ordinave-
„ rit, ipſemet ei neceſſariam ſuſtentationem ſubminiſtrare
„ debet: donec ipſi in aliqua Eccleſia conveniens Clericale
„ ſtipendium aſſignet: præterquam ſi ordinatus ex ſua vel
„ paterna hæreditate vitæ ſubſidium habere, ſive ſe alere
„ poſſit. Ratio eſt, quia Clerico, qui Eccleſiæ inſervit, ſeu miniſtrat, non minus ex juſtitia debetur ſtipendium neceſſarium, ad congruam ſuſtentationem, quam militanti in militia ſæculari, ut ſignificavit Apoſtolus *1. Cor. 9. quis militat ſuis ſtipendiis unquam?* & Chriſtus ipſe ait *Luc. 10. dignus eſt operarius mercede ſua.*

XX. Notandum hic primo, Epiſcopus tenetur præſtare alimenta ordinato in Diaconum, vel Presbyterum, ſine titulo, & ſic etiam ei, qui prius erat ſaltem Subdiaconus, *ut ex Decio notat Fagn. hic. nu. 2.* Nam quamvis *Hoſtienſis hic in princ.* putet ideo non fieri mentionem in hoc *c.* de Subdiacono; quia tempore Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. Subdiaconatus nondum habebatur pro ſacro Ordine, adeoque non requirebatur ad illum titulus ſuſtentationis: id tamen dici non poteſt, cum multo ante jam cœperit haberi pro Ordine ſacro, nempe tempore Gregorii I. ut patet *ex c. 1. diſ. 31.*

diſ. 31. & tempore Urbani II. ut ex *c. ammoneſtis 9. de ætat. & qual. &c.* Sed iden in hoc nulla facta eſt mentio de Subdiaconatu, quia non erat dubium, quin ad illum recipiendum titulus ordinato aſſignari debeat; quia cum per collationem Subdiaconatus conſtituatur primo, Ordinatus in tali ſtatu, a quo recedere non poſſit, abſque omni dubio obligatus erat Ordinator ipſi de neceſſariis providere, ſi ordinavit ſine titulo: ſed majus dubium erat, de ordinato in Diaconum, vel Presbyterum, quia cum eſſet jam conſtitutus in ſacro Ordine, non videbatur jure prohiberi, quin ad ſuperiores Ordines ſacros promoveri poſſit, etiam abſque titulo, cujus contrarium hic deciditur, nempe non poſſe aliquem promoveri ad quemlibet ſacrum Ordinem, etiam Diaconatus, Presbyteratus, ſine certo titulo, tametſi jam antea ſit in ſacro Ordine Subdiaconatus conſtitutus *Fagn. hic n.* 3.

Notandum ſecundo. Clericus Beneficiarius, qui Eccleſiæ ſervit, poteſt honeſtam vitæ ſuſtentationem ex reditibus Beneficii Eccleſiaſtici accipere, reſervatis bonis patrimonialibus, eorumque reditibus, ſuis hæredibus, vel in quemvis alium uſum, idque generali conſuetudine eſt receptum: quamvis olim, antequam Clerici haberent Beneficia ſeparata, non poterant vivere ex reditibus Eccleſiaſticis ii, qui ex propriis bonis patrimonialibus alere ſe poterant, quia illi reditus erant deputati ſolum pro indigentibus, ut conſtat ex *c. Videntes* 2. §. *Ipſe vero caus.* 12. *q.* 1. Hodie vero cum Beneficia principaliter deputata ſint pro Clericis, iiſque dentur, non propter indigentiam, ſed tanquam ſtipendium propter ſervitium, *c. ult. cauſ.* 1. *q.* 2. ideo licite vivunt de reditibus Beneficii, *Abb. hic n.* 3.

Notandum tertio, poteſt quis ordinari ſine titulo Eccleſiaſtico, ſi habeat de ſuo, unde honeſte vivere poſſit, ut dicitur *hic in fine* & ibi *Gl. V. Subſidium*; neque tamen requiritur, ut habens bona patrimonialia expreſſe ſit ordinatus ad titulum patrimonii, ſed ſufficit Clericum habere patrimonium, ex quo ſuſtentari poſſit, licet non aſſignetur in titulum; quia cenſetur tacite ordinatus ad titulum patrimonii quoad hoc, ut non poſſit petere, ab Ordinario Beneficium, vel neceſſaria alimenta, *Joan. Andr. hic n.* 2. *& Abb. n.* 2. Quid autem poſt Conc. Trid. de hoc ſit ſtatutum, infra dicetur.

XXII. Aſſertio 3. Similiter Epiſcopus conferens alicui Ordinem ſacrum, ſine titulo, nemine præſentante, compellitur ipſe, vel Succeſſor illius, ei de neceſſariis providere, donec titulum habuerit, prout ſtatuitur in *c. Cum ſecundum* 16. *h. t.* Nam quia ſecundum Apoſtolum 1. *ad Cor.* 9. ,, Qui Altari ſervit, vivere debet de Altari, & qui ad onus admovetur, non debet repelli a mercede, ideo & Clerici vivere debent de patrimonio Chriſti, cujus obſequio deputantur: quod etiam ipſum nomen inducit, dicti enim ſunt Clerici a κλῆρος quia in ſortem, ſeu hæreditatem Domini ſunt aſſumpti, vel quia in ipſo hæreditatem Domini aſſequuntur, ut vere cum Propheta dicere poſſint: Dominus pars hæreditatis meæ, &c. idéo dignum eſt, ut Eccleſiæ ſtipendiis ſuſtententur, per quam Divinis obſequiis adſcribuntur. Quare licet ſecundum antiquos Canones (*c.* 1. *& 2. diſ.* 70.) Ordinationes Clericorum, qui ſine certo titulo promoventur, propter odium Ordinantium irritæ ſint (ſcil. non quoad valorem Ordinis, qui ſemel valide collatus amitti non poteſt, ſed quoad executionem, ſeu ſuſpenſionem ab exercitio Ordinis, *Gl. hic V. Juribus*;) Innoc. III. ,, tamen benignius agere volens, ſtatuit, ut Ordinatores, & Succeſſores eorum, tamdiu de vitæ neceſſariis, Ordinatis provideant, donec Eccleſiaſtica Beneficia conſequantur. Quamobrem cum Epiſcopus Zamorenſis Clericum G. quondam in Subdiaconum ordinaverit, nullo præſentante, ideo mandat Papa Epiſcopo Succeſſori, ut ſi ab Examinatoribus ad id conſtitutis, Ordinatus idoneus fuerit judicatus, tamdiu Epiſcopus ei neceſſariam vitæ ſuſtentationem ſubminiſtret, donec per ipſum in Zamorenſi, vel alia Eccleſia competens Beneficium Eccleſiaſticum fuerit aſſecutus, alioquin, ſi juxta mandatum Pontificis Epiſcopus Beneficium ei non providerit, per cenſuram Eccleſiaſticam ad id compellatur.

XXIII. Notandum hic primo. Quamvis alias regulariter Succeſſor non teneatur ex delicto defuncti, vel anteceſſoris, cum delicta morte delinquentis extinguantur, *l.* 2. *C. Si reus, vel accuſ. mort. fuer. & l. unic. C. Ex delict. defunct. c. Quorundam* 14. *juxt. Gl. V. Non poteſt diſ.* 23. attamen in hoc c. etiam Succeſſor Epiſcopi ordinantis ſine titulo tenetur ad alendum Ordinatum, ut conſtat ex hoc c. ibi, *per Ordinatores, vel Succeſſores eorum*, nam Clericus ordinatus fuit ad Subdiaconatum ab Epiſcopo Anteceſſore, & tamen Pontifex mandat Epiſcopo Succeſſori, ut ſic ordinato ſine titulo vitæ neceſſaria miniſtret: Idque ſpecialiter ſtatutum fuit, ne is in Clericalis ſtatus opprobium mendicare cogatur. *Gloſ. hic V. Succeſſores*. Vel melius dici poteſt, *cum Gl. margin. hic lit. e. & Abbatem.* 10. quod hoc caſu Succeſſor obligetur, non ex delicto prædeceſſoris, ſed ex eo, quod ſi Epiſcopus aliquem initiet Ordine ſacro, qui titulum, ſeu ſuſtentationem non habet, cenſetur ſe obligare; imo ex Decreto hujus Canonis debet ſe obligare, quod ex menſa ſua eum alere velit, donec Beneficium conſequatur, quæ obligatio cum ſit reale onus, quo gravatur menſa Epiſcopalis, ad Succeſſorem tranſit. Hoc autem onus, ſeu obligatio realis alendi Ordinatum ſine titulo, etiamſi Epiſcopus ordinans renunciaverit Epiſcopatui, vel depoſitus ſit, vel ad aliam Eccleſiam translatus ſit, nihilominus adhuc tranſit ad Succeſſorem in Epiſcopatu; at non eo mortuo ad hæredes, qui ſuccedunt Epiſcopo in bonis patrimonialibus: cum enim ſit obligatio realis, non ſequitur perſonam Ordinantis, adeoque nec ad hæredes ipſius tranſit, ſed ſequitur reditus Epiſcopales, qui ſunt hoc onere gravati: præterquam ſi Epiſcopales reditus non ſufficerent ad alendum Ordinatum, tum enim dici poteſt, quod Epiſcopus ordinans, ſi in culpa aliqua fuit, ordinando ſine titulo, poſt mortem ipſius, heredes ejuſdem, in defectum, ex patrimonialibus bonis Epiſcopi Ordinatum alere cogantur, ita ut hæredes Ordinatoris non obligentur, niſi in ſubſidium, ſi Eccleſia non poſſit alimenta ſubminiſtrare, *Abb. hic n.* 11.

Notandum ſecundo, ſi Ordinatus ſine titulo fuit ab alio præſentatus, & examinatus, tunc non tenetur Epiſcopus, qui eum ordinavit, ipſi providere de alimentis neceſſariis, ſed ille qui præſentavit, & examinavit, ut colligitur *ex hoc c. ib. nullo præſentante*, a contrario ſenſu, *Gl. hic V. Succeſſores*, *verſ. Et hoc intellige*.

XXIV. Notandum tertio. Si Epiſcopus ordinavit aliquem ad titulum Beneficii, quod erat alteri debitum, illudque poſtea evincatur, & repetatur ab eo, ad quem pertinebat, tum Ordinans non tenetur providere Ordinato de alio Beneficio, ſi bona fide ad talem titulum illum ordinavit, neſciens Beneficium alteri eſſe debitum, nec poterit tunc Epiſcopus ordinans conveniri ex obligatione proveniente, ex diſpoſitione ſpeciali *hujus c.* quamvis tenetur, ei providere de neceſſariis alimentis, ex generali obligatione, qua tenetur Epiſcopus ſubvenire omnibus indigentibus Clericis ſuæ Diœceſis; ſi vero ſcivit Ordinans Beneficium ad alium pertinere, tunc etiam vi hujus Canonis, tenetur illi de alio providere, & interim illum alere, *Abb. hic num.* 15. *Fagnan. ibid. n.* 41. *& ſeqq.* Eodem modo non tenetur Epiſcopus, qui contulit Ordinato ſufficiens Beneficium ad ſuſtentationem, quod poſtea effectum eſt inſufficiens, providere de alio, niſi ex prædicta generali obligatione *Fagnan. c. l. n.* 45. *&* 46.

Notandum quarto. Ordinati ad Sacros Ordines ſine Titulo non ſunt ſuſpenſi ab executione Ordinum, nec ſi in eis miniſtraverint, irregulares fiunt, poſt Conc. Trid. *Seſſ.* 21. *de reform.* quod innovavit antiquorum Canonum pœnas; quia cum pœna ſuſpenſionis ab executione Ordinum jam fuerit ſublata per hanc Decretalem, non cenſetur innovaſſe pœnam illam, quæ per poſteriores Canones jam erat abrogata, ſed ſolum innovavit Concilium pœnam, qua tenebatur Menſa Epiſcopalis, ita Ordinato vitæ neceſſaria ſuppeditare, juxta hanc Conſtitutionem: non autem innovavit pœnam, qua olim Ordinatus ſine Titulo ſuſpenſus fuit ab executione Ordinis, *cap.* 1. *& diſp.* 70. *ex declarat. Congreg. Concil. apud Fagnan. hic n.* 63. *& ſeqq.* Niſi tamen Ordinatus deceperit Ordinantem, affirmando ſe habere Titulum Beneficii, vel Patrimonii, cum non haberet, tunc enim Ordinans non tenetur eum alere, & ipſe Ordinatus eſt ſuſpenſus ab exercitio Ordinum, & ſi exerceat, fit irregularis; quia hæc pœna antiquorum Canonum, quoad hunc caſum non eſt ſublata per Conc. Trid. neque enim correctio pœnæ Juris antiqui debet extendi ad caſum, in quo Ordinans non eſt in culpa, ſed ſolus Ordinatus, ut ex tutiore, probabiliore ſententia docet *Nav. l.* 11. *conſil. ult. & Fagnan. hic n.* 68. *& ſeqq.*

,, XXV. Aſſertio 4. Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti, tamen Beneficium Eccleſiaſticum, nondum obtinuerint, ſi tamen ex bonis patrimonialibus congruam vitæ ſuſtentationem habeant, ad Sacros Ordines ab Epiſcopo (dummodo aliud Canonicum impedimentum non obſtat) promoveri poſſunt, prout ſtatuit Innocentius III. *c. in Tuis* 23. *h. t.* Ratio eſt, quia cum tales Clerici habeant, unde poſſint congrue ſuſtentari, non eſt periculum, quod in opprobrium ſtatus Clericalis cogantur mendicare, & ſic cum ceſſet ratio, cur non debeat quis ſine titulo ordinari, ceſſat etiam ipſa prohibitio, nam tale patrimonium ſervit loco Tituli, & in locum Beneficii ſuccedit. Et quamvis in Clericis non vituperetur paupertas voluntaria, quam ipſi etiam Apoſtoli ſectati ſunt, *Act. c.* 2. reprobatur tamen neceſſaria, *c. Diacons.* 23. §. *Nunc autem diſp.* 23. ubi dicitur: *mendicat infelix Clericus in plateis, & ſervili opere mancipatus; publicam a quolibet depoſcit eleemoſynam.*

XXVI. Notandum primo. Si Prædia patrimonialia eorum, qui ad Sacros Ordines ſunt promoti, inundatione, vel alluvione pereant, debet Epiſcopus Ordinans de Beneficio Eccleſiaſtico ipſis providere, ne cum ad ſtatum ſæcularem redire non poſſint, mendicare cogantur, *Gl. hic V. De Patrimonialibus*; Idque procedit ſaltem ſecundum obligationem generalem, quam habet Epiſcopus, ut provideat Clericis non habentibus, unde vivant, *Abb. hic n.* 5.

Notandum ſecundo. Diſpoſitio *hujus c.* hodie intelligenda eſt juxta Conc. Trid. *Seſſ.* 2. *c. de reform.* ubi decernitur, quod patrimonium obtinentes poſt hac ordinari non poſſint, niſi illi, quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos, pro neceſſitate, & commoditate Eccleſiarum ſuarum, adeoque non ſufficit, ut habeant patrimonium, ſed exigitur, ut expreſſe ad Titulum patrimonii ordinentur diſpenſative, ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ, ad quam ordinandi non ſunt, niſi conſtet Patrimonium ab illis vere obtinendum, *Fagnan. hic n.* 24. *& ſeqq.*

,, XXVII. Aſſertio 5. Præterea ſtatutum habetur *in c. Si Epiſcopus* 37. *h. t. in* 6. Si Epiſcopus proprius in ſua Diœceſi alicui Epiſcopo indeterminate & generatim, nullis certis perſonis expreſſis, licentiam conceſſit, & commiſit vice ſua, Clericos ordinandi, iſque Sacrum Ordinem contulit Clerico Titulum ſuſtentationis non habenti, tum ipſemet Ordinans, cum in culpa fuerit ſic ordinando ſcilicet ſine certo Titulo) debet Ordinato miniſtrare vitæ neceſſaria, donec ei per Epiſcopum Ordinantem, vel alium, de competente Beneficio fuerit proviſum: Si vero certas Perſonas (eaſque nominatim expreſſas, *Gl. hic V. Certas*;) ordinandas commiſit (quæ carebant Titulo ſuſtentationis) hoc caſu, Epiſcopus, qui commiſit, tenetur eis providere vitæ neceſſaria, donec Beneficium ipſis contulerit (vel per alium fuerit collatum, *Gl. hic V. per ſe*) quia hoc caſu Epiſcopus (committens determinate, ut certæ Perſonæ ordinentur) inquirere debuit, an Titulum ſuſtentationis haberent? Quod ſi Epiſcopus Diœceſanus ſuis literas dimiſſorias dedit, ſeu licentiam, ut a

,, quo-

„ quocunque voluerint Epiſcopo (Catholico, & non rebelli Sedi Apoſtolicæ, *Gl. hic V. A quo voluerint*;) ad omnes etiam Sacros Ordines promoveri poſſint: tum non Epiſcopus ordinans, ſed is, qui talem licentiam dedit, vitæ neceſſaria providere debet Ordinatis (ſi Titulum non habeant) dum nec de competente Beneficio eis ſit proviſum, *Gl. hic V. Ad præmiſſa*; quia talem licentiam non debebat dare iis qui Titulum ſuſtentationis non habent.

XXVIII. Notandum primo. Si ab Epiſcopo proprio alteri Epiſcopo, generalis, & indeterminata commiſſio facta ſit ordinandi ſuos ſubditos, tunc ea ita debet intelligi, ut ordinetur, ſicut SS. Canones requirunt: adeoque, ut promovendi ad Sacros Ordines habeant Titulum ſuſtentationis: quare ſi Epiſcopus ordinans conferat Sacrum Ordinem, non habenti Titulum, eſt in culpa, ideoque merito alimenta ſuppeditare debet Ordinato donec Beneficium acquirat, *char. hic nct. 3.* Si vero ſpecifice alicui ab Epiſcopo proprio commiſſio facta ſit, ordinandi certas Perſonas nominatim expreſſas, tunc præſumitur Epiſcopum proprium, ſive mandantem examinaſſe Ordinandos, & de neceſſario Titulo illis providiſſe, quia ad hoc tenetur, ideoque Epiſcopus Ordinans non eſt in culpa, etiamſi non inquirat de Titulo ſuſtentationis, & conſequenter non tenetur etiam alere talem Ordinatum ſine titulo, *Gl. magna hic in notat. & Anchar. n. 4.* Monet autem *Gl. magna hic*, quod hodie ab Epiſcopis in literis dimiſſoriis, ad cautelam, hæc clauſula apponi ſoleat, dummodo vobis conſtiterit de ſufficiente Titulo ſuſtentationis, in quo conſcientiam veſtram oneramus; ſin autem talis Clauſula non ſit appoſita in literis dimiſſoriis tunc Epiſcopus ordinans non tenetur ſolicite inquirere de Titulo ſuſtentationis, ſaltem ſi literæ dimiſſoriæ ſpecialiter ad certum Epiſcopum ſint deſtinatæ.

Notandum ſecundo. Neceſſaria ad vitam debent Ordinato ſuppeditari, vel per Epiſcopum mandantem, vel per mandatarium, ſive eum, qui vice alterius ordinat, ſaltem ſi generalis commiſſio facta ſit: quæ tamen obligatio alendi, qua Ordinator tenetur, tollitur, & ceſſat, hoc ipſo, quod Ordinatus Beneficium eſt conſecutus, ſive per ipſum Ordinantem, ſive per alium: ut patet ex hoc *c. Anchar. hic not. 5. & 6.*

Porro cætera, quæ hic adhuc deſiderantur, circa Titulum, ad quem ordinandi ſunt Clerici, tradita ſunt ſupra *l. 1. Tit. II. Sect. 1. §. 8.*

§. IV.

An Canonicis debeatur Præbenda ſeu Beneficium, tanquam congrua ſuſtentatio.

XXIX. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, quamvis poſſit aliquis in Canonicum recipi, ita ut non habeat Præbendam, ſive fructus Beneficii percipiat, debet tamen ei conferri Præbenda Canonicalis qua primum poterit, prout ſtatutum eſt *in c. Relatum; 9. h. t.* „Nam cum Archiepiſcopus Cantuarienſis in ſua Eccleſia M. Jacobum in Canonicum inſtituiſſet, cum promiſſione Præbendæ, quæ proxime vacaverit, eidem conferendæ: attamen licet plures Præbendæ ſucceſſive vacaverint, nulla tamen ipſi collata fuit. Quare mandat Papa Alex. III. ut ſi dictus Jacobus in Eccleſia illa canonice inſtitutus fuit, & in Choro & Capitulo aliiſque, quorum uſus communis eſt, ſicut alii Canonici, poteſtatem accepit, ei Præbenda ſi quæ nunc vacat, vel quæ primo vacarit, ſecundum promiſſionem, liberaliter conferatur, quia non eſt conveniens, ut qui in Canonicum eſt receptus, Præbenda careat, ex cujus reditibus ſcilicet alatur.

XXX. Similis Conſtitutio extat *in c. Cum dilectus 19. h. t.* „Nam cum Epiſcopus Linconienſis, ex mandato Papæ Cœleſtini, Tito quandam Præbendam contuliſſet in Eccleſia Linconienſi, Capitulum illum recipere noluit, quam cauſam Innocentius III. qui ſucceſſit Cæleſtino, Archiepiſcopo Rhemenſi commiſit, qui ſimul tunc erat etiam Epiſcopus Præneſtinus, & Cardinalis Legatus Sedis Apoſtolicæ: cujus auctoritate talis inter Titum, & Capitulum ſimoniaca compoſitio facta eſt, ut prædictus Titus receptus in Canonicum, Stallum in Choro, & participationem Divinorum Officiorum, (& vocem in Capitulo, *Innoc. hic V. Participatione*) haberet, ſed ipſe fructus Præbendæ non perciperet, donec Præbenda aliqua proxime vacaverit. Hoc cognito, Innoc. III. ad Archiepiſcopum, & Archidiaconum Eccleſiæ Senonenſis reſcripſit, quod dictus T. in Canonicum ſit receptus, id non adverſari Canonicis Sanctionibus, ideoque ſe illud tanquam licitum approbare: at vero expectare Præbendam vacaturam, illud eſſe contrarium Conc. Lateranenſi (ſub Alex. III. relato *in c. 2. de conceſſ. præb.*) ideoque ſe tanqua illicitum hoc reprobare. Quia igitur indignum videtur, ut in Canonicum receptus beneficio Præbendæ carere cogatur, ideo mandat Pontifex prædictis Judicibus delegatis, ut Epiſcopum, & Capitulum Linconienſe ad Præbendam dicto Tito, cum ſe facultas obtulerit, ſine dilatione conferendam, remota appellatione, compellant, eidemque quotidianas portiones, ſeu diſtributiones, quæ in Eccleſia Linconienſi fiunt, ſine diminutione, dari curent. Ratio deciſionis eſt, quia cum is, qui in Canonicum receptus eſt, etiam ſine præbenda, vocem in Capitulo, & in Choro Stallum acquirat, & Præbenda ipſi conferri debeat, quamprimum facultas ſe obtulerit (dummodo habeat qualitates requiſitas, videlicet ætatem, & Ordinem ſacrum requiſitum ad vocem Capitularem, *juxta Clement. 2. de ætat. & qualitat.*) conſequenter etiam diſtributiones quotidianas, ſi Divinis Officiis intereſſit, percipere debet, *Abb. hic num. 4.*

XXXI. Verum hoc c. adverſari videtur priori *c. Relatum 6. h. t.* in quo dicitur, quod ei, qui receptus eſt in Canonicum ſine Præbenda, debeat aſſignari præbenda proxime vacatura, ſecundum promiſſionem ipſi factam. At vero *in cit. c. Dilectus*; reprobatur talis promiſſio, tanquam repugnans Concilio Lateranenſi *in c. 2. de conceſſ. præb.* Si quis videlicet in Canonicum recipiatur, eo pacto, ſeu promiſſione facta, ut proxime vacaturam præbendam obtineat. Sed reſpondetur, diſparem eſſe utriuſque c. caſum: nam in caſu prioris *c. Relatum*; Pontifex mandat aſſignari Præbendam ei, qui in Canonicum receptus erat, non vi promiſſionis præciſe, ſed ratione Canoniæ, ſive Canonicatus, quia poſtquam in Canonicum quis receptus eſt, congruum, ſeu conſentaneum eſt, & æquitati naturali, & SS. Canonibus, ut ipſi etiam præbenda, quamprimum fieri poteſt, conferatur, ideoque Pontifex ibidem ait, quod Archiepiſcopus ipſi præbendam liberaliter conferre debeat, adeoque non ut proprie, & ex juſtitia debitam, ſed quia non eſt congruum, ut præbenda careat, qui in Canonicum actu eſt receptus: quare promiſſio illa de conferenda præbenda proxime vacatura non fuit illicita, cum per illam id promiſſum fuerit, quod SS. Canonibus congruum eſt, & ipſi Canones fieri jubent, ac proinde etiam ad hoc ipſum faciendum Archiepiſcopus ex Officio Superioris, videlicet Papæ compelli poterat. At vero in poſteriore caſu *cit. c. Dilectus*; promiſſio illa de conferenda præbenda proxime vacatura, ita fiebat, ut veniret in pactum compoſitionis factæ, antequam reciperetur in Canonicum, ita ut recepto verum jus competeret, ex præcedente promiſſione ad præbendam proxime vacaturam, determinate petendam, cum tamen Jure Canonico prohibita, & irrita ſit talis promiſſio, *in cit. c. De conceſſ. præb. & c. 2. eod. in 6. Innoc. in citat. c. Relatum; in princip. & ibid. Imol. num. 1. & 2. & Abb. num. 6. & in cit. c. Dilectus*; *num. 5.* Quare in priore *c. Relatum*; facta eſt promiſſio conferendæ præbendæ recepto in Canonicum, tali conditione, prout ea de jure Communi ineſt: non autem in poſteriore *c.* in quo fiebat promiſſio ea conditione, ac modo, quæ in Jure Canonico eſt prohibita, ut ex dictis patet.

XXXII. Porro pro declaratione utriuſque hujus c. quæ circa eandem fere materiam verſantur, notandum præterea; licite poteſt aliquis in Canonicum recipi, ſine Beneficio, vel præbenda, quia præbenda non eſt de ſubſtantia Canonicatus, ut patet *ex cit. c. Relatum; & c. Cum M. 9. ibi*: in Canonicos receperunt, *nullis præbendis aſſignatis eiſdem, ſup. de Conſtit.* Idque maxime procedit, quando in aliqua Eccleſia nullus certus eſt numerus Canonicorum, certæ autem & diſtinctæ ſunt præbendæ, ut notat *Abb. in c. c. Relatum; n. 2.* etſi talis Canonicus non diu debeat eſſe ſine præbenda, *c. Super 8. de Conceſſ. Præb.* cum enim habeat locum in Choro, & vocem in Capitulo, aliiſque oneribus Canonicorum ſubſit, decens eſt, ut etiam Beneficium habeat, cujus reditibus alatur, quod datur propter officium; requiritur tamen, ut receptio in Canonicum ſine præbenda, fiat ex cauſa, v. g. ut receptus inſtruatur in Officiis Eccleſiaſticis, & non multi ſic recipiantur, nec pactum fiat, ut receptus in Canonicum nihil de præbendis vel communibus reditibus percipiat, hoc enim Simoniacum foret, *Gl. in cit. c. Cum M. V. nihil perciperent, Fagnan. in citat. cap. Dilectus*; *num. 9. & 10.*

Notandum ſecundo. Jus ſtalli ſeu Sedis in Choro, & jus ſuffragii in Capitulo provenit ex Jure Canoniæ, adeoque competit recepto in Canonicum, etiam ſine præbenda. *Abb. in cit. c. Relatum n. 3.* Ubi tamen diſtinguendum eſt, nam vel aliquis a Capitulo eſt receptus, ultra numerum Canonicorum definitum, ſimpliciter ſine præbenda, tunc ſecluſa conſuetudine, quæ hac in re ſervanda eſt, ſic receptus habere debet ſtallum in Choro, vocem in Capitulo, & diſtributiones quotidianas; tum quia, cum ſit receptus ad Jus Canoniæ, conſequenter habere debet omnia Jura Canonicalia: tum quia per voluntariam receptionem unius, ultra numerum Canonicorum, jam fractus eſt numerus, dum Capitulum receſſit a definito numero. Vel Capitulum recepit aliquem non ſimpliciter, ultra numerum, ſed eo adjecto, quod recipiatur tanquam ſupernumerarius: & tunc non cenſetur voluiſſe numerum definitum excedere, ſed ſolum ſic recepto gratiam extraordinariam facere, unde ſic receptus non habet jus integrum Canoniæ, ſed ſolum præparatorium quoddam ad jus integrum aliquando obtinendum, *Abb. in cit. c. Cum M. n. 31. de Conſtit.* Similiter ſi quis Superioris, nempe Papæ auctoritate receptus ſit in Canonicum ſupra numerum ſimpliciter, is debet conſequi omnia Jura Canonicalia, & ſic vocem in Capitulo, & diſtributiones quotidianas, ut ex Imola *in cit. c. Cum M. n. 28. de Conſt.* tradit *Fagn. in cit. c. Dilectus n. 25.* idque colligitur *ex eod. c.* ubi ex mandato Papæ, aliquis receptus fuit ſimpliciter in Canonicum, & tamen deciditur, quod debeat habere diſtributiones quotidianas.

XXXIII. Notandum tertio. Etſi promiſſio de præbenda proxime vacatura non teneat, ſi quis tamen pure & abſolute receptus ſit in Canonicum, ea receptio non vitiatur, propter promiſſionem vacaturæ Præbendæ adjectam: quia aliud eſt Canonia, aliud præbenda, & receptio in Canonicum, & promiſſio præbendæ, ſunt actus ſeparati, & diſtincti, etiamſi ſimul fiant, utile autem per inutile non vitiatur, quando unum ab altero ſeparari poteſt, *Abb. in cit. c. Dilectus, n. 6. h. t. & Imol. n. 4. & 5.* Quod tamen procedit, ſi quis recipiatur in Canonicum, ita, ut ſtatim ſit Canonicus, ſed præbendam non habeat, niſi cum ea vacaverit, prout factum eſt in caſu *cit. c. Dilectus*; nam conventum fuit inter partes, ut receptus in Canonicum ſtatim haberet ea, quæ ad Jus Canoniæ pertinent, nempe ſtallum in choro, vocem in Capitulo, &c. ſed præbendam non haberet, niſi cum vacaverit, & ideo Pontifex receptionem ad Canoniam approbavit, tanquam actum licitum: promiſſionem vero præbendæ vacaturæ reprobavit, tanquam actum illicitum & repugnantem Conc. Lateranenſi. Aliud eſt, ſi effectus tam receptionis, quam promiſſionis differatur in tempus vacaturæ præbendæ; quia tunc licet ſpectato verborum tenore, videantur eſſe duo actus

Digitized by Google

ctus diverſi, receptio ſcilicet & promiſſio: tamen in ordine ad effectum, cenſetur unicus & individuus actus, & neuter actus tenet, quia conventum eſt, ut ſimul ſortiantur effectum, ita ut quamvis nunc recipiatur in Canonicum, verbo tenus, re ipſa tamen, & in effectu tunc demum habeatur pro recepto, & Jura Canonica adipiſcatur, cum præbenda vacabit, & ea ipſi conferetur, tunc autem non ſolum eſt vitioſa promiſſio præbendæ non vacantis, ſed etiam promiſſio Canonicatus non vacantis, & non tenet; quia utile per inutile vitiatur, ſi ſeparari non poſſint, *Innoc. in cit. c. Dilectus; nu. 1. V. proxima & Hoſtienſ. V. niſi loco proximo & Jo. Andr. n. 10. Fagnan. num. 3. & 2. ſeqq.*

Notandum quarto. Receptus in Canonicum, ſine præbenda, poteſt, cum præbenda Canonicalis vacaverit, implorato Judicis Officio, petere, ut ea ſibi conferatur, prout ſumitur *ex cit. c. Dilectus;* nam licet talis Canonicus non habeat determinate jus ad Præbendam primo vacaturam: habet tamen, ratione Canoniæ, jus in genere ad Præbendam aliquam, ut ipſi provideatur, vel ex reditibus ſuperabundantibus Menſæ Capitularis: vel etiam ut Præbenda proxime vacatura potius ſibi, quam alteri, qui non habet Jus Canoniæ, vel poſt ipſum in Canonicum eſt receptus, conferatur *Abb. in cit. c. Dilectus; n. 7.*

Notandum quinto. In Eccleſia, in qua ſunt Præbendæ Canonicales diſtinctæ, ſi quis receptus ſit in Canonicum, ut ſupernumerarius, præbenda proxime vacans morte antiquioris Canonici, qui fuit intra numerum definitum Canonicorum, conferri debet Canonico ſupernumerario, cujus Canonia tunc extinguitur, ipſeque in numerum antiquorum Canonicorum ingreditur, & ſic juri conſentaneum eſt, ut præbenda illi conferatur, *Imola in cit. c. Dilectus; n. 16. §. Sed adverte, Fagnan. ibid. num. 13. & 14.*

Notandum ſexto. Quod dictum eſt, recepto in Canonicum, quam primum fieri poteſt, conferendam eſſe præbendam: id limitari debet. Primo, Si in una Eccleſia ſufficientem præbendam habeat, tunc poteſt quidem in alia Eccleſia Canonicatum accipere, non tamen præbendam, niſi ex rationabili cauſa, ita, ut poſſit quidem in pluribus Eccleſiis ſimul eſſe Canonicus, non tamen præbendatus, ſed ſine præbenda in altera, ut docet *Innocent. in c. ult. num. 2. de Cleric. non reſid. Imol. ibid. num. 15.* Secundo, ſi in Eccleſia aliqua ſit certus ac determinatus numerus præbendarum, ſed non Canonicorum, & plures actu ſint recepti, quam ſint præbendæ, tum una præbenda vacante, ea non debet conferri ultimo recepto in Canonicum, ſed ei, qui prius eſt receptus, & ſic fieri poteſt, ut talis diu ſit ſine præbenda, & expectare debeat, donec præbendam obtineat.

§. V.

Qualis ſuſtentatio neceſſaria aſſignari debeat Parochis, aliiſque Beneficiatis Curatis?

XXXIV. Præmittendum, generatim loquendo, ad honeſtam & decentem vitæ ſuſtentationem Clericis debitam, ſive obtineant Dignitates aut Beneficia curata, ſive ſimplicia, pertinet inprimis, ut habeat Beneficiatus ea, quæ ad ipſum, ejuſque familiam honeſte alendam ſunt neceſſaria, *c. Studeat; 39. diſ. 50.* Nomine autem alimentorum intelliguntur cibus & potus, veſtitus, habitatio, pharmaca neceſſaria ad morbos curandos, libri item neceſſarii pro officio. In quibus tamen habenda eſt ratio dignitatis & ſtatus perſonæ, nobilitatis, ſcientiæ & literaturæ, & qualitatis ac conditionis ipſius Beneficii, an ſit Dignitas vel Perſonatus, an Beneficium curatum, vel non curatum, aut ſimplex, quin & quantitatis redituum ipſius Beneficii, *Molin. tr. 2. de juſtit. diſ. 145. n. 7. & 8.* Appellatione autem familiæ veniunt famuli & ancillæ, parentes, fratres & ſorores egentes pro ſtatu: item filii ſuſcepti ex legitimo matrimonio, ante Beneficium obtentum, ſi quod Beneficiarius habeat: imo & ſpurii, quia & iis ex æquitate Canonica alimenta debentur, *Azor. lib. 6. c. 10. q. 8. & 9.* Imo ſub honeſta & decente ſuſtentatione Clericorum comprehenduntur etiam ea, quæ ad hoſpitalitatem exercendam erga conſanguineos, & amicos, præſertim egentes & peregrinos, ſunt neceſſaria. *Mol. c. l. nu. 9.* tum vero etiam, quæ ad præſtandas donationes remuneratorias beneficiorum, quin interdum etiam liberales & non prodigas requiruntur: ac denique ad honeſtas animi ac corporis relaxationes, ſpectata perſonæ & officii dignitate, & redituum copia ac quantitate, *Mol. c. l. n. 9. & 10. Laym. l. 4. tr. 2. c. 3. n. 2.* Et hinc plus requirit ad ſuſtentationem ſuo ſtatui convenientem Præpoſitus vel Decanus quam ſimplex Canonicus, plus item Epiſcopus, quam Decanus vel Præpoſitus, plus quoque Epiſcopus, ſi etiam Cardinalis ſit, vel Illuſtri aut Regio ſtemmate ortus, vel Princeps Romani Imperii quam alius Epiſcopus, *Mol. c. l. n. 7. Laym. c. l.* jam ergo ſit.

XXXV. Aſſertio 1. Rectoribus Eccleſiarum ſeu Parochiis debet ex reditibus earum congrua ac ſufficiens portio aſſignari, unde vivant, non obſtante quacunque conſuetudine contraria, prout ſtatutum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. quod refertur *in c. Extirpanda; 30. in princ. h. t.* Ubi queritur Pontifex, quod in quibuſdam Provinciis vitioſa conſuetudo obtinuit, ut Patroni Eccleſiarum Parochialium, & aliæ quædam perſonæ (quibus v. g. Parochiæ ſunt incorporatæ) proventus Parochiarum ſibi penitus vendicantes, Presbyteris ad ſervitia & curam earum deputatis adeo exiguam portionem relinquant, ut ex ea ſe congrue nequeant ſuſtentare: imo quod in quibuſdam Regionibus Parochi pro ſua ſuſtentatione nonniſi quartam quartæ, id eſt, decimam ſextam partem decimarum percipiant: Unde fit, ut in his Regionibus pene nullus reperiatur Parochus, qui ullam, vel modicam habeat ſcientiam literarum. Cum igitur *os bovis triturantis* ligari non debeat, *Deut. 25.* & qui Altari ſervit, eum de Altari vivere deceat, *1. Cor. 9.* ſtatuit Concilium, ut Presbyteris „ Curatis Parochiarum ſufficiens portio aſſignetur non obſtante quacunque conſuetudine, ſive Epiſcopi, ſive Patroni, ſive cujuslibet alterius. Ratio patet ex ipſo *c.* quia talis conſuetudo repugnat legi Divinæ & naturali juſtitiæ, cum operarius ſit dignus mercede ſua, *Luc. 10.* imo etiam repugnat primævæ Beneficiorum & Parochialium proventuum inſtitutioni, quippe qui principaliter a fidelibus dantur Parochis & Curatis, ut Divina ab ipſis percipiant. Accedit, quod ſi Beneficia, præſertim curata, nimis tenues reditus habeant, non reperiantur viri docti & idonei, qui ea ſuſcipere velint, quod in magnum Eccleſiæ damnum cedit, ideoque talis conſuetudo tanquam vitioſa & corruptela eſt extirpanda, ut dicitur *in princ. h. t.*

XXXVI. Ubi notandum primo. Patroni vel Adminiſtratores Eccleſiarum Parochialium non poſſunt prætextu conſuetudinis, reditus ipſarum ita ſibi vendicare, ut congrua portio Rectoris ſeu Parochi diminuatur, *Abb. hic n. 2.* Imo hodie ex decreto *Concil. Trident. Seſſ. 25. c. 9. de reform.* generaliter interdictum eſt omnibus Patronis Beneficiorum, ſive Clericis, ſive Laicis, ne in perceptione quorumcunque proventuum Beneficiorum ſe ullo modo ingerant, ſed illos libere Rectori ſeu Beneficiato diſtribuendos dimittant, non obſtante quacunque conſuetudine.

Notandum ſecundo. Nulla, vel modica ſcientia æquiparantur, *ut colligitur ex hoc c.* imo pejus eſt interdum habere modicam ſcientiam, id eſt, minus ſufficientem, & infra mediocritatem, quam nullam; quia modica aliquando errorem inducit, ſed qui prorſus imperitus eſt, cogitur alios conſulere, *Abb. hic n. 3.*

XXXVII. Porro idem ſtatuitur de Vicario perpetuo *in eod. §. Qui vero; h. t.* Ubi dicitur, „ qui Eccleſiam Parochialem habet, non per Vicarium, ſed per ſeipſum illam adminiſtrare debet, in ordine requiſito ad Curam talis Eccleſiæ: niſi illa ſit annexa ſed unita Dignitati, vel Præbendæ Eccleſiæ Cathedralis vel Collegiatæ, ob quam ipſe in majore Eccleſia reſidere debeat: hoc enim caſu, conceſſum eſt ei, qui talem habet Dignitatem vel Præbendam, in ipſa Parochiali Eccleſia, Vicarium idoneum ac perpetuum canonice inſtitutum habere, cui ex ejuſdem Parochiæ reditibus congruam portionem aſſignare debet: alioquin illa Parochia (ipſo jure) ſit privatus, ita, ut libere alii poſſit ac debeat conferri, qui velit, ac poſſit, quod dictum eſt adimplere. Illud vero penitus prohibetur, ne quis ex proventibus Eccleſiæ Parochialis penſionem alteri in fraudem loco Beneficii, conferre præſumat.

XXXVIII. Pro declaratione hujus §. Notandum primo. Rectores Eccleſiarum Parochialium tenentur perſonaliter reſidere, eiſque non per Vicarios, ſed per ſeipſos deſervire, *cit. §. Qui vero; ut dictum tit. præced.* Ratio eſt, tum quia electa eſt induſtria perſonæ, *Abb. hic n. 2.* tum quia, iis quibus cura animarum commiſſa eſt, tenentur gregem ſuum paſcere, officium autem paſcendi eſt perſonale: adeoque per alium exerceri non poteſt, ut ſupra etiam dictum, *Fagn. hic n. 2. & 3.* ubi tamen *n. 4.* addit, quod non repugnet SS. Canonibus, ſi Parochi quædam munia paſtoralia aliis in certis caſibus committant. Tenetur autem Parochus perſonaliter reſidere, & per ſeipſum Parochialia officia exercere, etiamſi fructus Parochiales ſint valde tenues, & numerus ovium exiguus, juxta declarat. S. Congregat. Concilii apud *Fagnan. hic numer. 6. & 11.* & habitare tenetur in ædibus Parochialibus: ſi vero domum propriam non habeat, debet aliquam conducere, ſaltem intra limites Parochiæ, *ex declarat. ejuſdem Congreg. apud Fagnan. hic n. 12.*

Notandum ſecundo. Qui promovetur ad aliquod Beneficium, debet habere Ordinem ad tale Beneficium requiſitum, ut ſi Curatum ſit, debet eſſe Sacerdos, ut colligitur *ex cit. §. Qui vero;* ibi; *In Ordine, quem ipſius Eccleſia cura requirit, h. t. Abb. hic n. 2. not. 2.* quod tamen per poſteriores Canones eſt mutatum, *cap. Cum in cunctis; 6. §. Inferiora de elect. c. Licet; 14. eod. in 6. & c. Præterea; 5. de ætat. & qual.* ut alibi dictum.

XXXIX. Notandum tertio. Si Eccleſia Parochialis acceſſorie unita ſit Dignitati, vel Præbendæ Canonicali in Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata, tunc, qui talem Dignitatem vel Canonicatum obtinet, debet reſidere in Dignitate vel Canonicatu, eique per ſeipſum deſervire: in Parochiali vero Eccleſia per Vicarium perpetuum, ut colligitur *ex cit. §. Qui vero ibi: Cum oporteat eum in majore Eccleſia deſervire, &c.* Quod tamen non ita intelligendum eſt, quaſi Præbenda Canonicalis ſive Canonicatus, præſertim Eccleſiæ Collegiatæ, ſecundum ſe ſit dignior, quam Beneficium Curatum, cum ſit ſimplex tantum Beneficium; adeoque inferius Beneficio Curato ſecundum ſe, & ex objecto ſuo, cujus officia præſtantiora ſunt: ſed quia, quando Parochia eſt acceſſorie & perpetuo unita Præbendæ Canonicali, tunc induit quaſi naturam, & ſortitur proprietates etiam Canonicatus ſimplicis, cui acceſſorie tanquam principali unita eſt, & ut ſic cenſetur Canonicatus vel Præbenda Canonicalis dignior Beneficio Curato, ſeu Parochiali: & hoc reſpectu *in cit. §. Qui vero;* Dignitas aut Præbenda dicitur major, ſeu dignior Parochiali Eccleſia, ita ut illam obtinens, debeat reſidere in Præbenda Canonicali, eamque per ſeipſum adminiſtrare, Parochiam vero, per Vicarium ſubſtitutum, licet ea ſecundum ſe, & abſolute ſit dignior. Quod ſi vero ex diſpenſatione obtineat aliquis duo Beneficia incompatibilia, tunc ſi illa ſint æqualia, v. g. duæ Parochiæ æque principaliter unitæ, & perpetuo: poteſt is pro arbitrio reſidere, in qua voluerit, *Garc. p. 2. c. 2. n. 45.* Si vero ſint Beneficia non æqualia, v. g. Dignitas & Parochia, debet reſidere in Dignitate, quippe majore, & illam per ſe adminiſtrare, juxta *cit. §. Qui vero; Garc. cit. loc. Layman. cit. capit. 8. num. 8.* Quod ſi vero habeat quis Dignitatem vel Canonicatum Cathedralem, cui Parochia non perpetuo, ſed ad vitam tantum ipſius, & æque principaliter, non acceſſorie, eſt unita: tunc debet reſidere

Digitized by Google

ſidere in Eccleſia Parochiali, licet non ſit Beneficium dignius; quia cura animarum præcipue ſpectanda eſt, juxta declarat. Cardin. Concil. apud *Garc. c. l. n. 40. Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 53. n. 13.*

Notandum quarto. Qui Eccleſiam Parochialem obtinet, & in ea perſonaliter non reſidet, vel qui obtinet Dignitatem, vel Præbendam Canonicalem, cui annexa eſt Parochia, ſi in illa Vicarium idoneum, abſque juſta cauſa, non inſtituat, cum congrua & ſufficiente portione, Parochia privatus exiſtit, & quidem ipſo jure, *Gl. hic V. Privatum*, ita ut alteri conferri debeat, prout ſumitur *ex §. cit. Qui vero*; & docet *Dinct. hic n. 2. Imol. n. 24. Abb. in repet. §. Qui vero*; n. 18. qui ajunt, hanc pœnam privationis ad utrumque caſum præcedentem referendum eſſe; quia Clauſula in fine poſita, regulariter, quamvis odioſa ſit, refertur ad omnia præcedentia. Ratio eſt, quia cum omne Beneficium detur propter officium, *c. ult. de reſcript. in 6.* ideo ſi Clericus officium non præſtet; ſive id, ad quod obligatus eſt, non faciat, merito Beneficio privatur, illudque ab eo repeti poteſt condictione tanquam dati ob cauſam, cauſa non ſecuta, juxta *tit. 3. l. 12. ff.* An autem hæc pœna privationis, abſque omni monitione, & ante omnem ſententiam Judicis etiam declaratoriam, incurratur, alibi dicetur.

Notandum quinto. Illud præterea prohibitum eſt *in citat. §. Qui vero in fine*; ne ex reditibus Eccleſiæ Parochialis penſio alteri, Beneficii loco, conſeratur; quia id poſſit impoſterum eſſe perniciosum Eccleſiæ, nam Eccleſia videretur eſſe quaſi cenſualis, & portio debita proprio Parocho diminueretur, *Gl. fin. hic*. Hoc autem ex cauſa rationabili ab Ordinario fieri poſſe, infra dicetur.

XL. Aſſertio 2. Non poſſunt Prælati Regulares vel Monaſteria, reditus Capellarum ipſis incorporatarum dividere, & minuere, ita ut per hoc portiones Capellanis aut Parochis ad neceſſariam ſuſtentationem aſſignatæ minuantur, prout ſumitur *ex c. Avaritia 10. h. t.* ,, Nam cum quidam Canonici Regulares & Monachi, qui Parochias quaſdam Ec-,, cleſiis vel Monaſteriis ſuis incorporatas habebant (quo-,, ad temporalia) ex quibus certas penſiones ſive reditus ,, annuatim percipiebant: ſed ipſi Canonici & Monachi ,, portionem redituum ex antiquo tempore Clericis ſive Re-,, ctoribus, vel Vicariis in iiſdem Eccleſiis pro ſuſtenta-,, tione aſſignatis, diminuebant, & Parochias dividebant. ,, Quare Papa Alexander III. iiſdem mandat, ut ſi quas ,, portiones, vel antiquos reditus Clericorum, ſine conſen-,, ſu Archiepiſcopi vel Epiſcopi ſui diminuere, vel Paro-,, chias dividere præſumpſerunt, omnia ad priſtinam inte-,, gritatem revocent. Ratio eſt, quia Prælatus Regularis, vel Capitulum, ſeu Monaſterium non exemptum, non poteſt, abſque Epiſcopi ſui conſenſu, Eccleſiarum, quæ ipſis incorporatæ ſunt, quoad temporalia, ſtatum mutare, nec unam Parochiam in duas dividere, vel portiones aut reditus Rectoribus earum debitos auferre, vel minorare; quia hæc omnia ad Officium Epiſcopi ſpectant, *Abb. hic n. 2.* Conſentit *Clem. un. §. Eandem quoque*; *de ſuppl. neglig. Præl.* Ubi id extenditur etiam ad Prælatos regulares exemptos, & ſtatuitur, ut Epiſcopi non permittant, ſed prohibeant (authoritate Apoſtolica, ſi Prælati ſint exempti) ne dicti Prælati Beneficia quæcunque, regularia aut ſæcularia, quorum collatio ad eos ſpectat, ſuis Menſis applicent, aut novas penſiones ipſis imponant, aut veteres augeant, vel ita auctas accipiant.

XLI. Notandum hic primo. Dupliciter poſſunt Parochiæ alicui Eccleſiæ Collegiatæ, vel Monaſterio uniri, ſeu incorporari; vel ita, ut omnes reditus temporales percipiat Eccleſia Collegiata vel Monaſterium, cui ſunt incorporatæ Parochiæ, præter certas portiones, quæ Vicariis, aliiſque Clericis miniſtrantibus in iiſdem Parochiis, pro neceſſaria ſuſtentatione ſunt aſſignatæ, ut notat *Gl. hic V. Portiones*: Vel ita, ut e contra Collegium Canonicorum regularium, vel Monaſterium, certam partem redituum percipiant: reliqui vero reditus omnes Parochis vel Vicariis, & Capellanis in iiſdem Parochiis miniſtrantibus aſſignati, ſint tanquam in Beneficia eorum: Et utroque caſu locum habet hæc Conſtitutio, nempe quod non poſſint Canonici Regulares, vel Monachi portiones ſeu reditus antiquos Capellanorum vel Vicariorum diminuere, vel Beneficia Parochialia dividere, *Gl. hic V. Reditus*.

Notandum ſecundo. Poteſt tamen Epiſcopus, vel ipſi Canonici Regulares, cum conſenſu ejuſdem, portiones ſeu reditus Capellanorum, & Vicariorum in Eccleſiis ipſis incorporatis, ex juſta cauſa diminuere, vel Parochiam in duas dividere, *Gl. hic V. Reditus*; ubi addit *Gl. Margin. lit. C.* quod ſi Epiſcopus nolit conſentire, poſſit Prælatus cui incorporata eſt Parochia ad Superiorem ejus, videlicet ad Metropolitanum vel Papam recurrere, ut eum cogat conſentire, ſi juſta cauſa exigat, ut talis diminutio vel diviſio fiat.

,, XLII. Aſſertio 3. Monachi Vicarios, in Eccleſiis Mo-,, naſteriis ſuis incorporatis, Epiſcopo præſentent, ab eo ,, inſtituendos, non debet Epiſcopus illos recipere, niſi ,, tanta eis, coram ipſo, ex proventibus Eccleſiæ portio ,, fuerit aſſignata, ut jura Epiſcopalia ſolvere, & congru-,, am ſuſtentationem habere poſſint, & hoſpitalitatem exercere, prout Alexander III. reſcripſit *in c. De Monachis 12. h. t.* Idque procedit, quando Eccleſiæ Parochiales incorporatæ ſunt Monaſteriis, quoad temporalia tantum, tunc enim omnes reditus ad Monaſterium pertinent, præter honeſtam ſuſtentationem debitam Parocho, vel Vicario in Eccleſia incorporata, ut colligitur *ex hoc c.* idque multo magis locum habet, ſi Eccleſiæ incorporatæ ſint Monaſteriis, quoad ſpiritualia & temporalia, *Gl. hic V. De proventibus*. An autem & quando in Eccleſiis Monaſteriis incorporatis poni debeant Vicarii perpetui, vel temporales, infra dicetur.

XLIII. Porro notandum hic primo. Parochi eorumque Vicarii ſufficientes reditus habere debent, ut præter ſuſtentationem honeſtam, etiam hoſpitalitatem & charitatis officia exercere poſſint: major tamen portio ex reditibus Eccleſiæ pro ſuſtentatione neceſſaria aſſignanda eſt proprio Rectori ſeu Parocho, cui cura principalis incumbit, & qui omnia onera Parochiæ ſuſtinere debet, quam Vicario: præſertim ſi ſit Vicarius temporalis tantum, non inveſtitus, ſed ad nutum amovibilis. Secus eſt, ſi ſit Vicarius intitulatus, & actualem curam Parochiæ ſolus ſuſtineat, cura animarum penes Rectorem principalem ſolum habitu remanente: cum enim ſecundum onerum qualitatem, ei major etiam portio deſignari debet, juxta *Clementin. 2. §. Sane de Jure patronatus*.

Notandum ſecundo. Si reditus Parochiales non ſint ſufficientes ad ſuſtentationem congruam Parochi vel Vicarii, tum is, qui Parochiales decimas accipit, v. g. Abbas Monaſterii, cui Parochia eſt incorporata, vel Nobilis loci, qui decimas in feudum accipit, ex iis ſupplere debet, quod deeſt competenti portioni Parochi vel Vicarii, ut docet *Gutierrez l. 1. qq. pract. q. 17. num. 12.* Nam proventus Parochiales non poſſunt a Prælato Eccleſiaſtico, ſive per unionem, ſive per donationem, aut infeudationem aliter transferri, niſi ut Parocho ſalva maneat ſua competens portio, & neceſſaria ſuſtentatio; cum reditus Parochiales a jure ipſo principaliter deputati ſint ad Miniſtrorum ſuſtentationem, ſicut & ad Fabricæ Eccleſiæ conſervationem, juxta *c. De his 4. de Eccleſ. ædif.* Deinde ſi reditus Parochiales non ſufficiant ad ſuſtentationem neceſſariam, poſſunt etiam augeri per unionem alterius Beneficii, aut ſubtractis ex eo aliquibus fructibus, juxta *c. 3. De Eccl. ædif.* Vel denique ſi prioribus modis ſuccurri non poſſit, ut Parochiani contribuant, quæ ad ſuſtentationem Rectoris vel Parochi ſunt neceſſaria, juxta Conc. Trid. *Seſſ. 14. c. 13. de ref. Gutier. c. l. n. 14. & 15.*

XLIV. Notandum tertio. Si dubitetur, an portio, quam Monaſterium v. g. dare vult Parocho, vel Vicario in Eccleſia incorporata, ſit ſufficiens & congrua, ad Epiſcopum pertinet, id determinare, ut colligitur *ex hoc c. & Clem. 2. de Jure patron.* Debet autem in ejus aſſignatione conſiderari neceſſitas & honeſtas ſuſtentationis, ſecundum ſtatum, & dignitatem perſonæ, ejuſque ſcientiam, nobilitatem, vires corporis, labores, qui ſunt ſuſtinendi, & alias circumſtantias, ac denique etiam quantitas redituum Parochialium conſideranda eſt, *Rebuff. tract. de congrua portione nu. 62. Azor. p. 2. l. 6. c. 20. q. 8.* Quod ſi Prælati Monaſteriorum, quibus Parochiæ ſunt unitæ, congruam portionem, intra terminum ipſis ab Epiſcopo Diœceſano præfixum, Vicariis perpetuis, qui ab ipſis præſentantur, aſſignare neglexerint, ea poteſtas ad Epiſcopum loci devolvitur, qui Prælatos, etſi exemptos, per cenſuras Eccleſiaſticas ad id compellet, *cit. Clem. 1. de Jur. patron.* ubi *Gl. magna in notat.* ait, hunc eſſe caſum, in quo ceſſat privilegium exemptionis. Poteſt etiam Vicarius, vel alius Curatus, cui debetur congrua portio ex reditibus Beneficii, ſi ea non detur, Officium Judicis implorare contra Prælatos, vel alios, qui eam debent, *Engel. in Collect. in cit. c. De Monachis n. 6.*

Notandum quarto. Reditus incerti, quos vocant pedem Altaris, non computantur in portionem congruam Curatis debitam, ut ex *Rebuff. cit. l. nu. 83. & 86.* docet *Barboſ. c. l. n. 7.* Quia venter non debet pendere ab incerto, cum non patiatur dilationem, ut ait quidam Juriſconſultus apud eundem *c. l.* per reditus autem incertos intelliguntur oblationes, quæ ſponte fiunt, item quæ dantur Stolæ nomine, ſive pro adminiſtratione Sacramentorum, & pro funeralibus.

XLV. Cæterum Conſtitutio *cit. c. de Monachis*; extenditur etiam ad Religioſos exemptos *in c. Suſcepti c. h. t. in 6.* Ubi Papa Clemens III. ſic reſcribit: cum per Sedem Apoſtolicam ſtatutum fuerit, (*in cit. c. 12. h. t.*) ut Diœceſani lo-,, corum nullum Clericum præſentatum a Religioſis ad ali-,, quam Eccleſiam Parochialem recipiant, niſi tantum ex ,, reditibus ejuſdem Eccleſiæ ei aſſignent, unde jura Epi-,, ſcopalia ſolvere (hoſpitalitatem obſervare, *Gl. hic V. Solvere*) & congruam ſuſtentationem habere poſſit. Verum ,, quia Religioſi quidam exempti, ad quos jus Patronatus, ,, ſive Præſentatio ad Eccleſias Parochiales pertinet, tantos ,, reditus annuos ex illis percipiunt, ut ex reſiduo Recto-,, res ipſarum Eccleſiarum commode ſuſtentari, & jura E-,, piſcopalia, aliaque onera præſtare non poſſint, ideoque ,, ſæpe contingit, ut perſonæ idoneæ non reperiantur, qui ,, hujuſmodi Eccleſias recipere velint, ſicque frequenter ,, minus idoneis perſonis eæ conferri debeant, cum anima-,, rum periculo: Papa remedium afferre volens, ſtatuit & ,, mandat prædictam Conſtitutionem, tam ab exemptis, ,, quam non exemptis Religioſis, aliiſque Eccleſiarum Pa-,, rochialium Patronis inviolabiliter obſervari, non obſtante ,, contraria conſuetudine.

XLVI. Ubi notandum primo. Epiſcopus Diœceſanus non debet aliquem præſentatum ad Parochiam inſtituere, imo nec recipere præſentationem, niſi prius a patrono, ſi is reditus Parochiales percipiat, aſſignata fuerit congrua portio Clerico præſentato, ex qua ſuſtentari poſſit, *Gl. Magna hic in notat.* Quod ſi Religioſi, etiam exempti, nolint congruam portionem aſſignare; ad id ab Epiſcopo loci compelli poſſunt: & ſic eſt etiam unus caſus, in quo exempti ſubjiciuntur Ordinariis, dummodo Eccleſia Parochialis & populus ſint ſubjecti juriſdictioni Epiſcopi Ordinarii, *Gl. l. c.* Si enim Eccleſia pleniſſimo jure ad Religioſos exemptos ſpectet, ita, ut non tantum quoad jura Parochialia, ſed etiam Epiſcopalia ſit exempta a juriſdictione Ordinarii loci, tunc non poſſet Epiſcopus Religioſos compellere ad aſſignandam portionem Clerico præſentato coram ipſo, juxta Conc. Trid. *Seſſ. 24. de Regular. c. 11. Barb. in cit. c. n. 2. h. t. in 6.*

Notandum ſecundo. Non poteſt ulla conſuetudine induci, ut ex reditibus Eccleſiæ Parochialis congrua portio Presbytero Curato non detur, talia enim conſuetudo eſt Eccleſiis noxia, imo etiam Juri naturali & Divino contraria; cum is,

qui

qui Altari ſervit, de Altari vivere debeat, ideoque illa non obſervanda, nec toleranda eſt, *Gl. fin. hic.*

XLVII. Poſtremo hoc loco prædictis addendum eſt primo, quod Epiſcopus aliuſque Prælatus ex præbendis Beneficiorum, quæ ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ deputata ſunt, vel ex iis, quæ ad Eccleſiæ Fabricam relicta, non poſſit quippiam ad proprios uſus convertere, ſive ad ſuam Menſam derivare, prout ſumitur *ex c. Ratio*; 3. *h. t.* ubi dicitur: „Nulla ratio permittit, ut propriis cujuſdam uſibus applicetur, quod pro communi utilitate datum eſt, id eſt, ut explicat *Gl. ibid. V. Applicetur*; ut ſibi, quod eſt Eccleſiæ, appropriet, quod eſt deſumptum *ex lib.* 11. *Regiſtri S. Gregorii I.* Et hinc etiam Beneficiati non poſſunt de Præbendis ſuis, ſive bonis Eccleſiaſticis, ex quibus ſuſtentationem neceſſariam accipiunt, pro arbitratu ſuo, diſponere, eaque alienare, *Gl. hic in caſu*; quod tamen non obſtat diviſioni Præbendarum, quominus habeant diſtinctos ac proprios reditus, & ſic exponendum eſt, quod dicitur *in c. Qua ad perpetuam*; 31. *cauſ.* 25. *q.* 1. *& c. Nulli*; 27. *cauſ.* 12. *q.* 1. ut notat *Gl. hic. V. Applicetur.*

XLVIII. Addendum ſecundo. Appellatione fructuum Præbendæ, qui ſpectant ad congruam ſuſtentationem Clerici Beneficiati, non continentur diſtributiones quotidianæ, prout „ſumitur *ex c. Licet*; 32. *h. t.* Ubi decernitur, quod quamvis Beneficiatus qui ſtudiorum cauſa in ſacra Pagina (vel Theologia) abeſt, eique ſtudet, fructus integros Beneficii ſui percipere debeat, non tamen debent ei dari diſtributiones quotidianæ, quippe quæ eis tantum tribuendæ ſunt, qui in Eccleſia reſident, & horis Canonicis interſunt. Ratio eſt, quia fructus ſeu proventus Præbendæ ſunt reditus certi, qui ad ipſum Corpus Præbendæ ſpectant, & dantur reſidentibus, tametſi in Eccleſia quotidianum miniſterium ſeu perſonale ſervitium, horis ſtatis, non præſtent. Diſtributiones vero quotidianæ ſunt reditus incerti, qui ad Corpus Præbendæ non pertinent, & dividuntur, pro rata ſervitii, inter eos tantum, qui Horis Canonicis interſunt, *Fagnan. in cit. c. Licet*; *n.* 5. *&* 17. *h. t.*

XLIX. Ubi notandum. Si conceſſum ſit Clerico, ſive Jure Communi, ſive per privilegium, ut fructus Beneficii, etiam abſens, percipere poſſit, v. g. ſtudiorum cauſa, ſub tali conceſſione non cenſentur comprehenſæ diſtributiones quotidianæ: ratio eſt, quia privilegium hic conceſſum, ut poſſit quis etiam abſens fructus Præbendæ percipere, ſed habeatur pro reſidente, non debet extendi ad quotidianas diſtributiones, quia hæ ad alium finem ſunt inſtitutæ, quam fructus Præbendæ: dantur enim diſtributiones ad augendum Divinum cultum, ut Canonici tanto promptius & diligentius Horis Canonicis interſint, *Abb. hic n.* 3. Ex quo infert, ſi privilegium, ex una parte, ſit favorabile, late explicari debere, cujuſmodi eſt, ut abſens integros fructus Præbendæ percipiat: ſi vero ex altera parte ſit odioſum, ſtricte interpretandum eſſe, quatenus ſcilicet præjudicat Eccleſiæ, vel cultum Divinum minuit: quale eſt privilegium percipiendi diſtributiones quotidianas in abſentia. Sed Deciſioni hujus *c.* obſtare videtur, quod *in c. ult. de Magiſt.* generaliter ſit conceſſum, ut Clericus abſens, Theologici ſtudii cauſa, per quinquennium poſſit integre percipere fructus ſui Beneficii: fruſtra ergo in caſu hujus *c.* id ipſum Archidiacono Pontifex per ſpeciale velut privilegium denuo conceſſit. Reſp. cum *Abb. hic nu.* 4. id factum eſſe, vel quia tunc, cum Archidiacono iſti hoc conceſſum fuit, nondum emanavit dictum *c. fin.* Vel quia Canonici de facto nolebant Archidiacono tribuere proventus ſuos: vel denique, quia Diaconus impetravit hoc privilegium a Papa ad cautelam, plus enim ſolet timeri, aut obſervari, quod ſpecialiter injungitur, quam quod generaliter imperatur, *c. Si adverſus*; 11. *de Hæretic.*

SECTIO II.

De Modis acquirendi Beneficia Eccleſiaſtica, & modo obſervando in eorum collatione.

§. I.

Quot & quibus modis acquirantur Beneficia, tum in genere, tum in ſpecie?

L. Aſſertio 1. Generatim loquendo, duobus modis acquiruntur Beneficia, juſte ſeu legitime, & injuſte ſeu illegitime, ut tradit *Rebuff. in praxi Benef. tit. quot modis Beneficia acquirantur.* Juſte acquiruntur per Canonicam Inſtitutionem, nam juxta *reg.* 1. *jur. in* 6. Beneficium Eccleſiaſticum non poteſt licite ſine Canonica Inſtitutione obtineri. Ubi nomen *Inſtitutionis* late accipitur, prout comprehendit quamlibet legitimam proviſionem, ſeu modum, quo acquiritur Beneficium: ſive ſit Electio ſpecialiter ſumpta, cum ſequente confirmatione, ſive Poſtulatio, cum admiſſione Superioris: ſive Inſtitutio facta ad præcedentem præſentationem Patroni, vel ad nominationem alterius, ſive libera collatio, ut notat *Rebuff. c. l. & Caniſ. in cit. reg.* Canonica vero inſtitutio dicitur, quæ eſt facta ſecundum Canones, & ab illis approbata, ut notat *Rebuff. in praxi tit.* Canonica inſtitutio quæ dicitur. Ad quam requiritur, tam legitima poteſtas ex parte inſtituentis ſeu conferentis, quam ex parte ejus, qui inſtituitur, ſive cui confertur Beneficium decens habilitas, ac denique ut ſervetur ſolemnis forma inſtitutionis a jure requiſita, *Gl. in cit. reg.* 1. *V. Obtineri*; *Dynus ibid. n.* 17. *Rebuff. c. l. num.* 5. *&* 7. Injuſte vero acquiruntur Beneficia, quando obtinentur ſine Canonica inſtitutione, vel quia non eſt ſervata debita forma inſtitutionis ſeu proviſionis, vel quia facta ab eo, qui poteſtatem non habuit inſtituendi vel providendi, vel quia facta eſt inhabili ſeu indigno, &c.

LI. Hinc infertur, illum injuſte, & non canonice obtinere Beneficium, qui jure conſanguinitatis in illud ſucceſſit, prout conſtat *ex c. Ut nullus*; 2. *h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Pictavienſi, ubi decernitur, „ut nullus, ſive ex Clero, ſive ex populo, Eccleſiaſtica bona jure conſanguinitatis ſibi vendicet, aut poſtulet habenda. Ratio eſt, quia cum bona Eccleſiaſtica ſint a fidelibus DEO oblata, pro ſuſtentatione Miniſtrorum Eccleſiæ, hinc ſequitur, quod Clerici jus Præbendæ ſeu Beneficii, non a defuncto Beneficiario per ſucceſſionem (ſive per ultimam voluntatem, ſive ab inteſtato) ſed ab Eccleſia ſeu Prælato ejus per Canonicam inſtitutionem ſeu collationem habere debeant, *Abb. hic n.* 3. Unde neque Clerico Beneficium dari poteſt ultra tempus vitæ ſuæ, cum enim Officium ſeu Miniſterium Eccleſiæ per mortem ceſſet, propter quod datur Beneficium, conſequenter etiam hoc cum vita Beneficiarii ceſſat, neque ad hæredes ejus tranſit. Et hinc etiam, remoto Beneficiario, ob delictum, vel aliam cauſam Præbenda ad Eccleſiam devolvitur, *c. Relatum*; 13. *de teſtam.*

LII. Cæterum non ſolum Jure Canonico prohibita eſt ſucceſſio in Beneficiis Eccleſiaſticis, ſive ab inteſtato Jure conſanguinitatis, ſive ex Teſtamento, ſed etiam omne id, quod vel ſpeciem ac ſimilitudinem talis ſucceſſionis præſefert. Quare pactum de ſuccedendo alteri in Eccleſiaſtico Beneficio poſt mortem ejus, reprobatur, *c.* 2. *de Conceſſ. præb.* quia pactum de futura ſucceſſione, etiam jure Civili, non valet, *l. ult. C. de pact. Gl. in cit. c.* 2. *V. Condemnare*; Similiter irritum eſt pactum, ſi quis in Eccleſia inſtituatur, ea conditione, ut poſt mortem ejus, alius certus ſuccedat, v. g. conſanguineus ipſius, *c. Accepimus*; 5. *de pact.* Unde neque filius, etſi legitime natus, in eodem Beneficio patri immediate ſuccedere, ſive ſubſtitui poteſt, *c. Veniens*; 5. *& c. ſeq. de fil. Presbyt.* Item non poteſt, vivente Prælato, vel alio Beneficiario, de ſucceſſore eligendo tractatus inſtitui, etiamſi paulo poſt moriturus ſit, *c. Bonæ* 36. *de Elect. & c. Nullus*; 7. *diſt.* 79. neque etiam Epiſcopo, vel ſimili Prælato Coadjutor dari poteſt, cum poteſtate ſuccedendi, *c. Poteſti*; 27. *cauſ.* 7. *q.* 1. & tradit Concil. Trid. *Seſſ.* 25. *c.* 7. *de reform.* excepta plenitudine poteſtatis Papalis, per quam id fieri poteſt: quia nimirum, ſecundum Canones Eccleſiæ & Beneficia Eccleſiaſtica, non per ſucceſſionem veluti hæreditariam, ſed per Canonicam electionem aut inſtitutionem obtineri debent, & quidem non antequam illa vacent, ideoque & promiſſiones de Beneficio nondum vacante prohibitæ ſunt, *c. Relatum*; 3. *de Conceſſ. præb.* Neque obſtat, quod jus Patronatus ſit jus Eccleſiaſticum, & tamen in eo locum habet ſucceſſio jure conſanguinitatis, cum tranſeat, una cum bonis hæreditariis, ad hæredes & proximos agnatos. Nam hoc jus non eſt mere & intrinſece ſpirituale, ſed ſolum ſpirituali annexum, & ex ſola gratia Laicis conceditur, ut excitentur ad fundandas & dotandas Eccleſias, juxta *c.* 3. *De jure Patron. Abb. in cit. c.* 1. *n.* 4. *h. t.*

LIII. Aſſertio 2. Tribus potiſſimum modis in ſpecie acquiruntur Beneficia Eccleſiaſtica, videlicet electione, ad quam reduci poteſt poſtulatio: præſentatione, & collatione: de electione dictum eſt ſupra *lib.* 1. *tit.* 6. de præſentatione agetur infra *tit.* 38. de collatione vero agitur præcipue *in hoc tit.* quæ eſt aſſignatio ſeu conceſſio Beneficii vacantis, facta ab habente poteſtatem, v. g. ab Ordinario. Eaque dividitur in voluntariam ſeu liberam, quæ libere fieri ſolet, unde ea donatio vocatur *in c. fin. de Offic. Vicar. in* 6. & in neceſſariam ſeu obligatoriam, quam Collator facere tenetur, & proprie Inſtitutio dicitur, & ſit præcedente præſentatione vel nominatione, ex quadam neceſſitate, ſi præſentatus vel nominatus idoneus ſit: nam quod collatio ſtricte accepta differat ab inſtitutione habetur *in c. Cum illis*; 16. §. *Cum autem*, *h. t. in* 6. *Rebuff. in praxi Tit. de Collatione numer.* 1. *&* 2. *Garc. tract. de Benef. p.* 4. *c. n.* 3. *&* 2. *ſeqq.*

§. II.

An, & quale Jus per Collationem alicui factam acquiratur in Beneficio, ſive poſt, ſive etiam ante acceptationem illius?

LIV. De hoc agitur *in c. Si tibi*; 17. *h. t. in* 6. Ubi Papa Bonifacius VIII. ita reſcribit: „Si Epiſcopus tuus tibi abſenti (& ignoranti) Beneficium conferat, licet per talem collationem, (donec illam ratam habueris ſeu acceptaveris) jus in Beneficio non acquiras, ita, ut tuum dici poſſit: ipſe tamen Epiſcopus, vel quicunque alius Collator idem Beneficium alteri conferre non poteſt, niſi tu acceptare recuſaveris: adeo ut ſi alteri conferatur, aut alius in eo inſtituatur, collatio, quippe facta de Beneficio non libero, ſit irrita. Sed ſi Epiſcopus collationem Beneficii tibi factam notificet, & competentem tempori terminum præfigat, intra quem conſenſum ſeu voluntatem acceptandi Beneficium, vel non declarare debeas: eo elapſo, ſi non conſenſeris ſeu acceptaveris, Epiſcopus Beneficium, cui ipſe judicaverit expedire, libere conferre poterit. Cæterum priuſquam illud actu contulerit, potes tu etiam, poſt elapſum terminum, conſenſum præſtare, ſeu acceptare Beneficium tibi collatum, ita, ut ex eo tempore, poſtquam acceptaſti Beneficium, Epiſcopus illud alteri conferre amplius nequeat.

LV. Pro declaratione hujus *c.* Notandum primo. Beneficiarius, cum primum Beneficium ſibi collatum, vel in quo eſt inſtitutus, acceptavit, etiam ante poſſeſſionis apprehenſionem, acquirit jus in re & quaſi dominium illius, ita, ut illud vendicare ac petere poſſit a poſſeſſore aut detentore, ut pro ejus juribus agere, prout ſumitur *ex hoc c. & ibid.* tradit *Franc. n.* 3. *Garc. cit. p.* 4. *c.* 2. *n.* 1. Licet enim in aliis rebus, ſolus conſenſus non ſufficiat, ad acquirendum dominium earum, ſed inſuper requiratur traditio & apprehenſio rei, *l. Traditionibus*; 20. *C. de pact.* tamen in proviſionibus Beneficiorum, per ſolam collationem & ſubſequentem acceptationem (quæ etiam inter abſentes fieri poteſt) ſeu per conſenſum expreſſum voluntatis, acquiritur jus in re, & quaſi do-

Digitized by Google

ſi dominium Beneficii, ante ejus apprehenſionem, nam facilius in iſtis juribus ſpiritualibus acquiritur jus in re quam in rebus corporalibus, ut tradit *Anchar. in hoc c. not. 2. Laym. l. 3. tract. 1. c. 5. n. 8.* Dicitur autem per collationem & acceptationem Beneficii acquiri quaſi dominium Beneficii; quia Beneficiarius proprie non eſt Dominus Beneficii, nam in ſpiritualibus rebus non datur proprie dominium, ſed quaſi dominium, ſicut nec proprie poſſeſſio, ſed quaſi, ut alibi dictum: & quia hoc ipſum jus, ſeu quaſi dominium Tituli, ultra vitam, ipſi Beneficiario non eſt conceſſum, ideo non eſt jus proprietatis, quod ad ſucceſſores tranſmittitur. Ex hinc is, qui habet jus in re, & Canonicum Titulum Beneficii, poteſt propria auctoritate, vacantem ejuſdem poſſeſſionem apprehendere, ſine alio Superioris vel Judicis decretu; quia non tam ſua, quam conferentis auctoritate hoc facit, ut ex veriore & communiore ſententia docet *Rebuff. in praxi tit. de Miſſione in poſſeſſ. n. 5. Covarr. l. 3. reſol. c. 16. n. 7. Garc. cit. c. 2. n. 6.* licet contrarium teneat *Dyn. in reg. 1. in 6. n. 26.* & alii apud *Garc. c. l.* Non obſtant textus *in c. Ad aures; 3. de except. Prael. c. 3. de inſtit. c. Quia; 5. de conceſſ. preb.* Quia illi loquuntur de his, qui ſine prævia inſtitutione ſeu collatione, adeoque ſine juſto & Canonico titulo, & propria auctoritate, poſſeſſionem Beneficii apprehendunt, *Garc. c. l. n. 8.* requiritur tamen, ut poſſeſſio ſit vacans, ita, ut alius non ſit in poſſeſſione Beneficii, quia neque violentum aut injuſtum poſſeſſorem, propria auctoritate, ſine ſententia Judicis, poſſeſſione ſua ſpoliare licet, *Rebuff. c. l. n. 3. Covarr. c. l. Garc. c. l. n. 7.* Deinde id non procedit, ſi is, qui contulit Beneficium, non habeat poteſtatem tradendi corporalem poſſeſſionem, eo quod inveſtitura ad alium, ſive ex conſuetudine, ſive ſecundum Canonicas Sanctiones, ſpectet, tunc enim non poteſt poſſeſſionem apprehendere is, cui Beneficium collatum eſt, ſine conſenſu ejus, ad quem inveſtitura ſpectat, *Covarr. c. l.*

Notandum ſecundo. Quamvis, ſi Beneficium Eccleſiaſticum ab Epiſcopo, vel alio collatore abſenti & ignoranti collatum ſit, non acquiratur jus in Beneficio, reale ſcilicet, ut ſuum dici valeat, donec illud acceptet, non tamen poteſt Epiſcopus, ante conſenſum vel diſſenſum proviſi, illud alteri conferre, *cit. c. Si tibi.* Ratio eſt quia per ſolam collationem, quamvis abſenti factam, & nondum ab illo acceptatam, acquiſitum eſt ei jus ad Beneficium, non quidem jus in re, ſed ad rem, ſive obligatio & actio perſonalis, ideoque non eſt amplius liberum tale Beneficium, ſive libera ejus collatio, ut colligitur *ex cit. c. Si tibi ibi: Ordinatio facta, ac Beneficio non libero:* quia collatione facta, Collator functus eſt officio ſuo *Vivian. in Rat. hic* Non obſtat, quod collatio Beneficii cenſeatur eſſe donatio, *c. Conſultationibus; 4. de donat.* At donatio per expreſſum conſenſum donatoris facta obligationem, vel vim aliquam non ſortitur, ſed revocari poteſt, donec donatarius ſciens eam acceptaverit, *l. 2. Sed ſi quis; & l. Abſenti; 10. ff. de donat. l. Qui abſenti: 38. ff. de acquir. poſſeſſ.* Nam hoc non procedit in Beneficiis Eccleſiaſticis, diſpenſationibus, & ſimilibus gratiis, quæ non ex mera liberalitate, ſicut donatio, ſed ex debito Eccleſiaſticæ poteſtatis officio, adeoque ex quadam neceſſitate fiunt, hæc enim ſemel conceſſæ, per declaratam voluntatem ejus, ad quem talis poteſtas concedendi pertinet, non poſſunt ab illo revocari, ſed expectari debet, an is, cui conceſſio facta eſt, conſentire velit, *Laym. l. 3. tract. 4. c. 1. n. 6. barb. in cit. c. Si tibi; n. 2.* Ratio eſt, quia licet collatio Beneficii Eccleſiaſtici reſpectu Beneficiarii, cenſeatur eſſe donatio; quia cedit in ejus commodum & lucrum: non eſt tamen proprie donatio ex parte conferentis Beneficium, cum collatio Beneficiorum vacantium, non ex mera liberalitate fiat ſed ex obligatione officii, non enim illa ſibi retinere poteſt, ſicut donator, quæ donat; adeoque hic merito ante acceptationem donatarii, revocare poteſt donationem, uti & poſtea ex cauſa ingratitudinis; *c. ult. de donat.* non item Collator Beneficiorum, *Barb. c. l.* Porro Collator, poſtquam Beneficium contulit v. g. Titio, non poteſt illud alteri conferre, ne quidem ſub conditione, ſi Titius illud non acceptaverit, *arg. c. 2. de elect. in 6. & reg. jur. 50. in 6.* ubi habetur, quod actus legitimi conditionem non recipiunt, *Gl. in tit. cit. c. Si tibi V. Perſonam; h. t.* Sicut neq; Beneficium non vacans conferri poteſt ſub conditione, ſi vacabit.

LVI. Notandum tertio. Si is, cui collatum eſt Beneficium, intra terminum ipſi præfixum non declaret voluntatem ſuam, poterit illud, eo elapſo, alteri conferri; quia eo ipſo, quod intra illum terminum non conſentiat, cenſetur diſſentire, & collationi ſibi factæ renunciare, *Gl. hic V. eo elapſo;* poteſt tamen etiam poſt elapſum terminum, conſenſum præſtare, ita ut, ex eo tempore Beneficium alteri conferri non poſſit; quia quando actus pendet ex alterius voluntate, & lex non aſſignat certum tempus ad declarandum conſenſum, vel diſſenſum (ſicuti electo a Jure præfixus, eſt Menſis, ſive xxx. dies ad electionem ipſi intimatam acceptandam, vel recuſandam, *c. Quam ſit; 6. de elect. in 6.* Ita, ut conſentire poſtea amplius non poſſit) tunc terminus ab homine præfigi poteſt, ita tamen ut ſi res adhuc ſit integra, etiam poſt terminum elapſum, is cui collatio facta eſt, adhuc conſentire, & Beneficium, vel ſimilem gratiam acceptare poſſit, ut tradit *Gl. in cit. c. Si tibi V. Terminum, & Franc. n. 6. Gl. in Clem. unic. V. Intra menſem de Conceſſ. preb.* quia non prohibetur quis mutare conſilium, quando alteri non ſit præjudicium, juxta *reg. jur. 33. & ibi Gl. V. Mutare; in 6.*

Notandum quarto. Poteſt Beneficium acceptari, non tantum ab eo, cui collatum eſt, ſed etiam ab alio, ejus nomine videlicet Procuratore, aut nuncio a ſe ad id deſtinato, modo is ſpeciale mandatum habeat ad acceptandum Beneficium ſaltem in genere, & indeterminate, videlicet, cum aliquod vacaverit, vel ſe occaſio obtulerit; quia acceptatio ſeu conſenſus eſt actus perſonalis, licet ſpeciatim aliquod Beneficium in eo nominatum non fuerit, *Gl. in cit. c. Si tibi V. habueris; & ibid. Franc. n. 8. Covarr. lib. 3. reſol. c. 16. n. 4. Barb. hic n. 11.* Quod ſi Beneficium abſenti & ignoranti collatum ſit, & ab alio, qui ſpeciale mandatum non habuit, v. g. Procuratore generali, negotiorum geſtore, vel amico, ejus nomine, acceptatum fuerit, cenſetur ei, cui collatum eſt, a tempore acceptationis acquiſitum eſſe; modo ille intra tempus ad acceptandum præfixum, id ratum habeat: quia etiam in his, quæ ſpeciale mandatum exigunt, ratihabitio locum habet, *c. ult. de procur. in 6. Covarr. c. l. n. 5.* cum aliud hic non deſit quam conſenſus partis qui per ratihabitionem ſuppleri poteſt, *Laym. in c. Nonnullis; 28. §. ſunt & alii n. 5. de Reſcript.*

LVII. Notandum quinto. Quod dictum eſt per collationem Beneficii alicui factam, non acquiri jus in re, ſive quaſi dominium, donec illam acceptaverit, vel ratam habuerit, id extenditur primo, quod idem dicendum ſit de quacunque donatione, juxta *l. Abſenti; 10. ff. de donat.* Secundo extenditur etiam ad quamcumque gratiam ſeu beneficium, aut privilegium Principis, ita, ut non ſortiatur ſuum effectum, neque proſit abſenti & ignoranti, donec ſciverit & acceptaverit. Idque probatur *ex c. §. ex parte juncto; §. fin. de Conceſſ. preb.* ubi dicitur, quod privilegium vim ſuam habeat a tempore ſcientiæ ejus cui datum eſt, & *ex l. Qui abſenti; 38. ff. de acq. poſſeſſ. & ex Auth. quib. modis natural. effic. legit. §. generaliter autem collat. 7.* & docet *Sanch. lib. 3. de matrim. diſ. 36. n. 2. & ſeqq.* & alii apud ipſum. Ratio, eſt quia alioquin invito Beneficium daretur, contra *Regulam Juris 69. in ff.* Veruntamen intelligenda eſt hæc doctrina de privilegio dato per reſcriptum particulare, non autem de privilegio conceſſo per Legem vel ſtatutum generale, tunc enim cum primum promulgatur, vim ſuam accipere cenſetur ad inſtar aliarum legum, ut tradit *Bart. in l. Omnes populi; 9. n. 37. & 38. ff. de Juſtit. & Jure*, & alii apud *Sanch. c. l. n. 3.* Aliud eſt de pœna lege decreta, ad quam incurrendam requiritur notitia legis, cujus probabilis ignorantia, ſicut excuſat a culpa, ita & a pœna: rem enim, quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit, *Sanch. c. l. n. 3. Laym. lib. 1. tract. 4. c. 20. n. 1.* Tertio, extendi debet, ut locum habeat etiam in juriſdictione delegata, cujus exercitium nullam vim habere poteſt, niſi Judex ſciverit & conſenſerit in juriſdictionem ſibi demandatam, ut tradit *Bart. in l. Barbarius; 3. in repet. 2. n. 18. ff. de Offic. Prat. & Sanch. l. 2. de Matrim. diſ. 36. n. 3.* ubi ex Felino ait non valere proceſſum ſi Judex erret in fundamento juriſdictionis; quia licet vere eam habeat, ignorat tamen veram habere, *arg. l. Hoc autem; 5. §. Non defendi; ibi: conſtare Prætore, ff. Ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eatur.* Quarto, extenditur, quod etiam licentia ab Ordinario Paſtore ſeu Parocho conceſſa alteri Sacerdoti aſſiſtendi matrimonio, valide exerceri non poſſit, quamdiu ignorat eam ſibi conceſſam eſſe: quia hæc licentia eſt quoddam privilegium, imo & exercitium quaſi juriſdictionis: at neque uſus privilegii, neque exercitium juriſdictionis valet, donec conceſſio innoteſcat ei, cui facta eſt, *Sanch. c. l. n. 8.*

Notandum ſexto. Quod dictum eſt Beneficium alicui collatum ei, non acquiri, pleno jure, niſi poſt acceptationem ejuſdem. neque privilegium, vel gratiam, vel licentiam alicui datam ei prodeſſe, priuſquam ſciverit, & acceptaverit: id procedit, ſi quis, proprio motu Beneficium alicui conferat, vel privilegium, aut licentiam tribuat: ſecus ſi ad inſtantiam ſeu præcedentem petitionem impetrantis, tunc enim vim habet & effectum, quam primum a Superiore, ſive eo, a quo petitur beneficium, vel alia gratia, conceſſa eſt, ut ex infra dicendis patebit.

§. III.

Ad quid teneatur, qui ſcienter contulit Præbendam alicui ignoranti, quam conferre non poterat?

LVIII. Ad hanc quæſtionem Reſpondetur, ſi Collator alicui ignoranti, & bonam fidem habenti Beneficium conferat, quod ſcit, ſe conferre non poſſe, tenetur, eo evicto, cum primum poteſt, aliud Beneficium vacans, vel proxime vacaturum, poſtquam vacaverit, eidem valide conferre, ita, ut ſi illud ei non conferat, ſed alteri, collatio ſit irrita, prout ſtatutum habetur *in c. Inter cætera; 17. h. t.* Nam cum duo
„ Canonici H. & G. ſuas Præbendas permutare vellent, eas
„ in manus Papæ reſignarunt, permutationis cauſa. Verum
„ Epiſcopus Carduneaſis Præbendam, quæ erat Canonici
„ G. contulit Magiſtro P. eumque in illa inveſtivit, quæ
„ tamen juxta formam permutationis, & mandatum S. Pon-
„ tificis Canonico H. aſſignari debuiſſet, cum quo Canoni-
„ cus G. ſuam Præbendam permutaverat, approbante Papa,
„ Quare orta inter hos duos Canonicos controverſia, Papa Cæ-
„ leſtinus III. quæ acta fuerunt retractavit, & utrique Ca-
„ nonico reſtituit ſuum Beneficium. Poſtea vero Succeſſor ejus
„ Innocentius III. mandavit dicto Epiſcopo Carduneaſi, ut
„ ipſe deinceps nulli alii Præbendam in illa Eccleſia va-
„ cantem, vel vacaturam aſſignare præſumat, donec M. P.
„ Beneficium præbendale in eadem Eccleſia ſit conſecutus
„ adeo ut irrita ſit collatio alteri facta; decet enim ut quia
„ Epiſcopus Præbendam alicui aſſignavit quam de jure non
„ potuit, eam, quam de jure poteſt, aſſignet: ne alioquin
„ Præbendam ei prius fraudulenter videatur aſſignaſſe, eum-
que deludere voluiſſe. Similis Conſtitutio extat *in c. Præſentium; 3. cauſ. 7. q. 1.* ubi *Gl. V. in alia aut.* Si concedo alicui Eccleſiam (vel Præbendam) quæ ab eo evincitur teneor ei aliam concedere: quia adjuvari nos beneficio, non decipi oportet, *l. in Commodato; 17. §. Sicut in fine ff. Commodati.*

LIX. Ratio autem, cur poſt reſignationem Præbendarum a duobus Canonicis factam, in manus Papæ, *in caſu hujus c.* permutationis cauſa, non potuerit tertio uni ex Præbendis permutatis conferri ab Epiſcopo, eſt, quia collatio Beneficii permutati alteri facta, præter permutantes, non valet, juxta *c. unic. de rer. permut. in 6.* Nam permutantes non abſolute reſignant: ſed certo modo, nempe ut Beneficis reſignata permutantibus conferantur. Quare in odium Colla-

Digitized by Google

latoris, qui alicui Beneficium contulit, quod ſcivit ſe conferre non poſſe, & ut ſubveniatur Clerico in collatione decepto, ſtatutum eſt, ut aliud Beneficium, quod poteſt, eidem conferatur, ne Collator illi fraudulenter aſſignaſſe cenſeatur qui eſt caſus *hujus c.* Si vero Epiſcopus, vel alius Collator ignoravit, ſe non poſſe conferre tale Beneficium, ſed bona fide contulit, tum non debet ei, cui contulit, providere de alio Beneficio; quia tunc ceſſat fraus, in qua fundatur deciſio *hujus c.* ſi denique non ſolum Collator, ſed etiam is, cui facta eſt collatio, ſcivit, Epiſcopum non poſſe conferre tale Beneficium, tum non poteſt aliud petere ab Epiſcopo, vel alio Collatore, *Gl. fin. hic*, ſed dolus cum dolo compenſatur, nec ille tunc fuit deceptus ab alio, ſed potius a ſeipſo: niſi tamen Epiſcopus teneatur ei conferre Beneficium ratione Ordinis collati, tum enim debet ei provideri de alio etiamſi ſciverit Epiſcopum primum conferre non potuiſſe, *Abb. hic n. 9.*

Objicit *Gl. hic V. Aſſignavit*; donator non tenetur de evictione, ſi rem donatam ſtatim tradidit, & non tantum promiſit, *l. Ad rec; 62. junct. Gl. ff. De ædil. edict.* ne liberalitatis ſuæ pœnam patiatur: atqui collatio Beneficii æquipollet donationi factæ non per nudam promiſſionem, ſed ſubſecutam traditionem, cum proviſus jus in re, & quaſi dominium per eam acquirat, ergo Collator non tenetur de evictione. *Reſp.* cum *Gl. fin. cit.* collationem Beneficii non eſſe proprie donationem, cum collator ad eam faciendam obligatus ſit, ſaltem indeterminate etſi non teneatur conferre certæ perſonæ ut tradit etiam *Gl. fin. in c. Relatum; 9. h. t.* præterquam, quod etiam liberalis donator de dolo, quem commiſit, ſi ſciens rem alienam donavit, obligatus ſit donatario, ut tradit *Gl. in cit. l. Ad rec; V. De dolo ff. de ædilit. edicto, arg. l. 1. C. de jure dotium.*

§. IV.

Quomodo Beneficia conferri debeant, & an etiam poſſint ſub conditione, vel modo?

LX. Aſſertio 1. Beneficia Eccleſiaſtica imprimis conferri debent gratis, hoc eſt, nullo interveniente pretio, præmio, ſeu mercede, vel aliquo quod ſit pretio æſtimabile, *c. Si quis 3. c. Si quis objecerit; 7. &c. Salvator; 8. §. Igitur & ibi Gl. V. Eccleſiaſticam; c. 1. q. 3.* alioquin committitur Simonia & collatio eſt nulla de quo *inf. lib. 5. tit. 3. Azor. p. 2. lib. 6. c. 26. q. 1. Garc. de Benefic. p. 8. c. 1. n. 1. & 3.* Secundo Beneficia conferenda ſunt libere, hoc eſt, non per metum, nec per vim, *c. 2. & 3. de his, quæ vi &c.* nam collatio Beneficii eſt veluti liberalis quædam donatio, quæ coactionem excludit, *Azor. c. l. q. 2.* Tertio Collatio Beneficii non debet eſſe ſub, aut obreptitia, alioquin non tenet, *c. Cum adeo; 17. de Reſcript.* quia ſubreptio tollit liberum conſenſum, ac proinde vitiat conceſſionem gratiæ. Id tamen ſolum procedit, ſi a Papa, vel ejus Legato fiat collatio Beneficii, vel alterius gratiæ: nam collatio Ordinarii, qui non perſonis, uti Pontifex & Legatus, ejus, ſed motu proprio, & Eccleſiis providere cenſetur, non poteſt de ſubreptione impugnari, *Clem. 2. de Offi. Ordinar.* quia cum Ordinarii exiſtant in loco, & paucioribus ſint occupati, præſumuntur bene informati de qualitatibus Beneficiorum & proviſorum, *Abb. in c. Cum Noſtris; 6. n. 19. de conceſſ. Præb. Garc. cit. p. 8. c. 3. n. 3.* Quarto Proviſio Beneficiorum debet fieri palam, coram aliis, & non clandeſtine ac ſecrete, nam actus clandeſtini ſunt ſuſpecti, propter periculum fraudis, *Gl. in c. Conſuluit; 24. V. Odit lucem; de Offic. deleg.* & colligitur ex *c. un. §. Porro; Ut Eccleſiaſt. Benef. ſine dimin. confer.* ubi dicitur, quod donatio ſeu collatio Clerico facta fuerit occulta, ideo ſuſpicione non careat: non tamen propterea, quod occulte facta ſit collatio Beneficii, vel de nocte, eſt irrita, ſed valet, *Gl. ibid. V. Occulta*; cum nullum Jus extet ſtatuens, quod collatio Beneficii debeat publicari: in quo differt ab electione ad Cathedrales Eccleſias, vel Regulares Conventuales, quæ ſi clandeſtina ſit, & non publicata fuerit, non valet *c. Quia propter; 42. de elect. Azor. cit. 26. q. 2. & 4. Garc. cit. p. 8. c. 4. n. 3. & 4.* Veruntamen ad fidem faciendam de collatione Beneficii, requiruntur duo teſtes, vel Inſtrumentum, quibus probetur collatio, *Garc. c. l. n. 10.* Quinto Beneficium, quod confertur, debet eſſe vacans, nam antequam vacet, alteri conferri non poteſt, *c. 1. de conceſſ. Præb. de quo ibid. Azor c. l. q. 2.* Sexto Beneficia conferri debent, ſine diminutione, *c. un. infr. Ut Beneficia ſine dimin. &c.* de quo ibi. Septimo Beneficia conferri debent in perpetuum, hoc eſt, ad vitam ejus, cui conferuntur, non ad certum & determinatum tempus *Azor. c. l. q. 2.* quia Beneficium eſt jus perpetuum ad percipiendos fructus, ut ex ſupra dictis patet. Et quamvis aliqua Beneficia ſint manualia, quæ videntur ad tempus ſolum conferri, eo quod ad nutum conferentium auferri poſſint: non tamen conferuntur ad certum, ſed incertum, & indeterminatum tempus, quod quodammodo pro perpetuo habetur, ſiquidem aliquando Beneficium etiam ad nutum revocabile, Beneficium, dum vivit, habere permittitur, *Azor. c. l. q. 7.*

LXI. Octavo. Collatio Beneficii non debet fieri alternative ſive disjunctive, v. g. confero Beneficium Petro vel Paulo, *arg. c. 2. junct. Gl. V. Incerta; de elect. in 6.* quia ſic voluntas conferentis redditur incerta & dubia, ex cujus tamen voluntate collatio vim habet, *Azor. c. l. q. 6.* ſed neque unum idemque Beneficium vacans ſimul & conjunctim duobus conferri poteſt, v. g. Titio & Caio, vel ad illud duo ſimul eligi poſſunt, juxta *c. Tue 10. h. t.* ubi Innocent. III. reſcribit: Cum ſæpe con-
„ tingat, ut duo Clerici ad unam Præbendam, propter impor-
„ tunitatem petentium, eligantur, (ſive duobus una Præbenda
„ conferatur) idcirco conſiderans Papa, quod ſi duo unam Præ-
„ bendam ſimul obtineant, id eſſet contra Concilium Tu-
„ ronenſe (*in c. Majoribus; 8. h. t.* (quod Præbendarum ſectio-
„ nem ſeu diviſionem prohibet: ſi vero unus ſolus ex electis vel
„ receptis Præbendam obtineat, alter vero ſub expectatione
„ ejuſdem Præbendæ ſi forte poſtea iterum vacaverit) ex iſtat
„ hoc vero adverſetur Concilio Lateranenſi (ſub Alexandro III.
„ *in c. de conceſſ. Prabend.*) ideo Papa decernit talem electionem
„ vel receptionem duorum ad unam Præbendam, ſecundum
„ juris rigorem, (id eſt, ſecundum ordinem juris, ut expli-
„ cat. *Abb. hic in fine*) eſſe caſſandam. Ex quo patet, quod duobus modis, poteſt ſimul duobus conferri una eademque Præbenda, vel ita, ut uterque percipiat certam portionem fructuum, & unus v. g. dimidiam, alter vero alteram dimidiam partem ejuſdem Præbendæ ei annexæ percipiat, & tunc unum idemque Beneficium divideretur in duo, ita ut ex uno fierent duo nova ac diſtincta Beneficia, quod Jure Canonico regulariter eſt prohibitum, *Abb. hic n. 1.* Vel ita conferretur unum idemque Beneficium vel Præbenda, ut unus ex receptis ſolus habeat jus in Beneficio & actu obtineat Præbendam, percipiendo omnes fructus, alter vero ſolum ſit ſub exſpectatione obtinendi illam Præbendam, ſi aliquando vacaverit per mortem, vel reſignationem moderni poſſeſſoris: & hoc etiam eſt prohibitum, cum gratiæ expectativæ ad vacatura Beneficia ſint jam ſublatæ in *c. 2. de conceſſ. Præb.* Idem habetur in *c. Dilecto; 25. h. t.* de quo infra plura.

LXII. Nono. Denique ſi Beneficium conferatur, ſine ſcriptura, valida eſt collatio, quamvis ea ſit neceſſaria ad probationem, ut de collatione facta, ſi de ea dubium oriatur, in judicio conſtare poſſit *Azor cit. 26. q. 5.* Porro Conſtitutio Extravagans 1. *Quæ incipit Injuncta de elect. inter communes*, in qua ad obtinendum Beneficium ejuſque poſſeſſionem requiritur, ut quis Litteras Apoſtolicas impetret collationem continentes, alioquin collatio irrita eſt, habet locum tantum in collatione Beneficiorum facta a Romano Pontifice, vel ab ejus Legato, non autem ab Ordinariis locorum inferioribus, de quorum collatione facilius conſtare poteſt, *Azor. c. l. q. 5. Zæſius in Comment. ad hunc tit. n. 53.*

LXIII. Aſſertio ſecunda. Non Poteſt Beneficium conferri ſub conditione proprie dicta, quæ in futurum actum, cui adjicitur, ſuſpendit & conditionalem efficit, v.g. confero tibi Beneficium, ſi intra annum Sacerdos factus fueris, irrita eſt enim talis collatio ipſo jure, prout ſumitur ex *c. 2.* ubi id ſtatutum eſt de electione & poſtulatione; idem tamen habere locum in collatione ſeu alia proviſione Beneficii tradit *Gl. Communiter recepta (ibid. V. Incerta & Franc. n. 4.* Ratio eſt, quia electiones & collationes Beneficiorum numerantur inter eos actus legitimos, qui ſecundum legis præſcriptum fieri debent abſolute ac ſimpliciter, ita ut conditionem, nec diem recipiant, juxta *Reg. Juris 50. in 6.*

LXIV. Sed neque collatio Beneficii facta ſub conditione de præſenti, vel de præterito omnino extrinſeca & impertinente ad Beneficium, valet, ut ſi quis dicat, confero tibi Beneficium, ſi pater tuus vivit, ſi nobilis es, ſi pater tuus tributum ſolvit Eccleſiæ, &c. Quia collatio abſolutum & determinatum conſenſum conferentis requirit. Et licet talis conditio non ſuſpendat actum, habet tamen adjunctam incertitudinem, ideoque rejicitur. Idemque multo magis obtinet in electione, ſi fiat ſub tali conditione, ſit irrita, *cit. c. 2. De elect. in 6. & ibid. Jo. Monach. n. 5. & 6. & Franc. n. 9.* Excipe, niſi talis ſit conditio adjecta, quæ ſuapte natura, ſive ipſo jure tacite ineſt, tunc enim valet collatio ſub tali conditione facta; v.g. confero tibi Beneficium, ſi vacet, ſi es idoneus, *Gl. in cit. c. 2. V. Incerta; Fran. ibid. n. 5. Azor. cit. c. 26. q. 3. Garc. cit. p. 8. c. 2. n. 4.* Ratio eſt, quia per talem conditionem, quæ de jure tacite ineſt, nihil additur, vel demitur ipſi actui, cui adjicitur, ſed quod implicite continetur explicatur, *Jo. Monach. in cit. c. 1. n. 8.* quare collatio Beneficii facta ſub conditione, ſi jam vacat, valet, licet ipſe conferens ignoret, illud vacare, modo reipſa vacet, ſive per mortem, ſive alio quovis modo, illa enim conditio, non eſt vera conditio, cum collationem non ſuſpendat, ſed abſolutam relinquat, quamvis executio fieri non poſſit, niſi de vacatione conſtet, *Franc. in cit. c. n. 4. Covar. l. 3. reſol. c. 16. n. 2.* Idemque ob paritatem rationis dicendum eſt de electione quod & illa valeat ſub conditione, quæ eſt de præterito vel præſente, & ipſo jure ineſt v.g. eligo Titium, ſi Dignitas vel Beneficium vacet, ſi eſt legitime natus, ſi vivit &c. *Gar. cit. c. 2. n. 5.* Licet *Gl. in cit. c. 2. & ibid. Franc. n. 5. & Covarr. c. l.* contrarium doceant: quibus hoc ſaltem dandum eſt, quod in electionibus, & fere etiam collationibus Beneficiorum, non ſatis convenienter talis conditio apponatur, quæ incertitudinem rei in ſe continet, eo quod per eam indicetur, debitam cauſæ cognitionem non præceſſiſſe.

LXV. Aſſertio tertia. Collatio Beneficii facta quoque ſub modo, qui de jure ineſt, valida eſt, v. g. confero tibi non Sacerdoti Parochiam, ita tamen, ut obligatus ſis, intra annum Sacerdotium ſuſcipere, vel ut curatum prius obtentum non dimittas, *Azor. c. l. q. 3. Garc. c. l. n. 12.* Ratio eſt, quia talis conditio de jure requiritur, & tacite ineſt adeoque ſubintelligitur, etiamſi non exprimatur, *c. Licet; 14. de elect. in 6. c. De multa; 28. h. t.* non tamen valeret talis collatio ſi modus non exprimeretur, prout ineſt de jure, ſed ſuſpenſive & conditionaliter, v.g. confero tibi Beneficium, ſi intra annum Sacerdos factus fueris, *Garc. cit. l.* idque in rigore juris verum eſt: poſſunt tamen in collatione facta hujuſmodi verbis, quæ quoad externam ſpeciem videntur conditionem proprie dictam vel ſuſpenſivam ſignificare, benignius explicari, ita ut non ſtricte dictam conditionem contineant, ſed modum, quia verba cujuslibet diſpoſitionis in dubio ſic intelligi debent, ut actus valeat potius, quam pereat, *c. Abbate; 25. de V. S.* Similiter ſi pactum adjectum ſit collationi Beneficii, aut reſignationi, continens id præciſe quod jure communi requiritur, & tacite ineſt, illud non eſt vitioſum, nec Simoniacum, v.g. reſigno tibi Beneficium, eo pacto, ut fructus Beneficii reſignati uſque ad acceptationem ſeu admiſſionem reſignationis ad me pertineant, *Garc. c. l. nu. 15.* Porro Papa, cum ſupremam & pleniſſimam poteſtatem habeat in Beneficiis, poteſt ea conferre, ſive pure ſive ſub conditione, etiam de futuro, & ſuſpenſiva, & ſub modo, qui

Ne jure non inſit, item alternative, vel copulative, uoum ſcilicet duobus, & non in perpetuum tantum, ſed etiam ad certum tempus *Azor. par. l. 6. 1. 25. q. 1. & c. 26. q. 3. Garc. cit. c. cit. ſ. 2. nu. 50.*

§. V.

An poſſit Beneficio novum onus imponi, in collatione ejuſdem?

LXVI. Aſſertio prima. Poteſt Epiſcopus, cum conſenſu Capituli ſui, ex cauſa rationabili, onus aliquod ſpirituale, licitum & honeſtum imponere Beneficio, dum vacat: antequam alicui conferatur, ita ut tale Beneficium ad quemcunque poſſeſſorem, cum eo onere tranſeat: v. g. ut Beneficiarius deinceps docere debeat S. Scripturam, vel Catecheſin, ut tradit *Gl. in c. Significatum; 12. in notandis h. t.* & *Abb. ibid. nu. 9. Gl. in 1. pen. V. Unius Præbenda de Magiſtris. Azor. cit. c. 26. q. 3. in fine.* Idque ſumitur ex *eodem c.* ubi Præpoſitus, & Capitulum Eccleſiæ Inſulanæ, cuidam Sacerdoti „ Præbendam contulerunt, cum eo onere, ut Miſſam de B. „ Virgine Maria quotidie celebraret, niſi corporis infirmi- „ tate gravatus eſſet; nec Beneficium illud ſine Præpoſi- „ ti & Capituli conſenſu dimittere poſſit. Sed nec alte- „ ri Præbendæ illius anniverſarium (hoc eſt, officium ſuum „ annuum, *Gl. hic V. Delegare*) committere poſſit, quam in- „ ſtitutionem Papa Alexander III. confirmavit, ea modera- „ tione, ut Sacerdos ille, niſi infirmitate ſit impeditus, „ aſſidue debeat ſuum ſervitium Eccleſiæ illi impendere, „ & quanto frequentius poterit, Miſſam celebrare, ſalva „ tamen honeſtate; & debita devotione ac diſpoſitione ſua, „ neque liceat ipſi voluptatis cauſa (ſecus eſt, ſi Religionis „ cauſa id fiat, *Gl. fin. hic*) ſe ſubtrahere, ſive ad aliam Ec- „ cleſiam ſe transferre.

LXVII. Pro explicatione *hujus c.* notandum, primo colligunt ex *hoc c.* plures DD. poſſe Prælatum, cum conſenſu Capituli, vacanti Præbendæ novum onus honeſtum imponere, ad quod Præbendarius teneatur, *Imola hic n. 4.* & alii; Verum Prælati inferiores Epiſcopo, & Capitula Cathedralium vel Collegiatarum Eccleſiarum, tametſi habeant poteſtatem conferendi Beneficia, vel jus præſentandi, ut Patroni etiam Eccleſiaſtici, non tamen poſſunt naturam & inſtitutionem Beneficiorum per nova ſtatuta mutare, adeoque neque nova onera eis imponere, ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi ordinarii, ut notat *Abb. hic nu. 2.* Unde & in caſu *hujus c.* Præpoſitus & Capitulum inſulanum imponentes novum onus Præbendæ vacanti petierunt confirmationem a Papa alioquin illa nova inſtitutio, niſi a Papa confirmata fuiſſet, valida non fuiſſet, ut notat. *Fagnan. hic nu. 2.* quia inferiores Prælati & Capitula non poſſunt alterare ſeu mutare ſtatum Eccleſiæ ſuæ, ſine licentia Papæ, vel ſaltem Epiſcopi ſui, *arg. c. Cum pridem; 4. de pact.* & ſumitur ex *c. Cum dilectus; 8. de conſuet. Abb. in c. Ad audientiam; 5. nu. 3. de Eccleſ. ædific.*

Notandum ſecundo. Si Capellanus ex fundatione Capellaniæ obligatus ſit, per ſe ipſum quotidie celebrare, id non ita ſtricte intelligendum eſt, ut ſingulis diebus, ſine aliqua intermiſſione ſacrificet, ſed ut celebret quotidie, quatenus poteſt, ſalva honeſtate, & debita devotione, ac Sacramenti reverentia, cum ob humanam fragilitatem Sacerdotes, præſertim ſæculares, ad celebrandum omnibus diebus non ſint rite diſpoſiti, *Abb. hic num. 4. Fagnan. nu. 8.* Aliud eſt dicendum, ſi obligatio quotidie celebrandi annexa, ſeu impoſita ſit, non perſonæ, ſed loco, ſeu certo Altari, tum enim Capellanus illis diebus, quibus ipſemet celebrare non poteſt, vel non vult, poteſt ac debet alium ſubſtituere ad celebrandum in loco, *Laym. l. 5. tr. 5. c. 3. nu. 6. Fagn. c. l.*

Notandum tertio. Capellanus, vi fundationis, non poteſt obligari, ut quotidie Miſſam dicat, v. g. de B. Virgine, vel alio Sancto, quin poſſit aliam Miſſam, præſertim Feſti occurrentia, dicere, ut colligitur ex *hoc c. Abb. hic num. 3.* quamvis bujuſmodi obligatio poſſit imponi loco, ut quotidie per totum annum in tali Altari vel Capella dicatur Miſſa de B. Virgine vel pro Defunctis, non ab eodem, ſed alio, *Navarr. l. 3. conſil. 9. de celebr. Miſſ. nu. 8. Laym. cit. l. 5. tr. 5. c. 3. nu. 16.*

Notandum quarto. Non valet ſtatutum factum communi conſenſu Præpoſiti & Capituli, ut Beneficiatus renunciet Præbendæ ſuæ, niſi accedat conſenſus Epiſcopi ſeu Ordinarii; quia id cederet in præjudicium ipſius, a quo admitti debet renunciatio Beneficii, juxta *c. Admonet; 4. de renunt.* Neque obſtat *hoc c.* quia ſtatutum non valuit, niſi vi confirmationis Apoſtolicæ, ideoque ea fuit petita, ut ſupra dictum. Si vero in tali ſtatuto, præter conſenſum Epiſcopi, requiratur etiam conſenſus Præpoſiti & Capituli, cum valet ſtatutum, etiamſi non ſit confirmatum a Papa, ut colligitur ex *hoc c.* ibi: *nonniſi communi tam Præpoſiti, quam Capituli conſenſu poſſit dimittere*; quia tale ſtatutum non eſt contra, ſed ſolum præter jus commune, nec per illud derogatur juri Epiſcopi *ut ex Butrio notat Fagnan. hic nu. 12.*

LXVIII. Aſſertio ſecunda. Quamvis tale onus aliquando ex juſta cauſa imponi poſſit ipſi Beneficio vacanti, non tamen poteſt imponi perſonæ, cui confertur Beneficium, per modum adjectæ conditionis, vel modi, vel pacti v. g. onus docendi Theologiam, vel aliud bujuſmodi, ut docet *Gl. in cit. c. pen. V. Unius; Verſ. item nunquid de Magiſtr. Navarr. l. 3. in conſil. nunc. Ut Benef. ſine dimin. &c.* contra *Jo. Andr. & Abb. in cit. c. pen. in fine de Magiſt.* ratio eſt, tum quia onus impoſitum rei minuit pretium ejus, adeoque videtur Beneficium conferri cum diminutione: tum quia Beneficia Eccleſiaſtica debent conferri ſimpliciter ac pure, ſine omni pactione & conventione, *c. ult. de pact. &c. 1. cauſ. 1. q. 2.*

Limitari id tamen debet, niſi conſuetudo vel ſtatutum exiſtat in aliqua Eccleſia, quod requirat, ut receptori Beneficium, ante collationem aut inſtitutionem promittant, vel Beneficium accipiant, animo illud retinendi, & non dimittendi ſtatim alterius gratia, quod ſine collatoris vel ſucceſſorum ejus conſenſu, nolint reſignare, cum reſervatione penſionis. Item quod ſi aliud incompatibile Beneficium, etiam ſimplex, obtineant, prius obtentum ſtatim dimittere velint &c. Quia ad hæc ſervanda obligantur, non vi pacti præciſe, ſed vi conſuetudinis aut ſtatuti, quod ad tale juramentum illos obligat, ſi Beneficium obtinere velint: Sicut & jurare debent promovendi ſeu inſtituendi, quod ſtatuta Eccleſiæ ſervare velint; licite autem ex jure talia juramenta ſeu pacta jurata, ob utilitatem Eccleſiæ exigi, & præſtari a Beneficiatis, docet *Azor. p. 1. lib. 11. c. 5. in fine & p. 2. lib. 6. c. 9. q. 9.* dummodo ipſa Beneficia ita conferantur, ut collatores exinde nullum nec directe, nec indirecte commodum tempore percipiant.

LXIX. Aſſertio tertia. Si duo electi ad aliquam Dignitatem vel Beneficium, uterque ſimul compromitant in eundem Judicem, poteſt is pro bono pacis & concordiæ, uni aſſignare & adjudicare Dignitatem vel Beneficium cum hoc onere, ut ex proventibus ejuſdem alteri parti ſolvat annuum cenſum, vel penſionem, ita tamen, ut non ſit onus reale impoſitum ipſi Beneficio, quod ad ſucceſſores tranſeat, ſed tantum perſonale impoſitum perſonæ Beneficiati ad certos annos vel ad tempus vitæ ipſius, prout ſtatutum eſt in *c. Niſi eſſent; 21. h. t.* Nam cum vacante quodam Prioratu, ad illum „ duo electi eſſent, Judices delegati ad hanc contro- „ verſiam, in quos partes litigantes compromiſerunt, pro „ bono pacis ſtatuerunt, ut unus ex electis Prioratum ha- „ beret: alter vero viginti libras ex reditibus Capituli, & „ quadraginta ex proventibus Prioratus annuatim percipe- „ ret. Re delata ad Innocentium III. a quo confirmatio „ petita fuit hujus compoſitionis: Is reſpondet, quod illam „ ſuſpectam haberet propter malum exemplum, niſi tam il- „ li, qui eam fecerunt, quam circa quos facta eſt, eſſent „ viri providi, & honeſti: quod enim ordinatum fuit poſt „ longam diſceptationem, ut unus ex electis Prioratum ha- „ beret, id ex juriſdictione delegata, ſecundum juſtitiam „ videtur: quod vero alteri tot libræ ex Capituli & Prio- „ ratus reditibus fuerint aſſignatæ: id ex arbitraria pote- „ ſtate emanaſſe videtur, cum Judices delegati, in quos „ partes compromiſerunt, retenta juriſdictione delegata, „ pro bono pacis & utilitatis, ſe id feciſſe, ſint profeſſi: „ Quare Papa ait, ſe ordinationem iſtam ab omnibus re- „ ceptam tolerare, cum hac tamen declaratione & mode- „ ratione, quod illa ordinatio, non ex partium pactione, „ ſed ex Judicum arbitrorum diſpoſitione ſubſiſtat, & ut „ ad præſtationem quadraginta librarum non Dignitas Prio- „ ratus obligata ſit, ſed Perſona Prioris, ne alioquin circa „ proventus Prioratus aliqua ſectio ſeu diviſio fiat, ideoque „ iſto Priore defuncto, ſucceſſor ipſius ad dictam præſtatio- „ nem quadraginta librarum non tenebitur, Ratio eſt, quia „ ſi ipſi Beneficio tale onus imponeretur, ita ut ad ſucceſ- „ ſorem Beneficiati tranſiret, id cederet in præjudicium „ Collatoris ordinarii, videlicet Epiſcopi, adeoque ſaltem ſine ejus conſenſu id fieri non potuit. Conſentit *c. De cætero; 5. ſupr. de tranſact.*

LXX. Porro pro intellectu *hujus c.* de quo *Abb. in princ.* hic ait, quod ſit pulcherrima diſpoſitio, cui in toto Corpore Juris non habeatur conſimilis; Notandum primo in dubio, an aliquid licite & juſte factum ſit, poteſt, propter honeſtatem ac prudentiam perſonæ agentis præſumi actus eſſe licitus, *Gl. hic V. honeſti; & Abb. nu. 3.* ubi exempla dat, v. g. etſi citatio videatur injuſta, ſi tamen aliqua ratione poſſit juſtificari, & Judex ſit vir providus, ac circumſpectus, præſumi poteſt juſta. Sic etiam ad probitatem & peritiam exercentis aliquem actum, poteſt præſumi ſolennitatem aliquam extrinſecam, v. g. conſenſum Capituli, interveniſſe.

Notandum ſecundo. Compoſitio amicabilis facta ſuper jure Beneficii, ita ut temporales fructus aſſignentur alteri parti, videtur habere ſpeciem Simoniæ, niſi talis aſſignatio facta ſit, auctoritate Superioris, *c. Cum pridem; 4. de pact.* quamvis tranſactio ſtricta in ſpiritualibus non valeat, *Imol. hic num. 2.* requiritur tamen, ut talis compoſitio initium ſumat ab auctoritate Superioris, & non ex pactione partium, ut hic dicitur. Et hinc, qui inter ſe faciunt compoſitiones ſuper Beneficiis, & poſtea eunt ad Judicem, ut ſuam auctoritatem interponat, non excuſantur a Simonia in conſcientia, *Imola hic num. 10.*

Notandum tertio. Poteſt compromitti in Judicem delegatum, tanquam in amicabilem Compoſitorem, retenta judiciaria poteſtate, ita ut utraque uti poſſit, ut in caſu *hujus c.* quod Judices delegati fecerunt ſecundum terminos juris, cenſentur feciſſe judiciaria poteſtate, tanquam Delegati; dum uni ex litigantibus aſſignarunt Prioratum; at vero, dum alteri parti reſervarunt penſionem ex proventibus Prioratus, id fecerunt, non tanquam Judices, & vi delegationis, ſecundum quam non poterant contra jus pronunciare, ſed tanquam Arbitratores, & amicabiles compoſitores, qui pronunciando, pro bono pacis & concordiæ, poſſunt limites juris excedere, *Abb. hic nu. 4. Imol. nu. 5. & 6.* nam pro conſervanda pace, multa de jure conceduntur, quæ alias licita non eſſent, ut notat *Barb. hic num. 3.*

Notandum quarto. Sicut Dignitas & Beneficium non poteſt dividi, quoad jus & ſubſtantiam Beneficii, ita nec quoad reditus ſeu fructus, quando diviſio eſt realis & perpetua; ſecus quando eſt temporalis, ut in *hoc c. Gl. fin. hic & Imol. num. 11.* Porro Prioratus, de quo in *hoc c.* fit mentio, dicitur Dignitas, quia fuit Prioratus Conventualis, & fortaſſis regularis habens Collegium, & per conſequens juriſdictionem in illos, qui ſunt de Collegio, ut notat *Abb. hic n. 6. in fine.*

Notandum quinto. Penſio auctoritate Superioris impoſita ſuper reditibus Beneficii, cum conſenſu Beneficiati, non tranſit ad Succeſſorem, ſed morte ipſius Beneficiati extinguitur,

Digitized by Google

tur, ut patet ex *hoc c.* Idemque eſt, ſi is fuerit depoſitus, vel ei renunciaverit, modo non in fraudem, quia ſtatim iterum fuit electus, tunc enim adhuc tenetur ad ſolutionem penſionis, vel ſi alio modo Beneficium dimiſerit, aut illud vacaverit: nam militat eadem ratio, quia perſona fuit obligata, non dignitas, adeoque nec Succeſſor, *Imola hic num. 17. Verſ. tertio tangit*, & *Abb. nu.* 10. Porro an Epiſcopus penſione gravare poſſit Beneficium in perpetuum, dicitur *infra tit.* 32.

§. VI.

An ad Collationem Beneficiorum, quorum proviſio ad Capitulum ſpectat, vocandi ſint etiam Capitulares abſentes?

LXXI. Aſſertio prima. Quando in Eccleſiis („Cathedralibus, vel Collegiatis) Canonici recipiendi ſunt, vel Beneficiorum aut Præbendarum collatio facienda eſt, abſentes Canonici (ſi id commode fieri poteſt, quia valde remoti non ſunt, & commode accedere poſſunt) vocandi ſunt, niſi conſuetudo ſit, ut ad talia non vocentur abſentes: alioquin, quod in eorum abſentia fieri contigerit, ad illorum inſtantiam, ſeu petitionem irritari debebit, prout ſtatuitur in *c. Cum in Eccleſiis*; 33. *h. t. in* 6. Idemque locum habet in electione Prælatorum, juxta *c. Coram*; 35. & *c. Quia propter*; 42. *de elect.*

LXXII. Ubi notandum primo, Licet Canonici, qui de jure vocari debebant, non fuerint vocati; Electio tamen & Collatio valida eſt, dummodo duæ partes Capitularium ex iis, qui præſentes eſſe voluerunt & potuerunt, actu interſint, & major pars præſentium conſenſerit, *Franc. hic num. 3. not. ult.* Verum abſentes non vocati agere poſſunt de contemptu, & petere, ut collatio ipſis abſentibus, & non vocatis facta reſcindatur, quamvis etiam collationem ratificare poſſint, ſi velint, *Gl. fin. hic & Franc. cit. l.* Idque procedit, ſive Beneficia conferenda ſint in Eccleſia Cathedrali vel Collegiata, ſive extra illam, modo Collatio Beneficii ſpectet ad Capitulum, *Franc. hic num.* 3.

Notandum ſecundo. Per conſuetudinem poteſt induci, ut Capitulares abſentes non ſint neceſſario vocandi ad collationem Beneficii; quia conſuetudo, ſicut dat juriſdictionem & poteſtatem judicandi, ita etiam dat, ſine abſentibus Capitularibus, eligendi vel conferendi Beneficia; neque vocatio abſentium pertinet ad ſubſtantialem formam Electionis vel Collationis, *Gl. hic V. Si commode*; ideoque per conſuetudinem tolli poteſt.

Sed contra id, quod quilibet ex Canonicis abſentibus non vocatis reſcindere poſſit Electionem vel Collationem factam a Capitularibus præſentibus, objici poteſt, quia electio vel collatio Canonicatus ſpectat ad Canonicos tanquam ad Collegium, non ut ſingulos, quia jura Collegii vel Univerſitatis non ſunt ſingulorum, *l. Sicut*; 7. §. *Si quid*; *ff. Quod cujuſque univ. nom.* ergo unus ſolus Canonicus non poteſt petere, ut irritetur actus geſtus a Collegio, vel majore ejus parte. Reſp. licet jus eligendi, vel conferendi ſpectet ad Collegium vel Capitulum, ipſi tamen actus ſcilicet eligere, vel conferre, ſunt ſingularum perſonarum, & exercentur a ſingulis Canonicis, jure ſuo ſingulari, ut eſt pars Collegii, ideoque pertinent ad Canonicos, ut ad ſingulos; ſecus eſt, ſi aliquis actus pertineat ad plures, ut ad Collegium, ſive ſi ſit communis, non ut ſingulis, ſed ut univerſis: tum enim non poteſt unus ſolus illum reſcindere, *Jo. Monach. hic n. 2. & 3. Jo. Andr. ibid. in Gl. ult. & nu. 2. Anchar. not. 4. §. Opponitur.*

LXXIII. Aſſertio ſecunda. Si receptio Canonici, vel collatio Canonicatus aut alterius Beneficii non ſit libera, ſed neceſſaria, quia a Capitulo fieri debet, ad mandatum Superioris; tunc non requiritur, ut vocentur Canonici abſentes, cum neceſſario parendum ſit illi mandato, ſed ſufficit, ſi duæ partes, vel major pars Capituli congregati Canonicatum, vel aliud Beneficium conferant, Lapus in *cit. c. Cum in Eccleſiis*; *nu. 3. h. t. in 6. Anchar. ibid. not. 2. Franc. nu.* 3. ubi addunt, quod ſi hoc caſu aliqui Capitulares non ſunt vocati, non poſſunt quidem agere de contemptu, poſſunt tamen agere contra Reſcriptum beneficii impetratum, aut contra formam proceſſus, vel contra perſonam, cui collatio facta eſt, ne per ſubreptionem vel indignus aliquis promoveatur ad Beneficium: nam ex eadem ratione alios actus Capitulares, quod ipſis abſentibus illegitime facti ſint, impugnare poſſunt, quippe cum ipſorum interſit, ſunt enim membra pertinentia ad Capitulum.

Sed hic præterea diſtinguendum eſt, vel Superior, videlicet Epiſcopus, aut alius Prælatus, mandat Capitulo aliquid quod juris eſt, v. g. ut Canonicatum, vel aliud Beneficium alicui conferat; & tunc id fieri debet a majore parte Capituli congregati, quia collegialiter perfici debet. Vel mandat aliquid, quod eſt ſolum facti, v. g. ſi Superior Canonicatus vel Beneficii collationem fecit, & Capitulo mandet, ut id exequatur, & perſonam, cui contulit, inſtallet, ſive poſſeſſionem ei tradat; hoc caſu, ſinguli Capitulares mandatum ſeu gratiam jam factam, etiam aliis nolentibus, exequi poſſunt: & quidem etiam extra Capitulum, & qui in excommunicatione exiſtunt, quando non eſt mandatum de jure aliquo, v. g. eligendi vel conferendi datum, ſed de ſolo facto, ut tradunt DD. *ſupra citt. & Abb. in c. Eum te*; 7. *n.* 12. *de reſcript.* ubi tamen id limitat cum *Hoſtienſ.* ſi Capitulum ſit in negligentia, & monitum exequi mandatum Superioris recuſet, tunc enim quilibet Capitularis illud exequi poteſt. Ubi etiam monet hoc notandum eſſe, eo quod locum habere poſſit in omnibus Univerſitatibus, quibus aliquid a Superiore eſt mandatum. Conſentit *Gl. in cit. c. Eum te*; *V. Deberes.* Porro an ad alios etiam actus Capitulares vocandi ſint omnes abſentes, v. g. ad alienationem bonorum, dicetur *infr. tit.* 13.

Præter allatos ordinarios modos acquirendi Beneficia Eccleſiaſtica, ſunt & alii duo extraordinarii, ſcilicet Optatio & Commenda, de priore, actum *ſupra lib.* 1. *tit.* 4. *num.* 77. *& pluribus ſeqq.* de poſteriore *tit.* 6. *nu.* 88. *& aliquot ſeqq.*

SECTIO III.

Quibus jus, ſeu poteſtas conferendi Beneficia Eccleſiaſtica competat?

§. I.

Quam poteſtatem habeat S. Pontifex in conferendis Beneficiis, & quibus modis ea conferre poſſit?

LXXIV. Aſſertio prima. Papa eſt ſupremus & univerſalis omnium Beneficiorum Collator, ſive ea electiva ſint, ſive collativa, eaque libera, vel non libera, prout conſtat ex *c. Licet*; 2. *h. t. in* 6. *in princ.* Ubi dicitur: *Licet Eccleſiarum, Perſonatuum, Dignitatum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum plenaria diſpoſitio ad Rom. noſcatur Pontificem pertinere &c.* Idem habetur *in Clement.* 1. *in fine. Ut lite pendente &c.* Ratio eſt, quia ſi Beneficia vacent, nemo in eis jus habet, ideoque dicuntur vacare de jure, & conſequenter redeunt ad Eccleſiam, ſicut omnia vacantia Eccleſiaſtica jura ac bona, *arg. l.* 5. *C. de bonis vacant. lib.* 10. atque eorum proviſio ac diſpoſitio ad Eccleſiæ Prælatos pertinet: & inprimis ad Romanum Pontificem, tanquam ad Supremum omnium bonorum Eccleſiaſticorum Diſpenſatorem: quippe cum is ſit generalis omnium Eccleſiarum totius orbis Epiſcopus, *Gl. fin. in c. ult. de pœn. in* 6. & Ordinarius Ordinariorum, cum ad eum ſpectet facultas de omnibus judicandi, *c. Cuncta*; 17. *cauſ.* 9. *q.* 3. a quo etiam alii Epiſcopi poteſtatem Beneficia & jura vacantia conferendi & providendi, acceperunt, cum ſubordinatione ad Apoſtolicam Sedem, *c. Qui ſe*; 22. *cauſ.* 2. *q.* 6. *Garc. p.* 1. *de Benef. c.* 1. *nu.* 2. nam ab initio omnium Beneficiorum collatio in toto Orbe ad Romanum Pontificem ſpectabat, ut tradit *Pariſ. lib.* 1. *de reſign. Benef. q.* 10. *num.* 47. *&* 49. Et hinc poteſt Papa omnia Beneficia conferre in toto Orbe terrarum, non tantum vacantia, ſed etiam non vacantia, *c.* 2. *h. tit. in* 6. & quidem non tantum abſolute & in perpetuum, ſive ad vitam Collatarii, ſed etiam ſub conditione, & ad tempus, & pro arbitratu ſuo poteſt uni Beneficium adimere & alteri dare, & quidem valide etiam ſine juſta cauſa, ac denique libere diſponere de Beneficiis, quoad ea quæ ſunt juris poſitivi, *Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 25. *q.* 1. *& c.* 26. *q.* 1. *Garc. c. l. nu.* 2. *& ſeqq.*

LXXV. Aſſertio ſecunda. Tribus potiſſimum modis Papa conferre poteſt ac ſolet Beneficia Eccleſiaſtica, ut docet *Rebuff. in praxi tit. de devolut. num.* 46. *Laff. l.* 2. *c.* 30. *dub.* 20. *num.* 45. *Laym. l.* 4. *tract.* 2. *c.* 5. *nu.* 2. Et in primis quidem jure præventionis, cum certæ perſonæ Pontifex mandat provideri de Beneficio, quod vacat in Eccleſia, vel proxime vacaturum eſt, nam cum tunc Papa præveniat eum, qui ordinariam poteſtatem habet conferendi Beneficia vacantia: collatio Papæ, quippe prior & potior prævalebit, prout conſtat ex *c. Dudum*; 14. *h. tit. in* 6. Nam cum „Bonifacius VIII. Epiſcopum Præneſtinum Cardinalem in Gallias Legatum deſtinaſſet, poteſtatem ei dedit, reſignationes ab obtinentibus Beneficia Eccleſiaſtica in iis partibus, Auctoritate Apoſtolica recipiendi, qui ea vellent libere (abſque pactione vel conditione *Gl. hic V. Libere*;) reſignare, & eadem perſonis idoneis conferendi. Poſtea vero idem Papa Canonicatum Eccleſiæ Lexonenſis contulit Nicolao, Camerario Cardinalis Tit. S. Laurentii in Damaſo, nulla facta mentione de conceſſione Legato prius facta conſtitutis etiam executoribus, qui eidem Camerario præbendam in dicta Eccleſia nulli alii de jure debitam, ſi qua tunc vacet, aſſignarent. Si vero nulla talis præbenda (ſcilicet Canonicalis & nulli alii de jure debita) ibi vacaret, Papa præbendam proxime vacaturam ſuæ diſpoſitioni reſervavit, eidem Camerario conferendam, irritum declarans, ſi quid contra hoc a quopiam fuerit attentatum. Sed poſtmodum contigit, ut Nicolaus vaſallus Clericus Canonicatum & præbendam, quam in eadem Eccleſia Lexonenſi obtinebat, in prædicti Epiſcopi Præneſtini & Legati Apoſtolici manus reſignaret, qui eandem (forte ignorans collationis & reſervationis a Papa prius facta, in favorem Camerarii) Gulielmo Presbytero contulit: ſed Executores Apoſtolici eandem præbendam, non obſtante prædicta collatione (ab Epiſcopo & Legato facta) auctoritate Litterarum Papalium, dicto Camerario aſſignarunt tanquam ipſi debitam: quem Gulielmus poſſeſſor illius præbendæ, vi collationis ſibi ab Epiſcopo Legato, admittere noluit, ideoque Camerarius Papæ ſupplicavit, ut ſibi de opportuno remedio provideret. Quare Bonifacius VIII. reſcripſit, tametſi dicto Epiſcopo & Legato ſuo poteſtatem illam recipiendi Beneficia, & ea aliis conferendi conceſſerit, majorem tamen penes ſe, hoc eſt, ipſum Papam remanſiſſe: quin imo poteſtas Epiſcopo tanquam Legato ſuo data cenſeri debet Pontificia, & potior eſſe Pontificis eam præoccupantis conditio. Deinde ſecundum Canonicas & legitimas ſanctiones (*c.* 1. *de reſcript. in* 6.) generi per ſpeciem derogatur, quamvis de genere in derogante ſpecie mentio nulla fiat. Sed etſi in ſupplicatione narratum fuiſſet Pontifici, de dicta poteſtate (ſcilicet Epiſcopo conceſſa) nihilominus tamen hujuſmodi gratias in illis partibus feciſſet Pontifex, nulla de illa conceſſione facta mentione; quia abſurdum foret, ſi tam late patens Pontificis poteſtas impediretur, eo quod in omnibus literis proviſionum ad partes Gallicanas miſſis, ſpecialem de poteſtate Legato ſuo conceſſa mentionem facere deberet. Præterea reſcriptum Pontificis, maxime in hoc caſu, in quo Camerarius, ante renunciationem Ca-

„ nicatus, quem obtinuit Nicolaus in Eccleſia Lexonenſi,
„ ab eodem factam, jam per proviſionem Papæ Canonicus
„ ibi effectus fuit, ignorantes quoque ligare debuit, cum
„ non fuerit ſuper incerto editum (nam certum jam eſt
„ Canonicatum Lexonenſem, proxime vacaturum, Came-
„ rario eſſe conferendum) neque ex alieno penderet arbi-
„ trio, ſeu voluntate alicujus, qui acceptandi poteſtatem
„ haberet, & ideo Papa hoc ipſo prohibuiſſe videtur, ne
„ alius poſſet conferre, & ſic poteſtatem Epiſcopo Legato
„ conceſſam revocaſſe (nam Papa non ſolum retinuit ean-
dem poteſtatem, ſcilicet conferendi Beneficia aliis, ſed et-
iam majorem, nempe revocandi tacite poteſtatem conceſ-
ſam Legato, *Gl. hic V. revocaſſe*) Et vero Papa talem pote-
„ ſtatem revocare poterat a Legato etiam ignorante, quando-
„ quidem hic de lucro tantum agitur ipſius Guilielmi, non
„ autem de præjudicio dicti Epiſcopi & Legati; & conſe-
„ quenter non potuit Epiſcopus, poſt revocationem poteſta-
„ tis ipſi conceſſæ, in alium, licet ignorantem, jus aliquod
„ circa rem revocatam transferre, Idque confirmat Papa per
„ duo legalia argumenta. Veluti ſi ſervus Calendario (id eſt
„ nominibus debitorum præpoſitus) poſt mortem Domini
„ præponentis, pecunias mutuas det, non facit eas accipi-
„ entium (*l. Ejus qui*; 41. *ff. de reb. cred*, tametſi mors Do-
„ mini, & revocatio poteſtatis a contrahentibus fuerit igno-
„ rata. Similiter ſi Dominus peculium ſervo conceſſerit,
„ ſtatim illud revocare cenſetur, ſi voluntatem ſuam muta-
„ verit (*juxta l. Statim*; 8. *ff. De pecul.* (Denique mandat
„ Papa alicui a ſe delegato, ut Guilielmum Presbyterum,
„ præmiſſa canonica monitione, per cenſuras Eccleſiaſticas
„ compellat: ut non obſtante prædicta collatione Canonica-
„ tus & præbendæ ſibi ab Epiſcopo facta, quippe quæ irrita
„ fuit, Camerario præbendam Canonicalem cedat, & ſu-
„ per ea ipſi deinceps nullam moleſtiam creet.

LXXVI. Pro explicatione hujus prolixi c. notandum pri-
mo. Si Papa alicui conferat Canonicatum in aliqua Eccle-
ſia, per eam collationem præbenda, quæ tunc vacat, vel
proxime vacatura eſt, cenſetur affecta, ita ut ſi alteri con-
feratur ab alio Collatore, etiam ignorato collationis Papa-
lis, ea poſterior collatio ſit irrita, ut tradit *Gl. hic V. Can-
nonicatum*, *& Anchar. not.* 3.

Notandum ſecundo. Plures rationes pro deciſione *hujus c.* adducuntur in ipſo textu. Veluti primo. Quia licet Papa alieni concedat poteſtatem conferendi Beneficia, vel alium actum exercendi, tamen per hoc ipſo non ſe privat eadem poteſtate, ſed illa penes ipſum, & quidem major ac potior remanet; nam poteſtas alicui delegata major eſt, & excellentior in delegante, quam in delegato: quemadmodum aqua dignior & præſtantior eſt in fonte, quam in rivulo, ut ait *Gl. hic V. Eadem*; *in addit.* Poteſtas enim delegata eſt a delegante derivata & dependens, ideoque quodammodo delegantis, quæ eſt ordinaria. Accedit quod collatio Beneficii facta a Papa in caſu *hujus c.* etiam tempore fuit prior collatione facta ab Epiſcopo Legato, ideoque merito ei præferenda fuit. Altera ratio allata in *hoc c.* eſt, quia conceſſio facta a Papa Epiſcopo Legato, erat generalis conferendi ſuo nomine Beneficia vacantia: conceſſio vero unius Beneficii vacantis, vel proxime vacaturi, facta Camerario erat ſpecialis: at vero per ſpeciem generi derogatur, ſive per ſpecialem collationem Beneficii vel alterius gratiæ derogatur generali, licet de hac in ſpeciali derogatione nulla fiat mentio, ut habetur in *hoc c*, *Conſentit*; *c.* 2. *& c. Paſtoralis*; 14. *de Reſcript.* ubi habetur, quod reſcriptum ſpeciale deroget generali, licet nullam de eo faciat mentionem. Ratio eſt, quia in iis, quæ dependent a voluntate Principis concedentis, non cenſetur in concedendo alicui gratiam generalem, ſibi auferre poteſtatem alteri concedendi gratiam ſpecialem, per quam derogatur gratiæ generali. Similiter in *c.* 2. *De offic. Legat.* dicitur, quod mandatum ſpeciale deroget generali, ita ut ſi aliquis generalem commiſſionem habeat, omnia negotia expediendi, aut omnes cauſas cognoſcendi; alius vero habeat commiſſionem ſpecialem ſuper certa cauſa, ſpecialis iſte Commiſſarius ſuperet generalem, or in immiſcere ſe non debeat, nec impedire ſpecialem. Licet autem per mandatum vel gratiam ſpecialem derogetur & adimatur aliquid mandato vel gratiæ generali, non tamen, proprie loquendo, eſt ipſi contraria; nam ſpecies extracta de genere non continetur in genere, ut notat *Jo. Andr. hic V. Conditio*; ſicut exceptio non eſt contraria ipſi regulæ, quippe ſub qua non comprehenditur. Cum ergo Pontifex conferendo Canonicatum & Præbendam Lexonenſem Camerario, illum extraxerit ex poteſtate generali conferendi Beneficia Legato conceſſa, ideo non potuit amplius illum conferre. Tertia ratio allata in *hoc c.* eſt, quia etſi in ſupplicatione expreſſum fuiſſet, dictam poteſtatem conferendi Beneficia Legato a Papa conceſſam eſſe, tamen nihilominus hanc gratiam ſpecialem Pontifex Camerario conceſſiſſet; ideoque impetratio Canonicatus in Eccleſia Lexonenſi non fuit ſubreptitia, quod in illa non ſit facta mentio de generali illa poteſtate conceſſa Legato; nam abſurdum foret, ſi Pontifex in omnibus Literis, quibus ſpecialiter confert Beneficia ſemper mentionem facere deberet poteſtatis Epiſcopis conceſſæ, impediretur enim generalis & ſuprema poteſtas, quam habet in proviſione Beneficiorum, *ut habetur in textu*. Quarta denique ratio allata in *hoc c.* eſt, quia cum proviſio facta Camerario, ſive jus expectativæ ipſi conceſſum, non ſit datum ſuper incerto, veluti ſi mandatum fuiſſet, ut alicui provideatur de Beneficio; quod primo vacabit in Civitate vel in Provincia. *Gl. hic V. Incerto*; ſed ſuper Beneficio aliquo modo determinato, videlicet quod jam vacat vel proxime vacabit in hac Eccleſia, & quoad Camerarium jam erat certum, *Gl. cit. hic*, & quia hæc gratia ſive Beneficium non pendebat ex alieno arbitrio ſeu voluntate alicujus, qui acceptare deberet: nam Camerarius illud jam acceptavit: ideo eo ipſo cenſetur Papa prohibuiſſe, ne alius conferre poſſet tale Beneficium alteri, ſic poteſtatem Legato conceſſam, quoad eam ſpeciem revocaſſe: & quidem etiam ignorante Legato quia non agitur de ejuſdem præjudicio, ſed ſolum de lucro ejus, cui Legatus Canonicatum reſignatum contulerat: conſequenter Legatus non potuit, poſt revocationem Papæ, in alium, licet ignorantem, jus aliquod circa rem revocatam transferre, ut patet etiam ex textu.

LXXVII. Ex dictis patet, quod mandatum vel delegatio conferendi Beneficia facta, per ſpeciale reſcriptum Papæ revocetur, & tollatur, quamvis revocatio non pervenerit in notitiam ejus, a quo revocatur mandatum, ita ut delegatus ex eo tempore, quo revocatio poteſtatis facta eſt, etiam ipſo ignorante, non poſſit amplius valide conferre Beneficia; quia in tali revocatione non agitur de vitando damno, ſed tantum de lucro ſeu commodo non capiendo, cujus ratio haberi non debet, *juxta cit. c. Dudum*; Aliud eſt ſi revocatio in notabile damnum ſeu incommodum alterius cedere poſſit: tunc enim non eſt præſumendum, Papam velle (niſi id exprimat) ut revocatio per particularem ſententiam aut reſcriptum ſpeciale facta effectum ſortiatur, antequam illius notitia ad eum, a quo revocatur commiſſio, pervenerit, aut ei inſinuata fuerit, *Anchar. in cit. c. Dudum*; *not.* 12. *& Franc. ibid. nu.* 12.

LXXVIII. Aſſertio 3. Secundus modus, quo Papa conferre poteſt Beneficia, eſt jure concurſus, nam Papa in conferendis Beneficiis Eccleſiaſticis quibuſcunque, cum aliis inferioribus Collatoribus concurrit, ita ut ſi beneficium vacet in quacunque Diœceſi, non tantum Epiſcopus, aliusve Ordinarius Collator illud conferre poſſit, ſed etiam S. Pontifex, eſtque inter hunc & inferiorem Collatorem, ſpectato Jure communi, locus præventioni, ut qui prior contulerit, ejus collatio præferatur, *Rebuff. c. l. num.* 47. & alii ſupra *cit.* Ratio eſt, quia, ſicut Papa cum Epiſcopis concurrit in juriſdictione, *c. Qui ſe*; *cauſ.* 2. *q.* 6. ita etiam in poteſtate conferendi Beneficia, nam Eccleſiaſtica juriſdictio, & poteſtas ordinandi Eccleſias reſidet in Succeſſoribus S. Petri tanquam in Capite & origine: in aliis vero Prælatis per communicationem & derivationem tanquam in membris, ac proinde quamvis S. Pontifex poteſtatem conferendi Ordinariis dederit, ſibi tamen majorem reſervavit, juxta *cit. c. Dudum*; *§. Nos igitur*; *h. tit. in* 6.

„ LXXIX. Hinc infertur, ſi a Papa vel ejus Legato (de
„ Latere) & ab Ordinario alteri idem Beneficium, eodem
„ die, collatum ſit, nec appareat, utri ex duobus collatio
„ prius facta ſit, tum potior debet eſſe conditio poſſidentis
„ isque non poſſidenti præferendus eſt in acquiſitione Bene-
„ ficii, ſi vero neuter poſſideat, is, cui Papa vel Legatus
„ ejus contulit, propter majorem conferentis prærogativam,
„ præferendus erit alteri, cui contulit Ordinarius prout
„ ſtatutum habetur in *c. Si a Sede*; 31. *h. t. in* 6.

LXXX. Notandum primo. Si diverſis idem Beneficium ſit collatum duobus, ut a Papa, vel ejus Legato, Titio, ab Ordinario vel Epiſcopo, Cajo, & non conſtet, cui prius collatio facta ſit, tum præferendus eſt is, qui prius adeptus eſt poſſeſſionem beneficii, & in ea eſt, quia, ut hic dicitur, tunc melior eſt conditio poſſidentis, *c. in pari*; 65. *de R. I. in* 6. *Barb. in Collect. hic num.* 9. adeoque tunc proviſus ab Ordinario; etiam proviſo a Papa præferri debet, modo is ſit in poſſeſſione juſta, nam violentus vel injuſtus poſſeſſor non debet gaudere privilegio ſeu commodo poſſeſſionis, *Franc. hic num.* 2. ſi vero conſtet de prioritate collationis, neque proviſus ab Ordinario ſit in poſſeſſione, tunc proviſus a Papa, vel etiam a Legato de Latere (quia alii Legati Beneficia conferre non poſſunt, niſi ſpecialem ad hoc poteſtatem habeant, *Gl.* hic *V. Legatis*) præferri debet, ob prærogativam majoris dignitatis, ut hic dicitur.

Notandum ſecundo. Si neuter ex duobus proviſis poſſideat, ſed in Litteris proviſionis factæ ab Ordinario ſeu Epiſcopo, non ſolum appoſita ſit dies, ſed etiam hora, qua Beneficium collatum eſt, vel illa per teſtes probari poſſit, cum tamen in Litteris Papæ vel Legati non ſit appoſita hora, tum collatio Ordinarii quamvis inferioris, præferenda erit collationi Superioris, videlicet Papæ vel Legati: nam ob illam expreſſionem horæ, præſumitur collatio Ordinarii prius facta, quia eſt certior probatio, quam illa quæ expreſſione horæ caret, cum per expreſſionem horæ tempus magis determinetur, *Gl. hic V. Nec appareat*, *& Barb. in Collect. ibid. numer.* 7.

Notandum tertio. Si Vicarius Generalis, ex ſpeciali conceſſione Epiſcopi, Beneficium vacans contulit Cajo, & Epiſcopus eadem die idem Beneficium contulit Titio, nec ſciatur, uter ex illis alterum prævenerit in conferendo; & neuter ex proviſis poſſideat, tum præferenda eſt collatio Epiſcopi, tanquam facta a majore ac digniore, major enim eſt poteſtas Epiſcopi, quam Vicarii, cujus poteſtas dependet ab Epiſcopo, quam, cum is poſſit ab eo auferre, tam quoad partem, quam quoad totum, conferendo idem Beneficium alteri, cenſetur Epiſcopus illam adimere voluiſſe, quoad illud Beneficium, *Franc. hic nu.* 4.

„ LXXXI. Huc pertinet, quod ſtatutum eſt in *c. Hi qui*;
„ 12. *h. t. in* 6. videlicet quod hi, qui auctoritate Apoſtoli-
„ ca in aliqua Eccleſia in Canonicos ſunt recepti, ſub expe-
„ ctatione Præbendæ proxime vacaturæ, in aſſecutione ejuſ-
„ dem præteriri debeant illis, qui Auctoritate Legatorum,
„ vel aliorum quorumcunque, prius in Canonicos ſunt recepti
„ in eadem Eccleſia. Quod ſi Legato (a Latere) vel alii ſpe-
„ cialiter mandetur a Papa, ut aliquem Auctoritate Sedis Apo-
„ ſtolicæ in Canonicum recipiat, is ex tali mandato receptus,
„ Auctoritate Apoſtolica receptus cenſeri debet.

Ratio prioris partis eſt, quia *Regul. Juris*; 54. *in* 6. *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*, locum habet in iis, quorum par eſt cauſa, ſive æquale utriuſq; jus, non item ſi cauſa diſpar, aut jus inæquale ſit; quia gratiæ & privilegia non æſtimantur ex tempore, ſed potius ex cauſis & perſonis

ut

ut notat *Gl. hic V. Antea*; *Anchar. not. 3.* Ubi ait, quod hæc regula fallit, quando plures concurrunt ex diverſis titulis, tunc enim prærogativa tituli præfertur prærogativæ temporis, hoc eſt, is qui a digniore & majore promotus eſt, præferri debet ei, qui a minore ſeu minus digno, etſi prius tempore promotus eſt. Cum ergo S. Pontifex majorem, quam alii, auctoritatem habeat in conferendis Beneficiis, *§. Dudum; 14. §. Nos igitur; h. t. in 6.* ita ut ipſe jus expectativæ ad Præbendam proxime vacaturam dare poſſit, quod alii non poſſunt; Ideo qui Auctoritate Apoſtolica receptus eſt in Canonicum, aliis, qui ante ipſum inferiore Auctoritate recepti ſunt, in aſſecutione Præbendæ præferendus eſt; quia licet alii priores ſint tempore, non tamen habent jus, per ſe ac directe, ad Præbendam primo vacaturam, ſicut poſterior, quia inferiores collatores tale dare non poſſunt, *Jo. Andr. hic n. 1. & Franc. n. 3.*

Deinde prædicta regula intelligi debet, quando agitur de jure ad rem, ſive ad Beneficium, tunc enim habens gratiam, ſeu proviſus a Papa, licet poſterior tempore, prior eſt jure omnibus habentibus gratiam, ſive proviſis ab Inferiore Collatore, licet priores ſint tempore, ſive prius proviſi, *juxta cit. c. Hi qui*; Secus vero eſt de jure in re, ſive in Beneficio, ſi enim conſtet alicui collatum eſſe Beneficium vacans ab inferiore, ab eoque acceptatum, tunc is præferri debet ei, cui poſterius idem Beneficium etiam a Papa eſt collatum; quia tunc prior tempore habet jus in re, in Beneficio, & non tantum jus ad rem, ut colligitur ex *cit. c. Si a Sede*; 32. *hoc tit. in 6. Gloſſ. magna in cit. cap. Hi qui; not. 1. & Franc. ibid. n. 3. & 5. not. 3. in fine.*

LXXXII. Ratio autem poſterioris partis *cit. c. Hi qui*; eſt, quia ſi Legatus Papæ a Latere, vel alius habens ordinariam poteſtatem conferendi Beneficia, conferat ſua auctoritate, tum procedit ut Ordinarius, non ut delegatus: ſi autem idem Legatus, vel alius ex ſpeciali commiſſione Papæ, adeoque auctoritate Papali conferat Beneficium, tunc procedit ut Delegatus, major autem & potior eſt poteſtas Legati, ſi procedat ex poteſtate ſibi ſpecialiter a Papa delegata, quam ſi procedat ea poteſtate Legati ordinaria, *juxta c. 2. de Offic. Legat. Gl. marg. in cit. c. Hi qui, lit. C. & Jo. Monach. ibid.* ac proinde ſic receptus in aſſecutione Præbendæ præferri debet omnibus aliis receptis ſeu proviſis etiam prius tempore ab inferioribus; quia cenſetur proviſus Auctoritate Papæ delegantis, *Gl. hic V. Specialiter*; imo etiam præfertur prius proviſis a Legato a Latere, quia proviſus a Papa, vel poteſtate a Papa delegata præfertur proviſo a Legato etiam a Latere, *Gl. in cit. c. Si a Sede*; *V. Legato*; *Verſ. quid dicas hic t. in 6.*

LXXXIII. Porro ſi Papa Legato a Latere, vel alteri ordinariam poteſtatem conferendi Beneficia habenti mandet, ut Beneficium Titio conferat, vel aliud quippiam agat, ad quod agendum ordinariam poteſtatem habet, non addens, ut id faciat auctoritate Apoſtolica, adeoque ut Delegatus Papæ, tunc cenſetur excitare officium ejus, & poteſtatem ordinariam, ut procedat velut Ordinarius. Si vero Papa, vel alius Superior inferiori aliquid committat ſimpliciter & abſolute, cujus agendi poteſtatem ordinariam non habet, v. gr. ſi Papa Epiſcopo mandet, ut contra exemptos procedat, vel Epiſcopus Vicario ſuo Generali, ut Beneficia conferat, etiamſi non addat, Auctoritate Apoſtolica vel Epiſcopali: tum non debet cenſeri, quod Papa, vel alius Superior, ejus ordinariam poteſtatem prorogare velit, ſed novam delegare, & concedere, ut ex *Gl. fin. in cit. c. Hi qui; tradit Franc. ibid. in fine.*

Supereſt tertius modus, quo a Papa conferri poſſunt Beneficia, ſcilicet jure devolutionis, *Rebuff. c. l. num. 51.* ſed de hoc agetur infra *Tit. 8.*

§. II.

An, & qualem poteſtatem conferendi Beneficia habeant Epiſcopi, aliique inferiores Collatores.

LXXXIV. Aſſertio 1. Spectato jure communi, inſtitutio, & collatio dignitatum, Canonicatuum, Parochiarum, & aliorum Beneficiorum in tota Diœceſi ad Epiſcopum pertinet, *c. 3. de inſtit. c. Conquerente; 10. de Offic. Jud. Ord. cap. Cum ex injuncto; 12. de heret.* ubi dicitur, ad cujus (Epiſcopi) Officium, tam inſtitutio, quam deſtitutio Sacerdotum noſcitur pertinere, *c. 1. de Capell. Monach.* quia cura Eccleſiarum, & Eccleſiaſticorum Beneficiorum Epiſcopo eſt demandata, *c. 2. in princ. h. t. in 6. c. Regenda; 4. cauſ. 10. q. 1. c. Omnes Baſilicæ; 10. & c. Nullus; 11. cauſ. 16. q. 7.* Quare Epiſcopus fundatam habet intentionem ſuper inſtitutione, & deſtitutione in Beneficiis ſuæ Diœceſis, ita ut ſi quis ſpeciali jure id ſibi competere aſſerat, illud probare debeat *Laym. l. 4. tr. 2. c. 10. n. 4.* Requiritur tamen ad Beneficiorum collationem, ut fiat cum conſilio Capituli, *c. novit. 14. de his, quæ fiunt a Præl. ſine conſen. Cap. & c. Unic. §. Cum vero Ne Sede vacante & c.* Imo plerique probabiliter arbitrantur requiri, non tantum conſilium Capituli, ſed etiam conſenſum, alioquin irritam fore collationem, quia intereſt Capituli, quales Canonici, & fratres illis aggregentur, ita tamen, ut Capitulum conſentire debeat, ſi juſtam cauſam contradicendi non alleget, & oſtendat, nam cum Epiſcopus & Capitulum ſint unum Corpus, *cit. c. novit in princ.* æquum videtur, ut ſimul concurrant in proviſione Canonicatuum, dignitatum, & aliorum Beneficiorum Eccleſiæ Cathedralis, *Azor. p. 2. lib. 6. c. 25. q. 9. Garc. tr. de benef. p. 5. c. 4. n. 13. & 17.* Hoc vero procedit, ſpectato Jure communi; quia ex ſpeciali privilegio, vel ſtatuto, vel conſuetudine legitime præſcripta, interdum collatio Canonicatuum, aliorumque Beneficiorum, ad Epiſcopum, & Capitulum, ſimul pertinet, ut videre eſt *in cit. c. unic. in princ. & in c. pen. de conceſſ. preb.* vel etiam propter juris, & æquitatis rationem; quia præbendæ ex communibus Eccleſiæ bonis fundatæ, & inſtitutæ ſunt: tunc enim etiam Jure communi collatio earum ad Epiſcopum, & Capitulum ſimul ſpectat, *Azor. c. l.* Interdum collatio ad ſolum Capitulum, cum conſilio Epiſcopi ſpectat, ex ſpeciali Eccleſiæ ſtatuto, vel conſuetudine, *cit. c. unic. §. Ubi vero*, vel etiam ſine conſilio Epiſcopi, ſive illo irrequiſito, ut patet ex *c. Cum Eccleſia*; 31. *de elect.* ubi approbatur conſuetudo, ut in Cathedralibus Eccleſiis ſolum Capitulum, irrequiſito Epiſcopo, eligendi, ſive creandi Canonicos habeat facultatem. Aliquando vero collatio competit ſingulis Canonicis per Turnum, ut vocant, ita ut per ordinem ſinguli conferant Beneficia vacantia, vel etiam habeant certas hebdomadas, vel menſes, in quibus unus Canonicus, poſt alterum, ſecundum ordinem antiquitatis confert: aliquando denique collatio Beneficiorum ad Epiſcopum, & Capitulum alternative, ſeu per Turnos ſpectat, *Garc. cit. c. 4. num. 72. Azor. cit. c. 24. q. 20.*

LXXXV. Porro hic diſtinguendum eſt inter Beneficia, nam poteſtas conferendi Dignitates, Canonicatus, ſeu præbendas Canonicales Eccleſiæ Cathedralis, ſpectato Jure Communi, ſimul Epiſcopo, & Capitulo competit: ſi quidem fuerint ex communibus bonis erectæ, ſeu inſtitutæ, quod in dubio præſumendum eſt, ſi Præbendæ patronum non habeant; ſi vero patronatæ ſint, tum ad Epiſcopum pertinet præſentatos a patrono inſtituere, *Abb. in cap. Cum Eccleſia; 31. num. 8. de elect. & ibid. Laym. num. 5. Azor. cit. c. 25. qu. 9. Garc. cit. cap. 4. num. 17.* ubi *num. 23. & 27.* excipit dignitates Eccleſiarum Cathedralium, quæ de Jure communi non ſunt electivæ, adeoque earum collatio ad ſolum Epiſcopum ſpectat. Reliqua vero Beneficia minora, ſeu inferiora Eccleſiæ Cathedralis, ut portiones Capellaniarum, ſi participant de menſa Capitulari, ſpectant etiam ad collationem ſimultaneam Epiſcopi, & Capituli: ſi vero ſint extranea a Capitulo, & non pertineant ad menſam Capitularem, a ſolo Epiſcopo conferri poſſunt, ſine conſenſu, vel conſilio Capituli, *Abb. cit. loc. & Azor. cit. loc.* Contrarium tamen, quoad Beneficia minora Eccleſiæ Cathedralis, tenet *Garc. cit. c. 4. num. 237.* Si vero ſermo ſit de dignitatibus, Canonicatibus, & præbendis Eccleſiæ Collegiatæ, præſentatio, vel electio, juxta communiorem ſententiam, ſpectat ad immediatum Prælatum, ſi quem habeat, & ſimul ad Capitulum, ſive Collegium earundem: & inſtitutio, ſeu confirmatio ad Epiſcopum, *Abb. cit. loc. & Azor. Garc. cit. c. 4. num. 46. & ſeq.* Quia tales præbendæ cenſentur ex communibus bonis illius Eccleſiæ conſtitutæ: neque eſt tanta communio inter Epiſcopum, & Eccleſiam collegiatam ſibi ſubjectam, quanta inter Epiſcopum, & Eccleſiam ſuam Cathedralem; ideoque non collatio, ſeu electio, ſed ſolum confirmatio, aut inſtitutio ad Epiſcopum pertinet. Jura vero, quæ in contrarium adſeruntur, loquuntur de jure, vel conſuetudine ſpeciali Eccleſiæ, de qua ibi agebatur, *Garcias cit. loc. num. 6.* Denique collatio Beneficiorum aliarum Eccleſiarum totius Diœceſis, ad ſolum Epiſcopum pertinet: etiam ſine conſenſu, & conſilio Capituli Cathedralis, ſaltem ex generali conſuetudine, & ſalvo jure patronatus, *Garcias cit. l. num. 235. & 241.* quæ conſuetudo valet *arg. 3. De conſuet. in 6.*

LXXXVI. Aſſertio 2. Non ſolum Epiſcopis, ſed etiam aliis Prælatis, ſive Sæcularibus, ſive Regularibus, ſimilem Epiſcopali juriſdictionem obtinentibus, qui ſcilicet pleno jure ſunt exempti ab Epiſcopo, etiam quoad populum, competit poteſtas conferendi Beneficia, & in iis inſtituendi, ac deſtituendi, independenter ab Ordinariis locorum, *Abb. in cap. Lateranenſi; 31. hoc tit. numer. 4. Laym. l. 4. tractat. cap. 20. numer. 4.* Et hinc etiam Cardinales non Epiſcopi, ſed Presbyteri, vel Diaconi Jus habent conferendi Beneficia in Eccleſiis ſuorum Titulorum, in quibus habent quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, *Azor. cit. cap. 5. quaſt. 5.* & alii apud ipſum. Sed & Prælati Epiſcopo inferiores poſſunt ex conſuetudine legitime præſcripta, vel ex privilegio, ſeu conceſſione Papæ, vel Epiſcopi, interdum Beneficia conferre, etiamſi alias ordinariam juriſdictionem non habeant, ut patet ex *cap. Tenore; 13. de conceſſ. preb. & cap. ultim. De inſtit.* ubi collatio Cuſtodiæ ſpectabat ad quendam Abbatem, ex privilegio ſcilicet, vel conſuetudine, ut tradit *Abb. ibid. num. 2. Azor. cit. c. 25. qu. ult. Garc. cit. c. 4. n. 1. & 2.*

LXXXVII. Cæterum notandum hic præterea primo, quando collatio Beneficiorum ſimul ad Epiſcopum, & Capitulum pertinet, tunc Capitulum habet unam vocem, & Epiſcopus alteram dimidiam, hoc eſt, tantum valet vox, ſeu ſuffragium ſolius Epiſcopi, quantum vox totius Capituli, vel majoris partis illius: ac proinde ſi in diſcordia contulerint, & Epiſcopus uni, Capitulum vero, vel major ejus pars alteri contulerit Beneficium, tum neutra collatio valet, etiamſi ad ſuffragium Epiſcopi aliqui Canonici acceſſerint, ſed minor pars, *Garc. cit. c. 4. n. 28. & 29.* & alii apud ipſum.

Notandum ſecundo. Poteſt Epiſcopus, vel alius ordinarius Collator, etiam cum verſatur extra Diœceſin, vel Territorium ſuum, Beneficia ad ſuam collationem ſpectantia conferre, ſicut & eorum reſignationes admittere; quia utrumque eſt voluntariæ juriſdictionis, & cauſæ cognitionem non requirit, *Azor. cit. c. 25. q. 12. Piaſec. in praxi Epiſc. p. 2. c. 5. art. 3. n. 87.*

Notandum Tertio. Epiſcopus, ſeu Prælatus electus, & confirmatus, etiam ante conſecrationem, imo etiam antequam adeptus eſt Eccleſiæ poſſeſſionem, ſpectato jure communi antiquo, poteſt conferre Beneficia; quia ad adminiſtrationem ſolum requiritur confirmatio, ut ex communiore ſententia docet *Azor. cit. c. 25. q. 10. & 11. Garc. cit. c. 4. n. 257.* Idque procedit, niſi alius adhuc in poſſeſſione ſit Epiſcopatus, vel Prælaturæ: item niſi alicubi conſuetudo obtineat, ut Epiſcopus, vel alius Ordinarius non adminiſtret, ante obtentam poſſeſſionem, tunc enim ea neceſſaria eſt, *Azor. c. l.*

Garc. c. l. nu. 244. *&* *n.* 257. Hodie vero *juxta Extravag. 1. de Elect. Inter communes*; Epiſcopi, & alii Prælati, & Abbates etiam Regulares, qui apud Sedem Romanam promoti ſunt, vel confirmationem, conſecrationem, aut benedictionem acceperunt, non poſſunt bonorum Eccleſiaſticorum adminiſtrationem recipere (& conſequenter neque Beneficia conferre) priuſquam Literæ Apoſtolicæ eorum promotionem, confirmationem &c. continentes, expeditæ, & oſtenſæ fuerunt Capitulo, *Garc. c. l. n.* 251. *& pluribus ſeqq.*

Notandum quarto. Epiſcopus exiſtens in Romana Curia, non poteſt conferre Beneficia vacantia extra illam, in Eccleſiis ſuæ Diœceſis, ſed exire debet e Curia, ut valide ea conferre poſſit, prout praxis teſtatur, ut refert *Covarr. l. 3. reſolut. c.* 20. *num.* 9. Idque conformiter Juri Cæſareo, quo Proconſul Imperium ſtatim deponit, cum primum Romam ingreſſus eſt, *l. fin. ff. de Offic. Proconſ.* nam minoris apud majorem ceſſat juriſdictio. Neque refert, quod collatio Beneficiorum ſit actus voluntariæ juriſdictionis, qui etiam in alieno Territorio exerceri poteſt: nam etiam voluntaria juriſdictio in Urbe exerceri non poteſt, *juxta l. 2. ff. eod.* ubi dicitur, quod Proconſul ſtatim atque Urbe egreſſus eſt, habet juriſdictionem voluntariam, non autem contentioſam, quam ſolum habet in ea Provincia, quæ ei decreta eſt, *l. 1. ff. eod.* Ergo intra Urbem nec voluntariam habet.

§. III.

Quinam præterea Beneficia conferre poſſint, vel non poſſint?

LXXXVIII. Quæritur primo. An qui eſt in poſſeſſione juris conferendi Beneficia licite, & valide ea conferre poſſit? Reſp. ſufficit, ut is, qui confert Beneficium, ſit in quaſi poſſeſſione juris conferendi, licet penes eum non ſit proprietas, modo ſit bonæ fidei poſſeſſor; nam collatio, electio, præſentatio &c. ſunt veluti fructus juris conferendi, eligendi, vel præſentandi; fructus autem ad bonæ fidei poſſeſſorem ſpectant, non ad Dominum proprietatis, *juxta l. bona fidei* 48. *ff. de acquir. rer. dom. &* §. *Si quis a non Domino, Inſtit. de rer. diviſ.* ut de electione dictum ſupra *lib. 1. tit. 6. num.* 20. Quare is, cui talis bonæ fidei poſſeſſor Beneficium contulit, præferri debet ei, cui a proprietario, ſive vero collatore ordinario Beneficium eſt conceſſum, *Azor. cit. cap.* 25. *q.* 16. *Garc. p.* 5. *c.* 5. *n.* 10. *&* 3. *ſeqq.* Porro ſi quis proviſus ſit ab eo, qui bona fide extitit in quaſi poſſeſſione juris conferendi, non debet removeri a Beneficio, quantumvis poſtea conſtet ad alterum proprietatem conferendi Beneficium pertinere, etiam ante obtentam poſſeſſionem Beneficii: quia per collationem acceptatam acquiritur jus in re, ſicut per inſtitutionem; *c. Si tali*: 17. *h. t. in* 6. Neque obſtat, quod proprietas abſorbet cauſam poſſeſſionis, cum de proprietate clare conſtat, *c. Cum Dilectus* 6. *de cauſ. poſſ. & propr.* quia id verum eſt reſpectu futurorum eventuum, non autem præteritorum, ac proinde reſpectu collationum ſubſequentium, non autem, quæ jam factæ ſunt, *Garc. c. l. n.* 57. *& ſeq. contra Abbatem.*

LXXXIX. Quæritur ſecundo. An Sequeſter per Judicem conſtitutus rei litigioſæ, cui annexa eſt proviſio Beneficii, lite pendente, conferre poſſit Beneficia? Reſp. Probabilius eſt, quod poſſit, modo Clericus ſit, ut docet *Azor. cit. c.* 25. *q.* 17. *Garc. cit. p.* 5. *c.* 6. *num.* 1. *&* 2. dicens, eſſe ſententiam magis communem, *Caſtro Palao tract.* 13. *de benef. Diſ.* 2. *punct.* 28. *n.* 5. Ratio eſt, quia Sequeſter habet adminiſtrationem rei ſequeſtratæ, non tantum quoad temporalia, ſed etiam quoad ſpiritualia, *Clem. unic. de ſequeſt. poſſ.* atqui ad rectam illius adminiſtrationem requiritur, ut jura illius exequatur, inter quæ eſt etiam jus conferendi Beneficia. Et quamvis ſequeſter non poſſideat, neque adminiſtret nomine proprio, adminiſtrat tamen nomine Judicis, ſeu Superioris, qui illum adminiſtratorem conſtituit, cum non poſſit adminiſtrare nomine Domini, ignoratur enim, quis in cauſa victurus ſit. Neque vero ſequeſter fructus rei ſequeſtratæ ſervare debet, niſi illos, qui ſervari poſſunt, & ſolent, cujuſmodi non eſt conferre Beneficia, cederet enim in grave Eccleſiæ detrimentum, ſi Beneficiorum proviſio differretur uſque ad litis deciſionem. Aliud eſt de creditore, reſpectu pignoris, cui eſt annexum jus providendi de Beneficio, quia pignus certum dominum habet qui providere poteſt, non item ſequeſtrum. Aliud item eſt de conductore ad certum tempus, qui conducit annuos proventus ad Epiſcopatum pertinentes, is enim non poteſt conferre Beneficia, quia ſub conductione redituum annuorum non cenſentur comprehendi fructus ſpirituales, inter quos numeratur jus conferendi Beneficia, *Azor. c. l. qu.* 18. *Garc. cit. c.* 6. *num.* 10. *&* 12.

XC. Quæritur tertio. An poteſtas conferendi Beneficia cadat in Laicum? Reſpond. Jure Communi in perſonam Laicam cadere non poteſt, cum ſit poteſtas ſpiritualis, cujus Laicus eſt incapax, *c.* 2. *De Judiciis*; adeo ut nec ulla conſuetudine vel præſcriptione, etiam temporis immemorialis, acquiri poſſit Laico, *c. Cauſam*; 7. *de præſcript.* quia ſine poſſeſſione non procedit præſcriptio: at Laicus eſt incapax poſſidendi jus ſpirituale, *cit. c. Cauſam*; *Abb. in c. Dilectus*; 34. *n.* 6. *hoc tit.* Ex ſpeciali tamen privilegio Imperatori, & Regibus aliquando ea poteſtas conceſſa reperitur, ut colligitur *ex cit. c. Dilectus*; ibi; *ex donatione Regis Præbendarum ejuſdem Eccleſiæ collationem haberet. Abb. ibid. num.* 6. Et *in c. Dilecto*; 40. legitur, donationem Beneficiorum competiiſſe Comitiſſæ Flandriæ; ubi tamen plerique per donationem, non collationem, ſed præſentationem intelligunt, ſicut & in priore *c. Dilectus*; *h. t.* Sed & Regi Galliæ poteſtatem conferendi Beneficia vacantia, in Eccleſia Paſtore deſtituta, conceſſam eſſe a Sede Apoſtolica, exceptis parochialibus refert *Azor. cit. c.* 25. *qu.* 19. Porro non ſolum Beneficia in perpetuum conferre non poſſunt Laici, ſed neque ad tempus, ſive ut manualia: cum etiam illa ſint vera Beneficia Eccleſiaſtica in ſpirituali jure conſiſtentia, quod Laici dare non poſſunt, & qui ab ipſis Beneficia accipiunt, excommunicati ſunt, *c. Si quis* 16. *cauſ.* 16. *qu.* 7. *c. Generali*; 13. *de elect. in* 6. *c. Relatum*; 21. *de jure patron.* & collatio irrita eſt, *c. Quod autem*; 5. *eod.* ubi etiam ratio exprimitur; *quia pro non dato habetur, quod ab eo datur, qui non poteſt de jure dare.* Similiter tam inſtitutio, quam deſtitutio, Eccleſiaſtici juris eſt, & poteſtatis, quæ in Laicum non cadit, *c. Præterea*; 4. *de jure patron.* Imo etſi Laico per ſpeciale privilegium inſtitutio, vel collatio conceſſa ſit, non tamen ea debet extendi ad depoſitionem, *Laym. in c. 1. n.* 16. *&* 17. *de elect.*

SECTIO IV.

De iis, quibus Beneficia conferri poſſunt, vel debent.

§. I.

An, & qua ratione Beneficia Eccleſiaſtica nonniſi dignis, & idoneis ſint conferenda, & de pœnis illa conferentium indignis?

XCI. De hac re agitur in *c. Grave*; 29. *hoc t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *c.* 30. „ubi ita ſtatuitur: Grave nimis & abſurdum, quod quidam Eccleſiarum Prælati, cum poſſint viros idoneos ad Eccleſiaſtica Beneficia promovere, carnali affectione ducti, non rationis judicio, non verentur indignos aſſumere, quos nec morum honeſtas, nec literarum ſcientia commendat: unde gravia damna Eccleſiis provenire conſtat. Volens igitur Concilium huic malo mederi, præcipit, ut prætermiſſis indignis, idonei, qui DEO, & Eccleſiæ velint, ac poſſint gratum ſervitium impendere, aſſumantur, de quo in Concilio Provinciali diligens inquiſitio (generalis, ſive ſemiplena, *Gl. hic V. Inquiſitio*) ſingulis annis fiat. Quod ſi Prælatus aliquis in hoc repertus fuerit culpabilis, is poſt unam, & alteram correctionem (ſi ſe non emendet) in Concilio Provinciali a collatione Beneficiorum ſuſpendi debet, aliaque perſona provida ei ſubſtitui, quæ ſuſpenſi defectum in conferendis Beneficiis ſuppleat. Idemque circa Capitula, ſi in his negligentiam commiſerint, obſervari debet. Si vero ipſe Metropolitanus in eo delinquat, Superiori ſuo (videlicet Papæ, aut Patriarchæ) a Concilio denunciandus erit, ejuſque arbitrio relinquatur. Prædicta autem ſuſpenſionis ſententia a nemine relaxari poteſt, præter Romanum Pontificem, & proprium Patriarcham, ut ſic quatuor Sedes Patriarchales ſpecialiter honorentur. Conſentit *cap. Cum in cunctis*, 7. §. *inferiora de elect. & Clement.* 2. *de ætat. & qualit. &c.*

XCII. Eſt autem hic notanda differentia quoad pœnam decretam *in cit. c. Cum in cunctis*; §. *fin. & in præſenti c.* Nam in priore eligens (idemque eſt de collatore) indignum ad Beneficium curatum, pro ea tantum vice, ſeu quoad ejuſdem Beneficii collationem, eſt ſuſpenſus, ſeu privatus: & ſi Epiſcopus indigno contulerit Beneficium, vel electum indignum confirmarit, ea etiam vice, poteſtate conferendi, vel confirmandi privatus eſt, & in ea poteſtas devolvitur ad Capitulum, vel Metropolitanum. At vero in hoc *c. Grave*; ſi Prælati perſonis indignis conferant Beneficium quodcunque, & moniti ſe non corrigant, ſuſpenduntur a collatione omnium Beneficiorum, & ea poteſtas non devolvitur ad Capitulum, nec ad Archiepiſcopum, ſed ad Papam juxta *c. Quia* 5. *de conceſſ. præbend.* Licet illud aliter explicat, *Gl. hic V. Perſona*; ſed non bene; ut notat *Abb. hic num.* 12. Deinde notandum, quod in hoc c. Concilium Generale Lateranenſe non ſuſpendit a collatione Beneficiorum Metropolitanum, per cujus negligentiam collatum eſt Beneficium indigno, ſed jubet ſuſpendi a Concilio Provinciali, ut patet ex ſumma apud Abbatem hic, & notavit *Fagn. hic n.* 1.

Porro decretum hoc Generalis Concilii Lateranenſis innovatum eſt per Concilium Tridentinum *Seſſ.* 7. *c.* 3. *de reform.* ubi ſtatutum eſt ut inferiora Beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis dignis, & habilibus conferantur: alioquin ſi aliter facta ſit collatio, ſeu proviſio, ea omnino irritetur, & ordinarius collator pœnas Conſtitutionis Concilii Generalis, quæ incipit *Grave nimis*, incurrat, quæ irritatio collationis, ſeu proviſionis intelligenda eſt de collatione facta indigno, non autem de illa, quæ fit digno, prætermiſſo digniore, *Barb. hic n.* 2. *de quo* §. *ſeq.*

XCIII. Ex dictis colligitur Primo. Per ſe loquendo, nunquam licitum eſt conferre Beneficia indignis, ſi digni, & idonei haberi poſſint. Eſt communis ſententia *Leſſ. l.* 2. *c.* 34. *dub.* 12. *nu.* 53 *Laym. l.* 4. *tr.* 2. *c.* 15. *num.* 1. Probatur, tum quia id ſub gravibus pœnis prohibitum eſt in *cit. c. Cum in cunctis. & cit. c. Grave*; *h. t.* tum quia Beneficium datur propter Officium, ergo qui ineptus eſt ad præſtandum officium, inhabilis eſt etiam ad Beneficium, & jure naturæ non eſt ad illud admittendus: tum quia graviſſima inde incommoda Eccleſiæ accidere ſolent, ſi Beneficia conferantur indignis. Quare non tantum is, qui confert Beneficium indigno, peccat mortaliter, ſed etiam tenetur ad reſtitutionem omnium damnorum, ex mala adminiſtratione indigni Eccleſiæ obvenientium, ut docet *Rebuff. in praxi tit. de pœnis contra Collatores indign.* , *&c. num.* 6. *&* 8. *Silveſt. in ſumm. V. Reſtitutio*; 3. *q.* 5. *Sanch. lib.* 2. *Conſil. c.* 1. *dub.* 45. *num.* 2. *&* 4. & alii DD. communiter, quia eſt cauſa illorum damnorum per injuſtitiam, cum enim Beneficia Eccleſiaſtica (ſicut & Officia publica in Republica ſeculari) ſint inſtituta, ut ipſa ſtipendia habeat, quibus idoneos Miniſtros alere poſſit, ideo conferens Beneficia, eaque diſtribuens tanquam bona com-

mMunia

Digitized by Google

munia tenetur ex juſtitia commutativa eligere, ſive aſſumere Miniſtros idoneos, faciendo ſcilicet æqualitatem inter ſtipendia quæ Eccleſia dat, & miniſtros, quos illi præficit ergo ſi indignum aſſumat, peccat contra juſtitiam commutativam, ſive damnum injuſtum Eccleſiæ infert, ideoque ad ejus compenſationem obligatur: imo tenetur etiam ſtipendium indigno Miniſtro datum reſtituere, nempe ſuis ſtipendiis providendo de alio digno Miniſtro.

XCIV. Colligitur ſecundo. Si digni & idonei Sacerdotes, vel alii Miniſtri, reperiri non poſſint in Regione aliqua v. g. quæ recenter ad fidem Catholicam converſa eſt, tum in primis curandum eſt, ut aliunde alii idonei advocentur, etiam Regulares, ſi Seculares Sacerdotes haberi non poſſint, pro tempore durantis neceſſitatis, ſeu donec Seculares poſſint inſtitui. Deinde conſultius erit, ut in tali penuria idoneorum Sacerdotum, uni idoneo plures Parochiæ committantur, quas per ſe, vel per alium adminiſtret, quam ut non idonei, ſeu mali Sacerdotes aſſumantur, *arg. c. 1. cauſ. 21. q. 1. juncta Gl. V. In villis.* Denique ſi idonei nullo modo haberi poſſint, tum neceſſitate cogente, Miniſtri etiam indigni, quandoque aſſumi poterunt ad Beneficia etiam curata, ad Majora mala impedienda, ſi Parochias, vel Beneficia omnino vacua relinquantur, prout colligitur ex *cit. c. Grave ibi: Cum Prælati poſſunt viros idoneos ad Eccleſiaſtica Beneficia promovere*: ergo a contrario ſenſu, in defectu idoneorum poterunt aſſumi indigni *Abb. ibid. n. 2. Leſſ. c. l. n. 55. Laym. cit. c. 15. n. 1.* nam juxta declarat. *Cardin. cit. Seſſ. 7. c. 4. de ref.* ſtante penuria idoneorum Miniſtrorum, Epiſcopus providere debet Beneficiis ea ratione, qua poteſt meliori. *Limitat hoc Abb. c. l.* Niſi tanta ſit indignitas promovendi, ut ſine peccato mortali, & gravi aliorum ſcandalo aſſumi non poſſit: deinde addit *Leſſ. c. l. & Laym.* quod ſi Beneficium collatum ſit indigno, is operam dare debeat, ut ſe, quantum commode poteſt, dignum & idoneum reddat, ut ſi v. g. ſufficientem ſcientiam non habeat, alioquin ad fructuum reſtitutionem tenebitur.

§. II.

An licitum ſit Beneficia conferre dignis, & idoneis, prætermiſſis dignioribus, vel digniſſimis?

XCV. Aſſertio 1. Prælati aliique, ad quos ſpectat Beneficiorum collatio vel alia proviſio, ut electio, præſentatio &c. ſemper tenentur curare, quantum in ipſis eſt, ut Beneficia conferantur digniſſimis, vel ſaltem dignioribus, ac proinde illicitum eſt, & quidem peccatum mortale, libere conferre Epiſcopatus, vel alia Benefica curata, quæ Eccleſiaſticam Juriſdictionem, vel non modici momenti adminiſtrationem annexam habent, minus digno, ſi prætermittatur, qui notabiliter dignior, & aptior eſt, *Covarr. in reg. peccatum p. 2. §. 7. n. 4. Leſs. cit. c. 3. dub. 4. n. 62. & 64. Garc. p. 7. de benef. c. 16. n. 16. & 17. Laym. cit. c. 15. n. 6. & 8. Et aliter communiter cum S. Thom. 2. 2. q. 63. art. 2. ad 3.* Idque probatur ex Concil. Tridentino *Seſs. 24. cap. 1. de reform.* ubi dicitur: „ omnes, qui ad promotionem præficiendorum quodcunq; „ jus habent, monet S. Synodus, ut in primis bonos Paſtores, „ & Eccleſiæ gubernandæ idoneos promoveri ſtudeant, eoſ„ que aliena peccata communicantes mortaliter peccare, „ niſi quos digniores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicave„ rint, & præfici diligenter curaverint. Et quamvis Concilium loquatur de promovendis ad Epiſcopatus: tamen eadem *Seſs. c. 18.* idem ſtatuit de promovendis ad Eccleſias Parochiales, ubi dicitur: Epiſcopus eum eligat, quem cæ„ teris magis idoneum judicaverit, eaque illi, & non alte„ ri collatio Eccleſiæ Parochialis vacantis) ab eo fiat, ad „ quem ſpectabit eam conferre: Ratio eſt, quia, qui Beneficium, præſertim Curatum confert minus digno, omiſſo digniore, facit contra fidelitatem, quam Eccleſiæ ex officio debet, privando eam magno commodo, quod ipſo tenebatur ei procurare, & promovere, aſſumendo Miniſtrum magis idoneum præ altero minus digno, violare autem fidem debitam in re gravi, eſt peccatum mortale.

XCVI. Aſſertio 2. Etſi quoque illicitum ſit conferre Beneficia non curata, & ſimplicia, v. g. Canonicatus, Capellanias &c. minus digno, præterito digniore, non tamen videtur eſſe peccatum mortale, dummodo ei, qui vere dignus eſt, & idoneus, conferatur, *Leſs. c. l. n. 66. & ſeqq.* ubi tamen id limitat, ſi id raro fiat, ſecus ſi paſſim, & frequenter, tum enim cenſet eſſe peccatum mortale. Sed alii abſolute negant eſſe peccatum mortale, ſecluſo particulari ſtatuto vel juramento, *Garc. cit. c. 16. n. 16. & 17. Laym. c. l. n. 8.* Prius quod ſit illicitum, adeoque peccatum, ſaltem veniale, probatur; quia Beneficia ſunt inſtituta ſaltem ſecundario fine, & minus principaliter etiam ob commodum, & favorem Miniſtrorum ad ea promovendorum, & ut præmia illorum ergo juſtitia diſtributiva nonnihil violatur, ſi Beneficia conferantur minus dignis, & idoneis, & Eccleſia aliquod idcirco incommodum patitur. Ratio poſterius eſt, quia Eccleſia plerumque non magnum idcirco damnum patitur, ſi digno conferatur, præterito digniore: vel digniſſimo. Imo Tamburinus *p. 2. in explic. decal. lib. 8. tr. 3. c. 4. §. 4. n. 5.* aſſerit, non eſſe peccatum mortale, ſi beneficia non ſolum minora, ſed etiam majora, & Curata, ut Cardinalatus, Epiſcopatus, Abbatia, & Parochia dignis, & idoneis conferantur, etiamſi prætereantur digniores, & aptiores: idque probat ex eo, quia ſufficit, quod Epiſcopus v. g. in negotiis etiam gravibus gerendis, adhibeat moralem, & humanam diligentiam, quam adhibere poteſt, qui abſolute dignus, & aptus eſt ad munus Epiſcopale, alioquin nec quidem dignus erit ac idoneus: non autem obligatur ad exactiſſimam diligentiam adhibendam, quam digniſſimus poſſet, quia idoneus eſſet intolerabile, imo etſi digniſſimus aſſumptus ſit ad Epiſcopatum, non obligatur ſub mortali ad diligentiſſimam adminiſtrationem, licet eam poſſit adhibere, ſed ſufficit, ſi humano more, & moralem diligentiam adhibeat. Ex quo ſequitur, quod ſi promoveatur ad Epiſcopatum, vel aliud Beneficium Curatum vero dignus & idoneus, etiam omiſſo digniore, per hoc non graviter lædatur Eccleſia.

Verum quamvis hæc ſententia, propter allatam rationem ſit probabilis, in praxi tamen omnino tenendum eſt, majora & Curata Beneficia ſub gravi peccato conferenda eſſe dignioribus, juxta Trident. *cit. Seſſ. 24. c. 1. & c. 18. de ref.* ut fatetur etiam ipſe Tambur. *c. l. n. 11.* At vero quoad beneficia inferiora, & non curata ſufficere, ſi conferantur dignis & habilibus, colligitur ex eodem Trident. *Seſſ. 7. c. 3. de ref.* ubi dicitur, inferiora beneficia Eccleſiaſtica, præſertim curam animarum habentia, perſonis dignis, & habilibus conferenda eſſe. Neque obſtant antiqui Canones, qui videntur requirere, ut beneficia conferantur digniori, *c. Metropolitanæ: 19. diſ. 63. c. Licet 15. cauſ. 8. qu. 1. c. 2. de Offi. Cuſt. & c. unic. Ut Eccleſ. benef. ſine dimin. conf.* Nam, vel loquuntur ſolum de Epiſcopatibus, aliiſque beneficiis Curatis, non de ſimplicibus: vel intelligendi ſunt, non de obligatione ex neceſſitate ſed ex honeſtate, & conſilio: vel denique ſunt per conſuetudinem, vel per Concilium Trident. *c. l.* abrogata, quoad beneficia inferiora, *Garc. p. 7. de benef. c. 16. n. 20. & 21. Tambur. c. l. num. 7.*

XCVII. Aſſertio 3. Conferens beneficium, ſive Curatum, ſive ſimplex, præterito digniore, & magis idoneo, vel etiam digniſſimo non tenetur ad reſtituitionem, neque digniori, neque Eccleſiæ: ſicut nec ipſe Beneficiarius, qui procuravit tale beneficium, modo ſit vere idoneus, & beneficium non fuerit per oppoſitionem, ſeu concurſum conferendum: nam cum hoc caſu pactum ineatur cum iis, qui in examine concurrunt, ut digniori beneficium conferatur, magna fieret injuria vincenti, ſi promiſſo præmio non potiretur, *Tambur. c. l. n. 14.* At vero extra concurſum, nullam eſſe obligationem reſtituendi docet *Covarr. c. l. n. 6. Sanch. cit. dub. 2. n. 20. & 25. Leſſ. c. l. n. 72. & ſeqq. Garc. cit. c. 16. n. 42. & ſeqq. Laym. cit. c. 15. n. 8.* idque probatur. Nam in primis neque conferens minus digno, neque ipſe proviſus, ſi vero dignus ſit, tenetur ad reſtitutionem ipſi digniori; quia hoc non eſt beneficium debitum, ſtricto jure, cum non habeat jus in re, neque etiam jus ad rem, nempe ad Beneficium digno collatum; quia non poteſt illud petere in judicio, ſicut habet præſentatus, vel electus, ſed ſolum jus habet, late loquendo, quod conſiſtit in majore aptitudine ſeu proportione, idcirco non fit ei proprie dicta injuria. Sed neque Eccleſia obligatur reſtituere, quia cum inter Miniſtrum dignum, & ſtipendium, ac officium, ad quod aſſumitur, ſit æqualitas conferens digno, omiſſo digniore, non peccat contra juſtitiam commutativam, nec aliqua intervenit inæqualitas, quæ per reſtitutionem ſit reparanda.

Dices primo. Collator tenetur ex officio promovere ad Beneficium ſaltem Curatum, digniorem, ob bonum commune Eccleſiæ, ſed officium obligat ex juſtitia commutativa, ergo &c. Reſp. non tenetur ex officio, ſub obligatione ſtrictæ juſtitiæ, adeoque ſub onere reſtitutionis providere Eccleſiæ Miniſtros digniores, ſed tantum vere dignos, & idoneos: neque enim Collatores cenſent, ſe ſub tali onere obligari: idque tum ob multas perplexitates conſcientiæ, quæ inde orirentur: tum quia conferens digno Beneficium, omiſſo digniore, non tam cenſetur damnum Eccleſiæ intuliſſe, quam majus ejus commodum non procuraſſe, ad quod potius ex fidelitate, vel charitate, quam ex juſtitia obligatur. Idem eſt de Oeconomo Principis, qui non conduxit optimos operatores, ſed mediocres, *Sanchez c. l. n. 20. Leſs. c. l. n. 74. Laym. c. l.* Dices ſecundo. Beneficia ſunt bona communia ex Eccleſiæ, & Fundatorum ordinatione diſtribuenda pro cujuſque meritis, adeoque dignioribus, ergo talis violat juſtitiam diſtributivam in ordine ad digniorem. Reſp. Beneficia non ſunt bona communia talia, quæ principaliter & immediate ſint inſtituta in bonum, & utilitatem Miniſtrorum Eccleſiæ, ut pro cujuſque dignitate, vel meritis diſtribuantur, non enim ſunt principaliter præmia meritorum, vel dignitatis cujuſque, ſed ſunt bona communia, ut ſint ſtipendia eorum qui deſerviunt Eccleſiæ: quamvis minus principaliter ſint etiam inſtituta, ad excitandos homines ad ſtudia, ac virtutes, ut iis præditi Beneficiis præficiantur, ad quod ſatis excitantur, ſi ſciant dignos præficiendos. Neque vero violatio juſtitiæ diſtributivæ inducit obligationem reſtitutionis, quando non principaliter ipſius ratio habetur, ſed tantum ſecundario: tunc tantum, quando intervenit etiam violatio juſtitiæ commutativæ, reſtitutio enim eſt actus juſtitiæ commutativæ, ut docet S. Thomas 2. 2. *q. 62. art. in Corp. Covarr. in reg. peccatum p. 2. §. 7. n. 6. Sanch. c. l. n. 25. Leſs. c. l. n. 73. Tambur. c. l. n. 12.*

XCVIII. Porro circa prædicta, quædam adhuc notandum ſunt. Primo Dignior hoc loco, cenſendus eſt non qui abſolute doctior vel ſanctior, ſeu majore virtute prædıtus eſt, ſed quà ad Officium, cui præficiendus eſt, aptior eſt; quare interdum, qui minus ſanctus eſt, vel minus doctus, præferendus eſt probiori, & doctiori; quia propter potentiam, nobilitatem, vel agendi induſtriam, magis idoneus judicatur ad regendam Eccleſiam, ut docet S. Thom. 2. 2. *q. 63. art. 2. in Corp. Covarr. c. l. n. 4. Laym. cit. c. 15. n. 6.* Secundo Si Beneficium ex fundatione, ſtatuto vel conſuetudine conferendum ſit alicui ex certa familia, vel patria: vel ſi eligendus ſit aliquis ex decreto Canonum in Epiſcopum, vel Prælatum, ex Clericis ejuſdem Eccleſiæ, tunc conferri debet magis digno, & idoneo inter illos: non aliis extraneis & dignioribus, modo aliquis inter eos ſit idoneus, *Leſs. cit. c. 34. n. 59. Laym. c. l. Gar. p. 7. c. 15. n. 12.* ubi generatim ait, quando Beneficium debet conferri certæ perſonæ, vel certo generi perſonarum, id intelligitur, ſi illa ſit idonea, & non alias. Tertio. Si Patronus præſentet dignum, huic conferri debet Beneficium, etſi adſint alii magis digni: idque procedit etiam in præſenta-

ſentato ad Beneficium curatum a Patrono Laico: ſecus a Patrono Eccleſiaſtico, tunc enim dandum eſt digniſſimo, ut colligitur ex Concil. Trident. *Seſſ. 24. c. 18. de ref. & docet Leſſ. c. l. n. 58. Layman c. l. 3. Garc. cit. p. 7. c. 16. n. 18. & 19.* Similiter & is, qui reſignat Beneficium ſuum in favorem alterius non tenetur quærere digniſſimum, ſed ſufficit, ſi reſignet digno; quia ipſi non incumbit ex officio præficere Eccleſiæ Miniſtros, *Leſſ. c. l. n. 61. & Laym. c. l.* Quarto non eſt illicitum, ſi Epiſcopus Dignitates, vel Beneficia Eccleſiaſtica conferat potius conſanguineis ſuis, quam aliis, modo cætera ſint paria: tum quia juxta ordinem charitatis, tenetur magis ſubvenire, & benefacere propinquis ſuis, quam extraneis: tum quia, cum majore charitate ipſis conjunctus ſit, tanto facilius reget Eccleſiam *Abb. in c. Dilecte; 26. n. 2. h. t. Laym. cit. c. 15. n. 8.* Et hinc etiam expedit, ut Beneficia conferantur potius indignis quam extraneis, modo illi ſint idonei ut docet *Abb. in c. Ad decorem; 5. n. 4. de inſtitut.* quia præſumuntur utiliores futuri Eccleſiæ, magis enim diligunt Patriam, in qua ſunt nati, & educati: ob quam cauſam ait S. Thom. *cit. art. 2. ad 4.* eligi in Prælatum aliquem, qui eſt de gremio Eccleſiæ.

XCIX. Poſtremo hoc loco addendum eſt quod ſtatuit Concilium Trident. *Seſſ. 24. c. 18. & Seſſ. 25. c. 9. de ref.* ut in Beneficiis curatis, ſeu Parochialibus, quæ liberæ collationis ſunt, aut etiam quæ ſunt Patronatus Eccleſiaſtici, examen inſtituatur per concurſum a deputatis, & juratis examinatoribus, ita ut unum ex iis qui idonei ab examinatoribus judicati fuerunt, digniorem ſeu magis dignum eligat Epiſcopus, vel ſi patronatum ſit Beneficium, Patronus Eccleſiaſticus: atque huic, non alteri Beneficium curatum ab eo, cui de jure competit conferatur: quod ſi aliter collatio fiat, ea ſubreptitia, & irrita erit, & proviſio, ſi ad Epiſcopum ſpectabat ad Sedem Apoſtolicam devolvatur, juxta Bullam Pii V. quæ incipit, *In conferendis Beneficiis* edita anno 1657. Calend. Aprilis, quam etiam allegat *Leſſ. cit. c. 34. num. 81.* Quod ſi Patronus laicus ſit, debet is dignum ſeu idoneum præſentare, qui ſi, præmiſſo examine, ab Epiſcopo, talis repertus fuerit, abſque concurſu inſtituendus eſt, *Leſſ. c. l.* Eſt autem hoc examen per concurſum adeo neceſſarium, ut etiam Doctores Theologiæ ad Parochias examinari debeant ab Epiſcopo, ut reſpondit S. Congreg. Concil. Trid. apud *Leſſ. c. l. n. 82.* imo etiam ii, qui notorie docti & probi adeoque idonei ſunt; quia examen hoc a Concilio requiritur tanquam forma, ſine qua collatio eſt irrita, ut ex communi docet Pariſius *lib. 8. de reſign. benef. q. 9. n. 83. & ſeqq. Barb. de offic. Epiſc. alleg. 60. n. 86.* Verum forma conferendi Parochias per concurſum, in Germania non eſt uſitata, quamvis expediret, ut ea reciperetur & in uſum deduceretur, ut monet *Leſſ. c. l. n. 85.* cum alioquin multi indigni, aut minus digni promoveantur ad Eccleſias Parochiales, non ſine magno damno ſpirituali animarum.

§. III.

Quanam qualitates, ſeu conditiones in particulari requirantur in iis, quibus Beneficia Eccleſiaſtica conferuntur?

C. Plures requiruntur quarum præcipuas hic referemus. Prima eſt, ut ſit ex legitimo matrimonio natus, nam illegitimi inhabiles ſunt ad Eccleſiaſtica beneficia etiam ſimplicia obtinenda, niſi a S. Pontifice, vel alio habente Eccleſiaſticam ad id poteſtatem fuerint legitimati, *c. Innotuit 20. de elect. c. fin. de fil. Presb. c. 1. eod. in 6.* de quo actum ſupra *lib. 1. partim tit. 6. n. 71. de elect. partim tit. 17. de fil. Presb. n. 1. & ſeqq.*

Secunda qualitas eſt legitima, & conveniens ætas; nam pueri non ſunt idonei ad Eccleſiaſtica beneficia obtinenda, conſtat ex *c. Super; 35. h. t.* ubi Gregorius IX. reſcribit: „Cum illi ad beneficia cenſeri debeant idonei, qui in Eccleſiis ſervire poſſunt, & volunt, pueri autem, & Beneficiati qui non poſſunt in eadem Eccleſia deſervire, non debent reputari idonei ad ſerviendum in ea, & conſequenter nec ad obtinendum aliquod beneficium.

CI. Ubi notandum primo. Etſi *Gl. hic. V. Pueri* dicat appellatione puerorum intelligi, qui ſunt infra ſeptem annos poſt ſeptennium vero eos reputari idoneos, ad minores Ordines, & conſequenter ad beneficia ſimplicia. Verum *Abb.* ait *hic n. 4.* quod puer proprie dicatur qui a ſeptimo anno uſque ad XIV. a quo incipit adoleſcentia, ita ut ſpectato Jure communi antiquo, non ſit quis idoneus ad obtinendum etiam ſimplex beneficium, quod requirit maturitatem judicii, ut Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis: quamvis ad alia Beneficia ſimplicia quæ maturitatem judicii non requirunt, olim ſufficiebat ſeptennium completum *Abb. hic n. 12.* Nec obſtat *c. Ex eo; 32. de elect. in 6.* Ubi quidam impubes, adeoq; minor 14. annis, factus eſt Canonicus: Verum ibi non quærebatur, an ille impubes eſſet legitime promotus ad Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis nec ne, ſed an haberet vocem in electione, quod ibi negatur, ut dictum ſupra *l. 1. tit. 6. n. 26.* Oppoſitum tamen, quod etiam Impuberes, majores tamen ſeptennio, olim poterant promoveri ad Canonicatus Cathedrales, dictum eſt *c. l.* quæ autem ætas requiratur ad ſingula Beneficia dictum eſt, *l. c. tit. 14. §. 2. n. 7. & pluribus ſeq.*

Notandum ſecundo ſpectato Jure communi antiquo, obtinens etiam ſimplex Beneficium non poteſt aliud obtinere, primo retento, ſi hoc ſit ſufficiens ad ſuſtentationem, ut colligitur ex hoc *c. junct. Gl. V. Beneficiati;* Nam hic dicitur, quod propterea Beneficiati non ſint idonei ad Beneficium aliud obtinendum quia cum teneatur perſonaliter, ac per ſeipſos in Eccleſia, vel beneficio ſuo ſervire, non poſſunt ſimul ſervire alteri beneficio in alia Eccleſia per ſeipſos, nam quod Beneficiatus, etiam puer, per alium ſubſtitutum ſervire poſſint in alia Eccleſia, vel Beneficio per ſe notum eſt: ergo de jure communi ad Beneficia etiam ſimplicia requiritur perſonalis reſidentia, ut patet ex illis verbis hujus *c. ibi, Cum illi ſint in Eccleſiis idonei reputandi, qui ſervire poſſunt & volunt ipſi,* ſcilicet per ſe ipſos: nam nemo poteſt corporaliter, & per ſe ipſum ſimul miniſtrare in duabus Eccleſiis, vel Beneficiis, *Abb. hic n. 5. & Fag. n. 3. 4. & 5.*

CII. Tertia qualitas eſt Clericatus, ſeu Ordo, nam Beneficiatus debet eſſe Clericus, ſaltem initiatus prima Tonſura, per quam Clericalis Ordo confertur, *c. Cum contigat; 11. de ætat. & qualit.* Et Laicus, ſeu non Tonſuratus non eſt capax Beneficii, *c. Ex literis; 6. de tranſact. c. 2. de juſtit.* & eſt communis ſententia DD. apud *Garc. p. 7. de benef. c. 1. n. 1. & 2.* Ratio eſt, quia Beneficium fundatur in officio ſpirituali, ob quod confertur, cujus Laicus non eſt capax. Ex quo infertur, quod Laico poſſit quidem conferri Præbenda Canonicalis quia eſt quid temporale, non autem jus Canoniæ, quæ eſt jus ſpirituale, quod non cadit in Laicum *Abb. in cit. c. 2. de inſtitut. 4.* Adeo autem neceſſario prærequiritur Clericatus, ante omne Beneficium obtinendum, ut non ſufficiat aliquem eſſe deſtinatum ad Clericatum & habitum Clericalem jam deferre, v. g. cras ſuſcepturum primam Tonſuram, ſed neceſſarium eſt, ut ante illam jam ſuſceperit, alioquin invalida erit Beneficii impetratio, & collatio: ſicut non valet electio, vel proviſio ejus qui hodie nondum ætatem legitimam attigit ſed cras ad eam perveniet: *non enim firmatur tractu temporis quod de jure ab initio non ſubſiſtit Reg. jur. 18. in 6. Et quod initio vitioſum eſt non poteſt tractu temporis convaleſcere l. 29. ff. eod Azor. p. 2. lib. 6. c. 2. q. 3. Garc. cit. r. n. 9. & 10.* Addit *Azor c. l.* neque capacem eſſe Beneficii qui primam Tonſuram accepit ab alieno Epiſcopo ſine conſenſu proprii adeoque, vitioſe ordinatus eſt cum paria ſint nullam habere Tonſuram Clericalem & vitioſam, ſeu inutilem habere: quare ſic Tonſuratus diſpenſatione S. Pontificis opus habet, ut valeat Ordinatio, & Beneficium obtinere poſſit.

Præterea non valet collatio Beneficii facta ei, qui communi hominum exiſtimatione reputabatur Clericus, ſi revera talis non erat; quia licet geſta per Clericum exiſtimatum ſint valida, non tamen hic communis error facit illum habilem ad Beneficium obtinendum: cum enim hæc communis exiſtimatio nitatur præſumptione veritatis, poſtquam conſtat de contraria veritate, videlicet aliquem non eſſe Clericum, ceſſat prior præſumptio, eique veritas præfertur. *Pariſ. de reſign. benef. l. 4. q. 2. num. 19. & ſeqq. Garc. c. l. nu. 11.* Sufficit tamen ad obtinendum Beneficium, quod quis communi opinione exiſtimetur eſſe Clericus, quamdiu de oppoſito non conſtat, *Garc. c. l. n. 12.* Non obſtant exempla contraria de quibuſdam Sanctis, ut Nicolao & Ambroſio, qui adhuc Laici aſſumpti ſunt ad Epiſcopatum, *c. Statuimus; 8. §. His omnibus; diſ. 68.* quia, ut reſpondet *Gl. V. Eodem;* id factum eſt Divino inſtinctu, vel diſpenſative, *Garc. c. l. n. 13. & 14.* Porro an & qualis Ordo in ſingulis Beneficiis requiratur, dictum eſt ſupra *lib. 1. tit. 14. de ætat. & qual. & c. §. 5.*

CIII. Cæterum illud hic prædictis addendum, quod ſtatutum habetur in *c. Si pro Clericis; 8. h. t. in 6.* Si Papa mandet, ut Clericis pauperibus, vel aliis de Beneficio provideatur, etiamſi curam animarum annexam habeant, poteſt eis conferri Beneficium etiam curatum, licet in ſacris Ordinibus non ſint conſtituti, nec de defectu illo Ordinum in Literis Apoſtolicis mentio fiat. Oportebit tamen, ut ad Ordines, quos Beneficium collatum requirit, ſe faciant (in proximis a jure ſtatutis temporibus) videlicet in IV. temporibus anni, & in Sabbato Sancto, & in Sabbato ante Dominicam Paſſionis, *Gl. hic V. a Jure*) promoveri.

CIV. Notandum primo. Si alicui conferatur Beneficium curatum, non requiritur, ſpectato jure communi, ut Ordinem ſacrum ad illud requiſitum actu habeat, ſed ſatis eſt, ſi proximo tempore illum ſuſcipiat, & quidem noviore jure intra annum ab eo tempore quo quis poſſeſſionem pacificam Beneficii eſt adeptus (ceſſante impedimento, vel ſi per eum ſtetit, quo minus eam acciperet, numerandum) *juxta c. Licet; 14. de elect. in 6.* & ibi *Gl. V. Annum;* ubi id ſtatuitur de promotis ad Eccleſias Parochiales, *Et in Clem. c. de ætat. & qual. & in Conc. Trid. Seſſ. 22. c. 4.* ubi idem ſtatuitur de Canonicis in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, ut intra annum Ordines requiſitos ſuſcipere teneantur: (juſto impedimento ceſſante) alioquin vocem in Capitulo non habeant. Idem ſtatuitur *Seſſ. 24. c. 12. de reform.* ubi Concilium præcipit, ut nemo deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiatur, niſi qui Ordine ſacro ſit initiatus, quem Beneficium requirit, aut in tali ætate, ut intra tempus a jure & ab hac Synodo ſtatutum (annum videlicet) initiari valeat, de quo ſupra plura *l. 2. Tit. 6. n. 79. & 83. & Tit. 14. n. 43. & pluribus ſeqq.*

Notandum ſecundo. Non tantum, Jure communi, ſed etiam ſi in aliquo ſtatuto particulari, vel in fundatione alicujus Canonicatus, aut Capellaniæ requiratur ſimpliciter Sacerdotium v. g. nihilominus poteſt conferri ei, qui intra annum ad Sacerdotium promoveri poteſt, etiamſi adhuc in minoribus ſit conſtitutus, ut docet *Anchar. hic not. 2.* quia in dubio verba ſtatuti intelligenda ſunt, ſecundum Jus commune, *c. Cum dilectus; 8. junct. Gl. V. Jure communi, de Conſuet. & l. 2. C. de noxal. action.* niſi tamen in ſtatuto exprimatur, quod Beneficium non debeat conferri, niſi ei, qui Sacerdotium ſuſcepit, tunc enim debet eſſe actu Sacerdos tempore collationis; quia qualitas juncta verbo, debet determinate accipi, ſecundum tempus verbo expreſſum, *Anchar. c. l.*

Notandum tertio. Etſi impetratio Beneficii, etiam curati, non vitietur ob defectum Ordinis ſacri ad illud requiſiti, vel quia in literis proviſionis non ſit mentio de Ordine, ut patet ex *hoc c.* vitiatur tamen impetratio Beneficii, ob defectum ætatis, ſcientiæ, aut morum, ſi de illis in Literis nulla fiat mentio, ut tradit *Gl. hic in caſu & V. De defectu ordinum,* Rationem diverſitatis dat *Anch. hic. not. 3.* quia defectus Ordinum poteſt ſuppleri ab impetrante Beneficium, ſi ſit in eo ſtatu, ut intra breve tempus poſſit Ordines requiſitos ſuſcipere: non ita

vero

Digitized by Google

vero defectu ætatis, & ſcientiæ ſuppleri poteſt ab impetrante Beneficium.

CV. Præterea ſunt & aliæ qualitates, ſeu conditiones requiſitæ ex parte promovendi ad Beneficium, videlicet ut nulla cenſura Eccleſiaſtica ſit irretitus, ideoque non excommunicatus, ſeu ligatus excommunicatione majore, vel minore: non ſuſpenſus ab officio, vel Beneficio, non interdictus perſonaliter, alioquin collatio Beneficii eſt ipſo jure irrita; cum tales non poſſint exercere officium ſpirituale, adeoque non poteſt eis etiam conferri beneficium, quod datur propter Officium. Item requiritur, ut promovendus ad beneficium, non ſit irregularis, alioquin collatio eſt vel ipſo jure irrita, vel ſaltem irritanda, *Azor. p. 2. l. 6. c. 7. q. 2.* & videri poteſt *Garc. p. 7. de benef. c. 11. 13. & 14.* Et hinc etiam non ſunt capaces beneficii criminoſi aut infames infamia juris, vel facti, *Azor. c. l. q. 3.* quæ omnia patent ex dictis *ſup. l. 1. Tit. 14. §. 4. n. 27. & ſeq. & Tit. 6. §. 5. n. 103. & 3. ſeqq. de elect.*: Nam, qui non poſſunt eligi ad Prælaturas, vel beneficia Eccleſiaſtica, iis neque conferri illa poſſunt. Requiritur etiam in promovendo ad beneficium Eccleſiaſticum, vitæ, ac morum honeſtas, ſeu probitas, de qua ſupra *Tit. 1.* item ſcientia debita, & competens pro qualitate, ſeu conditione beneficii, de quo actum ſupra *l. 1. Tit. 14. §. 3.* & cœlibatus, nam conjugati ſunt incapaces Beneficiorum Eccleſiaſticorum, de quo ſupra *T. 3. §. 2.*

CVI. Denique inter conditiones requiſitas ad obtinendum beneficium, numeratur etiam intentio ſtatus Eccleſiaſtici. Unde quæritur, an, & qualis intentio neceſſaria ſit ad acquirendum beneficium? In qua re dicendum primo. Non eſt neceſſarium, ut qui beneficium ſimplex, vel etiam curatum accipit, habeat propoſitum omnino abſolutum, ac determinatum permanendi in ſtatu Clericali, vel ſacros Ordines ſuo tempore percipiendi, ſed ſufficit ſi habeat voluntatem conditionatam perſeverandi in illo, & Ordines recipiendi, niſi nova juſta cauſa mutandi propoſitum ſupervenerit. v. g. ſi ſtatus Clericalis poſtea minus convenire ei videatur, vel ſi primogenitus, aut unicus frater moriatur, aut nullos liberos habeat: vel ſi opimum matrimonium ad familiam conſervandam, vel ad lites extinguendas opportunum ei oblatum fuerit &c. Ita docet *Sanch. l. 7. de matrim. diſ. 43. n. 12. Leſſ. l. 2. c. 34. dub. 26. n. 131. Laym. l. 4. tr. 2. c. 140. n. 9.* & alii apud ipſum. Ratio eſt, tum quia talis vere habet propoſitum permanendi in ſtatu Clericali, etſi non abſolutum, & conditionatum: intentio autem conditionalis eſt vera, & non ficta tantum intentio: tum quia Eccleſia non intendit ita firmiter beneficium obligare ad ſtatum Eccleſiaſticum, ut ob nullam cauſam poſſit illum deſerere, hoc enim nimis durum foret, & ſæpe majora bona impedirentur. An autem is, qui beneficium Parochiale accepit, animo non ſuſcipiendi Sacerdotium, intra tempus jure præſcriptum, & quando ad reſtitutionem fructuum teneatur, dictum eſt ſupra *l. 1. Tit. 6. n. 83. & 2. ſeqq.*

CVII. Dicendum ſecundo. Qui Beneficium non curatum, cui annexa eſt obligatio ſacri Ordinis ſuſcipiendi, v. g. Capellaniam Sacerdotalem accepit, animo fruendi Ordinem ſacrum, intra tempus, & abſque intentione ſuſcipiendi Ordinem ſacrum, intra tempus requiſitum, non obligatur ad fructuum reſtitutionem, ut ex probabiliore ſententia docet *Sanch. c. l. n. 13. Leſſ. c. l. n. 135. Laym. c. l. n. 11. contra Rebuff. in praxi tit. De non promotis intra annum; n. 85. Garc. p. 3. de benef. c. 2. n. 37.* Ratio eſt, quia jure poſitivo, & Eccleſiaſtico *in c. Commiſſa 35. de elect. in 6.* id ſolum ſtatutum eſt de habentibus Beneficia curata, quare cum levius delictum ſit accipere Beneficia ſimplicia, ſine intentione ſuſcipiendi Ordinis ſacri eis annexi, non debet Conſtitutio illa pœnalis extendi ad Beneficia ſimplicia. Sed neque jure naturali obligatur talis ad reſtitutionem fructuum, ante Judicis ſententiam; quia cum collatio Beneficii fuerit valida, & qui cum tali fraudulenta mentione Beneficium accipit, Beneficii titulum, & fructuum perceptorum dominium acquiſierit, eo privandus non eſt, ante condemnationem Judicis, dummodo officium ſaltem per Vicarium præſtet. Illud tamen indubitatum eſt, quod talis mortaliter peccet; quia qui ſuſcipit officium aliquod habens annexam certam obligationem, omni Jure Divino, & humano curare debet, ut ſe ad id idoneum efficiat, *Sanch. c. l. nu. 24. Leſſ. & Laym. locis cit.*

CVIII. Dicendum tertio, qui Beneficium ſimplex non habens annexam obligationem ordinis ſacri, v. g. Capellaniam, quæ per Vicarium adminiſtrari poteſt, accipit, cum intentione nullius ſacri Ordinis ſuſcipiendi; aut in ſtatu Clericali permanendi, & ſatisfaciendi oneribus, ad quæ Beneficium obligat, is nullum omnino peccatum committit, *Sanch. c. l. n. 17. & Laym. c. l.* Nam cum nullum jus hunc obliget ad Ordines ſuſcipiendos, nec Beneficium eos exigat, nullum præceptum violat, qui tali intentione caret, ac proinde nec venialiter peccat. Qui vero Beneficium ſimplex, cui nullus ſacer Ordo annexus eſt, accipit, aut retinet, eo animo, ut ad tempus fructus percipiat, poſteaque, eo deſerto, ad ſæcularem ſtatum redeat, is non tenetur ad ullam reſtitutionem, neque etiam peccati mortalis damnari poteſt, dummodo interim, dum Beneficium retinet, officio ſuo ſatisfaciat. Ratio eſt, quia tali Beneficiato, ſecundum Jus Canonicum, permittitur libera facultas tranſeundi ad ſtatum ſæcularem, & ad nuptias, modo Beneficium relinquat *per. Jo. 7. c. Diverſis 5. ſupr. De Cler. conjug.* Ergo ſi hoc ab initio intendat, nullam fraudem committit, nec injuriam contra Eccleſiam. Verum, quia talis intentio aliquo modo repugnat Beneficiorum Eccleſiaſticorum inſtitutioni, quippe quæ inſtituta ſunt, ut conferantur iis, qui ſtatum Eccleſiaſticum ſincere amplectuntur, animo, divino ſervitio ſe perpetuo dedicandi, niſi nova cauſa juſta eum ſtatum mutandi emergat, negari non poteſt, quin aliquam dehibiti Ordinis, ac finis perverſionem hoc contineat, ita ut a culpa veniali excuſari non poſſit. *Sanch. c. l. n. 19. Laym. c. l. n. 12.* *Quamvis Garc. c. l.* putet, talem nullo modo peccare.

§. IV.

De aliis duabus Conditionibus, an eæ neceſſario requirantur, vel requiri poſſint ad obtinenda Beneficia.

CIX. Quæritur primo. An præſentia illius, cui confertur Beneficium, ſit conditio neceſſaria ad obtinendum Beneficium ejuſque poſſeſſionem? Reſp. negative, nam Beneficium Eccleſiaſticum etiam Clerico abſenti per intermediam perſonam conferri poteſt, iſque in eo inveſtiri, ut conſtat ex *c.* „ *Accedens 24. h. t.* ubi Pontifex reſcribis, quod Clericus abſens per alium, vel alius magis pro ipſo (id eſt, nomine „ & vice abſentis) poteſt in Beneficio Eccleſiaſtico inveſtiri. Quia ille dicitur inveſtiri, cujus nomine alius inveſtitur, *Gl. in caſu hic*, ſi ut ille dicitur poſſidere, cujus nomine alius poſſidet, *l. Quod meo 18. in pr. ff. de acq. poſſ.*

CX. Ubi notandum primo. Dupliciter poteſt conferri Beneficium abſenti, ut notat *Abb. hic n. 3. & 2. ſeqq.* Primo, nulla interveniente, ſeu mediante perſona; & tunc collatio quidem valida eſt, ex parte conferentis, ita, ut eam revocare non poſſit, donec abſens declaraverit, quod acceptare nolit: non tamen per illam acquiritur proviſo jus in Beneficio, donec is ſciens illud acceptavit, *c. Si tibi 17. h. t. in 6. & dictum ſupra num. 52. & ſeqq.* Idque procedit etiam in aliis electionibus vel proviſionibus, quibus confertur ſæcularis Dignitas, vel adminiſtratio, non ex mera liberalitate, ſed ex neceſſitate, ſive obligatione officii; quia eam vacantem alicui conferre debet, non enim poteſt collationem factam abſenti revocare, quia cenſetur functus officio ſuo, *Abb. c. l. Covarr. l. 3. reſol. c. 16. n. 1. & Sanch. l. 3. de matr. diſp. 36. num. 4.* Secundo, poteſt conferri Beneficium abſenti, mediante perſona, quæ loco illius acceptet: & tunc, vel ipſa perſona intermedia nullum habet mandatum ad acceptandum loco abſentis, vel habet. Priore caſu, non acquiritur jus abſenti in Beneficio, niſi poſtquam, re intellecta, id quod ſuo nomine geſtum eſt, ratum habeat, juxta *l. Si ego 24. juxſt. Gl. V. Imputare, de negot. geſt. & tradit Gl. in c. Quam ſit 6. V. Petere, de elect. in 6. & in cit. c. Si tibi, V. habuerit, & ibid. Franc. num. 3.* Quia ſine animo non acquiritur alicui dominium vel jus aliquod. Poſteriore vero caſu, vel perſona illa intermedia habuit generale ſolum mandatum; & non ſufficit in iſtis Beneficialibus, aliiſque actibus ſpiritualibus, ad acquirendum jus abſenti; tum propter qualitatem rerum, tum propter præjudicium, adeo ut nec conjuncta perſona, v. gr. conſanguineus pro conjuncto abſente acceptare poſſit Beneficium, cum mandato ſolum generali. Vel habet ſpeciale mandatum ad acceptandum in ſpecie, ſeu in individuo hoc Beneficium, vel ſaltem in genere, ad acceptandum Beneficium, ſi quod ſibi collatum fuerit: & tunc per talem collationem acquiritur jus, & quaſi dominium in Beneficio abſenti, ſive in illo inveſtiatur per Procuratorem ſive Procurator nomine abſentis, juxta diſpoſitionem hujus *c. Abb. hic num. 4. & 5.* Non tantum autem jus vel quaſi dominium Beneficii acquiri poteſt abſenti per intermediam perſonam, ſive Procuratorem habentem ſpeciale mandatum ad acceptandum Beneficium, ſed etiam poſſeſſio actualis, ſi accedat inveſtitura, non verbalis ſolum, ſed realis, nam per Procuratorem etiam poſſeſſio abſenti, & ignoranti domino acquiri poteſt, ut conſtat *ex l. 1. §. Per Procuratorem; & l. Poſſeſſio 49. §. ult. ff. de acq. poſſeſ. & l. 1. C. eod.*

Notandum ſecundo. Duplici etiam modo, ſeu forma verborum poteſt conferri Beneficium abſenti, per intermediam perſonam Procuratoris. Primo, ſi Superior dicat: conferimus abſenti Titio tale Beneficium, vel inveſtimus te de tali Beneficio, ſive inveſtimus illum de tali Beneficio, per te Procuratorem ipſius. Secundo, conferimus tibi Beneficium nomine & loco Titii abſentis; & iſte poſterior modus magis probatur Papæ in hoc cap. ut colligitur ex vocula *magis*: quo caſu ſe habet Procurator, ut merus internuncius Domini, ſeu Principalis, nudum miniſterium præſtans, cujus nomine Beneficium, vel ejus poſſeſſionem acceptat, juxta *l. Quod meo 18. juxſt. Gl. V. Præſtat; ff. de acquirend. poſſeſs.* ita, ut nihil juris ex collatione tali ipſi Procuratori acquiratur, *Abb. hic n. 2.*

Notandum tertio. Licet tutius ſit, & uſitatum, ut Clericus conſtituatur, qui loco Beneficiati abſentis, Beneficium acceptet, & in eo inveſtiatur: abſolute tamen poteſt etiam Laicus eſſe Procurator Clerici in tali caſu, *argum. c. 5. de Procur. in 6.* quia jus ſpirituale Beneficii non acquiritur ipſi Laico præſenti: ſed per ipſum velut canalem, ſeu exhibentem nudum miniſterium, tranſit ad ipſum Dominum, ſeu Principalem, ut notat *Jo. Andr. hic n. 2. & Abb. n. 6.*

CXI. Quæritur ſecundo. An per conſuetudinem induci poſſit, vel per ſtatutum decerni, ut ſoli Nobiles & Illuſtres, excluſis ignobilibus cæteroquin idoneis, admittantur ad Dignitates, & Canonicatus in quibuſdam Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis? Reſp. Talis conſuetudo reprobatur *in c. Venerabilis 37. h. t.* „ Nam cum Epiſcopus Portuenſis Legationis Apoſtolicæ munere in Germania fungeretur, Præbendam Canonicalem, quæ in Eccleſia Argentinenſi tanto tempore vacaverat, ut ejus collatio ad Sedem Apoſtolicam eſſet devoluta, contulit Clerico J. & petiit a Papa, ut collationem ſuam faceret obſervari. „ Sed Capitulum Cathedrale per Procuratorem ſuum ſe oppoſuit, allegans antiquam conſuetudinem hucuſque inviolabiliter obſervatam, juxta quam, nullum niſi Nobilem, Liberum, & ab utroque parente Illuſtrem, honeſtæ converſationis, ac eminentis ſcientiæ, in ſuum Collegium reciperent, & ideo ne quid contra hanc Eccleſiæ ſuæ conſuetudinem attentaretur, ad Sedem Apoſtolicam appellavit, maxime cum nulla tunc Præbenda vacaret, antequam monitorias, & executorias Literas ex Curia Ro-

„ ma-

„ manu accepiſſet. Ad hoc reſpondit Gregorius IX. exce-
„ ptiones illas Capitum non eſſe admittendas, cum non ge-
„ neris, ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas gratum
„ faciat Deo, & idoneum ſervum Dei ac Eccleſiæ, & ad
„ regimen Eccleſiæ non multos nobiles, ſecundum carnem,
„ & potentes elegerit Deus, ſed ignobiles ac pauperes:
„ non enim acceptio perſonarum eſt apud Deum, & cum in-
„ ſuper vix ad culmina Dignitatum, nedum ad Præbendas,
„ niſi eminentis ſcientiæ, reperiri poſſint, Quare mandat Pon-
„ tifex ſuis delegatis, ut ſi conſtiterit, prædictam Præben-
„ dam eo tempore vacaſſe, quando Epiſcopus Portuenſis
„ eam Clerico J. contulit, ipſum ad illam recipi fa-
„ ciant.

CXII. Notandum primo. Per nullam conſuetudinem quantumvis diuturnam induci poteſt, ut ſoli Nobiles recipiantur ad Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ; quia talis conſuetudo repugnat primæ inſtitutioni, & fundationi Eccleſiarum Cathedralium, & Collegiatarum, quippe quæ ſunt fundatæ ad ſacra miniſteria rite celebranda, & ad cultum ac ſervitium Dei, ad quæ requiritur nobilitas virtutum, & ſcientia, non autem nobilitas generis, idcoque talis conſuetudo, per quam excluduntur ab iis Eccleſiis ignobiles, etſi virtute ſint præditi ac ſcientia, irrationabilis cenſenda eſt, nec obſervanda.

Notandum ſecundo. Multo minus valet ſtatutum, excludens ignobiles alioquin idoneos a Canonicatibus Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum; nam conſuetudo majorem vim habet contra SS. Canones; quam ſtatutum: per conſuetudinem enim rationabilem & legitime præſcriptam abrogari poteſt Jus commune Canonicum, *c. ult. de conſuetudin.* non item per ſtatutum, Epiſcopus enim vel alius Prælatus Papa inferior nihil contra Canones ſtatuere poteſt, *c. Quod ſuper his 9. de Major. & obed. Abb. hic n. 4.* & patet ex alibi dictis.

CXIII. Notandum tertio. Etſi conſuetudo ejuſmodi recipiendi in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis ſolos Nobiles rejiciatur *in hoc c.* tanquam illegitima: de facto tamen ab Eccleſia, ob graves cauſas toleratur, Quod ſi ex prima fundatione alicujus Eccleſiæ ſæcularis, vel regularis hæc conditio expreſſe requiratur, ut ad eam Eccleſiam tantum Nobiles aut Illuſtres recipiantur, valida erit talis fundatio, ſeu inſtitutio, *argum. c. Verum 4. de condit. appoſit. & ibi Gl. V. conditione donatur:* cum talis modus, pactum, vel conditio fundationi appoſita, ut non niſi Nobiles aut Illuſtres recipiantur in aliqua Eccleſia, ſecundum ſe & ex objecto ſuo non ſit illicita, dummodo alias etiam ſint idonei, ſive virtute & ſcientia præditi. Idque confirmatur, quia frequens eſt, & uſu receptum, ut fundationes Beneficiorum fiant pro certa familia, aut ex certa Civitate oriundis, ita, ut ſi idonei ſint, reliquis ſint præferendi, nec admittantur extranei: ergo etiam fieri poſſunt hujuſmodi fundationes pro ſolis Nobilibus aut Illuſtribus: Sic etiam in Epiſcopatu Coſtantienſi extat conſuetudo, vel ſtatutum, ut nullus recipiatur in Canonicum Eccleſiæ Cathedralis, niſi ſit oriundus ex Provincia Moguntina, in qua exiſtit ille Epiſcopatus. Quare probabile eſt, quod hujuſmodi Capitulares non admittentes ad ſuum Collegium ignobiles, ſe etiam tueri poſſint titulo præſcriptionis, ſeu conſuetudinis, per tempus immemoriale, a prima fundatione continuatæ, etiamſi forte talis conditio in ipſis Literis fundationis non ſit expreſſa, quia adeſt capacitas, tam in præſcribentibus, quam in illis, qui admittuntur. Accedit, quod ad Canonicatus illarum Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, in quibus, non recipiuntur, niſi Nobiles vel Illuſtres, etiam in Curia Romana non admittuntur ignobiles, ſi v. gr. in tali Eccleſia vacet Canonicatus aliquis in menſe, in quo juxta Concordata Germaniæ, collatio ad Papam ſpectat, ergo ſaltem quoad Germaniam, Papa approbavit talem conſuetudinem, & diſpoſitioni hujus *c.* derogavit.

§. V.

An, & quando Beneficia Sæcularia conferri poſſint Regularibus, & Regularia Sæcularibus.

CXIV. Regula generalis eſt, quod Beneficia ſecularia Clericis ſæcularibus, & vice verſa, regularia non niſi Regularibus conferri debeant; quia rationi non congruit, ut homines diſparis profeſſionis vel habitus, ſimul in iiſdem Eccleſiis ſocientur *Clem. 1. de Elect. c. In nova 23. cauſ. 16. q. 7.* Eſt autem hæc regula deſumpta *ex c. Cum de Beneficio 5. h. t. in 6.* ubi ita ſtatuitur: Si Papa mandet alicui pro-
„ videri de Beneficio Eccleſiaſtico, quod Clericis ſæcula-
„ ribus conſuetum eſt aſſignari, de illo debet intelligi,
„ quod ab uno vel pluribus ſæcularibus Clericis, tanquam
„ Rectoribus in eo inſtitutis, tanto tempore continue ac
„ pacifice fuit gubernatum, quantum ad legitimam præſcri-
„ ptionem complendam ſufficit: etiamſi ante vel poſt illud
„ tempus Religioſi quandoque in eodem Beneficio miniſtra-
„ verint. Si vero mandetur a Papa, ut Clerico ſæculari
„ provideatur de aliquo Prioratu, non poteſt ei provideri
„ de Prioratu, qui per Religioſos, tempore ac modo ſu-
„ pra dicto gubernatus fuit, (ſcilicet per 40. annos con-
„ tinue & pacifice, ab uno vel pluribus in illo inſtitutis,
„ *Gl. fin. hic*) niſi id in mandato fuerit expreſſum.

CXV. Notandum primo. Clerici, ſeu Miniſtri Eccleſiæ inſtituendi ſunt in Beneficiis ſeu Præbendis ſecundum qualitatem Beneficii: ſæculares ſcilicet in ſæcularibus, regulares in regularibus: & hinc Clerici ſæculares non poſſunt eſſe Præbendarii in Eccleſiis regularibus, nec regulares in ſæcularibus, *Anchar. hic notab. 3.* Quare ſi Papa mandet Titio, v. g. Clerico ſæculari conferri Rectoriam, Prioratum, vel aliud Beneficium, tale illi conferendum eſt, quod per ſæculares clericos ſolitum fuit gubernari, quamvis in mandato id non fuerit expreſſum, ut conſtat *ex hoc c.*

Notandum ſecundo. Conceſſio Papæ, vel alterius Principis, licet verba generalibus facta ſit, reſtringi debet ſecundum qualitatem perſonæ impetrantis, & materiam ſubjectam: licet enim Prioratus ſit nomen generale, & commune ad ſæcularem & regularem, ſi tamen impetrans ſit Clericus ſecularis, non debet extendi ad Prioratum Regularem, ſed reſtringi ad ſæcularem, *Gl. hic V. Prioratu; Joan. Monachus num. 3. & 4. Franc. num. 3.* Conſentit Text. *in c. 10. infr. de reb. Eccleſ. non alien.* ubi habetur, quod Epiſcopus non debeat Eccleſias, in quibus Monachi miniſtrare conſueverunt, Clericis aſſignare.

CXVI. Porro prædicta Regula generalis Limitatur primo, quod per plenitudinem poteſtatis Papalis poteſt Beneficium ſæculare conferri Clerico regulari, & vice verſa, regulare ſæculari, ut ſignificatur *in hoc c. in fine*, & notat *ibid. Anchar. not. 3.* Limitatur ſecundo, niſi urgeat neceſſitas, quando ſcilicet non inveniuntur idonei Clerici ſæculares, tunc enim præfici poſſunt regulares Beneficiis ſæcularibus; & vice verſa ſæculares regularibus, deficientibus idoneis regularibus, ut colligitur *ex c. Inter 5. de Relig. dom. & c. Abbate 25. in fine de V. S.* & tradit *Rebuff. in praxi ben. tit. de Diſpenſ. cum Regular. num. 40. Garcias p. 7. de Benef. c. 30. n. 36. Caſtr. Palao tr. 8. pun. 3. §. 2. num. 1.* Nam convenientius eſt Beneficium gubernari per Clericos diverſæ profeſſionis, quam omni gubernatione deſtitui, vel male gubernari, & neceſſitas non habet legem.

CXVII. Limitatur tertio, ad Dignitatem Epiſcopalem, ſive in regulari, ſive in ſæculari Eccleſia, promoveri poſſunt Regulares, etiam Monachi, & quamvis non expreſſe, ſed tacite ſolum in Religione ſint profeſſi; quia ad eam etiam Ordinis Novitii, & Clerici ſæculares admittuntur, *c. Nullus 28. de Elect. in 6. Clem. 1. in fine eodem, Garc. c. l. num. 30. & alii.* Ubi nomine Dignitatis Epiſcopalis communiter comprehendunt DD. quamlibet aliam Prælaturam ſæcularem curam animarum habentem, ita, ut ad illam regularis abſque ulla diſpenſatione eligi, vel aſſumi poſſit; cum in iis procedat eadem ratio, quæ in Epiſcopatu, videlicet favor animarum, quarum cura geritur, *Gl. in citat. Clem. 1. V. Sæcularis; Abb. in c. Quod Dei 5. n. 5. de Statu Monach. Sanch. l. 7. Mor. c. 29. n. 35. Laym. l. 4. tr. 2. c. 4. n. 1.* An autem etiam regularis non ex mendicantium Ordine aſſumi poſſit ad Prælaturam Eccleſiæ Collegiatæ ſæcularis, dubitatur? In affirmativam ſententiam inclinat, *Gl. in citat. Clem. 1. V. Sæcularis; Abb. c. l.* & docet *Sanch. l. c. num. 73.* quia eadem videtur ratio, quæ de Epiſcopatu; nam & Propoſitus talis habet curam eorum, qui ad Collegium pertinent. Alii vero probabilius negant apud *Abb. c. l.* & ſequitur poſt *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 3. cap. 19. num. 27. Palao c. l. nu. 7. & 8.* Nam Canonica Regula eſt, Beneficia ſæcularia Clericis ſæcularibus, regularia autem regularibus conferenda eſſe, juxta *hoc c.* Item Religioſos ad ſæculares Eccleſias aſſumendos non eſſe, ne a profeſſione ſua deficiant, *c. Super eo 9. de Regul.* a qua regula non eſt recedendum, niſi exceptio habeatur in jure expreſſa, cujuſmodi nulla habetur, niſi de Eccleſiis Cathedralibus *in cit. Clem. 1. de Elect.* & de Parochialibus *in cit. c. Quod DEI; de Stat. Monach. Laym. in qq. Canon. de Præl. Elect. q. 254.* Illud certum eſt, Religioſos Mendicantes non poſſe ad Eccleſias Cathedralibus inferiores, ſine licentia S. Pontificis poſtulari, vel aſſumi, ut expreſſe habetur *in Extrav. unic. de Poſtul. Præl. inter communes Sanch. c. l. n. 73.*

CXVIII. Limitatur quarto. Spectato Jure communi antiquo, Monachi poterant Beneficiis Curatis ſeu Parochialibus præfici, ſi id neceſſitas Eccleſiæ, vel utilitas poſtularet, *c. In Parochia 31. c. Cum pro utilitate 34. c. Ne per cujuſlibet 37. cauſ. 16. q. 1.* Ratio erat, quod officium prædicandi, vel Cura animarum eſſet privilegiata, ut ob eam Monachos a contemplatione ac ſolitudine ſua revocare liceret. Poſtea vero id immutatum fuit quoad Monachos, ut abſque diſpenſatione, Parochiis præfici non poſſint, ſi illæ a Conventu aut ſocietate Fratrum ſejunctæ eſſent: quamvis quoad Canonicos Regulares, priſtinum jus manſerit incorrectum, ut conſtat *ex citat. c. Quod DEI; de Statu Monach.* Porro ut Regularis eligi poſſit, vel aſſumi ad Cathedralem, vel Parochialem Eccleſiam, requiritur proprii Prælati Regularis licentia, *c. Si Religioſus 27. in princip. de Elect. in 6.* non vero conſenſus Conventus, *§. Quia vero; ibid.* Et quamvis ibi ſolum mentio fiat de Electione ad Prælaturam, requiritur tamen ea licentia ad quodlibet aliud Beneficium a Religioſo obtinendum; cum ratio Textus etiam in aliis locum habeat, quia Religioſus liberam voluntatem non habet, ſed ſubjectam ſuo Superiori, & conſtat etiam *ex c. 1. diſt. 58. Sanch. cit. cap. 29. nu. 57.* & alii apud ipſum. Neque ſufficit licentia generalis conceſſa ad quodcumque Beneficium, ſi ad aliquod eligi contigerit, ut conſtat *ex Clem. fin. de Elect.* ſed licentia debet ſubſequi electionem vel collationem, *Sanch. cit. loc. num. 59. & 60.* quam Superior tenetur dare, & ad eam dandam compelli poteſt a ſuo Superiore, ſi neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ poſtulet, *Argum. c. Nullus 7. de Jure Patron. Sanch. cit. loc. num. 68.* Verum hodie Jure novo, nulli Religioſi, neque Canonici Regulares, ad Eccleſias Parochiales, aliaſve ſæculares Curatas, (niſi Monaſteriis unitæ ſint) abſque Papæ diſpenſatione, promoveri poſſunt, juxta Reſponſa Pontificum, & Cardinalium declarationes, quas allegat *Sanch. c. l. n. 71. & Garc. cit. c. 50. n. 31. & ſeqq.*

Simplicia vero Beneficia ſæcularia, v. gr. Canonicatus, ne quidem ſpectato Jure antiquo, conferri poſſunt Regularibus, nullaque eſt collatio eis facta, *cap. Super eo 9. de Regular. & c. Quod Dei; de Stat. Monach.* Ratio eſt, quia ſi conferantur Religioſis Beneficia ſimplicia ſæcularia, daretur eis occaſio otii & vitæ mollioris, contra profeſſionem

Re-

Digitized by Google

Regularem, nec poteſt Epiſcopus in hoc diſpenſare: quia nullibi reperitur ei talis facultas conceſſa, *Abb. in citat. c. Quod DEI*; *num. 5. Sanch. citat. loc. num.* 75. & 76. *Garc. citat. cap.* 10. *num.* 28. *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 99. *in fin. & alii DD. communiter.* Nec obſtant Textus, qui in contrarium adferuntur, *cap. DEUS*; *tt. de vita, & honeſt. Cleric. cap. Quorumdam*; 6. *diſp.* 74. quia Eccleſiæ, de quibus ibi eſt ſermo, fuerunt Regulares, *Sanch. citat. loc. num.* 75. Illud certum eſt, quod Monachi aliique Religioſi ex diſpenſatione Papæ poſſint fieri capaces Beneficiorum ſæcularium, ita, ut illa poſſint obtinere, etiam in Titulum perpetuum: poteſt enim Papa diſpenſare in Jure Canonico ſtatuente, ut Beneficia ſæcularia Regularibus conferantur, *Garc. c. l. n.* 39. & 40.

CXIX. Limitatur quinto, ſupra dicta regula generalis: niſi Prælaturæ vel Beneficii qualitas, aut ſtatus per continuam & pacificam poſſeſſionem ſit mutatus, ita, ut ea Regulari Beneficiu fiat ſæculare, adeoque deinceps conferri poſſit Sæcularibus: vel e converſo, ex ſæculari fiat regulare, ita, ut de cetero conferri poſſit Regularibus: Nam ſi Prioratus, vel Capellania, vel aliud Beneficium ex prima inſtitutione fuerit regulare, id eſt, pro Regularibus fundatum: poſtea vero collatum ſit clericis ſæcularibus, uni vel pluribus, qui in eo tanquam Rectores fuerint inſtituti, ita, ut continuis 40. annis, quiete, ſive ſine contradictione; bona fide, ab uno vel pluribus Clericis ſæcularibus fuerit poſſeſſum, & gubernatum, tunc tale Beneficium, quod ante fuit regulare, efficitur ſæculare: nihil obſtante, quod poſtea (poſt completam præſcriptionem 40. annorum) iterum inſtituatur in eo Clericus regularis, dummodo non tanto tempore videlicet continuis 40. annis, is adminiſtraret tale Beneficium, ut nova præſcriptio introducatur, & prior aboleatur, prout habetur *in citat. Cum de Beneficio*; *hoc titul. in* 6. *juxt. Gloſſ. V. legitima, & V. poſt.* Similiter ſi Beneficium, quod ante fuit ſæculare, annos 40. continue ac pacifice adminiſtretur ab uno vel pluribus Regularibus, efficitur, & cenſetur eſſe regulare, ſaltem in ordine ad hoc, ut deinceps Sæcularibus Clericis conferri non poſſit, ſed ſolum Regularibus, ut colligitur *ex citat. cap. §. Quando vero*; *Sanch. citat. loc. num.* 15. Et hinc patet, per unum actum, ſi habeat tractum ſucceſſivum, ita ut relinquat aliquo modo effectum continuatum, per tempus legitimum jure requiſitum ad præſcriptionem, ſufficere ad illam perficiendam, prout ſumitur *ex hoc cap. ibi: quod tanto tempore ab uno*: Nam ſi unus Rector, ſive Sæcularis Beneficium regulare, ſive Regularis ſæculare, per 40. continuos annos poſſideat, & adminiſtret bona fide, perficietur præſcriptio, ita ut Beneficium, quod fuit regulare, fiat ſæculare, & vice verſa.

CXX. Ex dictis infertur, plures conditiones requiri, ut ex Beneficio ſæculari fiat regulare, vel vice verſa, ex regulari ſæculare, ut notat *Sanch. citat. cap.* 29. *num.* 16. & *ſeqq.* Primo, continua & pacifica poſſeſſio per 40. annos; quia præſcriptio legitima adverſus Eccleſiam, regulariter eſt quadragenaria *cap. De quarta* 4. & *cap. Ad aures* 6. *de Præſcript.* Idque procedit, non ſolum ſi Beneficium, quod antea ſæculare erat, per præſcriptionem tranſeat ſeu mutetur in regulare; nam talis præſcriptio adverſatur juri, quod Beneficia ſæcularia intendit, ac præſumit eſſe Beneficium ſeculare, ſi dubitetur de qualitate Beneficii: ſed etiam ut Beneficium regulare tranſeat in ſæculare, in utroque enim caſu requiritur præſcriptio 40. annorum; quia *citat. cap. Cum de Beneficio, hoc tit. in* 6. loquitur eodem modo, in utroque eventu, requirens legitimam præſcriptionem, ut aperte colligitur ex illis verbis; *de Prioratu, qui per Religioſos, juxta modum præmiſſum*) ſcilicet per 40. annos continue & pacifice, *Gloſſ. fin. ibid.* eſt ſolitus gubernari, *Sanch. citat. loc. num.* 17. *Garc. citat. cap.* 10. *num.* 34. & 35. Quamvis aliqui, hoc poſteriore caſu, putent ſufficere præſcriptionem x. annorum, ut Beneficium regulare mutetur in ſæculare, eo quod tunc Beneficium reducatur ad ſuum primævum ſtatum Juri communi conformem, *Palao cit. punct.* 3. §. 4. *n.* 4. Verum dicta intelligi debent, quando de anteriore ſtatu Beneficii conſtat, vel legitime probatur, illud prius fuiſſe regulare, vel contra, ſæculare: nam ſi de priore ſtatu & contraria qualitate Beneficii non conſtat; quia nimirum quandoque fuit adminiſtratum per Clericos ſæculares, quandoque fuit per Religioſos, non tamen tanto tempore, ut ſit legitime præſcriptum, tunc, cum non ſit probatum naturam Beneficii mutatam eſſe, ultimus Beneficii ſtatus attendi debet, maxime ſi ſit ſæcularis, qui eſt magis juri communi conformis, *Franch. in cit. c. Cum de Beneficio n.* 3. §. *Et prædicta locum habent, hoc tit. in* 6. *Sanch. c. l. n.* 18. *Garc. c. l. n.* 34.

CXXI. An autem ad prædictam præſcriptionem requiratur etiam Titulus, dubitatur? Ubi diſtinguendum eſt, nam vel præſcribitur ſtatus Beneficii ſæcularis, ſi dicatur Beneficium hoc ſolitum eſſe gubernari per ſæculares, tempore ad legitimam præſcriptionem requiſito, adeoque cenſendum eſſe ſæculare: & tunc ſufficiunt 40. anni ſine Titulo, quia talis præſcriptio eſt ſolum contra jus privatum, non autem contra jus commune, ſed ei potius conforme, cum ſecundum jus commune, omnia beneficia præſumantur eſſe ſæcularia. Vel præſcribitur ſtatus ſæcularis beneficii, quia dicitur tanto tempore gubernatum fuiſſe beneficium per Religioſos, adeoque eſſe cenſendum beneficium regulare: tunc etiam ad repellendum Clericum ſæcularem, ſufficit beneficium adminiſtratum eſſe per 40. annos, etiam ſine Titulo. At vero ad præſcribendum contra jura Epiſcopalia, non ſufficit, quod beneficium, v. gr. Capella vel Eccleſia Parochialis per 40. annos adminiſtrata fuerit per Regulares, ſed requiritur inſuper Titulus, vel tempus immemoriale ſine Titulo, *Argum. cap.* 1. *de Præſcrip. in* 6. quia Jus Canonicum reſiſtit, ut Capellæ vel Eccleſiæ Parochiales a cura Epiſcopi ſive Lege Diœceſana abſtrahantur, a qua alioquin loca Religioſa ſunt exempta, *Lapus in citat.* 6. *Cum de Beneficio, numer.* 6. *Ancharan. ibid. notat.* 4. *Franc. num.* 9. *Sanch. citat. loc. num.* 19. Non eſt autem hic ſermo de Parochiis, quæ Monaſteriis ſunt unitæ, ſalvis juribus Epiſcopalibus, neque de Eccleſiis Parochialibus, in quibus Canonici Regulares ſunt inſtituti, ita, ut maneant Parochiæ ſæculares, *Quod Dei* 5. *de Statu Monach.* hæc enim per Religioſos adminiſtrantur, non ut beneficia regularia, ſed ut ſæcularia, *Anch. cit. c. in fine.*

CXXII. Secundo requiritur, ad hoc ut tranſeat beneficium regulare in ſæculare, vel e converſo, ut poſſidentes tale beneficium ſint in eo inſtituti, ut patet *ex citat. cap. ibi*; *Clericis inſtitutis*, non enim ſufficit, ut de facto ſolum poſſideant *Gloſſ. ibid. V. inſtitutis*; quia ſine Canonica inſtitutione non poteſt obtineri beneficium *cap.* 1. *de R. I. in* 6. ubi tamen inſtitutio late accipitur pro collatione, vel quavis alia proviſione, *Rebuff. in Concordatis de Collat.* §. *Volumus, V. regularia in* 1. *Requiſito, Sanch. c. l. n.* 21.

Tertio requiritur, ut ſint in eo inſtituti tanquam Rectores, *citat. cap. ibi. Inſtitutis in eo Rectoribus, juxt. Gloſſ. V. Inſtitutis*: neque enim ſuum ſtatum amittere poteſt, ſi unus vel plures illud rexiſſent, ſolum ut Vicarii, vel conductitii Clerici, Vicarius enim non ſuo, ut proprium, ſed alieno nomine Beneficium poſſidet, *Franc. in hoc cap. num.* 3. *in Gloſſ.* 2. *Rebuff. cit. loc.* §. 3. *Requiritur, Sanch. cit. loc. n.* 22.

Quarto, ad hoc ut Beneficium ſæculare tranſeat in regulare requiritur ut poſſidentes illud adminiſtraverint tanquam Regulares, nam ſi Religioſus præficiatur Eccleſiæ ſæculari certæ, non ut Regularis, ſed inſtar Clerici ſæcularis, tunc ad mutandum ſtatum Beneficii, non ſufficit adminiſtratio quadragenaria: & vice verſa, Beneficium Regulare non poteſt tranſire in ſæculare, niſi per 40. annos adminiſtratum ſit a ſæculari tanquam ſæculari, *Franc. in hoc cap. num.* 9. & §. *Intellige, Sanch. citat. loc. num.* 23. notat tamen *Felin. in cap. In noſtra* 31. *num.* 41. §. 2. *notu de Reſcript.* ſufficere, ſi ea qualitas ſit expreſſa in primo inſtituto, ita, ut ipſe fuerit inſtitutus, tanquam in Beneficio Regulari, ſi prætenditur regulare: vel tanquam in ſæculari, ſi prætenditur ſæculare, quia Succeſſoribus præſumitur eodem modo conferri, ipſiuſque poſſeſſionem habitam continuare.

Quinto requiritur, ut Beneficium conferatur, animo & intentione velut imprimendi alium ſtatum Beneficio, ideoque conferens in collatione dicere debet Regulari, *confero tibi Beneficium ſæculare*, & ſæculari; *confero tibi Beneficium regulare*, licet non ſit illius qualitatis, *Rebuff. citat. loc.* §. 3. *Requiritur, Sanch. citat. loc. num.* 25. Ex quo ſequitur, ſi Beneficium regulare Clerico ſeculari, vel ſeculare Regulari conferatur ex diſpenſatione, etſi poſſideatur ab ipſo ſpatio 40. annorum, non mutari naturam Beneficii collati, tum quia non confertur ex intentione mutandi ſtatum Beneficii; tum quia ea collatio non fit in Titulum: ſed potius jure adminiſtrationis ſeu Commendæ, *Rebuff. citat. loc. in* 4. *Requiſito, Sanch. citat. loc. num.* 24. ubi addit, quod cum talis poſſideat beneficium ex ſpeciali indulto aut privilegio, ea poſſeſſio nihil juvat ad præſcriptionem. Sexto denique requiritur bona fides in poſſidente, quia malæ fidei poſſeſſor nullo unquam tempore præſcribit, *Rebuff. c. l.* §. 2. *Requiritur, Sanch. c. l. n.* 26.

CXXIII. Supereſt hoc loco una adhuc Quæſtio, an Novitiis Religioſorum conferri poſſint beneficia regularia vel ſæcularia? Reſp. primo, Novitio non poteſt conferri Prælatura, vel Beneficium Regulare, quod adminiſtrationem habet, *cap. Nullus* 28. *de Elect. in* 6. excepta dignitate Epiſcopali, ad quam eligi poteſt, ſive ſæcularem, ſive regularem, *citat. cap. Nullus*; *in fine*. Sed neque alia beneficia regularia, ſpectato Jure antiquo, conferri poſſunt; quia hæc ſolis Profeſſis ſunt conferenda, *Clem. unic. de Suppl. Negl. Prælat.* & *Clem.* 1. §. *Sane de Stat. Monach, Sanch. lib.* 7. *Mor. cap.* 4. *num.* 24. *Garc. citat. cap.* 10. *num.* 4. At vero juxta Decretum Conc. Trident. *Seſſ.* 14. *cap.* 10. *de reform.* Regularia Beneficia vacantia nondum Profeſſis, imo & iis, qui habitum nondum ſuſceperunt, conferri poſſunt, dummodo habitum illius Religionis, in qua beneficium, ſuſcipere, & profeſſionem emittere teneantur, & ad id ſe obligent, alioquin beneficium reſignare, aut eo privari debent, *Sanch. cap.* 1. *ubi num.* 3. addit, quod Papa ſoleat Beneficium Regulare concedere Clerico ſæculari ad certum tempus, intra quod Religionem profiteri debet, & poſt profeſſionem illud habeat in Titulum.

Reſpond. Secundo, Beneficia ſæcularia Novitiis conferri poſſunt, eſtque collatio valida, quamvis id non deceat, *Sanch. citat. loc. num.* 22. *Garc. citat. loc. num.* 5. & 6. *contra Gloſſ. in cap.* 4. *de Regul. V. Conferendam.* Ratio eſt, quia Novitius eſt adhuc ſui juris, & proprii retinendi capax, ac proinde poteſt acceptare beneficium, & redire ad ſæculum, & ſi capax eſt retinendi beneficii, ante ingreſſum Religionis obtenti, usque dum profeſſionem emittat, erit etiam capax illud accipiendi, & nullus Textus juris extat, in quo prohibeatur beneficium conferri Novitio, quamvis id non deceat, ne ipſi anſa detur redeundi ad ſæculum: neque vero acceptando beneficium ſæculare ſimplex, vel curatum cenſetur Religioni renunciare, cum etiam ſimplex non ſit incompatibile cum Novitiatu, quamvis ſecuta profeſſione, vacabit: ſi vero egrediatur, illud poſſidere poterit perpetuum, *Sanch. citat. loc.* Hinc ſequitur primo, quod Novitius cum altero beneficium ſuum commutare poſſit, non minus, quam alius ſæcularis Clericus, *Sanch. citat. loc. num.* 22. Secundo, ſi beneficium vacet, quod in fundatione ſua primogenito v. gr. ex certa familia debetur iſque ſit Novitius, illud non poteſt conferri alteri, ſed expectandum eſt uſque ad illius profeſſionem vel tempus, quo renunciare bonis ſuis poteſt, conſtituto interim Vicario in beneficio, alias collatio alteri facta erit nulla, *Sanch. c. l. n.* 23.

S E.

SECTIO V.

De Pluralitate Beneficiorum compatibilium & incompatibilium, ſæcularium & regularium.

§. I.

An licitum ſit plura Beneficia ſimul obtinere & retinere, ac qualia?

CXXIV. Notandum primo. *Ex S. Thoma quod lib. 9. art.* 15. habere ſimul plura beneficia Eccleſiaſtica, non eſt intrinſece malum, ſicut fornicatio vel adulterium, quæ nunquam licite fieri poſſunt, alioquin in nullo caſu diſpenſatio locum haberet: neque etiam eſt aliquid omnino indifferens ad bonum & malum, ſicut eſt comedere, & bibere, ambulare, &c. ſed eſt tale aliquid, quod tametſi ſpeciem mali præſeferat, & inordinationem aliquam involvat: poteſt tamen, concurrentibus certis circumſtantiis, ita cohoneſtari, ut ſit licitum, ſicuti eſt hominem occidere.

Notandum ſecundo. Plura beneficia ſimul obtinere ex duplici capite deformitatem continere poteſt. Primò, ſi unum beneficium alicui ad honeſtam vitæ ſuſtentationem ſufficiat, tunc enim ſuperfluum & indecens eſt, adeoque rectæ rationi non congruit, habere alterum. Secundo, ſi quædam beneficia, ex prima ſua inſtitutione, non poſſint ſimul ab eodem obtineri, & adminiſtrari, ut notat *Laym. l.4.Theol. Mor. tr.2.c.8.not.2.* Et hinc beneficia alia incompatibilia dicuntur, alia compatibilia. Incompatibilia ſunt, quæ vel jure naturali, vel jure communi Eccleſiaſtico, vel ex conſuetudine, ſtatuto, aut fundatione, continuam reſidentiam perſonalem requirunt, ideoque ſimul obtineri & retineri non poſſunt: cujuſmodi ſunt duo Epiſcopatus, duæ Abbatiæ, duæ Parochiæ, duæ perpetuæ Vicariæ, & cætera beneficia curata; item duæ dignitates ſive perſonatus, & beneficia uniformia ſub eodem tecto, ſive in eadem Eccleſia, v. gr. duo Canonicatus ejuſdem Eccleſiæ. Compatibilia vero beneficia ſunt, quæ perſonalem reſidentiam non requirunt, ideoque ſimul obtineri & retineri poſſunt, qualia ſunt duo beneficia ſimplicia, perſonalem reſidentiam non requirentia, *Azor. p.2. Inſtit. l.6.c.10.q.1.* de quo infra.

Rurſum beneficia incompatibilia, alia ſunt primi generis, ſive ſimpliciter incompatibilia, ita, ut unum ipſo jure excludat alterum, poſterius prius; nam obtento ſecundo ipſo jure, vacat primum: qualia ſunt beneficia ſupra nominata. Alia ſunt ſecundi generis, ſive incompatibilia ſecundum quid, quæ ſcilicet licite ſimul retineri non poſſunt, abſque diſpenſatione, non tamen ita pugnant inter ſe, ut prius vacet, obtento poſteriore, quamvis altero quis privari poſſit per Superiorem; cujuſmodi ſunt duo Canonicatus in diverſis Eccleſiis, & reliqua, quæ perſonalem reſidentiam quidem requirunt, non tamen habent dignitatem, perſonatum, vel curam animarum annexam, nec ſunt uniformia ſub eodem tecto, licet ſint ſimplicia, *Azor. citat. cap. 30. quaſt. 1. §. Alii reſpondent. Leſſ. lib. 2. de Juſtit. cap. 34. dub.* 27. nu. 140. Dicuntur autem beneficia uniformia, quæ in eadem Eccleſia inſtituta ſunt ad eundem finem, habentque idem prorſus onus & officium, eodem tempore, explendum, *Piaſec. in praxi Epiſc. part. 2. cap. 5. a 3. num. 73.* Sub eodem autem tecto eſſe dicuntur, non ſolum illa beneficia, quæ ſunt ſita, vel erecta in ipſa Eccleſia principali, ſed etiam in Capella, Cœmeterio, vel ambitu contiguo Eccleſiæ: non item, quæ ſunt ſita in Capella vel Cœmeterio non contiguo Eccleſiæ principali, ſed extra ſepta illius, *Garc. part. 11. de Benef. cap. 5. num.* 256. His præmiſſis, ſit,

CXXV. Aſſertio prima. Ordinarie non eſt licitum Clerico obtinere ac retinere duo aut plura beneficia qualiacunque, etiam ſimplicia, & quæ continuam reſidentiam perſonalem non poſtulant, quando unum illorum beneficiorum ad honeſtam & commodam ſuſtentationem Clerici ſufficit. Ita docet *Gloſſ. in cap. Dudum 54. V. Retinere; de Elect. Abb. in cap. Extirpanda 30. §. Qui vero, num. 34. hoc tit. Silveſt. V. Beneficium, 4. quaſt. 1. in pur. Azor. citat. cap. 10. quaſt. & quaſt. 7. Layman. citat. c. 8. num.* 2. & alii plerique Theologi & Canoniſtæ. Idque probatur *ex cap. 2. diſp.* 70. ubi dicitur: *omnino in duabus* (Eccleſiis) *aliquem intitulari non liceat, ſed unuſquiſque, in qua intitulatus eſt, in eo tantum Canonicus habeatur.* Idem decernitur *in cap. 1. & 2. cauſ. 21. quaſt. 1. cap. 1. cauſ. 23. quaſt. 1. cap. Epiſcopi 3. juxt. Gloſſ. V. Singuli; diſp. 80. cap. 1. diſp.* 89. & ſumitur etiam *ex c. Cum adeo, 17. &c. Poſtulaſti, 27. de Reſcript.* Idem decretum eſt in Conc. Lateranenſi ſub Alex. III. relato *in cap. Quia in tantum, 5. h. t.* Ubi cum relatum eſſet, quod „Clerici aliqui, ex nimia ambitione, non tantum duas, vel tres, „ſed plures etiam Eccleſias (ſive plures in iis Præbendas ſeu beneficia) haberent, cum nec duobus poſſint ſimul „debite deſervire: ideo præcipit Pontifex, cum Concilio, „hoc per Epiſcopos emendari; quia multitudo Præbendarum Canonibus inimica eſt: diſſolutionis & evagationis „occaſionem præbet, certumque continet animarum periculum: Quare cavendum eſt, ne plures Præbendæ uni „conferantur, ſed ut indigentibus Clericis ſubveniatur, „qui Eccleſiis deſervire poſſint. Conſentit Concil. Trid. *Seſſ. 24. c. 17. de reform.* ubi ſtatuit, ut in poſterum, unum tantum Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur, ſi quidem ad vitam ejus, cui confertur, honeſte ſuſtentandam ſufficiat.

CXXVI. Porro multæ cauſæ, ob quas prohibetur unum obtinere plura Beneficia ſeu Præbendas, colliguntur *ex hoc cap.* quas refert *Abb. hic num. 2. not.* 2. Nam primo, id procedit ex radice ambitionis. Secundo, quia non poteſt quis ſimul pluribus Eccleſiis, ſicut par eſt, ſervire, cum vix unum officium digne implere valeat, *cap. 3. ſupr. de Cleric. non reſident.* Tertio, quia præbet anſam diſſolutioni, tam in moribus, quam in veſtibus, & aliis. Quarto, quia dat licentiam vagandi ab una Eccleſia ad alias etiam longe diſſitas. Quinto, quia continet periculum animarum, nam peccatum eſt plura Beneficia ſimul obtinere, ſcilicet ſine diſpenſatione & juſta cauſa, *Gloſſ. fin. hic.* Denique multa alia incommoda invehi pluralitas iſta Beneficiorum quæ recenſentur *in Extravag. Execrabilis unic. Joann.* XXII. *in princ. hoc titul.* „Videlicet quod interdum unus, qui unicum, „quamvis modicum officium vix implere ſufficeret, plurimorum ſibi vendicet ſtipendia, id eſt, erroget, & applicet, quæ multis & probis viris, qui nunc mendicant, „poſſet abunde ſufficere, æqua diſtributione facta: Divinus cultus minuitur, dum unus, loco plurium, inſtituitur: hoſpitalitas debite non ſervatur: Eccleſiarum commodis detrahitur, & bonorum (dum carent Rectorum, „& defenſorum auxilio) ædificia magnifice extructa patent ruinis, & cura animarum negligitur, & vitia foventur. Videri poteſt *Rebuff. in praxi benef. titul. de Diſpenſ. ad plura beneficia num. 2. & ſeqq.* Verum quia hujuſmodi incommoda & inordinationes ſeparari poſſunt, & abeſſe, propter alias circumſtantias ſupervenientes, ideo tunc non erit malum, vel illicitum plures Præbendas obtinere, ut ex infra dicendis patebit.

CXXVII. Ex dictis infertur, quod per nullam conſuetudinem induci, nec per privilegium, vel diſpenſationem etiam S. Pontificia concedi poſſit, ut Clericus, ſi unum, vel plura Beneficia ad decentem ejus ſuſtentationem ſufficiant, aliud inſuper recipiat, & retineat, præterquam ſi juſta & rationabilis cauſa excuſans adſit, ut ex communi docet *Abb. in citat. cap. Quia tantum; num.* 3. idque fuſius probat *in cap. Extirpanda; 30. §. Qui vero, num. 36. Azor. citat. lib. 6. cap. 10. quaſt.* 7. Ratio eſt, quia conſuetudo repugnans juri naturali, adeoque juncta cum peccato non valet, ſed potius corruptela eſt & abuſus, *cap. penult. & ultim. de conſuetud.* & privilegium ſeu diſpenſatio conceſſa contra jus naturale, aut naturalem æquitatem, ſecundum D. Bernardum, potius diſſipatio eſt, quam diſpenſatio: pluralitas autem Beneficiorum ſine rationabili cauſa, eſt contra jus Divinum & naturale, adeoque tunc Pontifex diſpenſaret, non in jure poſitivo, ſed Divino, in quo ſine juſta cauſa, nec valide nec licite diſpenſare poteſt, ut ſi votum, vel juramentum ſine juſta cauſa relaxaret: quamvis Clericus ſic diſpenſatus a Papa non incurreret pœnas a jure ſtatutas in eos, qui multa ſimul obtinent Beneficia, quia in jure poſitivo diſpenſare poteſt Pontifex, ſaltem valide, etiam omni cauſa, *Azor. citat. loc.*

CXXVIII. Aſſertio 2. Nullus Clericus poteſt ſimul habere duas dignitates vel perſonatus, ſeu in una, ſeu in diverſis „Eccleſiis, prout ſtatuitur *in cap. Ad hæc; 17. hoc tit.* Ubi „dicitur, omni rationi contrarium eſt, quod unus Clericus, „in una vel diverſis Eccleſiis, plures dignitates vel perſonatus obtineat, cum ſingula officia earum dignitatum vel „perſonatuum) in Eccleſiis aſſiduitatem perſonarum exigant. Excipe, niſi quis diſpenſationem Sedis Apoſtolicæ, ex juſta cauſa, obtineat, *cap. De multa; 28. hoc titul. Gloſſ. fin. hic.*

Notandum primo. Habere ſimul plura Beneficia, alienum eſt a recta ratione, ut dicitur *in hoc cap.* adverſatur enim juri naturali, & Divino, quod exigit, ut unus unam habeat conjugem carnalem, ergo etiam unam conjugem ſpiritualem, *cap. Sicut, 4. cauſ. 21. quaſt.* 2. Adverſatur rationi Juris Canonici, ex cujus diſpoſitione ſingula officia ſingulos miniſtros requirunt, ut hic & *cap. Cum ſingula, 32. eod. in 6.* Adverſatur rationi Juris Civilis, qua cavetur, ne unus aſcribatur in duabus militiis, *lib. 1. §. Impoſitorum; Cod. qui milit. non poſſ. lib.* 12. Denique hæc pluralitas adverſatur etiam rationi congruæ locutionis, ſi enim Petrus duos Canonicatus habeat, cogimur dicere, Petrus Canonici venit, *Abb. hic num.* 1.

Notandum ſecundo. Non tantum in una, ſed etiam in diverſis Eccleſiis prohibitum eſt, habere plures dignitates vel Beneficia: magis tamen Canones horrent, ut quis plura Beneficia habeat in una Eccleſia, ut *ex infra dicendis patebit.*

Notandum tertio. Omnes dignitates & perſonatus requirunt continuam reſidentiam in Eccleſiis, ut colligitur *ex hoc c. ibi: Aſſiduitatem;* & notat *Abb. hic n. 3. & Imol. n. 2. de quo ſit. praced.*

CXXIX. Porro habens plures dignitates, una retenta, quam maluerit, alteram dimittere compellitur, prout ſumi„tur *ex cap. Præterea; 11. hoc titul.* Nam cum Clericus G. „in duabus Eccleſiis, Burdegalenſi & Toloſana, Archi„diaconus conſtitutus eſſet, Alexander III. mandat, ut uno, quem maluerit, Archidiaconatu contentus, alterum dimittat. Eſt autem probabilius hic ſermo, non de Canonico Regulari, ſed de Sæculari Clerico, ſecundum unum intellectum hujus cap. qui conſtitutus fuit Archidiaconus in duabus Eccleſiis ſæcularibus, & in ſua inſtitutione ac inveſtitura, in utraque Eccleſia, obedientiam Epiſcopo regulariter, id eſt, canonice eſt profeſſus, nam Canon idem eſt quod regula, *Abb. hic num.* 1. Alii vero intelligunt hoc c. quod in utraque illa Eccleſia fuerit Regularis & Cathedralis, & quod optio eligendi Archidiaconatum, quem mallet, ex ſpeciali gratia ei a Papa conceſſa fuerit; quia alias poſterius collatum retinere debuiſſet, cum profeſſus in una Eccleſia vel Monaſterio, deſinat eſſe profeſſus in altero, *c. conſtitutis, 47. de Elect. Innoc. hic & Abb. nu.* 2. Procedit autem diſpoſitio hujus c. ſecundum tempus antiquum ante Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. Nam hodierno jure habenti duas Dignitates non datur optio retinendi, quam maluerit: ſed prius obtenta vacat ipſo jure, ita, ut alte-

Digitized by Google

alterâ non poſſit reſignari, *cap. De multa*, 28, *hoc tit.* de quo infra.

CXXX. Aſſertio 3. Non ſolum autem plures Dignitates Eccleſiaſticas, vel perſonatus, ſed etiam plures Eccleſias Parochiales ſimul recipere, contra SS. Canonum inſtituta, non licet, prout habetur *in c. De multa*; 28. *princ.* & §. *Hoc idem h. t.* Sed neque duas Vicarias perpetuas unus ſimul habere poteſt: neque etiam Rectoriam & Vicariam, *Rebuff. in praxi benef. tit. de Diſpenſ. rat. ætat.* §. *Incompatibilia*, *n.* 3. & 9. Porro duæ, vel plures Dignitates, & Beneficia curata cenſentur incompatibilia, ita, ut nulla ratione duo ſimul obtineri, & retineri poſſint, niſi unum eorum conferatus in titulum, alterum in Commendam temporalem, v. g. ad ſex menſes, quæ non dat Titulum, nec incompatibilitatem inducit, ſecus eſt de Comenda perpetua, quæ ſit ad vitam ejus, cui datur Beneficium, hæc enim confert Titulum Canonicum, *Piaſec. in praxi Episcop. p.* 2. *c.* 5. *art.* 3. *n.* 75. & 2. *ſeqq.*

CXXXI. Aſſertio 4. Nemo poteſt duo Beneficia uniformia ſeu ſimilia, etiam ſimplicia; v. g. duos Canonicatus ſub eodem tecto, id eſt, in eadem Eccleſia ſimul obtinere, & retinere, ut ex communi docet *Azor. p.* 2. *l.* 6. 21. *qu.* 2. *Garc. p.* 11. *c.* 5. *n.* 182. *Laym. l.* 4. *tr.* 2. *c.* 8. *n.* 5. & ſumitur *ex cit. c. De multa*; §. *Hoc idem*, *ibid. in eadem Eccleſia*, &c. *Literas*, 9. *de Conceſſ. Præb.* & *Clem. ult. h. tit.* Ratio eſt, quia ſi aliquis duo beneficia conformia ſeu ſimilia in eadem Eccleſia habeat, v. g. duos Canonicatus, minuitur numerus Canonicorum, adeoque etiam cultus Divinus. Et quidem Jure Communi longe difficilius conceditur, ut quis ſimul habeat duo beneficia uniformia, ſive ſimilia, in una eademque Eccleſia quam in diverſis. Unde cui a Papa conceſſum eſt, ut duo Beneficia ſimul poſſit obtinere, non intelligitur ei conceſſum, ut in eadem Eccleſia duo beneficia ſimilia ſimul obtineat, etiamſi fuerint ſimplicia. *Azor. c. l.*

CXXXII. Aſſertio 5. Non poteſt quis ſimul habere duo beneficia ſimplicia, etiam in diverſis Eccleſiis, ſi ambo requirant perſonalem reſidentiam incompoſſibilem; cum unus idemque ſimul in duobus locis reſidere non poſſit, ut ex communi docet *Abb. in c. Exturpanda*, 30. §. *Qui vero*, *n.* 30. *h. t. Rebuff. in praxi tit. de Diſpenſ. rat. ætat.* §. *Incompatibilia*, *n.* 5. *Garc. cit. c.* 5. *n.* 261. *Laym. c. l. n.* 6. & *conſtat ex Decreto Concil. Trident. Seſſ.* 24. *c.* 17. *de ref.* Talia beneficia ſunt imprimis duo Canonicatus diverſarum Eccleſiarum, in quibus obſervatur Decretum Conc. Trident. *Seſſ.* 25. *c.* 12. *de ref.* juxta quod Canonicis non licet, ultra tres menſes quolibet anno, Eccleſiis ſuis abeſſe. Verumtamen in iis Eccleſiis Cathedralibus Germaniæ noſtræ, in quibus, ex recepta immemoriali conſuetudine, non requiritur perpetua totius anni reſidentia, ſed tantum reſidentia medii anni, vel 4. aut trium menſium, earum Canonicatus ſeu Præbendæ non debent computari inter Beneficia incompatibilia, cum non requirant reſidentiam incompoſſibilem, ſed illis ſatisfieri poſſit, reſidendo ſingulis annis per tot menſes in ſingulis Eccleſiis quot in iis requiruntur, ut notat *Laym. c. l.* Præterea inter beneficia, quæ ratione reſidentiæ perſonalis incompoſſibilia ſunt, numerandæ etiam ſunt duæ Capellaniæ obtentæ in Eccleſiis diverſis, & longe diſſitis, quarum utraque perſonale ſervitium ex prima fundatione acquirit, ideoque neutra per Vicarium adminiſtrari poteſt, cum juſtæ fundatorum voluntates ſint ſervandæ, *Laym. c. l.*

CXXXIII. Aſſertio 6. Poteſt quis ſimul obtinere, & retinere duo beneficia curata, unum per ſe, & alterum acceſſorie, abſque diſpenſatione, v. g. Archidiaconatum habentem curam animarum, cui acceſſorie annexa, ſeu unita eſt Eccleſia Parochialis, ut conſtat *ex c. Super eo*; 6. *h. t. in* 6.
„ Ubi Bonifacius VIII. reſcribit, quod ſi quidam perſona-
„ tum (quandoque etiam curam animarum habentem) in
„ Eccleſia Cathedrali vel Collegiata obtineat, una cum
„ Præbenda, cui ex antiqua & approbata conſuetudine eſt
„ unita Eccleſia Parochialis, ſimul poſſit utrunque benefi-
„ cium & Perſonatum, & Parochiam ei annexam retinere,
„ abſque diſpenſatione Papæ, (*Gl. fin. hic*) quia hoc non
„ eſt contrarium Concilio Lateranenſi (ſub Innocentio III.
in c. De multa, 28. *h. t.*) Ratio eſt, quia in decreto illius Concilii ſolum prohibetur, ne quis plures Dignitates curatas, vel plures Eccleſias Parochiales ſimul obtineat, at qui Dignitatem habet, ſeu Perſonatum, etiam cui per ſe imminet cura animarum, ut eſt Archidiaconatus, vel Decanatus, etſi ſimul acceſſorie & per accidens ei annexa ſit Eccleſia Parochialis, extra Cathedralem Eccleſiam, non cenſetur habere duo beneficia curata: quia Eccleſia Parochialis acceſſorie annexa Dignitati, vel etiam Præbendæ Canonicali, dicitur eſſe ſuppreſſa, & extincta, ideoque cenſetur ſimplex Beneficium, ut ait *Gl. hic in caſu*, eique æquiparatur; quia nimirum cura animarum actu, & quoad exercitium, eſt penes Vicarium, quem is, qui Dignitatem vel Canonicatum habet, in Eccleſia Parochiali ſibi ſubſtituere debet, juxta *c. Exturpanda*; 30. §. *Qui vero* ; &c. *Expoſuiſti*; 33. *h. t.* penes principalem vero Rectorem, qui conſtituit Vicarium, cura ſolum eſt in habitu, loquendo de cura fori pœnitentialis; quamvis cura ſive juriſdictio fori externi & contentioſi maneat penes eum, qui habet Dignitatem, vel Perſonatum, cui annexa eſt Parochia, ſi quidem illi talis juriſdictio competat, *Franch. hic n.* 2. Quare Dignitas vel Præbenda Canonicalis, cui annexa eſt Eccleſia Parochialis, non ut duo, ſed ut unum Beneficium reputari debet, ut ait *Jo. Monach. hic n.* 3. Nam Eccleſia Parochialis, propter unionem ſeu acceſſionem ad alterum Beneficium, ſortitur naturam & conditiones ipſius Beneficii principalis, *arg. Acceſſorium*; 42. *de R. J. in* 6. ideoque Archidiaconus vel Canonicus non tenetur per ſeipſum reſidere in Parochia ſuæ Præbendæ annexa, *Gl. hic V. non obviat*, cura enim, quæ venit acceſſorie, non eſt attendenda, ſed natura tantum & qualitas Beneficii principalis, etſi hoc ſit minus dignum, ſeu ſimplex, cui Beneficium curatum ſubjicitur, & acceſſorie annectitur, *Anchar. hic not.* 5. Et hinc etiam non eſt neceſſarium, ut in impetratione Beneficii principalis fiat mentio de Beneficio curato, vel Parochiali, cum per ſe non vacet, ſed acceſſorie veniat; ſecus eſt, ſi utrumque Beneficium, Dignitas, vel Canonicatus eſſent per ſe inſtituta, & neutrum alteri ſubeſſet, nec eſſet acceſſorium alteri, tunc enim de utroque mentio facienda eſſet, *Anch. c. l.* & *Franc. n.* 3.

CXXXIV. Porro licet aliquis ſimul obtinere poſſit duo curata Beneficia, unum per ſe, & alterum acceſſorie, ut ex dictis patet: non tamen poteſt quis ſimul obtinere duos Canonicatus, v. g. ſub eodem tecto, ſive in eadem Eccleſia, unum per ſe, & alterum acceſſorie, prout ſtatutum habetur *in Clem. ſi juxta* 6. & *ult. h. t.* Ubi decernitur, ſi
„ quis ex mandato Papæ Canonicatum & Præbendam ſit
„ adeptus in una Eccleſia, poterit in eadem Eccleſia acce-
„ ptare Dignitatem inibi poſtea vacantem, v. g. Archidia-
„ conatum, tametſi illi certa Præbenda ſive Canonicatus
„ annexus ſit; ſed priorem Præbendam ſeu Canonicatum
„ amittet, eaque hoc ipſo vacabit, poſt obtentam pacificam
„ poſſeſſionem ſecundæ Præbendæ, cum Archidiaconatu.
Nam ut inquit *Gl. ibid. V. Vacabit*, jura plus abhorrent ab eo, quod unus habeat duas Præbendas ſimplices in eadem Eccleſia, quam ut habeat duo Beneficia curata; prius enim non permittitur etiam jure acceſſionis, quia curatum annexum eſt Præbendæ, juxta *cit. c. Super eo*; Addit *Gloſſ. ibid.* quod nemo poſſit eſſe triplex in eadem Eccleſia, ſine diſpenſatione Papæ, hoc eſt, præter Dignitatem, vel Perſonatum habere duas Præbendas, etiamſi altera ſit acceſſorie annexa Dignitati, *Garc. p.* 11. *c.* 5. *n.* 187. nec valet conſuetudo contraria, *c.* 1. *de Conſuet. in* 6. *n.* 7.

CXXXV. Aſſertio 7. Licite poteſt quis ſimul obtinere, & retinere plura Beneficia ſæcularia, quæ ratione reſidentiæ perſonalis, ſunt compatibilia, ſi unum ad congruam vitæ ſuſtentationem non ſufficiat. Eſt communis ſententia apud *Laym. cit. c.* 8. *n.* 9. & colligitur *ex Concil. Trident. Seſſ.* 24. *c.* 17. *de ref.* ubi ſtatuitur, ut unum tantum Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur, quod quidem, ſi ad vitam honeſte ſuſtentandam non ſufficiat, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens (dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat) eidem conferre. Uti ex declar. Cardin. apud *Jo. Gallem. ibid. nu.* 3. habetur, quod Epiſcopus poteſt conferre ſecundum Beneficium, ſi primum non ſufficit ad ſuſtentationem, ſed ſi duo non ſufficerent, non poteſt conferre tertium, abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ.

CXXXVI. Hinc infertur primo, quod poteſt quis licite ſimul obtinere, non ſolum duo Beneficia ſimplicia, quæ reſidentiam non requirunt; ſed etiam unum reſidentiam non requirens, cum alio eam requirente, ſi alterum eorum non ſit ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, *Garc. cit. c.* 5. *nu.* 262. & colligitur *ex Conſil. Trident. c. l.* quando dicit, dummodo utrumq; perſonalem reſidentiam non requirat.

Infertur ſecundo, quod quis ſimul poteſt obtinere plura Beneficia in diverſis Eccleſiis, ſi id neceſſe ſit ad honeſtam ſuſtentationem, quæ incompoſſibilem reſidentiam non exigunt, ut duos Canonicatus, qui perpetuam reſidentiam, totius anni non requirunt, ut ſupra dictum: item plura beneficia in eadem Eccleſia, quæ difformia ſunt, ver. gr. Dignitatem, ut Præpoſituram, vel Decanatum, & ſimplicem Canonicatum; quia per hoc non minuitur numerus Canonicorum ſi quis plura beneficia, continuam reſidentiam non poſtulantia in diverſis Eccleſiis, vel difformia in eadem Eccleſia obtineat; cum poſſit aliquis ſimul ſervire Eccleſiæ, v. g. ut Præpoſitus, & ut Canonicus: & qui eſt Canonicus in diverſis Eccleſiis, poteſt diverſis temporibus in utraque reſidere, & ſuffragium dare in Capitulo: ſecus eſt, ſi habeat duo beneficia uniformia, v. g. duos Canonicatus in eadem Eccleſia, tunc enim magis minuitur numerus Canonicorum, qui eſt certus ac definitus, v. g. duodenarius, & magis Eccleſia neceſſariis ſibi Miniſtris deſtituitur, dum enim uni duo Canonicatus conferuntur, jam Eccleſia unius Canonici conſilio, opera, & miniſterio privatur, *Abb. in c. Cum jam dudum*; 18. *n.* 9. *h. t. Nav. l.* 3. *Conſil.* 21. & 24. *n.* 4. Unde neq; jure acceſſionis id licet: ſi enim Præbendatus aut Canonicus dignitatem, vel Perſonatum cum cura, vel ſine cura adeptus ſit in eadem Eccleſia, cui ſimilis Præbenda, ſive Canonicatus, qualem antea habuit, annexus ſit, prior Canonicatus & Præbenda ipſo jure vacat, *Abb. in c. Literas*, 9. *de Conceſſ. Præb. num.* 2.

Dices, habens unum beneficium curatum, poteſt habere, & retinere aliud beneficium ſimplex, cui eſt annexum aliud curatum, *c. Super eo*, 6. *h. t. in* 6. ergo multo magis habens unum beneficium ſimplex poteſt obtinere alterum beneficium curatum, cui eſt annexum aliud beneficium ſimplex, tum quia magis incompatibilia ſunt duo beneficia curata, quam duo beneficia ſimplicia, tum quia annexum, ſeu acceſſorium ſequitur naturam principalis, & ab eo regulatur: ergo cum beneficium curatum, v. g. Rectoria, ſit compatibile cum priore beneficio ſimplici, etiam beneficium, quod eſt Rectoriæ annexum, erit compatibile cum priore Beneficio ſimplici. Reſp. *cit. c. Super eo*, loquitur de duobus Beneficiis curam animarum habentibus, ſed non ſub eodem tecto, ſive in eadem Eccleſia: & ſic non licet habere in eadem Eccleſia, duo beneficia curata, etiamſi alterum habeat per annexionem alicui beneficio non curato: ſicut non poteſt quis ſimul habere duo beneficia, etiam ſimplicia, ſi ſint uniformia in eadem Eccleſia, *Navarr. l.* 3. *Conſil.* 23. *num.* 3. *h. t.* ubi addit quod hic non ſit eadem ratio in beneficio principali, & in acceſſorio, ſimplici unito Dignitati, v. g. Decanatus, quia beneficium principale eſt difforme priori beneficio ſimplici, ideoque cum illo compatibile, poſterius vero ſimplex eſt uniforme, ideoque incompatibile.

CXXXVII. Porro etſi ſpectato jure antiquo, Dignitas & Canonicatus, & omnia alia beneficia requirant perſonalem reſidentiam, ideoque ſint incompatibilia ſecundi generis, ita,

ut

Digitized by Google

ut ſine diſpenſatione, ſaltem Epiſcopi, ſimul retineri non poſſint: eſt tamen ei jam per conſuetudinem derogatum, quoad Beneficia ſimplicia, ita, ut attentu etiam Concilio Tridentino, ſine ulla diſpenſatione, poſſit quis ſimul habere Dignitatem, v. g. Decanatum & Canonicatum in eadem Eccleſia. Neque obſtat *cap. Litteras*, 9. *de Conceſſ. Præbend. & Clement. ultim. hoc titul.* quia loquuntur de beneficiis ejuſdem ſpeciei & uniformibus, non autem difformibus in eadem Eccleſia, *Navarr. lib. 3. Conſil. 24. num. 5. Garc. cit. c. 5. n. 235. Leſſ. cit. c. 34. n. 144. Laym. c. l. n. 7.*

CXXXVIII. Inſertur tertio. Probabile quoque eſſe, quod docet *Navarr. in conſil. 36. hoc titul.* poſſe aliquem ſimul habere duas Capellanias in duobus Altaribus ejuſdem Eccleſiæ, cum onere, ut in uno Altari bis, v. gr. in hebdomada celebret, in altero ter, aliis diebus, quia licet uno nomine generali Capellaniæ appellentur, reipſa tamen non ſunt beneficia uniformia, ſed difformia cenſenda, cum diſtincta onera ſeu officia in diverſis Altaribus habeant. Idque ſaltem licitum eſt, ſi conſuetudo ſit recepta, ut unus Capellanus duas Capellanias hujuſmodi in eadem Eccleſia habeat, quarum altera non eſt ſufficiens ad ſuſtentationem Capellani, *Garc. citat. cap. 5. num. 229. Laym. citat. loc. num. 7.* Unde poteſt etiam Rector, ſeu Parochus alicujus Eccleſiæ, præter Rectoriam, ſeu beneficium curatum, ſimul retinere Capellaniam in eadem Eccleſia exiſtentem, *Navarr. citat. Conſil. 16. num. 2.* quia etiam addit *in Conſil. 22. num. 2. hoc titul.* quod vi conſuetudinis immemorialis, poſſit quis etiam duas tales Capellanias in eadem Eccleſia retinere, una cum dignitate vel officio, quod obtinet ſi dignitas illa vel officium non ſit ſufficiens, ad decentem ſuſtentationem ipſius, quia non ſunt beneficia uniformia.

CXXXIX. An autem poſſit quis plura beneficia ſimplicia non requirentia perſonalem reſidentiam ſimul retinere, etiam quando unum eorum eſt ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem, dubitatur? Affirmat *Innocent. in cap. fin. numer. 2. de Cleric. non reſid. & in cap. Cum jam dudum, 18. num. 4. hoc tit. Rebuff. in praxi tit. de diſpenſat. rat. ætat. §. In Cathedralibus Verſ. Quod eſt verum*, Ubi ait, iſtam ſententiam conſuetudine invaluiſſe, eamque Papam ſcire, & tolerare. Negativa tamen ſententia verior eſt & communior, quam tenet *Abb. in citat. cap. Cum jam dudum, num. 8. & in cap. Extirpandæ, 30. §. Qui vero, num. 34. hoc titul.* quæ probatur ex *cap. Conquerente, 6. de Cleric. non Reſident. & Concil. Trident. Seſſ. 24. cap. 17. de reform.* Quia habentes plura beneficia non neceſſaria ad vitæ ſuſtentationem, vendicant, & appropriant ſibi ſtipendia plurium, & occupant locum Clericorum pauperum inſtituendorum in illis beneficiis. Idque procedit ſpectato Jure communi, nam an conſuetudine contrarium induci poſſit dicetur *§. ſeq.*

§. II.

An, & quia a ratione per conſuetudinem induci poſſit, ut quis ſimul plura Beneficia obtineat, & retineat, in eadem vel diverſis Eccleſiis.

CXL. Aſſertio 1. Nulla conſuetudine, nec quidem immemoriali, ac juramento firmata, introduci poteſt, ut Canonicus cum præbenda Canonicali, duas dignitates vel perſonatum, & officium ſimul obtineat in eadem Eccleſia, abſque diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, ut conſtat ex *cap. 1. de conſuetud. 6.* & dictum ſupra *l. 1. Tit. 4. n. 97.* Ratio eſt, quia talis conſuetudo, quæ ex radice ambitionis procedere ſolet, & tendit in diminutionem cultus Divini, præbet occaſionem negligendi adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum, adeoque cedit in grave Eccleſiæ detrimentum, ut ex ſupra dictis patet. Sed neque per conſuetudinem, etiam immemorialem, induci poteſt, ut quis in eadem Eccleſia ſimul habeat duos ſimplices Canonicatus ſive Præbendas, ob eandem rationem, *Gloſſ. in citat. cap. Litteras de conceſſ. Præb.* ubi ait, quod talis conſuetudo potius cenſenda ſit corruptela, cum quot Præbendæ ſunt in Eccleſia, tot Canonici debeant conſtitui, *Abb. ibid. n. 2. & in cit. §. Qui vero, num. 61. Navarr. l. 3. Conſil. 24. h. t. n. 5. Garc. cit. cap. 5. n. 182. & 184.* Valet tamen conſuetudo, ut unus in eadem Eccleſia, cum Præbenda Canonicali obtineat dignitatem & perſonatum, v. g. ut ſit ſimul Præpoſitus vel Decanus & Canonicus, ut conſtat ex *c. Eam te, 7. de Reſcript.* & ex *cit. c. 1. de conſuet. in 6.* Ubi in fine dicitur, nulli liceat de cætero, niſi unicum, vel dignitatem aut præpoſituram, vel officium ſimul cum Præbenda, abſque Sedis Apoſtolicæ diſpenſatione, in eadem Eccleſia obtinere, vel jam obtenta retinere; cum ergo in *cit. c.* dicatur, duas dignitates vel officia in eadem Eccleſia a Canonico obtineri non poſſe, ſine diſpenſatione Papæ: colligitur per ſenſum contrarium, unam dignitatem ſeu perſonatum, vel unum officium cum Canonicali Præbenda, abſque diſpenſatione Papæ obtineri poſſe, videlicet ex diſpenſatione Epiſcopi, vel vi ſtatuti, aut conſuetudinis Eccleſiæ, *Gl. ibid. V. Niſi unicum.*

CXLI. Aſſertio 2. Non valet etiam conſuetudo ſimul obtinendi plura beneficia curata, in diverſis Eccleſiis, ut docet *Abb. in c. Extirpandæ, 30. §. Qui vero, n. 36. h. t. Rebuff. in praxi Tit. de diſpenſ. de non reſidendo n. 66.* quia talis conſuetudo nimis etiam eſt Eccleſiis & animabus damnoſa, Ideoque in *c. De multa, 28.* reprobatur talis conſuetudo, & præſumptio ac cupiditas appellatur. Veruntamen probabile eſt, quod per conſuetudinem immemorialem induci poſſit, ut non requiratur reſidentia perſonalis, etiam in beneficiis curatis, ſed per idoneum Vicarium ea adminiſtrari poſſint, ut docet *Navarr. l. 3. in Conſil. 21. de Cleric. non reſident. n. 4. junct. Conſil. 24. h. t.* Nam conſuetudo immemorialis æquipollet privilegio, ut quicquid per privilegium vel diſpenſationem S. Pontificis obtineri poteſt, idem etiam poſſit per conſuetudinem immemorialem: atqui per privilegium vel diſpenſationem Papæ, ex juſta cauſa, obtineri poteſt, ut quis non teneatur perſonaliter reſidere in dignitate, aut beneficio curato, etſi præter illud, aliud curatum obtineat, ut conſtat ex *cit. c. Multa, h. t.* & ex praxi: ergo etiam per conſuetudinem immemorialem id obtineri poteſt: modo alterum beneficium curatum aut dignitas adminiſtretur, ſeu officium præſtetur ſaltem per Vicarium, ne Eccleſia detrimentum patiatur. Accedit quod communiter DD. notant, ſublata per legem conſuetudine, vel præſcriptione, quacunque non cenſeri ſublatam immemorialem, niſi id ſpecialiter exprimatur, dummodo conſuetudo Juri naturali vel Divino non repugnet. Adde, quod conſuetudo immemorialis faciat præſumptionem Tituli a S. Pontifice olim impertiti, licet modo ille exhiberi non poſſit. Talis conſuetudo adhuc hodie viget in quibuſdam Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, ut perſonatus v. g. Præpoſitura reſidentiam non requirat, vel non diuturnam ſicut exigit Conc. Trid. videlicet, ut quis ultra tres menſes abeſſe non poſſit. Item ex recepta paſſim conſuetudine Germaniæ, Parochiæ ſolent conferri Præpoſitis, Decanis, & Canonicis Eccleſiarum Cathedralium, conſtituto in iis Vicario perpetuo, & aſſignata ipſi competente ſuſtentatione, Monet tamen *Laym. cit. c. 8. num. 21.* nulla conſuetudine etiam immemoriali excuſari poſſe, ſi paſſim, & ſine juſta cauſa, hoc fiat, cum id juri Divino repugnet; ſecus eſt, ſi ex juſta cauſa fiat, quia v. gr. Præpoſitus vel Decanus Eccleſiæ Cathedralis aut Collegiatæ tenues reditus habet; & ob auctoritatem ac prudentiam beneficium curatum per Vicarium bene adminiſtratum iri putatur: tunc enim talis conſuetudo immemorialis non reſidendi in beneficiis curatis ſeu Parochiis non ita facile damnari poteſt, præſertim, cum inter juſtas cauſas excuſantes a reſidentia etiam numerari ſoleat rationabilis conſuetudo, ut videre eſt apud *Leſſ. l. 2. c. 34. n. 163. Covarr. l. 3. reſol. c. 13. n. 5. & 9. Garc. p. 3. c. 2. n. 197.* quamvis dicant, Conc. Trident. *Seſſ. 24. c. 12. de ref.* ſuſtuliſſe talem conſuetudinem etiam immemorialem: nam quando per legem conſuetudo aliqua reprobatur & damnatur tanquam iniqua & irrationabilis, tunc cenſetur damnata conſuetudo quælibet etiam immemorialis. Et tunc dicendum erit, illam Conſtitutionem Tridentinam in quibuſdam Eccleſiis receptam non eſſe, ut notat *Laym. c. l.* eam tamen receptionem non excuſare putat *Garc. c. l. n. 199.*

CXLII. Aſſertio 3. Poteſt per conſuetudinem induci, ut quis ſimul plura Beneficia ſimplicia habeat, etiamſi ſpectato Jure communi, perſonalem reſidentiam requirant; quia per conſuetudinem tolli poteſt obligatio reſidendi, ut docet *Nav. l. 3. in conſ. 24. n. 1. not. 4. h. t.* ubi ait, quod ubique ſit hujuſmodi conſuetudo in Beneficiis ſimplicibus, ſaltem ſecularibus; & conſequenter poteſt etiam per conſuetudinem induci, ut quis ſimul plura beneficia ſimplicia habeat, & retineat, quod omnes admittunt, ſi unum vel plura talia beneficia non ſufficiant ad honeſtam ſuſtentationem Clerici, vel juſta cauſa adſit, ob quam uni plura beneficia conferri poſſunt, etiamſi quodlibet ad ſuſtentationem ſufficiat ex diſpenſatione Superioris, *Azor. p. 2. l. 6. c. 11. n. 6.* eo quod extra hos caſus, pluralitas beneficiorum, & per conſequens etiam conſuetudo habendi ſimul plura beneficia, repugnaret juri naturali, cui conſuetudo derogare non poteſt. Verum quod talis conſuetudo valeat, probabiliter docet, *Garc. cit. c. 5. n. 272. & ſeqq. poſt Innoc. & Nav.* Idque ex contrario fundamento probatur, quia multitudo beneficiorum non habentium curam animarum, lege naturali vel divina non eſt prohibita, modo non nimis multa hujuſmodi beneficia concerventur.

§. III.

An, ſi is, qui jam obtinet Beneficium reſidentiam poſtulans, electus fuerit a Canonicis, vel aliis Clericis ad aliud Beneficium, quod ſimiliter reſidentiam requirit, poſſit utrumque ſimul retinere?

CXLIII. Reſp. negative, ut conſtat ex *c. Cum non ignores 15. h. t.* ubi habetur; quod quidam Presbyter in una Eccleſia intitulatus, ad aliam Eccleſiam ab Archipresbytero, ſeu Decano, & Clericis ejuſdem electus fuerit in Rectorem illius Eccleſiæ, ſed cum Presbyter priorem Eccleſiam deſerere nollet, Clerici alterius Eccleſiæ cauſam detulerunt ad Papam Alex. III. Qui reſpondit, quod non ſit conveniens, ſed Canonibus contrarium, ut unus idemque Presbyter in duabus Eccleſiis locum habeat, ideoque mandat Archiepiſcopo Genuenſi, ut Presbyterum illum Beneficio ſuo (quod prius habuit) contentum eſſe jubeat: Et quamvis Clerici alterius Eccleſiæ in ipſum prius conſenſerint, quia tamen jam diſſentiunt (adeoque ab electione prius facta recedant) non debet, cum illorum ſcandalo, in eadem Eccleſia recipi.

CXLIV. Hinc colligitur primo. Quod de jure communi non poteſt quis ſimul in duabus Eccleſiis eſſe intitulatus, ſive non debet habere duas Eccleſias, quibus præſit, abſque diſpenſatione, quia id eſt contra Canones, *ut hic dicitur*. Sicut enim una Eccleſia unum tantum debet habere Rectorem, cum in uno corpore duo capita eſſe non debeant, ita nec unus Rector, debet præeſſe pluribus Eccleſiis, *Gl. magna hic in not. & Abb. n. 2.* Similiter non poteſt quis ſimul, ſine diſpenſatione, habere duas Præbendas, vel Beneficia requirentia perſonalem reſidentiam in diverſis Eccleſiis, *Abb. hic n. 3.* & patet ex ſupra dictis.

Colligitur ſecundo. Si Clerici ignorantes aliquem beneficium habere, illum eligant ad aliam Eccleſiam, poſſunt reſilire ab electione, niſi electus prius beneficium dimittere, vel reſignare, vel in eo non reſidendi diſpenſationem impetrare velit, ut docet *Innocent. in c. ult. n. 2. circa finem de Cleric. non reſid. & Abb. hic n. 8.* Ratio eſt, quia præſumendum

eſt

eſt, quod eligere voluerint conformiter ſtatuto ſuo, vel juri Canonico, ſecundum quod non poteſt aliquis in duabus Eccleſiis eſſe intitulatus, idque quia ad aſſiduam reſidentiam & ſervitium perſonale eſt obligatus. Si autem ſcientes aliquem eſſe beneficiatum, illum eligant ad aliam Eccleſiam, tunc iterum diſtinguendum eſt: nam vel eligunt ad beneficium dignius, aut multo melius eo, quod ante obtinet, ita ut electus cenſeatur aſcendere ſeu promoveri: & tunc cenſetur fieri electio ſub conditione, vel modo, ut electus prius beneficium dimittat, & in altero reſideat, quod ſi facere nolit, Clerici electores ab electione reſilire poſſunt: Vel ipſi eligunt ad beneficium æquale, ſive non notabiliter melius: & tunc præſumi poteſt, Clericos illos vel a ſtatuto ſuo obligante ad reſidentiam recedere, eamque obligationem remittere: vel denique ſi reſidentia jure communi exigatur, cenſendum eſt electores contentos eſſe, ne electus, impetrata diſpenſatione abſens prius Beneficium retineat; quia alias non poſſunt Capitulares, ſine conſenſu Epiſcopi, obligationem reſidendi remittere; cum non poſſint ſtatum Eccleſiæ ſuæ, ſive nova ſtatuta condendo, ſive vetera abrogando, ſine Epiſcopi auctoritate mutare, vel tollere *juxta c. Conſuetudinis 9. de conſuet.* Ideoque Epiſcopus tali caſu contra electionem ſe opponere poteſt, *Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. n. 10. in fine.* Porro ſi electus vellet primam Eccleſiam vel Præbendam dimittere, & ſecundam acceptare, tunc non poſſent Capitulares Clerici recedere ab electione Presbyteri, poſtquam ſemel in eam conſenſerunt. *Gloſſ. hic V. Conſenſerint.*

Colligitur tertio. Propter ſcandalum interdum receditur a jure, *Gl. fin. hic*, ut in caſu *hujus c.* Clerici, qui prius conſenſerunt in Presbyterum, eum eligendo, poterant poſtea diſſentire, & electionem revocare propter ſcandalum: quia electus noluit dimittere primam Eccleſiam, vel Præbendam, ſed ſimul retinere, quod licite non poterat, *Gl. magn. hic in not.*

§. IV.

De incompatibilitate Beneficiorum & vacatione unius, per aſſecutionem alterius.

CXLV. In hac re diſtinguenda ſunt quatuor tempora ante Conc. Trid. ut notat *Abb. in c. Quia nonnulli 3. n. 4. de Cleric. non reſid. in Eccl. Azor. p. 2. l. 6. c. 13. q. 1. Garc. de Benef. p. 11. c. 5. n. 1. & ſeqq.* Primum tempus eſt ante Conc. Lateranenſe ſub Alex. III. habitum, quo tempore ſi quis duas Parochias, vel duas dignitates, vel alia Beneficia incompatibilia ſimul obtinebat, non vacabat primum, ipſo jure, per aſſecutionem ſecundi, neque privabatur, ipſo facto, ſecundo, ſi utrumque retinere præſumeret, ſed dabatur ei optio, ut unum retineret, & alterum dimitteret, et conſtat ex *c. Referente 7. h. t.* Nam cum J. Presbyter duas Eccleſias obtineret, Archidiaconus ei unam de facto ademit, & illam alteri Presbytero G. contulit. Quare dictus J. appellavit ad Metropolitanum ſuum, nempe ad Archiepiſcopum Rhemenſem, qui illi Eccleſiam reſtituit. Poſtea Archidiaconus ille dictum J. quia vocatus venire contempſit, excommunicavit. Re delata ad Alex. III. is Presbyterum J. ab excommunicatione abſolvit: & mandavit Epiſcopo Diœceſano, ut eidem, relicta, ex duabus Eccleſiis una, quam voluerit alteram dicto Clerico G. ſi Eccleſiam non habeat, ſine mora aſſignet, alioquin alteri perſonæ idoneæ Beneficium non habenti illam conferat. Conſentit *c. Præterea 14. h. t.* de quo ſupra.

CXLVI. Porro diſpoſitio *hujus c.* cum generaliter loquatur de Eccleſiis, adhuc hodie locum habere poteſt, in Eccleſiis ſeu Beneficiis non curatis, v. g. in duobus Canonicatibus, vel uno Beneficio curato, & altero ſimplici reſidentiam requirente, quæ cum ſint incompatibilia, & utrumque retinere non poſſit, cogendus eſt Beneficiarius, ut alterum, quod voluerit, reſignet, quamvis neutrum ipſo jure vacet, ac proinde *hoc c.* per poſteriora jura correctum non eſt: quippe quæ loquantur de pluribus dignitatibus ſeu perſonatibus, vel de Eccleſiis Parochialibus, nam correctio jurium, quoad fieri poteſt, vitanda eſt, ſed jura juribus potius concordanda ſunt, *Abb. hic n. 3.*

Deinde probabile etiam eſt, quod hæc Conſtitutio procedat, ita ut locus ſit optioni retinendi beneficium, quod proviſus maluerit, quando duæ dignitates, vel duæ Eccleſiæ Parochiales alicui collatæ ſunt, eodem tempore, ita ut conſtare non poſſit, cujus poſſeſſionem prius acquiſiverit, quia hic caſus non eſt deciſus in poſterioribus juribus, quippe quæ loquuntur in illo caſu, in quo Clericus prius obtinuit unam dignitatem, vel unam Parochiam, & poſtea pacifice conſecutus eſt alteram, tunc enim ipſo jure vacat prima, ut infra dicetur: hic vero eſt ſermo de illo caſu, quo eodem tempore aſſecutus eſt utrumque Beneficium, ita ut conſtet, quod unius poſſeſſionem prius obtinuerit, quam alterius, ergo hujuſmodi caſus tanquam omiſſus, & jure non expreſſus remanet ſub diſpoſitione juris antiqui, & communis, ſecundum quod, proviſo optio datur unum retinendi, & alterum dimittendi, prout voluerit, ut habetur in *hoc c.* & docet *Imola in c. Quia nonnulli, 3. n. 12. de Cleric. non reſid. & Alex. de Nevo ibid. q. ult. n. 52.* quos ſequitur *Fagnan. hic n. 9.*

CXLVII. Secundum tempus eſt Conc. Lateranenſis ſub Alex. III. c. 13. quod refertur in *c. Quia nonnulli 3. ſup. de Cler. non reſid.* In quo decretum fuit, ut nullus diverſas dignitates Eccleſiaſticas, & plures Eccleſias Parochiales reciperet, alioquin privaretur dignitate, vel Parochia poſterius accepta (non quidem ipſo jure, ſed per ſententiam, ſive officio judicis, *Abb. ibid. n. 4.*) & conferens poteſtate conferendi pro illa vice. Ubi tamen notandum, quod licet hæc decretalis ſit poſita in priore Titulo, non ideo tamen cenſeri debet prius eſſe editam, quam decretalem *c. Referente*; quæ in hoc Titulo eſt collocata, & prius edita, quam illa, tametſi utraque ſit ejuſdem Papæ Alex. III. neque enim ordo ſcripturæ ſive compilationis in hoc eſt attendendus, *Abb. cit. l. n. 4. Alex. de Nevo in cit. c. Quia nonnulli, n. 9.* quod autem *hoc c.* ſit poſterius *c. Referente 7. h. t.* colligitur ex *c. De multa 28. h. t.* ubi *in princ.* aſſeritur dicta Conſtitutio Conc. Lateranenſis poſita in *cit. c. Quia nonnulli*, tanquam tunc vigens, *Garc. cit. c. 5. n. 3.*

CXLVIII. Tertium tempus eſt Conc. Lateranenſis ſub Innoc. III. c. 29. relati in *c. De multa*, 28. *h. t.* Ubi ſic ſtatuitur. "Etſi jam olim in Conc. Lateranenſi (ſub Alex. III. in *c. Quia nonnulli, 3. de Cleric. non reſid. in Eccleſ.*) prohibitum erat, ut nullus plures dignitates Eccleſiaſticas, vel plures Eccleſias Parochiales reciperet, contra SS. Canonum inſtituta: alioquin alterum tale Beneficium recipiens illud amitteret, ſive ipſi adimeretur, & qui ipſi contulit poteſtate conferendi privaretur. Quia vero propter quorundam cupiditatem, nulla, vel exigua ex hoc decreto utilitas provenit, ideo Innoc. III. *in Conc. Lateranenſi c. 29.* ſtatuit, ut quicunque beneficium curatum jam obtinens, alterum etiam curam animarum habens receperit, is curato beneficio prius obtento, ipſo jure, ſit privatus: Sin autem illud retinere contenderit, etiam ſecundo privetur. Is vero, ad quem collatio ſpectat, prius beneficium curatum, poſt receptionem ſecundi, libere conferat, cui merito conferendo judicaverit: ſin autem ultra ſex menſes conferre diſtulerit, non ſolum collatio ad alios devolvatur *juxta Conc. Later. in c. 2. de conc. Præb.*) ſed etiam tantum de proventibus Eccleſiæ ejus, cujus eſt beneficium illud, dare teneatur, quantum a tempore vacationis ipſius perceptum fuit. Quod autem de curatis Beneficiis dictum, ſimiliter de perſonatibus obſervandum decernitur, ut ſcil. nullus plures dignitates aut perſonatus, maxime in eadem Eccleſia, habere præſumat, etiamſi curam animarum non habeant. Verum circa ſublimes (Illuſtres aut nobiles) & Litteratas perſonas, quæ majoribus Beneficiis ſunt honorandæ, ſi ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam diſpenſari poterit."

CXLIX. Pro explicatione hujus celebris *c.* notandum primo. Quando in *hoc c.* dicitur, per vacationem ſecundi beneficii vacare primum, ipſo jure, dummodo utrumque ſit curatum: per ſenſum contrarium infertur, quod ſi obtinens Beneficium curatum recipiat non curatum, vel e converſo, obtinens non curatum recipiat ſecundum curatum, primum non vacat, ipſo jure, licet non curatum perſonalem reſidentiam requirat; vel alias ſit incompatibile, quia in *hoc c.* requiritur, ut primum Beneficium ſit curatum, ſicut & ſecundum, ut patet ex illis verbis, *ſi prius tale beneficium habeat*, ut ex veriore & communiore ſententia docet *Abb. hic n. 2.* Idque procedit, ſpectato Jure communi Canonico, ante Conc. Trid. nam hoc *ſeſſ. 7. c. 4. de ref.* extendit hanc Conſtitutionem etiam ad alia quæcumque incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, "ubi ſtatuit, ut quicunque de cætero plura curata, aut alia incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica, quocunque modo & titulo, contra SS. Canones & præſertim contra hujus Conſtitutionis (nempe *c. De multa*) diſpoſitionem recipere, ac ſimul retinere præſumpſerit, Beneficiis ipſis, etiam præſentis Canonis ſive hujus decreti Concilii) vigore, ipſo jure, privatus exiſtat", *Garc. p. 11. de Benef. c. 5. n. 83. & 84.* quem ſequitur *Barb. hic n. 7.* & plures declarationes Cardinalium affert, *Garc. c. l.* ubi etiam *n. 26. & ſeq.* ait, hanc ſententiam receptam eſſe in Cancellaria Apoſtolica, & a Rota Romana: quia Concilium ibi loquitur generaliter de quibuſcunque beneficiis incompatibilibus, vigore quorumcunque Canonum, nec reſtringi poteſt ad dictum *c. De multa*, quia addit, *præſertim*, quæ dictio eſt ampliativa, & includit etiam alia, *Garc. c. l. n. 1.* ubi *n. ſeq.* ait, verba illa, *juxta ipſius Conſtitutionis (c. De multa,) diſpoſitionem, etiam præſentis Canonis vigore ipſo jure vacant*, ita intelligenda eſſe, quod quia dicta Conſtitutio *De multa*, non loquitur de quibuſcunque Beneficiis incompatibilibus, etiam vigore præſentis Canonis ſeu decreti Conc. illam extendentis ad quæcunque incompatibilia, ipſo jure vacant per aſſecutionem ſecundi.

Verum contrarium, ſecundum Jus, eſſe reſpondendum cenſet *Nav. lib. 3. Conſil. 17. h. t.* nempe quod per aſſecutionem ſecundi Beneficii incompatibilis, quia utrumque perſonalem reſidentiam requirit, qui v. gr. duo Canonicatus, vel quia alterum eſt per ſe ſufficiens ad congruam ſuſtentationem, primum non vacat ipſo jure, quia *Conc. Trid. l. c.* ſolum loquitur expreſſe de beneficiis curatis, & de aliis incompatibilibus generaliter, & ſine correctione juris antiqui & communis, a quo non debet recedi, niſi id per novum jus ſit expreſſe correctum: poſſunt autem per beneficia incompatibilia *c. l.* intelligi dignitates & perſonatus non curati, de quibus loquitur *c. De multa 28. h. t.* & quod ibi a Trid. Conc. allegatur, vel beneficia ſimplicia uniformia ſub eodem tecto, ſive in eadem Eccleſia ſi quis enim duo beneficia, etiam ſimplicia, in eadem Eccleſia obtineat, ipſo jure vacat primum, ſi ſimilia fuerint *c. Litteras 9. de conceſſ. Præb.* Deinde particula *etiam* ibid. appoſita, videlicet *ipſo jure etiam præſentis Canonis vigore privatus exiſtat*, ſatis indicat, noluiſſe Concilium vacationem ſeu privationem novam ipſo jure inducere, ſed veterem confirmare & innovare, ſtatuendo, ut beneficia incompatibilia, quæ juxta Jus antiquum ipſo jure vacabant, etiam ſecundum novum vacent ipſo jure. Neque vero ibid. particula *præſertim* accipienda eſt ampliative, ut includat omnia alia beneficia incompatibilia: ex adjunctis enim patet reſtrictive potius accipiendam eſſe. Atque hæc ſententia Navarri eſt valde probabilis & in praxi tuta, ſaltem ubi decretum hoc Conc. Trid. in eo ſenſu & rigore non eſt receptum.

Porro *cit.* decreto Concil. Tridant. non adverſatur aliud decretum ejuſdem Conc. *ſeſſ. 24. c. 17. de ref.* ubi ſtatuitur, ne illi, qui in præſenti plures Parochiales Eccleſias, aut unam

Digitized by Google

Catbedralem, & alteram Parochialem obtinent, una tantum retenta, teneantur alteram intra ſex menſes dimittere: ex quo aliqui inferunt, obtinentem Beneficia incompatibilia, habere ſex menſes ad dimittendum, quod voluerit: nam illud decretum loquitur ſolum de pluribus Parochialibus, aut alias incompatibilibus Beneficiis obtentis ante Concil. Trident. non autem de obtentis vel obtinendis poſt illud, de quibus loquitur idem *Concil. cit. c. 4. ſeſſ. 7. Garc. cit. c. 5. n. 77.*

CL. Notandum ſecundo. Quando in *cit. c. De multa*, dicitur eum, qui beneficium aliquod habens curam animarum annexum recepit, cum prius tale Beneficium haberet, eſſe priore, ipſo jure, privatum, per beneficium curatum intelligitur, quod curam animarum habet in foro interno ſeu pœnitentiali, adeoque ſtricte curatum eſt: vel quod curam juriſdictionalem habet in foro tantum externo, ſeu contentioſo, ut eſt Archidiaconatus, Decanatus Cathedralis &c. *Abb. hic in addit. nu. 24.* quamvis *Barb. in Collect.* hic dicat, quod in *hoc c.* per beneficium curatum non intelligatur, quod curam habet ſeu juriſdictionem in foro externo, adeoque hoc incompatibilitatem cum altero Beneficio Parochiali non inducere, ita ut hoc per aſſecutionem alterius v. g. Archidiaconatus, ipſo jure, non vacet. Sed hæc expoſitio nimis reſtringit *cit. c. De multa*, ſine fundamento ſolido.

Porro illud magis certum eſt, quod Beneficium actu curatum, ipſo jure, non vacet per adeptionem alterius, quod non eſt actu curatum, ſed habitu tantum, ut ſi omnes parochiani peſte, fame vel bello ſublati ſint, & perierint, ſolaque Eccleſia parochialis remanſerit: nam Conſtitutio pœnalis non debet extendi ultra ſtrictam proprietatem verborum, præſertim cum in tali Beneficio, quod eſt curatum habitu tantum, ceſſet principalis ratio hujus Conſtitutionis pœnalis, poteſt enim quis ſimul deſervire uni beneficio curatu actu, & alteri curato habitu tantum, adeoque utrumque eſt compatibile, & ſaltem ea diſpenſatione Epiſcopi utrumq; ſimul retineri poteſt, *Abb. hic in addit. in fine Barb. c. l. nu. 4.* Excipi debet, niſi ſit ſpes, quod parochiani, qui omnes diſceſſerant, proxime ſint reverſuri: tunc enim cenſetur actu curatum Beneficium, non habitu tantum *Fagnan. hic num. 43.*

Notandum tertio. Ut recipiens ſecundum Beneficium curatum, non tantum primo, quod ipſo jure amiſit, ſed etiam ſecundo privetur, requiritur, ut idem beneficium, una cum primo, retinuerit uſque ad litis conteſtationem: ſi enim ante illam deſtiterit retinere primum beneficium, illud ſolum amittit; ſed ſecundo non eſt privandus, ut tradit *Gl. V. Contenderit*, quamvis ſecundum alios, ob ſolam retentionem prioris beneficii ſit privandus etiam ſecundo; licet quando incipit conveniri in judicio; velit illud dimittere, quia non obedivit Canoni id præcipienti, & furtum committit percipiendo fructus prioris beneficii, quod jam ipſo facto amiſit, *Jo. Andr. hic. num. 17.* ſed quæſtio novo jure ceſſat, ut infra dicetur.

Notandum quarto. Beneficium curatum obtinens, & aliud ſimile recipiens, ſpectato jure antiquo, non erat ſecundo privatus, ipſo jure, ſed privandus per ſententiam Judicis, ut colligitur ex *hoc c.* ibi *etiam alio ſpolietur*, ſcilicet per ſententiam, *Innoc. hic nu. 2. V. Contenderit*; Hodie tamen etiam ſecundum beneficium, ſi retineatur ſimul cum primo, vacat ipſo jure per Conſtitutionem, *Execrabilis. Fagnan. hic nu. 8.*

CLI. Notandum quinto. Is, ad quem ſpectat collatio beneficii, poteſt ac debet poſt obtentam poſſeſſionem pacificam ſecundi beneficii, primum vacans conferre perſonæ idoneæ, etiam irrequiſito poſſeſſore, ut colligitur ex *hoc c.* ibi: *libere conferat*, id eſt, illo non monito vel vocato, ut explicat. *Jo. Andr. hic nu. 10. V. Libere Imola ibid. nu. 6. Abb. nu. 3.* & poſt ſex menſes a tempore receptionis ſecundi beneficii, & notitiæ vacationis numerandos, *c. Quia; 5. de conceſſ. Præb. Jo. Andr. hic V. Sex menſes*; Idque obtinet etiam in aliis caſibus, in quibus Eccleſia vel Beneficium, ipſo jure vacat, *Innoc. hic nu. 3. Verſ. quantum ad hoc*, Quod ſi Epiſcopus, ad quem ſpectat collatio, intra ſex menſes, primum Beneficium vacans per receptionem ſecundi non conferat, jus conferendi devolvitur ad proximum Superiorem, & ipſe tenetur tantundem ex ſuis proventibus aſſignare illi Eccleſiæ, cujus Beneficium diſtulit conferre, quantum ex fructibus ipſius, durante vacatione, conſtiterit eſſe perceptum, ut habetur in *cit. c. De multa*; alias ſi collator proprios proventus non habeat, aliter punietur, ad arbitrium judicis, *Gl. hoc V. Proventibus; Jo. Andr. ibid. nu. 12. V. Conſtiterit.*

Notandum ſexto. Conſtitutio *hujus c.* & pœna illius habet locum etiam in perſonatibus, ut habetur hic §. *Hoc idem*; quod dupliciter intelligi poteſt. Primo, ſecundum *Hoſtienſ. hic V. Hoc idem*; quod habeat locum, non tantum in Beneficiis curam animarum habentibus, ſed etiam in perſonatibus diverſarum Eccleſiarum non curatis; quia cum in *princ. hujus c.* generaliter fuerit diſpoſitum de Beneficiis, quibus cura animarum annexa eſt, utique ſub illa diſpoſitione erant comprehenſi etiam Perſonatus Curati: alioquin fruſtra decerneretur poſtea, idem ſervandum eſſe in perſonatibus curatis, ergo id intelligi debet de perſonatibus non curatis, cum de curatis jam hoc ſtatutum fuerit: idque etiam tenet *Gl. hic V. In eadem Eccleſia*; ubi ait, idem eſſe judicium de perſonatibus curatis, & non curatis. Secundo *Innocent. hic n. 4. V. Hoc idem*; intelligendum eſſe etiam de perſonatibus curatis, ita ut ſenſus ſit, quod in *princ. hujus c.* dictum eſt in genere de Beneficiis curam animarum habentibus, quod primum, recepto ſecundo ſimili, ipſo jure vacet: idem etiam dicendum eſt de perſonatibus diverſarum Eccleſiarum, quæ ſimiliter curam animarum habent: idq; colligitur ex eo, quia ſtatim additur, in eadem Eccleſia nullum poſſe habere plures dignitates aut perſonatus, etiamſi curam animarum non habeant: ergo quod prius ſtatutum eſt, intelligi debet de perſonatibus diverſarum Eccleſiarum, quibus cura animarum eſt annexa, alioquin nihil in hoc §. additum fuiſſet; quia cum prohibitum ſit habere plures perſonatus in diverſis Eccleſiis, multo magis intelligi debet, eſſe prohibitum habere plures perſonatus in eadem Eccleſia: & hinc diſpenſatus ad plures dignitates in diverſis Eccleſiis, non cenſetur diſpenſatus ad plures dignitates, in eadem Eccleſia, niſi hoc exprimatur, *Jo. Andr. hic nu. 13. Abb. num. 4.* Et hæc expoſitio magis congruit Litteræ textus. Verum hodie, juxta decretum Concilii Trident. *c. l.* pœna hujus Conſtitutionis extenditur ad omnia Beneficia quomodocunque incompatibilia, adeoq; etiam ad dignitates vel perſonatus non curatos in eadem Eccleſia, qui ſine dubio ſunt incompatibiles, ut patet ex *hoc c.* §. *Hoc idem*; *V. Addentes; & c. Ad hæc; 13. h. t. Fagnan. hic num. 8.* Porro quæ in fine *hujus c.* adduntur de diſpenſatione, infra explicabimus.

CLII. Denique quartum tempus eſt Conſtitutionis Extravag. Joan. XXII. quæ incipit: *Execrabilis h. t.* in qua ſtatuitur „primo, quod obtinentes nunc (ſcilicet tempore publicationis hujus decretalis) ex legitima diſpenſatione, plures Dignitates, Perſonatus, Officia, Prioratus, aut Beneficia, quæ alias, abſque diſpenſatione, obtineri non poterant: unum tantum ex Eccleſiis vel Beneficiis hujuſmodi, quibus cura imminet animarum, cum dignitate, perſonatu, Officio, vel Beneficio, ſine cura, quod habere maluerit, licite poſſint retinere: quæ tamen (ſcilicet unum cum cura, & alterum ſine cura) teneantur eligere intra menſem, numerandum a tempore notitiæ hujus Conſtitutionis. Cætera vero Beneficia (ſcilicet non electiva) cum cura, vel ſine cura, quæ ex diſpenſatione obtinebant, & quæ aliter de jure licite retinere non poterant (ut ſunt plures perſonatus vel dignitates etiamſi ſine cura, *Gl. hic V. Non poterant*;) & ex tunc (ſcilicet lapſo menſe) vacare cenſentur, coram Ordinario (id eſt, Epiſcopo, vel Sede vacante, Capitulo) ſub teſtimonio publico (videlicet vel Inſtrumento publico ſeu Litteris Authentico ſigillo obſignatis, vel fide dignorum teſtium) *Gl. hoc V. Sub teſtimonio*; intra idem tempus, verbaliter, id eſt, verbis expreſſis, & realiter, id eſt, ipſo facto, & in effectu dimittere teneantur, nec ad ea redire, aut eorum adminiſtrationi, ſine nova collatione, ab eo, qui poterat, facienda, ſe immiſcere, præſumant: alioquin tam his (ſcilicet non dimiſſis) quam aliis (nempe uno curato & altero non curato, quæ virtute hujus Extravagantis retinere poterant) ipſo jure, privati, & ad ſimilia Beneficia obtinenda prorſus inhabiles fiant. Tertio. Excipiuntur tamen in princ. hujus Conſtitutionis Cardinales S. Rom. Eccleſiæ, qui univerſali Eccleſiæ inſerviendo ſingularum Eccleſiarum commoditatibus ſe impendunt: ac Regum filii, qui propter ſublimitatem eorum ac generis claritatem, potioris gratiæ prærogativa ſunt attollendi. Quarto. Illi vero, qui duo Beneficia juxta moderationem hujus Conſtitutionis, per electionem a ſe factam obtinent (unum ſcilicet cum cura, & alterum ſine cura) & ad alia ſimilia Beneficia, auctoritate Apoſtolica, gratiam expectativam habent, poſſunt cum vacaverint, intra menſem, ea eligere, & dimiſſis aliis in forma ſupra præſcripta recipere, ac licite retinere, alioqui, ſi contra faciant, pœnas, ſimiles incurſuri, prout habetur in §. *Per hoc autem his.* Quinto. Qui plora hujuſmodi Beneficia, ſine legitima diſpenſatione, retinere præſumunt, eo tantum retento, quod ultimo receperunt, ſi in eo ex Canonica collatione jus eiſdem competat, intra idem tempus (ſcilicet menſis) verbo & facto, ac ſine fraude, coram Ordinario, ſub teſtimonio ſimiliter publico, omnia illa dimittere tenentur: alioquin etiam illo (licet ultimo recepto) ipſo jure ſint privati, in quo jus eis alias competebat, & ad quæcunque Beneficia Eccleſiaſtica obtinenda penitus inhabiles cenſeantur. Sexto. Qui vero deinceps dignitatem, perſonatum, officium, vel aliud Beneficium curam animarum habens annexam, receperint, ſi antea ſimile obtinebant, illud (quo ipſo jure poſt habitam poſſeſſionem ſecundi pacificam, vel ſi per eos ſteterit, quominus haberent, ſunt privati) ſine mora in manibus Ordinariorum, pari modo, dimittere debent: alioquin & tunc ſint etiam ſecundo ipſo jure privati, & non tantum ad ſacros Ordines ſuſcipiendos, ſed etiam ad obtinendum quodcunque Beneficium Eccleſiaſticum ſint inhabiles. Septimo. Omnia etiam & ſingula Beneficia vacatura, vel dimiſſa Papæ & Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni ſunt reſervata, ita, ut ſi quis de illis, quavis auctoritate, vel quocunque modo diſponere attentet, id irritum ſit. Octavo. Per Ordinarios in his caſibus intelliguntur Epiſcopi, in quorum Diœceſibus ſunt Beneficia ſic dimittenda, aut vacantibus Sedibus Epiſcopalibus, Capitula Eccleſiarum Cathedralium, qui de Beneficiis tam dimiſſis, quam perditis, Papam, quamprimum commode poterunt, certiorem facere ſtudeant, ut de illis diſponat. Nono. Denique per Beneficia curata, quæ poſſunt retineri cum alio Beneficio, ſine cura, hic intelliguntur illa, tantum, quæ Parochias habent, in quibus animarum cura, non per Vicarios perpetuos, ſed per Rectores, aut Miniſtros Beneficiorum, vel per Vicarios illorum temporales exercetur: & quorum Miniſtris, ratione hujuſmodi Beneficiorum, jus competit viſitandi, inquirendi, cenſuras ferendi, & ab illis abſolvendi, ſive de conſuetudine, aliisjuribus, quæ de cura animarum loquuntur, quoad cætera in ſuo robore permanentibus.“

CLIII. Pro declaratione hujus decretalis notandum primo, Inhabilitas, quæ in hac *Extravag. Execrabilis*, inducitur ad beneficia quævis obtinenda, non incurritur ad jam obtenta, ut tradit *Garc. p. 11. de Benef. c. 5. num. 17.* Habet autem hæc Conſtitutio locum, & ejus pœna, non ſolum, ſi quis duo beneficia curata ſtricte, vel etiam large, cum juriſdictione fori contentioſi: ſed etiam ſi quis retineat Beneficium curatum, ſtricte, ſive large, cum dignitate, perſonatu, vel officio ſine cura, etiam fori externi: vel duas dignitates, perſonatus, aut officia, vel dignitatem, cum perſonatu aut officio ſine cura: ac proinde hæc Extravagans ſeverior eſt & ſtrictior

quam

quam Conſtitutio *c. De multa*, nam in hac Extravag. non requiritur, ut ambo Beneficia ſint curata: illa enim verba in §. qui vero deinceps *receperit Beneficium animarum curam habens annexam*, ſolum referri debent ad verbum immediate præcedens, *aut aliud Beneficium*, & non ad dignitatem, perſonatum, vel officium, ut ex contextu patet; alias enim debuiſſet dici in plurali, *animarum curam habentia annexam* *Gl. hic V. Simile*; *Garc. cit. c. 5. n. 24. Azor. p. 2. lib. 6. c. 13. q. 1. Barb. hic n. 4.* Neque vero per hoc pœna ipſo jure ibi impoſita extenditur, ſed comprehenditur in verbis hujus Extravag. ibi: *dignitatem, perſonatum, vel officium*, & ibi: *ſimile*, *Garc. c. n. 29.*

Notandum ſecundo. Hæc Conſtitutio, ejuſque pœna non habet locum in eo, cum quo legitime diſpenſatum eſt ad plura Beneficia, etiamſi illa non canonice receperit, quia etſi male agat recipiendo, ſine Canonico titulo: non tamen incurrit pœnam, quod plura ſimul obtineat, cum habeat diſpenſationem, *Garc. hic n. 18. Barb. hic n. 5.* ubi alias limitationes adfert.

Notandum tertio. Quamvis *in priore parte hujus Extravag.* ubi agitur de Beneficiis obtentis, dimiſſio primi Beneficii incompatibilis debeat fieri intra menſem: at vero in ſequente §. *Qui vero*: in quo agitur de Beneficiis deinceps obtinendis dicta dimiſſio primi Beneficii debet fieri ſtatim & incontinenti (juxta arbitrium boni viri, & ſubjectam materiam) ut colligitur ex illis verbis, *abſque mora diſpendioſa*: verba autem ſubjuncta, *pari modo*, non poſſunt referri ad tempus, de quo ibi jam ſpecialiter fuit diſpoſitum immediate ante: ſed ad modum referenda ſunt, ut nimirum dimiſſio fiat verbo & facto, & ſine fraude, & cum effectu, ac ſub teſtimonio publico, *Gl. ibid. V. Pari modo*, *Garc. c. l. n. 36. & ſeqq. Barb. hic n. 9.* quamvis contrarium teneant *Rebuff. & Zerola apud Garc. n. 35.*

CLIV. Notandum quarto. Ad evitandas pœnas *hujus Extravag.* ſaltem ex recepta & approbata jam conſuetudine, non requiritur, ut adeptus ſecundum Beneficium, prius habitum reſignet verbaliter, ſub publico teſtimonio, coram Ordinario, ſed ſufficit, ſi realiter & cum effectu primum, ejuſque poſſeſſionem dimittat, *Zerola in praxi Epiſc. V. Beneficia ad 3. prope fin. Garc. c. l. n. 40. & ſeq.* Requiritur tamen, ut ſi quis pacificam poſſeſſionem ſecundi beneficii ſit aſſecutus, vel per eum ſteterit, quominus aſſequeretur, dimiſſio primi Beneficii libere & abſolute fiat, non in alterius favorem, aut ex cauſa permutationis, neque cum reſervatione penſionis vel fructuum, *Garc. c. l. n. 58. & 2. ſeqq.* cum enim tunc prius Beneficium ipſo jure vacet, non poteſt proprie reſignari, ſed dimiſſio illa ſolum ad factum ſpectat, ut nimirum a ſe poſſeſſionem illius abdicet, ut tradit *Gl. hic in cit. §. Qui vero, V. Dimittere*, qui enim nullum jus habet in Beneficio, non poteſt illud reſignare, *Parif. l. 3. de reſign. Benef. q. 1. n. 80. & 203.* plura de hoc videri poſſunt apud *Garc. c. l. n. 61. & 3. ſeqq.*

Notandum quinto. In hac Extravag. §. *Quæ Omnia*: non reſervantur Papæ Beneficia priora, quæ per adeptionem poſteriorum vacant, ut *cap. De multa, hoc tit.* ſed ſolum poſteriora, quæ propter indebitam & illicitam retentionem prioris beneficii vacant virtute hujus Extravag. *Garc. c. l. n. 45. Barboſ. hic n. 20.* ſed de reſervatione Beneficiorum agetur infra.

Ex dictis colligitur, quod, non obſtante hac Conſtitutione, poſſit quis ſimul obtinere duos Canonicatus ſimplices in diverſis Eccleſiis, quia hic ſolum prohibetur, ne quis ſimul habeat duo Beneficia curata, vel unum curatum, cum dignitate vel perſonatu non curato: ſimplex autem Canonicatus non eſt perſonatus, neque dignitas ſimpliciter, quia ad hanc requiritur, ut quis habeat præeminentiam non ſolum ſuper alios Clericos inferiores, ſed etiam ſuper alios Canonicos, ut alibi dictum.

§. V.

Quænam præterea requirantur, ut primum Beneficium vacet per adeptionem ſecundi incompatibilis.

CLV. Aſſertio 1. ut prius Beneficium curatum, dignitas, perſonatus, vel etiam officium adminiſtrationem habens, & non nudum miniſterium, (ut eſt v. gr. eſſe Procuratorem Eccleſiæ) vacet per adeptionem alterius ſimilis: Requiritur primo, ut ſecundum Beneficium, non tantum ſit collatum, & acceptatum: ſed etiam ut Beneficiatus pacificam poſſeſſionem ſecundi Beneficii ſit adeptus, vel per eum ſteterit, quominus eam adipiſceretur, *Abb. in cit. c. De multa, n. 16. c. Azor. p. 2. l. 7. c. 16. q. 9. Garc. cit. c. 5. n. 100.* Et quidem ad inducendam vacationem, per aſſecutionem ſecundi incompatibilis, non ſolum requiritur, ut de facto ſecundum pacifice poſſideatur, ſed etiam ut de jure, ita ut Beneficium ſecundum non ſit litigioſum, ſed abſque controverſia juris & facti, ſive judiciali, & extrajudiciali, pacifice poſſideatur, *Abb. & Azor. locis cit. Garc. c. l. n. 105.* & alii apud ipſum. Ratio eſt, quia alioquin talis Beneficiatus bis puniretur, ſcil. prioris Beneficii amiſſione, & periculo etiam amittendi poſterius, propter litis aut poſſeſſionis ambiguæ ancipitem aleam. Non tamen requiritur ad inducendam vacationem primi Beneficii, ut utrumque pacifice poſſideatur: nam quamvis primum ſit litigioſum, per adeptionem tamen ſecundi pacifice poſſeſſi vacabit prius, *Leſſ. l. 2. c. 34. dub. 27. n. 141. Garc. c. l. n. 107.* Addit tamen *Leſſ. c. l.* quod ſi quis, obtento Titulo unico talis Beneficii, abſque poſſeſſione, accipiat ſecundum litigioſum, & poſtea antequam incipiat eſſe pacificus poſſeſſor ſecundi, obtineat pacificam poſſeſſionem primi, non ideo amittit ſecundum litigioſum; quia id jure ſtatutum non eſt, nam licet jure cautum ſit, quod prius Beneficium non vacet, ante pacificam poſſeſſionem ſecundi; ex nullo tamen jure probari poteſt, quod per adeptionem poſſeſſionis pacificæ primi Beneficii ſubſecutam, poſt obtentum litigioſum ſecundum, vacet prius obtentum: & jura pœnalia ſunt reſtringenda, ut docet *Navarr. libr. 3. Conſil. 14. numer. 2. hoc titul.* Porro non cenſetur quis pacificam poſſeſſionem adeptus, ſi ſtatim & incontinenti, ſeu in limine legitimæ poſſeſſionis fuit turbatus, vel lis ei mota, *juxta Gl. in c. Commiſſa 35. V. Pacificam de elect. in 6. Abb. cit. loc. Garc. cit. l. n. 120.* Cenſetur autem turbatio poſſeſſionis incontinenti fieri, ſi intra annum fiat, vel ſecundum alios, intra duos menſes lis ſuperveniat, vel illa turbatio, de quo videri poteſt *Garc. c. l. n. 121. & ſeqq.*

CLVI. Secundo ad hoc, ut vacet ipſo jure primum beneficium incompatibile, per aſſecutionem ſecundi ſimilis, requiritur, ut quis habeat pacificam poſſeſſionem, non tantum, quoad titulum & exercitium curæ, vel officii annexi beneficio, ſed etiam bonorum & fructuum beneficii, vel majoris partis eorum: ſi enim fructus poſterioris beneficii, vel ſaltem majorem partem eorum non poſſit quis percipere, quia ex privilegio, ſtatuto, vel ex alia cauſa, illi alteri ad tempus reſervantur, non vacat interim prius beneficium *Abb. c. l. n. 16. Azor. c. 26. q. 9. §. Quæras*, *Garc. c. l. n. 123.* & alii

„ DD. communiter. Idque probatur ex *c. Si tibi 26. h. t. in 6.*
„ ubi ſtatuitur: *Si Pontifex Epiſcopo alicui concedat, ut*
„ *ad debita Eccleſiæ ſuæ ſolvenda, reditus Beneficiorum in*
„ *diœceſi ſua vacantium, uſque ad certum tempus percipere*
„ *poſſit; Epiſcopus autem poſtea beneficium curam ani-*
„ *marum annexam habens, quod vacabat, alicui Clerico con-*
„ *ferat qui ſimile curatum jam antea obtinebat, hoc caſu*
„ *æquum eſt, ut prius beneficium, propter adeptionem ſe-*
„ *cundi, non debeat reputari vacare, quamdiu Epiſcopus hu-*
„ *jus ſecundi fructus percipit. Ratio eſt, quia talis non cen-*
„ *ſetur plene & perfecte obtinere alterum beneficium,* quandoquidem nullos ex eo fructus percipit, nec per ipſum ſtat, quominus percipiat, *Gl. hic V. Vacare*, ideoque jus illud generale & commune (quod poſt obtentam poſſeſſionem ſecundi beneficii curati, prius curatum, ipſo jure, vacare debeat, ita ut alteri mox conferri poſſit, *juxta c. De multa 28. h. t.*) non debet extendi ad hunc caſum, ſed is ab eo per epichiam excipi debet, cum in jure maxime ſpectanda ſit æquitas *l. In omnibus 90. ff. de R. J.* ipſaque juri ſcripto ſit præferenda, *l. Placuit 8. C. de Judic.* quod verborum proprietati tenaciter inhæret.

CLVII. Ubi notandum primo. Si hoc caſu proviſus ex duplici beneficio curato fructus percipiat, non eſt in ipſius electione, utrum ex duobus beneficiis dimittere velit, cum eo tempore prius beneficium vere vacet, etiam in effectu, ut docet *Jo. Andr. in cit. c. Si tibi, n. 3. & ibid. Anchar. num. 3. & Franc. n. 2.* Idque colligitur ex textu, quia Pontifex non abſolute dicit, non vacare prius beneficium curatum, ſed non debere reputari ut vacans, ita ut alteri conferri poſſit, donec proviſus ex poſteriore fructus percipiat, adeoque non intendit omnino tollere vacationem prioris beneficii inductam jure communi in *cit. c. De multa*; ſed tantum ſuſpendere ejus effectum, quamdiu fructus ex eo non percipit. Contrarium tamen non minus probabiliter tenet *Garc. p. 11. c. 5. n. 131.* nimirum, quod durante tempore, quo alius percipit fructus beneficii, is qui obtinet ſecundum beneficium, etiam poſt adeptam ejus poſſeſſionem, poſſit illud dimittere, & primum retinere, ſicut poſſet ante adeptam poſſeſſionem, quia non videtur adhuc adeptus plene ſecundum beneficium, ut ait *Gl. fin. in cit. l. Si tibi*, adeoque interim nullo modo vacet primum beneficium re ipſa, ſed prorogatur tempus vacationis uſque dum fructus quoque ex illo ſecundo proviſus perceperit.

Notandum ſecundo. Qui impetrat Beneficium aliquod, debet facere in petitione etiam mentionem de tali beneficio, ex quo alius fructus percipit, ut ex probabiliore ſententia docet *Barb. in Collect. in cit. c. Si tibi, n. 3.* Sicut etiam de beneficio in habitu, ex quo non poteſt quis ob hoſtium v. gr. incurſum, fructus percipere, *Barb. c. l. n. 4.*

CLVIII. Tertio ut inducatur vacatio primi beneficii per adeptionem alterius incompatibilis, requiritur, ut utrumque beneficium ſit collatum in perpetuum, ſive in Titulum, ſive in commendam, ut indicat Conc. Trid. *Seſſ. 7. c. 4.* ibi: *Sive per viam unionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, de ref.* & tradit *Abb. in cit. c. De multa, nu. 22. concl. 5.* ex quo *n. 23.* infert, quod per acceptationem Vicariatus Epiſcopi non perdatur dignitas, vel beneficium curatum prius habitum, quia Vicariatus Epiſcopalis non eſt dignitas perpetua, cum Vicarius ad nutum Epiſcopi amoveri poſſit, *Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. n. 4. advert. 4.* At vero Vicaria perpetua Eccleſiæ Parochialis, vel Commenda perpetua, per aſſecutionem alterius Vicariæ vel Commendæ perpetuæ vacat ipſo jure, cum cenſeantur eſſe beneficia curata, *juxta Clem. un. de offic. Vicar. & Conc. Trid. c. l.*

CLIX. Aſſertio 2. Sunt tamen plures caſus, in quibus primum beneficium curatum, vel dignitas ſeu perſonatus non vacat, etiam per pacificam adeptionem alterius ſimilis. Nam primo: Si quis ſecundum beneficium curatum, vel dignitatem ſeu perſonatum, cum diſpenſatione Papæ, obtinuit, tali modo, ut licite poſſit utrumque retinere, etiam ſi forte non fuerit ſufficiens cauſa diſpenſandi, vel licet diſpenſatio ſ erit ſubreptitia: nihilominus tamen non incurrit pœnam ſtatutam in obtinentes ſecundum incompatibile beneficium, ut videlicet ipſo jure ſint privati primo beneficio, ut docet *Garc. cit. c. 5. n. 22.* ubi id limitat: niſi ſubreptio & inſufficientia cauſæ diſpenſandi eſſet clara & evidens. Ratio eſt, quia collatio ſecundi beneficii ita ſubreptitie impetrata, eſt nulla, ideoque non poteſt inducere effectum vacationis, aut reſervationis in priore beneficio, quamvis talis in pœnam criminis per ſententiam judicis privari poſſit. Si vero Papa nolit diſpenſare ſuper pluralitate beneficiorum incompatibilium, tunc ſecundum Stylum Curiæ Romanæ, in collatione ſecundi beneficii adjici ſolet Clauſula, ut beneficium prius obtentum libere dimittatur, alioquin tam primum, quam ſecundum vacat, ut

Digitized by Google

tradit *Flamin. l. 3. reſign. Benef. q. 1. n. 64.* Secundo. Si quis ſubito iracundæ calore motus, recepit ſecundum beneficium incompatibile, in eoque ſe inſtitui petiit, ſed mox pœnitentia ductus ei renunciet, non vacat primum, *arg. c. Divortium, 25. diſ. de pœnit.* quod eſt deſumptum ex *l. 3. ff. de Divort.* ubi dicitur, quicquid in calore iracundiæ vel fit, vel dicitur, non prius ratum eſt, quam ſi perſeverantia apparuit judicium animi fuiſſe, *Abb. in cit. c. De multa; nu. 13. Laym. cit. cap. 8. n. 3. advert. 2.* Tertio. Si is, qui alterum Beneficium curatum obtinuit, expenſas fecit in primo ex bonis ſuis patrimonialibus: tum enim cogi non poteſt, ut primum illud dimittat, niſi prius reſtituantur illi expenſæ, *arg. c. 2. cauſ. 10. q. 3. Abb. c. l. n. 14.* ubi addit, quod etiam hæres ejus ab inteſtato tales expenſas repetere poſſit, niſi ex conjecturis appareat, quod eas fecerit in favorem Eccleſiæ, ſine animo repetendi, *Laym. c. l. n. 4. advert. 4.* Quarto. Si Epiſcopus primi beneficii nolit habere ratam collationem ſecundi, ſed Clericum ſuum repetat, tunc enim non vacat primum per adeptionem ſecundi. Ratio eſt, quia Clericus non poteſt renunciare beneficio, neque expreſſe & directe, neque tacite & indirecte, recipiendo alterum beneficium, ſine conſenſu Superioris, ſeu Prælati ſui, qui non tenetur renunciationem ratam habere, *juxta cap. Admonet, 3. de renunc. Abb. cit. l. num. 15. Laym. cit. l. in advert. 2.*

CLX. Aſſertio 3. Huc pertinet, quod ſtatuitur in *cap. Licet, 28. hoc t. in 6.* „Licet Epiſcopus (vel alius collator ordinarius) poſtquam aliquis curatum beneficium obtinens, aliud conſimile receperit, ejuſq; pacificam poſſeſſionem conſecutus eſt, vel per eum ſtetit, quominus ejus poſſeſſionem caperet (nam paria ſunt poſſidere, vel per aliquem ſtare, quominus poſſideat, *arg. reg. jur. 41. in 6.*) prius illud beneficium (quippe quod ipſo jure ſeu per juris conſtitutionem vacat) ſtatim alteri conferri poſſit (etiam poſſeſſore non vocato, *Franc. hic in princ.*) non tamen debet eum, cui contulit, in poſſeſſionem corporalem beneficii collati inducere, niſi prius vocato poſſeſſore, ſive eo, qui prius beneficium per adeptionem ſecundi amiſiſſe cenſetur, quia fortaſſe jus ipſi illud retinendi competit. Ratio prioris partis *hujus cap.* eſt, quia regulariter is, qui habet jus ſeu poteſtatem rem alteri conferendi, vel in alium transferendi, poteſt hoc jure ſuo uti, non obſtante alterius poſſeſſione, ſeu detentione, *Gl. hic V. conferre*; nam juxta *Reg. jur. 26. in ff. Qui poteſt invitis alienare, multo magis & ignorantibus, & abſentibus poteſt.* Recipiens autem ſecundum Beneficium curatum, omne jus, quod habebat, amiſit in primo curato. Ratio ſecundæ partis eſt, quia nec ex Reſcripto Principis, nec Judicis interlocutione debet poſſeſſor non citatus turbari in poſſeſſione ſua, *l. ult. C. ſi per vim* &c. atqui licet Beneficium primum, poſt adeptionem ſecundi, vacet de jure, non tamen etiam poſtquam illud alteri collatum eſt, vacat de facto, quamdiu antiquus poſſeſſor adhuc in quaſi poſſeſſione illius eſt, qua non debet privari, niſi prius auditor; quia forte allegare poterit cauſam illud retinendi, v. g. privilegium vel diſpenſationem, vel quod jus habeat Beneficium poſſidendi, donec ſumptus factos in ejus melioratione vel defenſione receperit, vel quod nondum perceperit fructus ſecundi Beneficii, *Gloſſ. fin. hic.* & patet ex paulo ante dictis.

CLXI. Limitatur autem hoc primo. Niſi certum ſit, & indubitatum, poſſeſſorem aut detentorem primi beneficii, poſt collationem ejuſdem alteri factam, nullum jus habere retinendi illud, ac detinendi, tunc enim abſque illius citatione vel cauſæ cognitione, novus proviſus, cui collatum eſt illud beneficium, mitti debet in poſſeſſionem ejuſdem, ut tradit *Lapus in hoc c. n. 1.* idque colligitur ex *eod. c.* ubi dicitur *ideo poſſeſſorem eſſe vocandum, quia forte ei jus poteſt competere retinendi*, ergo ſi ei nullum jus competat, non debet vocari, neque opus eſt cauſæ cognitione. Limitatur ſecundo, niſi collationem beneficii alteri factam præceſſerit monitio, ſeu citatio poſſeſſoria, & cauſæ cognitio, tunc enim poteſt proviſus mitti in poſſeſſionem non citato ulterius poſſeſſore, quia tunc datio poſſeſſionis eſt executio collationis prius factæ, cum cauſæ cognitione, ut ait *Jo. Monach. in hoc c. n. 2. & Laym. n. 1.*

Porro cognitio iſta fieri debet ſummarie, & de plano ſine figura ac ſtrepitu judicii, *juxta Clement. 2. de judic. Lapus hic n. 2.* & ſufficit, ſi is, cui facta eſt collatio, probet eam factam eſſe, ſi negatur ab adverſario, nec requiritur, ut eam probet canonicam, quia præſumitur eſſe canonica & legitima. Neque etiam admittitur contra illam quælibet exceptio impediens collationis effectum, ſeu immiſſionem in poſſeſſionem beneficii: niſi opponatur crimen junctum cum infamia, vel opponatur exceptio ſubreptionis, vel alia, per quam negatur petentem poſſeſſionem, habere canonicum Titulum in beneficio, vel niſi talis exceptio ſit manifeſta, vel incontinenti probari poſſit. *Lapus hic n. 4. & 5. Anchar. ibid. not. 7.* Ratio eſt, quia cum etiam appellatio interpoſita a collatione beneficii non ſuſpendat, nec impediat ejus effectum, quia ea non obſtante, fiat immiſſio in poſſeſſionem, *juxta c. Conſtitutus; 46. de appellat.* multo minus id poterit oppoſita exceptio, *Lap. c. l. n. 6.*

§. VI.

Quænam præterea Beneficia vacent per adeptionem alterius?

CLXII. Quæritur primo. An per promotionem alicuius ad Epiſcopatum amittantur & vacent Beneficia promoti? *Reſp.* Poſtquam in Epiſcopum electus, vel alia ratione promotus confirmationem accepit, & bonorum Eccleſiaſticorum pacificam poſſeſſionem ac denique conſecrationem vel ſi tempus a SS. Canonibus definitum, poſt acceptam confirmationem, ſit elapſum, conſecratione per negligentiam intra illud tempus intermiſſa, ipſo jure, vacant omnia ejus Beneficia, ita ut libere conferri poſſint ab eo, cui ordinaria conferendi poteſtas competit, *c. Cum in cunctis, 7. §. Cum vero, de elect. & ibi. Gl. V. Tempore & V. Ad quem ſpectat*, & dictum ſupra *lib. 1. tit. 6. nu. 350.* Et quidem vacant omnia Beneficia Epiſcopi, etiam ſimplicia, imo & penſiones, niſi promotus ad Epiſcopatum non percipiat fructus Epiſcopatus, quia ii ex cauſa ad certum tempus alteri reſervantur, tunc enim etiam poſt conſecrationem, & obtentam poſſeſſionem Beneficia promoti non vacant, *Garc. cit. c. 5. n. 124.* multo minus vero tali Epiſcopo beneficia de novo conferri valide poſſunt, ut colligitur ex *c. Cum noſtris, 6. de conceſſ. præb.* niſi vel Papa ſpecialiter diſpenſet, aut juſta, & neceſſaria cauſa poſtulet ut Epiſcopo v. g. exulanti, vel reditus ſufficientes non habenti beneficium aliud conferatur, *cit. c. Cum noſtris, & tradit Abbas, 16. num. 7. & 15. Garc. cit. p. 11. c. 6. n. 44. Laym. l. 4. tr. 2. 8. n. 4.*

CLXIII. Excipitur ſecundo, niſi ſit Epiſcopus tantum titularis, qui poſſeſſionem Eccleſiæ, ad quam eſt promotus, non eſt adeptus, nec per eum ſtat, quominus aſſequi poſſit, cujuſmodi ſunt Suffraganei Epiſcoporum, quibus Epiſcopatus in terris Infidelium conferuntur, horum enim beneficia non vacant per aſſecutionem talis Epiſcopatus *Azor. p. 2. lib. 9. c. 26. q. 2. Garc. cit. c. 11. n. 24. Laym. c. l.* Unde talibus Epiſcopis valide etiam conferri poteſt Beneficium alioquin compatibile, ſicut & iis, qui Epiſcopatui renunciarunt, *Garc. c. l. n. 45. & Laym. c. l.*

Excipitur tertio, niſi Epiſcopatus ſit pauper, vel debitis gravatus, tunc ei enim beneficia ſaltem ſimplicia, & compatibilia conferri poſſunt, quia licet talis Epiſcopus amittat priora beneficia, non tamen extat jus, quo reddatur inhabilis ad Beneficia ſimplicia deinceps obtinenda: *Leſſ. l. 2. c. 34. n. 139. Garc. c. l. n. 44. Laym. cit. l.* Et hinc infertur, quod Epiſcopo pauperi, qui ſufficientes reditus non habet, Beneficia ſaltem ſimplicia & compatibilia ante obtenta relinqui poſſint, imo, & incompatibilia ex diſpenſatione Papæ, quia ſi licite poteſt Epiſcopo pauperi conferri beneficium, multo magis licebit beneficium ante habitum ipſi relinquere, cum hoc minus ſit, quam prius, *Laym. cit. l.* ubi addit, hinc defendi poſſe factum illud, quo Archiepiſcopi Salisburgenſis, ad quos collatio aliquorum Epiſcopatuum ex Papæ indulto ſpectat, interdum contulerunt eos Metropolitanæ Eccleſiæ Canonicis, vel aliis beneficiatis, relinquendo illis ſuos Canonicatus, vel beneficia.

CLXIV. Porro licet per Epiſcopatum vacent beneficia prius obtenta, non tamen per adeptionem dignitatis, v. g. Abbatiæ, vel alterius beneficii vacat Epiſcopatus, *Abb. in cit. c. Cum noſtris, n. 4. Garc. c. l. n. 43. Laym. c. l. num. 3. verſ. quarto.* Ratio eſt tum quia in materia odioſa nomine generali dignitatum, vel perſonatuum in *c. De multa, 28. h. tit.* non cenſetur comprehendi Epiſcopatus, ob ſpecialem prærogativam, & excellentiam: tum quia Epiſcopatus, propria auctoritate, non poteſt deſeri, ſine ſpeciali licentia Papæ *c. 2. de Translatio. Epiſcop.* imo nec Abbatia per adeptionem alterius Beneficii vacat, *Rebuff. in praxi in reg. 56. Cancell. §. pen. Garc. c. l. n. 43.*

An autem, ſicut per aſſecutionem Epiſcopatus, ita etiam per adeptionem Cardinalitiæ dignitatis, vacet Canonicatus, & alia beneficia minora prius habita, dubitari poteſt: Sed verius eſt, non vacare, ſi Cardinalis non ſit factus Epiſcopus: imo etiam de novo conferri ei poſſunt ejuſmodi beneficia ſi reſidentiam perſonalem non exigant. *Abbas in c. Eccleſia, 53. n. 3. de elect. & ibid. Laym. n. 1.* Sin autem beneficium reſidentiam poſtulet, vel ſit curatum, aut perſonatus; tum opus eſt diſpenſatione Papæ, ut una cum Cardinalatu retineri poſſit, *Laym. c. l.*

CLXV. Quæritur ſecundo, an is, qui alterum Beneficium curatum per vim, vel injuſte obtinet, prius habitum ipſo jure amittat: item & is, qui Beneficium quodcunque, ad quod jus habet, per vim, aut propria auctoritate occupat? Reſpond. Affirmative prout deciditur in *c. Eum qui; 18. h. t. in 6.* Ubi dicitur, „is, qui Beneficium, cui cura animarum incumbit, vi occupat, ſeu ſcienter, & injuſte ſe intrudit, ipſo jure eſt privatus Beneficio curato, ſi quod prius obtinebat; quia non decet, ut ſtultus, id eſt delinquens, melioris conditionis exiſtat, quam peritus (id eſt, non delinquens, *Franc. hic nu. 4.*) vel ut invaſor eo, qui juſte ingreditur (poſſeſſionem Beneficii) privilegio potiore, ſeu ampliore gaudeat. Inſuper violenti, qui propria auctoritate, ſeu potius temeritate, dignitates, perſonatus, aut alia quæcunque Eccleſiaſtica Beneficia occupare non verentur, eo ipſo jus, ſi quod in tali modo occupatis dignitatibus, perſonatibus, aut Beneficiis habent, vel ad ea ipſis competit, amittant, ut, ſi non virtutis amore, ſaltem pœnæ formidine a ſuæ temeritatis audacia refrenentur.

CLXVI. Circa hanc Conſtitutionem notandum 1. Quamvis illa quoad priorem partem tantum loquatur de Beneficiis curatis, quod ea vacent ipſo jure, ſi alterum curatum acquiratur per vim vel injuſtam intruſionem: ſicut ſi quis obtinens Beneficium curatum, alterum, curatum, ſine vi, & intruſione, recipiat, ac poſſeſſionem ejus conſequatur, prius habitum ipſo jure amittit, illudque vacat, *juxta c. De multa; 28. h. tit.* Nihilominus tamen *Gl. magna hic in notat. & Franc. num. 2.* aliique DD. communiter hanc Conſtitutionem extendunt: ut locum etiam habeat in dignitatibus, & perſonatibus non curatis, ſive quibus cura animarum non eſt annexa: quia hæc Conſtitutio eſt declaratoria Conſtitutionis in *c. De multa, h. t.* At vero Conſtitutio declaratoria, tametſi ſit pœnalis, & ſtrictius loquatur, debet extendi ad omnes caſus, aut clauſulas Conſtitutionis declaratæ, niſi in hac aliud dicatur, ſecundum *Gl. communiter receptam in c. Is qui; 19. V. vel elect. Gl. marg. li. 2. de elect. in 6.* Cum ergo Conſtitutio *cap. de multa*, locum habeat, non ſolum in Beneficiis

curatis,

Digitized by Google

coratis, ſeu Parochialibus, ſed etiam in dignitatibus, ſeu perſonatibus: ergo etiam hæc Conſtitutio in iiſdem locum habebit: præſertim cum etiam ratio expreſſa *in hoc c.* locum habeat in occupante vel injuſte ſe intrudente in dignitatibus, vel perſonatibus.

Verum contrarium probabiliter tenent alii apud *Franc. hic in princip.* Quod videlicet pœnalis Conſtitutio *hujus c.* non habeat locum in dignitatibus, & perſonatibus non curatis: quippe cum in priore ejus parte tantum ſermo ſit de Beneficiis curatis, & tamen in poſteriore ejuſdem parte expreſſa mentio fit de dignitatibus, & perſonatibus, adeoque etiam in priore parte Pontifex expreſſiſſet dignitates, & perſonatus, ſi in illis etiam hanc Conſtitutionem ſuam, quoad illam partem, locum habere voluiſſet. Quare dicendum videtur, quod prior pars hujus Conſtitutionis non ſit mere declaratoria, ſed extenſiva; nam regula juris eſt, quod Conſtitutio pœnalis, vel odioſa cum effectu debet intelligi, *c. Relatum*; 4. *de Cleric. non reſid. &c. & non preſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, arg. c. Perpetua*; 7. *de elect. in* 6. At, qui per vim, vel injuſte, ac ſine titulo intruſus, accipit aliquod beneficium, vere, & reipſa illud non conſequitur, ac proinde ſic intruſus in Beneficium Parochiale prioris Beneficii curati privationem decretam in *c. De multa*; non incurreret, niſi declaratio extenſiva, ad illum etiam caſum violentiæ, & injuſtæ intruſionis *in hoc c.* facta fuiſſet. Cum autem talis extenſio ſit pœnalis, & odioſa, ea ulterius ad dignitates, & perſonatus non curatos, *in priore parte hujus c.* non expreſſos, fieri non debet. Accedit, quod major ſit ratio, cur prohibeatur, ne poſſeſſio beneficiorum curatorum illegitime acquiratur, quam non curatorum, ob majus damnum, & periculum animarum in curatis.

CLXVII. Notandum ſecundo. Aliud eſt per vim occupare aliquod Beneficium: aliud, ſe injuſte intrudere, cum ponantur *in hoc c.* ut diverſa, *Franc. hic n.* 2. Nam intruſio latius patet, quam violentia, quia non tantum is, qui ſine Titulo Canonico Beneficium aſſequitur: ſed etiam is, qui poſt collationem ſibi factam, illud propria auctoritate occupat, & ſine legitimi Superioris conſenſu, poſſeſſionem Beneficii apprehendit, dici poteſt injuſte intruſus; quia non Canonice poſſeſſionem occupat, & adminiſtrationem exercet, ut teſtatur *Rebuff. in reg.* 29. *Cancellar.* §. *Dummodo intruſus non fuerit*. Quia licet Clericus, ſpectato Jure communi, poſt legitimam collationem Beneficii, vel verbalem inſtitutionem in eo a Superiore factam, eo ipſo facultatem conſecutus cenſeatur, poſſeſſionem, ſi vacet, apprehendi: niſi alia ſit Eccleſiæ conſuetudo, videlicet ut proviſus, aut verbaliter inſtitutus, non per ſe poſſeſſionem accipiat, ſed per alium corporaliter introducatur, quæ inſtallatio vocatur; tamen id locum non habeat, ſi alius quiſpiam in poſſeſſionem exiſtat; tunc enim ſi quis, propria auctoritate, poſſeſſionem capiat, priſtinum poſſeſſorem per vim expellendo, eum injuſte ſpoliaſſe, & ſe ipſum injuſte intrudere cenſetur, *arg. l. Si ex ſtipulatione*; 5. *ff. de acquirend. poſſ. Laym. in qq. Canon. de Pral. Eccleſ. elect. quaſt.* 23. At vero e contrario non omnis, qui ſe injuſte intrudit, violentiam infert, ut per ſe conſtat.

Notandum tertio. Si is, qui obtinet Eccleſiam, ſeu Beneficium curatum, poſtea violenter occupet, vel injuſte ſe intrudat in Beneficium ſimplex, hoc non vacat nec amittit primum, ſed perdit jus in re, vel ad rem, ſi quod habuit in ſecundo, ut colligitur ex *hoc c. in princ.* quod loquitur de curato, *Gl. hic V. Cura*.

CLXVIII. Notandum quarto. Qui per vim occupavit, vel injuſte ſe intruſit in Beneficium, inhabilis fit ad id obtinendum adeo ut in ejus adeptione neceſſario mentio fieri debeat intruſionis; quia alioquin præſumitur Papam, ſi vitium intruſionis ſciviſſet, idem non conceſſurum fuiſſe, ut ex communi tradit *Abb. in c. Cum jam dudum* 18. *num.* 3. *h. t.* Qui vero dignitatem, perſonatum vel aliud quodcunque Beneficium Eccleſiaſticum per vim propria auctoritate occupat, illud ipſum, ſi quod jus in illo, vel ad illud habet, amittit, *juxta hoc c.* §. *Inſuper*; Ubi tamen notandum eſt diſcrimen inter eum, qui, curatum Beneficium per vim occupat, vel injuſte ſe intrudit, & eum qui Beneficium non curatum per vim accipit: nam prior illud ipſum, ſi jus in eo habet, amittit, & alio prius habito ipſo jure privatur, modo ſcienter id fecerit, non ignoranter ut patet *ex hoc c. in priore parte*; *ibi ſcienter*. alias enim hanc pœnam non incurret, niſi hoc factum ſit ex ignorantia, non facti, ſed juris, *Gl. hic V. ſcienter*; At vero poſterior, illud ſolum Beneficium, quod per vim propria auctoritate accepit ſi in eo jus habet, amittit, non item aliud prius obtentum, ut *hic* §. *Inſuper*; ubi de amiſſione prioris Beneficii obtenti nihil dicitur, etſi contrarium teneant plures DD. ut ex ſupra dictis patet.

CLXIX. Quæritur tertio. An per adeptionem alterius Beneficii ſimplicis, perſonalem reſidentiam requirentis, ipſo jure vacet, & amittatur ſimile Beneficium prius habitum? Reſp. primo. Si Canonicus v.g. in loco unius Beneficii non reſideat, ideoq; fructus non percipiat, certum eſt, quod poſſit in alia Eccleſia alium Canonicatum accipere, & retinere; & in eo reſidendo fructus lucrari, ac proinde per adeptionem hujus ſecundi Canonicatus, non vacat, neque amittitur prior Canonicatus, & vice verſa. Sed ſatis eſt, quod fructibus careat ejus Beneficii, in quo non reſidet, ſecundum conſuetudinem vel ſtatutum loci *Abb. in c. ult. n.* 4. *de Cleric. non reſid.* Sic interdum accidit, ut quis, ſit Canonicus in pluribus Eccleſiis, ſed non Præbendatus, in omnibus, *Imol. in cit. c. ult. n.* 15. Reſp. ſecundo. Sed neque per adeptionem alterius Canonicatus, vel Beneficii ſimplicis vacat, ſeu amittitur ipſo jure prior Canonicatus, vel aliud Beneficium ſimplex prius habitum, ſi ratione reſidentiæ perſonalis, ſecundum loci conſuetudinem requiſitæ, ſint compatibilia, *Abb. c. l. n.* 4. Quia talis utrique deſervire poteſt, cum neutrum requirat reſidentiam totius anni, ſed ad certum tempus tantum v.g. ad novem menſes, quomodo ſecundum Concil.

Trident. *Seſſ.* 24. *c.* 12. *de reform.* Canonici aliique Beneficiati in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis, quolibet anno abeſſe poſſunt tribus menſibus, ut etiam dictum ſupra.

CLXX. Reſp. tertio. Probabilius eſt, quod neq; per adeptionem alterius Canonicatus, vel Beneficii ſimplicis, prior Canonicatus, aliudve Beneficium ſimile ipſo jure vacet, vel amittatur, etiamſi utrumq; perpetuam reſidentiam perſonalem requirat *Imol. in cit. c. ult. n.* 13. *de Cleric. non reſid. Azor p.* 2. *l.* 7. *c.* 16. *q.* 9. *Navarr. l.* 3. *conſil.* 57. *h. t.* contra *Gl. in c. Ex parte*; 8. *V. Per decem annorum*, *Abb. c. l. num.* 5. Sed probatur, quod non vacet, quia non eſt recedendum a jure antiquo, niſi quatenus illi per jus novum, ſeu poſterius ſpecialiter derogatum reperitur, *l. Precipimus*; 32. *in fine C. de appell.* At ſpectato jure antiquo, qui plura Beneficia incompatibilia, ob perſonalem reſidentiam, vel ob aliam cauſam accepit, neutrum ipſo jure amiſit, ſed alterum, quod maluerit dimittere debuit, ut conſtat ex *c. Referente*; 7. *&c. præterea*; 14. *h. t.* Neque hoc Jus antiquum correctum reperitur, niſi quoad Beneficia curata, dignitates, & perſonatus, *in c. De multa*; 28. *h. t. & in Extravag. unic.* Jo. XXII. *eod.* Ergo quoad Beneficia ſimplicia incompatibilia, quoad reſidentiam, adhuc ſervanda ſunt Jura antiqua, ut nimirum per adeptionem alterius ſimilis incompatibilis, non amittatur prius ipſo jure, ſed Beneficiatus cogi debeat ad reſignandum, vel dimittendum alterutrum, quod voluerit. Similiter, ſi is, qui unum Beneficium ſimplex obtinet, ad congruam ſuſtentationem ſufficiens, acquirat poſtea alterum Beneficium ſimplex, itidem ſufficiens, non perdit ipſo jure prius, quia licet omne Beneficium ſufficiens ad ſuſtentationem, ſit incompatibile cum quolibet alio ſimplici Beneficio, non tamen omne Beneficium incompatibile vacat ipſo jure, per acquiſitionem cujuslibet alterius ipſi incompatibilis, ſed ſolum, ſi ſit Beneficium curatum, vel dignitas, ſeu perſonatus, vel Officium, *juxta cit. c. De multa*; *& cit. Extravag. unic.* in quibus longe major ratio illam pœnam ſtatuendi occurrebat, *Navarr. l.* 3. *con l.* 13. *h. t.*

CLXXI. Non obſtat primo. Quod qui acceptat alterum Beneficium incompatibile, poſt obtentam ejus poſſeſſionem, hoc ipſo tacite, & ipſo facto priori renunciare videtur. Nam reſpondetur, quod hæc tacita renunciatio non ſit præſumenda, niſi Beneficiarius aſſumat ſtatum incompatibilem cum ſtatu Clericali, videlicet uxorem ducendo, vel militiæ nomen dando, ut docet *Gl. in c. ult. V. Redierint*; *de Cleric. non reſid.* vel niſi talis præſumptio ipſo jure introducta ſit, cujuſmodi tamen jus in hoc nullum extat. Et hinc *Gl. in c. Ex parte*; 8. *V. Per decem annorum eod. tit. & Abb. ibid. num.* 2. & alii communiter docent, quod per ſolam abſentiam, quamvis longam, ſeu decem annorum, non cenſeatur Beneficiarius pro derelicto habere Beneficium, ſeu ei renunciare: ideoque nec privatus illo ſit ipſo facto, ſeu jure, ſed opus eſt, ut prius citetur quam ei id auferatur, & alteri conferat. Niſi tamen propter nimis longam abſentiam, & deſertionem, ſpectatis circumſtantiis, cenſeri poſſit aliquis Beneficium velle pro derelicto habere.

Non obſtat ſecundo. Quod Lex, ſeu Conſtitutio etiam pœnalis, ob rationis identitatem, ad ſimilem cauſam extendi poteſt: cum ergo *in cit. c. De multa*; decretum ſit, ut obtinens ſecundum Beneficium curatum, vel dignitatem, ipſo jure privatus ſit dignitate, vel Beneficio prius obtento, illudque amittat, idque propter incompatibilitatem, quæ eodem modo reperitur in Beneficiis ſimplicibus, quæ reſidentiam incompatibilem poſtulant, ideo hoc ipſum etiam in iſtis locum habebit. Sed reſpondetur, falſum eſſe, quod Lex pœnalis exorbitans, vel correctiva juris antiqui, ob rationis ſimilitudinem, vel identitatem, extendi debeat ad caſus non expreſſos, niſi neceſſitas cogat, ut quia alioquin iniquitas juris contradictio, vel aliud abſurdum ſequeretur, *Laym. l.* 1. *tr.* 4. *c.* 18. *n. in fine*, & alii communiter, & ſumitur *ex l. Si vero*; 64. §. *De vero*; *& ibi Bart. in ſumma ff. ſolut. matr.* Accedit, quod non ſit eadem ratio in Beneficiis ſimplicibus, etiam incompatibilem reſidentiam poſtulantibus, quæ in Beneficiis curatis, dignitatibus, aliiſque Beneficiis duplicibus: nam in his magis requiritur perſonalis, & continua reſidentia propter periculum animarum, quod in curatis ſubeſt, & quia in dignitatibus abſentia Beneficiatorum magis noxia eſt Eccleſiis, ideoque recte ſtatuta eſt major pœna Canonica in eos, qui plura Beneficia curata, vel dignitates ſimul obtinent, non item qui plura Beneficia ſimplicia etiam incompatibilem reſidentiam poſtulantia, *Abb. in cit. c. ult. n.* 6. *de Cleric. non reſid.*

Porro ſimplex Canonicatus etiam Eccleſiæ Cathedralis, non eſt talis dignitas, de qua fit ſermo *in cit. c. De multa*; *h. t. & in Extravag. unic.* Jo. XXII. *eod.* Etſi enim habeat eminentiam, & dignitatem ſuper reliquos Clericos inferiores, non tamen dicitur, nec reputatur dignitas ſimpliciter, quæ requirit præeminentiam ſuper reliquos Clericos, non tantum inferiores, ſed etiam ſupra ipſos Canonicos Cathedrales: quo ſenſu ſumitur dignitas in Canonibus citatis, ideoque poteſt quis ſimul habere duos Canonicatus ſimplices in diverſis Eccleſiis etiam Cathedralibus.

CLXXII. Quæritur quarto. An qui tertium vel quartum Beneficium incompatibile obtinet, amittat ipſo jure duo, vel tria priora? Reſp. *in Clement. Si plures* 3. *h. t.* ſic ſtatuitur:
„ Si obtinens (per legitimam diſpenſationem, *Gl. hic V. Obtinens*); plures dignitates (vel perſonatus, vel Benefi-
„ cia curata, vel alterum cum altero, v.g. dignitatem cum
„ perſonatu, vel cum Beneficio curato, cum ſit eadem ratio,
„ *Gl. hic V. dignitates*; aliam dignitatem ſimilem, vel Bene-
„ ficium curam animarum habens acceptet, ſine legitima di-
„ ſpenſatione, ſuper hoc (ſcilicet ſuper illa, vel illo retinen-
„ do, una cum prius habitis vel cum altera illarum, *Gl. hic V. Super hoc*); obtenta, poſt adeptam pacificam poſſeſſio-
„ nem ejus (dignitatis, vel Beneficii ultimo collati, &
„ acceptati, *Gl. hic V. ejus*); dignitates omnes (vel Be-

„ neficia curata) quas prius habebat, ipſo facto, vacant: ſicut „ ſi dignitatem unicam obtinenti, alia ſimilis conferatur, „ poſt ejus pacificam poſſeſſionem habitam, prima de jure „ vacaret, *juxta Decretalem de multa* 28. *h. t. & Extravag.* „ *Execrabilis*, *Gl. fin. hic*. Idemque eſt, ſi per Beneficiarium ſtatet, quominus poſſeſſionem Beneficii conſequatur, *Gloſſ. hic V. adepta*, *Azor. p. 2. l. 2. c.* 13. *q.* 20. Quare ſicut ſi obtinenti Beneficium, conferatur aliud incompatibile, poſt pacificam ejus poſſeſſionem, vacat primum: ita ſi habenti duo, vel plura Beneficia incompatibilia aliud conferatur, poſt ejus pacificam poſſeſſionem obtentam, ipſo jure vacant omnia priora, *Garc. p.* 11. *c.* 5. *n.* 169.

CLXXIII. Sed huic deciſioni obſtare videtur *text. in c. Ordinarii* 3. §. *in conferendis de Offic. jud. ordin. in* 6. ubi dicitur, quod habenti duo Beneficia, vel plura incompatibilia (cujuſmodi ſunt Beneficia curata, ac dignitates, ſeu perſonatus) aliud ſimile conferri non debet, niſi prius oſtendat, ſe ſuper prioribus ſimul poſſidendis legitimam diſpenſationem Papalem obtinuiſſe; ea autem oſtenſa, tum demum aliud ſimile diſpenſato conferri poteſt, ſi vel una cum obtentis, vi ejuſdem diſpenſationis, aliud conſequi valeat: vel ſi prius obtenta dimittere paratus ſit, alioquin novi Beneficii collatio irrita erit. Si ergo collatio tertii non valet, non poteſt inducere vacationem priorum, juxta *reg. juris* 52. *non praeſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum*. Verum reſpondetur, licet collatio tertii Beneficii non valeat, tamen, poſt ejus poſſeſſionem pacificam adeptam, vacant priora, ne ſit melioris conditionis, qui acceptat collationem tertii illicitam, quam qui licitam, *arg. c. Eum qui* 18. *h. t. in* 6. *Gloſſ. hic V. vacare in fin*, *Garc. cit. cap.* 5. *num.* 172. *& ſeq.*

Hinc colligitur: Si cum aliquo diſpenſatum ſit ſuper duobus Beneficiis incompatibilibus, & poſtea ea diſpenſatione conferatur tertium, poſt hujus pacificam poſſeſſionem, ipſo facto duo priora vacant; quia diſpenſatio, impetrata ad duo Beneficia incompatibilia non extenditur, niſi ad duo Beneficia, quæ primo obtinebat, *Gl. magn. hic in notat.* Verum in caſu, quo per adeptionem ſecundi Beneficii non vacat primum curatum, quia nimirum confertur alicui Beneficium ſimplex, cui annexa eſt Eccleſia Parochialis, ut *in c. Super eo* 6. *h. t. in* 6. tunc etiam non vacant plura Beneficia priora curata, quæ proviſus ex diſpenſatione obtinebat, *Gl. hic V. Sicut*, *& Abb. ibid. n.* 2. *in fine*.

CLXXIV. Cæterum hoc loco addendum eſt ſupra dictis pœnis, quod obtinens plures dignitates, vel præbendas ineligibilis eſt, & inhabilis ad Beneficia obtinenda, vel ſi electus ſe ingerat adminiſtrationi, ante confirmationem, vel poſt illam caſſatam, prout ſtatutum eſt, *in c. Cum jam dudum* 18. *h. t.* Nam cum vacante Præpoſitura Siclunenſi in „ Præpoſitum illius Eccleſiæ, in diſcordia electus eſſet Jo- „ annes, quidam Canonicus oppoſuit, multa proponens con- „ tra illum, videlicet quod plures dignitates, & Beneficia, „ ſeu Præbendas obtinebat, non ſine ambitionis, & avari- „ tiæ vitio, & quod inſuper ſe ingeſſerit, & ante confir- „ mationem adminiſtrare præſumpſerit, imo etiam poſt con- „ firmationem caſſatam. Quare mandat Papa Innoc. III. E- „ piſcopo Tornacenſi, & ejuſdem Eccleſiæ Cantori, ut ſi „ repererint, Joannem habere plures dignitates, aut præ- „ bendas, vel aliquid aliud ex prædictis, ſcil. quod ante „ confirmationem adminiſtravit, vel poſt caſſationem con- „ firmationis, *Gl. hic V. Aliud*;) quod ad caſſationem ejus „ ſufficiat, verum eſſe invenerint, Joanni ſuper dicta Præ- „ poſitura ſilentium imponant, & Eccleſiam Siclunenſem „ ab illius impetitione abſolvant; quia multa per patien- „ tiam tolerantur, quæ ſi in judicium deducta fuerint, exi- „ gente juſtitia, tolerari non debent.

CLXXV. Notandum primo. Qui plures dignitates, vel Beneficia, ſeu præbendas obtinet, quas dimittere non vult, ſi eligatur ad aliud Beneficium, vel præbendam, ſine diſpenſatione Apoſtolica, ejus electio caſſari debet, & multo magis ſi ipſemet ſe ingerat, & intrudat in Beneficium, vel etiamſi electus ſit, ante acceptam confirmationem Superioris, adminiſtrare præſumpſerit, cum non habeat legitimum titulum, vel etiamſi poſt caſſatam confirmationem adminiſtret, intruſus cenſetur, & inhabilis eſt ad idem Beneficium obtinendum, *Abb. hic n.* 4. quia paria cenſentur eſſe, adminiſtrationi ſe ingerere, ante confirmationem, & poſt caſſatam confirmationem, quia tunc perinde eſt, ac ſi confirmatio non præceſſiſſet, *Hoſtienſ. hic V. Caſſata*; ideoque ob utrumque vitium redditur inelligibilis. *Fagnan. hic n.* 4. *&* 5. imo etiamſi talis intruſus poſtea Beneficium, in quod ſe propria auctoritate ingeſſit, impetret a Papa, non facta mentione intruſionis, impetratio ſubreptitia eſt, & irrita, *Abb. hic n.* 3. Ex quo a ſenſu contrario colligitur, quod priuſquam confirmatio caſſata fuit, poſſit electus libere adminiſtrare, niſi fuerit a confirmatione appellatum, qua pendente, non debet adminiſtrare, *Imol. hic n.*

Notandum ſecundo. Quando hic dicitur, quod non poſſit quis ſimul habere plures dignitates, atque præbendas, particula *atque* intelligi debet non copulative, ſed disjunctive, ita ut ſive quis plures dignitates habeat, ſine præbendis, ſeu Beneficiis ſimplicibus, ſive plures præbendas, ſine dignitatibus, non poſſit eligi ad aliud Beneficium, ſi utrumque perſonalem reſidentiam requirat, vel ſufficiens ſit ad neceſſariam ſuſtentationem. *Fagnan. hic n.* 23. Quomodo autem plura Beneficia ſimplicia ſimul habere liceat, vel non, dictum eſt §. *praeced. q.* 4.

CLXXVI. Notandum tertio. Quando hic in fine dicitur, quod multa per patientiam tolerentur, quæ tolerari non deberent, occurrit Pontifex tacitæ objectioni: quod multi ad plures dignitates, aut Beneficia (quorum unum, aut pauciora ad ſuſtentationem vitæ ſufficerent) promoveantur, & tamen promotio eorum a Papa non reprobatur, vel caſſatur. Nam reſpondetur, quamvis Papa fortaſſe hoc ſciat, & motu proprio, ac ſua auctoritate non emendet, vel impediat, ſed per patientiam toleret: non tamen id approbat, ſed exſpectat, donec cauſa per querelam in judicium deducatur, ut ad inſtantiam partis ex officio teneatur juſtitiam adminiſtrare. Ex quo infertur, quod non omnis patientia, ſeu taciturnitas Superioris cenſenda ſit diſpenſatio, ſive relaxatio juris: nam interdum ideo tacet, & diſſimulat, ac tolerat, quia facile impedire non poteſt, ac proinde talis tolerantia non inducit diſpenſationem, nec conſenſum approbativum Superioris, ſed eſt voluntas permiſſiva tantum. *Gloſſ. hic & ibid. Abb. numer.* 5. *&* 10. Quare quando Princeps ſolo facto, ſeu impunitate diſſimulat aliquid, & permittit, non cenſendus eſt velle diſpenſare, *Sanch. l.* 2. *de matrim. diſp.* 38. *numer.* 12. Cui non obſtat *text. in c. Quia circa*; 6. *de conſang. & affinit.* Nam ibi conjuges, bona fide exiſtimabant, ſe eſſe legitime conjugatos, & detecta veritate, ſive impedimento occulto conſanguinitatis timebatur, ne ex ſeparatione Conjugum grave ſcandalum oriretur, ideoque Pontifex judicavit illud diſſimulandum eſſe, & tacendum, eoſque relinquendos eſſe in ſuo matrimonio putativo, cum ob invincibilem ignorantiam a peccato excuſarentur, *Sanch. c. l. Barb. in Collect. hic n.* 3. de quo ſuo loco.

§. VI.

De pluralitate, & incompatibilitate Beneficiorum regularium.

CLXXVII. Supponendum inprimis, quod ſicut in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis ſecularibus, ſunt Præpoſituræ, dignitates, perſonatus, & Beneficia ſecularia Clericorum: ita & in Monaſteriis, ac Religioſis, domibus, & Eccleſiis ſunt Prælaturæ, dignitates, & perſonatus, ac Beneficia regularia Religioſorum: videlicet Abbatia, Præpoſitura, Prioratus regularis: ſed & Canonicatus Regularis Eccleſiaſticum Beneficium ſimplex eſt, ut tradit *Gl. recepta in Clem.* 2. *V. Beneficiis de judic.* Imo, & Monachatus, quatenus eſt jus accipiendi victum, aut portionem determinatam Monachalem. *Nav. in Comm.* 4. *de Regul. n.* 23. *ex Hoſtienſ. & Abb.*

CLXXVIII. Quæritur nunc primo. An Monachus aliquis, vel Religioſus ſimul obtinere poſſit duo, aut plura Beneficia regularia? Reſp. *in c. Cum ſingula* 32. *h. t. in* 6. prohibe- „ tur, ne aliqui Monachi, vel alii Religioſi pluribus Prio- „ ratibus (etiam non curati, *Gl. hic V. Prioratibus*; & con- „ ſentit *Clem. un. in fine de ſuppl. negl. Praelat.*) vel Eccleſiis „ curam animarum habentibus, etiamſi cura illa non per „ ipſos, ſed per Presbyteros Vicarios, ad illorum præſen- „ tationem ab Epiſcopo inſtitutos, exerceri ſoleat, abſque „ Sedis Apoſtolicæ auctoritate, ſeu diſpenſatione præeſſe „ præſumat: niſi unus Prioratus (vel aliud Beneficium re- „ gulare) ab alio dependeat, vel illi ſit annexus. Ratio „ hujus prohibitionis affertur *in princ. hujus c.* ubi dicitur, „ quia ſingula officia Eccleſiaſtica ſingulis perſonis ſunt con- „ ferenda, non autem uni plura, cum vix unum officium „ recte implere quis ſufficiat, ut dicitur *in c.* 3. *de Cler. non* „ *reſid.* (conſentit *c. diſp.* 89.) & quia diſſolutionis, & eva- „ gationis materia, ſeu occaſio Religioſis, præ cæteris, eſt „ auferenda. Præterea *in eod. c.* §. *ſtatuentes* decernitur, ut ſi „ Religioſus Prioratum, vel curatam Eccleſiam obtinens, „ aliud ſimile Beneficium recipiat, priore ſit ipſo jure priva- „ tus, & ſtatim dimittere debeat, ut ab eo, ad quem id „ pertinet, libere alteri conferri poſſit. Quod ſi non fecerit, „ ex eo tempore, eo ipſo ineligibilis efficiatur, & tanquam „ ambitioſus ab utroque Beneficio omnino removeatur. Quod „ vero ad eos attinet, qui tempore hujus editæ Conſtitutio- „ nis, plures Prioratus, vel Eccleſias curam animarum ha- „ bentes obtinebant, ſtatuitur, ut intra menſem (a die, quo „ notitia illius ad eos pervenerit, numerandum) unum ex iis, „ quem retinere voluerint, aliis dimiſſis, eligere teneantur, alioquin ex tunc, id eſt, poſt menſem, iiſdem ſupra „ dictis pœnis ſubjaceant.

Hinc colligitur, quod Prælatus non poteſt ſubditum ſuum Regularem habilem facere, ad duo Beneficia etiam ejuſdem Ordinis, vel Monaſterii ſimul acquirenda: tametſi duo tantum ſint Beneficia ſimplicia, ſine diſpenſatione Papæ; quia quodlibet Beneficium eſt incompatibile cum primo, ſi conferatur utrumque Religioſo in Titulum, *ut patet ex hoc c.* Quamvis Papa unum poſſit conferre in Titulum, & alterum in Commendam *Rebuff. c. l. n.* 8. *&* 9. *Sanch. l.* 7. *mor. c.* 39. *n.* 8. *Nav. in Comment.* 4. *de Regul. n.* 23. *q.* 7. *verſ.* 5. Niſi tamen unum Beneficium dependeat ab altero, ſive ipſi ſit annexum, ſeu unitum: tunc enim non eſt neceſſaria diſpenſatio, ad illa obtinenda, cum hujuſmodi duo Prioratus, vel Beneficia curata, aut ſimplicia pro uno reputentur, *Gl. hic V. Annexi*; *Nav. c. l.*

CLXXIX. Quæritur ſecundo. An Monachus, vel Religioſus poſſit obtinere duo, vel plura Beneficia regularia in diverſis Monaſteriis, vel Eccleſiis? Reſp. Negative, ut conſtat ex *cit. c. Cum ſingula* §. *Prohibemus*; *h. tit. in* 6. Ubi „ inſuper prohibetur, ne Prioratus, vel Eccleſiæ, vel ad- „ miniſtrationes, ſeu officia unius Monaſterii, quæ per e- „ juſdem Monachos gubernari conſueta ſunt, deinceps abſ- „ que Sedis Apoſtolicæ auctoritate, alterius Monaſterii Mo- „ nachis committantur gubernanda; & quæ hactenus iiſ- „ dem commiſſa ſunt, dimittantur, ut per eos, ad quos „ pertinent, libere conferri, & ordinari poſſint: quip- „ pe cum Monachis non liceat habere locum in diver- „ ſis Monaſteriis, quorum unum ab altero non pendet, ſi- „ ve ſi ad invicem non ſint connexa: neque Prioratus, „ Eccleſiæ adminiſtrationes, vel officia aliorum Monaſterio- „ rum (niſi ad ea canonice transferantur) liceat eis gu- „ bernare. Quæ vero contra præſentem prohibitionem in- „ poſterum Prioratum, adminiſtrationem, vel aliud ex

„ præ-

Digitized by Google

„ prædictis, alienis Monachis, commiſerint, vel commiſſa „ reliquerint: ſi in pœnam ea vice, ordinandi, ſeu com„ mittendi poteſtate ſint privati, eaque ad Diœceſanum (ſi „ Monaſteria non ſint exempta) alioquin ad Sedem Apoſto„ licam (vel Legatum de Latere, ſi ſit in Provincia, *Gl. „ hic V. per Sedem*;) devolvatur. Si vero Monachi, qui con„ tra eandem Conſtitutionem, Prioratus, Eccleſias, admi„ niſtrationes, vel officia alicui Monaſterii ſuſcipere, vel „ jam ſuſcepta detinere præſumpſerint, ipſo jure ineligibi„ les reddantur.

CLXXX. Notandum primo. Monachus, vel alius Religioſus agendo contra hanc Conſtitutionem, non ſolum fit inhabilis, ut eligatur; ſed etiam, ut ei Beneficium conferatur: collatio enim non valet, ut tradit *Gl. hic V. Ipſo jure, & Rebuff. in prax. tit. de diſpenſat. cit. Regular. factis; num. 3.* Licet enim appellatione electionis alias non veniat ordinaria collatio: id tamen fallit, niſi ſit eadem ratio utriuſque, ut in propoſito, quia nimirum rationi non convenit, ut homines diverſæ profeſſionis, vel habitus ſimul in eiſdem Monaſteriis ſocientur, ut dicitur *in Clem. 1. de elect.* ſive per electionem, ſive per collationem: utitur autem Pontifex *in cit. c. Cum ſingulis*; verbo *Ineligibiles* quia frequentius fieri ſolent electiones ad Prioratus, & officia in Monaſteriis, *Rebuff. c. l. n. 4.*

Notandum ſecundo. Non poteſt quis ſimul obtinere duo Beneficia regularia in Titulum, adeoque neque Monachus eſſe, ſeu Profeſſus in duobus Monaſteriis, etiam ejuſdem Ordinis, & Regulæ, ut ex communi docet *Anchar. in cit. c. Cum ſingulis; not. 6. & Franc. ibid. Rebuff. c. l. num. 9. & 10. Navarr. c. l. 23.* Ratio eſt, quia ſi Religioſus duo Beneficia ſui Ordinis in Titulum haberet, in diverſis, ſeu diſtinctis Monaſteriis, eſſet ſub diverſa obedientia, & diverſis Prælatis ſubjiceretur, *contra c. ult. de Relig. dom.* Et cum Monachus profeſſionem faciendo, ſpirituale velut matrimonium contrahat erga hoc Monaſterium, eique totaliter ſe tradat, ut ex communi docet *Abb. in c. Non poteſt; 7. de regular.* conſequenter non poteſt jus ac Titulum habere in duobus, ſeu diſtinctis Monaſteriis. Excipe, niſi duo ſint Monaſteria, quorum unum ab altero dependet, ſive alteri ſubjectum eſt: tunc enim poteſt Religioſus in utroque ſimul, ſine diſpenſatione, Jus Collegii, & Beneficii habere, ut in inferiore v. g. ſit Prior ſubjectus alterius Monaſterii majoris Abbati, in quo eſt Profeſſus, quia hoc caſu non ſubeſt diverſis, ſed uni tantum Prælato, *Rebuff. c. l. num. 18. Navarr. c. l. Laym. in qq. de Præl. Eccleſ. elec. q. 202.* idque ſumitur *ex cit. c. Cum ſingulis; ibid. G. V. Annexi.*

CLXXXI. Notandum tertio. Prædicta diſpoſitio de Monachis extenditur etiam ad Clericos, ſeu Canonicos Regulares, quod neque ipſi poſſint eſſe profeſſi, & habere Beneficia, vel Officia regularia in diverſis Eccleſiis, etiam ejuſdem Ordinis: nam omnia Beneficia regularia videntur in *cit. c. Cum ſingulis* adæquari, quoad prohibitionem duorum Beneficiorum, vel Officiorum in diverſis locis, ſeu Monaſteriis, ut docet *Navarr. in Comment. 3. de Regular. nu. 43. §. Tum quia per prædictum c. Cum ſingulis*, ubi *nu. 41.* Regulam generalem tradit, quod ea, quæ jure communi ſtatuuntur de Monachis, quamvis alioquin odioſa ſint, vel pœnalia, etiam de Regularibus Canonicis, aliiſque Religioſis ſtatuta cenſeantur, ſi in iis eadem ratio locum habeat, ut in propoſito, quandoquidem Regulares Canonici non minus, quam Monachi profeſſionem edunt ad ſtabilem locum, & in Monaſteriis ſui jus Collegii, atque cujuſdam Beneficii obtinent.

Notandum quarto. Abbas, ſeu Prælatus, ſpectato jure communi, & ordinario, non poteſt cogere Monachum, vel Religioſum, ut ad aliud Monaſterium etiam ejuſdem Ordinis tranſeat: tum quia, ſicut illud Monaſterium ſolum, in quo eſt profeſſus, tenetur illum alere, ita ipſe illi ſoli tenetur ſervire: tum quia ſicut Beneficiati Seculares non poſſunt cogi ad relinquenda ſua Beneficia, ſine culpa ipſorum: ita nec Regulares poſſunt cogi ad relinquenda jura Monaſteriorum, in quibus ſunt profeſſi, & alimenta ſibi inde debita, *Navarr. cit. Comment. 4. de Regular. nu. 22. Laym. cit. q. 202. de Præl. elect.* Verum de hoc plura infra *Tit. 31.* ubi eſt proprius agendi locus.

§. VIII.

Quis poſſit diſpenſare in pluralitate Beneficiorum? & quæ ſint juſtæ cauſæ in ea diſpenſandi?

CLXXXII. Aſſertio 1. Si ſint Beneficia incompatibilia de Jure communi, videlicet dignitates, perſonatus, Beneficia curata, vel officia, ſolus Papa ob juſtam, cauſam diſpenſare poteſt ut quis plura ſimul obtineat in eadem, vel diverſis Eccleſiis. Ita docet *Gl. in c. Dudum; 54. V. Per Sedem de elect. & in c. De multa; 28. Gl. V. Per Sedem; h. t.* ea eo quod ibi dicitur, *cum ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari*, ait, patere a contrario ſenſu, quod per alios in talibus non poteſt diſpenſari; quia quod de uno conceditur, de alio negatur, & quod de uno negatur, de alio conceditur. Idem docet *Gl. in c. 1. V. Abſque diſpenſatione de conſuet. in 6. Abb. in c. Exſtirpanda; 30. §. Qui vero nu. 38. h. t. Azor. p. 2. lib. 6. c. 2. q. 8. Leſſ. lib. 2. c. 38. nu. 149. Garc. p. 11. c. 5. nu. 327. Laym. l. 4. tr. 2. c. 8. nu. 9. & alii DD. communiter.* Ratio ſumitur ex *Clement. 1. Ut lite pendente &c.* ubi dicitur: *quia ad Rom. Pontificem Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum plena, & libera diſpoſitio ex ſuæ poteſtatis plenitudine noſcitur pertinere.* Idemque habetur in *c. 2. in princ. h. t. in 6. & in c. Propoſuit; 4.* ubi dicitur, *qui ſecundum plenitudinem poteſtatis de jure poſſumus ſupra Jus diſpenſare, de conceſſ. præb.*

CLXXXIII. Dices primo. Si irrationabile eſt, & bonis moribus repugnat, ut unus duas dignitates in eadem Eccleſia, vel duo Beneficia curata in diverſis Eccleſiis obtineat: tum ſequitur, neque Papam id permittere poſſe, vel in eo diſpenſare. *Reſp.* Licet ſtatutum, vel conſuetudo, ut ordinarie conferantur, & conferri poſſint uni, duæ dignitates in eadem Eccleſia, vel duo Beneficia curata in diverſis Eccleſiis, merito damnanda ſit, tanquam Eccleſiæ noxia, aut bonis moribus contraria: non tamen ita reprobata eſt, aut noxia diſpenſatio S. Pontificis, pro una, aut altera vice, aut in caſibus extraordinarie ſubinde occurrentibus; cum illa ob peculiares circumſtantias cohoneſtari, & utilis eſſe poſſit. Idemque dicendum eſt, ſi unus duo vel plures Epiſcopatus, aut Prælaturas ſimul retineat. Simili modo non valet conſuetudo, vel ſtatutum, ut injuſtis homicidis, aut latronibus vita condonetur, ſi mulctam pecuniariam ſolvant: quia hoc, ſi ordinarie fieret, anſam daret delinquendi, & injurias inferendi: attamen Princeps, ſeu is, qui Reipubl. præeſt, poteſt in certo caſu vitam reo condonare, aut ſupplicium mortis in aliam mitiorem pœnam commutare, *Laym. in c. 1. nu. 4. de Conſuet. in 6.*

Dices ſecundo. Papa non poteſt diſpenſare in jure naturali, & Divino. *Reſp.* non poteſt diſpenſare in eo, quod eſt contra jus naturæ ſtricte ſumptum, & nulla ratione fieri poteſt tamen in eo, quod eſt contra jus Divinum, & naturale late ſumptum, & appoſitis quibuſdam circumſtantiis poteſt fieri bonum, cujuſmodi eſt pluralitas Beneficiorum, *Sanch. lib. 2. Conſil. c. 2. dub. 5.* & alii apud ipſum.

CLXXXIV. Sed quid ſi Papa ſine juſta cauſa diſpenſet, ut unus duas dignitates, vel duo Beneficia curata ſimul obtineat, eritne diſpenſatio valida? Certum eſt apud omnes eſſe illicitam, adeoque tam ipſum Pontificem, ſine rationabili cauſa, diſpenſantem, quam illum, qui diſpenſationem petit, vel oblatam acceptat, peccare, niſi ignorantia excuſetur: tum quia Papa non eſt Dominus Beneficiorum, ſed Diſpenſator, qui non poteſt pro arbitrio diſpenſare bona Eccleſiis relicta & DEO donata, ſed nonniſi in utilitatem earum: tum quia eſt contra Jus Divinum, & naturale, ut unus habeat plura Beneficia, niſi juſta cauſa id excuſet: atqui Pontifex non poteſt, ſaltem licite, diſpenſare in iis, quæ ſunt Juris Divini naturalis, niſi ea juſta cauſa, quæ difformitatem, ſeu inordinationem tollat, ut patet in votis, & juramentis, *Leſſ. c. l. nu. 151. ubi tamen addit num. 152.* collationem Beneficii ſecundi, & cæterorum poſteriorum, etiam ſine juſta cauſa diſpenſandi factam, eſſe validam, & conferre verum Titulum, nam ad nullum eorum proviſus eſt inhabilis jure naturæ: quamvis in conſcientia teneatur reſignare ea Beneficia, quæ ſecundum ſtatum ſuum ei non ſunt neceſſaria, vel in quibus juſta cauſa diſpenſandi non intervenit: fructus tamen interim perceptos non tenetur reſtituere, ſi obligationibus Beneficiorum, ſaltem per Vicarium ſatisfecit. Idem tenet *Laym. c. l. & in cit. c. 1. de conſuet. in 6.* ubi *num. 5.* ait, Diſpenſationem Papæ ſuper pluralitate dignitatum, vel Beneficiorum curatorum, ſine juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis factam, eſſe invalidam, ſi obreptio aliqua ex parte impetrantis intervenerit: alioqui validam quidem eſt diſpenſatio, *arg. c. 2. h. t. in 6.* ſed illicita, neque poteſt ſic diſpenſatus plura hujuſmodi Beneficia, tuta conſcientia retinere, maxime ſi eorum fructus abundantes inutiliter conſumere pergat.

Verum *Sanch. c. l. dub. 6. nu. 16.* docet, eum, qui obtinuit plura Beneficia incompatibilia, per diſpenſationem Papæ, ſine juſta cauſa, factam, peccaſſe quidem mortaliter, dum actu procuravit, & recepit talia Beneficia: poſſe tamen licite retinere illa, ſi per ſe, vel ſubſtitutos bene ea adminiſtret, & conſulat damnis inde pullulantibus; quia accepit ab eo, qui poterat legitime conferre, ac ſciens, & prudens contulit illa Beneficia, & cum talis receptio ſolum ſit contra juſtitiam diſtributivam, non obligat ad reſtitutionem.

CLXXXV. Aſſertio 2. Epiſcopi aliique Prælati Papa inferiores, quaſi Epiſcopalem juriſdictionem exercentes, non poſſunt diſpenſare in prædictis Beneficiis incompatibilibus de Jure communi, ita ut unus ſimul plures dignitates perſonatus, vel Beneficia curata obtineat, ſive in eadem, ſive in diverſis Eccleſiis; quia non poſſunt contra Jus Pontificium diſpenſare, præſertim contra Decreta Concilii Generalis, præterquam in cauſa magnæ neceſſitatis, vel publicæ, & evidentis utilitatis, ut docet *Abb. in cit. c. Exſtirpanda; §. Qui vero; nu. 38. h. t. Rebuff. in praxi tit. de diſpenſat. ad plura Beneficia nu. 26. 28. 30. & ſeqq.* Quod tamen, ſaltem hodie locum non habet, niſi in caſu, quo Papa conſuli, & ab eo diſpenſatio peti non poteſt, ut notat *Garc. p. 11. c. 5. n. 340.* quamquam rariſſime accidere, ut ob evidentem Eccleſiæ utilitatem, uni eidemque conferenda ſint plura Beneficia incompatibilia, ita ut periculum ſit in dilatione ad conſulendum Pontificem, monet *Leſſ. c. l. nu. 150. & Laym. cit. cap. 8. nu. 9.*

CLXXXVI. Aſſertio 3. Poteſt Epiſcopus, ſpectato Jure communi diſpenſare, ut quis ſimul obtineat duo Beneficia ſimplicia, v. g. duos Canonicatus, vel duas Capellanias, in diverſis Eccleſiis, quin & in eadem Eccleſia duo ſimplicia Beneficia, ſi ſint difformia, ſeu diſſimilia, v. g. Canonicatum, & Capellaniam, non autem ſi ſint uniformia, ſeu ſimilia; quia per hæc magis diminuitur cultus Divinus, & Eccleſia magis neceſſariis ſibi Miniſtris deſtituitur, *Azor. p. 2. l. 6. c. 12. q. 6. §. Quæres, & dictum ſupra, Fagnan. in c. Cum jam dudum 17. num. 47. h. t.* Verum hodie poſt Concilium Tridentinum, Epiſcopus non poteſt diſpenſare, ut quis ſimul habeat duo Beneficia ſimplicia, v. g. duos Canonicatus in diverſis Eccleſiis: nam ſi primum Beneficium ſimplex eſt inſufficiens, ad neceſſariam ſuſtentationem, tum poteſt obtineri ſecundum non requirens reſidentiam, abſque ulla diſpenſatione, etiamſi hoc per ſe ſit ſufficiens ad congruam ſuſtentationem, juxta Concil. Trident. *Seſſ. 24. c. 17. de reform.* ubi ſtatuitur, quod ſi alicui unum Beneficium, ad vitam ejus honeſte ſuſtentandam, collatum ſit, liceat nihilominus

Digitized by Google

aliud ſimplex ſufficiens eidem conferre, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat. Nam quamvis non poſſit is, qui habet unum Beneficium ſufficiens, obtinere ſecundum etiam inſufficiens, *juxta Concil. Trident. c. l.* ubi ſtatuit, ut unum tantum Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur: ita ut ſi habens unum ſufficiens, obtineat alterum etiam inſufficiens, hoc vacet ipſo jure: permittit tamen, ut qui habet ſecundum ſufficiens, poſſit illud retinere cum primo inſufficiente: Ratio diverſitatis eſt, quia qui habet primum ſufficiens, cum jam habeat congruam ſuſtentationem, videtur ad impetrandum ſecundum moveri ex avaritia, & ambitione, quæ ſunt præcipuæ cauſæ, ob quas prohibetur pluralitas Beneficiorum at, qui habet primum non ſufficiens, juſte petit ſecundum ad honeſtam ſui ſuſtentationem, & quamvis ex accidenti contingat, ut ſecundum per ſe ſolum ſufficiat, petendo tamen illud non peccat, cum id faciat, lege permittente, ideoque non debet privari primo inſufficiente, quia quod legitime factum eſt, pœnam non meretur, *Fagnan. in cit. c. Cum jam dudum nu.* 49. 57. *&* 58. Si vero primum Beneficium eſt ſufficiens, tunc Epiſcopus non poteſt diſpenſare, quia obſtat Concil. Trid. *c. l.* contra quod poteſtatem diſpenſandi non habet, *Fagnan. c. l. nu.* 49.

Quod ſi vero duo ſunt Beneficia ſimplicia ſub eodem tecto, ſive in eadem Eccleſia, tum, ſi quidem ſunt uniformia, ſeu ſimilia, v. g. duo Canonicatus, vel duæ Capellaniæ, Epiſcopus diſpenſare non poteſt, ſicut nec Jure communi; quia per talem collationem minuitur numerus Canonicorum. Si autem Beneficia ſint difformia, v. g., dignitas, vel perſonatus cum Canonicatu, vel Canonicatus cum Capellania, tum vel primum eſt ſufficiens, & ſimiliter Epiſcopus diſpenſare non poteſt, obſtante Concil. Trid. *c. l.* Vel eſt inſufficiens, & hoc caſu poteſt diſpenſare, dummodo utrumque perſonalem reſidentiam non requirat, tunc enim obſtaret Concil. & opus eſſet diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, *Fagnan. c. l. nu.* 50. *& in c. litteras* 9. *nu.* 39. *& ſeqq. de conceſſ. præb.*

CLXXXVII. Præterea non poteſt Epiſcopus diſpenſare, ut quis plura, quam duo Beneficia, tametſi ambo non ſufficiant ad congruam ſuſtentationem, ſimul obtineat, *juxta declarat. S. Congreg. Concil. in cit. c.* 17. *Apud Joannem Gallem. num.* 3. ubi dicitur Epiſcopus poteſt conferre ſecundum Beneficium, ſi primum non ſufficit ad ſuſtentationem: ſed ſi duo non ſufficerent, non poteſt conferre tertium, abſque diſpenſatione Apoſtolica. Porro ante Concil. Trident. potuiſſe Epiſcopum diſpenſare in pluribus Beneficiis ſimplicibus, etiam ultra duo, ſi v. gr. viro nobili, vel literato dum non ſufficiant ad honeſtam ſuſtentationem, docet *Abb. in c. De multa*; 28. *nu.* 19. *h. t.* quia id nullibi in Jure communi antiquo reperitur prohibitum *&c. Quia in tantum*; 5. *t.* loquitur tantum de illis, qui ex ambitione, vel avaritia plura Beneficia receperunt, non de iis, qui ex juſta cauſa neceſſariæ honeſtæ ſuſtentationis.

CLXXXVIII. Denique Epiſcopus poteſt ex juſta cauſa, v. g. ob redituum tenuitatem, diſpenſare, ut quis plura ſimul obtineat Beneficia compatibilia difformia, etiam in eadem Eccleſia, videlicet dignitatem, ſeu perſonatum, vel officium, vel Beneficium curatum, ſimul cum Canonicatu, aut Capella, dummodo tamen unum non ſufficiat Clerico ad honeſtam vitæ ſuſtentationem, *Azor. cit. l.* 6. *c.* 12. *qu.* 4. *& cap.* 12. *q.* 6. *§. Quæres*; *Gorc. cit. cap.* 5. *nu.* 369. *&* 376. Imo hodie nulla opus eſt diſpenſatione, etiam Epiſcopi, ad ſimul obtinenda, & retinenda duo, vel etiam plura (ſecundum quoſdam) Beneficia ſimplicia, diſſimilia, vel etiam ſimilia in diverſis Eccleſiis, quia Jus, vel conſuetudo id permittit, dummodo pluribus ad honeſtam vitæ ſuſtentationem proviſus indigeat, *Rebuff. c. l. nu.* 29. *Laym. cit. c.* 8. *nu.* 9.

CLXXXIX. Aſſertio 4. Legatus a Latere S. Pontificis poteſt diſpenſare quoad pluralitatem Beneficiorum, in Provincia ſibi demandata, ex iiſdem cauſis, & in iiſdem Beneficiis, in quibus id poteſt Epiſcopus in Eccleſiis ſuæ juriſdictioni ſubjectis. Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, vacante Sede Epiſcopali, non poteſt diſpenſare, ut unus plura ſimul obtineat. Sed neque Vicarius Generalis Epiſcopi poteſt, ſine ſpeciali commiſſione ejuſdem diſpenſare, ut uni plura Beneficia conferantur, ſicut neque ipſe conferre poteſt plura uni, etſi ipſi conceſſa ſit facultas conferendi Beneficia, *Azor. cit. c.* 12. *q.* 9. ubi addit, quod etiam Reges, ac Principes qui ex Eccleſiæ conceſſione nonnunquam Beneficia conferre poſſunt, duo plurave dare nequeunt, ſine ſpeciali Romani Pontificis auctoritate.

CXC. Porro prædictis addendum primo. Etſi Jure antiquo poterat Epiſcopus diſpenſare, ut quis ſimul obtineret plura Beneficia, animarum curam habentia, ut patet ex *c.* 2. *diſ.* 70. ibi: *Licet Epiſcopi diſpoſitione unus diverſis poſſit præeſſe Eccleſiis*: tamen per Decretum Concil. Lateran. *in c. De multa*; 28. *h. t.* poſtea correctum fuit, propter indiſcretas Epiſcoporum diſpenſationes, ut notat *Gl. fin. ibid.*

Addendum ſecundo. In iis Eccleſiis Cathedralibus Germaniæ, in quibus conſuetudine immemoriali non requiritur perpetua totius anni reſidentia, poterunt ex diſpenſatione Epiſcopi, ſaltem duo ejuſmodi Canonicatus uni conferri, non obſtante Concil. Trid. quia non cenſentur Beneficia incompatibilia, cum continuam reſidentiam non requirant: & quia tales Canonicatus ſunt in diverſis Diœceſibus, ideo neceſſe eſt, ut utriuſque Epiſcopi diſpenſatio interveniat, ſicut de duobus Beneficiis ſimplicibus, vel curato, & ſimplici in diverſis Diœceſibus ſitis, notat *Abb. in cit. c. De multa*; *nu.* 19.

Addendum tertio. Si habenti duo Beneficia quovis modo incompatibilia de jure communi conferatur tertium, collatio eſt ipſo jure nulla, ut ſumitur ex *c. Ordinarius*; 3. *§. In conferendis de Offic. jud. ord. in* 6. ubi *Franc. in princ. §. In conferendis*, *not.* 2. ait, quod habens plura Beneficia incompatibilia, etiam ex diſpenſatione, cenſetur inhabilis ad aliud Beneficium ſimile obtinendum, *Fagnan. in cit. c. Cum jam dudum nu.* 64. *h. t.* Idq; colligitur etiam ex Decreto Concil. Trid. *Seſſ.* 24. *c.* 17. quod dum tribuit facultatem Ordinariis ad ſummum duo Beneficia uni conferendi, conſequenter prohibet collationem tertii, & tacite illam irritat; Nec obſtat, quod Concilium ibi ſimiliter prohibet collationem ſecundi Beneficii, quando primum eſt ſufficiens; & tamen collatio ſecundi non eſt irrita, *ex declar. S. Congreg. Concil.* nam ideo obtinenti unum, poteſt conferri ſecundum, quia unum obtinere non eſt contra Jus commune, ideoque illud obtinens non cenſetur inhabilis ad aliud etiam incompatibile conſequendum; quare Concilium ſolum ibi prohibet collationem ſecundi Beneficii, ita ut utrumque ſimul retineri poſſit: at vero duo ſimul obtinere eſt contra Jus commune; ideoque plura obtinens non eſt habilis ad aliud obtinendum, ſine diſpenſatione S. Pontificis, cum ſit tranſgreſſor Canonum, *Gl. fin. in cit. c.* 3. *In conferendis*; *Fagn. n. c. l. nu.* 69. *&* 70.

CXCI. Aſſertio 5. Tres communiter juſtæ cauſæ diſpenſandi in pluralitate Beneficiorum a DD. aſſerri ſolent, prout videre eſt apud *Abb. in c. De multa*; 28. *n.* 7. *h. t. Azor. cit. c.* 12. *q.* 2. & alios. Videlicet neceſſitas Eccleſiæ, magna utilitas ejuſdem, & evidens prærogativa meritorum, ut ſumitur ex *c. Tuis*; 17. *cauſ.* 1. *q.* 7. Ob neceſſitatem Eccleſiæ poſſunt quandoq; alicui plura Beneficia ſupra neceſſariam vitæ ſuſtentationem conferri, ſi deſint idonei Miniſtri, v. g. in locis, in quibus Hæretici Beneficiis ſe intrudere conantur. Ob utilitatem vero Eccleſiæ, ſi quis unus ſolus magis putetur profuturus Eccleſiæ, etiam abſens, ſua auctoritate, & potentia, vel doctrina, ac prudentia, quam alius præſens, vel alii plures: ſic filiis Principum conferuntur interdum plures Epiſcopatus, etiam ante ætatem, ut Eccleſiæ adverſus Hæreticos defendantur. Denique etiam ob prærogativam meritorum conferuntur uni plura Beneficia, ut conſtat *ex cit. c. De multa*; *h. t.* Ubi cum Innocentius III. in Concilio Lateran. „ pluralitatem Beneficiorum curatorum, & dignitatum ac „ Perſonatuum prohibuiſſet, addit in fine: circa ſublimes „ tamen & Litteratas Perſonas, quæ majoribus ſunt Bene- „ ficiis honorandæ, cum ratio poſtulaverit, per Sedem Apo- „ ſtolicam poterit diſpenſari. Item in Extravag. Execrabilia „ Joan. XXII. cum Pontifex ſanxiſſet, ne quis acciperet plu- „ res dignitates, Perſonatus, Officia, Prioratus, & Benefi- „ cia, quibus ineſt cura animarum, excipit Cardinales S. „ Rom. Eccleſiæ, qui Univerſali Eccleſiæ ſerviendo, ſingularum commoditatibus ſe impendunt; Ac Regum filios, qui „ propter ſublimitatem eorum, & generis claritatem, ſunt „ potioris prærogativa gratiæ attollendi.

CXCII. Ubi notandum primo. Quod hæc ultima cauſa diſpenſandi in pluralitate Beneficiorum etiam duplicium, & curatorum, reducatur ad ſecundam; quia non ob generis nobilitatem vel doctrinam ſecundum ſe ac præciſe ſpectatam, diſpenſatur; ſed quia tales Perſonæ plerumque ſunt magis utiles Eccleſiæ, & ideo pluribus Beneficiis honorandæ, & ſic hæc ipſa diſpenſatio principaliter ac ultimate tendit, & redundat in bonum publicum Eccleſiæ, juxta id, quod tradit *S. Thom.* 2. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad* 2. *Abb. in cit. c. de multa*; *num.* 7.

Notandum ſecundo. Perſonæ litteratæ in *cit. c. De multa*; æquiparantur Sublimibus ſive Nobilibus, nam ſcientia nobilitat hominem, ut ait *Gl. ibid. V. Sublimes*. Idque etiam in Romano Imperio receptum eſt, ſaltem ſi Perſonæ litteratæ publicum doctrinæ teſtimonium in Univerſitate approbata, ſive Doctoratum ſint aſſecutæ, ut vere nobiles eſſe cenſeantur, iiſdemque privilegiis gaudeant, quia eorum ſcientia totus illuminatur Orbis, ut ait Imperator Fridericus in *Auth. Habita, C. Ne filius pro patre &c.*

Notandum tertio. Non cenſetur juſta cauſa diſpenſandi in pluralitate Beneficiorum, eo quod aliquis propoſitum habeat, ſuperfluos reditus in pios uſus bene erogandi; quia & alii idem propoſitum habere poſſunt, & per hoc non tolluntur deformitates, quæ reperiuntur in pluralitate Beneficiorum, quorum unum vel pauciora ad honeſtam ſubſtentationem ſufficerent, videlicet Divini cultus diminutio, inæqualitas diſtributionis redituum Beneficialium, Eccleſiæ damnum &c. niſi hæc majore, vel æquali utilitate publica cohoneſtentur, *Azor. cit. c.* 12. *q.* 3. *Laym. cit. c.* 8. *nu.* 2. *§. Illud vere contra Cajet. & Navarr.*

§. IX.

Quomodo intelligi debeat, & explicari diſpenſatio facta ſuper pluralitate Beneficiorum?

CXCIII. Aſſertio 1. Si Clericus impetret diſpenſationem, „ ut ſcilicet plura Beneficia ſimul habeat, & vel modicum „ Beneficium in ea petenda reticeat, diſpenſatio ei non „ prodeſt, & eſt ipſo jure irrita, prout ſtatuitur in *c. Non poteſt*, 21. *in princ. h. t. in* 6. Ratio eſt, quia taciturnitas qualitatis, cujus expreſſionem jura vel ſtylus Curiæ neceſſario requirunt, reddit diſpenſationem, & quodvis gratiæ reſcriptum, quod ad petitionem alicujus conceditur, ſubreptitium, & vitioſum: etſi conſtet, etiam expreſſa qualitate illa Papam ſimiliter gratiam illam conceſſurum fuiſſe, ut in *hoc c.* quod Beneficium ſit modicum, *Franc. hic nu.* 2. *Covarr. l.* 1. *reſol. c.* 20. *nu.* 5. *§. Verum*; *Laym. lib.* 1. *tr.* 4. *c.* 22. *nu.* 18. & alii communiter. Idque propterea, quia expreſſio talis qualitatis requiritur quaſi forma legitimæ poſtulationis: quare non valet diſpenſatio impetrata ſuper pluralitate Beneficiorum, niſi omnia Beneficia, quantumvis modica, quæ quis obtinet, expreſſa ſint in petitione: nam ſi non valet impetratio Beneficii ſecundi, niſi impetrans mentionem faciat de Beneficio etiam modico, quod obtinet, vel ad quod jus habet *c. Si proponente*; 42. *de reſcript. &c. Si motu* 23. *h. t. in* 6. de quo infra: multo minus valebit diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum conceſſa, ſi in ea non fiat mentio de Beneficio etiam modico prius obten-

obtento, *Gl. hic V. Modicum*: nam hujuſmodi diſpenſatio propter ambitionem impetrantis, & quia diſpoſitioni juris communis eſt contraria, tanquam odioſa ſtricte intelligenda eſt, *c. Si gratioſe*; 5. *de reſcript. in 6.*

CXCIV. Quod autem dictum eſt, Extenditur primo. Quod etiam qualitas curæ, ſi Beneficium, quod quis jam habet, curatum ſit, exprimi debeat, quia difficilius diſpenſatur ſuper pluralitate Beneficiorum, ſi alterum curatum ſit, ut conſtat ex *Clem. 1. in princ. juxta Gl. V. Vel alteri*; *h. t.* ubi reſcribit „ Pontifex: ſi dignitatem habenti de alia provideri manda„ mus, diſpenſantes cum eo, ut ſimul utramque retinere „ poſſit, de animarum cura, quæ illi vel alteri illatum im„ minet, nulla facta mentione, gratia hujuſmodi (diſpenſa„ tionis) velut ſubreptitia, nullius penitus eſt momenti, etſi „ Litteris ſit inſertum, ut cura animarum nullatenus negligatur. Extenditur ſecundo. Quod etiam de penſione fieri debeat mentio, ſi in Titulum Beneficii detur; cum enim in locum Beneficii ſuccedat, perinde eſt ac ſi quis Beneficium haberet, *Cochier. in Reg. 61. Cancell. Garc. p. 1. cap. 5. num.* 81. Extenditur tertio. Quod etiam de Beneficio injuſte obtento ac poſſeſſo fieri debeat mentio in petitione diſpenſationis, alioquin invalida erit diſpenſatio, ne melioris conditionis ſit is, qui injuſte poſſidet, quam qui juſte *Gl. in c. Is cui*; 18. *V. Obtinebat*; *h. t. in 6. Franc. hic n. 3. in fine*. Denique etiam debet fieri mentio quantitatis redituum, ſive de valore Beneficii impetrati, *Franc. c. l. & Cochier c. l.* Verumtamen in Germania & Gallia non ſolet exprimi verus valor Beneficii, ſed tantum fieri mentio, quod Beneficii valor, ſive reditus annui 24. ducatos, ſecundum communem æſtimationem, non excedant, *Rebuff. in praxi de forma nova proviſ. §. Cujus & illi*. Beneficiorum vero jam obtentorum ab impetrante valorem exprimere non eſt neceſſe, quia eum Papa jam pro expreſſo habere ſolet, *Gl. in cit. Clem. 1. V. Vel alteri*; *h. t. Rebuff. c. l.*

CXCV. Aſſertio 2. Indultum Apoſtolicum ſive diſpenſatio „ alicui facta, ut poſſit duo Beneficia curam animarum ha„ bentia, canonice ipſi collata recipere, & ſimul retinere, „ intelligi debet, de duobus primis Beneficiis curatis, ſive „ de duobus, quæ proxime, poſt dictum indultum, ipſi col„ lata fuerint, ita ut ſi unum ex obtentis forte dimiſerit, „ tertium recipere non poſſit, prout ſtatuitur in *cit. c. Non poteſt*; *§. Illud autem*; *h. t. in 6.* Ratio eſt, quia quamprimum talis duo Beneficia curata obtinuit, jam gratia diſpenſationis eſt impleta, ideoque ad alia, tertia vel quarta vice vacatura, extendi non debet.

CXCVI. Ubi notandum primo. Si diſpenſatum ſit cum aliquo, ut poſſit duo Beneficia, quæ continuam perſonalem, adeoque incompatibilem reſidentiam exigunt, tum hoc ipſo cenſetur etiam diſpenſatum ſuper ipſa reſidentia, ut in uno eorum reſidere ſufficiat, ut tradit *Gl. in c. Quia in tantum*; 5. *V. Plures*; *h. t. & Abb. ibid. n. 4.* Ubi rationem reddit, quia licet diſpenſatio ſit ſtricti juris, ideoque etiam ſtrictæ interpretationis, extenditur tamen ad conſecutiva ſeu neceſſario connexa, & dependentia ab eo, ſuper quo eſt diſpenſatum: quare ſi ſit diſpenſatum ſuper pluralitate Beneficiorum requirentium perſonalem reſidentiam, diſpenſatum etiam eſt ſuper ipſa reſidentia; ut in uno eorum reſidere ſufficiat, plura exempla infra adferentur. Porro hoc caſu, in arbitrio Beneficiarii eſt, in quo reſidere velit, in hoc vel illo Beneficio, conſtituto in altero, in quo non reſidet, Vicario perpetuo, vel nunc in una, nunc in altera Præbenda, ſeu Beneficio, *Gl. hic V. Retinere. & Abb. c. l. n. 4.* Idque procedit, quando Beneficia, vel Eccleſiæ ſunt æquales, alioquin in digniore perſonaliter reſidere debet, & in altera deſervire per Vicarium, *arg. cap. Extirpanda*; 30. *§. Qui vero*; *h. t. Franc. hic n. 5.*

Notandum ſecundo. Quamvis in diſpenſatione ſuper pluralitate Beneficiorum, adjecta ſit clauſula, dummodo in Beneficio, in quo non reſidet, per Vicarium faciat deſervire, idque poſtea non ſervetur; valet tamen ipſa diſpenſatio & proviſio; cum ea abſolute facta ſit, non enim clauſula illa proprie habuit vim conditionis, ſed potius cujuſdam admonitionis, ac veluti modi ſervandi, ob quem non ſervatum proviſus puniri, & poſt monitionem, Beneficio propter omiſſionem ſervitii juſte privari poterit, *juxta c. Relatum*, 4. *de Cleric. non reſid. Gl. hic V. Retinere*.

„ CXCVII. Aſſertio 3. Si alicui de Beneficio provideatur, „ adjecta clauſula, *non obſtante, quod jam antea aliud Beneficium habeat*: non ideo eum ipſo ſuper pluralitate Benefi„ ciorum, ſeu ut duo Beneficia ſimul retinere poſſit, diſ„ penſatum cenſetur: quandoquidem expreſſio illa, ſeu ad„ jecta clauſula id ſolum operatur, ut impetratio Beneficii „ ſecundi ſubreptitia cenſeri non debeat, ſed ea valeat ſi „ proviſus petat, & impetret diſpenſationem, prout ſtatu„ tum habetur in *cit. c. Non poteſt*: *§. Cum vero*; *h. t. in 6.* Ratio eſt, quia in dubio gratia Principis ita intelligi debet, ut diſpenſationem contra jus non inducat, cum diſpenſationes ſint odioſæ, *c. 1. de fil. Presb. in 6. Franc. hic n. 1. not. 2.* Qui *n. 2.* ait, prædictam clauſulam alium adhuc effectum operari poſſe, videlicet, ut proviſus Beneficium prius habitum, ad vitandam pluralitatem, vel incompatibilitatem libere dimittere poſſit, & ſecundum acceptare, ſine licentia Ordinarii primi Beneficii, quod alias non potuiſſet. Quod ſi prædictæ clauſulæ, *non obſtante, quod aliud Beneficium habeat*, adjiciantur in Litteris, *ſuper quo retinendo; una cum priore Beneficio diſpenſamus*, tunc utiq; inducetur diſpenſatio, *Franc. hic n. 1. not. 1. & Jo. Andr.* Simili ratione ſi Papa plura curata Beneficia obtinenti gratiam concedat, ut præter obtenta, aliud curatum habere poſſit, non cenſendus eſt, velle etiam in prioribus diſpenſationem facere, ſi ante obtenta non fuerat, cum hæ gratiæ ſint odioſæ, & reſtringi debeant, *Innocent. in c. Dudum*; 54. *n. 17. & 18. de elect. Laym. ibid. n. 7.*

CXCVIII. Ex dictis infertur primo. Quod diſpenſatio extenditur ad ea, quæ neceſſario conſequentia, ſeu inſeparabiliter acceſſoria, ſive connexa ſunt, ſine quibus ſcilicet diſpenſatio nullum ſortiretur effectum, ut tradit *Gl. in cap. Quia in tantum*; 5. *V. Plures*; *h. t. Abb. ibid. n. 4. & Rebuff. in praxi tit. de diſpenſ. ad plura Benef. nu. 70. & ſeqq.* cujus unum exemplum ſupra allatum eſt *n. 9.* & plura alia affert *Abb. c. l. & Rebuff.* Veluti primo, minor XXIII. annis diſpenſatus ad Beneficium curatum recipiendum, cenſetur etiam diſpenſatus, ut non teneatur intra annum ad Sacerdotium promoveri, *juxta cap. Licet*; 14. *de elect. in 6. Abb. c. l. Rebuff. c. l. nu. 73.* Secundo, ſi cum illegitimo ſit diſpenſatum, ut poſſit Sacerdotium ſuſcipere, etiam omnes alios Ordines recipere poteſt, *Rebuff. c. l.* Tertio, illegitimus, vel aliter inhabilis, ſi diſpenſetur cum eo ad Sacrum Ordinem ſuſcipiendum, conſequenter etiam Beneficium ſimplex obtinere poteſt, *arg. c. Propoſuit*; 6. *de fil. Presb.* Quarto ſi cum aliquo ſit diſpenſatum, ut tempore interdicti locatis, Divinis officiis intereſſe poſſit, is conſequenter etiam ſecum adducere poteſt tot famulos, quot ſtatum ipſius decent: *c. Licet*; 11. *de privil. in 6.* Verum ad acceſſoria contingentia, ſeu quæ ſeparari poſſunt, non extenditur diſpenſatio, *Rebuff. cit. nu. 76.* Exemplum habetur primo, in *cit. c. Non poteſt*; *h. t. in 6.* Si cui conceſſum ſit habenti ſufficiens Beneficium, ut aliud recipere poſſit, non ideo cum eo diſpenſatum cenſetur, utrumque ſimul retinere poſſit; quia hæc poſterior conceſſio ſeparari poteſt a priore, ita ut hæc effectum ſuum nihilominus conſequi poſſit, nimirum ut poſterioris Beneficii impetratio non ſit ſubreptitia, etſi cum priore retineri non poſſit. Secundo, ſi cum minore 24. annis diſpenſatum ſit, ut Sacerdos fieri poſſit, non ideo cum eo diſpenſatum cenſetur, ut Beneficium curatum, ante acquiſitam ætatem legitimam, ei conferri poſſit; quia hoc poſterius non conſequitur neceſſario ex priore, ſed eſt ſeparabile ab illo, *Rebuff. c. l. n. 76.* Tertio, ſi cum aliquo nondum habente legitimam ætatem ad Canonicatum Eccleſiæ Cathedralis ſit diſpenſatum, non ideo cenſetur diſpenſatus, ut habeat vocem in Capitulo, *Rebuff. c. l. n. 78.* Quarto, ſi diſpenſatum ſit cum illegitimo, vel alias inhabili, ut ad Sacrum Ordinem promoveri poſſit, non ideo cenſetur diſpenſatus ad Beneficium curatum, ut ex communi docet *Jo. Andr. in c. 1. de fil. Presb. in 6. n. 5.*

Infertur ſecundo. Quamvis decretum Concilii Trident. *Seſſ. 24. c. 17. de ref.* in quo ſtatuitur, ut in poſterum unum tantum Beneficium Eccleſiaſticum ſingulis conferatur, quod ſi ad vitam ejus, cui confertur, honeſte ſuſtentandam non ſit ſufficiens, liceat nihilominus aliud ei conferre ſimplex ſufficiens, dummodo utrumq; perſonalem reſidentiam non requirat: quamvis, inquam, in praxi hoc decretum obſervari non ſoleat, ut tradit *Garc. p. 11. c. 5. num. 325. & ſeq.* frequentiſſime enim Clerico habenti unum, aut duo Beneficia ſimplicia, aliud conferri ſolet, etiam non adject. diſpenſatione, neque appoſita clauſula, ut prius habitum, vel habita dimittere debeat; ſicuti; talis clauſula adjicitur, ſi Beneficia ſint incompatibilia: tamen dictum decretum hunc effectum adhuc habet, ut nec Papa, & multo minus Epiſcopus cenſeatur ſuper pluralitate Beneficiorum diſpenſare, quorum unum, aut duo ſufficientia ſunt, ad decentem ſuſtentationem perſonæ, ſed requiritur expreſſa diſpenſatio, cum cauſæ cognitione, quod proviſus ob merita vel labores ſingulares, ampliores etiam reditus habere debeat.

SECTIO VI.

DE UNIONE ET DIVISIONE

ſeu ſectione Beneficiorum Eccleſiaſticorum.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit unio Beneficiorum, & quot modis fieri poſſit?

CXCIX. Aſſertio 1. Unio eſt duorum vel plurium Beneficiorum aut Eccleſiarum ab Epiſcopo, vel alio legitimo Superiore facta annexio. Ita definitur ex *Rebuff. in praxi Benef. Tit. de Unionib. Benef. num. 1.* Ubi nomine Eccleſiarum comprehenduntur Epiſcopatus, quia regulariter non venit nomine Beneficii Epiſcopatus, qui eſt culmen dignitatis: nomine autem Beneficiorum, quæcunque alia Beneficia majora vel minora, ſecularia, vel regularia, & dignitates, perſonatus ac officia, *Rebuff. c. l. n. 3. & 4. Sanch. lib. 7. Moral. cap. 29. num. 145.*

CC. Aſſertio 2. Hæc unio duplex eſt, perpetua, & temporalis. Illa eſt, cum duæ Eccleſiæ vel Beneficia, auctoritate Prælati Eccleſiaſtici connectuntur in perpetuum, eaque fit, quando exprimitur, ut perpetuo duret *juxta c. Expoſuiſti* 33. ibi: *de capellis in perpetuum annectendis h. t.* vel quando dicitur, *ad perpetuam rei memoriam*: *vel ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ*, *c. Si gratioſe*; 5. *de reſcript.* vel ſi fiat contemplatione Eccleſiæ, *c. 1. Ne Sede vacante &c.* quæ non moritur, *cit. c. Si gratioſe*; *Rebuff. c. l. num. 7. Sanch. c. l.* ubi dicit, quod quando eſt perpetua, ſolet dici: *in perpetuum unimus*. Temporalis autem unio eſt, quæ fit ad tempus, & contemplatione perſonæ, ſeu in utilitatem Beneficiati; ideoque durat tantum ad vitam ejus, in cujus favorem fit eoque mortuo, expirat. *Rebuff. c. l. n. 9. Sanch. c. l.* Hæc autem non eſt proprie dicta unio, ſed potius diſpenſatio ſeu reſervatio, per quam reſervatur Beneficium illi, in cujus favorem fit unio, ad ejus vitam, ut notat *Rebuff. c. l. n. 9. Azor. p. 2. l. 6. c. 28. q. 57.* Quare cum hæc unio ad vitam odioſa ſit, in dubio non præſumitur, ſed potius facta contemplatione Eccleſiæ, non perſonæ, *Rebuff. c. l. n. 10. Sanch. c. l. n. 145. in fine*.

CCI. Aſſertio 3. Unio hæc Beneficiorum tribus modis fieri poteſt, ut docet *Gl. in c. Ea temporis*; 48. *V. Unire 1. cauſ. 16. q. 1. Gloſ. in cap. 1. V. Uniendo*; *Ne Sede vacante &c. Rebuff. cit. loc. n. 11. Sanch. cit. loc. num. 146. Azor cit. c. 28. qu. 2. Greg. Tholoſan. in Inſtitut. rei Beneficiariæ cap. 2. nu. 5. Garc. p. 12. de Benef. c. 2. n. 7.*

Pri-

Digitized by Google

Primus modus eſt, ſi ex duobus Beneficiis fiat unum, ita ut ambo in unum veluti corpus tertium & diſtinctum coaleſcant: ut ſi v. g. ex duobus Epiſcopatibus, quorum reditus ſunt tenues, unus Epiſcopatus fiat, auctoritate Papæ, teſte Gratiano ad *c. Decimas 1. 47. cauſ. 26. q. 1.* Vel ſi ex duabus Parochiis fiat una, *Rebuff. c. l. & Sanch.* Effectus hujus unionis eſt, ut conſuetudo & privilegia uni Eccleſiæ, vel Beneficio data, etiam alteri competant, & ſi ſint contraria, meliora & favorabiliora conſerventur, & Canonici, qui ſunt in una Eccleſia, ſint quoque Canonici in altera, & faciant unum corpus, *Greg. Toloſ. c. l. n. 15. Garc. c. l. n. 10. & 12.* qui tamen modus unionis non eſt in frequenti uſu.

CCII. Secundus modus unionis eſt, ſi una Eccleſia, vel Beneficium alteri antequam Superiori ſubjiciatur, & velut acceſſorium principali perpetuo uniatur; & tunc in Eccleſia vel Beneficio inferiore ſive acceſſorie unito, Vicarius, qui munus & officium in eo obeat, conſtitui ſolet, *juxta c. Extirpanda 30. §. Qui vero*; *h. t.* cujus unionis vis & effectus eſt, ut Beneficium acceſſorie unitum quaſi extinguatur, neque per ſe Beneficium cenſeatur, quia aſſumit naturam, qualitates, ac privilegia Beneficii principalis, cui adhæret, *Gl. in cit. c. Et temporis; V. Unire; Rebuff. c. l. n. 10. Sanch. c. l. n. 146.* Quare ſi exempta Eccleſia alteri non exemptæ acceſſorie uniatur, jus exemptionis amittit, & e contrario acquirit illud, ſi non exempta uniatur exemptæ: item ſi Eccleſia ſecularis regulari uniatur, fit quoque regularis, & vice verſa, *Azor. c. l. q. 2.*

Hinc ſequitur primo. Quod Beneficium acceſſorie unitum non vacet, mortuo vel remoto principali Rectore; quod enim eſt extinctum, quoad nomen & titulum, vacare non poteſt, *Garc. c. l. n. 15. & 26. Rebuff. c. l. n. 12.* ideoque etiam per ſe permutari non poteſt, nec reſignari, *Caſtro Palao diſp. 6. de Benef. punct. n. 2. §. 1. n. 5.* Et in impetratione Beneficii, ſolius principalis mentio fieri debet: non item uniti acceſſorie; & facta collatione Beneficii principalis, acquiritur etiam alterum ipſi unitum, ſicut & accepta poſſeſſione Beneficii principalis, cenſetur etiam acquiſita poſſeſſio uniti *Garc. c. l. n. 20. & 2. ſeqq.* & univerſim attenditur ſolum qualitas & natura Beneficii principalis, non autem annexi, *Garc. c. l. n. 17.*

Sequitur ſecundo. Si Eccleſia parochialis acceſſorie, & perpetuo unita ſit dignitati, vel Canonicatui, non requiritur in recipiente illam ætas viginti quinque annorum, quæ ad parochiæ curam exigatur; cum inſtitutus non per ſe ipſum, ſed per Vicarium, qui ſufficientem ad curam ætatem habeat, eam regere debeat, ſed ſufficit ut ætatem habeat aliàs ad dignitatem vel Canonicatum requiſitam, *Garc. c. l. num. 26. Laym. l. 4. tract. 2. c. 9. num. 2. & ſupra dictum l. 2. Tit. 14.*

Sequitur tertio. Non poteſt, nec debet (ſecluſa plenitudine Papalis poteſtatis) beneficium dignius uniri acceſſorie minus digno, v. g. Eccleſia parochialis Capellaniæ; quia non decet, ut magis dignum fiat acceſſorium minus digni, eique ſubjiciatur: poteſt autem Beneficium minus dignum uniri digniori, v. g. Eccleſia parochialis dignitati vel perſonatui *juxta c. Super eo 6. h. t. in 6.* Capellania Canonicatui, *Rebuff. c. l. n. 17. & 18. Laym. cit. c. 9. Coroll. 3.*

CCIII. Tertius modus unionis eſt, ſi duo Beneficia, videlicet duæ Eccleſiæ Cathedrales, vel parochiales æque principaliter uniantur, ita ut ambæ propriam naturam, qualitates, & privilegia ſua retineant, & neutra Eccleſia ſaltem ſubjiciatur, vel adhæreat, ſed utraque proprios reditus habeat, & Titulum ſuum retineat, ſub eodem tamen Epiſcopo vel Rectore, qui utrique Eccleſiæ præficitur, & in utraque intitulatur, *Rebuff. c. l. n. 15. Sanch. cit. c. 29. nu. 146. Garc. cit. c. 2. n. 37.* Exemplum hujus unionis habetur in *c. 1. inf. Ne Sede vacante &c.* Ubi Monaſterium quoddam unitum fuit alicui Epiſcopatui, ita tamen, ut Eccleſia regularis non extingueretur, ſed permaneret, & idem eſſet utriuſque Eccleſiæ Prælatus, idem videlicet, qui fuit Epiſcopus Eccleſiæ Cathedralis, ſimul etiam eſſet Prælatus Eccleſiæ regularis ſive Monaſterii, convenienter *cap. Et temporis 48. cauſ. 16. q. 1.*

Hinc ſequitur primo. Quod in impetratione alterius Eccleſiæ vel Beneficii, æque principaliter uniti, de utroque mentio facienda ſit eo quod vacante uno, vacat ſimiliter & alterum *Azor. cit. c. 28. q. 20. Garc. c. l. n. 43.* Secundo, utrumque permutari, & reſignari poteſt, ſed non unum ſeparatim ab altero, cui eſt unitum, alias diſſolveretur unio: & ſi alterum eorum ſit curatum, vel incompatibile, impedit aſſecutionem alterius ſimilis, ſine diſpenſatione, quamvis ipſa Beneficia alias incompatibilia invicem unita, non ſint incompatibilia, ratione unionis, *Garc. citat. loc. numer. 41. & 42. Caſtr. Palao citat. loc. numer. 8.* Tertio; ſi hujuſmodi Beneficia æque principaliter unita, diverſis Epiſcopis, aut Metropolitanis ſubſint, & ad diverſos collatores ſpectent, neuter eorum jus conferendi per unionem amittet, ſed utriuſque Epiſcopi conſenſus requiritur ad collationem, vel confirmationem, ſicut etiam in Cathedralibus, vel Collegiatis Eccleſiis ſic unitis, quamvis Canonici unius Eccleſiæ non ſint Canonici alterius; electio tamen fieri debet ab omnibus communiter, & ab utroque Collegio ſimul in loco, de quo in unione conventum eſt, vel in digniore, nempe in Cathedrali, quando una eſt Cathedralis, alia Conventualis, vel prout alias conventum fuit, *Garc. c. l. n. 47. & 48.* Aliud eſt in unione ſecundi modi, quando unum Beneficium alteri eſt unitum acceſſorie: tum enim ſufficit conſenſus Epiſcopi, ſeu Prælati majoris ſive principalis Beneficii: cum enim Beneficium acceſſorie unitum non cenſeatur vacare, ideo ejus collatio ſecundum ſe ceſſat, *Garc. c. l. n. 49. Laym. c. l. §. Tertius modus.*

§. II.

Qui poteſtatem habeat uniendi Beneficia, & ob quas cauſas ea fieri poſſit, ac debeat? & de Conditionibus ad illam requiſitis.

CCIV. Aſſertio 1. Poteſtas uniendi Beneficia, tum majora, tum minora, & Eccleſias quaſcunque inprimis ſpectat ad Papam, quippe qui plenam in Beneficiis poteſtatem habet, *c. 2. h. t. in 6. Rebuff. in praxi Tit. de union. Benef. n. 23.* & alii communiter. Et quidem ſolus Papa unire poteſt Eccleſias Cathedrales, & Metropolitanas, *cap. Sicut; 8. de exceſſ. Præl.* Verum per unionem etiam auctoritate Papæ factam non aufertur Epiſcopo poteſtas viſitandi Eccleſiam, vel Beneficium unitum, ſubditos puniendi &c. quia unio cenſetur fieri, ſalvo jure Epiſcopi, in cujus Diœceſi Eccleſia, vel Beneficium unitum, ſitum eſt, *c. 2. de Relig. dom.* Papa enim cuilibet ſua jura ſervare intendit, non derogare, *Gl. fin. ibid. Laym. c. l. n. 2. in fine.*

CCV. Secundo Epiſcopus ex juſta cauſa poteſt unire Eccleſias, & Beneficia ſuæ Diœceſis, *cit. c. Sicut; Rebuff. cit. l. n. 22. Sanch. l. 7. Mor. c. 29. n. 147.* ſicut etiam poteſt unum Beneficium in duo dividere, de quo infra.

Excipitur primo. Niſi Beneficia ſint exempta a juriſdictione Epiſcopi, vel collationi ſeu proviſioni Papæ ſpecialiter ac perpetuo ſint reſervata: cujuſmodi ſunt v. g. dignitates majores in Cathedralibus, poſt Pontificalem, & principales in Collegiatis; nam qui Beneficium non poteſt conferre, ob defectum poteſtatis diſponendi de illo, multo minus unire poteſt, *Azor. p. 2. l. 6. c. 28. q. 6. Sanch. c. l. num. 150. Laym. c. l. n. 3.* Excipitur ſecundo. Dummodo unio ſit perpetua, nam ad tempus ſolum, ſive ad vitam Beneficiati, Epiſcopus unire non poteſt Beneficium alteri; tum quia tales uniones temporales ſunt odioſæ, quippe contra, vel ſaltem præter formam juris, per quas non Eccleſiis, ſed perſonis providetur, & in effectu duo Beneficia conceduntur, ita ut is abſit ab altera Eccleſia toto vitæ ſuæ tempore: tum quia unio temporalis nonniſi nomine tenus eſt unio, reipſa vero quædam diſpenſatio, ſeu juris relaxatio, *Azor. c. l. quæſt. 27. Sanch. c. l. n. 152.*

CCVI. Extenditur autem hæc poteſtas primo, ut Epiſcopus poſſit, non tantum Eccleſiam ſecularem unire ſeculari: ſed etiam Eccleſiæ vel loco religioſo, licet exempto, Eccleſiam aut Beneficium ſuæ Diœceſis, ut conſtat ex *Clem. 2. de reb. Eccleſ. non alien. & c. Conſultationibus 4. de donat. Sanch. c. l. n. 148. Garc. c. l. n. 77. & 78.*

Extenditur ſecundo, ut Epiſcopus poſſit unire Beneficia etiam quorum collatio eſt devoluta ad Papam, ob negligentiam conferendi, ut docet *Azor. c. l. q. 15. Sanch. c. l. n. 139. Garc. c. l. n. 91. Laym. cit. c. 9. n. 3.* Ratio eſt, quia ius devolutum ad Papam ſolum dat ei poteſtatem conferendi illud ob negligentiam alterius, non autem adimit Epiſcopo poteſtatem uniendi; nam etſi Epiſcopus Beneficium uniat non tamen impedit Papam, quominus illud tunc conferre poſſit: devolutio enim concernit Titulum Beneficii, & impedit, ne illud Epiſcopus in Titulum dare poſſit: unio autem reſpicit proprietatem Beneficii, ſive jus ordinandi, ſeu diſpenſandi de Beneficio, quod non ſemper habet Collator ordinarius: nam inferior Epiſcopo, etſi quandoque habeat poteſtatem conferendi Beneficium, non tamen habet poteſtatem ordinandi, ſeu de eo diſponendi. Id vero limitat *Caſtr. Pal. cit. diſ. 6. pun. 2. §. 2. nu. 3.* quod talis unio Beneficii devoluti ad Papam non habeat effectum, niſi poſt primam vacationem Beneficii; nam ſi haberet effectum unio, antequam Papa Beneficium ad ſe devolutum conferret, tolleretur jus per devolutionem ipſi Papæ quæſitum, cum facta unione extinguatur Beneficium, & amplius conferri non poſſit, ergo unio effectum habere non poteſt, quouſque Beneficium alteri a Papa collatum denuo vacet. Limitatur ſecundo, ut ſolum procedat in Beneficiis devolutis ad Papam, ob negligentiam, vel ignorantiam prædeceſſorum, non autem ſi devoluta ſint, ob propriam Epiſcopi negligentiam, tunc enim in pœnam adimitur ipſi etiam poteſtas uniendi, *Barb. de offic. Epiſ. alleg. 66. n. 16 & Pal. c. l. n. 4.*

Extenditur tertio, ut Epiſcopus poſſit unire etiam Beneficia generaliter reſervata, v. g. ut eorum collatio, alternis menſibus, ad Papam ſpectet, qua unione facta, extinguitur menſis Pontificius, quem Papa ſibi reſervavit, quia Beneficium cum effectu unitum eo ipſo ſuppreſſum cenſetur, ita ut deinceps amplius non vacet, nec conferri debeat, dummodo talis unio non fiat in fraudem, ut ſi Epiſcopus talia Beneficia vacantia, non in menſe proprio ſeu Ordinarii, ſed Papali uniri attentet, vel ſi Beneficium ſtatim vacaturum exiſtimetur in menſe Papali, videlicet inſtante morte Beneficiari, tunc enim Epiſcopus non poſſet unire Beneficia reſervata poſt ipſorum vacationem, *Rebuff. c. l. n. 31. Garc. c. l. n. 105. Laym. c. l.*

Porro quod dictum eſt; Epiſcopum poſſe unire etiam Beneficia generaliter reſervata Papæ, id limitari debet primo, dummodo ex hujuſmodi unione non fiat præjudicium expectanti illa Beneficia ex proviſione Apoſtolica: quare talis unio non habebit effectum, niſi poſt obitum expectantis, vel poſtquam eo Beneficio fuit privatus, vel illud dimiſit: quia ſicut poteſt Epiſcopus, dum alius poſſidet Beneficium, illud unire, non ut ſtatim habeat effectum unio, in præjudicium poſſidentis, ſed poſtquam illud dimiſerit, *Clem. 2. de reb. Eccl. non alien.* ita etiam poterit Epiſcopus Beneficia hæc reſervata unire, ſed ſine præjudicio expectantis, *Rebuff. cit. l. n. 31. Azor. p. 2. l. 5. c. 29. q. 17. Sanch. c. l. n. 150.* Idemque dicendum de Beneficiis familiarium Papæ, quæ per eorum obitum in Curia vacabunt; non enim poteſt Epiſcopus ea unire, vel ſaltem unio effectum non habebit, donec Beneficium iterum vacaverit per mortem, vel depoſitionem inſtituti a Papa, *Laym. c. l. n. 4.* Limitatur ſecundo, ſi reſervatio fiat verbis ita generalibus, ut cenſeatur S. Pontifex, non tantum collationem

Bene-

Digitized by Google

Beneficii, ſed quamlibet de illo diſpoſitionem ſibi reſervare, & aliis interdicere, ut ſi dicat tale Beneficium noſtræ diſpoſitioni reſervamus, tunc Epiſcopus illud unire non poſſet, *Abb. in c. Sicut*; 8. *n.* 7. *de exceſſ. Prӕl. Azor. l.* 6. *c.* 8. *q.* 16. *Sanch. c. l. n.* 150.

Tertio Vicarius Generalis Epiſcopi non poteſt unire Beneficia niſi id ſpecialiter ipſi ab Epiſcopo ſit commiſſum, quia nec Beneficia conſerre poteſt, ſine ſpeciali commiſſione, quod eſt minus, *Rebuff. c. l. num.* 37. *Azor. c. l. qu.* 10. *Sanch. c. l. num.* 253.

CCVII. Quarto Capitulum Cathedrale, Sede vacante, poteſt unire Beneficia, quæ alioqui Epiſcopus poterat, dummodo per illam unionem juri Epiſcopali nihil derogetur; quia ea, quæ ſunt juriſdictionis, ad Capitulum tranſeunt, *c. unic. de major. & obed. in* 6. *Rebuff. c. l. n.* 36. *Azor. c. l. q.* 9. *Sanch. c. l. n.* 155. *Garc. c. l. nu.* 67. At dices, Capitulum non habet poteſtatem conferendi Beneficia, ergo nec uniendi, cum duo Beneficia unire nequeat, niſi conferat unum ei Eccleſiæ, cui conjungit. Reſp. Non recte id ſequi; tum quia Epiſcopus non poteſt conferre Beneficia ſpectantia ad collationem inferioris Ordinarii, & tamen poteſt ea unire: tum quia Beneficium nondum vacans non poteſt conferri, & tamen poteſt uniri alteri, *Clem.* 2. *de reb. Eccl. non alien.* tum denique quia non idem jus eſt de conferendo, & uniendo; nam conferre eſt voluntatis, & liberalitatis: at unire eſt neceſſitatis, cum unio fieri non debeat, niſi ob neceſſitatem vel utilitatem Eccleſiæ, *Azor. c. l.* Porro an Capitulum poſſit unire Beneficium ſuæ Menſæ Capitulari, cum conſenſu Epiſcopi, infra dicetur *Tit.* 23.

Quinto etſi Archiepiſcopus unire poſſit Eccleſias & Beneficia ſuæ Diœceſis, ſicut Epiſcopus in ſua, non tamen poteſt ea unire in Diœceſibus ſuorum Suffraganeorum, ut conſtat ex *c. Sicut*; 8. *in fin. de exceſſ. Prӕlat.* quia in his juriſdictionem non habet, niſi in certis caſibus jure expreſſis, *Rebuff. cit. l. num.* 29. *&* 30. *Azor. cit. loc. quӕſt.* 7. *Sanch. cit. l. num.* 156.

Sexto Legatus a Latere poteſt unire Beneficia ſuæ Provinciæ, quæ conferre poteſt, imo etſi non ſpectent ad collationem ipſius, ut quia devoluta ſunt ad Papam, *Abb. in cit. c. Sicut*; *n.* 5. *de exceſſ. Prӕl. Rebuff. c. l. n.* 24. *Azor. c. l. q.* 8. *Sanch. c. l. n.* 152. *Garc. c. l. n.* 65. Idque poteſt etiam ſine conſenſu Epiſcopi, cum quo in poteſtate concurrit, *Garc. c. l. n.* 221. *&* 222. non tamen per unionem factam a Legato de Latere poteſt præjudicari in aliis juri Epiſcopali, ut in poteſtate excommunicandi, viſitandi, corrigendi in iis, quæ ad Eccleſias vel Beneficia curata pertinent, *c. fin. de confirm. util. & notant. DD. ibi.* Alii vero Legati Papæ, non a Latere, nequeunt unire Beneficia, quia nequeunt illa conferre, quod minus eſt, *Sanch. c. l. Garc. c. l. n.* 66.

Septimo. Prælati Epiſcopo inferiores, jure communi, Beneficia unire non poſſunt, etiamſi ea conferendi jus habeant: niſi ex ſpeciali privilegio, vel legitima præſcriptione quadragenaria, cum Titulo, vel immemorialis temporis, ſine Titulo, id eis competat; non enim, qui Beneficium conferre poteſt, illico etiam unire illa poteſt, cum poteſtas uniendi major eſſe cenſeatur, quam poteſtas illa conferendi. Vel niſi habeant juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, in Eccleſias plene ſibi ſubjectas, tunc enim etiam unire poterunt, cum unio non ſit actus conſecrationis Epiſcopalis, ſed juriſdictionis, unde etiam Epiſcopus confirmatus, etſi nondum conſecratus, unire poteſt Beneficia *Azor. c. l. q.* 11. *Rebuff. c. l. n.* 32. *& ſeqq. Sanch. c. l. n.* 106. *Garc. c. l. n.* 71. *& ſeqq.*

CCVIII. Aſſerrin 2. Cauſæ, ob quas fieri poſſunt, ac interdum debent uniones Eccleſiarum, vel Beneficiorum, ſunt duæ: ſcilicet evidens neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ, prout ſtatuitur in *c. Exposuiſti*; 33. *h. t.* Nam quia decretum fuit
„ in Concil. Lateranenſi (ſub Innocentio III.) relato in *c. Ex-*
„ *tirpandӕ*; 30. §. *Qui vero*; *h. t.* ut habentes Capellam ſive Ec-
„ cleſiam parochialem, ei per ſe, non per Vicarium deſer-
„ vire teneantur, unde factum, ut Canonici Eccleſiæ Ca-
„ thedralis Veſprimenſis ex redditibus Præbendarum ſuarum
„ non poſſent habere ſufficientem ſuſtentationem, ſiquidem
„ Capellas amplius illis retinere non liceret: quare petiit
„ Epiſcopus a Papa Honorio III. ut huic neceſſitati pro-
„ videret. Reſpondit Pontifex, ſi evidens neceſſitas vel utili-
„ tas exigat, poſſe Epiſcopum Præbendas Eccleſiæ ſuæ Cathe-
„ dralis, earumque redditus augere, annectendo iis in perpe-
„ tuum Capellas Diœceſis ſuæ; reſervata tamen, ſeu relicta
„ congrua Capellarum Presbyteris portione.

CCIX. Notandum primo. Prima cauſa juſta uniendi Eccleſias vel Beneficia, eſt evidens neceſſitas Eccleſiæ, ſi nimirum ob Præbendarum tenuitatem non reperiantur, qui velint Eccleſias, vel Beneficia acceptare, præſertim Canonicatus in Eccleſia Cathedrali, & ita Eccleſia debito ſervitio, ſeu neceſſariis Miniſtris deſtituatur, *Abb. hic n.* 4. Item talis neceſſitas eſt, ſi duæ Eccleſiæ vicinæ adeo tenues reditus habeant, ut ad ſuſtentationem duorum Rectorum non ſufficiant, *c. Unio*; 3. *cauſ.* 10. *q.* 3. *Clem.* 1. §. *Ad hæc de ſtat. Monach. Rebuff. c. l. n.* 40. *Azor. c. l. q.* 4. Si Eccleſia per hoſtes devaſtata ſit, *c.* 2. *de Relig. dom.* ſi populus bello aut peſte imminutus, *c. Et temporis*; 48. *cauſ.* 16. *q.* 1. *Rebuff. c. l. n.* 40. *Sanch. c. l. n.* 161. ſi ſtatus alicujus Eccleſiæ deformatus ſit, & diſciplina in ea non ſervetur, *arg. c. Relatum*; 7. *Ne Clerici vel Monachi &c. Laym. cit. c.* 9. *num.* 8. Altera cauſa juſta eſt magna Eccleſiæ utilitas; quia licet reperiantur quidem, non tamen idonei, & Eccleſiæ, præſertim Catedrali, utiles Clerici, qui in ea inſtitui ſeu ſervire velint, *Abb. c. l. Rebuff. c. l. num.* 41. *Sanch. cit. loc.* qui aliam cauſam juſtam addit, ut Divinus cultus augeatur.

Porro licet propter merita perſonæ diſpenſari poſſit, ut quis ſimul duo, vel plura Beneficia incompatibilia obtinere queat, *c. De multa*: 28. *h. t.* non tamen evidens prærogativa, ſive excellentia perſonæ eſt ſufficiens cauſa uniendi unam Eccleſiam, vel Beneficium alteri; quia per talem unionem perpetuam, ſit præjudicium ipſi Beneficio, quod unitur, & immutatur ejus natura, ita ut fiat acceſſorium alteri, *Abb. hic num.* 5. *Laym. cit. loc.* nam cum prærogativa meritorum extinguatur cum perſona, non poteſt fieri unio perpetua in præjudicium Beneficii annexi, ideoque in *hoc cap.* nulla facta eſt mentio de prærogativa perſonæ, *Fagnan. hic num.* 6. *&* 7.

Notandum ſecundo. Si Præbendæ Canonicali unita ſit Capella, ſeu Eccleſia parochialis (nam ea etiam venit ſub appellatione Capellæ, ut notat *Abb. hic numer.* 6.) ita ut Vicarius, iſque perpetuus in ea conſtitui debeat, *juxta c. Extirpandӕ*; 30. §. *Qui vero*; *h. t.* tum cura animarum in habitu pertinebit ad Canonicum, tanquam Rectorem principalem: ad Presbyterum vero pertinebit in actu, tanquam ad Vicarium, *Abb. hic num* 10. *Laym. in qq. Canon. de Prӕlat. Eccleſ. Elect. qu.* 208. Aliud vero dicendum eſt, ſi non unio, ſed diſmembratio Beneficii curati, ſeu Eccleſiæ parochialis facta ſit, ita ut ex Capella, ſeu parochiali Beneficio certa portio redituum detracta, & penſionis titulo adjuncta ſit Præbendæ Canonicali, tunc enim Canonicus nullam omnino curam habet Capellæ ſeu parochiæ, ſed ea tota eſt penes Presbyterum, qui eſt inſtitutus in Capella, *Abb. hic n.* 10. *in fine.*

Notandum tertio. Si juſta cauſa, præſertim neceſſitatis, unionem exigat, tenetur Epiſcopus eam facere, alioquin ſi recuſet, poteſt adiri Papa, ut eum cogat, *arg. c. Nullus*; 27. *de jure patron. Laym. cit. c.* 9. *n.* 8.

Notandum quarto. Epiſcopus poteſt de jure communi Capellas ſeu Eccleſias parochiales unire Præbendis Canonicalibus & dignitatibus, ob tenuitatem redituum illarum, & quidem non tantum auctoritate Papæ, ſed etiam propria ſive Ordinaria Epiſcopi, *Hoſtienſ. hic & Jo. Andr. V. Poteris*; id eſt; auctoritate ſua, cum conſenſu tamen Capituli, *juxta Clem.* 2. *de reb. Eccl. non alien.* an autem hoc procedat etiam poſt Conc. Trid. dicetur §. *ſeq.*

§. III.

Qua forma & ſolennitas, ſive quæ conditiones requirantur Jure communi ad unionem Beneficiorum inſtituendam, & quo pacto Jure novo Concilii Tridentini Beneficia uniri poſſint?

CCX. Ad primam Quæſtionem reſpondetur, de jure communi antiquo ad unionem Beneficiorum rite faciendam requiritur primo, ut præcedat cauſæ cognitio, ut colligitur ex *Clem.* 2. *de reb. Eccl. non alien.* alioqui enim ſubreptitia eſt ipſoque jure nulla, niſi juſtitia cauſæ probetur, *Rebuff. c. l. n.* 43. *& in reg.* 5. *de unionib. Gl.* 9. imo etſi Papa unionem faciat, requiritur, ut etiam de cauſa inquiratur in partibus, alias non valebit unio, *Rebuff. c. l. nu.* 16. *Sanch. cit. c.* 29. *n.* 162. Secundo requiritur, ut vocentur ii, quorum intereſt, ſive in quorum præjudicium unio cedere poteſt, *juxta reg. jur.* 29. *in* 6. *quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet*: idque indicatur in *cit. Clem.* 2. *& Clem.* 1. §. *Ad hæc de ſtatu Monach. Rebuff. in cit. reg.* 2. *Gloſſ.* 11. *n.* 1. *&* 7. *Sanch. c. l. n.* 162. alioquin ſimiliter irrita eſt ipſo jure talis unio, *Azor. c. l. q.* 14. *Sanch. c. l. n.* 173. non tamen neceſſario vocari debet plebs, ad unionem faciendam, licet videatur quodammodo ſua intereſſe, quia interdum laborat contra propria ſua commoda, quamvis ſi cauſam juſtam allegavit impedientem unionem, audiri debeat, *Rebuff. c. l. n.* 11. *&* 12. *Sanch. c. l. n.* 163. Tertio requiritur, ut accedat conſenſus Capituli Cathedralis, ſi unio expreſſe facienda ſit, prout habetur in *cit. Clem.* 2. *de reb. Eccl. non alien.* Quia unio eſt veluti alienatio quædam, in qua conſenſus Capituli intervenire debet. *Rebuff. cit. Gl.* 11. *n.* 2. *Sanch. c. l. n.* 164. *Azor. c. l. q.* 12. *Garc. cit. c.* 2. *num.* 145. Non tamen requiritur ſolennis tractatus, cum unio non habeat rationem veræ & proprie dictæ alienationis, *Rebuff. c. l. n.* 22. *Sanch. c. l. n.* 172. *Garc. c. l. n.* 146. Et hic conſenſus Capituli intervenire poteſt, etiam poſt unionem factam, *arg. c. Cura* 11. *de jur. patron. Rebuff. c. l. n.* 20. *Sanch. c. l. n.* 165. *Garc. c. l. n.* 147. Quod ſi Capitulum, aut alii, quorum intereſt ſine juſta cauſa, conſentire nolint, poterunt ad id a Papa compelli: imo etiam, ipſis invitis, poteſt Epiſcopus unionem facere, ſi cauſa evidens neceſſitatis adſit: quamvis alias, ſi juſta cauſa contradicendi ſubſit, etiam unius contradictio ſufficiat ad impediendam unionem, *Rebuff. c. l. n.* 3. *&* 4. *Azor. cit. q.* 12. *Sanch. c. l. nu.* 164. In unione tamen facienda a Legato a Latere non exigitur conſenſus Capituli, *Garc. c. l. n.* 150. ſed rectius diſtinguit *Sanch. c. l. n.* 164. qui videri poteſt.

CCXI. Præterea non poteſt Epiſcopus unire Eccleſiam vel Beneficium, ſine conſenſu Abbatis, vel alterius Prælati inferioris, ad quem talis Eccleſiæ vel Beneficii adminiſtratio, aut collatio alias pertinet, ſicut colligitur ex *cit. Clem.* 2. §. *Ad hæc de ſtatu Monach.* cum ipſi per unionem jus adminiſtrandi, vel conferendi auferatur: quia etiam requiritur conſenſus Clericorum conſtituentium Capitulum, cum illo Prælato inferiore, imo & conſenſus Capituli Eccleſiæ Cathedralis *Sanch. c. l. n.* 163. Denique ſi Eccleſia vel Beneficium uniendum ſit juris patronatus, requiri etiam debet conſenſus patroni, *juxta c. Paſtoralis*; 7. *de donat.* non tantum Laici, ſed etiam Eccleſiaſtici, cum utrique juri præſentandi per unionem præjudicium fiat, quippe quod patronus amittit. *Sanch. c. l. num.* 168. *Laym. cit. c.* 9. *num.* 9. Licet aliqui quoad patronum Eccleſiaſticum, diſſentiant: ſufficit autem ſi patroni conſenſus, vel Prælati inferioris unionem ſubſequatur, ſicut de conſenſu Capituli ſupra dictum eſt, nam univerſaliter ſatis eſt, conſenſum eorum, quorum intereſt, ſubſequi, *Sanch. c. l. n.* 170.

Porro conſenſus Beneficiati, ſeu immediati Rectoris Eccleſiæ, vel Beneficii, ab Epiſcopo uniendi non requiritur, ſicut neque defenſoris, ſi vacet, ſed iis etiam non vocatis, poteſt Epiſcopus illud unire, ut conſtat ex *cit. Clem.* 2. *junct.* *Gl.*

Digitized by Google

Cl. V. de reb. Eccl. &c. Ratio eſt, quia etſi Beneficium illud nondum vacans uniatur alteri, nullum per hoc poſſeſſori præjudicium infertur; quia unio nulla non mandabitur executioni, nec effectum ſortietur, donec Beneficium per mortem ipſius vacaverit, vel is alio modo dimiſerit. Neque ideo denuncianda eſt unio Rectori vel Beneficiario, quia poſſet forte illud permutare, vel reſignare in ſavorem alterius: nam hoc præjudicium non eſt conſiderandum, cum permutatio, & reſignatio Beneficii pendeat a voluntate Superioris, & ſint modi extraordinarii acquirendi Beneficia, ideoque non obſtante eo qualiqunque præjudicio, Epiſcopus procedere poteſt ad unionem, ob bonum commune Eccleſiæ, *Rebuff. c. l.* nu. 8. 9. & 10. *Azor. c. l. q.* 12. *Sanch. c. l.* nn. 171.

Quarto, requiritur, ut exprimatur vetus annuus valor, ſecundum communem æſtimationem Beneficii uniendi, & ejus, cui annectitur, ſecundum *Reg.* 21. *alias* 22. *Cancellaria de unionibus*; alioqui enim conſtare non poſſet unionem eſſe neceſſariam, vel utilem. Verum hoc procedit ſolum, ſi petatur fieri unio a Papa, vel ejus Legato, qui igorant valorem Beneficii: ſecus ſi ab Ordinario, cui valor Beneficii ſatis perſpectus eſſe præſumitur, *Rebuff. in cit. Reg. Gl.* 5. *Caſt. Palao cit. diſ.* 6. *pun.* 10. §. 2. *nu.* 28.

CCXII. Ad alteram Quæſtionem quod attinet, Concil. Trident. in primis *Seſſ. 7. c. 6. de ref.* ſtatuit, quod Ordinarii poſſunt, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, examinare uniones perpetuas, poſt quadraginta annos factas, & quæ per ſub, vel obreptionem fuerint obtentæ, irritas declarare: quæ vero a dicto tempore non fuerunt ſortitæ effectum vocatis iis, quorum intereſt, tanquam per ſubreptionem obtentæ præſumi debent, niſi ex legitimis probatiſque cauſis factas fuiſſe conſtiterit. Sunt autem quadraginta illi anni computandi a die, quo Concil. Trident. Auctoritate Apoſtolica eſt promulgatum, *Azor. l. 6. cit. c. 28. q. ult. Sanch. l. 7. Moral.* 29. *nu.* 178. Secundo eadem *Seſſ. 7. c. 7. de ref.* ſtatuitur primo, ut Beneficia curata Cathedralibus, Collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel Monaſteriis, Beneficiis, Collegiis, aut piis locis quibuſcunque perpetuo unita, ſingulis annis viſitentur ab Ordinariis locorum, in quibus per idoneos Vicarios etiam perpetuos, aſſignata illis, tertiæ partis fructuum, majori vel minori, arbitrio Ordinariorum, portione; ſuper re certa aſſignanda, cura animarum exerceatur, niſi ipſis Ordinariis pro bono animarum regimine, aliter expedire videbitur, videlicet ut per Vicarios temporales cura adminiſtretur, non obſtantibus privilegiis & exemptionibus quibuſcunque, & appellationibus. Ex quo infert *Sanch. cit. c.* 29. *n.* 191. Quod ſi Beneficium curatum ſit unitum Monaſterio Monialium, vel Collegio, aut alii loco pio, etiamſi in temporalibus, & ſpiritualibus, cum privilegio nominandi Vicarium ad nutum amovibilem, poteſt Epiſcopus in eo temporalem, vel perpetuum conſtituere: addit tamen plures caſus eſſe exceptos, in quibus non poteſt Epiſcopus in Beneficio unito ponere Vicarium perpetuum, ſed ſolum temporalem, *quos ibid. refert.* Sed de hoc quoque dictum *ſupr. lib.* 1. *Tit.* 28. *num.* 6. & *ſeqq.* Tertio, *Seſſ. 14. c. 9. de ref.* ſtatuitur ne Beneficia unius Diœceſis uniantur perpetuo cum Beneficiis alterius Diœceſis, ex quacunque cauſa, in quo correctum eſt jus commune antiquum, ſecundum quod id fieri poterat cum conſenſu Epiſcopi alterius Diœceſis, *Sanch. c. l. nn.* 180. *Garc. c. l. nu.* 85. Quarto, *Seſſ. 21. c. 5. de ref.* conceditur Epiſcopis, ut propter paupertatem Eccleſiarum parochialium & in cæteris caſibus, ſive cauſis a jure permiſſis, iis unire poſſint in perpetuum alia Beneficia curata, vel non curata, ſine præjudicio tamen obtinentium, etſi illa eſſent generaliter, vel ſpecialiter reſervata, aut qualitercunque affecta, quæ uniones etiam revocari non poſſunt. In quo decreto augetur Epiſcopia poteſtas ordinaria uniendi Eccleſias & Beneficia ſuæ Diœceſis, etiam ſi illa reſervata eſſent, ut id poſſint hodie etiam tanquam delegati Sedis Apoſtolicæ, ut notat *Sanch. c. l.* nu. 181. Requiritur tamen conſenſus Capituli, quia in dicto decreto non abſolute delegatur Epiſcopis poteſtas uniendi, ſed juxta formam juris, quæ requirit Capituli conſenſum *Clement. 2. de reb. Eccl. non alien. Sanch. c. l. num.* 183. *Garc. c. l. n.* 183. qui ait, ita deciſum eſſe a S. Cong. Concilii.

CCXIII. Quinto. Ex decreto Concilii Tridentini *Seſſ. 23. c.* 18. *nu.* 27. 28. & 29. *de ref.* Beneficia aliquot ſimplicia (non omnia) cujuſcunque qualitatis & dignitatis fuerint, & etiam præſtimonia, vel portiones præſtimoniales, etiam ante vacationem, ſine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, Epiſcopus poteſt alicui Collegio ſeu Seminario applicare, & incorporare, etiam ſi ſint reſervata, vel affecta: nec per reſignationes ipſorum Beneficiorum uniones & applicationes ſuſpendi, nec ullo modo impediri poſſunt. Porro vi hujus decreti non poſſunt uniri Seminario Beneficia reſidentiam poſtulantia, ne divinus cultus minuatur, nec ſimplicia ad inferiorum collationem ſpectantia, neque Beneficia juris patronatus, etiam Eccleſiaſtici, nec reſervata Sedi Apoſtolicæ, poſt eorum vacationem: neque Beneficia, ante eorum vacationem ſi tempori unionis erant affecta, ut quia erant ſub collectorum, familiarum, vel Officialium Curiæ, juxta Declarat. S. Congreg. Concil. apud *Garc. cit.* 2., *nn.* 102. & 106. *Barboſ. l.* 3. *Jur. Eccleſ. c.* 16. *nn.* 30. *Palao cit. pun.* 12. §. 3. *nu.* 24.

Sexto. *Seſſ. 24. c. 13. de ref.* Prohibetur, ne Eccleſiæ parochiales Monaſteriis quibuſcunq;, aut Abbatiis ſeu dignitatibus, aut Præbendis Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, aliisve Beneficiis ſimplicibus, aut Hoſpitalibus militiiſve uniantur: quæ tamen antea unita erant, non infirmantur, ſed præcipitur, ut revideantur ab Ordinariis. Imo neque pars fructuum ex Parochiis prædictis Eccleſiis, aut Præbendis applicari poteſt, ſine licentia Papæ, ut colligitur ex *c. 16. ſeſſ.* 25. *de reform. & ex Cardinal. declar. notat Garc. p. 12. c. 2. nn.* 87. Et in hoc correctum etiam eſt Jus commune antiquum, juxta quod poterant Epiſcopi unire Beneficia curata Monaſteriis, aut aliis Beneficiis, *Sanch. c. l. nn.* 184.

Septimo *Seſſ. 24. c. 15. de refor.* Statuitur, ut in Eccleſiis Cathedralibus & Collegiatis Inſignibus, ubi frequentes, adeoque tenues ſunt Præbendæ, ut ſimul cum diſtributionibus quotidianis, ſuſtinendo Canonicorum gradui, pro loci & Perſonarum qualitate, non ſufficiant, liceat Epiſcopis, cum conſenſu Capituli, aliquot ſimplicia Beneficia, non tamen regularia iis unire, vel etiam omnino ſupprimere, cum Patronorum conſenſu, ſi ſint de jure Patronatus Laicorum: non obſtante quacunq; eorum reſervatione, generali, vel ſpeciali, aut affectione. Ex quo a contrario ſenſu colligitur, poſſe id Epiſcopum facere, etiam ſine conſenſu Patroni Eccleſiaſtici, *Sanch. c. l. nu.* 185.

Octavo. Denique *Seſſ. 25. c. 9. §. Inſuper de refor.* Inſuper prohibetur, ne quæcunque Beneficia libera cum Eccleſiis parochialibus, vel aliis quibuſcunque Beneficiis, etiam ſimplicibus, Dignitatibus, vel Hoſpitalibus, quæ ſunt juris Patronatus, uniantur: ſed hujuſmodi uniones, dum plenam ſortitæ ſunt effectum, per ſubreptionem obtentæ cenſeantur: quæ vero a 40. annis citra factæ, effectum & plenum incorporationem ſunt conſecutæ, ab Ordinariis tanquam a Sedis Apoſtolicæ Delegatis revideantur, & examinentur, & quæ per ſubreptionem obtentæ fuerint, ſimul cum unionibus irritæ declarentur, ac Beneficia ipſa ſeparentur, & aliis conferantur: per quod Decretum Jus commune etiam reſtrictum fuit, ut notat *Garc. c. l.* n. 90.

CCXIV. Ex dictis infertur primo. Per Concilium Tridentinum non eſſe ablatam Epiſcopis poteſtatem uniendi Beneficia Monaſterio, vel alteri loco Religioſo, ſicut Jure communi antiquo idem licebat, modo Beneficium ſit intra Diœceſin, in qua eſt Monaſterium, vel locus Religioſus, cui eſt uniendum, neque ſit curatum: quia nullibi Concil. Trident. prohibuit unionem Beneficii loco Religioſo, præter duos hos caſus, ergo in reliquis manet Jus commune incorrectum, *Sanch. c. l. nu.* 187. Ex quo ulterius infert nn. 188. & *ſeqq* poſſe Epiſcopum præcipere, ut Beneficium a ſe unitum Religioni regatur per Religioſos ad nutum amovibiles: quis per unionem jam Beneficii natura mutata eſt, & regulare factum. Infertur ſecundo, ſi Beneficium a tempore immemoriali, ſine propria collatione, tanquam unitum alteri, poſſeſſum fuit, id in dubium revocari non debet, quamvis Titulus vel Inſtrumentum unionis legitime factæ, exhiberi nequeat, *Garc. c. l. n.* 231. *Laym. cit. c. 9. n.* 3. imo etiam ad præſcribendam unionem ſufficit tempus 40. annorum, cum titulo præſumpto, ut colligitur ex *Concil. Trident. Seſſ. 7. c. 6. de ref.* & docet *Garc. c. l. num.* 238. ubi *num. ſeqq.* id limitat procedere ſaltem in unione acceſſorie facta, per quam Titulus extinguitur: non item in unione æque principaliter facta, cui jus commune non ita reſiſtit, adeoque ad eam ſufficere videtur præſcriptio 40. annorum, ſine titulo, cum bona fide.

§ IV.

Quid juris, ſeu poteſtatis habeat Prælatus, vel ejus Monaſterium, Eccleſia Cathedralis, aut Collegiata, cui Eccleſia parochialis, vel aliud Beneficium eſt incorporatum, ſeu unitum;

CCXV. Præmittendum, quod duobus modis poteſt fieri hujuſmodi incorporatio, ſeu unio, ut notat *G. Communiter recepta; in c. 3. V. Pleno jure; de privileg.* Primo, quoad temporalia tantum, adeoque non pleno jure, quia nimirum relicta congrua portione Presbytero, ſeu Vicario conſtituto in Eccleſia vel Beneficio unito, reliqui reditus ad Monaſterium vel Capitulum pertinent. Secundo, pleno jure, quoad temporalia, & ſpiritualia ſimul, cujuſmodi unio rurſum dupliciter fieri poteſt: vel enim Eccleſia parochialis Monaſterio aut Capitulo, cui eſt incorporata, pleniſſimo jure ſubjecta eſt, ita, ut etiam populus ab Epiſcopo Diœceſano ſit exemptus, & in ſpiritualibus etiam ſubjectus Prælato Monaſterii, aut Capitulo; vel Parochia incorporata quidem eſt Monaſterio, vel Capitulo, etiam quoad ſpiritualia, ſed non pleniſſimo jure, quia populus in ſpiritualibus eſt ſubjectus Epiſcopo Diœceſis. His præmiſſis ſit.

CCXVI. Aſſertio 1. Si Monaſterio, vel Capitulo v. g. incorporatio parochiæ facta ſit, quoad temporalia tantum, tum Monaſterium, vel ejus Abbas, vel Capitulum, cui incorporatio redituum parochialium facta eſt, nihil ferme juris habet, ſive circa perſonam Presbyteri, qui eſt poſitus in parochia, ſive circa curam populi: ac proinde non poteſt Monaſterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum in Eccleſia unita inſtituere, vel deſtituere Presbyterum, ſine conſenſu Epiſcopi loci, cui populus eſt ſubjectus, *Abb. in cit. c. 3. nu. 6. de privil. Laym. in c. 2. de ſuppl. neglig. Prælat. nu.* 7. Et hoc caſu, non eſt neceſſe, ut præſentatio Presbyteri ad Monaſterium, vel Capitulum pertineat, quando ſolum reditus temporales ei donati fuerunt, & non etiam jus præſentandi Presbyterum, ſeu Rectorem parochiæ incorporatæ, *Laym. c. l.* Quod ſi jus præſentandi habeat Monaſterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum tum poteſt Presbyterum, ſeu Idoneum Vicarium præſentare Epiſcopo Diœceſano, ab eodem inſtituendum, prout conſtat ex *c. In Lateranenſi*; 31. *h. t.* Nam in Concilio Lateranenſi ſub
„ Alexandro III. *c.* 9. (quod refertur in *c. 3. infr. de privileg.*)
„ prohibitum fuit, ne Religioſi Eccleſias parochiales, & decimas a Laicis præſumant accipere, ſine conſenſu Epiſcoporum: neque excommunicatos, vel nominatim interdictos ad Divina admittant. At vero Innocentius III. in Concilio Lateranenſi *c.* 61. dictam Conſtitutionem Alexandri III. innovans, & ejus tranſgreſſores punire volens, inſuper ſtatuit, ut Religioſi in Eccleſiis Parochialibus, quæ ad ipſos pleno jure non pertinent (id eſt, quoad ſpiritualia & temporalia eorum Monaſteriis non ſunt unitæ) Presbyteros, ſeu Vicarios Epiſcopis inſtituendos præſentent, qui eiſdem Epiſcopis circa curam plebis reſpondere debent: (quia circa hanc & jura Parochialia Epiſcopis ſunt ſubjecti) rationem vero adminiſtrationis in rebus tempora-

„ poralibus ipſis Religioſis, ſive Prælato Monaſterii reddere debent: inſtitutos vero Presbyteros, ſeu Vicarios (ſi perpetui, ſeu intitulati ſint) removere, Epiſcopis inconſultis, non audeant. Idem habetur *in cit. c. 3. §. In Eccleſiis de privil.* Additur *in fine hujus c.* quod Religioſi tales Vicarios Epiſcopis præſentare debeant, quos, vel ipſa converſatio bona notos, & probatos reddit, vel probabile Prælatorum teſtimonium commendat.

Hinc colligitur, quod in Eccleſiis, & Beneficiis, quæ pleno jure Religioſis incorporata non ſunt, inſtitutio & deſtitutio Presbyterorum, ſeu Vicariorum, non ad ipſos, ſed ad Epiſcopum pertinet. Etſi vero Monaſterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum rationem adminiſtrationis rerum temporalium exigere poſſit a Rectore, ſeu Vicario Eccleſiæ unitæ, ratione juris Patronatus Eccleſiaſtici, ſi jus præſentandi in ea Eccleſia habeat, ut conſtat *ex hoc c.* non tamen hoc jus competit Patrono Laico, ut notat *Abb. hic n. 3.*

CCXVII. Aſſertio 2. Si Eccleſia Parochialis pleniſſimo jure incorporata ſit Monaſterio, aut Capitulo Cathedrali, ita, ut etiam populus, quoad ſpiritualia, ſit Monaſterio ſubjectus, & Abbas Monaſterii, vel Capitulum habeat jurisdictionem quaſi Epiſcopalem in Eccleſia incorporata, tunc poteſt Monaſterium, vel ejus Abbas, aut Capitulum Presbyteros, aut Vicarios in Eccleſia unita inſtituere, & deſtituere, independenter ab Epiſcopo loci, *Laym. in cit. c. 2. n. 7. de ſuppl. negl. Præl.* Adeoque, & viſitare, rationem adminiſtrationis exigere, & alia facere poteſt, quæ ad jura Ordinarii ſpectant, prout conſtat *ex c. Quoniam 21. de Privil.* ubi *Gl. magna in notat.* ait: Eccleſia Parochialis tunc ſubjecta eſt Abbati utroque jure (ſive pleniſſimo jure) quando Epiſcopus nullum jus Epiſcopale in ea exercet, *Abb. in c. de Monachis; 22. n. 9. h. t.* Porro talem donationem, ſeu incorporationem Eccleſiæ Parochialis, ita pleno jure, ut etiam populus ab Epiſcopali juriſdictione ſit exemptus, Epiſcopus, ſeu Ordinarius nunquam facere poteſt, ſed ſolus Papa, ut docet *Franc. in c. unic. de Capell. Monach. in 6. nu. 3.* Quia Epiſcopus, vel quicunque alius Prælatus officium, ſive juriſdictionem ſibi commiſſam, ſine conſenſu Superioris committentis, abdicare non poteſt, *Arg. l. fin. ff. de Offic. Præſid.* & tradit *Gl. in c. Paſtoralis; 7. V. Cathedraticum; de Donation.* Sed neque Papa Eccleſiam Parochialem ita cenſetur donare, & incorporare Monaſterio, vel Religioni, ut etiam populus ſit exemptus a cura, & juriſdictione Epiſcopi; quia grande periculum eſſet, ſi Epiſcopus populo Sacramenta miniſtrare non poſſet, quæ alius Prælatus non poteſt, ſicut eſt confirmare, Sacros Ordines conferre, Eccleſias & Altaria conſecrare, & ſimilia, *Innoc. in cit. c. Paſtoralis; n. 6. & 7. & Joan. Andr. ib. n. 5.*

CCXVIII. Aſſertio 3. Si Eccleſia Parochialis unita ſit Monaſterio, vel Capitulo, quoad temporalia, & ſpiritualia, adeoque pleno jure, ita tamen, ut ratione populi non ſit exempta ab Epiſcopo: ſed ejus ſpirituali juriſdictioni ſubjecta, tunc idoneum Vicarium Epiſcopo præſentare debet, ab ipſo examinandum, & inſtituendum in Eccleſia unita: neque hoc caſu refert, utrum Monaſterium ſecundum ſe ſit exemptum, vel non exemptum, *Laym. in cit. c. 2. n. 7. in fine de ſuppl. neglig. Prælat.* & quidem jure novo Concilii Trident. *Seſſ. 7. c. 7. de ref.* datur facultas Epiſcopis ponendi in Eccleſiis, ſeu Beneficiis curatis perpetuo unitis, quoad ſpiritualia, & temporalia, Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis, vel Monaſteriis, vel aliis piis locis, idoneos Vicarios, etiam perpetuos: niſi ipſis Ordinariis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur, *& juxta declarat. Cardinal. apud Joan. Gallemart. ibid. num. 4. Garr. p. 21. de Benefic. c. 2. num. 4. Barb. de Offic. Epiſc. allegat. 7. numer. 290.* Etiamſi antea ſemper Vicarium temporale, ſeu ſecundum voluntatem Prælati Eccleſiæ, vel Monaſterii amobilem habuerit: niſi in Litteris unionis, a Sede Apoſtolica factæ, poſt Concil. Trident. expreſſum ſit, quod Parochia per Vicarium temporalem adminiſtrari debeat, *Laym. in cit. c. 2. num. 8. & in qq. Canon. de elect. Prælat. qu. 207.* An autem Vicarius ponendus in Eccleſia tali modo unita, debeat eſſe regularis, an ſecularis dubitatur? Reſp. Si Rector principalis Eccleſiæ, cui Parochiæ incorporatio facta eſt, ſit ſecularis, v. g. Præpoſitus, aut Capitulum Eccleſiæ Cathedralis, non poteſt in ea inſtitui Vicarius regularis: ubi tamen attendi debet, quidnam in Litteris fundationis, ſeu unionis contineatur, vel ante hac conſuetum fuerit; quia ſtatus Eccleſiæ non debet facile mutari. *Arg. c. 2. de ſuppl. neglig. Prælat.* Si vero Parochia ſit unita Monaſterio, poteſt Abbas Vicarium regularem, ad nutum ejuſdem revocabilem, ſeu obedientiarium conſtituere, *c. Cum ad Monaſterium, 6. §. tales de Statu Monach. & Clem. unic. de ſuppl. neglig. Præl.* Niſi in Litteris unionis expreſſum ſit, ut Parochia per Vicarium ſecularem adminiſtretur: vel niſi longiſſimo tempore per Vicarium ſecularem Parochia ſit adminiſtrata, præſertim ſi intitulatus fuerit, *Laym. in cit. c. 2. num. 8. & de Elect. Prælat. quæſt. 206. & 207.* ita tamen, ut ſi Vicarius regularis ſit deputatus, ſolus ibi non habitet, ſed cum ſocio ſui Ordinis, *Garr. cit. c. 2. num. 13. Laym. in cit. cap. 2. num. 8. & cit. qu. 206. in fine.*

CCXIX. Porro plura adhuc alia circa hujuſmodi uniones ſunt notanda, & obſervanda. Nam primo Monaſterium, vel Capitulum Cathedrale, cui Eccleſia eſt unita, quoad ſpiritualia & temporalia, debet conſervare ejus ſarta tecta, & paramenta Altaris reparare, in defectum redituum, qui pro Fabrica deputari ſolent, ut colligitur, *ex cap. 1. & cap. De his; 2. de Eccleſ. ædif.* Ratio eſt, quia cum Monaſterium, vel Capitulum ex Eccleſia unita commoda percipiat, videlicet annuos reditus, etiam onera ſuſtinere debet; juxta *l. un. C. de Caduc. tollend. §. Pro ſecundo; in fin. Laym. in cit. cap. 2. de ſuppl. neglig. Prælat. num. 9. & in qq. Canon. quæſt. 209.* Excipitur primo, niſi tenues ſint reditus, qui Rectori principali proveniunt: tunc enim aliter ſuccurrendum eſt, videlicet ut populus contribuat, cum enim Divina percipiat, tenetur ad reparationem Eccleſiæ, *Abb. in cit. cap. 1. num. 4. de Eccleſ. ædif.* Excipitur ſecundo, niſi obligatio conſervandi Fabricam Vicario perpetuo in inveſtitura ſit impoſita, propter abundantes reditus, qui ipſi ſunt aſſignati, nam ad eundem etiam ſpectat jura Epiſcopalia ſolvere, *c. 2. de ſuppl. neglig. Præl. & Clem. unic. de jure Patr.* Id vero intelligi debet ſecundum proportionem, quæ ipſi ex reditibus parochialibus relinquitur, *Laym. cit. q. 209.*

Notandum ſecundo. Vicarius conſtitutus in Eccleſia Parochiali unita Monaſterio, etiam in ſpiritualibus, non tantum perpetuus, ſed etiam temporalis tantum, ſeu ad nutum amovibilis, tametſi Religioſus ſit Ordinis exempti ab Epiſcopo ſeu Ordinario loci, cui populus eſt ſubjectus, quoad ea, quæ ad curam animarum & adminiſtrationem Sacramentorum pertinent, juriſdictioni Epiſcopi quoque ſubeſt, ita, ut ab eo viſitari, & corrigi poſſit, juxta *Decretum Concilii Trident. Seſſ. 25. cap. 11. de Regular. junctâ declarat. Cardinal. ibid. num. 1. apud Jo. Gallem.* Poſſunt tamen tales Vicarii, non tantum regulares, ſed etiam ſeculares, ſi ad nutum amovibiles ſint, viſitari in parochialibus, etiam a Prælato Monaſterii, dummodo approbati ſint ab Ordinariis, juxta *ult. declarat. Cardin. ibid.* quia & ipſi in ſpiritualibus, tanquam immediato Rectori ſuo ſunt ſubjecti a quo & amoveri poſſunt, *Laym. in c. 2. numer. 10. de ſuppl. negl. Præl. & in qq. Canon. q. 208.* Ratio eſt, quia exemptos, ratione rei non exemptæ, ſubjacet juriſdictioni Ordinarii, ut ait *Innoc. in cap. Cum Capella; 16. in fine de privileg.* Si enim Parochia, ipſique Parochiani ſubjecti ſint curæ & juriſdictioni Epiſcopi: ſequitur, quod etiam Rector Parochiæ, in pertinentibus ad curam animarum, ei ſubjectus ſit; quia acceſſorium ſequi congruit naturam principalis, *Reg. Jur. 42. in 6.* Atqui Parochia eſt propter Parochianos, & curam eorum, & non vice verſa, Parochia eſt propter Parochum, *Lapus in c. unic. de Capell. Monach. in 6. nu. 7.* Idque confirmatur, tum quia quicunque officium, & curam ejus accipit, etiam conditiones illius officii ſuſcipit, & ſubjectionem erga eum, cui officium illud ſubjicitur; tum quia Epiſcopus non poſſet ſufficienter habere curam, & inſpectionem Parochiæ, niſi etiam haberet erga Parochum. Excipitur autem *in cit. Decreto Tridení. cap. 11.* Monaſterium Cluniacenſe: deinde etiam omnia illa Monaſteria, ſeu loca, in quibus Abbates, Generales, ſeu Capita Ordinum ſedem ordinariam principalem habent; nam Parochiæ illis incorporatæ, & ibi ſitæ, non ſubjacent viſitationi Epiſcopi. Denique excipiuntur etiam illa Monaſteria, ſeu domus, in quibus Abbates, aut alii Regularium Superiores juriſdictionem quaſi Epiſcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercent, ut habetur *in fine cit. c. 11.* Quia tunc etiam populus eſt exemptus a juriſdictione Ordinarii.

CCXX. Notandum tertio. Vicarius conſtitutus in Eccleſia, v. g. Parochiali unita Monaſterio, ſi ſit temporalis tantum, ſeu ad nutum amovibilis, nullum jus, ſeu Titulum habet in Parochia; ſed omne jus eſt penes principalem Rectorem, videlicet Prælatum Monaſterii. Si vero ſit Vicarius perpetuus, tum Jus ac Titulum in Parochia obtinet, cum cura Parochiæ ipſi ſit attributa, eaque ad ipſum pertinet in actu, ad principalem vero Rectorem ſolum in habitu, a quo proinde in ſpiritualibus parum dependet, ſi ab Epiſcopo ſit inſtitutus, & intitulatus, *Laym. in cit. c. 2. nu. 10. de ſuppl. neglig. Præl.* Cum enim Jus, ſeu Titulus Beneficii ſit indiviſibilis, ideo ſimul actu non poſſunt eſſe duo Parochi unius Parochiæ, bene tamen unus, videlicet Vicarius actu, Rector vero ſolum in habitu, quæ poteſtas habitualis etiam in actum exire poteſt, ſi Parochia per mortem vel reſignationem Vicarii perpetui vacat: tum enim Rector principalis, v. g. Abbas Monaſterii, cui incorporata eſt Parochia, interim eam adminiſtrare poterit. *Laym. cit. q. 208.* Porro de Vicariis, tum perpetuis, tum temporalibus ex inſtituto actum eſt *ſupr. l. 1. Tit. 28. ſec. 2. §. 5.*

Notandum quarto. Si Abbas, vel Monaſterium, aut Capitulum Collegiatum, Eccleſiam ædificavit, fundavit, vel dotavit, acquirit quidem jus Patronatus, non tamen curam, vel reditus Eccleſiæ: quare talis Patronus Eccleſiæ curatæ, etiamſi Eccleſiaſticus ſit, non poteſt in ea Presbyterum, aut Rectorem inſtituere, & multo minus deſtituere, ſive amovere: ſed debet Epiſcopo perſonam idoneam præſentare, a quo inſtituatur: neque etiam poteſt reditus Parochiarum, in quibus jus præſentandi habet, uſibus Monaſterii, vel Capituli applicare, *cit. c. 2. de ſuppl. neglig. Præl.* Niſi in Literis fundationis, cum Epiſcopi conſenſu, moderata aliqua penſio Patrono fuerit reſervata, *c. Præterea; 23. de jure Patron.* Et licet permiſſum ſit Patrono, ſive Eccleſiaſtico, ſive Laico, ut attendat, num Rector ſuum Officium recte adminiſtret, an non forte reditus Parochiales ad alium uſum applicet: non tamen poteſt Patronus etiam Eccleſiaſticus circa curam populi, & Sacramentorum adminiſtrationem, Rectori ab Epiſcopo loci inſtituto quippiam præcipere: ſed Epiſcopo id denunciare poteſt, ſi officium male adminiſtret, *Laym. in cit. cap. num. 2. de ſuppl. negl. Præl. & in qq. Canonicis q. 205.*

CCXXI. Reſtat adhuc una Quæſtio hic expedienda, a quo, & ex quibus cauſis poſſit diſſolvi, ſeu revocari unio Eccleſiarum, vel Beneficiorum ſemel facta? Reſp. Primo, ille poteſt unionem diſſolvere, qui potuit illam facere; quia ejuſdem poteſtatis eſt utrumque oppoſitorum: ac proinde Epiſcopus poteſt unionem, non ſolum a ſe factam, ſed etiam a Papa, vel ejus Legato ex juſta cauſa revocare; quia Papa uniendo non cenſetur voluiſſe tollere poteſtatem Ordinarii, niſi ex plenitudine poteſtatis unio ab eo facta eſſet, *Rebuff. in praxi Benef. Titul. de Unionis revocat. num. 25. & 26. Azor. p. 2. l. 6. c. 29. q. 22. Garc. p. 12. cap. 2. n. 302. & ſeqq.*

Secundo, Unio Beneficiorum poteſt revocari, ceſſante cauſa, propter quam facta eſt, v. g. ob paupertatem, vel bellum:

vel

vel ob evidentem neceſſitatem, aut utilitatem Eccleſiæ, vel quia redundat in ejus damnum *Rebuff. c. l. n. 2. & ſeqq. Azor. c. l. q. 4. Garc. c. l. n. 305.* Tertio, ſicut ad faciendam, ita etiam ad revocandam unionem requiritur cauſæ cognitio, conſenſus Capituli, vocatio eorum, quorum intereſt unionem non diſſolvi, *Rebuff. c. l. n. 25. & ſeqq. Azor. c. l. n. 6. Garc. c. l. nu. 307. & 308.* Effectus autem hujus revocationis eſt, quod Eccleſia unita, poſt revocationem unionis, maneat in eo ſtatu, in quo erat ante unionem, *Rebuff. c. l. n. 78. Garc. l. n. 309.*

§. V.

De diſmembratione Beneficiorum Eccleſiaſticorum, & requiſitis ad illam.

CCXXII. Præmittendum, diſcrimen eſſe inter Beneficii diſmembrationem ſeu diminutionem, & inter Beneficii diviſionem ſeu ſectionem: diſmembratio, ſeu diminutio Beneficii, tunc fieri dicitur, quando unitas Beneficii non tollitur, ſed pars bonorum vel fructuum, ſive redituum Beneficii ab eo ſeparatur, & aufertur, v. g. ſi in Eccleſia aliqua ſint duæ Capellaniæ collativæ, quarum una abundantes reditus habet, altera vero tenues, & ex illa pars redituum dematur, eaque huic applicetur: vel ſi pars aliqua ex fructibus abundantibus ad Fabricam Eccleſiæ deputetur, tunc dicitur fieri diſmembratio, *Garc. p. 21. de Benef. cap. 3. num. 1. & 2.* At vero diviſio, ſeu ſectio Beneficii dicitur, quando ex uno fiunt duo, vel plura Beneficia, & ſic ex una Eccleſia Parochiali fiunt duæ, ex uno Canonicatu, duo Canonicatus, ex una Capella duæ, ita, ut diviſis fructibus, duo in poſterum Parochi, duo Canonici, duo Capellani inſtituantur, tunc dicitur Beneficii diviſio ſeu ſectio, *Garc. cit. p. 12. c. 4. n. 1. Caſt. Palao tract. 13. de Benef. diſ. 6. punct. 9. §. 10. num. 3. de qua §. ſeq.*

CCXXIII. Aſſertio 1. Epiſcopus, ex juſta cauſa, poteſt portiones, ſeu reditus Beneficiorum in Eccleſiis ſeu Parochiis, quæ Monaſteriis aut Collegiis incorporatæ ſunt, minuere ſeu diſmembrare, imo & dividere Parochiam, ſi juſta cauſa poſtulet, ſalva tamen unione, ut colligitur *ex c. Avaritiæ 10. h. t.* Nam ex eo, quod ibi dicitur Religioſos, quibus eſt incorporata Parochia, non debere portiones, quas relinquunt Vicariis vel Capellanis ſuis, diminuere, ſine conſenſu Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ſui: infertur per ſenſum contrarium, quod id cum conſenſu ipſius facere poſſit, & diminuere, ac Parochias dividere ex juſta cauſa, ut tradit *Gl. Recepta; ibid. V. Reditus.*

CCXXIV. Aſſertio 2. Si Beneficium non vacet, tum vel diſmembratio, ſeu diminutio Beneficii inſtituitur, ad petitionem ipſius Rectoris adhuc ſuperſtitis, v. gr. Parochiæ, quæ reditus abundantes habere videtur; & tunc præter juſtam cauſam, ſi Eccleſia illa Parochialis non ſit collegiata, neque incorporata Eccleſiæ Collegiali, vel Conventuali, ſolum requiritur auctoritas Epiſcopi, velut Ordinarii: alioquin vero, ſi Eccleſia Parochialis habeat Collegium, inſuper etiam conſenſus Collegii, ſeu Capituli requiritur, ut tradit *Garc. cit. c. 3. n. 12.* Vel ipſe Epiſcopus eam diſmembrationem inſtituit ex officio, ſeu motu proprio: hoc caſu, præter juſtam cauſam, requiritur etiam conſenſus Capituli Cathedralis, tanquam ſolemnitas quædam, juxta *c. 1. de reb. Eccl. non alien. in 6.* ut tradit *Garc. cit. loc. numer. 11.* Conſenſus vero Rectoris non requiritur, tanquam neceſſaria ſolemnitas, ſed ſolum tanquam ejus, cujus intereſt: quare ſi neceſſitas poſtulet diſmembrationem ſeu diminutionem, vel etiam diviſionem Beneficii fieri, poteſt ea fieri, etiam invito & contradicente Rectore, ſaltem in Beneficiis Parochialibus, prout habetur *in cap. Ad audientiam; 3. de Eccleſ. ædif.* ut patet etiam *ex Concil. Trident. Seſſ. 21. c. 4. de Reform.* Ubi idem ſtatuitur, ſi diviſio Parochiæ neceſſario fieri debeat, *Palao cit. loc. num. 5.* Si vero Eccleſia vel Beneficium, cujus diſmembratio fieri debet, vacat, hoc caſu, Curator ei, ſeu defenſor conſtituendus eſt, *cap. 1. de reb. Eccleſ. non alien. in 6.* Ratio prædictorum eſt; quia diſmembratio Beneficii cenſetur eſſe quædam alienatio perpetua, ſicut unio, ideoque ad illam etiam requiruntur conſuetæ juris ſolemnitates, imo etiam vocatio defenſoris, vel etiam Rectoris, licet hæc ad unionem unius Eccleſiæ cum alia, non requiratur, ut tradit *Rota Romana in novis deciſion. deciſ. 5. alias 229. de reb. Eccleſ. non alien. Garc. cit. c. 3. n. 3.*

§. VI.

An, & quo pacto Beneficium Eccleſiaſticum dividi poſſit, ſeu ſecari in duo, vel plura?

CCXXV. Aſſertio 1. Diviſio ſeu ſectio Beneficiorum prohibita, eſt in Concilio Turonenſi relato *in c. Majoribus; 8. h. t.* Nam cum quidam Epiſcopi aut Prælati, minora Beneficia, ſeu præbendas Clericorum dividerent, majora Beneficia in ſua integritate relinquentes, Concilium Turonenſe id indecorum judicans, ſtatuit, ut ſicut in magnis, ita, & in parvis membris ſuis, Eccleſia firmam ſervet unitatem, ideoque nec præbendarum diviſio, neque Dignitatum permutatio fiat, intellige, ſine juſta cauſa, & abſque auctoritate Superioris: nam cum hujus auctoritate, & ex juſta cauſa, ſicut diviſio præbendarum, ita & permutatio Dignitatum inſtitui poteſt, *Gl. hic V. Diviſionem; & Gl. fin.* Ratio autem, cur nec majorum, nec minorum Beneficiorum diviſio fieri debeat, eſt; quia per diviſionem alteratur, ſeu mutatur ſtatus Eccleſiæ, ideoque non debet inſtitui, ſine juſta cauſa: & cum æquum ſit, ut in Communitate ſervetur æqualitas, ita, ut nemo abundet, nemo penuriam patiatur, *arg. c. cum M. 9. in fin. de Conſtit.* idcirco non debent minora Beneficia dividi, & majora relinqui integra, ſed idem juris debet eſſe, & ſervari in parvis, quod in magnis, & in parte, quod in toto, *Gl. hic V. in minimis.*

CCXXVI. Notandum primo. Beneficium, quoad jus ſpirituale Canoniæ, ſive ſpiritualis officii præſtandi, dividi non poteſt, ſeu ſecari in duo; cum hujuſmodi jus ſpirituale ſit indiviſibile, *c. Cum dilecto; 25. junct. Gl. V. Dividi; h. t.* ſed quoad annexam temporalitatem, quatenus eſt jus percipiendi reditus temporales, poteſt dividi; quia ut ſic præciſe ſpectatum, eſt aliquid temporale, & cadit etiam in Laicum, ſi ſeparetur a Titulo, ſeu Jure Canoniæ, *Abb. hic n. 4.* & patet ex ſupra dictis *ſec. 1. n. 5. h. t.*

Notandum ſecundo. Alium intellectum hujus c. adſerunt aliqui apud *Abbat. hic num. 3.* nempe per hoc c. prohiberi, ne duo ſimul accipiantur ad unam præbendam, ſive majorem, ſive minorem; quia cum unius Beneficii jus ſit unicum, & indiviſibile, non debet eſſe ſimul Titulus duorum, licet ex juſta cauſa unus Titulus poſſit dividi in duos, ſeu potius mutari in duos, ita, ut pro uno, v. g. Canonicatu de novo conſtituantur, ſeu erigantur duo Canonicatus, diviſis etiam, ſecundum proportionem reditibus, juxta *c. Tuas 20. h. t.* Verum idem *Abbas hic n. 5.* notat, quod ſi duo recipiantur ad unam Canoniam ſive Canonicatum, multiplicetur ipſo facto jus Canoniæ, ita, ut ſint duo Canonici, & habeant Jus Canoniæ diſtinctum, etiam ſupra numerum determinatum Canonicorum; quia cum ſit jus ſpirituale, ſeu incorporale, ſola animi deſtinatione ſive voluntate multiplicari poteſt. Si vero duo recipiantur ad unam præbendam, quæ in temporalitate conſiſtit, non valet receptio, niſi etiam de facto fiat diviſio præbendarum & redituum.

CCXXVII. Cæterum Conſtitutio Concilii Turonenſis, quæ refertur *in cit. cap. Majoribus*; prohibens, ne una præbenda dividatur in duas, Limitatur; nempe quod Epiſcopus poſſit ex rationabili cauſa unam præbendam dividere in duas, dummodo quælibet portio ſit ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem utriuſque præbendati, alias tenetur Epiſcopus redintegrare præbendam diviſam, prout habetur *in c. Vacante; 26. hoc. t.* Nam vacante præbenda Canonicali in quadam Eccleſia Cathedrali, Epiſcopus in ea, cum Capituli conſenſu, duos Canonicos aſſumpſit, ſeu inſtituit, & altero eorum mortuo, præbenda illius, auctoritate Sedis Apoſtolicæ collata fuit Clerico Hyppolyti, qui poſtea Literas Apoſtolicas contra Epiſcopum impetravit, ad præbendam ſuam integrandam: idemque alter Canonicus petiit ab Epiſcopo, ſimile jus prætendens. Ad hoc reſpondet Innocentius III. cum Turonenſe Concilium præbendarum ſectionem prohibuerit (*in c. Majoribus; 8. h. tit.*) teneri Epiſcopum ex Beneficiis, quæ vacaverint, integrare præbendas; niſi ob cauſam rationabilem, ex vacante præbenda duæ fuerint conſtitutæ (ita, ut duo nova jura, ſeu Beneficia fiant, *Gl. fin. hic*) & tot ſint utriuſque præbendæ proventus, ut utrique Canonico de competente Beneficio ſit proviſum.

CCXXVIII. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Etſi Epiſcopus ex rationabili cauſa Beneficium vacans poſſit dividere, ita, ut ex uno fiant duo, neceſſarium tamen eſt, ut Beneficium diviſum habeat ſufficientes reditus pro duabus præbendis, ſive ad duos Beneficiatos honeſte alendos, alioquin diviſio fieri non debet: non tamen neceſſe eſt, ut Præbendæ de novo erectæ, ſint æquales antiquis, ſive æquales reditus habeant: ſed ſatis eſt, ſi habeant ſufficientes reditus pro ſuſtentandis ſingulis Beneficiatis, *Abb. hic num. 2. not. 4.* non enim jure improbatur inæqualitas præbendarum, *Arg. c. ult. de Conſuet. in 6. Jo. Andr. hic nu. 2. V. Competenti.*

Notandum ſecundo. Si poſt diviſionem Beneficii factam, reditus non ſufficiant, pro honeſta ſuſtentatione utriuſque Beneficiati de novo inſtituti, tum obligatus eſt Epiſcopus ex Beneficiis, quæ vacaverint, integrare præbendas, ita, ut portio aliqua ex Beneficiis abundantibus, cum vacaverint, adimatur, eaque tenuioribus adjiciatur, poſſuntque proviſi actionem inſtituere, contra Epiſcopum, ad integrandas præbendas, quia ad hoc is tenetur, *Gl. hic V. Integrare; Abb. n. 2. not. ult. & nu. 4.* Ubi tamen addit, quod ex præbenda pingui non debeant tot reditus detrahi, ut ex reſiduis non poſſit præbendatus congruenter vivere. Si vero nec ex Beneficio aliquo vacante, nec alio ſimili modo, videlicet ex bonis Eccleſiæ, aut Capituli communibus, integrare poſſit præbendas Epiſcopus, tenebitur interim novis Beneficiatis providere ex ſuæ Menſæ reditibus, ſi in culpa fuit, illegitime dividendo Beneficium, *Jo. Andr. in cit. cap. Cum vacante; num. 2. V. Qua vacare; & Abb. ibid. n. 3.*

CCXXIX. Aſſertio 2. Regulariter una præbenda, etiam vacans, non eſt dividenda ad aliam integrandam: ſed ea integra conferri debet, prout ſtatuitur *in c. Cum cauſam; 36. h. t.* Nam orta controverſia inter Joannem Canonicum S. Crucis, qui integram præbendam non habebat, & Epiſcopum Aurelianenſem, a quo ab eo petiit, ut præbendam ſuam integraret, quam cauſam Gregor. IX. quibuſdam delegavit, qui dubitarunt, num aliam præbendam dividere deberent, ad integrandam præbendam Joannis. Reſpondit Papa, quando mandavit præbendam dicti Canonici integrandam eſſe, non fuiſſe intentionem ſuam, ut propterea alia præbenda divideretur. Ratio eſt, quia non decet unum Altare denudari ad operiendum alterum, *Abb. hic n. 2.* nec eſt uni ſubveniendum, cum gravi damno alterius. Hoc autem intelligi debet, quando præbenda aliqua non eſt ſufficiens ad integrandam aliam, & providendum congrue Beneficiato, de novo inſtituendo, ut notat *Abb. hic n. 3.* Nam ſi una præbenda abundantes reditus habeat, ab illa aliqua pars redituum, quando vacat, auferri poteſt, eaque alteri præbendæ indigenti, quæ non eſt integra, & ſufficiens ad ſuſtentationem Beneficiati, applicari, ſi alio faciliore modo, videlicet ex bonis Eccleſiæ, vel Capituli communibus ei ſuccurri non poteſt, ut ex ſupra dictis patet: dummodo unus Titulus non diviſus inter duos cenſeatur, cum dividi nequeat; ſed cujuſque præbendæ Titulus

tulus

Digitized by Google

tulus integer de novo conferatur, juxta *cap. Tua*; 20. *h. t.* *& c. unic. Ut Eccleſ. Benef. ſin. dimin. conf.*

CCXXX. Aſſertio 3. Electionem, ſeu receptionem duorum ad unum Canonicatum, vel præbendam vacantem, etiamſi interveniente auctoritate Legati Sedis Apoſtolicæ facta ſit, non valere, habetur etiam ſtatutum *in c. Dilecto*; 25. *h. t.* Nam cum Archiepiſcopus Rhemenſis Apoſtolicæ Sedis Le-
,, gatus nepoti ſuo G. de Beneficio providere deſideraret,
,, Cellarius Trecenſis Eccleſiæ Canonicatus ſui præbendam,
,, quam ibi obtinebat, liberaliter (id eſt pure, ſine aliqua
,, conditione, aut modo) in manibus ejus Legati reſignavit
,, qui utrumque (& nepotem ſuum, & Cellarium) ſimul
,, in Eccleſiæ Trecenſis Canonicos inſtituit, atque dictæ
,, præbendæ fructus, communiter inter ſe dividendos, iiſ-
,, dem aſſignavit, donec G. nepos integram præbendam aſ-
,, ſequeretur; Capitulum vero ſtallum illis in Choro, & lo-
,, cum in Capitulo aſſignavit. Inſuper Procurator generalis
,, Epiſcopi Trecenſis tunc abſentis, hanc receptionem Cel-
,, larii in Canonicum approbavit, dictus vero Cellarius po-
,, ſtea plures actus ſolis Canonicis competentes exercuit.
,, Verum Procurator dicti Epiſcopi Trecenſis, coram Audi-
,, tore a Papa dato, ex adverſo propoſuit, quod ad unum
,, jus ſpirituale, ſeu Beneficium tunc in Eccleſia Trecenſi
,, vacans, Legatus duos ſimul in Canonicos recipere, ſeu
,, inſtituere non potuerit; nam ut duo eandem præbendam
,, obtineant, id repugnat Concilio Turonenſi (*in c. Majoribus*: 8. *h. t.*) quod ſectionem præbendarum inhibet.
,, Sin autem receptis in Canonicos, uni tantum præbenda
,, aſſignetur, altero manente ſub expectatione præbendæ
,, vacaturæ, id contradicit Concilio Lateranenſi (ſub Ale-
,, xandro III. *in c. 2. de Conceſſ. Præb.*) Præterea licet in
,, Eccleſia, in qua non eſt certus numerus Canonicatuum,
,, & præbendarum definitus, nulla etiam vacante præbenda,
,, poſſit quis in Canonicum recipi, eum cenſeatur ad jus
,, quoddam eligi, quod ex electorum conſenſu de novo crea-
,, tur, & ipſo defuncto, deſinit: attamen in Eccleſia, quæ
,, determinatum numerum Præbendarum habet (*ut in caſu*
,, *hujus Cap.* Eccleſia Trecenſis) uno Canonicatu, tanquam
,, individuo, jure vacante, duo ſimul ad illud eligi non poſ-
,, ſunt, propterea quod tale jus dividi, ſeu communicari
,, ſimul pluribus non poſſit, (nam ut *Gl. hic V. Dividi ait*,
,, unitas non recipit diviſionem, ita ut maneat unitas).
,, Quamvis vero interdum ii, ad quos electio ſpectat, com-
,, muni conſenſu augere poſſint numerum præbendarum, cre-
,, ando de novo jus quoddam ſpirituale, ſi ſtatutum non ob-
,, ſiſtat, quod juramento ab ipſis firmatum, vel a Sede A-
,, poſtolica, cum clauſula irritante approbatum ſit, ut ſi
,, contra quippiam factum fuerit, non valeat. Attamen quia
,, in Trecenſi Eccleſia numerus præbendarum fuit determi-
,, natus, & Capitulum, vel Legatus Sedis Apoſtolicæ non
,, habuit voluntatem, eum numerum augendi, aut jus ali-
,, quod de novo creandi: ideo receptio Cellarii Turonenſis
,, in Canonicum fuit irrita. Quare Papa Innocentius III.
,, illum per ſententiam condemnavit ad reſtitutionem eo-
,, rum, quæ ratione illius inſtitutionis tenebat, ei ſuper
,, præbenda ipſa, vel portione ejus ſilentium imponens,
,, ita tamen ut prædicto G. qui cum illo receptus eſt in
,, Canonicum, nullum præjudicium generetur, cui lis non
,, eſt mota, cum res inter alios acta, regulariter aliis non obſit.

CCXXXI. Porro explicatione hujus c. Notandum primo Poteſt quis licite reſignare Beneficium ſuum, ea intentione, ut alteri conferatur, dummodo actum renunciationis expreſſe, vel tacite non deducat in pactum, ſed pure, & liberaliter reſignet, *Imola hic n. 1. & Abb. num. 3.*

Notandum ſecundo. Ex actibus, qui active vel paſſive non competunt, niſi ſolis Canonicis, recte probatur quaſi poſſeſſio Juris Canonicalis, ſive illis competant ex diſpoſitione juris, ſive ex conſuetudine, *ut patet ex hoc c.* Ubi Cellarius allegabat, ſe habuiſſe domum Canonicalem, quæ conſueverat ſolis Canonicis aſſignari, & admiſſum eſſe ad oſculum pacis ab Epiſcopo conſecrato, eo tempore, quo ſoli Canonici admittebantur, *Abb. hic n. 7.*

Notandum tertio. Unum Beneficium non poteſt ſimul duobus conferri, adeoque duo ad unum Beneficium, ſeu eandem præbendam recipi, ſed collatio, ſive receptio eſt irrita, ita, ut neutri jus acquiratur, *ut patet ex hoc cap.* & *c. Tua*; 20. *h. t.* Excipi tamen debet, niſi collatio, vel receptio eo animo fiat, ut ex uno Beneficio, vel præbenda deſinente duo alia & diſtincta Beneficia, ſeu præbendæ fiant, & de novo erigantur, quod ex juſta cauſa ab Epiſcopo fieri poteſt, ut ex dictis patet.

CCXXXII. Notandum quarto. Si Eccleſia aliqua non habeat determinatum numerum Canonicatuum, vel præbendarum, ſed pro arbitrio Epiſcopi, vel Capituli poſſint plures, vel pauciores Canonici, aut Beneficiati inſtitui, aut præbendæ conferri, tum mortuo uno Canonico, vel præbendario, non vacat ejus Canonicatus, vel præbenda, ſed omnino ceſſat, ſeu extinguitur, quod autem jam extinctum eſt, vacare non poteſt, *c. Ex par.* 10. *de Conceſſ. Præb.* Si vero novus Canonicus recipitur, ſeu inſtituitur, tum novum jus creatur, ipſique confertur, & cum eo defuncto iterum deſinit, ſeu extinguitur, *ut deciditur in hoc c.* Secus eſt, ſi Eccleſia habeat determinatum numerum Canonicorum, vel Beneficiariorum, tunc enim uno mortuo, vacat illius Canonicatus vel Beneficium, in uno alius ſuccedit, *Abb. hic n. 9.* Idemque eſt, ſi quis in Canonicum ſit receptus ſupra numerum determinatum, adeoque tanquam ſupernumerarius: talis enim non habet Beneficium ſtabile: & perpetuum, ſed tantum ad tempus vitæ ſuæ.

Notandum quinto. Si in Eccleſia aliqua ſit determinatus numerus præbendarum, poſſunt ii, ad quos ſpectat electio, ſeu receptio Canonicorum, augere numerum Canonicorum, & præbendarum, creando novum quoddam jus ſpirituale, *ut habetur in hoc c.* & docet *Abb. ibid. n. 10.* & quidem non obſtante ſtatuto de certo numero Canonicorum inſtituendo, per Papam confirmato; quia cum talis confirmatio cenſeatur facta in favorem Capituli, poteſt hoc illi renunciare, ut docet *Gl. hic V. Hujus modi clauſula*; & *Abb. nu. 10.* ubi ait, quod ſola confirmatio Superioris non impedit, quominus numerus Canonicorum augeri poſſit. Excipitur primo, niſi ſtatutum a Canonicis Capitularibus factum, de non augendo numero præbendarum, eorum juramento ſit confirmatum, tunc enim numerus augeri non poteſt, propter periculum perjurii, ut habetur in hoc c. *ibi: niſi forte ſtatutum aliquod obviaret, quod eſſet juramento firmatum.* Quamvis valida eſſet hoc caſu receptio Canonici ultra numerum; quis actus geſtus contra juramentum valet, licet operans perjurium incurrat: ſicut etiam matrimonium initum contra juramentum contrahentis valet, licet ipſe fiat perjurus, *c. Sicut*; 22. de *Sponſal.* Unde in hoc c. non dicitur, quod non valeat receptio Canonici ultra numerum facta, contra ſtatutum juratum, ſed quod fieri non debeat, *Jo. Andr. hic n. 7. & Abb. n. 24.* Quin imo etiam licita erit talis receptio, ſi ratio, ſeu objectum velut formale juramenti mutatum ſit, aut ceſſavit, quia nimirum reditus Capitulares notabiliter aucti ſunt, ita, ut pro pluribus congrue ſuſtentandis Canonicis ſufficiant, tunc enim etiam licite poteſt quis recipi ſupra numerum, non obſtante juramento confirmatorio ſtatuti; quia hæc clauſula, ſive exceptio tacite ſubintelligitur in quovis privilegio, vel ſtatuto, quod tum numerus augeri poſſit, *Gl. in c. ult. V. Excreviſſe*; *de V. S. Abb. hic nu. 18.* videri poſſunt, quæ de hoc dicta ſunt *ſupra lib. 1. tit. 2. n. 107. & ſeq.*

Excipitur ſecundo, niſi ſtatutum a Papa confirmatum ſit, adjecta clauſula, ut ſi quicquam contra factum fuerit, non valeat, prout habetur *in hoc c. & ibi*: *Gl. V. Hujus modi in fine*; quia talis confirmatio cenſetur eſſe facta in favorem Eccleſiæ, cui Capitulares renunciare non poſſunt, *Abb. hic num. 14. Garc. par. 12. de Benef. cap. 1. num. 10. & 12.* Vel melius, quia Princeps confirmando ſtatutum, adjecta tali clauſula irritante, cenſetur illud velle facere ſuum, ut proinde ab inferioribus ſtatuentibus tolli, ſeu abrogari non poſſit, ut docet *Suar. lib. 6. de leg. c. 26. n. 22.* ubi addit requiri tamen, ut de tali voluntate Principis revocantis ad ſe ſtatutum, ſatis expreſſe conſtet: alioquin revocari poterit a propriis ſtatuentibus, etiamſi ob publicum favorem factum videatur.

Notandum ſexto. Si legatus Papæ *in caſu hujus Cap.* intendit, idem jus & eandem præbendam conferre duobus, ſcilicet nepoti G. & Cellario, non valuit collatio; quia contra Canones eſt, ut unum Beneficium duobus conferatur, *cap. Tua*; 20. *hoc tit.* Si vero intendiſſet utrumque eligere in Canonicum, ſive utrique conferre duos diſtinctos Canonicatus, ſive præbendas de novo erectas, tum valuiſſet electio, ſeu collatio, dummodo reditus pro duobus ſufficerent, *Gloſ. hic Verſ. Augmentare.* Quamvis vero priore caſu etiam collatio Canonicatus facta nepoti G. ſtricto jure videatur fuiſſe irrita, ſicut facta Cellario, quia tamen ipſi G. non fuit lis mota, ideo Pontifex collationem Canonicatus ipſi factam, veluti ex diſpenſatione approbavit.

CCXXXIII. Ex hactenus dictis colligitur, quænam requirantur ad diviſionem Beneficii valide, & licite inſtituendam. Primo, juſta & rationabilis cauſa, videlicet neceſſitatis, vel utilitatis, *cap. Vacante*; 26. *hoc tit.* Cujuſmodi eſt defectus Canonicorum, & augmentum Divini cultus. In genere vero loquendo, cauſa juſta cenſetur, ſi muneri vel obligationi Beneficii, ſecluſa diviſione, non poſſit ſatisfieri. Secundo, præter juſtam cauſam, requiritur etiam conſenſus Capituli Cathedralis, *Arg. cap. Novit*; 4. *de his quæ fiunt a Prælatis*, *&c. & Clem. 2. de reb. Eccleſ. non alien. & cit. cap. Vacante*; *hoc tit. Gratianus in cap. præcipimus 53. §. Sicut*; *cauſ. 16. qu. 1.* Cum per diviſionem alteretur ſtatus Eccleſiæ, eaque ſit ſpecies quædam alienationis. Tertio, ut reditus præbendæ, quæ in duas dividitur, ſufficientes ſint ad congruam ſuſtentationem utriuſque præbendati, *cit. cap. Vacante*; *in fine*. Quarto, ut Epiſcopus, vel alius habens poteſtatem dividendi, intendat eligere, ſive promovere duos ad duo jura, ſeu Beneficia de novo creata, ſeu erecta, *cit. cap. Dilectio*; 25. *§. Præterea*, *& ibi Gl. Verſ. Augmentare*, *Abb. in cit. cap. vacante*; *numer. 2. notat. 1. hoc tit.*

SECTIO VII.

De mandatis Apoſtolicis, ſive Literis Beneficialibus, quæ emanant a Sede Apoſtolica.

§. I.

Quodnam ſit, & dicatur Mandatum Apoſtolicum, & quot ſint genera, ſeu ſpecies hujuſmodi Mandatorum, ſeu Literarum Beneficialium?

CCXXXIV. Aſſertio 1. Mandatum Apoſtolicum eſt, & dicitur, hoc loco, omne Reſcriptum, quo S. Pontifex concedit alicui facultatem conferendi Beneficia, vel mandat alicui conferri Beneficium in aliqua Eccleſia, *c. Mandatum*; 38. *de Reſcript.* Nam cum quidam Epiſcopi olim poteſtate conferendi Beneficia abuterentur, indignos præferendo dignis, & Sacris Ordinibus a ſe initiatos repellendo a Beneficiis, cœperunt Romani Pontifices per Diplomata Pontificia Ordinariis locorum præcipere, ut his, vel illis Clericis Beneficia vacantia, vel proxime vacatura conferrent: & hujuſmodi Literæ Apoſtolicæ vulgo appellata ſunt, Mandata Apoſtolica de providendo, vel etiam Gratiæ expectativæ, ut notat *Azor p. 2. Inſtit. lib. 6. cap. 32. qu. 1.* Hujuſmodi Literæ Apoſtolicæ olim fuerunt triplicis generis, monitoriæ, præceptoriæ, & executoriæ, *de quibus dictum ſupra libr. 1. Decretal. Titul. 3.*

CCXXXV.

CCXXXV. Aſſertio 2. Mandata Apoſtolica, ſive Pontificia Reſcripta & Literæ, quæ expediuntur pro Beneficiis vacantibus, & etiamnum in uſu ſunt, in multiplici ſunt differentia, ut notat *Azor. c. l. q. 5. Palu diſ. 2. de Benef. punc. 31. §. 1. numer. 2.* Aliæ enim dicuntur *in forma pauperum*, ſeu *in forma communi*, per quas, paupertate allegata, alicui de Beneficio providetur: quæ etiam vocantur reſcripta juſtitiæ; quia æquum & juſtum eſt, ut pauperi Clerico & ad Ordines promoto Beneficium conferatur, dicet alioqui gratis & liberaliter conferatur. Aliæ Literæ Apoſtolicæ vocantur reſcripta gratiæ, per quæ Beneficia conferuntur, nulla facta mentione paupertatis. Et hæ, vel dantur *in forma Dignum*; in quibus reſcribitur, ut Beneficium alicui conferatur, ſi poſt diligentem examinationem dignus, ſeu idoneus reperiatur, vel dantur *in forma gratioſa*, quæ proviſum dignum, ſive idoneum ad Beneficium ſupponunt.

Præterea alia ſunt Reſcripta, ſive Literæ Apoſtolicæ, quæ vocantur, *ſi alteri*, *ſi neutri*, *nulli*. Aliæ vocantur, *ſi rationi congruit*; quia tale initium habent. Et quidem quando inter duos lite orta de Beneficio Eccleſiaſtico, alter illorum impetrat a Papa Literas, ut ſibi Beneficium conferatur, ea conditione, ſi alteri litiganti jus in Beneficio quæſitum non ſit, dicuntur Literæ *ſi alteri*. Quod ſi duobus litigantibus, tertius a Papa impetret Literas hac lege, ut ſi neutri litigantium jus conveniat, ipſi Beneficium detur, dicitur obtinuiſſe Litteras *ſi neutri*; quando vero tres de Beneficio litigant, & alius Literas impetrat a Papa, ut ſi nulli litigantium ſit jus in Beneficio acquiſitum, ipſi Beneficium conferatur, dicuntur Litteræ *ſi nulli*. Omnes igitur hujuſmodi Literæ Apoſtolicæ ſuper Beneficio litigioſo dantur, quod ſi litigioſum non fuerit, nullius ſunt momenti, nec effectum habent, quando alteri eſt jus in Beneficio acquiſitum, *Azor. c. l. q. 5. §. Sunt etiam.*

CCXXXVI. Aſſertio 3. In Mandatis Apoſtolicis de providendo, comprehenduntur omnia Beneficia, præter illa, quæ nominatim in Jure excepta reperiuntur *Azor. c. l. q. 6.* Cujuſmodi Beneficia excepta ſunt, inprimis Perſonatus, vel Dignitates electivæ, *c. Cum in illis*; 16. *§. Illis vero h. t. in 6. Clem. 1. eod.* Secundo Beneficia, quibus cura animarum, annexa eſt, poſt Litteras datas a Papa, *cit. Clem. 1. h. t.* Tertio. Beneficia, quæ ſunt juris Patronatus Laici. Quarto. Beneficia, quæ Menſæ Epiſcopi, vel alterius Prælati ſunt unita. Quinto Beneficia, jam ante ſuppreſſa, & extincta, *c. Cum acceſſiſſent*; 8. *de Conſtit.* Sexto Beneficia affecta, ſeu Papæ reſervata. Septimo. Beneficia, ante mandatum a Papa datum, jam alteri unita, ne jus alteri jam quæſitum auferatur. Octavo. Beneficia monocula, vocatur autem Beneficium monoculum, quod unicum in aliqua Eccleſia, vel Civitate, ad poteſtatem conferendi alicujus Ordinarii pertinet, *Azor. c. l.* & magis patebit ex dicendis infra.

§. II.

De quibuſdam conditionibus, ſeu qualitatibus Beneficiorum, quæ neceſſario exprimi debent in Mandatis Apoſtolicis ſeu Litteris Beneficialibus obtinendis.

CCXXXVII. Aſſertio 1. In Mandato Apoſtolico de providendo, neceſſario fieri debet mentio de Beneficio potius ab impetrante obtento, prout conſtat *ex c. Cum teneamur*; 6. *h. t.* Ubi Alexander III. ita reſcribit: „Si Papa mandet Ordinario loci, vel Executori, ut alicui Clerico, qui alias Beneficium habet, de quo commode ſuſtentari poſſit, provideatur, non tenetur is, cui præcipitur, tale Mandatum exequi, ſi in Litteris ipſis de hoc mentio non fiat, (ſcilicet quod impetrans aliud Beneficium ad commodam ſuſtentationem ſufficiens jam habeat) aut ſi non poſſit ei ſine ſcandalo provideri. Ratio primæ exceptionis eſt; quia Papa non ſolet mandare, ut Clerico habenti ſufficiens Beneficium, aliud conferatur, niſi id exprimat, quare ſi de hoc in Litteris proviſionis non fiat mentio, cenſetur gratia eſſe ſubreptitie impetrata, & irrita, *c. Cum adeo*; 17. *de Reſcript.* Ratio ſecundæ exceptionis eſt; quia non eſt cenſendum, Papam velle, ut adimpleatur reſcriptum, ſeu mandatum ipſius, ſi ſine ſcandalo impleri non poſſit, *c. quando 5. de Reſcript. & arg. c. 2. de Præſcript.* Imo propter ſcandalum & perturbationem in populo vitandam, aliquando recedendum eſt a jure ſuo, vel etiam a Regula Juris Communis, ut tradit *Gl. in cit. 2. V. Nihil cum ſcandalo, & in 2. V. Pro ſcandalo tollendo, de novi oper. nunciat.* Dummodo jus illud Commune ſit diſpenſabile, juxta *c. Ut conſtitueretur*; 25. *junct. Gl. V. Detrahendum eſt, diſ.* 50. Secus eſt ſi jus illud commune ſit indiſpenſabile, adeoque ſine peccato ab eo recedi non poſſit, tunc enim ſatius eſt ſcandalum permittere, quam ut veritas relinquatur, ſecundum *Gl. in c. 3. V. Veritas de R. J.* Quod ſi Papa, ſeu Princeps abſolute jubeat, ſuum mandatum executioni mandari, non obſtante ſcandalo, tum ei parendum eſt niſi appareat mandatum eſſe injuſtum, ita, ut ſine peccato impleri non poſſit, *Abb. hic num. 2.*

CCXXXVIII. Idque extenditur, quod etſi Beneficium ſit modicum, ac tenue, de eo fieri debet mentio, tam in petitione Beneficii, ſive ſupplicatione, quam in reſponſione, ſeu ipſo reſcripto, ſeu mandato Pontificio; quia reſcriptum, ſeu reſponſio adaptatur petitioni, ex eoque colligi debet, quid fuerit propoſitum, ſeu petitum in ſupplicatione ut conſtat *ex c. Si proponente*; 42. *Reſcript. in c. Si motu* 23. *h. t. in 6.* Non obſtat, quod *in c. Is cui*; 19. *h. t. in 6.* præcipitur, ut fiat mentio de Beneficio ſufficiente ad vitam, ergo a contrario ſenſu, ſi quis obtineat aliud Beneficium, quod ad vitam non ſufficit, de eo mentionem facere non tenetur. Sed reſpondetur, argumentum a contrario ſenſu in jure non eſſe firmum; ſi contrarium ipſo jure ſit expreſſum, ſicut expreſſe ſtatuitur *in c. pen. de Reſcript. & c. Si motu*; 23. *h. t. in 6.* ut mentio fiat de Beneficio etiam modico obtento, ergo cum *in cit. c. Is cui*, non negetur faciendam eſſe mentionem de Beneficio non ſufficiente ad ſuſtentationem, manet firma deciſio poſteriorum Canonum, in quibus habetur, quod cujuslibet Beneficii etiam modici mentio fieri debeat *Azor. cit. l. c. 33. q. 3.*

CCXXXIX. Cæterum hic diſtinguendum eſt, utrum Beneficium alicui ſit collatum, motu proprio Papæ, an vero ad petitionem illius, vel alterius? Nam „ſi Papa Clerico obtinenti jam Beneficium, motu proprio, aliud conferat, nulla facta mentione prioris Beneficii, non ideo gratia hujuſmodi Pontificia, quæ ex mera liberalitate proceſſit invalida cenſenda eſt. Si vero talis gratia facta, ſit, ad petitionem illius Clerici, vel alterius pro eodem oblatam, tum quantumcunque modicum Beneficium taceatur in petitione, gratia ſeu collatio Beneficii ſubreptitia, ſeu nulla erit. Motu autem proprio, tunc ſolum gratia fieri cenſetur, cum id in Litteris eſt expreſſum, prout ſtatuitur *in cit. c. Si motu*; *h. t. in 6.*

CCXL. Conſentit *Clement. ſi Romanus*; 4. *eod. tit.* ubi declaratur, ſi Papa alicui de Beneficio motu proprio, provideat (vel provideri mandet, cum eadem ſit ratio, *Gl. hic V. Provideat*) „de Beneficiis, quæ obtinet, non facta mentione, proviſio ſeu gratia hujuſmodi valida erit (id eſt non ſubreptitia, *Gl. hic V. Valida*) qualiacunque fuerint Beneficia, Dignitates aut Perſonatus cum cura, vel ſine cura & in quantocunque numero, quæ is habebat, cum ipſi proviſio facta fuit. Ratio eſt quia, cum hujuſmodi gratia ex mera Papæ, ſeu Principis liberalitate procedat, nec in ea poſſit Beneficiatus de ambitione, vel ſubreptione notari cum proprio motu Principis facta ſit; præſumitur Principem, ſi veritatis conſcius foret, æque illam conceſſurum, *Sanch. l. 8. de matr. diſ. 21. num. 47.* Neque refert, qualia & quot ſint Beneficia a proviſo jam ante obtenta; quia Clauſula motus proprii tollit ſubreptionem collationis, ſeu proviſionis, ſive curata Beneficia ſint obtenta, ſive ſimplicia & ſive unum, ſive plura; quamvis per hoc non cenſeatur diſpenſatum, quoad retentionem Beneficiorum, juxta *c. Non poteſt*; 21. *in fine h. t. in 6. Gl. fin. in hac Clement. 4.*

CCXLI. Circa utramque hanc Conſtitutionem, Notandum primo. Motus proprius tollit vitium ſubreptionis, ob tacitam veritatem neceſſario exprimendam, ſive gratia ſit conceſſa motu proprio Papæ, vel Principis ſupremi, ſive alterius Superioris Ordinarii, ut Legati Apoſtolici de Latere, vel Epiſcopi, ut docet *Gl. in c. ult. V. mentio de offic. Leg. in 6. Franc. in cit. c. Si motu*; 23. *n. 1. h. t. in 6. Sanch. c. l. num 48.* ubi ex Rebuffo ait; Clauſulam, *motu proprio*, magis convenire Ordinariis locorum, quam Papæ, quippe qui majorem cognitionem perſonarum ſuæ Diœceſis habent, & ideo per illam ſubreptio, ob taciturnitatem veritatis, facilius excludi poteſt, non tamen per hanc Clauſulam tollitur ſubreptio ob expreſſionem falſitatis, *Sanch. c. l. n. 52.* Sicut neque per illam tollitur inhabilitas perſonæ impetrantis, nec diſpenſatio inducitur ſuper impedimentis illius: neque etiam Clauſula motus proprii ſupplet defectum intentionis reſcribentis, ſive mandantis, de qua ſi appareat, illi ſtabitur, *Gl. in cit. Clem. 4. V. Validam in fine, Franc. in cit. c. Si motu*; *n. 5. Joan. Andr. in cit. c. Si motu*; *n. 1. Anchar. not. 2. Franc. ibid. n. 5. & dictum ſupra Lib. 1. Tit. 3. Sect. 4. §. 6.*

Notandum ſecundo. Clauſula motus proprii debet exprimi in Litteris Papæ, alias nihil operatur, & ſic eſt hic unus caſus in quo neceſſario requiritur ſcriptura, *Franc. in cit. c. Si motu*; *num. 4. n. t. ult.* Nam quia motus proprius negationem includit, videlicet Principem nullius precibus motum eſſe ad concedendum, ideo aliter probari non poteſt, quam per Litteras Principis id aſſerentia, *Franc. in cit. c. Si motu*; *n. 8. Sanch. l. 8. de matr. diſ. 4. n. 5.*

Notandum tertio. Si Papa Beneficium, vel aliam gratiam concedat, ad petitionem, ſeu inſtantiam alterius tacita veritate, & circumſtantia, quæ in petitione neceſſario exprimenda erat, ut ſi Beneficium etiam modicum non exprimatur, tale reſcriptum gratiæ eſt ſubreptitium, & irritum ipſo jure, ſive pro ſe, ſive pro alio Beneficium, vel alia gratia ſit impetrata, ut conſtat *in cit. c. Si motu*; *& ibi Franc. numer. 3.* Idque procedit, ſive per malitiam, ſive per ignorantiam inculpabilem ea veritas taceatur; quia cum omittatur forma corruit actus, & ignorantia excuſat ſolum a culpa, *Gl. in cit. c. Si motu*: *V. Taceatur*, *Sanch. cit. diſ. 21. numer. 14.*

CCXLII. Aſſertio 2. Exprimi præterea debet in impetratione Beneficii, ſi illud ſit curatum: nam hoc ſub communi nomine Beneficii in mandatis Apoſtolicis non comprehenditur, *c. Cum in illis*; 16. *in princ. h. t. in 6. Pro illorum*; 22. *extr. eod. Menoch. de Arbitr. judic. caſu* 201. *numer.* 61. *&* 62. *Azor. p. 2. lib. 6. c. 32. q. 6. & c. 33. q. 11.* Secundo, exprimi debet in ſpecie Beneficium impetratum eſſe juris Patronatus; quia non præſumitur Papam præjudicare velle Patronis, *Menoch. c. l. numer. 71. Azor. cit. q. 11.* Tertio, ſi ſit Beneficium Eccleſiæ Cathedralis, quod non venit nomine Beneficii in reſcriptis ambitioſis, *c. Quamvis*; 4. *h. t. in 6. Menoch. c. l. numer.* 73. Quarto, quod ſit Beneficium requirens reſidentiam; quia ſaltem ex conſuetudine Beneficia ſimplicia non requirunt reſidentiam, *Menoch. c. l. nu.* 74. Quinto, quod Beneficium ſit electivum; quia nunquam cenſetur Papa velle juri eorum, ad quos electio ſpectat, derogare, *Menoch. numer. 84. Azor. cit. q. 11.* Sexto exprimendum eſt, quod Beneficium impetratum ſit unitum alteri etiamſi appoſita ſit Clauſula motus proprii; quia non præſumitur Papam velle jura unionis diſſolvere, niſi tamen unum non per ſe, & principaliter, ſed acceſſorie ſolum eſſet unitum alteri, tunc enim ſufficit exprimere principale, *Menoch. c. l. n. 91. & 2. ſeqq.* Unde etiam exprimi debet, quod Beneficium ſit monoculare, hoc eſt quod unicum in Eccleſia aliqua ad Ordinarii collationem ſpectat,

Menoch.

Digitized by Google

Menoch. c. l. num. 94. Septimo, modus vacationis eſt exprimendus, an Beneficium vacaverit per obitum, an per reſignationem, *c. Suſceptum*; 6. *de Reſcript.* Octavo, exprimi debet, quod ſit regulare, ſi ſæcularis impetret; vel ſeculare, ſi regularis: idque procedit, etiamſi adjecta ſit Clauſula motus proprii; quia hæc non ſupplet perſonæ impetrantis inhabilitatem, *Menoch. nu.* 86. *&* 87. Plura de his videri poſſunt apud *Menoch. & Azor. cit. loc.* Sicut etiam quæ dicta ſunt, *ſupr. lib.* 1. *Decret. Tit.* 3. *de Reſcript. Sec.* 3. §. 3. *&* 4. ubi etiam de hac ipſa materia agitur.

§. III.

Quomodo interpretari oporteat, late, an ſtricte Mandatum, ſeu Reſcriptum Pontificium, in quo conceditur alicui facultas conferendi Beneficia: vel in quo mandatur alicui conferri Beneficium, aut actu confertur.

CCXLIII. Aſſertio 1. Mandatum, ſeu Reſcriptum Apoſtolicum, in quo conceditur alicui a S. Pontifice facultas conferendi Beneficia, non late, ſed ſtricte interpretari oportet, quatenus derogat juri communi, & diſpenſationem requirit, vel aliis Ordinariis Collatoribus præjudicat, prout univerſim de reſcriptis etiam gratiæ, in quibus ſcilicet indulgetur Beneficium, ſive gratia conceditur; ſed quæ in alterius grave præjudicium tendit, tradit *Gl. fin. recepta in c. Olim*, 16. *de V. S.* Ubi ait, Beneficium ſeu privilegium Principis, ita interpretandum eſſe, ut non multum lædat jus tertii. Idque ſumitur *ex c. Is cui* 19. *h. t. in* 6. Ubi Bonifacius VIII. ita reſcribit: ſi alicui gratia concedatur, ut
„ auctoritate Apoſtolica, uni perſonæ idoneæ (quod ſub-
„ intelligitur, etiamſi non exprimatur eſſe idoneam, *Gl.*
„ *hic V. Idonea*;) in ſua, vel alia Eccleſia Beneficium pro-
„ videre poſſit, non poteſt is, vi talis conceſſionis, provi-
„ dere jam aliud Beneficium (etiamſi ſimplex) obtinenti,
„ niſi, quod jam obtinet, omnino dimittat: vel niſi in con-
„ ceſſione gratiæ, ſeu facultate conceſſa conferendi Benefi-
„ cia expreſſum ſit, quod perſonæ etiam jam alias Benefi-
„ ciatæ providere poſſit: hoc enim caſu, poterit providere
„ alicui unicum duntaxat Beneficium habenti, dummodo
„ illud curatum non ſit. Quod ſi vero alicui conceſſum
„ ſit, ut poſſit providere illi, qui alia Beneficia jam ha-
„ bet, iſta pluralitas ad duo ſolum non curata reſtringi
„ debet, alioquin proviſio contra prædicta facta, eſt irrita
„ ipſo facto, ita ut Beneficium aliter collatum, alteri con-
„ ferri poſſit, *Gl. fin. hic.* Conſtitutio hæc tres partes habet: ratio primæ partis eſt, quia Beneficiatus, ſecundum Jus commune, non eſt perſona idonea, cui Beneficium conferatur, *Gl. hic V. Non poteſt, junct. addit.* cum de jure communi habens Beneficium ſufficiens, non poſſit aliud obtinere, primo retento, *ut patet ex ſupra dictis*: ſecus eſt, ſi prius Beneficium non ſit ſufficiens, tunc enim aliud illi dari poteſt, *Gl. hic V. Sufficiens*. Ratio ſecundæ partis eſt, quia nomine Beneficii, in hac materia odioſa & ſtricti juris, non comprehenditur curatum, *Franc. hic nu.* 2. *not.* 3. Ratio tertiæ partis eſt, quia pluralis locutio duorum numero contenta eſt, *Reg. Jur.* 40. *in* 6. Ideoque ſi utrumque, vel etiam alterum tantum ſit Beneficium curatum, non poterit tali provideri; quia cum pluralitas Beneficiorum ſit odioſa, reſtringenda eſt, non autem extendenda ultra duo, *Gl. hic V. Sine Cura*.

CCXLIV. Notandum hic præterea primo, quod Beneficium Principis, ſive gratia ab ipſo conceſſa, ita eſt interpretanda, ut non extendatur ad id, quod Juris communis diſpoſitioni repugnat; cum enim Jus commune favorabile ſit, ideo quæ ei adverſantur odioſa cenſeri debent, ac proinde ſtrictam interpretationem merentur. Et hinc ſi conceſſa ſit alicui facultas conferendi Beneficia, ea debet intelligi eſſe conceſſa, juxta diſpoſitionem Juris communis: hoc autem non permittit, ſed prohibet, ut habenti unum Beneficium ſufficiens, aliud etiam ſimplex, & ſufficiens conferatur, ergo conceſſa alicui facultate conferendi Beneficium, intelligi debet eſſe conceſſa ad conferendum iis, qui nullum, aut non ſufficiens habent Beneficium, niſi aliud exprimatur, nempe ut plura conferri poſſint. *Anchar. hic not.* 2. *&* 4.

Notandum ſecundo. Conceſſa alicui poteſtate conferendi Beneficia, non poteſt cenſeri eſſe etiam ei conceſſam poteſtatem diſpenſandi ſuper pluralitate Beneficiorum, *Franc. hic num.* 2. *not.* 2. quippe cum hæ ſint diverſæ facultates, a diverſis autem non fiat illatio.

Notandum tertio. Si alicui ſit conceſſa facultas conferendi Beneficium ei, qui aliud Beneficium jam obtinet, tum poteſt conferri etiam habenti perſonatum non curatum: quia *in hoc c.* excipitur tantum Beneficium curatum, & licet alias dignitas vel perſonatus non curatus æquiparetur quoad pluralitatem, quæ odioſa eſt: hic vero agitur de facultate, & gratia providendi Beneficium, quæ non eſt odioſa, ſi juri communi non adverſetur, vel alteri tertio non præjudicet, adeoque non eſt reſtringenda plus quam verba ſonant: & ſi Papa, idem voluiſſet ſtatuere de dignitatibus, vel perſonatibus non curatis, id expreſſiſſet. Accedit, quod Canones ſpecialiter prohibent, ne Curatis alia Beneficia conferantur, ob ſpecialem reſidendi obligationem aliorumque onerum, quam annexam habent, *Anchar. hic not.* 4. ubi ait, quod in curatis major cura eſt adhibenda.

CCXLV. Objicitur primo. Facultas conceſſa conferendi Beneficia, eſt gratia, ſeu Beneficium Principis, hoc autem largiſſime interpretandum eſt, *c. Cum olim*; 16. *de V. O.* propria enim Principum eſt liberalitas, & magnos viros magna donare decet, ergo etiam facultas conferendi Beneficia, late eſt interpretanda, ita, ut etiam curata comprehendat. Reſp. Beneficium, ſeu gratia conceſſa a Principe, adeoque & poteſtas conferendi Beneficia, late eſt interpretanda, quando agitur ſolum de præjudicio ipſius concedentis, quod ex tali conceſſione ipſi gignitur, verb. grat. ſi Papa deleget alicui poteſtatem conferendi Beneficia in menſibus Papalibus, quorum collatio tunc ad ipſum tantum ſpectat, ea poteſtas late interpretanda eſt, ut comprehendat etiam Beneficia curata. Secus eſt, ſi conceſſio gratiæ, vel poteſtatis conferendi Beneficia vergat in præjudicium tertii, & quidem grave; quia de minimis non curatur, tunc enim tanquam odioſa ſtricte eſt interpretanda, ut ſi præjudicet aliis Ordinariis Collatoribus; quia Princeps non cenſetur velle, ut Beneficium, ſeu gratia alicui facta, cedat in grave præjudicium tertii, ut docet *Franc. in cit. c. Is cui*; *num.* 3. §. *Sed in contrarium*; *Sanch. l.* 8. *de matrim. diſ.* 2. *num.* 3. Idque ſumitur etiam *ex l.* 2. §. *Merito*. *ff. Ne quid in loco publico*, *&c.* ubi dicitur, quod etiam Princeps, ita ſoleat permittere aliquid fieri in publico, ut ſine injuria cujuſquam fiat, & *Gl. in c. Tuorum*; 5. *V. Permittat*; *de auct. & uſu pall.* ait, quod licet Papa det alicui privilegium, non vult tamen, ut utatur eo, in præjudicium alicujus.

Objicitur ſecundo. Quamvis diſpenſatio ſuper pluralitate Beneficiorum ſtrictæ interpretationis eſſe debeat, quippe exorbitans a Jure communi & odioſa *c.* 1. *in fin. de fil. Presb. in* 6. Quia diſpenſatio principaliter, directe, & immediate tendit ad relaxandum Jus commune, eximendo quempiam ab ejus obligatione: at vero ipſa facultas diſpenſandi conceſſa, late eſt interpretanda; quia etſi remote, & mediate etiam tendat in præjudicium, & relaxationem juris communis, tamen directe, & principaliter eo tendit, ut afficiat favore quodam, & beneficio eum, cui conceditur: quare cum quoad principale intentum, contineat gratiam, & favorem Principis, late eſt interpretanda, cum in omni re principale propoſitum ſit inſpiciendum, *l. Si quis*; 4. *l. Rogavi*; 11. *in princ. ff. de reb. credit.* Reſp. Ordinarie quidem verum eſt, quod facultas diſpenſandi late interpretanda ſit, quippe cum ea intentione ac propoſito a Principe conceſſa ſit, ut Jus commune relaxaret, idque ex gratia, & favore erga perſonam, cui talis facultas conceditur: excipi tamen debet, niſi facultas diſpenſandi verſetur circa materiam, ſeu objectum valde præjudiciale tertio: tum enim magis attendi debet odium rei, quæ conceditur, quam favor perſonæ, cui gratia eſt conceſſa, ideoque ſtrictam interpretationem meretur: ut docet *Felin. in c. Poſtulaſti*; 23. *num.* 21. *de Reſcript. Anchar. in cit. c. Is cui*, *not.* 4. *Sanch. cit. diſ.* 2. *num.* 3. Idque maxime procedit, ſi gratia conceſſa verſetur circa materiam valde præjudicialem, & noxiam Eccleſiis, vel Reipubl. cujuſmodi eſt pluralitas Beneficiorum, quæ valde pernicioſa eſt Eccleſiis; cum inducat paucitatem Miniſtrorum, & conſequenter etiam Divini cultus diminutionem & alia gravia mala, ut ex ſupra dictis patet, ideoque facultas diſpenſandi in ea pluralitate ſtricte interpretanda eſt.

CCXLVI. Aſſertio 2. Litteræ a Papa impetratæ, ſuper Beneficiis obtinendis, non late, ſed ſtricte etiam interpretandæ ſunt, prout deciditur *in c. Quamvis*; 4. *h. t. in* 6.
„ ubi dicitur: quamvis pleniſſima ſit alias in Beneficiis in-
„ terpretatio facienda: tamen Litteræ impetratæ ſuper Be-
„ neficiis obtinendis, debent reſtringi; quia ſunt ambitio-
„ ſæ: ideo ſi Papa mandat alicui Clerico, uſque ad cer-
„ tam ſummam (redituum Eccleſiaſticorum) provideri,
„ id non de penſione, ſed de Beneficiis Eccleſiaſticis, cum
„ vacant, debet intelligi; præterquam ſi de penſione in Lit-
„ teris Pontificiis expreſſa mentio fiat. Ratio prioris partis, cur proviſio Beneficiorum ſtricte interpretanda ſit, redditur in textu; quia tales Litteræ ſunt ambitioſæ, hoc eſt, quia Beneficia per ambitionem impetrari ſolent: ſunt enim de genere illorum, quæ honeſtius dantur, & accipiuntur, quam petuntur, ſicut dignitates, & officia publica, *arg. l. Si quemquam*; 31. *C. de Epiſc. & Cleric.* Ratio ſecundæ partis eſt, quia aſſignatio penſionis odioſa eſt, & exorbitans a Jure communi, & ordinario, penſionarius enim non intitulatur, nec ad reſidentiam tenetur; quia etiam Laico concedi poteſt penſio, ideoque proprie Beneficium Eccleſiaſticum non eſt, nec in Litteris Beneficialibus appellatione Beneficiorum continetur, *Gl. hic V. De penſione*; *in addit. & Franc. num.* 2.

CCXLVII. Additur *in cit. c. Quamvis*; §. *Quamquam*; *h. t. in* 6. quod licet alioquin nomine Eccleſiarum Civita-
„ tis, etiam Cathedralis Eccleſia contineatur: ſi tamen S.
„ Pontifex mandet, alicui provideri de Beneficio in ali-
„ qua Eccleſiarum Civitatis, vel Diœceſis, tale manda-
„ tum ad Eccleſiam Cathedralem non extenditur; quia
„ propter ſpecialem ejus honorem Pontifex non vult eam
„ ſub generali Eccleſiarum appellatione hoc caſu compre-
„ hendi. Secus eſt, ſi mandetur, ut Clerico in aliqua
„ Eccleſia certæ Provinciæ (v. g. Moguntinæ, vel Salis-
„ burgenſis) provideatur de Beneficio, tunc enim, & Me-
„ tropolitana, & aliæ ejuſdem Provinciæ Eccleſiæ Cathe-
„ drales, ſub tali mandato comprehendi cenſentur; quia in
„ hoc poſteriore caſu, ampliorem videtur Pontifex velle fa-
„ cere gratiam impetranti, quam in priore.

CCXLVIII. Circa quod Notandum primo. Non eſſe inuſitatum, & infrequens, ut in materia ſtrictæ interpretationis ſpecies una, aut pars præcipua, ita uſurpetur, ut ſub communi nomine, ſeu generali appellatione totius non comprehendatur: ſic enim Epiſcopus eſt præcipuus Clericorum, & tamen ſub nomine Clericorum is non comprehenditur, nec nomine Diœceſis Civitas, quæ eſt Sedes Epiſcopalis, *c. Rodulphus*; 35. *de Reſcript. & dictum ſupra l.* 1. *ced. Tit. num.* 23. Ex quo infertur, ſi Papa mandavit alicui conferri Beneficium in Diœceſi, v. g. Auguſtana, non poſſe ipſi conferri in Civitate Epiſcopali Auguſtana; quia in materia ſtricta (qualis eſt hæc circa reſcripta Beneficialia) nomine Diœceſis non comprehenditur Civitas Epiſcopalis, a

Gl. in c. accepimas; 13. *V. In majore Eccleſia*; *de ætat. & qualit. &c. Jo. Andr. in cit. c. c. Rodulphas*; *nu.* 2. *&* 5. *& ibid. Abb. nu.* 5. Similiter licet Eccleſia Cathedralis ſit Caput omnium Eccleſiarum Diœceſis: tamen in reſcriptis impetratis ad obtinenda Beneficia, quæ eſt materia odioſa, nomine Eccleſiarum Civitatis, aot Diœceſis, non comprehenditur Eccleſia Cathedralis, propter ipſius honorem, juxta *cit. c. Quamvis*; §. *Quamquam*; Contra vero, ſi mandatur alicui provideri in aliqua Eccleſia Provinciæ: tunc eo nomine comprehenduntur omnes Eccleſiæ Cathedrales, & ipſa etiam Metropolitana, quæ nomine Provinciæ principaliter comprehenditur; deinde etiam propria Diœceſis Archiepiſcopi, & tandem etiam cæteræ Eccleſiæ Cathedrales Suffraganeorum; quia Papa cenſetur feciſſe pleniorem gratiam, *Gl. magna hic*; *& Joan. Monach. num.* 6. Verontemen in his attendi debet ſtylus Curiæ; cum alioqui ſufficiens ratio diverſitatis aſſignari non poſſit, cur ſub nomine Eccleſiarum Provinciæ comprehendantur omnes Eccleſiæ Cathedrales ejuſdem Provinciæ, ipſaque Metropolitana, juxta *poſteriorem deciſionem*, *cit.* §. *Quamquam*; non item ſub nomine Eccleſiarum, Civitatis, aut Diœceſis comprehendatur ipſa Eccleſia Cathedralis, juxta *priorem deciſionem ejuſdem*; §. Niſi, quia ita per Papam eſt declaratum, *arg. c. In cauſis*; 19. *de ſent. & re judic.* & ſtylus Curiæ id habet, *Gl. fin. hic V. Uberiorem*. Unde etiam *Gl. V. Non extendit*; ait, ſi quis e Papa impetret reſcriptum, ut ipſi in Eccleſia S. Petri, v. g. Bononiæ, vel Ratisbonæ provideatur de Beneficio, & non ſit in Civitate illa alia Eccleſia S. Petri, quam Cathedralis, videtur gratia ſubreptitie impetrata, propter ſtylum Curiæ Romanæ, ſecundum quem Cathedrales Eccleſiæ non ſolent appellari Titulo Sancti, ſeu Patroni, ſed tantum inferiores, *Arg. c. Dudum*; 22. *& c. Cum una*; 30. *& c. ſeq. de elect.* niſi aliunde ex Litteris appareat, Papam de Eccleſia Cathedrali gratiam conceſſam intellexiſſe.

Notandum ſecundo. Sicut in materia odioſa verba accipi debent ſtricte, ut jam dictum, & patet etiam *ex c. Si ſententiam*; 16. *de ſent. excom. in* 6. ubi dicitur, quod interdicto populo, ſi aliud non exprimatur, non cenſetur interdictus Clerus; quia cum populus ſæpe ita accipiatur, ut a Clero diſtinguatur, ideo in materia pœnali & odioſe, videlicet interdicti, vocabulum *populus* in dubio in ſtricta ſignificatione accipi debet. Ita vice verſa, in materia favorabili, ſi privilegium, vel alia gratia concedatur populo, verba late accipi debent, ut etiam Clerici, & Religioſi incolæ comprehendantur, *Arg.* §. *Plebs autem Inſtit. de jur. nat. gent. &c.* ubi dicitur, quod appellatione populi univerſi cives ſignificantur, connumeratis etiam Patritiis & Senatoribus, *Silveſt. V. Clericus* 1. *q.* 2. ubi addit, idem dicendum in materia indifferente. Similiter etſi in materia odioſa nomine Clericorum non veniat Epiſcopus, nec Religioſi: at vero in materia favorabili comprehendontur, cum vere ac proprie ſint Clerici, imo & Novitii, *Luym. l.* 1. *tr.* 5. *p.* 4. *c.* 4. *nu.* 3. *& in cit. c. Rodulphas*; *anm.* 5. *de Reſcript.* Excipitur, niſi aliud ex verbis diſpoſitionis, aut adjunctis circumſtantiis appareat, vel niſi fraus, aut eluſio ſtatuti, ſeu diſpoſitionis ſequi poſſit, tunc enim etiam in materia odioſa amplior interpretatio fieri debet, ut colligitur *ex c. Si Civitas*; 17. *de Sent. excomm. in* 6. *Luym. cit. loc. anm.* 2.

CCXLIX. Cæterum quod dictum eſt, Reſcripta Beneficialia ſtricte interpretanda eſſe: id limitari debet, niſi gratia, motu proprio Papæ, conceſſa ſit, vel collatio Beneficii facta, tunc enim ampliationem recipit, ſeu latiſſime interpretanda eſt, cum illa ex mera Principis liberalitate procedat, & omni ambitione careat, juxta *c. Si motu*; 23. *h. t. in* 6. Sicut contra gratia, vel proviſio ad inſtantiam, vel petitionem alterius facta, reſtringenda eſt, *cit. c. Si motu*; *Abb. in c. Cum in cunctis*; 7. §. *Cum vero*; *num.* 8. *de Elect. & ibid. Joan. Andr. num.* 18. *Felin. in c. Poſtulaſti*; 27. *a.* 23. *de Reſcript. Sanch. l.* 8. *de matr. diſ.* 2. *nu.* 5. Ubi loquitur de diſpenſatione, ita tamen, etiam gratia motu proprio conceſſa, non extendatur ultra intentionem concedentis probabilitet præſumptam, nec ultra verborum proprietatem, & communem acceptionem, quo ſenſu *Gl. dixit in Clement.* 2. *V. Directas*; quod motus proprius non ampliat gratiam, vel vim verborum, extendat tamen, quatenus propria verborum ſignificatio patitur, *Sanch. c. l. Luym. l.* 2. *tract.* 4. *cap.* 23. *num.* 9.

CCL. Et hinc *in c. Si pluribus*; 24. *h. t. in* 6. ſtatuitur, „ſi pluribus Dignitatibus, vel præbendis in aliqua Eccleſia „ſimul vacantibus, Papa ejus rei ignatus, Dignitatem „vel præbendam indeterminate, & in genere (ſi qua nulli alii de jure debita in ipſa vacat) alicui, v. g. Titio „conferat, motu proprio, cum tunc pleniſſima ejus interpretatio fieri debeat: gratia hujuſmodi ad Dignitatem „vel præbendam, quæ inter illas majoris cenſetur eſſe „valoris, ſeu dignior, referri debet. Sin autem ſint æquales, ad eam, quam is, cui gratia facta eſt, intra X. dies „poſt notitiam de ejus vacatione acceptam, elegerit, referenda eſt, ſive illa ipſi aſſignanda eſt. Si vero gratia ad petitionem alterius conceſſa fuerit: tunc, quia talis gratia ſtrictam interpretationem meretur, reſtringi debet ad „eam Dignitatem, vel præbendam, quæ eſt minoris valoris, ſeu dignitatis; vel ſi æquales ſint, ad eam, quam is, „ad quem alioquin ipſarum collatio ſpectat, intra dictum „tempus (ſcilicet 10. dierum) a note ſibi vacatione elegerit, referri debet. Quod ſi vero alteruter ex prædictis, intra debitum vel dictum tempus, eligere negligat, „electio ad alium (ejus Superiorem ſcilicet) ex eo tempore devolvatur.

CCLI. Pro declaratione *hujus c.* Notandum primo. Si Præbenda aliqua in genere, motu proprio, ſit conceſſa, debetur illa quæ eſt majoris valoris, non quoad æſtimationem rei ſecundum ſe, ſed ratione redituum, qui ex illa re percipiuntur; quia Clericis, quibus conferuntur Beneficia, reditus tantum debentur; cum res ipſæ alienari ſint prohibitæ, et proinde fruſtra fieret earum æſtimatio, ut ſi Clericus in re magnæ æſtimationis haberet nullos, vel paucos reditus, *Anchar. hic not.* 2. *& Franc. an.* 4. Quamvis alias in obligatione generis, quod minus eſt debeatur.

Notandum ſecundo. Si Papa motu proprio expreſſo in Litteris conferat, vel mandet conferri Beneficium, vel mandet provideri alicui uſque ad certam ſummam, v. g. 500. aureos, tunc talis proviſio late interpretanda eſt, propter excluſam ſuſpicionem obreptionis, juxta *cit. c. Si motu*; 23. Ita, ut ſi unicum Beneficium tot reditus non habeat, ei duo, vel etiam plura Beneficia, ſed non curata, neque de jure incompatibilia conferenda ſint; quia de curatis non eſt facta mentio in Litteris: & motus proprius tollit quidem ſubreptionem: non tamen extendit gratiæ conceſſionem, ultra verborum proprietatem, ſi ea extenſio ſit contra jus commune, nec inducit diſpenſationem, *Franc. in cit. c. Quamvis in princ. an.* 4. *h. t. in* 6.

Notandum tertio. Licet alias ſub conceſſione Beneficii, ad alterius petitionem, facta, non intelligatur penſio, quia hujuſmodi conceſſio reſtringenda, *cit. c. Quamvis*: ſi tamen facta ſit, motu proprio, virtute illius, etiam de penſione fieri poteſt proviſio, ut docet *Felin. in c. Cauſam*; 18. *de Reſcript. num.* 9. *Barboſ. in Collect. in cit. c. Si pluribus*; *num.* 3. *h. t. in* 6.

Sed contra hactenus dicta obſtare videtur: Quod gratia motus proprii ſtrictam interpretationem habere debeat, quatenus tendit in præjudicium tertii, *ut patet ex ſupradictis*: At vero ſi Papa conferat alicui Beneficium, ſpectans ad collationem Ordinarii, v. g. Epiſcopi, ea proviſio vergit in præjudicium ejuſdem, cujus juri derogat, ergo talis conceſſio, etiam motu proprio facta, ſtricte eſt interpretanda. Reſp. cum *Anchar. in cit. c. Si pluribus*; *an.* 2. negando, quod talis conceſſio Papæ vergat in proprie dictum præjudicium Ordinarii Collatoris; cum poteſtas conferendi omnia Beneficia Orbis Chriſtiani jure communi, & ordinario, ſecluſis concordatis, permeat etiam ad Papam, tanquam ſupremum Collatorem, tum jure concurſus, tum jure præventionis; idemque qui Beneficium recepit a Papa, aliis præferendus eſt, qui recepti ſunt ab aliis Collatoribus, juxta *c. Dudum*; 14. *& c. Is qui*; 12. *& c. Si a Sede*; 31. *h. t. in* 6. Niſi ante proviſionem Papæ jam tertio in Beneficio jus in re, vel ad rem acquiſitum ſit, cui etſi Papa derogare poſſet, ex plenitudine poteſtatis, ob cauſam rationalem, non tamen ſecundum poteſtatem ordinariam ſolet, de quo infra.

§. IV.

Quomodo præterea alia quædam Mandata Apoſtolica de providendo, ſive Reſcripta Beneficialia ſint interpretanda, ſeu intelligenda?

CCLII. Aſſertio 1. Si Papa provideat, vel mandet alicui provideri Beneficium in aliqua Eccleſia, nomine Beneficii non comprehenditur Rectoria, vel aliud Beneficium curatum, nec Dignitas electiva, ſive quæ per electionem confertur: ſed tantum de ſimplici Beneficio conferendo, tale mandatum intelligi debet, prout ſtatuitur *in cap. Cum olim*; 38. *& ult. h. titul.* Ubi cum Gregorius IX. Priori cuidam mandaſſet, „ut G. Diacono in aliqua Eccleſia „Civitatis, aut Diœceſis Lucanenſis, Apoſtolica auctoritate „provideret, iſque eum in Eccleſia S. Petri Rectorem inſtituiſſet, excommunicationem proferens contra ſe opponentes, cum tamen Rector illius Eccleſiæ Collegiatæ „a Clericis eligi conſueviſſet: reſcripſit Pontifex, quod „mandatum hujuſmodi, & intentio mandantis Papæ ad „talia (ſcilicet ad Rectoriam, vel Dignitatem) ſe non „extendat: ſed pro ſimplici Beneficio emanarit, ideoque „tam inſtitutionem dicti Diaconi, quam excommunicationem promulgatam non tenere. Ratio eſt, tum quia Litteræ Beneficiales, cum ſint ambitioſæ, reſtringi debent, & ſtricte interpretandæ ſunt, *c. Quamvis*; 4. *h. t. in* 6. Tum quia non omnis, qui cenſetur dignus ad Beneficium ſimplex, dignus eſt etiam, ſeu idoneus ad dignitatem, ſeu perſonatum, vel Rectoriam, aut Beneficium curatum: cum ergo ad hæc major dignitas, ſeu habilitas requiratur, non continentur ſub generali mandato de providendo, niſi expreſſe de illis fiat mentio, *Gl. fin. hic & Abb. an.* 3.

CCLIII. Notandum hic primo. In Litteris Beneficialibus conceſſis ad petitionem ſupplicantis generaliter, ſine expreſſione certæ qualitatis, non intelliguntur Beneficia curata, & dignitates: idque non ideo, quod hujuſmodi Beneficia non contineantur, ſecundum propriam ſignificationem, ſub communi nomine Beneficii Eccleſiaſtici: ſed ex defectu intentionis, ex parte concedentis; quia Papa non intendit, in hujuſmodi generali mandato talia Beneficia comprehendere, mandatum autem omnem ſuam vim habet ab intentione mandantis, *Abb. hic nu.* 4. *Garc. p.* 1. *de Benef. c. nu.* 49. *&* 50. *Barb. hic nu.* 3.

Notandum ſecundo. Non tantum inſtitutio *in caſu hujus c.* ſed etiam ſententia excommunicationis lata a Delegato Papæ, vel executore fuit irrita, ipſo jure; quia utraque facta fuit, præter, vel ultra intentionem mandantis Papæ, fines autem mandati extendi non debent. *l. Diligenter*; 5. *ff. Mandati. Gl. fin. hic*, cum ergo in hoc caſu defuerit juriſdictio, ſeu poteſtas in negotio principali inſtitutionis, ex parte Delegati, ſeu executoris, etiam defuit in acceſſorio, videlicet in excommunicatione, *Abb. hic an.* 5. Verum deciſioni *cit. c. ult.* obſtare videtur *Text. in c. Pro illorum*; 22. *h. t.* Ubi Papa mandavit in aliqua Eccleſia Beneficium alicui conferri, & tamen vi illius mandati, collatus eſt ipſi ab Executore Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, qui longe honoratior eſt, quam aliud Beneficium ſimplex; unde Canonici dicuntur Clerici primi gradus: ergo non ſemper quando

Papa

Digitized by Google

Papa mandat alicui providere Beneficium, id ita ſtricte intelligendum eſt, ut ipſi conferatur ſimplex tantum Beneficium, prout ſtatuitur *in c. cap. ult. h. tit.* Reſp. cum Abbate *in eodem c. num.* 6. Si mandatur a Papa, et alicui provideatur Beneficium in aliqua Eccleſia, in qua ſunt Præbendæ Canonicales, & alia Beneficia ſimplicia minora, ſeu inferiora, mandatum ſtricte interpretandum eſſe, ut vi illius conferatur ipſi ſolum Beneficium ſimplex minus, juxta *cit. c. ult.* Cui non obſtat, quod ſtatuitur *in cit. c. Pro illorum*; *h. t.* Quia in illo mandatum fuit, ut impetranti reſcriptum Beneficium competens conferretur: competens autem intelligi debet, ſecundum qualitatem perſonæ, quæ ſi mereatur Canonicatum, poterit ille, vi talis mandati, ipſi conferri, licet in eadem Eccleſia ſint alia Beneficia ſimplicia minora.

CCLIV. Porro *in citat. c. Pro illorum*, talis caſus proponitur. „Alexander III. mandavit Archiepiſcopo Burdegalenſi, ut in aliqua Eccleſiarum ſuarum (ſub quibus comprehenduntur omnes Eccleſiæ totius Diœceſis, etiam Epiſcopales, *Gl. hic V. Eccleſiarum ſuarum*;) Magiſtro P. competens Beneficium conferri curaret, contradictores Eccleſiaſtica cenſura compeſcens. Is Decano, & Capitulo Xantonenſi auctoritate Apoſtolica mandavit, ut dictum M. P. in Canonicum, & fratrem admitterent. Cum autem Canonici opponerent privilegium de non admittendo, ultra quadragenarium numerum Canonicorum: Archiepiſcopus autem ſcire, illos ad eludendum Mandatum Apoſtolicum id agere: utpote, qui ab eo numero jam antea receſſerant, dictum P. in Præbenda & Canonia Eccleſiæ Xantonenſis inveſtivit, contradicentes vinculo excommunicationis conſtringens. Quare Pontifex mandavit Delegatis ſuis, ut ſi ipſis conſtiterit, Canonicos Xantonenſes privilegium de certo Canonicorum numero conceſſum non ſervaſſe, ſed ultra eum, aliquem in Canonicum propria auctoritate recepiſſe, ſententiam excommunicationis ab Archiepiſcopo in eos latam tamdiu, ſublata appellatione, ſervandam denuncient, donec prædictum P. in Canonicum recipiant, illique ea, quæ ad Canonicatum pertinent, cum ſtallo in Choro, & loco in Capitulo, aſſignent. Ratio aſſertur in textu, quia non decet, ut Canonici (prætextu privilegii ſibi conceſſi) veluti legem imponere velint Pontifici, quam ipſi negligunt obſervare.

CCLV. Hinc colligitur primo. Si Capitulares Canonici habeant privilegium, vel ſtatutum ſpeciale a Papa confirmatum, ut *in caſu hujus c.* de certo Canonicorum numero, videlicet quadragenario, non augendo, & poſtea, vel una vice ab eo recedant, aliquem ultra conſtitutum numerum recipiendo: tum etiam Pontifex juſtam contraveniendi cauſam, & aliquem ultra conſtitutum numerum in Canonicum admittendi habere cenſetur; quia non eſt æquum, ut Papa, ſeu alius Princeps ſervare debeat ſtatutum, quod inferiores, ſeu ſubditi non ſervant: præterquam quod Papa per plenitudinem ſuæ poteſtatis poſſit privilegio a ſe conceſſo, vel ſtatuto a ſe confirmato derogare, vel in totum illud revocare, etſi illud ſine gravi, & juſta cauſa, facere non ſoleat; quia decet conceſſum a Principe Beneficium eſſe manſurum, juxta *reg. 16. n. 6.*

Colligitur ſecundo. Si Canonici iſti non propria, ſed Papæ auctoritate, contra ſuum privilegium, vel ſtatutum egiſſent, recipiendo Canonicum ultra numerum conſtitutum, nihil illis id obfuiſſet, quia auctoritas Papæ ſemper cenſetur excepta, *Gl. hic V. Auctoritate propria.*

Colligitur tertio. Capitulares excommunicati poſſunt recipere aliquem in Canonicum, ita, ut valeat receptio; quia ea, quæ faciunt excommunicati in ſuum præjudicium valent, *ut patet ex hoc cap.* ubi Canonici Xantonenſes, etſi excommunicati ab Archiepiſcopo, jubentur M. P. recipere in Canonicum, *Gl. hic V. in Canonicum*: mandat autem hic Papa, ut dentur Canonico recepto, quæ pertinent ad Canonicatum, non autem ad Præbendam, & ſic dabuntur ei quotidianæ diſtributiones, ſi interſit Officiis Divinis, donec vacet Præbenda, vel reditus aucti fuerint, *Gl. fin. hic*, ubi addit, ſi Canonici recipiant aliquem ultra numerum, etiam propria auctoritate, non augetur numerus præbendarum, bene tamen numerus Canonicorum.

„CCLVI. Aſſertio 2. Cum Pontifex mandat, ut aliquibus in Eccleſia aliqua provideatur, de Perſonatibus, Dignitatibus, vel aliis Beneficiis quibuſcunque (nulla, de animarum cura, facta mentione) non poſſunt, vi talis mandati, ipſis provideri dignitates, vel Beneficia, quibus cura animarum incumbit, prout ſtatuitur *in cap. Cum in illis*; 16. *in princ. h. t.* 6. Ubi etiam ratio redditur; quia in illis, quibus Beneficia cura animarum habentia committuntur, major idoneitas requiritur quam in aliis Beneficiariis. Eſt enim ars artium cura animarum, *c. pen. de ætat. & qualit. & cap. Gloſſ. hic V. Requiratur*: ideoque nomine Dignitatis, Perſonatus, & Beneficii cujuſcunque in materia ſtricta (cujuſmodi eſt impetratio Beneficiorum, ad petitionem proviſi, quippe ambitioſa, *cap. Quamvis*; 4. *hoc tit. in* 6.) non comprehenditur Dignitas, Perſonatus, aliudve Beneficium, ſi curatum ſit: ſed neceſſarium eſt, ut in ſupplicatione, & impetratione exprimatur, quod Beneficium curam animarum annexam habeat, alioquin Litteræ erunt ſubreptitiæ: licet alias in materia favorabili, nomine Beneficiorum etiam Beneficia majora, ut dignitates, & perſonatus, & curata comprehendantur, *Gloſſ. hic not.* 1. *& V. Provideri, & dictum ſupra*, idque ob defectum intentionis in concedente, ut indicatur *hic V. Intentionis*: ſicut etiam appellatione dignitatis, non venit dignitas curata, niſi de cura ſpecialis mentio fiat, *Franc. hic not.* 1.

„CCLVII. Id vero declaratur, & extenditur etiam, ut procedat, ſi dignitatem habenti, Papa de alia ipſi provideri mandet, diſpenſando, ut ſimul utramque retineat; de animarum cura autem, quæ vel utrique, & dignitati prius habitæ, & acquirendæ annexa eſt, vel alteri earum incumbit, nullam faciat mentionem; eſt enim impetratio talis gratiæ ſubreptitia, & nullius momenti, etſi Litteris ſit incertum, ut animarum cura (ſi quæ dignitatibus ipſis, vel alteri earum incumbat) nullatenus negligatur, prout ſtatuitur *in Clem. Si dignitatem*; 1. *in princ. h. t.* ubi *Gl. V. Mandemus ait*, idem dicendum, ſi Papa ipſe provideat, non tamen motu proprio. Ratio eſt, quia clauſulæ executivæ non ampliant, ſive augent, nec mutant principalem diſpoſitionem: ut docet *Covarr. in Rubr. de Teſtam. part. 2. n. 13. in 5. Concluſ. Barboſ. in Collect. hic* n. 3. Si ergo diſpoſitio, ſeu proviſio Papæ non faciat mentionem de cura animarum in ipſa conceſſione, licet poſtea circa executionem referatur hæc clauſula, *ut non negligatur cura animarum*, ea non facit, ut de Beneficio curato, vi illius, poſſit impetranti provideri: neque enim clauſula hæc appoſita eſt, per modum conditionis proviſioni adjectæ: ſed potius monitionis cauſa, unde valeret proviſio, etiam monitione illa non ſervata, *Gl. hic V. animarum cura*. Unde diſpoſitio *hujus Clement.* procedit, etiamſi non diſpenſetur ſuper pluribus dignitatibus, vel Beneficiis retinendis: ſed ſimpliciter provideatur de Beneficio obtinendo, non facta tamen de cura ei annexa mentione: prædicta enim Clauſula in hac poſita non extenditur ad dignitatem vel Beneficium non curatum, *Gloſſ. hic V. Diſpenſantes & Abb. ibid.* n. 3. Hinc colligitur etiam, quod Litteræ Beneficiales ſubreptitiæ, quia v. g. non faciunt mentionem curæ annexæ dignitati, vel Beneficio, ſint ipſo jure nullæ, *Gl. marg. hic*; ubi ait: quod hoc melius probetur *ex hoc cap. quam alibi.*

CCLVIII. Similiter *in citat. cap. Cum in illis §. Illis vero hoc titul. in* 6. ſtatuitur, „ſi Papa mandet aliquibus provideri de perſonatibus, vel dignitatibus (etiamſi curam habeant animarum, ſpectantibus ad collationem, proviſionem, præſentationem, vel diſpoſitionem quorumcumque: non poſſe, vi talis mandati, provideri de Prælaturis, perſonatibus, vel dignitatibus electivis, ſive ad quas per electionem, qui eis præficiuntur, aſſumuntur. Ratio eſt, quia cum talia Reſcripta Beneficialia ſint odioſa, per quæ adimitur facultas eligendi iis, ad quos ea ſpectat: ideo ſub generali vocabulo Beneficii, aut dignitatis pertinentis ad quorumcunque proviſionem, aut diſpoſitionem, non comprehenditur Beneficium, aut dignitas electiva, præſertim ſi Prælaturæ ſunt majores dignitates, niſi in reſcripto ſpecialiter exprimantur, *Gl. hic in caſu §. Illis vero, & V. Electionem*; *Franc. ibid.* n. 2. Neque eſt veriſimile, quod Papa voluerit gravare per ſuum reſcriptum Univerſitatem, ſeu Collegium, ad quod jure communi ſpectat electio, niſi id exprimat. Confirmatur, quia etſi Papa reſcribat, ut provideatur alicui de Beneficio ſpectante ad præſentationem quorumcunque: non poſſet tamen provideri de Beneficio, cujus præſentatio ſpectat ad Patronum Laicum; quia per hujuſmodi verbum generale, non cenſetur derogatum Patronatui Laico, ut docet *Gl. Recepta, in Clem.* 2. *V. Apoſtolicis*; *h. t. Franc. cit. loc. n.* 4.

CCLIX. Idem confirmatur *ex cit. Clem.* 1. *h. t. §. Ad hoc*, „ubi reſcribit Pontifex, ſi mandet alicui provideri de dignitate, ad cujuſcunque vel quorumcunque collationem, proviſionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem, in certa Eccleſia pertinente, quam intra menſem voluerit (a tempore vacationis) acceptare, inhibendo ſimul, ne interim (ſcilicet intra menſem acceptationis) ad collationem, proviſionem, vel electionem (de qua prius in ipſa proviſione, vel diſpoſitione nulla facta fuit mentio, ſed ſolum in prohibitione) procedatur: vi talis mandati, non poteſt impetranti provideri de dignitate electiva; quia in conceſſione gratiæ, ſeu proviſione (ad quam non augendam, ſed exequendam, quæ ſequuntur de inhibitione, referri debent) nulla de electione facta fuit mentio.

CCLX. Hinc colligitur primo. Quod verbum generale adjectum ſpeciei quamvis ampliet ſpeciem illam, cui adjicitur, quoad ejus ſignificationem, tamen illam non includit, maxime in materia ſtrictæ interpretationis, ſicut in hoc §. Verbum generale, *Diſpenſationis*; non includit electionem; cum ſint quaſi diverſæ ſpecies, *Gloſſ. hic V. Quamvis*; *Abb. ibid. num.* 7. Colligitur ſecundo, ſi mandetur alicui provideri de dignitate, vel Beneficio aliquo in certa Eccleſia, in qua unica tantum eſt dignitas principalis, vel Beneficium de illa, vel illo provideri non poterit; quia relativum *aliquo* ſupponit plura eſſe Beneficia, non unum tantum, alioquin non in Eccleſia, ſed de Eccleſia illa provideretur, *Gloſſ. hic V. incerta*; *& Abb. num. ultim.*

CCLXI. Præterea *in citat. c. Cum in illis*: *§. Cum autem*, „reſcribit Pontifex, quia inter liberam collationem, præſentationem, & inſtitutionem in Beneficio magna eſt differentia, ideo ſi mandetur alicui provideri de Beneficio, ſpectante ad collationem alicujus, v. g. Epiſcopi, non poteſt, vi illius mandati provideri de Beneficio, quod ad ejuſdem præſentationem, vel inſtitutionem pertinet; nec e converſo; cum enim unus caſus, ac veluti una ſpecies expreſſa fuerit in mandato, non debet iſtud, quia ſtrictæ interpretationis eſt, adeoque reſtringendum, ad alios caſus, ſeu ſpecies extendi.

CCLXII. Notandum hic primo. Si in Litteris Beneficialibus unus modus providendi exprimatur, alii modi cenſentur excluſi, ut tradit *Franc. in citat. §. Cum autem num.* 1. *quo facit c. Suſceptum* 6. *de Reſcript. in* 6. ubi habetur, quod reſcriptum de conferendo Beneficio per renunciationem vacante, non poteſt extendi ad Beneficium vacans per obitum, neque vice verſa; quia ſunt diverſæ vacationes: nam in materia ſtrictæ interpretationis non ſit exten-

ſenſu verborum ab uno caſu ad alium non expreſſum, ne quidem propter ſimilitudinem, vel etiam majoritatem rationis, *Franc. hic n. 2. Gl. marg. in tit. c. Suſceptum; V. non poteſt:* neque propter æquiparationem juris, præterquam in caſibus jure expreſſis, *Gl. ibid. V. non morte,* & conſtat *ex l. ex parte* 121. *§. in inſulam; juxt. Gl. V. nonniſi moriente; ff. de V. O.* ubi habetur, quod mors civilis (cujuſmodi eſt depoſitio, vel renunciatio Beneficii) non æquiparatur morti naturali, niſi in caſibus jure expreſſis.

Notandum ſecundo. Licet nomen proviſionis, vel ordinationis, ſeu diſpoſitionis, ſit nomen generale, comprehendens omnem modum, per quem providetur de Beneficiis, adeoque collationem, inſtitutionem, & electionis confirmationem: in materia tamen ſtricta non comprehendit electionem, ejuſque confirmationem, ut notat *Gloſſ. in cit. c. Cum illis §. Si vero; V. Electionem,* & *Franc. ibid. n. 7.*

„CCLXIII. Denique *in tit. r. Cum in illis §. Si vero in fin.* „dicitur, ſi Papa mandet provideri de Beneficio ſpectante ad aliquorum (id eſt plurium) collationem, vel præſentationem, non poteſt provideri Beneficium ſpectans ad collationem, vel præſentationem unius tantum: niſi adjecta ſit clauſula, *communiter, vel diviſim.* Et vice verſa, ſi Papa mandet provideri de Beneficio ſpectante ad collationem unius, v. gr. Epiſcopi, non poteſt provideri de Beneficio, cujus collatio ad eum, una cum alio, pertinet. Ratio prioris partis eſt, tum quia quando Papa mandat alicui provideri de Beneficio ſpectante ad collationem duorum, v. g. Epiſcopi, & Decani Eccleſiæ Cathedralis, non cenſetur velle ſingulos gravare ſeorſim, & in ſolidum; ſed pro parte tantum, & conjunctim: ergo vi illius mandati, non poteſt provideri de Beneficio ſpectante ad collationem alterius tantum, ſive Epiſcopi, ſive Decani, niſi addatur in Litteris, *communiter, & diviſim;* alioqui enim alterum tantum, ſive ſeorſim gravare non intendit, *Gl. hic V. non adjecta,* & *Anchar. not. 6.* Nam ſi mandatum, vel alia diſpoſitio referatur ad rem ſpectantem ad plures, non debet intelligi de re ſpectante, ad alterum tantum: ſed de re communi ad eos ſpectante, ut in propoſito de collatione Beneficii, pertinente ad duos ſimul, non ad alterum tantum, *Franc. hic in §. Si vero; num. 2.* Tum quia a pluribus conjunctim non licet deſcendere ad ſingulos ſeorſim: v. gr. ſi mandatum ſit de duobus Judicibus Delegatis, ut cauſam cognoſcant, non poſſunt ſinguli ſeorſim illam cognoſcere: niſi addatur, ut cognoſcant conjunctim, vel diviſim, ut colligitur *ex c. ult. h. t. in 6.* Ratio poſterioris partis eſt, tum quia mandatum de providendo, ſive reſcriptum Beneficiale non debet extendi, ut plures gravet, quam expreſſum eſt in mandato: tum quia, quod ad plures pertinet, non eſt proprie ſingulorum, quod enim commune mihi, & alteri, proprie non eſt meum, *l. Illud 46. ff. de Ritu nupt.* Quare diſtinguendum eſt, *cum Bart. in l. Servi 5. §. 2. ff. de Legat. 2.* Quod eſt commune pluribus, tanquam univerſis, ſeu Univerſitati, id ſingulorum dici non poteſt: quod autem commune eſt pluribus, ut ſingulis, id ſingulorum dici poteſt: ſed non vere ac proprie, quia etſi de parte, non tamen de re tota, pro libito, ſinguli diſponere poſſunt, *Gloſſ. in l. Id quod noſtrum 11. ff. de R. J. Franc. hic num. 3.*

„CCLXIV. Aſſertio 3. Si Papa mandet alicui provideri de Beneficio proxime vacaturo, cujus collatio ſpectat ad Capitulum alicujus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, in tali mandato comprehenduntur, non ſolum Beneficia, quæ ex ſtatuto, aut conſuetudine a Capitulo in communi conferri ſolent: ſed etiam ea, quæ a ſingulis Canonicis, vice & auctoritate Capituli conferuntur. Verum ad Beneficia, quorum collatio ſpecialiter annexa eſt dignitatibus, perſonatibus, vel officiis, quæ nonnulli Canonici in illa Eccleſia obtinent, mandatum hujuſmodi ſe non extendit. Idemque dicendum, ſi collatio Beneficiorum ad Canonicos, ratione Præbendarum ſuarum, ſingulariter pertineat: niſi in mandato expreſſum ſit, ut alicui provideatur de Beneficio ad collationem Capituli communiter, vel diviſim pertinente: tum enim in tali mandato etiam ea Beneficia comprehenduntur, & de iis vi ejuſdem mandati poterit provideri, quorum collatio ad ſingulos Canonicos, ratione Præbendarum ſuarum, pertinet. Ita ſtatuitur *in cap. Mandatum 42. & ult. h. t. in 6.* per quod declaratur Decretalis *in c. Cum in illis 16. in fin. eod. in 6.*

CCLXV. Ubi notandum primo. Collatio Beneficiorum tribus modis pertinere poteſt ad Canonicos, ut colligitur *ex hoc r.* Primo conjunctim, ſeu capitulariter, ita, ut collatio Beneficii ſpectet ad totum Capitulum, & illi ſit conferendum, in quem major pars conſenſerit, ſicut communiter collatio fieri ſolet a Capitulo. Secundo, ut unus ex Canonicis conferat, ſed vice & auctoritate Capituli, idem enim eſt facere aliquid per alium, ac ſi id faciat per ſeipſum, *Gl. hic V. Capitulo.* Cujuſmodi mos, ſeu conſuetudo eſt in multis Eccleſiis Gallicanis, teſte *Gl. hic V. Statuto.* Imo & in multis Germaniæ, ut ſinguli Canonici, unus poſt alterum, ſecundum ordinem antiquitatis, in certis menſibus (exceptis menſibus Pontificiis) vacantia Beneficia, ſeu Canonicatus conferant, nomine, & auctoritate Capituli, cujus vicem repræſentant: quem modum conferendi vulgo Turnum vocant, ut *ſupra dictum.* Tertio, ſi jus conferendi Beneficium ſit certo officio, vel dignitati, vel Præbendæ Canonicali annexum: & tunc ſinguli Canonici ſingulariter conferunt, & non quaſi vice Capituli, *Gl. hic V. Singulariter;* quod ſi jus conferendi pertineret ad aliquos ſingulares Canonicos propter alia Beneficia, quæ forte habent in alia Eccleſia, tunc tale mandatum illa non comprehenderet; *Gl. fin. hic.*

Notandum ſecundo. *In hoc r.* tres caſus, ſeu ſpecies facti circa collationem Beneficiorum deciduntur. Ratio primæ deciſionis eſt, quia quando Beneficium confert unus Canonicus, vice & auctoritate Capituli, tum idem eſt, ac ſi totum Capitulum conferret cujus vicem is repræſentat, ac proinde mandatum de providendo factum principali, v. gr. Capitulo, etiam includit, & obligat gerentem vices ejus, cui mandatur, *Franc. hic n. 2. not. 3.* Ratio ſecundæ, & tertiæ deciſionis eſt, quia ſub ſimplici non comprehenditur ſimplex, niſi in materia favorabili, & late interpretanda, *ut ex Mendoſa tradit Barb. in Collect. hic n. 3.* Non ergo mandatum de providendo Beneficio, cujus collatio pertinet ad Capitulum in communi, debet extendi ad Beneficium, cujus collatio pertinet ad unum Canonicum ſingulariter, vel ratione dignitatis, Præbendæ, Perſonatus, vel Officii, cui jure ſingulari, ſeu ſpeciali annexa eſt collatio, ſive ratione Præbendæ ſuæ, niſi mandatum habeat adjunctam clauſulam *communiter vel diviſim;* nam per tale mandatum de providendo Beneficio ſpectante ad collationem Capituli, Papa non intendit gravare, ſeu obligare ſingulos de Capitulo, ſed totum Capitulum, ſeu Collegium, mandatum enim factum in materia pertinente ad Collegium, vel Univerſitatem, non includit ſpectantia ad ſingulos de Univerſitate, ut notat *Franc. hic n. 1. not. 4.* Quare ſi quis Collegium, vel Univerſitatem quamcunque, non tantum in communi, ſed etiam diviſim, & ſingulariter obligare velit ad aliquid faciendum, neceſſe eſt, ut id exprimat, adjecta clauſula, *communiter vel diviſim;* quia nomen Capituli, ſeu Collegii, cum ſit collectivum, ſeu nomen communitatis, ſive multitudinis, non ſignificat ſingulos ſeorſim, ſed univerſos, & conjunctos.

„CCLXVI. Aſſertio 4. Si Papa mandet alicui provideri de non Sacerdotali Præbenda, non poteſt ipſi, vi talis mandati, conferri Sacerdotalis (cui ſcilicet annexus eſt Ordo Sacerdotalis, ſive obligatio eum ſuſcipiendi) etiamſi ipſe velit habere Sacerdotalem. Similiter, ſi in Eccleſia aliqua ſint Præbendæ integræ, & dimidiæ (ex quibus ſcilicet percipitur tantum medietas redituum, reſpectu integrorum) & mandetur alicui conferri integra, non poteſt dimidia conferri, etſi ille velit eſſe contentus. Eadem ratione, cum mandatur alicui provideri de Præbenda certi valoris, non poteſt tale mandatum impleri in Præbenda minoris valoris, etiam volente eo, cui jubetur provideri, prout ſtatuitur *in r. Cui de non 27. h. t. in 6.* Ubi etiam in fine ratio redditur: quia hujuſmodi mandata (quorum fines diligenter obſervandi ſunt) ad caſus alios, quam expreſſos, extendi non debent.

Porro adeo mandatum in forma ſpecifica impleri debet, neque ad aliud, quam mandatum extendi, etiam parte conſentiente, juxta *l. Diligenter 5. ff. Mandati,* & *l. Cum Mandati 13. C. eod.* ut quamvis forma præſcripta in mandato cedat in commodum impetrantis, tamen ipſe huic ſuo commodo renunciare non poſſit, ita ut mandatum in alia forma, ſeu ſpecie mandetur executioni; nam qui mandati formam, ſeu fines excedit, aliud quid facere videtur, *cit. l. Diligenter.*

CCLXVII. Sed huic deciſioni obſtat *reg. 110. Digeſt. in eo quod plus eſt, ſemper ineſt & minus,* & *reg. 35. in 6. plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus:* & *reg. 53. eodem: cui licet quod plus eſt, licet utique quod eſt minus:* ergo ſi Papa mandet alicui conferri præbendam integram, vel certi valoris, v. gr. 200. aureorum annuorum, cenſetur velle, ut conferatur dimidia, ſi is, cui providendum eſt, ſit contentus; nam ubi majus conceditur, etiam minus conceſſum eſſe videtur, *c. Ex parte 27. de decimis.* Reſp. cum Dyno *in cit. reg. 35. num. 6.* & *Decio in reg. non debet 21. num. 5.* quod prædictæ regulæ locum habent, quando plus & minus ſunt ejuſdem ſpeciei, ſive id, quod minus eſt, continetur ut ſpecies, ſeu ut pars ſaltem virtualiter ſub majore: ſecus ſi id, quod minus eſt, ſe habet ad majus, non ut pars ad totum, ſed ut ſpecies diſtinctæ, & ſeparatæ: tunc enim non habet locum argumentum a majore quantitate ad minorem; ſed potius tunc locum habet alia regula, quod in diſpenſationibus, delegationibus, mandatis, & reſcriptis Beneficialibus, & aliis ejuſmodi, quæ ſtricte interpretanda ſunt, non debeat, nec poſſit fieri extenſio a caſu expreſſo, ad non expreſſum, ne quidem ob identitatem, vel etiam majoritatem rationis, ſed fines mandati, ſeu forma data diligenter, & ſpecifice obſervanda eſt, *Decius in tit. reg. Non debet; num. 7. & in tit. reg. In eo; num. 14.* Exemplum prioris membri diſtinctionis, quando ſcilicet, quod minus eſt, continetur velut ſpecies, aut pars in majore, habetur *in tit. cap. Ex parte;* Nam cum novalia ſint veluti ſpecies quædam decimarum, ideo ſi Papa Religioſis concedat, ut ex terris Parochiarum integras decimas percipiant, non detracta quarta parte Epiſcopali, id etiam de Novalibus intelligendum eſt. Aliud exemplum habetur *in l. Nec in ea; 22. §. Sed qui ff. ad leg. Jul. de adulter.* ubi dicitur, quod qui poteſt aliquem occidere, multo magis poteſt eum contumelia afficere. Item ſi cum illegitimo ſit diſpenſatum ad Sacerdotium, conſequenter cenſetur etiam diſpenſatum ad Ordines inferiores, *Sanch. l. 8. de matrim. diſp. 5. num. 35.* Exemplum vero poſterioris, ſi quod minus eſt, ſit quaſi ſpecies diverſa, & non contenta in majore, ſeu potiore habetur, *in l. Solemus 61. §. ult. ff. de judic.* ubi dicitur, quod judex conſtitutus ad cauſas criminales, non poteſt cognoſcere cauſas civiles, ſeu pecuniarias, licet illæ ſint majores iſtis, ut notat *Decius citat. Regul. non debet, num. 5.*

CCLXVIII. Aſſertio 5. Sub mandato generali providendi alicui de Beneficio, vel Præbenda proxime vacatura, non comprehenditur Canonicatus, vel Præbenda Epiſcopalis, prout ſumitur *ex c. Cum in Eccleſia; 25. h. t. in 6.* Ubi talis caſus proponitur: „In quadam Eccleſia erant XII. „Canonici, & XII. Præbendæ, Epiſcopus enim ex longa conſue-

„ tu

„ tudine habebat vocem in Capitulo, tanquam Canonicus,
„ licet Canonicus non eſſet, & unam ea dictis præbendis
„ obtinebat, ſicut Canonici. Cum ergo Papa mandaſſet, ut
„ auctoritate Apoſtolica alicui provideretur de præbenda,
„ quæ proxime vacaverit in illa Eccleſia, nulli alteri debi-
„ ta, accidit, ut per mortem Epiſcopi proxime vacaret
„ præbenda Canonicalis, quam obtinebat Epiſcopus. Con-
„ ſultus ſuper hac re Pontifex reſcribit, eum, cui ex man-
„ dato Papæ providendum erat in illa Eccleſia, non poſſe,
„ vi illius mandati habere ejuſmodi præbendam morte E-
„ piſcopi vacantem; ſed expectandum ipſi eſſe, donec alia
„ præbenda vacaret: Papa enim per mandatum ſuum non
„ intendit derogare antiquæ illius Eccleſiæ conſuetudini,
„ neque futurum, ſive ſucceſſorem Epiſcopum defraudare
„ præbenda ipſi debita, neque augere numerum Canoni-
„ corum.

CCLXIX. Hinc colligitur primo, quod valeat ſtatutum, vel conſuetudo, ut in aliqua Eccleſia major ſit numerus præbendarum Canonicalium, quam Canonicorum; quia omnium una præbenda, vel plures aſſignantur v. g. Epiſcopo, vel Rectori Academiæ, vel Cantori, qui non ſunt Canonici: Sicut & e converſo, ſtatuto decerni, vel conſuetudine induci poteſt ut plures ſint Canonici, quam Præbendæ; cum poſſit quis fieri Canonicus, etſi non habeat præbendam Canonicalem, *Gl. hic V. 13 Præbendarum. junct. addit. Anchar. ibid. in princ.* Colligitur ſecundo, quod Papa non cenſetur velle derogare per ſua mandata, & reſcripta ſtatutis, conſuetudinibus, & juribus particularium Eccleſiarum, niſi id exprimat, prout etiam habetur *in c. Conſtitutus*; 19. *de Reſcript.* & notat *Franc. hic num.* 2. *not.* 2. Idque procedit, etiamſi Papa, proprio motu, mandet alicui provideri, *Franc. in c. Si motu*; 23. *num.* 6. *h. t. in* 6. *& dictum ſupra.* Colligitur tertio, poteſt quandoque Epiſcopus habere præbendam Canonicalem, & vocem in Capitulo, tametſi vere Canonicus non ſit, ſed ſolum habeatur pro Canonico, ſive loco talis, ut patet *ex hoc c. & tradit Anchar. hic not.* 2. *&* 4. Neque vero ſi in Eccleſia aliqua ſit determinatus numerus Canonicorum, & præbendarum, in dubio cenſetur Papa mandando, ut alicui conferatur præbenda, in tali Eccleſia augere velle numerum Canonicorum, ſed impetrans expectare debet, donec præbenda aliqua vacet, ut habetur hic, *Anchar. hic not.* 5. *& Franc. nu.* 2. *not.* 3.

CCLXX. Aſſertio 6. Per Litteras a Sede Apoſtolica, vel
„ Legatis ipſius (de Latere) ſuper proviſione Clericorum
„ quorumlibet ad aliquem, vel aliquos executores directas,
„ nulli poteſt provideri de Xenodochiis, Leproſariis, Ele-
„ emoſynariis, ſeu Hoſpitalibus, etiamſi Eccleſias vel Ca-
„ pellas, decimas, (id eſt, jus percipiendi decimas) aut
„ alia ſpiritualia jura (ut Cœmeterium & jus ſuneran-
„ di) annexa habeant: niſi hoc in Litteris Apoſtolicis ſit
„ expreſſum, prout decernitur *in Clement. per Litteras* 2.
h. t. Ratio eſt, quia iſta loca pia non ſunt deputata, ut ſint Beneficia Clericis in Titulum conferenda, ſed ut in alios pios uſus, juxta eorum fundationem, & inſtitutionem illorum reditus diſpenſentur, *Clement.* 2. *infra de Relig. dom.* Ideo ad alium uſum, ſine licentia Papæ, converti non debent, *Gl. hic V. Eleemoſynariis*; ubi addit, idem eſſe de Fabricis, ob eandem rationem, *Abbas ibid. num.* 1. Idque confirmatur, quia regulariter hujuſmodi loca pia non veniunt appellatione Beneficii in Mandatis Apoſtolicis, quæ ſtrictæ interpretationis ſunt, quamvis illa auctoritate Epiſcopi ſint erecta, niſi quando dantur in Titulum, & conferuntur in perpetuum, *Barboſ. in Collect. hic num.* 2. Neque vero, ut vi mandati Apoſtolici hujuſmodi loca conferri poſſit alicui Clerico, ſufficit clauſula generalis, ut provideatur alicui de Beneficio Eccleſiaſtico, *cujuſcunque conditionis, & qualitatis ſint*: ſed requiritur, ut de illis fiat expreſſa mentio, videlicet, ſive ſint Xenodochia, ſive Leproſaria, ſeu Hoſpitalia, *Gl. magna hic in notat. & Gl. fin.*

Porro idem dicendum eſt, ſi Litteræ Apoſtolicæ emanent ſuper reſervatione fructuum Beneficiorum: non enim talia includuntur in illis, niſi exprimantur, *Gl. hic V. Proviſione*, *& Abb. ibid. num.* 1. Habet etiam locum hæc decretalis Conſtitutio, tametſi motu proprio Litteræ Apoſtolicæ emanaſſent; quia motus proprius non ampliat gratiam, vel vim verborum, licet excludat ſubreptionem in Litteris ejus, pro quo ſcribitur *Gl. hic V. Directas*; *& Abb. numer.* 2. de quo ſupra.

CCLXXI. Illud hoc loco addendum: ſi Hoſpitali, vel alii pio loco, & Religioſo, Epiſcopi auctoritate, ædificato, acceſſorie tanquam principali ſit annexa Eccleſia, vel Capella, tunc non debet talis Eccleſia in Titulum conferri, quia ſequitur naturam ſui principalis. Secus eſt, ſi Hoſpitale ſit acceſſorie annexum alicui Eccleſiæ, vel Capellæ, tunc enim Eccleſia eſt principale, adeoque poteſt conferri in Titulum, ſicut alia Beneficia, quia Hoſpitale tantum acceſſorie venit. Si vero Hoſpitale, & Eccleſia aliqua, ſeu Capella ſint quidem conjuncta, ſeu unita, ita tamen, ut utrumque ſit æque principale, & neutrum alteri acceſſorie unitum, tunc quoad hoſpitale habet locum diſpoſitio *hujus Clemens.* neq; in Litteris Apoſtolicis comprehenditur talis Eccleſia, vel Capella. Idemque eſt, ſi ignoretur, quodnam ex illis ſit principale, quia impetrans debet fundare, & probare ſuam intentionem, *Gl. hic V. Eccleſias*; *& Abb. nu.* 5.

„ CCLXXII. Aſſertio 7. Si Beneficio ad cujuſcunque E-
„ piſcopi (exempti, vel non exempti, vel etiam Epiſcopo
„ Superioris, ut Archiepiſcopi) collationem ſpectante, ali-
„ cui conferendo Papa ſcribit, non poterit illud conferri,
„ cujus collatio, ob negligentiam Epiſcopi ad Capitulum
„ devoluta eſt; licet poſſit ipſi provideri de illo etiam Be-
„ neficio, cujus collatio ex negligentia Capituli, vel alte-
„ rius cujuſcunque Collatoris ad Epiſcopum fuit devoluta,
„ ſicut etiam de illo Beneficio, cujus collatio, propter ne-
„ gligentiam ipſius Epiſcopi, & aliorum in hoc ei ſucce-
„ dentium, ad Papam fuerit devoluta, prout deciditur *in Clement. Si de Beneficio*; 3. *h. t.* Ratio primæ deciſionis eſt, quia Papa per ſuum mandatum intendit gravare, ſive obligare ſolum Epiſcopum, & non Capitulum, quod non intendit jure conferendi, ob negligentiam Epiſcopi, ad ipſum devoluto privare, adeoque mandatum non debet extendi ab Epiſcopo ad Capitulum in illo non expreſſum, *Gl. hic in caſu.* Idemque eſt, ſi jus conferendi ſit devolutum ad alium, quam Capitulum, cum ſit eadem ratio, *Gl. hic V. Capitulum.* Ratio ſecundæ deciſionis eſt, quia cum Papa Epiſcopum gravare voluerit, conferri debet ab executore, vi mandati, Beneficium ei, pro quo ſcriptum eſt, quamdiu hoc in manibus Epiſcopi eſt, & poteſtas conferendi ad ipſum ſpectat, ſive jure proprio, ſive jure devolutionis, ideoque mandatum comprehendit etiam collationem Beneficii, quæ ex Capituli, vel cujuſcunque alterius negligentia ad Epiſcopum fuit devoluta, *Gl. hic V. Exiſtit.* Ratio tertiæ deciſionis eſt, quia licet alias in Beneficiis ſtricta fieri debeat interpretatio, lata tamen facienda eſt contra ipſum concedentem, *c. Olim*; 16. *de V. S.* ideoque poteſt, vi talis mandati, etiam provideri de Beneficio impetranti, cujus collatio, ob negligentiam Epiſcopi primi Collatoris, vel aliorum in jure conferendi ei ſuccedentium, ad Papam eſt devoluta, *Gl. hic V. Sive ad nos prope finem.* Hinc colligitur, quod Executor, cui mandatur, ut provideat alicui de Beneficio ſpectante ad collationem certi Epiſcopi, non poteſt de illo providere, quod tempore proviſionis, ad alterius collationem eſt devolutum, licet tempore dati mandati pertineret ad collationem illius Epiſcopi, nam quamdiu Beneficium pertinet ad collationem Epiſcopi, confert illud Executor a Papa deputatus, illo vero ad alium Inferiorem Collatorem devoluto, non confert illud, donec ad Epiſcopum collatio devolvatur, quem ſolum gravare voluit Papa, *Gl. hic V. Exiſtit*; *& Abb. ibid. n.* 2.

SECTIO VIII.

De effectu & uſu, ſeu executione, ac revocatione, ſeu extinctione Mandatorum Apoſtolicorum, ſeu Litterarum Beneficialium.

§. I.

Quo tempore Mandata Apoſtolica, ſeu Litteræ Pontificiæ de conferendis Beneficiis vacantibus effectum ſuum conſequantur, & quo tempore impetrans debeat eſſe capax beneficii?

CCLXXIII. Præmittendum, de triplici tempore poteſt eſſe quæſtio: num ſcilicet tempore conceſſionis Beneficii, vel alterius gratiæ, an expeditionis Litterarum, an vero præſentationis ipſarum, mandata Apoſtolica, ſeu Litteræ Beneficiales, aliæ gratioſæ ſuum effectum conſequantur? Deinde diſtinguendum eſt inter gratiam factam, & faciendam: gratia facta dicitur, quando alicui in favorem ipſius, aliqua facultas, vel gratia a Superiore eſt conceſſa, quamvis interdum executio alteri demandetur, ut ſi Papa Romæ Beneficium conferat Titio, & Epiſcopum, ſeu Ordinarium loci, conſtituat Executorem, ut eum in poſſeſſionem Beneficii inducat. Gratia autem facienda dicitur, cum ipſi, in cujus favorem gratia tendit, nihil directe conceſſum eſt a Superiore, ſed alteri mandatur, ut talem gratiam illi conferat: tunc enim nondum eſt gratia facta, ſed mera commiſſio, & mandatum faciendi, ut ſi Papa mandet Epiſcopo, ut Titio Beneficium conferat, *Laym. l. tract.* 4. *c.* 23. *nu.* 18.

CCLXXIV. Aſſertio 1. Beneficia & aliæ gratiæ Principis ſtatim, ac conceſſæ ſunt, per verbum *placet*, *vel fiat*, *quod petitur*, ſive ſubſcriptum ſupplicationi, ſive voce prolatum, ſine ulla ſcriptura, jam ſunt perfectæ, omnemque vim ſuam, ac valorem habent ſecundum ſe, & quoad ſubſtantiam, adeoque in foro conſcientiæ: quamvis in foro externo ad faciendam probationem, intra, vel extra Judicium, requiratur inſuper, ut gratiæ, & privilegia, in ſcripturam ſint redactæ, ſive ut Litteræ ſuper iis ſint expeditæ, ut ex communi docet *Molin. tract.* 2. *de Juſtit. diſ.* 599. *num.* 1. *Sanch. lib.* 8. *de matrim. diſ.* 29. *nu.* 2. *Garc. p.* 4. *c.* 3. *nu.* 21. Idque ſumitur *ex c. Inſtitutis*; 6. ibi: *Sive quæ ſcripto decernimus, ſive quæ in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita, cauſ.* 25. *q.* 2. ubi *Gl. V. Præſenti*; ait, quod ſententia Principis facit jus, licet non redigatur in ſcriptis, & quod Princeps, ſine ſcripto, dat privilegium. Idque etiam conſtat ex *Clem. Dudum* 2. ibi: *Univerſa privilegia, gratias, indulgentias, verbo, ſeu ſcripto, ſub quacunque forma conceſſas &c. de Sepultur.* ubi *Gl. in V. Verbo* ait, hic videtur expreſſum, quod valeat privilegium, vel gratia Apoſtolica, licet ſcriptura ſuper ea confecta non ſit. Ratio eſt, quia conceſſio gratiæ eſt quædam donatio, donatio autem ſtatim ut fit, in ſe eſt perfecta, etiam nullo donationis Inſtrumento confecto; nam ad hanc plus non requiritur, quam ex parte donantis, vel concedentis gratiam, ut eam velit concedere, ſuppoſita poteſtate donandi; ex parte vero ejus, cui fit donatio, vel conceſſio gratiæ, ut eam petat, vel acceptet.

CCLXXV. Cæterum ſupra tradita doctrina procedit, ſpectato communi Jure Canonico; at vero ſecundum ſtylum, & praxim Curiæ Romanæ, omnes proviſiones, & gratiæ Beneficiales, quæ fiunt a Sede Apoſtolica, per collationem vel per confirmationem, vel per unionem, aut diſpenſationem ſuper retinendis Beneficiis, vel alio modo, requirunt, ut Litteræ ſint expeditæ, nec ante ſunt validæ, adeo, ut qui abſque Litteris Apoſtolicis poſſeſſionem apprehenderit cujuſcunque Beneficii, aut Prælaturæ, pro intruſo habendus ſit, nec faciat fructus ſuos, & inhabilis reddatur ad Beneficia obtinenda, prout videre eſt apud *Azor. p.* 2. *Inſtit. lib.* 5. *cap.* 2. *quæſt.* 5. *Furſ. l.* 6. *de reſign. benef. q.* 4. *numer.* 36. Dicuntur autem Bullæ, ſeu Litteræ expeditæ, quan-

quando ſunt plumbatæ, ſive quando illis appenſum eſt Sigillum plumbeum Papæ, *Garc. cit. c. 2. nu. ult.*

Præterea *ſecundum Regulam 53. Cancellariæ Apoſtolicæ*. Diſpenſationes Pontificiæ non ſuffragantur cuiquam, antequam ſuper iis Litteræ Apoſtolicæ ſint confectæ: quod tamen ſolum intelligi debet, quoad forum externum, in quo ſecundum diſpenſationes procedi, & judicari non debet, antequam Litteræ ſunt expeditæ: at vero in foro conſcientiæ, gratiæ diſpenſationum valent, etiam Litteris nondum expeditis. Unde *in cit. Regula Cancellariæ*; non dicitur, diſpenſationem non valere, Litteris non expeditis, ſed non ſuffragari. Imo poſtquam Litteræ ſemel ſunt expeditæ, etiam in foro externo, gratiæ diſpenſationum ſuffragantur a tempore conceſſionis, & non ſolum a tempore expeditionis Litterarum. etiamſi Papa, qui gratiam diſpenſationis conceſſit, mortuus ſit, & Litteræ expeditæ ſint nomine Pontificis ſuccedentis, ut tradit *Molin. cit. l. §. ad ea vero, Sanch. cit. diſ. 59. num. 9. Cochier in prædicta reg. 53.* Hinc infertur, quod in foro conſcientiæ poſſit quis uti gratia diſpenſationis, v. g. in lege jejunii, ſi ſciat eam a Pontifice eſſe conceſſam, etiamſi Litteræ nondum ſint expeditæ, *Sanch. c. l. numer.* 4. & alii apud ipſum: quamvis in foro externo talis puniri poſſit, ſi Litteras diſpenſationis exhibere nequeat. Denique Litteræ concedentes juriſdictionem Judicibus delegatis, vel quæ ad Executores diriguntur, non tantum ante Judicii initium expeditæ eſſe debent, ſed etiam ipſis intimatæ, ſeu præſentatæ: alioquin ſi Judicium inchoetur, poſt conceſſam delegationem, nondum tamen expeditis, & præſentatis Litteris, etiamſi poſtea in judicii progreſſu expediantur, & præſententur, Judicium erit nullum; cum Juriſdictionis exercitium non acquiratur ante Litterarum authenticarum præſentationem, juxta *reg. Cancellar. 25. de non judicando &c. Molin. c. l. num. 2. Sanch. c. l. num.* 10. adeo quidem, ut non ſufficiat Protocollum Notarii manu ſcriptum, aut ab eo tranſſumptum, ſed requiratur præſentatio Litterarum originalium, vel alias authenticarum, teſte *Garcia p. 6. c. 2. nn. 16.*

CCLXXVI. Aſſertio 2. Ad alteram quæſtionem quod attinet, etſi ordinarie Clericus debeat eſſe habilis, & idoneus ad obtinendum Beneficium, tempore impetrationis, ſive datæ Litterarum Apoſtolicarum, juxta *c. Si eo tempore*; 9. *de reſcript. in* 6. Aliquando tamen ſufficit, ſi Clericus impetrans ſit capax, & idoneus ad Beneficium tempore vacationis, aut promotionis, quo Beneficium vacans ei conferatur, tametſi tempore impetrationis non fuerit capax, prout ſumitur ex *c. Ei cui*; 29. *h. t. in* 6. ubi reſcribit Pontifex: „ ſi mandatur ſimpliciter, ſive abſolute alicui provideri de præbenda proxime vacatura, non poteſt illi conferri præbenda Sacerdotalis, quæ poſtea vacat, ſi tum nondum ſit in ea ætate, in qua ad Sacerdotium poſſit promoveri, ſed debet aliam expectare: ſcilicet non Sacerdotalem, vel Sacerdotalem, ſi tunc, cum vacat alia, habeat ætatem ad Sacerdotium requiſitam, ut tradit *Gl. fin. hic*. Ex quo colligitur, eum, qui tempore impetrationis, ſeu datæ Litterarum, non erat habilis ad obtinendam Sacerdotalem præbendam, propter defectum ætatis, poſſit nihilominus aliam præbendam Sacerdotalem, vi ejuſdem mandati, obtinere, ſi tempore vacationis ipſius, ad legitimam ætatem pervenerit, adeoque inſpiciendum eſſe, hoc caſu, ſi mandatum detur de Beneficio vacaturo conferendo, non tempus datæ, ſeu impetrationis, ſed vacationis, ſeu collationis Beneficii, non ſit executio ejuſdem mandati, quoad habilitatem perſonæ, *Gl. hic V. Nondum*; *& Franc. num.* 8. *Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 33. *q.* 10.

CCLXXVII. Verum quia *hoc c.* adverſari videtur, *c. Si eo tempore*; 9. *de reſcript. in* 6. adeo pro eorum conciliatione, & declaratione notandum primo. Quaſdam eſſe inhabilitates, ſeu defectus, qui de Jure communi, vel ſecundum ſtylum Curiæ, univerſim impediunt impetrationem Litterarum Apoſtolicarum, tam ad Beneficia obtinenda, quam ad lites, ut ſi v. g. impetrans ſit excommunicatus, juxta *c.* 1. *de reſcript. in* 6. alias vero eſſe inhabilitates, ſeu defectus, qui non requirunt, nec irritam reddunt impetrationem Litterarum, ſed ſolum reſpiciunt collationem Beneficii, & in defectu alicujus conditionis, quæ ante proviſionem poteſt, ac debet impleri, conſiſtunt: cujuſmodi eſt, defectus ætatis requiſitæ, vel dimiſſio prioris Beneficii ſufficientis, quæ prærequiritur, ut alicui poſſit provideri de alio Beneficio, ut patet ex *hoc*. Inter has inhabilitates, hoc eſt diſcrimen, ut notat *Barboſ. in Collect. hic c. n.* 5. quod in prioribus inſpiciendum ſit, & attendendum ad tempus, quo Litteræ datæ, & impetratæ ſunt; nam ſuppoſita tali inhabilitate, reſcriptum non valet: aliud vero dicendum eſt de poſterioribus inhabilitatibus, in quibus inſpiciendum eſt tempus vacationis Beneficii, vel collationis, & executionis mandati, dummodo in Litteris Apoſtolicis nulla ſit ſubreptio, alioquin ſi ſubreptitie fuerint impetratæ, non tempus vacationis, vel collationis, ſed tempus datæ, ſeu impetrationis attendendum erit, ut docet *Abb. in c. Dilectus*; 27. *nn.* 7. *h. t.*

Et hinc jam conciliari poſſunt prædicta duo capitula, nam in priore *c. Si eo tempore*; *de reſcript. in* 6. ſupplicans impetravit mandatum, de providendo ſibi Beneficio curato, vel non curato; non facta mentione de defectu ætatis, ideoque erat ſubreptitia impetratio; quia debebat exprimere, ſe tunc non habere ætatem requiſitam ad Beneficium curatum; Beneficia enim curata, quippe ad quæ obtinenda major habilitas requiritur, ſpeciali indigent expreſſione. At vero *in caſu hujus c.* non fuit commiſſa ſubreptio, quia ſupplicans impetravit mandatum, de providendo ſibi Beneficio in genere, & indefinite, nulla facta mentione de præbenda Sacerdotali, vel Diaconali, ideoque ætatis defectum exprimere non debuit. Quare licet impetrans, tempore datæ Litterarum, non habeat ætatem requiſitam, ad obtinendam præbendam Sacerdotalem, ſi tamen eam habuit tempore, quo vacat, ſive eadem, ſive alia præbenda Sacerdotalis, ea ipſi conferri debet. Secus eſt ſi alicui ab initio mandatur provideri de Beneficio curato, vel non curato disjunctive; tum enim ſi legitimam ætatem non habeat, tempore datæ, ſeu impetrationis, tametſi eam habeat tempore vacationis, Beneficii curati, non poteſt hoc ipſi conferri, etſi poſſit Beneficium non curatum, *juxta cit. c. Si eo tempore, de reſcript. in* 6. quia reſcriptum, quoad Beneficium curatum, fuit ab initio ſubreptitium, & irritum, ideoque non poteſt tractu temporis convaleſcere, *Abb. in cit. c. Dilectus*; *nu.* 8. *h. t. Barb. hic nu.* 66. Non obſtat prædictis, quod in impetrationibus Beneficiorum, ſub nomine dignitatis, vel Beneficii non venit dignitas, vel Beneficium curatum, *juxta c. Cum in illis*; 16. *in princ. h. t. in* 6. ac proinde nec ſub appellatione Præbendæ, ſeu Beneficii in genere continebitur Sacerdotalis Præbenda, ſeu Beneficium. Nam reſpondetur neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt, quia major idoneitas, ſeu habilitas requiritur in curatis, propter majus periculum, quod in illis eſt, quam in aliis, *Franc. hic nn.* 2. *not.* 3. Sicut autem ſub nomine dignitatis, non venit curata, ita neque ſub nomine præbendæ Sacerdotalis, comprehenditur præbenda Sacerdotalis non curata, nulla autem *in hoc c.* ſit mentio, vel diſpoſitio de præbendis, vel Beneficiis curatis.

CCLXXVIII. Notandum ſecundo. Quod dicitur in *cit. c. Ei cui*; *h. t. in* 6. quod ei, cui mandatur provideri ſimpliciter de præbenda proxime vacatura, non ſit conferenda præbenda Sacerdotalis, ſi nondum ſit in tali ætate, in qua poſſit promoveri ad Sacerdotium, id extendi debet, ut procedat, etiamſi in Litteris Papæ, adjecta ſit clauſula, *non obſtantibus quibuſcunque, per quæ gratia effectus poſſet impediri, vel differri*: ut contra *Gl. hic V. Simpliciter docet Anchar. hic not.* 1. *& Franc. nu.* 4. quia per hujuſmodi clauſulam generalem, non cenſetur Papa velle derogare Juri communi, aut particulari ſtatuto Eccleſiæ, ſed opus eſt, ut in ſpecie exprimantur inhabilitas perſonæ, ſeu defectus, in quo diſpenſatur, aut jus, ſeu ſtatutum, cui derogatur.

§. II.

Quis ex pluribus impetrantibus, diverſa Mandata, ſeu Reſcripta Apoſtolica de providendo, in eadem Eccleſia ſit præferendus;

„ CCLXXIX. Aſſertio 1. Si alicui v. g. Titio a Sede Apoſtolica Canonicatus collatus ſit in quadam Eccleſia, ſine præbenda, cum mandato tamen, ut ei recepto in Canonicum, præbenda proxime vacatura conferretur, poſtea vero ſimilis gratia, ac proviſio, ſeu collatio Canonicatus facta ſit alteri, v. g. Cajo in eadem Eccleſia, qui tamen prius Litteras Pontificias præſentavit Decano, & Capitulo, ideoque citius in Canonicum eſt receptus quam Titius, qui tardius illas præſentavit: hoc caſu, ſi præbenda aliqua poſtea vacaverit, in aſſecutione illius præferri debet Titius, illique ea conferri, cui prius collatio Canoniæ facta eſt, licet poſterior impetrans, nempe Cajus, prius Litteras collationis ſibi factæ, præſentaverit Capitulo, & prius in Canonicum receptus, & in poſſeſſionem miſſus fuerit, prout ſtatuitur in *c. Eum cui*; 7. *in* 6. Ratio deciſionis eſt, quia per ſolam collationem, & acceptationem Beneficii acquiritur in eo jus, & quaſi dominium, etiamſi quis nondum illius poſſeſſionem nactus ſit, & apprehenderit, *c. Si tibi*; 17. *h. t. in* 6. ergo is, cui collatum eſt a Papa Jus Canoniæ, ſive Canonicatus, poſt acceptationem illius, etiamſi nondum in Canonicum receptus ſit, & præbendam aſſecutus, habet jus reale in præbenda, quamprimum vacat, quæ ipſi tanquam connexa cum Jure Canoniæ, ſive Canonicatu debetur, & eidem jus tribuit in præbenda, ita ut collatio alteri facta, ſit ipſo jure irrita, & proviſus illam a quolibet detentore vendicare, & petere poſſit; quia in iſtis ſpiritualibus, poſtquam ſunt debita, acquiritur dominium ſine traditione, ut docet *Ancharan. hic not.* 3. Ex quo patet, quod in impetratione, & collatione Beneficiorum inſpicitur tempus datæ, & non tempus præſentationis Litterarum, vel receptionis, ob rationem jam allatam, *Gl. hic V. Eum cui*; Accedit, quod abſurdum foret, ſi is, cui poſterius collatus eſt Canonicatus, citius præſentando Litteras ſuas poſterius impetratas, prævenire poſſet eum, cui collatio prius facta eſt, in jure jam ipſi acquiſito, & eodem illum privare, *Gl. fin. hic*.

CCLXXX. Ubi pro majore declaratione *hujus c.* notandum, hæc Conſtitutio tum demum locum habet, quando collatio Canoniæ, ſive Canonicatus a Papa duobus ſucceſſive facta fuit, hoc enim caſu præferendus eſt is, qui Litteras collationis prius expeditas accepit, ita ut collatio poſtea alteri facta, non valeat, etiamſi is prius Litteras collationis ſuæ poſterius factæ præſentaverit executori: neque enim unum idemque Beneficium a duobus ſimul, & eodem tempore in Titulum obtineri poteſt *c. unic. Ut Eccleſ. benef. ſin. dimin. & cet.* & inter eos, qui obtinent gratias ſimiles, eadem auctoritate, conceſſas, locus eſt regulæ juris 54. *in* 6. *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*. Si vero Papa non actu conferat, ſed ſolum mandet ſucceſſive duobus provideri de Canonicatu, vel alio Beneficio in aliqua Eccleſia, v. g. Titio & Cajo, tum ſi Titius prius Litteras impetravit, in aſſecutione præbendæ præferri debet Cajo, qui poſtea Litteras beneficiales impetravit, ſed prius eas præſentavit: præterquam ſi eo tempore, quo Litteræ a Titio priore impetrante ſunt præſentatæ, collatio præbendæ jam facta ſit Cajo, tum enim ea relinquenda eſt ipſi Cajo priori Litterarum præſentatori, *juxta c. Tibi*; 12. *de reſcript. in* 6. Ubi tamen certi caſus excipiuntur, de quo dictum ſupra *l.* 1. *Tit.* 3. *nu.* 170. Quare *cit. c. Tibi de reſcript. in* 6. non adverſatur huic c. quia illud loquitur de proviſione, ſeu collatione Canonicatus in forma: *Dignum*; a Papa facta, per quam jus in re, & quaſi dominium Canonicatus, vel Beneficii acquiritur: in illo vero c. *Tibi*; ſermo eſt de gratia

tia expectativa, ſeu mandato providendi: longe autem diverſa ſunt conferre, & mandare conferre, ut ait *Gl. hic V. Collatus.*

„ CCLXXXI. Aſſertio 2. Si Papa mandet alicui Clerico provideri de præbenda proxime vacatura, in certa Eccleſia, & poſtea (ſcilicet poſtquam illi proviſum eſt de præbenda) eundem recipi in Canonicum: ipſe vero Clericus providendus præbendam primum vacantem, tanquam ſibi debitam petere neglexerit: hoc caſu, dictus Clericus non poteſt virtute illius mandati Apoſtolici, aliam præbendam, ſi quæ in eadem Eccleſia vacaverit, petere, nec poteſt executor de ea ipſi providere, cum facta ei gratia per negligentiam ipſius ſit extincta. Si vero idem Clericus prius auctoritate Apoſtolica Canonicus ſit effectus, (quia Papa ei contulit, vel mandavit conferri Canonicatum in certa Eccleſia) cum mandato, ut provideatur ipſi de præbenda proxime vacatura, tum etiamſi eam vacantem petere negligat, poteſt nihilominus aliam præbendam, quæ poſtea vacaverit, & nulli alii de jure debita eſt, petere; quia ratione Canonicatus, aliis omnibus in aſſecutione præbendæ præferendus eſt, dummodo non adſint alii eadem auctoritate Apoſtolica præbendas in illa Eccleſia expectantes. Verum hoc ipſo caſu, non executor conſtitutus, præbendam poſterius vacantem dicto Clerico conferre debet, quia is accepit ſolum mandatum, ut ipſi provideret de præbenda primo vacatura: non autem de conferenda ipſi præbenda, quæ poſtea vacabit: ſed Collator Ordinarius, ad quem ſcilicet collatio præbendarum in illa Eccleſia ſpectat, dicto Clerico præbendam illam conferre debebit, ita, ut ſi alteri conferat, in præjudicium ejuſdem Clerici collatio ſit irrita, ita ſtatuitur in *c. Si Clericus; 31. h. t. in 6.*

CCLXXXII. Hinc patet primo: Si mandetur alicui provideri ſimpliciter de Beneficio: id intelligitur, de primo vacaturo, non de ſecundo; quia diſpoſitio ſimpliciter facta intelligitur de primo actu, *Franc. hic nu.* 2. Patet ſecundo. Si Papa det alicui gratiam exſpectativam, ad præbendam proxime vacaturam, iſque eam petere negligat, ea gratia eſt extincta, poſtquam præbenda alteri collata eſt, & conſequenter etiam extinguitur mandatum executoris, ad illam gratiam exequendam; cum illa poteſtas executoris ſit acceſſoria gratiæ, ideoque naturam principalis ſequi congruit, *c. Si ſuper; 9. de Offic. deleg. in 6. Gl. Magna hic in notat.* Quod ſi expectans neglexit petere præbendam ſibi debitam, ea tamen nondum eſt alii collata, adhuc illam poteſt petere, quaſi re adhuc integra, admittatur purgatio moræ, Gl. *hic V. Aliam, & Anchar.an. not.* 2. Notat enim Gl. *hic V. Poſtea*, hanc eſſe novam formam, neque multum habere uſum in Curia, ut alicui prius provideatur de præbenda, & poſtea primum de Canonicatu. Patet tertio. Si Papa alicui dedit Jus Canoniæ, iſque in Canonicum ſit receptus, ſub expectatione præbendæ proxime vacaturæ, poteſt eam vacantem, quippe ſibi jure debitam, petere: quod ſi illam petere neglexit, ideoque ea alteri collata fuit, collatio valet, ſed poteſt talis expectans aliam præbendam, quæ poſt hanc vacaverit, petere; quia Jus Canoniæ retinet, ratione cujus habet jus petendi præbendam, Gl. *magn. hic in notat.* Excipi debet, niſi in eadem Eccleſia ſit alius expectans, eadem auctoritate Apoſtolica, qui ante ipſum in Canonicum ſit receptus, tum enim illi expectanti debetur præbenda illa, Gl. *eadem hic in notat.* quamvis etiam poſterior expectans, hoc caſu, præferretur receptis auctoritate inferioris Collatoris, v. g. Epiſcopi, Gl. *hic V. Eadem* [illegible]

„ CCLXXXIII. Aſſertio 3. Si Papa conferat alicui v. gr. Titio Canonicatum in certa Eccleſia, cum mandato, ut eidem de præbenda proxime vacatura, & nulli alii de jure debita, provideatur: illi vero, ad quos in ea Eccleſia collatio præbendarum ſpectat, jure ordinario, v. g. ad Capitulum, præbendam proxime vacantem, proprio motu, (ſecus enim eſt, ſi conferrent expectanti auctoritate papali, *c. Dudum; 13. h. t. in 6.*) alteri conferant, licet ignorantes gratiam expectativam prius factam fuiſſe a Papa Titio, ad præbendam proxime vacaturam in illa Eccleſia: hoc caſu, collatio hæc ab ordinariis Collatoribus facta, in præjudicium Titii, non ſubſiſtit: nam hoc ipſo, quod is auctoritate Apoſtolica Canonicus effectus fuit, jus ad præbendam proxime vacaturam, & nulli alii debitam, eſt conſecutus, eamque proinde, quam primum vacavit, juſte petere potuit, ideoque ea alteri a prædictis, licet ignorantibus, valide conferri non potuit, prout ſtatuitur *in c. Poſtquam; 13. h. t. in 6.* Rationem aliam aſſignat *Gl. magna hic in not.* quia gratia, per quam Papa contulit alicui Canonicatum, ſub expectatione præbendæ, ligat manus ordinarii Collatoris, etiam ante ſcientiam ipſius, ut alteri etiam ignoranti talem gratiam expectativam prius a Papa factam eſſe, conferri nequeat, & ſi alii conferatur, non valet collatio. Et iſte eſt principalis effectus, quem intendit Papa, in hoc c. ut notat *Gl. magna hic.*

CCLXXXIV. Porro diſpoſitio hujus c. procedit, non ſolum, ſi Papa conferat alicui Canonicatum, ſive jus Canoniæ, ſub expectatione Præbendæ proxime vacaturæ: ſed etiam, & multo magis, ſi Præbenda illa jam vacat, quia difficilius Papa mandat alicui provideri de Præbenda vacatura, quam vacante, ut notat Gl. *hic V. Vacaturam*, utroque enim caſu, ſi Præbenda jam tunc vacans, vel quæ poſtea vacabit, conferatur alteri etiam ab ignorantibus gratiam eſſe prius factam alicui, irrita eſt collatio, juxta deciſionem hujus c. quamvis is, cui collata eſt Præbenda, quæ ex mandato Papæ conferenda fuiſſet alteri, Beneficium ab ordinario Collatore contra mandatum Papæ, ſi dimiſit aliquod Beneficium, ut obtineret Præbendam, illud recuperet, dummodo ſine difficultate illam Præbendam dimiſit, ſive cognovit illam ex collatione Papæ alteri deberi; *juxta c. Si Beneficium; 20. h. t. in 6.* [Gl. *pen. ex*, de quo infra.

CCLXXXV. Verum aliud dicendum eſt, ſi Papa ipſe non conferat Canonicatum, vel aliud Beneficium alicui, ſed ſolum mandet Collatoribus ordinariis, ut ipſi conferant Canonicatum, vel aliud Beneficium, alicui, v. g. Titio: tum enim, ſi hi ad quos collatio ſpectat, ſpreto mandato Papæ, alteri illud conferant, valida eſt collatio, prout ſtatuitur in *c. Dilectus; 27. h. t.* Nam quidam Clericus G. nomine impetravit

„ ab Innocentio III. Litteras ad Capitulum Novarienſe, in quibus ei mandatum fuit, ut in Canonicum ipſum G. reciperet, & Præbendam, ſi quæ tunc vacaret, eidem conferret. Sed Capitulum, neglecto mandato Apoſtolico, non ſolum illum in Canonicum non recepit: ſed etiam Præbendam tunc vacantem alteri contulit. De hac re conqueſtus Clericus G. apud Papam fuit, ſed Procurator Clericus oppoſuit, quod dictus Clericus per ſubreptionem Litteras Papales impetravit, falſo allegans, in Eccleſia Novarienſi Præbendam tunc vacare, cum tamen nulla vacaret, idcoque tanquam mendax precator carere debeat impetratis (prout habetur in integra lectione *hujus c.*) Quare Papa reſcripſit ad Epiſcopum Vercellenſem, eique mandavit, ut ſi ipſi conſtiterit, quod eo tempore, cum Canonici ejuſdem Eccleſiæ Litteras Papales receperunt, Præbenda vacarit, quam ipſi cum eluſione mandati Apoſtolici conferre præſumpſerunt, ipſi Canonici dictum Clericum, ſi ſufficiens Beneficium Eccleſiaſticum non habeat, in Canonicum recipiant, & de reditibus Eccleſiæ annuos proventus ipſi aſſignent, donec ei de Beneficio præbendali ſit proviſum.

CCLXXXVI. Ex quo patet, differentiam eſſe inter receptionem in Canonicum, ſive collationem Canonicatus a Papa alicui factam, cum mandato, ut provideatur ei de Præbenda primo vacatura: & inter mandatum Papæ Collatori ordinario factum, ut quis recipiatur in Canonicum, vel ut ei Canonicatus conferatur: nam priore caſu, afficitur Præbenda vacans, vel vacatura, ita ut collatio alteri facta non teneat, juxta *cit. c. Poſtquam; h. t. in 6.* Poſteriore vero caſu, per talem mandatum Apoſtolicum de conferendo alicui Canonicato, vel Præbenda, non afficitur Præbenda vacans, vel vacatura, quominus collatio ejus alteri facta, contra mandatum a Collatore ordinario teneat, ut docet Gl. *hic V. Duxerimus conferendam, & Abb. hic n.* 3. & 4. Nam per tale mandatum, non tribuitur proviſo Jus in re in Beneficio, priuſquam actu conferatur; unde in caſu hujus c. alteri, cui Capitulum contulit Canonicatum, & Præbendam vacantem contra mandatum Papæ non jubetur removeri a Beneficio, ut notat Gl. *hic V. recipi*; ideoque collatio fuit valida. Et ratio eſt, quia per tale mandatum indirectum Papæ, quo præcipit Titio, v. g. conferri Beneficium, & conſequenter tacite prohibet, conferri alteri, non aufertur poteſtas ordinaria alias competens mandatario, & ſic collatio alteri facta tenet, quamvis puniendus ſit, propter ſpretum mandatum Apoſtolicum; ſecus eſt, ſi Papa directe mandaret Collatori ordinario, ne certum Beneficium conferat, tunc enim non teneret collatio; quia cenſetur ipſi auferre poteſtatem conferendi, *Abb. hic n.* 13. Vel niſi Papa mandans ordinario Collatori, ut conferat alicui Beneficium vacans, vel cum primum vacaverit, adjiciat clauſulam, quod ſi contra fecerit, id irritum ſit, & inane, tunc enim non valeret etiam collatio, Gl. *hic V. Duxerimus* conferendam in fine.

CCLXXXVII. Atque hinc præterea infertur, ſi Collator inferior Papa, v. g. Capitulum, recipiat aliquem in Canonicum v. gr. Titium, auctoritate propria, ſub ſpe Præbendæ proxime vacaturæ, & poſtea Præbendam, quæ proxime vacat non Titio, ſed alteri conferat, ſive extraneo, ſive alicui de Collegio poſterius recepto in Canonicum, talis collatio alteri facta ſubſiſtit; quia cum Capitulum, vel alius Collator ordinarius jus expectativæ dare non poſſit, ideo ſi quis auctoritate Capituli in Canonicum recipiatur, non conſequitur jus proprie dictum, ad Præbendam proxime vacantem, ac proinde valide ea alteri conferri poteſt. tenetur tamen hoc caſu Capitulum, vel alius Collator ordinarius, Canonico prius recepto, interim dum Præbendam acquirit, providere ex communibus Eccleſiæ reditibus; nam ſicut Capitulum ad talem proviſionem faciendam obligatur, propter tranſgreſſionem mandati Papalis, ſi contra illud Præbendam alteri contulit, *juxta cit. c. Dilectus; 27. h. t.* itam etiam obligatur ad illam, propter tranſgreſſionem mandati legalis, ſi Præbendam proxime vacantem alteri poſterius recepto contulit, contra Conſtitutionem *c. Relatum* 9. ubi in fine dicitur, quod receptus in Canonicum non debeat carere præbenda *h. t. Abb. in c. Inter cætera; 17. n. 6. h. t.*

CCLXXXVIII. Cæterum illud hoc loco addendum. Receptus in Canonicum, ultra numerum Canonicorum, ſine Præbenda, ſed cum ſpe Præbendæ vacaturæ, ſive auctoritate, Papæ, ſive etiam auctoritate, & conſenſu Canonicorum Capitularium, qui id facere poſſunt, ſi certus numerus Canonicorum a Papa non ſit confirmatus, ut docet *Azor. p. 2. Inſtit. lib. 3. c. 11. q. 3.* talis inquam Canonicus, non habet quidem in rigore Beneficium, neq; Præbendam; quia nondum habet Jus in illa, ſed tantum ad illam, & quidem ſolum indeterminate, ad aliquam Præbendam, ſi auctoritate, non Papæ, ſed Capituli tantum, vel alterius Collatoris ordinarii in Canonicum ſit receptus, juxta *cit. c. Relatum*; poteſt tamen dici habere Beneficium, latius loquendo, quia cum ſit vere Canonicus, jure poteſt percipere diſtributiones quotidianas, ſi ſit præſens Divinis Officiis, ſimulque habet vocem, ſeu ſuffragium in Capitulo, & Stallum, ſive Sedem in Choro, *Azor. c. l. qu. 4. & 5.*

„ CCLXXXIX. Aſſertio 4. Si a Papa Canonicatus alicujus Eccleſiæ ſucceſſive ſit collatus duobus, v. g. Titio, & Cajo, cum mandato, ut primo provideatur de Præbenda, ſi quæ tunc vacaret, alioquin de proxime vacatura: ſecundo vero, ſive Cajo provideatur de Præbenda, & dignitate, perſonatu, vel officio, cum o caſo ſe obtulerit: accidat vero, ut proxime vacarent Præbenda, & dignitas, vel officium in illa Eccleſia (v. gr. per mortem, aut renuntiationem Decani, vel Cuſtodis) hoc caſu, ſi Præbenda, quæ proxime vacat, ſeparata eſt a dignitate,

„ vel officio, ea, vi primi mandati Apoſtolici, debet conferri primo impetranti, ſcilicet Titio, quippe cum is ſit „ tempore anterior (ac proinde etiam jure potior, ac „ prior) neque enim intentio Papæ mandantis fuit, per „ ſecundum mandatum præjudicare primo impetranti, vel „ jus ipſi per primum mandatum acquiſitum auferre, niſi „ de contraria mandantis intentione appareat, ſeu conſtet. Sin autem Præbenda annexa ſit dignitati, vel officio, tunc in aſſecutione illius Præbendæ, ſecundus impetrans primo præferri, eaque ipſi, Cajo ſcilicet, conferri debet; prout ſtatutum eſt in *c. Quia ſæpe*; 15. *h. t. in* 6. Ratio prioris deciſionis habetur expreſſa in textu, quia collatio ſecundo facta intelligitur fieri, ſine præjudicio alterius, adeoque primi impetrantis: & quia Præbenda utriuſque impetrantis eſt ſeparata, & non annexa alteri dignitati, vel officio, conſequenter quoad hoc par eſt cauſa utriuſque, ideo primus impetrans tanquam prior tempore præferri debet in aſſecutione Præbendæ, *Gl. hic V. Anterior*; & *V. præjudicari*. Ratio poſterioris partis, & deciſionis eſt, quia Præbenda annexa alicui dignitati, vel officio regulatur ſecundum dignitatem, vel officium, cui annectitur, juxta *reg. jur.* 40. *in* 6. Conſtat autem, quod *in caſu hujus cap.* Papa non mandavit priori impetranti providere, de dignitate, vel officio, ſed de Præbenda tantum vacante, vel proxime vacatura: Præbenda vero, quæ jam vacat, vel proxime vacabit, eſt unita dignitati, vel officio, ideoque ſequitur illius naturam, & ei veluti acceſſorie conceſſa intelligitur, cui conceſſa eſt principalis gratia, videlicet dignitas, vel officium: ergo merito in ejus aſſecutione præfertur ſecundus impetrans, non vero primus, qui de principali, nimirum de dignitate, vel officio, cui Præbenda eſt acceſſoria annexa, non fuit proviſus, *Barb. in Collect. hic n.* 2.

CCXC. Ubi notandum primo. Sæpe accidit, ut aliquis, ratione annexionis, aliquid accipiat, quod per ſe, ac ſeparatum accipere non poſſet, ut patet ex *hoc c.* in quo ſecundus impetrans acquirit Præbendam, quia annexa eſt dignitati, quam alias non obtineret, nam inter connexa, qui unum obtinet, etiam alterum obtinere debet, *Gl. fin. hic*.

Notandum ſecundo. Si ille cui mandatum eſt, provideri de dignitate, & Præbenda, habeat aliam Præbendam in Eccleſia, licet poſſit poſtea acceptare dignitatem vacantem, cui acceſſorie eſt annexa aliqua Præbenda, tamen per adeptionem dignitatis vacabit prima Præbenda, quam prius obtinebat, juxta *Clement. ult. h. t. Franc. hic n.* 3.

Notandum tertio. Ei, cui mandatur provideri de Præbenda, & dignitate copulative, poteſt provideri de Præbenda tantum, vel de dignitate tantum, ſi una ſine altera vacet, niſi tamen ſit alius, cui prius mandatum eſt de Præbenda provideri, ut in caſu hujus *c. Franc. hic n.* 5.

„ CCXCI. Aſſertio 5. Si Legatus Sedis Apoſtolicæ (Cardinalis, ſive de Latere) det Litteras ad Capitulum Ca„ thedrale alicujus Eccleſiæ, eique mandet, ut Clericum „ v. g. Titium in Canonicum recipiat, ſibique Præbendam „ primo vacaturam reſervet, eidem conferendam: Capitu„ lum vero hujuſmodi mandato non obtemperet, ideoque „ Titius Papæ ſupplicans ab eo petat, ut Litteras Legati ap„ probet: & Papa mandet Capitulo, Apoſtolica auctoritate, „ ut dictum Titium in Canonicum recipiat, ipſique de Præ„ benda provideat, juxta continentiam ſeu tenorem Littera„ rum Legati: hoc caſu, Titius auctoritate Papæ, & non Le„ gati receptus cenſetur: ideoque in aſſecutione Præbendæ „ omnibus aliis, poſt illum, eadem Apoſtolica auctoritate, „ in Eccleſia receptis, eſt præferendus, prout ſtatuitur in „ *c. Si eum*; 9. *h. t. in* 6.

CCXCII. Pro declaratione *hujus c.* notandum primo, Legatus a Latere non poteſt quidem, ſpectato communi Jure Canonico, certæ perſonæ expectativam, ſive jus proprie dictum dare ad Beneficium vacaturum, ſed ſolus Papa; quia per talem gratiam datur anſa procurandi mortem alterius, *c.* 2. & 3. *de conc. præb. c.* 2. *eod. in* 6. poteſt tamen talis Legatus certum Beneficium collationi ſuæ reſervare, in favorem certæ perſonæ, *c.* 3. *de Offic. Leg. in* 6. *c. Cum dilectus*; 28. *de jure Patron.* & executores, cum vacabit, ad illud conferendum dare, *Gl. hic. V. Litteras*; quia Legatus poteſt recedere a reſervatione facta in favorem certæ perſonæ, & Beneficium reſervatum alteri conferre, & ſic ceſſat ratio, ob quam Jus ad Beneficium vacaturum per collationem dari non poteſt, *Gl. hic in caſu not.* 2.

Notandum ſecundo. Si Papa mandet, aliquem in Canonicum recipi, ſua auctoritate, juxta tenorem Litterarum ſui Legati, talis cenſetur receptus auctoritate Papæ, & non Legati: quia quando Papa diſpoſitionem inferioris, ob defectum poteſtatis invalidam, Apoſtolica auctoritate, confirmat, tunc diſpoſitionem ad ſe revocare, ſeu ſuæ auctoritatis Papalis facere cenſetur: Legatus autem non poteſt dare Jus ad Beneficium vacaturum: adeoque *in caſu hujus c.* Clericus ille nullum Jus aſſecutus eſt ad Beneficium vacaturum per factum Legati, ſed per mandatum Papæ, qui confirmavit mandatum Legati; ideoque poſt jam impertitam auctoritatem, ſive confirmationem Papæ, cenſetur talis gratia, ſeu proviſio eſſe Papalis; *Gl. magna hic in notat.* & *V. Receptus*: & *Franc. ibid. n.* 4.

Notandum tertio. Inter receptos Canonicos, auctoritate Apoſtolica, adeoque qui ſimiles gratias obtinent, locum habet regula Juris, 54. *in* 6. *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*: ſed illa prioritas attendi debet, ſecundum tempus datæ, ſeu impetrationis Litterarum, & non a tempore præſentationis earundem, *juxta c. Eum cui* 7. *h. t. in* 6. *Gl. magn. hic in notat.* Quare receptus v. gr. in Canonicum auctoritate Papali ſub expectatione præbendæ vacaturæ, præferendus eſt omnibus aliis, eadem auctoritate, poſterius receptis, *ut habetur in fine hujus c.* Imo etiam iis, qui prius auctoritate ordinaria minore, videlicet Legati Apoſtolici, vel Epiſcopi, ſunt recepti, *juxta c. Hi qui*; 22. *h. t. in* 6. & tradit *Gl. fin. hic*. Secus, ſi prius actu collatum fuiſſet alicui Beneficium, v. g. Canonicatus, auctoritate Legati, vel Epiſcopi: tum enim ſe præferendus eſſet poſterius receptis in Canonicos, etiam auctoritate Papali, *ut dictum ſupra n.* 81. *h. t.*

CCXCIII. Cæterum *cum prædicto c. Si eum*; concordat alia Conſtitutio decretalis in *c. Si Apoſtolica*; 22. *h. t. in* 6. ubi ſimilis caſus proponitur, differens non in jure, ſed ſolum in facto, ut notat *Gl. ibid. V. Si Apoſtolica*; ubi ſic ſtatuitur: Si „ Apoſtolicæ Sedis Legatus (ſcilicet de Latere; quia alius „ nec conferre, nec reſervare poſſet Beneficium vacaturum, „ *Gl. hic V. Legatus*) in Eccleſia aliqua ſuæ Provinciæ, au„ ctoritate ordinaria Legationis ſuæ, (nam ſi auctoritate „ ſpecialis delegationis, hoc faceret, non eſſet neceſſaria „ alia confirmatio Apoſtolica, *Gl. hic V. Legationis*;) volens „ alicui v. g. Titio providere, reſervet collationi ſuæ Ca„ nonicatum, & præbendam nulli alii de jure debitam, „ proxime vacaturam: & irritum decernat, ſi quid contra „ hanc reſervationem fuerit attentatum, deputatis certis „ executoribus, qui Canonicatum, & Præbendam, ſi vaca„ verint, ei conferant: poſtea vero Pontifex, re plene intel„ lecta, & cognita, id ratum habens, Apoſtolica auctorita„ te confirmet (non in forma communi, ſed ex certa ſcien„ tia, *Gl. V. Confirmamus*;) atq; iiſdem, vel aliis executori„ bus mandet, ut in hoc proviſionis negotio auctoritate A„ poſtolica procedant, juxta Litterarum ipſius Legati conti„ nentiam, ſeu tenorem: hoc caſu, talis proviſio, poſt im„ pertitam a Papa auctoritatem, cenſetur Apoſtolica effe„ cta, ideoq; Clericus ſic proviſus aliis omnibus, quibus po„ ſtea Papa in eadem Eccleſia provideri mandavit (etiamſi „ ipſis Canonicatum actu, & re ipſa contulerit,) aſſecutio„ ne Præbendæ poſtea vacaturæ, de jure præferri debet. Ratio deciſionis eſt, quia factum inferioris confirmatum per Superiorem, v. g. Papam, ſua auctoritate, & ex certa ſcientia, cenſetur eſſe factum ipſius confirmantis, eiq; principaliter tribuitur, *omnia enim noſtra facimus, quibus auctoritatem noſtram impartimur*, ait Imperator *in l.* 1. *§. Sed neque*; *Cod. de Vet. jure enucl. Franc. hic n.* 2. & *Anchar. ibid. n.* 4. Cur autem Canonici poſtea recepti, auctoritate Papæ, in aſſecutione Præbendæ proxime vacaturæ, præferri debeant ei, cui Legatus Præbendam reſervavit, vel Canoniam contulit, cauſa eſt, quia per talem reſervationem, vel collationem Canoniæ, auctoritate ipſius Legati, alicui factam, non eſt ipſi jus quæſitum, cum jus expectativæ ad Præbendam vacaturam Legatus dare non poſſit, ut ſupra dictum: alioquin ſi jus quæſitum eſſet ſuper Præbenda vacatura, proviſo a Legato, non intenderet Papa ipſius juri derogare, conferendo poſtea Canoniam, vel jus expectativæ dando alteri: quia nec collatio, nec confirmatio a Papa facta trahitur retro ad tempus, in quo actus confirmatus fuit factus, cum præjudicio juris jam acquiſiti tertio, *Franc. hic n.* 6. *in fine*.

CCXCIV. Notandum hic præterea primo. Quæ Legatus Sedis Apoſtolicæ agit ex officio ordinario, ſeu auctoritate Legationis ſuæ, non cenſetur agere auctoritate Sedis Apoſtolicæ, ſeu Papali, ut colligitur ex *hoc c.* ubi id notat *Dominicus in Gl. marg. lit. A. n.* 2. adeoque factum Legati non cenſetur factum Papæ, licet Legatus ejus vices gerat, ut notat *Franc. in c. Si a Sede* 32. *h. t. in* 6. *n.* 2. ubi ponuntur, ut diverſi.

Notandum ſecundo. Confirmationis Papalis factæ *in caſu hujus cap.* plures ſunt effectus. Nam primo per talem confirmationem reſervatio, vel collatio Beneficii, per inferiorem, ſcilicet Legatum facta, alioquin irrita, fit valida, ut dictum ſupra *n.* 289. *not.* 2. Secundo proviſus a Legato, poſt confirmationem, & auctoritatem Papalem impertitam, in aſſecutione Præbendæ præferendus eſt aliis, quibus poſtea a Papa jus expectativæ datum eſt, vel etiam Canonia collata; quia collatio cenſetur facta, ſine præjudicio tertii, *cit. c. Si Apoſtolica in fine*. Secus eſt, ſi Papa dediſſet aliquibus jus expectativæ, vel Canoniam contuliſſet, medio tempore, ſcilicet poſt reſervationem, & mandatum Legati, & ante confirmationem Papalem: tunc enim illi præferrentur proviſo a Legato. *Gloſ. fin. hic*. Tertio per talem confirmationem Papæ, gratia fit perpetua, nam ſi ea non interveniſſet, finito Legationis officio, vel Legato mortuo, ante collationem Beneficii vacantis factam, gratia reſervationis expiraſſet: ſed cum per Papalem confirmationem jus ſit acquiſitum proviſo, ad Præbendam vacaturam, illud non amittitur morte concedentis, ut tradit *Gl. hic V. Præferri*. Quarto Impetrans aliud Beneficium de tali confirmatione Papali, ſeu jure expectativæ ad Præbendam vacaturam, facere debet mentionem; cum per eam acquiratur novum jus ad rem, *Gl. hic eod. V. præferri*, & *Franc. in cap. Si motu* 23. *num.* 6. *in Gl. V. Taceat eod. in* 6.

CCXCV. Aſſertio 6. Accidere poteſt, ut ſi Beneficium, v. gr. Canonicatus duobus in aliqua Eccleſia ſit conceſſus, cum expectatione Præbendæ vacaturæ, ea poſtea vacans neutri debeatur; prout ſumitur *ex cap. quodam*; 40. *h. tit. in* 6. „ ubi talis caſus proponitur. Quidam v. g. Titius per Lit„ teras Papæ Nicolai IV. obtinuit Canonicatum ſub expe„ ctatione Præbendæ vacaturæ in certa Eccleſia: poſtea „ vero Cæleſtinus V. ejus Succeſſor alteri, v. g. Cajo, ſimi„ lem gratiam in eadem Eccleſia conceſſit, addita Clauſu„ la, ſeu Decreto irritante, ut is aliis omnibus, etiam an„ te ipſum, & prius, auctoritate Apoſtolica, vel quavis „ alia, receptis, in illa Eccleſia anteferretur: Accidit au„ tem; ut Executores ignorantes ſimilem gratiam a Sede A„ poſtolica poſtea eſſe factam etiam Cajo, Præbendam, quæ „ proxime vacabit, Titio priori impetranti conferrent. De„ inde Succeſſor Bonifacius VIII. omnes gratias a duobus „ Anteceſſoribus ſuis conceſſas (quibus jus in re acquiſitum „ non fuit) revocavit (quæ Conſtitutio revocatoria extat *in* „ *c. Si is*; 39. *h. t. in* 6. unde dubitatum fuit, cuinam debea„ tur ea Præbenda, Titio ne, an Cajo? Reſpondit Bonifacius „ VIII. neutrum habere jus in prædicta præbenda: non priorem „ impetrantem, ſeu Titium, quia collatio Canoniæ ipſi facta „ fuit,

Digitized by Google

„ fuit, quamvis ignoranti, & ab ignorantibus, poſt & con-
„ tra Decretum Cæleſtini, quo voluit Cajum omnibus prio-
„ ribus receptis anteferri, adeoque prioribus gratiis deroga-
„ re. Neque ſecundum, ſcilicet Cajum jus habere in illa præ-
„ benda, quia cum ante Decretum Bonifacii revocatorium
„ gratiarum, quæ a duobus Anteceſſoribus datæ fuere habuerit
„ ſolum jus ad præbendam illam, non in præbenda: quia
„ ejus collatio non fuit ipſi facta, ante illud Decretum,
„ adeoque nec jus in re ei quæſitum in illa, ideo per re-
„ vocationem Papæ Bonifacii jus ad rem, quod Cajus habebat
„ in illa præbenda, penitus fuit ſublatum. Aliud ergo di-
cendum eſſet, ſi collatio præbendæ præceſſiſſet revocationem Papæ: tunc enim ſecundus impetrans Cajus habuiſſet jus in re, & non tantum ad rem in illa præbenda, adeoque non fuiſſet per ſequens Decretum revocatorium ſublatum, ut notat *Gl. fin. hic*.

CCXCVI. Hinc colligitur primo. Quod Decretum Papæ revocatorium gratiarum, vel irritans facultates a ſe, vel Anteceſſoribus ſuis conceſſa, ligat etiam ignorantes, imo ipſum etiam Papam, ejuſque Executores, niſi aliud exprimatur, *Joan. Andr. hic in fine, & Lapſus n. 1. Anchar. not.* 3. adeo ut geſtum contra illud, ſit ipſo jure nullum, *Franc. hic n.* 2. nam dictio illa *penitus* nullitatem actus ipſo jure importat, *Garc. p. 8. c. 1. n.* 5. & alii apud ipſum.

Colligitur ſecundo. Si gratia alicui facta ſit, cum Decreto per quod revocatur, vel irritatur gratia prius alteri conceſſa poſtmodum vero gratia poſterius facta revocetur, ut *in caſu hujus c.* non ideo reviviſcit ſive convaleſcit gratia prior data, quæ per Decretum revocatorium, & irritans jam fuerat ceſſata; quod enim ſemel extinctum eſt, non poteſt reviviſcere ſive nova conceſſione, *Anchar. hic not.* 5. Excipe, niſi gratia poſterius data, fuerit ſubreptitia, vel ab initio nulla propter impedimentum, ſive inhabilitatem impetrantis, vel vitium aliquod reſcripti, tunc enim prior gratia non revocatur per poſteriorem, quippe nullam, & invalidam, ſicut Teſtamentum ſolenne non revocatur per minus ſolenne, *Anch. hic not. & Franc. n.* 6. quia non præſtat impedimentum quod de jure non ſortitur effectum, *juxta reg. jur.* 52. *in* 6.

§. III.

Quod Beneficium conferri debeat, ſi Mandatum Apoſtolicum de providendo plures collationes, ad diverſos ſpectantes, alternative contineat.

CCXCVII. De hoc agitur *in c. Mandato*; 10. *h. t.* Ubi Bo-
„ nifacius VIII. ita reſcribit: Si Papa Epiſcopo v.g. manda-
„ vit, ſub hac forma, ut alicui provideat de Beneficio ad
„ ipſius Epiſcopi, vel alterius, v.g. Coepiſcopi collationem
„ pertinente, tum debet Epiſcopus providere ei, pro quo
„ ſcribitur, de Beneficio, quod primo, ſeu proxime vacabit
„ (ſine fraude *Gl. hic V. Primo vacabit*) ſive ad ſuam, ſive
„ ad alterius collationem, pertineat. (Secus ergo, ſi Bene-
„ ficium ſolum pertineat ad præſentationem, vel inſtitutionem
„ Epiſcopi, tunc enim non poſſet providere, nec è converſo
„ juxta *c. cum in illis* ; 16. *§. Cum autem*; *h. t. in* 6. *Gl. hic V.*
„ *Ad collationem*) Si vero duo Beneficia ad Epiſcopi, vel alte-
„ rius collationem ſpectantia ſimul vacent (quia v.g. Cleri-
„ cus qui habebat illa duo Beneficia, mortuus eſt, vel pro-
„ motus ad dignitatem vel aliud Beneficium incompatibile, vel
„ quia duo Clerici ſimul mortui ſunt, aut promoti, vel re-
„ nunciarunt: nec appareat, quis prius *Gl. hic V. Simul va-*
„ *cant*); tunc ordo ſcripturæ, ſeu Bullæ Pontificiæ ſervari
„ debet, ita ut Epiſcopus provideat de Beneficio ad ſuam
„ collationem pertinente; quia in mandato Papali Epiſcopus
præpoſitus eſt alteri Collatori v.g. Coepiſcopo. Ratio prioris deciſionis eſt, quia ſi non provideretur de Beneficio primo, ſeu proxime vacaturo, adeoque de illo mandatum non intelligeretur, neque de ſecundo, nec de tertio, & ſic deinceps de ceteris; vi talis mandati deberet providere Epiſcopus, vel alter Collator; cum non ſit major ratio, quare de reliquis debeat provideri, vi talis mandati, ſi de primo vacaturo non debeat, & ſic gratia conceſſa poſſet extingui, & fruſtratoria reddi, ut notat *Gl. hic V. Ad illum*; Ubi tamen id limitat, niſi in mandato de providendo addita ſit clauſula, *ut provideatur de Beneficio*; *quod duxerit acceptandum*: tunc enim vi talis mandati, non neceſſario ei provideri debet de Beneficio primo vacante, ſi id acceptare nolit proviſus, ſed expectandum eſt, donec aliud vacet, *Barboſ. hic in Collectan. numer.* 6. Ratio poſterioris deciſionis eſt, quia alias eſſet in poteſtate Epiſcopi, cui mandatum eſt, providere de Beneficio primo vacaturo, ſe ipſum exonerare, & alterum Collatorem gravare, providendo videlicet ex pluribus Beneficiis ſimul vacantibus, non de Beneficio ad ſuam, ſed ad alterius collationem, pertinente, *Gl. fin. hic junct. Gl. margin. lit. A.* Quod ſi in mandato de providendo ſcriptum ſit, ordine inverſo, ut Epiſcopus provideat de Beneficio ad alterius, vel ſuam collationem pertinente, tunc ſimiliter ordo ſcripturæ ſervandus erit, ita ut pluribus, Beneficii ſimul vacantibus, Epiſcopus providere debeat de Beneficio, pertinente ad collationem alterius, quia is, mandato primo loco poſitus, & nominatim eſt, *Gl. fin. cit. hic & Barb. n.* 3.

Hinc inferunt DD. communiter. Quod interdum attendi debeat ordo ſcripturæ: ita ut quando agitur de honore, vel commodo conferendo, vel onere imponendo, certis perſonis nominatim expreſſis, quod tamen non poteſt ſimul & eodem tempore deferri, vel imponi: inſpici debeat ordo ſcripturæ, ſeu nominationis, & qui primo nominatus, ei cenſeatur primo onus, vel commodum delatum, *Tuſch. V. Ordo Scripturæ: concl.* 196. *num.* 12. *&* 8. *Everhard. in locis argum. legal. loco* 2. *ab ordine num.* 7. Ubi exemplum dat, ſi Teſtator duos equos habeat, quos legit Titio, & Cajo, ita ut ſingulis unus eorum dandus ſit, & unus eorum ſit longe pretioſior altero, tum electionem inter illos equos ſpectare ad Titium prius nominatum: quia ex ordine verborum præſumitur voluntas diſponentis, & ordo intellectus. Aliud exemplum habetur in *l. Quoties* 34. *junct. Gl. V. Deinde* 1 *ff. de uſufr.* Ubi dicitur, ſi Titio & Mævio uſusfructus legatus ſit ita ut alternis annis utantur, prius Titio, deinde Mævio Legatum eſſe, ita ut hic ſecundo anno fructus percipere debeat, ille primo.

Præterea ex ordine ſcripturæ inducitur ordo prælationis, ut is dignior cenſeatur, qui prius nominatus fuit, ſicut vice verſa, ubi agitur de vitio, primo nominatus cenſetur magis vitioſus, *Tuſch. c. l. n.* 15. *&* 16. Sic ex tribus nominatis tanquam idonei ad dignitatem, is qui primo loco nominatur, aliis dignior cenſetur. Oſtenditur etiam ex ordine ſcripturæ major affectus charitatis erga eum, qui prius a teſtatore vel donatore eſt nominatus, *Tuſch. c. l. n.* 10. *&* 12. Limitari tamen debet, quod ordo juris magis attendi debet, quam ordo ſcripturæ, adeo ut præpoſterus ordo juris reducendus ſit ad ordinem juris & intellectus, ut ſi quis debitor ſolvat creditori pro ſorte & uſuris, cenſetur primo pro uſuris, quam pro ſorte capitalis ſolviſſe, quia ſic ordo juris requirit, qui præfertur ordini ſcripturæ, *Tuſch. c. l. n.* 30. Porro tales conjecturæ ex ordine ſcripturæ deſumptæ, procedunt in caſu dubio: ſi vero conſtet, vel ex aliis vehementioribus conjecturis præſumi poſſit de voluntate diſponentis, tunc non eſt habenda ratio ordinis ſcripturæ *c. Auctoritate*; 2. *de conceſſ. Præb. Ancharan. hic in fine.*

§. IV.

De Executione & Executoribus Mandatorum, ſeu Litterarum Apoſtolicarum Beneficialium.

CCXCVIII. De his ſpecialis fit mentio in *c. Dilectus*;
„ 34. *h. t.* Ubi Papa Honorius III. mandavit Decano & Ca-
„ pitulo Andegavenſi, ut Clericum G. cum primum ſe facul-
„ tas obtulerit, in Canonicum reciperent, conſtitutis etiam
„ ſuper hoc certis Executoribus. Sed coram his procurator De-
„ cani & Capituli excepit, Litteras Apoſtolicas non valere, eo
„ quod in iis nulla mentio fiat, Decanum ex donatione Re-
„ gia Præbendarum in Eccleſia collationem habere. Hoc in-
„ tellecto. Executores a Papa conſtituti, interloquendo pro-
„ nunciarunt, ſe non eſſe executores, ſive mandatum Apo-
„ ſtolicum exequi non debere, ideoque duæ Præbendæ in-
„ terim vacantes aliis Clericis ſint collatæ. Verum Pontifex
„ mandat dictis Executoribus, ut non obſtante ea exce-
„ ptione, (quippe quæ frivola eſſet) mandatum Apoſtolicum
„ executioni mandari curent.

CCXCIX. Pro explicatione hujus *cap.* Notandum primo. Mandata, ſeu Litteræ Sedis Apoſtolicæ, circa Beneficiorum collationes, aliæ ſunt de providendo, aliæ vero executoriales. Mandata de providendo ſunt duplicis generis, alia de Beneficiis proxime vacaturis, ut ſi Papa ſcribat ad aliquem, v.g. Epiſcopum, eique mandet, ut Clerico alicui ſibi ſupplicanti, quam primum Beneficium aliquod in Eccleſia quadam ſuæ Diœceſis vacaverit, illud ei conferat. Verum hæc mandata, quæ gratiæ Expectativæ appellantur, ſublata ſunt per Concilium Tridentinum *Seſſ.* 24. *c.* 19. *de reform.* ita ut nemini amplius ea concedere, nec hactenus conceſſis cuiquam uti liceat, nec quidem Collegiis, Univerſitatibus Senatibus, & aliis ſingularibus perſonis, etiamſi illa facta ſint de conſenſu Ordinariorum, juxta declarationem S. Congreg. Concil. apud *Jo. Gallemart. ibid. n.* 1. *Garc. p.* 6. *de Benef. c.* 1. *n.* 4. Excipiuntur illi Canonici Expectantes, qui Titulares dicuntur & inſtituuntur Canonici, ſine Præbenda, nec ſuper numerum definitum Canonicorum: tales enim expectativæ ad vacaturam Præbendam non ſunt ſublatæ per Concilium Tridentinum, quippe quod non derogat conſuetudini immemoriali hactenus obſervatæ juxta declarationem ejuſdem S. Congregat. apud *Garc. c. l. n.* 5. *&* 6. Quales expectantes adhuc hodie ſunt in quibuſdam Eccleſiis Cathedralibus Germaniæ.

Alia vero mandata de providendo, ſeu Litteræ Beneficiales dantur de Beneficiis vacantibus, eaque in duplici forma concedi ſolent a Sede Apoſtolica, ut notat *Garc. cit. p.* 6. *c.* Vel in forma gratioſa, quando ſcilicet Papa confert alicui Beneficium, v.g. Canonicatum menſis Pontificii, ſed cum his Litteris proviſionis expediri ſolet alia Bulla executoria, ſeu mandatum ad deputatos Executores, ut proviſum in poſſeſſionem Beneficii inducant. Alia vero mandata de providendo, ſive Litteræ Beneficiales dantur in forma *Dignum* quando Papa non confert Beneficium, ſed mandat Ordinario vel ejus Vicario, ut certæ perſonæ præmiſſo examine, ſi illam idoneam repererit, intra XXX. dies, poſtquam Litteræ Apoſtolicæ ipſi ſunt præſentatæ, auctoritate Appoſtolica, Canonicatum, vel aliud Beneficium eidem conferat, quibus Litteris principalibus adjungitur alia Bulla executoria, in qua mandatur uni ex vicinis Epiſcopis, vel Vicario ſeu Officiali illius, ut ſi Ordinarius, intra prædictos 30. dies Beneficium non conferat, ipſe executor, ſi eum, pro quo ſcribitur, idoneum repererit, eidem Beneficium conferat, & proviſum in poſſeſſionem ejuſdem inducat, *Garcias c. l. n.* 5. apud quem plura de hoc videri poſſunt.

Notandum ſecundo. Si oriatur dubium, num executor ad Beneficia datus competentem poteſtatem habeat? poteſt de hoc ipſo cognoſcere, idque dubium decidere, ſicut quilibet alius Judex, etiam delegatus, poteſt in dubio, an ſit competens, necne, id definire. Quod ſi Judex delegatus, vel executor pronunciet juriſdictionem ſibi non competere, eo quod v.g. reſcriptum vel gratia impetrata ſit ſubreptitia: non ideo amittit juriſdictionem, cum poſſit ab eo appellari, & ſi juſtificata fuerit appellatio, cauſa vel executio ad eundem remitti, ut contigit in caſu hujus *cap.* in quo ab interlocutoria ſententia executorum, ſe executores non eſſe, appellatum fuit, ut conſtat ex antiqua & integra lectione illius, & teſtatur *Abb. ibid. n.* 1. *&* 2. *& Imola n.* 4.

CCC. Notandum tertio. Exceptio oppoſita in *cit. c. Dilectus*,

fuit

Digitized by Google

fuit frivola, quia poſtquam Rex jus præſentandi, quod ipſi ex fundatione competebat, tranſtulit in Decanum, adeoque in Clericum, ratione dignitatis ſuæ, vel in Eccleſiam: jus patronatus factum fuit Eccleſiaſticum, cui proinde Pontifex potuit derogare, ſive ſine conſenſu patroni Eccleſiaſtici, eoque inconſulto, Beneficium alicui conferre, *juxta c. unic. de jure patron. in 6.* & tradit *Gl. hic V. frivolam*; ideoque reſcriptum Apoſtolicum non fuit ſubreptitium, etſi in eo de donatione Regis non fuit facta mentio. Quare Abb. generalem regulam tradit in *cit. c. Dilectus*; n. 3. ſi res Laici confertur Eccleſiæ, aſſumit naturam rerum Eccleſiaſticarum, earumque privilegiis gaudet, & ideo non debet amplius ſubjici gabellis, & aliis oneribus. Poteſt etiam juxta aliam explicationem *cit. c. Dilectus*; videlicet, quod Rex Beneficiorum collationem habuerit, ex privilegio Papæ, dici ideo exceptionem illam fuiſſe frivolam, quia Papa, poteſt tali gratiæ derogare per concurſum: nam ſicut cum ordinariis Collatoribus Eccleſiaſticis Papa concurrit, ita etiam cum Laicis, & conſequenter in propoſito etiam cum Rege, cujus juri derogare potuit, *Barb. in cit. c. Dilectus*; *n. 4.* Præterquam ſi facta ſint ſpecialia concordata, quibus Papa non cenſetur vere derogare, niſi id exprimat: derogare autem voluiſſe Papam in *eodem c.* juri præſentandi vel conferendi, ex privilegio Regi conceſſo, patet ex eo, quia ſupplendo defectum prioris mandati per clauſulam, *non obſtante*; voluit illud executioni mandari ut habetur *in fine ejusd. c.*

Notandum quarto. Executores in caſu *cit. c. Dilectus*, debent exequi prius mandatum, non auferendo aliquam ex prædictis præbendis, quæ aliis jam ſunt collatæ dando illam Clerico, pro quo ſcriptum fuit (collatio enim illa, etſi aliis facta contra mandatum Papæ, valida fuit, *Gl. ibid. V. Collata*); ſed curando, ut impetrans mandatum ſtatim recipiatur in Canonicum, & quam primum ſe facultas obtulerit, ei Beneficium aſſignetur, ſecundum tenorem prioris mandati, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. Dilectus*; *h. t.*

CCCI. Porro circa prædictos executores ad Beneficia deputatos reſtant quædam quæſtiones hic expediendæ. Quæritur igitur primo, utrum ſint meri, an mixti executores. Reſp. Primo, interdum ſunt meri executores, interdum mixti. Merus executor tunc cenſetur, quando deputatus ad exequendum non poteſt aſſumere partes Judicis; quia ipſi commiſſum eſt, ut Beneficium conferat, vel certam perſonam in poſſeſſionem ejuſdem inducat, ab eo, qui ex jure ſpeciali ſolam collationem habet, v. g. Capitulo, ſine juriſdictione & poteſtate judicandi: tunc enim talis executor poteſt quidem cognoſcere, & examinare, imo & debet, an perſona illa qualitates requiſitas habet, ut narrata in impetratione, quæ ad rem pertinet, verificare poſſit, *Garc. p. 6. de Benef. c. 2. n. 161.* Non tamen judicialiter, ſed extra judicialiter tantum; quia cum talis committens executionem, non habeat juriſdictionem adeoq; poteſtatem judicandi, non poteſt illam alteri committere ut docet *Innoc. in c. ult. de præſumpt. n. 2. Felin. ibid. n. 19.* Item ſi committens prius plene cognovit de juribus partium, etiam quoad executionem faciendam, tunc cenſetur eſſe merus executor, ſive datus ad meram executionem, ideoque nec ullam exceptionem admittere debet, *Felin. c. l. n. 20. & in c. De cætero; 5. n. 2. de ſent. & re judic.* Idq; procedit, etiamſi in commiſſione adjecta ſit clauſula, *contradictores, appellatione poſtpoſita compeſcendo*, ſcilicet per cenſuras, nam juriſdictio data per talem clauſulam, non ſe extendit ad cognoſcendam cauſam principalem, vel eos, qui de jure contradicunt, ſed tantum qui de facto ſe opponunt, aut reſiſtunt executioni, *Gl. in c. Pro illorum*; *22. V. Contradictores*; *h. t. & Abb. ibid. n. 9. Garc. cit. c. 2. §. 1. n. 115.*

CCCII. Reſp. Secundo. Executor deputatus ad Beneficia in pluribus caſibus cenſetur eſſe mixtus, ita ut partes Judicis aſſumere, & judicialiter procedere, cum cauſæ cognitione, poſſit, imo & plerumque debeat, *Felin. in cit. c. ult. n. 16.* Veluti primo, ſi in Litteris commiſſionis adjecta ſit clauſula, *vocatis, vocandis* tunc enim executor citare, & judicialiter procedere debet, alioquin proviſio eſſet irrita, *Felin. c. l. n. 23. Abb. in c. Exhibita*; *19. n. 6. de judic.* ubi addit, quod ii, quorum intereſt, ſpecifice & nominatim vocari debent, ſi vero ignorantur, per generale Edictum. Secundo, ſi alius ſit in poſſeſſione Beneficii, adeoque illud de facto non vacet, etſi injuſtus detentor ſit, aut intruſus, nihilominus prius vocandus eſt, & audiendus, *c. Licet*; *28. junct. Gl. V. Non vocato h. t. in 6.* quia non cenſetur eſſe Principis intentio, ut quis removeatur a poſſeſſione ſine cauſæ cognitione, *l. 2. C. Si per vim, vel alio modo &c.* imo nec injuſtus poſſeſſor & detentor Beneficii removeri debet, non ſervato juris ordine, *Felin. c. l. n. 24. Garc. cit. c. 2. §. 1. n. 110.* Tertio ſi executor ſit datus, cum clauſula, *ſine conditione*, in qua agitur de præjudicio alterius, tum tacite videtur mandata cognitio, *Felin. c. l. n. 25.* v. g. ſi commiſſio ſit facta hac forma: ſi Titius Beneficium ſuum ſponte, & nec vi, nec dolo inductus, reſignavit Cajo, conferatur huic Beneficium, aut in poſſeſſionem inducatur. Quarto, ſi executor datus ſit ad compellendum ordinarium collatorem, ut conferat, debet enim eum prius monere ac citare, & ſi legitimas quaſdam exceptiones opponere velit, audire, *arg. c. Accepimus*; *23. de ætat. & qualit. in fine*, *Felin. c. l. n. 26.* Quinto, generaliter quotieſcunque comparet aliquis, qui prætendit aliquod præjudicium, executor cognoſcere poteſt, debet enim audiri, non tantum ſi ratione privati intereſſe velit contradicere, & ſe opponere, ſed etiam ſi ratione publici boni, dicendo v. g. impetrantem non eſſe idoneum, vel dignum ad Beneficium obtinendum, *arg. c. ult. de præſump. in fine*, *Felin. c. l. n. 27.*

CCCIII. Reſp. Tertio, ſi alicui abſolute commiſſa ſit executio, ut Beneficium vacans conferat Titio v. g. vel eum in poſſeſſionem inducat, ſive addatur clauſula, *ſi dignus eſt*, ſive ea ſubintelligatur, quamvis poſſit, ſi velit, aſſumere partes Judicis citando eos quorum intereſt, & judicialiter inquirendo, an impetrans ſit idoneus, necnè, quia commiſſa alicui proviſione vel executione, videtur etiam commiſſa ea, ſine quibus illa commode & plene non poteſt fieri, ut docet *Innocent. in cit. c. ult. n. 2. de præſumpt. Felin. ibid. n. 16. & 2. ſeqq.* Ad id tamen non tenetur, ſed poteſt, ſine ulla cauſæ cognitione, ſive proceſſu judiciali, ſtatim providere de Beneficio vacante, ſi nullus contradictor in jure compareat, nec agatur de præjudicio tertii; quia tunc ſufficit, ſi extra judicialiter cognoſcat & inquirat de perſonæ qualitate, *Innoc. c. l. Felin. c. l. n. 22.* Præterea quamvis Executor poſſit citare partes, & eis deferre juramentum, imo & excommunicare ſive cenſuras infligere, nihilominus cenſendus eſt merus executor, ita ut talis executio alteri cuicunque Clerico etiam ſimplici ſubdelegari poſſit quia hanc poteſtatem habet Executor ſolum in ordine ad compellendum non parentes, non autem principaliter ad judicandum & cognoſcendum inter partes, *Garc. cit. c. 2. §. 1. n. 106. & ſeqq.* Veruntamen ſi adſit intruſus, vel compareat legitimus contradictor, tunc non eſt merus executor, ſed mixtus, & debet aſſumere partes Judicis, ac judicialiter procedere, cum cauſæ cognitione, *Garc. c. l. n. 110.*

CCCIV. Quæritur ſecundo. An Executor deputatus ad Beneficia poſſit vices ſuas alteri committere? Reſp. Affirmative, ita ut etiam examen Perſonæ providendæ poſſit alteri ſubdelegare, ſeu committere; idque in praxi eſſe receptum teſtatur *Garc. cit. p. 6. c. 2. §. 1. n. 110.* Et hoc procedit, etſi clauſula ſit adjecta, *ſuper quo conſcientiam tuam oneramus*, quia per illam non cenſetur electa induſtria perſonæ, nec prohibita ſubdelegatio, ſed potius appoſita in vim monitionis, quam in vim formæ delegationis, *Abb. in c. Cum in veteri*; *52. n. 4. de elect. Garc. c. l. Sanch. l. 8. de matr. diſ. 27. n. 43. in fine.* Et quidem ſi nudum miniſterium, v. g. examen, ſine forma judicii ſeu extra judicialiter inſtituendum, vel inductio in corporalem poſſeſſionem, quæ ſine cauſæ cognitione fieri poſſunt, æque per alium, ac per ſe, alicui committatur, poteſt illud a delegato Sedis Apoſtolicæ, aut Executore cuicunque Clerico idoneo, etiam in Dignitate Eccleſiaſtica non conſtituto committi, ut tradit Rot. Roman. in *Deciſionib. novis deciſ. 29. alias 569. de reſcript. & Tuſch. concl. 497.*

CCCV. Illud poſtremo hoc loco addendum. Si Ordinarius, ſive primus proviſor deſignatus, ad quem directæ ſunt Litteræ principales in forma: *Dignum*, intra 30. dies Beneficium non contulerit, ſub prætextu, quod impetrans non ſit idoneus repertus, vel quod Litteræ ſint ſubreptitiæ &c. hoc caſu non poteſt, ordinarie loquendo, ad Executorem ſubſtitutum Collatori Ordinario, in Bulla executoria, quæ rigoroſa dicitur, & ſimul cum alia conceditur, ut is examinet proviſi habilitatem, vel valorem Litterarum, prout ſumitur ex *c. Si Capitulo*; *5. de conceſſ. Præb. in 6.* Quia Executor Litterarum Beneficialium non abſolute conſtituitur ad exequendum, ſed ſub conditione, ſi Ordinarius intra 30. dies proviſionem non fecerit, ſive Beneficium non contulerit, intellige ex mora culpabili, ut tradit *Garc. cit. c. 2. n. 61. & 65.* & conſtat ex *cit. c. 5.* Nam iſte terminus 30. dierum præfixus eſt, non in favorem ſed in odium negligentiæ ipſius Ordinarii, ſeu primi proviſoris. Et hinc ſi addit contradictor, cum quo lis eſt, ita ut non poſſit Ordinarius proviſor intra 30. dies conferre Beneficium; adeoque ceſſet negligentia, non poteſt adiri Executor, ut ipſe conferat, *Garc. c. l. n. 71.* Si vero primus proviſor ex negligentia omiſerit 30 dies conferre, tunc appellari poterit ad Superiorem, videlicet Papam, vel etiam Metropolitanum, *Garc. c. l. n. 73. & 74.* Quod ſi tamen notorium eſſet, Ordinarium ſeu primum proviſorem frivole rejicere proviſum, ut quia v. g. eum ſine prævio examine, pronunciat, non eſſe idoneum, vel quia non præmiſſa cauſæ cognitione pronunciat, Litteras proviſionis eſſe ſubreptitias, tunc probabile eſt, Executorem poſt 30. dies elapſos, valide poſſe conferre Beneficium.

§. V.

Quando, & quibus modis Mandata de providendo, ſeu Litteræ Beneficiales tollantur; & expirent?

CCCVI. Quæritur primo. Quando, & quomodo hujuſmodi mandata de providendo, ſeu Litteræ Beneficiales tollantur per revocationem? Reſp. De hoc agitur in *c. Si gratioſe*; *39. h. t. in 6.* Ubi præmittendum, quod Bonifacius VIII. ſtatim poſt promotionem ſuam ad Papatum, revocavit omnes gratias ab Anteceſſoribus ſuis Nicolao IV. & Cæleſtino V. ſuper quibuſcunque Beneficiis Eccleſiaſticis vacaturis, curatis, vel non curatis, conceſſas, per quas jus tantum ad rem, non item jus in re iis, qui gratias hujuſmodi impetrarunt, quæſitum fuerat prout videre eſt in *Gl. hic V. Sibi & V. Verba.* Hoc ergo ſuppoſito, idem Pontifex ita reſcribit: Si quis ex prædictis Anteceſ-
„ ſoribus ſuis Canonicatum contulit v. g. Titio Clerico in ali-
„ qua Eccleſia, cum mandato, ut ipſi Præbenda, & dignitas,
„ ſeu Perſonatus, vel officium conferat; Titius vero, ante
„ revocationem gratiarum (a Bonifacio VIII. factam) aſſe-
„ cutus fuit Præbendam dignitati, vel officio alicui nonan-
„ nexam (ſecus ergo de Præbendis annexis, *Gl. hic V. Non*
„ *annexam*, expectans tamen in futurum dignitatem vel
„ officium in illa Eccleſia. Hoc caſu, Titius, non obſtante re-
„ vocatione quæ poſtea ſubſecuta fuit non eſt privatus jure,
„ quod in Canonicatu & Præbenda canonice eſt aſſecutus,
„ per collationem ipſi factam, ſed retinere poteſt Præbendam:
„ jus tamen, quod ad dignitatem, Perſonatum vel Officium
„ eidem competebat, per dictam Conſtitutionem Bonifacii
„ fuit revocatum, quia non habuit jus in re quoad illam di-
„ gnitatem vel officium) Alia vero ratio eſt, ſi Titius Cano-
„ nicatum, cum dignitate ſeu Perſonatu vel Officio, Canonico
„ tantum conferri conſuetis, fuerit aſſecutus ſub expectatione
„ Præbendæ: tum enim, ſi interim fuerint revocatæ gra-
„ tiæ conceſſæ, & poſtea Præbenda vacat, nihilominus Præ-
„ benda ei debetur; quia ob jus dignius, quod Titius in di-
„ gnitate ſeu Perſonatu, vel officio jam habebat, jus mi-
„ nus dignum Canonicatus retinet, ratione cujus Canoni-
„ catus etiam jus ad Præbendam nulli alii debitam, eidem
„ ſal-

„ ſalvum remanet. Sed etſi Titius, qui Canonicatum auctoritate Apoſtolica jam habebat, ex Epiſcopi vel alterius cujuſcunque collatione (ad quem ea pertinet) aſſecutus fuerit in eadem Eccleſia dignitatem vel Officium, quæ conferri tantum ſolent Canonico, & poſtea revocatæ fuerint gratiæ conceſſæ, idem erit cenſendum, ſcilicet quod Titius Canonicatum retineat, & ratione Canonicatus Præbendam, *Gl. fin. hic*. Ratio prioris diſpoſitionis eſt, quia Conſtitutio ſeu diſpoſitio revocatoria ſuperveniens, tollit quidem ea quæ ſunt in fieri, ſive jus ad rem, non autem tollit ea, quæ ſunt in eſſe perfecto ſive jus in re, *Gl. magna hic in notat.* Sive non tollit jus jam acquiſitum alicui, niſi id exprimatur, ut patet ex *hoc c.* ubi ſtatuitur, quod jus acquiſitum Titio in Canonicatu, & Præbenda per ſubſequentem Conſtitutionem Bonifacii non fuit revocatum, ſed ſolum jus, ſive gratia expectativa, quam habebat ad dignitatem vel officium obtinendum. Ratio poſterioris diſpoſitionis, cur tunc non revocetur gratia eſt, quia æquitati magis conveniens eſt, ut propter jus ad rem, quod habet ad Præbendam, amittat jus, quod quis habet in re majore, vet. gr. dignitate vel officio Canonicatui, quem aſſecutus eſt, annexo, retineat jus ad rem minorem, verb. gr. Præbendam quam ut propter jus ad rem, quod habet ad Præbendam, amittat jus in re quod jam aſſecutus eſt in dignitate vel officio. *Gl. hic V. Conſuetis*; prælertim cum ratione Canonicatus, qui Titio ſub expectatione Præbendæ collatus fuit a Papa ipſi debeatur Præbenda proxime vacatura, *& nulli alii de jure debita*, *juxta cap. Poſtquam* 33. *h. tit. in* 6.

CCCVII. Porro ex iis, quæ dicuntur in *hoc cap.* colligitur primo. Quod per mortem Papæ concedentis gratiam, etiam non extinguitur gratia, etiam ſi res ſit integra, ideoque opus eſt, ut revocetur a Succeſſore. Secundo, ſi in Eccleſia aliqua ſtatutum ſit, ut dignitas non conferatur, niſi Canonico, ſatis eſt, quod talis habeat jus Canoniæ, etſi Præbendam non habeat, niſi dicatur in ſtatuto, ut non detur, niſi Canonico Præbendato. Tertio quod conſuetudine induci poteſt, ut quis ſimul in eadem Eccleſia habeat Dignitatem & Canonicatum, *Gloſ. magna hic in notatis*.

Colligitur quarto. Quod hæc Conſtitutio habeat locum, ſi Præbenda acquiſita non ſit annexa Dignitati, Perſonatui, vel Officio: nam ſi annexa foret uni, vel alteri ex illis, tum ratione connexionis reputaretur pro uno Beneficio, & acquiſita Præbenda, acquireretur etiam dignitas, vel officium, & vice verſa; dignitate obtenta, etiam eſſet obtenta Præbenda ei annexa, & vacante Dignitate, vacaret etiam Præbenda, & ſic expectatio non haberet locum, ſi quidem una illarum collata, & altera collata eſſet, *Lapus hic*, *& Anchar. not.* 6.

CCCVIII. Quæritur ſecundo. An mandata de providendo ſeu Litteræ Beneficiales extinguantur morte mandantis, ſive concedentis? Reſp. Si a Papa alicui v. g. Epiſcopo, „ generaliter & indeterminate, nulla nominata, ſeu expreſſa perſona, facultas concedatur, Apoſtolica auctoritate „ providendi de Beneficiis aliquibus Perſonis idoneis in certa Eccleſia: vel Beneficia, quorum collatio ad Sedem Apoſtolicam legitime eſt devoluta, conferendi, & contradictores, eadem auctoritate, per cenſuram Eccleſiaſticam „ compeſcendi: talis gratia ſeu conceſſio, etiam re integra „ (id eſt, ſi is, cui talis gratia ſeu facultas conceſſa eſt, „ ea nunquam uſus fuerit) non expirat per obitum concedentis; quia cum ſit gratia ſpecialis (ſive merum Beneficium) decet, eam eſſe manſuram. Si vero Epiſcopo conceſſa ſit a Pontifice poteſtas providendi de Beneficio certæ Perſonæ, v. g. Titio, idque in favorem ſeu gratiam „ ipſius Perſonæ, cui mandatur provideri de Beneficio, non „ autem in gratiam Epiſcopi, cui mandatur providere, ſeu „ conferre Beneficium: tale mandatum ſeu poteſtas expirat „ morte concedentis, tametſi res adhuc integra ſit (id eſt, „ ſi mandatum nondum cœptum ſit executioni mandari) „ mandans, ſeu concedens moriatur, prout ſtatuitur in *c. Si cui*; 36. *h. t. in* 6. Idemque eſt, ſi Papa mandans renunciet Papatui, juxta *c.* 1. *de renunc. in* 6. *Gl. hic V. Moriatur*. Ratio prioris diſpoſitionis eſt, quia decet conceſſum a Principe beneficium eſſe manſurum, *reg. jur.* 16. *in* 6. donec ſcilicet revocetur: nam privilegium ſubdito conceſſum omnino gratis & liberaliter revocari poteſt, niſi tranſierit in pactum, ut docet *Suar. l.* 8. *de Legib. c.* 37. *Laym. l.* 1. *tract.* 4. *c.* 23. *n.* 25. Ratio poſterioris diſpoſitionis eſt, quia mandatum morte mandantis, ſi res adhuc integra ſit, finitur, *§. fin. Inſtit. de mandato l. Mandatum* 15. *C. eodem*. Quod ſi poteſtas conferendi Beneficium certæ & nominatæ Perſonæ, non in favorem ipſius, cui jubetur provideri, ſed in favorem ipſius providentis, ſeu conferentis, vel in favorem utriuſque, vel in Eccleſiæ, in qua mandatur provideri, favorem, fuerit conceſſa, tum ea non expirat per mortem concedentis, etiam re integra, *Franc. hic n.* 3.

CCCIX. Porro hinc inferunt DD. generalem regulam ſeu doctrinam, ſi a Papa, vel alio Superiore alicui ſit gratia facta abſolute, ſeu facultas conceſſa quippiam agendi indeterminate erga Perſonas aliquas, v. g. abſolvendi a peccatis, vel cenſuris, diſpenſandi in voto, juramento &c. ea non expirat morte concedentis, etiam re integra: ſecus, ſi hujuſmodi gratia, vel facultas alicui ſit conceſſa limitate ſolum, & in ordine ad certam Perſonam, eam abſolvendi, vel cum ea diſpenſandi, tum enim ſi talis facultas in favorem ipſius Perſonæ tantum, quæ abſolvitur, vel cum qua diſpenſandum eſt, conceſſa ſit, expirat re integra, per mortem concedentis; non autem, ſi conceſſa ſit in favorem ipſius abſolventis, aut diſpenſantis, vel in favorem utriuſque ſimul, nimirum tam abſolventis, quam abſolvendi, diſpenſantis & diſpenſandi, conferentis Beneficium, & recipientis, vel in favorem Eccleſiæ, tunc enim talis facultas, etiam re adhuc integra, per mortem concedentis non extinguitur, ut colligitur ex *c. c. Si cui*; *h. t. in* 6. a ſenſu contrario: nam ibi dicitur, quod mandatur Beneficium conferri, non in gratiam conferentis, ſed, ejus, cui provideri mandatur, gratia, expirat per mortem concedentis; e contrario non expirat, quando ob ſuam, nempe conferentis Beneficium vel gratiam, ea datur, *Sanch. l.* 8. *de matr. diſ.* 28. *n.* 80. *&* 81. *& n.* 89.

CCCX. Prædictis non obſtat *tex. in cap. Si ſuper*; 9. *de Offic. jud. deleg. in* 6. Ubi dicitur, ſi a Papa gratia alicui facta ſit, aliuſque conſtitutus ſit, qui eam gratiam exequatur poſtea vero, re adhuc integra, moriatur Papa, qui gratiam conceſſit, hoc caſu executorem nihilominus poſſe procedere ad executionem. Verum reſpondetur, quod *illud c.* loquitur de gratia facta ut ſi v. g. Papa Titio Romæ Canonicatum, ſeu Canoniam conferat, & Præbendam, ſi quæ vacat, vel proxime vacaverit, conſtituto executore, ei conferri mandet, ſed poſtea moriatur Papa, antequam gratia ſit executioni mandata: hoc caſu non extinguitur gratia, ſive collatio Beneficii jam facta, & conſequenter neque executio alteri demandata, quippe gratiæ acceſſoria, expirat, ſed adhuc fieri poteſt. At vero in poſteriore caſu *hujus c.* agitur non de gratia facta, ſed facienda alicui ab ipſo mandatario ſeu executore, ut ſi Papa non ipſe conferat, ſed mandet Epiſcopo v. g. ut Canonicatum, una cum Præbenda, ſi quæ vacat, vel proxime vacatura eſt, conferat Titio: hoc caſu, ſi res adhuc ſit integra, ſeu nondum cœpta executioni mandari, gratia, & conſequenter etiam poteſtas executoris expirat morte mandantis; nam hæc non eſt gratia facta, ſed facienda; quia nullam omnino proviſionem ſeu collationem ex parte Pontificis continet, cum ad incertum, & nondum vacans Beneficium data, ſed merum mandatum providendi continet, quod morte mandantis expirat, *Gl. hic V. Moriatur*; *Gonz. p.* 6. *c.* 2. *num.* 305. *& ſeq. Laym. in cit. c. Si ſuper in fin. de offic. deleg.* In priore vero caſu *hujus c.* ſi cui jam erat gratia facta, videlicet poteſtas conferendi Beneficia conceſſa erat a Papa providenti, nulla autem gratia ſive collatio erat facta perſonis providendis, ideo ea facultas non extinguitur morte concedentis, etiam re integra, *Gl. magna hic in notat. & Gl. V. Moriatur in fine*. Plura de hoc, an & quando mandata beneficialia, ſeu Litteræ gratiæ expirent morte mandantis, ſeu concedentis, re integra, vel non, dicta ſunt *ſup. l.* 1. *Decret. Tit.* 29. *Sec.* 7. *§.* 5.

CCCXI. Quæritur tertio. An, & quomodo in mandatis ſeu reſcriptis beneficialibus per gratiam ſeu conceſſionem ſpecialem tollatur prior gratia generalis? Reſp. De hoc agitur in *in c. Quamvis*; 38. *h. t. in* 6. ubi decernitur: ſi Papa „ alicui v. g. Epiſcopo det facultatem conferendi, Auctoritate Apoſtolica, ſeu Beneficia, quæ vacaverint per obitum „ vel renunciationem Clericorum ſuorum, perſonis idoneis: „ poſtea vero mandet ſpecialiter cuidam alteri executori, ut „ certæ Perſonæ de Canonicatu vel Præbenda in eadem Eccleſia provideatur: hoc caſu, non poteſt Epiſcopus Canonicatum, vel Præbendam, poſt mortem, vel renunciationem unius ex prædictis Clericis, vacantem alicui conferre; quia primæ gratiæ generali derogatur per poſteriorem „ gratiam ſpecialem, quamvis in ea mentio fiat non gratiæ „ generalis. Similiter ſi Pontifex alicui Epiſcopo conceſſerit „ facultatem conferendi Beneficia ſuæ Diœceſis, quorum „ collatio ad Sedem Apoſtolicam devoluta eſt: poſtea vero unum ex talibus Beneficiis, antequam Epiſcopus conferat, „ ipſe Papa alicui conferat, vel conferri mandet, nulla facta mentione facultatis prius Epiſcopo conceſſæ, collatio „ facta auctoritate Papæ, canonica eſt cenſenda, prout etiam ſtatuitur in *cit. c. Quamvis*; *§. Simili ratione*. Ratio „ hujus diſpoſitionis eſt, tum quia per mandatum ſeu reſcriptum ſpeciale derogatur generali, etiamſi de hoc mentio in illo non fiat, *c.* 1. *de reſcript. & in c. Dudum*; 14. *§. Nos igitur h. t. in* 6. Tum quia Papa per generalem gratiam conferendi Beneficia alicui factam, non cenſetur ſibi velle præjudicare, quominus in ſpecie ei derogare, vel ipſemet per ſe providere, vel alteri in caſu particulari licentiam providendi dare poſſit: nam in Beneficialibus, ac rerum Eccleſiaſticarum diſpoſitione, Papa ita aliis gratias & facultates concedit, ut tamen ſibi majorem poteſtatem reſervet, *cit. c. Dudum*; *§. Nos igitur*; *& Gl. fin. hic*.

CCCXII. Porro ex deciſione *hujus c.* infertur per ſenſum contrarium, ſi ſecunda gratia, ſeu conceſſio eſſet generalis, ſicut prima, tunc prævaleret prima facta per Papam, ſeu ab alio, ejus auctoritate, ſi in ſecunda de illa non fieret mentio, *Joann. Andr. hic n.* 2. *Franc. ibid. n.* 2. *not. ult.* Idemque eſt, ſi utraque gratia eſſet ſpecialis, tunc enim valeret prima; niſi in ſecunda de prima fieret mentio, *Gl. hic V. In genere*; *& Franc. ibid. not. ult.*

Præterea quod dictum eſt, Litteras gratiæ ſpeciales poſteriores derogare Litteris generalibus prioribus, etiamſi de his in illis mentio non fiat: id ſolum procedit, ſi poſteriores ſpeciales non ſint proprie ac directe contrariæ prioribus, ſed cum iis conſiſtere poſſint: ſecus vero eſt, ſi directe repugnent quia nimirum gratia prius conceſſa in effecto non eſt generalis, ſed ſpecialis, ut in caſu *cap. Ex parte*; 12. *de offic. Jud. deleg.* ubi *Abb. n.* 6. hanc regulam tradit: ſi diſpoſitio generalis in certa ſpecie verificari debet, tum diſpoſitio poſterior ſpecialis ei non derogat, niſi de illa faciat mentionem, v. g. ſi Papa Titio mandet conferri Beneficium primo vacaturum in Diœceſi, poſtea vero mandet conferri Cajo primo vacaturum in Civitate Diœceſis, tum ſi accidat, primo vacare Beneficium in Civitate, illud debetur Titio, non Cajo: niſi appareat, quod Pontifex voluerit derogare juri Titii; quia prius mandatum de providendo Titio, in effectu & quoad eventum, non eſt generale, ſed ſpeciale, *Laym. in cit. c. Ex par. num.* 3. ut etiam dictum *ſupr. l.* 1. *Tit.* 29. *n.* 63.

CCCXIII. Quæritur quarto. An mandatum de providendo alicui factum, ob cauſam paupertatis, ſi cauſa ceſſet, etiam ipſum mandatum ceſſet, & expiret? Reſp. Primo, ſi „ mandetur a Papa Epiſcopo, ut pauperi Clerico v. g. Titio „ nullum Beneficium Eccleſiaſticum habenti, juxta merita „ ſuæ

Digitized by Google

„ ſuæ probitatis, de Beneficio provideat: is vero, ante„ quam eidem ſit proviſum, aliunde Beneficium fuerit conſecutus, providere ipſi Epiſcopus (cujus cauſa mandati eſſet,) de cætero non tenetur. Ita ſtatuitur in *cap. Si pauper* 30. *in* 6. Ratio redditur in textu, quia ceſſante cauſa mandati, ceſſat mandatum, etiamſi non fuerit adimpletum; *Gl. magna hic in notat.* nam finalis & principalis cauſa mandati de providendo, in forma pauperum eſt paupertas ſeu inopia Clerici: ſed ſi hic obtineat aliud Beneficium ſufficiens ad neceſſariam & congruam illius ſuſtentationem, ceſſat cauſa finalis & principalis talis mandati de providendo, ergo etiam ipſum mandatum ceſſat, nec executioni tradi debet.

CCCXIV. Ubi notandum primo. Quod reſcripta ſive Litteræ Beneficiales, quæ dantur in forma pauperum, ſeu eorum neceſſitati provident, cenſentur eſſe, & appellantur Litteræ juſtitiæ, vel quaſi, quia non ſunt meræ gratioſæ, ſed aliquo modo debitæ Clericis ordinatis, ſi nec patrimonium habeant, nec Beneficium ſufficiens ad honeſtam ſui ſuſtentationem, *Gloſſ. hic V. Pauper.* Imo etiamſi Clericus aliquis habeat bona patrimonialia, ex quibus ſe honeſte alere poſſit, ſi tamen non ſit ordinatus ad Titulum ſui patrimonii, adhuc cenſebitur pauper, ſi Beneficium Eccleſiaſticum non habeat: quia Clericus etſi habeat dives patrimonium proprium, tamen non tenetur de illo vivere, ſed poteſt vivere, ne debet ali ex reditibus Eccleſiæ, *Franc. hic num. 1. & not. 5.*

Notandum ſecundo. Si Clericus impetret Litteras in forma pauperum, ut illi provideatur de Beneficio, poſtea aliunde acquirat Vicariam perpetuam, expirabit mandatum: ſecus ſi temporalem ſolum; quia talis Vicarius non eſt Beneficiatus, cum Beneficia proprie dicta ſint perpetua, *Gloſſ. fin. hic.* Quod talis Clericus habeat certam penſionem Eccleſiaſticam, datam in titulum, & ſufficientem ad neceſſariam ſuſtentationem, Litteræ impetrationis, ſi in illis non fiat mentio de penſione, ſubreptitiæ erunt, *Gloſſ. marg. hic lit. A. & Franc. num. 3.*

CCCXV. Reſpond. Secundo, ſi Papa Clerico pauperi contulit Beneficium, & Epiſcopo ver. gr. mandet, ut id exequatur, eumque in poſſeſſionem mittat: hoc caſu, ſi Clericus proviſus tempore collationis, fuit pauper, quia Beneficium non habuit etiamſi poſtea, antequam inveſtiatur in Beneficio, ſive in poſſeſſionem mittatur, deſinat eſſe pauper, quia interea aliud Beneficium canonice eſt conſecutus, adhuc valet collatio prius facta, ut docet *Dominic. hic c. l. 2.* Ratio eſt, quia quamvis ad mandatum de providendo, ſive conferendo Beneficio pauperi, ſi gratia impetrata a Papa, videlicet collatio nondum ſit facta, ſed facienda a Commiſſario, ſive Executore, requiratur, ut cauſa finalis & principalis mandati, nimirum paupertas verificetur, & ſubſiſtat, non tantum tempore impetrationis mandati ſeu Litterarum, ſed etiam tempore gratiæ a Commiſſario ſeu Mandatario faciendæ, videlicet actualis collationis, *juxta cit. c. Si pauper*; prout idem de diſpenſatione ſuper voto, vel impedimento matrimonii a Papa non facta, ſed a Commiſſario, auctoritate Papæ facienda, docet *Sanch. lib. 8. de matrim. diſ. 30. n. 12. & Laym. l. 5. tract. 4. cap. 22. qu. 2. n. 14.* Aliud tamen dicendum eſt de mandato exequendi, ſi nimirum Beneficium a Papa collatum ſit pauperi Clerico, adeoque gratia jam facta, & ſolum executio ejuſdem demandata ſit Commiſſario ſive Mandatario: tum enim ſufficit, quod cauſa conferendi, videlicet paupertas, ſubſtiterit & vere adfuerit tempore collationis a Papa factæ, tametſi non ſubſiſtat, ſed ceſſarit tempore executionis, quo proviſus inveſtitur in Beneficio, quia interim aliud Beneficium ſufficiens obtinuit, non enim ideo corruit collatio Beneficii jam prius facta, juxta *reg. juris 73. in 6. factum legitime retractari non debet, licet poſtea caſus eveniat a quo non poterat inchoari.*

CCCXVI. Reſp. Tertio, ſi Papa Clerico pauperi nullum Beneficium habenti mandarit, provideri de Beneficio in forma gratioſa, ſive in Litteris gratioſis, iſque interea Beneficium ſufficiens conſecutus ſit, poteſt nihilominus Executor ſeu Commiſſarius mandatum exequi, & Beneficium illi conferre, dummodo illud Beneficium, quod ex Papæ mandato confertur, non ſit incompatibile cum prius obtento, ut quia v. g. utrumque curatum eſt, ut docet, *Gl. in cit. c. Si pauper; V. Pauper; h. t. in 6. & ibid. Jo. Monach. nu. 1. Ancharan. not. 2. & Franc. n. 2.* Ratio eſt, quia Litteræ Beneficiales gratioſæ, quæ pro Clericis non indigentibus ex ſpeciali gratia a Sede Apoſtolica conceduntur, non expirant per adeptionem alterius Beneficii: cum Papa ſæpe mandare ſoleat, ut habenti Beneficium aliud conferatur, adeoque carentia Beneficii non eſt cauſa adæquata talis mandati de providendo, niſi ſecundum Beneficium eſſet incompatibile cum primo, tum enim primum per adeptionem ſecundi vacaret ipſo jure, *juxta cap. De multa; 82. h. t.* Adeoque cum hoc caſu tolleretur jus in re, multo magis tolleretur jus ad rem *Gl. in cit. c. Si pauper; V. Pauper; Jo. Monach. ibid. n. 4. & Anchar. not. 2.* Et hæc quidem ſententia certa eſt, ſi prius Beneficium non ſit ſufficiens ad neceſſariam ſuſtentationem Clerici: ſi vero ſit ſufficiens, id ſolum obſtare videtur, quod Papa mandando, ut alicui provideatur de Beneficio, non videatur velle conferri Beneficium, qui jam ante ſufficiens habet, niſi id exprimat *arg. c. Poſtulaſti; 27. de Reſcript.* Verum cum hujuſmodi Litteræ gratioſæ emanent ex favore & mera liberalitate Papæ, & hoc tempore frequenter ſoleant plura Beneficia ſimplicia, ſi compatibilia ſint, impetrari & conferri, ideo hæc ſententia, ſaltem ſecundum conſuetudinem moderni temporis, in praxi tuto ſervari poteſt.

SECTIO IX.

De Reſervationibus Beneficiorum.

§. I.

De reſervatione Beneficiorum in Communi, ejuſque cauſis & effectu.

CCCXVII. Quæritur primo. Quid & quotuplex ſit reſervatio Beneficiorum? Reſpond. Primo reſervatio ſic definitur *ex Ænea de Falconibus in Tract.* proprie apud *Azor part. 2. lib. 6. cap. 36. quaſt. 1. eſt alicujus Beneficii Eccleſiaſtici vacaturi per habentem ad id poteſtatem ad ſe facta avocatio*: ac proinde ea Beneficia dicuntur reſervata, quorum collationem Superior, videlicet S. Pontifex ita ſibi propriam vendicat, ut ab aliis inferioribus Collatoribus Ordinariis conferri non poſſint.

Ubi notandum primo. Olim Romanos Pontifices nulla reſervaſſe Beneficia, ſaltem ex Juris communis diſpoſitione; nam in toto volumine Decretorum, quæ Gratianus collegit, nullæ Beneficiorum reſervationes reperiuntur, ut notat *Azor c. l. qu. 2.* Quamvis ex antiqua conſuetudine multa ſibi reſervarint, quas reſervationes fere omnes Concilium Baſileenſe *Seſſ.* 23. abolere tentavit. Verum decreta illius Concilii auctoritate Eccleſiæ non fuerunt confirmata, ſed reprobata, paucis exceptis, teſte *Azor. c. l.* Nec dubitari poteſt, Romanum Pontificem Beneficia ſibi reſervare poſſe; cum ampliſſimam poteſtatem habeat de Beneficiis Eccleſiaſticis diſponendi, ut conſtat ex *c. 2. h. t. in 6. & Clement. 8. in fine, Ut lite pendente &c.* quam nullum Concilium tollere, vel reſtringere poteſt.

Notandum ſecundo. Proprie ac ſtricte loquendo, aliud eſt Beneficium aliquod eſſe affectum, aliud eſſe reſervatum: nam reſervatio fit per actum verbis expreſſum, quo declarat Pontifex ſe Beneficium ſuæ diſpoſitioni reſervare, affectio vero fit ipſo facto, ex quo tacita reſervatio oritur, ut cum Papa apponit manum ſuper diſpoſitione alicujus Beneficii, *Corber in reg. 8. Cancellaria Gloſſ. 19. Barb. l. 3. Jur. Eccl. c. 13. nu. 43.* Veluti ſi Papa contulit alicui Beneficium, ſed invalide ob Canonicum impedimentum Clerici, vel ſubreptitiam impetrationem, tale Beneficium eſt affectum, ita ut pro illa vice a ſolo Papa, & non ab Ordinario inferiore conferri poſſit, *de quo infra.* Item ſi Papa det alicui Beneficium in Commendam, tunc per obitum Commendatarii Beneficium illud manet affectum, ita, ut tunc cum vacat, ſolus Papa, & non inferior Ordinarius conferre illud poſſit. Præterea ſi Papa Beneficii renunciationem accepit, vel Electoribus præcepit, ne ad electionem procedant, illa Eccleſia vel Beneficium dicitur affectum. Idemque eſt, ſi Papa mandet alicui provideri de Beneficio proxime vacaturo, *Azor. c. l. q. 3. Barb. c. l. nu. 90. & ſeqq.* Quare Beneficium affectum a reſervato in eo diſtinguitur, quod reſervatum nunquam amplius inferior ordinarius conferre poſſit: affectum vero poſſit quidem, ſed non tunc, cum jam Papa manum apposuit ſuper proviſione illius, ideoque affectio poteſtatem conferendi non aufert Ordinariis in perpetuum, ſed ad tempus tantum, ita, ut cum primo vacare contigerit, pro illa vice ab alio quam a Papa conferri non poſſit: poſtquam vero proviſio Papæ effectum eſt conſecuta, ceſſat illius Beneficii affectio ſeu reſervatio, ita ut deinceps, ſi iterum vacaverit, ab Ordinario conferri poſſit, *Azor. cit. loc.*

CCCXVIII. Reſp. Secundo, duplex eſt Beneficiorum reſervatio, generalis & ſpecialis, prout tradit *Azor cit. cap. 36. q. 3. Garc. p. 5. de Benef. n. 56.* & aliquot *ſeqq.* Generalis eſt, qua reſervantur plura Beneficia in communi, ſive plura ejuſdem rationis, & generis, ut cum v. g. Papa reſervat omnes Eccleſias Metropolitanas, Patriarchales, Cathedrales Abbatias, Prioratus & Beneficia electiva, vel in Curia Romana vacantia: vel omnia Beneficia familiarium Papæ, & Cardinalium, quandocunque vacaverint. Specialis reſervatio eſt, qua reſervantur certa beneficia, vel ratione loci, ut cum beneficia certæ Eccleſiæ reſervantur: vel ratione beneficii, ut cum certa dignitas, v. g. Præpoſitura reſignatur: vel ratione perſonæ, ut cum Papa mandat Beneficium certæ Eccleſiæ, cum vacaverit, Titio vel alteri Clerico conferri.

CCCXIX. Quæritur ſecundo. Quæ ſint cauſæ, ob quas reſervari poſſunt & ſolent Beneficia? Reſp. Plures juſtæ cauſæ ſolent afferri. Prima eſt, quia poteſtas conferendi Eccleſiaſtica Beneficia vacantia originaliter deſcendit a S. Pontifice, *juxta c. 1. diſ. 22.* Ubi dicitur, quod omnes Patriarchales, Metropolitanas, Cathedrales Eccleſias, & aliarum Eccleſiarum dignitates inſtituit Romana Eccleſia, ideoq; ab initio ad Romanum Pontificem collatio omnium Beneficiorum in toto Orbe ſpectabat: qui cum Epiſcopis, aliiſque inferioribus collatoribus eam poteſtatem conferendi conceſſit, cenſetur majorem penes ſe retinuiſſe, *c. Duorum; 4. §. Nos igitur; h. t. in 6.* & cumulative tantum, non privative, eam poteſtatem illis dediſſe, ideo poteſt conferendi poteſtatem aliis conceſſam reſtringere, & ſibi reſervare Beneficia, *Fariſ. lib. 1. de reſign. Benef. q. 10. n. 47. 56. & 57.* Secunda cauſa affertur a *Gl. in Extravag. unic. Jo. XXII.* quæ incipit *Execrabilis*, *§. Qua omnia: V. Reſervamus; h. t.* quia cum ad Papam pertineat, ut omnes; qui de Eccleſia bene meriti ſunt, remuneret, & præſertim erga illos, qui ipſi, vel Anteceſſoribus ſuis ſervierunt: & erga indigentes Clericos, qui undequaque ad Sedem Apoſtolicam confluunt, ſe liberalem ac munificum exhibeat, iiſque paterna proviſione ſubveniat: & ut etiam Magnatum, qui vel ipſi, vel quorum Anteceſſores multas Eccleſias fundarunt, & dotarunt, aut defenſores Eccleſiæ fuerunt, preces interpoſitas pro aliis ad conferenda ipſis Beneficia admittat: ideo juſtum & æquum fuit, ut Papa habeat ampliſſimam poteſtatem, Beneficia vacantia tanquam bona communia aliis conferendi, & de multis Beneficiis providendi,

&

Digitized by Google

& conſequenter etiam illa ſuæ collationi reſervandi. Tertia cauſa eſt, ut Eccleſiarum & Eccleſiaſticarum perſonarum in toto orbe exiſtentium, major ſit communicatio cum Eccleſia Romana omnium Eccleſiarum matre dum non ſolum in ſpiritualibus, ſed etiam in temporalibus Beneficiorum proventibus ab ea dependent, & influxum accipiunt, *Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 34. n. 48. Cochier in reg. 8. Cancell. n. 9.*

CCCXX. Quæritur tertio: Quis ſit effectus reſervationis Beneficiorum? Reſp. Effectus reſervationis, cui appoſitum eſt decretum irritans, eſt, quod collatio vel reſervatio Beneficii facta per Papam, afficit ſive ligat manus inferioris ordinarii Collatoris, ita ut Beneficium a Papa collatum, vel reſervatum valide conferri non poſſit ab ordinario, tametſi ignoret collationem vel reſervationem ejuſdem a Papa prius eſſe factam, prout ſumitur ex *c. ſi Beneficia; 10. h. t. in 6.* Ubi „ ſtatutum habetur: ſi poſtquam Papa Beneficia quædam contulit, vel collationi ſuæ reſervavit, decreto interpoſito (ſola enim reſervatio ſine decreto, ſive inhibitione Papæ non impediret, quominus Ordinarius inferior valide conferre poſſet, cum utrumque copulative requiratur, *Anchar. hic not. 2. V. ſed hic quæro, Franc. n. 1. not. 2.*) & Ordinarii collatores eadem Beneficia (ſive ſciant, ſive ignorent collationem vel reſervationem a Papa eſſe factam, quia ignorantia non requiritur in conferente, ſed ſolum in eo, cui confertur Beneficium, *Gl. hic V. Abſis*;) aliis conferant ignorantibus collationem, vel reſervationem eorundem a Papa jam eſſe factam: hoc caſu, ſi iſti proviſi ab ordinariis Collatoribus propterea Beneficia ſua prius obtenta (ſive ex juris neceſſitate propter incompatibilitatem ſeu pluralitatem, vel ex ignorantia, vel ex ſola voluntate, *Gl. hic V. Dimiſſa*;) dimiſerint, vel reſignarint, eaque Beneficia ſic dimiſſa aliis per Ordinarios Collatores fuerint aſſignata: ſtatuit Bonifacius VIII. ut ſi ipſi, poſtquam certiores facti de prædicta collatione, ſeu reſervatione Papæ facta, Beneficia ita ſibi de novo collata abſque difficultate dimiſerint, ad priora ſua Beneficia, non obſtante, quod jam aliis perſonis collata fuerint, libere revertantur, ne ſcilicet inculpata eorum ignorantia ipſis præjudicet, ſeu damnoſa ſit. Si vero difficiles ſe exhibeant in novis Beneficiis dimittendis, ipſis facultas ad priora revertendi omnino eſt interdicta. Idemque obſervandum circa alios, qui ab his Beneficia dimiſſa acceperunt, & propterea prius habita Beneficia dimiſerunt; nam ſi ſine difficultate dimittant recens accepta, ad priora dimiſſa libera redire poſſunt, alioquin vero non poſſunt.

Ratio deciſionis deſumitur ex prærogativa & plenitudine poteſtatis Papalis, per quam præveniendo collationem Beneficiorum, vel eadem ſuæ collationi in futurum reſervando, poteſt impedire a collatione alios inferiores collatores, *arg. c. 2. h. t. in 6.* Ratio autem, cur proviſi ab inferioribus collatoribus, ſi nova Beneficia cum difficultate dimittant, non recuperent prius dimiſſa, ratio, inquam, eſt; quia tunc ſunt in culpa, ubi enim eſt in dimittando difficultas, præſumitur in obtinendo fuiſſe pravam cupiditatem: ſicut etiam, ſi ſciviſſent collationem vel reſervationem a Papa eſſe factam, fuiſſent in culpa, ideoque Beneficia prius dimiſſa non recuperarent, *Gl. hic V. Sine culpa.*

CCCXXI. Pro majore declaratione hujus *cap.* Notandum primo. Beneficia fieri affecta, ſeu impedita, quominus ab Ordinario inferiore conferri poſſint, non ſolum per veram & validam collationem, vel reſervationem Papæ, ſed etiam per ſolam appoſitionem manus illius, ut ſi Papa Beneficium contulerit, vel conferri mandarit alicui inhabili, ſeu incapaci, ita ut collatio ſeu proviſio irrita ſit, vel mandatum de providando executioni non detur, quia ſubrepititium eſt, aut ob mortem proviſi intervenientem, vel ob alium defectum ſeu impedimentum; tunc enim Beneficium remanet affectum Papæ, etiamſi alias non fuiſſet reſervatum, ut multis citatis tradit *Garc. cit. p. 5. c. 1. n. 138. & ſeq.* Verum *Abb. in c. Inter 11. n. 20. de exceſſib. Prel.* id limitat dum ait; quamvis ſi Papa Beneficium ſibi reſervavit, illudque alteri contulit, etiam invalide, non poſſit Ordinarius inferior de illo diſponere: ſi tamen Papa beneficium non reſervavit, & collatio ab ipſo, vel ad mandatum ejus, a delegato vel executore certæ perſonæ nominatim expreſſæ facta, irrita fuit, tum poteſtas conferendi redit ad Collatorem ordinarium; quia ceſſante cauſa ceſſat effectus: Papa autem tantum intendit providere certæ perſonæ, quæ cum non fuerit capax Beneficii, collatio iterum devolvitur ad Ordinarium. Sed etſi collatio Papæ effectum ſit conſecuta, videlicet per acceptationem proviſi, ſi tamen is moriatur, ante obtentam poſſeſſionem Beneficii, hoc vacat per mortem iſtius proviſi, ita ut Ordinarius ad collationem ejuſdem procedere poſſit, *Greg. Tholoſan. in Inſtitut. rei Beneſic. c. 24. n. 18.*

Notandum ſecundo. Si quis reſignet Beneficium ex falſa cauſa, quam putat eſſe veram, ut quia in caſu *cit. cap. Si Beneficia*, ex ignorantia probabili, adeoque bona fide exiſtimat collationem alterius Beneficii ab Ordinario ſibi factam validam fuiſſe, talis reſignatio ipſi non præjudicat, quominus libere ad primum Beneficium reſignatum redire poſſit, ut docet *Franc. in c. cit. n. 3. not. 4.* Ratio eſt, tum quia pœna non imponitur, niſi propter culpam, ſed ignorans probabiliter, non poteſt dici culpabilis, *Gl. marg. apud Franc. ibid. lit. A.* tum quia errantis nullus eſt conſenſus, iſte autem Beneficium prius habitum reſignavit ex probabili errore & ignorantia, & nonniſi ſub tacita conditione, ſi poſterioris Beneficii collatio ſit valida: deficiente autem conditione, etiam tacita ſeu ſubintellecta, actus habetur pro non facto, *Pariſ. l. 5. de reſign. Beneſic. q. 3. num. 30.*

Notandum tertio. Quando error, ſive ignorantia eſt cauſa læſionis plurium ſucceſſive, tunc gradatim primo reſtituto, adverſus ſecundum, reſtituitur etiam ſecundus adverſus tertium: & ſic de cæteris, ut notat, *Franc. in cit. c. Si Beneficia, n. 4. not. ult. h. t. in 6.* Quia vitium, quod ex una radice naſcitur, conſequens eſt, ut una lege tollatur, *l. pen. in fin. C. De nuptiis*; ſi ergo propter erroneam & invalidam collationem ordinarii, Titius v. g. dimiſit ſuum prius Beneficium, illudque collatum fuit Cajo, poterit ab hoc illud repetere: etſi Cajus quoque, eadem occaſione, dimiſit ſuum Beneficium, quod prius habebat, illudque fuit collatum Sempronio, poterit Cajus ſimiliter a Sempronio illud repetere, & ſic de cæteris: modo ſinguli Beneficium ſibi poſterius collatum ſine tergiverſatione dimiſerint, *Gl. fin. in cit. c. Si Beneficia.*

CCCXXII. Porro reſervatio Beneficiorum eum inſuper effectum habet, ut liget manus inferioris Ordinarii Collatoris, adeoq; ut collatio ab ipſo poſt illam facta, nec quidem titulum coloratum præbeat proviſo, atq; ſi is, qui illud obtinet eo ſpolietur, non poſſit agere de ſpolio, ut docet *Cochier in reg. 1. Cancellarr. n. 15. & 18.* ubi *n. 19. & 20.* rationem reddit, quia non ſolum poſſeſſio Beneficii reſervati eſt nulla, ſed etiam detentio illius omni adminiculo juris caret, ſiquidem decretum irritans, quod in omnibus reſervationum regulis apponi ſolet, non modo titulum, ſed etiam poſſeſſionem vitiat. Adde, tantam eſſe vim reſervationis, ut ſi alicui generalis, ſive a jure, ſive ab homine videlicet, Papa conferendi omnia & quæcunque Beneficia facultas conceſſa ſit, ſub ea nunquam cenſeantur comprehenſa Beneficia generaliter, vel ſpecialiter reſervata Sedi Apoſtolicæ; quia requiritur, ut ſpecialis & expreſſa mentio eorum fiat, *Franc. in c. 2. n. 4. in 6. argum. ejuſdem cap.* quod, licet loquatur tantum de uno genere reſervationis, videlicet de Beneficiis in Curia Romana vacantibus, tamen hoc fuit poſitum exempli cauſa tantum & locum habet etiam in omnibus aliis reſervationibus, *Cochier c. l. n. 17. Barb. l. 5. jur. Eccl. n. 40. & 42.*

§. II.

Quænam Beneficia ſint Romano Pontifici reſervata, ſpectato communi Jure Canonico?

CCCXXIII. Aſſertio 1. Beneficia vacantia in Curia Romana ſunt reſervata Sedi Apoſtolicæ, ita ut nullus alius, quam Papa, illa conferre poſſit, alioquin collatio eſt irrita, prout ſtatuit Clemens III. vel (ut habetur in vetuſtioribus Codicibus) Clemens IV. in *c. Licet; 2. h. t. in 6.* his verbis: „ Licet plena diſpoſitio de Eccleſiis, perſonatibus, dignitatibus, aliiſque Beneficiis Eccleſiaſticis, ad Romanum Pontificem pertineat, ita ut non ſolum ea, cum vacant, de jure conferre: ſed etiam in vacaturis (quod alius non poteſt, nec quidem Legatus de Latere *Gl. hic V. vacaturis*; & patet ex ſupra dictis) jus expectativæ tribuere poſſit a collationem tamen Eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum & Beneficiorum apud Sedem Apoſtolicam vacantium, ex antiqua conſuetudine, Romanus Pontifex ſpecialius ſibi reſervavit. Hanc itaque laudabilem conſuetudinem approbans Clemens, & volens ipſam inviolabiliter obſervari, decrevit, ut Eccleſias, dignitates, perſonatus & Beneficia, quæ in Curia ſeu apud Sedem Apoſtolicam deinceps vacaverint, præter Romanum Pontificem, aliquis quacunque auctoritate ſeu poteſtate conferendi præditus, ſive ex jure ordinario eligendi, providendi, aut conferendi ad eum pertineat: ſive ex litteris Apoſtolicis ſuper proviſione facienda ad ipſum deſtinatis, iiſque ſeu generalibus, ſeu etiam ſpecialibus, aut ſub quacunque verborum forma conceptis (prætequam ſi ſpecialis & expreſſa facultas de conferendis Beneficiis in Curia Romana vacantibus ab ipſo Papa alicui tributa fuerit) conferre alicui, vel aliquibus præſumat. Si ſecus a quopiam actum, vel attentatum fuerit, id irritum & inane erit.

Hinc colligitur primo. Id quod antea diſpoſitum fuit, vi antiquæ conſuetudinis, potaſt poſtea ſtatui etiam Jure communi, ita ut ex conſuetudine fiat jus commune, ſive ea approbetur per Jus commune, quamvis Papa, etiam ſecluſa conſuetudine idem ſtatuere potuiſſet, & vacantia Beneficia ſibi reſervare, *Gl. magna hic in notat. & V. Statuimus.* Colligitur ſecundo. Sub conceſſione conferendi Beneficia, quantumvis generalibus verbis facta, non venit poteſtas conferendi Beneficia vacantia in Curia, niſi de his fiat ſpecialis & expreſſa mentio, *Franc. hic n. 3.* Ubi addit, etiamſi Papa, proprio motu, det hujuſmodi facultatem.

CCCXXIV. Limitatur autem hæc Conſtitutio, quod Beneficia vacantia apud Sedem Apoſtolicam ſint reſervata diſpoſitioni S. Pontificis: non habeat locum in Epiſcopatibus, & Abbatiis, quæ non comprehenduntur ſub reſervatione vacationis in Curia; quia ſpecialiter exprimi debent, *Gl. hic V. Dignitatum, Jo. Monach. n. 1. & Franc. n. 4. & 5.* nam cum Conſtitutio hujus *cap.* ſit odioſa, quippe per reſervationem derogans ordinariæ poteſtati Collatorum; non comprehendit Epiſcopatum & Abbatiam, licet alias in materia favorabili, appellatione dignitatis etiam veniat Epiſcopatus & Abbatia. Contrarium tamen quoad Abbatias tenet poſt *Dominic. Garc. cit. c. 1. nu. 114.* Verum quicquid ſit de jure antiquo hodie etiam Epiſcopatus, & Abbatiæ, ſeu Monaſteria ſunt reſervata Papæ, quia in reſervationibus in *Extravag. Ad regimen; 13. inter communes h. t.* quæ per omnes SS. Pontifices innovatur) exprimuntur Epiſcopatus, Monaſteria, Prioratus, ut notat *Garc. c. l.*

Limitatur ſecundo. In Beneficiis vacantibus in curia, quæ ad jus Patronatus Laicorum pertinent, ea enim non comprehenduntur ſub reſervatione facta in *hoc cap.* ut ex communi docent, *Gl. hic V. Collatio, Covarr. pract. qq. c. 36. n. 2. Azor cit. c. 36. q. 7. Garc. cit. c. 2. n. 572.* & alii apud eoſdem. Ratio eſt, quia de præſentatione in *cit. c. 2.* nihil dicitur, neque Papa cenſetur juri Laicorum ex fundatione, conſtructione, vel donatione Eccleſiarum acquiſito, derogare, niſi id ſpecialiter exprimat, ne ſcilicet Laici a fundandis, & dotandis Eccleſiis retrahantur. Imo etſi in Litteris, reſervationis addatur, *etiam Beneficia, quæ ſunt juris Patronatus Laicorum*, non comprehenditur jus Patronatus Regum, Principum, vel Marchio-

Digitized by Google

ctionum, niſi exprimant, *Covarr. c. l.* Comprehenduntur tamen, & reſervantur illa Beneficia, in quibus jus Patronatus competit Laicis, non ex fundatione, ædificatione, vel dotatione Eccleſiæ, ſed ex privilegio Apoſtolico, aut præſcriptione fundata in privilegio; quia in his ceſſat prædicta ratio, cum hi nihil contulerint in Eccleſias, *Covarr. c. l. n. 6. Garc. c. l. n. 575. & ſeq.* Sicut etiam comprehenduntur ſub reſervatione illa Beneficia, quæ ſunt juris Patronatus Eccleſiaſtici, etiamſi illud ab initio originem habuerit ex patrimonio Laici, & poſtea in Eccleſiam, vel Collegium Eccleſiaſticum ſit translatum; quia huic juri facile derogatur, & præſentatio Patroni Eccleſiaſtici habet vim electionis, unde Beneficia ad eum pertinentia, ſi vacaverint in Curia, includuntur in hoc *c. 2.* ibi: *ſive juri ordinariæ poteſtatis ipſorum electio ad eum pertineat* Gl. *hic V. Collatio. Azor cit. c. 36. q. 7. §. Quæres, Covarr. c. l. nu. 5. §. Secundo illud Garc. c. l. n. 552. & ſeq.* Quod ſi vero Beneficia ſint juris Patronatus mixti, ita, ut jus præſentandi ſimul ſpectet ad Clericum, & Laicum, non comprehenduntur, ſi vacant in Curia, ſub reſervatione Papæ, quia non eſt æquum, ut quis in re individua, quæ illi communis eſt, cum alio, patiatur præjudicium, ratione ſocietatis, v. g. Laicus ex ſocietate Clerici, *Covarr. c. l. n. 5. §. Tertio, Azor c. l. Garc. c. l. n. 582.* Porro probabilius eſt, quod in Beneficiis minoribus pertinentibus ad Patronos Laicos, non ſolum jus nominandi, ſeu præſentandi ad ipſos Patronos ſpectet, ſed etiam jus inſtituendi ad locorum Ordinarios; quia cum hæc Beneficia ſint excepta, & exempta a reſervationibus, ideo nec quoad inſtitutionem, nec quoad præſentationem ſub iis continentur: quamvis aliud dicendum ſit in Epiſcopatibus, Abbatiis, & cæteris dignitatibus Papæ reſervatis, in his enim Patroni Laici retinent jus præſentandi, ſed poteſtas inſtituendi reſervatur Papæ, *Covarr. c. l. nu. 5. §. Sed Quamvis, Azor c. l. q. 9.*

CCCXXV. Limitatur tertio. Reſervationes Papales locum habent tantum in Beneficiis perpetuis, non autem in manualibus, ſeu ad nutum revocabilibus, ſive ea regularia ſint, ſive ſecularia, *Garc. c. l. n. 510. Laym. l. 4. tr. 2. c. 11. n. 1. §. Porro.* Hæc enim in odioſis nomine Beneficii non comprehenduntur *Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 57. n. 29.*

Limitatur quarto. Non reſervantur etiam Beneficia Eccleſiæ non numeratæ, ſed receptivæ: hoc eſt, in qua non eſt certus numerus Beneficiorum ac Præbendarum; quia a Papa reſervantur Beneficia vacantia, vel vacatura: at iſta Beneficia nunquam cenſentur vacare, ſed cum defuncto Beneficiato exſpirant & extinguuntur, *Garc. c. l. Laym. c. l.*

Limitatur quinto. Nec ſub reſervatione Papæ comprehenduntur Beneficia reſignata ex cauſa permutationis, quia non cenſetur proprie vacare, *Laym. c. l.* Imo neque ea, quæ vacant cauſa reſignationis in manibus Ordinarii, ſemper comprehendi ſub reſervatione cenſeat aliquis apud *Laym. cit. loco, & Garc. num. 542.*

Limitatur ſexto. Reſervatio Beneficiorum vacantium apud Sedem Apoſtolicam, non habet locum in Beneficiis, quæ vacant in Urbe, & ad eos pertinent qui in Urbe degunt, ſed Curiam non ſequuntur, ſive Curiales non exiſtunt, *Barb. in cit. c. 2. n. 14. h. t. & cit. alleg. 57. n. 31. & 32.* quia horum Beneficiorum collatio ſpectat ad Papam, non jure reſervationis, ſed jure proprio, tanquam ad proprium Epiſcopum Urbis, & Ordinarium Collatorem (exceptis Cardinalium Titulis, in quibus quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habent) *Caſtro Palao diſ. 2. de Benef. pun. 16. n. 9. in fine.* Similiter Beneficia devoluta ad Papam, ob negligentiam inferiorum Collatorum, proprie non ſunt reſervata; quia jure devolutionis providentur: ſicut neque Beneficia exempta, ſive immediate Papæ ſubjecta, quorum collatio non jure reſervationis, ſed ordinario ipſi competit, *Palao c. l. punct. 15. n. 3.*

Limitatur ſeptimo Gl. *fin. in c. Cum in Eccleſia; 25. h. t. in 6.* Ut non comprehendantur in reſervationibus, nec in Litteris Apoſtolicis, quæ Exſpectativæ dicuntur, Beneficia, quæ ex conſuetudine Magiſtris Theologiæ, aut Doctoribus Juris Canonici ſunt conferenda, vel etiam ſecundum alios, Beneficia patrimonialia vacantia apud Sedem Apoſtolicam. Verum *Covarr. c. l. n. 4. §. Similiter* ait, rem eſſe dubiam, eo quod in *cit. c. 2. h. t. in 6.* generatim reſerventur Papæ quæcunque Beneficia, quæ apud Sedem Apoſtolicam vacaverint, ac proinde monet, id obſervandum, quod fuerit uſu receptum & Chriſtianæ Reipublicæ ac Divino obſequio utilius.

CCCXXVI. Aſſertio 2. Si Papa Beneficia vacantia non conferat intra menſem, a die vacationis numerandum, ii, ad quos collatio pertinebat, poterunt illa conferre, prout Conſtitutionem Clementis IV. de dignitatibus & Beneficiis „ in Curia Romana vacantibus, non per alium, quam Ro- „ manum Pontificem conferendis (quæ refertur in *c. 2. h.* „ *t. in 6.*) temperavit, & moderatus eſt Gregorius X. in „ Concilio Generali Lugdunenſi (relato in *c. Statutum; 3.* „ *h. t. in 6.*) Ut ſcilicet non obſtante prædicto ſtatuto Cle- „ mentis, (in quo reſervantur dignitates & Beneficia in „ Curia vacantia) ii, ad quos eorundem Beneficiorum, & „ dignitatum collatio ſpectat, per ſeipſos tantum, vel ſi in „ remoto loco verſentur, per Vicarios ſuos Generales in „ eorum Diœceſibus exiſtentes, quibus id ſpecialiter com- „ miſſum ſit, poſt elapſum menſem a die, quo Beneficia „ ipſa & dignitates vacaverint, numerandum, ea confer- „ re valeant, ſi Papa intra illum non contulerit.

CCCXXVII. Pro declaratione notandum primo. Idem eſt Beneficium vacare in Curia Romana, & vacare apud Sedem Apoſtolicam, ut tradit, Gl. *hic V. In Curia;* & aperte colligitur ex *hoc c.* & præcedente *c. 2.* In quo cum Clemens Papa ſtatuiſſet, ut Eccleſias & Beneficia, quæ apud Sedem Apoſtolicam deinceps vacaverint, nullus præter Romanum Pontificem, conferre præſumat; mox inſerit exceptionem, *niſi ſit ei ſuper conferendis eiſdem in Curia Romana vacantibus ſpecialis, & expreſſa auctoritas ab ipſo Summo Pontifice attributa:* ubi quam prius vocavit, vacationem apud Sedem Apoſtolicam, poſtea vocat vacationem in Curia Romana: ergo utramque vacationem utrobique ſumit pro eodem, exceptio enim debet fieri de re diverſa ab illa, quæ in generali lege continetur, ut tradunt communiter DD. & in ſequente *cap. Statutum; 3.* vocatur a Gregorio Papa vacatio in Curia Romana, quæ *in priore cap. 2.* appellata fuit vacatio apud ſedem Apoſtolicam. Verumtamen *Covarr. cit. cap. 36. num. 4. §. Cæterum;* putat, quod multa Beneficia vacant in Curia tanquam reſervata, quæ tamen non dicuntur vacare apud Sedem Apoſtolicam, v. g. Beneficia familiarium, & Officialium Papæ dicuntur vacare in Curia, quocumque loco deceſſerint. Sed hoc adverſatur *Extravag. Ex debito; 4. de elect. inter communes*, ubi beneficia Officialium, & Commenſalium Papæ, ſive Romæ, ſive alibi deceſſerint, indiſtincte dicuntur vacare, & apud Sedem Apoſtolicam, & in Curia.

CCCXXVIII. Notandum ſecundo. Tempus hoc menſis ſeu XXX. dierum, intra quod ſi Papa Beneficium in Curia vacans non conferat, Ordinarius poſtea illud conferre poteſt, numerandum eſt a tempore vacationis, & non a tempore ſcientiæ, ſeu notitiæ, adeoque etiam ſi Papa neſciverit vacare Beneficium, Conſtitutioni huic locus eſt, ita, ut poſt menſem ab Ordinario conferri poſſit: quia tempus hoc, non in odium, ſive ob negligentiam Papæ omittentis conferre Beneficium vacans (tunc enim non niſi a tempore ſcientiæ vacaret, ſicut tempus ſex menſium ad conferendum Beneficia præfixum, *c. 2. de conceſſ. Præb.* principaliter eſt ſtatutum in odium negligentis conferre, ideoque currit a die ſcientiæ, non autem currit ignoranti, *Quia diverſitatem; 5. eod. Franc. in cit. c. Statutum; h. t. n. 3.*) ſed hoc tempus unius menſis fuit in favorem Eccleſiarum præfixum: ne Beneficia, cum detrimento illarum, diu vacare contingeret, ut notat Gl. *in cit. c. Statutum; 3. V. Numerandum; h. t. in 6.* Ubi aliam rationem affert; quia per moderationem iſtius menſis reditur ad Jus commune, ſecundum quod collatio Beneficii vacantis ad Epiſcopum, velut Ordinarium, pertinet: ideoq; tanquam diſpoſitio favorabilis eſt extendenda, ut currat etiam contra ignorantem, res enim de facili ad ſuam naturam primævam redit, ubi eadem Gl. *addit not. 3.* quod dies vacationis, a quo incipit numerari iſte menſis, non computatur in menſe.

CCCXXIX. Præterea moderatio iſta, ſive reſtrictio ad tempus menſis, de qua loquitur *cit. c. Statutum; 3. h. t. in 6.* habet tantum locum in Beneficiis Papæ reſervatis, propter vacationem in Curia, hæc enim ſi intra menſem non conferantur a Papa, poteſt illa conferre Collator Ordinarius: non autem habet locum in Beneficiis reſervatis Papæ, alio modo, ſive ex alia cauſa: ad hæc enim conferenda Ordinarius nullo tempore ſe poteſt intromittere, cum ipſi Papæ nullum tempus ſit definitum ad conferendum, ſicut aliis Collatoribus, niſi prout in jure eſt expreſſum, ut in *cit. cap. Statutum: & in c. Si Apoſtolica; 35. h. t. in 6.* de quo poſtea, *Franc. in cit. c. Statutum: n. 6. Garc. c. l. n. 97.* Quare in aliis beneficiis Papæ reſervatis habet locum hæc regula: quæcunq; beneficia Papali reſervatione, aut quacunq; diſpoſitione, ſeu manus appoſitione ſemel affecta ſunt, de iis poſtea diſponere Ordinarius omnino prohibetur, ita ut diſpoſitio vel collatio illorum ab alio facta, quam a Romano Pontifice, non valeat *juxta Extravag. Romanus 14. & ult. h. t. Inter communes, Laym. l. 4. tr. 2. c. 11. nu. 1. §. Veruntamen.* Porro per reſtrictionem hanc ad menſem non omnino excluditur Papa, ut amplius conferre non poſſit beneficia vacantia in Curia, poſt menſem elapſum: ſed ſolum hoc operatur, ut poſt menſem manus Ordinarii Collatoris ulterius non ſint ligatæ ad conferendum, nihilominus tamen poteſt etiam Papa beneficia vacantia in Curia, quæ intra menſem non contulit, poſtea conferre, & moram purgare, ſi tamen res adhuc ſit integra, & præventus non ſit, ita ut Ordinarius ea poſt menſem nondum contulerit, *Barboſ. in Collectan. in cit. c. Statutum; n. 7. h. t. in 6.*

CCCXXX. Notandum tertio. Conſtitutio *cit. c. Statutum; 3.* etiam locum habet in beneficiis electivis, ſive quæ obtinentur per electionem, nam cum *hoc cap.* moderetur & reſtringat *cap. 2.* immediate præcedens, quod habet locum in electivis, ut patet ex illis verbis, *electio provisio, ſeu collatio* ideo etiam *cap.* ſubſequens, prius modificans debet habere locum in omni caſu, quo præcedens, adeoque etiam in beneficiis electivis vacantibus in Curia, Gl. *magna in cit. cap. Statutum; not. 2. Franc. ibid. num. 1. not. 1.* Ubi addit, aliud eſſe in impetrationibus Litterarum beneficialium, in quibus velut odioſis, ſub nomine collationis non comprehenditur electio, *juxta cap. Cum in illis, 26. §. Illis vero h. tit. in 6.*

CCCXXXI. Notandum quarto. Ne Epiſcopi, aliique Ordinarii Collatores, per procuratores, quos forte habent in Curia, Romana cum mandato, ut ſtatim poſt menſem elapſum Beneficia vacantia apud Sedem Apoſtolicam conferant, & ſic Papam præveniant (cum & ipſe etiam poſt menſem elapſum, ea conferre poſſit, ſi velit, dummodo ab Ordinariis Collatoribus præventus non ſit, ut ante dictum) ſicut olim facere ſolebant, ante Conſtitutionem Clementis IV. in *cit. cap. 2. hoc tit. in 6.* Ideo in *cit. cap. Statutum eodem in 6.* decernitur, ut Collatores Ordinarii beneficia vacantia in Curia, poſt menſem elapſum, nonniſi per ſeipſos conferre poſſint, vel ſi ipſi remoto abſint, per Vicarios ſuos Generales, intra Diœceſin eorum exiſtentes, & ſpeciale ad id mandatum habentes, Gloſſ. *hic Verſ. per ſeipſos*, ubi etiam addit, quod Epiſcopi, ſi præſentes ſint, per alios conferre non poſſint. Porro beneficia vacantia apud Curiam quorum collatio, elapſo menſe, ſi intra illum non fuerint collata a Papa, devolvitur ad ordinarium, debent conferri ab eodem, intra legitimum tempus, videlicet ſemeſtre, quod eſt præfinitum in aliis quoque beneficiis conferendis, *juxta cap. 2. & cap. Quia, 5. de conceſſ. Præb.* Alioquin collatio iterum devolvitur ad Papam, ita ut Ordinarius poſtea conferre non poſſit, *Zerola in praxi Epiſc.*

Digitized by Google

piſc. part. 2. Verſ. Reſervatio 5 §. Praterea pro practica , §. ultim.

CCCXXXII. Notandum quinto. Etſi plures DD. cenſent, Conſtitutionem *cit. c. Statutum ; h. t. in* 6. Ut Epiſcopus, aliuſque Ordinarius Collator conferre poſſit beneficia vacantia in Curia, v. g. per obitum beneficiarii , ſi Papa intra menſem conferre neglexerit , revocatam eſſe per *Extravag. Pia ; 1. inter communes h. t.* In qua Bonifacius VIII. Dignitates, Per- „ ſonatus, Præbendas, Eccleſias, & alia Eccleſiaſtica Bene- „ ficia , quæ apud Sedem Apoſtolicam , vel hactenus intra „ unum menſem a data præſentium computandum vacave- „ rant, vel quæ nunc apud eam in futurum vacabunt, pro- „ viſioni ejuſdem Sedis reſervat, decernens irritum, ſi ſe- „ cus, ſcienter, vel ignoranter, per quemcunque quavis au- „ ctoritate fuerit attentatum. Vel ſaltem revocatam eſſe per *Extravag. Ad regimen* , 13. *eodem tit.* ibi: *non obſtantibus quibuſcumque Conſtitutionibus a Prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus editis &c.* ut cenſet *Garc. cit. c. 5. n.* 100. & alii apud ipſum. Nihilominus tamen valde probabile eſt , imo probabilius , dictam Conſtitutionem Gregorii X. per neutram illam Extravag. revocatam eſſe, ſed illam adhuc hodie locum habere, ut tenet *Æneas Falconius apud Barboſ. in cit. Statutum ; 3. h. t. in 6. nu. 2. Zerola c. l. V. Reſervatio not. 7. & p. 1. V. Beneficia §. Ad* 3. Ratio eſt , quia correctio Juris , præſertim ſi favorabile ſit , aut a Generali Concilio conſtitutum (quorum utrumque reperitur in Conſtitutione *cit. cap. Statutum* ;) non debet affirmari, niſi ſufficienter ſit expreſſa, quod in dicta *Extravag. Ad regimen* , non apparet , cum ſolum clauſula generalis revocatoria ſit adjecta : & licet Papa ibi ſibi reſervet beneficia vacantia in Curis , non tamen negat, neque prohibet , quin poſt menſem conferri poſſint ab Ordinario , ſi Papa illa non contulerit , ac proinde ſecundum moderationem , & declarationem in *cit. c. Statutum* , factam, dicta Conſtitutio *ad regimen* intelligenda eſt, ut notat *Vivian. in ration. ibid.* Sed neq; revocata fuit illa Conſtitutio per dictam *Extravag. Pia* , cujus Auctor fuit ipſemet Bonifacius VIII. qui Conſtitutionem Anteceſſoris ſui Gregorii X. poſitam in *cit. c. Statutum ; h. t. in* 6. nunquam inſeri voluiſſet Sexto Libro Decretalium juſſu ſuo compilato, ſi illam per dictam *Extravag. Pia* ante Sextum Decretalium a ſe editum, revocare voluiſſet ; quia jura abrogata non ſolent inſeri in Corpus Juris Canonici , prout ipſemet Bonifacius VIII. in proœmio ejuſdem Sexti aſſerit : *Decretales , quæ vel temporales , vel ſibi ipſis , vel aliis contraria videbantur , revocatas fuiſſe.*

CCCXXXIII. Aſſertio 3. Prædicta Conſtitutio Clementis „ IV. (*in c. 2. h. t. in 6.*) de Beneficiis apud Sedem Apoſto- „ licam vacantibus non conferendis per alium , quam per „ Romanum Pontificem, extenditur & declaratur a Bonifa- „ cio VIII. *in c. Præſens ; 34. h. t. in* 6. Non ſolum habere lo- „ cum, ſi in ipſo loco, ubi eſt Papa , ejuſque Curia : ſed etiam „ ſi in locis Curiæ vicinis decedunt Legati, aut Nuncii Se- „ dis Apoſtolicæ , vel quivis alii (ſive Curiales , ſive non, „ *Gl. hic V. Alii* ;) ad Romanam Curiam venientes , vel ab „ ea recedentes, perinde ac ſi in loco, ubi eadem Curia re- „ ſidet , morerentur : ſunt enim Beneficia , quæ obtinent , & proprie in Curia vacare dicuntur, videlicet per obitum Beneficiariorum , Papæ reſervata , etiamſi non in ipſa Curia , „ ſed in locis vicinis Curiæ moriantur. Ratio eſt, quia vi- „ cinia videtur quodammodo pertinere ad Curiam vel Civi- „ tatem. Unde præſens cenſetur, qui eſt in hortis , *l. Præſens ; 5. ff. De procurat. l. ult. C. De præſcrips. long. temp. Gl. hic V. Vicinis.* & ex loci vicinitate contrahitur quædam communio, etiam quoad præmium , pœnam , & mores, *arg. c. Sed continuo 46. diſ. 2. de pœnis. Gl. marg. hic in princ. & Auth. not.* 3.

„ Extenditur ſecundo Dicta Conſtitutio Clementis IV. ad „ Curiales , qui etiam Eccleſia Romana vacante , peregrina- „ tionis , infirmitatis , recreationis, vel ex alia quavis cauſa, „ ad locum Curiæ vicinum ſecedentes, ibi decedunt, dum- „ modo ibidem (etſi ad Curiam erant reverſuri , adeoque a- „ nimo cito redeundi receſſerint) domicilium , vel domum „ propriam non habeant, *cit. c. Præſenti , §. idem eſt.* Loca au- „ tem vicina Curiæ hic cenſentur, quæ ultra duas dietas le- „ gales, ſeu duorum dierum iter a loco, ubi Curia moratur, „ non diſtant, quæ ſpecialiter hoc caſu ſic computari debent, „ *cit. c. Præſenti §. Loca vero.* Si quis autem in loco, ubi de- „ git Curia, domum originis habeat (vel etiam continuum „ domicilium habitationis, licet inde ſit oriundus , imo etiam „ domum non propriam , ſed conductam, cum eadem ſit , ra- „ tio , *Gl. hic V. Originis.*) ibique moriatur , Beneficia ipſius in „ dicto ſtatuto Clementis IV. non includunt (adeoque neque „ Papæ reſervantur) niſi antea Curialis fuerit , & ibidem „ occaſione Curiæ moratus ſit *cit. c. Præſens ; §. Sane.* Ratio eſt, quia alias grave præjudicium inferretur Clericis, ſi omnia Beneficia tunc ibi vacantia, v. g. Romæ , reſervata eſſent collationi ſolius Papæ *Gl. hic V. moreretur.* Quare ſi accidat, Curiam Romanam alio transferri , v. gr. Pariſios, Beneficia Clericorum ibi decedentium , ſi Curiales non ſunt , non cenſentur vacare apud Sedem , ſeu in curis , adeoque nec reſervata ſunt Papæ , ſed ſolum Beneficia Curialium , ſi decedant in loco, ubi eſt Curia , *juxta cit. §. Sane.*

„ Denique prædicta Conſtitutio , & reſervatio Beneficio- „ rum vacantium in Curis (*juxta cit. c. 2. h. t. in 6.*) exten- „ ditur etiam ad illos Curiales , qui , cum Curiam de uno „ loco ad alium transferri contingit, eam ſequentes, ſed in- „ firmitate forte impediti , in itinere, dum Curiam ſequun- „ tur, vel in loco, unde Curia recedit , cum eam ſequi non „ poſſunt , remanentes , ibi moriuntur : talium Beneficia quan- „ tumvis locus, ubi decedunt , ſit remotus, & a Curia lon- „ ge diſtet, apud Sedem ſeu Curiam vacare cenſentur , adeoq;) reſervata ſunt Papæ *juxta cit. c. 2. h. t. in* 6. prout habetur in *cit. c. Præſenti ; §. Porro ; in fine h. t. in* 6.

CCCXXXIV. Pro declaratione hujus *cap.* Notandum præterea primo. Etſi plures DD. allegati apud *Garc. p. 5. de Beneſ. c. 2. §. 7. n. 387. & ſeq.* Curiam Romanam eſſe dicunt, ubi eſt Papa : alii vero ajunt, ibi etiam eſſe Curiam, ubi eſt cauſarum & Litterarum Apoſtolicarum audientia , ſive ubi tractantur, & audiuntur cauſæ, licet ibi non ſit Papa , uti colligunt ex *Clementina 2. §. Sane , de elect.* Ubi habetur , quod „ ſi in certo loco cauſarum & Litterarum Apoſtolicarum Au- „ dientia remanente, Papa alibi moriatur , non ibi , ſed ubi „ prædicta fuerit Audientia , electio celebranda ſit : ſtricte tamen loquendo, ſicut Curia Regis eſt locus , ubi Rex eſt , cum ſuis Conſiliariis, & aliis , qui ejus Lateri aſſiſtunt , ut ei conſulant in Regimine totius Regni , *teſte Covarruvia , pract. qq. c. 4. n.* 20. Ita Curia Romana ſeu Apoſtolica eſt ibi , ubi eſt Papa , cum Cancellaria , & Tribunalibus , ſeu Officialibus ſuis, quos ad regimen Eccleſiæ adhibet ; ac proinde tunc Curia Apoſtolica proprie transfertur , non tantum quando Papa alio diſcedit , ſed quando una cum Papa , alio transfertur Cancellaria , cum Tribunalibus & Conſiliariis ſuis, tunc enim , juxta communem modum loquendi , & concipiendi , transferri Curia dicitur , ut tradit *Garcias c. l. n. 391. & ſeq.* Ubi ſit, quod quando Papa tantum alio proficiſcitur , non dicitur transferri Curia , ſicut quando Clemens VIII. Roma abiit Ferrariam , ad colloquium habendum cum Carolo V. & Franciſco Rege Galliarum. Veruntamen quoad effectum reſervationis Beneficiorum vacantium apud Sedem Apoſtolicam , ſive in Curia , de qua in *c. 2. & cit. c. Præſens ; h. t. in* 6. reſervata cenſentur , tam Beneficia vacantia , ubi eſt Cancellaria , & audientia cauſarum , & Litterarum Apoſtolicarum , licet ibi non ſit Papa ; quia ibi quoque eſt Curia , ut ex dictis patet , quam vacantia in loco , ubi eſt Papa , quamvis ibi non ſit Cancellaria , & dicta audientia , nam revera vacant apud Sedem Apoſtolicam , quia ubi eſt Papa , ibi eſt Sedes Apoſtolica , ſecundum *Gl. in Clemen. Execrabilis un. Jo.* 22. *V. Romana Eccleſia h. t.* Nam ut declaravit *Paulus III. in ſua Conſtitutione* 36. ſi contingat Papam alio proficiſci , relicta Romæ Cancellaria , & Tribunalibus , ac Officialibus, tum locus , ubi eſt Papa , unam eandem Curiam conſtituit cum loco, ubi remanſit Cancellaria , & utrobique cenſetur eſſe Curia : ibi in ſuo capite, hic in ſuo corpore ; adeoque Beneficia illorum , qui ſive in loco , ubi eſt Papa , ſive ubi remanſit Cancellaria , vel in loco intra duas dietas inde diſtante moriuntur , reſervata ſunt Papæ per ſupra dictos canones *n. 305. & ſeq.* niſi conſtet conſtitutionem illam Pauli III. non eſſe receptam.

Notandum ſecundo. Curiales ad prædictum effectum reſervationis dicuntur illi , qui Papæ aut Cardinalibus , ſeu Officialibus Romanæ Curiæ inſerviunt , aut alias occaſione Curiæ , propter negotia propria , vel aliena in Urbe commorantur , ut poſt alios notat *Barb. hic n. 4. & l. 3. Jur. Eccl. c. 13. n.* 24. Neque vero ſufficit , quod quis aliquando fuerit Curialis , ſed requiritur , ut probetur , quod continuo uſque ad mortem talis fuerit , *Barb. in c. Præſens ; n. 4. & cit. c. 13. n.* 26. Ubi etiam *n.* 27. addit , præſumi Curialitatem continuatam uſque ad mortem , niſi probetur mutata , etſi adverſus illam præſumptionem admittatur levior probatio , etiam per alias præſumptiones & conjecturas.

CCCXXXV. Notandum tertio . Tametſi alias communiter judicis arbitrio, ſpectatis negotii circumſtantiis , relinquendum ſit, quis locus ſit vicinus , aut remotus , ſecundum *Gl. in c. Felicis ; 5. §. Præſenti ; V. Vicinarum ; de pœnis in* 6. in quo etiam conſuetudo loci , & Vulgi opinio attendenda eſt , ſecundum quam plerumque vicini appellantur , qui in una eademque platea habitant , dummodo non ſit valde longa , neque inter ſe non ſint nimis diſſiti , ut advertit *Menoch. de arbitr. Judic. caſu 222. n.* 16. Veruntamen in propoſito , locus vicinus dicitur , qui ultra duas dietas legales non diſtat , quas hoc caſu ſic ſpecialiter computari debere , ait Pontifex in *cit. c. Præſens ; §. Loca vero.* Dieta autem legalis continet XX. milliaria Italica , quæ in ſingulos dies dinumerari Prætor jubet , cum aliquem in judicium citari oportet *juxta l. 1. ff. Si quis cautionibus &c. Gl. in cit. c. Præſenti ; V. Legales* ; ac proinde duæ dietæ legales continent 40. milliaria Italica : mille autem paſſus , quorum quilibet 5. pedes continet , faciunt unum milliare Italicum , ſecundum *Gl. in l. Iteneri ; 3. V. Millia , & in l. Mille paſſus ; 154. ff. de V. S.* Itaque dieta legalis continet circiter 4. vel ad ſummum 5. milliaria Germanica : duæ autem dietæ 8. vel 10. quæ peraguntur per biduum . Unde ſi quis ex ſupra dictis in loco diſtante circiter 8. vel 10. milliaribus Germanicis a Romana Curia decedat , ejus Beneficia cenſentur vacare in Curia , ſeu apud Sedem Apoſtolicam.

Notandum quarto . Sub prædicta reſervatione non continentur Beneficia collata quidem , ſed non acceptata , nam in *cit. c. Præſenti* ; non dicitur Beneficium vacare in Curia , niſi quando moriens illud obtinebat : non dicitur autem quis obtinere Beneficium , niſi ante mortem ſibi collatum acceptarit , adeoque nec vacare dicetur in Curia per mortem , niſi ante illam fuerit acceptatum , ut notat *Franc. ibid. n. 1. not.* 2.

CCCXXXVI. Aſſertio 4. Hoc ſpeciale eſt in Beneficiis parochialibus , ſeu Curatis , quod vacante Sede Apoſtolica , ſi in Curia vacaverint per obitum Beneficiarii ſeu Curati , ceſſet eorum reſervatio , & libera de iis diſpoſitio ad Ordinarios proprios Collatores ſpectat , prout ſtatuit Bonifacius VIII. in *c. Si Apoſtolica ; 35. h. t. in* 6. ubi ita reſcribit : Si Apoſto- „ lica Sede vacante , aliquas Eccleſias parochiales vacare con- „ tigerit apud ipſam (quia v. g. aliquis Parochus deceſſit in „ Curia Romana , vel in locis vicinis Curiæ , *Gl. hic in caſu*) „ inferiores Collatores , v. g. Epiſcopus , vel Capitulum , li- „ bere , (etiam ante elapſum menſem a die vacationis , qui „ alias expectandus eſt , vivente Papa , *juxta c. Statutum ;* „ 3. *h. t. in 6. Vivian. in ration. hic*) de iis diſponere , ac pro- „ videre poſſunt , non obſtante Conſtitutione Clementis IV. „ (in *c. Licet ; 2. h. t. in* 6.) de Beneficiis apud Sedem ipſam „ vacantibus per alium , quam Romanum Pontificem , non „ conferendis , vel alia quavis contraria Conſtitutione , ne „ diuturna vacatio Parochiarum periculum afferat animarum.

„ Quin

Digitized by Google

„ Quin imo etſi Parochiæ aliquæ, ſive ejuſmodi Beneficia curata, vivente adhuc Pontifice, in Curia vacaverint: ſi tamen ante obitum ſuum, nihil de eis diſpoſuit, poterit Ordinarius Collator inferior ſtatim illa conferre, etiamſi menſis nondum ſit elapſus, intra quem Papa deceſſit: nam poſt menſem elapſum etiam vivente adhuc Papa poſſet Ordinarius conferre Beneficium vacans in Curia, *Gl. in caſu hoc, & Gl. fin. junct. addit.*

CCCXXXVII. Notandum primo Diſpoſitio hujus *c.* ſolum habet locum in Parochiis, & aliis Beneficiis curatis, in Curia Romana vacantibus, in aliis vero Beneficiis, quæ curata non ſunt, ſervatur adhuc Jus commune antiquum, *juxta Gl. hic in notatis & V. Parochiales*; cum in his ceſſet ratio hujus ſpecialis diſpoſitionis, quæ eſt periculum & favor animarum. Quare reſpectu Beneficiorum, quæ curata non ſunt, non currit menſis, vacante Sede Apoſtolica; ideoque Pontifex Succeſſor poterit Beneficium non curatum, quod vacavit in Curia, Sede vacante, poſt electionem ſuam adhuc intra menſem integrum illud conferre, ita ut Ordinarius Collator inferior interim de illo diſponere non poſſit ut tradit *Anchar. in hoc c. not. 4. & Gl. in c. Statutum; 3. h. t. in 6. V. Numerandam*; Ubi ait: licet tempus iſtud unius menſis currat ignoranti Papæ, non autem Sedi vacanti, ut probatur ex *hoc c. Si Apoſtolica*, in quo cum exprimatur caſus ſpecialis, quod nimirum Parochiæ vacantes in Curia, Sede Apoſtolica vacante, etiam ante elapſum menſem conferri poſſint ab Ordinario, ergo ipſius contrarium eſt regulare, quod nempe in aliis Beneficiis non parochialibus, vacantibus apud Curiam, Sede Apoſtolica vacante, non currat menſis ille, ita ut Ordinarius Collator, dum Sedes vacat, ea conferre non poſſit, etiam per menſem a vacatione, ſicut alias poteſt, Sede non vacante.

Notandum ſecundo. *Etſi Archidiaconus & Franc. hic nu. 2.* tenent, quod diſpoſitio hujus *cap.* habeat tantum locum in Eccleſiis parochialibus, non autem in aliis Beneficiis curatis, non parochialibus, neque in parochialibus Collegiatis: eo quod conſtitutio Correctoria juris antiqui non debeat extendi ultra caſus in ea expreſſos; in hac autem Decretali tantum expreſſa mentio fit de parochialibus: Contrarium tamen probabilius tenet *Gl. hic in caſu & V. Parochiales in addit.* quia eſt eadem ratio in aliis quoq; Eccleſiis curatis, videlicet periculum animarum, ſi diu vacent. Veruntamen hæc Conſtitutio non debet extendi ad Eccleſias parochiales habitu tantum, & non actu; cum ceſſet tunc ratio in illa expreſſa, nam talis Parochia nullam plebem habet ſeu curam animarum actu. Neque etiam extendi debet ad Beneficia devoluta ad Sedem Apoſtolicam, ob negligentiam inferiorum Collatorum, quia illud ſtatutum eſt ob culpam ipſorum in Concilio Lateranenſi relato in *c. 2. de conceſſ. Præb.* quod per hanc Conſtitutionem non eſt correctum, in qua nulla reperitur culpa ipſorum Collatorum, *Franc. hic nu. 2.* Neq; etiam extenditur ad Eccleſias parochiales vacantes extra Curiam, vel reſervatas alia ratione, *Franc. in cit. Statutum; 3. n. 6. h. t. in 6. Garc. p. 5. c. 1. n. 203.* Quamvis contrarium probabiliter teneat *Zerola V. Beneficia; §. Ad 3. dicto 10.* quoad vacantes extra Curiam in menſe Papali, & quocunque alio modo ſint reſervatæ: quia eſt eadem, imo major ratio, reſervatio enim ob vacationem in Curia eſt omnium potiſſima, quippe quæ eſt perpetua, & in Corpore Juris contenta: ſi ergo in favorem Eccleſiarum parochialium tollitur hæc reſervatio Sede Apoſtolica vacante, multo magis quævis alia reſervatio tolli debet, *Caſtro Palao diſ. 2. de Benef. pun. 16. n. 9.*

CCCXXXVIII. Cæterum huic ſpeciali diſpoſitioni de Eccleſiis parochialibus in *cit. c. Si Apoſtolica*; non eſt derogatum per *Extrav. 1. h. t. inter communes*, ubi reſervantur dignitates & Beneficia, ſive cum cura, ſive ſine cura vacantia apud Sedem Apoſtolicam: nam licet illa ſit edita quoq; a Bonifacio VIII. tamen Conſtitutio hæc in *cap. Si Apoſtolica* eſt illa Extravag. poſterior & ſic quoad Eccleſias parochiales eſt correcta per hoc *c. Gl. in cit. Extravag. V. Pia, Garc. c. l. n. 102.* Neque etiam prædictæ Conſtitutioni *c. Si Apoſtolica*; eſt derogatum *per Extravag. Etſi*; *3. h. t.* quæ eſt Clementis V. adeoque illa poſterior, ubi etiam generatim reſervantur Eccleſiæ, & Beneficia cum cura, vel ſine cura, vacantia apud Sedem Apoſtolicam; nam illa Conſtitutio erat ſolum temporalis, ideoque cum ſuo Conditore exſpiravit, *Franc. hic n. 2. in fine Garc. c. l. n. 106.* Ut patet ex ipſo textu, ibi: *quæ apud Sedem Apoſtolicam ad præſens &c.* Sed neq; per *Extravag. Ad regimen; 13. h. t.* eſt derogatum Conſtitutioni hujus *c. Si Apoſtolica*; quoad Eccleſias parochiales, vivente Papa, vacantes in Curia, de quibus ante ipſius obitum, non fuit ordinatum; nam in illa Papa illas reſervat ſolum ſuæ diſpoſitioni, non autem Sedis Apoſtolicæ, & ſic non repugnat Conſtitutioni hujus *cap.* quæ mortuo Papa, ſolum permittit proviſionem Ordinariis, *Garc. c. l. n. 108.* Nec denique derogatum eſt *cit. c. Si Apoſtolica*; *per Extravag. alt. eod. Tit.* quæ eſt poſterior Conſtitutione dicti *c.* ubi dicitur, quod omnia Beneficia, etiam curata, ſemel affecta per reſervationem vel manus appoſitionem Papæ, ſemper manent affecta, ita ut nullus alius, præter Romanum Pontificem, de illis pro ea vice diſponere poſſit. Nam hæ, & aliæ ſimiles Extravagantes generaliter & indiſtincte loquentes debent reſtringi & determinari per *cit. c. Si Apoſtolica*; *h. t. in 6.* quoad Eccleſias parochiales in Curia vacantes, mortuo Pontifice, vel etiam eo adhuc vivente, ſed de quibus, ante obitum, nihil ordinavit: quippe quod & ſpecialem caſum vacationis, & ſpecialem rationem decidendi continet, videlicet propter periculum animarum, *Garc. c. l. n. 3.* & ratio eſt: quia lex, licet poſterior generaliter & indiſtincte loquens, reſtringenda, & limitanda eſt per ſpecialem legem priorem & juxta illam intelligenda, niſi expreſſis verbis illis contradicat, *juxta l. Novam; 26. & l. Sed & poſteriores; 28. ff. de legib. Sanch. l. 2. de Matr. diſ. 24. n. 6.* Ubi addit, id verum eſſe, etſi in lege nova ſive poſteriore addita ſit clauſula, *non obſtante &c.* debet enim intelligi de lege priore contraria, quæ non poſſit cum ſuperiore ſubſiſtere per aliquam limitationem, vel diſtinctionem. Verum hæc magis intelligentur ex dicendis in *§. ſeq.*

§. III.

De Beneficiis reſervatis Papæ per Extravagantes.

De Beneficiis reſervatis Papæ in *Extravag. Execrabilis unic.* Joannis XXII. dictum eſt ſupra, quæ etiam ponitur quarta inter *Extravag. Communes*; nunc ergo.

CCCXXXIX. Quæritur primo. Quænam Beneficia reſerventur Papæ in Extravagantibus communibus? Reſp. Inprimis in *Extravag. Pia; 1. h. t.* Bonifacius VIII. dignitates, perſonatus, Eccleſias, aliaque Beneficia Eccleſiaſtica, quæ apud Sedem Apoſtolicam intra unum menſem a data præſentium Litterarum numerandum, hactenus vacarint, & quæ ex tunc apud eam in futurum vacabunt, reſervat proviſioni Sedis Apoſtolicæ: decernens irritum, ſi ſecus per quemcunque, quacunque auctoritate, fuerit ſcienter, vel ignoranter attentatum: quæ tamen reſervatio intelligi debet, juxta determinationem *c. Statutum; 3. & c. Præſenti, 34. h. t. in 6. Vivian. in ratio. hic.*

CCCXL. Secundo, in *Extravag. Etſi; 3. h. t.* Papa Clemens V. ubi ſpecialiter reſervat Eccleſiam Burdegalenſem, ex qua ad Pontificatum fuit aſſumptus, & Monaſterium S. Crucis ibidem vacans. Deinde generaliter omnia Beneficia, majora & minora, cum cura & ſine cura, apud Sedem Apoſtolicam vacantia, & vacatura, toto tempore Pontificatus ſui, diſpoſitioni ſuæ, & Sedis Apoſtolicæ, hac vice, eadem auctoritate, reſervat, decernens irritum, quicquid in contrarium fuerit attentatum, non obſtantibus quibuſcunque Conſtitutionibus Pontificiis contrariis: Ex quo patet, quod Conſtitutio hæc fuerit tantum temporalis, ad dies vitæ hujus Pontificis, ideoque jam exſpiravit.

CCCXLI. Tertio, in *Extravag. Execrabilis; 4. h. t.* quæ eſt eadem cum *Extr. Execrabilis unic.* Joan. XXII. niſi quod diverſos Gloſſatores habeant, reſervantur Sedi Apoſtolicæ omnia & ſingula beneficia, quæ vacant per aſſecutionem alterius, cum primo, ſeu prius obtento incompatibilis, ubi dictus Papa Joannes XXII. in *§. Qui vero deinceps & §. Quæ omnia ita ſtatuit*: „ Qui deinceps receperint dignitatem, vel Perſonatum, vel Officium, aut aliud Beneficium curam animarum habens annexum, ſi antea ſimile Beneficium obtinebant, non ſolum illo ipſo jure privati ſint, poſt obtentam poſſeſſionem ſecundi, vel ſi per eos ſtetit, quominus illud poſſideant, ſed etiam tunc ſtatim primum dimittere debeant coram Ordinario: alioquin etiam ſecundo ipſo jure ſint privati, & nec dum ad Sacros Ordines ſuſcipiendos, quin etiam ad quodvis aliud Beneficium Eccleſiaſticum obtinendum inhabiles. Quæ omnia & ſingula Beneficia vacatura, vel dimiſſa, idem Papa ſuæ & Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni reſervat, ita ut nemo præter Romanum Pontificem, quacunque auctoritate ſit munitus, de hujuſmodi Beneficiis diſponere, vel circa illa per viam permutationis, vel alia ratione quippiam innovare quoquo modo præſumat, alioquin irritum erit, ſi quid ſecus actum fuerit, vel attentatum.

„ Additur in eadem *Extravag. §. Cæterum*; per Ordinarios in his caſibus intelligi Epiſcopos, in quorum Diœceſibus Beneficia hujuſmodi vel eorum aliqua exiſtunt, quæ debent ſecundum præmiſſa dimitti, aut ipſi, qui ea debent dimittere, commorantur; vel Eccleſiis Cathedralibus vacantibus, Capitula earundem. Et hi quamprimum poterunt de Beneficiis tam dimiſſis, juxta hanc Conſtitutionem, quam perditis (quia non dimiſerunt, ideoque iis privati ſunt) Sedem Apoſtolicam certificare debent, ut de illis diſponere poſſit. Beneficia autem Eccleſiaſtica quomodocunque nuncupata, illa hoc loco animarum curam habere cenſentur, quæ Parochias habent, in quibus animarum cura, non per Vicarios perpetuos, ſed per Rectores aut Miniſtros ipſorum Beneficiorum, vel illorum temporales Vicarios exercetur: item quorum Miniſtris, ratione Beneficiorum hujuſmodi, competit viſitare, inquirere, procurationes recipere, cenſuras infligere, & ab his abſolvere, ſive de jure, ſive de conſuetudine, remanentibus aliis juribus, quoad cætera, in ſuo robore, quæ de cura animarum loquuntur, ut habetur *in cit. Extravag. §. Quantum autem ult. h. t.* Videri poteſt pro explicatione hujus *Extravag. Utraque Gloſſa.* Porro de aliis, quæ in illa continentur, dictum eſt ſupra.

CCCXLII. Quarto, in *Extravag. Poſtulaſt.*; *h. t.* agitur de reſervatione fructuum primi anni ex decimis collectorum, quos Pontifex Joannes XXII. ſibi ad certum tempus, nempe triennium, pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus reſervavit; & declaratur, quod Collector decimarum poſſit cum obtinentibus beneficia convenire, ſive compoſitionem facere, & quod Altaria leviter dotata non comprehendantur ſub hujuſmodi reſervatione, *Vivian. in Ration. hic.*

Quinto, in *Extravag. Cum nonnulla*; *11. h. t.* Reſpondet idem Papa ad plures quæſtiones & ambiguitates ortas circa reſervationem, & ſolutionem fructuum decimalium, qui ſunt reſervati Papæ in priore *cap.*

Sexto, in *Extravag. Nonnulla*; *11. h. t.* declaratur, quod ſi obtinenti dignitatem, vel aliud beneficium Eccleſiaſticum curatum, aliud beneficium conferatur, & ambo beneficia ſucceſſive vacant, fructus eorum primo anno, quo vacant, qui pro Eccleſiæ Romanæ neceſſitatibus ſublevandis ſunt deputati, ac reſervati, Cameræ Apoſtolicæ debeant conferri, & ab ea poſſint exigi, ac percipi.

CCCXLII. Septimo, in *Extravag. Ad regimen*; *13. h. t. Inter communes*, Papa Benedictus XII. reſervat proviſioni Sedis

Digitized by Google

"dis Apoſtolicæ, inprimis omnes Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſias: item Monaſteria, Prioratus, dignitates & officia, necnon Canonicatus, Præbendas, Eccleſias, cæteraque beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, vel ſine cura, ſecularia & regularia, quæcunque, & qualiacunq; fuerint, etiam conſueta conferri per electionem, vel quemvis alium modum nunc apud Sedem Apoſtolicam quocunque modo vacantia, & in poſterum vacatura. Secundo, reſervat itidem vacantia, & vacatura per depoſitionem, vel privationem, vel translationem, aut muneris conſecrationis ſuſpenſionem a Prædeceſſore ſuo Joanne factas & a ſe in poſterum faciendas ubilibet; nec non ſi tempore dicti Joannis, aliqui in concordia, vel diſcordia electi, vel poſtulati fuerint, eorumque electio vel poſtulatio caſſata, ſive repulſa, vel renunciatio per ipſos facta, & per eundem Papam admiſſa fuerit, aut ſi hæc in poſterum per ipſum caſſari, repelli; aut admitti apud Sedem Apoſtolicam prædictam, vel alibi ubicunque contigerit. Tertio ſimiliter reſervantur beneficia per obitum Cardinalium, ac Officialium dictæ Sedis, videlicet Camerarii, Viceeancellarii, Notariorum &c. nec non Commenſalium, & aliorum quorumlibet Capellanorum Sedis ejuſdem: quotumcunque itidem Legatorum, ſive Nunciorum: ac in terris Romanæ Eccleſiæ Rectorum & Theſaurariorum per dictum Joannem, vel per ſe deputatorum, ſeu hactenus miſſorum vel deputandorum, aut mittendorum, in poſterum vacantia, aut vacatura, ubicunque eos, antequam ad Curiam redierint, aut venerint, mori contigerit. Quarto, reſervantur Beneficia quorumcunque pro quibuſcunque negotiis ad Romanam Curiam venientium, vel inde redeuntium, nec non Curialium, quacunque ex cauſa ad quævis loca ſecedentium, ſi ante reditum ad Curiam, intra duas dietas legales ab ea diſtantia, deceſſerint: dummodo Curiales ibi non habeant proprium domicilium. Quinto, rurſum Monaſteria, Prioratus, Decanatus, Dignitates, Perſonatus, Adminiſtrationes, Officia, Canonicatus, Præbendæ, & Eccleſiæ, cæteraque Beneficia Eccleſiaſtica, ſecularia, & regularia, cum cura, vel ſine cura, etiamſi illæ Perſonæ conſueverint, & debuerint per electionem, aut quamvis alium modum aſſumi, quæ promoti per Joannem Prædeceſſorem ad Patriarchalium, Archiepiſcopalium, Epiſcopalium, nec non Monaſteriorum regimina, tempore promotionis ſuæ obtinebant, aut per ipſum Benedictum promovendi, tempore ſimilis promotionis obtinebant, reſervantur. Sexto, denique quæcunque beneficia per aſſecutionem pacificam quorumcunque Prioratuum, Dignitatum, Perſonatuum, Officiorum, Canonicatuum, & Præbendarum, Eccleſiarum, & aliorum Beneficiorum, auctoritate ejuſdem Joannis, vel ſua collatorum aut conferendorum, nunc vacantia, & in poſterum vacatura reſervantur diſpoſitioni Papæ Benedicti, donec Deus univerſalis Eccleſiæ regimini præeſſe conceſſerit, & decernit irritum & inane, quicquid ſecus ſcienter vel ignoranter attentatum fuerit, non obſtantibus quibuſcunq; Conſtitutionibus Prædeceſſorum. Datum Avenione 3. Idus Januarii anno MCCCXXXV." Hæc Conſtitutio intelligetur ex eis, quæ infra dicentur in §. 5. quippe quæ eſt inſerta Concordatis Germaniæ.

CCCXLIV. Denique in *Extravag. Ad Romani*; 14. *& ult. h. t. Inter communes*, Papa Paulus II. declarat, Conſtitutiones Anteceſſorum ſuorum Pontificum, qui reſervationes Beneficiorum ab eis factas tantum tempore Pontificatus ſui durare voluerunt, per mortem illorum non eſſe revocatas. "Quare decernit, omnia & ſingula beneficia ſecularia, & cujusvis Ordinis regularia, etiamſi Præpoſituræ, Dignitates, Perſonatus, Canonicatus, Adminiſtrationes, vel Officia, aut beneficia electiva, vel Curata fuerint, per Romanos Pontifices hactenus reſervata, vel in poſterum reſervanda, ac etiam quovismodo vacantia, vel vacatura, per ejuſmodi reſervationem remanſiſſe, & remanere ſemper affecta, nullumque de illis præter Romanum Pontificem, illa vice, quovis modo diſponere poſſe, & quicquid contra attentatum fuerit, decernit irritum." De hac reſervatione etiam mentio facta eſt ſupra.

CCCXLV. Quæritur ſecundo. Quidnam in aliis Extravagantibus Conſtitutionibus communibus, quæ continentur in hoc titulo, ſit ſtatutum? Reſp. In *Extravag. Et ſuperna*; 2. *h. t.* Papa Clemens V. omnes & ſingulas proviſiones ſub titulo Commendæ, Cuſtodiæ vel Curæ ſeu adminiſtrationis, ſive perpetuo ad vitam, ſive ad certum tempus, de Eccleſiis Patriarchalibus, Archiepiſcopalibus, Epiſcopalibus, & Monaſteriis, ad petitionem Regum & Magnatum, factas quibuſcunque etiam Cardinalibus, revocat, caſſat, & annullat.

In *Extravag. Salvator*; 5. *h. t. Joann. XXII.* contra impedientes erectionem Epiſcopatus Toletani in Eccleſiam Metropolitanam, ſeu Archiepiſcopatum, cui pro Eccleſiis Suffraganeis aſſignantur ex reditibus Eccleſiæ Toletanæ quatuor villæ in Civitate de novo erectæ, proferuntur cenſuræ Eccleſiaſticæ.

In *Extravag. Nuper*; 6. *h. t.* Papa contra impedientes dictam erectionem Epiſcopatus Tholoſani, ejuſque diviſionem in quinque Diœceſes, ultra pœnas ex priore *cap. Inſtictas*, ut perdant feuda, & quæcunque Beneficia ſpiritualia, & ſi ſint perſonæ Eccleſiaſticæ, inhabiles fiunt ad quæcunque Beneficia Eccleſiaſtica obtinenda.

In *Extravag. Nuper*; 7. *h. t.* deputantur quatuor Executores, qui contra impedientes prædictas pœnas ſolemniter publicent.

In *Extravag. Nuper*; 8. habetur, cum Papa Joannes XXII. Eccleſiam alicujus Abbatiæ in Cathedralem erexiſſet, & Abbatem illius Epiſcopum conſtituiſſet, diſpenſavit cum eodem in defectu ætatis, & Ordinum, & licet primum in ætatis 27. anno eſſet, & needum conſecratus, nec Litteras Apoſtolicas promotionis ſuæ accepiſſet, Epiſcopatum in ſpiritualibus, & temporalibus adminiſtrare poſſet.

In *Extravag. Ad Cujuslibet*; 9. *h. t.* idem Pontifex hortatur quendam Abbatem ſcientia, & vitæ ac morum honeſtate multum commendatum, ut Eccleſiæ Monaſterii ſui, quam in Cathedralem Eccleſiam Papa erexit, cuique eum Epiſcopum præfecit, ejuſdem curam & adminiſtrationem in ſpiritualibus & temporalibus ſuſcipiat.

§. IV.

De Beneficiis reſervatis Papa per Regulas, Ordinationes, & Conſtitutiones Cancellariæ Apoſtolicæ.

De his agunt *Azor p. 2. lib. VI. c. 36. q. 10. Garc. par. 5. de Benef. c. 1. §. 3. 4. & pluribus ſeqq. Cochier in Comment. in Reg. Cancellar.* ab Innocentio VIII. & aliis Pontificibus editas, & publicari juſſas, quarum aliquas hic adferemus.

CCCXLVI. Per primam Regulam Cancellariæ reſervantur Papæ omnia Beneficia reſervata in *Extravag. Ad regimen; & in Extravag. Execrabilis*; vacantia aut vacatura; Et inſuper additur, reſervationem etiam locum habere in illis Beneficiis, quæ Officiales Sedis Apoſtolicæ ibi expreſſi, tempore, quo Officiales erant, obtinebant: licet ante obitum Officiales eſſe deſierint, imo etiam in iis Beneficiis, quæ Notarii ejuſdem Sedis, etiam dimiſſis ipſis Officiis, & quandocunque fuerint aſſecuti. Denique reſervantur etiam omnia Beneficia, tam obtenta, quam obtinenda, de quibus Ordinarii, aliique Collatores contra Decreta & formam Concilii Tridentini diſpoſuerunt, vel in poſterum diſponent, prout videre eſt apud *Cochier in reg. 1. Cancellar. n. 8.* Ut ſi contulerint Beneficia non habentibus ætatem, vel alias qualitates a Concilio, vel non ſervata forma ab illo præſcripta. Porro per hanc regulam primam renovantur omnes reſervationes contentæ in *Extravag. Ad regimen*; quia in ea reſervationes factæ fuerunt ſolum ad tempus, quæ morte Papæ Conditoris exſpirarunt: ideoque quilibet Pontifex illas renovat, itaque fiunt perpetuæ, *Azor. cit. loco §. Quares.*

CCCXLVII. Per Regulam ſecundam reſervantur generaliter omnes Eccleſiæ Patriarchales, Primatiales, Archiepiſcopales Epiſcopales, nec non omnia Monaſteria virorum, ducentorum florenorum auri communi æſtimatione excedentia, qui exceſſus in Litteris exprimi debet: reſervantur autem hujuſmodi Eccleſiæ, non ſolum ſi apud Sedem Apoſtolicam vacaverint, ut in *Extravag. Ad regimen*; ſed abſolute & ſimpliciter, quomodocunque vacaverint. *Azor c. l. in 2. reg.* Ubi addit, hoc loco reſervati ſolum Monaſteria; quæ vel deſtituta ſunt Monachis, vel commendari ſolita.

Præterea per eandem regulam reſervantur dignitates, & Beneficia omnia ad collationem, præſentationem, electionem, & quamcunque aliam diſpoſitionem Patriarcharum, Primatum, Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, nec non Abbatum, & aliorum quorumcunque Collatorum ſecularium & regularium (non tamen ad collationem cum alio, vel aliis, aut etiam ad alterius præſentationem, vel electionem) quomodolibet pertinentia, quæ poſt obitum illorum aut Eccleſiarum ſeu Monaſteriorum, vel aliarum dignitatum ſuarum dimiſſionem, ſeu amiſſionem, vel privationem, ſeu translationem, vel alias quomodocunque vacaverint, uſque ad proviſionem Succeſſorum, ad eaſdem Eccleſias, aut Monaſteria, vel dignitates, auctoritate Apoſtolica faciendam, & adeptam ab eiſdem Succeſſoribus pacificam illorum poſſeſſionem, quomodocunque vacaverint, vel vacabunt in futurum, *Gar. cit. c. 1. §. 4. in reg. 2. in princ.*

Porro hæc regula non habet locum in Germania, nec quoad priorem partem; quia per Concordata permittitur libera electio, niſi in caſibus expreſſis in *Extravag. Ad regimen* quæ ipſis Concordatis eſt inſerta. Neque etiam quoad poſteriorem partem; quia electi Epiſcopi, aliique Collatores, provident de Beneficiis, quæ Sede vacante contigerint vacare, & ad ſuam collationem proprie ſpectant, ut notat *Cochier in reg. 2. num. 9.*

CCCXLVIII. Per III. Regulam reſervantur generaliter omnes dignitates majores, poſt Pontificales, in Cathedralibus, Metropolitanis, Patriarchalibus, nec non principales in Collegiatis Eccleſiis, valorem X. florenorum auri, communi æſtimatione, excedentes. Reſervantur etiam Prioratus, Præpoſituræ, ac aliæ dignitates Conventuales, & Præceptoriæ generales Ordinum quorumcunque, ſed non militarium. Item quæcunque Beneficia, quæ familiares & continui Commenſales Papæ, etiam dum adhuc Cardinalis eſſet, aut aliorum Cardinalium nunc viventium, & qui erunt ſuo tempore, Cardinalium familiares, continui Commenſales, & quæ obtinuerunt, vel obtinebunt, familiaritate eorum durante, & in quibus, vel ad quæ jus illis competit, vel competierit etiamſi ab ipſa familiaritate per obitum eorundem Cardinalium, vel alias receſſerint, *Garc. cit. c. 1. §. 5. de regul. 3. in princ. Cochier in reg. 3.*

CCCXLIX. Circa hanc regulam Notandum primo. Per dignitates majores in Eccleſiis Cathedralibus intelliguntur illæ, quæ ex conſuetudine Provinciarum & Eccleſiarum tales habentur. Sic enim in Gallia & Hiſpania Decanatus eſt major dignitas, poſt Epiſcopalem, teſte *Azor c. l. in 3. reg.* in Germania vero Præpoſitura. Sic etiam licet Archidiaconi major ſit dignitas, quam Archypresbyteri, ſecundum Jus commune: ſecundum ſtatuta vero & conſuetudinem locorum, major eſt aliquando dignitas Archipresbyteri in Eccleſiis Collegiatis, qui toti Canonicorum Collegio præeſt, præcipuam habet dignitatem, qui aliquando vocatur Abbas, alibi Prior, apud nos plerumque Præpoſitus. Notandum ſecundo. Si in una Eccleſia Cathedrali, vel Collegiata duæ ſunt dignitates majores, poſt Pontificalem, vel duæ principales æquales, ambæ ſunt reſervatæ, vel etiam omnes, ſi ſint plures; cum verba regulæ aptari poſſint omnibus, & non ſit ratio ſpecialis, ob quam magis unam, quam alteram reſervatio afficiat, *Azor. c. l. §. Quares*; 2. *Gar. c. l. n. 265. Barb. de poteſtat. Epiſc. aliiq.*

alleg. 57. n. 105. Notandum tertio. Per hanc Regulam ſervantur Prioratus, Præpoſituræ, & aliæ dignitates principales non ſeculares, ſed regulares Conventuales perpetuæ, quæ non reguntur per Abbates, & quarum Priores ac Propoſiti non eliguntur a Religioſis ſimul congregatis: non tamen reſervantur dignitates hujuſmodi temporales, quæ ad nutum Superioris auferri poſſunt, ut Ordinum Medicantium, *Azor. c. l. §. Quæres*; 3. *Garc. c. l. n. 501. & ſeq. Barb. c. l.* Ubi ſciendum, eſſe quoſdam Ordines, qui ex inſtituto proprio non militiæ, ſed hoſpitalitati dant operam, ut in Urbe Ordo S. Spiritus in Saxie, & de his agitur hoc loco, non de militaribus, qui excipiuntur, *Azor. c. l. Barb. c. l. n. 103.*

CCCL. Per Regulam IV. reſervantur generaliter omnia Beneficia Eccleſiaſtica, quæ quicunque Collectores vel Subcollectores, in quacunque Civitate vel Diœceſi, fructuum Cameræ Apoſtolicæ debitorum, durante hoc eorum Officio, obtinebant, & in quibus, ſeu ad quæ jus tunc eis competebat, de qua videri poſſunt plura apud *Garc. cit. capitul. 5. in reg. 4.*

Per regulam V. reſervantur omnia & ſingula Beneficia quorumcunque Curialium, quos, dum Curia Romana de loco ad locum transfertur, eam ſequendo decedere contigerit, in quovis loco quamtumcunque etiam a dicta Curia remoto Quare hæc regula eſt ampliatio, ſeu extenſio quædam Conſtitutionis in *c. Præſentium*, 34. §. *Porro, h. t. in* 6. quia ubicunque moriatur Curialis, etiam ultra duas dietas a Curia Romana, cenſentur ejus Beneficia reſervata, dummodo illam ſequendo moriatur, ut habet Gloſſator in *reg. 5. apud Cochier, n. 1. Azor. c. l. in reg.* 5. Ubi ait, hanc regulam etiam in Germania habere locum, eo modo, quo declaratur in Concordatis Germaniæ, de quo infra.

Per Regulam VI. reſervantur omnia Beneficia Cubiculariorum, & Curſorum S. Pontificis: & debet intelligi de Cubiculariis extra muros, ſeu honoris cauſa nuncupatis: nam cæteri, qui familiares continui & commenſales Papæ dicuntur jam comprehenſi erant in tertia Reg. *Azor. c. l. in reg. Cochier. ibid. in Gl. num. 5.*

CCCLI. Per Regulam VII. reſervantur generatim omnes Canonicatus, Præbendæ, Dignitates, Perſonatus, & Officia in Baſilica Principis Apoſtolorum, S. Joannis Lateranenſis, ac B. Mariæ Majoris de Urbe Eccleſiis: nec non Beneficia quæcunque ad collationem, proviſionem, præſentationem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, a Romana Curia abſentium, ratione ſuorum Epiſcopatuum, Cardinalatus, ac ipſorum Cardinalium Titulorum, ac Diaconiarum ſpectantia quamdiu abſentia ipſorum duraverit, ſive ſint Canonicatus Præbendæ, Dignitates Perſonatus, Adminiſtrationes, vel Officia, ſive cætera Beneficia Eccleſiaſtica, tum cura, vel ſine cura, vacantia, vel vacatura, tam in Urbe, quam in Eccleſiis dictorum Epiſcopatuum conſiſtentia, ac decernit irritum &c.

CCCLII. Ubi Notandum primo. Licet Epiſcopus Urbis Romæ jure ordinario habeat poteſtatem conferendi Beneficia in Eccleſiis Urbis conſtituta, ſpecialiter tamen Papa ſibi reſervavit Beneficia prædictarum trium Eccleſiarum propter dubium, quod oriri poſſet in Beneficiis vacantibus in dictis Eccleſiis: quæ cum ſuos habeant Archipresbyteros, & Decanos, qui ſunt Cardinales, potuiſſet dubitari, an jus conferendi dicta Beneficia in illis vacantia ad illos pertineret, ideoque opus fuit declaratione, ne tanquam Cardinales, jus ea conferendi ſibi competere arbitrentur, *Azor. c. l. in 7. regul. Cochier. ibid. num. 9.*

Notandum ſecundo. Reſervantur hic Beneficia Cardinalium abſentium a Romana Curia, ſine legitima cauſa: ſecus ſi abſint ob ſervitium Sedis Apoſtolicæ, cum licentia Papæ vel ob reſidentiam in ſuis Eccleſiis, *Azor. c. l. in reg. 7. §. Quæres.* Imo *Garc. cit. c. 1. in reg. 7. n. 404. & ſeqq. Barb. cit. alleg. 57. num. 153* exiſtimant, hic ſolum reſervari Beneficia vacantia in Eccleſiis Titularibus Cardinalium de Urbe, ſive in Diœceſibus ſex Epiſcoporum Cardinalium, quorum Epiſcopatus ſunt annexi Cardinalatibus, & vicini Romæ videlicet Oſtienſis, Portuenſis, Sabinenſis, Albanenſis, Prænestinus, Tuſculanus, quorum Officium eſt aſſiſtere Papæ. Unde in dicta regula verbum *Cardinalatus* additur, ad reſtringendum verbum præcedens *Epiſcopatuum*, ut intelligatur de Epiſcopatibus Cardinalitiis: Alii vero Cardinales, qui accidentaliter obtinent Epiſcopatus, vel Archiepiſcopatus, non ratione Cardinalatus, & ordinarie abſunt a Curia Romana, & in ſuis Eccleſiis reſident, non comprehenduntur ſub hac Regula, *Cochier. in reg. 7. n. 12. Barb. cit. alleg. n. 128.* Notandum tertio. Decretum irritans appoſitum *in fine cit. reg. 7.* refertur non ſolum ad omnia contenta in hac regula, ſed etiam ad omnes regulas præcedentes, *Garc. c. l. num. 407. Cochier c. l. num. 13. lit. C. Barb. c. l. n. 138.*

CCCLIII. Per VIII. Regulam, quæ eſt Clementis VIII. reſervantur diſpoſitioni Papæ omnia Beneficia Eccleſiaſtica, cum cura, & ſine cura, ſecularia, & quorumvis Ordinum regularia, qualitercunq; qualificata, & ubicunq; exiſtentia, in ſingulis menſibus Januarii, Februarii, Aprilis, Maji, Julii, Auguſti, Octobris; & Novembris, uſque ad Papæ beneplacitum voluntatis, extra Romanam Curiam, alias quam per reſignationem quocunque modo vacatura ad collationem præſentationem, electionem & quamvis alias diſpoſitionem, quorumcunq; Collatorum & Collatricum ſecularium, & quorumvis Ordinum Regularium (non tamen S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, aut aliorum ſub Concordatis inter Sedem Apoſtolicam, & quoſcunque; alios initis comprehenſorum) quomodolibet pertinentia. Voluit autem Papa in ſupplicationibus ſeu conceſſionibus gratiarum, de dictis Beneficiis tunc vacantibus, etiam motu proprio, fiunt, de menſe in quo vacaverint, fieri mentionem, alioqui gratias nullas eſſe. Conſuetudines vero etiam immemoriales optandi majores & pinguiores Præbendas, nec non privilegia (etiam in *limine erectionis* conceſſas) quibuſcunque & quomodo libet etiam ſub quibusvis Clauſulis derogatoriis & irritantibus conceſſa, vult adverſus reſervationem hujuſmodi minime ſuffragari. Inſuper Papa Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis, quamdiu in Eccleſiis aut Diœceſibus ſuis perſonaliter reſederint, tantum de omnibus, & quibuſcunque Beneficiis Eccleſiaſticis, cum cura, & ſine cura, ſecularibus, & regularibus, ad liberam ipſorum duntaxat, non autem aliorum cum eis diſpoſitionem, vel præſentationem, vel electionem, non etiam cum conſilio, vel conſenſu, ſeu interventu Capitulorum, vel aliorum, aut alias pertinentibus menſibus Februarii Aprilis, Junii Auguſti Octobris & Decembris, extra Curiam ipſam, vacare contigerit (dummodo alias diſpoſitioni Apoſtolicæ reſervata, vel affecta non fuerint) libere diſponendi facultatem conceſſit. Ac etiam voluit, ut ſi ipſi in collatione, aut alia diſpoſitione, Beneficiorum in aliis ſex menſibus, videlicet Januarii, Martii, Maii, Julii, Septembris & Novembris vacaturorum (quæ etiam diſpoſitioni ſuæ reſervaverit) ſeu etiam aliorum diſpoſitioni ſuæ, & dictæ Sedis alias quomodolibet reſervatorum, vel affectorum ſeſe intromiſerint, aut quo minus proviſiones, & gratiæ Sanctitatis ſuæ de illis debitum effectum conſequantur, impedimentum quoquo modo præſtiterint, uſu & beneficio prædictæ facultatis eo ipſo privati exiſtant: ac collationes, & aliæ diſpoſitiones de Beneficiis, illius prætextu, deinceps faciendæ, nullius ſint roboris, vel momenti. Illi vero, qui gratiam prædictæ alternativæ acceptare voluerint, acceptationem hujuſmodi per patentes litteras manu propria ſubſcriptas, ſuoque ſigillo munitas, & in ſua quiſque Civitate, vel Diœceſi datas declarare, & litteras ipſas huc ad Datariam Sanctitatis ſuæ tranſmittere teneantur, quibus receptis, & cognitis, tunc demum, & non antea, uti incipiant gratia ſupra dicta: decernens ſic in prædictis omnibus, per quoſcunque &c. judicari debere, ac irritum &c.

CCCLIV. Porro circa primam partem hujus Regulæ octavæ in qua reſervantur omnia Beneficia vacantia in octo menſibus, curata, & non curata, ſecularia, & regularia, electiva & patronata, ſive ſpectent ad proviſionem virorum, ſive mulierum, tam ſæcularium, quam regularium, & quomodocunque vacantia præterquam per reſignationem, vel in Romana Curia, vel quæ ſunt comprehenſa ſub Concordatis. Notandum primo, ſub hac regula comprehendi ſolum Beneficia proprie & ſtricte dicta; non autem manualia, ſive ad nutum revocabilia, ſive ſint ſæcularia, ſive regularia; quia non ſunt ſtricte loquendo, Beneficia, neque vacant, ſi perpetua non ſint; Papa autem non reſervat, niſi Beneficia vacantia *Garc. cit. c. 2. numer. 510. Cochier in reg. 8. Cancell. in Gl. num. 15. Barb. cit. alleg. 57. numer. 242. Palao tr. de Benef. diſ. 2. punc. 22. §. 1. n. 2.* Neque etiam per hanc regulam reſervata cenſentur Beneficia de menſa Epiſcopali, aut Capitulari; aut Abbatiali, cui ſunt perpetuo incorporata, ita, ut nunquam vacent: in dicta autem regula ſolum reſervantur Beneficia vacantia, aut vacatura, *Cochier. c. l. n. 16.* Neque etiam hac comprehenditur Commenda, ſive temporalis, ſive etiam perpetua; quia etſi per obitum Commendatarii ceſſet Commenda: non tamen vacat per ejus obitum, ſed ſemper ut prius, *Cochier. c. l. n. 20.* Porro quamvis in hac regula reſerventur Beneficia quorumcunque Ordinum, non tamen ea comprehenduntur Prioratus, & Prælaturæ regulares Ordinum Mendicantium; quia non ſunt perpetui, *Cochier. c. l. in Gl. 3. n. 5.* Neque etiam Beneficia regularia Ordinum Militarium, quæ excipiuntur ſpecialiter in 3. *Reg. Cancellar.* adeoque ſub generali reſervatione non comprehenduntur. Item non comprehenduntur hac regula Canonicatus Doctoriales & Magiſtrales, qui conferendi ſunt per concurſum, *Cochier. in cit. reg. 8. in Gl. 4. n. 3. Barb. c. l. n. 178.* Neque Beneficia conſiſtentia in Eccleſia non numerata, in qua non eſt certus numerus Canonicorum, vel aliorum Beneficiatorum, ſed juxta quantitatem fructuum Beneficia, ſive Præbendæ creſcunt, & augentur: non enim talia Beneficia morte Beneficiarii vacant, ſed extinguuntur, & ſupprimuntur, *c. Dilectus*; 25. §. *Præterea h. t. Cochier in cit., reg. 8. in Gl. 4. n. 8.* apud quem plura de hoc videri poſſunt.

Notandum ſecundo. In dubio, ſi non conſtet quo menſe Beneficium vacaverit, num in Apoſtolico, an Ordinario, etiam facta indagatione, pro Ordinario eſt præſumendum, ſi hic Papam prævenit, & prius contulit Beneficium: & ſi non conſtet, quis prævenerit, & neuter proviſus eſt in poſſeſſione, probabilius eſt pro Ordinario præſumendum, & ab hoc proviſum eſſe preferendum; quia Ordinarius habet ſuam intentionem fundatam in jure communi juxta quod proviſio omnium Beneficiorum ſuæ Diœceſis ad eum ſpectat, dummodo non ſint reſervata: quo jure privari non debet quamdiu non conſtat de reſervatione facta. Aliud eſt, quando Papa non ſpeciali jure reſervationis, ſed generali jure ordinario concurſus cum inferioribus Collatoribus ordinariis, intendit provideri, tum enim in dubio, quis prævenerit proviſio Papæ præferenda eſt proviſioni Ordinarii inferioris, propter Pontificiæ auctoritatis prærogativam; *c. Si a Sede 31. h. t. in 6. Garc. c. l. n. 527. & ſeq. Palao cit. punc. 22. §. 2. n. 3.* Imo probabilius eſt, etiamſi Papa prævenerit collationem Ordinarii, & proviſus Papæ ſit in poſſeſſione Beneficii collati, adhuc præferendum eſſe proviſum ab Ordinario: nam quando conſtare, non poteſt, in quo menſe Beneficium vacaverit, præſumptio juris ſtat pro Ordinario, ideoq; onus probandi transfertur in adverſarium exiſtentem in poſſeſſione. Confirmatur, quia hoc caſu Pontifex ſolum intendit conferre jure reſervationis: ergo, ſi de illa non conſtet, nullum eſt jus acquiſitum in Beneficium proviſo Apoſtolico, adeoque tanquam proviſus ſine vero titulo eſt repellendus, *Garc. c. l. n. 530. & Palao c. l. n. 5.*

Notandum tertio. Hæc regula VIII. reſervatoria (ſicut & aliæ) non eſt perpetua, ſed perſonalis, ac temporalis & exſpirat morte Papæ illius Conditoris, ut patet ex verbis illis, *uſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum*, quod morte diſponentis finitur. Unde Sede vacante, ceſſat omnis reſervatio menſium

ſium

Digitized by Google

ſum, ita, ut Epiſcopi libere poſſint conferre omnia Beneficia vacantia in omnibus menſibus, idque donec novus Papa fuerit electus, iſque Regulas Cancellariæ denuo publicaverit, quod ſolet facere poſtridie ſuæ electionis, *Garc. cit. c. 1. nu. 643. Barb. c. l. nu. 190. & 192. Cochier in Comment. in reg. 8. nu. 18.*

Notandum quarto. Beneficia exiſtentia in Curia Romana, ibique vacantia non continentur ſub hac reſervatione; quia jure communi illorum collatio ſpectat ad Papam, tanquam Romanum Epiſcopum in quocunque menſe vacent: neque etiam alibi exiſtentia, ſed vacantia in Curia Romana; quia per hanc regulam reſervantur ſolum Beneficia vacantia, extra Curiam Romanam: quæ enim in illa vacant, non egent reſervatione hujus regulæ, quia ſemper & in quocunque menſe vacant, jam ſunt reſervata jure communi, *c. 2. h. t. in 6.* adeoque fortiori reſervatione in Corpore Juris contenta, *Barb. c. l. nu. 193. Palao cit. §. 3. num. 2.*

CCCLV. Notandum quinto, per hanc regulam reſervantur Beneficia, quocunque modo vacatura, ſive de jure & facto ſimul, ſive de jure tantum, ſive de facto tantum, *Garc. c. l. nu. 547. & ſeq. Barb. c. l. nu. 195.* Excipitur, ſi vacent per reſignationem: & quidem generaliter, & indiſtincte, ſive ſit reſignatio pura, ſeu ſimplex, ſive conditionalis, vel in favorem tertii, ut cenſet *Cochier. in reg. 8. Gl. 6. nu. 3.* Verum probabilius videtur, quod hic excipiantur tantum Beneficia, quæ vacant per reſignationem puram, ſeu ſimplicem, quæ in manibus Ordinarii fieri poteſt. nam vi hujus Regulæ, reſervantur Beneficia quocunque modo vacatura, extra Romanam Curiam aliter, quam per reſignationem: ſed extra Curiam, non poteſt vacare Beneficium per reſignationem conditionalem, & in favorem, quæ fit coram Papa, *juxta Conſtit. LVIII. Pii V.* ſed ſolum per reſignationem puram & ſimplicem, quia hoc ſolum Ordinarius poteſt admittere, & Beneficium vi illius vacans conferre; ergo de illa ſola regula hæc intelligenda, *Garc. c. l. nu. 542. Palao c. l. §. 3. nu. 5. contra Gonzales.* Excipi tamen etiam debent Beneficia vacantia per reſignationem ex cauſa permutationis, tum quia in hac Beneficia vere reſignantur pure, & non in favorem, *c. un. de rer. permut. in 6. & Clement. 1. eod.* tum quia Ordinarius poteſt has permutationes admittere, *Garc. c. l. nu. 543.* Hinc fit, quod poſſit quis in quolibet menſe Beneficium alias non reſervatum reſignare in menſibus Ordinarii pure, vel ex cauſa permutationis, cum vacans ex hoc titulo non ſit reſervatum, *Garc. c. l. nu. 542. Palao c. l. nu. 7.*

Notandum ſexto, ſub hac regula comprehenduntur, non ſolum Ordinarii Collatores, quales ſunt Epiſcopi in ſuis Diœceſibus: ſed etiam Extraordinarii, quibus competit collatio ex privilegio, vel jure ſpeciali: omnia enim ea Beneficia reſervantur, niſi ſint juris patronatus, laicalis aut mixti, *Garc. c. l. num. 620. Barb. c. l. num. 258.* Item numero Collatorum comprehenduntur etiam Præſentatores, Electores, & alii Proviſores, ut patet ex eo; quia in hac regula præmittitur reſervatio Beneficiorum pertinentium ad collationem, & præſentationem, electionem, &c. *Garc. c. l. num. 621.* additur, & *collatricum*, quia licet regulariter maſculinum contineat in ſe fœmininum, majoris tamen explicationis gratia, & ne omnis dubitandi occaſio tolleretur, additum eſt verbum *collatricum*: licet enim fœminæ de jure non poſſint conferre Beneficia, poteſt tamen ex privilegio Apoſtolico hoc jus eis competere, *Garc. c. l. num. 622.*

Notandum ſeptimo. Excipiuntur ab hac regula Cardinales, reſpectu quorum nulli menſes ſunt reſervati: quæ tamen exceptio intelligenda eſt, de Cardinalibus Ordinariis Collatoribus tantum, ut de Cardinalibus Epiſcopis reſidentibus in ſuis Diœceſibus, non autem de aliis Cardinalibus, etiam Legatis a Latere, in ſuis Provinciis degentibus; cum Papæ intentio tantum fuerit non afferre præjudicium Cardinalibus in ſua ordinaria collatione, ſive reſideant in Curia, ſive non, ſed in ſuis Diœceſibus, *Garc. c. l. nu. 624. & ſeq. Cochier in reg. 8. Gl. 10. nu. 4. & 5.* Excipiuntur item ab hac regula, Reges, & Princeps, qui ex privilegio Sedis Apoſtolicæ conferunt Beneficia: hi enim in generalibus reſervationibus non comprehenduntur, niſi expreſſa de illis mentio fiat, idque propter excellentiam illorum, *Garc. c. l. nu. 639. & Gonzal.* Denique excipiuntur etiam Beneficia, quæ vigore Concordatorum initorum cum Sede Apoſtolica, libere providentur, & reſervata non ſunt, de quo plura *§. ſeq.*

Notandum octavo. In impetratione Beneficiorum debet fieri mentio menſis, in quo tale Beneficium vacavit, ut Papa ſciat, an vacatio contigerit in menſe reſervato, vel ordinario; nam Papa non intendit præjudicare Ordinariis Collatoribus in ſuis menſibus: debet autem exprimi menſis vacationis diſpoſitive, ut ait regula, id eſt, affirmative, & abſolute, non dubitative, *Garc. c. l. num. 655. & ſeq.*

CCCLVI. Cæterum deveniendo nunc ad ſecundam partem dictæ Regulæ VIII. quæ agit de gratia alternativa, ſive alternis menſibus conferendi Beneficia Epiſcopis conceſſa. Notandum primo, eam conceſſam eſſe ſolis Epiſcopis, non autem aliis Epiſcopo inferioribus Collatoribus, ſub conditione reſidentiæ in ſuis Eccleſiis, vel Diœceſibus: cum enim Ordinarii, ſecluſa hac gratia, ſolum libere providere poſſint de Beneficiis alias non reſervatis vacantibus in IV. menſibus, Martio, Junio, Septembri, & Decembri per hanc gratiam alternativam conceduntur illis ſex menſes alterni, ex quibus duo menſes, Martius & September, antea non erant reſervati Pontifici: nunc autem ſunt reſervati per alternativam. Ex quo infertur, quod ſive Ordinarius reſideat, ſive non, poſſit providere Beneficia vacantia in menſes Junii & Decembris, quia, cum hi duo menſes neque nunc ſint, vi alternativæ, neque olim erant reſervati Pontifici, Ordinarii in illis provident, non vi alternativæ, ſed ex jure communi antiquo, cui per alternativam non eſt derogatum, quo jure poterat in quatuor menſibus Ordinarius providere, etiamſi non reſideret. Quare licet in alternativa, prædicti duo menſes, Junius & December, denuo concedantur Ordinariis, ſimul cum aliis quatuor menſibus, iiſque annectatur obligatio reſidendi, ut alternativæ locus ſit: non tamen cogitur adverſarius uti facultate gratiæ alternativæ, ſed poteſt adhuc uti ea, quæ jure antiquo Ordinariis conceſſa fuit, ſine obligatione reſidendi, *Garc. cit. c. 1. nu. 306. Palao cit. diſ. 2. p. 23. 9. 1. nu. 3. & 4.*

Notandum ſecundo. In gratia alternativa illa ſolum Beneficia comprehenduntur, quæ ad liberam Epiſcopi collationem pertinent: nam Beneficia, quæ Epiſcopus conferre non poteſt ſine conſenſu, conſilio, vel interventu Capituli, vel nonniſi ad præſentationem, vel electionem alterius, non continentur ſub alternativa; quia talis collatio non eſt libera, quippe quæ non pendet a collatione ſolius conferentis: quare ea provideri poſſunt ſolum in quatuor menſibus ordinariis, Martio, Junio, Septembri, & Decembri perinde, ac ſi alternativa acceptata non eſſet, *Garc. c. loc. num. 475. Palao c. l. §. 3. num. 1. & 9. Cochier in reg. 8. Gl. 16. nu. 2.* Unde gratia iſta alternativa conceſſa Epiſcopis reſidentibus, non habet locum in Germania; Epiſcopi enim Germaniæ, licet in Eccleſiis ſuis reſideant, paſſim non habent jus conferendi Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, nec quidem in alternis menſibus; illorum enim collatio in menſibus ordinariis, ſeu non Pontificiis, ex conſuetudine, vel privilegio, vel ſtatuto, aut alio jure ſpeciali pertinent ad Capitula Cathedralia. Nam quamvis Jure communi, proviſio dignitatum & Canonicatuum in Cathedralibus pertineat ſimul ad Epiſcopum, & Capitulum; tamen ex ſpeciali jure vel conſuetudine, poteſt ea pertinere ad ſolum Epiſcopum, vel e converſo, ad ſolum Capitulum, *Cochier in cit. Reg. 8. Gl. 26. nu. 3. 4. & 5.*

Notandum tertio. Gratia alternativa acceptata, & recognita a Dataria ceſſat primo. Si ad alium Epiſcopatum quis ſit translatus; quia acceptatio ſolum facta eſt, quoad Epiſcopatum prius obtentum, *Garc. c. l. nu. 484.* Secundo, per renunciationem illius, ſi a Papa acceptetur, quamvis illam non teneatur acceptare, ſi cauſæ legitimæ renunciationis non allegentur, *Garc. c. l.* Tertio, per mortem Pontificis, per quam expirant omnes Regulæ Cancellariæ. Quarto, ſi Epiſcopus ſe intromittat in proviſione Beneficiorum, quæ per hanc regulam, vel alias Papæ ſunt reſervata, ut habetur in textu, ubi dicitur, quod eo ipſo uſu & Beneficio dictæ facultatis alternativæ privati exiſtant; adeoque ſine alia ſententia declaratoria, *Garc. c. l. nu. 148. & Cochier. in reg. 8. Gl. 2. nu. 2. & ſeqq.* Porro ſublata gratia alternativa, ſtatim iterum habet locum reſervatio, quoad menſes Februarii, Aprilis, Auguſti, & Octobris, qui ſemper ſunt menſes Apoſtolici, ſeu Pontificii, ſecluſa alternativa, *Cochier c. l. num. 7.* Plures alias Regulas Cancellariæ adfert *Cochier in ſuo Commentar. in has regulas*, quæ apud ipſum explicatæ legi poſſunt: nobis ſufficiat in præſenti præcipuas attuliſſe.

§. V.

De proviſionibus, & reſervationibus factis per Concordata Germaniæ.

CCCLVII. Inter Papam Nicolaum V. per ejuſdem Legatum de Latere ex una parte, & Imperatorem Fridericum III. & Principes Germaniæ Eccleſiaſticos, ac Seculares, ex altera, inita ſunt Concordata Anno M. CCCCXLVIII. xv. Calendas Aprilis, ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, quæ etiam per eundem S. Pontificem in Conſtitutione, quæ incipit *Ad ſacram Petri Sedem*, auctoritate Apoſtolica ſunt confirmata, & approbata. In hac Conſtitutione inprimis Pontifex diſpoſitioni ſuæ reſervat Eccleſias, & Beneficia Eccleſiaſtica, quorum proviſio, ſive collatio Sedi Apoſtolicæ per *Extravag. Conſtitutionem Execrabilis Joannis XXII. & Extravag. Ad regimen, inter communes*, cujus Auctor eſt Benedictus XII. quæ jam ſupra *numer.* 340. eſt allata, & poſita, eaque inſerta eſt Concordatis Germaniæ, adjectis tamen quibuſdam modificationibus, ſeu limitationibus. Et inprimis quidem in dicta *Extravag. Ad regimen*, Beneficia etiam vacantia per muneris conſecrationis ſuſpenſionem reſervantur, non item in Concordatis Germaniæ. Secundo. In his non reſervantur illa Beneficia, quibus Joannes XXII. Anteceſſor Papæ Benedicti XII. manum appoſuit, qui plus, quam centum annis, ante Nicolaum V. erat mortuus, adeoque nullus amplius erat ſuperſtes ex illis de quorum Beneficiis Joannes XXII. aliquid diſpoſuerat. Tertio. In *Extravag. Ad regimen* indiſtincte reſervantur Beneficia Officialium Sedis Apoſtolicæ vacantia per illorum obitum. At vero in Concordatis id reſtringitur ad tempus, quamdiu ipſi Beneficia actualiter tenent, ac proinde non reſervantur illa Beneficia, quæ ante ſuſceptum Beneficium, aut poſt illud depoſitum, tenebant, cum morerentur. Quarto. In *Extravag. prædicta* inter Officiales abſolute ponuntur Commenſales, & quilibet alii Capellani Pontificis; At vero in Concordatis ponuntur Officiales quidam certo numero, videlicet Officium Vice cancellarii, Camerarii, ſeptem Notariorum, Auditoris litterarum contradictarum, & Apoſtolici Palatii cauſarum Auditorum, & XXIV. Pœnitentiariæ ejuſdem Sedis, & XXV. Abbreviatorum: nec non verorum Commenſalium Papæ, & aliorum XXV. Capellanorum Sedis ejuſdem in Epitaphio (hoc eſt, Syllabo, ſeu Albo Curialium) deſcriptorum. Quinto. In Concordatis reſervantur Papæ Eccleſiæ, aut Beneficia quæcunque & qualiacunque, auctoritate Litterarum Apoſtolicarum, immediate collata, ſive conferenda in poſterum, præterquam ſi virtute gratiæ expectativæ aſſecutio fiat, in *Extravag.* vero *Ad regimen* non habetur vox *immediate*, neq; ſequens illa exceptio, quæ in Concordatis Germaniæ forte ideo addita fuit, ne Ordinarii Collatores nimium gravarentur, ſi non poſſent Beneficia vacantia, per aſſecutionem pacificam alterius Beneficii

incompatibilis, virtute gratiæ expectativæ, alicui collati, aliis libere conferre. Ipſi vero *Extrav. Execrabilis Jo. XXII.* nulla eſt adjecta modificatio in Concordatis Germaniæ. Porro reſervatio Eccleſiarum, & Beneficiorum facta in *Extrav. Ad regimen, prout extat in Corpore juris inter communes*, ſolum eſt temporalis, & expiravit per mortem Papæ Benedicti XII. Auctoris ejuſdem, ideoque illa Extravagans renovari ſolet per regulam Cancellariæ Apoſtolicæ, quando novus Pontifex eligitur. At vero per Concordata Germaniæ ſunt perpetuo reſervata Sedi Apoſtolicæ, ſicut ipſa Concordata ſunt perpetua, & non expirant mortu Papæ. Additur vero, in dicta Conſtitutione, Decretum irritans, ſi ſecus a quoquam ſuper præmiſſis ſcienter, vel ignoranter attentatum fuerit, id ipſo jure irritum eſſe.

§. VI.

Item placet nobis.

„ CCCLVIII. In hoc §. Papa Nicolaus V. concedit primo, ut in Metropolitanis, & Cathedralibus, etiam immediate non ſubjectis Sedis Apoſtolicæ Eccleſiis, & in Monaſteriis immediate illi ſubjectis fiant electiones Canonicæ: (*juxta c. Quia propter: 42. de elect. c. Cum expedit 29. eod. in 6.*) quæ ad dictam Sedem pro obtinenda confirmatione, intra tempus præfinitum a Nicolao III. *in c. Cupientes 16. de elect. in 6.* (ubi electo ſtatuitur menſis, poſt conſenſum ipſius, vel habitam de electione notitiam, ad arripiendum iter, & quam primum commode fieri poteſt, ad comparendum coram Sede Apoſtolica, *prout fuſius ibid. continetur.*) Quod ſi dictæ electiones, poſt lapſum tempus præfinitum, Pontifici præſentatæ non fuerint: vel ſi præſentatæ, deprehendantur non fuiſſe Canonicæ, ipſe Pontifex Eccleſiis providebit; ſi autem fuerint Canonicæ, eaſdem confirmabit: niſi ex rationabili, & evidenti cauſa, ac de Cardinalium conſilio, de digniori, & utiliori perſona duxerint providendum. Curabit autem Pontifex, ut confirmati, vel per ipſum proviſi Metropolitanis ſuis, & aliis præſtent debita juramenta, & alia, ad quæ de jure tenentur. At vero in Monaſteriis Sedi Apoſtolicæ immediate non ſubjectis, & aliis regularibus Beneficiis, pro quorum confirmatione, ſeu proviſione ad dictam Sedem non ſolet recurri, electi, ſive providendi pro confirmatione, & proviſione ad Curiam Romanam venire non tenebuntur, ipſaque Beneficia regularia ſub expectativis gratiis non cadunt. In illis autem Monaſteriis, pro quibus ad Romanam Curiam recurri, ſeu veniri ſolet, Pontifex electos aut providendos, non aliter confirmabit, vel providebit, quam ſupra de Eccleſiis Cathedralibus dictum eſt. Denique de Monaſteriis Monialium non diſponet Papa, niſi ſint exempta, & tunc per commiſſionem ad partes.

CCCLIX. Pro explicatione eorum, quæ hactenus dicta ſunt, Notandum, per Concordata Germaniæ non omnes Eccleſiarum, vel Beneficiorum reſervationes Papales ſublatæ ſunt, ſed eæ tantum, quibus Concordata ſpecialiter, & expreſſe derogant; cæteris ſalvis, & in ſuo vigore manentibus. Sic v. g. per Regulas Cancellariæ reſervantur S. Pontifici omnes Archiepiſcopales, & Epiſcopales Eccleſiæ, item Monaſteria & Prælaturæ: huic autem reſervationi derogatur per Concordata Germaniæ, quatenus in iis decernitur §. *Item placet*, ut in Metropolitanis, & Cathedralibus Eccleſiis etiam non immediate ſubjectis Sedi Apoſtolicæ, & in Monaſteriis immediate eidem ſubjectis, Canonicæ electiones fiant, & confirmatio a Papa petatur, intra tempus conſtitutum, *in c. Cupientes 16. de elect. in 6.* in quo diſceſſum fuit a Jure communi antiquo, quo Epiſcopus, ab Archiepiſcopo confirmabatur, *c. Cum dilectus 32. de elect.* Verum tamen hoc non obſtante, ſi Epiſcopatus, vel Prælatura aliqua in Curia Romana vacet per obitum Epiſcopi vel alterius Prælati, ſive ſecularis, ſive regularis, libera proviſio ad S. Pontificem ſpectat, *propter Extravag. Ad regimen* cui per Concordata, quoad hoc, non eſt derogatum, *ut refert Georg. Branden Canonicus Auguſtanus q. 6. Super Concordatis Germaniæ, n. 5. & 6.* Similiter, ſi Epiſcopus, vel alius Prælatus ſecularis, vel regularis, Cardinalis factus, etiam extra Curiam Romanam mortuus ſit, Capitulum non poteſt eligere, ſed libera proviſio novi Epiſcopi ad Papam pertinet, *vigore dicta Extravag. Ad regimen* in qua Papæ reſervantur Epiſcopatus, & Prælaturæ, aliaque Beneficia vacantia per obitum Cardinalis vel alterius Officialis Sedis Apoſtolicæ, etiam extra Curiam, ubicumque decedat. Item Eccleſiæ Cathedrales, Monaſteria, Dignitates, & Beneficia omnia, quæ vacant per diſpoſitionem, privationem vel tranſlationem, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, factam: ſicut & ea, ad quæ aliqui in concordia, vel diſcordia electi, ſeu poſtulati ſunt, ſi electio eorum caſſata, vel poſtulatio repulſa, aut renunciatio ab iis facta, & admiſſa per eandem Apoſtolicam auctoritatem fuerit, ſunt reſervata liberæ diſpoſitioni Papæ, *vigore dicta Extrav. Ad regimen*, Cui etiam, quoad hoc, nihil eſt derogatum per Concordata Germaniæ: imo ea Conſtitutio etiam inſerta fuit ipſis Concordatis, & eſt pars illorum. Præterea, ſi Decanus Eccleſiæ Cathedralis, vel Canonicus in Epiſcopum eligatur, ejus Decanatus, vel Canonicatus, aliaque Beneficia vacant in Curia, ſeu Papæ ſunt reſervata, *juxta eandem Extrav. Ad regimen, & Concordata Germaniæ*, quibus illa „ eſt inſerta *in princ. §. Rurſus*; ubi dicitur, quod Monaſteria, Prioratus, Dignitates, Decanatus, Perſonatus, Adminiſtrationes, Officia, Canonicatus; aliaque Beneficia Eccleſiaſtica, ſecularia, & regularia, cum cura, & ſine cura, etiamſi electiva ſint, vel alio modo provideantur, quæ tempore promotionis ſuæ obtinebant, vacant per promotionem a Papa factam ad Eccleſiarum Cathedralium], & Monaſteriorum regimina, ſeu Prælaturas. Non tamen inducitur vacatio Beneficiorum prius habitorum, antequam electus confirmationem a Papa acceperit, & poſſeſſionem pacificam adeptus ſit, ut docet *Garc. p. 11. de Benef. c. 6. n. 5. Laym. l. 4. tr. 2. c. 11. n. 2. §. Secundo reſervat*; & ſatis conſtat *ex cit. Extrav. Ad regimen.* Quin imo generatim omnia Beneficia vacantia aut impoſterum vacatura per aſſecutionem alterius incompatibilis, auctoritate Apoſtolica facta, ſunt reſervata Papæ, juxta *cit. Extrav. Ad regimen, §. Rurſus in fin.* & docet *Garc. cit. p. 11. c. 5. n. 51. & 52. & Laym. c. l.*

CCCLX. Porro ex dictis decidi poteſt. Quæſtio non ita pridem in his partibus multum agitata: an ſcil. ſi Epiſcopus Germaniæ Epiſcopatum in manus Papæ reſignet, & reſignatio ab eodem ſit acceptata, electio novi Epiſcopi ſpectet ad Capitulum Cathedrale, vi Concordatorum Germaniæ: an vero hoc caſu ad Papam proviſio pertineat, eique ſit reſervata? Prius nonnulli opinati ſunt, dicentes per ſequentem §. *Item placet*, modificari & limitari immediate præmiſſa *in Extrav. Ad regimen*, ibid. inſerta. Sed contra eſt, vel per §. *Item placet*, modificatur *Extravagans Ad Regimen*, quoad omnes caſus ibi expreſſos, vel quoad aliquos tantum, v. grat. quoad reſignationem Epiſcopatus factam coram Papa, & ab eo admiſſam, uti iſti volunt. Non primum, quia ſi nulla omnino eſſet reſervatio facta a Papa in Concordatis; adeoque fruſtra illis inſerta eſſet illa Conſtitutio, cum tamen Papa Nicolaus V. *in princ.* ibi præmittat: *Placet nobis ſuper Eccleſiarum & Beneficiorum Eccleſiaſticorum quorumcunque proviſionibus, uti Juris ſcripti reſervationibus, & Execrabilis, & Ad regimen Conſtitutionibus modificatis, ut ſequatur*; ergo non poteſt dici, quod nullus caſus ibi expreſſus ſit reſervatus Papæ, ſed omnes excipiantur a reſervatione per §. *Item placet*, immediate ſequentem. Sed neque ſecundum dici poteſt; quia cum omnes caſus ibi expreſſi & reſervati ponantur eodem verborum contextu, & pari modo dicantur reſervati: non eſt ulla ratio, cur iſte potius caſus, v. gr. reſignationis a Papa admiſſæ, dicatur modificari per *cit. §. Item placet*; quam alii immediate præcedentes, & ſequentes; ergo nec poteſt dici, quod quoad aliquos tantum caſus fiat in illo §. *modificatio*; ſed neceſſario dicendum eſt in §. *Item placet*, ſolum concedi Capitulis Cathedralibus electiones Canonicas, præter caſus in *Extrav. Ad regimen* immediate præcedente exceptos, & expreſſe ibi reſervatos Papæ, cum quibuſdam modificationibus illius Extravagantis; prout continetur in Corpore Juris, de quibus ſupra. His addendum, quod cum in *cit. §. Item placet*; nulla contineatur clauſula, nec ſpecialis, nec generalis derogatoria, vel revocatoria præcedentium: gratis & ſine omni fundamento aſſeritur per illum §. modificari, ſeu a reſervatione excipi aliquos caſus reſervatos, vel aliquem *in Extravag. Ad regimen*; immediate præcedente.

§. VII.

De Cæteris, in Concordatis ibidem.

„ CCCLXI. In hoc §. concedit idem Pontifex Nicolaus V. ut de cæteris dignitatibus & Beneficiis quibuſcunque, ſecularibus & regularibus vacaturis (majoribus dignitatibus poſt Pontificales in Cathedralibus, & principales in Collegiatis Eccleſiis exceptis) ultra reſervationes prædictas (videlicet in *Extrav. Execrabilis*; & *Ad regimen*, quæ Concordatis ſunt inſertæ) jure ordinario provideatur per Collatores inferiores, ad quos alias collatio ſeu proviſio pertinet; ita quidem, ut ſi dignitates & Beneficia vacent in menſibus alternis, numerum parem fere habentibus, videlicet in Februario, Aprili, Junio, Auguſto, Octobri, Decembri, per nullam aliam reſervationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, auctoritate Apoſtolica, ſub quacunque verborum forma factam, vel faciendam Pontifex impediat, quo minus de illis libere diſponatur per illos, ad quos collatio, proviſio, præſentatio, electio, vel quævis alia diſpoſitio pertinet, non obſtantibus aliis reſervationibus: (præter præmiſſas: quæ ſcil. continentur in Concordatis) aut diſpoſitionibus contrariis quibuſcumque. Beneficia vero vacantia in Januario, Martio, Majo, Julio, Septembri, Novembri, ſpeciali diſpoſitioni Sedis Apoſtolicæ manent reſervata. Si autem non apparuerit, intra tres menſes a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo (vel de illis Beneficiis reſervatis Papæ in prædictis menſibus) Apoſtolica auctoritate proviſum fuerit, ex tunc, & non ante, Ordinarius, vel alius, ad quem illius diſpoſitio pertinet, de illo libere diſponere poterit. Denique, ut hæc Ordinario collationum Beneficiorum non reſervatorum per alternos menſes poſſit per Germaniam publicari, & omnes, qui ea gaudere voluerint, tempus congruum habeant, eam acceptandi; vult Pontifex, ut ex parte Sedis Apoſtolicæ a Calendis Junii Anno M. CCCCXLVIII. proxime futuri, ipſa currere incipiat, niſi in futuro Concilio, de conſenſu dictæ Nationis, aliter fuerit ordinatum.

CCCLXII. Pro intellectu *hujus* §. Notandum primo. Licet alias ſub generali conceſſione, aut mandato Papæ, ut aliquibus provideatur de Beneficiis quibuſcunque, non comprehendantur Beneficia curata, juxta *c. Cum in illis: 16. in princ. h. t. in 6.* Nihilominus tamen, vi Concordatorum Germaniæ, poſſunt Ordinarii Collatores in alternis menſibus ſibi conceſſis, & propriis, conferre Beneficia etiam curata, ſicut poteſt ipſe Papa in menſibus ſuis Pontificiis: cum Ordinariis Collatoribus ſimili modo conceſſa ſit gratia alternis menſibus conferendi quæcunque Beneficia in iis vacant (exceptis illis, quæ in ipſis Concordatis reſervantur Papæ) quæ ipſe Papa confert, alioquin alternativa illa gratia, ex parte Collatorum Ordinariorum, foret manca, & hi non æquale jus haberent, quod Papa: cum tamen in Concordatis & compoſitionibus æqualitas ſervanda ſit inter partes, niſi aliquid ſpecialiter reſervetur, vel excipiatur. Quare per Concordata

Ger-

Google

Germaniæ limitator *cit. c. Cum in illis*; ut non habeat locum in gratia alternativa, etſi locum habeat ſi Papa in Germania, extra alternativam alicui generatim concederet facultatem conferendi quæcunque Beneficia, vel mandaret provideri alicui de quibuſcunque Beneficiis: non enim in tali conceſſione vel mandato cenſebuntur comprehenſa eſſe Beneficia curata. Porro etiam in alternis menſibus, tam Papa, quam Ordinarii, rarius conferunt Beneficia curata; quia plurima ex illis pertinent ad Jus patronatus laicorum, cui per generalem conceſſionem conferendi Beneficia non derogatur.

Notandum ſecundo. *In dictis Concordatis §. De cæteris*; excipiuntur a gratia alternativa Ordinariis Collatoribus facta, majores dignitates, poſt Pontificiales, ſeu Epiſcopales in Eccleſiis Cathedralibus, & principales, ſeu præcipuæ in Collegiatis Eccleſiis, quales ſunt in Germania Præpoſituræ, In quibuſdam vero Eccleſiis Decanatus Cathedrales, ac proinde alternativa proviſio locum non habet in prædictis dignitatibus majoribus, ſed eæ ſemper ſunt, & manent reſervatæ Sedi Apoſtolicæ etiamſi vacent in menſibus Ordinariorum: quamvis aliquæ Eccleſiæ Indultum habeant a Sede Apoſtolica eligendi Præpoſitum, ut Eccleſia Metropolitana Salisburgenſis, & Auguſtana Cathedralis, *Laym. in cit. c. 21. n. 5. in princ.*

Notandum tertio. Si vacante per obitum Beneficio, in menſe aliquo Pontificio, illud Papa non conferat, intra tres menſes numerandos a die, in quo vacatio cognita eſt, in loco Beneficii, tunc devolvitur poteſtas, ſeu jus conferendi illud Beneficium, ad Collatorem Ordinarium, juxta *Concord. Germ. §. De cæteris*; ita tamen, ut locus ſit præventioni, id eſt, ſive Papa, ſive Epiſcopus, aliusve Collator inferior præveniat, prius conferendo, ejus collatio certa erit, & valida: ac proinde, ſi Papa prius conferat, etiam poſt tres menſes Beneficium, quod vacat in menſe aliquo Pontificio, vel etiam in menſibus Ordinariis conceſſis, ejus collatio præferetur collationi Ordinarii: Papa enim cum omnibus Ordinariis concurrit, non obſtantibus Concordatis Germaniæ quæ non impediunt collationes Papæ, etiam in menſibus Ordinariorum per concurſum, ſed ſolum tollunt gratias præventivas, quas olim habebant expectantes, *Branden. q. 6. ſuper Concordat. Germ. num. 18. Cochier in Reg. Cancell. 8. in Gl. 11. num. 5. & 16.* Idemque docet de Legatis a Latere *cit. loc. num. 15. & Branden. c. l. q. 12. num. 20.* quod concurrant, ſicut Papa, cum quibusvis Ordinariis in ſua Provincia; ac proinde poſſint conferre Beneficia vacantia in menſibus Ordinariorum, etiam in Germania, quamvis non ſoleant, ſed contenti ſint reſervationibus menſium Papalium, ſicut nec ipſe Papa ſolet.

CCCLXIII. Notandum quarto. Id quod ſtatutum habetur in *cit. §. De cæteris*; videlicet, ſi vacante aliquo Beneficio in menſibus Pontificiis, non apparuerit intra tres menſes a die notæ vacationis in loco Beneficii, quod alicui de illo, Apoſtolica auctoritate, proviſum fuerit: id non ita intelligendum eſt, quaſi intra tres menſes a die notæ vacationis Beneficii, per obitum v. g. Canonici vel alterius Beneficiati, in ipſo loco Beneficii, v. g. Auguſtæ apparere, ſive conſtare debeat, eſſe alicui Romæ de Canonicatu, vel Beneficio tali proviſum; ac proinde poſſe Ordinarium Collatorem, niſi antea finitos tres menſes, nuncium de proviſione Romæ facta acceperint, ejusmodi Beneficium vigore Concordatorum conferre; quantumvis Pontifex de illo, ante elapſos tres menſes, Romæ diſpoſuiſſet. Sed id ita ut intelligendum eſt, prout declaravit Gregorius XIII. in Bulla Anno M. D. LXXVI. quæ incipit: *Quæ in Eccleſia DEI*, ut verba illa: *in loco Beneficii*, cum verbis: *notæ vacationis*, quæ protinus antecedunt; non autem cum verbo *Apparuerit*, conjungi, & ad illa priora duntaxat, non ad hoc poſterius praeferri debeant: ita ut ſufficiat ſaltem alicubi, Id eſt, Romæ apparere, ſive conſtare de proviſione intra tres menſes a Pontifice facta: etſi propter diſtantiam locorum; quia v. g. proviſio Papæ facta eſt ſub finem trimeſtris, vel propter alia impedimenta, in Germanis, necdum de illa conſtare poſſit adeoque in loco Beneficii intra trimeſtre proviſio Apoſtolica publicata non ſit, *Branden in Collectan. Concordat. not. 5. num. 6. & 7. not. 2. num. 4.* Quare per alternativam Concordatorum Ordinarii Collatores nihil diſponere poſſunt de Beneficiis in menſibus Pontificiis vacantibus, aut vacaturis, de quibus intra tempus trium menſium a die vacationis in loco Beneficii, per Romanum Pontificem, qualiſcunque gratia, aut diſpoſitio, vel conceſſio facta fuerit, ut declaravit Gregorius XIII. *in cit. Bulla*: & quamvis ibidem Pontifex ſubjungat, ut illi, quibus deinceps gratiæ hujuſmodi concedentur earum conceſſionum fidem & teſtimonium, intra tres menſes a die notæ vacationis, in loco Beneficii hujuſmodi vacantis, vel dictis Collatoribus (Id eſt, Epiſcopo vel Capitulo) vel in ipſo Beneficii loco publicare quocunque modo teneantur: non tamen annullat proviſionem a Sede Apoſtolica obtentam, ſi hoc omiſſum fuerit, ſed irritas declarat omnes, & quaſcunque diſpoſitiones, ſeu proviſiones de dictis Beneficiis ab eisdem Collatoribus factas, poſt publicationem gratiæ, ſive proviſionis Apoſtolicæ, *Branden. c. l. not. 2. n. 5. Cohier. c. l. n. 4.*

Notandum quinto. Exceptio de non receptis Concordatis, vel de non uſu eorundem, non poteſt opponi, nec in judicio, nec extra illud ut fuſe probat *Branden c. l. q. 3. & 4.* cum illa ſint per Principes Germaniæ acceptata, ſicque in pacta abierint, *Chochier. in reg. 8. Cancell. Gloſſ. 11. num. 12.* Deinde SS. Pontifices ſemper declararunt, & Rota ſæpius judicavit, omnes, & quaſcunque proviſiones ab Ordinariis contra Concordata attentatas, fuiſſe nullas, & irritas, ut refert *Branden cit. q. 4. n. ult.* Adde, quod ubi Concordata non habeat locum, ibi procedunt reſervationes Regularum Cancellariæ quæ ſunt ampliores, & Ordinariis duriores, quibusve nihil opponi poteſt, niſi ſpecialia Nationum Concordata, ut notat idem *Branden cit. q. 4. n. 43.* Sed neque exceptio præſcriptionis Concordatis Germaniæ opponi poteſt, ut bene probat idem *c. l. q. 2.* quia præſcriptio non habet locum, ubi deeſt titulus, & bona fides cum poſſeſſione: At ii, qui opponere volunt præſcriptionem contra Concordata, nec titulum, nec poſſeſſionem, nec bonam fidem habere poſſunt, ut patet tum ex Decreto irritante adjecto Concordatis Germaniæ, ubi in fine Bullæ dicitur; *decernentes irritum & inane: ſi ſecus ſuper his a quoquam, quavis auctoritate, ſcienter vel ignoranter contigerit attentari*: Decretum autem irritans inficit titulum, & poſſeſſionem, ut docet *Pariſius l. 6. de reſign. benef. q. 5. num. 57.* & obligat etiam ignorantes: idque etiam conſtat ex Conſtitutione declaratoria ſuper Concordata Germaniæ Clementis VII. edita Anno M. D. XXXIV. Calendis Julii, quæ incipit: *Admonemur*; & habetur annexa Concordatis Germaniæ apud Henricum Caniſium, ubi Pontifex ait. Declaramus prætenſas
„ collationes & alias diſpoſitiones de quibuſcunq; Beneficiis
„ Eccleſiaſticis Nobis, & Sedi Apoſtolicæ reſervatis, con-
„ tra tenorem Concordatorum, quomodolibet factas, & in
„ poſterum faciendas, niſi fuerint noſtra, vel Sedis Apoſto-
„ licæ auctoritate approbatæ, nullum titulum, vel colorem
„ ipſa Beneficia poſſidendi tribuiſſe, aut in futurum tribuere
„ ſed & illos, pro malæ fidei poſſeſſoribus, & mere intruſis
„ ab omnibus haberi, & cenſeri, ac fructus per eos ex Be-
„ neficiis hujuſmodi perceptos, & percipiendos, nullo un-
„ quam tempore ſuos facere, ſed in utroque foro ad illo-
„ rum reſtitutionem obligatos eſſe &c. & paulo poſt, & eos
„ nullo unquam tempore Beneficii regularum de annuali &
„ triennali pacifico poſſeſſore, gaudere potuiſſe, aut poſſe.

§. VIII.

Placet ſimiliter nobis: ſin. in iiſdem Concordatis.

CCCLXIV. Denique in hoc §. quædam ſubjunguntur de
„ Annatis ſolvendis. Videlicet primo, ut de Eccleſiis Ca-
„ thedralibus omnibus, & Monaſteriis virorum duntaxat,
„ vacantibus, & vacaturis, ſolvantur pro fructibus primi
„ anni a die vacationis, pecuniæ in libris Cameræ Apoſto-
„ licæ taxatæ. Secundo, ſi quæ Eccleſiæ exceſſive taxatæ
„ ſint vult Pontifex eas retaxari, & ut provideatur, ne
„ nimiam prægraventur: ad quod ſpondet ſe datum petentibus
„ tibus Commiſſarios in partibus, qui diligenter inquirant
„ & retaxent. Tertio. Taxæ prædictæ, pro media parte
„ infra annum a die habitæ poſſeſſionis pacificæ, totius,
„ vel majoris partis, ſolvantur, & pro alia media parte, in-
„ tra ſequentem annum: & ſi intra annum bis, vel pluries
„ vacaverint, ſemel tantum ſolvantur, nec debitum hujus-
„ modi (ſi illud Anteceſſor non ſolvitur) in Succeſſorem in
„ Eccleſia, vel Monaſterio tranſeat. Quarto. De cæteris di-
„ gnitatibus, perſonatibus, officiis, & Beneficiis, ſeculari-
„ bus, ac regularibus quibuſcunque, quæ auctoritate Sedis
„ Apoſtolicæ conferuntur, vel de quibus providebitur (præ-
„ terquam vigore gratiæ expectativæ, aut cauſa permutatio-
„ nis, quibus nullum onus eſt impoſitum) ſolvantur Annatæ
„ ſive medii fructus, juxta taxam ſolitam a tempore poſſeſſio-
„ nis intra annum, & debitum hoc ſimiliter in Succeſſorem
„ non tranſeat. Quinto. De Beneficiis, quæ valorem vigin-
„ ti quatuor florenorum auri de Camera non excedunt, nihil
„ ſolvatur. Sexto. Duret hæc obſervantia deinceps, niſi eam
„ ſimiliter in futuro Concilio, de conſenſu ipſius Nationis,
„ contingat immutari. Additur denique, quod in aliis, quæ
„ per Eugenium IV. pro Natione Germaniæ uſque ad tempus
„ futuri Concilii Generalis permiſſa, conceſſa, vel decreta
„ ſunt, ac per ipſum Papam Nicolaum V. confirmata, in
„ quantum Concordatis non obviant, nihil vult hic, & nunc
„ immutatum, & ſi in his Concordatis, vel aliis Litteris,
„ Alemannia nominetur, non alia, quam Natio Germanica
„ intelligi debet.

CCCLXV. Notandum primo. Annatæ vocari ſolent fructus primi anni, qui ex Archiepiſcopatibus, Epiſcopatibus (etiam non exemptis) & Prælaturis immediate Sedi Apoſtolicæ ſubjectis, eidem ſolvuntur, poſtquam novus Prælatus electus eſt, partim ad ſubveniendum neceſſitatibus Eccleſiæ Romanæ, & in ſuſtentationem Cardinalium indigentium, & Officialium Curiæ. Et quidem Annata integra ſolum ſolvitur ex Beneficiis Conſiſtorialibus, ſive quæ conferuntur conſiſtorialiter, hoc eſt, in Conſiſtorio Cardinalium, rogatis a S. Pontifice illorum ſententiis, qualia ſunt Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Prælaturæ immediate ſubjectæ Sedi Apoſtolicæ, ut ſunt in Germania Fuldenſis, Ervacenſis, Campidonenſis, quorum Prælati ſunt Principes Imperii. De aliis vero non Conſiſtorialibus ſolvitur ſolum media Annata, ſive media pars fructuum primi anni, quorum valor ſive æſtimatio non excedit viginti quatuor ducatos, ut tradit *Card. Tuſchus, V. Annata, concl. 328.* Porro hæc Annata ſolvitur juxta taxam Cameræ Apoſtolicæ quæ tamen ita moderata eſt, ut pro Annata integra etiam de Beneficiis Conſiſtorialibus, non petantur integri fructus, ſive reditus unius anni, ſed fere quinta pars tantum, ut ex praxi conſtat: ut ſi reditus alicujus Epiſcopatus aſcendant ad centum millia florenorum, taxa integræ annatæ erunt circiter viginti millia florenorum, ad quam ſolvendam conceduntur duo anni, ſi intra unum annum duo, vel plures Epiſcopi eligantur, in eadem Eccleſia: adeoque Sedes ſæpius vacet, ſemel tantum Annata integra ſolvitur, qua non ſoluta ab Anteceſſore, Succeſſor non cogitur ad illam ſolvendam, ut habetur in *cit. §. fin.*

Notandum ſecundo. Hodie ex generali conſuetudine & ſtylo Curiæ Romanæ, omnes Canonicatus Germaniæ & Hiſpaniæ non æſtimantur in Camera Apoſtolica, juxta verum Beneficiorum valorem, ſed non niſi ad valorem viginti quatuor ducatorum; ideoque de iis non debent ſolvi Annatæ ut notat *Branden c. l. not at. n. 7. Cachier. in reg. Cancellar. 61. n. 25.* v. g. ſi verus valor redituum annuorum unius Canonicatus ſint mille ducati, Curia non æſtimabitur, niſi viginti quatuor ducatis,

Digitized by Google

Notandum tertio. De quibuſdam Beneficiis, videlicet unitis aliis Eccleſiis, vel Beneficiis, quæ non vacant, ſolvuntur quindennia, hoc eſt, ſingulis quindecim annis una integra Annata, vel media, ſecundum proportionem Beneficiorum, ut refert *Tuſch. c. l.* Similiter de illis Beneficiis, quæ ſublata reſervatione Pontificia, fiunt electiva, aut collativa, ſolvi debent ab Ordinariis Collatoribus quindennia, ſive quindenæ, v. gr. de Præpoſitura Auguſtana, quæ cum vi Concordatorum Germaniæ eſſet reſervata S. Pontifici, per ſpeciale privilegium Alexandri V. facta eſt electiva.

CCCLXVI. Porro ſupereſt una adhuc Quæſtio: an S. Pontifex poſſit derogare Concordatis Germaniæ? Reſp. etſi abſolute loquendo, ex gravi cauſa ad bonum publicum pertinente, iis derogare poſſit, per plenitudinem poteſtatis ſuæ: non tamen id ſolet: imo nec convenienter facere poſſet, niſi gravis & extraordinaria cauſa ad bonum publicum Eccleſiæ pertinens id poſtulet. *Coch. in cit. reg. 8. in Gl.* 11. *nu.* 22. *Laym. l. 4. tr. 2. c.* 10. *nu.* 3. Ratio eſt, quia Concordata habent vim pacti & contractus, & quidem reciproci: nam Nicolaus V. viciſſim promiſit in Concordatis, quod per quamcunque aliam (præter prædictas) reſervationem, gratiam expectativam, aut quamvis aliam diſpoſitionem, ſub quacunque verborum forma, per ſe, vel auctoritate ſua factam, vel faciendam, non impediat, quo minus in ſex menſibus alternis, ſibi non reſervatis; libere de Beneficiis diſponatur per illos, ad quos eorum collatio, proviſio, præſentatio, electio, ſeu quævis alia diſpoſitio pertinet; ergo non poteſt talia pacta revocare, ſine graviſſima cauſa, in præjudicium eorum, quibus jus ex iis quæſitum eſt: nam & princeps pacta inita ſervare debet, cum ſint de jure naturali ac gentium, ſecundum *Gl. in l. 2. V. Quoties: C. de precib. Imper. offerend.*

§. IX.

De Beneficiis reſervatis, ex Indulto Pontificio, Romanorum Imperatori per Preces Primarias.

CCCLXVII. Conceſſum eſt Imperatori Romanorum recens electo, ex Apoſtolicæ Sedis privilegio, & antiquiſſima conſuetudine, ut in quavis Eccleſia intra Romanum Imperium perſonam aliquam idoneam per Preces (quæ Primariæ vocantur, quia præferuntur cuivis juri conferendi, præſentandi, vel nominandi aliorum: vel Preces primæ, quia ſunt veluti prima Cæſaris electi petitio) offerre poſſit Collatoribus, cui Beneficium quodcunque vacans, vel proxime vacaturum conferri debeat, non obſtantibus reſervationibus Papalibus, iis exceptis, quæ in *Extravagante Ad regimen* continentur. Cujus Indulti ſummam referemus ex Cochier in ſcholiis ſuper preces primarias, juxta tenorem conceſſionis a Paulo V. factæ Imperatori Ferdinando II.

,, In hoc Indulto §. *Hinc eſt*; conceditur inprimis ſuæ Cæſareæ Majeſtati facultas preces primarias offerendi, ſeu perſonas idoneas nominandi quibusvis Collatoribus, ſeu Collatricibus, quacunque illi, illæve dignitate præfulgeant, ad quæcunque Beneficia Eccleſiaſtica per S. Romanum Imperium ubilibet conſtituta, in Cathedralibus, etiam Metropolitanis, Collegiatis, vel quibusvis aliis Eccleſiis, ſive ſint cum cura, ſive ſine cura, ſive ſecularia, ſive regularia, etiamſi Beneficia hujuſmodi Canonicatus, præbendæ, dignitates, perſonatus, adminiſtrationes vel officia, etiam majora, & electiva fuerint, eaſque perſonas ſic nominatas ad hujuſmodi Beneficia, poſtquam ipſis canonice de illis proviſum fuerit, prædicti Collatores vel Collatrices recipere, & admittere teneantur, ſive ad eorundem Collatorum & Collatricum collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, ſeu quamvis aliam diſpoſitionem, communiter vel diviſim, pertineant. Hæc tamen facultas reſtringitur primo; dummodo Cathedralibus & Metropolitanis, poſt Pontificales majores, aut in Collegiatis principales non exiſtant. Secundo, dummodo ſingulæ collationes, & ſingulæ Eccleſiæ ex hoc ultra, quam in uno Beneficio, non graventur. Tertio, dummodo & ipſi Collatores aut Collatrices ſaltem quatuor Beneficia conferendi facultatem habeant. Additur in eodem Indulto §. *Ita quod*, tametſi Cæſar unam & eandem perſonam ſupra dictis Collatoribus & Collatricibus ſimul, vel ſucceſſive nominare poſſit: ita tamen, ut quam primum perſona ſic nominata de aliquo Beneficio proviſa fuerit, ejus nominatio, quoad alios Collatores, vel Collatrices, ipſo jure expiret, & quoad eaſdem preces, Canonicatum & præbendam, ac dignitatem, ſeu perſonatum, adminiſtrationem, vel officium in una Eccleſia, pro unico duntaxat Beneficio computari debere.

CCCLXVIII. Pro explicatione hujus Indulti. Notandum primo. Cæſari per hoc Indultum non conceditur jus conferendi Beneficia proprie dictum, ſed nominandi tantum perſonas idoneas Collatoribus ad Beneficia vacatura, quas ipſe facit per Executores ſuos recipi, ex conceſſione Precum primariarum; ideoque hæc nominatio Cæſaris Precum nomen habet, *Cochier in proœmio Precum primariarum fol.* 1. Non ſolum autem nominati a Cæſare gaudent hac prærogativa Precum, ſed etiam nominat, ab illo, cui jus hoc Cæſar ceſſit, quia nominatus de mandato alterius, cenſetur nominatus a mandante, *Cochier in prec. primar. Sec. 2. §. Quod ſi per te in ſcholiis fol.* 22.

Notandum ſecundo. Imperatoris preces hæ conceduntur tantum per Romanum Imperium, prout nunc eſt, ſecundum ſtatum præſentem; quia per illud nunc tantum ſuperioritatem habet, non autem in aliis Regnis & dominiis, etſi olim ad Romanum Imperium ſpectabant, *Cochier cit. l. Verb. Per Sacrum Romanum Imperium fol.* 32. Unde etſi Collator, vel Collatrix, v. g. Epiſcopus, Abbas, vel Abbatiſſa in Germania domicilium non habeat: Beneficia tamen ſaltem quatuor ſita ſint in Imperio, quorum collatio ad ipſum pertinet, videtur teneri ad recipiendas preces primarias, quia S. Pontifex indiſtincte ad eas recipiendas obligat Collatores, qui quatuor Beneficiorum in Imperio ſitorum collationem habent neque tam reſpicit domicilium Collatoris, quam locum, ubi Beneficia ſita ſunt, *Cochier c. l. f.* 32. E contrario vero, etſi Collator ſit in Imperio, non tamen preces primariæ extendunt ſe ad Beneficia extra Imperium ſita; quia Indultum ad ea non extenditur, cum ſit limitatum ad Beneficia exiſtentia in Imperio; limitata autem cauſa limitatum producit effectum, juxta vulgare Juris dogma, neque privilegium egreditur ſuos terminos, *Cochier c. l. fol.* 33. Ubi etiam aut, ſi Beneficia principalia ſint extra Imperium, aliqua vero illis annexa in Imperio, hæc non comprehenduntur ſub precibus primariis: acceſſorium enim ſequitur ſuum principale quod in propoſito eſt extra Imperium, juxta, *Reg. jur.* 42. *in* 6.

Notandum tertio. Sub precibus Imperatoriis non comprehenduntur Beneficia, quæ ſunt Patronatus Laici, de quo plura infra, neque officia, quæ caduot in Laicos: neque Hoſpitalia etiam Religioſa; quia non ſunt Beneficia Eccleſiaſtica, niſi dentur in titulum perpetuum: neque Beneficia manualia, ſive ad nutum revocabilia: neque Beneficia ſervitoria, ſive miniſterialia, quibus annexum eſt onus canendi in Choro, ut Vicariatus Chori: nec quæ dantur Scholaribus, ratione ſtudii in aliqua Univerſitate, cum non ſint perpetua: nec Beneficia vacantia, ex cauſa permutationis, vel reſignationis ſimplicis, in manibus Papæ, ſecus ſi in manibus Ordinarii; neque Beneficia erecta poſt preces Cæſareas, juxta probabiliorem ſententiam: nec Beneficia ſpectantia ad collationem duorum, ſi ad unum tantum preces directæ ſint: nec Vicariæ temporales; nec Beneficia monocularia, ſi nimirum alicui competat unius tantum Beneficii collatio: nec penſiones Eccleſiaſticæ, niſi ſint datæ in Titulum: neque Beneficia incorporata Menſæ Epiſcopali, Capitulari, Abbatiali; nec Beneficia exempta, nec denique commendata, ut ex communi docet *Cochier c. l. V. Super ſingulis, fol.* 34. & 36.

Notandum quarto. In precibus Cæſareis exprimuntur Beneficia curata, quia alioquin in materia favorabili non venit Beneficium curatum niſi exprimatur, *c. Cum in illis* 16. *h. t. in* 6. *Cochier c. l. V. Cum cura.* Exprimuntur etiam Beneficia regularia, quia illa etiam ſub generali reſervatione Beneficiorum non comprehenduntur, niſi ſpecialiter exprimantur, *Cochier c. l. V. Secularibus, &c.* Porro ad Beneficia regularia non poteſt Cæſar dare preces, ſaltem ſecularibus, cum illa ſint affecta ac debita regularibus *c. Cum de Beneficio* 5. *h. t. in* 6. Equidem raro ſolet Cæſar nominare aliquem ad Beneficium regulare, ut notat *Cochier c. l. fol.* 38. nam vel ſunt Beneficia regularia ex natura rei, quæ ſcilicet requirunt, imo ſupponunt ſtatum Religioſum, ut Abbatia, vel Præpoſitura regularis, Prioratus, aut Decanatus Conventualis, qui habent adminiſtrationem, & juriſdictionem: item Canonicatus, & Monachatus ſimplex; & hæc non cadunt ſub precibus Cæſareis, ut patet ex praxi, & conſuetudine, neque Imperator electus nominat Abbates, Præpoſitos, Decanos, vel Priores in Monaſteriis, & multo minus Canonicos, aut Monachos. Vel ſunt Beneficia regularia ſolum per accidens ex fundatione, vel ſi de ea non conſtet, ex longæva præſcriptione 40. annorum pro regularibus habentur, juxta *cit. c. Cum de Beneficio*; quæ profeſſionem religioſam per ſe non requirunt: & neque ad hæc ſolent Cæſares nominare quempiam, ne turbent diſciplinam Religioſam: ſed totam diſpoſitionem Prælatis, & Superioribus Ordinum Religioſorum relinquunt.

CCCLXIX. Notandum quinto. Exprimuntur etiam in dictis precibus Cæſareis Eccleſiæ Cathedrales (ſic dictæ, quia ibi Cathedra, & Sedes Epiſcopalis ſita eſt) eo quod regulariter ſub diſpoſitione generali, ob ſui dignitatem, non comprehenduntur, niſi de iis ſpecifica mentio fiat, juxta *c. Quamvis*; 4. §. *Quamquam*; *h. t. in* 6. Exprimuntur etiam Eccleſiæ Metropolitanæ, quia in materia odioſa, appellatione Cathedralis, non venit Metropolitana, ſeu Archiepiſcopalis Eccleſia, licet & ipſa ſit Cathedralis. Unde illegitimus obtinens diſpenſationem, ut poſſit habere Canonicatum in Eccleſia Cathedrali, non poterit habere in Metropolitana, niſi exprimatur, *Cochier c. l. V. In ſingulis*; *fol.* 39.

Notandum ſexto. Exprimuntur etiam in Indulto Apoſtolico precum dignitates, quia in materia odioſa (cujuſmodi eſt facultas nominandi, vel conferendi, quæ derogat poteſtati Ordinariorum, ideoque reſtringenda eſt) non veniunt nomine Beneficii, niſi exprimantur, *cit. c. Quamvis.* Imo licet alicui concedatur mandatum ad Beneficia curata, & quæcunque alia, non continetur dignitas curata, *Clement.* 1. §. *Caterum de ſtatu Monach. Cochier c. l. V. Dignitates, fol.* 39. Perſonatus, ſtricte loquendo, non eſt dignitas, niſi ex fundatione, ſtatuto vel conſuetudine talis habeatur: hinc ſtatutum loquens de perſonatu non complectitur dignitatem, *Cochier c. l. V. perſonatus.* Per adminiſtrationes hic intelliguntur Eccleſiaſticæ, quæ erectæ ſunt auctoritate Epiſcopi, & in Titulos: ſicut & officia Eccleſiaſtica, ut ſunt Scholaſtaria, Cantoria, & Cuſtodia, in quibus locum habent preces *Cochier c. l. V. Adminiſtrationes, & V. Officia, fol.* 40. Quanquam adminiſtrationes ab officiis vix differre videntur.

Notandum ſeptimo. Indultum Precum habet locum etiam in Beneficiis proprie electivis, quæ ſcilicet conferuntur per electionem Capituli, aut Conventus, & requirunt confirmationem Superioris, ſive Papæ, ſive Epiſcopi, aut alterius, juxta *Gl. in Clement.* 2. *V. Electionem*; *de Relig. domib.* ut eſt Epiſcopatus, Præpoſitura, Decanatus, eaque neceſſario exprimi debuerunt, quia alias ſub nomine collationis, proviſionis, præſentationis, inſtitutionis, vel cujuſcunque alterius diſpoſitionis, non includuntur Beneficia electiva, niſi ſpecialiter exprimantur, *Cochier c. l. V. Per electionem, fol.* 40. Alia vero Beneficia, quæ dantur quidem per viam electio-

tis,

nis, nec tamen requirunt confirmationem Superioris, ſunt potius collativa, aut mixta, ſeu participant de electione, & collatione, ut cum Capitulum confert alicui Canonicatum, Vicariatum Chori, Capellam, &c. Et quidem Canonicatum conferri poſſe, vi precum primariarum, etiam in menſibus Capituli, certum eſt, & patet ex praxi: non item alia Beneficia ejuſmodi electiva, quæ ordinantur ad nudum miniſterium canendi, vel ſimile.

Notandum octavo. Et ſi S. Pontifex in Indulto precum permittat Cæſari nominationem Beneficiorum, ad præſentationem quorumcunque pertinentium, non tamen per hoc cenſetur derogaſſe juri Patronatus Laico; quia Papa non præſumitur velle juri quæſito Patronis Laicis ex fundatione, vel dotatione Eccleſiarum derogare, ne ab hujuſmodi piis fundationibus deterreantur, ideoque generalis diſpoſitio ad Beneficia Patronata Laicorum non extenditur, *Cochier c. l. Sec. 2. V. Præſentationem, fol. 42. & 43.* Idemque dicendum eſt de Patronatu mixto, qui Laico ſimul & Eccleſiaſtico competit; quia in favorabilibus potius attendenda eſt qualitas Laicalis, ne Laicus propter Clericum perdat ſuum privilegium: niſi duo, vel plures ſint Patroni Clerici, Laicus vero tantum unus, vel pauciores Patroni Laici, talis enim Patronatus magis eſt Eccleſiaſticus, quam Laicus, *arg. l. Quæritur 10. ff. de Statu homin.* Secus eſt de Beneficiis pertinentibus ad jus Patronatus Eccleſiaſticorum, cui facile derogatur: vel etiam ad jus Patronatus Laicorum, quod illis competit, non ex fundatione, vel dotatione Eccleſiæ: ſed ex præſcriptione, conſuetudine, vel privilegio: hæc enim ſubjacent primariis precibus; quia ceſſionarius jure cedentis uti debet, *Cochier c. l. V. Præſentationem, fol. 43. & 44.* & in ſimili dictum ſupra de reſervationibus Papalibus.

Notandum nono. Preces iſtæ primariæ, non tantum comprehendunt Beneficia, quorum collatio communiter ſpectat ad totum Capitulum, Conventum, Collegium, vel Univerſitatem: ſed etiam diviſim ad ſingulos de Capitulo, vel Collegio, aut aliquos illorum, v. g. ad duos vel plures Canonicos, ratione Canonicatus, debent enim admittere Preces Cæſareas, ut conſtat *ex ipſo Indulto Pontificio;* quia ratione Canonicatus ſunt de Capitulo. Secus eſt, ſi Canonicus, v. g. habeat jus conferendi Beneficia, ex jure ſpeciali, v. g. ratione dignitatis ſuæ, vel familiæ, vel alia, non tamen vice Capituli, vel ratione Canonicatus, tum enim non tenetur admittere preces Cæſareas directas ad Capitulum, etiam cum clauſula, *conjunctim vel diviſim. Cochier c. l. V. eod. fol. 44.* Quod ſi collatio communiter ſpectet ad Epiſcopum, ſive Prælatum, & Capitulum, preces autem Cæſareæ inſinuentur ſoli Prælato, eæ afficiunt etiam Capitulum, licet ei non ſit facta inſinuatio, *Cochier cit. loc.* quia nimirum quod agitur cum capite, cenſetur agi cum toto corpore.

CCCLXX. Cæterum hoc Indultum precum primariarum Limitatur primo: Ut ſe non extendat ad Dignitates majores poſt Pontificales in Eccleſiis Cathedralibus, & Metropolitanis, nec ad principales in Collegiatis. Quæ autem ſint dignitates majores, aut principales, id cognoſci debet, ex praxi, & conſuetudine cujuſque loci, aut Provinciæ, ut recte advertit *Alphonſus Soto in reg. 3. Cancell. n. 1. apud Cochier, ibid. in Gl.* In Germania noſtra Præpoſitura, & Decanatus videntur eſſe majores in Cathedralibus: imo & Collegiatis Eccleſiis; nam quamvis Præpoſitura cenſeatur major Decanato, cum Præpoſitus Decanum præcedat: quia tamen S. Pontifex in Indulto precum Cæſarearum utitur numero plurali, *poſt Pontificalem majores aut principales*, videtur, non unam tantum dignitatem majorem, vel principalem, ſed plures excipere a precibus Cæſareis, ſi plures ſint: Unde ſicut Cæſar non poteſt vi precum aliquem nominare ad Præpoſituram Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ: ita non videtur poſſe nominare ad Decanatum, quia ambæ ſunt majores, ſeu principaliores, quamvis in hoc ipſo attendi debeat ad uſum, & praxin.

Limitatur ſecundo, quod preces Cæſareæ locum ſolum habeant, & admittendæ ſint pro uno Beneficio tantum: non enim Papa intendit eundem Collatorem ordinarium gravare per preces Cæſareas, ut teneatur a Cæſare nominatum admittere ad plura Beneficia, quorum collatio ad ipſum ſpectat, ſed ad unum tantum: quare ſi nominatus a Cæſare ad primum Beneficium vacaturum, negligat illud petere, non poteſt ſecundum petere, ſed extincta eſt gratia Cæſaris, ſicut in aliis expectativis, extinguitur gratia a Papa conceſſa, juxta *c. Si Clericus 11. h. t. in 6. Cochier c. l. V. De uno Beneficio, fol. 45.*

Limitatur tertio hoc Indultum: Ut per id non graventur, niſi illi Collatores, qui habent jus conferendi, ſaltem quatuor Beneficia, noluit enim Papa ita gravare Collatores ordinarios, ut forte toto vitæ ſuæ tempore nunquam uti poſſent jure ſuo conferendi: quod facile contingere poſſet, ſi intra breve tempus plures Cæſares morerentur, & novi ſuccederent: quilibet enim de novo electus habet jus nominandi ad Beneficia aliquam perſonam idoneam: quare monocularia Beneficia non comprehenduntur ſub his precibus; quia generatim ejuſmodi Beneficia non cadunt ſub generalibus, & indeterminatis gratiis expectativis, juxta *Gl. Communiter receptam in Clem. 1. V. In certa h. t. Cochier c. l. V. Saltem 4. Beneficia, fol. 46.*

Limitatur quarto. Etſi Cæſar ſimul (hoc eſt, in continenti, & ſine temporis intervallo, quamvis unum fiat poſt aliud, juxta *Gl. in l. Quærebatur 19. V. Simul ff. de teſtam. milit.*) uno eodemque contextu, poteſt aliquem nominare ad plura Beneficia, v. g. Canonicatus in diverſis Eccleſiis conſtituta, ut in Auguſtana, Ratisbonenſi, Paſſavienſi, totque cenſebuntur eſſe nominationes, quot ſunt Beneficia, ad quæ quis nominatur, licet uno diplomate comprehenſa: vel etiam ſucceſſive (hoc eſt diſtinctis & interruptis ex intervallo temporibus) poteſt quempiam nominare ad diverſas Eccleſias, quo caſu, quælibet nominatio diſtinctum ſolemne diploma requirit. Veruntamen acceptatione unius Beneficii in una Eccleſia, v. g. Canonicatus in Eccleſia Auguſtana, cæteræ nominationes in aliis Eccleſiis extinguuntur, prout habetur *in ipſo Indulto precum; §. Ita quod, & ibid. Cochier Sect. 3. V. Simul, vel ſucceſſive, fol. 48.* Neq; enim ideo plures nominationes ejuſdem perſonæ ad diverſas Eccleſias a Cæſare fiunt, ut plura Beneficia ipſi concedantur: ſed ut citius, & certius pluribus Eccleſiis aſſignatis, eveniat alicujus Beneficii in aliqua Eccleſia vacatio, qua eveniente, & collatione ſubſequente, omnes reliquæ nominationes ceſſant; ne præter intentionem concedentis, plura Beneficia quis conſequatur: quamvis nihilominus Cæſar poſſit alias preces eidem perſonæ concedere, poſt prioris nominationis, ſeu gratiæ extinctionem; cum per hoc nec præjudicetur Sedi Apoſtolicæ, cujus nihil non intereſt, cui fiat collatio: neque Collatoribus ordinariis, qui ſemel tantum ſuper uno Beneficio gravari poſſunt: neq; Eccleſiis, quia ſemel quoque quælibet tantum gravari poteſt; nec denique juris diſpoſitioni præjudicium infertur, ratione pluralitatis Beneficiorum; quia per aſſecutionem alterius Beneficii incompatibilis cum priore, hoc vacat. Et ita hanc clauſulam explicat *Rota Romana allegata a Cochier c. l. V. Ita quod, fol. 49.* ubi ait, hanc Rotæ interpretationem omnino ſequendam eſſe, cum conſtet deciſionem Rotæ, magnæ eſſe auctoritatis, & majoris, quam communem Doctorum opinionem.

Limitatur quinto. In precibus Cæſareis Canonicatus, & Præbenda, dignitas, ſive perſonatus, adminiſtratio, vel officium, in una Eccleſia, pro unico duntaxat Beneficio computari debent, prout habetur *in Indulto precum, cit. §. Ita quod;* ac proinde Cæſar non poteſt unam perſonam nominare pro Canonicatu, aliam pro Præbenda: quamvis alias per mandatum Apoſtolicum provideri alicui poſſit de Canonicatu in præſenti, de Præbenda vero ſolum in futurum, vel e converſo, juxta *c. Si Clericus; 11. h. t.* Idque ſtatutum eſt, tum ne Eccleſiæ nimium graventur: tum quia Reſcripta gratiæ, ſeu privilegia, in quantum a Jure communi recedunt, odioſa ſunt, & reſtringenda, *Cochier c. l. Sect. 3. V. Canonicatum & Præb. fol. 49.*

CCCLXXI. Reſtant adhuc aliquæ Quæſtiones circa hactenus dicta, hic expediendæ. Quæritur primo, an Imperator electus, ante confirmationem a Papa acceptam, poſſit uti Indulto precum primarum; Reſp. affirmative, ut patet ex uſu, & conſuetudine, quia quamvis ſpectato Jure communi Canonico, electus in Imperatorem ex ſola electione non habeat jus & auctoritatem adminiſtrandi Imperium, adeoque nec concedendi privilegia, & gratias, aliaque faciendi, quæ ſunt poteſtatis Imperialis, ante confirmationem; quia nondum eſt abſolute, & ſimpliciter Imperator, ſed tantum deſignatus, nemo autem operatur, antequam ſit: attamen ſpectata conſuetudine jam diuturno uſu recepta, ſicut Imperator electus ſtatim, etiam ante confirmationem, Imperium adminiſtrat; ita poteſt etiam concedere privilegia, & alias gratias Imperatori competentes, ante confirmationem acceptam, ut docet *Azor. p. 2. Inſt. l. 10. c. 6. q. 11.* adeoque & primarias preces conferre, etſi nondum confirmatus ſit. Quamvis autem hoc jus nominandi perſonas idoneas ad Beneficia, quippe non mere temporale, ſed ſpirituali connexum, competat Imperatoribus ex conceſſione, & privilegio S. Pontificis: nihilominus etiam ante confirmationem, & actualem conceſſionem hujus Indulti, eo utuntur Imperatores, ex præſumpta mente & voluntate S. Pontificis, qui id ſcit, & tolerat, adeoque tacite approbare cenſetur: cujus conceſſio, & Indultum poſtea datum retrotrahitur ad tempus electionis, juxta *reg. jur. 10. in 6.* cum SS. Pontifices ab immemoriali tempore ſemper conſueverint Regibus & Imperatoribus Romanorum tale Indultum ſine tergiverſatione concedere: & licet ipſis illud auferre, vel negare poſſent, merito tamen id non faciunt, nec convenienter facere poſſent; quia ſi fit ſcandalum in auferendo, melius eſt, id illis relinqui, ut notat *Jo: Monach. in c. 2. h. t. in 6. n. 5.* præſertim in iis Eccleſiis, quas ipſi, vel progenitores ipſorum fundarunt, & dotarunt, ut ait *Jo: Andr. ibid. num. 7.* ubi loquitur de poteſtate conferendi Beneficia Eccleſiaſtica conceſſa Laicis.

CCCLXXII. Quæritur ſecundo. An Imperator, poſtquam unum nominavit ad Beneficium, poſſit variare, & reſilire, nominando alium? Reſp. affirmative, ut tradit *Cochier citat. Sect. 2. in Scholiis q. 2. fol. 22.* Ratio eſt, tum quia, & Legatus Sedis Apoſtolicæ de Latere, qui reſervavit ſibi Beneficium pro certa perſona, poteſt id revocare, & alteri conferre, tum quia per nominationem ad Beneficium conferendum, nominatus non acquirit jus in Beneficio, ſed tantum ad implorandum officium Executoris, ut ſibi provideat, vel faciat provideri, juxta *Gl. in c. Veniens; 13. V. Renunciaſſe ad Renunciat.* Nec obſtat, nominationem habere vim præſentationis: quia hoc ſolum verum eſt, ſi quis præſentatur ad Beneficium vacans, tunc enim res non eſt amplius integra: ſecus eſt de Beneficio vacaturo, ad quod dantur Preces primariæ, ſunt enim omnes expectativæ odioſæ: ideoque cenſetur res manere integra, ſi quis nominatus ſit ad Beneficium vacaturum, *Cochier c. l.* Hinc infertur, quod Cæſar primarias preces alicui conceſſas poſſit revocare, ſi necdum jus quæſitum ſit Preciſtæ, ſed tantum nomen ejus in Albo, ſeu Rotulo Cæſaris deſcriptum; nam per talem inſcriptionem non acquiritur jus in re, vel ad rem proprie dictum, ſed tantum annotatur nomen alicujus, ad Principis memoriam: ſecus eſt, ſi jus nominato ſit quæſitum, tunc enim Princeps non debet ſine cauſa gratiam jam factam ab illo auferre, *Cochier c. l. q. 17. fol. 32.*

CCCLXXIII. Quæritur tertio. An ſi preces alicui conceſſæ non ſint ſortitæ effectum, ob mortem, v. gr. Preciſtæ, hoc eſt, ejus, cui preces conferuntur, poſſit Cæſar alium nominare? Reſp. affirmative *Cochier c. l. q. 5. fol. 24. & 25.* Ratio eſt, quia quando actus non habet effectum, ſecundum intentionem diſponentis non reſtringitur ad unum actum, ſed de ulteriore actu ſemper intelligitur, donec res ſortiatur effe-

Digitized by Google

effectum, ut docet *Baldus in l. Invitus*; 27. *in fine Cod. de Procurat.* Sic & commiſſio alicui facta de providendo, intelligi debet cum effectu. Non obſtat, quod omnis facultas diſponendi, intelligi debet de unico actu, & prima vice, *arg. l. Boves* 89. *§. Hoc ſermone, ff. de V. S.* quia Cæſar non intendit, niſi ſemel conferre preces, modo nominatio habuerit plenu ſuum effectum, unde illius iteratio potius eſt ejuſdem jam cœptæ continuatio, & complementum, quam variatio, *Cochier cit. loc.* Similiter ſi Preciſta non admittat gratiam, ſeu nominationem ipſi factam, poteſt Cæſar libere alteri eam conferre, & ſi is repudiat, iterum alteri, donec preces plene ſint ſortitæ effectum, *Cochier c. l. q. 7. fol.* 16. Plores alias ejuſmodi Quæſtiones reſolvit *Cochier l. c.* quæ tamen raro in uſu ſunt, & ex eodem, vel ſimili fundamento diſſolvi poſſunt.

§. X.

Continuatur eadem materia de Cæſareis precibus primariis.

„ CCCLXXIV. Præterea concedit Pontifex *in §. Quodque quicunque*, ut in quibuſvis dignitatibus conſtituti, & Eccleſiarum Cathedralium Canonici, quos pro ſingulis perſonis precum, & nominationum hujuſmodi Cæſar Executores conſtituerit, per ſe, vel per alium, ſive alios, poſſint eiſdem perſonis prædicta Beneficia, cum omnibus juribus, & pertinentiis conferre, & aſſignare, in quibuſvis, etiam Ordinariis Collatoribus per Litteras alternativas, aliaque privilegia conceſſis, aut concedendis menſibus vacaverint, ſi intra menſem, poſtquam vacatio ejuſmodi Beneficiorum ipſis innotuerit, duxerint acceptanda. Idque extenditur primo, etiamſi ipſa Beneficia diſpoſitioni Apoſtolicæ, alias quam per *Extravagantem Ad regimen*, generaliter fuerint reſervata. Secundo, etiamſi ex diverſis perſonis vacaverint. Tertio, etſi perſonæ nominatæ, tempore aſſecutionis Beneficii, ad quod nominatæ ſunt, aliud Beneficium in eadem Eccleſia jam ante obtineant. Quarto, etſi ſecundum ſtatuta & conſuetudines Eccleſiarum, in quibus Beneficia hujuſmodi conſtituta fuerint, eorum capaces non fuerint, ob defectum legitimæ ætatis, aut legitimorum natalium, dummodo quoad ejuſmodi qualitates requiſitas, cum illis ſit diſpenſatum, & Beneficia in eadem Eccleſia obtinenda, talia ſint, quæ ſine diſpenſatione Papæ ſimul obtineri poſſint, ac conſueverint: nec dictorum Beneficiorum collatio ad Sedem Apoſtolicam legitime fuerit devoluta, neque ſuper illis inter aliquos lis pendeat indeciſa. Quinto, etſi perſonæ ejuſmodi duo, vel tria, vel plura cujuſcunque qualitatis, & annui valoris Beneficia (in diverſa Eccleſia) obtineant, aut expectent.

„ Denique ſuper his, ut preces, ſeu nominationes Cæſareæ effectum habeant, datur a Papa Executoribus plena, & libera, etiam per cenſuram Eccleſiaſticam, exequendi poteſtas: ipſis vero nominatis conceditur, ut una cum primariis precibus, aliis quoque expectativis, ac nominationibus, ſeu gratiis ſpecialium reſervationum de quibus Beneficiis aut mandatis de providendo, ſi ipſis conceſſæ ſunt, uti poſſint, nec aliqua gratiarum hujus extincta, reliquæ caſſæ, vel irritæ cenſeantur.

CCCLXXV. Pro declaratione *hujus §.* Notandum primo. Quia Ordinarii non facile parebant indulto primarum precum, quas concedere ſolent Pontifices Cæſari recens electo, ideo Papa conſtituit Delegatos ſuos pro executione nominationis Cæſareæ, qui compellant Ordinarios ad conferendum. Debent autem iſti Executores (quos Cæſar ipſe elegit) eſſe in Eccleſiaſtica dignitate, vel perſonatu conſtituti, vel Eccleſiarum Cathedralium Canonici, his enim ſolis cauſæ, auctoritate Litterarum Sedis Apoſtolicæ, vel Legatorum ejuſdem committi poſſunt, juxta *c. Statutum* 11. *in princ. de Reſcript. in 6. Cochier in tract. primar. Sec. 4. in Scholis V. quodque quicunque fol.* 62. Poſſunt autem Executores hi conſtituere Subexecutores, cum habeant juriſdictionem delegatam a Principe, videlicet a Papa, cujuſmodi Delegati ſubdelegare poſſunt, ut conſtat *ex l. a Judice* 5. *C. de judic.* dummodo iſti Subdelegati, ſive Subexecutores habeant qualitates requiſitas *in cit. c. Statutum: Cochier cit. l. V. Per ſe, vel per alium, fol.* 55. Porro ſicut Cæſar, mortuo Preciſta poteſt nominare alium, ut ſupra dictum: ita etiam mortuo Executore, vel Subexecutore, antequam hic contulerit, poteſt alium deputare, ſi Preces Cæſareæ nondum plenum ſortitæ ſunt effectum, qui non ſolum per mortem Preciſtæ, ſed etiam Executoris vel Subexecutoris impeditur. Aliud vero eſſet dicendum, ſi Executores, non a Cæſare ex conceſſione Papæ, ſed ab ipſo Papa deputarentur, tum enim iis mortuis, recurrendum eſſet ad Papam, a quo tum nulli alii poteſtas deputandi Executores conceſſa foret, ut bene quoad hoc ait *Cochier c. l.*

CCCLXXVI. Notandum ſecundo. Poteſt Imperator concedere preces primarias ad Beneficia, in quibuſvis etiam Ordinariis Collatoribus, per Conſtitutiones Pontificias, aut Litteras alternativas (videlicet per Regulam VIII. Cancellariæ, per quam dantur illam acceptantibus, & reſidentibus ſex menſes alterni ad conferendum Beneficia in ſuis Eccleſiis vacantia, ſicut & per Concordata Germaniæ) aliaque privilegia quæcunque quomodolibet conceſſis, & impoſterum concedendis menſibus, *prout habetur in Indulto Pontificio precum Cæſarearum cit. §. quodque quicunque*, cui non eſt derogatum per Concordata Germaniæ: tum, quia hoc privilegium primarium precum eſt multo antiquius ipſis Concordatis, nec Imperatoribus poſt Concordata conceſſum, ſed pluribus ſeculis ante, eo tempore, quo Papa potuit in omnibus menſibus indiſtincte Beneficia conferre: adeoque non eſt præſumendum, Imperatorem Fridericum III. permiſſum fuiſſe, ut tam antiquo, & inſigni privilegio, Imperatoribus recenter electis conceſſo, per Concordata cum Sede Apoſtolica ab ipſo inita præjudicaretur; renunciatio enim juris proprii non eſt præſumenda, niſi ſpecialiter exprimatur. Tum quia neque præſumendum eſt, Pontificem voluiſſe illi privilegio per Concordata derogare, cum per generale Reſcriptum, ſeu diſpoſitionem non tollatur ſpeciale privilegium alicui prius conceſſum, niſi illius mentio ſpecialis fiat, juxta *Gl. communiter receptam; in l.* 3. *C. de Silentiariis, lib.* 12. præſertim ſi ſit privilegium remuneratorium, quale eſt iſtud, quod conceditur Imperatoribus, ob merita illorum in Eccleſiam, *Cochier c. l. V. Cum in quibuſvis etiam Ordinariis, fol.* 59. 60. *&* 61. Tum quia in Rota Romana Anno MDCXVIII. die 20. Maii deciſum fuit, quod Indultum precum Cæſarearum comprehendit etiam Beneficia vacantia in menſibus Ordinariorum, non obſtantibus Concordatis Germaniæ; cum illis nominatim & expreſſe, prout requiritur, fuerit derogatum in eodem Indulto poſterioribus temporibus conceſſo, quam deciſionem refert *Cochier c. l. fol.* 63. *&* 64. Tum denique quia idipſum praxis confirmat, cum Imperatores in quibuſvis menſibus etiam Ordinariorum ſoleant primarias preces concedere, alioquin nimia anguſta foret hæc gratia, ſi ad ſolos menſes Pontificios reſtringeretur, *Cochier. c. l. fol.* 62. *&* 63.

CCCLXXVII. Notandum tertio. Nominatus per preces Imperatorias ad Beneficium, debet illud intra menſem, numerandum a tempore, quo ipſi vacatio Beneficii (intellige per obitum) innotuit, acceptare, id eſt, declarare per ſe, vel alium ejus Procuratorem, etiam Laicum) ſpeciale ad hoc mandatum habentem, quod Beneficium vigore precum Imperatoriarum petat, prout habetur *in eodem Indulto cit. §. Quodque; Cochier ibid. V. per ſe, vel per alium; fol.* 55. *&* 56. *& V. intra menſem*, idque ſtatutum fuit, quia diuturna Eccleſiarum vacatio eſt ipſis diſpendioſa, *c. Quam ſit* 6. *de Elect. in* 6. Et hinc debet Preciſta Reſcriptum precum Imperatoriarum, etiam ante elapſum menſem inſinuare Collatori Ordinario, v. g. Epiſcopo, vel ejus Vicario, vel Capitulo (ſi collatio ad illud ſpectet) & quidem Capitulariter congregato, cum ſinguli Canonici ſeorſim Capitulum non repræſentent: alioqui enim Ordinarii Collatoris manus non eſſent ligatæ, poſſetque, cum vacat Beneficium illud, alteri conferre, *Cochier cit. loc. V. Duxerint acceptanda, fol.* 73.

CCCLXXVIII. Sed hic circa prædicta occurrunt plura dubia. Nam primo dubitatur, a quo tempore menſis iſte datus ad acceptandum Beneficium incipiat currere? Reſpond. a tempore vacationis publice notæ, in loco, vel Eccleſia Beneficii vacantis, *arg. Clem.* 1. *de Conceſſ. præb.* Niſi tamen Preciſta alleget, & probet abſentiam, vel aliam juſtam cauſam ignorantiæ, *Cochier c. l. V. intra menſem, fol.* 66. Imo probabile eſt, quod Preciſta poſſit acceptare Beneficium, etiam poſt menſem a tempore vacationis elapſum, ſi res adhuc ſit integra, hoc eſt, ſi Beneficium nondum alteri ſit collatum, *Cochier c. l. fol.* 67. Ratio eſt, quia per Cæſareas preces, non agitur de novo jure acquirendo, ſed de acquiſito per nominationem conſervando, & in effectum deducendo, idcoque per acceptationem invalidam diſpoſitio, ſive facultas acceptandi non extinguitur, *l. Matrimonii* 21. *ff. qui & a quib. manumiſſ. &c.* Adde, licet per negligentiam Preciſta non acceptet Beneficium, quod ſcit vacare, poterit nihilominus poſtea acceptare, idque propter Clauſulam extraordinariam adjectam in ipſo indulto precum *§. fin.* ubi dicitur, quod non obſtent Preciſtæ, quæ alioquin Conſtitutiones Apoſtolicas requiruntur de inſinuatione, & publicatione gratiarum expectativarum, & diligentiis deſuper faciendis, in favorem Ordinariorum Collatorum: quamviſalias, ſi non eſſent iſtæ clauſulæ derogatoriæ adjectæ, Preciſta excideret ſuis precibus, qui intra menſem per ſe, vel per alium Beneficium non acceptaret; quia non acceptando intra tempus præſcriptum, non obſervaret formam Litterarum Apoſtolicarum, & per conſequens actus eſſet nullus, & ſecundus impetrans præferretur primo impetranti, ut notat *Cochier c. l. fol.* 68.

CCCLXXIX. Dubitatur ſecundo. An ſi Preciſta ſit negligens in acceptando primum Beneficium vacans, poſſit poſtea petere ſecundum nulli adhuc debitum, ſi aliquod vacaverit? Reſp. negative, *Cochier. c. l. V. intra menſem, fol.* 68. Ratio eſt, quia cum Papa mandat alicui provideri de Beneficio, id intelligitur de primo vacaturo: unde ſi is negligens fuerit in petendo Beneficio, extincta eſt ea gratia, ut conſtat *ex c. Si Clericus;* 25. *in princ. h. t. in* 6. *& ex c. Gratia* 7. *junct. Gl. V. Eligas, de Reſcript. in* 6. Excipitur primo, ut non procedat, quando primus actus fuit invalidus, tunc enim iterari poteſt: nam diſpoſitio loquens de actu, intelligi debet de primo actu valido, *arg. l. Qui per ſalutem* 33. *ff. de jurejur.* Secundo, niſi acceptans non poſſit conſequi iſtud, quod acceptavit. Tertio, niſi acceptans proteſtetur in ſua acceptatione, quod non intendit acceptare Beneficium, niſi quatenus de jure ſibi debetur, & in quantum poteſt pacifice obtinere ejus poſſeſſionem. Quarto, niſi Preciſta per errorem elegerit, ſeu acceptarit Beneficium jam alteri collatum, vel debitum, vel Beneficium ſimplex pro dignitate; tum enim poterit aliud eligere, & acceptare, juxta *Gl. Receptam, in c.* 1. *in fine V. Cauſa; de Conceſſ. præb. in* 6. Has limitationes affert *Cochier c. l.* 69. *&* 71. Porro etſi Papa in ſuo Indulto relinquat in arbitrio Preciſtæ, acceptare Beneficium vacans, quandocunque maluerit, aut duxerit acceptandum, per hoc tamen aliud non tribuit eidem, quam, ut poſſit acceptare primum vacans, ſi velit: vel ſi nolit, poſſit expectare ſecundum, illudque acceptare, & ſi nec iſtud, tertium, & ſic de cæteris: quod ſi ſemel unum acceptavit, non datur illi facultas variandi, & eligendi aliud, ut ex dictis patet, *Cochier c. l. n.* 70.

CCCLXXX. Dubitatur tertio. Si Preciſta acceptavit Beneficium, & petiit ſibi conferri, dicens, vacare per obitum Petri, cum tamen vacet per obitum Pauli, an valeat acceptatio? Reſp. affirmative, modo conſtet de Corpore Beneficii,

Digitized by Google

cii, *ut poſt Rebuffum* docet *Cochier c. l. fol. 75. §. Aſſinis Quæſtio*: Ratio eſt tum quia eligens jus, quod ſibi falſa opinione ductus putat competere, illud, quod ſibi vere competit, non amittit, *l. Mater*; 19. *§. Cæterum ff. de inoffic. teſtam. l. Legitimum*; 8. *ff. de petit. hæred.* tum quia falſa demonſtratio non vitiat actum, ſi de corpore, ſive re conſtet, *l. Demonſtratio*; 17. *ff. de Condit. & Demonſtr.* Non obſtat, quod non valeat impetratio Beneficii vacantis per obitum Petri, ſi vacet per obitum Pauli, etiamſi apponatur clauſula, *aut quocunque alio modo vacet*, non enim debetur impetranti, ſi vacet per aliam perſonam, quam expreſſam, cum expreſſo uno modo vacandi, non veniat alius, *c. Suſceptum*; 6. *de Reſcrip. in* 6. Nam reſpondetur, id procedere de proviſione Beneficii, quæ non valet facta ei, qui in petitione, ſeu ſupplicatione dixit, vacare per obitum Petri, cum vacet per obitum alterius: ſecus autem eſt in acceptatione, quæ non eſt, niſi quædam voluntatis declaratio, acceptandi tale Beneficium, & tendit ad executionem gratiæ, ideoque non impeditur, etiamſi erretur in modo vacationis, dummodo ſequatur poſtea vera, & actualis proviſio, quæ dat jus in Beneficio, *c. Si Tibi*; 17. *h. t. in* 6. *Cochier cit. loc.*

CCCLXXXI. Dubitatur quarto. An tempus iſtud unius menſis currat contra Minorem xxv. annis, vel legitime impeditum? Reſp. probabile eſt non currere, durante minore ætate, vel impedimento, *arg. l. 1. C. de annali exceptione*, *l. Ob commiſſa*; 21. *C. ad leg. Jul. de adult.* ex quibus, & ſimilibus juribus ſumitur illa regula, quod legitime impedito non currit tempus, dummodo impedimentum illud non ſit affectatum, ſicut neque de abſentibus juſta de cauſa, *l. 1. ff. Ex quib. cauſ. major. Cochier fol.* 75. Non obſtat, quod in ſpiritualibus minor cenſetur major, *c. Ex parte*; 14. *de reſtit. ſpoliat. c. ult. de judic. in* 6. cenſendus enim eſt ſui juris, ſicut filiusfam. in Caſtrenſi peculio. Nam hoc ſolum verum eſt in his, quæ ſunt mere ſpiritualia, ut matrimonium, ingreſſus Religionis, votum &c. ſecus eſt in aliis, quæ non ſunt mere ſpiritualia, ſed ſpiritualibus tantum annexa, et ſunt Beneficialia: in iſtis enim contra Minorem non currit tempus præſcriptionis, vel ſaltem conceditur illi enormiter læſo reſtitutio in integrum, *Cochier c. l.*

CCCLXXXII. Notandum quarto. Indultum precum primariarum, & poteſtas illarum Executoribus in ea conceſſa, extenditur primo, ad Beneficia quævis Sedi Apoſtolicæ reſervata, ut poſſint conferri Preciſtis, quos ad illa Cæſar nominavit: exceptis iis, quæ Papæ reſervata ſunt *in Extravag. Ad regimen*, videlicet Beneficia Cardinalium, & Officialium Curiæ Romanæ, ubicunque decedunt: eorum item Beneficiatorum, qui aliunde cujuſvis negotii cauſa ad Curiam veniunt, ſi in Curia, vel in acceſſu, & redite, intra duas dietas a Curia diſtantes, moriantur: præterea Beneficia, quæ vacant per privationem, diſpoſitionem, translationem, promotionem, aſſecutionem alterius Beneficii incompatibilis, ſi talis privatio, ſeu depoſitio, translatio, promotio, ſeu collatio Beneficii per Sedem Apoſtolicam facta ſit, &c. hæc enim Beneficia non comprehenduntur ſub precibus primariis: alia vero omnia, etſi reſervata Papæ, ſub iis continentur: exceptio enim aliquorum eo ipſo firmat regulam in contrarium, quoad caſus non exceptos, *Auth. Ut autem lex*, *& ibi Gl. V. in auxilio, junct. Gl. Margin. de non alienandis, &c. Cochier c. l. Sec. 4. V. Alius quam per Conſtit. Ad regimen*; *fol.* 73. Extenditur ſecundo, ad Beneficia ex diverſis perſonis vacantia, videlicet quando plures ſimul, & eodem tempore, vel intra breve tempus moriuntur: vel quando pluſes de Beneficiis contendunt, & ſimul ſi aliquid habeant, privantur. Non comprehenduntur autem hic Beneficia, quæ vacant ex cauſa reſignationis; privilegium enim nominandi, vel conferendi Beneficia, non habet locum in iis, quæ vacant per reſignationem in favorem, *Peruſ. lib.* 10. *de Reſign. Benef. qu.* 7. *num.* 22. Ubi rationem dat: quia reſignans in favorem, non intendit jus a ſe abdicare, niſi Beneficium reſignatum acquiratur reſignatario. *Cochier c. l. V. Vacaverint*, *fol.* 74.

Extenditur tertio. Etiamſi Preciſta jam unum Beneficium habeat in aliqua Eccleſia, poteſt enim vi precum Cæſarearum aliud in eadem Eccleſia obtinere, dummodo tamen talia ſint, ut ſine diſpenſatione Apoſtolica in eadem Eccleſia ſimul retineri poſſint, qualia ſunt Beneficia difformia, ſive diverſi generis, ut dignitas, & Canonicatus, Beneficium curatum, & ſimplex, Canonicatus, & Capellania: hæc enim de jure ſunt compatibilia, etſi reſidentiam requirant, cum enim in eadem Eccleſia conſiſtant, poteſt quis in utroque ſimul reſidere, niſi ratione oneris, vel miniſterii, ſive ſervitii ſibi repugnent, quod utrique eodem tempore incumbit, *Garc. p.* 11. *de Benef. c.* 5. *n.* 235. licet *ibid. n.* 243. dicat contrarium reſolviſſe S. Congreg. Concil. quæ tamen declaratio, vel non eſt autentica, vel non recepta, *Cochier c. l. V. Perſona nominata*; *fol.* 74.

Extenditur quarto. Quod Executores precum poſſint nominatis a Cæſare conferre Beneficia, etſi non habeant qualitates, ſecundum ſtatuta, & conſuetudines Eccleſiarum requiſitas, ut ſi Preciſta careat nobilitate, quæ requiritur ex ſtatuto vel conſuetudine alicujus Eccleſiæ, imo etſi non habeat qualitates ſecundum Jus commune requiſitas, v. g. ætatem, aut legitimos natales, modo ſuper inhabilitatibus, quæ ex Jure communi proveniunt, legitime cum illis ſit diſpenſatum: nam licet Pontifex det poteſtatem Executoribus conferendi Beneficia incapacibus, etiam de Jure communi, vult tamen cum eis eſſe legitime diſpenſatum: non enim conceſſa poteſtate conferendi Beneficia, hoc ipſo cenſeri debet eſſe conceſſa poteſtas diſpenſandi, aut conferendi Beneficia inhabilibus, ſine diſpenſatione, cum hæc poteſtas ſpecialem conceſſionem requirat, *arg. c. Auctoritate*; 4. *de privil. in* 6. ut bene advertit *Cochier c. l. V. Secundum ſtatuta*, *fol.* 75. Quamvis quoad inhabilitates, quæ introductæ ſunt per ſpecialia ſtatuta, & conſuetudines Eccleſiarum, non requiratur diſpenſatio, cum illæ per hoc Indultum, & clauſulam appoſitam, quoad preces Cæſareas ſublatæ videantur, *Cochier cit. loc.*

Extenditur quinto. Quod Executores precum Cæſarearum conferre, & aſſignare poſſint, ac debeant Preciſtis Beneficia, ad quæ a Cæſare ſunt nominati, etſi illi habeant duo, vel tria, vel plura Beneficia qualiacunque in aliis Eccleſiis, & cujuſcunque valoris annui, *Cochier c. l. V. Etiam duo, vel tria*, *fol.* 78. Neque illis obſtant aliæ gratiæ exſpectativæ, ſeu nominationes, aut mandata iis providendi de Beneficiis vacaturis, ſi præter preces Cæſareas, alias a Sede Apoſtolica impetrarunt, et habetur *in fine cit. §. Quodque*: imo nec exprimere tenentur Beneficia, quæ alibi habent, *Cochier cit. loc.*

CCCLXXXIII. Notandum quinto. Sub precibus Cæſareis non comprehenduntur Beneficia ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta, de quo *in c. Cum ex noſtris*; 6. *de Conceſſ. præb.* ut habetur *in cit. §. Quodque*; Secus autem eſt dicendum de Beneficiis, quorum collatio devolvitur ad immediatum Superiorem, v. gr. a Prælato, ſeu Abbate nonexempto ad Epiſcopum, talia enim Beneficia ſubjacent precibus Cæſareis; quia in Indulto ſolum excepta ſunt Beneficia devoluta ad Papam, ergo ſecus de devolutis ad alios inferiores Papa, exceptio enim firmat regulam in caſibus non exceptis, *Cochier c. l. V. Ad Sedem Apoſtolicam legitime devoluta*, *fol.* 76. & 77. Ubi id limitat, niſi Papa præveniret immediatum Superiorem in conferendo Beneficio, cum poſſit concurrere cum Epiſcopo, vel alio inferiore Collatore Ordinario. Præterea preces Cæſareæ non comprehendunt Beneficia litigioſa (ſi illa poſt litem inceptam conceſſa ſunt, ſecus ſi ante) nec tenetur Preciſta illa acceptare, quamvis ſi ſciens Beneficium litigioſum acceptet, debeat litem proſequi, ut ex *Probe notat Cochier c. l. V. Lis pendent indeciſa*, *fol.* 77. Imo generatim gratias expectativas non cadere ſuper Beneficia litigioſa, deciſum eſt *in Rota deciſ.* 28. *de Conceſſ. præb. in antiquis*, *apud Cochier c. l.* Verum ſi lis ſit notorie frivola, preces locum habent, lis enim injuſta, vel calumniandi cauſa intentata, non inducit vitium litigioſi, *l. 1. ff. de litigioſ.* ſicut neque inducitur in Beneficiis, ſi lis tantum ſit ſuper poſſeſſione illorum, *Cochier cit. loc. fol.* 77.

CCCLXXXIV. Notandum ſexto. Executores deputati a Cæſare debent iis, qui ab illo nominati ſunt ad Beneficia, conferre, & aſſignare Beneficia, & poſtquam ipſis canonice proviſum eſt, Collatores eoſdem recipere, & admittere debent, prout habetur *in Indulto precum*, *§. Hinc eſt*, *in fine*; adeoque collatio ſemper ſit Executoribus, Collatoribus vero nudum receptionis, ſive inſtallationis miniſterium, quam Canonica proviſio præcedere debet; quia Preciſta habet validum Titulum coloratum ex conceſſione precum ipſi facta a Cæſare, *Cochier c. l. fol.* 79. Quod ſi Collatores nolint Preciſtas recipere, Executores eos compellant per cenſuras Eccleſiaſticas ad recipiendum, & dandam poſſeſſionem, *Cochier c. l. V. Conferre*, *fol.* 78. ubi addit, quod ſine juſta cauſa contradicentes executioni precum Cæſarearum, poſſunt Executores excommunicare, & tunc eo ipſo cadunt jure, ſi quod in illo Beneficio habeant.

CCCLXXXV. Notandum ſeptimo. Etſi conceſſio precum primariarum pertineat ad gratias exſpectativas, cum Cæſar jus habeat nominandi ad Beneficia proxime vacatura, non tamen ea adverſatur SS. Canonibus, *c.* 2. *c. Conſtitutus*; 21. *de Conc. præb. c.* 2. *eod. in* 6. *& ſimilibus*, in quibus Expectativæ ad Beneficia vacatura, per quas votum captandæ mortis alienæ inducitur, reprobantur, & prohibentur; quia hujuſmodi conceſſio & gratia Cæſaris generalis, eſt incerta, ut advertit *Andr. Gail. lib.* 2. *obſ.* 155. *nu.* 7. *in fine*, adeoque non ita inducit periculum captandæ mortis, cum expectans neſciat, quis proxime ſit moriturus, aut cui ſit ſucceſſurus. Sed neque adverſatur *Concilio Tridentino Seſſ.* 24. *c.* 19. *de reform.* Ubi tollit quaſcunque gratias expectativas ad Beneficia vacatura, ita, ut neque hactenus conceſſis uti liceat: imo & reſervationes mentales, per quas ſcilicet Papa reſervabat Beneficium aliquod, vel in ſpecie, vel in genere per Bullam, vel per Breve, ut perſonæ gratæ, quam non exprimebat, ſed in mente retinebat, provideret, adeoque dicebatur reſervatio mentalis. Nam in dicto Decreto Concilii non comprehendi primarias preces Cæſareæ Majeſtatis, conſult, ex ſententia Congregationis Concilii, ipſe Papa Gregorius XIII. in Litteris Apoſtolicis editis, Anno Domini 1575. die 15. Januarii, prout habetur *in Declarationibus Cardinalium ejuſdem Decreti*, *apud Jo. Gallemart. ibid. n.* 2. *& apud Cochier in Proemio precum primariarum*, *fol.* 2. & 3. Non enim in illo Decreto Concilii nominatur Imperator, qui cum ſit ſpeciali nota dignus, nominatus fuiſſet, ſi Concilium voluiſſet illum comprehendere, ſicut nominavit Cardinales, qui & ipſi ſunt ſpeciali nota, ſeu expreſſione digni.

CCCLXXXVI. Poſtremo *in dicto Indulto Pontificio precum Cæſarearum*, *§. Non obſtantibus*, ſubjunguntur clauſulæ derogatoriæ eorum, quæ eidem obſtare poſſent. Et in primis derogat Pontifex Conſtitutionibus Apoſtolicis de non utendo gratiis Expectativis: item de diligentiis faciendis in favorem ordinariorum Collatorum, de quibus ſupra. Secundo, Litteris exſpectativis conceſſis in forma pauperum, juxta *c. Si pauper*; 30. *h. t. in* 6. ſive mandarit de providendo pauperibus Clericis, non habentibus Beneficium: item Litteris de providendo perſonis illuſtribus, ac Graduatis, omnes enim hujuſmodi Litteræ non obſtant precibus Cæſareis, ſi contingat illas concedi ſuper talibus Beneficiis, quominus dictæ preces iis conferantur. Tertio, derogat Regulis Cancellariæ Apoſtolicæ, quandocunque publicatis, & publicandis, quibus expreſſe, & ſpeciatim derogari debuit; quia per clauſulam derogatoriam generalem, *non obſtantibus Conſtitutionibus apoſtolicis*: non cenſetur derogatum, niſi Conſtitutionibus ordinariis, non extraordinariis, quales ſunt Extravagantes, & Regulæ Cancellariæ, *Cochier c. l. Sec.* 5. *§.* 2.

Digitized by Google

§. 1. *V. Publicatio, & publicandis, fol.* 90. Quarto, derogat ſtatutis, & conſuetudinibus aliarum Eccleſiarum, etiam juramento, & confirmatione Sedis Apoſtolicæ roboratis; quia ſimiliter per clauſulam generalem derogatoriam non tolluntur ſtatuta jurata, vel per Principem confirmata, *Corbier* r. *l. V. Juramento, & V. Confirmatione Apoſtolica, fol.* 91. Cui etiam Indulto non vult derogari Pontifex, per quaſcunque Litteras Apoſtolicas, non facientes plenam & expreſſam, a verbo ad verbum, de eodem mentionem. Quinto derogat etiam ipſis Concordatis Germaniæ, eorumque confirmationi, quatenus huic Indulto adverſaetur. Sexto, denique derogat quibuſvis aliis privilegiis, Indultis & Litteris Apoſtolicis, Indulto huic quocunque modo adverſantibus, etiam motu proprio Papæ, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, etiam cum clauſulis derogatoriarum derogatoriis, & aliis inſolitis conceſſis, & decernitur quicquid contra, quacunque Auctoritate attentatum fuerit, irritum, & inane. Plura videri poſſunt apud *Corbier Sec.* 5. §. 1. & 2.

TITULUS VI.

De Clerico Ægrotante vel Debilitato.

DIctum eſt ſupra, quod Beneficia, & Præbendæ nonniſi iis, qui per ſe reſidere, & Eccleſiis deſervire poſſint, conferenda ſint, cum Beneficia Eccleſiaſtica dentur Clericis propter præſtandum officium, cap. ult. de Reſcript. in 6. Sed quia merito dubitari poterat, quid agendum ſit, ſi Clericus Beneficiarius propter ægritudinem, vel mutilationem, officium præſtare nequeat: ideo ſubjicitur hic Titulus, in quo de hac re agitur, qui extat etiam in Sexto Decretalium.

§. I.

An Clericus propter ægritudinem, vel mutilationem amittat Beneficium ſuum, vel ſaltem fructus illius, & quando ei dari poſſit, vel debeat Coadjutor.

I. ASSERTIO I. Clericus, qui infirmitate impeditus eſt, quominus Eccleſiæ ſerviat, & officium præſtet, non ſolum non amittit Beneficium ſuum: ſed etiam pro ſerviente, ac reſidente habetur, ita, ut omnes fructus Beneficii ſui integre percipere debeat, ac ſi Eccleſiæ inſerviret. Ita ſtatutum habetur *in c. Cum percuſſio;* 1. *h. t.* Ubi reſcribit Papa Gregorius I. Epiſcopo Candido, quod propter
„ ægritudinem, per quam Clericus a ſervitio Eccleſiæ im-
„ peditur, non debeant illi ſubtrahi, aut minui debita ſti-
„ pendia, ſed omnia ei ipſi præberi, quæ, ſi ſanus eſſet,
„ ab ipſa Eccleſia percipere poterat; quia alioquin alii e-
„ xemplo deterrerentur, ac proinde idonei Miniſtri non
„ reperirentur, qui Eccleſiæ ſervire velint. Conſentit *cap.*
„ *Cum percuſſio;* 2. *conſ.* 7. *q.* 1. ubi dicitur, quod afflictio
„ non debeat addi afflictis.

II. Ampliatur autem aſſertio; Quod non tantum fructus Beneficii, ſed etiam quotidianas diſtributiones debeat percipere Clericus infirmus, ut conſtat *ex cap. unic. de Cleric. non reſident. in* 6. Limitatur autem:, ut ſolum procedat, quando infirmitas eſt cauſa principalis, & proxima non ſerviendi Eccleſiæ. Nam ſi ante infirmitatem, dum ſanus erat Clericus, non reſidebat, nec ſerviebat Eccleſiæ, tum propter infirmitatem ſupervenientem, non habebitur pro reſidente; nam caſus ſuper veniens recipit declarationem, ſecundum ſtatum proxime præcedentem, *arg. cap. Majores;* 3. *in fin. de Baptiſ.* ac proinde, ſicut ante morbum non debentur illi diſtributiones quotidianæ, ita nec poſt morbum, *Abb. hic* n. 6.

III. Aſſertio 2. Sed neque Clericus propter mutilationem amittit Beneficium, quod habet, quin & fructus ejus nihi-
„ lominus percipere poteſt: Quamvis Presbyter mutilatus,
„ cui v. g. duo digiti, cum medietate palmæ, abſciſſi ſunt,
„ non permittatur Miſſam celebrare; quia nec ſecure pro-
„ pter debilitatem, nec ſine ſcandalo, propter deformita-
„ tem, poteſt celebrare: veruntamen alia officia Sacerdota-
„ lia (v. g. audire Confeſſiones) a quibus non eſt impedi-
„ tus per mutilationem, talis exercere non prohibetur,
prout reſcribit Papa Eugenius *in c. Presbyterum;* 2. *h. t. qui eſt caſus illius c.*

IV. Ex quo colligitur primo. Quod duæ generatim ſint cauſæ, quæ inducunt irregularitatem ex corporis vitio, ſive inhabilem faciunt ad exercendum officium Sacerdotale, vel in totum, vel ſaltem ex parte, quarum quælibet per ſe ſola ſufficit, videlicet propter debilitatem, per quam impeditur congruum exercitium Ordinis, vel propter notabilem deformitatem, quæ parit ſcandalum, vel horrorem aliquem afferre ſpectantibus, *Abb. hic num.* 2. Colligitur ſecundo Vitium, ſeu defectus corporis, abſque culpa proveniens (*ut in caſu hujus c.* ubi Presbyter mutilatus fuit a prædone) per quod impeditur congruum exercitium Ordinis, propter impotentiam, ſeu debilitatem, vel notabilem deformitatem, licet ante ſuſceptos Ordines abſolute irregularitatem inducat: tamen poſt ſuſceptos Ordines, non facit aliquem irregularem ſimpliciter, ſed ſolum inhabilem, & impeditum ad exercendum illum actum, ſeu officium Ordinis ſuſcepti, quod propter debilitatem, ſine periculo, & irreverentia, vel propter notabilem deformitatem, ſine ſcandalo, obire nequis, *Abb. hic nu.* 4. *Garc. p.* 7. *de Benefic. c.* 22. *nu.* 18. ubi *num.* 19. addit, quod in caſu *hujus* c. 2. ei, qui duos digitos, & dimidiam palmam amiſit ſine ſua culpa, poſſit conferri Beneficium non requirens celebrationem Miſſæ, non autem requirens illam, & ſic poſſet illi conferri Beneficium ſimplex.

„ V. Aſſertio 3. Si Rector Eccleſiæ, ſeu Parochus lepra
„ infectus ſit, ita, ut Altari ſervire non poſſit, nec ſine
„ magno ſcandalo Eccleſiam ingredi, Coadjutor ei dandus
„ eſt, qui curam animarum gerat, eique ex reditibus Ec-
„ cleſiæ ad ſuam ſuſtentationem congrua portio aſſignari debet, ita ſtatuit Lucius III. *in c. De Rectoribus;* 3. *h. t.* Ratio eſt, quia nihil cum ſcandalo fieri debet, dummodo ſine peccatu vitari poſſit *Gl. hic V. Scandalo.* Hinc colligitur primo. Leproſos, a communi hominum conſortio ſeparendos eſſe, ne ſani contagione morbi inficiantur, *c. Reſecanda;* 16. *conſ.* 24. *q.* 3. Ideoque etiam ingreſſus Eccleſiæ leproſis interdici poteſt, *Abb. hic nu.* 4. Colligitur ſecundo. Quod Rector Eccleſiæ, ſeu Parochus leproſus, vel alia infirmitate diuturna, aut perpetua, quæ incurabilis videatur, laborans, a ſua Eccleſia, vel officio non ſit removendus: ſed dandus eſt illi Coadjutor, ita, ut cura animarum habitualis penes Rectorem, vel Parochum infirmum, quoad exercitium vero, ſit penes Coadjutorem, *Hoſtienſ. hic V. Animarum, & Jo. Andr. num.* 1.

VI. Cæterum deciſio *hujus cap.* procedit, quando Rector Eccleſiæ, ſeu Parochus leproſus, vel alia ſimili infirmitate laborans, non poteſt ſuum officium ſpirituale exercere, ipſique Eccleſiæ ſervire, ita tamen, ut adminiſtrationem in temporalibus adhuc retinere, & gerere poſſit, hoc autem caſu, ei Coadjutor dari debet in ſpiritualibus, & cura animarum exercenda, ipſe vero Rector Eccleſiæ, ſeu Parochus infirmus omnes reditus percipiet, congrua portione ex iis Coadjutori aſſignata, juxta *cit.* c. 3. *h.* t. *Abbas ibidem num.* 5.

Si vero Rector Eccleſiæ, vel Parochus propter lepram (vel alium ſimilem morbum incurabilem, non tantum officio ſpirituali præeſſe non poſſit: ſed neque adminiſtrationi rerum temporalium, tum ab officio adminiſtrationis (in
„ utriſque) propter ſcandalum, & abominationem popu-
„ li removeri debet, & juxta facultates Eccleſiæ, ei-
„ dem neceſſaria ad ſuſtentationem, quamdiu vixerit, ſup-
„ peditanda ſunt, prout ſtatuit Clemens III. *in cap. Tua*
„ *nos;* 4. *hoc t.* ubi, ut notat *Abbas ibid. numer.* 2. Rector Eccleſiæ Parochialis vocatur Prælatus, non ſtricte, ſed late loquendo; quia ſaltem in foro pœnitentiali juriſdictionem habet, & exercet.

VII. Porro in hoc caſu, ſi Parochus incidat in lepram, vel alium morbum incurabilem, omnino removendus ab Officio, & Beneficio, ejuſque adminiſtratione, congrua ei ex reditibus Eccleſiæ portione aſſignata, & alius in locum ipſius ſubſtituendus, & intitulandus ſit, controvertitur inter DD. Affirmat *Gl. Margin. lit. A. in cit. cap. De Rectoribus, & Gl. in cit. cap. Tua nos; V. Adminiſtrationis, h. t. & ibid. Innocent.* ſaltem ſi morbus ſit talis, ut quis ſine gravi ſcandalo, & horrore, in communi ſocietate hominum vivere non poſſit, tunc enim privari poteſt, non ſolum adminiſtratione, ſed etiam jure Beneficii, propter bonum publicum, adeoque talis privabitur ſine culpa, ſed non ſine cauſa; idque ſatis colligi videtur *ex cit. cap. Tua nos;* ubi abſolute dicitur, quod talis ab adminiſtrationis officio debet removeri, & conſequenter alius ei ſubſtituendus eſt in officio, qui proinde non erit Coadjutor, ſed Rector principalis, & totalis.

Contrarium tamen non minus probabiliter tenet *Jo. Andr. in cit. c. Tua nos; num.* 3. ubi ait, quod talis Rector non removetur ab Officio prælationis, ſive Rectoriæ, ſed ab officio adminiſtrationis, *Abb. ibid. num.* 4. *Suar. diſ.* 51. *de Cenſ. Sec.* 2. *n.* 18. *Garc. p.* 4. *de Beneficr. c.* 5. *n.* 6. *& noviſſime Fagnan. in cit. cap. De Rectoribus; num.* 7. *h. t. & alii.* Qui docent, Parochum, vel alium Beneficiatum nequam poſſe, etiam propter infirmitatem perpetuam, removeri, aut privari jure, & Titulo Beneficii, niſi is conſentiat, ſeu renunciet; ſed ſolum poſſe removeri ab Officio, & Beneficio, quoad actuale exercitium, & adminiſtrationem, ſi neque in ſpiritualibus, neq; in temporalibus propter infirmitatem ei præeſſe poſſit; & ſic intelligendum eſſe *cit. c. Tua nos.* Et hoc caſu, tota adminiſtratio in ſpiritualibus, & temporalibus, pertinet ad Coadjutorem, qui congrua portione Parocho, vel Beneficiario data, & ſibi etiam ſufficiente retenta, reliquos Beneficii fructus, ſi abundantes habeat, in utilitatem Eccleſiæ expendere debet, *Abb. in cit. c.* 3. *n.* 5. *h.* t.]

VIII. Illud hic addendum, ſi reditus Eccleſiæ non ſufficiant ad ſuſtentationem utriuſque, Rectoris, ſeu Parochi, & Coadjutoris, etſi *Gl. fin. in cit. c. De Rectoribus;* dicat, providendum eſſe Coadjutori, qui ſervit Eccleſiæ, ex reditibus Eccleſiæ, infirmo vero Rectori ab Epiſcopo, *cap.* 1. *diſ.* 82. ubi tamen ſolum generaliter diſponitur, ut Epiſcopus pauperibus & infirmis, qui ſuis manibus laborare non poſſunt, victum, & veſtitum largiatur. Contrarium vero probabilius tenet *Abb. in cit. c. De Rectoribus; in* 6. inprimis ex reditibus Eccleſiæ providendum eſſe infirmo Parocho, & deinde ſi pro utroque reditus Eccleſiæ non ſufficiant, Coadjutori providebit Epiſcopus, vel cogendi ſunt Parochiani, ad ſubveniendum ipſi, ſi aliunde ſe ſuſtentare non poſſit, *Azor. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 8. *q.* 9. *Fagnan. in cit. c. De Rectoribus; n.* 12. *h. t.* ubi rationem, cur hoc caſu, ipſe Parochus infirmus præferendus ſit Coadjutori, eique prius ſubveniendum ex reditibus Eccleſiæ, hanc reddit; quia Parochus æger cenſetur Eccleſiæ nihilominus inſervire, *c.* 1. *h. t.* ergo illi prius ſubveniendum eſt ex reditibus Eccleſiæ, qui ſervit Altari, *c. Cum ſecundum;* 16. *de preb.* Et cum habeat titulum, & poſſeſſionem Beneficii, una cum ſervitio, præferendus eſt Coadjutori, qui nec jus, nec titulum habet in Beneficio: ſed tantum exercitium, & adminiſtrationem: imo nec poſſeſſionem, cum illam habeat ipſe Parocus, ſeu Beneficiatus, poſſeſſio autem non poſſit eſſe penes plures in ſolidum, *Fagn. c. l.* n. 35.

IX. Aſſertio 4. Si Epiſcopus, propter morbum gravem, & incurabilem, paſtorale officium exercere non poſſit, ei Coadjutor eſt adjungendus, prout ſtatuitur *in cap. Ex parte;*
„ 5. *h. t.*

Digitized by Google

» 5. *h. t.* Nam cum Epiſcopus Auraſienſis gravi ac incura-
» bili morbo fere per quadriennium laboraſſet, ita, ut pa-
» ſtorale officium nullatenus poſſet exercere, Princeps il-
» lius Regionis, & Cives petierunt ab Archiepiſcopo Are-
» latenſi Metropolitano ſuo, ut alium ipſis Epiſcopum pro-
» videret. Verum Archiepiſcopus hoc ſignificavit Papæ In-
» nocentio III. Qui reſpondit, cum Epiſcopus iſte ad re-
» nunciationem compelli non poſſit, nec debeat, & affli-
» ctio non ſit addenda afflicto: ſed potius cjus miſeriæ con-
» dolendum ſit, eo quod ipſe vir bonus extiterit, & Ec-
» cleſiam ſibi commiſſam bene gubernaverit: ideo mandare
» ſe Archiepiſcopo, ut illi adjungat virum providum, &
» honeſtum, per quem tam Epiſcopo, quam populo utiliter
» conſulatur.» Rationem aliam, præter allatas in Textu, dat *Gl. fin. hic*: quia Beneficia Eccleſiaſtica (& maxime Epiſcopatus) non ſolent conferri ad certum tempus: ſed in perpetuum, ſive ad vitam eorum, quibus conferuntur.

X. Cæterum Epiſcopus nunquam propter infirmitatem incurabilem, vel decrepitam ſenectutem amoveri poteſt ab Officio Epiſcopali, idque ſpeciali etiam ratione; quia inter Epiſcopum, & Eccleſiam ſuam veluti indiſſolubile matrimonium & ſpirituale intercedit, *c. 2. de transl. Epiſc. ut ex Hoſtienſi notat Joan. Andr. in cit. c. Tua nos; in fine h. t.* Etſi vero Epiſcopus, propter morbum etiam perpetuum, & incurabilem, non poſſit cogi ad cedendum officio ſuo, poteſt tamen compelli ad recipiendum Coadjutorem, qui datur etiam invito, *ut patet ex hoc cap.* Si vero ſit morbus temporalis, & curabilis, nec Curator ei dandus eſt, *Abb. hic num. 2. not. 1.* quamvis hoc caſu poſſit conſtituere Vicarium temporalem, *Fagnan. hic num. 4.*

Utrum vero, ſi Epiſcopus electus, & confirmatus, ſed nondum conſecratus ſine culpa ſua, amittat uſum linguæ, vel oculorum, vel alias inhabilis fiat ad officium Epiſcopale, debeat omnino amoveri, an non, ſed Coadjutor illi dandus ſit, dubitatur: Ratio dubitandi eſt quia aliud ſcrutinium adhuc ſupereſt, juxta *c. 7. De ætat. & qualit.* in quo non debet admitti minus idoneus. Sed oppoſitum tenet *Joan. Andr. in cit. c. Ex parte; num. 7. & Abb. ibid. num. 4.* quia conſecratio nihil addit ad Conjugium ſpirituale Epiſcopi, & nullus Prælatus, ſine culpa ſua, removeri debet ab officio.

XI. Aſſertio 5. Etiam Prælati Epiſcopo inferiores non ſunt removendi ab officio propter ſupervenientem morbum incurabilem, & perpetuum: ſed ſi ad officium exercendum facti ſint inhabiles, dandus eſt illis Coadjutor, prout ſumitur *ex c. Conſultationibus; 6. & ult. h. t.* Ubi Honorius III.
» reſcribit, quod Archidiacono, qui morbo Paralytico la-
» borans, officium, ſeu uſum linguæ amiſit, dandus ſit
» Coadjutor. Idemque eſt, ſi uſum oculorum amiſiſſet, *Gl. hic V. Officium linguæ*: Sed & perſonatum habentibus, vel quodcunque Beneficium certi officii ac miniſterii, ob morbum perpetuum impeditis, dari debet Coadjutor, *Hoſti. ut. hic & Fagnan.*

XII. Prædictis addendum, quod non ſolum propter morbum diuturnum, & incurabilem, ſenium, furorem, vel amentiam, &c. ſed etiam propter imperitiam dari poſſint Parochis, aliiſque Curatis Coadjutores, prout ſtatuit Concilium Tridentinum *Seſſ. 21. c. 6. de reform.* ubi dicitur: quod Epiſcopi etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis Delegati, Rectoribus Eccleſiarum Parochialium illiteratis, & imperitis, ſi alias honeſtæ vitæ ſint, Coadjutores, aut Vicarios pro tempore deputare, partemque fructuum iiſdem pro ſufficienti victu aſſignare, vel aliter providere poſſint, quacunque appellatione, & exemptione remota, adeoque etiam in Parochiis exemptis hoc poteſt Epiſcopus, *Zerola in praxi Epiſc. p. 1. V. Parochia in Reſponſ. ad 7.*

Porro propter conceſſionem Coadjutoris, non liberatur is, cui datus eſt, a reſidentia, v. g. Parochus, ut tradit *Garc. p. 4. c. 5. num. 8.* & in ſpecie ſi Parochus ſit inhabilis, vel illiteratus; ne alioqui melioris ſit conditionis illiteratus, quam litteratus, *Barboſ. lib. 3. Jur. Eccl. c. 10. num. 29. & 30.* juxta declarat. S. Congregat. Concil. *cit. c. 6. apud Jo. Gallemart. ibidem numer. 2.* Sed neque ex eo, quod is, cui datus eſt, liberatur a reſidendo ipſe Coadjutor; quia etiam Coadjutores Rectorum Parochialium auctoritate Apoſtolica inſtitutos ad perſonalem reſidentiam teneri, ſicut ipſos Rectores, cenſuit S. Congregatio Concil. apud *Barb. cit. loc. numer. 31.*

§. II.

Quis aſſignare, ſeu dare poſſit Coadjutorem, & quomodo, ac qualis dari debeat?

XIII. Aſſertio 1. Epiſcopis, & Prælatis, iis Superioribus, videlicet Archiepiſcopis, & Patriarchis Coadjutorem dare, ad ſolum Papam ſpectat, prout ſtatuit, & declarat Bonifacius VIII. *in c. Paſtoralis; unic. h. t. in 6.* ubi in primis
» ait, quod datio Coadjutorum Epiſcoporum, & Prælato-
» rum iis ſuperiorum numeranda ſit inter cauſas majores,
» ideoque ad Sedem Apoſtolicam referenda, & ab ea tan-
» tum petenda eſt, non obſtante contraria conſuetudine.
» Ne vero ea ex re Eccleſiæ, præſertim ab Urbe remo-
» tæ, detrimentum patiantur: ideo decernit Pontifex, ut
» ſi Epiſcopus ſenio, vel corporali invaletudine gravatus,
» vel ex alia cauſa in perpetuum impeditus, Paſtorale of-
» ficium exercere non valeat, ipſe Epiſcopus, cum conſi-
» lio, & conſenſu ſui Capituli, vel majoris partis ipſius,
» unum, vel duos Coadjutores auctoritate Apoſtolica ſibi
» aſſumere poſſit, ad officium ſuum exequendum. Si vero
» Epiſcopus amens factus ſit, ita, ut voluntatem ſuam ex-
» primere, ſeu declarare non poſſit, tunc Capitulum ejus,
» vel duæ partes Capituli, eadem Apoſtolica auctoritate u-
» num, vel duos Coadjutores idoneos deſignent, & aſſu-
» mant, qui illius officium exequantur. Sin autem Epiſco-
» pus ſenio, vel morbo incurabili affectus, vel perpetuo im-
» pedimento detentus, ideoque ad ſui officii executionem
» inutilis redditus, ſed ſui compos, nolit Coadjutorem ſibi
» aſſumere, licet a Capitulo ſuo de hac re monitus, quia
» forte illius auxilio ſe non indigere aſſerit; tunc Capitu-
» lum nihil innovet, ſed Epiſcopi, & Eccleſiæ ſuæ condi-
» tionem, omneſque circumſtantias facti, quam cito fieri
» poteſt, ad Sedem Apoſtolicam fideliter, & expreſſe refe-
» rat, ac perſcribat, & quod ab eadem Sede ordinatum
» fuerit, humiliter efficaciter implebit.

XIV. Pro declaratione hujus cap. Notandum primo. Ideo datio Coadjutorum cenſetur eſſe inter cauſas majores, quæ in ſignum ſpecialis prærogativæ Sedi Apoſtolicæ ſunt reſervatæ; quia & mutationes Epiſcoporum ſunt de majoribus cauſis, *c. Mutationes; 34. cauſ. 7. q. 1. c. Niſi; 3. De offic. Legati*; per dationem autem Coadjutoris, etſi non fiat mutatio quoad dignitatem, fit tamen quoad adminiſtrationem, *Joan. Monach. hic numer. 3. & Franc. ibidem num. 3.*

Notandum ſecundo. Licet Archiepiſcopus ſit Superior Epiſcopo, non tamen poteſt dare Epiſcopo Coadjutorem; quia dare Coadjutorem eſt actus juriſdictionis, non in perſonam Epiſcopi, ſed in ordine ad Diœceſin: atqui Archiepiſcopus, ſeu Metropolitanus nullam juriſdictionem poteſt exercere erga Diœceſes Coepiſcoporum, niſi id ipſi in jure ſpecialiter conceſſum ſit, *c. Paſtoralis; 11. De offic. Ordin.* vel ex antiqua conſuetudine introductum, *Gl. hic V. Tantummodo; in addit. & Joan. Andr. ibid.*

Notandum tertio. Senio affectus cenſetur Epiſcopus, ſi ſit major 70. annis, *ut ex Archidiac. tradit hic Franc. §. Verum; num. 2.* Quamvis Gonzal. apud *Barboſ. in Collectan. hic nu. 7.* putet, quod ætas 60. annorum ſufficiat ad dandum Coadjutorem Epiſcopo propter ſenium: alii vero apud *Franc. c. l.* rectius dicunt, ſenium conſiderandum eſſe, ſecundum Epiſcopi complexionem, cum alii citius, & alii tardius ſeneſcant.

Notandum quarto. Licet Capitulum Epiſcopo conſentienti Coadjutorem, ſeu Curatorem dare poſſit, vel ipſi petenti, aut deſignanti conſenſum dare: imo etiamſi Epiſcopus ſit amens, ita, ut conſenſum dare non poſſit, ipſum Capitulum unum, aut duos Coadjutores, ex delegata poteſtate Papæ vi hujus Canonis, deſignare, & aſſumere poſſit, ſicut patri furioſo filius Curatorem bonorum petere poteſt, *l. 3. C. de Curat. furioſ.* imo ipſemet filius Curator patri dari poteſt, ſi idoneus ſit, *l. 1. in fine, & l. 2. ff. eod.* Capitulum autem habet ſe inſtar filii erga Epiſcopum, tanquam patrem: non tamen poteſt Capitulum Epiſcopo, ſi demens non ſit, invito Coadjutorem dare, vel ad eum acceptandum ipſum cogere; quia inferior juriſdictionem erga Superiorem exercere non poteſt, *c. Inferior; 16. de major. & obed.* Capitulum autem eſt ſubjectum Epiſcopo, veluti corpus, ſeu membra capiti, *Gl. hic V. Demens, & V. Noluerit*, ubi addit, quod Capitulum in hoc caſu, ſi Epiſcopus Coadjutorem aſſumere, vel habere nolit, mandatum, ſive poteſtatem delegatam a Papa, ad quem ſpectat ejus datio, non habeat, ad Coadjutorem Epiſcopo invito dandum. Porro eo caſu, quo Capitulum Epiſcopo amenti Coadjutorem unum, vel duos poteſt, requiritur conſenſus duarum partium Capituli, nec ſufficit conſenſus majoris partis, ut alias regulariter: quod ſpeciale eſt, ſicut etiam in electione S. Pontificis, & poſtulatione, quæ concurrit cum electione, *Gl. hic V. Duæ illius partes*. Neque vero hoc caſu Capitulum plures, quam duos Coadjutores dare poteſt; quia quando lex, vel ſtatutum determinatum numerum præfigit, non poteſt is excedi, & cum Capitulum non niſi ex delegata poteſtate Papæ, unum, vel duos Coadjutores dare poſſit, debet ſervare limites mandati, *Gl. hic V. Aut duos Franc. ibid. §. Si vero; num. 3.* Ideo autem Jus ſtatuit plures, quam duos, dari non poſſe, ne nimium graventur Eccleſiæ, ex quarum reditibus ali debent Coadjutores, *Gl. hic V. Aut duos.*

Notandum quinto. Coadjutor Epiſcopo datus ex proventibus Prælaturæ, ſeu Epiſcopatus portionem moderatam accipere debet, ut habetur *in hoc c. §. Præſenti*, non enim cogitur propriis militare, ſeu ſervire ſtipendiis, *Gl. hic V. Moderatos.*

Notandum ſexto. Aliis Prælatis Epiſcopo Inferioribus non exemptis, ſi officio ſuo præeſſe nequeant, ſicut & Parochis, Coadjutores dare poteſt proprius eorum Prælatus ſuperior, videlicet Epiſcopus, qui poteſt eoſdem, & inſtituere, ſeu privare, ut ex communi tradit *Jo. Andr. in c. ult. nu. 7. h. t. Abb. in cit. c. unic. nu. 1. not. 2. h. t. in 6.* Quare etſi collatio Beneficii ſpectet ad Prælatum inferiorem Epiſcopo, nihilominus dare Coadjutorem illi Beneficiato, pertinebit ad Epiſcopum; quia qui habet tantum poteſtatem conferendi, non poteſt inſtitutum deſtituere, ſeu deponere, nec renunciationem ejus admittere, niſi Beneficium illud plene ſubjectum ſit illi Prælato inferiori: tunc enim ille habet quaſi Epiſcopalem juriſdictionem, reſpectu illius Beneficii, adeoque etiam datio Coadjutoris ad eundem pertinebit, *Abb. c. l.*

XV. Aſſertio 2. Si Coadjutor datus ſit tantum ad temporalium rerum adminiſtrationem, debet eſſe prudens, & in ea re exercitatus: ſi vero ad ſpiritualia adminiſtranda, & animarum curam gerendam datus ſit, debet habere ſcientiam ad illam neceſſariam, una cum vitæ, morumque honeſtate, *Abb. in cit. c. ult. nu. 1. q. 2. h. t.*

Quod vero ad ætatem attinet, in ea eſſe debet Coadjutor, quæ requiritur ad Beneficii adminiſtrationem: quare ſi Parocho datus ſit, ad gerendam curam animarum, debet attigiſſe xxv. ætatis annum. Si vero Epiſcopo detur Coadjutor, vel datur ad ſpiritualium adminiſtrationem, & debet compleviſſe xxx. annum: vel datur ſolum ad temporalium adminiſtrationem, & ſufficit, ſi compleverit xxv. annum: nam hæc cenſetur in jure perfecta ætas, ita, ut Tutor, vel Curator, vel Procurator eſſe poſſit, *l. Si reliquero; 8. junct. Gl. V. Si perfectæ ætatis; ff. de legit. Tutor. & l. ult. C. eod. c. Qui generaliter; 5. §. fin. de Procurat. in 6. Abb. c. l. q. 3.* Et

gene-

generatim ſi datos ſit aliis Beneficiatiis, ſufficit, ſi eos æratis annos attigerit, vel exceſſerit, quos requirit Beneficium, vel Officium, ad cujus adminiſtrationem datur, *Azor. p. 2. l. 2. c. 2. qu. 6.*

Præterea Coadjutor Parocho, vel alii Beneficiario datus, debet eſſe Clericus; nam Laicus dari non poteſt ad rerum ſpiritualium adminiſtrationem, nec etiam ad temporalium; quia Laicus generalis Adminiſtrator Eccleſiæ eſſe non poteſt, *c. Judicatum*; 5. *diſ.* 89. poſſet tamen a Papa dari Laicus Coadjutor, etiam ad ſpiritualia quædam gerenda, cum poſſit Papa Laico poteſtatem excommunicandi, & cauſam ſpiritualem committere, *Abb. c. l. nu. 2. q. 4. Azor. c. l. q. 7.* Religioſus vero poteſt dari Coadjutor Epiſcopo, vel Parocho, cum Abbatis ſui, ſeu Superioris regularis conſenſu; quia cum neceſſitate exigente, vel ob utilitatem publicam, poſſit præfici Eccleſiæ ſæculari, eſſeque Epiſcopus, vel Parochus, ergo etiam illorum Adjutor, *Abb. c. l. nu. 4. q. 6. Azor. c. l. q. 8.* Denique etiam fæmina, v. g. Monialis, ſicut poteſt eſſe Abbatiſſa, vel Prioriſſa ita etiam dari in Coadjutricem ejuſdem, *Abb. c. l. nu. 3. q. 5.*

§. III.

Quæ ſit poteſtas, ſive Officium Coadjutoris, & quando exſpiret?

XVI. Aſſertio 1. Officium Coadjutoris Epiſcopo, vel alteri Prælato, aut Rectori, ſeu Parocho propter ſenium, aut infirmitatem aſſignati eſt, ut Epiſcopi, vel Rectoris curam gerat, & Eccleſiæ, ſive populi, ut colligitur *ex c. Ex parte*; 5. *in fine ibi*; *per quem tam Epiſcopo, quam populo utiliter conſulatur*, *h. t.* Ubi tamen diſtinguendum eſt, nam vel Coadjutor datur, ut loco Prælati, vel Parochi adminiſtret bona temporalia tantum, propter dilapidationem bonorum a Prælato factam, vel ſuſpicionem illius *ut in caſu c. Venerabilis*; 37. *De offic. deleg.* & tunc officium illius tantum verſatur, & ſe extendit ad temporalia, *Jo. Andr. in c. ult. nu. 8. h. t.* Vel eſt datus ſimpliciter, propter ſenium, vel amentiam, cum plena poteſtate adminiſtrandi in ſpiritualibus, & temporalibus: tunc exercere poteſt fere omnia quæ poterat Epiſcopus, vel alius, cui datus eſt Coadjutor, ſive ea pertineant ad legem Diœceſanam, ſive juriſdictionis Epiſcopalis: imo etiam ea, quæ pertinent ad Ordinem & Pontificalem dignitatem, poterit exercere Coadjutor, ſi ſit Epiſcopus, ſicut Ipſe Epiſcopus poterat, *Franc. in cit. c. un. §. Si vero*; *h. t. in 6.* Ubi etiam addit, quod Coadjutor datus Eccleſiæ vacanti, poſſit exercere ea quæ competunt Epiſcopo, vel alii Prælato ex jure delegato: expreſſo tamen nomine dignitatis, ſecus expreſſo proprio nomine perſonæ, juxta *c. Quoniam*; 14. *de offic. deleg.*

XVII. Verumtamen Coadjutori Epiſcopi, vel Prælati interdicta eſt alienatio rerum Eccleſiæ, immobilium ſcilicet: imo & mobilium pretioſarum, ut habetur *in cit. c. unic. §. Præſenti*; *h. t. in 6.* ubi ſancitur, ut Coadjutores hujuſmo- ,, di, ex proventibus Prælatorum, in quorum auxilium aſ- ,, ſumuntur, moderatam portionem accipiant, & ab alie- ,, natione qualibet ex bonis Eccleſiaſticis, ſive ipſorum Præ- ,, latorum, ſive Eccleſiarum ſuarum, quomodolibet facien- ,, da abſtineant. Excipiuntur ea bona mobilia, quæ ſervando ſervari non poſſunt: ea enim Coadjutores alienare poſſunt, ſicut & Tutores pupillorum, juxta *l. Lex quæ*; 22. *C. de adminiſtrat. Tut. & tradit Gl. fin. in cit. §. Præſenti*, & *Franc. ibidem numer.* 3.

,, Præterea *in cit. §. Præſenti*; ſtatuitur, ut Coadjutores ,, hujuſmodi plenam adminiſtrationis ſuæ rationem redde- ,, re teneantur, tum ipſis Prælatis, ſi ſanæ mentis fue- ,, rint: tum & Capitulis eorundem, vel etiam Prælatis ,, Succeſſoribus, ſi antea rationem non reddiderunt. Poſ- ,, ſunt autem rationes etiam ſæpius computatæ iterato peti, ut reddantur, dummodo ſuper rationibus factis non ſit tranſactum, vel ſuper illis judicatum, juxta *l. unic. C. de errore Calculi*, *Franc. in cit. §. Præſenti*; *nu.* 2. Porro licet alias Tutor, vel Curator rationes reddere non teneatur, durante officio adminiſtrationis, *l. 2. C. de adminiſtrat. Tuto.* Coadjutor tamen, etiam ante officium finitum, eas reddere tenetur, *Franc. c. l. num.* 3. Rationem diſparitatis affert *Anchar. in cit. c. unico not. x1. h. t. in 6. ex l. Niſi finita*; 4. §. *Cum furioſi*; *ff. de Tutel. & ration. diſtrah.* quia Tutoris, & Curatoris officium habet tempus determinatum, quo finitur: Coadjutoris vero officium habet tempus indeterminatum, & incertum, cum neſciatur, quando moriturus ſit Prælatus, cui eſt Coadjutor datus. Et hinc etiam a Prælatis, & Rectoribus Eccleſiarum, poteſt peti ratio adminiſtrationis; quia cum ſint perpetui, neſcitur quanto tempore vivant: ſecus eſt de Officialibus Civitatis, qui conſtituuntur ad certum tempus: non enim poſſunt, durante officio, conveniri, vel cogi, ut rationem adminiſtrationis reddant, *Anchar. cit. loc.*

,, Denique *in citat. §. Præſenti*; *in fine*, additur, quæ *in* ,, *hoc Cap.* de Epiſcopis dicta ſunt, etiam ad Superiores ,, Prælatos referenda eſſe.

XVIII. Cæterum an Coadjutor Epiſcopi, vel Prælati Beneficia conferre poſſit, dubitatur? Ubi diſtinguendum eſt, vel enim Epiſcopus eſt ſanæ mentis, itaque conſtitutus, ut conſenſum, ſeu auctoritatem per ſe ipſum præſtare poſſit: tunc ad eum pertinet conferre Beneficia, cum conſilio tamen, & conſenſu Coadjutoris, ſi is ipſi, non tantum ad temporalia, ſed etiam ad ſpiritualia adminiſtranda datus ſit, ut docet *Jo. Andr. in c. ult. num. 9. h. t. Jo. Monach. cit. c. unic. eod. in 6. & Franc. ibid. num.* 3. Ratio eſt, quia cum Titulus Dignitatis, & Officium in Epiſcopo maneat, ipſe omnia expedire poteſt, cum conſilio Adjutoris ipſi adjuncti, ita tamen, ut geſta per Epiſcopum, etiam Coadjutore non adhibito, ſint valida: nam ejus conſilium, vel conſenſus non requiritur ad ſubſtantiam actus, cum officium, & titulus dignitatis, adhuc in Epiſcopo reſideat: Vel Epiſcopus, cui datus eſt Coadjutor, eſt demens, aut ira affectus, ut ipſemet conferre Beneficia, vel ad ea conferenda conſenſum, ſeu auctoritatem præſtare non poſſit, & tunc ſolus Coadjutor illa conferre poteſt, *Jo. Andr. c. l. & Franc.* Non obſtat, quod *in cit. c. unic.* prohibetur Coadjutori omnis alienatio, collatio autem Beneficii, præſertim libera, cenſetur quædam donatio, *c. ult. de Offic. Vicar. in 6.* Nam nomine alienationis, quæ prohibita eſt adminiſtratori, intelligi debet mere voluntaria, non autem neceſſaria, *arg. l. Alienationes*; 13. *ff. famil. hercisc.* atqui collatio Beneficii eſt alienatio, ſeu donatio quædam neceſſaria, ne alioqui Beneficia diu vacare debeant, cum periculo ſalutis animarum, & diminutione cultus Divini, *Franc. c. l.*

XIX. Aſſertio 2. Officium Coadjutoris finitur, & expirat, non morte dantis Coadjutorem; ſed morte naturali, vel civili, videlicet depoſitione, aut renunciatione Epiſcopi, vel alterius Prælati, ſeu Rectoris, cui datus eſt Coadjutor, ut ex communi tradit *Jo. Andr. in c. ult. nu.* 10. *h. t. Anchar. in citat. cap. unic. not.* 10. *eod. in* 6. & habetur expreſſum *in c. Grandi*; 2. *De ſuppl. negl. Præl. in* 6. de Coadjutore dato Regi, ſicut etiam officium tutoris finitur per mortem naturalem, vel civilem pupilli, §. 2. & 3. *Inſtitut. quib. mod. tutel. finit.* Ratio eſt, tum quia ſi ſuperveniat Adminiſtrator legitimus, ceſſat officium tutoris, vel adminiſtratoris dativi, *l. Si tutor*; 9. §. 1. *ff. de tutel. & ration. diſtrah.* Sed Capitulum, vacante Sede Epiſcopali, eſt legitimus Adminiſtrator, videlicet a Canone datus, *c. His quæ*; 11. *c. Cum olim*; 14. *de Majorit. & obed.* ergo ceſſat officium, ſeu adminiſtratio dativa conceſſa Coadjutori a Superiore: Tum quia Titulus Epiſcopatus, & Epiſcopalis juriſdictionis reſidebat in Epiſcopo, a quo velut principali dependebat officium Coadjutoris, tanquam acceſſorium: ergo ſicut mortuo Epiſcopo, vel eo tranſlato, aut depoſito, extinguitur Titulus, & juriſdictio Epiſcopalis: ita, & exſpirat officium Coadjutoris ei acceſſorie annexum: idque probatur etiam ex Etymologia nominis: Coadjutor enim dicitur a coadjuvando, ſublato autem Epiſcopo, non eſt ulterius, quem coadjuvet, adeoque juriſdictio, ejuſque exercitium devolvitur ad Capitulum, vel eum, ad quem ſpectat, Sede vacante, *c. 2. & 3. de ſuppl. neglig. Prælat. Fagnan. in c. Ex parte*; 5. *num.* 12. & 13.

XX. Cæterum hactenus dicta procedunt in Coadjutore ſimpliciter dato, ſeu temporali, videlicet ad tempus vitæ illius, cui datus eſt: non item in Coadjutore perpetuo, ſive dato cum futura ſucceſſione, hoc eſt, cum facultate, & jure ſuccedendi in Epiſcopatu, ſeu Prælatura, Dignitate, Beneficio, vel Officio, poſt obitum ejus, cui eſt Coadjutor datus. Hujuſmodi autem Coadjutoriæ non ſunt jure communi introductæ, ſed ex uſu, more ac ſtylo Curiæ Romanæ, eaſque tollendas eſſe, decernit Concilium Tridont. *Seſſ.* 25. ,, *c. 7. de reform.* Ubi ait: In Coadjutoriis quoque, cum fu- ,, tura ſucceſſione, idem poſt hac obſervetur, ut nemini in ,, quibuſcunque Beneficiis Eccleſiaſticis permittantur. Quod ,, ſi quando Eccleſiæ Cathedralis, aut Monaſterii urgens ne- ,, ceſſitas, aut evidens utilitas poſtulet, Prælato dari Coad- ,, jutorem, is non alias cum futura ſucceſſione detur, niſi ,, hæc cauſa prius diligenter a ſanctiſſimo Romano Pontifice ,, ſit cognita, & qualitates omnes in illo concurrere certum ,, ſit, quæ a Jure, & decretis hujus S. Synodi in Epiſcopis, ,, & Prælatis requiruntur: alias conceſſiones ſuper his fa- ,, ctæ, ſubreptitiæ eſſe cenſeantur. Ratio hujus decreti eſt, quia ſucceſſio in Prælaturis, & Beneficiis Eccleſiaſticis Jure communi ſemper damnatur; quia præbet occaſionem captandæ, ac procurandæ, vel ſaltem optandæ mortis illius Beneficiarii, cui Coadjutor, cum futura ſucceſſione, datur, *c. 1. de Conceſſ. præb. c. 2. & 3. eod. in 6.* Nihilominus tamen ſolus Romanus Pontifex dare poteſt, & interdum ſolet hujuſmodi Coadjutores, prout olim jam factum eſſe colligi videtur *ex c. Petiviſti*; 17. *cauſ. 7. q. 1.* & hodie ex praxi conſtat; quia id Eccleſiæ aliquando neceſſarium, vel ſaltem utile eſſe poteſt, ut nimirum ſic Coadjutor, majore cum auctoritate, munus ſuum exerceat, diligentius eo fungatur, & magis colatur, pluriſque habeatur a ſubditis, *Azor. p. 2. l. 2. c. 2. q. 2.*

XXI. Præterea circa Coadjutoriam perpetuam, cum futura ſucceſſione, Notandum primo. Quod per illam acquiritur Coadjutori jus ad rem in Prælatura, vel Beneficio, quod jus, eveniente vacatione per obitum ejus, cui Adjutor datus eſt, efficitur jus plenum, ſive jus in re, ita, ut non ſit opus nova collatione, ut ex Garcia notat *Fagnan. in cit. c. Ex parte num. 16. h. t.*

Notandum ſecundo. Sicut Coadjutoria temporalis non eſt Beneficium Eccleſiaſticum, quia Adjutor non habet Titulum, ſeu Jus Beneficii: ſed ſolum adminiſtrationem illius neque curam animarum, niſi ſolum quoad actum, ſeu exercitium, quæ quoad actum primum, & habitu manet penes Prælatum, vel Parochum: tum quia non vacat Prælatura, vel Beneficium per mortem illius, cui Adjutor datus eſt, *Azor. cit. cap. 2. quæſt.* 4. ita ſimiliter Coadjutoria perpetua non eſt Beneficium; quia per futuram ſucceſſionem datur ſolum jus ad Prælaturam, vel Beneficium, non autem jus in re, neque per obitum Coadjutoris vacat, ſed per mortem Coadjuti, *Azor. c. l.* plures Quæſtiones de Coadjutore perpetuo cum ſucceſſione, videri poſſunt apud *Garc. p. 5. c. 5. nu. 53. & ſeqq.*

TITULUS VII.

De Inſtitutionibus.

I. Supra dictum eſt de Beneficiis, eorumque collationibus nunc ſequitur de Inſtitutione, quæ etiam eſt modus acquirendi Beneficia: Inſtitutio vero accipitur, vel late, prout etiam collationem includit: vel proprie ac ſtricte, & ut ſic *eſt juris Beneficii ad præcedentem præſentationem, vel nominationem alicujus, legitima auctoritate facta tranſlatio*, per quam ſcilicet jus ac Titulus Beneficii acquiritur inſtituto. Differt a collatione ſtricte accepta; quia hæc eſt juris Beneficii libera tranſlatio, Collator enim non tenetur Beneficium conferre, huic vel illi: ſed libero cui vult, dummodo ſit idoneus, *cap. Relatum*; 9. *de Præb.* Inſtitutio vero eſt tranſlatio non libera, quia Ordinarius ſuperior, velit, nolit, tenetur jus, ſive quaſi dominium Beneficii conferre præſentato, ſi idoneus reperiatur, *Azor par. 2. lib. 6. cap. 22. qu. 1.* Accipitur præterea Inſtitutio interdum pro inveſtitura, ſeu miſſione in corporalem ſeu actualem Beneficii poſſeſſionem, quæ jure communi ad Archidiaconum ſpectare dicitur *in cap. Ad hæc*; 7. *& c. Ut noſtram*; 9. *de Offic. Archidiac. & notat Gl. in c. Auctoritate*: 4. *V. Inſtituitur. hoc t.* Fit autem inveſtitura, ſive introductio in poſſeſſionem, interdum nulla præcedente collatione, vel inſtitutione, & tunc habet vim collationis; quia per illam transfertur jus Beneficii in inveſtitum: Aliquando vero præcedente collatione, inſtitutione, vel confirmatione, ſubſequitur inveſtitura, & tunc per eam transfertur poſſeſſio corporalis, ſive realis, ſi in loco Beneficii fiet, *Abb. in cit. c. Auctoritate*: *num.* 9. Variis autem modis fit inveſtitura: nam Abbas, v. g. inveſtitur per inductionem in Templum, & collocationem in Sede: Canonicus, per aſſignationem loci in Choro, & Capitulo: Paſtor per ingreſſum Templi, pulſum campanæ, &c. *Zoeſ. in Comment. Decretal. hoc t. num.* 4. Extat hic Tit. etiam in Sexto.

§. I.

Ad quos ſpectat jus inſtituendi Clericos in Beneficiis Eccleſiaſticis?

II. Aſſertio 1. Jure communi, jus, ſive poteſtas inſtituendi Clericos a Patronis præſentatos, ſpectat ad Epiſcopum, ut docet *Abb. in cap. Ex frequentibus*; 3. *numer. 2. hoc t. Azor par. 2. lib. 6. cap. 22. qu. 2. & alii communiter.* Idque probatur *ex cap. Cum ex injuncto*; 22. *in fine infr. de hæretic. & ex cit. cap. Ex frequentibus*: Ubi Alexander III. reprobat „quandam pravam conſuetudinem in quibuſdam Eccleſiis Anglicanis introductam, ut Clerici Eccleſiaſtica Beneficia, ſine conſenſu Epiſcoporum Diœceſanorum (adeoque etiam ſine inſtitutione eorum) vel Officialium eorum (ſeu Vicariorum Generalium in ſpiritualibus) qui hoc de jure poſſunt, accipiant: eo quod id a ſtatutis SS. Patrum alienum, & Eccleſiaſticæ honeſtati ſit contrarium; quamobrem ſententiam excommunicationis ab Archiepiſcopo Cantuarenſi, tam in eos, qui Eccleſiaſtica Beneficia tali modo occupata, retinent: quam impoſterum ita occupare præſumunt, Pontifex auctoritate Apoſtolica confirmat, ac mandat, ut Clerici, qui ſententiam excommunicationis incurrerunt, niſi congrue ſatisfaciant, non abſolvantur."

III. Pro declaratione bujus *Cap.* Notandum primo. Nomen inſtitutionis in hoc *c.* a DD. latius accipitur pro omni proviſione non libera, quæ ſcilicet fit, non ſolum ad alicujus præſentationem, aut nominationem, ſed etiam electionem: tunc autem ſemper requiritur examen, & citatio per affixum edictum eorum, quorum intereſt, juxta *cap. ult. de Elect. in* 6. quod licet tantum loquatur de Beneficiis electivis, tamen etiam locum habet in Beneficiis, quæ providentur ad præſentationem Patroni, ut tradit *Gl. in c. ult. V. Electione; de Elect. in 6. & Franc. ibid. num.* 5. eo quod utriuſque proviſionis par ſit ratio, *arg. cap. 2. de jur. Patron.* alioquin non ſolum electio, ſed etiam inſtitutio facta, ſine Edicti citatorii publicatione, erit nulla *Garc. p. p. de Benef. c. 4. nu. 1. & 6.* qua in re tamen ſpectanda eſt conſuetudo Eccleſiarum. Præterea in Concil. Trident. *Seſſ. 7. c. 13. de reform.* præcipitur ut præſentati, vel nominati a quibuſcunque Eccleſiaſticis perſonis (multo magis ergo a Laicis) etiam Sedis Apoſtolicæ Nunciis, ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia non inſtituantur, nec confirmentur, nec admittantur, etiam prætextu cujuſvis privilegii, aut conſuetudinis, etiam ab immemoriali tempore præſcriptæ: niſi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti, & nullus appellationis remedio ſe tueri poſſit, quominus examen ſubire teneatur, *Garc. c. l. 3. n.* 5. Quomodo autem in proviſione Beneficiorum curatorum, ſeu Parochialium examen præmitti debeat, explicat Concil. Trident. *Seſſ. 24. cap. 18. de reform. Garc. c. l. cap.* 2.

Notandum ſecundo. Licet ordinarie, præter caſus in jure exceptos, Archiepiſcopus, ſeu Metropolitanus non poſſit exercere juriſdictionem erga ſubditos Coepiſcoporum, eos v. g. excommunicando, *c. Nullus*; 7. *cauſ. 9. q. 3. c. Paſtoralis*; 11. *De offic. Jud. ordin.* poteſt tamen in eos juriſdictionem exercere in caſu pertinente ad ſtatum totius Provinciæ, tollendo v. g. pravam conſuetudinem, quæ in ea viget, & excommunicando eos, qui illam obſervant, ſi Epiſcopi ſint negligentes, ut in caſu *hujus cap. Abb. hic num. 4. & Gl. in cit. q. 3. in ſumma V. Quod autem.*

Notandum tertio. Clerici, qui a Laico v. g. Patrono inſtitutionem verbalem, per quam jus & Titulus Beneficii confertur, vel realem per quam fit introductio in poſſeſſionem, in Beneficiis Eccleſiaſticis accipiunt, pœnas excommunicationis, & depoſitionis, aliaſque inhabilitates incurrunt, prout videre eſt *in c. Si quis deinceps*; 22. *& pluribus ſeqq. cauſ. 16. q.* 7.

IV. Aſſertio 2. Officialis, ſeu Vicarius Generalis in ſpiritualibus poteſt ex officio ſuo Clericos præſentatos inſtituere in Beneficiis, licet ſpeciale mandatum ad id non habeat ut colligunt DD. *ex cit. c. Ex frequentibus*; *ibi*: *Officialium ſuorum, qui hoc de jure poſſunt, h. t. V. Officialium, & Abb. nu.* 7. licet Textus hic poſſet intelligi, quod loquatur ſolum de iis Officialibus, quibus hoc ſpecifice commiſſum eſt ab Epiſcopis. Neque refert, quod Vicarius ex officio ſuo non poſſit conferre Beneficia, niſi id ei fuerit ſpecialiter commiſſum, ergo nec inſtituere poteſt. Nam neg. Conſeq. Ratio diſcriminis eſt; quia Inſtituere eſt neceſſitatis, cum ſit proviſio non libera, is enim, qui præſentatus eſt a Patrono, inſtitui debet, ſi ſit idoneus: collatio vero eſt proviſio libera, quæ fit ſine præcedente præſentatione alicujus ad Beneficium, ideoque cum ſit quædam donatio, non comprehenditur ſub generali conceſſione Vicario facta, *Abb. in cit. c. Ex frequentibus*; *n. 7. Azor. cit. c. 22. q.* 3.

V. Aſſertio 3. „Etſi Capitulum, Sede vacante, Beneficia, quæ ad collationem Epiſcopi, (ſolius) pertinent, conferre non poſſit: (*c. 2. infra Ne Sede vacante*) præſentatos tamen a Patronis, ſi idonei ſint, admittere, eoſque in Beneficiis, ad quæ præſentati fuerint, inſtituere poteſt: licet talis admiſſio, & inſtitutio ad Epiſcopum pertineret, ſi in vivis eſſet, prout ſtatuitur *in c. Etſi*; 1. *h. t. in* 6. Ratio eſt, quia inſtitutio non eſt donatio gratuita, ſed ex neceſſitate debita, ſi præſentatus ſit idoneus: neque per illam præjudicium fit Epiſcopo ſucceſſori, cui nulla donationem ſeu liberalitatem exercendi occaſio aufertur. Cum ergo Capitulum ſuccedat in omni juriſdictione, & adminiſtratione Epiſcopali neceſſaria, ſive in iis quæ ratione Epiſcopalis officii neceſſario expedienda ſunt, *c. His quæ*; 11. *& c. Cum olim*; 14. *ſupr. de major. & obed.* idem poteſt præſentatos a Patronis inſtituere, *Abb. in c. 2. num. 6. Ne Sede vacante*; *& c. Azor c. l. q. 3. Barb. in Collect. hic num. 4. Garc. p. 5. c. 7. num. 51. 54. & 55.*

Porro ex hoc cap. colligitur, quod aliud ſit admittere, aliud inſtituere, ut tradit *Gl. magna hic in notatis communiter recepta*, quia ut diverſa ponuntur: quamvis DD. hoc diverſimode explicant: nam admittere, eſt idem, quod recipere, ſeu approbare, & in titulum tradere: inſtituere vero eſt, mittere, ſeu introducere in corporalem Beneficii poſſeſſionem, ut tenet *Jo. Monac. hic, & Jo. Andr. ibid. nu.* 1. quo ſenſu etiam videtur loqui Concil. Trident. *Seſſ. 7. c. 13. de refor.* At vero ſecundum *Ancharan. hic not. 2. & Franc. n.* 2. admittere idem eſt, quod ad examen recipere; inſtituere autem eſt, approbare, ſive jus & titulum tribuere.

VI. Aſſertio 4. Etiam Prælatis Epiſcopo inferioribus competere poteſt poteſtas inſtituendi ex jure, ſeu cauſa ſpeciali videlicet privilegio, præſcriptione vel conſuetudine, ut conſtat *ex c. Super eo*; 15. *De offic. Deleg.* ubi dicitur, inſtitutionem ad Archipresbyterum, vel Archidiaconum, vel Epiſcopum pertinere poſſe, *Azor. c. l. q.* 3. Et quod per præſcriptionem, ſeu conſuetudinem præſcriptam poſſit Abbati, vel Præpoſito jus inſtituendi acquiri, conſtat *ex c. Cum olim* 18. *& c. Auditis*; 15. *de præſcript.* & docet *Abb. in cit. c. Ex frequentibus*; *n. 3. h. t.* In quo ſolum reprobatur conſuetudo ut recipiantur Beneficia ab iis, qui non habent poteſtatem conferendi, vel inſtituendi, nec jure communi, nec ſpeciali. Præterea interdum etiam ex fundatione, vel dotatione Prælatus inferior habere poteſt jus inſtituendi, ut ſi Capellania a Laico fundetur, ea conditione adjecta, cum conſenſu Epiſcopi, ut certæ Eccleſiæ Præpoſitus, vel Decanus habeat poteſtatem inſtituendi Clericos a Patrono præſentatos, vel ut penes certum aliquod Collegium Clericorum, vel Monaſterium, vel Univerſitatem ſtudiorum, ſit poteſtas inſtituendi, *Azor cit. q. 3. Barb. De offic. Epiſc. alleg. 72. n. 184. & l. 3. Jur. Eccl. c. 10. nu.* 208. quamvis Concil. Trident. *Seſſ. 14. c. 12. & 23. de reform.* decreverit, ut ſi Patronatus alicui concedatur, Inſtitutio ipſi Epiſcopo, & non alteri inferiori reſervetur.

Porro ad Prælatos etiam regulares in Eccleſiis, quæ pleno jure iis ſubjectæ ſunt, jus inſtituendi pertinere poteſt, ut colligitur *ex Clement. unic. de exceſſib. Prał.* Secus eſt de Eccleſiis, quæ pleno jure ad eos non ſpectant: in iis enim inſtitutio, & deſtitutio ad illos non pertinet, ſed Presbyteri, ſeu Vicarii inſtituendi ſunt ab Epiſcopo, juxta *c. In Lateranenſi*; 31. *& c. De Monachis*; 12. *ſupr. de præbend.* etiamſi fuerint Patroni exempti, *Barb. cit. alleg. 72. n.* 188.

VII. Cæterum quod dictum eſt, inſtitutiones Clericorum in Beneficiis poſſe etiam pertinere ad Prælatum Epiſcopo inferiorem, probari etiam poteſt *ex c. Cum veniſſent*; 6. *h. t.* „Nam controverſia orta inter Archiepiſcopum Eboracenſem, & Archidiaconum Richemundiæ, ſuper inſtitutione perſonarum & cuſtodia Eccleſiarum vacantium: Archiepiſcopus dicebat, hæc jura, tam de jure communi, quam de generali conſuetudine, ad ſe in Diœceſi ſua pertinere: quoſdam vero Anteceſſores ſuos Archidiaconis quibuſdam Richemundiæ inſtitutiones, & cuſtodiam Eccleſiarum perſonaliter, ſive tanquam perſonale Beneficium conceſſiſſe. E contrario vero Archidiaconus reſpondit, quod prædictus Archiepiſcopus non perſonaliter Archidiacono, qui tunc erat, ſed in perpetuum ipſi Archidiaconatui, cum conſenſu Capituli Cathedralis, tam inſtitutiones, quam cuſtodias reali conceſſione donaſſet. Cum autem Archidiaconi Anteceſſores ſui in continua poſſeſſione iſtarum aliarumque libertatum, & exemptionum, longo tempore fuiſſent, Archiepiſcopum poſtea ipſi Archidiaconatum abſolute, & ſine conditione conceſſiſſe. At vero poſt factam conceſſionem aſſeruiſſe, Archidiaconatum ſe ipſi conceſſiſſe, exceptis inſtitutionibus, & cuſtodiis Eccleſiarum vacantium. Tunc vero Archidiaconus timens, ne id diſerte negaret, cum nondum eſſet poſſeſſionem Archidiacona-

cona.

Digitized by Google

,, conſtus adeptus, vel penitus impediretur, vel ſaltem diu-
,, tius ejus conſecutione differretur, dixit: quod non ſolum
,, de illo, ſed etiam de omnibus reditibus ſuis faceret Ar-
,, chiepiſcopus, quod ſibi placeret. His utrinque propoſitis,
,, Papa Innocentius III. interlocutorie pronunciavit, Archi-
,, diaconum eſſe in plena libertatum ejuſdem Archidiacona-
,, tus poſſeſſione defendendum, donec ex parte adverſa le-
,, gitime probetur, ipſas libertates Archidiaconis ab Archie-
,, piſcopis perſonaliter conceſſas fuiſſe: quandoquidem Ar-
,, chiepiſcopus tam ante, quam poſt, & in ipſa conceſſione,
,, eas libertates, videlicet inſtitutiones, & cuſtodias, reti-
,, nere potuerit tanquam ſuas, & non retinuerit: vel donec
,, legitime probatum fuerit, ab eodem Archiepiſcopo, eaſ-
,, dem libertates Archidiaconum abjuraſſe, ſive per jura-
,, mentum iis renunciaſſe. Quanquam in hoc poſteriore ca-
,, ſu, poſito, quod conceſſio illa realiter, ſive ipſi dignitati
,, Archidiaconatus conceſſa fuerit, Archiepiſcopo nihil ju-
,, ris, vel auctoritatis accederet; quia Pontifex vel ad pe-
,, titionem Eccleſiæ Eboracenſis, vel ex officio per ſeipſum
,, Archidiaconatui conſulat. Quod ſi igitur alterutrum præ-
,, dictorum fuerit legitime probatum, Archidiacono ſuper
,, ipſis libertatibus: ſin neutrum, ipſi Archiepiſcopo ſilen-
,, tium imponendum erit.

VIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Ratio cur *in dicto cap. Cum veniſſent*; poſſeſſio adjudicata fuit Archidiacono, & onus probandi in petitorio Archiepiſcopo impoſitum, eſt: quia tametſi jus commune ſtabat pro Archiepiſcopo contra Archidiaconum, nam ſpectato Jure communi, inſtitutio, & conſequenter etiam cuſtodia Eccleſiarum vacantium pertinet ad Ordinarium loci in tota Diœceſi, ita, ut ipſe ſuper hac re intentionem fundatam habeat, *c. Omnes*; 10. *& c. ſeq. cauſ. 16. q. 7. c. Ex ſpecie*; 12. *in fine de hæretic.* ad quem autem ſpectat inſtitutio alicujus Eccleſiæ, is etiam plerumque cuſtodiam ejuſdem habere cenſetur, prout colligitur *ex hoc cap.* Veruntamen quia Archiepiſcopus in judicio confeſſus fuit, Archidiaconis quibuſdam a ſuis Anteceſſoribus jus tam inſtitutionum, quam cuſtodiæ Eccleſiarum vacantium conceſſum fuiſſe, licet adjecerit in ſua confeſſione, quod fuerit conceſſum perſonaliter ſolum, ſive tanquam perſonale jus, quod cum perſona extinguitur: & quia Archidiaconi erant in antiquiſſima, & continuo quieta poſſeſſione utriuſque prædicti juris: ideo præſumptio erat, quod ea conceſſio fuerit realis facta perpetuo ipſi dignitati Archidiaconatus, ita, ut ſi Archiepiſcopus, vel alius Ordinarius loci proponat, quod Archidiaconi inſtitutionem, aut cuſtodiam Eccleſiarum vacantium exercuerint, non ea conceſſione reali, vel jure proprio dignitatis, ſeu Archidiaconatus: ſed perſonali ſolum, ſive precario, aut nomine, & auctoritate Archiepiſcopi concedentis, id probare debeat, propter præſumptiones, quæ ſtant contra ipſum pro Archidiacono, ut tradit *Gl. hic V. Probatis*, *& Abb. ibid. numer. 7. & 8* Quamvis alias regulariter ſola poſſeſſio, ſi nulla ſtat præſumptio pro poſſeſſore, non poſſit contra proprietarium in judicio petitorio, ſeu proprietatis, uti ſumitur *ex capit. Cum Eccleſia*; 3. *de cauſ. poſſeſſ. & propriet. & notat. Abb. hic numer.* 8. Porro licet de Jure communi ad Archidiaconum non pertineat jus inſtituendi Clericos in Beneficiis auctoritative, conferendo eis jus in re. ſpectat tamen ad illum inveſtitura, ſive jus inducendi in corporalem poſſeſſionem Beneficii, *c. Ad hæc*; 7. *De offic. Archidiac. Gl. hic V. Communi, & Jo. Andr. n.* 15.

Notandum ſecundo. Conſuetudo poteſt ſimul concurrere cum Jure communi, tametſi idem diſponat, quod Jus commune; addit tamen ei confirmationem, ſeu majorem quandam firmitatem, *Abb. hic n.* 3.

IX. Notandum tertio. Poteſt Epiſcopus, cum conſenſu Capituli, concedere inferiori Prælato, ejuſque dignitati, jus ſpectans ad dignitatem Epiſcopalem, *ut in caſu hujus capit.* Archidiacono jus inſtitutionis, & cuſtodiæ Eccleſiarum vacantium, ita, ut per Succeſſores Epiſcopos revocari non poſſit, *Abb. hic num.* 5.

Notandum quarto. Si quis alteri, præſertim Superiori ſuo dicat, ut faciat de bonis ſuis, vel juribus quod placet: hujuſmodi verba non inducunt obligationem, ſed intelligenda ſunt, ſecundum arbitrium boni viri, ut faciat, quod rationabile, & æquum eſt. *Ut in hoc cap.* quando Archidiaconus dixit, ut Archiepiſcopus faciat de reditibus ſuis, quod placet, non ideo obſtrictus fuit cedere juribus inſtitutionum, & cuſtodiarum in Eccleſiis vacantibus ab Archiepiſcopis conceſſarum *Abb. hic n.* 5.

Notandum quinto. Juramentum præſtitum per Prælatum ſuper juribus Eccleſiæ tenet, & ſervandum eſt ipſi Prælato: non autem quatenus præjudicat Eccleſiæ, *ut in caſu hujus cap.* Archidiaconus, qui abjuravit libertates Archidiaconatus, ſcilicet inſtitutiones, & cuſtodias Eccleſiarum vacantium, ſive juratus ipſis renunciavit, non poteſt eiſdem uti, & contravenire juramento: nam hic dicitur: Archidiaconum eſſe defendendum in quaſi poſſeſſione libertatum, donec probetur ipſum eas abjuraſſe: Ex quo infertur, ſi conſtet de abjuratione, non eſſe audiendum contra juramentum, unde hic dicitur, ſilentium ipſi imponendum eſſe. Non autem per tale juramentum Prælati præjudicatur ipſi Eccleſiæ, at in propoſito dignitati Archidiaconatus, quominus non obſtante tali abjuratione, ad petitionem Eccleſiæ, vel etiam ex mero officio Judicis concedatur dignitati Archidiaconatus, *ut habetur in Textu, Abb. hic numer.* 14. Quare vel juramentum, aut aliud factum Prælati poteſt ſeparari a præjudicio Eccleſiæ, & ſoli Prælato nocet, non autem Eccleſiæ: vel non poteſt ſeparari, ſed cedit in damnum Eccleſiæ, & tunc non tenet, *Abb. hic num.* 18.

§. II.

De inſtituendis in Eccleſiis, vel Beneficiis Eccleſiaſticis.

X. Quæritur primo. Quinam: & quales inſtituendi ſint in Beneficiis? Reſp. primo, inſtituendi debent eſſe Clerici; nam Laici non poſſunt in Canonicatibus, vel aliis Beneficiis inſtitui, ut conſtat *ex c. In Eccleſia*; *h. t.* ubi habetur.
,, Quod in quadam Eccleſia erat certus numerus Canonico-
,, rum per ſtatutum Capituli juramento firmatum inſtitutus,
,, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* cum autem nu-
,, merus ille imminutus eſſet, & plures Canonicatus vaca-
,, rent, & in eadem Eccleſia quidam Laici Præbendas ob-
,, tinerent: quæſitum fuit, an iis numerus Canonicorum
,, conſtitutus impleri poſſit? Reſpondet Papa Eugenius, cum
,, Laici non debeant in Canonicorum numero computari
,, (quia non ſunt idonei quippe Laici: neque juris Canonici
,, capax eſt, niſi Clericus, *Gl. hic V. Tales*) ideo implendus
,, eſt numerus Canonicorum decretus, & determinatus, in-
,, tra tempus præſcriptum (videlicet ſex menſium, alioquin
,, devolvitur poteſtas, inſtituendi ad Superiorem, juxta *c. 2.*
,, *Tit. ſeq. Gl. hic V. Differre*) ea Clericis tales, qui in Ec-
,, cleſiaſticis Ordinibus conſtitui DEO in Divinis officiis con-
,, grue ſervire poſſint. Porro licet Monachatus cadat in Laicos converſos, qui cenſentur perſonæ Eccleſiaſticæ, ſeu Religioſæ, ita, ut gaudeant privilegio fori, & Canonis: non tamen ea iis impleri poteſt numerus determinatus Canonicorum; cum non ſint Ordinibus Eccleſiaſticis initiati, ac proinde ſervire non poſſint DEO in officiis Divinis, ut tradit *Innoc. hic num.* 2. ſed requiritur, ut Laicus tonſuratus, ſit ordinatus, antequam fiat Canonicus, *Abb. hic in fine*.

XI. Reſp. ſecundo, non ſunt in Eccleſiis, & Beneficiis inſtituendi Clerici unius originis, ſeu Nationis tantum: ſed viri litterati, & alias idonei, undecunque originem ducant, in Eccleſiis inſtitui debent prout decernitur *in c. Cum decorem*; 5 *h. t.* Ubi Improbatur factum Patriarchæ Conſtanti-
,, nopolitani, qui aliarum Nationum Clericos ſpernens, Ve-
,, netos tantum in Eccleſiis Conſtantinopolitanis inſtituere
,, voluit. Rationem reddit Papa Innocentius III. quia in om-
,, ni Gente, qui facit juſtitiam, acceptus eſt DEO, neque
,, Sanctuarium DEI convenit jure hæreditario poſſideri.
,, Quare mandat idem Papa ſuo Legato, ut Patriarcham
,, moneat, ut viros litteratos, & alias idoneos in prædictis
,, Eccleſiis, maxime in majore, ſeu Cathedrali Eccleſia in-
,, ſtituere non prætermittat, alioquin indignum ſe reddet,
,, ut aliarum Nationum Clerici ad illius obedientiam com-
,, pellantur. Multo magis autem id reprobari debet, ſi certæ Genti, aut Familiæ promiſſio fiat, quod ea illa tantum ad Canonicatus, & alia Beneficia Eccleſiaſtica ſint aſſumen-
,, di, ideoque *in hoc c. in fine*, mandat Papa Legato, ut ad
,, ipſum referat, verumne ſit, Patriarcha Venetis hac de re
,, promiſſionem feciſſe; quia tale pactum iniquum foret, cum Beneficia Eccleſiaſtica, ſine pacto ſint conferenda, *Gl. fin. hic*, per quod impeditur libera Beneficiorum collatio, adeoque fit, ut multi idonei prætereantur, & minus idonei promoveantur.

Excipiendum eſt, ſi aliquod Beneficium primitus fundatum ſit pro perſonis ex certa Gente, Civitate, vel Familia oriundis: tum enim poſt acceptatam fundationem, alii in illo inſtituendi non ſunt; ſed conditio adjecta impleri debet; cum non ſit inhoneſta, dummodo ii, qui præſentantur, ſint idonei, idque praxis Eccleſiarum confirmat. Sed neque ea conſuetudo plurium Eccleſiarum improbari poteſt, ſecundum quam in promotione ad Canonicatus aliaque Beneficia, indigenæ, modo idonei ſint, aliis cæteris præferuntur, *arg. c. Nullus; diſt.* 61. Quia indigenæ facilius inducuntur ad perpetuo reſidendum in Patria, quam extranei, *Abb. hic n.* 4.

,, XII. Reſp. tertio, ſi Patronus ad Parochialem Eccleſiam
,, vacantem præſentet aliquem, qui Sacris Ordinibus non
,, eſt initiatus, ſed adhuc in minoribus eſt conſtitutus, is
,, non debet repelli, ſed admitti, & inſtitui, dummodo
,, alioqui ſit idoneus, & intra tempus a jure ſtatutum (vi-
,, delicet intra annum, *c. Licet*; 14. *de Elect. in 6. c. Præterea*;
,, 5. *de ætat. & qualit.*) ad Sacerdotium promoveri poſſit,
,, prout ſtatuitur *in c. Si is*; 2. *h. t. in* 6. Nam generatim lo-
,, quendo, ſi Beneficium certum Ordinem Sacrum requirat, ſpectato Jure communi, non eſt neceſſarium, inſtituendum actu habere illum Ordinem: ſed ſatis eſt, ſi intra annum illum ſuſcipiat, juxta *Clem. 2. de ætat. & qualit. & c. Laym. l. 4. tract. 2. c. 54. n.* 2. Requiritur tamen, ut præſentatus a Patrono in minoribus conſtitutus ſit, & non ſolum ſit in tali ætate, quod poſſit intra annum promoveri ad Sacerdotium: ſed etiam, ut tempore præſentationis ad Beneficium parochiale, ſit in ætate requiſita per Concilium Lateranenſe *in cit. c. Licet*; videlicet XXIV. ætatis annum compleverit, & XXV. attigerit, *Franc. hic n.* 1.

XIII. Quæritur ſecundo. Quot in Collegiis Clericorum inſtituendi ſunt Canonici, & Eccleſiæ Miniſtri, & in Monaſteriis Monachi, aut Moniales? Reſp. tot ſunt inſtituendi, quot ex reditibus Eccleſiæ Collegiatæ, vel Monaſterii commode, & abſque penuria ali poſſunt, nec plures ſunt reci-
,, piendi, prout inprimis ſtatuitur *in c. Auctoritate*; 4. *h. t.* Ut
,, nullus in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, invitis
,, Canonicis, vel Clericis inſtituatur, ultra numerum Cle-
,, ricorum, qui juxta facultates Eccleſiarum, commode ſu-
,, ſtentari poſſint. Idem habetur *in c. Quoniam*; 9. *de vita & honeſt. Cleric. & in c. ult.* juxta *Gl. V. Facultates: de V. S.*

Ubi Notandum. Licet in illis Eccleſiis, in quibus numerus Canonicorum, ſeu Clericorum non eſt determinatus, Prælati, & Capitula a Superiore ſuo compelli poſſint, ad tot ſuſcipiendos, quot ex reditibus Eccleſiæ decenter, & commode ſuſtentari poſſunt, ut docet *Abb. in c. 1. n. 2. h. t.* Attamen ultra facultates Eccleſiæ cogi non poſſunt, ut aliquem recipiant, juxta *cit. c. Auctorit. h. t.* Quare, ſi Superior,

v. g.

Digitized by Google

v. g. Epiſcopus, vel etiam Papa, alicui Prælato, ſeu Rectori Eccleſiæ, ejuſq; Capitulo præſentet Clericum, mandando, ut eum inſtituat, poteſt is contra hoc mandatum excipere, quod Eccleſiæ facultates non ſufficiant, ad plures alendos, ut docet *Abb. in c. Ex parte*; 10. *num.* 4. *de conceſſ. prab.* Verum poſſunt Clerici, ſi ultro conſentiant, & parcius vivere velint, etiam ultra facultates Eccleſiæ aliquem ſuſcipere, ob cultum Divinum augendum, ita tamen, ut non egeant, ut notat *Gl. fin. in cit. c. Auctoritate*; *junct. Gl. marg. lit. A. h. t.*

XIV. Præterea *in c. Non amplius*, 1. *h. t.* (quod eſt deſumptum ex Concilio Arelatenſi) ſtatuitur, ut in Monaſteriis, tam virorum, quam mulierum, & Collegiis Clericorum (regularium, de quibus eſt ſermo in hoc cap. non de ſæcularibus Clericis, ut notat *Fagnan. hic numer.* 7.) non plures recipiantur, quam quot ex eorum bonis ac reditibus abſque penuria ſuſtentari poſſint.

„ ſumptum ex Concilio Arelatenſi) ſtatuitur, ut in Mona-
„ ſteriis, tam virorum, quam mulierum, & Collegiis Cle-
„ ricorum (regularium, de quibus eſt ſermo in hoc cap.
„ non de ſæcularibus Clericis, ut notat *Fagnan. hic numer.*
„ 7.) non plures recipiantur, quam quot ex eorum bonis
„ ac reditibus abſque penuria ſuſtentari poſſint.

Similiter in Concilio Tridentino *Seſſ.* 25. *c.* 3. *de Regularib.* decernitur, ut in Monaſteriis, & domibus, tam virorum, quam mulierum, bona immobilia poſſidentibus, vel non poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel ex reditibus propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari. Ratio hujus prohibitionis eſt, tum ne Religioſi ſæcularibus curis implicentur, gratia neceſſarii victus comparandi, vel egeſtas ad indecentia exercenda eos cogat, vel æs alienum contrahatur, cui poſtea ſolvendo non ſint, cum injuria creditorum, *Sanch. lib.* 7. *moral. cap.* 23. *num.* 1. *qui num.* 6. ait, hoc decretum Concilii Tridentini quoad Monaſteria virorum, non ita ſtricte receptum eſſe.

XV. Porro circa prædicta Notandum primo. Facultates, ſeu reditus Eccleſiæ vel Monaſterii æſtimandi ſunt habito reſpectu, non tantum ad ſuſtentandos Clericos, vel Religioſos: ſed etiam ad alia Eccleſiæ onera & expenſas in Fabrica & eleemoſynas faciendas, ad hoſpitalitatem erga peregrinos exercendam, & ad ſolvendum jura Epiſcopalia &c. *argum. c. De Monachis*; 12. *de Præbend. Gloſſ. in citat. c.* 2. *V. Abſque penuria*, *&* *Abb. ibid. num* 2. *h. tit. Laym. lib.* 4. *tract.* 2. *cap.* 16. *num.* 1. Licet autem præceptum *cit. cap.* 1. negative ſit conceptum, ut non plures recipiantur in Eccleſiis vel Monaſteriis, quam poſſint ibi ſuſtentari: includit tamen in ſe præceptum affirmativum, ut tot ſint recipiendi, quot ex reditibus Eccleſiæ ſine penuria ali poſſunt, & ad hoc Prælati, vel Conventus a Superioribus ſuis, v. g. Epiſcopo compelli poſſunt, *Abb. c. l.* Ubi ait, hoc non eſſe oblivioni tradendum, *Fagn. ibid. n.* 5.

Notandum ſecundo. Si Eccleſia numerata ſit, ſive certus in ea Canonicorum, aut Regularium numerus per ſtatutum ſit determinatus, tum ob modicum redituum augmentum, numerus is augeri non debet, ut monet *Gloſſ. cit. loc. &* *Abb. ibid. num.* 5. Sed reditus excreſcentes vel menſæ Capitulari, ſi bona communia poſſideantur, accreſcunt, & in fine anni inter Canonicos dividuntur: vel propriis Beneficiatis accreſcunt, ſi Præbendæ, ſive reditus Beneficiorum ſint diſtincti, *Abb. citat. loc. num.* 3. Si vero reditus Eccleſiæ notabiliter augeantur, ſive in tantum facultates Eccleſiæ excreſcant, ut pluribus Canonicis, vel Clericis competenter ſuſtentandis poſſint ſufficere, tum etiam numerus Præbendarum, & Canonicorum augeri debet, tametſi a Papa definitus ſit, & confirmatus, *c. Cum M.* 9. *de Conſtitut.* quia clauſula illa, *niſi reddituus excreſcant*, etſi non ſit expreſſa, tacite ſubintelligi debet, cum id ſecundum ſtylum Curiæ & SS. Canonum ſit requiſitum, *Laym. in cit. c. Cum M. de Conſtitut. nu.* 7. Ubi ex Felino & aliis DD. generalem regulam tradit, quod clauſula ſecundum loci conſuetudinem, aut inſtrumenti vel contractus naturam apponi ſolita, ſi non exprimatur, ſubintellecta cenſetur: de hoc etiam dictum *ſupr. l.* 1. *Tit.* 2. *nu.* 107. *& ſeq.*

Notandum tertio. Si vice verſa reditus Eccleſiæ notabiliter decreſcant, ut non ſufficiant tanto Canonicorum, vel Monachorum numero ſuſtentando, is imminui poterit: dummodo augmentum, vel decrementum redituum ſtabile futurum eſſe exiſtimetur, non obſtante confirmatione Papæ, ut docet *Abb. in c. Cum acceſſiſſent*: 8. *num.* 4. *de Conſtitut.* Vel etiam quod numerus Præbendarum juramento ſit confirmatus; quia tam confirmatio Papæ, quam juramentum de retinendo certo numero Præbendarum, intelligi debet, ſi res in eodem ſtatu permaneat: non autem, ut etiam, in eum caſum ſe extendat, ſi res notabiliter mutata fuerit, ita ut ſecundum æquitatis rationem, & SS. Canonum præſcriptum, mutatio facienda ſit; nam in Eccleſiæ dedecus tenderet, ſi Canonici, aliique Clerici ſe ex reditibus honeſte alere non poſſent, *Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 30. *q.* 11. *& q.* 13. *Garc. p.* 10. *c.* 1. *n.* 2. *Laym. cit. c.* 19. *n.* 3. *& in cit. c. Cum M. num.* 4.

XVI. Quæritur tertio. An is, ad quem ſpectat jus ſive poteſtas conferendi Beneficium, aut inſtituendi, poſſit ſeipſum inſtituere? Reſpondetur negative, prout conſtat *ex c. Cum ad noſtram*; 7. *& ult. h. t.* Nam vacante quadam Ab-
„ batia, electus fuit in Abbatem, qui in eadem Eccleſia
„ prius Cuſtos erat, iſque nihilominus Cuſtodiam ſibi reti-
„ nebat. Unde quærebatur utrum de jure poſſit retine-
„ re? Conſultus Papa Innocentius III. reſpondit, quod
„ idem Abbas Cuſtodiam de jure obtinere non poteſt; quia
„ cum ratione Abbatiæ, tam Cuſtodiæ, quam aliarum di-
„ gnitatum & Præbendarum illius Eccleſiæ, donatio ſive
„ collatio ad ipſum Abbatem pertineat, non potuit illam
„ a ſeipſo recipere: cum inter dantem, & recipientem de-
„ beat eſſe diſtinctio perſonarum: ſed neque ab alio reci-
„ pere potuit, cum alii jus conferendi non haberent.

XVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si quis habens Dignitatem, Perſonatum, vel etiam Officium, acquirat aliam dignitatem, eo ipſo vacat prima, ſive dignitas, ſive Officium, *Gloſſ. magna hic in notatis*, ut in caſu hujus cap. per adeptionem Abbatiæ ipſo jure vacabat Officium Cuſtodis, quod promotus ad Abbatiam prius obtinebat, ita ut alteri conferri deberet, & quidem ab ipſo promoto, ſi quidem jus conferendi annexum erat dignitati Abbatiæ, cujus poſſeſſionem erat aſſecutus.

Notandum ſecundo. Sicut nemo poteſt ligare, aut ſolvere ſeipſum; imo nec per ſe & directe diſpenſare ſecum ipſe, ſic nec dignitatem vel Præbendam Eccleſiaſticam ſibi ipſi conferre poteſt; quia inter dantem & accipientem debet eſſe diſtinctio perſonarum, ſicut inter vendentem, & ementem, locantem, & conducentem, reſtituentem, & electum, præſentantem, & præſentatum, quia nemo oritur a ſeipſo. Unde nec eligere ſeipſum quis poteſt, *cap. In ſcripturis*, 9. *cauſ.* 8. *quæſt.* 1. Neque ſe ipſum præſentare, quamvis Clericus & idoneus ſit, *cap. Per noſtras*; 26. *de jur. patronat.* & univerſim loquendo, nemo poteſt in facto proprio auctoritatem præſtare, *Clement.* 2. *juxt. Gloſſ. V. Menſa ſua, de reb. Eccleſ. non alien.* ac proinde etiam nemo poteſt habens jus conferendi, vel inſtituendi ſibi conferre Beneficium, vel ſeipſum inſtituere, *Abb. hic n.* 4. *&* 5.

Notandum tertio. Quando dicitur in fine hujus cap. quod Prælatus, cui competit jus conferendi, non poſſit Beneficium accipere ab alio: id intelligi debet de omni eo, qui proprio nomine illud conferre non poteſt. Et hinc, etſi prælatus poteſtatem conferendi alteri deleget, non tamen poteſt Delegatus conferre Beneficium vel dignitatem ipſi Deleganti; quia Delegatus non confert jure & poteſtate propria, ſed jure & auctoritate Delegantis, cum Delegatus nihil proprium habeat, ſed juriſdictione ejus, qui mandavit, utatur, ut dicitur in *lib.* 1. *ff. de eo, cui mandat. eſt juriſdict.* & vices Delegantis gerat, *cap. Sane*; 11. *de offic. Deleg.* & ſic in effectu cenſebitur Delegans ſibi ipſi illud conferre, & eadem perſona in proprio facto ſibi ipſi auctoritatem præſtabit, cum tamen non poſſit quis eſſe auctor in rem ſuam, *lib.* 1. *ff. de autor. tutor.* & qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum, *juxta reg. jur.* 72. *in* 6. Verum Collator inferior, cui jus conferendi Beneficium competit, poterit illud accipere a Papa, vel Legato a Latere, quia illi jure communi in Beneficiis conferendis concurrunt cum inferioribus Collatoribus ordinariis, eaque jure proprio conferunt, *Abb. hic num.* 6. *in fine.* Idemque eſt, ſi inferiori Collator legitime transferat in alium abſolute poteſtatem conferendi Beneficia, eaque ſe omnino abdicet tunc enim ab illo poterit recipere Beneficium, quia hic novus Collator proprio nomine confert, *Abb. c. l.*

XVIII. Sed contra obſtare videtur: S. Pontifex dat, ſeu delegat ſuo Confeſſario juriſdictionem ſeu poteſtatem abſolvendi a peccatis ſeipſum, a quo etiam in foro conſcientiæ ligatur, & ſolvitur, ergo poteſt aliquis alteri dare, ſeu delegare juriſdictionem vel poteſtatem exercendam erga ſeipſum, ergo multo magis poterit quis dare poteſtatem alteri conferendi Beneficium ſibi, vel inveſtiendi ſeipſum? Reſp. hoc argumento probari contra plures Theologos recentiores, quod Confeſſarius Papæ eundem non abſolvat per poteſtatem juriſdictionis proprie delegatam ab ipſo Papa; quia ſequeretur, quod Confeſſarius ipſum abſolvat, nomine & auctoritate ejuſdem Papæ Delegantis, adeoque quod per ſe, directe & principaliter ipſe Papa exerceat juriſdictionem in ſeipſum, & a peccatis (quoad poteſtatem juriſdictionis, non Ordinis) abſolvat ſeipſum. Nec refert, quod per alium, nempe per Delegatum id faciat; quia quod quis per alium facit (tanquam principalis mandans) perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum, *juxta reg. jur.* 72. *in* 6. ergo ſi Papa abſolvitur a peccatis per alium, tanquam ſuum Commiſſarium ſive Delegatum, perinde eſt, ac ſi abſolveretur a ſeipſo; actio enim, quæ fit per aliquem, nomine & vice alterius, non tribuitur ipſi immediate agenti, ſed principali, ſive mandanti, ut patet in matrimonio contracto per Procuratorem, Legato Principis, Patrino ſuſcipiente aliquem a Baptiſmo per alium &c. Sicut ergo Ordinarius Collator, ad quem ſpectat poteſtas conferendi Beneficia, non poteſt alteri delegare poteſtatem conferendi aliquod Beneficium ſibi ipſi, *juxta cit. c. ult. h. t.* Ita neque poteſt aliquis poteſtatem juriſdictionis abſolvendi a peccatis committere, ſeu delegare alteri exercendam in ſeipſum. nam ideo non poteſt Collator delegare alteri poteſtatem conferendi Beneficium ſibi ipſi, quia Delegatus conferret illud, nomine & auctoritate ipſius Delegantis, cujus vices gerit, & perſonam repræſentat, *cit. l.* 1. §. *Qui mandatam*; *ff. de offic. ejus, cui mand. eſt juriſd. & c. Sane*; 11. *de offic. Deleg.* Sic Delegans in effectu & re ipſa conferret Beneficium ſibi ipſi: atqui etiam Delegatus ad abſolvendum a peccatis, abſolvit per poteſtatem juriſdictionis ſibi delegatæ, nomine, vire & auctoritate ipſius Delegantis, ergo cum vi juriſdictionis delegatæ abſolvitur ipſe Delegans, cenſendus eſt in effectu & reipſa abſolvere a peccatis ſeipſum, & ſibi ipſi auctoritatem præſtare, & juriſdictionem fori interni directe & principaliter exercere in ſeipſum, quod utrumque Jus, Canonicum & Civile, imo etiam ipſa ratio naturalis vetat & reprobat; nam ſicut inter conferentem, & eum, cui confertur Beneficium, ita multo magis inter abſolventem a peccatis & abſolutum debet eſſe diſtinctio perſonarum, non tantum phyſica, ſed etiam moralis.

Quare directe reſpondendo ad objectionem allatam, Dicendum eſt, cum Abbate in *cit. c. fin. num. ult. h. t.* quod in iſto caſu Sacerdos abſolvens non ſit merus Commiſſarius, ſive Delegatus Papæ: ſed potius Legatus & Vicarius Dei; quia Deus dedit poteſtatem abſolvendi a peccatis Apoſtolis, & conſequenter etiam Sacerdotibus rite ordinatis, tanquam eorum Succeſſoribus, *c. Firmiter*; 1. *de S. Trinit.* Ac proinde ad abſolvendum aliud non requiritur, niſi perſona ſubdita: Papa vero voluntarie ſe ſubjiciendo Sacerdoti, complet, & velut actuat radicalem ejus poteſtatem, quam in Ordinatione ſua a Deo accepit abſolvendi a peccatis: nam cum S. Pontifex nullius hominis poteſtati, vel juriſdictioni ſubjectus ſit, non poteſt

Digitized by Google

teſt ullus homo in illum exercere juriſdictionem, nec quidem fori interni, adeoque neque ipſum abſolvere, niſi ipſe ſe alicui Sacerdoti ſponte ſubjiciat, ut in ipſum exerceat poteſtatem abſolvendi a Deo acceptam. Itaque Sacerdos abſolvit Pontificem, non poteſtate ipſi delegata ab ipſo Papa, ſed jure ac poteſtate propria a Deo immediate accepta, ſuppoſito, quod ſe illi voluntarie ſubjiciat.

XIX. Poſtremo illud prædictis addendum, quod ad inſtitutionem præſentati, ſicut & ad confirmationem electi, non ſit certum tempus a jure præfinitum, intra quod facienda ſit inſtitutio, ſicut eſt præfixum collationi liberæ & voluntariæ, ut ea communi docet *Abb. in c. 2. num. 12. & 13. de conceſſ. Præb. Garc. p. 11. c. 4. num. 1. Barb. de offic. Epiſc. alleg. 72. num. 191.* Idque ne Beneficia nimis diu vacent, nam cum Patronus habeat, ſi Laicus ſit, quatuor menſes ad præſentandum, Eccleſiaſticus vero ſex menſes: ſi Superior haberet alios ſex menſes, ad inſtituendum, vacaret Beneficium per annum, antequam poteſtas inſtituendi ad Superiorem devolveretur, ut notat *Abb. c. l.* Si tamen habens poteſtatem inſtituendi v. g. Epiſcopus ſit negligens, ſive recuſet, vel differat inſtitutionem, recurrendum erit ad illius Superiorem, nempe Metropolitanum, vel Legatum ſeu Nuncium Sedis Apoſtolicæ, qui tempus præfigat, intra quod, ſi non inſtituerit, ipſe ſupplebit defectum, vel compellendo illum, vel per ſeipſum inſtituendo, *Garc. c. l. nu. 5.* quin etiam ſi habens poteſtatem inſtituendi differat inſtituere, ſine legitima cauſa, poterit appellari ad Superiorem illius, propter gravamen illatum, *Garc. c. l. n. 9. Barboſ. n. 193.*

TITULUS VIII.

De Conceſſione Præbendæ, & Eccleſiæ non Vacantis.

I. Dictum eſt in præcedentibus Titulis de Præbendis & dignitatibus, earumque collatione & inſtitutione, ſed quia illæ ſæpe conferuntur, vel promittuntur, antequam vacent, vel non conferuntur, ita ut diu maneant vacantes, ideo hic Titulus ſubjicitur, in quo traditur, quod Beneficia non ſint conferenda, nec quovis modo concedenda, niſi cum ea vacant: deinde etiam de negligentia in conferendo Beneficia vacantia agitur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus Joannis XXII. Vacans autem tunc dicitur Beneficium, quando caret omni poſſeſſore, ſicut locus dicitur vacare, qui caret corpore, cum eo ſoleat repleri: & bona vacantia, quæ a nomine ſaltem jure poſſidentur. Quare per mortem v. gr. Beneficiarii vacat Beneficium, quia hoc non extinguitur, ſive perit, ſed a nemine poſſidetur: penſio vero Eccleſiaſtica per mortem penſionarii non vacat, quia finitur ac deſinit, adeoque extingui dicitur, ſicut uſusfructus morte uſufructuarii finitur, *Azor. p. 2. l. 7. c. 16. q. 5.*

§. I.

Utrum Beneficium non vacans poſſit conferri, vel promitti?

II. Aſſertio 1. Beneficium viventis, adeoq; non vacans conferri non poteſt, ſed inſtitutio vel collatio Beneficii non vacantis eſt ipſo jure irrita: imo ſi quis paſſus eſt ſe inſtitui in loco ſeu Beneficio viventis Sacerdotis (vel alterius Beneficiarii) ab Eccleſiaſtica communione (id eſt, participatione Corporis & Sanguinis Domini) removendus eſt, prout ſtatuit Geláſius Papa in *c. Qui in vivorum; h. t.* & ibi *Gl. V. Communione*, & nihilominus deponendus eſt, ut addit *Gl. ibid. V. Pellendi*: Conſentit *c. imprimis; 7. §. De Epiſcopi cauſ. 7. qu. 1. Abb. hic num. 3.* Similiter in *c. Eum qui; 40. cauſ. 7. q. 1.* S. Gregorius ſcribit, eum, qui contra juſtitiæ regulam in Archidiaconatum alterius ſe provehi conſenſit, ab ejuſdem Archidiaconatus honore deponimus: qui ſi ulterius in loco eodem miniſtrare præſumpſerit, ſe participatione Communionis Sacræ noverit eſſe privatum. Ratio autem, cur collatio Beneficii non vacantis ſit irrita, eſt, quia Beneficium uni collatum non poteſt, eo vivente, alteri conferri, cum duo ſimul idem Beneficium habere non poſſint, *c. Tua; 20. de Præbend.* Neque debet Beneficiarius ſine juſta & gravi cauſa, ſuo Beneficio privari, cum Beneficia concedantur in perpetuum, ſive ad vitam Beneficiarii, *Abb. hic numer. 2.* Ideoque certum eſt, quod Beneficium viventis non poſſit conferri alteri ab aliquo, qui eſt Papa inferior, tametſi Papa ex plenitudine poteſtatis, id facere poſſet, quod tamen non reperitur unquam feciſſe, ſine cauſa, ut notat *Abb. c. l.*

III. Ubi Notandum primo. Prædicta pœna incurritur ſolum ab eo, qui ſcienter ſe paſſus eſt inſtitui in Beneficio viventis, non autem qui ignoranter, ut tradit *Gl. in cit. c. Et in primis; V. Repellatur*, & ſumitur ex *c. Præſentium; 3. & cit. c. Eum qui; cauſ. 7. q. 1.* Neque etiam hæc pœna habet locum, ſi quis ſuccedat in Beneficio viventi juſta ex cauſa depoſito, *Gl. fin. in cit. c. 1. h. t.* Notandum ſecundo, is, qui ſcienter occupavit Beneficium viventis nondum vacans, non poteſt deinceps illud Beneficium obtinere, ſine diſpenſatione Papæ: ſicut is, qui vivente marito, contraxit cum aliqua matrimonium de facto, non poteſt eam, etiam eo mortuo, ducere in uxorem, *c. fin. de eo, qui duxit in matrimon. &c.* Quod ſi is, qui ſcienter ſe inſtitui permiſit in Beneficio non vacante, & poſtea eodem vacante, illud impetret a Papa, non facta mentione ſuæ intruſionis, & illegitimæ inſtitutionis, per quam inhabilis factus eſt ad illud Beneficium obtinendum, collatio eidem facta non valet, quippe ſobreptitia; quia ſi Papa id ſciviſſet, ipſi non contuliſſet, vel non ita facile, *arg. c. Super Litteris; 20. & c. Poſtulaſti; 27. de reſcript. Abb. in cit. c. 1. n. 3. h. t.*

IV. Aſſertio 2. Non tantum Eccleſiaſtica Beneficia, antequam vacent, nemini conferri: ſed nec promitti poſſunt, prout conſtat *ex c. Nulla; 2. in princ. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. *cap. 8.* Ubi ſtatuitur: nulla Eccleſiaſtica miniſteria (id eſt, Officia, vel dignitates, *Gl. hic V. Miniſteria*) vel Beneficia Eccleſiæ conferuntur alicui, antequam vacent; ne quis deſiderare mortem proximi videatur, in cujus locum & Beneficium ſe credit ſucceſſurum: cum enim in ipſis etiam legibus gentilium pactum de futura ſucceſſione, vivente eo, cui ſuccedendum, prohibitum ſit: multo magis turpe eſt, & Divini plenum animadverſione judicii, ſi in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio locum habeat. Similiter hujuſmodi pactum Jure civili damnatum eſt, tanquam bonis moribus adverſum *in l. Donari; 29. §. Donationem, ff. De donat. & in l. ult. C. de pact.* Ubi dicitur, quod omnes hujuſmodi pactiones odioſæ eſſe videntur, & plena triſtiſſimi & periculoſi exitus, ideoque talia pacta, quæ contra bonos mores ſunt inita, obſervari non debere.

V. Ubi Notandum. Licet pactum de futura ſucceſſione valeat (ſaltem per modum donationis mortis cauſa factæ) ſi is, de cujus hæreditate pactum eſt, conſenſerit, & in eadem voluntate uſque ad mortem perſeveraverit, prout habetur in *cit. l. ult. C. de pact.* promiſſio tamen de Præbenda ſeu Beneficio viventis, adeoque non vacante, non tenet, etiamſi facta ſit, cum conſenſu ejus, qui illud obtinet; cum non poſſit Beneficium illud alicui concedere, ſeu conferre, *Gl. hic V. Condemnare.* Verumtamen promiſſio facta ab eo, qui conferendi jus habet, de conferendo alicui Beneficio vacante, valet, ut colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* ibi: *antequam vacent*, ergo a ſenſu contrario poſtquam vacant, promitti poſſunt Beneficia: ſed quia per talem promiſſionem non acquiritur jus in re in Beneficio promiſſo, ideo non obſtante illa promiſſione, poteſt illud Beneficium poſtea alteri valide conferri, *arg. l. Quoties; 15. C. De rei vendit. & c. Sicut; 22. de ſponſal.* Ubi habetur, quod ſponſalia de futuro, etiam jurata, ſolvuntur per poſteriora ſponſalia de præſenti, *Abb. in cit. c. 2. n. 2. h. t.*

Sed hic objici poteſt, ſi collatio vel promiſſio Beneficii non vacantis, ſed vacaturi, involvit votum mortis alienæ, ut dicitur in *cit. c. 2. h. t.* ſequitur, id prohibitum eſſe jure naturali & Divino, ergo nec Papa in ea re diſpenſare poteſt, vel id concedere? *Reſp.* Non involvit tale votum cauſaliter, ſed tantum occaſionaliter, poteſt enim talis promiſſio alicui fieri, qui non habet tale votum ſeu deſiderium, ſed mallet carere Præbenda, quam optare mortem proximi, & ideo cum promiſſio hæc, nec formaliter, nec cauſaliter includat votum hujuſmodi, poteſt a Papa diſpenſative concedi, vel promitti Beneficium vacaturum, *Jo. Andr. in c. Propoſuit; 4. n. 3. V. Vacatura; h. t.*

VI. Præterea quod dictum eſt, promiſſionem Beneficii vacaturi non valere, confirmatur ex *c. Ex tenore; 13. h. t.* Nam orta controverſia inter Clericum J. ex una parte, & Abbatem ac Conventum de Bello ex altera, ſuper proviſione ipſius Clerici J. hic coram Judicibus delegatis, lite conteſtata ſcripturam quandam Abbatis & Conventus de Bello produxit, in qua continebatur, quod primo vacaturam Eccleſiam ad collationem ipſorum ſpectantem eidem conferre velint. Sed Abbas & Conventus excipiendo dicebant, promiſſionem illam non tenere, utpote repugnantem ſtatuto Concilii Lateranenſis, decernens irritas hujuſmodi expectativas. Conſultus Papa Innocentius III. reſpondit, promiſſionem prædictam non tenere: Ideoque mandavit, ut Abbas, & Conventus ab impetitione Clerici abſolverentur, eique ſuper hac re ſilentium imponeretur.

Ex quo patet, quod promiſſio Beneficii vacaturi, etiamſi fuerit per ſcripturam firmata, non valet; quia actus nullus regulariter per ſcripturam non fit validus, *Abb. hic n. 2. qui n. 3.* addit, quod nec per juramentum confirmatur; quia contra legem emanantem principaliter in commodum publicum non valet juramentum, nec poteſt quis ſe obligare.

VII. Ubi præterea Notandum, licet allegans propriam turpitudinem, ſive agendo, ſive excipiendo, audiendus non ſit, *c. Inter dilectos, 8. de donat.* & ſumitur etiam ex *c. Cum ſuper; 8. h. t.* ne quis ſcilicet ex dolo ſuo, ſive propria iniquitate commodum ſentiat, *l. Itu demum; 13. ff. De receptis, qui arbitrium &c.* & docet *Bart. in l. Juſjurandum; 17. §. Procurator; num. 5.* Id tamen non procedit, ſi etiam actor turpitudinem propriam alleget, vel fateatur, tunc enim cum in pari cauſa vel delicto melior ſit conditio poſſidentis, *juxta reg. 65. in 6.* exceptio Rei allegantis turpitudinem ſuam admittitur, *l. 2. C. De condict. ob turp. cauſ.* Ut in caſu hujus *cap.* in quo Clericus actionem ſuam fundavit ſuper promiſſione ei facta de Beneficio proxime vacaturo contra Lateranenſe Concilium, ideoque tanquam propriam turpitudinem, & in odium illius recipientis turpe promiſſionem, reus conventus, videlicet Abbas & Conventus ipſum repellere potuit, licet ejuſdem delicti particeps fuerit, *Gl. fin. hic.* Nec obſtat, quod in *c. Cum ſuper; 8. h. t.* dicatur, Capituli exceptio, quod Clericus ſit receptus per gratiam expectativam vacaturi Canonicatus, contra Concilium Lateranenſe, nequaquam admittendam eſſe, utpote allegans propriam turpitudinem: Nam in caſu illius *cap.* Clericus non fundabat ſe ſuper promiſſione Canonicatus, ſed nec illam confitebatur: ac proinde Capitulum allegans ejuſmodi promiſſionem præceſſiſſe, ideoque factam a ſe collationem jure repelli debuit: quare in illo *cap.* eſt caſus omnino diverſus: tum quia in illo Clericus ille non tantum promiſſionem habuit Canonicatus, ſed etiam receptus fuit in Canonicum; tum quia a Capitulo non fuit probatum, quod Clericus ille contra Concilium Lateranenſe receptus fuiſſet, *Gl. in cit. c. Cum ſuper; V. Poſſe in fine, & Gl. fin. in cit. c. Ex tenore; h. t.* Sunt & alii præterea caſus, in quibus allegans

tur-

Digitized by Google

propriam turpitudinem audiri debet, de quibus videri poteſt *Abb. in cit. c. Cum ſuper; n. 9. h. t.*

VIII. Cæterum doctrina ſupra tradita, nec conferri, nec promitti poſſe Beneficium nondum vacans: Extenditur primo quod Beneficium poſtquam vacat ſit conferendum alteri non obſtante appellatione illius, cui promiſſum fuit, antequam vacaret, ut conſtat ex *c. Relatum; 3. h. t. junct. Gl. in caſu ibid.* Ubi habetur, quod Clerici quidam recipiebant „promiſſiones de Beneficiis non vacantibus, ſive gratias expectativas ad Beneficia proxime vacatura, & poſtea eum vacabant, appellarunt extra judicialiter ad Sedem Apoſtolicam, ne aliis conferrentur: quæſitum fuit, an tali appellationi ſit deferendum? Ad hoc reſpondet Papa Alexander III. cum hujuſmodi promiſſiones in Lateranenſi Concilio ſint caſſatæ (*c. 2. h. t.*) non debet, prætextu appellationis eorum, qui dictis promiſſionibus innituntur, omitti, quo minus Eccleſiæ vel Beneficia, cum vacaverint, perſonis idoneis conferantur. Ratio eſt, quia promiſſio Beneficii vacaturi, cum ab initio ipſo jure ſit irrita, non poteſt per ſolam ſubſequentem vacationem ejuſdem reddi valida, quod enim initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis convaleſcere: *l. 29. ff. de R. J.* & cum ex tali promiſſione, quippe ſecundum Canones irrita nullum jus acquiſitum ſit promiſſario, adeoque illius non interſit, ideo contra collationem Beneficii, ne ea, poſtquam vacavit fiat alteri perſonæ idoneæ, appellare non poteſt *juxta l. 1. ff. de appellat. recip.* Neque appellatio illegitima impedit jus, ſeu poteſtatem liberam conferendi Beneficia, *Gl. fin. & ibid. Abb. num. 2. & 3.*

IX. Extenditur ſecundo. Quod non poſſit Epiſcopus, vel alius, ad quem ſpectat jus conferendi Beneficia, delegare, vel concedere alicui poteſtatem conferendi Beneficia proxime vacatura: quamvis poſſit alteri delegare poteſtatem conferendi Beneficia, poſtquam vacant, ut conſtant ex *c. Conſtitutus; 11. h. t.* Ubi cum Epiſcopus Laudunenſis Henrico Ca„nonico poteſtatem conceſſiſſet, proxime vacaturam Præbendam in illa Eccleſia conferendi, idque Rhemenſis Archiepiſcopus tunc Legatus Sedis Apoſtolicæ confirmaſſet; Henricus de hac poteſtate ſua adhuc dubitans acceſſit ad Papam, petiitque, ut eandem confirmaret. Annuit Innocentius III. mandatque Epiſcopo & Capitulo Laudunenſi, ut perſonam illam, cui prædictus Henricus Præbendam Sacerdotalem cum contigerit vacare, Canonice (id eſt, perſonæ idoneæ & modo Canonico, *Gl. hic V. Canonice*) conferendam cenſuerit, cum ſine contradictione admittant, & Epiſcopus eam alteri contra formam conceſſionis a ſe factæ, Henrico conferre non præſumat. Verumtamen quia ejuſmodi conceſſiones, ſi in exemplum traherentur, in SS. Canonum fraudem fieri poſſent, per quos prohibentur Eccleſiaſtica Beneficia concedi, vel promitti, antequam vacent (*in c. 2. & aliis pluribus h. t. & c. 3. eod. in 6.*) ideo declarat Papa, ſe nolle, ut occaſione hujus mandati (quo conceſſio Epiſcopi, quæ nulla erat, facta fuit valida per conceſſionem Papæ, *Gl. hic V. contra formam conceſſionis*) perſonalem ſive ſpecialem gratiam continentis, talis licentia aliis in fraudem abuti volentibus concedatur. Ratio hujus prohibitionis eſt; quia poſſet quiſpiam tali facultate conferendi Beneficium proxime vacaturum abuti in fraudem Concilii Lateranenſis: ſi enim aliquis certum Beneficium nondum vacans obtinere vellet poſſet ſubornare amicum, ut impetraret ab Epiſcopo facultatem illud beneficium, cum vacaverit, conferendi, & ſic ſpe fretus quod amicus ille ſibi id Beneficium conferat, poſſet deſiderare, & machinari mortem alicui Beneficiario, cui ipſi ſuccedere cuperet, *Abb. hic n. 3.* Excipitur quod Epiſcopus poſſit committere Generali ſuo Vicario facultatem conferendi Beneficia vacatura, in genere & indeterminate, non autem in ſpecie, & determinate, ſive reſpectu certi Beneficii, ſive reſpectu certæ perſonæ, *Abb. hic n. 5. Laym. in c. 3. n. 3. de offic. Vicar. in 6. & dictum ſupra l. 1. Tit. 28. num. 50.* Ex dictis colligitur, quod Epiſcopus poſſit in genere delegare adminiſtrationem rerum ſuarum, non autem in ſpecie; quia id cedere poſſet in fraudem Conſtitutionis Concilii Lateranenſis in *c. 2. h. t. Gl. V. contra formam Conſtitutionis.* Colligitur ſecundo. Privilegium perſonale, ſive gratia ſpecialis alicui conceſſa, non debet trahi ad jus commune, nec in conſequentiam, ita ut aliis in ſimili caſu idem conceſſum eſſe cenſeatur, *Gl. magn. hic in notat.*

X. Aſſertio 3. Spectato Jure antiquo Canonico, valet promiſſio de conferendo alicui Beneficio in genere, cum poterit, ſeu occaſio ſe obtulerit, ut conſtat ex *c. Accedens; 14. h. t.* & ibi *Gl. in caſu.* „Nam cum quidam Abbas & Conventus cuidam Clerico promiſiſſent, ſe collaturos ipſi Beneficium Eccleſiaſticum, quando potuerint, ſed cum poſtea conferre intermitterent, Clericus ille impetravit Litteras a Papa ad quoſdam Judices delegatos, coram quibus petebat, Monachos compelli ad conferendum ſibi Beneficium, ſicut promiſerant. Verum Monachi excipiebant, ſe non obligari illa promiſſione, cum ſit facta contra Concilium Lateranenſe (*in c. 2. h. t.*) in quo prohibentur omnes promiſſiones de Beneficiis vacaturis conferendis. Re delata ad Papam Innocentium III. is reſpondet: aliud eſſe, ſi Prælatus (vel alius Collator) promittat ſe Beneficium collaturum, cum potuerit: & aliud, cum vacaverit; ſiquidem in multis caſibus facultas conferendi ſe offerre poteſt in quibus collatio non cadit ſub expectatione Beneficii vacaturi: ideoque mandat Papa, ut Abbas & Monachi dicto Clerico, cum potuerint, Beneficium Eccleſiaſticum aſſignent.

XI. Hinc colligitur, quod collatio Beneficii, vel ejus promiſſio facta cum hac clauſula, *cum potero*, generalior eſt, quam iſta, *cum vacabit*, & prior quidem valet, non autem poſterior: quia in priore in pluribus caſibus contingere poteſt, ut non expectetur mors alterius, ut ſi vacet Beneficium, non per mortem Beneficiarii, ſed per ejus renunciationem, vel depoſitionem: vel ſi nova Præbenda erigatur, aut diviſio fiat Præbendæ; in his enim & ſimilibus caſibus per promiſſionem factam de Beneficio conferendo, cum facultas ſe obtulerit, non datur gratia expectativa, per quam deſideretur mors alterius, adeoque ceſſat ratio prohibitionis Concilii Lateranenſis, *Gl. hic V. Caſibus, & Gl. in c. 2. V. Indirecte eod. in 6.* & multa ſunt permiſſa in genere & indeterminate, quæ non permittuntur in ſpecie ſeu determinate, *c. 2. de Offic. Ordin.*

„XII. Conſentit cum priore *c.* Conſtitutio decretalium in *c. Cum ſuper; 8. h. t.* Nam orta controverſia inter Clericum C. & Capitulum Cathedrale Eccleſiæ Tridentinæ, Clericus ſibi aſſignari petebat Præbendam in eadem Eccleſia, eo quod in Canonicum fuerit receptus. Sed Capitulum excipiendo propoſuit, receptionem illam factam eſſe contra decretum Concilii Lateranenſis (*in c. 2. h. t.*) ideoque illos non obligari ad aſſignandam Præbendam. Hoc cognito, Innocentius III. per ſententiam decrevit, ac definivit, quia hoc a Capitulo probatum non fuit, & quia ipſi Canonici fatentur, ſe contra ſtatutum Concilii Lateranenſis Clericum illum in Canonicum recepiſſe, adeoque de jure hoc opponere non poſſit, nec audiri debeat (quia fruſtra legis auxilium invocat, qui committit in legem, *c. Quia; 54. uſr. ff. de uſuris, Gl. hic V. Poſſe*) ideo mandat Papa, ut quamprimum ſe in eadem Eccleſia Tridentina facultas ſeu occaſio obtulerit, dicto Clerico Præbendale Beneficium conferatur quia receptus in Canonicum Præbenda carere non debet. Ratio autem, cur Epiſcopus & Capitulum recipere poſſint Canonicum, cum proviſione Præbendæ conferendæ, quando potuerint, vel occaſio ſe obtulerit, eſt, quia tunc Præbenda ei debetur, non ex vi ſolius promiſſionis generalis, vel ſpecialis, ſed ex vi receptionis, & juris diſpoſitione, nam hæc conditio & obligatio de jure ineſt, & ideo nova non imponitur, *c. Relatum; 9. & c. Dilectus; 19. Gl. in cit. c. 2. V. Indirecte h. t. in 6. Franc. ibid. num. 4.*

Porro hoc caſu receptus in canonicum a Capitulo poteſt agere contra illud, & petere, ut ſibi provideatur de Præbenda, cum ſe occaſio obtulerit, *Abb. hic n. 6.* Ubi addit, quod licet ex obligatione contracta ſub conditione non competat actio, ante ejus eventum, *§. Ex conditionali Inſtit. de V. O.* tamen in caſu hujus *c.* obligatio a Capitulo contracta ad conferendam Præbendam non fuit conditionalis, ſed pura & abſoluta, licet ad obligationem exequendi requireretur facultas, ſeu occaſio, quæ fortaſſis ſe obtulit, ſed neglecta fuit a Capitulo, & ideo Clericus contra illud agere potuit, & petere, ut compellatur ad Præbendam conferendam.

XIII. Aſſertio 4. Jure novo Decretalium, omnis promiſſio de Beneficio conferendo, adjecta clauſula, *Cum potero, vel cum ſe facultas ſeu occaſio obtulerit*, vel per quam directe aut indirecte via aperitur ad Beneficia vacatura, eſt prohibita & invalida, prout ſtatuit Bonifacius VIII. in *c. Deteſtandæ. 2. h. t. in 6.* ubi dicitur: Licet olim Canonica Conſtitutione fuerit decretum, (*in cit. c. Accedens extra; h. t.*) ut ii, qui promit„tunt ſe proviſuros de aliquibus Beneficiis Eccleſiaſticis, cum potuerint, vel cum ſe facultas obtulerit, promiſſiones ſuas, facultate ſe poſtea offerente, debeant adimplere: quia tamen per hujuſmodi promiſſiones, teſte experientia (quæ eſt rerum magiſtra, *Gl. hic V. Experientia*) quæ per importunitatem nimiam (per quam non concedenda ſæpe conceduntur) & per ambitionem improbam ut plurimum extorquentur, aperitur via ſub tali pallio verborum ad promittenda Beneficia vacatura, contra Concilium Lateranenſe & mortis alienæ votum ingeritur, Eccleſiis ac Prælatis & Perſonis Eccleſiaſticis plurima gravamina inferuntur: ideo tales promiſſiones ſub quovis modo aut forma verborum) ut ſi in genere promittatur alicui Beneficium, Eccleſiaſticum, (*Gl. hic V. Forma verborum*) de cætero faciendæ, per quas directe vel indirecte via aperiri poſſit ad Beneficia vacatura, auctoritate Apoſtolica, penitus reprobantur, & caſſantur, nullumque per tales promiſſiones obligari deinceps decernitur. Ratio patet ex textu; quia quando prohibitio reſpicit certum finem cenſetur tunc prohibita quælibet via, per quam directe vel indirecte ad illum finem prohibitum pervenitur, *Franc. hic n. 2. not. 4.* Concilium autem Lateranenſe in *c. 2. h. t.* prohibuit, ne Beneficia vacatura promittantur, ut tollatur occaſio deſiderandi mortem alicujus, ideoque promiſſiones hujuſmodi, quæ eo tendunt, ſub quovis modo aut forma verborum, omnino reprobantur. Non extenditur autem hæc Conſtitutio ad præterita, tum quia non eſt juris veteris declaratoria, ſed correctoria: tum quia de præteritis in ea non cavetur, *Gloſſ. hic V. De cætero.* Neque etiam per illam corrigitur jus antiquum, ſi recepto in Canonicum promittatur Præbenda, cum primum fieri poterit, vel facultas ſe obtulerit, *Gloſſ. hic V. Indirecte*, & dictum *ſupr. n. 12.* ſecus ſi promittatur Præbenda ſimpliciter cum vacabit, non enim tenet promiſſio, *Gl. hic c. l.*

XIV. Præterea quod dignitas, vel aliud Beneficium non vacans non poſſit alteri conferri, probatur etiam ex *c. Poſt electionem; 7. h. t.* ut notant *Gl. ibid. Joan. Andr. & Abbas in* „*Summa*. Nam cum Eboracenſis Archiepiſcopus Archidiaconatum Richemundiæ vacantem M. Honorio contuliſſet, mandans Capitulo Eboracenſi, ut ipſum reciperent: Capitulares huic mandato parere noluerunt; quia Anteceſſor Innocentius III. Decano & Capitulo Eboracenſi privilegium conceſſit, ut Canonicorum ſeu Perſonarum Ordinatio, ſive inſtitutio libera eſſet, ita ut idonea & honeſta perſona, cui Archiepiſcopus vacantem in Eccleſia Eboracenſi Præbendam, vel dignitatem putaverit conferendam, ſecundum antiquam illius Eccleſiæ conſuetudinem, dictis Decano & Capitulo præſentaretur. Si quis autem contra conſuetudinem hujuſmodi per aliquem in eadem Eccleſia eſſet introductus, pro Canonico vel Perſona non reputaretur. Quod ſi vero Archiepiſcopus intra tempus Lateranenſis Concilii, videlicet ſex menſium, Præbendam, vel dignitatem non

,, conferret liceret Decano & Capitulo, auctoritate Apoſto-
,, lica, conferre. Quia igitur in Litteris Archiepiſcopi ad
,, Capitulum directis, nulla de Decano mentio fuit facta (quæ
,, tamen neceſſario fieri non debebat, cum pars contineatur
,, in toto, Decanus autem eſt pars, & quidem præcipua
,, Capituli, *Gl. hic V. Mentio*) per quem in Capitulo inveſti-
,, ri debebat: ideo Capitulares hoc mandatum exequi nolue-
,, runt: ſed exiſtimantes Archidiaconatus collationem, tum
,, propter Concilii Lateranenſis conſtitutionem, tum propter
,, Apoſtolici privilegii tenorem, ad Capitulum eſſe devolutum,
,, Romano de S. Eadmundo Archidiaconatum unanimiter
,, contulerunt, eumque ſolenniter inveſtiverunt. Progreſſu
,, vero temporis idem Archiepiſcopus poſtquam Honorius
,, cum juramento, prout referebatur, Archidiaconatui re-
,, nunciavit, eandem dignitatem contulit dicto Romano,
,, qui proinde tum ratione hujus poſterioris, tum ratione
,, præcedentis collationis, a Sede Apoſtolica confirmatio-
,, nem petivit. His ita propoſitis, Innocentius III. reſpon-
,, dit: quandoquidem Archiepiſcopus Eboracenſis Honorio
,, primitus Archidiaconatum contulit; eaque inſtitutio ſeu
,, collatio reprobata non fuit (quæ prius debuit reprobari,
,, antequam tranſitus fieret ad ſecundam, *Gl. hic V. Reprobata*) ideo dignitas iſta, cum non vacaret, ſecundum juris
,, ordinem, nec debuit, nec potuit in alium transferri. Qua-
,, re Papa ſupra dicto Romano, qui contra juſtitiæ regulam
,, Archidiaconatum alteri collatum affectavit, & ſe ad il-
,, lum promoveri conſenſit, ſilentium in hac cauſa impoſuit,
,, decernens, ut collatio Honorio facta ab Archiepiſcopo
,, effectum ſortiatur. Veruntamen ſi ſuper renunciatione ju-
,, rata, vel alio quopiam, aliquis adverſus Honorium cen-
,, ſuerit quippiam proponendum, is judiciario ordine expe-
,, riri poterit.

XV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si dignitas vel Beneficium uni collatum poſtea alteri conferatur, irrita eſt ea collatio: imo ſi quis tale Beneficium ſcienter recipiat, ſive in eo inſtitui ſe permittat, inhabilis fit ad illud poſtea ſine diſpenſatione obtinendum, ut patet *ex hoc c.* ubi Romanus ſe permiſit inſtitui in Archidiaconatu, credens Capitulum habere poteſtatem conferendi jure devolutionis: & tamen Papa perpetuum ſilentium ipſi indicit, ut notat *Gl. hic V. Reſignationem, & Abb. n. 5. & 11.* Aliud eſt, ſi quia per ignorantiam probabilem a legitimo Collatore Beneficium non vacans accipiat, tum enim poteſt nihilominus petere ab eodem, ut ſibi quodcunque Beneficium vacans conferat, ut tradit *Gl. in c. Præſentium; 3. V. In alia; cauſ. 7. q. 1. Gl. marg. hic V. Reſignationem, lit. C. Abb. ibid. n. 5.*

Notandum ſecundo. Is, cui Beneficium ab habente legitimam poteſtatem collatum eſt, poteſt agere interdicto adipiſcendæ poſſeſſionis, non obſtante exceptione renunciationis ei a poſſeſſore Beneficii objectæ; cum enim per collationem Beneficii non vacantis nullum jus ipſi poſſeſſori acquiri poſſe, repellitur ejus exceptio, tanquam cujus nihil intereſt: ut in caſu hujus cap. non enim Romano competebat jus ad Archidiaconatum, ratione inſtitutionis factæ a Capitulo, quia inſtitutus fuit in dignitate non vacante: neque ratione ſecundæ inſtitutionis ſeu collationis factæ ab Archiepiſcopo, quia enim ſcienter acceptavit dignitatem alteri prius collatam, non fuit eam obtinendi amplius capax, *Abb. hic n. 6. & 13. in 3. intellectu.* Veruntamen quia non fuit probatum, Honorium ſponte renunciaſſe dignitati Archidiaconatus, ut notat *Gl. hic V. Reſignationem*, ideo a Papa fuit ipſi adjudicata poſſeſſio ejuſdem, reſervata quæſtione proprietatis, ſi propter factam renunciationem ab eodem, ut referebatur, vel aliam cauſam legitime in judicio experiri vellet, *ut habetur in fine hujus cap.*

XVI. Aſſertio 5. Sicut collatio Beneficii non vacantis non poteſt promitti, nec facultas alicui concedi, illud conferendi, ut patet ex dictis: ita neque Patronus poteſt promittere, ſe præſentaturum aliquem ad Beneficium vacaturum, neque poteſtatem dare alteri in ſpecie, ut præſentet ad certum Beneficium, cum vacabit, ſi id faciat, præſentatio
,, non valet, prout decernitur ab Honorio III. *c. Cum di-*
,, *lecta; 16. & ult. h. t.* Nam cum Comitiſſa Flandrenſis pro-
,, miſſiones quaſdam de Beneficiis Eccleſiarum non vacanti-
,, bus, in quibus jus Patronatus obtinebat, feciſſet, & præ-
,, ſentationem ad illa aliis commiſiſſet: ideo mandat Papa
,, Epiſcopo, & præpoſito Capituli Cameracenſis, ut hu-
,, juſmodi promiſſiones de Beneficiis nondum vacantibus, &
,, ad illa præſentationes aliis commiſſas, ſeu conceſſas irri-
,, tas declarent, & inhibeant dictæ Comitiſſæ, ne de cæ-
,, tero talia attentare præſumat. Ratio deciſionis, eſt, quia
,, eadem ratio, quæ eſt in collatione, etiam militat in præ-
ſentatione, idemque ſubeſt periculum; nam aliquis ſperans ſe fore præſentandum ad Beneficium (a quo præſentatus, ſi idoneus ſit, repelli non poteſt) procuraret, ut hæc poteſtas præſentandi ſuo amico a Patrono committeretur, & ſic daretur anſa deſiderandi, & machinandi mortem alicui Beneficiario, ſpe aſſequendi Beneficium vacaturum per illius mortem, *Abb. hic n. 6.* Poteſt tamen Patronus aliquis, præſertim Laicus, generatim alicui, tanquam Procuratori ſuo committere facultatem præſentandi ad Beneficia, ſi vacaverint: maxime ſi cauſa ſubſit, ut quia Patronus vult peregre proficiſci, diu abſuturus; nam tunc ceſſat periculum inſidiandi vitæ alicujus propter Beneficium vacaturum. Accedit, quod jure communi cuilibet ſit permiſſum generalem bonorum Procuratorem conſtituere, neque uſpiam id in jure Patrono prohibitum reperiatur, eo quod uſus Procuratorum valde ſit neceſſarius, cum dominus rebus ſuis intereſſe non poteſt, *l. 1. ff. De Procurat. Abb. hic num. cit.*

§. II.

Quinam ſint generales modi; quibus Beneficia vacant, & qualis vacatio requiratur, ut impetrari, vel conferri aliis poſſint.

XVII. Aſſertio 1. Beneficia, in genere loquendo, tripliciter vacare dicuntur, ut notat *Azor. p. 2. Inſtit. lib. 7. c. 16. q. 2. Rebuff. in praxi Benef. Tit. requiſita ad collationem bonam &c. n. 56. & ſeqq. Greg. Tholoſan. in Inſtit. rei Benefic. c. 25. n. 1. Garcias p. 11. de Benef. c. 1. num. 2.* Vel de facto tantum, vel de jure tantum, vel de facto ſimul, & de jure. De facto tantum vacat Beneficium, quando quis poſſeſſionem Beneficii amittit, non autem Titulum, ut ſi quis vi dejectus fuit poſſeſſione Beneficii, vel ſi legitime electus coactus fuit renunciare Beneficio per metum injuſte incuſſum, vel ſi Beneficium abſenti collatum ſit, & ab eo necdum acceptatum. De jure tantum tunc vacat Beneficium, quando poſſeſſor amittit jus ac Titulum Beneficii, vel ex juris diſpoſitione illo privaretur, ſine ulla alia monitione, vel citatione privati, aut ſententia privationis per hominem ſeu judicem lata: quamvis is, qui ſic ipſo jure privatus eſt, de facto adhuc detineat, vel poſſideat Beneficium. Denique vacat Beneficium de jure, & de facto ſimul, quando quis ipſo jure illo privatus eſt, & nec poſſeſſionem detinet, ſive quando nec jus ſive Titulus, nec poſſeſſio Beneficii apud aliquem eſt, ut cum per obitum Beneficiarii vacat, modo alius in illius poſſeſſione etiam colorata non exiſtat, *Azor. c. l. Tholoſ. c. l. c. 25. n. 1. c. 27. & 28. n. 1.*

XVIII. Aſſertio 2. Beneficia vacantia, non tantum de jure, ſed etiam de facto, quoad poſſeſſionem, quia nullus eſt in poſſeſſione eorum, impetrari, & conferri poſſe non eſt dubium, ut aperte colligitur ex *cap. 2. hoc tit.* a contrario ſenſu; nam hoc ipſo, quod ibi dicitur, Eccleſiaſtica Beneficia non poſſe conferri, nec promitti, antequam vacent: ſequitur, quod poſtquam vacent, conferri poſſint, ſi aliud non obſtet, *Abb. in c. Cum noſtris; 6. num. 18. h. t. & alii communiter.*

XIX. Aſſertio 3. Beneficia vacantia de facto tantum non poſſunt impetrari, neque conferri aliis, quia non vere vacant, vel ſaltem non habentur pro vacantibus, *Abb. cit. loco* & ſic privatis datur regreſſus ad Beneficium, ut ſi quis vi injuſte dejectus ſit poſſeſſione Beneficii, *c. 2. 3. & 4. de his, quæ vi metuſve cauſ. fiunt, Zæſius in Comment. in h. t. n. 2.* At vero Beneficia, quæ de jure quidem vacant, non tamen de facto, quia alius eſt in poſſeſſione, eaque colorata, poſſunt quidem impetrari, & conferri: requiritur tamen neceſſario, ut in præſcripto impetrationis aut proviſionis mentio fiat poſſeſſionis coloratæ, alioquin impetratio & collatio ſubreptitia erit, & invalida, prout ſumitur ex *c. Cum noſtris; 6.*
,, *h. t.* Ubi cum Præpoſitura Eccleſiæ Lauſanenſis (cujus col-
,, latio, ſecundum ſtatuta Concilii Lateranenſis in *c. 1. h. t.*
,, ad Pontificem fuit devoluta, ob elapſum tempus ad con-
,, ferendum præfixum) ex mandato Papæ conferri deberet
,, Theſaurario Lauſanenſi, conſtitutis ad id Executoribus ſed
,, Epiſcopus & Capitulares Canonici opponerent, dictam
,, Præpoſituram non vacare, quia licet is, qui antea Præpo-
,, ſitus erat, in Epiſcopum Eccleſiæ Sedunenſis electus fuiſ-
,, ſet: tamen poſt conſecrationem ſuam, denuo a Canonicis
,, electum fuiſſe ad eandem Præpoſituram, cum aſſenſu Epi-
,, ſcopi Laudunenſis, & eam, ſicut antea, ab ipſo poſſideri:
,, Executores tamen, eo non obſtante, Præpoſituram illam,
,, quippe de jure ſecundum Canones vacantem, Theſaurario
,, contulerunt. His propoſitis coram Auditore a Papa dato,
,, is decrevit, ut quicquid factum fuerat ab Executoribus,
,, cenſeretur irritum & inane (videlicet collationem Præ-
,, poſituræ Theſaurario factam) eo quod Litteræ per The-
,, ſaurarium impetratæ a Sede Apoſtolica fuerint ſubrepti-
,, tiæ, propter expreſſionem falſi, & veri ſuppreſſionem,
,, ſiquidem Præpoſitura illa, etſi de jure, non tamen de fa-
,, cto vacabat, alio adhuc exiſtente in poſſeſſione: conſtat
,, autem poſſeſſionem plus facti habere, quam juris: quam
,, ſententiam Auditoris Innocentius III. approbavit, mandans
,, Epiſcopo Baſilienſi, & Abbati S. Mariæ, ut Epiſcopum
,, Sedunenſem ad reſignationem Præpoſituræ, ſi ſponte no-
,, luerit, compellant, niſi oſtenderit illam ſibi ex ſpeciali
,, indulgentia Sedis Apoſtolicæ, vel ex alia juſta & neceſ-
,, ſaria cauſa, poſt conſecrationem ſuam, fuiſſe collatam.
,, Deinde mandat Pontifex iiſdem Delegatis, ut Capitulum
,, Laudunenſe ad eandem Præpoſituram Theſaurario confe-
,, rendam inducant. Ratio deciſionis eſt, quia in impetratio-
ne certi Beneficii vacantis non ſufficit ſimpliciter facere mentionem, quod vacet, ſi alius eſt in colorata poſſeſſione facti, cum verbum *vacare* poſſit vere intelligi, tam de vacatione de jure, quam de facto: in Litteris autem Beneficialibus, quippe ambitioſis, verba narrativa verificari debent omni modo, quo poſſunt, adeoque non tantum de vacatione de jure, ſed etiam de facto, ut in caſu hujus cap. Si enim Papa ſciviſſet Epiſcopum in pacifica & colorata poſſeſſione Præpoſituræ exiſtere, non ita facile & abſolute Theſaurario illam contuliſſet, ne videretur conferre Beneficium adhuc viventis, ſed potius inquiri mandaſſet, an priſtinus poſſeſſor habeat jus in dignitate illa, & eo non habente, mandaſſet illum amoveri, & illam alteri conferri, ideoque reſcriptum a Theſaurario impetratum fuit ſubreptitium; quia loco aliquid non fuit expreſſum, quo cognito, Papa non ita facile, vel non tali modo conceſſiſſet, aut contuliſſet, *juxta c. Litteris; 20. de reſcript. Abb. hic n. 7. & 17.* Qui *ibid. n. 21.* ait, Litteras hujuſmodi non facientes mentionem de poſſeſſione colorata facti, ſubreptitias eſſe, ſi non mere gratioſæ, ſed executoriales ſint, ſive Executori datæ, etiamſi in iis appoſita ſit clauſula, *quolibet injuſto detentore amoto*: quia quæ apponuntur in executione gratiæ, non confirmant reſcriptum adverſus vitium

ſubre-

Digitized by Google

ſubreptionis. Si vero non ſit appoſita talis clauſula, tunc Litteræ ſunt ſubreptitiæ, ut in caſu hujus cap.

XX. Notandum hic præterea primo. Epiſcopatus per adeptionem alterius dignitatis, vel perſonatus non vacat ipſo facto, prout ſumitur ex hoc cap. Ubi Epiſcopo Sedunenſi collata fuit Præpoſitura, nec collatio talis dignitatis tenet; tum quia Epiſcopatus non poteſt deſeri ſine licentia Papæ, *c. 2. de transl. Epiſc.* tum quia generali nomine dignitatum ſeu perſonatuum non comprehenditur Epiſcopatus, propter ſuam prærogativam & excellentiam, adeoque Conſtitutio *c. De multa*; 28. *de Præb.* in eo non habet locum, quippe pœnalis & odioſa, *Abb. hic nu. 4. Laym. l. 4. tr. 2. cap. 8. nu. 3. & 4. in fin.*

Notandum ſecundo. Tunc dicitur Clericus in poſſeſſione colorata Beneficii exiſtere, ſi Beneficium accepit a legitimo Collatore, & inſtitutio ſive collatio notorie non ſit irrita, licet jus ac Titulus illius non ſubſiſtat propter occultum defectum, ut in caſu hujus cap. Ubi Epiſcopo Sedunenſi collata fuit Præpoſitura a Capitulo Lauſanenſi, cum conſenſu Epiſcopi, ſub colore ſive prætextu juſtæ ac neceſſariæ cauſæ. At vero ſi quis Beneficium, propria auctoritate, accepit, ſive abſque legitimi Collatoris conſenſu, is pro intruſo, & manifeſto injuſto poſſeſſore habendus eſt: ideoque de tali injuſta poſſeſſione in reſcripto non debet neceſſario fieri mentio; quia etiamſi illa expreſſa fuiſſet, Papa non ſolum tardius, ſed potius facilius dediſſet Litteras, in quibus alteri conceſſit Beneficium, ne ille notorie intruſus diutius aliud retineret, *Abb. hic n. 16.* Similiter ſi Beneficium alicui collatum ſit, manifeſtum defectum habenti, ita ut collatio notorie irrita ſit, tunc colorata poſſeſſio dici non poteſt, *Abb. hic num. 23.* adeoque de illa mentio in reſcripto impetrationis fieri non debet.

Notandum tertio. Si quis exiſtat in colorata poſſeſſione alicujus Beneficii, non poteſt illud alteri conferri, niſi prius poſſeſſore citato, & præcedente ſummaria cognitione cauſæ, caſſatus ſit color poſſeſſionis, ſive ejus injuſtitia oſtenſa, prout ſumitur ex hoc *c. Hoſtienſ. hic col. 3. Abb. ibid. num. 19.* Secus eſt, ſi poſſeſſio non ſit colorata aliquo titulo: ſed evidenter injuſta, tunc enim Beneficium poteſt alteri conferri, etiam non vocato poſſeſſore: quamvis etiam hoc caſu poſſeſſio non debet illi auferri, eo non vocato, ne ſi forte haberet aliquam cauſam retinendi illam, ſuo jure inauditus privaretur, *Hoſtienſ. c. l. in fine, & Vivian. in Ration. hic*

Notandum quarto. In Beneficialibus poteſt haberi poſſeſſio, abſque juſto Titulo, ut patet ex hoc cap. quamvis teipſa ſit injuſta poſſeſſio, *Abb. hic n. 6.* ita ut tali Beneficium auferri non poſſit, niſi ſit evidenter injuſta.

Notandum quinto. Superior poteſt, ex juſta cauſa, a Clerico Beneficii poſſeſſore, ex officio petere, ut jus ac Titulum ſui Beneficii exhibeat, ac oſtendat, ſi nimirum jus poſſeſſioni illius reſiſtat, ut quia incompatibilia obtinet; *c. 3. de Offic. Ordin. in 6.* vel quia Epiſcopatum quis obtinet, cum quo aliud Beneficium, ſpectato jure communi, conſiſtere non poteſt, ut in caſu hujus *c. Abb. hic n. ult.*

XXI. Aſſertio 4. Quamvis ſi habens Beneficium ſive Præbendam, v. g. Canonicatum, in eadem Eccleſia, recipiat aliam ſimilem Præbendam, vel dignitatem, cui annexa eſt Præbenda Canonicalis, prima Præbenda per pacificam aſſecutionem alterius, ipſo jure vacet: non tamen vacat de facto, quamdiu illius poſſeſſio retinetur a priſtino Beneficiario, prout ſumitur *ex c. Litteras; 9. h. t.* Nam „H. Clericus, qui in Eccleſia Collegiata S. Viſcardi ſimplex Canonicus erat, poſtea factus eſt Canonicus Eccleſiæ Majoris, ſeu Cathedralis, ac demum poſt annum promotus eſt ad Præpoſituram dictæ Eccleſiæ S. Viſcardi, cui annexa erat Præbenda Canonicalis, & utramque Præbendam tam priorem Canonicalem, quam poſteriorem ejuſdem Eccleſiæ Præpoſituræ annexam retinebat, quam Clericus D. quia ad Papam, juxta Concilium Lateranenſe, ejus collatio fuit devoluta, impetravit, datis ſuper hac re Executoribus. Coram quibus comparens Præpoſitus allegavit inprimis generalem conſuetudinem, ſecundum quam idem plures Præbendas in eadem Eccleſia poſſidere poſſit: & quod Archiepiſcopus Bremenſis ipſum Canonicum H. non ſolum in Præpoſitura, & Præbenda ei annexa ſolemniter inveſtivit: ſed etiam in utraque, tam Præpoſitura, quam priore illa Præbenda communi conſenſu Canonicorum illum confirmavit: Unde quæſitum fuit, utrum, ſi quis Clericus ab una Præbenda eligatur ad aliam, eo ipſo prius habita vacet, an vero per ſententiam ei abjudicari, ſeu auferri debeat: & an forte, propter confirmationem Epiſcopi cenſendum ſit, Præbendam illam non vacare? Ad hæc reſpondet Papa Innocentius III. Si res ita ſe habeat, Præbendam priorem, etſi non de facto, de jure tamen vacare, ideoque Præpoſitum, ad ejus reſignationem, appellatione remota, cogendum eſſe, qua facta, cum tunc etiam de facto vacet, Clerico D. qui illam a Papa impetraverat, conferendam eſſe.

Ratio eſt, quia non poteſt quis in eadem Eccleſia ſimul habere duas Præbendas uniformes, etiamſi altera annexa ſit dignitati, ſed per aſſecutionem ſecundæ de jure vacat prima: licet poſſit habere ſimul duas ſimplices Præbendas in diverſis Eccleſiis, *Abb. hic n. 2.* & patet ex ſupra dictis: idque non obſtante contraria conſuetudine generali, quæ reprobatur in hoc c. in quo Clericus obtinuit Præbendam Canonicalem in una Eccleſia, deinde aliam Præbendam in diverſa Eccleſia, quam retinuit cum priore, nec ideo hæc vacavit per aſſecutionem ſecundæ, ſaltem vi conſuetudinis generalis: poſtea vero in prima Eccleſia promotus eſt ad Præpoſituram, cui annexa erat alia Præbenda ſimplex, per hoc vacavit ipſo jure prima Præbenda, quam habuit in eadem Eccleſia; quia quot ſunt Præbendæ in una Eccleſia, tot debent inſtitui Canonici, ſeu Beneficiati, & conſuetudo contraria eſt corruptela, & abuſus, ut notat *Gl. hic V. Ex conſuetudine.*

XXII. Ubi præterea notandum primo. Ad duos Canonicatus, vel Præbendas in eadem Eccleſia Epiſcopus diſpenſare non poteſt, ut clare colligitur ex *hoc c. Abb. hic nu. 3.* quod intelligendum eſt de Beneficiis uniformibus, ſeu ſimilibus, de quo ſupra dictum *Tit. 5.*

Notandum ſecundo. Quamvis in caſu hujus cap. Archiepiſcopus Bremenſis inveſtiverit Canonicum H. in Præpoſitura, & Præbenda ei annexa, illumque in priore etiam Præbenda Canonicali, cum communi conſenſu Canonicorum confirmarit: nihilominus tamen declarat Pontifex, quod prior Præbenda de jure vacavit, ideoque ab alio valide impetrari potuit, ob rationem jam allatam; quia Epiſcopus diſpenſare non poteſt, ut quis ſimul in eadem Eccleſia habeat plura Beneficia uniformia, *Gl. fin. hic.*

Notandum tertio. Litteræ impetrationis Beneficii vacantis de jure, ſed non de facto, validæ ſunt, etiamſi in illis non ſit facta mentio de poſſeſſione facti, quæ non eſt colorata, ut in caſu hujus c. Præbenda Canonicalis in Eccleſia S. Viſcardi ipſo jure vacabat per aſſumptionem Canonici H. ad Præpoſituram, cum Præbenda ei annexa, in eadem Eccleſia, ſed non vacabat de facto, quia Præpoſitus poſſeſſionem illius retinebat. Nec obſtat, quod de illa priore Præbenda, quæ tanto tempore vacavit de jure, ut ejus collatio ad Sedem Apoſtolicam devoluta fuerit, quam Clericus D. impetravit, non fuerit facta mentio, illam de facto non vacare, ſed adhuc poſſideri a Præpoſito H. non enim neceſſe erat, ut de hoc mentio fieret; quia collatio, vel confirmatio Beneficii, quæ manifeſte eſt contra Canones adeoque irrita, non facit poſſeſſionem coloratam, ſi quis vi talis collationis inſtituatur, adeoque impetratio prioris Præbendæ ſeu Beneficii a Clerico D. fuit valida, etſi in ea non facta ſit mentio de poſſeſſione facti, in qua erat Præpoſitus H. cum Titulus illius prioris Beneficii jam fuerit extinctus, quia de jure vacabat, *Abb. hic num. 5.* & ideo jubentur Executores in fine hujus cap. conferre primam præbendam vi talis impetrationis, Clerico *D. Fagnan. hic numer. 19. & 2. ſeqq.*

§. III.

Quibus modis in ſpecie vacent Beneficia?

XXIII. Aſſertio 1. Beneficia Eccleſiaſtica imprimis vacant per mortem naturalem Beneficiati, *cap. Suſceptum*; 6. *de reſcript. in 6.* nam mors omnia ſolvit, *authent. de nuptiis §. Deinceps, collat. 4.* adeo ut, etiamſi Beneficiatus a morte miraculoſe reſurgeret, nullum amplius jus haberet ad Beneficium illud recuperandum, *Barb. l. 3. Jur. Eccleſ. cap. 14. num. 2. ex Gonzal.* Requiritur tamen, ut habuerit jus in re in Beneficio, ſive quaſi dominium, alioquin per mortem ipſius non cenſebitur Beneficium de novo vacare: ut ſi prævius ante mortem non ſit confirmatus in Beneficio electivo, vel nondum acceptarit Beneficium collativum. *Covarr. lib. 3. reſol. cap. 16. n. 3. Laym. lib. 4. tract. 2. cap. 17. n. 1.*

XXIV. Excipitur primo. Si Beneficium ſit ſuppreſſum ab habente poteſtatem, vel unitum acceſſorie alteri Beneficio: tunc enim non vacat, ſed omnino extinguitur per ſuppreſſionem, & per unionem cenſetur, ut prædium ejus, cui unitur, *Garcia p. 11. de benef. c. 2. n. 2. & p. 12. c. 2. n. 12.* & alii apud ipſum. Secundo excipitur. Si Beneficium pertineat ad menſam Prælati, vel Capituli, tunc enim per mortem Clerici ei inſervientis non vacat; quia ille non eſt proprie Rector, ſeu Beneficiatus: cum non proprio, ſed alieno nomine, videlicet Prælati, vel Capituli ei inſerviat, *Garc. cit. p. 11. cap. 2. n. 3.* Tertio. Si Beneficium ſitum ſit in Eccleſia non numerata, in qua ſcilicet numerus Canonicorum ver. gr. non eſt determinatus, ſed plures, vel pauciores inſtitui ſolent pro arbitrio Epiſcopi, vel Capituli, adeoque Præbendæ Canonicales non ſunt diſtinctæ, ſed reditus omnes ad communem Capituli menſam pertinent: tunc mortuo Canonico, non vacat illius Canonicatus, ſed cum defuncto ceſſat, ſeu extinguitur, juxta *c. Dilecto*, 25. *de præb. & dictum ibid. num. 232. &c. Ex parte*; 10. *h. t. Garcias cit. loc. num. 17.* Quod ſi novus Canonicus inſtituatur, novum jus creatur, ipſique confertur, *cit. c. Dilecto*; Si vero numerus Canonicorum ſit determinatus, per ſtatutum, tunc vacat Canonicatus per mortem Beneficiati, *Laym. cit. tr. 2. cap. 16. n. 5.* ut infra dicetur. Quod ſi Canonicus ſuper numerum definitum inſtituatur, ut ſit ſupernumerarius, eo mortuo, non vacat Canonicatus, ſed extinguitur, quia Beneficium illius non eſt ſtabile, ac perpetuum, ſed ad tempus vitæ ejus conceſſum, ex gratia ſpeciali, & diſpenſative, *Laym. cit. loco.*

XXV. Aſſertio 2. Vacant, & amittuntur ſecundo Beneficia ex diſpoſitione Juris ſtatuentis ipſo facto Beneficium vacare, aliique conferri poſſe. Veluti primo, Si Clericus Beneficiarius profeſſionem expreſſe, vel tacite emiſit in Religione approbata, *c. Beneficium 4. de regular. in 6.* de quo ibidem. Secundo. Si quis matrimonium valide contraxit, *c. 1. & 3. de Cleric. conjug.* vel ſi Clericus miles factus ſit, *c. ult. eod.* de quo ibid. Tertio. Si quis Epiſcopatum, aut aliud Beneficium incompatibile accepit, *c. Cum in cunctis*, 7. *§. Cum vero de elect. c. De multa*; 28. *De præbend.* Quarto. Si obtinens Parochialem Eccleſiam non ſuſcepit Sacerdotium infra annum a die adeptæ poſſeſſionis, vel quo ſtetit per ipſum, quo minus adipiſceretur, *c. Licet*; 4. *de elect. in 6.* Quinto. Si Epiſcopus electus, juſto impedimento ceſſante, intra tres menſes poſt conſenſum electioni præſtitum, non petiit confirmationem, *c. Quam ſit*: 6. *eod. in 6.* Sexto. Si obtinens Epiſcopatum, poſt pacificam poſſeſſionem illius, non petiit conſecrationem, intra tempus a jure definitum, *cit. c. Cum in cunctis*; *§. Cum vero*; Septimo. Si electus, aut præſentatus ad dignitatem, vel Beneficium, ante confirmationem, vel inſtitutionem ſe ingeſſit adminiſtrationi, uterque privatur jure ſibi acquiſito, & Beneficium vacat, ut prius, *In-*

Digitized by Google

ſinuatum; 13. *de elect.* Octavo. Si quis legitimam diſpenſationem ſuper pluralitate Beneficiorum incompatibilium intra tempus exhibitioni ab Ordinatio præſtitutum non exhibeat, ipſo jure vacat Beneficium prius, ita, ut alteri conferri poſſit, *c.* 3. *de offic. Judic. Ordin. in* 6. Nono, Si quis litigans de Beneficio ſequeſtrationem decretam impedit, vel fructus ſequeſtratos quoquo modo ſequeſtrare præſumitur, eo ipſo jus in Beneficio amittit, *Clem. unic. de ſequeſtr. poſſ.* Decimo. Si Prælatus alienet bona Eccleſiæ, vel Monaſterii, ſine forma jure præſcripta, vel inconſulto Romano Pontifice *Extravag. unic. Inter communes*; *de reb. Eccl. non alien.* de quo infra, *Tit.* 13. Undecimo. Si quis vi occupavit poſſeſſionem Beneficii, perdit eo ipſo jus, quoad ad illud habet, idque vacat ipſo jure; *Eum qui*; 18. *de præbend. in* 6. Duodecimo. Denique, ſi quis crimen, ſeu delictum commiſit, ob quod privatio Beneficii, ipſo jure, ſeu facto incurritur: quænam autem ſint hujuſmodi delicta, dicetur ſuis locis. Plura de his videri poſſunt apud *Rebuff. in praxi Beneſic. Tit. De modis amittendi Beneficia*, *Azor cit. l.* 7. *c.* 17. *Garc. p.* 11. *c.* 10. *Barb. cit. lib.* 3. *c.* 14.

Porro privati ipſo jure Beneficiis ob crimen commiſſum, non tenentur ea dimittere, ante ſententiam Judicis declaratoriam criminis, ut ex communiore ſententia docet *Azor p.* 2. *lib.* 8. *c.* 23. *q.* 8. *Sanchez lib.* 2. *moral. c.* 26. *num.* 7. *Laym. cit. c.* 17. *num.* 1. Imo etiam requiritur, ut executio ſententiæ privationis fiat per Judicem, ante quam non tenetur ſe jam condemnatus Beneficiis privare, ſeu abdicare, niſi Judex in ſententia præcipiat, ut condemnatus ſtatim Beneficium dimittat, *Covarr. in Epitome in* 4. *Decret p.* 2. *c.* 6. §. 8. *n.* 8. *Sanch c. l. n.* 8. *Laym. c. l.*

XXVI. Aſſertio 3. Amittuntur tertio, & vacant Beneficia per depoſitionem, ſeu privationem factam per ſententiam Judicis, ob crimen, cui talis pœna inferenda a jure decreta eſt, ut ſi Clericus homicidium ſimplex committat, *c. Clericus*, 5. *Ne Clerici, vel Monachi &c.* vel perjurium, ut tradit, *Gl. in c. Querelam*; 10. *V. Neceſſitate de jurejur.* vel Sacrilegium, *c. Si quis*; 22. *diſ.* 50. *c. Si quis*; 10. *cauſ.* 22. *q.* 1. vel Sodomiam *c. Clerici*; 4. *de exceſſ. Prælat.* adulterium, aut publicum concubinatum, vel aliud ſimile delictum grave, ac depoſitione dignum, *Rebuff. cit. loc. n.* 55. & 61. apud quem plura de his legi poſſunt *num.* 50. *& ſeqq. Azor cit. lib.* 7. *c.* 18. Nullum tamen crimen etiam depoſitione dignum inducit privationem Beneficii ipſo jure niſi ſit expreſſum jure: ſed reus privandus eſt per ſententiam Judicis, & ita in dubio eſt præſumendum, ut docet *Garc. p.* 11. *c.* 10. *num.* 5. & alii apud ipſum.

XXVII. Ubi præterea notandum, magnum eſſe diſcrimen inter privationem Beneficii ipſo jure decretam, & eam, quæ per judicis ſententiam inferenda eſt. Nam primo committens delictum, ob quod privatur ipſo jure, ſeu facto Beneficiis, ita illorum amittit Titulum, ac dominium, ut poſt latam ſententiam declaratoriam judicis, privetur non ſolum Beneficio ſed etiam fructibus, a die commiſſi criminis perceptis, ad quem retrotrahitur ſententia lata, ita ut illos reſtituere debeat: at vero, ſi quis privandus ſit Beneficio per ſententiam a Judice ferendam, fructus ante illam percepto condemnatus non tenetur reſtituere, *Covarr. c. l. Azor cit. c.* 17. *q.* 2. *Sanch. cit. c.* 26. *q.* 50. *Laym. cit. c.* 17. *numer.* 2. Secundo. Beneficium vacans ipſo jure ob commiſſum crimen, non poteſt permutari, nec reſignari in favorem tertii ab eo, qui ante ſententiam tenetur illud dimittere, alioquin valida quidem eſt commutatio, vel reſignatio, quippe facta ab eo, qui adhuc jus poſſidendi, & fruendi Beneficio habet; poteſt tamen per ſententiam poſtea latam ea reſcindi; quia ſententia retrotrahitur ad diem commiſſi criminis, adeoque tunc Beneficium aufertur ei, cui ſimpliciter, vel cauſa permutationis Beneficium reſignatum fuit, *Leſſ. l.* 2. *de juſtit. c.* 34. *n.* 90. *Sanch. c. l. n.* 9. Aliud eſt de eo, qui privandus eſt Beneficio, per ſententiam Judicis ferendam: nam permutatio vel reſignatio Beneficii ab eodem facta, ante ſententiam, reſcindi non poteſt, *Rebuff. c. loc. n.* 53. *Azor cit. c.* 17. *q.* 2. *Laym. c. l.* Tertio. Si quis Beneficium ob crimen amittat, ipſo jure illud etiam ante ſententiam declaratoriam criminis, tanquam jure vacans impetrari, & alteri conferri poteſt criminoſo non citato; quia is jam amiſit Titulum, & jus Beneficii, quo ipſo jure privatus eſt, *Azor. c. l.* quamvis poſſeſſio alteri conferri non poſſit, eo non vocato, quia illam adhuc de facto habet, *Sanch. c. l. n.* 12. Si vero Beneficium ob crimen amittatus per ſententiam Judicis ferendam non poteſt impetrari, nec criminoſo auferri, aliique conferri, ante ſententiam privationis in ipſum latam, *Laym. c. l.* Quarto. Si poſt vacationem ob crimen vel aliam cauſam, ipſo jure incuſſam, moriatur privatus, tum Beneficium non vacat per mortem ipſius; cum ante jam vacaret ex cauſa delicti; vel alis, adeoque prima vacatio impedit ſecundam: cum enim tempore mortis jam privatus fuerit Beneficio non poteſt hoc vacare per mortem ipſius. Contra vero, ſi ob crimen non privetur quia Beneficio jure, ſed per ſententiam ferendam, & reus ante ſententiam latam moriatur, tum Beneficium vacat per mortem ipſius, non ex cauſa delicti, *Azor c. l.*

Cæterum præter allatos, ſunt & alii duo modi, quibus vacant Beneficia, videlicet per liberam reſignationem factam coram legitimo Superiore eam acceptante de qua actum *ſupr. lib.* 1. *Tit.* 9. & per translationem Prælati ad aliam Eccleſiam, vel Beneficium, de qua dictum *Tit.* 7. *eod. libro*.

XXVIII. Poſtremo hoc loco addendum. Licet ſi in ſupplicatione, ſeu impetratione Beneficii, fiat mentio de vacatione ſimpliciter, non expreſſo certo modo vacandi, comprehendatur omnis vacatio, ut docet *Gl. in c. Si propter*; 10. *V. Vacabunt*; *de Reſcript. in* 6. regulariter tamen expreſſo uno modo vacandi, v. g. per reſignationem, non venit alius, v. g. per obitum, juxta *c. Suſceptum*: 6. *ced. in* 6. quia hi ſunt diverſi modi, ac veluti ſpecies Beneficiorum vacantium, a diverſis autem non fit illatio, ideoque quod de una ſpecie dicitur, non poteſt de alia diverſa intelligi, *l. Sede tibi*; 57. *ff. de except. l. Maritus*; 12. *C. de donat. inter. vir. & uxor.* Idque procedit etiam in aliis modis, ſive ſpecibus vacationis, ut ſi mandetur alicui conferri Beneficium, quod vacat per adeptionem alterius incompatibilis, non poteſt ei conferri, quod vacat per matrimonium contractum, niſi clauſula adjecta ſit, *vel quovis alio modo*, per quam includitur omnis modus vacandi, *Gl. in cit. c. Suſceptum*; *V. Expreſſe*, *Franc. ibid. num.* 9. & *Laym. num.* 2. Imo hoc non tantum locum habet in reſcriptis Beneficialibus, quæ ſtrictæ interpretandæ, & in propria ſpecie, ac forma implendæ ſunt, *l. Diligenter*; 5. *ff. mandati*; ſed etiam in omnibus reſcriptis gratiæ, ſeu Beneficiis Principia, etſi amplam interpretationem mereantur. *Franc. in cit. c. Suſceptum*, *n.* 6. ubi exemplum dat: ſi alicui data ſit facultas conferendi quinque Beneficia vacantia in Diœceſi per mortem, non poteſt is, vi hujus privilegii, conferre vacantia per renunciationem quia nulla gratia, vel diſpoſitio extendi debet, ultra mentem, vel intentionem concedentis, vel diſponentis: hujus autem mens, ſeu intentio ex verbis colligi debet, ſecundum propriam, & communem eorum acceptionem. *Laym. ibid. num.* 2. ubi addit, hanc doctrinam etiam habere locum in gratia motu proprio Principis conceſſa, & in reſcriptis, aut conceſſionibus aliorum Ordinariorum, ob ſupra dictam rationem, quæ etiam in illis procedit.

§. IV.

Intra quod tempus conferri debeant Beneficia vacantia?

XXIX. Aſſertio 1. Beneficia vacantia conferenda ſunt ab eo, ad quem ſpectat proviſio, intra ſex menſes, prout ſtatuitur in *c. Nullus*; 2. §. *Cum autem h. t.* ubi dicitur: cum Eccleſiaſticas Præbendas, & quælibet officia in Eccleſia aliqua vacare contigerit, non diu maneant in ſuſpenſo: ſed intra ſex menſes perſonis, quæ digne adminiſtrare valeant, conferantur. Ratio eſt, quia diutina vacatio Beneficiorum, & officiorum eſt damnoſa Eccleſiis, & periculoſa animabus, *c. Quam ſit*. 6. *de elect. in* 6. Id autem locum habet, non ſolum in collatione, ſed etiam in electione ad dignitates, & Beneficia in quibuslibet Eccleſiis Cathedralibus, & aliis Eccleſiis, tam Secularibus, quam Regularibus conſtituta, prout ſumitur ex *c. Dilectus*; 12. *h. t.* & docet, *ibid Abb. num.* 2. *Garc. p.* 20. *de Beneſ. c.* 2. *num.* 2. & 5. Habet etiam locum hoc tempus ſemeſtre vacationis in Hoſpitalibus quæ conferuntur in Titulum Beneficii, *Garc. cit. loc. n.* 8. Prædicta autem conſtitutio non habet locum in Prælaturis principalibus Eccleſiarum Cathedralium, & Regularium: hæ enim ultra tres menſes vacare non debent, propter majus periculum imminens animabus ex his Eccleſiis deſtitutis Paſtore, alioquin qui eligere debuerant, pro ea vice, privati exiſtunt poteſtate eligendi, & ea ad proximum Superiorem devolvitur, *c. Ne pro defectu*; 41. *de elect. Garc. c. l. num.* 3. & 4. de quo actum *ſupr. lib.* 2. *Tit.* 6.

XXX. Aſſertio 2. Hoc tempus ſemeſtre, ad conferendum Beneficium a jure præfixum non currit impedito, quominus conferat, neque ignoranti vacationem: ac proinde numerari debet, non a tempore, quo Beneficium vacavit, ſed a tempore, quo Collator habuit notitiam vacationis, prout utrumque decernitur in *c. Quia diverſitatem*; 5. *h. t.* Nam, cum „ Archiepiſcopus Eboracenſis conqueſtus eſſet Innocentio „ III. quod quamvis ad ipſum in Eccleſiis Diœceſis ſuæ collatio Præbendarum pertineat, tamen tempore ſuſpenſionis ſuæ, & poſtea quidam intruſerint ſe ſine auctoritate „ ipſius, in Præbendas: Idcirco mandavit Pontifex Legato „ ſuo a Latere, ut illos, qui Præbendas, vel dignitates ad „ Archiepiſcopi collationem ſpectantes, ſine ejuſdem auctoritate in iiſdem Eccleſiis acceperunt, ad eas reſignandas, „ præmiſſa monitione, per excommunicationis ſententiam, „ & aliorum Beneficiorum ſubtractionem, appellatione remota, compellat: non obſtante confirmatione a Sede Apoſtolica forte obtenta, in forma communi, per quam Beneficia, & Præbendæ confirmantur, ſicut juſte & pacifice „ poſſidentur, præterquam, ſi aliqui, vel ex ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, vel ex decreto Concilii Lateranenſis per devolutionem ad alium Collatorem (*juxta c.* 2. *h. t.*) Beneficia ſint adepti. Veruntamen in tempore ſex menſium (intra quod collatio Beneficiorum fieri debet, „ alioqui poteſtas conferendi, pro ea vice, alio devolvitur) „ non debet computari tempus ſuſpenſionis: cum illa Lateranenſis Concilii conſtitutio contra negligentes tantum „ fuerit promulgata: ſuſpenſus autem, etſi velit, non tamen „ poteſt Beneficia conferre: & licet ob ſuam culpam a poteſtate conferendi Beneficia ſuſpenſus fuerit, non tamen „ ideo ad ipſum Capitulum eſt devoluta collatio: ſed ad illum, tempore ſuſpenſionis, pertinere debet jus conferendi, qui etiam non exiſtente negligentia Collatoris, Præbendas conferre poteſt. Sed neque tempus illud, quod Archiepiſcopus ad Apoſtolicam Sedem acceſſit apud eandem „ remanſit & ab illa receſſit, computari debet in tempore „ ſemeſtri, quod etiam non a dio vacationis Præbendarum, „ ſed a die notitiæ ejus computari debet.

XXXI. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo Intruſus proprie dicitur, qui ſine auctoritate Superioris, ad quem pertinet collatio, Beneficium obtinuit, ut patet ex *hoc cap.* & notat *Abbas hic n.* 2. & cogi poteſt talis ad reſignandum Beneficium, in quod ſe, propria auctoritate, intruſit.

Notandum ſecundo. Tempus ſex menſium jure præfixum ad conferenda Beneficia vacantia non currit juſte impedito, ſive ſit impedimentum juris, ſive facti, ut patet ex *hoc c.* ubi ponitur exemplum, & de impedimento juris, quia Archiepiſcopus

Digitized by Google

copus erat ſuſpenſus ab officio & juriſdictione; ideoque non poterat conferre Beneficia, *Gloſ. hic V. A qua*; & de impedimento facti; ſi ſuſpenſus poſt abſolutionem adhuc maneat apud Sedem Apoſtolicam, vel dum ab illa recedit: interea enim tempus ſemeſtre ei non currit, ob impedimentum facti, *Ab. hic n.3.& Imola n.4.* Ratio habetur in textu; quia hoc tempus ſemeſtre ad conferendum ſtatutum fuit contra negligentes: juſte autem impeditus non poteſt dici negligens, & ideo tempus ei non currit. Unde etiam fit ut tempus hoc ſex menſium ad conferendum datum, non currat a tempore vacationis Beneficii: ſed a die notitiæ vacationis ipſius computari debet, qui autem ignorat, negligens, aut culpabilis, dici non poteſt, ut nota *Gl. in c. Statutum*; 3. *V. Numerandum*; *de præb. in* 6. Et is, qui neſcit, poteſtatem experiendi non habet, *l. Annus*; 6. *in fine ff. de calumniat. Gl. fin. hic*, ac proinde non debet hoc tempus currere probabiliter ignoranti vacationem, *Abb. hic n. 8.*

Notandum tertio. Quod dictum eſt, hoc tempus ſemeſtre non currere juſte impedito, vel ignoranti: Id intelligi debet, ſi tempus ſit præfixum, in odium negligentiæ: ſecus vero dicendum, ſi ſit præfixum, ob merum favorem alterius: tum enim currit etiam impedito, & ignoranti, *Abb. hoc n. 3. & Imola num. 4.* Idque ſumitur ex *leg. Genero*: 8. *ff. de his, qui not. infam.* Ubi tempus anni (intra quem mulier, poſt mortem mariti, jure civili nubere prohibetur, alioqui fit infamia) currit etiam uxori ignoranti mortem mariti. Item, ſi executor teſtamentum non potuit exequi intra annum, nihilominus poteſtas devolvitur ad Epiſcopum, *Arg. c. Nos* 9. *de teſtam.* Ratio eſt; quia tempus illud fuit præfixum, non in odium executoris, ſed potius in favorem defuncti, ne diu differatur executio ultimæ voluntatis ipſius, *Abb. hic num. 3. & Imola n. 4.* ubi tamen addit: quando agitur de præjudicio juris alterius, quod quis habet ad agendum intra certum tempus, non reperiatur jure expreſſum, quod ipſi currat tempus, ſi fuerit impeditus, ſed potius contrarium, ut colligitur ex *hoc c.*

Notandum quarto. Si in caſu *hujus c.* Archiepiſcopus fuiſſet in culpabili mora petendi abſolutionem a ſuſpenſione, tunc tempus ſemeſtre ei cucurriſſet, in qua tamen non fuit cum protinus ad Apoſtolicam Sedem ſe contulerit, ad obtinendam abſolutionem, *Innoc. hic num. 4. V. Culpa Hoſtienſ. V. Non valuerit.*

XXXII. Notandum quinto. Tempus hoc ſemeſtre non currit impedito, tametſi ob culpam propriam in tale impedimentum v. g. ſuſpenſionis cenſuram inciderit, modo culpa non ſit cauſa proxima, & immediata impedimenti, ſed ſolum remota & mediata, ut in caſu *hujus c.* Nam quod Archiepiſcopus non potuerit intra tempus ſemeſtre conferre Beneficia, non provenit immediate ex culpa præcedente, ob quam ſuſpenſus fuit, ſed ex pœna, ſive ex ipſa ſententia ſuſpenſionis quæ fuit cauſa immediata hujus impedimenti, ideoque hoc non imputatum fuit ipſi ad culpam: quia non debet quis duplici pœna affici: ſecus, ſi culpa ſit cauſa immediata impedimenti: tunc enim hoc ei imputatur, *Abb. hic n. 11. & 13.* quia regulariter non cauſa mediata, ſed immediata inſpici debet. *Arg. c. Occidendis*; 8. *cauſ.* 23. *q.* 5.

Notandum ſexto. Hinc patet, tempus hoc ſemeſtre collationi Beneficiorum præfinitum, non eſſe continuum, ſed utile; quia non currit impedito, & ignoranti; ut tradit *Gloſſ. margin. in c. Bene novit*; 18. *lit. B. diſ.* 61. quamvis alio reſpectu, etiam ſit continuum, quia currit etiam diebus feriatis, *Abb. in c. 2. n. 11. h. t.* Quare hi ſex menſes computantur de momento ad momentum, a tempore ſcilicet ſcientiæ, ſeu vacationis notæ: ita, ut ſi Beneficium vacavit, ejuſque vacatio fuit nota 1. Maij hora 9. antemeridiana, conferri poſſit uſque ad 2. Novembris, horam 9. & non poſt illam, *Sanch. l. 2. de matrim. diſ.* 24. *numer.* 16. *Garc. p.* 10. *c.* 2. *num.* 43. ipſique menſes computari debent, ſecundum quod occurrunt, ita, ut quod ex primo menſe deficit, accipiendum ſit ex ultimo, v. g. ſi Beneficium vacat 8. Februarii, ſemeſtre finietur 7. Julii etiamſi annus ſit biſſextilis; quia in favorabilibus dies duo menſis biſſextilis computantur pro uno, *Sanch. c. l. n. 15. & 16. Garc. c. l. n.* 42. & alii apud ipſum.

An autem, ſi Collator ordinarius, ultra ſex menſes a tempore vacationis, differat conferre Beneficia, in dubio præſumi debeat notitia vacationis, dubitatur? Et videtur reſpondendum affirmative; ut docet *Garcias cit. c. 2. n. 27. & duobus ſeqq. Barb. de offic. Epiſc. alleg. 58. n. 6.* quia Ordinarius ſive Epiſcopus præſumitur habere certam notitiam Beneficiorum vacantium in ſua Diœceſi: cum eam teneatur viſitare ſingulis annis, ac proinde prædicti ſex menſes debent computari ab eo tempore, quo ſciri potuit, ac debuit Collator, ſeu Epiſcopus ea vacare, quod tamen limitat, *Abb. hic n. 7.* ubi videri poteſt. Porro ad quem fiat devolutio poteſtatis conferendi, ſi Epiſcopus non poſſit conferre Beneficia; quia ſuſpenſus eſt, vel excommunicatus, dicetur §. ſequenti.

§. V.

Ad quem devolvatur Jus conferendi Beneficia vacantia, propter negligentiam, ſeu moram culpabilem ordinarii Collatoris.

„ XXXIII. Aſſertio 1. Si Epiſcopus, quando ad eum colla„tio ſpectat, intra tempus ſex menſium præfixum, Benefi„cia vacantia conferre intermiſit, ad Capitulum collatio, „ea vice, devolvitur: Sin autem ad Capitulum collatio „pertineat, & hoc intra tempus ſemeſtre conferre negli„gat, Epiſcopus, cum Religioſorum virorum, ſeu Deum „timentium conſilio, conferre debet. Si denique uterque, „& Epiſcopus, & Capitulum conferre neglexerint, Me„tropolitanus, ſine ipſorum contradictione, conferre debet „prout ſtatuitur in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. „relato in *cit. cap. Nulla*: 2. §. *Si autem*; *h. t.*

XXXIV. Pro explicatione hujus §. Notandum primo. Poteſtas conferendi Beneficia devolvitur gradatim ab Inferiore ad proximum Superiorem, donec perveniatur ad Papam: nam, ſi Prælatus inferior habeat jus conferendi Beneficia vacantia, eo negligente, conferendi poteſtas devolvitur ad Epiſcopum loci, in quo Beneficium ſitum eſt, tanquam ad proximum Superiorem: niſi contraria ſit conſuetudo, vel privilegium, ut docet *Rebuff. in praxi benefic. Tit. de devolut. numer.* 15. *Azor par. 2. l. 6. cap. 27. qu.* 4. Idque procedit etiam in Collatoribus ſecularibus: horum enim poteſtas, ob negligentiam in conferendis Beneficiis, devolvitur ad Epiſcopum, ſive Ordinarium loci, in quo ſita ſunt Beneficia, ita, ut illa conferre poſſit, tanquam Ordinarius, ſi Prælati illi non ſint exempti alias vero conferret, tanquam Delegatus Sedis Apoſtolicæ, ſi illi ſint exempti, & Papæ immediate ſubjecti, juxta *Clement. unic. de ſuppl. negl. Prał.* & tradit *Rebuff. c. l. n. 37. & 39. Barb. l. 3. juris Eccleſ. c. 13. n.* 209.

Notandum ſecundo. A Capitulo Cathedralis Eccleſiæ negligente in conferendis Beneficiis ad ſuam collationem tantum pertinentibus, ad Epiſcopum, tanquam immediatum Superiorem fit devolutio: Et vice verſa, ab Epiſcopo negligente, intra debitum tempus, conferre Beneficia ad ſuam collationem tantum ſpectantia, fit devolutio ad Capitulum, *cit. c. 2. §. Cum autem*; idque jure ita diſponente, propter communionem, quæ eſt inter Epiſcopum, & Capitulum, tanquam inter Caput, & membra ejuſdem corporis, ut merito unius defectus ab altero ſuppleatur, *Abb. in cit. c. 2. n. 6. & 8.* Quod quidem locum tantum habet in Beneficiis ſpectantibus ad collationem Epiſcopi jure proprio, quatenus eſt illius Eccleſiæ Epiſcopus, in quo jure etiam Capitulum aliquo modo participat: non vero in iis, quæ ſpectant ad Epiſcopum jure devoluto; quia ordinarius Collator inferior negligens fuit in conferendo: tunc enim etiamſi Epiſcopus quoque negligens fuerit in conferendo, non devolvitur poteſtas conferendi, ea vice ad Capitulum, ſed ad proximum Superiorem Epiſcopi, videlicet Metropolitanum, *Abb. c. n. 8. Rebuff. c. l. n. 22. Azor c. l. q. 2. Garc. cit. p. 10. c. 3. n.* 34. Ratio differentiæ eſt; quia quando Epiſcopus confert jure devolutionis, non eſt tanta communio inter Epiſcopum, & Capitulum, ſicut in Beneficiis ſpectantibus ad illum, jure proprio: nam in devolutis non confert, tanquam Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ, ſed mere per accidens, quatenus eſt Superior ordinarii Collatoris, ob cujus negligentiam devolutum eſt jus conferendi ad ipſum; ideoque licet Epiſcopus jure ad ſe devoluto conferre neglexerit, Capitulum non habet jus conferendi, ſed illud ad proximum Superiorem Epiſcopi devolvitur. Quod ſi, Epiſcopo negligente, conferre Beneficia, proprio jure, ad ejus collationem ſpectantia, etiam Capitulum negligat conferre jure devolutionis; tum jus conferendi ad Metropolitanum devolvitur, ac pertinet, cui ſubjectus eſt Epiſcopus, & Metropolitano non conferente, tempus præſcriptum, ad Patriarcham, cui ille ſubeſt, & tandem ad Papam, *Abb. c. l. n.* 7. Si vero Epiſcopus ſit exemptus, tunc illo negligente conferre, poteſtas conferendi, non ad Capitulum, ſed ad ſolum Romanum Pontificem immediate devolvitur; quia, qui non eſt Superior, non poteſt ſupplere negligentiam alterius ſibi non ſubjecti, *Abb. cit. l. num. 7. Rebuff. c. l. nu. 36. Barb. c. l. nn.* 112.

Notandum tertio. Si is, ad quem ſpectat collatio, non jure proprio, ſed devoluto, Beneficium conferat ante devolutionem factam, non valet collatio, ob defectum poteſtatis in conferente: nec ſi ante devolutionem contulerit, poſtea ea facta, convaleſcit collatio ab initio nulla: ſed neceſſe eſt, ut poſtquam ad ipſum jus conferendi Beneficium devolutum eſt, illud denuo conferat; quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, quod non poteſt dare, ſeu donare, *Rebuff. cit. loco numer. 32. Azor cit. cap. 27. quæſt. 6. Garc. cit. cap. 3. num.* 31. Idque extenditur, ut procedat, etiamſi is, qui jure devoluto contulit, verb. gr. Epiſcopus, antequam ad eum jus illud devolveretur, haberet poteſtatem conferendi illud jure ordinario, nihilominus enim collatio facta jure devolutionis non valebit; quod enim potuit, ſcilicet conferre jure ordinario, noluit: quod autem voluit ſcilicet conferre jure devolutionis, adimplere nequivit *cap. Cum ſuper*; 23. *de offic. Deleg. l. Multum*; 6. §. *Si vero*: *C. Si quis alteri, vel ſibi &c. Rebuff. cit. loc. num.* 52. quamvis aliqui oppoſitum teneant apud *Azor cit. loco quæſt.* 19. quia ſi non fecit, quod voluit, certe fecit, quod potuit.

XXXV. Notandum quarto. Quando jus conferendi Beneficia inferiora, ob negligentiam alicujus in conferendo, devolvitur ad Superiorem, is liberam habet poteſtatem conferendi intra alios ſex menſes, computandos, non a die, quo ad ipſum Jus hoc devolutum eſt: ſed a die, quo ſcivit illud ad ſe devolutum eſſe, *Azor cit. cap. 27. quæſt.* 10. Imo non ſolum proximus Superior, ad quem jus conferendi primo eſt devolutum, ver. gr. Epiſcopus, ſed etiam alii Superiores, ad quos gradatim fit devolutio, verb. gr. Archiepiſcopus, vel Patriarcha, ſinguli alios ſex menſes habent, intra quos jure ad ſe devoluto conferre poſſunt, ac debent Beneficia, *Abb. in cit. cap. 2. numer. 7. hoc tit. Azor cit. loco quæſt.* 12. & ſic contingere poteſt, ut Eccleſia, vel Beneficium ad unum annum, vel etiam duos vacet.

Notandum quinto. Elapſo tempore ſemeſtri ad conferendum jure præfixo, non poteſt Ordinarius Collator, ver. gr. Epiſcopus, moram purgando, Beneficium conferre; quia poteſtas conferendi jam ad alium ipſo jure tranſlata eſt; ideoque etiamſi Ordinarius Beneficium conferat ſtatim poſt ſex menſes, collatio non valet, quia tempus certum jure præfixum ad conferendum, vel aliquid aliud agendum, cenſetur pertinere ad ſubſtantiam, ſive formam rei; ideoque hoc caſu purgatio moræ non habet locum, ut alias; *Rebuff. c. l. n. 27. & duobus ſeqq. Azor cit. c. 27. q.* 16. Veruntamen poteſt is, ad

quem jus conferendi devolutum eſt, v. g. Archiepiſcopus, Collatori inferiori ordinario, v. g. Epiſcopo, qui intra ſemeſtre tempus conferre neglexit, concedere facultatem conferendi, etiam poſt ſex menſes; quia tunc Epiſcopus non conferet jure proprio, quo eſt pro ea vice privatus, ſed jure ad Archiepiſcopum devoluto, quod ipſi cedit. *Rebuff. c. l. nu.* 30. *Azor. c. l.*

Notandum ſexto. Cum ob negligentiam Collatoris ad alium devolvitur jus conferendi Beneficium, illud tranſit cum iis conditionibus, quæ prius annexæ erant ipſi juri conferendi, etiam poſt ſex menſes; quia res cum ſua cauſa, jure, & onere tranſit, *l. Alienatio*; 67. *ff. de contrah. empt. l. Traditio*; 20. *ff. de acquir. rer. domin.* Quare, ſi Epiſcopus debeat conferre Beneficium, ad nominationem alicujus, etiam Archiepiſcopus, ad quem jus illud devolvitur, hoc modo conferre debet. Item, ſi quis conferre debet alicui Beneficium ex certa familia, gente, vel loco, is etiam, ad quem jus conferendi devolutum eſt, eidem conferre debet; quia id, quod in alterius locum ſubrogatur, ſubit naturam, & conditionem ejus, cui ſufficitur, *l. 2. ff. de ſolut. Rebuff. c. l. num.* 40. & 2. *ſeqq. Azor. c. l. q.* 8. *Garc. citat. l. num.* 42.

XXXVI. Notandum ſeptimo. Si Epiſcopus non poſſit conferre Beneficia, ob ſuſpenſionem ab officio, vel excommunicationem: tunc jus conferendi non devolvitur ad Capitulum, nec ad Archiepiſcopum, ſed ad Papam, ad quem pertinet interim Eccleſiis providere, etiamſi non fuerit negligens in conferendo Collator inferior, prout ſumitur ex *c. Quia diverſitatem*; 5. *h. t.* ubi dicitur, quod Epiſcopo ſuſpenſo, poteſtas conferendi Beneficia ſpectantia ad collationem Epiſcopi, non devolvitur ad Capitulum, vel Metropolitanum, *ſed ad illum, tempore durantis ſuſpenſionis, Prabendarum donatio pertinebit, qui etiam non exiſtente deſidia, & negligentia, poterat Prebendas donare, ſeu conferre*, videlicet Papam, *Gl. ibid. V. Preter ejus*; quia Pontifex poteſt concurrere in collatione Beneficiorum cum quolibet Ordinario *Abb. ibid. num.* 5. & devolutio non fit, niſi propter negligentiam Epiſcopi per ſex menſes, ſed Epiſcopus ſuſpenſus non poteſt dici negligens in conferendo, *Abb. cit. l. num.* 4. & dictum §. *Praced.* Quod tamen limitandum eſt, ſi collatio ſpectet ad ſolum Epiſcopum: ſecus ſimul ad Epiſcopum, & Capitulum: tunc enim ſuſpenſo, vel excommunicato Epiſcopo, ad Capitulum collatio pertinet, juxta *c. unic. Ne Sede vacante &c. in* 6. *Abb. c. l. num.* 4. Conſentit *c.* 1. *de ſuppl. neglig. Pralat. in* 6. Ubi habetur, quod ſi Epiſcopus fuerit excommunicatus, juriſdictio ipſius non ideo devolvitur ad Superiorem, ut explicat *Gl. ibid. in notand.* ubi tamen excipit, niſi Epiſcopus excommunicatus, vel ſuſpenſus eſſet negligens in petenda abſolutione: tunc enim ſex illi menſes incipient currere a tempore negligentiæ: alioquin vero, ſi Papa, durante excommunicatione, vel ſuſpenſione Epiſcopi, non provideat, Metropolitanus debet expectare, donec Epiſcopus a cenſura abſolvatur, & poſtquam fuit abſolutus, integrum adhuc ſemeſtre habere debet ad conferendum, ita, ut antequam illud elapſum ſit, non fiat devolutio ad Capitulum, vel Metropolitanum, quia poſt abſolutionem a cenſura primum incipiunt currere illi ſex menſes, *Gl. c. l.*

Notandum octavo. Devolutio hujuſmodi ad Superiorem fit, non ſolum ob negligentiam Collatorum ordinariorum non conferentium Beneficia, intra tempus jure præfixum: ſed etiam ſi ii conferant indignis, & inhabilibus, juxta *c. Cum in cunctis*, 7. §. *Clerici ſane de Elect. in fine*, ubi ſtatuitur, ſi Epiſcopus contra hæc fecerit (cum ad eum pertineat collatio Beneficii, conferendo illud indigno, *Gl. ibid. V. Fecerit*;) aut conſenſerit fieri (confirmando ſcienter indignum, ſi ad alios pertineat collatio, ſeu electio *Gl. ibid. V. In conferendis*; vel inſtituendo indignum a Patrono præſentatum, *Azor. cit. cap.* 27. *quaſt.* 3.) ea vice, poteſtatem conferendi, aut confirmandi, aut inſtituendi amittit, eaque ad Capitulum, vel ſi id concordare non poteſt, ad Metropolitanum devolvitur, *Azor. c. l. Garc. cit. cap.* 3. *num.* 2. *Barboſ. c. l. num.* 123. *Laym. de Elect. Prelat. q.* 100. Quod ſi Prælati exempti, vel etiam Capitula exempta, in conferendo delinquant, ſcienter conferendo indignis, devolutio ſtatim fit ad S. Pontificem, ut colligitur ex *Clement. unic. junct. Gl. V. Negligentiam de ſuppl. negl. Pral.* Sin autem Collatores non exempti, aut Capitula Eccleſiarum inferiorum conferant Beneficia indignis, poteſtas conferendi devolvitur ad Epiſcopum Diœceſis, in qua Beneficia, aut Eccleſiæ ipſi ſubjectæ exiſtunt, *c. Quanquam*; 18. *in fine de Elect. in* 6. *Laym. citat. quaſt.* 100.

XXXVII. Aſſertio 2. Quod dictum eſt, poteſtatem conferendi, propter negligentiam non conferentium Beneficia vacantia intra ſex menſes, pro ea vice devolvi ad proximum Superiorem, juxta *c.* 2. *h. t.* Id non debet extendi ad Archiepiſcopatus, vel Epiſcopatus: ſed tantum intelligendum eſt de dignitatibus, ſeu perſonatibus, & aliis Beneficiis minoribus, prout ſtatuitur *in c. Dilectus*; 12. *h. t.* Nam
„ cum mortuo Epiſcopo cujuſdam Eccleſiæ, Archiepiſcopus
„ exiſtimaret, poteſtatem eligendi ad ſe devolutam eſſe, eo
„ quod Canonici per negligentiam electionem ultra ſex men-
„ ſes diſtulerant: idem ipſe Archiepiſcopus M. G. in Epiſ-
„ copum elegit ejuſdem Eccleſiæ. Re delata ad Papam In-
„ nocentium III. is reſpondit, quod Canon Lateranenſis
„ Concilii ab Alexandro III. editus (*in c.* 2. *h. t.*) ad Ar-
„ chiepiſcopatum, vel Epiſcopatum ſe non extendat: ſed
„ ſolum ad perſonatus, & alia Beneficia minora: & idcir-
„ co electionem hujuſmodi, exigente juſtitia, caſſavit. Ratio deciſionis eſt, quia in materia odioſa, ſub generali nomine dignitatis non comprehenditur Epiſcopatus; cum non ſit ſimplex dignitas, ſed culmen dignitatum, *Abb. hic nu.* 1. Ex quo etiam patet, quod ſicut jus conferendi, propter negligentiam non conferentium intra ſex menſes, devolvitur ad Superiorem, juxta *c.* 2. *h. t.* ita jus eligendi: & ſi quidem in hoc c. electio reprobata fuit, tantum quoad Epiſcopatus, & dignitates iis ſuperiores, non autem quoad dignitates, & Beneficia Epiſcopatu inferiora, ut notat *Abb. hic num.* 2.

XXXVIII. Ubi præterea notandum primo. Licet tempore Concilii Lateranenſis ſub Alexandro III. & tempore etiam Innocentii III. devolutio electionis, a Capitulo Cathedrali, propter negligentiam Canonicorum non conferentium, intra trimeſtre, non fieret ad Archiepiſcopum, ut colligitur ex *hoc c.* poſtea tamen aliter decretum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. ut conſtat ex *c. Ne pro defectu*; 41. *de elect.* videlicet ut propter negligentiam non eligentium intra tres menſes in Eccleſiis Cathedralibus, & Regularibus, poteſtas eligendi Epiſcopum devolveretur ad proximum Superiorem, adeoque ad Archiepiſcopum, ſeu Metropolitanum; ut notat *Gl. hic V. Extendat*; non item ſi Capitulares ob aliam cauſam, eligendi poteſtate privati ſint, ut quia indignum elegerunt, vel formam electionis vitiarunt, dum enim devolutio fit ad Papam, *juxta c. Quanquam*; 18. *de elect. in* 6. Nam Canon correctorius Juris antiqui, non debet extendi ultra caſum expreſſum, *l. Præcipimus*; 32. *in fine*, *C. de appell.* At vero *in cit. c. Ne pro defectu*; contra Jus antiquum fuit conſtitutum, ut in caſu negligentiæ, etiam in Cathedralibus Eccleſiis, devolutio fieret ad immediatum Superiorem, videlicet Metropolitanum, ergo id non eſt extendendum ad alios caſus privationis, *Laym. in cit. c. Quamquam nu.* 2.

Notandum ſecundo. Quod dictum eſt poteſtatem eligendi in Eccleſiis Cathedralibus devolvi ad proximum Superiorem, propter negligentiam non eligentium, tempore jure præſcripto: id intelligendum eſt de eo Superiore, ad quem ſpectat poteſtas confirmandi electum, ita ut propter negligentiam non eligentium, unico actu poſſit exercere electionem, jure devoluto, & ſimul confirmationem jure proprio, videlicet tanquam Metropolitanus, adeoque talis proviſio habeat vim electionis, & confirmationis, *Abb. in cit. c. Dilectus*; *n.* 3. *h. t.* Quare cum hoc tempore, poſtquam promotio Epiſcoporum Romano Pontifici eſt reſervata, *juxta Extravag. ad regimen de prabend.* plerumque non Archiepiſcopus, ſed S. Pontifex electos Epiſcopos confirmet, ideo jus eligendi propter negligentiam Collegii Canonicorum, non ad Metropolitanum ſed ad Papam devolvitur, etiam in Germania noſtra, vi Concordatorum, & multo magis in iis Regnis, in quibus jus eligendi Epiſcopum Capitulis Cathedralibus ademptum eſt, *Laym. de elect. Prel. quaſt.* 98. Nam ea recepta doctrina, quam tradit *Gl. in Clement. un. V. Diſpoſitionem*; *de ſuppl. neglig. Prelat. junct. Gl. margin. lit. B. Abb. in c.* 1. *nu.* 18. *de Elect. Rebuff. in praxi Tit. de devolut. num.* 18. propter negligentiam Collegii, vel mortem omnium de Collegio, jus providendi devolvitur ad Superiorem, qui habet poteſtatem confirmandi electum, ſive Epiſcopus ſit, ſive alius Prælatus, de quo plura dicta ſunt ſupra *lib.* 2. *Decretal. Tit.* 6. *Sect.* 5. §. 2. *q.* 3.

„ XXXIX. Aſſertio 3. Quando Collatio Beneficiorum ſi-
„ mul, & communiter pertinet ad Epiſcopum, vel Archi-
„ epiſcopum, & Capitulum, tum propter negligentiam con-
„ ferendi intra tempus ſemeſtre, devolutio fit neque ab E-
„ piſcopo, ad Capitulum, neque a Capitulo ad Epiſcopum,
„ vel Archiepiſcopum: ſed ad Superiorem ipſorum juxta La-
„ teranenſis Concilii Conſtitutionem ſub Alexandro III. (*in*
„ *c.* 2. *h. t.*) præterquam, ſi Epiſcopus, vel Archiepiſcopus
„ conferendi jus habeat, non ut Prælatus, ſed ut Canoni-
„ cus: Quamvis etiam in iſto caſu, ſi doloſe impedierit, ne
„ collatio fieret, intra tempus jure præſcriptum, dolus ei
„ ſuffragari non debeat, prout deciditur, *in c. Poſtulaſtis*; 25. *h. t.* Ratio primæ partis eſt, cum enim tam Epiſcopus, quam Capitulum ſit in culpa, ſeu negligentia, ut ſupponitur, neutra pars inde commodum reportare debet, & ſi in tali caſu poteſtas conferendi devolveretur ad Epiſcopum, tanquam ad Prælatum, ſeu Caput, videretur fieri devolutio ab eodem, ad eundem, & ipſemet impleret negligentiam propriam, quam commiſit, ut Prælatus, ſive Caput Capituli, *Abb. hic num.* 4. & 10. Idemque eſt dicendum, ſi poteſtas illa conferendi devolveretur ad Capitulum: ſuppleret enim etiam negligentiam propriam, ob quam debet potius puniri. Quod ſi Capitulum Beneficia conferre vellet, intra tempus legitimum, ſed ab Epiſcopo impediretur: hoc caſu non currit Capitulo tempus ſemeſtre, quominus etiam eo elapſo conferre poſſet, vel reſtitueretur in integrum, ut notat *Joan. Andr. hic nu.* 21. *in fine*. Ratio ſecundæ partis, ſive exceptionis eſt, quia, ſi Epiſcopus ex conſuetudine, vel conceſſione ſpeciali, ſimul etiam ſit Canonicus Capitularis ſuæ Eccleſiæ Cathedralis, tunc duplicem perſonam repræſentare poteſt, ita, ut actibus Capitularibus interſit, vel ut Epiſcopus ſeu Prælatus, vel ut Canonicus: Si interfuit collationi v. g. Beneficii, tanquam Epiſcopus, ſive Prælatus, hoc caſu, cum ipſe collationem fecerit, tanquam Prælatus, quamvis cum Capitulo, non poteſt fieri devolutio, ob negligentiam ad eundem, ut ex jam dictis patet. Si vero interfuit collationi, tanquam Canonicus, tunc devolutio, ob negligentiam, fit ad eundem, ut Epiſcopum, ſive Caput Capituli, quia tunc non ſupplet negligentiam propriam, ſed Capituli; cum collationi Beneficii interfuerit, non tanquam Prælatus, ſed tanquam Canonicus, adeoque ut Prælatus non fuit negligens, non enim ipſe ſolus potuit conferre Beneficium illud, ut Prælatus, ſed ut ſingularis Canonicus negligens fuit, una cum reliquis Capitularibus, *Abb. hic nu.* 10. Exemplum habetur *in c. pen. de appellat. in* 6. Si contingat appellari a proviſione Capituli, poteſt appellari ad Epiſcopum, ſi ipſe interfuit, ut Canonicus: ſecus, ſi interfuit, ut Prælatus. Ratio tertiæ partis eſt, quia ſi Superior per dolum impediat, quo minus inferior collationem faciat intra tempus debitum, tunc non debet fieri devolutio ad ipſum: quia non debet proprius dolus ipſi patrocinari; nec ex propria iniquitate commodum referre, *cap. Sedes*; 15. *de reſcript.* Ergo

tali

tali caſu devolutio non fit ad Epiſcopum, etiamſi ipſus, ſed ut Canonicus: ſed devolutio fit ad Papam, vel ad ſe interfuit collationi in Capitulo, non tamquam Epiſcoproximum Epiſcopi Superiorem, videlicet Metropolitanum, niſi dolus ille Epiſcopi Capitulum probabiliter excuſet a negligentia, tunc enim Capitulum reſtituetur in integrum, *Gl. fin. hic & Abb. num.* 6. & 15.

XL. Notandum hic præterea primo. Collatio Canonicatuum, & Præbendarum in Eccleſia Cathedrali, de Jure Communi, ſimul ſpectat ad Epiſcopum, & Capitulum, prout ſumitur ex *hoc c.* ibi: *Cum ad vos, & Archiepiſcopum veſtrum ſimul collatio præbendarum Eccleſiæ veſtræ pertineat*, ubi vocula *cum* exponi debet non conditionaliter, ſed cauſative, ita ut ſenſus ſit, de jure ad vos (ſcilicet Capitulares) & Archiepiſcopum, ſimul collatio Præbendarum pertinet, ut explicat *Fagnan. in hoc c. num.* 3. Quamvis *Hoſtienſ. hic V. Pertineat c.* hoc intelligat de conſuetudine, ſecundum quam collatio Præbendarum Eccleſiæ Cathedralis pertineat ſimul ad Epiſcopum, & Capitulum, non de jure communi.

Notandum ſecundo. Si dubitetur, an Epiſcopus interſit Capitulo, ut Prælatus: an vero ſolum, ut Canonicus? prius, quod tanquam Prælatus, colligi poteſt ex eo, quia primum locum in Capitulo obtinet, ut tradit *Gl. in c. pen. V. Prælatus; de appellat. in* 6. *& Abb. hic nu.* 8. poſterius vero, quod tanquam ſimplex Canonicus, ſi in Capitulo ſedeat ſecundo loco, poſt Archidiaconum, Præpoſitum, vel Decanum, vel alium, qui Capitulo præeſt, *Gl. cit. & Abb. c. l.* In dubio cenſetur intereſſe, ut Prælatus, in qua re primum recurrendum eſt ad ſtatutum Eccleſiæ, ſi quod extat & deinde ad communem conſuetudinem loci, *Abb. hic nu.* 8. *Fagnan. num.* 30.

XLI. Aſſertio 2. Si Præbendæ Canonicorum non ſint diviſæ in quibuſdam Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis, ſed reditus omnes ad communem Capituli menſam pertineant, atque numerus Canonicatuum, & annexarum Præbendarum determinatus non ſit, tum proprie non vacat Canonicatus, aut Præbenda, per mortem, vel renunciationem Canonici, ſed potius extinguitur, ac proinde non eſt locus devolutioni ad Superiorem, propter negligentiam conferendi, intra tempus ſemeſtre, prout ſtatuitur in *c. Ex parte;*
„ 30. *h. t.* Nam cum in Eccleſia Aſtenſi quædam Præbendæ
„ Canonicales plus quam quatuor annis vacaſſent, Epiſco-
„ pus Aſtenſis quoſdam Clericos in illis inſtituit, ſed inſti-
„ tuti exiſtimantes inſtitutionem illam eſſe contra Conci-
„ lium Lateranenſe, adeoque invalidam, ad Archiepiſco-
„ pum Mediolanenſem acceſſerunt, qui in Præbendis Ec-
„ cleſiæ Aſtenſis eos inſtituit, & in corporalem poſſeſſionem
„ earum induxit, cum conſenſu Capituli ejuſdem Eccleſiæ:
„ tribus tantum exceptis, qui ſe hujuſmodi inſtitutioni op-
„ ponebant, dicentes, quod nec Epiſcopi, nec Archiepiſ-
„ copi inſtitutio valeret, quia & iſte intra tempus ſex men-
„ ſium, a Canone indultum, in conferendo fuit negligens:
„ ſed altera pars Capituli replicabat quod tempus indultum
„ a Canone, non ei currebat, niſi a tempore, quo de va-
„ catione Præbendarum cognovit, prout habetur in inte-
„ gra lectione *hujus c.* ſed poſtea utraque pars concorditer
„ confeſſa fuit, quod in dicta Eccleſia Aſtenſi non ſint di-
„ ſtinctæ, ſeu diviſæ Præbendæ, nec certus Canonicorum
„ numerus definitus. Quare Innocentius III. Reſpondit,
„ Conſtitutionem de Beneficiorum ultra ſex menſes vacan-
„ tium devolutione, in Præbendis iſtis locum non habere,
„ etiamſi forte Eccleſia Aſtenſis Canonicorum defectum paſ-
„ ſa ſit, ideoque inſtitutiones, ſeu collationes, tam ab E-
„ piſcopo Aſtenſi, quam Archiepiſcopo Mediolanenſi factas,
„ quas jure devolutionis ad ſe pertinere exiſtimarunt, irri-
„ tas eſſe declaravit. Veruntamen quia totum Capitulum
„ Aſtenſe tribus tantum exceptis, qui ſe opponebant, ſed ni-
„ hil rationabile afferebant, inſtitutos recipere deſiderabant:
„ Ideo mandat Papa, ut ſi facultates Eccleſiæ Aſtenſis ſuppe-
„ tant, ſecundum hactenus obſervatam conſuetudinem dicti
„ Clerici pro Canonicis habeantur. Ratio hujus deciſionis
„ eſt, quia in Eccleſia non habente certum numerum Cano-
„ nicorum definitum, cum recipitur quis in Canonicum, jus
„ quoddam ſpirituale de novo creatur, *c. Dilecto;* 25. *§. Præ-*
„ *terea de præbend.* quod per mortem Canonici recepti omni-
„ no extinguitur, adeoque non vacat: ubi autem non eſt
„ vacatio Beneficii, ibi nec devolutio ad Superiorum locum
„ habere poteſt, quippe quæ fit propter negligentiam infe-
„ rioris Collatoris in conferendo Beneficia vacantia, ergo
„ cum in tali caſu ceſſet negligentia, ceſſare etiam debet
„ devolutio. *Vivian. in ration hic.*

XLII. Notandum præterea primo. Superior, ad quem fit devolutio collationis, non ſolum poteſt conferre, ſed etiam inducere in poſſeſſionem Beneficii, vel ſaltem præcipere, ut proviſus in eam inducatur, *Abb. hic nu.* 2. quia inductio in poſſeſſionem acceſſorie conſequitur ad jus per legitimam collationem acquiſitum.

Notandum ſecundo. Etiam pauci, vel unus ſolus e Capitulo, vel Conventu, aut alio Collegio, ſe opponere poteſt, ne aliquid contra Canones, vel Eccleſiæ perniciosum decernatur, & in ſpecie ne aliquis extraneus ſe immiſceat actibus Collegii v. g. electioni, cui tale jus non competit, juxta *c.* 1. de his, quæ fiunt a majore parte *Cap. Gl. hic V. Ex parte: & Abb. numer.* 9. *Laym. de Elect. Præl. quæſt.* 67. *Reſp.* 9.

Notandum tertio. Si in Eccleſia aliqua ſeculari, vel regulari, non ſit certus numerus Canonicorum, vel Conventualium definitus, poteſt Superior v. g. Epiſcopus Prælatum, & Capitulum, ſeu Conventum compellere, ut recipiant tantum numerum Canonicorum, vel Conventualium, quantum, ſecundum redituum facultates Eccleſiæ commode alere poſſunt: & in tali caſu poteſt Superior immediatus terminum præfigere, intra quem inſtitutio, ſeu receptio fieri debet: cum enim certus terminus temporis jure non eſt definitus, terminus ab homine definitus, ſeu a Superiore cenſetur ſuccedere termino a jure definito, *Abb. hic n.* 15. *Laym. l.* 4. *tract.* 2. *c.* 16. *num.* 5. Porro licet, ſi hoc caſu inſtitutio pertineat ad Epiſcopum, Archiepiſcopus non poſſit ſupplere negligentiam ipſius, nec eam negligentem compellere, ut inſtituat; quia Archiepiſcopus regulariter non habet juriſdictionem in Diœceſi ſui Suffraganei, niſi in caſibus jure expreſſis, inter quos non eſt caſus iſte: attamen Epiſcopo negligente, inſtitutio devolvitur ad Archiepiſcopum; quia terminus hominis ſuccedit in locum termini juris, ſive cenſetur eſſe inſtar illius: ſed ſi eſſet terminus jure definitus, devolutio fieret ad Archiepiſcopum, *c.* 2. *h. t.* ergo ſimiliter, ſi hoc caſu terminus Epiſcopo ſit præfixus ab Archiepiſcopo, devolvetur inſtitutio ad illum, *Abb. hic n.* 16. & 17.

§. V.

De variis exſpectativis, ſive mandatis de providendo Beneficia vacatura.

De his agitur in *c. Propoſuit; h. t. & tot. tit. eod. in* 6. *& in Clem. unic. eod.* Quare nos de iiſdem etiam hoc loco agemus. Ubi præmittendum, quamvis omnes hujuſmodi gratiæ expectativæ, ad Beneficia vacatura hodie ſint ſublatæ per Concil. Trident. *Seſſ.* 24. *c.* 19. *de reform.* non tamen ideo quæ de talibus gratiis in Jure Canonico in hoc Titulo, & alibi traduntur, omnino negligenda, vel prætermittenda ſunt, ut nonnulli exiſtimant; tum quia per Concil. Trident. non eſt adempta S. Pontifici poteſtas adhuc hodie dandi mandata de providendo ad Beneficia vacatura, cum in Beneficiis pleniſſimam poteſtatem habeat. Tum quia in his Capitulis continentur multæ utiliſſimæ doctrinæ, quæ ad alias materias Canonicas pertinent.

XLIII. Aſſertio 1. Si Papa mandet alicui, ad quem ſpectat collatio, ut aliquem recipiat in Canonicum, eique aſſignet Præbendam proxime vacaturam, dato etiam ad id Executore, & hic præſentet Litteras Papæ Collatori: tum cenſetur Beneficium, ſeu Præbenda illa eſſe affecta, ut ſi poſtquam vacat, alteri conferatur, collatio irritari debeat, ac proinde tanquam adhuc vacans, conferenda eſt nominato a Papa, prout decernitur in *c. Propoſuit* 2. *h. t.* „ Nam
„ cum Papa Cæleſtinus III. mandaſſet Præpoſito, & Capi-
„ tulo Cameracenſi, ut Titum Presbyterum reciperet in
„ Canonicum, & Præbendam proxime vacaturam eidem
„ aſſignarent, quæ ad ipſorum collationem pertineret,
„ conſtituto ad id Executore, Decano Rhemenſi: Sed Capi-
„ tulum contumax eſſet in recipiendo Tito, Decanus eun-
„ dem, Auctoritate Apoſtolica, in Præbenda proxime vaca-
„ tura in illa Eccleſia inveſtivit. Poſtea vero cum Præben-
„ da quædam ad collationem Capituli pertinens in Eccle-
„ ſia Cameracenſi vacaſſet, Capitulum alteri eam contu-
„ lit: quod cum Titus ſignificaſſet Cæleſtino III. is factum
„ Decani ratum habens, collationem Capituli alteri factam
„ irritavit, Titum vero per annulum inveſtivit. Re poſtea
„ delata ad Innoc. III. Cæleſtini Succeſſorem, is reſpon-
„ dit, licet per plenitudinem poteſtatis Papalis de jure
„ poſſit ſupra jus diſpenſare: tamen nolle ſe ratam habere
„ inveſtituram de Præbenda vacatura, quæ a Decano con-
„ tra Canonum ſtatuta facta eſt. Verum cum dictus Pres-
„ byter, non de vacatura, ſed jam vacante Præbenda
„ fuerit inveſtitus, quæ poſtquam collatio Capituli irrita
„ declarata fuit, vacaſſe cenſebatur: ideo mandat Papa
„ Capitulo, ut amoto a Præbenda illa quolibet detento-
„ re, eam Tito, cum honoris Canonici plenitudine, aſſignet.
Ratio hujus deciſionis eſt, quia per hujuſmodi præſentationem Litterarum Apoſtolicarum ab Executore factam, ſatis conſtabat, quod Papa ſibi reſervarit illam collationem, ablata ipſi Ordinario, pro ea vice, poteſtate eam alteri conferendi, ideoque per ſolam præſentationem ita erat ligata poteſtas Ordinarii, ut collatio Beneficii poſtea ab illo alteri facta non valeret, *Abb. hic num.* 2. & 7. qui ait, hunc eſſe verum intellectum hujus cap. Nec obſtat *cap. Cum dilectus,* 27. *de Præbend.* Ubi collatio alteri facta contra mandatum Papæ tenet, nec irritatur: nam ibi ſoli Collatori ordinario mandatum fuit a Papa de conferendo; in caſu vero hujus c. ſimul mandatum fuit datum Executori, de providendo, in defectum ordinarii Collatoris, ſi is parere nolit, *Abb. hic cit. n.* 7.

XLIV. Porro in caſu hujus c. quod valde intricatum eſt, Canonici dicuntur contumaces; quia Titum in Canonicum recipere noluerunt, nam quamvis Præbenda non vacans non poſſit conferri, tamen ſecundum mandatum Papæ illum in Canonicum recipere debebant. Neque vero adverſantur ſibi invicem Papa Cæleſtinus, & Innoc. quia prior voluit factum Decani habere ratum in effectu; poſterior vero illud reprobavit quoad formam, quia Titus inveſtitus fuit in Præbenda vacatura, ſed in effectu approbavit, dum juſſit Præbendam, quam Capitulum alteri aſſignaverat, conferro Tito jam vacantem, *Abb. hic cit. n.* 7.

Hinc colligitur primo. Executor datus ad providendum alteri de Beneficio, cum proxime vacabit, non poteſt conferre Beneficium non vacans, nec inveſtire aliquem in Præbenda vacatura: ſed exſpectare debet, donec vacat, licet poſſit ſtatim conferre Canoniam, *Abb. hic num.* 3. & 8. Nam conferre Præbendam vacaturam pertinet ad plenitudinem poteſtatis Papalis, ſive ad poteſtatem ipſius Papæ, non ordinariam, ſed abſolutam, ſecundum quam in dubio Papa, vel alius Princeps non cenſetur agere, quippe cum ſit contra jura, atque odioſa, *Gail. l.* 1. *obſ.* 54. *nu.* 5. quare ſolus Papa ad Beneficia vacatura jus tribuere poteſt, etſi communiter non ſoleat, nec debeat, *juxta cit. c. Propoſuit; h. t.* Ubi id tradit *Abb. n.* 5. *Garc. p.* 10. *c.* 2. *n.* 3.

Colligitur ſecundo. Per inveſtituram, ſeu inſtitutionem in Beneficio, quæ in abſentia rei ſit, v. g. per traditionem an-

nulli tribuitur tantum Titulus ſeu jus in re, non vero ipſa corporalis poſſeſſio, nam in hoc cap. Cæleſtinus inveſtivit Titum per annulum, & tamen in fine mandatur, ut Capitulum aſſignet ei Præbendam, dando ſcilicet poſſeſſionem, cum jus ipſius Præbendæ jam obtinuerit per inveſtituram ſive inſtitutionem Cæleſtini, non tamen poſſeſſionem corporalem, *Gl. fin. hic nu. 4. Laym. de Elect. q. 114.*

XLV. Aſſertio 2. Si mandetur a Papa alicui provideri de dignitate vacatura, quam is duxerit acceptandam, & poſtea vacet dignitas pertinens ad collationem Ordinarii eamque Ordinarius conferat alteri, antequam is, qui impetravit mandatum de providendo, illam acceptet: tunc non obſtante tali mandato, collatio Ordinarii tenet: neque per reſervationem, inhibitionem, & proceſſum factum ab Executore impetrantis mandatum ſuper prima Præbenda vacatura, ligantur manus ordinarii Collatoris, quominus Præbendam ante acceptationem vacantem conferre poſſit, prout ſtatuitur in *c. Quam in cunctis*; 1. *h. t. in* 6. Et hæc eſt ſumma hujus prolixi cap. Ratio deciſionis eſt, quia per tale mandatum non tollitur Ordinario poteſtas conferendi, niſi poſt acceptationem impetrantis: *factum autem legitime retractari non debet, licet caſus poſtea eveniat, a quo non potuit inchoari*, *juxta reg. jur. 73. in 6.* ipſeque etiam Executor nullam habet poteſtatem ſuper dignitate vel Beneficio vacante, ante acceptationem illius, cui collatio facta eſt: nam juriſdictio vel poteſtas conceſſa in eventum conditionis, exerceri non poteſt, antequam ea purificetur, *Franc. hic §. parte*; *nu. 3. & Vivian. in ration.* Quare Papa Innocentius IV. *in fine hujus cap.* præpoſituram quam Ordinarius contulerat Capellano ſuo, priuſquam alter, cui Papa dignitatem primo vacaturam conferri mandaverat, eandem acceptaret, eidem adjudicavit, quippe quæ ipſi canonice ab eo, qui illam conferre potuit, collata fuit.

Porro ex hoc cap. colligunt DD. quod gratia vel Privilegium non ſit perfectum, nec ſortiatur effectum, priuſquam is cui conceditur, de eo certior fiat, illudque acceptet, *Azor. p. 1. l. 5. c. 3. q. 5. Barboſ. in Collect. hic numer.* & alii apud ipſum.

XLVI. Aſſertio 3. Si quis impetravit Litteras a Sede Apoſtolica, ut ei provideatur de Præbenda, dignitate, vel perſonatu, aut alio Beneficio, in aliena Provincia, Diœceſi, vel Eccleſia, quod duxerit acceptandum, deputatis etiam ad id certis Executoribus: licet in primum Beneficium in eadem Diœceſi vel Eccleſia vacaturum, aut ſecundum vel ulterius, ſi rationabilis cauſa ſubſit) acceptare poſſit; certum tamen & expreſſum acceptare non poteſt prout ſtatuitur in *c. Necaptandæ*; *h.* 3 *t. in* 6. Ratio deciſionis eſt, quia per acceptationem Beneficii in genere & indeterminate, quod primo vacabit, non ita datur occaſio captandæ mortis alienæ, cum impetrans non ſciat, cujus nam Beneficium primo ſit vacaturum, & ſic poteſt aceptare Beneficium primum, quod vacat, & non ſecundum, niſi ex juſta cauſa, nempe quia forte primum debetur alteri, vel dubitatur, an debeatur, tunc enim poterit acceptare ſecundum, vel tertium, ſi & hoc ex cauſa rationabili non videatur ei deberi, ſed alteri, & ſic de cæteris, *Gl. hic V. Cauſa ſubſit*: nam mandatum Principis intelligi debet de eo, quod ſine alterius præjudicio fieri poteſt, *Franc. hic nu.* 7. At vero certum & determinatum Beneficium, priuſquam vacet, acceptare non poteſt; quia per talem acceptationem daretur occaſio deſiderandi mortem certæ perſonæ, ut dicitur *in princ. hujus cap.* & ſic hoc cap. eſt limitatio & declaratio *cit. c. 2. h. t. in 6. Gl. hic in caſu*. Ex quo patet, quod quædam licita ſunt in genere, quæ non ſunt licita in ſpecie: ſic licitum eſt acceptare Beneficium, quod primo vacabit, vel quod ſecundo, vel quod tertio, quando juſta cauſa ſubeſt, ut non acceptetur Beneficium, quod primo vacabit: ſed non licet acceptare in ſpecie certum Beneficium, v. g. talem Præpoſituram, vel Præbendam, ob rationem jam allatam.

XLVII. Additur in *cit. c. Captandæ*; *§. Quod ſi fuerit*; *h. t. in* 6. quod acceptatio certi Beneficii, ſine juſta cauſa facta, & ſecundum illam, per Executores facta reſervatio, inhibitio, atque proceſſus, ac ſententiæ promulgatæ non valent, (quia cum quid prohibetur una via, prohibentur etiam omnia, quæ ſequuntur ex illo, *reg. jur. 39. in 6.*) adeoque neque ligantur manus ordinarii Collatoris, quominus poſſit Beneficium illud (non obſtantibus prædictis acceptatione, & Executorum proceſſibus inde ſecutis) cum vacaverit libere alii conferre: præterquam ſi ei, qui Dignitatem, Perſonatum, Præbendam vel Beneficium (ſcilicet certum expreſſum, vel ſecundum, aut ulterius, ſine cauſa, *Gl. hic V. Taliter*) acceptavit, ſit poſtmodum collatum, tale Beneficium vacans, ita, ut ei per talem collationem vel inſtitutionem jus in ipſo ſit acquiſitum: tunc enim illud obtinuit, non vi acceptationis, ſed vi collationis poſt vacationem ipſi factæ, *Gl. magna hic in notat.*

XLVIII. Aſſertio 4. Si Executor per Litteras generales a Sede Apoſtolica deputatus ſit in aliqua Provincia, ut provideat alicui de Beneficio vacante, vel proxime vacaturo, non poteſt ipſe Executor generaliter inhibere Prælatis, & aliis, ad quos collatio Beneficiorum in eadem Provincia ſpectat, ne Beneficia illa vacantia conferant, donec illi, pro quo ſcribitur, ſit proviſum; niſi hujuſmodi (generalis inhibitionis, *Gl. V. Hujuſmodi*) facultas in ipſis Litteris expreſſe concedatur. Poteſt tamen talis Executor reſervare, & eiſdem inhibere ſpecialiter, ne alteri, quam eidem Clerico, pro quo reſcriptum emanavit, primum, vel etiam ſecundum, vel ulterius (ſi id Executori in Litteris conceſſum ſit) Beneficium ibidem vacaturum conferatur, ita ut collatio Beneficii contra talem ſpecialem reſervationem, inhibitionem Executoris ab ordinario Collatore facta, ſit ipſo jure invalida, prout ſtatuitur in *c. Executor*; 4. *h. t. in* 6. Ratio deciſionis eſt, quia licet in mandato generali videatur id conceſſum, ſine quo non poteſt mandatum expediri, *Præterea*; 5. *de offic. deleg. l. 2. ff. de juriſd. omn. judic.* non tamen videtur conceſſum id, ſine quo mandatum poteſt commode expediri. At ſine generali reſervatione ac inhibitione poteſt tale mandatum commode expediri, non item ſine ſpeciali: ergo hæc permittitur, generalis vero prohibetur: nam valde durum & grave eſſet, per generalem reſervationem & inhibitionem, collationem omnium Beneficiorum unius Provinciæ impediri, ablata ordinariis poteſtate conferendi Beneficia vacantia: ergo reſcriptum, quod hoc ſpecialiter non concedit, non eſt eo uſque extendendum, cum ſit odioſum, *Jo. Andr. hic n. 2. V. Inhibere, & Archidiac. ibid. not. 1.*

Porro nonnulli putant, ſimiliter non poſſe generalem hujuſmodi inhibitionem fieri ab Executore, etiam in aliqua Civitate, Diœceſi, vel Eccleſia, etſi poſſit ſpecialis, ob eandem rationem: contrarium tamen tenet *hic Gl. V. Provincia*, quia non eſt eadem ratio, cum gravius ſit totam Provinciam impediri a collatione Beneficiorum per generalem inhibitionem, quam aliquam Civitatem, Diœceſin, vel Eccleſiam. Ex dictis patet, quod aliquando liceat aliquid in genere, quod non licet in ſpecie, *ut in caſu hujus cap.* licita eſt reſervatio generalis, non item ſpecialis, & e converſo aliquando licet aliquid in genere, quod non licet in ſpecie, *ut in caſu cap. præcedentis, de quo ſupra, Franc. hic num. 1.*

XLIX. Aſſertio 5. Si Capitulo alicujus Eccleſiæ, ad quod ſpectat Canonicorum receptio, ac Præbendarum collatio (ex ſpeciali privilegio, vel præſcripta conſuetudine, *Gl. hic V. Pertinebat*) mandetur a Papa, ut Titium v. g. recipiat, & Præbendam, ſi quæ tunc vacat, vel ſi occaſio ſe offerat, quæ proxime vacatura eſt, ipſi conferat, dato Executore ad providendum, qui eodem Capitulo negligente, Apoſtolicum mandatum exequatur, ipſeque provideat: tunc ſolam præſentationem Litterarum Apoſtolicarum (quæ ad Capitulum directæ ſunt) factam Capitulo, abſque alia etiam Executoris inſinuatione, inhibitione, vel reſervatione, Beneficium, de quo Titio conferendo reſcriptum, ſeu mandatum Apoſtolicum emanavit, (ſecus ſi emanaſſet de eo Beneficio, quod Titius duxerit acceptandum, *juxta c. 2. & 3. h. t. in 6. Gl. hic V. Conferendo*) adeo eſt affectum, ut ſi vacet, Capitulum illud alteri conferre non poſſit, ſed collatio ſit invalida. Imo ſi Capitulum, intra terminum competentem ipſi ab Executore præfixum, mandatum Apoſtolicum pro Titio ad ipſum directum, in quantum poterit (videlicet recipiendo ipſum ſtatim in Canonicum, & cum occaſio ſe obtulerit, conferendo ei Præbendam, *Gl. hic V. Poterit*) non adimpleat: tunc in ipſum Executorem poteſtas providendi transferatur, ipſeque incontinenti poterit Titio Canonicatum conferre, & Præbendam, poſtquam vacat, vel, cum ſe facultas obtulerit, abſque alia Capituli vocatione, vel monitione, prout ſtatuitur in *c. Si a Capitulo 5. h. t. in 6.*

L. Ratio prioris partis eſt, quia cum Papa dat Executorem ad providendum, cenſetur ad ſe, vel ad ſuum Executorem revocare poteſtatem providendi, adeoque ordinario Collatori illam adimere, *arg. c. Ut noſtrum*; 56. *de appellat.* ergo per ſolam præſentationem Litterarum Apoſtolicarum de providendo, in quibus datur facultas providendi Executori, negligente id Collatore, ita ligantur manus ejus, ut alteri Beneficium conferre non poſſit. Secus eſt, ſi datus ſit Executor ad compellendum tantum, ut in caſu *c. ſeq. de quo poſtea Gl. hic V. Exequatur.* Ratio poſterioris deciſionis eſt, quia cum Executor habeat poteſtatem libere conferendi Beneficium vacans, ſicut habebat Capitulum, a quo, ob illius negligentiam, ea translata eſt in Executorem: ideo non eſt neceſſe, ut ad conferendum Canonicatum vel Præbendam Executor vocet, vel moneat Capitulum, ſine alia citatione, vel monitione: nam contumax in uno actu, non eſt citandus ad faciendum alium actum, qui neceſſariam connexionem habet cum actu præcedente, ſicut in propoſito, Præbenda neceſſariam connexionem habet cum Canonicatu, quia Canonico debetur Præbenda: ergo Capitulum, quod fuit contumax in conferendo Canonicatu, vacante poſtea Præbenda, non eſt neceſſario monendum, vel vocandum, ut illam conferat; quia cum fuerit ſemel contumax in recipiendo ad Canonicatum, ideo præſumitur etiam contumax futurum in aſſignatione Præbendæ, *Gl. hic in notat. & Gl. fin. Franc. ibid. nu.* 7. Eſt autem differentia inter vocationem, & monitionem: nam vocatio eſt citatio, monitio autem etiam citra citationem fieri poteſt, eaque fit a Judice ipſi parti præſenti, & plus operatur quam citatio, cum habeat vim peremptorii, *Franc. hic num.* 3.

Ubi præterea Notandum, quamvis ſufficiat, ut præſententur Capitulo Litteræ Papæ ad ipſum directæ, modo ex illis conſtet de intentione Papæ, ſive dato ab eodem Executore ad providendum: ſecurius tamen eſt, ut præſententur Capitulo Litteræ Apoſtolicæ ad ipſum Executorem directæ, *Gl. hic V. Illorum.*

LI. Aſſertio 6. Si ſoli Ordinario (ad quem ſcilicet collatio pertinet) mandetur a Papa, ut provideat alicui de Beneficio, Executore non dato: vel Ordinario, & Executori ſimul, ut eum ad faciendum, quod mandatur, compellat (ſecus ſi fuiſſet datus ad providendum, *juxta cit. c. Si a Capitulo*; *h. t. in 6. Gl. hic V. Compellat*) aut ſoli Executori mandetur, ut faciat alicui de Canonicatu & Præbenda, vel alio Beneficio in certa Eccleſia, Diœceſi vel Provincia provideri: per talis mandati præſentationem Ordinario factam, non aufertur ei poteſtas conferendi, quin collatio alteri facta valeat: licet ſi contra faciat, ſit puniendus: niſi in mandato Apoſtolico decretum eſſet, ut quidquid contra illud fieret, irritum ſit & inane. Vel niſi Executor hujuſmodi Ordinario ſuam inſinuans poteſtatem, eidem interdixiſſet, præſertim cum interpoſitione Decreti, ne alteri conferret Beneficium, quam ei, cui vi mandati Apoſto-

lici

Digitized by Google

„ lici eſt providendum: Vel niſi is, cui vi dicti mandati eſt providendum, jam receptus eſſet in Canonicum. In his enim tribus caſibus, vel uno eorum, non poteſt Ordinarius Præbendam talem vel Beneficium conferre, ſed collatio alteri facta non valet, prout ſtatuitur in *c. Si ſoli*; *h. t. in 6.*

LII. Ratio deciſionis, eſt quia per tale mandatum Papa non revocat ad ſe, vel ad Executorem datum ſolum ad exequendum, poteſtatem conferendi, adeoque eam non adimit Ordinario: ſed potius penes ipſum eam relinquit, dum vult eum ad providendum compelli, *Gl. in c. Si a Capitulo*, *5. Exequatur h. t. in 6.* adeoque non obſtante præſentatione illius mandati, Ordinarius adhuc valide conferre poteſt Beneficium. Ratio exceptionis eſt, quia in his tribus caſibus, ſcilicet cum apponitur in mandato Decretum irritans, ſi quid contra fiat, (& tunc etiam ante præſentationem mandati affecta eſt Præbenda vel Beneficium, ut alteri conferri non poſſit ab Ordinario, *Gl. hic V. Contra ipſam*) vel cum Executor id inhibuit: vel cum jam facta eſt receptio Canonici, intervenit directum mandatum, per quod Papa vel ad ſe, vel ad ſuum Executorem revocat poteſtatem conferendi, & Ordinario eam adimit, pro ea vice, ut alteri conferre non poſſit *juxta c. 1. §. Ex parte*; *h. t. in 6.* adeoque collatio facta, eſt invalida, *Vivian. in ration. hic in fine.*

„ LIII. Aſſertio 7. Si Papa præcedens v. g. Martinus det gratiam expectativam Titio, ad Præbendam vacaturam in certa Eccleſia, & poſtea ejus Succeſſor Bonifacius det Cajo gratiam ad ſimilem Præbendam in eadem Eccleſia, ac deinde Sempronio, cum prærogativa gratiæ, ut omnibus Auctoritate Anteceſſorum ſuorum, non autem ſua receptis, in aſſecutione Præbendæ proxime vacaturæ præferri debeat: hoc caſu Præbendam, quæ primo vacat in Eccleſia, debet obtinere ſecundus, videlicet Cajus, ſecundo vacantem tertius nempe Sempronius, & tertio vacantem primus, nimirum Titius, alias forma mandati minime ſervaretur (quæ tamen diligenter ſervanda eſt *Gl. hic V. Servaretur*) nam ex tenore gratiæ, a Papa Succeſſore ſ conceſſæ evidenter apparet, ipſum voluiſſe primo tertium, & ſecundum tertio anteferri, ſicut contingit in ſucceſſione ab inteſtato; ac proinde conſequitur quis ex perſona alterius, ſive per alium, quod alias ex perſona, ſive per ſe conſequi non poſſet; ut in propoſito, ſecundus conſequitur per alium, ſcilicet per tertium quod per ſe non potuiſſet conſequi, videlicet Præbendam primo vacantem, ſecundo vacantem tertius, & tertiam primus, prout ſtatuitur in *c. Auctoritate*, *7. h. t. in 6. & ibi Gl. V. Auctoritate.* Ratio, eſt, quia ſi in eadem Eccleſia ſint plures v. g. tres habentes gratiam expectativam ad Præbendam vacaturam, debet attendi voluntas ſeu intentio Papæ, intentio autem Papæ fuit ſecundum præferri tertio, quia prior in data fuit, & tertium primo, quia in Litteris tertii poſita erat clauſula prælationis derogans primo non ſecundo, ſcilicet quod in Præbenda omnibus anteferri debeat receptis Auctoritate Papæ Martini, & aliorum Anteceſſorum: non autem receptis auctoritate Bonifacii, cujus auctoritate receptus fuit ſecundus, non primus ideoque ſecundo conferri debet prima Præbenda, tertio ſecunda, cui Papa voluit præferri ſecundum cum hic illum ordine præcedat, & primo tertia, *Gl. hic in caſu & V. Prima u ſecundis*, *junct. Gl. margin. lit. B. & C.* Dicitur autem in *hoc. c.* quod ſecundus conſequatur per alium, ſcilicet tertium, quod per ſe non potuiſſet conſequi, videlicet Præbendam primo vacantem, quia ſecundo non eſt facta gratia exſpectativa per ſe, & immediate cum prærogativa prælationis, quæ expreſſa ſolum fuit in Litteris tertii.

„ LIV. Aſſertio 8. Si Papa revocet omnes collationes, proviſiones, reſervationes & conceſſiones ſuper Canonicatibus, Dignitatibus, Perſonatibus, Præbendis, Officiis, portionibus, præſtimoniis, Eccleſiis Parochialibus, ruralibus, & aliis quibuſcunque Beneficiis Eccleſiaſticis vacaturis: ac etiam ſuper Canonicatibus, ſub expectatione dignitatum, vel aliorum quorumcunque Beneficiorum (in quibus jus non eſt quæſitum in re licet ad rem) a Prædeceſſoribus ſuis factas, ſive conceſſas, eaſque auctoritate Apoſtolica caſſet, irritet, & nullius firmitatis eſſe decernat (ſicut fecit Bonifacius VIII. in *c. Pen. & ult. ſuper de Præb. in 6.* Ubi revocavit conceſſiones factas a Nicolao IV. & Cæleſtino V.) ſub tali revocatione comprehenduntur ii, qui ultra ſtatutum numerum, per prædictos Anteceſſores ſub expectatione Præbendæ diſtinctæ, vel portionis in Canonicos ſunt recepti. Si vero hujuſmodi recepti, ultra numerum in Canonicos, non expectent Præbendam diſtinctam, ſed per ceſſionem vel deceſſum (vel etiam depoſitionem, *Gl. hic Deceſſum*) illorum, qui erant intra numerum, ex vi prioris gratiæ, nihil amplius aſſequi expectent, niſi diſtributiones, vel portionum ſuarum augmentum (quia forſan in illa Eccleſia Canonicatuum, non autem portionum, vel Præbendarum erat diſtinctio, quantoque inter pauciores cujusvis Eccleſiæ proventus dividuntur, tanto majores fieri poſſunt ſingulorum percipientium portiones) hoc caſu, ad illos, qui per Prædeceſſores ſunt recepti in Canonicos, licet Præbendas, vel alia Beneficia expectarent, prædicta Conſtitutio revocatoria Bonifacii VIII. Succeſſuris non extenditur prout ipſemet declaravit in *c. Quoniam 18. & ult. in princ. & §. Si autem*; *h. t. in 6.*

LV. Ratio prioris partis eſt quia qui expectat Præbendam a Canonicatu diſtinctam, non habet adhuc jus in re, quoad illam Præbendam ſed ſolum jus ad rem licet habeat jus in re quoad Canonicatum ſibi collatum *c. Si is cui*; *39. de Præbend. in 6.* Ideoque ſub illa revocatione talis expectans comprehenditur, quoad ipſam Præbendam, cum ſe illa extendat ad omnes gratias, per quas nondum eſt acquiſitum jus in re, licet ſit acquiſitum jus ad rem, *ut patet ex textu.* Ratio poſterioris partis eſt, quia illud augmentum portionis non eſt jus diſtinctum a jure Canoniæ, ſed eſt ei acceſſorium, ideoque ſequitur ſuum principale: nam in tali Eccleſia non ſunt Præbendæ diſtinctæ, ſed portiones dividuntur inter Canonicos, ſecundum numerum ipſorum: augmentum enim cenſetur eſſe ejuſdem juris & conditionis, cujus eſt res principalis cui adjicitur, *Franch. hic §. Si autem*; *n. 1. not. 2.* Ubi exemplum dat, ſi quis habeat privilegium tranſeundi per territorium alicujus, ſine ſolutione gabellæ, is gaudet etiam eodem privilegio, ſi tranſeat per territorium illi adjectum, & auctum; quia diſpoſita in principali intelliguntur tacite repetita in augmento, ſive eo, quod illi adjectum eſt. Quare ſimiliter in propoſito, receptus in Canonicum, ſi expectat ſolum pinguiorem portionem, non comprehenduntur ſub conſtitutione revocatoria, quoad illud augmentum portionis, quia nec jus Canoniæ, cujus eſt acceſſorium ſub illa comprehenditur.

„ LVI. Præterea *in eod. c. §. in Illis vero*; ſtatuitur, quod in illis, qui ultra numerum in Canonicos recepti, quoad Capitulum & Chorum, ac perceptionem etiam diſtributionum quotidianarum expectant Præbendam, quæ ſolum datur iis, qui ſunt de numero, prædicta Conſtitutio revocatoria non habet locum, ratione talis expectationis: Ratio eſt, quia diſtributiones quotidianæ, quæ dantur iis Canonicis, qui Divinis officiis interſunt, non pendent a jure Præbendæ, ſed a jure Canoniæ, *c. unic. de Cleric. non reſid. in 6.* dantur enim Canonicis præſentibus rei Divinæ, etſi Præbendam non habeant; unde licet tales percipiant quotidianas diſtributiones, ſi tamen expectant Præbendam, quoad hanc comprehenduntur ſub hac revocatione, *Gl. hic V. Non exiſtit*, *& Vivian. in ration.*

Denique prædicta Conſtitutio revocatoria Bonifacii VIII. habet etiam locum in iis, qui a Prædeceſſoribus ipſius ſuper Canonicatibus, Dignitatibus, Præbendis, Eccleſiis Parochialibus, vel aliis Beneficiis quibuſcunque Literas impetrarunt, adeoque jus ad Beneficia vacatura, etiam per Executores illorum factæ fuerint reſervationes, decreti interpoſitiones, aliique proceſſus: & etiamſi eadem Beneficia tunc vacabant, & impetrantes petierint ab Executoribus, ut ei conferrent: modo nondum tunc proceſſum ſit ad collationem Beneficiorum vacantium: nam per Literas Beneficiales, & quoſcunque actus præcedentes collationem (etiamſi intervenerit reſervatio & interpoſitio Decreti) non acquiritur jus in re impetrantibus, ſed tantum jus ad rem; ideoque hujuſmodi gratiæ ſive conceſſiones Beneficiorum, ſi collatio nondum facta ſit cenſentur revocatæ, prout ſtatuitur in *cit. c. ult. §. Sane h. t. in 6. & tradit. Franc. ibid. n. 2.*

„ LVII. Aſſertio 9. Mandatum Papæ conditionale de providendo alicui Beneficio Eccleſiaſtico vacante, vel proxime vacaturo, ut ſi per inquiſitionem Executoris repertus fuerit eſſe vitæ laudabilis & honeſtæ converſationis, non efficit, ſive ligat poteſtatem Ordinarii, vel alterius Collatoris ante conditionem impletam, etiamſi additum ſit Decretum irritans, ſi ſecus a quoquam fuerit attentatum. Vel ſi Papa mandet Ordinario, ut provideat alicui de Beneficio certi valoris v. g. XX librarum, vel minoris ſi Clericus voluerit acceptare, poteſt hoc caſu, Beneficium præfixi valoris: imo etiam minoris priuſquam impetrans ſuper hujuſmodi valore voluntatem ſuam declaret, Collator ordinarius, vel Executor ad providendum datus libere illud conferre quia Decretum hujuſmodi, ante eventum conditionis, effectum ſuum non ſortitur. Secus eſt ſi Papa mandet alicui provideri de Beneficio, ſi illud, intra menſem a notitia vacationis ipſius, duxerit acceptandum adjecto Decreto irritante: tunc enim collatio alteri ab Ordinario vel Executore facta, ante menſem & acceptationem impetrantis, non valet, ut ſcilicet appoſitio menſis aliquid afferat impetranti (alioquin fruſtra adjectum eſſet tempus, nihilque operaretur). Porro acceptare cenſetur impetrans Beneficium, ſi petat per ſuum Executorem illud ſibi conferri, vel ſi præſens recipiat ſibi collatum. Notitiam autem prædictæ vacationis, tum cenſetur habere impetrans, ſi vacatio Beneficii in loco vel Eccleſia, ubi illud ſitum eſt ſit publice nota: ſibi enim imputet, ſi de caſu, quod de ipſius commodo agitur, ignoravit id, per quod ſe, vel per alium, ſcire potuit inquirendo, ita ſtatuitur in *Clement. Cum ei unic. h. t. in Concilio Viennenſi.*

LVIII. Pro explicatione hujus c. Notandum primo Decretum conditionale, etiam adjecta clauſula irritante, non impedit, quo minus Collator ordinarius poſſit conferre Beneficium alteri, ante conditionis eventum, ut in propoſito, antequam conſtiterit de ſcientia & laudabili vita Clerici impetrantis *Gl. hic in caſu & in notatis.* Notandum ſecundo. Si mandetur alicui conferri Beneficium ſub conditione, ſi velit illud acceptare, ſed antequam illud acceptaſſet, Ordinarius contulit alteri valet collatio, *Gl. hic in caſu.* Notandum tertio. Si mandetur Clerico provideri de Beneficio vacante, vel proxime vacaturo, cum Decreto irritante, ſi intra menſem, illud acceptet, ſed Ordinarius contulit illud intra menſem non valet collatio; quia tempus cenſetur appoſitum in favorem acceptantis, *Gl. ibid. in caſu.*

Notandum quarto. Cenſetur autem Clericus acceptare Beneficium, ſive verbo id exprimat, ſive facto ipſo declaret voluntatem ſuam, petendo, ut ſibi conferatur, vel ſibi collatum recipiendo *Gl. ibid.* Notandum quinto. Currit menſis iſte a tempore notitiæ, quo Clericus ſcit Beneficium vacare imo etiam ex eo tempore, quo publice vacat, *Gl. ibid.* Notandum ſexto. Menſis iſte currit etiam ei, qui non fuit in culpa, quia v. g. tam procul abfuit a loco Beneficii, ut ejus vacationem intra menſem ſcire non potuerit, *Gl. hic V. Nota erit*: idque ſpecialiter ſtatutum eſt in hoc caſu; tum ne alias Beneficia diutius vacent, tum ut occurratur fraudibus & litibus, dum impetrans fraudulenter negaret, ſe intra menſem de Beneficio vacante notitiam habuiſſe, *Vivian. in ration. hic in fine.*

LIX. Reſtant adhuc duæ Conſtitutiones Extravagantes Papæ

Digitized by Google

pæ Joannis XXII. *h. t. in Extravag. Sedes;* 1. habetur, quod quandu dantur alicui Litteræ Apoſtolicæ continentes gratiam vel juſtitiam pro aliqua Diœceſi, ſi illa dividatur in duas, vel plures, tum omnes gratiæ ſuper Beneficiis vacaturis conceſſæ, ante diviſionem, etiam poſt illam, in Diœceſibus diviſis per Executores datos ad executionem deduci poſſunt, ac debent, ſicut prius. Idem dicendum de Litteris Apoſtolicis, quæ gratiam continent, quod Judices dati poſſint procedere, ac ſi dictæ Diœceſes integræ manſiſſent. Videri poteſt explicatio, *Gloſſa ibid.*

LX. In *Extravag. Ad Apoſtolatus* 2. *h. t.* ſtatuitur, ſi Papa dividat Epiſcopatum in duos, vel plures, per hujuſmodi diviſionem non intendit quippiam derogare velle juribus Ecclesiarum antiquatum, vel perſonatum Eccleſiaſticarum, quo minus in Eccleſiis noviter diviſis ab aliis antiquis viſitare, procurationes recipere, & juriſdictiones ac alia officia exercere poſſint, niſi quatenus in Litteris Apoſtolicis hujuſmodi diviſio expreſſe contineatur. Per quod declaratur Extravag. præcedens. Hinc colligitur, quod nullus poſſit Epiſcopatus dividere, præter Papam, *Gloſſ. hic Verſ. Auctoritate Apoſtolica.*

TITULUS IX.

Ne Sede Vacante, Aliquid Innovetur.

I. Dictum eſt in ſuperioribus Titulis de inſtitutionibus & collationibus Beneficiorum, ſed quia poſſet dubitari an vacante Sede ſuccedat Capitulum in collatione ipſorum: ideo hic Titulus ſubjicitur, qui extat etiam in Sexto, Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus.

Porro nomine Sedis, hic intelligitur Sedes Epiſcopalis, vel alia Prælatura, aut dignitas inferior, cui facultas conferendi Beneficia competit, ut tradit *Gl. in c.* 2. *V. Eccleſia; de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. *Hoſtienſ. in Summ. h. t. num.* 3. *& Barboſ. in Collect. hic in Rubr. num.* 2. Per vacationem intelligitur omnis vacatio Sedis, ſive per mortem, ſive per renunciationem, translationem, depoſitionem, vel quemvis ſimilem modum, per quem Titulus amittitur, *Gl. in c. unic. V. Mortuo; in* 6. *Barb. ad rubr. h. t. n.* 5. Imo etiam, ſi interpretative vacet, ut quia Prælatus eſt hæreticus, excommunicatus, ſuſpenſus &c. Adeoque de jure ad agendum inutilis, *Hoſtienſ. ſumma h. t. num.* 2.

§. I.

An, & qua ratione nihil ſit innovandum, Sede vacante?

II. Aſſertio 1. Generalis regula negativa, ſeu prohibitoria eſt, quod Sede vacante, nihil innovari debeat, in præjudicium ſcilicet ipſius Sedis: niſi id jure expreſſe cautum ſit, nec ſtatus Eccleſiæ mutari, ut colligitur, *ex rubrica hujus Tituli, & c.* 1. *eod.* ubi dicitur: *Epiſcopali Sede vacante non debet aliquid innovari, cum non ſit qui Epiſcopale jus tueatur;* ſive quia tunc Eccleſia defenſore caret, *abb. Ad rubr. hujus Tituli*, ubi ait, valere argumentum a rubro ad nigrum. Quare licet Sede Epiſcopali vacante (vel alia ſimili Prælatura) juriſdictio & adminiſtratio rerum & jurium Epiſcopalium ad Capitulum devolvatur, *c. His quæ,* 11. *c. Cum olim,* 14. *de majorit. & obed.* Non tamen poteſt res Eccleſiæ alienare, vel donare, *cap. Si qua;* 42. *cauſ.* 12. *q.* 2. quia Capitulum res Eccleſiæ vacantis non auferre, vel diſtrahere, ſed uſque ad tempus Epiſcopi ſubſtituendi conſervare debet, *c. Hac hujus* 38. *q. cit.* Id vero ſolum procedit de rebus, quæ ſervari poſſunt: ea enim, quæ ſervando ſervari non poſſunt, poteſt ex juſta cauſa Oeconomus ſeu Adminiſtrator, vel ipſum Capitulum adminiſtrationem gerens, vacante Sede alienare, ſine alterius licentia, ſicut & Tutor poteſt tales res pupilli alienare, *l. Lex quæ;* 22. *C. de adminiſtr. Tutul. Abb. in cit. cap.* 1. *num.* 7. *hoc tit.*

III. Ubi tamen ulterius diſtinguendum eſt: nam vel bona quæ ſervando ſervari poſſunt, ad Eccleſiam Cathedralem, ſeu Epiſcopatum pertinent: & hæc Capitulum, Sede Epiſcopali vacante, alienare non poteſt; quia Eccleſia tunc caret defenſore, niſi licentia a Papa petita & conceſſa, *cit. c.* 1. *h. t. Abb. ibid.* n. 7. Vel niſi ab eodem Curator ſeu defenſor ſpecialiter in hunc finem datus ſit: Nam Adminiſtrator Eccleſiæ Cathedralis vacantis generaliter ſolum, etiam cum plena & libera poteſtate in ſpiritualibus & temporalibus a Papa conſtitutus cui ſoli id competit, bona immobilia Eccleſiæ alienare nequit, *juxta c. Is cui;* 42. *de Elect. in* 6. quamvis alienatio rerum mobilium, etiam pretioſarum, tali Adminiſtratori ex juſta cauſa conceſſa videatur, ſecundum *Gl. ibid. V. Immobilium, & dictum ſupr. l.* 1. *Tit.* 6. *Sec.* 3. *§.* 6. *n.* 158 Ergo multo minus poteſt Capitulum, Sede vacante, bona immobilia Eccleſiæ alienare (imo nec mobilia pretioſa, quæ aſſervari poſſunt) niſi Papa ſuam auctoritatem interponat per ſe, vel per alium, Abb. *c. l.* Idemque dicendum eſt de Eccleſia exempta, & immediate Romano Pontifici ſubjecta vacante, cui etiam in caſu alienationis dandus eſt a Papa Curator, ſeu defenſor bonorum, *arg. c.* 1. *de reb. Eccleſ. non alienand. Laym. in diſp. Canon. de rer. Eccleſ. alien. t.* 3. *Theſ.* 49. Vel agitur de bonis alienandis, quæ pertinent ad Eccleſiam inferiorem, v. g. Collegiatam, aut Conventualem Epiſcopo ſubjectam: tum Capitulum ſeu Conventus, Sede inferiore ſeu Prælatura vacante, una cum Epiſcopo, qui immediati Prælati vicem ſubit, præcedente tractatu & cauſa cognita, alienationem facere poteſt, *Laym. cit. theſ.* 49. dummodo ſit valde gravis cauſa (nam major neceſſitatis aut utilitatis cauſa requiritur, ut res Eccleſiæ alienentur, Sede vacante, quam non vacante, *arg. Rubr. hujus Titul.* & tradit *Gloſſ. in rit. cap.* 2. *Verſ. Sede vacante: hoc tit.*) ob quam expectari non poſſit, dum novus Prælatus conſtituatur, alioquin ordinarie expectandum eſt, *Abb. in cap.* 3. *nu.* 5. *hoc tit.* At vero vacante etiam Sede Cathedrali, bona Eccleſiæ inferioris vacantis alienari non poſſunt, niſi licentia a Papa petita, vel Curator ſeu defenſor in hunc finem datus ſit, *Abb. in cit. cap.* 1. *num.* 7. *& cap. ult. num.* 5. *hoc tit. Laym. c. l.*

IV. Aſſertio 2. Si una Eccleſia unita ſit alteri Eccleſiæ Cathedrali, non debet, Sede Epiſcopali vacante, fieri ejus diſſolutio, prout ſumitur ex *cap. Novit;* 1. *h. t.* Ubi Monaſterium quoddam erectum fuit in Eccleſiam Cathedralem, & alteri Epiſcopatui unitum, ita ut idem eſſet utriuſque Eccleſiæ Epiſcopus. Sed cum Monachi quererentur eam unionem in grave Monaſterii præjudicium tendere, quia per eam religioſa obſervantia pereat, & eleemoſynæ, ac hoſpitalitatis officia tollantur: Mandavit Innocentius III. ut Monaſterium ſub Prioris regimine gubernaretur, Epiſcopo vero certa redituum portio aſſignaretur, unione tamen Eccleſiarum permanente. Mortuo Epiſcopo, adeoque Sede vacante, Monachi denuo eidem Innocentio ſupplicarunt, ut quia tempus advenerat, quo ſine ſcandalo, ruina Monaſterii reparari, ſeu Monaſterium reſtitui poſſet, Monaſterium, diſſoluta unione, ad priſtinum ſtatum a Prælato regulari gubernandum reduceretur. Verum Papa id concedere noluit; eo quod vacante Epiſcopali Sede, non debeat aliquid innovari, cum nemo tunc adſit, qui Epiſcopalia jura tueatur. Deinde, quia ſi unionem, quam vivente Epiſcopo fecerat, eo mortuo, ſtatim diſſolveret, videri poſſet, eum plus faviſſe perſonæ, quam Eccleſiæ (hoc eſt, eum magis ſupplicantium potentium favore, quam publica Eccleſiæ utilitate motum fuiſſe ad mutationem, ac diſſolutionem illarum Eccleſiarum faciendam. Quare mandavit, ut monaſterium ſub cura Prioris gubernetur, donec novus Epiſcopus ordinatus fuerit, relicta Priori & Conventui libera facultate, poſtea jus ſuum apud Sedem Apoſtolicam proſequendi.

V. Notandum primo. Dupliciter poteſt Eccleſia regularis ſeu Monaſterium uniri alicui Epiſcopatui: primo, ut regularis Eccleſia vel Monaſterium ſubjiciatur Eccleſiæ Cathedrali, ita ut Prælatura & Titulus Monaſterii omnino extinguatur, & Sedes Epiſcopalis ſit tantum apud Eccleſiam, cui fit unio. Secundo, ut Eccleſia conventualis ſeu regularia erigatur in Cathedralem, & alteri Eccleſiæ Cathedrali antiquæ uniatur, ita tamen, ut idem ſit Epiſcopus utriuſq; Eccleſiæ, & de hac unione eſt ſermo in hoc *c. Gl. hic V. ambe; Fagnan. hic n.* 2. 4. *&* 10. Et hoc caſu, ſi Epiſcopus reſideat in Eccleſia ſeculari, non in Monaſterio, in hoc conſtitui debet Prior ſeu Præpoſitus regularis, qui curam gerat diſciplinæ regularis, ejuſque officium durat, etiamſi mortuus ſit Prælatus ſeu Superior Monaſterii, videlicet Epiſcopus adeoque Sedes vacet, *ut colligitur ex hoc c.*

Notandum ſecundo. Sicut ſolus Romanus Pontifex poteſt de novo erigere Eccleſias Cathedrales, & unam alteri unire ita etiam ſolus poteſt illarum uniones diſſolvere, *ut colligitur ex hoc cap.* ibi, *Auctoritate Apoſtolica indulgentes &c.* quia eadem auctoritas, quæ requiritur in conſtitutione actus, requiritur etiam in ejuſdem deſtructione, *arg. Clement.* 2. *de Elect.* Ubi dicitur, quod lex Superioris per inferiorem tolli non poteſt, ergo omniſi eadem auctoritate Superioris, qua conſtituta eſt, tolli poteſt, *Fagnan. hic n.* 34. *&* 37. Porro præcipuus effectus hujus diſſolutionis eſt, quod unione diſſoluta, Eccleſia quæ unita fuit alteri, redeat in primævum ſtatum, in quo erat ante unionem: *Rebuff. in praxi Benef. Tit. de union. revocat. n.* 38. *Garc. p.* 12. *c.* 2. *n.* 309. Unde ſi Eccleſia, ante unionem, erat curata, vel ſine cura, talia etiam manet poſt revocationem unionis: item ſi erat ſecularis, vel regularis manet etiam poſtea talis: item ſi Monaſterium unitum erectum ſit in Cathedralem, per unionem cum altera, etiam ſoluta unione manebit Monaſterium, & deſinet eſſe Eccleſia Cathedralis: quia res facile redit ad primævam ſuam naturam, *Fagnan. hic n.* 43. *&* 44.

VI. Sed hic objici poteſt, vacante Eccleſia Epiſcopali, poteſt fieri unio Eccleſiarum, *Clement.* 2. *de reb. Eccl. non alienand.* ergo etiam diſſolutio, quod negatur in hoc c. Sed reſpondetur, neg. conſeq. Ratio diſparitatis eſt; quia per unionem neutri Eccleſiæ præjudicium affertur, ſicut per diſſolutionem, per quam Eccleſia unita reincidit in priſtinam paupertatem, quæ per unionem fuerat reparata, vel ſaltem amittit privilegia digniora, quæ ratione unionis acquiſivit: Eccleſiæ vero alteri, cui unio facta eſt, affertur præjudicium per diſſolutionem; quia minuuntur ejus reditus aucti per unionem, ac proinde non habet hic locum *reg. jur.* 35. *in ff. & reg.* 1. *extra vid.* per quaſcunque cauſas res naſcitur, per eaſdem diſſolvitur, quia non eſt eadem ratio in Conſtitutione unionis, & diſſolutione ejuſdem, ideoque poteſt, vacante Sede unio fieri, non autem diſſolvi, *Barb. in Collect. in cap.* 1. *hoc tit. num.* 1.

VII. Aſſertio 3. Vacante Sede, ſive mortuo Prælato, non tantum judicium de bonis ac juribus Eccleſiæ inchoari non poteſt (extra caſum magnæ neceſſitatis) ſed neque inchoatum continuari, ſive agendo, ſive defendendo, poteſt: niſi defenſor Eccleſiæ ſit conſtitutus, ideoque etiam teſtes, Sede vacante, recipi non poſſunt; prout ſumitur ex *c. Conſtitutus;* 3. *& ult. h. t.* Nam orta controverſia inter Epiſcopum „ Burginenſem, & Eccleſiam S. Mariæ de Caſtro Forti, „ Procurator Eccleſiæ petiit ab Epiſcopo, ipſi reſtitui libertatem eligendi libere Prælatum, & quaſdam terras ac res alias, quibus dictam Eccleſiam ſpoliatam eſſe dicebat, „ prout habetur *in integra lectione hujus cap.* Lite igitur coram Judicibus Delegatis conteſtata, factæ ſunt poſitiones „ & reſponſiones, ac receptiones teſtium, ac deinde cauſa „ ſic inſtructa remiſſa fuit ad Papam Innocentium III. Qui „ pronunciavit, depoſitiones teſtium, quia vacante Eccle-

„ ſia

Digitized by Google

„ ſia Cathedrali, & carente legitimo defenſore, ſunt re„ ceptæ, reprobandas eſſe.

VIII. Notandum primo. Sede vacante, judicium, non ſolum inſtitui, ſed etiam continuari non poteſt, ſive Eccleſia agat, ſive conveniatur, ſed expectari debet, donec novus Prælatus conſtituatur, *Abb. hic num.* 3. Excipi debet, niſi teſtes ſint ſenes, aut valetudinarii, ut propter periculum moræ eorum teſtimonia recipi debeant, *Jann. Andr. hic num.* 2. *& Abb. nu.* 4. vel quia alio diſceſſuri, nec reverſuri ſunt, *arg. ult. poſt princ. Ut lite non conteſtata &c. Laym. cit. diſp. de rer. Eccl. alien. Theſ.* 48. nam ſicut judicium ac ſententia lata contra minores indefenſos non tenet, *l. nihil*, 25. *in fine ff. de re judic.* ita nec contra Eccleſiam vacantem, & carentem defenſore, cum Eccleſia gaudeat jure minoris, *c.* 1. *de in integr. reſtit.*

Notandum ſecundo. Si quæratur, an judicium, Sede vacante, agitari poſſit? diſtinguendum eſt: vel agitur de bonis ac juribus Eccleſiæ Cathedralis, aut exemptæ, & Romano Pontifici immediate ſubjectæ: vel agitur de bonis ac juribus Eccleſiæ inferioris. Si agatur de bonis Eccleſiæ Cathedralis, tum rurſum diſtinguendum eſt: nam vel agitur de bonis ac juribus propriis Epiſcopi, ſeu Prælati, aut de communibus Prælato aut Capitulo: & tunc Capitulum, ſeu Conventus etiam de bonis communibus agere non poteſt in judicio, per Syndicum, vel Procuratorem, vacante Prælatura, *Abb. hic n.* 5. Ratio eſt, quia cum adminiſtratio, & conſequenter etiam jus agendi in judicio per ſe, vel per Syndicum, circa bona & jura communia Eccleſiæ magis ad Prælatum, quam ad Capitulum ſeu Conventum pertineat, ideo dum Prælato ſeu Paſtore Eccleſia deſtituta eſt, Capitulum in judicio agere non poteſt; quia contendere in judicio competit ei, qui a lege adminiſtrationem habet, Prælatus autem generalem & liberam bonorum Eccleſiæ adminiſtrationem obtinet, *Gl. in c. ult. V. Quia Epiſcopus, in fine cauſ.* 5. *qu.* 3. Tutius tamen eſt, imo in cauſis arduis neceſſarium, ut conſenſus etiam Conventus accedat, *Laym. c. l. Theſ.* 48. Vel agitur de bonis propriis Capituli ſeu Conventus, iiſque diviſis, ac ſeparatis a bonis Epiſcopi, ſeu Prælati: & tunc Capitulum, Sede vacante, per Syndicum agere poteſt, ut colligitur ex *c.* 3. *de cauſ. poſſ. & propr.* & tradunt omnes. Imo tali caſu, ſi agatur de juribus, aut bonis propriis Capituli, non admittitur Prælatus ad agendum ſine mandato, vel niſi caveat de rato, *Laym. c. l.*

Si vero agatur de bonis ac juribus inferioris Eccleſiæ Collegiatæ, aut Conventualis Epiſcopo ſubjectæ: tunc Capitulum ſeu Conventus accedente auctoritate Epiſcopi, qui immediati Prælati vices ſubeat, agere poterit in judicio, vel jura Eccleſiæ defendere, præſertim ſi neceſſitas id exigat, aut vacatio diu duret, alioquin exſpectandum eſt donec novus Prælatus conſtituatur, *arg. c. Ne pro def. Au*; 41. *de Elect.* quia defenſio jurium primo loco ſpectat ad Prælatum Collegii, *Abb. in cit. c.* 3. *n.* 5. *in fine h. t. Laym. cit. Theſ.* 49. Ubi addit, idem dicendum, ſi Prælatus in partibus remotis verſetur, nec ſpes ſit brevi tempore reverſurum, quia in tali caſo Eccleſia veluti vacans cenſetur, *c.* 3. *de ſuppl. neglig. Prælat.* Si vero Eccleſia non ſit Collegiata, poterit Epiſcopus agere, & defendere jura Eccleſiæ vacantis, maxime ſi diu vacet, *Abb. c. l.*

Notandum tertio. Si cum Capitulo, Sede vacante, nullo conſtituto Eccleſiæ defenſore, extra vel intra judicium, aliquis actus, vel contractus fuerit celebratus, poterit Prælatus poſtea electus & confirmatus pro arbitrio acta reſcindere, vel approbare, *c. Si quis*; 42. *& c. Precaria*; 44. *cauſ.* 12. *q.* 2. *Gl. in c. Edoceri*; 21. *V. Debeant de reſcript. Laym. c. l. Theſ.* 47. Excipitur caſus magnæ & notoriæ neceſſitatis, in quo Capitulum, vacante Sede, alienare poteſt, *Gl. recepta in cit. c. Si quis; V. Reſciſſo*, & conſequenter in caſu gravis neceſſitatis, poteſt Capitulum etiam in judicio litigare, quia qui alienare poteſt, is etiam rem in judicium deducere poteſt, *Gl. in cit. cap. Edoceri, V. Debeant, de reſcript. Layman. cit. loco.*

§. II.

An Sede vacante Capitulum poſſit conferre Beneficia.

IX. Aſſertio 1. Capitulum Cathedrale non ſuccedit Epiſcopo in collatione Beneficiorum, adeoque non poteſt Sede vacante conferre Beneficia vacantia, quorum libera collatio ad Epiſcopum tantum ſpectat, prout ſtatuitur in *c. Illa*; 2. „ *hoc tit.* Ubi cum vacante quadam Eccleſia Cathedrali, „ Capitulum exiſtimans collationem Præbendarum ad ſe de„ volutam eſſe, Præbendam vacantem alicui contuliſſet, „ quam poſtea Papa alteri contulit, ideoque orta fuiſſet „ controverſia inter proviſos: conſultus Honorius III. reſpondit, ſe collationem a ſe factam confirmare (ex certa ſcilicet ſcientia, ideoque is, cui collatio facta eſt, plenum jus conſecutus fuit in Beneficio, *Gl. hic V. Confirmandum*) non „ obſtante priore collatione alteri facta a Capitulo: quam„ vis & ea a Sede Apoſtolica, in forma communi fuerit „ confirmata. Quia talis confirmatio non dat valorem actui „ ſecundum ſe invalido, *Gl. hic V. In forma communi*, & di„ cta ſupra *Lib.* 2. *Tit.* 30. cum in Jure nuſquam cautum re„ periatur, quod Capitulum, vacante Sede, fungatur vice „ Epiſcopi, ſive is ſuccedat in collationibus Præbendarum, „ ſed neque in hoc caſu dici poteſt, quod poteſtas conferendi „ Præbendas ad Capitulum devoluta fuerit, ob negligentiam „ Superioris in conferendo, cum nullus tunc ibi fuerit Supe„ rior ſeu Prælatus, qui eas de jure vel de facto conferre poſſet. Ratio deciſionis eſt, quia collatio libera Beneficiorum eſt gratia & donatio quædam, *c. ult. de offic. Vic. in* 6. poteſt enim Epiſcopus in collatione exercere liberalitatem, cui vult, dando Beneficium, dummodo idoneo: donare autem & fructus diſtrahere (inter quos etiam computatur collatio, quæ eſt quidam veluti fructus juris conferendi) Capitulum non poteſt, ſed fructus & jura Epiſcopatus debent, vacante Sede fideliter cuſtodiri, & Succeſſori reſervari, *c. Cum vos*; 4. *de offic. jud. ordin. c. Si quis*; 42. *cauſ.* 12. *q.* 2. ideo cum per talem liberam collationem fiat præjudicium Epiſcopo Succeſſori, non poteſt Capitulum, vacante Sede, conferre Beneficia ad Epiſcopi collationem ſpectantia, *Garc. p.* 5. *de Benef. c.* 7. *num.* 69.

X. Idque extenditur primo. Quod Capitulum non ſuccedat Epiſcopo, Sede vacante, in poteſtate eligendi, vel præſentandi, quæ proprie ad Epiſcopum ſpectat, *Garc. cit. loco num.* 52. quia electio & præſentatio eſt ſpecies quædam donationis ſeu dationis gratuitæ, cum fiat ei, qui jus non habet ad dignitatem, vel Beneficium, ad quod eligitur vel præſentatur. Extenditur ſecundo. Quod Capitulum, Sede vacante, non poſſit etiam conferre Beneficia, quorum collatio ad Epiſcopum ſpectat jure devoluto, propter negligentiam aut delictum inferioris Collatoris, ut docet *Abb. in c. Cum olim*; 14. *num.* 2. *de major. & obed.* (Etſi in *cap.* 2. *hoc tit. num.* 3. oppoſitum dicat, ſibi ipſi contrarius) *Garc. c. l. num.* 53. *Laym. de Elect. Pr. l. Eccleſ. qu.* 102. Ratio eſt eadem, quia collatio Beneficiorum liberorum, quæ ad Sedem Apoſtolicam devoluta ſunt, propter negligentiam inferiorum Collatorum, non minus, quam propriorum Beneficiorum, eſt donatio quædam, *cap. ult. de offic. Vicar. in* 6. *& c. Licet*; 3. *de ſuppl. neglig. Præl.* ipſaque ea, tum devolutio, tum collatio inter fructus Epiſcopatus recenſetur, qui Succeſſori reſervari debent, ut ſupra dictum. Idque confirmatur ex *cit. c. h. tit.* quando dicitur, quod Capitulum, Sede vacante, non poſſit conferre Beneficia, niſi in caſibus, in quibus jure reperitur id ei conceſſum: cum ergo verſemur in materia prohibitoria, hoc ipſo, quod aliquid non reperitur conceſſum, intelligitur eſſe prohibitum, *Gl. in cit. c.* 2. *V. Cum nuſquam*; *h. t.* Sed neque propter negligentiam Prælati in conferendo, devolvi poteſt jus conferendi ad Capitulum, Sede vacante, cum enim tunc nullus ſit prælatus, nulla ejus negligentia eſſe poteſt, ut habetur in textu, *Gl. fin. ibid.*

XI. Cæterum etſi Capitulum non ſuccedat Epiſcopo, Sede vacante, in collatione libera Beneficiorum: ſuccedit tamen in proviſionibus Beneficiorum, quæ fiunt per præſentationem inſtituti, & confirmationem electi, ideoque Beneficia non libera, ſed patronata & electiva Capitulum etiam Sede vacante conferre poteſt, *cap.* 1. *de Inſtitut. in* 6. *& cap. Cum olim. de major. & obed. Abb. in cit. c.* 2. *num.* 6. *hoc tit. Rebuff. in praxi Tit. de devolut. num.* 87. *&* 88. *Garc. c. l. num.* 54. *&* 55. *Laym. cit. q.* 102. & dictum etiam ſupra *Lib.* 1. *Tit.* 33. *ſec.* 2. §. 3. *num.* 53. Rationem diſcriminis dant DD. citt. quia libera collatio inter meras gratias ac donationes numeratur, *cit. c. ultim. de offic. Vicar. in* 6. at vero inſtitutio & confirmatio ex quadam neceſſitate & debito juſtitiæ fiunt, ſi præſentatus, aut electus reperiatur idoneus; Capitulum autem exercere debet ea, Sede vacante, quæ ſunt neceſſario expedienda, ut colligitur ex *cit. cap. Cum olim.* Ex quo conſtat Capitulum ſuccedere in confirmatione electi, quia ea eſt neceſſaria & debita, *Garc. cit. loc. num.* 59. Neque dicas: Si poteſt Capitulum, Sede vacante, confirmare Prælatos non exemptos, quod eſt plus, ergo etiam conferre poteſt Beneficia libera, quod eſt minus: nam confirmare non eſt plus, quam conferre, tum quia, qui libere confert, donat, non item qui confirmat, *Gl. in cap.* 1. *V. Non poſſit, de Inſtitut.* Tum quia electus habet jus, ante confirmationem, non item is, cui confertur Beneficium, ante factam collationem, *Rebuff. cit. loco num.* 89. Tum denique quia confirmatio eſt neceſſitatis, quia eſt debita velut ex juſtitia electo, cui jam eſt jus quæſitum per electionem: collatio vero eſt voluntatis, & ſapit gratiam. At Capitulum ſuccedit, Sede vacante, Epiſcopo in juriſdictione neceſſaria tantum; quia eſt Adminiſtrator neceſſarius, & non voluntarius, *Gl. Communiter recepta in Clem.* 1. *V. Capitulo de hæretic.* nec ſuccedit in his, quæ ſapiunt gratiam, *Gl. in c.* 1. *V. Præſentatos de Inſtitut. in* 6. *Fagnan. in cit. c.* 2. *h. t. n.* 12. *&* 13.

Et hinc etiam Capitulum, Sede vacante, etſi non poſſit libera Beneficia, ad Epiſcopi collationem ſpectantia conferre: poteſt tamen ea commendare ad ſex menſes, & ſi interea Epiſcopus non eligatur, vel confirmetur, tempus hoc prorogare; quia hoc ad ordinariam, quin & neceſſariam juriſdictionem, & Eccleſiæ gubernationem pertinet, ut in Beneficiis vacantibus interim, dum Beneficiatus inſtituatur, Adminiſtrator conſtituatur, ſive cura eorum alteri commendetur: Capitulum autem regulariter ſuccedit in omnibus Epiſcopo, quæ ſunt juriſdictionis neceſſariæ, *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 4. *h. t. Rebuff. c. l. num.* 73. *&* 2. *ſeqq. Laym. cit. q.* 102. Imo univerſim loquendo, qui habet Cuſtodiam Eccleſiæ, vel Beneficii vacantis, poteſt Adminiſtratorem conſtituere, qui illud gubernet, ut tradit *Abb. c. l.* Quod extendi etiam poteſt ad poteſtatem ſecularem, cui jus Guardiæ ſeu Cuſtodiæ, alicui v. g. Regi, vel Principi tanquam Advocato competit, ad cuſtodiendam Eccleſiam, vel Monaſterium, *juxta c. Generali*; 13. *de Elect.* poſſit in eo, præſertim cum vacat, Adminiſtrationem in temporalibus ponere.

„ XII. Aſſertio 2. Si collatio Præbendarum ſive Benefi„ ciorum ad Epiſcopum & Capitulum communiter pertineat, „ mortuo Epiſcopo (idemque eſt, ſi quocunque alio modo „ vacat Sedes, renunciatione, depoſitione &c.) vel a Bene„ ficiorum collatione ſuſpenſo, poteſt Capitulum ea confer„ re, etiamſi collatio pertineat ad Epiſcopum, ut ad Præla„ tum, & non ut ad Canonicum. Similiter poteſt Epiſco„ pus conferre Beneficia ad collationem ipſius Capituli per„ tinentia, ſi Capitulum a collatione Beneficiorum ſit ſuſ„ penſum, vel ſingulariter omnes de Capitulo fuerint majo„ re excommunicatione ligati, prout ſtatuitur *in c. Si ad Epiſcopum, unic. in princ. h. t. in* 6. *junct. Gl. V. Mortuo, & V. Singulariter.* Ratio eſt, quia Epiſcopus, & Capitulum ſunt unum corpus, quoad illa, quæ eis ſimul, & communiter ſunt facienda, & ideo uno illorum facto inhabili ad conferendum, devol-

Digitized by Google

devolvitor jus conferendi ad alterum, *Gl. hic. V. Etiam in ad. dit. Franc. ibid. in princ.*

XIII. Ubi Notandum primo. Sicut mortuus naturaliter non poteſt conferre Beneficia, ita nec mortuus civilitet; quia v.g. ſuſpenſus, vel excommunicatus eſt, & ſic mors oaturalis æquiparatur civili, quoad collationes Beneficiorum, *Franc. hic num.* 2. Secundo, non tantum ſi ad Epiſcopum, ut ad prælatum, ſimul cum Capitulo pertineat collatio Beneficiorum: ſed multo magis ſi pertineat tanquam ad Canonicum, eo mortuo conferet Capitulum, *Franc. hic num.* 3. Tertio, etſi Capitulum poſſit ſuſpendi, non tamen totum Capitulum, velut Collegium, ſeu Univerſitas, poteſt excommunicari, *c. Romana*; 5. *de ſent. excommun. in* 6. Poſſunt tamen ſingulariter omnes de Capitulo excommunicari, & requiritur, ut omnes, & ſinguli ſint excommunicati; nam ſi vel unus eſſet, qui non eſſet ſingularitet excommunicatus, Epiſcopus ſine illo non poſſet conferre Beneficia; quia jus Capituli, ſi omnes cæteri Capitulares ſiant inhabiles, remanet etiam in uno ſolo, *Franc. hic n.* 3. Id autem intelligendum eſt de ligatia majore excommunicatione, nam minore irretiti conferre poſſunt, vel eligere, *c. ult. de Cleric. excommun. Gl. hic V. Majoris.*

,, XIV. Aſſertio 3. Si collatio Beneficiorum ſpectet ad ſolum Epiſcopum, ita tamen, ut ea conferre debeat cum conſilio, vel conſenſo Capituli: tunc defuncto, vel ſuſpenſo Epiſcopo (generaliter, ſive a collatione Beneficiorum, ſive etiam ab officio) Capitulum illa conferre non poteſt, niſi Epiſcopus in petenda relaxatione ſuſpenſionis in culpabili mora fuerit, prout ſtatuitur *in cit. c. unic. §. Cum vero, h. t. in* 6. Ratio eſt, quia etſi Epiſcopus, ſeu Prælatus conferre debeat Beneficia, cum conſilio, vel conſenſu Capituli, adhuc collatio cenſetur ſpectare ad ipſum Epiſcopum ſolum: nam etiam in his, quæ Prælatus agere debet cum conſilio vel conſenſu Capituli ſui, adminiſtratio & gubernatio ad ſolum Prælatum pertinet: licet conſenſus, vel conſilium Capituli, tanquam conditio requiratur, adeoque Capitulum in his ſe intromittere non poteſt, *Franc. in cit. §. Cum vero; num.* 4. Ratio exceptionis eſt, quia ſi Epiſcopus ſuſpenſus relaxationem petere intermittat, ex eo tempore cenſetur negligens eſſe in conferendo, adeoque poſt elapſos ſex menſes ad Capitulum poteſtas conferendi Beneficia devolvitur, juxta *c. Quia*; 5. *de conceſſ. preb.* Quod poteſt Epiſcopi negligentiam in conferendo ſupplere, licet ejus defectum, ſeu inhabilitatem ad conferendum, ut quia ſuſpenſus eſt, ſupplere non poſſit, *ut patet ex cit. §. Cum vero; Gl. ibid. V. in mora, & Franc. num.* 4. *in Gl.*

Id autem intelligi debet de Beneficiis, quæ pertinent ad collationem Epiſcopi jure proprio, etſi cum conſilio, vel conſenſu Capituli; nam ſi ex jure ad eum devoluto ad ipſum pertineant, quia ſcilicet inferiores Collatores negligentes fuerunt in conferendo, tunc non ad Capitulum, ſed ad proximum Superiorem Epiſcopi, videlicet ad Archiepiſcopum, vel ad Papam, devolvitur talis poteſtas, *arg. c. Ne pro defectu*; 41. *de Elect. & dictum Tit. praced.* Ratio diverſitatis eſt, quia major eſt communicatio inter Epiſcopum, & Capitulum in his, quæ pertinent ad Epiſcopum jure proprio, quam quæ jure devoluto, aut aliunde obveniunt, *Franc. hic in cit. §. Cum vero; num.* 3.

XV. Præterea *in cit. c. unic. §. Ubi vero; h. t. in* 6. ſtatuitur, ut ſi ex ſpeciali alicujus Eccleſiæ conſuetudine, vel ſtatuto collatio Beneficiorum ad aliquem pertineat, ita tamen, ut non debeat ab eo fieri, niſi cum conſilio Epiſcopi, iſque mortuus ſit, vel in loco remoto verſetur, ita, ut conſilium ejus intra breve tempus peti non poſſit: non erit propterea collatio Beneficiorum vacantium differenda: idque propter periculum, quod in petendo, vel expectando conſilio Epiſcopi, vacanti Beneficio imminere poſſet. Ratio eſt, quia periculum vacationi imminens immutat jus, quod alias ſervandum eſſet, & difficultas præſtationis reddit obligationem inutilem, *Gl. fin. hic.*

Hinc infertur, ſi quis aliquid agere debeat, cum conſilio alterius ex obligatione legis, ſeu ſtatuti, vel conſuetudinis, tunc etiam, non requiſito conſilio agere poteſt, ſi illud requiri non poſſit, & periculum ſit in mora, prout ſumitur *ex hoc c. Ancharan. ibid. not.* 8. Idque procedit, non ſolum ſi mandatum ſit a lege, vel ſtatuto: ſed etiam ſi ab homine ſub ea forma datum ſit, ut quippiam agatur, cum conſilio alterius, v. g. ſi Epiſcopus mandet alicui Clerico, ut Beneficium conferat, cum conſilio alicujus Prælati, quod tamen non debeat neceſſario ſequi: nam ſi conſilium illud requiri non poſſit, quia Prælatus ille deceſſit, vel longe abeſt, vel ſi conſultus, tempore competente reſponſum non det, & periculum in mora ſit, ſive negotium expeditionem poſtulet, valida eſt collatio etiam ſine conſilio Prælati facta, niſi appareat aliam fuiſſe mentem mandantis, ut docet *Abb. in c. Cum in veteri*, 52. *n.* 13. *de Elect. Laym. ibid. n.* 7. *licet Franc. in cit. c. unic. §. Ubi vero numero* 3. *limitat.* 3. contrarium teneat, quoad mandatum hominis; quia poteſtas data ab homine, ſive mandatum hominis magis ſtricti juris eſſe cenſetur, quam mandatum a lege. Aliud vero dicendum eſt, ſi mandetur, ſive a lege, ſive ab homine aliquid fieri, v. gr. collatio Beneficii, cum conſenſu alterius, tum enim actus, ſive collatio irrita erit, ſi conſenſus requiri, ſeu peti non potuit, quia v. g. is, cujus conſenſus requirendus erat, mortuus fuerat, aut impeditus, quo minus eum daret; quia poteſtas conferendi tradita eſt Executori ſub certa forma, quam transgredi non poteſt, & ſub conditione, qua non exiſtente, ceſſat ipſius poteſtas, ut tradit *Gl. fin. c. Si pro te*; 23. *V. aſſenſus de reſcript. in* 6. *& ibid. Laym. n.* 2. *Franc. c. l. num.* 3. *limit.* 4. idque colligitur *ex cit. c. unic. §. fin. h. t.* Nam licet in præcedente, *§. Cum vero*; mentio facta ſit de conſilio, vel aſſenſu Capituli, in ſequente tamen, *§. fin.* de ſolo conſilio ſit mentio, omiſſo aſſenſu videlicet quod ſi alicui conferri debeat Præbenda, cum conſilio alterius, & hoc requiri non poſſit, nihilominus conferri poſſit: ergo aliud dicendum, ſi requiratur aſſenſus alterius: alioquin Papa ſi idem voluiſſet ſtatuere de conſenſo, quod de conſilio, etiam de illo expreſſiſſet, ac dixiſſet, quod etiamſi conſenſus non ſit petitus, quia peti non potuit, Beneficium conferri poſſit. Ratio diverſitatis eſt, quia actus non ita neceſſario pendet a conſilio perſonæ, quod aliquis requirere tenetur, ſicuti pendet a conſenſu, quandoquidem, ſi conſilium alicujus requirendum ſit, non ideo, ordinarie loquendo, per omnia illud ſequi debet *Gl. in cit. cap. Si pro te*; *V. Aſſenſus, & Laym. ibid. num.* 2.

Cæterum quam poteſtatem habeat Capitulum, Sede vacante, & in quibus præterea ſuccedat Epiſcopo, vel non, dictum eſt *Lib.* 1. *Tit.* 33. *Sec.* 2. *§.* 2. *&* 3. *& tradit Barboſ. in Collect. c.* 2. *h. t. n.* 3. *& ſeqq.*

XVI. Reſtant duæ Extravagantes Conſtitutiones, quarum prior eſt *Extravag. ſi Fratrum unic. Joannis* XXII. *h. t.* in qua habetur, quod vacante Sede Imperiali, jurisdictio, ſeu adminiſtratio imperii devolvitur ad Papam, quæ tamen, vel nunquam uſu eſt recepta, vel jam antiquata. Poſterior eſt *Extravag. Suſcepti unic. h. t.* quæ extat inter Communes, in qua deciditur, ad quos pertineant Eccleſiarum, & Beneficiorum vacantium fructus primi anni, vel ſecundi, vel tertii, aut ſequentium annorum, qui in ſolutione decimæ taxari ſolent, & quomodo ii dividendi ſint. Verum ea quoque Conſtitutio uſum non habet in his partibus, & propric ad hunc Titulum non ſpectat, ideoque illam quoque prætermus.

TITULUS IX.

De his, quæ fiunt a Prælatis, ſine Conſenſu Capituli.

Dictum eſt Titulo præcedente de poteſtate Capituli, quam habet Sede vacante circa jura Epiſcopalia: ſed quia dubitari poterat, an Sede non vacante, Epiſcopus, vel alius Prælatus diſponere poſſit de rebus Eccleſiæ ſine Capitulo, ideo hoc Titulo explicatur, an, & quatenus in adminiſtratione dependeat a Capitulo.

§. I.

Ad quos actus Epiſcopi, vel alterius Prælati requiratur conſenſus Capituli, & qualis.

I. ASSERTIO 1. Ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, quæ immobilis eſt, aut mobilis pretioſa, & ſervando ſervari poteſt, requiritur, præter conſenſum Prælati, etiam conſenſus Capituli, ſeu Conventus, alioquin irrita eſt alienatio prout habetur *in c. Sine exceptione*; 52. *cauſ.* 12. *q.* ,, 2. *& in c. Irrita*; 1. *h. t.* ubi ſtatuitur, quod donatio venditio, aut permutatio rei Eccleſiaſticæ ab Epiſcopo facta ſit irrita, abſque collaudatione, id eſt, approbatione, & ſubſcriptione Capituli, ſeu Clericorum. Ratio eſt, quia alienatio rerum Eccleſiaſticarum facile poteſt cedere in grave præjudicium Eccleſiæ, ideoque poteſtas alienandi Prælatis olim in ſolidum conceſſa, qua forraſſis abutebantur, reſtricta fuit: ut non niſi cum conſenſu Capituli fieri poſſit, nam etſi olim petebatur conſilium Capituli, illud tamen non erat deciſivum, ſed conſultivum tantum, *Suar. Tom.* 4. *de Relig. l.* 2. *c.* 27. *num.* 9. Porro ſi Epiſcopus Capitulum non habeat, propter bellum, vel ex alia cauſa, debet loco Canonicorum convocare alios Clericos, *arg. c. Si forte*; *ult. diſ.* 65. neque cum illi tractata, accedente eorum conſenſu, res Eccleſiæ alienare, ſi ita expedire viſum fuerit, *Abb. hic n.* 7. ubi ait utiliter id obſervari etiam in alienatione facienda a Prælato inferioris Eccleſiæ, *Molin. tract.* 2. *de juſtit. diſ.* 468. *num.* 6. *in fine.*

II. Ubi præterea Notandum primo. Ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, quæ fit nomine Eccleſiæ, & in perpetuum, vel ad longum tempus, videlicet per locationem, vel ſimilem conceſſionem, per quam dominium utile transfertur, non ſufficit conſenſus Capituli tacitus, ſeu præſumptus, videlicet, quod fiat, ſciente, & tacente Capitulo: ſed requiritur expreſſus *Abb. hic. n.* 5. *Gl. in c.* 2. *V. Contradicente*; *h. t. & Gl. in c. IV. Perpetuus*; *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. Idque ſumitur etiam *ex hoc c.* 1. ubi requiritur collaudatio, id eſt approbatio, & conſenſus expreſſus Capituli, ad alienationem rei Eccleſiaſticæ. At vero ad collationem, vel conceſſionem, quæ fit ad tempus breve, videlicet infra decennium, non requiritur conſenſus expreſſus Capituli, ſed ſufficit præſumptus, & ejus ſcientia ac patientia, *arg. c.* 2. *h. t. Abbas ibid. numer.* 6. *Laym. in diſp. Canon. de rer. Eccleſiaſt. alien. cap.* 2. *numer.* 22.

Notandum ſecundo. Conſenſus requiſitus ad alienationem rei Eccleſiaſticæ debet fieri a Capitulo legitime congregato, id enim ſignificat vox *Capituli* juxta *c. Tertio loco*; 5. *de probat.* quia ſinguli Canonici ſeorſim ſumpti, ſive ſingulares ac ſeparati non faciunt Capitulum, *arg. c. unic. in princ. Ne Sede vacante, &c. in* 6. neque ſingulorum conſenſus aut decretum eſt Capituli conſenſus aut decretum, *Laym. in cit. diſp. Theſ.* 55. Non autem requiritur, ut omnes de Capitulo conſentiant, ſed ſufficit, ſi major pars Capituli congregati, ſive Capitularium, qui tunc præſentes ſunt, conſentiat, *c. Ea*; 6. *h. t. c.* 5. *de his qua fiunt a majore, &c. Molin. cit. diſ. num.* 6. Neque requiritur conſenſus abſentium ſed ſufficit, ſi major pars præſentium conſentiat, *Abbas in cit. c.* 1. *num.* 5. *h. t. Molin. c. l. de quo plura Tit. ſeq.*

Notandum tertio Non ſufficit tamen, ſi major pars Capituli

Digitized by Google

pituli conſentiat, niſi etiam ſit ſanior, juxta *c. Ea noſcitur*; *6. h. t.* ac proinde etiamſi major pars conſenſum præbeat, nihilominus minor pars ſanior ſe opponere poteſt, oſtendendo alienationem neceſſariam non eſſe, neque utilem Eccleſiæ, ſed potius inde damnum ei profecturum, juxta *c. 8. Tit. ſeq.* & ideo recte etiam legitur in Textu *cit. c. Ea noſcitur*; disjunctive, *majoris, vel ſanioris partis*; quia tametſi major pars Capituli alienationi diſſentiat, & repugnet: poteſt tamen altera pars, etſi minor oſtendere alienandi neceſſitatem, vel utilitatem, & ita contra majorem partem, ſaltem ad Superiorem provocando, obtinere, *Gl. in cit. c. Ea noſcitur*; *V. Majoris h. t. Laym. c. l. n. 57.*

III. Notandum quarto. Etſi totum Capitulum in alienationem conſentiat, ſi tamen Prælatus diſſentiat, non poteſt fieri alienatio rei Eccleſiaſticæ, ut ea communiter DD. docet *Suar. cit. c. 25. num. 10.* quia utriuſque ſimul, Prælati ſcilicet, & Capituli conſenſus eſt neceſſarius: nam Prælatus non privatur ſua poteſtate diſponendi de rebus Eccleſiaſticis: ſed ſolum ea limitatur, ut non poſſit illam exercere, ſine conſenſu Capituli, ac proinde ſemper requiritur, ut in alienatione interveniat auctoritas ac poteſtas Prælati, quod fieri non poteſt, ſine conſenſu ejuſdem.

Notandum quinto. Quando agitur de alienatione rei pertinentis ad Eccleſiam Cathedralem, requiritur conſenſus Canonicorum Capitularium, non item aliorum Clericorum, qui non ſunt Canonici Capitulares, etſi ſint Beneficiati in eadem Eccleſia. Si vero agatur de alienatione rei pertinentis ad Eccleſiam inferiorem, tunc requiritur conſenſus Clericorum illius Eccleſiæ, cujus res alienantur, *Abb. in cit. c. 8. n. 3. h. t.* An autem hoc caſu requiratur conſenſus, vel ſaltem conſilium Capituli Eccleſiæ Cathedralis, infra dicetur *Tit. 13.*

Notandum ſexto. Præter conſenſum, ſpectato Jure communi Canonico, inſuper requiritur etiam ſubſcriptio Capituli, ſeu Conventus ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, alioquin ea irrita eſt, *cit. cap. 8. & cap. Tua*; *8. hoc tit.* Ubi ſimiliter dicitur, quod irrita ſit Epiſcoporum donatio, venditio & commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque conniventia, ſive conſenſu, & ſubſcriptione Clericorum.

Quare iſte eſt unus caſus ſpecialis, in quo ad valorem contractus, vel actus requiritur ſcriptura & ſubſcriptio: cum alioqui ſit univerſalis regula negativa, ad ſubſtantiam pacti, vel contractus ſcripturam non requiri, *l. Pactum*; *17. C. de Pact.* niſi id jure ſit expreſſum; quia regulariter in qualibet conventione, ſpectato jure naturali, requiritur ſolum conſenſus contrahentium, in quo fundatur, *Abb. in cit. cap. 8. numero 4. hoc tit.* Porro licet contractus cum Eccleſia initus in ſcripturam redigi debeat, id tamen in pluribus locis non obſervatur, ut manu Capitularium, ſive ſecularium regularium, ſubſcriptio fiat; ſed ſatis eſt, ſi in inſtrumento manu Notarii publici ſcripto, de adhibito Capituli conſenſu, mentio ſeu conteſtatio fiat, vel is manu ſua ei ſubſcribat, *Abb. c. l. n. 7. Laym. in cit. diſ. Theſ. 26.*

" IV. Aſſertio 2. Alienatio rei Eccleſiaſticæ ab Epiſcopo
" facta (vel alio Prælato) Capitulo reclamante, ſeu contra-
" dicente, non tenet, & a Succeſſore ſervari non debet,
" niſi Capitulum conſenſu ſuo etiam poſtea, ſive ex inter-
" vallo præſtito eam approbet, ſeu ratam habeat, prout
" ſumitur *ex c. Cum nos, 3. h. t. & ibi Gl. Ferme communiter recepta*; *V. ratam, Innocent. ibid.* ubi tamen addit, requiri etiam tractatum, cognita cauſa neceſſitatis, aut utilitatis, niſi alienatio fiat in rebus modicis. Idem Innocentius *in c. 8. n. 3. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. Laym. in cit. diſp. num. 23.* quia ratihabitio ſubſequens eſt inſtar mandati, & retrotrahitur ad tempus præcedentis alienationis, modo per illam utilitas Eccleſiæ procuretur, *Hoſtienſ. hic in princ. V. Conceſſionem & V. Ratam.*

Similiter in alienationibus, aut tranſactionibus rerum immobilium nomine Minorum factis, ſatis eſt, ſi decretum, vel auctoritas Iudicis poſtea accedat, vel ſi conſenſus Domini requiſitus ad alienationem, feudi ea poſt facto ſuperveniat, ſive adjiciatur, ut docet *Bart. in l. Si quis*; *15. §. Juſſum*; *n. 5. de acquirend.* & expreſſius Baldus *in l. Cum ipſa*; *5. n. 5. C. de contrah. empt.* Sed alia ratio eſt de Tutore, qui pupillo contrahenti conſenſum, ſeu auctoritatem ſtatim in ipſo negotio, aut in continenti poſt, & non ex intervallo (id eſt, antequam ad alia negotia fiat tranſitus) præſtare, aut interponere debet: alioquin contractus non eſt validus, *l. Obligari 9. junct. Gl. V. debet, ff. de Auctoritat. Tut. §. Tut. Inſtit. eod.* Idque ſpecialiter ſtatutum eſt, eo quod pupillus ſpectato Jure Civili, non cenſeatur habere conſenſum in contractibus, niſi per conſenſum Tutoris veluti informatus ſit, *Laym. cit. Theſ. 23.* ideoque non poteſt ratificare contractum pupilli, in quo debuit auctoritatem ſuam præſtare, niſi paulo poſt; Capitulum vero non præſtat auctoritatem alienationi rei Eccleſiaſticæ, ſed tantum conſenſum: ideoque etiam ex intervallo eum præſtare poteſt, *Gl. margin. in cit. c. Cum nos; 3. C. h. t.* Porro quod dictum eſt, auctoritatem, ſeu conſenſum Tutoris debere ſtatim interponi: id intelligi debet, in ordine ad obligandum pupillum, ſeu firmandum contractum, ex parte ipſius pupilli: At vero ad obligandum alterum contrahentem voluntas, ſeu conſenſus Tutoris etiam poſtea accedere poteſt, juxta *l. Julianus*; *13. §. Si quis a pupillo*; *ff. de actionib. empt.* Ideoque contractus interim ex una tantum parte ſubſiſtere, ac veluti claudicare dicitur; quia obligat alterum contrahentem, non item pupillum, donec Tutor conſenſum adjciat, idque favore pupillaris ætatis *Gl. in cit. §. V. Obligat*; *Laym. c. l.* Pari ratione contractum initum cum Capitulo, Sede vacante, poteſt Succeſſor, ſive novus Epiſcopus conſenſu ſuo ratificare, *juxta c. Si qua*; *42. cauſ. 12. q. 2.* adeoque contractus etiam ex altera parte claudicat: idque ſtatutum eſt in favorem Eccleſiæ, quod enim in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum, *Reg. Jur. 61. in 6.*

V. An autem, quando alienatio facta eſt a Prælato ſine conſenſu Capituli, ſi is poſtea una cum tractatu ſuperveniat, ipſa alienatio cenſeatur ab initio valida fuiſſe: an vero ſolum ex eo tempore, quo præſtitus eſt conſenſus Capituli? controvertitur inter DD. Affirmat poſterius *Abbas in cit. c. Cum nos*; *num. 5. h. t. Quia non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non ſubſiſtit. reg. 18. in 6.* & conſentit *reg. 29. in ff. Quod ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis convaleſcere.* Eaque doctrina vera eſt, ſi alienatio facta ſine extrinſecis juris ſolemnitatibus, ſit omni jure etiam naturali, & in foro conſcientiæ irrita, ita, ut per illam dominium non transferatur, ut docet *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 2. c. 27. nu. 20.* quia impoſſibile eſt actum, qui ab initio fuit omni jure irritus, poſtea ita convaleſcere, ut ab initio ſemper valuerit, niſi forte ſecundum Juris fictionem. Verum quia contraria ſententia valde probabilis eſt, videlicet quod ſi intervenerint ea, quæ ad ſubſtantiam alienationis factæ requiruntur, nimirum mutuus conſenſus, & vera cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, nullaque fraus commiſſa, neque Laico facta ſit, ſpectato Jure naturali, valeat talis alienatio, ita, ut tuta conſcientia retinere rem poſſit is, cui alienatio facta eſt, donec Beneficio Juris Civilis, vel per ſententiam Judicis ea reſcindatur: licet propter omiſſam ſolemnitatem illa ſpectato jure poſitivo non ſubſiſtat, ut docet *Navarr. Tom. 1. in Comment. de alienat. rer. Eccl. nu. 57. & in Commentar. de Spoliis Cleric. §. 1. nu. 6. Silveſt. V. Alienatio*; *n. 11. & 13.* ubi ait, id generatim procedere in omni actu, in quo ſervatum eſt jus naturale, licet prætermiſſa ſit ſolemnitas juris poſitivi: cum enim hoc jure hujuſmodi ſolemnitates extrinſecæ inductæ ſint, ob vitanda ſcandala, & fraudes, ſi hæc abſint, & interveniat verus conſenſus; validus eſt actus, ſpectato jure naturali, & in foro conſcientiæ: adeoque per ſupervenientem poſtea ſolemnitatem jure poſitivo requiſitam, ita actus omnimode confirmari poteſt, perinde ac ſi ab initio etiam jure poſitivo valuiſſet, *arg. l. unic. C. de contract. Judic. Laym. in cit. diſ. num. 24.* Nam tunc actus non confirmatur per ſolum tractum temporis, ſed per ſupervenientem conſenſum, ſeu voluntatem expreſſam, vel tacitam, ut tradit *Gl. magn. in cit. reg. 29. in ff.* vel per ſolemnitatem omiſſam, v. g. conſenſum Capituli, qui ſpectato ſolo jure naturali non pertinet ad ſubſtantiam alienationis rei Eccleſiaſticæ. Videri poſſunt, quæ dicta ſunt *Lib. 1. Tit. 35. §. 2. numer. 11.*

VI. Aſſertio 3. Si jus præſentandi ad Beneficium pertineat ſimul ad Prælatum, & Capitulum, ſeu Conventum, tum debet Prælatus præſentare, cum conſenſu majoris & ſanioris partis Capituli: alioqui præſentatio non valet, neque inſtitutio ea inde conſequens: niſi ex conſuetudine, vel privilegio ſoli Prælato jus præſentandi competere probetur, prout ſtatuitur *in c. Ea noſcitur*; *6. h. t.* Ubi cum in quadam Provincia jus præſentandi ad Eccleſias Parochiales pertineret
" ad Collegia Regularium, eorum Abbates per ſe, vel per
" miſſas litteras, perſonas idoneas Epiſcopis Diœceſanis præ-
" ſentarunt: ſed Monachi, vel antequam eæ præſentatæ, &
" receptæ erant: vel poſtea, præſentationi contradixerunt.
" Ad hoc reſpondet Cœleſtinus III. præſentationes factas a
" Prælatis hoc caſu non valere, niſi fiant cum conſenſu Col-
" legiorum ſuorum. Quare ſi conſtiterit, conſenſum Conven-
" tus, vel majoris, & ſanioris partis illius non interveniſſe,
" inſtitutiones hujuſmodi reſcindendas eſſe (cum non ſint
" factæ ſecundum jus: ſed contemptis iis, quorum conſen-
" ſus requiri debet, *Gl. hic V. Evacuari*) niſi ex antiqua, &
" approbata conſuetudine, vel per privilegium conceſſa li-
" bertate, Abbates probaverint, in collationibus Eccleſia-
" rum, aut Beneficiorum non debere requiri conſenſum Conventus. Idemque pari ratione dicendum, ſi collatio Beneficiorum ſimul ſpectet ad Prælatum, & Capitulum, *arg. unic. Ne Sede vacante, &c. in 6.*

VII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Poteſt aliquis etiam per litteras, vel Procuratorem abſens præſentare Clericum ad Beneficium: modo is, qui præſentetur, perſonaliter ſit præſens, ut videri, & cognoſci poſſit ab eo, cui fit præſentatio, niſi illi antea ſatis notus ſit, prout ſumitur *ex hoc c. & ibi Gl. V. Per litteras, & Abb. nu. 3. Barb. in Collect. hic num. 3.*

Notandum ſecundo. Si præſentatio Clericorum ſpectet ad Prælatum, & ad Collegium, non poteſt Prælatus ſine Capituli, ſeu Conventus conſenſu præſentare. Sufficit autem hoc caſu tacitus conſenſus Capituli, ſeu Conventus; quia nimirum ſcit præſentationem, aut collationem a Prælato fieri, & non contradicit, cum tamen poſſit actum impedire, aut ſe opponere, *Gl. hic V. Contradicunt*; *& Abb. numer. 8.* nam in alienationibus non perpetuis & quæ modici præjudicii ſunt, ſufficit tacitus conſenſus Capituli, ut docent communiter DD. *in c. 2. h. t.* Idque verum eſt, ſi præſentatio, vel collatio ſpectet ad ſolum Prælatum, etſi dependenter a conſenſu Capituli; ſeu Conventus, tunc enim ſufficit, ſi Capitulum tacite conſentiat. Secus vero eſt, ſi præſentatio, vel collatio communiter pertineat ad Prælatum, & Capitulum, ſeu Conventum, juxta *c. unic. Ne Sede vacante, &c. in 6.* tunc enim tacitus conſenſus non ſufficit: quia in hujuſmodi actibus legitimis, quales ſunt præſentatio, collatio, electio, &c. qui verbis aut ſcripto declarari, aut expediri debent, tacitus conſenſus non ſupplet defectum conſenſus expreſſi. *Silveſt. in ſumm. V. Conſenſu*; *qu. 2.* conſentit *Abb. hic in fine*, ubi ait: ubi requiritur conſenſus expreſſus, nunquam præſumitur pro conſenſu; quia eſt ſolemnitas extrinſeca, quæ non præſumitur, ſed probari debet.

Notandum tertio. Poteſt Epiſcopus, vel alius Prælatus per conſuetudinem legitime præſcriptam acquirere, ut illa negotia, quæ ſecundum jura cum conſenſu, vel conſilio fieri debent, ipſe ſolus expediat, ut habetur *in fine hujus cap. &c.*

Digitized by Google

& c. ult. de conſuetud. de quo dictum ſupr. Lib. 1. Sec. 2. nu. 76.

VIII. Aſſertio 4. Epiſcopus non poteſt ſine conſenſu Capituli concedere, ſeu unire in perpetuum Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat jus Patronatus in Eccleſiis conceſſis, prout ſtatuitur *in c. Tua nuper*; 8. h. Ubi quæſitum fuit "ex Innocentio III. utrum Epiſcopus, ſeu electus (nam Epiſcopus, etſi electus, & confirmatus, antequam conſecratus ſit, non vocatur abſolute Epiſcopus, ſed cum addito electus Epiſcopus, uti ſumitur *ex hoc c. & notat Abb. hic n.* 2.) cum conſenſu ſolius Archidiaconi, ſine Capituli Cathedralis aſſenſu, poſſit vacantem Eccleſiam Baptiſmalem, ſeu Parochialem alicui Monaſterio, vel Eccleſiæ Conventuali, ad quam in ea Parochia jus Patronatus pertinet, perpetuo conferre, ſive donare & incorporare? Reſpondet Papa ex decreto Leonis I. (*in c. Sine exceptione*; 25. *cauſ.* 12. *q.* 2.) Quod nullus Epiſcopus de rebus Eccleſiæ quicquam donare, vel permutare, vel vendere audeat: niſi forte horum aliquid faciat, ut meliora proſpiciat, & cum totius Cleri tractatu, atque conſenſu id eligat, quod non ſit dubium Eccleſiæ profuturum: irrita enim Epiſcoporum donatio, venditio, & commutatio erit (niſi forte ſit res, quæ ſervando ſervari non poteſt, *Gl. hic V. Vendere*) abſque conniventia, ſeu conſenſu, & ſubſcriptione Clericorum: conceſſiones autem (ſeu uniones) Eccleſiarum perpetuas non eſt dubium, ad alienationes pertinere. Ratio deciſionis patet ex Textu; quia cum ejuſmodi perpetua collatio, donatio, & incorporatio Parochiæ facta Monaſterio," vel alteri Eccleſiæ, ſit quædam alienatio, ideo ſine requiſitis ordinariis ſolennitatibus juris fieri non poteſt. Porro illa hoc loco dicitur eſſe perpetua collatio, aut unio, quæ fit Eccleſiæ & non perſonæ quia Eccleſia non moritur: quamvis alias etiam quandoque dicatur perpetua conceſſio, vel donatio, quæ fit perſonæ, ſine temporis præfinitione, ad vitam ipſius, ut notat *Gl. fin. hic*. Cenſetur autem talis conceſſio, ſive donatio, aut unio facta in perpetuum alteri Eccleſiæ, eſſe ſpecies quædam alienationis; quia Eccleſia collata, aut unita non habet amplius proprium Rectorem, ſed alteri ſubjicitur, & quaſi capite diminuitur, & a jure ſuo ac ſtatu alienatur, ideoque ad illam requiruntur ſolemnitates, quæ jure adhiberi debent in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum, *Abb. hic num.* 4.

IX. Aſſertio 5. Epiſcopus non poteſt, ſine auctoritate Papæ, vel ſaltem, ſine conſenſu Capituli conferre alicui Monaſterio Eccleſias Parochiales, vel obventiones, ſeu fructus ipſarum, etiam cum conſenſu Patroni, prout decernitur *in c. Paſtoralis*; 9. *h. t.* Ubi quæſitum fuit ex Innocentio III. cum "ex decreto Dionyſii Papæ (quod refertur *in Can. Eccleſias* 1. *cauſ.* 13 *q.* 1.) Parochiæ fuerint diviſæ, ita, ut ſingularum proventus in uſus cujuſque Eccleſiæ neceſſarios cederent, & in ſtipendia Miniſtrorum, utrum Epiſcopo liceat, ſine auctoritate S. Pontificis, vel ſaltem ſine Capituli ſui conſenſu, Religioſis, conferre alicujus Eccleſiæ Parochialis obventiones id eſt, fructus, ſeu reditus ſuſtentatione ſufficienti, & neceſſaria Vicarii reſervata. Præterea cum in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. *c.* 7. (quod extat *in c. Prohibemus*; 7. *infra de cenſib.*) prohibitum ſit, ne Eccleſiis novæ penſiones imponantur, nec veteres augeantur, an Epiſcopus poſſit Religioſis, conſentiente Patrono, totam Eccleſiam Parochialem, vel aliquam portionem ejuſdem de novo conferre in proprietatem? Ad hæc reſpondet Papa, quod neque primum, neque ſecundum facere poſſit Epiſcopus, ſine Capituli ſui conſenſu, niſi Romanus Pontifex ei licentiam concedat: ſalva tamen manente Conſtitutione Canonica (quæ habetur *in c. Bona rei*; 74. *cauſ.* 12. *q.* 2.) quod quinquageſimam partem redituum Epiſcopus locis piis dare, vel ad cauſas pias applicare poſſit." Ratio deciſionis, eſt, quia talis collatio Parochiarum, vel proventuum ipſarum, eſt quædam perpetua alienatio, ideoque fieri non poteſt ab Epiſcopo, ſine conſenſu Capituli, *c. Ea noſcitur*; 6. *h. t.* nec quidem cum conſenſu Patroni; quia Patronus non poteſt ſtatum Eccleſiæ mutare neque res Eccleſiæ, cujus eſt Patronus, alienare.

X. Ubi Notandum primo. Ex eo, quod hic dicitur Epiſcopum non poſſe Eccleſiam Parochialem dare Religioſis, nec novam penſionem imponere, aut veterem augere aſſignandam piis, ſeu religioſis locis, præter voluntatem, ſeu conſenſum Capituli: videtur per contrarium ſenſum inferri, quod cum conſenſu Capituli id facere poſſit, cum tamen hoc ſit contra prohibitionem Generalis Concilii Lateranenſis *in c. Prohibemus*; *de cenſib.* in quo Epiſcopus diſpenſare non poteſt. Verum Papa hic non dicit hoc affirmative, quod id poſſit Epiſcopus cum conſenſu Capituli, ſed ſolum negative, quod id non poſſit, præter voluntatem, ſeu conſenſum Capituli: ex quo non licet arguere a ſenſu contrario, ergo cum conſenſu Capituli hoc poteſt; quia argumentum a ſenſu contrario non valet, quando contrarium reperitur in jure expreſſum prout eſt expreſſum hoc caſu *in cit. c. Prohibemus*: *& notat. Fagnan. hic num.* 4.

Notandum ſecundo Eccleſia Parochialis habens fundatam intentionem de Jure communi ſuper omnibus ſpiritualibus reditibus intra limites ejuſdem, ut colligitur *ex hoc c. ibi: ſingularum Parochiarum proventus*. *Abb. hic not.* 2. Ex quo infert, quod obventiones, ſeu oblationes, quæ fiunt intra fines Parochiæ, v. g. in Capella aliqua ſita intra illam, pertineant non ad Capellam, ſed ad Eccleſiam Parochialem, de quo commodius agetur *infra Tit.* 30. ubi agitur de oblationibus.

Notandum tertio. Epiſcopos, cum conſenſu Capituli olim potuiſſe Eccleſiæ, quæ abundantes reditus habet, imponere novam penſionem, vel veterem augere, ut alteri Eccleſiæ pauperi, vel Beneficiariis indigentibus ſuccurratur, ut colligitur *ex cit. c. Paſtoralis*; *h. t. & ibid.* docet *Abb. nu.* 3. *& S. Thom.* 2. 2 *q.* 100. *art* 4. *ad* 3. dummodo tali Eccleſiæ per impoſitionem hujuſmodi penſionis non ſubtrahantur reditus neceſſarii ad ejus Fabricam, & ſuſtentationem Miniſtrorum, non enim oportet diſcooperire unum Altare, ut aliud cooperiatur. Idque adhuc hodie fieri ſolet ab Epiſcopis ex juſta cauſa, vacante Beneficio, & ſaltem quamdiu neceſſitas durat, *Laym. in cit. aſſ. Canon. de reb. Eccleſ. non alien. Theſ.* 4. *in fine*.

Notandum quarto. Epiſcopus poteſt quinquageſimam partem redituum Eccleſiæ piis locis aſſignare, non obſtante juramento de non alienandis rebus Eccleſiæ, & quidem etiam ſine conſenſu Capituli, ut colligitur *ex hoc cap.* Ubi cum Pontifex generaliter dixiſſet, quod Epiſcopus non poſſit Eccleſiam Parochialem, vel portionem redituum ejuſdem dare piis locis, ſine conſenſu Capituli: excipit deinde hanc quinquageſimam partem. Ex quo apparet, quod ea dari poſſit cum conſenſu Capituli, ut tradit *hic Gl. In notatis, & V. Salva Conſtitutione*: Verum de hoc infra *Tit.* 24. *de donat.* ubi ex inſtituto de hac re agitur.

XI. Aſſertio 6. Etſi Prælatus non poſſit rem immobilem Eccleſiæ alienare, ſive concedere in perpetuum; Imo nec ad longum tempus, v.g. 10. annorum, aut ultra, ſine expreſſo conſenſu Capituli, ut colligitur *ex Clement.* 1. *de reb. Eccl. non alien.* quia per talem conceſſionem, ſeu locationem transfertur ſaltem utile dominium rei, ejuſque poſſeſſio in alium, ideoque alienationis rationem habet ex communi ſententia docet *Covarr. lib.* 2. *var. reſol. c.* 16. *num.* 1. *& patebit ex infra dicendis. Tit.* 16. Poteſt tamen Prælatus Eccleſiæ immobilem, v.g. feudum concedere alteri, vel locare ad tempus breve, ſeu non longum, abſque conſenſu expreſſo Capituli. Et ita intelligendum eſſe videtur *Cap. Continebatur*; 2. *h. t.* videlicet, quod ibi ſermo de alienatione rerum Eccleſiaſticarum temporali, ſive conceſſione ad tempus non longum facta, ad quam non requiritur conſenſus Capituli expreſſus, ſed ſufficit tacitus; quia taciturnitas Capituli ſcientis, & non contradicentis in his habetur pro conſenſu, ut tradit *Gloſſ. Fermo communiter recepta a Canoniſtis*; *ibid. V. Contradicente*. Nam in caſu illius cap. Abbatiſſa quædam "cuidam Clerico conceſſit decimas (ad tempus non in perpetuum, *Gl. fin. hic & Hoſtienſ. V. facta*) non requiſito Capituli ſui, ſeu Conventus Monialium conſenſu: poſtea vero eaſdem decimas eidem conceſſit cum Conventus aſſenſu. Quærebatur, utra conceſſio valeret? Reſpondet Alexander III. priorem conceſſionem valere, ſi Conventu ſciente, & non contradicente facta ſit: ſin vero Conventu ignorante, aut contradicente, decimæ prius conceſſæ ſint, valere conceſſionem ſecundam, ſive poſteriorem quæ cum conſenſu Capituli, ſeu Conventus facta eſt. Ratio eſt, quia Abbatiſſæ, non obſtante fœmineo ſexu, competit" libera adminiſtratio rerum ad Monaſterium pertinentium, "ſicuti Abbati in Monaſterio virorum, ideoque poteſt de iis diſponere interveniente conſenſu Capituli expreſſo, ſi" ſit alienatio perpetua, vel conceſſio ad longum tempus, v. g. ad vitam alicujus, quæ æquiparatur, quoad ſolemnitatem ſervandam, alienationi perpetuæ, vel cum conſenſu tacito Capituli, ſi fiat conceſſio ad tempus breve tantum, ſeu non longum; quia in alienatione temporali, ſeu ad breve tempus, non poteſt Eccleſia ita graviter lædi, ſicut in perpetua, vel ad longum tempus, *Abb. hic num.* 4. *&* 6. ubi addit, quod in conceſſione rei magnæ etiam ad tempus, debeat intervenire conſenſus expreſſus Capituli: ſecus ſi ſit res modica, alioquin neceſſarius eſſet non ſolum conſenſus Capituli, ſed etiam Superioris, v. g. Epiſcopi, *Hoſtienſ. hic V. Præjudicare*. Porro quod in hoc cap. dicitur, *non poſt multum temporis*: id non ita intelligendum eſt quod ſi multum tempus elapſum eſſet, & Conventus ſemper tacuiſſet, videretur conſenſiſſe, nam factum ſolum narratur, non jus; *Gl. hic V. Non poſt multum*.

§. II.

Proponitur, & declaratur unus caſus ſpecialis, in quo alienatio rei Eccleſiaſticæ fieri poteſt a Prælato, abſque conſenſu Capituli.

XII. Plures ſunt actus, quos Epiſcopus, vel alius Prælatus facere poteſt ſine conſenſu Capituli, de quibus agemus infra *Tit.* 13. *de Reb. Eccleſ. non alienand.* quorum unus habetur *in c. Cum Apoſtolica Sede*; 7. *h. t.* Videlicet ſi Laicus decimas, quas in feodum a Prælato Eccleſiaſtico ante Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. accepit, dare velit alteri Eccleſiæ, vel Monaſterio, a quo eas in feudum non recognovit: talis donatio ſive translatio ſubſiſtit, ſi cum Epiſcopi Diœceſani conſenſu facta ſit, tametſi non requiſito conſenſu Capituli; quia per illam non tam alienatur, ſed potius revocatur res Eccleſiaſtica (ſcilicet jus decimarum) ſive redit ex manu, ſeu poteſtate Laici ad Eccleſiam, ſaltem univerſalem, ad quam principaliter ſpectat, prout decernitur *in cit. Cum Apoſtolica*; ubi talis caſus proponitur: "Cum controverſia quædam orta fuiſſet inter quoſdam Canonicos, & Monachos ſuper decimis, Monachi coram arbitris compromiſſariis propoſuerunt, decimas ſibi a quodam milite donatas, & donationem Archiepiſcopi tanquam Diœceſani conſenſu confirmatam fuiſſe, ideoque ipſos auctoritate S. Hieronymi defendi, qui ad Damaſum ſcripſit (ut refertur *in c. ult. cauſ.* 16. *q.* 1.) Si aliqua fuerint a Laicis male detenta, quæ Divini juris eſſe noſcuntur, & in uſum tranſierint Monachorum, Epiſcopo præbente conſenſum, conſtabunt eis omnia perpetua firmitate ſubnixa. Sed pars adverſa videlicet Capitulum Canonicorum e contrario allegabat, conſenſum Epiſcopi ſine Cleri conſenſu non ſufficere, ex auctoritate Leonis I. qui *in Can. Sine exceptione*; 52. *cauſ.* 12. *q.* 2. decernit, ne quis Epiſcopus de rebus Eccleſiæ quicquam donare, vel commutare, vel vendere audeat, niſi cum totius Cleri conſenſu, atque tractatu. His utrinque allegatis, Papa Innocentius III. ab arbitris conſultus, an ſi Laicus deci-

Digitized by Google

„decimas detineat, eaſque Eccleſiæ conferat, ad confirmaodam donationem auctoritas, ſive conſenſus Epiſcopi ſine Clerici conſenſu ſufficiat? Reſp. quod Laicus, qui decimas detinet, monendus ſit, ut eas Eccleſiæ reſtituat, ad quam de jure pertinent, & a qua ab antiquo illas accepit: ſin autem ad hoc induci non poſſit, & eas alteri Eccleſiæ, cum conſenſu Diœceſani aſſignaverit, præſertim Religioſo Conventui, donatio talia perpetuo firma erit. Nam auctoritates, ſeu Canonea allegati, licet diverſi ſint, non tamen adverſi ſunt, ſeu contrarii: cum enim aliud ſit alienare rem, quæ ab Eccleſia poſſidetur, aliud vero rem, quæ a Laico detinetur, ad uſum Eccleſiaſticum revocare: ideo in alienatione illa conſenſus Epiſcopi, ſine conſenſu Clericorum, non ſufficit, juxta Leonis Papæ decretum: at vero in revocatione, juxta Hieronymi ſententiam, ſufficit conſenſus Epiſcopi, cum etiam per hanc revocationem Eccleſiæ conſulatur. Accedit, quod etiam in Lateranenſi Conc. ſub Alex. III. *c.* 9. (quod refertur *in c. Cum & plantare* 3. §. *Eccleſiis igitur*, *infr. de privileg.*) inhibitum fuit, ne perſonæ religioſæ Eccleſias, & decimaa, ſine Epiſcoporum conſenſu, a Laicis accipiant, per quod indirecte indicatur, quod Epiſcopi conſenſus ſufficit, ut licite a manibus Laicorum accipiantur decimæ. Id vero de iis decimis intelligendum eſt, quæ Laicis in feudum perpetuum ſunt conceſſæ." Simile exemplum eſt, ſimiles ex Eccleſia aliqua conſecratum calicem abſtuliſſet, vel quem non poſſet vel non vellet eidem reſtituere, tum poſſet induci, ut alteri alicui Eccleſiæ illum reſtitueret, cum Epiſcopi tamen conſenſu, *Laym. in cit. diſ. Can. Theſ.* 59. Hinc colligitur ex eo quod *in hoc c.* dicitur, neceſſarium eſſe, ad tranſlationem decimarum a Laico ad Eccleſiam, vel Monaſterium, conſenſum Epiſcopi, nulla facta mentione Cleri, vel Capituli, per obliquum, ſive ſenſum contrarium inferri, conſenſum Clerici non eſſe neceſſarium, *Gl. hic V. Datur intelligi*, ubi ait, hoc argumentum eſſe fortiſſimum: quod tamen limitandum eſt, niſi ea ſenſu contrario ſequatur abſurdum aliquod, vel antiqui juris correctio, ut notat *Gl. in c. De multa* 28. *V. Per Sedem Apoſtolicam*; *in fine de præb.* ubi ait, quod jus vetus non tollitur, niſi expreſſe revocetur, ſeu derogetur.

XIII. Cæterum hic præterea diſtinguendum eſt: Vel enim Laicus ab antiquo, ante Conc. Lateranenſe, juſte obtinuit decimas a Prælato Eccleſiaſtico ſibi in feudum conceſſas: vel injuſte eas acquiſivit, & detinuit. Priore caſu, ſi decimas reddere velit Eccleſiæ proprietariæ, a qua illas Laicus in feudum accepit, poteſt id facere, etiam Epiſcopo non requiſito, *arg. c.* 2. §. *Sane de decim. in* 6. ubi *Gl. In caſu ut*, certum eſt, quod illas decimas poſſit Laicus donare Eccleſiæ Parochiali, a qua illas accepit, etiam ſine conſenſu Epiſcopi: ſin vero alteri Eccleſiæ, vel Monaſterio, a quo decimas non accepit, Laicus tradere velit, accedere debet conſenſus Epiſcopi Diœceſani, prout habetur, *in cit. c.* 2. §. *Sane*, *& in c.* 3. *de privil.* quia Laici nullam habent facultatem diſponendi de rebus Eccleſiaſticis, (cujuſmodi eſt jus decimarum) ſine auctoritate, & conſenſu Prælati Eccleſiaſtici, *c.* 1. *& ſeq. c. Decimas* 39. *cauſ.* 16. *q.* 7. Poſteriore vero caſu, ſi Laicus decimas, ante Conc. Lateranenſe, injuſte acquiſivit, tunc moneri, & ſi fieri poſſit, induci debet, ut eidem Eccleſiæ, ad quam de jure pertinerent, eas reſtituat: ſin autem adduci non poſſit, tunc cum conſenſu Epiſcopi Loci, poſſunt illi donari Eccleſiæ, vel Monaſterio, juxta *cit. c. Cum Apoſtolica h. t.* cum melius ſit, ut jus decimarum apud aliquam Eccleſiam permaneat, quam apud Laicum injuſtum detentorem: ideoque hoc caſu altera Eccleſia, ad quam decimæ de jure pertinerent, ob bonum publicum, & auctoritatem Prælatorum Eccleſiaſticorum rationabiliter contenta eſſe debet, ut alteri Eccleſiæ conferantur; præſertim cum omnes Eccleſiæ ſint una Eccleſia, & membra Eccleſiæ univerſalis, cujus favore hoc ſtatutum fuit, ut facilius hujuſmodi jura ſpiritualia e manibus Laicorum eriperentur, *Abb. in cit. c. Cum Apoſtolica n.* 10. *h. t. Suar. Tom.* 1. *de relig. l.* 1. *de Divin. cultu*, *c.* 26. *n.* 29. ubi ait, ex pia diſpenſatione Eccleſiæ fieri, ut hoc caſu aliter, quam in rigore fieri deberet, reſtitutio decimarum fiat; quia minus inconveniens eſt, decimas transferri ab una Eccleſia ad aliam, quam a Laico poſſideri, & injuſte detineri. Accedit, quod de decimis, ante Conc. Lateranenſe, Laicis conceſſis, vix conſtare poſſit, an juſte, vel injuſte conceſſæ fuerint, & ideo indiſtincte conceſſum eſt, ut omnes illæ reſtitui poſſint quibuſcumque Eccleſiis, dummodo conſenſus Epiſcopi accedat, *Suar. cit. l.* Quod ſi denique conſtet, poſt Conc. Lateranenſe, Laicum decimas acquiſiviſſe, ſine conſenſu Romani Pontificis, tunc certum eſt, quod eas reſtituere debeat Eccleſiæ, vel Monaſterio, ad quod pertinent, cum poſt Conc. Lateranenſe non ſit conceſſum Prælatis Eccleſiaſticis decimas Laicis dare in feudum, ſine conſenſu S. Pontificis, *Abb. in cit. c. Cum Apoſtolica n.* 11. Veruntamen ſi hujuſmodi decimæ non poſſint reſtitui illi particulari Eccleſiæ, ob quamcunque cauſam, etiam propter iniquitatem, & violentiam Laici detentoris, tunc interveniente auctoritate Epiſcopi Diœceſani, poſſunt transferri in alteram Eccleſiam, vel Monaſterium, ut colligitur *ex cit. c. Cum Apoſtolica*, *& c. ult. junct. Gloſſ. V. Epiſcopo*; *cauſ.* 16. *q.* 1. *Laym. cit. Theſ.* 29. *in fine.*

An autem in prædicto caſu, quando Laicus induci non poteſt, ut reſtituere velit decimas Eccleſiæ, ad quam de jure pertinent, Epiſcopus conſenſum præſtare poſſit, ut menſæ ſuæ Epiſcopali conferantur, ſeu applicentur, dubitatur? Sed reſp. negative, quia Epiſcopus in proprio facto auctoritatem interponere non poteſt, *Clem.* 2. *& ibi Gl. V. Menſa ſua de reb. Eccl. non alien.* ubi ob eandem rationem dicitur, Epiſcopum non poſſe unire Beneficium Menſæ ſuæ. At vero Menſæ Capitulari talis applicatio decimarum, auctoritate Epiſcopi fieri poteſt; quia conſenſus Capituli ad ejuſmodi alienationem de jure non requiritur, juxta *cit. c. Cum Apoſtolica*; *h. t. Laym. c. l. Theſ.* 60.

§. III.

Quinam alius fieri debeant cum conſilio Capituli?

XIV. Aſſertio 1. Epiſcopus, vel alius ſimilis Prælatus perſonas Eccleſiaſticas inſtituere, ac deſtituere, aliaque negotia Eccleſiæ peragere debet, cum conſilio Capituli ſui, alioquin quicquid agitur, tanquam contra SS. Canones actum irritum cenſeri debet, prout ſtatuitur *in c. Novit.* 4. *h. t.* ubi "Papa Alex. III. reſcribit: Quia Epiſcopus (vel alius Prælatus) cum Fratribus, ſeu Canonicis ſuis unum eſt corpus, cujus ipſe Caput eſt, & illi membra: ideo non decet, ut Prælatus omiſſis membris aliorum conſilio in tractandis Eccleſiæ negotiis utatur, cum id honeſtati, & SS. Patrum conſtitutionibus ſit contrarium. Quare auctoritate Apoſtolica prohibet Patriarchæ Jeroſolymitano, ne ſine Fratrum ſuorum, ſive Canonicorum conſilio, Abbatea, & Abbatiſſas, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas inſtituat, & deſtituat: alioquin tales inſtitutiones, ac deſtitutiones irritaa eſſe decernit." Et quidem ipſo jure, ut tradit *Gl. fin. hic*; quia factæ contra jura, juxta *l. Non dubium*; 5. *C. de legib.*

XV. Excipitur primo. Niſi contraria conſuetudo in aliqua Eccleſia ſit legitime præſcripta, & inducta, ut Epiſcopus, vel alius Prælatus negotia Eccleſiæ tractet, & juriſdictionem exerceat, non requiſito Capituli conſilio, juxta *c. Non eſt*; 3. *de conſuet. in* 6. Non obſtat, quod *in cit c. Novit*; dicitur, id eſſe contrarium honeſtati, contra quam non valet conſuetudo. Nam reſpondet *Abbas hic nu.* 5. non valere forte conſuetudinem, ut Prælatus in negotiis tractandis requirat conſilium aliorum prætermiſſis Canonicis: valere tamen conſuetudinem, ut ſolus Prælatus ea tractet. Verum quia ſupra dictum eſt, *Lib.* 1. *Tit.* 4. *num.* 76. valere conſuetudinem, ut Prælatus ſolus expedire poſſit, etiam negotia ardua, non adhibito conſilio Capituli ſui, ideo dicendum eſt, talem conſuetudinem eſſe contra honeſtatem, & conſequenter non valere, ſi id ſine juſta, & rationabili cauſa fiat, alioquin vero non repugnat id honeſtati, vel rationi, ſi ea juſta cauſa fiat, ut tradit *Hoſtienſ. in cit. c. Novit. V. Aliorum conſilio*, *& ibi Gl. Margin. lit. A.* Et hinc ſi v. g. agatur de controverſia orta inter Epiſcopum, & conſanguineos Canonicorum Capitularium, non tenetur Epiſcopus requirere conſilium illorum, ob periculum, ne ipſi conſanguineis ſuis ſecreta revelent, *Hoſtienſ. cit*, *& Abbas num.* 6. Ex quo generaliter infert, quod exiſtente cauſa rationabili, juxta arbitrium boni viri, non teneatur Prælatus, etiam in cauſis arduis requirere conſilium Capituli. Ergo etiam conſuetudine id induci poteſt, ſi cauſa rationabilis ſubſit, quia v. g. in aliquo loco alii extranei idonei in conſilium adhiberi poſſunt. Excipitur ſecundo, quod Epiſcopus, ſeu Prælatus poſſit negotia exigua, & minoria momenti ſolus expedire, ſine conſilio Capituli ſui, *Abbas hic num.* 6. quia ad ſolum Prælatum principaliter ſpectat adminiſtratio, & cura Eccleſiæ: ſicut neque in cauſis notoriis tenetur requirere Prælatus conſilium Capituli, *Abbas hic num.* 7. *in fine.* Excipitur tertio, quod Prælatus, videlicet Epiſcopus, vel Archiepiſcopus in iis, quæ agit jure, ac poteſtate ad ſe devoluta, v. g. propter negligentiam, aut delictum Prælati inferioris, nec ſolum non tenetur habere conſenſum Capituli: ſed nec conſilium ejuſdem requirere ex neceſſitate: ſed tantum ex honeſtate, aut quadam æquitate, ut tradit *Gl. in c. Ne pro defectu*; 41. *V. Conſilio*; *de Elect. & Abbas ibidem nu.* 6. *& Laym. in c. Cum in cunctis*; 7. §. *fin. n.* 7. *eod.* quia ad ipſum Prælatum ſolum devolvitur illa poteſtas, & non ad Capitulum.

XVI. Cæterum aliquando non ſufficit petere conſilium Capituli: ſed inſuper etiam conſenſus requiritur. Veluti primo, in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum, de quo infra. Secundo, in iis, quæ communiter ad Prælatum, & Capitulum pertinent. Tertio, in iis, in quibus Capitulum ſpeciale intereſſe habet, ac denique quotieſcunque Eccleſiæ, vel Succeſſoribus præjudicium generari poteſt, *Abbas in cit. c. Novit*; *num.* 7. *Laym. in diſput. de juriſdict. Ordinar. concluſ.* 83. Quod ſi in aliis negotiis tractandis Prælatus, & Capitulum inter ſe diſſentiant, magis decet, ut membra Capiti ſe conforment, quam ut Caput membris adhærere debeat; quia Capitulum ſubeſt Prælato tanquam Capiti, ad quem etiam adminiſtratio rerum Eccleſiæ principaliter ſpectat.

Illud præterea *ex cit. c. Novit*; 4. *h. t.* colligitur, quod in diſpoſitione favorabili, ſub voce *ſi quis*, vel *ſi qua*, vel *quicunque* comprehendatur etiam Capitulum, vel aliud Collegium, ſeu Univerſitas, cum ſit quoddam corpus fictum, ac veluti perſona ficta; ſecus vero ſi diſpoſitio odioſa ſit, tum enim non comprehenditur, niſi ſpecialiter exprimatur, cum non ſit proprie perſona, nec verum corpus, in odioſis autem verba in ſtricta, & propria ſignificatione accipienda ſunt, *Abbas in cit. cap. Novit*, *num.* 2.

XVII. Aſſertio 2. Præterea quod Epiſcopus, vel alius ſimilis Prælatus negotia Eccleſiæ ſuæ cum conſilio Capituli ſui tractare debeat, ſtatutum habetur *in c. Quinto*; 5. *h. tit.* Nam cum Alexander III. intellexiſſet, quod prædictus Patriarcha Jeroſolymitanus in Beneficiorum collationibus & confirmationibus, & aliis negotiis Eccleſiæ ſuæ tractandis, prætermiſſis Canonicis Capitularibus, aliorum extraneorum Clericorum, imo & Laicorum conſilio uteretur: interdum etiam Canonicorum abſentium nomina in inſtrumentis, & privilegiis conceſſis ſubſcribi faceret, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* Idcirco mandat eidem Patriarchæ, ut "hujuſmodi negotia, cum Fratrum ſuorum, ſeu Canonicorum conſilio, vel ſanioris partis eorum, pergat, & tractet, & quæ ſtatuenda ſunt, ſtatuat, & errata corrigat, atque evellenda evellat. Abſentium autem Canonicorum nomina in inſtrumentis ſubſcribi non ſinat; quia talia in-

„ſtru-

„ ſtrumenta irrita ſunt, & falſa, & ipſe Patriarcha de cri-
„ mine falſi merito argui poterit.

XVIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Dupliciter poteſt intelligi *hoc cap.* 1. quod ſufficiat, ſi Epiſcopus in negotiis pertractandis adhibeat conſilium ſanioris partis Capituli, ſive eorum Capitularium, qui magis idonei ſunt ad conſilium dandum, prout videtur colligi, *ex hoc cap. ibi, cum eorum conſilio, vel ſanioris partis*. Idque indubitatum eſt, ſi conſuetudo talem conſultandi modum confirmet; quia ea eſt optima legum interpres. Secundo poteſt intelligi, quod Epiſcopus debeat in tractandis negotiis Eccleſiæ, adhibere conſilium Capituli, vel ſaltem majoris, & ſanioris partis, ita ut ſola pars ſanior non ſufficiat, ſi non ſit etiam major, quia de Jure communi, quando ad actum aliquem expediendum requiritur conſenſus Capituli, intelligi debet de majore parte Capituli, juxta *c. 2. Tit. ſeq. de quo ibi. Abb. hic num. 3.*

Notandum ſecundo. Quando Prælatus in expeditione alicujus negotii tenetur adhibere, & requirere conſilium Capituli, non tenetur illud ſequi, cum conſenſus non fuerit requiſitus: ſed ſufficit conſilium audiviſſe, juxta *c. Cum in veteri*; 52. *de Elect. & c. Cum olim*; 7. *de arbitris*, & tradit *Abb. hic n. 5.* quia ſatisfactum eſt præcepto juris, ſola petitione conſilii, & expectatione reſponſi congruo tempore. Neque tamen propterea fruſtra requiritur, vel auditur conſilium Capituli; quia poteſt Prælatus, auditis aliorum rationibus, forte ſententiam mutare, & Capituli conſilio ſe conformare, *Hoſtienſ. in ſumma §. In quibus conſilium Verſ. Si opponas; h. t.* Quod ſi Capitulum nolit dare conſilium petitum, ſed diſſentiat, acta tamen ab Epiſcopo valent, ſi Capitulum nihil rationabile contra illa opponat, *Abb. hic n. 5.*

Notandum tertio: Qui nomina abſentium Canonicorum in inſtrumentis ſubſcribi ſinit, ac ſi præſentes eſſent, & tanquam præſentes conſenſum dederint, de crimine falſi tenetur, & argui poteſt, juxta *l. Qui veluti*; 13. *Cod. ad leg. Cornel. de falſ.* & talia inſtrumenta ſunt irrita, & faciens ſic inſcribi tanquam falſarius puniri poteſt, ut habetur *in fine hujus cap. & tradit Gl. ibid. Abſentium. & Abbas ibidem num. 7.*

XIX. Poſtremo hactenus dictis addendum, quod ſtatutum eſt *in cap. Etſi membra*; 10. *& ult. hoc tit.* Ubi reſcribit In-
„ nocentius III. quod Capitula Eccleſiarum Cathedralium
„ invitari ad Concilia Provincialia, & ſi per ſe, vel per
„ nuncios, ſeu procuratores ſuos advenîant, etiam ad tra-
„ ctatus admitti debeant, maxime in iis negotiis, quæ ad
„ ipſa quoque Capitula pertinent, quod enim omnes tangit
„ ab omnibus debet approbari, *Reg. 29. in 6. Gl. fin. hic.*

XX. Notandum primo. Capitula Eccleſiarum Cathedralium invitari debent ad Concilium Provinciale: non autem cogi poſſunt ad veniendum, ſicut Epiſcopi, niſi alia ſit Eccleſiarum conſuetudo, *Abb. hic n. 2.* poſſunt autem comparere in Concilio per Procuratores, quia non ita facile ſinguli per ſe venire poſſunt, & non ſine deſertione cultus Divini in Eccleſiis, *Abb. hic n. 3.*

Notandum ſecundo. Aliud eſt aliquem admitti ad tractandum, aliud ad decidendum, ut colligitur *ex cap. 2. diſ. 63.* nam tractatus, ſive diſcuſſio cauſæ præcedit, deciſio vero, ſive ſententia ſequitur: quare ſi quis ex ſtatuto, aut mandato admitti debeat in Concilio, non ſequitur, quod etiam in eo habere debeat vocem deciſivam, ſeu ſuffragium. Sic Capitula Cathedralia debent quidem admitti ad tractandum, & conſulendum, non autem ad decidendum; quin ſpectato Jure communi, vocem deciſivam in Conciliis non habent, ſed ſoli Epiſcopi, *Abb. hic n. 2.* niſi illorum proprie interſit, ita, ut conſenſus illorum requiri debeat, ut colligitur *ex hoc c. in fine*. Quin imo Capitula Eccleſiarum Cathedralium debere admitti ad Synodum Provincialem, etiam in negotiis, quæ ipſa Capitula non concernunt, colligunt communiter ex illis verbis cap. *Maxime ſuper illis*, etiamſi non appareat de eorum intereſſe; quia poteſt fieri, ut interſit, ita, ut ſi præſentes eſſent, contradicerent, & appellarent, *Hoſtienſ. hic & Jo. Andr. nu. 3. in fine, & alii apud Fagnan. hic nu. 13.* niſi Epiſcopi, ſeu Prælati aliqua ſecreta haberent, quæ revelare non poſſent ſine violatione juramenti, vel obedientiæ, vel niſi alia juſta cauſa ſubeſſet, ea non admittendi, *Fagnan. c. l. n. 14. & 15.*

Notandum tertio. Etſi Laici poteſtate præditi, vel eorum Procuratores, Conciliis etiam Generalibus intereſſe poſſunt, tanquam teſtes, Patroni ac defenſores, ſi ſpecialiter invitentur, vel ſi tractetur cauſa Fidei, vel cauſa Matrimonialis, cum tales cauſæ eos contingant, ut tradit *Gl. fin. hic*: non tamen poſſunt ipſas controverſias Fidei, aliaque negotia Eccleſiaſtica tractare, multoque minus decidere, *arg. cit. cap. 2. diſ. 63.* & notat *Joan. Andr. hic in fine*, quia Laici Eccleſiaſtica negotia tractare non debent *c. 2. de judic.* putat tamen *Abb. hic n. 5. in fine*, quod Laici poſſint vocari ad Concilium etiam ad conſultandum, ſi ſint periti Juris Canonici, vel Civilis, quando agitur de defenſione jurium Eccleſiaſticorum, ut colligitur *ex c. 2. de ſent. & re judic. in 6.* Verum de Conciliis & Synodis alibi redibit ſermo.

TITULUS XII.

De his quæ fiunt a majore parte Capituli.

I. POſtquam Titulo præcedente actum fuit de negotiis Eccleſiæ, quæ a Prælato cum conſenſu vel ſaltem conſilio Capituli expediri debent: nunc hoc Titulo agitur de negotiis, quæ proprie ad Capitulum tantum pertinent. Nomine autem, ſeu appellatione Capituli Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, ſecularis, aut regularis, comprehenduntur ſoli Canonici, vel Capitulares collegialiter congregati, & in majoribus, ſeu Sacris ſaltem Subdiaconatus Ordine conſtituti, juxta *Clementina. 2. de ætate & qualitate, &c.* Portionarii autem & cæteri Beneficiati in eadem Eccleſia, qui non habent vocem in Capitulo, non ſunt de Capitulo, ſeu Collegio, ut docet *Abb. in cap. 1. num. 21. de Elect.* Decanus autem continetur nomine Capituli, cum ſit pars præcipua capituli, pars autem in toto continetur, ut tradit, *Gloſ. in cap. Poſt Electionem*; 7. *Verſ. Mentio de conceſſ. præb. & ibid. Abb. num. 9.* idque ſumitur *ex illo cap.* ubi licet in Litteris directis ad Capitulum expreſſa mentio non eſſet facta Decani, non tamen excluſus videri poterat, cum ſit pars Capituli. At vero Epiſcopus vel Prælatus, nomine capituli comprehendi non ſolet: ſed Epiſcopus & Capitulum, tanquam diverſa, & unum in altero non contentum communiter accipiuntur, ut conſtat *ex Rubrica præcedentis Tituli, De his, quæ fiunt a Prælatis, ſine conſenſu Capituli*. Ubi Prælatus ut a capitulo diſtinctus ponitur, ut tradit *Gloſ. Communiter recepta in cit. Clement. 2. Verſ. In eiſdem, & Abb. cit. loc.* quia jus Prælaturæ eſt diſtinctum a jure Capitulari: licet Prælatus & capitulum faciant unum Corpus & unam Eccleſiam, tanquam Caput & membra. Caput autem diſtinguitur a reliquis membris.

§. I.

An, & qua ratione geſta a majore parte Capituli valeant?

II. Aſſertio 1. Ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, vel alium actum gerendum a Capitulo, non requiritur, ut totum Capitulum, ſive Collegium conſenſum præſtet, ſive omnes e Capitulo: ſed requiritur, & ſufficit ordinarie, ut pars major congregatorum, ſeu præſentium vocem deciſivam alias in capitulo habentium conſentiat, quandoquidem in minore parte Capitulum non repræſentatur, ſed quod ex majoris partis conſenſu decretum eſt, id a Capitulo decretum cenſetur, *l. Quod major*; 19. *ff. ad municip.* dummodo duæ partes eorum, qui adeſſe poſſunt, debent ac volunt, ſive in loco præſentium, & vocandorum ſint congregatæ, *arg. l. Nulli 3. ff. quod cujuſq. univerſ. nom.* ubi *Gl. V. Duæ partes ait*: duæ partes Ordinis in Urbe poſitæ totius Curiæ inſtar exhibent, ſive totum Ordinem repræſentant, & *Gloſ. margin. ibid. lit. G.* inquit: ſi pars major præſentium conſentiat, ſufficit, ut Univerſitas conſenſiſſe cenſeatur, *Abb. in c. Cum in cunctis*; 2. *n. 16. h. t. Laym. in diſput. Canon. de rer. Eccleſ. alienat. Theſi 16.* Et hinc regulariter in actibus Univerſitatum, geſta a majore & ſaniore parte Capituli, ſeu Univerſitatis valent, etiam contradicente parte minore, prout ſtatuitur *in c. Cum in cunctis*; 2. *h. t.* quod eſt deſumptum ex Con-
„ cilio Lateranenſi ſub Alexandro III. ubi dicitur: quod in
„ quibuſdam Eccleſiis interdum pauci, non tam ex ratione,
„ quam propria voluntate ordinationem Eccleſiaſticam impe-
„ diunt, & procedere non permittunt, quod grave & di-
„ gnum eſt reprehenſione: cum in cunctis Eccleſiis (ut ip-
„ ſa ratio dictat) id quod pluribus & ſanioribus Fratribus
„ (videlicet capitularibus) viſum fuerit, ſine cunctatione
„ erit obſervandum: Ideo Concilium Lateranenſe ſtatuit,
„ ut niſi pauciores & inferiores rationabiliter aliquid obje-
„ cerint, atque oſtenderint contrarium, id quod a majore
„ & ſaniore parte Capituli ſtatutum fuerit, appellatione
„ remota, ſemper prævaleat, & effectum ſuum conſequa-
„ tur. Neque Conſtitutioni iſti obſtat, ſi forte aliquis di-
„ cat, ſe juramento obſtrictum ad conſervandam Eccleſiæ
„ ſuæ conſuetudinem; non enim juramenta, ſed potius per-
„ juria ſunt dicenda (ſive temeraria juramenta) quæ con-
„ tra Eccleſiæ utilitatem, & SS. Patrum inſtituta tendunt.
„ Quod ſi quis talem conſuetudinem, quæ nec ratione ju-
„ vatur, nec SS. Canonibus congruit, jurare, ſeu juramen-
„ to firmare præſumpſerit, a perceptione Dominici Cor-
„ poris, donec dignam egerit pœnitentiam, ſit alienus.

III. Aſſertio 2. In omnibus diſpoſitionibus ſeu decretis, quæ fiunt a capitulo, ſeu Collegio aliquo aut Univerſitate, ut firmitatem obtineant, requiritur, ut non ſolum pars major numero, ſed etiam auctoritate & dignitate, adeoque pars ſanior Capituli conſentiat, prout ſtatutum habetur *in cit. c. 1. h. t.* ubi expreſſe dicitur, *ut ſemper prævaleat, & ſuum conſequatur effectum id, quod a majore & ſaniore parte Capituli fuerit conſtitutum*; quamvis in dubio, major pars cenſeatur etiam ſanior; quia præſumitur pro pluralitate, niſi contrarium probetur, ut patet *ex hoc cap.* Quamvis autem minor pars Capituli ex rationabili cauſa poſſit impedire decretum majoris partis: non tamen poteſt aliquid decernere, nomine totius capituli ſeu Collegii, niſi pars major numero eſſet privata poteſtate diſponendi, ſeu decernendi, ob delictum ſuum, quia tunc poteſtas totius Univerſitatis remanet in aliis non delinquentibus, licet numero paucioribus, *Abb. hic n. 11.* & patet ex alibi dictis. Quæ autem ſit, & dicatur pars major, & quæ pars ſanior, dictum eſt ſupra *Lib. 1. Decretal. Tit. 6. Sec. 4. §.* Idque locum habet, non tantum in electionibus, ſed etiam in aliis decretis & actibus, qui fiunt a capitulo aut Univerſitate, prout etiam docet *Laym. in c. Cum Eccl. 57. n. 4. de Elect. & alii.*

IV. Porro pro declaratione *cit. c. 1. h. t.* Notandum præterea primo, ſi quid a majore parte capituli irrationabiliter, aut damnum Eccleſiæ ſit decretum, poſſunt alii pauciores, & minores numero, imo etiam unicus, allata rationabili cauſa, contradicere, & ſe opponere ad impediendam, & reſcindendam ordinationem, ſeu decretum majoris partis ut colligitur ex *cit. c. 1. h. t.* & docet *Gl. fin. in cit. c. Nicæna 12. diſ. 31. & Gl. margin. ibidem. ait*, quod unus Canonicus poteſt ſe opponere pro defenſione Eccleſiæ ſuæ: debet tamen pars minor contradicens probare, quod objicit contra majorem partem capituli, & quidem coram Superiore Capituli, ſeu Collegii, vel coram electis arbitris:

quin

quia pars major non eſt Judex, & ſuſpecta eſt parti minori ipſi contradicenti, *Gl. in cit. c. 1. V. Offenſum, Abbas ibid. n. 5. &* 12. Neque vero in hoc caſu neceſſarium eſt, ut contradicens appellet, ſed ſatis eſt contradicere, ſive agatur de ſuo præjudicio, ſive tertii, ſive ipſius Collegii, ſeu Univerſitatis; quia poteſt contradicens nihilominus querelam ad Superiorem deferre, & petere, ut quod decretum eſt irrationabiliter per partem majorem Capituli retractetur: cum enim Capitulum non procedat judicialiter, ſed extrajudicialiter ſolum, ideo ejus decretum non tranſit in rem judicatam, *Abb. c. l. n. 13. arg. c. Concertationi 8. juxt. Gl. V. Gravatum de appell. in 6.* ſed etſi appellatum ſit a minore parte Capituli, uno aut paucioribus contradicentibus, videlicet extrajudicialiter: poteſt tamen major pars Capituli, non obſtante tali provocatione, ad executionem decreti ſui procedere, ut docet *Jo: Andr. in cit. c. 1. n. 2.* valet tamen talis appellatio, ita ut ſi poſtea rationabilis & legitima fuiſſe cognoſcatur, revocetur, & reſcindatur, quod actum fuit, vel decretum per majorem partem Capituli, *Innoc. in cit. c. 1. n. 2. h. t. & Abb. n.* 6. Quamobrem expedit parti minori contradicenti, ut appellet, ſive ad Superiorem provocet; quia talis provocatio præter alios effectus etiam hoc operabitur, ut Prælatus inferior eo, ad quem eſt appellatum, ſe immiſcere, ſeu de cauſa cognoſcere non poſſit, ſi ad Superiorem illius provocatum ſit, *Innoc. in cit. c. 1. n. 1. Jo: Andr. ibid. n. 3. & Abb. n.* 13. Sin autem a contradicente appellatum non ſit, tunc Capitulum, ſi quidem & quatenus juriſdictionem habet in ſingulos Capitulares, vel Superior immediatus ejuſdem poteſt compellere contradicentem, ut obediat decreto, ſeu ordinationi factæ a majore parte; cum pro illa ſtet præſumptio æquitatis, tanquam facta communi aut plurium conſenſu, ut docet *Innoc. cit. loc. n. 3. Laym. in cit. diſ. Canon. de rer. Eccl. alienat. Theſ.* 18.

Notandum ſecundo. Licet geſta a majore parte Capituli valeant, ſi cedant in utilitatem Eccleſiæ, etiamſi alii Capitulares contradicant: tamen unius contradictio impedire poteſt, quominus valeant geſta a majore parte ad delictum, & damnum Eccleſiæ imputandum, *Laym. in c. Cum inter* 8. *n.* 2. *de major. & obed.*

V. Notandum tertio. Quilibet Capitularis tenetur expreſſe contradicere his, quæ male fiunt, vel decernuntur in Capitulo, ſive per ea lædatur Eccleſia aut Collegium, ſive ipſe contradicens, ſive alius tertius, alioquin ſi taceat, conſentire cenſebitur; quia ex communi & recepta doctrina tacens conſentire cenſetur, ſi contradicendo poſſit impedire, & ratione officii ſui debeat, & approbare nolit, quia cum ſit pars & membrum Capituli, ideo quæ a Capitulo fiunt, etiam ad ipſum aliquo modo ſpectant: & ſic ſi non contradicat, particeps fit ejuſdem peccati & pœnæ, cum aliis expreſſe conſentientibus, *Innoc. in cit. c. 2. n. 4. Jo. Andr. ibid. n. 4. & Abb. n.* 13. Addit tamen Innocentius, quod ſi aliquid a Capitulo decretum ſit in damnum Eccleſiæ, vel ſingulorum, poſſit Capitularis non conſentiens appellare ad Superiorem; non item, ſi quid decretum ſit in damnum perſonæ tertiæ privatæ, cum tunc nihil interſit appellantis: quamvis hoc caſu peccatum Capitularium Evangelice denunciari poſſit Superiori, ut emendentur, & puniantur. At vero quando ad actus alicujus valorem neceſſario requiritur expreſſus conſenſus, ut ad alienationem perpetuam rei Eccleſiaſticæ, vel ad electionem, tacens non poteſt haberi pro conſentiente, ut patet ex dictis Tit. præced. Imo neque in omni alienatione ardua & onerosa, taciturnitas, quoad valorem actus habenda eſt pro conſenſu, *Sylveſt. V. Electio 2. q. 2. Laym. in cit. at. diſp. Theſ.* 19. & tradunt communiter DD.

Notandum quarto. Non valet ſtatutum vel conſuetudo etiam juramento firmata, vi cujus omnes de Capitulo ſeu Collegio debeant conſentire, alioquin decretum vel actus Capituli non ſit validus: vel ut non valeat, niſi duæ ſaltem partes Capituli conſentiant, ut colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* nam nullum juramentum tendens contra utilitatem Eccleſiæ obligat, ſed potius perjurium cenſetur: at vero tale ſtatutum vel conſuetudo, ut actus Capitularis non valeat, niſi omnes conſentiant, damnoſa eſt Eccleſiæ, cum per hoc facultas decernendi, vel ſtatuendi, quæ juſta & utilia ſunt, impediatur, & quilibet Capitularis commoda Eccleſiæ prædicare poſſet, ſunt enim homines valde proni ad diſſentiendum ab aliis, ergo etiam juramento non firmatur, *Abb. in cit. c. 2. n. 8. & 9. h. t.*

Notandum quinto. Poteſt Capitulum ſeu Univerſitas, communi conſenſu, ſi juſta cauſa ſubſit, tollere ſtatutum vel conſuetudinem etiam juratam; nam ut ait *Jo. Andr. in cit. c. 2. n. 7.* juramentum, quo ſingulares e Collegio jurarunt, ſervare ſtatuta, non impedit, quominus illa collegialiter per eos, ad quos pertinet, tolli poſſint; arctat enim juramentum ſingulares, quamdiu ſunt ſtatuta; & ſicut juramentum de obediendo Prælato non obligat, illo remoto: ſic nec juramentum de obediendo ſtatuto obligat, illo ſublato. Adde, quod juramentum obliget ſingulares ſingulariter contravenientes, non autem ſi contravenientes collegialiter, tollendo ſtatuta, ut inquit *Abb. in cit. c. 2. n. 7.*

VI. Cæterum quod ſupra dictum eſt, etiam unum e Capitulo appellare poſſe contra decretum factum a majore parte Capituli: id fallit in eo, cui non competit jus appellandi, ſive qui juſtam cauſam contradicendi, ſeu appellandi, non habet; quia per talis contradictionem vel appellationem, non debet impediri communis ordinatio Eccleſiæ ſeu Capituli totius, vel majoris illius partis, prout ſumitur ex *c. Ex ore 3. h. t.* ,, nam cum pro Canonico B. impetratum fuiſſet mandatum Apoſtolicum ad Decanum & Capitulum Eccleſiæ ,, Auguſtenſis, ſive ut alii legunt, Auguſtanæ, ut in Præpoſitum ejuſdem Eccleſiæ eligeretur intra ſpatium unius menſis, miſſo etiam annulo in ſignum inveſtituræ, & conſtitutis Executoribus; ipſum tamen Capitulum, poſtquam ,, intellexit, quod ſuus Præpoſitus in Epiſcopum Brixienſem electus, & confirmatus fuiſſet, licet dictum mandatum recepiſſet, Decanum Auguſtanum H. in Præpoſitum ,, ejuſdem Eccleſiæ elegit, cui dictus B. reverentiam, quæ ,, Præpoſito debetur, exhibuit: & H. mortuo, ſtatim iſtum, ,, cui Papa hic ſcribit, idem Capitulum in Præpoſitum elegit: tunc vero dictus B. ſe contra electionem iſtam oppoſuit, & ad Sedem Apoſtolicam appellavit. Verum Innoc. ,, III. electionem Capituli auctoritate Apoſtolica, confirmavit, ,, & ipſi B. ſuper Præpoſitura ſilentium indixit. Tum quia ,, legitime conſtituit, ipſum in Præpoſitura nunquam inveſtitum fuiſſe (licet annulum acceperit, per quem non traditur poſſeſſio, quia in poſſeſſionem miſſus non fuit, *Gl. hic V. Annulo*;) etſi mandatum fuit, ut inveſtiretur: tum quia, ,, quamvis inveſtitus fuiſſet, ea tamen inveſtitura a Cœleſtino III. ex certa ratione, fortaſſis propter defectum ætatis, ,, vel quia in minoribus Ordinibus erat conſtitutus, *Gl. hic V. Ratione*;) caſſata fuit. Tum quia etſi caſſata non fuiſſet, ,, tamen exhibendo reverentiam electo Præpoſito, dictus B. ,, juri ſuo (tacite & ipſo facto, *Gl. hic V. Renunciaſſe*,) cenſetur renunciaſſe, ideoque non potuit ei jus competere, ,, ut per appellationem communem Eccleſiæ Ordinationem impediret. Tum denique quia jam alius a majore, tum dignitate, tum numero parte Capituli in Præpoſitum canonice electus fuit.

VII. Notandum hic primo. Papa poteſt mandare, ut ante tempus jure præfixum ad eligendum, electio Prælati fiat, ut in caſu hujus c. intra unum menſem; & ut certus eligatur, cum tamen alias de jure talis electio ſit invalida; quia tollitur libertas eligendi, *c. Cum terra 14. de Elect. Abb. hic n.* 3.

Notandum ſecundo. Si quis prætendat jus in Beneficio, v. g. Præpoſitura, vel Parochia, non debet poſſeſſorem ejus, vel intruſum, contra quem agit in judicio, abſolute vocare Præpoſitum, vel Parochum, ne id fateri cenſeatur: ſed quâ ſe aſſerit, aut nominat Præpoſitum, vel Parochum, *Abb. hic n.* 5.

Notandum tertio. Tacita renunciatio, in præjudicium renunciantis, idem operatur quod expreſſa, *Gl. hic V. renunciaſſe, & ex hoc ipſo c.* id docet *Pariſius l. 1. de reſign. Benef. q. 13. n. 11. & 12. Addit Gl. cit.* quod tacita renunciatio dignitatis, vel Beneficii valeat, etiam ſine auctoritate Superioris, non autem expreſſa: quod verum eſt, ſi quis habeat ſolum jus ad rem, cui poteſt renunciari ſine conſenſu Superioris: non autem jus in re, ſaltem ſine tacito conſenſu Superioris, ut ſi is ſciat renunciationem factam, nec contradicat, videtur tacite acceptare illam, *Abb. hic n.* 10.

Notandum quarto. Præpoſitus, vel Decanus electus a Capitulo, cui tale jus eligendi competit, ſi poſtea in Epiſcopum ſit electus, poteſt reſignare Præpoſituram, vel Decanatum, data ei facultate libera alium eligendi; cum Beneficia electi in Epiſcopum non vacent, ante ejus conſecrationem, ideoque vacant per renunciationem; quia in favorem electi tantum eſt introductum, ut non vacent ipſius Beneficia ante conſecrationem, *c. Cum in cunctis 7. de Elect.* cui favori ſuo poteſt renunciare, *Abb. hic in fine.*

§. II.

An major pars Capituli, ſeu Collegii poſſit aliquid decernere, cum præjudicio minoris partis, de bonis, aut juribus ſpectantibus ad ſingulos de Collegio?

VIII. Ad hanc Quæſtionem reſpondetur; major, & ſanior pars Capituli, ſeu Collegii poteſt, etſi contradicente parte minore, cum Epiſcopo, ſeu Prælato, ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ decernere, ac diſponere, non ſolum de bonis ac juribus communibus Collegii, juxta *c. 1. h. t.* ſed etiam de bonis, ac juribus ſpectantibus ad ſingulos de Collegio, cum præjudicio, ſeu diminutione juris ſingulorum, ſi ſinguli jure illo non participent, ut proprio ac ſingulari jure ejuſdem Collegii decernentis, prout ſumitur *ex c. Ex parte; 4. & ult. h. t.* ,, Nam cum Archiepiſcopus Rothomagenſis Canonicis ſuis propoſuiſſet, ut ad reſtaurandam Eccleſiam ,, Cathedralem ſinguli pariter cum ipſo, aliquam redituum ,, ſuorum portionem tam pio, & neceſſario operi deputarent, & aliqui ex Canonicis nollent id facere; Archiepiſcopus Papæ Innocentio III. id ſignificavit, qui reſpondit: ,, ſi aliqui contradixerint ſtatutis ab Archiepiſcopo, & majore ac ſaniore parte Capituli, prævalere debeat, & firmitatem obtinere ſententia plurium, ſive majoris partis. Ratio eſt, quia jus percipiendi reditus Eccleſiaſticos Beneficiorum principaliter ſpectat ad Capitulum, ſeu Eccleſiam, licet ſecundum partes, ſeu portiones proventuum, diviſum, ſeu attributum ſit ſingulis Canonicis, pro eorum ſuſtentatione: ac proinde ſinguli percipiunt fructus Beneficiales, non jure proprio ac ſingulari; ſed jure Capituli, ſeu Eccleſiæ. Cum ergo inter Eccleſiam materialem, quam conſtituit Prælatus cum Capitulo, ſit quædam communio: adeo quidem, ut ſecundum primævam inſtitutionem Beneficiorum Eccleſiaſticorum, proventus eorum dividendi ſint in quatuor partes, quarum prima applicetur Menſæ Epiſcopali: ſecunda Menſæ Capitulari: tertia Fabricæ Eccleſiæ: quarta pauperibus, juxta *c. Vulterana 25. & ſeqq. cauſ. 12. q.* 2. conſequenter ex lege charitatis, & communionis, ipſaque primæva bonorum Eccleſiaſticorum inſtitutione, tenetur Epiſcopus, & Capitulum, ſi commode poſſint, ex ſuis partibus ſubſidium afferre, ſi una pars v. g. Eccleſiæ, Fabrica indigeat, *Laym. in cit. diſp. de rer. Eccleſ. alien. Theſi* 20. Imo ſi evidenter conſtet, Capitularem Menſam habere abundantes reditus, Eccleſiæ Fabricam vero pati neceſſitatem, poteſt ſolus Epiſcopus compellere Capitulum, ut ex ſuperfluis reditibus ſubveniat Fabricæ indigenti: cum de jure ſit ad hoc obligatum, ubi autem eſt obligatio juris, non requiritur conſenſus obligati, *Abb. in cit. c. ult. n. 7. in fine h. t. Laym. c. l.* & ſumitur *ex c. 1. & c. de his 3. de Eccleſ. ædific.*

Ubi præterea Notandum primo. Quod dictum eſt, poſſe majorem partem Capituli, etiam contradicente minore, una cum Epiſcopo, ſeu Prælato, ſtatuere, ut cum diminutione redituum Eccleſiaſticorum portio aliqua deputetur ad reſtaurandam, v. g. Fabricam Eccleſiæ, *cit. c. ult. h. t.* Hoc ſolum procedit, & locum habet, quoad reditus, pertinentes ad ſingulos Canonicos jure Collegii, & quidem ob neceſſitatem, vel utilitatem, (quæ neceſſitati comparatur) ipſius Eccleſiæ. Sin autem fiat opere alioquin pio, ſed extraneo, ſive tali, quod ad Eccleſiam, aut Capitulum non multum pertinet, vel ſine neceſſitate: tunc poteſt pars minor, vel etiam unicus ſe opponere, & impedire decretum factum a majore parte Capituli, prætendendo proprium, ſeu ſingulare ſuum intereſſe, juxta *reg. jur. 29. in 6. Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet*; quia *deciſio cit. c. ult.* fundatur ſuper opere pio, & neceſſario, ergo ceſſante cauſa neceſſaria, & pia, ſive neceſſitate, & utilitate Eccleſiæ, non poteſt pars major Capituli diſponere in præjudicium partis minoris, *Abb. in cit. c. ult. n. 4. not. 1. Laym. c. l. Theſ. 25.*

Notandum ſecundo. Pars major, & ſanior Capituli poteſt, cum Epiſcopo, ſtatuere aliquid, etiam contradicente parte minore, & cum diminutione redituum Beneficialium ſingulorum Canonicorum, pro aliis piis, & neceſſariis operibus, ut ſi v. g. aliquid ſit contribuendum pro erigendo Seminario Clericorum, vel pro pauperibus Studioſis, *Abb. in cit. c. ult. num. 2.*

Notandum tertio. Pars major alicujus Collegii, ſeu Univerſitatis, etiam ſecularis, poteſt decernere, non obſtante contradictione partis minoris, cum præjudicio, ſeu diminutione juris ſingulorum, ſi ſinguli non participent, ſeu utantur eo jure, ut proprio ac ſingulari: ſed tanquam jure ejuſdem Collegii, ſeu Univerſitatis, v. g. paciſci, ſeu tranſigere circa jus paſcendi, aut ligna cædendi, ad eandem Communitatem ſpectans, ita ut ſinguli cives, vel oppidani eo jure in proprium commodum utantur, cum tamen non ſit jus ſingulorum proprium, ſed jus Univerſitatis, licet uſus, ſeu fruitio ſit ſingulorum, *Laym. cit. Theſ.* 21.

Notandum quarto. Major pars Collegii, ſeu Communitatis, ſive Eccleſiaſticæ, ſive ſecularis, non poteſt aliquid ſtatuere, contradicente parte minore, & in ejus præjudicium etiam pro opere pio ac neceſſario, de bonis, vel reditibus ſpectantibus ad ſingulos jure proprio ac ſingulari, & non jure Collegii, ſeu Univerſitatis, *arg. l. Per fundum; 11. ff. de ſervitut. prædior. ruſtic.* ubi habetur, quod in fundo communi pluribus, jus eundi per illum non fiat meum, niſi omnes cedant. Ratio eſt, quia pars major Collegii, ſeu Univerſitatis non habet jurisdictionem in partem minorem: ideoque non poteſt aliquid ſtatuere de perſonis, vel bonis ad ſingulos pertinentibus jure proprio, ipſis contradicentibus. Secus eſt quando pars major diſponit de bonis Collegii, ſeu Univerſitatis; quia cum pars major cenſeatur tota Univerſitas, cenſetur diſponere de bonis propriis, cum bona Univerſitatis non ſint bona ſingulorum, ſed totius Collegii, ſeu Univerſitatis, quam pars major repræſentat, *Abb. in cit. c. ult. num. 5. h. t.* ubi *n.* 6. addit, quod quando Univerſitas non habet, unde ſatisfaciat obligationibus, ſeu debitis ſuis, poſſint per Superiorem ſinguli cogi ad contribuendum Communitati ex bonis ſuis propriis, & privatis.

§. III.

An poſſit ferri Interdictum locale ab Epiſcopo ſine conſenſu Capituli? Et an ad negotia a Capitulo tractanda debeant vocari Canonici abſentes?

X. Ad primam Quæſtionem reſpondetur, ut Interdictum locale ab Epiſcopo ferri poſſit præter delictum valde grave, junctam cum Eccleſiæ injuria, ſeu dehoneſtatione, & admiſſum non a privata perſona, ſed a Communitate, vel a perſona publica, ſeu Capite, aut Gubernatore Communitatis, ut docet *Suar. diſputat. 36. de Cenſuris, Sec. 3. num. 6.* requiritur inſuper etiam, ut feratur cum auctoritate Epiſcopi, & conſenſu Capituli, prout ſumitur *ex c. Quæſivit; 2. h. t.* „ Ubi cum Cœleſtino III. relatum eſſet, quod interdum alicui ex Canonicis, etiam minimis, Eccleſiam (Epiſcopi juriſdictioni ſubjectam, *Gl. hic V. Eccleſiam ſuam*, ver. gr. Parochialem vel aliam) interdicto ſubjiciant, ſine Epiſcopi & aliorum Canonicorum aſſenſum, eo quod penſio Eccleſiæ debita non ſit ſoluta, vel Parochianus aliquis deliquerit. Ad hoc reſpondet Papa: Interdictum tale per aliquem, vel aliquos ex Canonicis, ſine Epiſcopi, & aliorum Canonicorum aſſenſu, latum, obſervandum non eſſe, nec etiam permittendum, ut ab aliis obſervetur: Sed ſi quis deliquerit, is ipſe Eccleſiaſticæ correctioni ſubjiciatur, ſive puniatur; cum peccata auctores ſuos tenere debeant, nec pœna ſit ulterius extendenda, quam delictum fuerit in excedente repertum. „ Ratio deciſionis eſt, quia talis ſententia lata ab eo, qui non habet juriſdictionem, non tenet, *Gl. hic V. Aſſenſu*, ferre autem cenſuram interdicti, ad Epiſcopalem poteſtatem pertinet, non ad Capitulum, quod vivente Epiſcopo, jure ordinario, & ſecluſa conſuetudine, vel privilegio, non habet juriſdictionem fori externi in Territorium, vel Civitatem Epiſcopalem, ut docet *Suar. cit. diſput. 36. Sec. 1. num. 5.* multo minus talis poteſtas competit ſingularibus Canonicis, ut colligitur *ex hoc c.* ubi dicitur, interdictum a Canonico, vel Canonicis poſitum, ſine conſenſu Epiſcopi, non eſſe ſervandum.

XI. Ubi Notandum primo. Inter Canonicos alii dicuntur & cenſendi ſunt majores, qui ſcilicet ætate, ſcientia, morum gravitate, antiquitate, officiis & dignitate ſupra alios eminent, quorum proinde ſuffragia & ſententiæ plus æſtimari debent, *arg. c. Dudum; 22. de Elect.* alii vero dicuntur minimi ſeu minores, ut notat *Abb. hic n.* 2.

Notandum ſecundo. Ad ferendum interdictum, præter conſenſum Epiſcopi, requiritur etiam conſenſus Capituli, ut colligitur ex hoc cap. & tradit *Gl. ibid. in notatis*: notat tamen *Suar. cit. diſ. 36. ſec. 5. n. 6.* ad ferendum interdictum ab Epiſcopo, non requiri neceſſario conſenſum Epiſcopi, ſed hoc eſſe per contrariam conſuetudinem legitime præſcriptam, abrogatum.

Notandum tertio. Licet nullus innocens propter culpam alterius nocentis ſit puniendus, cum peccata ſuos auctores tenere debeant, ut dicitur in hoc cap. poteſt tamen quis ob juſtam cauſam, vel bonum publicum, abſque culpa ſua, privari jure ſuo, *juxta Reg. Jur. 23. in 6. ſine culpa, niſi cauſa ſubſit, nemo eſt puniendus*, vel jure ſuo privandus, *Gl. in cap. 2. Verſ. Culpa vacat; de Conſtitut.* Sic tempore interdicti localis ceſſatur a Divinis Officiis, adeoque iis carere debent etiam inſontes.

XII. Ad alteram Quæſtionem reſpondetur, ſpectato Jure communi, & ordinarie ac generatim loquendo, ad tractatus, vel alios quovis actus Collegii, ſeu Univerſitatis, v. g. ſi ſtatutum ſit faciendum, non ſunt neceſſario vocandi abſentes, vel expectandi, ut docet *Gl. communiter recepta in c. V. Ipſorum de Teſtib. in 6. Abb. in c. 1. num. 15. h. t.* Excipitur primo, quod in Electione Prælati, etiamſi abſentes, ſi commode vocari poſſint, vocandi ſunt, *c. Quia propter; 42. de Elect. Gl. jam cit. & Abb. cit. loc.* Secundo, ſi negotium arduum ſit, ſeu magni momenti, & periculum non ſit in mora, *Gl. margin. lit. B. in cit. c. 2. de Teſtib. in 6. Abb. in cit. cap. 2. num. 55. h. t.* licet quidam contrarium ſentiant. Sed hoc ſaltem ſecurius eſt, ut nimirum in rebus valde arduis, etiam abſentes, quatenus fieri poteſt, vocentur, ut tradit. *Laym. in c. ult. num. 3. de majorit. & obed.* Tertio, Si quod decernendum eſt, tendat in ſingulare præjudicium abſentium: tunc enim præſentes nihil ſtatuere poſſunt, licet duæ partes ſint præſentes, *Gl. in cit. c. V. Conſtitutam; h. t. Abb. ibid. n. 15.* nam ex recepta doctrina Gloſſæ *in cap. Cum omnes; 6. V. Conſtitutum; de Conſtitut.* ſi quid ſtatuendum ſit quod tendat in præjudicium ſingulorum, ſive agatur de juribus non Univerſitatis, quæ congregata non eſt, ſed ſingulorum propriis: tum non ſufficit conſenſus majoris partis, ſed omnes conſentire, eſt neceſſe, *arg. l. Per fundum; 11. ff. de ſervitut. præd. ruſtic.* Quarto denique, ſi ex conſuetudine legitime præſcripta etiam abſentes vocari debeant, *arg. cap. ult. de conſuet. Laym. in cit. diſ. de rer. Eccleſ. alien. Theſ.* 16.

TITULUS XII.

Ut Eccleſiaſtica Beneficia, ſine Diminutione Conferantur.

POſtquam actum eſt in præcedentibus Titulis de Beneficiis, eorumque collationibus, & cum conferri, & an ea Prælatus conferre poſſit ſine Capitulo, & quomodo Capitulum ea conferre, vel alia negotia tractare debeat: nunc ſubjicitur iſte Titulus, in quo generalis Regula, ſeu Doctrina traditur, quod Beneficia Eccleſiaſtica integre, & ſine diminutione conferri debeant. Sumitur autem hic verbum collatio, ſeu conferre generaliter, prout comprehendit etiam præſentationem, Inſtitutionem, & quamlibet aliam proviſionem Beneficii, ut notat Garcias p. 2. de Beneficiis cap. 6. numero 32.

§. I.

Quomodo Beneficia ſine diminutione ſint conferenda?

I. DE hoc agitur *in c. Ut noſtrum unico; h. t.* ut explicat *Gloſſa magna ibidem, juncta Additione*. Poſtquam intellexit Papa Innocentius III. quod Cancellaria Eccleſiæ Mediolanenſis vacaverit ultra annum, ideoque poteſtas illam conferendi ad Sedem Apoſtolicam ſit devoluta: mandavit, ut certæ perſonæ conferretur, cum autem Archiepiſcopus varia, imo contraria allegaret, quod nimirum Cancellariam non contulerit alicui, poſtea vero aſſereret contrarium, quod illam contulerit Clerico H. reſervatis ſibi fructibus; Papa ipſi Archiepiſcopo onus probationis, ſuper tribus articulis impoſuit. Primo, quod Cancellariam perſonæ idoneæ contulit: Secundo, quod modo Canonico: Tertio, quod tempore competente. Nam cum Archiepiſcopus Cancellariam Clerico H. occulte contulerit, ideoque collatio ſuſpicione non careat, & elapſo anno, nullus Cancellarius compareret, juſta præſumptio erat, collationem Cancellariæ ad Papam eſſe devolutam, juxta ſtatuta Concilii Lateranenſis (*in c. 2. ſupr. de Conceſſ. præb.*) ideoque ab ipſo ſtatim conferri potuiſſe, non enim poteſt Papa de occultis divinare: quare ob hanc præſumptionem ac præſertim etiam quia Archiepiſcopus prius reſponderet, ſe Cancellariam non contuliſſe (licet alias actore non probante, reus conventus, etſi nihil præſtiterit, abſolvi debeat) tamen hæc facultas probandi collationem legitime factam eſſe, ipſi Archiepiſcopo conceſſa, non debet cenſeri gravamen injuſtum, ſed potius gratia, non ex malitia, ſed benignitate profecta. Item quod etiam de modo collationis Canonico Papa ab Archiepiſcopo probationem exigeret, ipſemet dedit cauſam; quia ſæpe per litteras Papæ ſignificavit, ac demum per teſtes probavit, quod Cancellariam contulerit, retentis ſibi proventibus; ideoque Papam ex debito officii ſui inquiſitionem fieri mandaſſe. Omnibus igitur diligenter examinatis, Archiepiſcopus in tribus fuit culpabilis repertus. Circa contrarietatem reſponſi, quia non debuit alii, præſertim Sum. Pontifici, ex certa ſcientia contraria reſpondere: circa carnalitatem animi, quia non ex affectu carnali, ſed judicio diſcreto debuiſſet Offic., & Beneficium Eccleſiaſticum per-

„ perſonæ magis idoneæ conferre: ac denique circa inho-
„ neſtatem facti, quia non eſt licitum ex quacunque pa-
„ ctione, ſeu conventione, aut ſub modo, ſeu præſcripto
„ tenore (quia modus æquipollet conditioni; ideoque ſicut
„ conditio, ita modus Simoniam inducit, *Gl. hic V. Sub mo-*
„ *do*) nudum Officium Eccleſiaſticum conferre, & ſibi pro-
„ ventus retinere, cum in Concilio Lateranenſi ſub Ale-
„ xandro III. (relato *in cap. Prohibemus; 7. de cenſibus*)
„ prohibitum ſit, ne quis conferendo Eccleſiaſticum Benefi-
„ cium, partem aliquam proventuum ſuis uſibus aut com-
„ modis retinere præſumat; & alibi cautum reperiatur
„ (*cap. ult. cauſ. 1. quæſt. 3. cap. Majoribus; 8. c. Vacante;*
„ *26. c. Cum cauſam; 36. de præbend.*) quod Eccleſiaſtica Be-
„ neficia ſine diminutione conferri debent. Quamobrem hic
„ diſtinguendum eſt, an qui confert ſpirituale Beneficium,
„ proventus ipſius ante collationem perceperit, nec ne? Si
„ enim ipſe eos non percepit, ſed alius, & ex collatione
„ conſequatur (appoſita ſcilicet in illa pactione, *Gl. hic V.*
„ *Conſequatur*) ut ipſe percipiat proventus, non eſt dubium
„ pravitatem Simoniæ intervenire. Sin autem ante colla-
„ tionem ipſe conferens perceperit proventus, tum iterum
„ diſtinguendum eſt, num Collator prius, ſive ante colla-
„ tionem ſtatuerit, ſeu convenerit, (cum Capitulo ſuo,
„ non cum eo, cui conferendum eſt Beneficium, *Gl. fin. hic*)
„ ut pro juſta & neceſſaria cauſa, proventus ad tempus
„ ipſi retineantur: An vero conveniat cum eo, qui Benefi-
„ cium accepturus eſt, vel cum mediatore aliquo, ut Be-
„ neficio illo collato, retineat ipſe Collator, ſive percipiat
„ proventus illius: prius illud licitum cenſeri debet, non
item poſterius, ne via aperiatur iis, qui Simoniacam pravita-
tem ſatagunt palliare. Hactenus *Innocentius III. in cit. c. unic. h. t.*

II. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Etſi a-
ctore non probante, reus abſolvendus eſt, licet nihil præſti-
terit, ſive innocentiam ſuam non oſtenderit: ratione tamen
præſumptionis contra reum transfertur interdum onus pro-
bandi in ipſum, ut patet *ex hoc cap.* in quo Archiepiſcopo
impoſitum eſt onus probandi propter præſumptionem, quæ
ex collatione Beneficii occulte facta, orta fuit contra ipſum,
ideoque probare debuit, eam canonice & legitime factam
fuiſſe, *Gl. hic V. Actore non probante*, ubi plures exceptiones
adfert, de quibus ſuo loco.

Notandum ſecundo. Occulta collatio Beneficii ſuſpecta
quidem eſt, & præſumitur illegitime facta, quia in his,
quæ clandeſtine & ſecreto fiunt, præſumitur fraus, *Barboſ.*
hic num. ult. non tamen eſt irrita talis occulta collatio; quia
nullo jure reperitur expreſſum, quod collatio Beneficii de-
beat palam, ſeu publice fieri, ſicut ſtatutum eſt de Electio-
ne in Eccleſiis Cathedralibus, & Regularibus, quod debeat
publicari, alias non tenet, *c. Quia propter; 42. h. t. Gl. hic V.*
Occulta.

Notandum tertio. Collator Beneficii non poteſt, nec de-
bet retinere reditus, vel aliquam partem redituum, & ſi
in collatione de eo paciſcatur cum eo, cui confert Benefi-
cium, committit Simoniam; quia ex pacto accipit aliquid
temporale pro re ſpirituali, *Abb. hic nu. 24.* Verum ſi Epi-
ſcopus, cum conſenſu Capituli, non ex pacto, ſed per aucto-
ritatem, & poteſtatem ſuam ordinariam, partem aliquam re-
dituum Beneficii vacantis, ob juſtam & neceſſariam cauſam
ſubtrahat, ſibique ad tempus reſervet, etiamſi id in ipſius
Epiſcopi conferentis commodum aliquo modo cedat, v. g. ad
ſolvenda debita Epiſcopatus contracta, nomine Eccleſiæ, &
non ſuo privato nomine, id per ſe & ſuapte natura Simo-
niacum non eſt, ut tradit *Abb. hic nu. 15. & 20.* Sic Papa ſo-
let exigere Annatas, ſeu fructus primi anni ex Prælaturis,
quæ ab ipſo Papa confirmari debent.

III. An autem, ſpectato Jure communi, Epiſcopus poſſit
ex juſta cauſa reſervare ſibi ad tempus integros reditus Be-
neficii vacantis, dubitatur. Affirmat *Gl. fin. hic Innocent. ibid.*
num. 6. & 7. Hoſtienſ. in ſumma eod. §. Quamvis autem Benefi-
cia, & alii apud Barb. quia Epiſcopus poteſt cum Capitulo
ex juſta cauſa Dignitatem vel Beneficium omnino extingue-
re, ergo multo magis ad tempus retinere ſibi reditus illius.
Neque obſtat *c. penult. de V. S.* ubi per privilegium Papæ con-
ceſſum fuit, ut fructus Beneficiorum in Diœceſi ſua vacan-
tium ad ſolvenda debita Eccleſiæ, per biennium ſibi reti-
nere ac percipere poſſit, quod privilegium neceſſarium non
fuiſſet, ſi jure communi id Epiſcopis licitum eſſet. Nam
reſpondent DD. citt. Licet requiratur privilegium Papæ,
ſi omnium Beneficiorum fructus in Diœceſi reſerventur E-
piſcopo, quia ea interim vacant, ſi omnium Beneficiorum
reditus retineantur: non tamen tali privilegio opus eſt, ſi
pars fructuum reſervetur ex uno, vel pluribus Beneficiis va-
cantibus, & Beneficium conferatur. Vel etiam dici poteſt,
privilegium in caſu *cit. c. pen.* eſſe impetratum a Papa ſo-
lum ad majorem ſecuritatem, aut quia Capitulum Epiſcopo
contradicebat, ut in ſimili tradit *Abbas in c. Cum olim 6. de*
conſuet. Neque etiam obſtat *Clement. 2. de reb. Eccleſ. non alien.*
ubi permittitur Epiſcopo, ut unire poſſit Beneficia cum con-
ſenſu Capituli, ita tamen, ut ſuæ vel Capituli Menſæ non
uniantur; Nam ibi eſt ſermo de perpetuis unionibus Eccle-
ſiarum vel Beneficiorum, ideoque non debet id extendi ad
reſervationes fructuum Beneficiorum ab Epiſcopo ad tempus
facta, *Barb. c. l.*

IV. Contrarium tamen tenet valde probabiliter *Abb. hic nu.*
20. videlicet ſpectato jure communi, id non eſſe licitum E-
piſcopis, ſine privilegio, vel licentia Papæ, *arg. Rubric. hu-*
jus Tit. & c. ult. cauſ. 1. q. 3. item arg. cit. Clem. 2. de reb. Ec-
cl. & c. ubi perpetua unio Beneficiorum facta Menſæ Epiſco-
pali, vel Capitulari prohibetur Epiſcopo, etiam cum conſen-
ſu Capituli; quia Epiſcopus auctoritatem præſtaret in pro-
prio facto, ſeu in proprium commodum, *Gl. ibidem V. Men-*
ſa ſua: quia ratio etiam locum habet in unione temporali,
vel in reſervatione fructuum Beneficii facta ab Epiſcopo ad
tempus, alioquin poſſet Epiſcopus fraudem committere, poſt
tempus illud elapſum, renovando temporalem unionem, vel
reſervationem, & ſic indirecte illam facere perpetuam, ut
notat *Abb. ibid.* Quare licet Epiſcopus, cum Capitulo poſſit
ſtatuere, ut reditus, vel pars redituum Beneficiorum vacan-
tium ad tempus reſerventur in utilitatem Eccleſiæ Cathedra-
lis, v. g. pro Fabrica, vel ad ſolvenda debita nomine Eccleſiæ
contracta, juxta *cit. c. unic. h. t.* dummodo Beneficium, cui fit
detractio, reditibus abundet, *Laym. l. 4. tract. 2. c. 18. num. 4.*
non tamen ſtatuere poteſt Epiſcopus, ut reſerventur in utili-
tatem ſuæ Menſæ, vel Capituli; quia auctoritatem præſtaret
in proprio facto. Nec refert, quod in caſu *cit. c. unic.* Archie-
piſcopus reſervavit fructus Cancellariæ uſibus ſuis: nam quod
poſtea dicitur *in §. Unde credimus. Verſic. ſi vero*, non eſt referen-
dum ad factum illius Archiepiſcopi: ſed ibi generalis regula
traditur, an, & quando poſſit Epiſcopus retinere fructus Ec-
cleſiæ, vel Beneficii vacantis: & dicitur, quod ob juſtam, &
neceſſariam cauſam id poſſit, non eſt autem juſta cauſa ut reti-
neat in utilitatem propriam, ne in proprio facto auctoritatem
præſtet, licet alioquin cauſa ſecundum ſe eſſet juſta, *Abb. hic*
nu. 20. Neque etiam obſtat, quod Tutor poſſit emere rem pu-
pilli, dummodo id palam faciat, *l. Pupillus; 5. §. Sane, ff. de*
auctorit. Tut. ergo poteſt quis auctoritatem præſtare in facto
proprio contra *Clem. 2. de reb. Eccleſ. & c.* Nam id verum eſt
in contractu oneroſo, ſeu non gratuito, ut eſt venditio, quæ
palam fit, tunc enim ceſſat ſuſpicio contra Tutorem: ſecus eſt
in donatione gratuita, cujuſmodi eſt collatio Beneficii, de quo
ſermo eſt *in cit. Clement. 2.* ibi enim ſemper eſt ſuſpicio fraudis
ſi fiat in utilitatem propriam, *Abb. c. l.*

Similiter Epiſcopus, cum Capitulo ſtatuere poteſt, ut cer-
ta pars fructuum primi anni ex Beneficiis in Diœceſi va-
cantibus applicetur ad Fabricam Eccleſiæ Cathedralis, ſi ur-
geat neceſſitas ejus reparandæ: non tamen poteſt, etiam cum
Capituli conſenſu, ſtatuere, ut primi anni proventus ſuæ
Menſæ applicentur: quia auctoritatem præſtaret in facto pro-
prio, ideoque in hoc caſu ad S. Pontificem recurri debet, ut
docet *Joan. Andr. in c. Si propter, 10. nu. 5. & ibid. Laym. nu. 2.*
de reſcript. in 6. Idque procedit, ſpectato Jure communi: nam
in quibuſdam Eccleſiis Germaniæ adhuc hodie conſuetudo vi-
get, ut annatæ, ſeu primi fructus anni, vel potius moderata
eorum pars reſervetur Epiſcopo, ad ejus proventus augendos,
ut refert *Laym. c. l. & l. 4. tract. 20. c. ult. §. 5. num. 46.* qui
etiam addit, non ſatis conſtare, num per Concilium Triden-
tinum *Seſſ. 24. cap. 24. de reform.* hujuſmodi primorum fru-
ctuum ſubtractio ex vacantibus Beneficiis ſimpliciter ſit pro-
hibita an vero tantum, ne ita accipiantur, ut Simoniæ ſpe-
ciem habeat, quaſi pro collatione aut inſtitutione accipiantur.

V. Cæterum huc pertinet illa Quæſtio, quando Beneficia
Eccleſiaſtica diminui, vel etiam omnino extingui poſſint?
Reſp. ob tenuitatem redituum, ſi illi notabiliter decreve-
runt, poſſunt ab Epiſcopo, cum conſenſu Capituli Beneficia
Eccleſiaſtica ſive numerus Præbendarum diminui, vel etiam
omnino ſupprimi, & extingui, prout ſumitur *ex c. Cum acceſſiſ-*
ſent; 8. de Conſtit. ſicuti etiam, ob redituum notabile aug-
mentum, poteſt Beneficiorum & Præbendarum numerus au-
geri, *Abbas ibid. numero 2. & 4.* Ratio eſt, quia tot Cano-
nici, & Eccleſiæ Miniſtri inſtitui debent; quot ex reditibus
decenter ſuſtentari poſſunt, ut habetur *in cap. 1. de inſtitut.*
cap. ult. juncta Gloſſ. V. juxta Facultate; de V. S. cum ergo talis
Præbendarum diminutio SS. Canonibus ſit conſentanea, non
prohibetur Epiſcopus cum conſenſu Capituli, eam facere,
ut docet *Gl. in c. Ex parte; 1c. V. Diminui; h. t. Innocent. in*
cit. c. Cum acceſſiſſent; n. 2. Jo. Andr. ibid. n. 2. Imola n. 4. &
Abb. n. 4. Laym. in c. Cum M. 9. n. 1. de Conſtit.

VI. Excipitur primo, ut dignitas in Eccleſia extinguatur,
requiritur inſuper auctoritas Papæ, juxta *Gl. in cit. c. Cum ac-*
ceſſiſſent; V. Confirmatum, quod verum eſt, ſi ſecundum Jus
commune Canonicum, talis dignitas in Eccleſia eſſe debeat,
ut colligitur *ex cit. c.* quia inferiores Papa non poſſunt ſta-
tuere contra Jus commune Eccleſiaſticum, *Laym. in cit. c.*
Cum acceſſiſſent, num. 2. Quod ſi nova dignitas a Papa inſti-
tuta, vel pro bono alicujus Eccleſiæ confirmata ſit, non
poteſt illam deinde tollere Epiſcopus, ſine ejuſdem auctori-
tate extra hos vero caſus, poteſt Epiſcopus cum Capituli
conſenſu, etiam dignitatem ex juſta cauſa extinguere, ut poſt
Gloſſ. in Clement. 2. de reb. Eccleſ. non alien. V. Vacabat, docet
Jo. Andr. in cit. c. Cum acceſſiſſent, num. 19. & Laym. cit. cap.
8. numer. 2.

Excipitur ſecundo, ſi Beneficia ſeu Præbendæ, non ab
Epiſcopo, vel Capitulo; ſed ab alio ſint fundata, tunc enim
ſine talis Patroni conſenſu, ſupprimi, aut diminui non
poſſunt; præterquam ſi neceſſitas id exigat, tum enim ſi Pa-
tronus requiſitus conſentire nolit, etiam eo invito, diminu-
tio Beneficii fieri poteſt; nam Patronus non poteſt impedire
magnum bonum Eccleſiæ, *Abb. in cit. c. 8. n. 5. Laym. in c. Cum*
M. 9. n. 2. except. 1. de Conſtit.

Excipitur tertio, quod nec Beneficia ſupprimi, vel dimi-
nui poſſint ab Epiſcopo, cum conſenſu Capituli, ſi id cedat
in commodum utriuſque, quia bona communia habent, ſed
tunc ad ſuperiorem Archiepiſcopum, vel Papam recurren-
dum eſt, ut is conſentiat; quia Epiſcopus, vel Capitu-
lum in proprio facto auctoritatem præſtare non poteſt, jux-
ta ſæpe *cit. Clement. 2.* Sin autem bona Epiſcopi, & Capi-
tuli ſint diviſa, ſicut plerumque eſſe ſolent, tunc poteſt
Epiſcopus ex juſta cauſa Beneficium extinguere, aut Præbendam
minuere, in commodum Capituli, aut Fabricæ, & ſi forte
per accidens & indirecte Epiſcopus inde commodum ferat,
Abb. in cit. c. Cum acceſſiſſent; n. 5. & Laym. in cit. c. Cum M.
9. n. 2. in except. 2. de Conſtit.

Excipitur communiter quarto; niſi numerus Præbenda-
rum juramento ſit confirmatus, cum clauſula irritante:
tum enim non poteſt mutari vel minui, propter periculum
perjurii, *Abbas in cit. cap. Cum acceſſiſſent; numero 4. &*
alii. Verum juramentum de certo numero Præbendarum, vel
Canonicorum ſervando, intelligi debet, ſi res in eodem ſtatu

permaneat: non autem ſi notabiliter mutata ſit, nam tunc, non obſtante tali Juramento, quia v. gr. reditus notabiliter imminuti ſint, mutatio fieri poteſt, & numerus Canonicorum, & Præbendarum diminui, ſicut etiam augeri, auctis reditibus, dummodo augmentum vel decrementum exiſtimetur ſtabile futurum, *Laym. c. l. nu. 4. except. 3.*

§. II.

De Penſionibus, per quas diminuuntur reditus Beneficiorum.

De penſionibus nullus extat Titulus in jure Canonico, in variis tamen locis ſparſim hinc inde de illis agitur, & ad Tractatum de Beneficiis propter magnam affinitatem, quam cum illis habent, pertinent; ideo de illis hoc §. agemus.

VII. Quæritur primo, quid ſit penſio, & quo modo a Beneficio diſtinguatur? Reſp. penſio, prout hic accipitur, eſt jus percipiendi fructus ex alieno Beneficio, prout definit *Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 34. nu.* 301. vel ut explicatius alii, eſt certa portio ex alieno Beneficio Eccleſiaſtico ad tempus juſta de cauſa detracta, & ſeparata, *Azor. p. 2. l. 8. c. 5. q. 1. Laym. l. 4. tract. 2. c. 18. nu. 1.* Dicitur primo certa portio, quia eſt pars quædam de reditibus Beneficii detracta, & alteri aſſignata, adeoque jus quoddam per ſe diſtinctum, & ſeparatum a Beneficio, ſicut uſusfructus a proprietate ſeparatus eſt, prout colligitur *ex c. Quamvis 1 4. ibi: cis non in penſione, ſed in Beneficiis Eccleſiaſticis tantum volumus provideri, de præb. in 6. & ex Concilio Trident. Seſſ. 21. c. 2. de refor.* ubi deciditur, quod poſſit quis ordinari ad Titulum Beneficii Eccleſiaſtici, non item ad Titulum penſionis; niſi neceſſitas, vel commoditas Eccleſiæ aliud ſuadeat, prout Epiſcopus judicaverit. Nec obſtat, quod penſio loco Beneficii ſubrogatur, ſubrogatum autem capit naturam ejus, cui ſubrogatur: non tamen eandem qualitatem habet cum illo, ut patet ex patrimonio, quod ſubrogatur in locum Beneficii ad Ordines ſuſcipiendos, *cit. c.* 2. & tamen Beneficium non eſt, *Caſtro Palao tract. 13. diſ. 1. pun. 11. §. 1. num.* 5. Dicitur ſecundo, ad tempus, quia penſio in hoc a Beneficio diſtinguitur, quod Beneficium ſit ſuapte natura perpetuum, nam Beneficiarii morte, aut renunciatione non finitur: ſed vacat, ita, ut alteri conferendum ſit. At vero penſio ad tempus confertur, videlicet ad vitam penſionarii, per cujus mortem, vel renunciationem (quæ etiam ſine Superioris auctoritate fieri poteſt) omnino extinguitur, ſicut uſusfructus morte uſufructuarii, §. *Finitur Inſtit. de uſufructu*: nunquam autem vacat, ita, ut alteri conferri debeat: quamvis ex cauſa nova penſio Beneficio imponi poteſt, & denuo alteri aſſignari, *Azor. c. l. & Laym.* Verum Papa ex plenitudine poteſtatis conſtituere poteſt, ut penſio ſit perpetua, & de uno ad alterum transferatur, *Leſſ. c. l. num.* 108. *& Laym.* Dicitur tertio, ex juſta cauſa, tum quia, cum jure communi ſtatutum ſit, ut Beneficia ſine diminutione conferantur, *c. un. h. tit.* non poſſunt fructus Beneficii, ſine juſta cauſa diminui, ſive alteri aſſignari loco penſionis: tum quia, cum penſio ſit quædam ſervitus impoſita Beneficio, & onus quoddam, per quod gravatur Beneficiarius, ideo ſine juſta cauſa conſtitui non poteſt, *Azor. c. l.*

Cæterum nomine penſionis hic definitæ non comprehenditur illa, quando ex Beneficio pingui certa portio fructuum detrahitur, & alicui in Titulum Beneficii perpetui conceditur, v. g. perpetuæ Vicariæ aut Commendæ, talis enim portio proprie dicti Beneficiarii rationem habet, ut notat *Azor. cit. loc. q. 5. Garc. p. 1. de Benefic. c. 5. nu.* 264. *Laym. c. l.* Aliæ autem penſiones, ſive dentur in ſtipendium labori, aliquo officio fungentibus: ſive in ſubſidium vitæ, ob doctrinam alicujus, vel morum honeſtatem: ſive loco Beneficii, quod dimiſit, vel ſimpliciter, vel alterius gratia, vel permutatit, vel quo ceſſit litis finiendæ cauſa, appellatione penſionis ſupra definitæ comprehenduntur: quia proprie dicta Beneficia non ſunt, cum non conferantur in titulum perpetuum, licet in multis cum Beneficiis conveniant, ſi ſint penſiones, Clericales & non mere Laicæ, ut ex mox dicendis patebit, *Azor. cit. q. 1. & q. 5. Laym. cit. loc.*

VIII. Quæritur ſecundo, quotuplex ſit penſio? Reſp. duplex, Laica ſeu temporalis, & Clericalis ſeu ſpiritualis. Laica dicitur, quæ datur ob miniſterium temporale, vel aliam cauſam temporalem, & Laico etiam conferri poteſt, v. g. Oeconomo Eccleſiæ, Cantori, Æditua, vel etiam Eccleſiæ defenſori aut Patrono. Penſio vero Clericalis, ſeu Eccleſiaſtica dicitur, quæ ſolis Clericis competere poteſt. Ea ruſum duplex eſt, una ſimpliciter ſpiritualis; quia datur Clerico ob miniſterium ſpirituale, v. g. Coadjutori Epiſcopi, vel Concionatori, vel Vicario, aut Cooperatori Parochi. Altera eſt media ſive mixta, quæ fundatur quidem in ſtatu Clericali, adeoque non niſi Clericis dari poteſt: non tamen propter ſpirituale miniſterium confertur: ſed ob aliam cauſam, cujuſmodi eſt ea, quæ datur Clerico pauperi, vel Parocho ſeni in neceſſariam ſuſtentationem; vel quæ datur ei, qui Beneficium alteri reſignavit, reſervata ſibi, cum auctoritate Epiſcopi, penſione: vel ei, qui Beneficium ſuum cum altero tenuiore permutavit, vel denique ei, qui lite Beneficiaria cedit, *Leſſ. c. l. nu.* 202. *Azor. cit. q. 5. Laym. c. l. num.* 2.

Porro inter penſionem Eccleſiaſticam, & Laicalem magnum eſt diſcrimen: hæc enim nihil fere commune habet cum Beneficio Eccleſiaſtico, cum non requirat ſtatum Clericalem, nec officium ſpirituale, ſi ſit ſimpliciter ſpiritualis, ideoque eſt jus ſpirituale, vel potius ſpirituali annexum, & iiſdem fere modis, quibus Beneficium amittitur: imo etiam annexam habet obligationem recitandi Officium B. V. ex Conſtitutione Pii V. *Laym. c. l.* quamvis ea conſtitutio non ubique ſit recepta, teſte *Leſſio cit. loc. num.* 208.

IX. Quæritur tertio, quis poſſit penſionem imponere Beneficiis? Reſp. primo, poteſtas imponendi penſiones ob juſtam cauſam abſolute competit S. Pontifici, quippe qui pleniſſimam habet in Beneficiis diſponendi poteſtatem, *c. 2. de præb. in 6.* Dixi, ob juſtam cauſam, quia ſi ſine juſta cauſa imponatur penſio etiam a Papa, ea ſaltem illicite obtinetur, adeoque in conſcientia retineri non poteſt; cum Papa non ſit abſolutus Dominus Beneficiorum, neque fructuum illorum; ſed ſolum Adminiſtrator & Diſpenſator, ut docet *Leſſ. cit. cit. c. 34. num.* 204. *Vaſq. tract. de Benef. c. 2. §. 3. dub. 11. n. 50. Garc. p. 1. 2. 5. nu. 277. & alii communiter*, quamvis talis impoſitio ſine cauſa facta ſit valida, *Azor. cit. c. 5. q. 8. & Garc. num.* 275. Porro plures cauſæ juſtæ, ob quas imponi poteſt penſio, ſupra ſunt allatæ, & generatim loquendo debet eſſe cauſa neceſſitatis, vel concernens utilitatem Eccleſiæ, ut mox dicetur.

X. Reſp. ſecundo, etſi ordinarie loquendo, Epiſcopus non poſſit penſionem imponere ipſis Beneficiis, quia hæc ſine diminutione conferri debent: idque ſtylus Curiæ Romanæ confirmat, per quem conſtitutio penſionum reſervatur S. Pontifici, teſte *Leſſio c. l. nu.* 206. In cauſis tamen ſpecialibus, ex juſta & neceſſaria cauſa vel evidentem Eccleſiæ utilitatem concernente, adhuc hodie talis poteſtas Epiſcopo competit. Et inprimis quidem Epiſcopus poteſt imponere penſionem Beneficiis, non in perpetuum, nec cum facultate transferendi ad alterum: ſed duraturam ad vitam gravati Beneficiarii, cum quo & penſio extinguitur, ut ex receptiſſima ſententia DD. tradit *Fagn. in c. Niſi; 21. de Præbend. 6. nu. 28. & ſeqq.* ubi Papa declarat, potuiſſe decerni, ob bonum pacis & concordiæ, ut unus ex duobus electis ad eandem dignitatem, habeat dignitatem, & alter annexam penſionem ex reditibus illius ſolvendam, ita tamen, ut talis penſio non debeat ſolvi, niſi dum vivit Beneficiarius gravatus; quia per talem etiam penſionem perſonalem, ſeu ad vitam tantum eam ſolventis non dividitur Beneficium. An autem Epiſcopus poſſit imponere penſionem Beneficio ad vitam penſionarii, id eſt, ejus, cui penſio ſolvitur, ita tamen, ut poſt mortem Beneficiarii tranſeat ad Succeſſorem illius in Beneficio, quamdiu penſionarius vivit, major eſt difficultas. Affirmativam tenent *Suar. l. 4. de Simonia c. 52. num. 18. Laym. l. 4. tract. 2. c. 18. nu. 3. Garc. p. 1. de Benef. c. 5. nu.* 295. *& ſeq.* & *num.* 333. videlicet, quod Epiſcopus ex cauſa juſta & neceſſaria, vel utilitatem Eccleſiæ concernente, poſſit penſiones imponere Beneficiis ad vitam penſionarii, & quæ tranſeat ad Succeſſorem in Beneficio. Quamvis *Garc. c. l. nu.* 334. excipiat, quod Epiſcopus ex cauſa pacis & concordiæ, ut a lite receedatur, non poſſit imponere penſionem, quæ tranſeat ad Succeſſorem in Beneficio: ſed ſolum quæ duret ad vitam Beneficiarii onerati, & cum illo extinguatur, *arg. c. Niſi; 21. de præbend.* ubi hæc ratio datur, quia cum agatur de jure perſonali, non poteſt obligari Succeſſor in Beneficio, quippe de cujus utilitate non agitur, de quo infra: Porro ſententia affirmativa probatur *ex c. De cætero; 5. de tranſact.* ubi dicitur, quod cenſus vel penſio impoſita ex cauſa tranſactionis, ſine conſenſu Epiſcopi, non excedat vitam ejus, qui penſionem ſolvit: ergo per ſenſum contrarium, cum conſenſu Epiſcopi, poteſt excedere vitam Beneficiati ſolventis, adeoque ipſi Beneficio imponi penſio, quæ tranſeat ad Succeſſorem. Unde *Gl. fin. ibidem* ait, talem impoſitionem eſſe perſonalem, nec tranſire ad Succeſſorem illius, qui ſolvit niſi facta fuerit auctoritate Epiſcopi, & *Abb. ibid. nu.* 2. Concordat *c. 3. de colluſ. detegend.* ubi aperte ſupponitur, per viam tranſactionis, quæ arbitrio Epiſcopi fieri ſolet, poſſe ita imponi, ut penſionario ſit ſolvenda, etiamſi Beneficiarius, qui ſolvit, ſit mortuus, ut notat *Suar. c. l.* Nec obſtat *cit. c. Niſi eſſent; de præb.* quia ibi non fuerat penſio impoſita auctoritate Epiſcopi, ſed coram Judicibus arbitris aut Delegatis, etiam a Papa, qui non poſſunt, ſine conſenſu Epiſcopi, imponere cenſum vel penſionem Beneficiato, ita, ut excedat vitam illius; quia per hoc præjudicium fieret juri Epiſcopi, qui non poſſet Beneficium alteri conferre, ſine diminutione fructuum, *Suar. c. l. & Laym.*

Contrariam tamen, & negativam ſententiam tenet *Azor. p. 2. l. 8. c. 6. q. 1. Sanch. l. 7. mor. c. 29. nu.* 99. & noviſſime fuſe probat *Fagnan. in cit. c. Niſi eſſent, de præbend. nu. 40. & pluribus ſeqq.* quæ tamen non plus probare videntur, quam quod ordinarie & regulariter non poſſit Epiſcopus ipſis Beneficiis in perpetuum, vel ad Succeſſores in Beneficio tranſeat, penſionem imponere ſine licentia Papæ: non autem quod id non poſſit ex juſta & neceſſaria cauſa, vel ob utilitatem Eccleſiæ in quibuſdam caſibus ſpecialibus, qui ex jure vel conſuetudine ſufficienter colliguntur, ut ſupra dictum, & quicquid ſit de jure ſtricto, ſaltem uſu videtur eſſe recepta ſententia affirmativa, in quibuſdam caſibus, *Suar. c. l.* ubi ait, quod uſus videtur ita declaraſſe jura ſupra allata.

XI. Cæterum prædictis addendum primo, quod non poſſit Epiſcopus reſignanti coram ipſo Beneficium in favorem alterius, reſervare, ſeu aſſignare penſionem ſolvendam ex Beneficio illo; quia nec poteſt talem reſignationem admittere, ſed ſolus Papa, *Suar. lib. 4. c. 33. n. 3. Garc. c. l. num.* 340. *&* 341. *Laym. c. l.* Secundo, Epiſcopus non poteſt conferre Beneficium cum pacto ſeu conditione ſolvendi penſionem, hoc enim Simoniacum eſt, juxta *cit. c. Niſi; 21. ibi: non quidem ex pactione partium, de præb.* ſive conveniatur, ut penſio ſolvatur ipſi Epiſcopo, ſive alteri, *cit. c. Niſi; Fagnan. ibid. nu.* 18. *&* 19.

XII Quæritur quarto. Quinam penſiones obtinere poſſint? Reſp. etſi penſio temporalis Laico concedi poſſit, non tamen Eccleſiaſtica; hæc enim non niſi Clerico ſaltem prima tonſura initiato, conſtitui poteſt; cum ſit jus fundatum in ſtatu Clericali, imo ex Conſtitutione Pii V. etiam officium ſpirituale annexum habet, ut ſupr. dictum *Leſſ. c. l. nu.* 293. *Azor. cit. l. 8. cap. 7. q. 3. Garc. cit. c. 5. nu.* 10. quin etiam talis penſionarius habitum, & tonſuram Clericalem ferre debet, ſaltem ſi penſio excedat ſummam 60. Ducatorum auri de Camera, juxta *Conſtitut. 3. Sixti V. apud Garc. citat. l. num.* 14. Secundo, non poteſt penſio Eccleſiaſtica concedi infanti, qui ſcilicet eſt infra ſeptennium; quia hæc ætas requiritur ad

pri-

primam tonſuram, & ad ſimplex Beneficium jure antiquo, *Azor. c. l. qu. 1. Garc. c. l. n. 177.* Verum jure novo Concilii Trident. ſicut nullus poteſt obtinere Beneficium ante annum XIV. ita nec penſionem Eccleſiaſticam, *Garc. cit. l. num. 129.* Tertio, univerſim loquendo, qui non eſt capax Beneficii, non eſt etiam capax penſionis Eccleſiaſticæ, ſaltem ſecundum ſtylum Curiæ, qui eſt ſervandus, *Garc. c. l. n. 121.* Ex hinc ſicut excommunicato, ſuſpenſo, interdicto, irregulari non poteſt conferri Beneficium, ita nec penſio, *Azor l. 8. cap. 7. q. 2. Garc. c. l. n. 125. 135.* nec ſpurio, ſeu illegitimo, *Azor cit. c. 7. q. 6. Garc. cit. c. 5. n. 119.* Item ſicut Religioſus eſt incapax Beneficii ſæcularis, ita & penſionis detractæ ex Beneficio ſæculari, ſine diſpenſatione Papæ, *Azor c. l. qu. 11. Garc. cit. c. 5. n. 139.* Adde, quod ſi incapax ſit abſolute & generaliter diſpenſatus ad Beneficium obtinendum, cenſetur etiam diſpenſatus ad penſionem; nam inhabilitas ad penſionem fundatur in habilitate ad Beneficium, hac igitur ſublata per diſpenſationem, etiam cenſetur ſublata altera, quia penſio ſuccedit loco Beneficii, *Garc. cit. loco num. 150.* Secus eſt in diſpenſato ſpecialiter tantum ad certum Beneficium, *Garc. cit. loco num. 151.*

XIII. Quæritur quinto, in quibus Beneficiis penſiones conſtitui poſſint, & in qua quantitate? Reſp. primo, etſi Beneficiis curatis, & non curatis imponi poſſit penſio, ſaltem a S. Pontifice: tamen Concilium Tridentinum *Seſſ. 24. cap. 13. de reform.* ſtatuit, ut inpoſterum omnes Cathedrales Eccleſiæ, quarum reditus ſummam mille ducatorum, & Parochiales, quæ ſummam centum ducatorum, ſecundum verum annuum valorem, non excedunt, nullis penſionibus aut reſervationibus fructuum graventur: idque ipſe uſus obſervat, ne Parochialis Eccleſiæ Rector plus, quam æquum eſt, oneretur: In Beneficiis vero ſimplicibus nulla penſio imponi ſolet, niſi reditus annui Beneficii 24. Ducatorum ſummam excedant. Item ſi Beneficium, quod reſignatur, eſt Canonicatus aut Dignitas, non ſolet onerari penſione, niſi reditus ejus centum Ducatorum quantitatem excedant, *Azor p. 2. l. 8. c. 8. q. 7. in fine.*

XIV. Reſp. ſecundo, Penſio, quæ imponitur Beneficiis, debet eſſe moderata, ut tantum remaneat Beneficiato, præſertim Eccleſiæ Rectori, ſeu Parocho, ut commode ſe ſuſtentare, officium miſericordiæ erga pauperes, & hoſpitalitatis erga peregrinos exercere: jura item Epiſcopalia ſolvere, & alia onera ipſi incumbentia præſtare poſſit, juxta *c. De Monachis*; 12. *de præb.* alias penſio impoſita ad debitam quantitatem reducenda eſt, *Leſſ. cit. c. 34. nu. 206. Azor cit. c. 8. q. 5. Laym. cit. c. 18. n. 6. Garc. c. 5. n. 366. & ſeq.* Eſt autem ferme conſuetum, ut nomine penſionis tertia pars redituum ex Beneficio extrahatur, ita, ut ſi penſio tertiam partem non excedat, juſta cenſeatur, *Azor c. l. q. 5. & Laym.* Verum in Beneficiis ſimplicibus hodie de ſtylo Curiæ regulariter imponi penſionem uſque ad medietatem fructuum, tradit *Pariſius l. 6. de reſign. Benef. q. 2. n. 26. Garc. c. l. nu. 371.* Porro non cenſetur penſio impoſita ſuper reditibus incertis, vel diſtributionibus quotidianis, niſi id exprimatur, etiamſi adjecta ſit clauſula generalis, per quam penſio imponitur ſuper reditibus, fructibus & proventibus univerſis, quia hæ diſtributiones, & reditus incerti, non ſunt fructus Beneficii, ſed ſtipendium & merces laboris, ideoque ſub generali nomine fructuum, & redituum non comprehenduntur, niſi aliunde ex ſubjecta materia, vel ſtylo Curiæ contrarium conſtaret, *Azor cit. c. 8. q. 17. Garc. cit. c. 5. n. 379. & ſeq. & nn. 388. & ſeq.*

XV. Quæritur ſexto, An ad penſionem imponendam Beneficio requiratur conſenſus Beneficiarii, vel Patroni, ſi Beneficium ſit Patronatum? Reſp. primo, requiritur conſenſus Beneficiarii, alioquin invalida eſt conſtitutio penſionis, ſive fiat ab Epiſcopo, ſive a Papa ut docet *Azor cit. c. 8. q. 6. Garc. cit. c. 5. n. 320.* Nam etſi Papa poſſit imponere penſionem, etiam ſine conſenſu Rectoris Beneficii, non tamen id facere ſolet, ut conſtat *ex Reg. 43. Cancell. Apoſtol. apud Chochier*, ubi habetur, quod Litteræ reſignationis, vel aſſignationis, etiam motu proprio, cujuſvis penſionis annuæ, ſuper alicujus Beneficii fructibus expediri non poſſint, niſi de conſenſu illius, qui dictam penſionem perſolvere tunc debebit: ergo multo minus Epiſcopus poterit penſionem imponere, ſine conſenſu Beneficiarii; cum non poſſit derogare Conſtitutioni S. Pontificis. Imo probabilius eſt, quod etiam Beneficio vacanti non poſſit imponi penſio Eccleſiaſtica, niſi conſtituatur defenſor aliquis, qui loco Beneficiarii in penſionem conſentiat, ut docet *Azor cit. q. 6. Palao cit. diſp. 1. pun. 15. §. 4. num. 1.* Ratio eſt, tum quia etſi conſtitutio penſionis Eccleſiaſticæ non ſit proprie alienatio, eſt tamen quaſi alienatio, ejuſque naturam imitatur, ideoque ad eam defenſor requiritur, ſicut ad alienationem rerum Eccleſiæ, ea vacante: tum quia *cit. Reg. Cancellar.* non diſtinguit, num penſio imponatur Beneficio vacanti, vel non vacanti.

XVI. Reſp. ſecundo, ad imponendam penſionem Beneficio patronato non requiritur neceſſario conſenſus Patroni: ſed ſolum ex honeſtate, ſpectato jure communi, & excluſo ſpeciali privilegio, aut conſuetudine, *Abb. in c. unic. n. 20. h. t. Azor cit. c. 8. q. 1. Leſſ. c. l. n. 107. Laym. cit. c. 18. nn. 4.* Ratio eſt, tum quia nullo jure cavetur, requiri ad hoc conſenſum Patroni: tum quia per nullum fit præjudicium Patrono, non enim confertur Beneficium ſine conſenſu ejus; ſed poſtquam collatum eſt ei, quem præſentavit, penſio ſine ejuſdem conſenſu alteri reſervatur ab Epiſcopo non in perpetuum, ſed tantum ad vitam penſionarii, adeoque nihil Patroni juri derogatur, cum ipſe fructus ex Beneficio percipere non poſſit, niſi in neceſſitate quæ hic ſupponitur abeſſe: dummodo tamen penſio impoſita ſit moderata, & non nimis oneroſa: alioquin Patronus petere poteſt, ut extinguatur, vel ad debitam quantitatem redigatur, ut notat *Azor c. l. qu. 1. & 2.* Aliud vero eſt in permutatione, reſignatione facta in favorem alterius, & in unione Beneficiorum; in his enim ordinarie requiritur conſenſus Patroni; quia per illas ſuo jure præſentandi privatur Patronus, *Leſſ. c. l. n. 107.* monet tamen *Laym. c. l. nn. 4.* conſultum eſſe, ut conſenſus Patroni prius requiratur; nam ſi Patronus ſine juſta cauſa conſentire nolit, poterit Epiſcopus nihilominus penſionem imponere.

Cæterum in Litteris penſionis conſtitutæ a Papa fieri debet mentio de jure, quod in Beneficio habet Patronus, ſi ſit Laicus, cui jus Patronatus competit ex fundatione, ædificatione, vel dotatione Eccleſiæ, alioquin litteræ erunt ſubreptitiæ; quia tacetur aliquid, quod ſi expreſſum fuiſſet, difficilius impetrata fuiſſet penſio, non enim ſolet Papa facile derogare juri Patronatus Laicorum. Aliud eſt, ſi Patronus ſit Eccleſiaſticus, vel etiam Laicus jus Patronatus habens ex præſcriptione, conſuetudine, vel privilegio, tunc enim non eſt neceſſe facere mentionem, quia facilius onerat Papa talia Beneficia Patronata, *Azor cit. c. 8. q. 3. Leſſ. n. 107.*

XVII. Præterea in impetratione penſionis fieri debet mentio prioris penſionis conſtitutæ in Beneficio; quia non præſumitur Papam velle duplici onere gravare Eccleſiam, ut ea communi docet *Azor cit. l. 8. c. 9. qu. 3.* Non autem neceſſario fieri debet mentio de Beneficiis prius obtentis, nullus enim Textus juris id requirit, licet enim in impetratione Beneficii mentio facienda ſit cujuſvis Beneficii obtenti, juxta ſupra *dicta Tit. de Præben.* tamen ſub nomine Beneficii non comprehenditur penſio in odioſis & pœnalibus: & ſicut in impetratione Beneficii non eſt opus facere mentionem de penſione obtenta, cum hæc non ſit Beneficium Eccleſiaſticum, niſi impetretur Titulo paupertatis, *Azor. cit. l. 8. c. 12. q. 14. Garc. cit. c. 5. n. 75.* ita neque vice verſa, in impetratione penſionis fieri debet mentio de Beneficio obtento *Palao cit. c. pun. 11. §. 5. n. 5.* An autem etiam exprimendus ſit valor penſionis, aliqui affirmant, alii vero negant apud *Garc. c. l.* de quo videri poteſt, *idem n. 9. & pluribus ſeqq.*

XVIII. Quæritur ſeptimo, quando fieri poſſit deſignatio ſeu reſervatio penſionis? Reſp. fieri poſſe, tum ante collationem Beneficii, tum etiam poſtquam collatum eſt, cum conſenſu tamen ejus, cui collatum eſt, quia jus habet in Beneficio, etſi frequentius fieri ſoleat, cum Beneficium confertur, *Azor cit. c. 8. q. 4.* monet tamen *Laym. cit. c. 18. n. 5.* quod Epiſcopus debeat reſervare penſionem ante collationem Beneficii, ſi ex tali reſervatione penſionis aliqua utilitas in collatorem directe, vel indirecte redundet, alioqui enim, ſi ipſam reſervet in ipſa collatione, requiſito conſenſu Beneficiati, periculum erit pactionis Simoniacæ, ut patet *ex cap. unic. h. t. in fin.* Porro poſtquam cauſæ reſervationis penſionis, ſeu ſubtractionis fructuum ex Beneficio alterius ceſſavit, iterum ſine diminutione conferri debent Beneficia, ſicut jure communi, & ordinario debent, juxta *cit. c. unic. Laym. c. l.*

XIX. Quæritur octavo, an penſionarius obligatus ſit ad ſolvendum onera annexa Beneficio? Reſp. per ſe, & ſpectato jure communi, penſionarius pro rata penſionis ſuæ obligatus eſt contribuere ad ſubſidium charitativum Epiſcopo: item ad ſolvendas collectas, tum ordinarias, tum extraordinarias, quæ ob neceſſitatem, vel publicam cauſam a Clericis interdum exiguntur, & alia ſimilia onera, Beneficiis impoſita, *Azor cit. l. 9. c. 9. qu. 2. Laym. cit. c. 18. nn. 3. Garc. cit. c. 5. n. 171.* Ratio eſt, quia qui commodum percipit, debet & onus ei annexum perferre, juxta *Reg. 77. in 6.* At vero penſionarius percipit partem aliquam fructuum, ſive redituum ex Beneficio, ergo ſecundum proportionem, debet etiam ſubire onera Beneficio impoſita, & annexa. Excipitur, niſi aſſignata ſit alicui penſio libera, & exempta ab omnibus hujuſmodi oneribus, tunc enim ſolus Titularis, ſeu Rector Beneficii præſtare debet, quo caſu eo minor penſio conſtitui ſolet, *Azor cit. l. & Laym. Garc. cit. loco num. 172.*

XX. Quæritur nono, an obligatio Beneficiarii ſolvendi penſionem tranſeat ad Succeſſorem ejus in Beneficio? Reſp. affirmative, ratio eſt, tum quia penſio eſt onus reale impoſitum fructibus, ſeu reditibus Beneficii, quod ad Succeſſorem cum ſuo onere tranſit: tum quia Succeſſor hoc ipſo, quod libere acceptet Beneficium penſione gravatum, videtur quaſi contrahere, & ſe obligare ad illud onus præſtandum, *Azor cit. c. 8. qu. 13. & alii communiter*. Et hinc etiam, vacante Beneficio, penſio ſolvenda eſt ex reditibus illius ab Oeconomo, ſeu Adminiſtratore, quia eſt onus reale fructibus Beneficii annexum, *Azor cit. l. 6. c. 12. q. 10. Garc. cit. c. 5. nn. 188.* ubi *n. ſeqq.* addit, quod etiam ſequeſtrato Beneficio, penſio ſolvenda ſit a ſequeſtro.

Extendunt traditam doctrinam nonnulli, ut Succeſſor in Beneficio penſione onerato ſolvere teneatur etiam penſiones, quas Beneficiarius mortuus, præteritis annis, non ſolverat, ſive eas in utilitatem Eccleſiæ converterit (ſecus ſi in utilitatem ſui hæredis, tunc enim hic eas ſolvere debet) ſive in uſus ſuos privatos, vel male illas conſumpſerit Anteceſſor: nam penſio eſt onus reale impoſitum Beneficio, ut ſupra dictum, quod cum illo tranſit ad poſſeſſorem, & licet ad Succeſſorem in Beneficio non pervenerint penſiones præteriti temporis; pervenit tamen ad ipſum Beneficium, quod eſt obligatum penſionario, cum onere reali, *Azor cit. c. 8. q. 14.* Verum alii apud eundem cenſent, hæredem Beneficiarii, ſi is penſiones præteriti temporis male conſumpſit, vel in privatos ſuos uſus impendit, debere eas ſolvere, cum Succeſſor in Beneficio nihil perceperit ex fructibus præteritis, quos Anteceſſor ipſius conſumpſit. Denique Rota Romana apud *Garc. c. l. n. 199.* ſæpius decidit, Beneficiarium, vel ejus hæredem, pro ſolutione penſionum præteriti temporis prius conveniendos eſſe, quam Succeſſor in Beneficio conveniatur, quia ipſi ſunt directe obligati, maxime ſi fructus aliquos Beneficii retineant, tunc enim actione hypothecaria conveniri poſſunt: Succeſſor vero, qui nullos fructus Beneficii adhuc percepit, ſolum in ſubſidium obligatus videtur ad ſolvendum, ideoque non eſt æquum, ante excuſſionem Anteceſſoris, ejuſq; hæredis illum conveniri. Quamvis plures DD. relati a *Garc. c. l.* dixerint li-

liberum eſſe penſionario, contra ipſum Anteceſſorem Beneficii adbue viventem, vel defuncti hæredem, contra ejus in Beneficio Succeſſorem agere, ac tutius eſſe, contra Succeſſorem agere.

Illud magis certum eſt, facta excuſſione Beneficiarii, vel ejus hæredis, penſionarium poſſe petere ſolutionem penſionum extantium a Succeſſore in Beneficio, quia ad bunc tranſit Beneficium cum onere annexu, & conſequenter contrabit obligatioocm penſionis ſolvendæ: nam licet fructus Beneficii percepti tempore Anteceſſoris, obligati ſint ipſo jure pro ſolutione penſionis: quia vero hi amplius non extant, ſubrogatur in eorum locum fructus reliquorum ſequentium annorum ex eodem Beneficio percepti, *Palao cit. punt. 11. §. 6. n. 4.*

XXI. Quæritur decimo, quibus modis penſiones extinguantue? Reſp. varii ſuue modi, quibus illæ extinguuntur, prout videre eſt apud *Azor cit. l. 8. c.* 10. Primo, obitu penſionarii, quia hæc ſervitus Beneficio impoſita ſolum ad ejus vitam durat, ex communi apud *Azor cit. c.* 10. *in princ.* Secundo, per matrimonium contractom per verba de præſenti vacant penſiones Eccleſiaſticæ, ſicut & Beneficia: quia talis penſio loco Beneficii ſuccedit, cui æquiparatur, ejuſque naturam imitatut, *Azor. c. l. q.* 1. *Garc. cit. c.* 5. *n.* 106. *&* 2. *ſeqq.* Tertiu, per promotionem ad Epiſcopatus ſicut vacant Beneficia, ita etiam extinguuntur penſiones, niſi fuerit per diſpenſationem, vel privilegium Pontificium conceſſum, ne penſione promoti priventur, quod aliqui etiam extendunt ad eum, qui promotus eſt ad Abbatiam, *Azor c. l. q.* 2. *Garc. cit. c.* 5. *n.* 111. *&* 112. Quarto, per profeſſionem cxpreſſam, vel tacitam Religionis, *Azor c. l. q.* 3. ubi addit, quod ſicut ante profeſſionem emiſſam non vacant Beneficia, ita nec penſio extinguitur, *Garc. c. l. n.* 114. Quinto, ſi penſionarius miles factus ſit, & monitus militiam non deſerat, tunc ſicut Beneficium, ita & penſionem Eccleſiaſticam amittit, quia privilegio Clericorum privatur, *Azor c. l. qu.* 4. *Barb. lib.* 3. *Jur. Eccleſ. c.* 11. *n.* 50. Sexto, ſi penſionarius in perpetuum penſionem remiſerit, etiam abſque Papæ conſenſu, illa extinguitur; quia licet Clericus Beneficium dimittere nequeat, propria auctoritate, ſine Superioris conſenſu, poteſt tamen penſionem: Ratio diſparitatis eſt, quia cum Beneficium dimittitur, vacat, quod cedere poteſt in damnum Eccleſiæ; at vero cum penſio dimittitur, non vacat, ſed extinguitur, quod Beneficio & Eccleſiæ potius prodeſt, quam nocet, quia Beneficium liberatur ab onere & ſervitute, qua tenebatur. Deinde cum penſio conſtituatur in commodum penſionarii, poteſt is ſuo commodo & juri renunciare, *Azor cit. c.* 20. *q.* 6. Septimo, ſi penſionarius obtineat Beneficium, in quo fuerat ei penſio reſervata, tunc ceſſat jus percipiendi fructua ex alieno Beneficio, in quo jure ſita eſt penſio, ſicut ceſſat uſusfructus acquiſita rei proprietare. Hoc autem procedit ſolum ſi jure obtineat Beneficium, in quo ſita eſt penſio ipſi aſſignata, tunc enim penſio omnino extinguitur, ita, ut ſi poſtea Beneficium illud dimittat, penſio ſemel extincta, non reviviſcat, niſi per Superiorem denuo conferatur. Si vero penſionarius Beneficium, in quo ſita eſt penſio, obtinuit ſolum de facto, non de jure, ideoque illud dimittere cogatur, quia alius, lite ei intentata, illud obtinuit, & quaſi evicit, tunc poteſt penſionem exigere ex Beneficio illo ab eo Beneficiario, uti prius exigebat; quia penſio interea tantum ſopita fuit, non extincta, ac proinde etſi Beneficium illud, in quo erat ei penſio reſervata, penſionatio ablatum fuit, non tamen aufertur ei jus iterum petendi penſionem a Beneficii poſſeſſore, ſicuti ſimile jus habet uſufructuarius, ut colligitur *ex l. Dominus*; 57. *ff. de uſufruct. Azor cit. c.* 10. *q.* 7. *Palao cit. punct.* 11. *§.* 10. *n.* 13. Cæterum penſio alicui reſervata in Beneficio non ſtatim extinguitur per aſſecutionem alterius Beneficii, quia penſio ſimul cum Beneficio obtineri poteſt, cum Canones id non probibeant, neque enim penſio eſt Beneficium Eccleſiaſticum, *Azor c. l. q.* 8. Plures quæſtiones de penſionibus Eccleſiaſticis videri poſſunt apud *Azor p.* 2. *lib.* 8. *c.* 5. *& pluribus ſeqq.*

TITULUS XIII.

De rebus Eccleſiæ alienandis, vel non.

Dictum eſt Titulis præcedentibus, num alienatio rerum Eccleſiaſticarum fieri poſſit a Capitulo, Sede vacante, & an a Prælato, cum conſenſu Capituli, vel ſine conſenſu illius: idcirco nunc ſubjicitur hic Titulus, in quo univerſim & exactius tractatur de prohibita rerum alienatione. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

De rerum Eccleſiaſticarum alienatione, & rebus, quæ alienari poſſunt.

§. I.

Quænam alienatio rerum Eccleſiaſticarum Jure Canonico ſit prohibita, & qua hic intelligantur nomine Eccleſia.

I. Præmittendum inprimis, quod nomen alienationis in Jure dupliciter accipitur, ut notat *Molin. tract.* 2. *de Juſtit. diſ.* 465. *& Azor p.* 2. *Inſtitut. lib.* 9. *cap.* 5. *queſt.* 2. Primo, ſtricte pro eo tantum actu, per quem dominium directum rei traditæ in alterum transfertur, cujuſmodi eſt venditio, donatio, permutatio, &c. ut conſtat *ex l.* 1. *C. de fund. dotal. & ex l. Alienum*, 67. *in princ. ff. de V. S.* ubi dicitur, alienatum non proprie dicitur, quod adhuc in dominio venditoris manet: *& ex l.* 1. *C. de jure emphyteut.* ubi dicitur, contractum emphyteuticum alienationis nomine non contineri quia ut, *Gloſ. ibid. ait*, *V. Alienationis*, dominium directum rei emphyteuticæ remanet penes dominum, cum tamen alienatio ſit actus, per quem dominium in alterum transfertur. Secundo, ſumitur alienatio latiſſime, pro omni eo actu, per quem dominium directum, vel etiam utile tantum, retento directo, ut aliud jus in re transfertur, ac proinde qui ſic alienare prohibetur rem aliquam, eam nec in feudum concedere poteſt, nec in emphyteuſin, neque locare ad longum tempus, neque etiam tradere in pignus, aut hypothecam, ſaltem ſpecialem; quia res ita obligata obnoxia manet alienationis periculo, cum per pignus facile perveniri poſſit ad alienationem, ut inde ſatisfaciat creditori, ſi aliud non ſit aut ſuppetat, unde debitum ſolvatur. Imo neque ſervitutem, ſive realem, ſive etiam perſonalem, videlicet uſum fructum, conſtituere quia poteſt in re alienari probibita, prout hæc omnia expreſſe habentur, *in l. fin. C. de reb. alien. vel non alien.* ubi ſubjungitur, eum, qui ſic alienare prohibetur, ſive lege, ſive teſtatoris voluntate, ſive pacto, nihil prædictorum facere poſſe, niſi is, qui alienationem interdixit, aliquid tale fieri permiſerit.

II. Aſſertio 1. In hac materia prohibitæ alienationis rerum Eccleſiaſticarum, quippe Eccleſiis valde favorabili, nomen iſtud latiſſime accipitur, ut conſtat *ex c. Nulli*; 5. *h. t.* ,, ubi ſic ſtatuitur: Nulli (ſcilicet Clerico, ſive majori, ſive minori, ſeu inferiori, & multo minus Laico, *Hoſtienſ. hic V. Nulli*) liceat alienare rem immobilem Eccleſiæ ſuæ ,, ſive agrum, ſive ruſticum mancipium, neque ſpecialis hypothecæ titulo obligare: nomine autem alienationis continetur conditio (aliqui legunt conductio) donatio, venditio, permutatio, & emphyteuticus contractus perpetuus. ,, Quare omnes Sacerdotes ab ejuſmodi alienatione abſtinere ,, debent, alioquin pœnas timere poſſunt, quas Leonis Imperatoris Conſtitutio comminatur, quæ extat *in l. Jubemus*; 14. *§. Oeconomus C. de SS. Eccleſ.* & refertur etiam *in Authent. de non alienandis rebus Eccleſia Collat.* 2. *§. Quia vero Leonis, de quibus ſupra.* Eſt autem *hoc c. deſumptum ex Concilio apud Sylvanenſem.* Ratio Conſtitutionis eſt, quia Prælati & Rectores Eccleſiarum, & multo magis inferiores Clerici non ſunt domini, ſed diſpenſatores tantum, ſeu adminiſtratores rerum & bonorum Eccleſiaſticorum, *cap.* 2. *de donat.* ideoque poteſtatem abſolutam illas alienandi non habent, niſi in caſibus a SS. Canonibus ipſis permiſſis, de quibus infra. Occaſio autem hujus decreti prohibitorii erat, quia Prælati Eccleſiarum, aliique Clerici frequenter alienabant bona Eccleſiarum in damnum earundem, ut notat. *Gl. hic in caſu, & Abb.*

III. Ubi pro intellectu hujus cap. Notandum primo. Per mancipium ruſticum hic intelligitur, quod excolendo agro eſt deſtinatum, & adſcriptum, nam talis ſervus ruſticus deputatus ad culturam agri ſeu prædii quodammodo illi adhærere, ejuſque pars eſſe videtur, ideoque inter bona immobilia computatur, *Hoſtienſ. hic V. Ruſticum*: *& Abb. n.* 2.

Notandum ſecundo. Non tantum res immobilis Eccleſiæ alienari non poteſt, ita, ut dominium rei transferatur: ſed nec ſpecialis hypothecæ titulo obligari, licet dominium directum & utile penes Eccleſiam remaneat, ut patet *ex hoc cap.* an autem titulo generalis hypothecæ poſſit obligari, infra dicetur.

Notandum tertio. Nomine alienationis hic continetur conditio, donatio, venditio, permutatio, & emphyteuſis perpetua, ut habetur *in hoc cap.* Quid autem per conditionem hoc loco intelligatur, dubium eſt? Aliqui per illam intelligunt conditionem Teſtamenti, nam aſſignatio ſeu diſpoſitio, quæ fit in Teſtamento, dici poteſt alienatio, ut tradit *Farrol. in Authent. res, qua ſubjaceat C. Communia de legat. n.* 5. Alii vero probabilius intelligunt conceſſionem ſub conditione, quando res immobilis, videlicet prædium transfertur ſub conditione, *Gl. hic V. alienationes*, vel quando fit tributarium, quia ſub conditione tale prædium cadit in commiſſum, ſi tributum non ſolvatur, *Innocent. hic V. Conditionem*, *Hoſtienſ. V. eod. & Joan. Andr. n.* 2. Alii, ſed male legunt, conductio; non enim omnis conductio eſt prohibita, imo permiſſa, ut infra dicetur. Alii denique legunt condictio, ſed omnino vitioſe, nam inauditum eſt, nomine alienationis contineri condictionem, quippe quæ eſt actio, per quam aliquis jus ſuum proſequitur in judicio *Zuſius in Comment. hic n.* 2. Per emphyteoſin vero perpetuam hoc loco intelligitur, quæ fit ad 30. annos, *Abb. hic n.* 4. vel ad vitam conductoris, ſeu emphyteutæ, vel quamdiu ſolvitur penſio ſeu Canon, *Innocent. hic V. Perpetuum*, & *Hoſtienſ.* vel ſi locatio, ſeu conceſſio fiat ultra tertiam generationem, *Hoſtienſ. hic V. Eodem* ſed de hoc infra Tit. 18.

IV. Aſſertio 2. Sicut alienationis nomen in materia iſta Eccleſiis favorabili latiſſime accipitur, ita etiam nomen Eccleſiæ extenditur ad omnem locum pium, auctoritate Epiſcopi conſtitutum, ita, ut res ejus alienari non poſſint, ſine requiſita juris ſolennitate; nam Conſtitutio Imperat. Leonis *in l. Jubemus* 1 *C.* de *SS. Eccleſ. de non alienandis rebus Eccleſia*, poſtea extenſa eſt ad omnem locum pium *in Authent. Hoc jus porrectum C. eodem* & refertur *in c.* 2. *cauſ.* 10. *q.* 2. eaque *in cit. c. Nulli*; *h. t.* fuit approbata, ac veluti canonizata ut notat, *Abb. ibid. n. ult.* quemadmodum etiam Beneficium reſtitutionis in integrum Eccleſiis conceſſum, ratione læſionis, extenditur ad Xenodochia, & alia loca pia, ſi auctoritate Epiſcopali conſtituta ſint, quæ in hujuſmodi æquiparantur a jure Eccleſiis, *arg. c. Requiſiſti*; 15. *§. Sec autem*; *de Teſtam. Abb. c. l. Laym. lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 10. *n.* 1.

V. Ex dictis infertur primo, etſi prohibitum ſit, res Eccleſiaſticas ſubjicere hypothecæ ſpeciali, non tamen prohibita eſt conſtitutio hypothecæ generalis, ac proinde Prælatus ad firmandum contractum legitime inſtitutum, bona Eccleſiæ obligare poteſt ſub hypotheca generali, etiam abſque conſenſu Superioris, vel alia ſolennitate Canonica, ut colligitur *ex cit. cap. Nulli*; per ſenſum contrarium, eo ipſo

ſo enim, quod ibi prohibetur ſolum hypotheca ſpecialis in rebus Eccleſiaſticis, permiſſa cenſetur hypotheca generalis, *Ienn. Andr. ibid. nu. 2. & Abb. nu. 3. Covarr. l. 2. var. reſol. c. 6. nu. 7. Molin. tract. 2. diſc. 466. nu. 1. Redoanus tract. de reb. Eccl. non alien. q. 2. c. 6. nu. 11. & 12. Laym. cit. 10. nu. 2. Ratio* diſparitatis eſt, quia per hypothecam generalem non ita facile deveniri poteſt ad alienationem, ſeu venditionem rei generaliter ſolum obligatæ, ſeu oppignoratæ, quam per hypothecam ſpecialem, per quam plus juris in rem transfertur in creditorem, cum periculo eam alienandi. Licet autem generalis hypotheca non ſit prohibita, non tamen eſt ſimpliciter permiſſa abſq; juſta cauſa, *Redoan. c. l. nu. 12. &* 13. ubi *nu.* 16. addit, aliam rationem, cur prohibita ſit hypotheca ſpecialis, non autem generalis; quia per illam magis præjudicatur, cum acquiratur jus in re: per generalem vero minus, quia acquiritur jus ad rem tantum. Addit *Covarr. cit. c. 16. nu. 7.* quod in materia ſtricta, ſeu odioſa, appellatione alienationis non comprehenditur hypotheca aut pignus; quia per illam non transfertur dominium, ideoque proprie alienatio dici non poteſt. Excipi debet, niſi pignus ſit conſtitutum pro tanta quantitate, ut non ſit ſpes facile illud redimendum fore; ideoq; probabili periculo alienationis, ſeu diſtractionis exponatur; quia prohibito actu aliquo, cenſetur etiam prohibitum omne illud, per quod pervenitur ad actum illum, ut *ex Redoano cit. c. 6. nu. 3. & 4. nu. 10. & 11.* tradit *Laym. cit. c. 2. nu. 2.*

VI. Infertur ſecundo. Nomine alienationis in hac materia quoque comprehenditur translatio bonorum vel redituum unius Eccleſiæ particularis ad aliam Eccleſiam. Quare Epiſcopus, vel alius ſimili juriſdictione præditus, non poteſt res & jura unius Eccleſiæ pro ſuo arbitratu transferre ad aliam Eccleſiam, prout conſtat *ex c. Eccleſiæ; 23. cauſ. 16. q. 1. & ex c. Non licet; 1. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lugdunenſi IV. ubi ſtatuitur: „ Non licet Epiſcopo, „ vel Abbati (qui quaſi Epiſcopalem juriſdictionem in Eccleſiis pleno jure ſibi ſubjectis obtinet, *Abb. hic nu. 3.*) „ terram, v. g. agrum vel prædium unius Eccleſiæ auferre, & dare alteri, quamvis ambæ ipſius poteſtati ſint ſubjectæ: poteſt tamen terras, ſive bona earum, cum utriuſque partis conſenſu, commutare. Ratio eſt, quia ejuſmodi translatio eſt veræ alienationis ſpecies, quæ eſt interdicta Prælatis Eccleſiæ. Verum ex juſta cauſa, ſi videlicet una Eccleſia abundet reditibus & bonis, alia vero indigeat, non prohibetur Epiſcopus translationem ejuſmodi inſtituere, *arg. c. 3. de Eccleſ. ædific.* & docet *Gl. in cit. c. 1. V. Ad aliam, h. t. in c. 1. V. Tenues, & ibi Franc. nu. 5. eod. in 6. arg. ejuſd. c.* Requiritur tamen, ut Capituli conſenſus interveniat, *arg. c. Tua; 8. de his, quæ fiunt a Prælat. &c.* imo & Patroni, ſi Eccleſia ſit patronata. Ratio eſt, quia ſi neceſſitas talem translationem fieri poſtulet, nemini ſit injuria, quia Eccleſiæ particulares ſunt membra unius Eccleſiæ univerſalis, ideoque ſibi invicem ſubvenire debent, ſicut membra unius corporis, *Abb. hic nu. 5. & Laym. in diſ. Canon. de rer. Eccleſ. alien. Theſi 4.* Veruntamen prius provideri debent ex cujuſque Eccleſiæ reditibus neceſſaria Rectori, & Miniſtris ejus, atque Eccleſiæ Fabricæ, *cap. pen. de his, quæ fiunt a Prælat.* quin & eleemoſynæ erogandæ in pauperes loci illius, *Abb. c. l. & Laym.* Præterea non poteſt Epiſcopus permutare jura, & bona Eccleſiarum ſibi ſubjectarum inter ſe, ſine conſenſu Clericorum utriuſque Eccleſiæ, ut conſtat *ex cit. c. 1. h. t. & Abb. ibid. nu. 4.* ex quo infert, quod Canonici non poſſunt commutare domos ſibi aſſignatas, ſine licentia ſui Superioris ſive Epiſcopi.

VII. Infertur tertio. Nomine alienationis hic comprehenditur etiam unio perpetua unius Eccleſiæ, vel Beneficii cum alia Eccleſia, vel Beneficio. Quare Epiſcopus, vel alius Prælatus Eccleſiaſticus Papa inferior ejuſmodi unionem facere non poteſt; quia eſt ſpecies quædam alienationis, *c. Tua; 8. de his, quæ fiunt a Prælat. &c. c. Paſtoralis; 7. de donat.* & ex communi docet *Rebuffus in praxi Beneſic. in Reg. Cancell. 25. de unionib. Gl. 11. nu. 2. Laym. in cit. diſ. Theſi* 3. poteſt tamen Epiſcopus, cum conſenſu Capituli, unire unam Eccleſiam alteri, vel etiam loco Religioſo, etiam non vocato Rectore, vel illius Eccleſiæ Defenſore: Menſæ tamen ſuæ, vel Capitulo, etiam cum illius conſenſu, unire non poteſt, prout „ decernitur *in Clem. 2. h. t.* ubi dicitur: ſi una Eccleſia al- „ teri Eccleſiæ, vel Dignitati alicui aut Præbendæ per Epiſcopum, ſuo conſentiente Capitulo, uniatur, aut Religio- „ ſo loco donetur, ex eo quod Rector ipſius ad hoc vocatus „ non ſit: vel ſi vacabat, Defenſor ei ſuper hoc datus non „ fuit, nequaquam id poterit impugnari. Quod ſi Epiſcopus „ (etiam accedente conſenſu ſui Capituli) Menſæ ſuæ, vel „ ipſi Capitulo aliquam Eccleſiam univerit, hoc irritum erit „ & inane, non obſtante contraria conſuetudine.

VIII. Pro explicatione hujus *Clement.* Notandum primo. Epiſcopus poteſt, cum conſenſu Capituli, unionem facere, vocandi tamen ſunt ii, quorum intereſt, videlicet Patronus, ſi Eccleſia vel Beneficium ſit Patronatum: cujus etiam conſenſus requiritur, ſaltem ſi Patronus ſit Laicus, *c. Paſtoralis; 7. de donat. Rebuff. c. l. nu. 6. & 7. Azor. p. 2. l. 6. c. 28. quæſt. 12.* non tamen exigitur conſenſus Rectoris Eccleſiæ ſive poſſeſſoris Beneficii uniendi; nam talis unio, vel donatio ſit ſine præjudicio Rectoris, *c. Conſultationibus, 3. de donat. Gloſ. in citat. Clement. Verſ. Vocatus*, quia illius non intereſt, non obſtante enim tali unione, ipſe retinet Eccleſiam, vel Beneficium, neque unio effectum ſuum habitura eſt, niſi poſt mortem, aut amotionem Rectoris, *Azor. c. l. Sanch. lib. 7. moral. cap. 29. numer. 171. Barb. in Collectan. in cit. Clem. 2. num. 3. h. tit.*

Notandum ſecundo. Licet una Eccleſia per Epiſcopum poſſit uniri alteri, etiam Rectore ejus non vocato, ut habetur *in cit. Clement. 2.* non tamen talis unio fieri poteſt ſine conſenſu illius Prælati, ſeu Superioris, cui Eccleſia unienda eſt ſubjecta, *Gl. in cit. Clement. 2. V. Rector*; Ratio diverſitatis eſt, quia Rectori nullum ſit præjudicium, ſicut ſit Prælato, ſaltem in poteſtate providendi, *Abb. in citat. Clement. 2. numer. 5.*

Notandum tertio. Quamvis ſi vacet Eccleſia non Collegiata, v. g. Parochialis, non poſſit Epiſcopus etiam cum conſenſu Capituli, rem aliquam Eccleſiæ vacantis, v. g. partem decimarum, aut redituum unire alteri Eccleſiæ, vel Præbendæ, niſi prius conſtituatur Eccleſiæ vacanti Curator, vel Defenſor, qui vicem Rectoris ſuppleat, juxta *c. 1. h. t. in 6.* poteſt tamen Epiſcopus, cum conſenſu Capituli, vacante Sede, inſtituere unionem unius Eccleſiæ, vel Beneficii cum alia Eccleſia, aut Beneficio, etiam non conſtituto Curatore aut Defenſore, prout decernitur *in c. Clement. 2. h. t.* Ratio autem differentiæ, cur tota aliqua Eccleſia, vel Beneficium vacans poſſit per Epiſcopum uniri alteri, etiam Defenſore non dato: non poſſit autem pars bonorum, vel redituum, aſſignatur a *Gl. in cit. Clement. 2. V. Defenſor*; quia priore caſu, id permittitur ad augendum Divinum cultum, vel ut pauperes ſuſtententur: diminutio vero partis bonorum, vel redituum cederet in præjudicium futuri Rectoris vel Beneficiati, cujus neceſſaria ſuſtentatio minueretur. Quare tametſi regulariter, cui conceditur majus, & minus conceſſum cenſetur; adeoque licet Epiſcopo permiſſum ſit unire Eccleſiam alteri, non dato Defenſore, & ita liceat majus: non tamen licet minus, videlicet partem bonorum concedere, idque ex juſta cauſa; quia per unionem totius Eccleſiæ nullum ſit præjudicium Rectori Eccleſiæ, vel Beneficii, cujus reditus augentur, & neutri etiam Eccleſiæ, nec unitæ nec ei, cui ſit unio, præjudicium infertur: at vero per unionem partis bonorum, ſeu redituum magnum fieret præjudicium futuro Rectori, ut oſtendit *Barb. in Collect. in cit. Clem. 2. num. 13. & 14.*

IX. Notandum quarto S. Pontifex, etſi Eccleſias, aliaque Beneficia unire aliis, non requiſito conſenſu Capituli, poſſit, cum pleniſſimam in Eccleſiaſticis Beneficiis poteſtatem habeat, *c. 2. de præb. in 6.* non tamen ſolet id facere, niſi prius requiſito conſenſu Epiſcopi ſeu Ordinarii, & Capituli Cathedralis, & vocatis iis, quibus intereſt; quia non facile ſolet juribus particularium Eccleſiarum derogare, & alienationes facere pro ſuo libitu, *Laym. cit. diſ. Theſ. 3.*

Notandum quinto. Etſi Epiſcopus poſſit, cum conſenſu Capituli, Eccleſiam unire Dignitati, vel Præbendæ Canonicali, etiam Cathedralis Eccleſiæ, non tamen poteſt unire ipſi Capitulo, ſeu Menſæ Capitulari; quia in hoc poſteriore caſu Capitulum auctoritatem præſtaret in facto proprio, non autem in priore, *Gl. in cit. Clem. 2. V. Capitulo; Abb. ibidem nu. 14.* Id vero intelligendum eſt, ſi unio fiat Capitulo principaliter ac directe; ſecus ſi in conſequentiam, & indirecte in utilitatem Capituli, *Garc. p. 12. de beneſic. c. 2. nu. 169.* ubi *nu. ſeq.* addit, quod poſſet fieri unio omnibus Præbendis Canonicatuum, non ſimul, ſed ſucceſſive, ac diſtributive ſingulis; quia tunc non fieret ipſi Capitulo, adeoque poſſet fieri ab Epiſcopo, cum conſenſu Capituli imo etiam omnibus Præbendis ſimul, *ex declarat. Congreg. Concil.* non tamen Menſæ Capitulari, *Garc. c. l. nu. 171.*

Notandum ſexto. Conſuetudo, per quam per Epiſcopum, cum conſenſu Capituli, ſit unio Eccleſiæ, vel Beneficii ipſi Menſæ Capitulari, non valet, etiamſi ſit temporis immemorialis, ut patet *ex cit. Clement. 2. in fine*, ubi reprobatur quævis contraria conſuetudo, adeoque etiam immemorialis, juxta *Gl. fin. hic, & Abb. nu. ult.* Imo generatim loquendo, non valet conſuetudo, per quam conceſſum ſit, bona Eccleſiaſtica a Prælato libere, & ſine ſolennitatibus a jure requiſitis alienare, quia talis conſuetudo non poteſt non cedere in grave detrimentum Eccleſiæ, nec apparet, quomodo hoc damnum aliunde compenſari & res cohoneſtari poſſit, ut docet *Abb. in cit. c. Nulli; 5. n. 6. h. t. Franc. in c. Non eſt; 3. nu. 2. de conſuetud. in 6. & in c. ult. nu. 7. extra eodem.*

X. Infertur quarto. Nomine alienationis hic comprehenditur etiam tranſactio, per quam res Eccleſiæ traditur, ſive poſſeſſio ejus transfertur in alium; ea enim fieri non poteſt ſine requiſitis juris ſolennitatibus: ſecus eſt de ea tranſactione, quæ ſit ſuper re, cujus poſſeſſio non eſt penes Eccleſiam, & per quam ea acquiritur Eccleſiæ, ut *ex Rebuffo tradit Quaranta in ſumma Bullarii V. Alienatio rerum Eccleſiæ nu. 19. §. 5. Amplia: & nu. 39. §. 12. Limita.*

Infertur quinto. Nomine alienationis comprehenditur hic etiam conſtitutio ſervitutis, ſive realis, ſive perſonalis quam in re Eccleſiaſtica alienari prohibita non eſt conceſſum conſtituere, juxta *l. ult. C. de reb. alien. vel non alien. Molin. tract. 2. de juſtit. diſ. 464. in fine.* Quare non poteſt Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ, vel alius Beneficiarius alteri concedere uſumfructum fundi Eccleſiaſtici, *cap. 2. de locat.* Quamvis ipſam fructuum commoditatem ac perceptionem libere vendere, aut locare poſſit, ſine præjudicio tamen Succeſſoris, *cit. c. 2. de quo infra Tit. 18.* Similiter etſi Parochus, vel alius Beneficiatus, non poſſit alienare, ſive in alium transferre jus decimarum, *c. ult. de rer. permut.* Fructus tamen decimarum vendere, vel locare alteri etiam Laico non prohibetur, ita tamen ut is eos percipiat, non ſuo, ſed Parochi, ſeu Beneficiari nomine, *Laym. in cit. diſ. Canon. Theſi* 8. Idemque obtinet in quolibet uſufructuario, qui licet ipſum jus utendi, fruendi, vendere, vel aliter in alium transferre non poſſit, ſine conſenſu domini, alioquin uſumfructum amittit, *l. Uſusfructus; 65 ff. de jur. dot. §. Finitur Inſtitut. de uſufr.* poteſt tamen libere alteri locare, vel donare ipſam facultatem, ad fructus, ſuo, id eſt, uſufructuarii nomine percipiendos, etiam inſcio a vel invito domino, quamvis non ultra vitam uſufructuarii; quia diſſoluto jure concedentis, diſſolvi etiam debet jus accipientis, *arg. l. 31. ff. de pignorib. Laym. c. l.*

Infertur ſexto. Nomine alienationis hic etiam venit ceſſio litis motæ ſuper tali re, quam Prælatus ſolus, ſine Capituli conſenſu, alienare non poteſt: nam cedens liti, niſi intentionem ſuam aliam eſſe clare exprimat, cenſeri etiam

Digitized by Google

debet juri, ſi quod habet, renunciare velle, ut colligitur *ex l. Poſtquam*; 4. *Cod. de pactis*, & *l. Litis*; 36 *ff. de V. S.* quia talem renunciationem, ſeu ceſſionem Prælatus, qui jus alienandi non habet, ſolus facere non poteſt, ne videlicet indirecte faciat, ſive alienet, quod directe facere non poteſt, contra *Reg. Jur.* 84. *in* 6. cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti, *Abb. in c. Dudum*; 54. *nu.* 17. *de Elect. Laym. ibid. nu.* 8. Denique infertur, nomine alienationis prohibitæ jure novo *Conſtitut. Extravag. Ambitioſæ, h. t.* venit locatio non ſolum ad longum tempus, ſed etiam ultra triennium, de quo infra. Plures alienationum ſpecies proponentur infra ſuo loco.

XI. Cæterum cum dicitur alienationem rerum Eccleſiaſticarum eſſe prohibitam; id intelligi debet de alienatione, quæ fit ſine juſta cauſa, & præter juris formam, alioqui vero regulariter valida eſt, & licita, adeo quidem, ut etſi Prælatus juravit ſe res Eccleſiæ non alienaturum, nihilominus tamen poſſit alienare, ex cauſa neceſſitatis, aut utilitatis, & ſervata forma jure præſcripta, ut habetur *in c. Ut ſuper*; 8. *h. t.* & tradit *ibid. Abb. nu.* 15. *Azor. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 1. *q. ult.* Ratio eſt, quia juramentum circa materiam juris præſtitum intelligitur ſecundum terminos juris, & ideo reſtringitur ad illicitam, ac jure prohibitam alienationem.

§. III.

Quænam res Eccleſiaſticæ alienari non poſſint, niſi ex cauſis jure permiſſis, & ſervata juris forma ac ſolennitate?

XII. Aſſertio 1. Alienari inprimis prohibentur res Eccleſiæ immobiles, ſeu quæ ſoli ſunt, *c. Nulli*; 5. *h. t.* ubi dicitur, nulli liceat alienare rem immobilem Eccleſiæ ſuæ, & *in l. Jubemus*; 14. *in princ. ibi rem immobilem C. de SS. Eccleſ.* ubi eſt ſermo de rebus Eccleſiaſticis immobilibus. His accenſentur, & æquiparantur, quoad ſolennitatem requiſitam ad alienationem, res mobiles, quæ pretioſæ ſunt, & ſervando ſervari poſſunt, ut vaſa aurea, & argentea gemmæ, & veſtes pretioſæ, ſi aſſervari poſſint, *arg. l. Lex quæ*; 22. *C. de adminiſtr. Tut.* ubi mobilia pretioſa prohibentur alienari a Tutoribus, ut conſtat ex *Extravag. unic. Inter communes*, ibi: *immobilia, & pretioſa mobilia Deo dicata*; *h. t.* modo etiam ſervando ſervari poſſint. *Abb. in cit. c. Nulli*; *nu.* 8. *h. t. Redoanus in tract. de reb. Eccleſ. non alienand. q.* 8. *nu.* 2. & 3.

Præterea inter bona mobilia Eccleſiæ alienari prohibita numerantur etiam ea bona mobilia, ex quibus utilitas, & fructus diuturnus percipi poteſt: cujuſmodi eſt grex ovium, vel caprarum, etſi enim permiſſum ſit vendere ſingulas ſeorſim oves, aut capras, non tamen licet alienare totum gregem, ex quo Eccleſia reditus annuos accipere conſueverit, ob continuam multiplicationem fructuum, ſine ſolemnitate requiſita, *Molin. tr.* 2. *diſ.* 465. *nu.* 4. *in fine*. Item huc pertinent jumenta ad fundum colendum deputata, eique longo tempore aſſueta: hæc enim alienari non poſſunt, niſi ſuperflua eſſe appareret, *l. ult. C. Quando decreto opus non eſt*, & *in Auth. de non alienand. reb. Eccleſ.* §. *Nos igitur*; *collat.* 2. *Laym. in cit. diſ. Theſi* 5. Arbores item, quæ ita prædio neceſſariæ, vel utiles ſunt, ut illis exciſis, notabiliter deterius fieret, bonis immobilibus annumerantur, ita ut ſine conſenſu Superioris, & Capituli, ſeu Conventus, incidi non poſſint, & vendi: Secus eſt de arboribus non fructiferis, vel quæ opacitate ſua augmentum fructuum impediunt, eæ enim a Prælato, vel Rectore Eccleſiæ, ſine conſenſu Capituli, & Superioris, excidi poſſunt, & vendi, *Navarr. l.* 3. *conſil.* 6. & 7. *h. t.* Denique generatim loquendo, inter res, quæ ſervando ſervari poſſunt, adeoque alienari ſunt prohibitæ, numerantur illæ, quæ fructum ferunt, & triennio durant, ſeu non pereunt, ut tradit *Gl. in l. unic.* §. *Licet*; *C. ſi adverſ. uſucap. Azor. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 1. *q.* 5.

XIII. Aſſertio 2. Sed & jura ac cenſus, ſeu reditus annui, ſi rei immobili adhæreant, ſive ex re immobili, v. g. prædio, aut fundo proveniant, inter bona immobilia numerantur, ideoque ſub prohibitionem alienationis cadunt, *arg. c.* 2. & ibi: *Gl. Communiter recepta*; *V. Jura*; *h. t. in* 6. & expreſſius habetur *in Clement.* 1. ibi: *cumque annui reditus inter immobilia cenſeantur a jure de V. S.* quia ejuſmodi jura firma, ac ſtabilia ſunt. Imo etſi ex rebus mobilibus ſolvendi ſint, v. g. ex pecunia in ſocietatem locata, rebus immobilibus annumerantur, *Molin. cit. diſ.* 465. *nu.* 3. §. *Fit etiam ut jura*; Multo magis vero reditus annui, & ſtabiles aut penſiones ex rebus immobilibus provenientes, ut agris, vineis &c. alienare, aut hypothecæ ſubjicere prohibitum eſt, ut ex communi tradit *Redoanus cit. tr. q.* 14. *nu.* 22. *Laym. c. l. theſi* 6. Verum teſte *Gail. lib.* 2. *obſ.* 10. *nu.* 6. in quibuſdam Germaniæ locis receptum eſt, ut reditus redimibiles etiam ſuper bona immobilia conſtituti, inter bona mobilia numerentur. Præterea pecunia, quæ ad bona immobilia emenda, Superioris auctoritate, cum Clericorum Collegii conſenſu, eſt deſtinata, inter res immobiles computatur, ac proinde nequit alienari, *Azor. cit. c.* 2. *q.* 5. Item ea pecunia, quæ comparata eſt ex venditione rei immobilis, vel mobilis pretioſæ pertinentis ad proprietatem Eccleſiæ; quia ſubrogatur in locum ipſius rei venditæ, eamque repræſentat: ſicut ergo ipſa res immobilis vendi nequit ſine ſolemnitate jure requiſita: ita nec pecunia ex re vendita acquiſita, ut tradunt plures apud *Redoan. cit. tr. q.* 16. *nu.* 13. *Piaſec. in praxi Epiſ. p.* 2. *c.* 5. *art.* 4. *nu.* 19. Quamvis alias pecunia, non ad ſervandum, ſed ad expendendum, vel elocandum, comparata, ſit, *c. Ejiciens*; 11. *diſ.* 88. ubi dicitur, quod pecunia non ad alium uſum diſpoſita ſit, niſi ad emendum: ideoque Tutor, non tantum licite poteſt, ſed etiam debet pecuniam in utilitatem ſui pupilli expendere. *l. Lex*; 32. *C. de admin. tut.* Idemq; eſt de Prælato Eccleſiæ, *Abb. in cit. c. Nulli*; 5. *nu.* 15. *h. t. Laym. in cit. diſp. theſi* 6.

XIV. Aſſertio 3. Actiones, & nomina atque inſtrumenta debitorum proprie, & per ſe loquendo, nec inter bona mobilia, nec immobilia numeranda ſunt: ſed tertiam, ac diſtinctam ſpeciem bonorum conſtituunt *juxta l. a D. Pio*; 15. §. *In venditione junct. Gl. V. ad jura ff. de re judic.* quia appellatio bonorum immobilium, & mobilium convenit eis tantum, quæ certo loco continentur, nam immobile dicitur, quod a loco moveri non poteſt, mobile, quod a loco ad locum ſuapte natura moveri poteſt, vel etiam ſe movere, ut animalia, *l. Moventium*; 93. *ff. de V. S.* Actiones vero, & jura, cum ſint incorporalia, loco non circumſcribuntur, *Abb. in cit. c. Nulli*; *n.* 9. *Azor. cit. c.* 2. *q.* 6. *Ancharan. in c.* 2. *Notand.* 1. *h. t. in* 6. & *ibid. Franc. nu.* 5. Unde ſi teſtator alicui omnia bona mobilia legavit, vel Titio bona ſua immobilia reliquit, nomina debitorum ex mutuo, vendito &c. neutra appellatione bonorum comprehenduntur; quia verba teſtamenti proprie ſunt accipienda, *l. qui heredi* 44. *ff. de condition.* Quod, ſi teſtator univerſaliter de omnibus ſuis bonis diſponere, ſeu teſtari volens, de mobilibus tantum, & immobilibus bonis faciat mentionem, tunc cum neceſſarium ſit, ſub alterutra ſpecie nomina, ſive actiones debitorum comprehendi, eæ acceſſorie pertinent ad eas res, quarum ſunt debita, ita videlicet, ut actiones, quæ tendunt ad res immobiles inter bona immobilia: at vero actiones, quæ ſunt ad pecunias, & alias res mobiles acquirendas, inter mobilia bona numerentur, ut tradit *Gl. Recepta*; *in Auth. de non alien. reb. Eccleſ. in princ. V. Numeranda*, *Abb. in cit. c. Nulli*; *nu.* 9. *Azor. cit. c. quæſt.* 6. §. *Aliquando*. Quare cum Jure Canonico generatim ſtatutum ſit, ut bona Eccleſiaſtica immobilia, & mobilia pretioſa, quæ & ſervari poſſunt, alienari nequeant: alia vero alienari valeant, in hac generali bonorum diſtributione, jura etiam actionum, ſeu nomina, & inſtrumenta debitorum acceſſorie continentur, ita, ut ſi ſint jura, ſeu debita, & actiones rerum immobilium, vel pretioſarum quæ ſervari poſſunt, alienari nequeant. Si vero aliarum rerum mobilium, v. g. pecuniaria debita, abſque ſolemnitate, alienari poſſint, *Anchăran. in cit. c.* 2. *not.* 1. *h. t. in* 6. *Silveſt. in ſumma V. Alienatio*; *q.* 9. *Laym. cit. t.* 10. *nu.* 2. & *in cit. diſ. theſi* 7.

XV. Cæterum ex eo, quod ſupra dictum eſt, res immobiles Eccleſiæ alienari non poſſe, ſine requiſitis juris ſolemnitatibus, Infertur, quod Epiſcopus, vel alius Prælatus non poteſt alienare bona Eccleſiæ, quæ ad menſam ipſius pertinent, vel de quibus dubitatur, an ad menſam Prælati pertineant, prout ſumitur ex *c. Ut ſuper*; 8. *h. t.* Nam cum Ar-
,, chiepiſcopus Ravennatenſis conſuluiſſet Cæleſtinum III. num
,, poſſeſſiones, & reditus a Rege, vel ex aliis certis locis in
,, compenſationem decimarum ſubtractarum, ſeu retentarum provenientes, quos Anteceſſor ipſius, quoad vixit,
,, in ſuos uſus percepit, neque alii infeudavit, cenſeri debeant eſſe de menſa Epiſcopali, ita, ut ipſe, ratione juramenti Sedi Apoſtolicæ præſtiti, de non alienando res
,, Eccleſiæ ſuæ, contractum alienationis (late ſumpto hoc
,, nomine, ſive transferatur dominium, ſive non, *Cl. hic V.*
,, *Alienationis*) ſuper talibus inſtituere non poſſit. Reſpon-
,, det Papa, ſive intelligantur eſſe de menſa, ſive non eſſe
,, conſultius fore, ut non alienentur; quia, ut ait *Gl. ibid.*
,, *V. Si non*; præſumitur eſſe de menſa Archiepiſcopi, cum
,, ipſe ſit in poſſeſſione earum poſſeſſionum ſeu redituum.
,, Porro quæ habentur hic §. *Poſſeſſiones*; §. *ſeq.* adſcetentur.

XVI. Notandum primo. Illæ poſſeſſiones, ſeu bona dicuntur eſſe de menſa Eccleſiæ, vel Monaſterii, quæ pertinent ad ſuſtentationem Prælati, Conventualium, miniſtrorum, pauperum, & univerſim eorum qui de Eccleſiæ reditibus vivere debent, ut tradit *Molin. tr.* 2. *de juſtit. diſ.* 468. *nu.* 20. vel ut ait *Abb. in cit. c. Ut ſuper*; *h. t. nu.* 21. illa bona dicuntur eſſe de menſa Eccleſiæ, vel Prælati, quorum proprietas, & utilitas ad Eccleſiam pertinet, & quæ antiquis temporibus fuerunt in bonis Eccleſiæ, & aliorum indigentium. Illa vero bona, in quibus Eccleſia habet ſolum dominium directum, alius vero dominium utile, ut ſunt Feuda, & bona emphyteutica, non poſſunt dici de menſa Eccleſiæ, vel Prælati ipſius, cum nullos fructus, ſeu reditus ex iis percipiat, *Gl. in Clement. unic. V. Ad menſam de Exceſ. Præl. Abb. hic nu.* 9. Si vero bona & reditus poſſeſſionum Eccleſiæ ſint diviſi, ita ut partem redituum percipiat Epiſcopus vel Prælatus, aliam partem Capitulum, tum etiam menſæ cenſentur eſſe diverſæ, ut alia ſit menſa Epiſcopalis, vel Abbatialis, cujus bona, & reditus deputati ſunt ad ſuſtentationem Epiſcopi, vel Prælati: alia menſa Capitularis, cujus bona, & reditus pertinent ad ſuſtentationem Capitularium ſeu Canonicorum Conventualium: a quibus bonis, ac reditibus diſtincta ſunt, quæ pertinent ad Fabricam, *Molin. cit. diſ. nu.* 20. *in fine*.

Notandum ſecundo. Quando fundus aliquis Eccleſiæ feudalis, vel emphyteuticus per mortem Vaſalli, vel Coloni ſine hæredibus decedentis, vel propter delictum ejuſdem, vel quia tempus conceſſionis finitum fuit, quoad utile dominium revertitur ad Eccleſiam: non cenſetur eſſe de menſa Eccleſiæ, ſeu Prælati, quamdiu menſæ non applicatur per Epiſcopum, vel Prælatum, cum conſenſu Capituli: tunc vero cenſetur eſſe de menſa, quando Prælatus, vel Conventus declaravit illum eſſe de menſa, vel ſi fundus reverſus ad Eccleſiam per Officiales ad hoc deputatos inſcriptus ſit inter poſſeſſiones menſæ incorporatas, *l. Si quando*; 3. *C. de bon. vacant. lib.* 10. & ibi *Bart. in l. ult. nu.* 8. In dubio vero ſi non conſtet, an Epiſcopus, vel Prælatus illum fundum applicaverit menſæ ſuæ, poſtquam Prælatus per annum illum retinuit, nec alteri in Feudum, vel Emphyteuſin conceſſit, ſed ipſemet coluit, cenſetur hoc ipſo menſæ ſuæ eum applicaſſe, ſeu incorporaſſe, ita ut illum deinceps ſine ſolemnitatibus requiſitis, alienare non poſſit, ut ex Archidiacono tradit *Abb. in cit. c. Ut ſuper n.* 10. *h. t.* Alioqui vero ſi fundi, vel agri in Feudum, vel Emphyteuſin dati utile dominium ad Eccleſiam ſit reverſum is in eodem ſtatu, in quo prius erat, permanet: ita ut iterum in

Digitized by Google

in Feudum, vel Emphyteuſin ſimili modo a Prælato alteri concedi poſſit, modo eadem alienandi cauſa, ſeu utilitas Eccleſiæ perſeveret; quia hæc non dicetur nova alienatio, ſed ordinationis antiquæ executio, *Innocentius hic V. Provenientes*; *& Abb. hic n. 5. 51.* ubi exemplum dat, ſi v.g. Eccleſia, ſeu Prælatus Caſtrum aliquod in Feudum propter cuſtodiam, ſive præſidium militum, quod in illo habere debebat, conceſſit, & tale Caſtrum poſtea redeat ad Eccleſiam, poteſt Prælatus illud iterum alteri in Feudum concedere, ſine omni ſolemnitate; quia eadem cauſa tale Caſtrum, quoad dominium utile alienandi, perſeverat: ſecus eſt, ſi ceſſet cauſa primæ conceſſionis, ut ſi ager ſterilis in feudum, vel Emphyteuſin alicui ſit conceſſus, cum debita ſolemnitate, ea de cauſa, ut coleretur, & fertilis redderetur: nam ſi talis fundus, poſtquam fructuoſus eſt effectus, redeat ad Eccleſiam, non poteſt iterum in Feudum, vel Emphyteuſin concedi, ſine debita ſolemnitate, & nova juſta cauſa, *Abb. cit. l. & Molin. cit. diſ. 468. n. 20.* Si vero res aliqua immobilis Eccleſiæ de novo acquiratur per donationem, hæreditatem, vel legatum, vel alium titulum, ſtatim ea Eccleſiæ vel menſæ Prælati incorporata cenſetur, hoc ipſo quod dominium Eccleſiæ ſit acquiſitum, ita ut ſine juſta cauſa, & debita ſolemnitate alienari non poſſit, *Innocent. in cit. c. Ut ſuper: V. de menſa, Abb. & ibid. n. 52.*

XVII. Similiter in *c. Poſſeſſiones*; 10. *h. t.* ſtatuitur, quod „ Epiſcopus poſſeſſiones ad menſam ſuam, vel Capituli per„ tinentes alienare non debet, niſi ex cauſa, & cum conſen„ ſu Capituli, *Gloſſ. ibid. V. Alienare*, & colligitur *ex c. ult. cauſ.* 12. *q.* 3. ubi dicitur, quod Epiſcopus poteſt tertiam partem de rebus Parochialium Eccleſiarum ſibi debitam, vel ipſi Eccleſiæ conferre, a qua recipiebat, vel alteri Eccleſiæ, cui voluerit, cum conſenſu tamen Canonicorum, alias Succeſſor poteſt illud revocare, *Gl. ibid. V. Irrevocabile*. Additur „ in eodem cap. quod Epiſcopus Eccleſias (Beneficia regu„ laria) in quibus Monachi miniſtrare (ſive quæ longiſſimis „ temporibus adminiſtrare) conſueverunt, Clericis, vel „ Laicis aſſignare non debet. Ratio eſt, quia regularia Beneficia Regularibus conferri debent, *c. Cum de Beneficio*; 5. *de præb. in* 6. quamdiu inveniri poſſunt regulares, *Gloſſ. hic V. Clericis*; ſicut & vice verſa, Beneficia ſecularia, Secularibus, de quo dictum ſupra; *Tit. 5. ſec. 4. §. 5. h. t.* multo minus debent attribui Beneficia regularia Laicis, ut per ſe conſtat: ſed neque Superior, v.g. Epiſcopus, ad quem devoluta eſt poteſtas providendi, propter negligentiam Prælati Regularis, poteſt ponere Clericos Seculares in Eccleſiis Regularibus, juxta *Clement. unic. de ſuppl. neglig. Præl.* quia ſuccedens in locum negligentis, debet de iis perſonis providere, de quibus tenebatur providere ipſe negligens, adeoque in Eccleſiis regularibus nonniſi regulares inſtituere, ex generali illa regula, quod non eſt major poteſtas in eo, qui ſucceſſit, quam in eo, qui neglexit, *Abbas hic in fine*.

§. III.

Quæ res Eccleſiæ alienari poſſunt libere & ſine juris ſolemnitate, & quibus caſibus prohibitæ ſunt alienationes rerum Eccleſiaſticarum, etiam ſervata forma, ac ſolemnitate Juris?

XVIII. Aſſertio 1. Res mobiles Eccleſiæ, quæ ſervando ſervari non poſſunt, libere alienari poſſunt, ſine juris ſolemnitate alias requiſita: cujuſmodi ſunt ferme ea, quæ uſu abſumuntur, vel brevi tempore inveteraſcunt, ut fructus, vinum, oleum, frumentum, pecudes, pleræque veſtes: item pecunia quotidiano uſui deſerviens, quæ ſervata nullum fructum parit, *Hoſtienſ. in ſumma*; *hoc tit. numer. 2. Abb. in cit. c. Nulli*; 5. *num.* 8. *h. t.* quia leges & Canones prohibentes res Eccleſiæ alienari, loqui videntur de rebus immobilibus tantum, non autem de mobilibus, ut colligitur etiam ex *c. Nulli*; 5. *in princip.* ubi dicitur, nulli liceat alienare rem immobilem Eccleſiæ, ubi nihil habetur prohibitum, de non alienanda re mobili, quod autem non reperitur prohibitum, regulariter intelligitur permiſſum, *Redoan. in cit. tract. q. 4. numer. 1. & ſeqq.*

Et hinc poteſt Epiſcopus, vel Prælatus etiam pecunias ex reditibus Eccleſiæ acquiſitas erogare in pias cauſas vel in pauperes, vel etiam bene meritis de Eccleſia ſua remunerandi cauſa donare ſine omni juris ſolemnitate; dummodo donationes, aut largitiones ſint moderatæ, & Eccleſiæ non damnoſæ, *Authent. Licentiam*; *C. de Epiſcop. & Cleric. cap. Ad hæc*; 8. *de teſtam.* Sed & res quaſdam mobiles pretioſas, v. g. annulos, torques, vaſa aurea, vel argentea emere poteſt Prælatus, non ut Eccleſiæ, aut Prælaturæ incorporentur, ſed ut bene meritis dentur, *Navarr. de reditib. Eccleſ. monito 47. Laym. in cit. diſ. theſ.* 43. Imo etiam non prohibetur Prælatus ex pecuniis, quas remunerandi cauſa donare poteſt, v. g. ſuo Officiali, emere prædium, eique donare ſine conſenſu Capituli, aliaque ſolemnitate, quia ſubrogatum ſequi debet naturam ejus, cui ſubrogatur, *l. Si eum*; 10. *§. Qui injuriarum*; *ff. Si quis cautionibus &c. Laym. c. l.*

„ XIX. Aſſertio 2. Etiam res immobiles, ſeu poſſeſſiones, quæ Eccleſiæ minus ſunt utiles pro aliis utilioribus Epiſco„ pus, ſeu Prælatus, cum conſilio, & conſenſu tamen Ca„ nonicorum, vel majoris partis Capituli, liberam habet „ alienandi, vel permutandi facultatem, prout ſtatuitur, *in cit. cap. Ut ſuper* 8. *§. Poſſeſſiones*; *h. t.* ubi tamen *Gloſſ. V. Aſſenſu*; ait, conſenſum Capituli in his non requiri ex neceſſitate, ſed ex honeſtate ſolum. Ratio eſt, quia Prælatus poteſt conditionem Eccleſiæ facere meliorem, non autem deteriorem, *c. 2. De donat.* Quamobrem in locum rei minus utilis, aut incommodæ, quæ alienata eſt, alia res magis utilis & commoda, ſi fieri poſſit, comparari debet, *Suar. Tom. 4. de Relig. leg. 2. cap. 27. numer. 3. Laym. in cit. diſ. theſ.* 85. multo magis vero poſſunt alienari res, quæ Eccleſiæ damnoſæ ſunt, ſine ullis ſolemnitatibus, v. g. ædes quibus conſervandis plus impendendum eſt, quam inde utilitatis capiatur, ita tamen ut pro pretio emantur alia bona utilia, ut colligitur *ex c. Non liceat*; 28. *& c. Sine exceptione*; 52. *cauſ.* 12. *q.* 2. Ratio eſt, quia hoc moraliter non tam eſt donare, quam bona Eccleſiæ conſervare, & recte adminiſtrare.

XX. Pari ratione poteſt terra Eccleſiæ ſterilis a prælato dari in Emphyteuſin ei, cujus labore primum facta eſt fertilis, & culta, vel hæredibus illius, ut conſtat ex *c. Ad aures*; „ 7. *h. t.* Ubi cum Prælatus quidam ſilvas Eccleſiæ eradicari „ & terram arabilem per agricolas fieri curaſſet; quæſi„ vit an ea terra iiſdem agricolis pro annuo cenſu, in „ Emphyteuſin hæreditario jure dari poſſit. Reſpondet Ale„ xander III. poſſe eam dari in Emphyteuſin tali pacto ipſi „ vel filiis eorum (adeoque in emphyteuſin perpetuam) niſi aliis tunc (ſcilicet tempore contractus *Gl. fin. hic*) cum majore Eccleſiæ utilitate, ſimili modo, & ſub eodem onere poſſit. Ratio eſt, quia talis conceſſio fit in utilitatem Eccleſiæ, cum plerumque ſit manifeſta utilitas, vel neceſſitas terras incultas in Emphyteuſin dandi, ideoque tradi poſſunt uſque ad primam, & ſecundam generationem, *Authent. de non alienand. reb. Eccleſ. §. Emphyteuſin, collat.* 2. requiritur tamen de Jure communi, ut id fiat adhibito conſenſu Superioris, & Capituli niſi conſuetudo aliud obtineat.

Ubi Notandum primo. In caſu hujus c. terra illa non potuit aliis in Emphyteuſin dari, quam illis, qui illam labore ſuo fertilem reddiderunt, vel eorum hæredibus præterquam in caſu alias permiſſo, & ſervata juris ſolemnitate; quia non erat amplius ſilva, ſed terra arabilis *Abbas hic numer.* 5. Secundo notandum, Epiſcopus, ſeu Prælatus fundos Eccleſiæ ſuæ debet eo modo elocare, vel in Emphyteuſin dare, ut majorem inde utilitatem conſequi poſſit, *Gloſſ. hic in caſu, & Abb. n. 4.* Idque ſumitur ex *c. Sine exceptione*; *cauſ.* 12. ubi prohibetur, ne Epiſcopus alienationem faciat rerum Eccleſiæ, niſi eam magis profuturam Eccleſiæ perſpiciat, eſt enim Adminiſtrator, non dominus.

XXI. Aſſertio 3. quamvis ſervi, ſeu mancipia Eccleſiæ inter res mobiles pretioſas computentur ideoque alienari, vel permutari prohibeantur, *c. Mancipia*; 3. *& c. ſeqq. de rer. permutat.* niſi ſint ſervi fugitivi; *c. 54. cauſ. 12. q. 2.* poteſt tamen Prælatus, vel Rector Eccleſiæ, ſi quippiam Eccleſiæ contulit, vel ſua induſtria acquiſivit, ſervum ejuſdem Eccleſiæ manumittere, prout definivit Concilium Toletanum IV. *c.* 68. quod refertur *in c. Conſenſu* 3. *h. t.* vide„ licet, quod Rectores, qui aliquid Eccleſiis ſuis relinquunt, „ vel eiſdem prædia, aut familias acquirunt, poſſint ali„ quos ex familia ejuſdem Eccleſiæ ſuæ (id eſt, ex numero ſervorum, & ancillarum) manumittere, ſive libertate donare (etiam non bene meritos nam ſervos bene meritos poteſt Prælatus, vel Rector Eccleſiæ manumittere licet Eccleſiæ nihil contulerit, nec acquiſiverit, *c. Si quos*; 57. *cauſ* 10. *q* 2. *Gloſſ. hic V. de familia*,) juxta rei collatæ mo„ dum (id eſt, ſecundum quantitatem, & æſtimationem, „ rerum Eccleſiæ adjectarum, ita ut hæ duplum valeant, „ quam ſervus manumiſſus, *Gl. hic V. Modum*; Sicuti anti„ qui Canones decreverunt, *c. Epiſcopus*; 58. *cauſ.* 10. *q.* 2. „ *& aliis*. Ita tamen ut manumiſſi cum peculio, & poſte„ ritate ſua, ſub patrocinio Eccleſiæ maneant, & utilita„ tes ſibi injunctas (id eſt, operas obſequiales tempore manumiſſionis ipſis a domino impoſitas, *Gl. fin. hic*) quatenus poterunt, proſequantur. Idque conceſſum eſt Rectoribus Eccleſiæ in præmium, ſeu remunerationis loco. Requiritur tamen, ut in tali manumiſſione interveniat conſenſus Superioris, ſecundum *Abb. hic numero* 4. qui tamen id limitat, ut procedat ſolum, ſi ſervus manumittatur, non remanente Patronatu apud Eccleſiam: ſecus ſi remanet, tunc enim ſine conſenſu manumiſſio a Rectore fieri poteſt.

Hinc colligitur primo. Quod Prælatus acquirens bona Eccleſiæ liberius poſſit diſponere de bonis Eccleſiæ, etiam donando ex juſta cauſa, ſecundum quantitatem meritorum, & obſequii, ac utilitatis præſtitæ Eccleſiæ, *Abbas cit. loc.*

Colligitur ſecundo. Libertus Eccleſiæ ſive ab ea, vel ejus Prælato manumiſſus, debet tum ipſe, tum poſteritas ejus operas officiales præſtare Eccleſiæ, juxta *cit. c. h. t.* alioquin, ſi ad Eccleſiam redire noluerint irrita eſt manumiſſio.

XXII. Verum e contrario in eodem Concilio Toletano, „ quod refertur in *c. Epiſcopi*; 4. *h. t.* Statuitur, ut Epiſco„ pi, qui nihil ex ſuo contulerunt Eccleſiæ ſuæ, nulli ex „ ſervis ejuſdem libertatem dare poſſint; quia impium „ & iniquum eſt, ut ſi quis nihil ex rebus ſuis Eccleſiæ de„ dit, damnum ei inferat. Quare Succeſſor Epiſcopus ta„ les manumiſſos, ſeu Libertos abſque ulla oppoſitione, „ ad ejus Eccleſiæ, ſive in ſervitutem revocabit. Non „ obſtat huic *c. text. in c. Si quos*; 57. *cauſ.* 12. *q.* 2. ubi dicitur, ſi quos de ſervi Eccleſiæ bene meritos Epiſcopus libertate donaverit, collatam libertatem a Succeſſoribus placuit cuſtodiri, nam ut notat *Gl. hic V. Inferat*; in c. in contrarium allato ſermo eſt, ut hi libertate donentur in compenſationem meritorum, ideoque a Succeſſoribus non poteſt eorum manumiſſio revocari, cum ea Eccleſiæ noxia eſſe non cenſeatur. Vel in priore c. Servi Eccleſiæ ſunt manumiſſi, retento jure patronatus, non item in hoc *c. Gl. marg. hic lit. B.*

Porro ea, quæ a Prælato Eccleſiæ male ſeu illegitimo alienata ſunt, poteſt Succeſſor in officio revocare ita, ut illi non poſſit opponi aliqua exceptio, ne quidem defectus dominii, ſed ſufficit probare, quod res illa fuerit in bonis Eccleſiæ, & illegitime alienata per Prælatum, *l. Jubemus*; 14.

§. Sane

§. *Sane C. de SS. Eccleſ.*; quia ſæpe difficile eſt probare dominium, *c. Sepe*: 18. *de reſtit. ſpol. Abb. hic num.* 1. & colligitur ex hoc cap. ibi: *abſque aliqua oppoſitione*. Neque etiam delictum Prælati debet nocere Eccleſiæ, juxta receptam *Reg. jur.*

XXIII. Aſſertio 4. Plures ſunt caſus, in quibus res Eccleſiaſticæ alienari nullo modo poſſunt, nec quidem adhibitis ſolemnitatibus Jure Canonico requiſitis, quos enumerat *Gl. in authent. Hoc jus porrectum*; *V. Perpetuo*; *C. de SS. Eccleſ.* quæ auth. eſt canonizata in *cap. Ea enim*; 2. §. *Hoc Jus*; *cauſ.* 10. *quæſt.* 2. & *Gl. in authent. de alienat. & Emphyt. c.* 7. §. *Ea vero*; *V. concedimus*; *collat.* 9. Prima eſt, ſi ea Imperatoris donatione, vel fundatione res immobilia ad Eccleſiam pervenerit, *cit. auth. hoc Jus porrectum*, & *cit.* §. *Ea vero*; nam hac tacita conditione res Eccleſiæ ab Imperatoribus, vel Regibus donatæ cenſentur, *Roſenthal. Tract. de feudis*; *cap.* 4. *concluſ.* 19. quare ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum immobilium, ſi ab Epiſcopis, & aliis quibuſdam Prælatis fiat, etiam conſenſus Imperatoris requiri ſolet, tum quia hujuſmodi bona quandoque ſunt Feuda Imperialia, ideoque ſine conſenſu Domini, videlicet Imperatoris, alienari non poſſunt: tum quia cum tali conditione Eccleſiæ ſunt donata, ut non alienentur, ut jam dictum, *Layman. in cit. diſ. de rer. Eccleſ. alien. Theſi* 53. Secundus caſus eſt, quod ipſa Eccleſia, aut Monaſterium alienari non poteſt, ita, ut in uſum privatorum transferatur, *cit. auth. de alienat.* §. *Et quoniam*. Tertius quod ipſemet Epiſcopus, vel alius Prælatus ex ſuis propriis bonis rem Eccleſiæ emere non poteſt, ne quidem per interpoſitam perſonam, *cit. auth.* §. *Oeconomis vero*; ne ſcilicet in proprio facto auctoritatem præſtet, ſeu interponat contra *Clement.* 2. *hoc titul.* ob quam cauſam etiam non videtur Epiſcopus rem Eccleſiæ emere poſſe ab inferiore Eccleſia ſibi ſubjecta, *Layman. cit. loco* Quartus caſus eſt, ſi res ſub ea conditione ſit Eccleſiæ data, ne alienetur, *cit. auth. cap.* 9. §. *Sanctiſſimus*; ubi *Gloſſ. V. Alienent*, ait, quod tale pactum eſt ſervandum, & *l. ultim. C. de reb. alien. vel non alien.* excipi debet caſus magnæ & evidentis neceſſitatis, *Layman. cit. loco* Quintus eſt, quod res Eccleſiaſticæ alienari non poſſunt, ſive transferri in hæreticum, vel Judæum, *auth. de Eccleſiaſticis Titulis*; §. *Jubemus*; *collat.* 9. His caſibus prohibetur alienatio rerum Eccleſiaſticarum, etiamſi tali modo fieret, in quibus alias permitteretur, *Gloſſ. in cit.* §. *Ea vero*; *V. Concedimus*.

S E C T I O II.

De cauſis, & forma, ſeu ſolemnitate requiſita ad rerum Eccleſiaſticarum alienationem.

§. I.

Ob quas cauſas alienari licite poſſint res Eccleſiaſticæ, etiam mobiles pretioſæ?

Duæ conditiones requiruntur ad legitimam alienationem rerum Eccleſiæ, quæ immobiles ſunt, vel mobiles pretioſæ, & quæ ſervando ſervari poſſunt: videlicet juſta cauſa, & debita forma, ſeu jure requiſitæ ſolemnitates, *cap. Sine exceptione*; 52. *cauſa* 12. *qu.* 2. *c.* 2. *h. t. in* 6. *De cauſis hoc*, §. *Agemus*, de ſolemnitatibus, *in ſeqq.*

XXIV. Inprimis igitur quod ad cauſas attinet, quatuor communiter numerantur, ut tradit *Gl. in ſumma*; §. *Nova queritur*; *cauſ.* 12. *qu.* 2. *Abb. in c. Nulli*; 5. *n.* 5. *h. t. Silveſt. in ſumma*; *V. Alienatio*; *q.* 1. *Azor p.* 2. *lib.* 9. *c.* 1. *q.* 3. *Molin. tract.* 2. *de juſt. diſp.* 468. *num.* 2. ad quas omnes aliæ reduci poſſunt. Prima eſt neceſſitas, cujuſmodi eſt, ſi debita Eccleſiæ aliter ſolvi non poſſint, *c.* 2. §. *Hoc Jus*; *cauſ.* 10. *q.* 2. vel alia juſta, & evidens neceſſitas, cui alia via ſubveniri non poſſit *c.* 1. *h. t. in* 6. *Clement.* 2. *eod.* quia ut dici ſolet, neceſſitas non habet legem, *c.* 2. *de obſervat. jejun.* & quod non eſt licitum, neceſſitas facit licitum, juxta *reg.* 42. *inſr. de reg. jur.*

Secunda cauſa eſt evidens utilitas Eccleſiæ, *cit. cap. Sine exceptione*, ibi, *Quod non ſit dubium profuturum Eccleſiæ*, *cauſ.* 12. *qu.* 2. & *c.* 1. *h. t. in* 6. & *Clement.* 1. *eod. junct. Gloſſ. V. Neceſſitas, aut utilitas*; ubi ait, quod hæc duo æquiparentur, & ſufficiat alterutrum. Talis utilitas cenſetur, ſi res aliqua Eccleſiæ alienetur, ut res alia melior, & utilior Eccleſiæ comparetur: & ratio eſt, quia quid in favorem, ſive utilitatem Eccleſiæ eſt introductum, non debet retorqueri in ejus incommodum *l. Quod favore*; 6. *C. de Legib.* Neque vero ſufficit, ordinarie loquendo, alienationem Eccleſiæ noxiam non eſſe, ſive in damnum ejus non cedere: ſed requiritur, ut ſit utilis, ſive profutura, ut tenent communiter DD. contra *Gl. in cit. cap. Sine Exceptione*: *V. Profuturum*; ubi ait, eo ipſo quod Eccleſia non eſt facta pauperior, intelligitur locupletior. Quanquam ſi inſtituto ſuper ea re tractatu, & communi opinione cenſeatur alienatio Eccleſiæ profutura, poſtea vero oppoſitum appareat, valida eſt nihilominus alienatio, nec revocari poteſt: Eccleſia tamen, ſi læſio probetur, reſtituenda erit in integrum, ut tradit *Gl. Recepta*; *in c. Apoſtolica*; 7. *V. Profuturum*; de his quæ fiunt a Prælatis, &c. *Laym. in cit. diſ. theſ.* 12.

XXV. Tertia cauſa eſt pietatis, cum nimirum neceſſaria eſt alienatio rerum Eccleſiaſticarum, pro redemptione captivorum: vel ad ſublevandam, non ſolum externam, ſed etiam gravem neceſſitatem pauperum, *c. Sacrorum*; 15. & *c. Sicut*. 16. *c. Aurum*; 70. *cauſ.* 12. *q.* 2. & *in authent. de alienat. & Emphyt. capit.* 9. §. *Sanctiſſimus*, *collat.* 9. Imo tali caſu licitum eſt etiam in valde gravi neceſſitate vaſa ſacra frangere, & pretium erogare, ſi alia ſubſidia deſint in captivos, aut pauperes: nam ut dicitur *in cit.* 1. *Aurum*; melius eſt, ut vaſa viventium ſerventur, quam metallorum, ſcilicet Eccleſiæ: & in *l. Sancimus*; 21. *C. de SS. Eccleſ.* dicitur: non eſt abſurdum animas hominum quibuſcunque vaſis, vel veſtimentis præferri. Neque tamen licitum eſt bona Eccleſiæ alienari pro liberandis a juſta pœna malefactoribus, tametſi illa gravis ſit, & valde moleſta, *Mol. c. l.*

Porro in alienatione bonorum Eccleſiæ hoc caſu, incipiendum eſt ab iis, quæ non ſunt deſtinata ad Altaris miniſterium, nec cultui Divino dicata, niſi hæc ſuperflua eſſent, nec neceſſaria ad competentem cultum Divinum: & inter illas res, quæ miniſterio, & cultui Divino deſtinatæ ſunt, prius alienandæ ſunt eæ, quæ non ſunt conſecratæ, ſed tantum benedictæ, ut caſulæ, & pallia Altaris: eæ autem quæ ſunt conſecratæ, ut ſacra vaſa, & calices, nonniſi ex urgentiſſima cauſa ſunt alienandæ, pignori tradendæ, præſertim Laicis, *Covarruv. lib.* 2. *var. reſolut. c.* 16. *num.* 8. *Molin. in cit. diſ.* 468. *concluſ.* 2. ad hanc cauſam pietatis haud dubie etiam referri debet, quod ſacra vaſa, & ſupellex ſacra vendi, & alienari poſſint, ut Eccleſiæ, & animæ fidelium ab hoſtibus fidei defendantur.

Quarta cauſa eſt incommoditas, ut ſi res alienanda plus damni, vel incommodi, quam utilitatis Eccleſiæ afferat, quia v. g. longe diſtat, vel ſi res ſint exiguæ, *c. Terrulas*; 53. *cauſ.* 10. *quæſt.* 2. Vel ſi plures ſumptus in rei culturam faciendi ſint, quam ſit utilitas inde proveniens; nam tunc in talis rei alienatione utiliter negotium Eccleſiæ geritur, *Molin. c. l. num.* 2. Verum hæc quarta cauſa continetur ſub ſecunda; ſicut & tertia ad primam reduci poteſt.

§. II.

Qua forma ſervanda ſit, ſive quæ juris ſolemnitates requirantur ad rei Eccleſiaſticæ alienationem.

XXVI. Aſſertio 1. Inter Juris ſolemnitates requiſitas ad alienationem rei Eccleſiaſticæ requiritur inprimis, ut tractatus Capitularis præcedat, *c. Sine exceptione*; 52. ibi: *cum totius Cleri tractatu, atque conſenſu*; *cauſ.* 12. *q.* 2. videlicet ut in Capitulo, aut Conventu ſimul congregato deliberetur, an juſta cauſa rem alienandi adſit, & num alienatio neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ futura videatur, *Abb. in c. Tua nos*; 8. *n.* 6. *de his quæ fiunt a Præl.* & *c. Molin. tract.* 2. *diſ.* 468. *n.* 5. Idque ſumitur etiam *ex c. Dudum*; 2. *h. t. in* 6. ubi deciditur, quod alienatio perpetua facta de rebus Eccleſiæ vacantis, non præcedente tractatu, & ſine juſta cauſa, non valet, ut habetur *in Summa ibid.* ubi talis caſus proponitur.
„ Vacante aliqua Eccleſia Parochiali, Epiſcopus Dulmen-
„ ſis, cum conſenſu Capituli ſui, decimas illius Parochiæ
„ donavit, ſeu conceſſit Archidiaconatui Dulmenſi, quia ita
„ tenues reditus habebat, ut non ſufficerent ad commodam
„ ſuſtentationem Archidiaconi: poſtea vero cum Eccleſia il-
„ la Parochialis alteri collata fuiſſet, petiit Parochus de-
„ cimas ab Archidiacono ſibi reſtitui. Sed Archidiaconus
„ reſpondit, illas decimas non debere reſtitui Parocho, eo
„ quod illæ ab Epiſcopo Dulmenſi ſibi donatæ, ſeu conceſſæ
„ fuerint, cum conſenſu ſui Capituli, produxitque inſtru-
„ mentum, in quo continebatur prædictas decimas eidem
„ Archidiaconatui conceſſas, ſeu donatas eſſe, eo quod re-
„ ditus illius tam tenues, & viles eſſent, ut non ſuffice-
„ rent ad onera annexa ferenda (ſcilicet ad congruam ſu-
„ ſtentationem, hoſpitalitatem exercendam, & Epiſcopalia
„ jura præſtanda, *Gl. hic V. Onera*; Re hac delata ad Papam
„ Innocentium IV. Is reſpondit; quia Eccleſia Parochialis,
„ dum vacaret, legitimo caruit defenſore, qui ipſi ab Epi-
„ ſcopo Dulmenſi debuerat deputari, ante factam translati-
„ onem, ſeu conceſſionem decimarum: & quia etiam tracta-
„ tus ſolemnis, ac diligens, qualia in ejuſmodi perpetuis
„ conceſſionibus, & alienationibus rerum Eccleſiaſticarum
„ exigitur, & præcedere debet, non fuit habitus: præſer-
„ tim cum dictæ conceſſionis, aut alienationis nulla evi-
„ dens neceſſitas, vel utilitas ſubeſſet, aut appareret: ideo
„ dictus Pontifex, cum Concilio Cardinalium, illam irri-
„ tam declaravit, & decimas tanquam ad Parochialem Ec-
„ cleſiam pertinentes (de jure communi, *c. Cum contingat*;
„ 29. & *c. ſeqq. de decim. Gl. fin. hic*) eidem per ſententiam
„ adjudicavit.

XXVII. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Licet Eccleſia vacans poſſit concedi, vel uniri alteri Eccleſiæ, non dato ipſi legitimo defenſore, vel Curatore, *Clem.* 2. *h. tit.* tamen bona ipſius Eccleſiæ vacantis alienari non poſſunt, non dato prius defenſore, ut patet ex hoc cap. *Gl. hic V. in conceſſ.* eo autem dato valeret alienatio, alias ſecus *Franc. hic nu.* 2. Et quidem dandus eſt Eccleſiæ vacanti Curator, ſeu Defenſor a Papa, ſi ſit Eccleſia Cathedralis, vel ab Epiſcopo, ſi ſit Eccleſia inferior, cum quo tractari debet, ac diſcuti, num cauſa ſufficiens alienandi adſit, *Abb. in cap.* 1. *numer.* 7. Ne Sede vacante &c. *Layman. in cit. diſ. theſi*, 50.

Notandum ſecundo. Ad rei Eccleſiaſticæ alienationem perpetuam requiritur, ut in Capitulo, vel Conventu congregato, tractatus fiat, hoc eſt, collatio mutua de neceſſitate, vel utilitate alienationis, an ſcilicet neceſſaria, vel utilis Eccleſiæ ſit futura, vel ſaltem probabiliter exiſtimetur, ac judicetur futura. At vero in alienationibus temporalibus, ſeu ad tempus, vel ad vitam factis, non requiritur tractatus, in quibus tacitus conſenſus Capituli poſtea ſubſequens ſufficit, *Gl. hic V. Perpetuis*, & *Franc. num* 3. 15. & 16. quamvis autem utile ſit ſæpius fieri tractatum in rerum alienatione perpetua, non eſt tamen id neceſſarium, ut patet ex *hoc c.* quod loquitur in ſingulari, *tractatus ſolemnis*, & *diligens*, *Gloſſ. hic V. Tractatus*; *junct. Gloſſ. marg. lit. E. Franc. hic n.* 9.

XVIII. Notandum tertio. In dubio non præſumitur tractatum iſtum anteceſſiſſe, ſed id probari debet, vel de eo conſtare, ut ex communi docet *Abb. in c. Ea*; 6. *n. ult.* de

his

Digitized by Google

his quæ fiunt a Præl. &c. nam ſolemnitatem extrinſecam actui in eo interveniſſe non præſumitur, ſed probari debet, *l. Quæcunque 13. §. fin. ff. de public. in rem act.* & ibi *Gl. V. Tutore auctore*; ubi habetur, quod auctoritas Tutoris, & decretum judicis non præſumitur interveniſſe in contractu pupilli, ſed probari id debet, *Maſcard. vol. 3. de probat. conclus.* 1315. multoque minus præſumitur Capituli conſenſum interveniſſe, *Abb. cit. loc.* Verum, ſi in inſtrumento alienationis a Prælato, & Capitulo legitime ſubſcripto, & obſignato, vel Notarii manu confecto, mentio fiat præcedentis tractatus, vel conſenſus Capituli, tunc fides ei habetur, & præſumptio oritur, juſtam quoque cauſam neceſſitatis, vel utilitatis interveniſſe, licet contra talem præſumptionem admittatur probatio in contrarium, *Maſcard. c. l. num. 10. & 11. & Volumen. 1. de probat. conclus. 75. numer. 11. Laym. in cit. diſput. theſi* 13. Neque vero neceſſarium eſt, ſpectato Jure Communi, ut de præcedente tractatu, in quo ſpecialiter diſcuſſum eſt, an alienatio Eccleſiæ ſit neceſſaria, vel utilis, ſpeciale, & ſeparatum inſtrumentum fiat; cum id nullo jure expreſſum reperiatur, ut docet *Suarez. tom. 4. de Religione tract. 8. lib. 2. cap. 27. num. 8. contra Rebuff.* Sed ſufficit, ſi in eodem inſtrumento alienationis mentio de eo fiat. Si vero in illo nulla mentio fiat præcedentis tractatus, ſed tantum narretur, ſive dicatur in eodem alienationem factam eſſe, propter Eccleſiæ neceſſitatem, vel utilitatem, v. g. ad diſſolvenda debita Eccleſiæ, quibus aliter ſatisfieri non poterat, vel quia fundus non erat utilis Eccleſiæ; vel ut prædium utilius Eccleſiæ comparetur, &c. talia verba non ſufficiunt; cum per illa quippe mere narrativa non oſtendatur præceſſiſſe tractatum Capitularem, nam in ejuſmodi ſolemnitatibus, quibus partes renunciare non poſſunt, non ſufficiunt ſola verba aſſertiva, ſeu narrativa, niſi aliter probentur, vel de iis conſtet, *Maſcard. cit. loc. conclus.* 1315. *numer. 16. Anchar. in cit. cap. 1. num. 3. hoc titul. in 6. & ibid. Franc. num. 4. Laym. in cit. diſ. theſ.* 14.

Notandum Quarto. Conceſſio decimarum Eccleſiæ vacantis facta Archidiacono in caſu, *cit. c.* 1. invalida fuit, ob triplicem cauſam: nempe quia caruit defenſore, & quia non intervenit tractatus Prælati cum Capitulo ſuo, qui prius fieri debet, quam conſenſus, juxta *cit. c. Sine exceptione*; ibi *totius Cleri tractatu atque conſenſu*, argumento deducto ab ordine ſcripturæ, ut notat *Barboſ. hic num.* 3. ac denique, quia non conſtabat, neceſſitatem, vel utilitatem alienandi ſubeſſe, *Gl. hic V. Præſertim.*

XXIX. Aſſertio 2. Altera conditio, ſeu ſolemnitas neceſſario requiſita ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum eſt conſenſus Capituli, ſeu Collegii, quoad majorem partem tunc præſentium, *cit. c. Sine exceptione; & cap. 1. de his quæ fiunt a Prælatis &c.* & quidem Canonicorum Cathedralium, ſi res alienanda ſit Eccleſiæ Cathedralis, vel cum conſenſu Canonicorum, ſeu Clericorum inferioris Eccleſiæ Collegiatæ, ſi res ad illam pertineat: vel cum conſenſu Religioſorum Capitularium, ſi ſit Conventus Regularis, vel Clericorum Beneficiatorum, ſi ſit Eccleſia Parochialis, plures habens Beneficiatos: quod ſi Eccleſia Collegio careat, ſive nullos Beneficiatos habeat, alienare poterit ſolus Rector, cum conſenſu Epiſcopi, *Abb. in cit. c. 2. num. 5. Silveſt. V. Alienatio; num. 4. Molin. cit. diſ. 468. n. 14. Concl.* 5. ſed de hoc dictum ſupra *Tit. 10. §. 1. n. 1. & 2. ſeqq.*

XXX. Cæterum alienatio rerum Eccleſiaſticarum facta ſine legitimo conſenſu perſonarum Eccleſiaſticarum, non tenet, licet approbetur per Conſtitutionem Laicorum, prout ſtatutum habetur in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 44. quod refertur *in cap. Cum Laicis 12. & ult. hoc tit.* ubi ita decernitur: cum Laicis, etiam Religioſis,
„ ſeu piis, nulla de rebus Eccleſiaſticis diſponendi ſit attri-
„ buta poteſtas, quippe quos obſequendi manet neceſſitas,
„ non auctoritas imperandi: ideo dolendum eſt, quod qui-
„ dam Laicorum, refrigeſcente charitate, immunitatem
„ Eccleſiaſticæ libertatis, quam non tantum SS. Patres, ſed
„ etiam ſeculares Principes multis privilegiis munierunt, con-
„ ſtitutionibus ſuis, vel potius deſtitutionibus impugnare præ-
„ ſumunt: dum alienationes Feudorum & aliarum poſſeſſio-
„ num Eccleſiaſticarum facere, juriſdictionem Eccleſiæ uſur-
„ pare, ſeu exercere, mortuaria, & alia quæ juri ſpirituali
„ annexa ſunt, ſibi vendicare audent. Quare idem Innocen-
„ tius IV. volens conſulere indemnitatibus Eccleſiarum,
„ & tantis gravaminibus providere, ſtatuit, ſacro appro-
„ bante Concilio, Conſtitutiones, & venditiones hujuſmo-
„ di Feudorum, & aliorum bonorum Eccleſiaſticorum, ſine
„ legitimo perſonarum Eccleſiaſticarum aſſenſu præſum-
„ ptas, ſive factas, occaſione, ſive prætextu Laicæ poteſta-
„ tis (cum talis non conſtitutio, ſed deſtitutio, ſeu deſtru-
„ ctio dici poſſit, atque uſurpatio ſit juriſdictionis Eccleſia-
„ ſticæ) non tenere, & præſumptores tales per cenſuram
„ Eccleſiaſticam ad deſiſtendum compellendos eſſe. Imo Jure novo tales violatores ſunt ipſo jure excommunicati, *c. Noverit; 49. & cap. Gravem; de ſentent. excom.* & in Bulla Cœnæ Domini.

Hinc colligitur, quod Laici nihil ſtatuere poſſunt, vel diſponere de rebus Eccleſiaſticis, non ſolum de iis, quæ per ſe & intrinſece ſunt ſpirituales: ſed neque de iis, quæ ſecundum ſe quidem temporalia ſunt, attamen ſpirituali juri annexæ, cujuſmodi ſunt mortuaria ſive oblationes funebres, & proventus pecuniarii Eccleſiarum, & Monaſteriorum, qui annexi ſunt ſpirituali miniſterio, & Titulo Beneficiorum, prout ſumitur *ex hoc c.* & tradit *Abb. ibid. n.* 5. quia de annexis idem eſt judicium *c. 3. de Conſtit.* Imo neque de bonis mere temporalibus Eccleſiarum poſſunt diſponere poteſtates Laicæ; cum ſicut perſonæ Eccleſiaſticorum ſunt exemptæ a juriſdictione Laicorum ita & bona eorum, *Abb. hic nu.* 4. Ubi tamen *n.* 6. ait, quod Laici poſſint ſtatuta facere circa minuendam mundanam pompam funebrem, ne ſumptus excedantur circa veſtes lugubres, quod Eccleſia non approbat.

XXXI. Aſſertio 3. Conditio tertia, ſeu ſolemnitas jure requiſita eſt, ut fiat ſubſcriptio a Capitulo, ſeu Conventu, *cit. c. Sine exceptione; 52. cauſ. 10. q.* 2. ubi in fine dicitur, quod irrita ſit venditio, & commutatio rei Eccleſiaſticæ, abſque ſubſcriptione Clericorum, *junct. Gl. fin. ibid. & in c. 1. de his quæ fiunt a Præl. & c.* Requiritur autem ſpectato Jure communi, ſubſcriptio Capituli, ſeu Conventus, ſaltem in caſibus jure expreſſis, videlicet in donatione, venditione, & permutatione rei Eccleſiaſticæ, *juxta cit. c. 2. & c. Tua; 8. de his quæ fiunt a Præl. &c.* adeoque in alienatione proprie dicta, per quam rei dominium directum transfertur, cum alias regulariter non requiratur ſcriptura in qualibet diſpoſitione, niſi jure ſpecifice ſit expreſſum, ut adhibeatur, ſed ſufficiat conſenſus, *Abb. in cit. c. 1. n.* 4. ubi addit, quod in pluribus locis non obſervetur, ut ſubſcriptio fiat in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum, *Molin. cit. diſ. 468. n. 7. Laſſ. l. 2. c. 24. n. 63. Azor. cit. c. 2. q.* 4. Imo conſuetudine jam receptum eſt, ut ſufficiat ſubſcriptio Notarii, ut tradunt DD. *cit. & dictum ſupr. Tit.* 10. §. 1. *n.* 3.

XXXII. Porro circa inſtrumentum alienationis manu publici Notarii confectum, notandum primo. Non eſt neceſſarium, ut in illo exprimantur nomina ſingulorum Capitularium: ſed ſatis eſt, ſi in illo teſtetur Notarius de conſenſu majoris partis Capitularium, vel etiam unanimi eorum conſenſu, alienationem factam eſſe, nam late loquendo, conſenſus majoris partis Capituli unanimis conſenſus cenſetur: unde aſſerenti majorem partem Capituli actui non interfuiſſe, vel non conſenſiſſe, onus probandi incumbit, *Abb. in c. Quanto; 5. n. 2. de his quæ fiunt &c. & in c. Inter dilectos; 8. n. 9. de donat. & ibi. Imol. n. 6. Laym. cit. diſ. theſi*; 29. Quod ſi in inſtrumento ſimpliciter dicatur Capitulum conſenſiſſe, præſumi debet, quod major pars conſenſerit; quia præſumendum eſt, Notarium tanquam juris peritum, verba uſurpaſſe, ſecundum veram ſignificationem juris, non poteſt autem juridice & proprie loquendo, conſenſus Capituli dici, niſi major pars ſaltem præſentium, & legitime congregatorum Capitularium conſenſerit, *Imol. citat. loc. numer. 9. & Laym.*

Notandum ſecundo. Si Notarius non ſit adhibitus, inſtrumentum factæ alienationis fieri debet, eique loco ſubſcriptionis ſigillum Capituli apponi; nam ſigillum inſtrumento apponens id videtur ratum habere, ut tradit *Gl. in l. 2. V. Conquiſitos; junct. Gl. marg. C. de reb. alien. non alien.* Vel ſi inſtrumentum Notarii publici manu confectum ſit, ſufficit ipſius conteſtatio de adhibito conſenſu Capitulari, *Laym. in cit. diſ. theſi* 26.

Denique quarta conditio, ſive ſolemnitas jure requiſita ad alienationem rei Eccleſiaſticæ eſt, ut interveniat auctoritas, ſive conſenſus Superioris, hoc eſt, ejus, qui ex munere publico Eccleſiæ præeſt, v. g. Epiſcopus, juxta *c. 1. de his quæ fiunt &c. Abb. in c. Nulli; 5. nu. 6. h. t.* de quo agemus infra.

XXXIII. Sed jam hinc oritur quæſtio: an & quando præſumi poſſit, ſolemnitates jure requiſitas, in alienatione rerum Eccleſiaſticarum interveniſſe? In qua re dicendum primo. Quamvis in inſtrumento alienationis rei Eccleſiaſticæ, Prælati ſigillo, & ſubſcriptione munito, mentio fiat, ſive narretur alienationem factam eſſe, præcedente tractatu Capitulari, & de Capituli conſenſu, ex cauſa legitima: videlicet ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ: tamen id non ſufficit ad valorem alienationis, niſi conſtet, vel aliter probatum ſit, prædictas ſolemnitates interveniſſe; ob regulam receptam, quod in ſolemnitatibus jure requiſitis, quibus partes libere renuntiare non poſſunt, non ſufficiunt verba aſſertiva, ſive nuda, & non probata narratio: nam alioqui facile eſſet legis decreta, & requiſita eludere, apponendo requiſitas juris ſolemnitates interveniſſe, cum non intervenerint, *Anch. in capit. 1. not. 3. hoc titul. in 6. Franc. ibid. numer. 4. Maſc. volum. 1. de probat. concl. 75. numer. 15. Laym. in cit. diſ. theſi* 26. & colligitur *ex cit. cap.* 1. ubi verbis Epiſcopi, & Capituli aſſerentium tenues eſſe reditus Archidiaconi fides habita non fuit; quia licet cauſa illa juſta fuiſſet transferri decimas in Archidiaconum, non tamen apparuit vera, ſeu probata non fuit, ut notat *Gl. ibid. V. Tenues*; Similiter licet donatio, quæ fit, remunerandi cauſa valeat, etiamſi de meritis donatarii aliter, quam per aſſertionem donantis non conſtet, ſi quidem fiat donatio ab eo, qui poteſt libere donare, etiam citra ulla merita præcedentia: ſecus autem eſt, ſi fiat a perſona, quæ libere, & mere liberaliter donare prohibetur, v. g. a patre, filioſam, a marito, uxori, a Prælato ex rebus Eccleſiæ: tum enim etiam in inſtrumento donationis dicatur, eam factam eſſe ob merita præcedentia, non valebit donatio, ſed revocari poterit, niſi conſtet, vel probatum ſit, merita præceſſiſſe, quia alias ſi ſtandum eſſet nudæ aſſertioni, facile eludi poſſet prohibitio legis, affirmante donatore merita anteceſſiſſe, cum non præceſſerint, *Jul. Clar. lib. 4. ſent. §. Donatio; q. 3. n. 2. Conſentit Gl. in c. Sicut; 16. V. Exprimantur; de ſent. & re judic.* ubi ait, qui allegat ſolemnitatem, ſive circa ſententiam, ſive circa inſtrumentum interveniſſe, debet id probare. Si vero conſtet in alienatione rei Eccleſiaſticæ interveniſſe tractatum Capitularem, & conſenſum Capituli, poteſt ob ejus auctoritatem præſumi, ex juſta & legitima cauſa illam factam eſſe, *Layman. in cit. diſ. theſi* 26. & dictum ſupra *numer.* 28.

XXXIV. Dicendum ſecundo. Quamvis in inſtrumento alienationis rei Eccleſiaſticæ nude narretur ſeu dicatur, illam factam eſſe a Prælato, cum Capituli conſenſu, ex cauſa legitima, circa aliam probationem, imo etſi in illo nulla omnino mentio fiat de adhibitis ſolemnitatibus; ſi tamen talis alienatio diuturno tempore non fuerit impugnata, ſive nunquam ei contradictum, præſumi poteſt, omnia in eo legi-

Digitized by Google

legitime facta cum requiſitis ſolemnitatibus, fuiſſe, ut ex plurium doctrina tradit *Maſc. cit. concl. 75. n. 14.* ubi ait, quod ex temporis diuturnitate ſolemnitates extrinſecæ præſumantur interveniſſe; nam potuit peculiare inſtrumentum de tractatu Capitulari facto, & cauſa legitima alienandi confectum fuiſſe, quod tamen poſtea amiſſum fuit: vel potuit etiam publice omnibus conſtare de neceſſitate alienationis, ita, ut nullus tractatus fuerit neceſſarius, conſenſus vero Capituli potuit poſtea acceſſiſſe, & alienatio facta per publicum inſtrumentum editum confirmari. Cum ergo requiſitæ ſolemnitates potuerint interveniſſe, ex temporis diuturnitate præſumendum eſt illas interveniſſe, ita tamen ut talis præſumptio probationem in contrarium admittat, *Roſenthal tract. de feudis c. 4. concl. 32. num. 4. & 6. Laym. in cit. diſ. theſi 37.* Verum tamen ad hujuſmodi præſumptiones faciendas, præter temporis diuturnitatem, ſeu vetuſtatem, inſuper neceſſario requiritur ſcientia, & patientia eorum, qui alienationem, ſi illegitime facta fuiſſet, revocare, & impugnare poterant, & probabiliter revocaſſent, *arg. c. Pervenit 4. de empt. & vend.* & ex communi docet *Felin. in cap. Sicut 16. numer. 33. de ſent. & re judic. Roſenthal. c. l. num. 1. & 2. Gail. l. 2. obſerv. 161. Laym. c. l.* Hinc reſolvit *Felin. c. l.* Teſtamentum Cardinalis antiquum, in quo nulla fit mentio licentiæ a Papa impetratæ ſine qua fieri non potuit, cenſendum eſſe validum, ſi in Curia Romana teſtatus ſit; quia tunc probabile eſt Papam id ſciviſſe; non item ſi teſtatus ſit extra Curiam, quia tunc Pontifex probabiliter præſumitur id ignoraſſet.

Ubi notandum, tempus longum, ſeu diuturnum, quoad faciendam præſumptionem ſolemnitatis extrinſecæ, cenſetur eſſe tempus XXX. annorum, ex communi apud *Abbat. in cit. c. Pervenit; numer. 7. & 10. arg. illius text.* ſaltem ſi res alienata ſit magni præjudicii ſeu momenti vel ſolum X. annorum, ſi ſit parvi præjudicii, *Roſent. cit. c. 4. concl. 31. Gail. obſerv. numer. 7.* Verum rectius dicitur, id Judicis arbitrio committendum eſſe, ut ex conjecturis determinet, quanti temporis lapſus ſit neceſſarius, ut adhibiti conſenſus, aliarumque ſolemnitatum præſumptio induci poſſit, cum id tempus a lege non ſit definitum, *Menoch. de arbitr. jud. cauſ. 433. num. 28. Laym. c. l. theſ.* Illud indubitatum eſt, ex diuturnitate temporis immemorialis præſumi omnes ſolemnitates in alienatione rerum Eccleſiaſticarum requiſitas interveniſſe, *Gail. c. l. num. 7.*

§. III.

An alienatio rei Eccleſiaſticæ prohibitæ alienari, facta ſine legitima cauſa, & forma, ſine ſolemnitate requiſita, ſit valida, etſi non licita?

XXXV. Aſſertio 1. Quamvis forma, ſive ſolemnitas jure præſcrita ſervata ſit, ſi tamen cauſa alienandi rem Eccleſiaſticam, videlicet neceſſitatis, aut utilitatis non adſit, ipſo jure irrita eſt alienatio, *Abb. in c. pen. n. 7. h. t. Covarr. lib. 2. var. reſol. c. 17 numer. 2. Azor p. 2. l. 9. c. 2. q. 8. Molin. cit. diſp. 468. concl. 6. n. 15. contra Gl. in cit c. Sine 52. V. Profuturum in fine.* Sed probatur ex *cap. 1. h. t. in 6.* alienatio quædam declaratur nulla, vel maxime, quia defuit legitima cauſa neceſſitatis vel utilitatis: & *in Clement. 1. eod.* locatio ad vitam, vel ad longum tempus, pronunciatur nulla, ſi facta ſit ſine neceſſitate, aut utilitate Eccleſiæ: idem habetur *in Extravag. unic. eod.* ubi omnis alienatio, niſi in caſibus jure permiſſis, adeoq; ex cauſa juſta facta, nullius omnino roboris eſſe declaratur. Ratio eſt, quia quando duo copulative requiruntur ad valorem alicujus actus, alterutrum ſolum non ſufficit: ut in propoſito, ad valorem alienationis Eccleſiaſticæ non ſufficit: quod ſolemnitas ſit ſervata: ſed requiritur inſuper, ut in caſu jure permiſſo, ſive ex cauſa juſta ſit facta: nam conſenſus Capituli, & aliæ ſolemnitates ſolum requiruntur, ut provideatur Eccleſiæ utilitati, & res ejus non facile alienentur, ſine cauſa ſcilicet juſtæ neceſſitatis, vel utilitatis. Sufficit tamen ut alienatio ſit valida, cauſam fuiſſe probabiliter exiſtimatam, eſſe validam a contrahentibus, quando facta eſt alienatio, etſi poſtea reperiatur inſufficiens. *Molin. c. l. n. 15.*

XXXVI. Aſſertio 2. Alienatio rerum Eccleſiaſticarum immobilium aut mobilium pretioſarum, quæ aſſervari poſſunt, ſi fiat a Prælato ex juſta quidem cauſa, ſed ſine tractatu, & conſenſu Capituli, ac proinde ſine debita forma, & ſolemnitate Canonica, eſt ipſo jure, videlicet Eccleſiaſtico, irrita, ſaltem in judicio & foro externo, prout conſtat ex *c. Si quis; 6. junctas Gl. V. Ab initio nullas;* Ubi ait, ex hoc manifeſte patet, quod alienatio, quæ fit contra formam juris nulla eſt ipſo jure; quia ſine forma, quæ dat eſſe rei, non poteſt res ſubſiſtere, & quod contra jus factum eſt, pro infecto habetur, *l. Non dubium; 5. C. de leg. & reg. jur. 64. in 6. Azor p. 2. l. 9. c. 1. q. 8. Mol. cit. diſ. concl. 3. n. 3. Henric. Canſius in c. Nulli; 5. n. 13. h. t.* Is tamen non ita intelligendum eſt, quod ex tali alienatione nulla etiam naturalis obligatio oriatur, ſi Prælato alienanti adminiſtratio competebat: ſed quod talis alienatio ita reſcindi poſſit, ac plerumq; debeat, ac ſi ab initio omnino irrita fuiſſet. Et hinc talis alienatio per accedentem poſtea Capituli conſenſum, ſi ei aliud non deſit, ratificare ſeu confirmari poteſt, ita ut jure etiam poſitivo convaleſcat, perinde ac ſi ab initio ſemper omni jure valida fuiſſet, *juxta c. 3. de his quæ fiunt a Prælato & c. Laym. in c. Auditis; 29 n. 1. de elect.* Quare ſi hujuſmodi alienatio a Prælato (ad quem alias jure naturali pertinet poteſtas alienandi, quippe cui commiſſa eſt adminiſtratio Eccleſiæ & bonorum illius) facta ſit ſine tractatu & conſenſu Capituli, vel etiam ſine auctoritate Superioris, adeoque non ſervata forma Juris poſitivi ſive Eccleſiaſtici, ſpectato Jure naturali, injuſta non eſt; quia ſubſtantialia contractus intervenerunt, videlicet mutuus conſenſus contrahentium, & juſta cauſa alienandi ſubeſt nec ulla fraus, aut injuria ſeu læſio cujuſquam interceſſit: talis inquam, alienatio valida eſt in foro conſcientiæ, ita ut is, cui alienatio v. g. venditio facta eſt, tuta conſcientia, rem retinere poſſit, ſi nemo ſe ei alienationi opponat aut reſciſſionem ejus a judice petat, & re ipſa utilis ſit Eccleſiæ ipſa alienatio, ut docet *Abbas in c. 1. numer. 19. de reſtit. in integr. Navarr. de Tract. de alien. rer. Eccleſ. numer. 17. & in Tract. de ſpoliis Cleric. §. 2. numer. 6. Azor cit. q. 8. §. Secundum eſt, Laym. in cit. c. Auditis, & lib. 2. tr. 4. cap. 16. num. 9. in fine, & in cit. diſp. de rer. Eccleſ. alien. Theſi* 24. Ratio eſt, quia hujuſmodi ſolemnitates non pertinent ad ſubſtantiam intrinſecam alienationis, ſecundum naturam & primævam inſtitutionem actus: Unde cum rerum Eccleſiæ alienationes aliquando licite fiant, ſine tractatu & reliquis ſolemnitatibus, ut patet in caſibus ſupra allatis ideo potius accidentales & extrinſecæ ſunt cenſendæ quam ſubſtantiales, ut notat etiam *Barboſ. in Collectan. in c. 1. h. t. in 6. num. 7. & 8.* & ſpectato jure naturæ, ac in foro conſcientiæ, tales alienationes etiam ſine illis ſunt validæ. Confirmatur, quia SS. Canones ſolemnitates adhiberi volunt in alienatione rerum Eccleſiaſticarum ad vitandas fraudes, quæ intervenire poſſent: hæ autem ceſſant in foro conſcientiæ, ut ſupponitur, & conſequenter etiam ceſſat illa præſumptio juris poſitivi. Idque generaliter procedit in omni actu, in quo eſt prætermiſſa ſolemnitas juris poſitivi, ſervato ſolo jure naturali, *Abb. c. l. Silveſt. V. Alienatio num.* 13.

XXXVII. Contrarium tamen tenet *Suar. tom. 4. de Relig. Lib. 2. cap. 77. numer. 20. & 7.* & alii DD. recentiores, videlicet, quod is, qui etiam bona fide accepit v. g. emendo a Prælato bona Eccleſiæ, ſine ſolemnitatibus jure requiſitis, non poſſit illa in conſcientia retinere, donec repetantur, nec fructus; imo ſi in mora ſit reſtituendi, teneatur ad damna Eccleſiæ compenſanda, niſi propter bonam fidem a culpa excuſetur. Idque probat primo. Quia effectus legis & obligatio non ceſſat, etſi finis & ratio legis in caſu particulari ceſſet. Secundo, quia hic deeſt poteſtas alienandi, quippe quæ non aliter eſt Prælato conceſſa, niſi adhibitis juris ſolemnitatibus. Tertio quia hic deeſt forma ſubſtantialis alienationis: ubi autem forma deficit, actus eſt ipſo jure nullus cum ſine forma actus non ſubſiſtat. Verum inprimis falſo ſupponitur, alienationem rei Eccleſiaſticæ ſine ſolemnitatibus jure requiſitis, a Prelato factam, ita per leges vel Canones irritari, ut neque naturaliter ſeu in foro conſcientiæ valeat, nam quamvis lex Canonica vel S. Pontifex poſſit alienationem ſive contractum celebratum circa rem Eccleſiaſticam ita prohibere, ut omni jure etiam naturali ſit irritus, non tamen cenſetur, id velle facere, niſi id ſufficienter exprimat; alioquin vero, ſi contractus, ſuapte natura, ſive ſpectato jure naturali ſit validus, cenſetur is per legem ſive Canonem ſolum eſſe infirmatus, ſeu reſciſſus civiliter, & in ordine ad forum externum, non autem naturaliter, ſeu quoad forum conſcientiæ, ut docet *Laym. cit. c. 16. n. 6. & 3. ſeqq.*

Porro ad primum Argumentum contrariæ ſententiæ reſpondetur: diſtinguendum eſſe inter forum externum ſeu contentioſum, & forum internum conſcientiæ: nam in foro externo locum habet hæc regula, quando lex fundatur in præſumptione fraudis, tanquam cauſa principali & adæquata ita ut Judex debeat ſecundum præſumptionem a jure ſeu lege factam in omnibus caſibus occurrentibus procedere, & ſententiam ferre: tunc lex præſumens periculum fraudis non ceſſat obligare, etiamſi cognita veritate præſumptio fraudis abſit, ac ceſſet in caſu aliquo particulari, ſed requiritur, ut periculum ſeu præſumptio fraudis abſit & ceſſet in communi & generaliter ut docet *Covarr. in c. Cum eſſes; numer. 9. de Teſtament. Laym. l. 1. tract. 4. c. 17. num. 4.* ſic lex irritans & prohibens matrimonium clandeſtinum fundatur in præſumptione fraudis, & tamen invalidum eſt, etiamſi in caſu particulari conſtet, abeſſe fraudem. Et ratio eſt, quia leges formantur pro foro externo de iis, quæ communiter & ut plurimum accidunt, licet ergo lex fundata in præſumptione periculi vel fraudis interdum in caſu particulari ceſſet, non tamen deſinit obligare, ſæpius & communiter fraus intervenire ſoleat.

At vero in foro interno conſcientiæ hæc regula locum habet, fundata in jure naturæ præſumptio ceſſat, ubi de veritate conſtat, & conſequenter ceſſat etiam lex poſitiva fundata in præſumptione, in foro animæ, ſi de veritate conſtet, nam præſumptio cedit veritati, ut docet *Abb. in c. Quia plerique; 8. num. 18. de immunit. Eccleſ. Laym. l. 1. tr. 4. c. 21. num. 4.* Itaque lex irritans alienationem rei Eccleſiaſticæ factam, ſine debitis ſolemnitatibus, ob vitandas fraudes, ceſſat obligare in foro animæ, ſi conſtet de veritate, donec per ſententiam judicis reſcindatur talis alienatio, vel alius actus factus ſine ſolemnitatibus jure poſitivo requiſitis.

Ad ſecundum argumentum reſpondetur: poteſtatem alienandi non deeſſe in Prælato, ſaltem ſi Capitulum ſciat, & non contradicat, adeoque tacite, conſentiat in alienationem faciendam, ac proinde alienatio etiam ſine ſolemnitate facta valet, ſaltem jure naturali, & effectum aliquem producere poteſt. Ad tertium dicitur ſolemnitates jure requiſitas pertinere ad formam ſubſtantialem alienationis ſpectatæ ſecundum effectus juris poſitivi, & fori externi, non item ſecundum jus naturale, & forum internum conſcientiæ, ut patet ex ſupra dictis.

Non obſtat, quod in pluribus Canonibus ſupra allatis dicatur, alienationes rerum Eccleſiaſticarum eſſe abſolute irritas, & nullas, nullius roboris, & momenti, &c. quia ex eo ſolum ſequitur, eſſe irritas, ipſo jure poſitivo, & in foro externo non autem jure naturæ, & in foro conſcientiæ: nam licet alias regulariter, quod eſt licitum, vel illicitum in foro interno, eſt etiam licitum, vel illicitum, validum, vel in-

Digitized by Google

vel invalidem in foro externo, & e converſo, id tamen non procedit, quando forum externum fundatur in præſumptione aliqua, & ſecundum illam procedit, præter rei veritatem ſecreto cognitam; tum enim ſi conſtet de veritate contraria, in foro conſcientiæ præferenda eſt veritas præſumptioni falſæ, ut dictum *ſupr. l. 2. Tit. 2. ſec. 1. §. 1. n. 4.* & tunc nullo modo licet argumentari a foro externo ad internum, ut in propoſito, invalida eſt alienatio rei Eccleſiaſticæ, ſine ſolemnitatibus jure Canonico requiſitis, ergo etiam invalida eſt talis alienatio in foro interno conſcientiæ, quia tunc non idem obtinet in utroque foro.

Confirmatur primo. Quia in effectu per talem alienationem nihil omnino præjudicatur Eccleſiæ, cum ea reſcindi poſſit per officium, vel ſententiam Judicis, perinde ac ſi ab initio nulla fuiſſet: & in arbitrio ſive optione Eccleſiæ eſt, an velit agere contra poſſeſſorem, ad reſtituendam rem, cum fructibus, vel contra illegitime alienantem, ut reſarciat damnum Eccleſiæ illatum, ut infra dicetur, & nimis durum eſt, eum, qui rem ad Eccleſiam pertinentem emit juſto pretio, & quæ ex juſta neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ ipſi vendita fuit, & ſine omni fraude ac dolo poſſidet, obligare ad reſtituendam rem, cum fructibus, antequam id petatur in judicio.

XXXIX. Confirmatur ſecundo. Prædicta ſententia ex generali illa & receptiſſima doctrina, quam tradit *Gl. in c. 2. V. Sede Vacante ſupr. Ne Sede vacante &c. & Sanch. Lib. 7. moral. c. 31. nu. 28.* Ubi ait, generale id eſſe in omni contractu celebrato cum Eccleſia, abſque debita licentia & ſolemnitate, ut favore Eccleſiæ claudicet contractus, ita ut contrahenti cum illa non liceat reſilire. At Eccleſia, ſi velit, poterit ſtare illo contractu, aut non ſtare: ſicut accidit etiam in contractu cum pupillo, aut minore XXV. annis abſque Tutoris, vel Curatoris auctoritate, *l. Julianus; 13. §. Si quis a pupillo, ff. de action. empt.* vel cum Religioſo, ſine licentia ſui Superioris, quamvis contrahenti cum minore, vel Eccleſia, vel Religioſo conceſſum ſit agere, ac petere, ut minor, vel Eccleſia, vel Monaſterium compellatur declarare, num velit ſtare contractui, an ab eodem recedere, *juxta c. l. Julianus, §. Si quis colludente, Sanch. c. l. n. 31.* Ex quo ſequitur, Eccleſiam ſic contrahendo, aliquo modo obligari, ſcilicet naturaliter, etiamſi extrinſecæ juris ſolemnitates, nempe tractatus, conſenſus Capituli expreſſus, licentia, ſeu auctoritas Superioris non intervenerint; quia id eſt contra rationem contractus reciproci v. g. venditionis & emptionis: impoſſibile enim eſt, ex contractu reciproco ſeu ultro citroque obligatorio aliquem ita obligari, ut alter contrahens nullo modo viciſſim ſit obligatus, *Laym. in citat. diſ. Theſi* 25. Similiter in contractu cum infante vel furioſo, nulla omnino obligatio ex utraq; parte oritur, ut docet *Laym. l. 3. Tr. 4. c. 9. n. 9.* ſi vero pupillus ſit proximus pubertati, ita ut ſufficientem conſenſum præſtare poſſit, & contractum celebret, ſine Tutoris auctoritate, naturaliter obligatur, *l. 1. in fine ff. de novation. l. Pupillus; 81. ff. ad leg. falcid. Laym. cit. Theſi* 25.

§. IV.

An Prælatus, ſine conſenſu Capituli, aliiſque juris ſolemnitatibus, valide renunciare poſſit hereditati, vel legato rei immobilis, aut mobilis pretioſæ relictæ Eccleſiæ?

XL. Negat *Molina cit. diſ. 408. nu. 12. §. Dubium eſt; Azor. cit. c. 1. q. 12.* Ubi dicit hanc opinionem eſſe probabiliorem. Ratio eſt, quia licet ante hæreditatem aditam, jus in re ſive dominium non ſit acquiſitum Eccleſiæ, eſt tamen ei acquiſitum jus ad rem, cui juri Prælatus ſine conſenſu Capituli renunciare non poteſt; cum jura ad bona immobilia, vel mobilia pretioſa, quæ ſervari poſſunt, inter res immobiles Eccleſiæ computentur, ut ſupra dictum, ideoque ejuſmodi juris abdicatio ſpecies quædam alienationis cenſenda eſt in materia Eccleſiæ favorabili. Idque magis locum habet in legato, cujus dominium a morte teſtatoris ſtatim acquiritur legatario etiam ignoranti, *l. Cum Pater; 77. §. Surdo, & l. Legatum; 80. ff. de legat. 2. l. a Tit; 64. in fine ff. de furtis.* Similiter pupillus fundum ſibi legatum repudiare non poteſt, ſine Prætoris auctoritate; eſſe enim & hanc alienationem, cum res ſit pupilli, nemo dubitat, inquit JCtus in *l. Magis 5. §. Fundum autem, ff. de rebus eorum, qui ſub tutela &c.* Et hæc ſententia eſt valde probabilis.

XLI. Contraria tamen ſententia affirmativa eſt communior, quam tenet *Abb. in c. Tua; 8. num. 9. de his, quæ fiunt a Præl.* Licet addat hanc quæſtionem eſſe dubiam, *Silveſt. V. Alienatio; q. 19. Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 24. num. 65. Sanch. l. 6. de matrim. diſ. 4. n. 12. Laym. l. 3. tr. 4. c. 10. n. 7. & alii plures.* Ratio eſt, quia talis repudiatio ſeu renunciatio hæreditatis vel Legati non eſt alienatio rei Eccleſiæ: ſed potius non acquiſitio, cum ante aditam hæreditatem, vel acceptationem Legati a Prælato factam, nondum ſit vere ac perfecte acquiſitum ejus dominium Eccleſiæ: unde licet Prælatus non poſſit alienare rem Eccleſiæ immobilem, vel mobilem pretioſam, quæ ſervari poteſt, ſine debitis juris ſolemnitatibus; poteſt tamen illam non acquirere, ſine illis; quia non ſunt paria, lucra non capere, & quæſita perdere, ideoque etiam ſine illis poteſt Prælatus repudiare rem Eccleſiæ nondum acquiſitam, cum talis repudiatio non ſit alienatio, ut conſtat ex *l. Si ſponſus; 5. §. Si maritus hæres, ff. de donat. int. vir. & uxor.* Ubi permittitur marito repudiare hæreditatem aut Legatum, ut uxori obveniat, nec cenſetur eſſe alienatio, ſeu donatio inter Conjuges. Et ex *l. Qui autem; 6. §. Perinde & §. Sed & ſi nolit, ff. Quæ in fraud. credit.* Ubi repudiatio hæreditatis vel Legati, non cenſetur alienatio facta in fraudem creditorum: cujus ratio eſt, quia talis debitor nihil alienat, cum nihil acquiſierit, jus enim alienandi hæreditatem, antequam ea acceptetur, non cenſetur eſſe in bonis noſtris, *l. Pretia; 63. §. Sed nec hæredem, ff. Ad leg. falcid.* Et quamvis, ſi res in ſpecie legata ſit, ejus dominium ſtatim a morte Teſtatoris tranſeat in legatarium, etiam ante aditam hæreditatem, *juxta ll. ſupra allegatas*, & ita videatur ejus repudiatio eſſe imminutio proprii patrimonii, & quædam alienatio: revera tamen talis non eſt, quia ante acceptationem, dominium Legati nonniſi imperfecte & revocabiliter acquiritur Legatario, & ſub tacita conditione, niſi repudietur, unde ſi poſtea repudietur, juris fictione perinde eſt, ac ſi non eſſet acquiſitum dominium, *Gl. in cit. l. Qui autem §. & Sed illud, V. Legatum, Sanch. cit. loc. num.* 8. Neque etiam obſtat, quod pupillus non poſſit repudiare hæreditatem, vel legatum, ſine Tutoris auctoritate; tum quia is caret omni adminiſtratione rerum ſuarum; non item Prælatus, qui habet adminiſtrationem rerum Eccleſiæ, ut reſpondet *Abb. cit. loc.* tum quia pupillo & minori prohibita eſt, non ſolum vera alienatio, per quam res jam acquiſita transfertur in alium, ſed etiam omiſſio lucri ſive non acquiſitio lucri, quæ eſt quodammodo alienatio. At vero in bonis Eccleſiæ ſolum requiruntur ſolemnitates jure præſcriptæ, quando fit vera ac proprie dicta alienatio, cum ſcilicet rei acquiſitæ dominium, vel jus in re transfertur, *Sanch. cit. l. num.* 12. Idque confirmatur ex *cap. Cum Apoſtolica, 7. de his, quæ fiunt a Prælatis &c.* Ubi habetur, quod illud ſolum non poſſit alienari a Prælato, ſine conſenſu Capituli, quod ab Eccleſia poſſidetur, adeoque ei jam acquiſitum eſt. Denique ad primum fundamentum contrariæ ſententiæ dici poteſt, illa jura & actiones computari inter bona immobilia Eccleſiæ, quæ illi competunt, poſt factam acceptationem hæreditatis vel Legati, vel alterius rei immobilis, aut mobilis pretioſæ: antequam vero Prælatus acceptet rem, non habet proprie dictum jus ad rem, & conſequenter neque actionem, quæ non datur, niſi ſuppoſita acceptatione. Porro etſi Prælatus ſolus, ſine conſenſu Capituli valide repudiet hæreditatem, vel Legatum relictum Eccleſiæ, non tamen licite, ſed peccat, ſi ſine juſta cauſa id faciat, *Sanchez cit. loc. numer.* 14. & patebit ex dicendis.

XLII. Ex dictis infertur, licet Prælatus ſeu Rector Eccleſiæ ſolus, ſine conſenſu Capituli, aliiſque ſolemnitatibus, non poſſit Eccleſiæ ſuæ obeſſe, ac præjudicare, agendo & contrahendo, ſeu jura ac bona acquiſita alienando; poteſt tamen ſolus obeſſe ac præjudicare Eccleſiæ in non acquirendo, ſeu bonis ac juribus Eccleſiæ acquirendis renunciando, ut ex communi docet *Gloſſ. in cap. ultim. V. Meliorem cauſ. 16. quæſt. 6. Abb. in capit. ultim. numer. 15. de locat. & in citat. capit. Tua: numer. 9. de his, quæ fiunt &c.* Ubi ait, quod Prælatus in acquirendis poteſt Eccleſiæ conditionem facere deteriorem, *Layman. in cit. cap. 10. num. 6. & cit. diſ. de alien. rer. Eccleſ. Theſi* 45. quia aliud eſt nocere, aliud non prodeſſe. Quare Prælatus ſolus valide repudiare poteſt donationem Eccleſiæ ſuæ oblatam ſeu faciendam, & Abbas valide renunciare poteſt hæreditati, quæ poſt Novitii ſui profeſſionem, & mortem patris, Monaſterio eſſet obventura, cum enim poſſit renunciare hæreditati jam delatæ, ſed nondum aditæ, ut ſupra dictum; multo magis poteſt hæreditati, quæ nondum delata eſt, nec acquiſita, ſed deferenda, & acquirenda, *Sanchez Lib. 7. moral. cap. 6. num. 4. Laym. cit. cap. 10. num.* 6. Item poteſt Prælatus præjudicare Eccleſiæ, ſine conſenſu Capituli, aliaque ſolemnitate in judicialibus, ſi per negligentiam ſinat ferri ſententiam contra Eccleſiam, & omittat appellare; & in uſucapionibus permittendo res Eccleſiæ ab alio uſucapi ſeu præſcribi, *Layman. cit. loc. & in cit. Theſi* 45. Veruntamen in his caſibus, tenetur Prælatus ex propriis bonis reſarcire damnum Eccleſiæ, per dolosam vel negligentem adminiſtrationem illatum; quia ex officio adeoque ex juſtitia tenetur bene adminiſtrare, *cap. 8. cauſ. 12. quæſt. 4.* ubi *Gloſſ. V. Neglectum ait*; ſi Prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ, cum poſſit, hoc imputatur ei, & de hoc tenetur, inſtar Tutoris, *juxta l. Quicquid; 7. C. Arbitrium Tutelæ.* Præterea Eccleſiæ in his caſibus competit etiam Beneficium reſtitutionis in integrum, ob negligentiam Prælati in acquirendo lucro Eccleſiæ, ita ut in optione ipſius ſit vel agere contra Prælatum, vel petere reſtitutionem in integrum, *Sanchez cit. diſ. 4. numer. 13. Layman. cit. capit. 10. numer.* 7.

XLIII. Illud hic addendum, licet Prælatus in multis comparetur Tutori & Curatori, in aliis tamen quibuſdam ab eo differt, ut notat *Gloſſ. Recepta in capit. ultim. cauſ. 5. qu. 3. in fine caſibus.* Nam primo, Tutor eſt temporalis, ſeu ad tempus datus: Prælatus vero plerumque eſt perpetuus. Secundo, Tutor non poteſt uti, nec frui rebus pupilli: at vero Prælatus poteſt uti & frui bonis Eccleſiæ, ex quibus ſuſtentationem accipit, ideoque uſufructuario, quia ejus jus morte finitur, ſicut uſufructuarii, vel ſaltem uſuario comparatur, ſecundum *Gloſſ. in cap. ultim. V. Reſervari de offic. Ordin. in 6.* Tertio, tutela eſt onus: Prælatura eſt honor ac dignitas, continet enim præeminentiam inter alios juncta cum juriſdictione externa. Quarto. Prælatus habet liberam & generalem adminiſtrationem in bonis Eccleſiæ, adeoque ampliorem, quam Tutor, aut Curator, niſi quod donare non poſſit *c. 3. de donation. de quo infra Tit. 24. Laym. in cit. diſp. Theſi* 46.

SE-

Digitized by Google

SECTIO III.

De conſenſu, vel Auctoritate Prælati neceſſaria ad rerum Eccleſiaſticarum alienationem.

§. I.

An, & quando Superioris Prælati conſenſus vel auctoritas requiratur ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum?

XLIV. Præmittendum primo. Prælatus v. g. Epiſcopus duobus modis poteſt auctoritatem ſuam præſtare alienationi rei Eccleſiaſticæ. Primo, ut ipſemet alienet, ſitque principalis alienationis auctor: ut ſi v. g. Epiſcopus, cui rerum adminiſtratio competit, rem immobilem pertinentem ad menſam ſuam, cum conſenſu Capituli Cathedralis alienet, qui tanquam quædam ſolemnitas juris & conditio neceſſario requiſita accedere debet, ut ſupra dictum. Vel ſi Epiſcopus rem aliquam immobilem pertinentem ad Eccleſiam inferiorem vacantem alienet, conſtituto ei defenſore, cum conſenſu Capituli ſeu Conventus ejuſdem Eccleſiæ inferioris, ſi collegiata ſit, *juxta c. 3. h. t. in 6.* Secundo ut non ipſemet Prælatus Superior, v. g. Epiſcopus alienet, ſed Collegium. Prælatus, aut Rector ſeu Parochus Eccleſiæ inferioris: Superior autem Prælatus, videlicet Epiſcopus, vel alius cui Eccleſia illa ſubjecta eſt, conſenſum ſeu potius auctoritatem præbeat alienationi: nam qui in minoribus ſeu inferioribus abſolute vocari ſolet conſenſus, is in eo, qui ex officio publico præeſt, vel legitimam adminiſtrationem habet, auctoritas appellatur, *Gl. in c. 1. V. Tractatus; h. t. in 6. Innocent. ibid. n. 3.* Ubi ait, conſenſus eſt etiam minorum, ſed auctoritas tantum majorum, ſeu Superiorum, *Molin. cit. diſ. 468. concl. 3. num. 4.* Requiritur autem ut hic conſenſus Superioris ſeu auctoritas expreſſe adjiciatur actui, *c. Abbatibus; 41. cauſ. 12. quæſt. 2. Innoc. in cit. cap. 1. num. 5.* Imo etiam, ut in ſcriptis detur, quod etſi non ad ſubſtantiam actus, ut cenſet *Innocent. in cit. cap. 1. num. 5.* ſaltem ad probationem actus faciendam requiritur, *Laym. in cit. diſp. ib. 30.*

Præmittendum ſecundo. Plures ſunt inter auctoritatem priore modo, & auctoritatem poſteriore modo acceptam, differentiæ. Nam primo quando Prælatus vel Rector Eccleſiæ ipſemet alienat, tanquam Auctor principalis alienationis: tum ipſius conſenſus ſive auctoritas neceſſario intervenire debet in ipſo contractu, ſive negotio: quia iſte conſenſus pertinet ad ſubſtantiam contractus ſeu actus, cum quilibet contractus neceſſario includat utriuſq; partis contrahentis conſenſum in idem: at vero auctoritas ſive conſenſus Superioris, poſteriore caſu, quando non eſt principalis Auctor, neque ipſemet alienat, poteſt intervenire ex poſt facto, ſicut & Capituli conſenſus, ut ex communiore ſententia tradit *Franc. in cit. c. 2. n. 12. h. t. in 6.* Secundo, ſi Prælatus ipſemet debeat eſſe principalis Auctor alienationis, & non conſentiat, contractus omni jure, etiam naturali, eſt irritus, ob defectum poteſtatis effectricis, ſive conſenſus unius partis principaliter contrahentis. At vero ſi inferior Prælatus, ſeu Rector habens poteſtatem adminiſtrandi, res Eccleſiæ alienet, non petito, vel non impetrato conſenſu Superioris Prælati, probabile eſt contractum, ſi alioquin non cedat in damnum Eccleſiæ, ſed in ejus utilitatem, eſſe validum, donec per legem ſeu jus poſitivum reſcindatur, ut indicat *Innoc. in cit. c. 2. h. t. in 6.* Ubi ait, quando contractus alienationis capit ſubſtantiam, non a ſcriptura, ſed a conſenſu contrahentium, *Laym. in cit. diſ. Theſ. 31.* His præmiſſis ſit.

XLIV. Aſſertio 1. Si bona alienanda ſpectent ad Eccleſiam ſæcularem inferiorem Cathedrali, & ſubjectam juriſdictioni Epiſcopi, quæ Collegium Clericorum, vel Conventum non habet, v. g. ad Eccleſiam parochialem, tunc ſi Prælatus Superior, v. g. Epiſcopus bona illa ita alienet, ut ipſe alienationis ſit Auctor, neceſſarius eſt etiam conſenſus ſui Capituli Cathedralis; nam ita jure ſtatutum eſt de unione *in Clement. 2. hoc. tit.* videlicet quod Epiſcopus Eccleſiam ſibi ſubjectam unire debeat, interveniente conſenſu Capituli ſui, ergo pari ratione non poterit etiam alias alienationes bonorum talis Eccleſiæ facere, ſine tractatu & conſenſu Capituli ſui Cathedralis, ut docet *Gl. in c. 2. Tenues & ibid. Franc. num. 24. Verſ. Sed in contrarium; h. t. in 6. arg. illius c. Abb. in cap. 1. num. 5. de his, quæ fiunt a Prææl. & c. Mol. cit. diſ. 468. concl. 5. n. 14. Laym. in cit. diſ. Theſ. 33.* Si vero Prælatus Superior ſive Epiſcopus non ſit Auctor talis alienationis, ſed ipſe Prælatus inferior, aut Rector Eccleſiæ bona Eccleſiæ ſuæ alienet, tunc ſi ea Eccleſia inferior Collegiata ſit, ſeu Collegium proprium aut Conventum habeat, præter conſenſum ſeu auctoritatem Superioris Prælati, videlicet Epiſcopi requiritur conſenſus Capituli ſeu Conventus inferioris illius Eccleſiæ, non autem conſenſus Capituli Cathedralis; quia hæc conditio ſeu ſolemnitas nullibi in jure reperitur expreſſa, ut tradunt *Franc. Abb. Molin. locis cit. & Laym. Theſi 32.* Ratio autem diverſitatis inter hunc poſteriorem caſum, & priorem, iſta communiter aſſignatur, quia in priore alienatio fit per ipſum Epiſcopum, ne ergo forte diſſipet bona inferioris Eccleſiæ non Collegiatæ merito requiritur, ut adhibeatur conſenſus Capituli Cathedralis. In caſu vero poſteriore, alienatio fit ab ipſo Prælato ſeu Rectore Eccleſiæ inferioris Collegiatæ, & ideo requiritur quidem, præter intervenientem auctoritatem Prælati Superioris ſeu Epiſcopi conſenſus Capituli ſeu Collegii inferioris Eccleſiæ, non autem conſenſus Capituli Cathedralis, ſed ſufficit adhiberi conſenſum proprii Capituli inferioris Eccleſiæ, *Abb. c. l. & Molin.* verumtamen etiam in hoc caſu, Epiſcopus vel alius Prælatus Superior ſimili poteſtate præditus, ſi conſenſum ſeu auctoritatem præſtet alienationi, quæ fit a Prælato ſeu Rectore inferioris Eccleſiæ Collegiatæ debet ſpectato jure communi, in hoc quoque negotio adhibere ſaltem conſilium Capituli ſui Cathedralis, ſicut in aliis negotiis, quæ alicujus momenti ſunt, *juxta c. Novit; 4. c. & c. Quanto; 5. de his quæ fiunt a Præl. & c. Abb. c. l. & Laym. Theſi 32.* Si deniq; Eccleſia inferior, v. g. parochialis, Collegium ſeu Conventum non habeat ſolus Rector alienare poteſt bona ſuæ Eccleſiæ cum conſenſu ſeu auctoritate Prælati Superioris, videlicet Epiſcopi, qui tunc ſufficit, ut tenent DD. ſupra cit. quia juxta regulam traditam apud *Abb. in c. ult. n. 14. de locat. & alios*: Rector Eccleſiæ non Collegiatæ tantam poteſtatem habet in alienando (cum auctoritate Prælati ſui Superioris) quantam Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ una cum Capitulo ſuo. Porro non ſolum in alienationibus, ſed etiam in tranſactionibus ſuper juribus Eccleſiæ inferioris, requiritur conſenſus Epiſcopi, cui talis Eccleſia eſt ſubjecta, uti ſumitur ex *c. 2. de tranſactionib.* Ubi requiritur conſenſus Epiſcopi, ut firma ſit compoſitio inter perſonam Eccleſiaſticam, & Laicos ſuper decimis facta, *Lamy. ibid. n. 1.*

XLIV. Aſſertio 2. Si Prælatus Regularis non ſit exemptus, ſed ſubjectus Epiſcopo, præter conſenſum Conventus ſui, *juxta c. 1. & toto Tit. De his quæ fiunt a Prælat. &c.* etiam conſenſus & auctoritas Epiſcopi requiritur in alienationibus rerum Eccleſiæ ſuæ, prout ſtatuitur in *c. Abbatibus; 41.* Ubi requiritur etiam ſubſcriptio Epiſcopi, & *c. Placuit; 51. cauſ. 12. q. 2. c. In venditionibus; 40. cauſ. 17. q. 4.* & tradit *Gl. communiter recepta in ſumma cauſ. 12. q. 2. & Gl. in Clem. 2. V. Non habeat, & V. Proprii h. t.* Si vero Prælatus ſit exemptus & immediate ſubjectus S. Pontifici, a quo confirmationem accipit, tunc ejuſdem conſenſum & auctoritatem requirere debet; nam ille eſt proprius Prælatus ſive immediatus Superior talis Abbatis vel Prioris exempti, ut tradit *Gl. in cit. Clement. 1. V. Proprii, Franc. in cit. c. 1. num. 23. h. t. in 6. Suar. Tom. 4. de Relig. Lib. 2. c. 27. num. 15.* Quod ſi vero Prælatus Regularis exemptus Ordinis ſui Generalem habeat, tunc ipſemet Generalis, vel ex illius conceſſione Provincialis loco Epiſcopi eſſe cenſetur adeoque illius conſenſus in alienationibus rerum Eccleſiæ vel Monaſterii requiritur, & ſufficit, quia cum ſit Prælatus exemptus, conſenſus Epiſcopi non eſt neceſſarius, ut notat *Turrecremata ſuper cauſ. 12. q. 2. n. 4. & Franc. c. l. Suar. c. l. num. 13.* nam auctoritatem interponere in alienatione rerum Eccleſiaſticarum ad jus Epiſcopale pertinere cenſetur, *cit. c. Abbatibus, & in c. In venditionibus*, ideoque iis tantum Prælatis competit, qui Epiſcopalem vel quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinent in Eccleſias ſibi ſubjectas, ſive aut Regulares, ſive Sæculares, ut ex communi docet *Abb. in c. 1. n. 3. h. t.* In qua re tamen, quod ad Regulares attinet cujuſque Ordinis conſuetudo & ſtatuta approbata ſpectanda ſunt, an nimirum conſenſus Generalis intervenire debeat, an vero ſufficiat conſenſus Provincialis? *Suar. c. l. & Laym. in cit. diſ. Theſi 34.*

Cæterum in Religione Societatis Jeſu ad alienationem rerum immobilium, vel mobilium pretioſarum non requiritur conſenſus Capituli, nec immediate Superioris: ſed ſolum tractatus cum Conſultoribus, non tamen conſenſus: ſed ſufficit conſenſus Præpoſiti Generalis, juxta Bullam Gregorii XIII. anno MDLXXVI. die XVIII. Decembris editam. Neque etiam neceſſaria eſt facultas a Papa conceſſa, niſi in caſibus a jure non conceſſis, ut conſtat ex Bulla Pii V. edita anno MDLXVI. *Molin. cit. diſ. 468. concl. 4. num. 13.*

XLVII. Verum juxta decretum Urbani VIII. die 7. Septembris anno MDCXXIV. editum, prohibetur Regularibus omnium bonorum immobilium, vel pretioſorum mobilium alienatio, omneque pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, cenſus perpetui ſeu vitalitii, hypotheca, locatio & conductio ultra triennium, conceſſio in feudum, vel emphyteuſin: præterquam in caſibus jure permiſſis, ſine expreſſa licentia S. Congregationis Concilii Tridentini in ſcriptis allegata, & gratis concedenda, ſub pœna privationis omnium officiorum, quæ tempore alienationis obtinebant, vociſque activæ, & paſſivæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad ea in poſterum obtinenda, quam ipſo facto incurrent, & refertur etiam a *Tanner. Tom. 3. diſ. 4. de juſtit. q. 7. dub. 7. num. 193.*

XLVIII. Aſſertio 3. Si alienanda ſit res Eccleſiæ inferioris ſubjectæ Prælato non exempto, v. g. Abbati Epiſcopo ſubjecto, tunc non ſufficit conſenſus dicti Abbatis vel Prælati, cui ſubjecta eſt illa Eccleſia, v. g. Prioratus alicujus: ſed requiritur etiam conſenſus ſive auctoritas ipſius Epiſcopi, ut ex communi docet *Franc. in cit. c. 1. n. 23. h. t. in 6.* quia auctoritatem præſtare in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum: eſt actus ipſis Epiſcopis reſervatus, ſive juriſdictionis Epiſcopalis, *cit. c. Abbatibus, cauſ. 12. q. 2. & c. In venditionibus, 40. cauſ. 17. quæſt. 4.* Excipi debet, niſi Abbates vel Prælati inferiores non Epiſcopi habeant Eccleſias pleno jure ſibi ſubjectas, & in illis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem exerceant tunc enim poſſunt præſtare auctoritatem in alienationibus bonorum cujuſcunque Eccleſiæ ſibi ſubjectæ, cum conſenſu illius Rectoris, quia tales Prælati vices Epiſcoporum gerunt in illis Eccleſiis, etſi alias non ſint exempti, *Gloſſ. in cit. Clem. 1. V. Proprii. & ibid. Abb. num. 7. Franc. in cit. cap. 1. numer. 23. eod in 6.*

XLIX. Cæterum in caſu ſupra dicto; quo Epiſcopus auctoritatem præſtat alienationi Eccleſiæ inferioris factæ a Prælato non exempto, ſed Epiſcopo ſubjecto, non Epiſcopus, in cujus Diœceſi ſita eſt Eccleſia, cui facienda eſt alienatio, neque Epiſcopus cujus Diœceſi ſitum eſt prædium alienandum: ſed Epiſcopus in illius Diœceſis, in qua poſita eſt ipſa Eccleſia, cujus eſt res, ſive prædium alienandum, conſenſum ſeu auctoritatem præſtabit, ut tradit Archidiaconus *in cit. c. In venditionibus; n. 3.* Ubi addit ſecundum quoſdam, utriuſque Epiſcopi auctoritatem eſſe neceſſariam, nam ſi v. g. auctoritate S. Pontificis Eccleſia unius Diœceſis non exempta ſubjiciatur, & incorporetur Eccleſiæ vel Monaſterio alterius Diœceſis non exempto, utriuſque Epiſcopi conſenſus requiritur, ſi præ-

Digitized by Google

prædium Eccleſiæ incorporatæ alienandum ſit, *arg. l. Juris peritos*; 30. §. *Cum oriundus*, *ff. de excuſat. Tutor.* quia alienatio in utriuſque Eccleſiæ tam incorporatæ ſeu ſubjectæ, quam ulterius principalis, cui altera ſubjecta, & incorporata eſt, damnum cedere poteſt, conſentit *Laym. in cit. diſ. num.* 35.

L. Aſſertio 4. Si bona alicujus Eccleſiæ inferioris, v. g. Prioratus alicujus, qui, a Priore aliquo, ſine proprio Conventu adminiſtratur, & regitur, ſint ita unita, & incorporata alicui Eccleſiæ ſuperioris, v. g. Monaſterio, ut cenſeantur etiam bona illius eſſe, ideoque talis Prior ſit ſubjectus Prælato, ſeu Abbati illius Monaſterii: hoc caſu, bona Prioratus illius non poſſunt alienari, niſi tum Prælati Superioris tum etiam Conventus ejusdem conſenſus accedat; quia ipſemet Prælatus non poteſt dare ſuum conſenſum ad alienanda bona Monaſterii, ſine conſenſu Capituli, ſeu Conventus ſui; illa autem bona Prioratus ſunt etiam talis Monaſterii bona, quia ipſi incorporata, ergo præter conſenſum Prælati, requiritur etiam conſenſus Capituli ſeu Conventus ſui; illa autem bona Prioratus ſunt etiam talis Monaſterii, cum illius etiam proprie interſit, num alienatio bonorum Prioratus illius fiat, necne, *Suar. cit. Lib. 2. cap. 27. numer.* 15. *Laym. cit. diſ. de rer. Eccl. alien. Theſi* 33.

LI. Cæterum quod Prælatus Regularis ſeu Prior non habens Conventum aut Capitulum, in alienatione rerum Eccleſiaſticarum debeat adhibere conſenſum Prælati Superioris habetur ſtatutum in *Clement. Monaſterium* 1. *h. t.* Ubi edicto perpetuo prohibetur, ne quis Religioſus (ſeculares ergo hæc conſtitutio „ non comprehendit, *Gl. hic V. Religioſus ſaltem quoad pœnam*) Monaſterio, prioratui, Eccleſiæ ſeu adminiſtrationi cuivis præſidens (ſive perpetuæ, ſive temporali, *Gl. hic V. Cuivis*) jura, reditus, aut poſſeſſiones ejuſdem, alicui ad vitam ejus (recipientis, vel concedentis, *Gl. hic V. Ejus*) vel certum tempus, etiam inde recepta pecunia, quovis modo concedat: niſi neceſſitas aut utilitas Monaſterii, Prioratus, Eccleſiæ aut adminiſtrationis hujuſmodi hoc expoſcat: Conventus ſui, vel ſi Conventum non habeat, Prælati proprii aſſenſu ad hoc nihilominus accedente. Si quis autem hoc fecerit, pœnam ſuſpenſionis ab officio (quæ ſuapte natura eſt perpetua, cum tempus non adjiciatur, *Gl. hic V. Pœnam*) eo ipſo incurrat, nec ex conceſſione ipſius jus aliquod recipienti acquiratur. Verum præmiſſa ad locationes, vel etiam redituum aut fructuum venditiones ad tempus modicum, arbitrio judicis determinandum, vel infra decennium, *Gl. hic V. Ad tempus modicum*, hodie vero triennium, *Extrav. unic. h. t.*) faciendas non ſunt extendenda.

LII. Ex hoc cap. conſtat, quod quando Prælatus, vel Prior aliquis non habet Conventum, requiratur ad alienandum ſolum conſenſus Prælati proprii, videlicet Epiſcopi, ſi ſit Prælatus non exemptus, ut explicat *Gl. hic V. Proprii*; ex quo per contrarium ſenſum colligi videtur, quod quando Prælatus vel Prior aliquis habet Conventum, ſufficiat conſenſus utriusque, videlicet Prælati, & Conventus, nec requiratur conſenſus Superioris Prælati, videlicet Epiſcopi, ſi Prælatus non ſit exemptus, quia iſte ſpecialiter requiritur ſolum, quando Prælatus vel Prior non habet Conventum, *juxta cit. Clement.* 2. *h. t.* ergo quando habet Conventum, ſufficit ejusdem conſenſum ſine conſenſu Superioris Prælati: conſequens autem eſt falſum, quia Prælatus non exemptus non poteſt alienare bona Eccleſiæ, ſine conſenſu Epiſcopi, etiamſi Conventus ſeu Capitulum conſentiat, ut conſtat ex *citat. cap. Abbatibus cauſ.* 12. *quæſt.* 2. & *cap. In venditionibus cauſ.* 17. *quæſt.* 4. ſicut etiam Prælatus Conventualis exemptus requirere debet conſenſum ſui Generalis, vel ſaltem Provincialis, qui eſt loco Epiſcopi, ut patet ex ſupra dictis.

Sed reſpondetur cum *Suar. cit. c. 27. n. 13. in dicta Clement.* 1. non requiri conſenſum Superioris Prælati, quando Prælatus aut Prior alienans habet Conventum, & ita ex vi illius conſtitutionis non eſſe neceſſarium conſenſum Epiſcopi: tamen quia in illa non revocatur Jus antiquum, nec poſitive aliquid de hoc diſponitur, ideo ea non obſtante, ſtandum eſt Juri antiquo, ita ut etiam hoc caſu requiratur conſenſus Epiſcopi; nam argumentum a contrario ſenſu deſumptum ex *cit. Clem.* 1. eſt quidem efficax ad probandum, ex vi illius juris non requiri conſenſum Superioris Prælati: non tamen per illud efficaciter probatur, non requiri ex vi aliorum jurium, quæ correcta non ſunt; argumentum enim a contrario ſenſu non procedit, ſi oppoſitum ejus, quod per tale argumentum inferendum eſſet, in jure clare deciſum ſit, *argum. l.* 2. & ibi *Gloſſ. V. Non exemplum*, *junct. Gloſſ. margin. C. de conditionibus inſert.* & tradit *Gloſſ. recepta in c. Significaſti*; 18. *V. Clerici tamen*, *de foro compet.* & *Laym. in c. pen. num.* 7. *de Elect.* & alibi dictum.

Hinc colligitur præterea primo. Quod prohibitus alienare, vel vendere, poteſt nihilominus locare, ſed nonniſi ad modicum tempus. Secundo, poteſt Prælatus locare ad modicum tempus, & fructum vendere, ſine Superioris ſui vel proprii Capituli, auctoritate & conſenſu, *Abb. hic n.* 13.

§. II.

An in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum etiam intervenire debeat conſenſus ſeu auctoritas Romani Pontificis?

LIII. Ad hanc quæſtionem reſpondetur affirmative, ſpectato Jure novo, prout conſtat ex *Extravag. Ambitioſæ unic. h. t.* „ *inter communes*, ubi Papa Paulus II. omnium rerum & bonorum Eccleſiaſticorum alienationem, & omne pactum, per quod ipſorum dominium transfertur; conceſſionem, hypothecam, locationem & conductionem, ultra triennium, nec non infeudationem, vel contractum emphyteoticum, præterquam in caſibus a jure permiſſis ac de rebus & bonis in emphyteoſin ab antiquo concedi ſolitis, & cum Eccleſiarum evidenti utilitate: ac de fructibus & bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, pro inſtantis temporis exigentia, & conſtitutiones ac decreta a Prædeceſſoribus ſuper hoc edita non tantum confirmat, ſed etiam innovat. Addit præterea Pontifex, ſi quis contra hanc prohibitionem de bonis & rebus Eccleſiarum quicquam alienare præſumpſerit (niſi conſulto prius & facultatem concedente S. Pontifice) alienatio, hypotheca, conceſſio, locatio, conductio & infeudatio hujuſmodi nullius omnino ſit roboris, vel momenti. Et tam qui alienat, quam is, qui alienatas res & bona prædicta receperit, ſententiam excommunicationis incurrat. Quod ſi Epiſcopus vel Abbas, fuerit, qui bona Eccleſiarum, Monaſteriorum, locorumque piorum quorumlibet, inconſulto Romano Pontifice, aut contra præſentis Conſtitutionis tenorem alienavit ingreſſus Eccleſiæ illi penitus ſit interdictus & ſi in tali interdictio obſtinare perſeveravit, per ſex menſes immediate ſequentes eo ipſo ab omni regimine & adminiſtratione ſuæ Eccleſiæ vel Monaſterii, cui præſidet in ſpiritualibus & temporalibus ſit ſuſpenſus. Interim vero Prælati, Commendatarii, & aliarum Eccleſiarum Rectores qui Beneficia vel adminiſtrationem quomodolibet obtinent, dignitatibus, perſonatibus, adminiſtrationibus, officiis Canonicatibus, aliiſque Eccleſiaſticis, cum cura & ſine cura Secularibus & Regularibus Beneficiis, quorum res & bona alienarunt duntaxat, ipſo facto ſint privati, ita ut tanquam vacantia, libere poſſint aliis per locorum Ordinarios conferri (exceptis illis, qui propterea iisdem privati fuerunt) niſi Sedi Apoſtolicæ ſpecialiter aut generaliter ſit reſervata: res autem & bona hujuſmodi alienata, ad Eccleſias, Monaſteria, & loca pia, ad quæ ante alienationem hujuſmodi pertinebant, libere revertantur. Nulli ergo hominum &c.

LIV. Pro declaratione hujus Conſtitutionis Notandum primo. Omnis alienandi ſpecies, per quam non ſolum dominium directum, ſed etiam utile tantum transfertur, etiam in caſu licito, & ſervatis juris ſolemnitatibus, inconſulto Romano Pontifice, prohibetur per hanc Extravag. exceptis tribus caſibus in illa expreſſis. Primus eſt locationis & conductionis intra triennium: Secundus eſt infeudationis vel emphyteuſis, cum tribus tamen conditionibus, ſcilicet in caſibus a jure permiſſis & de bonis antiquo ſolitis dari in feudum vel emphyteuſim, & cum evidenti utilitate Eccleſiæ: tertius eſt alienationis fructuum, qui ſervando ſervari non poſſunt, *Quaranta in ſumma Bullarii V. alienatio rerum Eccleſiæ num.* 5. Quare antiquis Canonibus duo hæc Conſtitutio addit, primo, ut non poſſit fieri locatio ultra triennium, declarando verba illa, *ad modicum tempus*, poſita in *Clement.* 1. *h. t. in fine*, cum antea fieri potuerit uſque ad longum tempus, id eſt, 10. annos, *Gloſſ. fin. ibid.* Secundo prohibetur, ne quælibet alienationis ſpecies fiat, inconſulto Romano Pontifice, & ſic additur nova ſolemnitas, quæ non requiritur in prædictis tribus caſibus in hac Extravag. exceptis *Quar. c. l.*

Videtur autem, quod ſecundum hanc Conſtitutionem Paulinam, permittatur alienatio rerum Eccleſiæ in caſibus a jure permiſſis, videlicet juſta de cauſa, & ſervata forma Juris Canonici, ut tradit *Navarr. in Comment. de alien. rer. Eccl. num.* 2. adeoq; quod tunc non requiratur conſenſus aut licentia Pontificia de neceſſitate, quia in dicta Extravag. alternative dicitur, quod alienatio ſit nulla, facta inconſulto Romano Pontifice, aut contra hujus Conſtitutionis tenorem, ergo ſi ſit facta, ſervata ejus forma, eſt valida, abſque alia ſolemnitate vel auctoritate Papæ, ut cenſet *Rodanus Tract. de reb. Eccl. non alien. q.* 36. *nu.* 3. & 4. Cui expoſitioni obſtat ſtylus & praxis Curiæ Romanæ, ut refert *Quaranta c. l.* Quare verba illa, *præterquam in caſibus a jure permiſſis*, referenda, & reſtringenda ſunt tantum ad verba immediate præcedentia, ſcilicet infeudationem, & contractum emphyteuticum, quæ immediate ante ſunt poſita: non autem ad omnes alios contractus in præcedentibus verbis expreſſos; alioquin ſi in omnibus caſibus jure permiſſis liceret alienare, dicta Extravagans nihil novi operaretur, quia etiam ſecundum antiquos Canones, ob evidentem Eccleſiæ utilitatem, & in caſibus licitis, ac ſervata juris ſolemnitate, conceſſum fuit bona Eccleſiæ alienare, *Faguan. in c. Nulli*; 5. *numer.* 13. & 14. *h. t.*

LV. Notandum ſecundo. Licentia obtenta a S. Pontifice alienandi res Eccleſiæ, hoc operatur, ut non requirantur aliæ ſolemnitates; quia pleniſſimam habet poteſtatem diſponendi de bonis Eccleſiaſticis, modo tamen ea non ſit ſubreptitie impetrata, ſed auctoritas legitime & abſolute, non conditionaliter interpoſita, & alienatio ex certa ſcientia ejus confirmata, ita ut Papa habuerit notitiam tenoris rei confirmatæ: deinde licet auctoritas, & conſenſus Papæ ſuppleat ſolemnitates jure requiſitas, non tamen ſupplet defectum cauſæ, ut ſi alienatio non fieret ex cauſa neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ, quæ in hac conſtitutione expreſſe etiam requiritur, *Quarant. c. l. nu.* 7. Ubi etiam ait, quod aſſenſus Apoſtolicus ſuppleat quidem tractatum & conſenſum Superioris, non tamen conſenſum Capituli, ſeu majoris ejus partis.

Notandum tertio. Quod in hac Conſtitutione prohibita ſit etiam generalis hypotheca, quia ſimpliciter loquitur de hypotheca, tenent plures apud *Quarant. c. l. numero* 57. alii vero dicunt, prohibitam tantum eſſe hypothecam ſpecialem, *juxta cap. Nulli*; 5. *hoc tit.* de qua ibi tantum fit mentio, non de generali, *Molin. Tract.* 2. *diſ.* 466. *numero* 1. *Rodoan. in cit. Tract. quæſt.* 31. *cap.* 29. Ubi ait Prælatum poſſe generaliter obligare bona Eccleſiæ, ſine licentia Epiſcopi.

Notandum quarto. Quando locatio rerum Eccleſiaſticarum in hac Extravag. prohibetur, id intelligi debet de illis rebus ſeu fundis, qui quot annis coluntur, & ex quibus fructus quolibet anno colliguntur, alioquin ſi fundi Eccleſiæ ejus ſint conditionis, ut ex eis quolibet triennio ſemel tantum fructus percipiantur, poterunt in novem annos locari,

Digitized by Google

ti, ſine licentia Papæ; quia primum triennium æquivalet unico anno, vel ſi alternis annis fructificant, ad ſex annos *Covarr. lib. 2. reſol. cap. 16. numer. 6. Navarr. in citat. Tract. numero. 21. Quar. cit. loco num. 58.* Utrum autem locatio rerum Eccleſiæ facta ultra triennium in totum invalida ſit, an vero quoad triennium teneat, infra dicetur *Titul. 18.*

Notandum quinto. Fructus & bona Eccleſiæ, quæ ſervando ſervari non poſſunt, quin uſu atterantur, vel conſummantur, poſſunt alienari, etiam inconſulto Pontifice, juxta hanc Extravag. quænam autem, ſint tales, ſupra dictum eſt.

LVI. Notandum ſexto. In hac Conſtitutione Paulina plures pœnæ imponuntur. Prima eſt nullitas contractus. Altera quoad perſonas, excommunicatio univerſalis lata tam contra alienantes, quam recipientes, quæ tamen non eſt reſervata, & a qua excuſat ignorantia juris, vel facti: modo non ſit conjuncta cum ingenti temeritate, *Navarr. conſil. 19. in novis hoc tit. Barb. in Collect. hic num. 23.* Tertia pœna eſt interdictus ingreſſus ipſo jure Epiſcopis & Abbatibus, & poſt ſex menſes, ſuſpenſio eo ipſo ab adminiſtratione & regimine. Quarta eſt, ultra excommunicationem Prælati inferiores, & alii Beneficiati ipſo facto ſunt privati Beneficiis, quorum bona alienarunt, eaque vacant ac denique bona alienata redeunt ad Eccleſiam, ad quam pertinebant, *Quar. cit. loco num. 49.* Excuſantur autem a pœnis prædictis, qui bona fide alienarunt, ut colligitur ex verbo, *præſumpſerit*, item qui alienarunt res Eccleſiæ, abſque debita ſolemnitate, vel inconſulto Pontifice, ſi pœnitentia ducti alienationem revocarunt, ante realem & pacificam traditionem bonorum, *Quar. c. l. n. 50.*

Notandum ſeptimo. Hæc Conſtitutio Paulina in pluribus locis non eſt uſu recepta, ſaltem ſecundum illum rigorem, & quoad pœnas & cenſuras ſuſpenſionis, ac privationis, & quoad locationem ultra triennium, ut teſtatur *Navarr. in Mann. cap. 27. nu. 249. & lib. 3. Conſil. 10. hoc tit. Covarr. leg. 2. reſol. cap. 16. num. 6. Leſſ. lib. 2. cap. 24. & 64.* & alii apud *Quarantam cit. loco num. 48.*

LVII. Unde dubium hic occurrit, an Prælatus, qui juravit ſe non alienaturum bona Eccleſiæ, inconſulto Romano Pontifice, eo juramento non obſtante, valide & licite ex cauſa juſta & a jure conceſſa, & ſervata forma ac ſolemnitate juris ea alienet? Reſpondetur negative, ita ut ſic alienans, inconſulto Papa, non tantum ſit perjurus, ſed etiam alienatio jure novo dictæ Extravag. Paulinæ, ſit invalida, ut docet *Abb. in cap. Ut ſuper; 8. numer. 16. hoc tit. Silv. Verſ. Alienatio; quæſt. 16. Navar. in cit. Tract. num. 52. 53. & 54. Azor part. 2. l. 9. cap. 1. quæſt. 9. Laym. cit. cap. 10. num. 9. & 10. & alii communiter.* Ratio eſt, quia tale juramentum extenditur etiam ad alienationem alioquin licitam, & jure conceſſam, quia illicitæ alienationes non debent fieri, etiam cum licentia Papæ, & eo conſulto: tum quia verba juramenti, debent aliquid operari, nihil autem operarentur, ſi eo non obſtante, alienatio fieri poſſet in caſu licito, & ſervata juris forma, non requiſito conſilio Papæ: tum quia omne juramentum, quod poteſt ſervari ſine peccato, ſervandum eſt, hoc autem poteſt, cum ſit licitum: tum quia actus, qui debet fieri cum conſilio alterius, non valet, niſi prius conſilium petatur & expectetur: tum denique quia multa licita & utilia prohibentur, ne fiant ſine conſilio Papæ, quo fiant cautius & conſultius. Quare Epiſcopi, & alii Prælati, qui a Papa confirmantur, non poſſunt alienare bona Eccleſiaſtica, etiam in caſu alias licito, & ſervatis ſolemnitatibus, inconſulto Romano Pontifice, ob juramentum, quod præſtare debent in conſecratione ſua, ſe non alienaturos quovis modo, etiam cum conſenſu Capituli ſui, inconſulto Romano Pontifice, cujus juramenti formola habetur apud *Leſſ. cit. loc.*

LVIII. Excipitur primo. Quod in caſu magnæ neceſſitatis, quæ non patitur dilationem, ut conſulatur Papa, non obſtante tali juramento, alienatio fieri poteſt. *Azor cit. c. 1. quæſt. 25. Laym. cit. loco.* Secundo, licitum etiam eſt nihilominus res modicas aut Eccleſiæ parum utiles alienare, *arg. cap. Terrulas; 53. cauſ. 12. quæſt. 2.* quia tales res in hac materia non cenſetur comprehenſæ nomine alienationis quæ ſolemnitatem aliquam vel conſenſum Superioris requiſit, *Abb. in cit. cap. Ut ſuper; num. 15. hoc tit. Azor cit. l. qu. 53. Laym. cit. l.* Tertio, hoc juramentum de non alienando, inconſulto Romano Pontifice, non extenditur etiam ad emphyteuſin, ſive ad res ab antiquo in emphyteuſin concedi ſolitas, quia hic caſus in *cit.* Extravag. Paulina expreſſe excipitur, *Azor cit. cap. 1. qu. 9.* Ubi licet excipiantur tantum bona in emphyteuſin dari ſolita: tamen id locum habet etiam in bonis feudalibus, & quidem non per viam extenſionis, ſed comprehenſionis: quia deciſiones loquentes de feudo habent etiam locum in emphyteuſi, & e converſo, quando eſt eadem ratio, & contrarium non eſt in jure expreſſum: quia etiam, quod ſtatuitur in hac Extravag. de emphyteuſi, jure communi ſtatutum quoque eſt de bonis infeudari ſolitis, *cap. 2. de feudis, Fagnan. in cap. Nulli; 5. num. 20. & 21. hoc. tit.*

LIX. Cæterum alius præter hos caſus prohibitæ alienationis, ſeu donationis bonorum immobilium & jurium Eccleſiaſticorum, abſque ſpeciali licentia Papæ, habetur in *cap. Conſultiſſime; 2. hoc tit. in 6.* quod eſt deſumptum ex Con-
„ cilio Generali Lugdunenſi ſub Gregorio X. ubi prohibetur
„ omnibus Prælatis, ne Eccleſias ſibi commiſſas, earumque
„ bona immobilia, aut jura (quæ inter immobilia numerantur, *Gloſ. hic V. Jura*) Laicis ſubmittant, ſeu ſubjiciant, abſque Capituli ſui conſenſu (qui alias regulariter in alienationibus requiritur, & ſecluſo etiam hoc
„ decreto, jure antiquo requirebatur, *Gl. hic V. Conſenſu*)
„ ex ſpeciali Sedis Apoſtolicæ licentia: etiam non concedendo talia bona aut jura in emphyteuſim, ſeu alias alienando (v. g. vendendo, vel permutando) quamvis in
„ forma & caſibus alioquin a jure permiſſis: neque recognoſcendo, ſeu profitendo a Laicis, tanquam Superioribus,
„ ea ſe tenere. Sed neque liceat eos Patronos aut Advocatos Eccleſiarum, aut bonorum earumdem perpetuo, vel
„ ad tempus longum conſtituere. Contractus autem omnes
„ (ſine dictæ Sedis licentia, & Capituli conſenſu) celebrati, etiamſi juramenti (quod non debet eſſe vinculum
„ iniquitatis, *Gl. hic V. Eorum*) aut pœnæ, vel alterius firmitatis adjectione muniti ſint, irriti decernantur, quicquid ex eis ſecutum fuerit; adeo ut neque jus ex iis, neque præſcribendi facultas acquiri poſſit. Ipſi autem Prælati taliter contrahentes, ipſo facto, ab officio (imo & a
„ Beneficio, *Gl. hic V. Offic.*) & adminiſtratione (rerum
„ temporalium) & Clerici, ſi ſcienter contra inhibitionem
„ hujus Canonis aliquid præſumptum eſſe, quid Superiori
„ denunciare neglexerunt, a perceptione Beneficiorum,
„ quæ in Eccleſia ſic gravata obtinent, per triennium ſint
„ ſuſpenſi (quod referendum eſt, tam ad ſuſpenſionem Prælatorum, quam Laicorum: *Gl. hic V. Triennio*) Laici vero,
„ qui Prælatos, vel Capitula Eccleſiarum, vel alias perſonas
„ Eccleſiaſticas ad hujuſmodi ſubmiſſiones faciendas hactenus
„ compulerunt, niſi poſt competentem monitionem (ſcilicet trinam, *Gl. hic V. Competentem*) remiſſa ſubmiſſione
„ ſeu ſubjectione, quam per vim aut metum exegerant, Eccleſias & bona Eccleſiaſtica eis taliter ſubmiſſa, ſeu ſubjecta in ſua libertate dimittant. Illi vero, qui in poſterum
„ Prælatos vel perſonas Eccleſiaſticas ad talia facienda compulerunt, cujuscunque conditionis aut ſtatus ſint, excommunicationis ſententia ſint obſtricti. Sin autem ejuſmodi
„ contractus hactenus initi, vel in poſterum incundi ſint (interveniente dictæ Sedis licentia, & Capituli conſenſu) ex iis,
„ vel occaſione eorum Laici aliquid non uſurpent: ultra id,
„ quod natura ipſius contractus, & adjecta, lex ſeu conventio (ex qua contractus legem accipiunt, *Gloſ. hic V. Leg.*) permittit. Qui autem ſecus egerint (uſurpando aliquid contra naturam contractus, vel pactum appoſitum,
„ *Gloſſ. hic Verſ. Secus*) ſi legitime moniti, ab ejuſmodi uſurpatione non deſtiterint, reſtituendo etiam, quæ ita
„ uſurparunt, eo ipſo excommunicationem incurrunt: &
„ ex tempore ad Terram ipſorum, ſi opus fuerit, Eccleſiaſtico interdicto ſupponendam libere procedatur.

LX. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Huic Conſtitutioni occaſionem dedit, ut refert *Ancharanus in c. 1. hoc tit. in 6. in princ.* quod quidam Prælati & Rectores Eccleſiarum oppreſſi invocabant, contra opprimentes, nobiles & potentes ad ſe defendendos, conſtituendo eos Advocatos, vel defenſores Eccleſiarum ſuarum, & bonorum ac jurium earundem & propterea illi vendicabant ſibi jus quoddam dominii, & advocationes in Eccleſiis & earum bona ſibi ſubmiſſa, ſeu ſubjecta. Quare in Concilio Lugdunenſi prohibitum fuit Prælatis, & Rectoribus Eccleſiarum, ne Eccleſias vel bona immobilia & jura earum ſubmittant, ſeu ſubjiciant Laicis, ita ut ab ipſis de novo tanquam Dominis vel Advocatis ea recognoſcant.

Notandum ſecundo. Licet regulariter omnis alienatio rei Eccleſiaſticæ ſit vetita, exceptis caſibus in jure expreſſis, & conceſſis: in *cit. cap. 2.* ſpecialiter prohibetur prædicta ſubmiſſio ſeu recognitio, ne fiat, non tantum ſine conſenſu Capituli, ſed neque ſine ſpeciali, & ut notat, *Gloſſ. margin. hic litt. C.* ſine expreſſa licentia Sedis Apoſtolicæ, adeoque non ſufficit hoc caſu generalis: ideoque ita ſtatutum eſt, quia in hujuſmodi ſubmiſſionibus ſeu ſubjectionibus majus periculum vertitur, ideoque cautius, quam in alienationibus eſt agendum, quia talis ſubmiſſio eſt quædam ſervitus, ut tradit *Gloſſ. hic Verſ. Speciali.* Eſt etiam talis recognitio ſpecies quædam alienationis, ſive contractus, ut colligitur ex *cit. cap. 2. §. Contractus*, & donatio quædam, per quam attribuitur Laicis dominium directum bonorum Eccleſiaſticorum, ut notat *Ancharanus ibidem not. 2.* nam poteſt etiam per ſolam pactionem, ſine interveniente traditione, dominium vel jus reale in alterum transferri, ſi verus dominus conſtituat ſe alieno nomine deinceps rem detinere velle, ſive ſi paciſcatur, quod rem velit alterius nomine precario, vel ut conductor, aut uſufructuarius, tenere, *leg. Quiſquis; 28. Cod. de donation.* Imo etiam poſſeſſio in alium transfertur juriſdictione, ſi is, qui donat, vel recognitionem promittit, dicat, ſe alterius nomine deinceps poſſidere velle, is enim poſſidet, cujus nomine poſſidetur, *Quod meo; 18. in princ. ff. de acquirend. poſſeſ.* & docet *ibidem Bartolus num. 2. & 3. Anchar. cit. l.*

Notandum tertio. Quamvis tam bona mobilia, quæ aſſervari poſſunt, quam immobilia Eccleſiaſtica alienari prohibeantur; hic vero prohibetur fieri ſubmiſſio ſeu recognitio, & donatio rerum immobilium & jurium, non item mobilium, ut tradit, *Gl. hic V. Immobilia*, nam de donatione rerum mobilium certa regula tradi non poteſt, ſed attendendum eſt ad quantitatem doni, ſit ne magnum, an parvum, & ad qualitatem donatarii, ſitne bene meritus de Eccleſia, necne, & num Eccleſia, ex cujus bonis ſit donatio, ſit dives, indigens, *juxta cap. 3. de donat. cu. Joan. Monach. in cit. cap. 2. hoc tit. num. 1. & 2. & Anchar. not. 1.*

Notandum quarto. Prælati Eccleſiarum non poſſunt Laicos Patronos, ſive Advocatos Eccleſiarum ſuarum conſtituere in perpetuum, aut ad longum tempus, id enim cedit in detrimentum Eccleſiarum: quia Domini ſæculares ſub titulo ac prætextu juris advocatiæ ſibi competentis Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas indebite gravare variis modis, juriſdictionem ſibi in eas arrogando, & uſurpando, ut colligitur ex hoc cap. Et hinc in eodem Concilio Generali Lugdunenſi *c. 12. relato in cap. Generali; 13. de Electio. in 6.* excommunicantur omnes, qui jus advocationis ſeu defenſionis in Eccleſiis, Monaſteriis, & aliis locis piis de novo ſibi vindicant, & ob eum titulum eorum bona uſurpare præſumunt: quamvis poſſit hoc jus advocationis ex fundatio-

Digitized by Google

datione, vel antiqua & præſcripta conſuetudine Laicis competere, ita tamen, ut poteſtate ſua non abutantur, ſed Eccleſiam defendant, & curam habeant, ne bona illius dilapidentur, & pereant, ut colligitur ex *cit. cap. Generali*. Deinde poſſunt Prælati & Rectores Eccleſiarum, etiam de novo, ſibi aſciſcere Laicos in Advocatos ſeu defenſores ad modicum tempus, Judicis arbitrio, ſpectatis circumſtantiis, determinandum; quia cum tunc jus advocatiæ revocari poſſit, vel per ſe finiatur, non adeſt tantum periculum gravandi Eccleſias, ut tradit *Gl. in cit. c. 2. V. Non mod eam*; *h. t. in 6. & Anchar. not. 6.* ſicut etiam locatio rei Eccleſiaſticæ ad longum tempus prohibita eſt, *Clem. 1. h. t.*

Notandum quinto. Clerici tenentur denunciare Superiori ſuo, ſi videant Eccleſiam, vel ejus bona ſervituti ſubjici, vel illegitime alienari, ut colligitur ex *cit. c. Anchar. ibid. not. 9.* apud quem plura de hoc videri poſſunt.

§. III.

An ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum requiratur auctoritas & conſenſus Patroni, vel conſenſus Principis ſæcularis loci, in quo ea ſita ſunt?

LX. Aſſertio prima. Etſi Patroni Eccleſiæ conſenſus quandoque requiri debeat, non tamen poteſt Patronus, tametſi fundator, vel dotator Eccleſiæ ſit, alienationes rerum Eccleſiaſticarum, ſi cum legitima auctoritate Superioris ſeu Prælati Eccleſiaſtici, & obſervatis ſolemnitatibus Jure Canonico requiſitis, fiant, impedire, neque iis contradicere, aut ſe opponere, adeoque tales alienationes, ſi cauſa alienandi, videlicet neceſſitas vel utilitas Eccleſiæ manifeſta ſeu evidens ſit, etiam invito Patrono, ſi conſentire nolit, ſubſiſtunt; quia Patronus Laicus nullam juriſdictionem aut poteſtatem habet adminiſtrandi, adeoque nec conferendi, nec alienandi res Eccleſiaſticas, ut conſtat ex *c. 6. cauſ. 10. q. 1.* qui eſt deſumptus ex *Conc. Toletano IV. c. 34.* in quo ita decernitur: Noverint conditores Baſilicarum in rebus, quas eiſdem Eccleſiis conferunt, nullam ſe poteſtatem habere, ſed juxta Canonum inſtituta, ſicut Eccleſiam, ita & dotem ejus ad ordinationem Epiſcopi pertinere. Conſentit *text. in c. De rebus 22. cauſ. 12. q. 2. In Canonibus*; *57. cauſ. 16. q. 1. Abb. in c. Cum acceſſiſſent*; *8. nu. 5. de conſtit. & in Georg. Everhardo. vol. 1. conſil. 5. n. 11.* tradit *Laym. in cit. diſ. Canon. de rer. Eccl. alien. Theſ. 51. & 58.*

LXII. Excipitur primo. Si bona Eccleſiæ a Domino ſæculari, non abſolute ſint donata, ſed in feudum tantum conceſſa, tunc enim ſine conſenſu ejuſdem Domini, ea alienari non poſſunt; quia Eccleſia & perſonæ Eccleſiaſticæ, quoad bona & jura feudalia, ſubjiciuntur juriſdictioni Domini directi feudi, ſicut Laici, ut conſtat ex *c. Tranſmiſſa*; *& c. Verum*; *7. de foro compet.*

Excipitur ſecundo. Niſi fundator ſeu dotator Eccleſiæ ab initio bona illa Eccleſiæ donaverit, ea adjecta conditione, ut non alienentur, eaque conditio acceptata ſit, tunc enim, ſine ejus conſenſu, alienari non poſſunt, etiam ſervatis aliis juris ſolemnitatibus; quia cum talis conditio SS. Canonibus non repugnet, ea ſervari debet, *c. Cum dilecti 6. de donat. c. Verum 4. de condit. appoſit. Roſenthal. Tract. de feudo c. 4. concl. 19. Laym. c. l.* Quin imo ſi expreſſe conventum ſit, ut ſi non ſervata fuerit ea conditio, ne res Eccleſiæ donatæ alienentur, revocari poſſit donatio ipſo facto, res alienatæ cadunt in commiſſum, ita ut fundator, ejuſque hæredes, propria auctoritate ingredi poſſeſſionem earum poſſint, quamvis decentius ſit, ut eam occupent cum auctoritate Judicis Eccleſiaſtici, *Imolam c. Cum dilecti 6. n. 4. de donat. Laym. c. l.* Aliud vero dicendum eſt, ſi expreſſum non ſit, ut non ſervata ea conditione, donatio revocari poſſit, tunc enim ea revocari non poteſt, ſed agi debet ad conditionem obſervandam, *cit. c. Verum de condit. appoſ. Laym. cit. Theſ. 55.* Ubi addit, ſi Dominus Laicus fundavit Eccleſiam, aut Monaſterium certi Ordinis Religioſi, hac conditione expreſſe adjecta, ut ſi iii Monaſterium deſerant, Fundator, aut ejus hæredes aliis Religioſis vel Clericis ſæcularibus donare poſſint, multo magis talem conditionem ſervandam eſſe. Verum contrarium tanquam probabilius tenet *Azor. cit. l. 9. c. 2. q. 9.* & alii apud ipſum videlicet, ſi Eccleſiæ bona donata ſint ſub ea conditione, ne ea alienare poſſit, non obſtante illo pacto, licitum eſſe, ea alienare, ex cauſis jure permiſſis; & ſervatis debitis ſolemnitatibus; quia talis conditio adjecta velut turpis, & repugnans utilitati Eccleſiæ, pro non adjecta habenda eſt. Idemque dicendum eſt, ſi Eccleſiæ donata ſint bona, ea adjecta pœna, ut ſi alienet, illa amittat, nam illa conditio ſolum ſic intelligi debet, ut non poſſint alienari bona illa, extra cauſas legitimas, & ſine præſcripta forma juris, *Azor. c. l.*

LXIII. Aſſertio 2. Quamvis Princeps, vel Magiſtratus ſæcularis non poſſit per ſtatutum prohibere, ne res Eccleſiaſticas in territorio ſuo ſitæ alienentur, ſine conſenſu ſuo requiſito, idque nec directe prohibendo Clericis, ne alienent ſine prædicto ſuo conſenſu: nec indirecte, prohibendo ſubditis Laicis, ne rem quampiam ad Eccleſiam pertinentem emant, ſine conſenſu ejuſdem Principis aut Magiſtratus: poteſt tamen per conſuetudinem diuturnam ac immemorialem introduci, accidente licentia & patientia Prælatorum Eccleſiaſticorum, ut talis conſenſus in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum requiri debeat, *Laym. in cit. diſ. Theſ. 52.* Prior pars ſumitur ex *c. ult. de immun. Eccleſ. in 6.* Ubi id notat *Gl.* & ratio eſt, quia tale ſtatutum præ ſe fert uſurpationem juriſdictionis in cauſas & res Eccleſiaſticas, per quod impediuntur Prælati Eccleſiæ, aut prohibentur facere ea, quæ ipſis Jure communi Canonico ſunt conceſſa, videlicet poteſtas alienandi res Eccleſiæ, ex cauſa neceſſitatis vel utilitatis, adhibitis præſcriptis juris ſolemnitatibus, adeoque tale ſtatutum adverſatur libertati Eccleſiæ, & non valet, juxta ea, quæ alibi dicta ſunt. Ratio poſterioris eſt quia per talem conſuetudinem non derogatur libertati Eccleſiaſticæ, cum ſit tacito conſenſu Prælatorum Eccleſiaſticorum inducta, ſicut per ſtatutum ſæcularis poteſtatis, per quod derogari non poteſt Juri Canonico.

Ex dictis infertur, quamvis Conſtitutiones imperatoris Juſtiniani, circa formam obſervandam in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum latæ, & in Corpus Juris communis Civilis relatæ, nullam per ſe & ſuapte natura vim obligandi habeant, quia Laicis diſponendi de rebus Eccleſiæ nulla eſt attributa poteſtas, *c. ult. h. t.* cum res & perſonæ ſint extra limites juriſdictionis ſæcularis: habent tamen prædictæ Leges & Conſtitutiones Civiles vim obligandi etiam Clericos, ſi a Pontificibus in Corpus Juris Canonici redactæ ac veluti canonizatæ, vel per Eccleſiaſticam conſuetudinem diurnam approbatæ ſint, *Laym. c. l.* & patet ex alibi dictis.

S E C T I O IV.

De revocatione alienationis & repetitione rerum alienatarum, ac pœna alienantium res Eccleſiæ contra Canones.

§. I.

Quinam, & quomodo revocare poſſint alienationes rerum Eccleſiaſticarum illegitime factas, & repetere res Eccleſiæ ita alienatas?

LXIV. Aſſertio 1. Alienationem rerum Eccleſiaſticarum a quocunque Prælato vel Rectore Eccleſiæ illegitime factam imprimis poteſt ac debet revocare ipſemet Prælatus, qui res alienavit, eaſque repetere, prout ſumitur ex *c. Si quis h. t.* ubi inprimis dicitur: Si quis ex Presbyteris, Diaconis, vel Defenſoribus (ideſt, Advocatis vel Procuratoribus, *Gl. hic V. Defenſorum*) alienanti prædium Eccleſiæ ſubſcripſerit, cum „ id Deo exoſum ſit, anathemate feriatur, ideſt, ſolenniter excommunicetur, niſi forte is; qui alienavit, & qui „ accepit, celeriter reſtituendo ſibi proſpexerint: alioquin ſi „ id neglexerint præter pœnam prædictam, inſtrumentum „ alienationis, quod ab initio infirmum ac invalidum fuit, reſcindatur, ſive irritum declaretur.

LXV. Ubi Notandum primo. Is, qui rem Eccleſiæ male ſeu illegitime alienavit, poteſt, ac debet alienationem revocare, & rem alienatam repetere, ut colligitur ex hoc c. ibi: *niſi forte & alienator* (per repetitionem, ut ſupplet *Gloſſ. ibid.*) *& qui accepit, celeri reſtitutione ſibi proſpexerit*, quia ipſa alienatio ab initio fuit nulla, *Gloſſ. ibid. V. Ab initio nulla*, & conſequenter etiam inſtrumentum alienationis, quia quando alienatio non valet, nec inſtrumentum ſuper illa confectum valet, *Gl. magn. hic in notat.* Quod autem dictum eſt alienatorem poſſe revocare alienationem male factam & repetere res alienatas, id intelligendum eſt, quamdiu ab adminiſtratione non eſt amotus, ſed in ea toleratur, *Gl. hic V. Proſpexerit*, nam quamvis ordinarie loquendo, non liceat alicui contravenire facto proprio, & allegans propriam turpitudinem in judicio non ſit audiendus, *c. Cum ſuper 8. junct. Gl. V. Poſſe de conceſſ. Præb. c. Inter 8.* ibi: *profe, imo potius contra ſe turpitudinem allegabant*, *inf. de donat. l. 2. ff. de condit. ob turp. cauſ.* Excipi tamen debet primo, niſi vertatur periculum animæ, *c. Conſanguinei 11. de ſent. & re judic. & tradit Gl. in cit. c. Inter*; *Turpitudinem de donat.* Secundo, niſi agatur de favore aut jure Eccleſiæ, *c. 3. cauſ. 35. q. 9.* ubi ait, quod in illicita alienatione rerum Eccleſiæ, de qua ibi eſt ſermo, poteſt quis contra factum proprium venire. Tertio, ſi exceptio allegantis ſuam turpitudinem, ſeu delictam notorie elidat jus agentis, tunc admitti debet, *Abb. in cit. c. Inter n. 7.*

Notandum ſecundo. Contra Prælatum revocantem alienationem illicitam non poteſt opponi aliqua exceptio, nec quidem defectus dominii, ſed ſufficit probare, quod res illa, quæ reperitur, fuerit in bonis Eccleſiæ, & illegitime alienata ſit per Prælatum Anteceſſorem, prout ſumitur ex *c. Epiſcopi 4. in fine h. t.* ibi: *ſucceſſor Epiſcopus, abſque aliqua oppoſitione, ad jus Eccleſiæ revocabit*. Quia cum ſæpe valde difficile ſit probare dominium, *c. Sæpe 18. de reſtit. ſpoliat.* Eccleſia damnum incurrere poſſet, ſi non deberet ipſi reſtitui res alienata, niſi probato dominio, *Abb. in cit. c. Epiſcopi, n. 1. Laym. cit. diſp. Theſ. 38.*

Notandum tertio. Qui alienationi rei Eccleſiaſticæ male & illegitime factæ ſubſcribit, non alieno, ſed ſuo nomine, & ſcienter, is eidem conſentire cenſetur, & ejuſdem criminis ac pœnæ ſe reddit conſortem, *Gl. hic V. Subſcripſerit: & l. Jubemus 4. §. Oeconomus*, ibi: fieri paſſus: ubi *Gl. V. imo ait*, quod agentes & conſentientes pari tenentur pœna, quia pariter delinquunt. Unde prohibitus alienare, prohibetur etiam alienationi conſentire, *Barb. in Collect. hic n. 7.*

LXVI. Porro prædicta aſſertio & doctrina extenditur primo. Quod alienans illegitime res ſeu bona Eccleſiæ poteſt ac tenetur res alienatas repetere, & alienationem revocare, etiamſi juraverit, ſe eas non repetiturum, vel non revocaturum, ut docet *Gl. in cit. c. Si quis*; *V. Alienator*; *h. t. & Abb. ibid. n. 7. & alii communiter*: nam juramentum tendens contra utilitatem Eccleſiæ, perjurium potius dicendum eſt, quam juramentum, *c. 1. de his, quæ fiunt a Præl. & c.* etiamſi per alium poſſit indemnitati Eccleſiæ conſuli: & cum talis Prælatus ex juſtitia ſit obligatus ad revocandum, & repetendum, ideo juramentum non fuit obligatorium, cum non poſſit eſſe vinculum iniquitatis & injuſtitiæ, *c. Quanto 18. de jurejur.* conſultius tamen eſt, & honeſtius, ut hoc caſu alius pro Prælato alienationem factam revocet, qui non juravit, & cujus aliquo modo intereſt, v. g. Capitulum, vel Prælatus Superior, ut inſinuat *Gl. in c. 1. Contractam de reſtit. in integr.* idque ad vitandum ſcandalum; quia jurans ſaltem ſecundum externam ſpeciem videtur agere contra ſuum juramentum, illudque violare, *Laym. c. l. Theſ. 39.*

Extenditur ſecundo. Quamvis Succeſſor vel Superior alienationem illegitime factam poſtea confirmarit, nihilominus eam revocare poteſt, ac debet, ut ex communi docet *Roſenthal tr. de feudis 1. 4. concl. 40.* quia cum hæc ſit confirmatio ſolum in forma communi, nullum valorem de novo tribuere poteſt actui ipſo jure invalido, *c. 1. & tot. Tit. de confirm. util. Laym. c. l.*

LXVII. Aſſertio 2. In defectum eorum, qui ex officio res Eccleſiaſticas illegitime alienatas repetere debent, ipſamque alienationem revocare, videlicet Prælatus, qui alienavit, Capitulum & Superior, qui conſenſum & auctoritatem alienandi tribuit, & Succeſſor Prælati alienantis: ſi hi nolint, aut non poſſint revocare, & repetere, poteſt quilibet e Clero, ſive quælibet perſona Eccleſiaſtica agere ad rei illegitime alienatæ reſtitutionem, prout ſtatuitur in *cit. c. Si quis in fine h. t.* Ubi dicitur, quod quibuſcunque Eccleſia-„ſticis perſonis liceat ſe alienationi opponere, atque res „alienatas, cum fructibus, implorata Eccleſiaſtica auctori-„rate, repoſcere; quod intelligendum eſt de Clericis ejuſ-„dem Eccleſiæ, quia eorum intereſt, *Gl. hic V. Perſonis.* Quin imo etiam parochiani Laici admittuntur ad repetendum res Eccleſiæ illegitime alienatas; quia ipſorum quoque intereſt, ne Eccleſia parochialis illorum vergat ad inopiam, *Gl. c. l. & Abb. ibid. n. 8.* ideoque poſſunt agere pro Eccleſiæ bonis ac juribus, etiam ſine Litteris de rato ſeu mandato, *Gl. in cit. c. Si quis V. Alienata in fine*, præferendi tamen ſunt ejuſdem Eccleſiæ Clerici parochianis Laicis, ſicut etiam extraneis Clericis: at illis negligentibus, etiam extranei agere poſſunt, quia jus publicum conſiſtit in ſacris ſive Eccleſiæ, *c. pen. diſt. 1.* Ubi autem agitur de jure publico, quilibet admittitur ad agendum, *c. Inprimis 7. cauſ. 2. q. 1. Gl. in cit. c. pen. V. Jus publicum*, ubi ait, qui lædit Sacerdotes, & res ſacras violat, ab omnibus tanquam de publico crimine poteſt accuſari, *Abb. in citat. c. Si quis num. 9. hoc tit. Laym. in citat. diſp. Theſ. 40.*

LXVIII. Cæterum Notandum hic primo. Si Prælatus vel Rector Eccleſiæ per malam & illicitam alienationem damnum Eccleſiæ intulit, neque illam revocando ſuſtulit, obligatus eſt ad reſarciendum damnum ex bonis propriis, ideoque hoc nomine conveniri poteſt in judicio, *c. 3. de pign.* quemadmodum etiam hoc caſu contra Tutorem pupilli male alienantem res pupilli agi poteſt, *l. 1. in princ. ff. de tutel. & ration. diſtrah.* Veruntamen in electione Eccleſiæ læſæ, aut Prælati Succeſſoris eſt, num velit directa via agere adverſus illum, qui rem male a Prælato aut Rectore diſtractam detinet, ut eam reſtituat: an vero contra ipſummet Prælatum aut Rectorem, ut Eccleſiam indemnem ſervet, *Gl. in cit. c. 3. V. Neceſſitate; in 3. Reſponſ. de pign. & Gl. in c. Placuit 15. V. Pertineant, cauſ. 16. quæſt. 3.* idque ſumitur ex *l. ultim. C., Si Tutor vel Curator interven. &c.* Ubi habetur: ſi Tutor vel Curator rem minoris natu male diſtraxerit, poſſe minorem, vel petere, ut reſtituatur, vel contra Tutorem aut Curatorem agere, ut damnum reſarciat; Eccleſia autem minori natu æquiparatur, *c. 3. de in integr. reſtit. Laym. cit. l. Theſ. 3.* Verum & vice verſa, ſi Prælatus aut Rector Eccleſiæ ex propriis quippiam pro utilitate Eccleſiæ expendit, aut damnum paſſus fuit, idque probavit, integre id ipſi reſtitui debet, *Abb. p. 2. Conſil. in conſil. 10. Laym. c. l. Theſ. 45.* quia nemini officium ſuum debet eſſe damnoſum, *l. Si ſervus 61. §. Quod vero, ff. de furtis.*

LXIX. Notandum ſecundo. Eccleſia, in caſu illegitimæ alienationis, duas actiones habet, quas inſtituere poteſt: unam perſonalem contra Prælatum, vel Rectorem male alienantem, ut damnum illatum Eccleſiæ reſarciat, eaque ad hæredem quoque tranſit, ut docet *Abb. in cit. c. 3. n. 3. de pig.* Alteram vero in rem, ſeu realem, quæ datur contra poſſeſſorem rei alienatæ, ut tradit *Gl. in cit. c. Si quis V. Alienata: h. t.* & colligitur ex *l. 3. C. Si Tutor vel Curat. interven.* quia cum alienatio rei Eccleſiaſticæ facta contra Canones ſit ipſo jure nulla, non cenſetur dominium per eam translatum in accipientem. Niſi quis malit dicere, hanc actionem eſſe Interdictum poſſeſſorium recuperandæ; quia ad illam non requiritur probatio dominii, ſed ſolum quod alienatio illegitime facta fuerit, *Laym. c. l. Theſ. 38.* Porro ſi damnum Eccleſiæ illatum per reſtitutionem rei alienatæ ſit reſarcitum, non poteſt amplius contra Prælatum illegitime alienantem prædicta actio perſonalis intentari, *l. 1. §. Si plures, ff. de eo, per quem factum fuerit &c.* cum enim ſit actio rei perſecutoria tendens ad intereſſe, & Eccleſia jam ſuum conſecuta ſit, & ita ejus intereſſe deſierit, non poteſt amplius agere ad intereſſe; non enim bona fides patitur, ut idem bis exigatur, *Reg. jur. 52. in ff. Gl. in c. Monemus 18. V. Reddere cauſ. 12. q. 2.* poteſt tamen adhuc Eccleſia accuſationem inſtituere contra male alienantem, ſive agere criminaliter ad pœnam ſeu ſatisfactionem pro injuria illata, *Gl. c. l. Abb. in cit. c. Si quis, n. 10. h. t. Laym. in cit. diſ. Theſ. 38.*

LXX. Notandum tertio. Is, qui emit, ſive cui alienatio rei Eccleſiaſticæ illegitime facta fuit, compelli poteſt ad rem ipſam, cum omnibus fructibus exinde perceptis, reſtituendam, *cit. c. Si quis; h. t.* & meliorationes, quas in re accepta fecit, perdit, *l. Jubemus 14. §. Sane 1. C. de SS. Eccl. c. Non liceat 20. cauſ. 24. q. 2. Abb. in cit. c. Si quis; n. 1. & 6. h. t.* poterit tamen tunc emptor contra Prælatum illegitime alienantem agere ad recuperandum pretium, ſi bona fide, & ſine dolo emit: non autem contra Eccleſiam, niſi in defectum, ſi Prælatus non ſit ſolvendo ex propriis, tunc enim ab ipſamet Eccleſia pretium repetere poterit, quatenus inde locupletior facta fuit, cum æquitas non permittat, aliquem cum alterius damno fieri locupletiorem, *l. Nam hoc 14. ff. de condict. indeb.* Secus vero eſt, ſi emptor mala fide, ſive ſciens alienationem illegitime eſſe factam emit, tunc enim in pœnam amittit pretium, illudque Eccleſiæ læſæ acquiritur, *cit. l. Jubemus §. Sane 1.* ſi dein, prius convenerit de evictione cum alienatore, tunc enim agere poterit contra Prælatum male alienantem ad recuperandum pretium, *l. Si fundum 27. C. De evict. Abb. in cit. c. Si quis n. 13. h. t. Silv. V. Alienatio 9. 14. Mol. cit. diſ. 468. Concl. 6. n. 16. Laym. l. 3. Th. mor. tr. 4. c. 10. n. 4. in fine.*

LXXI. Confirmantur prædicta ex *c. Ad audientiam 9. h. tit.* „Nam cum quidam Canonici Cathedralis Eccleſiæ Exonen-„ſis, aliis Canonicis inconſultis, quædam prædia in dam-„num ejuſdem Eccleſiæ, in perpetuum locaſſent colonis: „re hac intellectu, Papa Celeſtinus III. mandavit Epiſco-„po Exonenſi, ut ſi ita eſſe compererit, locationes iſtas „tanquam illegitime factas revocet, & ſi aliter non poſ-„ſint revocari prædia, niſi penſiones pecuniariæ, quas co-„loni Canonicis locatoribus ſolverunt, eiſdem reſtituantur, „prædictos locatores Canonicos ad pecunias illas refunden-„das conductoribus colonis remota appellatione, com-„pellat.

LXXII. Ubi Notandum primo. In Eccleſiis, in quibus diſtinctæ ſunt Præbendæ, & bona ſeu prædia Eccleſiæ ſingulis Canonicis in Præbendas ſunt aſſignata, ut in caſu hujus c. teſte *Abb. hic n. 2.* ea non poſſunt in perpetuum locari, ſine licentia Superioris, & conſenſu majoris partis Capituli, aliiſque juris ſolennitatibus, alioquin locatio eſt ipſo jure nulla, *Gl. hic V. inconſultis*: ratio eſt, quia prædia quoad proprietatem, non pertinent ad Beneficiarium, ſed ad Eccleſiam; ad Beneficiarium vero v. gr. Canonicum tantum pertinet uſusfructus, qui per mortem uſufructuarii exſpirat, & conſequenter etiam locatio ab eo facta; reſoluto enim jure dantis, reſolvitur jus accipientis, *l. Lex 31. ff. de pignorib.* Unde Beneficiarius non poteſt prædium Præbendæ ſuæ locare, ultra tempus vitæ ſuæ, adeo ut ſi locavit etiam ad certum tempus; & ad paucos annos cautum, v. gr. ſex & ipſe ante illud tempus finitum moriatur, expiret locatio, ut tradit *Abb. hic n. 2.*

Notandum ſecundo. Res Eccleſiæ illegitime ſive contra Canones alienatæ, ut in propoſito, prædia in perpetuum locata colonis, poſſunt revocari ab Eccleſia, vel Epiſcopo (de facto, non de jure, cum ipſo jure non teneat talis locatio, *Gl. hic V. Locationes revocare*) etiam pretio ſeu penſione non reddita conductori ſeu colono; quia hic in pœnam pretium ſive penſionem ſolutam amittit, *arg. hujus c. & juxta c. l. Jubemus §. Sane 1. C. de SS. Eccl.* ſi tamen emptor aut conductor fuit bonæ fidei, poteſt agere contra locatorem ad reſtituendam penſionem ſolutam, & locator, videlicet Prælatus aut Beneficiarius, ad ejus refuſionem compelli debet, *juxta deciſionem hujus cap.* quia delictum perſonæ non debet in damnum Eccleſiæ redundare, *Reg. jur. 76. in 6.* Si vero mala fide, ſive ſciens conducat quis prædium Eccleſiaſticum, ſine jure requiſitis ſolemnitatibus, non poteſt repetere penſionem ſolutam a Prælato vel Beneficiario locante, niſi de evictione cum eo pactus ſit, *juxta cit. l. Si fundum Cod. De evictiom. Gloſſ. hic V. Refundendum, & patet ex ſupra dictis not. 3.*

§. II.

An, & quando Eccleſia læſa ob alienationem rei Eccleſiaſticæ competat Beneficium reſtitutionis in integrum, & quæ ſint pœna illegitime alienantium res Eccleſiaſticas, aut male recipientium?

LXXIII. Aſſertio 1. Si rei Eccleſiaſticæ alienatio facta ſit in caſu licito, ſeu ex cauſa jure permiſſa, & adhibitis ſolemnitatibus præſcriptis, tunc valida quidem eſt: ſed ſi exinde Eccleſia enormiter læſa reperiatur, petere poteſt reſtitutionem in integrum, prout ſumitur ex *c. Ad noſtram 11. h. t.* Ubi cum Monaſterium quoddam maximis debitis gra-„vatum eſſet, Abbas & Conventus ejuſdem, villam quan-„dam cuidam Laico in Feudum conceſſerunt, tali pacto ap-„poſita, ut 80. libras ſolveret, pro quibus villa illa erat ob-„ligata, idquod Laicus ſtatim implevit. Poſtea vero cum Ab-„bas & Conventus adverterent, quod Monaſterium ex tali „contractu enormiter læſum eſſet, ſupplicarunt Innoc. III. „ut prædictum Feudum ad Monaſterium revocaretur, alle-„gando Laicum illum primo anno ex reditibus villæ, ultra 80. „libras percepiſſe, & per multos poſtmodum annos fructus „ex eadem villa lucratum fuiſſe. Quare Papa mandat Epi-„ſcopo & Præpoſito, ut ſi prædictum Monaſterium tam enor-„me diſpendium ſeu damnum incurriſſe compererint, di-„ctum Laicum compellant Feudum illud liberum & quietum „Monaſterio poſtpoſita appellatione, dimittere: pecunia ta-„men ab Abbate & Conventu prius recepta, quam pro „exoneratione debitorum, vel in utilitatem Monaſterii, „Laicus ille expendit, cum fructus percepti ipſi debeant „ſufficere in compenſationem laboris.

LXXIV. Pro explicatione hujus c. Notandum primo. Licet *Hoſt. hic V. Revocari, Jo. Andr. nu. 2.* exiſtiment, alienationem ſeu contractum infeudationis in caſu hujus cap. fuiſſe ipſo jure nullum, ob defectum conſenſus Superioris, ſive Epiſcopi Diœceſani, ideoque non per remedium reſtitutionis in integrum, ſed per viam nullitatis, & jure actionis ordinariæ contractum illum ſive conceſſionem Feudi fuiſſe revocatam: Contrarium tamen verius eſt, quod tenet *Gl. hic V. Enorme, Innoc. in princ. & Abb. n. 5. & 7.* nimirum quod alienatio illa ſeu conceſſio Feudi fuerit valida, quia facta fuit in caſu licito, ſive ex cauſa jure permiſſa, & conſenſus Capituli, & Epiſcopi, aliæque debitæ ſolemnitates intervenerunt, ſed ob gravem læſionem Eccleſiæ ſeu Monaſterii, per reſtitutionem in integrum reſcindenda fuit: idque aperte convincitur ex *ipſo textu hujus c.* in quo Papa non ſe fundat ſuper nullitate contractus, ſed ſuper enormi læſione, ideoque mandat Delegatis, ut, an eam Eccleſia ſeu Monaſterium incurrerit, cognoſcant, alioquin ſi contractus non fuiſſet validus, Papa ſimpliciter mandaſſet, illam villam reſtitui Monaſterio, tanquam quæ invalide fuerit alienata, & Monaſterio competeret rei vindicatio ad illam recuperandam. Si tamen Eccle-

cleſia decepta eſſet ultra dimidiam partem juſti pretii, tum ei ſubveniretur jure communi per remedium *l. 2. C. de reſcind. vendit. c. 3. infr. de empt. Gl. hic V. Enorme.*

Nun obſtat, quod *in hoc c.* dicatur, per multos annos, Laicum villam illam poſſediſſe, adeoque plus quam per quadriennium, quo elapſo, non habet ultra locum reſtitutio in integrum, *c. 1. de Reſtit. in integr. in* 6. Nam inprimis per multos annos, *Gl. in hoc c. V. Per multos*, ait intelligi forte per duos, vel tres; quia pluralis locutio duorum numero eſt contenta, & duo dicuntur multi, *Gl. marg. ibid. lit. B.* Deinde ob valde enormem læſionem, etiam poſt quadriennium ſuccurrit Eccleſiæ per reſtitutionem in integrum, præſertim ſi Prælatus, qui alienavit, mortuus fuit *Abb. hic n. 5.* Non obſtat ſecundo, quod ſi Eccleſia in alienatione rei Eccleſiaſticæ damnum paſſa eſt, non videatur poſſe locum habere reſtitutio in integrum; quia talis alienatio non fuit utilis Eccleſiæ, ſed potius damnoſa, adeoque ea ob defectum cauſæ irrita cenſeri debet. Sed reſpondetur, ut alienatio ſit valida, ſatis eſt, quod ea facta ſit præcedente tractatu, & cognitione cauſæ, & cum conſenſu eorum, qui conſentire debent, ob cauſam, quæ tunc probabiliter exiſtimata fuit juſta, & legitima, etſi poſtea inſufficiens deprehendatur, eo quod talis alienatio, non in utilitatem, ut putabatur, ſed in damnum Eccleſiæ ceſſerit, talis enim error non impedit, quominus alienatio mero jure ſit valida, licet per reſtitutionem in integrum reſcindi poſſit, ſi Eccleſia per illam enormiter læſa ſit, *Gl. in hoc c. V. Enor., Molin. cit. diſ. 468. concl. 6. n. 15. §. Obſerva tamen.*

LXXV. Notandum ſecundo. Si Eccleſia enormiter læſa ſit in alienando, poteſt, ſi velit, petere reſtitutionem in integrum coram Judice Eccleſiaſtico contra Laicum, ſi bona non ſint feodalia: ac proinde habetur hic caſus ſpecialis, in quo actor non ſequitur forum Rei, ſed trahit reum ad ſuum forum; quia in tali alienatione ſupponitur quædam deceptio ſaltem materialis & reipſa interveniſſe, idenque late loquendo, poteſt dici quoddam ſacrilegium, quod ad Eccleſiaſticum forum pertinet, *cap. Cum ſit; 8. de foro compet. Abb. hic n. 2. & n. 6.* qui ait, hoc generale eſſe in omni privilegio conceſſo Eccleſiæ. Verum in Imperio Romano coram Judice ſeculari reſtitutio in integrum, tali caſu, ſi reus ſit Laicus, peti ſolet, ut notat *Laym. in cit. diſ. Theſ. 73.*

LXXVI. Notandum tertio. Si Eccleſia, ob gravem læſionem in alienando, reſtituatur in integrum, poteſt is, cui alienatio facta eſt, ſi quippiam in utilitatem Eccleſiæ expendit, v. g. emptor pretium ſolutum pro re alienata, & meliorationes repetere: item mercedem laboris ſui, & induſtriæ collocatæ in rem alienatam, ſibi traditam, niſi ex perceptis fructibus compenſationem laboris jam acceperit, ut colligitur *ex cit. cap. Ad noſtram h. t. c. 1. de in integr. reſtit. & ex l. Quod ſi; 24. §. Reſtitutio ff. de minorib.* ubi dicitur, quod reſtitutio ita facienda ſit, ut unuſquiſque integrum jus ſuum recipiat, adeoque cum aliquia reſtituitur, omnia debent reſtitui in priſtinum ſtatum, ut neutra pars ſit in damno, vel in lucro, ut ait, *Gl. V. Sufficere; in cit. c. Ad noſtram.* Unde in caſu iſtius cap. colonus ille potuiſſet petere mercedem laboris ſui, ſi voluiſſet reſtituere fructus ex villa perceptos: nam poſito, quod expendiſſet in villam mille florenos, & ex fructibus ſolum percepiſſet centum, iniquum foret, ſi fructibus perceptis deberet eſſe contentus: nam ſicut Eccleſia reſtituitur in priſtinum ſtatum, ita & illi, qui cum ea contrahunt, reſtitui debent, *Abb. in cit. c. Ad noſtram; n. 8. h. t.* Si vero alienatio rei Eccleſiaſticæ revocetur, quia nulla eſt, & invalida, tunc diſtinguendum eſt: vel enim is, in quem facta eſt alienatio, v. g. emptor, bona fide rem accepit, videlicet ex probabili ignorantia facti, quia neſcivit rem emptam ad Eccleſiam pertinere, vel putavit venditionem ex cauſa juſta & cum debitis ſolennitatibus, eſſe factam, vel etiam ex probabili ignorantia juris, ſi emptor ſit talis perſona, cui ignorantia juris non nocet, videlicet minor 25. annis, fœmina, miles, vir ruſticanus, *l. Regula; 9. ff. de jur. & fact. ignorant.* Et tunc emptor bonæ fidei pretium ac meliorationes repetere poteſt, *cap. Vulterana; 25. junct. Gl. V. eod. cauſ. 12. q. 2.* Imo etiam fructus interim perceptos lucratur, ſi venditio retractetur, quia ipſo jure fuit nulla, *Abb. in c. ad noſtram; 11. h. t.* Idque procedit ſaltem eatenus, ut emptor bonæ fidei non ſit in damno, Eccleſia vero in lucro; non enim æquum eſt, aliquem cum alterius detrimento locupletari, *l. Nam hoc; 14. ff. de condict. indeb.* Si vero quis mala fide rem Eccleſiæ emit, quia ſciens venditionem factam eſſe ſine juſta cauſa, ut requiſita juris ſolennitate, vel ex ignorantia juris, quia putavit alienationem ſine ſolennitatibus factam eſſe validam; tunc emptor pretium datum amittit, eoque, ſicut & fructibus perceptis, a Judice in pœnam privari poteſt, *l. Jubemus; 14. §. Sane C. de SS. Eccleſ. Gl. in cit. c. Vulterana V. Emptori, Abb. in cit. c. Ad noſtram; n. 9. h. t. Redoan. in tractat. de reb. Eccl. non alien. q. 78. c. 4. n. 5. & ſeqq.*

LXXVII. Aſſertio 2. Ad pœnas quod attinet, ſi alienatio rei Eccleſiaſticæ contra Canones facta ſit, tam alienatur, quam is, in quem alienatio facta eſt, imo & qui alienationi ſubſcripſerunt, ipſo facto excommunicationem incurrunt, prout ſtatuitur *in c. Si quis, 6. h. t. c. Apoſtolicos; 13. §. Qui quis cauſ. 12. q. 2.* niſi intra tempus a Superiore Prælato præfixum contractum alienationis, quantum in ipſis fuerit, reſciderint nam pœnæ Canonicæ ipſo facto non incurruntur, niſi effectus ſecutus fuerit, quia verba Conſtitutionis (præſertim pœnalis) cum effectu accipienda ſunt, *c. Relatum; 4. de Cleric. non reſident.* non autem cenſetur effectus ſecutus, ſi ſtatim ſit reparatus, quia alienatio celeriter revocata, aut res alienata cito reſtituta eſt, *cit. c. Si quis;* Sin autem Prælatus, vel Rector Eccleſiæ illegitime alienans, in revocando alienationem contumax ſit, etiam a Prælatura deponi, vel ab adminiſtratione, & officio removeri debet, *c. Monemus; 18. junct. Gl. in caſu, & c. Quiſquis; 19. §. Quod ſi calliditate; & c. Diaconi, 35. & ibi Gl. in caſu cauſ. 12. q. 2. Gl. in cit. c. Si quis; V. Panorm. h. t. Laym. in cit. diſ. Theſ. 41.* Porro ſi Religioſus, qui Eccleſiæ Rector eſt conſtitutus, vel adminiſtrationi præpoſitus fuit, jura aut reditus ejus alicui ad vitam, vel ultra tempus modicum concedat, ſuſpenſionem ab officio ipſo jure incurrit, *juxta Clement. 1. h. t. de quo ſup. n. 52.*

LXXVIII. Præterea in *c. Quires; 2. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lugdunenſi IV. *c. 11.* ſtatuitur, ut ſi aliqui res & bona „ Eccleſiæ a Regibus petant, & obtineant, acceptio ſeu acqui„ ſitio ſit irrita, & qui acceperunt a communione Eccleſiæ, cu„ jus facultates auferre cupiunt, excludantur. Ratio eſt, quia Reges & Principes ſeculares non poſſunt res & bona Eccleſiaſtica etiam temporalia conferre, vel donare, cum adminiſtratio, & diſpoſitio earum ad Eccleſiaſticos Prælatos ſpectet, Laici autem nullam de his diſponendi poteſtatem habeant, *c. ult. h. t. Abb. hic n. 2.* Ideoque talis donatio eſt irrita; quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non poteſt de jure donare, *c. Quod autem; 5. de jure patronat.* Eadem pœna excommunicationis decreta eſt in *c. de rebus; 22. cauſ. 12. q. 2. & in c. In Canonibus; 57. cauſ. 16. q. 1.* ubi dicitur: ſi quis oblata Deo dederit, vel acceperit, præter Epiſcopum (id eſt, ſine licentia Epiſcopi) & qui dat, & qui accipit, anathema ſit. Porro res & bona Eccleſiæ dicuntur hic eſſe egentium ſeu pauperum, quia tam res Eccleſiarum, quam res Clericorum tempore neceſſitatis pauperibus erogari debent, *juxta c. ult.* & ibi *Gl. V. Quicquid; cit. cauſ. 16. q. 2.* Aliæ pœnæ & cenſuræ decretæ in illegitime alienantes res Eccleſiaſticas habentur in *c. 2. h. t. in 6.* pœna ſcilicet ſuſpenſionis ab officio & adminiſtratione, ipſo facto, incurrendæ, lata in Prælatos ſubmittentes Eccleſias vel earum bona Laicis: in Clericos vero, qui id negligunt denonciare Superiori, ſuſpenſio a Beneficio per triennium: at vero Laici, qui compellunt Clericos ad faciendam talem ſuſpenſionem, ſunt excommunicati, & ſi aliquid accipiant, niſi reſtituant, & reſipiſcant, ultra excommunicationem, Terræ eorum interdicto Eccleſiaſtico ſupponi poſſunt, ut dictum ſupra *n. 60. & ſeq.* plura de pœnis alienationis illegitime factæ videri poſſunt apud *Rhedoanum in Tract. de reb. Eccleſ. non alienand. qu. 76. c. 1. & 2.*

TITULUS XII.

De Precariis.

Poſtquam præcedente Titulo actum fuit de alienationibus rerum Eccleſiaſticarum in genere, nunc ad ſpecies alienationis, ſive ad contractus in ſpecie, per quos ſit alienatio, deſcenditur, de quibus tractatur in hoc & pluribus ſeqq. Titulis uſque ad XXIV. incluſive. Priuſquam vero de contractibus in ſpecie agamus, pauca quædam de contractibus in genere ſcitu neceſſaria præmittenda ſunt.

§. I.

De Contractibus in genere.

I. Quæritur primo. Quid ſit contractus? Reſp. contractus in jure, tum late, tum ſtricte accipitur: late ſumptus eſt duorum vel plurium conſenſus ſeu conventio in idem, obligationem ex una tantum parte inducens, quomodo non diſtinguitur a pacto, quod definitur in *l. 1. ff. de pact. Duorum vel plurium in idem placitum & conſenſus ſive conventio.* Talia contractus ſive pactum gratuitum eſt donatio, ante traditionem rei, quæ ſoli donatori obligationem imponit, ut rem donatam tradat, & non revocet, extra caſus jure conceſſos: item ſimplex promiſſio acceptata, *Leſſ. l. 2. de juſtit. cap. 17. dub. 1. n. 4. & 5.* Secundo, accipitur contractus ſtricte & proprie, pro pacto reciproco ſive oneroſo, quod ex utraque parte paciſcentium ſeu contrahentium obligationem parit, ideoque definitur in *l. Labeo; 19. §. Contractum; ff. de V. S. ultro citroque obligatio*, ſubintellige ex juſtitia commutativa, nam alioquin etiam ex aliis virtutibus oriri poteſt mutua ſeu reciproca obligatio, ut inter parentes & liberos obligatio pietatis reciproca: inter Superiorem & ſubditum eſt etiam mutua obligatio, ille enim obligatur ad gubernandum, præcipiendo, prohibendo &c. ſubditus ad obediendum, quæ tamen obligationes rationem contractus non habent. Talis contractus ſtricte ſumptus eſt emptio, & venditio, locatio, & conductio &c.

II. Quæritur ſecundo. Quotuplex ſit contractus? Reſpond. præcipua diviſio contractuum eſt in nominatum, & innominatum. Contractus nominatus eſt, qui habet ſpeciale & proprium nomen a lege ei tributum, quo ab aliis contractibus diſtinguitur, ut emptio & venditio, locatio & conductio, ſocietas, commodatum, depoſitum, precarium, mutuum &c. Innominatus contractus dicitur, qui nullo ſpecifico & proprio nomine acceptus, in communi commutationis ſeu permutationis vocabulo perſiſtit, *l. 3. ff. de praſcr. verb.* Quorum quatuor recenſentur in *l. Naturalis; 5. in princ. ff. eod.* videlicet, *Do ut des*, v. g. do tibi frumentum, ut des mihi vinum, non enim eſt emptio & venditio, quia non datur pretium pro merce; nec eſt mutuum, quia non recipitur res ejuſdem ſpeciei, poſt certum tempus: nec locatio aut conductio, quia non datur pretium pro uſu vel opera: ſed datur una res pro alia, quarum neutra eſt pretium alterius, qui contractus ſpecie nomen non habet, ſed ſolum genericum permutationis, quod etiam convenit emptioni & mutuo, *Leſſ. cit. c. 17. n. 13.* Secundus contractus innominatus eſt, *Do ut facias*, v. g. do tibi avenam, ut colas meum agrum, do tibi frumentum, ut deſiſtas a lite, nam ſub faciendo continetur etiam negatio, *non facias.* Tertio, *facio ut des*, ut colo tibi agrum, ut mihi des panem. Quarto, *facio ut facias*, ut colo tibi agrum, ut vehas mihi ligna. Præterea contractus alii ſunt bonæ fidei, qui benignam interpretationem admittunt, ſecundum æquum & bonum, etiamſi id verbis expreſſum non fuerit, quales ſunt, qui enumerantur in *§. Actionum Inſtitut. de action.* Alii dicuntur contractus ſtricti juris, in quibus ſtricta interpretatio fieri debet, ſecundum id, quod expreſſis verbis conventum fuit, & natura contractus ſtricti exigit, ita tamen ut verba non accipiantur contra mentem & intentionem

tionem proferentis, quales ſunt, qui non recenſentur in *tit. §. Actionum*; ut ſtipulatio donatio, mutuum, feudum, emphyteuſis. Alii denique contractus ſunt oneroſi, in quibus utrique parti contrahentium aliquod onus imponitur dandi vel præſtandi: alii lucrativi, qui unam tantum partem gravant, ut donatio, commodatum, precarium &c.

III. Quæritur tertio. Quot, & quibus modis perficiantur contractus? Reſpond. quatuor: re, verbis, ſcriptura, ſive Litteris, & conſenſu, *§. fin. Inſtitut. de obligat.* Contractus, qui re ſive quorum obligatio traditione ſeu interventu rei perficitur, ſunt ferme omnes illi, qui ipſo nomine dationem aut factionem ſignificant, ut mutuum ſeu mutatio, commodatum, depoſitum, permutatio: ſi enim conventum fuerit, ut mutuo detur, non ante cenſetur contractus firmus, neque civilis obligatio oritur, quam pecunia numerata fuerit, neque in plus poteſt quis per hos contractus obligari, quam accepit. Idemque eſt in commodato, precario & depoſito. Verbis dicuntur perfici contractus, qui certam & determinatam verborum formulam continent, & requirunt, erat enim olim certa interrogandi, & reſpondendi formula præſcripta, per quam promiſſiones Jure civili firmatæ cenſerentur, *l. Stipulationem*; 5. §. 1. *ff. de V. O.* ubi dicitur: ſtipulatio eſt *verborum conceptio, quibus is, qui interrogatur daturum facturumve ſe, quod interrogatus eſt, reſponderit, v. g. ſpondes mihi dare 50. aureos, ſpondeo*. At vero ſecundum Jus naturale & Canonicum, non attenditur ad hujuſmodi verborum ſolemnitatem: ſed potius ad intentionem promittentis, an & qualiter is obligare ſe voluerit. Scriptura ſeu Litteris tunc contractus perfici cenſentur, quando non ad probationem tantum, ſed ad ſubſtantiam contractus ſcriptura requiritur, ſive ut cum ſubſcriptione contrahentium fiat, ita ut antequam Inſtrumentum factæ v. g. venditionis, aut donationis, vel permutationis ſcriptum, & ſubſcriptum ſit, contractus firmus non cenſeatur, ſed per alterius partis pœnitentiam recedere liceat, *juxta leg. Contractus*; 17. *C. de fide inſtrum. junct. Gl. mag. princ. Inſtit. de emptione*; *junct. Gl. V. Scripturæ conficiuntur*. Idque in his Regionibus maxime uſitatum eſt in rerum immobilium alienatione. Interdum vero ex Conſtitutione Juris Civilis aut Canonici, ad contractus alicujus ſubſtantiam ſcripturæ ſolennitas requiritur, ut ad donationem Summæ exigentis inſinuationem apud Judicem: ad feudum & emphyteuſin, præſertim Eccleſiaſticam, qui actus non cenſentur perfecti & rati, donec inſtrumentum ſeu ſcriptura publica a Notario ſuper iis ſit confecta, de quibus infra ſuo loco.

Denique conſenſu ſolo manifeſtato per verba vel alia ſigna externa, perficiuntur illi contractus, ad quorum ſubſtantiam ſeu naturam, neque certa verborum forma, neque ſcriptura, neque rei traditio requiritur, ut in emptione, & venditione, locatione & conductione, ſocietate, & mandato, *l. 2. in princ. & §. 1. ff. de oblig. & action.*

IV. Quæritur quarto. Quæ obligationes oriantur ex quaſi contractu? Reſpond. quaſi contractus dicitur quando unus obligatur alteri ex legis diſpoſitione, licet ex alterius parte nulla interceſſerit conventio, niſi interpretativa ex juris fictione: nam accidit interdum, ut quis alteri obligetur ſine præcedente ipſius conſenſu, ad aliquid dandum, vel accipiendum, adeoque non proprie ex contractu, ſed neque ex delicto, vel quaſi delicto obligatur, cum nullus præceſſerit dolus, vel culpa: itaque obligatio iſta oritur ex quaſi contractu, proinde ac ſi mutuo conſenſu contractum fuiſſet, Jure ipſo plerumque ſupplente conſenſum. Ut ſi quis abſentis negotium, abſque ejus mandato, vel eo etiam ignorante utiliter gerendum ſuſcipiat, de quo videri poteſt, quæ traduntur in *Tit. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contractu naſcuntur*.

§. II.

De contractu Precarii.

Nomen hujus contractus reperitur in Jure in triplici genere acceptum, vel in neutro, precarium, vel in fœminino in numero ſingulari, precaria, vel in plurali, precariæ. Et licet *Hoſtienſ. in ſumma in princ. hoc. tit.* velit precariam vel precarias diſtinctos eſſe contractus: tamen verius eſt, eos non differre inter ſe, ut tradit, *Gloſſ. fin. in cap. ult. hoc tit. & Abb. in cap. 1. num. 3. eod. & alii communiter*, quamvis precaria ſive precariæ diſtinctus contractus ſit a precario. Nos de precario in hoc §. de precaria vero ſive precariis §. *ſeq. agemus*.

V. Quæritur primo. Quid ſit precarium, & quomodo a commodato differat? Reſp. primo, precarium definitur ab *Ulpiano in l. 1. in princ. ff. de precario*: precarium eſt, *quod precibus petenti utendum conceditur, quamdiu is, qui concedit, patitur*, id eſt non revocat, conſentit *c. 3. h. t.* Eſt autem precarium ſpecies quædam liberalitatis, adeoque contractus gratuitus, quamvis differat a donatione, quia qui donat ſic dat, ne recipiat: at, qui precario concedit, ſic dat, quaſi tunc recepturus, cum ſibi libuerit precarium ſolvere, *cit. l. 1. §. 1. & 2.* Itaque donatio ſimul traditione perfecta revocari nequit, nec repeti quod donatum eſt, ac per illam dominium transfertur: per precarium vero non dominium, ſed uſus rei transfertur, & ſic datur, ut qui dedit, repetere ſemper poſſit, ut ex dicendis patebit.

VI. Reſp. ſecundo, precarium a commodato differt primo, ac præcipue, quia id, quod commodatur, conceditur utendum ad certum ac ſpecialem uſum, & ad certum tempus expreſſum vel tacitum, ut ſi alicui commodetur liber ad tranſcribendum, ad quod certum tempus requiritur, videlicet quantum ad commode tranſcribendum ſufficit, & exigitur, *l. Interdum*; 73. *in princ. & l. Continuus*; 137. *§. Cum ita ff. de V. O.* ideoque ante tranſactum hoc tempus, vel uſum finitum, commodatum revocare, vel repetere non licet, ne damno afficiatur, qui commodatum accepit, ut infra dicetur. Precarium vero non datur ad certum, ſed ad indeterminatum uſum, & tametſi ad certum etiam tempus concedi poſſit, v. g. ad Calendas Julias, ut conſtat ex *l. Cum precario*; 12. *in prin. & l. In rebus*; 4. *§. ult. ff. h. t.* ſed quamdiu intra illud tempus voluerit, qui dedit, ideo eo pacto datur, ut ſemper integrum ſit danti revocare rem precario conceſſam, etiam ante tempus illud finitum, *cit. l. 1. princ. & ex c. Precarium 3. ult. in princ. h. t.* ubi dicitur: precarium utendum conceditur, quamdiu patitur, qui conceſſit. Quod ſi aliquando detur ad certum uſum, is tamen uſus certum tempus, nec expreſſe, nec tacite in ſe includit, aut requirit, ut cum liber alicui precario conceditur ad ſtudendum, is non commodatum, ſed precario accepit; quia non habet ad certum tempus, expreſſe vel tacite, nam poſſet quis velle uti illo ad ſtudendum toto vitæ ſuæ tempore, ideoque poteſt revocari, & repeti, ante illum uſum finitum, ad quem datus eſt, quandocunque placuerit ei, qui dedit. *Gl. in cit. ult. V. Precarium, & Abb. ibid. n. 10. & 2. ſeqq. Azor. p. 3. lib. 7. c. 1. q. 1. & c. 8. q. 5.* Quare precarium non ex eo præciſe a commodato differt, quod in hoc res concedatur ad certum tempus, in illo ad tempus incertum: ſed diſcrimen in hoc conſiſtit, quod commodatum ſemper concedatur ad tempus, ſive expreſſe, ſive tacite determinatum, v. g. ſi equus commodetur Viennam uſque, ita ut ante hoc tempus tranſactum revocare illud non liceat. At vero precarium etſi aliquando concedatur ad certum ac definitum tempus, tamen etiam ante illud elapſum revocari poteſt, *cit. l. Cum precario, Gl. in cit. c. ult. V. Per conventionem h. t.*

III. Secundo differunt, quod qui rem commodatam accepit, nec civiliter, nec naturaliter poſſidet; quia poſſeſſionem & proprietatem rei commodatæ retinet is, qui commodat, *l. Rei*, 8. *ff. Commodati*: & commodans retinere poteſt poſſeſſionem etiam corporalem ſeu naturalem, per eos, quibus res commodavit, *§. Poſſidere Inſtitut. de Interdict.* is enim poſſidet, cujus nomine poſſidetur, *c. §. Poſſidere, & l. Quod meo*; 18. *ff. de acquir. poſſeſſ.* at vero is, qui precario rem accepit, naturaliter poſſidet, remanente poſſeſſione ſolum civili penes Dominum concedentem, *l. Et habet*; 15. *§. Eum qui*, & ibi *Gl. V. Corpore & V. Apoſſeſſione, ff. h. t. Gl. in cit. ult. V. Precarium, h. t. Azor. cit. c. 2. q. 4.* adeo ut ſi is, qui precario rem poſſidet, turbetur in poſſeſſione (non ab ipſo Domino, quem rogavit, ſed ab alio) interdictum Uti poſſidetis poſſit intentare, *l. Qui precario*; 17. *ff. Eodem*, imo etiam interdictum Unde Vi, *Menoch. remed. in poſſeſſ. recup. n. 56.*

IV. Tertio, differt precarium a commodato, quia is, qui rem precario accepit, tenetur ſolum ex dolo & lata culpa, quæ dolo in jure æquiparatur, *l. Contractus*; 23. *ff. de R. I. l. Quæſitum*; 8. *Eum quoque, ff. h. t.* non tamen tenetur præſtare culpam leviſſimam, vel levem, ſicut is, qui commodatum accepit, *cit. §. Eum quoque*: ubi etiam ratio aſſertur; quia precarium totum ex liberalitate procedit, in principio, in medio, & in fine, nunquam enim aſtringit concedentem ex neceſſitate, quin illud ſemper revocare poſſit, *Gl. ibid. V. Ex liberalitate*, ac proinde is, qui conceſſit, non cenſetur accipientem arcte obligare velle. Nec refert, quod precarium datur in gratiam ſeu favorem accipientis tantum, adeoque is, qui accepit, videatur obligari ad præſtandam culpam, etiam leviſſimam, *juxta c. l. Contractus*. Nam cum precarium ſemper dependeat a mera liberalitate concedentis, qui id poteſt, quandocunque vult, revocare: commodatum vero revocari non poteſt ante uſum completum, ideo is, qui precario accepit, non tenetur tantam diligentiam adhibere in cuſtodia rei precario acceptæ, quam commodatarius: præſertim quia is, qui precario rem dedit, ſibi imputare debet, ſi accipiens levem culpam admiſit in ejus cuſtodia, ſiquidem ipſe libere poterat precarium revocare, quandocumque voluiſſet, *Gl. in cit. §. Eum quoque, V. Ex liberalitate, Abb. in cit. c. ult. nu. 14. h. t. Azor. cit. c. 2. q. 3.*

V. Ex dictis colligitur primo. Quænam ad precarii naturam ſeu ſubſtantiam ſpectent: nam requiritur primo conſenſus tam dantis, quam accipientis, eſt enim precarium contractus. Secundo, ut fiat traditione rei, eſt enim inter contractus, qui re perficiuntur. Tertio, ut qui precario dat, poſſit, quando voluerit, eam revocare, *cit. l. 1. ff. eod. & c. ult. h. t.* etiam ſine ulla cauſa, cum pendeat ex libera voluntate ejus, qui dedit. *Azor. cit. c. 2. q. 1.* Et ſi vero precarium libere a concedente revocari poſſit, non tamen ſtatim revocari debet ſine urgente neceſſitate, vel cauſa rationabili, ita ut prorſus omni uſu & commodo careat is, cui precario res conceſſa eſt, alioqui cenſebitur fruſtra & illuſorie res conceſſa fuiſſe, & accipiens opponere poterit exceptionem de dolo; nam talis conceſſio eſt quoddam beneficium, adjuvari autem nos, non decipi aut lædi beneficio oportet, *l. In commodato*; 17. *§. Sicut*; *ff. Commodati*: quantum autem temporis ſpatium permitti debeat accipienti, Judicis arbitrio relinquitur, qui ob urgentem neceſſitatem ſtatim precarium revocari poſſe, cenſeri poterit, *Abb. in cit. c. ult. n. 13. h. t. Cov. l. 3. reſol. c. 15. in 6. Molin. Tract. 2. de juſt. diſp. 298. n. 2.* Idemq; locum habet in mutuo dato, nullo præfixo certo tempore.

VI. Colligitur ſecundo, Etſi precarium ſemper revocari poſſit, non tamen ideo fruſtra conceditur ad certum tempus, ver. gr. ad menſem vel annum, nam cum per precarium poſſeſſio juris, ſeu facultatis re utendi transferatur in eum, cui conceſſio fit, poteſt is rem retinere uſque ad tempus præfixum, niſi intra illud tempus revocetur: quod ſi poſt tranſactum illud tempus, ad quod precarium conceſſum eſt, illud non revocetur: cenſetur precarium iterum conceſſum, ac veluti renovatum eſſe a Domino concedente, *cit. l. In rebus §. ult.* & ibi *Gl. V. Poſſidere, & V. Rurſus ff. h. t.* Quare majus eſt beneficium precarii, quam commodati; nam commodatarius debet poſt finitum tempus, ad quod res commodata eſt, eam reſtituere Domino: qui vero precario rem accepit, poteſt illam retinere, etiam poſt tempus, ad quod res conceſſa eſt, donec repetatur a Domino.

VII, Colligitur tertio, Non poſſe in pactum deduci, ut is, cui

tum

Digitized by Google

rem precario conceſſit, non poſſit illam ab accipiente repetere ante certum tempus, ad quod conceſſum eſt; tale enim pactum eſt contra naturam, & ſubſtantiam contractus precarii, ideoque irritum eſt, ut conſtat ex *l. Cum precario* 10. *in pr. ff. h. t.* ubi dicitur, nulla vis eſt hujus conventionis, ut rem alienam, Domino invito (id eſt eo, qui conceſſit precario, licet non ſit rei Dominus, dicitur enim Dominus reſpectu ejus, qui habet rem precario, *Gl. ibid. V. Domino invito*;) poſſidere liceat, *Abb. in cit. c. ult. n.* 3. *&* 4. *Molia. c. l. n.* 4. *Azor. c. l. qu.* 2. Quare *Bart. in cit. l. Cum precario*; generalem tradit, quod pactum contra ſubſtantiam contractus adjectum ſit nullum, unde nec conſuetudo contra naturam contractus valet: *Abb. in cit. c. ult. n.* 4. Ubi tamen id limitat, niſi contractus, cui pactum adjectum eſt, ita explicari poſſit, ut tranſeat in naturam alterius contractus, *arg. l. Ubi ita* ; 77. *ff. de donat. cauſ. mort.* Nam natura hujus donationis eſt, ut poſſit revocari, *l. ult. cap. de donat. cauſ. mort.* & tamen ſi pactum adjiciatur, ut non poſſit revocari, valet pactum, quia tranſit in donationem inter vivos: nam ut ibid. generalem regulam tradit Bartol. conditio adjecta contra naturam contractus, ſi poſſibile eſt, & ſignificatio id patitur, facit illum tranſire in alium contractum. Sic in propoſito, talis conditio adjecta precario, in dubio explicari poteſt, ut valeat, eo quod concedens voluerit commodare, licet precarii nomine uſus ſit.

„ VIII. Quæritur ſecundo. Quando, & quomodo precarium finiatur. Reſp. Precarium ſolvitur, ſeu finitur obitu ejus, cui conceſſum eſt, non autem morte concedentis, prout habetur in *c. Precarium* 3. *& ult. h. tit.* Ratio primæ partis eſt, quia Precarium eſt Beneficium perſonale, ac proinde cum perſona extinguitur, *juxta Reg. jur.* 7. *in* 6. nec tranſit ad Succeſſorem, aut hæredem, ejus, cui conceſſio facta eſt, *l. Cum precario in fine ff. h. t. Abb. in cit. c. ult. n.* 5. Excipe, niſi conceſſio precarii non ſimpliciter facta ſit perſonæ, ſed dignitati, tunc enim ad Succeſſorem in dignitate, v. g. Prælatura tranſit, ut indicat *Abb. cit. l.* Secunda pars, quod precarium non extinguitur morte concedentis, adeoque ad hæredem, qui conceſſit, tranſit, habetur etiam *in cit. c. Precario in fine*, *& in c. Quæſitum* 8. *§. Quod a Titio ff. eod.* ubi dicitur, quod a Titio precario quis rogavit, id etiam ab hærede ejus precario habere videtur, & a cæteris ſucceſſoribus, etiamſi ignoret quis hæredem. Ratio eſt, quia precarium eſt quædam ſpecies gratiæ, ac veluti privilegium, ſicut ergo gratia, ſeu privilegium conceſſum tam diu manet, donec fuerit revocatum: ita & precarium datur, ut eo utatur is, qui accipit, donec per voluntatem ejus, qui conceſſit, revocetur, *l. 1. ff. h. t.* at vero per mortem concedentis non cenſetur revocata gratia facta, ſeu iam conceſſa, *c. Si ſuper*, 9. *de offic. deleg. in* 6. ubi dicitur quod gratia cuiquam ab Apoſtolica Sede facta) licet nondum ſit in ejus executione proceſſum) morte non perimitur concedentis, quia ad revocationem gratiæ alteri factæ, ſeu facultatis conceſſæ requiritur actus poſitivus, & contraria ordinatio, ſeu voluntas, quæ ſi a concedente, dum viveret, non fuit facta, manet gratia, ſeu privilegium, donec ab hærede ejus, vel ſucceſſore fuerit revocata, *Covarr. cit. c.* 25. *n.* 1. *&* 3. *Molin. cit. diſp.* 298. *n.* 8. *Laym. l.* 2. *tr.* 4. *c.* 23. *n.* 27.

Aliud vero dicendum eſt, ſi gratia, vel res aliqua precario conceſſa a Principe, vel alio, uſque ad placitum voluntatis ſuæ, ſeu quamdiu ipſe voluerit, ita ut gratia, ſeu conceſſio pendeat a poſitiva voluntate concedentis: tunc enim eo mortuo, ipſa gratia, ſeu conceſſio, ſine alia revocatione, exſpirat, *juxta c. Si gratioſe* 5. *de reſcript. in* 6. Ratio eſt, quia ex verbis hujuſmodi colligitur, gratiam, ſive rem non abſolute concedi, ſed cum limitatione, quandiu perſeveraverit concedentis voluntas, ſeu beneplacitum: cum itaque per mortem hoc omnino extinguatur, ſequitur, etiam gratiam, ſive rem ita conceſſam extingui, neque enim neceſſarius eſt actus contrarius, quo revocetur. Idque ſumitur etiam ex *l. Locatio*; 4. *ff. locati*, ubi dicitur, locatio precariive rogatio ita facta, quoad is, qui eam locaſſet, dediſſetve, vellet, morte ejus, qui locavit tollitur. Ubi Bartol. rationem aſſignans ait, voluntas morte finitur, *Abb. in citat. cap. ultim. numer.* 6. *Covarruv. citat. loc. numer.* 2. *&* 4. *Molin. cit l. num.* 10. *Laym. in cit. c. Si gratioſe num.* 2. & dictum ſupra, *l.* 8. *Tit.* 3. *n.* 184. & pluribus ſequentibus, ubi plura de hac re dicta ſunt.

IX. Reſp. ſecundo. Si is, qui rem precario alicui conceſſit, eam alienavit, tunc emptor eam revocare poteſt, ac proinde per ejus revocationem finitur, & tollitur precarium, prout ſtatuitur *in cit. c.* 3. *& ult. h. t.* ubi dicitur, „ ſolvitur item precarium, cum ipſum alienari contingit „ alicui hoc revocare volenti (hoc eſt, ſi concedens rem „ alienarit alicui, iſque precarium revocet,) ubi etiam „ ratio redditur; quia per alienationem hujuſmodi non licet rem alienam, invito Domino, poſſidere vel retinere: nam cum precario datum ſemper ſit gratia, & liberalitas, poteſt a Domino repeti, quando libuerit. Si vero Succeſſor, ſeu univerſalis, videlicet hæres, ſeu particularis, v. g. Emptor, aut Donatarius, precario datum non revocet, tunc ab eo res precario haberi, ſeu poſſideri incipit, & ipſi eam precario concedere cenſetur, *l. Quæſitum* 8. *§. Quod a Titio*, *& §. Illud ff. h. t.*

Sed contra obſtare videtur, quod per ſolam venditionem, abſque traditione, adeoque non apprehenſa naturali poſſeſſione, non transferatur dominium rei venditæ in emptorem, *l. Traditionibus* 20. *C. de pact.* cum igitur non venditor, qui rem precario dedit, ſed is, qui precario rem accepit, ſit in naturali poſſeſſione rei, ut ſupra dictum, conſequenter emptor rei precario conceſſæ non potuit fieri Dominus rei venditæ, ſine reali traditione rei, & ſic ratio expreſſa, *in citat. cap. ultim.* quod non liceat rem alienam, invito Domino poſſidere, non procedit, cum ipſe emptor non fuerit Dominus rei precario conceſſæ, quippe quæ ipſi a venditore non fuit tradita. Ad hoc reſpondet *Abb. in cit. c. ult. n.* 8. *&* 9. *h. t.* & alii Canoniſtæ communiter, quod forte venditor ſe conſtituit poſſidere nomine emptoris, & ſic per viam conſtituti transferatur dominium in emptorem, juxta *l. Quadam* 77. *ff. de rei vindic.* nam conſtituens ſe poſſidere, nomine alterius, transfert poſſeſſionem in illum, non ſolum ſi per ſe, ſed etiam ſi per alium poſſidebat, v. g. per colonum, vel qui rem ab eo precario accepit. Verum non videtur hac reſponſione ſatisfactum difficultati: nam licet venditor, ſi naturaliter rem poſſideat, poſſit vendendo emptorem dominum efficere, abſque reali traditione, conſtituendo, ſeu declarando, quod deinceps rem poſſidere velit nomine emptoris, ſive ſimpliciter, ſive ut Cuſtos, aut Commodatarius, vel ut Conductor, vel ut precario habens ab illo juxta *cit. l. Quadam*. Attamen in caſu propoſito, is, qui precario rem dedit, non niſi civiliter rem poſſidebat, naturalis vero poſſeſſio rei erat penes alterum, cui res precario conceſſa fuit, ut patet ex ſupra dictis; quomodo ergo potuit venditor, rem vendendo, emptorem dominum facere, conſtituendo ſe nomine ipſius naturaliter poſſidere, cum in naturali poſſeſſione ipſe non fuerit, ſed is, cui res precario conceſſa fuit. Itaque melius reſponderi poteſt, ſi dicatur, hunc eſſe caſum ſpecialem, in quo dominium transferri poteſt, etiamſi naturalis rei poſſeſſio non penes alienantem, ſed penes alterum exiſtat, ita tamen, ut etiam intervenire debeat quædam traditio rei, dum nimirum is, qui rem precario habet, ac poſſidet, conſtituit, ac declarat, ſe rem illam ab emptore habere tanquam domino, & ſic erit quædam, velut nova precarii conceſſio. Et hoc quidem procedit in Succeſſore particulari, ut emptore, donatario &c. At vero in Succeſſore univerſali, ſive hærede continuatur precarium, licet is, qui precario rem accepit, ignoret illum hæredem eſſe nihilominus enim cenſetur rem habere precario ab eodem, *cit. §. Quod a Titio*; quia nimirum hæres dominium omnium rerum, ac bonorum defuncti acquirit per ſolam additionem hæreditatis, ante eorum apprehenſionem, ac naturalem poſſeſſionem, *juxta l. Cum heredes* 23. *ff. de acq. poſſeſſ.* Similis alius caſus, in quo dominium alicui acquiritur, etſi poſſeſſio apud alium exiſtat, habetur in *l. Qui mihi* 23. *ff. de donat. juxt. l.* 2. *§. Per procuratorem*; *ff. de acq. poſſ.* Si nimirum ex mandato domini res procuratori datur, quamtamen ipſe pro ſe accipiat.

§. III.

De contractu Precariæ, ſeu Precariarum.

X. Quæritur primo. Quid ſit Precaria, ſive Precariæ, & quomodo a Precario diſtinguatur. Reſp. Eſt contractus Jure Civili ferme incognitus, in quo res mobilis alicui, ad preces ejuſdem, conceditur in perpetuum, vel ad vitam accipientis, vel ad tempus longum, ita ut Beneficii cujuſdam loco ſit, vel etiam ad tempus breve, ſed certum, & determinatum, ita ut ante illud elapſum, revocari non poſſit, *Gl. in c.* 1. *V. precaria*; *h. t. Abb. ibid. n.* 1. *&* 3. *Molin. cit. diſp.* 298. *n.* 20. *Laym. in cit. diſ. de rer. Eccl. alien. theſ.* 91.

Eſt autem contractus Precariæ, ſeu Precariarum longe diverſus a contractu Præcarii, de quo actum *§. prec.* Nam precario dari poſſunt, tam res mobiles, quam immobiles, item jura, & ſervitutes, v. g. iter, vel actus per fundum alterius, *l.* 2. *§. fin. & l. In rebus*; 4. *in princ. ff. de precar.* Quamvis nemo rem propriam precario habere, ſive poſſidere poſſit; quia receptum eſt, rei ſuæ precarium non eſſe, *cit. l. In rebus*; *§. Item ſi rem meam*; *ff. eod.* niſi cum debitor pignus rogat precario a creditore poſſidere, *l. Si debitor* 11. *ff. h. t.* Idque ratione poſſeſſionis, non proprietatis, *l. Certe* 6. *§. fin. ff. eod. Gl. in cit. c. ult. V. Precarium*; *h. t.* at vero Precariæ locum tantum habent in poſſeſſionibus, ſive rebus ſoli, & immobilibus, *c.* 2. *§. Si Oeconomus*, *& c. Si Precaria* 4. *cauſ.* 10. *qu.* 2. Secundo Precarium ad certum, & determinatum tempus non conceditur: precaria vero ad certum tempus, ſecundum quod contrahentes convenerunt, concedi poteſt, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 5. *&* 3. *h. t.* Tertio precarium ſemper poteſt revocari pro arbitrio concedentis: at precariæ revocari non poſſunt, antequam tempus conceſſionis elapſum ſit, *cit. cap.* 3. *& ult. in fin. h. t.* ubi dicitur: Precariæ, quæ „ quandoque de Eccleſiarum Poſſeſſionibus fieri ſolent, non „ ſunt pro voluntate concedentis revocandæ, ſcilicet ante„ quam tempus conſtitutum conceſſionis ſit elapſum, niſi „ talis contractus irrationabiliter, & in damnum Eccleſiæ „ factus ſit. *Gl. fin. hic*.

XI. Porro ſi conceſſio precariæ irrationabiliter, ſeu indebite facta ſit in damnum Eccleſiæ, tunc a Succeſſore revocari poteſt, etiamſi ab Anteceſſore pœna ſit adjecta tali contractui, prout ſtatutum habetur in *c. De Precariis* 2. *h. t.* „ Nam cum quidam Rectores Eccleſiarum contractus „ precariarum irrationabiliter, ſeu illegitime, & in damnum „ Eccleſiarum inſtituiſſent, obligando ſe, & ſuos Succeſſo„ res ſub certa, eaque gravi pœna ad obſervationem: Sta„ tuit Conc. Carthaginenſe, in hoc caſu Succeſſores res ita „ conceſſas, & irrationabiliter alienatas, non obſtante ad„ jectione pœnæ, qua non obligantur, ad Eccleſiam revoca„ re poſſe. Imo etiam ab ipſo Prælato, ſic concedente, & „ alienante, contractus revocari, & reſcindi poteſt, ac du„ bet, ſi is in adminiſtratione toleretur. *c. Si quis* 6. *tit. prox. Gl. fin. hic*, ubi addit, & ita Succeſſor poteſt revocare, quod Prædeceſſor illicite fecit.

XII. Hinc infertur, licet Prælatus, vel alius habens poteſtatem adminiſtrandi res Eccleſiæ, aut Communitatis, poſſit adjicere pœnam conventionalem contractui, qua obligetur tum ipſe, tum Succeſſores ejus, ut colligitur ex *cit. c.* 2. *& c. Dilecti* 4. *& c.* 9. *de arbitr.* Si tamen contractus ſit invalidus, vel reſcindendus, quia eſt initus contra jus, ſive jure ipſi reſiſtente, tum etiam pœna ei adjecta non valet, ſed cor-

Digitized by Google

cornit, quia pœna eſt acceſſoria contractus, ideoque ſequitur naturam ſui principalis, *Reg. Jur. 42. in 6. Gloſ. in citat. cap. 2. V. Pœna, & Abb. num. 3.* aliud vero dicendum eſt, ſi contractus non ſit contra jus, ſed præter jus, quia jus ei non reſiſtit, ſed tantum non aſſiſtit, tunc enim adjectio pœnæ valet, etſi contractus non valeat, *Abb. in citat. cap. 2. num. 4. h. t.*

XIII. Quæritur ſecundo. Quomodo contractus precariarum differat a contractu Emphyteutico? Reſpond. In pluriſque convenit cum illo, in duobus tamen diſtinguitur. Primo quod Precariæ ferme, ac plerumque fiant gratis, & ad preces alicujus, ut conſtat ex Etymologia vocabuli, ut ſi Laico, vel Clerico, bene merito, vel pauperi, aut peregrino detur aliqua poſſeſſio, ſeu fundus Eccleſiæ utendus, ac fruendus ad vitam ſuam, omnino gratis, *c. Clerici; 11. cauſ. 16. quæſt. 3. cap. Poſſeſſiones; 6. ead. cauſ. quæſt. 1.* & tunc eſt donatio quædam uſusfructus, a quo differt ſolum, quod certo tempore conceſſio renovari debeat, ut poſtea dicetur: Precaria autem dicitur, quia conceditur ad preces alicujus, *Abb. in cap. 1. num. 4. hoc tit.* Interdum tamen poteſt, ac ſolet in Precariis etiam penſio aliqua conſtitui, quot annis ſolvenda, ut ſi quis petat ab Eccleſia fundum ſibi ad vitam ſuam concedi, in quo molendinum ipſe ædificet, promittens certam penſionem annuam ſe ſoluturum, v. gr. ſex ſcaphas tritici, & tunc talis contractus precariarum non differt ab Emphyteuſi, niſi quoad tempus revocationis, ut mox dicetur, *Abb. in cit. cap. 1. num. 3. h. t. Laym. in citat. diſp. Theſ. 91.*

XIV. Differt ſecundo. Contractus precariarum ab Emphyteuſi, quia ille, maxime ſi penſio annua in ſignum recognitionis ſolvi non ſoleat, ſingulis quinquenniis renovari debet, juxta *cap. Precaria; 1. hoc tit.* ubi dicitur, precariæ „ de quinquennio in quinquennium ſecundum auctoritatem „ (SS. Canonum) & antiquam conſuetudinem, renovari „ debent. Idem ſtatuitur in *cap. Precaria; 5. cauſ. 10. quæſt. 2.* nam licet poſſeſſores rei precario conceſſæ nullo tempore præſcribere poſſint, cum proprietas rei maneat penes Eccleſiam, *cit. cap. Clerici; 11. cauſ. 16. q. 3.* ideo tamen requiritur renovatio contractus, ne alioquin ob temporis longinquitatem conceſſionis memoria depereat, atque res ab Eccleſia penitus alienata cenſeatur, *cap. Longinquitate; 64. cauſ. 12. quæſt. 2.* ubi dicitur, *Longinquitate ſopoſit temporis, ut non pateat conditio originis, Gloſſ. fin. in cit. cap. 1. & ibid. Abb. num. 3.* ob quam cauſam etiam præcipitur, ut in hujuſmodi precariarum conceſſionibus ſcriptura conficiatur, *cap. Sæpe; 72. citat. cauſ. & quæſt.* Quare ſicut Vaſallus amittit jus ſuum, ſi inveſtituram a novo Domino intra tempus legitimum non petat, & is, qui habet precarias, niſi renovationem elapſo quinquennio petat, *Abb. in citat. cap. 1. num. 5. contra Gloſſ. ibid. V. Quinquennium;* ubi ait, quod etiam precariæ iſtæ, elapſo quinquennio, renoventur, ſi Dominus patiatur eum, qui rogavit, in poſſeſſione permanere. Verum quando ad actum requiritur aliquid ultra patientiam, ut in propoſito, renovatio contractus, non ſufficit ſola patientia, eaque nihil operatur, *Barb. in Collect. in citat. cap. 1. numer. 6.* Porro elapſo quinquennio, non de novo initur contractus, quaſi prior tunc finiatur, alioquin nova opus foret conceſſione, & non tantum renovatione: ſed ea fit, ne res per oblivionem Eccleſiæ pereant, & ne accipiens, vel hæres ipſius eas dicat eſſe ſuas ac proprias, *Abb. in citat. capit. 1. num. 3. & 5. Molin. citat. diſp. 298. num. ultim.* Neque vero ad renovationem precarii requiritur conſenſus Capituli, *arg. cap. 2. De Feudo;* ſed ſufficit ſolius Prælati auctoritas; cum non fiat nova conceſſio, Imola *in citat. cap. 1. num. 3. in fine, Laym. citat. loc.*

XV. Ubi notandum præterea primo. In his ad cujuſque loci conſuetudinem eſt attendendum, *citat. cap 1.* ibi: *ſecundum antiquam conſuetudinem hoc tit.* ſecundum quam in dubio quilibet contractus intelligi debet, *arg. l. Quod ſi nolit; 13. §. Qui aſſidua; ff. de ædil. Edict.* ex generali illa regula tradita a Bartolo; *in l. Nemo; 5. num. 5. in ſcholiis lit. Cod. ff. de auth. reis. Abb. in citat. cap. 1. num. 2. hoc tit. Laym. cit. Theſ. 91.* ſi nihil in contractu expreſſum ſit, id tacite actum videtur, quod eſt de conſuetudine loci. Sic v. g. Si in locatione non ſit facta mentio de certa mercede, ea ſecundum conſuetudinem præteritam ſolvenda eſt, *l. Excepto; 18. Cod. de locato.*

Notandum ſecundò. Si conceſſio fundi alicujus titulo precariarum fiat ad longum tempus, tunc cenſetur jus utilitatis ſive uſusfructus translatum in accipientem, non minus quam per Emphyteuſin, cum etiam fundus ita conceſſus revocari non poſſit, ante tempus elapſum; idque ſumitur ex *Precaria; 3. in princip. cauſ. 10. quæſt. 2.* ubi habetur, ſi quis det proprietatem ſui fundi Eccleſiæ, retento ſibi uſufructu, poteſt ab Eccleſia accipere duplum, ſive uſumfructum duorum fundorum, iiſque frui ad vitam ſuam. Si vero det Eccleſiæ ſimul proprietatem, & uſumfructum ſui fundi, tum poteſt ab Eccleſia accipere triplum, ſive uſumfructum trium fundorum, iis utendo, toto tempore vitæ ſuæ: & his caſibus tales Precariæ ſunt quædam conceſſio uſusfructus in compenſationem proprietatis, quæ ab accipiente datur Eccleſiæ, vel etiam uſusfructus, *Abb. in cit. cap. 1. num. 3. in fine hoc titul.* Quare cum contractus precariarum ſit valde affinis, ac ſimilis conceſſioni uſusfructus, vel etiam contractui Emphyteutico, ideo nomine alienationis rerum Eccleſiaſticarum prohibitæ, etiam comprehenditur, *Laym. c. l. in fine.*

TITULUS XV.

De Commodato.

QUia Commodatum magnam ſimilitudinem habet cum Precario de quo actum eſt Titulo præcedente, ideo hic Titulus de Commodato ſubjungitur.

§. I.

Quid ſit commodatum, & quomodo ab aliis contractibus diſtinguatur: Item quæ res commodari poſſint, & quis commodare poſſit?

I. ASſertio I. Commodatum ſic dictum, quaſi utentis, ſive accipientis commodo datum; definitur a *Gloſſ. in cap. unic. V. Commodatum hoc tit.* & ab Hoſtienſi *in ſumma; num. 1. eod. Eſt alicujus rei ad aliquem ſpecialem, ſeu certum uſum gratuito facta conceſſio.* Dicitur primo. Ad certum, ac ſpecialem uſum; in quo differt a precario, quod datur alteri gratis, ſed ad uſum incertum, ad eum ſcilicet, quem voluerit is, qui accipit precarium: commodatum vero conceditur ad certum ac præſcriptum uſum, quem ſi quis excedat, & re commodata aliter utatur, furtum committit, *l. Si ut certo; 5. §. Quin imo; ff. commodati, §. Furtum autem; Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc. Gl. in tit. c. Un. V. Commodatum; h. t.*

Dicitur ſecundo ad uſum, quia in commodato proprietas, ſeu dominium rei non transfertur in accipientem, imo nec poſſeſſio: ſed tam proprietas, quam poſſeſſio naturalis, & civilis penes commodantem remanet, *l. Rei 8. ff. h. t.* adeoque ſolus uſus transfertur. In quo inprimis differt a mutuo, in hoc enim dominium rei datæ transfertur in accipientem, unde etiam in mutuo res non eadem, ſed ſimilis, ſive ejuſdem generis, ſeu qualitatis; in commodato vero res eadem numero, non deterior per culpam reddita reſtituenda eſt: *§. Item is cui Inſt. quib. mod. re contrah. oblig.* Differt etiam a pignore, ac depoſito, quia in his contractibus neque uſus transfertur in accipientem, ſi enim creditor pignore, vel depoſitarius, re depoſita, invito Domino, utatur, furtum committit, *cit. §. Furtum autem.*

Dicitur tertio. Gratuito facta conceſſio, in quo commodatum differt a locatione, quia ſi res concedatur utenda pro certa mercede, eſt locatio, gratuitum enim commodatum eſſe debet, *c. §. Item is cui;* Si vero non pro pecunia, ſed pro aliquo alio, tanquam mercede res concedatur ad uſum, eſt contractus innominatus, do, ut des, vel facio, ut facias, *Gl. in cit. c. un. V. Commodatum; h. tit. Azor. p. 3. l. 7. De Commodato; c. 1. q. 2. Molin. tr. 2. diſp. 294. n. 2.*

II. Aſſertio 2. Omnes res tam mobiles, quam immobiles, v. g. domus, ſtabulum, commodari poſſunt, *l. 1. in princ. ff. h. tit.* etiam res incorporeæ, ſive jura, ut ſervitutes, reditus annui, *Gl. hic cit. V. Commodatum;* exceptis iis, quæ uſu ipſo ſtatim conſumuntur, ut vinum, frumentum, pecunia &c. in quibus non commodatum, ſed mutuum locum habet, quia per commodatum uſus rei conceditur, ſalva ejus ſubſtantia: niſi forte quis ad pompam, vel oſtentationem pecuniam v. g. commodato accipiat, ut dives appareat, *l. Sed mihi 3. §. ult. & l. ſeq. ff. h. t.* tunc enim dans pecuniam ejus poſſeſſionem, ac dominium retinet, ideoque non mutuum, ſed commodatum tantum eſt, *l. Rei 8. & l. ſeq. ff. eod.* Item res ſacræ commodari poſſunt, ab una Eccleſia alteri ad uſus ſacros: non autem ad uſus communes, ac profanos, *Azor. cit. l. 7. c. 4. q. 3.* res aliena etiam commodari poteſt a bonæ fidei poſſeſſore: non autem a malæ fidei poſſeſſore, qui illam reſtituere tenetur Domino, quamvis in foro externo etiam furi, & prædoni, qui rem alienam commodavit, detur actio ad repetendam rem commodatam, *l. Commodare 15. & l. ſeq. ff. h. t.* quia intereſt ejus rem commodatam recipere, ut eam ſuo Domino exhibere poſſit, *Azor. cit. c. 4. q. 2.*

Commodare vero poteſt, non tantum Dominus rei, vel Prælatus, ſed etiam Oeconomus, cui res Eccleſiæ adminiſtranda committitur, *Hoſt. in ſumm. h. t. n. 4. Sylv. V. Commodatum q. 2.* non autem Religioſus ſine licentia ſui Superioris, *Azor. cit. l. 7. c. 3.* apud quem plura de hoc videri poſſunt.

§. II.

In qua culpa teneatur Commodatarius, ſi res commodata apud ipſum pereat, vel deterior fiat, & an teneatur præſtare caſum fortuitum.

III. Pro intellectu eorum, quæ in hoc & ſequentibus Titulis dicentur, notandum primo. Ex contractu poteſt quis teneri, non ſolum ex dolo, ſed etiam ex culpa. Dolus malus committitur, vel mente, tacendo, quod quis detegere tenebatur, vel verbis, mentiendo, vel fraude, quæ in factis conſiſtit, ſecundum *S. Th. 2. 2. qu. 118. Sylv. V. Culpa, num. 2.* Differt dolus a culpa, quia dolus committitur ex formali propoſito, ſeu intentione nocendi, *l. 1. §. Eum; ff. De dolo,* non autem culpa; *Sylv. c. l. q. 1.* Eſt autem culpa Civilis, ſive Juridica (non Theologica, quæ eſt peccatum contra mores, & legem, de qua hic non agitur) deviatio ab eo, quod bonum eſt, ac debitum, hominiſque diligentia prævideri, ac præſtari poteſt, prout definitur a Bartolo *in l. Quod nerva; 32. in repetit. n. 7. ff. Depoſiti;* ac proinde eſt omiſſio alicujus diligentiæ præſtari debitæ, unde ſequitur aliquod damnum, vel incommodum: eaque dividitur in culpam latam, levem, ac leviſſimam, prout videre eſt apud *Bart. c. l. & Abb. in c. un. n. 13. h. t.*

No-

Digitized by Google

Notandum ſecundo. Culpa lata, ſive craſſa eſt omiſſio ejus diligentiæ, & circumſpectionis, quam paſſim omnes homines ejuſdem conditionis, profeſſionis, ætatis &c. adhibere ſolent, ut ſi quis librum commodatum reliquat foris ante oſtium domus, in platea, iſque auferatur, cenſebitur eum amiſiſſe per latam culpam. Culpa levis eſt omiſſio ejus diligentiæ, quam ſolent diligentes ejuſdem conditionis, ſeu profeſſionis, vel ætatis, adhibere: ut ſi quis librum commodatum in conclavi domus ſuæ relinquit, non clauſo oſtio, cenſebitur eum amiſiſſe per culpam levem. Leviſſima culpa eſt omiſſio ejus diligentiæ, quam nonniſi diligentiſſimi, & experientiſſimi ejuſdem artis, profeſſionis, ætatis, homines adhibere ſolent: ut ſi quis librum commodatum relinquit in conclavi clauſo, ſed non obſerato, quia manu non tentavit, an ſera inducta eſſet, cenſebitur amiſiſſe per culpam leviſſimam, quod tamen limitat *Molin. tract. 2. diſp. 293. n. 4.* niſi fuerit expertus, quod ſera non facile induceretur, alias enim non ad culpam leviſſimam, ſed ad caſum fortuitum pertinere ejus amiſſionem. Caſus vero fortuitus eſt rei inopinatæ eventus, qui nullo conſilio humano prævideri poteſt, *lib. 2. §. Si eo tempore; ff. de adminiſt. rer. ad civ. pertin. cap. Joann. 23. de homicid.* & vis, cui reſiſti non poteſt, *l. In rebus 8. in princ. ff. hoc titul.* ut incendium, naufragium, hoſtium incurſus &c.

Notandum tertio. Nemo ex culpa juridica alteri obligatur, niſi vere, & in effectu fuerit cauſa illati damni: unde ſi librum commodatum in foro publico relictum nullus abſtulit, non obligatur talis ad reſarciendum damnum commodanti. *Laym. l. 3. tr. 4. c. 7. n. 2.*

Notandum quarto. Contractus alii inſtituuntur in gratiam unius tantum contrahentium, vel dantis, ut depoſitum, ſi nulla merces interveniat; vel accipientis, ut donatio, commodatum, precarium: alii vero inſtituuntur in gratiam utriuſque contrahentium, ut venditio, & emptio, locatio, & conductio, ſocietas, pignus, dos &c. *l. Contractus 23. ff. de R. J.*

IV. Aſſertio 1. Quando aliquid commodatum fuit in gratiam unius tantum, videlicet accipientis, ſive ejus, cui commodatum eſt, ſicut plerumque fieri ſolet, tum is ex leviſſima etiam culpa obligatur, ut habetur in *cap. unic. h. t. in princ.* „ ubi dicitur, cum gratia ſui tantum quis commodatum ac„ cepit, de leviſſima etiam culpa tenetur, *Gl. ibid. V. De leviſſima, & in l. In rebus 18. ff. eod. & l. 2. §. Is vero; ff. de Oblig. & act.* Ratio eſt, quia quo majus eſt Beneficium, eo magis cavendum, ne pro Beneficio injuria, vel damnum rependatur. Idque procedit, non ſolum in foro externo, ſed etiam interno conſcientiæ, ut Commodatarius ad damni etiam culpa leviſſima dati reparationem, ante omnem ſententiam Judicis, ſub peccato obligetur, quamvis in damno dato nullum peccatum, nec culpa Theologica intervenerit, ut docet *Molin. tr. 2. diſp. 795. n. ult. Cov. in 4. Decret. c. 6. §. 8. n. 20. Azor. c. l. c. 7. q. 2. Leſſ. l. 2. de juſt. c. 7. dub. 8. n. 40.* & alii communiter. Nam quamvis ſpectato jure naturali, nullus de damno in rebus alterius, niſi dolo, & lata culpa dato obligetur, quia hoc jure nemo tenetur majorem diligentiam adhibere, quam ejuſdem conditionis homines adhibere ſolent in rebus propriis: nec etiam quiſpiam obligatur reliquis ſuæ ſortis hominibus: imo etiam ipſo rei Domino forte non tantam cuſtodiam adhibituro, eſſe diligentior, & circumſpectior, ideoque damnum ex culpa levi, aut leviſſima datum quodammodo caſu fortuito eveniſſe cenſetur: quia tamen poſita Legis, tum Civilis, tum Canonicæ juſta diſpoſitione, Commodatarius ex natura ipſius contractus, etiam ad culpam leviſſimam præſtandam obligatur: nam implicite ſe obligat ad eam diligentiam præſtandam, quam leges requirunt; ideo ſi eam non adhibet, quamvis ex mera oblivione, & ſine peccato nihilominus in conſcientia obligatur damnum illatum reſarcire: nam æquitas poſtulat, ut is, qui gratis re alterius utitur in ſuam utilitatem tantum ſummam diligentiam adhibeat, ne pereat, vel deterior fiat, ad quod etiam ex gratitudine tenetur. Idemque dicendum eſt de aliis contractibus, in quibus præſtari debet ex juris diſpoſitione culpa levis, vel leviſſima. Neque vero dum lex ad damni leviſſima culpa dati, reparationem Commodatarium aſtringit, pœnam infert; cum damnum tale, ex parte commodantis, ſit verum intereſſe, & rei propriæ amiſſio, imo ex vero contractu, adeoque ex juſtitia commutativa, ſuppoſita Legis diſpoſitione, debeatur. Nihilominus tamen oppoſita ſententia in praxi quoque eſt probabilis, quia non ſolum in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro externo, uſu receptum videtur, ut reparatio damni illati ſemper, vel plerumque nonniſi ob culpam latam, non autem levem, aut leviſſimam, a contrahentibus peti ſoleat, adeoque leges humanas in eo rigore non eſſe uſu receptas, ut tradit *Card. Lug. tr. 1. de juſtit. diſ. 8. ſec. 8. n. 110.*

V. Aſſertio 2. Si contractus commodati inſtituatur in gratiam, vel utilitatem ſolius dantis, & non accipientis, tunc Commodatarius de dolo, & lata culpa tantum, quæ dolo æquiparatur, obligatur, *Gl. in cit. c. unic. V. De leviſſima.* Exemplum affertur *in l. Sicut tertio 5. §. Interdum; ff. h. t.* ut ſi quis ſua duntaxat cauſa v. g. ſponſæ ſuæ, aut uxori commodavit ornamenta, quo honeſtius culta ad ſe deduceretur: vel ſi quis populo exhibiturus ludos, ſcenicis quos ad id aſſumit, res ad repræſentandum neceſſarias tradat: quod tamen *Mol. cit. diſ. 295. n. 1.* intelligendum eſſe ait, ſi ſcenicis ad comœdiam exhibendam nullum ſtipendium ſit conſtitutum, alioqui enim utriuſque cauſa commodatum initum cenſeretur. Ratio eſt, quia cum Commodatarius non tam accipiat, quam præſtet Beneficium, non eſt conveniens, ut ad tam arctam diligentiam obligetur.

VI. Aſſertio 3. Si contractus commodati in utriuſque gratiam, dantis ſcil. & accipientis, ineatur, ut ſi aurea, vel argentea ſupellex commodata fuerit alicui, ad recipiendum hoſpitio, in ædibus Commodatarii, communem utriuſque dantis, & accipientis amicum, tunc Commodatarius tenetur ex culpa lata, & levi, ſed non leviſſima, *l. In rebus 18. §. Hæc ita juxt., Gl. V. Æſtimatio; ff. h. t.* & colligitur ex *l. Contract. 23. ff. de R. J. Gl. in cit. c. unic. V. De leviſſima*, nam cum minus Beneficium accipiat a commodante, non tenetur ad exactiſſimam diligentiam in re cuſtodienda, *Abb. in cit. c. un. n. 22.* Porro, ſi res commodata uſu deterior fiat, ad quem data fuit, v. gr. ſi veſtis atteratur, ſine ulla tamen culpa Commodatarii, id in commodantis damnum cedit, *L. Eum qui; 10. h. tit.* quia in hoc tacite conſenſiſſe cenſetur, cum ipſe uſus rei aliquam deteriorationem ſecum trahat, niſi aliter conventum ſit, *Laym. l. 3. tr. 4. c. 14. n. 1.*

VII. Aſſertio 4. Si res commodata caſu fortuito, v. g. incendio ex fulmine orto, vel naufragio, vel hoſtium incurſu apud ipſum pereat, non tenetur eam præſtare, prout deciditur in *cit. c. un. h. tit.* ibi: *licet caſus fortuitus ipſi non debeat imputari*; & conſtat etiam ex *l. 2. §. Is vero; ff. de obligation. & action.* Idque locum habet in precario, & aliis ſimilibus contractibus dominii non tranſlativis, ut conſtat ex *l. Contractus 23. in fine ff. de R. J.* ubi dicitur animalium caſus, mortes, quæque ſine culpa accidunt &c. a nullo præſtantur. Nam in his locum habet regula illa tradita *in l. Pignus 9. C. de pignorat. act.* Si res caſu fortuito pereat, domino ſuo perit, ut pignus debitori, in cujus bonis eſt. Similiter & in commutationibus ſi res ante traditionem factam, adeoque priuſquam contractus ſit perfectus, caſu pereat, domino ſuo perit, v. grat. ſi Titius paciſcatur cum Cajo, ſe daturum ipſi duos boves, pro uno equo viciſſim ab ipſo tradendo, & equus a Cajo miſſus in via a prædonibus auferatur, vel alias caſu pereat, id ſit damno mittentis Caji: quia contractus permutationis non cenſetur impletus, donec res ex utraque parte ſint traditæ: alia vero ratio de contractu emptionis, ut infra dicetur *tit. 27.*

VIII. Excipiuntur tres caſus, in quibus Commodatarius etiam de caſu fortuito tenetur, ut habetur expreſſe *in cit. c. un.* videlicet „ niſi caſus fortuitus acciderit culpa ſua, „ vel intervenerit pactum, vel ſi in mora fuerit. Primus igitur caſus eſt, ſi culpa præceſſit, ex qua ſecutus eſt infelix caſus, ſeu eventus fortuitus, v. g. Si quis equum tibi commodavit, ut equitares ad villam, tu vero duxiſti illum ad bellum, in quo ſi equus occiſus fuit, debes damnum integrum reſarcire commodanti, *l. Si ut certo 5. §. Sed interdum; ff. h. t.* Secundo. Si ab initio ita conventum fuit, ſive Commodatarius periculum eventus fortuiti in ſe ſuſcepit, *l. 1. C. h. t.* quia contractus ex conventione legem accipiunt, *l. 1. §. Convenit; ff. depoſit. & l. Contractus ff. de R. J.* Tertio. Si Commodatarius fuit in culpabili mora reſtituendi rem commodatam, quia eam tempore conſtituto non reſtituit, ideoque poſtea caſu fortuito, periit, vel deterior facta eſt, tenetur is hoc damnum reſarcire commodanti. Tum quia ex mora illa veluti cauſa ſecutus eſt interitus, vel alius infelix eventus, qui autem eſt cauſa damni, damnum dediſſe cenſetur, ideoque illud reſarcire tenetur: tum quia mora ſua cuilibet eſt nociva, *Reg. jur. 25. in 6.* Id tamen intelligi debet de mora culpabili; nam ſi Commodatarius juſtam cauſam habuit differendi reſtitutionem rei commodatæ, ut quia legitime impeditus fuit, quominus conſtituto tempore reſtitueret, caſum fortuitum præſtare non tenetur, prout ſumitur ex *l. Illud 40. ff. de hæred. petit. l. Utique 16. ff. de rei vendic. l. De eo 12. §. Si poſt ff. ad exhibend.* Ex quibus patet, quod qui ex juſta cauſa diſtulit rem reſtituere, quia v. g. putavit, ſe non debere, ideoque in judicio contendit, etiamſi poſt litem conteſtatam res ſine culpa ſua periit, non tenetur ad damnum præſtandum; qui enim ſine dolo malo ad judicium provocat, non cenſetur moram facere, *juxta Reg. 43. in ff. Laym. l. 3.* Neque obſtat, quod poſt litis conteſtationem omnes incipiunt malæ fidei poſſeſſores eſſe, *l. Sed etſi 25. §. Si ante; ff. de hered. petit.* non enim proprie ſunt malæ fidei poſſeſſores, cum cauſam dubiam ſtatim actori cedere non teneantur, ſi antea bona fide in poſſeſſione fuerunt, *Laym. l. 3. tr. 2. c. 4. n. 1.*

Deinde, quod dictum eſt, Commodatarium, ſi in mora culpabili fuit reſtituendi, teneri ad caſum fortuitum præſtandum: Id limitari debet, niſi res commodata ſimiliter peritura fuiſſet apud Dominum, etiamſi ſuo tempore, & loco reſtituta fuiſſet, tunc enim non tenetur ad compenſandum damnum moroſus debitor; quia ratione illius moræ, etſi culpabilis, non fuit cauſa interitus rei, ſive damni illati, ſi quidem res eodem modo peritura fuiſſet proprio Domino, *l. Si plures 14. in fine ff. Depoſiti, Mol. cit. diſp. 295. n. 4. Azor. c. l. c. 7. q. 3. §. Qua res*; Quod tamen intelligendum eſt, ſi Dominus non erat rem diſtracturus, tunc enim nihil ei deeſt, *Zaſius ff. h. t. n. 11.* Verum fur, raptor, vel violentus invaſor, apud quem res periit ſine illius culpa, reſtituere tenetur æſtimationem illius, licet ſimiliter apud Dominum periiſſet, *arg. l. 1. §. Rectiſſime; & l. pen. juxt. Gl. V. Fruſtrata; ff. de Vi.* Idque ſtatutum eſt in odium, ac pœnam furti, vel rapinæ. Denique quod dictum eſt, ob præcedentem moram culpabilem reſtituendi præſtandum eſſe caſum fortuitum, id intelligendum eſt, quando res certa, ſeu determinata, ac in ſpecie eſt debita, tunc enim debitor damnum etiam caſu fortuito illatum reſarcire debet, *l. Si ex Legati 23. & ſeq. ff. de V. O. l. Promiſſor 23. ff. de conſt. pecun.* ubi dicitur promiſſor hominis (certi *Gothofr. ibid. V. Stichi*;) cum per eum ſtaret, quominus traderetur, tenebitur ut pretium, ſeu æſtimationem ejus ſolvat. Si vero res in genere, ſeu indeterminate ſit debita, v. gr. Bos ex grege, vel pecuniæ certa quantitas, v. g. mille floreni, tum ipſe debitor, etiamſi in mora non fuerit rem dandi, caſum fortuitum præſtare debet, quia genus perire non poteſt, *l. In ratione 30. 30. §. Incerta; ff. Ad leg. falcid. l. Incendium; 11. C. Si cert. petat. Laym. l. 3. tr. 4. c. 7. n. 4.*

IX. Addunt aliqui quartum caſum, in quo Commodatarius præſtare debeat caſum fortuitum, ſi res commodata detur æſtimata Commodatario, *Gl. in l. Si ut certi, 5. V. Periculum; ff. h. t. & Barr. ibid.* Verum hoc ita videtur intelligendum, ſi ea lege fiat æſtimatio rei, ut in omnem eventum,

Digitized by Google

quæ res præſtetur, aut ejus æſtimatio, adeoque contractus tranſeat in venditionem, ut ſi fundus æſtimatus detur loco dotis, *l. Quoties*; 5. *C. De Jure dotium*; & *l. Plerumque*; 10. *C. eod.* alioqui vero ſola æſtimatio rei non videtur aliud operari, quam ut re perdita, vel deteriorata, culpa Commodatarii, æſtimatio præſtari debeat, non item caſu *Joann. Andr. in c. unic. num.* 17. *& Abb. numer.* 23. *h. t. Zoeſius in Comment. ff. eod. nu.* 20.

X. Prædictis addendum primo. Pactum de præſtando caſu fortuito adjectum commodato, non repugnat ſubſtantiæ hujus contractus; quia omnia, quæ requiruntur ad commodatum, nihilominus reperiuntur, & ad caſum fortuitum præſtandum tenetur Commodatarius, non ex vi, ſeu natura commodati, ſed ex pacto adjecto; *Azor. l. 7. c. 7. qu. 3. §. Ex his perſpicitur*.

Addendum ſecundo. Si commodans nuntium miſit mandans ei, ut rem commodatam repeteret, & ferret, ſed res culpa ipſius nuncii, vel caſu fortuito pereat, ad nullum damnum tenetur Commodatarius, perit enim res domino; Secus eſt, ſi famulus miſſus ſit, tantum commonendi cauſa, ut res commodata referretur. Si vero Commodatarius commiſit alicui ut rem referat, damnum culpa nuncii illatum ipſe præſtabit; ſibi enim imputare debet, quod tali hoc commiſerit, *l. Eum qui*; 10. *§. Sed etſi*; *&* 2. *ll. ſeqq.* Quod ſi Commodatarius remiſit per ſervum, qui communi opinione idoneus, & fidus habebatur, eaq; ipſi a prædonibus auferatur, ea damno commodantis perit, *l. argentum*; 20. *ff. h. t. Azor. cit. l. 7. c. 8. quæſt.* 1.

„ XI. Addendum tertio. Adverſus Commodatarium non „ poteſt agi, ſive actio commodati, intentari, niſi poſt uſum „ expletum, cujus cauſa res commodata fuit; cum non decipi nos Beneficio oporteat, ſed adjuvari, prout ſtatuitur *in cit. c. unic. h. t. in fine* nam etſi commodare liberæ voluntatis ſit, non neceſſitatis, poſtquam tamen commodatum eſt, quod principio Beneficii liberæque voluntatis fuerat, convertitur in obligationem, ex qua civilis actio oritur, *l. In commodato*; 17. *§. Sicut ff. h. t.* Eſt autem hic ſermo de actione commodati directa, quæ datur commodanti adverſus Commodatarium, & ejus hæredem, ut rem reſtituat eandem in ſpecie, ut Juriſconſulti, vel eandem numero, ut Philoſophi loquuntur, vel ad reſarciendum damnum, ſi res dolo, vel culpa ipſius etiam leviſſima periit, aut deterior facta eſt, *l. Eum qui*; 10. *in princ. ff. h. t.* nam ſi res deterior reddatur, reddi non videtur, *l. 3. §. 1. ff. eod.*

Huic opponitur actio commodati contraria, quæ viciſſim datur Commodatario, ad petendum, quod ſua intereſt, ut ſi res commodata, ante uſum expletum, ei auferatur, ipſeque damnum incurrat: v. g. ſi ad reſtaurandas ædes quis tigna commodavit vicino, poſtea vero ſubtraxit, cum alia habere non poſſet: vel ſi ſciens, quis vitioſas res commodavit tenebitur commodans de damno ſecuto, *cit. l. In Commodato*, *§. Sicut in fine. & in cit. l. In rebus*; *§. Item qui ſciens*; *ff. h. t.*

Porro quod dictum eſt, rem commodatam non poſſe repeti, ante uſum rei expletum, vel tempus finitum, ad quod conceſſum eſt: id limitari debet, niſi inopinate eveniat, ut commodans, vel æquale damnum ſit paſſurus, niſi rem commodatam mox repetat; non enim cenſetur ad talem eventum ſe obligare voluiſſe, cum quiſque magis ſibi conſulere voluiſſe, cum quiſque magis ſibi conſulere voluiſſe præſumendus ſit, quam alteri; licet aliud ſit in donatione, quæ revocari non poteſt ob neceſſitatem donantis, quæ poſtea emergit; quia dominium jam eſt abſolute translatum, *Azor. cit. l. 7. c. 8. qu. 2. Molin. tr. 2. diſ. 294. num.* 121. *contra Navarr.*

TITULUS XVI.

De Depoſito.

ALius contractus, qui non ſolo conſenſu, ſed rei traditione perficitur, eſt depoſitum, qui in eo præcipue differt a precario, & commodato, quod hi duo contractus fiant in gratiam accipientis, depoſitum vero plerumque, & ordinarie in gratiam deponentis, de quo proinde hoc Titulo agitur.

§. I.

Quid ſit Depoſitum, & an Depoſitarius uti poſſit re depoſita?

I. ASSERTIO I. Depoſitum definitur ab Ulpiano *in l. 1. ff. h. t.* Depoſitum eſt, *quod cuſtodiendum alicui datum eſt*; ubi tamen Depoſitum accipitur pro re ipſa, quæ alicui cuſtodienda traditur: prout vero ſumitur pro ipſo contractu, definiri poteſt; *Eſt contractus, quo aliquid alicui cuſtodiendum traditur, ſine mercede, ut integrum reſtituatur*, ut colligitur *ex cit. l. 1. junct. Gl. V. Datum*; *Molin. tract. 2. de juſtit. diſp.* 522. *num.* 2. *Leſſ. l. 2. de juſt. c. 23. nu.* 1. Ex quo patet, quomodo Depoſitum diſtinguatur a cæteris contractibus, a mutuo quidem, quia in hoc dominium rei mutuo datæ transfertur in accipientem, *l. Licet*; 17. *§. Rei*; *ff. h. t.* Non item in Depoſito, in quo proprietas, & poſſeſſio rei depoſitæ penes deponentem manet, *l. Licet*, 17. *§. Rei*; *ff. h. t.* Nam Depoſitarius (idem eſt de Commodatario, conductore, creditore, qui rem in pignus accepit) non cenſetur poſſidere; cum non ſuo, ſed alieno nomine rem poſſideat, ſive non ut ſuam, ſed ut alienam rem teneat, quare is, qui depoſuit, per illum rem depoſitam poſſidere cenſetur, juxta generalem regulam, quisquis noſtro nomine ſit in poſſeſſione, nos poſſidere videmur, *l. Generaliter*; 9. *de acquirend. poſſeſſ.* Secundo differt depoſitum a commodato, & precario, quia in his uſus conceditur accipienti: in depoſito autem ſolum ad cuſtodiam res datur, non ad uſum, *l. Sicculum*; 29. *ff. h. t. l. 3. C. eod.* Tertio differt a locatione, & conductione, quia in depoſito res traditur cuſtodienda gratuito, & ſine mercede, *l. 1. §. Si veſtimenta*; *ff. h. t.* Denique a pignore diſtinguitur, quia etſi pignus quoque non detur ad utendum illo: datur tamen creditori in cautionem, & ſecuritatem debiti: depoſitum autem non in cautionem, ſed in cuſtodiam datur, *Azor. p. 3. lib. 7. De depoſito*; *c. 1.* Porro ex depoſito nulla oritur obligatio, niſi Depoſitarius, ſive is, apud quem res deponitur, ejus curam, ſeu cuſtodiam in ſe ſuſcipiat per conventionem expreſſam, vel ſaltem tacitam, quia videlicet ratione officii rerum depoſitarum curam, vel cuſtodiam gerere debet, ut caupo v. g. ſtabularius, nauta, auriga &c. tunc enim ſufficit eo vidente, ac tacente, res in domo, navi, vel curru ipſius deponi. *Molin. tr. 2. diſp.* 521. *num.* 1. *Leſſ. c. l. numer.* 2. *Laym. l. 3. tr. 4. c. 15. num.* 1.

Ex dictis colligitur, ad ſubſtantiam depoſiti requiri primo, ut res ſit tradita; quia eſt contractus, qui re perficitur, non ſolo conſenſu, *§. Præterea, Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig.* Secundo. Requiritur conſenſus utriuſque, deponentis, & ejus qui depoſitum recipit. Tertio. Ut res depoſita detur alicui ad cuſtodiendum, & quidem gratis, ac ſine mercede, eſt enim gratuitum officium. Quarto. Ut eadem res reddatur, quæ eſt depoſita, *cit. §. Præterea*; *1. l. Lucius*; 29. *ff. h. t. Azor. c. l. t.* 5.

II. Aſſertio 2. Depoſitarius regulariter, & ordinarie non poteſt uti re depoſita, abſque conſenſu expreſſo, vel tacito ejus, qui depoſuit, alioqui furtum committere cenſetur, *l.* 29. *ff. h. t. l. 3. C. eod. §. Furtum autem Inſtit. de oblig. quæ ex delicto naſc.* Ratio eſt, quia uſus rei non eſt ei conceſſus, ſed tantum res ipſa, ut eam cuſtodiat.

Excipitur primo. Niſi uſus rei a deponente ipſi ſit conceſſus, tunc enim in depoſitum tranſit, vel in mutuum, hoc ipſo, quod eo uti cœpit, ſi ſit res uſu conſumptibilis, ut pecunia, triticum, vinum &c. vel in commodatum, ſi non ſit talis res, *Leſſ. c. l. nu.* 6. Secundo Excipitur, niſi is, qui depoſitum accepit, exiſtimet bona fide, dominum rei haud invitum fore, etiamſi ea aliquando utatur, *Azor. cit. 7. quæſt.* 8. Tertio Si Dominus pecuniam numeratam, non clauſam, non obſignatam, apud aliquem deponat, tunc is nihil aliud debet, quam tantundem ſolvere, *l. In navem*; 31. *§. Idem juris ff. Locati*; quia tunc cenſetur interveniſſe contractus mutui, vel quaſi mutui, adeoque dominium transfertur in Depoſitarium, *Azor. cit. c. 7. q.* 9.

§. II.

An, & quando teneatur Depoſitarius ad præſtandum dolum, vel culpam, vel caſum fortuitum, ſi res depoſita apud ipſum periit; vel deterior facta eſt?

III. Aſſertio 1. Depoſitarius tenetur de dolo, & lata culpa, *l. 1. §. In conducto in fine, & §. ult. ff. h. t.* ubi dicitur, *ſolus dolus in depoſitum venit*; quia nimirum in jure lata culpa ſub appellatione doli comprehenditur, & præſumptive dolo æquiparatur, *l. Quod nerva*; 32. *ff. eod. l. Magna*; 226. *ff. de V. S.* ubi dicitur, magna, ſive lata culpa dolus eſt. Præ„ ſumitur autem dolus commiſſus eſſe, ſive bona fide abeſ„ ſe, ſi rebus propriis ſalvis, eæ quæ apud ipſum depoſitæ „ fuerunt, in eodem loco exiſtentes amiſſæ ſint, prout di„ citur, *in c. bonæ fidei*; 2. *in princ. h. t.* ubi autem bona fides præſumitur, ibi præſumitur dolus abeſſe, ſunt enim contraria, *Gl. ibid. V. Robuſtus*; nec enim ſalva fide, minorem diligentiam in rebus depoſitis, quam in ſuis Depoſitarius præſtare debet, *cit. l. Quod nerva in fine. ff. h. t.*

Porro, ſi Depoſitarius dicat, depoſitum caſu fortuito amiſſum eſſe, ipſi aſſerenti incumbit probatio, *arg. l. Si creditor*; 5. *C. de pignor.* ubi id habetur de pignore amiſſo, ut tradit *Gl. pen. in §. fin. Inſtit. quib. mod. re contrah. oblig.* niſi de facto v. g. incendio domus, hoſtium irruptione &c. notorie conſtet. Probatur autem per conjecturas, ſi res depoſita dicatur amiſſa per caſum fortuitum occultum, v. g. per furtum nocte commiſſum, *Abb. in c. cit.* 2. nn. 8. *h. t.* Si vero conſtet de facto amiſſionis, vel illud probatum ſit, dubium autem ſit, an interveniente dolo, vel culpa Depoſitarii (vel Commodatarii) res depoſita perierit, vel amiſſa ſit, tunc diſtinguendum eſt: aliqui enim caſus fortuiti non facile eveniunt ſine culpa, ut incendium, vel furtum in domo propria; & in iſtis probare debet caſum fortuitum is, qui illum allegat; quia præſumitur culpam interveniſſe, niſi probetur caſu id accidiſſe: aliqui vero caſus fortuiti regulariter, & ut plurimum ſine culpa evenire ſolent, ut vis, ſeu incurſus hoſtium, impetus ſeu inundatio aquarum, ictus fulminis, mors animalium, & in iſtis præſumitur culpa abeſſe, & eaſu eveniſſe, & ideo allegunti incumbit onus probandi culpam, vel dolum, *Gl. marg. in cit. §. fin. Inſtit. actio tit. Abb. in cit. c. 2. num. 9. h. t.* dolus vero nunquam præſumitur, *l. Quoties*; 18. *§. Qui dolo ff. De probation.* niſi adſint conjecturæ, ut in caſu *cit. c. 2. & in cit. l. Quod nerva*; Cæterum adeo Depoſitarius tenetur de dolo, ut non valeat pactum de dolo non præſtando; talis enim conventio eſt contra bonam fidem, bonoſque mores, tribuens peccandi licentiam, *l. 1. §. Illud ff. h. t. Azor. cit. l. 7. c. 9. q.* 5. quamvis poſtquam dolus commiſſus eſt conveniri poſſit, ne quicquam exigatur ob dolum commiſſus *Laym. lib. 3. tract. 4. c. 25. nn.* 1.

IV. Aſſertio 2. Depoſitarius non tenetur ad reſarciendum damnum, ſi res apud ipſum depoſita ejuſdem levi, vel leviſſima culpa periit, aut deterior reddita fuit; quia tenetur tantum de damno ex culpa craſſa, ſeu lata, quæ eſt dolus præſumptus, *cit. l. Quod Nerva*; *ff. h. t. l. 5. C. eod. & l. 1. §. Is quoque* 2. *ff. de oblig. & act.* ubi dicitur, magnam negligentiam in doli crimine cadere. Ratio autem, cur non præſtetur culpa levis, vel leviſſima eſt; quia cum depoſitum regulariter fiat tantum gratia deponentis, nullaque in illo verſetur utilitas ejus,

apud

apud quem res deponitur, *l. Si ut certo*; 5. *c. Nunc videndum*; 1. *ff. Commod.* ideo non tenetur ad tam arctam, ac diligentem rei cuſtodiam, *Abb. in cit. c. 2. n. 3. h. t.*

V. Cæterum duo ſunt caſus excepti, in quibus Depoſitarius etiam de culpa, ſaltem levi, tenetur, videlicet, ſi ſe ipſum depoſito obtulit, vel ſi aliquid pro cuſtodia recepit, ut habetur *in cit. c. 2. h. t. & ibi Gl. V. De culpa.* Primus itaque caſus eſt, quando Depoſitarius ſeipſum ad recipiendum depoſitum obtulit, *l. 1. §. Sæpe; ff. h. t.* tunc enim ad majorem, ſeu diligentiorem cuſtodiam ſe obligare cenſetur. Imo *Abb. in cit. c. 2. nu. 3.* putat, hoc caſu Depoſitarium teneri etiam de culpa leviſſima, cum videatur illius tantum gratia depoſitum eſſe factum, ut colligitur ex *l. Si quis; 4. in princ. ff. de reb. credit.* Idemque docet *Bart. in cit. l. 1. §. Sæpe ff. h. t.* Ubi dicitur, ſi quis ſe depoſito obtulit, periculo ſe depoſiti illigavit, ita tamen, ut non ſolum dolum, ſed etiam culpam, & cuſtodiam præſtet, non tamen caſus fortuitos: ubi nomen *cuſtodiam* ſignificare videtur exactiſſimam diligentiam, quæ opponitur culpæ leviſſimæ, ut colligi videtur ex *l. Si eum vendiderat; 13. in fin. ff. de pignorat. act.* Alioquin ſi in *cit. l. 1. §. Sæpe*; cuſtodia ſolum ſignificet mediocrem diligentiam, quæ opponitur culpæ levi, dicendum erit, vel inepte, & ſuperflue appoſitum eſſe nomen *cuſtodiæ*: vel ſaltem bis idem per tautalogiam inutiliter repetitum fuiſſe, quod nempe Depoſitarius de levi culpa obligetur, ſi per culpam, & cuſtodiam ibi idem intelligatur, præſertim cum ſolus caſus fortuitus ibi ſit exceptus, unius autem excluſio ſit alterius incluſio.

Secundus caſus eſt, ſi Depoſitarius mercedem pro cuſtodia accepit, tunc enim cum contractus celebratus utriuſque contrahentis gratia in locationem tranſeat, ideo culpa etiam levis præſtari debet, *cit. c. 2. h. t. & cit. l. 1. §. Si veſtimenta*; *& §. Si quis ſervum*; *ff. eod. & l. Si contractus*; 23. *ff. de R. I. Abb. c. l. n. 3.* Porro quia in duobus prædictis caſibus Depoſitarium de culpa teneri dicitur in *cit. c. h. t.* unde conſequens videtur, ut ſicut in poſteriore caſu, quando merces intervenit pro cuſtodia, ſola levis culpa præſtanda venit, idem quoque in priore caſu ſimiliter dicendum eſſe, quando ſe ſponte depoſito obtulit, eum obligari ſolum de levi culpa, non de leviſſima, neque enim quæ ſimul ponuntur, diverſi juris cenſeri debent, *arg. l. Quamvis; 4. C. de impub. & aliis ſubſtitut.* ut argumentatur Decius in *cit. cap. 2.* Verum reſponderi poteſt, *in cit. cap. 2.* tantum dici, quod in utroque caſu culpa in genere præſtetur, non tamen fieri æquiparationem, quoad culpæ ſpecies, ſed ea diſtinctio ſumitur ex *cit. l. 1. §. Sæpe, ff. eod.* Addi poteſt tertius caſus exceptus, ſi nimirum expreſſe conventum ſit, ut in depoſito etiam culpa levis præſtetur, contractus enim ex conventione legem accipiunt, *§. Si convenit, ff. h. t. Azor. cit. c. 7. quæſt. 2.*

„ VI. Aſſertio 3. Depoſitarius non obligatur ad præſtandum caſum fortuitum, exceptis tribus caſibus, ſi videlicet pactum, culpa craſſa, vel mora culpabilis præceſſit caſum fortuitum, prout ſtatuitur in *cit. c. 2. h. t.* De pacto idem ſtatuitur in *l. 1. C. h. t.* De dolo vel culpa præcedente caſum fortuitum, habetur etiam in *cit. l. 1. §. Si rem; ff. Eodem*, qui enim dat cauſam damni, damnum dediſſe videtur. Denique etiam de mora culpabili in *l. Si in Aſia*; 12. *§. fin. ff. h. tit.* ſaltem ſi res alioquin non fuiſſet peritura apud Dominum ſi ſuo tempore reſtituta fuiſſet, *Gl. ibid. V. Periculo, juxta Gl. marg. lit. B.* nam mora ſua cuilibet eſt nociva, *reg. 25. in 6.* Illud quoque ſpecialiter ſtatutum eſt in *l. 3. §. At hoc edicto, ff. Nautæ, caupones, ſtabularii &c.* ad reprimendam improbitatem hoc genus hominum, penes quos itinerantes res ſuas deponere debent, ut teneantur, etiamſi ſine culpa eorum res periit, vel damnum datum eſt, ſcilicet ſine culpa levi, ita tamen ut leviſſima intervenerit, ut explicat *Gl. ibid. V. Sine culpa*, niſi quid damno fatali ſive caſu fortuito perierit, tunc enim non tenentur.

§. III.

An dominus ſemper poſſit pro libitu repetere rem depoſitam, & an in depoſito locum habere poſſit compenſatio?

„ VII. Aſſertio 1. Deponens poteſt ſtatim, quandocunque „ voluerit, depoſitum revocare, & depoſitarius debet illud „ ei reddere, prout ſtatuitur in *cit. c. 2. §. Sane; h. t.* ubi „ dicitur, *Depoſitori licet pro voluntate ſua depoſitum revocare*: „ & in *l. 1. §. Eſt autem, ff. Eodem.* Imo poteſt etiam depoſitum repetere ante tempus conſtitutum, ut ſibi redderetur, vel poſt mortem depoſitarii; cum enim deponentis gratia contrahatur, non prohibendus eſt pro arbitrio revocare contractum, & mutare voluntatem, *cit. l. 1. §. Si ſic, & §. Proinde, ff. eod.* Unde etiam furi ac prædoni repetenti rem depoſitam apud aliquem reſtitui debet; quia intereſt illius, eo quod & ipſe teneatur, *cit. l. 1. §. Si prædo; ff. eod.*

Sunt tamen plures caſus, in quibus depoſitarius rem depoſitam repetenti domino, vel deponenti ſtatim reddere non tenetur, ſed reſtitutionem differre poteſt, vel etiam debet. Veluti primo, ſi ex reſtitutione certe vel probabiliter timeretur ſecuturum damnum ſpirituale, vel temporale ipſi deponenti, vel alteri inferendum, ut ſi furioſus repetat gladium depoſitum, *c. Ne quis; 14. cauſ. 22. q. 2. S. Thom. 2. 2. qu. 62. art. 5. ad 1.* Secundo, quando bona ejus, qui depoſuit, Fiſco ſunt addicta, tunc enim Fiſco tradenda ſunt, *l. Bona fides; 31. in princ. ff. h. t.* quia deponens amiſit jus repetendi ſuum depoſitum. Verum *Leſſius l. 2. c. 28. num. 14.* putat, hoc caſu poſſe depoſitarium rem depoſitam reddere deponenti; cum is dominium bonorum, antequam actu occupata ſunt a Fiſco, nondum amiſerit: licet poſſit etiam, ſi velit, depoſitum deferre ad Fiſcum, quia & iſte jus habet illud ſibi vendicandi. Tertio, ſi dominus & fur in repetitione rei concurrunt, non eſt reſtituenda furi, qui depoſuit; ſed domino, *cit. l. Bona fidei; §. Incurrit hic*; quæ lex ſic intelligenda eſt, ut furi prius repetenti res depoſita reddatur, non comparente domino, ut colligitur ex *cit. l. Bona fides & Verſic. quod ſi ego*; illo vero repetente, ſive prius, ſive poſtea etiam fur repetat, domino reſtituenda eſt, *Azor. cit. Lib. 7. c. 8. qu. 4. circa finem.* Idem dicendum, ſi furi ſine detrimento domini reſtitui non poſſit, tunc enim æquitas poſtulat, ut domino potius reſtituatur, quippe majus jus habenti, *cit. §. Incurrit, Laym. l. 3. Tr. 4. c. 25. num. 2.* Quarto, quando fur depoſuit rem apud dominum, cui illam ſurripuit, ignorantem eſſe rem ſuam, quam poſtea competit eſſe ſuam, idcirco non tenetur illam reddere deponenti, ſed retinere poteſt: imo etſi a domino ignorante tradita ſit furi, quaſi ex cauſa depoſiti, poteſt ab illo per condictionem indebiti repeti, *cit. l. Bona fides in fine, Azor. cit. q. 4. in fine, Silveſt. V. Depoſitum; q. 10.*

VIII. Aſſertio 2. Non poteſt depoſitarius rem depoſitam velle compenſare cum alio debito deponentis, vel penes ſe retinere, etiamſi a deponente repetatur, donec illi ſatisfiat, & ſolvatur id, quod ipſi ex alia cauſa v. g. venditionis deponens debet, prout ſtatuitur in *cit. c. 2. §. Sane; h. t.* Ubi „ dicitur, contra quod (ſcilicet depoſitum) compenſationi „ vel deductioni locus eſſe non poteſt (propter aliud debitum) ne alioquin contractus, qui ex bona fide oritur, ad „ perfidiam retorqueatur, ſive trahatur: licet in aliis contra- „ ctibus compenſatio admittatur, ſi cauſa, ex qua poſtula- „ tur, liquida ſit, & facile ad exitum perduci poſſe creda- „ tur. Idem habetur ſtatutum in *l. Si quis*; 12. *C. h. t. & l. 1. C. De compenſat.* Ratio patet ex textu, nam cum is, qui rem apud aliquem deponit, illam fidei ipſius committat, & tradat, ut fideliter & diligenter illam ſibi cuſtodiat, & depoſitarius rei cuſtodiam in ſe ſuſcipiat, contra fidem datam facere videtur, ſi rem depoſitam poſtea non reſtituat repetenti, ſed ſibi retineat. Idque extenditur, quod neque ſi ex utraque parte aliquid depoſitum fuerit, compenſatio unius depoſiti cum altero depoſito locum habet: ſed res depoſitæ ab utraque parte, ſine omni oppoſita exceptione reſtitui debent ei primum, qui primus hoc voluerit, ſive prius repetit, *cit. l. Si quis; §. Sed etſi; C. h. t. Gl. in cit. c. 2. V. Contra quod.*

IX. Sicut autem in depoſito non eſt locus compenſationi, per quam ſcilicet aliquid in totum retinetur pro alio debito: ita neque deductioni, per quam pars depoſiti retinetur, *cit. §. Sane; h. t. & Gl. ibid. V. Contra quod.* Quare neque directa compenſatio, quæ eſt debiti cum debito contributio, *l. 1. ff. de compenſ.* qua vult depoſitarius reddere rem depoſitam deponenti pro eo, quod ipſi aliunde debet: neque indirecta, qua res retinetur, donec a deponente aliud debitum ſolvatur, locum habet in depoſito, *Mol. tr. 2. de juſt. diſ. 526. n. 4.*

Verum in aliis contractibus (vel in actionibus ſive realibus, ſive perſonalibus) compenſatio admittitur, ſi cauſa, ex qua poſtulatur aliquid, ſit liquida, ſive non ſit diſputabilis, *Gl. in cit. §. Sane, V. In aliis, & l. ult. C. de compenſat.* Ratio eſt, quia in aliis contractibus res datur ad aliquem uſum, ac proinde is, qui rem accipit, non tam proprie ac ſpecialiter contra fidem facere videtur, ſi eam rem loco compenſationis, pro alio debito retineat, *Azor. cit. c. 8. q. 3.* Admittitur autem compenſatio in omnibus, ſaltem quæ in ſuo genere functionem recipiunt, id eſt, quando una res ex toto poteſt fungi vice alterius, cujuſmodi communiter ſunt, quæ in pondere, numero & menſura conſiſtunt, ut pecunia, frumentum, vinum &c. In aliis vero non ita locum habet, ut in pecunia, v. g. & equo, *Abb. in cit. c. 2. n. 52. h. t.*

X. An autem etiam in commodato locum habeat compenſatio, dubitatur. Negant aliqui per *text. in l. ult. C. de commodat.* Ubi dicitur prætextu debiti (a commodante commodatario ſolvendi, *Gl. ibid. V. Debiti*) reſtitutio commodati non probabiliter recuſatur. Sed probabilius eſt, in illo compenſationi locum eſſe, ut docet *Abb. in cit. c. n. 12. h. t. & alii communiter*, idque probatur ex *cit. c. 2.* & aliis juribus ſupra citatis, in quibus velut ſpeciale & proprium depoſiti eſſe dicitur, ut retineri nequeat loco compenſationis: ergo ſecus eſt in commodato, quia exceptio firmat regulam in aliis non exceptis. Ratio diſparitatis eſt, nam qui depoſitum accipit, ſi non reſtituat repetenti, videtur facere contra fidem, cum tamen ad rem fideliter cuſtodiendam, & conſequenter etiam reddendam deponenti ſe obligarit: at vero qui accipit commodatum, id accipit, non ut cuſtodiat diligenter & fideliter, ſed ut eo utatur ad tempus, *Azor. p. 3. l. 7. de commodato, c. 7. q. 7.* Ad leg. ult. cit. reſpondet, *Gl. ibid. V. Debiti*, quod loquatur de debito non liquido, cum hoc enim compenſari non poteſt commodatum, alioqui vero quod compenſationi locus ſit in commodato, ſicut & in aliis contractibus, patet ex aliis juribus ſupra citt. ſed quia hoc videri poſſet ſine fundamento dici, ideo aliam reſponſionem dat *Gl. fin. ibid.* quod in illa lege non ſit ſermo de commodato, ſed de depoſito, ita ut perperam legatur *commodati* pro *commendati*, ut etiam notat *Gothofr. ibid.* nam depoſitum appellari commendatum, conſtat ex *l. Lucius*; 23. *ff. h. t.* Ubi dicitur, quid eſt enim aliud commendare, quam deponere, *juxta l. 186. ff. de V. S.* in depoſito autem utique non habet locum compenſatio, & probabiliter non recuſatur illius reſtitutio, prætextu debiti, ut dicitur in *cit. l. fin. C. De commodat.*

XI. Cæterum in foro conſcientiæ, ſi quis debitum liquidum alio modo conſequi non poſſit, etiam depoſitarius poteſt licite compenſatione uti, & rem depoſitam interim retinere, donec ipſi ſatisfiat; quia jure naturali & gentium id permiſſum videtur, ut poſſit quis ſibi ex qualibet re alterius ſatisfacere, ſi aliter ſolutionem obtinere non poſſit, *Silveſt. V. Compenſatio; q. 2. Leſſ. c. l. n. 16. Laym. l. 3. tr. cap. 9. num. 10.* Ubi tamen excipit, niſi vel ſcandalum timeatur, vel legitimus judex aliud præcipiat, vel beneficio compenſationis ſponte quis renunciarit.

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

An, ſi res aliqua penes Clericum, v. g. Canonicum, aut Religioſum ſit depoſita, & dolo vel lata culpa ejus ſit perdita, Eccleſia, vel Monaſterium obligetur ad reſarciendum damnum?

XII. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, non obligari, niſi quatenus ad Eccleſiam vel Monaſterium aliquid pervenit, ſeu in rem utilitatemque ipſius verſum fuit: prout reſcribit Alexander III. *in c. Gravis*; 2. *h. t.* Nam cum Epiſcopus „ Londonenſis ſummam quandam pecuniæ penes Canonicum quondam (qui ob iniquitatem Belial hic appellatur) depoſuiſſet, iſque illam ſurripuiſſet: hoc in caſu, reſpondet Papa, quia non conſtat pecuniam illam in Eccleſiæ utilitatem converſam fuiſſe, neque pecunia illa Eccleſiæ fuit commendata, ſed perſonæ, ſive penes Canonicum, non penes Eccleſiam depoſita fuit, ideo contra Canonicos agi non poſſe ad reſtitutionem pecuniæ ſed contra ipſum furem inſtitui debet actio. Quare mandat Papa quibuſdam Judicibus, ut furem illum quæſtionibus ſubjiciant, ſive torturæ, & ſi opus fuerit, etiam vinculis alligent, ut pecuniam ablatam reſtituere compellatur. Sin autem Epiſcopus cum Canonicis amicabiliter convenire poſſit, circa reditus aliquos percipiendos, id gratum ſibi fore ait Pontifex. Ratio deciſionis eſt, quia delictum perſonæ non debet in Eccleſiæ detrimentum redundare, *juxta Reg. jur. 76. in 6.* depoſitarius autem non obligatur ex depoſito, *niſi* ratione delicti; videlicet ex dolo vel lata culpa, quæ dicitur dolus præſumptus, & dolo æquiparatur, ut ſupra dictum. Ratio vero exceptionis eſt, quia nemo debet locupletari cum alterius jactura *l. Nam hoc*; 14. *ff. De condict. indeb.* ſi autem Eccleſia vel Monaſterium non teneretur reſtituere res apud ipſius Clericum vel Religioſum depoſitas, quæ in ejus utilitatem verſæ ſunt, lucrum cum alterius jactura indebite reportaret. Quare licet ex contractu perſonæ in poteſtate conſtitutæ, v. gr. Religioſi, vel filiifamilias, aut ſervi non obligetur Prælatus, aut Monaſterium, nec Pater vel Dominus, ſi ſine ejus mandato expreſſo vel tacito contraxit: obligatur tamen Prælatus, vel Pater, aut Dominus ea contractu Religioſi, filii, vel ſervi, quatenus ex illo aliquid ad Prælatum vel Monaſterium, Patrem vel Dominum pervenit, vel in rem ac utilitatem ejus verſum fuit, *l. 5. & l. 3. §. In rem autem, ff. De in rem verſo, Laym. lib. 3. Tract. 4. c. 27. nu. 3.*

XIII. Extenditur autem tradita aſſertio, ut procedat, licet Clericus vel Religioſus, cum conſenſu Prælati ſui, vel etiam ipſemet Prælatus, abſque conſenſu tamen Capituli ſui, depoſitum acceperit; non enim obligatur Eccleſia vel Monaſterium, ſi dolo vel culpa Clerici vel Religioſi, etiam ipſius Prælati, perierit, vel deterior facta ſit, *niſi* aliquid in rem Eccleſiæ vel Monaſterii verſum fuerit; quia neque delictum Prælati debet in Eccleſiæ detrimentum redundare, adeoque etiam ex delicto ipſius non obligatur, *Molin. tr. 2. de juſtit. diſ. 525. nu. 3. Leſſ. l. 2. c. 27. nu. 52. Laym. lib. 3. Tract. 4. c. 25. num. 6. & in diſ. Canon. de rer. Eccleſ. alien. Theſ.* 108. ſi vero Prælatus, una cum Capitulo aut Conventu, rem depoſitam in ſuam fidem & cuſtodiam receperit, obligatur Eccleſia aut Monaſterium, ſicut alii depoſitarii, ut colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* & docet *Gl. communiter recepta ibid. V. Perſona in fine*, nam Prælatus & Capitulum repræſentant Eccleſiam, *juxta c. Requiſiviſti* 15. *de Teſtam, junct. c. Scire*; *7. cauſ. 7. q. 1.* Quare quando Prælatus, una cum Capitulo, voluntarie ac libere contraxit cum aliquo æquum eſt, ac decens, ut inde etiam obligetur juxta naturam contractus, ne Eccleſia alterum decipere voluiſſe videatur, contra *c. Per tuas*; 5. *de donation.* ubi dicitur: *Eccleſia in actibus non debet fraudem aliquam adhibere*. Neque vero in hoc caſu deponens probare debet, pecuniam vel aliam rem a ſe depoſitam penes Eccleſiam, in rem ac utilitatem ejuſdem verſam fuiſſe; cum id jure ſtatutum non reperiatur, ſicut in contractu mutui, de quo infra. *Innoc. in cit. c. 1. num. 1. h. t. Molin. cit. diſ. 425. num. 4. Laym. cit. Theſ.* 208. In caſu autem *hujus c. 1.* erat neceſſarium probare, pecuniam eſſe verſam in utilitatem Eccleſiæ; quia illa non erat Eccleſiæ commendata, ſive apud ipſam depoſita, ſed apud particularem Canonicum, ergo a contrario ſenſo aliud dicendum foret, ſi ea fuiſſet commendata Eccleſiæ, *Abb. hic nu. 9. in fine.*

XIV. Hinc colligitur primo. Quod Clericus, etiam in cauſa depoſiti contrectati ſive ſurrepti, adeoque in cauſa civili habente delictum annexum, incarcerari poteſt, imo & torturæ ſubjici, ut tradit hic *Abb. nu.* 6. de quo plura ſuo loco. Colligitur ſecundo, licet alias tranſactio fieri non debeat, niſi ſuper re dubia ſeu lite incerta, tamen in caſu *cit. c.* 2. ſuaſit Pontifex fieri amicabilem compoſitionem inter partes, licet conſtaret pecuniam non fuiſſe commiſſam Eccleſiæ, ſive depoſitam apud illam, adeoque Eccleſiam ad reſtitutionem illius non teneri. Nam, ut poſt *Innocent.* reſpondet *Abb. ibid. num.* 8. hoc factum fuit, vel ex ſpeciali conceſſione Papæ, tametſi alias Prælatus non poſſit renunciare exceptioni competenti Eccleſiæ: vel quia Epiſcopus Londonenſis dicebat, Eccleſiam illam conſenſiſſe in depoſitum pecuniæ apud Canonicum: vel illam converſam eſſe in utilitatem Eccleſiæ, ideoque propter dubium litis eventum locum habuit compoſitio.

XV. Prædictis addendum primo. Si contra Eccleſiam vel Monaſterium, in cauſa depoſiti ſententia lata ſit, vel executio facta, eo quod non quidem per dolum, ſed per culpam latam, quæ ſecundum juris præſumptionem dolo æquiparatur, rem depoſitam deſtruxit, aut perdidit, poteſt illa petere reſtitutionem in integrum, *Laym. cit. c. 25. nu.* 6. Secundo, in Societate Jeſu prohibitum eſt Præpoſitis & Rectoribus locorum, ne depoſita, præſertim pecuniaria ſuſcipiant; quia illi negotia non peragunt, cum conſenſu Capituli, ſive Collegii. Tertio, Religioſus male facit, ſi ſine conſenſu Prælati ſaltem rationabiliter præſumpto, munus depoſitarii ſuſcipiat. *Molin. cit. diſ. nu. 3. Laym. c. l.*

§. V.

An Depoſitarius Commodatarius, vel Conductor poſſit in periculo naufragii, hoſtibus incurſus, vel incendii, praeferre res ſuas, ſi utraſque periculo eripere non poſſit?

XVI. Aſſertio 1. Res, ſive propriæ, ſive alienæ, quæ pretioſiores ſunt, tali caſu, præ aliis periculo liberari poſſunt, ac debent, *Abb. in c. 2. num. 2. h. t. Leſſ. cit. c. 27. num. 23. & 27. Laym. l. 3. Tract. 4. c. 7. num. 7.* De propriis, quod præferri poſſint, ſi pretioſiores ſint, alienis vilioribus probatur; quia nemo tenetur pati majus damnum proprium, ad evitandum minus alterius, tenetur enim quiſque prius ſibi proſpicere, deinde proximo. De rebus alienis pretioſioribus etiam probatur, quia in depoſito, commodato &c. quiſque tenetur adhibere ſaltem eam diligentiam, quam quiſque prudens in rebus propriis adhibere ſolet, quiſque autem res ſuas pretioſiores præ vilioribus ſuis periculo eriperet, ergo etiam debet res alienas præferre ſuis vilioribus. Excipe, niſi præferendo rem alienam pretioſiorem ſuæ viliori, notabile damnum incurret, ſi non ſit moraliter certus ſe poſſe ejus pretium recuperare a domino rei alterius, quia nemo in his contractibus intendit ſe obligare ad expenſas faciendas pro re aliena, cum notabili & gravi ſuo detrimento, vel probabili periculo ejus, *Tamburinus in Decal. p. 2. l. 8. tr. 3. c. 5. §. 7. num. 4.*

XVII. Aſſertio 2. Si res propriæ & alienæ ſint æqualis pretii, tunc poteſt quis in periculo præferre res proprias, ſi res alienæ ſint acceptæ in utilitatem dantis tantum, ut in depoſito, vel in utilitatem utriuſque, ut in conductione & pignore. Si vero res alienæ ſint penes accipientem in commodum ipſius tantum, tenetur præferre res alienas in communi periculo propriis æqualibus: eſt communis ſententia apud *Leſſ. cit. c. 27. num. 29. Mol. tr. 2. diſ. 296. num. 7.* Ratio primæ partis eſt, quia rem acceptam in commodum dantis tantum, v. g. deponentis non tenetur accipiens, v. g. depoſitarius, cum proprio damno ſalvare, ſi utræque æquales ſint. Idemque dicendum, ſi res in utriuſque commodum conceſſa ſit, ut res conducta vel oppignorata; quia in communi periculo poteſt quiſque ſibi proſpicere præ aliis, quare tunc quæque res domino ſuo perit, *Leſſ. c. l. num.* 26. Ratio ſecundæ partis eſt, quia cum hoc caſu in utilitatem accipientis tantum ſint res conceſſæ, v. g. commodatarii, adeoque occaſione illius res alterius in periculum inciderint, tenetur cum jactura rerum propriarum, quæ minoris vel æqualis ſunt pretii, conſervare res alterius, quæ majoris ſunt vel æqualis pretii, adeoque in pari alioquin cauſa, damnum ea fortuito caſu alienis rebus illatum ſuſtinere, cum in ipſius ſolius commodum contractus fuit inſtitutus, *Leſſ. c. l. nu. 28. Laym. c. l.*

XVIII. Prædictis addendum primo. Si res alienas pretioſiores, propriis etſi minus pretioſis præferendo, earum jacturam paſſus ſit depoſitarius, vel conductor, compenſationem damni exigere poteſt; quia utiliter negotium domini geſſit, adeoque officium ſuum ipſi damnoſum eſſe non debet, & quia nemo tenetur cum ſuo damno conſervare rem alterius, etſi pretioſiorem, quando contractus eſt initus in gratiam utriuſque, & multo minus ſi in gratiam alterius tantum: nam licet tunc teneatur ſalvare rem alterius pretioſiorem, cum damno rei propriæ vilioris, poteſt tamen id facere animo exigendi compenſationem jacturæ, quam ideo paſſus eſt in re propria, *Molin. cit. diſ. 296. num. 4. Leſſ. c. l. num.* 28. Aliud vero dicendum eſt de commodatario, is enim non poteſt exigere compenſationem damni, quod incurrit in re propria, dum pretioſiorem rem ſibi commodatam ſalvavit præ ſua viliore: tum quia quilibet vir prudens ac diligens, quæ pretioſiora ſunt, præponit minus pretioſis: commodatarius autem ex natura hujus contractus ſe tacite obligat ad exactam rei commodatæ cuſtodiam qualem quiſque prudentiſſimus pater familias rebus ſuis adhibet, *l. In rebus*; 18. *ff. Commodati*: tum quia æquitas non patitur, ut is, qui commodavit, occaſione illius contractus, quem iniit in gratiam ſolum commodatarii, damnum patiatur, ipſe vero commodatarius nullum *Mol. c. l. num. 3. Leſſ. c. l. num. 28. Laym. c. l.* Imo neq; poteſt exigere compenſationem damni commodatarius, ſi relicta re ſua, ſalvavit rem commodatam æqualis pretii, uti debuit, quia tenetur ad diligentiſſimam cuſtodiam, *Molin. c. l.* ad quam illa jactura rei propriæ æqualis fuit neceſſaria, *Leſſ. citat. loc. numer.* 29. Verum ſi commodatarius res ſuas pretioſiores ſalvavit, relictis alienis minus pretioſis ſibi commodatis, quia illas ſimul cum ſuis ſervare non potuit, ad nullam reſtitutionem damni commodanti obligatur, quia tunc nullam omnino culpam commiſit, cum diligentiſſimus quiſque pretioſa præferre ſoleat minus pretioſis, *Silveſt. V. Commodatum, q. 12. Azor. l. 3. de commod. c. 7. q. 6. Laym. c. l. Contra Molin.*

TITULUS XVII.

De Emptione & Venditione.

POſtquam in ſuperioribus Titulis actum eſt de contractibus, qui in gratiam vel accipientis tantum, vel dantis tantum inſtituuntur: ſequitur, ut etiam agatur de contractibus, qui in gratiam utriuſque contrahentis celebrari ſolent, inter quos præcipuus eſt Emptio & Venditio. Idem Titulus habetur in Extravagantibus communibus.

§. I.

Quid ſit emptio & venditio, & quæ ad ſubſtantiam illius requirantur?

I. EMmptio & venditio eſt contractus bonæ fidei ultro citroque obligatorius, qui conſenſu, re & pretio perficitur; ſive in quo venditor cum emptore de re ſive merce pro pretio paciſcitur. Ita fere definitur apud *Molin. Tract. 2. de Inſtit. diſ. 336. num. 5. Azor. p. 3. Inſtit. mor. lib. 8. c. 2. qu. 1. Caſtro Palao pun. 7. diſ. 5. de juſtit. Commut. pun. 1 Tambur. lib. 8. in Decalog. Tract. 3. c. 7.* §. 1. *num.* 1. Et quidem quatenus res ſive merx pro pretio promittitur, eſt venditio: quatenus pretium pro re offertur, eſt emptio. Dicitur primo *contractus*, qui ponitur loco generis, in quo differt ab ultimis voluntatibus, quæ nomine contractus non continentur, *l. Verba*; 20. *ff. de V. S.* Dicitur ſecundo *bonæ fidei*; ut diſtinguatur a contractibus, qui ſunt ſtricti juris, quia in eo multa ex æquitate præſtantur, de quibus expreſſe conventum non eſt, §. *Actionum autem, Inſtit. de Actionib. & l. 2. fine ff. de oblig. & act.* Dicitur tertio, *ultro citroq; obligatorius*, quia emptor obligatur ad ſolvendum pretium venditori, venditor vero ad rem tradendam emptori, *l. Ex empto*; 11. *in princ. ff. de action. empt. cit. l. 2. §. fin.* & in hoc emptio diſtinguitur ab iis contractibus, vel quaſi contractibus, qui tantum ex una parte obligant, ut donatio, *l. Ariſto*; 18. §. *fin. ff. de donation. l. Ad rem*; 62. *ff. de adilit. edict.* Dicitur quarto, *qui conſenſu perficitur l. 2. ff. de oblig. & act.* hic enim contractus quoad ſubſtantiam perficitur per ſolum mutuum conſenſum voluntatis, non quidem mere internum, ſed verbis vel nutibus expreſſum; contractus enim cum inter homines fiant, ſignum aliquod externum requirunt, quo conſenſus internus exprimatur. Dicitur autem per conſenſum mutuum perfici emptio & venditio; quia non indiget rei traditione, ut mutuum, commodatum, depoſitum, pignus, qui contractus, præter conſenſum, poſtulant rei traditionem, ante quam reſilire licet a contractu: neq; requirit certam verborum formulam, ſicut ſtipulatio, neque litteras ſive ſcripturam, ut Emphyteuſis; ideoque etiam inter abſentes per Procuratorem ſeu Nuncium, & cum muto ac ſurdo celebrari poteſt emptio & venditio, *l. 1. §. fin. ff. de contrah. empt. l. 2. ff. de oblig. & act.* Et in hoc diſtinguitur a prædictis contractibus qui vel re, vel verbis, vel litteris perficiuntur, *Azor citat. cap. 1. quaſt. 1.* porro hic contractus perficitur ſolo conſenſu, quoad ſubſtantiam ſive eſſentiam, ita ut poſt conſenſum mutuo præſtitum neutra pars pœnitere poſſit: non autem perficitur quoad integritatem completam, ſeu quoad complementum: ad hoc enim requiritur etiam ſolutio pretii, ex parte emptoris, & traditio rei ex parte venditoris: per venditionem enim non eſt neceſſe, ut actu transferatur dominium, ſed ſatis eſt, quod ſit translativa dominii, ita ut venditor, ex vi factæ & acceptæ venditionis maneat obligatus ad transferendum dominium, ipſum autem dominium rei venditæ transferatur in emptorem, non quidem quando fit contractus venditionis per mutuum conſenſum, ſed quando res traditur a venditore, & ſolvitur ab emptore pretium, vel pro ſoluto habetur, ſeu loco ejus datur æquivalens, quale eſt pignus, vel arrha, vel fidejuſſor, *Leſſ. c. l. Tambur. cl. §. 1. nu. 2.* licet per accidens impediri poſſit, ut non transferatur dominium per traditionem, quia res aliena vendita fuit, & ita dominium non translatum per traditionem.

Dicitur quinto, *re & pretio*, ubi per rem intelligitur merx, id eſt, aliquid pecunia æſtimabile, ſic enim late accipi debet merx, ut ſit correlativum pretii, ſi enim nomen mercis accipiatur ſtricte ac proprie, pro ſola re mobili, prout accipitur in *l. Mercis*; 66. *ff. de V. S.* non comprehenditur eo nomine omnis venditionis materia, ſi quidem etiam res immobiles vendi, & emi poſſunt, ut fundus, item jura, nomina debitorum, ſervitutes, *Leſſ. c. l. num. 1. Laym. lib. 3. tr. 4. c. 17. nu. 2.* per pretium hic intelligitur nummus, ſive pecunia, quæ inventa eſt, ut ſit publica menſura ſeu æſtimatio omnium rerum ſive mercium, quæ in commutationem ſive contractus humanos venire poſſunt, prout habetur in *cit. l. 1. ff. de contrah. empt.* & ut ſic appellatur pretium: nummus vero ſive pecunia, quia lege & auctoritate publica omnia numerat, & adæquat, & æſtimationis ſuæ quantitatem eſt conſecutus. Quare res ſive merx, & pretium ſunt partes materiales, & conſequenter ſubſtantiales hujus contractus, nam nec ſine merce, nec ſine pretio poteſt eſſe emptio & venditio: conſenſus vero contrahentium eſt veluti forma, per quam contractus hic in eſſe ſuo conſtituitur, *l. 2. §. 1. & l. Nec pretio*; 8. *l. ſeq. ff. de contrah. empt.* Et per pretium quidem diſtinguitur venditio & emptio, tum a permutatione, in qua res datur pro re, ſive merx pro merce: tum a cambio, in quo datur pretium, ſive pecunia pro pecunia, & tunc habet pecunia, non tam rationem pretii, quam mercis, ratione materiæ vel circumſtantiæ alicujus, ut ſi moneta nova commutetur cum veteri, vel argentea cum aurea, quia commodior eſt ad transferendum. Diſtinguitur etiam a locatione, in qua non proprie pretium, ſed merces ſive penſio pecuniaria intervenit, *Gl. in l. 2. §. 1. V. Augendo, ff. de ſuperficieb. Azor cit. c. 1. qu. 1.*

II. Notandum primo. In hoc contractu debet certum & determinatum pretium conſtitui, alioquin invalidus eſt, §. *Pretium Inſtit. h. t.* Ut ſi quis dicat, vendo tibi ædes meas pro juſto pretio, non valet venditio, niſi quodnam ſit juſtum pretium, arbitrio boni viri, ſive officio Judicis fuerit determinatum. Valida autem eſt venditio, in qua determinatio pretii relinquitur arbitrio certæ perſonæ, v. g. vendo rem hanc, quanti Titius eam æſtimabit, modo is poſtea pretium definiverit; ſecus ſi non poſſit, vel non velit illud definire, *it. §. Pretium Inſtit. h. t. & l. ult. C. eod.* non autem valet venditio, in qua pretii definitio in voluntatem emptoris remittitur, *l. Quod ſæpe*; 35. §. *Illud, ff. h. t. l. In vendentis*; 13. *C. eod.* ſed neque ſufficit pretium eſſe certum, ſed etiam conſtitui debet in pecunia numerata, §. *Item pretium, Inſtit. eod.*

Notandum ſecundo. Sicut de pretio certo, ita & de re certa debet inſtitui venditio, unde ſi vendatur æs pro auro nulla eſt venditio, *l. In venditionib.* 99. *ff. h. t.* quia tunc conſenſus contrahentium non verſatur circa eandem rem; requiritur etiam ut res, quæ venditur, vel actu in rerum natura exiſtat, vel ſaltem ſperetur extitura, ut fructus agri, fœtus animalium, & ſic intelligi debet, quod dicitur in *l. 8. ff. h. t.* nec emptio, nec venditio, ſine re, quæ veneat, intelligi poteſt. Similiter quando dicitur ſine pretio nullam eſſe venditionem, *lib. 2. in fine*, & quod emptionis ſubſtantia conſiſtit in pretio, *l. Pacta*; 72. *ff. h. t.* id non ita accipiendum eſt, quod pretium ſtatim ſolvendum ſit, ſed quod neceſſe ſit, vel ſtatim ſolvi, vel fidem dari, & haberi de eo ſolvendo, *Azor cit. c. 1. q. 1.*

Notandum tertio. Aliquando tamen etiam ſine traditione rei venditæ transfertur dominium in emptorem, in illis ſcilicet caſibus, in quibus juris fictione res tradita cenſetur abſque reali apprehenſione poſſeſſionis, exempla habentur in *l. Qua ratione*; 9. §. *Interdum Inſtit. de rer. diviſ. & l. Quod meo*; 18. *ff. de acquirend. poſſeſ.*

§. II.

De emptione & venditione rerum ſacrarum.

III. Præmittendum inprimis, quamvis contractus venditionis & emptionis ſolo conſenſu utriuſque contrahentis perficiatur, *Inſtit. de oblig. princ. & dictum ſupr.* alienatio tamen proprie dici non poteſt, antequam res vendita ſit etiam tradita emptori, quia nec ante dominium transfertur in emptorem, *l. Nunquam*; 31. *ff. de acquir. rer. domin. l. Traditionibus*; 20. *C. de pact.* ideoque nec pœnæ juris ſtatutæ in Clericos alienantes bona Eccleſiarum incurruntur, niſi traditio ſit ſecuta; quia leges, præſertim pœnales, cum effectu intelligi debent, *c. Relatum*; 4. & ibi *DD. communiter de Cleric. non reſid. l. 1. §. Hæc autem verba, ff. Quod quiſque juris & c. Laym. in diſput. Cauen. de rer. Eccleſ. alienat. c. 5. §. 1. Theſi* 46.

Præmittendum ſecundo. Sicut ſpecialiter ſtatutum eſt de procuratore fiſci, ut ſi rem ad fiſcum pertinentem vendiderit, ac tradiderit emptori, res vendita non fiat illius, ſed in dominio fiſci permaneat, donec pretium fuerit ſolutum, *l. Si procurator*; 5. *in fine junct. Gl. fin. ff. de jure fiſci*: ita ſimiliter dicendum eſt de procuratore, vel alio mandatario Eccleſiæ, ſi vendiderit, ac tradiderit rem Eccleſiæ, non ſoluto pretio ab emptore, ſed fide ſolum de eo habita, illam non acquiri emptori: ſed dominium rei venditæ manere penes Eccleſiam, donec pretium numeratum ſit, ut docet *Accurſius in fine ibid. & in l. A D. Pio*; 15. §. *Sed ſi emptor, nu. 3. ff. de re judic.* quia Eccleſia gaudet privilegiis fiſci. Rationem dat *Bart. c. l.* quia procurator fiſci, minoris, vel Eccleſiæ, non poteſt vendere, niſi ex cauſa, ut creditoribus ſatisfiat, quam cauſam non implet, habendo fidem de pretio, ideoque non poteſt vendere, niſi præſente & numerata pecunia. Imo *Abb. in c. 2. nu. 6. de precar.* ait, idem dicendum eſſe de Prælato rem Eccleſiæ legitime vendente, quod non poſſit habere fidem emptori de pretio ſolvendo. Verum contrarium probabilius tenet *Laym. cit. Theſ.* 64. quia Prælato major ac liberior poteſtas adminiſtrandi res Eccleſiæ competit, quam Procuratori aut Mandatario, eaque exigere videtur, ut in caſu, quo jus alienandi habet, etiam fidem habere poſſit emptori ad tempus aliquod de pretio ſolvendo: præterquam ſi ratio ſeu cauſa alienandi ceſſet, ſi non pretium ab emptore ſtatim numeretur, videlicet ut debita Eccleſiæ ſolvantur.

Jam ergo an & quatenus res ſacræ, v. g. vaſa aut ſacræ veſtes Eccleſiæ, vendi poſſint, in ſequentibus explicabimus.

IV. Aſſertio 1. Res ſacræ, id eſt, quæ ad cultum divinum ſpecialiter deputatæ, & rite conſecratæ ſunt, vendi non poſſunt ad uſum privatum ſive profanum, §. *Sacræ res, Inſtit. de rer. diviſ.* Ratio eſt, quia non ſunt humani, ſed divini juris, adeoque neque in commercio hominum, §. *Item juris Inſtitut. de inutil. ſtipulat. §. fin. Inſtit. h. t. quod autem ſemel Deo dicatum, non eſt ad uſus humanos ulterius transferendum, Reg. jur.* 51. *in* 6.

V. Aſſertio 2. Si res ſacræ ſive conſecratæ ita comparatæ ſint, ut earum materia non poſſit tali modo ſeparari, ut inter res profanas habeantur, tunc neque ad uſum ſacrum, ſeu divinum miniſterium vendi poſſunt, prout ſumitur ex *c. Si quis objecerit*; 7. *cauſ. 1. q. 3.* ubi generaliter ſtatuitur: non tantum conſecratione proveniunt, emi poſſe: *nam cum corporalis Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas* (id eſt, dignitas Epiſcopalis aut Abbatialis) *aut tale aliquid, ſine rebus corporalibus in nullo proficiat; quiſquis horum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum relinquit*; quia nimirum idem juris eſt in uno connexorum, quod in altero, *juxta Gl. ibid. V. Neutrum*: quod intelligendum eſt, ſi inſeparabiliter connexæ ſint, videlicet ſi materia non poſſit ſeparari a conſecratione, *Laym. citat. diſ. Th.* 66. nam tunc ſicut conſecratio non poteſt conſiſtere ſine tali re materiali: ita neque res illa ſemel conſecrata poteſt conſi-

Digitized by Google

conſiſtere ſine conſecratione, quia manente, re, manet conſecrario, ergo nnu poteſt vendi unum ſine alio, quin etiam alterum vendatur, adeoque neque ipſa res marerialis ſive materia tunc veudi poteſt: exemplum unum vel alterum infra adſeretur. Alirer tamen legendum putat textum *cit. can. ſi quis objecerit Deus dedit*, quem ſequitur *Suar. Tom. 1. de Relig. lib. 6. de Simon. c. 14. num.* 23. videlicet, *nam cum corporalis Ecclesia Epiſcopus vel Abbas &c.* videlicet in genitivo, eum corporalis Ecclesiæ Epiſcopus: adeoq; quud ibi non agatur de mareriali Eccleſia, ſed de dignitate Epiſcopi vel Abbatis, vel ſimilibus beneficlis ſpiritualibus & Eccleſiaſticir: & de hoc verum ſit, quod qui vendit corporale anuexum, nihil invenditum relinquit. Verum alii Collectores ae Interpretes, & vetuſti Codices concordant cum vulgata lectione Gratiaui, ut notatur ibid. quæ ſic habet, *eum corporalis Eccleſia, Epiſcopus &c.*

VI. Excipiuntur ab hac regula, vaſa ſacra, aurea, & argentea, quæ ob neceſſitatem redimendi captivos, vel ſimile opus pium exercendi, vendi poſſunt, *c. Sacrorum*; 14. *& 1. ſeq. c. Aurum*; 70. *cauſ.* 12. *q.* 2. *l. Sancimus*; 21. *C. de SS. Eccleſ.* & quidem inregra, ſi vendantur Eccleſiæ, aut loco ſacro: conſlata autem ſive confracta, ut calices ſacri, vel diffuta, ut caſulæ & veſtes ſacræ, ſi vendantur Laico aut privatæ perſnnæ, *Auth. præterea C. eod. & cit. l. Sancimus Suar. cit. c.* 14. *nu.* 15. *Laym. c. l. Th.* 65. *&* 71. Rario, cur integra vendi poſſuot Eccleſiæ eſt, quia tunc non venditur conſecratio, eum ratione illius vaa tale carius noo vendatur: nec venditur uſus ſacer, quia qui calicem emit, ex vi emptionis, non obligatur ad uſum illum: ſolum ergo vendirur illud, quod eſt materiale in calice, vel re ſimili, & pretio æſtimabile, nec amittit valorem ratioue conſecrationis, licet novum non acquirar. Quamvis *S. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *ad* 2. & Canoniſtæ communiter apud *Suar. c. l. nu.* 5. exiſtiment, hujuſmodi vaſa ſacra non poſſe vendi etiam Eccleſiis integra, & quamdiu conſecrarionem retinent: ſed nonniſi confracta, aot cunflata, tune enim conſecrationem amirtunt, & poſtea illa mareria ſive purum metallum vendi poteſt.

VII. Addit *Suar. c. l. nu.* 15. *in fine*, quod etiam calix integer & uon confractus vendi poſſit Laico, ſi abſit periculum ſacrilegii, ſive abuſus calicis ad actus profanos: quia emit illum, ut per Sacerdotem in Orarorio vel Capella ſua eo utatur. Quod tamen limitat *Laym. c. l.* id ſolum verum eſſe, ſi Capella ſit publica, & auctoritate Epiſcopi erecta: quo caſu per venditionem noo acquiritur dominium calicis emptori Laico, vel perſonæ privatæ: ſed Eccleſiæ, ſeu Capellæ conſecratæ, ac proinde ſi dominus, vendito v. g. Caſtro, juxta quod Capella conſtructa eſt alio migret, uon poterit ſacrum calicem a ſe emptum ſecum auferre. Si vero Oratorium ſit privatum, in quo ex licentia Ordinari Miſſæ Sacrificium celebrari poteſt: tunc non poteſt ſacer calix ita vendi Laico, cujus eſt Oratorium, ut dominium ejus in ipſum trausferatur, prout ſumitur ex *c. Ex multis*; 9. *c. Vendentes*; 10. *c. Res Eccleſiæ*; 12. *cauſ.* 1. *q.* 3. nam Laicus rem ſacram, ſicuti & locum ſacrum poſſidere non poteſt, *l. Qui univerſas*; 30. *§. Poſſeſſionem ff. de acquir. poſſeſſ.* Addit *Laym. cit. l.* quod poſſit Laicus pecunia data redimere calicem ſacrum, quem emit, a jure Eccleſiæ particularis, ad quam pertinebat, ita ut poſtea pertinear ad Eccleſiam univerſalem: ad nullam autem in particulari, ita tamen ut in hoc caſu Laico licenria conceſſa videatur, illum ſacrum calicem applicandi pro libito, ad certam Eccleſiam, Capellam, vel Oratorium.

VIII. Cæterum ex rradita doctrina infertur primo. Quod calix conſecratus nou poſſit vendi, ita ut non ſolum materiæ, v. g. auri & argenri pondus æſtimetur, ſed etiam artificium dato pretio compenſetur: nam cum artificium materiale nunquam poſſit a ſacra conſecrarione ſeparari, non poteſt calix ſacer, ratione artificii ſui, ſi integer maneat & artificiatus, moralem ſeu profanum uſum habere, adeoque nec inde æſtimationem ſeu pretium conſequi: quia res iſtæ materiales non æſtimantur pretio temporali, niſi propter temporalem & communem uſum, & ideo locum habet ſupra dicta regula, quod qui uuum vendit, alterum invenditum uon relinquat, *Laym. c. l. Th.* 69. Contraria tamen ſententia etiam ob DD. auctoritatem eſt probabilis, quam ſequitur *Suar. cit. c.* 14. *nu.* 16. quia figura ſeu artificium ſolet communiter conferre ad valorem rei, & diſtinguitur a conſecratione, & ad illam præſupponitur: & licet res conſecrata, quamdiu ſacra manet, nou poſſit adhiberi ad uſum profanum, hoc tamen accidentarium eſt ad valorem rei materialis ſecundum ſe ſpectatæ: etſi negari nou poſſit, cum ex eo, quod non poſſit applicari ad uſus humanos, minus æſtimetur, quoad valorem ſuum materialem, *Suar. c. l.*

IX. Infertur ſecundo. Quod Templum, ſeu Eccleſia materialis ad uſum divinum deputata vendi non poſſit; nam de hujuſmodi venditione facta, etiam ob neceſſitatem, nulla in jure fit mentio, ideoque cum in mareria prohibitoria verſemur, quod non reperitur conceſſum, prohibitum cenſeri debet, *c.* 2. *juncl. Gl. V. Non invenitur de translat. Epiſc.* Imo contrarium potius in utroque Jure expreſſum reperitur, nempe quod Eccleſia corporalis ſeu locus ſacer vendi non poſſit, *§. ult. Inſtit. h. t. l. Æde ſacra*; 73. *ff. Eodem, Auth. de Alienat. & Emphyteuſ. c.* 2. *§. Et quoniam cognovimus*; *collat.* 9. *& cit. c. Si quis objecerit, cauſ.* 1. *q.* 3. Ubi dicitur, ſi quis objecerit non conſecrationes emi, ſed res ipſas, quæ ex conſecratione proveniunt, penitus deſipere probatur: & tradit *Gl. in c. Ad quæſtiones*; 6. *V. Per ſe queat*, & ibi *DD. de rer. permut.* Ubi rationem veddit quia nulla emptio eſt ſine prerio, quod in pecunia numerata conſiſtit. Contrarium tamen tenet *Suar. c. l. num.* 23. qui calices & Eccleſias æquiparat, & ad *cit. can. ſi quis objecerit*, reſponder, vel mendoſe illum allegari a Grariano, vel certe intelligendum eſſe de Eccleſia, quatenus conſecrata eſt, ſeu benedictionem includit, ut ſic enim vendi non poteſt.

Verum cum Eccleſiæ dirutæ materia, ſcilicet ligna & lapides, ad uſus profanos applicare non liceat, *c. Ligna*; 38. *diſ.* 1. *de conſecrat. c. Ad hæc*; 4. *de Relig. domib.* conſequens eſt, quod Eccleſia, etiam reſpectu materiæ non poſſit eſſe vendibilis, ſeu pretio æſtimabilis: quod enim Deo dicatum eſt, non eſt ad uſus profanos ulterius transferendum. Aliud eſt de vaſis ſacris, quæ ſi conflata ſiot, aut confracta, ad uſum profanum adhiberi poſſunt, adeoque reſpectu materiæ ſunt pretio æſtimabilia, *Laym. cit. Theſ.* 66. quamvis probabile ſit quod ob cauſam juſtam, cum conſenſu S. Pontificis, vel etiam Epiſcopi, lapidea & ligna Eccleſiæ dirutæ ad profanos uſus applicari, adeoq; vendi poſſint; quia enim talis materia deſiit eſſe ſacra, nec jure divino, nec naturali prohibitum eſt, illam applicare ad uſus profanos, *Laym. c. l. & lib.* 5. *Theol. mor. tr.* 9. *c.* 13. *nu.* 4.

X. Porro illud hic Notandum, poſſe Clericos v. g. vel Religioſos ſuam Eccleſiam deſerere, eamque aliis tradere, & ab iis pecunias accipere, non ut pretium, ſed ut alibi Eccleſiam ædificare poſſint, dummodo id eum legitima Superioris Eccleſiaſtici auctoritate fiat: quemadmodum etiam licet area ſeu fundus Eccleſiæ dirutæ, ſi reſtauranda non ſit, ordinarie vendi, & ad uſus profanos applicari non debeat, quia non eſt locus profanus, ſive non deſinit eſſe ſacer, *l. Æde*; 73. *ff. h. t.* ex cauſa tamen neceſſaria id fieri poteſt, ut docet *S. Thom. cit. q.* 100. *art.* 4. *ad* 3. ubi ait: *licet etiam nunc terram, ubi quondam fuit Eccleſia, vendere, aut emere, in caſu neceſſitatis*, *Laym. c. l. Th.* 68. præterea poteſt Eccleſia, quæ habet calicem conſecratum, vel veſtem benedictam, ſeu Caſulam minus ei convenientem, illam alteri Eccleſiæ, vel loco pio tradere, & ab ea pecuniam accipere, non ut pretium ſeu æſtimationem calicis illius aut veſtis: ſed ut per pecuniam illam alia ſimilis res ſacra Eccleſiæ magis utilis comparetur. Ratio eſt, tum quia talis contractus in effectu habet vim permutationis, quæ in tali caſu licite fieri poteſt, quia ſpirituale cum ſpirituali commutari poteſt, *c. Ad quæſtiones*; 6. *de rer. permut.* tum quia, cum Eccleſiæ, quæ calicem ſuum alteri tradidit, intersit habere pecuniam ad alium ſimilem calicem comparandum, ideo poteſt hujus intereſſe compenſationem juſte petere ab altera Eccleſia, *Laym. c. l.*

XI. Infertur tertio. Quod oleum benedictum, ſive ſimplex, ſive mixtum balſamo, quod Chriſma vocatur, panis, aqua, & ſimiles res benedictæ, non poſſunt amplius vendi, etiam ratione materiæ, ut docent communiter Canoniſtæ apud *Suar. cit. c.* 14 *nu.* 5. quia in his conſecratio ineſt inſeparabiliter materiæ, ita ut amplius converti non poſſint, ſive applicari ad uſus humanos, ideoque nec vendi, quia talis venditio ſimoniam contiuet, *juxta c. Ea quæ*; 16. *& c. In tantum*; 36. *de Simon.* Aliud vero ſecundum prædictos Auctores, eſt dicendum de vaſis ſacris, quæ conſecrationem recipiunt dependenter a certa forma artificiali, tanquam a neceſſaria diſpoſitione ſubjecti. Et hæc etiam ratione materiæ vendi non poſſunt, quamdiu formam artificialem & conſecrationem retinent: ſecus, ſi illam amittant per confractionem, vel alium ſimilem modum.

Contrarium tamen tenet *Suar. c. l. nu.* 7. *& plures ab eo citati*, ob generalem regulam, quod omnia, quæ ſunt antecedenter annexa ſpiritualibus, id eſt, quæ ſecundum ſe præcedunt ſpiritualitatem, ſive ſpiritualem conſecrationem, vendi poſſunt, ſecundum ſe ſpectata cujuſmodi etiam eſt oleum, balſamum, aqua, & alii hujuſmodi liquores benedicti. Ratio autem eſt, quia tales res, ratione ſubſtantiæ ſuæ & naturalis conditionis, ſunt pretio æſtimabiles, & non amittunt valorem ratione conſecrationis, licet novum non acquirant: quod autem, poſtquam ſemel conſecratæ ſunt, non poſſint converti, ſive applicari amplius ad uſus profanos, id eſt mere accidentarium, ob reverentiam rei ſacræ, non tamen propterea res ipſæ amittunt valorem ſuum. Deinde Chriſma jam conſecratum ſolet ab Epiſcopo diſtribui pro Parochiis & Monaſteriis, pro quo expenſas factas exigere, non eſſet Simonia ex natura rei, quamvis ſit Simonia juris poſitivi, quia id ſpecialiter prohibetur in *c. Placuit*; 102. *& c. Dictum*; 105. *cauſ.* 1. *q.* 1. idque intuitu Religionis, *Suar. c. l. nu.* 23. Et hæc ſententia etiam ob auctoritatem DD. eſt probabilis.

§. III.

An, & quatenus alia res & jura Eccleſiarum vendi poſſint, vel non poſſint?

XII. Præmittendum, res & bona ac jura Eccleſiarum, quædam ſunt mere ſpiritualia, ut v. g. poteſtas abſolvendi a peccatis, Ordo ſacer, & actus Ordinum: alia ſunt temporalia ſecundum ſe, annexa tamen rei ſpirituali, idque dupliciter fieri poteſt: vel enim temporale annectitur rei ſpirituali tanquam cauſæ ſuæ conſequenter, ut fructus & proventus temporales juri ſpirituali beneficii vel decimarum. Vel temporale ſpirituali annexum antecedenter quia veluti ſubjectum præſupponitur ſpirituali, ut Eccleſia materialis vel Cœmeterium, calix vel veſtes ſacerdotales præſupponuntur tanquam ſubjectum, cui conſecratio vel benedictio ſupervenit. Item prædium aut Caſtrum antecedenter connexum eſt cum jure ſpirituali vel quaſi Patronatus, ad quod præſupponitur illud velut ſubjectum, cui tanquam poteſtas quædam ipſum jus Patronatus ineſt. Idque rurſum duobus modis accidere poteſt: vel ut temporale cum ſpirituali ſit connexum per ſe & inſeparabiliter, vel ſeparabiliter & mere accidentaliter, ut mox magis declarabitur: vel deniq; quædam res & jura Eccleſiaſtica ſacra ſunt ſeu ſpiritualia tantum, quoad extrinſecam habitudinem ſeu relationem, quatenus jure dominii ad Eccleſiam pertinent, cui a fidelibus eo fine donata, ac dedicata ſunt, ut non aliter, quam ad Dei cultum & honorem applicentur. Et hæc bona Eccleſiæ, ſive immobilia, ſive mobilia, quæ ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ deputata ſunt, pertinent ad ultimum gradum rerum ſacrarum, per quarum violationem, vel in juſtam oblationem, aut occupatin-

Digitized by Google

pationem Sacrilegium committitur, pertinens ad tertium ſpeciem Sacrilegii ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 99. art. 3. in corp. & alii Theologi communiter*.

XIII. Aſſertio 1. Res Eccleſiæ mere ſpirituales, cujuſmodi ſunt omnes actus procedentes a poteſtate Ordinis, v. gr. Sacrificare, abſolvere a peccatis, conſecrare Eccleſias, ſolenniter benedicere &c. nullo modo vendi, aut emi poſſunt; quia talium actuum venditio continet Simoniam contra Jus divinum & naturale, *c. ult. cauſ. 1. & q. 3.* cum ſint actus proprie ſpirituales, nam & a poteſtate proprie ſpirituali ac ſupernaturali procedunt, & ad ſpiritualem finem ordinantur; ſpiritualia autem non poſſunt pecunia æſtimari, *Actor. c. 8.* & ex communi docet *Suar. Thom. 5. l. 4. de Simon. cap. 14. num. 2. Laym. cit. Theſ. 72.*

XIV. Aſſertio 2. Quando temporale annexum eſt conſequenter rei ſpirituali tanquam cauſæ ſuæ, uti fit in beneficiis Eccleſiaſticis, ſive jure percipiendi proventus beneficiales, vel decimas Clericales, tale jus vendi non poteſt; quia venditio illius Simoniaca eſt, *c. pen. & ult. cauſ. 1. q. 3. cap. Presbyter; 3. cit. cauſ. q. 1.* Ratio eſt, quia licet ipſi proventus beneficiales vel decimales ſecundum ſe ſint temporales, & pretio æſtimabiles, attamen fundantur in jure ſpirituali, & ex inſtitutione ſua ad jus ſpirituale conſequuntur, eique acceſſorii ſunt, ita ut a nullo percipi poſſint, niſi qui jus ſpiritualis Officii ſeu Miniſterii habet: quare reipſa & de facto non ſunt duo jura, quorum unum verſetur circa Officium ſeu Miniſterium ſpirituale, alterum circa reditus temporales percipiendos, ſed eſt unum idemque jus, quod ad unum terminatur, mediante altero, ſive ratione alterius; nam proximum fundamentum juris ad reditus temporales, eſt ipſum officium, ſeu miniſterium ſpirituale, ratione cujus ſtipendium ſuſtentationis debetur Clerico, ergo jus beneficiale totum illud includit, ſcilicet, quod ſit jus percipiendi reditus temporales, propter officium ſpirituale; ergo immediate ac primario verſatur circa ſpirituale, nempe officium ſpirituale, & mediate ſolum circa temporale, tanquam acceſſorium, quod ex illo ſequitur videlicet circa fructus temporales, ac proinde non poteſt vendi jus proventuum Clericalium, niſi una etiam vendatur, & transferatur jus ſpiritualis tituli ſeu officii: hoc autem cum ſit ſpirituale & invendibile, ſequitur neque jus beneficii ſive proventuum beneficialium vendi poſſe, præſertim cum utrumque ſit unum idemque jus, ut dictum. Itaque non poſſunt fructus temporales vendi, & percipi titulo ſpiritualis beneficii; quia ut ſic venderentur, prout ſubſtant juri ſpirituali, adeoque jus ſpirituale venderetur: licet alias ipſi proventus Eccleſiaſtici ſecundum ſe, ut ſeparati ſunt a titulo beneficii, vendi poſſint, abſque omni Simonia, *Suar. l. 4. de Simon. c. 24. nu. 8. & 10. & Laym. cit. diſ. Theſ. 69. & 70.* Cæterum S. Pontifex poteſt jus decimarum aut proventuum beneficialium, ſive præbendam ut temporale quid eſt, ſeparare a ſpirituali Titulo officii, & ex publico veluti privatum, & ex ſpirituali annexo facere mere temporale, & ſic temporale factum pretio æſtimabile, poterit etiam vendi ſine Simonia: Imo etiam donari ex juſta cauſa Laico: ſed antequam ſeparatio fiat, venditio locum habere non poteſt, *Suar. cit. c. 24. nu. 3. Laym. c. l.*

XV. Aſſertio 4. Quando temporale ſpirituali eſt annexum antecedenter, velut ſubjectum præſuppoſitum ſpirituali, & quidem per ſe, ac inſeparabiliter, videlicet Eccleſia, Cœmeterium, ſeu locus ſepulturæ; tunc etſi hæc, quatenus temporalia ſunt, abſolute loquendo, & ex natura rei vendi poſſint: nec venditio illorum ſit Simoniaca, modo non vendantur ratione conſecrationis, ſive ut conſecrata, & benedicta ſunt; cum ſecundum ſe ſint res temporales ac pretio æſtimabiles: non tamen poſſunt vendi, ob conſtitutionem ſeu prohibitionem Eccleſiæ, *c. Querelam; 15. de Simon.* quæ prohibitio cum ſit facta intuitu Religionis, ideo talis venditio continet Simoniam juris poſitivi ſive Eccleſiaſtici, *Suar. cit. c. 14. nu. 18. & 19. Laym. cit. Theſ. 73.* Excipiuntur vaſa ſacra, quæ vel integra Eccleſiis, vel ſaltem confracta etiam Laicis vendi poſſunt, ut ſupra dictum.

XVI. Aſſertio 4. Quando temporale annexum eſt ſpirituali antecedenter, & ſeparabiliter, tunc temporale vendi poteſt, v. g. Caſtrum vel prædium, cui jus Patronatus ineſt ac competit: nulla enim Conſtitutio Eccleſiæ id prohibet: nam quamvis jus Patronatus, ſecundum ſe, vendi non poſſit, *c. Quia Clerici 6. de jure patron.* quia eſt ſpirituale vel quaſi: vendito tamen Caſtro vel prædio, una cum omnibus pertinentiis, etiam jus Patronatus ipſi adhærens acceſſorie transfertur in emptorem, *de quo infr. Tit. 38.* Neq; vero hinc ſequitur, quod etiam jus percipiendi decimas, vel reditus beneficiales vendi poſſit, ſed potius oppoſitum: Nam ſicut vendito caſtro, vel prædio, ſive in alium etiam Laicum tranſlato, ſimul transfertur jus Patronatus ſpirituale, quia conſequenter adhæret juri temporali, ſive dominio prædii, cui acceſſorie eſt annexum. Ita ob contrariam & oppoſitam rationem, jus percipiendi proventus Eccleſiaſticos temporales vendi non poteſt; quia jus ſpirituale Tituli beneficialis, cui conſequenter adhæret, & in quo fundatur, vendi non poteſt, *Laym. cit. Theſ. 70.* & patet ex dictis.

XVII. Aſſertio 5. Bona Eccleſiæ, etſi abſolute loquendo, vendi poſſint, non tamen debent, ſi ſint immobilia, & mobilia pretioſa, ac permanentia, niſi ex juſta cauſa, & cum requiſitis juris ſolennitatibus: alioqui enim prohibita eſt, ſecundum SS. Canones, eorum alienatio, & conſequenter etiam venditio, ut patet ex ſupra dictis *Tit. 13.* Nam & de bonis dici poteſt, quod ſemel DEO dicata ſunt, & ut ſic quodammodo conſecrata, & ſacra effecta, ac Divini juris, ad humanos, ſeu profanos uſus iterum transferri non decet *c. Mancipia; 3. in fine de rer. permut.* præſertim, ſi ſint mancipia Eccleſiæ, hæc enim intrinſece ſunt capacia ſervitii Divini, ut ad cultum DEI dedicari poſſint, *cit. c. 3. & 4. de rer. permut. Laym. in cit. diſ. theſ. 72.*

§. IV.

An exteris, & peregrinis carius liceat vendere merces, quam indigenis: & quæ ſit pœna falſantium juſtas menſuras, ac pondera?

XVIII. Ad priorem quæſtionem reſpondetur negative; quia merces, quæ ad vitæ ſuſtentationem, videlicet ad victum, veſtitum, & habitationem neceſſariæ, juſto pretio vendi debent, non tantum incolis, ſed etiam extraneis, prout ſumitur ex *c. Placuit; 1. h. t.* ubi ita decernitur. Presbyte„ ri, ſive Plebani plebes ſuas admoneant, ut ſe hoſpitales ex„ hibeant erga tranſeuntes peregrinos, & non carius ven„ dant ipſis ea, quibus indigent, quam in mercato, ſive pu„ blico foro vendere poſſunt, alioquin ad Presbyterum (id „ eſt, Epiſcopum, *Gl. fin. hic*) id referant, ut ad id juſſu ipſius compellantur. Ratio eſt, quia Epiſcopus habet juriſdictionem etiam in Laicos, ubi agitur de evitando peccato, & de exercendo opere pietatis, *c. 1. de offic. Jud. Ordin. & c. Novit. 13. de Judic.* At vero carius vendere rem, quam valeat, eſt ſecundum ſe injuſtum, & illicitum, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 77. art. 1. in corp.* & cauſa pietatis eſt, ut peregrini humaniter tractentur: ergo Epiſcopus poteſt vendentes compellere, etiam per excommunicationem, ut ultra juſtum pretium victualia ad victum neceſſaria peregrinis non vendant, *Gl. hic V. Hoſpitales, Abb. ibid. n. 5.*

XIX. Hinc infertur Primo. Quod Magiſtratus in iis, quæ ad vitam hominis ſuſtentandam ſunt neceſſaria, poſſit ſtatuere, ac definire juſtum pretium; quia pertinet ad Superiorem providere neceſſitatibus ſubditorum, & Reipublicæ, & quia ad vitæ ſuſtentationem ſpectat etiam taxare pretium in domibus aptis ad locandum, & in pannis, ac ſimilibus, *Abb. hic nu. 6.* & docet etiam *Bart. in l. 2. C. de Epiſcop. audient.* Infertur ſecundo. Juſtum rerum pretium cenſetur eſſe illud, pro quo venduntur in foro publico, *Barb. in Collect. hic n. 7.* & alii apud ipſum. Infertur tertio. Quod tempore gravis neceſſitatis, & inopiæ, ii, qui abundant victualibus ad vitam neceſſariis, non tantum cogi poſſunt ad vendendum: ſed etiam implorato judicis officio, cogi poſſunt ad ſuccurrendum pauperibus graviter indigentibus, juxta proportionem facultatum ſuarum, ut ſumitur ex *c. Sicut; 8. junct. Gl. V. Eſurientium; diſt. 47.* ubi ait, licet pauperes actionem directam non poſſint inſtituere ad neceſſaria ſibi ſuppeditanda, poſſunt tamen Eccleſiæ illos denunciare, ut ab ipſa ad id compellantur; quia tunc Eleemoſyna eſt in præcepto, & obligantur divites ex lege charitatis ad ſubveniendum valde graviter indigentibus, *Abb. hic n. 7. & 8.*

Cæterum quod dictum eſt, non poſſe merces carius vendi exteris, quam indigenis: id limitari debet, niſi per adventum multorum exterorum creſcat multitudo emptorum, adeoque etiam augeantur pretia rerum, tunc enim exteris vendi poſſunt merces pretio illo aucto: civibus vero pretio minore, quod antea vigebat in illo loco, liberaliter illis remiſſo augmento novo pretii, *Molin. tr. 2. diſp. 346. n. 2. Tambur. in Decal. l. 8. tr. 3. c. 4. §. 3. n. 8.*

XX. Ad alteram quæſtionem reſpondetur: Olim ſtatutum „ erat, ut ſi quis juſtas menſuras, & juſta pondera, lucri „ cauſa, mutare præſumpſerit, per xxx. dies in pane, & „ aqua pœniteat, prout refertur in *c. Ut menſura; 2. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Moguntinenſi, quæ eſt pœnitentia impoſita in foro animæ. Hodie vero Canones pœnitentiales antiqui non ſunt amplius in uſu, & pœnitentiæ a SS. Canonibus impoſitæ ſunt arbitrariæ, ſeu relinquuntur judicio Confeſſarii, ut notat *Joan. Andr. hic n. 1. & Abb. n. 2. Barb. in Collect. hic nu. 5.* Jure vero Cæſareo, & in foro externo Civili falſarius in menſuris, & ponderibus inter ſpecies criminis falſi numeratur, & falſarius condemnatur in duplum, & relegatur, ut conſtat ex *l. pen. ff. ad leg. Cornel. de falſis*: Porro pœna, ſeu pœnitentia impoſita in foro animæ, ſeu interno conſcientiæ, non tollit pœnam imponendam in foro externo, ſeu judiciali, nec vice verſa; quia prior imponitur ob læſionem DEI, poſterior ob læſionem Reipublicæ, *Abb. hic n. 2.*

§. V.

An venditio, vel emptio ob læſionem ultra, vel infra dimidium juſti pretii, ſit invalida, vel ſaltem reſcindi poſſit?

XXI. Aſſertio 1. Si venditor in venditione ultra dimidium juſti pretii læſus ſit, id eſt, nec dimidiam partem ejus, quod juſtum mercis pretium tempore contractus fuit, accepit: ut ſi v. gr. res, cujus juſtum pretium infimum tempore venditionis erat 100. florenorum, vendita ſit minus 50. florenis: tunc valet quidem venditio, ſed venditor agere poteſt adverſus emptorem, & petere, ut vel reſciſſa venditione rem venditam ſibi reſtituat, pretiumque ſuum recipiat, vel juſti pretii defectum ſuppleat, prout ipſe emptor maluerit. Ita ſtatutum habetur in *l. 2. C. de reſcind. vendit. & in c. Cum di„ lecti; 3. h. t.* ubi cum quidam Canonici Beluacenſes, igno„ rante Capitulo, ſilvam quandam ad ejuſdem menſam perti„ nentem Abbati, & Monachis vendidiſſent pro x. libris, cum „ xl. Marchas tunc valeret, Capitulum Beluacenſe querelam „ detulit ad Alexandrum III. qui cauſam delegavit Epiſcopo „ Morinenſi, & Decano Rhemenſi, cum clauſula ut ſi uter„ que cauſæ cognitioni intereſſe non poſſet, alter ſolus pro„ cederet, & definiret. Quare unus ex Delegatis Decanus „ Rhemenſis, Epiſcopo impedito, ſolus proceſſit, & cum „ per teſtes deprehendiſſet, Abbatem, & Monachos nec „ dimidiam quidem partem juſti pretii pro ſilva ipſis ven„ dita ſolviſſe, venditionem invalidam eſſe pronunciavit, & „ ſilvam Canonicis Beluacenſibus adjudicavit, eoſque in poſ„ ſeſſionem induxit. Quam ſententiam Alexander III. quip-

„ pe

,, pe jori contratiam caſſavit, ſecundum quod, ſi res infra dimidium juſti pretii ſic vendita in arbitrio emptoris eſt, vel ſupplere, ſi velit, quod deeſt juſto pretio, vel venditionem reſcindere, ideoque poſſeſſionem ſilvæ Abbati, & Monachis reſtituendam eſſe mandavit: ſalva tamen manente quæſtione Canonicis Beluacenſibus, ſi quam contra Monachos proponendam exiſtimaverint, ſive ſuper deceptione juſti pretii infra dimidium: ſive ſuper eo, quod non intervenerit conſenſus Capituli ad alienationem requiſitus, ſive quavis alia cauſa rationabili.

XXII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Licet venditio ignorante Capitulo facta, fuerit nulla, & de eo in libello mentio facta ſit, quia tamen in progreſſu judicii ad hoc non fuit actum, neque id ab actore probatum, ſed ſolum allegatum, ideo Papa non pronunciavit, venditionem fuiſſe nullam ob defectum conſenſus Capituli; ut notat *Gloſſ. hic V. Reddendum & Abb. num.* 4. Sed ſi ad hoc actum fuiſſet, Papa non mandaſſet ſilvam reſtitui Monachis. At vero ſecundum id, quod actum fuit, & qua ratione petitum fuit a Capitulo Beluacenſi, ut reſcinderetur contractus, male proceſſum, & judicatum fuit (quia non poterat Capitulum abſolute, & determinate petere reſciſſionem contractus ex *l. 2. C. de reſcind. vendit.* ſed ſolum alternative, ſive disjunctive, ut vel reſcindatur venditio, vel ſuppleatur juſtum pretium ab emptore, prout ipſe maluerit: ideo ſententia per quam fuit a Delegato venditio irrita pronunciata, a Papa fuit retractata, & conſequenter, quia per illam Monachi injuſte fuerunt ſpoliati poſſeſſione rei emptæ, illa ipſi fuit adjudicata, *Gl. cit.*

Notandum ſecondo. Etſi in caſu hujus cap. Canonici Beluacenſes ideo ſuccubuerunt in judicio, quia determinate petiverunt reſcindi venditionem, propter læſionem ultra dimidium juſti pretii, cum tamen disjunctive id petere debuiſſent: nihilominus tamen adhuc poſtea agere potuerunt contra Monachos, ad reſcindendum contractum, propter non adhibitum conſenſum Capituli, vel petere reſtitutionem in integrum, propter enormem læſionem; quia qui in uno judicio ſuccubuit, ſive quia cauſam, aut titulum probare non potuit, ſive quia inepte libellum formavit, ut in caſu propoſito, is non prohibetur in alio judicio, ex alia cauſa, aut titulo eandem rem petere, ſive perſonali, ſive reali actione, prout ſumitur ex hoc cap. & habetur in *l. Et an eadem* ; 14. *ff. de except. rei judic.* & expreſſius in *c. ult. junct. Gl. V. Jure de cauſ. poſſ. & propr. Gl. hic V. Quæſtione.*

,, XXIII. Confirmatur ſupra poſita aſſertio ex cap. *Cum cauſa*; 6. *Si hoc titul.* Ubi cum Monachi S. Martini de monte Civibus Viterbienſibus quædam caſamenta, ſive caſas vendidiſſent, & conſtaret Monaſterium, ultra dimidium juſti pretii, deceptum fuiſſe. Ideo Innocentius III. per ſententiam decrevit, ut prædicti Cives, vel recepto pretio, poſſeſſiones illas reſtituerent, vel ſupplerent, quantum tempore venditionis celebratæ de pretio juſto defuiſſe conſtaret. Porro electio quoad hoc eſt emptoris, nam emptor, qui decepit, ſolvendo minus ultra dimidium quam res valebat, eſt debitor; electio autem in alternativis eſt debitoris, & ſufficit alterutrum adimplere *Reg. jur. 70. in 6.* ſicut e converſo, electio eſt venditoris, ſi deceptus ſit emptor, *l. 2. junct. Gl. V. Elegerit*; *C. de reſcind. vendit.* & dicitur infra.

XXIV. Sed hic objici poteſt, ſi quis vendat rem ſuam minore pretio, quam valeat, animo donandi, non auditur, ſi petat reſciſſionem venditionis, *l. Si quis*; 38. *junct. Gloſſ. margin. ff. de contrah. empt.* At qui ſine neceſſitate cogente & ſive vi, ac metu, vendit rem ſuam infra pretium juſtum, cenſendus eſt voluiſſe donare, quod deeſt pretio juſto, quia quilibet præſumitur ſcire valorem rei ſuæ, *l. Quiſquis*; 15. *C. de reſcind. vendit.* ergo non vendidiſſet infra pretium juſtum, niſi defectum donare vellet. Reſpond. Non præſumitur quis animo donandi vendidiſſe minore pretio, niſi talis animus ex adjunctis circumſtantiis colligi poſſit, ut quia v. gr. emptor eſt conſanguineus, vel amicus, erga quem venditor optime eſt affectus, tunc enim cenſetur donare voluiſſe defectum pretii, vendendo rem minore pretio: nec reſcindi poteſt venditio, juxta *cit. l. Si quis*. Alioqui vero non debet præſumi animus donandi in dubio, cum nemo cenſeatur facile jactare ſuum, *l. Cum de indebito*; 25. *ff. de probat.* quare hoc ipſo, quod venditor dicat, ſe vendere velle, debet præſumi, quod donare nolit, licet infra pretium juſtum vendat, niſi id exprimat, & hæc ipſa præſumptio, veluti fortior elidit alteram, quod quiſque rei ſuæ pretium ſcire cenſeatur *Abb. in tit. c. penult. hoc tit. num.* 4. His adde, quod non præſumitur donatio, quando, vel ignorantia juſti pretii, vel neceſſitas emendi, aut vendendi intervenit: ſed requiritur, ut contrahentes ſciant rerum pretia, & omnino libere, ſine vi, metu, ac fraude, emant, vel vendant, tunc enim ſi quis ſciens ſe non debere aliquid, ſolvat, donare præſumitur, *l. Indebitum*; 9. *C. de condict. indeb. Laym. l. 3. tract. 4. c.* 17. §. 1. *num.* 6.

XXV. Aſſertio 2. Non ſolum venditor, ſed etiam emptor, ſi ſupra dimidium juſti prætii ſummi læſus ſit, reſtitui debet, ita ut vel reſcindendus ſit contractus, vel juſtum pretium ſit ſupplendum, pro arbitrio venditoris, qui læſus eſt, ut eſt communis ſententia DD. apud *Molin. diſp.* 349. *num.* 1. Ratio eſt, quia licet remedium ex *l. 2. C. de reſcind. vendit.* ob læſionem ultra dimidium juſti pretii, ſoli venditori expreſſe conceſſum reperiatur in jure: tamen æquitas poſtulat, ut propter æquiparationem, ſive æqualitatem, ſicut venditori enormiter læſo ſuccurritur, ita & emptori enormiter læſo ſuccurratur, ne contractus ex una parte claudicet.

Verum gravis hic controverſia oritur; quomodo dimidium juſti pretii in emptore læſo ſit computandum? Omnes DD. conveniunt, læſionem ultra dimidium juſti pretii, ex parte venditoris contingere, ſi rem valentem v. gr. 100. flor. vendat 48. vel minoris, non autem ſi 50. vel pluris: at vero in emptore non conveniunt, nam *Abb. in cit. c. Cum dilecti*; *num. 2. hoc tit. Mynſing. centur. 4. obſerv. 73. Fachin. pur. 2. l. 2. controv. cap.* 16. & alii apud ipſos cenſent ut emptor dicatur læſus ultra dimidium, requiri, ut duplo plus ſolverit, quam ſolvere debuerat, v. gr. pro re valente 100. flor. ſolverit plus, quam 200. Ratio eorum eſt, quia ſicut venditor tunc enormiter læſus cenſetur, ſi nec dimidiam partem juſti pretii pro re vendita eſt conſecutus: ita viciſſim emptor enormiter læſus cenſeri debet, ſi nec dimidiam partem mercis æſtimatæ eſt conſecutus; vel clarius, tunc ſolum læſo ſuccurritur, ſi plus quam duplum dedit, minus autem quam dimidium accepit: id autem in venditore contingit, ſi mercem valentem 100. vendat infra 50. In emptore vero, ſi rem quæ valet 100. emat plus quam 200. florenis. Confirmatur, quia computatio fieri debet ex eo, quod quilibet dedit, & ex parte venditoris fieri debet computatio mercis traditæ cum pretio: ex parte vero emptoris ex pretio dato cum re accepta: ſicut ergo ad hoc, ut venditor lædatur ultra dimidium juſti pretii, neceſſarium eſt, ut res ab ipſo tradita duplo magis æſtimetur, quam pretium acceptum, quod fit, ſi pro re valente 100. accipiat minus, quam 50. ita viciſſim ad hoc ut emptor ſit læſus ultra dimidium juſti pretii, neceſſarium eſt, ut pretium duplo excedat valorem rei emptæ, quod non fit, niſi pro re valenti 100. ſolverit plus quam 200. flor. quia res ipſa, quam emptor accepit, ſupplet 100.

Contraria tamen ſententia eſt communis, & verior, ac æquior, quam tenet *Gloſſ. in l. 2. C. de reſcind. vendit. & in cit. cap. pen. V. Dimidiam, hoc tit. Covarruvias l. 2. reſol. cap. 3. numer. 8. Molin. cit. diſ. 389. num. 2. Leſſ. l. 2. cap. 2. numer. 20. Laym. cit. cap. 17. numer. 7. Caſtr. Pulao cit. diſ. 5. pun. 17. §. 2. numer.* 3. videlicet quod etiam in emptore læſio ultra dimidium ſpectanda ſit, in ordine ad juſtitiam pretii, ita ut ſi v. gr. res vendita ad ſummum valuit 50. flor. & emptor ſolvit ſupra 100. contractus ſit reſcindendus, vel exceſſus pretii juſti emptori reſtituendus prout venditor voluerit. Ratio eſt, quia in contractu reciproco æqualitas ſervanda eſt, & quidem arithmetica, ſeu abſoluta inter contrahentes: ac proinde æquum non eſt, ut jura permittant majorem læſionem in emptore, quam in venditore: at vero ſecundum priorem ſententiam, duplo plus lædi poſſet emptor, quam venditor, nam ſi venditor rem valentem 100. flor. vendiderit minus 50. flor. ipſe reſtituitur, quia dimidium pretium rei venditæ non accepit: emptor vero licet pro re valente 100. ſolverit 100. & 60. adeoque plus, quam dimidium juſti pretii, non reſtituitur, niſi ſolverit pro ea duplo plus videlicet plus quam 200. flor. quod eſt contra jura, quæ læſionem ex parte pretii conſiderant, non ex eo, quod utrinque datur, ſicut in permutatione pecuniæ cum re tanquam mercis cum merce; ſed æſtimatio valoris rei, per pecuniam tamquam pretium, ut bene advertit *Covarruv. c. l.*

Et hinc patet Reſponſio ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, non enim læſio conſideranda eſt ex eo, quod emptor accepit, ſed ex pretio, quod dedit: unde ſi emptor dedit plus, quam dimidium pretii juſti pro re empta, quam dare debuit, læſus fuit ultra dimidium, adeoque reſtituendus eſt: ſicut ſi venditor accepit minus dimidio juſti pretii, quod accipere debuit, læſus cenſetur ultra dimidium, adeoque etiam reſtituendus eſt, alias non ſervaretur æqualitas inter utrumque, quod admittendum non eſt, cum venditio, & emptio ſint correlativa, ac proinde diſpoſitum de uno cenſeri debet etiam diſpoſitum eſſe de altero, *Caſtr. Pulao c. l.* num. 4.

XXVI. Cæterum circa læſionem ultra dimidium juſti pretii in emptione, & venditione notandum præterea primo. Tripliciter poteſt quis lædi, vel decipi ex contractu, ut tradit. *Gloſſ. in cit. cap. Cum dilecti*; *V. Deceptione hoc tit.* Primo. Si deceptio det cauſam contractui, ut ſi quis dolo inductus ſit a venditore ad emendum, alias non empturus, vel ab emptore ad vendendum, & tunc contractus eſt ipſo jure nullus, ſicut & cæteri contractus bonæ fidei, *l. Et eleganter*; 7. *in princ. ff. de dolo*, *l. Si dolo*; 5. *C. de reſcind. vendit.* In contractibus vero ſtricti juris, etſi dolus det cauſam contractui, tenet contractus ipſo jure, ſed agens per exceptionem doli repelli poteſt, *l. Si quis*; 36. *ff. de V. O.* Secundo. Si dolus incidat in contractum, ut ſi quis rem quidem vendidiſſet, & emiſſet, ſed dolo ab altero contrahente inductus minoris vendidit, vel pluris emit, tunc tenet contractus, ſed agi poteſt ad ſupplementum ejus, quod deeſt, vel ad reſtituendum id, quanto pluris emit, *l. Julianus*; *§. Si venditor*; *ff. de action. empt.* Tertio. Si dolus neque dat cauſam contractui, neque incidit in contractum: ſed error committitur circa pretium, propter ignorantiam juſtæ æſtimationis, & tunc ait JCtus, *in l. In cauſa*; 16. *§. Idem Pomponius*; *ff. de minorib.* in pretio emptionis, & venditionis naturaliter licere contrahentibus ſe circumvenire: quod intelligi debet, dummodo ea deceptio intra latitudinem juſti pretii fiat, ut ait *Covarr. cit. cap. 3. num.* 2. vel potius, quod naturaliter, jure gentium ſcilicet, quod eſt jus naturale ſecundarium, liceat, id eſt, permiſſum ſit, & impunitum maneat, ſi in emptione, & venditione pretii juſti limites excedantur, ut explicat. *Molin. diſput. 350. num. 8. juxta Reg. jur. 144. in ff.* ubi dicitur, non omne quod licet (hoc eſt, per leges permiſſum eſt, ſive impunitum) honeſtum eſt: dummodo abſit animus fraudandi, & deceptio, ſive læſio non ſit nimis magna, ſive notabilis: nam ſi dimidium juſti pretii excedatur, tum læſo competit actio ex *l. 2. C. de reſcind. vendit.* ne quis nimium locupletetur cum alterius jactura. At vero ſi deceptio, ſeu læſio contingat infra dimidium juſti pretii, vel uſque ad dimidium, non ultra, tum in foro externo, Civili, & Eccleſia-

cleſiaſtico, læſo non ſuccurritur; idque ne propter læſionem qualemcumque impediantur rerum commercia, & ob litium multitudinem vitandam, quarum nullus finis foret, ſi ob quamlibet læſionem agi in judicio poſſet, *Laym. cit. cap.* 27. *num.* 5. *&* 6. & alii communiter. Porro tametſi etiam Jure Canonico deceptis infra dimidium juſti pretii non detur actio judicialis, ut colligitur ex *c. Cum dilecti*; 3. *& cap. pen. hoc titul.* ubi ſolum conceditur actio læſis ultra dimidium: neque ullus extat Canon, qui concedat actionem læſis infra dimidium: conceditur tamen illis denunciatio Evangelica, per quam deceptores, ſi admoniti de damno reſarciendo, id non faciant, denunciari poſſunt Prælato Eccleſiaſtico, ut ad id compellantur, ad quod ſub peccato mortali ſunt obligati, ut colligitur ex *cit. cap. Novit.* 13. *de judic. Laym. cit. cap.* 17. *numer.* 8. §. *Tertium*, *Palao cit. pun.* 17. §. 2. *num.* 7. & alii.

Notandum ſecundo. In foro tamen conſcientiæ, ſive vendatur res ultra limites juſti pretii, ſive ematur infra latitudinem juſti pretii, etiamſi non ſit ultra dimidium, nec infra dimidium, talis venditio, & emptio eſt iniqua, & adverſatur legi, & æqualitati juſtitiæ commutativæ, adeoque tam venditor, quam emptor ſub peccato mortali (ſi ſit quantitas notabilis, & ſufficiens ad mortale) obligatus eſt reſtituere exceſſum, vel defectum pretii, ut docet S. Thomas *cit. qu.* 77. *art.* 1. *ad* 1. & alii communiter, tam Theologi, quam Juriſperiti, apud *Molin. cit. diſ.* 350. *numer.* 5. niſi adſint conjecturæ, ex quibus probabiliter præſumi poſſit, quod deceptus liberaliter condonarit, vel remiſerit id, quod minus accepit, vel plus dedit, quod tamen non præſumitur, ſi notabilis ſit & læſio, & inæqualitas; *Laym. c. l. n.* 5. *&* 6. *Pal. c. l. n.* 4.

XXVII. Notandum tertio. Juſtum pretium rei venditæ in læſione, vel infra dimidium attendi debet, ſecundum tempus, quo celebratus fuit contractus, quanti videlicet res eo tempore valuit, & non quanti poſtea valuit, *c. pen. ibi: venditionis tempore, h. t. & l. Si voluntate*; 8. *ff. de reſcind. vend. Molin. cit. diſ.* 349. *num.* 3. & alii communiter. Neque vero, ſi emptor, qui læſit, eligat ſupplere pretium, ſatisfacit, ſi ſolum velit reſtituere, quantum fuit medietati juſti pretii, ut ſi v. gr. rem valentem centum emit 40. adeoque infra dimidium juſti pretii, non ſatis eſt, ad excludendum læſionem juſti pretii, quod velit adjicere 10. quæ deſuerunt ad 50. quod erat dimidium juſti pretii: ſed neceſſe eſt, ut integrum pretium, ſive totum illud, in quo venditor fuit læſus, reſtituat, videlicet in allato exemplo 60. vel ut rem emptam reſtituat, ut colligitur *ex cit. c. Cum dilecti*; *& c. pen. h. t. & l.* 2. ibi: *Quod deeſt juſto pretio C. de reſcind. vend.* Similiter ſi venditor rem valentem 50. vendidit centum & 5. flor. non ſatis eſt, ſi reddat 5. florenos, quibus redditis, ceſſaret læſio ultra dimidium juſti pretii: ſed reddere debet omnem pecuniam, in qua deceptio facta eſt, videlicet 55. flor. vel reſcindere debet contractum, & refuſo omni pretio, quod accepit, videlicet 155. floren. recipere rem venditam, *Caniſ. in cit. c. Cum dilecti*; 20. *h. t. Palao cit. pun.* 17. §. 13. *n.* 1.

Porro cum pretium juſtum naturale, ſeu vulgare non conſiſtat in indiviſibili, ſed latitudinem habeat, & ſit infimum, medium, & ſummum, ſive rigoroſum, ut venditor cenſeatur læſus ultra dimidium, neceſſe eſt, ut vendiderit infra dimidium juſti pretii infimi, quo æſtimata fuit res tempore venditionis; non enim emptor tenebatur emere pretio ſummo, vel medio, ſed ſatis erat, ſi infimo emit. Similiter ut emptor dicatur læſus ultra dimidium, neceſſe eſt, ut rem emerit ultra dimidium juſti pretii, quo res empta tempore contractus æſtimata fuit, ſecundum ſummum ejus valorem, ſeu pretium; nam nec venditor ex venditione ſecundum infimum pretium, nec emptor ex emptione ſecundum pretium ſummum, læditur, cum pretia illa ſint juſta; *Covarr.* 2. *reſol. c.* 3. *n.* 3. *Mol. c. l. Palao cit. pun.* 17. §. 1. *nu.* 5.

Notandum quarto. Si contractus emptionis, ac venditionis propter enormem læſionem poſtea reſcindatur, ſive venditor ſit læſus vendendo rem infra dimidium juſti pretii, ſive emptor, emendo ultra dimidium juſti pretii, non debet fructus interim ex re empta perceptos, una cum re reſtituere, ut ex communiore ſententia docet, *Molin. cit. diſp.* 349. *nu.* 12. *Leſſ. cit. c.* 21. *num.* 112. *Laym. cit. cap.* 17. *nu.* 8. *Palao cit. pun.* 17. §. 13. *nu.* 3. *contra Covarruv. c. l. n.* 9. Idque colligitur ex *c. Adnoſtram*; 11. *de reb. Eccleſ. alien.* ubi res Eccleſiæ fuit alienata, infra dimidium juſti pretii, ideoque reſtitutio fuit conceſſa, cum tamen fructus non fuerint reſtituti, ſed poſſeſſori relicti: & jura, quæ concedunt læſo, ut petat contractum reſcindi, vel pretium ſuppleri, nullam de fructibus reſtituendis mentionem faciunt. Ratio eſt, quia fructus temporis intermedii ad emptorem tanquam dominum rei venditæ ſpectant, cum venditio fuerit valida, etſi pretium juſtum non fuerit ſolutum, & ſic emptor percipit fructus ex re ſua, & periculum rei ad eundem ſpectat, & venditor toto eo tempore potitus eſt pretio. Idemque dicendum, ſi emptor læſus agat adverſus venditorem, iſque reſciſſionem contractus eligat; non enim tenetur emptor cum re reſtituere fructus: alioquin facta reſtitutione rei, & fructuum, etiam emptori reſtituendum eſſet lucrum, quod ex pretio comparare poterat, quod ordinarie excedit fructus ex eo perceptos, *Palao c. l. num.* 7.

§. VI.

Quibus caſibus ceſſet remedium reſcindendæ venditionis, ob læſionem etiam ultra, vel infra dimidium? & an locum habeat etiam in aliis contractibus?

XXVIII. Aſſertio 1. Inprimis quando res caſu fortuito periit, ſive fuerit empta infra dimidium, ſive vendita ultra dimidium juſti pretii, in foro externo, neque emptori, neque venditori læſo datur actio ad reſcindendum contractum, vel ſupplendum defectum pretii, vel reſtituendum exceſſum; nam re perempta caſu fortuito, ceſſat optio reſcindendi contractum, & cum res reddi non poſſit, vel ſupplendi pretium, quam is habet, qui læſit, & conſequenter ceſſat actio, quæ ex *cit. l.* 2. *C. reſcind. vendit.* oritur, ſibique læſus imputare debet, quod non convenienti tempore egerit, *Covarr. l.* 2. *reſol. c.* 4. *num.* 14. *Mol. cit. diſ.* 49. *nu.* 6. ubi addit, quod in foro conſcientiæ, & venditor exceſſum pretii juſti, quia rem pluris, quam valebat, vendidit, & emptor defectum juſti pretii, quia rem minoris emit, quam valebat, reſtituere tenetur, etiamſi res perierit caſu fortuito, quia nemo debet cum alterius jactura locupletari. Idque procedit, ſaltem ſi venditor, vel emptor conſcius fuit injuſtæ læſionis, tunc enim illa obligatio oritur, non ratione rei emptæ, quæ periit: ſed ratione injuſtæ venditionis, vel emptionis. Quod ſi vero res ſit vendita, ultra dimidium juſti pretii, bona fide, neuter reſtituere tenetur, etiam in foro conſcientiæ, exceſſum, vel defectum pretii juſti; quia venditor obligatus eſt reſtituere exceſſum, ſolum ratione injuſtæ acceptionis, quæ tunc abeſt, ſicut & emptor: cum enim res apud ipſum non amplius extet, etiam æquivalenter, ſed ſine culpa ipſius perierit, non obligatur etiam ratione rei acceptæ, *Caſt. Palao cit. pun.* 17. §. 10. *num.* 19. niſi quatenus inde uterque, vel venditor, vel emptor locupletior factus eſt, *Palao cit. loco num.* 20.

Secundo ceſſat beneficium dictæ *l.* 2. *C. de reſcind. vend.* Si quis non generaliter tantum, ſed ſpecialiter, & expreſſe renunciavit, præſertim accedente juramento, ut docet *Covarr. l.* 2. *reſ. c.* 4. *nu.* 1. *& Molin. cit. diſ.* 349. *nu.* 16. *&* 17. tum quia quilibet poteſt renunciare favori pro ſe introducto, *l. pen. C. de pact.* & remittentibus actiones ſuas, non eſt regreſſus dandus, *l. Quartior*; 14. §. *Si venditor*; *ff. de ædil. edict.* tum quia omne juramentum ſervandum eſt, quod ſine diſpendio ſalutis æternæ ſervari poteſt. Excipitur tamen, ſi læſio ultra dimidium juſti pretii fuerit graviſſima, ſeu valde enormis; ea enim ſub renunciatione etiam ſpeciali, & jurata non comprehenditur, *Covarruv. citat. loco num.* 5.

Tertio non poteſt hoc remedium reſciſſionis intentari contra tertium rei poſſeſſorem, quando is acquiſivit eam titulo oneroſo, ac juſto pretio, & bona fide, ſive ignarus injuſtæ læſionis: ſecus eſt, ſi tertius ille acquiſivit titulo lucrativo, vel ſciens, quod infra dimidium juſti fuerit empta, acquiſivit: tum enim etiam adverſus tertium poſſeſſorem agi poteſt, in defectum primi emptoris, ut vel rem emptam reſtituat, vel defectum pretii ſuppleat, de quo videri poteſt *Covarr. citat. cap.* 3. *numer.* 10. *& Molin. citat. diſput. numer.* 4. *&* 5.

XXXIX. Aſſertio 2. Non ſolum in contractu venditionis, & emptionis; ſed etiam in aliis contractibus locum habet remedium, *c. l.* 2. *& c.* 3. *& pen. h. t.* ſive ſint bonæ fidei, ſive ſtricti juris, oneroſis tamen, & reciprocis, in quibus ſcilicet utrinque aliquid datur, vel promittitur, ut in locatione, permutatione, emphyteuſi &c. in his enim propter inæqualitatem in foro externo actio non conceditur, niſi læſis ultra dimidium juſti *Abb. in c. pen. nu.* 8. *h. t. Molin. cit. diſp. n.* 14. *Laym. cit. c.* 17. *n.* 8. In aliis vero contractibus lucrativis, vel non reciprocis, ut in depoſito, mandato, commodato, & precario, ac donatione non habet locum reſciſſio, *ex l.* 2. ſed aliunde infirmandi ſunt, *Palao citat. punct.* 17. §. 8. *num.* 1.

§. VII.

An Emptioni, & venditioni licita apponi poſſit pactum retrovendendi, vel redimendi?

XXX. Notandum, pactum hoc tribus modis apponi poſſe. Primo. In favorem venditoris, ut ſi Titius vendat fundum Caio, eo pacto, ut intra certum tempus, vel quandocunque venditor voluerit, reddito pretio, emptor fundum reſtituat, ſive revendat eo pretio, quo Titius ipſi prius vendidit. Secundo. In favorem emptoris, ſi nimirum emptor cum venditore conveniat, ut ſi intra certum tempus, vel quandocunque voluerit emptor reſtituere rem emptam, v. g. fundum, venditor teneatur illam reemere, reſtituto pretio, quo prius res eſt empta. Tertio. In favorem utriuſque, ita ut ſi intra certum tempus, vel quandocunque venditor voluerit reddere pretium, emptor teneatur reddere fundum emptum: & vice verſa, ſi emptor voluerit reddere fundum emptum, venditor debeat reddere pretium, ita ut tam venditori, quam emptori liberum ſit, intra certum tempus, vel quandocunque placuerit, contractum diſſolvere.

XXXI. Aſſertio 1. Venditio, cum pacto redimendi, in gratiam ſolius venditoris appoſito, facta ei poteſtate, oblato pretio, redimendi rem venditam, quandocunque voluerit, vel intra certum tempus, eſt licita, ut patet ex *l.* 1. *C. de pact. inter empt. & vend. compoſ.* modo in ea minuatur pretium rei venditæ, ita ut minoris vendatur, quam ſi abſolute eſſet vendita. Eſt communis ſententia apud *Leſſ. l.* 2. *c.* 21. *dub.* 14. *num.* 13. Ratio eſt, quia tale pactum non cedit in ullius injuriam, ut patet ex *Levit. cap.* 25. ubi filiis Iſrael a Deo conceſſa eſt poteſtas redimendi poſſeſſiones venditas: modo, ut dictum, minore pretio vendatur; quia cum emptori in gratiam venditoris novum onus pretio æſtimabile imponatur, quod non venit ex natura contractus, ita ut ipſi volenti teneatur rem revendere, ſive reſtituere intra certum tempus, vel quando voluerit: ideo illud compenſari debet diminutione pretii, quanti illud onus æſtimabitur, & res onerata minus valet, quam libera.

XXXII. Ubi notandum primo. Non convenire inter DD. quantum de pretio rei cum tali pacto venditæ ſit detrahendum, ut

Digitized by Google

ut cenſeatur juſtum. Aliqui cenſent pretium juſte poſſe diminui uſque ad tertiam partem, ut ſi v. g. res abſolute vendita valeat 30. flor. cum tali pacto, valeat 20. Aliqui uſque ad quartam partem, ita ut res, quæ valet ſecundum ſe 20. flor ſi cum tali pacto vendatur, valeat ſolum 5. *Azor l. 8. c. 12. q. 3.* Alii denique dicunt, id eſſe prudentis arbitrio, ſive Judicis officio æſtimandum, & definiendum, ſpectatis circumſtantiis, nempe expenſis in rem faciendis, longitudine, & brevitate temporis, & cujuſque Regionis conſuetudine, *Covarruv. l. 3. reſol. c. 10. nu. 1. Molin. te. 2. diſ. 375. nu. 8. Tambur. cit. c. 7. §. 8. nu. 19.*

Notandum ſecundo. Si res vendita ſit cum pacto, ut eodem pretio poſſit venditor eam redimere, licitum eſt tale pactum; non enim tunc in redemptione initur novus contractus, qui requirit pretium currens tempore contractus, ac proinde poſtea diſſolvitur prior emptio, ex vi pacti eidem appoſiti, & tunc eodem pretio poteſt ac debet redimi, quo res fuit ab initio empta (niſi eſſet notabiliter deterior facta) & non, quo valet tempore redemptionis, ut patet etiam in cenſibus, qui eodem pretio redimuntur, quo prius ſunt venditi. Aliud eſt, ſi res primo fuit vendita, vel empta cum pacto de retrovendendo eo pretio, ſive majore ſive minore, quo res valebit tempore revenditionis: tunc enim permittitur, ut poſtea celebretur novus contractus, qui requirit, ut fiat pretio tunc currente. *Leſſ. c. l. nu. 115. Tambur. c. l. nu. 20.*

XXXIII. Aſſertio 2. Venditio cum pacto redimendi in favorem emptoris tantum appoſito, ita ut venditor redimere rem a ſe venditam, reſtituto pretio, teneatur intra certum tempus, v. g. duos annos, vel indeterminate, quandocunque placuerit, eſt licita, modo in ea augeatur pretium, ita ut emptor pluris rem emat, quam ipſa per ſe valeat, & conſequenter majore pretio, quam poſſit illam revendere primo venditori, *Leſſ. c. l. num. 117. Laym. l. 3. tract. 4. c. 16. n. 18.* Ratio eſt, quia ejuſmodi contractus nullam continet injuriam, ſi gravamen impoſitum venditori redimendi ad arbitrium primi emptoris compenſetur augmento pretii, quanti gravamen illud æſtimabitur.

XXXIV. Aſſertio 3. In venditione facta cum pacto retrovendendi, ita ut tam venditor poſſit redimere rem, quam emptor, revendere, eo tempore, quo uterq; voluerit, res vendi debet minore pretio, quam per ſe valeat, & quam venderetur, ſi cum pacto in favorem ſolius emptoris venderetur: pluris tamen vendenda eſt, quam ſi venderetur cum pacto redimendi in gratiam ſolius venditoris. V. g. ſi res per ſe valeat centum aureos, addito vero pacto, in gratiam ſolius venditoris, valeat 80. poterit propter pactum appoſitum, etiam in gratiam emptoris, vendi circiter 88. vel 90. aureis, juxta prudentis arbitrium, *Leſſ. c. l. num. 120. Tambur. cit. c. 7. §. 8. nu. 25.* Ratio eſt, quia tunc res minus valet, quam ſi pactum redimendi apponeretur in gratiam emptoris tantum, & plus valet, quam ſi apponeretur in gratiam venditoris tantum, ſicut ergo pactum eſt appoſitum in utriuſque gratiam, ita congruum eſt, ut ex parte utriuſq; pretium aliquantum diminuatur. Porro in poſterioribus duobus caſibus, ſi fiat venditio in gratiam emptoris tantum, vel utriuſque, poteſt etiam apponi pactum de revendenda re pretio majore, vel minore, quod habebit res tempore retractus, ſive diſſolutionis, ſi tunc res pluris, vel minoris valitura putetur, *Leſſ. c. l. nu. 115.* & patet ex ſupra dictis.

XXXV. Verum hactenus dictis obſtare videtur, quod venditio, & emptio facta modico pretio, cum pacto redimendi, poſt elapſos certos annos, præſumatur contractus uſurarius, ſive uſura palliata, ob quam pœnæ juris in uſurarios decretæ æque incurruntur, ac ſi expreſſa uſura eſſet, prout conſtat ex *c. Ad noſtrum; 5. h. t.* ubi cum Laicus quidam „a Marco pecunias accipere voluiſſet, Marcus creditor, ne uſuras accipiendo incurreret pœnas Concilii Lateranenſis, decretas (*in c. Quia 3. de uſuris*) contra uſurarios, & ſecundum Canonem illum conveniri poſſet, recepit a Laico mutuum petente domos, & olivas titulo, ſive ſpecie emptionis, cum tamen re ipſa eſſet contractus uſurarius, quod ex eo patebat; quia creditor debitori promiſit, quod quandocunque, poſt exactum ſeptennium, uſq; ad novennium, venditor laicus, ſeu potius debitor pretium venditionis ſolveret, videlicet 40. uncias argenti (vel 60. v. g. flor.) quæ vix dimidiam juſti pretii partem attingebant, creditor Marcus domos, & olivas reſtituere deberet debitori laico. Interim ante tempus redemptioni præſtitutum, mortuus eſt debitor laicus, cujus hæres repetiit domos, & olivas. Conſultus ſuper hac re Pontifex Innocentius III. reſpondet, ut ſi res ita ſe habeat, non obſtante inſtrumento ſub titulo venditionis, & emptionis in fraudem Canonis confecto, ſimulatus emptor Marcus, ad domos, & olivas reſtituendas hæredi defuncti laici, per pœnam in Lateranenſi Concilio ſub Alexandro III. c. 20. latam appellatione remota, compellatur; quia fraus, & dolus nemini patrocinari debet.

XXXVI. Hinc patet, quod hic contractus ideo a Papa reprobatus fuit in hoc c. quia ſimulate tantum fuit celebrata venditio, & emptio, cum tamen reipſa eſſet contractus pignoratitius, & uſurarius, idque ex eo liquet, quia Laicus ille a Marco petebat, ut mutuum ipſi daret, is vero negavit ſe mutuum daturum, ne incurreret pœnas ſtatutas in eos, qui in mutuo ultra ſortem aliquid accipiunt, vel lucrantur: ideo dixit ſe empturum bona ejus, ſcilicet R. Laici, qui mutuum petebat, ac proinde inſtrumentum confici curavit, in quo domus, & olivæ ipſi vendebantur, vel potius vendi dicebantur a mutuum petente, modico pretio, & infra dimidium juſti, adjecto pacto, ut venditor, ſeu potius mutuatarius, ac debitor poſſet res illas redimere, eodem pretio, & intra biennium tantum, ut nimirum interim ipſe emptor, ſeu creditor Marcus fructus & penſiones inde per 7. annos lucraretur ſub titulo, & ſpecie emptionis, & ſic re ipſa tantundem conſecutus fuit Marcus, ac ſi pecunias mutuas dediſſet, & pro iis in pignus accepiſſet domos, & olivas R. Laici, ut inde per 7. annos fructus, & penſiones lucraretur: iis vero elapſis, nihilominus mutuum ei reſtitueretur: quod ſi poſt ſeptem annos uſq; ad nonum, adeoque intra duos annos, domus, & olivæ non redimerentur, tunc loco debiti retineri poſſent in perpetuum a creditore, qui eſt contractus pignoratitius, & uſurarius reprobatus in *c. Significante; 7. de pignor. & in Tit. C. de pact. pignor.* Neque refert quod contractus iſte ſub titulo venditionis, & emptionis ſit inſtitutus inſtrumento deſuper confecto: nam in contractibus rei veritas potius, quam ſcriptura inſpici debet, *l. 1. C.* plus valere quod agitur, quam quod ſimulate concipitur; *& in l. 3. C. eod.* dicitur: *emptione pignoris cauſa facta* (id eſt ſimulate titulo, & ſpecie inſtrumenti emptionis, quia emptor fructus lucrari volebat, ne teneretur computare in ſortem, quos ſub titulo pignoris lucrari non potuiſſet, *Gl. ibid. V. Emptione;*) *non quod ſcriptum ſed quod geſtum eſt, inſpicitur*, adeo ut talis contractus ſimulatus, nec juramento firmetur, ut addit *Gl. ibid. junct. Gl. marg. Abb. in cit. c. Ad noſtram; nu. 4. & 5. h. t.* & ideo talis fictus emptor incurrit pœnas jure ſtatutas in apertos uſurarios, cum reipſa vere ſit uſurarius, *arg. l. Non dubium; 5. C. de legib. & Reg. ult. in 6.* ubi dicitur, *quod is committit in legem, qui legis verba complectens contra legis nititur voluntatem. Abb. hic num. 2.*

XXXVII. Notandum hic præterea primo. Ex eo quod venditio fiat cum pacto de retrovendendo, ſive redimendo, intra certum tempus, vel quandocunque venditor voluerit, juſto tamen pretio, non poteſt præſumi contractus uſurarius, & pignoratitius; cum tale pactum approbatum ſit *in l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. &c. Abb. in cit. Ad noſtrum n. 8. h. t.* Sed neque cenſeri poteſt contractus uſurarius, quod res vendita ſit modico pretio, ſive pretio minore, quam per ſe valet; tum quia cum per pactum redimendi appoſitum, emptori onus aliquod ſit impoſitum in favorem venditoris, ideo in compenſationem illius poteſt res minore pretio emi, quia propter onus illud minus valet, *arg. l. Fenus 79. ff. de contrah. empt.* præſertim ſi venditor eodem pretio, & non majore poſſit redimere, *Abb. c. l. nu. 9.* Tum quia etſi res cum tali pacto vendita ſit pretio minus juſto, & nimis diminuto, ac modico, non tamen ideo invalida eſt venditio: ſed ſolum eſt injuſta, & inæqualis, adeoque agi poteſt ad ſupplendum defectum pretii juſti, & compenſandum damnum, vel lucrum propterea ceſſans venditori, quod pretium ab initio juſtum conſtitutum non fuerit, nam per talem venditionem injuſtam emptor acquirit dominium rei emptæ, eaque ipſius periculo perit, & non venditoris, ac proinde ſolum ad æqualitatem reducenda eſt talis venditio: ita ut ſolvi debeant damna, & lucrum ceſſans inde venditori ſecuta, quod pretium ab initio juſtum non fuerit, *Molin. cit. diſp. 375. nu. 10.* Neque tertio talis contractus debet præſumi uſurarius, ex eo præciſe, quod rogatus, ut mutuum daret, conſtituto pignore, ipſe id renuat, volens eam non in pignus accipere, ſed emere cum pacto, ut liceat venditori rem intra certum tempus, vel quandocunque voluerit, reemere, ſive redimere, ut notat *Abb. in cit. c. Ad noſtram; num. 12.* Ratio eſt, tum quia cum conſenſu contrahentium, unus contractus poteſt mutari in alium, ut depoſitum in mutuum, *l. Certi; 9. §. ult. & l. ſeq. ff. de reb. credit.* modo id ſincere, & bona fide fiat, non ſimulate, & in fraudem alterius contrahentis: tum quia uſura non habet locum, niſi in mutuo: atqui talis contractus, bona fide, & ſine fraude initus, non eſt mutuum: ſed mera emptio, ac venditio, cui pactum de retrovendendo, ſeu redimendo non repugnat, juxta *cit. l. 2. C. de pact. inter empt. & vendit. &c.* Nec denique præſumi debet contractus uſurarius, ex eo præciſe, quod emptor conſueverit uſuras exercere, niſi aliæ præſumptiones concurrant, ut in caſu *c. Illo; 4. in fine de pignorib.* Alioquin vero etiam uſurarii ſolent quandoque actus licitos exercere, & etiam malus poteſt non eſſe in omnibus malus, *c. Quid ergo; 48. diſt. 3. de pœnit.*

Notandum ſecundo. Licet prædictæ circumſtantiæ per ſe ſingulæ, & ſeorſim non ſufficiant ad præſumptionem contractus uſurarii: ſi tamen hæ, vel aliæ hujuſmodi circumſtantiæ ſimul concurrant in aliquo contractu, poteſt ex iis ſimul junctis merito fieri gravis præſumptio latentis fraudis, & intentionis uſurariæ, ac ſimulatæ venditionis, & emptionis, uti factum eſt in caſu *cit. c. Ad noſtram; h. tit.* Nam Laicus ille volebat pecunias mutuas accipere a Marco, & non niſi neceſſitate coactus in emptionem conſenſit, quia aliter pecunias ab ipſo conſequi non potuit. Secundo. Præter modicum pretium, intervenit etiam pactum, per quod poterat venditor reemere, ſive redimere res venditas, non abſolute, quando ipſi placuerit: ſed nonniſi poſt 7. annos elapſos, ut nimirum medio illo tempore, fictus emptor, ſeu fœnerator Marcus poſſet titulo, ac ſpecie emptionis fructus, & lucrum, cum damno venditoris percipere, quos alioquin ſi in pignus accepiſſet, tanquam ex re aliena percipere non potuiſſet, ſed in ſortem computare debuiſſet: & ſic gravis præſumptio eſt, quod fuerit ſimulata emptio, & reipſa contractus pignoratitius uſurarius. Tertio. Quia vi pacti adjecti, venditor poſt elapſos 7. annos, uſque ad novennium tantum res venditas redimere potuit, ita ut ſi intra duos illos annos non redimeret, emptor ſimulatus res illas, etſi vix dimidio pretio emptas, retinere poſſet, & non reſtituere teneretur, quod utiq; uſuram ſapit. Quarto. Quia valde veriſimile erat, quod Marcus ille jam ante ſæpius uſuras exercere ſolitus fuerit, adeoq; ſuſpectus fuerit de uſuræ vitio. *Abb. in cit. c. Ad noſtram; num. 10. & 12. Molin. citat. diſp. 375. nu. 7. Azor p. 2. l. 8. c. 12. q. 1. Fach. l. 2. controv. c. 12. in fine, Palao cit. diſp. 5. pun. 31. §. 1. nu. 4.*

XXXVIII. Ex dictis infertur, quod propter ſolas præſumptiones, & conjecturas urgentes, quæ in aliquo contractu ſimul concurrunt, poſſit, ac debeat judex illum pronunciare,

Digitized by Google

ciare, & judicare uſurarium, ut docet *Abb. in cit. c. Ad noſtram; num. 7.* nam hæc eſt præſumtio juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium. Imo ſi hæc tria concurrunt, mutatio tituli, quia ſcilicet, qui petiit mutuum compulſus fuit ad vendendum: pretium modicum, & minus juſto, pactum de retrovendendo reſtrictum ad certum tempus, ita ut intra illud non liceat venditori reemere, ſive redimere rem venditam: vi cujus pacti ſimulatus emptor certus redditur de lucro percipiendo ex re empta: his inquam, tribus concurrentibus, probabiliter præſumi poteſt, quod ſit contractus ſimulatus, & uſurarius, *Abb. in cit. c. Ad noſtram nu. ult.* alioquin vero ſi prædictæ circumſtantiæ ſimul omnes non concurrant: ſed una, vel altera ſolum illarum, vel aliæ ſimiles, ex quibus colligitur intentio uſuraria, tunc prudentis Judicis arbitrio definiendum relinquitur, an ſint tam urgentes, ut ex iis fieri poſſit præſumptio tam evidens, ut ſufficiat ad condemnandum aliquem de crimine uſuræ, *Molin. cit. diſp. nu. 7.*

XXXIX. Cæterum hoc loco addendum eſt, quod emptio, & venditio annui cenſus, cum conditione, ſeu pacto revendendi, ſeu redimendi, in totum, vel ex parte: ita tamen, ut non poſſit cogi ad redimendum, non eſt uſurarius, ſed licitus, prout declaratur in *Extrav. Regimini 1. h. t. Inter communes.* Ubi in primis Clerus, Nobiles, & incolæ Civitatis,
„ & Diœceſis Vratislavienſis propoſuerunt, quod a centum
„ annis, citra, & ſupra, per tempus immemoriale, ratio-
„ nabilis conſuetudo in eadem Civitate, & Diœceſi, ac par-
„ tibus vicinis obſervata fuit, ut Principes, Barones mili-
„ tes, cives, pro communi ſua utilitate, vel neceſſitate, a-
„ licui perſonæ Eccleſiaſticæ, vel Seculari, vel Collegio, aut
„ univerſitati annuos cenſus unius aut plurium marcarum,
„ aut groſſorum monetæ conſuetæ per decem, undecim,
„ tredecim, aut quatuordecim, plus, aut minus vendere ſo-
„ lerent, ſecundum temporis qualitatem, prout inter ſe con-
„ venerunt. Secundo. Summa hujuſmodi in pecunia nume-
„ rata integre ſolvi conſuevit venditori, bonis in ipſo con-
„ tractu expreſſis in perpetuum obligatis pro ipſius cenſus
„ exſolutione. Tertio. Iatetim ipſis venditoribus in ipſo con-
„ tractu data eſt facultas, ut ipſum annuum cenſum in to-
„ to, vel in parte, pro eadem ſumma pecuniæ, quam ab
„ ipſis emptoribus acceperunt, quandocunque vellent, libe-
„ re poſſint extinguere, & redimere. Quarto. Venditores
„ ad hujuſmodi cenſus redimendos, vel extinguendos inviti
„ per emptores adſtringi non poſſunt etiamſi ipſæ poſſeſſio-
„ nes, & bona obligata penitus fuerint perempta & deſtru-
„ cta. Quinto. Hujuſmodi contractus emptionis, & vendi-
„ tionis cenſuum per Epiſcopos Vratislavienſes, & Dominos
„ temporales locorum tanquam licitus, & communi utilita-
„ ti deſerviens ſæpius fuit confirmatus, & approbatus. Sex-
„ to. Super hujuſmodi cenſibus plurima Beneficia Eccleſiaſti-
„ ca, Collegia, Canonicatus, Præbendæ, Dignitates, &
„ Officia &c. cum expreſſo conſenſu dominorum tempora-
„ lium, ſunt donata, & fundata. Septimo. Venditores eo-
„ rundem cenſuum interdum pœnis, & cenſuris Eccleſiaſti-
„ cis, quibus ſe ſponte ſubmiſerunt, ad eorum ſolutionem
„ ſunt compulſi: quamvis nunc nonnulli ex emptoribus con-
„ tradirant, & hujuſmodi cenſus ſolvere recuſent, & an
„ ejuſmodi contractus emptionis, & venditionis liciti ſint,
„ dubitent: id o ſupplicatum fuit Papæ Martino V. ut de-
„ claret, an hujuſmodi contractus liciti ſint, vel illiciti?
„ Quare Pontifex, re diligenter examinata, prædictos con-
„ tractus licitos, & juri communi conformes, ac ipſorum
„ cenſuum venditores ad illorum ſolutionem obligari, re-
„ moto contradictionis obſtaculo, auctoritate Apoſtolica, ex
„ certa ſcientia declaravit, non obſtantibus contrariis qui-
„ buſcunque. Alia Conſtitutio habetur in *Extravag. Regimini; 2. h. t. Inter communes.* in qua contractus quidam emptionis præcedenti ſimilis a Papa Calixto III. declaratur eſſe juri conſonus, & ab uſuris alienus. Verum quia hujuſmodi contractuum cenſualium cognitio, num liciti ſint, an illiciti, ac uſurarii, pendet ab iis, quæ dicentur infra, *Lib. 5. Tit. 19. de uſuris*, ideo plura nunc hoc loco non addimus.

§. VIII.

De venditione rei donata propter nuptias a Viro uxori, eadem conſentiente, alteri facta.

XL. De hac re agitur in *c. Pervenit; 4. h. t.* ubi habetur,
„ quod quidam miles domum quandam, tanquam donatio-
„ nem propter nuptias, uxori ſuæ aſſignaverat, quam po-
„ ſtea, cum conſenſu ejuſdem, vendidit alteri mulieri B.
„ Milite defuncto, uxor relicta, ſive vidua voluit repetere
„ domum venditam, allegans, quod cum illa titulo donatio-
„ nis propter nuptias ſibi aſſignata fuerit, nec quidem ac-
„ cedente ſuo conſenſu, eam alienari potuiſſe. Sed mulier
„ emptrix oppoſuit, quod 30. annis, conſtante, ſeu duran-
„ te matrimonio, domum illam, bona fide, & juſto titulo
„ poſſederit, ejuſque pretium in communes uſus utriuſque
„ Conjugis verſum fuerit, ac tempore factæ venditionis ma-
„ ritus ſufficientes facultates habuerit, ex quibus dicta mu-
„ lier ſibi conſulere potuiſſet. Conſultus ſuper hac contro-
„ verſia Papa Cæleſtinus III. reſpondit, ſi ea, quæ allegan-
„ tur, vera ſunt, mulierem emptricem ſuper domo, ex cauſis
„ contra illam allatis, ulterius moleſtari non debere.

XLI. Pro intellectu cujus c. notandum primo. Non poteſt maritus rem donatam uxori, propter nuptias, alienare, nec hypothecæ nomine obligare, etiam cum conſenſu uxoris: quod ſi alienatio facta ſit, mulieri in rem actio, ſeu utilis rei vindicatio datur, non obſtante ejus conſenſu: præterquam ſi poſt exactum biennium, uxor ſecunda vice conſentiat, & quidem conſenſu in ſcriptis dato, atque in bonis mariti aliæ res ſint, ex quibus indemnitati mulieris ſufficienter cautum ſit, & proſpectum, prout ſtatutum habetur in *Authent. Sive a me C. ad SC. Vellejan. & in Auth. Ut immobilia ante nuptialis donationis &c. §. Et ſanximus; Collat. 5.*

Notandum ſecundo. Si uxor in alienationem rei propter nuptias donatæ a viro conſenſit, modo is alias ſufficientes facultates habeat pro dotis ſecuritate, & poſtea 30. anni ſint elapſi, in quibus mulier non contradixit, neque rem propter nuptias donatam repetiit: tunc præſumi poteſt, ipſam ſecundum conſenſum jure requiſitum, poſt biennium, in alienationem præſtitiſſe, prout ſumitur ex hoc c. ubi mulier emptrix domus, quæ uxori propter nuptias donata fuit a viro ſuo, allegavit ſolum quietam poſſeſſionem domus illius per 30. annos, & Pontifex mandavit, ne deinceps ſuper domo illa moleſtaretur, quæ præſumtio etiam ex eo adjuvabatur, tum quia pretium emptionis in communes utriuſq; conjugis uſus verſum fuit: tum quia marito ſufficientes facultates eo tempore non deerant, ad aſſecurandam dotem uxoris, quia ex temporis diuturnitate præſumitur extrinſecas neceſſarias ſolemnitates ad alienationem interveniſſe, *Abbas hic nu. 7.* & dictum ſupra, *Tit. 13. nu. 34.* & quod ex ſpatio 30. annorum, & non minore, in alienatione facta per maritum in re dotali præſumatur ſolemnitatem interveniſſe, ex hoc ipſo c. probari aſſerit *Muſcard. de probat. concl. 371. nu. 92.*

§. IX.

An, & quando venditor teneatur emptori de evictione, & in quibus caſibus non obligetur?

Evictio nihil aliud eſt, quam rei ſuæ, quam alius legitimo titulo acquiſierat, per Judicem recuperatio, *Wiſenb. in parat. ff. de Evictiou. nu. 1.* Nam quia etiam alienæ rei venditio valet, *l. Rem alienam, 28. ff. h. t.* & fieri poteſt, ut a vero domino res emptori auferatur, idcirco venditor emptori evictionem præſtare debet, ut ex dicendis patebit.

XLII. Aſſertio 1. Venditor regulariter, ex natura ipſius contractus, etiamſi nihil ſuper ea convenerit, obligatus eſt emptori de evictione rei venditæ, ita ut ſi quis illam ab emptore repetat, & evincat, oſtendens ſe eſſe rei dominum, vel eam ſibi realiter obligatam eſſe, teneatur venditor emptori reſtituere pretium, juxta æſtimationem rei, eo tempore, quo evincitur: & præterea quanti ejus intereſt rem evictam non eſſe, atque ad damna inde ſecuta: modo tempore contractus emptor ignoraverit, rem alienam eſſe, & lite poſtea intentata, denunciaverit venditori, ut ſe defendat, ut conſtat ex *l. 1. l. Venditor; 8. l. Evicta re; 26. ff. de evictiou.* Ratio eſt, quia ut dicitur in *l. Ex empto; 11. ff. de act. empt.* cum emptionis & venditionis ſit bonæ fidei judicium, nihil magis bonæ fidei congruit, quam id præſtari, quod inter contrahentes actum eſt: quod ſi nihil convenit, tunc ea præſtabuntur, quæ naturaliter inſunt (huic ſcilicet contractui) & imprimis ei contractus venditionis ipſam rem venditor præſtare, id eſt, tradere tenetur emptori, cujus rei, ſi quidem dominus venditor fuit, etiam emptor fit dominus: ſi non fuit, tantum evictionis nomine venditor obligatur, ſi modo pretium eſt numeratum, aut eo nomine ſatisfactum: emptor autem nummos venditoris facere cogitur.

Porro tenetur venditor de evictione, ſive tota res evincatur, ſive pars, *l. 1. in princ. ff. de evict.* Unde etiamſi uſusfructus rei alicujus evincatur, tenetur venditor de evictione, quanti is æſtimabitur, *l. Sed ſi quid; 14. l. Vacca; 43. l. Si ab emptore; 89. ff. eod.* quia uſuſfructus velut pars rei, v. g. prædii cenſetur, *l. 4. ff. de uſuſr.* Item ſi ſervitus ſive ruſtica, ſive urbana evincatur, tenetur venditor de evictione, ſi quidem ſciens rem eſſe ſervituti ſubjectam, tanquam liberam vendidit, vel liberam eſſe affirmavit. *l. pen. ff. de evict. l. 1. §. Venditor; l. Julianus; 13. in princ. l. Quaro; 39. ff. de action. emp.* ſi vero ignorans vendidit, non tenetur quidem ad intereſſe & damna inde ſecuta: ſed quanto minus res illa valet, quæ ſervitute eſt gravata, quam ſi libera eſſet, *cit. l. pen. junct. Gl. V. Si tacita, Molin. tr. 2. de juſtit. diſ. 380. nu. 4.*

XLIII. Aſſertio 4. Plures ſunt caſus, in quibus venditor non obligatur emptori de evictione, quorum tres referuntur
„ in *c. Si venditors; 7. & ult. h. t.* Ubi dicitur, ſi emptor,
„ poſt inſtitutum contra ſe judicium venditori id non denun-
„ ciaverit, ut rem ſibi venditam defendat: vel ſi emptor,
„ tempore ſententiæ promulgatæ, contumaciter abfuit a
„ judicio: vel ſi per injuriam Judicis ſententia lata fuit
„ contra ipſum emptorem: in his tribus caſibus, ſecundum
„ leges Cæſareas, emptor contra venditorem de evictione
„ agere non poteſt, prout etiam habetur ſtatutum in *l. Emptorem; 8. C. de evict.* ex qua hoc cap. eſt deſumptum.

XLIV. Primus itaque caſus exceptus, in quo venditor non tenetur emptori de evictione, eſt, ſi Emptor, poſt judicium ſive actionem contra ſe intentatam, ſaltem poſt litem conteſtatam, ante teſtium publicationem, vel concluſionem in cauſa, ut docet *Covaer. l. 3. reſol. c. 19. nu. 8.* non denunciet id venditori, ut cauſam defendat, *l. Emptor; 3. l. Empti; 21. C. de Evictiou.* Ratio eſt, quia venditoris maxime intereſt, & ipſe melius ſcire, & producere poteſt documenta juris & tituli, ſi quæ pro cauſa faciant, ideoque ſi emptor cauſam perdat, non ob defectum juris, ſed propter ignorantiam juris competentis venditori, eam perdidiſſe præſumitur, ac proinde ſi res evincatur, culpa non venditori, ſed emptori imputatur, qui litem motam venditori non denunciavit, ut eam defenderet, *Abb. in cit. c. ult. nu. 5. h. t.* Sed etſi venditor ſciverit, litem eſſe motam, nihilominus denunciatio neceſſario ei fieri debet ab emptore, *l. Si parentes; 20. in fine C. de evict.* Ubi requiritur, ut denunciatio venditori facta ſit, non ſimpliciter, ſed ad hoc, ut rem ſeu negotium defendat. Nec obſtat, quod certioratus non ſit certiorandus, *c. Eum qui; 31. de R. J. in 6.* nam hoc verum eſt, quando certioratio fit in eum finem tantum, ut habeatur notitia rei, non item ut ultra aſſumatur rei defenſio,

Covarr. c. l. n. 3. Quod ſi vero per venditorem ſteterit, quo minus lis ei mota denuncietur, nempe quia latitat, vel qua impedit, quo minus denunciatio ad eum pervenire poſſit, nihilominus de evictione tenebitur, *l. Si ideo*; 55. *in fine ff. Eodem, Gl. in cit. c. ult. V. Inſtituerim, h. t.* Idemque eſt, ſi citra factum venditoris emptor cognoſcere non potuit, ubi venditor eſſet, ut ei denunciaret, nam etiam tunc tenetur venditor de evictione emptori, *l. Si dictum*; 56. §. *Sed etſi*; *ff. Eodem*. Item ſi venditor hanc obligationem denunciandi litem per pactum expreſſe remiſit emptori, tenebatur de evictione, etiamſi emptor litem ei non denunciaverit, *l. Herennius*; 63. *in princ. ff. de evict.* quia cum in favorem venditoris hæc obligatio ſit emptori, poteſt venditor ei renunciare. Quod ſi generaliter conventum ſit inter venditorem & emptorem, ut quocunque modo res vendita evinceretur, teneatur venditor de evictione, non tenetur emptor ei denunciare litem eſſe motam, ſi id ſcivit venditor; ſecus ſi ignoravit; tunc enim tenetur emptor admonere venditorem de lite mota, alioquin hic ad evictionem præſtandam non erit obligatus, *Covarr. cit. c. 17. n. 7. Molin. cit. diſ. n.* 17. Porro etiam Eccleſia, ſi rem emit, debet litem motam denunciare venditori, alioquin contra illum agere non poterit de evictione, ut tradit *Abb. in cit. c. ult. num.* 4. *h. t.* Alii tamen DD. communiter contrarium tenent, quia minor non tenetur ad hujuſmodi denunciationem faciendam, *leg. In minorum* 3. *Cod. In quib. cauſ. reſtit. in integr. neceſſ. &c.* ergo nec Eccleſia, quæ gaudet privilegio minorum, *Covarr. c. l. n. 4. Mol. cit. l. n.* 13. §. *Quando emptor*.

XLV. Secundus caſus, in quo venditor non tenetur de evictione, eſt, ſi contra emptorem ſententia condemnatoria lata fuit; quia tempore ſententiæ ſe contumaciter a judicio abſentavit, *cit. c. ult. h. t. & l. Si ideo*; 55. *ff. de evict.* Ubi etiam ratio adjungatur: magis enim propter abſentiam victus videtur emptor, quam quod malam cauſam habuit, ideoque ipſi imputatur, quod fuerit per ſententiam Judicis evicta, *l. Emptor*; 8. *C. eod.* dummodo abſentia ſeu contumacia emptoris fuerit cauſa, cur condemnatus ſit, quod etiam in hoc caſu præſumitur, ut notat *Cl. in cit. l. Si ideo, V. Habuit*, & quidem præſumptione juris, & de jure. Aliud vero dicendum eſt, ſi certum ſit, quod etſi emptor præſens fuiſſet, cauſa cecidiſſet, vel illam amittere debuiſſet; quia conſtat rem eſſe evincentis, ſeu vindicantis.

XLVI. Tertius caſus eſt, ſi per Judicis injuriam vel imperitiam, aut errorem, contra emptorem ſententia lata, ſive per injuſtam ejus ſententiam res empta evicta fuit, non tenetur venditor de evictione, *cit. c. ult. & l. Emptor*, 8. *C. de Evict. l. Si per imprudentiam*; 51. *ff. Eodem*. Ubi dicitur, *injuria enim qua fit emptori, auctorem, id eſt, venditorem non debet contingere*. Ratio eſt, quia evictio facta per injuriam judicis cenſetur velut infortunium quoddam, caſus autem fortuitus non imputatur venditori, ſed poſt perfectam venditionem res vendita petit emptori, & ad ipſum tanquam dominum rei traditione facta, pertinet damnum per injuriam Judicis illatum, quod ipſe ferre debet, ſi ab eo; qui illud intulit, compenſationem damni acquirere non poſſit, *Abb. in cit. c. ult. nu.* 5. *Mol. cit. diſ.* 380. *n.* 20. Verum hoc caſu emptor agere poteſt adverſus Judicem, qui fecit litem ſuam, *princ. Inſtit. de oblig. qua ex quaſi delicto & c. l. 2. C. de pœna Judic. qui male judic. Gl. fin. in c. ult. h. t. Gl. in cit. l. Si per imprudentiam V. Auctorem, Mol. c. l.* Sed neque venditor tenetur de evictione, ſi emptor, extra judicium perdat rem emptam, quia per vim illa ſpoliatur; quia injuria, quæ fit emptori, non nocet venditori, culpa enim aut factum alterius non debet nocere tertio innocenti, *Abb. in cit. c. ult. num. 7. Azor. cit. l. 8. c. 0. q.* 2.

XLVII. Præter prædictos tres caſus, ſunt adhuc plures alii, in quibus venditor non tenetur ad præſtandam evictionem emptori. Veluti primo, ſi ſciens rem emit alienam, tunc enim ſibi imputet, quod rem, quam ſciebat alienam, evinci poſſe non adverterit: niſi tamen expreſſe convenerit de evictione, tunc enim agere poterit contra venditorem ad pretium recuperandum; non autem ad intereſſe, *l. Si fundum*; 27. *C. de evict. Mol. cit. diſ. n.* 22. Secundo ſi emptor mota in lite circa rem emptam, compromiſit in voluntarium arbitrum ſine juſſu venditoris, iſque contra emptorem ſententiam tulit, *l. Si dictum*: 56. §. *Si compromiſero*; 20. *ff. eod.* Idemque dicendum, ſi emptor in judicem ordinarium extraneum ſive non ſuum conſenſit, ejus juriſdictioni ſe voluntarie ſubjiciendo, *Gl. in cit. l. Si fundum, V. Fori*. Tertio, ſi emptor potuit rem emptam uſu capere & non fecit, imputatur ei & venditor non tenetur, ſi res evincatur ab alio, *cit. l. Si dictum*, §. *Si cum poſſet*. Quarto, ſi emptor a ſententia lata, venditore a judicio abſente, non appellavit quidem, ſed appellationem deſeruit: *c. Herennius*; 63. §. *Gaju, juxt. Cl. V. Venditore, & §. fin. ff. eod.* ſecus, ſi eo præſente non appellavit emptor, *cit. l. Herennius*; §. *Gaju*. Quinto, ſi emptor, ſua culpa, poſſeſſionem rei emptæ amiſit, indeque factum, ut ex reo fieret actor, ideoque etiam forte litem amiſit, *l. Si rem*; 29. §. *Simpla, ff. eod.* Sexto, quando venditor, bona fide, ignorans rem venditam eſſe alienam, cum emptore expreſſe convenit, ut non teneretur de evictione, tunc re evicta non tenetur quidem ad intereſſe, & damna emptori ſecuta: tenetur tamen ad pretium reddendum, niſi expreſſe fuerit conventum, ut neque ad pretium reddendum teneretur: quia æquum non eſt, ut ipſe cum emptoris jactura locupletetur, *l. Ex empto*; 11. §. *Qui autem*; *ff. de actionibus empt.* Septimo, ſi emptor rem emptam pro derelicta habuit, amittit actionem pro evictione, *l. fin. ff. eod.* Octavo, non habet locum evictio, ſi res vendita periit ante evictionem, *l. S. quis*; 26. *C. de evict.* quia poſt emptionem contractam, ſicut commoda rei venditæ ad emptorem ſpectant, ita & incommoda ac pericula. Plures alios caſus, in quibus non habet locum evictio, videri poſſunt apud *Mol. cit. diſ.* 389.

Cæterum evictio locum habet etiam in aliis contractibus oneroſis, non autem lucrativis, ut in donatione, de quo videri poſſunt Legiſtæ.

§. X.

Ad quem pertineat periculum rei vendita, ad venditorem, an ad emptorem?

XLVIII. Aſſertio 1. Si res vendita pereat, vel deterior fiat poſt traditionem, id fit damno emptoris, etſi pretium nondum ſit ſolutum, modo fides de eo habita fuerit, ut conſtat ex *l. Lector*; 12. Ubi additur idem eſſe, ſi per emptorem ſtetit, quominus res traderetur, & *l. Quod ſi* 14. *ff. de pericul. & comm. rei vend. Leſſ. l. 2. c. 21. n.* 95. Ratio eſt, quia per traditionem tranſlatum eſt dominium in emptorem, res autem domino perit, *l. Pignus*; 9. *C. de pignor. act.*

XLIX. Aſſertio 2. Si res vendita ſit abſolute & pure, eaque fuerit res certa, ac determinata in individuo, v. g. hic equus, hæc domus &c. tunc ſi res illa, ſine culpa vel mora culpabili venditoris, caſu fortuito omnino pereat, vel deterior fiat ante traditionem, etiamſi dominium illius non ſit tranſlatum, damno emptoris id accidit, ita ut non obſtante deterioratione, vel interitu rei, emptor teneatur totum pretium ſolvere, ſi forte nondum ſolvit, ut conſtat ex §. *Cum autem, juxt. Gl. Inſtit. h. t. l. Quod ſæpe*, 35. §. *Si res*; *ff. de contr. empt. l. neceſſario*; 8. *in princ. ff. de peric. & comm. rei vend. l. 1. l. & ſeqq. C. eod. Mol. l. 2. diſ. 366. n. 11. Leſſ. c. l. n. 96. & aliis communit.* Ratio a priori eſt, quia licet alioqui caſus fortuitus, qui prævideri non poteſt, ad dominum rei regulariter pertineat, *l. 9. C. de pignor. act.* emptor vero, ante traditionem factam, verum & reale dominium de jure gentium non conſequatur: ſimul atque tamen emptio mutuo conſenſu fuit perfecta, actionem perſonalem ad rem venditam petendam habet, adeoque ex tunc cenſetur juris fictione ejusdem rei dominus, *juxta Reg. jur. 15. in ff. Is qui actionem habet, rem ipſam habere videtur, & l.* 143. *ff. de V. S.* Ubi dicitur, id apud ſe habere quia videtur, de quo habet actionem, habetur enim quod peti poteſt, *& l. Si quis*; 28. *in fin. ff. de negot. geſt.* Ubi id, quod debetur, debitori abeſſe dicitur, & conſequenter creditori adeſſe cenſetur: unde & ipſi tanquam juris fictione jam domino res ipſa etiam ante traditionem perit, & fructificat, & tam commodum rei venditæ, quam incommodum ad ipſum emptorem pertinet, *juxta l. Secundum naturam*; 10. *ff. de R. J.* & habetur etiam in *l. Id quod*; 7. *ff. de peric. & comm. rei vend.* Confirmatur ex generali illa regula, quod debitor certæ ſpeciei, ejuſdem interitu liberetur, *l. Quod te*; 5. *ff. de reb. cred. l. Si ex legatis*; 23. *ff. de V. O.*

L. Aliud vero dicendum eſt, ſi res non abſolute & pure, ſed ſub conditione de futuro ſit vendita, tunc enim ſi res vendita, pendente conditione, pereat, id accidit damno venditoris, adeoque & pretium acceptum venditori reſtituendum eſt, *l. Neceſſario*, 8. §. *Quod ſi pendente ff. de peric. rei vend. & l. pen. juxt. Gl. V. Suſpenderat, C. eod.* quia ante impletam conditionem non eſt perfecta venditio, & interitu rei venditæ contractus diſſolvitur. Quod ſi res vendita adhuc extet, ſed deterior facta ſit ſine culpa venditoris, & poſtea conditio impleatur, adeoque venditio perficiatur, tunc id damno emptoris accidit, ſicut & melioratio commodo ipſius; quia impleta conditione, contractus ad tempus, quo fuit initus, retrotrahitur, ac perinde eſt, ac ſi tempore contractus initi res vendita fuiſſet deterior facta, adeoque non tenetur venditor de pretio aliquid remittere, ſicut colligitur ex *cit. l. Neceſſario*, ut tradit *Gl. in cit. l. pen. C. de peric. rei vend. V. Suſpenderit, Mol. cit. diſ. 366. n.* 18. Si vero certa dies adjecta ſit traditioni rei venditæ & ſolutioni pretii, ante illam diem periculum ad emptorem ſpectat, quia debita eſt certa ſpecies, *Zoſius in Commentar. ff. de pericul. & commun. rei vend. n.* 1.

Præterea, ſi venditio contrahatur in ſcriptis, & res caſu fortuito pereat, vel deterior fiat, antequam venditio in ſcriptum redacta fuit, id ſit damno venditoris, tunc enim ante confectam & abſolutam ſcripturam, necdum perfecta eſt venditio, *l. Cum inter*; 4. *Cod. de peric. rei vend. Contractus, Cod. de fide inſtrum.* Aliud eſt, ſi ſcriptura non ad ſubſtantiam ſed ſolum ad probationem contractus requiratur, *juxta leg. Contrahitur*; 3. *ff. de pignoribus, Azor. cit. l. 8. cap. 26. quæſt.* 1.

LI. Cæterum plures ſunt exceptiones & caſus, in quibus periculum rei venditæ, etiam certæ, ac determinatæ, ante traditionem pertinet ad venditorem, quos recenſet *Cl. in cit. §. Cum autem Inſtit. h. t. Mol. cit. diſ. n. 12. & ſeqq.* Veluti primo ſi res dolo, vel culpa lata, vel levi venditoris pereat, aut deterior fiat, *cit. §. Cum autem Inſtit. h. t. & l. Quod ſæpe*, 35. §. *Si res*; *ff. eod. l. Si vend.* 11. *ff. de peric. rei vend. l. Venditor*; 36. *ff. de act. empt.* In quibus legibus habetur, quod venditor debet in re non tradita, eam diligentiam adhibere, qualem diligens paterfamilias ſuis rebus adhibet, ideoque tenetur etiam de culpa levi, non autem leviſſima; eo quod contractus in utriuſque, tam emptoris, quam venditoris commodum ſit celebratus, *l. Contract.*; 23. *ff. de R. J.* Secundo ſi venditor in culpabili mora fuit tradendi rem venditam, eaque caſu fortuito interim periit, vel deterior facta eſt ad venditorem damnum pertinet, *l. Illud* 17 *ff. de peric. rei vend.* niſi conſtaret rem eodem modo perituram fuiſſe, vel deteriorem reddendam apud emptorem, ſi ei tradita fuiſſet. In quo tamen variant auctores. Quod ſi poſt moram venditoris, emptor in mora fuit recipiendi rem emptam a venditore ipſi oblatam, tunc ipſi peribit; quia ſemper res ei perit, qui ultimo eſt in mora culpabili, *cit. l. Illud, & l. Si & per emptorem*; 51. §. *Quod ſi fundum*; *ff. de act. empt. Cl. in cit. §. Cum autem, V. Statim, Molin. cit. l. numer.* 13. Tertio, ſi in contractu expreſſe conventum fuit, ut periculum ad venditorem ſpectaret, pactum valebit, *cit. §. Cum autem, l. Si in venditione*; 10. *in princ. ff. de peric. rei vend.* Idemque eſt, ſi periculum, quod alioquin ad venditorem ſpectaret, emptor in ſe ſuſcepit, tunc enim ipſi res periret, juxta jura citata, *Mol. c. l.* Quarto, ſi res vendita ante

tradi-

traditionem publicetor, ſivo confiſcetur ab delictum venditoris, tunc non perit emptori: ſed reſtituendum eſt illi pretium, ſi illud jam ſolverat, *l. Si fundus*; 33. *ff. Locati*; *Gl. in cit. §. Cum autem*; *V. Statim*, *Mol. c. l. nu.* 15.

LII. Aſſertio 3. Si vendatur res determinata, ſed alternative, ſive ſub disjonctione, v. g. Stichus aut Pamphilus, & unus eorum mortuus ſit ante traditionem, venditori perit: ſi vero alter quoque ſuperſtes poſtea moriatur, emptori perit; quia jam determinate & in ſpecie debebatur emptori, qui antea ſolum indeterminate & disjunctive erat debitor propter ſublatam alterius interitu electionem. Idemque eſt, ſi uterque ſimul periit, nam alter perit emptori, qui pretium ſolvere debet venditori, unus enim periculo emptoris vixit, *c. Si in emptione*; 34. *§. Si emptio*; *ff. De contrah. empt.* Idemque eſt in quibuſcunque aliis rebus ſub disjunctione venditis, ſola enim ultima perit emptori, priores vero venditori, *Mol. cit. diſ. num.* 10. Similiter res venditæ in genere damno venditoris pereunt, quia genus perire non poteſt: quomodo & rerum fungibilium, quæ in numero, pondere & menſura conſiſtunt, ut frumentum, vinum, oleum &c. interitus non ad emptorem, ſed ad venditorem pertinet; quia cenſentur in genere venditæ, nec ante earum venditio habetur perfecta, quam ſi appenſæ, admenſæ, vel adnumeratæ fuerint, *l. Quod ſæpe*; 35. *§. In his*; *ff. de contrah. empt. Zaſius in comment. ff. de peric. rei vend. num.* 2. *&* 3. plura de hoc videri poſſunt apud *Mol. cit. diſ. nu.* 5. *& ſeqq.*

TITULUS XVII.

De Locato & Conducto.

QUia contractus locationis & conductionis valde affinis eſt venditioni, & emptioni, iiſdemque ferme juris regulis conſiſtit, ſive regitur, Inſtit. h. t. in princ. & l. 2. ff. eod. ideo hic Titulus præcedenti ſubjungitur.

SECTIO I.

De Contractu Locationis & Conductionis.

§. I.

Quid ſit locatio & conductio?

I. LOcatio & conductio eſt contractus, quo perſona, vel res aliqua alteri utenda vel fruenda pro certo pretio ſive mercede conceditur, & ab eodem accipitur: ſicut enim unus idemq; contractus, ex parte unius eſt, & dicitur venditio, ex parte alterius emptio: ita etiam unus idemq; contractus, ex parte concedentis, eſt locatio, quæ eſt ſimilis emptioni; ex parte accipientis eſt conductio, quæ eſt ſimilis venditioni, conductor enim emit fructus rei, vel operas perſonæ, & locator vendit. Unde Locator dicitur, qui rem utendam tradit, & mercedem accipit: Conductor vero, qui rem utendam accipit, & mercedem ſolvit, *Azor p. 2. Inſtit. lib.* 8. *de locat. & conduct. c.* 5. *q.* 1. *&* 2. Et quidem is, qui in civitate domum conducit, inquilinus: qui vero prædium ruri, colonus appellatur, *l. Res pignoris*; 37. *ff. de acquir. poſſeſſ.*

Dicitur primo. *Perſona vel res*, quia non ſolum res locari poteſt, ſive mobilis, ut equus ad equitandum, ſive immobilis, ut domus ad habitandum, ager, vel vinea ad fructus percipiendos; ſed etiam ſeipſum, aut ſervum ſuum poteſt quis locare alteri ad operandum, & varia miniſteria exercenda. Dicitur ſecundo, *utenda vel fruenda*, quia quædam conceduntur conductori ſolum ad uſum, ut domus, vel equus, & ſimilia, quorum fructus conſiſtit in uſo ipſorum: quædam conceduntur etiam ad fructum, ut vacca, agri, paſcua. Et per hoc diſtinguitur locatio & conductio ab iis contractibus, per quos dominium transfertur in accipientem, ut eſt venditio, donatio, mutuum; nam per locationem non transfertur dominium rei locatæ in conductorem, ſed uſus tantum, *l. Non ſolet*; 39. *ff. h. t.* item diſtinguitur a depoſito, & pignore, in quibus res traditur accipienti cuſtodienda, vel ſervanda, non autem ut illa utatur.

II. Dicitur tertio. Pro *pretio vel mercede*, & quidem in pecunia: nam ſi pro pretio detur alia res, ſeu contractus innominatus, do ut des, vel do, ut facias, v. g. do tibi equum ad uſum, ut des mihi ſcapham frumenti: vel do tibi tot urnas vini, ut colas vineam meam. Idq; ſumitur ex *§. Præterea Inſtit. h. t. & l. Naturalis*, 5. *§. At cum de*; *ff. de præſcript. Verb.* Ubi habetur, cum do ut facias ſi tale ſit factum, quod locari ſoleat, pecunia data, locatio erit, ſi res (quæ non eſt pecunia,) non erit locatio: ideoq; etiam ex tali contractu, non actio locati, ſed in factum, ſeu præſcriptis verbis conceditur ad intereſſe, vel ad repetendum, quod datum eſt. Et hæc eſt communis ſententia apud *Azor. citat. loc. cap.* 5. *q.* 4. *Molin. tr.* 2. *de juſt. diſp.* 486. *num.* 2. Et per hanc ultimam particulam locatio diſtinguitur tum a commodato & precario, in quibus res quidem conceditur ad uſum, ſed gratis & liberaliter: locatio autem non fit, niſi interveniente mercede, *l. Si convenit*; 23. *ff. Communi dividund.* tum a contractibus innominatis, in quibus uſus tantum transfertur in accipientem, non pro mercede pecuniaria, ſed alia re, ut ſi fundus locetur pro certa menſura frumenti: vel potius ſocietatis contractus cenſeri debet, ſi colono penſio fructuaria ſit ſolvenda. Item diſtinguitur ab emphyteuſi & contractu cenſuali, in quibus merces non neceſſario in pecunia numerata, ſed in quavis re poteſt conſiſtere. *§. Adeo autem, junct. Gl. V. Neque ad locationem inſtit. h. tit.* quamvis nonnulli DD. velint, quod in locatione merces poſſit conſiſtere etiam in rebus fungibilibus, id eſt, quæ in pondere, numero vel menſura conſiſtunt, vel etiam in quota parte fructuum, idq; probant ex *l. Et hæc*; 35. *in fine* ibi: *ut fructus mercedis nomine penſarentur*, ſive compenſarentur & *c. Si olei*; 21. *C. eod.* Ubi locatio agri certa olei ponderatione fieri dicitur. Sed dici poteſt, ibi non agi de locatione proprie dicta: vel regulariter quidem requiri mercedem in pecunia numerata, excepta tamen locatione, quæ fit, non ad ſolum uſum rei, ſed etiam ad rem fruendam, in ea enim pars fructuum recte ſolvitur, *Zaſius in Comment. ff. h. t. nu.* 4.

§. II.

An Locator rei frugiferæ teneatur remittere de penſione ſeu mercede conſtituta, ob ſterilitatem, hoſtium incurſum, vel alium caſum fortuitum, ſine culpa Conductoris obvenientem?

III. Aſſertio 1. Si damnum caſu fortuito illatum modicum ſit, nihil colono vel conductori de penſione remittendum eſt, ut conſtat ex *l. Si merces*; 25. *§. Vis major*; *ff. h. t.* Ubi dicitur, modicum damnum æquo animo ferre debet colonus, cui immodicum lucrum non aufertur, nempe quia penſio ab ipſo debita non augetur, ſi ob unius anni fertilitatem majus lucrum & commodum capiat.

IV. Aſſertio 2. Si ſterilitas, vel alia clades extrinſecus illata tanta ſit, ut conductor anno aliquo nihil ex re conducta percipiat, totam penſionem locator ei remittere debet: quod ſi ſterilitas tanta non ſit, revera tamen magna, tunc remittenda eſt penſio pro rata, ſecundum proportionem damni illati. Eſt communis ſententia DD. apud *Leſſ. l.* 2. *cap.* 24. *dub.* 3. *nu.* 15. *&* 16. & conſtat ex *cit. l. Si merces*; *§. Vis major*; *& l. Ex conducto*; 15. *§. Si vis*; *ff. h. t. & l. Licet*; 8. *C. Eodem.*

Idem habetur ſtatutum de conductoribus rerum Eccleſiaſticarum in *c. Propter ſterilitatem*; 3. *in princ. h. t.* Ubi reſ„cribit Papa Gregorius IX. quod ob magnam ſterilitatem, „quæ magno incommodo conductores afficit, & ſine culpa „ipſorum, vel caſu fortuito, evenit, ipſis colonis penſio ab „Eccleſiæ Prælatis remittenda eſt pro rata (id eſt, ſecun„dum proportionem damni, quod paſſi ſunt) niſi præceden„tis, vel ſubſequentis anni ubertate damnum compenſetur. Ratio eſt, quia penſio ſive merces locationis promittitur, aut conſtituitur in compenſationem fructuum, ex re vel fundo conducto percipiendorum, ergo ſi nulli ex illo fructus percipiantur, vel modica ſolum pars, tunc vel tota remitti debet penſio, vel ſaltem pro rata ſeu pro parte, ſecundum proportionem damni illati; id enim bona fides exigit, & æquitas dictat, ne conductor ſemper ferat periculum damnorum, locator vero ſit ſecurus. Aliud eſt quoad hoc in emptione & venditione, nam poſtquam illa mutuo conſenſu perfecta eſt, ſtatim etiam ante ipſam traditionem, periculum rei, ſi caſu fortuito pereat, ad ipſum emptorem pertinet, *l. Neceſſario*; 8. *ff. de peric. & comm. rei vend.* & dictum ſupra, nec ideo debet quippiam remitti de pretio, ſi venditor non fuit in culpabili mora rem tradendi, *Abb. in cit. c. Propter*; *num.* 3.

V. Verum illud eſt hic controverſum, quænam cenſenda ſit ſterilitas aut clades magna, ob quam fieri debeat mercedis ſeu penſionis remiſſio? Nonnulli tunc cenſent eſſe ſterilitatem aut cladem magnam, quando ex fundo non tantum fructuum colligitur, quantum ſeminis fuit jactum in terra, *Gl. hic V. Magno incommodo.* Sed hæc opinio nimis rigida eſt, ut notat *Abb. hic num.* 12. nam licet certum ſit, tunc remitti debere totam penſionem, *juxta l. Ex conducto*; 25. *§. Si vis*; *ff. h. t.* Ubi hæc ratio redditur, *ne cogatur conductor ſupra damnum ſeminis amiſſi mercedem agri præſtare* adhuc tamen quæſtio manet, quænam ſterilitas, ſive læſio cenſeatur eſſe magna, quando collecta aliqua parte fructuum, penſio remittenda eſt pro rata, ut dicitur in *cit. c. Propter*; *h. t.* hoc eſt, ſecundum proportionem damni contingentis, ſive pro ratione illius partis, quæ a ſolita fructuum collectione ob ſterilitatem, vel aliam calamitatem defecit. Itaque aliqui cenſent immodicam cladem eſſe illam, ſi colonus non dimidiam partem, aut vix tertiam, aut duas tantum tertias fructuum, quos res conducta proferre conſuevit, colligat, prout videre eſt apud *Abbat. hic num.* 13. *Covarr. pract. qq. c.* 30. *nu.* 1. *Azor cit. l.* 8. *c.* 10. *q.* 2. *Molin. tr.* 2. *diſ.* 49. *nu.* 2. *& ſeqq.* Plerique vero DD. exiſtimant, ſi detracto ſemine, & expenſis in colendum agrum, & colligendos fructus factis (nam fructus eſſe conſtat, qui deductis impenſis ſuperſunt, *l. Fructus*; 7. *ff. ſolut. matr.*) tam exigui fructus ſuperſint, ut nec dimidiam partem ſolvendæ penſionis, ſive mercedis conſtitutæ adæquent, tunc remittenda erit penſio, pro rata fructuum perceptorum, ita ut pars penſionis, quæ reſpondet fructibus non perceptis, remitti debeat, v. g. penſio ſolvenda conſiſtit in 12. modiis tritici, fructus autem tam pauci ſunt percepti, ut deducto ſemine & expenſis, non faciant 6. modios; tunc reliqui uſque ad 12. ſunt remittendi de ſolvenda penſione: ſi vero 6. modii vel plures remaneant, nihil erit de penſione remittendum, *Covar. c. l. Mol. c. l. nu.* 6. Ratio eſt, quia in jure læſio magna ſeu immodica cenſetur, quæ eſt ultra dimidium juſti pretii, non autem ſi ſit infra, ut patet ex dictis *Tit. præced.* Alii deniq; dicunt, vulgi judicio, & communi vicinorum opinione definiendum eſſe, num immodica ſterilitas vel clades coloni, vel alterius conductoris cenſeri debeat, necne, ex loco enim & tempore rerum pretia variantur, *Gail. l.* 2. *obſ.* 23. *numer.* 1. *Laym. l.* 3. *tr.* 4. *c.* 22. *nu.* 7. vel etiam relinquendum hoc erit prudentis Judicis arbitrio, ut ex Baldo tradit *Covarr. c. l.* Ex his opinionibus duæ poſteriores ſunt probabiliores cæteris.

VI. Limitatur autem tradita doctrina primo. Quod non remitti debeat penſio ob ſterilitatem, ſi ob præcedentium, vel etiam ſequen-

ſequentium annorum fertilitate præſens damnum illatum conductori compenſetur, *c. l. Ex conducto*; *§. Papinianus*, *& cit. c. Propter*; *h. t.* Quod ſi non quidem annis præcedentibus, ſed ſequentibus ſterilitas præſens compenſetur, tunc ſi quid remiſſum ſit de penſione, annis præcedentibus, locator a conductore id repetere poteſt, ut ex communi docet *Leſſ. cit. c. 24. n. 19.* quia æquum eſt, ut ſi ob ſterilitatem facta ſit remiſſio, id ob fertilitatem ſequentem compenſetur. Porro tunc cenſetur ſterilitas compenſari fertilitate annorum præcedentium, & ſequentium, ſi bis annis ſimul collatis, tantum commodi colonus perceperit, quantum damni anno ſterilitatis accepit, ita ut omnibus inter ſe collatis, non cenſeatur eſſe in notabili damno conductor, *Leſſ. c. l. num. 20.* Compenſatio autem ſterilitatis facienda eſt non tantum cum ubertate anni proximi præcedentis, vel ſubſequentis, ſed etiam interpolati, *Barboſ. in Collect. c. Propter; num. 18.*

Limitatur ſecundo. Si fructus a colono jam ſint collecti, & a ſolo ſeparati, etiamſi nondum in horreum ſint reconditi: tunc enim cum colonus dominus fructuum factus ſit, ſi fructum poſtea caſu fortuito pereunt, remiſſionem penſionis petere non poteſt, res enim ſuo domino perit, *l. Pignus*; *9. C. De Pignor. act.* Aliud eſt, ſi fructus nondum ſunt percepti, ſed adhuc pendentes, ſeu in ſolo exiſtentes tunc enim ſunt pars fundi, *l. Fructus*; *44 ff. de rei vindic.* proprietas autem fundi ad locatorem ſpectat, ideoque ob ſterilitatem, colono, qui ex re aliena nullum fructum percepit, penſio eſt remittenda, *Gail. cit. obſ. 23. numer. 13. Caniſius in cit. c. Propter*; *num. 8. h. t.* Quanquam *Molin. cit. diſ. 495. num. 15. Leſſ. cit. cap. 24. numer. 18. Azor l. cap. 10. q. 2.* putent, quando fructus in fundo ſeu area, caſu fortuito pereunt, priusquam in horreum ſint illati, faciendam eſſe remiſſionem penſionis; quia nondum cenſentur eſſe plene collecti, etſi a ſolo ſeparati ſint. Imo Leſſius putat idem dicendum, ſi fruges in horreo reconditæ, fulmine, vel hoſtium incurſu pereant. Sed contrarium verius eſt, *arg. l. Damnum*; *12. C. hoc titul.* ubi dicitur, quod damnum illatum per latrones rebus coloni exiſtentibus in prædiis conductis, non debet a domino ſeu locatore reſarciri, ſed illud ad colonum pertinet, ut ſi ver. gr. equi & pecora ex prædio conducto a prædonibus ſint ablata.

Limitatur tertio. Si a principio expreſſe ſit conventum, ſeu in pactum deductum, ut ob caſum fortuitum nihil locatori de penſione ipſi ſolvenda a conductore detrahatur, *juxta l. Si quis domum*; *9. §. Julianus*; *h. t.* valet enim regulariter pactum, quo quis caſum fortuitum in ſe recipit, ſaltem in contractibus, qui ex conventione legem accipiunt, *Gl. ibid. V. Præſtaretur*, & conſtat ex *l. Juris gentium*. *7. §. Item ſi quis*, *ff. De pact. & l. Negotium*; *22. C. De negot. geſt.* non tamen tali pacto cenſetur comprehenſus caſus inſolitus & plane extraordinarius, qui nonniſi rariſſime contingit, niſi id exprimatur, *l. Fiſtulas*; *78. §. Frumenta*; *ff. De contrah. empt.* & ex communi docet *Molin. cit. diſ. n. 20.* Idque procedit etiamſi juramento renunciatum eſſet caſibus fortuitis; quia juramentum non extenditur ad incognita & inſolita, neque obligationem pacti, cui accedit, auget, ſed tantum magis firmat, *Gail. c. l. num. 20.* porro hoc caſu res locari debet pro minore penſione, quanti ſcilicet æſtimatur illud onus, ſeu renunciatio caſus fortuiti, *Leſſ. c. l. num. 13.*

VII. Limitatur quarto. Si non certa & ſtabilis penſio conductori ſit impoſita, ſed pars fructuum aliquota, ver. gr. tertia, aut quarta pendenda ſit: tunc enim etiam ob ſterilitatem nihil de penſione conductori remittitur, *l. Si merces*; *25. §. Vis major in fine ff. hoc titul.* Ubi etiam ratio redditur, quia partionarius colonus, quaſi ſocietatis jure & damnum, & lucrum cum domino fundi partitur, *Molin. c. l. num. 22. & alii communiter.*

Limitatur quinto. Si culpa conductoris ſterilitas, vel aliud damnum acciderit, ut quia in colendo agro, vel colligendis fructibus negligentior fuit, ſive propria ſive ſervorum culpa id factum ſit, *l. Videamus*; *11. in princ. ff. h. t. Azor. cit. c. 20. q. 2. Mol. cit. diſ. n. 13. Gail. c. l. n. 21.* quia damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi non aliis imputare debet, *Reg. jur. 86. in 6.* Idemque dicendum, ſi ſterilitas vel damnum, non caſu fortuito, ſed vitio rei locatæ proveniat, *cit. l. Ex conducto*; *25. §. Si vis*; *ff. h. t.* quod tamen intelligendum videtur, ſi culpa conductoris vel coloni intervenerit, quia debitam diligentiam in curandis vitibus, vel colendo agro non adhibuit, *Gl. in cit. c. Si Propter*; *V. Vitio rei*; *h. t. Caniſ. ibid. n. 3.* quamvis *Mol. c. l. n. 15.* id intelligat de fructibus corruptis ſine culpa conductoris, antequam integre collecti ſunt, & in domum illati.

Limitant nonnulli ſexto. Si ſterilitas, vel alia calamitas in aliquo loco ſæpe contingere ſolita ſit: tunc enim non eſt remittenda penſio, ut ſi quis conduxit prædium juxta flumen, quod ſæpius exundat, quia in damnum, quod prævidiſſe creditur, tacite conſenſiſſe videtur: ac proinde id non aſcribitur caſui fortuito, ſed ipſi conductori ſcienti, & volenti imputatur: quod etiam aliqui extendunt, ſi quis conduxit fundum tempore belli, *Azor c. l. Gail. c. l. num. 21.*

Limitatur ſeptimo. Quod penſio ob ſterilitatem remitti non debeat Emphyteutæ: is enim principaliter, non propter uſum rei, ſive ratione perceptorum fructuum ſicut colonus conductitius: ſed in recognitionem dominii tantum canonem ſeu penſionem ſolvit; non habita ratione fructuum, & quidem ordinarie modicam tantum ideoque ob ſterilitatem ab ejus ſolutione non liberatur, neque in totum, neque pro parte; ſterilitas enim non aufert ſubſtantiam fundi cujus nomine penſio debetur domino, per quam diminuuntur fructus fundo manente integro, quorum periculum ad Emphyteutam ſpectat, *l. 1. C. de jur. emphyt.*

Veruntamen ſi Emphyteuta magnum canonem, ſive penſionem ſolvere cogatur, ita ut ea correſpondeat, & adæquet æſtimationem fructuum (prout hoc tempore paſſim fieri ſolet) tum æquitas poſtulat, ut ob magnum ſterilitatem incidentem etiam ipſi fiat remiſſio canonis, ſeu penſionis; quia tali caſu cenſetur penſionem ſolvere magis propter uſum rei, & in recompenſationem fructuum, qui inde percipiuntur, ſicut colonus conductitius, quam in recognitionem dominii: fructibus ergo non perceptis, non poteſt exigi penſio eorum nomine ſolvenda, quippe ceſſante cauſa, ob quam ea ſolvitur *Gail. cit. obſ. 23. numer. 24. & 25. Laym. lib. 3. tr. 4. c. 22. numer. 7.*

VIII. Illud hoc loco præterea quæri poteſt, an ſicut ob immodicam ſterilitatem penſio ſolvenda a Conductore Locatori pro rata remittenda eſt: ita è diverſo; ob multo majorem & extraordinariam fructuum ubertatem, qui uno, vel pluribus annis ex fundo conducto uberes proveniunt penſio poſſit a Locatore augeri? Reſp. affirmative, ſi illa fertilitas ex cœli clementia, vel alio fortuito ob rerum mutationem proveniat. Ut ſi v. g. conduxit quis molendinum, ex quo percipere ſolebat quotannis lucrum 50. florenorum, nunc autem, quia impetu aquarum alia vicina molendina caſu fortuito deſtructa ſunt, percipit 100. fl. poteſt augeri penſio, ut majorem conductor locatori ſolvere teneatur: nam ſicut æquitas dictat, ut ob inſolitam ſterilitatem aliquid detrahatur de penſione: ita etiam dictat, ut ob inſolitam ubertatem aliquid addatur, quia contrariorum eadem eſt ratio, *Abb. in c. Si propter*; *3. numer. ult. h. t. Azor cit. c. 10. q. 3. Molin. cit. diſ. num. ult. Leſſ. c. l. n. 21. & alii communiter.* Dixi caſu fortuito, ita ut propter talem fertilitatem ex caſu fortuito provenientem Conductor multo majus lucrum percipiat: ſi enim propter copiam & abundantiam fructuum, hi non multo pluris valeant, quam fructus conſuetæ meſſis, quia fructuum abundantia facit decreſcere valorem eorum, tunc non eſt augenda penſio, quia conductor non multo plus lucri percipit ex tali abundantia, *Leſſ. c. l. n. 22.* & alii DD. cit. Quod ſi vero ubertas fructuum proveniat ex induſtria & opera conductoris, non eſt augenda penſio, neque enim ei ſua induſtria damnoſa eſſe debet. Nec denique ſi ex bonitate fundi proveniat ubertas, penſio augeri debet; hanc enim dominus cenſetur locaſſe, majore mercede, quam potuit, ut tradunt DD. cit. Quare quod dicitur in *cit. l. Si merces*; *§. Vis major*, quod colono immodicum lucrum, non auſertur, ac proinde nec propter lucrum, ac ubera fructus augeri poſſit penſio: id intelligendum eſt, quando lucrum & ubertas illa non provenit ex caſo fortuito, alioqui vero augeri poteſt penſio, *Mol. c. l. & Azor.*

§. III.

An locator poſſit unte, vel ſaltem poſt finitum tempus locationis, Conductorem expellere ex fundo, vel domo conducta?

IX. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, ſicut durante adhuc tempore locationis, non poteſt Locator Conductorem expellere ex fundo, vel domo locata, etiamſi alius majorem penſionem offerat, *l. Ædem*, *& l. Si olei*; *23. ff. h. t.* ita poſt tempus locationis finitum, poteſt propria auctoritate, vel intentata actione locati, expellere Conductorem, etiamſi ipſe eandem quam novus conductor, vel etiam majorem mercedem, ſeu penſionem vellet ſolvere, *l. Ne cui*; *32. C. eod.* Ubi prohibetur ne conductor, finito conductionis tempore, impediat dominum uti, frui re ſua, vel alteri locare, aut moram etiam inferre novo conductori. Ubi tamen excipitur, niſi per ſpeciale pactum in ſcriptis factum, aliud fuerit conventum, nempe ut non liceat locare alteri, quamdiu primus conductor rem conductam habere vellet, & tantum dare quantum alius daturus eſſet, *Gloſſ. ibid. V. Pactu*. Vel niſi conſuetudine alicubi hoc inductum ſit; nam quod poteſt fieri per pactum, poteſt etiam conſuetudine induci, *l. ult*, & ibi DD. *C. de fideojuſſ. Mynſ. cent. 4. obſ. 23.*

X. Cæterum alius caſus ſpecialis circa hanc rem habetur
„ in *c. Ex ſcripto*; *1. h. t.* Ubi ſub pœna excommunicationis
„ (latæ ſententiæ ſive ipſo facto incurrendæ *Gl. ib. V. Sub ex-*
„ *communicatione*) prohibetur. ut nullus ex Magiſtris (quo no-
„ mine comprehenduntur etiam Doctores cujuſcunque facul-
„ tatis, *Abb. hic n. 5.*) vel Scholaribus Bononienſibus, ſuper
„ conducendis hoſpitiis ſeu domibus, in quibus Magiſtri vel
„ Scholares habitant, cum hoſpite vel patrono conveniat, vel
„ contrahat, niſi prius conſtiterit tempus conductionis finitum
„ eſſe, & abſque eorundem inquilinorum conſenſu: quam
„ Conſtitutionem a Legato Sedis Apoſtolicæ latam Papa Cle-
„ mens III. auctoritate Apoſtolica confirmat, & mandat in-
„ ſuper Ordinario loci, ut eadem Conſtitutio ſingulis annis
„ coram Magiſtris & Scholaribus promulgando renovetur.

XI. Circa hanc Conſtitutionem Notandum primo. Quod ea, quatenus eſt pœnalis, excommunicationem inferens iis qui conducunt, ante tempus conductionis finitum, hoſpitia aliorum Profeſſorum vel Studioſorum, abſque conſenſu eorum, ſolum eſt localis, quippe tantum lata & promulgata contra Magiſtros, & Scholares Bononienſes, in præjudicium aliorum conducentes, adeoque ad alios non eſt extendenda quoad pœnam, quia ut ſic odioſa, ut notat *Abb. hic n. 10.* at vero quamvis quatenus eſt diſpoſitiva, a principio edita fuerit ſolum in favorem Magiſtrorum & Scholarium Bononiæ commorantium, & ſic tantum fuerit localis, poſtquam tamen a Papa ſimpliciter approbata, & confirmata fuit, atque redacta in Corpore Juris communis, facta eſt generalis, ita ut locum habeat in aliis etiam Univerſitatibus, in quibus eadem æquitatis ratio idem ſtatuendum ſuadet, ut tenet, *Hoſtienſ. hic col. 2. §. Nec obſtat*; *& Vivian. in Ration.*

Verum alii cenſent dictam Conſtitutionem, etiam quatenus diſpoſitiva eſt, eſſe tantum localem, ut docet *Imol. Jo. Andr. n. 5. Silveſt. V. Excommunicatio*; *9. n. 11. Clar. l. 5. ſent. q. 77. n. 26.* continet enim jus ſpeciale derogans Juri communi, in *cit. l. Ne cui*; *C. h. t.* quatenus *cit. c. 1.* prohibetur, ut ædes conductas a Profeſſoribus & Studioſis Bononienſibus, in eorum præjudicium, & alii Magiſtri Studioſi conducant, ſi qui
prius

Digitized by Google

prius conduxerunt, pro eodem pretio illas ædes velint reconducere: ac proinde cum hæc Conſtitutio lata ſit tantum in Ordine ad Univerſitatem Bononienſem, non videtur ad aliarum Univerſitatum Doctores & Scholares extendenda; quia cauſa ferendi illam non videtur fuiſſe favor publicus ſtudiorum, ſed ſpeciales æmulationes & contentiones ei occaſionem dediſſe, quæ inter Doctores & Studioſos Bononiæ erant exortæ.

Verum de reconductione in *cit. c. 1.* nulla fit mentio, ſed neque per Conſtitutionem hujus t. 2. derogatur juri Civili in *cit. l. Ne cui; ff. h. t.* Ubi dicitur, ſeclufo pacto ſpeciali, poſt finitum tempus locationis rem alteri, cui dominus voluerit, poſſe locari. Ex quo colligitur etiam, quod ante finitum tempus locationis poteſt res alteri locari, ita tamen ut talis locatio & conventio referatur ad tempus finitæ locationis, & antea effectum & executionem non conſequatur.

§. IV.

De quibus caſibus Locator poteſt inquilinum etiam invitum; ante tempus locationis finitum expellere, & viciſſim Conductor ex juſta cauſa recedere.

XII. Aſſertio 1. Plures ſunt caſus, in quibus Locator poteſt inquilinum invitum e domo locata, etiam ante tempus locationis finitum expellere, vel amovere, qui recenſentur in *l. Ædes; 3. C. de locat. & condu. &c. Propter; 3. §. Verum h. t.* Videlicet „ ſi neceſſitas domum inhabitandi, vel reficiendi, quæ „ tamen tempore locationis non erat, id expoſcat, ita tamen „ ut penſio pro reſiduo temporis remittatur: poterit enim „ conductor rationabiliter inde amoveri, ſi male converſatus „ fuerit in re conducta, vel ſi canonem per biennium „ non ſolverit, niſi celeriter ſatisfecerit.

XIII. Primus igitur caſus eſt, ſi locator domum a ſe locatam propriis uſibus eſſe neceſſariam probet, quia v. g. domus, quam inhabitabat, corruit, vel incendio abſumpta eſt, vel quia uxorem duxit, ideoque familiam habere incipit, *Gl. in cit. §. Verum; V. Non imminebat*: quod etiam extenditur ad filios, ut ſi pater filios uxorem ducenti domum dare debeat: vel viciſſim filius locans patri habitatione carenti &c. quia hi jure naturali conductori extraneo præferuntur: *Azor cit. l. 8. c. 8. q. 2.* quo tamen caſu penſio pro rata ſeu proportione temporis conductori expulſo, ſeu amoto remittenda eſt, *cit. §. Verum*, ibi. *quæ non imminebat locationis tempore*: alioquin dominus ſibi imputare debet, quod tempore contractus ſibi non proſpexerit, ſed ædes ſibi neceſſarias futuras temere elocaverit, *arg. l. Si is, 3. §. fin. ff. Ut in poſſeſ. Legat. &c.* Quod ſi neceſſitas poſt locationem ſuperveniat, merito locatori ſuccurritur, eo quod contrahendo cum inquilino non cenſeatur conſenſiſſe in caſum neceſſitatis, quæ fortuito & præter opinionem accidit, *Cunif. in cit. §. Verum; n. 10. h. t.* Idque procedit, etſi pactum præceſſerit de conductore non expellendo, quia pactum illud non extenditur ad caſus jure exceptos, *l. Quare; 54. §. Inter locatorem; ff. h. t.* niſi ex circumſtantiis colligi poſſit, locatorem voluiſſe huic ſuo privilegio renunciare, *Molin. diſ. 479. n. 8.* Porro licet alias regulariter contractus ab initio ſint voluntarii, ex poſt facto vero neceſſarii, *l. Sicut; 5. Cod. de oblig. & act.* poteſt tamen contractus interdum propter ſupervenientem cauſam neceſſariam etiam invito altero contrahente, diſſolvi, ut notat *Abb. in cit. c. Propter; h. t. nu. 6.*

XIV. Alter caſus ejiciendi inquilinum eſt. Si domus locata neceſſario reficienda ſit, quæ tamen tempore locationis non indigebat refectione, *cit. §. Verum & l. 3. §. Cum inquilinus; ff. Uti poſſidetis*: nam ſi dominus tempore locationis ſcivit domum indigere refectione, & nihilominus illam locavit, non excuſat illum neceſſitas reficiendi, quin teneatur conductori ad intereſſe; neminem enim excuſat neceſſitas, in quam volens ſe conjicit, *l. 2. §. Si qui tamen; ff. Si quis cautionib. & c.* monet tamen *Gl. margin. in cit. l. §. Cum inquilinus; ff. Uti poſſid. lit. C.* quod refecta domo, conductor locatorem cogere poteſt ad locationem repetendam, ita ut rurſus in ea habitare poſſit. Item in hoc etiam caſu debet locator mercedem remittere pro rata portione temporis, *cit. §. Verum, Azor. c. l. §. In tertia cauſa.*

XV. Tertius caſus eſt. Si conductor in re conducta male ſeu perverſe verſatus ſit, *cit. §. Verum, & cit. l. 3. C. h. t.* Id quod dupliciter contingere poteſt: vel quia conductor rem conductam deteriorem facit, tunc enim (ſicut & emphyteuta) expelli poteſt, *juxta Auth. qui rem C. de SS. Eccleſiis*, ubi *Gl. marg. V. Deteriorem* ait, in illa deterioratione tria concurrere debere. Primo, ut ſit notabilis, non modica, arbitrio ſcilicet judicis æſtimanda. Secundo, ut ſit perpetua ſeu durabilis deterioratio, ſive deſtructio, ac proinde facta non in fructibus: ſed in proprietate, ac ſubſtantia rei locatæ, v. g. in excisione magnarum arborum in prædio, ita ut damnum ad dominum fundi, non ad colonum vel emphyteutam tantum ob fructus deſtructos pertineat. Tertio, ut hujuſmodi deterioratio proveniat ex dolo vel culpa conductoria. Vel conductor male in re conducta verſatur, quia in eam recipit meretrices, fures, uſurarios &c. & tunc ſimiliter expelli poteſt. Ratio eſt, quia priore caſu conductor damno afficit locatorem: poſteriore domum ejus efficit infamem, *Azor c. l. In 4. cauſa.* An autem in hoc tertio caſu locator debeat penſionem remittere pro rata temporis, vel etiam ſolutam reddere dubitatur. Aliqui apud *Gl. in cit. c. Propter; V. Perverſe, & in cit. l. 3. V. Verſatus eſt*, volunt, nihil remittendum eſſe de penſione, ad eam compenſandam cum damno. Sed rectius diſtinguit *Abb. in cit. c. Propter nu. 16.* Vel inquilinus male verſatur in domo, ita ut damno locatorem afficiat, & tunc fit remiſſio penſionis pro reſiduo temporis; quia eo caſu poſſet locator conductorem convenire, vel actione locati, vel ex lege Aquilia, ad damnum reſarciendum. Vel perverſe, id eſt, inhoneſte verſatur in domo locata, ſine damno illato, v. g. inducendo ſcorta in domum; & tunc locator nihil tenetur remittere de penſione, quia dominus non debet ſentire damnum ex culpa inquilini.

XVI. Quartus caſus eſt. Si conductor penſionem ſolvere intermittat, *l. Ædem, C. h. t.* & quidem in ſolidum, ut dicitur ibid. hoc eſt, integram: neque enim ſufficit ſolvere per partes & intervalla, talis enim particularis ſolutio cum magna habeat incommoda, *l. Plane; ff. famil. hercisc.* conductorem non excuſat, quominus expelli poſſit, *Gl. in cit. l. Ædem; V. In ſolidum.* At vero in *cit. c. Propter; §. Verum*, ad hoc ut conductor expelli poſſit, durante tempore locationis, requiritur, ut per biennium canonem non ſolverit, niſi moram celeri ſatisfactione purget. Id autem intelligendum eſt, ſecundum *Gl. ib. V. Canonem, & Abb. nu. 10.* de locatione facta ad tempus longum, videl. ad 16. annos, vel ſaltem ad 5. vel 6. annos. Sin autem res ad breve tempus locata ſit, duos, vel tres annos, poteſt conductor ſtatim debito tempore non ſolvens penſionem, expelli, *arg. cit. l. Ædem; 3.* a contrario ſenſu. Sed rectius *Molin. cit. diſ. 499. nu. 3. & 4.* ait, ſpectato jure communi Cæſareo, non requiri certum tempus ad expellendum conductorem: ſed ſufficere, ſi tempore conſtituto penſionem contumaciter ſolvere negligat: quod ſecundum jura præſumitur ſi per biennium ceſſaverit: qui videtur eſſe ſenſus *l. Quare; 54. §. Inter locatorem, & l. Cum domini; 56. ff. h. t.* cui conſentit textus in *cit. c. Propter; §. Verum.*

XVII. Aſſertio 2. Sicut locator conductorem, etiam invitum, ex prædictis cauſis, poteſt expellere: ita e contrario colonus, vel conductor, ante tempus locationis finitum, etiam invito locatore, ex juſta cauſa recedere poteſt. Veluti ſi impedimentum inhabitandi incidat, vel quo minus re conducta uti poſſit, quia v. g. domus ſpectris nocturnis infeſtatur, vel etiam ob incurſionem hoſtium, aut graſſantem luem per non modicum anni tempus inhabitare non potuit ædes conductas: tunc enim libere poteſt conductor emigrare e domo conducta, & remittendum eſt ei de penſione, ſecundum proportionem temporis, quo inhabitare, aut re conducta uti non licuit, ut conſtat ex *l. Sed addes; 19. §. Si quis cum in annum & l. Habitatores; 27. §. fin. ff. h. t.* Ubi dicitur, quod ſufficiat juſtus timor periculi, etſi vere periculum non fuerit, ut fieri debet remiſſio mercedis, *Azor. q. 2. l. 8. c. 9. §. Quinto nequit.* Verum ſine juſta & probabili cauſa colonus vel conductor, ante finitum tempus locationis, rem locatam deſerere non poteſt, alioqui debet integram penſionem ſolvere, & id quod locatoris intereſt, *l. Dominus; 55. §. Qui contra legem ff. h. t.* Porro finito locationis tempore, utrique parti locatori & conductori recedere licet, *l. Invitos; 11. & l. Ne cui; 32. C. h. t.*

§. V.

Ex qua culpa teneatur tum conductor, tum locator?

XVIII. Aſſertio 3. Si res conducta periit apud conductorem, vel deterior facta eſt dolo, vel culpa lata, vel etiam levi conductoris, debet ad hoc reſarciri damnum: non item ſi caſu fortuito, vel culpa leviſſima conductoris damnum evenerit, ut conſtat ex *l. Si ut certo, 5. §. Nunc videndum, ff. Commodat. & l. Contractus; 23. ff. de R. I.* cum hic contractus utriuſque contrahentis gratia ineatur, & locatoris, qui mercedem pro re locata accipit, & conductoris, qui uſum rei conſequitur, *Azor cit. l. 8. cap. 7. q. 5. Molin. diſ. 494. numer. 2. & alii communiter.*

Excipitur primo. Niſi conductor, culpa ſua, cauſam dedit caſui fortuito, ut quia in mora reſtituendi fuit: vel ſi v. g. convenit, ne ignem haberet, & habuit, tenebitur, etiam ſi fortuito caſu acciderit incendium, quia ignem habere non debuit, *l. Videamus; 11. §. Si hoc ff. h. t.* Idemque eſt, ſi inter locatorem & conductorem convenit, ne in villa urbana fœnum componeretur, tenetur conductor, ſive ſervus ejus, ſive extraneus ignem incenderit; quia cauſam præbuit inferendo fœnum, contra pactum in conductione appoſitum, *cit. l. Videamus, §. fin. & l. ſeq.* Excipitur ſecundo, niſi expreſſe conventum ſit, ut conductor teneatur de minore culpa, vel caſu fortuito: vel etiam ut non teneatur de tanta culpa, ſtandum enim eſt pacto, niſi id adverſetur æquitati, vel bonis moribus, veluti ſi conveniatur, ne conductor, vel alius de dolo teneatur, *l. Si unus; 27. §. Illud ff. de pact. l. Pacta; 6. Cod. eod.*

XIX. Excipiunt tertio Nonnulli, niſi res valde pretioſæ locatæ ſint, quæ ſuapte natura exactiſſimam diligentiam in cuſtodiendo requirunt, ideoque conductor culpam etiam leviſſimam præſtare tenetur, *Laym. l. 3. tr. 4. c. 22. q. 4.* Idque probari videtur ex *§. pen. Inſtit. h. t.* Ubi dicitur: qui pro uſu veſtimentorum, aut argenti, aut jumenti mercedem aut dedit, aut accepit, ab eo cuſtodia talis deſideratur, qualem diligentiſſimus pater familias ſuis rebus adhibet, quibus verbis culpam leviſſimam ſignificari ex ſupra dictis conſtat. Sed contra eſt, quod in *l. In re; 18. ff. Commod.* reſpondet ICtus: ſi argentum utriuſque cauſa commodatum ſit, tantum culpam levem præſtari: idem ergo in ejuſdem locatione & conductione, quæ utriuſque gratia eſt inita, erit dicendum: quare rectius reſpondetur cum *Azor cit. l. c. 7. q. 3. Mynſing. in cit. §. Qui pro uſu Inſtit. h. t.* quod pro ſubjecti contractus materia, ſuperlativus pro poſitivo, & e contra hic pro illo aliquando accipiatur; verba enim ſecundum ſubjectam materiam ſumunt interpretationem: unde ſicut diligentia in materia commodati, quod regulariter accipientis tantum gratia celebratur, cuſtodiam exactiſſimi hominis ſignificat, *cit. l. Si ut certo; 5. §. Videndum, & in l. In rebus; 18. ff. Commod.* ita & in contractu locationis, aut aliis, qui utrinſque gratia ineuntur, cuſtodia diligentiſſimi patris familias non ſummum diligentiæ gradum deſignat, ſed diligentiam tantum mediocrem, & exactiorem, quam neque ſocors, neque diligentiſſimus, ſed ſedulus & diligens quiſque rebus ſuis adhibet, *arg. l. Ea; 14. ff. de pignor. act.* Similis reſponſio eſt ad *l. Si merces; 25. §. Qui columnam, ff. h. t.*

Cæterum idem eſt dicendum de rebus, quæ ex natura ſua facile franguntur, aut corrumpuntur, ut columnæ marmoreæ elaboratæ, vel vaſa vitrea, quod nimirum conductor in his

Digitized by Google

cuſtodiendis nonniſi levem culpam præſtare tenetur, ſine peritiæ & artis profeſſione eas conduxerit (alioqui ſi tanquam peritus & artifex operas ſuas locavit, obligatur etiam de culpa leviſſima) ut colligitur ex *cit. §. Qui pro uſu Inſtit. h. t.* Ubi eadem a conductore diligentia requiritur veſtimenti, argenti & jumenti, nemo autem dixerit, conductorem jumenti teneri ad exactiſſimam diligentiam, adeoque de culpa leviſſima, ad cuſtodiendum jumentum; imo neque pro uſu vel cuſtodia argenti, ſi utriuſque gratia ſit commodatum, *c. l. In rebus*, ergo neque pro cuſtodia vel uſu veſtimentorum conductor tenebitur ad præſtandum culpam leviſſimam: ſed ſolum levem, & conſequenter etiam aliarum rerum, quæ facile corrumpuntur, *Mol. cit. diſ. 494. n. 2. ff. Si quis.*

XX. Aſſertio 2. Similiter & locator ſi vitioſam rem locavit, indeque damnum patiatur conductor, tenetur ad illud reſarciendum, ſi dolo vel culpa lata, vel levi locatoris illarum ſit: non item ſi caſu fortuito, vel ex culpa leviſſima. Ratio patet ex dictis, quia contractus locationis in utriuſque commodum initur, *Azor. cit. c. 7. q. 6. Leſſ. cit. c. 24. n. 30.*

§. VI.

De permiſſa; vel prohibita locatione & conductione rerum Eccleſiaſticarum.

XXI. Aſſertio 1. Non poteſt Prælatus, aut Rector Eccleſiæ rem alienari prohibitam, ſine cognita juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis, & juris ſolennitatibus, locare ad longum tempus, videlicet ad decennium, ſi locatio ſit realis, ſive nomine Eccleſiæ fiat. Poteſt autem Prælatus rem Eccleſiæ alienari prohibitam, ſine expreſſo conſenſu Capituli, & non adhibita etiam auctoritate Superioris, locare ad breve tempus, ſive intra decennium.

Prima pars ſumitur ex *Clem. 1. de reb. Eccleſ. non alien.* Ubi prohibetur locatio ſeu conceſſio rerum Eccleſiaſticarum ad vitam ſive recipientis, ſive concedentis, *Gl. ibid. V. Eine*, & ad certum tempus, longum ſcilicet; nam quamvis alias arbitrio judicis definiendum relinquatur, quodnam ſit longum tempus, in hac re tamen locatio ad decennium cenſetur ad longum tempus facta, *juxta Gl. receptam in l. ult. Si ager vectigalis vel Emphyteut. & c. Gl. marg. in l. Sicut certo 5. §. Si dro. bus; ff. Commod.* idcoque talis locatio prohibita eſt Jure Canonico, ſi ſine ſolennitatibus requiſitis fiat; quia per eam jus utilitatis, ſive dominium utile rei, ejuſque poſſeſſio translata cenſetur, ut ex communi docet *Covarr. l. 2. reſol. c. 16. n. 2.* Nam quod locatio longi temporis cenſenda ſit, quæ ſit tradit etiam *Azor. p. 2. l. 7. c. 10. q. 3. Sanch. l. 7. mor. c. 26. num. 34.*

Secunda pars ſumitur etiam *ex cit. Clem. 1. in fine*, ubi habetur, quod locationes ad modicum tempus fieri poſſunt: modicum autem tempus dicitur, quod eſt infra decennium, *Gl. fin. ibid.* & conſtat *ex c. ult. Ne Prælati vices ſuas &c.* ubi de locatione ad ſeptennium fit mentio, *Azor. c. l. & Sanch.* Si ergo infra tempus decennii locatio fiat, ea licita eſt, & valida; quia non cenſetur proprie dicta alienatio, cum per illam nec dominium utile transferatur: neque colonus ſuo nomine poſſidet, ſed nomine domini locantis, *§. Poſſidere, Inſtitut. de interdict. l. Si id quod 25. §. 1. ff. de acquir. poſſeſſ. Laym. in diſp. de rer. Eccleſ. alien. Theſ. 78. & 79.* Veruntamen jure novo *in Extravagant. Ambitioſæ unic. de reb. Eccleſ. non alien. inter communes*, omnis rerum Eccleſiaſticarum locatio ſub cenſuris eſt prohibita, ſi fiat ultra triennium, perinde ac ſi ad longum tempus facta eſſet. Quæ Conſtitutio obſervari debet in iis locis, in quibus eſt recepta, & quatenus eſt recepta, de qua actum ſupra *Titul. 13. numer. 34. & ſeqq.*

XXII. Aſſertio 2. Locatio rei locari prohibitæ ultra triennium, vel ad longum tempus, non poteſt fieri ad ſex, vel novem annos, vel etiam ad quatuor triennia, vel tria quinquennia, addito pacto, ut finito uno triennio, vel quinquennio, renovata cenſeri debeat locatio in aliud triennium, vel quinquennium; nam talis contractus locationis non valet, ſaltem quoad exceſſum, ſive annos jure non permiſſos, ut ex communiore ſententia docet *Covarr. cit. c. 16. n. 4.* & colligitur *ex Auth. de non alien. reb. Eccleſ. c. 3. §. Quod autem, V. Nequa illud collat.* 2. quia tale pactum adjectum locationi fit in fraudem legis, perinde enim eſt, ac ſi locatio revera fiat ultra triennium, vel longum tempus. Veruntamen probabile eſt, talem locationem, etſi non valeat quoad exceſſum, ſeu annos jure non permiſſos, valere tamen quoad tempus jure permiſſum, v. gr. triennium, ut plures docent apud *Covarr. c. l. nu. 5. Laym. in cit. diſp. Theſ.* 80. Ratio eſt, quia in iis, quæ ſeparari poſſunt, utile per inutile vitiari non debet, *Reg. 37. in 6.* at in propoſito, tempus quoad exceſſum commode ſeparari poteſt a tempore jure permiſſo: ſicut ergo donatio facta abſque inſinuatione, ultra 500. ſolidos, ſive aureos invalida ſolum eſt quoad exceſſum, valida autem quoad ſummam jure permiſſam, *l. Sancimus 34. in princ. & l. pen. C. de donat.* Ita item dicendum eſt de locatione facta ultra tempus jure permiſſum, *Covarr. c. l. & Laym.*

XXIII. Aſſertio 3. Licet Rector Eccleſiæ, vel alius Beneficiarius non poſſit jus decimarum alienare, vel transferre in alium incapacem, v. g. Laicum, imo neque in Clericum, ſine juſta cauſa, & ſolennitatibus jure requiſitis: poteſt tamen ipſos proventus decimarum, vel aliorum Eccleſiaſticorum fructuum perceptionem, ſine præjudicio Eccleſiæ & Succeſſoris, locare alteri, etiam Laico, prout ſumitur *ex c. Veſtra 2. h. t.* Ubi cum quidam Epiſcopi ſtatutum feciſſent, „ ut ſubjecti ipſis Clerici, vel Religioſi fructus decimarum „ non dent ad firmam, ſive pro cenſu annuo non locent a- „ liis, quam Presbyteris Parochialibus, ſeu Parochis: con- „ tra hoc ſtatutum queſti ſunt Abbas & Conventus S. Petri „ Diœceſis Londonenſis. Quibus reſpondet Innocentius III. „ quod non obſtante contrario ſtatuto Epiſcopi Diœceſani, „ proventus, ſeu fructus decimarum ſuarum libere (id eſt, „ ſine conſenſu alterius, *Abb. hic n. 4.*) poſſint locare iis, cum „ quibus Eccleſiæ ſuæ conditionem poterunt meliorem fa- „ cere, ita tamen, ut ejuſmodi locatio non extendatur ad „ Feodum, vel alienationem perpetuam ſcilicet, per quam „ dominium directum, vel utile rei transferatur. *Gl. fin. hic & Innocent. V. Alienationem*, ſeu ad locationem ad longum tempus, *Abb. hic num. 5.* Ratio eſt, quia quamvis Epiſcopus, cum Capitulo ſuo Cathedrali, poſſit condere ſtatuta in iis, quæ pertinent ad juriſdictionem ſuam: non tamen poteſt ſtatuere quidquam in præjudicium jurium Eccleſiarum ſibi ſubjectarum, ſine conſenſu, vel ſaltem præſentia eorum, quorum intereſt, qui ſi præſentes ſint & taceant, pro præſentibus habentur, *Innoc. hic V. Statuto, & Abb. num. 6.* atqui ſpectato Jure communi, poſſunt Prælati, & Rectores Eccleſiarum, aliique Beneficiarii proventus decimarum, ac Beneficiorum ſuorum ad tempus modicum locare, quibus ipſi voluerint, etiam ſine conſenſu Superioris, ut patet *ex hoc c. V. libere*; ergo non poteſt Epiſcopus hanc facultatem a jure communi ipſis conceſſam reſtringere, vel tollere in præjudicium, aut damnum Eccleſiarum, & ipſorum Beneficiariorum; cum indultum a jure beneficium non ſit alicui auferendum, juxta *Reg. jur. 17. in 6.* Excipi debet, niſi cauſa aliqua cedens in bonum publicum aliud exigat, tunc enim poterit Epiſcopus Clericos, & Religioſos ſibi ſubjectos cogere, ut v. gr. ædes ſuas locent ſcholaribus, vel militibus ante alios, vel, ut quamdiu illi inhabitare volunt, aliis non locent, etſi majorem penſionem offerant, *arg. c. 1. h. t. Imola hic in fine.*

Porro poſſunt fructus decimarum, aliique reditus Beneficiorum etiam Laicis locari pro penſione annua, ut docet *Abb. in cit. c. 2. n. 3. h. t. Covarr. l. 2. reſol. c. 17. n. 5.* quia conductor Laicus non percipit fructus nomine ſuo, ſed nomine Clerici locantis.

§. VII.

An locationi facta per Prælatum, ſeu Rectorem Eccleſiæ, Succeſſor ejus ſtare teneatur.

XXIV. Aſſertio 1. Si Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ, Capitulo ſciente, & patiente, vel ſaltem non contradicente rationabiliter, fundum pertinentem ad ipſam Eccleſiam, cujus ſcil. reditus ad eandem pertinent, non ad ipſum Prælatum, vel Rectorem, ipſius Eccleſiæ nomine, pro annua penſione conceſſit, ſeu locavit ad tempus breve, videl. intra decennium, vel non ultra triennium, ubi ſupra dicta Conſtitutio Paulina eſt recepta, & obſervatur, Succeſſor in dignitate, vel officio tali locationi ſtare tenetur, ut docet *Abb. in c. ult. n. 5. Ne Prælati vices ſuas, &c. Cov. l. 2. reſol. c. 15. n. 6. §. Primum.* Ratio eſt, quia talis locator eſt legitimus Adminiſtrator Eccleſiæ, & rerum ad Eccleſiam pertinentium, ergo ſi res Eccleſiæ locavit nomine Eccleſiæ, ad tempus jure permiſſum, contractus locationis eſt validus, adeoque Succeſſor illi ſtare tenetur, ſicut Tutor, qui alteri Tutori in adminiſtratione tutelæ ſucceſſit, tenetur ſtare, vel etiam ipſe pupillus, cujus tutela adminiſtrata eſt, *l. Si tutela 8. de adminiſt. tut.* Si vero locatio ſit facta ad tempus longum, videlicet decennium, vel ultra (vel etiam ultra triennium, ubi Paulinæ Conſtitutionis obligatio viget) neque ſucceſſor, neque ipſemet locator tenetur ſtare locationi: niſi in caſu jure permiſſo, & ſervata ſolennitate requiſita ad perpetuas alienationes, tunc enim illi ſtare tenetur etiam ſucceſſor, *Abb. in cit. c. ult. n. 5.* Veruntamen ſi Eccleſia ſe læſam eſſe ex tali contractu probare poſſit, reſtitutionem in integrum petere poteſt intra tempus quadriennii a jure definitum, *c. 1. de in integr. reſtitut. cap. 1. eod. in 6. Abbas cit. loc. Covarr. citat. loc. §. Tertium; Laym. citat. diſp. Canon. de rer. Eccleſ. alienat. num. 80.*

XXV. Hinc patet, locationem, mortuo Prælato vel Rectore, non finiri, nec ab ejus ſucceſſore retractari poſſe, ſi ea facta fuit nomine Eccleſiæ, & ad tempus jure permiſſum, ab eo, qui eam rem locare potuit, ut legitimus Adminiſtrator rerum Eccleſiæ, & ipſius rei locatæ reditus ad Eccleſiam, non ad Prælatum, vel Rectorem pertineant. Idq; procedit ſi Prælatus, vel Rector, qui locavit, tantum ad triennium ſit conſtitutus, & in officio maneat, juxta Ordinis alicujus ſtatuta, vel conſuetudinem; vel etiam ad annum duntaxat, v. g. Rector alicujus Hoſpitalis Epiſcopi auctoritate locati, qui fundum ejus ad triennium, vel aliud tempus jure permiſſum locavit, ſucceſſor enim obligatus eſt ad ſervandum contractum locationis nomine Monaſterii, vel Hoſpitalis initum, alioquin Prælatus, vel Rector non haberet ſufficientem, & legitimam poteſtatem adminiſtrandi, & deciperentur cum ipſo contrahentes, *Cov. c. l. §. Ex hoc apparet, Laym. c. l.*

XXVI. Aſſertio 2. Quamvis Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ, cujus reditus non ad Eccleſiam, ſed ab ipſum Prælatum, ſeu Menſam ejus pertinent, adeoque non Eccleſiæ, ſed nomine proprio, & ad utilitatem propriam, poſſit facere conceſſionem, ſeu locationem perſonalem, ſive in perſona ſua fundatam, etiam non requiſito Capituli conſenſu, & ſine aliis juris ſolennitatibus, ita, ut etiam ultra decennium, & pro toto vitæ ſuæ tempore rem Eccleſiæ locare poſſit; quia tunc agitur tantum de ſuo præjudicio, ut docet *Abb. in c. 2. n. 7. ſupr. de his, quæ fiunt a Prælat. &c. Laym. in cit. diſ. Theſ. 81.* non tamen tenetur tali locationi ſtare Succeſſor illius: imo talis locatio morte Prælati locantis expirat; ideoque præjudicium nullum Eccleſiæ, vel Succeſſori in Prælatura affertur, ut docet *Gl. Communiter recepta, in cit. cap. ult. V. Statutum terminum, ne Prælati vices ſuas & c. Covarr. cit. c. 15. n. 6. §. Secundum. Laym. cit. Theſ.* 81. Ratio eſt, quia Prælatus, aut Rector Eccleſiæ non potuit rem talem locare ultra tempus vitæ, vel adminiſtrationis ſuæ, & mortuo Præ-

Digitized by Google

Prælato ſeu Rectore, qui locavit, fructus & reditus ad Succeſſorem pertinent, eique reſervari debent, *c. ult. de Offic. Jud. Ordin. in 6. & c. Relatum; 12. de Teſtam. Abb. in cit. c. ult. num. 8. Ne Prælati vices ſuas, & c.* ideoque locatio ejus morte extinguitur. Idemque eſt, ſi Rector Eccleſiæ, qui locavit, Beneficio renunciaverit ante finitam locationem; non enim tenetur ejus Succeſſor ſtare locationi, imo etſi Succeſſor ſtare velit locationi factæ ab Anteceſſore, non tamen conductor tenebitur ſtare conductioni, ſi nolit, cum contractus ſit finitus, *Covarr. c. l.*

XXVII. Aſſertio 3. Si Prælatus ſeu Rector Eccleſiæ, v. gr. Parochus fundum Menſæ ſeu incorporatum, ſive cujus reditus non ad Eccleſiam, ſed ad Prælatum, vel Rectorem pertinent, nomine Eccleſiæ elocet ad tempus longum, ſine requiſitis ſolennitatibus; tunc conditionalis cenſeri debet ea locatio, videlicet ſi tam diu vivat Prælatus ſeu Rector Eccleſiæ; nam cenſetur illam voluiſſe elocare, quamdiu jus habet percipiendi illos reditus, *Covarr. c. l. numer. 6. in fine Laym. c. l. num.* 82.

XXVIII. Aſſertio 4. Si Beneficiarius aliquis non habens adminiſtrationem rerum Eccleſiæ, ver. gr. Canonicus vel alius Beneficiarius ſimplex, & non curatus, fundum ratione Beneficii ſibi aſſignatum, pro certa penſione annua elocavit ad certum tempus, non longum, ſive infra decennium ſine conſenſu, & auctoritate Ordinarii, isque moriatur ante tempus locationis finitum non tenetur Succeſſor ſtare contractui, quia ſimplex Beneficiarius non poteſt, imo nec Parochus, nomine Eccleſiæ fundum elocare ad longum tempus, niſi ex cauſa rationabili, & interveniente auctoritate Epiſcopi: alias vero non poteſt fundum Eccleſiæ concedere, ſeu locare alteri, ultra tempus vitæ ſuæ, nam conceditur ei præbenda ſolum ad dies vitæ ſuæ, *Abb. in cit. c. ult. num. 7. Ne Prælati vices ſuas, & c. & in c. Ad audientiam; 9. n. 2. de reb. Eccleſ. non alien.* Quod ſi in inſtrumento locationis nulla fiat mentio de conſenſu & auctoritate Ordinarii licet in iisdem contineatur, elocationem nomine Eccleſiæ eſſe factam, cenſeri debet, conceſſionem ſeu locationem non realem, ſed perſonalem eſſe factam, ita ut affectum ulterius habere non poſſit, niſi dum Beneficiarius vivit; nam in dubio convenit actum quemlibet, ſeu contractum ita explicare, ut valeat potius quam ut pereat, *c. Abbate 25. §. Contra de V. S.* Beneficiarius autem non habens adminiſtrationem rerum Eccleſiæ, non poteſt, nomine Eccleſiæ, fundum elocare, ut jam dictum, ergo debet intelligi, quod rem ſeu fundum Eccleſiæ nomine proprio conceſſerit, ſeu locaverit, adeoque tantum ad vitam ſuam *Laym. cit. Theſ.* 82.

XXIX. Sed quid ſi coloni, eorumque majores prædia ad Parochiam ſpectantia per continuos 60. 70. vel 80. vel plures annos, tanquam emphyteutica poſſederunt, etſi nihil conſtet ex inſtrumento contractus, ſeu conceſſionis conſenſu Epiſcopi ſeu Ordinarii interveniſſe: poſſuntne Parochi de novo inveſtiti ea prædia ſibi vendicare; quandoquidem Parochi Anteceſſores, qui prædia elocarunt, non potuerunt ſuo jure, ſeu nomine, & auctoritate propria Succeſſoribus præjudicium afferre? Ad hoc reſpondetur cum *Laym. cit. diſ. Theſ.* 83. inſpiciendas eſſe litteras conceſſionis, ſi enim prædia illa ſint in Emphyteuſin conceſſa, vel locata ultra decennium, vel ad vitam conducentis, vel ad duas pluresve generationes, atque hoc titulo coloni poſſederint illa prædia, cum bona fide (uti præſumitur) & laudemium novis Parochis ſolverint, non debent, nec poſſunt e prædiis expelli: tum quia iniquum foret, ſi veluti decepti ab Eccleſia tot annorum poſſeſſione privarentur: tum quia poſito etiam, quod alienationes, ſive conceſſiones illæ factæ ſint ſine Ordinarii conſenſu, aliisque juris ſolemnitatibus: potuerunt tamen per tanti temporis poſſeſſionem, imo etiam 40. annis, bona fide, adverſus Eccleſiam præſcripſiſſe, juxta *c. Illud; 8. de præſcript.* cum denique ob diuturnitatem temporis præſumi poteſt, ac debet, conſenſum Ordinarii interveniſſe; ob temporis enim diuturnitatem omnia præſumuntur rite ac ſolenniter acta, ut docet *Gail. l. 2. obſer. ult. num.* 6. præſertim cum hic adfuerit ſcientia, & patientia Ordinariorum, cum ipſi, vel eorum Vicarii in viſitatione utique inſpexerint rationes Inventarii. Si vero ex litteris conceſſionis vel ſi eæ ſint perditæ, ex communi fama, ſeu perſuaſione appareat, dicta prædia fuiſſe elocata jure & auctoritate ſolius Parochi vel alterius Beneficiarii: tunc illa poſſunt colonis auferri ob titulum conceſſionis manifeſte vitioſum; cum ſimplices Beneficiarii, vel etiam Curati ſeu Parochi non poſſint in perpetuum, adeoque nec ultra vitam Beneficiarii, vel etiam ad longum tempus prædia ſuorum Beneficiorum elocare, ſine conſenſu ſui Ordinarii, & aliorum Capitularium, vel Clericorum, ſi Collegiata, *c. Ad audientiam; 9. de reb. Eccl. non alien.* Ubi autem deficit poſſeſſio bonæ fidei, ob titulum conceſſionis notorie vitioſum, ibi præſcriptio procedere non poteſt.

XXX. Prædictis addendum, quod habetur *in Concilio Tridentino Seſſ. 25. c. 11. de reform.* ubi decernitur, ut omnes locationes bonorum Eccleſiæ, quæ (ad plures annos) repræſentata pecunia, ſive anticipatis ſolutionibus fiunt in præjudicium Succeſſorum, pro non validis habeantur, non obſtante quocunque indulto aut privilegio, nec hujuſmodi locationes in Romana Curia, vel extra illam, confirmentur.

SECTIO II.

De contractu Emphyteutico.

Quia Emphyteuſis maximam affinitatem habet cum locatione, & conductione, ideo de illa ſub eadem Rubrica agitur *in c. Petunt; 4. & ult. h. t.*

§. I.

Quid ſit Emphyteuſis, & quotuplex & an ad illam neceſſario requiratur ſcriptura?

XXXI. Aſſertio 1. Emphyteuſis, (latine idem quod implantatio, ſeu inſitio) eſt contractus nominatus, quo res ſoli ſeu immobilis, cum tranſlatione utilis dominii retento directo, ſeu proprietate, alicui colenda, & fruenda conceditur, vel in perpetuum, aut ad vitam ejus, cui conceditur: vel ad unam, aut plures generationes, ſub onere certæ penſionis realis domino proprietatis ſolvendæ, *Molin. tract. 2. de juſtit. diſ. 445. in princ. Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 24. n. 1. Azor. p. 3. l. 10. de Emphyt. cap. 5. q. 5. Laym. l. 3. tract. 4. c. 23 n. 1. & 2. & alii communiter.* Qui vendit, ſive concedit rem, ſeu feudum, dominus directus, ſeu proprietarius: qui autem emit, ſeu accipit, Emphyteuta dicitur.

Porro Emphyteuſis eſt contractus diſtinctus a locatione, ut patet ex *§. Adeo Inſtit. h. t. & l. 1. C. de Jur. Emphyt.* a qua diſtinguitur primo: quia Emphyteuſis ſolum in rebus immobilibus, quæ cultura meliores effici poſſunt, conſtitui poteſt, locatio etiam in rebus mobilibus. Secundo, quia per Emphyteuſin transfertur utile dominium rei, *l. 7. & 2. ff. Si ager vectigalis, vel emphyteuticus, & c.* ſecuta traditione, rei prout regulariter fit in omnibus contractibus, *l. traditionibus; 20. C. de pact.* at vero in locatione non quidem utile, ſeu jus reale transfertur in conductorem, ſed uſus tantum, ſeu commoditas fructuum, *l. Non ſolet; 39. ff. h. t.* ſaltem in illa locatione, quæ non fit ad longum tempus, nempe ad decennium vel ultra. *Covarr. l. 2. var. reſol. c. 16. num. 1. Zaſius in Comment. ff. h. t. num.* 14.

Differt. 2. Emphyteuſis a contractu cenſuali reſervativo: quia, in hoc non tantum dominium utile, ſed etiam directum, adeoque plenum, & perfectum transfertur in cenſualiſtam, reſervato cenſu, ſive annua penſione ſolvenda: ita tamen, ut tametſi penſio, ſive cenſus biennio, vel triennio non ſit ſolutus, non tamen res cenſualis cadat in commiſſum ſicut fit in Emphyteuſi, quippe per quam jus, ſive dominium utile non ita abſolute tranſlatum eſſe cenſetur: ſed ſub conditione, ſi canon, ſive penſio ſolvatur, *Jul. Clarus lib. 4. ſent. §. Emphyteuſis q. 1. num.* 2. ubi etiam aliam differentiam adfert, quia cenſum ſolvimus ex re noſtra, Canonem vero, ſive portionem Emphyteuticam ex re aliena, cum dominium directum, ſeu proprietas maneat penes concedentem.

Diſtinguitur tertio Emphyteuſis a Feudo: quia in illa annua realis penſio ſolvitur: in Feudo vero perſonale tantum ſervitium ac fidelitas a vaſallo Domino exhibetur, & præſtatur, ſi ſit Feudum merum, *Molin. cit. diſ. 445. de quo infra.*

Diſtinguitur quarto Emphyteuſis a contractu Libellario, qui tunc fit, quando Vaſallus: & Emphyteuta condit alteri prædium pro annua penſione, quod ipſe habuerat ab alio in Feudum, vel Emphyteuſin, ac proinde in contractu libellario concedens non eſt dominus directus, rei, ſeu proprietarius: ſed qui illam in Emphyteuſin acceperit, idemque vulgo appellatur Emphyteuſis ſubalterna: quando vero dominus proprietatis dat rem utendam, & fruendam alteri tunc proprie eſt contractus emphyteuticus, *Jul. Clar. cit. §. Emphyteuſis; q. 5. n. 1. Azor c. l. c. 5. q. 5.* ubi plures differentias inter hunc utrumque contractum adfert.

XXXII. Aſſertio 2. Emphyteuſis eſt duplex, alia Eccleſiaſtica, quæ eſt conſtituta in re, cujus dominium directum, ſeu proprietas ſpectat ad Eccleſiam, vel Collegium Canonicorum vel Monaſterium, vel alium locum pium, ſeu Religioſum a ſive utile dominium ſit penes Clericum, ſive Laicum. Alia eſt Emphyteuſis profana, ſive ſæcularis, cujus dominium directum eſt penes Laicum, ſive quoad dominium utile res ſic conceſſa Laico, ſive Clerico: inſpicitur enim perſona, ad quam ſpectat dominium directum rei emphyteuticæ, non illa ad quam ſpectat dominium utile, *Azor c. l. c.* 4.

XXXIII. Aſſertio 3. Ad ſubſtantiam, & valorem contractus emphyteutici, ſpectato Jure communi, requiritur ſcriptura, ſive Inſtrumentum ſcriptum, ut ex communi docet *Clar. c. l. quaſt. 4. Molin. diſ. 447. num. 4. Azor c. l. cap. 5. quaſt. 3. Laym. cit. cap. 23. numer.* 6. idque colligitur *ex leg. 1. C. de Jure emphyteut. ibi: pactionibus ſcriptura interveniente, habitis.* Quod multo expreſſius habetur de Emphyteuſi Eccleſiaſtica *in Auth. de non alien. reb. Eccleſ. juxta Gloſſ. V. Pragmatica, & §. Quod autem dictum eſt collat.* 2. ubi tamen conſuetudo viget, ut contractus Emphyteuticus ſine ſcriptura fiat, ea ſervanda eſt, *Molin. cit. loc. numer. 5. cit. loc.* quia conſuetudo præſcripta derogat Juri communi utrique. Sunt plures DD. qui cenſent etiam de jure communi ſcripturam non requiri ad ſubſtantiam hujus contractus: ſed ſolum ad faciliorem probationem pactorum, quæ adjici ſolent, propter diuturnitatem, in quod emphyteuſis extendi ſolet, & ut evitetur falſitas, ac proinde *in cit. leg. 1. Cod. de jure empyt.* ſcripturam non requiri tamquam conditionem neceſſariam ad ipſum contractum, *Gloſſa ibid. V. Scriptura, Zaſius in Comment. ff. hoc titul. §. De Jure Emphyteutic, numer.* 55.

§. II.

An ad ſubſtantiam, ac valorem contractus Emphyteuticirequiratur ut Canon ſeu penſio annua ſolvatur Domino, & quam pœnam incurrat Emphyteuta, ſi non ſolvat?

XXXIV. Aſſertio 1. Emphyteuta in recognitionem dominii directi penes proprietarum remanentis, & in compenſationem dominii utilis ſibi conceſſi debet ſolvere annuum canonem, ſive penſionem, ſicut ſtatuitur in §. *Adeo Inſtit. de locat. & conduct.* Neque refert, magna ſit, an modica penſio; quia abſolute loquendo, poteſt eſſe adæquata fructibus, detractis expenſis, & habita ratione laudemii, communiter tamen, & ex conſuetudine ſolet eſſe minor, & modica, ut ex communi tradit *Azor tit. l. 10. c. 7. q. 1.* Neque etiam intereſt, utrum in pecunia, an in fructibus penſio annua ſit conſtituta: neutrum enim determinate requiritur ex natura contractus: ſed id ſervandum eſt, quod conventio, vel ſtatutum ſpeciale loci, vel conſuetudo hac in re præſcribit, *Azor tit. c. 7. q. 4.* ſolet autem communiter canon ſive penſio ſolvi ad finem anni, niſi aliud pacto ſit conventum, vel conſuetudine loci inductum, *Clar. c. l. q. 12. n. 1. Azor c. l. q. 2.*

XXXV. Aſſertio 2. Si Emphyteuta canonem ſive penſionem tribus annis continuis in Emphyteuſi laica ſeu civili, vel duobus annis, ſi ſit Eccleſiaſtica, ſolvere domino negligat, emphyteuſis in commiſſum cadit, id eſt, rem in emphyteuſin acceptam ia amittit, eaque ad dominum redit, ita ut utile dominium conſolidetur cum directo, & dominus illum expellere poſſit, ut conſtat *ex l. C. de jure emphyt. & ex c. Potuit; 4. & ult. §. Emphyteuta quoque; h. t.* ubi Gregorius IX. ait ſi Emphyteuta aliter (quam præſcriptum eſt) vendide„ rit, vel in ſolutione canonis per biennium ceſſarit, niſi „ celeri ſatisfactione moram purget, juſte expelli poteſt „ tametſi de ſolutione facienda a domino monitus non fuerit „ quia in hoc caſu dies ſtatuta pro domino interpellat. Quod „ autem minus tempus requiratur in emphyteuſi Eccleſiaſtica, quam Civili, ad incurrendam hanc pœnam caducitatis, ſeu commiſſi: id ſtatutum eſt in favorem Eccleſiæ, & piorum locorum, ut rebus eorum tanto magis conſulatur, *Zaſ. ff. h. t. §. De emphyteuſi num. 76.*

XXXVI. Idque extenditur primo, ut procedat, etiamſi res emphyteutica ſit magni valoris, canon vero, ſive penſio modica nihilominus tamen ob omiſſionem ſolutionis, intra tempus ſtatutum emphyteuſis tota in commiſſum cadit, quia penſio ſolvitur ab Emphyteuta potius in recognitionem dominii directi, quam ratione rei in emphyteuſin datæ in qua longior ceſſatio inducere poſſet oblivionem emphyteuſeos, ideoque non attenditur quantitas penſionis, *Clar. cit. §. Emphiteuſis; q. 8. n. 3. Zaſius c. l.* Extenditur ſecundo, quod Emphyteuta amittat totam emphyteuſin, ſi integram penſionem culpabiliter negligat ſolvere, etſi partem ſolverit; quia nonniſi integra, & tota penſio datur in recognitionem dominii: neque dominus partem penſionis ex re emphyteutica, & locata recipere cogitur, *l. Ædem; 3. junct. Gloſſ. V. in ſolidum, C. h. t.* quia ſolutio partium non minima incommoda habet, ut dicitur *in l. 3. ff. famil. herciſc.* Extenditur tertio, ſi ex pluribus hæredibus, ad quos res emphyteutica pervenit, unus non ſolvit partem penſionis, quam debet, cæteris ſuas penſiones, ſolventibus, nihilominus tota res in commiſſum cadit; quia defunctus erat in ſolidum obligatus ad totam penſionem ſolvendam, quæ obligatio non poteſt mutari facto hæredum: ſed in ſolidum ad omnes, & ſingulos hæredes tranſit, *l. 2. §. Ex his igitur ff. de V. O.* ac proinde hæc obligatio ſolvendi canonem eſt aliquatenus individua, ita, ut ab omnibus heredibus pœna committatur, juxta *l. Eadem; 4. §. Caio, ff. eod. Sylveſt. V. Emphyteuſis q. 4. num. 10. Clar. cit. q. 8. n. 13. Zaſius c. l. num. 78.* quia licet ad ſingulos hæredes pertineat portio canonis, non tamen ſatis fit a ſingulis hæredibus, niſi totus ſit ſolutus. Quamvis contrarium teneat *Fachin. lib. 1. Controv. cap. 97.* quia putat hæredes defuncti Emphyteutæ non eſſe obligatos ex perſona defuncti tanquam hæredes, ſed tanquam novos Emphyteutas ex propria perſona.

Extenditur quarto, ad pœnam caducitatis incurrendam non requiritur ſententia judicis, vel declaratio: ſed Emphyteuta ipſo jure privatus exiſtit re emphyteutica modo manifeſtum ſit, quod per triennium, vel biennium ſolutionem canonis culpabiliter intermiſerit, & dominus declaraverit: ſe velle ut pœna privationis locum habet, ut colligitur *ex l. 2. ibi: Si dominus ſolverit, C. de jure emphyt. Silveſt. V. Emphyteuſis, q. 2. n. 7. Clar. cit. §. Emphyteuſis q. 9. Mol. diſ. 453. num. 21. Laym. cit. c. 32. num. 8. Mynſing. cent. 3. obſ. 65. Zaſ. c. l. num. 91. & 92.* ubi tamen addit, id eſſe dubium Sed & probabile eſt, poſſe dominum directum, poſt declaratam caducitatem, propria auctoritate rem emphyteuticam occupare, eumque reſiſtentem vi expellere quamvis tutius ſit, ut id fiat auctoritate Judicis ad vitandum ſcandalum, *Gl. in cit. l. 2. V. repellere, Abb. in cit. c. ult. num. 13. h. t. Mynſing. cit. obſ. 65. num. 4. Laym. c. l.* Extenditur quinto. Emphyteuta ob non ſolutum canonem a domino expelli poteſt, etiamſi prius monitus non fuerit, ut ſolvat, *cit. c. ult. h. t. in fine, & l. 2. C. de jure emphyt.* Nam ſi dies, ſive tempus ſolvendi a lege, vel ab homine partium conventione definitum ſit, non eſt opus, ut debitor admoneatur: ſed poſt diem, ſive tempus tranſactum ia in mora conſtituitur, ita, ut pœnæ ſit obnoxius, *l. Magnam; 12. C. de contrah. ſtipul.* Extenditur ſexto, quod pœnæ commiſſi, ob non ſolutum canonem, ſit locus non ſolum ſi privatus accepit rem Eccleſiæ in emphyteuſin: ſed etiam ſi una Eccleſia ab alia non enim natura contractus mutatur ex eo, quod Eccleſia habeat rem emphyteuticam, *Zaſius c. l. q. 76.*

XXXVII. Cæterum quod dictum eſt Emphyteutam non ſolventem intra tempus ſtatutum Canonem ſive penſionem annuum cadere jure ſuo, id limitatur communiter primo: niſi dominus ſit debitor Emphyteutæ, ita, ut tantum debeat quanta eſt penſio, quæ ipſi debetur; tunc enim Emphyteuta poteſt uti compenſatione retinendo penſiones, quas alias ſolvere deberet, nec ideo cadit jure ſuo, quia ſaltem in materia odioſa, & ad evadendam pœnam habet locum hujuſmodi compenſatio, ut docet *Abb. in c. 2. num. 11. de depoſ. Silveſt. V. Emphyteuſis; q. 2. num. 8. Mol. cit. diſ. 453. num. 10. Azor tit. l. 10. c. 6. q. 4. Laym. c. l.* & quamvis non fuerit oppoſita ab homine, tamen odio pœnæ ipſo jure ſit compenſatio, *Silveſt. c. l. & Mol.* Limitatur ſecundo, ſi ob probabilem ignorantiam, vel aliam juſtam cauſam penſio non ſolvatur; quia v. gr. hæres neſcivit, rem eſſe emphyteuticam: tunc enim etſi ſtricto jure res habeatur pro commiſſa, quia emphyteuta ſibi imputare debet, quod ignoraverit rei conditionem: tamen ex æquitate reſtituetur in integrum, ob juſtum errorem, vel ex clauſula generali, *ſi qua mihi juſta cauſa videbitur, l. 1. in fine ff. ex quib. cauſ. majores, &c.* nam ubi culpa non eſt, nec pœna commiſſi locum habere debet, *Gl. in l. 2. V. Secundum legem, C. de jur. emphyt. Claras cit. q. 8. n. 9. Laym. c. l.*

Limitatur tertio, ſi Emphyteuta reipſa obtulit penſionem domino, loco, & tempore congruo, ſed per dominum ſtetit quominus reciperetur, tunc enim evitat pœnam caducitatis, ſecundum *Gloſſ. in cit. l. 2. V. Eod.* quamvis ad hoc ut Emphyteuta omnino liberetur ab obligatione penſionis, requiratur, ut penſio oblata obſignetur, & deponatur, *Clar. cit. q. 8. num. 10.*

Limitatur quarto, niſi Emphyteuta celeriter poſtmodum ſatisfecerit, ſive poſt elapſum biennium moram purgaverit, ſtatim offerendo canonem nondum ſolutum; tunc enim liberatur pœna commiſſi prout de emphyteuſi Eccleſiaſtica expreſſum eſt *in cit. c. ult. h. t.* Porro tempus, intra quod poteſt mora purgari, vel eſt decem dierum, ſecundum *Gl. in cit. c. ult. V. Clerici;* quia id tempus modicum reputatur, *l. Promiſſor; 21. §. 1. ff. de conſtit. pecun.* vel potius illud arbitrio judicis relinqui debet, cum in jure determinatum non ſit, *Gl. c. l. Abb. ibid. num. 12. Azor tit. c. 7. q. 7. Clar. cit. q. 8. num. 15. & ubi communiter:* idque commune eſt etiam aliis debitis; quia pattia ſunt ſolvere tempore conſtituto, & intra paucos dies, juxta *l. Si duo; 16. & l. ſeq. junct. Gl. marg. ff. de conſtit. pecun.* dummodo notabile damnum ex tali dilatione creditori non inferatur. Verum in emphyteuſi Civili, ſeu Laica non admittitur purgatio moræ; quia cum in hac non incurratur pœna commiſſi, niſi poſt triennium elapſum, adeoque poſt longius tempus, quam in emphyteuſi Eccleſiaſtica, merito in ſeculari non admittitur purgatio moræ: idque procedit de rigore juris Civilis, ut bene probat *Fachin. l. 1. Controv. 198.* quamvis ſecundum æquitatem poſſit purgatio moræ admitti, etiam in emphyteuſi Laica, & in foro ſeculari, *Clar. c. l.*

Limitatur quinto, licet Emphyteuta ob ſterilitatem, vel incurſum hoſtilem, non excuſetur, quin teneatur ſolvere integrum canonem, modo aliquos, etſi modicos fructus perceperit ex re emphyteutica, & penſio ſit parva, ut dictum ſupra *n. 7. Limit. 7.* excuſandus tamen eſt tunc Emphyteuta a caducitate, ob non ſolutum canonem, *Clar. cit. q. 8. n. 6. & 7. Zaſius ff. h. t. n. 88. & 89.* Plures Limitationes videri poſſunt apud Auctores cit.

XXXVIII. Cæterum non tantum, ob non ſolutum canonem Emphyteuta cadit jure ſuo, ita, ut expelli poſſit: ſed etiam ſi res, ſeu feudus emphyteuticus notabiliter per dolum culpam latam, vel levem Emphyteutæ in ſeipſo ſit deterior facta, tunc enim poteſt privari jure ſuo, & expelli, ut ſi v. gr. arbores fructiferas ſuccidit, vel omiſit culturam fundi, vel neceſſarias reparationes; quia legi contractus non ſatisfecit. Idque procedit, non ſolum in emphyteuſi Eccleſiaſtica, juxta *Auth. Qui rem, C. de SS. Eccleſ.* ſed etiam in Civili ſeu Laica, *arg. l. Rem quarum; 13. ff. h. t.* ubi conductor re abutens expelli poteſt *Clar. cit. §. Emphiteuſis, queſt. 26. Azor. cit. l. 10. c. 9. q. 5.* requiritur tamen, ut deterioratio ſit perpetua, & quoad ipſius rei proprietatem ac ſubſtantiam: nam ſi fundus deterior ſit redditus ſolum quoad perceptionem fructuum, & ad tempus, quo colonus eſt fruiturus, non poteſt pelli; cum ſit dominus fructuum, & ad eum damnum ſpectet, *Mynſing. cent. 6. obſ. 86. Laym. c. l. num. 7.*

§. III.

De alienatione rei emphyteuticæ & laudemio.

XXXIX. Quæritur primo. An, & qua ratione liceat Emphyteutæ fundum emphyteuticum alienare per venditionem Reſp. Emphyteuta non poteſt jus, quod obtinet in re emphyteutica, ſive dominium utile rei alteri vendere, niſi ſervato modo præſcripto *in c. Potuit; 4. & ult. in princ. h. t.*
„ videlicet ut prius requirat Eccleſiam, eique denunciet,
„ quantum pretium ab alio ſibi offeratur: quod ſi Eccleſia
„ ſe emere nolle, dixerit: vel ſi poſt elapſum ſpatium duo-
„ rum menſium, non declaraverit, ſe emere velle tunc po-
„ teſt Emphyteuta jus ſibi competens, & meliorationes ven-
„ dere iis, qui ab hujuſmodi emptione non prohibentur,
„ Conſentit *Lex ult. C. de jure Emphyt.*

Ex quo patet, quod tres conditiones requirantur ad venditionem juris emphyteutici. Primo, ut Emphyteuta ſignificet domino directo, quod velit rem vendere, eidemq; denunciet, quantum pretium ab alio accipere poſſit, idque ideo, ut deliberare poſſit dominus, num ipſemet, oblato eodem pretio, rem emphyteuticam emere velit: quod ſi dominus nolle ſe emere dixerit, poteſt Emphyteuta ſtatim vendere. Secunda conditio eſt, ut ſi dominus, poſt denunciationem venditionis, non declaraverit ſe empturum, aut non empturum, per duos menſes expectetur antequam venditio fiat. Tertia eſt, ut non vendatur iis, qui emere prohibentur. Quod ſi Emphyteuta aliter, quam dictum eſt, Emphyteuſin vendiderit, expelli poteſt, & jure ſuo privati, *cit. c. ult.* Porro ratio, cur

per-

permittatur Emphyteutæ vendere ſub dictis conditionibus jus ſuum, eſt tum neceſſitas, qua premi poteſt Emphyteuta, tum amiſſio lucri, quod percipere poſſet ex venditione, *cit. l.* 3. *Zaſ. in ff. h. t. §. de jure emphyteutico*, *n.* 100. Requiritur autem conſenſus domini, & ut ei denuncietur pretium ab alio oblatum; quia is dominium directum ſive proprietatis ſibi reſervavit, ideoque præferri debet, ſi velit dominium utile rei tanto pretio, quantum alius offert, emere, *Azor. cit. l.* 10. *cap.* 8. *quæſt.* 1.

XL. Extenditur autem tradita doctrina, quod alienans rem emphyteuticam ſine prædictis conditionibus, cadat jure ſuo, etiam ſine ſententia condemnatoria, vel declaratoria Judicis *Clar. cit. §. Emphyteuſis*, *qu.* 13. *nu.* 2.

Extenditur ſecundo, etiamſi in alienatione proteſtetur, ſe alienare, ſalvo, & reſervato conſenſu domini, ſive jure directi dominii, adhuc enim cadit jure ſuo; quia proteſtatio eſt facto contraria, niſi ſit geminata proteſtatio; ut ſi dicat, ſalvo & reſervato conſenſu domini, & non alio modo, *Clar. ibid. n.* 5. Extenditur tertio, etiam Emphyteuta, poſt alienationem, & venditionem facta, rem recuperet, non ideo evadit pœnam privationis; quia jus jam eſt quæſitum domino directo per privationem ipſo jure incurſam, quod ipſi ſine conſenſu ſuo, & facto alterius, auferri non poteſt, *Clar. ibidem n.* 6. Extenditur quarto, quod Emphyteuta neque melioramenta, ſive emolumenta, quæ ſuo labore fecit in re emphyteutica, vendere poſſit ſine conſenſu domini, *cit. c. ult. & l. ult. C. de jure Emphyt.* quia in his etiam præferri debet dominus, ſi ea emere velit, quippe quæ facta ſunt in re, cujus ipſe directum dominium, ſive proprietatem habet, *Azor. cit. c.* 8. *quæſt.* 2.

XLI. Limitatur autem primo, ſi in ipſa inveſtitura, ſive conceſſione Emphyteuſeos, conventum ſit, quod liceat Emphyteutæ vendere rem emphyteuticam: tunc enim poteſt vendere, etiam domino non requiſito, ut ex communi tradit *Clar. cit. q.* 13. *n.* 9. Secundo, ſi conceſſa ſit alicui Emphyteoſis pro ſe, & aliis, quibus ipſe dederit: intelligenda enim eſt talis clauſula, ut conſenſus domini non requiratur aliaqui enim ultra jus commune nihil operaretur. *Clar. c. l. n.* 7. Tertio, ſi dominus a novo Emphyteuta, cui res eſt vendita, quamvis ſine conſenſu domini directi canonem ſeu penſionem accipiat: tunc enim cenſetur conſentire in alienationem, & pœnam caducitatis ab Emphyteuta incurſam remittere, *Laym. cit. c.* 23. *n.* 9. *Limit.* 6.

XLII. Notandum hic præterea primo. Non ſufficit ad incurrendam pœnam caducitatis, ut contractus alienationis ſit initus: ſed requiritur etiam, ut ſecuta ſit traditio rei emphyteuticæ, vera, vel ficta; quia ante illam non dicitur res perfecte alienata, cum adhuc maneat in dominio venditoris Emphyteutæ, *l. Alienantum*; 67. *ff. de V. S. Clar. cit. q.* 13. *n.* 3. ubi *n.* 4. addit, quod ſecundum æquitatem requiratur etiam actualis, & realis traditio. Secundo requiritur, ut alienatio ſit vera, non ficta, ſeu ſimulata; quia per talem non transfertur dominium, & conſequenter cauſa pœnæ commiſſi non ponitur. Item ut ſit alienatio valida; nam quæ invalida eſt, non venit nomine alienationis, *arg. l. Si ſr*; 4. §. *Condemnatum ff. de judic.* nec meretur pœnam commiſſi, cum dominium utile maneat penes Emphyteutam; dummodo alienatio ſit invalida ex alia cauſa, quam quod inconſulto domino ſit facta, quippe cui hæc pœna decreta eſt, juxta *l.* 3. *C. de jure Emphyt. Zaſius ff. h. t. n.* 97. Denique etiam, ut alienatio ſit pura, non conditionalis, ſi v.g. dominus directus emere nolit, hæc enim ante eventum conditionis non eſt perfecta, *Leſſ. cit. c.* 24. *n.* 53. *Zaſ. c. l.*

Notandum ſecundo. Emphyteuſis etiam in caſibus, in quibus alioqui alienari poteſt ab Emphyteuta, non poteſt vendi perſonis emere prohibitis, *cit. c. ult. h. t. & l.* 3. §. *Sin autem C. de jure Emphyteut. junct. Gl. V. Vetari*: cujuſmodi ſunt curiales & milites, *l. Curialis*; 30. *& l. Milites*; 31. *& l. ult. C. h. t.* Item in Eccleſiam, Communitatem, vel aliam potentiorem, aut magis privilegiatam perſonam venditio, aut translatio Emphyteuſeos fieri non poteſt, ut ex communi docet *Clar. in cit. §. q.* 22. *Molin. tract.* 2. *de juſt. diſ.* 459. *nu.* 4. *Laym. cit. c.* 23. *nu.* 14. Ratio eſt, quia per talem alienationem conditio domini directi, ſeu proprietarii deterior redderetur, quia rarius laudemium conſequeretur, & difficilius ad ipſum Emphyteuſis reverſura eſſet.

Notandum tertio. Emphyteuta alienans, ſine conſenſu domini, partem rei Emphyteuticæ, partem tantum, non totam amittit, *arg. cap. unic. De vaſallo, qui contra Conſtit. Lothari*, *& c. Tit.* 38. *Lib.* 2. *Feudor.* ubi partem fundi alienans, tantum parte privatur, ne quis puniatur ultra, quam deliquit, *Clar. cit. q.* 13. *n.* 10. ubi ait: hanc ſententiam eſſe communiorem, & æquiorem, *Zaſ. in ff. h. t. n.* 98.

Notandum quarto. Licet Emphyteuta non poſſit vendere jus ſuum, ſive dominium utile rei, irrequiſito domino: non tamen contra dominus prohibetur jus ſuum, id eſt, directum dominium, ſine conſenſu Emphyteutæ, transferre in alium, niſi aliter conventum fuerit, vel conſuetudine inductum: neque ideo contractus claudicat; quia domini intereſt, ne invitus alium ſibi habeat obligatum, qui forte non ſit æque induſtrius: at vero Emphyteutæ nihil intereſt, cui canonem ſolvat, ut *ex Durand. in ſpec.* tradit *Zaſius c. l. nu.* 59. Plura de his videri poſſunt apud *Barb. in Collect. in c. ult. h. t. num.* 46. *& multis ſeqq.*

XLIII. Quæritur ſecundo. An, & quibus modis, præter venditionem, alienari poſſit Emphyteuſis, irrequiſito domino? Reſp. poteſt imprimis Emphyteuta jus ſuum, videlicet utile dominium alteri etiam extraneæ perſonæ donare, ſine conſenſu domini, eoque non requiſito, ſalvo tamen per omnia jure domini, ſeu proprietarii, ut docet *Cl. in cit. l.* 3. *V. Aliis vendere*; *junct. Gl. marg. lit. C. C. de jur. Emphyt. Abb. in c. ult. num.* 9 *h. t. Clar. cit. §. Emphyteuſis q.* 15. *num.* 1. *Azor. cit. l.* 10. *c.* 8. *qu.* 3. *& alii communiter contra Bartolum.* Ratio eſt, quia *in cit. leg.* 3. prohibetur venditio, irrequiſito domino, facta mentione pretii: ergo illa prohibitio debet intelligi de venditione ſtricte ſumpta, adeoque non extendi ad donationem, vel aliam ſpeciem alienationis, quæ ſit ſine pretio, *Abb. c. l.* Neque obſtat, quod *in cit. l.* dicitur, minime licere Emphyteutæ, ſine conſenſu domini, meliorationes ſuas illis vendere, vel jus Emphyteuticum transferre; quia verbum *transferre* non includit donationem: ſed idem eſt, quod vendere, *Gl. ibidem V. Aliis vendere*: ſicut etiam verbum *alienare* accipitur ſtricte *pro vendere*, uti in §. *Adeo Inſtit. h. t.* ubi pro verbo *alienare*, eſt poſitum *vendere*; *Gloſſ. in cit. leg.* 3. *V. Emptorem in addit.* Porro ad hoc, ut donatio ab Emphyteuta facta irrequiſito domino valeat, requiritur, ut non fiat tali perſonæ, in quam res emphyteutica de jure communi, vel ex conventione alienari prohibetur: & ut nulla fraus ſubſit, qua res vendatur ſub ſpecie, ac titulo donationis: ac denique, ut donatarius non ſtatim ab ipſo Emphyteuta in poſſeſſionem mittatur: ſed domino prius ſignificetur, ut declaret, an ipſum tanquam idoneum ad Emphyteuſin admittere velit, & inveſtire, ideoque etiam duobus menſibus exſpectandum eſt domini reſponſum; quia dominus non ſolum habet jus exigendi a donatario promiſſionem de ſolvendo canone annuo: ſed etiam accipiendi ab ipſo laudemium, ſi ſit perſona extranea, alioquin Emphyteuta donando cadet jure ſuo *Clar. cit. q.* 15. *nu.* 2. *Azor. cit. q.* 3. *Laym. cit. c.* 23. *nu.* 11. poteſt autem prædicto modo res emphyteutica donari, non tantum a privato Emphyteuta; ſed etiam ab eo, cui ab Eccleſia res eſt conceſſa in Emphyteuſim: non enim hoc caſu alienatur jus proprium Eccleſiæ, ſcilicet dominium directum: ſed jus competens ipſi Emphyteutæ, ideoque exprimi debet, quod donetur, ſalvo jure Eccleſiæ, *Abb. in cit. ult. n.* 8. *h. t. Azor. c. l.*

Secundo quod dictum eſt de donatione, idem etiam dicendum eſt de legato rei Emphyteuticæ, *Clar. c. l. Azor. cit. c.* 8. *q.* 4. quod tamen procedit, niſi alicubi contraria ſit conſuetudo, ut non poſſit res emphyteutica donari, aut legari, domino irrequiſito, *Clar. c. l. n.* 3. poteſt etiam res emphyteutica in dotem dari, ſine conſenſu domini, ſi detur non æſtimata, *Azor. cit. q.* 4. *Silv. ſt. V. Dos*, *q.* 8.

Tertio poteſt Emphyteuta, etiam ſine conſenſu domini rem emphyteuticam cum aliis permutare, cum ſolum venditio ſtricte accepta ſit prohibita *in cit. l.* 3. *Abb. c. l. n.* 9. *Silveſt. V. Emphyteuſis*, *q.* 17. *Azor. c. l. q.* 5. *Clar. c. l. q.* 17. licet contrarium teneat, *poſt Durand. in ſpec. & alios*, *Zaſius c. l. n.* 103. quia permutatio videtur eſſe ſpecies alienationis, & hoc nomine venit omnis actus, quo res dominum mutat. Verum ſi res emphyteutica permutetur cum ejuſmodi rebus, quas civiliter etiam proprietarius ſolvere poteſt, tum de tali permutatione prius admonendus eſt dominus, utrum ipſe acceptare velit, & ſervatis aliis, quæ de venditione rei emphyteuticæ ſupra dicta ſunt, *Molin. diſ.* 461. *num.* 1. *Azor. cit. c.* 8. *q.* 5. *Laym. cit. c.* 23. *n.* 9.

XLIV. Quarto poteſt Emphyteuta rem emphyteuticam oppignorare, ſeu hypothecæ ſubjicere, etiam irrequiſito domino: idque eo magis, quia res oppignorata manet in dominio Emphyteutæ, qui canonem domino ſolvit, ideoque etiam ſub generali hypotheca omnium bonorum comprehenduntur bona emphyteutica, ſalvo tamen ſemper jure domini directi, *Clar. in cit. §. q.* 18. *Azor. cit. c.* 8. *q.* 7. ubi addit, id non habere locum in Emphyteuſi Eccleſiaſtica; res enim Eccleſiæ ſub ſpeciali hypotheca obligari non poſſunt, niſi in caſibus jure permiſſis, & ſervatis juris ſolennitatibus.

Similiter poteſt Emphyteuta cenſum, uſumfructum, vel aliam ſervitutem imponere rei emphyteuticæ, ſine conſenſu domini; cum habeat jus reale in feudo emphyteutico: non tamen in præjudicium domini directi, ideoque finita Emphyteuſi, etiam ſervitus ei impoſita finitur, *Clar. c. l. q.* 21. *Laym. c. l. n.* 10. non enim poteſt rem onerare ultra, quam penes ipſum manet, cum reſoluto jure dantis, reſolvatur jus accipientis, *Zaſius c. l. n.* 109.

Quinto non poteſt tamen Emphyteuta, irrequiſito domino, rem emphyteuticam alteri in Emphyteuſin concedere, qui dicitur contractus ſubemphyteuticus, & eſt ſpecies quædam alienationis, per quam utile dominium in alium transfertur, *Clar. c. l. q.* 20. *Azor. cit. c.* 8. *q.* 8. *Zaſius ff. h. cit. num.* 104. imo nec ad longum tempus locare, quamvis poſſit ad breve, *Clar. c. l. q.* 19. *& Azor. c. l. §. Quæres*, quin etiam ad longus tempus, dummodo locatio non fiat ipſius rei emphyteuticæ ſimpliciter: ſed ſolum commoditatis ex ea percipiendæ nomine ipſius Emphyteutæ, dum vivit, *Molin. cit. diſ.* 461. *nu.* 4. *&* 5. *Laym. c. l. num.* 10.

Sexto poſſunt plures Emphyteutæ, irrequiſito domino rem emphyteuticam inter ſe dividere: imo etiam unus in alterum alienando quocunque titulo jus ſuum transferre, cum enim omnes ſint Emphyteutæ, per diviſionem, vel alienationem non transfertur res emphyteutica in perſonam, quæ debeat de novo recognoſcere dominium directum, neque domini intereſt, apud quem eorum res ipſa exiſtat; nam qui alienant manent adhuc in ſolidum obligati ipſi domino, ad ſolvendum canonem, ratione rei emphyteuticæ, ſicut erant ante diviſionem, vel alienationem, adeoque non cedit id in præjudicium domini directi, *Clar. in cit. §. Emphyteuſis*, *quæſt.* 14.

Porro plures ſunt caſus, in quibus laudemium non debetur, veluti primo; Quando hæres neceſſarius accipit rem emphyteuticam titulo hæreditatis: ſecus eſt in hærede extraneo. Secundo, ſi alienatio ſit neceſſaria, ut ſi pater dotet filiam non habens alia bona. Tertio, quando reſoluto contractu, & pacto de redimendo, res redit ad venditorem. Quarto, quando plures hæredes eam inter ſe dividunt, *Silveſt. c. l. n.* 28. *Leſſ. c. l. Barb. in Collect. in c. ult. h. t. nu.* 31. *& ſeq.* ubi plures adfert.

§. IV.

§. IV.

An, & qua ratione Prælatus bona Eccleſiæ, cui præeſt, poſſit in Emphyteuſin dare?

XLV. Aſſertio 1. Spectato Jure communi, & ſecluſa conſuetudine, non poteſt Prælatus bona Eccleſiæ, quæ pleno jure ad illum ſpectant, dare in Emphyteuſin perpetuam, aut in generationes aliquas, ſine juſta cauſa neceſſitatis, aut utilitatis, (cujuſmodi plerumque adeſt, ſi terræ ſint incultæ, & quæ ſine labore excoli non poſſunt) & ſine requiſitis juris ſolemnitatibus, videlicet conſenſu Capituli, & Superioris auctoritate; nam cum in Emphiteuſi jus utilitatis transferatur in alium, ideo alienationis nomine in rebus Eccleſiaſticis prohibitæ comprehenditur, ut conſtat *ex c. Multis*; 5. *juxt. Gl. V. Alienationes de reb. Eccleſ. non alien.* & *Auth. de alienand. reb. Eccleſ. §. Vos igitur, collat.* 2. *& l. ult. C. de reb. alien. non alien.* Cum nec locare ad longum tempus Prælatus rei Eccleſiæ poſſit, *Clarus in cit. §. Emphyteuſis*, *q.* 6. *nu.* 1. *Azor. l.* 10. *De Emphyt. c.* 2. *q.* 8. *Laym. in diſp. Can. Theſ.* 84. Porro etſi Prælatus Eccleſiæ eo modo, & iis perſonis in Emphyteuſin dare debeat, ſicut Eccleſiæ magis profuturum putatur, ut conſtat *ex c. Aures*; 7. *& ibi Gl. in notat. & Abb. n.* 4. *de reb. Eccl. non alien.* & ſumitur etiam *ex c. Sine exceptione* 52. *cauſ.* 12. *q.* 2. ideoque loco rei minus, aut incommodæ, quæ alienata eſt, res magis utilis, & commoda comparari debet, ut docet *Suar. Tom.* 4. *de Relig. l.* 2. *cap.* 27. *num.* 3. ſi tamen ratio pietatis, ac miſericordiæ exigere videatur, ut Emphyteuſis concedatur ad ſubveniendum indigentibus, id omittendum non erit, modo id ſine notabili damno, aut periculo Eccleſiæ fieri poſſit, *Laym. c. l. n.* 85.

XLVI. Aſſertio 2. Si fundi, quia antea in Emphyteuſin dati fuerunt, per mortem Emphyteutæ ſine hæredibus decedentis, vel propter delictum ejuſdem, vel quia finitum eſt tempus conceſſionis, vel ex alia cauſa, quoad utile dominii eum ad Eccleſiam reverſi fuerunt, poſſunt ii a Prælato, ſine conſenſu Capituli, & aliis juris ſolemnitatibus, ſimili modo iterum in Emphyteuſin alteri concedi, etiam non obſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ; dummodo eadem alienandi, ſive in Emphyteuſin concedendi, cum Eccleſiæ utilitate, cauſa ſubſit, quæ olim erat, ut colligitur, *ex c.* 2. *De Feudis*, ubi dicitur, poſſe Epiſcopum rem Eccleſiæ, quæ in Feudum antea data fuit, iterum in Feudum concedere: ergo etiam poteſt dare in Emphyteuſin, ſi antea data fuit: idque expreſſe etiam habetur, *in Extravag. Ambitioſæ un. inter communes de reb. Eccl. non alien.* ubi a prohibita alienatione rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum excipiuntur res, & bona ab antiquo in Emphyteuſin concedi ſolita, *Abb. in c. Ut ſupr*; 8. *n.* 12. *de reb. Eccleſ. alien. & c. Clar. in cit. §. q.* 6. *nu. v. Azor. cit. c.* 2. *qu.* 8. *& alii communiter*. Ratio eſt, quia hæc non cenſetur nova alienatio: ſed potius executio ordinationis antiquæ, illius ſcilicet, qua olim decretum fuit, ut fundus ob utilitatem Eccleſiæ in Emphyteuſin, vel Feudum daretur, *Abb. cit. l. & alii*, quo pertinet, quod dici ſolet, ex origine cujuslibet contractus & cauſæ, quid ſit ſtatuendum, diſtinguitur, *Gl. pen. in l. unic. C. de impenenda lucrativa deſcript. lib.* 10.

Porro ſufficere videtur, ſi res ſemel in Feudum, vel Emphyteuſin conceſſa fuerit, atque ad Eccleſiam reverſa, eique non incorporata ſit, *arg. cit. c.* 2. *de Feudis*, in quo plus non requiritur, ut docet *Abb. c. l.* ubi exemplum dat, ſi Eccleſia ſemel cum debita ſolennitate Feudum conceſſit, propter cuſtodiam, ſive præſidium militum, quod in illo habere debebat: vel quia alias magis damnoſum fuit Eccleſiæ, quam utile: ſi tale Caſtrum poſtea redeat ad Eccleſiam, poteſt Prælatus illud iterum in Feudum concedere, ſine omni ſolennitate: quia eadem cauſa tale Caſtrum quoad dominium utile alienandi perſeverat. Idem eſt de Emphyteuſi. Alii vero, præter unum actum, vel etiam duos infeudationis, ſeu conceſſionis, tempus legitimum ad inducendam conſuetudinem neceſſarium requirunt, quo talis infeudatio, vel conceſſio in Emphyteuſin duraverit, nempe tempus 40. annorum, quod requiritur, quoties juri Eccleſiæ derogatur, prout videre eſt apud *Roſenth. tract. de Feud. c.* 4. *concl.* 29. Illud magis certum eſt, quod ſi Eccleſia velit penes ſe retinere rem feudalem, vel emphyteuticam ad ſe reverſam, hoc ei licere, neque cogi poſſe, ut de novo illam concedat alteri, v. g. propinquiori hæredi, aut cognato, ut ex communi tradit *Mynſing. cent.* 5. *obſ.* 47. *n. ult. Roſenth. cit. c.* 4. *concl.* 26. *Laym. in cit. diſp. Theſ.* 86.

XLVII. Aſſertio 3. Si mutato rerum ſtatu, cauſa primæ conceſſionis in Emphyteuſin, vel infeudationis ceſſavit, non poteſt Prælatus rem ad Eccleſiam reverſam de novo in Emphyteuſin concedere, vel infeudare. Ut ſi v. g. Caſtrum in Feudum Laico potenti olim conceſſum ſit, quia tunc Eccleſia indigebat defenſore contra hoſtes, nunc autem ea cauſa ceſſavit: vel ſi Eccleſia nunc ipſamet fundum utilius colat, ob inopiam, qua laborat, cum olim fructibus abundaret: vel quia jam coloni apti haberi non poſſunt, quibus ſecure fundus ad culturam concedi poſſit, &c. *arg. c. Cum ceſſante*; 60. *de appellat.* & ſumitur *ex cit. c.* 2. *De Feudis*; *ibi Libere, ſi viderit expedire, concedat*, *Abb. in cit. c. Ut ſuper*; 8. *n.* 11. *de reb. Eccl. alien. & alii Canoniſtæ communiter*. Addit *ibid. Abb.* ſi fundus ſterilis, & incultus olim in Feudum, vel Emphyteuſin ſit conceſſus cum debitis ſolennitatibus, ea de cauſa, ut coleretur, & fertilis redderetur, iſque poſtea fructuoſus effectus redeat ad Eccleſiam, non poſſe illum in Feudum, vel Emphyteuſin alii licite iterum concedi ſine debita ſolemnitate, & nova juſta cauſa primæ conceſſionis ſublata eſt. Verum id nimis rigidum eſſe arbitratur *Laym. in cit. diſp. Theſ.* 87. quia poſſunt ex fundo, qui fertilis eſt redditus, penſiones jam exigi, & laudemia, atque Vaſallis inveſtituræ augeri, ut non minorem utilitatem Eccleſia jam inde percipiat, quam antea. Ad hæc mutatio rerum modica non impedit, quo minus Prælatus res Eccleſiæ de novo, & ſine ſolemnitatibus concedere poſſit, ut docet *Roſenthal. cit. c.* 4. *concl.* 39. maxime ſi nova jam concedendi cauſa adſit, *Laym. c. l.*

XLVIII. Cæterum conceſſio rei in Emphyteuſin, vel Feudum dari ſolitæ, debet denuo fieri eodem modo, & nonminus Eccleſiæ utili, quam olim facta erat, alioquin irrita eſt conceſſio, niſi tractatus & conſenſus Capituli, atque Superioris auctoritas interveniat, ita tamen, ut non tota, ſed quoad exceſſum tantum ſit irrita, ut ex probabiliore ſententia docet *Clarus §. Emphyteuſis*, *q.* 6. *n.* 2. *Roſenth. cit. c.* 4. *concl.* 37. *Laym. c. l.* quia utile per inutile non vitiatur, quando commode ſeparari poſſunt, niſi aperte conſtet, aliam fuiſſe mentem contrahentium, ut ſcilicet vel in totum valeat contractus, vel non valeat. Quare ſi v. g. antea Feudum, vel Emphyteuſis conceſſa fuit pro maſculis tantum, nunc autem de novo concedatur etiam pro fæminis, irrita eſt conceſſio, ſaltem quoad fæminas. Item ſi antea conceſſa fuit Emphyteuſis ad vitam Emphyteutæ tantum, nunc autem ad plures generationes concedatur, vel antea ad duas, nunc ad tres generationes, valida erit quoad vitam concedentis: invalida autem quoad generationes, vel quoad tertiam generationem tantum. Similiter non poteſt res Emphiteutica reverſa ad Eccleſiam denuo concedi pro minore utilitate: ſed potius pro majore, ſi haberi poſſit, *Abb. in c. Ad aures*; 7. *nu.* 4. *de reb. Eccl. alien. Proſec. par.* 2. *in praxi c.* 5. *art.* 2. *c.* 20. Et hinc etiam res ſolita infeudari non poteſt concedi in Emphyteuſin, quia non ſolito modo conceditur, niſi evidenter appareat, id factum eſſe in Eccleſiæ utilitatem, *Roſenth. cit. c.* 4. *concl.* 38. *n.* 1. *&* 2.

XLIX. Aſſertio 4. Si fundus Emphyteuticus, aut Feudalis poſtquam ad Eccleſiam eſt reverſus, Menſæ Epiſcopi, vel Prælati ſit applicatus, & incorporatus, non poteſt ille poſtea, ſine conſenſu Capituli, aliiſque ſolennitatibus, ſimili modo alteri concedi, vel alienari, ut ex communi ſententia docet, *Abb. in cit. c. Ut ſuper*, 8. *nu.* 10. *de reb. Eccleſ. alien. Azor. cit. lib.* 12. *c.* 3. *q.* 2. Cenſetur autem tunc facta unio, ſeu incorporatio, quando Epiſcopus, vel Prælatus declaravit, ſe velle illum feudum eſſe de Menſa ſua, ipſique incorporatum: vel ſi fundus reverſus ad Eccleſiam per Officiales ad id deputatos, ſeu poteſtatem habentes inſcriptus ſit inter poſſeſſiones ad Menſam pertinentes, *l. Si quando*; *C. de bonis vacant. l.* 10. *& ibi Bartol. in l. ult. n.* 8. In dubio autem ſi non conſtet, an fundus ille reverſus ad Eccleſiam ſit incorporatus Eccleſiæ, necne, poſtquam Epiſcopus per annum illum retinuit, nec alteri in Feudum vel Emphyteuſin conceſſit, hoc ipſo cenſetur Menſæ ipſius eſſe incorporatus, ita, ut illum deinceps ſine ſolennitatibus requiſitis alienare, ſive alteri concedere in Emphyteuſin, vel in Feudum non poſſit, *Abb. c. l. n.* 10. Verum rectius ait *Menochius de arbitr. Judic. caſu* 433. *n.* 29. quem ſequitur *Laym. in cit. diſ. Theſi* 88. nullum tempus eſſe quoad hoc jure definitum: ſed id Judicis arbitrio relinquendum eſſe, ut ſpectatis circumſtantiis declaret, an ex lapſu temporis, quo Prælatus fundum de novo concedere in Emphyteuſin, vel Feudum intermiſit, colligi poſſit, quod ſuæ Menſæ, vel Eccleſiæ Fabricæ illum incorporatum eſſe voluerit.

L. Porro quod dictum eſt de Prælato, qui poſſeſſiones, olim in Feudum, vel Emphyteuſin concedi ſolitas aliquo tempore retinuit, nec alteri conceſſit, id ſolum locum habet quoad Prælatum, ad cujus manus res iterum pervenerunt: non autem per hoc præjudicatur ejus Succeſſori, quominus is res illas concedere poſſit, ſicut antiquitus ſolitæ ſunt concedi, dummodo eadem conceſſionis cauſa ſubeſſe videatur, *arg. cit. c. Ut ſuper*; *de reb. Eccleſ. alien.* Ubi S. Pontifex non negat, quod Prælatus Succeſſor potuerit rem illam ad ſuum Anteceſſorem reverſam, & ab eo poſſeſſam aliis infeudare: ſed quod tutius ſit, non alienare, ſed conſulere Sedem Apoſtolicam, *Menoch. c. l. n.* 31. *&* 32. *Roſenthal. cit. c.* 4. *concl.* 24. Quare conſultius eſt, ut Succeſſor in hoc caſu id faciat cum Capituli ac Superioris conſenſu: imo id eſt neceſſarium, ſi longo tempore Prælatus Anteceſſor intermiſit rem reverſam ad Eccleſiam alteri concedere, quia tunc cenſeri poteſt incorporationem factam, & firmatam eſſe, *Laym. in cit. diſ. n.* 89.

LI. Aſſertio 5. Si res aliqua immobilis Eccleſiæ de novo acquiratur per donationem, hæreditatem, legatum, vel alium acquirendi titulum, ſtatim Eccleſiæ, vel Prælati Menſæ ea incorporata eſſe cenſetur, eo quod dominium pleno jure Eccleſiæ eſt acquiſitum, ita, ut ſine cauſa juſta, & requiſitis ſolennitatibus alienari non poſſit, ut docet *Innoc. in cit. c. Ut ſuper*; *V. Provenientes*, *de reb. Eccleſ. alien. & ibid. Abb. n.* 12. cum enim talia bona data ſint Eccleſiæ in ejuſdem utilitatem, non apparet ratio, cur alia bona dicantur eſſe de Menſa, & non iſta quoque.

§. V.

Ad quem tranſeat, ac ſpectet Emphyteuſis, ſi Emphyteuta Religionem profiteatur?

LII. Aſſertio 1. Si Religioſus ante Profeſſionem nihil de Emphyteuſi diſpoſuit, & Religionem profiteatur, quæ non eſt capax ſtabilium bonorum ac redituum, ut eſt Ordo Minorum de obſervantia, & Cappucinorum, & Societatis Jeſu quoad Domos Profeſſas, in Emphyteuſi non ſuccedit Monaſterium, vel Religio, ſi ea ſit hæreditaria, quæ ad hæredes non ſolum neceſſarios, ſed etiam extraneos tranſit, ſed tunc ea devolvitur ad proximum conſanguineum, qui alias ſuccedit ab inteſtato. Si vero Emphyteuſis non ſit hæreditaria, ſed ex pacto & providentia, pertinet ad eos, qui ſecundum inveſtituram vocantur, ſeu vi primæ conceſſionis, ſeu inſtitutionis eam accipiunt, etiamſi hæredes non ſint. Si vero nullus talis adſit, exſpirat Emphyteuſis, & revertitur ad proprietarium, ſive dominum directum, *Molin. tract. de juſt. diſ.* 482. *num.* 3. *Sanch. l.* 7. *Mor. cap.* 15. *num.* 32. *Laym.*

52. *Laym. cit. c. 23.* *num. 14. qu. 2.* Ratio eſt, quia Profeſſio talis Religioſi æquiparatur morti naturali.

LIII. Aſſertio 2. Si Emphyteuta profiteatur Religionem, quæ eſt capax bonorum immobilium, tum diſtinguendum eſt, utrum ſit Emphyteuſis hæreditaria, quæ ad extraneos tranſire poteſt, necne? Si eſt hæreditaria, tranſit quidem ad Monaſterium, ſeu Religionem, ſicut & cætera bona talis Religioſi: debet tamen Monaſterium, ſeu Ordo Religioſus (ſaltem poſt mortem ſui Profeſſi) eam vendere, vel alio modo alienare; quia alioquin redderetur deterior conditio domini directi, quippe qui omnem ſpem amitteret laudemium unquam accipiendi, & redeundi ad ſe utilis dominii. Ratio eſt, quia cum perſona religioſa omnia illius jura ac bona tranſeunt in Monaſterium, ſi capax ſit, adeoque etiam Emphyteuſis, & quilibet uſusfructus, cum nullo jure excipiatur. Si vero Emphyteuſis non ſit hæreditaria, ſed ex pacto, & providentia, tum ea non tranſit ad Monaſterium, ſeu Religionem: ſed illi ſuccedunt poſt mortem Religioſi, qui ex inveſtitura ad illam vocantur: commoditas tamen, ſeu utilitas Emphyteuſeos, interim dum Religioſus profeſſus vivit, ad Monaſterium pertinet, & ſi poſt mortem illius nulli adſint, qui vocantur ex inveſtitura, Emphyteuſis revertitur ad dominum directum, ſeu proprietarium, *Mol. cit. diſ. num. 2. & 3. Sanch. c. l. num. 59. Laym. cit. loco num. 15.*

Porro etſi in conceſſione, vel inveſtitura Emphyteuſeos expreſſum ſit, vel pactum initum, ne illa transferatur in Eccleſiam, vel perſonam potentiorem: nihilominus tamen eo non obſtante, ſuccedit Monaſterium, vel Religio in illa Emphyteuſi: tum quia non eſt alienatio proprie, cum Monaſterium poſſideat, & fruatur loco Profeſſi, cum quo una veluti perſona cenſetur. tum quia illa prohibitio alienationis intelligenda eſt de voluntaria alienatione, quæ provenit ex facto hominis: non vero de illa, quæ fit neceſſario ex legis diſpoſitione, qualis eſt iſta, ut bona Profeſſi in Monaſterium tranſeant, & quæ eſt acceſſoria ad perſonam ingredientis Religionem, ut loquitur *Abb. in c. In præſentia; 8. num. 73. de probat. Sanch. c. l. num. 65. Laym. c. l. num. 15.*

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

QUia non ſolum locatio & conductio, ſed etiam contractus permutationis magnam cum venditione, & emptione affinitatem habet, ideo hic Titulus duobus præcedentibus ſubjungitur, qui etiam extat in Sexto & Clementinis.

§. I.

Quid ſit permutatio, & quomodo a venditione diſtinguatur?

PRæmittendum, permutatio dupliciter accipitur: Primo, generaliter ac late. Secundo, ſpecialiter & ſtricte, ut tradit *Molin. tract. 2. diſ. 396. n. 1. Barb. in Collect. ad rubr. h. t.* Priore modo ſumpta complectitur omnes contractus, non quidem gratuitos, ſed reſpectivos, ſeu reciprocos, tam nominatos, quam innominatos, in quibus aliquid viciſſim, ſeu ultro citroque datur, fit, aut promittitur in compenſationem, ſeu commutationem pro alio: & in hoc ſenſu permutatio comprehendit etiam venditionem, in qua pecunia pro re, & locationem, in qua res, ſive uſus rei, aut operarum alicujus pro certa mercede commutatur: & ſocietatem, item mutuum, in quo pecunia, vel alia res functionem recipiens, ut triticum, vinum, &c. pro alia ejuſdem generis, & qualitatis commutatur, & cambium, in quo pecunia pro pecunia, v. g. aurea pro argentea, vel pecunia in uno loco pro alia ſolvenda in alio loco commutatur, & ſic de cæteris contractibus reciprocis. Secundo, accipitur permutatio ſpecialiter ac ſtricte, pro eo contractu, in quo una res pro alia commutatur, prout res contra diſtinguitur a pretio, & facto, ut equus pro bove, vel equus pro equo, triticum pro vino: & ut ſic permutatio eſt contractus diſtinctus a contractibus nominatis, & innominatis, prout ex dicendis magis patebit, *Mol. c. l. nu. 2.* Et de permutatione in hac poſteriore acceptione agitur *hoc tit.*

II. Aſſertio 1. Permutatio ſpecifice, & ſtricte ſumpta eſt certa rei pro altera, vicaria, ſeu mutua præſtatio, ut deſcribit *Hoſtienſ. in ſumm. h. t. n. 2.* ſive clarius: eſt contractus nominatus juris gentium, & bonæ fidei, re & conſenſu conſtans, in quo certa res in ſpecie, ſeu individuo cum alia re certæ ſpeciei, & individua commutatur, ut quando certus fundus pro certa domo datur, *VVeſemb. in paratit. ff. de rer. permut. num. 10.* Dicitur primo, *contractus nominatus*, quia licet videatur habere proprium, & ſpeciale nomen: hoc tamen permutationis non tam eſt ſpecificum, quam genericum nomen, cum contractus fere omnes permutatione quadam conſtent. Dicitur ſecundo, *juris gentium, & bonæ fidei*, *§. Actionum, Inſtit. de Actionib.* ubi actio, quæ ex permutatione competit, inter actiones bonæ fidei numeratur a jure gentium originem trahens. Dicitur tertio, *re & conſenſu conſtans*, quia ſolo conſenſu non perficitur: ſed demum ex re tradita initium obligationi præbetur, *l. 1. §. Item emptio, ff. h. t.* Dicitur quarto, *in quo certa res in ſpecie*, *&c.* Nam ſi res incerta, ſive in genere commutetur pro alia re in genere, ſeu incerta, v. g. equus aliquis indeterminato pro equo, vel bove indefinite, tum non videtur eſſe proprie permutatio: ſed magis eſſe contractus innominatus, do, ut des; quia ex permutatione oritur actio bonæ fidei, ex contractu vero, *do, ut des*, actio ſtricti juris, ut docent *VVeſemb. c. l. Hoſtienſ. in ſumm. h. t. n. 2.* quamvis plures DD. ſint, qui negant eſſe differentiam inter permutationem, & contractum *do, ut des*, ut notat *Zoeſius in ff. h. t. n. 4.*

III. Aſſertio 2. Licet permutatio in multis conveniat cum venditione, & emptione: in pluribus tamen differt, ut patet *ex l. 1. ff. h. t.* Nam primo, in venditione alius eſt venditor, alius emptor, aliud merx, aliud pretium: non item in permutatione; quia in hac datur res pro re, *cit. l. 1. in princ.* Secundo, permutatio non ſolo conſenſu contrahentium, ſed rei traditæ interventu perficitur, *cit. l. 1. §. Item emptio*, ideoque ex hoc contractu non oritur obligatio, nec actio, nulla re ſecuta, niſi ſtipulatio intervenerit, *l. Ex placito; 3. C. de rer. permut.* Tertio, in venditione non tranſit dominium, niſi pretium ſit ſolutum, vel fides de eo habita: in permutatione per traditionem rei transfertur dominium, etiamſi ab altera parte contractus non ſit impletus, *cit. l. 1. in fine*, ubi dicitur, competere condictionem illi, qui ex ſua parte ſatisfecit, quaſi re non ſecuta, *Gl. fin. ibid.* condictio autem non datur, niſi non domino, idque etiam colligitur *ex l. Cum precibus; 4. C. eod. Mol. cit. diſ. numer. 6.* Quarto, in permutatione locus eſt pœnitentiæ, re adhuc integra, ſive ſi contractus ab altera parte necdum ſit impletus, *l. Naturalis; 5. §. Etſi quidem ff. de praeſcript. verb. Azor. p. 3. Inſtit. l. 7. de permutat. c. 3. in fine, Zoeſius ff. h. t. num. 3.* Quinto, differt permutatio a venditione, quia hæc valida eſt, etſi res aliena emptori ignoranti vendita ſit; quia venditor pro dato ſibi pretio de evictione obligatur, *l. Venditori; 18. ff. de evict.* at res aliena permutari non poteſt, *l. 1. §. Ideoque Pedius, ff. h. t.* ubi dicitur, alienam rem dantem nullam contrahere permutationem, idque etiam conſtat *ex c. Cum venerabilis; 6. de except.* ubi dicitur, quod cum permutatio inter contractus bonæ fidei computetur, nec cum alio, quam cum domino, vel cum eo, qui habetur loco domini, legitime valeat celebrari. Ratio diſcriminis eſt, quia permutatio non perficitur conſenſu: ſed traditione, ſeu mutua rerum tranſlatione: quare ſi hæc tranſlatio dominii ex una parte non impleatur, ex altera parte locum habet revocatio, ſeu condictio dati ob cauſam, cauſa non ſecuta, *l. 1. C. h. t.*

§. II.

An, & quatenus prohibita, vel permiſſa ſit rerum Eccleſiaſticarum permutatio?

IV. Aſſertio 1. Res Eccleſiaſticæ, immobiles, vel mobiles, quæ ſervari poſſunt, juxta SS. Canones, permutari non poſſunt, abſque cauſa utilitatis, & ſine requiſitis juris ſolennitatibus: ideoque commutationes hujuſmodi, quæ ab An„ teceſſoribus Prælatis inconſulte, ſeu illegitime factæ ſunt, „ Succeſſore emendandæ, ſeu revocandæ ſunt, prout ſtatuitur *in c. Ut commutationes; 2. h. t. & in c. Sine exceptione; 52. cauſ. 12. q. 2.* Imo etiam ipſe Prælatus Anteceſſor, qui illegitime, & in damnum Eccleſiæ res commutavit, revocare eas poteſt, ac debet, dum in adminiſtratione toleratur, *c. Si quis; 6. de reb. Eccleſ. alien. Gl. in cit. c. V. Inconſulte, h. t.*

V. Ubi notandum primo. Minor cauſa ſufficit ad permutandum, quam ad vendendum; quia permutatio rei Eccleſiaſticæ cum alia re ſimili minus obeſt Eccleſiæ, & ſæpe eidem eſt utilis, *Laym. in diſ. Can. rer. Eccleſ. alien. Theſi 74.*

Notandum ſecundo. Pœnæ juris decretæ in male alienantes non incurruntur a permutantibus illegitime res Eccleſiaſticas, niſi permutatio per traditionem rerum ex utraque parte ſit completa; quia antea non cenſetur contractus eſſe abſolutus, cum non conſenſu, ſed rei utrinque datæ traditione perficiatur, *Laym. c. l.* & dictum *§. Praeced.* ſicut idem obtinet in venditione Simoniaca, prout videre eſt apud eundem *Laym. l. 4. Theol. moral. tract. 12. c. ult. num. 68.*

„ VI. Aſſertio 2. Poteſt res immobilis Eccleſiæ cum alia
„ re immobili, quæ majoris, vel æqualis ſit pretii, ſeu va-
„ loris, licite commutari, ſi Princeps ex rationabili cauſa
„ id petat: modo talis commutatio communi conſenſu utriuſ-
„ que partis (Principis & Eccleſiæ) fiat, & pragmatica ſan-
„ ctio promulgata ſit, prout ſtatuitur *in c. Si Princeps; 1. h. t.*
„ quod eſt deſumptum, *ex Auth. de non alienand. aut permutan. reb. Eccleſ. §. Ut autem Lex, Verſ. Si aut; Collat. 2.* Exemplum dat *Joan. Andr. hic num. 2.* Si Princeps velit ampliare ſuum Palatium, vel hortum conſtruere, & Eccleſia habeat vicinum prædium, vel Caſtrum munitioni opportunum adverſus hoſtium incurſus, poteſt illud prædium, vel Caſtrum commutari, pro alio prædio, vel Caſtro majoris, vel ſaltem æqualis valoris, propter neceſſitatem, aut commoditatem Principis: tametſi ex illa commutatione Eccleſia non majorem utilitatem percipiat, modo nullum damnum inde incurrat. Ratio eſt, quia merita Principis erga Eccleſias, & honor ipſi debitus exigere videntur, ut juſtæ ipſius petitioni ſatisfiat, ſi abſque Eccleſiæ incommodo, ſeu damno fieri poſſit. Veruntamen neceſſarium eſt, ut in hac commutatione interveniant etiam aliæ juris ſolennitates, videlicet tractatus Capituli, conſenſus, & autoritas Superioris, ut tradit *Joan. Andr. hic num. 3. contra Hoſtienſ.*

VII. Notandum præterea primo. Licet alias in Jure, nomine Principis ſolus Imperator, vel Rex, aut alius, qui nullum Superiorem recognoſcit, intelligi debeat: poteſt tamen hoc extendi etiam ad alios magnos Eccleſiæ Patronos, ac Fundatores; quia cum talis permutatio non ſit coacta, ſed petita ex rationabili cauſa, nec in damnum cedat Eccleſiæ, hoc ipſo cenſeri debet eam utilem eſſe, quia fit propter honorem Patroni valde potentis, & de Eccleſia multum meriti, & ad majorem ejus benevolentiam conciliandam, *Laym. in cit. diſ. Theſi 75.* Quare tali caſu ſufficiens adeſt cauſa permutandi, non item vendendi; quia venditio magis noxia eſt Eccleſiæ, quam permutatio cum re majore, vel etiam æquali: niſi Princeps, cui fit venditio, ſe obliget,

Digitized by Google

get, quod pretio conſtituto aliam rem Eccleſiæ utiliorem, vel ſaltem æque commodam comparare velit, juxta *cit. cap. Sine exceptione; cauſ.* 12. *q.* 2. *Laym. cit. Theſi* 44.

Notandum ſecundo. Pragmatica ſanctio eſt decretum Principis ſuper cauſa publica, cum conſilio Procerum facta, juxta *l. ult. §. ult. ff. de diverſ. reſcript.* hic autem accipitur pro confirmatione Imperatoris, vel alterius Principis ſcripto facta, cum cauſæ cognitione, ſuper quadam permutatione, *Gl. hic V. Pragmatica.*

,, VIII. Aſſertio 3. Mancipia, ſeu ſervi Eccleſiæ non debent pro aliis mancipiis commutari, niſi in ordine ad libertatem, ita videlicet, ut mancipia, quæ erant Eccleſiæ, fiant libera, ſeu perpetuam libertatem conſequantur: alia vero mancipia (Laicorum) quæ pro illis commutantur, ſubjiciantur ſervituti Eccleſiæ; quia quod ſemel DEO conſecratum eſt, ad humanos (id eſt, ſæculares) uſus transferri non decet, prout ſtatuitur *in c. Mancipia*; 3. *& ibi Gl. V. Ad humanos, h. t.* Mancipia autem, ſeu ſervi Eccleſiæ Divinis ſervitiis deputari cenſentur, & hinc non poſſunt etiam Laicis, ſeu privatis perſonis donari, vel alia ratione in eorum dominium transferri, niſi ex licentia Papæ, juxta *c. Eccleſiaſticis*; 67. *cauſ.* 12. *q.* 2.

,, IX. Similiter *in c. Injuſtum*; 4. *h. t.* ſtatuitur, quod mancipia, quæ fideles Deo & Sanctis ejus pro remedio animarum ſuarum obtulerunt, & conſecrarunt, non debeant per donationem; vel commutationem iterum in ſervitutem ſæcularem redigi; cum SS. Canones ſervos tantum fugitivos diſtrahi permittant. (*c. Fugitivi*; 54. *cauſ.* 12. *q.* 2.) Et ideo Eccleſiarum Rectores; ſeu Prælati caveant; ne unius eleemoſyna fiat peccatum alterius (quod tunc fit; quando piæ fundationes; & donationes majorum a poſteris diripiuntur; vel minuuntur; *Abb. hic n.* 1.) Imo etiam abſurdum eſt; ut ſervus ab Eccleſiaſtica dignitate (ſeu ſervitio Eccleſiæ) diſcedens humanæ fiat obnoxius ſervituti.

X. Aſſertio 4. Licet Eccleſiæ, & Beneficia non poſſint vendi, ſeu pro pretio dari: poſſunt tamen Eccleſiæ, & Beneficia, non tantum ſi teneantur, ſeu poſſideantur in titulum, *de quo §. ſeq.* ſed etiam ſi teneantur jure proprietatis, ſeu incorporationis, ex juſta cauſa utilitatis, & accedente Superioris auctoritate, aliiſque juris ſolemnitatibus, permutari, cum per ſe, tum quoad poſſeſſiones eis annexas. Eſt communis ſententia DD. apud *Abb. in c. Ad Quæſtiones* 6. *n.* 2. *h. t.* Prima pars, quod non poſſint vendi, probatur; quia Beneficia quippe ſpiritualia non poſſunt pretio æſtimari, adeoque neque pro pretio, aut alia re temporali pretio æſtimabili dari, vel comparari, *c. Cum pridem*; 4. *de pact. c. Super eo*; 7. *& c. Fraternn*; 9. *de tranſact.* nulla autem emptio, & venditio eſt ſine pretio, *§. Item pretium, Inſtit. de empt. Gl. in cit. c. Ad Quæſtiones, V. Per ſe queat, h. t.* Secunda Pars, quod poſſint permutari, ſumitur *ex eodem c.* Nam cum duæ Eccleſiæ Conventuales, ſive duo Monaſteria in quadam Diœceſi haberent ſibi unitas duas Parochias, una cum poſſeſſionibus, ſeu reditibus ſuis, (quæ proinde a Monaſteriis illis poſſidebantur, non in titulum Beneficii: ſed in proprietatem, ad ſuorum Conventuum, ſeu Religioſorum ſuſtentationem, ut notat *Abb. hic num.* 2. *& Suar. lib.* 4. *de Simon. c.* 34. *num.* 13.) utrumque Monaſterium volebat duas illas Parochias permutare propter majorem vicinitatem, quia utraque Parochia erat magis vicina alteri Monaſterio, quam illi, cui erat ſubjecta. Sed quia una ex illis Parochiis uberiores proventus temporales habebat, quam altera: ideo Eccleſia Conventualis, ſeu Monaſterium, cui ditior Parochia erat ſubjecta, & incorporata, petiit certam aliquam pecuniæ ſummam ſuperaddi, ut ſic permutatio ad æqualitatem redigeretur: Quæſitum fuit, an id licite poſſit fieri? Reſpondet Clemens III. permutationem ipſarum Eccleſiarum Parochialium per ſe & ſeorſim eſſe inſtituendam (quia ſpirituale cum ſpirituali poteſt permutari, *Gl. hic V. Per ſe*) & permutationem poſſeſſionum, cum refuſione certæ quantitatis pecuniæ, eo quod poſſeſſiones unius Parochiæ, majoris ſunt valoris propter abundantiores proventus annuos, itidem per ſe ac ſeorſim faciendam eſſe (quia poſſeſſiones illæ ſunt mere temporales, ideoque inter ſe permutari poſſunt) ita tamen, ut hi contractus permutationum inter ſe non miſceantur.

XI. Circa prædictum Cap. Notandum primo. Poteſt una Eccleſia cum altera permutari, ſi ad Prælatos ſpectent jura proprietatis, ſive incorporationis, conſentientibus iis, quorum intereſt, de qua permutatione loquitur *cit. c. Ad Quæſtiones*; idque etiam ſumitur *ex c. Cum venerabilis*; 6. *de except.* ubi Eccleſia S. Viti, una cum poſſeſſionibus, & pertinentiis, cum aliis quibuſdam Eccleſiis ab Epiſcopo cum conſenſu Canonicorum permutata fuiſſe aſſeritur. Quod ſi poſſeſſiones, & reditus Eccleſiarum æquales ſint, tunc unarum Eccleſiis, tanquam acceſſoria, ſive pertinentia tranſire poſſunt: & tunc ſufficit unicus contractus permutationis. Si vero ſint inæquales, tunc ad vitandam Simoniæ ſuſpicionem, ne forte jus ſpirituale unius Eccleſiæ æſtimari, & in ejus compenſationem ejuſdem reditus majores tribui videantur: conſultum eſt, ac tutius, ut duo diſtincti contractus ſub diverſa verborum forma inſtituantur, quorum unus ſit permutationis Eccleſiarum ſecundum ſe, in quo ſcilicet jus ſpirituale Eccleſiæ cum jure ſpirituali alterius Eccleſiæ ſeorſim permutatur: poſtea vero alter permutationis aut venditionis poſſeſſionum, quæ ſunt annexæ Eccleſiis permutandis, in quo reditus utrinque collati ſecundum æqualitatem compenſantur, prout tradit *Alex. de Neve in cit. c. Cum venerabilis, num.* 8. abſolute tamen loquendo, id non eſt neceſſarium: ſed ſufficere videtur, ſi fiat permutatio, per modum, ſeu formam unius contractus duobus æquivalentis, hoc modo: Parochiam N. una cum prædiis, & juribus adhærentibus, permutamus cum Parochia N. ita tamen, ut uberiores proventus alterius Parochiæ compenſentur, ſolutis mille aureis: nam cum poſſeſſiones Eccleſiis annexæ ſecundum ſe temporales ſint, & pretio æſtimabiles, ideo ſeorſim ac ſeparatæ a jure ſpirituali Eccleſiarum, pecunia æſtimari, vendi, & permutari poſſunt: & quatenus ex una parte poſſeſſiones, & reditus unius Eccleſiæ ſuperant poſſeſſiones, & reditus alterius Eccleſiæ, exceſſus ille pecunia compenſari poteſt, ſine vitio Simoniæ, & ſub una forma contractus, qui tamen virtualiter duos partiales in ſe contineat: tunc enim proprie non miſcentur contractus permutationum, quod prohibetur *in cit. c. Ad Quæſtiones*; *h. t.* licet ſimul & concomitanter fiant, quia compenſatio pecuniaria non fit pro jure ſpirituali Eccleſiæ: ſed pro re temporali ſolum, nec etiam amplius aliquid temporale datur pro re ſpirituali, quod eſſet proprie miſcere contractus, ut advertit *Suar. cit. c.* 34. *n.* 53. *Laym. in cit. diſ. Theſi* 77.

Porro in hoc ipſo caſu cenſeri debet inſtitutus contractus permutationis, quamvis ex altera parte una cum ſpecie ſit datum, ſeu numeratum pretium, quia principalis intentio contrahentium fuit permutare, quæ in contractibus ſpectanda eſt, *arg. l. Tenetur*; 6. *§. Si vendidit, ff. de act. empt.* In dubio autem, ſi non conſtet de intentione, inſpiciendum eſt, an ſpecies, ſeu merx ſit majoris valoris: an vero pretium præponderet; quia a potiori res accipit denominationem, *l. Si quis*; 58. *ff. de contrah. empt. l. Quæritur*; 10. *ff. de ſtat. hom. l. Quicquid*; 27. *§. Partes. ff. de acquir. rer. dom. c.* 3. *de cenſ. Eccleſ. Abb. in cit. c. Ad Quæſtiones, n.* 4. *h. t. Layman. c. l. Barb. in Collect. hic num.* 2.

XII. Notandum ſecundo. Beneficia perpetuo unita alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio, non cenſentur amplius Beneficia: ſed potius quaſi extincta, quoad titulum, & velut prædia ſubjecta temporali dominio ejus Eccleſiæ, cui ſunt unita, ex communi Regula Canoniſtarum apud *Suar. c. l. & Laym. l.* 4. *tract.* 10. *c. ult. §.* 5. *q.* 6. ideoque permutari poſſunt, etiam adjecta pecunia, quoad bona annexa, quæ ſunt ſimpliciter temporalia, neque per ſe annexa titulo, ſeu juri ſpirituali Eccleſiæ, cui ſunt unita ipſa Beneficia.

Notandum tertio. Aliter requiritur conſenſus, ſeu auctoritas Superioris, quando Beneficium aliquod permutatur cum alio, quod poſſidetur in titulum: & aliter, ſi permutetur Beneficium, quod poſſidetur in proprietatem. Nam priore caſu, requiritur auctoritas Superioris; quia Beneficium ſine Canonica inſtitutione obtineri non poteſt, *c.* 1. *de R. I. in* 6. poſteriore vero caſu, ſi permutentur Beneficia, quæ poſſidentur jure proprietatis, conſenſus ſeu auctoritas Superioris requiritur propter alienationem rei Eccleſiaſticæ, quæ in permutatione intervenit, *c. Nulli*; 5. *de reb. Eccleſ. alien. c. Sine exceptione*; 52. *cauſ.* 12. *qu.* 2. *Abb. in cit. c. Ad Quæſtiones*; *n.* 5. *h. t. Laym. in cit. diſ. Theſ.* 76.

§. III.

De permutatione Beneficiorum, & conditionibus ad illam requiſitis.

XIII. Permutatio Beneficii eſt mutua, ſeu reciproca duorum Beneficiorum reſignatio, per quam duo Clerici ſua Beneficia dimittunt, ut quiſque Beneficium alterius obtineat, v. g. ſi Titius ſuum Beneficium dimittat, ſive illi renunciet, in favorem Sempronii, ut ipſi illud conferatur: & viciſſim Sempronius ſuum Beneficium dimittat, ſive ei renunciet in favorem Titii, ut ipſi conferatur, dicitur Titius & Sempronius ſua Beneficia in vicem permutare, quare in omni permutatione continetur mutua renunciatio Beneficii, non ſimpliciter, ſed ea cauſa permutationis facta, *Azor. p.* 2. *Inſtit. l.* 7. *c.* 29. *q.* 1.

XIV. Quæritur jam primo, quæ conditiones neceſſario requirantur ad validam, & licitam permutationem Beneficiorum? Reſp. requiritur primo, ut uterque permutans habeat jus in Beneficio permutato, *Rebuff. in praxi Benef. Tit. de permutatione, num.* 9. *Garc. tract. de Benef. p.* 11. *cap.* 4. *num.* 9. Nam ſi unus eorum nihil habeat juris in Beneficio, quod permutat, ut quia per Simoniam, vel alias ſine vero titulo illud obtinuit, irrita eſt permutatio; nemo enim poteſt permutare cum alio, niſi rem ſuam, vel in qua jus habet, *c. Venerabilis*; 6. *de except. & l.* 5. *ff. de rer. permut.* ac proinde alter permutans redire poteſt ad Beneficium, cum non abſolute renunciarit: ſed ob cauſam permutationis, quæ ſecuta non eſt, *arg. c. Si Beneficia*; 20. *de preb. in* 6. *Abb. in cit. c. Venerabilis*; *n.* 23. Idque procedit, etiamſi is, qui jus non habet in Beneficio, illud permutet cum legitima Superioris auctoritate; nam Superior non ſimpliciter, & libere confert tale Beneficium: ſed cauſa permutationis, ergo cum hæc ſit irrita, Superior non habet voluntatem Beneficium permutandi, *Azor. cit. c.* 29. *qu.* 19. Et hinc, qui obtinuit ſecundum Beneficium incompatibile cum primo, non poteſt permutare primum cum alio ſimili; quia illud ipſo jure vacat, ita, ut non ſit amplius ipſius, *Leſſ. l.* 2. *de juſt. c.* 34. *n.* 195.

XVI. Requiritur ſecundo, ut uterque permutantium Beneficium ſuum reſignet in manu Superioris Ordinarii, cui Beneficium eſt ſubjectum, ſive is ſit unus idemque, ſive alius, *Rebuff. c. l. numer.* 4. *Leſſ. c. l. num.* 196. ut colligitur *ex cap. unic. ibi: In manibus tuis in ipſa reſignas., hoc tit. in* 6. Sed hic jam dubitatur, an reſignatione ab uno facta, ſi alter permutantium nolit, vel non poſſit viciſſim Beneficium ſuum reſignare, adeoque permutationem complere, poſſit is, qui reſignavit, ſuum Beneficium repetere? Reſpondetur affirmative, ut tenet *Azor. c. l. q.* 21. *Zaſius in Comment. h. t. numer.* 31. Nam qui reſignavit, non abſolute, & ſimpliciter ei renunciavit; ſed ſub conditione, ſi non ſuſpenſiva, ſaltem reſolutiva, ut cum alterius Beneficio commutetur, ergo conditione, ſeu modo non ſervato, poteſt Beneficium prius repetere per conditionem cauſa data, cauſa non ſecuta. Idque colligitur *ex c. Cum univerſorum*; 8. *h. t.* Ubi cum Canonicus G. ,, & Clericus L. cœpiſſent ſe tractare de permutatione præbendarum ſuarum; quia utrique parti ita expedire putabant,

Digitized by Google

,, bant, & G. præbendam ſuam reſignaſſet, illa conſangoi-
,, guineo dicti L. aſſignata fuit: ipſe tamen L. ſuam præben-
,, dam, ſicut promiſerat, viciſſim reſignare noluit. Re de-
,, lata ad S. Pontificem Clementem III. is reſpondit: licet
,, hi Clerici, per ſeipſos (ſive propria auctoritate) de jure
,, non potuerint Eccleſiaſtica Beneficia permutare: quia ta-
,, men deceptis, & oon decipientibus jura ſubveniunt, &
,, ſimplicitati venia danda eſt: ideo mandare ſe, ut ſi con-
,, ſtiterit, prædictum G. ita deceptum fuiſſe: amoto a
,, præbenda conſanguinen ipſius G. vel quolibet alio injuſto
,, detentore, ea ſupradicto Canonico G. reſtituatur.

Ex deciſione hujus c. colligitur, licet dictus Canonicus G. qui propria auctoritate Beneficium ſuum, cauſa permutandi reſignavit, & tradidit, de jure potuerit hac præbenda, quam reſignavit, privari, tametſi viciſſim nihil receperit, ut notat *Gl. hic V. Simplicitati*, ideoque ea gratia ſolum fuit illi præbenda ſua reſtituta, tum ne alter, qui reſignare noluit, ex malitia ſua commodum reportaret, tum *ut ſimplicitati venia tribuatur*, ut habetur in Textu, quia jura deceptis ex ſimplicitate ſubveoire ſolent, eiſque parere: præſertim ſi ſint tales perſonæ, quibus juris ignorantia oon nbſtet, ut ſunt ruſtici, minores natu, fæminæ, & milites, *l. Regula 8. ff. de juris & facti ignor. Abb. hic num. 7.* Veruntamen ſi omnia legitime acta fuiſſent, potuiſſet Canonicus G. de jure, effectu permutationis non ſecuto, ſive non recepta viciſſim præbenda alterius, ſuam, quam reſignavit, repetere, tanquam datam ob cauſam, cauſa non ſecuta, *Gl. hic V. ſimplicitati, in fine, & Abb. n. 8.*

XVI. Porro utrum hoc caſu opus ſit nova collatione Superioris, an vero propria auctoritate poſſit reſignans redire ad ſuum Beneficium, non conſentiunt DD. Poſterius tenent *Gl. in cit. c. Cum univerſorum; V. Simplicitati, Leſſ. cit. l. num. 195. Azor. citat. cap. 29. quæſt. 21. §. Altera eſt, Pariſ. l. 1. de reſignat. quæſt. 14. num. 12. & ſeqq.* qui tamen requirunt ſententiam Superioris declarantis permutantem poſſe redire ad ſuum Beneficium; quia Beneficium ab alio jam poſſeſſum non poteſt quis propria auctoritate occupare. Ratio illorum eſt, quia renunciatio Beneficii non fuit abſolute, & ſimpliciter facta: ſed limitate, ac dependenter ab effectu permutationis, ergo non ſecuta ſine culpa reſignantis, idem cenſetur, ac ſi reſignatio facta non eſſet, eaque nihil operatur, defectu neceſſariæ conditionis. Sed prius & oppoſitum, quod opus ſit nova collatione Beneficii, etiam permutatio effectum non habuerit, docet *Abb. in citat. cap. pen. num. 8. h. t. Rebuff. citat. loc. num. 11. & 26. Barb. lib. 3. Jur. Eccleſ. cap. 15. §. 5. num. 169. Zaſius in Comment. hoc tit. num. 2. & alii plures.* Ratio eſt, quia per reſignationem factam, licet ex cauſa permutationis, Beneficium reſignatum vere vacat, cum poſſit poſt reſignationem alteri conferri, ut colligitur *ex Clement. unic. hoc tit.* ergo cum reſignans titulum Beneficii reſignati ea cauſa permutationis amiſerit, non poteſt, propria auctoritate, illud denuo occupare, citra vitium intruſionis, alioqui incurreret pœnam decretam *in c. Eum qui, 18. de præbend. in 6.* Non obſtat, quod videatur facta reſignatio ſub conditione, ſi & alter permutans reſignet ſuum Beneficium: nam ea conditio, non tam eſt ſuſpenſiva, quam devolutiva, & tacite ineſt, quæ non facit actum ſimpliciter conditionalem, neque ejus effectum ſuſpendit *l. Conditiones 99. ff. de condit. & demonſt.* adeoque non impedit, quominus reſignatio habeat ſuum effectum, ita ut jus, ſeu quaſi dominium transferatur in alterum, quamvis decepto jus ſuum ſit reſtituendum per Judicem. Idque confirmatur *ex l. 1. fin. ff. hoc titul.* ubi habetur, quod ſi unus permutationis cauſa tradidit rem ſuam alteri, alter vero nolit viciſſim rem ſuam tradere, non vindicationi rei ſit locus, quia per traditionem dominium eſt translatum: ſed condictioni, quaſi re non ſecuta, quæ ſupponit dominium rei traditæ eſſe translatum in accipientem, cum nemo rem ſuam poſſit condicere, *Sic itaque, Inſtitut. de action.* Neque etiam obſtat *Text. in cap. Si Beneficia 20. de præbend. in 6. ibi: Ad Beneficia ſua priora libere revertantur*: nam id ita accipiendum, non quaſi propria, ſed cum Superioris auctoritate, illa reverti poſſint, juxta *cap. de R. J. 6.* atque hæc poſterior ſententia videtur probabilior.

XVII. Requiritur tertio, ut poſt permutationem Beneficiorum ex utraque parte factam, & a Superiore admiſſam, fiat collatio ipſorum Beneficiorum ſic vacantium, *Leſſ. citat. cap. 34. num. 197. Garc. cap. 4. num. 85.* ita tamen, ut Bene-
,, ficia, ea cauſa permutationis ab aliquibus reſignata coram
,, Superiore, non aliis, quam ipſis permutantibus, confe-
,, rantur (ab illis, in quorum manibus facta eſt reſignatio,
,, vel ab aliis collatoribus) alioqui ſi alteri alicui præter
,, permutantes conferantur, collatio eſt irrita; idque ne
,, conceſſione juris utentibus, præſertim circa ſpiritualia,
,, illudatur, prout ſtatutum habetur *in Clement. Ne conceſſione, unic. hoc tit. & ibi: Gloſſ. V. Conferantur.* Ratio eſt, quia permutantes non omnino abſolute reſignant: ſed adjecto modo, ut permutantibus Beneficia reſignata conferantur.

XVIII. Ubi Notandum primo. Ante deciſionem hujus Clement. Prælatos, coram quo facta eſt renunciatio Beneficii ex cauſa permutationis, ſummo juris rigore, ſecluſa æquitate, ita libere poterat conferre Beneficium, cui renunciatum fuerat, ac ſi ea pura renunciatione vacaret, ut tradit *Covarr. lib. 1. reſolut. cap. 5. num. 5.* quia Beneficia permutationis cauſa reſignata vere vacant, eo quod Titulus & poſſeſſio per talem renunciationem ſint abdicata, ſicut per renunciationem ſimplicem, juxta *cap. unic. hoc titul. in 6.* & ea communi docet *Pariſ. l. 11. de reſignat. Benefic. q. 3. n. 20.*

Notandum ſecundo. Non eſt neceſſarium, ut reſignationes ab utroque permutante, vel collationes ipſis ſimul, & eodem tempore fiant: ſed poſſunt fieri ex intervallo, præſertim quando Beneficia ſunt in diverſis Diœceſibus, adeoque reſignari debent coram diverſis Epiſcopis, & ab illis poſtea conferri, *Rebuff. c. l. num. 36. Azor. cit. c. 29. q. 28. Leſſ. c. num. 197.*

XIX. Requiritur quarto, ad licitam permutationem Beneficiorum faciendam, ut fiat interveniente auctoritate Superioris Eccleſiaſtici, ut colligitur *ex cap. Quæſitum 1 5. h. t.*
,, in quo reſcribit Urbanus III. quod non tantum commu-
,, tatio dignitatum in Concilio Turonenſi (*relate in cap.*
,, *Majoribus 8. de præbend.*) ſit prohibita: ſed etiam gene-
,, raliter commutationes præbendarum de jure fieri non
,, poſſit (ſubintellige, ſine auctoritate Superioris, ut notat
,, *Gloſſ. hic V. Non poſſunt*) præſertim præmiſſa pactione, ſeu
,, conventione partium, quippe quæ circa jura ſpiritualia,
,, vel ſpiritualibus connexa Simoniam continet. Additur *in*
,, *fine ibidem*, quod ſi Epiſcopus ita neceſſarium eſſe perſpe-
,, xerit, licite poteſt perſonas de uno loco ad alium trans-
,, ferre, ut quæ in uno loco minus utiles videntur; alibi
,, ſe utilius exercere valeant.

XX. Pro intellectu hujus cap. Notandum primo. Quod Beneficia Eccleſiaſtica, quæ conferuntur in titulum, non poſſunt propria, ſeu privata auctoritate poſſidentium permutari, *Abb. hic num. 2.* prout etiam ſtatutum eſt *in capit. penult. hoc titul.* ubi dicitur, quod ipſi Clerici per ſe, (ſive propria auctoritate) de jure non poſſint Eccleſiaſtica Beneficia permutare. Ratio eſt, tum quia Beneficia Eccleſiaſtica ſine Canonica inſtitutione (adeoque abſque auctoritate Superioris habentis poteſtatem inſtituendi, vel conferendi) licite obtineri non poſſunt, *cap. 1. de R. J. in 6.* Tum ne Clerici de Beneficiis, tanquam de rebus ſuis, in quibus idem jus & dominium habeant, quod in bonis patrimonialibus, libere diſponere videantur: tum quia nemo poteſt Beneficium ſuum dimittere, & aliud obtinere, quod fit permutatione, ſine conſenſu Superioris, *Azor. cit. c. 29. q. 2.*

XXI. Notandum ſecundo. Etſi Clerici non poſſint permutare inter ſe ſua Beneficia & Præbendas, præmiſſa conventione, ſeu pactione mutua, ſine conſenſu Superioris, imo tales pactiones tanquam Simoniacæ prohibitæ ſunt *in hoc cap. & cap. ultim. de pact.* poſſunt tamen licite prius inter ſe tractare, & convenire de permutatione facienda, non quidem abſolute, ita, ut illam ſtatim pro rata, ac firma habeant: ſed illam dirigendo in conſenſum, & auctoritatem Superioris, in cujus manu Beneficia reſignare velint, permutationis faciendæ cauſa, ut tradit *Gloſ. in Clement. unic. V. Volentibus, hoc tit. Abb. ibid. num. 5. & in citat. cap. Quæſitum; num. 10. Garc. citat. cap. 4. num. 56. & alii.* Ratio eſt, quia hoc eſt medium moraliter neceſſarium ad finem permutationis obtinendum, ut partes prius inter ſe agant, & conferant de hoc negotio: conceſſa autem re aliqua, conceſſa etiam cenſentur omnia, ſine quibus illa commode expediri, vel obtineri non poteſt, *cap. Præterea, 5. de offic. deleg. Suarez lib. 4. de Simonia cap. 23. num. 7.* Imo non tantum poſſunt permutantes inter ſe convenire, & ſe obligare, ad permutationem ſub conditione, ſi Prælatus conſenſerit: ſed etiam poſſunt ſe obligare, quod non velint illa revocare: ſed ſtare conventione inita, niſi Superior eam ratam non habeat, ſeu conſenſum neget, talis enim conventio nullibi reperitur prohibita, *Suarez cit. loc. num. 8.* Neque obſtat *citat. cap. pen. hoc tit.* quia in illis non improbatur præciſe tractatus de permutando: ſed permutatio ab utraque parte completa propria auctoritate.

XXII. Notandum tertio. Dupliciter fieri poteſt permutatio Beneficiorum. Primo, motu proprio Epiſcopi, vel alterius Superioris, etiam ſine conſenſu eorum, qui permutantur, *Abb. in citat. cap. Quæſitum; num. 7.* Sic poteſt Epiſcopus, v. g. Parochum Dilinganum transferre ad Parochiam Lavinganam, hæc enim translatio reſpicit immediate perſonas, quæ ab una Eccleſia, vel Beneficio ad aliam Eccleſiam, vel Beneficium transferuntur, ut patet *ex Titul. de transl. Epiſc.* nec fit per modum contractus: ſed ſolius Superioris, ſeu Prælati auctoritate, & per ſe, ac directe, non in utilitatem translatorum, ſed Eccleſiæ, *Suarez citat. cap. 32. num. 4.* Unde ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ, quia v. gr. Parochus ob odium apud plebem, etiam ſine culpa ſua, contractum, minus utilis in tali loco futurus putetur, auctoritate Epiſcopi, Parochia illa privari poteſt, & ad aliam transferri, *Abb. in citat. cap. Quæſitum, nu. 8.* Secundo, etiam ipſa Beneficia inter ſe mutuo conſenſu & conventione permutantium commutari poſſunt, cum Superioris auctoritate, ut patet *ex Rubrica hujus Tituli, de rerum permutatione*; nam jus ſpirituale cum alio ſimili jure ſpirituali ſecundum ſe permutari poteſt, ſine Simonia etiam juris poſitivi; ſi accedat Superioris auctoritas, quæ ideo requiritur in Beneficiorum permutatione, ne alioquin jus ſpirituale Beneficii videatur dari, non pro alio jure ſpirituali Beneficii: ſed pro temporali commodo annexo Titulis Beneficiorum, ſive pro proventibus Beneficialibus.

XXIII. Notandum quarto. Non tantum prohibita eſt permutatio Beneficiorum inter ſe, quoad præbendas eis annexas, *Suarez citat. cap. 32. num. 16. & 17.* Ratio eſt, quia prohibitio juris eſt generalis, & ſine ulla exceptione. Et quidem permutari non poſſe quoad titulos, propria auctoritate, certum eſt; quia nullus Beneficiatus poteſt ſe abdicare ſuo titulo, nec renunciare, niſi cum conſenſu Prælati, ut patet *ex Titul. de renunc. & Reg. 5. in 6.* Sed neque præbendæ titulis Beneficiorum annexæ, privata auctoritate, permutari poſſunt; quia nequeunt a titulis ſeparari propria auctoritate permutantium; nam Canonicus, vel alius Beneficiatus non habet jus percipiendi fructus temporales præbendæ, niſi propter ſpirituale officium, ad quod tenetur ratione ſui tituli, ergo quamdiu retinet eundem titulum, tenetur ad idem officium, ac proinde non poteſt ratione illius conſequi aliam præbendam, quippe quæ inſeparabiliter annexa eſt tali titulo Beneficii, & non alteri: quamvis poſſint Beneficiati, propria auctoritate, commutare ipſos fructus præſentes, vel futuros præbendarum ſuarum, cum etiam vendere illos poſſint; quia ut ſic mere temporales ſunt, *Suarez cit. loc. num. 17.* Ex quo ſequitur, quod non tan-

tantum præbendæ, quæ ſunt in diverſis Eccleſiis, vel in eadem: ſed quæ diverſo jure cenſentur, quia habent diverſa onera annexa, vel munera, privata auctoritate permutari non poſſunt: ſed neque illæ prębendæ, quæ ſunt in eadem Eccleſia, & ejuſdem rationis; cum generaliter omnis permutatio præbendarum indiſtincte jure Canonico ſit prohibita, ſine Superioris auctoritate, *Suarez citat. loc. numer.* 37.

XXIV. Cæterum permutatio Beneficiorum, ſine auctoritate Superioris, adeo eſt prohibita Clericis, ut ſi illa propria auctoritate inter ſe permutent, ea amittant, iiſque per ſententiam Judicis ſunt privandi, prout decernitur *in c. Cum olim* 7. *h. t.* „Ubi cum duo S. & A. Archidiaconatum, & Præpoſituram inter ſe commutaſſent; Archidiaconus coram Papa Innocentio III. in Curia Romana ſponte confeſſus fuit, permutationem dignitatum inter ipſos peractam eſſe: Præpoſitus vero B. idem negavit, aſſerens quod Præpoſituram pure, & ſine conditione reſignavit, & Archidieconatum, poſt reſignationem ipſius S. ſibi factam, aſſecutus fuerit. Quare Pontifex cum noviſſet, Præpoſitum B. permutationi conſenſum dediſſe, S. vero publice errorem ſuum confeſſum fuiſſe, utrumque bune Præpoſitura, illum vero Archidiaconatu per ſententiam definitivam privari maadavit. Hinc patet, qui dignitates & Beneficia, propria auctoritate, commutant, illis privandi ſunt per ſententiam, *Gloſſ. Magna hic in notatis*, *Garc. part.* 1. *cap.* 4. *num.* 58. Hodierno vero jure permutantes Beneficia incurrere excommunicationem, iiſque privatos eſſe ipſo jure per *Extravag.* 2. *de Simon. inter communes*, tradit *Suarez lib.* 4. *de Simon. cap.* 37. *n.* 41. *Garc. citat. loco num.* 59. Contrarium tamen tenet, *Leſſ. lib.* 2. *cap.* 35. *num.* 100. *& Laym. lib.* 4. *tract.* 10. *cap. ultim.* §. 5. *quæſt.* 4. nempe ipſo non amitti Beneficia; cum permutatio ſine Superioris auctoritate facta ſit irrita, adeoque nullum effectum producere poſſit, ac proinde ſicut propria auctoritate reſignarunt ſua Beneficia, ita ſua auctoritate ad eadem redire poſſe, ſaltem in foro conſcientiæ, & quamdiu per ſententiam Judicis in pęnam iis non privantur, juxta *cit. c. Cum olim h. t.*

XXV. Porro præter conditiones hactenus allatas, requiritur etiam ad legitimam permutationem Beneficiorum, ut fiat ex juſta cauſa, quam Epiſcopus cognoſcere, & de ea judicare debet, *Rebuff. citat. loc. num.* 19. *Garc. citat. cap.* 44. eaque generatim duplex eſt, videlicet neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ, *Azor. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 30. *quæſt.* 4. Imo probabile eſt, quod etiam fieri poſſit in utilitatem, & commodum ipſarum perſonarum permutantium, dummodo illud commodum ſaltem indirecte & conſecutive redundet etiam in ipſius Eccleſiæ utilitatem, & ea aliud inde incommodum non ſit paſſura, *Gloſſ. in citat. cap. penult. V. Utilitati*, *& ibid. Abb. num.* 7. *& in citat. quæſt. Quæſitum, num.* 6. *hoc tit. Azor. citat. loc. Garc. citat. loc. num.* 47. ut ſi v. g. Parochus nequeat in loco commorari, propter aeris intemperiem, vel quia propter linguæ imperitiam non poteſt ibi bene fungi munere ſuo, &c. ſufficit autem cauſam ſubeſſe ex parte alterius, *Garc. c. l. n.* 49.

Præterea neceſſarium eſt, ut permutatio fiat, requiſito conſenſu eorum, qui jus eligendi, vel conferendi, vel præſentandi ad Beneficium commutatum habent, *Gloſſ. in citat. cap. unic. V. Collationem*, *hoc titul. in* 6. *& in Clement. unic. V. Conferantur eodem*, *Abb. in citat. cap. Quæſitum; num.* 9. *Garc. citat. loc. num.* 70. *& alii*, nam in actibus, qui aliorum juribus præjudicare poſſunt, jure communi requiri debet eorum conſenſus, quorum ea res intereſt, *Azor. citat. l.* 7. *cap.* 29. *quæſt.* 30. alioqui permutatio facta ſine conſenſu illorum, invalida eſt ipſo jure, vel ſaltem ad ipſorum petitionem reſcindenda erit, *Azor. citat. loc.* Quod ſi permutatio fuerit Eccleſiæ neceſſaria, vel utilis, Patronus vel alius intereſſe habens conſentire debet, ſi vero ſine juſta cauſa conſentire recuſet, nihilominus poterit Epiſcopus permutationem approbare; & admittere, *Abb. citat. loc. & Azor.*

Denique requiritur, ut antequam poſſeſſio Beneficii accipiatur, publicatio fiat permutationis in Eccleſiis permutatis, juxta formam Conſtitutionis Gregorii XIII. quæ incipit: Humano vix judicio: edita Anno 1573. 5. Januar. *Ugolin de offic. Epiſcop. cap.* 50. §. 20. *num.* 3. quamvis eam, quoad permutationes coram Ordinario factas, non eſſe receptam in pluribus locis refert *Garc. p.* 11. *c.* 3. *n.* 289.

XXVI. Quæritur ſecundo, cujus Superioris auctoritate Beneficia permutari debeant? Reſp. non ſolum Papa: ſed etiam Epiſcopus proprius loci, in quo Beneficium ſitum eſt, permutationes Beneficiorum ex cauſa utilitatis, vel neceſſitatis inſtituere poteſt, ut conſtat *ex cap. Quæſitum;* 5. *hoc titul.* ubi generaliter prohibetur commutatio Beneficiorum, & ſoli Epiſcopo datur facultas permutandi perſonas, ſeu transferendi ab uno Beneficio ad aliud, & *ex cap. unic. ibi: In manibus tuis ipſa reſignent, eod. in* 6. Ratio eſt, tum quia nemo poteſt ſe abdicare ſuo Beneficio, eique renunciare, niſi coram ſuo Superiore Ordinario: tum quia ad Epiſcopum ſpectat jure communi Beneficiorum collatio, & inſtitutio, *cap.* 1. *Cum ex junctis* 12. *in fine de hæretic.* ac proinde ad illum etiam ſpectat providere, ne indignis Beneficia conferantur etiam ex cauſa permutationis. Nomine autem Superioris, Ordinarii intelligitur hic, non ſolum Epiſcopus, eoque Superior, ut Archiepiſcopus: ſed etiam quilibet alius Prælatus, qui ex conſuetudine, vel privilegio quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habet, nulli que Epiſcopo eſt immediate ſubjectus, etſi Epiſcopus non ſit, ſive dignitatem Epiſcopalem non habeat, ut docet *Abb. in citat. cap. Quæſitum; nu.* 4. *hoc tit. Azor. cit. cap.* 29. *quæſt.* 4. *Suarez cit. cap.* 32. *numer.* 24. *Garc. cit. cap.* 4. *nu.* 70. *& alii*, quia poteſtas interponendi auctoritatem in permutatione Beneficiorum competit Superiori, ratione juriſdictionis Epiſcopalis, non ratione dignitatis, vel Ordinis Epiſcopalis.

Verum *Sylveſt. Verſic. Permutatio* 2. *& alii*, nonnulli putant, quod auctoritatem poſſint præſtare permutationi, etiam alii inferiores Epiſcopo, ad quos ſpectat collatio talium Beneficiorum, vel inſtitutio, etiamſi forte nec dignitatem, nec juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi habeant: idque præcipue colligi videtur *ex cap. unic. hoc titul. in* 6. ex illis verbis: *Illos tamen, qui ſecundum juris formam, ſua Beneficia in eadem Diœceſi ad tuam collationem ſpectantia permutare volentes, libere ac ſine fraude in manibus tuis ipſa reſignent.* Per quæ verba indicatur, permutationes Beneficiorum non pertinentium ad collationem Epiſcopi, non poſſe ipſum Epiſcopum inſtituere: ſed requiri conſenſum Collatoris Ordinarii, qualis cum poſſit eſſe Prælatus inferior carens juriſdictione Epiſcopali, videtur ejus approbatio ſufficere ad permutationem. Quæ ſententia etſi non omni probabilitate careat: in praxi tamen prior, quæ communior, & tutior, ſervanda eſt, niſi inferior Collator Ordinarius, qui Epiſcopali juriſdictione non eſt prædıtus, ex conſuetudine legitime præſcripta acquiſierit poteſtatem approbandi permutationes Beneficiorum; cum talis juriſdictio, ac poteſtas, ſecundum omnes, præſcribi poſſit. Alias vero ſecluſa conſuetudine, & ſpectato jure communi, approbatio permutationis Beneficiorum ſpectat ad Epiſcopum: & non ad inferiorem Collatorem, niſi juriſdictionem Epiſcopalem, vel quaſi habeat: collatio vero Beneficiorum permutatorum, ſi ad Epiſcopum non ſpectet, fieri debet ab iis, ad quos ea de jure, vel conſuetudine pertinet, neque fieri poteſt ab Epiſcopo, ſine conſenſu illorum, *Suarez citat. cap.* 34. *num.* 14. Et ratio eſt, quia cum permutatio Beneficiorum regulariter non fiat ſine tranſlatione perſonarum, quoad munera, ſeu officia, vel etiam quoad loca: ad Epiſcopum, vel ſimilem Prælatum pertinet, ei auctoritatem præſtare; quia intereſt Eccleſiæ & Diœceſis, ut cum ejuſdem utilitate, vel ſaltem ſine illius incommodo fiat: executio vero remittenda eſt ad eum, ad quem ſpectat collatio; quia non debet, cum illius præjudicio, permutatio fieri, *Suarez c. l.*

XXVII. Ubi notandum primo. Si Epiſcopus habeat jus conferendi Beneficium ſitum in aliena Diœceſi, ex conſuetudine, vel alio jure ſpeciali, non poteſt admittere reſignationem illius, etiam, ex cauſa permutationis, ſive præſtare auctoritatem permutationi: ſed id ſpectet ad Epiſcopum loci, in quo Beneficium eſt ſitum, *Garc. citat. capit.* 4. *numer.* 82.

Notandum ſecundo. Si Epiſcopi permutare velint Beneficia, quæ ipſi ex diſpenſatione Apoſtolica poſſideant in ſua Diœceſi, debent permutationem inſtituere coram Metropolitano, qui quoad hoc eſt Superior ipſorum, & loco Epiſcopi Ordinarii, *Suarez cit. c.* 32. *num.* 9. *Barboſ. l.* 3. *Jur. Eccleſ. c.* 15. §. 5. *n.* 177. Item ſi Epiſcopus permutare velit cum Capitulo ſuo Beneficium, quod poſſidet, requiritur auctoritas Archiepiſcopi: ſed ſi permutet cum aliis, ſufficit conſenſus Capituli ſui, *Sylveſt. V. Permutatio* 2. *n.* 2.

Notandum tertio. Si quis Beneficium in una Diœceſi ſitum, permutare velit cum alio, ad aliam Diœceſin pertinente, requiritur, ut intercedat utriuſque Epiſcopi, cujus juriſdictioni ſubjecta ſunt illa Beneficia, auctoritas, *Azor. cit. c.* 29. *q.* 8. Si vero Eccleſiæ vel Beneficia permutata ſint exempta, ad Papam, non ad Epiſcopum pertinet approbatio, *Rebuff. Tit. de permutat. n.* 20.

Notandum quarto. Vicarius generalis Epiſcopi non poteſt præſtare auctoritatem permutationibus Beneficiorum, niſi ex ſpeciali mandato Epiſcopi, *Azor. cit. c.* 29. *qu.* 4. §. *Dubitatur.* Neque etiam ſufficit, quod habeat ſpeciale mandatum ad conferendum, *Garc. c. l. n.* 74.

Notandum quinto. Collegium Canonicorum, Sede vacante, non habet jus admittendi permutationes Beneficiorum, quorum collatio ad ſolum Epiſcopum ſpectat; quia licet ea, quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis, mortuo Epiſcopo, tranſeant ad Capitulum Cathedrale: non tamen poteſt conferre Beneficia, quorum jus conferendi ſoli Epiſcopo competit: & ſolus Epiſcopus poteſt Clericum ad Beneficium promovere, & amovere: nam permutare Beneficia, & permutationem approbare, non eſt actus neceſſitatis, ſicut confirmare, vel inſtituere: ſed juriſdictionis voluntariæ, in qua Capitulum non ſuccedit, *Azor. cit. c.* 29. *q.* 4. §. *Deinde dubitatur*, *Garc. cit. c.* 4. *n.* 30.

Porro, licet certum tempus jure non ſit præfixum, intra quod Superior, in cujus manibus facta eſt renunciatio, ex cauſa permutationis, illud conferre teneatur: poteſt tamen, ſi Ordinarius Collator ſit negligens, per ſuum Superiorem compelli, ad conferendum intra certum tempus ipſi præfixum, alioqui ipſe permutationem exequatur, *Franc. in c. un. h. t. in* 6. *n.* 12. *Azor. l.* 7. *c.* 30.

§. IV.

Quænam Beneficia permutari poſſint cum aliis, vel non poſſint?

XXVIII. Aſſertio 1. Ordinarie omnia Beneficia inter ſe libere permutari poſſunt in manibus Superioris, ut ex communi docet *Suarez lib.* 4. *de Simon cap.* 34. *num.* 2. *Garc. citat. cap.* 4. *num.* 11. quia jura in hoc nihil diſtinguunt, ideoque nec nos diſtinguere debemus, & quod non reperitur prohibitum, cenſeri debet eſſe permiſſum: Imo etiam unum Beneficium cum pluribus, & plura cum uno licet permutare; quia pluralitas non vitiat permutationem, dummodo ea plura Beneficia ſint compatibilia, vel ſaltem ex conceſſione Ordinarii, coram quo fit permutatio, ſimul obtineri poſſint: Secus eſt, ſi Beneficia plura, quæ permutantur, ſint jure incompatibilia, ita, ut ſine Papæ diſpenſatione ſimul, obtineri nequeant: tum enim permutari non poſſunt cum Beneficio alterius; quia diſpenſatio non tranſit de perſona ad perſonam:

nam: ſed tunc opus eſt nove diſpenſatione Papæ, ſine qua plura ſimul haberi nequeunt, *Azor. cit. c. 29. qu. 11.*

XXIX. Quod autem dictum eſt, Beneficia poſſe permutari ad invicem: Id extenditur primo, quod etiam Beneficia inæqualia licitè inter ſe permutentur, ſive ſint inæqualia in temporalibus, ut quia unum eſt pingue uberes habens reditus, alterum tenue: ſive quoad ſpiritualia, quia unum habet adjunctam dignitatem, vel adminiſtrationem, aut officium, alterum non: item, vel quia unum eſt curatum, alterum ſimplex; nam omnium eadem eſt ratio, quia permutatio ſolum fit, quoad ſpiritualem Titulum Beneficii, non attenta dignitate, vel præbende ei annexa, aut reditibus temporalibus, ideoque inæqualiter illa non impedit, quo minus, accedente Superioris auctoritate, commutari poſſint, *Rebuff. c. l. num. 40. Azor. cit. c. 29. qu. 15.* Extenditur ſecundo, poſſunt Clerici permutare ſua Beneficia, etiamſi non eorum poſſeſſionem ſint adepti, quia ſufficit quod quis habeat jus in re in Beneficio, licet non habeat ejus poſſeſſionem, ut teneat permutatio, *Franc. in c. unic. n. 16. h. t. in 6. not. 6. Garc. cit. c. 4. n. 15.* at vero, qui habet tantum jus ad rem, v. g. præſentationis, ſeu nominationis ad Beneficium, non poteſt hoc jus ſuum commutare cum alio ſimili jure, vel cum Beneficio; tum quia non habet jus in re, ſed tantum in ſpe: tum quia hujuſmodi gratiæ ſunt perſonales, ſeu perſonis certis tantum conceſſæ, quæ ad alios transferri non poſſunt privata auctoritate, *Abb. in c. Cum olim; 7. num. 4. h. t.* ubi id docet, de habente gratiam expectativam ad Beneficium vacaturum, *Rebuff. c. l. nu. 23. Azor. cit. c. 29. q. 23. Garc. c. l. n. 17.* Quare talis permutatio non tam fieri nequit, quod ſit Simoniaca, cum utrinque commutentur tantum jura ſpiritualia: quam quia iſte jura ſunt perſonalia, quæ non excedunt caſum expreſſum, adeoque neque perſonam ejus, cui conceſſa ſunt, *c. Cui; 27. de præb. in 6.* Et hinc hujuſmodi permutationes non ſunt irritæ, ſi interveniente Superioris auctoritate, ob juſtam cauſam fiant, *Leſſ. cit. cap. 34. nu. 199.*

Extenditur tertio, etiam Beneficia manualia, ſive ad nutum revocabilia permutari poſſunt, dummodo unum manuale cum alio manuali permutetur; nam qui illa obtinent, jus habent in iſtis Beneficiis, quamdiu illis non privantur, & poſſunt illa in perpetuum retinere, adeoque nihil eſt, quod impediat permutationem, *Azor. cit. c. 29. q. 9.*

Extenditur quarto, etiam Beneficium commendatum commutari poteſt, ſi datum ſit in Commendam perpetuam, quæ vim, & effectum tituli habet, ac proinde perinde habetur, ac ſi collatum eſſet in titulum. At vero commendatum ad tempus permutari non poteſt; quia Commendatarius temporalis jus, & titulum non habet in Beneficio, ideoque illud transferre nequit in alterum, cum nemo, niſi rem ſuam permutet, *Abb. in cit. c. Cum olim; 7. n. 3. h. t. Azor. cit. c. 29. q. 11.* Qui tamen addunt, poſſe Beneficia commendata etiam ad tempus permutari, auctoritate ejus, qui illa commendavit, & non alterius; quia cenſetur alteri idem jus conferre, ſeu concedere.

Extenditur quinto, ſi penſio ſit erecta in Titulum Beneficii; poteſt hoc cum illa permutari, etiam in manibus Epiſcopi, vel alterius Prælati Papa inferioris; quia talis penſio vere eſt Beneficium *Suar. l. 4. de Simon. c. 33. n. 2.* Non autem poteſt Beneficium permutari auctoritate Epiſcopi, pro penſione Eccleſiaſtica, ſeu ſpirituali, ut ex probabiliore ſententia docet *Suar. cit. c. 33. n. 4. & ſeqq.* quia jure tantum permiſſum eſt Epiſcopo, ut approbet, ac permittat permutationes Beneficiorum, ergo cum verſemur in materia potius odioſa, quam favorabili, quippe quæ eſt contra antiquos Canones, quibus generaliter prohibetur omnis pactio in Beneficiis, & juribus ſpiritualibus; ideo non debet ea conceſſio juris extendi a permutatione Beneficiorum, ad permutationem penſionum, cum penſio proprie non ſit Beneficium, non enim eſt jus perpetuum: ſed morte penſionarii extinguitur, *Suar. c. l. n. 8.* At vero auctoritate Papæ talis permutatio fieri poteſt; quia cum in illa permutetur ſpirituale pro ſpirituali, non eſt prohibita jure Divino, adeoque ſi auctoritate Papæ fiat, nulla Simonia committitur, nec quidem juris poſitivi, quia Papa eſt ſupra jus poſitivum, *Suar. c. l. n. 3.* Multo minus vero poteſt Beneficium permutari cum penſione mere temporali, nec quidem auctoritate S. Pontificis; quia tunc venditur Beneficium pro re mere temporali, quæ eſt Simonia contra jus Divinum, ut ex communi docet *Suar. cit. c. 33. n. 9.* Id tamen cum Papæ auctoritate licite fieri poſſet, ut penſio temporalis, non in compenſationem Beneficii detur: ſed in congruam ſuſtentationem reſignantis Beneficium in manibus Papæ ipſi aſſignetur, *Suar. c. l. n. 10.*

XXX. Aſſertio 2. Sunt & quædam Beneficia Eccleſiaſtica, quæ cum aliis permutari non poſſunt. Veluti primo, Beneficia unita alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio, vel alteri Beneficio, permutari non poſſunt, *Azor. cit. c. 29. q. 7. Garc. cit. c. 4. num. 23.* Idque procedit primo, de Beneficiis unitis, poſtquam unio ſortita eſt effectum; tum quia, cum per unionem extinctus ſit Titulus, & nomen Beneficii, ita ut non cenſeatur Beneficium per ſe ſeparatum, ſed membrum ejus, cui eſt unitum, ideo ſicut non poteſt reſignari, ita nec permutari, *Garc. c. l. n. 24.* ubi tamen *num.* 26. addit, quod Beneficia unita, etſi non cum aliis, inter ſe tamen videntur poſſe permutari. Deinde idem dicendum de Beneficiis unitis, antequam unio ſortita eſt effectum; quia permutatio ſubſequens unionem, impediret ejus effectum, nam Beneficium ſic permutatum tranſiret ad alium, videlicet ad alterum ex permutantibus, & ſic permutatio cederet in præjudicium ejus Eccleſiæ, vel Monaſterii, cui Beneficium permutatum eſt unitum, *Azor. cit. c. 29. qu. 7. Garc. citat. loc. num. 27.*

Secundo, Beneficia reſervata S. Pontifici non poſſunt permutari auctoritate Ordinariorum, vel etiam Legatorum Sedis Apoſtolicæ; quia Beneficia permutata debent conferri permutantibus: ſed Beneficia reſervata Papæ vacantia non poteſt conferre Ordinarius loci, vel Legatus Pontificius, *Azor. c. l. qu. 10.* Tertio, Beneficium litigioſum non poteſt permutari cum alio non litigioſo; quia res litigioſa, quamdiu lis pendet, nequit alienari, nec pignori dari, & proprie non eſt ſua, ac propria, *Azor. c. l. q. 4.* Quarto, non poteſt Beneficium permutari cum alio jure ſpirituali, v. gr. jure Patronatus, aut decimarum, ut ex communi docet *Azor. cit. c. 29. qu. 12. Suar. l. 4. de Simon. c. 31. num. 14. & ſeqq.* quia permutatio jure Canonico ſolum permiſſa eſt inter Beneficia: non autem cum rebus diverſi ordinis, quæ non ſunt Beneficia.

XXXI. Sed jam occurrit quæſtio hic decidenda, an, & qua ratione, quando Beneficia ſunt inæqualia, licitum ſit inæqualitatem ſupplere, & compenſare, data pecunia, vel alia re æquivalente, ac pretio æſtimabili? Reſp. primo, ſi Beneficia ſint inæqualia in dignitate, & Titulo, ſive officio ſpirituali, & pecunia vel alia res temporalis detur ad ſupplendum exceſſum, ſive inæqualitatem in re ſpirituali, intuitu juris ſpiritualis, in quo unum Beneficium alterum excedit; tum id illicitum eſt, & Simoniam continet, non tantum contra jus poſitivum: ſed etiam contra jus Divinum, quia tunc venderetur ſpirituale pro temporali, ſaltem ex parte, ideoque fieri non poteſt, etiam accedente auctoritate Superioris, quæ vitium Simoniæ contra jus naturale, & Divinum tollere non poteſt, ut docet *Abb. in c. Ad Quæſtiones; 6. numer. 3. h. t. Silveſt. V. Permutatio, 2. q. 6. Suar. l. 4. de Simon. c. 34. num.* 3. quare ſi Beneficium dignius, & tenuius commutetur cum Beneficio pinguiore, ſed minus digno, ea intentione, ut compenſetur exceſſus dignitatis in uno, per exceſſum fructuum in altero, Simonia committitur: quæ tamen nec in foro externo præſumi poterit, ſi pure, ac nude fiat talis permutatio in manibus Superioris, adeoque recta intentione, quæ in dubio præſumenda eſt, quamdiu non conſtat de mala intentione, ut notat *Suarez. citat. loco.*

XXXII. Reſp. ſecundo, ſi Beneficia ſint inæqualia in reditibus temporalibus, non poteſt exceſſus fructuum Beneficii pinguioris compenſari per pecuniam, vel aliam rem temporalem, ſolvendam ex parte Beneficii tenuis, etiamſi talis permutatio fiat, accedente auctoritate Prælati Superioris, nihilominus enim Simoniam continet, contra jus poſitivum, & Divinum, ut docet *Covarr. l. 2. reſol. c. 5. num. 8. & 9. Suar. cit. c. 34. numer. 4. 6. & 9. contra Silveſt. c. l.* Idque probatur primo, a priori, quia talis compenſatio non poteſt fieri per pecuniam, quin vendatur id, quod in Beneficio eſt ſpirituale, ergo non poteſt fieri ſine Simonia contra jus Divinum. Ant. probatur, quia licet talis contractus ſit permutatio, quatenus ſpirituale pro ſpirituali jure, & integri reditus Beneficii tenuioris pro parte æquali redituum Beneficii pinguioris dantur: quatenus tamen certa pecunia datur pro reliquo exceſſu redituum, eſt emptio illius partis redituum Beneficii pinguioris, per quam emitur pro illa parte Titulus ſpiritualis: nam illa pars redituum non emitur, niſi quatenus annexa eſt ſpirituali Titulo Beneficii, & acquirenda per ſpirituale officium, propter quod datur Beneficium, ergo illa parte vendita, ſequitur neceſſario etiam vendi ipſum ſpiritualem Titulum, cui eſt annexa, juxta *c. Si quis objecerit; 7. cauſ. 1. qu. 6.* ubi Paſchalis Papa ait: *qui connexorum alterum vendit, ſine quo nec alterum provenit, neutrum invenditum relinquit, Suar. c. l. num.* 7. Nec quippiam juvat, quod intentio contrahentium ſit, pecuniam non dare pro Beneficio, quatenus quia ſpirituale eſt, ſed ſolum, quatenus habet reditus temporales: nam permutantes ſua intentione non poſſunt ſeparare fructus annexos ſpirituali Titulo Beneficii ab ipſo, ac proinde non poſſunt facere, quo minus pars illa redituum vendatur, & ematur, quatenus annexa eſt ſpirituali Titulo, & conſequenter, ut illa vendita, non cenſeatur venditus Titulus ſpiritualis.

XXXIII. Probatur ſecundo a poſteriori, quia alioqui etiam licitum eſſet, ſimpliciter alicui reſignare Beneficium, non ex cauſa permutationis, dando illi gratis titulum ſpiritualem: ſed viciſſim recipiendo ab illo pecuniam in compenſationem redituum Beneficialium, ſaltem quatenus excederent reditus neceſſarios ad congruam ſuſtentationem: at hoc Simoniacum eſt, & illicitum, ut omnes concedunt, quia reditus illi venderentur ut annexi titulo ſpirituali, adeoque ipſe etiam Titulus ſpiritualis Beneficii, cui reditus conſequenter ſunt annexi: ergo idem dicendum eſt in permutatione, quæ habet admixtam partialem venditionem, & emptionem, ut jam declaratum, *Suar. c. l. num.* 8. Neque vero talis permutatio licita redditur per auctoritatem Superioris Papa inferioris, v. g. Epiſcopi; quia permutatio rei ſpiritualis pro pecunia, vel alia re temporali ita jure eſt prohibita, ut nullius Superioris auctoritate poſſit cohoneſtari, *cap. ult. & c. Cum pridem; 4. de pact. Suar. c. l. num.* 10. Imo non tantum jure poſitivo: ſed etiam Divino, quia Epiſcopus non poteſt ſeparare fructus annexos Beneficio a titulo Beneficii, adeoque facere, quin pecunia detur pro illis, ut annexis ſpirituali titulo, & per conſequens pro ipſo titulo, quod eſt prohibitum jure Divino, *Suar. c. l. num.* 11. Non obſtat *c. Quæſitum; 5. h. tit.* quia in illo non eſt ſermo de permutatione rei ſpiritualis pro temporali: ſed de pura Beneficiorum inter ſe permutatione, quod ea non debeat fieri ſine auctoritate Epiſcopi. Neque etiam obſtat *capit. Ad Quæſtiones 6. h. t.* quia ibi tantum agitur de commutandis Eccleſiis quoad proprietatem, & quoad poſſeſſiones, ſeu bona patrimonialia Eccleſiarum, quorum reditus non ſunt annexi ſpirituali juri, officio, aut titulo, ſicut reditus Beneficiales, aut decimarum: ſed ſunt bona mere temporalia Eccleſiæ ad ſuſtentanda ejus onera, ideoque ſeorſim ab Eccleſiis permutari poſſunt, *Suar. c. l. nu.* 13. & patet ex ſupra dictis.

XXXIV. An autem auctoritate Papæ poſſit fieri talis permuta-

Digitized by Google

mutatio ſine Simoniæ vitio, dubitari poteſt? Probabile eſt poſſe ut docet *Su. c. l. n. 12.* non quidem per modum propriæ permutationis, nec proprie diſpenſando cum, nec S. Pontifex diſpenſare poſſit in jure Divino: ſed mutando materiam, poteſt enim Papa ſeparare a pinguioris Beneficii titulo partem redituum, & applicare illos ei, qui tenue Beneficium recipit, & pingue dimittit, in ſuſtentationem ejuſdem, adeoque permittere, ut fructus ſic ſeparati pecunia compenſentur ab eo, qui pingue Beneficium recipit, & pro tenui commutat, vel etiam ut is, qui pingue Beneficium recipit, det aliquid alteri, non in compenſationem fructuum Beneficialium: ſed in congruam ſuſtentationem ejus, qui pro pingui tenue Beneficium recipit. Addit tamen *Suar. c. l.* quod Papa non ſoleat hoc ordinarie permittere; quia periculum eſt ut mali ſpeciem habeat.

§. V.

An permutatio Beneficiorum fieri poſſit; non obſtantibus gratiis expectativis?

XXXV. Senſus quæſtionis eſt, an gratiæ expectativæ aliquibus conceſſæ a Papa ad Beneficia, ſi quæ jam vacant, vel proxime vacatura ſunt, impediant permutationem Beneficiorum? Reſpondetur, tales gratiæ expectativæ non ſe extendunt ad Beneficia reſignata ea cauſa permutationis, adeoque valida eſt permutatio Beneficiorum, non obſtantibus gratiis expectativis, prout ſtatuitur *in c. Licet; unic.*
„ *h. t. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. ita reſcribit, licet aliqui
„ in Diœceſi (ſub qua comprehenditur etiam Civitas Epi-
„ ſcopalis, *Gloſſ. hic V. Diœceſi*) auctoritate Apoſtolica Bene-
„ ficia proxime vacatura expectent: illi tamen, qui ſecun-
„ dum formam juris (*c. Quæſitum; 5. h. t.*) Beneficia ad col-
„ lationem Epiſcopi in eadem Diœceſi ſpectantia permutare
„ volunt, libere ac ſine fraude ea in manibus Epiſcopi re-
„ ſignare poſſunt: neque enim ſpectata æquitate, quæ rigo-
„ ri juris præferenda eſt (*Placuit; 8. C. de judic.*) per tales
„ gratias expectativas permutationes Beneficiorum hujuſmo-
„ di, quæ alias minime reſignaſſent, ullo modo impediri debent. V. gr. ſi Titio a Papa conceſſa ſit gratia expectativa, ita, ut ipſi Beneficium, quod jam vacat, vel proxime vacaturum eſt, conferendum ſit ex mandato Papæ, ſive ſit Beneficium curatum, vel ſimplex: ſive etiam dignitas aut perſonatus, dato certo executore ad compellendum: poſtea vero duo Clerici, in eadem Diœceſi ſua Beneficia in manibus Ordinarii reſignent, permutationis cauſa, & Titius petat unum ex Beneficiis reſignatis ſibi, ut gratiæ expectativæ conferri: hoc caſo, licet ſecundum juris rigorem unum ex Beneficiis reſignatis ipſi conferri deberet; quia dicta Beneficia per reſignationem vere vacant, ideoque ſub gratiis expectativis, quibus generatim alicui mandatur conferri Beneficium proxime vacaturum, comprehenduntur: nihilominus tamen ea æquitate hujuſmodi gratiæ expectativæ reſignationes Beneficiorum ex cauſa permutationis factas impedire non debent, neque in iis locum habent; cum eorum reſignatio non ſit facta, niſi cauſa permutandi, ſive ea conditione, ut permutatio ſequatur, *Gloſſ. hic in caſu.* Neque vero hoc gratiam expectativam habenti aliquid decedit, vel in ejus præjudicium fit, ut notat *Gloſſ. fin. hic* nam iſti reſignantes non erant reſignatori, niſi cauſa permutationis, cum ergo reſignatio iſta Beneficiorum non ſit facta, niſi animo permutandi, non debet actus agentium extendi ultra intentionem eorum, ut tradit *Gl. hic in notatis.* Quod ſi permutatio ſecuta non fuiſſet, Beneficia illa reſtitui debuiſſent ipſis permutantibus, ita, ut ſi alicui alteri præter permutantes, collata fuiſſent, collatio fuiſſet irrita, juxta *Clement. unic. h. t.*

XXXVI. Excipiendum tamen eſt, niſi reſignatio, & permutatio Beneficiorum in fraudem facta ſit, ut præcludatur via habenti gratiam expectativam, tunc enim probata fraude expectans poſſet petere unum ex Beneficiis permutatis, non obſtante hujuſmodi permutatione, perinde ac ſi vacaſſet per mortem vel reſignationem, non ex cauſa permutationis: ſed ſimpliciter, ut colligitur *ex hoc c.* & tradit *Gl. recepta hic in caſu, & V. Sine fraude, arg. c. 2. de renunciat. in 6.* An autem in fraudem facta ſit permutatio, colligi debet ex qualitate, & circumſtantiis facti, juxta *cit. c. 2.* non autem ex eo præciſe, quod habens Beneficium tenue illud permutet cum habente pingue, vel Clericus juvenis cum ſene, ſufficiens adeſt indicium ad præſumendam fraudulentam permutationem, *Arg. l. Dolus; 22. C. de reſcind. vendit. juncta Gloſſ. marg.* & docet *Franc. in cit. c. 2. num. 12. h. t. in 6.* quia auctoritas Superioris, a qua permutatio ſomit robur, tollit præſumptionem fraudis, niſi ulteriores concurrant conjecturæ fraudis, ut ſi permutetur Beneficium tenue cum pingui proxime vacaturo, quia v. g. alter permutans eſt morti vicinus, vel ſi permutatio fiat inter conſanguineos, &c. *Rebuff. in prax. Tit. de permut. num. 42. & ſeqq. Azor cit. c. 29. q. 30.*

§. VI.

An res, ſive jus ſpirituale poſſit permutari pro re temporali, & e converſo: item an res ſpiritualis pro re ſpirituali?

XXXVII. Aſſertio 1. Jus ſpirituale, vet. gr. jus percipiendi decimas Clericales non poteſt commutari pro re temporali, ſive pretio æſtimabili; cum ſit jus ſpirituale, & in ſpirituali titulo fundatum, prout ſumitur *ex c. Exhibita; 9. & ult. h. t.*
„ Ubi cum lis orta eſſet inter Abbatem & Conventum S.
„ Martini in Pannonia ex una parte, & Præpoſitum Al-
„ banenſem ex altera, ſuper quibuſdam decimis: ea dele-
„ gata fuit Capellano Papæ tunc in Hungaria commoran-
„ ti, in quem, & Magiſtrum M. tanquam in Arbitros partes
„ compromiſerunt: qui pronunciarunt, ſi dictus Præpoſi-
„ tus a Rege Hungariæ decem millia ſolidorum impetravit
„ concedenda, ſeu ſolvenda Monaſterio, tunc ipſi Monachi
„ deſiſtere debeant a petitione decimarum. Super hoc arbi-
„ trio conſultus Papa Gregorius IX. mandavit quibuſdam
„ Abbatibus: cum permutatio ſpiritualium cum temporali-
„ bus ſit reprobata, ideo ſi rem ita geſtam eſſe ipſis conſti-
„ terit, prædictum arbitrium, & quicquid ex eo ſecutum
„ eſt, irritum eſſe decernant.

XXXVIII. Pro explicatione hujus Cap. Notandum primo Si Arbitri cauſam dubiam ſuper jure ſpirituali uni litigantium adjudicent, ita tamen, ut is propterea obligatus ſit, ad ſolvendam alteri parti pecuniam, vel aliud quid pretio æſtimabile, tale laudum, ſeu arbitrium non valet, *cit. c. ult. h. t. & c. Super eo 7. de tranſact. & c. 2. de arbitris.* Ratio eſt, quia id Simoniacam pravitatem continet, cum pro jure ſpirituali accepto, vel retento datur aliquid temporale. Non obſtat, quod Arbitri, ſicut etiam Judices in lite Beneficiaria poſſint uni litigantium adjudicare Beneficium, eumque gravare, ut pro bono pacis pecuniam parti alteri perſolvat, juxta *c. Niſi eſſent; 21. de prebend.* Nam reſpondetur, cum *Gloſſ. in c. 2. V. Ut ſuper decimis, de tranſact.* quod tranſactio proprie dicta non poſſit fieri ſuper re ſpirituali, ita, ut pro illa viciſſim detur aliquid temporale, tale enim pactum eſſet Simoniacum: ſive ipſæ partes litigantes ita inter ſe paciſcantur, *c. pridem; 4. de pact. & c. Conſtitutus; 4. de tranſact.* ſive ipſi Arbitri, vel Arbitratores ita pronuncient, ut patet *ex cit. c. ult. h. t. & cit. c. 2. juncta Gl. V. Quinque Marchas, de arbitr.* nam ſi ſuper jure ſpirituali, v. g. jure decimandi, proprie dicta tranſactio fiat (hoc eſt talis, per quam ſuper re dubia, ſeu lite incerta fit pactio, non gratuita, ut colligitur *ex leg. 1. ff. de tranſact. & l. Tranſactio; 38. C. eod.*) ita ut pro illo viciſſim detur aliquid temporale: tunc pro jure ſpirituali, ſaltem dubio alteri parti competente datur aliquid temporale, ſeu pretio æſtimabile, adeoque eſt Simoniaca tranſactio.

XXXIX. Aliud vero dicendum eſt, ſi fiat tranſactio improprie dicta, ſive compoſitio amicabilis inter partes litigantes, interveniente auctoritate Judicis ordinarii, vel Delegati, vel etiam Arbitrorum compromiſſariorum: ſi enim duo litigent ſuper Beneficio, v. g. coram Judice, poteſt is ea partium conſenſo, aut compromiſſo, non in compenſationem dubii juris (quod Simoniacum foret, ut dictum) ſed ob aliam cauſam, & nominatim ob bonum pacis, & concordiæ, & ut a lite recedatur, partem, cui Beneficium adjudicatur, penſione pecuniaria gravare ſolvenda alteri parti: ita tamen, ut tale onus penſionis perſonale ſolum ſit, & non reale impoſitum ipſi Beneficio, prout habetur *in cit. c. Niſi eſſent; de prabend. & dictum ſupr. Tit. 5. numer. 69. & ſeqq.* quamvis talis amicabilis compoſitio non poſſit fieri privata auctoritate, ſeu pactione ipſarum partium, ut notavit *Gloſſ. ibid. V. Ex juſſione*: ideoque ſi inter partes litigantes conventum ſit, ut una pars lite, & jure Beneficiario cedat: altera vero pars temporale quippiam det, ſeu offerat, v. g. expenſas factas reſtituat, talis tranſactio illicita eſt, & Simoniaca, prout ſumitur *ex cit. c. Cum pridem, de pactis; & ex Imola* docet *ibid. Laym. num. 1.* neque a Superiore, ſeu Judice approbari, ſeu confirmari debet. Ratio autem diſparitatis inter amicabilem compoſitionem, quæ a partibus initium habet, & inter illam, quæ fit auctoritate Judicis, hæc affertur a *Suar. Tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. c. 15. num. 51.* quia in priore conventione a partibus facta periculum eſt, ne ſpirituale pro temporale detur, ob utilitatem propriam, quam privati quærere ſoleant, præſertim temporalem: Judex vero ratione officii præſumitur habere intentionem rectam, videlicet pacis & concordiæ.

XL. Porro aliter explicat, & concordat *cit. c. Niſi eſſent 2 de prabend.* cum *c. ult. h. t. Barboſ. in Collect. ibid. num. 7.* nam dupliciter poteſt quis dare temporale pro re, ſeu jure ſpirituali, & notat etiam *Suar. cit. l. 4. c. 50. num. 2. & num. 18.* vel poſt jus acquiſitum in re, ſeu jure ſpirituali, v. g. Beneficio: & tunc pro bono pacis, vel ob aliam juſtam cauſam licitum eſt, pro eo dare temporale; & de eo loquitur *cit. c. Niſi eſſent*; ubi Arbitri Beneficium adjudicabant illi, qui in eo jus habebat, ut videtur colligi *ex verbis Textus ibi: habent Prioratum: & ibi: ſecundum juſtitiam videtur eſſe ſtatutum.* Vel datur temporale pro ſpirituali ab eo cui nullum in eo eſt adhuc jus acquiſitum; tunc neque interveniente auctoritate judicis inferioris, id eſt licitum, ut *in cit. c. ult.* in quo non conſtabat jus decimandi ad Præpoſitum pertinere: ſed dubium erat, & tamen per arbitrium ipſi illud adjudicatum fuit, ſi impetravit a Rege certam pecuniam Monaſterio, & ſic temporale pro ſpirituali fuit commutatum, quod eſt Simoniacum. Ratio diſcriminis eſt, quia priore caſu, quando quis dat temporale pro bono pacis, vel ex alia juſta cauſa, non cenſetur ſpirituale emere pro temporali, quippe cum jam ipſi in illo jus quæſitum ſit: ſed ſolum redimere velle vexationem, ſeu gravamen ipſi in jure ſpirituali poſtea illatum, quod jam ſuum erat: at vero poſteriore caſu, cenſetur quis jus ipſum ſpirituale emere pro temporali; quia nullum jus in ipſo habuit: ſed de novo illud conſequitur. Et hæc expoſitio eſt quoque probabilis.

XLI. Notandum ſecundo. *In cit. c. ult. h. t.* per arbitrium non tam facta eſt tranſactio: quam potius venditio perpetua juris decimandi, unde veriſimile eſt, illud arbitrium ortum fuiſſe ex conventione partium, & fundatum fuiſſe non in bono pacis, & concordiæ: ſed in permutatione unius rei pro alia, ſcilicet rei ſpiritualis, cum temporali, adeoque a Papa arbitrium irritum fuit declaratum, *Suar. cit. loc. num. 23.* & conſequenter etiam id, quod ex eo ſecutum eſt; quia quando principale non tenet, nec acceſſorium tenet, *Gloſſ. hic in extra.*

Notandum tertio. Cum jus percipiendi decimas Clericales non poſſit commutari pro re temporali, multo minus poteſt vendi, *Gloſſ. hic V. Temporalia*, quamvis ipſi fructus tempora-

porales poſſint vendi: imo etiam licitum eſt facultatem, illos percipiendi ad certum tempus concedere, ſeu locare, *c. 2. de locat.* Quod ſi jus decimarum legitima auctoritate Superioris abſolute, & in perpetuum ſit ſeparatum a titulo ſpirituali, tum non eſt prohibitum illud vendere, cum tunc ſit jus mere temporale, ut patet ex ſupra dictis.

XLII. Aſſertio 2. Res ſpiritualia (exceptis Beneficiis, de quibus ſup.) poteſt permutari pro alia re ſpirituali, dummodo utraque ſit res mere ſpiritualis, cui ſcilicet nihil pretio æſtimabile ſit annexum, ut docet *Gl. in c. Quam pio, 2. V. Pactio, cauſ. 1. q. 2.* ubi ait, per verba illa generalia, *dummodo omnis pactio, vel conventio ceſſet*, prohiberi inhoneſtas pactiones, non autem honeſtas: per inhoneſtas autem intelliguntur illæ, per quas ſpirituale promittitur pro re temporali obtinenda: & per honeſtas, quando ſpirituale pro ſpirituali promittitur, vel datur, talia enim pacta nullibi in jure repetiuntur prohibita, *Suar. Tom. 1. de Relig. lib. 4. de Simon. c. 32. num. 20.*

TITULUS XX.

De Feudis.

ACtum eſt in præcedentibus Titulis de contractibus, quibus dominium rerum directum transfertur, videlicet de emptione ac venditione, & de permutatione, nunc ſubjicitur Titulus de Feudo; quia per contractum feudalem utile dominium, ſeu jus utilitatis transfertur, ideoque etiam inter ſpecies alienationis prohibitæ numeratur, ſicut & Emphyteuſis. Porrò Feudum vel a fœdere, vel potius a fide, ſeu fidelitate dictum, quam Vaſallus ſingulariter Domino præſtare debet, interdum accipitur pro ipſa re feudali, quæ in Feudum conceditur, in præſenti vero potiſſimum ſumitur pro ipſo Contractu feudali.

§. I.

Quid ſit Feudum, & quotuplex?

I. ASSERTIO I. Feudum ſic deſcribitur apud *Jul. Clarum lib. 4. ſent. §. Feudum, q. 4. Zaſium in Epitome Feudali, p. 1. n. 3. Roſenth. tract. de Feud. c. 1. concl. 3. Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 24. num. 5.* Eſt benevola, libera ac perpetua conceſſio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis dominii, proprietate retenta, ſub fidelitate, & exhibitione ſervitiorum, ſive ſub onere fidelitatis, & obſequii perſonalis exhibendi. Dicitur primo, *Benevola & libera conceſſio*, per quod diſtinguitur potiſſimum Feudum ab Emphyteuſi, in qua annua penſio realis, ſeu canon ſolvitur: in puro Feudo vero ſolum obſequium perſonale domino exhibetur. Quamvis etiam in Feudo interdum aliquid ſolvatur in recognitionem dominii directi: ſed tunc ex parte deficit a natura feudi, & accedit ad conditionem Emphyteuſis, ut notat *Leſſ. c. l.* Additur *perpetua conceſſio*, quia quædam ſunt Feuda, quæ non perpetuo: ſed ad certum tantum tempus conceduntur, & proprie dicta Feuda non ſunt: ſed a natura Feudi degenerant, *Zaſ. in Epit. Feud. part. 12. numer. 4. & ſeqq.* Dicitur ſecundo, *Rei immobilis, vel equivalentis*, nam res mobilis, v. gr. pecunia ſeparata, ac per ſe in Feudum dari non poteſt, *Lib. 2. Feudor. Tit. 1. §. Sciendum*: a ſenſu contrario. Ratio eſt, tum quia in rebus mobilibus dominium directum ab utili ſeparari non poteſt, nec remanere penes dantem; nam res mobiles, vel uſu conſumuntur, & ita proprietas rei in Feudum datæ extingueretur, quæ tamen penes dominum remanere debet: vel ſi ſervarentur, nullam præſtarent utilitatem, *Zaſius c. l. p. 4. num 21.* Nomine autem rei immobilis veniunt, non ſolum res ſoli, ſeu fundi, veluti prædium, ager, Caſtrum: ſed etiam quicquid ſolo, vel fundo cohæret, ut vineæ, arbores, *cit. §. Sciendum*: imo & fructus pendentes, *Gl. ibid. V. Cohærentibus*, quia pars fundi cenſentur, *l. Fructus; 44. ff. de rei vindic.* Item in Feudum dari poſſunt, quæ inter res immobiles computantur, ut ſervitutes debitæ fundo, juriſdictio, quæ Caſtro; vel oppido in Feudum conceſſo cohæret, & alia jura incorporalia inhærentia fundo in Feudum dato, ut jus paſcendi, venandi, piſcandi, &c. *Roſenth. de Feudis c. 4. concl. 3. 4. & 5.* Imo etiam annui reditus in Feudum dari poſſunt; quia inter immobilia recenſentur, *Clem. unic. §. Cumque annuos reditus, de V. S.* ſive ex re immobili, ſive ex negotiatione aliqua proveniant, modo ſint reditus perpetui, aut diu duraturi, *Zaſ. cit. loc. numer. 9.* Dicitur tertio, *Cum translatione utilis dominii, proprietate retenta*, quia in Feudo proprietas, ſeu dominium directum feudi manet penes dominum Feudi, ſive eum, qui rem in Feudum concedit, qui & Senior dicitur, (*der Lehenherr.*) Uſusfructus vero, hoc eſt, dominium utile rei transfertur in eum, qui Feudum accipit, qui, & Feudatarius, ſeu Vaſallus appellatur, vulgo (*der Lehenmann*,) ut conſtat *ex lib. 2. Feud. Tit. 23. in fine*: ubi uſusfructus non accipitur ſtricte pro ſervitute perſonali, quæ morte uſufructuarii extinguitur, *§. Finitur, Inſtit. de uſufruct.* ſed pro jure utilitatis, quod etiam ad hæredes accipientis maſculos: imo etiam ad fœminas (ſi de his nominatim ſit dictum) in perpetuum pertinet, prout habetur *ibid.* Dicitur ultimo, *Sub onere fidelitatis, & obſequii perſonalis exhibendi*, nam in eum finem Feudum conceditur alicui, ut fidem, & obſequium, quaſi compenſationis vice, domino retribuat, ut ex infra dicendis patebit.

II. Hinc colligitur primo. Quomodo differat Feudum a locatione, & Emphyteuſi, a priore quidem differt; quia locatio fit ad tempus, Feudum conceditur in perpetuum: Feudum tribuit quaſi dominium, utile ſcilicet: locatio non item, nec poſſeſſionem quidem ſaltem civilem: ab Emphyteuſi vero diſtinguitur Feudum; quia in hoc debetur domino obſequium perſonale: in Emphyteuſi vero penſio realis, ſicut & in locatione. Secundo, Feudum alienari non poteſt ſine conſenſu domini, Emphyteuta jus ſuum alteri donare, vel legare: imo & vendere poteſt, requiſito tamen prius domino. Tertio, Feudatarius non cogitur domino obſequium præſtare, niſi dominus exigat: Emphyteuta debet penſionem ſolvere tempore conſtituto, etiamſi dominus non petat. Quarto, Feudatarius poteſt Feudum dimittere, ſine domini voluntate, cum ſit Beneficium: non item Emphyteuta, quia accepit, ut reddat rem meliorem. Quinto, in Feudo fœmina nequit ſuccedere, niſi ſit Feudum fœmineum, vel niſi id expreſſe pactum fuerit: in Emphyteuſi poteſt ſuccedere, *Azor. p. 3. lib. 10. c. 3. q. 3.*

Colligitur ſecundo. Quænam ſint qualitates, ſeu proprietates de jure, vel conſuetudine requiſitæ ad Feudum proprie dictum, quæ ipſo jure ei inſunt: videlicet ut ſit res immobilis, vel æquipollens: ut ejus dominium utile tranſeat in accipientem, directum vero maneat penes concedentem: ut ad maſculos deſcendentes tranſeat, idque in perpetuum: ut fidelitas jurata præſtetur domino: ut ex illo ſervitium perſonale, & indeterminatum debeatur: ut gratis concedatur: ut ſine conſenſu domini alienari non poſſit nec ſine culpa Vaſalli ei auferri, & ſimilia, quæ pleraque ex definitione, ſeu deſcriptione Feudi elici poſſunt. *Roſenth. tract. de Feud. c. 2. concl. 52.* Porro ex prædictis conditionibus requiſitis ad proprium Feudum, duæ tantum pertinent ad ſubſtantiam Feudi, videlicet, ut in Feudum detur res immobilis, vel quæ talis habeatur, & ut is, qui rem in Feudum accipit, fidelitatem, & obſequium domino promittat, ac præſtet, ſive cum juramento: ſive ſine illo, & conſequenter, ut dominium directum maneat penes dominum, & utile in Feudatarium tranſeat. Reliqua vero in Feudo ſunt præternaturalia, ac veluti accidentalia, quæ ſalva Feudi ſubſtantia, per pactiones mutari poſſunt, *Azor. c. l. q. 2. Roſenth. c. l. c. 53.*

Colligitur tertio. Feudum per emptionem acquiſitum, ſive a Vaſallo, cum domini conſenſu, ſive etiam ab ipſo domino a principio ſit emptum, degenerat quidem a natura Feudorum, quæ regulariter, & connaturaliter ſunt gratuita, ſive liberaliter conceſſa, adeoque hujuſmodi Feudum non eſt proprium, ſeu ſtricte acceptum Feudum: in cæteris tamen propriam naturam Feudi retinet; quia non eſt de ſubſtantia Feudi, ut gratis concedatur, *Zaſius in Epitome p. 12. n. 2. Roſenthal. cit. c. 2. concl. 61.* Nec obſtat, quod Feudum, interveniente pecunia, conceſſum non videatur eſſe Beneficium, & conſequenter neque Feudum: Nam quia res in Feudum data, etiam pro pecunia, ſolet plerumque pretio multum præponderare, ideo a potiore merito ſumitur denominatio, ita, ut adhuc Beneficium dici poſſit, *Roſenth. tract. de Feud. c. 1. concl. 2. num. 7. & 8.*

III. Aſſertio 2. Prima, ac præcipua diviſio Feudi eſt; quod aliud ſit antiquum, aliud novum; antiquum eſt, quod ab uno ex aſcendentibus, qui caput fuerat, ac parens communis agnationis, eſt acquiſitum: & hoc etiam interdum Feudum paternum dicitur, ſi a patre, vel aliquo aſcendentium intra quartum gradum incluſive ſit acquiſitum, quamvis antiquum, & paternum ſæpe pro eodem ſumantur, *Jul. Clar. §. Feudum; q. 8. num. 1.* Feudum novum eſt quod primo alicui acquiſitum eſt, beneficio ſolius domini conferentis, & ab eo de novo ipſi conceditur, adeoque initium habet in perſona inveſtiti nec ad eum ex alicujus ſucceſſione pervenit, *Zaſius in Epitom. p. 2. num. 7. Clar. c. l.*

Dividitur ſecundo. Feudum in hæreditarium, vulgo (*Erbleben*) & gentilitium, ſive ex pacto, & providentia (*Stammenleben*), & in mixtum ex utroque. Feudum hæreditarium proprie dicitur, quod alicui ſimpliciter & abſolute conceſſum eſt pro ſe, & quibuſcunque hæredibus: ad quod ſufficit, ut quis ſit hæres ideoque tale Feudum tranſit ad quoſcunque hæredes Vaſalli, etiam extraneos. *Clar. c. l. num. 2.* Feudum ex pacto, & providentia dicitur, quod eſt conceſſum alicui pro ſe, & filiis ſuis, ſeu liberis: nulla facta mentione hæredum: & ad hoc ut aliquis ſuccedat in tali Feudo ſufficit, quod ſit filius, vel deſcendens a primo acquirente, etiamſi non ſit hæres illius, *Clar. cit. q. 9. num. 3. & ii communiter.* Feudum mixtum eſt, quod neque ſimpliciter hæreditarium eſt, neque ſimpliciter ex pacto & providentia: ſed participat de utroque, ut ſi alicui conceſſum ſit Feudum pro ſe & filiis, ac hæredibus ſuis, ad quod requiritur, ut is qui in tali Feudo ſuccedit, ſimul ſit filius & hæres, adeoque ut in eo jus ſanguinis, ſive agnationis, & jus hæreditaria ſimul concurrant, *Clar. cit. q. 9. num. 4.* quamvis *Roſenth. cit. c. 2. concl. 49.* nullum Feudum mixtum agnoſcat.

Dividitur tertio. Feudum in Eccleſiaſticum, & Sæculare: Eccleſiaſticum eſt, quod Eccleſia dat alteri, vel ipſa accipit ab alio vel quod Clericus, ut Clericus, concedit. Feudum ſæculare eſt, quod a ſecularibus datur & accipitur, *Azor. cit. l. 10. c. 2. Roſenth. cit. c. 2. concl. 5.* Verum *Fagnan. in c. Verum 7. num. 29. de foro compet.* ex Abbate, ait quod ad cognoſcendum utrum Feudum ſit Eccleſiaſticum, an Sæculare, attendenda ſit prima cauſa conceſſionis Feudi: ſi enim Eccleſia teneat aliquid in Feudum a Principe ſæculari tale Feudum dicitur ſæculare & ſi ipſa Eccleſia hujuſmodi Feudum concedat alteri, non ideo ille dicetur Vaſallus Eccleſiaſticus, ſed Sæcularis: & juriſdictio, quam habet Eccleſia in ipſum, vel in ſubditos Vaſalli, non dicitur Eccleſiaſtica, ſed ſæcularis, quia tunc cognoſcit de Feudo, non tanquam Epiſcopus, vel Prælatus Eccleſiæ, ſed tanquam dominus Feudi: ſi autem Feudum, quod ab Eccleſia in alium etiam Laicum eſt translatum, originaliter & primo ab Eccleſia proceſſit, nec ipſa Eccleſia in eo Feudo alium Superiorem cognoſcat: tale Feudum ſi concedat Eccleſia alteri, cenſetur Feudum Eccleſiaſticum, & juriſdictio etiam erit Eccleſiaſtica, & ſi appellandum ſit, appellari debet ad Superiorem Eccleſiaſticum, *c. 3. §. Debet de appell. in 6.*

Dividitur quarto. Feudum in maſculinum, quod ad mares

Digitized by Google

tantum tranſit, & fœmininum, quod ex ſpeciali pacto, etiam fœminis conceditur, ſaltem in defectum maſculorum, quod vulgo (*Weiber oder Kunkel-Lehen* appellatur, ut conſtat *ex Lib. 1. Feud. Tit. 8. §. Filia*, *Azor. cit. l. 10. de Feud. c. 4. Zœſ. c. l. p. 2. num. 7.* plures diviſiones Feudi videri poſſunt apud *Auctor. cit.*

§. II.

Quænam res Eccleſiæ in Feudum dari poſſunt, vel non poſſunt?

IV. Aſſertio 1. Res ſacræ, Religioſæ & ſpirituales, ſicut alienari non poſſunt, ita nec in Feudum dari; quia hominum commercio ſunt exemptæ, & in nullius bonis exiſtunt, *arg. l. Pacta*; *73. §. fin. & l. ſeq. ff. de contrah. empt.* Veruntamen ſi totum Caſtrum, cum omnibus pertinentiis, alicui in Feudum ſit conceſſum, etiam jus Patronatus, quod dominus Feudi in Eccleſia illius Caſtri habuit, acceſſorie una cum illo, tranſibit, *c. Ex Litteris*; *3. de jure Patron.* quia multa in conſequentiam permittuntur, quæ alias prohibentur, *Roſenth. tract. de Feud. c. 4. concl. 13.* quare Eccleſia, vel Monaſterium per ſe in Feudum dari non poteſt, quamvis cum Univerſitate, v. g. Civitate, Opppido vel Caſtro in Feudum dato, acceſſorie tranſire poſſit, *Roſenth. c. l. c. 14. n. 1. & in Scholiis lit. A.*

V. Aſſertio 2. Res, ſeu bona Eccleſiæ, etſi non ſacra, neque religioſa ſint: ſed bona temporalia, ſive communia, ad Eccleſiæ Fabricam, vel ad Menſam Prælati ſpectantia, etiamſi ab ipſo Prælato de novo ex Eccleſiaſticis reditibus ipſi Eccleſiæ ſint acquiſita, in Feudum de novo concedi non poſſunt a Prælato, ſine conſenſu Capituli, auctoritate Superioris, & aliis requiſitis ſolennitatibus, ut patet *ex Lib. 1. Feud. Tit. 6. Epiſcopum, Abbatem, &c. Feudum dare non poſſe*; *in princ.* & ex communi docet *Zœſ. cit. p. 5. nu. 13. Roſenth. cit. c. 4. concl. 13. n. 2. Laym. in diſ. Can. de alien. rer. Eccl. §. 5. de Feudo Th. 92.* Ratio eſt, quia Feudum, ſive Feudi conceſſio habet rationem alienationis, & quidem magis, quam Emphyteuſis, ideoque difficilius in rebus Eccleſiaſticis Prælato permittitur: partim quia Feudum magis ad naturam beneficii, ac donationis accedit, ut patet *ex Lib. 2. Feud. Tit. 23. Beneficium quid ſit*, *& §. Inprimis*: donatio autem ſpecialiter prohibita eſt Prælato, quippe non domino, ſed adminiſtratori tantum rerum Eccleſiæ, *c. 2. de donat.* partim quia Feudum ferme difficilius, aut tardius ad Eccleſiam revertitur, quam Emphyteuſis: nam Feudum eſt jus alieno prædio in perpetuum fruendi, quod pro beneficio dominus dat, ea lege, ut qui accipit, ſibi fidem, & militiæ munus, aliudve ſervitium exhibeat, ut colligitur *ex Lib. 2. Feud. c. l. Laym. c. l.* Extenditur autem hoc etiam ad ſubinfeudationem, quod ſcilicet res, quas Eccleſia ab aliis in Feudum habet, ſine adhibitis juris ſolennitatibus, ſubinfeudari non poſſint: quamvis Eccleſia in caſibus licitis Feudum ſibi conceſſum, non minus, quam Laici, ſubinfeudare, ſive illud alteri in Feudum dare poſſit, *Roſenth. cit. concl. 15. n. 5. Laym. c. l.*

VI. Cæterum quod dictum eſt, bona Eccleſiæ in Feudum conceſſa, non poſſe alienari, vel de novo concedi in Feudum, ſine requiſitis ſolennitatibus; id limitari debet primo, quia poteſt Prælatus res jam ante in Feudum concedi ſolitas renovare, ſive iterum in Feudum concedere ſine conſenſu Capituli, & aliis juris ſolennitatibus: ut patet *ex Lib. 1. Feudor. Tit. 1. de his, qui Feudum dare poſſunt in princ.* ubi dicitur, Feudum dare poſſunt Archiepiſcopus, Epiſcopus, Abbas, &c. ſi antiquitus conſuetudo eorum fuerit Feudum dare, *Jul. Clar. §. Feudum, q. 23. nu. 6.* ubi ait, hanc eſſe communem ſententiam, *Roſenth. cit. c. 4. concl. 21. de qua plura infra.* Ratio eſt, quia talis infeudatio non cenſetur nova infeudatio, vel alienatio proprie dicta: ſed potius antiquæ alienationis, & infeudationis quædam executio, dum jam olim decretum fuit tanquam Eccleſiæ utile, ut talia bona in Feudum concederentur, prout etiam ſupra dictum de Emphyteuſi, *Tit. 18. num. 47.*

Limitatur ſecundo, quod bona Eccleſiæ, & quæ in Feudum concedi non ſolent, denuo infeudari poſſint, ſine ſolennitatibus alias requiſitis, ſi res ſit modica, ut prædiolum; nam res parvæ etiam alienari poſſunt a Prælato, *Roſenth. cit. c. 4. concluſ. 20.* aliquando tamen res Eccleſiaſticæ, etiam ſervatis debitis ſolennitatibus, infeudari de novo non poſſint, ſi ea conditione Eccleſiæ datæ ſint, ut non alienentur, *Roſenth. cit. c. 4. concl. 19.*

§. III.

In quibus caſibus, Feudum antiquum ad Eccleſiam reverſum, denuo in Feudum concedi poteſt, non obſtante juramento de non infeudando de novo res Eccleſiæ?

„ VII. De his agitur *in c. Ex parte, 1. h. t.* in quo Archiepiſcopus Mediolanenſis tria quæſivit ex Papa Innocentio III. Primo utrum, ſi contingat Vaſallum ſuæ Eccleſiæ decedere, ita, ut Feudum redeat ad Eccleſiam & Archiepiſcopum, liceat ipſi Feudum alii dare, ſive de novo infeudare, non obſtante juramento, quo eſt obſtrictus, non infeudare de novo, inconſulto Romano Pontifice? Secundo, an ſi Vaſallus Feudum alienavit (quod ab Eccleſia tenebat) ipſius filius, vel conſanguineus ejuſdem Feudi conſors poſſit in illo inveſtiri? Tertio, ſi Feudum alienatum ſit, ita, ut Eccleſia, vel Archiepiſcopus illud facile recuperare non poſſit, an licitum ſit alicui Laico de novo in Feudum concedere: hac conditione, ut illud recuperet, & ab Eccleſia in Feudum recognoſcat? Ad hæc tria quæſita reſpondet Pontifex, in primo caſu, Feudum decedentis libere, ſi videatur expedire, ac licite poſſe concedi alteri. In ſecundo caſu, filium vel conſanguineum alienantis inveſtiendum eſſe. In tertio, poſſe Feudum alienatum licite illi concedi, per quem ipſa Eccleſia illud valeat recuperare.

VIII. Pro Intellectu hujus Cap. Notandum primo. Prælatus poteſt Feudum reverſum ad Eccleſiam morte Vaſalli decedentis ſine maſculis hæredibus, iterum libere (id eſt, ſuo arbitratu) & ſine requiſitis ſolennitatibus alteri concedere, & reinfeudare, ſi ita expedire ipſi viſum fuerit, ut conſtat *ex hoc cap. in primo Reſponſo*, & quidem non obſtante juramento præſtito de non alienando, vel non infeudando de novo, inconſulto Romano Pontifice; quia tale juramentum intelligitur, & refertur tantum ad bona pertinentia ad menſam Eccleſiæ, ſeu Prælati, id eſt, ad eas res, quarum dominium directum, & utile eſt penes Eccleſiam, & quæ nunquam fuerunt infeudatæ: non autem ad res, vel bona feudataria, quæ ab antiquo ſolita ſunt dari in Feudum; hæc enim, ſi revertantur ad Eccleſiam, etiam quoad dominium utile, poteſt Prælatus de novo infeudare, non obſtante prædicto juramento, *Abb. in cit. c. 2. num. 3. h. t. Roſenth. cit. c. 4. concl. 21. & 25.*

IX. Porro quod dictum eſt, res infeudari ſolitas, & ad Eccleſiam reverſas, ſine ſolennitatibus adhibitis, reinfeudari poſſe: id limitatur primo. Niſi bona illa infeudari ſolita, & reverſa, menſæ Eccleſiæ fuerint incorporata, tunc enim ceſſant eſſe feudalia; quia utile dominium conſolidatur cum directo, adeoque ſine conſenſu Capituli, & Superioris: imo & S. Pontificis, ſi Prælatus juravit, ſe, illo inconſulto, non alienaturum res Eccleſiæ, reinfeudari non poſſunt, ut ex communi docet *Roſenthal. cit. c. 4. concluſ. 33.*

Limitatur ſecundo. Niſi mutato rerum ſtatu, appareat jam non expedire Eccleſiæ, ut res olim in Feudum dari ſolitæ, de novo concedantur; quia v.g. Eccleſia, quæ olim erat locuples, nunc valde inops facta eſt; tunc enim Prælatus Feudum apertum non poteſt alteri concedere: ſed in Eccleſiæ ad inopiam redactæ uſum illud ſervare, ejuſque menſæ applicari debet, ut colligitur *ex cit. c. 2. ibi: Si viderit expedire, h. t.* ergo ſi non expediret, contrarium faciendum, *Roſenthal cit. c. 4. concluſ. 35.* ſed de hoc videri poteſt, quod dictum ſupra *Tit. 18. num. 48.*

Limitatur tertio. Niſi ſit ſpecialis conſuetudo alicujus Eccleſiæ, aut conventio inter Prælatum, & Capitulum, ut renovatio, ſeu reinfeudatio bonorum feudalium ad Eccleſiam reverſorum non debeat fieri a Prælato, ſine conſenſu Capituli; tunc enim ea obſervanda forrt, *Roſenthal. cit. c. 4. concl. 22. num. 4.* Similiter ſi res feudalis reverſa ad Eccleſiam communiter pertineat ad Prælatum, & Capitulum, reinfeudari non poteſt ſine conſenſu Capituli, *Roſenthal cit. c. 4. concl. 21. num. 2.* Quando autem res Eccleſiæ dicantur ſolitæ in Feudum dari, ad hoc ut poſſint etiam ſine ſolennitate iterum infeudari, & an ad hoc cogi poſſint, dictum eſt ſupra *cit. Tit. 18. num. 47.*

X. Notandum ſecundo. Poteſt Prælatus, ſi Vaſallus Eccleſiæ Feudum alienavit ſine conſenſu Domini, ideoque illud apertum, & reverſum eſt ad Eccleſiam, ejuſdem Vaſalli filio, vel conſanguineo, vel ipſius conſorti, id eſt, ſocio ejuſdem Feudi de novo concedere, eumque in eo inveſtire, prout reſpondit *Innocent. III. in cit. c. 2. ad 2. Quæſitum, h. t.* idque non obſtante juramento de non infeudando, & ſine requiſitis alias ſolennitatibus; quia non tam novum, quam antiquum Feudum, ſive jam antea conceſſum confertur filio, vel agnato, *Gl. in cit. c. 2. V. Inveſtire.* Verum quia propter alienationem Feudi a Patre, vel agnato ſine licentia domini factam, filios, vel agnatus ipſo facto amiſit Feudum, illoque privatus fuit, ideo opus fuit nova conceſſione, ſive inveſtitura in ipſo filio, vel agnato, ut tradit *Abb. in cit. c. 2. n. 5. h. t.* Sicut autem Prælatus hoc caſu poſſet illud Feudum apertum conferre alteri extraneo: ita etiam poteſt conferre denuo filio, vel conſanguineo, non obſtante delicto patris, vel agnati, quod non nocet filio, vel conſanguineo in Feudo rurſus conſequendo, licet nocuerit in Feudo perdendo, *Abb. c. l.*

XI. Notandum tertio. Si Feudum Eccleſiæ, ob delictum Vaſalli: qui v. g. illud alienavit, ſine conſenſu domini directi, ad Eccleſiam ſit reverſum, ita tamen, ut ab ipſo Vaſallo, vel altero, in quem ipſe alienavit, facile recuperari non poſſit: hoc caſu, Prælatus, etiam ſine conſenſu Capituli, aliiſque ſolennitatibus, & non obſtante juramento de non infeudando, poteſt illud Feudum alicui potentiori Laico concedere, ut mediante illo Eccleſia Feudum alienatum recuperare poſſit, iſque ab Eccleſia rem alienatam in Feudum recognoſcat, prout reſpondit Pontifex *in cit. c. 2. Ad caſum ſeu Quæſitum 3. Abb. ibid. n. 5. not. ult. Roſenth. cit. c. 4. concl. 26. n. 2.* Idque ſpecialiter in favorem Eccleſiæ conſtitutum fuit, nam alioquin aliam rem non feudalem Eccleſiæ non poteſt Prælatus concedere in Feudum alicui potentiori, eo quod ab eo, qui illam occupavit, & poſſidet, recuperari non poſſit, niſi requiſitæ juris ſolennitates interveniant, ut docet *Abb. in cit. c. 2. n. 5. Roſent. cit. concl. 26. n. 1. & alii communiter.* Ratio eſt, quia alioquin via aperitur fraudibus, poſſet enim Prælatus permittere, ut res Eccleſiæ occuparetur ab alio, & poſtea ſub hoc prætextu illam concedere in Feudum ſuo conſanguineo, vel amico, ut illam a poſſeſſore recuperet, *Abb. c. l.* Sed neque Feudum ad Eccleſiam reverſum Prælatus poteſt alicui potentiori in Feudum concedere, ita ut Eccleſiæ conditio deterior efficiatur, niſi neceſſitas urgeat, ut in caſu ſupra allato, *Laym. in cit. diſ. thiſ. 63.*

XII. Sed jam hic quæri poteſt, an Capitulum Feuda, quæ aperta ſunt, Sede vacante, reinfeudare, ſive denuo in Feudum concedere poſſit: Reſpond. Si res Eccleſiæ infeudari ſolita communiter ſpectet ad Epiſcopum, ſeu Prælatum, & Capitulum: tunc ſi reverſa ſit ad Eccleſiam, Capitulum, Sede vacante, illam denuo infeudare poterit, *arg. c. un. Ne Sede vacante &c. in 6.* ſicut etiam Capitulum, vacante Sede, de controverſiis circa Feudum ortis cognoſcere poteſt, ut docet, *Jo. Andr. & Abb. in cap. Verum; 7. numer. 9. de*

fere

Digitized by Google

foro compet. & Laym. in cit. diſ. de reb. Eccl. alien. theſ. 94. Reſpon. ſecundo. Si Capitulum bona habeat ſeparata, ac diviſa a menſa Prælati & ſi ſolita fuerunt infeudari, poſtquam reverſa ſunt ad Capitulum, poteſt, ſive Sede vacante ſive non vacante, Capitulum, ſine conſenſu Prælati, aliiſque ſolemnitatibus, ea iterum in Feudum concedere, ut docet *Ridean. tract. de reb. Eccleſ. non alien. q.* 60. *n.* 5. *Roſenth. cit. c.* 4. *concl.* 26. *n.* 2. non tamen poteſt Capitulum, ſpectato Jure communi, res feudales, poſtquam apertæ ſunt, & menſæ Capitulari incorporatæ, ſine ſolemnitatibus jure requiſitis, ea de novo infeudare, vel aliter alienare, *Laym. c. l.* Reſp. tertio, non poteſt Capitulum Feuda, quæ ad ſolius Epiſcopi, ſive Prælati menſam proprie ſpectant, ſi aperta ad Eccleſiam redeant, eique incorporentur, vacante Sede, iterum infeudare; tum quia in iis juribus, quæ Epiſcopo, ſeu Prælato jure ſpeciali, & extraordinario competunt, non ſuccedit Capitulum, Sede vacante: ſed ſuccedit tantum in adminiſtratione, & juriſdictione neceſſaria: non autem in voluntaria, & in iis, quæ ſunt liberalitatis & gratiæ, cujuſmodi eſt Feudum ad Eccleſiam reverſum de novo in Feudum concedere. Quare expectandum eſt, uſque ad novi Epiſcopi, ſeu Prælati electionem, & confirmationem, *Laym. c. l.* quemadmodum etiam, ſi vacante Eccleſia lis in judicio mota ſit circa Feudum ad ſolum Prælatum, ſpectans, ejus cognitio differri debet, donec Eccleſia novum Prælatum habuerit, ut tradit *Gl. recepta in cit. c. Verum; Quæſtio mota de foro comp.*

§. IV.

An ob delictum Prælati, vel alterius Clerici beneficiarii, cui ſecundum leges Feudorum pœna privationis eſt decreta, Feudum amittat Eccleſia?

XIII. Aſſertio 1. Si ſit Feodum patrimoniale, aut paternum, ſeu privatum, tunc Prælatus, vel Clericus delinquens, v. g. committens crimen parricidii, vel proditionis eo privari poteſt, ac debet, perinde ut Laicus, docet *Innocent. in c. Verum;* 7. *numer.* 2. *de foro compet. Roſenth. c.* 10. *de feud. concl.* 3. *num.* 2. & ſumitur ex *lib.* 2. *feud. tit.* 40. *de Capitulis, Corradi §. Item ſi Clericus.* ibi *non ſolummodo perſona, ſed Eccleſia*, nam Clericus in Feudis æſtimatur, ut Laicus *Laym. in cit. diſ. de reb. Eccl. alien. theſ.* 95.

XIV. Aſſertio 2. Si Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ Feudum habeat Eccleſiaſticum, ratione Sedis ac dignitatis ſuæ, idque ad menſam ſolius Prælati pertineat, tunc ob delictum Prælati privatione dignum non amittit Feudum abſolute Eccleſia; *quia delictum perſonæ non debet in Eccleſiæ detrimentum redundare, juxta Reg. jur.* 76. *in* 6. eo tamen vivente, & quamdiu in adminiſtratione eſt Prælatus, quoad omnium fructuum perceptionem, Feudum redit ad dominum directum, etiam Laicum, iſque privatur Prælatus: Eo vero mortuo, vel depoſito dominium utile, ſive fructus revertuntur ad Succeſſorem in Prælatura, ut expreſſe habetur in *cit. §. Item, ſi Clericus* & docet *Roſenth. cit. concl.* 3. *numero* 3. Quod ſi Feudum pertineat ad ſolum Capitulum, delictum Prælati ipſi non nocet; ſi vero pertineat communiter ad Prælatum, & Capitulum, tunc vel ſolus Prælatus deliquit, & hoc caſu fructus amittuntur tantum ſecundum partem, quæ Prælato competit, ut ex communi docet *Alexand. de Nevo in c. Verum;* 7. *numero* 26. *de foro compet. Roſenth. cit. concl.* 3. *numero* 2. Nam quamvis, ſi cauſa ſeu jus commune pluribus ſit indiviſibile propter ſocium, qui damnari non poteſt, quia eſt innocens, etiam alter ſocius reus non ſit damnandus: ſed per accidens commodum referat, & immunitate gaudeat propter ſocium, *arg. l. Si ii qui* ; 29. *ff. de liberat. legat.* ubi *Bart. n.* 1. ait, quod ſocius incapax legari, vel hæreditatis, ſi cum alio bonorum ſocietatem habeat, capax fiat, propter ſocium capacem: & Laicus in cauſa individua cum Clerico conveniri debet coram Judice Eccleſiaſtico, non Laico, ut docet *Gail.* 1. *obſerv.* 37. *n.* 2. Secus tamen eſt, ſi cauſa, vel res communis pluribus ſit dividua, ſeu ſeparabilis, ut in caſu propoſito, in quo fructus Feudi pertinentis communiter ad Prælatum, & Capitulum, dividi, ac ſeparari poſſunt, ita ut Epiſcopus, ſive Prælatus reus, aut delinquens, parte fructuum ſibi competente privetur: Capitulo vero innocenti ſua pars fructuum ſalva maneat, *Laym. in cit. diſput. theſ.* 95. Vel non ſolus Prælatus (quod eſt alterum membrum diſtinctionis) delictum commiſit: ſed etiam Capitulum ejuſdem delicti fuit particeps. Et tunc probabilius eſt, & æquius, ut Eccleſia Feudum non amittat ſed tantum delinquentes: tam Prælatus, quam Capitulares, dum vivunt fructibus priventur, ita tamen, ut iis amotis vel mortuis Feudum, ſive ejus fructus & commoditates ad Eccleſiam, & Succeſſores Prælatos & Capitulares revertantur ut docet *Alexander de Nevo, c. l. Abbas in c.* 2. *n.* 14. *&* 28. *De dolo, & contum.* ubi id tradit de Emphyteuſi pertinente ad Eccleſiam, quod illa non amittat dominium utile, ob non ſolutum Canonem, *Roſenth. cit. concluſ.* 3. *numero* 4. *&* 5. *Laym. cit. loco* Ratio eſt. Tum quia licet ab initio Feuda tali conditione & pacto potuerint concedi Eccleſiis, ut ob delictum Prælati, ſi illius etiam Capitulum fuerit particeps, Feudum omnino amittatur, id tamen nullibi jure expreſſum eſt, ſed contrarium potius indicatum *in cit. Tit.* 40. *§. Item, ſi Clericus*. Tum quia Prælatus, & Capitulum non poſſunt communi conſenſu rem Eccleſiæ alienare expreſſe, niſi ſubſit juſta, & neceſſaria cauſa: ergo nec tacite ſcilicet delinquendo; nam prohibitus alienare in favorem tertii, ut in propoſito, Eccleſiæ, nec delinquendo; alienare in favorem tertii, ut in propoſito Eccleſiæ, nec delinquendo alienare poteſt: *Abbas cit. loco numer.* 14. *Roſenth. cit. loc.* Tum denique quia per ſe durum eſt, ac nimis rigidum, & æquitati contrarium, ut Eccleſia privetur in perpetuum bonis ſuis feudalibus propter delictum perſonarum: cui bona Eccleſiæ non tantum ad uſum & commodum Prælati, & Capituli: ſed imprimis etiam ad DEI honorem, Miniſtrorum perpetuam ſuſtentationem, ad reparandam Eccleſiæ fabricam, ornatum Altarium, & allmoniam pauperum ſint donata; ideoque iniquum foret, ſi delictum Adminiſtratorum in præjudicium omnium prædictorum redundaret, *Abb. in cit. cap.* 2. *numero* 16. *de dol. & cont. Roſenth. c. l.*

§. V.

De prohibita, & illicita, vel licida Feudi alienatione.

XV. Aſſertio 1. Generalis regula eſt in materia Feudorum, quod vaſallus Feudum, ſive novum, ſive antiquum non poteſt alienare, ſine conſenſu domini, alioquin alienatio invalida eſt, ipſe alienans Feudum perdit, prout ſtatutum habetur in *Cap. Imperialem de prohib. feud. alien. per Lotharium lib.* 2. *tit.* 52. *& Cap. Imperialem de prohib. feud. alien. per Fridericum lib.* 2. *tit.* 55. *Zoſius in Epit. p.* 9. *numero* 3. *Clarus §. feudum, qu.* 31 *nu.* 2. *Roſenth. tr. de feud. c.* 9. *concl.* 2. Idque ſumitur etiam ex *c.* 2. *h. t.* quando dicitur, Feudum ad Eccleſiam reverſum, filio, vel conſanguineo ejuſdem Feudi conſorti concedi poſſe, ergo ſupponitur ibi, filium fuiſſe, ipſo jure privatum Feudo propter alienationem patris, ſine conſenſu domini, factam, & dubium tantum erat, utrum illud, non obſtante delicto patris, filio poſſit de novo concedi, *Gloſſ. ibid. V. Inveſtire & Abb. num.* 5. *&* 9. Ratio hujus prohibitionis eſt, quia vaſallus alienando Feudum, ſine conſenſu domini, videtur eum contemnere, *c. un. §. fin.* quæ fuit prima cauſa benefic. amitt. &c. *lib.* 2. *tit.* 24. ideoque Feudum ad dominum proprietatis revertitur, excluſis filiis & agnatis: dummodo alienatio a vaſallo ſcienter ſit facta *§. Si vaſallus Feudum, ſi de feud. defuncti content. l.* 2. *tit.* 26. *Clar. c. Roſenth. cit. c.* 9. *concl.* 60.

XVI. Aſſertio 2. nomine alienationis in materia feudali comprehenditur, & prohibetur, non tantum venditio; ſed omnis contractus, & actus, per quem dominium, vel jus aliquod reale ſive in re conſtitutum transfertur in alium, ſine conſenſu domini, prout ſumitur ex *cap. un. qualit. poter. olim. feud. alien. l.* 2. *tit.* 9. *& cap. un. §. Similiter de leg. Corradi. l.* 2. *tit.* 34. *& cap. un. §. Præterea, de Capitulis Corradi. l.* 2. *tit.* 40. *& cap.* 1. *de prohib. feud. alien. per Lothar. lib.* 2. *tit.* 52. *& cap. un. de prohib. feud. alien. per Frideric. l.* 2. *tit.* 55. *Mynſing. cent.* 6. *obſ.* 30.

Hinc infertur, quod vaſallus non poteſt Feudum, ſine conſenſu domini, alicui in teſtamento relinquere, hæredem in eo inſtituendo; nec legare, nec donare inter vivos, vel mortis cauſa, nec permutare: nec dare Feudum in Emphyteuſin, nec locare ad longum tempus vel ulterius. Sed neque Feudum a vaſallo in dotem dari poteſt fœminæ, adeo ut nec pater quidem vaſallus filiæ Feudum in dotem dare poſſit, quia in *c. un. §. Donare l.* 2. *tit.* 9. *qualiter olim. poter. feud. alien.* abſolute negatur Feudum filiæ in dotem dare poſſe, *Clar. §. Feudum; q.* 26. *Roſenth. c.* 9. *concl.* 8. quia talis datio eſt quædam alienatio, cum dos apud patrem non maneat: ſed ejus dominium vel ſaltem poſſeſſio naturalis in maritum transferatur. Aliud eſt, ſi ipſa mulier habeat proprium Feudum, id enim marito in dotem dare poteſt, ſine conſenſu domini, & ſic ſe ipſam dotare: licet tutius ſit, requirere conſenſum domini: nam in hoc caſu uxor non cenſetur Feudum alienare, quia dominium utile, & civilem poſſeſſionem fundi dotalis ipſa retinet, iſque ſoluto matrimonio ad eam revertitur, iſque marito tantum datur, ut durante matrimonio fructus, & utilitatem inde percipiat, ad familiam, ipſamque uxorem alendam, *Roſenth. cit. c.* 9. *concl.* 9. *n.* 10. Denique nec oppignorare vaſallus poteſt rem feudalem ſine conſenſu domini, ut conſtat ex *cap. unic. §. alt. in fin. de inveſtit. de re alien. facta, & cap. unic. de prohib. feud. alien. per Frideric. Clarus §. Feudum quæſt.* 35. Quare in generali bonorum omnium hypotheca, ſeu obligatione, ſive expreſſa, ſive tacita, non continentur bona feudalia, etiamſi non fuerint ſpecialiter excepta. *Clar. cit. §. q.* 32. *num.* 10. *Roſenth. c.* 9. *concl.* 13.

XVII. Aſſertio 3. Poteſt tamen vaſallus licite & valide alienare Feudum cum conſenſu domini ut habetur in *c. unic. §. Etſi Clientulus de alienat. feud. leg. l. tit.* 13. *& in c. unic. §. Similiter de lege Corradi l.* 2. *tit.* 34. *& in cap. unic. de prohib. feud. alien. per Lothar. & in cap. unic. de prohib. feud. alien. per Frideric. Roſenth. cit. c.* 9. *concl.* 28. & alii: idque ſive dominus Feudi expreſſe conſenſerit, ſive tacite quia alienationi præſens non contradixit *Roſenth. cit. c.* 9. *concl.* 28. *numero* 3.

XVIII. Aſſertio 4. Poteſt vaſallus in Feudo quod habet, alterum ſubinfeudare etiam ſine conſenſu domini, ut conſtat ex *c. unic. §. Si vero in princip. qualiter etiam poter. feud. alien. l.* 2. *tit.* 9. *cap. unic. §. Similiter de lege Corradi l.* 2. *tit.* 34. *§. Sed etiam res, per quos fiat inveſtit. l.* 2. *tit.* 3. *cap. unic. §. Beneficium, ſi de Feudo defuncti contentio l.* 2. *tit.* 26. *Clar. §. Feudum; quæſt.* 32. *num.* 5. Ratio eſt, quia vaſallus prior manet nihilominus in ſolidum obligatus domino ſuo, & ſubvaſallus ſaltem mediate ſervire cogitur domino ſuperiori, ex mandato ſubinfeudantis, qui ipſum ad id cogere poteſt & ſic nihil, vel parum decedit domino ſuperiori. *Roſenth. cit. c.* 9. *concl.* 43. *nu.* 1. *&* 2. Requiritur tamen, ut ſubinfeudatio fiat alteri, qui ſit ejuſdem conditionis, & qualitatis, cujus & ipſe vaſallus ſubinfeudans, & ſaltem non inferioris, ut ſi is miles ſit, & ſubvaſallus ſit miles, *c. un. §. Similiter de lege Corradi*; ut fiat iiſdem pactis, & conditionibus, ſub quibus ſubinfeudans Feudum a Domino accepit. *Roſenth. cit. c.* 9. *concl.* 44. *num.* 3. *&* 4. Eſt autem Infeudatio permiſſa, non tantum in Feodo ſæculari: ſed etiam Eccleſiaſtico, *Clar. cit. q.* 32. *n.* 2. ubi tamen *n.* 3. excipit Feudum decimarum, in quibus Laicus canonice inveſtitus ab Eccleſia alium Laicum ſubinfeudare non poteſt, etiam cum conſenſu Epiſcopi, quia Laici decimas, non ſine periculo animæ, detinent.

L 2 §. VI.

§. VI.

An ſi dominus a vaſallo accipiat Feudum in pignus, teneatur fructus computare in ſortem nec ne?

XIX. Reſpondetur, ſi quis habens ab Eccleſia poſſeſſiones, ſeu bona in Feudum, accepta mutua pecunia ab eadem, poſſeſſiones illas eidem Eccleſiæ oppignoret, non tenetur Epiſcopus ejuſdem Eccleſiæ fructus illius pignoris computare in ſortem, ſeu ſummam Capitalem mutuo datam, dummodo vaſallus interim liberetur a præſtando ſervitio, quod alias Eccleſiæ deberet, prout ſtatuitur in *c. Ex inſinuatione, 1. h. t.* Nam cum Epiſcopus Marienſis cuidam vaſallo ſuæ Eccleſiæ pecunias mutuas dediſſet, ipſe debitor viciſſim poſſeſſiones quaſdam, quas ab Eccleſia Marienſi in Feudum acceperat, pignoris nomine dedit, & obligavit ipſi Epiſcopo: Unde quæſitum fuit, utrum Epiſcopus fructus perceptos ex illo Feudo teneatur computare in ſortem, hoc eſt, diminutionem pecuniæ mutuo datæ? Reſpondit Innocentius III. quod Epiſcopus licite poteſt detinere Gageriam (id eſt, Feudum in pignus datum) fructibus in ſortem non computatis, ita tamen, ut interea temporis, quo Eccleſia fructus ex Feudo in pignus accepto percipit (adeoque donec mutuum fuerit ſolutum) prædictus vaſallus Eccleſiæ a ſervitio, ratione Feudi, Eccleſiæ, ipſique Epiſcopo præſtando ſit immunis. Ratio deciſionis hæc communiter dari ſolet, quia cum dominium directum ab initio ſemper remanſerit penes dominum proprietatis, ſi dominium utile ad eundem revertatur ex voluntate vaſalli oppignorantis, conſolidatur dominium utile cum proprietate, ideoque dominus non cenſetur fructus percipere ex re aliena, ſed ex propria; cum enim vaſallus interim liberetur ab obligatione exhibendi ſervitia domino, conſequenter diſſolvitur, vel ſaltem ſuſpenditur obligatio inter eos contracta, & perinde eſt ac ſi res oppignorata non eſſet feudalis, & ita excuſatur ab uſuraria pravitate, *Abb. hic n. 5. & Imol. n. 7. & Fagnan. num. 2. & 3.* Verum inprimis; ut notat *Cevarr. lib. 3. reſol. c. 1. n. 4.* per dationem pignoris non conſolidatur dominium utile cum directo, id enim nullibi in jure eſt expreſſum: ſed utile dominium adhuc manet penes debitorem vaſallum, & ejus nomine fructus a creditore percipiuntur, in quem habentem dominium directum, ſolum tranſit jus detinendi in pignus dominium utile, quod non ut proprium, ſed pignoris nomine detinet. Deinde licet hoc excuſari poſſit ab uſura, ſi fructus non excedant ſervitium, quia tunc fructus loco intereſſe retinentur: non autem excuſari poſſe videtur, ſi fructus excedant ſervitia, & non computentur in ſortem quoad exceſſum, *Zaſius in comment. hic n. 5. & 6.*

Quare cum in hoc cap. generaliter dicatur fructus non eſſe computandos in ſortem, ſine diſtinctione, an fructus ſervitia excedant, vel non excedant: ideo ratio deciſionis deſumenda eſſe videtur ex natura, ſeu conditione Feudi, quæ eſt, ut fructus ex re oppignorata domino directo percipi debeant ab ipſo vaſallo, ſi præſtet ſervitium: non autem, ſi non præſtet, ut in caſu hujus cap. Neque hic habetur ratio exceſſus fructuum, cum enim ab initio mere liberaliter ampliores fructus pro ſervitio ſint dati, merito illi retineri poſſunt, ſi ceſſit ſervitium, *Zaſius hic n. 6.*

XX. Notandum hic præterea primo, Licet *Gl. in cit. c. 1. V. immunis; h. t.* dicat, quod ibi dicitur de non computandis fructibus in ſortem, id ſtatutum eſſe in favorem Eccleſiæ, ut ea citius Feudum ad Eccleſiam revertatur: verius tamen eſt, id procedere non tantum in Feudo Eccleſiaſtico: ſed etiam ſæculari, ſi nimirum dominus directus Laicus accipiat Feudum in pignus a vaſallo: Si enim ſemel legitime conceſſum eſt Feudum, non debet ideo committi uſura, ut Eccleſia citius recuperet Feudum, imo multo magis Eccleſia, & Clerici abſtinere debent ab uſura exercenda, propter ſcandalum, quam Laici, ut notavit *Abb. in cit. c. 1. num. 5.* Quare vel hoc licitum eſt vel illicitum: ſi illicitum, multo minus debet concedi Clericis; quam Laicis, cum uſura in Clericis ſit magis execranda, & multa licita ſint Laicis, quæ Clericis ſunt illicita: Si vero hoc licitum eſt in Feudo Eccleſiaſtico, multo magis debet eſſe licitum in Feudo ſæculari: Neque enim hæc conſtitutio continet privilegium datum Eccleſiæ. quia cum uſuræ ſint prohibitæ jure naturali, & Divino, non poteſt lex poſitiva ſuper illis privilegium dare, *Fagnan. in cit. c. n. 4. 5. & 6. h. t.* Eſt autem iſte caſus ſpecialis, in quo creditor fructus ex pignore perceptos non tenetur computare in ſortem, ſi nimirum Feudum, ſive ab Eccleſia, ſive a Laico conceſſum, pignoris nomine obligatum ſit domino directo, prout idem habetur in *c. Conqueſtus 8. de uſuris*, cum alias juris expreſſi ſit, quod creditor pignus accipiens teneatur fructus ex eo perceptos in ſortem conferre, prout patebit ex dicendis Tit. ſeq.

Notandum ſecundo. Si Feudum non ſit gratis conceſſum: ſed data pecunia, non poteſt id excuſari ab uſura, ſi non computentur fructus in ſortem, ſed retineantur fructus Feudi oppignorati. Similiter, ſi Feudum cura, & induſtria vaſalli melioratum ſit, & fructuoſius redditum, quam fuerat tempore primæ inveſtituræ, tunc æquitatis ratio ſuadet, ut dominus directus non lucretur integros fructus Feudi, dum illud pignoris loco detinet: ſed eos tantum, qui ex Feudo percepti ſunt tempore, quo primum eſt conceſſum, exceſſus vero reliquorum fructuum ipſi vaſallo cedere debet, *Cauſius in Comment. in c. 1. h. t. in fine, Zaſius hic n. 7.*

Notandum tertio, quod *in cit. c. 1.* ſtatuitur de domino directo recipiente Feudum in pignus a vaſallo ſuo, idem probabiliter etiam locum habere in domino recipiente rem Emphyteuticam in pignus ab Emphyteuta, cui pecuniam mutuavit, quod ſcilicet non teneatur fructus ex re Emphyteutica perceptos computare in ſortem, cum eadem militer ratio. Quare Conſtitutio *cit. c. 1.* de Feudo diſponens; non tam extenditur ad contractum Emphyteuticum, quam hic in illa comprehenditur, cum Feudum, & Emphyteuſis ſint ejuſdem naturæ, & quod deciſum eſt, ſeu diſpoſitum de Feudo, etiam locum habeat in Emphyteuſi, ſi utrobique ſubſit eadem ratio, nec contrarium ſit in jure expreſſum, *Fagnan. in cit. c. 1. n. 7. & 2. ſeqq. h. t.* Videri poteſt Everhardus in locis *arg. leg. d. In loco a Feudo ad Emphyteuſin.*

§. VII.

An Clerici, Monachi, aliique Regulares ſuccedere poſſint in Feudis, vel ea acquirere?

XXI. Quæritur primo. An Clerici ſuccedere poſſint in Feudis, vel ea acquirere? Reſp. Clericus in Feudo, ſpectato Jure communi feudali, regulariter non poteſt ſuccedere, ut conſtat ex *cap. un. De feudo fœmina; lib. 3. tit. 30.* ubi dicitur, Clericum nullo modo in Feudo paterno debere ſuccedere: imo etiam qui Clericus efficitur, hoc ipſo Feudum, quod habet, amittit, *cap. unic. §. Qui Clericus, ſi de Feudo defuncti contentio & c. l. 2. tit. 26. c. un. in fine An mutus, vel alius imperfectus & c. l. 2. tit. 36.* cujus ratio redditur in *c. unic. De vaſallo milite, qui arma & c.* eo quod deſiit eſſe miles ſæculi, qui factus eſt miles Chriſti, nec Beneficium pertinet ad eum, qui non debet gerere officium. Et eſt ſententia magis communis, teſte *Mynſing. cent. 5. obſ. 48. nu. 4. Clarus §. Feudum, q. 38. Roſenth. c. 7. concl. 29.* Sed neque in Feudis Eccleſiaſticis ſuccedere poſſunt Clerici, quia Jura feudalia in iis etiam ſervantur, niſi aliud de iis diſpoſitum reperiatur, *Roſenth. cit. concl. 29. n. 16.* Neque vero dici poteſt, Clericum obtinere poſſe Feudum, ſi per ſubſtitutum ſervire domino ſuo velit, ac poſſit, *c. unic. §. firmiter de prohib. feud. alien. per Frideric.* Quia id ſolum procedit tunc, quando quis Feudum jure poſſidere, ac retinere poteſt: non item, cum Feudum penitus eſt amiſſum: At Clericus factus Feudum omnino amittit, *juxta cit. §. Qui Clericus*, quomodo ergo poterit ſervire domino per ſubſtitutum, & alioqui ſemper Clerici Feudum obtinere poſſent, ſi per ſubſtitutum ſervire poſſent, cum tamen regulariter a Feudis excludantur, *Vult. lib. 1. de feud. c. 9. n. 67. Fach. lib. 7. controv. c. 35.*

XXII. Sunt tamen plures caſus excepti, in quibus Clerici etiam ſuccedere poſſunt in Feudis, vel illa retinere. Veluti primo. Si ex prima inſtitutione Feudum annexum ſit dignitati Eccleſiaſticæ, & ſic accipiendus eſt Textus in *cap. un. §. ult. de Capit. Corradi l. 2. tit. 40.* & colligitur ex *cap. Tranſmiſſa; 6. & c. Verum 7. De foro compet.* quomodo in Germania Epiſcopi, Abbates, aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ paſſim Feuda majora, & Imperialia annexa dignitati ſuæ poſſidere videmus, ut notat *Fachin. cit. c. 34. in fine, Laym. l. 2. tr. 4. c. 24. n. 10.* Idemque dicendum, ſi id ita ſtatuto introductum, vel conſuetudine receptum ſit, *Roſenth. cap. 7. concl. 30. n. 25.* Et ita hodie ex generali Germaniæ conſuetudine, Clericos, præſertim ſæculares Feuda, quæ habent, retinere, imo etiam in iis, ſi caſus obtingat, ſuccedere poſſunt, licet jure Feudali aliud cautum ſit, ut refert *Vult. cit. c. 9. n. 67. §. Primus eſt.* Secundo. Si Feudum ſit francum, ſive liberum ab omni obſequio præſtando, quia tunc ceſſat ratio, ob quam Clerici non admittuntur ad Feuda quia ſervitia militaria præſtare non poſſunt. *Vult. c. l. §. Secundus eſt. Laym. c. l.* Tertio. Si ſervitium perſonale præſtandum ſit, ſed tale, quod per Clericum honeſte poſſit expediri, *Roſenth. cit. concl. 30. n. 22. Vult. c. l. §. Tertius.* Quarto. Si tale ſit Feudum, ex quo ſervitium non perſonale, ſed reale tantum præſtandum eſt, v. g. penſio pecuniaria: tunc enim ceſſat ratio, ob quam Clerici, & ſimiles perſonæ Feudum retinere non poſſunt quia ſervire nequeunt, *Roſenth. cit. 30. n. 23. Vult. c. l. Laym. c. l.* ubi tamen recte addit ex Silveſt. quod Feuda, in quibus penſio realis ſolvitur, non ſint propria Feuda: ſed magis ad naturam Emphyteuſis accedant. Quinto. Si ſervitium militare quidem ratione Feudi debeatur, ita tamen, ut vaſallo permiſſum ſit per ſubſtitutum ſervire, *Roſenth. c. l. n. 20. Vult. c. l. §. Quartus.* Sexto. Si Feudum ſit vere hæreditarium, ſive tale, quod ad quoſcunq; hæredes tranſeat, *Roſenth. cit. concl. 30. n. 22.* indeque etiam Clericos admittitur ad Feudum fœmineum, quia Clericus & fœmina, quoad ſucceſſionem Feudorum, eodem jure cenſetur, *c. un. in fin. An mutus, vel alius imperfectus & c. Vult. c. l. §. Nonus eſt.* Septimo. Clerici Feuda poſſidere poſſunt, ſi quis ſciens eſſe Clericos de novo eis Feuda concedat, *Roſent. cit. concl. num. 27.* Octavo. Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti, ſi non ſint Beneficiati, perinde ac Laici ſunt capaces Feudi, ideoq; etiam in iis ſuccedere poſſunt. *Clar. cit. q. 7. n. 5.* & alii DD. communiter.

XXIII. Cæterum Iure Canonico, non ſolum Eccleſiis, & Monaſteriis Feuda de novo concedi poſſunt, ut ex communi docet *Roſ. de feud. c. 4. concl. 5.* ſed etiam Clerici, & Religioſi Feudorum ſunt capaces, ut de Clericis patet, ex *c. Tranſmiſſa: 6. & c. ſeq. de foro comp.* & de Religioſis eſt expreſſum in *c. un. §. Verum de ſtat. reg. in 6.* & eſt communis ſententia apud *Zœſium in Ep. p. 5. nu. 71. Roſenth. cit. concl. 3.* Textus autem, qui in contrarium allegantur de Clericis ex Libris feudalibus, non loquuntur de Clericis, qui de novo Feudum, poſtquam Clerici facti ſunt, acquirere volunt; nam Feudum concedens ei, qui jam eſt Clericus, imputet ſibi, quod tali perſonæ Feudum concedat, quam ſcit per ſe ſervitia, ob quæ concedit, præſtare non poſſe. Sed loquuntur de his, qui cum Laici eſſent, & Feuda haberent, poſtea Clerici facti ſunt, & cum ſe caſus ſucceſſioni offert, Clerici eſſe deprehenduntur, hoc enim caſu ei, qui Feudum dederat, imputari non poteſt, quod vaſallus poſtea factus ſit Clericus, *Vult. l. 1. de Feud. c. 4. n. 9. §. nec obſtat.* Sed quicquid ſit de hoc, ſecundum SS. Canones Clerici, & Religioſi ſunt capaces Feudorum. Quare conſuetudines, ſeu leges feudales, quæ diſponunt, ut perſonæ Eccleſiaſticæ, non modo Feudum non acquirant, nec in eo ſuccedant; ſed etiam, ut perdant, quod prius habebant, cum ſpe-

Digitized by Google

ſpecifice diſponant de rebus ad Eccleſias, vel Eccleſiaſticas perſonas pertinentibus, ratione utilis dominii, non valent ob defectum poteſtatis, ut conſtat ex *c. qua Eccleſiarum 8. de Conſt.* Nulla enim Juriſdictio ſe poteſt extendere ultra limites; *l. ult. ff. de juriſd.* & docet *Fagn. in cit. c. Qua Eccleſiarum*; *n.* 52. *Laym. ibid. num.* 2.

XXIV. Quæritur ſecundo. An Monaſterium, ſeu Religio ſuccedere poſſit in Feudum ſui profeſſi. *Reſp.* primo. Si Religio ſit incapax ſuccedendi in communi, tum non ſuccedit in Feudum Monachi, ſeu Religioſi profeſſi, quia per profeſſionem amittitur Feudum, & vel ad agnatos, qui ad Feudum ſunt vocati, devolvitur, vel ad dominium directum redit *Azor p. 3. lib. 10. de feud. q. 4. in fin. Sanch. l. 7. Moral. c. 15. n.* 35. Sicut nec in alia bona ſui profeſſi talis Religio ſuccedit. Idemq; dicendum de Feudis Coadjutorum formatorum in Societate Jeſu in quibus non ſuccedunt, cum per vota illa etſi ſimplicia, reddantur incapaces omnis ſucceſſionis bonorum temporalium, *Sanch. c. l.*

XXV. *Reſp.* Secundo. Si Monaſterium, vel Religio ſit capax ſucceſſionis in bona, tunc in Feudum profeſſi ſui ſuccedit, illudque ad Monaſterium tranſit, modo Feudum ſit francum, ſeu liberum a ſervitio, vel conceſſum ſit cum onere talia ſervitii, quod Monaſterium præſtare poſſit; quia vel eſt reale, nimirum conſiſtens in pecunia, vel alia re tradenda: vel ſi ſit perſonale, honeſte tamen ac decenter a Monaſterio exhiberi poſſit: vel quamvis dedeceat Monaſterium, conceſſum tamen ſit Feudum, cum facultate præſtandi tale ſervitium per alium ſubſtitutum; vel ſi ſit Feudum fœmineum, alioquin vero Feudum profeſſi ad Monaſterium non tranſit, ſed ad proximos agnatos devolvitur, ſi Feudum ſit antiquum, vel ad dominum redit, ſi nulli agnati, qui ex tenore inveſtituræ vocantur ſint ſuperſtites. *Abb. in cit. c. In præſentia*; 8. *n.* 69. *de probat Zæſius in Epit. p.* 3. *n.* 78. *Azor cit. c.* 12. *de feud. q.* 4. *Leſſ. l.* 2. *de juſt. c.* 41. *n.* 84. *Mol. tr.* 2. *de juſt. diſp.* 140. *n.* 15. *Sanch. cit. c.* 15. *n.* 36. & 46. eamque communem ſententiam eſſe fatetur *Clar. §. Feudum*; *q.* 78. *n.* 5. ubi tamen *n.* 3. ait, ſibi eam non placere, quia Religioſi a ſuo inſtituto abſtrahuntur, cum non debeant ſe implicare ſæcularibus negotiis. Sed hæc ratio ipſius ſolum probat de Feudis, quæ requirunt ſervitium ſæculare, Religioſis indecorum & prohibitum. Eandem ſententiam noviſſime tenet *Fagn. in cit. c. Qua in Eccleſiarum*; *n.* 60. ubi *n.* 78. & 79. reſolvit, de quodam Religioſo ex Ordine Prædicatorum ad Epiſcopatum aſſumpto, quod poſtquam in Epiſcopum eſt conſecratus, ſuccedat Eccleſia, ſive Epiſcopatus in Feudo poſtea aperto, in quo ſucceſſiſſet Monaſterium, ſi Feudum apertum fuiſſet ante aſſumptionem ejuſdem Religioſi ad Epiſcopatum, quia ſervitium in inveſtitura illius Feudi expreſſum honeſte a Religioſo, per ſe, vel per ſubſtitutum expediri ac præſtari potuit.

Ratio ergo ſupradictæ aſſertionis eſt, quia cum Monaſterium ſuccedat in alia profeſſi ſui bona, non eſt, cur non etiam ſuccedat in Feoda, modo ſervitium eis annexum non obſtet, tunc enim ceſſat ratio, ob quam Religioſi excluduntur a Feudis, quæ eſt inhabilitas ad præſtandum ſervitium annexum Feudo. Non obſtat, quod in *cap. unic. §. Qui Clericus ſi de Feudo defuncti contentio & c. l.* 2. *tit.* 26. dicitur: *qui Clericus efficitur aut votum Religionis aſſumit, hoc ipſo Feudum amittit*. Idemque habetur in *cap. un. in fine*, de Feudo fœmineæ, *l.* 2. *tit.* 30. nam illi textus intelligendi ſunt de Feudo, quod ſtatui Religioſo repugnat, eo quod illius ſervitium ab ipſo Religioſo nec per ſe, nec per alium, ſive ſubſtitutum decenter præſtari poteſt, *Sanch. c. l. n.* 36. ubi *n.* 37. ait: tunc autem ſervitium perſonale annexum Feudo poſſe per alium exhiberi, ſi in eo non ſit electa induſtria perſonæ, ut quia in Feudi conceſſione ſit mentio hæredis.

XXVI. Limitatur autem prædicta Aſſertio 1. quod Feudum Monachi, ſeu Religioſi profeſſi tranſeat ad Monaſterium, non ut perpetuo penes illud remaneat, ſed ſolum ut commoditas ſeu utilitas Feudi ſpectet ad Monaſterium, quamdiu profeſſus illius vivit: eo vero mortuo ad agnatos tranſit, vel ad dominium directum redit, *Clar. cit. quæſt.* 78. *n.* 2. *Leſſius c. l. Azor. cit. quæſt.* 4. *Molin. c. l. Sanch. c. l. numer.* 43. Nec obſtat quod Monaſterium loco filii habetur: nam non habetur: loco filii naturalis: ſed tantum filii civilis, qui in Feudis non ſuccedit, *Zæſius in Epiſt. p.* 8. *num.* 79. & 80.

Limitatur ſecundo. Niſi Feudum habeat dignitatem annexam, ut Regni, Ducatus, Comitatus, tale enim Feudum non tranſit ad Monaſterium, nec quoad commoditatem, poſt emiſſam profeſſionem, *Clar. cit. quæſt.* 78. *num.* 3 Idemque etiam extendendum eſt ad Caſtra; & Oppida, quæ juriſdictionem annexam habent *Molin. c. l. Sanch. c. l. num.* 42. quanquam *Fagnan. c. l. num.* 107. & alii apud ipſum teneant, quod hujuſmodi Feuda non tranſeant quidem in perpetuum ad Eccleſiam, vel Monaſterium, ita ut nunquam ſint reverſura ad dominium, juxta *c. unic. §. de alienat. Feud. l.* 1. *tit.* 13. tranſeunt tamen quoad commoditatem utilis dominii, vivente Religioſo.

Limitatur tertio. Niſi Feudum in prima ipſius inſtitutione habeat clauſulam, ne ad Monaſterium tranſeat, tunc id ſervandum eſt, *Molin. c. l. num.* 40.

Limitatur quarto. Quod illud tantum Feudum tranſeat ad Monaſterium, ad quod requiritur certum ſervitium: ſecus ſi incertum; quia tunc eligitur induſtria perſonæ: cum enim nihil determinandum exigatur, ipſius vaſalli arbitrio id relinquitur, *Abb. in cit. c. In præſentia*; *n.* 69. *Sanch. c. l. num.* 44.

Limitatur quinto. Si Feudum datum ſit pro ſe, & filiis, intelligitur eum datum pro veris filiis, ideoque non tranſit ad Monaſterium; quia non eſt verus, & naturalis filius & verba contrahentium ſtricte accipienda ſunt, *Abb. c. l. n.* 71. *Sanch. c. l. num.* 45. ubi tamen declaratur, Feudum non tranſire poſt mortem vaſalli in Monaſterium, quamvis hoc Feudum retineat, durante ejus vita. & poſtea ad veros filios pertinebit quia ſervitium poteſt per alium præſtari, nec eſt electa induſtria perſonæ.

XXVII. Notandum hic præterea primo hactenus dicta procedunt de Feudo ex pacto, & providentia, non Feudum paternum ſimpliciter hæreditarium, quod ad omnes hæredes tranſit, & eſt inſtar proprietatis, etiam in Monaſterium, poſt mortem vaſalli profeſſi, in perpetuum tranſit, ut ex communi docet *Felin. in cit. c. In præſentia*; 8. *n.* 28. *de probat.*

Notandum ſecundo. Feudum proveniens ab Eccleſia Romana, eſt Feudum Eccleſiaſticum, ideoq; Jura Feudorum, quæ prohibent Clericos, & Monachos ſuccedere in Feudo ſæculari conceſſo a Principibus ſæcularibus, extenduntur ad Feuda Eccleſiaſtica, quia Clerici, & Religioſi ſerviendo Eccleſiis, non deſinunt eſſe milites Chriſti, & Eccleſiæ, cui adhuc poſſunt impendere ſervitia feudalia, ſecundum eorum qualitatem, & conditionem, *Fagn. c. l. n.* 103 & 104.

Notandum tertio. Etſi Liber Feudorum ſit authenticus, & allegari poſſit ad deciſiones cauſarum in materia feudali; & obliget etiam Eccleſiſt, & perſonas Eccleſiaſticas, ut ex communi docet *Clarus §. Feudum*; *q.* 3. *in fine*, & conſequenter etiam locum habeat in Feudis Eccleſiaſticis; hoc autem ſolum procedit in illis juribus feudalibus, quæ generaliter loquuntur, hæc enim videntur approbata ab Eccleſia quando Canones non expreſſe contradicunt: ſecus autem eſt de illis juribus feudalibus, quæ nominatim, ac ſpecifice de Eccleſiis, & earum perſonis, ac rebus diſponunt in præjudicium illarum, talia enim jura, cum ſint contra libertatem Eccleſiaſticam, non valent, ſed damnata ſunt, & abolenda, *arg. c. Cum terra* 14. *de elect.* ubi dicitur, conſuetudinem, quæ tendit contra libertatem Eccleſiaſticam, damnandam, & abſolvendam eſſe, nec vim privilegii habere, *Abb. ibid. not.* 2. *& Canoniſtæ communiter*. Quare cum jura feudalia, quæ excludunt Clericos, & Monachos a ſucceſſione in Feudis, non habeant auctoritatem legis conſequenter in hac re ſervandi ſunt Canones, qui Clericos, & Monachos, ſeu Religioſos a Feudis non repellunt, *Felin. in cit. c. In præſentia*; *num.* 44. *de probat. Fagn. in cit. c. Qua in Eccleſiarum de probat. n.* 95. & pluribus ſeqq.

TITULUS XXI.

De Pignoribus, & Aliis cautionibus.

QUia alienationibus, & contractibus, de quibus actum eſt in ſuperioribus Titulis, cautiones quædam in ſecuritatem conventionis, ac debiti adjici ſolent, ideo de his tanquam acceſſoriis contractuum hoc loco agitur. Eſt autem cautio alia ſimplex, ut eſt nuda promiſſio, alia juratoria, quæ eſt promiſſio cum juramento: alia eſt cautio idonea, ſeu ſufficiens, nempe quæ fit per pignora, aut fidejuſſores, quæ etiam ſatisdatio, ſeu ſatisfactio dicitur tit. ff. qui ſatisdare coguntur. Verum nomine cautionum ſimpliciter prolato, neque pignus, neque fidejuſſio intelligitur, ut conſtat ex l. Sancimus; 3. C. de verb. & rer. ſignif. & notat Abb. ad Rubr. h. t. in quo potiſſimum agitur de cautione pignoratitia tantum.

§. I.

Quid ſit pignus, & quomodo ab hypotheca differat, & quotuplex ſit hypotheca?

I. PIgnus dupliciter accipitur. Primo. Pro re de qua inter debitorem, & creditorem convenit, ut ſit pro debito obligata: ſic dicitur pignus creditori traditum, pignus venditum, vel alienatum. Secundo. Pro ipſo contractu pignoratitio, ſive & conventione, qua res obligationi ſubjicitur, *Azor p.* 3. *Inſtit. l.* 7 *tr. de pignorib. c.* 1. *q.* 3.

Aſſertio 1. Pignus late ſumptum pro contractu, ſeu conventione, eſt obligatio rei licitæ pro debito facta ad ſecuritatem, ſcilicet creditoris, prout definitur ab Hoſtienſ. *in ſumma n.* 1. & *Silveſt. V. Pignus, in princ.* quia tutius eſt pignori incumbere, quam agere in perſonam *§. Furti autem*; *inſtit. de oblig. Quæ ex delicto &c.* Dicitur autem rei licitæ, quia quædam ſunt res, quæ pignori obligari non poſſunt de quo infra. Vel ut deſcribit *Zæſius in Comment. ff. de pignorib. n.* 3. Pignus eſt contractus, quo creditori jus in re conſtituitur in ſecuritatem debiti: nam finis pignoris eſt, ut creditoribus cautum ſuper ſuo credito, iiſque, ſi aliter ſatisfactum non fuerit inde ſatisfieri poſſit, quia tutius eſt habere ſibi præter perſonam etiam res obligatas, juxta *l. Plus*; 25 *ff. de R. I.* quamvis perſona debitoris per donationem pignoris non liberetur a debito, ſed obligata maneat, *l.* 1. *C. hoc tit.*

II. Aſſertio 2. Quamvis pignus, & hypotheca tantum nominis ſono differant, ut dicitur *l. Res* 5. *§. inter ff. hoc titul.* proprie tamen, & ſtricte loquendo, inter ſe diſtinguuntur. nam pignus proprie locum habet in rebus, quæ mox traduntur creditoribus, ideoque fere in mobilibus rebus tantum locum habet, quæ plerumque creditori traduntur, unde a pugno appellatum eſt pignus, *l. Pels*; 238. *§. Pignus*; *ff. de V. S.* At vero hypotheca conſiſtit fere tantum in rebus immobilibus, vel quæ non traduntur creditoribus, ſed penes debitorem manent, obligatæ tamen creditori, adeoq; hypotheca nuda conventione conſtituitur. *§. Item ſerviana*; *Inſt. de act. Azor cit. c.* 2. *q.* 2. Quoad effectum tamen pignus, & hypotheca non differunt; cum per utramque res ſit obligata creditori in ſecuritatem debiti: nam & per ſolam pignoris conventionem, etiam ſine traditione, creditori acquiritur actio hypothecaria: ſeu jus rem ſibi oppignoratam a quovis poſſeſſore petendi, ſi ſolutionem debiti ſui conſequi nequeat, *cit. §. Item ſerviana*, & viciſſim debitor per actionem pignoratitiam pignus, ſoluto prius debito, utpote tunc ſine cauſa penes creditorem exiſtens repetere poteſt. *Zæſius ff. hoc tit. numero* 2.

III. Aſſertio 3. Pignus, ſeu hypotheca conventionalis alia eſt tacita, alia expreſſa, Tacita eſt, quæ licet inter contrahentes de ea nihil ſit conventum, tamen ex legis diſpoſitione intelligitur contracta, ſeu conſtituta, in quacunque conventione eo legem expreſſa. Unde aliqui pignus, ſeu hypothecam tacitam, diſtinctum genus faciunt a pignore conventionali, eo quod tacita hypotheca: neque Judicis præcepto, aut ſententia: neque partium conventione expreſſa, ſed legitimum pignus, ſeu hypotheca vocatur, *Laym. lib. 3. tr. 4. c. 30. n. 3.*

Expreſſum pignus, ſeu hypotheca, eſt de qua expreſſo conſenſu inter contrahentes convenit: eaque duplex eſt, generali; quæ ad omnia bona, tam præſentia, quam futura ſe extendit: & ſpecialis, ſeu particularis, in qua obligantur pignori una, vel plures res certæ, & in ſpecie, ſeu individuo. Similiter pignus, ſeu hypotheca tacita, una eſt univerſalis omnium bonorum, alia ſpecialis certorum, *Laym. c. l. Azor tr. de pignor. c. 2. in fine.*

§. II.

De tacita hypotheca, quam habet uxor in bonis mariti pro dote recuperanda: & Eccleſia in bonis Prælati male adminiſtrantis.

IV. Aſſertio 1. Uxor pro ſecuritate allatæ dotis, ejuſque in reſtitutione habet tacitam, ſeu ipſa lege conſtitutam hypothecam in omnibus bonis mariti, ut conſtat ex l. *unic. §. Ut plenius C. de rei uxor. action. & §. Fuerat; Inſtit. de action.* Idemque ſumitur etiam *ex c. Ex Litteris; h. t.* ubi talis caſus proponitur: "Maritus mulieris A. nominatæ ſpoliavit mercatorem aliquem, & graviter vulneravit, atque aufugit: ideoque Juſtitiarius, ſive Judex Regius, fratre R. & uxore delinquentis capta (quamvis injuſte) omnia bona ejuſdem delinquentis diſtraxit, & mercatori ab eodem læſo pecunias ſolvit; frater vero delinquentis mariti ejuſdem poſſeſſiones quaſdam ex mandato Curiæ, penes ſe retinuit, & inde mercatoris pecunias ſolvit, quia alius emptor propter poſſeſſionum minutias non reperiebatur: uxor vero dicti mariti ab ejuſdem fratre inſtanter petit, ut ſibi æſtimatio dotis ſuæ reſtitueretur, vel ut in poſſeſſiones, quæ mariti fuerant, & frater illius detinebat, ex officio Judicis delegati immitteretur. Super hoc conſultus Innocentius III. mandavit Judici a ſe delegato, ut ſi ipſi conſtiterit, & probatum ſit, dotem a muliere illa viro allatam fuiſſe, & fratrem delinquentis aliqua ejuſdem bona poſſidere, illum ad dictæ dotis, quatenus de bonis fratris ſui poſſidet, reſtitutionem condemnetur, quia multus favor mulieribus pro dotibus recuperandis jure conceſſus eſt. Tum quia in jure cautum eſt, quod propter mariti maleficium, uxor indotata remanere non debeat: tum denique quia bona mariti mulieri pro dote allata tacite ſunt obligata, ſeu hypothecata, eaque cum eo onere, ad quemvis poſſeſſorem tranſeunt."

V. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Propter delictum mariti, vel aliam obligationem ejusdem non poteſt uxor conveniri in judicio, nec dote privari etiam, ut ſatisfiat læſo a marito, *l. 1. & 2.* ubi dicitur, ob maritorum culpam uxores inquietari leges vetant, *C. Ne uxor pro marito & c.* colligitur ex hoc c. Unde nec ob delicta mariti immiſſio fieri poteſt in bona uxoris; quia certiſſimum eſt, ex alterius contractu neminem obligari, ut dicitur in *l. 3. C. eodem.*

VI. Notandum ſecundo. Si res oppignorata, vel hypothecæ titulo obligata vendatur alicui tertio, tum dominium quidem transfertur in emptorem, ita tamen, ut ſimul onus annexum ſeu obligatio pignoris ac poſſeſſionem tranſeat, ut patet ex hoc c. ibi: *& cum ſuo onere tranſiverit ad quemlibet poſſidentem*, & habetur in *l. Si debitor; 12. de diſtract. pignor.* Idque procedit, etiamſi res oppignorata vendatur, ſeu diſtrahatur ex mandato Judicis, quia per hoc non poteſt tolli jus pignoris competens creditori: Neque enim factum, ſeu ſententia Judicis præjudicare debet tertio, *c. Ex tenore 11. de foro compet. c. Cum ſuper; 17. de ſentent. & re judic. l. 2. §. Si quis in Princ. ff. Ne quis in loco publico. Imol. hic n. 2. & Abb. n. 3.* Id autem limitari debet, niſi cum conſenſu creditoris fundus hypothecæ ſubjectus ſit alienatus, tunc enim Jus hypothecæ remiſiſſe cenſetur, dummodo effectus venditionis ſit ſecutus, adeoque alienatio, ac traditio rei ſit facta, *l. Sicut; 8. §. Si voluntate, ff. quib. modo pignus ſolvit.* Idemque dicendum, ſi creditor convenit, ut res pignori ipſi obligata filiæ debitoris in dotem detur. *l. Lucius 21. ff. eod.*

VII. Notandum tertio. Creditor rem pignori obligatam a quovis poſſeſſore vindicare poteſt, *l. Pignoris; 17. ff. h. t.* donec ipſi pro debito ſatisfactum, adeoque pignoris obligatio ſublata ſit, *l. Si cum venditor; 66. ff. de evict.* poſſeſſor tamen liberatur ſolutione ejus, quod creditori debetur *l. Paulus; 12. §. Quo pignoris ff. quib. mod. pignus vel hypoth. ſolv.* quare ſi uxor agat contra poſſidentem bona mariti ſibi pro dote tacite obligata, tunc in optione illius eſt, alternative petere, vel bona ſibi tradi, tanquam tacite obligata, vel ut poſſeſſor debitum ſolvat, cujus cauſa hypotheca fuit conſtituta, ut patet ex hoc c. & tradit. ibid. *Abb. n. 4. & Imol. n. 3.*

VIII. Notandum quarto. Uxor habet tacitam hypothecam pro ſecuritate dotis in omnibus bonis mariti, eamque privilegiatam, ut præferatur cæteris creditoribus anterioribus habentibus hypothecas tacitas anteriores ſimiliter non privilegiatas, *Molin. tr. 2. de juſt. diſ. 536. n. 2.* Hæc autem tacita hypotheca, quæ competit uxori non tantum habet locum in bonis dotalibus illius: ſed etiam extenditur ad bona paraphernalia uxoris, quorum maritus adminiſtrationem habet, *l. ubi adhuc; 29. C. de jure dot.* ſecutus eſt, ſi uxor retineat bona illa penes ſe ita ut maritus illorum adminiſtrationem non habeat, tunc enim bona mariti non ſunt tacite obligata quoad bona paraphernalia uxoris *Abb. hic num. 10.* & ſi explicat, *Gloſſ. in cit. c. Ex litteris V. obligata*, quæ negat tacitam hypothecam extendi ad bona paraphernalia uxoris, *Covarr. l. 1. var. reſol. c. 7. n. 1. Azor 3. p. lib. 7. tr. de pignor. c. 3. in princ. §. Sed nunquid; Abb. hic num. 10.* quin imo etiam uxor pro rebus acceptis ex cauſa donationis propter nuptias tacitam hypothecam habet in bonis mariti; *Covarr. c. l. & Azor c. l. §. Quæres.*

Verum neque in bonis paraphernalibus, neque in donatione propter nuptias hypotheca tacita habet privilegium prælationis contra cæteros creditores anteriores, ſi quidem uxor agat ad donationem propter nuptias ſibi acquirendam: Secus ſi agat ad donationem propter nuptias, non ut ſibi eam lucretur: ſed tanquam ſibi tacite obligatam pro dote, tunc enim tacita illa hypotheca habet privilegium dotis, & per conſequens etiam prælationis; quia hoc caſu uxor agit potius pro dote, quam pro donatione propter nuptias, *Abb. in cit. c. Ex Litteris; num. 9. Covarr. c. l.*

IX. Notandum quinto. Sed & vice verſa, maritus habet tacitam hypothecam in bonis uxoris pro dote promiſſa ſibi præſtanda *l. un. §. Et ut plenius C. de rei uxor. act. §. Fuerat; Inſtit. de action.*

Notandum ſexto. Hoc privilegium, quo omnia bona mariti tacite obligata ſunt uxori, non competit illis mulieribus, quæ a Fide Catholica alienæ ſunt, ut tradit *Gl. in cit. c. Ex litteris V. Obligata in fine, & l. 1. junct. auth. Item privilegium C. de hæret.*

X. Aſſertio. 2. Præterea omnia bona Prælati, vel alterius Adminiſtrationis bonorum Eccleſiaſticorum tacite obligata ſunt, ſeu oppignorata Eccleſiæ, ſi male ea adminiſtret: ſicut enim omnia bona Tutorum, vel Curatorum ſunt tacite obligata, ſeu hypothecata pupillo, vel minori 25. annis pro adminiſtratione neglecta, vel male geſta *l. Pro officio; 20. C. de adminiſtrat. tut. l. Si mater. 6. C. In quib. cauſ. pign. tacite contrah. l. ult. C. de legit. tut.* Ita & bona Prælati pro mala adminiſtratione bonorum Eccleſiæ, quod etſi jure expreſſum non ſit, ratio tamen paritatis id ſuadet quia Eccleſia fungitur, ſive gaudet jura minoris, *c. 1. & c. Auditis; 3. de integr. reſtit.* ergo ſicut bona Tutoris, & Curatoris pupillo ac minori ſunt obligata tacite, nomine pignoris: ita, & bona Prælati Eccleſiæ, *Gloſſ. in cit. c. ex litteris V. Obligata; h. t. Abb. ibid. num. 11. Hoſtienſ. in ſumm. h. t. num. 3. Silveſt. V. Pignus qu. 1.* & Alij Dd. communiter ac proinde Eccleſia poteſt agere contra tertium poſſeſſorem bonorum Prælati, ſicut uxor contra bona mariti pro dote.

§. III.

Quænam oppignorari, ſeu in pignus dari non poſſunt?

XI. Aſſertio 1. Res illæ quæ abſolute, & per ſe ipſas vendi cuique prohibentur, earum etiam oppignoratio prohibita cenſetur, *l. 1. §. Eam rem; ff. Quæ res pign. oblig. non poſſ. l. ult. junct. Gl. V. Vel hypothecam in addit. C. de reb. alien. non alien.* Ratio eſt, tum quia oppignoratio eſt ſpecies quædam alienationis late ſumptæ: tum quia eſt veluti via, ac diſpoſitio ad venditionem, ad quam per illam pervenitur, ideo etiam creditori datur pignus, ut ſi debitor fuerit in mora ſolvendi, illud vendere, & ex eo ſibi ſatisfacere poſſit; ut conſtat ex *Tit. ff. de diſtractione pignorum.*

Quare inprimis nec per ſpecialem, nec per generalem hypothecam obligari poſſunt vaſa, & ſupellex ſacra, ſive ea, quæ ad cultum Divinum, & Templi ornatum pertinent: niſi in cauſis jure conceſſis, in quibus res Eccleſiæ etiam ſacræ, & benedictæ ob gravem neceſſitatem vendi, & alienari poſſunt, prout conſtat ex *c. Nullus; 1. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Rhemenſi, in quo ſtatuitur, "ut nullus Presbyter (vel alius Clericus habens adminiſtrationem Eccleſiæ) præſumat ſacros calices, vel patenas, vel veſtimenta Sacerdotalia, aut Librum Eccleſiaſticum (ſive Miſſale) telonario, vel negotiatori, aut cuilibet Laico, vel fœminæ dare in vadium, (ſive pignus pro ſecuritate debiti) niſi juſtiſſima urgente neceſſitate: videlicet ob redemptionem captivorum, vel neceſſariam ſuſtentationem pauperum, quibus aliter ſubveniri non poteſt *Gl. fin. hic* vel niſi Eccleſia ſuperflua vaſa ſacra habeat, & debitum urgeat, quod aliunde ex rebus mobilibus ſolvi non poſſit, *c. 2. §. Hoc jus porrectum; cauſ. 10. q. 2. Auth. præterea C. de SS. Eccleſ.* dummodo etiam ſervetur debita forma, & ſolemnitas requiſita ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum, *juxta c. Sine exceptione; 52. cauſ. 12. q. 2. Azor p. 3. l. 7. tr. de pign. c. 6. q. 4. in fine.* Ratio autem cur nec per generalem hypothecam obligari poſſint res ſacræ, eſt quia in generali pignoris obligatione non veniunt res, quæ ſpecialiter obligari non ſolent, *l. 1. C. quæ res pign. oblig. poſſ. vel non*, cujusmodi ſunt res, ſacræ religioſæ, ſeu ad cultum Divinum deputatæ, quæ a commercio hominum jure Divino, & naturali ſunt exemptæ, *Abb. hic num. 4.*

XII. Ubi notandum præterea primo. Hoc eſt diſcrimen inter venditionem, & oppignorationem quod vaſa ſacra, & res ſacræ, aut benedictæ non poſſunt vendi Laico: niſi prius fuerint conflatæ, vel confractæ, *l. Sancimus; 21. C. de SS. Eccl.* at vero in pignus dari poſſunt etiam integræ, adeoque licet ſacræ, aut benedictæ maneant, *Abb. in cit. c. 1. num. 3. h. t.* notat autem *Gl. in cit. c. 2. §. Hoc jus porrectum; V. Conſtituta; cauſ. 10. q. 2.* quod hujusmodi res ſacræ, aut benedictæ non poſſint proprie pignori obligari Laico: nam per pignoris obligationem proprie dictam acquiritur jus in re, quæ obligatur: at vero Laicus non poteſt acquirere reale jus, ſeu obligationem in re ſacra, *l. 3. C. Quæ res pign. oblig. poſſ. l. 1. §. Eam rem junct. Gloſſ. V. Non poteſt ff. eodem.* Itaque Laicus non habet proprie dictum jus pignoris in rebus ſacris conſtitutum ſicut in rebus profanis: ſed illæ ſolum ab eo detinentur, donec pecunia debita ei reddatur: ſicut alias creditor pignus detinere poteſt, etiam pro eo debito, pro quo res non obligata, *Gloſſ.*

Digitized by Google

Gl. in cit. c. 2. §. Hoc jus porrectum, V. Conſtare; *Abb. in c. 1. n. 5. in fine.*

Porro aliud diſcrimen inter res ſacras, & religioſas, atque alias res Eccleſiæ eſt, quod illæ non poſſit oppignorari, niſi ob urgentem neceſſitatem, cum ſint deputatæ ad cultum Divinum, ut conſtat *ex cit. c. 1.* aliæ vero res Eccleſiæ poſſunt pignori obligari, imo & vendi ob ſolam utilitatem Eccleſiæ, *cit. c. Sine exceptione, Abb. in cit. c. 1. n. 4. h. t.*

Notandum ſecundo. Etſi res ſacræ, ut Eccleſia, ſepultura, jus Patronatus &c. per ſe vendi & oppignorari non poſſunt, per accidens tamen ſicut vendi, ita & oppignorari poſſunt, quatenus tranſeunt cum loco, cui ſunt annexæ, ſicut colligitur ex *c. Ex literis*; *7. de jure Patronat.* Ut ſi locus ille pignori ſeu hypothecæ ſubjiciatur, ejus res hujuſmodi in eo ſenſu cenſeatur ſubjectæ, ſeu oppignoratæ, ita ut ſi locus ille vendatur, quo ex pretio ſatisfiat debito vel obligationi, illæ pariter venditæ cenſeantur, ut docet *Molin. tr. 2. diſ. 530. n. 1.*

XIII. Aſſertio 2. Non poteſt oppignorari liber homo, *juxta c. Later. 2. h. t.* Ubi dicitur, liber homo pro debito detineri non poteſt (ſcilicet pignoris loco) etſi res defecerint, quæ poſſint pro debito addici, id eſt, adjudicari, „ adeoque non habeat, unde ſolvat. Idque deſumptum eſt ex *l. Obſes 2. C. de obligat. & act. l. Qui filios*; *6. C. Quæ res pign. oblig. poſſ. & Auth. ut nulli Judic. §. Quia vero*; *c. 7. nov. 134.* Ubi etiam pœna adjicitur, ut ſi quis ita deliquerit, non ſolum debito cadat: ſed tantam illam pecuniæ quantitatem adjiciat dandam ei, qui retentus eſt ab ipſo, aut parentibus ejus, & poſt hoc etiam corporalibus pœnis ſubdatur a judice loci. Ratio eſt, quia ea res, quæ non eſt in commercio noſtro, ita ut vendi non poſſit, non poteſt pignori obligari, *cit. l. 2. §. Eam rem, ff. Quæ res pign. obl. &c.* atqui liber homo non eſt in commercio, nec in dominio ſeu bonis noſtris, *cit. l. Qui filios, C. eod.* eo ipſo quod liber eſt, adeoque pignoris loco accipi non poteſt.

XIV. Cæterum quod dictum eſt, liberum hominem, propter debitum, pignoris loco detineri non poſſe, id limitari debet; ut procedat ſolum, ſi is bonis cedere velit, tunc enim in carcerem detrudi non poteſt ob debitum, *l. 1. C. Qui bonis cedere poſſ.* alioquin vero, ſi condemnatus, poſt excuſſionem bonorum, ſolvendo non ſit, capi & incarcerari poteſt, *Gl. fin. in cit. c. 2. h. t.* Secundo, creditor poteſt debitorem fugientem, etiam propria auctoritate capere, & reducere, ſi Judicis copia tam cito haberi non poſſit, *l. Ait Prætor*; *§. Debitorem*, & ibi *Gl. V. Locum fore*; *juxt. Gl. marg. ff. Quæ in fraud. credit.* Quin etiam debitor ſuſpectus de fuga, etiamſi dies ſolutionis nondum advenit, adeoque nondum in mora ſit, poteſt Judicis auctoritate capi, & incarcerari, ut præſtet fidejuſſores, vel pignora, *Abb. in cit. c. 2. n. 4. h. t.* Tertio, ſi debitor in judicio comparuit, & promiſit, quod ſe ſiſtere velit, poſtea vero non ſe ſiſtit ſed contumax eſt, poteſt capi a Judice, *l. Conventurum*, *8. C. Quomodo & quando judex & c. Abb. c. l. n. 3.* quamvis enim nobilius ſit ut actor in poſſeſſionem bonorum immittatur, *Auth. de exh. b. reis: § Si vero ſemel.* Verum ſi debitor in domo ſua lateat, verbaliter citari debet, non per vim inde extrahi ad judicium; cum domus tutiſſimum cuique refugium atque receptaculum ſit, *l. Plerique 18. ff. de in jus vocando*, & nemo de domo ſua extrahi debeat, *Reg. 108 ff.* quod procedit in cauſis civilibus, non autem in criminalibus, ut tradit *Gl. ibid. V. Non debet*, Quarto, ſi debitor fiſci ſolvere recuſet, capi poteſt, *l. Sacrilegii*; *9. §. Eum jusque, ff. Ad l. Jul. pecalat.* & ſi in contumacia perſiſtat, incarcerari debet, *l. 2. C. de exact. tribut. Lib. 10. Abb. in cit. c. 2. n. 3.* plura de his dicta ſunt alibi.

XV. Aſſertio 3. Tametſi res aliena vendi poteſt, ut ſupra dictum, *Tit. 17.* non tamen poteſt pignori vel hypothecæ ſubjici, ſi ſit res penitus aliena, in qua quis nihil omnino juris habet, *l. 2. C. Si aliena res, pign. data ſit*, & *l. Qui filio*; *6. C. Quæ res pign. oblig. & c. Azor. Tract. de pign. cap. 6. qu. 1. & §. Quæres*, & *alii DD. communiter.* Ratio diverſitatis eſt, quia in venditore ſolum obligatur perſona venditoris, ad evictionem præſtandam, ita ut ſi res aliena evicta fuerit, teneatur venditor reſtituere pretium acceptum, & quicquid intereſt emptoris rem evictam non eſſe. At vero per pignus conſtituitur jus in re, ſive obligatur eſt ipſa res, ita ut ſi debitor non ſolverit, creditori fas ſit illud vendere, quo ſatisfiat ſuo debito, nemo autem poteſt jus conſtituere in re aliena, ſive realiter eandem obligare alteri, ſine conſenſu aut ratihabitione proprii domini, *Gl. in cit. l. 2. V. Permiſſo*; *C. Si aliena re: pign. &c.*

§. IV.

An Prælatus, vel Rector Eccleſiæ res, ſeu bona ejuſdem oppignorare poſſit?

XVI. Aſſertio 1. Non poteſt Prælatus, vel Rector res Eccleſiæ alienari prohibitas per ſpecialem hypothecam obligare, etſi poſſit per generalem ut conſtat ex *c. Nulli*; *5. de reb. Eccleſ. alien.* & ex communi docet *Azor. tr. de pignor. cap. 5. qu. 4. Redoan. tr. de reb. Eccleſ. non alien. qu. 2. cap. 6.* & dictum ſupra *Tit. 13. num. 5.* Ubi etiam ratio diſparitatis allata eſt.

Quare licet Prælatus contrahens debita, nomine Eccleſiæ, bona ejuſdem per generalem hypothecam obliget, nihil agit contra prohibitionem SS. Canonum de rebus Eccleſiæ immobilibus non alienandis; nam in executione ſeu reali apprehenſione bonorum, ob moram in ſolvendo factam, prius diſtrahi debent bona mobilia debitoris, ad ſolvenda debita: ſi autem mobilia non ſufficiant ad ea ſolvenda, tum etiam immobilia bona ob pignoris cauſam, vendere, aut juſto pretio in ſolutum dare, licitum eſt, juxta *Auth. hoc jus porrectum C. de SS. Eccleſ.* quæ refertur in *cap. 2. cauſ. 10. quæſt. 2.* quia lex naturalis, quæ obligat ad ſolvenda debita prævalet juri poſitivo de non oppignorandis, aut alienandis rebus Eccleſiæ, *Laym. in diſp. de rer. Eccleſ. alien. Theſ. 96.* Ubi ait, in omni alienatione prohibita exceptam videri neceſſitatem, ſeu obligationem ſolvendi debita.

XVII. Aſſertio 2. Prælatus aut Rector Eccleſiæ non poteſt res ejuſdem oppignorare pro propria neceſſitate, vel utilitate, ut conſtat ex *c. Ex præſentium*; *3. h. t.* Ubi Sacerdos „ ſeu Rector cujuſdam Eccleſiæ calicem argenteum, & medietatem unius breviarii ejuſdem Eccleſiæ, pro propria „ ſua neceſſitate (non perſonali, ſed patrimoniali, *Gl. hic V. Neceſſitate in addit.*) pignori obligavit, ſed morte præventus, ea non recuperavit. Quare mandavit Alexander „ III. Epiſcopo Exonienſi, ut ſi rem ita ſe habere comperet, filium dicti Sacerdotis (ex legitimo matrimonio natum, ante Sacerdotium, *Gl. hic V. Filium*) qui in patrimonialibus ei ſucceſſiſſe dicitur, moneat, & compellat, ut „ res illas obligatas redimat, & prædictæ Eccleſiæ reſtituat, „ quia indignum eſt, ut res ejuſdem, præſertim ad ſacra miniſteria deputatæ, taliter debeant deperire. Ratio deciſionis hujus cap. eſt quia manifeſtum eſt pignoris obligationem non conſiſtere, niſi in his, quæ quis de bonis ſuis facit obnoxia, ut dicitur in *l. Qui filius*; *6. C. Quæ res pign. oblig. poſſ.* at vero res Eccleſiæ non ſunt in dominio, ſive in propriis bonis Prælati, aut Rectoris, cum is eorum non ſit dominus, ſed adminiſtrator, *c. 2. de donation.* ergo ſi Prælatus vel Rector pignori obligavit res Eccleſiæ ob propriam neceſſitatem, vel utilitatem, non valuit obligatio, *Gl. in cit. c. Ex præſentium V. Neceſſitate.* Ratio autem, cur in hoc caſu filius Sacerdotis juſſus eſt, res Eccleſiæ a patre ſuo pignori obligatas redimere, eſt, quia non tantum Prælatus, ſive Rector Eccleſiæ obligatus eſt ad reſarciendum damnum Eccleſiæ illatum, ob dolum, vel negligentiam in adminiſtratione commiſſam; ſed etiam hæres ejus, cum obligationes perſonales tranſeant ad hæredem, ut notat *Abb. hic n. 3. & 8. arg. l. Quicquid*; *7. C. Arbitrium tutelæ.* Conſentit *c. 2. cauſ. 12. q. 4.* ubi *Gl. V. Neglectum ait*: ſi Prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ, hoc imputatur ei, & de hoc tenetur inſtar Tutoris, *juxta cit. l. Quicquid.* Quare cum in caſu *cit. c. Ex præſentium*, res Eccleſiæ pignori obligatæ fuerint, non pro neceſſitate, vel utilitate Eccleſiæ, nec pro neceſſaria perſonali ſuſtentatione ipſius Rectoris: ſed pro neceſſitate, vel utilitate proprii patrimonii ipſius Rectoris Eccleſiæ, ideo hæres ejuſdem, ſive ſucceſſor in bonis patrimonialibus tenebatur pignora liberare, & reſtituere Eccleſiæ *Urſian. in Ration. in cit. c. Ex præſentium.* Si vero Prælatus, vel Rector Eccleſiæ, non habeat reditus ad propriam menſam deputatos, vel non habeat ſufficientes ad ſuam ſuſtentationem, ob cauſam accidentariam, quia forte infirmus factus, vel captus ab hoſtibus, vel quia quibuſdam annis tenues fructus percepit, ideoque debita contraxit: tunc eo mortuo ſucceſſor in Prælatura illa ſolvere debet, & pignora pro iis data redimere, *arg. c. 1. de ſolution. Abb. hic n. 5. & 6. Laym. in cit. diſp. Theſi 97. de quo infra Tit. 23.*

Cæterum cum in caſu dicti *c. Ex præſentium*, oppignoratio rerum Eccleſiæ, pro neceſſitate propria, fuerit irrita, ideo in optione Eccleſiæ fuit, vel directe agere contra creditorem, vel alium detinentem pignus, aut rem male a Rectore diſtractam, illamque repetere: vel convenire hæredem Presbyteri, ſeu Rectoris, illamque ab eo repetere, eumque cogere ad recuperandum: ſive liberandum pignus, *Gl. in cit. c. Ex præſentium V. Neceſſitate in fine*, & colligitur ex *l. ult. C. Si tutor vel curator intervenerit*, ubi habetur, ſi Tutor vel Curator male alienaverit rem minoris natu, poſſit hic vel petere, ut reſtituatur: vel agere contra Tutorem aut Curatorem, ad damnum reſarciendum: Eccleſia autem æquiparatur minori natu, *c. 3. de integr. reſtit.*

§. V.

An & quinam fructus pignoris in ſortem ſunt computandi, & in quibus caſibus computari non debent?

XVIII. Aſſertio 1. Creditor fructus ex pignore perceptos in ſortem computare debet, hoc eſt, in partem ſolutionis debiti, ita ut ob fructus ex re oppignorata perceptos a creditore quantitas debiti diminuatur, imo penitus diſſolvatur, ſi tantum ex fructibus percepit creditor, quantum ipſum debitum, & expenſæ factæ in rem pignoris nomine obligatam æſtimatur, prout habetur in *l. 1. C. De pignorat. action.* Ubi dicitur: ex pignore percepti fructus computantur in debitum, & ſi ſunt ſufficientes ad totum debitum, ſolvitur actio, & redditur pignus: ſi vero fructus excedunt, ipſi fructus redduntur. Idem habetur ſtatutum in *c. 1. & 2. de uſuris*, „ & *in c. Cum contra 6. h. t.* Ubi cum quidam, Laurentius „ nomine, creditori alicui, ob pecunias mutuas ab illo acceptas, poſſeſſiones quaſdam ſeu bona hypothecæ nomine „ obligaſſet: eo creditore mortuo, hæredes ejuſdem dictas „ poſſeſſiones alteri cuidam G. pignoris nomine obligarunt. „ Mortuo poſtea Laurentio debitore, ejus filius R. actionem „ inſtituit coram Papa Innocentio III. quod tum ab ipſo G. „ tum ab illis, quibus prius a patre ſuo, hypothecæ nomine, erant obligatæ & traditæ, tantum ex fructibus fuerit perceptum, ut fructus ſorti adæquarentur. Ad hoc „ reſpondet Pontifex, cum fructus percepti a creditore reſtitui, & in ſortis ſolutionem debeant computari, ſecundum Canonicas ſanctiones: in propoſito autem caſu tantos „ fructus creditor G. perceperit, ut totum debitum exhauſerit, ipſamque pignoris obligationem diſſolverit, ideo dictas poſſeſſiones ipſi R. actori reſtituendas eſſe, miſſo executore, qui eum in corporalem poſſeſſionem inducat. Ratio eſt, quia debitor manet dominus pignoris, ideoque fructus ex illo percepti ad illum tanquam dominum pertinent, vel æſtimatio eorum ipſi debetur.

XIX. Aſſertio 2. Creditor debet computare in ſortem fructus pignoris, non ſolum perceptos: ſed etiam percipiendos,

Digitized by Google

dos, quos ipſe creditor percipere potuiſſet, & per negligentiam intermiſit, ut conſtat ex *l. Creditor ; 3. C. de pignorat. act. & l. 2. C. de pact. pignor. Gl. in cit. c. Si contra, V. Perceptum; h. t. & ibid. Abb. n. 9. Azor. cit. tr. de pign. c. 8. q. 2. Mol. tr. 2. de juſt. diſ. 535. n. 3. & alii DD. communiter contra Hoſtienſ. in ſumma h. t. n. 9.* Ratio autem eſt, quia fructus pignoris ſpectant ad debitorem tanquam dominum: & contractus pignoris, tam in bonum debitoris, quam creditoris celebratus eſt, ideoque creditor tenetur computare in debitum, vel tradere debitori, non ſolum fructus, quos ipſe percepit: ſed etiam quos culpa etiam levi non percepit, cum potuiſſet. Nec refert, quod poſſeſſor bonæ fidei (qualis eſt creditor) ſolum teneatur reſtituere fructus perceptos: non autem percipiendos, & quia debitor illos fructus pignoris alioqui ipſemet non percepiſſet, quia forte domum v. g. pignori datam, nec ipſe inhabitaſſet, nec alii elocaſſet. Nam nihilominus creditor tenetur fructus pignoris, quos percepit, vel percipere potuiſſet, computare in ſortem debiti, vel tradere debitori: quia hæc obligatio partim ex ipſa re deſcendit, ſunt enim fructus rei pignori datæ, ac proinde debitori tanquam domino ſunt tradendi: partim quia creditor, ex vi hujus contractus, ad hoc eſt obligatus, *Azor. cit. c. 8. q. 1. Molin. c. l.*

XX. Notandum primo. Creditor poteſt rem ſibi oppignoratam alteri oppignorare, ſicut & hæres illius, ut tradit *Gl. magna in cit. c. Cum contra h. t. in notab. & Abb. n. 4.* ita tamen, ut primus creditor non poſſit in plus, ſive pro majore quantitate debiti pignus obligare ſecundo creditori, quam ei fuerit obligata a domino, ſeu primo debitore, *l. 1. juxt. Gl. V. Placuit, & l. 2. C. Si Pignus pignori datum ſit.* Verum diſſoluto jure pignoris, quod primus creditor in re hypothecata habebat, quia debitor ſolvit totum debitum, per quam ſolutionem ſublata eſt obligatio pignoris, extinguitur etiam jus pignoris in ſecundo creditore; reſoluto enim jure auctoris ſive primi creditoris, reſolvitur etiam jus ſucceſſoris ſive ſecundi creditoris, qui a primo cauſam ſeu jus pignoris dependens habet, *c. l. 2.* & ibi *Gl. in ſum, & l. Si lex; 31. ff. de pignorib. Abb. in cit. c. Cum contra; n. 5.* Non poteſt autem pignus ultra tres vices alteri dari, Ita ut primus creditor poſſit rem ſibi oppignoratam dare ſecundo creditori in pignus, & hic tertio, non ultra, Idque ut vitetur proceſſus in infinitum, a quo etiam natura abhorret, *arg. c. 2. de reſcript. in 6. Durand. in ſpecul. lib. 4. part. 3. tit. de pignorib. & aliis caut. n. 22. Abb. c. l. n.* 6.

XXI. Notandum ſecundo. Si fructus percepti a primo creditore extinguant debitum principale, una cum fructibus perceptis a ſecundo creditore, tunc tenetur hic ſecundus reſtituere rem oppignoratam ſibi a primo creditore, licet ipſe ſuum totum debitum ex fructibus pignoris non acceperit, ſed ſatis eſt, quod debitum principale primi debitoris ſit diſſolutum, quia per ſolutionem debiti tollitur pignoris obligatio, ut ſupra dictum, & ſumitur ex *l. 2. C. Si pign. Abb. c. l. n.* 5.

Notandum tertio. Quamvis actio pignoratitia ſit actio perſonalis, ut tradit *Gl. Recepta in rubric. Tit. ff. de pignorat. act.* eſt tamen in rem ſcripta, ideoque competit debitori, poſtquam debitum ſolvit, ſaltem utilis actio pignoratitia contra quemvis pignoris detentorem, etiamſi cum ipſo non contraxerit, ſcilicet cum ſecundo creditore, cui pignus a primo datum fuit, ut tradit *Abb. in cit. c. Cum contra n.* 6. & colligitur *ex eodem cap.* Ubi filius ſeu hæres primi debitoris actionem pignoris nomine, inſtituit contra ſecundum creditorem G. cum quo nec ipſe, nec pater ejus contraxerat, aut pignoris ipſi dederat, idque etiam ſumitur ex *l. 1. C. Si pign. dat. ſit.*

XXII. Notandum quarto. Si pignus ſive res oppignorata pereat, vel deterior ſit reddita dolo, lata culpa, vel levi creditoris, obligatur is ad reſarciendum damnum illatum debitori; quia pignus utriuſque, tam debitoris, quo magis pecunia ei credatur, quam creditoris, quo magis in tuto ei ſit creditum, gratia datur & conſtituitur, *§. fin. Inſtit. quibus mod. re contrah. oblig. l. Si cum venderet; 13. §. Venit, junct. Gl. V. Ut in commodato, & l. ſeq. ff. de pign. act. & l. Creditor; 7. C. Eodem.* Ubi habetur, quod creditor damnum in decidendis arboribus, domibuſque deſtruendis, ab eo datum in rationem ſeu compenſationem debiti deducere cogitur: & ſi dolo vel culpa rem pignori ſuppoſitam deteriorem fecerit, eo nomine pignoratitia actione tenebitur, ut talem reſtituat, qualis fuerat tempore obligationis: non autem tenetur creditor de culpa leviſſima, multo minus de caſu fortuito, *Si creditor; 5. & l. ſeq. & l. Pignus; 9. de pignor. act.* exceptis duobus caſibus, ſi videlicet caſus acciderit, poſt culpabilem moram creditoris in reſtituendo pignore: vel ſi expreſſe ab initio conventum ſit, ut creditor etiam ex caſu fortuito obſtringeretur debitori, *l. Quæ fortuitis; 6. C. eod. Azor. cit. Tract. c. 10. qu. 5. Mol. cit. diſ. 535. n.* 9.

XXIII. Notandum quinto. Etſi creditor dominus pignoris non ſit, poteſt tamen rem ſibi oppignoratam vendere, etiam invito debitore, ſi ipſi debitum non ſit ſolutum tempore conſtituto, idque ſive inter ipſum & debitorem ab initio convenerit, ut vendere liceret, ſive non, *l. Si convenit; 4. ff. de pignor. act. §. Contra autem Inſtit. quibus alien. licet.* multo magis poteſt creditor licite vendere fructus, quos ex re oppignorata percepit: ſed pretium debet computare in ſortem, quod ſuccedit in locum fructuum, & ideo etiam ſicut ipſi fructus, in ſortem computari debet, *Abb. in cit. c. Cum contra; n. 5. in fin. h. t.*

Notandum ſexto. Creditor poteſt ſumptus neceſſarios vel etiam utiles, moderatos tamen, quos circa res oppignoratas fecit, repetere, ſi illorum compenſationem ex fructibus non accepit, & interim donec ſolvantur, pignus retinere, *l. Neceſſarias; 8. in princ. & l. Si ſervos; 25. ff. de pign. act. l. Creditor; 7. in fine C. eod. juxt. Gl. fin. & l. In ſumm.; 6. C. De pign. Silveſt. V. pignus, q. 13. Azor. cit. Tract. c. 7. poſt princ. Molin. c. l. n.* 7.

XXIV. Aſſertio 3. Tres ſunt caſus, in quibus fructus ex re oppignorata percepti in ſortem ſeu ſummam capitalem computari non debent. Nam primo, ſi domino feudi a vaſallo fundus feudalis in pignus datus ſit, non debet eos computare in ſortem; ſed poteſt illos, ſine diminutione ſortis retinere, & percipere, *c. 1. de feud. de quo actum Tit. prac. n. 19. & ſeq.* Secundo, maritus fructus poſſeſſionem, id eſt, agrorum pro dote ſibi obligatorum poteſt percipere, nec tenetur eos in dotem necdum ſibi traditam computare, cum frequenter dotis fructus non ſufficiant ad onera matrimonii ſupportanda, *c. Salubriter; 16. de uſur.* Tertio, Clericus poteſt beneficii ſui fructus a laico injuſte poſſeſſi, & ſibi oppignorati, licite percipere, & retinere, ita ut non cogatur eos in extenuationem ſortis conferre, *cap. 1. in fine de uſuris*, quia ſic per viam occultæ compenſationis redimit id, quod ad ſe legitime ſpectabat: quod *Gl. ibid. V. Beneficium*, etiam extendit ad quemvis laicum, ut & is ſimiliter poſſit redimere poſſeſſionem rei ſuæ ab injuſto poſſeſſore, de quo plura infra *eod. Tit.*

§. VI.

Utrum venditio rei, cum pacto revenditionis, ad arbitrium emptoris, recipiendo aliquid ultra ſortem, ſit vera, & licita venditio: an vero potius contractus pignoris, ſed illicitus & uſurarius?

XXV. De hoc agitur in *c. Illo vos; 4. h. t.* Ubi talis ca-
„ ſus proponitur: Duo fratres acceperunt mutuo a quadam
„ muliere G. nomine XXIII. libras argenti, cui dederant
„ quaſdam vineas, & illas poſtea repetere volebant, tan-
„ quam pignori pro pecuniis illis obligatas. Re delata ad
„ Judices delegatos ab Innocentio III. coram illis propoſi-
„ tum fuit, ex parte mulieris G. & filiorum ſeu hæredum
„ ejus, vineas illas, quas dicti fratres repetebant, non fu-
„ iſſe pignori ipſis obligatas, ſed pure venditas, prout ex
„ Inſtrumento ſuper ea re confecto appareret. Contra vero
„ duo prædicti fratres aſſeverabant, eaſdem vineas a ſe non
„ pure venditas, ſed pignori obligatas fuiſſe: idq; ex eo pa-
„ tere, quod venditioni talis conditio adjecta fuerit, ut ſi a
„ tempore contractus, intra duos annos, emptio facta a
„ Theobaldo eidem diſpliceret, venditor H. vel pater ejus
„ intra annum, poſt diſplicentiam emptionis, XXVI. libras
„ (computatis perceptis fructibus in eis, id eſt, in ſorte,
„ ſolvere deberet) Super hoc Judices delegati conſuluerunt
„ S. Pontificem, utrum is contractus pura & abſoluta ven-
„ ditio: an vero pignus cenſeri debeat (conſiderata ſcilicet
„ mente contrahentium, *Gl. hic V. Pura*) Reſpondet Papa,
„ qualiſcunque fuerit intentio contrahentium (cum de illa
„ clare non conſtet) ſpectata autem forma contractus, non
„ conditionalis, ſed pura venditio eſſe videatur, quæ pro-
„ pter conditionem, ſeu pactum redimendi adjectum poſſit
„ reſolvi. Veruntamen ob duo, quæ in contractu expreſſa
„ fuerunt, vehementem præſumptionem oriri contra ipſum
„ emptorem, videlicet quod fructus percepti debeant in ſor-
„ tem, ſive in ſolvenda pecunia numerari: & quod ultra ſum-
„ mam acceptam, venditor 60. ſolidos ſolvere debeat: præ-
„ ſertim cum idem emptor alias quoque uſuras conſueverit
„ exercere.

XXVI. Pro declaratione hujus c. Notandum primo, ut cognoſcatur, qualis in ſpecie ſit contractus aliquis, non nuda verba conventionis: ſed magis pacta appoſita attendi debent, ut in caſu hujus c. quamvis, ſecundum verba præciſe, videatur eſſe initus contractus venditionis & emptionis: tamen propter pacta adjecta, quæ magis conveniunt pignori, cenſeri debet eſſe contractus pignoratitius, *Abb. hic n. 2. not.* 4.

Notandum ſecundo. Contractus initus in caſu hujus c. ſimulata tantum venditio & emptio fuit: reipſa vero contractus pignoris, ſive oppignoratio pro mutuo, adeoque mutuum uſurarium, cum traditione pignoris. Idque ex tribus indiciis ſimul junctis præſumi poterat: Primo, quia fructus inter venditionem & redemptionem percepti computati ſunt in ſortem, quod non ſolet fieri in vera venditione & emptione; nam ſi venditio rei fiat, adjecto pacto redimendi rem venditam, ad arbitrium emptoris, fructus interea percepti, non ad venditorem, ſed ad emptorem tanquam rei emptæ dominum pertinent, ut colligitur ex hoc *c. juxt. Gl. V. Percepti & ex l. 2. C. de pact. inter emptor. & vendit. c. Cum contra; 6. h. t.* At vero in contractu, pignoris fructus computandi ſunt in ſortem, ideoque præſumitur in caſu hujus c. contractui mutui adjectam eſſe oppignorationem, ad palliandam mutui uſuram. Secundo, venditioni appoſitum fuit pactum redimendi, quando emptori placuerit, conſtituto majore pretio in redemptione, quam fuerit in prima emptione, nam pretium primæ emptionis erant 23. libræ; redemptioni vero 26. libræ: quia ergo vi pacti, venditor obligatus fuerat rem venditam redimere, ſi emptor vellet, hoc gravamen venditori impoſitum in partem pretii computari debebat, ideoq; contra naturam & juſtitiam venditionis & emptionis venditor gravabatur, ut duplo majore pretio rem redimere deberet, quam vendiderat: quare præſumptio eſt, palliatum mutuum fuiſſe, in quo onus impoſitum ſit mutuatario rem aliquam oppignorandi ea lege, & pacto, ut cum mutuans voluerit, mutuatarius illud majore pretio redimere, & proinde aliquid ultra ſortem dare teneretur, quod eſt uſurarium, *Leſſ. l. 2. c. 21. n. 119. Covar. l. 3. var. reſol. c. 9. n. 2. Laym. l. 3. tr. 4. c. 16. n. 28.* Acceſſit denique tertium indicium, quod emptor ille ſolitus fuerit uſuras exercere, ex quo etiam augetur ſuſpicio, & præſumptio uſuræ, ſi aliæ conjecturæ concurrant; nam & alias ex conſuetudine alicujus, ſive ex eo, quod aliquis facere ſolitus eſt, induci præſumptionem, colligitur ex *l. Vel univerſorum; 12.* & ibi *Gl. ff. de pignorat. act. l. Qui ſe miſcet; 13. §. Quæſitum eſt, ff. de uſuris.*

§. VII.

An pactum legis commiſſoriæ adjectum contractui pignoris ſit licitum?

XXVII. Aſſertio 1. Pactum legis commiſſoriæ, per quod inter

inter partes convenitur, ut ſi debitum v. g. ex mutuo, intra certum tempus a debitore ſolutum non ſit, pignus pro eo datum committatur, id eſt, creditori cedat, & ad ipſum pertineat, vel poſtea nunquam repeti poſſit vel eidem ſit venditum, aut in ſolutum, vel feudum datum: tale, inquam, pactum utroque Jure, Canonico & Civili, eſt reprobatum, ipſoque jure irritum, ita ut nulla ex eo obligatio oriatur, ut conſtat ex *l. 3. C. de pact. pign. & ex c. Significante; h. t.* Ubi talis caſus proponitur: Civis Piſanus R. 250.
,, libras mutuas accepit a concive ſuo G. & domum ſuam ei,
,, loco pignoris, obligavit, addita promiſſione juramento fir-
,, mata, quod niſi domum illam intra ſtatutum terminum,
,, ſoluta pecunia recolligeret, id eſt, redimeret ab obligatio-
,, ne pignoris, ipſam ulterius repetere non poſſet, nec de-
,, beret. Poſtea vero, ante elapſum tempus præfixum, idem
,, debitor R. per certum & fidelem (prout ei videbatur)
,, nuncium pecunias numeratas creditori ſuo tranſmiſit, quas
,, tamen idem nuncius, infideliter agens non tradidit, &
,, perſolvit, ſicut mandatum fuit: & poſtmodum idem R. ab
,, Imperatore detentus fuit, unde factum, ut dicto G. ſa-
tisfacere non potuerit (ac proinde hic debitor, ob duplex
impedimentum ſolutionis, excuſatus fuit a mora culpabili
,, in ſolvendo, intra tempus conſtitutum) poſtquam vero li-
,, beratus eſt, pecunias debitas creditori ſolvere voluit,
,, quas ipſe recipere noluit, eo quod, termino conſtituto,
,, ſolutio facta non fuit. Re intellecta, reſcribit Innocen-
,, tius III. cum pactum legis commiſſoriæ in pignoribus ſit
,, reprobatum, & prædictum R. quantum in ipſo fuit, ju-
,, ramentum impleverit, pecuniam per certum ac fidelem,
,, qualis putabatur, nuncium, termino conſtituto, tranſmitten-
,, do: poſtea vero in captivitate detentus, ſatisfacere dicto
,, G. creditori non potuit: Ideo mandat Pontifex certis Judi-
,, cibus, ut ſi ita ſe res habeat, prædictum creditorem per
,, cenſuram Eccleſiaſticam compellant, ut ſorte capitali con-
,, tentus, penſionibus ex oppignorata domo perceptis in rem
,, computatis, etiam domum ſupradicto, ſine omni dilatione
,, reſtituat, non obſtante ejus promiſſione, etſi jurata.

XXVIII. Ubi notandum, etſi pactum legis commiſſoriæ permiſſum ſit in venditione & emptione, ſi nimirum res vendatur alicui, ea lege, ſeu pacto, ut niſi intra certum tempus: v. g. tres menſes, emptor pretium ejus ſolvat, res ſit inempta, *l. 1. & ibi Gl. V. Commiſſoria, & l. 2. ff. de lege commiſſoria*, ita tamen ut non ſolvente pretium emptore, tempore conſtituto, liberum ſit venditori, velle rem eſſe inemptam, adeoque reſcindere venditionem, vel petere pretii ſolutionem; una autem via electa, amplius variare non poteſt, *l. Si fundus; 4. §. Eleganter, ff. eod.* At vero tale pactum legis commiſſoriæ prohibitum eſt in contractu pignoris, ut conſtat ex hoc c. Ratio diverſitatis eſt, quia res, quæ pignori datur, vel ſubjicitur, communiter longe plus valet, & majoris pretii eſt, quam ſit quantitas debiti, pro quo obligatur, ſæpe enim pro 50. v. g. florenis mutuo acceptis dat debitor pignus valens centum florenos, unde ſi tale pactum valeret, ut ſi debitor non ſolvat, intra certum tempus, creditoris ſit pignus, debitor multum læderetur; qui cogeretur plus ſolvere, quam ipſe debeat, & rem ſuam minoris vendere, quam ipſa valeat: & tamen pecunia indigens, & ſpe acquirendi mutui, in tale pactum iniquum & ſibi noxium conſentiret: & ſic creditores occaſionem haberent exercendi ſuam avaritiam, & uſuras, ſaltem palliatas, ſi creditori liceret in compenſationem mutui dati, vel ob dilatam ſolutionem, rem pignori datam minore, quam re ipſa valeat, pretio ſibi addicere, ideoque hoc pactum fuit jure reprobatum. Hæc autem ratio ceſſat in contractu venditionis & emptionis, quia creditor ex eo, quod emptori vendat rem ſuam eo pacto, ut ſi emptor pretium, certo tempore conſtituto, non ſolverit, pro inempta habeatur, ejuſque dominium ad ſe redeat, nullo damno vel injuria afficit emptorem, quia res plerumque & fere ſemper juſto & æquali pretio vendi ſolent, ideoque tale pactum in emptione licite poteſt apponi, *Abb. in cit. c. Significante; n. 7. h. t. Azor. p. 3. lib. 7. tract. de pign. c. 10. in princ. & alii DD. communiter.*

XXIX. Cæterum quod dictum eſt, pactum legis commiſſoriæ non valere in pignoribus. Id extenditur primo, etiamſi tali pacto juramentum acceſſerit debitoris, quod ſi intra tempus conſtitutum pecuniam mutuo acceptam non ſolverit, ſuper pignore nullam moleſtiam exhibiturus ſit creditori, ut in caſu *cit. c. Significante; h. t.* quia per tale juramentum non confirmatur pactum legis commiſſoriæ, ita ut jus aliquod creditori ad ſervandum pignus acquiratur, non enim juramentum debet eſſe vinculum iniquitatis: quamvis tale juramentum obliget debitorem ex virtute Religionis, quia ſine peccato, ex parte jurantis, obſervari poteſt, adeoque etiam metu perjurii debet, cum nihil involvat mali, rem ſuam minore pretio, quam valet, relinquere penes alium: licet iniquum ſit juramentum, ex parte creditoris, ita ut is reſtituere teneatur, quidquid ſupra debitum ex pignore accepit, ſive id, quod pignus ultra debitum valet, *arg. c. Debitores 2 6. de jurejur. Azor. cit. c. 10. §. Ego vero exiſtimo.*

Quare ſi tale juramentum, ad petitionem jurantis a ſuperiore ſit relaxatum, ipſemet jurans, poſtquam debitum ſolvit, rem oppignoratam repetere poteſt a creditore. Imo etiam ſine relaxatione juramenti, ſi debitor, ante tempus conſtitutum, impeditus fuit ſolvere, poteſt pignus repetere; juramentum enim non obligat, in caſu juſti impedimenti, ut patet ex *cit. c. Significante*, in quo debitor, ob duplex impedimentum ſolutionis excuſatus fuit a mora culpabili in ſolvendo, tum quia pecunia tranſmiſſa non fuit tradita creditori per malitiam, ſeu fraudem nuncii: tum quia debitor fuit in captivitate detentus; nemo enim ad impoſſibile præſtandum obligatus, ideoque non ſit perjurus, qui non obſervat juramentum, quod non poteſt, *Abb. in cit. c. n. 3. Zœſius in Comment. h. t. n. 6.* Hæres autem debitoris, etiam impetrata relaxatione juramenti, pignus repetere poterit, quia ipſe non juravit ſe non repetiturum: juramentum autem ex pacto jurantis eſt perſonale, ſive obligat ſolum perſonam jurantis, nec ad hæredes ipſius tranſit, ut ex communi docet *Abb. in c. Veritatis; 14. n. 3. de jurejur. Gail. lib. 2. obſ. 27. n. 3.*

XXX. Extenditur ſecundo. Pactum legis commiſſoriæ non valet, etiamſi debitor renunciaverit beneficio legis prohibentis tale pactum, ut docet *Abb. in cit. c. Significante; n. 4. Azor. cit. c. 10. §. Quæres an valeat.* Ratio eſt, quia licet debitor poſſit renunciare juri principaliter in gratiam & favorem ſuum conſtituto: non tamen poteſt renunciare juri, quod etiam conſtitutum eſt in odium & pœnam creditorum, & quidem publicæ utilitatis cauſa, ne fraudibus & uſuris, ac injuſtitiis occaſio præberetur *l. Tamen; 11. junct. Gl. C. ad S. C. Macedon.* cujuſmodi eſt lex prohibens pactum commiſſorium, ideoque ejus renunciatio nihil operatur: quin imo ea non obſtante, debitor ſemper poteſt, oblato debito, pignus repetere. Extenditur tertio, pactum legis commiſſoriæ prohibitum eſt, non ſolum quando pignus datur creditori pro accepto mutuo, ſed etiamſi detur pro alio debito, quam mutuo; quia *lex fin. C. de pact. pign.* generaliter loquitur, adeoque & generaliter eſt intelligenda, *Mozius Tract. de pign. Tit. de accidentalibus pign. nu. 6. & 7.* Quarto, non valet tale pactum, etiamſi fiat per quæcunque verba æquivalentia, ut quod, elapſo termino, non liceat amplius ſolvere debitum, vel offerre pro luendo pignore, *Gl. in cit. l. ult. V. Emiſſa C. eod. Moz. c. l. n. 12.* Quinto, extenditur, quod neque valeat tale pactum, etſi conſuetudine ſit approbatum; quia adverſatur naturali & poſitivo juri, adeoque potius corruptela dicenda eſt, quam conſuetudo, *Moz. c. l. n. 20.*

XXXI. Sexto extendunt nonnulli, quod non ſolum erga creditorem debitor non poſſit adjicere pactum legis commiſſoriæ: ſed neque erga fidejuſſorem, ut ſi is pro debitore in mora ſolvendi exiſtente ſolvere cogatur, res pignori data ſit ipſi vendita; quia videtur eadem iniquitatis ratio ſubeſſe in fidejuſſore, quæ in creditore, ut docet *Covarr. lib. 3. var. reſol. c. 2. n. 7. Zœſius ff. h. t. n. 20.* Verum *Molina tract. 2. diſ. 334. n. 5. Azor. cit. cap. 10. §. Inſuper licitum eſt*, & alii DD. communiter tenent, pactum legis commiſſoriæ erga fidejuſſorem eſſe licitum, ut conſtat *l. ult. ff. de contrah. emp.* non ſolum ita, ut pactum ineatur de pretio juſto in futurum, juxta boni viri arbitrium, ſtatuendo videlicet, ut ſi fidejuſſor ſolvere cogatur debitum pro Titio debitore, domus oppignorata ipſi ſit empta, eo pretio, quo vir prudens illam æſtimaverit, cum tale pactum etiam cum creditore iniri poſſit, ut poſtea dicetur. Verum etiam ita, ut pretium aliquanto minus ſit, quam res oppignorata valeat, modo certum pretium mox ab initio definiatur: v. gr. ſi fidejuſſor ſolvere cogatur, domus creditori oppignorata ipſi empta ſit mille florenis: nam partim ratione pœnæ conventionalis, partim ratione compenſationis alicujus, ob periculum, quod non raro penes fidejubentes manet, permitti, & tolerari poteſt talis conventio, etiam in foro conſcientiæ, ut docet, *Mol. c. l.* ubi tamen monet, conſulendum eſſe hominibus, ut ab hujuſmodi pactis abſtineant.

XXXII. Aſſertio 2. Sunt tamen nonnulli caſus, in quibus pactum legis commiſſoriæ eſt licitum, Veluti primo, ſi conventum ſit, hoc modo, ut ſi debitum, intra conſtitutum tempus, non fuerit ſolutum, pignus ſit emptum, aut in ſolutum datum creditori pro juſto pretio, ſive quanti tunc arbitrio boni viri, vel Judicis, æſtimabitur, *l. Fundus; 16. §. fin. ff. h. t.* Ubi hujuſmodi contractus approbatur, quaſi quædam conditionalis venditio, non enim eo læditur debitor, cum ultra ſortem nihil accipitur a creditore, res enim venditur juſto pretio, *Abb. in cit. c. Significantes; n. 6. Covarr. l. 3. var. reſ. c. 2. n. 8. §. 2. Infertur, Mol. cit. diſ. n. 3. Azor. c. l. §. At vero licitum.* Porro priuſquam pretium eſtimetur, & res emptori ſit adjudicata, poteſt debitor creditori pecuniam debitam offerre, etiam poſt diem in luitioni præfixum, & ſic moram purgare, & diſtractionem pignorum perfectam impedire, *Covar. c. l.* Quin imo etſi abſolute & ſimpliciter conventum eſſet, ut, ſi intra certum tempus debitum ſolutum non fuerit: pignus ſit emptum, aut in ſolutum datum creditori, pactum foret validum; quia ex benigna interpretatione intelligitur emptum juſto pretio, arbitrio boni viri, definiendo, *Abb. & Mol. cit. locis.* Secundo, valet hoc pactum, favore dotis, ut ſi uxor vel ſocer promiſit dotem marito, vel genero in pecunia, ſed interim dat fundum in pignus, cum pacto, ſi intra certum tempus pecunia non ſolvatur, fundus ille ſit in dotem datus, *Azor. cit. c. 10. §. Quæres, Mozius c. l. nu. 16.* quamvis aliqui diſſentiant. Ratio eſt, quia mulier, aut ſocer poteſt, ſua ſponte, plus velle dare in dotem, quam ab initio promiſerit, modo id ſciens, ac volens faciat: & maritus dotem integram conſervare debet, quæ etiam ſoluto matrimonio, redit ad mulierem, vel ſocerum.

XXXIII. Addunt nonnulli, quod pactum legis commiſſoriæ ſit licitum, ſi non ab initio, vel incontinenti poſt: ſed ex intervallo adjiciatur, quo res in pignus data vendita ſit creditori eiq; cedat, ſi intra certum tempus ſolutio debiti facta non fuerit, quaſi tunc ceſſet ſuſpicio fraudis. Sed verius eſt, etiam ex poſt facto, ſive ex intervallo adjectum tale pactum eſſe illicitum, quia in *l. 3. C. de pact. pign.* generaliter improbatur pactum legis commiſſoriæ in pignoribus: & non minor ſubeſt ſuſpicio fraudis, uſuramque ſapit hoc pactum, ſi ex intervallo fiat, atque ſi ab initio adjiciatur, ut docet *Covarr. cit. c. 2. n. 8. §. Tertio, Zœſius ff. h. t. n. 29.* Nam negari non poteſt, quin creditor uſuram committat, ſi ex intervallo recipiat aliquid, ultra ſortem a debitore, cauſa mutui, & ratione dilatæ ſolutionis, quod hic ſit, ſi quidem minus juſto pretio pro pecunia credita venditur pignus, cum enim vere cauſa mutui creditor conſequitur ultra ſortem id, quod juſto pretio deficit, adeoque tale pactum eſt illicitum, & uſurarium. Unde neque valet ejuſmodi pactum, ſi ex verbis contrahentium, aliiſque circumſtantiis appareat, mentem ipſorum fuiſſe, ut pro ipſo debito emptum ſit pignus, aut in ejus diſſolutionem datum. Nec obſtat *Text. in l. Titius; 34. ff. de*

pigno-

pignorat. aſſ. quia ibi non agitur de pacto legis commiſſoriæ, ſed de datione in ſolutum, quæ fit a debitore creditori, interveniente certo ac juſto pretio, non autem pro quantitate debita, *Covarr. c. l.* Plura de hujuſmodi pactis illicitis & uſuratiis, quæ fiunt circa pignora & hypothecas: dicentur infra *Lib. 5. Tit. 19.*

§. VIII.

De Cautione Uſufructuarii.

XXXIV. De hac agitur in *c. Cum conſtet* 8. *& ult. h. t.* „Ubi talis caſus proponitur: Quidam teſtamentum condidit, in quo proprietatem bonorum ſuorum reliquit Mariæ uxori J. uſumfructum vero eorumdem matri ſuæ uxori Augerii. Maria proprietaria, mortuo teſtatore, petiit a dicta uxore Augerii, ut idoneam cautionem præſtaret, quod ipſa uti & frui vellet rebus immobilibus (quæ in hæreditate inventæ fuerunt) ſalva rerum ſubſtantia, ſecundum arbitrium boni viri. Pecunia vero, & æſtimationem eorum bonorum, quæ uſu conſumuntur, & in hæreditate reperta fuerit, in morte ſua Mariæ vel hæredibus ejus reſtitueret. Hoc approbans Papa Gregorius IX. mandat, dictam mulierem J. per cenſuram Eccleſiaſticam compelli ad eam cautionem præſtandam.

XXXV. Pro intellectu hujus c. Notandum primo, uſuſfructus eſt jus alienis rebus utendi, & fruendi ſalva rerum ſubſtantia, *l. 1 ff. de uſufr. & princ. Inſtit. eod.* Ubi definitur uſuſfructus, prout eſt ſeparatus a proprietate, & vocatur uſuſfructus formalis, nam ei conjunctus, non eſt ſervitus cum res ſua nemini ſerviat, *l. Utifrui*; 5. *ff. Si certum petat*, quia dominus dicitur uti re ſua, jure dominii, non ſervitutis, qui dicitur uſusfructus cauſalis, quia cauſæ ſuæ, id eſt, rei cohæret, *Zaſius ff. de uſufr. n. 5.*

Notandum ſecundo. Omnes fructus, tam naturales, qui ex re naſcuntur, quam civiles, qui occaſione rei percipiuntur, ut penſiones ædium, & aliarum rerum locatarum, ad uſufructuarium jure dominii pertinent, *l. Uſusfructu* 7. *& l. Item ſi*, 9. *ff. de uſufr.* non tamen prius fit eorum dominus, quam ipſe eos perceperit. *§. Is vero Inſtit. de rer. diviſ.* Ut ſi in horreo repoſiti ſint, vel e ſpicis excuſſi, ut explicat *Gl. ib. V. Perceptis*; *junct. Gl. marg.* & hinc ſi uſufructuarius, maturis licet fructibus deceſſerit, ii ad hæredes illius non pertinent, ſed domino proprietatis acquiruntur, *cit. §. Is vero*, ſed etſi fructus ab alio ſint a terra ſeparati (ſine mandato tamen uſufructuarii) hic eorum dominium non acquirit, ſed conditio, ſeu potius vindicatio proprietario tanquam domino competit: fructuario vero actio furti, *l. Arboribus in §. Julianus, ff. de uſufr.*

Notandum tertio. Licet uſufructuarius ſine conſenſu domini ipſum jus uſusfructus in alium transferre non poſſit: ſed cedendo extraneo uſumfructum ipſo facto amittit, & is proprietario acquiritur, *l. Si uſusfructus*; 66. *ff. de jure dotium*, *§. Finitur, Inſtit. de uſufr.* quia ipſum jus perſonæ cohæret, ideoque cum jus perſonale ſit, ad alium tranſmitti non poteſt, ſine conſenſu domini, poteſt tamen fructuarius commoditatem, ſeu facultatem fructus loco ſui percipiendi, alteri vendere, locare, pignori dare, aut donare etiam inſcio, vel invito domino, quia qui per alium fruitur, ipſe frui videtur, *l. Arboribus*; 12. *§. Uſufructuarius, ff. de uſufr.* ſed non ultra vitam ejuſdem fructuarii *Mol. tr. 1. de juſt. diſ. 7. n. 19.*

XXXVI. Notandum quarto. Uſufructus, proprie loquendo in iis tantum rebus conſiſtere poteſt, quæ uſu non conſumuntur *§. Conſtituitur Inſtit. de uſufr.* eſt enim jus utendi, & fruendi rebus alienis, ſalva rerum ſubſtantia, ſive res illæ ſint immobiles, ut ager, domus, ſive mobiles, *l. 1. §. Hæc ſtipulatio, ff. uſufr. quemad. cav.* quæ tamen uſu non conſumuntur aut minuuntur, ut ſunt pecora & vaſa aurea vel argentea *l. Vaſorum*; 12. *junct. Gl. in caſu ff. eod.* Quin etiam in veſtimentis v. g. ſcenicis, vel funebribus, uſusfructus conſtitui poteſt, *l. 15. §. Etſi*; *ff. de uſufr.* Verum improprie loquendo etiam earum rerum, quæ uſu ipſo conſumuntur, uſusfructus conſtitui poteſt, ut conſtat ex *c. ult. h. tit. & toto Tit. ff. de uſufr. earum rer. quæ uſu conſum. & cit. §. Conſtituitur Inſtit. de uſufr.* tales res ſunt, quæ in pondere, numero & menſura conſiſtunt, ut frumentum, vinum, oleum & pecunia numerata, quæ ipſo uſu aſſidua permutatione quodammodo extinguitur, ut dicitur in *cit. §. Conſtituitur*, reſpectu alienantis, in cujus dominio eſſe deſinit, *Gl. ibid. V. Permutatione.* Porro rebus, quæ uſu ſtatim conſumuntur, ſeu quarum uſus eſt ipſa abſumptio, æquiparantur res illæ, quæ uſu minuuntur & atteruntur, licet non omnino conſumantur, cujuſmodi ſunt veſtes, & aliæ ſimiles res, quarum quaſi uſumfructum relinqui poſſe conſtat ex *l. 1. junct. Gl. V. Uſusfructus, ff. de uſufructu ear. rer. quæ uſu &c.*

Notandum quinto. Licet uſusfructus amittatur morte naturali, vel civili uſufructuarii, *§. Finitur Inſtit. de uſufr.* non tamen amittitur per ingreſſum Religionis, ſive profeſſionem, quæ alioqui morti civili æquiparatur: ſed uſusfructus acquiritur Monaſterio, ſi ſit capax bonorum in communi, quam diu vivit Profeſſus, ut ex communi docet *Abb. in cap. ult. n. 2. h. t.* Jam ergo his præmiſſis.

XXXVII. Quæritur primo. Qualem cautionem uſufructuarius præſtare debeat? Reſp. Primo, tenetur exhibere cautionem idoneam, videlicet pignoratitiam, vel fidejuſſoriam, quod rebus immobilibus, in quibus uſumfructum habet, vel etiam mobilibus, aut ſe moventibus, quæ uſu non conſumuntur, ſalva rerum ſubſtantia, uti frui velit, ſecundum viri boni arbitrium, id eſt, ſe cauſam proprietatis deteriorem non facturum, ſed uſurum, ſicut vir bonus, ac prudens rebus propriis uteretur, & frueretur, prout habetur in *l. 1. in princ. & §. Cavere, ff. Uſufructuar. quemadmodum caveat*, *& in c. ult. junct. Gl. V. Cautionem idoneam h. t.* Deinde etiam cavere debet, quod finito uſufructu, reſtituet proprietario (vel ejus hæredibus) quod ex re in uſumfructum conceſſa extabit, ſive ſupererit, *cit. l. 1. in princ. & §. Habet autem*; *Gl. in cit. c. ult. V. Immobilibus*, *& ibid. Abb. n. 3.* Ratio eſt, quia uſufructuarius earum rerum, in quibus proprie uſusfructus locum habet, dominium non acquirit: ſed jus utendi, ac fruendi tantum, ideoque ut dominus ſit ſecurus de proprietate, idoneam & ſufficientem cautionem fructuarius præſtare debet. Hinc infertur, ſi quid ex iis rebus, quæ uſu non abſumuntur, caſu fortuito pereat, vel deterius reddatur, id ad damnum domini proprietatis pertinebit: ſi vero uſufructuarius rebus abutatur, aut dolo, vel culpa damnum inferat, illud in utroque foro reſarcire tenetur, *l. Si cujus*; 23. *§. Fructuarius & ſeqq. ff. de uſufr. Zaſius ff. quemadm. uſufr. caveat n. 2.*

XXXVIII. Reſpondetur ſecundo. Uſufructuarius in pecunia & aliis rebus, quæ uſu conſumuntur, & in quibus ſolum quaſi uſusfructus conſtituitur, ſimiliter idoneam cautionem præſtare debet, quod finito uſufructu, tantundem ejuſdem qualitatis res, vel illis conſumptis, æſtimationem illarum proprietario reſtituet, aut ejus hæredibus, & ad id per cenſuram Eccleſiaſticam compelli poteſt, ut ſtatuitur in *cit. c. ult. §. Pecuniam vero, h. t. & l. Hoc SCtum*; 5. *in princ. junct. Gl. V. Cæterarum, ff. de uſuf. ear. rer. quæ uſu &c. Abb. in cit. c. ult. n. 3.* Ratio eſt, quia pecuniæ, & aliæ res uſu abſumptibiles æſtimatæ traduntur uſufructuario, ita ut earum dominium ſive proprietas ad eundem transferatur, ideoque cautionem præſtare debet, quod quandocunque is mortuus fuerit, aut capite diminutus, ejuſdem qualitatis res reſtituet, vel æſtimationem illarum, *l. Si vini*; 7. *ff. de uſufr. ear. rer. &c.* nam cum harum rerum uſus conſiſtat in abuſu, ſive abſumptione, non poteſt agi de reſtituendis iiſdem rebus in ſpecie, aut individuo; ſed ſolum ejuſdem generis, vel de reſtituenda earum æſtimatione, quæ ſuccedit in locum rei, *Zaſius ff. eod. Tit. n. 1.*

XXXIX. An autem ſi uſufructuarius idoneam cautionem per pignora, vel fidejuſſores præſtare non poſſit, admitti poſſit, ac debeat juratoria, dubitatur? Reſp. affirmative ſi perſona fructuarii ob inopiam offerens juratoriam cautionem, ſit honeſtæ ac probatæ vitæ: hæc enim ordinarie admittitur, quando cautio ſufficiens præſtari non poteſt, ut colligitur ex *Aut. generaliter C. de SS. Eccleſ.* Secus eſt, ſi perſona fructuarii ſit ſuſpecta, tunc enim res ſequeſtranda eſt apud virum bonum, qui fructus præſtabit fructuario, ut docet *Bartol. in l. Uſufructu*; 4. *n. 6. C. de uſufr. Abb. in cit. c. ult. n. 6. h. t.*

XL. Quæritur ſecundo. An teſtator, qui reliquit in teſtamento bona ſua quoad proprietatem uni, uſumfructum vero eorum alteri (ut in caſu *cit. c. ult. h. t.*) poſſit uſufructuario remittere cautionem, quamvis eandem præſtare poſſet? Reſpondetur: cautio præſtanda de rebus, quæ non ſunt uſu abſumptibiles, ut eis fructuarius utatur, boni viri arbitratu, non poteſt remitti a teſtatore prout habetur in *l. 1. C. de uſufruct. Gl. in cit. c. ult. V. Cautionem.* Ratio eſt, tum quia per remiſſionem hanc induceretur fructuarius ad delinquendum, occaſio enim ipſi daretur hæredi, ſeu proprietario damna inferendi: tum præſertim quia hæc cautio eſt inducta in favorem hæredis, cui lex conſultum voluit, ac proinde ei teſtator contravenire non poteſt, *l. Nemo*; 55. *ff. De Legat.* 1. hæres tamen omnem cautionem remittere poteſt, ut tradit *Gl. in cit. l. C. de uſufr. V. Cautione*; quia quilibet favori ſuo renunciare poteſt, *l. pen. C. de pact.* non item teſtator, qui remitteret jus alienum. At vero altera cautio de reſtituenda eadem quantitate, ſeu æſtimatione rerum, quæ uſu conſumuntur, vel minuuntur, a teſtatore remitti poteſt, ut ex communi tradit *Abb. in cit. c. ult. nu. 4. h. t.* quia cum reſtituere debeat fructuarius ſolam æſtimationem rerum, ea remiſſio continet merum favorem teſtatoris proprietarii, cui renunciare poteſt.

TITULUS XXII.
De Fidejuſſoribus.

POſtquam actum eſt præcedente Titulo, de cautione pignoratitia, nunc ſubjicitur hic Titulus, in quo agitur de altera ſpecie idoneæ cautionis, videlicet de fidejuſſione.

§. I.

De fidejuſſione in genere, & conditionibus ad illam requiſitis.

I. ASſertio 1. Fidejuſſio eſt contractus, in quo quis promittit ſe ſoluturum, quod alius debet, ſi debitor principalis non ſolverit, ita fere *Leſſ. Lib. 2. de juſtit. cap. 28. dub. 1. num. 1.* Et licet de jure Civili ſit ſpecies ſtipulationis, & requiratur certa verborum formula: de jure tamen Canonico, & in foro conſcientiæ, etiam nudo pacto fieri poteſt, & ſufficit conſenſus verbis expreſſus, *Leſſ. l. c.* Quare fidejuſſor eſt is, qui alienam obligationem in ſe ſuſcipit, ſive fidem ſuam interponit de ſolvendo debito alterius, caſu, quo ipſe illud non ſolverit, *Molin. tract. 2. de juſt. diſ. 53. num. 1.*

II. Aſſertio 2. Fidejuſſio eſt obligatio acceſſoria alteri obligationi principali, quam ſupponit, & ſine qua conſiſtere non poteſt. Quare ſi principalis obligatio ſit omnino invalida, ita ut nec naturalis, nec civilis obligatio ex illa oriatur, etiam fidejuſſoria obligatio velut acceſſoria eſt invalida, *l. Qui contra*; 10. *l. Fidejuſſor*; 16. *in princ. l. Si a Reo*; 70. *§. Si a furioſo, ff. de fidejuſſ.* quia principalis obligatio non tenet, *Gloſſ. ibid. V. Certum.* Ut ſi quis fidejubeat in contractu, quem lex reprobat, v. g. pro venditione rei ſacræ, vel ſolutione uſurarum, *l. Cum lex*; 46. & ibi *Gl. marg. ff. h. t. Leſſ. c. l. n. 5.* deficiente enim cauſa principali, deficit & acceſſorium,

rium, *Reg. Cum principalis*; 178. *ff. de R. J.* Non eſt autem neceſſe, ut fidejuſſio ſubſequatur, vel comitetur principalem conventionem ſeu obligationem: ſed poteſt illam etiam præcedere, §. *Fidejuſſor*; 3. *Inſtit. h. t.* quo caſu nihilominus tamen adhuc eſt acceſſoria alteri obligationi principali, videlicet futuræ, poteſt enim quis fidejubere pro uno, vel etiam pluribus debitis, quæ alius contrahet in futurum, *l. Si ita ſtipulatus*; 55. *ff. h. t.* quod ſi nulla ſequatur obligatio principalis, etiam ipſa fidejuſſio non ſubſiſtit, exiſteret enim accidens ſine ſubjecto, quod fieri non poteſt.

III. Aſſertio 3. In omnibus conventionibus, ſeu obligationibus, ſive re ſive verbis, ſive litteris, ſive ſolo conſenſu contrahantur, poſſunt accedere, & adhiberi fidejuſſores; & ſive ex contractu vel quaſi, ex delicto, vel quaſi oriantur, §. 1. *Inſtit. h. t. l. e. junct. Gl. V. Omni & l. 2. l. Grace*; 8. §. 1. *& §. Et generaliter ff. eod.* Neque refert, utrum obligatio principalis, cui adjicitur fidejuſſor, ſit naturalis & civilis ſimul, vel naturalis tantum, *cit.* §. 3. adeo ut hoc caſu fidejuſſor adhibitus, non tantum naturaliter, ſed etiam civiliter & efficaciter obligetur. Ut ſi quis pro ſervo, vel pro pupillo, ſine Tutoris auctoritate contrahente, fidejubeat, qui naturaliter tantum obligantur ea contractu, *l. Naturaliter*; 13. *ff. de condict. indeb. l. Marcellus*; 25. *junct. Gl. V. Obligatio, ff. h. t.* Quin imo etiam obligationi criminali accedere poteſt fidejuſſor, ſi delictum ſit tale, pro quo non imponitur, niſi pœna pecuniaria, vel ſimilis, *l. Si quis*, 56. §. *fin. & l. Si a reo*; 70. §. *fin. ff. h. t.* Secus ſi crimen tale ſit, propter quod infligitur pœna corporalis; nam ad hanc nemo ſe pro alio obligare poteſt, cum nemo ſit dominus membrorum ſuorum, *l. Liber.* 13. *ff. Ad leg. Aquil. Abbas in rubr. hujus Tit.* Denique etiam pro fidejuſſore fidejuſſor accipi poteſt, *l. Grace*; 8. *in fine ff. h. t.* imo id frequens eſt, ut debitor principalis fidejuſſori ſuo conſtituat alium fidejuſſorem, qui priorem indemnem ſervet, ut notat *Laym. l. 3. Theol. mor. tr. 4. c. 29. n. 2.*

IV. Porro an, ſi quis fidejubeat pro Religioſo, ſine Superioris auctoritate, contrahente, obligetur ipſe fidejuſſor, dubitatur. Negat *Abb. in c. Ex reſcripto*; 9. *de jurejur. num. 1.* quia Religioſus nec naturaliter obligatur ex contractu inito, ſine Superioris licentia, cum jus tali contractui reſiſtat: nam Religioſus, ſine licentia Prælati, nihil ſibi vel alteri acquirere poteſt, ideoque videtur incapax eſſe omnis obligationis ex contractu, & conſequenter neque fidejuſſor illius obligabitur. Contrarium tamen non improbabiliter docet *Leſſ. c. l. nu. 6. Sanch. lib. 7. Moral. c. 32. num. 37.* quod nimirum Religioſus, ſaltem naturaliter, obligetur ex contractu inito, ſine Superioris licentia, ſicut ex voto, quamdiu a Superiore non irritatur, ob liberum conſenſum præſtitum, ac proinde etiam fidejuſſor obligabitur, non ſolum naturaliter, & in foro conſcientiæ: ſed etiam civiliter, & in foro externo, dum contractus a Superiore fuerit revocatus, ſeu reſciſſus, *Sanch. c. l. nu. 42. & 44.* Similiter is, qui pro Religioſo contrahente fidejubet, cenſetur ad id ſe obligare, quod Prælatus & Capitulum ratum habebit. Item ex delicto, v. g. furto vel damno illato obligatur Religioſus, quatenus ſatisfacere poterit, ideoque etiam eatenus efficaciter obligatur fidejuſſor ipſius, *Laym. c. l.*

V. Aſſertio 4. Non poteſt fidejuſſor extenſive magis obligari, ita ut ad plus obligetur, quam debeat principalis, pro quo obligatur, poteſt tamen obligari in minus, prout habet in §. *Fidejuſſores Inſtit. h. t. & in l. Grace*; 8. §. *Illud commune, ff. eod.* Ubi dicitur, fidejuſſor non poteſt in duriorem, ſeu deteriorem cauſam obligari (duriorem, inquam, re, loco, tempore, & cauſa, *Gl. ibid. V. Duriorem*) nec in majorem quantitatem, poteſt tamen in leviorem cauſam, vel minorem ſummam obligari, §. *Gl. Fidejuſſores*: Ubi ratio redditur, quia non poteſt plus eſſe in acceſſione, quam in re principali, & in *l. Grace*, 8. §. *Illud commune ff. eod.* dicitur, non poteſt fidejuſſor in duriorem cauſam obligari, v. g. ſi quis debeat 10. aureos, non poteſt fidejuſſor obligari ad ſolvendos 15. obligaretur enim plus re, bene autem ad ſolvendos 5. & ſic de cæteris, videri poteſt *Mol. tr. 2. de juſt. diſ. 541. num. 2.*

VI. Porro etſi fidejuſſor non poſſit extenſive obligari ad plus: poteſt tamen magis intenſive, ſive intenſius, & efficacius obligari, quam debitor principalis, ut videlicet etiam civiliter & efficaciter obligetur, & debitor principalis tantum naturaliter, & inefficaciter, *Molin. c. l. num. 7.* & patet ex ſupra dictis. Et hinc fidejuſſor poteſt obligari cum juramento, etſi principalis debitor ſit obligatus ſine juramento item: cum hypotheca, etſi principalis debitor ſine illa ſit obligatus, vel ſub pœna, quam non promiſit principalis debitor, quia his caſibus ſolum arctius, ſive efficacius obligatur fidejuſſor, quam principalis, non ad plus, *Mol. c. l. num. 7. Zaſ. in ff. h. t. nu. 23.*

VII. Verum dubitatur hic primo, an ſi fidejuſſor in plus ſe obligavit, quam principalis debitor, v. g. ad ſolvendum 20. aureos, debitore tantum obligato ad 10. fidejuſſoria obligatio omnino & in totum ſit invalida, an vero ſolum quoad exceſſum, ita ut maneat obligatus ad id præciſe, in quo obligatus ad id præciſe, in quo obligatus eſt debitor principalis, v. g. ad 10. aureos. Prius affirmant plures per *Text. in cit. l. Grace*, §. *Illud commune*, ubi dicitur: ſi fuerint in duriorem cauſam obligati, placuit eos omnino non obligari. Sed verius eſt poſterius, ut docet *Gl. 2. ibid. V. Omnino non. Molin. cit. diſ. 541. nu. 3. Zaſius ff. h. t. num. 9.* quia utile per inutile non vitiatur in his, quæ diviſionem ſeu ſeparationem admittunt, quare exceſſus habetur pro non adjecto, neque fidejuſſor in plus obligatur, quam principalis; idemq; locum habet in ſtipulationibus, *l. 1. §. Si ſtipulanti, ff. de V. O.* Ratio eſt, quia ſumma minor ineſt majori, ita ut majorem promittens, cenſeatur etiam promiſiſſe minorem petitam. Nec obſtat, quod dicitur in *cit. §. Illud commune*, eos omnino non obligari, id eſt, per omnia, ſive quoad totum non obligari, vel ſi non poſſit fieri ſeparatio, ut ſi quis fidejuſſit pure, & abſolute pro obligato ſolum ſub conditione, is enim nullo modo tenetur, quia obligatio pura non ineſt conditionali, ſicut ſumma minor majori, *Zaſius c. l. nu. 10.*

VIII. Dubitatur ſecundo. An ſi fidejuſſor juramento ſe obligavit ad plus ſolvendum quam principalis debet, teneatur vi juramenti præſtiti, ſolvere etiam id quod excedit? Affirmat *Molin. c. l. nu. 4. & alii DD. communiter*, quia omne juramentum ſervandum eſt, quod ſine diſpendio ſalutis æternæ, ſive ſine peccato jurantis ſervari poteſt, uti in hoc caſu, cum quilibet poſſit libere ſe obligare, ad dandum plus, quam alias deberet. Negat *Zaſius ff. h. cit. nu. 11.* nempe fidejuſſorem, non obſtante juramento, non teneri ad ſolvendum, ultra debitum principale; quia juramentum ſequitur naturam actus, cui apponitur, eamque non mutat, nec alterat, *l. fin. De non num. pecun.* Idque procedit de fidejuſſore, quatenus fidejuſſor eſt: nam ſi quis ſcienter juret, ſe daturum ſummam excedentem debitum principale, tenebitur ad ſolvendum, non ut fidejuſſor, ſed ut promiſſor principalis, quoad exceſſum, juramentum enim eſt argumentum enixæ voluntatis, *l. Cum pater*; 77. §. *Filius, ff. de Legat. 2.* in quo conſentit etiam *Mol. c. l.*

IX. Aſſertio 4. Si debitor principalis fuit obligatus ad ſolvendam pecuniam, & fidejuſſor obligetur ad ſolvendam aliam rem, quæ non eſt pecunia, v. g. triticum, vel vinum, obligatio eſt nulla; quia eſt obligatio rei diverſæ, contra vero, quando debitor principalis obligatus eſt ſolvere rem, quæ non eſt pecunia, & fidejuſſor obligatur ad ſolvendam pecuniam, non cenſetur obligatio rei diverſæ, ac proinde eſt valida, *l. Si ita*; 42. *ff. hoc tit.* quia ſcilicet pecunia eſt æſtimatio omnium aliarum rerum, & earum quoad valorem menſuræ, *Mol. cit. diſ. nu. 8.* ubi *n. 10.* id limitat, modo obligatio fidejuſſoris ex alio capite non reddatur durior, quam obligatio debitoris principalis.

X. Aſſertio 5. Obligatio fidejuſſoria tranſit etiam ad hæredes fidejuſſoris, ſive hoc expreſſum ſit, ſive non, §. *Fidejuſſores 2. Inſtit. h. t.* & ibi *Gl. V. Relinquit obligatum, l. Poteſt*; 4. *ff. h. t. & l. Fidejuſſoris*; 24. *C. eod.* quod intelligendum eſt, ſi fidejuſſor ſe obligavit ratione contractus, vel quaſi alterius: *Gl. in cit. §. Fidejuſſor.* Secus ſi obligatio deſcendat ex delicto vel quaſi alterius, niſi fidejuſſor pro reo ad certam Pœnam ſe obligaſſet, tunc enim etiam hæredes ejus tenerentur, *Schneidevv. in cit. §. Fidejuſſor.*

Ex dictis infertur, nec eſſe proprie fidejuſſorem illum, qui ſe conſtituit debitorem principalem pro alio; quia non ſe obligat ad ſolvendum debitum acceſſorie, & in defectum alterius: ſed æque primo, ideoque ſtatim etiam ante principalem debitorem conveniri poteſt, *Leſſ. cit. c. 28. num. 3.*

§. II.

An Prælatus Eccleſiæ, vel alius Clericus, aut Religioſus fidejubere poſſit pro alio?

XI. Quæritur primo. An Prælatus Eccleſiaſticus fidejubere poſſit pro alio? Reſp. primo Epiſcopus, vel alius Prælatus Eccleſiaſticus, ſecularis, vel etiam regularis, ex reditibus Menſæ ſuæ fidejubere poteſt pro alio, etiam non requiſito Capituli aut Conventus conſenſu, dummodo id fiat ex juſta cauſa, & non in magna quantitate, neque cum notabili detrimento Eccleſiæ; nam talis facultas ad liberam poteſtatem adminiſtrandi, quam Prælatus habet, pertinere videtur: & cum fidejubere ſit officium charitatis, ac beneficentiæ, non debet cenſeri ab Eccleſiæ Prælatis alienum, *Silveſt. V. Fidejuſſor*, *q. 4. Sanch. Lib. 6. Moral. c. 14. nu. 39. Laym. in diſ. Can. de rer. Eccleſ. alien. Theſ. 98.* Ideoque etiam donationes ſimili ratione facere poteſt, *c. 1. de donat.* de quo infra. Non obſtat, quod in *c. Te quidem*; 29. *cauſ. 11. q. 1.* dicitur, ne Epiſcopus (idemque eſt de aliis Prælatis & Clericis) fidejuſſor exiſtat; quia id intelligi debet, ne fiat, cum Eccleſiæ detrimento, vel quod id non deceat, ſi fiat ſine juſta cauſa, aut frequenter, præſertim erga Laicos, *Abb. in c. 1. nu. 1. h. tit.* Reſp. ſecundo, ſi Prælatus nomine Eccleſiæ ſuæ, cum conſenſu Capituli, aut Conventus ſui, pro alio fidejubeat, Eccleſia, ſeu Monaſterium ex tali fidejuſſione obligatur, *arg. c. pen. h. t.* & ibi Canoniſtæ communiter; quia Prælatus & Capitulum repræſentant totum Corpus Eccleſiæ dummodo fidejuſſio non ſit talis, ut in defectum debitoris principalis, bona immobilia, aut mobilia pretioſa, & quæ ſervando ſervari poſſunt, neceſſarium ſit alienare: talis enim fidejuſſio irrita eſt, cum per illam perveniri poſſit ad alienationem; nam cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia admitti non debet, *juxta Reg. 83. in 6. Abb. in cit. c. pen. n. 5. h. t.* Vel etſi valeat talis fidejuſſio, non tamen extendi debeat ad ea bona, quæ alienari ſunt prohibita; cum iſta tacite ſive ipſo jure excepta eſſe in fidejuſſione cenſenda ſint. Quod ſi ex fidejuſſione damnum Eccleſiæ inferatur, quoad alia bona, quæ alienari poſſunt, Beneficium reſtitutionis in integrum Eccleſiæ competit, *Laym. in cit. diſ. Theſ. 99.* Si vero ipſe Prælatus fidejubendo, ſive pro alienis debitis ſolvendis ſpondendo, Eccleſiam notabiliter gravet, ab Eccleſiæ adminiſtratione in ſpiritualibus & temporalibus ſuſpenſionem ipſo jure incurrit, *Laym. in cit. diſp. Theſ. 98.*

XII. Quæritur ſecundo. An Clericus poſſit fidejubere pro alio? Reſp. primo. Clericus Beneficiarius, quoad obligationem bonorum ſuorum patrimonialium, vel quaſi patrimonialium, ut ſi juſtum, ſibique debitum ſtipendium accipiat, ſine cujuſquam injuria, fidejubere poteſt, ut ex communi tradit *Hoſtienſ. & Joan. Andr. in c. 1. nu. 2. h. t. Laym. in cit. diſ. Theſ. 101. in fine.* quia ex iis etiam donare poteſt. Imo etiam quantum ad reditus ex titulis Eccleſiaſticis perceptos, quorum liberum dominium & adminiſtrationem Clericus habet (ſecus eſt de reditibus ſuperfluis, qui pauperibus, vel aliis piis cauſis applicari debent, de quo infra) ex cauſa rationabili, non tantum valide, ſed etiam licite fidejubere poteſt Be-

nefi-

neficiarius, præſertim pro Clerico, *Hoſtienſ. in cit. c. 1. in fine h. t. Silveſt. V. Fidejuſſor, q. 3.* Idque ſumitur ex *c. Pervenit;*
„ 2. *h. t.* Ubi cum Clericus R. pro aliis duobus Clericis pe-
„ cunias mutuo a mercatoribus Bononienſibus accipientibus
„ fidejuſſiſſet, eiſque non ſolventibus, ipſemet ſolvere coa-
„ ctus fuiſſet: querela de hac re delata ad Lucium III. Pon-
„ tificem; Is reſpondit, cum dictus Clericus R. exinde diſ-
„ pendium pati non debeat, ex quo præmium meretur,
„ ideo ſe Bononienſi Epiſcopo mandaſſe, ut ſi ex prædicto-
„ rum duorum Clericorum confeſſione, vel alias legitime
„ conſtiterit, rem ita ſe habere, ſicut Clericus R. retulit,
„ iidem Clerici debitores moneantur, ut pecunias fidejuſſo-
„ ri, quas pro eis ſolvit, reſtituant, eumque indemnem
„ ſervent: alioquin ex eorum reditibus (Eccleſiaſticis) de-
„ bita ſolvantur, & damna, quæ ob id paſſus fuit Cleri-
„ cus fidejuſſor, eidem reſarciantur, vel reditus ipſorum
„ debitorum eidem aſſignentur, donec damna compenſata
„ fuerint, & debita ſine diminutione ſoluta. Prædicti vero
„ Clerici ſi fidei & juramenti ſui Religionem ipſos violaſſe
„ conſtiterit, ab officio & beneficio ſuſpendantur.

XIII. Notandum primo. Ratio, cur Clericus Beneficiarius fidejubere poſſit, etiam pro Laico ſaltem ob urgentem neceſſitatem, vel aliam juſtam cauſam, eſt, quia hoc eſt officium charitatis, & quandoque etiam miſericordiæ, ſi is, pro quo fidejubetur, in gravi neceſſitate ſit conſtitutus, ideo Clericis prohiberi non decet, *Abb. in c. 1. nu. 3. & 4. h. t.* Quod ſi Clericus, etiam ſine urgente neceſſitate, vel juſta cauſa, fidejubeat, ſive pro Clerico, ſive pro Laico, valida eſt fidejuſſio, ut tradit *Gl. in c. Te quidem; 29. V. Ne fidejuſſor cauſ. 11. q. 2. Mol. tr. 2. de juſtit. diſ. 540. num. 21.*

Notandum ſecundo. Similiter etiam Religioſi, qui beneficium aliquod obtinent, ex rationabili cauſa, fidejubere pro aliis poſſunt, etiam irrequiſito conſenſu Prælati; cum poteſtas adminiſtrandi reditus beneficiales ipſis, ſecundum SS. Canones, ſit conceſſa, dummodo talis fidejuſſio non cedat in detrimentum Eccleſiæ, cui ſervit beneficiatus Religioſus, aut ſucceſſoris, ut ex *Cevare.* tradit *Laym. cit. Theſ.* 101.

Notandum tertio. Si de delicto perjurii commiſſo a Clerico non principaliter, ſed incidenter ſolum, in judicio actum fuerit, ut in caſu *cit. c. 2. h. t.* tum Judex ex officio poteſt illud punire pœna extraordinaria & mitiore, videlicet ſuſpenſione ab officio & beneficio, ſi per denunciationem crimen ad Judicem pervenit, cum alias pœna ordinaria criminis perjurii ſit pœna depoſitionis, ſeu privationis, *c. Querelam; 10. de jurejur. Gl. fin. in cit. cap. 2. & Abb. ibid. nu. 4.*

„ XIV. Reſp. ſecundo. Clericus fidejuſſionibus interve-
„ niens abjiciatur, ſive deponatur, prout ſtatuitur in *c. Clericus; 1. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Cantuarienſi, cujus cap. verior & expeditior explicatio eſt, quod Clericus qui beneficium, vel adminiſtrationem aliquam habet, non poteſt fide jubere in damnum ſeu præjudicium Eccleſiæ, aut redituum Eccleſiaſticorum, quorum dominium ſeu poteſtatem libere & pro arbitratu ſuo de iis diſponendi non habet: alioquin ſi frequenter id faciat, & pro quantitate non modica, deponi debet, ut tradit *Abb. in cit. c. 1. nu. 1. & 4. & c. 2. num.* 12. Ratio eſt, quia tales reditus ex Eccleſiaſtico Titulo provenientes, non poſſunt ad quoslibet uſus etiam profanos expendi: ſed in Eccleſiæ utilitatem expendi debent, ideoque neque per fidejuſſionem periculo exponi poſſunt, ut ad tales uſus detineantur, *Laym. in cit. diſ. Theſ.* 101. Debet autem Clericus illicite fidejubens deponi ab Eccleſia, ſeu Eccleſiaſtico officio, ſive Beneficio, niſi ſe correxerit, vel a Clero ſeu ſtatu Clericali, poſt trinam monitionem, vel a fidejuſſione, ut ad illam non admittatur, prout varie explicant DD. *Imola hic num. 1. Abb. numer.* 5. Porro non poteſt creditor invitus cogi admittere Clericum fidejuſſorem, ſed recuſare illum poteſt, ut tradit *Abb. in cit. c. 2. num.* 6. quia minus ipſi proviſum eſt, cum Clericus difficilius excuti poſſit, ob privilegium fori & competentiæ, quo gaudent Clerici. Deinde non poteſt Clericus dari a Laico fidejuſſor judicio ſiſtendi cauſa; quia talis fidejuſſor debet eſſe ejuſdem fori, cujus eſt principalis, vel renunciare foro ſuo, *l. 1. ff. Si quis in jus vocatus non ierit*, quod non poteſt facere Clericus, *c. Significaſti; 18. de foro compet. Abb. in cit. c. 1. nn. 5.*

XV. Quæritur tertio. An Religioſus poſſit fidejubere? Reſp. nullus Religioſus poteſt, ſine licentia Prælati ſui, & conſenſu majoris partis Capituli, pro alio fidejubere, prout ſtatuitur in *c. Quod quibuſdam; 4. h. t.* Ubi Papa Innocen-
„ tius III. quod quibuſdam Religioſis a Sede Apoſtolica pro-
„ hibitum erat in Concilio generali Lateranenſi, generali-
„ ter extendit ad omnes Religioſos, ne quis videlicet, abſ-
„ que licentia Abbatis ſui, & majoris partis Capituli, pro
„ aliquo fidejubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam acci-
„ piat, ultra ſummam communi providentia (Capituli) con-
„ ſtitutam: alioquin Conventus non tenetur pro his reſpon-
„ dere, ſive non obligatur ex fidejuſſione, niſi in utilita-
„ tem Domus (ſcilicet Eccleſiæ, vel Monaſterii) pecu-
„ niam illam verſam fuiſſe manifeſte conſtiterit. Qui vero
„ contra hoc ſtatutum facere præſumpſerit, gravius punia-
tur: (ad arbitrium Judicis, cum hic certa pœna non ſit expreſſa) *Gl. fin. hic.*

XVI. Extenditur autem, quod talis fidejuſſio Religioſi, non tantum ſit illicita, ſed etiam irrita, ita ut Monaſterium, vel Collegium nullam inde obligationem contrahat, ut poſt *Jo. Andr. in c. 2. n. 6. Ne Clerici vel Monachi in 6.* licet *Molin. cit. diſ. 540. num. 23. Sanch. l. 6. Moral. c. 14. numer.* 41. Ratio eſt, quia Religioſus proprium non habet, quod obliget alteri, ideo fidejuſſio, ſine legitima licentia, eſt irrita, ſicut & donatio, & quævis alia diſpoſitio ſine legitima facultate facta, licet fidejuſſio Clerici ſecularis ſit valida, ut ſupra dictum. Extenditur ſecundo. Quod Religioſus fidejubere non poteſt, etiamſi ipſi peculium conceſſum ſit ad certam cauſam, v. g. ad neceſſaria ſibi comparanda, dum verſatur in ſtudiis litterarum, vel ad iter faciendum; quia fidejuſſio eſt extra talem cauſam, ſicut nec donare poteſt, niſi dando moderatam eleemoſynam, *Abb. hic num. 3. & Sanch. c. l. nn.* 42. Verumtamen ſi Religioſus exiſtens in ſtudiis litterarum, cum licentia Prælati, pro neceſſaria ſuſtentatione mutuas pecunias accipiat, obligatur Monaſterium, *Sanch. c. l. & Laym. in cit. diſ. Theſ.* 100. de quo ſuo loco. Porro ex *cit. c. 4. & pen. h. t.* per ſenſum contrarium, colligitur, quod ſi Religioſus, cum licentia aut conſenſu Prælati ſui, & majoris partis Capituli, fidejubeat pro altero, fidejuſſionem valere, & Monaſterium obligari; quia ſicut Monaſterium per ſe poteſt ſe obligare, ita etiam per Religioſum ſuum, dando ei conſenſum, tunc enim perinde eſt, ac ſi Capitulum ſeu Monaſterium obligaretur, *Gl. in cit. c. pen. V. Fidejubeat*, dum enim conſentit in ejus obligationem, qui ex bonis ſuis obligari non poteſt, cum nihil proprium habeat, eam in ſe ſuſcipere ipſum Monaſterium cenſetur.

Limitatur autem, quod dictum eſt, Religioſum non poſſe fidejubere, ſine conſenſu Prælati & Capituli, ſi in aliqua Religione conſuetudo non ſit, ut Capitulum, ſeu Conventus congregetur, tunc enim ſolus Superior fidejubere poteſt, vel Religio facultatem hanc dare fidejubendi pro alio: dummodo fidejuſſio non fiat cum notabili damno Collegii, nec ultra quantitatem in hoc genere definitam, *Molin. citat. diſ. nn. 23. Sanch. c. l. nn. 38. & Laym. c. l.* plura ad hoc cap. pertinentia dicentur *Tit. ſeq.*

§. III.

Quibus caſibus fidejuſſor, etiam antequam ſolvat, agere poteſt adverſus debitorem principalem, ut ipſum obligatione liberet?

XVII. Tres caſus enumerantur in *c. Eum; 5. & ult. h. t.*
„ Ubi Gregorius IX. ita reſcribit, ſi is, qui ſe pro aliquo
„ fidejuſſorio nomine obligavit, diu in obligatione ſtetit,
„ quia debitor diu ſolvere ceſſavit, aut diſſipare bona ſua
„ cœpit, vel ſi ipſe fidejuſſor ad ſolvendum a Judice con-
„ demnatus fuit, jure poteſt convenire debitorem, & pe-
„ tere, ut ſe a fidejuſſione liberet. Idemque habetur in *l. Lucius; 38. in fine ff. Mandati.*

XVIII. Primus igitur caſus eſt, ſi debitor diu neglexit ſolvere debitum, ſive diu in culpabili mora ſolvendi fuit: nam quamvis, ordinarie loquendo, fidejuſſor non poſſit agere contra debitorem, pro quo fidejuſſit, priuſquam aliquid pro eo ſolverit, ut conſtat ex *l. Si pro ea; C. Mandati*, & tradit, *Imola hic. not.* 1. Id tamen fallit primo, ſi diu in fidejuſſione ſtetit: quando autem diu ceſſaſſe in ſolutione vel ſtetiſſe in obligatione cenſendus ſit, id Judicis arbitrio definiendum relinquitur, ut tradit *Gl. in cit. l. Lucius; 38. V. Ex tempore, & V. Condemnetur, & Gl. fin. in cit. c. ult. h. t.*

Secundus caſus eſt, ſi debitor principalis cœpit dilapidare bona ſua, adeoque incipiat ad inopiam vergere, ita ut fidejuſſor ſit in periculo, tunc enim petere poteſt a Judice, ut liberetur, etiam priuſquam ſolvat, *cit. c. ult. h. t. & cit. l. Lucius, & cit. l. Si pro ea, C. Mandati*, ubi *Gl.* communiter recepta ait, ſecus eſſe dicendum, ſi jam tempore fidejuſſionis cœpit dilapidare bona; tunc enim fidejuſſor hoc periculum ſponte in ſe ſuſcepiſſe cenſetur.

Tertius caſus eſt, ſi fidejuſſor pro debitore principali a Judice condemnatus fuit, tunc enim ſtatim antequam ſolvat, agere poteſt adverſus debitorem principalem, ut ipſum liberet, & indemnem ſervet, *cit. c. ult. h. t. & citat. l. Lucius; & l. Fidejuſſor; 45. ff. h. t.* quia perinde eſt, ac ſi ſolviſſet, cum ſententia paratam habeat executionem, *l. Poſt rem 56. ff. de re judic.* Idque extenditur, ut etiam procedat, ſi poſt factam concluſionem in cauſa, evidenter appareat fidejuſſorem condemnandum eſſe, quia tunc habetur quaſi pro condemnato, *Barboſ. in Collect. in cit. c. ult. nu.* 9. Excipe, niſi fidejuſſore condemnato, appellaſſet debitor, nam per appellationem ſententia ſuſpenditur, & exſpectandus eſt litis eventus, vel niſi fidejuſſor culpa ſua condemnatus ſit, *Barb. c. l. num. 11. & 12.* Præter prædictos tres caſus expreſſos in *cit. c. ult.* poteſt quarto fidejuſſor, antequam ſolvat, convenire debitorem, ut ipſum liberet a fidejuſſione ſua, ſi ab initio per pactum conventum ſit, ut elapſo certo tempore, vel aliqua conditione, fidejuſſor liberaretur, *cit. l. Lucius; & l. Si pro ea, Gl. in cit. c. ult. V. Si diu, Barb. ibid. num.* 13. Quinto, ſi fidejuſſor vellet peregre proficiſci in longinquas Regiones diu abfuturus, ideoque periculum immineret, *Abb. in cit. c. ult. nu.* 4. Sexto, ſi graves ſeu capitales inimicitiæ ortæ ſint inter debitorem, & fidejuſſorem, ejuſdem culpa; tunc enim agere non poteſt, quia in fidejuſſoria poteſtate eſſet, ſe pro libito liberare a fidejuſſione, *Barb. cit. l. num.* 14. Ubi plures exceptiones ponit.

XIX. Cæterum huc pertinet, quod habetur in *c. Conſtitutus; 3. h. t.* Ubi talis caſus proponitur: Cancellarius Can-
„ tuarienſis quandam pecuniæ ſummam mutuo accepit a cre-
„ ditoribus Bononienſibus, pro qua pecunia M. Simon fide-
„ juſſit: cum autem Cancellarius debitum non perſolveret,
„ dictus Simon a creditoribus ſæpe moleſtatus, & debitum
„ augmentatum fuit. Re delata ad Lucium III. is manda-
„ vit Archiepiſcopo Cantuarienſi, ut ſi de iis, quæ relata
„ ſunt, ipſi legitime conſtiterit, Cancellarium debitorem,
„ ut eundem Simonem a fidejuſſione ſua, ſine mora, li-
„ beret, per Eccleſiaſticam cenſuram compellat. Sin au-
„ tem Cancellarius debitum ejuſque augmentum, ſive ac-
„ ceſſiones negaverit, non obſtante conſuetudine tanquam
„ legi contraria, debitorem juramentum calumniæ ſubire
„ cogat. Præterea, quia difficile foret fidejuſſori teſtes ſuos
„ in Angliam adducere, ideo præcipit Pontifex, ut Archi-
„ epiſcopus Judicibus Bononienſibus per litteras ſignificet (ſa-
„ tisfactione idonea a Cancellario accepta, quod ad teſtes
„ audiendos, intra terminum competentem, ire, vel mit-

„ tere

Digitized by Google

„ tere velit) ut teſtes, vice ſua, recipiant, & diligenter „ examinent, ac depoſitiones coram clauſas tranſmittant, „ ſimulque ſignificent, quanta fides inſtrumentis vel teſtibus „ adhibenda ſit.

XX. Ubi Notandum primo. Si debitor principalis in culpabili mora ſolvendi exiſtat, & fidejuſſor ſuper ſolutione ſæpius moleſtetur, poteſt is agere contra debitorem, & petere, ut a fidejuſſione ſua illum liberet, prout ſumitur ex hoc *c.* *& notat Gl. hic V. Abſolvat*, *& Abb. nu.* 2. & dictum paulo ſupra.

Notandum ſecundo. Si fidejuſſor ample, ſive in omnem cauſam & eventum ſe obligavit pro debitore principali, tum tenetur præſtare etiam acceſſiones, nempe intereſſe; ſeu damnum & lucrum ceſſans creditori, in defectum debitoris, ſi in culpabili mora ſolvendi fuerit, *l. Quare*; 54. *ff. Locati*, *l. Fidejuſſor*; 10. *C. h. t. Gl. hic V. Acceſſiones*, *& Abb. nu.* 7. *Silveſt. V. Fidejuſſor.* 9. 13. alias vero non tenetur, ſi nimirum fidejuſſit ſolum pro ſumma capitali, non pro cenſibus aut uſuris, *Hoſtienſ. hic V. Acceſſiones*. Porro non ſemper id, quod accedit ſorti, eſt uſura: ſed poteſt eſſe intereſſe, & non tantum debitor, ſed etiam, in defectum illius, fidejuſſor illud præſtare debet & poteſt ab eo peti, etiam ſecundum Canones, *Imol. in cit. c. Conſtitutus*; *num.* 6. *h. tit.*

Notandum tertio. Non poteſt conſuetudine induci, ut remittatur juramentum calumniæ, prout ſumitur ex hoc cap. & dictum ſupra *Lib.* 2. *Tit.* 7. *nu.* 6.

Notandum quarto. Si teſtes ſint extra Provinciam, vel in loco remote diſtanie conſtituti, non debent inde evocari: ſed Judici illius loci committi debet, ut teſtes ſub juramento examinet, eorumque depoſitiones recipiat, eaſque clauſas, & obſignatas tranſmittat Judici, qui de cauſa cognoſcat, ſimulque ſignificet, quanta fides teſtibus adhibenda ſit, prout habetur in *cit. c. Conſtitutus*; *§. Præterea*, & ibi *Gl. magna in notatis*, *& V. Quanta fides*, *& in l.* 3. *§. ult. ff. de teſtib.* ſed hæc alio pertinent.

XXI. Poſtremo illud hic addendum: duo potiſſimum beneficia ſeu exceptiones jure competere fidejuſſoribus. Primum eſt, exceptio ſeu beneficium ordinis ſive excuſſionis; nam Jure novo, ſi quis ex fidejuſſoribus conveniatur a creditore, iſq; petat debitum, poteſt contra eundem excipere, quod non teneatur ſolvere, niſi prius excuſſo debitore principali, notorie conſtiterit, ipſum ſolvendo non eſſe, ſive in totum, ſive in partem, *Auth. Præſente C. h. t.* quod beneficium tamen ei non competit, ſi debitor principalis ſit abſens, fidejuſſor vero præſens, niſi hic promiſerit ſiſtere debitorem principalem intra certum tempus a Judice definitum, *cit. Auth. Præſente*; Vel niſi fidejuſſor huic beneficio ſpecialiter renunciaverit, quod facere poteſt, quia tantum in favorem illius eſt conceſſum, *Abb. in c.* 2. *nu.* 6. *h. t. Mynſing. cent.* 2. *obſ.* 15. *Gail. l.* 2. *obſ.* 77. *num.* 21. Neque tamen ſufficit renunciatio generalis, *Zæſ. ff. h. t. nu.* 20. Non habet etiam locum, ſi debitor ſit difficilis conventionis, quia potens, injurioſus & rixoſus, ita ut difficulter excuti poſſit, *Gail. c. l. Mynſing. c. l.* vel ſi notorium ſit, debitorem non eſſe ſolvendo, *Zæſ. c. l. num.* 19. apud quem plura de hoc videri poſſunt.

Alterum eſt Beneficium diviſionis: Nam ſi plures pro eodem debito fidejuſſerunt, etſi ſinguli in ſolidum obligentur, & conveniri poſſint, ita ut a quolibet ex fidejuſſoribus creditor totum debitum petere poſſit, dummodo omnes fidejuſſores ſint ſolvendo, tempore propoſitæ exceptionis, etiamſi poſtea deſierint eſſe ſolvendo, competit eis exceptio ex Epiſtola D. Hadriani Imperatoris, ut obligatio debiti in portiones dividatur, ita ut quilibet ex fidejuſſoribus nonniſi pro virili parte conveniri poſſit, *§. Si plures Inſtit. h. t. in fine*, *l. Non recte*; 3. *Cod.* Quod ſi quis ex fidejuſſoribus, tempore diviſionis, non ſit ſolvendo, reliqui obligantur, & cogi poſſunt ad ſolvendum totum debitum, imo etiam unus, qui ſolvendo eſt, *cit. §. Si plures Inſtit. h. t.* neque enim hoc beneficium conceſſum eſt fidejuſſoribus, niſi quatenus fieri poteſt diviſio, ſine gravi damno creditoris, *cit. §. Si plures Inſtit. h. tit.* Si vero poſt factam legitime diviſionem debiti, inter confidejuſſores, aliqui fiant non ſolvendo, id accidit damno creditoris, qui ſibi imputare debet, quod illos tempeſtive non excuſſerit, & convenerit, dum adhuc ſolvendo erant. Neque hoc obeſſe poteſt aliis confidejuſſoribus, qui ſemel liberari non poſſunt inviti reduci in priſtinam obligationem, *l. Inter eos*; 51. *§. Cum inter*; *ff. h. t. l. Liberum*; 16. *C. eod. Zæſ. ff. h. t. nu.* 28. apud quem plura de hac re videri poſſunt.

TITULUS XXIII.

De Solutionibus.

POſtquam in præcedentibus Titulis dictum eſt de pignoribus, & fidejuſſoribus, quæ ſunt cautiones quædam, ſeu ſatisdationes de ſolvendo debito, ideo nunc hoc Tit. agitur de ſolutionibus. Porro ſolutio dupliciter accipitur, vel generaliter, & late, pro liberatione, ſeu ſatisfactione quocunque modo facta, l. Solutionis; 54. ff. de ſolutionibus l. Liberationi; 47. & l. Solutionis, 176. ff. de V. S. vel ſpecialiter, & ſtricte, pro naturali præſtatione, ſeu redditione ejus, quod debetur, l. Solutam; 49. & l. pen. ff. ou. s. quia tamen potiſſimum hic agitur de ſolutionibus obligationis, ſeu debiti, quod ex mutuo dato, & accepto contrahitur, ideo de contractu mutui quædam hoc loco ſcitu neceſſaria præmittemus.

§. I.

Quid ſit mutuum, & de conditionibus requiſitis ad ſubſtantiam & valorem ejuſdem?

I. ASſertio 1. Mutuum definitur a Bartolo in *l.* 2. *§. fin. nu. ult. ff. de reb. credit.* Eſt contractus celebratus ab aliquo, datione vera vel ficta rei conſiſtentis in pondere, numero, & menſura, ſpe recipiendi tantundem in genere ſuo: quæ definitio eſt communiter recepta a DD. ut videre eſt apud *Azor. p.* 3. *Inſtit. Tract. de mutuo c.* 1. *q.* 2. a quo non multum diſtat definitio Vulteii *Lib.* 1. *Juriſp. Rom. c.* 13. Mutuum, quæ & mutuatio dicitur, eſt contractus re initus, quo rem noſtram in quantitate conſiſtentem ita damus, ut qui accipit, eandem reddat, non quidem in ſpecie, ſed in genere. Adduot aliqui ejuſdem bonitatis & qualitatis, *Azor. c. l.* Dicitur contractus, quod ponitur loco generis, quamvis remotioris, nam proximum genus eſt creditum, cujus eſt ſpecies, *Zæſius ff. de reb. credit. num.* 7. & quidem eſt contractus nominatus, quippe habens nomen proprium, & ſpeciale, cum aliis contractibus non communicabile, & is qui dat, mutuans, qui vero accipit mutuatarius appellatur. Dicitur autem mutuum contractus re initus quia non ſolo conſenſu, ſed re perficitur, *Inſtit. dicto Tit. in princ.* Quare etſi quis promittat ſe pecuniam, vel aliam rem mutuam alicui daturum: non tamen prius eſt mutuum contractum, quam pecunia numeretur, vel res alia tradatur, *l.* 2. *§. Creditum ff. de reb. cred.* Ubi dicitur, mutuum non poteſt eſſe, niſi proficiſcatur pecunia, vel alia res conſiſtens in pondere, numero vel menſura, *Gl. ibid. V. Pecunia*: in quo etiam differt a credito in genere, quod poteſt eſſe ſine rei interventu, *cit. §. Creditum*. Reliqua, quæ loco differentiæ poſita ſunt in allatis definitionibus, patebunt ex dicendis.

II. Aſſertio 2. Ad ſubſtantiam & valorem mutui requiritur primo, ut dominium rei traditæ transferatur in accipientem: nam dare eſt dominium transferre, *§. Si itaque*, *Inſtitut. de action.* Ubi dicitur, dari cuiquam id intelligitur, quod ita datur, ut ejus fiat, ideoque in mutui datione oportet dominum eſſe dantem, *l.* 2. *§. In mutui*, *ff. de reb. credit.* appellata eſt enim mutui datio ab eo, quod de meo tuum fit, & adeo ſi non fiat tuum, non naſcitur obligatio mutui, *cit. l.* 2. *§. Appellata*: vel ſaltem oportet mutuo dantem eſſe quaſi dominum, ſecundum *Gl. in cit. l.* 2. *§. In mutui V. Dominum*, & tunc transfertur in accipientem uſucapiendi conditio, *Vult. cit. c.* 31. *§. Eſt autem*. Et in hoc mutuum diſtinguitur a commodato, depoſito, locatione, & pignore, in his enim dominium rei in accipientem non transfertur. Eſt autem duplex mutui datio, vera, vel quaſi, ſive ficta. Vera eſt, quæ ab initio ſtatim traditione & acceptione rei perficitur: quaſi ſeu ficta eſt, quæ cum ab initio non eſſet, ex poſt facto inducitur ex legis diſpoſitione, *Vult. c. l. §. Mutui datio*. Ut ſi quis pecuniam apud aliquem depoſitam, poſtea permittat, ut ea utatur, tunc pecunia, quæ eſt deponentis, fit depoſitarii, *l. Certi*; 9. *§. fin. ff. de reb. cred.* nam hujuſmodi conſenſus eſt loco traditionis, *Zæſius ff. eod. nu.* 12. Porro creditor non cogitur probare, pecuniam, quam mutuavit, eſſe ſuam; non enim inquirendum eſt, unde originem pecunia credita habuerit, ſive ad eum pervenerit: ſed ſufficit, ut propriam creditam eſſe, *l. Non unde*; 7. *C. Si certum petat.* Et hinc etiam pecunia ex re furtiva redacta, mutuo dari poteſt; quia licet fur non ſit dominus rei furtivæ; ideoque, ſi ea vendatur, non transferatur dominium, eſt tamen dominus pecuniæ ex illa acceptæ, *l. Qui vis*; 48. *§. fin. ff. de furtis*, *Accurſius in cit. l.* 2. *In caſu*, res enim vitium furti affecta eſt, non autem pecunia ex ea redacta, *Zæſ. ff. h. tit. num.* 13.

III. Secunda conditio requiſita ad valorem mutui eſt, ut dentur res, quæ in quantitate, hoc eſt, in numero, pondere aut menſura conſiſtunt, ſive quæ numerari, ut pecunia, vel ponderari, ut aurum, argentum, piper &c. vel menſurari, ut frumentum, vinum, oleum, non ſolum poſſunt, ſed etiam ſolent, *princ. Inſtit. quib. mod. re contr. obl. l.* 2. *§. Mutui datio ff. de reb. credit.* Ubi additur, quoniam eorum datione poſſumus in creditum ire, quia in genere ſuo functionem recipiunt (id eſt, permutationem, *Gl. ibid. V. eod.*) per ſolutionem (magis) quam per ſpeciem, hoc eſt, ut explicat *VVeſenb. in paratit. ff. eod. nu.* 11. *& Vultej. c. l.* una, vice alterius fungitur, ita ut tametſi per ſolutionem una res pro altera reddatur, quia non idem corpus in ſpecie, ſive in individuo redditur, quod mutuo datum eſt: eo tamen ipſo, quod res ejuſdem generis ſeu ſpeciei, bonitatis, & quantitatis redditur, in effectu, & quoad uſum, idem eſt, ac ſi eadem numero, ſive in individuo res redderetur, v. g. ſi quis tibi pro urna vini Nicarici optimi mutuo data reddat urnam ejuſdem vini, hæc urna, quam recipis, fungitur vice ejus, quam tu mutuo dediſti; quia etſi revera ſit diverſa, hoc eſt diverſum corpus, ſive aliud vinum in individuo, cum illud, quod datum, forte jam ſit abſumptum: quia tamen hoc vinum tantundem valet ſubſtantia, quantitate, qualitate & uſu, tantumque tibi præſtat, quantum illud, quod mutuo dediſti, præſtare poterat, ideo in effectu non aliud pro alio, ſed idem tibi ſolutum, & redditum cenſetur. Quare in iis rebus, quæ functionem non recipiunt in eodem genere, hoc eſt, non poſſunt facile reddi, in eadem bonitate & qualitate, non habet locum mutuum, ſed vel permutatio, ſi dominium transferatur, vel commodum, ſi uſus tantum concedatur: cujuſmodi res ſunt equi, oves & aliæ pecudes; nam licet hæ ſint ſimiles in eodem genere, ſeu ut Philoſophi loquuntur, in eadem ſpecie: Ipſa tamen individua bonitate, qualitate & uſu differunt, ideoque permutari quidem poſſunt, ſi conveniatur, ut alia ovis, alius equus reddatur, non autem proprie mutuo dari, *VVeſenbec. c. l.*

IV.

Digitized by Google

IV. Tertio requiritur ad ſubſtantiam & valorem mutui, ut eadem res, non in ſpecie ſeu individuo, ſed in genere, hoc eſt, ejuſdem naturæ, qualitatis, & quantitatis reddatur, *princ. Inſtit. quib. mod. re contrah. & l. 2. in princ. ff. de reb. cred.* alioqui ſi convenit, ut idem reddatur in ſpecie, ſive individuo idem corpus, aut eadem corpora, vel commodatum erit, ut ſi quis pecuniam v. g. alteri ad oſtentationem vel pompam commodaverit, *l. 3. & l. ſeq. ff. Commod.* vel depoſitum, ſi quis ſolam pecuniæ cuſtodiam alteri commodaverit, *cit. l. 2. in princ. ff. de reb. cred.* quod ſi convenit, ut non idem, ſed aliud genus reddatur, v. g. pro tritico vinum, non eſt mutuum, ſed permutatio, vel contractus innominatur, do ut des. *c. l. 2. in princ.* & ibi *Gl. V. Non erit.* Ratio eſt, quia ſi eadem res in ſpecie ſive in individuo reddenda eſſet, inutile foret mutuum, cum rerum, quæ in pondere, numero & menſura conſiſtunt, & materia ſunt mutui, non alius ſit uſus, niſi abuſus, & conſumptio, ideoque inutiliter mutuo darentur, ſi eædem numero reddi deberent, *VVeſemb. in parat. ff. de reb. cred. n. 11. Zaſius ib. n. 17.* Neceſſe tamen eſt, ut quando res ejuſdem generis redditur, ejuſdem quoque ſit bonitatis, neque enim ſatisfieret mutuo, ſi deterior redderetur, v. g. vinum novum pro vetere, quod intelligendum eſt de bonitate rei intrinſeca, non de extrinſeco rei valore, qui pro temporum varietate mutari poteſt.

V. Quarto requiritur ad mutuum, ut ſit gratuitum, juxta illud *Luc. 6. Mutuum date nihil inde ſperantes;* nam ſi pretium interveniat, eſt venditio: ſi merces, locatio: ſi lucrum, uſura: adeòque peccatum, *Azor. tr. de mutuo c. 5. Verſ. 4.* Etſi enim pro uſu cæterarum rerum, quarum dominium non transfertur in accipientem, titulo locati & conducti mercedem accipere liceat: illicitum tamen eſt pro uſu pecuniæ creditæ lucrum aliquod ſperare, vel accipere, cum dominium pecuniæ penes creditorem non maneat, ſed in debitorem transferatur, neque res aliena alteri, ſed domino utilitatem afferre debeat. Et hinc qui, vi mutui dati, debitorem ultra ſortem, ſive id quod dedit, ad uſuras ſolvendas obligat, ſatis oſtendit, ſe nonniſi ſpe lucri ex aliena pecunia acquirendi, & cum detrimento debitoris mutuum dare quod non ſolum eſt contra juſtitiam, ſed etiam contra charitatem proximi, proficiſcitur enim mutuum ex charitate, ut ſcilicet res ad neceſſarium uſum opportunæ inter homines communicentur, adeoque ſua natura gratuitum eſſe debet. Atque hinc uſuraria pravitas principaliter, & proprie in mutuo committitur, quando ultra ſortem aliquid ex mutuo accipitur, ut docent communiter DD. quamvis ex prava contrahentium intentione, etiam in cæteris contractibus aliquando uſura reperiatur, ut conſtat ex *c. Conſuluit; 10. de uſur. c. Ad noſtram; 5. de empt. & vend. c. Ille; 4. de pignor.* An autem ratione lucri ceſſantis, & damni emergentis, liceat aliquid ultra ſortem accipere, ſuo loco dicetur.

VI. Cæterum illud hic addendum, ſi pecunia, vel alia res mutuo data, caſu fortuito perierit, & multo magis ſi culpa, etiam leviſſima, debitoris ſeu mutuatarii, hic nihilominus reddere debet mutuum, ut conſtat ex *l. Incendium; 11. C. Si certum petat.* & ibi *Gl. V. Incendium.* Ratio eſt, quia per mutuum dominium rei creditæ tranſit in accipientem: res autem quælibet, ſi caſu fortuito pereat, domino perit *l. Pignus; 9. C. de pignor. act.* Excipi debet, niſi debitor ex mutuo, ſeu mutuatarius obtulerit creditori quod debet, atque ſine juſta cauſa accipere recuſaverit; nam ſi poſt oblationem factam, & recuſatam, pecunia credita, vel alia res mutuata, ſine culpa debitoris perierit, aut perdita ſit, poteſt debitor contra creditorem, doli mali exceptione ſe tueri, quantumvis aliquando interpellatus non ſolverit, *l. Qui Decem; 32. ff. de ſolut.* dummodo pecuniam, vel aliam rem mutuatam, opportuno tempore & loco, etiam nude & citra conſignationem, vel depoſitionem, debitor obtulerit, *Gerkefr. ibid. lit. S.* Secus ſi tempore importuno, vel loco alieno obtuliſſet, tunc enim periculum non creditoris, ſed debitoris erit, *l. Si ſoluturus; 39. ff. Eodem.* ac proinde eadem ſpecies, v. g. frumenti vel vini, quoad quantitatem & qualitatem, cum ea, quæ mutuo accepta eſt, reddi debet, ſive valor aut æſtimatio extrinſecus impoſita decreverit, ſive aucta fuerit, quia idem frumentum vel vinum eſt, quando plus, & quando minus valet, *Bart. in l. 3. n. 16. ff. de rebus credit. Zaſius ff. eod. num. 25. Laym. l. 3. tr. 4. c. 15. n. 5.* At vero in pecunia reddenda eſt eadem quantitas, ſecundum valorem ſeu æſtimationem extrinſecus impoſitam, quæ fuit tempore contractus & numerationis, ſive valor extrinſecus pecuniæ poſtea auctus fuerit, ſive decreverit; quia illa quantitas mutuo data eſt, non corpora, niſi aliter ſit conventum, vel niſi, ob moram debitoris, creditor damnum pateretur, *l. Quod te; 5. ff. de reb. cred. Zaſ. ff. eod. n. 24.*

§. II.

An Eccleſia, vel Prælatus, ejus nomine, poſſit mutuum dare, & an ac quo modo Eccleſia, vel Monaſterium obligetur ex mutuo ipſi dato?

VII. Aſſertio 1. Si Eccleſia, vel ejus Prælatus habet reditus Eccleſiaſticos abundantes, non prohibetur mutuum dare indigentibus pecunia, modo ſors, ſive ſumma capitalis aſſecuretur per pignora, vel fidejuſſores; quia hoc eſt opus pietatis & miſericordiæ, & Eccleſia ex eo non gravatur, ut docet, *Jo. Andr. in c. n. 2. h. t. & Abb. ibid. n. ult. Laym. in diſ. de rer. Eccleſ. alienat. Theſ.* 102. alioqui vero ſi proximi neceſſitas non urgeat, ad bonam adminiſtrationem Prælati pertinet, ut res Eccleſiæ augeat, adeoque ut ſuperfluos reditus vendat, pecunias ad emendum expendat &c. ſicut hoc ipſum Tutores & Curatores minorum facere jubentur, ut patet ex *l. Bn autem; 5. in princ. & l. Inter qui; 7. §. Si poſt. ff. de adminiſt. & peric. Tut. & l. Tutores; 24. C. Eodem. Laym. c. l.*

VIII. Et hinc in *c. Si quorundam; 2. h. t.* Gregorius IX. „ prohibet univerſis Eccleſiarum Prælatis, ne quis eorum „ Eccleſiam ſibi commiſſam præſumat gravare pro alienis „ debitis, ſive aliena debita, nomine Eccleſiæ, ſuſcipien„ do, (mutuum accipiendo, vel alii dando, vel pro alio „ fidejubendo, *Gl. hic V. Gravare*) aut litteras vel ſigilla „ tradendo, alicui (id eſt litteras ſigillatas, per quas concedunt Prælati, ut quis poſſit pecuniam mutuo accipere, nomine ſuo, & Eccleſiæ ſuæ, *Gl. hic V. Litteras*) quibus „ Eccleſia obligari poſſit. Quod ſi hoc attentatum fuerit a „ Prælatis, Eccleſiæ ad ſolutionem talium debitorum non „ teneantur: adeoque obligatio eſt irrita (niſi quatenus ver„ ſum eſt in utilitatem Eccleſiæ, *Gl. hic V. Non teneri.*) Et „ is, qui contra prohibitionem hanc facere præſumpſerit „ ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium eſt ſuſpen„ ſus, (ipſo jure, & inſuper Eccleſiam ipſam reddere de„ bet indemnem, ſi in aliquo gravata ſit, *Gl. hic V. Su„ ſpenſum.*

IX. Porro hæc Conſtitutio, quatenus infert pœnam, ſeu cenſuram, non comprehendit Epiſcopos, *juxta c. Periculoſum; 4. de ſentent. excomm. in 6. & Gl. margin. in cit. c. 2. h. t.* & docet *Suar. diſ. 31. de cenſur. Sec. 3. n. 2.* poteſt tamen Epiſcopus, vel alius ſimilem juriſdictionem habens ab iſta ſuſpenſione abſolvere; cum non ſit reſervata, & in perpetuum lata, ſed indefinite ſeu ſine definitione certi temporis, & ſi auctor hujus ſuſpenſionis, videlicet Papa eam voluiſſet eſſe perpetuam, & irremiſſibilem, id expreſſiſſet ſicut aliis ſæpe ſolet, *Suar. c. l. & Laym l. 1. tr. 5. c. 4. n. 3.* Veruntamen non debet Epiſcopus diſpenſare in hac ſuſpenſione, niſi prius Eccleſiæ fuerit ſatisfactum, *juxta c. Cum olim: 24. de V. S. Suar. c. l.*

X. Aſſertio 2. Si Prælatus, nomine Eccleſiæ, pecunias mutuas accipiat, & in eo poteſtatis ſuæ limites excedat, tunc Eccleſia non obligatur plus ſolvere, quam quantum inde in Eccleſiæ utilitatem verſum fuiſſe, creditor ſeu mutuator probaverit, prout habetur in *Auth. hoc jus porrectum in fine C. De SS. Eccleſ.* & refertur in *c. 2. cauſ. 10. q. 2.* ſed quoad ea, quæ non conſtiterit in Eccleſiæ utilitatem eſſe converſa, obligatus eſt Prælatus, qui Eccleſiæ nomine mutuum accepit, contra quem, ejuſque hæredes creditor agere poteſt, ut ex communi DD. ſententia docet *Molin. tr. 2. diſ. 300. n. 2.* poſt. *Covarr. l. 2. reſol. c. 17. n. 1.*

XI. Porro tunc Prælatus excedere poteſtatem ſuam cenſetur, ſi ita mutuo accipiat, ut res Eccleſiæ immobiles, aut mobiles pretioſas, quæ ſervari poſſunt, ac debent, alienare, vel pignori obligare ſit neceſſe ad debiti ſolutionem, cum enim talis res a Prælato & Capitulo alienari non poſſit directe, ſine evidenti Eccleſiæ utilitate, aut neceſſitate, ut patet ex dictis ſupra *Tit. 13.* conſequenter neque indirecte, occaſione accepti mutui, alienari poſſunt ſimilia bona, ut inde mutuum ſolvatur, etiamſi intervenerit conſenſus Prælati, & Capituli ſimul: niſi conſtet mutuum in Eccleſiæ utilitatem eſſe acceptum, & expenſum, alioqui enim alienatio horum bonorum fieret a Prælato & Capitulo, ſine manifeſta neceſſitate, aut utilitate Eccleſiæ, *Abb. in c. pen. n. 4. de fidejuſſ. Mol. cit. loc.* Secundo, excedit Prælatus limites ſuæ poteſtatis, ſi quantitas pecuniæ mutuo acceptæ tanta ſit, ut ex fructibus ſeu reditibus ſuæ menſæ, aut ſuæ adminiſtrationi commiſſis, ſolvi non poſſit: tum enim etiam probare debet mutuator, mutuum in utilitatem Eccleſiæ verſum fuiſſe, *Abb in c. pen. n. 5. Laym. in cit. diſ. Theſ.* 103. Tertio, ſi Prælatus mutuum accepit ſupra ſummam ipſi per ſtatutum vel capitulationem definitam, ſupra quam Eccleſiam, vel menſam ſuam debitis gravare non poſſit, ut colligitur ex *cit. c. pen. Barboſ. in Collect. ibid. n. 12. Laym. c. l.*

Aliud vero, quoad hoc eſt dicendum de Adminiſtratore Civitatis, nam ſi is cum conſenſu, aut ex mandato Civitatis, vel Conſilii ſeu Senatus civici mutuum accipiat, mutuans non tenetur probare, id converſum eſſe in Civitatis utilitatem, licet ad id neceſſe foret; alienare bona immobilia Civitatis; quia Civitas illa alienare poteſt, etiam ſine evidente ejus utilitate, aliaque ſolennitate, ut docet *Bart. in l. Civitas; 27. n. 2. ff. de reb. cred.* Quod civitas, circa alienationem rerum ſuarum ſtatuere poteſt, ſicut vult, *Abb. in cit. c. pen. n. 5. Mol. c. l. n. 5.* quia Civitas liberam facultatem habet diſtrahendi bona ſua.

XII. Aſſertio 3. Si Prælatus, nomine Eccleſiæ, pecunias mutuas accipiat, ſecundum limites facultatis, ſeu adminiſtrationis ſuæ, quia nimirum, vel cum conſenſu Capituli, tantam ſummam mutuo accepit, ad cujus ſolutionem ſufficiunt reditus, & alia bona mobilia non pretioſa Eccleſiæ: vel ſi Prælatus ſolus, etiam ſine Capituli conſenſu, quando is non requiritur, mutua accepit: hoc caſu obligatur Eccleſia, etiamſi a mutuatore probatum non fuerit, pecunias reipſa verſas fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ ſed ſatis eſt, ſi creditor ſeu mutuator oſtenderit, ex voluntate Prælati & Capituli, pecunias illas mutuo acceptas fuiſſe pro Eccleſia, ſeu ob utilitatem, vel neceſſitatem ejuſdem: idque procedit, ſive Prelatus, qui mutuum accepit, adhuc ſuperſtes ſit, ſive jam deceſſerit, ut docet *Abb. in c. 5. n. 2. h. t. & cit. c. pen. n. 5. & 6. de fidejuſſ. Mol. cit. diſ.* num. 5. *Laym. in cit. diſ.* n. 104. Ratio eſt, quia Prælatus vel ſolus, vel in quibuſdam caſibus, una cum Capitulo, liberam adminiſtrationem bonorum mobilium non pretioſarum habet, adeoque etiam facultatem accipiendi mutuum ob neceſſitatem, vel utilitatem Eccleſiæ, & eandem obligandi: ergo ſatis erit, ſi hoc ipſum oſtendatur, exhibendo v. g. Inſtrumentum Authenticum, in quo hoc ſcriptum contineatur, nempe pro hac, vel illa neceſſitate Eccleſiæ, pecunias mutuas fuiſſe acceptas, vel alias conjecturas afferendo, ex quibus id probabiliter colligi poſſit, videlicet quod Eccleſia eo

tempore,

tempore, pecuniis indiguerit, vel circa id tempus novum ædificium exſtructum fuerit, vel prædium Eccleſiæ emptum &c. juxta ea, quæ tradit *Menoch. de arbitr. jud. caſu* 432. 33. *& ſeq.*

XIII. Idque probatur etiam ex *c.* 1. *h. t.* Ubi ad hoc, ut Succeſſor Prælatus teneatur debita Anteceſſoris ſolvere, ſolùm exigitur, ut pro neceſſitate Eccleſiæ contracta fuerint: ergo ſatis eſt probare, quod propter imminentem aliquam neceſſitatem Eccleſiæ, pecuniæ ſint mutuo acceptæ, licet non probetur, ad eam ipſam neceſſitatem illas expenſas eſſe; talis enim probatio difficilis foret, ideoque non facile invenirentur, qui Eccleſiis, earumque Prælatis, in caſu neceſſitatis mutuum dare vellent, id quod in Eccleſiarum detrimentum redundaret, *Abb. in cit. c. pen. n.* 7. *de fidejuſſ.* in quo dicitur: Si Religioſus, ſine licentia ſui Abbatis, & majoris partis Capituli, pecuniam mutuam ab aliquo accipiat ultra ſummam, communi providentia, conſtitutam, Monaſterium non obligari, niſi conſtet in utilitatem ejuſdem verſam fuiſſe, tunc enim agitur actione de in rem verſo, ut ait *Gl. ibid. V. utilitatem*. Ex quo per ſenſum contrarium infertur, ſi Religioſus, cum requiſita licentia Prælati, & Conventus, vel etiam ſolius Prælati, quando is talem licentiam dare poteſt, pecuniam mutuam accepit, mutuator non cogatur probare, eam in utilitatem ejuſdem Eccleſiæ, vel Monaſterii verſam fuiſſe, ut notat etiam *Gl. ibid. V. In utilitatem*. Ergo multo magis idem dicendum erit, ſi Prælatus, cum conſenſu Capituli, vel etiam ſolus, in caſibus, in quibus id ei conceſſum eſt, mutuam pecuniam acceperit; cum ipſi plena & libera fructuum adminiſtratio ſit conceſſa, *Abb. c. l. num.* 5. *Mol. cit. diſ. num.* 8. *contra Covarr. loc. citat.*

Non obſtat *Auth. hoc jus porrectum in fine C. de SS. Eccleſ.* Nam in illa continetur caſus ſpecialis, quando res Eccleſiæ immobilis data in ſolutum creditori, cum neque res mobiles ad diſſolvendum debitum adeſſent: neque alius emptor reperiretur, hoc enim caſu, creditor probare debet, pecuniam, quam credidit, in Eccleſiæ utilitatem verſam fuiſſe: quia talis alienatio rei immobilis invalida eſt, niſi conſtet cum Eccleſiæ utilitate, illam factam eſſe, *Gl. fin. ibid.* Alii explicant dictam Authent. quod loquatur de eo caſu, quo ad ſolutionem debiti neceſſe eſt, alienare bona Eccleſiæ immobilia, vel mobilia pretioſa: non autem quando ſufficiunt reditus, & alia bona mobilia *Abb. in cit. c. pen. n.* 7. *de fidejuſſ. Molin. cit. loc. num.* 8. Aliud eſt ſi Adminiſtrator Civitatis mutuum accepit, ejus nomine, ſine mandato vel conſenſu Civitatis, tunc enim non ſatis eſt, ſi mutuator probet ſe mutuum accepiſſe ad ſublevandam neceſſitatem Civitatis: ſed opus eſt, ut probet mutuum in utilitatem Civitatis verſum fuiſſe: *l. Civitas*; 27. *ff. De reb. cred. junct. l.* 1. *C. de ſolut. & liber. debit. Civit.* Nam hujus ratio eſt, quia Adminiſtrator non habet ita generalem & liberam ac independentem a Civitate, vel ejus Senatu, adminiſtrationem pecuniarum, & aliarum rerum mobilium non pretioſarum, ſicut habet Prælatus Eccleſiæ, qui etiam ſine conſenſu Capituli, in pluribus caſibus, mutuum accipere poteſt, & ideo ipſi, vel ejus creditori non debet imponi onus probandi, mutuum verſum fuiſſe in utilitatem Eccleſiæ *Abb. in cit. c. pen. n.* 6. *Mol. cit. loc.*

XIV. Cæterum quando ſupra dictum eſt ſi ad ſolutionem mutui neceſſarium ſit bona immobilia, aut mobilia pretioſa vendere, aut in ſolutum dare, tunc creditor debeat probare pecunias in utilitatem Eccleſiæ fuiſſe verſas: Id indubitate verum eſt, ſi tempore accepti mutui, jam apparebat, non poſſe eam pecuniæ mutuo acceptæ quantitatem ſolvi ſine alienatione talium bonorum, ut conſtat ex *citat. Auth. hoc jus porrectum*, etiamſi Prælatus & Capitulum ſimul mutuum illud acceperint, ut docet *Abb. in cit. c. pen. num.* 4. *de fidejuſſ.* quia non ſufficit, ſi Prælatus & Capitulum hoc ipſum fateantur, cum juxta regulam communiter acceptam, confeſſio partis non ſufficiat in eo caſu, quo agitur de jure, cui ipſa renunciare, ſeu præjudicare non poteſt, *Laym. in cit. diſ. Canon. Theſ* 105. Quod vero tempore accepti mutui nondum apparebat, ſolutionem non poſſe fieri ſine alienatione bonorum immobilium Eccleſiæ, vel mobilium rerum pretioſarum, hoc caſu, ſi Prælatus & Capitulum expreſſe, vel tacite profiteantur, ſe pro utilitate Eccleſiæ pecunias mutuas accipere, cum talem facultatem jure conceſſam habeant, ſatis erit, ſi creditor id ipſum oſtendat, neque neceſſarium erit demonſtrare, quod pecuniæ in utilitatem Eccleſiæ verſæ fuerint: etiamſi poſtea appareat, neceſſarium eſſe, ad diſſolvendum debitum mutuo acceptum, rem Ec- Eccleſiæ immobilem vendere, aut in ſolutum dare, ut ex Georgio Everhardo *Tom.* 2. *conſ.* 36. *num.* 81. tradit *Layman. cit. Theſ* 105. Ratio eſt, quia talis alienatio non ad debiti obligationem, quæ ab initio ceſſiſſe præſumitur, ſed potius ad executionis eventum ſpectat, quæ in tali caſu neceſſaria eſt, & jure permiſſa, *juxta cit. Auth. hoc jus porrectum in princ.*

XV. Aſſertio 4. Si mutuum, nomine Eccleſiæ, acceptum ſit ab aliquo particulari de Eccleſia, v. gr. Canonico, vel Monacho, tunc vel definita eſt illi certa quantitas, ſeu ſumma, quam poſſit mutuo accipere, vel non. Priore caſu, vel intra definitam ſummam is mutuum accepit, & tenetur Eccleſia id ſolvere, licet non oſtendatur in ejuſdem utilitatem converſum eſſe, ut aperte colligitur ex *cit. cap. pen. de fidejuſſ.* quia ipſi Eccleſiæ cenſetur eſſe mutuo datum, modo ad ſolutionem debiti non ſit neceſſe alienare bona immobilia Eccleſiæ, vel mobilia pretioſa, juxta ſupra dicta. Vel ſummam conſtitutam exceſſit mutuatarius, & Eccleſia non tenetur quoad exceſſum, niſi quatenus conſtiterit id in ipſius utilitatem eſſe converſum, adeoque creditori onus probandi incumbit converſionem eſſe factam. Idemque dicendum poſteriorem caſu, ſi nulla certa ſumma ſit decreta, ad mutuo accipiendum, *Molin. cit. diſ.* 300, *num.* 9.

XVI. Notandum hic præterea primo. In propoſito id dicitur converſum in Eccleſiæ utilitatem, quod in eam cauſam expenſum eſt, in quam Eccleſia de ſuis bonis tantundem inſumptura fuiſſet, *arg. l. In pupillo*, 47. §. *Plane*; *ff. de ſolut.* ſed etſi Adminiſtrator Eccleſiæ ſumptus, quos Eccleſia factura non fuiſſet, prudenter, & rationabiliter fecit ex mutuo accepto, Eccleſia ad totum ſolvendum tenetur, licet eventus non fuerit ſecutus, ſive ſumptus ob inopinatum eventum, non ceſſerint in commodum Eccleſiæ, quia v. g. res, in quam expenſæ factæ ſunt, caſu periit, ut aperte colligitur ex *l. Sed an ultra*; 10. §. *Is autem*; *ff. de negot. geſt.* Idque præſertim verum eſt, ſi is, qui ſumptus tales fecit, facultatem habuit mutuo accipiendi, ſed non limitatam. Si vero quod mutuo acceptum eſt, irrationabiliter, & imprudenter fuit expenſum, v. g. in pompas, vel in picturas ſuperfluas, tunc ſolum obligatur Eccleſia ſolvere, quantum inde locupletior facta eſt. Quod ſi plus utilitatis Eccleſia inde percepit, quam fuerit ſumma mutuo accepta, non plus tamen tenetur ſolvere, quam quantum mutuo accepit, *Abb. in cit. c. pen. nu.* 8. *&* 9. *de fidejuſſ. Molin. cit. diſ. nu.* 10. Idemque quoad hoc dicendum de Civitate.

Notandum ſecundo. Hoc ſpecialiter ſtatutum eſt in mutuo dato Eccleſiæ, quod mutuator probare debeat, mutuum in utilitatem ejus verſum eſſe: non vero in aliis contractibus cum Eccleſia initis, ut ſi v. g. aliquis vendat rem Eccleſiæ, vel ab illa emat, non tenetur probare rem venditam, vel pretium ſolutum in ejus utilitatem verſum eſſe, quia id jure cautum non reperitur. Ratio ſpecialis hujus diſpoſitionis in mutuo eſt, quia Prælati, & Adminiſtratores bonorum Eccleſiaſticorum ſolent faciles, & proni eſſe ad mutuum accipiendum, & fœneratores ad illud dandum, ideoque ne inde Eccleſia damnum pateretur in bonis ſuis, merito ſtatutum fuit, ne ex mutuo obligarentur, niſi a mutuantibus probatum fuerit, illud verſum fuiſſe in ejuſdem utilitatem, *Abb. in c.* 1. *num.* 9. *Diſpoſite Molin. cit. diſ. n.* 21. Limitant nonnulli in venditione facta pro ſolvendis debitis Eccleſiæ, tunc enim emptor probare tenetur pretium ad ſolvenda debita ceſſiſſe, *Roccius in praxi alien. rer. Eccleſ. reſolut.* 4. *num.* 2. & alii apud *Bartol. in cit. c. pen. n.* 16. *de fidejuſſ.* Excipiunt nonnulli etiam depoſitum, in quo volunt requiri, ut probetur converſio in utilitatem Eccleſiæ, *Barboſ. in cit. c. pen. num.* 10. ſed oppoſitum dictum ſupra *Tit.* 16. *num.* 13.

Notandum tertio. Quando Eccleſia mero jure ex mutuo accepto obligatur, etiamſi mutuans non probet, pecuniam mutuatam in ejus utilitatem verſam fuiſſe, poteſt petere reſtitutionem in integrum, ſi probare velit, læſionem, ſive pecunias in utilitatem ſuam non fuiſſe converſas, *Covarruv. cit. c.* 17. *num.* 3. *in fine*, & alii apud *Barboſ. in cit. c. pen. n.* 64. *de fidejuſſ.*

§. III.

An Succeſſor in Prælatura, aut Beneficio teneatur ſolvere debita ab Anteceſſore ſuo contracta?

XVII. Aſſertio 1. Succeſſor tenetur ex bonis, & reditibus Eccleſiæ ſolvere debita, quæ ab anteceſſore facta fuerunt pro Eccleſiæ neceſſitate, vel utilitate, prout reſcripſit Papa Alexander III. *in c. Ad hæc*; 1. *h. t.* ubi ait: ſicut filius „ (ſi ſic etiam hæres, *Gl. hic V. Filius*; debita patris ſolve- „ re tenetur: ita Prælatus ſui prædeceſſoris pro Eccleſiæ neceſſitate contracta, vel etiam pro ejuſdem utilitate, ut addit. *Barboſ. in Collect. hic in ſumma, & alii.* Ratio eſt quia ſucceſſor Prælatus, vel alius Rector Eccleſiæ eſt quaſi hæres ſui anteceſſoris, cui in Prælatura, vel Beneficio ſuccedit, *Gloſſ. hic V. Prædeceſſoris*: Sicut ergo hæres ſuccedit in univerſum jus defuncti, tam quoad jura, & commoda, quam quoad onera, & debita, ſeu obligationes, *l. Hæreditas*; 62. *ff. de R. J.* ita & Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ ſuccedit in univerſum Jus Eccleſiæ, *c. Relatum*; 12. *de teſtam.* ideoque etiam debita, quæ is pro Eccleſia, ſeu in commodum ejuſdem contraxit, ſolvere tenetur. Eſt tamen diſcrimen inter filium, ſeu alium hæredem, & Prælatum ſucceſſorem, quia hæres accipit, ſive conſequitur Jus ſucceſſionis a defuncto, idemque obligatur ad omnia debita defuncti ſolvenda, ſaltem ſecundum vires hæreditatis. *C.* 1. *de teſtam.* ſi inventarium fecit, *l. ult. C. De Jure deliberat. G. hic V. Debita*. At vero Prælatus, & quilibet Beneficiarius jus ſucceſſionis conſequitur, non a defuncto anteceſſore, ſed a Superiore, qui illum in Prælatura, vel Beneficio inſtituit, ideoque non tenetur ad omnia debita anteceſſoris ſolvenda, ſed ad ea tantum, quæ is nomine Eccleſiæ, ſive pro neceſſitate, aut utilitate ejuſdem contraxit, ut colligitur ex *cit. c. h. t.* per ſenſum contrarium, *Gl. fin. ibid. & Abb. num.* 1.

XVIII. Aſſertio 2. Succeſſor ſolvere debet non tantum illa debita, quæ ob neceſſitatem, aut utilitatem Eccleſiæ, ſed etiam quæ pro neceſſaria, ac decente ſuſtentatione perſonæ ſui anteceſſoris ſunt contracta, ea enim ex reditibus Eccleſiaſticis Prælaturæ, vel Beneficii, in quo ſuccedit, diſſolvi debent, quia pro neceſſitate Eccleſiæ videntur contracta, cum Eccleſia teneatur Prælatum, vel Rectorem ſuum alere, & ſuſtentare, etiamſi is bona patrimonialia habeat, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 2. *h. t.* ubi addit, quod ſucceſſor tenetur ſolvere etiam debita, quæ anteceſſor in infirmitate contraxit, ex qua deceſſit, *Bart. in cit. c.* 1. *num.* 3. *Laym. in cit. diſ. de alien. rer. Eccleſ. Theſ.* 107.

XIX. Aſſertio 3. Si Prælatus, Rector Eccleſiæ, vel alius Beneficiarius defunctus nullos Eccleſiaſticos reditus reliquit, tum diſtinctione opus eſt, vel enim habuit ſufficientes reditus ab Eccleſia ipſi aſſignatos, vel non. Si prius, tum debita ab ipſo etiam propter neceſſitatem, v. gr. infirmitatem contracta, ex patrimonialibus ejus bonis ſolvi debent, *arg. c. Ex præſentium*; 3. *de pignor.* Si poſterius, quia ſcilicet ſufficientes

Digitized by Google

cientes reditus Eccleſiaſticos non habuit, tum iterum diſtinguendum eſt; vel enim, præter opinionem, & ob cauſam accidentariam id evenit, verb. grat. ob fructuum unius, aut plurium annorum ſterilitatem, vel ob hoſtium incurſiones: & tunc ſucceſſor in Beneficio obligandus erit, ut ex futuris reditibus Beneficii debita a defuncto contracta ſolvat, dummodo tale onus ſuſtinere poſſit, ut tradit *Abb. in citat. cap. 3. num. 5. ſupr. de pign. Pariſ. lib. 1. de conſign. benef. q. 16. an. 52.* vel Beneficiarius ab initio ſicut tenuitatem redituum, & nihilominus Beneficium acceptavit: hoc caſu, quia ipſi imputari merito poteſt, quod tamen tenue Beneficium acceptavit, ita ut ſua induſtria, vel ex patrimonio vivere debeat, ideo hæredes ex propriis, ſeu patrimonialibus bonis defuncti debita ipſius diſſolvere debent. *Abb. citat. loc. num. 6.* & ſumitur ex *l. Si pro re*; 10. *juxt. Gloſſ. V. Capiſſa Cod. Mandat*; *Laym. cit. Theſ.* 50.

XX. Aſſertio 4. Si Beneficiarius nec reditus Eccleſiaſticos, nec bona patrimonialia reliquit, tunc expenſas neceſſarias, v. gr. factas in infirmitate, vel funeris cauſa, Eccleſia, aut ſucceſſor in Beneficio ſolvere debet, *argum. cap. 1. hoc titul.* & tradit *Abb. in citat. cap. 3. num. 5. de pignor.* Ratio eſt, quia quod pro neceſſitate perſonæ, videlicet Prælati, Rectoris, vel alterius Beneficiarii expenditur, id pro ipſa Eccleſia, vel Beneficio expenſum eſſe, cenſendum eſt, propter unionem, quæ eſt inter Prælatum, & Eccleſiam, Rectorem, aut Beneficiarium, & Beneficium. Quare tale onus, ſive obligatio realis cuilibet Beneficio impoſita eſſe cenſeri debet, ita ut ad ſucceſſorem in Beneficio transeat, dummodo is hoc onus ferre poſſit, alioqui enim ad Epiſcopum ſpectat, aliunde providere, & ſubſidium adferre, *Laym. c. l.*

XXI. Illud hic addendum, ſi Prælatus, Rector Eccleſiæ, vel quivis alius Beneficiarius, qui debita contraxit propter ſuſtentationem, perſonæ ſuæ, non habeat alia bona patrimonialia, vel quaſi patrimonialia, tunc reditus ejus Eccleſiaſtici in arreſtu ponuntur, & creditori aſſignantur, ut eos percipiat, donec debitum ſit ſolutum, ut tradit *Abb. in cap. 2. num. 3. & num. 15. ſupr. de fidejuſſ. Laym. in citat. diſp. num.* 106. Et quidem hoc caſu Eccleſia indulget Clerico tanquam pauperi, ob honorem etiam Clericalis Ordinis, ut omnia ejus debita, ſive adhuc vivat, ſive poſt mortem illius, ex reditibus Eccleſiaſticis ſolvantur. Si vero patrimonialia bona habeat, tum debita ſolvenda ſunt ex reditibus Eccleſiaſticis, ſecundum eam tantum quantitatem, quam competens, & decens ejus ſuſtentatio requirit, reliquum vero debitorum ex bonis patrimonialibus ſolvendum eſt, ac proinde ea pars redituum beneficialium, quæ honeſtæ, ac decenti ſuſtentationi Beneficiarii ſupereſt, reſervari debet, ut ad pias cauſas applicetur, *Laym. c. l.*

§. IV.

De Beneficio, ſeu privilegio competentiæ, quod datur Clericis debitoribus, qui non ſunt ſolvendo.

XXII. Quæritur 1. Quale beneficium, ſive privilegium competat Clericis, qui non ſunt ſolvendo. Reſpond. Clericus, ob debita civilia, ſi ea propter inopiam ſolvere non poſſit, in totum, vel pro parte, non debet excommunicari, nec incarcerari, vel aliter moleſtari: ſed neque ad ceſſionem bonorum compelli: neque conveniri poteſt a creditoribus ſuis, niſi in quantum facere poteſt, deductis ſcilicet alimentis, ne egeat, dummodo idoneam cautionem præſtet, quod ſolvere velit, ſi ad meliorem fortunam pervenerit. Ita *Gloſſ. Abb.* & alii Canoniſtæ communiter, *in capit. Odoardus 3. hoc tit. Covarruv. lib. 2. reſolut. cap. 1. numer. 9. Menoch. de arbitrar. Judic. caſu 183. num. 29. & 30. Farinat. part. 1. quæſt. 27. num. 65. & ſeqq. Barboſ. lib. 5. Jur. Eccleſ. cap. 39. §. 6.* Idque ſtatutum habetur *in citat. c. h. titul.* ubi „Odoardus Clericus conventus fuit a creditoribus ſuis ſuper quibuſdam debitis pecuniariis coram Officiali, ſeu „Vicario Archidiaconi Rhemenſis: is vero debitum confeſſus, dixit propter inopiam ſe ſolvere non poſſe, nihilominus tamen eum Officialis excommunicavit. Hac re „delata ad Papam Gregorium IX. Is mandavit certis a ſe „delegatis, ut ſi conſtiterit, quod prædictus Odoardus, ſive in „totum ſive ex parte, non poſſit debita ſolvere, ut ſententiam „excommunicationis, ſine difficultate relaxent, recepta „prius ab eo idonea cautione, ſi ut, ad pinguiorem fortunam devenerit, debita illa perſolvat. Ratio hujus deciſionis eſt, quia inanis eſt actio, quam inopia debitoris excludit, *l. Nam is 6. ff. de dolo, & c. Olim. 16. de reſtitut. ſpoliat.* & qui nihil habet, nihil dare poteſt, *Gloſſ. hic V. Valentem.*

XXIII. Pro declaratione hujus cap. notandum primo. Clericus propter debitum civile, ſi contumaciter recuſet ſolvere, poteſt excommunicari, etſi non debeat propterea in carcerem detrudi, ut notat *Abb. in citat. cap. Odoardus num. 2. & 3.* Quamvis hodie juxta Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. capit. 3. de reformat.* debitores debeant primo in carcerem conjici, & in ſubſidium excommunicari; quia non poteſt hodie recurri ad remedium cenſurarum, niſi ubi executio realis, vel perſonalis fieri non poteſt, *Fagnan. hic num. 4.*

Notandum ſecundo. Sententia excommunicationis lata contra debitorem, qui notorie non eſt ſolvendo, eſt ipſo jure nulla, etiam in foro externo; quia excommunicari nemo poteſt, niſi ob inobedientiam, & contumaciam, contumax autem in ſolutione eſſe non poteſt debitor, qui ſolvere non poteſt, cum impoſſibilium nulla ſit obligatio, *Reg. 18. in ff.* Secus eſt, ſi de inopia evidenter non conſtet, tunc enim ſententia tenet, propter dubium: ſed veritate comperta, relaxari debet, ut in caſu *citat. cap. Odoardus* ubi non plene conſtitit Officiali, an allegatio inopiæ vera ſit, nec ne, *Gloſſ. ibid. V. Non valentem, & Abb. num. 9. Fagn. num. 11.*

Notandum tertio. Quod ſupra dictum eſt Clericum ob debitum civile non poſſe incarcerari: id limitari debet, niſi doloſe egerit, & creditorem deceperit, quia v. g. finxit ſe eſſe Laicum: vel quia abſcondit bona ſua, ne ex iis ſolveretur debitum: vel quia coram Judice falſo negavit debitum; tunc enim detrudi poteſt in carcerem, non præciſe propter debitum civile, ſed propter dolum, & crimen commiſſum, ut tradit *Molin. tract. de juſtit. diſp. 572. num. 12.*

Deinde limitatur, niſi Clericus debitor ſuſpectus ſit de fuga, tunc enim auctoritate Judicis Eccleſiaſtici, per miniſtros laicos capi poteſt, & in carcerem conjici, donec integrum debitum ſolvat, vel de eo ſolvendo ſufficientem, & idoneam cautionem præſtet: Imo etiam ab ipſo creditore, per ſe, vel per alium capi poteſt debitor Clericus, ſi in actuali fuga ſit, & captus deduci debet ad ſuum Judicem, *Covarr. cit. c. 1. n. 9. Molin. cit. diſp. num. 22. Barboſ. in cit. c. 3. n. 10.*

XXIV. Notandum quarto Clericus debitor, qui ſolvendo non eſt, non poteſt cogi ad ceſſionem bonorum, ut evitet carcerem, prout colligitur ex *citat. cap. Odoardus*; nam ſi Clericus ille ceſſiſſet bonis, non fuiſſet excommunicandus, & Papa de hoc mentionem feciſſet, nec mandaſſet, ut prius reciperetur ab eo cautio de ſolvendo, ſed ut cederet bonis, *Abb. ibid. num. 8.* alias vero ſpectato Jure communi, ſi debitor ſit in mora ſolvendi, poſtquam confeſſus eſt debitum, extra judicium, vel in judicio, vel a Judice condemnatus eſt ad ſolvendum per ſententiam, quæ tranſit in rem judicatam, poteſt fieri executio in bonis illius, *l. penult. & ult. ff. de ceſſione bonor.* Quod ſi ex iis integra ſolutio debiti obtineri non poſſit, creditore petente, in carcerem conjici poteſt, niſi bonis cedere velit debitor, juxta *lib. 1. Cod. qui bon. ced. poſſ.* ceſſione vero facta, debitori auferuntur omnia ejus bona, & jura ad quæcunque debita, vel bona competentia, eaque creditoribus addicuntur, & traduntur, præter viles veſtes, quibus ſe contegat: & tunc liberatur a carcere, & interim dum non efficitur ſolvendo moleſtari a creditoribus non poteſt: etiamſi bona, quibus ceſſit, non ſufficiant ad ſolutionem debitorum, *l. Is qui 4. §. Sabinus ff. de ceſſ. bon. & lib. 1. Cod. qui bon. ced. poſſ. Molin. diſp. 572. num. 2. 6. & 9.* manet tamen obligatus debitor, ut ſi ad pinguiorem fortunam poſtea devenerit, reliquum ſolvere debeat, ſed nonniſi quatenus commode facere poteſt, habita ratione, ne egeat, *citat. loc. Is qui 4. in princip. & l. Qui bonis 6. ff. de ceſſ. bon.* Idque locum habet etiam in foro conſcientiæ, *Molin. citat. loc. num. 9.* Verum Clericus, etiamſi ſolvendo non ſit, ſive in totum, ſive ex parte, non tamen compelli poteſt ad ceſſionem bonorum, ſiquidem etiamſi bonis non cedat, in carcerem conjici non poteſt ob debita civilia, juxta *citat. cap. Odoardus*: & inſuper Clericus eo gaudet privilegio, ut poſtquam condemnatus eſt ad ſolvendum per ſententiam, vel poſtquam debitum confeſſus eſt, ſi in mora ſolvendi exiſtat, executio quidem fieri poſſit in reditibus, ac bonis ejus, ita ut aſſignentur ea creditoribus, donec debito ſit ſatisfactum; non tamen poteſt privari omnibus bonis ſuis: ſed relinqui ei debet portio, ex qua ſe honeſte ſuſtentare valeat, ne egeat, vel cum probro Ordinis Clericalis mendicare cogatur, ut colligitur ex *cap. 2. De fidejuſſ.* & ex communi tradit *Abb. in citat. cap. Odoardus num. 8. & Molin. citat. diſput. 572. num. 19.* nam ſi miles ſecularis, qui in expeditione bellica verſatur, hoc privilegium habet, ut non teneatur cedere bonis, neque creditoribus plus ſolvere cogatur, quam quantum facere poteſt, ne egeat, *l. Miles 6. in princip. ff. de re judic.* adeo ut illud privilegium etiam conceſſum ſit quaſi militibus, videlicet advocatis, & patronis cauſarum: multo magis idem privilegium conceſſum erit militibus ſacris, ſeu militiæ cœleſtis, hoc eſt, Clericis, & tradit *Gloſſ. in citat. lib. 6. V. Facere poteſt, & Bartol. ibid.* præſertim cum hoc beneficium multis aliis perſonis privilegiatis competat, ut parentibus, patronis, eorumque liberis, marito, uxori, ſocero, ſocio bonorum, vel negotiationis alicujus &c. ut conveniri non poſſint, niſi quatenus commode ſolvere poſſint, deductis alimentis, *leg. Sunt qui 16. & ſeqq. ff. de re judic.* conſentit *Regul. jur. 173. in ff.* In condemnatione perſonarum, quæ in id, quod facere poſſunt, condemnantur, non totum, quod habent, extorquendum eſt, ſed & ipſarum ratio habenda eſt, ne egeant: eſſet enim inhumanum ſpoliatam fortunis ſuis in ſolidum damnari, ut dicitur, in *§. ult. Inſtit. de action.*

Porro Clericus, cui ſemel conceſſum eſt beneficium hoc *citat. cap. Odoardus*: & poſtea factus locupletior, ſi rurſus in paupertatem incidat, iterum frui poteſt hoc beneficio, ſicut etiam ceſſio bonorum reiterari poteſt, *Barboſ. l. 2. Jur. Eccleſ. cap. 39. §. 6. num. 13. Fagnan. in cit. cap. 3. n. 64. h. t.*

XXV. Quæritur ſecundo. Quænam requirantur, ut Clericus debitor fruatur beneficio hujus *cap. Odoardus*. Reſp. Inprimis requiritur, ut ſit Clericus; nam hoc beneficium competit ſolis Clericis, qui in Sacris conſtituti, vel etiam in minoribus Ordinibus, aut ſaltem prima tonſura initiati ſunt, dummodo incedant in habitu Clericali, cum tonſura, & alicui Eccleſiæ de mandato Epiſcopi inſerviant, vel in ſtudiis verſentur, prout requirit Concil. Trident. *Seſſ. 23. cap. 6. de reform.* & docet *Covarr. citat. cap. 1. numer. 9. Molin. citat. diſp. 572. num. 20. Menoch. citat. loc. numer. 30. in fin.* Aliqui tamen Dd. quos ſequitur *Fagnan. in citat. c. Odoardus numer. 24. & 25. hoc titul.* probabiliter tenent, quod Clericus in minoribus conſtitutus, vel habens primam tonſuram, modo non abjecto Clericali habitu, ſe publice pro Laico gerat, gaudeat hoc beneficio competentiæ,

licet

licet nec beneficium Eccleſiaſticum habeat, nec Eccleſiæ alicui inſerviat; quin Concilium Tridentinum *c. l.* ademit ſolum Clericis non habentibus requiſita ibi præſcripta, privilegium fori, non item cætera privilegia, ut Canonis, exemptionis a vectigalibus, & ſimilia: ut ſæpius declaravit S. Congregatio Concilii, teſte eodem. Unde licet hujuſmodi Clerici poſſint conveniri coram Judice Laico, & ab eodem puniri: poſſunt tamen etiam puniri ab Epiſcopo, & eſt locus præventioni, *Fagnan. c. l.* De Clericis vero conjugatis omnes conveniunt, quod licet gaudeant privilegio fori, & Canonis, ſi cum unica virgine contraxerunt, & habitum, ac tonſuram Clericalem gerant: tamen etiam ante Concilium Tridentinum non gaudebant cæteris privilegiis Clericalibus, ut conſtat ex *c. unic. de Cleric. Conjug. in 6.* & conſequenter neque privilegio dicti *c. Odoardus, Molin. c. l. & Fagnan. num. 23.*

Secundo. Requiritur, ut debitor propter inopiam ſolvere nequeat, ſive in totum, ſive pro parte, ut patet ex *cit. c. Odoardus.* Et hinc licet alias regulariter, ſi debitum ſit liquidum, non admittatur ſolutio particularis, creditore invito, *l. Quidam; 21. ſuaſt. Gl. V. Ad accipiendam; ff. de reb. cred.* Si tamen debitor ad totum ſolvendum ſit impotens, cogitur creditor partem, quam poteſt ſolvere, recipere, *Imol. hic n. 11. & Fagn. n. 29.* Veruntamen, ſi creditor pauperior eſſet ipſo debitore Clerico, tunc non poſſet hic uti privilegio; *cit. c. Odoardus* contra illum, *Barb. in Collect. hic n. 7. & Fagn. 30.* quia privilegiatus non utitur privilegio contra privilegiatum *l. Verum, 11. §. Item quæritur; ff. de minor.* Excipe, niſi creditor pauperior, non ex onerosa, ſed ex lucrativa tantum cauſa eſſet creditor, v. g. ex donatione, *Barboſ. cit. c. 39. §. 6. num. 30.*

Tertio. Requiritur, ut de inopia, ob quam debitor non eſt ſolvendo, conſtet, ut patet ex *cit. c. 3.* ibi: *Si contigerit*, ideoque illam probare tenetur, ſaltem ſummarie, & præſumptive, ex fama, vel communi hominum æſtimatione, aut redituum ſuorum tenuitate, *Barboſ. hic n. 3. & Fagn. n. 31.*

XXVI. Quarto requiritur, ſecundum aliquos Dd. ut debitor Clericus non ſit ad inopiam, & impotentiam ſolvendi redactus, propria culpa, nam ſi prohibitis ludis, vel luxurioſe vivendo diſſipavit bona, ac reditus ſuos, non fruetur hoc beneficio competentiæ, *Barb. in cit. c. 3. n. 21.* Contrarium tamen, quod nihilominus uti poſſit hoc beneficio, videtur tenere *Hoſtienſ. hic V. Debitis; & Joan. Andr. n. 1. Fagn. n. 43.* Et ſimile eſt in Clerico, qui propria culpa incidit in morbum, cui non propterea ſubtrahuntur emolumenta Clericis inſervientibus divinis debita. Veruntamen ſi Clericus debitor non ſit ſolvendo ob dolum commiſſum, non gaudet hoc beneficio, ut ſi debita contraxit, ſpe fruendi hoc beneficio, vel bona diſſipavit in fraudem creditorum, vel alienavit, pendente lite ſuper debito principali, *Barb. in cit. c. 3. n. 17. & 18. Fagn. ibid. n. 44. & a. ſeqq.*

Quinto requiritur. Ut Clericus conveniatur, ratione debiti in cauſa civili, prout ſumitur ex *cit. c. Odoardus ibi: ſuper quibuſdam debitis*; ſive quadam quantitate pecuniæ, *Gloſ. ibid. In caſu*: Secus eſt, ſi ſit debitum ex delicto, tunc enim capi, & incarcerari poteſt, nec frui poteſt hoc beneficio, *Barb. hic n. 15. Fagn. n. 47* Quare axioma illud, *Qui non habet in ære, luat in corpore, l. Si quis; 7. §. In ſervos; ff. de juriſd. l. fin. ff. de in jus vocand.* locum non habet in obligationibus, quæ ex contractu naſcuntur: ſed quæ ex delicto deſcendunt, ſive delictum ſit publicum, ſive privatum, in quo pœna peccuniaria, quæ de jure infligenda foret, in corporalem commutatur, propter inopiam Rei, *l. 1. §. fin. de pœnis; o. Finem; 5. De dolo, & contum.* ne delicta maneant impunita, *Henric. Caniſ. in cit. c. Odoardus; n. 7. h. t.* Ubi tamen diſtinguendum eſt, vel enim convenitur debitor, qui non eſt ſolvendo, civiliter ad præſtandum intereſſe: & non poteſt pœna pecuniaria commutari in corporalem, ſed differri debet executio, donec debitor ad pinguiorem fortunam pervenerit, *cit. c. Odoardus & c. Olim; 16. de reſtit. ſpol.* Vel ex delicto agitur criminaliter contra debitorem ad pœnam: & tunc vel pœna illa applicanda eſt parti, ſive actori, ut in furto, & non poteſt pœna pecuniaria commutari in corporalem, niſi actore conſentiente, *arg. capit. Fraternitatis; 21. cauſ. 12. q. 2.* quia actoris tantum intereſt, qui fortaſſe mavult exſpectare, donec reus ſit ſolvendo. Vel agitur ex delicto, ad pœnam applicandam fiſco, & tunc poteſt pœna pecuniaria converti in corporalem, etiam accuſatore invito; quia agitur tantum cauſa fiſci, *Abb. in cit. c. Odoardus, n. 5. poſt Hoſtienſ. & Joan. Andr. ibid.* Porro poſtquam pœna pecuniaria ſemel in corporalem eſt commutata, ipſo jure liberatur reus ab obligatione ſolvendi pœnam pecuniariam, etiamſi poſtea ditior fiat, cum corporalis pœna ſucceſſerit in locum pecuniariæ, *l. Sed ſi; 17. ff. de injuriis c. 1. cauſ. 14. q. 6. Caniſ. in cit. c. Odoardus n. 9. Fagn. ibid. n. 51.*

XXVII. Sexto requiritur, ut Clericus conveniatur actione perſonali; nam conventus actione reali, non poteſt uti hoc beneficio, quod perſonale eſt, *Barb. hic n. 20. Fagn. nu. 52.* Similiter ſi conveniatur ratione depoſiti, Clericus, quod penes ſe habet, non poteſt opponere hoc privilegium, *Barb. in cit. c. 3. n. 13. Fagn. hic nu. 54.*

Septimo. Requiritur, ut recognoſcat debitum, id eſt, confiteatur, ut patet ex *cit. c. Odoardus, juxta Gl. V. recognoſcentem*, nam ſi Clericus debitor cedat bonis, priuſquam debitum confiteatur extra Judicium, vel in judicio, vel ad ſolvendum condemnetur, non debet audiri, *l. pen. ff. de ceſſ. bon.* & ibi: *Gotfr. lit. Z. Gl. cit.* Ratio eſt, quia cum cedendo bonis non extinguatur obligatio, ſed tantum exactio differatur, ſi ante ceſſionem non conſtet de debito, poſſet creditori perire copia probationis propter mortem, vel abſentiam teſtium, ita, ut cum debitor factus eſſet ſolvendo, debitum probari non poſſet, ideoque ante ceſſionem de debito conſtare debet, *Abb. in citat. c. Odoardus num. 7.* multo magis vero Clericus debitor non gaudet hoc privilegio, ſi debitum pertinaciter neget, & poſtea de illo legitime fuerit convictus, *Barboſ. citat. loc. numer. 11. Fagn. hic numer. 57.*

Octavo requiritur. Ut Clericus debitor, qui ſolvendo non eſt, præſtet cautionem idoneam de ſolvendo, ſi ad pinguiorem fortunam devenerit, ut patet ex *c. cit. Odoardus*: cum enim inopia, & impotentia ſolvendi non extinguat ſubſtantiam obligationis: ſed ſuſpendat tantum illius effectum, in tempus melioris fortunæ, & ita civilis, & naturalis obligatio maneat, licet inefficax, durante inopia, *l. 1. C. qui bon. ceſſ. poſſ.* ideo ceſſante inopia ſolvere debet, in quantum facere poteſt, *l. Is qui; 4. ff. de ceſſ. bon.* ſufficit autem præſtare cautionem juratoriam, jurando ſe ſoluturum, ſi ad pinguiorem fortunam pervenerit; quia communiter qui non eſt ſolvendo, aliam per pignora ſcilicet, vel fidejuſſores præſtare non poteſt, *Gl. ibid. T. Idonea Hoſtienſ. & Jo. Andr. n. 7. arg. c. Per veſtras; de donat. inter vir. & uxor.* Sunt & alii præterea caſus excepti, in quibus hoc beneficium non competit Clerico debitori, qui legi poſſunt apud *Barb. in cit. c. 3. h. t.*

XXVIII. Quæritur tertio. An Clericus poſſit dicto beneficio renunciare, ita ut quamvis in mora ſolvendi ſit, non poſſit propter debita conjici in carcerem, nec conveniri, ultra quam commode ſolvere poteſt, non relicta ipſi congrua ſuſtentatione? Reſp. primo. Verius eſt, non poſſe renunciare, ut ex communiore ſententia docet *Mol. cit. diſp. 571. n. 25. Barb. in cit. c. Odoardus n. 24. Fagn. ibid. n. 70.* Ratio eſt, quia hoc privilegium non in favorem ſingulorum Clericorum: ſed totius Ordinis Clericalis, conceſſum eſt, ne Clerici ob debita mere civilia indigne tractentur, aut cum opprobrio totius Cleri mendicare cogantur, quod fieret, ſi uſque ad ultimum obulum, quem habent, & ultra neceſſariam, & competentem ſuſtentationem ſolvere tenerentur: quamvis huic privilegio renunciari poſſit, ſi concedatur debitori, non ratione perſonæ privilegiatæ: ſed ratione contractus, ut in actione pro ſocio, vel tutelæ, *l. Si convenerit; 26. ff. de re jud. Joan. Andr. in cit. c. 3. n. 9. & Hoſtienſ. ibid. in fine h. t.* Et hæc procedunt in renunciatione expreſſa: at vero tacite, & ipſo facto renunciare poteſt huic privilegio etiam Clericus debitor per actum contrarium, ut ſi pertinaciter neget debitum, vel nolit præſtare cautionem de ſolvendo, cum ad pinguiorem fortunam pervenerit, tunc enim cenſetur tacite renunciare huic beneficio, eoque ex juris diſpoſitione privatur, ut patet ex ſupra dictis, prout ſimile habetur in privilegio fori, cui etſi Clericus expreſſe renunciare non poſſit, *c. Si diligenti; 12. §. de foro compet.* poteſt tamen tacite per actum contrarium, incedendo in habitu laicali, ſive non deferendo habitum, & tonſuram, vel non inſerviendo Eccleſiæ, ſecundum præſcriptum Concilii Trident. *Seſſ. 23. c. 6. Fagn. c. l. n. 71. & 72.*

XXIX. Reſpondetur ſecundo. Verius etiam eſt, quod talis renunciatio non valeat, etiamſi facta ſit a Clerico debitore, adjecto juramento, quia ſcilicet juravit, quod non velit uti hoc beneficio contra creditores, vel quod debitum ſolvere velit creditori, etiamſi egeat; cum tale pactum ſit contra bonos mores, ut expreſſe dicitur in *l. Alia cauſa; 14. §. Eleganter ff. ſoluto matrim.* eſt enim contra reverentiam, & decentiam debitam toti Ordini Clericali, & conſequenter renunciari non poteſt huic beneficio, etiam accedente juramento, ſicut nec privilegio fori, ut docet *Covarr. lib. 7. reſol. c. 1. n. 9. §. Quatuor vero*, & ex communi tradunt Canoniſtæ apud *Fagn. in cit. c. Odoardus n. 74. & ſeqq.* quidquid in contrarium dicat *Molin. cit. diſp. 571. n. 26.* Idque confirmatur ex eo, quia juramentum intelligendum eſt juxta promiſſionem, cui adjicitur, & quam confirmat ejuſque naturam, & conditiones ſortitur, ut dictum *Lib. 2. Tit. 24. nu. 114.* Si autem Clericus ſimpliciter, & ſine juramento promittat, ſe ſoluturum totum debitum, etiamſi egeat, non tenetur illud ſolvere, niſi quantum commode facere poteſt, ut ex ſupra dictis patet; ergo neque cum juramento tenebitur.

§. V.

De ſolutione indebiti.

XXX. Præmittendum primo. Indebitum eſt quaſi contractus re initus, quo is, qui rem indebitam per errorem ſolutam accepit, ad eandem reddendam obligatur, *l. Is, qui; 5. §. Is quoque ff. de oblig. & act. §. Item is cui; Inſt. de oblig. qua ex quaſ. contractu &c.* poſſunt tamen partes, cum indebitum ſolvitur, aperte convenire, ut ſi poſtea appareat ſolutum eſſe indebitum, reſtituatur, *l. 2. in princ. ff. de condict. indeb.* ſed tunc non quaſi, ſed contractus innominatus, interveniente expreſſo conſenſu, ſeu pacto, celebratur, neque tacita, ſed expreſſa obligatio contrahitur. Porro ex ſolutione indebiti naſcitur actio perſonalis contra eum, cui quid indebite ſolutum eſt, quæ condictio appellatur; nam accipiens quod ſibi non debetur, tacite ſe obligat ad ejus reſtitutionem, cum æquitas id poſtulet, quia iniquum eſt, id, quod per errorem ſine cauſa datum eſt manere penes eum, qui accepit, cum alterius damno, *l. Hæc condictio: 66. ff. de condict. indeb.*

Præmittendum ſecundo. Sicut debitum, ita etiam Indebitum variis modis dicitur, prout videre eſt apud *Abb. in c. n t. nu. 8. h. tit.* & alios, potiſſimum autem tripliciter. Primo eſt indebitum naturaliter, & civiliter, quando ſcilicet ſolvitur, quod neque ex naturali, nec civili obligatione debetur, *l. Si non ſortem; 26. §. Indebitum, ff. de condict. indeb.* quo revocari poteſt debitum ſub conditione propria, cujus ſcilicet eventus incertus eſt, *l. Sub conditione, 16. ff. eod.* Secundo indebitum eſt jure naturali, ſed jure civili tantum debitum: ut ſi quis v. g. ſpe futuræ numerationis chirographo ſuo fateatur, ſibi numeratam eſſe pecuniam, quæ numerata non eſt, is intra biennium civiliter ex litteris obligatus eſt: non etiam naturaliter, cum nihil acceperit, ut patet ex *Tit. Inſtit. de litt. oblig.* Tertio Indebitum quoddam eſt jure civili,

naturali vero jure tantom debitum: ſic ex oudn pacto ſola obligatin naturalia, non etiam civilis naſcitur, quæ actionem pariat, ſpectato ſure civili. *l. Juris gentium; 7. §. Sed cum nulla; ff. de pact. & ibi Gl. V. Obligationem.*

XXXI. Jam ergo quæritur primo. An, & qunndo indebite ſolutum repeti poſſit? Reſp. primo. Qui errore ductus exiſtimans debitum eſſe, ſolvit id, quod nullo modo erat debitum, nec naturaliter, nec civiliter, poteſt id condicere, ſeu repetere, ut conſtat ex *l. 1. & ſeq. ff. de condict. indeb. &* tradit, *Gl. in c. ult. V. Indebitum, h. t. Abb. ibid. nu. 15. Mol. tract. 2. de juſt. diſp. 567. nu. 1. Zaſius ff. eod. n. 9.* v. g. Si debitor ignorana ſuum procuratorem, nut Oeconomum ſolviſſe ſoo eredirori, quod ipſe ei debebat, iterum idem illi ſolvat, vel ſi hæres ignorans deſunctom debitum ſolviſſe, iterum ſolvat, tam debitor, quam hæres ipſius ſolutum repetere poteſt, idque indiſtincte procedir, non tantum ſi ſolutio debita facta ſit per errorem facti: ſed etiam per errorem juria: ut ſi v. g. is, qui pecuniam mutuam accepit, aliqoid ſolvat ultra ſortem, exiſtimans ſe ea contractu mutui de jure obligatum eſſe, ſolutum repetere poreſt. Ratio eſt, quia eum qoando id ſolvitur, quod nullo jure debetur, ſine cauſa ſit penes accipicotem, naroralis æquitas non patitur, ut is cum alterins jactura locupletur, *l. Nam hoc; 24. ff. de cond. indeb.* Quamvia plures Dd. ex recentioribus teneant, qood per errorem juris ſolutum non poſſi repeti, etiamſi omnino fuerit indebitum. Idque probari poteſt ea *l. Cum quis; 10. C. de jur. & fact. ignor.* & aliis quibuſdam, quæ tameo loquuntur in cauſa ſpeciali: alioqui vero in multis textibus juris ſimpliciter, & ſine ulla diſtinctione dicitur, indebitum per errorem ſolutom condici poſſe. Verum condictio indebiti naſcitur ea naturali æquitate, *l. In ſumma, 65. §. Quod ob rem, & l. ſeq. ff. de cond. indeb.* atqui eadem eſt ratio æquitatis naturalis, ſive per errorem juris, ſive facti fiat ſolutio: ſemper enim jure naturæ iniquum eſt, ut ia qui omnino indebitum accepit, cum damno alterius locupletetur, *cit. l. Nam hoc ff. de condict. indeb. l. Jure naturæ 206. ff. de R. J.*

XXXII. Reſp. ſecundo. Si quis ſolvit, quod jure naturali tantum eſt indebitum, ſed civiliter debitum, ſolutum repetere pnteſt, ſive per errotem facti, ſive juria ſolverit, *Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum; h. t. & Abb. n. 14.* ut ſi quis v. g. ſpe accipiendi pecuniam mutuam chirographum dedit, in quo eam reddere promiſit, ſed poſtea pecuniam non recepit, chirographum repetere poteſt intra biennium, vel egentem per exceptionem non numeratæ repellere, *Quæſt. 7. C. de non num. pecun.* & per conſequens, ſi ſolvit quaſi ex promiſſione chirographi, ad id obligatus fuerit jure eivili, ſolotum repetere poterit: quia error juria non nocet, quando agitur de damno vitando, & non lucro captando, *l. Error; 8. in fine ff. de jur. & fact. ignor.*

XXXIII. Reſp. tertio. Si quis ſolvit, quod jure eivili indebitum eſt, licet jure naturali præciſe ſpectato ſit debitum tunc vel ſolvit per errorem, ſeu ignorantiam facti (modo ea non ſit craſſa ſeu ſupina, *l. Nec ſupina; 6. & l. Error, 8. ff. de jur. & fact. ignor.*) & ſolutum repetere poteſt: Vel ſolvit per errorem juris, & repetere non poteſt, *l. Cum quis; 10. junct. Gl. V. Cum quis C. de jur. & fact. ignor. l. 2. & ſeqq. ff. eod. Gl. in cit. c. ult. V. indebitum; h. t. & ibid. Abb. n. 31.* v. g. ſi hæres ſolvit legatum ex teſtamento imperfecto relictum, per errorem facti, quia putavit teſtameotum ſolemoe eſſe, tum repetere poteſt: vel ſolvit per errorem juris, exiſtimans ea teſtamento imperfecto legata ſolvenda eſſe, & tum repetere non poteſt, *Fideicomm. 7. juncta Gl. V. Solutum; C. de condict. indeb.* Excipi debet, niſi is, qui tale debitum ſolvit, ſit perſona, cui error juris non obeſt, *Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum; Abb. ibid. nu. 22.* ut miles, minor 25. annis, mulier, ruſticus, & ſimiles perſonæ; *l. Regula; 8. ff. de jur. & fact. ignor.*

Præterea is, qui exceptionem non temporalem, ſed perpetuam habet, ſolutum per errorem, ſive facti, ſive juris, poteſt repetere, *l. Si ſortem; 26. §. Indebitum; & §. adeo autem, & l. Qui exceptionem; 40. in princ. ff. de condict. indeb.* quia talis non eſt obligatus naturaliter, nec civiliter, vel civiliter quidem non autem naturaliter, *Gl. in l. 1. V. Indebita; & V. Per errorem; C. de Condict. indeb.* Ratio eſt, quia per talem exceptionem perpetuam redditur actio inefficaa, ut quaſi nihil debeatur, *leg. Nihil intereſt; 112. ff. de reg. jur. Zaſius ff. de cond. ind. n. 53.* dummodo exceptio perpetua ſit favorabilis, veluti exceptio SCti Vellejani, quæ data eſt favore mulierum pro aliis fidejubentium: ſecus eſt, ſi ſit odioſa, qualia eſt exceptio SCti Macedoniani, quæ non eſt data, favore filiorum fam. ſed magis in odium fœneratorum; Si ergo filius fam. contra SCtum mutuum accepit, & poſtea pareſfam. factus illud ſolvat, ſive per ignorantiam facti, ſive juris, non poteſt ſolutum repetere, *cit. l. Qui exception. in princ. Gl. in cit. c. ult. V. Indebitum.*

XXXIV. Reſp. quarto. Si quis ſciens ſe aliqnid non debere, nihilominus ſolvat, non poteſt illud poſtea repetere, *l. 1. & l. Si non ſortem; 26. §. Indebitum; ff. de condict. indeb. & l. Indebitum, 9. C. eod.* Ratio eſt, quia donare præſumitur, cojus enim per errorem dati repetitio eſt, ejus conſulto dati donatio eſt, *Reg. jur. 53. in ff.* adeo autem indebiti ſcienter ſoluti repetitio ceſſat, ut quamvis ea mente quis ſolverit, ut repeteretur, non tamen poſſit repetere, *l. Quod ſi quis; 50. eod.* Aliud vero eſt de dubitante, quando quis meote ancipiti, & titubante ſolvit indebitum, huic enim, ſi poſtea conſtet, vel probari poſſit, non fuiſſe debitom, repetitio conceditor, ſi per errorem ſolverit, *l. ult. C. eod.* quia in re obſcura melius eſt favere repetitioni, quam adventitio lucro, *Reg. jur. 41. in ff.*

XXXV. Reſp. quioto. Si quid debeatur ſub conditiooe contingente, & pendeute in futurum, quæ poteſt non eſſe, & ante ejus eventum per errorem ſit ſolutum, id condici poteſt, & repeti tanquam indebitum, *l. Sub conditione; 16. ff. de condict. indeb.* quia ante eventum conditionis nondum debetur, ſed tantum ſpes erat debitum iri. Aliud eſt, ſi quid debeatur ſub conditione neceſſario ſutura, ſive quæ certo eſt eatitura, v. g. ſi moriar, tunc enim ſi ante mortem ſolvatur, repeti non poteſt, *l. Eam etſi; 17. & l. ſeqq. ff. eodem.*

XXXVI. Quæritur ſecundo. Cuinam incumbat probatio, „ indebitum ſolutum eſſe. Reſpond. Si quis pecuniam (vel „ aliam rem) indebite a ſe per errorem ſolutam eſſe dicat „ ideoque eam condicere, ſeu repetere velit, probare te„ netur, quod indebite ſolutn fuerit: niſi ejus adverſarius, „ ſeu reus conveotua neget ſolutionem ſibi factam eſſe, „ tunc enim actor, ſi legitimis probatiooibua oſtenderit, ſe „ ſolviſſe, adeoque reus de ſolutione ipſi facta convitus fue„ rit, onus probandi ipſi reo neganti incumbit, quod pecunia, ſeu rea ſoluta ſibi debita fuerit. Prout ſtatoitur in *c. Is qui; 4. & ult. h. t. & in l. Cum de indebito; 25. ff. de prob.* Prima para probatur, & declaratur, quia ſi reus ab initio confiteatur, ſe recepiſſe pecuniaa, dicat autem ex debito ſibi fuiſſe ſolotas, hoc caſu, præſumptio eſt pro eo, qui pecunias accepit, nam ut dicitur in *cit. l. Cum de indebito; §.* Sio vero ab initio, qui ſolvit nunquam ita reſupinus eſt, ut facile ſuas pecunias jactet, & indebitas effundat, nemo enim præſumitur jactare ſuum, *c. Super hoc; 5. de renunc.* ideo ia, qui dicit ſe per errorem indebita ſolviſſe, regulariter id probare tenetur: ſicut etiam vice verſa, ſi conſtet, contractum eſſe debitum, ſed debitor dicat ſo illud ſolviſſe, eidem onus probandi incumbit, *l. 1. C. de probat.* ſolutio enim eſt quid facti, ideoque non præſumitur ſed ab affirmante probari debet, ergo etiam ſolutionem indebite factam eſſe affirmans probare tenetur. Diai regulariter, nam excipiuntur pupilli, minores, mulieres, milites agricultores, forenſium rerum eaperres, ſeu imperiti, vel alias ſimplices: imo & deſidea, bis enim lex onus probandi ſe indebitum ſolviſſe non imponit, niſi contendant partem ſoluti fuiſſe indebiram, partem fuiſſe debiram: alioqui ia, qui accepit pecunias, probare debet ei debitaa fuiſſe ſolutas, prout decernitur *in cit. l. Cum de indebito; §. Sin autem is.*

Porro quod dictum eſt, eum, qui dicit ſe pecuoiam, vel aliam rem iodebitam ſolviſſe, hoc ipſum probare debere, quia oemo præſumitur jactare ſuum, ſed potius ſolviſſe ot debitom: hoc ita demum procedit, ſi ſolvit, adjecta, ſive expreſſa cauſa: v. g. ex accepto mutuo, ex empto, donato: nam ſi tantum conſtet ſimpliciter numerationem pecuniæ eſſe factam, ſive quod Titius v. g. pecuoiam numeravit Cajo, nulla cauſa expreſſa; tum potius præſumi debet, mutuum, aut depoſitum eſſe contractum; quia nemo facile præſumitur donare, niſi modica ſit quaotitas rei, ut tradit *Gl. in l. Cum quid; 3. V. Precario, junct. Gl. margin. lit. G. ff. de reb. credit.* adeoque hoc caſu, niſi ex qualitate perſonarum aliud colligatur, ſi Titius dicat, ſe pecuniam numeratam Cajo ipſi motuam dediſſe, vel apud illum depoſuiſſe, audiri debet, niſi Cajus contrarium probet, *Abb. in cit. c. ult. n. 2. h. tit.*

Secunda pars, ſive exceptio allata in *cit. c. ult.* probatur; quia ſi reus, ſive creditor conventus per condictionem indebiti ob errorem ſoluti, neget ſolutionem ſibi factam eſſe, eaque cootra ipſum legitime probata ſit ab actore, tunc ob mendacium, de quo reua conveotus eſt coovictua, ſtat præſumptio contra ipſum, quod malam cauſam foveat, ideoque intentio actoris cooſirmatur, videlicet, quod non pecuniam debitam, ſed per errorem indebitam ſolverit: ac proinde adverſarius, ſeu reus conventua, contra quem ſtat præſumptio, probare cogitur, quod pecuniam debitam acceperit; nam ut dicitur in *cit. l. Cum de indebito in princ.* abſurdum eſt eum, qui ab initio negavit, pecuniam ſe accepiſſe, probationem non debiti, hoc eſt, indebiti ab adverſario exigere, licet enim alias actori incumbat probatio ejua, quod affirmat: tamen cum eſt præſumptio contra reum, in illum rejicitur onos probandi, *leg. ſive; 16. Cod. de probat. Gl. fin. in cit. cap. ult. h. tit.*

TITULUS XIV.
De Donationibus.

IN ſuperioribus Titulis de contractibus oneroſis, ſeu reciproca, qui ex utraque parte contrahentiom obligationem contineot, actum fuit, videlicet de vendirione, & emptione, locatione, & conductinne, item de permutatione, ac Feudo; nuoc ſequitur, ut de contractibus gratuitis agatur, quorum præcipua ſpecies eſt donatio.

§. I.

Quid ſit donatio, & quomodo perficiatur, & de varia ejus diviſione?

ASſertio 1. Donatio dicta a dono, quaſi doni datio, *l. Senatus; 35. §. 1. ff. de mort. cauſ. donat.* communiter definiri ſolet, apud *Hoſtienſ. in ſum. h. t. & Abb. ad rubr. hujus tit. Eſt res licita* (ſive non prohibitæ donati) *nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, ſeu datio,* prout ſumitur *ex l. Donare; 29. ff. h. t. & l. Donari; 82. ff. de R. J.* Dicitur *Nullo jure cogente,* nec naturali, nec civili ſecundum *Gl. pen. in cit. l. Donari; ff. de R. J.* Ideoque requiritur, ut res donata non fuerit debita, ſaltem de jure, ſive ex juſtitia, ac proinde videtur comprehendi ſub donatione ſic definita etiam donatio antidotalis, ſive remuneraroria, quæ fit ex obligatione gratitudinis, ex qua tameo nulla actio, aut jus exigendi in externo, vel interno foro producitur. Verom *Abb. c. l. & Claras; §. Donatio, qu. 3. num. 1. Azor. p. 3. lib. 11. tract. de donatio, c. 1. q. 1.* & alii communiter probabilius docent, quod donatio remuneratoria, quæ fit ex cauſa, ſeu debito gratitudinis, vel quævis alia, quæ fit ob cauſam, ſive merita præcedeotia, non ſit mere liberalis, ac perfecta donatio qualis hic definitur, prout conſtat ex *leg. Aquilius; 27. & leg. ff. eod. hoc tit. in princ.* ubi illa proprie donatio appellatur, quam quis propter nullam aliam cau-

ſam

Digitized by Google

ſam facit, quam ut liberalitatem, & munificentiam exerceat: adeoque a donatione perfecta, & proprie dicta excluditur etiam obligatio gratitudinis. Porro *Barboſ. in Collect. ad rubr. h. t. n. 5.* aliam definitionem adſert, quia putat hanc definitionem etiam aliis contractibus convenire, ut commodato, precario, & mutuo, in quibus etiam, nullo jure cogente, ex mera liberalitate aliquid datur, ſeu conceditur. Verum in his contractibus, quod datur, non mere liberaliter conceditur; cum reddi debeat, quod datum eſt: vel in ſpecie, ſeu individuo, ut in commodato; & precario, vel aliud ejusdem generis, ut in mutuo. At, qui donat, is dat ea mente, ut ſtatim velit accipientis fieri, nec ullo caſu ad ſe reverti, *cit. l. 1. in princ. ff. h. t.*

II. Aſſertio 2. Jure novo ex Conſtitutione Juſtiniani in *l. Si quis; 35. §. ult. C. h. t. & §. Alia autem; Inſtit. eod.* donatione etiam ſimplici, ſeu nuda promiſſione facta, & a donatario acceptata (cum ad pactum ſeu contractum requiratur mutuus conſenſus duorum, *l. 1. §. 2. ff. de pact.*) etiam ante rem traditam, jus, & actio donatario acquiritur, per quam cogi poteſt donator, ad rem donatam tradendam: licet ante traditionem, veram, vel fictam rei donatæ ejus dominium donatario non acquiratur, ſicut venditione mutuo conſenſu contracta, jus, & actio hinc mercis tradendæ, illinc pretii ſolvendi naſcitur, quamvis dominium rei venditæ non prius acquiratur emptori, quam traditio facta fuerit: quia traditionibus, non nudis pactis transferuntur rerum dominia, *l. 20. C. de pact. Azor. cit. tr. c. 5. q. 6. Clar. §. Donatio; n. 1. & 6.*

Ex dictis infertur primo. Quod per donationem factam abſenti, ante acceptationem ejusdem per ſe, vel per alium, non acquiratur ei dominium rei donatæ, ſed nec obligatio ulla civilis, vel naturalis, ex tali donatione, ante acceptionem, oriatur *l. Abſenti; 10. l. Hoc jure; 19. §. Non poteſt; ff. h. t. l. Qui abſenti; 38. in princ. ff. de acquir. poſſ.* quia ante acceptationem donatio non eſt mutuo conſenſu perfecta, ideoque non valet, *Clarus; cit. §. qu. 12. n. 1.* Secus eſt, ſi fiat alicui præſenti, ſed tacenti, tunc enim valet, quia talis tacite conſentire cenſetur, *Clar. qu. 14. num. 5.* Infertur ſecundo. Is qui donavit, ante acceptationem donatarii, per ſe, vel per alium factam, poteſt donationem revocare, cum donatio nondum ſit mutuo conſenſu perfecta, adeoque non obliget, priusquam alterius conſenſus accedat, *cit. l. Abſenti; ff. h. t. Leſſ. l. 2. c. 18. n. 24. & 39.* quia ante acceptationem potius donare voluit, quam donavit, licet contrarium teneat *Clar. q. 13. Azor. cap. 5. q. 3.*

III. Aſſertio 3. Donatio generatim dividitur in donationem inter vivos, & donationem cauſa mortis, *princ. Inſtit. h. t.* Donatio inter vivos dicitur, quæ fit ſine ulla mortis cogitatione, *§. Alia autem; Inſtit. eod.* Eaque vel fit pure, abſolute, & ſimpliciter, ita ut res donata ſtatim fiat accipientis, nec temere revocari poſſit, & hæc eſt donatio perfecte, & propriiſſime dicta, de qua in hoc Tit. potiſſimum agitur. Vel fit ſub conditione, v. g. dono tibi hunc equum, ſi Titius ſalvus Roma redierit, quæ non ante obligat, & ſortitur effectum, quam conditio evenerit, a quo dependet, ſecundum naturam conditionis, quæ ſuſpendit effectum. Vel fit ſub certo modo, v. g. dono tibi mille florenos, ut eos applices ad pios uſus, quæ ſtatim valet, & obligat, nec ob modum adjectum ſuſpenditur, licet modo non impleto revocari, & donatum repeti poſſit, *l. 1. C. De donat. ſub modo.* Vel fit donatio ad certum diem, aut tempus futurum, v. g. ut res donata fiat donatarii poſt annum, *l. Quoties; 3. C. eod.* Vel ob cauſam, ut donatio dotis cauſa, quæ fit marito ab uxore, vel ab alio, ejus nomine, pro ſuſtinendis oneribus matrimonii, & donatio propter nuptias, quæ viciſſim fit a viro uxori, in vicem, & ſecuritatem dotis. Item donatio remuneratoria, quæ fit in vicem præſtiti Beneficii, vel obſequii, quanquam prædictæ donationes a proprietatibus perfectæ, & abſolutæ donationis nonnihil recedant.

IV. Donatio vero cauſa mortis eſt, quæ fit propter mortis ſuſpicionem, ſive ejus intuitu, cum quis ita donat, ut ſi quid humanitus ei contigiſſet, haberet is, qui accepit: ſin autem ſupervixiſſet, is qui donavit, reciperet, vel ſi eum donationis pœnituit, aut prior deceſſerit is, cui donatum eſt, prout habetur in *§. Mortis cauſa Inſt. hoc tit.* cujus tres ſunt ſpecies, ſeu modi, prout habetur *in leg. 2. & leg. Senatus; 35. §. Mortis cauſa, ff. de mort. cauſ. donat.* quæ tamen communiter ad duas ſpecies, ſeu modos revocantur. Primus eſt, cum quis nullo præſentis periculi metu conterritus, ſed ſola cogitatione mortalitatis, ſive mortis aliquando futuræ, abſolute donat in tempus, quo mortuus fuerit, *cit. l. 2.* quæ donatio non expirat, niſi donatarius ante donatorem moriatur, vel a donante revocetur, *Laym. l. 3. tract. 4. c. 12. num. 4.*

Secundus modus eſt, quando quis, imminente periculo mortis, v. g. periculoſæ infirmitatis, vel navigationis ſuſcipiendæ, vel belli ineundi motus, adeoque ſub conditione expreſſa, vel tacita mortis ex tali periculo ſecuturæ donat, *cit. l. 2.* Idque rurſum dupliciter fieri poteſt, vel enim ita donatur, ut ſtatim res fiat accipientis, quæ eſt ſecunda ſpecies donationis cauſa mortis, *cit. l. 2. ff. eod.* ita tamen, ut ſi mors non ſequatur, donator rem ſic donatam velit ad ſe reverti, ſibique reſtitui, *l. 1. §. Item cum quis ff. de donat.* & tunc poteſt donator, morte non ſecuta, rem vindicare, & repetere, *l. Si mortis; 29. ff. de mort. cauſ. donat.* & donatio revocatur, *Gl. in cit. l. 2. V. Accipientis ff. eod.* Vel donator non ſic donat, ut ſtatim velit rem fieri accipientis, ſed tunc demum, ſi mors fuerit ſecuta, ſive ſi donator in illo periculo deceſſerit, quæ eſt tertia ſpecies donationis cauſa mortis in *cit. l. 2. ff. de mort. cauſ. don.* & tunc ſtatim quidem tenet donatio, juxta *Gl. ibid. V. Tunc demum*, ſed ceſſante tali periculo, ſi mors ſecuta non fuit, adeoque conditio, ſub qua donatio facta eſt, non evenerit, ipſo jure expirat donatio, ſine ulla alia revocatione, quia tacite revocata cenſetur, *Gl. fin. in l. Mortis; 3. ff. eod.*

Porro donatio mortis cauſa quoad formam, & modum conſtitutionis convenit cum contractibus; quoad effectum vero, convenit fere cum ultimis voluntatibus, *l. ult. C. de donat. mort. cauſ. l. Illud; 37. in princ. ff. eod.* In dubio præſumi debet potius donationem inter vivos, quam mortis cauſa factam fuiſſe, ut docet *Gl. in cit. l. ult. V. Indigere C. de don. mort. cauſ.*

Præterea donatio inter vivos alia requirit inſinuationem apud judicem, alia non requirit, de qua in *§. ſeqq.*

§. II.

Quæ donatio inſinuationem exigit apud Judicem, & quæ non exigit?

Inſinuatio donationis tunc fit, quando donator coram Judice, ſive in judicio, ſive extra, declarat ſuam voluntatem donandi, & petit illam in acta redigi, & ſcripturam ſuper ea confici, *l. Donatio; 25. in fine & l. In donationibus; 31. C. h. t. Clar. §. Donatio q. 13. n. 4. Azor. cit. tract. c. 6. q. 1.* Imo ex recepta conſuetudine ſufficit, ſi donatio ſcripta ipſi Judici denuncietur, ſine alia ſcriptura, *Clar. & Azor. locis cit.*

V. Aſſertio 2. Etſi olim donatio excendens 200. & poſtea 300. ſolidos inſinuationem neceſſario requirebat, ut conſtat ex *§. Alia autem; Inſtit. h. t. & l. Sancimus; 34. C. eod.* hodierno tamen Jure, ſi 500. ſolidos exceſſerit, inſinuanda eſt apud Judicem, alioquin invalida eſt donatio quoad exceſſum, non item infra illam ſummam, *l. pen. in fine, & l. Sancimus 34. C. h. t. & cit. §. Alia autem; Inſtit. eod.* Ratio autem, cur inſinuatio requiratur, eſt, tum ut obvietur fraudibus, quæ in donationibus magnæ quantitatis facile intervenire poſſunt, ideoque magna exigitur obſervatio, *Bartol. in l. Modeſtinus, 23. nu. 3. ff. h. t.* tum ne profuſis donationibus Cives ad paupertatem redigantur, cum damno Reipubl. cujus intereſt habere Cives locupletes. Porro ſolidus in Jure pro aureo accipiendus eſt, ut conſtat ex *l. fin. junct. Gl. V. Aureus, ff. de in jus vocando*, quorum 72. libram auri conficiunt, juxta *l. Quotieſcumque, 5. V. de ſuſceptoribus Lib. 10.* Quare 500. ſolidi circiter 700. aureos Italicos, ſeu ſcuta, vel ſecundum alios, 800. conficiunt, *Clar. cit. q. 14. nu. 5. Laym. cit. c. 12. nu. 15.* Verum ex generali, & paſſim recepta populorum conſuetudine, per ſolidum intelligitur aureus Ungaricus, ſeu Ducatus, qui veteri illi ſolido ſeu aureo ſuffectus eſt, ita, ut quæ de ſolido in Jure Civili ſtatuta ſunt, ad noſtratem aureum, ſeu Ducatum, utcumque levioris ſit ponderis, referenda ſint *Mynſing. in §. Alia autem; Inſtit. h. t. Schneidew. ibid. n. 24.*

VI. Aſſertio 2. Sunt tamen plures donationes exceptæ ab obligatione faciendæ inſinuationis. Veluti primo, donatio facta alicui in reparationem ædium ſuarum, quæ corruerunt, vel incendio ſunt conſumptæ, *l. pen. §. Eandemque, C. h. t.* vel pro redemptione captivorum *in cit. l. pen. in princ.* Imo quævis alia donatio in quacunque quantitate facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel alii loco pio, vel ad quamlibet cauſam piam etiam ſine inſinuatione, eſt valida in utroque foro, conſcientiæ, & externo; quia LL. Civiles irritantes donationes factas ad pias cauſas ultra 500. ſolidos, ut *in l. Illud; 19. C. de SS. Eccl. & l. Sancimus; 34. §. Alias vero C. h. t.* non ſunt approbatæ a Jure Canonico, ideoque nullam vim habent, neque Principes ſeculares poſſunt quidpiam ſtatuere in præjudicium bonorum operum, & ſalutis animarum: præſertim cum etiam ratio Legis prohibentis donationes in magna quantitate hic ceſſet, quia non eſt temerarium ſpoliare ſe bonis ſuis, ea pia cauſa: ſed honeſtum, & pium, *Clar. §. Donatio q. 17.* ex communi opinione, & eſt communior Theologorum & Juriſtarum ſententia. Secundo donatio remuneratoria beneficiorum, vel obſequiorum inſinuationem non requirit, quia non eſt vera donatio, ut colligitur ex *l. Aquilius; 27. junct. Gl. V. Non meram, & l. pen. §. Si quis, ff. h. t.* & ex communi docet *Clarus §. Donatio, q. 16. num. 6.* Idque procedit, modo donatio non multum merita excedat, alioqui enim quatenus excedit, non eſt donatio remuneratoria, ſed mere liberalis, adeoque ab inſinuatione non excepta, *Clar. §. cit. q. 3. n. 3. & 4. Zæſius ff. h. t. nu. 43. & 44.* Et univerſim loquendo, omnis donatio, quæ fit ob cauſam, v. g. ad militiam, ad ſtudia, ad nuptias, &c. non indiget inſinuatione, *l. Hoc jure; 19. §. Labeo, & §. Sed & hoc ff. h. t.* quia hujuſmodi donationes, non ſunt propriæ, & perfectæ donationes; nam hæ fiunt ob ſolam liberalitatem, & munificentiam exercendam, *l. 1. ff. h. t.* cum autem Lex requirens inſinuationem ſit odioſa, quippe reſtringens liberam facultatem donandi, ultra donationem propriam, & perfectam non eſt extendenda, *Clar. cit. q. 16. n. 6.*

Tertio, ſi donationi factæ ultra ſummam Lege præſcriptam ſine inſinuatione, adjiciatur juramentum, de ea non revocanda, confirmatur donatio, etiam quoad exceſſum, & ſubſiſtit in utroque foro, ut communior ſententia Dd. apud *Gail. l. 2. obſ. 39. n. 12. & ſeqq. Clar. q. 18. n. 2. Azor. cit. c. 6. q. 10.* Ratio eſt quia juramentum tale nihil continet bonis moribus naturalibus contrarium; alioquin nullo caſu donatio ſupra ſummam Lege præſcriptam ſubſiſteret, ergo cum ſine peccato, & diſpendio ſalutis æternæ, ſervari poſſit, obligat & ſervari debet, *c. Cum contingat; 28. de jurejur.* Neque vero inſinuatio a Lege requiritur principaliter, ob utilitatem publicam: ſed ſolum in conſequentiam, & ſecundario: principaliter autem reſpicit favorem donantium, ne domeſticis fraudibus, præſertim conjunctarum perſonarum, prodigaliter donando, ſuis priventur bonis, *l. Data, 27. C. h. t.* Neque etiam hoc caſu conceditur una via, quod alia prohibitum: aut permittitur per obliquum, quod directe fieri non poteſt; quia juramentum eſt actus ſeparatus ab actu, cui adjicitur, & ſpecialem, ac diverſam obligationem inducit ex virtute Religionis, *Gail. c. l. n. 26.* Quarto, donatio mortis cauſa facta, etiamſi 500. ſolidos excedat, non requirit inſinuationem, *l. fin. C. de donat. cauſ. mort.* plures caſus excepti videri poſſunt apud Dd. citt.

VII. Aſſertio 3. Si donator renunciet Legi exigendi inſinuationem ſimpliciter, & ſine juramento, talis renunciatio non eſt valida. Ratio eſt, quia licet inducta ſit Lex inſi-

inſinuationis principaliter in favorem donantis; quia tamen dat formam actui, ita ut is ſine illa ſit invalidus, non poteſt ei renunciari, nemo enim poteſt facere, quominus Leges locum habeant in ſuo Teſtamento, *l. Nemo* 55. *ff. de legat.* 1. idemque eſt de contractibus. Præterea talis renunciatio eſt contra finem legis præſcribentis inſinuationem, eadem enim facilitate, qua ad donandum quis inducitur, induci etiam poſſet ad renunciandum inſinuationi.

Denique fruſtranea eſſet illa Quæſtio Dd. an renunciatio inſinuationis ſit valida, ſi fiat appoſito juramento, ſiquidem abſque illo etiam valida eſſet renunciatio, *Molin. tract.* 2. *diſ.* 378. *num.* 12.

Porro facta donatione ultra ſummam Lege præſcriptam, poteſt donatarius, tuta conſcientia, etiam exceſſum retinere, donec a donante, vel ejus hærede repetatur, vel per Judicis ſententiam reſcindatur donatio, quoad exceſſum, *Molin. cit. c.* 18. *num.* 99. *Laym. cit. c.* 12. *num.* 13. Ratio eſt, quia talis donatio non cenſetur ſimpliciter irritata a Lege Civili: ſed ſub conditione ſolum, ſi donator illam revocaverit, adeoque valida eſt in foro conſcientiæ, & translatum dominium in donatarium: ſed revocabiliter, ac proinde retinere poteſt exceſſum, dum non repetitur. Et hanc ſententiam, quicquid ſit de rigore juris, hodie uſui moribuſque receptam eſſe, teſtatur, *Molin. cit. loc.*

§. III.

An, & qualem poteſtatem donandi habeant Epiſcopi, aliique Prælati, aut Rectores Eccleſiarum, &, an etiam, & quatenus Religioſi?

VIII. Aſſertio 1. Prælatus, ſive Secularis, ſeu Regularis, ex rebus, & proventibus Eccleſiæ, vel Univerſitatis, ſeu Collegii, non poteſt facere donationes mere gratuitas, & liberales, quæ nullo titulo, aut cauſa ſunt ſubnixæ, niſi meræ liberalitatis, ſaltem immodicas, & in notabili, ſeu magna quantitate, prout ſumitur *ex c. Fraternitatem*; 2. *h. t.* Ubi Papa Alexander III. ad Epiſcopum Pariſienſem, ita reſcribit: ,, cum Epiſcopus, & quilibet Prælatus rerum Eccleſiaſticarum Procurator, ſeu Adminiſtrator ſit, non Dominus, conditionem Eccleſiæ meliorem, non deteriorem facere debet. Quare ſi Anteceſſor Epiſcopus magnas, ſeu gravis momenti donationes fecit ex rebus Epiſcopatus, inconſultis Canonicis, in ipſius Eccleſiæ detrimentum, quæ de jure non tenent, poteſt Succeſſor Epiſcopus donationes hujuſmodi tam a Clericis, quam a Laicis legitime revocare. Eſt autem hic ſermo, de rebus, & proventibus Eccleſiæ, qui nemini in particulari ſunt aſſignati: non autem de illis reditibus Eccleſiaſticis, quorum certa portio Prælato, aut alii Beneficiario eſt aſſignata in ſuſtentationem vitæ, ut notat, *Laym. in diſ. canon. de rer. Eccl. alien.* §. 8. *de donationibus Theſi* 109. de quibus dicetur, *Tit. ſeq.* Ratio deciſionis hujus cap. eſt, quia tametſi Prælatus generalem, & liberam adminiſtrationem bonorum, & proventuum, ſeu redituum Eccleſiaſticorum habeat, ut eos, tum ad augmentum Divini cultus, tum ad ſuam, & Capituli, ſeu Conventus ſui ſuſtentationem, (ſi propria portio ipſi non ſit aſſignata) tum etiam ad pauperes alendos, fideliter, & ſtudioſe eroget, *c. Nullam* 9. *cauſ.* 18. *qu.* 2. *c. Apoſtolicos*, 13. *cauſ.* 12. *q.* 2. non tamen poteſt Prælatus ad libitum de iis diſponere, cum non ſit dominus bonorum Eccleſiaſticorum, ideoque nec mere gratuitas, ac liberales donationes ex iis facere poteſt; nam talis donatio eſt rei ſuæ, (quia res aliena donari non poteſt, ita, ut ſtatim fiat accipientis, & dominium transferatur in illum, *l. In ædibus*; 9. §. *fin. ff. h. t.* & *l. Si filius*, 14. *C. eod.*) nullo jure cogente, libere facta collatio, *l.* 1. *ff. h. t.* At vero non ex propriis, ſed alienis liberalitatem exercere, eſt quædam ſpecies injuſtitiæ, ideoque in generali adminiſtratione alicui conceſſa, non continetur mera liberalis donatio, aut dilapidatio, *l. Contra*; 28. *ff. de pact. l. Filiusfam.* 7. *in princ. ff. h. t.* ubi id notant Dd. *Suar. Tom.* 4. *de Relig. Lib.* 2. *c.* 26. *n.* 11. *Laym. in cit. diſ. Theſ.* 10. Et hinc donationes mere liberales in magna quantitate illicite, & invalide factas a Prælato, Succeſſor revocare poteſt, ac debet, ut patet *ex hoc cap.* & *ibid. Abb. n.* 3. & *ex c. Si quis*; 6. *de reb. Eccleſ. non alien.* Imo etiam ipſe Prælatus alienans, vel donans, eas revocare debet, quamdiu ab adminiſtratione non eſt remotus, *Gl. in cit.* 6. *Si quis*; *V. Proſpexerint*, & *V. alienata*.

IX. Aſſertio 2. Poteſt Epiſcopus, vel alius Prælatus, etiam ſine conſenſu Capituli, & requiſitis juris ſolemnitatibus ex reditibus Eccleſiaſticis facere donationes, ob cauſam pietatis, & miſericordiæ, ſive titulo eleemoſynæ: dummodo ſint moderatæ, conſideratis Eccleſiæ facultatibus, cauſa neceſſitatis, aliiſque circumſtantiis; quia tales donationes non ſunt mere, ac proprie liberales, cum fiant ex quadam juris obligatione, & neceſſitate, *arg. r. r. h. t. cit. l. Filiusfam.* §. 1. *ff. h. t.* & ex communi doctrina tradit *Suar. c. l. n.* 12. & 13. *Laym. cit. diſ. Theſ.* 111. nam & Tutor ex rebus pupilli ob talem cauſam donare poteſt, *l. Cum plures*; 12. §. *Cum Tutor ff. de admin. tut.* cum enim tales donationes juſta ratione nitantur, velut neceſſariæ videntur, ac proinde expedit Eccleſiæ, vel pupillo eas fieri.

X. Similiter etiam poteſt Prælatus donationes remuneratorias facere, in compenſationem meritorum erga Eccleſias vel perſonas, ſeu membra ejus, quia non ſunt mere liberales donationes, cum fiant ex obligatione gratitudinis, prout conſtat *ex l. Sed etſi*; 25. §. *Conſuluit*, *ff. de petit. hæred.* ubi dicitur: Antidora, ſeu remunerationes eſſe veluti genus quoddam permutationis, modo illæ ſint commenſuratæ meritis, ſeu obſequiis præſtitis, *Molin. tract.* 2. *diſ.* 276. *n.* 2. & *diſ.* 292. *n.* 2. & 2. *ſeqq. Laym. c. l.* & *Lib.* 3. *tract.* 4. *c.* 12. *n.* 9. ubi loquuntur de Prælatis Regularibus. Imo Prælatus, etiam Regularis non tantum habet poteſtatem donandi, ad remuneranda Beneficia, vel obſequia jam præſtita: ſed etiam poteſt gratis erogare, ſeu donare, ut præveniat, & excitet ad benefaciendum, habito ſemper reſpectu, tum ad proximorum ædificationem, tum ad utilitatem Eccleſiæ, vel Monaſterii, *Suar. cit. c.* 26. *n.* 14.

XI. His adde, quod ob remunerationem magnorum beneficiorum, quæ Eccleſiæ, vel Prælato, ejus intuitu, præſtita fuerunt etiam res aliqua immobilis Eccleſiæ alicui donari poſſit, præmiſſo tractatu, & aliis juris ſolemnitatibus, *cap. Quicunque*; 66. & *ibi Gl. cauſ.* 12. *q.* 2. & docet *Abb. in c. Per tuas*; 3. *n.* 6. *h. t. Laym. in cit. diſ. Theſ.* 112. Idque ſumitur ,, etiam *ex cit. c. Per tuas*; 3. *h. t.* ubi habetur, quod quidam ,, Nobiles Epiſcopum Florentinum, tempore ſchiſmatis domi ſuæ ſuſtentarunt, ideo ſchiſmate delato, idem Epiſcopus ex mandato Papæ Alexandri, quatuor modios terræ in ,, Feudum eiſdem conceſſit, & Succeſſor ipſius, prout eſt ,, moris (imo & juris *Gl. hic V. Moris*) eoſdem Nobiles in ,, illo Feudo inveſtivit: ſed poſt menſurationem terræ illius factam, nonniſi duo terræ modii reperti ſunt, idcoque dicti ,, Nobiles Feudum ſibi integrari, inſtanter poſtularunt. Verum Epiſcopus dubitavit, an hoc facere poſſet, eo quod ,, nobiles iſti non erant in poſſeſſione illius terræ, licet in ,, ea fuerint inveſtiti, vel ſaltem non erant in poſſeſſione partis adjiciendæ, ideoque videbatur Epiſcopus illis Feudum ,, de novo conferre. Ad hoc reſpondit Innocentius III. quod ,, Epiſcopus ſecure Feudum illud integrare poſſit, ſive integre illis conferre; cum ipſi ſuper quatuor modios terræ ,, fuerint infeudati, ſeu inveſtiti: Eccleſia autem non debet ,, ullam fraudem in actibus ſuis committere: & adjuvari nos beneficiis oportet, non decipi, ut ait *Gl. fin. ibid.*

XII. Hinc colligitur primo, quod juſta, cauſa rem immobilem Eccleſiæ donandi, aut in Feudum concedendi, ſit remuneratio beneficiorum præſtitorum, non ſolum ipſi Eccleſiæ, ſed etiam ejusdem Epiſcopo, ſeu Prælato, intuitu Eccleſiæ: ſi enim Eccleſia ad liberandum Prælatum ex gravi periculo, & obligatione pietatis, ſi neceſſe ſit, etiam bona immobilia alienare, vel vendere poteſt, ut patet *ex ſupra dictis Tit.* 13. Multo magis poterit rem immobilem in Feudum dare in remunerationem ejuſmodi beneficii, vel obſequii Prælato exhibiti, intuitu Eccleſiæ. *Abb. hic n.* 2. Neque huic infeudationi obſtabat juramentum Prælati forte præſtitum de non infeudando de novo; quia non dicitur novum, quod jam ab alio fuit factum, ut ait *Gl. hic V. De novo*; nam Prælatus anteceſſor jam quatuor terræ modios ex mandato Papæ in Feudum conceſſerat; & licite potuit Epiſcopus donationem perficere, quia nihil nunc dat, ſed ante datum declarat, *l. Hæredes*; 21. §. *Si quid*, *ff. de Teſtam. Gl. hic V. Eoarum.*

Colligitur ſecundo, licet in caſu hujus cap. Nobiles Florentini non habuerint poſſeſſionem duorum jugerum terræ; quia tamen in quatuor jugeris jam antea infeudati, ſeu inveſtiti erant, ut patet *ex integra lectione hujus Cap.* per quam infeudationem jus illis aquiſitum fuit, ut vi illius petere poſſent eorum traditionem, & poſſeſſionem accipere, ideo poterat Epiſcopus Florentinus illis Feudum integrare, abſque eo, quod nova fieret infeudatio duorum jugerum. Quare per ſolam inveſtituram non acquiritur poſſeſſio, *Gl. hic V. In poſſeſſione*, niſi fiat in præſentia rei, *Abb. hic n. ult.*

XIII. Aſſertio 3. Prælatus, etiam Regularis, poteſt ex rebus Eccleſiæ donationes modicas, ſeu moderatas facere, etiam mere liberales, cum conſenſu Capituli: imo etiam ſine ſi loci conſuetudo id permittat, prout ſumitur *ex c. Cæterum* 3. *h. t.* Ubi conſultus Papa Alexander III. quid faciendum ,, ſit, ſi Abbas, vel ſolus, vel cum Priore, & quibuſdam de ,, Conventu, donationem fecerit ex rebus Monaſterii, & ,, poſtea reliqua pars Conventus contradicat? Reſpondet Papa, quod in hoc caſu, tum rei donatæ quantitas, tum ,, Regionis conſuetudo (quæ tamen SS. Canonibus non repugnet) ſit diligenter attendenda, & ſecundum hæc donatio ,, rata, vel irrita judicanda. Idque tradit etiam *Gl. In Cui*; ,, 42. *V. Et libera*; *de Elect. in* 6. ubi ait: Prælatus donare non poteſt, niſi id habeat conſuetudo, & modica, juxta *c. Cæterum*; 3. *de donat.* Ratio eſt, tum quia ipſa conſuetudo, ſi irrationabilis non ſit, jus & facultatem donandi tribuere poteſt, qualis non eſt, quæ tribueret facultatem donandi res immobiles, vel mobiles pretioſas Eccleſiæ, ut notat *Abb. hic n.* 3. Tum quia conſuetudo facit, ut non poſſint donationes moderatæ facile omitti, ſine querela, & avaritiæ ſuſpicione, niſi reditus Monaſterii ſint diminuti, vel onera, & expenſæ illius augeantur: tum quia rationabili, & diuturnæ conſuetudini Capitulum, ſeu Conventus contradicere non poteſt.

XIV. Cæterum ex univerſali omnium fere Eccleſiarum conſuetudine receptum eſſe videtur, ut Prælatis liceat minima, ſeu modica donare, ita, ut Eccleſia nihil lædi cenſeatur; quia hoc pertinet, ad directam œconomiam, & liberam adminiſtrationem, quam Prælatus habet, & per hujuſmodi moderatæ liberalitatis demonſtrationem, non ſolum vitatur ſuſpicio avaritiæ, ſed etiam conſervatur bona exiſtimatio, & benevolentia hominum, adeoque ea eſt Eccleſiæ utilis, ut notavit *Laym. cit. diſ. Theſ.* 114. Aliud eſt in Tutore, qui nihil donare poteſt ex rebus pupilli, niſi ex juſta cauſa, ob quam id in utilitatem pupilli cedere poſſe videatur. Prælatus vero majorem poteſtatem habet, quam Tutor, quippe liberam & generalem in bonis Eccleſiæ, ideoque donare poteſt. Quin imo poteſt Prælatus moderatam donationem facere, ex rebus mobilibus Eccleſiæ non pretioſis, etiam ceſſante conſuetudine, ut probatur *ex c.* 2. *h. t.* ubi dicitur, donationes graves, ſeu magnas revocandas eſſe, ergo per ſenſum contrarium, ſi non ſint graves, ſeu magnæ, non debent revocari, ut notat *Gl. ibid. V. Graves*, & docet *Imola in cit. h. Cæterum*; *in fine h. t. Redoan. in tract. de reb. Eccl. non alien. q.* 52. *n.* 61. Quænam autem modicæ, & non magnæ donationes mere liberales ſint, quæ immodicæ & magnæ, adeoque non permiſſæ ex rebus Eccleſiaſticis etiam immobilibus, id Judicis, aut viri prudentis arbitrio æſtimari debet, conſiderata

rata redituum Eccleſiæ abundantia, qualitate donantis, & ejus, cui donantur, aliiſque circumſtantiis, *Redoan. cit. loc. num. 77. Layman cit. Theſ. 214.*

XV. Illud hic Quæri ſolet, an ſi donatio mere liberalis ex reditibus Eccleſiæ a Prælato facta ſit, immodica quidem, & in notabili quantitate, ſed cum conſenſu Capituli, ea ſit valida? Negat *Abb. in cap. 2. ult. hoc. tit.* ubi ait, quod donatio irrita ſit, ſi Prælatus, cum conſenſu Capituli, rem Eccleſiæ donavit diviti, ſine cauſa meritorum: idque ſumitur *ex c. Sine exceptione; 52. cauſ. 12. q. 2.* ex quo colligitur, duo requiri, ut Prælatus rem Eccleſiæ donare poſſit, conſenſum Cleri, ſeu Capituli, & cauſam juſtam, videlicet Eccleſiæ utilitatem, ne gravetur; nam quamvis Eccleſia ſit domina bonorum, ac jurium ad eam pertinentium, tamen hoc dominium non eſt abſolutum, ac liberum, ſed conditionibus, ac lege fundationis aſtrictum, ita, ut bona & reditus, non ad quemvis uſum applicentur, ſed ad divinum cultum, & ſuſtentationem Miniſtrorum, ac pauperum. Nec obſtat, quod *in cit. capit. 2. hoc tit.* dicitur, donationes graves, ſeu magnas eſſe invalidas, quia nimirum factæ ſunt inconſultis Canonicis ſuis: ergo cum conſenſu illorum valent; nam ut explicat *Gloſſ. ibid. V. Inconſultis*, ſuppleri debet vocula, *maxime*, id enim aggravabat factum, quod ibi narratur, nempe donationes Eccleſiæ graves ab Epiſcopo factas eſſe, præſertim ſuis Canonicis inconſultis, licet nec cum eorum conſilio, & conſenſu poſſit facere donationem Eccleſiæ damnoſam.

Verum contrariam ſententiam (quæ probabilior videtur) tenet *Joann. Andr. in citat. cap. 2. in fine, & Imol. ibid. num. 3. hoc tit. & Layman in cit. diſp. Theſi* 213. nempe donationes etiam graves ſeu immoderatas, cum conſilio, ſeu conſenſu Capituli, a Prælato factas, etſi illicitæ, & prodigæ ſint, eſſe tamen validas, ut a contrario ſenſu colligitur *ex cit. cap. 2. hoc tit.* & ratio eſt, quia cum Prælatus, una cum Capitulo, repræſentet Eccleſiam, poteſt nomine Eccleſiæ agendo, ſeu contrahendo eidem obeſſe, etiam quoad bona Eccleſiæ acquiſita, & non tantum acquirenda, quibus renunciare, adeoque Eccleſiæ obeſſe poteſt, etiam ſine conſenſu Capituli, ut dictum ſupr. *Tit. 23. n. 42.* id tamen limitandum eſt, dumodo talis donatio non fiat, ob quam neceſſarium ſit, bona immobilia, aut mobilia pretioſa Eccleſiæ diſtrahere, talis enim donatio non valeret; quia hæc, nec cum Capituli conſenſu, alienari poſſunt, ſine juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, ut patet etiam *ex ſupra dictis*. Quod ſi ex tali donatione facta, cum conſenſu Capituli, Eccleſia notabiliter læſa ſit, poteſt per Beneficium reſtitutionis in integrum petere ejus reſciſſionem, *Joan. Andreas cit. loc.* Præſertim ſi per talem immodicam, & prodigam donationem portio neceſſaria pauperibus detrahatur, ideoque etiam in eorum præjudium cedat, tunc enim etiam directe per implorationem Officii Judicis revocari poteſt *Layman cit. loc.* ubi addit, quod alioquin plerumque expediat etiam ipſi Eccleſiæ, donationes mere liberales, etſi ſine rationabili cauſa a Prælato, & Capitulo factæ ſint, ſervare, ne Eccleſia videatur beneficio ſuo magis voluiſſe decipere, quam adjuvare, ſeu prodeſſe, contra *cap. unic. ſupra de Commodato.*

Cæterum ad donationes mere liberalis factas in immodica quantitate, ita, ut Prælatus mortaliter peccaſſe cenſeatur, non ſufficit ea quantitas, quæ alias ſufficit in materia furti: ſed reſpectu redituum Beneficialium unius integri anni. Unde ſi Epiſcopus aliquis, vel Prælatus habeat, ver. gr. decem milia annuorum redituum, non cenſebitur immodica donatio, ſi verb. grat. 500. florenos donat, ut colligitur ex iis, quæ tradit *Molina tract. 2. de juſt. diſ. 144. num. 20.*

XVI. Aſſertio 4. Religioſi, qui extra Monaſterium degunt cum Superioris licentia, ver. gr. Regulares Beneficiarii poſſunt de reditibus Eccleſiaſticis, quorum libera eſt eis permiſſa adminiſtratio, æque ac Seculares Beneficiati inter vivos diſponere, adeoque eleemoſynas, aliaſque donationes honeſtas facere, etiam ſine conſenſu Prælati Ordinis, ut docet *Molin. tract. 2. diſ. 276. num. 5. Layman lib. 3. tract. 4. cap. 12. num. 9.* Illi vero Religioſi, qui non ſunt Prælati, adminiſtrationem tamen bonorum Monaſterii ſibi commiſſam habent, uti ſunt Procuratores, & Oeconomi, poſſunt donationes facere, aliaſve alienationes, ſecundum facultatem ipſi a Superiore immediato, vel mediato conceſſam, & quantum ordinis ſtatuta, aut conſuetudo permittit, *Molina cit. diſ. num. 3. Sanch. lib. 7. Moral. cap. 19. num. 92. Layman cit. loc. num. 10. §. Tertio ſunt Religioſi.* Denique alii Religioſi, qui in Monaſterio ſub obedientia Prælatorum vivunt, & nullam bonorum adminiſtrationem habent, nullas omnino donationes, etſi alias juſtas facere poſſunt, abſque expreſſa vel tacita Superioris licentia, juxta *cap. Cum ad Monaſterium; 6. de ſtatu Monach. & c. Non dicatis; 11. cauſ. 12. quæſt.* 1. alioquin peccant contra votum paupertatis: & ratio eſt, quia tales nec dominium, nec ullam bonorum adminiſtrationem habent, ſed ſolum uſum. *Molina cit. loc. num. ult. Sanch. cit. loc. num. 95. Laiman cit. loc. §. Denique.* Cæterum quoad donationes Regularium, etiam Prælatorum, extat Bulla Clementis VIII. quæ incipit, Religioſæ Congregationes de largitionibus munerum, de qua videri poteſt, *Azor par. 1. lib. 12. cap. 9. quæſt. 5. & Sanch. lib. 6. de matrim. diſp. 4. num. 7.* quam tamen non eſſe ubique receptam teſtatur. *Suar. cit. cap. 26. num. 15.* cujus poſtea addita eſt declaratio ab Urbano VIII. in Bulla edita anno 1640.

§ IV.

De quibusdam donationibus, ſeu conceſſionibus Eccleſiarum, & Beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel quæ fieri poſſunt alienis Eccleſiis.

De his agitur in aliquot Capitulis hujus Tituli, de quibus etiam hoc §. agemus.

XVII. Et imprimis quidem *in c. Conſultationibus; 4. hoc t.* ſic reſcribit Pontifex Alexander III. etſi donationes, ſeu conceſſiones Eccleſiarum, quæ priusquam vacant, ſeu viventibus illis, qui tales Eccleſias poſſident, privatis, ſeu particularibus perſonis conferuntur in Titulum, irritæ ſint, & „ nullius momenti: Si tamen ab Epiſcopo, vel ejus aucto„ ritate, ipſæ Eccleſiæ, etiam antequam vacent, ſeu vi„ ventibus adhuc earum Rectoribus, piis ſeu Religioſis locis „ donentur, ſeu concedantur in proprietatem (per unio„ nem ſcilicet, ſeu incorporationem alicui Prælaturæ, ſeu „ dignitati, vel Monaſterio) ratæ ſunt tales donationes, „ ſeu conceſſiones: ita tamen, ut perſonæ, quæ dictas Ec„ cleſias tunc poſſident, ſine illarum conſenſu, quamdiu vi„ vunt, ipſi privari non debeant; quia ut addit, *Gl. ſu. i„ bid.* ſine culpa ſua non eſt aliquis Eccleſia, aut Beneficio ſuo ſpoliandus.

XVIII. Prima pars deciſionis hujus Cap. conſtat etiam *ex c. 1. 2. & ult. de conceſſ. preb.* & ratio eſt, quia donatio, ſeu collatio Eccleſiæ, aut Beneficii, quæ fit particulari perſonæ, fit in Titulum; cum autem Titulus Beneficii, quippe ſpiritualis, ſit indiviſibilis, iſque ſit penes Rectorem, ſeu Beneficiarium inveſtitum, non poteſt eo vivente; vel non remoto, in alium transferri, quandoquidem unius Eccleſiæ, aut Beneficii cujuſcunque non poſſunt ſimul eſſe duo Beneficiarii, ſeu intitulati, *c. Cum non ignores; 25. & c. Tua; 20. de prab.* ſicut non poſſunt duo ſimul habere unam uxorem carnalem. Ratio ſecundæ partis eſt, quia quando collatio, ſeu conceſſio Eccleſiæ, aut Beneficii fit alteri Eccleſiæ, aut Collegio, ſeu Monaſterio, vel dignitati Eccleſiaſticæ per unionem, ſeu incorporationem, etiam pleno jure, ſive quoad temporalia, & ſpiritualia, tum non transfertur Titulus, qui manet penes Rectorem viventem: ſed jus proprietatis, quod eſt penes concedentem, ut notat *Abb. hic n. 3.* Et hoc caſu Titulus, ſeu jus non eſt actu penes Rectorem Eccleſiæ, vel dignitatis, cui unita, & incorporata eſt Eccleſia, v. gr. Parochialis; ſed habitu tantum, ſeu potentia, actu vero eſt penes Vicarium intitulatum, ſeu perpetuum, ut dictum ſupra *Titul. 5. nu. 220.* Porro alia ratio diſcriminis eſt, cur non poſſit Eccleſia, vel Beneficium non vacans conferri in Titulum perſonæ privatæ poſſit aut in proprietatem, ſeu uniri alteri Eccleſiæ, vel Collegio, aut Monaſterio; quia nimirum a SS. Canonibus reprobantur pacta, & promiſſiones de futura ſucceſſione in Beneficiis, ne unus alterius mortem deſideret, ideoque non poteſt quodcunque Beneficium, vivente Beneficiario, alteri conferri, imo nec promitti, *c. 2. de conceſſ. prabend.* At vero ſi Eccleſia, vel Beneficium, vivente adhuc ejus Rectore, conceſſum ſit in proprietatem, ſive unitum alteri Eccleſiæ, dignitati, vel Monaſterio, mortuo, vel remoto Beneficiario, non habeat locum ſucceſſio; quia Beneficium, quoad Titulum ſuum principalem, non cenſetur vacare: ſed extinctum eſſe, nec quidquam præjudicatur ipſi Rectori, ſeu Beneficiario per unionem, cum non habeat effectum, quamdiu is vivit, patet ex dictis ſupra *Tit. 5. num. 211.*

XIX. Præterea poſſunt Hoſpitalarii ſe, & hoſpitale ſuum donando ſubjicere alteri Eccleſiæ, vel loco Religioſo; prout ſumitur *ex c. Inter dilectos; 8. h. t.* ubi talis caſus proponitur; „ Cum lis orta eſſet inter Hoſpitalarios S. Sepulchri, & Hoſ„ pitalarios S. Allucii ſuper eodem Hoſpitali, priores ſemel & „ iterum ex diverſis cauſis judicium poſſeſſorium intentarunt „ ſed quia contrariam ſententiam reportarunt, ad petitorium „ tranſeuntes, propoſuerunt, quod G. Rector, & Fratres, ac „ Patroni Hoſpitalis S. Allucii conſtituerint illud ſubjicere „ Hoſpitalariis S. Sepulchri, committentes vices ſuas tri„ bus procuratoribus, ita, ut quod ab ipſis actum fuerit, „ ipſi approbarent; qui convenerunt cum Hoſpitalariis S. „ Sepulchri, ut aliquos mitterent, qui nomine omnium aſ„ ſignationem, & ſubjectionem Hoſpitalis S. Allucii accepta„ rent. Sed Procurator hujus Hoſpitalis reſpondit, dona„ tionem hanc retractandam eſſe, quia inconſultis multis Fra„ tribus, & a Rectore, ac Fratribus paucioribus, iiſque ex„ communicatis, ac perjuris facta fuerit, & in fraudem „ tertii, Plebani ſcilicet, qui ſuper eodem Hoſpitali, jam „ ante litem iis moverunt. Verum Papa Innocentius III. „ conſiderans, quod Fratres, & Patroni Hoſpitalis S. Al„ lucii propriam turpitudinem pro ſe, vel potius contra ſe „ allegarunt, videlicet perjurium, excommunicationem, & „ fraudem ab ipſis commiſſam: & quod donatio illa fuerit „ pura, & ſimplex, & dicti Hoſpitalarii ſe contra propri„ um factum legitime defendere non poterant, ideo prædi„ ctum Hoſpitale S. Allucii, cum pertinentiis ſuis, Hoſpi„ talariis S. Sepulchri adjudicavit, quia non deceptoribus, „ ſed deceptis jura ſubveniunt, ita tamen, ut Epiſcopo „ Diœceſano, & tertio illi, ſive Plebano, qui litem mo„ verat ſuper eodem Hoſpitali, per hanc ſententiam nul„ lum præjudicium fiat, quia res inter alios acta, non de„ bet aliis præjudicium generare.

XX. Ubi Notandum primo. Si in authentico inſtrumento contractus, vel alienationis expreſſum ſit, conſenſum Capituli interveniſſe, & poſtea aliquis dicat non majorem, ſed minorem ſolum partem Capituli interfuiſſe, & conſenſiſſe, alleganti incumbit onus probandi, ut patet *ex hoc Cap.* in quo Hoſpitalarii S. Allucii donarunt Hoſpitale ſuum Hoſpitalariis S. Sepulchri, & ſic præſumptio fuit, eam donationem, ex conſenſu omnium Fratrum, vel ſaltem

majoris partis eorum, factam eſſe: ſed quia poſtea allegarunt ſolum minorem partem conſenſiſſe, quod tamen probare non potuerunt, ideo ſuccubuerunt in judicio, *Imola hic n. 16. Abb. num. 2.*

Notandum ſecundo. Ex deciſione hujus Cap. oritur non exigua difficultas; nam Rector, & Fratres Hoſpitalarii S. Allucii, allegantes ſe in excommunicatione conſtitutos, & perjuros donationem feciſſe, audiri debuiſſent, ſi quidem agebatur de ſubjectione unius Eccleſiæ, & Hoſpitalis alteri Eccleſiæ, & Hoſpitali, videlicet S. Sepolchri; cujuſmodi donatio & ſubjectio non poterat fieri abſque conſenſu, & auctoritate Epiſcopi Loci *c. Sicut; de Exceſſib. Prælat.* ac proinde invalida fuit, nec potuit a Papa approbari, & non recte dictum Hoſpitale, cum pertinentiis ſuis, adjudicatum fuit Hoſpitalariis S. Sepulchri. Ad quam difficultatem reſpondet primo, *Gl. in cit. c. Inter; V. Adjudicare, h. t.* quod Hoſpitalarii iſti potuerint ſe ſubjicere alteri Hoſpitali ſub conditione, ſi Epiſcopus Diœceſanus conſenſerit, *arg. c. Olim; 12. de reſtit. ſpol.* vel per talem ſubjectionem ſibi poterant obeſſe, ne poſſent contravenire, non autem præjudicare Epiſcopo, nec Plebano, qui litem eis moverat; quia res inter alios acta, aliis non nocet, & ſic donatio iſta, vel ſubjectio valuit in præjudicium tantum Hoſpitalariorum.

Aliam reſponſionem dat *Innocent. in cit. c. Inter; n. 2. h. t. Hoſtienſ. ibid. V. Receperunt, & Abb. n. 12.* qui dicunt, Hoſpitale illud non fuiſſe Sacrum, ſive Eccleſiaſticum, videlicet auctoritate Epiſcopi conſtitutum, & fundatum, ſed Collegium ſeculari poteſtate erectum: cujuſmodi Collegia ſecularia inſtitui poſſunt, ad finem honeſtum, ita, ut Rectorem, Syndicum, & Patronos ſibi conſtituere valeant, & ſe mutuo appellare fratres, ut tradit *Innoc. in c. Dilecto. 14. nu. 1. de exceſſ. Prælat. & Bart. in l. ult. ff. de Colleg. illicit.* Nec refert, quod dictum Hoſpitale vocatum ſit S. Allucii; quia ſic vocatum fuit, vel quia Sanctum illum in Patronum ſibi elegit: vel a vicina aliqua Eccleſia: vel quia in domo Hoſpitalis illius erat Oratorium privatum, non ſacrum, ſub Titulo illius Sancti, quod tamen non eſt ſignum loci Sacri, ſi campanile non habeat ad convocandum populum, *Abb. c. l. n. 8.* Et quamvis Epiſcopus, & Plebanus, ſeu Parochus contenderent, dictum Hoſpitale eſſe Eccleſiaſticum, & Sacrum, ideoque ipſis ſubjectum tamen id probare non poterant. Quare cum Hoſpitalarii illi fuerint in poſſeſſione ſuæ libertatis, & immunitatis a ſubjectione Epiſcopi, & Parochi loci, poterant communi conſenſu ſe, & Domum ſuam, una cum pertinentiis, ſubjicere Hoſpitali S. Sepulchri, etiam irrequiſito conſenſu Epiſcopi, ideoque Pontifex hanc donationem, ſeu ſubjectionem ratam habuit, ſine præjudicio tamen Epiſcopi, & Parochi, ſi forte in judicio probare poſſint, Hoſpitale illud ſibi ſubjectum eſſe; ac proinde ſine conſenſu Ordinarii non potuiſſe donari, vel alienari; res enim inter alios acta ſeu judicata non debet aliis præjudicare, prout etiam habetur *in c. pen. de ſent. & re judic.* Et hæc reſponſio non caret etiam omni probabilitate.

XXI. Porro huc quoque pertinet, quod ſtatutum habetur *in c. Apoſtolica; 9. h. t.* quod eſt deſumptum *ex concilio Toletano 9. c. 5.* & refertur *in c. Bona rei; 74. cauſ. 12. qu. 2.* ubi definitur, ut ſi Epiſcopus in Parochia ſua (hoc eſt, Diœceſi,
,, *Abb. hic num. 8.*) Monaſterium conſtituere voluerit, & de
,, rebus Eccleſiæ, cui præſidet, illud dotare, non amplius
,, eidem dare poſſit, quam partem quinquageſimam, cente-
,, ſimam autem cenſus Eccleſiæ ſuæ, ſi ex Eccleſia ſeculari
,, velit facere Monaſterium, vel in ea ſepulchrum ſibi elige-
,, re. Quia tamen in eodem cap. adjungitur, id cum tempe-
,, ramento conceſſum eſſe, videlicet ut, dum alienæ Eccle-
,, ſiæ competens ſubſidium confertur, propriæ Eccleſiæ gra-
,, ve damnum non inferatur: item ut Epiſcopus unam ſo-
,, lum ex his duabus, quam maluerit, donationem faciat,
,, ideo hoc obſervandum eſt, ita, ut Epiſcopus, ſive idem
,, ſive alius, neque tantum quidem, imo nec minus quin-
,, quageſima, vel centeſima parte, ſive ſimul, & ſemel,
,, ſive ſæpius, & ſucceſſive, in pias illas cauſas de rebus
,, Eccleſiæ poſſit conferre, cum gravi detrimento ejuſdem.
,, Alioquin ſi quid cum gravi detrimento Eccleſiæ ſuæ, ſi-
,, ve ex poſſeſſionibus, aut bonis, ſive ex reditibus ad E-
,, piſcopalem Menſam, vel Cathedralem Eccleſiam perti-
,, nentibus datum eſſe, conſtiterit, id poterit legitime re-
,, vocari, niſi præſcriptione, vel alia legitima exceptione
,, (v. g. rei judicatæ, *Gl. hic V. Exceptione*) actio, ſeu re-
,, vocatio excludatur. Nam etſi prima facie præſumi poſſit
,, quod per collationem quinquageſimæ partis non inferatur
,, Eccleſiæ grave detrimentum; ex variis tamen circum-
,, ſtantiis, quæ potius ex oſtenſione facti (quia v. g. Eccle-
,, ſia alieno ære gravata eſt, vel quia graves expenſas nunc
,, facere debet, *Gl. hic V. Ex oſtenſione*) quam expreſſione ſta-
,, tuti cognoſci queunt, interdum deprehendi poteſt, quod
,, nec quinquageſima, nec centeſima pars, ſæpius, vel ſe-
,, mel, ſine gravi Eccleſiæ detrimento, conferri poſſit.
,, Quod ſi vero Epiſcopus ita abundet reditibus, & poſſeſ-
,, ſionibus, ut ſine gravi detrimento Eccleſiæ ſuæ, poſſit e-
,, tiam amplius, quam donatione quinquageſimæ, & cente-
,, ſimæ partis, alteri Eccleſiæ ſubvenire, non quidem per
,, ſe debet ſummam a prædicto Canone Concilii Toletani,
,, ad incautas donationes vitandas definitam, excedere: cum
,, Superioris tamen, videlicet S. Pontificis auctoritate, po-
,, teſt etiam in majore quantitate alterius Eccleſiæ inopiam
,, ſublevare.

XXII. Hinc infertur primo. Epiſcopus poteſt, etiam ſine conſenſu Capituli, & licentia S. Pontificis, ſemel, vel ſucceſſive donare, ſeu conferre partem quinquageſimam bonorum, ad dotandum Monaſterium jam extructum, vel partem centeſimam, ad ſubveniendum alteri Eccleſiæ extructæ, quia ad dotandum eſt obligatus, & eſt alienatio, ſeu donatio, quæ fit ex neceſſitate, ſeu obligatione juris, in qua non requiritur conſenſus Capituli, vel alia ſollennitas, *Abb. in cap. Paſtoralis, 9. de his quæ fiunt a Prælat. ſine &c. n. 4. & ibid. Fagnan. n. 10. & 12.* non autem hanc poteſtatem donandi habent Prælati Epiſcopi inferiores, quia tam antiqua, quam nova jura de Epiſcopis tantum mentionem faciunt, *Abb. in cit. c. pen. num. 2. h. t.*

Infertur ſecundo. Ad hanc donationem faciendam requiritur primo, ut Monaſterium, ſeu Eccleſia, cui fit donatio, intra Diœceſin Epiſcopi ſita, non enim cenſetur tanta alienatio, quam ſi bona extra Diœceſin transferantur: poteſt tamen Epiſcopus talem donationem facere etiam Monaſterio, ſeu Eccleſiæ exemptæ, ſitæ intra Diœceſin; quia illa eſt in Diœceſi, licet non ſit de Diœceſi, *Abb. in cit. c. pen. num. 3.* Et cum privilegium hoc Epiſcopis conceſſum, ſit valde favorabile, large, & ample explicari poteſt, quatenus verborum proprietas patitur. Deinde requiritur, ut Monaſterium ab initio ſit extructum ab Epiſcopo, vel ejus Anteceſſore, aut Eccleſia Secularis in Monaſterium ſit converſa, cum conſenſu Capituli, ut colligitur *ex cap. Si Epiſcopus. 73. cauſa 17 qu. 2.* poteſt tamen Epiſcopus Eccleſiam, vel Monaſterium jam extructum, etiam ſine Capituli conſenſu dotare, cum id æquum, & neceſſarium ſit, modo fiat ſine gravi damno Eccleſiæ dotantis, *Abb. in cit. cap. penult. numer. 7. hoc tit. & in cit. cap. Paſtoralis; 9 num. 4. de his quæ fiunt a Prælat. &c.*

Infertur tertio. Epiſcopus hanc donationem facere poteſt, non ſolum de reditibus ſeu proventibus, ſed etiam de poſſeſſionibus, ſive bonis Eccleſiæ, ut colligitur *ex Textu cit. cap. penu. ibi: de rebus Eccleſiæ, & ibi: de poſſeſſionibus, Abbas hic num. 8.*

XVIII. Infertur quarto. Epiſcopus talem donationem Monaſterio, vel Eccleſiæ, non poteſt facere per teſtamentum, vel aliam ultimam voluntatem: ſed ſolum per donationem inter vivos; quia diſpoſitio per ultimam voluntatem extenditur, & refertur ad tempus mortis, in quo Prælatus non habet amplius adminiſtrationem rerum Eccleſiæ. *Abb. in cit. cap. pen. num. 9.*

Infertur quinto. Epiſcopus nec ſimul, & ſemel, nec etiam ſucceſſive, & diverſis temporibus, poteſt donare ultra quinquageſimam, vel centeſimam partem; quia per donationes repetitas æque poteſt perveniri ad quantitatem prohibitam, & alioquin fraus fieri poſſet ipſi legi, prout ſumitur *ex cit. c. pen.* nam plures parvæ ſummæ ſimul collectæ conſtituunt unam magnam, *Imol. ibid. n. 14.* Aliud eſt, ſi plures donationes fiant ſucceſſive ex diverſis cauſis, ita, ut moralem conjunctionem inter ſe habeant, de quo infra.

Infertur ſexto. Si dotatio, vel donatio Monaſterii, vel Eccleſiæ ab Epiſcopo facta fuit, ſive ultra, ſive etiam uſque ad partem quinquageſimam, vel centeſimam, cum gravi damno Eccleſiæ Epiſcopalis, ea ipſo jure eſt irrita, quippe a SS. Canonibus in hoc caſu non conceſſa: ſed prohibita, ideoque revocari poteſt, ac debet. Si vero ab initio facta ſit donatio, cum gravi damno Eccleſiæ, ſed ex probabili errore, quia Epiſcopus probabiliter exiſtimavit, eam dotationem non ceſſuram in grave damnum Eccleſiæ ſuæ, etſi poſtea de contrario conſtet, quod ſit damnoſa, valida tamen erit donatio, quamvis per Beneficium reſtitutionis in integrum reſcindi, & revocari poſſit, ac debeat, *Abb. cit. loco num. ult.*

Infertur ſeptimo. Si donatio rei immobilis, etiam cum gravi damno Eccleſiæ donantis facta ſit, poteſt Monaſterium, vel Eccleſia dotata, cum bona fide, & lapſu 40. annorum præſcribere, ita, ut revocari non poſſit: quia eſt ignorantia, non juris, ſed facti, utrum Eccleſia graviter lædatur, & ideo, cum præter bonam fidem habeat titulum, Eccleſia dotata poteſt præſcribere, *Gl. in cit. c. pen. V. Præſcriptione, h. t.*

XXIV. Denique huc etiam pertinet, quod ſtatutum eſt, *in c. Paſtoralis; 7. h. t.* Nam cum quæſitum fuiſſet ea Papa
,, Innocentio III. ſi Epiſcopus, conſentiente Patrono, Ec-
,, cleſiam aliquam Religioſis concedat, his verbis ſimplicibus
,, utendo: *concedimus vobis hanc Eccleſiam*: utrum is cenſen-
,, dus ſit, eo ipſo proventus Eccleſiæ illis donaſſe, ſive in
,, uſus eorum conceſſiſſe: an vero jus Patronatus tantum?
,, Ad hoc reſpondet Papa, ſi Epiſcopus Eccleſiam illis con-
,, ferat ex conſenſu Patroni, tum Patronus cenſetur ipſis vo-
,, luiſſe conferre, quod ſuum eſt, videlicet jus Patronatus;
,, Epiſcopus vero id donare, quod ex temporalibus proventi-
,, bus in eadem Eccleſia obtinet, ita, ut ſi Epiſcopus por-
,, tionem aliquam proventuum inde percipiat, ea in Reli-
,, gioſorum uſus convertatur. Quod ſi ex proventibus illius
,, Eccleſiæ nullam Epiſcopus portionem obtineat, tum om-
,, nes proventus, præter Cathedraticum, in eorundem u-
,, ſus ſunt convertendi. Sed ut hæc conceſſio, ſeu donatio
,, Epiſcopi ſit legitima, conſenſus Capituli eſt requirendus.

XXV. Ratio primæ partis, & deciſionis, quod tunc jus Patronatus cenſeatur conceſſum, ratio, inquam, eſt, quia ſi quis conſentiat in donationem, vel alienationem rei, in qua jus habet; vel eidem ſubſcribat, tunc cenſetur transferre voluiſſe, quod ſuum eſt, in alterum, ſeu jus, quod in re habet, a ſe abdicare, ſiquidem alienatio, ſine ipſius conſenſu, valide fieri non potuit: ut in caſu *cit. c. Paſtoralis*; donatio Eccleſiæ, ſine conſenſu Patroni, & patet *ex l. Fidejuſſor; 26. §. Pater, ff. de pignorib.* & tradit *Gl. in l. Cajus; 39. V. Non obeſſe, ff. de pignorat. act.* Secus eſt, ſi quis conſentiat in alienationem rei, in qua jus habet, quam tamen alius, etiam ipſo invito, alienare potuit, tunc enim conſentiendo, vel ſubſcribendo alienationi ab alio factæ, ſibi ſive juri ſuo non præjudicat, *Gl. in cit. lge. Cajus*; quia tunc adhibetur tantum, ut teſtis factæ alienationis ab altero. Ratio ſecundæ, & tertiæ deciſionis, ſeu partis, eſt, quia licet verbum *concedo*, quippe valde generale, ex ſua generica ſignificatione, non importet translationem domini rei conceſſæ, cum etiam precarium, vel commodatum ſit conceſſio rei, ſed ad uſum tantum: ideo ne fruſtratoria ſit conceſſio Epiſco-

Digitized by Google

ſcnpi, io caſu propoſito, ea accipi, & intelligi debet, ſecundum ſubjectam materiam, & qualitatem perſonæ donantis, & ejus, cui donatur: ac proinde interpretationem facere oportet, quod vel Epiſcopus transferre voluerit in Monaſterium jusquoddam ſingulare, ita, ut ſi Epiſcopus portionem redituum ipſemet percipiat, eam donare voluiſſe Religioſis cenſeatur. Vel ſi in hoc ſenſu verbum, *concedo*, verificari non poſſit: quia Epiſcopus nullos reditus percipit ex illa Eccleſia, interpretatio fieri debet, ſecundum omnem dominii translationem, quatenus fieri poteſt, & ſolet, ita, ut quoad omnes reditus, Eccleſiam, quatenus potuit, unire, & incorporare voluerit Monaſterio; interpretatio enim facienda eſt, ut actus magis valeat, quam pereat, *c. Quoties* 12. *ff. de reb. dubiis*, præſertim vero donatio, ſeu conceſſio gratiæ, *c. In his* 30. *de privil. Innocent. in cit. c. Paſtoralis c n.* 1. *h. t. Abb. ibid. n.* 2. nam ſecundum *Innocent. c. l. Abb. ibid. n. ult.* ſi Epiſcopus Archidiacono, vel Archipresbytero in quibuſdam Eccleſiis Parochialibus juriſdictionem habenti de novo concedat Eccleſiam aliquam, quæ antea ei ſubjecta non erat, interpretatio fieri debet, quod ipſi illam, non quoad fructus, ſeu proventus, ſed quoad juriſdictionem ſubjicere velit. Sed quia Monaſteria Parochias, quoad juriſdictionem, ſibi ſubjectas, ordinarie habere non ſolent, iden conceſſio, ſeu donatio Eccleſiæ ab Epiſcopo facta Monaſterio, in dubio intelligi debet, id quod ſolvitur ac datur ſolvi, vel dari in ſignum, quod Eccleſia ſit eidem incorporata, ſive donata, quoad proventus, vel omnes vel quoad portionem, quam ipſemet percepit. Excipitur Cathedraticum, quod ſolvitur in ſignum ſubjectionis, & honorem Cathedræ Epiſcopalis; nam Epiſcopus non poteſt concedere, vel donare Eccleſiam ſibi ſubjectam Monaſterio, jure pleniſſimo, ita ut omnino ſit exempta ab ejus juriſdictione, ſed quantumcunque generalibus verbis illam eximat a juriſdictione Epiſcopali, ſemper tamen in illa retinet correctionem, viſitationem, & Cathedraticum, *Gl. in cit. c. Paſtoralis; V. Cathedraticum, & c. Venerabilis* 21. *de cenſib. Gl. in cit. c.* 1. *V. Tradita; cauſ.* 16. *q.* 2. ubi rationem dat, quia Epiſcopus non poteſt conſtituere Judicem ordinarium in ſua Diœceſi, nec abdicare a ſe juriſdictionem Epiſcopalem. Denique ratio ultimæ deciſionis, quod Epiſcopus non poſſit valide donare Eccleſiam Monaſterio, ſine conſenſu ſui Capituli, eſt, quia eſt ſpecies quædam alienationis, ad quam requiritur conſenſus Capituli, *c. Cum nos* 3. *& c. Paſtoralis* 9. *de his, quæ fiunt a Præl. & c. Abb. in cit. c. Paſtoralis*, 7. *num.* 5. *hoc tit.*

§. V.

Qualis in dubio interpretatio fieri debeat donationis, & quando præſumi poſſit donatio?

XXVI. Aſſertio 1. Lariſſima facienda eſt interpretatio donationis inter vivos, in favorem donatarii, prout conſtat ex *c. Cum dilecti* 6. *hoc t.* Ubi cum quidam vir Nobilis quandam terras alieni Monaſterio pure, & ſimpliciter in eleemoſynam donaſſet, & poſtea aliam terram, ſive bona eidem conceſſit, ſub conditione penſionis ſolvendæ, ita, „ ut ſi ſoluta non fuerit, bona illa redigi poſſint in foreſtam (hoc eſt, in ſaltum, ſive locum arboribus conſitum, „ & venationi aptum, in quo feræ includuntur (*G. hic V. Foreſtam, juxt. Gl. Margin. h. t.*) filius illius Nobilis, Alanus nomine, non tantum bona poſterius, ſed etiam prius donata voluit de facto, & per violentiam auferre, & „ redigere in ſaltum. Verum Abbas, & Conventus de hoc „ conqueſti ſunt apud Innoc. III. ne moleſtarentur. Reſp. „ Papa, & mandavit Judicibus a ſe delegatis, ut pro Monaſterio ſententiam ferant, appellatione poſtpoſita, cum „ ex inſtrumento donationis tranſmiſſo evidenter appareat, quod hæc fuerit mens, & intentio donatoris (ad „ quam in omni diſpoſitione recurrendum eſt, ſive conſiderandum, quid actum fuerit, *l. In conventionalibus* 32. *ff.* „ (*de V. O. l. Semper* 34. *ff. de R. I. Gl. hic V. intentio*) ut clauſula in fine inſtrumenti, vel diſpoſitionis, poſita de foreſta facienda, non ad priorem donationem, quæ pura, & „ libera fuit, ita, ut ab omni vexatione, & conſuetudine „ ſeculari eſſet immunis: ſed ad poſteriorem donationem, „ quæ penſionem, & conditionem inſertam habet, ſecundum ſanum verborum intellectum, referri debeat: quia in „ contractibus plena, in Teſtamentis plenior, in Beneficiis, „ ſeu gratiis pleniſſima interpretatio facienda eſt.

XXVII. Notandum primo. Fundator, etiam Laicus, poteſt donationi, quam facit Eccleſiæ, adjicere pactum, ſeu conditionem (modo ea SS. Canonibus non adverſetur) de certa penſione ipſi, & hæredibus ejus ſolvenda: alioquin ſi ſoluta non fuerit, res donata cadat in commiſſum, ita, ut a fundatore, ejuſque hæredibus revocari poſſit, *cap. Verum* 4. *de condit. appoſ.* & tradit *Abb. in hoc capit. num.* 3. imo etiam, propria auctoritate, rem donatam hoc caſu occupare, ejuſque poſſeſſionem apprehendere poſſit juxta doctrinam *Bartol. in lib.* 3. *num.* 1. *C. de pignor. & Imol. hic num.* 4. Aliud vero eſt, ſi pactum ſimpliciter ſit conceptum, ut Eccleſia penſionem ſolvat, vel aliud onus præſtet, vel ne rem donatam alienet, non adjecta tamen clauſula *Commiſſi*, ita, ut ſi pactum non impleatur, res donata ad donatorem redeat: tunc enim etſi pactum non ſervetur, non tamen res donata Eccleſiæ, vel alii loco pio revocari poteſt: ſed ſolum agi adimplendum modum, ſeu onus adjectum, *citat. cap. Verum, de condit. appoſ.* Ratio eſt, quia hoc poſteriore caſu, donatio principaliter facta eſt, non propter onus adjectum: ſed pietatis cauſa in DEUM, ideoque, etſi onus adjectum non præſtetur, durat tamen, pia affectio donatoris, unde merito non revocatur donatio, ſed ad impletionem oneris agitur. In poſteriore vero caſu, quando clauſula commiſſi adjecta eſt, aperte conſtat de mente donantis, quod velit revocatam donationem, ſi oneri adjecto non ſatisfiat, *Caniſius in citat. c. Cum Dilecti*, *numer.* 3. *&* 4. *hoc tit.*

XXVIII. Notandum ſecundo. Licet alias clauſula in fine inſtrumenti, vel diſpoſitionis poſita, etiamſi onoroſa, referatur ad omnia præcedentia, etiamſi diverſa ſint negotia, *cap. Secundo requiris* 41. *& c. Inquiſitionis* 72. *de appellat.* hoc tamen non procedit in pluribus donationibus in eodem inſtrumento contentis, quarum prior facta eſt pure, & ſine aliquo onere, ac conditione: poſterior vero cum onere, ſeu conditione penſionis adjecta, tunc enim clauſula oneroſa in fine adjecta, non ad priorem, ſed ad poſteriorem tantum donationem referri debet. V. G. Si quis donet Monaſterio alicui fundum Titianum, & Sempronianum, cum eo onere, ut ipſi donatario, ejuſque hæredibus ſolvat ex eo 10. aureos annuos, vel cum reſervatione in eo juris venandi, tunc onus, ſeu conditio in fine adjecta referetur ſolum ad donationem poſterioris fundi, non prioris, quæ jam habuit determinationem, ut ſit pura, ac libera ab omni impetitione ſecularium, *Abb. in cit. c. Cum dilecti*; *n.* 6. *&* 7. *hoc tit.* ubi addit, aliud eſſe, ſi utraque donatio ſit pure facta, ſine onere, vel conditione adjecta, tunc enim non apparet ratio, cur clauſula oneroſa adjecta in fine magis referatur ad proxime antecedentem, ſeu poſteriorem, quam ad priorem.

XXIX. Notandum tertio. In contractibus plena: in Teſtamentis, ſeu ultimis voluntatibus plenior: in Beneficiis, ſeu donationibus, & gratiis, ſeu privilegiis pleniſſima interpretatio facienda eſt, ut habetur *in hoc capit.* Et in primis quidem, quod in contractibus bonæ fidei plena ſit facienda interpretatio, ita, ut extenſio fiat etiam ad id, quod verbis non eſt expreſſum, colligitur ex *l. Cum quid* 3. *ff. de reb. cred. & l. ultim. Cod. Quæ res pign. oblig. poſſ.* ubi dicitur cum ſit juſtum voluntates contrahentium magis, quam verborum conceptionem inſpicere. Ratio eſt, quia in contractibus, iiſque reciprocis, ſive ultro citroque obligatoriis, ſervari debet æqualitas inter contrahentes, ideoque verba non nimis ſtricte, nec nimis ample interpretari oportet, in favorem unius, & in odium alterius: ſed prout bona fides poſtulat, ita, ut neutra pars gravetur. Secundo, in Teſtamentis, ac ultimis voluntatibus plenior, ſeu amplior interpretatio fieri debet, ut habetur in *l. Teſtamenta* 12. *ff. de R. I.* & colligitur etiam ex *l. Si cui* 3. *ff. de tritico, vino, & oleo legat.* Ratio eſt, quia qui teſtatur, vel legatum, aut aliquid mortis cauſa relinquit, is liberaliter donationem aliquam facit, ideoque largior interpretatio fit, quam in contractu, etſi non tam liberalem, quam is, qui inter vivos donat, vel beneficium, aut gratiam confert. Tertio, in beneficiis, donationibus, privilegiis, & gratiis, pleniſſima, ſeu ampliſſima interpretatio facienda eſt, ut habetur *in cap. Quia circa* 22. *de privileg.* præſertim vero Beneficia Principum largiſſime interpretari oportet, *cap. Olim* 16. *de V. S.* & ſumitur *ex l. Immunitatec* 4. *ff. de jure immunitat.* Ratio eſt, quia cum donationes inter vivos, & gratiæ conceſſiones ex mera liberalitate procedant, præſumitur, quod largiſſime etiam donator eas voluerit accipi, & intelligi, & nullo modo reſtringi, aut gravari, niſi id exprimat, *Abb. in cit. c. Cum dilecti*; *n.* 4. *h. t.*

XXX. Limitatur autem primo, quod beneficia, privilegia, & gratiæ debent ample interpretari, quando agitur de præjudicio concedentis: non autem quatenus cedunt in præjudicium tertii, *lib.* 2. *C. de precib. Imperat. offer. & lib.* 2. *§. Si quis a Principe; ff. Ne quid in loco, vel itin. publ.* ubi dicitur, quod in reſcripto, aut privilegio Principis non cenſeatur conceſſa, quæ aliis incommodum, ſeu præjudicium afferunt, niſi aliud in reſcripto exprimatur. Secundo, neque beneficia, ſeu privilegia ample interpretari oportet, quatenus derogant Juri communi, ut diſpenſationes; nam omnis receſſus a Jure communi eſt odioſus, cum magnus ſit favor Juris publici, *Gloſſ. in capit.* 3. *V. Diſpenſationes de offic. Jud. Ordin. in* 6. *Abb. in citat. cap. Cum Dilecti*; *num.* 5. *hoc t. arg. cap.* 1. *in fine & c.* 2. *de filiis Presb. & c. Dilecti* 3. *de conſang. & affin.*

XXXI. Aſſertio 2. Regula generalis eſt, donationem non præſumi, quoties alia interpretatio, vel conjectura fieri poteſt, *l. Cum de indebito* 25. *§. Sin vero, ff. de probat. Monarch. de arbitr. Judic. caſu* 88. *num.* 1. *&* 2. adeo, ut neque ob ſolam ſanguinis conjunctionem, etſi arctiſſimam, præſumatur donatio, niſi aliæ conjecturæ accedant, *Menoch. cit. loc. num.* 9. *&* 10.

Sunt tamen plures caſus, in quibus donationem jura præſumunt. Veluti primo, ſi vir Nobilis, ſeu Illuſtris, & dives aliquid det, modo ſumma, vel res data non ſit magna, *Gloſſ. in l. Si uxori* 32. *§. fin. ff. de legat.* 3. *Menoch. cit. loc. num.* 39. *&* 52.

Idque confirmatur *ex cap. Prudentes* 1. *h. tit.* Ubi S. Gregorius Papa ita reſcribit: Vir Nobilis hanc ſibi quodammodo legem imponit, ut ſi quid ſponte tribuat, id ſe „ debere exiſtimet, & niſi in Beneficiis creverit, ſive ea „ augeat, nihil ſe præſtitiſſe reputet: propria enim virtus „ Nobilium eſt liberalitas. *Abb. hic num.* 2. Alius intellectus hujus cap. eſt, quod qui promiſit aliquid donare, illud tanquam debitum adimplere tenetur, *Abb. hic n.* 1. Secundo, donatio præſumitur, cum bene merita præceſſerunt, quod enim poſtea datur, cenſetur donatum in remunerationem, præcedentium meritorum *Menoch. citat. loc. num.* 53. Tertio, præſumitur donatio, ſi venditor, nulla neceſſitate, vel dolo inductus, rem magni valoris minimo pretio vendat, cum bene noſſet juſtum ejus pretium; nam quod deeſt de juſto pretio, & non accepit, donaſſe præſumitur, *Menoch. c. l. n. ult.* apud quem plures hujuſmodi caſus legi poſſunt, in quibus donatio præſumitur.

§. VI.

An, & quando donatio inter vivos revocari poſſit, ob ingratitudinem?

XXXII. Aſſertio 1. Donatio inter vivos, ſemel rite perfecta, nudo pacto, ſeu conſenſu, etiam nulla ſtipulatione interveniente, vel traditione nondum facta, regulariter revocari non poteſt ſola voluntate, ſeu pœnitentia donatoris, *lib. 2. & l. ultim. Cod. de revocat. donat.* Neque etiam reſcripto Principis, *l. Si donationem* 5. vel propter amiſſionem inſtrumenti donationis revocari poteſt, *lib. 2. Cod. eod.* Ratio eſt, quia jus ſemel alicui acquiſitum non debet ei ſine cauſa auferri, ne quidem auctoritate Principis, niſi ob cauſam utilitatis publicæ, *Zœſius ff. hoc tit.* 73. Ab hac regula excipiuntur tres cauſæ generales & principales; propter quas donatio, quamvis traditione perfecta ſit, revocari poteſt, de quibus in ſequentibus agemus.

XXXIII. Aſſertio 2. Donatio inter vivos, propter ingratitudinem donatarii erga donantem, in quatuor caſibus revocari poteſt, enumeratis *in l. fin. C. de revocat. donat. & in c. Propter* 10. *& ult. hoc tit.* Ubi Papa Gregorius IX. ita reſcribit: donator, propter ingratitudinem ejus, in quem „ libertas eſt collata, eam ex juris rigore revocare poteſt. „ Veluti, ſi forte impias in eum manus injecerit: vel ſi a„ troces injurias, vel grave rerum ſuarum damnum vel vi„ tæ periculum ipſi inferre præſumpſerit. Veruntamen ſi donator tacuit, jus revocandi ad ſucceſſorem ejus qui hoc tacuit, non extenditur, adeoque is revocare donationem non poteſt.

XXXIV. Prima igitur cauſa ingratitudinis eſt, ſi donatarius manus impias, ac violentas in donatorem injecerit, ſive id fiat manibus, ſive pedibus, ſive per lapidem, vel rem aliam, & ſive per ſe, ſive per alium, juxta *l. Non ſolum* 11. *in princip. ff. de injuriis*: modo percuſſio ſit injurioſa, & non ſine culpa mortali: nam ſi injectio manuum fieret, ob defenſionem Reipublicæ, vel propriam, vel proximi, revocationi non eſſet locus; quia ubi non eſt culpa, nec pœna inferri debet. Idemque eſt, ſi quis injurioſe percuteret donantem, quem tamen ex probabili ignorantia alium eſſe putabat; tunc enim deeſt animus injuriandi, ſeu offendendi donantem, ſine quo non infertur injuria; *lib. 3. §. 4. ff. de injur. Molin. tract. 2. de juſt. numer. 2. §. Secunda eſt.* Altera cauſa ingratitudinis eſt, ſi donatarius atroces injurias in eum, qui donavit, effundat, ſive verbis injurioſis, aut contumelioſis eum afficiat, abſque manuum tamen injectione: quia tunc ad primam cauſam talis injuria pertineret, *Molin. cap.* leg. ſive facto, ut ſi v. g. donatarius adulterium cum uxore donantis, vel ſtuprum cum ejus filia committat. Injuria autem atrox æſtimanda eſt ex circumſtantiis, & qualitate perſonæ, cui infertur, aliiſque, ideoque prudentis Judicis arbitrio relinquitur judicandum, quæ ſit injuria atrox, *Molin. cit. loc. §. Prima eſt.* Sufficit autem, ſi vel unica gravis injuria verbis, vel facto inferatur, ad revocandam donationem, neque enim lex requirit, ut iteretur, *Molin. cit. loc. Zœſius ff. hoc tit. num.* 85. Ad hanc cauſam reducitur, ſi donatarius non coactus, & nulla cauſa urgente donatorem accuſet de crimine, ob quod pœna mortis, mutilationis, exilii, infamiæ, vel amiſſionis notabilis partis bonorum incurritur, vel ſi in tali cauſa ſit teſtis, Advocatus, vel Procurator, *Molin. cit. loc.*

Tertia cauſa eſt, ſi donatarius grave damnum inferat donatori in rebus, ſeu bonis ſuis externis, id quod ſimiliter Judicis arbitrio, ſpectatis circumſtantiis, definiendum erit. Neque vero ſufficit ad revocandam donationem, quod donatarius attentarit inferre grave damnum: ſed requiritur, ut re ipſa damnum ſit illatum, cum jactura notabilis partis bonorum, ut patet *ex cit. l. fin. C. de revoc. donat. Molin. c. l. §. Tertia.*

Quarta cauſa eſt, ſi donatarius grave periculum vitæ donanti inferre præſumpſerit, per ſe, vel per alium, abſque juſta cauſa, etiamſi mors ſecuta non ſit: ſufficit enim, quod inſidias vitæ ipſius ſtruxerit, ex quibus grave ipſi vitæ periculum imminebat, ut colligitur *ex cit. l. fin. & ibi Gl. V. Periculum, Mol. c. l. §. Quarta eſt.*

Porro quando *in cit. c. ult. hoc tit.* dicitur, donationem ex prædictis cauſis donatorem poſſe de rigore juris revocare, rigor juris ibi non accipitur, prout opponitur æquitati: ſed pro jure ſcripto, quod præferendum eſt æquitati non ſcriptæ, ſive in jure non expreſſæ, *cap. ult. de tranſact. Abb. in cit. c. ult. num. 3. in fine.*

Additur *in cit. l. fin. C. de revoc. don.* Quinta cauſa, ſi nimirum donatio facta ſit, adjecto modo, vel gravamine; v. gr. ut donatarius penſionem præſtet ſingulis annis: & hic modum, ſeu gravamen, ſub quo donationem acceptavit, poſtea non implevit, poteſt enim revocari donatio. Verum hoc caſu, non tam ob ingratitudinem, quam ob non impletam conditionem ſeu modum, revocatur donatio.

XXXV. An autem, præter has quinque cauſas in jure expreſſas, etiam ob alias cauſas ingratitudinis majores, vel æquales, revocari poſſit donatio, controvertitur inter Dd. Affirmat *Gloſſ. in citat. l. fin. V. Valuerit, C. de revoc. donat. Abb. in citat. cap. ultim. num. 3. hoc tit. Clar. §. Donatio, qu. 21. num. 2. & 3. Sylveſt. V. Donatio quæſt. 13. Libr. 2. capit. 18. num. 104. & alii paſſim.* Cujuſmodi cauſa eſt, ſi donatarius non ſuppeditet alimenta donatori magnæ quantitatis egenti, cum necare cenſeatur is, qui alimenta denegat, *lib. 4. ff. de agnoſc. liber.* & filius tenetur alere patrem inopem, *l. Si quis 5. in princip. & §. Parens ff. eod.* Ratio eſt, quia ubi eſt eadem, vel etiam major ratio, eadem etiam eſt juris diſpoſitio, *l. Illud 32. ff. ad leg. Aquil.* ut in propoſito, eadem vel major cauſa ingratitudinis. Neque obſtat, quod *in cit. l. fin.* dicatur: *Ex his tantummodo cauſis donationes everti concedimus*; quia dictio *tantum*, non excludit ſimiles, vel majores cauſas, ſed minores duntaxat. Et hæc ſententia communior eſt, & æquior. Contraria tamen ſententia in puncto juris verior videtur, quam tenet *Molin. citat. diſp. 281. numer. 8. Laym. citat. capit. 12. numer. 17. Zœſius in Comment. In Jus Canon. hoc titul. num. 12. & ff. eod. num. 90. & 91.* Nam *in c. l. fin.* abſolute reſtringitur revocatio donationis ad cauſas ibi expreſſas. Lex autem pœnalis, etiam propter paritatem, aut majoritatem rationis, non debet extendi ad caſus non expreſſos. Interim tamen æquitas poſtulat, ut donatarius, cui magna pars bonorum donata eſt, cogatur Officio Judicis ad præſtanda alimenta donatori ad inopiam redacto, ut notat *Zœſius citat. loc. n. 91. in fine.*

XXXVI. Notandum hic præterea primo. Donatio ob ingratitudinem non revocatur ipſo jure: ſed revocanda eſt per ſententiam Judicis, adeoque neceſſe eſt, ut ingratitudo probata ſit a donatore in judicio, & ſententia pro ipſo lata *citat. l. fin. ibi: ſi fuerint in judicio dilucidis argumentis cognitionaliter approbata C. de revoc. donat.* quare donatarius non tenetur ad reſtitutionem, ante ſententiam. Quodſi res nondum ſit tradita donatario, poteſt donator, poſt commiſſam ingratitudinem, ei rem non tradere, & petentem excipiendo repellere; cui enim poſt ſolutionem, aut traditionem datur repetitio, ei ante illam datur exceptio. Si vero re tradita, donatarius vi, vel dolo impediat donantem, ne in judicio revocationem petere poſſit, poteſt is via occultæ compenſationis uti: quia per injuriam damnum patitur, *Leſſ. cit. c. 18. n. 106.*

Notandum ſecundo. Probata ingratitudine, & lata ſententia pro donatore, revocantur etiam fructus, adeoque præter rem donatam, omnes reſtituendi ſunt, qui percepti poſt litem conteſtatam, non autem, qui ante illam: quia illos percepit donatarius ex re propria, & cujus dominium habebat, *Molin. citat. diſp. n. 6. Zœſius ff. hoc tit. numer.* 103. Quamvis *Palao diſp. 2. punct. 23. num.* 14. putet, non obligari donatarium ad reſtituendos fructus perceptos, ante ſententiam revocationis, ſpectato juris rigore, cum uſque ad ſententiam ſit dominus rei donatæ. Verum hoc nihil probat; quia etiam bonæ fidei poſſeſſor eſt dominus fructuum, & tamen omnes fructus extantes, etiam ante litem conteſtatam perceptos, & poſt illam, etiam non extantes reſtituere tenetur, juxta *l. Certum 22. C. de rei vindic.*

Notandum tertio. Etſi ob ingratitudinem revocari poſſint omnia donata, quæ tunc adhuc ſunt penes donatarium: non tamen illa, quæ ante litem ipſi motam, deſiit poſſidere: quia nimirum vendidit, vel donavit, vel permutavit, vel in dotem dedit, vel alias legitime alienavit; juxta *l. His ſolis 7. C. de revoc. donat.* idque ne ei, ad quem res legitimo Titulo pervenit, præjudicetur per factum alienum: niſi alienatio facta ſit in fraudem donatoris: ſciente eo, in quem alienatio facta eſt: juxta ea, quæ traduntur *ff. quæ in fraudem creditorum, Zœſius ff. hoc tit. num.* 100. Sed & res pignori, vel hypothecæ a donatario ſubjectæ revocari poſſunt a donatore; quia dominium earum manet penes debitorem oppignorantem, adeoque non ſunt vere alienatæ, *Alienatum 67. ff. de V. S.* ita tamen, ut jus pignoris ſalvum maneat creditori: ideoque donator, revocans donationem, redimere debet pignus, ne revocando jus tertio acquiſitum injuſte lædatur; cum res tranſeat cum ſua cauſa, ſeu onere, *l. Si convenerit 18. §. Si fundus ff. de pignorat. act. Zœſius ff. hoc tit. num.* 101.

XXXVII. Aſſertio 3. Sunt tamen quædam donationes, quæ ob ingratitudinem revocari non poſſunt. Veluti primo, donatio remuneratoria meritorum, vel ob cauſam facta, ut patet *ex l. penult. §. Si quis; junct. Gloſſ. V. Irrevocabilis; & l. Aquilius 27. ff. hoc titul.* & tradit *Gloſſ. in citat. loc. fin. V. Inveniatur, Cod. de revoc. donat. Abb. in citat. cap. ultim. numer.* 11. *hoc titul. Clar. citat. quæſt.* 21. *numer.* 4. *Molin. citat. diſput. numer. 52. & alii communiter.* Ratio eſt, quia talis donatio non eſt proprie donatio, ſed potius commutatio, ſive compenſatio meritorum: Quod tamen limitat *Molin. citat. loc.* revocationem ob ingratitudinem, habere locum in iis donationibus remuneratoriis, quæ ex decentia ſolum ſunt debitæ, ſeu ex honeſtate, ut ſi donatio fiat Miniſtris, ultra ſua ſtipendia, ob præſtita ſervitia, quæ non ex juſtitia dominus compenſare tenebatur, hæ enim revocari poſſunt, ob ſupervenientem ingratitudinem. Sed alii abſolute docent, etiam remunerationes debitas ex honeſtate ſolum, revocari non poſſe; cum etiam habeant vim, & rationem non meræ liberalis donationis, ſed honeſtæ compenſationis, *Palao citat. diſp. 2. part. 31. §. 3. num.* 2. Illud magis certum eſt, quod donatio remuneratoria, quatenus excedit merita, ob ingratitudinem revocari poſſit, cum eo ſic ſit mere liberalis donatio, non compenſatio. *Conſ. in c. ult. hoc tit. num.* 19.

Secundo donatio facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel alii loco pio, ob ingratitudinem Prælati, ſeu Adminiſtratoris, vel Capituli, vel etiam utriuſque ſimul, revocari non poteſt, ut docet *Clar. citat. quæſt.* 21. *num.* 5. *Leſſ. C. l. num.* 105. *Zœſius ff. hoc titul. num.* 97. Ratio eſt, tum quia donatio facta Eccleſiæ cenſetur facta DEO, in quem nulla ingratitudo cadere poteſt, cum ſit omnium donorum largitor. Prælatus vero, ſeu Adminiſtrator, ingratus non eſt donatarius: tum quia delictum perſonæ non debet in detrimentum Eccleſiæ redundare, *Reg. 76. in 6.* poteſt tamen, ſi fructus rei Eccleſiæ donatæ ad menſam Prælati pertineant, iis privari Prælatus in pœnam ingratitudinis, ad tempus vitæ ſuæ, *Zœſius c. l.*

Tertio dos, quæ fuit aſſignata a patre filiæ, non poteſt, poſt contractum matrimonium, revocari ob ingratitudinem ipſius, vel mariti, *l. Si dotem 24. C. de jure dot.* quia fuit data ob cauſam, ob quam pater tenebatur illam dotare, *l. Qui liberos 19. ff. de ritu nupt.* & ſic non mere liberaliter dedit:

dit: ſed magis debitum perſolvit, *Molin. citat. diſp. num.* 13. Idemque probabilius dicendum eſt de extraneo, qui dotem dedit, quod propter ingratitudinem uxoris, vel viri, etiam poſt diſſolutum matrimonium, dos revocari non poſſit, ſive extent liberi, ſive non; nam licet non teneretur ad dotandum, quia tamen dedit ex cauſa oneroſa, dos enim habet rationem contractus oneroſi, ideo non videtur mere liberaliter dediſſe, & conſequenter revocatio locum non habet, *Molin. citat. loc. Zuſius ff. hoc titul. num.* 96. Idemque eſt de donatione propter nuptias facta, *Mol. cit. n.* 13. *in fine*.

Quarto Collator Beneficii non poteſt revocare collationem, ob ingratitudinem Beneficiarii, in ipſius perſonam commiſſam; quia non eſt mere liberalis donatio, reſpectu Collatoris, qui ex neceſſitate officii tenetur Beneficia conferre, & cum de ſuo nihil donet, non poteſt dici exercuiſſe liberalitatem, licet in eo, quod huic potius, quam alteri conferat, beneficentiam aliquam præſtet, *Abb. in citat. cap. ultim. num.* 9. *hoc titul. Clar. citat. loc. num.* 6. *Molin. cit. loc. num.* 14.

XXXVIII. Aſſertio 4. Si donator ſcivit ingratitudinem commiſſam eſſe a donatario, & tacuit, ſive voluntatem revocandi donationem non declaravit, ipſo mortuo, ejus hæres, ſive ſucceſſor illam revocare non poteſt, prout ſtatuitur *in citat. cap. ultim. in fine hoc tit. & l. fin. C. de revoc. donat. Abb. in citat. cap. ultim. num.* 4. *Molin. citat. diſp. num.* 3. *& alii communiter*. Ratio eſt, quia jus revocandi donationem, eſt jus perſonale, quod morte donantis extinguitur: jus enim hoc competit donanti, ob injuriam acceptam a donatario, ſive propter ingratitudinem commiſſam adverſus ſe a donatario, actio autem injuriam inferentia, nec hæredi donatoria, nec in hæredem donatarii datur: ſed morte tum ejus, cui injuria facta eſt, tum injuriam inferentis, extinguitur, *l. Injuriarum* 13. *in princip. ff. de injur.* ideoque nec donator, mortuo donatario, poteſt revocare donationem, nec hæres, ſive ſucceſſor donatoris poteſt rem donatam repetere ab hærede donatarii defuncti, propter ingratitudinem ab ipſo commiſſam, ut colligitur *ex c. l. ult. in fine C. de revoc. donat.*

Verum plures Dd. dicunt diſtinguendum hic eſſe, nam vel donans ſcivit injuriam, ſeu ingratitudinem ab ipſo commiſſam eſſe, & non revocavit donationem in vita, tunc cenſetur illam remiſiſſe donatario, quia ſciens diſſimulavit: vel ignoravit, aut morte præventus, vel aliter impeditus revocare non potuit, cum vellet, & tum jus revocandi donationem tranſit ad hæredes donatoria, ut colligitur *ex citat. cap. ultim. hoc tit. in fine*, ubi dicitur, quod jus revocandi donationem ad donatoris, qui hoc tacuit, non extenditur ſucceſſores: qui autem ignoravit, vel tempus non habuit ad revocandum, ſive aliter impeditus fuit, non cenſetur tacuiſſe, & conſequenter jus revocandi ad ſucceſſores tranſmittit & actio datur tam ex parte donantis hæredibus ipſius, quam ex parte donatarii, contra hæredes ejuſdem, *Abb. ibid. numer.* 7. *& Molin. citat. diſp. num.* 3. licet contrarium teneat, *Zuſius ff. hoc tit. numer.* 104. quia actio, ſeu condictio *ex citat. loc. fin. C. de revoc. donat.* revocatoria donationis oritur ex delicto, adeoque contra hæredes delinquentis non competit, niſi lis cum defuncto fuerit conteſtata, *l. unic. C. Ex delicto defuncti, &c.* Addit *Zaſius citat. loc.* quod etiam ſtante ignorantia defuncti hæres donatoria non poſſit agere contra donatarium: quod verum eſt, loquendo de ignorantia culpabili, non autem de inculpabili, quæ non adimit jus revocandi donationem, vel ipſi donatori, vel ejus hæredi.

XXXIX. Poſtremo hoc loco prædictis addendum, quod renunciatio, ſive pactum, quo donator promittit, ſe non revocaturum donationem, ob ingratitudinem donatarii, factam, non valeat: ſed ea non obſtante, revocari poteſt donatio, ſi donatarius ſit ingratus, *Molin. citat. diſp.* 181. *num.* 10. *& alii Dd. communiter*. Ratio eſt, quia tale pactum præbet occaſionem delinquendi, inducit enim ad committendam ingratitudinem, Ideoque cum ſit contra bonos mores, non eſt ſervandum, nec obligat, *l. Si unus* 27. *§. Illud*, *& §. Pacta*, *ff. de pact.* Idque extenditur, tametſi talis donatio juramento ſit confirmata (modo in illa non ſit expreſſum, quod donator ingratitudinem illam non revocabit) adhuc revocari poterit, non obſtante juramento; quia hoc ſequitur naturam, & conditionem actus, cui adjicitur: donationi autem ex juris diſpoſitione hæc tacita conditio ineſt niſi donatarius ingratus fuerit, *Molin. citat. loc. num.* 1. Excipi debet, niſi juramentum appoſitum ſit ipſi revocationi, ſive ſi donator juravit, ſe non revocaturum donationem, propter ingratitudinem futuram donatarii, tunc enim renunciatio valida eſt, & juramentum eſt ſervandum; quia ſine peccato, & diſpendio ſalutis jurantis ſervari poteſt: nam quamvis tale juramentum illicite ſit præſtitum, quia præbet anſam peccandi, objectum tamen permiſſum, ſive illud, quod juratur, nempe non revocare donationem, ſecundum ſe eſt licitum, ideoque juramentum tale, poſtquam præſtitum eſt, ſervari debet, & impleri id, quod juratum eſt; quia ſine peccato poteſt; ſicut juramentum factum uxori adulteræ de illa non accuſanda, quoad privatam utilitatem (licet non quoad publicam, cui privati promiſſione ſua præjudicare non poſſunt) vel de non petendo divortio, ſervari debet, *cap. Quemadmodum* 25. *§. Illud de jurej. Molin. cit. loc. Laym. citat. cap.* 12. *num.* 17. *Zaſius ff. hoc titul. num.* 94. poteſt tamen tale juramentum; ad petitionem donatoris relaxari, in pœnam ingrati donatarii, non tantum a poteſtate Eccleſiaſtica: ſed etiam a Sæculari, ſupplendo voluntatem ſubditi ſui, cui juratum eſt, & loco ipſius, remittendo obligationem juramenti, prout alibi dictum, *Molin. & Layman. locis citt.*

§. VII.

De aliis duabus cauſis revocandi donationem inter vivos, ob ſupervenientiam liberorum, & inofficioſam donationem.

XL. Aſſertio 5. Si quis liberos non habens omnia bona, vel partem eorum donavit, & poſtea inopinato ac præter ſpem, liberos ſuſcipiat, tota donatio revocari poteſt, prout habetur *in l. Unquam* 8. *C. de revoc. donat.* quæ licet loquatur de ſola donatione facta a Patrono liberto communiter tamen a Dd. extenditur ad donationes factas a donatore quibuslibet aliis perſonis extraneis, hoc eſt, qui non ſunt de numero liberorum, ſeu deſcendentium donantis; quia lex illa non ſtatuit novum jus: ſed jus naturæ declarat, & fundatur in præſumptione juris, quod talis donatio facta eſt; cum virtuali, ſeu tacita conditione, niſi liberi naſcantur; nemo enim cenſetur alienos, ſeu extraneos poſteris ſuis, ſeu liberis præferre velle, *Clar. §. Donatio quæſt.* 22. *num.* 1. *Molin. tract.* 2. *diſp.* 282. *num.* 1. revocatur autem talis donatio ipſo jure, *Gloſſ. fin. in citat. loc. Si unquam*; quamvis in foro conſcientiæ non teneatur donatarius ad reſtitutionem, donec bona donata repetantur, *Leſſ. citat. capit.* 18. *num.* 110.

XLI. Extenditur autem tradita aſſertio primo, quod non tantum donatio omnium bonorum, vel majoris, aut dimidiæ partis: ſed etiam cujuslibet notabilis partis, quamvis infra dimidium bonorum, quam veriſimiliter donator non feciſſet, ſi de filiis cogitaſſet, revocari poteſt, ob inopinatam ſuſceptionem liberorum, ut colligitur *ex cit. l. Si unquam*; *ibi vel partem aliquam facultatum Clar. cit. q.* 22. *n.* 5. *Molin. cit. diſp. n.* 5.

Extenditur ſecundo, quod revocari poſſit donatio, etiamſi unus tantum filius poſtea ſit natus, nam etſi *in cit. l. Si unquam*; in numero plurali dicatur de liberis poſtea ſuſceptis, appellatione tamen liberorum etiam unus filius comprehenditur, *l. Non eſt* 108. *ff. de V. S.* præſertim quia eadem ratio eſt in uno ſolo, quæ in multis, quia etſi quis unicum filium habuiſſet, vel de eo cogitaſſet: non cenſetur donaturus fuiſſe, illique extraneum prælaturos, *Zaſius ff. hoc titul. numer.* 119.

XLII. Limitatur autem primo, quod donatio ob filios poſtea natos in totum revocari poſſit, niſi donator expreſſe illi juri revocandi renunciarit, *Clarus citat. quæſt.* 22. *num.* 4. *Molin. citat. diſp. num.* 6. Verum quia hæc Lex lata eſt, non tantum in favorem patris: ſed etiam liberorum, ideo in præjudicium illorum pater renunciare ei non poteſt, *Mynſing. centur.* 5. *obſerv.* 63. *num.* 11. Sed etſi pater donationem juramento confirmavit, poteſt tamen natis poſtea liberis, eam revocare; quia juramentum intelligitur juxta naturam actus, cui adjicitur, neque excludit tacitas conditiones, quas ex ſe, vel ex juris diſpoſitione habet, ſecluſo juramento, donatio, vel alius actus. Niſi donator juraſſet, ſe non revocaturum donationem factam, etiamſi liberos poſtea ſuſceperit, cum enim tale juramentum ſervari poſſit ſine peccato, ſervandum eſt, ut in ſimili dictum *§. Præced.* quatenus ſine præjudicio legitimæ filiorum ſervari poteſt, ideoque revocari non poteſt donatio, niſi uſque ad prædictam legitimam, poſt mortem patris, *Leſſ. cit. c.* 18. *n.* 111. *Mol. cit. diſp.* 282. *n.* 7.

XLIII. Limitatur ſecundo, donatio facta Eccleſiæ, vel ad aliam piam cauſam, niſi poſtea donanti liberi naſcantur, ſtricto jure, non revocatur in totum: ſed tantum uſque ad legitimam filiis jure naturæ debitam revocanda eſt, ut docet *Abb. in cap. ultim. num.* 5. *hoc titul. Clarus §. Donatio, quæſt.* 23. *num.* 2. *Molin. citat. diſp. num.* 10 *Laym. citat. cap.* 12. *an.* 19. *& alii ex communiore ſententia*. Ratio eſt, quia Eccleſia, vel Monaſterium, aut alius locus pius inſtar filii habetur, ut tradunt communiter Dd. apud *Clar. citat. loc.* At donatio facta filio, ſi alii filii poſtea naſcantur, non revocatur in totum: ſed ſolum quoad eorum legitimas, *l. In toties* 5. *& l. Si mater* 7. *C. de inoffic. donat.* ergo nec donatio facta Eccleſiæ, vel alii loco pio: quamquam dici poſſit, quod Eccleſia non habeatur loco filii; niſi in caſibus jure expreſſis, inter quos non eſt iſte, *Zaſius ff. hoc tit. numer.* 128. deinde quod donatur Eccleſiæ, vel alii loco pio, donatur ipſi DEO, & pro ſalute animæ, adeoque eſt cauſa æque favorabilis, ac cauſa filiorum, *Auth. Si qua mulier C. de SS. Eccleſ.* Denique *citat. Lex ſi unquam*, quippe Cæſarea, Eccleſias ligare non poteſt. Atque hæc procedunt, ſpectato juris rigore: nam ex quadam æquitate naturali, & honeſtate, natis filiis, tota donatio prius facta Eccleſiæ, revocari poteſt, ita, ut totum reſtituatur filiis poſtea natis, prout fecit S. Aurelius Carthaginenſis Epiſcopus, ut patet *ex c. ult. cauſ.* 17. *q.* 4. *C. pen. & ult. ibid.*

XLIV. Limitatur tertio, donatio remuneratoria, vel ob aliam cauſam facta, quæ commodum reſpicit donatoris, ob ſupervenientiam liberorum, revocari non poteſt, ut ex communi docet *Clar. citat. quæſt.* 23. *num.* 3 *& Molin. citat. diſp. num. ultim.* quia non eſt proprie dicta donatio ex mera liberalitate procedens: ſed potius mercedis præſtatio, ac congrua bonorum adminiſtratio, ideoque etiam irrevocabilis dicitur *in l. penult. §. Si quis*; *ff. hoc titul.* At vero donatio, quæ meram liberalitatem continet, ex parte donatoris, etſi cauſa, ob quam facta eſt, ſe teneat ex parte alterius tertii, ut ſi dotis cauſa donatum ſit mulieri extraneæ, revocari poteſt, natis poſtea liberis: ſed non niſi quatenus præjudicat legitimæ filiorum, *Molin. citat. loc.* Contrarium tamen tenet *Zaſius ff. hoc titul. num.* 132. nam cum dos talis donata ſit, ut alliciatur maritus ad contrahendas nuptias cum tali perſona, injuria ei fieret, ſi revocaretur iſta donatio. Imo probabile etiam eſt, quod docet *Fachin. libr.* 3. *controv. cap.* 89. donationem etiam remunerandi cauſa factam revocari poſſe, ob liberos poſtea ſuſceptos; quia veriſimile eſt,

dona-

donaturum non fuiſſe eum, qui beneficium accepit, omnia bona, vel majorem partem bonorum, ſi de liberis cogitaſſet, neque ad hoc obligat lex gratitudinis, hoc enim eſſet nimis durum.

XLV. Limitatur quarto, tota donatio revocatur, ſi poſtea naſcantur liberi naturales, & legitimi: non autem ſi naturales, & illegitimi, quamvis ſint legitimati per reſcriptum Principis; quia liberorum appellatione abſolute intelliguntur liberi juſte, ac legitime nati, niſi ſint legitimati per ſubſequens matrimonium, qui per omnia habent jura legitime natorum ab initio, *Molin. citat. diſp. num. 9. Zœſius ff. hoc titul. num. 111. & 2. ſeqq.* Limitant quinto aliqui, quod etiam donatio facta uni aſcendentium, v. g. patri, vel matri, avo, vel aviæ, non revocatur tota: ſed ſolum uſque ad legitimam debitam filiis poſtea natis, *Leſſ. citat. cap. 18. num. 109. & alii apud ipſum.* Verum hæc limitatio nullo jure probari poteſt, *Mol. c. l. n. 10. in fine, Laym. c. l. n. 20.*

XLVI. Aſſertio 2. Revocatur præterea donatio inofficioſa, quæ nimirum facta eſt contra officium pietatis paternæ in filios, ut ſi pater, vel mater uni, vel pluribus filiis in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima, hoc eſt, portio Lege ipſis debita auferatur, vel minuatur; tum enim hi poſſunt per querelam apud Judicem inſtitutam, poſt mortem parentis donantis, revocare donationem, non quidem in totum: ſed quatenus modum excedit, & legitimam portionem ipſis diminuit, ut conſtat *ex lib. 2. l. Si tetas 5. l. Si mater 7. & l. ſeq. C. de inoffic. donat.* Idque procedit, etſi talis donatio juramento donantis confirmata ſit, nihilominus enim revocari poteſt; juramentum enim præſtitum in damnum tertii non obligat, *Clar. §. Donatio, q. 24. & alii communiter.*

XLVII. Præterea ſi donatio inofficioſa facta ſit extraneæ perſonæ, tum vel re tantum inofficioſa fuit, abſque animo fraudandi filios ſua portione legitima; & revocari poteſt a filiis, non in totum: ſed qua parte legitimæ filiorum præjudicat, ut conſtat *ex lib. 5. & l. Si mater 7. Cod. de inoffic. donat.* Vel fuit inofficioſa re, & conſilio, quia animo fraudandi liberos ſua legitima facta eſt: & tunc diſtinguendum eſt, vel enim aliquid relictum filiis, & tum non in totum, ſed uſque ad legitimam debitam tantum revocatur donatio, juxta *l. Si liqueat 8. C. eod.* Vel nihil relictum eſt, & tota donatio revocatur, idque in odium fraudis, ut poſt *Bartol.* docet *Abb. in cap. ult. num. 5. hoc titul. Clar. §. Donatio, quaſt. 24. num. 2. & 4. Leſſ. citat. cap. 18. num. 112. Zœſius ff. hoc titul. nu. 76.* Verum *Molin. citat. diſp. 283. num. Fachin. Libr. 6. Contr. cap. 84.* & alii exiſtimant, indiſtincte donationem inofficioſam ſolum uſque ad legitimam filiis debitam revocandam eſſe; quia nullo jure expreſſum eſt, illam eſſe revocandam in totum: ſed tantum quoad legitimam portionem, ut conſtat *ex l. Si totas 5. l. Si mater 7. & l. ſeq. C. de inoffic. donat.* quæ licet loquantur de donationibus factis filiis, vel nepotibus, tamen etiam donationes extraneis factas, nonniſi quoad legitimam filiis debitam revocandas eſſe, patet *ex lib. 1. C. eod.* Neque vero revocatio donationis, cum ſit odioſa, extendenda eſt ultra id, quod jure expreſſum eſt. Certe cum revocatio donationis in totum, mera pœna ſit fraudis commiſſæ, ſaltem ante latam ſententiam, non tenebitur donatarius ad reſtituendam totam. *Mol. c. l.*

XLVIII. Cæterum prædictis addendum primo, ſicut liberis deſcendentibus, ita etiam parentibus aſcendentibus competit jus revocandi donationem inofficioſam factam a liberis, uſque ad legitimam portionem ipſis debitam in bonis deſcendentium, ut aperte colligitur *ex l. Si filius 4. C. de inoffic. donat.* nam querela inofficioſæ, donationis ad ſimilitudinem querelæ inofficioſi Teſtamenti, eſt introducta, *l. ult. C. eod.* At hæc competit non minus parentibus, quam liberis, *l. Nam etſi 15. ff. de inoffic. teſtam.* ergo & illa, *Molin. cit. diſp. §. ult. & alii c... muniter.*

Addendum ſecundo, illam tantum donationem revocari, ſive quia inofficioſa eſt, & legitimam liberis debitam diminuit: ſive quia donanti, præter opinionem, proles poſtea naſcitur, per quam in alium transferuntur bona, & jura acquiſita, non vero acquirenda: quare ſi donator repudiet legatum, vel renunciet hæreditati, ſive ſperatæ tantum, ſive etiam delatæ: ſed nondum aditæ, non ideo revocatur donatio, etiamſi poſtea liberi ei naſcantur, neque ea reſcindi poteſt per querelam inofficioſæ donationis; quia cum Leges Civiles de revocandis donationibus ſemel factis ſint exorbitantes, eæ ſtricte interpretandæ ſunt, de donatione proprie dicta, per quam alienatur jus acquiſitum; non autem de illa, per quam remittitur jus nondum acquiſitum, quæ proprie non eſt alienatio, adeoque nec donatio, *Laym. cit. c. 12. n. 21. Zœſius ff. de h. t. n. 136.*

TITULUS XXV.

De Peculio Clericorum.

POſtquam de alienationibus, & ſpeciebus quibuſdam contractuum hactenus dictum fuit, idque ob eum maxime finem, ut appareret, an, & quomodo Prælati, & alii Clerici alienare, contrahere, & donare poſſint: nunc ſubjungitur iſte Titulus de peculio Clericorum; quia id neceſſarium erat, ad exacte cognoſcendum, an, & quatenus Clerici de peculio ſuo diſponere poſſint, ſive per contractus inter vivos, ſive per ultimas voluntates, de quibus Tit. ſeq.

I. PRo intellectu Rubricæ notandum primo: Peculium ſic dictum, quaſi puſilla, ſeu parva pecunia, aut patrimonium puſillum, *l. Depoſiti 5. §. Peculium, ff. de peculio.* Accipitur, vel late, vel ſtricte, & proprie, ut notat *Abb. Panorm. ad Rubric. hoc titul. poſt Gloſſ. Ad Rubric. ff. hoc titul.* Peculium late acceptum ſignificat potiſſimum patrimonium alicujus, qui a poteſtate patria, vel dominica eſt liberatus: ſtricte vero acceptum, eſt portio patrimonii, quod ſub alterius poteſtate exiſtens, videlicet filiusfamilias vel ſervus, permiſſu patris, vel domini ſeparatum a rationibus patris, vel domini, tanquam proprium habet, & poſſidet, deducto inde, ſi quid patri, vel domino debetur, prout ſumitur *ex c. l. Depoſiti, in fine.*

Eſt autem peculium filiifamilias quadruplex, profectitium, adventitium, Caſtrenſe; & quaſi Caſtrenſe, ut docet *Bartol. ad Rubric. ff. de peculio, Abb. ad Rubric. hoc titul. num. 2.* Profectitium eſt, quod proficiſcitur a patre, filioque obvenit ex bonis paternis, vel ab alio, ſed patris intuitu: & hoc pleno jure, tam quoad proprietatem; quam uſum fructum ad patrem ſpectat, & ad illum revertitur, *§. Igitur Inſtitut. Per quas perſonas cuique acquir.* Adventitium peculium eſt, quod advenit filio aliunde, quam ex re patris, vel intuitu patris, ut donatione matris, vel cognatorum, vel ſucceſſione eorum: vel quod propria induſtria, aut ex proſpera fortuna filius acquirit: & in his bonis, hodierno jure, proprietas filio, patri vero uſusfructus, dum vivit, acquiritur, per ſe, & regulariter loquendo, *cit. §. Igitur, & l. Cum oportet 6. C. de bonis; quæ liberis, &c.* Caſtrenſe peculium eſt, quod filiusfamilias acquirit in caſtris, ſive bello, vel intuitu militiæ, & in hoc filius plenum jus, tam quoad proprietatem, quam quoad uſumfructum, habet, & de illo libere diſponere poteſt, tanquam paterfamilias, *citat. l. Cum oportet.* Quaſi Caſtrenſe peculium eſt, quod acquirit filius ex advocatione, ſeu cauſarum patrocinio, ex publico munere, & actione aliqua, ex profeſſione liberalium ſcientiarum: & hoc peculio Caſtrenſi æquiparatur, & eodem jure cenſetur, *cit. loc. Cum oportet.* Porro hoc loco peculium late accipitur pro patrimonio Clericorum, *Abb. c. l.*

II. Notandum 2. Triplex eſt peculium Clericorum, ſeu Beneficiatorum ſæcularium, ut docet *Navarr. tract. de redit. Eccleſiaſtic. quaſt. 1. Monito 19 Vaſq. tract. de redit. Eccleſiaſtic. cap. 1. §. 2. dub. 1. num. 16. & 17. Leſſ. Lib. 2. de juſtit. cap. 4. num. 35. Laym. Lib. 4. tract. 2. cap. 3. num. 1. & alii Dd. paſſim.* Primum eſt patrimoniale peculium, ſive bona patrimonialia, quæ Clericis ex hæreditate, donatione, vel aliis contractibus, vel arte, ac propria induſtria: non autem intuitu Ordinis, vel Miniſterii Eccleſiaſtici obveniunt, perinde ac aliis Laicis. Alterum eſt peculium quaſi Caſtrenſe, ſive bona quaſi patrimonialis, quæ Clerici acquirunt, non ratione Beneficii: ſed Officii, & Miniſterii Eccleſiaſtici; ut præmia, ac ſtipendia laboris ſui, v. gr. celebrando, prædicando, confeſſiones audiendo, Sacramenta adminiſtrando, Vicarium temporalem obeundo: quo etiam pertinent funeralia, & ſecundum quoſdam, diſtributiones quotidianæ, quæ dantur illis, qui Divinis Officiis interſunt. Tertium eſt peculium Profectitium, eorum ſcilicet bonorum, quæ ſunt mere Eccleſiaſtica; quia ſecundum originem ſuam ad Eccleſiam pertinent: ſed a Prælatis Eccleſiaſticis poſtea ſpecialiter aſſignata ſunt Clericis, tanquam Beneficium, ſive ſtipendium, ob ſpirituale ab eis præſtitum officium; cujuſmodi ſunt annui reditus, ſeu proventus, qui percipiuntur ex fundis, ſeu prædiis, & bonis Eccleſiaſticis, ratione Decanatus, Canonicatus vel Titulo alterius Beneficii Eccleſiaſtici: item ex decimis Parochiarum, &c. & de his bonis Clericorum agitur potiſſimum hoc Tit.

§. I.

An Clerici ſint veri domini bonorum, ac redituum Eccleſiaſticorum, quos ratione Beneficii percipiunt etiam ſuperfluorum: an vero ſint eorum adminiſtratores tantum?

III. In hac re certum eſt primo, quod Clerici Beneficiarii ſæculares ſunt veri domini bonorum ſuorum patrimonialium, & de illis libere diſponere poſſunt, tam inter vivos: quam per ultimam voluntatem, non minus, quam Laici, ut ex communi docet *Leſſius citat. loc. num. 36.* & conſtat *ex cap. Quia nos 9. de teſtament.* Ratio eſt, quia per Ordinem, vel Clericatum non fiunt incapaces dominii, neque eo ſe abdicant, neque etiam ſe obligant ad bona ſua patrimonialia, in pauperes, vel pias cauſas eroganda, & Clericos poſſe habere bona propria conſtat *ex cap. Certe 18. cauſ. 12. q. 1.*

Certum eſt ſecundo, quod Clerici habeant etiam verum, & abſolutum dominium bonorum, quaſi patrimonialium, quæ in Clericatu acquiſiverunt: ſed non intuitu Eccleſiæ, ſeu ex Titulis, & Beneficiis Eccleſiaſticis, ac proinde de illis libere, & arbitratu ſuo, non tantum inter vivos: ſed etiam per Teſtamentum, & mortis cauſa diſponere poſſunt, ſicut de bonis patrimonialibus, ut ex communi docet *Nav. c. l. n. 2. Leſſ. cit. l. n. 37. & alii citt.* Ratio eſt, quia Clerici hujuſmodi bona accipiunt, tanquam ſtipendium & mercedem laboris, ac operis, ſine ullo onere, aut pacto expreſſo, vel implicito, diſtribuendi in pauperes, vel expendendi in alios pios uſos: ergo non minus pleno jure dominii ea ſibi acquirunt Miniſtri Eccleſiaſtici, tum curati, tum non curati, ita, ut libere diſponere poſſint, quam Officiales Laici, v. g. Judex, Tabellio, Advocatus, cum non ſint deterioris conditionis, quam illi, & dignus ſit mercenarius mercede ſua, *Luc. cap. 10.* Nec refert, quod hæc ſtipendia interdum excedunt laborem, ac operam præſtitam, quia libere, & abſolute a fidelibus iis donantur. Reſtat ergo quæſtio ſolum de fructibus, ſeu reditibus Beneficialibus, ſive illis bonis, quæ Clerici, ratione Beneficii, tanquam fructus conſequuntur.

IV. Aſſertio 1. Epiſcopi, Canonici, & Rectores Eccleſiarum, aliique Clerici Beneficiarii acquirunt dominium fructuum, ſeu proventuum, quos ex prædiis, ſeu bonis ad Eccleſiam, cui ſerviunt, pertinentibus, vel ex decimis percipiunt, ilique pleno jure ad illos ſpectant, quoad illam partem, quæ ipſis ad honeſtam vitæ ſuſtentationem eſt neceſſaria, ita quidem, ut ſi Clericus Beneficiarius de reditibus neceſſa-

Digitized by Google

ceſſariis ad vitam, & decentem ſuſtentationem aliquid propria parſimonia ſibi detrahat, poſſit de illo arbitratu ſuo, dum in vivis eſt, diſponere, etiam ad cauſas profanas, ſicut de bonis patrimonialibus, ut cum *S. Thom. 2.2. qu. 185. art. 7. in corp.* docet *Covarr. in c. Cum in officiis, 7. num. 2. ao teſtam. Navarr. de redit. Eccleſiaſtic. qu. 1. Monito; 43. Leſſ. cit. c. 4. num. 39. Laym. Lib. 4. tract. 2. c. 3. num. 2. & in diſ. Can. de alien. rer. Eccleſ. Theſ.* 115. Ratio eſt, quia hujuſmodi reditus beneficiales, quatenus ad honeſtam, ac decentem ſuſtentationem, conſiderata dignitate, ac ſtatu Clerici, laboribus quoque, ac meritis illius erga Eccleſiam, iis indiget, ſunt ipſi, ut ſtipendium juſtum, debiti, juxta *c. Cum ſecundum 16. de præbend.* ideoque quæ ex illis reditibus per propriam parſimoniam, ac veluti induſtriam collegit, pleno, & abſoluto jure dominii ad ipſum pertinent, & per conſequens etiam libere de illis diſponere poteſt, quippe quas, ſine cujusquam injuria (reſervatis etiam bonis, quæ habebat, patrimonialibus) abſumere potuiſſet. Idque extenditur etiam ad Prælatos, & Beneficiarios Regulares, ut & ipſi, quod ex reditibus beneficialibus ad decentem ſuſtentationem ipſis aſſignatis, parcius vivendo, acquiſiverunt, id ad quoſcunque uſus, etiam liberaliter inter vivos donando, applicare, & abſumere, ex benigna conceſſione Eccleſiæ, & SS. Canonum, poſſint, quia licet propter votum paupertatis, non ſint capaces dominii redituum beneficialium acquirendi, libera tamen, & plena eorum adminiſtratio, quatenus decentem vitæ ſuſtentationem non excedunt, ipſis competit: quare cum reſiduum ex illis in proprios uſus, ac ſuſtentationem juſte potuiſſent abſumere, etiam aliis illud donare poſſunt, *Navarr. cit. qu. 1. Monito;* 8. & 33. *Sanch. Lib. 6. Moral. c. 6. n. 14. Laym. cit. c. 3. num. ult. & cit. Theſ.* 115.

V. Aſſertio 2. Probabilius eſt, quod Clerici Beneficiarii ſæculares non ſunt meri diſpenſatores, ſeu adminiſtratores: ſed acquirunt dominium redituum beneficialium, etiam ſuperfluorum, qui ſcilicet ad decentem ſuſtentationem Clericorum neceſſarii non ſunt; & ſupra labores, ac merita eorum: licet hoc dominium eorum ſit reſtrictum, ac limitatum, ſive ex alia virtute, aut præcepto expendendi hujuſmodi reditus in pios uſus, *de quo §. ſeq.* Ita cum *S. Thom. c. l.* docet *Covarr. in cit. c. Cum in officiis; num. 5. Mol. tract. 2. diſ. 143. n. 3. Garc. tract. de Benef. p. 2. c. 5. n. 5. Laym. cit. c. 3. n. 3. contra Navarr. & plures alios.* Sed probatur hæc Aſſertio *ex c. unic. de Cleric. non reſid. in 6.* Ubi dicitur, quod Clericus, ſine juſta, & rationabili cauſa, abſens a Divinis Officiis, diſtributionum receptarum dominium non acquirat, nec faciat eas ſuas. Ex quo aperte infertur a ſenſu contrario, quod ſi Clericus ſit præſens, dominium illarum acquirat, eaſque ſuas faciat; quia alioqui pœna, ſeu privatio dominii inflicta, ob abſentiam, ſeu negligentiam, locum non haberet, & exceptio firmat regulam in aliis caſibus non exceptis, juxta vulgatum axioma. Conſentit *Concilium Trident. Seſſ. 22. c. 3. de reform.* Et quamvis *ibid. & in cit. c. unic.* ſermo tantum fit de diſtributionibus quotidianis, quæ numerantur inter bona quaſi patrimonialia, ideoque Clericus non tenetur eas expendere in uſus pios, nec prohibetur dare conſanguineis, etiam divitibus: ex eo tamen, quod Clerici acquirant dominium diſtributionum quotidianarum, recte infertur, illos etiam acquirere dominium omnium fructuum, ſeu redituum Beneficialium; quia de his eodem modo loquitur *Concilium Trident. Seſſ. 23. c. 1. de reform.* ubi dicitur, Clericos non reſidentes, pro rata abſentiæ, fructus ſuos non facere: & *Seſſ. 24. c. 12. de reform.* ſtatuitur, quod ſi Canonicus, vel Beneficiatus curam animarum, vel dignitatem habens, non faciat publicam profeſſionem fidei, intra duos menſes, fructus non faciat ſuos. Item Beneficiarum ultra tres menſes abſentem, primo anno, privandum eſſe dimidia parte fructuum, quos ratione etiam præbendæ, ac reſidentiæ fecit ſuos, & ſi iterum negligens ſit, privandum eſſe omnibus fructibus, quos eodem anno lucrari, aperte ſignificat dominij acquiſitionem. Idemque probatur *ex c. Quatuor; 27. cauſ. 12. q. 2.* ubi de diviſione redituum, & oblatorum a fidelibus cuilibet Eccleſiæ in quatuor portiones jam dudum ante facta dicitur, quarum ſit una Pontificis (ſive Epiſcopi) altera Clericorum, tertia pauperum, quarta Fabricis applicanda: dicitur ergo tota quarta eſſe Clericorum, & non ſolum ſuſtentatio decens, & congrua. Idem denique etiam colligitur *ex c. 2. de fidejuſſor.* ubi præcipit S. Pontifex, ut creditoribus Clerici ex reditibus Beneficiorum ſatisfiat: quod argumento eſt, Clericum habere dominium ipſorum redituum, alioqui enim injuſte ipſis ſatisfieret ex rebus alienis. Ratio eſt, quia cum Clerici Beneficiati omnes reditus Beneficiorum ſuorum promiſcue percipiant, & quidem eodem Titulo Beneficii, ſicut ſunt domini eorum, qui ad ipſorum ſuſtentationem ſunt neceſſarii ita etiam ſuperfluorum: quamvis cum obligatione ſuperfluos expendendi in uſus pios, quæ tam eſt obligatio ſolum perſonalis: ſicut alicui centum aurei dantur ad peregrinationem inſtituendam, eo modo, & pacto, ut quod ſupereſt pauperibus largiatur, is acquirit quidem dominium centum aureorum, cum obligatione tamen, quod ſuperfuerit, pauperibus dandi, *Laym. cit. c. 3. nu. 3. §. Ad primam.*

Porro bona, & reditus Eccleſiaſtici a SS. Patribus dicuntur eſſe pauperum, non proprie ſive, quoad dominium, ac proprietatem: ſed quoad debitum, ſive obligationem erogandi illos pauperibus, quatenus neceſſariam, ac decentem ſuſtentationem excedunt, ut paſſim tradunt Dd. apud *Fagnan. in c. ult. n. 4. & 5. h. t.*

§. II.

Utrum Clerici Beneficiarii ex Lege juſtitiæ teneantur reditus ſuperfluos Beneficiorum erogare in pios uſus; an vero ex alia Lege vel præcepto, ſine onere reſtitutionis.

VI. Duplex eſt ſententia: prima eſt omnium ferme Canoniſtarum, & plurimorum Theologorum, præſertim antiquiorum, teſte *Navarro tract. de reditib. Eccleſ. q. 2. Monito; 7. numer. 1.* & ex recentioribus Theologis ſequitur *Tanner. Tom. 3. diſ. 4. de juſtit. qu. 6. dub. 8. num.* 215. ubi ait, illam eſſe multo probabiliorem, imo ſpeculative, & ex propriis principiis unice veram. Eandem etiam tanquam abſolute veram amplectitur *Laym. cit. c. 3. numer. 3. & in cit. diſ. Theſ. 115. & ſeqq.* Qui omnes tenent, Prælatos alioſque Clericos Beneficiarios ex juſtitia obligatos eſſe ad reditus, quos ex bonis Eccleſiaſticis tanquam fructus Beneficiorum percipiunt & qui ultra congruam vitæ ſuſtentationem ſuperſunt, in pauperes, vel alias cauſas pias expendendos eſſe: alioqui ſi in profanos uſus illos conſumpſerint, ipſos Clericos obligari ad reſtitutionem faciendam ex aliis eorum bonis, & conſequenter etiam illis, quibus ex hujuſmodi reditibus donationes ſunt factæ. Quæ ſententia non tantum eſt valde probabilis, & SS. Canonibus admodum conformis: ſed etiam tanquam tutior omnibus Beneficiatiis in praxi conſulenda eſt, ut fatetur etiam *Leſſ.* licet alias contrariam ſententiam ſequatur.

VII. Probatur primo, quia id ſatis aperte indicant SS. Canones. *c. Quia tua;* 8. *in fine, c. Epiſcopi;* 19. *c. Res Eccleſia;* 26. *cauſ. 12. q. 1. c. Similiter;* 58. *c. Quia juxta,* 59. ubi res Eccleſiæ dicuntur eſſe vota fidelium, pretia peccatorum, & patrimonia pauperum, *c. Revertimur;* 65. *c. Decima* 66. *cauſ. 66. q. 1. c. Quod autem;* 3. *cauſ. 23. qu.* 7. in quibus locis habetur, quod reditus beneficiorum dentur Clericis, ut ſuperflua erogent pauperibus. Conſentit *Concil. Trident. Seſſ. 25. c. 1. de reform.* ,, Ubi Epiſcopis interdicit, ne ex reditibus Eccleſiæ conſanguineos familiareſve ſuos augere ſtudeant, cum & Apoſtolorum Canones (*Can. 39. & 75.*) prohibeant, ne res Eccleſiaſticas, quæ DEI ſunt, conſanguineis donent: ſed ſi pauperes ſint, iis ut pauperibus diſtribuant. Et paulo poſt: Quæ vero de Epiſcopis dicta ſunt, eadem non ſolum in quibuſcunque Beneficia Eccleſiaſtica, tam ſæcularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus ſui conditione, obſervari: ſed & ad S. Rom. Eccleſiæ Cardinales pertinere decrevit. Hoc autem decretum Tridentinum haud æquum foret, ſi Clerici Beneficiarii abſolutum dominium haberent redituum Eccleſiaſticorum, etiam ſuperfluorum, ſi quidem qui abſolute dominus eſt, rerum ſuarum moderator eſt, & de iis, ſuo arbitratu, diſponere poteſt, *Laym. in cit. diſ. Theſ.* 116.

VIII. Probatur ſecundo, cui datur aliquid eo pacto, & modo, ſive cum onere dandi illud, vel partem ejus alteri, is ex juſtitia tenetur illud alteri dare, ita, ut ſi in alios uſus impendat, vel inutiliter abſumat, ad reſtitutionem ſit obligatus, ut ſi v. gr. donentur alicui centum aurei Romam profecturo, eo modo, ut quod ſupra neceſſarias itineris expenſas, pro ſuo ſtatu, reliquum fuerit, in pauperes eroget, ut conſtat *ex l. 1. 2. & 3. C. de donat. quæ ſub modo, &c.* talis enim modus donationi, vel alteri contractui adjectus incontinenti, quamvis eum non ſuſpendat, ſicut proprie dicta conditio: obligationem tamen, & actionem ex juſtitia parit, ut vel modus impleatur, vel quanti intereſt, eum impletum non eſſe, præſtetur: imo etiam quandoque datum revocari poteſt, *cit. l. 1. & 2. C. eod.* & docet *Navarr. tract. de redit. Eccl. q. 1. Monitio; 42. n. 6. & q. 2. 2. Monitio; 7. nu. 4. & 12.* At vero fideles nonniſi ſub hoc modo, & ſub hoc tacito pacto, ſeu onere annexo, tam abundantes reditus Eccleſiaſticos fundarunt, & Prælatis, aliiſque Beneficiariis aſſignarunt, ut quæ eorum honeſtæ, ac decenti ſuſtentationi ſuperſunt, in pauperes, vel alios pios uſus erogentur, ut patet *ex SS. Canonibus ſupra allegatis.* Ergo licet omnium redituum beneficialium dominium acquirant Prælati, & alij Beneficiarii, tamen cum hoc onere illud accipiunt, ut quod ſupereſt, in pios uſus expendant, adeoque ſi id non faciant, ex juſtitia ad reſtitutionem tenentur, *Laym. citat. Theſ.* 121.

IX. Probatur tertio, omnes Dd. etiam qui contrariam ſententiam tenent, fatentur Clericos Beneficiarios graviter, ſeu mortaliter peccare, ſi reditus Eccleſiaſticos ſuperfluos, in notabili quantitate, non in pauperes, vel alios uſus pios: ſed in profanos expendunt. Jam ergo, vel peccant contra legem charitatis, & miſericordiæ: vel contra virtutem Religionis, aliud enim non videtur aſſignari poſſe. Non contra Legem charitatis, & miſericordiæ: tum quia hæc Lex non obligat ſub peccato mortali; ad ſubveniendum pauperibus, niſi in extrema, vel ſaltem gravi neceſſitate conſtitutis, ut cum *S. Thom. 2a. qu. 32. art* 5. docent communiter Theologi. Poteſt autem fieri, ut in aliquo loco, vel Provincia nulli ſint pauperes, qui gravem neceſſitatem patiuntur, vel ſi ſint, ut illis per Magiſtratum, vel alios jam ſit proviſum: tali ergo caſu, non poteſt dici, quod Clerici ex charitate, & miſericordia ſint obligati, ad erogandum ſuperfluos reditus pauperibus, & tamen adhuc peccant mortaliter, ſi in profanos uſus expendant, ergo contra aliam Lege quam charitatis, & miſericordiæ. Tum quia Laici ſæpe abundantiores reditus habent, eoſque ſuperfluos, quam Clerici, & tamen non obligantur, generatim loquendo, ſub peccato mortali, ad erogandos eos in pauperes, vel alios pios uſus, ſicut Clerici ſecundum Canones: quare non poteſt dici, quod Clerici ex ſola charitate, & miſericordia obligentur ſub peccato mortali, ad largienda ſuperflua pauperibus, ubi Laici tantum obligantur ſub peccato veniali; quia ob circumſtantiam perſonæ, vel ſtatus, non augetur

pecca-

peccatum contra miſericordiam, quod in Laico tantum eſt peccatum veniale in Clerico ſit mortale, ut docet *S. Thom. 2. 2. quaeſt. 186. artic. 10.* aliunde ergo provenire debet illa gravis obligatio Clericorum, *Navarr. cit. tract. quaeſt. 2. Monit. 7. & 8. & 27. num. 1. Laym. cit. diſp. Theſ.* can. Tum denique, quia vel portio illa quarta, quæ olim pauperibus ex reditibus Eccleſiaſticis fuit aſſignata, aliunde illis obvenit, vel fuit cum Epiſcopi aliorumque Clericorum beneficiorum portione permixta. Si primum, non eſt cur Epiſcopi, & Clerici ex portione ſua, tam graviter obligentur ad dandum ſuperflua pauperibus, cum his jam aliunde fuerit proſpectum. Si ſecundum (quod etiam præſumendum eſt, quando Epiſcopi, aliique Prælati, Canonici, & Beneficiarii abundantes reditus habent: pauperum vero, & Fabricæ Eccleſiæ portiones, vel nullæ ſunt, vel exiguæ) tum ſequitur, quod ex Lege juſtitiæ obligantur, ad eroganda ſuperflua pauperibus, vel ad Fabricam Eccleſiæ, cum idcirco eam abundantes reditus Prælatis, aliiſque Beneficiariis ſint aſſignati, *Laym. c. l.*

X. Sed neque ſecundum dici poteſt, quod Clerici, ſi expendant reditus Eccleſiaſticos ſuperfluos in uſus profanos, peccant ſolum contra virtutem Religionis, ut cenſet *Card. Lugo Tom. 1. de juſt. diſp. 4. Sec. 2. num. 16.* ubi ait: hæc obligatio erogandi bona ſuperflua in pauperes oritur, non ex ſolo jure humano: ſed naturali, quæ non tam eſt eleemoſynæ faciendæ: quam prohibitio diſſipationis orta, non tam ex conditione perſonæ: quam ex qualitate, & conditione ipſorum bonorum; quia nimirum res DEI ſunt, ut ait *Tridentinum*. Et quamvis Eccleſiæ ſint donata a fidelibus, ſine ullo pacto, & conditione, ideoque valide poſſit de illis diſponere, ad quemcunque uſum: ipſa tamen bonorum conditio, & qualitas facit, ut indecens, & turpe ſit ea expendere aliter, quam in res pias, & DEO gratas, ad cujus obſequium, & honorem ſunt donata. Hactenus Lugo.

XI. Verum contra eſt primo. Si bona Eccleſiaſtica ex inſtitutione & natura ſua, hoc ipſo, quod ad Dei cultum & honorem oblata, & donata ſunt a fidelibus, non debent aliter applicari, & impendi, niſi in pios uſus, ſequitur, quod fideles fundatores non voluerint, nec potuerint illa aliter donare Eccleſiæ, niſi conſequenter ipſi naturæ & primæ inſtitutioni talium bonorum, adeoque cum tacito pacto & onere quodammodo inhibito in ipſa prima inſtitutione eorum, ut nonniſi in pios uſus expendantur, & per conſequens qui aliter illa expendunt, non tam contra virtutem Religionis: quam contra juſtitiam peccant, quia expendunt illa contra præſumptam voluntatem fidelium fundatorum, & modum ac pactum, non quidem expreſſum, ſed tacite ſubintellectum, quo ea Eccleſiæ donata ſunt, & ab illa acceptata.

Deinde bona Eccleſiaſtica, eorumque reditus, ſecundum ſe & intrinſecam naturam ſuam, ſunt res mere temporales, ſicut bona & reditus laicorum, neque enim ſunt res ſacræ & benedictæ, ſicut calices & alia vaſa, vel veſtes ſacræ: ergo applicatio illorum ad uſus profanos non eſt gravis abuſus contra virtutem Religionis: alioquin neque ii reditus Eccleſiaſtici, quos Beneficiarius propria parſimonia collegit, poſſent expendi in uſus profanos, ſi id foret contra naturam illorum, cum ſint ejuſdem omnino naturæ, & rationis cum aliis Eccleſiaſticis reditibus ſuperfluis, qui excedunt neceſſariam & decentem ſuſtentationem Clerici, quod tamen neque ipſi adverſarii admittunt: ergo ſicut reditus beneficiales per propriam parſimoniam collecti expendi poſſunt in uſus quoſcunque, etiam profanos: ita etiam expendi poterunt reditus ſuperflui in uſus profanos, quantum quidem eſt ex natura præciſe ipſorum bonorum, quæ ſecundum ſe mere temporalia ſunt. Quare ideo ſolum grave peccatum eſt, hujuſmodi reditus & bona ſuperflua expendere in uſus profanos, quia a fidelibus fundatoribus ſunt oblata Deo, & Eccleſiis donata, ultra neceſſariam ſuſtentationem Clericorum, eo pacto & onere, ut in caſus pios, & non profanos expendantur. Nam ſecluſa hac obligatione juſtitiæ, non apparet, cur erogatio horum bonorum in uſus profanos ſit gravis culpa: cum diſſipare bona propria ac temporalia, quæ abſoluto jure dominii ad aliquem ſpectant, ſine ullo annexo expreſſo, vel tacito pacto, vel onere dandi illa aliis, nonniſi vitium prodigalitatis ſit, quod ex ſe & objecto ſuo, ſi per illud juſtitia non lædatur, grave ſeu mortale peccatum non eſt, etiam in magna quantitate, ex communi & certa omnium Theologorum ſententia. Et ſic patet reſponſio ad fundamentum Lugonis.

XII. Probatur quarto a poſteriori, quidquid Epiſcopus ſeu Prælatus, vel alius rector Eccleſiæ aut Beneficiarius ex reditibus Eccleſiaſticis, poſt conſecrationem, aut ordinationem ſuam, acquiſivit, de eo teſtari, ſeu per ultimam voluntatem diſponere non poteſt: ſed moriens Eccleſiæ ſuæ relinquere debet, ut habetur in *cap. 3. hoc tit.* nec quidem ad pias cauſas, ut patebit ex dicendis *Titul. ſeq.* hujus autem prohibitionis alia cauſa reddi non poteſt: niſi quia ea, quæ intuitu Eccleſiæ, ſive Titulo Eccleſiaſtico acquiſita ſunt, inter bona profectitia numerantur, ideoque poſt mortem Clerici Beneficiarii, ipſi Eccleſiæ, unde profecta ſunt, reſervata manent, ad inſtar peculii profectitii filiifamilias, cujus bona ad patrem redire debent, a quo profecta, vel cujus intuitu acquiſita ſunt.

Ex quo ſequitur, quod Clerici Beneficiarii non habeant dominium redituum beneficialium ſuperfluorum omnino abſolutum, ſed reſtrictum, & limitatum, cum annexo onere & obligatione diſpenſandi illos fideliter, & in pios uſus in vita, & poſt mortem relinquendi illos Eccleſiæ: alioquin ſi omnino abſolutum dominium illorum haberent Beneficiarii, & non gravatum, ſine ullo onere & obligatione juſtitiæ, expendendi illos reditus in uſus pios, Injuriam ipſis faceret Eccleſia, illos reditus ſibi vendicando poſt mortem, & poteſtatem de illis teſtandi Clericis adimendo. *Nihil enim eſt, quod magis hominibus debeatur, quam ut ſupremæ voluntatis liberum, quod iterum non redit arbitrium, iis relinquatur diſponendi de bonis ſuis, lib. 1. C. de SS. Eccleſ.* Unde nullus, qui abſoluto jure eſt dominus bonorum, ſine ullo gravamine, aut onere annexo, (uti ſunt fideicommiſſarii) prohibetur de illis teſtari, niſi ob graviſſimas culpas, vel ob defectum ætatis, aut judicii, aut poteſtatis adminiſtrandi bona ſua, vel illa alienandi: ideoque etiam immerito auferretur Clericis Beneficiariis hæc facultas teſtandi, ſi abſolute eſſent domini redituum beneficialium ſuperfluorum, ſine prædicto onere annexo, *Laym. cit. c. 3. n. 6. & in cit. diſp. Theſ.* 122.

XIII. Denique non poteſt etiam talis obligatio oriri ex ſolo præcepto, ſive Jure Eccleſiaſtico; quia nullum extat tale Jus, ex quo ſolo id colligatur, nam & antiqui Canones, & Concilium Tridentinum fundant ſe in eo, quia res Dei ſunt, & patrimonia pauperum, ergo agnoſcunt obligationem fundatam in ipſo jure naturæ, ac Divino. Secundo, ſi ſolum oritur ex Eccleſiæ præcepto hæc obligatio, poſſet Papa in eo diſpenſare, & ſic diſpenſatus poſſet licite expendere reditus ſuperfluos in uſus profanos, quando autem, unquam talis diſpenſatio emanavit a Sede Apoſtolica? Tertio, poſſet hæc obligatio per contrariam conſuetudinem tolli, ſicut poteſt contra alia præcepta, mere humana, legitime præſcribi. Confirmatur, quia alias ſequeretur, quod ideo tantum ſit malum, & illicitum applicare reditus ſuperfluos Eccleſiaſticos ad uſus profanos, quia id prohibitum eſt ab Eccleſia, & non ideo prohibitum ab Eccleſia, quia per ſe malum eſt, & illicitum, ut patet ex *Conc. Trident. c. l.* quod ſe fundat in eo, quia res Dei ſunt, ideoque per ſe malum eſt res Deo donatas, & ab eo acceptatas ita diſſipare.

XIV. Altera ſententia eſt, quod poſt diviſionem bonorum & redituum Eccleſiaſticorum in quatuor partes ſeu portiones, (quarum una Epiſcopo, altera aliis Clericis, tertia Fabricæ Eccleſiæ, quarta peregrinis & pauperibus fuit aſſignata in *cap. Vulterana 25. & pluribus ſeqq. cauſ. 12. quaeſt. 2.*) & poſt inſtitutionem & erectionem Beneficiorum, Clerici Beneficiarii fiant abſoluti domini omnium redituum, pro parte ſua ſibi aſſignatorum, ita ut quamvis partem excedentem neceſſariam, & decentem ſuſtentationem in profanos uſus expendant, tamen ad reſtitutionem pauperibus, vel aliis piis cauſis non teneantur: peccant tamen mortaliter, ſive contra charitatem & miſericordiam, ſive contra virtutem Religionis, aut præceptum Eccleſiæ, ſi ſuperfluos proventus in notabili quantitate in profanos ſive non pios uſus expendant. Hæc, inquam, ſententia hodie communi uſu & conſuetudine eſt recepta, ideoque in praxi damnari non poteſt, ſed ob Dd. auctoritatem eſt probabilis, quam ex Canoniſtis docet *Covarr. in cap. Cum in officiis 7. numer. 3. de teſtam. Garc. Tract. de Benef. part. 2. cap. 1. num. 5. & 6. Barb. libr. 3. Jur. Eccleſ. capit. 27. num. 10. & ſeqq. Tamburin. de Jure Abbat. Tom. 3. diſp. 11. quaeſt. 85. numer. 8. & ſeqq.* & noviſſime *Pagnan. in cap. ult. hoc tit. num. 2. & ſeqq.* Eandem ſententiam etiam tenent plerique Recentiores Theologi, *Molin. tract. 2. de juſt. diſp. 144. Azor. part. 2. Inſtit. moral. lib. 7. cap. 8. quaeſt. 2. Leſſ. lib. 2. cap. 4. num. 43. & ſeqq. Vaſq. tract. de redit. Eccleſ. cap. 1. §. 2. dub. 1. num. 27. & ſeqq. & alii Recent.* pro qua citatur etiam *S. Thom. 2. 2. quaeſt. 185. in corp.* qui tamen id clare non dicit, ideoque pro prima ſententia ab aliis allegatur. Fundamentum hujus ſententiæ eſt primo, quia licet conſtet bona Eccleſiaſtica eſſe donata a fidelibus Eccleſiis ad honorem, & cultum Dei, & eo fine, ut reditus, quos ex illis percipiunt Clerici, ad honorem Dei, & pios uſus expendant: non tamen conſtat, nec ſolide probari poteſt, quod illa data ſint hoc modo, ſeu pacto, vel cum onere iſto, ut pars ſuperflua expendatur in pauperes, vel alios pios uſus, ideoque cum Clerici ſint abſoluti domini talium redituum, valida eſt eorum diſtractio, etiamſi in profanos uſus expendantur, & conſequenter ad reſtitutionem non ſunt obligandi, nec expendentes, nec accipientes; cum reſtitutioni non ſit obnoxium, niſi quod alienum eſt, vel alteri ex juſtitia debitum, nec dominus, etiamſi re propria abutatur, ad reſtitutionem teneatur. Secundo SS. PP. & SS. Canones, qui dicunt Clericos eſſe tantum diſpenſatores bonorum Eccleſiaſticorum, quippe quia ſpectant ad pauperes, procedunt ſecundum illud tempus, quo reditus Eccleſiarum principaliter erant deputati pro ſubſidio indigentium, & bona Eccleſiæ nondum erant diviſa, & Beneficia erecta: Secus autem dicendum de eo tempore, quo diviſio bonorum, & inſtitutio Titulorum Beneficialium facta eſt, eorumque reditus principaliter deputati ſunt in ſubſidium Miniſtrorum Eccleſiæ. Tertio non conſtat, quo pars illa pauperum devenerit, & quod permixta ſit cum parte Epiſcopi & Clericorum, veriſimile enim eſt, quod ex illa nova Beneficia ſint inſtituta, cum appareret pauperibus jam aliunde proſpectum eſſe a fidelibus; vel quod ex illa Templa ædificata, Hoſpitalia & Seminaria erecta fuerint: vel, quod auctoritate S. Pontificis, ob graves cauſas, illa pars pauperum Clericis adjuncta ſit, poſtquam conſtabat pauperibus aliunde non deeſſe ſubſidium: ergo in dubio Epiſcopi & Clerici non ſunt obligandi ad reſtitutionem ex hoc capite, quod pars pauperum cum parte illorum fuerit confuſa. Quarto, Eccleſia non reſcindit donationes, quas Clerici ex abundantibus reditibus Eccleſiæ faciunt conſanguineis, vel quas in alios profanos uſus expendunt, quod tamen facere deberet, ſi hujuſmodi reditus ex juſtitia pauperibus, vel aliis piis uſibus applicari deberent. Verum quod reſtitutio talium bonorum & redituum ordinarie non fiat, id oritur partim ex eo, quod ſæpe ſatis diſcerni non poſſint bona & reditus ſuperflui ab aliis, cum Clerici Beneficiati omnes reditus ſuorum Beneficiorum promiſcue percipiant: partim quia iſta obligatio reſtituendi per oppoſitionem contrariæ ſententiæ, quæ negat illam obligationem, & ob auctorita-

tem

Digitized by Google

tem tot Dd. probabilis eſt, in praxi impeditur, ideoque neque Eccleſia præcipit, ut notavit *Tancr. citat. dub. 8. numer.* 232. Ad reliqua autem fundamenta patet reſponſio ex dictis.

XV. Porro ex hactenus dictis deducuntur quædam corollaria. Primo, Clericos habentes patrimonium poſſe illud reſervare, vel in alios uſus, quos voluerint, expendere, & reditus ſuorum Beneficiorum in proprios uſus erogare, vel ſi ex bonis patrimonialibus vixerunt, compenſatione uti, & tantumdem ex reditibus Beneficiorum accipere, & detrahere, quia hæc eſt quædam compenſatio, *Leſſ. citat. cap.* 4. *num.* 33. & fuſe probat *Fagnan. in citat. cap. ult. numer.* 6. *& ſeqq. Barboſ. cit. cap.* 17. *num.* 26. *& alii communiter*, nemo enim tenetur propriis ſtipendiis militare, etiamſi dives ſit, *c. Urbanitatem* 45. *in fine cauſ.* 12. *q.* 2.

Infertur ſecundo. Quod Clerici poſſint elargiri Eccleſiaſticos reditus ſuperfluos iis, qui quamvis habeant neceſſaria ad victum: non tamen habent ſufficientia ad decentiam ſtatus, & pro conditione, ac qualitate perſonæ, unde etiam de iis donare poſſunt conſanguineis & familiaribus, quantum requiritur ad decentiam ſtatus illorum, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 6. *Navarr. Tract. de reditib. Eccleſ. q.* 1. *monito* 27. *Molin. tract.* 2. *diſp.* 146. *num.* 5. *Fagnan. cit. loc. num.* 18. *&* 19. & ſumitur ex *can. ſtudeat* 39. ibi: *Præcipimus, ut tale Beneficium ſibi & Eccleſia ſua concedatur; quo & ipſi & ſui ſufficienter poſſint habere ſua ſuſtentationis ſolatium.*

Infertur tertio. Beneficiarium poſſe ex reditibus Beneficii alere liberos, non tantum legitimos: ſed etiam ſpurios, & illegitimos, & conſequenter dotem dare filiæ etiam ſpuriæ; quia dos ſuccedit in locum alimentorum, ſi aliunde non habeat, unde eos alat, nec liberi propria bona ſufficientia habeant, tum enim eſt opus pietatis & miſericordiæ erga liberos *Molin. citat. diſp.* 146. *num. ult. Azor part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 10. *quæſt.* 10. *Laym. citat. cap.* 3. *numer.* 4. *Barboſ. citat. loc. num.* 35. *&* 39. Quin imo etiam Beneficiarius, qui patrimonialia bona habet, poteſt ex bonis Eccleſiaſticis filium ſuum alere, vel etiam fratrem ſuum, aut alium conſanguineum, etſi pater ipſius poſſet illi ſumptus ad ſtudendum ſubminiſtrare; cum enim ad id non teneatur pater, filius eſt vere egeat, cum propria bona non habeat, *Navarr. Lib.* 3. *Tit.* 1. *conſilio Laym. citat. loc. num.* 5. Infertur quarto, nomine pauperum in hac materia intelliguntur, non tantum ipſi pauperes: ſed etiam omnia opera pia, quæ in cultum Dei tendunt, ſecundum *S. Thom. c. l. ad* 2. *Navarr. cit. tr. de redit. q.* 1. *monit.* 20. *n.* 1. *Fagnan. cit. l. n.* 22.

Infertur quinto. Clericus ex reditibus Eccleſiaſticis poteſt remunerare accepta ſervitia, & Beneficia, quia cenſetur rei debitæ perſolutio, alias enim incurreret vitium ingratitudinis, *Navarr. citat. quæſt.* 1. *monit.* 36. *Fagnan. citat. loc. num.* 21. Infertur ſexto, Beneficiarius poteſt ex Beneficii ſui reditibus expendere, non tantum neceſſaria ad ſuſtentationem ſuam, & familiæ: ſed & ea, quæ decere conditionem perſonæ ſuæ videntur, habita ratione generis, gradus, ſeu dignitatis, & Ordinis, *Navarr. cit. l. n.* 3. *Fagnan. c. l. n.* 17.

Infertur ſeptimo. Is qui percipit penſionem ex aliquo Beneficio debet, quod ultra decentem ſtatum ſupereſt, etiam expendere in pauperes, aut alia pietatis opera, quia penſio æquiparatur Beneficio. *Navarr. citat. quæſt.* 1. *monit.* 32. *num.* 2. *&* 3. *Barboſ. citat. loc. num.* 33. quamvis plures apud eundem oppoſitum teneant, quod admitti poteſt de penſione, quæ non conceditur in titulum Beneficii.

§. III.

Ad quem pertineant bona acquiſita a Clerico Beneficiario, & meliorationes facta in rebus Eccleſiæ: num ad Eccleſiam, an vero ad ipſum Beneficiarium?

„ XVI. Aſſertio 1. Si Prælatus vel Rector Eccleſiæ, aliuſve Beneficiarius, cum promotus fuit ad Eccleſiaſticum Ordinem (nempe ad Prælaturam, Parochiam, vel aliud Beneficium, quod occaſione Ordinis habet) nihil vel parum patrimonii habeat, tum præſumendum eſt, prædia, ſive bona ab ipſo poſtea empta, ex reditibus Eccleſiaſticis empta fuiſſe, adeoque Eccleſiam, ad quam nihil habens promotus fuit, ſpectare, prout ſtatutum habetur in *C. Inveſtigandum* 2. *hoc titul.* quod eſt deſumptum ex Conc. Carthaginenſi III. prout refertur in *c.* 1. *cauſ.* 12. *q.* 3. *Gloſſ. hic* [*V. Debent*, *& Abb. num.* 3.] *Laym. in citat. diſp. de rer. Eccleſ. alien. Theſ.* 125. Ratio eſt, quia cum Prælatus, vel alius Beneficiarius, qui nullum, vel exiguum patrimonium habet, reditus Eccleſiaſticos habeat, ex quibus vivere poteſt, eoſque ſua induſtria augere, non decet, ut negotiando patrimonium acquirat, vel augeat, negotiatio enim Clericis eſt prohibita, ideo acquiſita poſt promotionem ad Statum Eccleſiaſticum præſumendum eſt, non per negotiationem: ſed ex bonis & reditibus Eccleſiæ acquiſita eſſe, ſicut ea, quæ uxor acquiſivit, conſtante matrimonio, ex bonis mariti acquiſita cenſentur, prout habetur in *l. Quintus Mucius* 51. *ff. de donat. inter vir. & uxor. & l. Etiamſi* 6. *C. eod.* ne alioqui præſumatur, uxorem turpis queſtus gratia ea acquiſiviſſe, *citat. lib. Quintus*, adeoque ne delictum præſumatur: nam uxores non ſolent plerumque ſuo nomine, ſive ex propriis bonis negotiari, & patrimonium augere, ſed potius res mariti & familiæ diligenter curare, & augere debent.

Aliud vero quoad hoc obtinet in Tutore & Curatore, nam ſi Tutor pauper tutelam ſuſcepit, ea quæ poſtea acquiſivit, non ex bonis pupilli, ſed per propriam induſtriam acquiſiviſſe cenſetur, *l. Si defunctus* 10. *Cod. Arbitrium tutela*, quia illi non eſt prohibita negotiatio, ſicut Clerico, & rationem adminiſtrationis tutelæ reddere tenetur, *Abb. hic n.* 6. *& Laym. cit. diſp. Theſ.* 106.

XVII. Cæterum quod *Gloſſ. in citat. cap.* 1. docet, omnia, quæ Prælatus poſſidet præſumi de bonis Eccleſiæ acquiſita fuiſſe, generatim loquendo, verum non eſt, neque id colligitur ex *citat. cap.* 1. ſed potius contrarium; nam in illo præſumitur, quod Presbyter vel Clericus Beneficiarius acquiſiverit ex bonis Eccleſiæ, ſi tempore promotionis ſuæ patrimonium nullum habuit, ergo per ſenſum contrarium, ſi habuit tunc patrimonium, ceſſat illa præſumptio, & præſumi debet, illud non acquiſiviſſe ex bonis Eccleſiæ ſaltem non totum. Quare in hac re generalis regula tradi non poteſt, ſed ex variis conjecturis, & circumſtantiis id determinandum eſt, ut tradit *Abb. in cap.* 3. *num.* 3. *hoc tit. Laym. in tit. diſp. Theſ.* 125. Si enim Prælatus vel Rector Eccleſiæ amplum patrimonium habuit, Eccleſiæ autem ſeu Beneficii reditus tenues fuerunt, tum potius ex propriis, quam Eccleſiaſticis reditibus acquiſiviſſe cenſeri debet. Item ſi Prælatus, Rector, vel alius Beneficiarius, bona, quæ emit, vel comparavit proprio nomine, ita pacifice aliquamdiu poſſedit, in dubio pro ipſo poſſeſſore, ejuſque hærede præſumi debet, cum in dubio non ſit præſumendum delictum ſeu dolus *l. Marito* 51. *ff. Pro ſocio*; ubi dicitur; in dubio præſumendum eſſe aliquem juſte potius agere, quam injuſte, & ſumitur ex *cap.* 1. *juxt. Gloſſ. cauſ.* 12. *quæſt.* 5. Præterea ſi Prælatus, alioſve Adminiſtrator bonorum Eccleſiaſticorum, confecto inventario, rationem reddidit adminiſtrationis, tum ſi bona propria habuit, & aliquid acquiſivit, quod in rationes non venit, ex propriis id acquiſiviſſe, præſumitur, *Joan. Andr. in cit. c.* 3. *n.* 2. *& Abb. n.* 3. *h. t.* Denique ſi conſtet quidem, quod Beneficiarius ſufficiens patrimonium habuerit, ſed dubitetur, num ex patrimonio, an vero ex Beneficio bona illa ſint acquiſita, tunc bona poſt mortem relicta inter Eccleſiam & hæredes Beneficiarii ſunt dividenda, ſecundum quantitatem patrimonii & proportionem redituum Eccleſiæ, *Abb. citat. loc. numer.* 3. *Azor. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 9. *quæſt.* 8. Idemque dicendum, ſi Beneficiarius non habuit quidem patrimonium, valde tamen fuit induſtrius in acquirendis honeſtis lucris, tunc enim præſumi poteſt, ſaltem partem bonorum acquiſiviſſe ex propria induſtria, ideoque bona relicta etiam dividenda ſunt inter Eccleſiam, & hæredes. Secus, ſi nec patrimonium habuit, nec induſtriam adhibuit, ad lucrandum, & acquirendum, tunc enim præſumptio ſtat pro ſola Eccleſia, *Abb. c. l.*

XVIII. Confirmantur hactenus dicta, quia etiam Officiales fiſci & Principum, in dubio, non ex bonis fiſci: ſed ex propriis, ac licite acquiſiviſſe cenſentur, niſi liquide contrarium probetur, ut ex communi docet *Gloſſ. margin. in l. Defenſionis* 7. *C. De jure fiſci lib.* 10. *Clar. in practic. crimin. §. fin. quæſt.* 68. *num.* 30. *Maſcard. vol.* 3. *de probat. concl.* 1234. *num.* 2. *&* 3. quia in dubio delictum non eſt præſumendum: niſi conjecturæ adſint contra Officialem, ut quia ante officium ſuſceptum fuit pauper, & in eo gerendo negligens, tum enim ex bonis Principis, & intuitu officii acquiſiviſſe cenſetur, *Maſc. citat. loc. num.* 4. Item ante redditam rationem adminiſtrationis ſuæ, præſumitur Officialis acquiſiviſſe, quæ habet, ex bonis Principis & officio ſuo: poſt redditas vero rationes, ſi eæ approbatæ ſint, cenſetur acquiſiviſſe propria induſtria, *Maſc. cit. loc. numer.* 5. Idem ergo ſimiliter dicendum de Clerico Beneficiario, ita tamen, ut contra dictam præſumptionem, quod Prælatus, vel alius Beneficiarius patrimonium non habens, vel exiguum ſolum, cenſeatur ditatus ex bonis Eccleſiaſticis, admittatur probatio in contrarium; cum non ſit præſumptio juris, & de jure, ſed conjecturis tantum nitatur, quæ per contrarias urgentiores conjecturas, vel probationes elidi poſſunt, *Gloſſ. fin. in citat. cap.* 1. *hoc t.* Ut ſi Rectori Eccleſiæ, vel Clerico pauperi poſtea hæreditas obvenit, vel legata, aut donationes ipſi factæ ſint proprio nomine: vel ſi per honeſtam negotiationem, vel artem liberalem, v. grat. docendo ex Cathedra, Conſilia ſcribendo &c. non pauca lucratus ſit, idque ab hærede Beneficiarii ſit probatum, nam iſta acquiſita propria induſtria non acquiruntur Eccleſiæ, *argum. cap. Quia nos* 9. *& c. Relatum* 13. *de teſtam. Abb. in citat. cap.* 1. *num.* 5. ſicut etiam ſi conſtet, vel probari poſſit, quæ uxor, conſtante matrimonio, acquiſivit ex donationibus ſibi a conſanguineis factis, vel ex paraphernis, vel ex negotiatione, marito etiam ſciente, facta, ceſſabit præſumptio, quod ex bonis mariti ea acquiſierit, præſertim, ſi is pauper ſit, *Abb in cit. c.* 1. *n.* 7. *Laym. cit. Theſ.* 126.

XIX. Aſſertio 2. Quæcunque Epiſcopus, vel Eccleſiæ Rector, vel alius Beneficiarius comparavit, vel emit, non ex patrimonialibus bonis, ſed ex bonis & reditibus Eccleſiaſticis, vel intuitu Eccleſiæ acquiſitis, ea ad Eccleſiam pertinere cenſentur, & Eccleſiæ relinqui debent, prout habetur in *c. Fixum*; 4. *cauſ.* 12. *quæſt.* 3. *& in c. Unuſquiſque* 3. *h. t.*
„ Ubi ſtatuitur, ut quicquid Epiſcopus, vel Rector Eccle-
„ ſiæ, poſt conſecrationem ſeu ordinationem ſuam, acqui-
„ ſierit (occaſione ſive intuitu Eccleſiæ, *Gloſſ. fin. hic*) pro-
„ priæ Eccleſiæ relinquat. Ubi *Gloſſ. in princ. & Abb. notant*, quod hic textus intelligi poteſt, vel de Epiſcopo, & tunc verbum *conſecrationis* accipiendum eſt in propria ſignificatione, quia Epiſcopus proprie conſecratur; & verbum *Presbyter* debet exponi, id eſt, Epiſcopus. Vel poteſt intelligi etiam de quolibet Rectore Eccleſiæ, ſive de Presbytero aut Parocho, qui proprie loquendo ordinatur. Idem habetur in *Auth. Licentiam, C. de Epiſc. & Cleric.* Ubi bona tantum patrimonialia excipiuntur; reliqua vero, quæ intuitu Eccleſiæ, ſive ex Eccleſiaſticis titulis acquiſita ſunt, dominio Eccleſiæ reſervata eſſe dicuntur, niſi in utilitatem Eccleſiæ, vel opera pietatis expenſa ſint, adeo quidem, ut ſi Beneficiarius talia bona ad alium uſum applicare velit, tanquam rerum Dominicarum invaſor habendus ſit, *c.* 1. *cauſ.* 12. *q.* 3. *Laym. in cit. diſp. Theſ.* 127.

XX. Extenditur autem primo, Quod non tantum ea, quę Cle-

Clericus Beneficiatus emit, Eccleſiæ nomine, vel ex bonis & reditibus ipſi Eccleſiæ incorporatis, v. gr. prout pertinentibus ad Fabricam: ſed etiam quæ emit ſuo ac proprio nomine, ex reditibus, qui intuitu Eccleſiæ ſive ex Beneficio ſuo ipſi proveniunt (ſi non fuerint in uſus pios impenſa) ad Eccleſiam pertineant, ipſique Eccleſiæ, unde profecta ſunt, maneant reſervata, poſt mortem Beneficiati, *juxta cit. Auth. Licentiam*, *& cap. 1. hoc tit.* & tradit *Gloſſ. ſummaria ſuper c. 1. cauſ. 12. quæſt. 3.* Ubi ait, certum eſt, quod quicquid Clericus acquirit de rebus Eccleſiæ, & intuitu Eccleſiæ, totum debet Eccleſiæ relinquere: ſi vero intuitu perſonæ aliquid acquiſierit, poteſt relinquere, cui volet: quid autem ſit intuitu perſonæ relinquere, explicatur a *Gloſſ. ibid.* nimirum acquiſita ex donatione amicorum, vel ſucceſſione ex teſtamento vel ab inteſtato. Eodem modo id explicat *Turrecr. mata ſuper citat. cap. 2.* Ubi ait, quod Clericus emens aliquid ſuo nomine, ex pecunia Eccleſiæ, vel intuitu Eccleſiæ quæſita, niſi admonitus id reſtituat Eccleſiæ, ut invaſor rerum Eccleſiaſticarum, aut ut ſacrilegus judicatur. Contrarium tamen non improbabiliter docet *Navarr. Tract. de reditib. Eccleſ. quæſt. 1. Monit. 47. & Azor. part. 2. lib. 7. cap. 10. quæſt. 2.* nempe quod quæcunque Beneficiatus non ex bonis ipſius Eccleſiæ: ſed ex pecunia & reditibus ſui Beneficii, non nomine Eccleſiæ: ſed ſuo proprio emit, ſibi, & non Eccleſiæ acquirat, ut in vita de iis libere diſponere poſſit, quia ſicut ipſos reditus facit ſuos, eorumque dominium acquirit, ita & illarum rerum, quæ ex illis reditibus emit, quamvis de illis jure communi teſtari non poſſit, *de quo Tit. ſeq.*

Extenditur ſecundo. Quod non tantum Prælati, vel Rectores Eccleſiæ: ſed etiam Canonici, & alii Clerici Beneficiati, qui adminiſtrationem non habent, ſi ex reditibus Beneficii ſui quippiam ſuo nomine, emant, vel comparent, id non ipſis, ſed Eccleſiæ ſuæ acquiratur, *c. 1. cauſ. 12. q. 3.* idque juxta priorem ſententiam ſupra allatam.

Extenditur tertio. Quod non tantum res immobiles, ut agri & prædia, de quibus tantum loquitur *cap. 1. hoc tit. & cap. 1. cauſ. 10. quæſt. 3.* ſed etiam res mobiles, vel ſe moventes, ut equus, liber &c. quæ ex reditibus Eccleſiaſticis comparantur, ad Eccleſiam pertineant, eique acquirantur, ut patet ex *c. Inquirendum 4. hoc tit. & cap. 1. cauſ. 12. q. 4. & cit. Auth. Licentiam C. De Epiſc. & Cleric.* qui Textus generaliter loquuntur de omnibus ex reditibus Eccleſiaſticis comparatis. Ratio eſt, quia reditus Eccleſiaſtici hac conditione & pacto dantur Clericis, ut quod ſupra neceſſariam & decentem ſuſtentationem ex iis reliquum eſt, in pauperes ſeu alios pios uſus expendatur, vel Eccleſiæ, a qua proveniunt, relinquatur, ut aperte conſtat ex *c. Epiſcopi 19. & c. Res Eccleſiæ 26. & c. ſeq. cauſ. 12. q. 2.*

,, XXI. Aſſertio 3. Si Prælatus ſeu Rector Eccleſiæ ex reditibus Eccleſiaſticis, vel oblationibus fidelium, res aliquas alieno nomine (v. g. amici ſui) comparavit, illæ acquiruntur Eccleſiæ; quia ſicut non ſuo, ita alieno nomine fraudem facere debet de facultatibus, ſeu bonis Eccleſiæ: alioquin furtum, imo veluti ſacrilegium quoddam committere cenſetur, par crimini Judæ furis, qui ſacras oblationes aſportabat, & furabatur, prout ſtatutum eſt in *c. Inquirendum 4. hoc tit.* quod eſt deſumptum ex Concilio Rhemenſi.

XXII. Porro hoc ſpeciale eſt in Eccleſia, quod res ex pecunia ejus emptæ, quamvis non Eccleſiæ, ſed alieno nomine, ipſi Eccleſiæ acquirantur, ita ut hæc eas vendicare poſſit tanquam ſuas, licet ſuæ non fiat, ut tradit *Gloſſ. Communiter recepta hic V. Comparavit*; quia hoc privilegium etiam conceſſum eſt minori vel pupillo, & militi: ut de minore & pupillo conſtat ex *l. Si curator 3. C. Arbitrium tutelæ*: Ubi dicitur, quod ſi quis ex pecunia pupilli vel minoris emit v. g. prædium aliquod, ſuo proprio nomine, non pupilli, vel minoris, tunc poteſt hic illud ab emptore petere, niſi malit contra eundem agere, ut pecuniam una cum uſuris ſeu intereſſe, reſtituat. Idemque ſtatutum eſt de milite in *l. Si ut proponis 8. C. De rei vindic.* Ubi militi, ſi ex ejus pecunia aliquis rem quandam ſuo nomine comparavit, utilis vindicatio rei emptæ conceditur. Cum ergo hoc ſpeciali favore conceſſum ſit minori, & militi, etiam Eccleſiæ conceſſum eſſe cenſendum eſt, ut emptum ex pecunia Eccleſiæ alieno nomine, ipſi Eccleſiæ acquiratur, *Gloſſ. margin. in cit. l. Si ut proponis*. Quamvis alias de jure communi aliud ſit ſtatutum, nempe ut ſi quis, etiam Procurator, vel Adminiſtrator ex pecuniis alienis, etiam ejus, cujus bona adminiſtrat, rem aliquam ſuo nomine emant, illa poſt traditionem ementi acquiratur, ita ut dominus pecuniæ vindicare non poſſit rem emptam: ſed ſolum perſonaliter agere poſſit contra emptorem, ad recuperandam pecuniam, *l. Si ex ea 6. C. De rei vindic. lib. 1. Cod. Si quis alteri, vel ſibi & cit. loc. Si patronus 4. Cod. Communia utriuſque judicii*, *Gloſſ. hic V. Comparavit*, *& Abb. num. 5.* Ubi hoc privilegium conceſſum minori, militi & Eccleſiæ, ait competere etiam cuilibet Clerico; quia privilegium tributum militi ſæculari, extenditur etiam ad militem Dei, ſive militiæ cœleſtis, ut notat *Gloſſ. in l. Miles 6. Facere poteſt*, *& ibid. Bart. ff. de re judic.*

,, XXIII. Præterea in *c. Presbyter 2. hoc tit.* ſtatuitur, ut ſi Epiſcopus ſeu Prælatus, vel Rector Eccleſiæ aliqua emat ex rebus Eccleſiæ, ſeu reditibus Eccleſiaſticis, inſtrumentum emptionis nomine Eccleſiæ conficiat, in quo contineatur, ea ad Eccleſiam pertinere, alioquin ab Eccleſiæ adminiſtratione amoveri debet, *Gloſſ. ibid.* Ratio eſt, quia ex pecunia illius præſumitur res empta, cujus nomine inſtrumentum emptionis eſt confectum: ut ergo appareat, rem eſſe emptam ex pecunia Eccleſiæ, & conſequenter ipſi acquiri, ideo inſtrumentum emptionis nomine Eccleſiæ confici debet, *Abb. hic num. 3.* Deinde ſicut Prælatus, ſi res Eccleſiæ contra Canones alienet, deponi debet, *cap. Monemus 28. & cap. ſeq. §. Quod ſit calliditate cauſ. 12. quæſt. 2.* ita etiam, ſi res emptas ex reditibus Eccleſiæ ipſi non incorporet: ſed ſibi appropriet, deponendus eſt, *Abb. hic num. 5.* prius tamen Prælatus admonendus eſt, ut rem ex reditibus Eccleſiæ emptam ipſi Eccleſiæ incorporet, quod ſi monitus pareat, puniri debet; quia delictum ejus non cenſetur in effectum eſſe deductum.

,, XXIV. Aſſertio 4. Si Rector Eccleſiæ, vel alius Beneficiarius terras, v. g. agros, vel vineas ad Eccleſiam, vel Beneficium ſuum pertinentes melioravit ex reditibus Eccleſiaſticis, (v. gr. ex prato agrum, ex terra ſilveſtri & inculta vineam faciendo) vitæ ſuæ ſuſtentandæ cauſa, iis meliorationibus frui, eaſque poſſidere poteſt, quamdiu vivit: (etiamſi Beneficium dimittat) poſt obitum vero ſuum, eas Eccleſiæ reſtituere debet: non autem jure teſtamenti, ſive ſucceſſionis ab inteſtato hæredibus ſuis, vel prohæredum alicui (id eſt, qui putat ſe hæredem eſſe, cum non ſit, *Gloſſ. hic V. Prohæredum*) relinquere poteſt: niſi forſan Epiſcopus eas alicui pro ſervitiis Eccleſiæ præſtitis (ad tempus vitæ ſuæ) aſſignare voluerit, prout ſtatutum habetur in *cap. Si quis 5. & ultim. hoc tit.* quod eſt deſumptum ex Concilio Toletano. Ratio eſt, quia æquum eſt, ut illi, ad tempus vitæ, relinquatur terra poſſidenda, & fruenda, cujus labore exculta, vel ad fertilitatem redacta fuit, *Gloſſ. hic V. In terra*. Poſt mortem vero Beneficiarii eæ meliorationes penes Eccleſiam, vel Beneficium manere debent, ita ut neque impenſas repetere poſſit Clericus Beneficiarius, ſi ex reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis illæ factæ ſint; quia res acquiſitæ ex reditibus Eccleſiaſticis cedunt Eccleſiæ, ut ſupra dictum. Secus vero eſt dicendum, ſi ex patrimonialibus, ſeu propriis bonis Beneficiarii meliorationes factæ ſint, tum enim ipſe, vel hæredes ipſius, illarum, vel expenſarum æſtimationem repetere poſſunt: niſi appareat, vel oſtendatur, Beneficiarium animo donandi melioraſſe, prout colligitur ex *cap. 2. juxta Gloſſ. in cauſa 12. quæſt. 4.* & docet *Abb. in citat. cap. ultim. num. 5. hoc tit. & Barboſ. ibid. num. 2. Laym. in cit. diſp. cum. Theſ. 118.*

XXV. Addit *Abb. in eod. cap. ult. num. 4.* quod etſi Beneficiarius ob delictum amoveatur a Beneficio, meliorationes tamen ipſi ad vitam ſint relinquendæ, *arg. c. Ad aures 7. de reb. Eccleſ. non alien.* Verum ex illo *c. & c. ult. hoc tit. in fine*, plus non colligitur, quam quod Epiſcopus poſſit Beneficiario meliorationes relinquere, eas illi aſſignando pro ſervitiis præſtitis Eccleſiæ, uſque ad tempus vitæ ipſius *Gloſſ. fin. hic*, vel impenſarum æſtimationem eidem ſolvere: imo æquum eſſe, ut ipſi ſolvantur, niſi ob gravitatem delicti aliud videatur: alioqui vero ſi ob aliam cauſam Beneficium dimittat, v. g. permutando illud cum alio, vel reſignando, conveniens eſt, ut cum Epiſcopi conſenſu æſtimatio meliorationum ipſi ſolvatur in remunerationem, niſi Beneficiarius cedens eas remittat, & condonet.

XXVI. Ex dictis colligitur, licet Clericus Beneficiarius uſu fructuario comparetur in eo, quia etiam morte finitur uſusfructus, ſicut morte Clerici jus, quod in Beneficio habebat: in pluribus tamen differt ab uſufructuario, ut tradit *Gloſſ. recepta in citat. cap. ultim. V. Obitus hoc tit.* Nam primo, quamvis merus uſufructuarius reficere, ac reſtaurare poſſit, de novo tamen aliquid facere non poteſt, *l. Uſusfructus 37. in fine & l. ſeq. l. Uſufructuarius 44. ff. De uſufr.* At vero beneficiatus poteſt de novo facere, v. g. plantare vineam, domos de novo extruere, vel ampliare. Secundo, uſufructuarius facit fructus perceptos, ſive a ſolo ſeparatos, & reconditos abſolute ſuos, ita ut de illis tam inter vivos quam mortis cauſa libere diſponere poſſit in quocunque caſu, *l. Aſſeribus 12. §. Julianus, ff. de uſufruct. & l. Si fructuarius 13. ff. quib. mod. uſusfr. amitt.* Sed Beneficiarius non poteſt ita libere, nec inter vivos, nec mortis cauſa diſponere de fructibus ſeu reditibus Beneficii ſui reſtantibus, ſeu ſuperfluis; nec de meliorationibus, ut patet ex dictis, & dicendis *Titul. ſeq.* ideoque *Gloſſ. citat.* ait, Beneficiarium comparari potius uſuario, cui tantum ad uſum quotidianum fructibus uti licet, quod tamen alii Dd. communiter negant. Tertio, uſusfructuarius tenetur ſatis dare, ſive cautionem idoneam præſtare, *cap. ultim. de pignorib.* & ibi. *Gl. V. Cautionem l. Uſusfructu 4. C. De uſufruct.* Beneficiarius non item, quia id in jure cautum non reperitur, *Abb. in cit. cap. ult. num. 5. hoc tit. Fagnan. ibid. nu. 1. Laym. cit. Theſ. 118.*

TITULUS XXVI.

De Teſtamentis & ultimis voluntatibus.

HActenus de actibus ſive diſpoſitionibus inter vivos dictum fuit, ſequitur, ut de teſtamentis & aliis diſpoſitionibus, quæ cauſa mortis fiunt agatur. Quoniam vero præmiſſus fuit Titulus de peculio Clericorum, & dubitari poſſet, an de omni peculio Clerici teſtari poſſint, vel per aliam ultimam voluntatem diſponere; ideo iſte Titulus priori ſubjungitur, qui extat etiam in Sexto & Clementinis. Porro tametſi Teſtamentum etiam ſit ultima voluntas, ſub illa generaliter ſumpta, velut ſpecies ſub genere continetur: nam ultima voluntas, generatim loquendo, nihil aliud eſt, quam libera & gratuita diſpoſitio de bonis in tempus poſt mortem diſponentis, ut tradit Molin. tract. 2. de juſtit. diſp. 124. num. 2. quia tamen non omnis ultima voluntas eſt teſtamentum, ideo in rubrica hujus Tituli ſpecialis fit mentio de Teſtamento, quippe quod eſt potiſſima, ac præcipua ſpecies ultimæ voluntatis, & ſub altera parte rubricæ comprehenduntur alia ultimæ voluntates quæ non ſunt teſtamenta proprie dicta, de quibus etiam in hoc Titulo agitur, ut notat Panorm. ad Rubric. h. t. n. 1.

& E-

SECTIO I.

De Definitione & diviſione Teſtamenti, & ſolennitatibus ad illud requiſitis.

§. I.

Quid & quotuplex ſit Teſtamentum; & quæ ſolennitates requirantur ad illud, ſpectato Jure communi Civili?

I. ASſertio 1. Teſtamentum ſic dictum quod ſit teſtatio mentis, *princ. Inſtit. de Teſtam. ordin.* definitur a Modeſtino Icto in *lib. 1. ff. Qui teſtament. fac. Eſt voluntatis noſtræ juſta ſententia de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri velit.* Ubi pro genere ponitur *voluntatis noſtræ* ſententia, id eſt, diſpoſitio, in qua ultimæ voluntatea eum pactis & contractibus inter vivos conveniunt. Dicitur autem primo, *voluntatis noſtræ*; id eſt, non alienæ; nam teſtamenta ex alieno arbitrio pendere non debent, *l. Illa 32. in princip. ff. de hæred. inſtitut.* ac proinde ſi quis voluntatem ſuam conferat in alterius arbitrium, nihil agit, & perinde eſt, ac ſi nullum teſtamentum condidiſſet. Dicitur ſecundo, *juſta ſententia*, hoc eſt, legitima, ſive juri congrua, & ſolennitatibus juris ſubnixa, ut explicat *Gloſſ. in rubr. l. 1. V. Juſta ſententia*, ſive habens ſolennitates a jure requiſitas ad valorem teſtamenti, *argum. l. 1. ff. De injuſto rupto & c. teſtamen.* Ubi teſtamentum non jure factum dicitur, in quo ſolennia juris defuerunt, ergo a contrario ſenſu, teſtamentum juſtum dicitur, quod jure factum eſt, adhibitis ſcilicet ſolennitatibus a jure requiſitis: per quam particulam excluduntur ultimæ voluntates non ſolennes, ſeu imperfectæ, in quibus non tot, nec tales ſolennitates requiruntur, quales ad ſolenne teſtamentum, vel ad probationem, ſolum, non ad valorem, *§. fin. juxt. Gloſſ. fin. Inſtitut. de Codicil. de quo infra.*

Porro *Gloſſ. Accurſii in cit. l. V. Juſta ſententia & V. Velit. Abb. ad rubr. hoc tit. num. 1. & Molin. cit. diſp. 124. num. 4.* & alii plerique DD. in definitione teſtamenti, addunt hæc verba, *cum directa hæredis inſtitutione*, per quam diſtinguitur Teſtamentum a Codicillis, & aliis ultimis voluntatibus, in quibus directa hæredis inſtitutio fieri non poteſt, *§. Ante hæredis Inſtit. de Legat. l. Jubemus 29. C. De teſtam.* Verum quia durum videtur, Juriſconſultum *in c. l. 1.* mancam definitionem teſtamenti tradidiſſe, in qua aliquid ſubintelligi debeat, ideo *Bartol. ibid. n. 3.* per voluntatem juſtam intelligit perfectam, quæ ſcilicet contineat hæredis inſtitutionem, ſine qua nullum teſtamentum ſubſiſtere poteſt, nec eſt perfecta diſpoſitio; cum ſit veluti caput, baſis, ac fundamentum teſtamenti hæredis inſtitutio, *cit. §. Ante hæredis.*

Dicitur tertio. *De eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri velit.* morte enim tantummodo teſtamenta confirmantur, juxta *Apoſtolum ad Hebræos 9. V. 16. & 17.* & ambulatoria eſt teſtatoris voluntas uſque ad ſupremum vitæ exitum, ut dicitur in *l. Quod ſi 4. ff. De adimend. legat.* Et in hoc potiſſimum diſtinguitur teſtamentum a contractibus, qui ab initio quidem etiam ſunt liberæ voluntatis: ſed ex poſt facto neceſſitatis, *l. Sicut 5. C. de oblig. & act.* Ita ut revocari poſtea non poſſint, ſicut teſtamenta ante mortem, *Covarr. Tit. de Teſtam. in 1. part. rubr. n. 5.* Intelligitur autem per mortem hoc loco mors naturalis, vel civilis per profeſſionem Religioſam. Eſt autem teſtamentum origine & inventione Juris gentium, cum apud omnes gentes antiquiſſimus uſus fuerit, ut de rebus ſuis in caſum mortis diſponerent: quamvis quoad formam præſcriptam a Jure Civili, & ſolennitates ab eo requiſitas, ab eodem ſit introductum, *Clarus §. Teſtamentum quæſt. 2.*

II. Aſſertio 2. Teſtamentum varie dividitur, nam aliud eſt perfectum, ſive ſolenne, quale hactenus deſcripſimus: aliud imperfectum ſive minus ſolenne, vel privilegiatum, quod etſi careat ſolennitatibus jure communi alioquin requiſitis, ex privilegio valet, quale eſt teſtamentum ad pias cauſas, teſtamentum inter liberos conditum, teſtamentum militare, vel conditum tempore peſtis, vel factum coram Principe, ſive apud Acta Judicis, *Clar. §. Teſtamentum q. 3.* Rurſus Teſtamentum ſolenne ſeu perfectum dividitur in Teſtamentum ſcriptum, & nuncupativum. Teſtamentum ſolenne in ſcriptis (quod etiam clauſum vulgo appellatur, quia in eo plerumque teſtator latere vult tabellionem, & teſtes, quid in eo contineatur) eſt illud, in quo teſtator ſuam ultimam voluntatem in ſcriptis exhibet, adhibitis teſtibus, qui hujuſmodi ſcripturæ ſubſcribunt, & ſigilla ſua apponunt, ideoque non aliter, quam in ſcriptis, & cum ſolennitatibus jure requiſitis fieri poteſt, de quibus infra. Nuncupativum vero Teſtamentum eſt, in quo teſtator voce, ſine ſcripto, coram teſtibus declarat, quid poſt mortem ſuam fieri velit, *Clarus cit. §. q. 4. n. 1. Molin. cit. tr. 2. diſp. 125. n. 2.* quanquam hodie plerumque talis nuncupatio ſeu declaratio ultimæ voluntatis in ſcripturam a Notario publico redigi ſoleat, non quod ad illam requiratur ſcriptura, tanquam forma ad ſubſtantiam actus: ſed ut facilius probari poſſit voluntas teſtatoris, ſi fortaſſis teſtes interim mori, vel inhabiles reddi contingeret, antequam coram Judice voluntatem defuncti declararent, quorum defectus ſuppletur per publicum Notarii inſtrumentum, ut inſinuatio alia apud Judicem non ſit neceſſaria, *Clar. cit. §. q. 4. n. 2.*

III. Aſſertio 3. Jure communi ad valorem teſtamenti ſolennis in ſcriptis requiritur primo, ut expreſſis verbis hæres inſtituatur, & nomen hæredis, propria manu teſtatoris, in eo ſubſcribatur, vel ſi aliena manu teſtamentum ſit ſubſcriptum, ei teſtator propria manu ſubſcribere debet, coram teſtibus, vel octavum teſtem adhibere, qui nomine & loco illius ſubſcribat, *l. Hac conſultiſſima 21. C. h. tit.* Deinde ſive aliena conſcriptum ſit teſtamentum, requiritur, ut illud, etſi clauſum involutumque oſtendat teſtibus, dicatque in illo contineri ſuam ultimam voluntatem, *cit. l. Hac conſultiſſimam.*

Secundo requiritur ad ſolenne teſtamentum ſcriptum, ut adhibeantur in illo ſeptem teſtes, iique ſint rogati, ſeu ad hoc vocati, & invitati, *cit. l. Hac conſultiſſima, & l. Hæredes 21. §. In teſtamentis, ff. eod.* Debent autem hi teſtes eſſe idonei, videlicet primo, ut ſint Cives Romani, ſive liberi, *cit. l. Hac conſultiſſima*, nam ſervus teſtis eſſe non poteſt, *cit. §. Teſtes autem Inſtit. de teſt. ordin.* Monachi autem, & Religioſi, licet alias in jure æquiparentur ſervis, poſſunt eſſe teſtes in teſtamento, cum licentia Superioris ſui, *Clar. §. Teſtamentum q. 55. nu. 7.* Secundo, debent eſſe maſculi, nam mulieres non admittuntur, *cit. §. Teſtamentum, & l. Qui teſtamento 20. ff. eod.* Tertio, debent eſſe puberes, *c. l. Hac conſultiſſima*, nam impuberes excluduntur, *cit. §. Teſtes autem.* Quarto, debent adhiberi tales teſtes, qui poſſint hæredes inſtitui, vel legatum capere ex teſtamento, *cit. §. Teſtes autem juxt. Gl. V. Facti.* Quinto, debent eſſe extra ſuſpicionem falſitatis. Et hinc non poteſt eſſe teſtis in teſtamento ipſe hæres in eo inſtitutus, *cit. l. Qui teſtamento in princ. ff. h. t. §. Sed neque hæres Inſt. eod.* nec domeſtici ſive teſtatoris, ſive hæredis, v. g. filius familias non poteſt eſſe teſtis in teſtamento patris, *§. Neque hæres Inſtit. h. t.* Legatarii tamen non prohibentur eſſe teſtes in teſtamento teſtatoris; quia licet emolumentum aliquod capiant, principaliter tamen deponunt in commodum hæredis, *§. Legatariis Inſtit. h. t. cit. l. Qui teſtamento ff. eod.* Denique qui alias non ſunt idonei ad teſtificandum in judicio, ut furioſi, muti, cæci, damnati ob crimen &c. nec in teſtamento teſtes eſſe poſſunt de quibus dictum ſupra *Lib. 2. tit. 20.* Debent autem teſtes ſimul adeſſe in præſentia & conſpectu teſtatoris, ut eum non tantum loquentem audiant: ſed etiam coram intueantur, alioquin teſtamentum non valet, *l. Si non ſpecialis 9. C. h. t.* idque ob fraudem vitandum.

IV. Tertia ſolennitas requiſita ad teſtamentum ſcriptum eſt, ut omnes & ſinguli teſtes nomen ſuum ſubſcribant, propria manu, *l. pen. ff. h. t.* & illud ſubſignent annulo characteres habente, ſive ſuo, ſive alieno, etiam a teſtatore accepto, *l. Ad teſtium 22. §. Si ab ipſo, §. Signum autem ff. h. t. Poſſunt autem Inſtit. eod.* & ibi *Gl. V. Annulo*: requiritur autem conjunctim & ſubſcriptio, & ſubſignatio teſtium, alioquin teſtamentum pro infecto habetur, *cit. l. Hac conſultiſſima*, ſi quis enim ſubſcribit tantum, & non obſignet, vel vice verſa, habetur pro non adhibito, *cit. l. Ad teſtium, §. Si quis.* Poteſt tamen obſignatio fieri, etiam alio ſigno, ſive ſigillo characteres habente, quam annulo, prout hodie obſervatur in uſu.

Quarta ſolennitas requiſita ad teſtamentum in ſcriptis eſt, ut totum negotium teſtandi peragatur, uno eodemque loco, & tempore, unoque contextu, id eſt, nullo actu alieno ſive extraneo (qui ad teſtamenti factionem non pertineat) interveniente, niſi ob urgentem neceſſitatem, ad modicum intervallum, interruptio aliqua facta ſit, ea enim non obeſt, *cit. l. Hac conſultiſſima, & l. Cum Antiquitas 28. C. h. t. Hæredes 21. §. fin.* & ibi *Gl. V. Alienum ff. eod.* Porro præſentia Notarii publici non eſt neceſſaria, quamvis conſultum ſit, ut inſtrumentum publicum fiat ſuper conteſtatione teſtatoris, & ſubſcriptione, ac ſigillatione teſtium.

V. Aſſertio 4. Ad teſtamentum nuncupativum pauciores ſolennitates requiruntur: nam ſufficit, ſi teſtator, coram ſeptem teſtibus idoneis (quales ſupra deſcripti ſunt) & ad id ſpecialiter rogatis, ſimul uno eodemque tempore ultimam ſuam voluntatem, tam circa hæredis inſtitutionem, quam circa legata, & alia palam articulata, ſive diſtincta voce declaret, ut intelligi poſſit, *§. fin. Inſt. h. t. c. l. Hac conſultiſſima, §. Per nuncupationem, & l. In teſtamentis 26. C. eod.* neque requiritur certa verborum formula, quibus hæres nuncupatur, ſed valida eſt nominatio hæredis, quam ſeminecis & balbutientis lingua profudit, *Quoniam 15. C. h. t.*

VI. Hinc jam patet, quæ ſit differentia inter Teſtamentum nuncupativum, & illud, quod in ſcriptis conditur; nam in hoc plerumque celatur ultima voluntas & ignoratur hæres inſtitutus: in nuncupativo vero debent palam nuncupari, ac declarari hæredes, ut ſciant teſtes, quinam ſint inſtituti *l. Hac conſultiſſima, §. Per nuncupationem, & l. Jubemus 29. in princ. C. h. t.* Secundo, ad teſtamentum ſcriptum neceſſaria eſt ſcriptura, ſine qua nullum eſt teſtamentum: nuncupativum vero poteſt fieri nuda voce, coram teſtibus, & quamvis redigatur in ſcripturam, manet tamen nuncupativum, cum ſcriptura tantum adhibeatur facilioris probationis cauſa, *arg. l. In re 4. ff. de fide inſtrum. Zoeſ. ff. h. t. n. 57.* Tertio, in teſtamento nuncupativo teſtes nec ſubſcribunt, nec ſubſignant, quorum utrumque requiritur ad teſtamentum ſcriptum. Adducunt aliqui, quod in teſtamento nuncupativo teſtes non debeant eſſe rogati; ſed contrarium eſt verius, *juxta Auth. rogati C. de teſtib.* quæ generaliter & indiſtincte ait, in teſtamentis teſtes debere eſſe rogatos, *Gl. in §. ult. V. Adhibitis; Inſt. h. t. & alii communiter* apud *Cl. q. 58. n. 1.*

VII. Hinc colligitur præterea, quomodo Codicillus differat a Teſtamento: nam Codicillus ſic dictus, quaſi parvus Codex, eſt quaſi imperfectum quoddam teſtamentum, ſive ultima voluntas minus ſolennis de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, in quo directe hæres inſtitui non poteſt, ſicut in teſtamento; nam in Codicillo neque hæreditas directe dari, neque auferri alicui poteſt *§. Codicillis autem Inſtit. de Codicil. l. Per manus 10. ff. de jure Codicil. l. 2. & l. Si idem 7. C. eod.* neque etiam directe ſubſtitui poteſt, neque conditio adjici hæredi ſcripto in teſtamento, *cit. §. Codicillis autem*: poteſt tamen in Codicillo fideicommiſſum relinqui, adeo hæres inſtitui indirecte, *cit. §. Codicillis autem, & l. 2. C. eod.* Quod ſi hæreditas Codicillis directe relicta fuerit, inſtitutio directa trahitur ad fideicommiſſariam, quaſi hæres ab inteſtato ſuccedens rogatus eſſet, reſtituere hæreditatem ei, qui ſcriptus eſt in Codicillis, *l. Si quis 3. in princ. ff. de*

jure

jure Codicill. Idque ut ſuſtineatur voluntas ultima, eo modo, quo poteſt, *Zaſius ff. eod. num. 7.*

Præterea Codicilli, ad inſtar Teſtamentorum fieri poſſunt, vel in ſcriptis, adhibitis quinque teſtibus, uno eodemque tempore, non tamen neceſſario rogatis, neque maſculis; nam & fœminæ in Codicillis teſtes eſſe poſſunt, in quibus ſolennitates requiſitæ ad teſtamentum ſunt remiſſæ, *§. fin. Inſtit. eodem.* nullibi enim fœmina prohibetur eſſe teſtis in Codicillis. Requiritur tamen ut teſtes ſe ſubſcribant, ſi Codicilli fiant in ſcriptis, etſi non ſit neceſſe, ut ſigilla ſua apponant, *l. fin. §. ult. l. Divi*; 6. §. 2. ibi: *neque ſignari neceſſe eſt, ff. de jure Codicil. l. fin. §. ult. C. eod.* vel etiam, poſſunt fieri Codicilli ſine ſcripto, per nuncupationem ſive voce declarata ultima voluntate, coram quinque teſtibus, licet ea poſtea in ſcripturam redigatur, *cit. l. fin. §. ult. C. eod.*

Denique licet duo Teſtamenta non poſſit quis condere, ita ut ambo valeant: poteſt tamen quis duos, vel plures Codicillos facere: modo inter ſe non ſint contrarii, alioquin prior per poſteriorem revocatus cenſebitur, *§. fin. Inſtit. de Codicill. l. Divi*, 6 §. 1 *ff. de jure Codicil. l. Cum proponatis*; 3. *C. eod.* Ratio eſt, quia in Codicillis res ſingulares tantum relinquuntur, non hæreditas, quæ eſt ſucceſſio in univerſum jus defuncti, *l. hæreditas*; 62. *ff. de R. J.* ideoque in Codicillis directe dari, vel adimi non poteſt, *Zaſ. ff. eod. n. 5.*

§. II.

An ſolemnitas Juris Civilis requiratur etiam ad Teſtamentum ſpectate Jure Canonico?

„ VIII. Reſpondetur negative, ut conſtat ex *c. Cum eſſes*; 10. *h. t.* Nam cum Epiſcopus Oſtienſis Alexandro III. propoſuiſſet, talem in ſuo Epiſcopatu vigere conſuetudinem, ut teſtamenta penitus reſcindantur, niſi fiant cum ſubſcriptione ſeptem, vel quinque teſtium, prout legibus Cæſareis decretum eſt. Reſpondet ad hoc Papa, quia id a Divina lege, & SS. Patrum inſtitutis, & generali Eccleſiæ conſuetudine alienum eſt, cum ſcriptum ſit (*Deuteron. c. 17. V. 6. & c. 19. V. 16. & Matth. 18. V. 17.*) In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum, ſe prædictam conſuetudinem improbare, ac decernere, ut teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſeu Parocho ſuo, & tribus, vel duabus aliis perſonis, idoneis, per modum extremæ voluntatis fecerint, firma permaneant, prohibens inſuper ſub interminatione ſeu comminatione anathematis (id eſt, excommunicationis, non latæ ſententiæ, ſed ferendæ, *Gl. fin. hic*) ne quis hujuſmodi teſtamenta reſcindere audeat.

IX. Porro explicatione hujus celebris cap. Notandum primo, Teſtamentum factum, coram duobus teſtibus & Parocho, validum eſt de Jure Canonico, ſive ad cauſas pias, ſive profanas: idque certum eſt, loquendo de locis, temporali juriſdictioni Romani Pontificis ſubjectis, ut ex communi Dd. tradit Clarus §. *Teſtamentum q. 57. num.* 2. Neque vero per hanc Conſtitutionem decretalem univerſim ſublatæ, & reprobatæ ſunt ſolennitates ad teſtamentum requiſitæ de Jure Civili; quia adhuc ſervandæ ſunt in foro ſæculari & terris Imperii: cum enim non agatur de cauſa ſpirituali, nec ſubſit peccatum, Jus Civile in ſuo foro obſervandum eſt: præſertim cum hæ ſolennitates teſtamentariæ inventæ ſint ad vitandas fraudes, & excludendam omnem ſubornationem, quæ in teſtamentis ſæpe intervenire ſolent, *Covarr. in Tit. de Teſtam. in c. Cum eſſes num.* 3. & 12. Quare cum S. Pontifex in hoc cap. dicit, alienum eſſe a Divina lege, & SS. Patrum inſtitutis, & generali Eccleſiæ conſuetudine, ut invalida ſint teſtamenta, quæ ſine ſeptem, vel quinque teſtibus fiunt, non vult dicere, id eſſe contra legem Divinam, cum neque lex Divina, neque SS. PP. neque generalis Eccleſiæ conſuetudo id fieri prohibeant: ſed voluit dicere, eſſe alienum, id eſt, præter Legem Divinam, quia plures teſtes requiruntur, quam Lex Divina requirat, eique non conforme, etſi non ſit poſitive difforme, ſive contrarium. Neque etiam improbat illam conſuetudinem, tanquam ipſo jure invalidam, ſed ſolum abrogat, quamvis præſcriptam, ut in poſterum non ſervetur in terris temporali juriſdictioni Romani Pontificis ſubjectis, prout ſubjicitur Epiſcopatus Oſtienſis, ut bene advertit *Molin. tr. 2. de juſtit. diſ.* 137. *nu. ult.* Nec obſtat, quod Lex Divina duorum teſtimonium in qualibet re ſufficiens eſſe dicat; quia ſolum vult iniquum eſſe, ut quis unius teſtimonio damnetur; non autem vetat, quin quandoque, pro negotii qualitate, plurium, quam duorum teſtimonium requiri poſſit, ſi ita Reipubl. expediens videatur, ut patet ex *c. Licet*; 23. *de teſt.* ubi dicitur, quod quædam ſint cauſæ, quæ plures, quam duos, exigunt teſtes, alioquin Alexander, ſibi ipſi, imo & legi Divinæ adverſaretur, quis in hoc ipſo *c. Cum eſſes*; ultra duos, vel tres teſtes, Parochi præſentiam requirit.

X. Notandum ſecundò, Teſtes requiruntur, non tantum ad probationem teſtamenti: ſed etiam ad formam ſubſtantialem illius, cum ſine illis teſtamentum non ſit validum, nec effectum habere poſſit, ut docet *Covarr. in cit. c. Cum eſſes*; *n.* 8. & alii communiter. Idque procedit etiam de Jure Canonico: nam cum præter duos teſtes, qui ſpectato Jure naturali, & gentium, ad probationem alicujus actus ſufficiunt, etiam requiratur Presbyter, ſive Parochus, ſignum eſt, quod præſentia horum teſtium requiratur ad formam ſubſtantialem teſtamenti, ita ut ſi in terris Eccleſiæ teſtamentum fiat, adhibitis tantum duobus, vel tribus teſtibus, ſine Parocho, illud ſit invalidum. Neque etiam ſufficit, ſi alius Presbyter, tametſi curam animarum habens, ſed extraneus adſit, cum duobus teſtibus: ſed requiritur, ut ſit proprius, & ordinarius Parochus teſtatoris, ut docet *Abbas in c. Cum eſſes num. 7. & in repet. ejuſd. n. 6. Fagn. ibid. num.* 24. & 3. *ſeqq.* quia cum ſit Pater ſpiritualis ſuorum Parochianorum, ceſſat, eo præſente, omnis præſumptio falſitatis, non enim veriſimile eſt, ipſum conſenſurum in fraudem. Sufficit tamen, ſi quatuor teſtes ſint adhibiti, ſine Parocho proprio; quia duo teſtes æquivalent Parocho, & vices ſupplent unius, quantumvis maximæ auctoritatis ſit, ut patet ex *c. Cum a nobis*; 28. & *c. Licet*; 47. *de teſtib. Abb. in cit. c. Cum eſſes*; *n. 7. Covarr. ibid. num.* 12. & 23. *Clarus cit. quaſt. 57. num. 3. Molin. cit. diſ.* 133. *num.* 4. & 5. & alii communiter.

XI. Notandum tertio. Etſi ſpectato Jure communi, probabile ſit, quod Clerici etiam in terris Imperii, aliorumque Regnorum, poſſint condere teſtamenta, ſecundum diſpoſitionem, & formam Juris Canonici, traditam in *cit. c. Cum eſſes*; ita ut ubique ſervanda ſit in foro Eccleſiaſtico, ut aſſerit *Clarus cit. quaſt. 57. num.* 2. Ratio eſt, quia cum per formam ſeptem, vel quinque teſtium Jure Civili præſcriptam valde reſtringantur ultimæ voluntates, ideo ad illam tanquam odioſam, & onerosam Clerici non videntur eſſe obligati: ſed conformare ſe poſſunt diſpoſitioni Juris Canonici, etiam in cauſis profanis. In praxi tamen attendendum eſt ad conſuetudinem locorum, ut recte monet *Molin. cit. diſ. num.* 7. & 8. Eſt autem in imperio Romano uſu receptum, ut teſtamenta, aliæque ultimæ voluntates a Clericis factæ ad cauſas profanas, & temporales, ſecundum Jus Cæſareum regulari debeant, ita ut teſtamenta Clericorum condita in terris Imperii non valeant: ſed reſcindi poſſint, ſi facta ſint ſine ſeptem teſtibus, aliiſque ſolennitatibus Jure Cæſareo requiſitis, ut teſtatur *Laym. lib. 1. tract. 4. cap. 13. num. 1. & in c. Eccleſia*; 10. *num. 15. de Conſtit.* Ratio eſt, quia cum Clerici ſint Cives, ac membra Reipubl. ubi degunt, æquum eſt, & rectæ rationi conſentaneum, ut ſe in rebus ſuapte natura politicis, Legibus ſæcularibus locorum conforment.

XII. Notandum quarto. Etſi valde probabile ſit, quod ſpectato Jure Canonico, in terris Eccleſiæ non requiratur ad valorem teſtamenti, ut teſtes ſint rogati, aut maſculi, vel ut ſubſcribant, & ſubſignent, ut tradit *Abb. in cit. c. Cum eſſes*; *num. 3. & Molin. cit. diſ. num.* 6. quia diſpoſitio *c. Cum eſſes*; in quo rejicitur numerus teſtium Jure Civili requiſitus, fundatur in Jure Civili, ac gentium, ſecundum quod etiam fœminæ poſſunt eſſe teſtes, nec opus eſt, ut rogentur, vel ſubſcribant, modo ſint idonei teſtes de Jure naturali, & gentium. Nihilominus tamen oppoſitum etiam eſt probabile, nempe quod fœminæ, etiam ſecundum Jus Canonicum, non poſſint eſſe teſtes, in teſtamento ad cauſas profanas; qui in *cit. c. Cum eſſes*; immutata eſt forma teſtandi juris Civilis, quoad numerum tantum: non autem quoad qualitatem teſtium, ut patet ex eo, quod in illo c. etiam exigatur, ut coram idoneis perſonis teſtamenta fiant, quales in hac materia ſunt maſculi. Neque repugnantia inter Jus Canonicum, & Civile induci debet, quando non reperitur aliqua Conſtitutio, ſeu diſpoſitio Juris Civilis mutata, aut abrogata per Jus Canonicum, *arg. c. 1. de novi oper. nunciat Covar. cit. l. n. 14. Clar. cit. §. Teſtamentum*; *q. 55. num. 3. Zaſius ff. h. t. num. 47. Fagn. in cit. c. Cum eſſes*; *n.* 36. & eſt ſententia communis. Similiter valde probabile eſt, teſtes duos, vel tres, qui ſecundum Jus Canonicum requiruntur ad teſtamentum, debere eſſe rogatos; quia diſpoſitio Juris Civilis id requirens non eſt expreſſe correcta per Jus Canonicum: quin potius videtur approbata in *c. Relatum*; 11. *in fine* ibi: *tribus aut duobus legitimis teſtibus requiſitis*, id eſt rogatis; *h. t.* ideoque Lex Civilis, etiam quoad hoc ſervanda eſt in foro Eccleſiaſtico, *Fagnan. c. l. num.* 18. & aliquot ſeqq.

§. III.

An ſicut Teſtamentum, ſine ſolennitatibus Jure poſitivo requiſitis, factum ad profanam cauſam, in foro externo eſt invalidum? ita etiam ſit invalidum in foro conſcientiæ?

XIII. Celebris, & gravis eſt hæc Controverſia, in qua tres ſunt ſententiæ. Prima eſt. Teſtamenta minus ſolennia condita ad cauſas profanas in foro conſcientiæ eſſe valida, ac proinde licite retineri hæreditatem, vel legatum ex tali teſtamento imperfecto acquiſitum, nec reſtituendum eſſe hæredi ab inteſtato, modo conſtet hanc fuiſſe voluntatem Teſtatoris, ut hæres ſcriptus hæreditatem acquireret: tunc enim hæres ab inteſtato in conſcientia tenetur ipſi tradere hæreditatem, & ſolvere legata ex tali teſtamento imperfecto relicta, prout refert *Molin. tr. 2. de Juſtit. diſ.* 81. *nu.* 2. Eamque tenet *Leſſ. lib. 2. de Juſtit. c. 19. num. 12. Fachin. lib. 4. controv. cap. 5. Zaſius in comment. ad Decret. num. 19. h. t. & ff. eod. num.* 43. & alii Theologi, & Juriſperiti. Probatur primo. Quia ex Teſtamento minus ſolemni oritur obligatio naturalis, ut ex communi ſententia docet *Clarus §. Teſtamentum quaſt. 90. num.* 1. Atqui hoc nihil aliud eſt, quam tale teſtamentum in foro conſcientiæ eſſe validum, ita ut hæres ab inteſtato teneatur ei ſatisfacere, & inſtitutus poſſit relictum retinere, etſi Jus Civile nullam actionem concedat ex tali teſtamento: ſicuti etiam ſimplex promiſſio valida eſt in foro conſcientiæ, & adimplenda, licet Jus Civile nullam ex ea concedat actionem; quia naturalis obligatio eſt illa, quæ oritur ex natura actus, ſecluſo omni jure poſitivo, & ab hoc ſuperveniente non irritatur. Quod autem ex tali teſtamento oriatur naturalis obligatio confirmatur ex eo; quia ſi hæres ab inteſtato non eſſet naturaliter obligatus, ad implendam teſtatoris voluntatem ex minus ſolenni teſtamento, liceret ei ob eam cauſam ſolutum repetere, *l. Quod indebitum*; 7. *l. Naturaliter*; 10. *in fine*, & *l. ſeq.* & *l. Quod pupillus*; 41. *ff. de condit. indeb.* atqui ſolutum ex imperfecto teſtamento repetere, hæredi ab inteſtato non licet, *l. 2. C. de fideicommiſſ. l. Non dubium*: 16. *h. t.* ergo naturaliter obligatur. Probatur ſecundo. Quia numerus teſtium, & aliæ ſolemnitates requiruntur tantum ad teſtamenta, ut

omnis

omnis fraus in eis evitetur, *l. fin. C. De fideicommiſſ.* ergo cum leges irritantes teſtamenta minus ſolennia fundentur in præſumptione fraudis, hæc autem præſumptio ceſſat, quando conſtat de voluntate contraria Teſtatoris, adeoque de falſitate præſumptionis, ſequitur, quod tunc etiam ceſſent ipſæ leges irritantes.

Secunda ſententia oppoſita eſt, teſtamenta, ob defectum ſolemnitatum, a Jure poſitivo in foro externo irritata, eſſe etiam invalida in foro conſcientiæ, ita ut hæres in tali teſtamento inſtitutus teneatur ad reſtitutionem hæreditatis acceptæ, faciendam hæredi ab inteſtato: nec poſſit illam retinere in conſcientia, ſi hæredes ab inteſtato illam petant, quam ſententiam tenet, *Cov. in cit. c. Cum eſſes*; nn. 6. *& ſeqq. Vaſq. in opuſ. moral. tr. de Teſt. c. 3. dub.* 1. n. 3. *Azor. p. 3. l. 6. c. 9. q. 1.* ubi id docet de contractibus initis, ſine Juris ſolennitatibus, *& Clar. cit. q. 90. n. 2. & 6.* quoad hæreditatem relictam in teſtamento imperfecto: non autem quoad legata, & plures ex Theologis, præſertim recentioribus. Fundamentum præcipuum eſt, quia leges abſolute irritantes contractum, vel actum aliquem cenſendæ ſunt, irritare etiam in foro interno conſcientiæ quippe in quo etiam obligant leges juſtæ, quales ſunt Leges Civiles irritantes teſtamenta facta ſine debitis ſolennitatibus. Utraque hæc ſententia eſt probabilis, & in praxi ſecura, ſaltem ob Dd. auctoritatem. Tertia ſententia eſt media, per quam ſe reconciliantur inter ſe prædictæ duæ ſententiæ oppoſitæ, quam tenet *Tanner. Tom. 3. Theolog. diſp. 4. q. 6. dub.* 13. nu. 332. *Laym. l. 2. tr. 4. c. 17. nu.* 2. alii apud ipſum, videlicet teſtamenta minus ſolennia, ſeu imperfecta, non eſſe quidem irrita ipſo jure, in foro conſcientiæ: poſſe tamen reſcindi per ſententiam Judicis: idque ipſum hæredem ab inteſtato licite petere in judicio, etiamſi ſciat, fuiſſe voluntatem defuncti Teſtatoris, ut ex ſeqq. aſſertionibus magis patebit.

XIV. Aſſertio 1. Certum eſt in hac re, quod Lex humana, ſive Eccleſiaſtica, ſive Civilis, poſſit præſcribere certam formam, & ſolennitates teſtamentis, vel etiam contractibus, ita ut iis non ſervatis, actus ſit irritus, etiam in conſcientia, & ante omnem Judicis ſententiam condemnatoriam, nec per illam fiat dominii, aut ulterius juris translatio. An autem de facto Leges Civiles irritarunt teſtamenta imperfecta, ſeu minus ſolennia, id controverſum eſt. Secunda ſententia affirmat, negat vero prima, aitque Leges ſolum ea irritaſſe in foro externo, denegando actionem ex tali teſtamento imperfecto, eique non aſſiſtendo, ad vitandas plurimas lites, & fraudes: non autem ei poſitive reſiſtendo. Similiter poteſt etiam Lex poſitiva ſolum velle, ut teſtamentum non habeat vim probandi in foro externo, niſi certas ſolennitates præſcriptas habeat: licet in foro conſcientiæ ex eo oriatur obligatio, & in hoc omnes conveniunt, loquendo de poſſibili.

XV. Aſſertio 2. Si hæres in teſtamento minus ſolenni inſtitutus (idemque quoad hoc, eſt de Legatario, cui in tali teſtamento legatum eſt relictum) hæreditatem, abſque vi, vel fraude conſecutus eſt, non tenetur in foro conſcientiæ reſtituere hæreditatem hæredibus ab inteſtato, ſi ipſi certo conſtet de voluntate Teſtatoris, quod ipſi voluerit hæreditatem acquiri, donec in judicio ab ipſo repetatur, *Silveſt. V. Hæreditas 3. q. 7. n. 9. Nav. l. 3. conſ. 1. h. t. Menoch. l. 1. de præſumpt. q. 80. n. 4. Suar. l. 5. de leg. c. 32. n. 7. Laym. c. l.* n. 4. Ratio eſt, quia hæres ab inteſtato manet naturaliter obligatus, ad reſtituendam hæreditatem hæredi in ſcripto in tali Teſtamento, quæ obligatio naturalis oritur ex voluntate defuncti & per ſe ſufficiens eſt, ad transferendum dominium: ac proinde poteſt, in foro conſcientiæ retinere hæreditatem acceptam, quia ipſi naturaliter eſt debita, donec ab ipſo repetatur, tanquam civiliter indebita.

XVI. Aſſertio 3. Si extraneus ſit hæres ſcriptus in teſtamento imperfecto, ac minus ſolenni, vel alicui ſit relictum legatum in tali teſtamento, & hæres Teſtamentarius, vel Legatarius agat in judicio ad obtinendam hæreditatem, vel legatum, eo quod conſtet, eam vere fuiſſe mentem, & voluntatem Teſtatoris: Judex autem, uti debet, ſententiam ferat, per quam hæreditas adjudicatur hæredi ab inteſtato, iſque liber pronunciatur a ſolvendis, quippe relictis ex teſtamento imperfecto, hoc caſu, non tenetur hæres ab inteſtato, foro conſcientiæ, hæreditatem relinquere hæredi ſcripto in teſtamento imperfecto, neque ſolvere legata in eo relicta, exceptis iis, quæ ad pias cauſas relicta ſunt, de quibus infra: imo hæres ſcriptus tenetur in conſcientia, tali caſu, poſt latam ſententiam condemnationem Judicis, reſtituere hæreditatem, ſi eam jam adiit, vel legatarius legatum jam acceptum hæredi ab inteſtato, *Suar. c. l. Menoch. c. l. n. 7. Laym. c. l. n. 2. & 3.* Ratio eſt, quia Judex non de legibus: ſed ſecundum leges judicare debet, *c. In iſtis; diſ. 4.* At vero Teſtamentum imperfectum, ſecundum Leges Civiles, eſt nullum & pro infecto haberi debet, *§. Ex eo Inſt. quib. mod. teſt. infirm. & l. Hac conſultiſſima* 21. *§. Non ſubſcriptum, & §. Ex imperfecto; C. h. t.* ergo Judex ita judicare debet & per conſequens non ſolum hæres ab inteſtato huic ſententiæ Judicis pro ſe latæ ſe conformare poteſt, & retinere hæreditatem, ac legata relicta ex teſtamento ſecundum leges Civiles invalido, ſed etiam hæres inſtitutus huic ſententiæ parere debet; cum omnis Lex vel ſententia juſta etiam in conſcientia obliget, & obſervari debeat.

Neque obſtat quod leges Civiles ſolum irritent teſtamenta imperfecta, & minus ſolennia, civiliter tollendo actionem, & obligationem civilem, & non naturaliter, quia manet obligatio naturalis, ut ſupra dictum. Nam ex eo ſolum ſequitur, quod hæres ſcriptus, vel legatarius hæreditatem, vel legatum ex teſtamento relictum accipere, & retinere poſſit, quamdiu non convenitur in Judicio, neque ab ipſo repetitur: quia tamen hæc obligatio naturalis inefficax eſt, quippe quæ per exceptionem legis civilis elidi poteſt, & cum lex tali teſtamento imperfecto reſiſtat civiliter, denegando ex illo actionem: imo & exceptionem, ita ut hæres in eo ſcriptus, neque exigere poſſit hæreditatem, vel legatum in eo relictum ab hærede ab inteſtato in Judicio, neque contra ipſum, ſi repetatur, excipere: ſed ſaltem poſt ſententiam condemnatoriam Judicis: ideo hæres ab inteſtato, neque in foro conſcientiæ obligatus eſt, talem hæreditatem, vel legatum relinquere hæredi ſcripto, vel ſolvere Legatario, juxta regulam generalem traditam apud *Laym. c. l. Qui in foro externo juſta, & recepta legis beneficio ſe tueri poteſt, quo minus ſolvat, is neque in foro conſcientiæ de ea re conventus ſolvere ex juſtitia eſt obligatus.*

XVII. Et hinc jam patet reſponſio ad fundamenta primæ ſententiæ, quatenus adverſari videntur huic noſtræ ſententiæ mediæ. Nam ad primam dicitur, ſi hæres ab inteſtato hæreditatem tradidit hæredi inſtituto, in teſtamento imperfecto, vel legatum in illo relictum ſolvit, per errorem facti, quia putavit teſtamentum ſolenne eſſe, tum repetere poteſt: ſecus eſt, ſi reſtituit, vel ſolvit per errorem Juris, exiſtimans in teſtamento imperfecto relictum ſolvendum eſſe, tunc enim retinere non poteſt, *l. Fideicommiſſum 7. juxt. Gl. V. Solutum; C. de condict. indeb.* Ad ſecundum argumentum dicitur, leges Civiles infirmantes teſtamenta minus ſolennia fundantur in generali quadam præſumptione fraudis, ſive periculi fraudis, quæ ſæpe in teſtamentis minus ſolennibus committi ſolet, ideoque non ceſſant obligare, etiamſi in caſu particulari ceſſet, ſeu abſit omnis ſuſpicio fraudis, ſed requiritur, ut etiam in communi, & univerſaliter præſumptio fraudis ceſſet. Quare tunc tantum lex aliqua in præſumptione fundata cenſetur, & cognita veritate ceſſat, cujus principalis cauſa finalis (non impulſiva tantum) eſt præſumptio alicujus rei, ſive per quam ſtatuitur, & Judici præcipitur, ut in quovis caſu particulari, ſecundum præſumptionem fraudis a jure factam, ſententiam ferat. Cujuſmodi eſt v. g. Lex prohibens, & irritans matrimonium clandeſtinum, quæ fundatur in præſumptione fraudis, in quovis caſu particulari; adeoque invalidum eſt in quocunque caſu, etiamſi conſtaret abeſſe fraudem: Leges autem infirmantes teſtamenta minus ſolennia, ſunt fundatæ in præſumptione fraudis priore, non poſteriore modo, ideo non ceſſant obligare, etiamſi in particulari caſu de contraria veritate conſtet, *Laym. cit. c. 17. n. 4. & c. 21. n. 4.* & patet ea dictis ſupra *Lib. 3. tit. 23. §. ult.* Ad fundamentum ſecundæ ſententiæ reſpondetur, leges Civiles non irritant teſtamenta minus ſolennia abſoluta, etiam pro foro interno conſcientiæ, ſed ſolum pro externo, ſaltem ante ſententiam Judicis condemnatoriam.

XVIII. Ex dictis infertur primo. Hæredem ab inteſtato poſſe, tuta conſcientia, petere hæreditatem alteri relictam in teſtamento minus ſolenni, etiamſi ipſi conſtet de voluntate teſtatoris, quod eſt contra *Molin. c. diſp.* 81. *n.* 16. *&* 17. qui oppoſitum probat ex *l. fin. C. de fideicommiſſ.* ubi tamen ſermo eſt de fideicommiſſis, in quibus ſpecialiter conſtitutum eſt, ut ſi hæres fateatur, ſuæ fidei commiſſum a defuncto, ut hæreditatem, vel legatum, etiam abſque alia ſolemnitate relictum alteri tradat, & civiliter, ac efficaciter ad id obligetur, *Laym. cit. c.* 17. n. 5. Alioquin ex hoc ſequeretur, quod neque in foro externo ſolennitates juris ad teſtamenta requirerentur.

Infertur ſecundo. Hæredem in minus ſolenni teſtamento inſtitutum, vel Legatarium non poſſe uti occulta compenſatione, ſi hæreditas in foro externo hæredi ab inteſtato adjudicata ſit, vel is liber pronunciatus ſit, a ſolvendis legatis ex teſtamento imperfecto: nam ſi juſta fuit Judicis ſententia adjudicantis hæreditatem hæredi ab inteſtato, ſequitur, quod iſte jus habeat illam accipiendi, ac poſſidendi, & conſequenter, quod hæres in minus ſolenni teſtamento inſtitutus, vel Legatarius injuriam illi inferant, ſi hæreditatem, vel partem illius ei clam auferant, *Laym. c. l. n. 7. contra Mol. cit. diſp. n.* 22.

§. IV.

An ſolennitas Juris Civilis requiratur in Teſtamentis ad pias cauſas?

XIX. Ad hanc quæſtionem reſpondetur etiam negative; nam teſtamenta aliæque ultimæ voluntates, ac legata ad pias cauſas facta, quæ ſcil. principaliter, ac directe ob honorem Dei, ac Sanctorum, vel ſpiritualem animæ ſalutem fiunt, & Eccleſiis Monaſteriis, vel aliis piis locis, vel ad redimendos captivos, alendos pauperes, etiam conſanguineos, aut Religioſos, vel pro ſuffragiis mortuorum ſunt relicta, ſeu donata; etiam ſine ſolennitatibus Juris Civilis, valida ſunt, in utroque foro externo, & interno conſcientiæ, ſolumque requiritur, ut habeant id, quod jure naturali, ac gentium exigitur: modo de voluntate defuncti, qui de rebus ſuis diſponendi facultatem habuit, conſtet, ſive per teſtes duos, aut tres: ſive per ſcripturam, ſeu ſubſcriptionem teſtatoris propria manu factam, ſive per confeſſionem hæredis &c. Eſt communis ſententia DD. apud *Clarum*, *§. Teſtam. q. 6. n. 1.* & ſumitur ex *c. Relatum 11. h. t.* Ubi cum quidam Judices pro valore teſtamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum, „ in quibus hæreditas, vel legatum Eccleſiis relictum eſt, „ judicare non ſolerent, niſi ſeptem, vel quinque teſtes idonei intervenirent: id reprobans Alex. III. ait cum ejuſ„ modi cauſæ non ſecundum leges Civiles, ſed ſecundum ſtatuta Decretorum; ſive SS. Canones tractari debeant: idcirco „ ſufficere, ſi talia teſtamenta, duobus, vel tribus legitimis „ teſtibus requiſitis, fiant: quoniam ſcriptum eſt: in ore duorum, vel trium teſtium, ſtat omne verbum. Ratio eſt, quia S. Pontifex potuit in hac re legibus Civilibus derogare, quæ piis cauſis nihil præjudicare poſſunt: nam ad Eccleſiaſticam poteſtatem, & inprimis ad S. Pontificem pertinet, ordi-

ordinare hominum actiones ad finem ſopernaturalem & ſpiritualem ſalutem animæ, & per conſequens tollere omnis, quæ ſtudium bonorum operum ad ſalutem animæ pertinentium impediunt. Cujuſmodi ſunt leges requirentes ſolemnitates Juris Civilis, etiam ad teſtamenta, & ultimas voluntates, quæ ad pias cauſas fiunt, *Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 19. n. 6.* Quare teſtamentum conditum ad pias cauſas, ſine ſolemnitatibus Juris Civilis, validum eſt, non tantum in ditionibus Romanæ Eccleſiæ, ſed etiam extra illas, in terris Imperii, & aliis Regnis, ut ex veriore, & communiore ſententia docet *Abb. in cit. c. Relatum, nu. 2. Covarr. ibid. n. 1. & Clarus c. l. nu. 2.* licet contrarium teneat Henricus Caniſius in *cit. c. Relatum.* Sed ratio eſt, quia teſtamenta, & ultimæ voluntates conditæ ad piam cauſam cenſeri debent cauſæ Eccleſiaſticæ, de quibus proinde Civilis Magiſtratus nihil ſtatuere poteſt in præjudicium Eccleſiarum, *c. Eccleſia*, 10. & ibi Dd. *de Conſtit.* & ſumitur ex *cit. Relatum*, ibi; *non ſecundum Leges, ſed ſecundum Decretorum, ſeu Canonum Statuta eam tractetis h. t.*

XX. Ubi præterea notandum primo. Nec duos quidem teſtes de Jure Canonico eſſe neceſſarios ad ſubſtantialem formam, & valorem teſtamenti, vel legati ad pias cauſas, ſed ſolum probationis cauſa, ſi alia non adſit probatio, ut docet *Covarr. in cit. c. Relatum, num. 8. Molin. tract. 2. diſ. 134. nu. 7. Leſſ. c. l. num. 7. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 2. nu. 3. Corel. 2.* & alii Licet *Clar. cit. §. num. 2.* contrarium teneat. Quare ſi aliunde ſufficienter conſtet hæredibus ab inteſtato de voluntate teſtatoris diſponentis ad pias cauſas, vel quia propria manu ſcripſit teſtamentum, vel aliam diſpoſitionem, ſine ullo teſte adhibito, vel quia ſola voce declaravit ſuam voluntatem, etſi ſufficienter per teſtes probari non poſſit, tenentur in conſcientia relictum ſolvere, quia talis diſpoſitio jure naturali, & gentium non eſt invalida: neque jure Canonico uſpiam reperitur irrita: quin imo potius approbata in *cit. c. Relatum*, ubi plus non requiritur ad tale teſtamentum, quam quod jure naturali, & gentium requiritur, neque etiam tunc opus eſt probatione, quando de veritate conſtat. Neque refert quod in *cit. cap. Relatum*, requirantur duo teſtes, quia in caſu illius cap. deerant aliæ probationes, alioqui vero quod non ſemper determinate requirantur teſtes, videtur etiam colligi ex *c. Quia indicante*, 4. *h. t.* ubi cum maritus quidam confeſſus fuiſſet, quod ipſius uxoris ſcutellam auream Monaſterio reliquiſſet, nudis verbis, hoc eſt, ut explicat *Gl. ibid. V. Nudis, & Barb. in Collect. ibid. nu. 4.* ſine ulla teſtium, vel ſcripturæ ſolemnitate; mandat Pontifex voluntatem mulieris per omnia adimpleri, quamvis aliæ etiam ſint hujus cap. interpretationes, de quo infra. Neque etiam obſtat, quod de Jure Canonico teſtes duo, vel tres requirantur ad formam ſubſtantialem, & ſolemnitatem teſtamenti, juxta communiorem ſententiam Dd. & dictum ſupra. Nam hoc verum eſt de teſtamento ad cauſas profanas, ad quod præter teſtes duos, vel tres, requiritur etiam præſentia Parochi, juxta *cit. c. Cum eſſes*; *h. t.* quæ tamen ad cauſas pias non requiritur, ſed tantum duo, vel tres teſtes, *cit. c. Relatum*; ſi autem hi ad ſolemnitatem teſtamenti ad pias cauſas requirentur, etiam præſentia Parochi foret neceſſaria: quare illa verba *cit. c. Relatum*, ibi: *ſecundum Decretorum ſtatuta*, non ſunt referenda ad *c. Cum eſſes*; præcedens, quippe quod eſt ejuſdem Pontificis Alexandri III. ſed ad veteres Canones, nempe ad *can. 8. cauſ. 2. q. 4. & can. 1. diſt. 48.* qui eſt deſumptus ex Concilio Nicæno, ut notat *Gl. V. Decretorum, in cit. c. Relatum, 11. h. t.*

XXI. Notandum ſecundo. Licet regulariter in teſtamento teſtes debeant eſſe rogati & maſculi: tamen in teſtamento ad pias cauſas poſſunt eſſe teſtes non rogati, & fœminæ, idque procedit non tantum in foro Eccleſiaſtico, ſed etiam ſæculari; quia legitimi teſtes in hoc teſtamento cenſendi ſunt, quibus jure naturali, & gentium fides adhibetur, *Abb. in cit. c. Relatum, num. 3. Covar. ibid. n. 4. & 5. Clar. cit. q. 6. n. 3. & 4. Molin. cit. diſ. n. 4.* Neque obſtat quod in *cit. c. Relatum*, dicitur; *tribus, vel duobus teſtibus requiſitis*, id enim non ita eſt accipiendum, quaſi rogati eſſe debeant a teſtatore, ſed quia ad probationem requiruntur, ſi aliæ probationes deſint, *Molin. ibid. n. 9. Abb. n. 3. Laym. ibid. n. 12.*

Notandum tertio. Quamvis regulariter teſtamentum, in quo ſolo nutu, ſcriptura, vel voce inſtitutus eſt hæres, non valeat, *l. Jubemus*; 29. *C. h. t.* tamen ad teſtamenta, & legata ad pias cauſas ſufficit, defunctum quovis ſigno externo declaraſſe ſuam voluntatem, ut ex communi docet Clarus, *cit. q. n. Molin. cit. diſ. n. 8. Laym. c. l. n. 3.* Imo in teſtamento ad pias cauſas non eſt neceſſaria ulla hæredis inſtitutio, *Clarus c. l. n. 8. Molin. c. l. n. 3. in fine.*

Notandum quarto. Legata ad pias cauſas ſolvenda ſunt; etiamſi hæreditas non fuerit adita, quia hæres mortuus eſt, vel hæreditatem repudiavit; nam hæc legata non ſubjacent diſpoſitioni Juri Civilis, *Abb. in cit. c. Relatum, n. 6. Laym. c. l. nu. 9.* & alii.

XXII. Notandum quinto. Teſtamentum minus ſolemne, conditum ad piam cauſam, valet etiam quoad legata profana relicta in tali teſtamento; quia ſubſiſtente principali, ſubſiſtit etiam acceſſorium. Contra vero etſi teſtamentum, quoad hæredis inſtitutionem, vel alia ultima voluntas quoad alia ſit invalida, valet tamen quoad legata pia in illa relicta, quia ultimæ voluntates, quatenus ſe extendunt ad cauſas pias, ob defectum ſolemnitatum civilium non infirmantur, *Covarruv. in cit. c. Relatum n. 2. & 3. Clar. cit. q. 6. §. ult. Molin. cit. diſ. n. 2.*

Notandum ſexto. Teſtamentum inchoatum, ſed non perfectum, quia teſtator morte præventus non potuit illud abſolvere, licet alias invalidum ſit; *l. Si is qui*, 21. *ff. h. t.* valet tamen quoad legata pia, in eo relicta; quæ in illa imperfecta diſpoſitione jam expreſſa erant, *Covarr. in cit. c. numer. 10. Molin. c. l. n. 9. Laym. c. l. n. 6. contra Clar.* Nec refert, quod teſtator voluntatem ſuam mutare potuerit; quia tamen reipſa non mutavit, ea firma manet, quoad cauſas pias de Jure naturali & Canonico.

Notandum ſeptimo, Teſtamenta, & ultimæ voluntates conditæ ad cauſas pias ſunt cauſæ mixti fori, ita ut in opinione actoris ſit, petere relicta ex teſtamento, aut in ultima voluntate, vel a Judice Eccleſiaſtico, vel a Judice ſæculari, quorum uterque cogere poteſt ad illa præſtanda, ſi hæres ab inteſtato, executor teſtamenti, vel hæreditatis poſſeſſor ſit Laicus, ita tamen, ut tales cauſæ etiam a Judice ſæculari, non ſecundum Leges Civiles, ſed Statuta SS. Canonum tractanda ſint, *cit. c. Relatum*, 11. *h. t. Abb. ibid. n. 8. in fine & Covar. n. 1.*

Notandum octavo. Statutum Laicorum impediens liberam facultatem teſtandi pro anima, ſeu ad pias cauſas; non valet, ut docet *Abb. in cit. c. Relatum, n. 5. h. t. & Canoniſt. in c. Eccleſia*, 10. *de Conſtit.* & patet ex ibi dictis.

XXIII. Cæterum ex dictis infertur validum eſſe teſtamentum, vel legatum ad pias cauſas, etſi in alterius arbitrium conferatur, v. g. inſtituo hæredes bonorum meorum pauperes, quos Titius elegerit: vel lego centum aureos alicui puellæ in dotem, ſi hæres meus voluerit, ut docet *Clarus cit. c. §. q. 6. n. 5. Molin. cit. diſ. 134. nu. ult. Leſſ. cit. cap. 19. num. 10. Laym. l. 3. tract. 4. c. 2. num. 7.* Ratio eſt, quia cum ſolum Jure Civili prohibitum ſit, ne ultimæ voluntates alterius arbitrio committantur, ea prohibitio non debet extendi ad relicta ad pias cauſas, ſiquidem talis diſpoſitio de Jure naturali, & gentium eſt valida. Quin imo etſi teſtator abſolute dicat: *Committo omnia bona mea diſpoſitioni Titii*, tale teſtamentum valet, ita tamen, ut Titius ſit hæres, ſolo nomine, & obligatus totam hæreditatem in pauperes, vel alias cauſas pias diſtribuere, prout ſumitur ex *c. Cum tibi* 13.
„ *h. t.* ubi Innocentius III. reſcribit, quod ſi quis extremam
„ voluntatem in alterius diſpoſitionem committat, non vi-
„ detur inteſtatus decedere: quod *Innocentius & Abb. ibid. num. 4. Covarr. n. 13.* & alii Dd. ferme communiter intelligunt, quod talis videatur teſtatus ad pias cauſas, prout etiam expreſſe habetur in ſumma ejuſdem c. ita ut omnia ſua bona cenſeatur voluiſſe ad pias cauſas relinquere, diſtribuenda per alium a ſe nominatum, quibus pauperibus, vel piis locis ipſe voluerit. Ratio eſt, quia ultima voluntas, ac diſpoſitio ſic intelligenda eſt, ut potius valeat, quam pereat, *arg. c. Abbate*, 25. *de V. S. & l. Quoties* 13. *ff. de reb. dub.* at vero ultimæ voluntates, ſi in arbitrium tertii conferantur, irritæ ſunt ſecundum leges Civiles, *l. illa* 32. *l. Si quis*: 68. *ff. de hæred. inſtit.* ergo ne talis diſpoſitio pereat, ſed potius valeat, ita illa explicanda eſt, quod defunctus voluerit ad pias cauſas ſua bona relinquere: quæ interpretatio non eſt divinatoria, nec ſit ſine fundamento, & ratione, cum enim cauſæ piæ non ſubjaceant ſolemnitatibus Juris Civilis, recte explicatur extrema voluntas defuncti, quatenus ea ſubſiſtere poteſt, ſecundum Jus naturale, & gentium. Accedit quod is, in cujus arbitrium aliquid communiter, ita arbitrari debet, ſicut quilibet vir prudens arbitraretur, præſertim quando aliquid commiſſum eſt alicui, ut id exequatur poſt mortem committentis, ſeu diſponentis de rebus ſuis, tunc enim arbitrari debet, id, quod optimum defuncto videbitur, *l. Fideicommiſſa*, 11. *§. Quanquam, ff. de leg. 3. l. Fideicommiſſarius* 46. *§. 3. ff. de fideicommiſ. libert.* optimum autem defuncto erit, ſi ab eo, in cujus liberum arbitrium diſpoſitio bonorum commiſſa fuit, ea in pauperes, aliosque pios uſus, pro ſalute animæ ejuſdem defuncti diſtribuantur. Nec obſtat, quod in hoc c. nulla fiat mentio de cauſa pia; nam ſufficit hoc colligi ex aſſignata ibi ratione, & auctoritate Dd. qui paſſim illud cap. ita interpretantur.

XXIV. Alia præterea expoſitio hujus cap. eſt, quam ex Hoſtienſi tradit *Barboſ. in Collect. hic n. 2.* nempe, quod ſive in pia, ſive profana cauſa (cum in hoc c. nulla fiat ſpecialis mentio de cauſa pia) ſufficiat, ut vel nominatim hæres inſtituatur, vel illius diſpoſitioni bona committantur, ac proinde quod per hæc verba: *committo ultimam voluntatem meam in diſpoſitionem Titii*, videatur Titius hæres inſtitutus: nam quid reipſa intereſt, ſive teſtator dixerit: *Titius heres eſto*: ſive *Extremam voluntatem meam.* (hoc eſt, bona, de quibus per ultimam voluntatem diſponitur, contentum pro continente) *committo diſpoſitioni Titii*: ac proinde cenſetur teſtator illum dominum facere bonorum ſuorum, & conſequenter etiam hæredem, ut libere de omnibus diſponere poſſit, quod eſſe de ratione dominii, juxta *l. His verbis*, 48. *in princ. ff. h. tit.* quia hæres dominus dicitur, & eſt, *§. fin. Inſtit. de hæred. qual. & differ.* Et ſic in hoc ſenſu non poteſt dici teſtamentum committi in alterius voluntatem, ſed per illa verba cenſeri Titium hæredem eſſe inſtitutum, ſecundum voluntatem propriam ipſius teſtatoris, ſicut per illa, *Lucius hæres*, vel *Lucius eſto*, *l. 1. §. Sin autem junct. Gl. V. Eſto, ff. de hæred. Inſtit.* vel per illa, *Titius hæreditatis meæ dominus eſto*, *cit. l. His verbis*: quæ interpretatio non videtur improbabilis, idque ſuadet favor ultimæ voluntatis, in qua plenior, ſive latior ſit verborum interpretatio, *l. In teſtamentis*; 12. *ff. de R. I. c. Cum dilectus*; 6. *in fine de donation.*

SECTIO II.

De iis, qui Teſtamentum facere poſſunt, vel non poſſunt.

§. I.

Quinam Jure communi prohibentur teſtamentum facere?

XXV. Regula generalis eſt, quod omnes homines de bonis ſuis ante mortem per ultimam voluntatem libere diſponere poſſint: niſi jure naturali, vel poſitivo prohibeantur, *l. 2. C. de SS. Eccl.* ubi etiam ratio adfertur, & in *l. Ex facto*, 43. *ff. de vulg. & pupill. ſubſt.* dicitur, *iniquum eſſe auferre teſtamenti factionem homini ſana mentis*, quod intelligendum eſt, niſi ob gravem cauſam prohibeantur jure naturæ, vel poſitivo

Digitized by Google

ſitivo. Prohibentur autem in primis ob impedimentum naturæ teſtamentum condere, qui uſu rationis carent, ut infantes, amantes, furioſi, *§. Item furioſi; Inſtit. quib. non eſt permiſſum fac. teſtam. Abb. ad rubric. n. 3. & ſeqq. h. t.* Secundo, Impuberes, ob judicis immaturitatem. Tertio. Mutus, & ſurdus ſimul a nativitate, ſecus ſi ex accidenti, modo ſcribere ſciat, vel ſi mutus, aut ſurdus tantum ſit, & voluntatem ſuam ſcripto declarare poſſit, *§. Item Surdus Inſtit. quib. non eſt permiſſum &c. & l. Diſcretis; 10. qui teſtam. fac. poſſ.* Quarto. Cæcus teſtari non poteſt, niſi nuncupative, & obſervatis ſolennitatibus, quæ præſcribuntur in *l. Hac conſultiſſima, 8. C. qui teſtam. fac. poſſ.* Quinto. Servus ſive mancipium, *l. Filius fam. 16. ff. h. t. c. Illud, 5. cauſ. 13. q. 2.* Sexto. Prodigus, cui a Judice interdicta eſt bonorum adminiſtratio *§. Item Prodigus Inſtit. quib. non eſt permiſſum &c. l. Is cui, 18. ff. h. t.* Septimo. Captivus, vel obſes apud hoſtes detentus, interim teſtari non poteſt, *l. Ejus qui, 8. in princ. ff. hoc tit. l. Obſes, 11. ff. eod.* Octavo. Damnatus ad mortem naturalem, vel civilem, *l. Ei qui, 8. §. 1. & ſeqq. ff. eod.* Nono. Filiusfam. qui ſub patris poteſtate eſt, non poteſt teſtari, niſi de bonis Caſtrenſibus, jure militari, & quaſi Caſtrenſibus, ſervatis ſolennitatibus Juris communis, ſi pubes ſit, *l. pen. junct. Gl. V. Certis, & l. ul. C. qui teſtam. fac. poſſ.* de bonis vere adventitiis teſtamentum facere non poteſt, ne quidem patre conſentiente, *l. Qui in poteſtate, 6. ff. eod. princ. Inſtit. quib. non eſt permiſſum &c.* Decimo Uſurarius manifeſtus teſtari non poteſt, niſi prius ſatisfecerit, uſuraſque reſtituerit, vel idoneam cautionem præſtiterit de iis reſtituendis, *c. 2. in fine de uſur. in 6.* Undecimo. Aliqui Dd. putant excommunicatum, ſaltem notorium, & vitandum teſtari non poſſe. Sed contrarium tenent hodie Dd. communiter; quia nullibi reperitur jure expreſſum, excommunicatum teſtari non poſſe, cum actus ejus privati non ſint irriti. Excipiuntur excommunicati propter hæreſin *c. Excommunicamus, 13. §. Credentes de hæret.* vel ob percuſſionem Cardinalis, *c. Felicis 5. eod. in 6.* in aliis autem caſibus teſtamentum excommunicati validum eſſe, vel ex eo patet; quia exceptio firmat regulam in caſibus non exceptis. Denique etiam Clericis, & Religioſis interdictum eſt condere teſtamentum, de quo plura 3. §§. ſeqq.

§. II.

An, & de quibus bonis Epiſcopi aliique Prælati Eccleſiaſtici, & Beneficiarii teſtari poſſint, vel non?

XXVI. Aſſertio 1. Epiſcopus, vel alius Prælatus Eccleſiæ poteſt de bonis ſuis propriis, ſeu patrimonialibus: ſive ante, ſive poſt ſuſceptum Ordinem Epiſcopatus, acquiſitis, teſtamentum facere, & quem voluerit hæredem inſtituere: non autem de bonis Eccleſiæ, vel ejus intuitu acquiſitis, ut docet *Abb. in c. 1. n. 1. not. 3. h. t. Covarr. ibid. n. 3. Clar. §. Teſtamentum qu. 27. num. 2. Molin. tract. 2. diſ. 147. nu. 2. & 2.* Prius quoad bona patrimonialia, patet ex *c. Epiſcopi, 19. cauſ. 12. quæſt. 1. c. 1. quæſt. 2. c. Fixum; 4. qu. 5. cauſ. cit.* Poſterius de bonis Eccleſiæ, vel ejus intuitu acquiſitis, conſtat ex *c. 2. cit. cauſ. 17. quæſt. 5. & ex c. Quia nos, 1. h. t.* Nam cum quidam Epiſcopus teſtamentum condidiſſet, in quo Nepotem ſuam in octo unciis (id eſt, in duabus partibus hæreditatis, quæ dicitur as, & in 12. uncias dividitur, *Gl. hic Verſ. 8. unciis. §. hæreditas Inſtit. de hæred. inſtit.* inſtituit, „ Eccleſiam vero ſuam in reliquis quatuor unciis, (id eſt in tertia parte hæreditatis) Hoc intellecto, Papa Gregorius I. reſcribit Antonio Subdiacono, eumque hortatur, ac præcipit, ut ſollicite inquirat, unde bona ejus provenerint, ſive acquiſita ſint, neque patiatur a qualibet perſona quippiam detineri, niſi quod ante Epiſcopatum, ipſum tanquam proprium habuiſſe conſtiterit. Quidquid autem cognoverit Eccleſiæ fuiſſe, ante ejus in Epiſcopum conſecrationem, vel quod poſtea in Epiſcopatu acquiſivit (nempe Titulo Epiſcopatus, ſeu intuitu Eccleſiæ, vel de rebus ejus ſecus de alia, *Gl. fin. hic*) id in ejuſdem dominio conſervetur. Ratio eſt, quia Eccleſia habet fundatam intentionem ſuper omnibus bonis a Prælato defuncto poſſeſſis; quod ad illam pertineant, niſi aliud probetur: ut docet, *Menoch. l. 3. de præſump. quæſt. 51. num. 23.* & alii apud *Barb. in Collect. in c. 1. n. 8. h. t.*

XXVII. Porro, quod dictum eſt, Epiſcopos poſſe teſtari de bonis ſuis patrimonialibus, aut propria induſtria acquiſitis: id extendunt nonnulli Dd. etiam ad Epiſcopos Religioſos, *Hoſtienſ. in cit. c. 2. V. Ante Epiſcopatus,* & alii apud *Barboſ. c. l. nu. 7.* quia id fieri poteſt ſine diſpenſatione in voto paupertatis: ſicut enim ad donandum in vita ſufficit libera adminiſtratio bonorum: ita etiam ad teſtandum, ſive relinquendum in morte. Sed contraria opinio eſt communior, & probabilior, quam tenet *Joan. Andr. in c. 1. n. 6. h. t. Navarr. de redit. Eccleſ. qu. 1. monit. 9. n. 22. Azor. p. 1. lib. 12. q. 2. in fine, Emman. Rodriq. qq. reg. tom. 3. q. 64. art. 4. Sanch. lib. 6. mor. c. 6. n. 10.* Ratio eſt, quia bona patrimonialia, & quicquid aliunde acquirit Epiſcopus Religioſus, acquirit Eccleſiæ ſuæ, & in iis ſolum liberam adminiſtrationem habet, quæ finitur in morte, per quam confirmatur teſtamentum, ita ut ex eo tempore valeat, ergo non poteſt de iis diſponere poſt mortem, quod fit per teſtamentum. Ex quo ulterius infert *Sanch. c. l. n. 11.* quod Epiſcopus Religioſus obtinens a Papa licentiam teſtandi, etiam ad pias cauſas, debeat explicare duplex impedimentum teſtandi, & Religionis, & Epiſcopatus, ſi velit teſtari de bonis Eccleſiaſticis: de aliis vero ſufficit, ſi exprimat, ſe eſſe Religioſum.

XXVIII. Aſſertio 2. Similiter, & alii Clerici teſtari poſſunt de bonis patrimonialibus, quæ ſcilicet jure cognationis vel donatione, aut proprio labore, ac induſtria ſunt acquiſita; non tamen de bonis intuitu Eccleſiæ, ſive ex Eccleſiaſticis Beneficiorum Titulis acquiſitis teſtamentum facere, ſeu mortis cauſa ea relinquere poſſunt: ſed bona illa penes Eccleſiam remanere debent, prout inprimis ſtatuitur in *cap.* „ *Cum in officiis, 7. h. t.* ubi dicitur, quod quidam Clerici, qui ab Eccleſiis ſuis multa Beneficia perceperunt, bona per eas acquiſita in alios transferre præſumunt; quia vero id antiquis Canonibus prohibitum eſſe conſtat, ideo Alexander III. in Concilio Lateranenſi c. 15. decrevit, ut, ſive Clerici Beneficiarii inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, illa bona penes Eccleſiam remaneant, *Abb. hic num. 4.* Cur autem omnes Beneficiarii prohibentur ſecundum Canones (*c. 1. & pluribus ſeqq. cauſ. 12. qu. 3. & in cit. c. Cum in officiis h. t.*) de fructibus, ac reditibus, quos ex Beneficiorum Titulis acquiſiverint, teſtamentum condere, etiam ad pias cauſas, non alia eſt ratio; quam quia reditus beneficiales, qui tempore mortis Beneficiarii ſuperſunt, aut quæ ex iis ſunt acquiſita, tanquam bona profectitia ad Eccleſiam pertinent, alioquin ſi abſolutum eorum dominium eſſet penes Clericos Beneficiarios, non potuiſſet Eccleſia, citra injuriam, facultatem de illis libere poſt mortem diſponendi, eiſdem adimere: nihil enim eſt, quod magis hominibus debeatur, quam ut ſupremæ voluntatis, poſtquam jam aliud velle non poſſunt, liber ſit ſtilus, & licitum, quod iterum non redit, arbitrium, *l. 1. C. de SS. Eccleſ.* ideoque hac ſuprema teſtandi facultate nemo privatur, niſi ob graviſſimas culpas, *Laym. in diſ. Canon. de rer. Eccleſ. alien. Theſ. 121.*

XXIX. Præterea in *c. Ad hæc 8. h. t.* reſcribit Alexander „ III. tametſi Clerici Beneficiarii de rebus mobilibus, & multo magis de immobilibus, *Gl. hic De mobilibus*) quas per Eccleſiam acquiſiverunt, de jure teſtari non poſſunt: attamen in ægritudine conſtituti, ſi ſui compotes adhuc ſint, aliqua non per viam, ſeu modum teſtamenti: ſed intuitu eleemoſynæ erogare, ſeu donare moderate poſſunt. Quare Clerici Beneficiarii, non tantum, dum ſani ſunt, quantum voluerint, & potuerint, *c. ult. cauſ. 16. qu. 1.* ſed etiam in ægritudine conſtituti, moderatas donationes in pauperes, vel alios pios uſus facere poſſunt, *Abb. hic in fine, & Covarr. in cit. c. Cum in officiis nu. 5.* & alii.

XXX. Ubi notandum, licet Clericis Beneficiariis conceſſum ſit, bona, ſeu reditus Eccleſiaſticos ſuperfluos in pauperes, aliaſque cauſas pias erogare, dum in vivis ſunt non tamen poſſunt de iis diſponere cauſa mortis, etiam ad cauſas pias, *cit. c. Ad hæc*; Unde videbatur, quod neque tempore ægritudinis, ſive in periculo mortis conſtituti, poſſint donare per modum eleemoſynæ pauperibus, vel locis piis, quia juxta *Reg. jur. 84. in 6. Cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti.* Quamvis autem Clericis prohibitum ſit, diſponere mortis cauſa ſive per modum ultimæ voluntatis ad cauſas pias, poſſunt tamen in effectu id ipſum facere, per modum eleemoſynæ, & ſic quod una via ipſis prohiberetur, alia permitteretur. Nihilominus tamen, hoc non obſtante, conceſſum eſt Beneficiariis, ut etiam in mortis periculo conſtituti, & intuitu, ſeu contemplatione mortis inſtantis, poſſint donationes facere per modum eleemoſynæ pauperibus, vel in alias pias cauſas erogare: vel etiam donationes remuneratorias erga famulos, & officiales, dummodo eæ ſint moderatæ, & non fiant ex bonis Eccleſiæ immobilibus, aut mobilibus pretioſis; hæc enim bona, quæ ex ſuperfluis reditibus Eccleſiaſticis, vel donationibus, aut legatis intuitu Eccleſiæ, Beneficiariis factis, ſive relictis, ad eos pervenerunt, ita Eccleſiæ acquiruntur, & incorporatæ cenſentur, ut abſque cauſa neceſſitatis, aut utilitatis Eccleſiæ, & aliis requiſitis ſolennitatibus, alienari non poſſint. Quare donationes hujuſmodi immoderatæ a Clericis, tempore ægritudinis, tanquam in fraudem Canonis eas prohibentis, factæ reprobantur, & revocari poſſunt, ut per ſenſum contrarium colligitur ex *cit. c. Ad hæc,* & notat *Abb. ibid num. 2. & Barb. in Collect. n. 4. & 5. Covarr. in cit. c. Cum in officiis, num. 5. n. 1. Laym. in cit. diſ. Theſ. 123.*

Nec obſtat prædicta Regula Juris in 6. Nam illa vera eſt, ſi res, ſeu effectus, ſecundum ſe & abſolute ſit prohibitus: non autem, ſi ſolum ſit prohibitus ratione certi modi; quomodo mutuans pecunias alteri non poteſt, ex vi mutui, aliquid ultra ſummam capitalem accipere, licet non prohibeatur accipere ex alio titulo. Sic in propoſito, Clerici, etiam in periculo mortis conſtituti, non prohibentur, ſecundum ſe, abſolute ex ſuperfluis reditibus Eccleſiaſticis erogare in pauperes, & alios pios uſus: ſed ſolum prohibentur, ratione certi modi, ne ſcilicet diſponant per modum teſtamenti, ſeu ultimæ voluntatis, ita ut diſpoſitio tendat in id tempus, quo nihil juris amplius habent in ejuſmodi bonis, quippe quæ poſt mortem ſuam ad hæredes tranſmittere non poſſint; nam licet Beneficiarii habeant dominium redituum Eccleſiaſticorum, etiam ſuperfluorum, ut dictum *Tit. præced. num. 5.* hoc tamen eorum dominium eſt ita reſtrictum, ac limitatum, ut reſpectu redituum ſuperfluorum, in effectu, non tam domini: quam adminiſtratores, ſeu diſpenſatores tantum cenſeantur, ac æſtimentur; facultas autem adminiſtrandi, ſeu diſpenſandi per mortem ceſſat, & extinguitur, nec poteſt ultra tempus vitæ extendi: in quo adminiſtrator diſtinguitur a vero, & abſoluto domino, quod hic libere, & independenter, tam in vivis quam etiam in mortis tempus poſſit diſponere, *l. 1. C. de SS. Eccl.* non item adminiſtrator. Idque ſumitur etiam ex *l. Eum qui, 13. ff. de jurisd.* ubi dicitur, quod Judex Ordinarius non poſſit demandare alteri, ut judicet eo die, in quo finitum erit ejus officium, *Imol. in cit. c. Ad hæc num. 5. & Abb. ibid. num. 3. & Covarr. Laym. in cit. diſ. Theſ. 103.*

XXXI. Ex dictis colligitur, in praxi conſultum eſſe, ut ſi Rector alicujus Eccleſiæ, vel Xenodochii intelligat, quod aliquis Beneficiatus velit Eccleſiæ ſuæ, aut loco pio aliquid in teſtamento relinquere, vel legare, ipſi ſuadeat, ut potius inter vivos donando, rem illam ſtatim tradat: quia Beneficiarii habent ampliorem facultatem faciendi

talem donationem, quæ non refertur in tempus mortis, eaque non ita facile poterit impugnari, modo per inſtrumentum authenticum, vel duos ſaltem teſtes probari poſſit, *Abbas in cit. c. Adhæc n. 3. & Laym. cit. Theſ.* 223.

XXXII. Denique in *c. Quia nos*, 9. Idem Alexand. III. reſcribit, quod liceat Clericis de his, quæ ex paterna ſucceſſione, vel jure cognationis, aut ex artificio honeſto, vel donatione conſanguineorum, aut amicorum, non habito reſpectu ad Eccleſiam, ad ipſos pervenerunt, libere diſponere poſſint, ac proinde non tantum inter vivos: ſed etiam per teſtamenta, & mortis causa, non tamen de iis bonis, quæ ab Eccleſia, ſeu ex Eccleſiaſticis Titulis, ſive quæ intuitu, non perſonæ, ſed conſideratione Eccleſiæ, acceperunt, ſive ipſa donata, aut relicta ſint, teſtamentum de jure facere poſſunt. Ratio ſecundæ partis patet ex dictis, Ratio primæ partis eſt, quia Clerici propter ſusceptionem Ordinum non amittunt jura ſanguinis, & nobilitatem, adeoque ſuccedere ſaltem poſſunt in bonis parentum, & aliorum agnatorum, tum ab inteſtato, tum ex teſtamento, ſicut Laici. *Abb. hic n.* 2. Idem dicendum de Religioſis, ſeu Profeſſis, juxta *l. Deo nobis* 55. *§. Hoc etiam*; *C. de Epiſc. & Cleric.* cum hoc tamen diſcrimine, quod Clerici ſæculares ſibi per ſucceſſionem acquirere poſſunt, *c.* 1. *cauſ.* 12. *qu.* 3. Religioſi vero ſuo Monaſterio acquirunt, *c. unic. cauſ.* 16. *qu.* 2. *Abb. hic n.* 2. Porro Clericus ſæcularis ſub patria poteſtate conſtitutus, a qua Clericatus non liberat, poteſt nihilominus teſtari de bonis patrimonialibus, & aliis quæ ut Clericus acquiſivit, ſuo tamen labore, & induſtria; cum illa ad quaſi Caſtrenſe peculium pertineant; de quo filius familis teſtari poteſt, *Zaſ. ff. Qui teſtam. fac. poſſ. n.* 24.

XXXIII. Aſſertio 3. Poſſunt Clerici Beneficiarii ſæculares etiam de reditibus Eccleſiaſticis, videlicet decimis, & fructibus fundorum ad Eccleſiam, cui ſuccedunt, pertinentium, qui ex juſtitiæ lege, & propria Beneficiorum inſtitutione, ipſis Beneficiariis, tanquam juſtum ſtipendium, debentur, quatenus iis ad honeſtam ac decentem ſuſtentationem eorum, conſideratis etiam laboribus, & meritis erga Eccleſiam, ac ſtatu perſonæ: ſunt neceſſarii, tanquam abſoluti domini libere: tum inter vivos, tum per teſtamentum, ſeu ultimam voluntatem diſponere, ſi quid per propriam parſimoniam ex illis ſibi reſervarunt: & collegerunt, ut cum S. Th. 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *in reſponſ. ad* 2. docet *Cov. in cit. c. Cum in officiis* 7. *n.* 2. *§. Tertio*; *h. t.* & eſt communiter recepta ſententia. Idemque dicendum de iis donationibus fidelium, oblationibus, & diſtributionibus quotidianis, quæ Clericis tanquam vitæ ſtipendium conferuntur, quia Miſſas celebrant, Divina officia cantant, vel cantantibus, & celebrantibus aſſiſtunt, vel quæ acquirunt ex funeralibus, & defunctorum exequiis, vel ex Capellaniis ad nutum revocabilibus; poſſunt enim de illis libere diſponere etiam mortis cauſa, & per ultimam voluntatem, ut docet *Abb. in cit. c. Cum in officiis* 7. *h. t. n.* 8. *& ibid. Covarr. n.* 4. *Azor. p.* 2. *l.* 7. *c.* 9. *q.* 10. *Clarus §. Teſtamentum, q.* 22. *n.* 10. *Laym. in cit. diſ. Theſ.* 127. & alii apud *Barboſ. in Collect. in cit. c. Cum in officiis*; *n.* 4. *&* 5. *contra Navarr. & Tanuer.* Ratio eſt, quia licet quotidianæ diſtributiones (de quibus major eſt difficultas) videantur acquiri titulo Eccleſiæ, & ratione Canonicatus, ſeu Beneficii, & colligantur ex iiſdem bonis, videlicet ex decimis, & primitiis, ex quibus reditus Beneficiorum, tanquam portiones ex iis detractæ: non tamen dantur Clericis, ut fructus Beneficii, ſed principaliter, ut merces, ſeu ſtipendium præſtiti laboris, & miniſterii, adeoque intuitu perſonæ, non Eccleſiæ: ac proinde poteſt Clericus de iis diſponere pro libito, tum inter vivos: tum mortis cauſa & per ultimam voluntatem: ſicut poteſt operarius de mercede ſui diurni laboris diſponere, & Profeſſor Grammaticæ, vel Caſuum, cui ſolet præbenda conferri, ut Clericos doceat. Veruntamen in praxi in pluribus Eccleſiis contrarium obſervatur; ut etiamſi conſtet bona, quæ Clericus Beneficiarius relinquit, non ex abundantibus reditibus Eccleſiaſticis, ſed per ejus parſimoniam, ac veluti induſtriam quandam collecta eſſe, non tamen ad hæredes Beneficiati, ſive ab Inteſtato, ſive ex teſtamento jure ſucceſſionis tranſeant: ſed penes Eccleſiam remaneant, eique applicantur, ut teſtatur *Laym. cit. Theſ.* 127. qualis conſuetudo improbari non poteſt, niſi forte in eo caſu, quo hæredes neceſſarii adſunt, ut addit *Laym. ibid.*

XXXIV. Aſſertio 4. Sunt tamen quidam caſus in quibus Prælati, aliique Clerici Beneficiarii etiam de reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis teſtamentum facere poſſunt. Veluti primo. Si Prælatus, vel alius Beneficiarius ex bonis patrimonialibus, vel iis reditibus Beneficialibus, quos pro ratione ſui ſtatus juſte abſumere potuiſſet, aliquid in utilitatem Eccleſiæ impendit, ſive ædificando, ſive bona Eccleſiæ emendo, tum enim poteſt ex ſuperfluis reditibus Eccleſiaſticis tantundem poſtea deducere, & de eo libere diſponere; *c. Si quis?* 56. *cauſ.* 12. *q.* 2. imo etiam de eo teſtari in quoſcunque uſus, vel per aliam ultimam voluntatem relinquere conſanguineis, vel aliis quibuſcunque voluerit, *c. Si Epiſcopus*; 3. *cauſ.* 12. *q.* 5. & tradit *Abb. in cit. c. Cum in officiis*; *nu.* 4. *h. t. Navarr. tract. de reditib. Eccleſ. qu.* 3. *Monitio* 4. *Laym. in cit. diſp. Theſ.* 386. quia tunc æquivalenter, ſeu virtualiter de bonis, ſeu reditibus patrimonialibus in effectu teſtatur, de æquipollentibus autem idem eſt judicium. Secundo. Si Prælatus, vel alius Beneficiarius ex iiſdem bonis ſuis patrimonialibus in pauperes, vel pias cauſas quippiam expendit, poteſt deinde ex reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis tantundem tanquam proprium retinere, & prout voluerit, de eo, ſive inter vivos, ſive per ultimam voluntatem diſponere, *cit. c. Si quis*; *cauſ.* 12. *q.* 2. *& cit. c. Si Epiſcopus, ead. cauſ. qu.* 5. *Abbas in repetit. c. Cum eſſes*; 10. *num.* 31. *Navarr. cit. l. Molin. cit. diſp.* 247. *num.* 4. His adde, quod etſi Prælatus, vel alius beneficiarius nihil ex ſuo patrimonio, vel quaſi patrimonio in Eccleſiam contulit, ſi tamen Beneficia Eccleſiæ præſtitit labore ſuo, vel doctrina, vel conſiliis &c. ita ut bene meritus de Eccleſia cenſendus ſit, tum ex reditibus Eccleſiaſticis, etiam iis, qui excedunt ſuam decentem ſuſtentationem; poteſt tanquam ſibi debitos accipere, & in quoſcunque uſus, etiam profanos, illos expendere, ut ex *Gloſſ. in c. Conquerente*; *c. V. Sufficientia*; *de Cleric. non reſid.* tradit. *Laym. cit. Theſ.* 226. *argum. c. De multa*; 28. *fine de præb.*

XXXV. Aſſertio 5. Quæ Beneficiarii, non tantum qui adminiſtrationem, & curam Eccleſiæ: Capellæ, vel Altaris habent: ſed etiam qui adminiſtrationem nullam habent: ſed ſimplicem Canonicatum, ſeu præbendam, intuitu Eccleſiæ, ſive ex Eccleſiaſtico Titulo acquiſiverunt, ea, ſive immobilia, ſive mobilia bona ſint, penes Eccleſiam, a qua ſunt profecta, remanere debent, ac proinde de iis teſtari non poſſunt, prout decernitur in *c. Relatum* 12. *h. t.*, Nam „cum in Lateranenſi Concilio (quod refertur *in c. Cum officiis* 7. *h. t.*) ſub Alexandro III. ſtatutum fuerit, ut bona intuitu Eccleſiæ, vel ex Titulis Eccleſiaſticis acquiſita, ad eandem Eccleſiam per Clericorum obitum devolvantur: inde dubitatum fuit, an hoc de bonis immobilibus tantum: an etiam de mobilibus ſit intelligendum? Ad quod reſp. Alex. III. quod id generaliter de omnibus bonis intuitu Eccleſiæ acquiſitis ſit accipiendum, ita ut quælibet bona (ſive immobilia, ſive mobilia, imo etiam jura incorporalia, vel actiones; & nomina debitorum, quæ alias tertiam ſpeciem bonorum conſtituunt, *Abb. hic num.* 8.) juxta Conc. Lateranenſe, poſt Clericorum acquirentium obitum, Eccleſiis debeant remanere. Porro nomine Eccleſiæ, ad quam bona Beneficiarii, poſt ejus mortem devolvi debent, non Epiſcopus, nec ſucceſſor Clerici morientis, ubi eſt Collegium Clericorum: ſed communis Congregatio intelligitur, quæ rerum illarum canonicam diſtributionem facere, & curam habere debet. Quando autem in locum defuncti unus tantum eſt ſubſtituendus, quia nullum exiſtit Collegium, tunc ipſe ſucceſſor in Beneficio bona relicta, ſicut & alia Eccleſiæ bona, cum Dei timore diſpenſet: (bona enim Anteceſſoris non cedunt lucro ſucceſſoris, *Abb. hic n.* 7.) licet autem bona mobilia, quæ intuitu Eccleſiæ acquiſita ſunt, de jure in alios, pro mortui arbitrio, transferri non poſſint: tamen conſuetudine non improbanda receptum eſt, ut aliqua de iis bonis pauperibus & Religioſis locis, & illis, qui viventi Beneficiario inſervierant, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, juxta merita ſervitii ipſorum, conferantur. Cæterum quæ Clericus ex hæreditate, artificio vel doctrina acquiſivit, ex pro arbitrio decedentis, diſtribuenda ſunt. Quia vero aliqui Clerici ſunt, qui in diverſis Eccleſiis Beneficia poſſident, illorum mortuorum bona ex Titulis Eccleſiaſticis acquiſita inter eaſdem Eccleſias, pro rata, ſeu ſecundum proportionem redituum ex illis perceptorum, dividantur."

XXXVI. Pro declaratione hujus cap. Notandum primo, ſi Prælatus, Rector, vel alius Beneficiarius adminiſtrationem, aut curam Eccleſiæ vel Capellæ habens moriatur, bona illius intuitu Eccleſiæ acquiſita, ſecundum SS. Canones, ad Succeſſorem in Eccleſia, vel Capella devolvuntur, non ut iis pro libito utatur, ſed ut ea tanquam fidelis Adminiſtrator diſpenſet, ſicut & alia Eccleſiæ bona, quorum cura & adminiſtratio ipſi commiſſa eſt. Si vero Canonicus, ſeu alius Beneficiarius non habens adminiſtrationem, ſed ſimplicem Præbendam in Eccleſia Collegiata, cui aliqua ex communibus bonis Capituli portio præbetur, decedat, tum bona illius relicta non ad Succeſſorem in Beneficio, ſeu Præbenda, (etiamſi ipſæ Præbendæ ſint diviſæ) ſed ad Capitulum devolvuntur, quippe cui cura & adminiſtratio bonorum Capitularium commiſſa eſt, ut ea vel diſtribuat inter ſingulos Canonicos, vel alios ſimplices Præbendarios, vel in communi maſſa & corpore pro futuris neceſſitatibus aſſerventur, de qua diſtinctione inter Clericum habentem adminiſtrationem, & non habentem videri poteſt *Gl. in c. ult. V. Reſervari de offic. ordin. in* 6. Ratio diverſitatis eſt, quia cum bona intuitu Eccleſiæ acquiſita, poſt mortem Beneficiarii, devolvantur ad Eccleſiam, unde ſunt profecta, ideo dari debent illis; qui bonorum, ſeu redituum ejuſdem Eccleſiæ curam & adminiſtrationem habent, videlicet Prælato, Archidiacono, Præpoſito, qui ſeparatos reditus habent, non aſſignatos ex bonis communibus Capituli, vel Rectori Eccleſiæ parochialis, vel alii Beneficiario habenti adminiſtrationem. At vero in Collegiis Canonicorum, adminiſtratio, & cura bonorum ſeu redituum, non ad ſingulos Canonicos: ſed ad Capitulum pertinet: ex quibus velut communi maſſa ſive Corpore, ſingulis ſua portio & Præbenda diſtribuitur, ideoque bona relicta, poſt mortem Canonici, non Succeſſori in Canonicatu, ſed Capitulo habenti adminiſtrationem talium bonorum ſeu redituum dantur diſpenſanda, *Abb. in cit. c. Relatum* 12. *n.* 5. *Cov. ibid. n.* 2. *h. t.* Ex quo ulterius infertur, quod cuſtodia bonorum Præbendæ vacantis, ut ſi bona Præbendarum ſint diviſa, non ad Epiſcopum: ſed ad Capitulum pertinet; quia omnia ſunt bona Capituli, & ita in dubio eſt præſumendum, *Abb. in cit. c. Relatum n.* 10 *in fine.*

XXXVII. Notandum ſecundo. Beneficiarii, ſive adminiſtrationem habeant, ſive non, ex bonis mobilibus per Eccleſiam acquiſitis poſſunt facere moderatas Eleemoſynas, & donationes remuneratorias erga bene meritos de Eccleſia, vel etiam de ipſo Beneficiario, *cit. c. Relatum* 12. *& c. Adhæc* 8. *h. t.* quia ſervitium impenſum Prælato, vel alii Beneficiario cenſetur impenſum ipſi Eccleſiæ, adeoque de bonis Eccleſiæ poteſt fieri remuneratio, *Abb. in cit. c. Relatum n.* 8. vel etiam per diſpoſitionem abſolutam inter vivos, de qua videtur ſolum loqui *cit. c. Relatum*, ut colligitur ex verbo, *conferantur*; vel etiam per diſpoſitionem ultimæ voluntatis, ſi hoc ſit conſuetudine introductum, modo fiat in quantitate moderata, erga pauperes, vel in alios pios uſus, vel erga bene meritos, ob præſtita ſervitia; quia quod Jure communi Canonico permittitur Clericis per diſpoſitionem inter vivos, id ſecundum conſue-

ſue-

ſuetudinem non improbatam, poteſt etiam concedi illis, ut fiat per modum ultimæ voluntatis, ut tradit *Covarr. in cit. c. Relatum 12. n. 4.* quamvis tutius ſit, & SS. Canonibus conformius, ſi talia bona relinquant per modum donationis inter vivos, ut ſupra dictum.

XXXVIII. Notandum tertio. Si Clericus, qui deceſſit, plura Beneficia in diverſis Eccleſiis habuit ab Eccleſiis profecta, bona ejus, ſive non patrimonialia, aut quaſi patrimonialia, inter Eccleſias, vel Succeſſores in adminiſtratione, ſecundum proportionem, ſunt dividenda, ita ut plus perveniat ad illam Eccleſiam, a qua Beneficiarius plus redituum accepit. Ut ſi v.g. is, qui ſimul Canonicus Auguſtanus, & Conſtantienſis fuit, ex Eccleſia Auguſtana duplo plus redituum percepit, quam ex Eccleſia Conſtantienſi, poſt mortem ipſius, duæ partes bonorum obtingent Eccleſiæ Auguſtanæ, & tertia Conſtantienſi, *cit. c. Relatum in fine* & ibi *Gl. fin. juxt. Gl. marg. lit. D.* Id autem ita intelligendum eſt, ſi res dubia ſit: Aliud vero dicendum eſt, ſi conſtet, vel ex probabilibus conjecturis colligi poſſit, quod bona, quæ relicta ſunt a Beneficiario defuncto, ab una Eccleſia profecta, & collata ſint: alterius vero Eccleſiæ reditus, quantumvis abundantes fuerint, in ejuſdem loci pauperes, Fabricam Eccleſiæ, & alias neceſſitates, vivente adhuc Beneficiario, diſtributi, vel expenſi fuerint, tunc enim bona relicta ad ſolam priorem Eccleſiam pertinebunt, *Abb. in cit. c. Relatum, n. 12. Laym. in cit. diſp. Theſ. ult.*

Poſteriore porro Jure Pontificio ſtatutum fuit, ut quæ a Beneficiariis ex reditibus occaſione Eccleſiæ acquiſitis, poſt mortem eorum remanent, ſeu relicta ſunt, illa tanquam ſpolia Sedi, ſeu Cameræ Apoſtolicæ applicentur, de quo videri poteſt *Navarr. tr. de ſpoliis Clericorum, & Tuſchus V. Spolia Clericorum concl.* 368.

§. III.

An per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, introduci poſſit, ut Beneficiarii de Eccleſiaſticis reditibus ſuperfluis, & quæ ex iis comparata ſunt, libere, ac licite teſtari: ſeu per aliam ultimam voluntatem diſponere poſſint, etiam ad uſus profanos?

XXXIX. Affirmat Covarruvias in *cit. c. Cum in officiis 7. n. 9. h. t. Azor. p. 2. l. 7. c. 9. q. 1. Garcias tr. de Benef. p. 2. c. 1. n. 16 & ſeqq. Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 19. n. 43. Zœſius in Comment. ad Decret. n. 7. h. t. Barboſ. in Collect. in cit. c. Cum in officiis nu. 6. & 7.* Et alii apud illos, qui ajunt id conſuetudine receptum eſſe in Gallia, & Hiſpania, quoad Clericos Beneficiarios Epiſcopo inferiores, ita ut ipſi de dictis reditibus licite, etiam in foro conſcientiæ, teſtari poſſint ad uſus profanos: modo non ſint vani, & inutiles, & relinquere ejuſmodi bona ſuis conſanguineis, etſi divitibus, qui etiam ab inteſtato in iiſdem bonis ſuccedere poſſunt, de quo *Titul. ſeq.* Eademque conſuetudo obtinuit in Germania in pluribus locis. Probatur hæc ſententia primo, quia talis conſuetudo non eſt contra Jus Divinum & naturale: ſed ſolum contra Jus humanum & Eccleſiaſticum, cui per contrariam conſuetudinem, præſertim immemorialem, derogari poteſt, vel in totum vel pro parte. Secundo conſuetudine induci poteſt, ut fructus Beneficii per aliquod tempus vacantis defuncti hæredibus, vel aliis perſonis applicentur, ut conſtat ex *c. Suſcepti 1. §. 1. de Elect. in Extrav. Joan. XXII.* Tertio, quia totus Orbis Chriſtianus, imo etiam ipſe S. Pontifex, in talem conſuetudinem tacite conſenſerunt, eam non improbando. Quarto, quia ex privilegio S. Pontificis poſſunt Beneficiarii de his bonis teſtari, ergo etiam per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, idem induci poteſt, hæc enim in jure æquiparatur privilegio, *c. Super 26. de V. S.* Contraria tamen ſententia negativa eſt communior, ac verior; ut ex dicendis patebit.

XL. Aſſertio 1. Poteſt per conſuetudinem introduci, ut Beneficiarii, etiam Epiſcopi, aliique Prælati, qui redituum Eccleſiaſticorum ad Eccleſiam pertinentium tantum adminiſtrationem habent, teſtari poſſint ad pias cauſas de hujuſmodi reditibus remanentibus, & bonis mobilibus, ac modicis. Ita *Abb. in cit. c. Cum in officiis n. 5. h. t. Molin. cit. diſp. 147. n. 25. Laym. in cit. diſp. cum. Theſ. 124.* & aperte colligitur ex *cit. c. Relatum 12. h. t.* Ratio eſt, quia per hoc nihil fit, quod adverſetur naturali juſtitiæ, vel intentioni Feudatorum, adeoque cum ſit jure poſitivo, ſeu humano tantum prohibitum Beneficiariis teſtari, etiam ad pias cauſas, de talibus bonis, poteſt illud per contrariam conſuetudinem legitime præſcriptam abrogari. Et hinc S. Pontifex, non tantum poteſt; ſed etiam ſæpe ſolet, talem licentiam teſtandi ad pias cauſas, etiam Epiſcopis concedere, teſte *Molin. c. l.*

XLI. Aſſertio 2. Si Beneficiarii in aliqua Eccleſia, vel Diœceſi non habeant reditus abundantes ſed ſolum neceſſarios ad honeſtam ac decentem vitæ ſuſtentationem, vel tanquam juſtum ſtipendium ipſorum laboribus debeantur, tunc poteſt per conſuetudinem introduci, ut liberam de illis teſtandi facultatem habeant ad cauſas etiam profanas, *Laym. cit. Theſ. 124.* Ubi etiam addit, quod etſi paulo uberiores reditus aliqui interdum habeant; quam ipſis ſint ad vitæ ſuſtentationem neceſſarii, vel eorum laboribus debiti, nihil tamen obſtat, quo minus, ubi talis conſuetudo viget, teſtari poſſint, quia modici exceſſus non eſt habenda ratio, ut etiam notat *S. Th. 2. 2. q. 185. art. 7. in corp.* & in moralibus modicum non ſolet æſtimari, ſed velut pro nihilo reputari.

XLII. Aſſertio 3. Non poteſt per ullam conſuetudinem, etiam immemorialis temporis, introduci, ut Epiſcopi, Prælati, aliique Beneficiarii inferiores, qui plura Beneficia, & abundantes, ac ſuperfluos reditus habent, pro libitu de iis teſtentur; vel per aliam ultimam voluntatem ad cauſas; ſeu uſus profanos diſponant, ut docet *Abb. in cit. c. Cum in officiis n. 5.* Ubi ait, de magnis rebus eos teſtari non poſſe; *Navarr. tr. de reditibus Eccleſ. q. 1. monito 53. & q. 3. monit. 1. 2. & 3. Molin. cit. diſp. 147. n. 31. Tanner. Tom. 3. diſp. 4. q. 6. dub. 8. n. 249. Laym. in cit. diſp. Theſ. 124. Caniſius in c. 1. n. 18. h. t. & alii ex communiore ſententia.* Idque colligunt communiter ex *cit. c. Relatum 12. h. t.* Ubi approbatur conſuetudo, quæ permittit, ut de mobilibus rebus per Eccleſiam acquiſitis pauperibus & Religioſis locis, & illis, qui viventi ſervierunt, conferantur: quem Textum *Covarr. ibid. n. 42.* de diſpoſitione per teſtamentum, vel aliam ultimam voluntatem explicat; ergo illa ſola conſuetudo teſtandi de reditibus Eccleſiaſticis ibi approbatur, per quam relinquuntur bona in pia opera, vel in juſtam obſequiorum remunerationem: Et per conſequens generalis conſuetudo libere teſtandi de reditibus Eccleſiaſticis, etiam ſuperfluis, perinde ac de bonis patrimonialibus & propriis, ibi improbatur, hoc ipſo, quod prior ſola admittitur, *Nav. cit. q. 3. monito a nu. 6.* Neque vero Textum illum loqui de ſolis bonis ſtabilibus, ſeu immobilibus Eccleſiæ: ſed de omnibus bonis acquiſitis per Eccleſiam, adeoque etiam de reditibus Eccleſiæ pertinentibus ad ejus Rectorem, patet ex ipſo Textu, ut oſtendit *Nav. c. l. n. 7.* Ratio eſt, quia talis conſuetudo, non ſolum juri humano: ſed etiam naturali & Divino repugnat: Nam Beneficiarii majorem facultatem habent a jure ſibi conceſſam diſponendi inter vivos ex reditibus Eccleſiaſticis, quam de illis mortis cauſa diſponendi. At vero omnes Dd. fatentur Beneficiarios mortaliter peccare, ſive contra juſtitiam, ſive ſaltem contra charitatem, vel Religionem, ſi reditus Eccleſiaſticos ſuperfluos in magna quantitate in uſus profanos expendant, v.g. inter vivos, donando conſanguineis divitibus, ergo ſimiliter: imo magis mortaliter peccabunt, ſi de iiſdem bonis, mortis cauſa, ad cauſas profanas diſponant, ſiquidem facilius Clericis Beneficiariis permittitur facultas diſponendi inter vivos, quam poſt mortem ſuam, poſt illam enim bona acquiſita, intuitu Eccleſiæ, remanere debent penes ipſam, ut conſtat ex *c. 3. de pecul. Cleric. c. Cum in officiis 7. & 3. ſeqq. h. t.* Quare cum talis conſuetudo univerſaliter tribuens omnibus Beneficiariis poteſtatem de omnibus reditibus Eccleſiaſticis, arbitratu ſuo, teſtandi ad quaſcunque cauſas, etiam profanas, ſit contra jus naturalis juſtitiæ, ac peccatum nutriat, Eccleſiis ſit noxia, & SS. Canonibus adverſetur; ſequitur illam per nullam præſcriptionem, etiam temporis immemorialis, induci poſſe: Multo minus approbari poteſt conſuetudo, quæ in pluribus Germaniæ locis etiam viget, vi cujus, proximi conſanguinei in omnibus bonis a defuncto Beneficiario, etiam intuitu Eccleſiæ, ſeu ex Titulis Eccleſiaſticis acquiſitis, ab inteſtato ſuccedunt; quia talis conſuetudo & primæ Beneficiorum Inſtitutioni, ipſorumque Feudatorum voluntati, & SS. Canonibus, atque Eccleſiaſticæ Traditioni repugnat: tametſi ſententia, quæ talem conſuetudinem approbat, propter quorundam Dd. auctoritatem videri poſſit aliquibus probabilis, *Molin. cit. diſ. 147. n. 21.*

Confirmatur, quia de facto conſtat Epiſcopos, non obſtante conſuetudine contraria, de ſuperfluis reditibus Eccleſiaſticis teſtari non poſſe, niſi ad pias cauſas: imo nec ad has, ſine ſpeciali facultate S. Pontificis: At vero Epiſcopi ideo non poſſunt teſtari ad cauſas profanas, quia præſumuntur habere amplos & ſuperfluos reditus, etiam plus quam exigatur ad honeſtam ac decentem ſuſtentationem eorum: ſed multi etiam Parochi, vel Canonici in Germania non minus abundantes reditus habent, quam nonnulli Epiſcopi Italiæ, v. gr. in ſingulos annos, duo, vel tria aureorum millia, ac proinde etiam illi multo ampliores reditus ſuperfluos, ac reſiduos habent, quam ad neceſſariam ſuſtentationem eorum, pro conditione perſonarum, & ſtatus requiratur. Si ergo Epiſcopi non habent facultatem teſtandi ad cauſas profanas de prædictis reditibus, nec de jure, nec de conſuetudine: cur Parochis, aliiſque Clericis Epiſcopis inferioribus talis poteſtas univerſim eſſe conceſſa cenſeatur, ut bene advertit *Tanner cit. dub. 8. n. 246. & ſeq.*

XLIII. Ex dictis infertur quod neque ſummus Pontifex ordinarie, & univerſim, poſſit concedere Clericis Beneficiariis facultatem libere teſtandi de proventibus Eccleſiaſticis ſuperfluis ad uſus profanos, ſive non pios, ita ut talis diſpenſatio, non ſolum illicita, ſed etiam invalida ſit, quia juri naturali repugnat, ut defunctorum voluntates ſeu diſpoſitiones ad pias cauſas in alios uſus profanos, ſine juſta cauſa, convertantur, vel ut iſta convertendi poteſtas ſic detur, nec enim S. Pontifex eſt abſolutus dominus bonorum Eccleſiaſticorum: ſed Adminiſtrator a Deo conſtitutus, non ad diſſipandum: ſed ad legitime ea diſpenſandum, & rationabiliter expendendum, tanquam bona Dei, ſive ad Divinum cultum oblata, & donata, *Abb. in repet. c. Cum eſſes 10. nu. 30. Navarr. cit. q. 3. monit. 6. n. 3. Molin. cit. diſp. n. 34. Tanner. c. l. nu. 251. Laym. in cit. diſp. Theſ. 124. in fine.*

Dixi ordinarie, & ſine juſta cauſa, quia ex cauſa rationabili, v.g. remunerandi obſequia Eccleſiæ præſtita a Clerico Beneficiario, aut conſanguineis ejus, poteſt Papa etiam Epiſcopis concedere facultatem teſtandi, etiam ad cauſas profanas: Nam ipſe eſt diſpenſator bonorum Eccleſiæ, ſecundum beneplacitum Dei, ideoque poteſt ex cauſa rationabili, quæ bonum Eccleſiæ concernit, in caſu particulari, partem illorum bonorum, quæ alias ex primæva inſtitutione ſua expendenda eſſent ad cauſas & uſus pios, ad alium uſum, etſi profanum, ſed per ſe licitum, ac honeſtum applicare, *Mol. c. l. n. 33. & alii DD. communiter.*

XLIV. Ex his jam patet reſponſio ad argumenta pro prima ſententia ſupra allata. Ad primum reſpondetur poſſe conſuetudinem derogare legi humanæ, quatenus humana eſt: non autem, quatenus in ſe complectitur legem naturalem aut Divinam *c. 2. diſp. 8.* cui adverſatur talis conſuetudo, *Navarr. tr. de reditib. Eccleſ. q. 3. monit. 3. nu. 3.* Ad ſecundum dicitur, in illa Extravagante ſolum approbari conſuetudinem, ut Beneficiatus poſt mortem percipiat reditus Beneficii primi, & ſecundi anni, ita ut hæredes Beneficiarii defuncti non poſſunt illos impendere, niſi in ſolutionem debitorum defuncti: alias vero non poſſunt illos fructus percipere, niſi

tanquam pauperes, vel loco aliorum bonorum, quæ defunctus ea ſuis bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus, prius in pios uſus impendiſſet: Ex quo non ſequitur, quod Beneficiarii ex conſuetudine poſſint libere teſtari de fructibus primi, & ſecundi anni, poſt mortem, percipiendis, *Navarr. cit. tr. q. 1. monit. 52. n. 6. & 7.* licet *Abb. in cit. c. Cum in officiis n. 5. h. t. poſt Jo. Andr.* putet, quod poſſit Beneficiarius de talibus fructibus teſtari, quia potius præjudicat ſucceſſori ſuo in Beneficio, quam Eccleſiæ. Ad tertium dicitur, talem conſuetudinem teſtandi a Papa tolerari quidem, quia facile aboleri non poteſt, neque puniri, ob majora mala evitanda, non tamen tanquam bonam & laudabilem approbari, *Navarr. cit. q. 3. monito 3. n. 5.* Ad quartum, patet reſponſio ex dictis *n. 43.*

§. IV.

An & quatenus Religioſis ſit prohibitum, vel permiſſum teſtamentum facere, ſive Profeſſis, ſive Novitiis?

XLV. Aſſertio 1. Prælati Religioſorum Ordinum, aliique Religioſi profeſſi non poſſunt teſtamentum condere, ſed ab ipſis factum eſt irritum, prout conſtat ex *Auth. Ingreſſi C. de SS. Eccleſ. & c. Quia ingredientibus; 7. cauſ. 19. q. 3.* Ratio eſt, cum quia Religioſi ſui juris non ſunt, neque velle, aut nolle proprium habent, cui per profeſſionem renunciarunt, *c. Non dicatis; 11. cauſ. 12. q. 1.* Tum quia ob ſolenne paupertatis votum, proprium aliquid, ſeu rerum dominium nullum habent, nec habere poſſunt, incapax autem dominii eſt etiam incapax teſtamentum faciendi, cum teſtari ſit quidam actus dominii, *Navarr. in Comment. 2. de Regular. n. 44. Sanch. Lib. 7. moral. c. 8. n. 2.* Idem ſumitur & colligitur ex *c. Quia ingredientibus; 2. h. t.* Ubi quædam Abbatiſſa alicujus Mona-
„ ſterii, poſtquam regendi officium ſuſcepit, condito teſta-
„ mento, legata quibuſdam reliquit, licet monachalem ve-
„ ſtem nunquam induerit: ſed in veſtibus, quibus ejus loci
„ Presbyteri (ſive ut alii legendum putant. Presbyteræ, id
„ eſt, uxores Sacerdotum converſæ, *Barb. in Collect. hic n. 2.*)
„ utebantur uſque ad diem obitus ſui permanſerit, idque
„ pene ex conſuetudine id licuiſſe. His propoſitis Grego-
„ rio IX. vel potius I. Is reſpondit: Quandoquidem Abba-
„ tiſſa illa ſolenniter ordinata (id eſt, conſecrata, ſeu be-
„ nedicta fuit, *Gl. hic V. Ordinata*) & Monaſterio illi per
„ plurimos annos uſque ad obitum ſuum præfuit, qualita-
„ tem quidem veſtis Epiſcopi culpæ imputari poſſe, quod
„ id permiſerit: non autem per hoc potuiſſe Monaſterio præ-
judicium afferri, ſed res ipſius eidem, ex quo dictum Mo-
„ naſterium ingreſſa, & Abbatiſſa conſtituta eſt, de jure competere. Ratio eſt, quia hoc ipſo, quod mulier hæc ſe in Abbatiſſam ordinari, ſeu conſecrari paſſa eſt, & per multos annos Monaſterii Prælationem geſſit, tacite, ſive ipſo facto, profeſſionem Religionis edidiſſe convincitur; quia de Jure antiquo ſufficiebat ad ſtatum Religionis obtinendum tacita profeſſio, *c. Vidua; 4. inf. de Regularib.* Licet jure novo requiratur expreſſa profeſſio, ut ad Abbatiam, vel Prælaturam quis eligi poſſit, *c. Nullus; 28. de Elect. in 6. de quo infr. Tit. 31.* ac proinde per talem ingreſſum, ſeu profeſſionem tacitam dicta mulier ſe ſuaque omnia dedicavit Deo, & conſequenter de iis amplius teſtari non potuit, *cit. Auth. Ingreſſi, & Auth. ſi qua mulier. C. de SS. Eccleſ. Gl. fin. in cit. c. 2. h. t.* Nec refert, quod dicta Abbatiſſa habitum monachalem non geſſerit; quia habitus non facit Monacham, ſed profeſſio regularis, *c. Porrectum 13. de Regularib.*

XLVI. Hinc colligitur primo. Quod ſicut profeſſio expreſſa, ita etiam tacita impediat teſtamenti factionem, *Fagnan. hic n. 3.* Colligitur ſecundo, ad inducendam tacitam profeſſionem ſufficit ſuſceptio Prælaturæ, poſt ingreſſum, etiam habitu Profeſſorum non aſſumpto; nam in caſu hujus cap. ex eo ſolum, quod mulier illa munus Abbatiæ ſuſcepit, ſciens id ſolis Profeſſis competere, declarat Pontifex bona illius tanquam Profeſſæ ad Monaſterium pertinere, *Joan. Andr. hic n. 3. & Fagn. n. 28.* & quamvis addatur, quod in eo officio per multos annos uſque ad mortem permanſerit in Monaſterio, tamen hoc ad factum tantum pertinet: alioquin ad inducendam tacitam profeſſionem ſatisfuit, ſi ultra annum in Monaſterio hoc officium geſſit, *arg. c. Ex parte; 22. de Regul. Barboſ. in Collect. in cit. c. 2. n. 3.*

XLVII. Porro dicta aſſertio extenditur primo, quod Prælati, aliique Religioſi profeſſi, nec ad pias cauſas teſtari poſſint; quia textus ſupra allati indiſtincte loquuntur, & ratio prohibitionis etiam in cauſis piis locum habet, quia nihil proprii habent, nec habere poſſunt, *Sanch. cit. c. 8. n. 3. Molin. tr. de juſtit. diſ. 241. n. 2.* Imo nec de licentia cujuslibet Prælati S. Pontifice inferioris, Religioſus teſtamentum facere poteſt, ne quidem ad pias cauſas; quia prohibitio hæc æque afficit ipſos Prælatos regulares, ſicut ſubditos, cum nec ipſi Superiores regulares teſtari poſſint, ſine licentia Papæ, ut infra dicetur, *Navarr. c. l. n. 44. Sanch. cit. c. 8. n. 5. Leſſ. l. 2. c. 19. n. 40. & c. 41. num. 73. Emman. Rodriq. Tom. 3. qq. regul. q. 69. art. 2.*

XLVIII. Extenditur ſecundo. Quod Religioſus profeſſus nequeat, etiam cum Superioris licentia, Codicillum facere, vel aliam ultimam voluntatem; quia regulariter, qui de jure teſtari nequit, non poteſt etiam Codicillos facere, *Navarr. c. l. num. 44. Sanch. cit. c. 8. num. 9.* neque donare cauſa mortis, quia etiam hæc donatio eſt quædam ſpecies ultimæ voluntatis, eique quoad hoc æquiparatur, & ordinarie, qui non poteſt teſtari, nec donare cauſa mortis poteſt, *Navarr. l. 2. conſil. 2. n. 3. de præſumpt. Rodriq. Tom. 2. q. 48. n. 7. in fine, & alii*: Niſi tamen Profeſſus aliquid modicum donet cauſa mortis, cum Superioris licentia; quia tunc ſolum non poteſt donare cauſa mortis, qui teſtamentum facere nequit, quando prohibetur teſtari, ob defectum naturæ, ita ut nec inter vivos donare poſſit: Secus eſt, ſi tantum ob prohibitionem juris poſitivi teſtari nequeat, ut patet in filio familias, qui teſtari non poteſt, etiam cum patris conſenſu, poteſt tamen eo conſentiente, donare cauſa mortis, quia ad teſtamenti factionem major poteſtas requiritur, quam ad donationem cauſa mortis, quæ magis ad naturam diſpoſitionis inter vivos accedit, *Sanch. c. l. num. 11. Barb. in Collect. c. 2. n. 8. h. t. Laym. l. 3. tr. 5. c. 3. n. 4.* Ubi tamen addit, quod Prælatus licentiam datam donandi, mortis cauſa, rem modicam, revocare poſſit, ante mortem Religioſi; quia per hoc non infertur ulla injuria donatario, cui nullum jus adhuc quæſitum eſt, cum hæc donatio revocari poſſit, ante mortem donantis: neque etiam ipſi Religioſo, quia Prælatus dando licentiam ſubdito, non abdicat ſe poteſtate illam revocandi.

XLIX. Extenditur tertio. Non ſolum Profeſſi, ſed etiam Coadjutores formati, ſive ſpirituales, ſive temporales in Societate Jeſu, qui non ſunt profeſſi, teſtamentum facere non poſſunt; quia etſi vota ſimplicia ſolum emiſerint, ſunt tamen incapaces cujuscunque dominii acquirendi, vel retinendi, adeoque etiam poteſtatis teſtandi, *Mol. tr. 2. diſ. 139. n. 5. Sanch. cit. c. 8. n. 22.* Illi vero, qui peracto biennio Novitiatus, tria vota ſimplicia emiſerunt, cum licentia Superioris, teſtari poſſunt; quia dominium bonorum ſuorum retinent, donec de illis diſponant ad pias cauſas, jubente Superiore, & interea propter votum paupertatis, uſum illorum, & liberam diſpoſitionem de illis, ſine conſenſu Superioris, non habent: cum ejuſdem vero licentia, poſſunt teſtamentum facere; quia ſicut Superior poteſt protrahere tempus diſponendi: Ita etiam poteſt concedere, ut de iis diſponant, ſive per donationem inter vivos, ſive per ultimam voluntatem, *Mol. cit. diſ. n. 11.* Si vero ſine licentia Superioris teſtamentum condant, illicite quidem agunt, & peccant contra votum paupertatis cum non ſint ſui juris: probabilius tamen eſt, teſtamentum fore validum, quia ſunt adhuc veri bonorum ſuorum domini, ut conſtat ex Conſtitutione Gregorii XIII. quæ incipit, Aſcendente Domino: nec dominium per ſimplex illud votum eſt reſtrictum, ut ſi actu de bonis ſuis diſponant, ſine licentia Superioris, ſive inter vivos, ſive per ultimam voluntatem, talis diſpoſitio ſit aliqua lege aut Conſtitutione Canonica irritata, ut docet *Azor. p. 1. Lib. 12. c. 11. q. 8. Sanch. cit c. 8. n. 25. Laym. cit. c. 3. n. 6.* contra *Molin. c. l. & Leſſ. l. 2. c. 4. n. 28.* Aliud eſt de pupillo, ejus enim diſpoſitio facta ſine auctoritate Tutoris, eſt irritata jure poſitivo Civili.

Cæterum Commendatarii S. Jacobi, quibus permiſſum eſt contrahere matrimonium, & Equites S. Joannis; qui incapaces ſunt matrimonii contrahendi: aliique profeſſi Ordinum militarium, poſſunt teſtamentum facere, ſaltem cum licentia Superioris de bonis & reditibus ſuis; quia non vovent rigidam paupertatem, ſed bona ſua retinent, & de illis diſponere poſſunt, *Sanch. c. l. n. 28. & 29. & n. 36. & 37.* Similiter & Eremitæ teſtari poſſunt, quia non ſunt Religioſi tribus votis ſubſtantialibus illigati, *Abb. ad rubr. h. t. n. 6. Sanch. c. l. n. 40.* & alii apud ipſum.

L. Aſſertio 2. Etſi de Jure communi Religioſi profeſſi nequeant teſtamentum facere, poſſunt tamen cum licentia S. Pontificis, ut docet *Covar. in cit. c. 2. n. 10. h. t. Navar. Comment. 2. de regul. n. 57. Leſſ. l. 2. c. 41. n. 73. Molin. tr. 2. diſ. 141. n. 9. Sanch. Lib. 7. Moral. c. 8. n. 45. & 47. Laym. in cit. c. 3. nn. 5. & alii communiter.* Nam poteſt Pontifex, ex juſta cauſa, alicui Religioſo profeſſo concedere facultatem teſtandi de aliquibus rebus, quarum adminiſtrationem, vel uſum habebat, ſicut enim poteſt illi dare poteſtatem alienandi per donationem inter vivos, ita etiam per teſtamentum, vel aliam ultimam voluntatem: ad quod non requiritur, ut teſtator conſtituatur dominus illarum rerum, adeoque ut cum eo in voto paupertatis diſpenſetur; ſed ſufficit, quod libera adminiſtratio & uſus talium rerum ipſi concedatur, cum poteſtate illas alienandi, etiam per ultimam voluntatem. Sic ſolet Papa concedere interdum poteſtatem teſtandi Religioſis Beneficiariis extra Clauſtrum degentibus, præſertim ſi Epiſcopatum, vel Cardinalatum obtineant: vel etſi Beneficium non habeant: tamen extra Clauſtrum degunt, de licentia Superioris, ſibique neceſſaria alimenta, propria induſtria, vel labore, aut ex eleemoſynis quæritant, nec quicquam accipiunt a Monaſteriis in quibus ſunt profeſſi. Imo etiam facultas teſtandi aliquando concedi ſolet a Papa etiam illis Religioſis, qui intra Clauſtra vivunt: ita tamen ut ex conſuetudine aſſignetur illis certa portio pro victu, & veſtitu, & quod reſiduum eſt, ſibi ſervare poſſint: Si autem aliquid deſit, propria induſtria aut labore ſibi comparare debeant. Requiritur autem juſta cauſa, ut hoc licite fiat, cum ſit contra Canones. Denique illis Regularibus, qui intra Clauſtra degunt, & aluntur ex communibus bonis Monaſterii, nec ullam peculiarem, & propriam adminiſtrationem & uſum habent, raro licentia teſtandi a Papa conceditur. *Navar. c. l. n. 58. Mol. cit. diſ. 141. n. 10. & ſeqq. Azor. p. 2. Lib. 12. c. 9. q. ult. Sanch. cit. c. 8. n. 60.* Ubi quadruplices tales Religioſos diſtinguunt.

LI. Cæterum circa hanc facultatem teſtandi a Papa concedi ſolitam Religioſis, notanda ſunt ſequentia. Primo, quod ea abſolute conceſſa, cenſeatur tantum eſſe conceſſa teſtandi ad uſus, ſeu cauſas pias, ita ut vi illius non poſſit quis teſtari ad uſus profanos, niſi aliud exprimatur; quia Papa generalem poteſtatem aliquid agendi concedens non cenſetur velle derogare juri communi, *Mol. cit. diſ. n. 14. Leſſ. l. 2. c. 19. n. 40. Sanch. c. l. n. 51.* Secundo, ut expreſſe concedatur Religioſo licentia teſtamentum faciendi, *Sanch. c. l. n. 15.* Tertio, licentia teſtandi Religioſo conceſſa intelligitur tantum, ut teſtari poſſit de iis bonis, quæ de facto poſſidet: non vero in præjudicium illius, cui bona, vi prioris teſtamenti, ante ingreſſum in Religionem, acquiſita erant, nec in præjudicium Monaſterii, quoad bona Religioſi, quæ per profeſſionem illius acquiſivit; quia facultas a Principe conceſſa non debet

iotel

Digitized by Google

intelligi cum præjudicio tertii, *Sanch. c. l.* nn. 55. Quarto, hæc licentia teſtandi non extinguitur primo actu, ſed vi illius licet teſtamentum facere, quoties libuerit, & prius revocare uſque ad mortem. Neque etiam extinguitur morte Papæ concedentis, ſed ſemel conceſſa eſt perpetua, dum ab alio Papa non revocatur, *Sanch. c. l. n. 56. & l. 8. de matr. diſ. 1. n. 17. & diſ. 28. n. 82.* Quinto, non requiritur, ut facultas teſtandi præcedat: ſed per illam ſupervenientem validum redditur teſtamentum prius a Religioſo factum ſine illa; quia teſtamentum prius tempore mortis perfectum cenſetur, cum uſque ad mortem ambulatoria ſit voluntas teſtatoris, & revocabilis, & morte confirmetur, *Mol. c. l. n. ult. Sanch. cit. c. 8. n. 59.* Sexto facultas teſtandi conceſſa non extenditur ad faciendum Codicillos, vel donationem cauſa mortis; quia argumentum a majori ad minus non habet locum in diſpenſatione, quæ eſt ſtricti juris, neque extendenda, cum deroget Juri communi, *Sanch. c. l. n. 53.*

LII. An autem etiam per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, induci poſſit, ut Religioſus profeſſus in caſibus, in quibus ex privilegio Papæ facultas teſtandi ei conceſſa fuit, teſtamentum facere poſſit, dubitatur? Affirmat *Nav. Comment. 2. de Regul. n. 44. cit. c. 8. n. ult.* tum quia quod poteſt concedi per privilegium Principis, poteſt etiam per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, *arg. l. Hoc jure 3. §. Ductus aquæ, ff. De aqua quotid. & æſtiv.* tum quia, cum Religioſis ſolum Jure poſitivo humano, ſeu Eccleſiaſtico ſit prohibitum teſtari, poteſt per conſuetudinem abrogari. Sed contrarium eſt probabilius, quod docet *Rodriq. Tom. 1. qq. regul. art. 2. Laym. in c. ult. ſupr. de conſuetud. n. 8.* Ratio eſt, quia poſito quod Superior, videlicet Romanus Pontifex, nec per particularem licentiam, ſeu diſpenſationem: nec per univerſale indultum aut legem (qualis nulla extat) conceſſit Religioſis profeſſis, ut de bonis temporalibus libere diſponere poſſint, non apparet, qua ratione id conſuetudine obtineri poſſit; cum talis conſuetudo, ſuppoſito paupertatis voto, repugnet Religioni, & pietati, adeoque ipſi juri naturali: Imo contradictionem involvere videtur, ut manens Religioſus profeſſus, ea quis agere licite poſſit, quæ repugnant ſtatui Religioſo, ut colligitur ex *c. Cum ad Monaſterium 6. de ſtatu Monach.* at vero repugnare illi talem liberam facultatem teſtandi, ex eo patet; quia proprietas, cui Religioſi renunciant per votum paupertatis, in eo conſiſtit, quod quis habeat liberam, & a Superiore independentem de bonis temporalibus pretio æſtimabilibus diſponendi facultatem, qualem talis conſuetudo tribueret Religioſis: ac proinde ſuppoſita paupertatis profeſſione, non tantum jure poſitivo: ſed etiam naturali, & Divino prohibitum eſt Religioſis teſtari. Ex quo jam patet reſponſio ad ſecundum argumentum contrariæ ſententiæ. Ad primum dicitur, illam regulam veram eſſe, ſi ſit capacitas in ſubjecto: At vero Religioſus eſt incapax diſponendi de bonis inter vivos, vel mortis cauſa, niſi ex conceſſione ſeu licentia Superioris, videlicet Papæ, per quam ſit capax, *Laym. c. l.*

Idque confirmatur ex c. 2. *h. t. juxt. Gl. V. In conſuetudine*, ubi ait, quod talis conſuetudo, ut cujus Abbas, vel Abbatiſſa, ut in caſu illius cap. teſtamentum facit, non prodeſt; quia non quid fiat, ſed quid fieri debeat, conſiderandum eſt, & nullus annorum numerus tale factum excuſat; Nam talis conſuetudo eſt irrationabilis & Statui Religioſo minime conveniens, *Hoſtienſ. in cit. c. 2. V. Plene & Jo. Andr. ibid. n. 2. & Fagnan. n. 11. & 12. L. ſm. c. l.*

LIII. Aſſertio 3. Novitii Religionum poſſunt de ſuis bonis, pro ſuo arbitratu, teſtamentum facere, vel per aliam ultimam voluntatem de iis diſponere, ſive ante ingreſſum in Novitiatu, ſive etiam tempore Novitiatus, ante editam profeſſionem, nulla ad id petita licentia Superioris, ut conſtat ex *Auth. Nunc autem C. de Epiſc. & Cleric. & Can. ſi qua mulier. 9. §. fin. cauſ. 19. q. 3. Covarr. in cit. c. 2. n. 5. h. tit. Navarr. Comment. 2. de Regul. n. 49. Clarus §. Teſtamentum q. 28. num. 2. Mol. tr. 2. diſp. 139. n. 8. Sanch. l. 7. mor. c. 3. n. 3. & alii communiter.* Ratio eſt, quia Novitii ſunt adhuc ſimpliciter ſui juris, & bonorum ſuorum domini, & liberam habent exeundi poteſtatem, & nullibi reperitur jure illis prohibitum teſtamentum condere. Nec obſtat Textus in *c. Quia ingredientibus 7. cauſ. 19. q. 3. & Auth. Ingreſſi C. de SS. Eccleſ.* Ubi dicitur, quod ingreſſi Monaſterium non poſſunt teſtari, nam ibi ſermo eſt de ingreſſu irrevocabili, ſecuta Profeſſione: non autem revocabili, tempore probationis.

LIV. Ubi præterea notandum primo. Probabilius eſt, quod ad teſtamentum volentis ingredi Religionem, vel etiam Novitii, requirantur ſolennitates Juris communis, & quidem etiam Juris Civilis in Terris Imperii, conditis ad cauſas profanas, *Navarr. c. l. num. 52. Sanch. c. c. 3. n. 18. & 20. & alii apud ipſum.* Ratio eſt, quia nullibi in jure reperitur tale Privilegium teſtandi, ſine ſolemnitatibus Juris communis, Novitiis conceſſum eſſe: Neque valet argumentum a milite ſæculari ad Novitium, non enim hic proprie eſt miles cœleſtis militiæ, niſi poſt profeſſionem, cum jam teſtari amplius non poteſt: & ſic proxime cingendus haberetur hac in re prætenſione, Novitius reputaretur tanquam profeſſus, & ſic teſtari non poſſet, cujus contrarium habetur in *Auth. de Monachis §. Illud quoque collat.* 1. Accedit, quod nulli ex Eccleſiaſticis ſint exempti ab illis Legibus, quæ non adverſantur libertati Eccleſiaſticæ, ſed ad bonam adminiſtrationem Reipublicæ ſunt latæ, & ad conſulendum communi bono, & paci.

LV. Notandum ſecundo. Ut litibus obvietur, poſſunt Novitii, ſive ante ingreſſum Religionis, ſive etiam tempore Novitiatus, teſtamentum condere, etiam ante duos menſes proxime præcedentes profeſſionem, & ſine licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii generalis, non obſtante decreto Concilii Tridentini *Seſſ. 25. c. 16. de Regularib.* quia ibi non adimitur illis facultas teſtandi: ſed ſolum diſponendi inter vivos, non ſervatis iis, quæ ibi præſcribuntur, *Navarr. Comment. 2. de Regul. n. 51. Zœſius in Comment. ad Decretal. n. 17. h. t.* idque patet ex ratione Concilii, quod prohibet renunciationem bonorum, ne Novitius privatus bonis cogatur manere in Religione, nec ita libere redire ad ſæculum poſſit; quia per teſtamentum non privatur quis bonis ſuis, cum hoc non ſortiatur effectum ante mortem naturalem, vel civilem Novitii, quæ eſt profeſſio ſed ſemper adhuc revocari poſſit, de quo plura infra *Tit. 31.*

S E C T I O III.

De hæredum inſtitutione, ac ſubſtitutione.

§. I.

Quinam hæredes poſſint inſtitui in Teſtamento, & an etiam Ordines Religioſi, eorumque Profeſſi?

LVI. Aſſertio 1. Omnes homines, tam extranei, quam ſui, tam liberi, quam ſervi, & non ſolum ſinguli, & privati, ſive patres familias, ſive filii familias ſint, Laici, vel Clerici (etiam amentes, muti, ſurdi, & prodigi, imo & excommunicati, univerſim loquendo) ſed etiam Communitates & Collegia hæredes inſtitui poſſunt in teſtamento, niſi jure ſpecialiter prohibeantur, *princ. Inſtit. de hær. inſtit. & l. Non juris 31. ff. eod.* & ibi *Zœſ. n. 16. & ſeqq.* quinam autem jure prohibeantur hæredes inſtitui, videri poteſt apud *Zœſ. c. l. Et alios Legiſtas.*

LVII. Aſſertio 2. Omnes Ordines Religioſi, qui capaces ſunt poſſidendi bona immobilia in communi, eorumque Profeſſi hæredes poſſunt in Teſtamento inſtitui, ita tamen, ut non ſibi, ſed Monaſterio bona relicta acquirant, *juxta l. Deo 55. §. Hoc etiam, C. de Epiſc. & Cleric.* & colligitur ex *Clement. unic. §. Quia igitur de V. S.* & ex communi tradit *Clar. §. Teſtamentum q. 29. n. 4. Navarr. in Comment. 2. de Regul. n. 43. l. 7. mor. c. 12. n. 1. & c. 25. num. 1.* Tales autem jure novo Concilii Tridentini *Seſſ. 25. c. 3. de Regularib.* ſunt omnes Ordines tam virorum, quam mulierum, etiam Mendicantes, præter Fratres Minores de obſervantia, & Capucinos, quorum neque Profeſſi, neque Domus, aut Monaſteria capacia ſunt ullius hæreditatis. Idque etiam jam ante ſtatutum erat in *cit. Clement. unic. §. Quia igitur de V. S.* Imo neque Eccleſiæ illorum poſſunt hæredes inſtitui in teſtamento, ut ex probabiliore ſententia docet *Sanch. cit. cap. 25. nu. 14.* contra *Rodriq. Tom. 2. qq. Regal. art. 5.* Ubi ait, Eccleſiæ Romanæ, hoc caſu, hæreditatem acquiri. Sed contra eſt, quia Eccleſiæ Romanæ tali caſu non acquiruntur bona, niſi mediante Religione Minorum, aut eorum Eccleſia: Sed ipſa Religio Minorum, tam in communi, quam in particulari, eorumque Eccleſiæ ſunt incapaces omnis ſucceſſionis hæreditariæ, alioquin enim etiam ipſorum Eccleſiæ ſuccedere poſſent in bona ſuorum Profeſſorum: ergo hæreditas non poteſt, mediante Eccleſia Minorum, acquiri Eccleſiæ Romanæ, ſed devolvitur ad hæredes ab inteſtato. Quin probabilius eſt, quod FF. minoribus neque eo pacto hæreditas relinqui poſſit, ut illa vendatur, & pretium inde comparatum eis detur, ut tradit *Sanch. cit. cap. 25. num. 11. & Laym. l. 3. tr. 5. c. 5. n. 4.* Nam etiam hoc caſu jus hæreditatis ipſis acquireretur, cum omnibus oneribus ei annexis, cum tamen omnis hæreditatis ſint incapaces, *juxta cit. Clement. unic.* Aliud vero dicendum eſt, ſi non ipſi Minores inſtituantur hæredes: Sed alius, cum eo onere, ut hæreditatem vendat, & pretium in Fratrum neceſſitates convertat, tunc enim non ipſi Fratres ſunt hæredes: ſed ad inſtitutum tranſit jus hæreditatis, una cum oneribus ei annexis *Sanch. c. l. n. 10. & Laym.* Quare nec per fideicommiſſum univerſale poſſunt prædicti FF. hæredes inſtitui, velut ſi teſtator mandet, ut poſt mortem inſtituti hæredis, hæreditas ad ipſos devolvatur; quia fideicommiſſarius univerſalis eſt verus hæres, *Sanch. c. l. n. 5.*

LVIII. Porro non ſolum Collegia & Domus probationis: ſed etiam Domus profeſſæ Societatis Jeſu poſſunt ſimpliciter hæredes inſtitui, tam in bonis mobilibus, quam immobilibus, ita tamen, ut ſi in hæreditate relicta Domui profeſſæ bona immobilia contineantur, illa retineri nequeant, ſed vendi debeant (oblata opportuna vendendi occaſione) & pretium in uſus neceſſarios Domus profeſſæ converti: Niſi hæc ſint talia bona immobilia, quæ Profeſſorum uſui & habitationi inſervire poſſint, illa enim retineri poſſunt, *Sanch. Lib. 7. mor. c. 27. n. 15.* quia Domus profeſſæ non poſſunt habere, nec in communi, nec in particulari, ullos reditus annuos, aut bona ſtabilia, præter illa, quæ ad habitationem vel uſum fuerint neceſſaria, aut conducentia, v. gr. hortum, ut conſtat ex *Conſt. p. 6. c. 2. §. 5.* alioquin vero nullibi in Conſtitutionibus habetur, quod Domus profeſſæ ſint abſolute incapaces omnis hæreditariæ ſucceſſionis.

Veruntamen Domus profeſſæ non poſſunt ſuccedere, imo nec Collegia, aut Domus probationis, ſi aliquis Religioſus Societatis inſtitutus ſit hæres, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, ratione, ſeu nomine alicujus Profeſſi, aut vota formata habentis: quamvis ipſi Religioſi, dum ante Profeſſionem, aut vota edita Coadjutorum formatorum, de bonis ſuis ſive per donationem inter vivos, ſive per teſtamentum diſponunt, poſſint Domum profeſſam aut Collegium Societatis inſtituere hæredem, quia nec Domus profeſſæ reperitur hujus inſtitutionis hæreditariæ eſſe incapaces reddita, ſed ſolius juris ſuccedendi nomine ſuorum Religioſorum, *Sanch. c. l. n. 16.* Ipſi vero Profeſſi, & Coadjutores formati, ſive ſpirituales, ſive temporales Soc. Jeſu, ſunt omnis ſucceſſionis hæreditariæ, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato incapaces, ut conſtat ex *cit. p. 2. Conſtit. §. 12.* & tradit *Sanch. cit. c. 27. n. 24.* Veruntamen ii, qui in Societate Jeſu ſola vota ſimplicia, poſt biennium Novitiatus emiſerunt, ſimpliciter hæredes inſtitui poſſunt; quia hi adhuc ſunt capaces domi-

dominii acquirendi, & ad tempus retinendi dominium ſuorum bonorum, quamvis non habeat illorum adminiſtrationem & uſum, ſine Superioris licentia, ut conſtat ex *cit. Bulla Aſcendente Domino Gregorii XIII. Sanch. c. l.* n. 2. Denique Collegia, & Domus probationis Societatis, poſſunt etiam hæredes inſtitui; quia poſſidere poſſunt bona ſtabilia in communi, & annuos reditus perpetuos, prout expreſſe habetur in Bullis Pauli III. qua confirmatum eſt Inſtitutum Societatis.

LIX. Sed contra hactenus dicta objici poteſt, ſi Religioſi Ordines incapaces poſſidendi bona in communi, ut Minores de obſervantia, & Capucini, nequeunt hæredes inſtitui in Teſtamento, nec ipſi, nec Profeſſi eorum, ſequitur, quod neque ipſis legatum relinqui poſſit in teſtamento; nam qui nequit hæres inſtitui in Teſtamento, non eſt etiam capax Legati, *§. Legari Inſtitut. de Legatis*: Sed conſequens eſt falſum, nam Religioni Minorum de obſervantia legari poſſe, ſive legatum relinquatur toti Communitati, ſive alicui in particulari, conſtat ex *c. Exiit*; 3. *§. Adhuc quia Fratribus de V. S. in* 6. modo non in tanta quantitate relinquatur, ut videatur eſſe in fraudem, id eſt, hæreditatem, vel partem hæreditatis ſub nomine Legati relinqui, *juxta Clement.* 1. *§. Cupientes de V. S.* ſicut & Societas Profeſſa in communi, & ipſius Profeſſi in particulari ſunt capaces Legati, ita ut hoc acquiratur Domui profeſſæ, vel Collegio, ubi Profeſſus ille habitat, ut docet *Sanch. l. 7. mor. c.* 26. n. 9. *& c.* 27. *n.* 25. *&* 26. ergo etiam poterunt inſtitui hæredes in teſtamento. Reſpond. neg. ſeq. ad cujus probationem dicitur, illam Regulam locum habere in iis, qui ob juris communis prohibitionem, nequeunt hæredes inſtitui, illis enim neque legari poteſt: Secus eſt de iis, qui ob ſolum votum paupertatis, incapaces ſunt hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato. Ratio autem diverſitatis inter hæreditatem, & Legatum, eſt: tum quia hæreditas longe majus jus & dominium continet, quam Legatum: tum quia hæreditati ſunt annexa varia onera & obligationes, quæ tranſeunt ad hæredes, & quibus plerumque lites & actiones judiciales ſolent eſſe conjunctæ. At vero Legatum, cum ſit rei particularis, habet ſe inſtar eleemoſynæ, ſeu rei donatæ, abſque ulla obligatione Monaſterii, vel Religioſi, cui Legatum eſt relictum, ſicut ergo quilibet Religioſus, cum conſenſu Prælati ſui, poteſt accipere & acquirere Ordini ſuo rem donatam, ita etiam Legatum, *Sanch. cit. c.* 26. *num.* 10. *Laym. cit. c.* 5. *num.* 5.

Prædictis addendum, ſi Profeſſus Societatis Jeſu, vel Coadjutor formatus hæres inſtituatur, intuitu ipſius Societatis, ita ut principaliter ipſa Domus profeſſa, vel Collegium inſtituatur, valida eſt inſtitutio, ut in ſimili docet *Sanch. lib. 7. moral. c.* 13. n. 61. Idque in dubio præſumi debet, ſi teſtator ſcivit Profeſſum per ſe incapacem eſſe hæreditariæ ſucceſſionis ex teſtamento; quia in dubio diſpoſitionem ita interpretari oportet, ut potius valeat, quam pereat, *arg. l. ult. C. de uſufr. Laym. c. l.*

§. II.

De ſubſtitutionibus, quæ hæredibus ut plurimum fiunt in teſtamento.

De his agitur in duobus valde celebribus & difficilibus *Capitulis* 16. *&* 18. *h. t. & in c.* 1. *eod.* in 6. & ibi *Canoniſtæ communiter.* Ad quæ intelligenda neceſſario prius explicandi ſunt breviter termini.

LX. Quæritur primo. Quid ſit ſubſtitutio, & quotuplex in genere? Reſp. Subſtitutio eſt ſubordinata quædam hæredis inſtitutio, in ſecundo, vel ulteriore gradu, prout ſumitur ex *l. 1. in princ. ff. de vulgar. ſubſtit. & ibid.* tradit *VVeſenbec. n.* 2. Generalius vero, prout comprehendit ſubſtitutiones etiam in Codicillis, vel aliis ultimis voluntatibus factas, definitur apud *Covarr. in c. Raynutius*; 16. §. 3. n. 1. *& Mol. tr. 2. diſ.* 82. *n.* 1. *Eſt unius, vel plurium in ulterius aut alienum locum, in ultima voluntate, facta vocatio.* Eſt autem ſubſtitutio alia directa, quando hæreditas defertur ſubſtituto directe & immediate, ac ſine miniſterio inſtituti, v. g. inſtituo hæredem Titium & ſi is hæres non erit, Cajus hæres eſto. Indirecta vero ſeu obliqua ſubſtitutio eſt, quando hæreditas defertur ſubſtituto, mediante alio, ſive miniſterio hæredis primo inſtituti, & hic gravatur, & obligatur, ut vel totam hæreditatem, vel ejus partem reſtituat, ſeu tradat alteri, quæ etiam fideicommiſſaria ſubſtitutio dicitur, de qua infra. Differt indirecta ſubſtitutio a directa potiſſimum in eo, quod in iſta hæreditas tota devolvatur ad ſubſtitutum hæredem, ſine diminutione, ſeu detractione alicujus partis: In fideicommiſſaria vero ſubſtitutione hæres directus, ſeu primo inſtitutus detrahit quartam partem, ut ex infra dicendis patebit. Poteſt autem tam directa, quam indirecta ſubſtitutio fieri, etiam in legatis, & donationibus cauſa mortis, ſed abſque detractione quartæ partis, *Mol. cit. diſ. n.* 4. *&* 5.

Porro ſubſtitutio directa dividitur in quinque alias ſpecies, vulgarem, pupillarem, exemplarem, reciprocam, compendioſam, ſeu breviloquam, quibus addunt aliqui militarem; quanquam non omnes ſint diverſæ ſpecies, ſed tres poſteriores ad duas priores revocari poſſint, *Zoeſ. ff. de vulg. ſubſt. n.* 1.

LXI. Quæritur ſecundo. Quid ſit vulgaris ſubſtitutio, & quis ejus effectus: Reſp. eſt ſubſtitutio directa, & ſimplex, quæ a quolibet, (teſtandi facultatem habente) cuilibet (qui hæres inſtitui valet) fieri poteſt, prout deſcribitur a *Bart. in l.* 1. n. 5. *ff. de vulg. ſubſt. & Covarr. c. l.* un. 3. quia ſcilicet in illa cuivis ætati & perſonæ ſubſtitutus, in eum caſum, quo hæres primo inſtitutus hæreditatem non adit, v. g. Titius meus hæres eſto, & ſi is hæres non erit, Cajus hæres eſto, *Zoeſ. c. l. n.* 2. Effectus præcipuus hujus ſubſtitutionis eſt, ut ſi hæres inſtitutus non potuit adire hæreditatem, morte præventus, vel noluit, quia repudiavit, ſubſtitutus ſuccedat in bonis propriis teſtatoris, *l. Quamdiu*; 69. *ff. de acquir. & omittend. hæred.* & ſic per eum teſtamentum ſuſtineatur, *Zoeſ. c. l.* n. 4. non autem ſuccedit in bonis propriis hæredis inſtituti, cui eſt ſubſtitutus, *Silveſt. in ſumma V. Hæreditas* 4. *q.* 4. Expirat autem hæc ſubſtitutio, adita ab inſtituto hæreditate, tanquam deficiente conditione, ſub qua eſt facta, nempe ſi inſtitutus hæres non erit, *l. Poſt aditam*; 5. *C. de impub. & aliis ſubſtit.* vel ſi ſubſtitutus moriatur ante inſtitutum, vel ante aditam ab ipſo hæreditatem, adeo ut nullum jus ſubſtitutus ad hæredes ſuos tranſmittat, *l. unic. §. in noviſſimo C. de Caduc. tollend.* jus enim, quod necdum habuit defunctus, niſi in ſpe, & quod in bonis ejus non fuit, non poteſt tranſmitti ad hæredes illius: Nec hæreditas non adita a ſubſtituto potuit deferri ei præmortuo, *Molin. tract.* 2. *di.* 183. n. 7. *&* 8. *Zoeſ. ff. eod. Tit. n.* 10.

LXII. Quæritur tertio. Quid ſit ſubſtitutio pupillaris, & quis illius effectus? Reſp. eſt ſubſtitutio directa & ſimplex, per quam parens liberos impuberes in ſua poteſtate conſtitutos, & qui poſt mortem ſuam in alterius poteſtatem non reincident, hæredes inſtituit, illiſque alium hæredem ſubſtituit, ſub conditione, ſi ante annos pubertatis deceſſerit, prout colligitur ex *princ. Inſtit. de pupill. ſubſtit. & l.* 1. *§.* 2. *ff. de vulg. & pupill. Covarr. in c. Raynutius*; 16. §. 5. n. 1. *h. t. Mol. diſ.* 182. n. 10. v. g. Titius filius meus impubes mihi hæres eſto, & ſi hæres mihi non erit (id eſt, ſi non adierit hæreditatem) vel ſi hæres erit, & intra pupillarem ætatem deceſſerit (hoc eſt, antequam puber factus fuerit) Cajus hæres eſto. Et tunc priore caſu, ſi filius impubes non extiterit hæres, ſubſtitutus ſit hæres patri: At vero poſteriore caſu, ſi filius extiterit hæres, ſed ante pubertatem deceſſerit, ſubſtitutus ſit hæres ipſi filio, *princ. Inſtit. de pupill. ſubſtit. & in fine & cit. l.* 2. *in princ. ff. Eodem.* Ubi ratio hujus innuitur, ut cum ſibi impuberes teſtamentum facere nequeant, a patre ſibi factum habeant. Effectus ſubſtitutionis pupillaris primarius eſt, quod per illam ſuccedat ſubſtitutus pupillo ante pubertatem decedenti in omnibus bonis, ipſi ſive a patre, ſive a matre, ſive a cognatis, vel aliunde acquiſitis, quaſi ab ipſo inſtitutus eſſet, *princ. Inſtit. de pupill. ſubſt. & l. Sed ſi plures*; 10. *§. Ad ſubſtitutos, ff. eod.* Finitur hæc ſubſtitutio primo, adveniente pubertate, hoc eſt, completo XIV. in maſculo, & XII. in fœmina, *§. Maſculo Inſtit. de pupill. ſubſt.* Secundo per emancipationem pupilli, per quam cadit e poteſtate patris, in qua eſſe debet, non tantum tempore conditi teſtamenti: ſed etiam mortis teſtatoris, *Zoeſ. ff. de vulg. & pupill. n.* 57. ubi plures effectus refert.

LXIII. Quæritur quarto. Quid ſit ſubſtitutio exemplaris, reciproca & compendioſa? Reſp. Subſtitutio exemplaris ſic dicta, quia inducta eſt ad exemplum pupillaris, idcoque etiam quaſi pupillaris vocatur, eſt directa & ſimplex ſubſtitutio, qua parens ſibi faciens teſtamentum, liberis furioſis, aut mente captis, puberibus, etiam emancipatis, legitima portione ipſis relicta, hæredem ſubſtituit, ut colligitur ex *l. Humanitatis*, 9. *C. de impub. & aliis ſubſtit.* Effectus illius eſt, quod mente captis in morbo ſubſtitutus ſuccedat in omnibus eorum bonis, undecunque acquiſitis, *arg. l. Sed ſi plures*; 10. *§. Ad ſubſtitutos, ff. de vulg. Zoeſ. ibid. n.* 79. Finitur, ſi amens ſeu furioſus reſipiſcat, & denuo mentis compos fiat, *l. Ex facto*; 43. *ff. eod.* Ubi etiam ratio redditur, quia jam poteſt ſibi facere teſtamentum: idque ad ſimilitudinem pupillaris, quæ expirat, ſi pupillus adoleverat.

LXIV. Præterea ſubſtitutio reciproca, ſeu breviloqua dicitur illa, in qua teſtator duos, vel plures hæredes inſtituit, eoſque ſibi invicem ſubſtituit, v. g. inſtituo Titium & Cajum hæredes meos, eoſque invicem ſibi ſubſtituo, ita ut ſi Titius non ſit hæres, Cajus eſto, & vice verſa: *§. Et plures Inſtit. de vulg. ſubſtit. l. Qui plures*; 23. *l. Cohæredi*; 41. *in fine l. Lucius*; 45. *ff. eod.* Non eſt autem ſubſtitutio ſimplex, ſed mixta ſeu compoſita, plures in ſe ſubſtitutiones continens, nec diverſa ab aliis ſubſtitutionibus ſpecies, cum qualitate tantum, ſeu modo differat, cujus reſpectus tertium genus ſubſtitutionis dicitur, in *l. Nam hoc jure*; 4. *ff. eod. Zoeſ. ibid. n.* 82.

LXV. Denique ſubſtitutio compendioſa eſt, quæ verborum compendio plures in ſe continet ſubſtitutiones, ſecundum diverſa tempora, & ætates: v. g. Inſtituo filium meum hæredem, & ſi is deceſſerit, vel quandocunque deceſſerit, ſubſtituo ei Cajum; tunc enim ſi filius, non adita hæreditate deceſſerit, vel ante teſtatorem obierit, Cajus ſuccedet ex vulgari ſubſtitutione: Si vero filius, poſt aditam hæreditatem, ſed ante pubertatem deceſſerit, ſuccedet ex pupillari; ſi autem poſt pubertatem deceſſerit, locum habebit fideicommiſſaria ſubſtitutio, detracta tamen non ſolum legitima, ſed etiam quarta Trebellianica: ſi denique poſt pubertatem amens ſiat filius, ſuccedet Cajus ex ſubſtitutione exemplari, *Covarr. in cit. c. Raynutius*; §. 9. *n.* 2.

§. III.

An per ſubſtitutionem pupillarem excludatur mater a ſucceſſione impuberis filii?

LXVI. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, per ſubſtitutionem pupillarem expreſſam (qualis eſt illa, quæ ſupra deſcripta eſt, *num.* 61.) excluditur mater impuberis filii, & omnes aſcendentes per lineam maternam a ſucceſſione illius, etiam quoad legitimam, quam alioquin filius ei relinquere teneretur. Quare ſi pater filium impuberem hæredem inſtituit, eique Cajum ſubſtituit, & filius intra ætatem pupillarem deceſſerit, ſuccedit Cajus ſubſtitutus, etiam excluſa matre, prout ſtatuitur in *l. Lucius*; 45. *in fine princip. ff. de vulg. & pupill. ſubſt. & l. Precibus*, 8. *C. de Impuber. & aliis ſubſtitut. & l. Papinianus*; 8. *§. Sed nec impuberis*; *ff. de inoffic. teſtam.* Ubi dicitur, quod mater impuberis filii teſtamen-

Digitized by Google

mentum inoffícioſum per querelam dícere non poteſt, quia puberi hoc facit. Idem decernitur in *c. Si pater 2. h. t. in 6.* ubi talis caſus proponitur, juxta *Gl. ibid.* Titius habens filium, ac filiam impuberes, filiam in certa re, ſeu pecu-
„ niæ quantitate inſtituit: filium vero in reliquis bonis hæ-
„ redem univerſalem fecit: uxori vero ſuæ (matri filiorum)
„ aliqua legavit (uſumfructum quorundam bonorum, *Gl. hoc*
„ *in caſu, & V. Legavit*) adjecit vero, ut ſi filia decederet
„ ſine liberis, dicto filio: ſin autem filius abſque liberis obi-
„ ret, dictæ filiæ moreretur; (hoc eſt, filia in commodum
„ filii, & hic in commodum filiæ) denique pauperes inſti-
„ tuit hæredes, ſi utramque ſine liberis decedere contin-
„ geret. Accidit autem, ut mortuo Teſtatore, etiam filius,
„ & filia, matre ſuperſtite ſine liberis, ſeu prole moreren-
„ tur. Cum itaque vi Teſtamenti paterni, hæreditas reſti-
„ tuenda eſſet pauperibus, qui filio, & filiæ erant ſubſtitu-
„ ti, mater voluit ſuam partem legitimam, & Trebelliani-
„ cam deducere. Re delata ad Papam Bonifacium VIII. Is
„ reſpondit, abſque deductione portionis legitimæ jure na-
„ turæ debitæ, & Trebellianicæ, bona omnia ipſis paupe-
„ ribus deferri, eo quod prædictæ ſubſtitutiones factæ filio
„ in commodum filiæ, & vice verſa, filiæ in commodum
„ filii, & poſt hos in commodum pauperum, pupillares di-
„ rectæ, non obliquæ, ſeu fideicommiſſariæ cenſeri debeant;
„ cum in ſubſtitutionibus ſemper ſit interpretatio facienda,
„ dummodo verbis earum, & perſonis inſtitutis convenire
„ poſſit: (ut in caſu propoſito, in quo uterque, filius & fi-
„ lia erant impuberes, & ante tempus pubertatis ſine libe-
„ ris deceſſerant, *Gl. hic V. Perſonis*;) ut potius directa ſub-
„ ſtitutio cenſeatur eſſe facta, quam obliqua ſive indirecta:
„ quanquam directa ſubſtitutio interdum etiam ex cauſa ad
„ fideicommiſſariam trahatur. Ratio autem, cur verba com-
„ munia ſubſtitutionis potius intelligi debeant de directa,
quam obliqua, ſi materia ſubjecta, & perſona id patiantur, & aliunde probari non poſſit, aliam fuiſſe mentem Teſtatoris, eſt; quia ſubſtitutio directa, per quam hæreditas, abſque facto intermediæ perſonæ, a Teſtatore ipſo immediate defertur ſubſtituto, eſt magis ſimplex, & honeſta, ac liberalis, quam ſit ſubſtitutio obliqua, ſeu fideicommiſſaria, ideoque etiam in illa Trebellianica deduci non poteſt. Addit Pontifex in *cit. c. 2. in fine*, licet filius, aut filia in Te-
„ ſtamento ſuo, matrem legitima portione jure naturæ ipſi
„ debita privare non poſſint (niſi ex juſta cauſa, *Gl. ibid. V.*
„ *Non poſſit in addit.*) poteſt tamen pater in teſtamento, quod
„ filio impuberi facit, matrem omnino excludere; cum Te-
„ ſtamentum hujuſmodi pupillare, ſeu pupillo factum, po-
tius paternum, vel pars quædam paterni eſſe ſit cenſendum, prout etiam habetur in *l. Qui plures; 38. in fine, ff. de vulg. & pupil.*

LXVII. Pro explicatione hujus c. notandum primo. Extraneus ſubſtitutus pupillariter filio impuberi in teſtamento patris, excludit matrem ſuperſtitem, etiam a legitima portione ipſi in bonis pupilli debita, quam ipſe filius excludere non poſſet, ſi liberam teſtandi facultatem haberet; quia ex parte patris, mater impuberis, ſive uxor ſua non eſt hæres neceſſaria, cui maritus non tenetur aliquid in Teſtamento relinquere. Idque procedit, quoad omnia bona filii, etiam per maternam lineam acquiſita, *l. Papinianus; 8. §. Sed nec impuberi, ff. de inoffic. teſtam.* & colligitur ex *l. Sed ſi plures; 10. §. Ad ſubſtitutos; ff. de vulg. & pupill.* & ex *cit. c. 2. h. t. in 6.* Imo etiam locum habet in foro conſcientiæ, modo a ſubſtituto matri indigenti neceſſaria alimenta dentur: non item legitima, quando graviter illa non indiget, tunc enim illa non eſt jure naturæ debita, ut ex communiore ſententia docet *Covarr. in c. Cum eſſet; 10. de teſtam. n. 11. Mol. tr. 2. diſ. 184. n. 49.* Nec obſtat, quod teſtamentum tale videatur eſſe Teſtamentum filii; quia licet in illo agatur de hæreditate filii, ipſe tamen teſtamentum non fecit, adeoque non eſt teſtatus, ſed pater ejus loco. Multo magis vero per ſubſtitutionem expreſſam pupillarem excluduntur ab hæreditate filii impuberis fratres, & alii conſanguinei ipſius; cum non teneatur pater faciens uni liberorum Teſtamentum, in eo inſtituere liberos ſuos, cum alii liberi nihil habeant juris in bonis fratris impuberis *Zoeſ. c. l.*

LXVIII. Notandum ſecundo. Aliud vero dicendum eſt, quoad hoc, de ſubſtitutione pupillari tacita, quæ implicite continetur ſub vulgari expreſſa, videlicet ſub hac: *ſi filius impubes hæres non eſt, Cajus hæres eſto*, nam qui filio non adeunti hæreditatem, alium hæredem ſubſtituit, videtur etiam hæreditate ab eo adita, ſed intra pupillarem ætatem decedenti ſubſtituiſſe hæredem, qui proinde hoc caſu ſuccedet, non ex vulgari expreſſa, quæ adita ab eo hæreditate extincta eſt: ſed ex tacita pupillari, idque ex Lege, præſumptam teſtatoris voluntatem ita interpretante, *l. Eam hoc jure; 4. in princ. ff. de vulg. & pupill. l. Quamvis; 4. C. de impub. & aliis ſubſtit.* Niſi aliunde de contraria voluntate teſtatoris conſtet, *cit. l. Quamvis; Zoeſ. c. l. n. 16.* Jam ergo per talem ſubſtitutionem pupillarem tacitam, ſeu ſubintellectam in vulgari expreſſa, non excluditur mater impuberis a ſubſtituto ſed ea præferenda eſt extraneis pupilli hæredibus ab inteſtato, *l. ultim. C. de inſtitut. & ſubſtitut.* ubi ſubſtitutio pupillaris ſubintellecta in vulgari poſthumo facta, non excludit matrem, & in *l. Precib. 8. C. de impub. & aliis ſubſtit.* ut docet *Bartol. in l. Centurio 15. nn. 5. ff. de vulg. Covarr. in c. Raynutius; 16. §. 4. n. 6. in fine h. t. Molin. cit. diſ. 184. n. 29.* ubi dicunt, hanc eſſe communem ſententiam, *Zoeſ. c. l. num. 10.* Ratio eſt, quia Leges tantum loquuntur de ſubſtitutione expreſſa pupillari, quod excludat matrem, ergo non debent, quippe odioſæ, extendi ad tacitam, & major eſt vis expreſſæ, quam tacitæ, præſertim quando agitur de odioſis, ut de excluſione, vel privatione alicujus. Excipitur, niſi ex conjecturis appareat, eam fuiſſe teſtatoris voluntatem, *Gl. in cit. l. Precibus; V. omni modo.* Vel niſi ſubſtitutos ſit fratres inſtituti, ſeu filius teſtatoris; tunc enim excludit matrem, etiam per tacitam pupillarem ſubſtitutionem, *Bart. in l. 2. num. 44. ff. de vulg. & pupill.* quia tunc præſumptio eſt, quod teſtator voluerit filium ſuum uxori præferri.

Præterea viceverſa, per tacitam vulgarem ſubſtitutionem contentam in pupillari expreſſa excluditur mater filii impuberis, ut docet *Gl. fin. in l. ult. C. de inſtitut. & ſubſtitut. Molin. c. l. num. 20.* Ratio eſt, quia tacita vulgaris non habet locum, niſi quando filius non eſt hæres patris, vel quia repudiat hæreditatem, vel quia ante patrem decedit, ac proinde per illam non ſucceditur filio impuberi: ſed patri teſtatori, ex cujus bonis nihil uxori debetur, quando alius hæres in eo eſt inſtitutus, vel ſubſtitutus, & conſequenter tunc ſubſtitutus matri pupilli eſt præferendus: Secus eſt de matre teſtatoris, quæ per tacitam vulgarem in pupillari contentam non excluditur, niſi ſubſtitutus ſit unus ex deſcendentibus, *Covarr. c. l. in fin. Mol. t. l. num. 20.*

LXIX. Sed hic jam ulterius quæritur, an ſi pater filio impuberi verbis directis ſubſtituit, is autem poſt pubertatem mortuus ſit, illa ſubſtitutio valeat, ſaltem ut obliqua, ſeu indirecta, ita ut hæreditatem ſubſtitutus conſequatur per modum fideicommiſſi? Reſp. primo. Si pater filio impuberi in poteſtate ſua conſtituto verbis directis ſubſtituat in teſtamento: v. g. *Si filius meus in ætate pupillari deceſſerit, Cajus hæres eſto*: tum ſi filius poſt pubertatem decedat, exſpirat ſubſtitutio, & excluditur ſubſtitutus, ita ut tanquam obliqua, ſeu per modum fideicommiſſi valeat: ſed omnino excludatur ſubſtitutus, ut conſtat ex *l. Verbis; 7. ff. vulg. & pupil.* & ex communi docet *Bart. in l. Centurio; 15. nn. 3. ff. eod.* Ratio eſt, quia cum ſubſtitutio, quæ ſit per verba directa, & illa, quæ ſit per verba obliqua, ſeu indirecta, ſint omnino oppoſitæ, ipſaque verba oppoſitas ſignificationes habeant, non poteſt illa hanc in ſe continere, nec ad illam extendi. Hoc autem procedit, ſi ſubſtitutio fiat in teſtamento: nam ſi pater ſubſtituit filio ſuo impuberi directe in Codicillo (in quo directe hæreditas dari non poteſt) tunc ea ſubſtitutio, ex benigna interpretatione valebit, ut fideicommiſſum, & hæres, v. g. mater impuberis gravata cenſebitur, ad reſtituendam hæreditatem ſubſtituto, quia alioquin ſubſtitutio omnino corrueret, *l. Scævola; 7. ff. ad SC. Trebell. Bart. in cit. l. Verbis; n. 4. ff. de vulg.*

Excipitur, ſi miles verbis directis filio ſuo impuberi ſubſtituit, v. g. *filius meus hæres eſto, & ſi intra 25. ætatis annum vita exceſſerit, Cajus hæres eſto*; cenſetur ſubſtitutio facta, ſi hæres extitit etiam poſt pubertatem, non quidem jure directo, cum jam teſtamentum ipſemet facere poſſit: ſed per modum fideicommiſſi, ita ut ſubſtitutus bona tantum, quæ a milite ſubſtituente provenerunt, capiat, licet, ſi ante pubertatem filius deceſſiſſet, non ſolum paterna, ſed etiam bona propria filii accepiſſet, jure communi, paganorum ſcilicet, *c. l. Centurio, ff. de vulg.* & ibi *Gl. V. Propria; & V. Communi, & Gl. in c. l. Scævola; V. Obligatur*, & Dd. communiter.

LXX. Reſpon. ſecundo. Subſtitutio compendioſa facta a teſtatore verbis directis, ut ſi v. g. dicat: *Inſtituo hæredem filium meum impuberem, & quandocunque is deceſſerit, Cajus hæres eſto*, cenſetur quidem eſſe ſubſtitutio directa vulgaris, ſi filius hæres non extiterit, directa vero pupillaris, ſi hæres extiterit, & ante pubertatem deceſſerit: at vero, ſi poſt pubertatem deceſſerit, valebit adhuc ſubſtitutio, non quidem ut directa, ſed ut fideicommiſſaria, prout ſumitur ex *cap. Raynutius; 16.* & tradit *ibid. Gl. V. Vel ſubſtitutionis; hoc tit. & in l. Precibus; 8. junct. Gl. magna C. de impub. & aliis ſubſtit. Jo. Andr. in c. 2. num. 19. h. t. in 6. Abb. in c. Raynutius; nn. 16. 17. 20. & 55. h. t.* Licet *Covarr. ibid. §. 9. n. 55.* & multi Legiſtæ, aliique Canoniſtæ contrarium teneant, velintque talem ſubſtitutionem, poſt tempus pubertatis, omnino exſpirare, præterquam ſi a milite tali modo facta ſit. Ratio autem prioris ſententiæ eſt, quia licet teſtator ſubſtituerit per verba directa, hæres eſto: ex adjunctis tamen colligitur, quod animum habuerit filio impuberi ſubſtituendi poſt pubertatem, adeoque fideicommiſſarie, cum directa ſubſtitutio tunc locum habere non poſſit, ac proinde tali caſu magis ad mentem teſtatoris attendendum eſt, quam ad verba, quibus ſubſtituit, & interpretari oportet diſpoſitionem illius, ut valeat eo modo, quo poteſt. Nec obſtat, quod ſubſtitutio compendioſa facta a milite filio impuberi, & ſi is deceſſerit, poſt pubertatem, ex ſpeciali tantum privilegio valeat, etiam poſt pubertatem, ergo id non debet extendi ad alios teſtatores non milites. Nam privilegium militis in eo tantum conſiſtit, quod etiamſi conſtet, ipſum voluiſſe directe ſubſtituere filio impuberi, jam puberi facto, ſive quia ex ignorantia juris neſcivit id fieri non poſſe, ſed putavit omnes etiam puberes, ſi adhuc minores ſint 25. annis, prohiberi teſtamentum condere: ſive quia putavit, ætatem pupillarem durare uſque ad 25. annum: nihilominus tamen favore militis, cui ignorantia juris non obeſt, talis ſubſtitutio, etiam poſt pubertatem facta, jure ſuſtinetur, ſaltem ut fideicommiſſaria. At vero hoc non procedit in alio teſtatore, qui per verba directa ſubſtituit: ſi enim conſtet, quod animum directe ſubſtituendi poſt pubertatem filii habuerit, nec per modum fideicommiſſi valebit ea ſubſtitutio. Sin vero de hoc non conſtet, in dubio, ex benigna interpretatione, ſubſtitutio talis trahetur ad fideicommiſſum, licet verba minus proprie accipienda, & verba directa obliquanda ſint, ut ultima voluntas teſtantis ſervetur, *l. 2. C. Communia; de legat.* Quanquam *Covarr. c. l. num. 6.* velit, ſubſtitutionem impuberi factam a milite, poſt tempus pubertatis valere, ut directam jure militari.

LXXI. Reſpond. 3. Si teſtator filio impuberi ſubſtituit per verba communia (quæ ſcilicet tam directam, quam obliquam, ſeu indirectam inſtitutionem, vel ſubſtitutionem ſignificare poſſunt, cujuſmodi eſt verbum *relinquo*, vel *ſubſtituo*: item *hæres inſtitutus moriatur Cajo*; ſive in commodum Caji, *c. 1. h. t.* item verbum *perveniat, ſuccedat, devolvatur, & c. Bart. in l. Centurio; 15. num. 46. & ſeqq. ff. de vulg.*

& pu-

Digitized by Google

& pupill. Abb. in cit. c. Raynutius ; num. 15. neque illam reſtrinxit ad annos pupillares : ium ſi filius deceſſit poſt pubertatem, locum habet ſucceſſio fideicommiſſaria, ut ſi v. g. teſtator dicat : *quandocunque filius meus deceſſerit, ſubſtituo illi Cajum*, hæc enim eſt compendioſa ſubſtitutio, quæ extendi debet ad annos pubertatis, ita ut ſi filius pubes deceſſerit, ſubſtitutus ſuccedat, tanquam ex fideicommiſſo, & cenſetur eſſe facta ſubſtitutio obliqua, ſeu fideicommiſſaria, ut ex communi Dd. tradit *Bartol. in cit. l. Centurio* ; nu. 26. Quin imo, etſi non ſit addita vocula *quandocunque*, ſi tamem ſimpliciter, ac indefinite teſtator ſubſtituit aliquem filio impuberi per verbum commune, v. g. inſtituo hæredem filium meum impuberem, & ſi ia ſine liberis deceſſerit, ſubſtituo ei Cajum, cenſebitur ſubſtitutio compendioſa poſt pubertatem, in ſe continens fideicommiſſariam, prout ſumitur ex *c. Raynutius* ; 16. *h. t.* ubi fuit facta ſimpliciter ſubſtitutio, ut ſi Adjecta decederet ſine liberis, Alterocha, & ſoboles ei ſuccederet, nec expiravit iſta ſubſtitutio, adveniente pubertate, *Abb. ibid. num.* 6. *Covarr. ibid.* §. 9. num. 17. *Gl. in cit. c.* 1. *V. Abſque deductione* ; *h. t. in* 6. Ratio eſt, quia propoſitio indefinita, & indeterminata æquivalet univerſali, ac proinde quando teſtator dicit, ſi filius abſque liberis deceſſerit, idem eſt, ac ſi dicat, quandocunque deceſſerit. Itaque utraque eſt ſubſtitutio compendioſa, continens in ſe plura tempora, idque ſumitur etiam ex *l. Quidam* ; 5. *& l. Quoties* ; 51. *& l. ſeq. ff. de reb. dub.*

Porro poteſt pater filiu impuberi etiam in ſubſtitutione compendioſa, quæ ſcilicet plura in ſe tempora comprehendit, verbis obliquis, ſive per modum fideicommiſſi ſubſtituere, v. g. *Inſtituo filium hæredem meum ; & ſi, ſive ante annos pubertatis moriatur, ſive poſtea, hæreditatem tradat, vel reſtituat* Cujo, talis ſubſtitutio erit omni tempore fideicommiſſaria, id eſt, ante, & poſt pubertatem, ut conſtat ex *l. Cohæredi* ; 41. §. *Quod ſi hæredem* ; *ff. de vulg. Abb. in cit. c. Raynutius* ; *num.* 19. *Covarr. ibid.* §. 9. n. 18.

§. IV.

De ſubſtitutione, quæ fit per fideicommiſſum.

LXXII. Quæritur primo. Quid ſit Fideicommiſſum, & quis illius effectus? Reſp. Fideicommiſſum in genere dicitur quod alicui per intermediam perſonam, ſive per miniſterium, & quaſi manum alterius relinquitur ; eſtque duplex, aliud univerſale, in quo hæres, ſive in teſtamento inſtitutus, ſive ab inteſtato ſuccedens, rogatur, vel jubetur hæreditatem totam, vel ejus partem, alteri reſtituere, ſeu tradere, §. *Imprimis* ; *&* §. *Præterea, Inſtit. de Fideicom. hæred.* & is quidem, qui jubetur reſtituere, Fiduciarius, hæres, *leg. Seius* ; 46. *ff. ad SC. tum Trebellian.* Is vero, cui jubetur reſtitui, fideicommiſſarius appellatur, §. *Sed quia ſtipulationes* ; *Inſtit. eod.* Aliud eſt fideicommiſſum particulare, quando non univerſitas bonorum, ſive tota hæreditas, aut pars illius : ſed tantum res particularis, una, vel plures ab hærede alteri reſtitui, jubentur, de quo *Tit. Inſtit. de ſingul. reb. per fideicom. relict.* & hoc in pleriſque ſequitur naturam legati, & jure novo reipſa ab eo non diſert, *Zæſ. ff. ad SC. Trebell. num.* 9. Effectus autem fideicommiſſi univerſalis eſt, ut ſi hæres directus fideicommiſſo in teſtamento, vel etiam hæres ab inteſtato in Codicillo gravatus, reſtituere hæreditem alteri, nolit illam adire, officio Judicis cogi poſſit, ut adeat, & ut eam aditam reſtituat fideicommiſſario, §. *Eo-ge* ; *Inſtit. de fideicommiſſ. hæred. l. Num quod* ; 14. §. 1. *ff. dicto Tit. Molin. to.* 2. *diſ.* 186 *in princ.*

LXXIII. Quæritur ſecundo. An, & quatenus pater filium gravare poſſit, ut hæreditatem poſt mortem alteri reſtituat? Reſp. primo. Si pater filium hæredem inſtitutum jubeat, poſt mortem, hæreditatem alteri reſtituere, non aliter cenſetur, illam fideicommiſſo oneraſſe, quam ſub tacita hac conditione, *ſi ſine liberis mortuus fuerit* ; prout ſtatuitur in *l. Cum Avus* ; 102. *ff. de condit. & demoſtrat. & l. Cum acutiſſimi* ; 30. *C. de fideicommiſſ.* Ratio eſt, quia non eſt veriſimile, teſtatorem, ſi de nepotibus cogitaſſet, fuiſſe gravaturum filium, ad reſtituendam hæreditatem extraneis, & alias ſucceſſiones propriis voluiſſe anteponere, *cit. l. Cum acutiſſimi* ; quæ præſumptio etſi ſit juris, non tamen eſt juris, & de jure, ideoque probationem in contrarium admittit, *Menoch. l.* 4. *de præſumpt. c.* 89. num. 13. *&* 2. *ſeqq. Zæſ. ff. ad SC. Trebell. numero* 10.

Porro, ſi filio ſub tali conditione gravato filii poſtea naſcantur, quilibet ſubſtitutus excluditur, extraneus ſcilicet, etiam uxor teſtatoris ; cum veriſimile ſit, teſtatorem liberos ex ſe deſcendentes voluiſſe præferre uxori, *Zæſ. cit. loc. numer.* 30.

LXXIV. Reſp. ſecundo. Si filius gravatus in teſtamento patris hæreditatem alteri reſtituere, ſub hac conditione, *ſi ſine liberis deceſſerit* ; Religionem ingrediatur, ac profiteatur, tum excluſo ſubſtituto, Monaſterium ſuccedit in bonis Profeſſi, prout conſtat ex *Auth. niſi rogati, C. ad SC. Trebell. quæ eſt deſumpta ex Auth. de SS. Epiſcopis*, §. *Sed & hoc, Coll.* 9. & habetur etiam in *c. Præſentia*, 8. *de probation.* ubi cum quidam teſtamentum feciſſet, in quo Marcum filium ſuum hæredem inſtituit, præcipiens, ut ſi ſine liberis deceſſerit, bona ad fratres ſuos devolverentur : Marcus autem poſtea Monaſterium ingreſſus fuiſſet, & eidem ſe, & ſua iterato obtuliſſet (per Profeſſionem religioſam) ſententia lata fuit pro Monaſterio, & fratribus teſtatoris Marco filio ſubſtitutis, ſilentium eſt impoſitum ſuper his, quæ a Monaſterio poſtulabant, iique ad reſtitutionem condemnati ſunt eorum, quæ ea bonis prædicti Marci occuparunt. Ratio autem hujus deciſionis eſt, non quod Monaſterium loco filii habeatur id enim in *cit. c. non dicitur*, ſed quod habeatur loco hæredis, ut patet ex illis verbis, *quia intelligendum non erat ſine hærede decedere, qui Monaſterium ſibi hæredem inſtituit*, Ideoque cum Monaſterium juris ſolum fictione interdum habeatur pro filio, id non eſt extendendum ultra caſus jure expreſſos ſed ea potius vera ratio eſt, quod pia præſumptio eſſe debeat, ſi teſtatori in mentem veniſſet ; cogitare de Religionis profeſſione, talem caſum excepturum fuiſſe, cum non minus cauſam piam Monaſterii, quam liberos dilexiſſe cenſeatur, ideoque ea conditio, *ſi ſine liberis deceſſerit*, habetur pro non ſcripta, quatenus in Monaſterii præjudicium cedit, juxta *Auth. de SS. Epiſc.* §. *Sed & hoc præſenti* ; *Tit.* 37. *Coll.* 9. unde *cit. c. In præſentia eſt deſumptum. Sanch. Lib.* 7. *mor. c.* 16. *numero* 4. 5. *&* 8. *Laym. in cit. c. In præſentia*, 8. & diximus *Lib.* 2. *Tit.* 19. in explicatione ejuſdem *c. numer.* 34. *& ſeqq.*

LXXV. Extenditur autem tradita Conſtitutio primo. Ut habeat locum etiam in foro conſcientiæ, in quo ſubſtitutus excluditur perpetuo, *Sanch. c. l. n.* 1. & alii apud ipſum.

Extenditur ſecundo. Si gravatus fideicommiſſo fiat Clericus ſecularis, tunc enim etiam excluditur ſubſtitutus, juxta *cit. Auth. Sed & hoc præſenti*, ibi : *Monaſteria ingrediantur, aut Clericiſiant* : dummodo tamen perpetuo in Clericato perſeveret, adeoque ſacris Ordinibus ſit initiatus, & bona illa, quæ alias ſubſtituto reſtituere debuiſſet, relinquat Eccleſiæ, vel in alia pia opera expendat, *Menoch. cit. l.* 4. *c.* 83. *n.* 65. *&* 2. *ſeqq. num.* 32.

LXXVI. Limitatur autem ſupra dicta diſpoſitio primo. Niſi de contraria voluntate teſtatoris nolentis, ut per Monaſterium ſubſtitutus excludatur, expreſſe conſtet, vel ex manifeſtis conjecturis colligi poſſit, ut ſi v. g. ſubſtituat aliquem de ſua familia, adjiciens, ſe velle, ut illa bona perpetuo apud familiam maneant ; nam cum lex illa ſtatuens, ut Monaſterium excludat ſubſtitutum in fideicommiſſo, fundetur in prædicta præſumptione, ea ceſſat, quando de contraria veritate conſtat, & conſequenter etiam ipſa Lex, *Menoch. cit. c.* 38. num. 26. *Sanch. cit. c.* 16. n. 22.

Limitatur ſecundo ; ut excludatur ſubſtitutus a Monaſterio, ſi hæres gravatus ingreſſus ſit Monaſterium bonorum capax, in eoque valide ſit profeſſus, quia per ſolam profeſſionem Monaſterium ſit hæres bonorum Profeſſi : ſi tamen poſtea fieret apoſtata, id non noceret Religioni, *Sanch. c. l. num.* 26. ſequitur etiam, ut Monaſterium reipſa ſucceſſerit in illa Profeſſi bona, & ea non repudiaverit, *Menoch. c. l. num.* 72. *Sanch. num.* 24.

Limitatur tertio. Si hæres gravatus ingreſſus ſit Monaſterium, quod bonorum in communi, & ſucceſſionis omnino eſt incapax ; tunc enim ſubſtitutus non excluditur, ſed ſtatim a die profeſſionis admittitur, quia profeſſio in tali Ordine quoad ſucceſſionem æquiparatur morti naturali, *Menoch. c. l. num.* 81. *Sanch. c. l. num.* 13. *&* 16.

Limitatur quarto. Si alia cauſa pia ſubſtituta ſit in defectum liberorum, v. g. ſi filius meus ſine liberis deceſſerit, bona illius pauperibus dentur, vel in redemptionem captivorum, vel Eccleſiæ Parochiali, aut alii loco pio, hoc caſu præferenda eſt cauſa pia ſubſtituta, neque per profeſſionem filii illa excludetur, juxta *cit. auth.* §. *ſed & hoc præſenti* : quia ſi privilegiatus concurrat cum privilegiato, tunc ceſſantibus privilegiis, ſervatur Jus commune, *Gl. fin. & Abb. in cit. c. In præſentia, num.* 36. *de probat. Menoch. c. l. num.* 86. *Sanch. c. l. num.* 34.

Limitatur quinto. Niſi hæres gravatus Religionem ingrediatur, animo fraudandi ſubſtitutum : tunc enim a Monaſterio non excluditur ſubſtitutus, *Menoch. cit. c.* 83. *num.* 76. *Sanch. num.* 54. *&* 55. quia fraus ſua nemini patrocinari debet, ideoque nec Monaſterium, mediante profeſſione gravati, in fraudem facta, bona illa conſequi poteſt. Talis fraus v. g. præſumitur, ſi gravatus minatus eſt ſubſtituto, ſe in illius odium ingreſſurum Religionem ad eum excludendum, quem deinde ingreſſus eſt, *Menoch. c. l. Sanch. c. l. n.* 60.

Limitatur ſexto. Niſi gravatus inductus ſit ad ingreſſum Religionis ſuaſionibus, & blanditiis Monachorum, tunc enim Monaſterium nulla bona hujus Profeſſi conſequetur, adeoque nec ſubſtitutus excludetur, *Menoch. c. l. nu.* 86. *Sanchez num.* 62.

Limitatur ſeptimo. Niſi illa conditio : *ſi ſine liberis deceſſerit*, apponatur, non in teſtamento, vel alia ultima voluntate, aut contractu gratuito, ut ſi quis legaverit, vel donaverit aliquid Titio, ſed in contractu oneroſo, tunc enim excludetur Monaſterium : quia cum Conſtitutio hæc ſit exorbitans, & de ſolis ultimis voluntatibus, & contractibus gratuitis loquatur, ut patet ex *cit. Auth. Sed & hoc præſenti*, non eſt ad alios extendenda, *Sanch. c. l. num.* 86. Plures aliæ limitationes legi poſſunt apud *Menoch. l.* 4. *de præſumpt. c.* 83. *& Sanch. l.* 7. *c.* 16. *Barb. in Collect. in c. In præſentia* ; 8. *num.* 31. *& pluribus ſeqq. Fagn. ibid. n.* 3. *& ſeqq. de probat.*

§. V.

De deductione, tum Quartæ partis Trebellianicæ ex fideicommiſſariis hæreditatibus ; tum Legitimæ.

LXXVII. Quæritur primo. An, & qua ratione ex fideicommiſſis deducenda ſit Quarta Trebellianica? Reſp. Si hæres per fideicommiſſum gravatus ſit, hæreditatem alteri reſtituere, poteſt quartam partem, quæ Trebellianica dicitur a JCto Trebelliano, deducere, §. *Sed quia ſtipulationes*, *&* §. *Nihil autem intereſt*, *Inſtit. de fideicommiſſ. hæred.* ubi dicitur, perinde eſſe, ſive quis ex toto, ſive ex parte hæres ſit inſtitutus, poteſt enim quartam partem portionis, in qua inſtitutus eſt, retinere. Ratio eſt, ne gravatus, ob nullum, vel exiguum lucrum, recuſet adire hæreditatem, & ſic fideicommiſſa extinguantur, *cit.* §. *Sed quia*. Idque probatur etiam ex *c. Raynutius* ; 16. *h. t.* In quo Innocentius III. confirmavit ſententiam Judicis, per quam pronunciavit Trebellianicam detrahendam eſſe. Ubi talis caſus ſatis intricatus proponitur. Raynutius ex uxore Adelaſia duas habens filias,

uimi-

„ nimirom Alterocham, & Adjectam, Matrem vero Claram, in extremis politus condidit teſtamentum, in quo Alterochæ filiæ puberi, oltra dotem, quam prius dederat, domum eum horto: Adjectæ veru filiæ impuberi cætera bona ſua reliquit, eidemque filiam Alterocham, & ſobolem, quam in utero geſtabat, ſubſtituit, ita ut ſuccedere deberent dictæ filiæ impuberi, ſi abſque filiis moreretur. Mortuo teſtatore Raynutio, Tutores Adjectam, eum omnibus bonis a patre ei relictis, jure Longobardorum, in matrimoniom tradiderunt cuidam, nomine Petro, ex quo Adjecta filium quidem ſuſcepit, ſed eo mortuo, ſine liberis deceſſit Adjecta: poſtea maritus defunctæ hona illius pacifice aliquamdiu poſſedit, & contracto matrimouio cum alia, liberis ex eadem ſuſceptis, vita quoque defunctus eſt. Exinde inter Alterocham, ejuſque filium ex una parte, & filios, quos Petrus reliquit, & eorundem Tutorem Raynetium, ex altera parte, controverſia orta fuit ſuper bonis Adjectæ, & coram Judice Tuſcano agitata. Coram quo Alterocha, & filius ejus, bona Raynutii deſuncti ex cauſa fideicommiſſi, vel ſubſtitutionis, quam in teſtamento ſuo ſecerat, ſibi debita petierunt, propterea quod mortua ſit ſine liberis. Sed ex adverſo Tutor filiorum Petri objiciebat præſcriptionem annualem, uſucapionem pro dote, & longi temporis, (ſcilicet 10. vel 20. annorum) ſilentium. Inſuper adjecit quod ex aſſe hæreditatis imprimis pars tertia Claræ matri Raynutii teſtatoris debita: tum vero pars tertia uxori ejuſdem, ac deoique Quarta Trebellianica, nomine Adjectæ, deducendæ fuerint. His utrinque propoſitis; Judex Tuſculanus Raynerium Tutorem, nomine pupillorum; ad reſtitutionem bonorum condemnavit, parte tertia Claræ prius deducta, quam ipſa Adjectæ, & marito ejuſdem donaverat, cum de hac tertia Raynutius in ſubſtitutione cogitaſſe, non videator, deducta item parte Adelaſiæ uxoris, quam ipſa ſupradicto marito ſuo vendiderat: eaſque tertias idem Judex, ſecundum Tuſcanæ Civitatis conſuetudinem (ſive jus municipale, juxta quod, præmoriente marito, tertiam partem bonorum conſequitur, uxor, etiamſi filios relinquat, & vir lucratur dotem) deduci præcepit. Denique etiam partem Quartam Trebellianicam deduci juſſit, cum quilibet etiam hæres extraneus, reſtitutione gravatus, eam deducere poſſit.

„ Verum utraque pars, a ſententia hujus Judicis ad Papam Innocentium III. appellavit. Qui Diaconum quendam Auditorem dedit. Coram quo cum diu litigatum eſſet, denique is ſententiam dicti judicis in eo, quod judicavit, tertias Claræ, & Adelaſiæ integre deducendas eſſe, pronuntiavit injuſtam, & ab ea recte appellatum fuiſſe, definiendo, quod illæ tertiæ ita deducendæ ſint, ut legitima portio jure naturæ debita Alterochæ, in utraque tertia ſalva maneat, ad qoam proinde portionem reſtituendam Tutorem condemnavit. In eo veru, quod Quartam Trebellianicam dictus Judex Tuſcanus cenſuit retinendam, ſententiam ejuſdem confirmavit, ita tamen, ut fructus de bonis hæreditatis reſtituendæ a tempore litis conteſtatæ, a Petro, & filiis ejus, poſt mortem Adjectæ, computentur in illa Quarta: qui fructus ſi ad Quartam ſufficiant, alia deductio fieri non debeat: ſi non ſufficiant, computatio fiat, pro ratione fructuum perceptorum. Sed quia Raynutius filiam Adjectam in legitima portione gravare non potuit, ideo legitimam ipſam, videlicet ejus partis, quæ ab inteſtato ipſi deberetur, retinere debeat, ita ut deductio Trebellianicæ duntaxat fiat de his rebus, quæ ſecuodum Tuſcanæ Civitatis conſuetudinem, fieri ſolet. In eo denique, quod dictus Judex Raynerium Tutorem, nomine pupillorum, ad reſidui reſtitutionem Alterochæ, & filio ejus faciendam condemnavit, ſententiam ipſius confirmavit. Innocentius autem Papa dicti Cardinalis ſenteotiam ratam habens, eam Apoſtolica auctoritate confirmavit.

LXXVIII. Pro declaratione hujus prolixi c. Notandum primo. Quamvis Jure communi Cæſareo, ſi quis decedat habens aſcendentem, v. g. matrem, vel uxorem, & ſimul liberos, mater, vel uxor non ſit neceſſario hæres, & ab inteſtato: ſed liberi, ſeu deſcendentes: jure tamen municipali Longobardorum debetur matri, vel uxori tertia pars hæreditatis deſuncti, ſive triens, quam deducere poſſunt, ut colligitur ex hoc c. & tradit, *Gl. hic V. Tam. tertia.*

Notandum ſecundo. Si hæres neceſſarius, ſive ſit ex deſcendentibus, videlicet filius, vel filia, ſive ex aſcendentibus, ut pater, vel mater, ſit gravatus, ut reſtituat hæreditatem alteri, ante omnia legitimam portionem hæreditatis deducere poteſt, ut patet ex hoc cap. quæ antiquo jure erat quarta pars hæreditatis relictæ, deducto ære alieno, & funeris expenſis, *l. Papinianus*, 8. *§. Quoniam, & §. Quarta, l. Cum quæritur*: 6. *l. Parentibus*, 8. *ff. de inoff. teſtam. & §. ult. Inſtit. eod.* Jure vero novo eſt triens hæreditatis, reſpectu deſcendentium, ſi quatuor, vel pauciores ſint liberi, filiæ vel filii, id eſt, tertia pars bonorum patris, vel matris, inter eos æqualiter dividenda: ſi vero plures liberi, quam quatuor, legitima eſt ſemiſſis, ſive dimidia pars bonorum, patris, vel avi, cui ſuccéditur, juxta *Auth. de triente, & ſemiſſ. Novel.* 18. *§.* 1. *& Auth. noviſſima, C. de inoff. teſtam. Gl. in cit. c. Raynutius V. Quartam partem.* Quod ſi minus legitima portione filiis relinquatur in teſtamento, poſſunt agere ad ſupplementum legitimæ, *l. Omnimodo*, 3. *C. de inoff. teſtam.*

Notandum tertio. Hæc legitima portio relinqui debet filiis pure, & abſque omni conditione, onere, aut gravamine *l. Omni modo*, 30. *C. de inoff. teſtam.* & habetur etiam in *cit. c. Raynutius, ibi: quia vero pater ipſam in legitima non potuit aggravare, h. t.* ita ut ſi fideicommiſſo gravata, vel conditio dilatio, aut aliud gravamen ſit adjectum legitimæ, illud pro non adjecto habeatur, *l. Quoniam*, 32. *C. eodem.*

Notandum 4. Legitima relinqui etiam debet Titulo inſtitutionis hæreditariæ, alias non valet teſtamentum, juxta *Auth. Ut cum de appell. cognoſc. §. Aliud quoque; collat.* 8. & tradit *Gl. in cit. c. Raynutius; V. Relinquens; h. t.* Neque obſtat idem c. ubi pater habens duas filias teſtamentum condidit, in quo uni ultra dotem, quam ei prius dederat, domum cum horto, reliquit: alteri vero cætera bona ſua, nulla facta mentione inſtitutionis, & tamen non ideo reſciſſum eſt teſtamentum. Nam ut notat *Gl. ibid. cit. V. Relinquens; & Abb. num.* 3. Quamvis ordinarie loquendo, ſi teſtator rem certam v. g. domum, vel hortum relinquat, cenſetur, id eſſe legatum ab hærede præſtandum; id tamen non procedit, ſi hæres ſit neceſſarius, ut filius, vel filia, cui tale aliquid relinquitur, tum enim ne teſtamentum ſit irritum, cenſeri debet rem illam, non ut legatum: ſed tanquam partem hæreditatis jure, ſeu Titulo inſtitutionis relictam eſſe, ut tradit *Gl. in Auth. noviſſima; V. Titulo, C. de inoff. teſtam.* & juxta *cit. Auth. Ut cum de appell. cognoſc. §. Hac autem, junct. Gl. margin.* Adde quod verbum *Relinquo* adjectum univerſitati bonorum, importat hæredis inſtitutionem, *ut relinquo omnia bona mea Titio*; ut colligitur etiam ex *cit. c. Raynutius*; in quo teſtator alteri filiæ ſuæ reliquit cætera bona ſua, quod debet intelligi, jure inſtitutionis, alias non valuiſſet teſtamentum, *Abb. ibid. num.* 3.

Notandum quinto. Legitima portio ſucceſſionis in bonis parentum debetur liberis jure naturæ, *cit. c. Raynutius, & c. Raynaldus*; 18. *h. t.* in quibus dicitur jure naturæ eſſe debita; id autem intelligendum, quoad originem, & quatenus legitima vice alimentorum fungitur, & in eorum locum ſuccedit: nam neceſſaria ſuſtentatio debetur jure naturæ liberis a parentibus, *l. Cum ratio*, 7. *ff. de bonis damnat.* At vero quoad quotam, ſeu quantitatem determinatam eſt juris Civilis, ita ut a Lege augeri, vel minui poſſit, modo liberis relinquatur neceſſaria ſuſtentatio, quæ eſt juris naturæ, & per legem, vel ſtatutum, aut conſuetudinem tolli non poteſt, *Abb. in cit. c. Raynutius numero* 12. *Barb. ibid. in Collect. num.* 6. *Gail. Lib.* 2. *obſ.* 102. *num.* 12. *& ſeqq.*

LXXIX. Quæritur ſecundo. An hæres ſuus, & neceſſarius fideicommiſſo univerſali gravatus, poſſit ſimul Legitimam, & Trebellianicam detrahere? Reſpond. Si filius, vel alius ex deſcendentibus, gravatus ſit, hæreditatem reſtituere alteri, ſub conditione, ſi ſine liberis deceſſerit, poteſt, & Legitimam deducere, atque inſuper quartam partem Trebellianicam ex reliqua hæreditate, in quibus etiam poteſt legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere, ut colligitur ex *cit. c. Raynutius & c. Raynaldus*; 18. *h. t.* Ubi talis caſus ſimiliter intricatus proponitur: „ Pepo filium ſuum Raynaldum hæredem inſtituit, hoc modo: ut ſi is, abſque filiis maſculis moreretur, patruis ſuis hæreditatem reſtitueret. Mortuo Pepone, inter Raynaldum, & patruos, ſuper quibuſdam bonis hæreditatis ejuſdem orta eſt controverſia, in qua utraque pars in tres arbitros compromiſerunt, ex quibus uno mortuo, reliqui duo (prout juxta formam compromiſſi poterant) procedentes, ita arbitrati ſunt, quod neutri parti licentia competat, quoquo modo in alium bona illa transferendi, quam in filios eorum maſculos, & legitime ex ipſis deſcendentes, & quicquid contra hoc factum fuerit, id non valiturum. Porro dictus Raynaldus prole carens teſtamentum condidit, in quo medietatem partis ſibi competentis ex bonis paternis, avunculis ſuis legavit: alteram vero medietatem, & reliqua bona paterna uni patruo, (quia alii forte mortui fuerant) ac filiis ejus reliquit, hoc adjecto, ut ſi patruus, & filii impedirent, quo minus legatum ad avunculos perveniret, bona, in quibus ex teſtamento, vel ab inteſtato patruus, & filii poſſent ſibi ſuccedere, ad eoſdem avunculos, ſecundum ratas ipſorum portiones denuo devolverentur. Poſt mortem Raynaldi, cum patruus ille ſolus adhuc ſuperſtes, hæreditatem adiiſſet, adverſus eum, ac filios ejus, Avunculi teſtatoris coram Judice Urbevetani litem moverunt, petentes, legata pro rata ſibi relicta dari. Quod ſi vero patruus, & filii ejus legata illa detineant, & dare nolint, tunc reſtitui ſibi, id eſt, Avunculis, quæcunque occaſione teſtamenti dicti Raynaldi ad illos pervenerunt, aut pervenire potuerunt, petierunt. Judex abſolvit patruum, & filios ejus a legato præſtando (motus ſcilicet ea ſententia, ſeu pronunciato arbitrorum) & nihilominus eos condemnavit ad aliorum bonorum reſtitutionem, juxta formam teſtamenti. Ab hac ſententia utraque pars appellavit ad Gregorium IX. petens, ut quatenus contra ſe lata eſſet ſententia, ea infirmaretur, & quatenus pro ſe lata, executioni mandaretur. Cauſam iſtam Papa Cardinali cuidam commiſit, qui lite coram ſe legitime conteſtata, conſideravit, quod Raynaldo ex bonis patris ſui Peponis tertia pars jure naturæ debita fuerit, in qua proinde gravari non potuit: & quod Quartam Trebellianicam, ſicut quivis alius extraneus, ex reliqua hæreditate, in cujus reſtitutione gravatus fuerat, deducere potuerit: & conſequenter quod ex iis portionibus per ultimam voluntatem avunculis ſuis valide legare potuerit, etſi portionum illarum expreſſam in legando mentionem non fecerint. Quare dictus Cardinalis (non obſtante arbitrio, quippe quod prædictum legatum impedire non poterat) pronunciavit, ſupra nominatum Judicem, in eo, quod patruum, qui confeſſus fuit ſe mediatarem legati avunculis facti poſſidere, in totum abſolvit, perperam judicaſſe: eundemque ad reſtitutionem ejuſdem legati a ſe poſſeſſi condemnavit avunculis faciendam, pro rata portionum ſuarum. Porro in eo, quod idem Judex patruum, & filios ejus totaliter in iis, quæ in ſecundo articulo (ſcilicet circa pœnam appoſitam ut omnia, quæ ad patruum, & filios poterant pervenire ex teſtamento Raynaldi, ſi contra legatum avunculis relictum venirent) petita fuerunt, condemnavit, male ipſum

„ ſum pronunciaſſe, decrevit: quia oſtenſum ſuit, filios a-
„ liquid contra voluntatem defuncti teſtatoris commiſiſſe,
„ eum nihil do petitis poſſidere reperti ſint: ſed quoad por-
„ tionem, quam patruus habuir in bonis illis, ratione me-
„ dietatis tertiæ, & quartæ, in qua medietate inſtitutio
„ ejuſdem patrui, & pœnæ adiectio valida erat, confirma-
„ vit ſententiam Judicis, ſalvo tamen manente ipſi pa-
„ truo, & filiis ejus ex jure inſtitutionis, beneficio Legis
„ falcidiæ circa reſtitutionem legati, dummodo intra tem-
„ pus legitimum voluntati teſtatoris paruerit; quia inven-
„ tarium fecit, atque etiam contra teſtatoris voluntatem
„ Lex Falcidia locum habet: quam ſententiam Cardinalis
„ Gregorius Papa, auctoritate Apoſtolica, confirmavit.

LXXX. Ex deciſione hujus cap. colligitur primo. Quod Papa in eo confirmat, & approbat ſententiam Cardinalis Judicis a ſe delegati, qui pronunciavit, quod Raynaldo ex bonis patris ſui Peponis legitima, quæ jam eſt triens ſive tertia pars hæreditatis, jure naturæ debita fuerit, in qua proinde gravari fideicommiſſo non potuit, nec reſtitui ea debuit: & quod etiam Quartam Trebellianicam, ſicuti quilibet alius hæres etiam extraneus, ex reliqua hæreditate, in cujus reſtitutione gravatus fuit, deducere potuit. Itaque ſi filius a patre rogatus ſit, vel gravatus reſtituere hæreditatem alteri, poterit ex tota hæreditate, quæ ſecundum Leges 12. unciis, ſeu partibus conſtat, pro legitima detrahere 4. uncias, quæ eſt triens, & pro Trebellianica quartam partem, ſive duas uncias deducere, adeoque univerſim, ſex uncias, ſive dimidiam partem totius hæreditatis, & conſequenter etiam poterit hæres gravatus, ex iis portionibus detractis, ſive dimidia hæreditate, aliquid alteri legare per ultimam voluntatem, vel alio modo libere de illa diſponere. Et quamvis in ſpecie facti, ſive caſu *cit. cap. Raynaldus*; filius Raynaldus juſſus ſit hæreditatem patris reſtituere, non pure; ſed ſub conditione, ſi ſine liberis deceſſerit: ideoque plerique Dd. exiſtiment, ſi filius pure, & abſolute gravatus ſit fideicommiſſo univerſali, non poſſit, niſi vel ſolam legitimam ſuam, vel ſolam Trebellianicam detrahere, prout videre eſt apud *Covarr. in cap. Raynutius*; 16. §. 11. *num.* 5. *hoc tit. & Molin. tract.* 2. *diſ.* 187. *numero* 5. Nihilominus tamen probabilius videtur, ſaltem ſpectato Jure Canonico, filium utramque poſſe ſimul deducere, ſive pure, ſive ſub conditione ſit gravatus reſtituere, quia Pontifex *in cit. cap. Raynaldus*; non ſe fundat in eo, quod filius ſub conditione, ſi abſque liberis deceſſerit, ſit gravatus reſtituere hæreditatem: ſed in eo, quod in legitima gravari non potuit, cum illa veluti naturali jure filiis debeatur; prout etiam dicitur in *cap. Raynutius*; 16. *eod.* & quod Quartam Trebellianicam quilibet, etiam extraneus, hæreditatis reſtitutione gravatus deducere poſſit, ac proinde non debeat deterioris conditionis eſſe filius, quam alius extraneus, quæ utraque ratio locum habet, ſive filius pure, & ſimpliciter: ſive ſub conditione ſit gravatus reſtituere hæreditatem, ut recte notat *Fachin. Lib.* 5. *controv. cap.* 2. quamvis de Jure Civili, unam tantum Quartam, vel Trebellianicam, vel legitimam deduci poſſe, teneant *Zaſ. ff. ad SC. Trebell. numero* 92. & alii Legiſtæ plerique. Sed idem eſſe de Jure Civili probat *Fachin. cit. loc.* ubi ait, antiquas Leges quoad hoc correctas eſſe per *Novell. Juſtiniani de reſtit.* §. 1. quam ibi allegat. Quin imo contrariam Canoniſtarum ſententiam in omnibus fere totius Orbis Tribunalibus eſſe receptam, teſtatur Guido Papa apud *Zaſ. cit. loc.* Addit *Fachinaus, cit. loc. cap.* 3. probabilius eſſe, quod filius gravatus reſtituere hæreditatem, poſſit detrahere Trebellianicam, præter legitimam, etiamſi ea fuerit ſemis, ut quia quinque, vel plures ſunt filii, qui rogati ſunt reſtituere hæreditatem; quia nunquam legitima gravari poteſt propter numerum filiorum, ideoque etiam in reſtitutionem venire non poteſt.

Colligitur ſecundo. Quod teſtator hæredi non neceſſario pœnam privationis imponere poteſt, niſi legata, & alia juſta ſua exequatur, ut patet ex *cit. cap. Raynaldus*; in quo teſtator hæredes inſtituit patruum & filios ejus, eoſque gravavit, ut res quaſdam certas, quæ dimidiam partem hæreditatis faciebant, nomine legati, ſuis avunculis reſtituerent adjecta pœna, ut ſi legatum impedirent, vel detinerent, omni commodo hæreditario privarentur.

Colligitur tertio. Si hæres gravatus reſtituere hæreditatem, confecit inventarium, poteſt etiam uti beneficio Legis falcidiæ, detrahendo quartam partem hæreditariæ ſuæ portionis ex rebus legatis: non autem detrahere poteſt Falcidiam de eo, quod pœnæ cauſa adjectum eſt, quia hæc quarta in pœnis locum non habet, *Gl. in cit. cap. Raynaldus V. Beneficio Legis Falcidiæ*; verum de Falcidia plura dicentur infra.

SECTIO IV.

De Legatis, & Fideicommiſſis particularibus.

Legata ordinarie relinqui ſolent in Teſtamentis, vel Codicillis, ideoque de illis etiam hic breviter aliquid dicendum.

§. I.

Quid ſit legatum, & an res aliena legari poſſit?

LXXXI. Aſſertio 1. Legatum ſumptum, non pro re legata, ſed pro actu legandi, definitur in *l. Legatum*, 13. *ff. de legat.* 2. & §. 2. *Inſtit. eod. Eſt donatio quadam teſtamento, vel melius, a defuncto relicta, ab hærede præſtanda.* Donatio hic accipitur late, pro omni gratuita datione, ſive inter vivos, ſive per ultimam voluntatem, per quam particulam excluditur hæreditas; quia habet onera adjuncta, non item legatum, quod eſt gratuita, & liberalis donatio. Additur *quadam*, quia legatum eſt donatio rei alicujus particularis, quæ hæreditatis rationem non habet, ut excludatur fideicommiſſum univerſale, cui alias tota definitio conveniret, *Laym. Lib.* 3. *tract.* 5. *cap.* 11. *num.* 1. Donatio item importat jus directum, ideoque verbis directis fit, in quo etiam diſtinguitur a fideicommiſſo particulari, quod verbis obliquis, ſive indirectis relinquitur. Differt legatum tum a donatione inter vivos, quæ non a defuncto relinquitur, ſed a vivo donatore fit, roburque, ac firmitatem habet, ita ut revocari non poſſit, legatum vero revocari poteſt *l. Si quis*; 3. §. *fin. ff. de adimend. legat.* tum a donatione mortis cauſa, quæ etiam a vivente tranſit in donatarium, quamvis ante mortem illius non ſit firma, ſed revocari poſſit, & donatio cauſa mortis conventionem, ſive acceptationem exigit, *l. Senatus*; 95. §. *Ergo qui mortis*; ibi; *negotium gerit. & l. Inter* 38. *ff. de mort. cauſ. donat.* In legato vero nullum negotium geritur, ſive conventio fit, idque verbum *relicta*, confirmat; nam relinqui proprie dicuntur, non quæ mutuo duorum, vel plurium conſenſu: ſed unius ſolum voluntate, poſt mortem ſuam in alium conferre volentis tranſeunt, *Zaſ. ff. de legat. numero* 9. Diſtinguitur etiam legatum ab hæredis directa inſtitutione; quia hæreditas, non ab alio quodam, ſed ab ipſo teſtatore immediate: legatum vero ab hærede accipitur. *Molin. tract.* 2. *diſ.* 193. *numero* 2. Verum cum hodierno jure legata relinqui poſſint, non ſolum in teſtamento: ſed etiam in Codicillis, inſtar fideicommiſſorum, *l. Et in Epiſtola*; 22. *C. de fideicom.* & non tantum ab hærede: ſed etiam a Legatario, & hæredis hærede, imo etiam teſtatore legata interdum præſtentur, *l. Hujuſmodi*; 84. §. *Si Titio ff. de legat.* 1. ideo nonnulli Dd. cenſent, verba illa, *ab hærede præſtanda*, ſuppoſititia eſſe, & expungenda, quippe, quæ Juri antiquo magis, quam hodierno conveniant. *Zaſ. c. l.* Porro legatum a fideicommiſſo particulari non differt quoad rem, & effectum: ſed ſolum quoad verborum formam: nam ſi verba teſtatoris dirigantur ad Legatarium, ut ſi dicat, lego, vel relinquo Titio hoc vel illud, dicitur legatum: ſi vero ad hæredem, vel etiam Legatarium, quibus rogentur, vel jubeantur, ut talem rem dent alteri tertio, dicitur fideicommiſſum particulare; jure enim novo omnia legata fideicommiſſis ſunt exæquata, ut nulla ſit inter ea differentia, §. *Sed neque*; *Inſt. de leg. l.* 1. *ff. de leg.* 1. Quare quæ de legatis dicenda ſunt, ſimiliter de fideicommiſſis particularibus ſunt accipienda, quæ nomine legatorum hoc loco comprehenduntur, *Molin. cit. diſ.* n. 1.

LXXXII. Aſſertio ſecunda. Res aliena, quæ ad omnino extraneum pertinet, qui nec hæres eſt, nec Legatarius, legari poteſt a teſtatore, §. *Non ſolum*, *Inſtit. de legat. & l. Cum rem alienam*, 10. *C. eod.* Ubi tamen diſtinguendum eſt: nam ſi quis rem alienam ignorans legavit, tanquam ſuam, nec res nec ejus æſtimatio debetur; ſed propter errorem vitiatur legatum, quia ſi Teſtator ſcivisſet, eſſe alienam, forte non legaſſet, *cit.* §. *Non ſolum*: ſi vero ſciens rem eſſe alienam, ſeu in ea nullum jus ſe habere legavit, valet legatum; quia cenſetur hæres gravatus, ut rem juſto pretio ſibi comparet, & Legatario tradat, vel ſi id efficere non poſſit, quia dominus non vult rem vendere, vel non niſi immodico pretio, juſtam ejus æſtimationem (arbitrio Judicis, *l. Qui quatuor*; 30. §. *fin. ff. de legat.* 3.) Legatario ſolvat hæres, *cit.* §. *Non ſolum*, & *l. Non dubium*, 14. *in fine ff. de legat.* 3. Idque ſtatutum eſt ob favorem Teſtamenti, & ultimæ voluntatis, ut effectum ſortiatur; dummodo res, quæ legata eſt, ſit in commercio hominum; nam ſi res ſit talis, cujus commercium non eſt, quia vendi non poteſt, vel non ſolet, ſive alienari, non valet legatum, cujuſmodi ſunt ſacræ, & religioſæ, vel publicæ, ita ut nec res ipſæ nec earum æſtimatio debeatur, *cit.* §. *Non ſolum*; non res, quia eæ commerciis non ſunt expoſitæ: nec æſtimatio, nam earum rerum, quæ vendi non poſſunt, nulla fieri poteſt æſtimatio, *l. Cum ſervus* 39. §. *Conſtat. uſque ad finem*; *ff. de legat.* 1.

LXXXIII. Porro Legatarius debet probare, quod teſtator ſciverit, rem eſſe alienam, non autem hæres, quod ignoraverit eſſe alienam; quia neceſſitas probandi incumbit ei, qui agit, *cit.* §. *Non ſolum*; *in fine*, cum enim eo fine ſit inventa teſtamenti factio, ut de re ſua propria quiſque teſtari poſſit, *l. Verbis*, 120. *ff. de V. S.* obſtat Legatario juris præſumptio, quod teſtator rem non legaſſet, ſi alienam eſſe, ſciviſſet, ideoque hanc præſumptionem per contrariam probationem enervare cogitur Legatarius, nam juxta *Reg. jur.* 47. *in* 6. *præſumitur ignorantia, ubi ſcientia non probatur*. Verum hæc præſumptio per aliam præſumptionem tollitur, nam ſi quis rem alienam, per errorem putans eſſe propriam, leget perſonæ conjunctæ v. g. uxori, cognato, affini &c. valet legatum, etiam ab ignorante relictum; quia ei legaturus fuiſſet, etſi ſciviſſet rem alienam eſſe, *l. Cum rem* 10. *C. de legat.* quæ autem hic dicatur perſona conjuncta, Judex arbitrabitur, *Gl. ibid. V. Vel uxori.*

LXXXIV. Extenditur autem prædicta aſſertio, quod non tantum de Jure Civili, ſed etiam Canonico legatum rei alienæ ſubſiſtit, prout colligitur ex *cap. Si Epiſcopus*; 5. *cauſ.* 12. *quæſt.* 5. Ubi legatum rei alienæ, etiam ad proprietatem Eccleſiæ ſpectantis, valet, ſi æſtimatio ejus domino ſolvatur, vel alia res ejuſdem valoris ei detur. Neque enim differentia inter Jus Civile, & Canonicum eſt inducenda ſine neceſſitate, & niſi aliud Jure Canonico ſit expreſſum. Sed neque Lex Civilis generaliter diſponens, quod Teſtator poſſit legare rem alienam, ita ut ſciens rem, quam legat, eſſe alienam, velit ut hæres rem illam a Domino emat, vel ſi is vendere nolit æſtimationem illius Legatario ſolvat, injuſta cenſeri poteſt; cum Domino rei nulla injuria fiat, nam is invitus rem ſuam vendere non cogitur, *Covarr. in cap. Filius*: *num.* 6. *de teſtament.*

„ LXXXV. Verum multum obſtare videtur *cit. c. Filius*;
„ *hoc tit.* ubi teſtatur res quaſdam alicujus Eccleſiæ, quas

ſcie-

Digitized by Google

,, ſciebat eſſe juria, ſeu dominii alieni, legavit Cathedrali
,, Eccleſiæ Meſſanæ, ſepulturæ ſuæ cauſa: filius teſtatoris,
,, patre defuncto, eaſdem res petiit ab Epiſcopo Meſſano,
,, & cum illas obtinere non poſset, id conqueſtus eſt Papæ
,, Gregorio I. Qui reſcripſit: tametſi ſecundum Leges ſecu-
,, lares, hæredes ad ſolvendum cogantur, ſi Teſtator rem
,, alienam legavit; quia tamen Epiſcopi aliique Eccleſiaſti-
,, ci, ſecundum Legem DEI, non autem Seculi, vivere de-
,, beut, injuſtum videtur, ut ea, quæ ad aliam Eccleſiam
,, pertinere perhibentur, alteri Eccleſiæ legata, ab Epiſco-
,, po Meſſano detineantur, qui aliena reſtituere debuit.

Ex quo inferri videtur, quod Papa Gregorius, Civilem Legem de ſolvendo legato rei alienæ, ſaltem in ordine ad res Eccleſiaſticas, & in foro Eccleſiaſtico obſervari noluerit, ſed eam improbarit.

LXXXVI. Variæ ſunt expoſitiones hujus cap. prout videre eſt apud *Abbat. & Covarr. ibid.* Prima expoſitio eſt, quam tradit *Gl. fin. in cit. c. Filius*; quod res aliena, domino invito, ſub prætextu legati, detineri non poſſit: ſed domino reſtitui debeat, ideoque in caſu hujus c. injuria commiſſa fuerit; quia res legatæ, domino invito, detinebantur, cum is cogi non poſſit ad res ſuas vendendas, ut illæ Legatario, juxta defuncti voluntatem, tradantur: quamvis Legatarius petere poſſit æſtimationem rei alienæ legatæ ab hærede, de quo tamen ibi nihil dicitur; quia hæres ad æſtimationem rei legatæ non tenetur, niſi Legatarius prius probaverit, Teſtatorem ſcivisſe, rem legatam alienam eſse, ut ſupra dictum. Deinde in caſu dicti cap. in ſpecie legatus fuit calix, & puer alterius Eccleſiæ ſervitio addictus, pro ſepultura ſua, ut patet ex integra lectione ejuſdem cap. ac proinde apparebat, quod Teſtator voluerit illas res in ſpecie relinquere pro ſua ſepultura: & non tantum æſtimationem earum.

Secunda interpretatio eſt, quod licet ordinarie loquendo, validum ſit legatum rei alienæ, ſi Teſtator ſcivit illam eſſe alienam, ita ut ſaltem æſtimatio illius ab hærede debeat ſolvi Legatario: id tamen non procedit, quando res legatæ ſunt tales, quæ vendi, vel alienari facile non poſſunt, ſive nonniſi magna neceſſitate urgente, qualea erant res legatæ, in *cit. c. Filius*, quæ pertinebant ad Eccleſiam, & ſine juris ſolennitatibus alienari non poſſunt, *Innocent. in cit. c. V. Tenebantur.*

Tertia, eaque cæteris probabilior expoſitio eſt, quod in dicto *c. Filius*; nihil abſolute immutatum ſit circa legatum rei alienæ: ſed ibi ſolum ſit ſermo de caſu ſpeciali, quando videlicet Teſtator rem unius Eccleſiæ legavit alteri Eccleſiæ, ſepulturæ ſuæ cauſa, & filios hæredes inſtituit, quibus modica hæreditas, ſeu exiguum patrimonium relictum fuit, ut patet ex integra lectione hujus cap. quam adducit *Fachin. Lib. 5. Controverſ. c. 38.* Tunc enim nec ipſæ res legatæ, nec earum æſtimatio debetur, *Covar. ibid. num. ult.*

Porro illud certum eſt, valere utroque Jure legatum rei alienæ ad pias cauſas, ut tradit *Menoch. Lib. 4. de præſumpt. præſ. 116. & Barb. in Collect. in cit. c. Filius*; 2. *h. t.*

§. II.

An legata poſſint relinqui nudis verbis, ſine ſcriptura, & hæredis inſtitutione, & quomodo præſtanda ſint legata incerta?

LXXXVII. Aſſertio 1. Legata non tantum ad piam cauſam, ſed etiam ad profanam, nudis verbis, ſine hæredis inſtitutione in Teſtamento facta, aliave ſcriptura, nuncupative relinqui poſſunt, prout ſumitur *ex c. Indicante*; 4. *h. t.*
,, Nam cum uxor Redempti moriens concham argenteam
,, nudis verbis venundari, & libertis ſuis dari juſſiſſet, &
,, ſcutellam argenteam cuidam Monaſterio reliquiſſet: S.
,, Gregorius I. mandavit, voluntatem ejus per omnia adim-
,, pleri. Ubi per illa verba, *nudis verbis, Abb. hic num. 1.*
& Covarr. num. 1. (præter alias interpretationes, quas adfert) intelligit, quod legata illa ſint relicta nude, id eſt, ſine Teſtamento, aliave ſcriptura, ſatis enim eſt, quod legatum relictum per duos, vel tres teſtes probari, vel aliter poſſit. Ratio eſt, quia licet alias legata pendeant a Teſtamento, & hæredis inſtitutione, ita, ut ſi Teſtamentum corruat, etiam legata tanquam acceſſoria corruant, & invalida fiant *l. ex Teſtamento*; 29. *C. de Fideicommiſſ. l. ult. §. Illud, C. de Codicill. l. Si nemo*: 9. *C. de Teſtam. Tutel.* Si tamen defunctus, nudis verbis, ſeu nuncupative, abſque hæredis inſtitutione, nullove Teſtamento, vel Codicillo facto, legata reliquit, ea præſtari debent; quia ſic legans, cenſetur inteſtatus velle decedere, & ipſius hæredis ab inteſtato ſuccedentis fidei committere, ut talia legata ſolvat, *l. Si quis*; 3. *in princ. ff. de jure Codicill*: *Abb. in cit. c. Indicante*; *num.* 3. Et tunc nulla teſtium ſolennitas requiritur, *l. ult. C. de fideicommiſſ.* ſed ſufficit, quod de voluntate, ac diſpoſitione defuncti obligantis hæredem ad ſolvendum legatum undecunque conſtet, *Gl. in cit. c. V. Nudis verbis Vivian. in Rat. ibid.* Id vero procedit, non tantum in legatis ad pias cauſas, ſed etiam ad profanas, *Abb. in cit. c. num.* 2. & colligitur *ex eodem cap.* in quo legatum argenteæ conchæ relictum libertis, non fuit factum ad piam cauſam.

LXXXVIII. Cæterum legata ad pias cauſas relicta in Teſtamento, non pendent ab ejuſdem valore: ſed nihilominus præſtanda ſunt, ſive Teſtamentum ab initio irritum fuerit, ob defectum ſolennitatum, vel poſtea irritum fiat, aut rumpatur; quia v. gr. hæres inſtitutus mortuus eſt, non adita hæreditate, vel quia illam repudiavit, vel ob aliam cauſam, *& dictam ſupr. num. 12. h. t.* quæ ſententia communiter recepta eſt, non tantum in terris Eccleſiæ, ſed etiam in Imperio Romano, adeoque in utroque foro Eccleſiaſtico, & Seculari, ut tradit *Abb. in c. Relatum*; 11. *num. 6. h. t. Covar. in c. Raynaldus*; 18. §. 3. *num. 11. caſu 4. eod. Clarus §. Teſtamentum, q. 6. & alii.*

LXXXIX. Aſſertio 2. Si legatum relictum ſit loco, vel perſonæ incertæ, v. g. quia duo eodem nomine appellantur, vel colligi poteſt ex conjecturis, aut circumſtantiis, cui illorum potius Teſtator voluerit relinquere, tum tale legatum corruit, *l. Si ſuerit*; 1. *l. ſi quis*; 28. *ff. de reb. dub. Mol. tr. 2. diſ. 197. n. 1.* ubi tamen *n.* 2. ait, in foro conſcientiæ tale legatum eſſe dividendum inter legatarios, ſecundum proportionem dubii, æquitate naturali id exigente. Verum etſi hoc procedat, ſpectato Jure naturali præciſe, tamen ob bonum publicum, ad litium occaſionem tollendam, contrarium ſtatutum eſt jure Civili, ut notat *Laym. Lib. 3. tract. 5. cap. xx. quæſt. 3.*

Excipiuntur legata pia, quæ ob incertitudinem loci, vel Eccleſiæ, cui ſunt relicta, non fiunt caduca, ut conſtat *ex Auth. de Eccleſ. Titul. §. Si quis in nomine, c. 9. coll. 9.* ubi ſtatuitur, ſi quis in DEI honorem hæreditatem, vel legatum reliquerit, neque expreſſerit, cui loco ſit applicandum, id erit illi Eccleſiæ applicandum, in qua ille habebat domicilium, id eſt, ſuæ Parochiæ. Item ſi quis Eccleſiam alicujus Sancti inſtituit hæredem, & in eo loco inveniantur plures Eccleſiæ illius Sancti, neque expreſſit, cui applicari debeat, ea applicanda erit pauperiori. Quod ſi in loco, in quo Teſtator habuit domicilium, non inveniatur Eccleſia ejus nominis, inveniatur vero in territorio, illi applicandum erit legatum, vel hæreditas, alioquin vero, ſi neque in territorio reperiatur, Parochiæ Teſtatoris. Hæc tamen omnia intelligi debent, niſi ex conjecturis probabiliter colligi poſſit, cui illorum voluerit Teſtator relinquere, cujus voluntas inprimis ſpectanda eſt, ut quia frequentius ſolebat in illa orare, vel in ea ſepulchrum ſibi conſtituit. Si vero de voluntate Teſtatoris nullo modo conſtet, & Eccleſiæ ejuſdem nominis ſint æque divites, neque magis urgentes conjecturæ adſint pro una, quam pro alia: tum vel in optione Epiſcopi erit, legatum applicare illi Eccleſiæ, cui voluerit, vel potius dividendum erit inter illas Eccleſias, *Abb. in cit. c. Indicante*; *num. 4. h. t. Covarr. ibid. num. 2. Molin. cit. diſ. numer. 3. & 4.*

§. III.

Quid ſit Falcidia, quomodo deducenda, & quando detrahi non poſſit?

XC. Aſſertio 1. Per Legem Falcidiam (de qua ſit mentio *in c. Raynaldus*; 18. *in fine, h. t.*) cautum fuit, ne plus legare liceat, quam dodrantem bonorum, hoc eſt, novem uncias, ſive tres partes omnium bonorum, alioqui ſi ultra legatum fuerit, poteſt hæres, vel hæredes, ſi plures fuerint, quartam partem hæreditatis ex legatis detrahere, & retinere, per quod occurſum fuit querelæ hæredum recuſantium adire hæreditatem, propter nullum, vel minimum lucrum, *princ. Inſtitut. de lege falcid. & l. 1. ff. eodem.* Porro Falcidia detrahi poteſt, non ſolum a legatis: ſed etiam a fideicommiſſis particularibus, *l. 2. C. Ad leg. falcid.* quia ſunt legatis exæquata, *l. 1. ff. de legat. 1.* Imo etiam ex donationibus mortis cauſa factis, *l. pen. C. eod. & l. 2. C. de mort. cauſ. donat.*

XCI. Aſſertio 2. In computanda hac quarta ſpectanda eſt inprimis quantitas hæreditatis, ſive bonorum defuncti, ſecundum tempus mortis ejuſdem, ſiquidem tunc hæreditas defertur hæredi tanquam domino, & ad illud tempus aditio retrahitur, *l. Omnis hæreditas*; 138. *& l. omnia*; 193. *ff. de R. I.* & tunc etiam cedit dies legati, id eſt, jus ad legata acquiritur. Quare, ſive poſt mortem Teſtatoris aucta ſint bona illius, hæreditate incerta, & nondum adita, ſive diminuta, id non prodeſt, nec obeſt legatariis, ſed accreſcit, vel decreſcit hæredi, ejuſque commodo, vel damno, *§. Quantitas autem, Inſtit. de leg. falcid. l. In ratione*; 30. *in princ. l. Cum quo*; 56. *in princ. l. In quantitate*; 73. *in princ. ff. eod.* quod ſi hæreditas ita decrevit poſt mortem Teſtatoris, ut hæres non poſſit quartam detrahere, tunc ſolida quidem, ſive integra legata nihilominus præſtare debet hæres, nec quippiam deducere poteſt: quia tamen non adita hæreditate, legata extinguuntur, nec debentur ab inteſtato, niſi ſpecialiter Teſtator hoc voluerit, *l. Eam*; 14. *C. de fideicom.* neque etiam legatarii cogere poſſunt hæredem, ut adeat hæreditatem, *l. Eam quod*; 14. *§. Quare, & l. Cogi*; 16. *§. Et generaliter, ff. ad SC. Trebell.* ideo coguntur legatarii cum ipſo hærede de certa legatorum portione paciſci, ut ſaltem partem illorum conſequantur, *cit. §. Quantitas autem, Mol. tract. 2. diſ. 213. num. 6.*

XCII. Præterea priuſquam Falcidia detrahatur a legatis, deducendum eſt omne æs alienum defuncti, *§. Cum autem, Inſtit. de leg. falcid.* etiam, quod ipſi hæredi debetur, tempore mortis, *l. Qui fundum*; 87. *§. Si quis, ff. & l. in impendenda*; 6. *C. eod. Gl. in cit. §. Cum autem, V. Æs alienum*, niſi expreſſe Teſtator prohibuerit, *l. Si debitor*; 12. *ff. eod.* Ratio eſt, quia legata ſolvenda ſunt ex bonis Teſtatoris, ſed bona non intelliguntur, niſi quæ deducto ære alieno ſuperſunt, *l. Subſignatum*; 39. *§. 1. ff. de V. S.* quia neque ipſa legata debentur, niſi ære alieno deducto, *l. Circa*; 66. *§. 1. ff. ad leg. falcid. & l. Succeſſores*; 16. *C. eod.* Deinde deducuntur impenſæ funeris, *cit. §. Cum autem*, & quod in morbum eſt impenſum; cum & illa tanquam debita privilegiata, ante omnia, ſint ſolvenda, *l. 3. C. de Religioſ. & ſumpt. fun.* & aliæ quædam expenſæ. His omnibus deductis, imo etiam iis legatis, in quibus Falcidia locum non habet, hæres, ſi hæreditate adita, inventarium confecit, & legata ſolvere paratus eſt, quartam partem, ſi totius reliquæ hæreditatis, ſi unicus ex aſſe eſt hæres, ſive portionis, in qua inſtitutus fuit, ſi plures ſint hæredes, jus deducendi habet, *Molin. cit. num. 19.*

XCIII. Aſſertio 3. Plures ſunt caſus, in quibus ceſſat detractio Falcidiæ, quos recenſet *Gl. fin. in §. ult. Inſtit. de leg. falcid. Molin. cit. diſ. 213. num. 9. & pluribus ſeqq.* Veluti primo,

Digitized by Google

mo, quando Teſtator expreſſe prohibuit, ne Falcidia detraheretur, non ignarus modi, ſeu virium patrimonii ſui, *Auth. de hared. & Falcid. c. 2. §. Si vero expreſſim, Coll. 1. Auth. Sed cum Teſtator, C. ad leg. falcid.* Non obſtat, quod in *c. Raynaldus; 18. in fine, hoc tit.* dicitur, *quod contra voluntatem Teſtatoris Lex Falcidia inducatur*, & deduci poſſit. Nam ut conſtat *ex l. Titia; 86. ff. ad leg. falcid.* non ex voluntate Teſtatoris: ſed potius contra illam, ex legis diſpoſitione introducta eſt deductio Falcidiæ, præſertim in caſu *cit. c. Raynaldus*, voluit Teſtator, ut res legatæ avunculis ſuis, ſine contradictione, & diminutione, integræ illis darentur, ut notat *Gl. fin. ibid.* ac proinde contra ejus voluntatem fuit, ut retineretur, ſive detraheretur ex illis Falcidia: & tamen ex juris diſpoſitione deducenda fuit, niſi Teſtator expreſſe prohibuerit. Secundo, non poteſt deduci Falcidia de legatis ad pias cauſas, *Auth. Similiter, & ad leg. Falcid. & Auth. de Eccleſ. Tit. §. Si autem hæres, Coll. 9.* Licet *Fachin. Lib. 5. Contr. c. 17.* plures Leges Civiles adducat, ſecundum quas detrahi poteſt Falcidia etiam de legatis piis: monet tamen *Zaſ. ff. ad leg. Falcid.* in judicando a communi ſententia non eſſe recedendum, quæ negat, a piis legatis Falcidiam detrahi poſſe. Excipit *Mol. c. l. n. 10. & alii*: niſi cauſa, vel locus pius ſit hæres inſtitutus, ut Eccleſia, Monaſterium, vel pauperes, tum enim ejuſmodi hæredes detrahere poſſunt Falcidiam de legatis piis; quia quando duo circa eandem rem æquali gaudent privilegio, ceſſat privilegium, & ſervatur Jus commune. Tertio, ſi hæres intra tempus, & juxta formam a jure præſcriptam, inventarium non confecit, non poteſt Falcidiam detrahere. Quia etſi legata vires hæreditatis excedant, illa hæres integre ſolvere tenetur. *Auth. de hæredib. & Falcid. cap. 2. §. Hinc nobis, & §. Si vero non fuerit, Auth. Sed cum Teſtator C. ad leg. Falcid. Mol. c. l. n. 14.* Quarto, ſi res alicui ſit legata, eo modo adjecto, ut alienari non poſſit: ſed perpetuo apud ſucceſſores ejus, cui relicta eſt, permaneat, deductioni Falcidiæ non eſt locus, *Auth. Sed in ea, C. eod.* Quinto, ſi hæres a Judice admonitus, intra annum Teſtatoris voluntatem executus non fuit, eo elapſo, non ſolum jus detrahendi Falcidiam amittit, ſed etiam tota hæreditate ſpoliari poteſt, excepta legitima portione, quæ eſt debita hæredibus ſuis, & neceſſariis, *Auth. de hæredit. & falcid. §. His igitur, & §. Hinc. nobis, & §. ult. Coll. 1.* quæ tamen lex cum ſit pœnalis, non habet locum, niſi poſt latam ſententiam, *Mol. c. l. n. 25.* Sexto, ſi hæres ſurripuit, aut negavit, vel detraxit, aut occultavit aliquid de bonis hæreditariis, in pœnam prohibetur ex omnibus legatis Falcidiam detrahere, *cit. Auth. de hered. & Falcid. Verſ. Hinc. nobis.* Septimo, ceſſat deductio Falcidiæ ex privilegio in milite, qui legata reliquit in Teſtamento jure militari facto, *l. In Teſtamento; 7. C. ad leg. Falcid.* plures caſus excepti videri poſſunt apud *Mol. c. l.*

§. 4.

De portione Canonica debita Epiſcopo ex legatis piis, & quomodo illa legata diſtribuenda ſint?

XCIV. De hac re agitur *in c. Requiſiſti; 15. h. t.* ubi quæſitum fuit ex Innocentio III. quomodo ea, quæ Teſtator „pro animæ ſuæ ſalute in ultima voluntate legavit, inter Epiſcopum, & Eccleſiam ſint dividenda? Ad quod reſpondet Papa, quod Epiſcopus regulariter ea his legatis Eccleſiæ factis, debeat, ſecundum diverſas locorum conſuetudines, tertiam, vel quartam portionem, ſeu partem habere. Inſuper vero conſiderandum eſſe, an Teſtator legaverit hoc modo; *relinquo iſtud Epiſcopo*, an vero ſic, *relinquo iſtud Eccleſiæ*; vel *relinquo Epiſcopo, & Eccleſiæ* (nempe conjunctim) vel denique, *relinquo hoc Epiſcopo, & illud Eccleſiæ* (ſeparatim) In primo caſu diſtinguendum eſt, an Epiſcopo relictum ſit legatum ab extraneo, an a propinquo ejuſdem: ſi ab extraneo, ordinarie præſumendum eſt, eſſe relictum, intuitu Eccleſiæ, non perſonæ: quare hoc caſu, Eccleſia Cathedralis poteſt ea tali legato canonicam portionem petere: quemadmodum, & vice verſa, Epiſcopo competit ſua portio, ſi aliquid Eccleſiæ ſit relictum. Quod tamen limitari debet, niſi Teſtator expreſſerit, quod velit illud Epiſcopi tantum eſſe, & non Eccleſiæ, tunc enim ſervanda eſt diſpoſitio teſtatoris. Secus autem dicendum, ſi dixerit, quod velit illud eſſe tantum Eccleſiæ, & non Epiſcopi: quia privata diſpoſitio teſtatoris non poteſt generalem Conſtitutionem Canonis immutare. Neque huic Conſtitutioni contrarium eſt, quod legitur in Canone (*Pontifices; 3. cauſ. 12. q. 3. qui eſt deſumptus ex Concilio Agathenſi, c. 6.*) quod ſi quid Epiſcopis, vel cum Eccleſia, vel ſequeſtratim relinquitur, aut donatur, id non quaſi proprium, ſed quaſi relictum Eccleſiæ computari debeat: quia qui ita relinquit, aut donat pro redemptione animæ ſuæ, & non pro commodo Epiſcopi, relinquere, aut donare cenſetur. Nam hoc verum eſt, ſi Teſtator ita ſeparatim leget Epiſcopo, ut non exprimat, quod velit ad Epiſcopum tantum, & non ad Eccleſiam pertinere. In ſecundo vero caſo, ſi legatum relinquatur Epiſcopo a ſuo propinquo (uſque ad quartum gradum, vel ſecundum alios, uſque ad ſeptimum, *Gl. hic V. a propinquo*) præſumitur relictum eſſe, non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ, niſi contrarium probetur: & tunc Eccleſia nihil poteſt petere ea tali legato, quamdiu Epiſcopus vivit. In tertio caſu, ſi aliquid relinquatur Epiſcopo, & Eccleſiæ conjunctim, quod relictum eſt, inter Epiſcopum, & Eccleſiam canonice dividendum eſt. In quarto denique caſu, ſi ſeparatim hoc Epiſcopo, illud vero Eccleſiæ relinquatur, ſive ea æqualia ſint, ſive inæqualia, reduci debent ad diviſionem canonicam inter Epiſcopum, & Eccleſiam Cathedralem, niſi ambo velint eſſe diſpoſitione teſtatoris contenti. Id vero decens eſt, ut fiat, (etſi non neceſſarium, *Gl. hic V. Decens eſt*,) propter ultimæ voluntatis favorem, ſi fraus, aut dolus nullus intervenerit, & neutra pars nimium defraudetur debita portione. Porro ſecus dicendum eſt, ſi quippiam legetur Epiſcopo, & aliqua Capellis, vel Monaſteriis, vel aliis piis locis; nam hoc caſu, quod Epiſcopo legatur, ejus eſt præcipuum, una cum Eccleſia Cathedrali, perinde, ac ſi cuivis alteri legaretur (illudque dividi debet cum Eccleſia Cathedrali, *Gl. hic. V. Legatur*; nihilominus tamen Epiſcopus de illis, quæ aliis (ſcilicet Capellis, & Monaſteriis) legata ſunt, portionem canonicam percipiet; quoniam non eſt tanta communio, ſeu conjunctio inter Epiſcopum, & Capellas, vel Monaſteria, quanta inter Epiſcopum, & Eccleſiam Cathedralem, cui ipſe eſt ſpirituali conjugio copulatus, ideoque, quæ Epiſcopus acquirit, non illis, ſed Eccleſiæ Cathedrali tantum acquirit.

„Illud denique obſervandum eſt, ſi quiſpiam ſit Clericus, qui proprium poſſidere poteſt, nullam habens prælationem, vel adminiſtrationem, ſeu curam, v. g. Canonicus, eique ſpecialiter aliquid relinquatur, ſive a propinquo, ſive ab extraneo, illud cenſetur eſſe relictum, non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonæ, niſi probatio in contrarium afferatur: ideoque ex illo relicto neque Epiſcopus, neque Eccleſia poteſt intuitu Beneficiarii, ſibi aliquid vendicare. Et hoc intelligi debet, ſi fraus non intervenerit, quæ ſi detecta fuerit, patrocinari non debet.

XCV. Pro majore declaratione hujus cap. Notandum primo. Epiſcopus ex iis, quæ pro ſalute animæ, Eccleſiis, Monaſteriis, vel aliis piis locis intra Diœceſin ſuam ſitis legata, aut mortis cauſa donata ſunt, poteſt exigere, & detrahere portionem ſuam canonicam, quæ communiter quidem eſt quarta pars, *c. Conquerente; 16. de offic. Iud. Ordin. c. Vulterana; 15. & pluribus ſeqq. cauſ. 12. q. 2.* In quibuſdam autem locis pars tertia, *Abb. hic num. 15.* quandoque vero eſt media pars eorum, quæ legantur, vel Eccleſiis obveniunt, ut tradit *Gl. hic V. Quartam.* Ratio vero eſt, quia cum Epiſcopus ſit Caput, & Ordinarius Paſtor omnium Eccleſiarum ſuæ Diœceſis, *c. Cum. Epiſcopus; 7. de offic. Ord. in 6.* ideo non ſolum, ſi Eccleſiæ ſuæ Cathedrali, ſed etiam aliis inferioribus Eccleſiis, vel locis piis, v. g. Hoſpitalibus aliquid relictum ſit, pars aliqua, ſeu portio ex eo ad ipſum ſpectare debet, *Abb. hic num. 9.* Hæc autem canonica portio Epiſcopalis in pluribus locis per contrariam conſuetudinem ſpatio 40. annorum cum titulo præſcriptam, juxta *c. De quarta; 4. de præſcript.* eſt omnino abolita, vel ſine titulo per tempus immemoriale, *Silveſt. in ſumm. V. Canonica portio, q. 2. & 3. de qua etiam dictum ſupr. Lib. 3. Tit. 31. num. 106.* Ubi autem hæc quarta portio, quæ vocatur etiam mortuariorum, aut funeralium, ante annos 40. ſolvi ſolita fuit, etiam poſthac ſolvendam eſſe, non obſtantibus quibuſcumque privilegiis, ſtatuit *Concil. Trid. Seſſ. 25. c. 13. de refor.*

Notandum ſecundo, Si Epiſcopo, vel alteri Prælato, aut habenti adminiſtrationem, ſeu curam alicujus Eccleſiæ, vel loci pii, aliquid legatum ſit, aut mortis cauſa relictum, cenſendum eſt, eſſe legatum pium, adeoque intuitu Eccleſiæ relictum fuiſſe, etiamſi expreſſo tantum nomine proprio Prælati, vel Adminiſtratoris ei ſit relictum, *Gl. hic V. Non eſt, & Abb. num. 23. Maſcard. de probat. concl. 967. n. 2. & 4.* Excipe, niſi ex conjectura appareat contrarium, ut quia legatum factum eſt Epiſcopo, vel Prælato ſanguine conjuncto, vel etiam valde amico, ſeu familiari ipſi Teſtatori; tunc enim intuitu perſonæ, & non Eccleſiæ illud relictum fuiſſe, cenſeri debet, etiamſi ſub nomine appellativo Dignitatis, vel Officii ei ſit relictum, *Abb. hic n. 8. & 24. Covarr. ibid. n. 3. & 7. Maſcard. c. l. n. 6.* Quamvis vero hæc præſumptio ſit juris, non tamen eſt de jure, adeoque probationem in contrarium admittit, eaque per contrarias conjecturas fortiores, & magis urgentes elidi poteſt, oſtendendo, quod etiam a propinquo, vel valde amico Epiſcopo, aut alteri Prælato, vel Adminiſtratori, non perſonæ, ſed Eccleſiæ intuitu, legatum ſit relictum, *cit. c. Requiſiſti*; & ſumitur *ex c. Litteras; 13. de præſumpt.* Tales conjecturæ ſunt, ſi v. g. propinquus exprimat, ſe legare Epiſcopo, vel alii Clerico adminiſtrationem habenti, ob ſalutem animæ ſuæ, vel ob favorem Eccleſiæ, aut ſi legaret ei, v. g. ſacrum calicem, tunc enim ratione cauſæ, vel qualitatis rei legatæ, etſi propinquus ſit, præſumitur contemplatione Eccleſiæ reliquiſſe, *Maſc. c. l. n. 9. & 11. Barb. in Collect. in cit. c. Requiſiſti; n. 4.* Contra vero, ſi quia etiam extraneus legaret, vel donaret Epiſcopo, v. g. canem venaticum, vel falconem, ex qualitate rei legatæ, vel donatæ poteſt præſumi, quod non contemplatione Eccleſiæ, vel Dignitatis, ſed perſonæ res ſit relicta, *Abb. hic num. 10.* Quod autem dictum eſt, ſi quid legatum, vel mortis cauſa donatum ſit Epiſcopo, vel alii Clerico adminiſtrationem habenti ab extraneo, cenſeatur intuitu Eccleſiæ eſſe relictum: ſi vero a propinquo, intuitu perſonæ, id etiam ad donationem inter vivos ob parem rationem extenditur, *Abb. c. l. num. 25.*

Notandum tertio. Si Epiſcopo quidpiam intuitu Eccleſiæ, aut ratione Epiſcopalis Dignitatis legatum, aut mortis cauſa ſit donatum, portio aliqua ex eo debetur Eccleſiæ Cathedrali, non item aliis Eccleſiis inferioribus, non Cathedralibus; quia nimirum Epiſcopus majorem conjunctionem habet cum Eccleſia Cathedrali, quam cum aliis inferioribus Eccleſiis ſibi ſubjectis. At vero ſi inferiori Eccleſiæ aliquid legatum ſit, vel mortis cauſa relictum, etiam portio aliqua ad Epiſcopum pertinet, tanquam ad Caput, & Paſtorem ejuſdem, ut patet ex dictis.

XCVI. Notandum quarto. Si aliquid ſit legatum, vel mortis cauſa relictum Eccleſiæ tantum, excluſo Epiſcopo, nihilominus ex eo Epiſcopus portionem canonicam exigere

poteſt;

poteſt; quia hæc portio eſt debita Epiſcopo ex diſpoſitione Canonis, ſeu Juris publici, cui per privatam hominis diſpoſitiooem derogari noo poteſt, *arg. l. Jus publicum*; 38. *ff. de pact.* ideoque Teſtator non poteſt aliquid Eccleſiæ relinquere, ea conditione ut Epiſcopus inde ſuam portionem accipiat, *Abb. hic n.* 21. ubi *n.* 22. ait: ſundatorem Beneficii non poſſe ſtatuere, ut inſtitutio, vel cofirmatio ad alium pertineas, quam ad Epiſcopom, vel eom, ad quem ſecundum Canones pertinere debet; at vero poteſt, vice verſa, Epiſcopo aliquid legari, vel donari mortis cauſa, ita, ut ad eum ſolum pertineat, & nihil ad Eccleſiam; quia ſicut alseri cuilibet legari, vel donari poteſt, ita & perſonæ Epiſcopi, & contemplatione illius tantum, non vero Eccleſiæ, nullibi enim jure cautom reperitur, quod ex eo, quod relictum eſt perſonæ Epiſcopi, debeatur portio Eccleſiæ, ſed potius innuitur coostarium, ut patet de eo, quod relictum eſt Epiſcopo a propinquo, *Abb. s. l. Gl. hic V. Secus autem.*

Notandum quinto. Si Canonicis Capitularibus ſcorſim, & perſonaliter quippiam legetur, vel mortis cauſa relinquatur, sum iotuitu perſonæ relictum cenſetur, adeoque Epiſcopus nullam iode portionem percipere poteſt, dummodo id non fias io fraudem: Sin autem Canonicis conjunctim, ſeu Capitnlo quippiam relinquatur, tunc intuitu Eccleſiæ id relictum eſſe, cenſeri debet, ideoque Epiſcopus propter uniooem Capitis cum Corpore portionem ſuam habere debet, *Imol. in cit. c. requiſiſti*; *n.* 30. *arg. l.* 2. *ff. de reb. dub. & ibi Bart. n.* 3. ubi dicitur, quod legatum relictum Civibus (conjunctim ſcilicet, non perſonaliser, ſeu ſcorſim ſingulis) Civitati, ſeu Univerſitati relictum videatur. Videri poteſt *Gl. in. c. Pontifex*; 3. *cauſ.* 12. *q.* 3. *V. Ab extraneis, & in cit. c. Requiſiſti*; *V. Nec eſt.*

Notandum ſexto. Si quid Clerico, ſeu Beneficiario ſeculari, qui proprium habere poteſt, ſed nullam habet prælationem, vel adminiſtrationem Eccleſiæ, ſive a propinquo, ſive ab extranco legetur, aut mortis cauſa relinqoatur, v. g. Titio Canonico, cenſetur legatum, noo intuisu Eccleſiæ, ſed perſonæ ſactum, niſi ex conjecturis contrarium probetur, & idcirco ex illo, nec Epiſcopus, nec Eccleſia poteſt, dum is vivit, ſibi aliquid vendicare, *cit. c. Requiſiſt, in fine, & ibid. Abb. n.* 23. *Bart. in cit. l.* 2. *n.* 2. *Maſc. cit. concluſ.* 967. *num.* 12. & 13. Sed poſt mortem illius Canonici, vel Beneficiarii, ſi inteſtatus decedat, & propinquos non habeat, in hoc, ſicut & io aliis bonis ejus, ſuccedit Eccleſia, *c.* 1. *de ſucceſſ. ab inteſt. c. ult. cauſ.* 12. *q.* 5. *Gl. fin. in cit. c. Requiſiſti.* Aliud vero dicendum de iis, quæ legantur, vel donantor Religioſis, qui proprium habere non poſſunt; ea enim cenſeotur relicta, vel donata Eccleſiæ, ſeu Monaſterio, eique acquiruntur, *l. DEO*; 55. *§. Hujus autem*; *C. de Epiſc. & Cler. Bart. in cit. l.* 2. *in fine, Maſc. c. l. n.* 23.

XCVII. Præterea *in c. Officii*; 34. *h. t.* quæſitum fuit ex
„ Innocentio III. Si quis in Teſtamento reliquit Epiſcopo
„ ſuo propriam portionem, & alia molta Monaſteriis, vel
„ aliis, utsom Epiſcopus, non obſtante, qood propriam
„ portionem ex Teſtameoto eſt conſecutus, etiam Legiti-
„ mam, ſeu Canonieam portiooem ex aliis piis legatis,
„ ſeu relictis in illo Teſtamento petere poſſit? Ad hoc re-
„ ſpondet Papa, ſi Teſtator propriam portionem aliquam
„ legavit Epiſcopo, cum ea conditione, us illa ſola eſſet
„ cootentus, & Epiſcopus acceptavit, non poteſt Caoni-
„ cam portionem ex aliis piis relictis accipere; quia per
„ hoc aliis renunciaſſe videtur. Si vero Teſtator portio-
„ nem Epiſcopo abſolute reliquit: tum nihilominus portio-
„ nem ſibi debitam ex aliis legatis, ac relictis petere po-
„ teſt. Sin autem conſtet, quod Teſtator in fraudem, mo-
„ dicom qoid pro mortuario ſeo ſuneralibus conſtitoerit,
„ ut in cæteris Epiſcopus Canonica portione privaretur,
„ nihilominus Epiſcopus ex aliis piis relictis portiouem a
„ Canone conſtitutam (*c. In noſtra*; 10. *de ſepult. & c. ult. h. t.*) exigere poteſt; quia dolus, & fraus alicui patrocina-
„ ri non debent, ſalvis tamen privilegiis, quæ quibuſdam
„ Regularibos a Rom. Pootifice ſuot conceſſa, de quibus
„ infra *Tit. de ſepult.*

XCVIII. Hinc patet, qood tria aſſerantur in hoc cap. Ratio psimæ aſſertionis eſt, qoia quilibet juri ſuo, ſeu ſavori renunciare poteſt; ſi ergo Epiſcopus portionem ſibi legatam, ea conditione, ut illa ſola contentus, portionem Canonicam, quæ ipſi ex ſoneralibus, & ſimilibus piis legatis debetor, petere oolit, acceptavit, per conſequens portionem Canonicam ex aliis piis relictis Epiſcopus petere non poteſt, quippe cum illi renunciarit. Ratio ſecundæ aſſertionis eſt, quia Epiſcopus portionem ſibi abſolote legasam accepit ex voluntate Teſtatoris: alteram vero ex piis legatis, & ſuoeralibus accipit ex Conſtitutione Canonis a legatariis, ſeu Eccleſiis, quibus aliquid legatom eſt, vel mortis cauſa relictum, ac proinde dum Epiſcopus portionem ſibi abſolute legatam acceptat, non poteſt cenſeri, alteri portiooi, quæ ſibi, & aliis piis relictis debetur, renunciare; cnm renunciatio ſit ſtricti juris, oeque ſine neceſſitase aſſerenda ſit.

Sed neque quando Teſtator portionem aliqnam abſolute reliquit Epiſcopo, poteſt dici, quod illam reliqoerit, animo compenſaodi cum portione debita ex aliis relictis, ſen legasis, eo quod quando debitor aliquid relinqnit ſuo creditosi, videtur in dubio relioquere, animo compenſandi debitum, *arg. l. Cum dotem*; 22. *§. Si pater, ff. ſolut. matrim.* ubi dicitos, quod ſi pater tenehatur dare dotem filiæ, & aliquid ei reliquit io Teſtamento, non poteſt filia petere integrum legatum, & dotem, quia legaſſe videtur, animo compenſandi dotem debitam. Nam reſpondetur, quod Teſtator non eſt debitor Epiſcopi, nec voluntasius, nec neceſſarius; quia portio Canonica non debetur illi a teſtatore: ſed ab Eccleſiis, quibus legatum eſt relictum; us patet *ex c. Requiſiſti*; 15. *h. t.* Quare ſi Teſtator aliquid abſolute relioquit Epiſcopo, non poteſt dici, quod reliquerit, animo compenſandi debitum, cum ipſe non ſit debitor Epiſcopi, ſi ergo volt compenſationem fieri, debet id exprimere, & legare, adjecta conditione, ſeu pacto, ut Epiſcopus ſit contentus portione legaca, ut patet ex prima parte hujus cap. *Abb. hic n.* 4. Confirmatur *ex l. unic. §. Primum itaque, Verſ. Sciendum, C. de rei uxor act.* ubi dicitur, ſi maritus abſoluse legavis uxori, quod cenſendus non ſit reliquiſſe, animo compenſandi dotem, quæ matrimonio ſoluso, ex Lege ipſi reſtitui debet: ſed quod utrumque petere poſſit, niſi aliud exprimatur in Teſtamento.

Denique quod ad tertium aſſertum attinet, ſi Teſtator plura seliquit Eccleſiis, ſed sali modo, ut portio Canonica ex illis Epiſcopo non debeatur; quia v. g. non pro animæ ſalute, ſed pro ſervitio ſibi ab Eccleſia præſtito reliquit, vel ex alia cauſa, in qua portio canonica non debetur Epiſcopo: conſtet autem, ipſum hoc in fraudem feciſſe, ne Epiſcopus defraudetur portione illa canonica tunc nihilominos illa Epiſcopo ea talibus relictis dari debet, prout habetur *in c. ul. h. t.* & tradit *Innoc. in cit. c. Officii*; *in fine*, & ex moa dicendis patebit.

XCIX. Poſtremo *in c. De his*; 20. *& ult. h. t.* ennmerantur quædam legata pia, ex qoibus non ſolvitur canonica portio Epiſcopo, aut Eccleſiæ Parochiali, nam ut ibidem
„ dicitur: Ex his, quæ pro ornamentis Eccleſiæ, vel pro
„ Fabrica, aut luminibus, aut pro Anniverſario, ſeptimo,
„ vigeſimo, triceſimo die, aliiſque ad perpetuum coltum
„ Divinom pertinentibus legantur Eccleſiis, vel aliis piis
„ locis (v. g. Xenodochiis Epiſcopi auctoritate erectis)
„ Canonica portio deduci non debet; dummodo non in frau-
„ dem talia legata fiant, ut Epiſcopus, vel Eccleſie Paro-
„ chialis ſua portione debita defraudetur. Nam tunc ea
„ portio etiam ex prædictis legatis detrahenda eſſet. Conſentit *c. Ex parte*; 31. *de V. S.* Ratio cur de hujuſmodi legatis, vel relictis non deducantur portiones canonicæ, eſt ſavor Religionis, & reverentia Divini cultus, *Gl. fin. hic.*

C. Prædictis addendum primo, ſi Teſtator nihil reliquit Eccleſiis, vel aliis piis locis, nullam portionem poteſt Epiſcopus petere, nec ipſe tenetur aliqnid legare Eccleſiæ pro Canonica portione; cum id nullo jure ſit expreſſum, *Abb. in cit. c. Officii*; 34. *h. t.* Secundo, de iis, quæ Monaſteriis, Eccleſiis, vel aliis piis locis donata ſunt inter vivos, nulla portio debetur Epiſcopo; quia Canones ſupra allegati tantom inquuntur de relictis in Teſtamento, vel alia ultima voluntate, *Gl. fin. in c.* 1. *de ſtatu Monach. Abb. in cit. c. Requiſiſti n.* 17. *h. t. Molin. tract.* 2. *diſ.* 215. *n.* 2. Tertio, non poteſt Epiſcopus petere portionem canonicam ab Eccleſiis, vel Monaſteriis intra ejus Diœceſin ſitis, ſed ab ejus juriſdictiooe exemptis, ut dictum ſupra *Lib.* 5. *Tit.* 31. *num.* 106. etſi contrarium ſpectato jure antiquo, non ſit improbabile, ut docet *Hoſtienſ. in ſumm. Tit. de ſepult. num.* 12. *Laym Lib.* 3. *tract.* 5. *c. ult. n.* 13. tum quia *in cit. c. Offci.*; *h. t. & c. Conſtitutum*; 60. *junct. Gl. V. Tertium, cauſ.* 16. *q.* 1. indiſtincte dicitur, tertiam, aut quartam ex ejuſmodi obventionibos Eccleſiatum intra Diœceſin ſitarum Epiſcopo deberi; tum quia S. Pontifex per privilegium exemptionis non cenſetur deſogare ſolitis Epiſcoporum obventioribus, niſi id exprimat, *arg. c. Dudum*, 31. *de decim. in fine*, ub *Gl. V. Nullatenus*, ais, nunquam enim cenſetur deſogari juri alterius, niſi id exprimatur.

S E C T I O V.

De Executiooe Teſtamenti, & aliarum ultimarum voluntatum.

§. I.

Quis poſſit, & eſſe debeat Executor Teſtamenti, vel alterius ultimæ voluntatis?

Præmittendom, Executores Teſtamenturum alii ab ipſo Teſtatore dantur in Teſtamento, & vocantur Teſtameotarii Executores: alii dantur a Jure, ſive Lege, qui Legitimi vocantur: alii denique a Judice, ſeu Magiſtratu conſtituuntur, & hi Dativi appellari ſolent, ſicut de Tutoribus jura loquuntur.

CI. Aſſertio 1. Si nullus Executor ſit nominatus a Teſtatore, executio Teſtamenti, vel alterius ultimæ voluntatis pertinet ad hæredes Teſtatoris defuncti, etiam quoad legata pia ut colligitur *ex c. Nos quidem*; 3. *ibi. fœmina ejus hæredis, & ibid. Abb. not.* 1. *& ex c. Si hæredes*; 6. *h. t.* Excipiuntur ea, quæ pro redemptione captivorom, vel pauperum alimentis ſunt relicta: horum enim executio non ad hæredes, ſed ad Epiſcopom loci (originis, vel domicilii teſtatoris) tanquam patrem pauperum, & miſerabilium perſonarum ſpectare debet, ſi nullus alius Executor ſit deſignatus, ut patet *ex l. Nulli*; 28. *& ibi. Gl. V. Oritur C. de Epiſc. & Cleric. junct. Auth. de Eccleſiaſt. Tit. §. Si quis ædificationem, c.* 10. *collat.* 9. *Abb. in cit. cap. Nos quidem*; *n.* 4. *& Covarr. ibid. num.* 8. *litt. Molin. tract.* 2 *de juſt. diſ.* 247. *num.* 2. & 3. ſpectanda tamen eſt in hac re cujuſque loci conſuetudo, *Laym. Lib.* 5. *tract.* 5. *c. c.* 11. *q.* 1.

CII. Aſſertio 2. Executores Teſtamenti conſtitui poſſunt a Teſtatore, unus, vel plures, ſive ex hæredibus, ſive ex aliis extraneis, *Molin. c. l. num.* 6. & non tantom mares, ſed etiam fœminæ, ut colligitur *ex cit. c. Nos quidem*; *h. t. & l. A filio*; 15. *ff. de aliment. legat.* Quod ſi uxor a priore marito executrix ſit conſtituta, nōn ideo amiſſit jus exequendi, quod ad ſecundas nuptias tranſeat, ut poſt *Bart.* docet *Covarr. in c. Tua*; 17. *h. t. num.* 3. *Molin. c. l. n.* 13. & 14. ſed & minor XXV. annis Executor Teſtamenti eſſe poteſt, modo XVII. annos exceſſerit; quia hæc ætas ſufficit, ut quis ſit Procurator ad negotia, *c. Quia generaliter*, 5. §.

au.

fin. de procur. in 6. Covar. c. l. n. 4. Mol. c. l. n. ult. Denique non tantum Laici, ſed etiam Clerici, imo & Religioſi executores Teſtamenti, etiam ad cauſas profanas conditi, eſſe poſſunt, ut colligitur *ex cap. Tua; 17. & c. Joannes; 19. h. t.* quia exequi juſtam voluntatem defuncti, inter pia opera numerari ſolet; ut infra dicetur. Et poſſunt conſtitui executores etiam Laici, & Clerici, vel Religioſi ſimul, ſive Teſtator ſit Clericus, ſive Laicus; nam licet alias in uno eodemque officio non debeat eſſe diſpar profeſſio, *c. In nova; 22. cauſ. 16. q. 7.* id tamen non procedit, quando, qui diverſæ profeſſionis ſunt admittuntur ad aliquid agendum, non ut Collegium, vel ut Corpus unitum: ſed ut ſinguli, ac diverſa Capita, tum enim non obſtat, quod diverſæ profeſſionis ſint, modo utraque profeſſio per ſe ſit habilis ad id agendum, *Jo. Andr. in c. pen. n. 19. h. t. & Silveſt. V. Teſtamentum; 2. q. 1. dicto 2. & 4.*

CIII. „ Aſſertio 3. Si pluribus a teſtatore ſimpliciter (ſi-
„ ne clauſula, ut ipſi, vel eorum alter procedat, aut ſi
„ non omnes) deputatis executoribus, unus eorum ſit mor-
„ tuus, vel in remota Regione degens (vel ob aliud impe-
„ dimentum) non poſſit, aut etiam nolit exequi, ne teſta-
„ toris voluntatem diu impediri, vel nimis differri contin-
„ gat, tum poteſt alter, vel alius deputatus Officium exe-
„ cutionis injunctæ libere exequi, niſi Teſtator aliud ex-
„ preſſerit, ut quia vetuit, ne unus ſine altero ad execu-
„ tionem procederet, prout ſtatutum habetur *in c. Religio-*
„ *ſus; 2. §. Sane junct. Gl. V. Expreſſerit, h. t. in 6.*

Idque procedit, non tantum ſi duo executores ſint conſtituti: ſed etiam ſi plures, v. g. tres, quatuor, quinque, aut ſex, pari, vel diſpari numero; tunc enim unus etiam ſolus, ſi omnes cæteri ſint impediti, aut exequi recuſent, poteſt ad executionem procedere, ut docet *Francus in cit. §. Sane, n. 5. Verſic. Tu adverte, h. t. in 6.* quia Textus indefinite loquitur, non de duobus tantum, ſed pluribus, nempe quod ſi plures deputati ſint executores, & unus illorum exequi non poſſit, vel non velit, alius exequatur; ne voluntas teſtatoris impediatur, vel diu differatur, quæ ratio generalis eſt, & locum etiam habet in hoc caſu.

CIV. Hinc præterea colligitur primo, quod mors, & remota abſentia æquiparentur, quoad tribuendam poteſtatem propter impedimentum alterius, ut notat *Franc. in cit. §. Sane, n. n.*

Colligitur ſecundo, ſi impedimentum non ſit diuturnum, ut quia abſens Executor non longe diſtat, debet is vocari, & exſpectari, & ſi in termino aſſignato non venerit, poteſt procedere ad executionem qui præſens eſt, & non impeditus. Si vero remotus ſit (quod arbitrio boni viri determinari debet) vel nolit exequi, etſi poſſet, non debet vocari, nec expectari: ſed ſtatim ad executionem alter procedere poteſt, *Gl. in cit. c. Sane, V. In Remotis, junct. Gl. Marg. lit. F. & Franc. num. 3. & 4.* idque ſtatutum eſt; quia intereſt Reipublicæ, ut voluntates defunctorum executioni mandentur, *l. Vel negare; 5. ff. quemadm. teſtam. aperiant.*

Colligitur tertio, quamdiu unus ex deputatis executoribus vult, ac poteſt exequi voluntatem defuncti, licet alii nolint, vel non poſſint exequi, Epiſcopus non poteſt ſe immiſcere, nec in locum eorum alios executores ſubſtituere, *Franc. in cit. §. Sane nu. 4.* ubi addit, quod inter executores quoad eorum officium jus accreſcendi habeat locum, niſi Teſtator id expreſſe prohibeat, ut patet *ex eod. §.*

CV. Porro quod dictum eſt, pluribus executoribus ſimpliciter datis, non poſſe unum exequi ſine altero, vel aliis, niſi ille, vel illi nolint, vel non poſſint exequi, id non habet locum, ſi executio alicujus rei ſit certa, & expedita, ut quia Teſtator dixit, Titio pauperi lego centum, tunc enim unus ſolus poteſt exequi, & ſolvere legatum ſine altero, etiam ſi hic prohiberet; quia non refert, per quem fiat mera executio facti: ſi vero executio, vel modus exequendi ſit incertus, tunc unus, ſine altero, non debet exequi, quando non ſunt dati executores in ſolidum, ut ſinguli ſeorſim exequi poſſint. Quod ſi hoc caſu ſint diſcordes in relictis ad pias cauſas, Epiſcopus, in profanis vero, Judex loci litem dirimat, *Franc. c. l. nu. 5.* Similiter ſi Executor datus ſit ad rem certam, & in certo loco executioni mandandam, poteſt is eam alteri committere, & per alium tanquam Miniſtrum exequi, *arg. cap. Is cui; 12. de offic. deleg. in 6.* alioqui vero per ipſum, & non per alium executio fieri debet, *arg. c. Tua; 17. ibi: Per manus eorum, h. t. & l. Nullis; 28. ibi: Pro ſua conſcientia, C. de Epiſc. & Cleric.* idque quia fides, & induſtria perſonæ eſt electa, *Jo. Andr. in cit. c. 2. §. Sane, n. 6. h. t. & ibid. Anchar. q. 3.*

§. II.

Qua pacto Religioſi poſſint eſſe Executores Teſtamentorum?

CVI. Aſſertio 1. Religioſi poſſunt eſſe Executores Teſtamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum, ſive ad pias, ſive etiam ad profanas cauſas: ſed non niſi cum licentia ſui Superioris, prout ſtatuitur *in c. Religioſus; 2. h. t. in 6. in princ.* ubi dicitur: Religioſus (ſive Monachus ſit, ſive Cano-
„ nicus Regularis, Ordinis mendicantis, vel non, *Gl. hic V.*
„ *Religioſus,*) ab aliquo (Clerico vel Laico, *Gl. ibid. V. ab*
„ *aliquo*) in ſua ultima voluntate deputatus Executor, non
„ poteſt, cum velle, & nolle non habeat, hujuſmodi offi-
„ cium ſuſcipere, vel exequi, niſi a ſuo Superiore, petita
„ ſuper hoc licentia, & obtenta. Idem habetur *in Clement.*
„ *unic. h. t.*

Quod autem Religioſi executores eſſe poſſint, etiam ad legata profana, cum licentia Superioris, patet ex eo; tum quia Textus allegati generaliter, & indiſtincte loquuntur de executione ultimæ voluntatis: tum quia tale officium, etiam circa cauſas profanas, eſt opus pietatis, & miſericordiæ, ideoque Religioſum non decet, *Gl. in cit. c. 2. V. Obtenta, & ibid. Franc. num. 5. Sanch. Lib. 6. moral. c. 12. num. 8.* Idque approbat conſuetudo, quæ tolerari poteſt, dummodo per hoc Religioſi non abſtrahantur a ſervitio Divino, *Jo. Andr. in c. pen. num. 18. h. t.*

CVII. Limitatur autem dicta Aſſertio primo, ut ſolum procedat de Religioſis clauſtralibus, qui enim extra clauſtra degunt, & alicui Beneficio perpetuo, ſeu Eccleſiæ ſeculari ſunt addicti, poſſunt, ſine Superioris licentia, hoc munus obire; quia non ſunt ſub Abbatis, ſeu Prælati obedientia, ideoque in illis ceſſat ratio prohibitionis, cum proprium habeant velle, ac nolle, *Gl. in cit. c. 2. in princ. V. Religioſus, & ibid. Franc. num. 5. Sanch. c. l. n. 4.*

Limitatur ſecundo, niſi ſit ipſe Superior Religionis, v. g. Abbas, Prior, vel Guardianus; is enim poteſt, abſque Superioris ſui, v. g. Provincialis, vel Generalis licentia, munus Executoris ſuſcipere, & exercere, quia hujuſmodi Superiores poſſunt uti omnibus facultatibus, quas ſubditis ſuis concedere poſſunt: niſi aliud ſit in aliqua Religione ſtatutum, vel conſuetudine inductum, *Silveſt. V. Teſtamentum; 2. q. 2. dicto 1. Molin. cit. diſ. 247. num. 9. Sanch. c. l. num. 5.*

CVIII. Aſſertio 2. Superior, qui licentiam dare poteſt Religioſo, acceptandi munus Executoris Teſtamentarij, in Religionibus exemptis, eſt Prælatus Ordinis, & quidem etiam immediatus, niſi conſuetudo, vel Conſtitutiones Ordinis præſcribant, ut hæc licentia a ſolo mediato Superiore ſit petenda, *Franc. in cit. c. 2. in princ. in 6. Sanch. c. l. n. 15. & 16.* quomodo in Societate Jeſu nullus Superior, præter Præpoſitum Generalem, hanc licentiam concedere poteſt, ut conſtat *ex Conſtitut. par. 6. c. 3. §. 7. in declarat. lit. B.* In Religionibus vero non exemptis hanc licentiam dare poteſt, non tantum, Prælatus Ordinis: ſed etiam Epiſcopus, quippe qui Prælato Conventuali Superior eſt: præſertim ſi Prælatus, ſeu Superior Ordinis ſit mortuus, quam etiam dare poteſt, Epiſcopali Sede vacante, Capitulum, ſeu Conventus, ſi ſuccedat in juriſdictione Prælati, vel Adminiſtrator, juxta conſtitutiones cujuſque Ordinis, *Franc. c. l. n. ult. Sanch. n. 19. & 20.* Porro etſi Superior poſſit licentiam ſubdito conceſſam, ut poſſit obire munus Executoris, revocare, etiam re non amplius integra, ita, ut Religioſus non poſſit ulterius progredi, ſed teneatur obedire; illicite tamen agit, ſi ſine legitima cauſa eam revocet, quia injuriam infert ijs, quorum intereſt rem cœptam ad finem perduci, ideoque cogi poteſt non revocare, *Silveſt. c. l. q. 2. dicto n. Mol. cit. diſ. num. 10. Sanch. c. l. num. 10.*

CIX. Ubi præterea quædam addenda ſunt, & notanda. Primo. Geſta a Religioſo, qui ſine licentia Superioris, munus exequendi ſuſcepit contra prohibitionem Canonum, ſunt valida; quia adeſt ſufficiens voluntas, & conſenſus Teſtatoris, & Executoris, ſpectato jure naturali: & licet Canones prohibeant, non tamen irritant executionem factam, *Sanch. cit. c. 12. Laym. cit. c. 11. n. 5.* quia quamvis Religioſus licite non poſſit aliquid velle, vel nolle, ſine licentia Superioris, habet tamen conſenſum, vel diſſenſum naturalem, qui ſufficit ad valorem actus, dum is nullo jure irritatur; licet contrarium probabiliter teneant, *Franc. in cit. c. 2. num. 2. Silveſt. c. l. q. 2. dicto 3. Molin. cit. diſ. num. 9.*

Notandum ſecundo. Etſi *Gl. in Clem. un. V. Obtenta, h. t. & Franc. in c. 2. n. 3. & alij*, velint, expreſſam licentiam Superioris requiri, ad acceptandum munus Executoris, probabilius tamen eſt, ſufficere tacitam, ut docet *Silveſt. c. l. C. Sanch. cit. c. 12. n.* 11. quia licentia poteſt expreſſe, & tacite concedi, & obtineri.

Notandum tertio. Religioſus Executor juſſus legatum pauperibus, vel in cauſas pias erogare, poteſt illud applicare ſuo Monaſterio pauperi, ſicut etiam Beneficiatus ſuæ Eccleſiæ; quia ſufficiens eſt diſtinctio inter dantem, & accipientem, vel etiam ſuis conſanguineis indigentibus, etiam filijs illegitimis: imo etiam ſibi ipſi, ſi vere pauper ſit, illud applicare poteſt, aut paupertas poſtea ipſi ſuperveniat, vel tempore conditi Teſtamenti erat ignota Teſtatori; quia tum eam eleemoſynam cenſetur largiri, non tam ipſe diſtributor, quam defunctus. Si vero paupertas Executoris fuit cognita Teſtatori, veriſimile eſt, ſi voluiſſet partem legati, vel eleemoſynæ ipſi applicari, id explicaſſet, *Silveſt. c. l. dicto 5. Sanch. c. l. n. 54. & 55. Laym. cit. c. 11. n. 6. & 7.*

CX. Aſſertio 3. Religioſi, etiam exempti, Executores Teſtamentorum conſtituti, debent rationem reddere Ordinarijs locorum, & ab ipſis, ſi circa id delinquerint, puniendi ſunt, prout ſtatuitur *in Clement. Religioſis unic. h. t.*
„ ubi dicitur, ſi Religioſi, etiam exempti, ad executionem
„ cujuslibet ultimæ voluntatis, (ſive ſit Teſtamentum, ſive
„ Codicillus, ſive donatio cauſa mortis, *Gl. hic V. Cujuslibet,*
„ *in addit.*) ſint deputati, circa talis officij executionem
„ (quod non Poſſunt, niſi a ſuperiore ſuo petita & obtenta
„ licentia ſuſcipere) etiam ſi Prælationis officio fungantur,
„ tenentur locorum Ordinarijs debitam reddere rationem,
„ quam etiam ipſi Ordinarij locorum de ſuſceptæ execu-
„ tionis officio, abſque fraude, ſeu dolo, vel negligen-
„ tia exigere debent, eoſque etiam, ſi circa id deliquiſſe
„ repererint, punire poterunt, non obſtante quocunque
„ privilegio.

CXI. Hinc colligitur primo, quod hæc Conſtitutio habet locum in Religioſis etiam exemptis, non autem in Clericis ſecularibus exemptis: licet eadem ſubſit ratio, quorum exemptioni non derogatur per hanc Conſtitutionem; quia cum ſit odioſa, ac pœnalis, non debet extendi ad perſonas non expreſſas, *Gl. hic V. Tales*, ubi rationem impulſivam hujus prohibitionis dat; quia Religioſi plus in his delinquebant, quam Seculares, *Abb. ibid. n. 8.* ubi tamen addit, quod Clerici ſeculares non exempti debeant reddere rationem locorum ordinarijs, cum illis ſubſint.

Colligitur ſecundo, hæc Conſtitutio loquitur de Religioſis Clauſtralibus: nam non Clauſtrales, qui alicui Eccleſiæ

ſeculari

Digitized by Google

ſeculeri exemptæ a juriſdictione Epiſcopi ſunt præpoſiti, non Epiſcopo, ſed ipſi Papæ, vel ejus Legato, vel legitimo ſuo Superiori rationem reddere tenentur, *Sanch. cit. c. 11. n. 23. & dictum ſupra.*

Colligitur tertio, nomine Ordinariorum hic comprehenduntur, non tantum Epiſcopi Diœceſani: ſed etiam alii Ordinarii inferiores, qui quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habent, quibus etiam a ſubditis Clericis ratio de executione facta, reddenda eſt, *Gloſſ. hic Verſ. Locorum Ordinariis, & Abb. num. 9.*

Colligitur quarto. Religioſi debent rationem reddere Ordinario, etiamſi non petat, *Gl. hic V. Exigere*, & etiamſi Teſtator eos liberaverit, *Abb. hic n. 10.* & pœna imponenda hujuſmodi executoribus, eſt arbitraria, cum certo jure non ſit ſtatura, *Gl. fin. hic, & Abb. in fine.*

CXII. Porro Fratribus Minoribus de obſervantia omnino prohibitum eſt, eſſe Executores Teſtamentorum, ita, ut neque eorum Superiores diſpenſare ſeu licentiam eis dare poſſint: tametſi præbere poſſint conſilium circa Teſtamenti executionem, prout habetur ſtatutum *in Clement. 1. §. Cumque dicti Ordinis Profeſſores, de V. S.* ubi etiam ratio prohibitionis affertur; quia pro nulla re temporali poſſunt in judicio experiri: Executoris autem munus ſæpe expediri, & rite obiri non poteſt ſine litigio. Poteſt tamen Teſtator præcipere Executoribus, ut ad executionem non procedant, niſi perito conſilio a FF. Minoribus, quamvis illud ſequi non teneantur, nec ad hoc ipſi Executores cogi poſſint, *Silveſt. V. Teſtamentum; 2. dicto 6. Molin. cit. diſ. n. 12.*

§. III.

Utrum Executor deſignatus a Teſtatore compelli poſſit ad acceptandum, & exequendum, & per quem?

CXIII. Aſſertio 1. Is, cui a Teſtatore munus Executoris, ſive ad pias, ſive profanas cauſas demandatum eſt, non cogitur, illud ſuſcipere: poſtquam tamen ſuſcepit, cogitur juſſa defuncti implere, prout aperte colligitur *ex c. Joannes; 19. & ibi Gl. pen. h. t.* nam etiam mandatum non ſuſcipere cuilibet liberum eſt, ſuſceptum autem conſummandum eſt, ſive implendum, ut dicitur *in §. Mandatum. Inſtit. de mandat.* non autem requiritur expreſſa, ſed ſufficit etiam tacita acceptatio, quæ ex facto aliquo cognoſci poteſt, ut ſi actum aliquem illius muneris exerceat, vel ſi literas, in quibus officium Executoris ipſi demandatum eſt, ſcienter accepit, neque contradixit, aut contra proteſtatus eſt, *arg. Clement. 1. de procurat.* & tradit *Bart. in l. Titius; 24. ff. de conſtit.* Secus autem eſt, ſi quis præſens ſciat, ſe eſſe executorem conſtitutum Teſtamenti, & taceat; non enim ideo cenſetur acceptaſſe munus Executoris, niſi ſit propinquus, vel amicus Teſtatoris, *Abb. in cit. c. Joannes; n. 3. h. tit. & ibid. Covarr. n. 3. & 4. & Mol. tract. 2. diſ. 238. nu. 3. & alii Dd. communiter.* Aliquando tamen poteſt quis compelli ad exequendum, etiam citra acceptationem: nam Epiſcopus poteſt Clericum ſibi ſubditum, recuſantem acceptare munus Executoris, ſi ita opus ſit, compellere, ad exequenda pia legata, ſi non, ut Executorem Teſtamentarium, ſaltem, ut Delegatum, ſeu Commiſſarium ſuum, *arg. c. Paſtoralis; 28. de Offic. deleg. & l. unic. C. quæ pro ſua juriſdict. judic. &c.* ubi dicitur, quod & cauſa, & is, cui delegatur, debeat eſſe de juriſdictione Delegantis, *Abb. in cit. c. Joannes; n. 3. Silveſt. V. Teſtamentum; 2. q. 3. dicto 1.*

CXIV. Aſſertio 2. Non tantum Judex Secularis, ſi hæres, vel Executor ſit Laicus: ſed etiam Judex Eccleſiaſticus Diœceſanus loci, poteſt, ac debet compellere hæredes, vel Executores Teſtamentorum, ſive Clericos, ſive Laicos, ad exequendas ultimas voluntates circa legata pia, prout decernitur

„ *in c. Tua; 17. h. t.* Nam cum Gregorius IX. intellexiſſet, quod
„ aliqui tam Religioſi, quam Clerici Seculares, & Laici pe-
„ cunias, & alia bona, quæ ab ipſis, ſecundum defuncto-
„ rum Teſtamenta, ſeu ultimas voluntates, ad uſus pios ex-
„ pendi deberent, aliis uſibus applicare, non vereantur: reſ-
„ cribit Pontifex cum in omnibus ultimis piis voluntatibus
„ per locorum Epiſcopos providendum ſit, ut ſecundum de-
„ functorum voluntatem, omnia procedant, & peragantur,
„ licet a Teſtatoribus id Epiſcopis fuerit interdictum: id-
„ circo mandat, ut Epiſcopus loci hujuſmodi Executores
„ Teſtamentorum, monitione præmiſſa, compellat, ut bo-
„ na ea relicta in prædictos uſus pios fideliter, & plene
„ expendant. Idem habetur ſtatutum *in c. Nos quidem; 3. &c. Si hæredes; 6. h. t. & in Auth. De Eccleſiaſt. Tit. §. Si quis autem pro redemptione, Coll. 9.*

CXV. Porro quamvis *Gl. in hoc cap. V. piis voluntatibus;* putet, quod Epiſcopus non poſſit ſe immiſcere nec compellere ad exequendum legata, ſeu relicta non pia, ſive profana: contrarium tamen verius eſt, ut ex communiore ſententia docet *Gl. in c. Si hæredes 6. V. Ab Epiſcopo, h. t. & ibid. Abb. num. 7. Covarr. n. 3.* & rurſum *Abb. in relect. c. Cum non eſſet; 10. n. 33. Molin. diſ. 250. n. 5.* Quamvis hæc ſententia in praxi in multis Provinciis non ſit uſu recepta. Quare licet publicatio, ſeu inſinuatio Teſtamenti, ſi Teſtator ſit Laicus, fieri debeat coram ſolo Judice Seculari, etiamſi hæres, aut Executor ſit Eccleſiaſticus, ſeu Clericus: tamen compulſio ad exequendas ultimas voluntates, ſive circa pia, ſive circa profana relicta, aut legata, eſt mixti fori, & pertinet ad utrumque Judicem, Secularem & Eccleſiaſticum, adeoque locus eſt præventioni, ſi Teſtator ſit Laicus, *ut tradunt Dd. citati*: idque probatur *ex c. Si hæredes; 6. h. t.* ubi generatim dicitur, quod Epiſcopus loci, ſi hæredes (vel alii Executores) juſſa Teſtatoris non adimpleverint, eos compellere debeat, interdicendo omnes res eis relictas, ut vota defuncti adimpleantur, nec ibi diſtinguitur, utrum juſſa defuncti, ſeu legata pia ſint, vel non pia, ſed profana, & hæredes, ſive Executores Clerici, vel Laici.

„ CXVI. Idem etiam ſumitur *ex cap. Joannes; 19. hoc tit.*
„ Nam cum Clericus Ord. de bonis ſuis (propriis ſcilicet,
„ non Eccleſiæ, de quibus nihil legare potuiſſet, *Gloſſ. hic*
„ *Verſ. Piis locis*) per ultimam voluntatem piis locis quæ-
„ dam legaſſet, Executores conſtituit Joannem Clericum,
„ & P. Laicum, quibus etiam mandavit, ut creditoribus
„ ſuis ſatisfacerent. Quare Gregorius IX. reſpondit, Exe-
„ cutores iſtos, poſt mandatum ſuſceptum, per Diœceſa-
„ num Epiſcopum cogi debere, ad exequendam ultimam
„ voluntatem Teſtatoris. Ex quo patet, quod Epiſcopus loci etiam Laicos Executores compellere poteſt, ad exequendum, & quidem etiam cauſas non pias, ſeu profanas, *Abb. hic num. 1. vet. 4.* Nam in caſu hujus cap. alter Executor erat Laicus, & negotium executioni mandandum erat etiam profanum, ut creditoribus ſatisfacerent. Idque procedit, ſaltem ſi Teſtator ſit Clericus, ut *in caſu dicti cap. Joannes;* Ideoque negotium ratione perſonæ non erat ſeculare, ſed Eccleſiaſticum, ut notat *Abb. ibi. num. 7.* & conſequenter etiam inſinuatio Teſtamenti coram Epiſcopo, ſeu Judice Eccleſiaſtico fieri debebat. Porro ratio, cur cura executionis etiam in relictis, aut legatis ad cauſas profanas, & quando hæres, vel Executor eſt Laicus, ad Judicem Eccleſiaſticum, ſive Epiſcopum ſpectet, eſt; quia Judex Eccleſiaſticus ſubvenire debet perſonis miſerabilibus, & deſtitutis omni auxilio, *cap. Super quibuſdam; 26. de V. S.* ſed defunctus eſt talis perſona, cum ipſemet agere non poſſit, ut ultima voluntas ſua impleatur, ideoque inter perſonas miſerabiles, & auxilio deſtitutas merito numeratur, ut docet, *Abb. in cit. cap. Si hæredes; num. 7. hoc tit. & in repetit. cap. Cum non eſſet; 10. num. 33. eod.*

CXVII. Aſſertio 3. Quamvis Teſtator prohibeat in Teſtamento, ne Epiſcopus, vel Judex etiam ſecularis, hæredem, aut executorem negligentem compellat, adimplere ultimam ſuam voluntatem, nihilominus ea prohibitione non obſtante, poteſt, compellere ſaltem ad executionem piorum legatorum, ut conſtat *ex cit. cap. Tua; 17. hoc tit.* Ratio eſt, quia Teſtator, cum ſit privata perſona, non poteſt tollere, vel impedire publici Juris, ſive generalis Legis, aut Canonis diſpoſitionem, *Gloſſ. ibid. Verſ. Interdict.* Si vero Teſtator prohibeat, ne Epiſcopus ſe executioni immiſceat, tum vel alium executorem, caſu, quo ab ipſo conſtitutus executor ſit negligens, ei ſubſtituit: & non devolvitur executio ad Epiſcopum, neque ille ſe poteſt immiſcere. Vel nullum alium executorem Teſtator ſubſtituit: & tunc executio devolvitur ad Judicem Eccleſiaſticum, vel etiam Secularem, non obſtante diſpoſitione, ſeu prohibitione Teſtatoris, quæ pro non adjecta haberi debet, *Abb. in cit. cap. Tua; num. 6. hoc tit. Molin. tract. 2. diſ. 251. numer. 4.* nam voluntas ultima Teſtatoris eſt quidem omnino ſervanda *cap. Ultima; 4. cauſ. 24. quæſt. 2.* ſed illa tantum, quæ eſt rationabilis, & licita, ac ſecundum Leges, *Gl. in cit. cap. Tua; V. Voluntatem.*

CXVIII. Cæterum prædictis addendum primo, ſi is, cui aliquid in teſtamento relictum eſt, id non exigat, vel non poſſit exigere, poteſt, ac debet Judex, ſive Eccleſiaſticus, ſive Secularis, compellere hæredem, vel executorem, ut id ſolvat, ſi ſit in mora, ut colligitur *ex cap. Nos quidem; 3. hoc tit.* ubi proceſſum fuit ad compulſionem, & executionem ultimæ voluntatis ex mero officio Epiſcopi: nemine petente, & tradit *ibid. Abb. num. 5. Mol. cit. diſ. 251. n. 10. Laym. Lib. 3. tract. 6. cap. 11. nu. 15.* Unde quia FF. Minores non poſſunt in judicio petere, quæ ipſis Teſtamento ſunt relicta, *cap. Exiit, 3. §. Cæterum cum in eadem regula, de V. S. in 6.* ideo ad officium Judicis ſpectat, ut ipſe hæredes, aut executores compellat, ad ea illis ſolvenda: & ſolet interdum Syndicus conſtitui, qui petat ea, quæ dictis FF. ſunt per ultimam voluntatem relicta, *Abb. cit. l. & alii Dd. citt. locis.* Addendum ſecundo, ſi diſpoſitio ad pias cauſas executioni mandari negligatur, poteſt quilibet de populo querelam deferre, ſive ad Eccleſiaſticum Judicem, ſeu Prælatum, ſive ad Secularem loci, *l. Nulli, 28. §. fin. C. de Epiſc. & Cleric. & Auth. de Eccleſiaſt. Tit. §. Si quis autem pro redemptione, in fine cap. 12. Collat. 9.* Addendum tertio, nomine Epiſcopi in hac materia oneroſa, & juriſdictionis exercendæ comprehenditur quilibet Prælatus Eccleſiaſticus, qui in foro externo quaſi Epiſcopalem juriſdictionem exercet, is enim etiam poteſt, ac debet hæredes, & executores negligentes ad exequendum compellere, & Sede vacante ſuccedit in hac poteſtate Capitulum: quia eſt officium neceſſarium, *Abb. in cap. pen. hoc tit. num. 2.* Addendum quarto, Epiſcopi, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati, curare debent, ut non tantum, quæ ad pias cauſas per ultimam voluntatem relicta, vel donata ſunt, executioni mandentur: ſed etiam quæ inter vivos, prout decretum eſt *in Concil. Trid. Seſſ. 22. cap. 8. de reform.*

§. IV.

Quando, ſive intra quod tempus hæredes, & executores ultimam voluntatem defuncti implere debeant?

CXIX. Aſſertio 1. Si Teſtator ipſe tempus determinavit, in quo voluntas ejus executioni mandari debeat, tum intra illud tempus ab ipſo præfixum, ea implenda eſt, ſi fieri poſſit, ita tamen, ut etiam prius executioni mandari poſſit, quia talis præventio non cenſetur eſſe contra Teſtatoris voluntatem, *arg. l. Poſt mortem; 12. C. de fideicomm.* Ubi rogatus poſt mortem ſuam reſtituere hæreditatem alteri, poteſt etiam ante illam reſtituere. Currit autem hoc tempus a die ſcientiæ, & aditæ hæreditatis, juxta *l. 3. §. Si quis hæres; ff. de ſtatu liber.* ubi dicitur, ſi hæres dare juſſus ſit forte dies 30. proximos a morte Teſtatoris, & hæres tardius adierit, numerandos eſſe e tempore aditæ hæreditatis, & ratio eſt; quia ante aditam hæreditatem impeditur executio Teſtamenti,

Abb. in c. Nos quidem 3. n. 10. h. t. Covarr. ibid. n. 2. & 3. Silveſt. V. Teſtamentum 2. q. 6. Mol. cit. diſp. 251. n. 2.

CXX. Aſſertio 2. Si a Teſtatore non fuit præſcriptum tempus, ad executionem ſuæ ultimæ voluntatis, tum ſi hæres, vel alius Executor, poſt prævium monitionem, ſaltem unam, a Judice, ſive Eccleſiaſtico, ſive Seculari factam, ut Teſtatoris impleat voluntatem, illam intra annum non exequatur, eo elapſo, poteſtas exequendi, præſertim circa legata, ſeu relicta pia, devolvitur ad Epiſcopum, *Gl. in c. Si hæredes 6. §. Adimpleverint, h. t. Silveſt. V. Teſtamentum, q. 10. dicto 2.* Idque ſumitur *ex Auth. De Eccleſiaſt. Tit. §. Si quis per ædificationem, Coll. 9. & Auth. Hoc amplius, C. de fideicomm. & ex cit. c. Nos quidem 3. h. t.* ,, Ubi quidam, condito Teſtamento, fœminam nomine Theodoſiam hæredem inſtituit, præcipiens de bonis ſuis Monaſterium fundari, quæ tamen executionem hujus ultimæ voluntatis pœnitus neglexit, ſive diſtulit. Quare Papa Gregorius I. hortatur Epiſcopum loci, ut dictam fœminam moneat, ad Monaſterium, ſicut juſſit eſt intra annum conſtruendum, ſive ædificandum vel ſaltem inchoandum, ſi opus intra annum commode perfici non poſſit, *Abb. hic n. 9.*) & omnia ſecundum voluntatem defuncti, ſine tergiverſatione, exequenda. Quod ſi sero intra hoc tempus, in loco, in quo conſtitutum fuit; vel ſi ibi non poſſit, in alio loco, ubi præcepit, cum Epiſcopo viſum fuerit, Monaſterium ordinare, ſeu ædificare intermittat, tum Epiſcopus ædificet, & omnia loco illi, abſque diminutione, aſſignari curet; quia etiam ſecundum Leges Civiles (*l. Nulli 28. C. de Epiſc. & Cleric.*) decet Epiſcopum, dilatas defunctorum pias ultimas voluntates exequi, & adimplere.

CXXI. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Quamvis *Abbas hic n. 11. & Molin. cit. diſp. 252. n. 2.* putent, quod ſi executor legata ad pias cauſas intra ſex menſes exequi intermittat, poteſtas exequendi ad Epiſcopum devolvatur, id tamen nullo jure expreſſo probari poteſt; quia in *Auth. de Eccleſ. Tit. §. Si autem hæres, V. Si autem legatum c. 12. Collat. 9.* ſolum dicitur, quod executor, ſi intra ſex menſes ab inſinuatione, ſeu publicatione Teſtamenti numerandos, exequi negligat, ſeu differat, pœnas ibi expreſſas incurrat, *de quo §. ſeq.*

Notandum ſecundo. In eo non conveniunt Dd. an ſufficiat, opus eſſe inchoatum intra annum, ad hoc, ut executio devolvatur ad Epiſcopum, etiamſi operis perfectio non diu poſtea differatur, ut cenſet *Abb. hic n. 9.* an vero requiratur, ut opus non tantum intra annum inchoetur, ſed etiam compleatur, ſeu perficiatur, ut tradit *Gl. in cit. c. 3. V. Intra annum, Innoc. J. Andr.* & alii apud *Fagnan. ibid. nu. 7.* ita ut hæres, vel Executor opus, v. g. Monaſterium, quantum fieri poteſt, intra annum a die monitionis perficere debeat, niſi aliud tempus Teſtator præfinierit: quod ſi opus ſit ita magnum, ut intra annum compleri nequeat, tunc juſta cauſa ſubeſt, ob quam Epiſcopus prorogare tempus, ſive congruum terminum aſſignare ad perficiendum opus, poteſt, *Fagnan. c. l.*

Notandum tertio. Hæres, poſt aditam hæreditatem, cum primum poteſt, & ceſſante legitimo impedimento, ſine mora, legata ſolvere, & alia juſſa Teſtatoris exequi debet; & ad hoc tam ipſe, quam executores a Judice cogi poſſunt, ut colligitur *ex l. Cum res 47. in princ. ff. de legat. 1.* Ubi dicitur, ſi res legata erat propria Teſtatoris, & hæres copiam illius habeat, teneri eum ſtatim, & abſque ulla mora ſolvere, *& l. Si domus 71. §. in pecunia: ff. eod.* ubi habetur, ſi pecunia legata ſit, debere ſolvi intra breve tempus; quamvis hæres, vel etiam executores, ante annum, & quoad legata pia, ante completos ſex menſes, non incurrant pœnam privationis jure ſtatutam, *Abb. in c. Si hæredes 6. n. 4. & 5. h. t. Covarr. ibid. nu. 5. Silveſt. c. l. q. 6. Molin. cit. diſp. n. 21.* Porro quamvis hæres, ante aditam hæreditatem, non poſſit cogi ad ſolvenda legata non pia; poſſunt tamen ſtatim, poſt mortem Teſtatoris, exigi legata pia; & hæres, vel executor ad ea ſolvenda cogi; quia hæc legata non pendent ab aditione hæreditatis, *Silveſt. citat. loc. quæſt. 10. dicto 2. in fine.*

CXXII. Notandum quarto. Etſi valde probabile ſit, quod tempus ab homine, vel jure ſtatutum Executori, ad implendum juſſa defuncti, ſit continuum, ita, ut currat etiam ignoranti, & legitime impedito, quando definitum eſt, non in odium negligentiæ, ſed in favorem, juxta doctrinam receptam, & traditam in *Gl. in c. Statutum 3. V. Numerandum, de præb. in 6.* ut in propoſito in favorem eorum, quibus aliquid relictum eſt in Teſtamento, præſertim pietatis cauſa, ne legatis, ſive relictis diu carere debeant, & tenet *Durand. in ſpecul. Lib. 2. part. 2. Tit. de inſtrum. addit. §. 13. nu. 39.* Contrarium tamen eſt probabilius, ut docet *Abb. in repetit. c. Cum eſſes, n. ult. h. t. Covarr. in c. 3. nu. 3. & 4. h. t. & Barb. in Collect. ibid. n. 3.* Nam quamvis currat tempus legitime impedito, vel ignoranti, ſi ſit ſtatutum in merum favorem alterius, non currit autem, ſi ſit præfixum in favorem unius, & in odium alterius: atqui hoc tempus executoribus conceſſum, non in merum favorem legatariorum eſt ſtatutum; ſed etiam in odium, & pœnam negligentiæ executorum, ut patet *ex cit. c. 3. ibi: implere neglexerit*, negligens autem non eſt, qui eſt legitime impeditus. Sicuti ſi Executor in annum, poſt admonitionem, exequi neglexit, poteſtas exequendi ad Epiſcopum devolvitur, ut dictum; ita ſi Teſtator alicui conceſſit jus eligendi, v. g. Lego centum aureos pauperibus, quos Titius elegerit, eo non eligente intra annum, poſt factam monitionem, electio ad Epiſcopum pertinebit; quia utrobique eſt eadem ratio, & electio in eo caſu eſt pars quædam executionis ad eam prærequiſita, ideoque ſicut executio devolvitur ad Epiſcopum propter negligentiam Executoris intra annum: ita & ejuſmodi electio, quæ eſt præambulum neceſſarium ad executionem faciendam, *Covarr. in cap. 3. hoc tit. Silveſt. c. l. qu. 8. dicto 2. Molin. cit. diſp. 101. n. 53.* licet contrarium tenet *Abb. cit. loc. n. 12.*

CXXIII. Aſſertio 3. Si a Teſtatore aliquid legatum, ſeu relictum ſit ad certum pium uſum, aut locum: ſed ad illum applicari non poſſit, tum non ideo legatum ſit caducum: ſed debet ad alium uſum, vel locum pium applicari, arbitrio Epiſcopi, & Executorum, ita tamen, ut quantum fieri poteſt, voluntas Teſtatoris ſervetur. Ut ſi v. g. Teſtator præcepit ædificari Monaſterium, vel Eccleſiam in aliquo loco, ibique ædificari non poſſit, deſignandus eſt alius locus, ad arbitrium Epiſcopi, & Executorum, in quo ædificetur, ut colligitur *ex c. Nos quidem 3. h. t.* & docet *Abb. ibid. n. 6. & Covarr. n. 9. Mol. tract. 2. diſp. 249. n. 7.* Sic etiam, ſi pecunia legata ad certum uſum pium, v. g. Eccleſiam extruendam, ad quam tamen non ſufficit, poteſt ad alium uſum pium applicari. Idque ſumitur etiam *ex l. Legatum 16. de uſu, & uſufr. leg.* ubi dicitur, ſi quid Civitati legatum ſit ad ludos illicitos, quot annis in ea exercendos, id non cedere lucro hæredum, ſed ad alium ejus Civitatis uſum honeſtum, arbitrio, Primorum Civitatis, & hæredum, convertendum eſſe, ut memoria defuncti alio licito modo celebretur. Ratio eſt, quia per talem commutationem principali intentioni Teſtatoris ſatiaſit, quæ eſt honor, & ſalus animæ, non poteſt autem fieri ab Epiſcopo talis commutatio, ſine conſenſu hæredis, vel aliorum executorum, niſi hi ſine juſta cauſa recuſent conſentire, tum enim Epiſcopus, etiam iis invitis, procedere poteſt, *Laym. cit. c. 21. n. 10.*

CXXIV. Aliud vero dicendum eſt, ſi quid a Teſtatore relictum ſit in privatum uſum, & privatæ perſonæ, nam vel tune intuitu pietatis, & miſericordiæ relictum eſt perſonæ particulari, relicturus alii pauperi, ſi ille pauper non eſſet, & hoc caſu, illa perſona defuncta, alteri pauperi dandum eſt legatum, quia principalis intentio Teſtatoris manet: ſi vero ſit relictum magis contemplatione, & favore perſonæ, quam pietatis cauſa, tum legatum ſit caducum, & manet penes hæredem gravatum. Quare ex verbis Teſtamenti, & circumſtantiis rei colligendum eſt, quænam fuerit mens teſtatoris: nam licet in dubio præſumendum ſit, legatum pauperi relictum, pietatis, & miſericordiæ cauſa relictum eſſe, adeoque legatum pium cenſeri debeat: interdum tamen ex verbis, & circumſtantiis apparet, quod Teſtator principaliter legaverit, vel reliquerit, propter ſervitia, vel merita perſonæ, adeoque favore illius tantum, *Bart. in l. Pater 18. §. Tuſculanus, ff. de legat. 3. Abb. in cit. c. 3. n. ult. h. t. Cov. ibid. n. 12. Mol. cit. diſ. n. 10.* Ubi aliud exemplum afferunt, videl. ſi quis certam pecuniam legavit puellæ inopi pro dote, ſub conditione, ſi nupſeris, pietatis cauſa motus, tunc enim ea non nubente, vel etiam illa defuncta, in ſimilem uſum pium ea pecunia applicanda, vel alteri puellæ pauperi in dotem danda erit: ſi vero intuitu, ſeu favore perſonæ tantum legatum dotis ſit factum, ea defuncta, vel non nubente, illud exſpirabit.

CXXV. Aſſertio 4. Legata ad pias cauſas integre, & ſine diminutione præſtanda ſunt, ut colligitur *ex citat. c. Nos quidem 3. ibi: Sine diminutione qualibet, h. tit.* adeoque etiam cum fructibus medii temporis, *arg. l. Si ita 43. §. Pegaſus ff. de legat. 2.* ubi habetur, ſi prædium alicui ſit relictum ad certum diem, vel tempus, nempe poſt decem annos, vel cum pubes factus fuerit, quod prædium debeat cum fructibus antecedentis temporis præſtari, ſi dies appoſitus ſuis, favore legatarii, non hæredis. Simili ratione, ſi fundus, vel certa pecunia fuit relicta, ut intra annum, v. gr. Monaſterium, vel Eccleſia ædificetur, tunc etiam fructus ex fundo interea percepti, vel penſio ex pecunia elocata præſtari debet non hæredi, ſed eidem piæ cauſæ; quia tempus, non in favorem hæredis, ſed cauſæ piæ adjectum videtur, videlicet, ad coarctandum hæredem, vel executorem, ne exſtructionem operis ulterius differat: ipſum vero fundum, vel pecuniam Teſtator ad piam cauſam abſolute deputare voluit, *Abb. in tit. c. 3. n. 7. h. t.*

§. V.

Quam pœnam incurrat hæres, vel alius Executor, ſi negligat exequi ultimam voluntatem Teſtatoris, intra tempus a jure definitum?

CXXVI. Aſſertio 1. Si hæres ultimam voluntatem defuncti, poſt Judicis admonitionem, intra annum implere negligat, amittit totam hæreditatem, ita, ut nihil commodi ex rebus a defuncto ſibi relictis percipiat, prout expreſſe habetur *in Auth. Hoc amplius C. de fideicom.* Conſentit *Auth. de hæred. & Falcid. §. Si quis autem, in princ. c. 2. Collat. 1.* ubi etiam una tantum monitio, ut præcedat, requiritur, ut notat *Gl. ibid. V. Admonitus*, quia hæres poſt unum primum relictis privatur: ſi vero in continenti privetur, tum bina monitio exigitur. Idem ſumitur *ex l. Si hæredes 6. h. t.* ubi ſic ſtatutum legitur: Si hæredes juſſa Teſtatoris non adimpleverint (intra annum, juxta *cit. Auth. Hoc amplius, &c. Nos quidem 3. h. t. Gl. hic V. Adimpleverint*) ,, ab Epiſcopo loci illius omnes res eiſdem relictæ, ipſis canonice ſunt interdicendæ, ſive auferendæ, una cum fructibus, & cæteris emolumentis, ut hæc vota defuncti adimpleantur, prout explicat etiam *Barboſ. in Collectaneis hic n. 2.* Ratio autem hujus pœnæ privationis datur in *l. Si patroni 55. §. Sed nec illud ff. ad SC. Trebell.* ubi dicitur, *Cur enim non videatur indignus, ut qui deſtruat ſupremas defuncti preces, conſequatur quod ex voluntate?* Verum aliam hujus cap. expoſitionem probabilem adfert *Gl. hic V. Interdicatur, & Abb. n. 5. Covarr. nu. 4.* nempe quod juxta hoc cap. hæres negligens implere voluntatem defuncti, etiam ante annum elapſum, poſſit compelli ab Epiſcopo, cum de anno hic nulla fiat mentio, non tamen privandus ſit hæreditate: ſed ſolum interdicendæ ipſi ſint omnes res hæreditariæ, quouſque adimpleverit ultimam voluntatem defuncti, ut ſic indirecte compellatur ad eam implendam. Sed prior explicatio videtur præferenda, quippe aliis juribus conformior.

Ex-

Excipiuntur ab hac pœna privationis totius hæreditatis hæredes neceſſarii, videlicet liberi, ſeu deſcendentes, & aſcendentes: qui etſi ſint negligentes in exequenda ultima voluntate Teſtatoris, etiam quoad cauſas, & legata pia: non tamen ideo privantur ſua portione legitima, quæ illis non ex voluntate Teſtatoris, ſed juris diſpoſitione obvenit, & quaſi jure naturæ eſt debita, *cit. Auth. Hoc amplius, C. de fideicom. Abb. in cit. c. Si hæredes; n. ult. & ibid. Covarr. num. 9. h. t.* niſi tamen hæreditas ſit talis, quæ dividi non poteſt, ut eſt Regnum, vel Ducatus, juxta *c. Licet; 6. de voto*, ubi filius Regis Hungariæ non implens voluntatem defuncti patris Regno eſt privatus; quia Regnum dividi non poteſt, ideoque nec legitima ex eo detrahi, *Gl. ibid. V. Privandum, Silveſt. V. Teſtamentum; 2. q. 10. dicta 3.*

CXXVII. Aſſertio 2. Si hæres, ceſſante legitimo impedimento, negligat exequi, & ſolvere legata pia, intra ſex menſes a die inſinuationis Teſtamenti numerandos, in pœnam legata reſtituere debet, cum omnibus fructibus, & omni augmento, ſeu emolumento, quod a tempore mortis Teſtatoris ex iis percipi potuit, juxta *Auth. De Eccleſ. Titul. §. Si autem hæres, Verſic. Si autem legatum, c. 12. Coll. 9.* Quod ſi hæres, præmiſſa bona monitione ab Epiſcopo facta, per ſuum Oeconomum, vel publicum nuncium legata pia exequi neglexerit etiam ante annum elapſum, privatur omnibus commodis ex Teſtamento ipſi delatis, *cit. Auth. §. Si quis autem pro redemptione, Verſic. Si autem qui hoc facere juſſi c. 11. Coll. 9.* Si vero hæres perperam neget, legatum eſſe Eccleſiis, aut aliis piis locis, & in illa negatione perſiſtat, uſque ad ſententiam, condemnandus eſt in duplum, prout ſtatuitur *in §. Item mixta, Inſtit. de action. Abb. in cit. c. Si hæredes, n. 5. & Covarr. ibid. n. 5. Laym. cit. c. 11. n. 13.*

CXXVIII. Aſſertio 3. Non tantum hæres, ſed etiam quilibet alius Executor, ſi voluntatem, & juſſa defuncti adimplere negligat, (dummodo honeſte impleri poſſint, quia de facto, & jure ſunt poſſibilia) prædictam pœnam jure decretam incurrit, qua privatur omnibus commodis in Teſtamento ei relictis, & inſuper munere Executoris privatur, *Covarr. in cit. c. Si hæredes, n. 6. Silveſt. c. l. q. 10. dicto 1. Molin. cit. diſ. 251. n. 2. & 3.* nam ratio *cit. l. Si patroni, ff. ad SC. Trebell.* generalis eſt, & in executoribus etiam locum habet; non enim eſt æquum, ut ex liberali voluntate Teſtatoris is aliquid commodi conſequatur, qui ejuſdem voluntatem deſtruit, aut illam implere negligit, cum deberet. Porro etſi hæc pœna privationis ipſo jure incurratur, ut patet *ex ſupr. cit. juribus*, requiritur tamen ad ejus executionem declaratio, & ſententia condemnatoria, ac proinde ante illam in conſcientia non obligat, *Covarr. c. l. n. 8. Mol. c. l. n. 9. Laym. c. l.*

CXXIX. Aſſertio 4. Quamvis dicta pœna privationis non incurratur, niſi poſt elapſum annum a die admonitionis computandum, intra quem hæres, vel alius Executor neglexit implere voluntatem defuncti, ut ex dictis patet: poteſt tamen Epiſcopus per cenſuram Eccleſiaſticam, vel etiam alius Judex per interdictum adminiſtrationis bonorum defuncti, vel per alias pœnas arbitrarias, etiam ante annum compellere hæredes, & executores teſtamentarios ad implendam voluntatem defuncti, non tantum quoad cauſas pias, ſed etiam profanas; nam hæres cum primum poteſt, tenetur ſolvere legata, & alia relicta in teſtamento, ut ſupra dictum, *Abb. in cit. c. Si hæredes, n. 5. & Covarr. ibid. n. 4.* quia dominium rei legatæ, adita hæreditate, ſtatim tranſit in legatarium, *§. Noſtra autem, & ibi. Gl. V. Per in rem, junctis additione. Inſtit. de legat. l. A Titio, 64. ff. de furt.*

CXXX. Sed jam hic ulterius quæritur, ſi hæres, vel Executor propter negligentiam ſit privatus, cui applicanda ſint emolumenta, quibus privatus eſt hæres, vel executor? Reſp. ſi Teſtator de emolumentis hæredi, vel executori relictis, caſu, quo negligens fuit, quippiam diſpoſuit, id omnimode ſervari debet; nam licet Teſtator non poſſit imponere pœnam hæredi, vel legatario, cum in eum non habeat juriſdictionem: poteſt tamen ſub nomine pœnæ ipſis adimere bona eiſdem legata, vel relicta, niſi ſuam ultimam voluntatem, & juſta fuerint executi, ut colligitur *ex c. Raynaldus; 18. h. t.* v. gr. ſi hæres, vel executor, cui aliquid in Teſtamento eſt relictum intra certum tempus non ſolverit legatum in eo relictum, ſolvat in duplum; quia Teſtator poteſt de ſuis bonis diſponere pro arbitrio, apponendo gravamen, quod voluerit, *Silveſt. c. l. q. 11.* Quod ſi vero Teſtator de alio executore, in caſu negligentiæ ejuſdem, non providit, nec expreſſit, cui emolumentum ei relictum eſſet applicandum, tum ſi quippiam ad piam cauſam dandum, vel exequendum ſit, Epiſcopus ſuccedit in executione, & facultatem habet vindicandi omne lucrum, ſeu commoda, quæ hæredi, vel executori relicta erant, & quibus ob negligentiam privatus eſt, ita tamen, ut ad pias cauſas ea applicet, prout habetur *in cit. Auth. De Eccleſ. Tit. §. Si quis autem pro redemptione. Verſic. Si autem qui hoc facere, &c. & Auth. Licet C. de Epiſc. & Cleric. Mol. cit. diſ. 252. num. 4.* Sin autem diſpoſitio facta ſit, non ad pias cauſas, ſed profanas, tunc ſuccedit in executione Judex Secularis loci (niſi ab Epiſcopo ſit præventus, iſque depoſuerit executorem, ob negligentiam) lucrum vero, ſeu commoda relicta priori executori in Teſtamento, deferuntur aliis cohæredibus, vel collegatariis, vel etiam hæredibus ab inteſtato venientibus, ac deinceps aliis, ſecundum ordinem præſcriptum, *in Auth. Hoc amplius, de fideicomm. & in Auth. de hæred. & Falcid. c. 1. Collat. 2. Mol. c. l.*

CXXXI. Illud hic addendum, Epiſcopus bona incerta, & injuſte ablata, quæ alias pauperibus reſtituenda eſſe dicuntur, poteſt in reparationem, v. g. Eccleſiæ Parochialis applicare, ſi neceſſario indigeat reparatione, & facultates ejuſdem ad illam non ſufficiant, atque Executor, ſi quis a Teſtatore ſit conſtitutus, conſentiat, *Joan. Andr. in c. 2. n. 6. h. t. in 6. Anchar. ibid. q. 2. & Franc. §. Sane, ibid. in fine.* Ratio eſt quia talia bona incerta, & reſtitutioni obnoxia, non ita præciſe pauperibus debentur, quo minus etiam ad alios pios

uſus applicari poſſint, ut etiam docent communiter Theologi: imo inopes Eccleſiæ etiam in pauperum numero computandæ ſunt, & ad Epiſcopum ſpectat, non tantum cura de alendis pauperibus, ſed etiam de ædificandis, & reparandis Eccleſiis, & alendis Miniſtris Eccleſiarum, *Jo. Andr. c. l.*

§. VI.

Utrum Executores Teſtamentarii, proprio auctoritate, ultimas voluntates defunctorum poſſint commutare? & , an officium Executoris, eo mortuo, tranſeat ad hæredem vel ſucceſſorem Prælatum?

CXXXII. Aſſertio 1. Executores non poſſunt a juſta, & licita Teſtatoris voluntate diſcedere, vel eam in aliud opus, quantumvis melius, commutare: niſi interveniente auctoritate S. Pontificis, vel ſupremi Principis Secularis, ex juſta, & neceſſaria cauſa, ut colligitur *ex c. Conqueſtus; 16. de foro compet.* Ubi dicitur, quod valde ſit iniquum, ea quæ collata ſunt, pro remedio peccatorum, venerabilibus Eccleſiis, vel relicta, aut eis juſtis aliis modis acquiſitis applicari. *Et in c. Nos quidem; 3. h. t.* ubi præcipitur Epiſcopis, ut curent, pias defunctorum voluntates adimpleri. Et in *Clement. 2. de Religioſ. domib.* dicitur, quod ea, quæ ad certum uſum, largitione (in vita, & morte, *Gl. ibid. V. Largitione*) ſunt deſtinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (etiam pium, *Gl. ibid. V. Non ad alium*) ſalva Sedis Apoſtolicæ auctoritate, converti. Conſentit *Concil. Trident. Seſſ. 22. c. 6. de reform.* ubi ſupponit, commutationes ultimarum voluntatum, nonniſi ex juſta, & neceſſaria cauſa, fieri debere a Sede Apoſtolica. Additur vero, quod ſi ejuſmodi commutationes Epiſcopis a Sede Apoſtolica delegentur, prius ſummario, & extrajudicialiter cognoſcant, an in impetratione nulla ſubreptio tacitæ veritatis, vel ſuggeſtæ falſitatis irrepſerit. Idem habetur ſtatutum Jure Civili *in l. 1. & l. Legatum; 4. ff. de adminiſt. rer. ad Civit. pertinent.* Ubi dicitur: legatum Municipio, vel Civitati pecuniam in aliam rem, quam defunctus voluit, commutare, citra Principis auctoritatem non licet. Solius ergo ſupremi Principis, ſive Eccleſiaſtici, ſive Secularis, eſt proprium, ultimas voluntates Teſtatorum ex rationabili cauſa, commutare; cum enim is toti Reipublicæ præſit, providere debet, quæ ad eius commodum ſpectant, *Abb. in c. Tuanes; 17. n. 4. h. t. & ibid. Covarr. n. 7. Molin. tract. 2. diſ. 249. n. 5.*

Non deſunt tamen Dd. qui etiam Epiſcopo, ex cauſa legitima, poteſtatem commutandi legata, vel alia relicta in Teſtamento tribuant, ſi Teſtamentum, vel alia ultima voluntas, nondum ſit executioni mandata, prout videre eſt apud *Silveſt. V. Legatum: 4. q. 12.* Illud ſaltem negari non poteſt, quod interdum Epiſcopus, cum conſenſu hæredis, & aliorum Executorum, per Epiichiam interpretari poteſt, non fore alienum a voluntate defuncti, ſi mutatio in alium uſum magis neceſſarium fiat. Ut ſi, v. g. Teſtator leget Eccleſiæ pecuniam ad Sacra vaſa conficienda, quibus illa non indiget, ſed magis caſulis, *Covarr. c. l. Laym. cit. c. 11. nu. 12.* ubi addit, quod facilius commutari poſſunt legata ad cauſam profanam, & privatam relicta, cum conſenſu hæredis, & legatarii, qui juri, & favori ſuo renunciare poteſt.

CXXXIII. Aſſertio 2. Officium Executoris, eo mortuo, non tranſit ad hæredem, prout colligitur *ex c. 2. §. Sane, h. t. in 6.* & tradit *ibi d. Gl. communiter recepta, Silveſt. V. Teſtamentum; 2. q. 4.* Ratio eſt, quia cenſetur electa induſtria, & fides perſonæ, *arg. cap. ult. §. Is autem, de offic. jud. deleg. Gl. Margin. in l. Tutela, 16. ff. de tutel.* tranſit tamen hoc onus ad hæredem executoris, quoad obligationes, ſi quas male exequendo contraxit; quia v. g. damnum intulit, *Bart. in l. Aſſie; 15. n. 5. ff. de aliment. & cibariis legat.* quamvis onus perſonale tantum non tranſeat, *Anchar. in cit. c. 2. q. 7.*

CXXXIV. Quod vero attinet ad ſucceſſorem Prælatum, ſi executio Teſtamenti alicui demandata ſit nomine appellativo Dignitatis, ſeu Officii, v. g. Præpoſito Eccleſiæ S. Viti, vel Rectori Hoſpitalis SS. Trinitatis, ea tranſit ad ejus ſucceſſorem in Dignitate, ſeu Prælatura: niſi ex circumſtantiis colligi poſſit, quod hoc munus Executoris, intuitu perſonæ, fuerit alicui demandatum, ob affectionem erga illum quia v. g. propinquus, vel amicus fuit Teſtatoris, *arg. c. Requiſiſti; 15. h. t.* vel ſub nomine proprio tantum, *Gl. a pleriſque recepta, in cit. cap. 2. V. Expreſſerit, h. t. in 6. & Anchar. ibid. q. 7. Silveſt. c. l.* Idque in hoc caſu ſpeciale eſt, propter favorem ultimæ voluntatis, ne ejus executio diu differatur, ut colligitur *ex cit. c. 2. §. Sane h. t.* & docet *Franc. ibid. num. 8.* alioquin vero, quamvis juriſdictio delegata alicui ſub nomine Dignitatis, tranſeat ad ſucceſſorem in illa, *c. Quoniam; 14. de offic. deleg.* attamen ſi nudum miniſterium, ſive executio alicui commiſſa ſit ſine juriſdictione, talis commiſſio non tranſit ad ſucceſſorem in Dignitate, vel Officio, cum perſonæ induſtria ſpecialiter electa eſſe cenſeatur, *l. Mandatum, 57. ff. Mandati.*

Poſtremo notandum, quod Executor Teſtamentarius inventarium bonorum hæreditariorum conficere, & rationem acceptorum, & expenſorum, ſeu diſtributorum reddere tenetur: & quidem conveniens eſt, ut ea reddatur hæredibus, & legatariis præſentibus; quia eorum plerumque intereſt, *Durand. in ſpec. de inſtrum. edit. l. 2. c. 2. n. 44. & 45.* quam rationem etiam Judex Eccleſiaſticus, vel Secularis exigere poteſt, ac debet, ab Executore, etſi Teſtator id prohibuerit, *Silveſt. c. l. q. 8. Mol. tract. 2. diſ. 51. n. 8.* quia exactio hujuſmodi rationis introducta fuit ob commune Reipublicæ bonum.

TITULUS XXVII.

De Succeſſionibus ab inteſtato.

DUpliciter poteſt hæreditas deferri ad alium, vel ex Teſtamento, ſive juſta ultima voluntate defuncti, vel ab inteſtato, *§. fin. Inſtitut. Per quas perſonas nobis acquirit.* Neque enim ex pacto, vel contractu hæreditas acquiri poteſt, *l. Hæreditas 5. Cod. de pact. convent.* Prior ſucceſſio Teſtamentaria, *lib. 3. §. De illo, ff. pro ſocio*: poſterior legitima ſucceſſio dicitur, *l. Legitimam; 8. ff. de petit. hæred.* quia per illam ex Lege hæreditas defertur. Interdum vero hæc duo capita concurrunt, ſi quis hæredes in Teſtamento inſtituat, quos ex Legum neceſſitate inſtituere debet, videlicet proprios liberos. Poſtquam igitur Titul. præcedente actum eſt de ſucceſſione ex Teſtamento, aliiſque ultimis voluntatibus, tanquam potiore, & prima, quamdiu enim hæreditas ex Teſtamento adiri poteſt, ſucceſſio ab inteſtato locum non habet, *l. Quamdiu; 89. ff. de R. J. l. Antequam 8. Cod. Communia de ſucceſſione*, ideo nunc conveniente ordine de ſucceſſione ab inteſtato agitur.

Porro utraque hæc ſucceſſio in pleriſque convenit, in utraque enim ſucceditur in jus univerſum defuncti, *l. Hæreditas 62. ff. de R. J.* utraque fideicommiſſum relinqui poteſt, *§. Præterea, Inſtit. de fideicomm. hæred.* ex utraque Falcidia detrahitur, *l. Filiusfamilias 18. ff. ad Leg. Falcid.* in utraque aditione opus eſt, *l. Si ex pluribus 9. ff. de ſuis, & legit. hæred.* alias hæreditas non tranſmittitur ad tranſverſales hæredes, *l. Quoniam 7. C. de jure deliber.*

Inteſtatus autem hoc loco dicitur, qui nullum fecit Teſtamentum, vel quia non voluit, vel etiam, quia de jure Teſtamentum facere non potuit, ut furioſus, impubes, qui etſi proprie non ſit inteſtatus, tamen pro inteſtato (negativo ſcilicet, non privative) accipitur, & habetur *in l. 2. in princ. Verſic. Plane, ff. de ſuis, & legitimis, &c.* Item is inteſtatus dicitur, qui Teſtamentum quidem fecit, ſed non rite, ac legitime, ſine debitis juris ſolennitatibus, *l. ult. C. famil. herciſc.* vel ſi id, quod fecit, ruptum irritumve factum ſit, aut ſi nemo ex eo hæres extitit, *princip. Inſtit. de hæreditat. ab inteſtato deferuntur*, *leg. Inſtitutus; 63. ff. de V. S.*

SECTIO I.

De Succeſſione ab Inteſtato in bonis Laicorum, & Clericorum patrimonialibus, ac propriis.

§. I.

De computatione graduum in ſucceſſionibus ab inteſtato, & modis quibus ſucceditur ab inteſtato.

II. Notandum primo. Aliter computat gradus cognationis Jus Civile, in ordine ad hæreditates, quæ ſecundum gradus prærogativam deferuntur, ita, ut proximior in gradu, prior ſit in ſucceſſione, & remotiorem excludat, *§. Si plures Inſtit. de legit. agnat. ſucceſſ.* & aliter Jus Canonicum, in ordine ad matrimonium contrahendum, ut conſtat *ex c. Ad Sedem; 2. cauſ. 35. quæſt. 5.* Equidem in linea recta aſcendentium, & deſcendentium, eodem modo computat gradus conſanguinitatis Jus Canonicum, & Civile, & ab utroque hæc recepta eſt Regula. *Tot ſunt gradus in linea recta aſcendentium, & deſcendentium, quot ſunt generationes, ſive perſonæ generatæ, una dempta*, nempe communi ſtipite, a quo prima origo conſanguinitatis inducitur, & numeratio incipit. Unde pater, & filius primo gradu juncti ſunt, avus, & nepos ſecundo, proavus, & pronepos tertio, & ſic deinceps, *§. Primo gradu, & ſeqq. Inſtitut. de gradibus cognationum.* In linea vero collaterali æquali, & inæquali, ſpectato Jure Civili, tot cenſentur eſſe gradus conſanguinitatis, quot ſunt perſonæ, ſtipite dempto, ſive quot ſunt perſonæ collaterales; qua ratione duo fratres ſunt in ſecundo gradu, *§. Secundo gradu, Inſtitut. eod.* quia duæ perſonæ collaterales; nam pater, qui eſt in linea recta, & communis ſtipes, ex quo duo fratres deſcendunt, non computatur. Quare de jure Civili nullus eſt primus gradus collateralium; quia frater fratri per ſe non conjungitur: ſed per patrem, vel matrem, qui non numerantur. Similiter patruus, ſive frater patris, & filius patris, hoc jure ſunt in tertio gradu, *§. Tertio gradu, Inſtitut. dicto Tit.* quia ſunt tres perſonæ collaterales, dempto communi ſtipite, nimirum duo fratres, & filius fratris: idemque eſt de avunculo, ſive fratre matris, & filio fratris matris. At vero filii fratrum, vel ſororum ſunt in quarto gradu; quia ſunt quatuor perſonæ collaterales, duo fratres, vel ſorores, & duo patrueles, vel conſobrini, *§. Quarto gradu, Inſtitut. eod.* Idque etiam refertur *in cit. c. Ad ſedem*, ubi iſta hujus diverſæ computationis ratio redditur; quia Leges Civiles, ſeu ſeculares gradus cognationis numerant, ut hæreditas ab una perſona ad aliam deferatur, & ideo in ſingulis perſonis ſingulos gradus conſtituunt: SS. Canones vero computant gradus conſanguinitatis propter matrimonium, quod cum nonniſi inter duas perſonas conſiſtere poſſit, ideo non quælibet perſona novum gradum conſtituit; ſed duæ perſonæ in uno gradu conſtituuntur. Nonnulli vero paulo aliter rem hanc explicant, quod nempe, ſecundum jus Civile, in linea tranſverſali numerantur, & computantur, tam gradus, quibus unus ex conſanguineis diſtat a communi trunco, ſeu ſtipite, quam etiam gradus, quibus alter conſanguineus ab eodem diſtat. Hinc fratres ſunt in ſecundo gradu, patruus, & nepos ex fratre in tertio gradu, patrueles, ſive filii fratrum, aut ſororum ſunt in quarto gradu, quia ambo diſtant duobus gradibus ab avo, & ſic de reliquis.

Cæterum computatio Juris Civilis, quoad ſucceſſiones in hæreditatibus, ſervanda eſt, non ſolum in foro Seculari, ſed etiam Eccleſiaſtico: quia eſt approbata quoad hæreditates a Jure Canonico *in cit. c. Ad ſedem*: ſicut computatio Juris Canonici ubique ſervari debet: quoad matrimonia, non tantum in terris Eccleſiæ: ſed etiam Imperii, ut docet etiam *Schmeidvv. Inſt. de nuptiis, de arbore Canonica, n. 1.* de qua ſuo loco.

III. Notandum ſecundo. Dupliciter ſucceditur in hæreditatibus ab inteſtato, videlicet in capita, vel in ſtirpes: ſucceſſio in capita tunc dicitur fieri, quando hæreditas, ſecundum numerum perſonarum ſuccedentium, quibus defertur, in portiones, ſeu partes viriles, ſive æquales dividitur, ita, ut tot ſint partes hæreditariæ, quot ſunt capita, ſeu perſonæ, & unus tantum accipiat, quantum alter. At vero in ſtirpes tunc ſit ſucceſſio, quando plures ſuccedunt in locum alicujus, non ſecundum numerum perſonarum, & æqualiter: ſed in portionibus inæqualibus, ita, ut etſi plures ſint, accipiant eam tantum partem, quam is, in cujus locum ſuccedunt, accepiſſet, *§. Cum filius, Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſt. defer. & l. 3. junct. Auth. In ſucceſſione C. de ſuis, & legit. liber. & in Auth. de hæred. ab inteſt. venient. c. 1. Collat. 9.* Exempla infra afferentur.

IV. Notandum tertio. Tres ſunt ordines ſuccedentium ab inteſtato, primus eſt deſcendentium, ſeu liberorum, ſecundus, his deficientibus, aſcendentium, ſeu parentum: tertius collateralium, hoc eſt, fratrum, & ſororum, ac poſt hos, aliorum cognatorum, qui ex latere veniunt, & vocantur ad hæreditatem, *Auth. De hæredibus ab inteſtato, &c. c. 1. 2. & 3. Coll. 9.*

Notandum quarto. Clericis eodem modo ſucceditur in bonis eorum propriis, ac patrimonialibus, ſeu quaſi patrimonialibus, de quibus ſcilicet Clerici, pro arbitrio ſuo, tanquam veri domini libere diſponere poſſunt, quo modo, ac ordine ſucceditur Laicis in bona eorum, quandiu extant liberi, vel alii legitimi hæredes Clericorum.

§. II.

Quo ordine ab inteſtato ſuccedant deſcendentes, ſive liberi ſuis parentibus?

V. Aſſertio 1. Liberi primi gradus naturales, & legitimi ſimul, ſive ex legitimo matrimonio nati, ſi omnes adhuc ſint ſuperſtites, ſublata ſexus differentia filii & filiæ, ſive ſui ſint, hoc eſt in patris poteſtate conſtituti, ſive emancipati, ſive Seculares, ſive Clerici, aut Eccleſiaſticæ perſonæ, ſuccedunt parentibus tam patri, quam matri ab inteſtato, æqualibus portionibus, excluſis etiam nepotibus, & reliquis liberis ex iis deſcendentibus, & collateralibus, *Auth. in ſucceſſione, C. De ſuis; & legit. liber. & Auth. De hæred. ab inteſt. veniat. §. 1. Collat. 9. Nov. 118.*

VI. Extenditur autem primo, quod etiam filii legitimati per ſubſequens matrimonium ſuccedunt ab inteſtato parentibus, ſi ſoli ſint, vel una cum naturalibus, & legitimis liberis jam natis, vel naſcituris æqualiter; cum habeantur per omnia tanquam ab initio legitime nati fuiſſent, *§. Quibus, de hæred. quæ ab inteſt. def.* ſuccedunt etiam legitimati per oblationem Curiæ Principis æqualiter, cum legitimis liberis, *Auth. quib. mod. nat. eff. ſui §. Et quoniam, c. 2. Coll. 7.* ſed ſoli patri, *cit. Auth. §. Filium vero c. 4.* At vero legitimati per reſcriptum Principis non ſuccedunt patri, niſi quando nulli extant liberi juſti, & legitimi, *cit. Auth. §. Illud tamen, c. 9.*

Extenditur ſecundo, quod etiam filii legitimi tantum, ſive adoptivi ſuccedunt patri adoptivo ab inteſtato, ſi ab extraneo ſint adoptati, cum naturalibus & legitimis liberis ſimul æqualiter, *§. Inteſtatorum, in fine & §. Sed & omnia, Inſtit. eod. l. pen. §. Sed ne Articulum, C. de adopt.* Si vero adoptatus quis ab aliquo aſcendente ſit, v. g. ab avo materno, vel etiam paterno, qui filium, ex quo natus eſt iſte nepos, emancipavit, talis adoptatus ſtatim tranſit in poteſtatem Avi adoptantis, eique ſuccedit una cum patre ſuo naturali *cit. l. pen. §. Si vero, C. eod.* Quod ſi quis ſui juris ſit, & ſe arrogandum det alicui, is ſuccedit arrogatori ab inteſtato, ſicut filius naturalis, & legitimus, *cit. l. pen. §. fin.* de quo plura videri poſſunt apud Legiſtas.

VII. Aſſertio 2. Quando cum filiis primi gradus concurrunt nepotes ex filiis primi gradus præmortuis, tunc nepotes illi ſubeunt in locum patris, vel matris, & ſuccedunt avo, cum filiis ipſius, jure repræſentationis, non in capita, ſed in ſtirpes, hoc eſt, non ſinguli nepotes accipiunt æquales portiones, pro numero capitum, ſeu perſonarum: ſed tantam de hæreditate avi partem, quantam pater, vel mater illorum accepiſſet, ſi ſuperſtites fuiſſent, prout ſtatuitur *in §. Cum filius; Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. &c. & in l. 3. junct. Auth. In ſucceſſione, C. de ſuis, & legit. lib. & in Aut. de hæred. ab inteſt. venient. c. 2. Coll. 9. Nov. 118.* v. g. Titius habet filium, & ex altero filio mortuo nepotem, vel nepotes. Si nepotem unum habeat is in ſucceſſione Titii avi, pariter, hoc eſt, æquis portionibus admittetur cum ſuperſtite filio, ſive patruo: ſi vero plures habeat nepotes, hi non æqualiter, ſeu in capita, ſed in ſtirpes ſuccedunt, hoc eſt, omnes illi nepotes unam duntaxat patris ſui præmortui, quam is ſuperſtes habuiſſet, portionem capiunt, & ſic tota hæreditas Titii dividetur in duas medietates, unam accipiet filius adhuc ſuperſtes, alteram nepotes ex filio mortuo, etſi plures ſint: neque enim in hoc ordine deſcendentium proximior gradu excludit remotiorem, *cit. §. Si quis igitur*, ubi *Juſtin.* ait: *In hoc ordine gradum quæri nolumus.* Ratio eſt, cum enim nepos, vel nepotes illi ideo cum patruo ſuo ſuccedant, quia illi repræſentant,

ſed

ſeu referunt patrem ſuum, alias non ſucceſſuri, tanquam gradu remotiores, nam ipſi ſunt in ſecundo, patruus vero in primo gradu, abſurdum eſſet, eum, vel eos, plus capere, quam parens eorum, cum tunc non ex ſua, ſed ex patris ſui perſona veniant, & vocentur ad hæreditatem, cujus perſonam repræſentant. Idemque procedit, non ſolum in nepotibus ex filia, qui æque, & eodem modo ſuccedunt avo, *cit. §. Filius, Inſtit. dicto Tit. in cit. Auth. §. Si quis igitur.* Et non ſolum in nepotibus, ſed etiam pronepotibus; nam ſi quis decedat, relicto filio, & pronepote ex filio præmortuo, iſte pronepos jure repræſentationis ſuccedit in ſtirpes cum filio ipſius defuncti, ſive proavi ſui, & ſic deinceps de reliquis deſcendentibus gradu remotioribus, in quibus jus repræſentationis locum habet in infinitum, *cit. §. Si quis igitur ibi: cujuslibet ſexus ſint, aut gradus, & §. fin. Inſtit. de hæred. qua ab inteſt. &c.*

VIII. Aſſertio 2. Quando quis decedit, omnibus filiis primi gradus præmortuis, ſed relictis pluribus nepotibus ex diverſis filiis, vel filiabus, diverſi numeri, ſed pari gradu, tales nepotes ſuccedunt avo, non in capita, ſed in ſtirpes, prout habetur *in cit. §. Cum filius, in fine, & §. ult. Inſtit. eod. & l. 2. C. de ſuis, & legit. hæred.* v. gr. Titius habens duos filios, & unam filiam, iis omnibus mortuis, deceſſit, relinquens ex primo filio unum nepotem, ex ſecundo duos, & ex filia tres, vel quatuor nepotes, & neptes, qui omnes, defuncto avo Titio ſunt in pari gradu, ſecundo ſcilicet, & eidem ſuccedunt, non in capita, ſed in ſtirpes, ita ut hæreditas Titii avi dividenda ſit, non pro numero nepotum in ſex, vel ſeptem partes viriles: ſed in tres partes æquales pro numero filiorum Titii, ſive parentum ſuorum, adeoque nepos unicus ex primo filio tantam partem capiet, quantam omnes nepotes ex ſecundo filio, & filia. Ratio eſt, quia licet nepotes iſti non habeant opus jure repræſentationis, cum omnes ſint in eodem, & pari gradu, nempe ſecundo, reſpectu avi, de cujus ſucceſſione agitur, & ſuo jure ſuccedant, ſive vocentur ad hæreditatem avi: quia tamen illi Titio avo, ſui, & proximi hæredes eſſe nequeunt, niſi in patris ſui locum ſuccedant, & ita primum gradum aſſumant, *§. Sui autem, Inſtit. de hæred. qual. & differ. l. Si vetemus; 7. ff. de bon. poſſ. contr. tab.* hinc fit, ut reſpectu ſui patris, in cujus locum intrarunt, eandem etiam partem capiant: neque enim aliter ſuo jure ſuccedunt nepotes, niſi poſtquam jure repræſentationis in locum primum, ſuorum ſcilicet parentum, juris fictione intrarunt. *Jaſon. in l. Si arrogator; 22. nu. 20. ff. de adopt.*

IX. Idque procedit, non ſolum in nepotibus, ſed etiam pronepotibus, & ulterioribus deſcendentibus, quando ſoli ſunt, & omnes in pari gradu, *cit. §. Cum filius, & §. fin. Inſt. de hæredit. qua ab inteſt. &c.* Secundo, ſive illi ulteriores deſcendentes ſint in gradu æquali, ut ſoli nepotes, vel ſoli pronepotes; ſive in gradu inæquali: ut ſi v. g. Titius habens duos filios, iis mortuis, relinquat poſt ſe ex uno filio duos nepotes, ex altero vero filio tres pronepotes: tunc enim jure repræſentationis pronepotes ſuccedunt in locum patris ſui, & cum nepotibus defuncti avi partem æqualem accipiunt, ſive dimidiam, quam pater ipſorum, nepos Titii proavi eorum accepiſſet, ſi ſuperſtes fuiſſet, *cit. §. Cum filius, & in cit. Auth. §. 1. ibi: cujuſcunque gradus.* Tertio procedit, non ſolum quando unus ex deſcendentibus ulterioris, quam primi gradus, ſolum uno gradu eſt remotior: ſed etiam ſi pluribus gradibus diſtent, v. gr. ſi Titius decedat, relicto poſt ſe nepote, qui ei conjunctus eſt in ſecundo gradu, & tribus abnepotibus, qui ei ſunt in quarto gradu, vel etiam ulterioribus deſcendentibus, hi enim remotiores, cum proximioribus, in infinitum ſuccedunt Titio in ſtirpes, non in capita, ita, ut tametſi quinto, vel ſexto, vel ulteriore gradu diſtent a Titio, tantam partem hæreditatis accipiant, quantam nepos Titii, qui ei eſt in ſecundo gradu, vel ipſius filius, qui eſt in primo, ut colligitur *ex c. §. Si quis igitur, ibi: cujuſcunque gradus, & infra ibi: in hoc enim ordine gradum quæri nolumus, Schneidevv. Inſtit. de hæred. qua ab inteſt. &c. §. De ſucceſſ. fil. nat. & legit. n. 18. & ſeqq.* Ratio autem, cur deſcendentes utantur jure repræſentationis in infinitum, etſi pluribus inter ſe gradibus diſtent, ita, ut remotior ſuccedant cum proximioribus in ſtirpes, eſt; quia deſcendentes, quantumvis remoti, traxerunt ſanguinem ab aſcendente, de cujus ſucceſſione agitur, ideoque *in l. Cum ratio; 7. in fine, ff. de bon. damnat.* dicitur, quod ratio naturalis liberis hæreditatem parentum addicat, velut ad debitam (jure naturæ, *Gothofr. ibid.*) ſucceſſionem eos vocando, ac proinde non debent eorum hæreditate privari.

X. Cæterum quod dictum eſt, legitimos, & naturales liberos ſuccedere parentibus utriuſque ſexus, id limitatur primo in illis, quorum parentes, propter crimen læſæ Majeſtatis, condemnati ſunt; horum enim filii, neque patri, neque matri ſuccedere poſſunt, ſive ab inteſtato, ſive ex Teſtamento, *l. Quiſquis; 5. §. 1. C. ad leg. Jul. Majeſt.* Secundo, excipiuntur filii eorum, qui propter hæreſin condemnantur, iſtorum enim bona etiam confiſcantur, *c. Excommunicamus, 13. §. Damnati. De Hæreticis.* Tertio, niſi filiæ juratæ renuncient ſucceſſioni paternæ, *c. 2. de pact. in 6.* vel niſi per ſtatutum loci excludantur in favorem familiæ, ſive agnatorum, de quo *Caniſ. in. c. 1. h. t. nu. 10.* ſic etiam apud quaſdam Nationes primogenitus ſuccedit, excluſis fratribus, qui Majoratos vocatur.

XI. Aſſertio 4. Filii naturales, & illegitimi, ſive extra matrimonium nati ex concubina, uxoris loco, domi detenta, non ſuccedunt ab inteſtato patri, ſi extent juſti liberi, ſive filii, ſive nepotes, vel deinceps, aut legitima uxor, alioquin ſuccedunt in duabus unciis tantum ſive in ſexta parte hæreditatis, juxta *Auth. quib. mod. natur. effic. &c. §. Diſertis, Coll. 7. & Auth. Licet, C. de natur. liber.* Alii vero illegitimi filii, ſive ſpurii, qui ex adulterio, vel alio damnato, ac Legibus punito concubitu ſunt nati, nec ad patris, nec matris hæreditatem admittuntur, *cit. Auth. quib. mod. effic. &c. §. ult. v. 15.* At vero liberi naturales tantum, ex concubina ſcilicet nati, vel etiam ex meretrice, & vago concubitu, ſuccedunt matri cum aliis legitimis liberis; cum ipſa ſit certa, *§. Noviſſime Inſtit. de SCto Orfic. l. 5. §. Sed & vulgo, ff. eod.* niſi mater fuerit perſona Illuſtris *l. Si qua; 5. in fine; C. eod.* alioquin vero etiam vulgo quæſiti, ſeu ex incerto patre nati, ſuccedunt matri, etiam extantibus legitimis liberis, *§. Vulgo, Inſtit. de ſucceſſ. agnat.* Imo etiam matri Illuſtri, ſi legitimi liberi non extent, *arg. cit. l. Si qua.* Quæ autem dicta ſunt de ſucceſſione liberorum naturalium tantum, ſive patri, ſive matri, a Jure Canonico non ſunt reprobata, licet enim concubinatus, & uſus meretricum a jure communi ſit omnino interdictus, ſucceſſionis tamen jura ex Legibus Civilibus deſcendunt, & jure etiam Canonico admittuntur, *c. fin. diſt. 1. Caniſ. in cit. c. 5. h. t. n. 28.*

§. III.

Quo ordine viciſſim aſcendentes, ſeu parentes ſuccedant ab inteſtato ſuis liberis?

XII. Aſſertio 1. Parentes liberis ſuis, ſi hi nullos poſt ſe deſcendentes relinquant, ab inteſtato ſuccedunt æqualiter, ſervata tamen graduum prærogativa, ita, ut proximiores gradu excludant remotiores, *Auth. de hæred. ab inteſtat. venient. c. 2. Coll. 9. Nov. 118.* Quare ſi pater, & mater ambo ſint ſuperſtites, & ſoli exiſtant (ſine fratribus, & ſororibus utrinque conjunctis) æqualiter, ſine diſcrimine ſexus, & patriæ poteſtatis, ſuccedunt filiis, excluſo avo, & avia, *cit. Auth. c. 2. & Auth. Defuncto, junct. Gl. V. Soli C. ad SC. Tertull.* Quod ſi defuncto patre, & matre, extent avus, & avia in linea paterna, & ſimul avus, & avia in linea materna: ſed ex parte patris ſolus avus, ex parte matris avus, & avia, aut vice verſa, omnes ab inteſtato ſuccedunt defuncto nepoti, pronepoti &c. idque in ſtirpes, non in capita, ita, ut hæreditas ex æquo inter illos aſcendentes, qui eundem gradum obtinent, dividantur, & unam medietatem accipiant aſcendentes a patre, alteram aſcendentes, a matre, ſive plures fuerint ſive unus *cit. Auth. De hæredib. &c. c. 2.* ſuccedunt autem pater & mater, aliique aſcendentes, ſive paternæ, ſive maternæ lineæ, ſi paris gradus ſint, æqualiter in bonis defuncti, ſive ea a patre, ſive a matre ad filium pervenerint, juxta probabiliorem ſententiam, contra *Bartol.* nam & Imperator Juſtinianus *in cit. Auth. c. 2.* generaliter, & indiſtincte loquitur nulla facta diſtinctione bonorum, utitur enim vocabulo *hæreditatis*, quod omnes jus defuncti complectitur, *l. Hæredit. 62. ff. de R. J. & l. Nihil; 24. ff. de V. S.* & bona ſemel acquiſita undecunque provenerint, conſolidantur cum aliis, ita, ut unum patrimonium, ac hæreditatem efficiant, *l. Sed ſi plures; 10 §. Falſo, ff. de vulg. & pupil. ſubſtit. Covarr. in Epitom. de ſucceſſ. ab inteſt. n. 2. Minſing. cent. 6. obſ. 55. Fachin. Lib. 6. Contr. c. 4.*

XIII. Aſſertio 2. Si, deficientibus deſcendentibus, plures parentes, ſive aſcendentes extent, tunc proximior gradu remotiorem excludit, *cit. Auth. c. 2. ibi: qui proximi gradu reperiuntur, & cit. Auth. Defuncto, ibi: ſalva gradus ſui prærogativa.* v. g. Titius defunctus ſine liberis, reliquit ſuperſtitem patrem, & avum maternum, matre mortua, pater & avus maternus non concurrunt ſimul ad hæreditatem Titii defuncti: ſed ſolus pater ſuccedit Titio, excluſo avo materno, etiam quoad bona materna: & vice verſa, patre mortuo, mater ſuperſtes excludit avum paternum a ſucceſſione filii, etiam quoad bona paterna, *Gl. in cit. c. 2. V. Proximi, & Gl. in cit. Auth. Defuncto, V. Gradus.* Idemq; dicendum de reliquis aſcendentibus, ut ſemper gradu proximior præferatur remotiori, in ſuccedendo filiis, vel nepotibus; nam jus repræſentationis non habet locum in linea recta aſcendentium; quia naturæ repugnat, ut parens repræſentet filium, & aſcendens, qui eſt natu grandior, ſubſtituatur in locum deſcendentis, qui eſt junior, cum parens nequeat fieri deſcendentis filius, vel ſeipſo junior, quilibet autem deſcendentium poſſit pervenire ad ætatem ſui patris, vel alterius aſcendentis, *Covarr. c. l. n. 3. & 4. & alii DD. communiter.*

XIV Aſſertio 3. Si, una cum patre, aut matre, adſint germani fratres, vel ſorores, ſive ex utraque parte defuncto conjuncti, tunc hi, una cum illis ſuccedunt in capita, ſive æqualiter, ita ut parentes & fratres defuncti accipiant æquales partes hæreditatis, *cit. c. 2. §. Si vero, & cit. Auth. Defuncto,* ubi additur, *excluſa omni ſexus, & patriæ poteſtatis differentia,* hoc eſt, ſive defunctus, cui ſucceditur, fuerit filius, vel filia, in patris poteſtate conſtitutus, ſive emancipatus: & ſive frater fuerit, qui ſuccedit, ſive ſoror, in patria poteſtate conſtitutus, vel non. Idque poſtea Juſtinianus *in Auth. Ut fratrum filii, &c. c. 1. Collat. 9. Nov. 127.* extendit, ut etiam filii filiæve fratris utrinque conjuncti præmortui, una cum parentibus, & fratribus ipſius defuncti, ad hæreditatem patrui admittantur, & jure repræſentationis ſuccedant in ſtirpes, hoc eſt, ut eam hæreditatis partem accipiant, quam habuiſſet pater eorum, ſi is ſupervixiſſet: idque ſtatutum eſt ex commiſeratione, ne per mortem patris paterna portio iis auferretur, & patruis daretur, *Zoeſ. ff. de ſuis & legit. hæred. n. 28.* Si vero hujuſmodi filii & filiæ fratris præ defuncti ſoli exiſtant, ſine alio fratre, tum ad ſucceſſionem defuncti patrui non admittuntur: ſed ab aſcendentibus excluduntur, cum tantum admittantur cum patruis, ex quadam commiſeratione, quæ ratio ceſſat, quando ſoli exiſtunt, nam cum in *cit. Auth. Ut fratrum filii &c. cap. 1,* ad ſucceſſionem patrui defuncti tantum admittantur liberi alterius fratris vel ſororis jam defuncti vel defunctæ, quando adhuc eſt ſuperſtes aliquis frater, vel ſoror defuncti, de cujus ſucceſſione agitur, ut cum illo, vel illa ſuccedant, non debet illa Conſtitutio, cum ſit correctoria Juris antiqui, extendi ad alterum caſum in illa non expreſſum, nempe quando tantum liberi fratrum aut ſororum exiſtunt, tunc enim ſoli parentes defuncti, de cujus hæreditate agitur, ſi adhuc ſuperſtites ſint, ſuccedunt, *Zoeſ. c. l.*

Sed neque Privilegium hoc conceſſum filiis fratrum utrinque conjunctorum, extenditur ad nepotes, vel pronepotes fratris utrinque conjuncti præmortui, ſed hujuſmodi nepotes per parentes & fratres ipſius defuncti excluduntur, ut conſtat ex Rubrica *cit. Auth. Ut fratrum filii ſuccedant pariter ad imitationem fratrum, etiam aſcendentibus extantibus*; neque enim jus ræpreſentationis ultra fratrum filios locum habet in linea collaterali, *Auth. Poſt fratres fratrumque filios, C. de legit. hæred.*

XV. Cæterum quod ſupra dictum eſt, germanos fratres & ſorores ſimul ſuccedere, cum parentibus, defuncto filio, & fratri eorum, id procedit, ut non ſolum cum patre & matre concurrant, ſed etiam, illis mortuis, cum avo & avia, & ulterioribus aſcendentibus, ita ut ſimul ſuccedant in capita, neque avus vel avia per fratres etiam utrinque conjunctos a ſucceſſione excludantur ut docet *Gl. commun. recepta in cit. Auth. Defuncto V. Proximis, & in tit. Auth. de hæredib. c. 2. V. Proximis, Covarr. c. l. numer.* 5. Non obſtat, quod in *cit. Auth. Defuncto, & cit. c. 2. §. Si vero*, dicitur, quod fratres utrinque conjuncti vocantur cum aſcendentibus gradu proximis: at gradu proximi ſunt tantum pater & mater, non avus & avia, vel alii aſcendentes. Nam reſpondetur, proximus jure dicitur, quem nemo antecedit, *l. Proximus, 92. ff. de V. S. Gl. locis cit.* ac proinde deficientibus patre & matre, avus eſt proximus parens. Neque etiam obſtat Regula illa deſumpta ex *l. 14. §. Et ſi mihi, ff. de diverſ. & temp. præſcript. Si vinco vincentem te, multo magis vinco te*; atqui fratres defuncti ſimul admittuntur cum patre, qui excludit avum, ergo & fratres illum excludunt. Verum hæc regula non habet locum, quando Lex contrarium ſtatuit, ut tradunt communiter Dd. ſicut in propoſito, ex Lege generaliter ad ſucceſſionem defuncti filii vocantur parentes & aſcendentes proximi, parentum autem nomine omnes in infinitum aſcendentes veniunt, *leg. Quiſque, 4. §. Parentum, ff. de in jus vocand. Schneidevv. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſt. &c. §. De ſecundo gradu ſucceden. n.* 27. Porro parentes ſuccedere ab inteſtato liberis ſuis, excluſis fratribus ex patre, vel matre tantum conjunctis, habetur in *tit. Auth. Defuncto C. ad SC. Trebell.* & colligitur ex *cit. Auth. de hæredib. &c. cap. 2. §. Si vero*, ibi. *ex utrinque parentibus*.

XVI. Aſſertio 4. Filiis naturalibus & illegitimis, in illis caſibus, in quibus tales liberi eiſdem ſuccedunt, ſuccedunt etiam parentes in eorum bonis (de quo ſupra *n.* 11.) alias vero excluduntur, *Auth. quib. mod. natur. effic. &c. §. In quibus c. 13. coll. 7. Nov. 89. Covarr. c. l. nu. 13. Zaſius ff. de ſuis & legit. hæred. n.* 44. Quomodo autem ſuccedat pater legitimus tantum, ſive adoptivus filio adoptato, videri poteſt *Schneidevv. cit. loc. §. De ſucceſſione parentum legitim. tantum.*

§. IV.

Quo ordine ab inteſtato ſuccedant defuncto fratres & alii conſanguinei collaterales?

XVII. Aſſertio 5. Si deficiant hæredes deſcendentes, & aſcendentes, admittuntur ad hæreditatem defuncti ejus collaterales conſanguinei. Et in primis quidem fratres & ſorores ex eodem patre, & eadem matre nati, excluſis fratribus & ſororibus conſanguineis, qui ex ſolo patre, & uterinis, qui ex ſola matre juncti ſunt, æqualiter ſuccedunt, prout expreſſe habetur in *cit. Auth. de hæred. ab inteſt. c. 3. in princ. collat. 9. Nov. 118. & Auth. Itaque C. Communia de ſucceſſ.* Ratio eſt, quia licet ex uno latere tantum conjuncti defuncto ſint etiam in ſecundo (juxta Jus Civile) adeoque pari gradu cum utrinque conjunctis: quia tamen duplici vinculo agnationis per patrem, & cognationis per matrem ſunt ei conjuncti, ideo merito in ſucceſſione aliis fratribus præferuntur; duo enim vincula fortius ligant, quam unum.

XVIII. Secundo ſi adſint filii vel filiæ fratris utrinque conjuncti, etiam mortui, vel etiam ſororis, illi, una cum fratribus & ſororibus utrinque defuncto conjunctis, patruis, vel amicis ipſorum ſuccedunt in ſtirpes, hoc eſt, eam tunc filii vel filiæ fratris præmortui, quotcunque fuerint, accipiunt partem hæreditatis, quam parens eorum, ſi viveret, accepiſſet, *cit. c. 3. §. Si autem defuncto, & in Auth. Ceſſante C. de legit. hæred.* Ratio eſt, quia licet filii fratris ſint in tertio gradu, comparatione ejus, qui inteſtatus deceſſit, & patrui ipſorum in ſecundo: attamen filius fratris, hoc caſu, repræſentat perſonam patris ſui præmortui, qui conjunctus erat defuncto in ſecundo gradu, & ideo juris fictione cenſetur etiam in ſecundo gradu, quia intrat in locum ipſius. Porro hoc jus repræſentationis habet tantum locum inter fratrum, & ſororum filios, neque ulterius in linea collaterali extenditur, *cit. c.* 3. licet in linea recta deſcendentium ducat repreſentatio in infinitum, ut ſupra dictum. Ratio diverſitatis eſt, quia deſcendentes, quantumvis remoti, trahunt ſanguinem, ſeu originem ab aſcendente, de cujus ſucceſſione agitur: in collateralibus vero conſanguineis unus non trahit ſanguinem ſuum ab alio, & his non ita debetur hæreditas aſcendentis ſicut deſcendentibus in recta linea, *Schneidevv. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſt. §. De tertio ordine ſuccedend. n.* 12. & 13.

XIX. Tertio ſicut fratres utrinque conjuncti, ita & filii fratrum utrinque conjunctorum excludunt fratres ex uno tantum latere conjunctos defuncto, ſublata omni differentia ſexus & emancipationis, prout habetur in *cit. Auth. Ceſſante, C. de legit. hæred.* Ideoque etiam propter jus ræpreſentationis, nam filius fratris, hoc caſu, etiam repræſentat perſonam patris ſui, & juris fictione cenſetur eſſe in ſecundo grado, ſicut ipſius pater, qui erat frater defuncti, licet alioqui ſit in tertio: quemadmodum ergo pater illius, ſi eſſet ſuperſtes, excluderet fratrem ex uno tantum latere ei conjunctum, propter duplex vinculum, quo non ſolum ex parte patris, ſed etiam matris eſt conjunctus defuncto. Ita etiam filii fratris utrinque conjuncti, qui in locum patris ſui ſuccedunt, eundem excludunt, *cit. Auth. Ceſſante, & cit. Auth. de hæredib. c. 3. §. Si autem defuncto coll. 9. Nov.* 118.

XX. Quarto filii fratris ex utroque latere conjuncti defuncto, in ſucceſſione excludunt etiam patruum adhuc ſuperſtitem defuncti, id eſt, fratrem ſui patris, vel avunculum, id eſt, fratrem ſuæ matris, vel amitam, id eſt, ſororem patris, vel materteram, id eſt, ſororem matris, prout habetur in *cit. Auth. de hæred. c. 3. §. Illud palam Nov. cit.* Ubi per errorem in quibuſdam Exemplaribus legitur *defunctis* pro *defuncti*, & in *Auth. poſt fratres autem, C. de legit. hæred. junct. Gl. V. Similib.* Nam licet filius fratris, & patruus, reſpectu defuncti, cui ſuccedit, ſint in tertio, adeoque pari gradu: tamen ſicut frater defuncti excludit patruum, ita etiam filius fratris præmortui eum excludit, propter jus repræſentationis, quo fingitur eſſe defuncto conjunctus in ſecundo gradu, ſi ſit filius fratris utrinque conjuncti, ut notat *Gl. Margin. in cit. §. Illud palam*, & patet ex ſupra dictis.

XXI. Quinto ſi ſoli filii diverſorum fratrum, vel ſororum extent, & nullus frater defuncti, neque utrinque junctus, neque ex uno latere tantum, tunc filii & filiæ fratrum utrinque conjunctorum, non in ſtirpes, ſed in capita ſuccedunt defuncto patruo, v. g. Titius habens duos fratres, Cajum, & Sejum, iis præmortuis, inteſtatus deceſſit, ita tamen ut ex fratre Cajo duo filii extent, & ex altero fratre Sejo 4. filii, vel filiæ: Hi ſex filii duorum fratrum ſuccedunt Titio patruo ſuo, non in ſtirpes, ſed in capita, adeoque hæreditas Titii non videtur in duas partes, pro numero fratrum præmortuorum: ſed in ſex partes, ſecundum numerum filiorum dictorum duorum fratrum. Idque aperte probatur ex *cit. Auth. de hæredib. &c. c. 3. §. Hujuſmodi vero privilegium Nov.* 118. Ubi dicitur, filios, & filias fratrum, eo tantum caſu, ſuccedere patruo defuncto, quando exiſtunt alii fratres eidem conjuncti, adeoque quando ſimul ſuccedunt, cum patruis ſuis, vel avunculis: ergo ſi ſoli ſuccedant, quia nulli exiſtunt fratres vel ſorores defuncti, non ſuccedunt in ſtirpes, ſed in capita, ſicut antiquo jure ſtatutum fuit, ſecundum quod frater, vel ſoror defuncti excludunt in ſucceſſione alterius fratris, vel ſororis filios, quippe remotiores, *juxta l. 3. C. de legitim. hæred.* & filii fratrum vel ſororum non in ſtirpes, ſed in capita ſuccedebant, *l. pen. C. eod.* Neque enim jus repræſentationis in linea transverſali jure antiquo locum habebat: Cum ergo hoc ſolum ſit correctum jure novo, quando filii fratrum ſuccedunt cum patruis; non debet ea correctio extendi ad eaſum, quo filii fratrum ſoli ſuccedunt; cum in correctoriis juris antiqui ſit facienda ſtricta interpretatio, & caſus exceptus firmat regulam in non exceptis: Ratio autem eſt, quia quando filii diverſorum fratrum ſoli ſuccedunt, tunc non repræſentant perſonam patruorum ſuorum, aut in eorum locum non intrant, ſed proprio conjunctionis jure, ſive ex propria perſona ad hæreditatem patrui vocantur, ergo cum illi ſint æqualiter conjuncti, etiam æquales partes hæreditatis accipere debent. Et hanc ſententiam tenent nunc communiter Dd. *Covarr. in cit. Epit. num. 8. Molin. tract. 2. diſ. 164. n. 12. Fachin. Lib. 6. contr. c. 3. & alii contra Gl. in tit. Auth. Ceſſante V. In ſtirpes, Bart.* & alios, quam ſententiam etiam approbavit Carolus V, in Comitiis Imperialibus Spiræ habitis anno 1529.

Aliud vero dicendum eſt, ſi non extent quidem fratres utrinque defuncto conjuncti: extent tamen fratres ex uno latere tantum, & ſimul filii alterius fratris defuncti, cui is utrinque erat conjunctus, hoc enim caſu, ſoli filii fratris utrinque conjuncti ſuccedunt patruo, excluſis fratribus ex uno tantum latere conjunctis, prout habetur in *Auth. de hæred. &c. cap. 3. §. Si autem, Verſ. Unde conſequens eſt*, & quidem in ſtirpes; quia ſuccedunt, quatenus repræſentant patrem ſuum defunctum: alioquin excludere non poſſent fratres defuncto conjunctos ex uno latere tantum, quippe uno gradu remotiores, ut bene notavit *Fachin. c. l.*

XXII. Aſſertio 2. Si nulli legitimi liberi defuncti, de cujus hæreditate agitur, extent, tunc poſt fratres & ſorores utrinque conjunctos, ab inteſtato ſuccedunt fratres & ſorores ex uno tantum latere conjuncti, ſive per patrem ſolum, ſive per matrem, excluſis omnibus aliis collateralibus, *Auth. Poſt fratres; 1. C. de legit. hæred. & cit. cap. 3. §. His autem non exiſtentibus, Nov.* 118. Et quidem ſi defunctus reliquit unum, vel plures fratres conſanguineos tantum, ex eodem ſcilicet patre, ſed diverſis matribus genitos: vel unum, aut plures fratres uterinos tantum, ex eadem ſcilicet matre, ſed diverſis patribus genitos: tunc illi, vel illæ omnes æqualiter ſuccedunt, undecunque provenerint. Si vero reliquit quoſdam fratres conſanguineos, & ſimul etiam quoſdam fratres uterinos, tunc hi ſimul quidem ad hæreditatem vocantur, ita tamen ut qui ex parte patris conjuncti ſunt defuncto, ſuccedant in bonis paternis; qui ex parte matris, in bonis maternis: in reliquis vero bonis, quæ nec a patre, nec a matre provenerunt, ſed aliunde, omnes æqualiter ſuccedant, ut colligi videtur ex *l. De emancipatis: 13. §. Exceptis maternis rebus, C. de legit. hæred.* & docet *Gloſ. ibid. in Auth. Poſt fratres; 1. Verſ. Filii eorum, & Gloſ. in Auth. Itaque, Verſ. Utroque parente, Cod. Communia de ſucceſſ. Covarr. in cit. Epit. de ſucceſſ. ab inteſt. num. 8. §. Tertio eſt advertendum, Molin. cit. diſ. 164. concl. 6. & alii Dd. communiter.* Tametſi contrarium etiam ſit probabile, quod docet *Fach. Lib. 6. contr. cap.* 5. Nempe fratres conſanguineos, ſi nulli proximiores ſint ſuperſtites, ab inteſtato æqualiter ſuccedere fratri defuncto, nulla facta diſtinctione bonorum, utrum per lineam paternam, vel maternam ad defunctum pervenerint; quia in *cit. cap. 3. §. His autem non exiſtentibus*, fratres ex uno tantum parente conjuncti, ſive per patrem, ſive per matrem, æqualiter vocantur ad hæreditatem defuncti, ſine ullo diſcrimine bonorum, unde illa provenerint.

Porto

Digitized by Google

Porro ſicut filij fratris utrinque conjuncti præmortui, cum aliis fratribus defuncti ſuperſtitibus, in ſtirpes ſuccedunt, juxta ſupra dicta: ita etiam filij fratris ex uno latere tantum conjuncti jam mortui, cum aliis fratribus conſanguineis, vel uterinis tantum, ſuccedunt in ſtirpes patruo defuncto, juxta *cit. Auth. Poſt fratres; 1. C. de legit. hæred. Molin. c. l. concl. 5.* Quamvis contrarium non improbabiliter teneat *Zaſ. ff. de ſuis & legit. hæred. num.* 38. quia jus antiquum non eſt mutatum, niſi in filiis fratrum germanorum, & in his tantum habet locum repræſentatio, non in fratribus conſanguineis, & uterinis. Si vero filij fratrum ex uno latere tantum conjunctorum ſoli exiſtant, tunc patruo defuncto non ſuccedent in ſtirpes, ſed in capita, ut patet ex ſupra dictis: Deinde ſicut fratres ex uno tantum latere conjuncti, ita etiam filij eorum excludunt a ſucceſſione patruum ejuſdem defuncti, & ſimiles perſonas, ut avunculum, amitam, vel materteram, cum ſint pares defuncti fratribus, quando ſimul cum illis, qui adhuc ſuperſtites ſunt, loco præmortui patris ſui ſuccedunt, cum alioquin ſint in tertio gradu, reſpectu defuncti, cui ſucceditur, *c. Auth. Poſt fratres in fine*, & ibi. *Gl. finalis.*

XXIII. Aſſertio 3. Deficientibus fratribus & ſororibus, utrinque, vel ex uno tantum latere conjunctis, eorumque filiis, ſuccedunt reliqui cognati collaterales gradu propinquiores, excluſis remotioribus: & quidem non in ſtirpes, ſed in capita, ſi plures exiſtant ejuſdem gradus, ita ut æqualiter ſecundum perſonarum numerum hæreditas inter eos dividatur, nullo habito diſcrimine ſexus maſculini, & fœminini, patriæ poteſtatis & emancipationis; agnationis, & cognationis, ſive utrum ex utroque, an ex uno tantum latere ſint conjuncti, quia in iſtis ſola cognatio ſpectatur, *Auth. Poſt. fratres; 2. C. de legit. hæred. & in cit. c. 3. §. fin. & cap. 4. Nov. 118.*

Porro hodie ſublata agnationis & cognationis differentia, ſuccedere poſſunt ab inteſtato omnes cognati gradu proximiores, uſque ad decimum gradum tantum, ſecundum computationem Civilem, ut tradit *Gl. fin.* communiter recepta in *Auth. In ſucceſſione C. de ſuis & legit. hæred. & in cit. c. 3. §. fin. V. Cognatos*, debetque hæres petens hæreditatem probare, ſe defuncto intra decimum gradum conjunctum fuiſſe, *Schneidevv. Inſtit. de hæredit. quæ ab inteſt. §. de tertio ordine ſucced. n.* 40. Sunt tamen plures Dd. qui probabiliter putant, hodie agnatos & cognatos etiam ultra X. gradum admitti ad ſucceſſionem in infinitum, excluſo Fiſco; quia in *cit. c. 3. §. fin. & cap.* 4. omnes agnati, & cognati ad hæreditatem vocantur, ſecundum gradus prærogativam, nulla facta reſtrictione ad certum gradum: idem colligitur ex *l. Vacantia; 4. C. de bon. vacant. l.* 10.

An autem & quomodo ſibi invicem ſuccedant ab inteſtato fratres, & alij tranſverſales cognati naturales & illegitimi, ſive per lineam paternam, ſive maternam, item legitimi tantum, ſive adoptivi, vel non ſuccedant, videri poſſunt, *Schneidevv. cap. l. Zaſ. ff. de ſuis & legit. hæred. num.* 36. *& 45. & alij Legiſtæ.*

XXIV. Cæterum duæ hic reſtant quæſtiones. Prima, an & qualiter conjuges ſibi invicem ſuccedant ab inteſtato? Reſp. conjuges de jure communi regulariter (ſecluſo pacto dotali, & conſuetudine, vel ſtatuto loci) ſibi invicem non ſuccedunt; quia nulla eſt inter eos ſanguinis conjunctio, nec enim conſanguinei ſunt, nec affines, ſed cauſa ac principium affinitatis, *l. Non facile; 4. junct. Gl. V. Ex nuptiis, ff. de gradib. affinit.* ſicut & alioqui affinitatis jure nulla ſucceſſio permittitur, *l. 7. C. Communia de ſucceſſ.* Excipitur, niſi deficiat omnis parentum, liberorum, & propinquorum ſeu collateralium conſanguineorum, naturalis, vel legitima ſucceſſio, & maritus defunctus ſit inteſtatus, tum enim illi ſuccedit uxor in omnibus bonis, & viciſſim huic maritus, excluſo Fiſco, prout habetur in *l. unic. C. Unde vir & uxor*: ad quod requiritur, ut verum ac legitimum inter eos fuerit matrimonium, etſi non conſummatum; cum nuptias non concubitus, ſed conſenſus faciat, *l. Nuptias; 30. ff. de R. J.* Deinde neceſſe eſt, ut uxor fuerit tempore mortis, nam ſi divortium fuerit inter eos ſecutum, etiam quoad habitationem, vel torum tantum, non habet locum ſucceſſio; quia cauſa hujus ſucceſſionis eſt illa individua conjunctio maris & fœminæ, & ſocietas, qua ceſſante, ceſſat etiam vocatio ad ſucceſſionem, *arg. c. Ceſſante; 60. de appell.* quamvis nonnulli putent, ſi conjux ſuperſtes non dedit cauſam ſeparationis ac divortij, non ſit illi jus ſucceſſioni denegandum, *Zaſ. ff. Unde vir & uxor n.* 3. Excipitur ſecundo, ſi vir duxit uxorem, nulla dote ei allata, & viro mortuo, ipſa inopia laboret, tunc enim uxor ſuperſtes ſuccedit, una cum liberis, in certa parte bonorum, prout ſtatuitur in *Auth. de exhibend. reis §. Quoniam vero c. 6. coll.* 5.

XXV. Altera quæſtio eſt, quando ſuccedat Fiſcus decedenti ab inteſtato? Reſp. deficientibus conſanguineis ultra a. gradum, & uxore, aut viro, ultimo loco ſuccedit Fiſcus in omnibus bonis vacantibus defuncti, *l. 1. & l. Vacantia, 4. C. de bon. vacant. Lib.* 10. Sæcularis Fiſcus, ſi defunctus ſit Laicus: Eccleſiaſticus vero, ſi fuerit Clericus, *c. 1. h. t. de quo infra.* Quod ſi peregrinus aliquis in Hoſpitali decedat ab inteſtato, qui conſanguineos non habeat, bona illius mobilia ibi reperta ab Epiſcopo loci diſtribuenda ſunt in pias cauſas, juxta *Auth. Omnes peregrini, C. Communia de ſucceſſ.*

SECTIO II.

De Succeſſione Eccleſiæ ab inteſtato in bonis Clericorum.

§. I.

An, & quando Eccleſia ſuccedere poſſit Clericis ab inteſtato decedentibus.

XXVI. Aſſertio 1. Si Clericus non habeat conſanguineos, qui jure cognationis ei ſuccedere poſſint, & inteſtatus moriatur, Eccleſia, cui ſervivit tempore mortis, ſuccedit in bonis ejus propriis, ſeu patrimonialibus, quæ ſcilicet acquiſivit jure hæreditario, donatione inter vivos amicorum, vel proprio labore, ac induſtria, de quibus teſtamentum facere potuiſſet; prout habetur in *c. Ad hæc; 1. h. t.* Ubi decernitur,
„ tur, quod Epiſcopi, Presbyteri, & Clerici ea, quæ per
„ hæreditatem, vel alio modo, intuitu perſonæ, acquiſive-
„ runt, donare (inter vivos, vel per ultimam voluntatem,
„ aut alia ratione diſponere) poſſint, ſicut volunt, dum vi-
„ vunt: Si autem prius mortem obierint, quam diſponant,
„ ea Altari, ſeu Eccleſiæ, cui ſerviunt, ſunt tradenda.
„ Ubi *Gl. fin.* ait, id intelligendum eſſe, cum non habent conſanguineos, qui eis ab inteſtato ſuccedant, alias enim illi admitterentur, & non Eccleſia. Idem habetur in *c. 2. q. 3. & c. ult. q. 3. cauſ.* 12. Ratio congruentiæ eſt, quia Eccleſia eſt Beneficiato, loco uxoris; ſicut ergo deficientibus conſanguineis, vir & uxor ſibi invicem ſuccedunt, *l. unic. C. Unde vir & uxor*, ita & Eccleſia, *Vivian. in Ration. hic.*

XXVII. Porro ſi Clericus privilegiis Clericalibus gaudens nulli Eccleſiæ ſerviat, ſive Beneficiarius non ſit, & inteſtatus decedat, nullos habens conſanguineos, bona ea devolventur ad Fiſcum Eccleſiæ illius loci, in quo verſatur, eaque Epiſcopus diſtribuet pro arbitrio ad pias cauſas, ut notat *Abb. in cit. cap. 1. h. t. in fine*, nam & Fiſcus ſæcularis ſuccedit iis laicis, qui ſine conſanguineis decedunt, tanquam in bonis vacantibus defuncti, *l. .. & l. Vacantia; 4. C. de bonis vacant. L.* 10. ergo etiam Fiſcus Eccleſiaſticus in bonis vacantibus Clerici, *arg. c. 1. h. t.* Eſt autem hic ſermo ſolum de bonis patrimonialibus & propriis Clerici: Nam quod in bonis ex Eccleſiaſticis Titulis, ſeu intuitu Eccleſiæ acquiſitis ſuccedat Collegium Clericorum, vel Succeſſor in Beneficio, ſi Clericus defunctus bona ſeparata poſſidebat, ab eodem diſtribuenda in pios uſus, conſtat ex *c. Relatum; 12. ſupr. de teſtam.* & dictum *ibid. n. 35. & ſeq.*

XXVIII. Aſſertio 2. Si ſervi Laicorum a dominis manumiſſi, Sacerdotes fuerint ordinati, & poſtea moriantur inteſtati, Laici ipſis in bonis eorum non ſuccedunt, prout ſtatuitur in *c. Sancte; 2. h. t.* Quod eſt deſumptum ex Concilio Triburienſi, ubi prohibetur, ne Laici domini ea Sa-
„ cerdotum ſubſtantia poſt mortem eorum, partes ſibi ven-
„ dicent, tanquam de propriis ſervis ſive mancipiis; cum
„ enim a Laicis dominis ſuis ſint manumiſſi, & liberi fa-
„ cti, ad ſuſcipiendum Ordinem Presbyterii, & Divinum
„ Officium celebrandum, nihil ab iis, præter Divinum of-
„ ficium, exigi poteſt. Peculium vero ſeu bona ipſorum in
„ quatuor partes dividenda ſunt, quarum una Epiſcopo,
„ altera Eccleſiæ, tertia pauperibus, & quarta parentibus
„ aſſignatur: Quod ſi parentes non ſint idonei, ſive incapa-
„ ces ſint ad accipiendum (nimirum hæretici, *c. Si Epiſco-*
„ *pus; de hæret. Gl. fin. hic*) tunc Epiſcopus eam portionem
„ accipiat, & in uſum Eccleſiæ fideliter diſtribuat. Si quis
„ vero contra hoc agere præſumpſerit, excommunicetur.

XXIX. Notandum primo. Licet alias Patronus Liberto, quem e ſervitute manumiſit, ſi abſque liberis moriatur, ſuccedat, *§. Sed noſtra Inſtit. de ſucceſſ. libertor.* Poſtquam tamen, cum conſenſu domini, talis ſervus ad ſacros Ordines eſt promotus, nihil Patronus ex temporalibus ejus bonis poteſt ſibi retinere, neque ipſi ab inteſtato ſuccedere, quamvis poſſit ſpiritualia officia ſibi præſtanda ab illo exigere, *c. 2. & c. Nullus; 4. de ſerv. non ordin. Abb. hic not.* 2. Ubi ait, quod dominus poſſit operas ſpirituales exigere a Clerico manumiſſo, ſi illas ſibi reſervavit.

Notandum ſecundo. Quia tales Sacerdotes conſecuti ſunt libertatem, propter Sacerdotium, ad quod ſunt promoti, adeoque intuitu Eccleſiæ, & Eccleſiaſtici miniſterii, ideo conſanguinei ipſorum non ſuccedunt ipſis in totum ab inteſtato, ſicut conſanguinei aliorum Clericorum: ſed tantum in quarta parte, & reliquæ tres diſtribuuntur in opera pia, niſi tamen tales Clerici teſtamentum feciſſent de bonis intuitu perſonæ: non Eccleſiæ acquiſitis, quorum liberum dominium habent, tunc enim illud ſubſiſtere, *Abb. in cit. cap. 2. in fine.*

Notandum tertio. Quod in *cit. c. cap. 2. h. t.* dicitur de diſcrimine bonorum in 4. partes, id non videtur hodie locum habere: ſed ſi talis Clericus manumiſſus conſanguineos habeat, in iis, quæ intuitu Eccleſiæ acquiſivit, illi ſuccedent eidem ab inteſtato, alioquin vero Eccleſia ipſi ſuccederet, *Gl. in cit. cap. 2. V. Morientium in fine h. t.*

§. II.

An, & qua ratione teſtamentum, vel alia diſpoſitio ad pias cauſas, aut donatio excludat ſucceſſionem ab inteſtato?

XXX. De hac re agitur in *cap. Cum dilectus; 3. & ult. h. t.* Ubi talis caſus proponitur: Quidam Archipresbyter ſe & ſua, pietatis cauſa, obtulit Monaſterio de Bruſia (etſi profeſſione non edita, ejuſmodi oblati, ſeu donati vocari ſolent, prout videre eſt in *Clement. unic. in fine de decim. & c.*
„ *Ut privilegia; 24. de privil.*) eamque donationem ſeu obla-
„ tionem moriens coram Abbate Monaſterij confeſſus eſt,
„ nam cum prædictus Archipresbyter in extremis conſtitu-
„ tus admoneretur, ut teſtamentum conderet, reſpondit
„ ſe teſtari non poſſe, eum ſe & ſua Monaſterio obtule-
„ rit, ac donarit. Hinc orta eſt controverſia inter Abba-
„ tem Monaſterij, & Epiſcopum Eduenſem. Et ex parte
„ Epiſcopi quidem allegatum fuit, dictum Archipresbyte-
„ rum ſanæ mentis non fuiſſe, quando velut per ultimam
„ voluntatem in extremis hanc donationem confeſſus eſt;
„ ac proinde non valuiſſe hanc ipſius ultimam diſpoſitio-
„ nem, cum furioſus ſeu amens teſtamentum facere non
„ poſſit *l. Furioſum; 8. C. Qui teſtam. fac. poſſ.* Cum er-
„ go inteſtatus deceſſerit, ideo res omnes ejuſdem Pres-

„ byteri ſpectare ad ſe, ſuamque Eccleſiam Cathedralem, ſiquidem nullus ex cognatis Archipresbyteri ſuperſtes eſſet, qui ſuccedere poſſet. Re delata ad Innocentium III. is intellexit, ſufficienter probatum eſſe, quod dictus Archipresbyter in extremis conſtitutus, velut ultimam exprimens voluntatem dixerit, quod ſe & ſua Monaſterio obtulerit; nam licet unus tantum teſtis dixerit, ſe vidiſſe, ſeu præſentem fuiſſe, quando ſe & ſua Monaſterio obtulit: quia tamen alii teſtes dixerunt, ſe audiviſſe ipſum in Abbatis præſentia confitentem id, quod ſupra relatum fuit: Ideo ii teſtes, non tanquam ſufficienter probantes (ſcilicet quod ſe & ſua obtulit) ſed tanquam vehementer adminiculantes, intentionem Abbatis plurimum adjuvabant. Sed quia Epiſcopus aſſerebat, ſe velle probare, quod dictus Archipresbyter in extremis poſitus phreneticus fuerit, adeoque non valuerit ejus confeſſio, idcirco Papa cauſæ hujus cognitionem delegavit Epiſcopo Mutinenſi ſub hac forma: Quod ſi Epiſcopus non probaverit, Archipresbyterum eo tempore, quo ultimam veluti voluntatem declaravit, mentis compotem non fuiſſe, perpetuum ei ſilentium imponatur, & reſtituere Monaſterio cogatur, quæcunque ex bonis Archipresbyteri, vel etiam Monaſterii occupavit: ſi vero legitime probaverit Epiſcopus, Archipresbyterum mente alienatum confeſſionem illam feciſſe, tunc ad faciendam ipſi Epiſcopo, nomine Eccleſiæ parochialis, (cujus adminiſtrationem geſſerat Archipresbyter) reſtitutionem bonorum, quæ ejusdem Archipresbyteri erant, Monaſterium condemnetur; cum idem Archipresbyter ab inteſtato deceſſerit, ipſique Monaſterio ſuper impetitione Epiſcopi ſilentium imponatur.

XXXI. Ex deciſione hujus cap. colligitur primo. Quod per verba enunciativa, etſi non principaliter, ſed incidenter & propter aliud prolata, per quæ ſufficienter declaratur conſenſus, & intentio loquentis, inducitur diſpoſitio ad piam cauſam, ita ut ſucceſſioni ab inteſtato non ſit locus, niſi oſtendatur per errorem eſſe probata; nam & in teſtamento militis ſufficiunt talia verba, *l. Ex his verbis, 7. C. de teſtam. milit.* ergo multo magis in diſpoſitione ad pias cauſas habebunt vim ultimæ voluntatis, in qua non requiruntur ſolennitates Juris Civilis, nempe hæredis inſtitutio, ſcripto, vel verbo expreſſe facta, *Gl. in cit. c. Cum dilectus ult. h. t. V. Ultimam, & V. Monaſterio, Abb. ibid. num. 14. & alii Dd. communiter.*

XXXII. Colligitur ſecundo. Quod unus teſtis & confeſſio facta, altera parte abſente, adeoque duæ probationes per ſe inſufficientes & ſemiplenæ, etiam diverſi generis, ſi tendant ad eundem finem ſeu effectum, faciant unam plenam probationem; nam Judex non ex uno tantum probationis genere, ſed ex omnibus animum ſuum informare debet, *leg. 3. §. Ejusdem quoque ff. de teſtib.* Idque ſumitur etiam ex *cit. c. Cum dilectus h. t.* Nam cum quæreretur, an Archipresbyter ſe & bona ſua Monaſterio obtuliſſet, affirmativa pars probata fuit, partim per unum teſtem de viſu, & partim quia ipſe Archipresbyter ante mortem confeſſus fuit, talem oblationem ſeu donationem a ſe factam eſſe; nam licet talis confeſſio extrajudicialis non probet plene, facit tamen quaſi plenam probationem, quia parit non leve indicium, dummodo hoc ſufficienter probetur, ut in propoſito caſu, per duos teſtes, *Abb. in cit. c. n. 15.* Putro in caſu *cit. c. 3.* propria confeſſio Archipresbyteri non plene probabat; quia non fuit principaliter, & ex intentione, ſed incidenter tantum facta, ſcilicet ad interrogationem ipſi propoſitam, an vellet teſtari, tunc ipſe reſpondit, ſe non poſſe teſtari, cum ſe, & ſua Monaſterio obtulerit. Nec obſtat, quod in *cit. c.* dicitur, hoc ſufficienter probatum eſſe. Nam verum eſt, quod per teſtes ſufficienter probata fuerit illa confeſſio Archipresbyteri, ſed per illam confeſſionem, quippe quæ incidenter tantum facta fuit, plene probatum non fuit, oblationem, ſeu donationem Monaſterio eſſe factam ab Archipresbytero, ſed accedente uno teſte de viſu, fuit plena probatio, *Abb. in cit. c. 3. n. 17.* Deinde confeſſio propria non probat plene in præjudicium alterius, & quidem abſentis, etſi faciat magnum indicium, & quaſi plenam probationem, præſertim favore cauſæ piæ, *Bart. in l. Admonendi; 31. num. 48. ff. de jure jur.* & hic videtur eſſe caſus *cit. c. 3. h. t.*

§. III.

An, & qualiter ſuccedat Monaſterium, vel Ordo Religioſus in bonis ſui Profeſſi?

XXXIII. Aſſertio 1. Si Religionem Profeſſus de bonis ſuis, ante profeſſionem, nihil diſpoſuit, & Religio non ſit capax ſucceſſionis, tum omnia bona illius, profeſſione facta, ſtatim devolvuntur ad hæredes illius ab inteſtato, perinde ac ſi morte naturali obiiſſet, ex communi ſententia Dd. apud *Leſſ. l. 2. de juſtit. c. 21. dub. 10. n. 86.* quia enim ipſe per profeſſionem ſe privet omni dominio, & poſſeſſione bonorum ſuorum, nec tranſeunt hæc in Monaſterium, quippe quod incapax eſt bonorum immobilium, ſequitur, illa jura immediate devolvi ad proximos cognatos & hæredes ab inteſtato, cum nemo alius jus ad talia habeat.

XXXIV. Aſſertio 2. Si Religioſus Profeſſus, ante profeſſionem, de bonis nihil diſpoſuit, ſive inter vivos, ſive per teſtamentum, ſeu ultimam voluntatem, tum profeſſione emiſſa, Monaſterium, ſeu Ordo Religioſus, ſi ſucceſſionis capax ſit, ſuccedit in omnia ejus bona, velut ab inteſtato mortui (morte ſpirituali) ſive ab ipſo, ante profeſſionem, ſive poſt illam, ſint acquiſita, ſive Titulo donationis inter vivos, ſive hæreditatis, legati, aut quocunque alio acquiſierit, ita ut quicquid acquirit Monachus, Monaſterio ſuo acquirat, ut conſtat ex *Auth. Ingreſſi, & Auth. Si qua mulier C. de SS. Eccleſiis, Auth. de SS. mis Epiſcopis §. Si qua mulier c. 38. coll. 9. Nov. 123. & Auth. de Monachis §. Illud quoque, c. 5. nov. 5.* Idque approbatum eſt in *cap. Ingredientibus, 7. cauſ. 19. quæſt. 3. Azor par. 1. Lib. 12. cap. 8. qu. 1. Sanch. l. 7. moral. cap. 12. n. 4. & alii commun.* Ratio eſt, tum quia par eſt, ut Religioſus, qui ſe totum mancipat obſequio Divino, etiam omnia ſua bona, non mundo, ſed Deo dedicet: tum quia æquum eſt ac decens, ut res ipſius potius cedant Monaſterio, in quo vivere cupit, & a quo alimenta accipit, quam aliis, quibus nihil debet, & a quibus nihil accipit, *Leſſ. c. l. n. 82.* Porro poſt *Concil. Trident. ſeſſ. 25. de Regular. c. 3.* omnia Monaſteria Regularium, tam virorum: quam mulierum, etiam Mendicantium, poſſunt poſſidere bona immobilia in communi, & per conſequens etiam jus ſuccedendi in illis habent, præter Domos FF. Minorum, & Capucinorum. Item præter Domos & Collegia Societatis JEſu, quæ jus ſuccedendi ab inteſtato in bonis ſuorum Religioſorum per ſuas Conſtitutiones non habent, *Leſſ. cit. c. 41. n. 81.*

XXXV. Notandum hic præterea primo, ſi Profeſſus Religionem habeat liberos ſeu deſcendentes, eis legitima portio relinqui debet, *Auth. Si qua mulier. Cod. de SS. Eccl.* quæ refertur etiam in *c. Si qua mulier, 9. §. Sed ſi perſona cauſ. 19. q. 3.* Ubi dicitur, quod Profeſſus habens filios, ſeu liberos, poſſit inter illos diſtribuere bona poſt profeſſionem, ſi ante non facit, legitima non diminuta: ſi vero velit amplius, quam legitimam filiis relinquere, tunc debet pro ſua perſona, filiis connumerata, partem retinere, quæ Monaſterio competat. Sed ſi Profeſſus, poſt ingreſſum, moriatur, antequam inter filios bona dividat, filii legitimam percipere debent, reliqua vero ſubſtantia Monaſterio cedet. Porro Religioſus Profeſſus facit talem diviſionem, non ut dominus: ſed ut Adminiſtrator a jure conſtitutus ad hunc effectum, neque enim hæc diſtributio bonorum habet rationem teſtamenti: cum Profeſſus amplius teſtari non poſſit, ut ſupra dictum ſed eſt nuda diſtributio, quæ ſtare poteſt ſine facultate teſtandi, hæc enim majorem ſpeciem dominii præ ſe fert, *Leſſ. c. l. n. 82. Sanch. Lib. 7. mor. c. 9. n. 10.* Habet autem prædicta Authentica vim obligandi, non ut eſt Conſtitutio Juris Civilis, nec quia præcise eſt a Gratiano inſerta Decreto: ſed quia eſt tacite approbata a SS. Pontificibus, *Leſſ. c. l. Sanch. cit. c. 9. nn. 6. & 7.* de qua videri poteſt *Nav. in Comment. 2. de Regul. n. 45. & ſeqq.*

XXXVI. Notandum ſecundo. Si Profeſſus non habeat liberos, ſeu deſcendentes, ſed ſolos aſcendentes, patrem, vel matrem, avum, vel aviam, debet illis relinquere portionem legitimam; quia etſi *cit. Auth. Si qua mulier*, loquatur de ſolis deſcendentibus: ob paritatem tamen rationis, illa extendenda eſt etiam ad aſcendentes, cum & hi ſint neceſſarii hæredes, deficientibus deſcendentibus: neque argumentum a contrario ſenſu locum habet, quando contrarium in jure eſt deciſum: præſertim quia in dicta Auth. tantum dicitur, diviſionem bonorum profeſſo permitti inter liberos, non autem legitimam illis ſolis deberi; Neque Monaſterium habetur loco filii, niſi in caſibus jure expreſſis, nullibi autem eſt expreſſum, Monaſterium excludere a legitima parentes Profeſſi, *Leſſ. c. l. n. 83. Sanch. c. l. n. 19.*

XXXVII. Notandum tertio. Quicquid ſit de rigore Juris Civilis, ſaltem ex æquitate Canonica, poſt profeſſionem patris, ſtatim debetur filiis legitima portio, eamque mox filii petere poſſunt, non exſpectata morte naturali patris, ut docet *Abb. in c. Præſentia; 8. n. 59. de probat. Covarr. in c. 2. nu. 7. de teſtam. Navar. Comment. 2. Regul. n. 48. & 55. Leſſ. c. l. n. 83. Sanch. c. l. 7. c. 10. n. 3. & alii plures.* Idque colligitur ex *c. Cum ſimus, 24. de Regular.* Niſi quis velit dicere, quod pater jam ibi fuerat etiam naturaliter mortuus, quod eſt mere divinare. Tum quia nimis durum foret filiis, ſi deberent alimenta petere a Monaſterio; quamdiu pater eorum vivit: Tum denique, quia in *cit. Auth. Si qua mulier*; permittitur patri Religionem profeſſo legitimas portiones inter filios diſtribuere, quod non permitteretur, ſi Monaſterium jus haberet illas retinendi uſque ad mortem patris, privaretur enim jure ſibi competente. Quamvis etiam contraria ſententia non ſit improbabilis, quam plures tenent apud Dd. citt. ſecundum quam neceſſario dicendum eſt, teneri Monaſterium retinens bona patris profeſſi, neceſſaria alimenta præbere filiis ipſius legitimis, & illegitimis, ſaltem ſi hi aliunde alimenta non habeant; quia bona tranſeunt ad Monaſterium, cum illa obligatione, quam habebat pater, *Sanch. cit. c. 10. n. 18.* Simili ratione etiam pater jus habet ſtatim exigendi legitimam portionem debitam ex bonis filii Religionem Profeſſi, non exſpectata morte naturali illius, cum hæ duæ legitimæ æquiparentur, & æqualiter debentur, *Sanch. c. l. n. 20.* Veruntamen ſi filius inter aſcendentes diſpoſitionem bonorum facere velit, ante profeſſionem facere debet, poſtea enim non poterit, quia in *cit. Auth. Si qua mulier*, id ſoli patri inter liberos permittitur, quæ cum ſit correctoria juris communis, non debet extendi ultra caſum expreſſum, nempe ad diſpoſitionem filii inter parentes; ſic enim permittitur patri teſtamentum facere inter liberos, cum duobus teſtibus, non item filio ita teſtari inter parentes. Accedit, quod in hoc caſu non ſit eadem ratio, nam magis proprium eſt parentem dividere bona inter filios, quam e contra, *Sanch. cit. c. 9. n. 20. Laym. Lib. 3. tr. 4. c. 3. n. 8.*

XXXVIII. Notandum quarto. Quod dictum eſt patrem diſponere poſſe de bonis ſuis inter filios, alioſque deſcendentes, ante & poſt profeſſionem ſuam, & filium inter parentes ante illam, id intelligi debet de bonis acquiſitis ante profeſſionem: nam acquiſita poſt illam pleno jure ad Monaſterium pertinent, & ideo de illis non poteſt Profeſſus diſponere, neque illa acquiruntur tanquam a parente, aut filio, ſed ut a Monacho, *Sanch. cit. c. 9. n. 22. Laym. c. l. n. 9.* Ubi autem id limitant, niſi hæreditas jure ſanguinis tanquam cognato Monacho, poſt profeſſionem, deferretur ab inteſtato, tunc enim, cum jus ſanguinis ſit immutabile, bona illa, veluti ante profeſſionem acquiſita cenſerentur, & legitima portio ex illis dari deberet aſcendentibus, & deſcendentibus.

XXXIX. Aſſertio 3. Monaſterium in bonis Religionem

Pro-

Profeſſi non ſuccedit jure hæreditario, tanquam proprie dictus hæres: ſed jure cujuſdam acquiſitionis naturalis, & acceſſoriæ perſonæ, nam eo ipſo, quod perſona per profeſſionem tranſit in poteſtatem Prælati & Monaſterii, conſequenter tranſeunt quoque omnia bona illius, & acquiruntur Monaſterio, quippe acceſſoria perſonæ: ſicut bona ejus, qui per arrogationem transfertur in poteſtatem arrogantis, ad ipſum etiam hoc ipſo devolvuntur; *l. Si adoptavere 26. ff. de pracar.* & ſumitur ex *Auth. Ingreſſi C. de SS. Eccleſ.* ibi: *ipſe ingreſſu* (hoc eſt, ipſo facto, quo quis Religionem ingreditur) *ſe ſuaque dedicat Deo*: *& in Auth. de Monachis §. Illud quoque*; ibi: *Ingredientem namque ſimul ſequerentur res*. Hoc eſt, ipſo jure & per ſequelam, *coll. 1.* ita ut non tantum dominium, ſed etiam poſſeſſio omnium bonorum Profeſſi, abſque ulla apprehenſione, tranſeat in Monaſterium, acceſſione ad perſonam, cum Profeſſus nihil amplius ea iis poſſit poſſidere: In quo diſtinguitur Monaſterium ab hærede extraneo ſuccedente ex teſtamento, vel ab inteſtato, qui non acquirit dominium bonorum hæreditariorum, ante aditam hæreditatem, nec illa adita, cenſetur bona illa poſſidere, ante actualem apprehenſionem eorundem, *l. Cum heredes 23. in princ. ff. de acq. poſſ.* & ita docet *Abb. in c. In præſentia 8. n. 74. de probat. Navarr. c. l. n. 46. Leſſ. cit. c. 41. n. 84. §. Sexto, Sanch. l. 7. mor. c. 12. nu. 21. & 23.* Id autem intelligendum eſt de bonis, quæ Profeſſus habet tempore profeſſionis, nam alia bona, quæ Profeſſo obveniunt, poſt editam profeſſionem, acquiruntur Monaſterio, ſine traditione ſolum quoad dominium, ex generali privilegio Eccleſiis conceſſo in *l. fin. Cod. de SS. Eccleſ.* non tamen poſſeſſio, ſine interveniente traditione, *Sanch. cit. at. loc. n. 28.*

§. IV.

Alia quadam quaſtiones circa ſucceſſionem Ordinis Religioſi in bonis ſui Profeſſi, proponuntur, & reſolvantur.

XL. Quæritur primo. An hæreditas delata Religionem profeſſo acquiratur immediate Monaſterio, ſine aditione Monachi, ſeu Religioſi? Reſp. probabilius eſt, quod hæreditas, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, delata Monacho, immediate acquiratur ipſi Monaſterio, ita ut non ſit opus aditione Monachi, ad illam acquirendam: ſed ſolum Monaſterium adire poſſit, *Abb. in cit. c. In præſentia 76. de probat. Covarr. in c. 1. de teſtam. n. 20. Molin. diſp. 140. n. 19. Leſſ. cit. c. 41. n. 87. Sanch. lib. 7. mor. c. 12. n. 36.* & alii Canoniſtæ communiter contra nonnullos Legiſtas. Probatur, quia per profeſſionem omnia jura Monachi, & omnis ejus voluntas in Monaſterium ſunt tranſlata, cum ergo non habeat proprium velle, aut nolle, non ei acquiritur hæreditas: ſed immediate Monaſterio, in quod omnia ſua jura tranſtulit. Et quamvis habeat, & retineat jus ſuccedendi in commodum Monaſterii, ut illi acquirat: non tamen habet jus ſuccedendi in ſuum commodum, ut ſibi aliquid acquirat, hoc enim totum eſt tranſlatum in Monaſterium.

Hinc infertur, quod Monaſterium, etiam ignorante & invito Monacho, poſſit adire, vel repudiare hæreditatem ipſi delatam, excluſis aliis hæredibus, quia hæreditas immediate defertur Monaſterio, etſi ea perſona ipſius Profeſſi, ideoque ad Monaſterium pertinet poteſtas ac jus illam adeundi, vel repudiandi, *Leſſ. c. l. Sanch. c. l. n. 40.* Nec obſtat, quod hæreditas delata ſervo, non acquiritur domino, ſervo invito, vel nolente adire, *l. 3. C. de her. inſtit.* ergo nec Monaſterio, invito Monacho, qui ſervo comparatur. Nam Monachus in acquirendo, partim comparatur ſervo, partim filio familias: ſervo in eo, cui acquiritur, quia ſicut ſervus quicquid acquirit, non ſibi, ſed domino acquirit: ita & Monachus, non ſibi, ſed Monaſterio, filiofamilias vero comparatur in modo acquirendi, quia ſicut hæreditatem delatam filio, poteſt pater adire, etiam invito, & repudiante illam filio, *l. fin. C. de bonis, qua liberis &c.* ita & Monaſterium poteſt adire, recuſante, vel invito Monacho; nam comparatur Monachus interdum ſervo, interdum filio, prout Monaſterio eſt utilius. Et hinc etiamſi hæreditas ſit delata Religioſo profeſſo, & nondum adita, poteſt Monaſterium, etiam illo poſtea mortuo, vel ad aliud Monaſterium tranſlato, adire illam; quia jus adeundi jam eſt per profeſſionem acquiſitum Monaſterio, quod per mortem vel tranſlationem Profeſſi ei non aufertur, *Sanch. c. l. n. 47.* Ipſe vero Profeſſus, ſine conſenſu Superioris, nec licite, nec valide hæreditatem ſibi delatam adire poteſt, ob rationem ſupra allatam. Porro etſi dicatur, quod hæreditas immediate acquiratur Monacho, & mediante ejus perſona, Monaſterio, ac proinde, quod neceſſaria ſit ejus aditio, ut tenent plures Legiſtæ: poteſt tamen Monaſterium compellere Monachum, ad hæreditatem ipſi delatam adeundam, ſicut poteſt alia, quæ Monaſterio ſunt utilia, ipſi præcipere, & ad ea compellere, *Sanch. cit. c. 12. n. 41.*

XLI. Quæritur ſecundo. An Monaſterium ſuccedat ei, qui tempore Novitiatus inteſtatus decedit? Reſp. negative, nam ſicut Religionem ingreſſus, ante profeſſionem, nondum ſe obtulit, quoad perſonam, ita nec quoad bona, de quibus adhuc plenam libertatem habet diſponendi, ſive inter vivos, ſive per ultimam voluntatem. Si tamen in Monaſterio, poſt Novitiatum finitum, maneat, nulla facta diſpoſitione, ſe, & ſua ei cenſetur dedicaſſe, *Auth. Ingreſſi, C. de SS. Eccleſ. Zaſ. in Comment. ad Decretales h. t. n. 8. & 9.*

XLII. Quæritur tertio. An per conſuetudinem, vel ſtatutum poſſit tolli jus ſuccedendi, quod competit Monaſteriis in bona Profeſſorum? Reſp. primo, per conſuetudinem legitime præſcriptam (ſpatio ſcilicet 40. annorum, quia minore tempore non præſcribitur contra Eccleſiam) poteſt induci, ut Monaſterium excludatur a ſucceſſione in bona Profeſſi, ſive mobilia, ſive immobilia, eaque omnino devolvantur ad filios, vel conſanguineos Profeſſi, *Cov. in c. 1. in fine de teſtam. Sanch. cit. c. 12. n. 14. & alii communiter.* Ratio eſt, quia cum hoc jus ſuccedendi ſolo jure humano competat Monaſteriis, per contrariam conſuetudinem omnino tolli, & abrogari.

XLIII. Reſp. ſecundo, nullo modo poteſt per ſtatutum municipale, aut provinciale decerni, ut qui Religionem ingrediuntur, excludantur ab hæreditate ſeu ſucceſſione parentum, aut aliorum conſanguineorum, adeoque etiam Monaſterium in bona eorum immobilia non ſuccedat, vel, ut ingredientes parte aliqua hæreditatis, aut vitalitio ſint contenti, ſed tale ſtatutum, quibuſcunque verbis concipiatur, eſt irritum, ut docet *Abb. in repetit. c. Eccleſia 10. n. 35. de Conſtitut. & ibid. Laym. n. 7. Exemplo 5. Sanch. cit. c. 12. n. 18. & alii apud ipſum.* Ratio eſt, tum quia tale ſtatutum, ejuſque effectus dirigitur in illud tempus, quo Religionem ingreſſus jam eſt Profeſſus, non enim ante profeſſionem excluditur a ſucceſſione, nec illius incapax redditur: tunc autem jam eſt omnino exemptus a juriſdictione ſæculari, adeoque tali ſtatuto ſæculari nullo modo ligari poteſt: tum quia licet ſtatutum hoc fiat tempore habili, ſcil. ante ingreſſum Religionis: quia tamen ejus effectus confertur in tempus inhabile, ſcil. quo ingreſſus Religionem jam eſt Profeſſus, illud non valet; quia diſpoſitio, quæ fit tempore habili, non valet, ſi ejus effectus conferatur in tempus inhabile, ſed perinde eſt, ac ſi fieret tempore inhabili, ut colligitur ex *l. Ut ſponſa 4. C. de donat. ante nupt.* & dicetur *Tit. ſeq.* tum quia tale ſtatutum retrahit ab ingreſſu Religionis, ideoque non obligat in præjudicium ejuſdem, nec poſſunt Leges Civiles, quæ expreſſe & ſpecifice faciunt mentionem, ac diſponunt de Eccleſiaſticis perſonis, illas obligare, etiamſi alioquin ipſi favorabiles ſint, ut dictum ſupra *l. 1. tit. 2.* Tum denique quia ſupremus Princeps, videlicet Imperator, vel Rex non poteſt privilegia ab Imperatoribus Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis conceſſa, & ab eis acceptata auferre, ſine conſenſu S. Pontificis, cum juriſdictionem in Eccleſiaſticas perſonas non habeat. Jus autem ſuccedendi Monaſteriis, non tantum Jure Canonico, ſed etiam Civili eſt conceſſum, *l. Deo 56. C. de Epiſc. & Cleric.* quicquid in contrarium dicat *Gail. l. 2. obſ. 32. n. 8. Zaſ. in Comment. ad Decret. h. t. n. 10. & 11.*

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

POſtquam in ſuperioribus Titulis actum eſt de Teſtamentis, aliiſque ultimis voluntatibus, quæ morte teſtatoris confirmantur, & ante effectum non habent, ſed mutari, & revocari poſſunt: item de ſucceſſionibus ab inteſtato, quæ & ipſæ poſt mortem tantum fieri poſſunt; ideo nunc recte agitur de ſepultura, quæ mortem proxime ſequitur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clement. & Extrav. communibus. Eſt autem pro explicatione rubricæ notandum, tripliciter ſumi poſſe ſepulturam, ut notat Silveſt. V. Sepultura in princ. & alii DD. communiter; primo, pro loco, in quo aliquis ſepultus eſt, vel ſepeliendus. Secundo pro jure ſepeliendi, quod quis habet in aliquo loco. Tertio, pro ipſo officio, quod impenditur corporibus humandis, ſive pro ipſo ritu, & actu ſepeliendi.

§. I.

Quis ſit locus ſepultura ſacra & Eccleſiaſtica, & quo in loco poſſit quis vel debeat ſepeliri?

I. ASſertio 1. Etſi olim & antiquis temporibus prohibitum fuerit, ne Chriſtiani intra Eccleſiam ſepelirentur, ut patet ex *c. Precipiendum 15. in fine cauſ. 13. q. 2.* niſi Epiſcopi, Abbates, vel aliæ inſignes perſonæ, *arg. c. Nullus 18. cit. cauſ. & q.* ubi per fideles laicos *Gl. V. Fideles, & Turrecremata in fine*, intelligunt, non quoslibet baptizatos, ſed eos, qui pro Sanctis ſunt habiti, & miraculis coruſcabant, vel in dignitate conſtituti erant: hodie tamen quilibet fideles Chriſtiani, ſive Clerici, ſive Laici, in Eccleſiis ſepeliri licite poſſunt, ut conſtat ex *c. Cum gravia 17.* & ibi *Gl. V Sepeliantur ead. cauſ. & q.* Ubi plures rationes referuntur, cur fideles in Eccleſiis ſepeliantur, & ex *c. Ex parte 3. & c. ſeq. h. t. Barb. in Tr. de offic. & poteſt. paroch. c. 26. n. 8.*

II. Porro non tantum in Eccleſiis: ſed etiam in Cœmeteriis fidelium corpora ſepeliri ſolent. Et quamvis de Jure Civili, locus Religioſus fiat, ſi in illum ſit illatum corpus hominis mortui, domino ſciente, nec contradicente, ut in eo perpetuo ſepultum permaneat, ita ut talis locus vendi non poſſit, quia eſt in nullius bonis, & extra commercium hominum, *l. 2. C. de Religioſ. & ſumpt. funer. §. Nullius & §. Religioſ. Inſtit. de rer. diviſ.* Id tamen non procedit de Jure Canonico, ſecundum quod non ideo talis locus habet rationem ſepulchri, ſeu loci Religioſi: ſed requiritur, ut publica Epiſcopi auctoritate ad ſepulturam fidelium ſit deputatus, ut docet *Gl. communiter recepta in c. In Eccleſiaſtico 14. cauſ. 13. q. 2. V. Si terram: Abb. in c. pen. n. 4. h. t. Mol. tr. 2. de juſt. diſ. 214. n. 4.* & colligitur ex *c. Ad hæc 4. de Relig. domib.* Etſi vero Cœmeterium plerumque vicinum eſſe ſoleat Eccleſiæ conſecratæ, poteſt tamen etiam aliquantulum remotum conſtitui ab Eccleſia propter fœtorem, ut ait *Silveſt. V. Sepultura q. 8.* præſertim ubi corpora ſepeliuntur, qui peſte moriuntur.

„ III. Aſſertio 2. Si quis habeat ſepulchrum majorum ſeu pa-
„ rentum ſuorum (extra Parochiam propriam) in illo ſepeliri
„ debet, Exemplo Patriarcharum, (qui in ſepulturis Patrum
„ ſuorum ſunt ſepulti) niſi tamen alibi propriam ſibi elegerit
„ ſepulturam, etiam alienam, ſicut & Chriſtus alienam elegit,
„) quia natus in Bethlehem, & nutritus in Nazaret ſepultus
„ fuit in Jeruſalem in ſepulchro Joſeph, prout ſtatuit Leo II. in
„ *c. Nos inſtituta; 1. h. t.* & ibi *Gl. V. Alienam elegit*, ubi additur,
„ ſi

Digitized by Google

„ ſi quis extra Parochiam ſuam ſepeliatur, tertia pars (ex le-
„ gatis ſeu relictis illi Eccleſiæ, in qua ſepulturam ſibi elegit,
„ & non ex relictis, aliis locis, *Gl. hic V. Indictis*) tribui de-
„ bet illi Eccleſiæ, in qua Sacramenta & Divina perce-
„ pit; & ne aliter fiat, ſub pœna excommunicationis pro-
„ hibetur. Verum de hac portione parochiali dicetur in-
„ fra.

IV. Ubi notandum, nomine majorum hic intelliguntur pater, avus, & alii Superiores, ſeu aſcendentes, *l. Juriſconſultus 10. ff. de gradib. affinit.* Quod ſi pater ſponte ſibi elegit proprium ſepulchrum diverſum a ſepulchro majorum ſuorum, tunc filius ſepeliendus eſt in ſepulchro patris ſui, etſi hic adhuc ſuperſtes ſit: ſecus eſt, ſi pater, præter voluntatem ſuam, caſu aliquo ibi ſit ſepultus, tunc enim filius in ſepulchro avorum ſive majorum ſuorum ſepeliri debet, ut docet *Abb. in cit. c. 1. n. 5. h. t. Mol. tract. diſ. 214. nu. 15.* Quamvis *Gl. in c. Is qui 3. V. Ab antiquo, h. t. in 6. Silveſt.; V. Sepultura, q. 8. & alii apud ipſum putant*; quod indiſtincte ſi pater ſit ſepultus in uno loco, avus vero & alii majores in alio loco, filius ſepeliendus ſit cum avo, & aliis majoribus, ut innuitur in *cit. c. 3.* Ubi dicitur, quod quis ſepeliri debeat in ea Eccleſia, in qua majorum prius ab antiquo ſepultura extitit. Si vero pater & avus ſepulti eſſent in uno loco, proavus vero & atavus in alio, filius ſepeliri deberet cum patre & avo; quia ſepultura inter mortuos comparatur domicilio inter vivos, filius autem ſequitur originem & domicilium proximorum parentum, patris ſcilicet, & avi, non ſuperiorum, ſive remotiorum aſcendentium, juxta *l. Aſſumptio 6. §. Filius; ff. ad municip. Silveſt. c. l. q. 8. dicto 8. Barboſ. cit. c. 26 n. 32.* His adde etiam filios illegitimos, & naturales, cum patre ſepeliendos eſſe, niſi is in dignitate ſit conſtitutus: non item filios ſpurios, hi enim in ſepulchro matris ſepeliri debent, niſi ſit fœmina Illuſtris, *Silveſt. c. l. qu. 4.* Filii vero adoptivi, vel arrogati, ſi vivente patre adoptante, in cujus poteſtate erant, moriantur, in ſepulchro ejuſdem ſepelientur: ſecus ſi eo mortuo, decedant; quia tunc ſepeliendi ſunt cum patre naturali, expiravit enim adoptio, *Silveſt. c. l. dicto 4.*

V. Aſſertio 2. Si quis ſepulchrum majorum non habeat, vel in eo commode ſepeliri non poteſt, ſepeliendus eſt in propria Parochia, in qua domicilium habuit, Sacramenta percepit, & Divinis Officiis interfuit, ut colligitur ex *c. 1. h. t. & c. 1. eod. in 6.* Quod ſi quis in duabus Parochiis habuit domicilium, & in utraque pariter habitavit, & æque Sacramenta percepit, & Divinis interfuit Officiis, in illa ſepeliri debet, quæ prævenerit; ſi autem neutra prævenit, vel uterque Parochus inter ſe litem hac in re componat, vel Epiſcopus ſe interponat, ejuſque judicio ſtabunt, *Mol. c. l. n. 13.*

„ VI. Similiter, ſi is, qui in Civitate vel Caſtro domici-
„ lium habens, quandoque ad Villam ſe transferat, recrea-
„ tionis cauſa, vel ut ruralia exerceat in eadem; accidat
„ autem, ut non electa ſepultura, in illa Villa decedat,
„ non in Eccleſia dictæ Villæ, ſed in ſua Parochiali Eccle-
„ ſia, vel in ea potius, in qua majorum ipſius ab antiquo
„ ſepultura extitit, ſepeliri debet, dummodo abſque peri-
„ culo ad illam deportari poſſit, prout ſtatuitur in *c. Is, qui 3. in princ. h. t. in 6.* Ratio eſt; quia per hoc, quod quis tranſeat a loco domicilii ad alium locum, ibique ad tempus habitet, non amittit prius domicilium, nec fit incola, aut Parochianus illius loci, ad quem migravit, niſi habeat animum ſtabiliter ibidem permanendi, prout ſumitur ex *l. Domicilium 20. & l. Eum, qui 27. §. Celſus ff. ad municipal.*

Ex quo infertur, quod ſi quis propter bellum, vel peſtem e Pago, in quo domicilium habet, ſe transferat in Civitatem, animo redeundi, accidat autem, ut ibi moriatur, & ſepeliatur: portio canonica Parochialis, non debetur Eccleſiæ Civitatis, in qua mortuus eſt, ac ſepultus, quia ibi defunctus non habebat domicilium, & conſequenter, nec Parochiam, cum non migraverit, eo animo, perpetuo ibi manendi: ſed debetur illa portio Eccleſiæ parochiali Pagi illius, in quo retinuit domicilium, *Abb. in l. In noſtra 10. n. 10. & 11. Franc. in c. 1. eodem in 6. n. t.*

VII. Aſſertio 3. Illi, qui alicubi domicilium habentes, ſe conferunt ad alium locum, negotii alicujus cauſa, animo; non quidem ibi perpetuo manendi, ſed ad tempus non breve, v. g. unum annum, vel majorem partem anni, ut ſunt litterarum ſtudioſi, & famuli conducti &c. iſti in tali loco quaſi domicilium habent, adeoque etiam Parochiam acquirunt, ita ut a Parocho loci Sacramenta pœnitentiæ, Euchariſtiæ: & Extremæ Unctionis ibi percipere poſſint; imo etiam Parochus ejuſdem loci eorum matrimonio, dum ibi actu verſantur, aſſiſtere poteſt, ut ex probabiliore ſententia docet *Sanch. l. 3. de matrim. diſp. 23. n. 12. & 13.* Quare etiam in Parochia loci illius, in quo mortui ſunt, ſepeliendi erunt niſi aliam ſepulturam ſibi eligant, *Abb. in c. 1. nu. 4. h. t. Molin. cit. diſp. 164. r. 18.* Idque omnino neceſſarium eſt, propter caſuum frequentiam, & diſtantiam a loco proprii domicilii, propter quam multa permittuntur, quæ alias non permitterentur, ſed prohiberentur, ut ait *Gl. in c. Tum ex litteris 5. V. Locorum diſtantiam, de in integ. reſtit.*

VIII. Aſſertio 4. Peregrini, & advenæ, ſi moriantur in locis, per quæ tranſeunt, animo non ibi longam moram trahendi, neque commode ad ſepulturam majorum: nec ad propriam Parochiam eorum corpora deferri poſſint, ſepeliendi ſunt, vel in Eccleſia Cathedrali, ſecundum quorundam ſententiam, vel potius in Eccleſia Parochiali, in qua ſunt defuncti, præſertim ſi a Parocho ejuſdem loci Sacramenta perceperint, *Abb. c. l. Silveſt. V. Sepultura; q. 8. dicto 2. Molin. c. loc. n. 27.* Qui addunt, hac in re conſuetudini cujuſque loci ſtandum eſſe. Idem dicendum, de damnatis ad mortem, ſi ſepeliri permittantur, quod de peregrinis *Silveſt. citat. loc. dicto 3.*

IX. Ex dictis jam facile deduci poteſt, in quo loco alii quidam ſepeliri debeant, de quibus dubium eſſe poterat. Nam primo Prælati Eccleſiarum regulariter ſepeliri debent in Eccleſiis ſuæ Prælaturæ, quod ſi in duabus Eccleſiis ſint Prælati, locus erit præventioni, vel potius ſepelientur in illa, in qua ſunt mortui; Clerici vero inferiores ſepeliri debent in Eccleſia, in qua ſunt Beneficiati, *Silveſt. cit. qu. 8. dicto 6.* quia ibi cenſentur habere domicilium.

Secundo. Famuli domeſtici Ordinum Mendicantium poſſunt in eorum Eccleſiis, vel Cœmeteriis ſepeliri, etiam Parocho loci invito, ſi intra ſepta Monaſterii, Collegii, vel Reſidentiæ moriantur, ex privilegio a Papa conceſſo etiamſi in eo ſepulturam non elegerint, prout videre eſt apud *Rodriq. Tom. 2. q. 68. n. 2. Molin. c. l. num. 16.* & habetur *in Comp. privil. Societatis; V. Familiares; §. 1.*

X. Tertio. Uxor vidua, non in ſepulchro majorum ſuorum: ſed in mariti ſepulchrum ſepeliri debet, ſi nulla ſepultura electa deceſſit, *c. 2. in fine, cauſ. 13. qu. 2.* ubi dicitur: *quos conjunxit unum conjugium, conjungat unum ſepulchrum, & c. ſeq.* Major enim eſt conjunctio uxoris cum marito, quam cum propriis parentibus juxta illud *Geneſ. II. 24. Relinquet homo patrem ſuum* &c. Hoc autem procedit ſolum in legitima uxore, cum jam conſummatum eſt matrimonium, vel quæ ſaltem deducta eſt ad domum mariti: non autem in ſponſa de futuro, quæ non eſt ſepelienda in ſepulchro ſponſi, *Franc. in c. 3. §. Mulier. in fin. n. 3. h. t. in 6.* Deinde non procedit, ſi mulier propter adulterium ſit ſeparata a viro, facto divortio; quia tunc non eſt de domo, ſeu familia viri, niſi ei ante mortem ſit reconciliata, *Silveſt. cit. quæſt. 8. dicto 5.*

„ XI. Porro, ſi mulier, quæ plures viros ſucceſſive ha-
„ buit, & ſepulturam non elegit, moriatur: cum viro ulti-
„ mo, cujus domicilium retinet, & honorem, ſepelienda
„ eſt, quia uxor non tantum vivente marito, ſequitur domicilium, & ſocum mariti: ſed etiam poſt mortem ejus retinet illud, & honorem, ac dignitatem mariti, *cit. §. Mulier; & c. Ex parte 15. de for. compet.* & habetur in *l. Quoties; C. de privil. ſcholar. l. 12.* Id tamen intelligendum eſt, dummodo uxor poſt mortem mariti, in viduitate permaneat, & honeſte vivat: nam ſi ad aliud matrimonium tranſeat, ſequitur domicilium, & honorem poſterioris mariti, *argum. cit. §. Mulier; & l. His ſolis 7. C. de revoc. donat.* & multo magis perdit honorem, & privilegia mariti defuncti, ſi in viduitate impudice vivat, *arg. cit. l. His ſolis; Franc. in cit. §. Mulier, n. 1. & 2.* ubi tamen ait, quod vidua non teneatur in vita ſequi forum, ac domicilium mariti; ne quod in ejus favorem conceſſum eſt, in ejuſdem gravamen cedat, ſi eo uti in vita cogeretur.

XII. Notandum hic præterea primo. Uxor vidua debet ſepeliri in ſepulchro mariti, etiamſi eo mortuo reverſa ſit in domum patris, vel ad alium locum ſe tranſtulerit; quia retinet nihilominus domicilium, & honorem mariti, quod privilegium cum non detur loco: ſed perſonæ, non amittitur ob varietatem locorum, *Franc. citat. loc. num. 1. Silveſt. c. l. dicto 5.*

Notandum ſecundo. Prædicta procedunt, ſi uxor poſt maritum moriatur; ſi vero ante illum decedat, tunc vel maritus elegit ſibi ſepulchrum proprium, & in eodem debet ſepeliri uxor mortua; quia animi deſtinatione videtur maritus ibi ſepultus. Idemque dicendum, ſi maritus non elegit propriam ſepulturam, intendit tamen ſepeliri in ſepulchro majorum ſuorum: nam & in eodem ſepelienda erit uxor. Vel maritus non elegit ſibi ſepulturam, ſed eſt abſens, aut amens, ita ut non poſſit declarare ſuam voluntatem, circa ſepulturam: & tunc uxor ſepelienda eſt in ſepulchro ſuorum majorum, vel ſi tale non habebat, aut ſi in eo non poſſit ſepeliri, in Parochiali Eccleſia, in qua deceſſit. *Abb. in c. De uxore 7. n. 6. h. t. Franc. in cit. c. 3. §. Mulier.; n. 3. h. t. in 6. Silveſt. cit. q. 8. dicto 5.*

XIII. An vero vice verſa, ſi uxor prius deceſſit; electa ſibi ſepultura, & poſtea maritus moriatur, non electa ſepultura, maritus debeat tumulari in ſepulchro uxoris ſuæ, an vero in ſepulchro majorum; dubitatur? Videtur affirmandum prius, nam propter unionem, quæ fuit inter conjuges in vita, jus diſpoſuit, quod uxor debeat ſepeliri in ſepulchro mariti, ergo idem dicendum viciſſim de marito; cum maritus, & uxor ſint una caro, & æquali jure cenſeantur, ac gaudeant. Verum poſterius eſt tenendum, nempe maritum ſepeliendum eſſe in ſepulchro majorum ſuorum, vel in Eccleſia Parochiali, niſi conſuetudo alia vigeat, *Abb. in c. 7. n. 7. h. t.* ubi tamen dubitative loquitur, *Franc. in cit. §. Mulier; n. 3. verſ. 2. Quæritur; Silveſt. c. l. dicto 5.* Ratio eſt, tum quia in *c. 3. cauſ. 13. q. 2.* dicitur, unaquæque mulier ſequatur virum ſuum: non autem ibi dicitur, quod e converſo, etiam maritus debeat ſequi uxorem, & abſurdum videtur, ſi maritus ſequatur diſpoſitionem mulieris, *arg. l. Si ita 45. ff. de legat. 2.* Tum quia non eſt par ratio; quoad hoc, mariti, & uxoris, nam mulier ſequitur domicilium, & honorem, ac jura mariti: non autem vice verſa, maritus uxoris, nec cenſentur eodem jure, niſi quoad uſum matrimonii. Quare cum a Jure communi non ſit recedendum, niſi in caſibus in eodem exceptis: nullibi autem in jure reperiatur permiſſum, quod maritus, ſi decedat, non electa ſepultura, alibi poſſit ſepeliri, quam in ſepulchra majorum ſuorum, aut in Parochia, ideo ſine fundamento aſſeritur, ſepeliendum eſſe in ſepulchro uxoris.

Porro ubi Religioſi, & Novitii ſepeliendi ſint, dicetur, *§. ſeq.*

§. II.

Digitized by Google

§. II.

Quinam ſibi, vel aliis ſepulturam eligere poſſunt, vel non?

XIV. Aſſertio 1. Omnes regulariter, tam maſculi, quam fœminæ, extra Parochiam ſuam, in aliena Eccleſia, vel Cœmeterio, ſibi ſepulturam eligere poſſunt, modo ſint puberes, & liberum arbitrium, ſeu uſum rationis habeant, ut ex communi docet *Silveſt. V. Sepultura*; *quæſt. 6. Molin. citat. diſp.* 214. *num.* 10. & conſtat ex *cap.* 5. ibi: *nullis tamen negamus proprium eligere ſepulturam, & alienam hoc titul.* & ibi, *Gloſſ. V. Proprium*; & colligitur ex *cap. Is, qui,* 3. *eodem in* 6.

„ XV. Extenditur autem primo. Quod etiam filiusfamilias, ſeu filius in patris poteſtate conſtitutus, (ſi pubes ſit) abſque patris conſenſu, libere ſibi poteſt ſepulturam eligere: tametſi per ultimam voluntatem, etiam pro anima ſua, non poteſt, ſine patris aſſenſu, aliquid relinquere, niſi Caſtrenſe, vel quaſi Caſtrenſe peculium habeat, prout ſtatuitur, in *c. Licet* 4. §. *Quamvis*; *hoc tit. in* 6. ubi *Gloſſ.* ait, *judicare*; ibi ſumi pro ultima voluntate. Per Caſtrenſe vero peculium intelligitur, quod filiusfamilias occaſione, vel intuitu militiæ, per quaſi Caſtrenſe, quod advocando v. gr. acquiſivit, *Gloſſ. ibid.* Ratio autem, cur filiusfamilias prius poſſit, etſi non poſterius, eſt, quia quoad res, & jura ſpiritualia (cujuſmodi etiam eſt jus ſepulturæ, quippe res Sacra, & Religioſa, *c. Quæſta, 12. cauſ.* 13. *quæſt.* 2.) filius non eſt ita ſubjectus patriæ poteſtati, ſicut quoad bona temporalia, juxta *c. ult.* §. *fin. de judic.* ſed potius ſui juris, ideoque libere poteſt de illis diſponere, ſine conſenſu patris *Franc. in citat.* §. *Quamvis, in princ.* ſicut etiam de bonis Caſtrenſibus, & quaſi Caſtrenſibus, in quibus non eſt dependens a patria poteſtate, nec ei ſubjectus.

XVI. Extenditur ſecundo. Quod ſicuti vir liberam habet „ poteſtatem eligendi ſepulturam ſibi, ſic & uxor, ita ut nulla inter conjuges facienda ſit diſtinctio, cum utrinque æqualis in hoc caſu competat facultas, prout reſcripſit Lucius III. in *c. De uxore* 7. *h. t.* ubi etiam ratio redditur; quia electio ſepulturæ, quæ ab uxore fit, durante adhuc matrimonio, ad illud tempus refertur, & ad illum ſtatum pertinet, in quo mulier ſoluta eſt a lege viri, nempe ad tempus mortis.

Ubi notandum cum Abbate *hic num.* 2. ſicut non valet diſpoſitio facta tempore habili, ſi effectus illius conferatur ad tempus inhabile: ita vice verſa, valet diſpoſitio, quæ fit tempore inhabili, ſi ejus effectus conferatur in tempus habile, ut colligitur ex *l. Quod Sponſa* 4. *C. de donat. ante nupt.* ubi dicitur, non valere donationem factam ſponſæ, ſi ejus effectus conferatur in tempus nuptiarum, ſive ut tunc effectum ſortiatur: valet tamen donatio facta ante nuptias, vel poſt nuptias, ſi effectum primum habebit, poſt ſolutum per mortem matrimonium, *l. Cum hic ſtatus*; 32. §. 12. §. *& Si Sponſus*; *ff. de don. inter vir. & uxor.* Quia perinde eſt, aliquid fieri tempore habili, vel inhabili, ſi ejus effectus conferatur in tempus habile, ut tradunt Dd. in *l. In tempus* 6. *ff. de hæred. inſtit.*

XVII. Extenditur tertio. Quod etiam in loco minus religioſo poteſt quis ſibi eligere ſepulturam, prout decernitur in *c. Cum quis* 2. §. *Si quis h. t. in* 6. ubi dicitur: Si quis, prætermiſſa ſua antiqua ſepultura, novam in loco minus religioſo elegerit ſepulturam, talis electio (licet jura de hac re diverſa eſſe videantur) impugnari non debet, ubi juxta *Gloſſ. ibid. in caſu*, per locum minus religioſum intelligitur talis locus, qui etſi ſacer ſit: tamen minus frequenter in eo Sacrificia, & alia Officia Divina, ac publicæ orationes peraguntur, per quæ longe magis religioſus efficeretur; nam cum libera cuique ſit facultas eligendi ſibi ſepulturam, non debet quis prohiberi, quo minus etiam in loco minus religioſo, v. g. in Capella, in qua nunniſi ſemel, vel bis in anno Miſſa celebratur, ſepeliri poſſit, ſi velit, modo talis locus jus ſepulturæ habeat, de quo infra.

XVIII. Sed huic deciſioni adverſari videtur, quod ſtatutum eſt in *c. Fraternitatem* 3. *h. t.* nempe, quod ſi quis relicto ſepulchro majorum ſuorum, eligat ſibi ſepulturam in loco minus religioſo, non valet electio: ubi Innocentius III. „ ita reſcribit: Cum ſepulchra, & Cœmeteria apud Eccleſias, & Monaſteria Religioſorum ab antiquo ſint conſtituta, in quibus orationes, & Miſſarum ſolennia, tam pro vivis, quam defunctis, frequentius celebrantur, unde devotioni, & ultimæ voluntati eorum, qui volunt ibi ſepeliri, non eſt contradicendum. Qui vero relictis antiquis Eccleſiis, & ſepulchris patrum ſuorum, ad nova, & minus religioſa loca ſe transferunt, contra Patrum antiquam conſuetudinem, ſeu inſtitutionem facere videntur, qui apud parentes ſuos ſepeliri voluerunt. Quare mandat Papa, ut corpus defuncti reddatur illi Eccleſiæ, in qua ſepulti ſunt majores ipſius, ut cum eiſdem ibi ſepeliantur.

Ad hoc reſpondetur, dictum *c. Fraternitatem*; intelligendum eſſe, ſi quis ſepulturam eligat in loco minus religioſo irrationabiliter, aut malitioſe, & quia relicta ſepultura majorum ſuorum, in qua de jure, juxta antiquam conſuetudinem, ſepeliri debuiſſet, novam ſepulturam in alia Eccleſia elegit, dolo inductus, vel ex contemptu antiquæ, aliam pro ſua ſepultura deputavit, vel in præjudicium illius Eccleſiæ, cui debitam portionem canonicam non reliquit, tunc enim Eccleſia, quæ præterita eſt, v. gr. Regularium, ut in caſu *hujus cap.* corpus defuncti repetere poteſt, ut in illa cum majoribus ſuis ſepeliatur, prout explicat *hoc c. Abb. hic num.* 4. *in fin.* Et ſi hoc c. non eſt correctum per *cit. c.* 2. §. *Si quis eod. in* 6. neque enim correctio jurium antiquorum, ſine neceſſitate, aſſerenda eſt. Aliam explicationem hujus *c.* 3. affert *Abb. c. l.* videlicet in Eccleſia non habente Cœmeterium, non licere ſibi eligere ſepulturam; quia eſt contra inſtitutionem SS. Patrum, cum corpora fidelium debeant requieſcere in Cœmeteriis Eccleſiarum, *c. Aurum* 70. *cauſ.* 12. *qu.* 2. *& c.* 1. *cauſ.* 13. *qu.* 1. & juxta hanc expoſitionem, ſumma *hujus cap.* hæc erit: non poteſt quis, relicto majorum ſepulchro, eligere ſibi ſepulturam in Eccleſia, quæ de jure, vel ex privilegio Cœmeterium non habet, *Fagn. hic n.* 2. ſed prior interpretatio eſt melior.

„ XIX. Aſſertio 2. Poteſt pater filios impuberes, qui antequam ad annos pubertatis perveniant, ſepulturam ſibi eligere nequeunt, ſepelire, in qua Eccleſia ipſe voluerit, ſi conſuetudo Religionis id permittat: ſi vero conſuetudo id non habeat, tunc cum majoribus ſuis tumulandi ſunt, vel in parochiali Eccleſia, prout ſtatutum eſt, in *c. Licet* 4. *in princ. h. t. in* 6. & in *c. De uxore* 7. §. *Utrum autem extra eod.* ubi dicitur, quod pater filios minores, ſeu impuberes poſſit ſepelire, ubi voluerit, id non reperitur definitum a SS. Patribus, & ideo conſuetudini loci relinquendum eſt. Ratio eſt, quia ob defectum maturæ ætatis, & judicii, impuberes ſepulturam ſibi eligere non poſſunt, ſed eorum voluntas a patre, vel tutore regi debet.

XX. Ubi notandum primo. Sicut conſuetudo dat juriſdictionem, *c. Cum contingat* 14. *de foro compet.* & jus eligendi Prælatum, *cap.* 3. *de cauſſ. poſſeſſ.* ita & jus eligendi ſepulturam dare poteſt, etiam contra Jus commune, ſecundum quod, qui non electa ſepultura, mortui ſunt, in ſepulchro majorum, vel in parochiali Eccleſia ſepeliendi ſunt, *cap.* 1. *hoc & in cap.* 3. *eod. in* 6. *Gloſſ. in citat. cap. Licet V. Conſuetudo*; dummodo talis conſuetudo legitime præſcripta ſit, videlicet 40. annis cum titulo, vel tempore immemoriali ſine titulo, juxta *cap.* 5. *de præſcript. in* 6. cum ſit contra Jus commune, quamvis probabile ſit; ſufficere tempus 10. annorum; quia tali conſuetudini jus non reſiſtit, ſed potius aſſiſtit, *Franc. in cit. c. Licet n.* 2.

Notandum ſecundo. Etſi pater, ſpectato Jure communi, poſſit filio impuberi facere Teſtamentum, ſive hæredem ipſi ſubſtituere *lib.* 1. *ff. de vulg. ſubſt. cap.* 1. *de teſtam. in* 6. non tamen poteſt eidem ſepulturam eligere, ſecluſa conſuetudine. Ratio diſparitatis eſt, quia jus ſepulturæ eſt ſpirituale, jus autem teſtandi temporale: poteſtas autem patris non ita ſe extendit in filium ad jura ſpiritualia, ſicut ad temporalia, ut ſupra dictum.

Notandum tertio. Non tantum pater, ſed etiam mater, imo & propinqui, ſi impubes aſcendentes non habeant, poſſunt ſepulturam ipſi eligere, ſi conſuetudo talem poteſtatem eis concedat, *Franc. citat. loc. numer.* 3. *in fine*. Veruntamen Gloſſ. *in citat. cap. Licet*; *V. Vel in Parochiali*, tradit, quod conſuetudo non dat liberam facultatem parentibus, & amicis eligendi ſepulturam pro impubere, ubi voluerint; ſed quod ſolum liceat ipſum ſepelire, vel in ſepultura majorum, vel in Parochia, prout voluerint. Imo *Anchar. ibid. not.* 4. & alii putant, ordinem ſcripturæ inſpiciendum eſſe, ita ut impubes ſepeliendus ſit in ſepulchro majorum, ſi poteſt, alias in Parochiali Eccleſia, quia illud jura huic præferunt: niſi conſuetudo tribueret poteſtatem eligendi alterutrum, tum enim illa ſervanda eſſet. *Franc. c. l.*

„ XXI. Aſſertio 3. Religioſi ſibi ſepulturam eligere non poſſunt, cum velle, & nolle non habeant, ſed in Monaſteriis ſuis ſepeliri debent, niſi adeo remoti ſint a propriis Monaſteriis, ut eo commode poſt mortem deportari non poſſint, tunc enim jus habent eligendi ſibi ſepulturam, prout ſtatuitur in *c. Religioſi*, 5. *& ultim. hoc titul. in* 6. Sed huic deciſioni obſtare videtur, quod uxor ſibi eligere poſſit ſepulturam, abſque conſenſu mariti; quia talis electio refertur, & tendit in illud tempus, in quo mulier ſoluta eſt lege, & poteſtate viri, *citat. c. De uxore*; ergo ſimiliter Religioſus poterit ſibi eligere ſepulchrum, abſque conſenſu Prælati, cum & ipſe diſponat in tempus ſcilicet mortis, quo eſt ſolutus a lege, ſeu poteſtate Prælati. Sed reſpondetur cum *Gloſſ. fin. in citat. c. ultim. hoc tit. in* 6. diſparem eſſe rationem; quia uxor non eſt ſubjecta poteſtati viri abſolute, & omnimode, ſed ſolum quoad legem conjugii, & actus, ſeu obligationes matrimoniales, ideoque ea lege ceſſante, ipſa poteſt pro arbitratu diſponere: At vero Religioſus, cum propter votum obedientiæ, proprium velle, ac nolle non habeat, eſt abſolute, & ſimpliciter ſubjectus ſuo Prælato, in omnibus ſaltem externis actionibus, & diſpoſitionibus, ideoque nec in tempus mortis aliquid de ſe, & rebus ſuis diſponere poteſt. Deinde licet Religioſus per mortem jugo obedientiæ liberetur, quia tamen tempore vitæ ſuæ non habet proprium velle, non poteſt eligere locum, in quo poſt mortem ſepeliatur, quia non ſolum effectus, ſed etiam initium hic ſpectatur, nam Regula illa, quod valida ſit diſpoſitio, ſi effectus referatur in tempus habile, ſolum procedit, quando jure aliquid prohibetur, ſpectato ſolo effectu; ſecus ſi prohibeatur, ſpectato etiam initio, tunc enim non ſufficit, ut referatur etiam in tempus habile, ut conſtat ex *l. Si minor* 4. *ff. de ſervis exportand.* ubi minor 25. annis nequit ſervum manumittere, etſi manumiſſio referatur in tempus, quo complevit 25. annum, quia lex ſpectavit initium, quo tempore, non poteſt manumittere, ob defectum perfectæ ætatis, & maturi judicii, *Abb. in c. De uxore*; *nu.* 4. *h. t. Franc. in cit. c. ult. n.* 5. *not.* 2. *eod. in* 6. *Sanch. l.* 6. *mor. cap.* 14. *num.* 1.

XXII. Pro explicatione *citat. cap. ultim.* Notandum præterea primo. Licet *Franc. citat. loc. num.* 3. & alii quidam putent, quod Religioſus, etiamſi moriatur in loco remoto a Monaſterio non poſſit ſibi eligere ſepulturam, quia etiam tum caret proprio velle, ac voluntate. Contrarium tamen verius eſt, ut tenet *Jo. Monach. in citat. cap. ult. num.* 2. *& Ancharan. ibid. not.* 3. *Abb. extra eod. in cap.* 7. *num.* 4. *Silveſt. V.*

Sepulturas; q. 6. Sanch. c. l. nu. 3. & alij. Idque ſatis aperte colligitur ex *cit. cap. ult. h. t. in 6.* ubi prohibitioni illi, ne Religioſi ſibi eligant ſepulturam, adjicitur hæc exceptio: *Niſi a propriis Monaſteriis adeo ſint remoti, ut ad ea, cum moriantur, commode portari non poſſint*: ergo per contrarium ſenſum, tum poſſunt ſibi eligere ſepulturam, quia tunc ipſum jus tribuit Religioſis talem licentiam: nam, ut ait *Gl. ibid. V. Commode*; ratione diſtantiæ, difficultatis, ſeu incommoditatis interdum permittitur, quod alioquin non permitteretur. Idemque ſupponitur in *cap. Nimis; 16. de Exceſſ. Prӕl.* ubi arguuntur illi Clerici, qui Religioſorum decedentium, extra Monaſteria ſua, corpora ad ſua Monaſteria deportari cogunt, licet ipſi alibi ſibi ſepulturam elegerint, ut ulmiorum oblatione oſibus Clericorum cedant. Porro, ſi Religioſus in Academia degens, moriens ſibi elegit ſepulturam in Eccleſia aliqua, debet ex oblationibus funeralibus portio canonica dari illi Eccleſiæ parochiali, in qua Religioſus deceſſit, & conſuevit Sacramenta percipere, & accedere Divina ufficia, *Anchar. in ⁊it. cap. ult. circa fin. Franc. ibid. num. 4.*

Notandum ſecundo. Etſi Religioſi intra Clauſtra Monaſterij degentes non poſſint ſibi eligere ſepulturam, poſſunt tamen illi, qui extra Clauſtra Monaſterij Beneficiis ſunt præpoſiti; quia hi in multis velle, ac nolle proprium habent, ut notat *Gl. in cit. cap. ult. V. Non habeant in addit. & Jo. And. ibid. in fin.*

XXIII. Notandum tertio. Si Religioſus a Monaſterio ſuo ita remotus moriatur, ne ad illud commode deportari non poſſit, nulla ſepultura electa, tum ſi in Civitate, vel loco, in quo deceſſit, ſit Monaſterium ejuſdem Ordinis, in quo commoratus, & mortuus eſt, in eodem ſepeliri debet, ut habetur in *cap. 1. cauſ. 16. q. 1.* Sin vero extra Monaſterium ſit commoratus, & mortuus, tum probabilius eſt, ſepeliendum eſſe in Eccleſia parochiali, in qua deceſſit talis Religioſus, & Sacramenta percipere debuit, cum non ſit ſubditus illius Monaſterij, *Gl. magna in cit. c. ult. not. 1. h. t. in 6. & Franc. ibid. n. ult. Abb. in c. 2. n. 4. extra eod.* Quamvis *Sanch. cit. c. 14. n. 4.* putet in Monaſterio ſepeliendum eſſe, quod certum eſt, ſi eo venerit animo in eo loco perpetuo reſidendi.

XXIV. Aſſertio 4. Non tantum Epiſcopus poteſt ſibi eligere ſepulturam, extra ſuam Eccleſiam Cathedralem: ſed etiam Prælatus Religioſi Ordinis, extra Monaſterium ſuum, ſaltem ſi Superiorem in Ordine non habeat, etſi ſubditus ſit Papæ, ut Præpoſitus Generalis, vel Epiſcopo, ut Abbas non exemptus, quia in multis habet velle, & nolle proprium, & ſubditos habet in ſua poteſtate, *Abb. in cit. c. de uxore; n. 3. h. t. Franc. in cit. c. ult. n. 2. Silveſt. V. Sepulchra; q. 6.* Ratio eſt, quia talis Prælatus non eſt ſub poteſtate alterius, niſi ſicut alij Clerici ſunt ſub poteſtate Epiſcopi: & quamvis in *cit. c. ult. h. t. in 6.* generaliter dicatur, Religioſos non poſſe eligere ſepulturam, ſub nomine autem Religioſi comprehenditur etiam Abbas: non tamen continetur ſub ratione in Conſtitutione illa expreſſa, ibi: *cum velle, & nolle non habeant*, Lex autem reſtringenda eſt ad limites cauſæ, ſive rationis principalis in illa expreſſæ, *Abb. cap. l.* Si vero Prælatus Regularis habeat Superiorem in Ordine, ut Quardianus, Prior, Provincialis, non habet liberam facultatem eligendi ſibi ſepulturam, extra Monaſterium, quia Dd. id non aſſerunt, neque conſuetudo id permittere videtur, *Laym. l. 3. tract. 5. c. ult. n. 7.* Quamvis contrarium tenere videatur. *Sanch. c. l. nu. 7.* Quod ſi Prælatus elegit ſibi ſepulturam, ſed poſtea Prælaturæ renunciet, vel ab ea deponatur, non in loco electo, ſed in ſuo Monaſterio eſt ſepeliendus; quia inſpicitur tempus mortis ad diſcernendum, an quis ſit habilis ad eligendam ſepulturam: at tempore mortis non erat ille Abbas, ſed tantum Monachus profeſſus, nec habebat velle, & nolle, *Rodriq. Tom. 3. qq. Reg. q. 60. art. 1. Sanch. c. l. n. 8.*

Porro licet Prælatus Regularis ſibi: non tamen pro Religioſo ſubdito ſuo poteſt eligere ſepulturam, ſpectato Jure communi, ſicut nec pater, ratione patriæ poteſtatis pro ſilio impubere, ſed ratione conſuetudinis legitime præſcriptæ, *c. pen. h. t. in 6.* ideoque neuter id poteſt, ubi talis conſuetudo non exiſtit, *Sanch. cit. c. 14. n. 6. contra Rodriq.* Præterea Monachus, qui præeſt extra Monaſterium Prioratui manuali, ſeu ad nutum Superioris revocabili, poteſt ſepeliri, vel in Monaſterio, vel in illo Prioratu, ſecundum Abbatis voluntatem; quia cenſetur Monachos utriuſque loci, & Monaſterij, & Prioratus ipſi ſubjecti, juxta *c. 1. de privil. in 6. Franc. c. l. n. 2. Sanch. c. l. n. 9.*

XXV. Aſſertio 5. Denique Novitij Religioſorum poſſunt ſibi eligere ſepulturam, nam hæc electio eſt interdicta ſolis Religioſis in *cit. cap. ult. h. t. in 6.* ipſi autem non ſunt veri Religioſi, præſertim in odioſis, & habent adhuc proprium velle, ac nolle, *Franc. cap. l. nu. 2. Sanch. c. l. n. 10.* Quod ſi Novitius decedat, intra tempus probationis, ſive intra Monaſterium, ſive extra, in domo v. g. parentum, ubi verſabatur, cum licentia Superioris, retento habitu Religioſo, abſque ſepulturæ electione, ſepeliri debet in Monaſterio; quia Novitij gaudent juribus, & privilegiis ſui Ordinis, *Rodriq. Tom. 2. q. 39. artic. 4. Silveſt. q. 8. dicto 7. Sanch. c. l. nu. 11. Laym. c. l. num. 8. dicto 4.* Et quidem expenſis Monaſterij, ſeu Ordinis ſepeliendi ſunt Novitij, ſi proprium patrimonium non habeant; cum ſint membra Ordinis, admiſſi, ut probentur, qua in re ſervanda eſt conſuetudo recepta in quavis Religione, *Rodriq. c. q. 60. artic. ult. Sanch. c. l. n. 12.*

,, XXVI. Cæterum hoc loco addendum primo. Quod in
,, *c. Animarum; 1. h. t. in 6.* ſevere prohibetur omnibus Re-
,, ligioſis, & Clericis ſæcularibus cujuſcunque ſtatus, vel
,, conditionis exiſtant, ne aliquos ad vovendum, jurandum,
,, vel fide interpoſita, aliove modo promittendum inducant
,, (non enim facit DEUS differentiam inter juramentum,
,, & ſimplicem promiſſionem, *cap. juramenti; 12. cauſ. 22.*
,, *quæſt. 5.*) ut apud Ipſorum Eccleſias ſepulturam eligant,
,, vel jam electam alterius non immutent. Quod ſi ſecus a-
,, ctum fuerit, talis electio penitus irrita eſſe decernitur,
,, adeo, ut qui ita elegerunt, non apud Eccleſias ſic ele-
,, ctas ſepeliri, nec alibi (ne contra juramentum, aut pro-
,, miſſum hujuſmodi a ſe factum materiam agendi, ſeu con-
,, traveniendi habeant) eligere poſſint: ſed abſque ulla con-
,, tradictione ſepeliantur in illa Eccleſia, in qua de jure
,, ſepeliendi fuiſſent, ſi nulla ſepultura electa, deceſſiſſent
,, (ſcilicet ubi ſunt majorum ſuorum ſepulchra, *Gl. hic V.*
,, *Apud quas*; vel in Eccleſia parochiali.) Si vero iidem
,, Religioſi, vel Clerici ſæculares prædicti (qui ſic indu-
,, xerunt ad eligendum) in Eccleſiis, aut Cœmeteriis ſuis
,, ſepelire præſumpſerint, ad reſtitutionem ſepultorum cor-
,, porum (ſi petantur) & omnium, quæ occaſione ſepultu-
,, ræ ad ipſos quomodolibet pervenerunt, intra decem dies
,, integre faciendam, ſint obligati. Quod niſi fecerint, Ec-
,, cleſiæ ipſæ, in quibus corpora ſepulta fuerunt, & Cœ-
,, meteria earundem, ex tunc ipſo facto, ſint, & maneant
,, interdicto Eccleſiaſtico ſuppoſita; donec plena omnium
,, (& corporum ſepultorum, & oblationum funeralium)
,, reſtitutio facta fuerit. Ratio hujus Conſtitutionis eſt,
quia ſepultura Chriſtiana eſt res Sacra, & Religioſa, ideo pactum de ſepeliendo aliquem in certa Eccleſia intervenire non poteſt; quia in rebus ſacris omnis pactio, ſeu conventio eſt prohibita, *c. ul. de pact.* de quo infra.

XXVII. Hinc deducitur primo. Quod hæc Conſtitutio non habet locum, ſi quis inductus ſit, ad eligendam ſepulturam in aliquo loco, ſine voto, juramento, vel promiſſione, v. g. precibus, *Franc. hic nu. 2. not. 3.* Secundo. Si quis inducatur voto, juramento, vel promiſſione ad eligendam ſepulturam in aliena Eccleſia, ut ſi v. g. Religioſi S. Franciſci inducant aliquam in Eccleſia Prædicatorum, *Franc. ibid. nu. 4. Rodriq. Tom. 3. qq. reg. q. 58. art. 7. dub. 4.* Tertio. Si quis legitime elegit ſepulturam in una Eccleſia, & poſtea inducatur ad eligendam ſepulturam in alia Eccleſia, hæc electio nulla eſt, adeoque non tollit primam electionem, quæ de jure erat valida, quo minus in prius electa Eccleſia ſepeliri poſſit, *Rodriq. cap. l. art. 7. dub. 5.* Quarto. Non habet locum hæc Conſtitutio, ſi inductio non eſt ſortita effectum, quia inductus noluit vovere, vel jurare, *Rodriq. c. l. dub. 5.* Quinto, ſi quis ſponte, ac proprio motu, abſque inductione, vovit, juravit, & promiſit eligere ſepulturam in certo loco, ceſſat prohibitio hujus Conſtitutionis; quia ceſſat ejus ratio, & tenetur ſervare votum, vel juramentum, niſi nova cauſa ſuperveniat, ut quia mutatur ſtatus ipſius, ut ſi factus ſit Epiſcopus, vel ſtatus loci, quia is deſtructus eſt, *Hoſtienſ. in ſumm. h. t. n. 8. in fin. Rodriq. c. l. §. pen.* Sexto. Si quis juravit, ſe non mutaturum electionem ſepulturæ, inductus a Religioſis, vel Clericis, electio non valet: quia tamen talis electio accedit ad naturam ultimæ voluntatis, & eſt ejus pars, cujus libertas tolli non debet, cum ſit ambulatoria uſque ad mortem, ideo, videtur poſſe mutari: (ſicut poteſt jurans, ſe non mutaturum Teſtamentum, illud mutare, licet mutans fiat perjurus,) ideoque juramentum, quantum ad ipſum jurantem, eſt ſervandum, & licite non poteſt alibi eligere ſepulturam, *Rodriq. cap. l. dub. 6.* Septimo. Obligatio iſta reſtituendi emolumenta, quæ occaſione ſepulturæ ad Religioſos, vel Clericos inducentes pervenerunt, ſtatim contrahitur, etiam ante ſententiam Judicis declaratoriam criminis, ut probat *Suar. diſ. 37. de cenſur. ſec. 1. n. 25.* & colligitur ex ipſo Textu *cit. cap. 1. h. t. in 6.* ibi: *ipſos obligatos eſſe cenſemus*, quæ verba innuunt, abſolute talem obligationem imponi. Addit *Suar. c. l. nu. 26.* Si unus Religioſus, vel Clericus ſolus, vel alter, aliquem induceret ad eligendam ſepulturam, & alij id ignorantes ſepelirent, non incurreretur hoc Interdictum, quia bona fide ſepeliverunt.

XXVIII. Addendum ſecundo. Si Titius electionem ſepulturæ ſuæ commiſit arbitrio alterius, v. g. Sempronij, iſque, vivente Titio, non elegit, non poteſt, Titio mortuo, amplius eligere; quia per mortem Parochiani ſtatim jus ſepeliendi acquiſitum eſt illi Eccleſiæ, apud quam ſepeliri debebat, cum non electa ſepultura, deceſſit; *Lapus in cap. Is, qui; 3. n. ult. h. t. in 6.* Non obſtat, *c. Cum tibi; 13. ſupr. de ſeſtum*. Quia bene poteſt quis alteri committere, ut de bonis ſuis poſt mortem diſponat ad pias cauſas, pro arbitratu ſuo, cum ſic committens ſit abſolutus dominus bonorum ſuorum. At vero facultas eligendi ſepulturam eſt beneficium, ſeu privilegium a SS. Canonibus conceſſum contra Jus commune; ideo non debet extendi, ita ut conceſſa poteſtate eligendi ſepulturam, cenſeatur etiam eſſe conceſſa poteſtas electionem hanc committendi alteri, ſaltem non ita, ut is, poſt mortem committentis, adhuc eligere poſſit; quia aliud eſt, ſepulturam eligere, aliud electionem ſepulturæ alteri committere, etſi committi potuit, exſpiravit commiſſio morte committentis, ante factam electionem illius, *cap. Gratum; 20. de offic. deleg.* quare Titius, hoc caſu, ſepelietur in ſepulchro majorum ſuorum, vel in Eccleſia parochiali, juxta ſupra dicta, *Lapus c. l.*

§. III.

Quibus Eccleſiis jus ſepulturæ competat, & quis poſſit jus ſepulturæ concedere.

XXIX. Aſſertio 1. Jus ſepeliendi de Jure communi competit ſolum Eccleſiis populum, ſive curam animarum habentibus, quales ſunt Parochiales, ut docet *Abb. in c. Certificari; 9. n. 1. h. t. Silveſt. V. Sepultura; qu. 3. Molin. tract. 2. diſ. 214. n. 21.* & alij communiter. Ratio eſt, quia ſicut Sacramenta adminiſtrare, verbum DEI prædicare, ita & officium ſepulturæ præſtare fidelibus ad eoſdem Paſtores pertinet, ut colligitur ex *Clement. 2. §. Verum; h. t. & c. 1. cauſ.*

Digitized by Google

cauſ. 23. *q.* 1. Sed obſtat *Text. in c. Ubicunque*; 6. *cauſ.* 23. *q.* 2. Ubi Concilium Triburienſe ſtatuit, ut ſi fieri poſſit, primo quis ſepeliatur in Eccleſia Epiſcopali: Deinde in Eccleſiis Monaſteriorum, ubi Religioſa degit Congregatio. Tertio, ubi quis decimas percipiebat, ergo Monaſteriis etiam jure communi competit jus ſepulturæ. Verum Textus hic de Monaſteriis habentibus populum intelligi debet, ut explicat *Abb. in c.* 3. *not.* 1. *h. t.*

XXX. Porro ex ſpeciali privilegio Sedis Apoſtolicæ etiam Religioſis competere poteſt jus ſepeliendi fideles in Templis, & Cœmeteriis, quale privilegium conceſſum fuit Ordini Prædicatorum, & Minorum in *Clement. Dudum*; 2. §. *Hujuſmodi*; *h. t.* Ubi decernitur, quod prædicti Regulares
„ libere poſſint in Eccleſiis, vel locis ſuis ſepelire quoſ-
„ cunque, qui in illis ſepulturam elegerint: dummodo ipſi
„ Fratres de omnibus proventibus, tam funeralibus, quam
„ quibuſcunque, & quomodocunque relictis, diſtincte, vel
„ indiſtincte; ad quoſcunque uſus, de quibus etiam quarta,
„ ſive canonica portio non conſuevit ſolvi, vel non debet
„ de jure, nec non de datis, vel qualitercunque donatis
„ in morte, ſeu mortis articulo, vel in infirmitate dan-
„ tis, in qua deceſſit, Fratribus ipſis, vel aliis pro iiſdem,
„ quartam partem (quam Papa taxat, & limitat) Eccleſiis
„ Parochialibus, & earum Rectoribus integre dare tenean-
„ tur. Quæ autem danda eſſent ipſis Fratribus in morte,
„ non curent ſibi dari in vita, ne quartam ſolvant, ſuper
„ quo illorum conſcientia oneratur. Si quid autem fecerint
„ fraude, vel dolo, præter peccatum, quod incurrunt,
„ quartam etiam reſtituere teneantur, ultra quam non
„ ſunt obſtricti ad aliud ſolvendum, revocantur etiam,
„ & caſſantur omnia privilegia, conſuetudines, ſtatuta, &
„ pacta, in quantum ſunt præmiſſis contraria.

Idem iiſdem verbis jam ante ſtatutum fuit a Bonifacio VIII. *Extravag. ſuper Cathedram*, 2. §. *Hujuſmodi quoque inter Communes*, *h. t.* Porro hoc privilegium libere ſepeliendi poſtea aliis etiam Religioſis eſt conceſſum, ut notat *Molin. c. l. numer.* 21.

XXXI. Ubi etiam circa privilegium notandum eſt, quod Religioſi, quibus a Papa libera facultas ſepeliendi eos Parochianos in Eccleſiis ſuis, qui id petierunt, conceſſa eſt, non teneantur permittere, ut funus prius ad Eccleſiam parochialem ducatur: ſed ſi Presbyteri admoniti corpus defuncti deferre nolint ad Eccleſiam Regularium, poſſunt etiam contradicente Parocho, vel Epiſcopo, ipſimet Regulares illud levare, ac deferre ad Eccleſiam ſuam, alioqui enim non haberent jus libere, id eſt, ſine ullius contradictione ſepeliendi, *cit. Clem.* 2. §. *Hujuſmodi*: niſi aliud habeat conſuetudo, ut docet *Abb. in c. Cum liberum* 6. *n.* 4. & *in c. In veſtra*; 10. *n.* 1. *h. t. Silveſt. V. Sepultura*; *q.* 4. Ratio eſt, quia conceſſo fine, cenſentur etiam conceſſa eſſe media neceſſaria ad finem, ita ut nemo impedire debeat.

Porro quæ in *cit. Clement. dudum*; *h. t.* præterea ſtatuuntur circa prædicationes Regularium, & confeſſiones ab eis audiendas, ea ad præſentem Titulum non ſpectant: ideoque alibi commodius referentur.

XXXII. Aſſertio 2. Solus Papa poteſt univerſim in tota Eccleſia concedere jus, ſeu privilegium ſepeliendi, item Legatus de latere intra ſuam Provinciam, *Barb. de offic. Paroch. c.* 26. *nu.* 9. Sed & Epiſcopus, vel qui quaſi Epiſcopali juriſdictione eſt præditus, poteſt intra Diœceſin ſuam, vel Territorium jus ſepeliendi concedere, ſed non niſi ex juſta cauſa, & accedente conſenſu Capituli, ſine quo non poteſt Epiſcopus ardua expedire, nec jus competens uni Eccleſiæ, ut jus ſepulturæ, Eccleſiæ Parochiali auferre, & dare alteri, cum præjudicio ejuſdem. *Abb. in c. Certificari*; 9. *h. t. n.* 9. *Molin. cit. diſ. n.* 21.

XXXIII. Notandum hic primo ex *Navarr. l.* 3. *conſil.* 1. *h. t.* Tribus modis poteſt dari jus ſepulturæ alicui. Primo. Ut is, cui datur, fiat dominus ſepulturæ: & hoc modo nulli poteſt dari jus, vel locus ſepulturæ, nec quidem cum auctoritate Epiſcopi; quia res Sacræ, & loca Religioſa (qualia ſunt ſepulchra) non poſſunt eſſe in dominio alicujus. Secundo, poteſt alicui dari jus, ut ipſe, & ſui in certa Eccleſia, vel loco ſepeliantur, nec ipſis invitis, alius extraneus in eo ſepeliri poſſit: hoc ſecundo modo non poteſt dari jus ſepulturæ, ſine auctoritate Epiſcopi, neque cum illa, ſine juſta cauſa, & conſenſu Capituli; quia licet per talem conceſſionem non transferatur rei, ſeu loci ad ſepulturam deputati dominium: transfertur tamen uſus ejus, & ejus ſepeliendi, quod fieri nequit, niſi ſervata forma, ac ſolennitate requiſita in alienatione rerum Eccleſiaſticarum. Tertio. Poteſt quis habere jus, ut poſſit alios, in ſua Eccleſia, vel Cœmeterio ſepelire, qui id petierint: & hoc modo poteſt concedi locus ſepulturæ, a quolibet habente liberam ſepulturam, ſive jus admittendi alios ad ſepulturam in ſua Eccleſia, vel loco ſacro, ſine ſpeciali conſenſu Epiſcopi; cum habeat facultatem a jure communi, vel ex legitimo ſpeciali privilegio conceſſam.

XXXIV. Notandum ſecundo. Poteſt quis quoad uſum habere ſepulchrum proprium, vel commune toti familiæ, pro ſe ſcilicet, uxore, & liberis utriuſque ſexus per lineam maſculinam deſcendentibus conditum, etiamſi hæredes non ſint, in quo alius extraneus, ſine conſenſu ipſorum, ſepeliri non poteſt, quod ſepulchrum familiare dicitur: vel pro ſe, & ſuis hæredibus etiam extraneis conſtitutum, quod hæreditarium appellatur, neque ſe extendit ad familiares, niſi ſint hæredes, neque ad affines, aut cognatos, qui non ſunt de familia, niſi ab iis ſint hæredes inſtituti, *l. Familiare* 5. & *l. ſeq. ff. de Religioſ. & ſumptibus funerum* & *l. In ſepulchrum*; 4. & *l. Jus ſepulchri*; 13. *C. eod.* Et quamvis olim tale jus ſepulchri acquirebatur, ſi quis in loco, vel fundo ſuo ſepulchrum ædificavit: hodie tamen ad acquirendum jus ſepulturæ, pro ſe, & familia ſua, vel hæredibus aliis excluſis, requiritur licentia ab aliis conceſſa, qui illam dare poſſunt, ut Epiſcopus, ſive Ordinarius loci, vel ex privilegio etiam Religioſi, qui illam in ſuis Eccleſiis, Capellis, Cœmeteriis, concedere poſſunt, modo reipſa actualis ædificatio ſequatur *Mol. cit. diſ.* 214. *nu.* 4. & 5. & 6. *Barb. de offic. Epiſc. c.* 26. *n.* 12. Porro tota familia extincta, vel hæredibus deficientibus, poteſt Eccleſia eundem locum pro ſepultura denuo aliis concedere; quia tunc jus illud redit ad Eccleſiam, ſicut mortuo uſuario, uſus redit ad proprietarium, *l. pen. C. de uſufruct.* Quin imo, etiamſi quidam adhuc ſuperſtites ſint ex familia, vel hæredibus, poteſt Prælatus Eccleſiæ, etiam invitis illis, propter neceſſitatem, vel aliam juſtam cauſam, extraneum aliquem admittere ad ſepulturam in tali loco, *Abb. in c. pen. n.* 5. *h. t. Silveſt. V. Sepultura*; *q.* 3. *dicto* 2. *Barb. c. l. n.* 25.

§. IV.

An pro ſepultura aliquid exigi, vel accipi poſſit?

XXXV. Aſſertio 1. Fundus, ſive Terra non ſacra poteſt vendi & emi, abſque ſimonia, eo fine, ut in ſepultura fidelium conſecretur, aut benedicatur, ſeu, ut ibi Sacrum Cœmeterium conſtruatur, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 4. *ad* 3. *Gl. in c. pen. V. Sepultura*; *h. t.* & *ibid. Innoc. n.* 1. *Silveſt. V. Sepultura*; *q.* 2. *Suar. Lib.* 4. *de ſimon. c.* 14. *nu.* 17. & alij communiter. Ratio eſt; quia terra illa, ſecundum ſe, eſt res pretio æſtimabilis, & mere temporalis; cum ergo non ſit religioſa, vel ſacra, poteſt licite vendi, & nemo compellendus eſt de ſuo beneficium facere, *c. Precaria*; 4. *cauſ.* 12. *q.* 2. quod autem ematur ad uſum ſacrum, id omnino eſt per accidens: unde etiam fundus emi poteſt, & vendi ad Eccleſiam ædificandam.

XXXVI. Aſſertio 2. Poſtquam fundus, vel terra aliqua ad ſepulturam fidelium eſt conſecrata, aut benedicta, vel publice dedicata, non poteſt, abſque ſimonia, contra jus naturale, & Divinum, pro pretio vendi, vel emi, ita ut pretium detur, vel accipiatur ratione conſecrationis, vel benedictionis. Eſt certa, & communis ſententia apud *Suar. c. l. n.* 18. quia tunc venderetur pro pretio ipſa ſpiritualis conſecratio, ſeu benedictio, adeoque ſpirituale pro temporali.

XXXVII. Aſſertio 3. Prohibitum eſt in SS. Canonibus tanquam ſimoniacum, vendere, vel pro pretio dare ſepulturam in Eccleſia, vel Cœmeterio, ad ſepulturam fidelium deputato, vel aliquem ſine certa pecunia data ibi non admittere ad ſepulturam, prout expreſſe ſtatutum eſt in *cap. Abolenda*; 13. *h. t.* Nam cum relatum fuiſſet Innocentio III.
„ quod alicubi perverſa conſuetudo inolevit, ut pro mor-
„ tuis ſepultura non prius effodi permittatur, quam pro
„ terra in qua ſepeliendi ſunt, certum pretium Eccleſiæ
„ perſolvatur; mandat Papa ejus loci Diœceſano, ut pro-
„ hibeat Clericis, ne quidquam omnino, ob eam cauſam,
exigere præſumant. Idem decernitur in *c. Audivimus*; 41. *de ſimon.* & in *c. Quæſta*, 12. & 2. *ſeqq. cauſ.* 13. *q.* 2. *c. In Eccleſia*; 14. *ead. cauſ.* & *q.* aperte dicitur. Quare cum in prædictis Canonibus abſolute, & ſimpliciter prohibeatur, exigi pretium pro ſepultura, ſive pro benedictione, ſive pro terra exigatur: & quidem, cum prohibitio illa fiat, intuitu Religionis, ne locus Sacer negotiationi exponi videatur, ſequitur, id eſſe ſimoniam ſaltem prohibitam Jure Eccleſiaſtico, *Suar. c. l. n.* 19. & 20.

XXXVIII. Et hinc ulterius infertur, eſſe ſimoniam Juris poſitivi, etiam dare, vel accipere pretium pro honoratiore loco ſepulturæ, v. g. ut quis ſepeliatur intra Eccleſiam, vel prope altare; quia licet forte motivum extrinſecum ementis ſit honor humanus, tamen locus, qui venditur, eſt Sacer, & ille honor, eſt veluti quid annexum conſequenter ad talem rem ſpiritualem, ſicut eſt honor humanus annexus dignitati, vel Beneficio Eccleſiaſtico, unde vendi non poteſt, niſi etiam ſimul vendatur res ipſa ſpiritualis, fundamentum enim hujus honoris eſt major ſanctitas loci, ob majorem propinquitatem ad altare majus, vel ad S. Euchariſtiam, *Suar. cit. c.* 14. *n.* 22. Licet multi DD. apud *Barb in cit. c. pen. n.* 2. id licitum eſſe teneant. Exiſtimat tamen *Suar. c. l. nu.* 18. ſi quis habeat ſepulchrum proprium, ſuis ſumptibus emptum, vel ædificatum pro ſe & ſuis, non eſſe materiam ſimoniæ, ſi vendatur quoad proprietatem, juxta valorem fundi, & habito reſpectu ad ſolas expenſas in eo ædificando factas. Verum *Innoc. in cit. c. pen.* & *Abb. ibid. nu.* 4. *h. t.* & *Laym. in diſput. Canon. de rer. Eccleſiaſt. alien. Theſ.* 71. abſolute docent, quod poſtquam locus aliquis eſt conſecratus, vel benedictus, vel publica auctoritate ordinarii Prælati ad ſepulturam fidelium deputatus, vendi non poſſit, ob prohibitionem Eccleſiæ: quia in nullius privati eſt dominio, *l. Non cantum*; 6. §. *Sacra*; *ff. de rer. diviſ.* atqui talis locus eſt etiam ſepulchrum proprium familiæ Chriſtianæ in Eccleſia, vel Cœmeterio aliquo poſitum. Idemque dicendum eſt de ſtructura & ornamentis ſepulchri; ea enim cum ſint ſuper ædificata, & impoſita loco Sacro, cenſentur etiam Sacra, & in nullius dominio eſſe. Neque dicas, non vendi jus ſpirituale ſepulturæ, ſed materiale; nam cum hoc ſit inſeparabiliter connexum cum ſpirituali, non poteſt quis vendere materiale, niſi etiam ſpirituale vendere cenſeatur, juxta *c. Si quis* 7. *cauſ.* 1. *quæſt.* 3. & dictum ſupra *Tit.* 17.

XXXIX. Notandum hic præterea primo. Sicut jus Patronatus, etſi ad hæredes tranſit, non tamen vendi poteſt per ſe, ac ſeorſim: ſed cum univerſitate bonorum, v. g. Caſtro vendito, tranſit etiam Jus Patronatus: ita etiam jus ſepulturæ tranſit ad hæredes, etſi per ſe, ac ſeorſim vendi non poſſit: & ſicut jus Patronatus ita & ſepulturæ Laicus poſſidere poteſt, ex conceſſione Eccleſiæ, licet proprie neutrius dominium habeat, *Gl. in cap. Quanto*; 3. *de judic.* & *ibid. Innoc.*

Notandum ſecundo. Si Eccleſia, & ſepulchra in ea cont
dix-

dita tollantur, & dituantur, fundus tamen adhuc Sacer manet, *l. Æde*; 73. *ff. de contrah. empt.* Niſi eo propoſito per Eccleſiaſticam poteſtatem ædes Sacra diruatur, ut fundus profanus fiat, tunc enim etiam vendi poteſt, ut, patet ex ſupra dictis *Tit.* 17.

Notandum tertio. Feretrum funebre, ſi Eccleſiaſtici Prælati auctoritate ſit deputatum ad Sacram ſepulturam, vendi non poteſt: niſi in neceſſitate alteri Eccleſiæ, ſicut etiam Sacra vaſa tum vendi poſſunt: alias vero ſi non ſic deputatum, licite vendi poteſt, *Abbasque in cit. cap. pen. num.* 5. *h. t.*

XL. Aſſertio 4. Etſi ii Clerici, quibus cura ſepeliendi ratione Beneficii, incumbit, pro ipſo officio ſepulturæ, ut pro exequiis, & deductione funeris, non poſſint aliquid exigere: poſſunt tamen liberaliter oblatum, vel ſi conſuetudo introducta ſit, ut detur, abſque turpi exactione, exigere, & Laici tenentur talem conſuetudinem obſervare, & ad illam obſervandam compelli poſſunt, juxta *c. Ad Apoſtolicam*, 42. *de ſimon.* & tradit *Gl. in cit. c. pen. V. Exigere*: *h. t.* ubi ait, multa enim inhoneſte petuntur, quæ honeſte accipi poſſunt. Alii vero Clerici, qui ad tale officium non ſunt obligati, ratione Beneficii, poſſunt aliquid pro eo accipere, non tanquam pretium: ſed tanquam ſtipendium extraordinarii ſui laboris, *Gl. in cit. cap. pen. Ver. Sepultura*, *juncta Gl. marg.* quæ ait, non ea pacto, *Abb. ibid. numer.* 6. *& 7. Silveſt. Ver. Sepultura*; *quæſtio* 2. *Suar. Liber.* 4. *de ſimon. cap.* 15. *num.* 7.

Idemque dicendum de loco ſepulturæ, quando viget conſuetudo, ut aliquid pro eo Eccleſiæ detur, ita tamen, ut prius officia funeralia a Clericis obeantur, priuſquam fiat compulſio ad obſervandam talem conſuetudinem, *Abb. c. l. n.* 7. *Silveſt. V. Simonia*; *q.* 11. *dict.* 1. & ſumitur ex *c. Cum in Eccleſia*; 9. *de ſimon.*

§. V.

Ad quid teneantur, qui alienum Parochianum ſepeliunt, vel qui cadaver illius, qui alibi ſibi ſepulturam elegit, in ſua Eccleſia ſepeliunt?

XLI. Aſſerito 1. Qui alienum Parochianum ſepeliverunt, quem jure ſepelire non poterant, tenentur reſtituere corpus, ſeu cadaver ſepultum, una cum omnibus, quæ ratione illius acceperunt, vel amicabilem compoſitionem faciant, prout ſtatuitur in *cap. Ex parte*; 5. *h. t.* Ubi cum ,, Prior quidam Parochianum quendam Canonicorum (qui ,, ſepulturam in Eccleſia dicti Prioris non elegerat, *Gl. hic* ,, *V. Parochianum*;) poſt appellationem ad Papam factam, ,, in ſua Eccleſia ſepeliviſſet; mandat Alexander III. ut ,, Prior dicti Parochiani corpus Canonicis reſtituat, & de ,, illis (quæ occaſione illius corporis ipſi obvenerunt, *Gl. fin. hic*) amicabiliter cum eiſdem conveniat. Ratio eſt; quia jus ſepulturæ ad Eccleſiam Parochialem pertinet, ut colligitur ex *Clement. dudum.* 2. §. *Verum h. t.* ideoque ea intentionem fundatam habet, quod Parochiani ſui in illa ſepeliri debeant. Si ergo alia Eccleſia aſſerat, ſibi competere jus ſepulturæ ea cauſa ſpeciali, ei incumbit onus probandi, nempe quod inibi defunctus ſepeliri voluerit, vel quia in illa Eccleſia eſt ſepulchrum majorum defuncti, *Abbasque hic num.* 9. *not.* 2.

Porro omnis appellatio prohibita eſt, per quam impeditur ſepultura cadaveris, ut ſi appellaretur, ne corpora ſepeliantur, quia ſepultura hominis non recipit dilationem, *l. Ne corpora*; 38. *ff. de Relig. & ſumpt. fun. Barb. hic num.* 2. *&*; At vero hic appellatum fuit, ne Prior invaderet jus ſepulturæ pertinens ad Canonicos, ut notat *Gl. hic Ver. Poſt appellationem*; idem eſſet, ſi appellatio non ſit interpoſita, & ideo ſupplendum eſt *Maxime*, *juxta Gl. hic Ver. Parochianum.*

XLII. Aſſertio 2. Similiter, qui cadaver illius, qui alibi ſepulturam elegit, violenter rapiunt, & in ſua Eccleſia ſepeliunt, tenentur illud reſtituere, cum omnibus, quæ occaſione ſepulturæ acceperunt, prout ſtatutum eſt, in *cap.* ,, *Cum liberum*; 6. *h. t.* ubi cum Presbyter quidam corpus ,, cujuſdam mulieris (quæ in ultima voluntate diſpoſuit, ,, ut in Eccleſia S. Martini ſepeliretur,) ad eandem ſepe- ,, liendam deferret: Monachi S. Vincentii illud violenter ,, rapere præſumpſerunt. Querela delata ad Papam Alexan- ,, drum III. Is mandavit, ut ſi ita ſe res habeat, dicti Mo- ,, nachi S. Vincentii compellantur oſſa illius mulieris, & ,, beneficia (id eſt oblationes, *Gl. hic V. Eodem*; ratione fu- ,, neris factas) & quicquid occaſione illius receperunt (vel ,, de jure percipere potuerunt, *Gl. hic V. Recepiſſe*;) integre ,, reſtituere, & ut in poſterum nihil tale attentare præ- ,, ſumant.

XLIII. Hinc colligitur, licet Eccleſia, quæ eſt in poſſeſſione juris ſepeliendi, poſſit agere contra Eccleſiam, in qua corpus defuncti ſepultum fuit, interdicto poſſeſſorio: non tamen corpus eſt reſtituendum, niſi prius Eccleſia, quæ agit, probet jus ſeu, titulum proprietatis ſaltem apparenter juſtum: idque maxime propter evitandum incommodum, quod alias oriri poſſet; nam ſi pars, ſive Eccleſia conventa poſſeſſorio interdicto probaret titulum proprietatis, ſive jus ſepeliendi ſibi competere, corpus iterum exhumandum, & reſtituendum eſſet, cum cauſa proprietatis abſorbeat cauſam poſſeſſionis, eique prævaleat, *capit. Cum dilectus*; 6. *de cauſa poſſeſſionis & prop. Innocentio hic Abbesque numero* 2.

§. VI.

A quo, cui, & ex quibus rebus ſit ſolvenda canonica portio Parochialis funeralium, & quando ſolvi non debeat?

Duplex eſt portio canonica, una Epiſcopalis, de qua actum ſupra *Tit.* 26. *Sec.* 4. §. 4. Altera Parochialis, de qua hoc loco agemus.

XLIV. Aſſertio 1. Si quis extra Parochiam ſuam ſepeliatur: ſive in ſepulchro majorum ſuorum: ſive quia alibi ſepulturam elegit, de omnibus, quæ per ultimæ voluntatis diſpoſitionem Eccleſiæ, in qua defunctus ſepulturam elegit, obveniunt, vel occaſione funeris deferuntur, Canonica portio ſolvi debet Eccleſiæ Parochiali, in qua defunctus alioqui ſepeliri debuiſſet, ſive in illa Parochia ſit mortuus, ſive non, ſed in alia, prout conſtat ex *cap.* 1. *& aliis pluribus capp. h. t. Abb. in cap. Cum ſuper*; 8. *num.* 5. *& alii Dd. communiter.*

Idque extenditur primo, ut non tantum de legatis piis: ſed etiam de relictis jure inſtitutionis, & de omnibus pro ſalute animæ ſuæ relictis per ultimam voluntatem Eccleſiæ, in qua defunctus eſt ſepultus, & de omnibus oblationibus, & commodis, quæ, ratione funeris, ipſi obvenerunt, debetur canonica portio Eccleſiæ Parochiali, in qua defunctus Sacramenta percepit, & Divina audivit, vel percipere, & audire debuit, ut aperte colligitur ex *cit. cap.* 2. *h. t. Abb. ibid.* n. 7. *Mol. tr.* 2. *diſ.* 215. n. 4.

XLV. Extenditur ſecundo. Quod etiam illæ Eccleſiæ, quæ ex privilegio jus habent, ſepeliendi eos, qui apud ipſos ſepulturam eligunt, debent dare canonicam portionem Eccleſiæ Parochiali, ex relictis a defuncto pro anima ſua, ut conſtat ex *cap. In noſtra*; 10. *h. t.* Nam cum Prior cujuſ- ,, dam Eccleſiæ queſtus eſſet coram Innocentio III. contra ,, Hoſpitalarios Diœceſis Claremontenſis, quod quoſdam ,, Parochianos, quorum duo erant intra annos pubertatis, ,, ad Eccleſiaſticam ſepulturam receperint: Reſpondit Pro- ,, curator ipſorum, quod tam ex communibus privilegiis, ,, quam ex ſpeciali indulgentia, liceat Hoſpitalariis om- ,, nes, qui apud ipſos ſepulturam elegerint, præter ex- ,, communicatos, & interdictos, ſepelire, & legata in ul- ,, tima voluntate relicta accipere, ſoluta tantum quarta ,, Eccleſiæ Parochiali, e cujus Parochia mortuorum corpo- ,, ra aſſumuntur, exceptis equis, & armis, quæ ipſis dona- ,, ta ſunt in ſubſidium Terræ Sanctæ ex his etiam quartam ,, deducere non tenentur. Poſtea auditis utriuſque partis ,, allegationibus, Papa hanc tulit ſententiam, quod Hoſpi- ,, talarii non debeant deinceps recipere Parochianos ſupra- ,, dicti Prioris, ad Eccleſiaſticam ſepulturam, niſi apud eos ,, illam elegerint: & tunc Eccleſia Parochialis de oblatio- ,, nibus, lectis, & aliis, quæ defunctus pro anima ſua in ,, ultima voluntate reliquit, præterquam de equis, & ar- ,, mis, quartam accipiat, hoſpitalarii autem reſiduum ha- ,, beant: niſi ipſorum dolo, aut fraude defunctus inductus ,, fuerit, ad ejuſmodi diſpoſitionem faciendam. Inſuper in- ,, jungit Pontifex Hoſpitalariis, ut ſupra dicto Priori de ,, tribus millibus ſolidorum, quartam ſolvant; cum conſtet ,, Hoſpitalarios eos ſolidos a Parochianis (qui elegerunt ſe- ,, pulturam apud eoſdem) recepiſſe, neque ſit ſufficienter ,, oſtenſum, fuiſſe ipſorum Oblatos, ſeu Converſos. Eiſdem ,, Hoſpitalariis præterea injunxit, ut niſi probaverint G. ,, Parochianum Prioris, qui in campis interfectus fuit, a- ,, pud ipſos ſepulturam elegiſſe, omnia, quæ ipſius intuitu ,, acceperunt, Priori reſtituant: ſin vero oſtenderint, quar- ,, tam tantum portionem reſtituere teneantur. Denique, ,, quæ pro illorum ſepultura acceperant, quos conſtat in- ,, tra annos pubertatis deceſſiſſe, univerſa reſtituant.

XLVI. Ex deciſione hujus cap. colligitur primo, quod Privilegium conceſſum Religioſis libere ſepeliendi, qui ſepulturam apud illos elegerunt, intelligi debet, conformiter Juri communi, ita ut non ſe extendat ad excommunicatos & interdictos, quos ſepelire non licet, *Abb. hic not.* 1. quia vox *libere* ſignificat ſolum facultatem ſepeliendi, ſine cujuſquam contradictione: non autem facultatem ſepeliendi, etiam, quos Canones ſepelire vetant, *arg. l. Si quando*; 35. *C. de inoffic. teſtam.*

Colligitur ſecundo. Exceptio a regula non confirmat regulam in eo, quod ſub regula non contineri, ex alio jure conſtat, ut tradit *Abb. hic n.* 9. *not.* 2. ſic etſi in Privilegio conceſſo Regularibus contineatur generalis permiſſio, ſive facultas ſepeliendi in ſua Eccleſia omnes, qui ſepulturam apud ipſos elegerint: conſtat tamen, in eo non contineri impuberes, quippe qui jure communi ſepulturam eligere non poſſunt, quia nimirum privilegium, ſi effectum aliquem habere poſſit, ita intelligendum eſt, ut per id Juri communi non derogetur.

Colligitur tertio. Ex iis, quæ Oblati, & Converſi Religionum reliquerunt Monaſteriis, non debet ſolvi quarta Parochialis: idque procedit, non ſolum in Converſis laicis, qui tria vota edunt, & vere ſunt Religioſi: ſed etiam in illis Oblatis, qui ſe ſuaque Religioni obtulerunt, etſi retento ſibi uſufructu, *juxta c. Ut privilegia*; 24. *de privilegiis Jo. Andr. hic num.* 25. *in fin. Silv. Ver. Canonica portio*; *nu.* 48. *caſu.* 5.

Colligitur quarto. Si Religioſi aliquem Parochianum per fraudem inducant, ad ſepulturam apud ipſos eligendum, ut oblationes & funeralia conſequantur, tunc omnia acquiſita, occaſione ſepulturæ, ipſis auferri, & Eccleſiæ Parochiali dari debent, *Gl. hic V. Niſi dolo*, *Abb. ibid. n.* 7. *arg. c. ul. cauſ.* 20. *q.* 3.

XLVII. Extenditur tertio. Generaliter ad omnes Eccleſias, ſeu loca pia, in quibus Parochiani, extra ſuam Parochiam ſunt ſepulti, quod ſolvere debeant canonicam portionem Eccleſiæ Parochiali, etiamſi illæ Eccleſiæ, vel loca

pia

ſe ſint exemptæ, ut ſatis colligitur ex *c. 1. h. t. & Clem. 2. §. Verum eod.* & eſt communis Dd. nam portio Parochialis ſolvenda eſt Eccleſiæ Parochiali, quia defunctus in ea Sacramenta percepit, & Divina Officia audivit, vel jure percipere, & audire debuit, quæ ratio æque procedit, ſive Parochianus aliquid reliquerit Eccleſiæ exemptæ; ſive non exemptæ. Porrò ſi aliqui ſepulturam eligant apud Prædicatores, & Minores, ij tenentur de funeralibus, & aliis ſibi relictis ſolvere portionem Eccleſiæ Parochiali, *juxta Extravag. 2. §. Verum; h. t. inter communes*, quæ poſtea revocata fuit per *Benedictum XI. in Extravag. 1. §. Porro ut circa de privil. inter communes*: ſed hodie iterum innovata eſt per *Clement. Dudum 2. §. Verum; h. t.* ut notat *Gl. in c. 2. V. Canonicam; h. t. in 6.*

XLVIII. Extenditur quarto. Si Parochianus Eccleſiæ inferioris ſepultus ſit, in Eccleſia Cathedrali, ſive quia ſepulturam majorum in illa habet; ſive quia eam ſibi ad ſepulturam elegit, nihilominus portio Canonica ex mortuariis ſolvi debet Eccleſiæ Parochiali, ut docet *Abb. in c. Cum ſuper; 8. n. 9. h. t. arg. c. 1. eod.* Ubi indiſtinctè, & univerſim ſtatuitur, canonicam portionem dari debere illi Eccleſiæ, in qua quis Sacramenta, & Divina percepit, ac proinde etiam de jure ſepeliri deberet; nam hæc portio datur ratione laboris, & pro cura animarum, quam Parochus geſſit, ad quem autem ſpectat onus, & commodum ſpectare debet, *cit. c. 1.* & ibi *Gl. V. Conſolationum*.

„ XLIX. Extenditur quinto. Si ii, qui in infirmitate conſtituti ſunt, ad Religionem ſe transferant, & in illa ægritudine decedant, tunc de bonis ſuis portio canonica debetur Eccleſiis Parochialibus, a quibus aſſumpti fuerunt. Si vero, dum ſani ſunt, ad religioſa loca ſe tranſtulerunt, & bona ſua iis conferant, non poſſunt cogi, ut dictis Eccleſiis aliquid conferant; quia liberum ipſis tunc eſt, omnia ſua bona, non tantum Religioſis, ſed etiam quibuslibet privatis conferre, prout ſtatuitur in *c. De his, 4. h. t.* Ratio prioris partis eſt, quia oblatio bonorum, tempore infirmitatis, facta, cenſetur eſſe facta mortis cauſa, & ratione ſepulturæ, de relictis autem, vel donatis Eccleſiæ intuitu ſepulturæ, canonica portio debetur Parochiæ. Ratio poſterioris partis eſt, quia oblatio facta tempore ſanitatis, non cenſetur facta, intuitu ſepulturæ, ideoque nihil inde debetur Eccleſiæ Parochiali, *Vivian. in Ration. hic*.

L. Ex quo infertur primo. Quod ea iis, quæ Novitii, vel Religionem ingreſſuri, dum ſani ſunt, Monaſterio donant, ſi poſtea intra annum probationis decedant, non debeatur canonica portio funeralis Eccleſiis illis, in quibus erant Parochiani, ut tenent communiter Dd. apud *Murand. in man. Pral. Tom. 2. q. 48. art. 9. concl. 3.* Nam Novitii gaudent privilegiis Religionis, & cum eam intrent, animo mutandi vitam, ac profitendi, cenſentur mutaſſe domicilium, & ſic deſinunt eſſe Parochiani, *Franc. in c. 2. n. 3. h. t. in 6.* niſi oſtendatur, in fraudem eos eſſe ingreſſos, non animo profitendi, *Silveſt. V. Canonica portio; n. 8. caſu 5. Barb in cit. c. De his; nu. 3.* Infertur ſecundo, de donatis in vita alicui Eccleſiæ non debetur canonica portio funeralis, niſi in fraudem Parochiæ, ut ſua portione fraudaretur, eſſent donata, *Abb. in cit. cap. De his; num. 4. h. t. Mol. cit. diſ. 215. num. 4.*

LI. Extenditur ſexto. Quod etiam Eccleſiæ Cathedrali, ſi ſimul ſit Parochialis, debeatur quarta canonica portio ex mortuariis illius Eccleſiæ, in qua Parochianus ſepulturam ſibi elegit, prout ſumitur ex *cap. Cum ſuper, 8. h. t. junct. Rubrica ſeu ſumma*: „ nam licet in illo cap. generaliter decernatur, ut ſi quis Parochianorum in alia Eccleſia ſibi ſepulturam eligat, ex piis legatis, ſive aliis in teſtamento relictis, quarta portio debeatur Eccleſiæ Parochiali tamen ea inſcriptione cap. quæ facta eſt Præpoſito & Capitulo Faventino, colligitur, quod ibi ſermo ſit de Eccleſia Cathedrali; cum enim ibi non exprimatur nomen Eccleſiæ, intelligi debet de Eccleſia principaliore, ſive Cathedrali, ut notat *Abb. hic n. 3.* Ratio eſt, quia Eccleſia Cathedralis, quæ ſimul eſt Parochia, non debet eſſe deterioris conditionis, quam ſint aliæ Eccleſiæ Parochiales, inferiores, ergo ſicut iſtis debetur quarta portio canonica, ita & illis, *Vivian. in Rat. ibid.*

LII. Notandum præterea hic primo. Quod in tali caſu quarta portio canonica debeatur Capitulo Cathedrali, & non Epiſcopo, ut colligitur ex *cit. c. Cum ſuper, juncta inſcriptione*, quæ eſt directa ad Capitolum Faventinum, & non ad Epiſcopum; quia quando Eccleſia Cathedralis habet adjunctam diſtinctam Parochiam, cura illius particularis, & jura Parochialia ſpectant ad Capitulum, & non ad Epiſcopum, *Abb. hic n. 4.* Secundo, debet tamen ex relictis Eccleſiæ inferioris, in qua defunctus eſt ſepultus, etiam ſolvi ſua quarta portio canonica Epiſcopo, *juxta c. Requiſiſti; 15. de teſtam.* ita ut ex iis detrahantur duæ quartæ, una, quæ debetur Eccleſiæ, ſeu Capitulo Cathedrali, ratione juris Parochialis, quam Capitulum divider cum Epiſcopo, ita ut quarta quartæ, quæ pervenit ad Eccleſiam Cathedralem, tanquam Parochialem, debeat tribui Epiſcopo: idque propter unionem, quæ eſt inter ipſum & Eccleſiam Cathedralem: alteram vero quartam detrahet Epiſcopus ex relictis Eccleſiæ, in qua eſt defunctus ſepultus: ſicut illam detrahit ex relictis in morte omnibus aliis Eccleſiis exiſtentibus in ſua Diœceſi, & ſibi ſubjectis, *cit. c. Requiſiſti, Abb. ibid. in fine & in cit. c. Cum ſuper; n. 8.* Tertio, ex his quartis probabilius eſt, quod prius deducenda ſit quarta Parochialis, & poſtea quarta Epiſcopalis, ut docet *Abb. in c. Certificari; 9. n. 12. h. t. Covarr. in c. ult. §. ult. de teſtam. Molin. c. l. nu. 6.* quia Parochus habet magis ſpecialem curam quam Epiſcopus. v. g. ſi Eccleſiæ, in qua quis elegit ſibi ſepulturam, legatæ ſint 80. libræ argenti, ex his debent ſolvi Eccleſiæ Parochiali 20. ſive ea ſit Cathedralis, ſive inferior: manent ergo 60. ex quibus quarta pars, videlicet 15. libræ debent dari Epiſcopo, cui ea Eccleſia eſt ſubjecta; quod reliquum eſt, manet Eccleſiæ legatariæ. Ex 20. autem libris prius deductis, debet dari quarta pars nempe 5. libræ, ſive eidem Epiſcopo, ſive alteri, ſi quidem alius forte fuerit Epiſcopus Eccleſiæ ad ſepulturam electæ, & alius Epiſcopus Eccleſiæ Parochialis: Reliquæ autem 15. libræ manent Eccleſiæ Parochiali, cujus defunctus Parochianus fuit.

„ LIII. Extenditur ſeptimo. Ut ſi quis Eccleſia, in qua majores ipſius ab antiquo ſoliti ſunt ſepeliri, dimiſſa, in alia Eccleſia, extra Parochiam ſuam, ſepulturam ſibi eligat, portio canonica, non Eccleſiæ dimiſſæ, ſed illi Eccleſiæ duntaxat, in qua defunctus Officia Divina audivit, & Eccleſiaſtica Sacramenta percepit, dari debeat, prout ſtatutum eſt in *cap. Ex parte; 2. in princ. h. t. in 6.* Quin imo etſi quis nulla electa ſepultura, in ſepulchro majorum, extra Parochiam, ſit ſepultus, portio canonica Eccleſiæ Parochiali debetur, ut docet *Jo. Monach. in cit. c. 2. & Franc. n. 1.* Ratio eſt, quia portio canonica ſolvenda eſt in compenſationem laboris, & curæ, quam habuit Rector Eccleſiæ Parochialis erga Parochianum, in celebrando Divina officia, & adminiſtrando Sacramenta, ideoque illi Eccleſiæ ſolvi debet, ut etiam conſolationis illius ſit particeps, *juxta cap. 1. h. t.* Operariis enim mercedis exhibitio debetur, ut dicitur in *Clem. 2. §. Verum; h. t.* In qua re tamen ſpectanda eſt cujuſque loci conſuetudo, ut infra dicetur.

„ LIV. Porro ſi quis duo habens domicilia in diverſis locis, in quibus æqualiter, vel quaſi æqualiter, per diverſa anni tempora habitare ſolitus eſt, moriatur, electa ſibi ſepultura in loco tertio, tunc Eccleſiæ domiciliorum inter ſe dividere debent portionem canonicam, prout ſtatutum eſt in *cit. c. 2. §. Cum ab eo; h. t. in 6. arg. l. Ejus qui; 27. § Celſus ff. Ad munic.* Ubi dicitur: ſi quis in duobus locis æqualiter ſit inſtructus, neque hic, quam illic minus frequenter commoretur, in utroque domicilium habere: Ratio eſt, quia talis duas Parochias habere cenſetur, ita ut in optione ipſius ſit Sacramenta percipere, in qua voluerit, ac proinde merito inter utramque æqualiter dividitur portio canonica.

LV. Ubi præterea Notandum primo, ſi is, qui habet duo domicilia, adeoque etiam duas Parochias, in una tantum ex illis ſolitus ſit Sacramenta Confeſſionis & Communionis percipere, tunc in illa ſepeliendus eſt; quia tacite illam præelegiſſe videtur, ut tradit *Franc. in cit. c. 2. §. Cum ab eo; n. 4. §. Sed circa*, niſi aliud expreſſe voluerit, vel ex fortioribus conjecturis contrarium colligi poſſit. Si autem in neutra Eccleſia Parochiali ſepultura fiat, ſed in alia, quam vel ipſe, vel majores ipſius elegerunt, tunc portio canonica æqualiter inter duas illas Parochias dividenda eſt, juxta *cit. §. Cum ab eo*, quia defunctus ſaltem audire Divina officia in utraque ſolitus eſt. Idem dicendum, ſi quis habitet in confinio duarum Parochiarum, vel duas domos conjunctas habeat ſitas in diverſis Parochiis, tunc enim utrique Parochiæ debetur canonica portio, & inter eas æqualiter dividenda eſt, *Gl. in cit. c. 2. V. domicilia, & ibid. Franc. §. Cum ab eo; n. 3.*

Notandum ſecundo. Si quis in una Eccleſia ſolitus eſt Divina officia audire, & in alia percipere Sacramenta, portio canonica inter illas dividenda erit, ſaltem ſi utraque Eccleſia habeat Cœmeterium & curam, ut tradit *Innocent. in c. De his; 4. n. 2. h. t. & ibid. Joann. Andr. n. 8. & Abb. n. 4.* Oppoſitum tamen etiam probabile eſt, quod tota portio ſolvenda ſit illi Eccleſiæ, in qua conſuevit Sacramenta percipere; quia illa debetur Eccleſiæ Parochiali, quæ propriè eſt illa, in qua Sacramenta ſuſcipiuntur, *Silveſt. V. Canonica portio; qu. 14.*

Notandum tertio. Si quis extra Eccleſiam Parochialem eligat ſibi ſepulturam in alia Eccleſia, non relicta portione canonica Eccleſiæ Parochiali, valet quidem electio: ſed Eccleſia Parochialis poteſt illam petere ab Eccleſia electa ad ſepulturam, *Abb. in cit. c. Cum ſuper; n. 7. h. t.* apud quem plura de hac re videri poſſunt.

LVI. Aſſertio 2. Portio canonica, quæ debetur Eccleſiæ Parochiali ex relictis alteri Eccleſiæ, occaſione funeris, in qua defunctus eſt ſepultus, quandoque eſſe ſolet quarta pars, ſubinde tertia, aliquando dimidia, ideoque quantitas ejus definienda eſt ſecundum conſuetudinem cujuſque loci, ut conſtat ex *c. Certificari; 9. h. t.* & docet *Molin. tr. 2. diſ. 215. n. 5.* Et quidem de quarta fit mentio in *c. Cum ſuper; 8. h. t. & in Clement. 2. §. Verum eod.* & illa, ceſſante conſuetudine, de jure eſt portio canonica debita Eccleſiæ Parochiali, ut tradit *Gl. in c. 2. in princ. h. t. in 6. & Franc. ibid. nu. 1.* quia in quarta velut minore ſumma omnia jura concordant, ideo ſecluſa conſuetudine, plus peti non poteſt a Parochiis, *Abb. in cit. c. Certificari; n. 3. in fine.* De tertia parte fit mentio in *c. 1. h. t.*

De dimidia vero parte fit mentio in *c. Relatum; 2. h. t.* „ In quo Leo Papa (ut patet ex integra illius lectione) cum intellexiſſet, quod Abbates quidam & Monachi, non zelo charitatis, ſed ſtudio rapacitatis & avaritiæ, conantur ſeducere, & illaqueare ſæculares, ut omnes res & poſſeſſiones ſuas, ſive in morte, ſive in vita, Monaſteriis tradant, nihil Eccleſiæ Parochiali, in qua Divina Sacramenta perceperunt, relinquentes: idcirco ſtatuit, ut ſi quiſpiam ſive in vita (in ægritudine tamen, ex qua decedat, *Gl. hic V. in vita*, alioqui enim, ſi ſanus ingrediatur Monaſterium, nihil dari debet Eccleſiæ Parochiali, *c. De his; 4. h. t.*) tali modo in Monaſterio convertatur, aut illud ingrediatur, omnium rerum & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ Eccleſiis relinquere decreverit, Eccleſiæ, ad quam pertinet, (Parochiali ſcilicet, in qua Sacramenta Divina recepit, *Gl. fin. hic*) medietatem relinquere debeat, ſecundum loci tamen conſuetudinem,

quæ

Digitized by Google

quæ in hoc ſervanda eſt, *Gl. hic V. Mediatatem*. Verum cum hæc Conſtitutio decretalis facta ſit propter fraudem & illicitam attractionem ſæcularium ad Monaſteria, ut patet ex integra illius lectione, ideo illa, ceſſante fraude, locum non habet, ut colligitur etiam ex *c. De his*; 4. *h. t.*

LVII. Denique in *c. Certificari*; 9. *h. t.* decernitur, quod in portione Canonica Parochiali, (idem eſt de Epiſcopali) ſpectanda ſit cujuſque loci conſuetudo, ita ut pro varietate locorum, vel dimidium priorum relictorum, vel pars tertia, vel quarta dari debeat. Nam cum ex Clemente III. quæſi„ tum fuiſſet, quomodo illa clauſula, quæ privilegiis a Se„ de Apoſtolica Eccleſiis non Parochialibus, v. g. Regula„ rium, conceſſis inſeri ſolet, nempe hæc, *ſalva Juſtitia il„ larum Eccleſiarum, in quibus mortuorum corpora aſſumuntur* „ (videlicet Parochialium) intelligi debeat & exponi. Re„ ſpondet Papa, diverſa de hoc SS. Pontificum Reſponſa „ emanaſſe, nam Leo III. (in *c. h. t.*) juſtitiam hanc cen„ ſuit eſſe tertiam partem, & quandoque mediam (*c. 2. „ eod.*) Urbanus vero IV. quartam partem dixit eſſe Cano„ nicam (cujus tamen Capitulum non habetur, ſed Lucii „ III. *in cap. Cum ſuper*; 8. *h. t.*) Ipſe vero Clemens in hac „ varietate reſpondet: cum S. Hieronymus (*in Epiſt.* 28. ad „ Lucinium, prout refertur in *c. Utinam*, 11. *diſ.* 96.) in„ quit, unaquæque Provincia in ſuo ſenſu abundet, ideo „ ad rationabilem conſuetudinem cujuſque Regionis atten„ dendum eſt, ut juxta eam, vel medietas, vel tertia, vel „ quarta pars, pro locorum diverſitatibus, canonica, & juſta cenſeatur. Ratio eſt, quia verba, non ſolum legum, ſed etiam privilegiorum, imo & ultimarum voluntatum & contractuum, in dubio quandoque recipiunt interpretationem a conſuetudine loci, etiam contra verborum propriam ſignificationem, ut docet *Innoc. in c. Olim*; 16. *n.* 2. *de V. S. Abb. in cit. c. Certificari*, *n.* 2. *Gl. in c. Nonnulli*; 28. *V. Ultra duas dietas de reſcript. & Bart. in l. Omnes*, 9. *n.* 58. *ff. de juſtit. & jure* idque ſumitur ex *l. Cum de laniouis*; 18. §. *Item*, *ff. de inſtructo & inſtrument. Legat & l. Labeo*; 7. §. *Servis*, *ff. de ſupell. leg.* Quare ſi in Privilegio ita dicatur, concedimus, vobis jus ſepeliendi, ſalva juſtitia, ſeu jure portionis debitæ Eccleſiæ Parochiali, attendi tunc debet, quanta portio, juxta cujuſque loci conſuetudinem legitime præſcriptam, Parochiæ debeatur.

LVIII. Ubi præterea Notandum primo. Et ſi hæc Clauſula, *ſalva juſtitia*, in Privilegio liberæ ſepulturæ, vel alio, non exprimatur: tacite tamen ſubintelligi debet, ut tradit *Abb. in cit. c. Cum certificari*, *n.* 10. *h. t.* quia Privilegia, quatenus cedere poſſunt in aliorum præjudicium, vel per illa juri communi derogatur, ſtricte interpretari oportet; cum non ſit veriſimile, quod Princeps voluerit concedere Privilegium, cum præjudicio alterius, ut tradit *Gl. in c. Ex tuarum*; 5. *in notat. de auct. & uſu pall.* vel cum derogatione juris communis. Quare Privilegium libere ſepeliendi quoſcunque aliquibus Eccleſiis, vel Monaſteriis conceſſum, non cenſetur illis conceſſum cum gravi præjudicio Eccleſiæ parochialis, ſed ut illo utantur ſecundum modum a jure communi præſcriptum, nempe ſalva portione Eccleſiæ parochiali debita. Idque confirmatur ex *l. Si quando*; 35. *C. de inoffic. teſtam.* Ubi dicitur, ſi alicui conceſſa ſit libera teſtandi facultas, nihil aliud videri conceſſum, niſi ut habeat legitimam, & conſuetam teſtamenti factionem, nempe ſecundum formam a jure communi præſcriptam, neque enim credendum eſt, Principem, qui jura tuetur, hujuſmodi verbo *libere* totam teſtamentorum obſervationem evertere voluiſſe.

LIX. Notandum ſecundo. Portio parochiali Eccleſiæ debita non abrogatur, niſi per conſuetudinem præſcriptam 40. annis cum titulo, vel tempore immemoriali ſine titulo, ut docet *Abb. in cit. c. Certificari*; *n.* 6. & 7. *h. t. Silveſt. V. eod. q.* 1. *n.* 3. *Mol. cit. diſ.* 215. *nu.* 7. Ratio eſt, quia Jus commune ſtat pro Eccleſia Parochiali, vel pro Epiſcopo, & conſequenter, cum præſumptio ſit contra poſſidentem, debet is allegare, & probare titulum, per quem talis præſumptio tollatur, vel curſum temporis immemorialis, quod habet vim Tituli præſumpti. Id vero procedit, ſi præſcribatur, ut infra quartam, vel nihil omnino detur Eccleſiæ Parochiali; quia talis præſcriptio eſt contra jus Eccleſiæ, ideoque 40. annorum cum titulo, juxta *c. De quarta*; 4. *de præſcr. & cap.* 1. *eod in* 6. vel immemorialis, ſine titulo, requiritur. Idemque eſt, ſi agatur de ſolvenda portione Parochiali ultra dimidium, v. g. ut dentur duæ partes ex tribus; quia & hæc eſt contra jus, cum nullo jure id ſit cautum. At vero quia jure expreſſum eſt, quod portio Eccleſiæ Parochiali debita interdum ſit, vel eſſe poſſit dimidia, quandoque tertia, vel quarta pars, ideo ad præſcribendum intra hanc latitudinem, ſufficit conſuetudo 10. annorum ſine titulo, quia talis conſuetudo non eſt contra, ſed præter jus, *Abb. c. l. n.* 4. & 5. *Silveſt. c. l. n.* 2. *Mol. c. l. n.* 7.

LX. Cæterum licet *Concil. Trident. Seſ.* 25. *c.* 13. *de reform.* revocet Privilegia Monaſteriis, Hoſpitalibus, aliiſque locis piis conceſſa, ne quartam funeralium Cathedrali, aut Parochiali Eccleſiæ ſolvere teneantur, ac decernat, ut a quibus jam ante annos abhinc 40. illa quarta ſolita eſt perſolvi, ab eiſdem etiam eodem modo ſolvatur: hoc ipſo tamen tacite ſignificat, hoc decreto non comprehendi illa Monaſteria vel Eccleſias, quæ ab antecedentibus integris annis 40. illam quartam non ſolitæ ſunt ſolvere, & ſic per legitimam præſcriptionem immunitatem ab hac quarta ſolvenda obtinuerunt, ut notat *Emm. Rodriq. Tom.* 1. *qq. Regul. q.* 39. *art.* 2. *Laym. lib.* 3. *tr.* 4. *c. ult. n.* 13. *in fine*, *juxta declarat. Cardin. Concil. apud Jc. Gallem. ibid. nu.* 2. His adde uſu & conſuetudine jam receptum eſſe, ut quarta non ſolvatur, niſi de iis tantum, quæ cum corpore defuncti deferuntur, neque de oblationibus factis, poſt diem ſepulturæ; ſed ſolum de his, quæ in die ſepulturæ fiunt, ideoque Concil. Trident. tantum mentionem facit de quarta funeralium, quaſi tacite innuens, quod illa ſolum ſolvitur de his, quæ offeruntur in die funeris, ſive ſepulturæ, *Mol. c. l. n.* 9. *Rodriq. c. l. in fine.*

LXI. Aſſertio 3. Sunt tamen plures caſus, in quibus Canonica portio parochialis ſolvi non debet, quos recenſet *Silveſt. V. Canonica portio q.* 9. *nu.* 8. *Azor. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 23. *q.* 14. *& alii.* Veluti primo, quando per expreſſum Sedis Apoſtolicæ Privilegium quædam Eccleſiæ ſunt exemptæ a ſolvenda quarta, ſeu canonica portione Parochiali: requiritur autem, ut tale Privilegium concedatur cum ſpeciali derogatione *Clementina Dudum* 2. *h. t. Barb. de offic. paroch. c.* 25. *nu.* 8. Secundo, non debetur hæc portio parochialis ex iis, quæ quis reliquit aliis Eccleſiis, quam in qua ſepelitur, vel ſepulturam elegit, *Gl. in c.* 1. *V. Judici. h. t.* neque ex relictis pauperibus in genere, *Gl. in cap.* 2. *V. decreverit*, *eod. & ibid. Abb. n.* 8. Tertio, quando aliquid Eccleſiis, vel piis locis relinquitur ad Divini cultus obſequium, nempe ob Fabricam Eccleſiæ, ob vaſa vel veſtes Sacras &c. modo ſine fraude fiat, *cap. ult. de Teſtam. Gl. in cit. cap.* 2. *V. Decreverit.* Quarto, de armis & equis relictis in ſubſidium Terræ Sanctæ non detrahitur hæc portio, *c. In noſtra*; 20. *h. t. Gl. in cit. cap.* 2. Quinto, quando legatum eſt Eccleſiæ Parochiali tantum, quanta eſt quarta legatorum, quæ quis reliquit Eccleſiæ electæ ad ſepulturam, hoc enim computari debet in portionem Canonicam, *arg. c. De his*; 4. ibi: *Nihil tibi, vel Eccleſiis, in quibus acceperunt ſalutis pabula, relinquentes*, *h. t. Abb. ibid. n.* 2. quod ſi minus ſit, quod legatum eſt Eccleſiæ Parochiali, quam debita ejus portio, id ſupplendum eſt: ſi plus, id ſibi retinebit, *Silveſt. V. eod. nu.* 8. *in caſu* 12. Contrarium tamen tenent plures apud *Bar. cit. c.* 25. *nu.* 15. quod debeat nihilominus integra portio parochialis dari. Sexto, quando Parochianus non potuit in ſua parochia audire Divina, nec Sacramenta percipere, propter vacationem longo tempore, & alibi elegit ſepulturam, non debetur quarta Eccleſiæ parochiali; quia hæc datur propter laborem, quo ceſſante, ceſſat legatum, *Silveſt c. l. in caſu* 14. Septimo, quando Eccleſia parochialis erat interdicta culpa ſua, ſive Parochi, non Parochiani defuncti, tunc enim quarta illi non datur, etſi quis extra Parochiam ſepulturam elegerit, vel ſepultus fuerit, *Silveſt. c. l. in caſu* 8. Plures caſus, in quibus non debetur portio parochialis, allati ſunt ſupra, & apud Dd. videri poſſunt.

§. VII.

Quibus ſepultura Eccleſiaſtica ſit concedenda, vel deneganda?

LXII. Aſſertio 1. Omnes fideles ſeu baptizati in loco Sacro ſunt ſepeliendi, niſi lege Canonica, vel conſuetudine, ob crimen aliquod ſepultura Eccleſiaſtica priventur, prout ſumitur ex *c. Nullus*; 18. *junct. Gl. cauſ.* 13. *q.* 2. & *c. Eccleſiam*; 28. *de conſecr. diſt.* 1. *Laym. lib.* 3. *tr.* 6. *c.* 12. *q.* 5. Quare etiam damnati ad mortem propter crimina ſua, ſi pœnitentes obierint, in loco Sacro ſepeliri poſſunt; cum etiam Sacramenta Eccleſiæ talibus non ſint deneganda, *c. Quæſitum*; 30. *cauſ.* 13. *q.* 2. & ex communi docet *Abb. in c. Ex parte*; 11. *n.* 4. *h. t.* quamvis interdum in pœnam criminis, & ob aliorum exemplum, ſepultura Sacra priventur, & ad tempus, vel etiam in perpetuum, eorum corpora in loco publico ſuſpenſa, & inſepulta relinquantur, ut tradit *Covarr. l.* 2. *reſol. c.* 2. *n.* 11. & praxis teſtatur. Neque tamen cadavera eorum, qui in patibulis ſunt ſuſpenſi, vel rotis illigati, ſine licentia Principis, vel Magiſtratus, deponi poſſunt, *Abb. c. l.* Verum ob debita contracta corpus defuncti a ſepultura impediri non debet, donec debitum ſolutum ſit *Covarr. c. l. n.* 10. *Silveſt. V. Sepultura*; *q.* 12.

LXIII. Aſſertio 2. Sunt tamen plurima hominum genera, qui in loco Sacro ſepeliri non debent, prout videre eſt apud *Silveſt. V. Sepultura*; *q.* 9. *Ugolin. de offic. Epiſc. c.* 17. *n.* 4. *Barb. de offic. paroch. c.* 26. *n.* 40. & *ſeqq.* & *lib.* 2. *Juris Eccleſiaſt. c.* 10. *n.* 40. & *ſeqq.* Veluti primo, infideles, pagani & Judæi; *cit. c. Eccleſiam de conſec. diſ.* 1. Item hæretici, eorumque fautores, *cap. Excommunicamus*; 13. §. *Credentes de hæret.* etiamſi eorum hæreſis primum poſt mortem ſit manifeſtata, *c. Sane*; 6. *cauſ.* 24. *q.* 2. Inter infideles numerantur etiam infantes Chriſtianorum, qui moriuntur ante baptiſmum ſuſceptum: Si tamen certum ſit, prolem in ventre matris eſſe mortuam, illa, una cum matre defuncta, ſepeliri debet: quia fœtus eſt pars ventris, ſeu matris, *l.* 2. §. *Et ex reſcripto ff. de inſpiciend. ventr. Gl. in c. Si quicquid*; 35. *de conſec. diſ.* 4. Si vero dubium ſit, an mortua ſit proles, necne, mater ſcindi debet, poſtquam eſt mortua, & fœtus extrahi, ut baptizetur: non autem ſcindenda eſt mater, dum vivit, ſi ſine periculo mortis inferendæ ſcindi non poſſit, *Silveſt. cap. l. q.* 10. *dict.* 2. Sed neque Catechumeni ſepeliendi ſunt in loco Sacro, cum nondum ſint baptizati, quamvis pro eis oret Eccleſia, ſi credentes deceſſerint, ex communi apud *Laym. c. l. nu.* 11.

LXIV. Secundo, non eſt ſepeliendus in loco Sacro, qui ſeipſum occidit, ſponte ac voluntarie, ex deſperatione, vel iracundia, *c. Placuit*; 12. *cauſ.* 23. *q.* 5. Secus, ſi quis caſu in proximum mortis periculum ſe conjiceret, vel ex urgente cauſa, veluti ſi quis ſe præcipitem daret in flumen, vel per feneſtras, ut malum ipſi impendens evaderet, v. g. ne in manus hoſtium incideret, vel ſi fugiat puella violare eam volentes; tales enim non ſunt privandi Eccleſiaſtica ſepultu„ ra, prout ſumitur ex *c. Ex parte*; 12. *h. t.* Ubi cum qui„ dam Nobilis puellam ſæpe ad ſtuprum ſollicitaſſet, acci„ dit aliquando, ut viri illius garriones (id eſt, famuli ju„ niores, *Gl. marg. hic*) eidem ſuper ponte occurrerent, vo„ lentes eam rapere, tunc illa aufugiens de ponte in amnem „ præterfluentem cadens, ſubmerſa fuit: quæſitum ergo fuit: „ an in Sacro loco ſepelienda eſſet? Reſpondet Innocent. „ III. cum puella non ſponte ſe præcipitavit: ſed caſu ceci„ derit de ponte in amnem, corpus ejus Eccleſiaſticæ ſe„ pulturæ tradendum eſſe, præſertim cum ex honeſta cau-

„ ſa

„ ſa fugerit, & cui communicamus vivo, etiam mortuo „ communicare debeamus.

LXV. Ubi Notandum primo. Si quis ſponte & non coa-ctus ſe præcipitaret in fluvium, cum certo moriendi periculo, etiam ſtupri vitandi cauſa, id non foret licitum, ideoque talis in Cœmeterio Eccleſiæ non eſſet ſepeliendus, uc colligitur ex hoc cap. ibi. *non ſponte*, per ſenſum contrarium, & *Gl. V. eod.* Secondo excipitur, niſi is, qui ſeipſum animo occidendi lethaliter vulneravit, aliquandiu ſupervixerit, & pœnituerit, tunc enim Eccleſiaſtica ſepultura ei deneganda non eſt, *Silveſt. c. l. n. 3. Ugolin. c. l. q. 9.* Tertio excipitur, ſi quis reperiatur mortuus in puteo, vel e laqueo ſuſpenſus, niſi enim conſtet, quod ſeipſum interfecerit; non poteſt, nec debet Eccleſiaſtica ſepultura privari; non enim præſumitur quis ſeipſum interfeciſſe, potuit enim per inſidias, vel vim ab alio in puteum deiici, vel ſuſpendi, vel ex furore, aut mentis alienatione id feciſſe, de nemine enim eſt præſumendum in dubio, quod deliquerit, *l. Merito, 51. ff. Pro ſocio*, præſertim, quod quis tam grave delictum patrarit, *Navarr. l. 3. conſil. 7. h. t.* Et hinc etiam qui mortuus eſt vel interfectus, non premiſſa confeſſione Sacramentali, quia illam facere non potuit, ſepeliri debet in loco Sacro, *Abb. in cit. c. Ex parte, n. 3. h. t.* niſi aperte conſtet, cum in peccato mortali impœnitentem deceſſiſſe, ut quia v. g. in furto, vel latrocinio deprehenſus, eſt occiſus, nullo edito ſigno pœnitentiæ, *c. Placuit, 12. in fine cauſ. 23. q. 5. juncta Gl. ibid.*

LXVI. Tertio, publice & notorie excommunicati in loco Sacro ſepeliri non debent prout ſtatutum eſt in *c. 1. cauſ. 24. q. 2. & in c. Quicunq;, 27. cauſ. 11. q. 3.* & expreſſius in *c. Sacris, 12. in princ. h. t.* Ubi dicitur: Sacris eſt Canonibus decretum, ut „ quibus non communicavimus vivis, neque defunctis communicemus, & ut careant Eccleſiaſtica ſepultura, qui prius ab Eccleſiæ unitate erant præciſi, nec in articulo mortis Eccleſiæ fuerant reconciliati. Ubi *Gl. V. non communicemus*, excipit, niſi viventes reconciliationem petierint, nec per eos ſteterit, quo minus reconciliarentur, tunc enim poſt mortem abſolvendi ſunt ab excommunicatione, *c. A nobis, 28. & c. Sacris, 38. de ſent. excomm.* Similiter etiam nominatim ac publice interdicti in loco Sacro ſepeliendi non ſunt, *Clement. 1. h. t.* nam per omne interdictum, ſive generale, ſive ſpeciale, locale, vel perſonale Eccleſiaſtica ſepultura prohibetur, *c. Quod in te, 11. de pœnit. & remiſſ.* Ubi dicitur, quod per generale interdictum denegatur omnibus Eccleſiaſtica ſepultura, & *c. Cum & plantare, 3. §. Quod ſi Templarii de privileg. Ugol. cit. c. 17. n. 4. Barb. de offic. paroch. n. 41.* Idemque dicendum de iis, quibus interdictus eſt ingreſſus Eccleſiæ: niſi pœnituerint, *c. Is cui, 20. §. Talis quoque de ſent. excomm. in 6. Silv. c. l. qu. 9. dicto 21. de quo plura infra l. 3. Tit. 39.*

LXVII. Additur in *cit. c. Sacris, §. Unde ſi h. t.* Si excommunicati (vitandi) ſint mortui, non tantum non licet eos „ ſepelire in loco Sacro: ſed etiam ſi per violentiam, ſeu „ alio quocunque caſu, in Eccleſiaſtico Cœmeterio, vel alio loco Sacro ſint ſepulti, eorum corpora exhumari debent, & procul a Sacra ſepultura abiici: quod ſi excommunicatorum corpora diſcerni non poſſint, ideoque nec exhumari, quin ſimul etiam corpora fidelium (obedientium) extumulentur, utraque ſepulta relinqui debent; quia ſicut juſtis & bonis non obeſt ſepultura, nulla vel vilis: ita impiis ac peccatoribus celebris & ſpecioſa non prodeſt.

LXVIII. Porro circa ſepulturam excommunicatorum, Notandum primo, hæc prohibitio ſepeliendi excommunicatos, poſt Concilium Conſtantienſe in *Extravag. Ad evitanda*, ſolum habet locum in excommunicatis denunciatis ac vitandis, ut ex communiore ac probabiliore ſententia docet *Suar. diſ. 32. de cenſur. ſec. 4. n. 5. Navarr. l. 3. Conſil. 5. n. 2. h. t. Laym. lib. 1. tr. 5. p. 2. c. 4. n. 4. & alii.* Ratio eſt, tum quia cauſa, cur excommunicatis denegatur ſepultura, ea eſt, ut quibus vivis non communicamus etiam mortuis non communicemus, *cit. c. Sacris, h. t.* ergo a ſenſu contrario, quibus vivis communicare poſſumus, etiam mortuis ſepulturam communicare non prohibemur, cum ſepultura nullibi excipiatur. Tum quia prohibitio ſepeliendi proprie non cadit in ipſos excommunicatos: ſed in alios fideles, ne corpora eorum ſepeliant, quibus non aliter prohibita eſt communicatio per ſepulturam, quam quævis alia communicatio, ut patet ex *c. Ut privilegia, 24. de privil. & c. Epiſcopor., 8. eod. in 6.* ac proinde hac permiſſa, etiam illa cenſeri debet eſſe permiſſa. Contrarium tamen tenet *Zœſ. in Commentar. in l. 3. Decret. h. t. n. 9.* nixus falſo fundamento, quod per ſepulturam uniuſcujuſque excommunicati, etiam non vitandi, violetur Eccleſia, ſeu locus Sacer, quod paulo poſt refutabitur. Illud certum eſt, & admittunt omnes, quod occulte excommunicato ſepultura non ſit deneganda; nam cum privatio ſepulturæ ſit publica evitatio, requirit etiam cauſam publicam, ne alias pœna excedat delictum, & is, qui præſumitur bonus, hac ratione infametur, unde nec Euchariſtia peccatori occulto eſt deneganda, *Suar. cit. ſec. 4. n. 5.* & ſatetur etiam *Zœſ. c. l.*

LXIX. Notandum ſecundo. Si corpus excommunicati denunciati, & vitandi in Eccleſia, vel alio loco Sacro ſit ſepultum, ille violatus cenſetur, ita ut aſperſione aquæ ſolenniter benedictæ reconciliandus ſit, juxta *c. Conſuluit; 7. de conſecr. Eccleſ. & Altar.* nec in ea officia Divina peragere, nec alios fideles ibi ſepelire eſt licitum, donec locus ille fuerit expurgatus, ſeu reconciliatus, *c. unic. eod. in 6. Suar. cit. ſec. 4. n. 4.* & ideo exhumari debet, ſi a reliquis corporibus ſepultis diſcerni poſſit: alioquin vero ſi diſcerni, & exhumari non poſſit, debet relinqui in loco, ubi ſepultum eſt, quia ratione dubii, connexionis, vel difficilis ſeparationis, aliquid interdum permittitur, quod alias non permitteretur, ut notat *Gl. in cit. c. Sacris, V. Excommunicatorum, h. t.* & ſi non poteſt puniri malus ſeu nocens, quin etiam puniatur bonus ſeu innoxius, potius tolerandus eſt malus, quam puniendus bonus, *c. Quam magnum; 10. cauſ. 23. q. 4. Abb. in cit. c. Sacris, n. 4.* Satius enim eſt, impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnari, *l. Abſentem; 5. ff. de pœn.*

Veruntamen ſi corpus excommunicati vitandi exhumari non poſſit, non ideo locus ille fit perpetuo inhabilis ad Divina officia, vel ſepulturam aliorum fidelium: ſed reconciliandus eſt, quia violatus eſt per primam ſepulturam, poſtea vero ſi corpus illud ita confuſum ſit cum aliis, ut diſcerni non poſſit, id non reputatur: ſed habetur pro occulto defectu, qui non poteſt reconciliationem impedire, vel facere, ut reiteretur violatio, *Suar. cit. ſec. 4. n. 4.* Ubi etiam diſtinguendum eſt, inter præceptum affirmativum exhumandi ſepultum, quod non ſemper obligat, propter occurrentes difficultates: & inter præceptum negativum non ſepeliendi defunctum in loco Sacro; hoc enim plerumque obligat; adeo ut, etiamſi quis cogatur ad ſepeliendum mortuum indignum; non excuſetur regulariter; ſi illum ſepeliat; quia id cedit in contemptum loci Sacri & Religioſi.

LXX. Notandum tertio. Si publice excommunicatus; toleratus tamen; & non vitandus; v. g. Lutheranus; vel Calvinianus Prædicans in Germania; ſit mortuus impœnitens; & in excommunicatione; quamvis illicitum ſit ejus corpus ſepelire in loco Sacro; quia indecens eſt; ut in tali loco ſepeliatur; qui præciſus eſt ab Eccleſia; neque ſuffragiorum Eccleſiæ eſt capax; ideoque talis ſepultura in irreverentiam loci Sacri cedit, ſi tamen ille publice denunciatus non fuit; tanquam vitandus, non cenſetur locus Sacer per illius in eo ſepulturam violari, ita ut ſolenniter per Epiſcopum reconciliari debeat, ut docet *Suar. cit. ſec. 4. n. 5. Laym. l. 2. tr. 2. p. 2. c. 4. n. 9. & lib. 3. tr. 6. c. 12. n. 12. & alii ferme communiter.* Ratio eſt, quia hæc violatio Eccleſiæ fundatur in prohibitione ſepeliendi excommunicatum in loco Sacro, ergo cum per *Conſtitutionem. Ad evitanda* ea prohibitio ſit limitata & reſtricta ad ſolos excommunicatos denunciatos & vitandos, per conſequens etiam limitata eſt ad illos violatio loci Sacri, quia excommunicati tolerati hodie, quoad communicationem cum illis vitandam, non aliter reputantur, ac ſi non eſſent excommunicati, vel occulte ſolum excommunicati, qui etiam antiquo jure non erant vitandi.

LXXI. Atque hinc infertur primo, quod Eccleſiæ & Templa, in quibus diu exercitium ſectæ hæreticæ viguit, & hæreticorum non denunciatorum corpora ſepulta jacent, prout frequenter contingit in Germania, ſi a Catholicis recipiantur, non neceſſario debeant ſolenniter reconciliari per Epiſcopum, cum per exercitium falſæ ſeu hæreticæ Religionis non fuerint violatæ, neque per talium ſepulturam, alioquin nec Divina officia in illis celebrare licitum eſſet, ſi violatæ fuiſſent, quamvis decens ſit, ut tales Eccleſiæ ſimplici aqua benedicta per Sacerdotem aliquem aſpergantur, ante quam Divina officia denuo in illis celebrentur, *Laym. l. 3. c. 5. nu. 13. Addit. 5.*

Infertur ſecundo. Sed neque neceſſarium eſt, ut corpora hæreticorum non denunciatorum, nec vitandorum, qui in Eccleſiis ab Acatholicis occupatis in Germania, dudum ſepulti fuerunt, poſtquam illæ reverſæ ſunt ad Catholicos, exhumentur, & foras proiiciantur; cum Eccleſiæ illæ non fuerint violatæ, & id ſine notabili incommodo ac perturbatione plerumque fieri non poſſit. Quare illorum tantum corpora ſepulta in locis Sacris exhumanda ſunt, qui ſunt excommunicati denunciati, & vitandi, & tunc etiam locus ſepulturæ eſt reconciliandus, ut ex dictis patet.

LXXII. Notandum quarto. Per locum Sacrum in ordine ad illum effectum, ut ſi in eo ſepeliatur excommunicatus denunciatus, ſeu vitandus, vel homo infidelis, cenſeatur talis locus eſſe violatus, ideoque reconciliandus ſit, intelligitur locus conſecratus, vel ſaltem benedictus, ſcilicet Eccleſia vel Cœmeterium quod etiam ſolet eſſe benedictum, quia reconciliatio ſupponit conſecrationem, vel benedictionem, velut formam, eſſe amiſſam, ita tamen, ut ſi Eccleſia fuit conſecrata, requiratur ſolennis & Epiſcopalis conſecratio. Si vero ſolum fuit benedicta, requiratur & ſufficiat Sacerdotalis benedictio per aquam benedictam ab ipſo Sacerdote, ut docet *Zerola in praxi Epiſc. p. 1. V. Pollutio Eccleſia Verſ. 3.* Quin imo valde probabile eſt, etſi locus nec conſecratus, nec benedictus ſit, v. g. Cœmeterium: ſi tamen Epiſcopi auctoritate ad Sacrificium Miſſæ, & alia Officia Divina in eo celebranda: vel etiam ſola fidelium conſuetudine & uſu, cum tacito conſenſu & approbatione Epiſcopi, ad Eccleſiaſticam ſepulturam ſit deputatus, cenſeatur velut Sacer ſeu Religioſus locus, in ordine ad illum effectum, ut ſi in eo infidelis, vel excommunicatus denunciatus, ſeu vitandus ſepeliatur, aliquo modo violetur, ſeu polluatur: ac proinde ſaltem per aſperſionem aquæ a Sacerdote benedictæ ex decentia quadam reconciliandus, & expurgandus ſit, quia per dedicationem ad cultum Divinum, vel Eccleſiaſticam ſepulturam legitima auctoritate factam, locus talis efficitur aliquo modo Sacer, ac veneratione dignus, ita ut ad profanos uſos converti non debeat: & deputatio publica auctoritate Epiſcopi expreſſe, vel ſaltem tacite facta ſupplet defectum conſecrationis, vel benedictionis, & eſt veluti quædam conſecratio, aut benedictio, *Suar. cit. ſec. 4. n. 6. Sanch. l. 9. de matr. diſ. 15. n. 39.* Porro etiam in ordine ad illum effectum, ut non liceat publice excommunicatos, etſi non ſint denunciati, vel notorios peccatores ſepelire, non requiritur, ut locus ſit conſecratus, vel benedictus: ſed ſatis eſt, quod ab Epiſcopo, vel communi populi uſu, ad fidelium ſepulturam, & funebria officia ſit deputatus, quia a SS. Canonibus abſolute excommunicatis prohibetur Eccleſiaſtica ſepultura, ad hanc autem non requiritur, ut locus, in quo ſit, ſit ſpecialiter benedictus, vel conſecratus: ſed ſufficit, quod legitima auctoritate Paſtorum Eccleſiæ ad illud munus ſit deputatus, *Suar. c. l.* Ubi addit, quod etiam in Oratorio non conſecrato, nec benedicto, non poſſit excommunicatus vitandus ſepeliri; quia per ipſam Miſſæ celebrationem talis locus quodammodo conſecratus eſt, ita ut immunitate Eccleſiaſtica gaudeat, *c. pen. de conſec. Eccleſ.*

LXXIII. Notandum quinto. Licet excommunicatus moriatur, editis magnis contritionis ſignis, ſi tamen morte

præventus a cenſura excommunicationis non eſt abſolutus, ſepeliri non debet in loco Sacro, donec ab Eccleſia fuerit abſolutus, etiam poſt mortem, *juxta c. A nobis*, 28. *de ſent. excomm.* Ubi etſi ſermo ſit de communicatione per ſuffragia, eadem tamen eſt ratio de communicatione per Eccleſiaſticam ſepulturam. Quod ſi ante abſolutionem jam ſepultus fuerat in loco Sacro, debet quam primum abſolvi, *Suar. cit. ſec.* 4. *nu.* 3. Ne alioqui, ſi fuerit excommunicatus denunciatus ac vitandus, exhumari debeat, quo caſu etiam locus ipſe reconciliandus erit, juxta ſupra dicta.

LXXIV. Notandum ſexto. Si quis ante mortem per Sacramenta Eccleſiæ reconciliatus, & abſolutus fuit ab excommunicatione a Presbytero ſuo, is mortuus ſepeliri debet in loco Sacro, prout expreſſe ſtatutum habetur in *cap. Parochiano*; 14. & *ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. ita reſcri-
,, bit: ſi Parochianus, qui ob manifeſta crimina, videlicet
,, homicidium, incendium, violentam manuum injectionem
,, in perſonas Eccleſiaſticas, Eccleſiarum violationem, vel
,, inceſtum excommunicatus fuit, in extremis poſitus, a Pres-
,, bytero ſuo, juxta formam Eccleſiæ abſolutus fuit, nonde-
,, bet ei ſepultura in Cœmeterio, & alia Eccleſiæ ſuffragia
,, denegari (nam cui communicamus vivo, etiam mortuo com-
,, municare debemus, *Gl. hic V. Denegari*, *juxta c. Sane*, 3. *cauſ.* 24. *qu.* 2.) at vero hæredes & propinqui ejus, ad quos
,, bona defuncti pervenerunt, per cenſuram Eccleſiaſticam
,, compelli debent, ut pro ipſo ſatisfaciant. Excipi debent illi Rei, quibus in graviorum criminum quorundam deteſtationem, per ſententiam condemnatis Sacra ſepultura denegari ſolet; etſi ante mortem a peccatis, & annexis cenſuris fuerint abſoluti, v. g. ob crimen hæreſis, *Laym. lib.* 3. *tr.* 6. *c.* 5. §. *unic. q.* 15. *nu.* 60.

LXXV. Porro ex *cit. c. ult. h. t.* Colligitur primo, quod quilibet Presbyter in mortis periculo conſtitutum abſolvere poſſit ab omnibus peccatis, & annexis excommunicationibus, ſive a jure, ſive ab homine latis, etiamſi alioquin Papæ ſint reſervatæ, *Abb. hic num.* 2. ita tamen, ut ſi Sacerdos Ordinarius adſit, vel commode adeſſe poſſit, v. g. Parochus, vel qui delegatam juriſdictionem abſolvendi habet, v. gr. Regularis privilegiatus, alius Sacerdos ſimplex, ſive nullam juriſdictionem habens, nec licite, nec valide abſolvere poſſit a peccatis mortalibus, & cenſuris, prout ſumitur ex *cit. c. ult. h. t.* ibi: *per Presbyterum ſuum*. Qui ſcilicet juriſdictione ordinaria, vel delegata eſt præditus, ex communiore & veriore ſententia apud *Laym. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 12. *num.* 14. Nam Sacerdoti ſimplici poteſtas abſolvendi a quibuſvis peccatis & cenſuris in mortis articulo conceditur jure extraordinario, ob neceſſitatem, ne hac occaſione (ſi abſolutio denegetur) aliquis pereat, ut inquit *Concil. Trident. Seſſ.* 14. *c.* 7. ergo ceſſante hac neceſſitate, ceſſat hæc poteſtas extraordinaria, *juxta Reg. traditam ab Abbate in c. Cum venerabilis*, 7. *in fine de Confeſſ.* cum aliquid conceditur propter neceſſitatem, durat conceſſio, quamdiu durat neceſſitas: quamvis plures Theologi & Caniſtæ contrarium teneant, quod quilibet Sacerdos, etiam præſente Ordinario, poſſit in articulo mortis abſolvere.

Colligitur ſecundo. Quod etiam in articulo mortis, non debeat quis abſolvi ab excommunicatione, niſi ſecundum formam præſcriptam a SS. Canonibus, in *c. Ex tenore*, 10. & *c. Cum deſiderές*, 15. *junct. Gl. fin. de ſent. excomm.* & *c.* 2. *eod. in* 6. videlicet, ut excommunicatus prius non abſolvatur, quam realem ſatisfactionem parti læſæ præſtiterit: vel ſaltem, ſi ſtatim exhiberi non poſſit, cautionem, ſeu promiſſionem ſatisfaciendi fecerit, prout etiam ſumitur ex *cit. c. ult. h. t.* ibi: *juxta formam Eccleſiæ*, *Abb. ibid. nu.* 3.

LXXVI. Colligitur tertio. Obligatio ſatisfaciendi læſis, tranſit ad hæredes defuncti, ſaltem in quantum ad ipſos ex bonis ejuſdem pervenit, prout ſumitur ex *cit. c. ult.* & tradit *ibid. Abb. n.* 5. *h. t.* Ubi tamen diſtinguendum eſt, utrum agatur tantum de injuria illata alicui per defunctum, ſine damno pretio æſtimabili: an vero agatur, de ſatisfactione propter damnum voluntarie, & injuſto illatum per delictum priore caſu ea obligatio ſatisfaciendi, cum ſit mere pœnalis, ſeu præciſe ex delicto orta, ad hæredem ordinarie non tranſit; delicta enim morte Rei delinquentis extinguuntur, §. *Non autem Inſt. de perpet. & temp. action.* Excipitur, niſi pœna ipſo jure ſit impoſita, & incurſa a defuncto, v. gr. pœna confiſcationis bonorum hæreticis, *arg. l. Cajus*; 22. *ff. de SCto Silan.* tunc enim, quia non agitur ad pœnam imponendam, ſed impoſitam exigendam, tranſit ea obligatio ad hæredes *Bart. in l.* 1. *n.* 1. & 3. *ff. de privat. delict.* Secundo, niſi lis cum defuncto fuerit conteſtata, tunc enim ex delicto defuncti Succeſſores ejus in ſolidum obligantur, alioquin ſolum, in quantum ad eos pervenit, *l. unic. C. Ex delicto defunct.* Ratio eſt, quia per litis conteſtationem partes litigantes inter ſe quaſi contrahunt, *l.* 3. §. *Idem ſcribit*, *ff. de pecul.* at vero obligatio, quæ deſcendit ex contractu, vel quaſi contractu, tranſit ad hæredes, *Abb. in cit. c. ult. n.* 5. *h. t.* Tertio, niſi ex furto agatur condictione furtiva, qua non ſolum ipſe fur obligatur, etiam re perdita, ad æſtimationem illius, ſed etiam hæres ejuſdem, tametſi nihil ad eum pervenerit, *l. Si pro fure*, 7. §. *Condictio* & 2. *ll. ſeqq. ff. de condict. furtiv. Bartol.* & *Abb. locis cit.* idque ſtatutum eſt ſpecialiter in odium furti, ob frequentiam hujus criminis. Poſteriore vero caſu, ſi agatur de ſatisfactione propter damnum voluntarie & injuſte illatum, v. g. homicidium, furtum, vel quaſi delictum, tunc obligatio ſatisfaciendi ad hæredem tranſit, ſaltem ſecundum Jus Canonicum, & forum conſcientiæ, ut colligitur ex *cit. c. ult. h. t.* in quo agebatur contra hæredes, ut ſatisfacerent pro damno illato per homicidium, & ex *c. In litteris*, 5. *de raptorib.* & *c.* 2. *de uſur. in* 6. Quamvis *Abb. in cit. c. ult. num.* 6. putet, nullam, quoad hoc, eſſe diſcrepantiam inter Jus Canonicum, & Civile, ſed ideo de Jure Canonico teneri hæredem ad ſatisfactionem damni illati per defunctum; quia ipſe defunctus decedens, cum ſignis contritionis, ſaltem tacite promiſit, & injunxit hæredi ſuo illius damni compenſationem, qui proinde ratione hujus tacitæ promiſſionis, vel præcepti potius, quam ex delicto defuncti teneatur. Sed hoc bene refellit *Covarr. l.* 3. *reſol. c.* 3. *n.* 7. nam non ſolum hæres uſurarii *juxta c. Tua nos*; 9. *de uſuris*, in quo, nulla facta diſtinctione inter uſurarium pœnitentem, vel non pœnitentem, dicitur, hæredes ejus cogendos eſſe, ad reſtitutionem uſurarum: ſed etiam hæres furis, incendiarii, vel raptoris, tenetur ad ſatisfactionem damni illati, etiamſi defunctus impœnitens deceſſerit, ſaltem in foro conſcientiæ, & externo Eccleſiaſtico; quia hæc obligatio non fundatur in pœnitentia defuncti delinquentis: ſed in eo, quod ſicut ipſe reus obligatur ex delicto ad damnum reſarciendum: ita & hæres maneat obligatus, ad quem tranſeant obligationes defuncti, & actiones rei perſecutoriæ, *Zoeſ. in Comment. l.* 3. *Tit.* 28. *ad Decret. n.* 11. Quare vel adhuc aſſerendum eſt, eſſe diſcrepantiam quoad hoc, inter Jus Canonicum, & Civile: Vel potius dicendum eſt, etiam Jure Civili teneri hæredem ex delicto defuncti, ſi agatur ad rei perſecutionem, ſive damni injuſte illati compenſationem, quamvis nihil ex eo delicto ad hæredem pervenerit, nec lis fuerit conteſtata: ac proinde Leges Cæſareæ, quibus ſtatutum eſt, hæredem ex delicto defuncti non poſſe conveniri, intelligendæ ſunt quoad actionem pœnalem ut pœnam criminis ſolvat: non autem quoad damni illati perſecutionem.

LXXVII. Aſſertio 3. Præterea in loco Sacro ſepeliendi non ſunt, qui in torneamentis, id eſt, haſtiludiis, ex quibus probabile mortis periculum imminet, ſunt mortui, etiamſi ante mortem Sacramenta Pœnitentiæ & Communionis perceperint *c.* 1. & 2. *de torneamentis*. Idemque eſt de illis, qui in duello occumbunt, *juxta Concil. Trident. ſeſſ.* 25. *c.* 19. *de reform.* Quamvis *Sanch. l.* 2. *Moral. c.* 39. *n.* 22. & alii plures cenſeant, Concilium de ſolo duello ſolenni, quod auctoritate publica initum eſt, cum patrinis, locutum fuiſſe, quod tamen decretum poſtea Gregorius XIII. in motu proprio, qui incipit. Ad tollendam anno 1582. & Clemens VIII. in motu proprio, qui incipit. Illius vices anno 1590. & pœnas in eo contentas extenderunt ad duella privata, quæ fiunt ex condicto, certo loco & tempore deſignato, etſi ſine patrinis, & ſine litteris provocatoriis tranſmiſſis, aliiſque ceremoniis ſint inita, prout videre eſt apud *Sanch. c. l. n.* 20. & 21. Item non ſunt ſepeliendi manifeſti uſurarii, niſi prius reſtituerint, vel de ſatisfaciendo idoneam cautionem præſtiterint, *c.* 3. *de uſuris*, & *c.* 2. *eod. in* 6. neque manifeſti raptores, ſi impœnitentes decedant, *c.* 2. *de raptoribus* neque blaſphemi in Deum, & Sanctos, *c.* 2. *de maledic.* Item qui ſemel in anno proprio Sacerdoti confiteri, & tempore Paſchali Sacramentum Euchariſtiæ ſuſcipere voluntarie intermiſit. Eccleſiaſtica ſepultura privari debet, *c. Omnis*; 12. *de pœnit. & remiſſ.* niſi probabile impedimentum, ſeu cauſam excuſantem allegare poſſit. Similiter Religioſus manifeſtus proprietarius, qui cum peculio, ſine licentia Superioris, accepto, eſt mortuus, privandus eſt ſepultura Sacra, *c.* 2. & 4. *de ſtat. Monach.* aut qui decimas Eccleſiæ non ſolvit, *c. Prohibemus*, 19. *de Decim.* Denique omnis publicus & notorius peccator decedens in peccato mortali, ſepultura Eccleſiaſtica eſt privandus, ſi in peccato mortali deceſſiſſe præſumi debeat, *cap. Quibus*; 16. *cauſ.* 13. *quæſt.* 2. ut ſi quis in aliquo facinore, quod nullo modo a peccato mortali excuſari poteſt, occiſus ſit, vel derepente mortuus deprehendatur, non eſt præſumendum, contritum deceſſiſſe, quia mutatio animi eſt quid facti, quod non præſumitur, ſed probari debet. Si tamen talis, poſt commiſſum crimen, ſignum pœnitentiæ, vel ſaltem pietatis edidit, quia v. g. in Templo viſus eſt orare, poſſe ſepeliri in loco Sacro, ſi non ſit inter crimino ſos ſpecialiter exceptos, putat *Laym. lib.* 3. *tract.* 5. *c. ult. n.* 12. & ad hoc probandum ſufficit unus teſtis, *Silveſt. V. Sepultura q.* 9. *dicto* 7. occulti autem peccatores ſunt ſepeliendi, neque enim propterea occulta eorum peccata manifeſtari debent, ut ſepultura priventur, *Silveſt. c. l. q.* 10. *dicto* 2. apud quem plura de his videri poſſunt.

Illud hic adhuc dubitatur, an leproſi, in eodem Cœmeterio, cum aliis ſepeliendi ſint? Affirmant nonnulli, quia cauſa prohibitionis, quæ fuit in vita, ceſſat in morte, non enim inficiunt aliorum cadavera: Sed rectius negat *Abb. in c. Sacris*; 12. *n.* 6. *h. t.* nam quibus non communicavimus in vita, nec in morte debemus, & timor infectionis adhuc durat in actu ſepulturæ, fœtor enim corporum mortuorum inficit aerem, ideoque permittitur leproſis habere propriam Eccleſiam cum Cœmeterio, *c.* 2. *de Eccleſ. ædific.*

§. VIII.

Quam pœnam incurrunt ſepelientes eos, qui jure prohibentur ſepeliri in loco Sacro, vel qui prohibitis, & illicitis modis inducunt aliquem, ad eligendam ſepulturam in ſuis Eccleſiis.

LXXVIII. Aſſertio 1. Qui defunctos ſcienter ſepeliunt, tempore interdicti, in caſibus non permiſſis, in Cœmeteriis, vel publice excommunicatos, aut nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos, ſunt ipſo facto excommunicati, ut conſtat ex *Clement. Eos qui*; 1. *h. t.* Ubi ita ſtatutum legitur: Eos,
,, qui propria temeritate (etiamſi exempti ſint, *Gl. hic V. Eos*
,, *qui*) defunctorum corpora, non ſine contemptu Clavium
,, Eccleſiæ, in Cœmeteriis, tempore interdicti, (quo prohi-
,, bita eſt Eccleſiaſtica ſepultura *Gl. hic V. Tempore*) in caſibus
,, non conceſſis a jure, vel excommunicatos publice (excom-
,, municatione majore, ab homine vel a jure, *Gl. hic V. Excommunicatos*, & quidem poſt Concilium Conſtantienſe, nonniſi denunciatos, ſeu vitandos, juxta ſupra dicta) aut nominatim interdictos (ac proinde qui non eſt nominatim interdictus, ſepeliri poterit in loco Sacro, dummodo iſte non ſit
,, interdictus, *Gl. hic V. Nominatim*) vel uſurarios manifeſtos,
,, qui uſuras publice exercent, etiamſi nondum ſint denunci-
,, ati, ut *ex Bonacin.* tradit *Barb. in Collectaneis hic nu.* 3.) ſci-
,, enter ſepelire præſumunt, decernimus, ipſo facto, ex-
,, communicationis ſententiæ ſubjacere, a qua nullatenus
abſo-

Digitized by Google

„ abſolvantur, niſi prius, ad arbitrium Epiſcopi Diœceſa-
„ ni, eis, quibus fuit injuria irrogata, competentem ſatis-
„ factionem exhibuerint, nullo eis ſuffragante exemptionis,
„ vel quovis alio privilegio, ſub quacunque verborum forma
conceſſo. Quare abſolutio aliter facta, nulla eſt, ut colligitur ex illa particula *nullatenus*, *Suarez diſ.* 15. *de cenſur Sec.* 4. *num.* 8.

LXXIX. Pro explicatione hujus Conſtitutionis, Notandum primo. Hanc excommunicationem non incurrunt ii, qui ex ignorantia, etiam culpabili, ſepeliunt prædictos, ut colligitur *ex cit. Clement.* 1. ibi: *ſcienter preſumunt*, neque etiam, qui gravi metu coacti id faciunt, ut colligitur ex illis verbis *ibid. qui propria temeritatis audacia*, *&c. Suar. cit. diſ.* 12. *de cenſur. Sec.* 4. *nu.* 9.

Notandum ſecundo. Non tantum in Cœmeteriis, & multo magis in Eccleſiis: ſed etiam in aliis locis, ad ſepulturam Eccleſiaſticam ab Epiſcopo deputatis, etſi nec conſecrata, nec benedicta ſint, ſepeliri non debent eorum corpora, qui jure prohibentur ſepeliri, nam hoc ipſo ſunt aliquo modo Sacra, *Suar. c. l.* Secus eſt, ſi ſepelirentur in campis, & locis profanis, ac privatis, tunc enim non eſſet locus pœnæ, *Gl. hic V. Cœmeteriis*, *& Suar. c. l.* Similiter qui in loco vicino, vel etiam contiguo Eccleſiæ, aut Cœmeterio, qui tamen ad uſum Eccleſiaſticæ ſepulturæ non eſt deputatus, adeoque profanus eſt, & communiter habetur, ſepelit excommunicatum, non toleratum, non incurrit cenſuram excommunicationis, *Gl. hic V. Cœmeteriis. Suar. c. l. n.* 7. contra *Abb. in cit. c. Sacris*; *n.* 3. *arg. illius c. ibi*, *procul jactari*, quæ tamen verba non debent rigide accipi: ſed idem ſignificant, quod extra locum Eccleſiæ, vel Cœmeterii. Nec obſtat *c. Quod tu* 11. *de pœnit. & remiſſ.* quia loquitur de excommunicato adhuc vivente, qui prohibetur Divinis intereſſe, etiam extra Eccleſiam e loco vicino, *Suar. cit. Sec.* 4. *n.* 7.

LXXX. Notandum tertio. Per ſepelientes hoc loco intelliguntur; non tantum; qui propriis manibus ſepeliunt; & corpus in ſepulchrum immittunt: ſed etiam, qui procurant ſepulturam, adeoque mandantes, & exequentes, non autem qui funus comitantur, vel qui cantant, & Crucem; aut lumina deferunt; hi enim vere, & proprie non ſepeliunt, adeoque cenſuram hanc excommunicationis non incurrunt. Contrarium tamen de his tenet *Abb. hic numer.* 12. qui addit, omnes cooperantes ad funus ducendum incurrere pœnam hujus *Clement.* ſed non illi, qui remote ſolum cooperantur ad ſepulturam, ut qui effodiunt ſepulchrum, modo poſtea corpus ei non inſerant, vel ſuis humeris cadaver ad ſepulchrum deferunt; quia etiam hi proprie dici non poſſunt ſepelire; quamvis de his aliqui contrarium teneant; quia magis propinque videntur cooperari. Neque etiam conſulentes tantum, vel non impedientes, etſi poſſint, ac debeant; quia hæc Conſtitutio pœnalis non eſt extendenda: ſed potius reſtringenda, *Gl. in cit. Clement.* 1. *V. Sepelire*, *Suar. Sec.* 4. *nu.* 10. *& 11.* addit tamen *Gl.* quod hæc Principis declarationem expoſcerent. Similis excommunicatio lata eſt, *in c.* 2. *de hæret. in* 6. contra eos, qui hæreticos, vel eorum fautores, ſcienter præſumunt Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, de qua *Suar. cit. Sec.* 4. *nu.* 13. & nos ſuo loco.

Notandum quarto. Excommunicati, qui privantur Eccleſiaſtica ſepultura, hoc ipſo, etiam privati cenſentur omni honore, & pompa funeris, quippe quæ ordinatur ad Eccleſiaſticam ſepulturam, & eſt quædam moralis communicatio cum defuncto, prout ſumitur *ex c. Placuit*, 12. *cauſ.* 23. *qu.* 5. & per ſe indecens eſt, ut talis defuncti corpus, cum pompa funeris, & Eccleſiaſticis cæremoniis deferatur ad locum profanum, cum in Sacro ſepeliri non poſſit, *Suar. cit. Sec.* 4. *num.* 14.

Notandum quinto. Si Regulares exempti publice excommunicatos, nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos *in cit. Clement.* 1. expreſſos, ſepeliant in Eccleſiis ſuis, poteſt Epiſcopus, ſeu Ordinarius loci facere exhumari corpora illorum, etiam intrando in loca exempta; quia *in cit. Clement.* 1. derogatur omnibus privilegiis contrariis: alioqui vero extra eos caſus, non poteſt talem poteſtatem exercere in loco exempto, qui perinde ſe habet, ac ſi non eſſet in Diœceſi ipſius: poteſt tamen Epiſcopus impedire ſepulturam, ne transferantur corpora ad locum exemptum; cum enim delinquatur in ſuo territorio, poteſt obſiſtere, ac facere, ut in loco privato, ac profano ſepeliantur.

Notandum ſexto. Etſi, qui minore excommunicatione ligati moriuntur, non ſint ſepeliendi in loco Sacro: non tamen ſepelientes incurrunt pœnam excommunicationis hic decretam, ut notat *Gl. hic V. Excommunicatos*, *& Abb. ibid. n.* 6.

LXXXI. Aſſertio 2. Illi Religioſi, vel Clerici Sæculares, qui contra Conſtitutionem Bonifacii VIII. *in c.* 1. *h. t. in* 6. aliquos ad vovendum, jurandum aut promittendum inducunt, ut eligant ſepulturam in eorum Eccleſiis, vel jam electam non mutent, ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrunt (pœna contenta in dicta Conſtitutione in ſuo robore perdurante,) a qua ab alio, quam a Sede Apoſtolica (præterquam in mortis articulo) abſolvi non poſſunt, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, aut ſtatutis, prout decernitur *in Clement. ult. §. Sane de pœnis*.

LXXXII. Poſtremo *in Extravag. Deteſtandæ* 1. *Bonifacii VIII. inter communes*, *h. t.* ſtatuitur, quod corpora defunctorum e-
„ xenterantes, vel membratim, ſeu in fruſta immaniter, id
„ eſt, crudeliter concidentes, & aquis decoquentes, ut oſ-
„ ſa a carnibus ſeparata in terras ſuas deferant tumulanda, ſint
„ ipſo facto excommunicati, cujus cenſuræ abſolutio Papæ
„ (præterquam in mortis articulo) eſt reſervata: & inſu-
„ per corpus quoque ſic inhumaniter tractatum Eccleſiaſtica
„ careat ſepultura: Idque in deteſtationem facti hujus, ſive carnificinæ, & ſequelæ ejus: ac proinde hic punitur defunctus ſine culpa ſua, etſi non ſine cauſa, *Gl. hic V. Sepultura*. Porro hæc Conſtitutio pœnalis, non habet locum in corpore mortui, quod datur Medicis ad Anatomiam, ut praxis teſtatur: vel ſi exenteretur cadaver, ne fœteat; quia ex rationabili cauſa ſepultura differtur: item ſi fiat cum his qui moriuntur in terris infidelium, ubi non eſt Sacer locus, in quo ſepeliri poſſit, *Navarr. in man. c.* 27. *num.* 105.

TITULUS XXIX.

De Parochiis, & Alienis Parochianis.

ACTUM eſt Titulo præcedente de ſepulturis, quia vero jus, ſepeliendi de Jure communi ad Parochias pertinet; ideo nunc generatim eſt Titulus de Parochiis, earumque juribus ſubjungitur.

§. I.

Quæ ſit; & dicatur Parochia, & quæ requirantur ad conſtituendam Eccleſiam Parochialem, & in quibus illius Jura conſiſtant?

ASſertio 1. Parochia duobus modis accipitur, ut notat *Silveſt. V. Parochia*, *& Azor p.* 2. *Inſtit. lib.* 3. *c.* 12. *qu.* 2. Primo late, & improprie, pro tota Diœceſi, *c. Si quis*; 4. *& 2. ſeqq. diſ.* 92. Secundo, proprie, pro certa alicujus Diœceſis Eccleſia, quæ habet populum certis limitibus diſtinctum. Et hoc modo ſumpta Parochia committitur uni Presbytero, ſeu Rectori Eccleſiæ, ut in ea Baptiſmum, & reliqua Sacramenta populo ſibi ſubjecto miniſtret, & confecat. Et dicitur Parochia, quaſi partitio curæ; quia quivis Parochus, ſive Rector Eccleſiæ curam habet animarum totius populi, intra illos limites conſtituti: Aliquando vero Parochia accipitur pro ipſo loco, in quo hujuſmodi populus alicui Eccleſiæ deputatus, & intra certos limites conſtitutus degit, *Abb. ad Rubr. h. t. num.* 1. Sic dicimus hunc, vel illum habitare in hac, vel illa Parochia. Et debet Parochia, non minus, quam decem Parochianos, hoc eſt, diſtinctas domus, ſeu familias habere, ut proprium ſuper ſe habeat Sacerdotem, alioquin aliis conjungenda eſt Eccleſiis, *c. Unio*; 3. *cauſ.* 10. *q.* 3. *Barboſ. de offic. Paroch. c.* 1. *n.* 20.

II. Porro ad conſtituendam Eccleſiam Parochialem, regulariter tria requiruntur: primo, ut habeat Fontem Baptiſmalem. Secundo, Cœmeterium ſeu jus ſepeliendi. Tertio, ac præcipue curam fori pœnitentialis, hoc eſt, poteſtatem ligandi, & ſolvendi in foro conſcientiæ, & alia Sacramenta adminiſtrandi populo, intra limites certi territorii conſtituto, *Zerola in praxi Epiſc. V. Parochia*, *in reſp. ad* 1. *Barb. lib.* 2. *Jure Eccleſ. c.* 1. *numer.* 26. quare etiamſi Eccleſia aliqua habeat Fontem Baptiſmalem, vel Cœmeterium, in quo aliqui jus ſepulturæ habeant, ex conſuetudine, privilegio, ſeu conceſſione Superioris Prælati, niſi tamen etiam ſimul habeat curam fori interni in populum certis finibus diſtinctum, non eſt, nec dici poteſt Eccleſia Parochialis. Id vero procedit regulariter: quia ordinarie eadem Eccleſia eſt Baptiſmalis, & Parochialis, in qua Parochiani baptizantur, & alia Sacramenta percipiunt. Interdum tamen propria eſt Eccleſia Baptiſmalis, in qua fons Baptiſmi eſt erectus pro aliis Parochiis, quæ Eccleſiæ Baptiſmales non ſunt, ſed puræ Parochiales, quia fideles jam baptizati in eis recipere debent alia Sacramenta, licet ibi non baptizentur, ſed in Baptiſmali, quæ ideo etiam vocatur Eccleſia Matrix; quia in illa regenerantur homines per Baptiſmum, & ordinarie etiam eſt Curata, ſeu Parochialis; quia habet poteſtatem adminiſtrandi omnia Sacramenta, quamvis non neceſſario, nec ſemper; quia Baptiſmalis ſtricte accepta non habet, niſi adminiſtrationem Baptiſmi, *Barb. c. l. num.* 25. *Fagnan. in cap. Cum contingat*, 29. *de decimis*.

III. Aſſertio 2. Jus Parochialis Eccleſiæ conſiſtit in ſequentibus, ut tradit *Innoc. & Abb. ad Rubric. h. t. Hoſtienſ. in ſumma eod. nu.* 2. *Azor. cit. c.* 12. *qu.* 4. Primo, ut Parochiani in illa Baptiſmum, & alia Sacramenta percipiant. Secundo, ut ibidem diebus Feſtis rem Divinam audiant. Tertio, ut nuptiæ in illa ſolenni ritu celebrentur, & nubentes benedicantur. Quarto, ut in illa mortui ſepeliantur, niſi elegerint ſibi ipſis ſepulturam, vel habeant ſepulturas Majorum in alia Eccleſia, juxta dicta *Tit. præced.* Quinto, ut Decimas, Oblationes, & Primitias ſolvant, & præſtent Eccleſiæ Parochiali, de quo *Tit. ſeq.*

„ IV. Porro *in c. Ut Dominicis*, 2. quod eſt deſumptum ex
„ Concilio Nannetenſi, præcipitur, ut Parochi in Domini-
„ cis, & Feſtis diebus, antequam Miſſam celebrent, ple-
„ bem interrogent, num alienus Parochianus in Eccleſia ſit
„ qui proprio Parocho contempto, ibi velit Miſſam audire,
„ qualem ſi invenerint, ſtatim ex Eccleſia ejiciant. Ex quo
„ colligitur, quod ſpectato Jure communi Canonico, Paro-
„ chiani diebus Dominicis, ac Feſtis teneantur, in propria
„ Parochia Miſſam audire, ſi commode poſſint, eoſque pec-
„ care, ſi ad aliam Parochiam his diebus ſe conferunt, ex
contemptu proprii Parochi, qui præſumitur, ſi ſine legitima cauſa id fiat: ſecus ſi ex juſta cauſa, ut ſi v. g. Parochianus
„ iter faciat, ut docet *Innocent. Jo. Andr. & Abb. hic nu.* 1.
& ſumitur *ex c.* 4. *&* 5. *cauſ.* 9. *q.* 2. & expreſſius habetur *in Extravag.* 2. *inter communes ſup. de treugu*, *& pace*. Ubi prohibetur, ne Fratres Mendicantes prædicent, populos Parochianos non teneri audire Miſſam in eorum Parochiis, diebus Feſtivis, & Dominicis, cum jure ſit cautum (*in c.* 5. *h. t.*) illis diebus Parochianos teneri Miſſam audire in eorum Parochiali Eccleſia, niſi forſan ex honeſta cauſa ab ipſa Eccleſia ſe abſentarent. Verum hoc præceptum Juris communis, quo quiſque in ſua Parochia rem Divinam audire tenetur, partim per generalem conſuetudinem abrogatum eſſe, tenent multi Dd. & dictum ſupra, *lib.* 1. *Decret. Tit.* 31. *n.* 142.

V. Aſſertio 3. Inter Jus Parochiale numerari etiam debet jus prædicandi, quod Parochis, ratione Officii ſui Paſtoralis, præcipue incumbit, prout ſumitur *ex Clem. Dudum 2. de ſepult.* ubi §. *Nos autem*, circa prædicationes ſtatuitur, & ordinatur, inprimis, ut FF. Ord. Prædicatorum, ac Mi„norum in Eccleſiis ſuis, & locis, ac communibus plateis libere valeant prædicare Clero, & populo: hora illa duntaxat excepta, in qua Prælati locorum prædicare voluerint, vel coram ſe facere prædicari: niſi aliud Prælati per ſpecialem licentiam conceſſerint. Secundo, in ſtudiis generalibus, illis diebus, quibus ſermones fiunt ad Clerum, & ſolenniter prædicatur, & in Feſtis ſpecialibus, ſive propriis Ordinis, poſſunt iidem Fratres libere prædicare, niſi in illa loca Epiſcopus, vel Prælatus ſuperior Clerum ad ſe generaliter convocaret. Tertio, in Eccleſiis autem parochialibus Fratres illi nullatenus audeant, vel debeant prædicare, niſi a Parochis invitati, vel vocati, & de aſſenſu ipſorum, aut licentia ab ipſis petita fuerit, ac obtenta, vel niſi Epiſcopus, aut Prælatus ſuperior per eoſdem Fratres prædicari; mandaret.

VI. Ubi Notandum, licet munus prædicandi poſſit ab Ordinario, videl. Papa, vel Epiſcopo, aliis non curatis, v. g. Regularibus committi, ſine qua commiſſione nullus prædicare poteſt, & debet, ut notat *Gl. in c. Quod Dei 5 V. Privilegiorum, de ſtatu Monach.* imo etiam *in c. Excommunicamus 13. §. Quia vero, de hæret.* dicitur, excommunicandos eſſe eos, qui officium prædicandi publice, vel privatim ſibi uſurpare præſumunt: tamen ejuſmodi commiſſiones, vel privilegia conceſſa a Papa, intelligenda ſunt, ſine præjudicio Paſtorum ordinariorum inferiorum, niſi expreſſe eorum juri derogetur, ut tradit *Suar. Tom. 4. de Relig. l. 9. c. 1. n. 3.* quia Papa non intendit per privilegium ſuum alterius juri derogare, juxta *Gl. communiter receptam, in c. 2. V. Cujus eſt; de Relig. domib.* Porro quamvis *in Extrav. 5. de privil. inter communes*, conceſſum fuerit FF. Prædicatoribus, & Minoribus, ut qui ad hoc a Superioribus deputati fuerint, in Eccleſiis, & locis ipſorum, ac in plateis publicis, libere, abſque Diœceſanorum, & aliorum Prælatorum licentia petita, valeant Clero, ac populo prædicare, eique proponere verbum DEI: Id tamen per *Concil. Trident. Seſſ. 5. cap. 2. de reform.* nonnihil immutatum eſt. Nam primo, Regulares, cujuſcunque Ordinis, non poſſunt, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum prædicare, niſi cum licentia ſuorum Superiorum perſonaliter ſe Epiſcopis præſentent, & ab eiſdem benedictionem eorum petant, antequam prædicare incipiant. Additur *ibid. §. Si vero*, quod Epiſcopus Religioſo, etiamſi in propria Eccleſia concionetur, & errores, vel ſcandala diſſeminaverit, prædicationem interdicere debeat. Quod ſi vero hæreſes prædicaverit, ſecundum juris diſpoſitionem, aut loci conſuetudinem, Epiſcopus contra ipſum procedat, & quidem auctoritate Apoſtolica, & tanquam ejuſdem Sedis delegatus, ſi Prædicator ſit exemptus. Curare tamen debent Epiſcopi, ne Prædicator ex falſis informationibus, vel alias calumnioſe vexetur, juſtamve de iis occaſionem conquerendi habeat. Idem *Trid. Seſſ. 24. de reform.* ſtatuit, ut nullus Sæcularis, vel Regularis, etiam in Eccleſiis ſuorum Ordinum, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat.

Ex quo colligit *Suar. cit. c. 1. n. 4.* quod requiratur licentia Epiſcopi, ſaltem implicita; quia Concilium requirit, ut non contradicat, ſi autem non contradicit, tacite conſentiat, de quo actum ſupra *l. 1. Tit. 31. n. 91.* Sed quid ſi Epiſcopus nolit benedictionem dare Regulari præſentato a Superiore ſuo, ad prædicandum in Eccleſia ſui Ordinis, vel contradicat, ne concionetur? Reſp. ſi Epiſcopus abſolute contradicat, & prohibeat, ne Regulares privilegiati in Eccleſiis ſuis concionentur, poſſunt, tali prohibitione non obſtante, nihilominus concionari in illis; quia inferior non poteſt tollere privilegium a Superiore conceſſum: Si vero non abſolute prohibeat id Epiſcopus, ſed tantum velit, ne certa perſona ad concionandum aſſumatur, tum Epiſcopo obtemperandum eſt, etſi alioquin perſona idonea videatur: Nam vel de hoc non certo conſtat, ſed dubium eſt; & tunc judicium Epiſcopi præferendum eſt; quia ad ipſum pertinet cura plebis, cui Verbum Dei prædicatur. Vel evidenter, & notorie conſtat, quod perſona ſit idonea, & tunc ſaltem propter vitandum ſcandalum, & perturbationem, quæ oriretur in populo, dum Superior Judex declarat, an perſona idonea ſit ad prædicandum, necne, magis expedit, ut alius ad concionandum Epiſcopo præſentetur, *Suar. c. l. n. 9.*

Secundo, ſi Regularibus privilegium conceſſum ſit a Sede Apoſtolica, prædicandi Verbum Dei, extra Eccleſias, in publicis viis, & plateis, etſi olim non requirebatur licentia Diœceſanorum, ut conſtat *ex citat. Extravag. 1. de privileg.* hodie tamen ea requiritur, ſi commode peti poſſit: ſi tamen ea peti non poſſit: quia Epiſcopus eſt abſens, prædicandum non eſt, repugnantibus Parochis locorum, ut aperte ſignificat Gregorius XIII. in Bulla. Ad perpetuam rei memoriam anno 1545. Societati data, ut refert *Suar. cit. l. n. 5.* Tertio, in Eccleſiis Parochialibus non poſſunt Regulares privilegiati prædicare, niſi Curati earundem conſentiant: vel niſi Epiſcopus facultatem concedat, tunc enim Parochus contradicere non poteſt, niſi rationabilem cauſam alleget, ut conſtat *ex cit. Extrav. 1. de privil. Suar. cit. c. 1. n. 6.* Poteſt autem hæc prædicandi licentia a Superioribus committi, etiam iis Religioſis, qui Sacris Ordinibus initiati non ſunt, dummodo primam tonſuram habeant, & alias idonei ſint, ut conſtat ex Bulla Gregorii XIII. quæ incipit Dilecti, data Societati Jeſu anno 1585. *Suar. c. l. n. 10. & ſeqq.* quod privilegium (ſicut & alia Religioni conceſſa) etiam Novitiis competit, *arg. c. Religioſo 25. §. Quamvis, de ſentent. excomm. in 6. Suar. c. l. n. 18.*

VII. Denique prædictis addendum, quod *in cit. Clem. Dudum 2. §. Statuimus, de ſepult.* etiam decernitur, & ordinatur, circa Confeſſiones fidelium audiendas. Veluti primo, „Superiores Ordinum Prædicatorum, & Minorum in Civitatibus, & Diœceſibus, ubi loca habent, vel in vicinis, ubi loca non habent, per ſe, vel per ſuos ad Prælatos (Epiſcopos, & iis Superiores) ſe conferant, ac humiliter petant, ut Fratres ad hoc electi in eorum Civitatibus, & Diœceſibus Confeſſiones ſubditorum ſuorum audire, & pœnitentias iis imponere, atque eiſdem abſolutionem impendere, de eorum licentia, libere valeant. Secundo, ut Superiores horum Ordinum eligant perſonas ſufficientes, idoneas, vita probatas, diſcretas, ac peritas, eaſque præſentent, vel faciant præſentari Prælatis, ut de eorum licentia confeſſiones audiant. Tertio, extra Civitates autem, & Diœceſes, per quas, & non per Provincias (ſorte diviſi ſunt Ordines, & eorum domicilia) debent deputari, confeſſiones nullatenus audiant: numerus autem deputatorum, ad audiendas confeſſiones, debet eſſe major, vel minor, prout Clerici, & populi multitudo, vel paucitas exigit. Quarto, ſi iidem Prælati aliquem ex Fratribus præſentatis ad hujuſmodi officium, nollent habere, vel admittere, loco illius, poſſit, ac debeat alius præſentari, & ſubrogari. Quinto, ſi dicti Prælati Fratribus, ad confeſſiones audiendas electis, licentiam talem dare recuſent, S. Pontifex ex plenitudine Apoſtolicæ poteſtatis, ut confeſſiones ipſis confiteri volentium libere, ac licite audire valeant, gratioſe concedit: ita tamen, ut per hoc Fratribus ſic deputatis non intendant ampliorem poteſtatem conferre, quam quæ Curatis, ſeu Parochialibus Sacerdotibus a Jure eſt conceſſa, niſi Prælati Eccleſiaſtici uberiorem gratiam ſpecialiter eiſdem facerent. Hinc infert *Gl. hic V. Conceſſa*, quod tales Confeſſarii deputati non poſſint abſolvere a caſibus Epiſcopis reſervatis.

§. II.

An fines Parochiarum præſcribi poſſint?

VIII. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, ſicut fines, ſeu limites Provinciarum, & Diœceſium, ſecundum jura, præſcribi nequeunt: ita nec limites Parochiarum, & quæ finibus cohærent, unquam præſcribi poſſunt, prout ſtatuitur *in c. Super eo 4. h. t.* „Nam cum dubitatum fuiſſet, an, quod de finibus Provinciarum ac Diœceſium, iiſque, quæ finibus cohærent, non præſcribendis per SS. Canones ſtatutum reperitur (*c. Quicunque 4. & 3. ſeq. cauſ. 16. q. 3.*) etiam in limitibus Parochiarum admittendum ſit? Reſpondet ad hoc Urbanus III. de utriſque eſſe intelligendum, dummodo per legitimam probationem, vel alias indubitatam fidem conſtiterit; fines Eccleſiaſtica auctoritate eſſe conſtitutos. Ratio eſt, ne Diœceſium, ſeu Provinciarum, & Parochiarum termini confundantur, *cit. can. Quicunque 5* & ne uſurpet quis terminos alienos, *c. Inter 6. ead. cauſ. & qu.* nam alias privata cujuſque auctoritate, ſublatis antiquis, paſſim novi limites conſtituerentur, & tam in juriſdictione, quam in aliis ad publicam utilitatem pertinentibus, frequens daretur occaſio incertitudinis, & confuſionis, ideo termini, ſed fines hujuſmodi publica auctoritate conſtituti, ac diſtincti, immutabiles eſſe debent, & merito prohibentur præſcribi, *Barb. in Collect. hic n. 2.*

IX. Ubi præterea Notandum *ex Jo. And. in cit. c. 4. h. t. n. 2. & Abb. ibid. nu. 5.* quod limes eſt linea, ſeu longitudo diſtinguens ſpatium a ſpatio, & ſolet in confinibus poni aliquis lapis pro limite: in Diœceſibus vero, & Parochiis diſtinguendis, ſolent deſignari montes, flumina, & paludes, qui tamen proprie non ſunt limites Diœceſis, vel Parochiæ: ſed potius ſigna limitis, & adhærentia limiti dicuntur: ac proinde etiamſi auferantur, v. g. lapis limitaneus, vel fluvius exſiccetur, aut alium alveum acquirat, non ideo fines, ſeu limites cenſentur eſſe mutari; quia ſignatum non pendet a ſigno, ita ut hoc ablato, etiam illud mutari neceſſe ſit. Quare cum dicitur, quod fines, ſeu limites Diœceſium, ſeu Parochiarum non poſſunt præſcribi, id intelligendum eſt, de illis formaliter ſpectatis, quatenus hæc ſigna poſita ſunt ad conſtituendos terminos, ſeu fines Diœceſis, vel Parochiæ, mutari per præſcriptionem non poſſunt, quia conſtituta ſunt, ut in æternum maneant, v. g. uſque ad hanc Eccleſiam, ſitam in radice montis incluſive, tendit Epiſcopatus N. poſt Eccleſiam incipit Epiſcopatus confinis, nam ſi, ut ſic præſcriberentur, confunderentur termini antiqui Diœceſis, & mutarentur; quia Eccleſia, quæ antea erat hanc Diœceſim, tranſiret ad Diœceſin alteram, ſeu confinem. At vero nil vetat, quin Epiſcopus per præſcriptionem, ſaltem immemorialem, vel annorum 40. cum titulo, præſcribat Eccleſiam poſitam intra Diœceſim alterius Epiſcopi, quæ tamen non cohæreat finibus, ſive non ſit conſtituta ad deſignandos, & conſtituendos fines, prout ſumitur *ex cit. c. Inter; Gl. magn. cauſ. 16. q. 3.* & tradunt Dd. apud *Jo. Andr. in cit. c. Super eo; n. 3. & Abb. n. 6. h. t.* & ratio eſt, quia ſi Epiſcopus Eccleſiam, quæ intra alienam Diœceſin ſita eſt, per præſcriptionem ſuæ juriſdictioni ſubjiciat, non ideo confunduntur termini antiqui Diœceſis, *Gl. in c. Quicunque; V. Provinciam*, ubi dicit, quicquid eſt, intra terminos alterius Diœceſis, præſcribi poteſt, dummodo non ſit in limite, vel conjunctum limiti; nam de cohærentibus, ſive connexis idem eſt judicium, *Gl. in c. Quanto; V. Connexa; de judic. Barb. in cit. c. Super eo; n. 5. h. t.*

X. Porro quod dictum eſt, fines Parochiarum, & Diœceſium præſcribi non poſſe: id extenditur primo, ut etiam per præſcriptionem centenariam, vel temporis immemorialis præſcribi non poſſint, ut docet *Abb. in cit. c. Super eo; n. 2. h. t.* Ratio eſt, quia non poteſt ullo tempore valere illa præſcriptio, cui Lex, vel Canon omnino reſiſtit, cum a jure poſitivo, præſcriptio omnem vim ſuam habeat, & inducta ſit? atqui præſcriptioni finium reſiſtit Lex, tum Civilis, ut patet, *in l. Agros 3. ibi; Cujuslibet ſpatii temporis præſcriptione ceſſante, C. de fundis Limitrophis, lib. 11.* Propoſitio autem indefinita æquivalet univerſali, *Abb. c. l.* tum etiam Lex Canonica,

tui pa-

Digitized by Google

ut patet ex ratione adjecta *in c. Quicunque*, 4. *& c. ſeq. cit. cauſ.* 26. *q.* 3. videlicet ne termini Diœceſium confundantur, qui ab initio ſunt conſtituti, ut perpetuis temporibus, ac immutabiles permaneant. Et licet *in cit. c. Quicunque*, ſit ſermo, de finibus, ſeu terminis Provinciarum, id eſt, Diœceſium, juxta *Gl. ibid. V. Provinciam*, ubi ait, quandoque Provincia ſumitur pro Diœceſi, & è converſo: idem tamen eſt de finibus Parochiarum, de quibus loquitur *cit. c. Super eo* cum eadem ratio ſit in omnibus finibus, ſeu terminis, adeoque etiam idem jus, *Gl. ibid. V. Per Canones.*

Extenditur ſecundo, etiam ad fines, ſeu terminos Regnorum, Ducatuum, Comitatuum, & aliorum Dominiorum ſæcularium, quod etiam illi nullo unquam tempore præſcribi poſſint, *cit. l. Agros*, *Abb. hic n. ult.* ubi tamen addit, quod contrarium de facto ex conſuetudine obſervetur, & hujuſmodi termini ſæpe moventur, & a vicinis occupentur, ut etiam notat *Joan. Andr. in cit. c. Super eo*, *nu.* 1.

XI. Limitatur autem ſupra dicta aſſertio, dummodo de finibus legitima auctoritate conſtituta conſtet: v. g. per Inſtrumentum, vel alias probationes, aut indicia, prout additur *in fine cit. c. Super eo*, nam ſi de finibus non conſtet, tum locum habere poteſt præſcriptio; quia tunc non præſcribuntur fines, ac proinde ceſſat etiam prædicta ratio, *Abb. in cit. c. Super eo*, *numer.* 3. *& Barb. in Collectan. ibid. numer.* 4. Videri poſſunt, quæ de hoc dicta ſunt, *lib.* 2. *Tit.* 26. *de praeſcript. Sec.* 1. §. 3. *num.* 18. *&* 19. videlicet, quod limites Provinciarum, ac Diœceſium, & Parochiarum bene poſſunt præſcribi, quoad jus proprietatis, ita, ut terra, ſeu ſolum præſcribatur, quoad dominium alieni acquirendum: ſed non quatenus fines, ſeu limites ſunt, ita, ut limes unius Diœceſis, vel Parochiæ extendatur, & alterius reſtringatur, *Abb. in c. Indicante*, 9. *n.* 11. *de praeſcr.* interim tamen manent fines, quatenus fines ſunt; quia etiam poſt præſcriptionem retinent rationem finiendi, & limitandi, ſicut antea, *Barb. in cit. c. Super eo*, 4. *in fine.*

§. III.

Quomodo dividendus ſit Epiſcopatus, inter Epiſcopum lapſum in hæreſin, ſed reverſum ad fidem, & ex diſpenſatione receptum, & inter Epiſcopum eidem ſubſtitutum?

XII. De hoc agitur *in c. Si Epiſcopus*, 3. *h. t.* quod eſt deſumptum *ex Concilio Africano*, *cap.* 85. in quo talis caſus pro„ponitur. Epiſcopus quidam, cum magna parte plebis ſibi „ commiſſa, incidit in hæreſin Donati, ideoque novus Epi„ſcopus in locum prioris eſt ſubſtitutus, qui gereret cu„ram reſiduæ patris populi: poſtea vero Epiſcopus ille ad „ Catholicæ fidei rediit unitatem, cum parte populi, quæ „ cum ipſo a fide defecerat, cum quo diſpenſatum fuit, „ propter multitudinem populi, qui illum ſecutus eſt, ut „ Epiſcopali Dignitati reſtitueretur. In hoc caſu duo iſti „ Epiſcopi debent Parochias, ſive plebes illas inter ſe in „ partes æquales dividere, ita, ut una pars ad Epiſcopum „ reverſum, altera pars dimidia, ad Epiſcopum novum, & „ priori ſubſtitutum pertineat. Diviſionem autem hanc fa„ciet, qui inter ipſos eſt antiquior in Ordine, ac Digni„tate Epiſcopatus, & alter eliget. Quod ſi vero unus tan„tum locus ſit, ſeu Parochia, in qua ab aliquo tempore „ Catholici, & Donatiſtæ fuerunt, tum ad eum Epiſco„pum pertineat, in quem plebs conſenſerit. Si vero non „ conſentiant, ſed Catholici antiqui velint ſuum Epiſco„pum, illi vero, qui recens converſi ſunt, ſuum: tum il„le, quem plures elegerunt, præferendus eſt ei, quem „ pauciores elegerunt: ſin autem partes ſint æquales, ille „ Epiſcopus præferetur, qui diutius Epiſcopatum geſſit. „ Quod ſi plura loca, ſeu Parochiæ Diœceſis reperiantur, in „ quibus ambæ partes, utriuſque Religionis incolæ fuerant, „ ut non poſſint æqualiter dividi, quia numero impari ſunt: „ tunc diviſis aliis locis, quoad unum locum remanentem fie„ri debet, prout ſupra dictum eſt in caſu, ſi unicus tantum „ locus ſit.

XIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si Epiſcopus, vel alius Beneficiarius lapſus in hæreſin, poſtea revertatur ad Eccleſiam, non eo ipſo recuperat jura amiſſa, & Epiſcopatum, vel Titulum Beneficii, ſi quidem pœnam privationis ipſo jure incurrit ob hæreſin: vel ſi ſententia privationis contra hæreticum, vel alium criminoſum ſit lata ut de Patrono, qui propter hæreſin privatus eſt jure Patronatus, ſed reverſus eſt ad Eccleſiam, tradit *Gl. in cap. Maximum*, 19. *cauſ.* 1. *q.* 7. *V. Dignitate.* Ratio eſt, quia pœna ipſo jure, vel per ſententiam ab homine, ſemel inflicta, non poteſt tolli, niſi per reſtitutionem Principis, *arg. c. Vergentis*, 10. *de haeretic.* & docet *Abb. in c. Quia*, 5. *nu.* 9. *de Elect.* per quam recuperat omnia bona, & jura, quibus eſt privatus, *l.* 1. *C. de ſentent. paſſis & reſtit.* Aliud eſt, ſi quis indulgentiam tantum criminis obtinuit, per quam ſola pœna remiſſa eſt: non autem reſtitutio ſit in priſtinum, ſtatum, per quam omnia recuperantur, juxta *l.* 2. *C. eod. Bart. in cit. l.* 2. *n.* 2. *h. t.* Excipe, niſi bona & jura, quibus reus eſt privatus, in alium per Principis donationem ſint tranſlata, tum enim damnatus per reſtitutionem in integrum, ea non recuperat, quia hæc fieri cenſetur, ſine præjudicio juris alieni, *arg. c. Quamvis*, 8. *de reſcript. in* 6. *Abb. in cit. c.* 5. *& in c.* 1. *nu.* 2. *h. t.* Quare quando in caſu hujus cap. Epiſcopo, qui in hæreſin incidit, & ad Eccleſiam eſt reverſus, reſtituta eſt pars Diœceſis, id factum eſt diſpenſative, & ex gratia ſpeciali, propter circumſtantias loci, ac temporis; dominabantur enim tunc in Africa adhuc Donatiſtæ, & quia Epiſcopi reverſi in poſſeſſione adhuc erant, non facile poterant removeri, prout videre eſt *in c. Pictas*, 24. *cauſ.* 23. *q.* 4. §. *Si inquiunt*, *& §. ſeq. qui eſt deſumptus ex Epiſtola* 50. *S. Auguſt. ad Bonifac.* Itaque deciſio hujus cap. non facit Jus commune, ſeu univerſale, ſecundum quod regulariter non poſſunt eſſe ſimul duo Epiſcopi in eadem Diœceſi; hoc enim monſtroſum videtur, velut duo capita in uno corpore, ideoque ad alios caſus, niſi omnino ſimiles, quales tempore ſchiſmatis accidere poſſent, extendi non debet, *Innocent. in cit. c.* 1. *& Joan. Andr. num.* 5. *h. t.* ubi *in fine*, addit, ſi hodie Epiſcopus in hæreſin lapſus, ad fidem reverſus, ſic reſtitueretur, aliter provideretur ſubſtituto, dando illi alium Epiſcopatum, vel aſſignando certos reditus.

XIV. Notandum ſecundo. Si res communis dividenda eſt, v. gr. hæreditas paterna inter fratres, tum congruus modus eſt, ut major natu, vel peritior, vel qui res, ſeu bona dividenda diutius adminiſtravit, vel meliorem earum notitiam habet; diviſionem faciat: alter vero; nempe minor natu: aut minus peritus: electionem habeat: exemplo diviſionis factæ inter Abrahum: & Loth: *Geneſ. cap.* 13. *verſ.* 8. quam ſententiam communiter tenent Canoniſtæ, *arg. c.* 1. *h. t.* et refert *Guido Papa*, *deciſion.* 289. *& Myn ſing. cent.* 4. *obſ.* 37. Legiſtæ vero magis communiter tenent, quod diviſio facienda ſit per Judicem, electio vero per ſortes, ut tradit *Gl. in l.* 2. *V. In ſortium*, *quando & quibus quarta pars*, *&c. Lib.* 10. *& ibi. Dd.* Porro frater major natu non tenetur hanc diviſionem facere, ſi nolit: ſed velit, ut diviſio bonorum fiat per judicium familiæ herciſcundæ, vel communi dividundo: ipſe vero Judex tenebitur dividere, quatenus ipſi æquum videbitur, conſiderata rerum qualitate: vel etiam munus dividendi imponere poterit ei, qui majorem rerum notitiam habet, *Abb. in cit. c.* 2. *h. tit. num.* 4. Quod ſi res commode dividi nequeat, tunc æquum eſt, ut tota res relinquatur ei, qui plus pretii obtulit, ad redimendum jus alterius, vel, ut electionem habeat is, qui majorem partem, ſeu jus potius habet in re dividenda, ut tradit *Gl. in cit. l.* 2. *C. quando & quibus &c.*

§. IV.

Explicantur alia duo Capitula, quæ adhuc reſtant in hoc Titulo.

„ XV. *In cap. Nullus*; 3. Hadrianus Papa ſic reſcribit: „ nullus Epiſcopus alterius Parochianum, id eſt, Diœceſa„num judicare præſumat (abſque ejuſdem ſcilicet licen„tia) nam quem ordinare non poteſt, nec judicare poteſt. „ Ubi Papa argumentatur a minore ad majus, quod argu„mentum procedit negative, hoc modo, ſi Epiſcopus ſibi „ non ſubditum, ſive qui alterius Diœceſis eſt, ordinare non „ poteſt, *c.* 1. *cauſ.* 9. *q.* 2. qui eſt actus juriſdictionis voluntariæ, cui aliquis poteſt quis ſe ſponte ſubjicere: multo magis non poteſt judicare alienum ſubditum; cum iſte ſit actus juriſdictionis contentioſæ quæ coactionem aliquam adjunctam habet, ideoque erga non ſubditum exerceri non poteſt, *Abb. in cit. c. Nullus*, *nu.* 2. *h. t.* Quare ſicut Epiſcopus non poteſt alienum Diœceſanum ordinare (niſi eo domicilium transtulerit, *Gl. hic V. Praeſumat*) ſic nec judicare: quod procedit de Epiſcopis, non autem de Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatis, qui judicare poſſunt ſuæ juriſdictioni ſubjectos, etſi non ordinare, *Gl. hic V. Ordinare.* Deinde hoc procedit in Judicibus Ordinariis: non autem in Delegatis, qui poſſunt judicare, non tamen ordinare, *Hoſtienſ. hic in fine*, *& Joan. Andr. nu.* 2. *Fagnan. n.* 6. *in fine.*

XVI. Præterea in *c. Significavit*, 5. *& ult. h. tit.* decernitur, ut ſi quis ex una Diœceſi domicilium transferat in aliam, prior Epiſcopus non habeat juriſdictionem in ipſum ſpiritualem, nec etiam temporalia ab eo exigere poſſit; cum ei non adminiſtret ſpiritualia: ſed ſecundus, nam in caſu „ *cit. c. ult.* cum Civitas Acconenſis recuperata eſſet a Chri„ſtianis, multi ſe eo contulerunt, ad habitandum, qui ante „ occupationem Terræ Sanctæ, in aliis Regni Jeroſolymita„ni Civitatibus habitarant. Quia vero Prælati earundem „ Civitatum prædictos Acconenſes habitatores, ad ſolvenda „ ſibi Epiſcopalia jura, compulerunt, quippe qui ſpirituali „ ſuæ juriſdictioni ſint ſubjecti, ideo dicti Acconenſes de hac „ re conqueſti ſunt apud Papam Cœleſtinum III. Is reſpon„dit, ac mandavit, ut Prælati illi nullam in habitatores „ illos Civitatis Acconenſis juriſdictionem uſurpent, nec ab „ eis temporalia exigant, quibus ſpiritualia non miniſtrant. „ Quod ſi vero ex agris, in Parochia, ſeu Diœceſi eorun„dem Prælatorum conſtitutis, fructus percipiant, atque ra„tione prædiorum, decimæ ſolvantur, deinceps etiam eas „ integre ſolvere debeant. Prædicto vero Acconenſi Epiſco„po, tanquam Diœceſano ſuo, ſubjectionem, & obedien„tiam præſtare cogantur.

XVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Poſſunt Laici libere mutare domicilium, tam quoad temporalia: quam quoad ſpiritualia, conferendo ſe ab una Parochia, ſeu Diœceſi, vel Provincia, in aliam, etiam ſine licentia Ordinarii, ſeu Diœceſani loci, animo ibi conſtanter habitandi, *l. Poſt liminii*; 5. *in fine*, *junct. Gl. fin. ff. de captivis*, *l. Placet*, 3. *junct. l. ſeq. ff. ad municip.* & tunc deſinunt eſſe ſubjecti juriſdictioni prioris Epiſcopi, & ſubjiciuntur Epiſcopo novi domicilii, *Abb. in cit. c. ult. num.* 1. *&* 2. *h. t.* & colligitur *ex eod. cap.* Nam ſicut quis poteſt libere ſibi conſtituere domicilium, ita etiam illud mutare, & alio migrare. Aliud eſt de Clericis, qui non poſſunt ad aliam Eccleſiam, vel Diœceſin tranſire, nec ab alio recipiendi ſunt, ſine licentia, ac Literis dimiſſoriis proprii Epiſcopi, *c.* 1. *& pluribus ſeqq. diſ.* 71. *cap. Placuit*; 2. *cauſ.* 21. *qu.* 2. *Fagnan. in cit. c. ult. nu.* 4. *h. t.*

Notandum ſecundo. Ad hoc, ut quis ſe conferens ex una Diœceſi, vel Parochia in aliam, fiat Diœceſanus, vel Parochianus in altera, ita, ut ibi Sacramenta percipere poſſit, etiam matrimonii, ſive illud contrahere, non requiritur intentio, in eo loco conſtanter habitandi: ſed ſufficit, quod habeat animum ibi habitandi, non ad breve tempus, modo id bona fide, & ſine fraude fiat, eo quod, ob negotium, vel impedimentum, v. gr. bellum, vel peſtem, non poſſit commode reverti ad Diœceſin, vel Parochiam priorem, ubi domi-

cilium habebat, ut ibi Sacramenta ſuſcipiat, prout ſumitur *ex cit. c. ult. h. t.* & docet *ibid. Navarr. in conſilio* 1. *nu.* 3. *Fagnan. n.* 18. *&* 23. *& ſeqq.* idque ſumitur *ex citat. c. ult.* Nam illi, qui prius habitarunt in Regno Hieroſolymitano, propter occupatam Terram Sanctam, ſe tranſtulerunt ad habitandum in Civitate Aconenſi, non animo ibi perpetuo manendi: ſed ſolum, ut veriſimile eſt, quamdiu in manibus infidelium maneret Terra ſancta; attamen ibidem deciditur, ut ſpiritualia recipiant ab Epiſcopo Aconenſi, & decimas perſonales ei perſolvant, & obediant. *Fagnan. ibid. num.* 30.

Notandum tertio. Prælati, & Parochi, qui Parochianis ſuis ſpiritualia non miniſtrant, non debent ab illis exigere temporalia; quippe quæ debentur, & dantur Eccleſiæ Miniſtris propter ſpiritualia, prout ſumitur *ex cit. c. ult. & ibi Gl. in notat. Jo. Andr. n.* 4. *& Abb. n.* 3. imo etiam accepta repeti poſſunt, tanquam data ob cauſam, cauſa non ſecuta, juxta *T. ff. de condictione cauſa data, cauſa non ſecuta, & C. de condict. ob cauſam datorum.*

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & Oblationibus.

JUs accipiendi Decimas, Primitias, & Oblationes inter jura parochialia numeratur, & quidem velut unum ex præcipuis; ideo poſtquam præcedente Titulo de Parochiis, quibuſdam earum juribus actum eſt: nunc convenienter ſubjicitur hic Titulus de Decimis, Primitiis, & Oblationibus, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

De Definitione, ac diviſione Decimarum, & obligatione eas ſolvendi.

I. PRæmittendum, Decima in genere dicitur decima pars cujuſque rei, ſive bonorum, ex quibus penditur, prout patet *ex l.* 2. *§.* 2. *ff. de pollicitat.* ibi: *Si decimam quis bonorum vovit, &c.* Utimur autem nomine *decima* interdum in numero ſingulari, frequentius autem in plurali *decimarum*; quia plerumque multarum rerum decima pars ſimul ſolvitur, ſive plures partiales decimæ ſolvendæ ſunt v. grat. decima pars fructuum ex agris, vel arboribus, decima pars ex tritico, hordeo, vino, &c.

§. I.

Quid, & quotuplices ſint Decimæ?

II. Aſſertio 1. Decimæ ſunt pars decima omnium bonorum mobilium, ſive fructuum juſte quæſitorum, Eccleſiæ Miniſtris, quot annis, exſolvenda, prout deſcribit *Hoſtienſ. in ſumma h. t. n.* 1. *Azor. p.* 1. *Inſtit. moral. Lib.* 7. *c.* 23. *q.* 1. & ſumitur *ex c. Ex tranſmiſſa* 23. *h. tit.* ubi dicitur, *Fidelis homo de omnibus, quæ licite poteſt acquirere, decimas erogare tenetur.* Vel ſecundum alios, apud *Barboſ. de offic. Parochi c.* 28. *num.* 2. Decimæ ſic deſcribi poſſunt, ſunt decima pars fructuum, ad quam petendam jus competit Eccleſiis Parochialibus, ratione miniſterii Sacramentorum. Et ſic Decimæ, prout conſiſtunt in jure accipiendi fructus corporales, ſeu temporales, ſunt jus ſpirituale, ſeu juri ſpirituali dependenter annexum; quia dependent ab officio ſpirituali, nempe miniſterio Sacramentorum, miniſtrantibus enim ſpiritualia debentur temporalia, ut docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 87. *art.* 3. *in corp.* Idque procedit, ſive Decimæ dentur in titulum, ſive in proprietatem, *Barboſ. cit. l. n.* 3.

III. Cæterum cur decima pars fructuum conſtituta ſit, quot annis, ſolvenda Miniſtris Eccleſiæ in Novo Teſtamento, ſicut & olim a Deo in Veteri Teſtamento, & non minor, v. gr. duodecima pars, aut vigeſima, vel major, v. g. tertia, aut quarta; rationem hanc reddit *S. Thom. citat. qu.* 87. *art.* 1. *in corp.* quia denarius eſt numerus perfectus, & quaſi primus limes, ſeu terminus numerorum, ultra quem non proceditur: ſed fit reiteratio ab uno ad alium denarium duplicem, vel triplicem, &c. *Henr. Caniſius tr. de decimis c.* 1. *n.* 9. *Barb. c. l. n.* 4.

IV. Aſſertio 2. Triplicis generis Decimæ communiter aſſignari ſolent, prædiales, ſeu reales, perſonales, aut ex utriuſque mixtæ, ut tradit *Hoſtienſ. in ſumma n.* 3. *Azor. cit. c.* 23. *q.* 3. Prædiales decimæ ſunt, quæ ex prædiis, ſive bonis immobilibus ſolvuntur, videlicet ex agris, vineis, hortis, ſilvis, ædibus elocatis, &c. Perſonales vero ſunt, quæ ex lucro hominis induſtria quæſito penduntur, nimirum ex negotiatione, militia, artificio, vel alia profeſſione: item ex venatione, piſcatione, & ſimilibus. Mixtæ ſunt, quæ partim prædiales, ſeu reales, partim perſonales ſunt, veluti, quæ ex fructibus pecorum, vel avium, ut gallinarum, anſerum, &c. in propriis prædiis, concurrente induſtria perſonæ, nempe ex caſeo, lacte, ovis, &c. ſolvuntur. Verum aliqui Dd. exiſtimant Decimas mixtas ad priores duas ſpecies, videlicet prædiales, ſeu reales, & perſonales commode reduci poſſe; quia vix dari poſſunt prædiales, ad quas colligendas non debeat etiam concurrere labor, & induſtria hominum: ſic enim ad fructus ex prædiis, & agris percipiendos requiritur, ut homo cooperetur, arando, ſeminando, plantando, rigando, &c. ſicut ad fructus animalium cooperari debet, cuſtodiendo, paſcendo, &c. etſi negari non poſſit; quin circa animalia major cura, & induſtria hominum requiratur, *Suar. Tom.* 1. *de Relig. tract.* 2. *Lib.* 1. *c.* 9. *n.* 4. Unde *Gl. in c. Ad Apoſtolica* 20. *V. Perſonales, h. t.* duas tantum ſpecies Decimarum diſtinguit, perſonales, & prædiales, inter quas numerat Decimas, quæ ex animalibus penduntur. Sicut etiam in ipſo Textu duo tantum genera Decimarum ponuntur: certum autem eſt Decimas animalium non eſſe perſonales. Quare juxta hanc probabilem ſententiam, duæ tantum erunt ſpecies Decimarum: prædiales ſeu potius reales, quæ debentur ex fructibus prædiorum, & animalium: & perſonales, quia debentur ex fructibus, ſeu lucris, humana ſolum induſtria, & miniſterio quæſitis: cujuſmodi ſunt, quæ ab actionibus mere perſonalibus, ſive corporalibus, ſive doctrinalibus, vel artificialibus proveniunt, inter quas etiam venatio, & piſcatio computandæ ſunt, *Suar. c. l. Barb. c. l. n.* 9.

V. Præterea Decimæ aliæ ſunt majores, quæ ex frumento, vino, & ſimilibus ſolvuntur; aliæ minores, quæ ex hortis, fœtibus animalium, & aliis hujuſmodi minutioribus penduntur, prout etiam in his Regionibus in frequenti uſu eſt, *Laym. cit. c.* 1. *n.* 4. *in fine.* Denique Decimæ aliæ ſunt profanæ, aliæ Eccleſiaſticæ, ut tradit *Greg. Toloſ. Lib.* 2. *Syntag. c.* 20. Profanæ ſunt quoddam genus tributi, quod olim ſæculares domini prædiis ſubditorum imponere ſolebant. Eccleſiaſticæ vero ſunt duplicis generis, quædam enim ſunt, quæ juxta primævam ſuam inſtitutionem, & originem, Eccleſiæ Miniſtris penduntur, tanquam ſtipendium, ob ſpiritualia eorum miniſteria, ſeu functiones, ideoque proprie ſpirituales, & Eccleſiaſticæ dicuntur: Aliæ vero ſunt, quæ a Titulo ſpiritualis officii ſeparatæ, ab Eccleſia, ob juſtam cauſam, etiam Laicis perſonis conceduntur, ideoque Laicales Decimæ appellari ſolent, *Laym. cit. c.* 1. *n.* 5. ubi *n.* 6. addit, ſi dubitatur, utrum ſint Decimæ profanæ, an Eccleſiaſticæ, præſumendum potius eſt, eſſe Eccleſiaſticas apud Chriſtianos, qui ſemper ex prædiis ſuis Eccleſiæ pendere Decimas ab antiquo ſolebant. Idemque eſt, ſi dubitetur, num jus decimandi ad Clericos, an vero ad Laicos ſpectet: vel utrum ſint Decimæ Spirituales, an Laicales, ſive Laicis in perpetuum conceſſæ, mutatio enim, ſive alienatio eſt quid facti, & cedit in præjudicium Eccleſiæ, ideoque non præſumi, ſed probari debet, *Laym. c. l.*

§. II.

Quo jure Decimæ introductæ ſint, & debeantur Miniſtris Eccleſiæ?

VI. Aſſertio 1. Decimæ materialiter, & ſecundum ſubſtantiam ſpectatæ, quatenus ſunt ſtipendium neceſſarium, ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, jure naturali, ac Divino ipſis ſunt debitæ, *S. Th.* 2. 2. *qu.* 87. *art.* 1. *in Corp. Azor. cit. c.* 23. *q.* 4. *Leſſ. Lib.* 2. *c.* 39. *dub.* 1. *n.* 4. *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 10. *n.* 3. & alii Theologi, contra plures antiquos Canoniſtas. Probatur de jure naturali, quia Lex naturalis juſtitiæ præcipit, ut ſpiritualia Eccleſiæ neceſſaria miniſtrantibus, neceſſaria vitæ ſuſtentatio, tanquam debitum ſtipendium præbeatur. Idemque jure Divino poſitivo præceptum eſſe, conſtat ex illo Chriſti, *Mat.* 10. *verſ.* 10. *Dignus eſt operarius cibo ſuo*, & 1. *Corinth.* 9. *verſ.* 7. *Quis militat ſuis ſtipendiis unquam?* & *ibid. verſ.* 11. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminavimus, magnum eſt, ſi nos carnalia veſtra metamus* & *verſ.* 17. *Neſcitis, quoniam qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt, & qui Altari deſerviunt, cum Altari participant: ſic & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annunciaverunt, de Evangelio vivere.*

Ex quo infertur, quod Decimæ, quatenus præciſe continent neceſſariam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, eis pendendæ ſint, etiamſi aliunde habeant, ex quo ſe alere poſſint, v. g. ex patrimonio, artificio, &c. quia non dantur illis tanquam eleemoſyna, ut pauperibus, ex mera miſericordia, vel charitate: ſed ex juſtitia, tanquam merces debita laborantibus, *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 11. *n.* 9. *Laym. cit. tr.* 6. *c.* 2. *n.* 1. Secus eſt, ſi Clerici ſuſtentationem neceſſariam competentem habeant ex aliis reditibus Eccleſiaſticis, tunc enim non eis deberentur, jure naturali, ac Divino; quia non haberent tunc rationem neceſſariæ ſuſtentationis, ideoque ceſſaret ratio, cur Decimæ dicantur eſſe debitæ jure naturali, ac Divino, *Laym. cit. tract. c.* 3. *num.* 9. ſicut de facto in multis locis Miniſtris Eccleſiæ aliunde providetur de neceſſaria ſuſtentatione, quam ex Decimis.

VII. Aſſertio 2. Decimæ formaliter, & ſecundum determinationem, ſeu certam quotam, ut videlicet ſint pars decima fructuum, ex jure poſitivo eoque Divino, tempore Legis ſcriptæ, ſeu Moſaicæ, Levitis debebantur. At vero tempore Novi Teſtamenti, Decimæ ſolum debentur ex jure poſitivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico, quamvis antiquiſſimo, ut docet *S. Th. c. l. & alii Theologi communiter*, imo & Canoniſtæ recentiores. Prima pars patet *ex c.* 27. *Levit. in quo Levitis Decimas dare præcipitur, verſ.* 30. *Omnes Decimæ terræ, ſive ex frugibus, ſive ex pomis arborum Domini ſunt, & illi ſanctificantur.* Erat autem hoc præceptum de Decimis per ſe primo, ac directo ex Judicialibus, quæ ſpectabant ad juſtitiam, & æquitatem in populo Judaico recte adminiſtrandam: indirecte vero, ac remote erat etiam cæremoniale, quatenus Decimæ offerebantur ob Dei cultum, in ſignum ſupremi ejus in res omnes dominii, & ab hominibus egentibus, ſuamque imperfectionem agnoſcentibus, ut docet *S. Thom. cit. l. & Suar. cit. c.* 9. *num.* 8. Secunda pars, quod ſolutio Decimarum, quoad certam quotam, in nova Lege non ſit juris naturalis, nec poſitivi Divini: ſed ſolum Eccleſiaſtici, probatur; nam imprimis Lex, & ratio naturalis plus non exigit, quam, ut miniſtrantibus ſpiritualia, congrua, & ſufficiens ſuſtentatio præbeatur: neque ex vi Legis naturæ, magis iis debetur pars decima, quam vigeſima, vel octava. Unde etiam in Lege naturæ, ante Legem Moſaicam, nulla extabat Lex de Decimis ſolvendis: & probabile eſt, quod Abraham *Geneſ. c.* 14. & Jacob *Geneſ. c.* 28. non ex obligatione, ſed libera voluntate Decimas obtulerint, *Azor. c. l. quæſt.* 2.

Suar.

Suar. cit. c. 10. *num.* 4. Sed neque ex vi Juris Divini poſitivi, ſive Legis Moſaicæ, Chriſtiani obligari poſſunt, ad ſolvendas Decimas; cum hæc Lex, quoad præcepta illius judicialia, & cæremonialia, in nova Lege omnino ſit abolita, ut conſtat *ex Apoſtolo ad Galat. verſ.* 25. *& c.* 4. *verſ.* 5. *& ad Hebraeos* 7. *verſ.* 12. 18. *&* 19. *& cap.* 8. *verſ.* 6. *&* 7. imo etiam, quoad præcepta moralia, quæ non amplius obligant, vi Legis veteris: ſed ſolum quatenus a Lege, ſive ratione naturali dictantur, eique juri innituntur, *Suar. cit. c.* 10. *num.* 5. Nec denique extat præceptum aliquod novæ Legis Evangelicæ a Chriſto latum, quod obliget, ad ſolvendas Decimas; quia Chriſtus in Novo Teſtamento, præter præcepta Decalogi, quæ ſunt Leges naturæ, & morum, nullas alias Leges præſcripſit, niſi quæ pertinent ad Fidem, Spem, & Charitatem, & ad ſubſtantiales ritus Sacrificii, & Sacramentorum, ut docet S. *Thom.* 1. 2. *qu.* 108. *art.* 2. *&* 2. reliqua vero Eccleſiæ ſtatuenda reliquit, *Azor cit. c.* 23. *q.* 4. *Suar. cit. c.* 10. *nu.* 6. Reſtat igitur, quod Decimæ ſolum ſint ſolvendæ ex vi Legis Eccleſiaſticæ, antiquiſſimæ tamen, quippe quæ ab Apoſtolis ad hæc uſque tempore derivata.

VIII. Quare cum *in cap. Parochianus*, 32. *hoc tit.* dicitur, quod Decimæ, non ab homine: ſed ab ipſo Domino ſint inſtitutæ, & *in c. Tua*; 25. *eod.* quod Decimæ Divina Conſtitutione debeantur, & *in c. Cum non ſit*; 33. *eod.* quod in ſignum univerſalis dominii, quaſi quodam Titulo ſpeciali, ſibi Dominus Decimas reſervaverit, & aliis ſimilibus locis: Id intelligi debet, quod ſint juris Divini, non proprie: ſed remote, & occaſionaliter; quia nimirum Decimæ, ad imitationem, ſeu exemplum Veteris Legis, ab Eccleſia ſunt receptæ, & conſtitutæ, ſeu per propriam Legem decretæ: qua ratione etiam jejunium quadrageſimale dicitur nobis eſſe præceptum ex Lege, & ex Prophetis, & ex ipſo Evangelio, apud S. *Auguſt. in Pſ.* 100. *& alios SS. PP.* quia ad exemplum Prophetarum, & præcipue Chriſti Domini ab Apoſtolis fuit inſtitutum, *Suar. cit. c.* 10. *n.* 7. *Leſſ. cit. c.* 39. *nu.* 7. Deinde Decimæ dicuntur Deo deberi, ſive quia jure naturali, ac Divino earum ſolutio eſt debita, quatenus penduntur Eccleſiæ Miniſtris, ad eorum neceſſariam ſuſtentationem, & ut ſic ex jure naturali, ac Divino, & ipſius Chriſti præcepto ſolvendæ ſunt, *Mat.* 10. *V.* 10. non item, prout continent certam, ac determinatam partem fructuum, ut ſic enim ſolvi debent, tantum ex Lege, ſeu præcepto Juris poſitivi, & Eccleſiaſtici, quod tamen latum eſt, ad imitationem Veteris Teſtamenti, ut dictum; non enim debent Miniſtri Eccleſiæ Chriſti deterioris eſſe conditionis, quam Sacerdotes, & Levitæ erant in Synagoga Judæorum. Simili ſenſu loquuntur, & accipiendi ſunt SS. PP. & *Conc. Trident. Seſſ.* 25. *cap.* 10 *de reform.* quando ait, quod Decimarum ſolutio ſit debita Deo.

IX. Hinc colligitur primo, Decimæ Eccleſiis Parochialibus ſunt debitæ a fidelibus, juxta *c. Parochianus*, 14. *h. tit.* ubi dicitur, *prout habetur in integra lectione hujus c.* quod E„piſcopus debeat Parochianos ſuos, ad Decimas ſolvendas „per cenſuras Eccleſiaſticas compellere; cum enim Deci„mæ, non ab hominibus: ſed a Domino ipſo ſint inſtitutæ „quaſi debitum exigi poſſunt. Ubi *Gl. fin.* notat, quod dictio *quaſi* non denotet ſimilitudinem: ſed ſit expreſſiva veritatis, hoc eſt, proprie accipienda, ſicut illud, *quaſi Unigeniti a Patre*, quia ex parte fidelium eſt obligatio ſolvendi Decimas, & ex parte Miniſtrorum Eccleſiæ, eſt actio orta, quæ ſunt correlata: creditores autem accipiendos eſſe eos, quibus debetur ex quacunque actione, in perſonam, vel in rem, juxta *l. Creditores*, 10. *junct. Gl. ff. de V. S.*

Colligitur ſecundo. Non ſolum Decimæ prædiales: ſed etiam perſonales non debentur jure Divino poſitivo, loquendo de certa quota, ſeu parte fructuum: imo neque in Veteri Lege ullum extabat præceptum Divinum, de perſonalibus Decimis ſolvendis, teſtes *S. Thom. cit. qu.* 87. *art.* 2. *ad* 1. In nova vero Lege perſonales tantum debentur ex præcepto Juris Eccleſiaſtici, *Azor cit. c.* 23. *q.* 6. *Suar. cit. c.* 10. *nu.* 7.

Colligitur tertio. Si ſolutio Decimarum ſpectetur, prout eſt debita Eccleſiæ Miniſtris, ſpiritualia præbentibus, eſt actus juſtitiæ, juxta *c. Cum ſecundum*, 16. *de prabend.* ideoque Miniſtri Eccleſiæ jus habent exigendi, & percipiendi Decimas. Si vero conſideretur, quatenus ſolvuntur a fidelibus Decimæ ob Dei cultum, in ſignum ſupremi, & univerſalis ejus in res omnes dominii, ut dicitur *in c. Tua*, 25. *& c. Cum non ſit*; 33. *h. t.* ut ſic Decimarum ſolutio eſt actus Religionis, *Azor c. l. q.* 8. *Leſſ. c. l. nu.* 8. Cæterum quod Eccleſia, juſta ratione, in nova Lege gratiæ quotam Decimarum conſtituerit, ac definierit, fuſe oſtendit *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 12. *& Leſſ. cit. c.* 39. *dub.* 1.

SECTIO II.

De Rebus, ex quibus Decimæ ſunt ſolvendæ, & de modo, quo ſolvi debent.

§. I.

Ex quibus rebus Decimæ, ſive prædiales, ſive perſonales, ſunt ſolvendæ?

X. Aſſertio 1. Spectato Jure communi, ex fructibus, ſeu proventibus rerum omnium, tam immobilium: quam ſe moventium Decimæ ſunt ſolvendæ. Eſt communis, ac certa omnium Dd. ſententia, apud *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 34. *nu.* 1. cum *S. Tom.* 2. 2. *qq.* 87. *art.* 2. Idque ſumitur *ex c. Nuncius*, 6. ibi: *& de omni fructu, &c. c. Ex parte*, 21. ibi: *de omnibus prædiorum fructibus Decimas, &c. & c. ſeq.* ibi, *& de omnibus bonis, &c. & c. Tua*; 26. ibi: *cum de cunctis omnino proventibus Decimæ ſint reddenda*, *h. t.* Ratio autem eſt, quia cum omnes fructus ex Dei munere pervenerint, & omnes ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, & rerum ſervientium ad cultum Dei poſſint eſſe neceſſarii, ideo non eſt ratio, cur ex quibuſdam potius fructibus, quam ex aliis Decimæ pendantur, *Suar. c. l.*

XI. In ſpecie autem exprimuntur in SS. Canonibus plures res, ex quibus Decimæ ſunt pendendæ: nam *in c. Pervenit*; „5. *h. t.* Alexander III. mandat Epiſcopis, ut Parochianos, „ſeu Diœceſanos ſuos moneant, & ſi opus fuerit, ſub ex„communicationis cenſura compellant, ut de proventibus „molendinorum (etiamſi ſint ad ventum *Gl. hic V. Eodem*, „*c. Ex tranſmiſſa*, 23. *h. t.*) & piſcariarum (ſeu piſcatio„ne) de fœno, & lana (lac enim, lana, & fœtus fructus „pecorum cenſentur, §. *In pecudum*, *Inſtit. de rer. diviſ.*) De„cimas Eccleſiis, quibus debentur, integre perſolvant. Ratio eſt, quia ad Prælatum, ratione muneris ſui ſpectat, habere curam Eccleſiarum, ut earum jura non minuantur, vel tollantur: ſed conſerventur, ideoque etiam monere debet, ſi negligentes ſint, vel in mora ſolvendi Decimas, & inobedientes etiam per cenſuram Eccleſiaſticam compellere: alioquin Prælatus, ob negligentiam craſſam, puniendus, vel etiam quandoque deponendus erit: ut tradit *Gl. in c. Ex qua*, 3. *V. Negligentia*, *de Offic. Archidiac.* Porro *Abbas in hoc c. num.* 3. notat, quod Decimæ debeant ſolvi ex frumento, antequam grana ſeparantur a ſpicis, ſeu paleis: nam & palea inter fructus computatur, ut colligitur *ex l. Adeo*; 7. §. *Dantur tamen*, *ff. de acquir. rer. dom.* ac proinde Decimæ debentur ex manipulis ſegetum, prout demuntur ex terra, cum & ſegetes, ſeu ſpicæ ſint fructus terræ: niſi conſuetudo aliud obtineat, ut frumentum, poſtquam ſeparatum eſt a ſpica, ſeu palea, tribuatur ei, cui Decimæ debentur, *Suar. cit. cap.* 34. *num.* 2.

XII. Deinde *in c. Nuncius*, 6. *h. t.* mandat Alexander III. „ut Epiſcopus Parochianos, ſeu Diœceſanos ſuos, de qui„bus (hoc eſt, fructu earum, videlicet melle, & cera) „& de omni fructu Decimas perſolvere compellat, per di„ſtrictionem, ſive cenſuram Eccleſiaſticam, vel etiam per „pœnam temporalem, pro qua etiam interdum ſumitur diſtrictio, ut notat *Abb. hic num.* 2.

Præterea Decimæ ſolvendæ ſunt ex omnibus leguminibus, *c.* 3. *h. t.* ex vino, hortis, & fructibus arborum, ex pecoribus, & paſcuis, *c. Non eſt*, 22. *c. Cum homines*, 7. *eod. c. Commiſſum*, 4. *h. t.* hoc eſt, ex pretio, quo paſcua locantur, vel venduntur quotannis, *Abb. in cit. c. Commiſſum*, *num.* 2. Item ex penſionibus domorum, quæ locantur, etiamſi in pecunia ſolvantur, ut colligitur *ex c. Paſtoralis*, 28. *h. t.* ubi domus numerantur inter res, ex quarum fructibus Decimæ debentur, *Abb. in cit. c. Commiſſum*, *num.* 2. *h. t. Suar. c. l. num.* 3. Ex lapidicinis, & metallorum fodinis, & lignis ſilvæ ceduæ, *Azor p.* 1. *lib.* 7. *c.* 24. *qu.* 9. Verum Decimæ, quæ ex multis hujuſmodi rebus olim ſolvi ſolebant, jam per conſuetudinem ſunt abolitæ.

XIII. Porro quod dictum eſt, ex omnibus fructibus prædiorum ſolvendas eſſe Decimas, id extenditur, etiamſi ſæpius in anno, & diverſis temporibus ſeminati ſint, ac producti, prout ſtatuitur *in c. Ex parte*, 21. *h. t.* Nam cum re„latum fuiſſet Clementi III. quod agricolæ aliqui, qui di„verſa ſemina, ſive ſimul, & eodem, ſive diverſis anni tem„poribus, in hortis, vel agris ſuis ſparſerunt, tamen nonniſi „de unius generis fructibus Decimas perſolvant, & inſuper „expenſas deducant, quas pro deportandis ad aream, vel „horreum fructibus, facere debent (*prout habetur in integra* „*lectione hujus cap.*) Ad hoc reſpondet Papa, quia per hæc „Eccleſiæ Dei non modica injuria irrogatur, cum in Ve„teri Teſtamento Levitis Decimas, abſq; expenſis deductis, „ſolvi præceptum fuerit: ideo mandat, ut ſi rem ita ſe „habere conſtiterit: agricolæ illi de omnibus prædio„rum fructibus, abſq; diminutione, Decimas ſolvere per Ec„cleſiaſticam cenſuram compellantur. Ratio eſt, quia ob „quam cauſam ſolvendæ ſunt Decimæ, ex uno ſemine, ob „eandem etiam ſolvi debent, ex alio ſemine, ſive eodem „tempore, ſive diverſis ejuſdem anni: ratio enim, ſeu radix ſolvendi Decimas, eſt debitum, quo ſeminantibus ſpiritualia, debentur carnalia, juxta Apoſtolum 1. *ad Cor.* 9. quæ locum habet, quoad omnes fructus terræ, quocunque tempore anni ſeminatos. *S. Tom. cit. quaſt.* 87. *art.* 2. *in corp.* & eadem res diverſo jure cenſeri non debet, *Gl. in cit. c. Ex parte*, *V. Unius.*

XIV. Aſſertio 2. Spectato Jure communi, etiam Decimæ perſonales ſolvendæ ſunt ex negotiatione, artificio, advocatione, procuratione, militia, ſive ſtipendio, quod datur militibus, & omnibus per actionem, & induſtriam hominis licite acquiſitis, ut ex communi docet *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 32. *num.* 2. *& c.* 32. *n.* 1. & ſtatuitur *in c. Decimæ*, 66. *cauſ.* 16. *q.* 1. & expreſſius, ac generalius de Decimis, tam prædiali„bus: quam perſonalibus, *in c. Non eſt*, 22. *h. t.* Ubi Cœleſti„nus III. ita reſcribit: Non eſt in poteſtate hominum poſi„tum, cum arbores plantant, vel ſemina aliqua terræ man„dant, quid eis ſatio, aut plantatio ſit reddituta, quia ju„xta Apoſtolum, *neque qui plantat; eſt aliquid; neque qui ri„gat: ſed qui incrementum dat Deus.* Quare ſicut SS. PP. tra„diderunt; de vino, grano, fructibus arborum, pecoribus; „hortis, negotiatione ipſa, etiam militia, venatione, & de „omnibus bonis Decimæ Eccleſiæ Miniſtris ſunt tribuendæ „ita, ut qui de his eas ſolvere neglexerint, per Eccleſiaſti„cam cenſuram ad id compelli debeant. Ubi in fine man„dat Pontifex, ut antequam ullæ expenſæ ex omnibus bo„nis, ſeu fructibus deducantur, Decimæ Eccleſiis, ad quas „de jure pertinent, integre perſolvantur. Ratio autem, cur etiam Decimæ perſonales, de jure communi, præſtandæ ſint eſt, quia fructus laborum noſtrorum non minus ſunt a Deo: quam fructus terræ, ideoque non minus decet, ut ex illis Deum colamus, quam ex iſtis: & cum Miniſtri Eccleſiæ operas ſuas in ſpiritualem ſalutem fidelium impendant, æquum eſt, ut de fructibus quaſi carnalibus operum eorundem fidelium participent, *Suar. cit. c.* 32. *n.* 2. Hæc autem procedunt, ſpectato Jure communi, niſi per conſuetudinem aliud ſit inductum: nam hodie Decimæ perſonales fere ubique locorum per deſuetudinem ſunt abolitæ, ut refert *Suar. cit. cap.* 32. *num.* 2. *Laym. cit. tr.* 6. *c.* 2. *num.* 4.

XV. Porro pro explicatione *cit. c. Non eſt*; Notandum primo. Fructus ſegetum rectius appellantur fructus naturales, quam induſtriales; quia in illis plus operatur Deus, quam hominis induſtria, arando, ſeminando, &c. quod præcipue conſideratur in ſolutione Decimarum: quamvis quia ad hos fructus producendos requiritur etiam labor, & induſtria hominis, ideo hi fructus etiam induſtriales appellantur, quos bonæ fidei poſſeſſor ſuos facit, *l. Fructus 45. ff. de uſuris*, *Abb. in cit. c. Non eſt*, *n. 2.*

Notandum ſecundo. Non tantum ex ſtipendio militi dato: ſed etiam ex præda in bello juſto acquiſita, Decimæ perſonales ſunt ſolvendæ, ut docet *Suar. cit. c. 32. n. 3.* imo etiam ex lucro in ludo licito comparato; cum ſit verum, & licitum lucrum ex actione, & induſtria hominis proveniens, licet fortuna ſæpe etiam interveniat in ludis, *Suar. c. l. n. 5.*

XVI. Notandum tertio. Etiam de feris captis in venatione ſolvendæ ſunt Decimæ, idemque dicendum de aucupio, & piſcatione, *Abb. in cit. c. Non eſt*; *n. 5.* An autem Decimæ, quæ ex venatione penduntur, inter prædiales, vel perſonales numerandæ ſint, dubitatur. Videntur prædiales, quia animalia capta ex terræ fructibus nutriuntur: alia vero ratione induſtriales, quia labore, & induſtria hominis capiuntur. Sed rectius diſtinguitur *cum Abb. c. l.* vel enim feræ iſtæ ſunt concluſæ in vivariis, aut piſces in ſtagnis, aves in columbario, aut aviario: & Decimæ, quæ ex iis penduntur, cenſendæ ſunt prædiales, & acquiruntur Eccleſiæ, in qua ſitum eſt prædium: Vel feræ non ſunt concluſæ: ſed libere vagantur: & annumerari debent Decimis perſonalibus, & acquiruntur Parochiæ propriæ; juxta *c. Apoſtolicæ 20. h. t. de qua infra*. Cæterum hæ Decimæ, quæ ex venatione penduntur; cenſeri etiam poſſunt, eſſe mixtæ; ita, ut antequam feræ certo loco includerentur; ſint Decimæ perſonales; poſtquam vero emptæ, & incluſæ nutriuntur; ex valore augmenti; ſint prædiales; & debeantur Parocho ejus loci; intra cujus Parochiam paſcuntur; *Abb. c. l. Laym. cit. tr. 6. c. 4. n. 5.*

XVII. Præterea quod ex omnibus lucris licite acquiſitis debeantur Decimæ; expreſſum habetur *in c. Ex tranſmiſſa 23. h. t.* Nam quidam Rector Eccleſiæ; ſeu Parochus Papæ Cœleſtino III. conqueſtus eſt, quod cum M. miles molendinum „ quoddam ad ventum (hoc eſt, quod a vento agitur; ſeu move- „ tur) in terra quadam intra fines Parochiæ conſtruxerit; „ de cujus terræ proventibus Eccleſia Decimas ſolebat perci- „ pere, ipſe miles de illius molendini obventionibus, ſeu „ lucris Decimas dare recuſat (*prout habetur in integra lectio- „ ne hujus cap.*) Reſp. Papa; quia fidelis homo de omnibus, quæ licite poteſt acquirere (& de facto acquiſivit: nam de acquirendis, quæ potuiſſet acquirere, nemo cogitur Decimas ſolvere, *Jo. Andr. & Abb. hic n. 2.*) Decimas dare tenetur: „ ideoque dictum militem de his, quæ de molendino ad ven- „ tum proveniunt, ad Decimas, ſine diminutione aliqua ſol- „ vendas, compellendum eſſe. Rationem dat *Abb. hic num. 1.* quia terra, ſive fundus, in quo tale molendinum eſt conſtructum, ſubjacet oneri Decimarum: unde ſicut Eccleſia ex tali terra perciperet fructus decimales, ſi coleretur: ita debet illus conſequi ex reditibus ædificii ibi conſtructi. Porro *ex hoc cap. ibi: de omnibus, quæ licite poteſt acquirere*, videtur per ſenſum contrarium inferri, quod de illicite acquiſitis non debeant ſolvi Decimæ, ut notat *Gloſſ. hic V. Licite de quo §. ſeq.*

§. II.

Utrum ex rebus illicite acquiſitis debeantur Decimæ; & an ex acquiſitis Titulo lucrativo?

XVIII. Aſſertio 1. Decimæ prædiales etiam ex rebus injuſte, & illicite acquiſitis ſolvendæ ſunt, eaſque Eccleſia, tanquam ſibi debitas, exigere, & recipere poteſt, etiam ab injuſtis poſſeſſoribus: ut ſi v. g. ager aliquis ſit emptus pecunia uſuraria, vel furtiva, poſſeſſor injuſtus tenetur ex fructibus illius Decimas dare; quia fructus illi non ex uſura, vel furto ſunt: ſed ex Dei munere, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 2.* adeoque debentur non ex actione injuſta; ſed ex fructibus terræ qui a Deo ſunt producti ex terra, cum ipſum prædium onus Decimarum ſuſtineat, ſive potius ipſi fructus ex prædio, ſive terra provenientes ea obligatione ſunt affecti: & ideo in his Decimis nunquam attenditur, quiſnam poſſideat, ſed ipſum prædium cum ſuo onere tranſit ad quemvis poſſeſſorem, ſive bonæ, ſive malæ fidei: alioqui prædo, vel injuſtus invaſor eſſet melioris conditionis, quam bonæ fidei poſſeſſor, quod eſſe non debet, cum & ipſe Dominus, ſi prædium poſſideret, teneretur ſolvere Decimas, *Gl. in c. Decimas 66. V. Negotio, cauſ. 16. q. 1. & Gl. in cit. c. Ex tranſmiſſa*; *V. Licito, in fine, Innoc. & Abb. ibid. in fine, Azor. cit. Lib. 7. c. 24. qu. 13.*

XIX. Verum quod attinet ad Decimas perſonales, ubi illæ adhuc ſunt in uſu, diſtinguendum eſt, nam, dupliciter poſſunt res illicite acquiri. Primo, contra juſtitiam commutativam, ut ſi res injuſte ſint, acquiſitæ per furtum, rapinam, uſuram, venditionem ultra juſtum pretium, vel per Simoniam, &c. ita, ut non acquiratur dominium talium rerum ipſi accipienti, vel res acceptæ ab eo repeti poſſint, & is ad reſtitutionem earundem teneatur: & tunc non debentur ex illis Decimæ, nec ab Eccleſia accipi poſſunt, ut docet *S. Th. c. l. Gl. in cit. c. Ex tranſmiſſa*; *V. Licito, h. tit. Abb. ibid. n. 3. Suar. cit. Lib. 2. c. 32. n. 6. & 7. & alii Dd. ſup. cit.* Ratio eſt, quia ſi accipiens non acquirat dominium rei datæ, non poteſt de illa diſponere, nec illam alienare, adeoque non poteſt illam, aut partem illius Eccleſiæ tribuere. Item ſi rem acceptam teneatur reſtituere, revera non acquirit illam; quia res ſic acquiſita non computatur in bonis ejus, *l. Non poſſunt; 22. ff. de jure fiſci*, cum juſte non acquiratur, *Suar. c. l.* Secundo, ſi res ſint acquiſitæ, non injuſte quidem, ſaltem ex parte dantis, quia acquiritur accipienti dominium rei, illicite tamen, & turpiter, quia acquiritur per actionem vitioſam contra temperantiam, ſeu caſtitatem, vel ſimilem virtutem: Et hoc per ſe loquendo, ex rebus ſic acquiſitis debentur Decimæ, *Suar. cit. c. 32. n. 9. & alii ſup. cit.* Exempla ſunt, ſi meretrix accipiat pecuniam pro turpi opere, vel uxor, pro actis adulterii, vel conductus mercede, ad occidendum hominem; hi enim acquirunt dominium pecuniæ acceptæ, nec tenentur illam reſtituere poſt opus patratum, non enim talis acceptio continet formalem injuſtitiam, reſpectu dantis; quia accipitur tanquam merces pro uſu corporis, vel labore præſtito, qui eſt pretio æſtimabilis, quamvis ipſa actio; pro qua accipitur pecunia, ſit injuſta, reſpectu occiſi, vel mariti adulteræ, quibus injuria infertur, vel ſaltem illicita, ut fornicatio. Itaque ex rebus ſic turpiter, & illicite acquiſitis debent ſolvi Decimæ perſonales, alioquin ſic male agens melioris eſſet conditionis, quam alius bene operans, & commodum ex ſua malitia reportaret; quia totum lucrum percipere ex rebus turpiter acquiſitis, ſine onere ſolvendi ex illis Decimas, *Suar. cit. c. 32. n. 8. & 9.*

Hoc vero procedit, per ſe loquendo: nam per accidens ratione ſcandali, quod forte ex tali acceptione ſequeretur, Eccleſia inde Decimas non accipit, v. g a publica meretrice, vel adultera; ne videatur tale factum approbare, vel eorum peccato communicare, ut ait *S. Th. cit. art. 2. ad 2. Gl. in cit. c. Ex tranſmiſſa*; *V. Licite, Suar. c. l. n. 9.* Quod ſi delictum ſit occultum, adeoque ſcandalum abſit, poteſt ex hujuſmodi lucris turpiter acquiſitis Eccleſia, vel Parochus Decimas accipere, imo & exigere; quia nulla lege id prohibetur, *Suar. c. l. n. 10.* Imo addit *S. Th. c. l.* quod etiam a publico peccatore Decimas Eccleſia accipere poſſit, poſtquam pœnitentiam egit; & de vitæ emendatione conſtat, etiam ex anterioribus lucris. Quamvis peccator non teneatur, poſt converſionem ſuam, illas reſtituere; quia Eccleſia cenſetur illas Decimas jam remiſiſſe, & non velle peccatoribus imponere talem obligationem reſtituendi, quæ ipſos a converſione retardare poſſet, *Suar. c. l. n. 10.*

XX. Aſſertio 2. Ex acquiſitis titulo gratuito, ſeu lucrativo, ut hæreditatis, legati, vel liberalis donationis, Decimas eſſe ſolvendas, affirmant plures Dd. *Silveſt. V. Decima, q. 6. n. 10. Abb. in c. Paſtoralis 28. h. t. nu. 8.* quamvis addant, ſtandum eſſe hac in re conſuetudini. Idque probant, quia Canones generaliter loquuntur, & dicunt, de omnibus bonis, & de omni lucro ſolvendas eſſe Decimas, *c. Non eſt 22. ibi: de omnibus bonis*, *c. Ex tranſmiſſa 23. ibi: de omnibus quæ licite poteſt acquirere*, & *c. Paſtoralis 28. ibi: quaſi de lucro, hoc titul.* at hæreditas, legatum, & donatio ſunt Tituli lucrativi.

Limitatur id primo, quod de ſolis bonis mobilibus gratuito titulo acquiſitis, dandæ ſint Decimæ; non de immobilibus, *Gl. in cit. c. Paſtoralis*; *V. Quaſi de lucro*, quia frugum nomine res immobiles non veniunt, & quia ſi ex mobilibus bonis donatis, vel legatis, aut jure hæreditatis acquiſitis Decimæ dandæ eſſent, omnia fere bona immobilia ad Eccleſiam pervenirent. Deinde limitant, quod filius ſuccedens patri in hæreditate, non teneatur ſolvere ex illa Decimas; quia tunc non cenſetur de novo aliquid lucrari, vel incipere poſſidere, quod jure ſuum erat, & pater, ac filius una perſona cenſentur: aliud eſt de hærede extraneo *Gl. l. c. Azor. c. 17. c. 24. q. 8.* Alii vero diſtinguunt inter hæredem ex Teſtamento, & ab inteſtato, quod prior debeat ex hæreditate ſolvere Decimas, quia titulo mere lucrativo illam accipit; non autem poſterior, quia hæreditas ab inteſtato jure ſanguinis, & ſic veluti debita acquiritur, *Gl. in c. Decimas 66. V. Negotior. cauſ. 16. q. 1.* Verum etiam hæres ab inteſtato, ſaltem ex tacita voluntate defuncti, hæreditatem accipit; quia in Teſtamento potuiſſet alteri hæreditatem relinquere, & ſic etiam titulo gratuito illam accipit, *Barb. de offic. Paroch. c. 28. §. 1. n. 27.* Item quod advocato datur pro patrocinio, & operario pro mercede, id acquirit tanquam ſibi debitum, ratione operis, & tamen ex eo debentur Decimæ.

XXI. Quare probabilius eſt, quod ex bonis acquiſitis per liberalem donationem, ſive inter vivos, ſive cauſa mortis, ſive per legatum, ſive per inſtitutionem hæredis in Teſtamento, etiam extranei, non debeantur Decimæ, ut docet *Suar. cit. l. 1. c. 31. n. 6. Laym. l. 4. tr. 6. c. 1. n. 2. in fine, Barb. cit. c. 28. §. 1. n. 28.* quia ex nullo jure talis obligatio ſatis colligitur, ex quo ſolum conſtat, ſolvendas eſſe Decimas prædiales ex fructibus, & emolumentis rerum immobilium, aut animalium vel Decimas perſonales ex acquiſitis labore, & induſtria hominis: at bona illa, quæ alicui gratuito titulo obveniunt, nec ſunt fructus prædiorum, vel animalium, nec fructus perſonarum; quia non ex labore, ſeu induſtria, & actione propria: ſed ex alterius actione ei obveniunt, ergo non ſunt materia, ſeu res Decimis obnoxiæ; quia non ſunt fructus prædiorum, nec fructus perſonarum, qui ſunt actiones, & labores ipſius perſonæ. Unde cum *in cit. c. Non eſt, h. t.* dicitur generaliter, Decimas eſſe ſolvendas ex omnibus bonis, id intelligi debet, ſecundum ſubjectam materiam, ſcilicet de omnibus proventibus, ſeu reditibus: alioqui enim etiam de rebus immobilibus bonis donatis, vel Teſtamento relictis Decimæ deberentur; quia etiam ſunt bona acquiſita: ea autem, quæ nobis donantur, vel legantur, non ſunt proprie proventus; quia non ſunt reditus. Similiter cum *in cit. c. Ex tranſmiſſa*, dicitur, de omnibus, quæ homo licite poteſt acquirere, Decimas erogare tenetur: id accipi debet active, & non paſſive tantum, hoc eſt, quæ noſtra actione, vel induſtria acquirimus, & non de his lucris, quæ nobis acquiruntur, ex ſola velut actione, aut donatione alterius, alias enim etiam ex bonis immobilibus, & iis, quæ ex eleemoſynis nobis obveniunt, Decimæ deberentur, *Suar. cit. c. 31. n. 7. & 9.*

XXII. Porro illud hic notandum, ſi res fructiferæ; ut ager, vel animalia, Teſtamento, vel ſucceſſione ab inteſtato,

vel

Digitized by Google

vel legato, aut donatione, alicui obveniant, cum ſuis fructibus, tunc, vel illis fructus jam ſunt collecti, aut percepti, vel non? Si non ſunt collecti, tunc ex illis rebus debent Decimæ ſolvi ſuo tempore ab eo, qui earum dominium, & poſſeſſionem acquiſivit; quia tranſeunt cum ſuo onere, videlicet reali Decimarum, & ipſe tunc fructus illos percipit ex rebus, & bonis ſuis. At vero, ſi fructus jam erant percepti, quando in alterius dominium tranſeunt, tunc, vel jam ſunt decimati, five Decimæ ex iis ſolutæ, ante mortem teſtatoris, vel ante donationem: & non debent amplius ſolvi ex reliquis novem partibus fructuum, propter novam illorum acquiſitionem, jure hæreditatis, legati, vel donationis, ut jam dictum: vel non erant ſolutæ, & debent adhuc ſolvi, propter rationem jam allatam, *Suar. cit. c. 31. n. 10.*

§. III.

An, & qua ratione Decimæ ſint integre, & abſque diminutione ſolvendæ?

XXIII. Aſſertio 1. Decimæ prædiales integre ſolvendæ ſunt, non deductis prius ex fructibus indecimatis, expenſis, vel tributis, ſeu penſionibus, vel cenſibus, vel ullis aliis debitis, ut tradunt communiter Dd. apud *Suar. cit. lib. 1. c. 35. num. 1.* Idemque dicendum, de Decimis mixtis, quippe quæ, vel inter prædiales numerantur, vel ſaltem propius ad illas accedunt, ideoque etiam integre, & non diminutæ, ſunt ſolvendæ, *Laym. lib. 4. tract. 6. de Decim. c. 1. nu. 4. & alii Dd.* communiter. Et quidem inprimis non eſſe deducendas expenſas, expreſſe ſtatuitur *in c. Cum homines; 7. h. t.* Nam „ incolæ de Hortonu, qui de frugibus, novem partibus ſibi „ retentis, Decimam Eccleſiæ, cujus Parochiani erant, ſine „ diminutione ſolvere debebant, antequam id facerent, ſervientibus, & mercenariis ſuis debitum totius anni ſalarium „ pro ſervitio ſuo, ex frugibus non decimatis ſolvere ſolebant, & ex reſiduo decimam partem Eccleſiæ tribuere. Quo intellecto, mandat Alexander III. ut de collectis „ fructibus, decimam partem ſtatim perſolvant, atque de „ ſubtractis, & retentis dignam ſatisfactionem præſtare „ curent.

XXIV. Hinc colligitur primo, quod Decimæ prædiales ſolvi debent ex integris fructibus, nulla deductione prius facta. Secundo, ſolvi debent ſtatim, ac fructus ſunt collecti, citra præviam monitionem, de quo plura infra. Præterea quod Decimæ prædiales integre ſint ſolvendæ, ſtatuitur etiam *in c. Ex parte, 21. h. t.* ibi *Ut de omnibus prædiorum fructibus, abſque diminutione,* (id eſt, nullis expenſis deductis, *Gl. fin. ibid.*) perſolvant, & *in c. Non eſt; 22. in fine, h. t.* item quod integre ſolvendæ ſint, abſque deductione ſeminis, culturæ, laboris, habetur etiam *in c. Paſtoralis, 28. h. t.* de quo infra.

XXV. Similiter *in c. Tua nobis; 26. h. t.* habetur, Epiſ„ copum Vercellenſem ſignificaſſe Innocentio III. Pontifi„ ci, quod quidam Laici Eccleſiis, & Clerici Decimas „ perverſis machinationibus ſubtrahere moliuntur: quidam „ enim dicebant, ſemen; & ſumptus agriculturæ prius „ deducendos eſſe, & ex reliquo Decimam impendendam. „ Alii vero de portione, quam a colonis acceperunt, Deci„ mam ſeparabant, & eam Capellanis ſuis, vel aliis Cleri„ cis, vel pauperibus, vel in alios uſus pro ſua libera volun„ tate conferebant. Nonnulli etiam vitam Clericorum tan„ quam abominabilem deteſtantes, Decimas idcirco ipſis ſub„ trahere, non verebantur. Quidam inſuper aſſerebant, ſe „ poſſeſſiones, & omnia jura ſua, cum omni honore, & di„ ſtrictu, per Imperialem conceſſionem adeptos fuiſſe, & ideo „ propter hanc conceſſionis generalitatem, a Decimis immu„ nes eſſe. Aliqui denique occaſione veteris decimationis ſi„ bi conceſſæ, etiam Decimas novalium ſibi uſurpabant „ (*prout habetur in integra lectione hujus cap.*) Ad has præ„ tenſiones Papa reſpondet, ſi iſti ad DEUM, a quo bona „ cuncta procedunt, prout par eſt, reſpicerent, jura Eccle„ ſiarum diminuere, aut Decimas, quæ ſunt tributa egentium „ animarum, detinere non præſumerent. Poſtea reſpondet ad „ primum, quod DEUS, cujus eſt terra, & plenitudo ejus, „ non debeat eſſe deterioris conditionis (ſed potius melioris, „ *Gl. hic V. Deterioris*) quam Dominus temporalis, qui ex ter„ ris ſuis, quas aliis excolendas tradit, partem fructuum „ integre, ſine deductione ſumptuum, aut ſeminis, ſibi ſol„ vi, expoſcit; ergo multo magis DEUS debitas ſibi Deci„ mas ex fructibus, in ſignum univerſalis dominii, ſibi red„ di præcipit, & indignum foret, ſi occaſione prædicta, vel „ excogitata magis fraudes diminui poſſent. Quare ad eas „ Clericis præſtandas, quibus illas ipſe ad ſuum cultum con„ ceſſit, Laici, ſi moniti ſolvere noluerint, per Eccleſiaſti„ cam cenſuram cogendi ſunt. Ad alterum reſpondet, cum „ de omnibus fructibus, qui e terra naſcuntur Decimæ ſint „ ſolvendæ; ideo ſicut colonus de parte fructuum, ratione „ culturæ: ita Dominus de parte fructuum, quæ ipſi datur, „ ratione dominii terræ, Decimas ſine diminutione ſolvere „ tenetur. Ad tertium dicit, quod prætextu vitæ improbæ „ Clericorum, non poſſunt, ipſi domini Decimas (quæ potius „ dantur intuitu Eccleſiæ, cui ſunt debitæ, quam perſonæ, „ *Gl. hic V. Prætextu*) pro ſuo arbitrio aliis erogare: cum ne„ mini ſit licitum, aliena (uti ſunt Eccleſiaſtica bona) aliis „ dare, citra domini voluntatem. Quare cum ipſe Pontifex „ pati nolit, ut Eccleſiarum, & Clericorum jura præſum„ tione aliqua minuantur; ideo mandat dicto Epiſcopo Ver„ cellenſi, ut omnes Diœceſanos ſuos, qui ratione perſona„ rum, aut prædiorum, Decimas Eccleſiis, & Clericis ſuæ „ Diœceſis præſtare tenentur, ad eas integre ſolvendas, re„ mota appellatione, compellat.

XXVI. Notandum hic primo, Decimæ offeruntur in cultum DEI; & in ſignum ſupremi ejus in res omnes dominii: & dicuntur tributa egentium animarum; quia penduntur ab hominibus egentibus Divina gratia, & auxilio: *Abb. hic num. 2.* ſicut ergo tributum; nulla facta deductione, ſolvitur; ita etiam Decimæ; *Hoſtienſ. hic col. 1.*

Notandum ſecundo. Decimæ per ſe, ac principaliter debentur ipſis Clericis, quibus dantur propter Divinum officium; ita tamen, ut quod eis ſupereſt, dent pauperibus; *Abb. hic nu. 4.*

Notandum tertio. Clericis non debent denegari Decimæ, propter improbam illorum vitam; quia dantur potius intuitu Eccleſiæ, quam perſonæ; *Gl. hic V. Prætextu*; quamdiu ſpiritualia Parochianis ſuis miniſtrant; neque ad ſubditos Laicos ſpectat Paſtorum delicta punire; privando eos ſuis fructibus, ſed ad Epiſcopum.

Notandum quarto. Subditi cogendi ſunt per cenſuram Eccleſiaſticam, monitione præmiſſa, ad ſolvendas Decimas integre, appellatione remota, ut habetur *in hoc cap. in fine*. Excipitur, niſi duæ Eccleſiæ de jure decimandi inter ſe litigent; & utraque dicat, ſe eſſe potiorem; *Hoſtienſ. hic col. 2. Verſ. item ſcias*; vel ſi Collector Decimarum modum excederet; quia ab exceſſu poteſt appellari. *Barb. in Collect. hic num. 9.*

XXVII. Denique quod in ſolutione Decimarum deducenda non ſint tributa, ſeu cenſus; vel ſi prius tributa non decimata ſolvantur, & ipſa decimari debeant; ſive Decimas inde ſolvere cogatur is, qui tributa accepit: expreſſe ſtatuitur *in c. Cum non ſit; 33. h. t.* quod eſt deſumptum *ex Concilio Generali Lateranenſi; c. 54.* ſub Innocentio III. Ubi dicitur: „ Cum non ſit in hominis poteſtate, quod ſemen ſeminanti „ reſpondeat, juxta verba Apoſtoli (*1. ad Corinth. 3.*) *neque* „ *qui plantat eſt aliquid; neque qui rigat: ſed qui incrementum* „ *dat, DEUS*: ideo ipſo DEUM, qui de mortificato ſe„ mine plurimum fructum affert; nimis avare quidam in De„ cimis defraudare nituntur; qui cenſus, & tributa, eaque „ interdum indecimata, prius de frugibus deducunt, quam „ Decimas ſolvant. Cum autem Dominus DEUS in ſignum uni„ verſalis dominii, quaſi Titulo quodam ſpeciali, ſibi Deci„ mas reſervavit; ideo, ut tum Eccleſiarum damnis, tum „ animarum periculis obvietur, ſtatutum eſt ab Innocentio „ III. in dicto Concilio Generali, ut in prærogativam domi„ nii univerſalis, exactionem tributorum, & cenſuum præce„ dat ſolutio Decimarum: vel ſaltem ii, ad quos cenſus, vel „ tributa pervenerint (quoniam res cum onere ſuo tranſit) „ ea per cenſuram Eccleſiaſticam decimare coguntur Eccle„ ſiis quibus Decimæ de jure debentur. Ratio prioris partis eſt; quia Decimæ ſolvuntur DEO tanquam ſpeciali Titulo, ac prærogativa in ſignum Dominii univerſalis, ſeu ſupremi, quod DEO competit in omnes res creatas: At vero tributum ſolvitur in ſignum particularis dominii, quod uni homini in alium competit: particulare autem dominium, & jus humanum eſt ſubjectum univerſali, ac Divino dominio, quod illi velut potius, ac principalius merito præfertur, idcirco Decimæ prius integræ ſolvendæ ſunt, nec per tributa diminui debent, *Abb. hic nu. 3.* Ratio poſterioris partis eſt, quia fructus prædiorum non decimati, tranſeunt cum ſuo onere, ad quemlibet poſſeſſorem, ut dicitur *in hoc cap. & in c. Paſtoralis; 28. eod.* ideoque ſi prius non fuerint decimati, adhuc Decimis ſunt obnoxii, & decimari debent, ſi cum fructibus cenſus, vel tributum ad dominum pervenerint; quia ipſe ratione rei obligatus eſt, ad Decimas inde ſolvendas, *Abb. hic nu. 3.* & infra dicetur.

XXVIII. Aſſertio 2. Decimæ perſonales ſolvi debent: ſed nonniſi deductis prius expenſis neceſſariis, & lucro, per negotiationem, vel aliam induſtriam acquiſito, prout ſumitur „ *ex c. Paſtoralis; 28. h. t.* Ubi cum quidam Epiſcopus ex „ Innocentio III. quæſiviſſet, utrum ex molendinis, & piſ„ cariis poſſit quis neceſſarias expenſas deducere, prius quam „ Decimas ex eiſdem ſolvat, ſicuti id in negotiatione con„ ceſſum eſt? Ad hoc reſpondet Papa, licet ſi res aliqua, „ v. gr. domus, ager, vinea, clibanus molendinum, grex, aut „ quælibet alia merx, quæ acquiſita eſt, ſive empta, aut fa„ cta ex pecunia prius decimata, venditur, expenſæ (factæ „ in quærendis, emendis, vel convehendis mercibus, vel rem „ meliorem faciendo, *Gl. hic V. Expenſas*) deducendæ, & de „ reſiduo, tanquam de lucro, Decimæ perſolvendæ ſunt. At „ vero expenſæ illæ, quæ antea factæ ſunt, pro fructibus perci„ piendis ex re illa frugifera, v. gr. agro, aut vinea, non ſunt „ deducendæ: etiamſi expenſæ illæ antea fuerint decimatæ, „ ſive factæ ex pecunia decimata, quoniam, ſalva Decima, „ fructus efficiuntur eorum, qui faciunt expenſas. Fructus „ autem ipſi vendi, ſeu alienari non poſſunt, niſi cum onere Decimarum (quia res tranſit cum ſuo onere, *c. Si quis; 42. junct. Gl. V. Inde detrahere, cauſ. 16. q. 1. c. Ex Litteris; 5. de pignor. l. Alienatio; 67. ff. de contrah. empt. Gl. hic V. Niſi cum* „ *onere*) ſed neque expenſæ illæ, quæ pro reſtauratione rei „ frugiferæ, ex qua Decimæ ſunt ſolvendæ, factæ, fuerunt, „ deduci poſſunt, cum proventus ſunt decimandi; quia penes „ dominum manet res reſtaurata. Ut ſi pars aliqua armenti „ moriatur, vinea deterior facta ſit, pars aliqua mercis depe„ reat, vel clibanus totus deſtruatur. Si quid enim ad con„ ſervationem talis rei neceſſario ſit expenſum, illud deduci „ non poteſt, ut notat *Gl. fin. hic*

XXIX. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. In Decimis perſonalibus ex lucro deduci poſſunt expenſæ neceſſariæ, & utiles, v. g. centum aureos quis expendit, in merces comparandas, quas poſtea vendidit 150. aureis, ex hac ſumma deducendæ ſunt prius centum, quibus merces emptæ ſunt, deinde vectigalia, & ſumptus itineris, quibus deductis, ſi remanſerint ex lucro 20. aurei, tenebitur nomine Decimarum ſolvere duos aureos, *Caniſ. tr. de Decim. c. 2. num. 2.*

XXX. Notandum ſecundo. Fructus, qui ex terra naſcuntur, adhibita induſtria, & labore, dupliciter conſiderari poſſunt. Primo civiliter, ſeu ut lucrum domini, ſeu uſufructuarii fundi, & in ordine ad reſtitutionem damni illati, aut compenſationem lucri ceſſantis: & tunc non computan-

Digitized by Google

putantur fructus, niſi qui deductis expenſis ſuperſunt, juxta *l. Fructus; 7. in princ. ff. ſolut. matrim. l. Si a domino; 36. §. fin. ff. de petit. hæred.* Ubi dicitur, fructus intelliguntur, deductis impenſis, quæ quærendorum, cogendorum, conſervandorumque eorum gratia fiunt. Idem habetur *in l. 1. C. de fruct. lit. & lit. expenſ.* Ratio eſt, quia tantum debet reſtitui, quantum damni fuit illatum, & non plus: at Dominus, vel uſufructuarius fundi non erat fructus ex illo percepturus, ſine expenſis, ergo nec illi reſtituendi ſunt, niſi deductis expenſis, *Suar. Lib. 1. tract. 2. c. 35. n. 5.* Secundo, conſiderari poſſunt fructus naturaliter, quatenus DEI beneficio ex terra proveniunt, potuiſſet enim poſt factas expenſas nihil creſcere: & tunc integre, & ſine deductione expenſarum ſolvendæ ſunt ab eo, qui expenſas facit; quia tunc conſiderantur fructus, non quatenus lucrum afferunt Dominis ſuis; ſed ſecundum ſe, in quantum proveniunt ex Divino munere, ut ait *S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 2. ad 4. in fine.* Sicut ergo, ſi locetur ager pro certis menſuris, vel certa parte, v. g. quarta fructuum, ſolvendi ſunt fructus locatori, non deductis expenſis, juxta *c. Tua; 26. h. t.* ita etiam ex fructibus prædialibus, vel mixtis Decimæ integre ſolvi debent, non deductis expenſis; quia non agitur de reſtitutione damni, nec de commodo, vel lucro ejus; qui debet Decimas: ſed de penſione certa DEO, & Miniſtris Eccleſiæ ſolvenda, adeoque ut naturales fructus, ſunt, *Suar. c. l. n. 6.*

Et hinc etiam patet ratio differentiæ, cur prædiales, & mixtæ Decimæ integræ ſint ſolvendæ, non deductis expenſis; perſonales vero, nonniſi prius deductis expenſis; quia nimirum fructus omnes a DEO ex terra ſubſtantialiter producuntur, & præcipue in illis operatur manus Dei, ut ait *Gl. in cit. c. Paſtoralis; V. Deducendas*, ideo decima pars omnium fructuum integra, & non deductis expenſis, vel aliis tributis, DEO ſolvenda eſt, in recognitionem ſupremi ejus dominii in res omnes, & in ſuſtentationem Miniſtrorum ejuſdem. At vero Decimæ perſonales non debent ſolvi, niſi de lucro, juxta *cit. c. Paſtoralis*; lucrum autem communi hominum ſenſu, & æſtimatione non cenſetur, niſi quod deductis expenſis in re comparanda, facienda, conſervanda ſuperest, ſeu remanet; ut conſtat *ex l. Mutius; 30. ff. Pro ſocio*, & in negotiatione; aut iis; quæ proprio labore, ac induſtria acquiruntur; operatur manus hominis; juxta *Gl. ſupr. cit.* non quod lucrum tale non pendeat; etiam ex DEI beneficio; & ope: ſed quia magis operatio DEI cernitur in fructibus naturalibus; qui e terra producuntur; in quibus minus operatur induſtria humana; juxta illud Apoſtoli *1. ad Cor. cap. 3. neque enim qui plantat eſt aliquid; &c. Suar. cit. c. 35. nu. 8.* Addit *Gl. in cit. c. Paſtoralis; V. Deducendas*; aliam rationem, cur Decimæ perſonales ſolvantur tantum deductis expenſis, ne alias de eadem re Decimæ bis ſolvantur, ſi nimirum ex iis, quæ per pecuniam jam decimata ſunt, acquiſivit, denuo integræ Decimæ, ſine omni deductione, ſolvendæ eſſent. Item ne Clerici videantur improbi exactores, & ne nimis locupletentur cum aliena jactura, ut notat *Gl. marg. ibid. lit. F. ex Hoſtienſ. & Jo. Andr.* quia nimirum lucrum perſonale ex negotiatione regulariter eſt exiguum, ita ut ſingulis annis ex decem vix unum acquiratur: fructus autem prædiales multo uberius augentur, ita, ut ſufficiens lucrum remaneat, etiam ex illis ſolvantur integræ Decimæ, non deductis expenſis, *Suar. cit. c. 35. n. 8. & c. 33. n. 3.*

XXXI. Notandum tertio. Quamvis *in cit. cap. Paſtoralis*; tantum fiat expreſſa mentio de negotiatione: tamen id Dd. communiter extendunt ad omnes alias Decimas perſonales, quæ ex aliis actionibus debentur, etſi revera negotiationes non ſint, ut venatio, piſcatio, artificium, &c. Idque ob paritatem rationis, omnes enim Decimæ perſonales debentur ex lucro, & ex omnibus licite acquiſitis, *c. Ex tranſmiſſa; 23. h. t.* Non obſtat quod in *c. Non eſt; 22. h. t.* poſtquam dictum eſt de vino, grano, fructibus, negotiatione, militia, venatione, poſtea ſubjungitur, *antequam deducantur ulla de prædictis expenſa. Decimas cum integritate debita Eccleſiis perſolvendas eſſe.* Nam reſpondetur cum *Gl. fin. ibid.* Id reſtringendum eſſe ad prædiales Decimas, & de illis ſolis intelligendum: non autem de perſonalibus: adeoque verba illa ultima accommodanda ſunt ad materiam ſubjectam, & capitem: nam alioquin ſequatur abſurdum contra aliam Legem, ſeu Canonem poſteriorem, videlicet contra *cit. c. Paſtoralis*; in quo expreſſe diſponitur; ex acquiſitis per negotiationem deduci expenſas; quia non poteſt cognoſci, an remaneat aliquod lucrum, niſi deducantur prius expenſæ, *Suar. cit. c. 33. n. 4.*

XXXII. Notandum quarto. Etſi impenſæ illæ, quæ factæ ſunt in percipiendis, & colligendis fructibus, v. g. in ſeminando, arando agro, paſcenda vacca, deduci non poſſint, quando ager, aut vacca venditur: ſed ſi fructus indecimati vendantur, cum hoc onere Decimarum ad quemvis poſſeſſorem tranſeant, ut conſtat *ex cit. c. Paſtoralis, h. t.* ſi tamen ager, vacca, vel alia res frugifera vendatur, poteſt venditor expenſas factas, in re comparanda, deducere, videlicet pretium pro re vendita datum; quia ex hoc non debentur Decimæ, cum pretium neque ſit fructus perſonæ, neque rei: ſed valor, ſive æſtimatio rei, adeoque æquivalenter ipſa res vendita, *Caſt. Pal. p. 2. diſ. unic. de Decim. pun. 6. n. 4.*

Notandum quinto. Quando ſolvendæ ſunt Decimæ ex fructibus, non poſſunt deduci expenſæ factæ in reſtaurationem, ſeu meliorationem rerum quarumlibet, ex quibus ſolvuntur Decimæ; quia res ita reſtaurata penes dominum manet, illiuſque eſt, qui expenſas fecit, prout dicitur *in cit. c. Paſtoralis*; & ideo expenſis illius, non Eccleſiæ reſtauratio fieri debet: & cum ob illam reſtaurationem res ipſa plus valeat, aut fructificet: ideo dominus jure Decimas omnium proventuum integre: & ſine deductione expenſarum ſolvere tenetur, *Suar. cit. c. 35. n. 9.* Idemque dicendum, ſi pars aliqua gregis moriatur, vel ſi pars mercium depereat: juxta *cit. c. Paſtoralis*: ac proinde etiam in Decimis perſonalibus: quæ ex negotiatione debentur: non poſſunt deduci impenſæ in reſtaurationem factæ: ante ſolutionem Decimarum: ob eandem rationem: quia id quod reparatur, domini eſt, *Suar. c. l. n. 9.* ubi aliam rationem addit: quia nimirum impenſæ factæ in partem mercis deperditæ: non fuerunt factæ ad acquirendum lucrum: ex quo Decima perſonalis ſolvitur: ſed aliunde illud damnum accidit.

SECTIO III.

De iis, qui obligantur ſolvere Decimas, & iis, qui per privilegium ſunt exempti.

§. I.

Quinam in genere teneantur ſolvere Decimas?

XXXIII. Præmittendum: dupliciter poteſt quis obligari ad ſolvendas Decimas. Primo per ſe: ratione perſonæ: quæ in ſpiritualibus ſubjecta eſt alicui Eccleſiæ, vel Parocho, ex qua conſequenter etiam in ipſam rem, ſeu fructus rei ea obligatio derivatur. Secundo, per accidens tantum, ratione rei; quia perſona alioquin per ſe non obligata ad Decimas poſſidet rem frugiferam, vel fructus ex illa percipit, quæ reali onere Decimarum eſt affecta, ut recte advertit *Suar. Tom. 1. de Relig. tract. 2. lib. 1. cap. 57. num. 8. & Laym. lib. 4. tract. 6. cap. 3. in princ.*

XXXIV. Aſſertio 1. Regula generalis eſt, omnes fideles Baptizatos, qui in ſpiritualibus ſubjecti ſunt alicui Parocho, ſeu Sacerdoti proprio: & a quo Sacramenta recipere debent: per ſe: & ex debito perſonali obligari: ad Decimas ſolvendas: niſi legitimo aliquo titulo: ſeu jure ſint exempti *S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 1. & 4. & alii Theologi*: & Canoniſtæ communiter apud *Suar. cit. lib. 1. c. 56. n. 8.* Idque probatur *ex c. Tranſmiſſa; 23. h. t.* ubi generatim dicitur: quod quivis homo fidelis: *de omnibus: quæ licite poteſt acquirere: Decimas erogare tenetur.* Et *in c. A nobis; 24. h. t.* dicitur: *quod quilibet Decimas ſolvere teneatur, niſi præſtatione earum ſpecialiter ſit exemptus.* Ratio eſt, quia Decimæ dantur tanquam ſtipendium pro ſpirituali cura, ac miniſterio, quod fidelibus præſtatur a Parochis, & Miniſtris Eccleſiæ.

XXXV. Aſſertio 2. Ad Decimas ſolvendas ex debito, ſeu obligatione reali, quia quis poſſidet rem, quæ antequam ad ipſum perveniret, jam obligata erat, ſeu obnoxia Decimis, tenentur omnes cujuſque Ordinis, Status, Religionis, ac dignitatis ſint, etiam Reges, & Imperatores, aliique Principes, niſi quis legitima præſcriptione, vel ex S. Pontificia diſpenſatione, aut privilegio ſit exemptus. *Suar. cit. lib. 1. c. 17. n. 10. Laym. cit. c. 3. n. 5. & alii Dd. communiter.* Ratio eſt, quia poſtquam Diœceſes in Parochias ſunt diviſæ, prædia Parochianorum intra Parochiam ſita, habent annexum onus, ſive debitum reale, ſolvendi ex iis decimam partem fructuum ipſi Eccleſiæ Parochiali, quod onus, ſeu obligatio ipſam rem, ſeu prædium comitatur, & ſequitur, ad quemcunque poſſeſſorem illud perveniat; quia res tranſit cum ſuo onere.

XXXVI. Hinc infertur primo, quod etiam Hæretici teneantur ad ſolvendas Decimas, non tantum ratione prædiorum, quæ ſita ſunt intra Eccleſiam Parochialem: ſed etiam per ſe, ratione perſonæ ſuæ, & ex debito perſonali, ut docet *Abb. in c. De terris; 16. in fine, h. t. Suar. in cit. c. 16. n. 3. & alii communiter.* Ratio eſt, quia Hæretici, cum fidem in Baptiſmo receperint, ac profeſſi ſint, una cum charactere, obligantur ratione hujus præcepti Eccleſiæ, a qua obligatione non eximuntur propter ſuam contumaciam, ne ex iniquitate ſua commodum conſequantur. Et licet de facto non recipiant ſpiritualia, & Sacramenta ab Eccleſiæ Miniſtris tenentur tamen illa accipere, & poſſunt cogi ab Eccleſia, ut ad illam redeant, & accipiant a Sacerdotibus, qui ad miniſtrandum ea ſunt parati, imo ex officio tenentur.

XXXVII. Infertur ſecundo, Judæi, & alii infideles non baptizati, etiam Catechumeni, non obligantur, per ſe, ac directe, ad ſolvendas Decimas; quia quoad perſonas ſuas non ſunt ſubjecti Eccleſiæ, & conſequenter Sacerdotes Eccleſiæ non ſunt illorum Paſtores, nec miniſtrant illis Sacramenta, nec pro illis offerunt Sacrificium, ergo nec poſſunt ab illis exigere Decimas, nec ipſi tenentur illas ſolvere; cum in eis deficiat fundamentum, & cauſa obligationis ſolvendi Decimas, *Azor. cit. c. 24. q. 3. Suar. cit. c. 16. n. 3. & alii Dd. communiter.* At vero obligati ſunt Judæi, & cogi poſſunt, ad ſolvendas Decimas prædiales Miniſtris Eccleſiæ, ex iis fundis, ſeu prædiis, quæ Decimis ſunt obnoxiæ, antequam ad eorum manus pervenirent, ut conſtat *ex c. De terris; 16. h. t.* Ubi Alexander III. reſcribit, ut Ju-
„ dæi ad Decimas ſolvendas ex terris, quas colunt, vel
„ poſſeſſiones relinquendas, omni diſtrictione compellantur;
„ ne alioquin contingat Eccleſias ſuo jure fraudari. Idem
„ habetur *in c. Quanto; 18. infr. de uſuris.* ubi decernitur, Judæos compellendos ad ſatisfaciendum Eccleſiis pro Decimis, & Oblationibus debitis, quas a Chriſtianis de domibus, & poſſeſſionibus aliis percipere conſueverunt, antequam ad Judæos quocunque Titulo deveniſſent, ut ſic Eccleſiæ ſerventur indemnes. Ratio eſt, quia is, ad quem ſpectat fructuum perceptio, fructuum onera ſubire cogitur, *l. Uſufructu; 7. §. Haſtenus, & l. Si pendentes; 27. §. pen. ff. de uſufruct. Gl. hic V. Perſolvendas*: Sic & onus Decimarum adhæret rei, ſeu prædio, ex quo ſolvendæ ſunt, onus autem reale ad quemlibet poſſeſſorem tranſit, *c. Ex Litteris; 5. de pignorib. Suar. cit. c. 16. num. 6.* ubi ait, Decimas ſolvendas eſſe a Judæis, prout ſunt onus annexum ipſi rei: non quatenus formaliter ſunt Decimæ.

XXXVIII. Ubi notandum præterea primo. Judæi non ſunt obligati, nec poſſunt compelli præciſe ad ſolvendas Decimas: ſed alternative, ut vel illas ſolvant, vel prædia relin-

relinquant, prout habetur *in cit. c. De terris*; quia gravatus onere reali poteſt ſe liberare a debito, relinquendo rem oneratam: Decimæ autem prædiales ſunt onus mere reale, licet in conſequentiam, & indirecte obligetur etiam perſona, *Abb. hic n. 4.* Aliud vero eſt de illis fundis, ac prędiis, quę nunquam ante fuerunt poſſeſſa a Chriſtianis, ex iis enim Judæi, & alii infideles Decimas prædiales ſolvere non tenentur, ut colligitur *ex cit. c. De terris*; *& cit. c. Quanto*; nam cum in illis prædiis nullum jus ſit ante Eccleſiæ quæſitum, & ratio, ob quam Decimæ ſunt debitæ, in infidelibus ceſſet, conſequenter ceſſat etiam obligatio illas ſolvendi, *Suar. c. l. n. 8. Barb. in Collect. in cit. c. De terris*; *n. 2.* Nec obſtat, quod Deus ſibi reſervavit Decimas, in recognitionem ſupremi dominii in omnes res, *c. Tua*; 26. *h. t.* Judæi autem, etiam recognoſcunt Deum, ut Dominum: Nam licet omnes homines teneantur Deum agnoſcere, & colere, ut Dominum jure naturæ: non tamen ex vi ejuſdem juris, per ſolutionem Decimarum, quæ tantum jure Divino poſitivo fuit præcepta populo Judaico, & jam abolita eſt per Legem Evangelicam, & ſolum præcepta eſt ab Eccleſia, cujus Legibus, & præceptis non tenentur infideles obedire, antequam fidem profiteantur per ſuſceptionem Baptiſmi, *Suar. cit. c. 16. n. 11.* Porro etſi infideles, qui terras Chriſtianorum injuſto bello occuparunt, ſi illæ ad Eccleſiam revertantur, de rigore juris, obligati ſint, ſatisfacere Eccleſiæ, etiam pro Decimis præteritis, quas non ſolverunt; quia Eccleſia nunquam fuit privata jure acquiſito in illa prædia, neque contra hoc jus ab infidelibus præſcribi potuit: moraliter tamen ad id infideles obligari non poſſunt, quia eſſet opus intolerabile, & magnum fidei impedimentum, ideoque Eccleſia id facere non ſolet, *Suar. c. l. nu. 9.*

Notandum ſecundo. Judæi, aliique infideles non baptizati, non tenentur pendere Decimas perſonales; quia ſunt extra Eccleſiam, & quoad perſonas ſuas Eccleſiæ non ſunt ſubjecti, ut cum *Gl. in cit. c. De terris*; *in fine*, tenent communiter Dd. Non tamen improbabile eſt, quod Judæi per accidens, & indirecte cogi poſſint, prout in quibuſdam locis etiam fieri ſolet, ut in defectum perſonalium Decimarum, & oblationum, quas alioqui fideles Miniſtris Eccleſiæ penderent ex domibus, quæ a Judæis inhabitantur, compenſationem aliquam faciant damni, per hoc illati, vel ceſſantis intereſſe, *arg. cit. c. De terris*; *in fine*, *& arg. c. c. Quanto*; ibi: *Ut ſic Eccleſia conſerventur indemnes, de uſur.* & tradit *Gl. in c. Tua*; 26. *V. Prætextu, h. t. & Abb. in cit. c. De terris*; *num. 6.*

§. II.

Quinam in ſpecie obligentur ſolvere Decimas, vel non?

XXXIX. Quæritur primo. Utrum Clerici teneantur ſolvere Decimas? Reſp. primo, S. Pontifex per ſe, & ratione perſonæ ſuæ, non poteſt obligari ad ſolvendas Decimas: poteſt tamen interdum per accidens obligari, ratione debiti realis; quia poſſidet bona patrimonialia, vel alio titulo propria, quæ jam ante erant obnoxia Decimis, *Suar. cit. Lib. 1. c. 17. n. 8. & 9. Laym. cit. c. 3. n. 1.* Ratio primæ partis eſt, quia nemo poteſt per ſe, & ratione perſonæ obligari, ad præſtandas Decimas, niſi Ordinario alicui Paſtori in ſpiritualibus ſit ſubjectus, talem autem Paſtorem Papa in terris habere non poteſt, cum ipſe ſit ſupremus Paſtor omnium. Ratio ſecundæ partis eſt, quia res tranſit cum onere ſuo ad quemvis poſſeſſorem, ergo ſi Papa quocunque titulo temporali acquirat bona, ſeu prædia, quæ habent annexum onus Decimarum, tenetur ex iis Decimas ſolvere iis Eccleſiis, quibus antea debebantur: licet enim Papa ſit ſupremus Diſpenſator Decimarum, & jurium illarum, non eſt tamen abſolutus Dominus, & ideo non poteſt de illis pro arbitrio ſuo diſponere, *Suar. c. l. n. 10.*

XL. Reſp. ſecundo, Epiſcopi, & Parochi, per ſe, & ratione perſonæ ſuæ, non obligantur ad ullas Decimas ſolvendas, ex debito perſonali, ſpectato Jure communi Eccleſiaſtico, quamvis obligari poſſint debito reali, ad Decimas prædiales ſolvendas, ex prædiis patrimonialibus, ſive temporali titulo acquiſitis, *Suar. cit. c. 17. n. 11. & 16. Laym. c. l.* Prior pars ex eo conſtat, quia neque ex Jure Canonico, nec ex conſuetudine talis obligatio oſtendi poteſt: nam perſonales Decimæ non poſſunt exigi, niſi ab aliquo ordinario Paſtore, a quo quis recipit Sacramenta, & alia ſpiritualia, & qui ex officio ad illa miniſtranda teneatur: quamvis enim Epiſcopus ſit Ordinarius Paſtor Parochorum ſibi ſubditorum, adeoque ex eo capite adſit ſufficiens fundamentum, ut ſolvant Parochi ipſi Decimas: non tamen Jus eis impoſuit talem obligationem: imo non poteſt Epiſcopus Parochis, aliiſque Sacerdotibus imponere Decimas, vel ab iis exigere, nec aliud tributum, præter id, quod jure communi conceſſum eſt, ut patet *ex c. Conſtitutum*; 60. *c. Nulli*; 62. *c. Prædicator*; 64. *cauſ. 16. q. 1. Suar. cit. c. 17. Laym. c. l.* Aliud vero, quoad hoc dicendum de S. Pontifice, is enim omnibus Clericis, etiam Parochis, & Epiſcopis de poteſtate abſoluta imponere poteſt obligationem, ſolvendi Decimas, de omnibus bonis Eccleſiaſticis, quamvis de facto id non ſoleat, niſi neceſſitas Eccleſiæ poſtulet; quia ipſe eſt Paſtor omnium fidelium, etiam Epiſcoporum, & ſupremus Adminiſtrator, ac Diſpenſator omnium bonorum Eccleſiaſticorum, ut docet *S. Thom. cit. q. 87. art. 4. ad 3. Abb. in c. 2. nu. n/t. h. t. Suar. c. l. nu. 11. & 12. Laym. c. l.* Poſterior pars probatur, nam ſi prædia ipſa habeant annexum onus reale Decimarum, cum eo tranſeunt ad quemlibet poſſeſſorem, etiamſi Epiſcopus, vel Parochus ſit: neque enim Eccleſia debet in bonis ſuis lædi, eo quod ad temporale dominium Epiſcopi, vel Parochi ea prædia perveniant. Id autem limitandum eſt, ad prædia patrimonialia, ſive titulo ſæculari acquiſita: nam ſi prædia ſint Eccleſiaſtica, quæ Epiſcopo, vel Parocho ſpecialiter applicata ſunt ad ejus ſuſtentationem, non poteſt is ex illis obligari, ad Decimas ſolvendas, cum hæ ipſi debeantur, ac dentur tanquam ſtipendium, ratione officii, ſeu miniſterii ſui, adeoque libera ab omni onere Eccleſiaſtico, *cit. c. 17. n. 15. & 16.*

XLI. Reſp. tertio, Clerici ſimplices, ſeu non Curati, qui ex officio non miniſtrant Divina aliis fidelibus, ex Decimis aliiſque fructibus, quos ex Titulis, ſeu Beneficiis Eccleſiaſticis accipiunt, non tenentur ſibi invicem, ſive aliis Clericis Decimas dare: At vero ex aliis lucris, ac reditibus ſuis, titulo temporali acquiſitis, per ſe, ac perſonali debito tenentur dare decimas Paſtoribus ſuis, a quibus Sacramenta, & alia ſpiritualia accipiunt, Ita *S. Thom. 2. 2. q. 87. art. 4. in corp. & ad 1. Covarr. Lib. 1. Reſ. c. 17. nu. 8. §. Primum hinc conſtat, Suar. cit. Lib. 1. c. 17. n. 21. & 25. Laym. cit. c. 3. n. 2. & 3. & alii.* Idque ſumitur *ex c. Novum*; *x. h. t.* ſecundum probabiliorem ejus explicationem apud *Barboſ. in Collectan. ibid. n. 2.* Ubi dicitur: novum genus exactionis eſt, ſi Clerici
„ a Clericis Decimas exigant, cum nuſpiam in Lege Domini
„ legatur, quod Levitæ a Levitis Decimas exegerint. Verun-
„ tamen Clerici, quibus alii Clerici ſpiritualium Miniſterio-
„ rum labores impendunt, eiſdem Decimas debent perſolvere.

XLII. Prior pars hujus cap. loquitur de Decimis, quæ ex prædiis, ſeu reditibus Eccleſiaſticis ſolvuntur, has enim Clerici non ſolvunt aliis Clericis, exemplo Levitarum, qui non ſolvebant Decimas aliis Levitis, quia alia bona, ſeu reditus non habebant, niſi Decimas, *cit. cap. 2.* Ratio eſt, quia Eccleſia voluit, ut Clerici reditus provenientes ex Titulis, ſeu Beneficiis Eccleſiaſticis, integras, & abſque diminutione perciperent, maxime Decimas Eccleſiaſticas, ex quibus aliæ Decimæ non ſolvuntur. Unde originem traxit illud vulgare dictum, Clericus Clericum non decimat. Quare Clerici etiam non Curati, v. g. Canonici, non obligantur ad ſolvendas Decimas prædiales, ex Decimis, aliiſque fructibus, quos Titulis Eccleſiaſticis accipiunt, ſi bona, ſeu prædia, ex quibus fructus illos percipiunt, ſita ſint intra eandem Eccleſiam Parochialem, ſive propriam eorum Parochiam; quia tales fructus percipiunt Clerici, ut Clerici ſunt, ſeu Miniſtri Eccleſiæ, debentur enim ipſis ratione ſui muneris Eccleſiaſtici, ſi ergo ex illis ſolverent Decimas, jam ſolverent, ut Clerici aliis Clericis, quod eſt contra *cit. cap. 2. in princ. h. t.* ideoque non habent bona, ſeu prædia Eccleſiæ unius annexam, ſolvendi Decimas eidem Eccleſiæ, cujus ſunt, ſive ad quam pertinent, neque enim Clerici ſibi invicem Decimas ſolvere tenentur, *cit. c. 2. in princ. Suar. cit. c. 17. nu. 2. & 23. Leſſ. Lib. 2. de juſtit. c. 39. dub. 5. n. 23.* Sed neque etiam obligantur Clerici, non Curati ſolvere Decimas mere perſonales ex lucris, ſeu reditibus acquiſitis ſpirituali titulo; tum quia cum illos reditus accipiant in ſuſtentationem, & ſtipendium laboris, ſeu operis ſpiritualis, cenſentur illud accipere integrum, & liberum ab omni onere Eccleſiaſtico: tum quia ipſi Clerici acquirunt etiam talia lucra titulo, & actione ſpirituali, adeoque ut Clerici ſunt, *Suar. cit. c. 17. n. 4. 23. & 24.*

In poſteriore vero parte *cit. c.* x. eſt ſermo de illis Decimis prædialibus, quæ debentur ex fructibus prædiorum ſæcularium, & patrimonialium, quæ Clerici poſſident jure hæreditatis, vel emptionis, aut quovis alio titulo ſæculari: ad has enim ſolvendas ſuis Paſtoribus, ſeu Parochis, a quibus ſpiritualia accipiunt, etiam Clerici tenentur; cum ut ſic ſint Parochiani illarum, ſicut Laici: Imo etiam, ſpectato Jure communi, tales Clerici obligantur, ad ſolvendas Decimas perſonales, per ſe, & debito perſonali ex lucris, & reditibus temporali titulo acquiſitis ob eandem rationem, *Suar. c. l. n. 21. & 24. Leſſ. c. l. Barb. de offic. Paroch. c. 28. §. 3. n. 20. 21.* Hoc cauſa vero *in cit. c. 2. in fine*, Textus illi intelligitur ſolum de Clericis conjugatis; tum quia is abſolute loquitur, & ratio Textus locum habet in omnibus Clericis, qui bona patrimonialia obtinent, & Sacramenta percipiunt a Parochis locorum, *Suar. c. l. n. 21.* Confirmatur, quia reſpectu bonorum, ieo rediruum, & lucrorum temporalium per accidens eſt, quod talis perſona ſit Clericus, vel Beneficiatus, adeoque percipit illa, non ut Clericus ſed ut Civis, & non eſt exemptus a ſolutione Decimarum ex talibus reditibus, aut lucris: ſed illas debet ſolvere ei Sacerdoti, a quo accipit Sacramenta, ſicut alii Parochiani, *Suar. cit. c. 17. n. 3.*

Porro deciſio *cit. c. x. h. t.* præſertim quoad Decimas perſonales, hodie vix locum habere poteſt: cum illæ ex lucris perſonæ non ſoleant pendi a Laicis, ergo multo minus a Clericis, ſed tantum reales, ac prædiales, quæ tamen ipſæ, ſpectato Jure communi, debentur Eccleſiæ Parochiali, intra cujus fines prædium eſt ſitum, aut animalia paſcuntur (quæ mixtæ Decimæ dicuntur) *c. Quoniam* 13. *h. t.* quamvis dominus prædii, aut animalium in alia Parochia Divina audiat, & Sacramenta percipiat, juxta *c. Apoſtolica*; 20. *h. t.* quo infra.

XLIII. Illud hic quæri poteſt, ſi prædia unius Eccleſiæ, ſeu Parochiæ ſint ſita in alia Parochia, an tunc Eccleſia, cujus eſt prædium, teneatur ſolvere Decimas illi Eccleſiæ, in cujus territorio prædium eſt ſitum? Affirmativa ſententia eſt de jure verior, quam tenet *Abb. in cit. c. x. n. 6. h. t. Covarr. cit. c. 17. n. 8. §. Secundo*, eamque præfert *Suar. cit. c. 17. n. 28. & 31. Laym. cit. c. 3. nu. 5. & alii communiter*, licet contrarium teneat *S. Thom. cit. art. 4. ad 1.* Ratio eſt, tum quia prædia tranſeunt, cum onere reali ad alias Eccleſias, ſolvendi Decimas illi Eccleſiæ, cui prius ſolvi debebant, Tum quia alias poſſet una Eccleſia privari jure ſuo, & grave damnum pati, ſi aliæ Eccleſiæ prædia intra illius fines ſita emerent, vel alio modo acquirerent, nec tenerentur Decimas ex illis ſolvere Eccleſiæ, in qua illa ſita ſunt. Idque confirmari poteſt *ex c. Eccleſia*; 43. *& cap. ſeq. cauſ. 16. q. 1.* Ubi ſtatuitur, antiquiores Eccleſias non eſſe privandas Decimis prędiorum, propter novas Eccleſias in eis ędificatas.

XLIV. Quæritur ſecundo. An Religioſi teneantur ad præſtandas Decimas? Reſp. Religioſi, ſicut & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ, ſpectato Jure communi, obligantur ad Decimas

præ-

prædiales ſolvendas Parocho, in cujus Parochia eorum prædia ſita ſunt: niſi per ſpeciale privilegium, vel contrariam conſuetudinem ab hoc onere ſint exempti, *Suar. cit. c. 37. n. 25. Leſſ. cit. c. 39. n. 23. Laym. cit. c. 3. & alii Dd. communiter*. Idque colligitur *ex c. Ex multiplici 3. c. Commiſſum 4. c. Ex parte 10. h. tit.* & expreſſius *in c. Statuto 2. §. Cæterum, eod. in 6.* „ Ubi ſtatuitur, Religioſi tam exempti: quam non exempti, ex terris, & poſſeſſionibus ſuis acquiſitis, & acquirendis, Decimas illis Eccleſiis integre ſolvere debent, quibus eædem terræ, & poſſeſſiones, priuſquam ad ipſos devenirent, fuerunt decimales, niſi ſuper hoc ſpeciali jure (v. g. præſcriptione, vel privilegio ſint muniti. Et hinc etiam *in cit. c. 8 §. Diœceſani, eod. in 6.* ſtatutum eſt, quod Diœceſani, ſive Epiſcopi ad petitionem Rectorum Parochialium, compellere poſſunt Religioſos (etiam exemptos, ut ſatis colligitur ex Textu, & notat *Franc. ibid. n. 15.*) ut ſuper Decimis, quas habent, vel habituri ſunt, quæ alias ad Parochiales Eccleſias ſpectaverunt, in judicio ſe ſiſtant, & reſpondeant: niſi non tantum perſonæ Religioſorum: ſed etiam ipſæ res, ſive Decimæ, quæ petuntur, ſint exemptæ. Ubi notat *Gl. in caſu*, quod hic caſus ſit ſpecialis, in quo Religioſi exempti poſſunt conveniri coram Ordinario, ſeu Diœceſano, videlicet ſi exempti recuſent ſolvere Decimas, tunc enim ſunt ſubjecti foro, ſeu juriſdictioni Epiſcopi, ſeu Ordinarii, ratione rei ſubjectæ, ſive Decimis obnoxiæ, quæ non eſt, ut ſupponitur, exempta, juxta *capit. ultim. de foro compet.* Idem confirmatur *ex c. Veniens 8. de tranſact.* ex quo etiam conſtat, quod Religioſi teneantur integre ſolvere Decimas Parochiæ, in qua ſita ſunt prædia eorum, non obſtante prætextu tranſactionis, *de quo ibidem*.

Ex dictis infertur, quod Religioſi, ſpectato Jure communi antiquo, etiam per ſe, & ratione perſonæ ſuæ, ad Decimas ſolvendas Eccleſiæ Parochiali teneantur; cum ipſi a Paſtoribus Eccleſiæ Divina, & Sacramenta percipere debeant: niſi privilegio, vel conſuetudine eximantur, *Suar. c. l. n. 25. Laym. c. l. n. 4.*

XLV. Quæritur tertio. Utrum pauperes teneantur ad præſtandas Decimas? Reſp. primo, ii, qui communi paupertate laborant, ita ut valde tenues quidem reditus habeant: abſolute tamen ſufficientes ad neceſſariam ſuſtentationem ſuæ perſonæ, & familiæ, etiamſi Decimas ſolvant, hi, inquam, ad illas ſolvendas ſunt obligati, ut docet *S. Th. cit. q. 87. art. 4. ad 4. Suar. Lib. 1. c. 16. n. 16. Laym. cit. c. 3. n. 5. & alii communiter*. Ratio eſt, quia licet Decimæ, & alii reditus Eccleſiaſtici, ſi ſuperflui ſint; in pauperes erogari debeant, vel alios pios uſus, ea tamen diſtributio eſt relicta ipſis Clericis, ideoque pauperes ſuæ obligationi prius ſatisfacere debent: cum ſpeciale aliquod jus non habeant ad ſuperfluos reditus Eccleſiaſticos.

XLVI. Reſp. ſecundo, non ſolum, qui in extrema: ſed etiam, qui in gravi neceſſitate ſunt conſtituti, ita, ut ſolutis Decimis, non habeant neceſſaria, ad ſe ſuoſque congrue, & honeſte ſuſtentandos, non obligantur ad eas ſolvendas, ſaltem donec ad meliorem fortunam pervenerint, *Suar. cit. c. 16. n. 18. Laym. c. l. n. 6. Caſtr. Palao, p. 2. diſ. unic. de decim. pun. 11. n. 2.* & alii contra *Abb. Rebuff. & Caniſium*. Ratio eſt, tum quia præceptum, de ſolvendis Decimis eſt Eccleſiaſticum, & affirmativum, quod non pro ſemper obligat: ſed non, niſi cum certis circumſtantiis; non eſt igitur credibile obligare cum tanto rigore, præſertim cum Clerici, & Parochi obligationem habeant ſubveniendi ex ſuis reditibus Eccleſiaſticis gravi paupertate preſſis, ideoque hi poſſunt partem illam decimam retinere, quam Parochi ipſis dare debebant. Tum quia generatim debitor poteſt differre ſolutionem debiti, ſi gravi inopia laboret. Illud tamen intereſt inter gravem, & extremam neceſſitatem, ſeu inopiam, quod ob extremam omnino extinguatur debitum: ob gravem vero tantum differri poſſit ſolutio, donec debitor ditior fuerit factus, *Laym. c. l.*

XLVII. Cæterum huc pertinet, quod Bonifacius III. *in Extravag. Declarationes unic. h. t. inter communes in princ.* ſtatuit: „ quod Moniales, aliæque Regulares perſonæ, quarum reditus adeo ſunt tenues, ut de illis ſuſtentari non poſſint: ſed pro habenda vitæ ſuæ ſuſtentatione, mendicare debeant, Decimam non ſolvant. Idemque ibidem ſtatutum eſt de Clericis ſæcularibus, quorum reditus annui ſummam ſeptem florenorum auri non excedunt. Eſt autem ibi ſermo de Decima Papali, ſive a Papa impoſita Eccleſiis, & Eccleſiaſticis perſonis, ex cauſis ibidem expreſſis, ubi etiam multa dubia circa collectionem illatum Decimarum exorta, prolixe declarantur, quæ legi poſſunt in ipſo Textu.

XLVIII. Quæritur quarto. Utrum Dominus prædii, an vero Colonus, ſeu Conductor ad Decimas præſtandas, ſit obligatus? Reſp. vel Dominus conduxit operam Coloni pro penſione pecuniaria, ita, ut omnes fructus ad dominum pertineant: & tunc ipſe dominus ad integras Decimas ſolvendas eſt obligatus; quia omnes fructus percipit ex fundo, nec poteſt deducere penſionem, quam ſolvit colono, quia debet ſolvere Decimas, non deductis expenſis, *c. Non eſt 22. & c. Cum non ſit, 33.* colonus vero ex penſione illa, tanquam ſtipendio ſui laboris, debet præſtare Decimas perſonales, ubi eæ dari ſolent. Vel ipſemet colonus conduxit prædium, pro penſione pecuniaria, vel fructuaria, nempe certis menſuris fructuum, v. g. decem ſcaphis frumenti: & tunc Colonus debet ex illis integras Decimas ſolvere, & poſtea penſionem, vel cenſum ſolvere domino, juxta *cit. cap. Cum non ſit*. Neque in eo nimium gravatur Colonus; cum propter hoc onus, quod ſuſtinet, dominus minorem penſionem, ſeu cenſum ab eo exigere debeat, & proportionatam valori novem partium fructuum, ſive illi tantum correſpondentem: ideoque tunc dominus fundi non tenetur ad Decimas ex penſione, quam recipit; quia illa jam eſt virtualiter decimata, hoc ipſo, quod fuit minor colono impoſita, intuitu oneris Decimarum, ac proinde non debet illa penſio iterum decimari, cum ibi nullum ſit diſtinctum lucrum perſonale. Vel denique dominus partem fructuum, & colonus etiam partem percipit: & tunc uterque ex parte ſua, abſque diminutione ſeminis, aut ſumptuum, Decimas ſolvere tenetur, *c. Tua 26. h. t. Abb. ib. n. 14. & 15. Azor. cit. c. 24. q. 4. Suar. cit. l. 1. c. 35. n. 13. & 14.*

XLIX. Porro quod tam Dominus, ſeu elocator prædii, ſi ei certa pars fructuum, v. g. tertia, vel dimidia pendatur: quam conductor, ſeu colonus Decimas ſolvere debeat de portione fructuum, quam quiſque percipit, habetur etiam ſtatutum *in c. A nobis 24. h. t.* Nam cum interrogatus fuiſſet „ Innocentius III. utrum ab iis Decimæ exigi poſſint, qui poſſeſſiones, ſeu prædia dant, vel accipiunt ad firmam, ſive aliis conductoribus elocant, dum domini prædiorum ajunt, colonos ad Decimas perſolvendas eſſe obligatos, & viciſſim coloni, dominos, (*prout habetur in integra lectione hujus cap.*) Ad hoc reſpondet Papa: cum quilibet Decimas ſolvere teneatur, niſi a præſtatione illarum ſpecialiter ſit exemptus, ideo tam a dantibus ad firmam, ſeu elocantibus: quam a recipientibus, ſeu conducentibus bona, ſeu prædia, de fructibus, quos percipiunt, Decimas eſſe ſolvendas, niſi ab ipſis oſtendatur, quare ab hujuſmodi Decimis ſint immunes.

L. Ubi Notandum primo. Quando Domino, ſeu Locatori prædii certa pars fructuum datur, tum tam ipſe, quam Conductor, ſeu Colonus, de portione fructuum, quam quiſque percipit, Decimas dare debet, ut colligitur *ex hoc cap.* idque duobus modis fieri poteſt. Primo, ut ante omnia, ex fructibus adhuc integris, ſeu indiviſis pars decima deducatur, ſive ſeparetur (qui eſt modus expeditior, & communiter uſitatus) & poſtea, quod reliquum eſt, inter dominum, & colonum, juxta conventionem ſuam, dividatur: tunc enim ſi certa pars fructuum detur domino, poſt decimationem, ſeu ſeparationem Decimæ, non obligatur dominus, ad Decimam partis ſuæ, quippe quæ jam decimata fuit, ut tradit *Gl. in c. Tua nobis 26. V. Sic & dominus, h. t.* Alter modus eſt, ut prius Dominus, ſeu Locator fructus inter ſe dividant, & poſtea pro ſua quiſque parte Decimas ſolvat, qui modus cum priore reipſa coincidit, *Suar. cit. lib. 1. c. 35. n. 13.*

Notandum ſecundo. Eccleſia, & ejus Rector habet jure fundatam intentionem, ut ei ſolvi debeant Decimæ fructuum, ex prædiis intra fines Parochiæ ſitis, ut colligitur *ex hoc cap.* niſi Dominus, ſeu Locator prædii, vel colonus, qui fructus percipit, exemptionem a Decimis oſtendere poſſit, *Abb. hic not. 2. de quo §. ſeq.*

§. III.

An quis per privilegium poſſit eximi ab obligatione ſolvendi Decimas, & per quem?

LI. Aſſertio 1. Etſi Papa poſſit de poteſtate abſoluta præceptum, ſive obligationem ſolvendi Decimas, quoad omnes Chriſtianos, tollere, & abrogare, ſaltem valide, ita ut factum teneat, dummodo Miniſtris Eccleſiæ aliunde ſuppeditetur neceſſaria, & congrua ſuſtentatio: licite tamen, & de facto, ac ſimpliciter id non poteſt, *Suar. lib. 1. c. 14. n. 9. & 10.* Ratio primæ partis eſt, quia cum hæc obligatio, non ex jure Divino, ſed mere Eccleſiaſtico deſcendat, ſi relinquatur Clericis neceſſaria ſuſtentatio, poteſt abſolute loquendo tolli. Ratio ſecundæ partis eſt, quia talis abrogatio cederet in grave damnum, non tantum temporale: ſed etiam ſpirituale totius Eccleſiæ, & eſſet diſſipatio redituum Eccleſiaſticorum, ideoque licite fieri non poteſt. Veruntamen per ſpecialem privilegium quibuſdam in particulari conceſſum, ea obligatio ſolvendi Decimas remitti poteſt, & aliqui ab illa eximi poſſunt, prout conſtat *ex c. A nobis 24. h. t.* & tradit *Gl. ibid. V. Exemptus*, & *Abb. n. 4.* & ſumitur etiam *ex c. 2. §. pen. eod. in 6. Covarr. l. 1. reſol. c. 17. n. 9. Silveſt. V. Decima, q. 5. n. 11.* Ratio eſt, quia de jure naturali, ac Divino ſolum eſt, ut Miniſtri Eccleſiæ habeant a fidelibus, quibus Divina, & ſpiritualia miniſtrant, neceſſariam, & congruam ſuſtentationem: quod vero ad hanc contribuere debeant omnes, & ſinguli fideles, non eſt de jure Divino poſitivo: quia nullum extat præceptum Divinum, a Chriſto traditum, quod omnes fideles obliget, in particulari, ad Decimas ſolvendas. Neq; etiam eſt de jure naturali, ſaltem quoad certam partem; quia per exemptionem unius, vel etiam plurium, non gravantur alii ſolventes Decimas, cum non plus ſolvant, quam ſi nullus eſſet exemptus: ſed per talem exemptionem ſolum cenſus, & ſtipendium Miniſtrorum Eccleſiæ minuitur: idque ex juſta cauſa ab Eccleſia fieri poteſt, modo illis relinquatur neceſſaria, & congrua ſuſtentatio: quod autem ultra hanc Miniſtris Eccleſiæ datur, poteſt Eccleſia augere, & minuere, prout ad commune bonum expedire, judicaverit. Cum ergo hæc diſpenſatio, ſeu relatio ſic tantum in jure, & præcepto Eccleſiaſtico, nihil obſtat, quo minus aliqui ab hoc onere eximi poſſint per Eccleſiam. Confirmatur, quia per conſuetudinem legitime præſcriptam poteſt quis omnino liberari ab obligatione ſolvendi Decimas, ut infra dicetur, ergo etiam per privilegium Papæ, *arg. c. 2. de Conſtit. in 6. Suar. cit. lib. 1. c. 15. n. 2.*

LII. Aſſertio 2. Solus S. Pontifex poteſt privilegium exemptionis a Decimis concedere, non item Epiſcopi, & alii Prælati inferiores, ut ex communi docet *Suar. cit. lib. 1. c. 15. n. 2. & 11. & c. 18. n. 2. Barb. de offic. Paroch. c. 28. 49. & ſeqq.* Ratio eſt quia Prælati inferiores non poſſunt relaxare Legem Superioris, ſive Juris communis Canonici, nec immutare ea, quæ per SS. Pontifices in eo ſtatuta ſunt, niſi in caſibus ipſis conceſſis; cujuſmodi facultas quoad Decimas nulla Epiſcopis facta reperitur in Jure, vel Conciliis: ſed ſolum in quibuſdam caſibus ſpecialibus eis committitur, ut Decimas, vel aliquam illarum partem, aut Beneficia ex illis erecta,

ad

Digitized by Google

ad aliqua opera, vel loca pia applicare poſſint, unlendo, vel dividendo. Poteſt tamen Epiſcopus, ex juſta cauſa, Decimas unus Eccleſiæ, alteri Eccleſiæ, vel perſonis Eccleſiaſticis concedere, *c. Plures*; 4. *& c. Statuimus*; 55. *& c. fin. cauſ.* 16. *q.* 1. *Barb. c. l. n.* 54.

Cæterum duplicia ſunt privilegia exemptionis a Decimis, quædam generalia a Jure communi Canonico conceſſa, ſub quibus comprehenduntur omnia privilegia in corpore Juris contenta; quædam vero ſunt privilegia particularia ſive in ſcriptis conceſſa extra Jus commune, ſive ſine ſcripto per conſuetudinem, ut notat *Suar. cit. c.* 18. n. 2. nos de prioribus, & generalibus potiſſimum agemus.

§. IV.

Quænam privilegia exemptionis a Decimis ſint conceſſa Religioſis, vel etiam Clericis, Jure communi?

LIII. Aſſertio 1. Jure communi Canonico, Monachi, ſeu Religioſi, imo & Clerici Regulares in communi viventes ſunt exempti a ſolvendis Decimis perſonalibus, & prædialibus, ex ijs ſcilicet prædijs, quæ proprijs manibus, ſeu laboribus, aut ſumptibus excolunt, prout imprimis ſtatuitur, *in c. Decimas*, 47. *cauſ.* 16. *q.* 1. Ubi dicitur a Monachis, ſeu Clericis communiter viventibus nulla ratio ſuit, ut milites, Epiſcopi, aut quælibet perſonæ Decimas de laboribus, ſeu nutrimentis ſuis proprijs extorqueant. Ubi per nutrimenta propria intelliguntur animalium, quibus nutrimur, educatio, aut cultura propriorum agrorum, & hortorum, ut notat *Suar. cit. c.* 18. *n.* 3. De eodem privilegio ſit etiam mentio *in c. Ex multiplici*; 3. *h. t.* ubi Monaſterium quoddam ab Adriano II. privilegium obtinuit, ut de laboribus, quos proprijs ſumptibus excolit, nulli Decimas ſolvere teneatur.

LIV. Præterea de alio ſimili privilegio Religioſis conceſſo agitur *in c. Ex parte*; 10. *h. t.* Ubi habetur, Cum Archie- ,, piſcopus Terraconenſis queſtus eſſet apud Alexandrum III. ,, quod Monachi albi, & nigri, & alij quidam Religioſi, ,, occaſione privilegiorum, quæ ipſis Romana Eccleſia con- ,, ceſſit, Eccleſias Diœceſis ſuæ reditibus privare præſu- ,, mant. Reſpondit Pontifex, quod Anteceſſores Pontifices ,, fere omnibus Religioſis Decimas laborum ſuorum remi- ,, ſerint. Sed poſtea Adrianus Papa ſolis Ciſtercienſibus, ,, Templarijs, & Hoſpitalarijs Decimas laborum ſuorum, ,, videlicet ex prædijs, quæ proprijs manibus, vel ſumpti- ,, bus excolunt, & de nutrimentis animalium ſuorum, & ,, de hortis ſuis Decimas non perſolvant, indulſit. Cæteris ,, vero Religioſis, ut de novalibus ſuis, quæ proprijs mani- ,, bus, vel ſumptibus excolunt, & de nutrimentis anima- ,, lium ſuorum, & de hortis ſuis Decimas non perſolvant. ,, Et hanc Adriani Conſtitutionem, ait Papa, ſe ſecutum fuiſ- ,, ſe, ideoque Religioſos, quibus id ſolum indultum ſuit, ,, non poſſe Decimas ex alijs rebus Eccleſiarum ſuarum ſub- ,, trahere, vel ulterius, quam dictum eſt, ſibi vendicare.

LV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. *Ex Gl. hic communiter recepta, V. Laborum ſuorum*, quod Monachi olim ex prædijs, & laboribus ſuis Decimas dare debuerunt Parocho, in cujus Eccleſia Divina audiebant, & Sacramenta percipiebant, ſicut Laici; qui tunc ad Clericatum promoveri non ſolebant, ut colligitur *ex c. Alia cauſa*; 6. *c. Eccleſia*; 7. *c. Interdicimus*; 10. *& alijs Canonibus*. At vero poſtea Concilium Moguntinum, & Papa Paſchalis II. prout refertur *in c. Queſti*; 46. & *c. Decimas*; 47. *ead. cauſ. & q.* conceſſit, ut Monachi, & Clerici in communi viventes, ex laboribus ſuis, ac nutrimentis, adeoque etiam ex hortis, & prædijs, quæ ipſi proprio labore, aut ſumptibus, pro vitæ ſuæ ſuſtentatione colunt, Decimas ſolvere non teneantur, ut ſupra dictum. Sed privilegium hoc jam amplè Religioſis conceſſum, ab Adriano IV. & Succeſſore ejus Alexandro III. ad ſolos Ciſtercienſes, Templarios, & Hoſpitalarios reſtrictum fuit, ut patet *ex hoc cap.* licet hoc ipſum poſtea revocatum fuerit *in c. pen. h. t.* de quo infra. Cæteris vero Religioſis tantum conceſſum fuit, ut ex novalibus ſuis, quæ proprijs manibus, vel ſumptibus excolunt, & ex nutrimentis animalium ſuorum, ſeu paſcuis, & hortis ſuis Decimas perſolvere non teneantur; de alijs vero rebus omnibus illas ſolvere debeant, ut habetur *in cit. c. Ex parte*; ubi *Gl. V. Laborum ſuorum*, ait, & ſic modo ſervatur.

Notandum ſecundo. Privilegium conceſſum *in hoc cap.* Intelligi debet primo, ſolum de illis novalibus, ſive prædijs, aut fundis de novo cultis, qui nullos, aut modicos fructus antea afferebant, adeoque ſi grave præjudicium Eccleſiæ Parochiali non inferatur, etiamſi nunc ex tali loco, poſtquam eſt ad culturam redactus, nullæ Decimæ a Religioſis pendantur, ut infra dicetur. Secundo, debet hoc privilegium intelligi de animalibus, quæ ipſi Religioſi nutriunt, ſuis ſumptibus: non autem de illis, quæ dant alijs nutrienda, niſi dent alijs, ut illa nutriant ſumptibus ipſorum Religioſorum, *Abb. in cit. c. Ex parte*; *in fine*. Tertio, intelligendum eſt hoc privilegium, de illis hortis, quos colunt Religioſi ad proprium uſum duntaxat: ſi vero ex agro ab antiquo, & ſupra hominum memoriam Decimis obnoxio, Religioſi facerent hortum, tunc dictum privilegium exemptionis non haberet locum; quia poſſent fraudulenter reducere prædia ad hortos, *Abb. c. l.* n. 3. De cætero vero etiam hodie ſalvum manet privilegium omnibus Religioſis, & Clericis Regularibus in communi viventibus conceſſum, quoad novalia, paſcua, & hortos *in cit. c. Ex parte*; Simile privilegium conceſſum eſt leproſis *in c.* 2. *de Eccleſ. ædific.* ut, ſi in communi viventes propriam Eccleſiam cum Cœmeterio, ac proprium Presbyterum habere permittantur, de hortis, & nutrimentis animalium ſuorum Decimas tribuere non cogantur.

Notandum tertio. Si Religioſi curam populi gerant, ſeu Parochias, v. g. Monaſterio incorporatas adminiſtrent, poſſunt Decimas prædiales, & perſonales exigere, perinde, ac Parochi, & Seculares Curati; nam tunc jure communi poſſunt jura Parochialia exigere, & exercere, *c. Moderamine*; 23. *cauſ.* 16. *q.* 1. & tradit *Gl. in cit.* a. *Ex parte*; *V. Laborum ſuorum*, *& Abb.* in *c. Suggeſtum*; 9. *n.* 2. *h. t.*

LVI. Aſſertio 2. Privilegium conceſſum Ciſtercienſibus, Templarijs, & hoſpitalarijs (*in c. Ex parte*; 10. *h. t.*) ut immunes ſint a ſolvendis Decimis ex prædijs quibuſcunque, etiam novalibus, ad Monaſterium ſpectantibus, ſi ea proprijs manibus, aut ſumptibus colerent, poſtea reſtrictum fuit in Concilio Generali Lateranenſi; ſub Innocentio III. habito, ad prædia, quæ Religioſi iſti, ante Concilium Lateranenſe poſſederunt, ut ex illis Decimas dare non teneantur. At vero quoad prædia, quæ Religioſi iſti, & omnes alij Regulares, qui ijſdem gaudent privilegijs, poſt dictum Concilium Decimas acquiſituri eſſent, ſive emptione, ſive pia fidelium donatione, vel quovis alio titulo, etiamſi illa proprijs manibus, aut ſumptibus excolant, ex ijs Decimas ſolvere debeant illis, quibus dari ſolitæ ſunt, prius quam ad Religioſos prædia illa pervenerunt, prout conſtat *ex c. Nuper*, 34. *h. t.* de- ,, ſumpto, ex eodem Concilio Lateranenſi: Ubi habetur, ,, quod Abbates Ordinis Ciſtercienſis in Generali Capitulo ,, congregati, & commonitione Papæ Innocentij III. provi- ,, de ſtatuerunt, ne de cætero Fratres illius Ordinis emant ,, poſſeſſiones, ſeu prædia, ex quibus Decimæ debentur Ec- ,, cleſijs, præterquam pro fundandis de novo Monaſterijs. Et ,, ſi tales poſſeſſiones, ſeu prædia ipſis a Fidelibus fuerint ,, donata, aut ab ipſis empta, pro novis Monaſterijs fundan- ,, dis, ut alijs excolenda committantur, a quibus Decimæ ,, Eccleſijs (ad quas prius pertinebant, perſolvantur. Ne ve- ,, ro occaſione privilegiorum Eccleſijs conceſſorum, Eccleſiæ ,, ulterius graventur: ideo decrevit Papa Innocentius hic, ,, ut dicti Religioſi imposterum de terris alienis (hoc eſt, ,, quæ ipſi conduxerunt) ex omnibus, quas in poſterum ac- ,, quiſituri ſunt, etiamſi proprijs manibus, ac ſumptibus eas ,, excolant, Decimas ijs Eccleſijs, quibus eæ ex illis terris, ,, ſeu prædijs jam antea ſolvebantur (priuſquam ſcilicet ad ,, Religioſos pervenirent) etiam deinceps perſolvant, niſi a- ,, liter cum ijſdem Eccleſijs componant. Addit Pontifex, & ,, hoc ipſum ad alios Regulares, ſimilibus privilegijs gauden- ,, tes, extendendum eſſe, ut ita Eccleſiarum Prælati prom- ,, ptiores, & efficaciores ſint, ad exhibendum Religioſis ad- ,, verſus malefactores, ſive jurium ipſorum violatores, juſti- ,, tiam, & eorundem privilegia diligentius, & perfectius ,, ſtudeant obſervare.

LVII. Porro circa hanc Conſtitutionem Concilij Lateranenſis Notandum primo. Decimæ prædiales a Religioſis privilegiatis ſolvendæ ſunt ex illis prædijs, quæ poſt Concilium Generale Lateranenſe III. acquiſiverant, & quoad hujuſmodi bona, privilegia omnium Religioſorum ſunt revocata: non item quoad bona acquiſita, ante Concilium Lateranenſe, circa quæ Conſtitutio iſta nihil mutavit, ut a ſenſu contrario colligitur, & notat *Abb. hic n.* 2. *not.* 3. unde in illis adhuc hodie locum habet privilegium conceſſum Ciſtercienſibus, & alijs *in cit. c. Ex parte*; 10. *h. t.* ut mox dicetur.

Notandum ſecundo. Ex prædijs acquiſitis poſt Concilium Lateranenſe, Regulares privilegiati tum demum tenentur ſolvere Decimas, etiam ex prædijs, quæ proprijs manibus, aut ſumptibus colunt, ſi ex illis antea ſolvebantur, ut clare colligitur *ex verbis Textus* ibi: *quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur*: ac proinde duo copulative requiruntur, ut Regulares privilegiati ſint obnoxij ſolutioni Decimarum prædialium: primo, ut prædia fuerint acquiſita poſt dictum Concilium: ſecundo, ut prædia, ex quibus ſolvendæ ſunt Decimæ, ante acquiſitionem fuerint Decimis obnoxia. Ex quo per ſenſum contrarium infertur, quod ex illis prædijs, etiam poſt Concilium acquiſitis, ex quibus, antequam ad Religioſos pervenirent, nulli Eccleſiæ Decimæ ſolvebantur, neque hodie ſolvi debeant, *Hoſtienſ. hic V. Solvebantur*, *& Fagnan. ibid.* n. 18. *&* 19. Ratio autem, cur Religioſi teneantur ſolvere Decimas ex prædijs, poſt Concilium Lateranenſe acquiſitis, eſt; quia hujuſmodi prædia ad Religioſos tranſeunt cum eodem onere Decimarum: nam Decimæ prædiales comitantur rem, ſeu fundum, qui ſi onere reali Decimarum ſit affectus, illud onus ad quemcunque poſſeſſorem tranſit, non habito reſpectu ad perſonam, quæ poſſidet: niſi ex ſpeciali jure ſit exempta. Idque procedit, etiamſi ea prædia, pro dote, & fundatione, ſeu ſuſtentatione Monaſterij, aut Eccleſiæ ejus, vel etiam alterius Eccleſiæ ſecularis, ſint aſſignata, adhuc enim ex illis debent ſolvi Decimæ illis Eccleſijs, quibus antea ſolvebantur, ſive talia prædia dotalia ſint a fidelibus donata, ſive empta, quia res cum ſuo onere tranſit, *Gl. in c.* 1. *V. Ullo ſervitio*, *de cenſib. Abb. in c.* 1. *Nuper* not. 5. *h. t. Fagnan. ibid. n.* 10. contra *Gl. in c.* 2. *V. a Clericis*, *h. t.*

LVIII. Notandum tertio. Per Conſtitutionem dicti *c. Nuper*; *h. t.* nullo modo revocatum eſt privilegium conceſſum Religioſis *in c. Ex parte*; 10. *h. t.* per quod immunes ſunt, a ſolvendis Decimis ex novalibus ſuis videlicet ex ijs terris, ſeu prædijs, quæ ipſimet proprijs laboribus, aut ſumptibus excolunt, cum ante non eſſent frugifera, vel ſaltem non Decimis obligata, ut docet *Abb. in cit. c. Nuper*; *n.* 3. *in fine. Laym. cit. c.* 3. *n.* 4. *Fagnan. in cit. c. Nuper*; *nu.* 22. *&* 23. *& alij communiter*. Idque evidenter colligitur *ex ipſo c. Nuper*; in quo nec verbo de Decimis perceptis ex novalibus fit mentio: ſed ſolum revocatur privilegium quibuſdam Religioſis conceſſum, ut immunes ſint a ſolvendis Decimis ex prædijs, quæ proprijs laboribus, vel ſumptibus colunt quoad ea prædia, quæ deinceps acquiſituri eſſent, ſi ea illis antea, id eſt, antequam ad ipſos pervenirent, decimæ ſolvebantur: Atqui hoc nullo modo poteſt vere dici, aut intelligi de fundis, ſeu agris novalibus: cum illi de novo primum ad culturam ſint redacti, & ſic antea nullos fructus ferebant, ex quibus Decimæ alicui Eccleſiæ ſolvi deberent, vel poſſent: ergo nulla ratione dici poteſt, quod per dictum *Cap. Nuper*; ſublatum ſit privilegium Religioſis conceſſum,

quoad

Digitized by Google

quoad novalia, quippe in quo ſolum ſermo eſt, de agris ab antiquo jam cultis, antequam ad Religioſos pervenirent, adeoque non novalibus dictumque privilegium etiam hodie in ſuo robore manet, *arg. c. Ad audientiam*; 12. *h. t.*

LIX. Notandum quarto. Conſtitutioni *cit. cap. Nuper*; de Decimis prædialibus ſolvendis a Religioſis, cum ſit Concilij Generalis, nunquam cenſetur derogatum: niſi clauſula illius derogatoria expreſſe adjiciatur, prout ſumitur *ex c. Ex parte* 3. *de Capell. Monach.* quia talis Conſtitutio cenſetur habere adjunctam clauſulam derogatoriam, etiam futuris, ſeu ſequentibus diſpoſitionibus, ob defectum intentionis, ex parte concedentis, ideoque neceſſario requiritur, ut expreſſe ei derogetur, ut ex Rota tradit *Barb. de Offic. Paroch. c.* 28. *n.* 37. *&* 38. *& in Collect. in cit. c. Nuper*; n. 2. *& ibid. Fagnan. n.* 28. *&* 29. Nec obſtat, quod dictum *c. Nuper*; ſit relatum in Corpus Juris, ideoque Papa cenſetur de illo habere plenam notitiam: nihilominus enim adhuc requiritur expreſſa illius derogatio, juxta *cit. c. Ex parte*; quia adhuc adeſt defectus intentionis ex parte concedentis, propter clauſulam derogatoriam, quam includit Conſtitutio Concilii Generalis, *Fagnan. c. l.* ſufficit tamen, ſi in privilegio exemptionis a Decimis prædialibus derogetur in Concilio Generali, addita clauſula, *& aliis Conciliis*, vel ſi dicatur, *non obſtante Conſtitutione aliqua, in Generali Concilio edita*, tunc enim cenſebitur derogatum etiam dicto Decreto Concilii Lateranenſis, ut reſolvit Rota, & Dd. apud *Fagnan c. l. n.* 31. *&* 32.

LX. Hinc infertur primo, ſi hodie a Sede Apoſtolica Religioſis privilegium concedatur, ut de prædiis ſuis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, Decimas ſolvere non teneantur, vel etiam abſolute, ut immunes ſint a ſolutione Decimarum prædialium, cum expreſſa derogatione *c. c. Nuper*: Id intelligendum eſt, non tantum de prædiis, tempore conceſſi privilegii acquiſitis: ſed etiam in poſterum acquirendis, *arg. cit. c. Nuper*; Ex quo colligitur, quod privilegium immunitatis a Decimis prædialibus ante Concilium Lateranenſe, etiam ad prædia acquirenda extendebatur, & ex vi verborum privilegii prædia etiam acquirenda in illo comprehenduntur, cui quoad hæc tantum bona *in c. Nuper*; derogatur. Ergo quando nunc poſt Concilium Lateranenſe, conceditur aliquibus Religioſis privilegium, cum expreſſa derogatione dicti *c. Nuper*; vi illius, erunt illi exempti a Decimis ſolvendis, etiam ex bonis acquirendis. Idemque colligitur *ex c. Quia circa*, 22. *de privileg.* ubi dicitur, quod, qui indefinite remiſit Decimas, intellexiſſe videtur, non tantum de Decimis bonorum illius temporis: ſed & futuri, cum nihil exceperit, & potuerit excepiſſe, & in Beneficiis pleniſſima ſit interpretatio adhibenda, nec debeat una eademque ſubſtantia diverſo jure cenſeri: & ibidem dicitur, *maxime*, quia indefinita propoſitio æquivalet univerſali, quando eſt eadem ratio de omnibus: & tunc tantum res tranſit cum onere, quando privilegium illud non tollit, ſecus ſi tollat, *Suar. cit. Lib. c.* 19. *n.* 7.

LXI. Infertur ſecundo, tametſi in privilegio a Sede Apoſtolica conceſſo, non expreſſe derogetur dicto *c. Nuper*; nihilominus hodie etiam valet tale privilegium exemptionis a Decimis prædialibus, quoad prædia, ex quibus Decimæ antea non ſolvebantur, cum *in cit. c. Nuper*; non revocetur privilegium exemptionis, quoad illa prædia; adeoque non fuit opus illi derogare: ſecus eſt de illis prædiis, ex quibus, antequam pervenirent ad privilegiatos, Decimæ ſolvebantur Eccleſiis, tunc enim neceſſario requiritur expreſſa derogatio *cit. c. Nuper*; *Fagnan. ibid. n.* 27. *&* 28.

Unde cum quæritur, an valeat privilegium exemptionis a ſolutione Decimarum prædialium, poſt *cit. Conſtitutionem c. Nuper*; impetratum a Sede Apoſtolica, diſtinguendum eſt: vel enim in privilegio expreſſe derogatum eſt dicto *cap. Nuper*; & privilegium abſque dubio eſt validum, & obſervandum; quia Conſtitutio a Papa edita, etiam in Generali Concilio, nullum generat ſucceſſori præiudicium, quo minus contra illam diſpenſationem, vel privilegium dare poſſit, *arg. c. Innotuit*; 20. §. *Quamvis autem*, *de Elect. Hoſtienſ. in cit. c. Nuper*; *V. Niſi cum ipſi. S. Joan. Andr. ibid. n.* 3. *& Fagnan. nu.* 26. ubi ait: tale privilegium exemptionis a ſolutione Decimarum prædialium, cum ſpecifica derogatione *hujus c. Nuper*; conceſſiſſe Gregorium XIII. Religioſis Societatis Jeſu in Conſtitut. quæ incipit, *Paſtoralis officii*. Vel in privilegio Sedis Apoſtolicæ non eſt derogatum *huic cap. Nuper*; & tunc quo ad prædia, ex quibus prius Decimæ non ſolvebantur, privilegium eſt obſervandum; quia non eſt contrarium huic Conſtitutioni; quoad illa vero, ex quibus, ante acquiſitionem prædiorum, Decimæ ſolvebantur, non valet, quia neceſſaria eſt derogatio *cit. c. Nuper*, ut ex dictis patet.

LXII. Infertur tertio, in generali communicatione privilegiorum alicui Religioſo Ordini ample conceſſa, non continetur privilegium immunitatis a ſolvendis Decimis prædialibus: quia hoc privilegium non ſolet concedi, niſi cum magna difficultate, & cauſæ cognitione. Idque procedit, etiamſi in Literis communicationis privilegiorum, facta ſit mentio de Decimis; quia id intelligi debet de exemptione a Decimis extraordinariis: non autem de ordinariis, ſeu prædialibus, *Fagnan. in cit. c. Nuper*; *n.* 33. *& x. ſeqq. Barb. de offic. Paroch. cit. c.* 28. §. 3. *n.* 41.

LXIII. Illud hic addendum, ſi idem privilegium pluribus ſit conceſſum, v. g. Regularium Ordinibus, & quoad aliquos revocatur, non ideo cenſendum eſt, eſſe revocatum etiam quoad alios ſimiliter privilegiatos, niſi id exprimatur, ut tradit *Abb. in cit. c. Nuper*; *n.* 3. *h. t.* quia in Conſtitutionibus correctoriis, ſeu revocatoriis non debet fieri extenſio, etiamſi par, vel major ſubſit ratio, *Gl. in l. ult. Auth. Quas actiones*, *V. Excluduntur*, *junct. Gl. marg. & ibi Dd. C. de SS. Eccleſ. arg. l. Præcipimus*, 32. *in fine*, *junct. Gl. V. Intelligunt*, *C. de appell.* Exemplum habetur in privilegio conceſſo Eccleſiis, & Civitatibus, ut in hæreditatibus, legatis, & rebus ipſis donatis vel venditis non poſſit contra illas præſcribi, niſi centum annis, excepta Eccleſia Romana, *cit. Auth. Quas actiones*: hæc revocatio non eſt extendenda ad Civitates, quarum privilegium centenariæ præſcriptionis ſalvum manet, *Abb. c. l.* Idque ſumitur *ex cit. c. Nuper*; ubi per hoc quod revocatum fuerit privilegium Ciſtercienſium, non cenſeretur revocatum ſimiliter privilegium aliis Religioſis conceſſum, niſi Papa id expreſſiſſet, & extendiſſet. Excipitur, niſi privilegium quibuſdam ſit conceſſum primo, & principaliter: aliis vero ſolum ad inſtar, ſeu per communicationem, non tamen æque principaliter, tum enim revocatio privilegio principaliter conceſſo, cenſebitur etiam revocatum, quoad alios, quibus ſolum acceſſorie eſt conceſſum, *de quo Rodriq. Tom.* 1. *qq. Regul. q.* 8. *art.* 5. Cæterum an privilegium exemptionis a Decimis, etiam extendatur ad novalia, infra dicetur.

§. V.

De interpretatione privilegii exemptionis a ſolvendis Decimis.

LXIV. Quæritur primo, quomodo intelligendum ſit privilegium a Sede Apoſtolica conceſſum Religioſis, ut ex prædiis, quæ propriis manibus, ſeu laboribus, vel ſumptibus colunt, Decimas ſolvere non teneantur? Reſp. hujuſmodi privilegium non eſt intelligendum de prædiis conductitiis, nec ad illa extendendum, prout ſumitur *ex cap. Dilecti*; 8. *h. t.* „ Nam cum Monachi quidam a Romano Pontifice privilegium impetraſſent, de non ſolvendis Decimis ex terris, „ ſeu prædiis, quæ ſuis propriis laboribus, aut ſumptibus „ colerent: iidem Monachi poſtea multa prædia ſita in Parochia Abbatis, & Fratrum S. Crucis, ex quibus Decimas iſti, ac magnam partem ſuæ ſuſtentationis habebant, „ conduxerunt, & ad firmam, ſive ſub certa penſione annua, elocata acceperunt. Quare cum dictus Abbas, & „ Fratres ſe enormiter ea in re gravatos eſſe ſentirent, id „ queſti ſunt Alexandro III. Is reſpondit, non fuiſſe ſuam, „ aut Anteceſſorum ſuorum intentionem, ut ex poſſeſſionibus, ſeu prædiis conductis Monachi illi privilegiati Decimas non ſolvant, ideoque mandet iis, ut ex talibus „ prædiis, quæ conduxerunt in Parochia dicti Abbatis, „ & Fratrum S. Crucis, ex quibus iſti ſolebant antea Decimas accipere, integre eiſdem illas perſolvant, vel cum „ ipſis amicabiliter componant. Ratio hujus deciſionis eſt, „ quia privilegium Principis, quatenus cedit in alterius „ præjudicium, ſtricte interpretari oportet, nec ita intelligi debet, ut per illud grave damnum inferatur tertio, *l.* 2. *C. de precib. imper. offerend.* at ſi Religioſi, non tantum in propriis: ſed etiam conductitiis prædiis immunes eſſent a Decimis præſtandis, id cederet in grave præjudicium, & damnum Eccleſiæ Parochialis, in qua ſita ſunt illa prædia, ergo privilegium immunitatis a Decimis conceſſum Religioſis, non de prædiis conductitiis: ſed de propriis tantum, quæ laboribus, ac ſumptibus eorum coluntur, intelligi debet.

LXV. Idque confirmatur, vel ex ipſis verbis privilegii, nam vel conceditur ſub hæc forma, *ut Religioſi non ſolvant Decimas laborum ſuorum, quos propriis manibus, vel ſumptibus colunt*, prout habetur *in c. Ex parte*; 10. *h. t.* & neceſſe eſt, id intelligere, de laboribus, ſcilicet agrorum ſuorum; quia labores non coluntur: ſed agri, & quidem de agris propriis, non conductitiis; quia hi non ſunt proprii: ſed alieni, nec laboribus culturæ ſunt vere proprii, niſi fiant in agris propriis, ſi enim in alienis agris impendantur, potius videntur eſſe alieni, & domini agri ad culturam locati; qui pro mercede eas operas, ſeu labores conduxit. *Suar. cit. Lib.* 1. *de Decim. c.* 19. *n.* 9. Vel conceditur privilegium, ſub hac verborum forma, ne ſolvant Decimas ex ſuis, ſeu propriis ſuis fundis, vel ex prædiis, quæ habent, vel ex bonis poſſeſſis, &c. nam cum tale privilegium vergat in præjudicium tertii, ideoque ſtricte ſit intelligendum, ſalva verborum proprietate, ideo non eſt extendendum ad prædia, ſeu bona conducta, quæ proprie loquendo, non habentur, ſeu poſſidentur, ut propria: ſed ſolum habentur, ſeu poſſidentur, quoad uſum, *Suar. c. l. nu.* 10. Idemque dicendum de prædiis Emphyteuticis, ſive in Emphyteuſin acceptis; non enim privilegium conceſſum Religioſis, non ſolvendi Decimas ex laboribus, ſeu prædiis ſuis, quæ proprio labore, aut ſumptu excolunt, ad illa eſt extendendum, ſi antea Decimis obligata erant; nam bona emphyteutica, proprie, & ſtricte loquendo, non ſunt propria ejus, cui in Emphyteuſin data ſunt, cum dominium directum eorum ad alium pertineat, adeoque ipſe proprie non ſit dominus illorum, *l.* 1. *juncta Gl. fin. ff. Si ager vectigal. &c.* alioqui enim hoc privilegium, etiam ad agros conductos ad longum tempus, extendi poſſet, cum Emphyteuſis in effectu non ſit, niſi locatio quædam ad longum tempus, quod tamen eſt contra *cit. c. Dilecti*; quod de agris conductitiis indiſtincte, & generaliter loquitur, aitque, ex illis Decimas a Religioſis privilegiatis ſolvendas eſſe, ſi ante ex illis dari conſueverunt. *Suar. c. l. n.* 12.

LXVI. Porro *ex cit. c. Dilecti*; colligitur præterea primo, quod Religioſi poſſunt aliena prædia conducere, ſi propria non ſufficiant ad eorum ſuſtentationem, ut ea excolant, & fructus inde perceptos, vel abſumant, vel vendant, non lucri, ſeu queſtus cauſa: ſed ob neceſſariam ſuſtentationem, ut notat *Gl. hic V. Conduxiſtis*, *& Abb. nu.* 3. *& Gl. in c. ult. diſt.* 86. *V. Conductiones*. Colligitur ſecundo, quod inter Eccleſias valeat amicabilis compoſitio, ut non ſolvantur Decimæ integre, ſed pars ſolum, *Gl. fin. hic*, de quo infra plura.

„ LXVII. Aſſertio 2. Privilegium Jure communi conceſſum Religioſis quibuſdam, ut ex prædiis, quæ propriis „ manibus, vel ſumptibus colunt, nemini Decimas ſolvere teneantur (cujuſmodi conceſſum fuit Ciſtercienſibus,

Tem-

Digitized by Google

„ Templariis, & Hoſpitalariis, juxta *c. Ex parte* 10. *h. t.*) non „ debet extendi ad terras, ſeu prædia, quæ Religioſi tra„ dunt aliis excolenda; nam de his Decimas ſolvere tenen„ tur Eccleſiis Parochialibus, prout ſtatuitur *in c. Licet* 11. *h. t.* & *in Clem.* 1. *eod.* Debet autem tale privilegium intelligi de prædiis propriis Religioſorum, quæ ipſimet colunt, vel propriis manibus, vel ſaltem ſuis ſumptibus, pro neceſſaria ſuſtentatione vitæ ſuæ, ut explicat *Gl. in cit. Clem.* 1. *V. Excolendas*, dummodo talia prædia acquiſiverint, ante Concilium Lateranenſe ſub Innoc. III. & hactenus poſſederint, juxta *c. Nuper*; *pen. h. t.* de quo ſupra. Ratio hujus deciſionis eſt, quia privilegium cedens in præjudicium tertii, eſt ſtricte interpretandum, adeoque non eſt extendendum ad prædia, quæ per alios colonos excoluntur, *Abb. in cit. c. Licet n.* 2. Quare cum Religioſis conceditur privilegium exemptionis a Decimis, ex prædiis, quæ propriis laboribus, vel ſumptibus colunt, ſi id per colonos faciant, tenentur ipſi Religioſi ſolvere Decimas ex illis fructibus, quos ipſi percipiunt; quia deficit conditio, ſub qua privilegium eſt conceſſum, cum ipſi propriis manibus, vel ſumptibus ea non colant, & ipſi etiam coloni tenentur ſolvere Decimas ex parte fructuum, quam ipſi percipiunt, *Suarez citat. cap.* 19. *num.* 23.

LXVIII. Ubi notandum præterea primo, variis modis poteſt alicui tradi prædium, vel fundus ad excolendum, ut notant *DD. hic.* Primo, ut nudo miniſtro, ſeu famulo, qui ſumptibus domini illud colere debet, pro mercede ipſi conſtituta in pecunia, vel frumento, vel pro conceſſo ipſi uſu fructuum, qui inde proveniunt, & tunc prædium ſumptibus domini, v. g. Monaſterii, ut in caſu *cit. c. Licet*; colitur, adeoque immune eſt a ſolvendis Decimis; quia etſi non colatur propriis laboribus, colitur tamen propriis ſumptibus, cum prius non ſit determinare neceſſarium, in privilegio enim ſolum alternative requiritur, ſive ſub disjunctione, ut propriis laboribus, vel ſumptibus colatur. Secundo, interdum prædium alteri colendum traditur, pro certa penſione annua pecuniaria; & hæc eſt proprie locatio, vel Emphyteuſis, & tunc ipſe conductor, vel Emphyteuta Decimas ſolvere cogitur; quia omnes fructus ex prædio percipit. Tertio, alicui aliquando prædium colendum traditur, pro penſione fructuaria, v. g. frumenti, vini, &c. & hæc eſt improprie dicta locatio, & potius contractus innominatus, do, ut des, ut docet *Bart. in l. Si merces* 28. §. *Vis major*, *ff. Locat.* etſi poſſit, & ſoleat locatio appellari, *l. Si olei* 21. *C. eod.* quia illi æquiparatur. Quod ſi vero ultra decennium ita fundus elocetur, cenſebitur contractus emphyteuticus. Atque in his elocationibus, cum prædia coluntur ſumptibus coloni cenſualis, ea non gaudent privilegio immunitatis a Decimis, *Abb. in c. Ex parte* 10. *n.* 2. *h. t.* Quarto, interdum prædium traditur excolendum colono partiario, qui velut jure ſocietatis, v. gr. dimidiam, vel tertiam partem fructuum percipit, quod vero reliquum eſt, domino tradere debet; nam dominus dat fundum, & colonus operam in colendo fundo, ut docet *Bart. c. l.* Et hoc caſu, ſiquidem colonus partiarius etiam ſuis ſumptibus fundum colere debet, ut plerumque fieri ſolet, ex prædiis ſic elocatis a Monaſterio, v. g. privilegiato debent ſolvi Decimæ; quia Monaſterium tunc nec ſuis laboribus, neque propriis ſumptibus illa colit, *Abb. l. c.* Si vero Monaſterium ſuis ſumptibus fundum colat, ipſi vero colono pars fructuum, v. gr. quarta ſolvatur, tantum pro labore culturæ, tunc prædium gaudebit privilegio immunitatis a Decimis ſolvendis: ſi denique prædium colatur communibus ſumptibus Monaſterii, & coloni partiarii, Decimæ erunt ſolvendæ tantum ex illa parte fructuum, quam colonus percipit.

LXIX. Notandum ſecundo. Si privilegium Immunitatis a ſolvendis Decimis ſit, v. g. Religioſis conceſſum, intuitu perſonarum, adeoque ſit privilegium perſonale, tunc non tranſit ad colonos; quia tale privilegium perſonam non egreditur, *l. In omnibus* 68. *ff. de R. J.* ſi vero ſit privilegium reale, per quod etiam ipſa prædia eximuntur ab onere Decimarum, quamvis in favorem perſonarum, v. g. Regularium, ad quos pertinent, ut ſi in privilegio dicatur: Eximimus Religioſos hujus Ordinis, eorumque prædia ab onere ſolvendi Decimas: tunc extendi etiam debet ad colonos, qui prædia illa a Religioſis conduxerunt, ita, ut nec ipſi Decimas ſolvere debeant; cum immunitas ipſis etiam prædiis ſit data, licet contemplatione Religioſorum, ſive propter illos, & conſequenter etiam ipſi coloni ſiunt participes hujus privilegii, & liberi a ſolvendis Decimis, non propter ſe, ſed propter Religioſos, qui majorem penſionem ipſis colonis imponent, intuitu hujus, quod Decimas non ſolvant Eccleſiæ Parochiali, quas alias debuiſſent, & ſic in effectu ſolvunt Decimas ipſis Religioſis, quibus hæ per privilegium ſunt applicatæ. *Gl. in cit. Clem.* 1. *V. Excolendas*, & clarius *Suar. cit. c.* 19. *n.* 14. & 15. qui arbitratur *ibid. n.* 16. idem dicendum eſſe, ſi Religioſi abſolute eximantur, ad obligatione ſolvendi Decimas ex prædiis ſuis, non addita ulla reſtrictione, ſi illa propriis manibus, vel ſumptibus colunt: nec illa ampliatione, ut non ſolvant Decimas ex prædiis ſuis, etiamſi per colonos illa colant: nihilominus enim adhoc privilegium reale, non perſonale eſſe cenſendum; quia ex vi hujus privilegii: Eximimus vos a ſolvendis Decimis ex prædiis veſtris; ſiunt illa prædia immunia a ſolvendis Decimis, & applicantur Religioſis, quibus per colonos illæ ſunt ſolvendæ, vel ratione illarum penſio augetur; *arg. c. Quia circa*; 22. *de privileg.*

LXX. Quæritur ſecundo. An privilegium exemptionis a non ſolvendis Decimis prædialibus Regularibus, vel aliis, qui jure communi alias eas ſolvere tenerentur, conceſſum, cenſeri debeat, eſſe favorabile, an vero odioſum? Reſp. primo, etſi ex parte eorum, quibus datur tale privilegium, favorabile cenſeri poſſit, quatenus ſcilicet favet Religioni: tamen abſolute odioſum potius eſt, ideoque ſtricte interpretandum; tum quia Juri communi derogat, tum quia cedit in præjudicium tertii, ſcilicet Eccleſiarum Parochialium, & Parochorum, vel Clericorum, qui illis Decimis privantur, *Suar. lib.* 1. *de Decim. c.* 18. *n.* 6. in reſcripto enim, ſive privilegio Principis nihil videtur conceſſum, quod cum incommodo alterius ſit, niſi exprimatur, *l.* 2. §. *Si quis a Principe in loco publico &c.*

LXXI. Porro quando dicitur, verba privilegii, quatenus aliis præjudicat, ſtricte interpretari oportere, id ita intelligendum eſt, ut ultra verborum propriam ſignificationem, ſeu uſitatam acceptionem, nulla extenſio fiat, etiam ob majoritatem rationis, ſervata tamen communi verborum proprietate, & uſitata ſignificatione, ita, ut omnia in illa contenta comprehendantur, ſi nulla exceptio, ſeu limitatio ſit appoſita, *Suar. cit. c.* 18. *in fine.* Idque confirmatur *ex c. Ad audientiam* 12. *h. t.* „ Ubi cum quidam privilegium Ciſtercienſibus conceſſum, ne de laboribus (hoc eſt, ex prædiis) „ quos propriis manibus, aut ſumptibus excolunt, aliquis „ Decimas ab eis exigat, perperam interpretarentur, quod „ nomine laborum novalia tantum intelligi debeant: hoc „ intellectu, mandat Papa Alex. III. ut non permittatur, „ ab illis quempiam Decimas exigere; quia ſi ipſe Pontifex „ per labores novalia tantum intelligere voluiſſet, novalia, non labores poſuiſſet.

Ex quo patet, quod hoc privilegium de non ſolvendis Decimis ex propriis laboribus, intelligi etiam debet de aliis terris, ſeu prædiis, quæ non ſunt novalia, & tamen propriis manibus, aut ſumptibus coluntur; quia ſi Papæ mens, & intentio fuiſſet *in hoc c.* tantum immunitatem a Decimis novalium Ciſtercienſibus concedere, non uſus fuiſſet verbia generalibus, ſed magis ſtrictis, ſcil. ne de laboribus, quibus novalia excolunt, aliquis Decimas ab eis exigat; cum enim per verba declaretur mens, & voluntas loquentis, præſumitur concedentem privilegium, verba accepiſſe, ſecundum communem, & uſitatam eorum ſignificationem, alioqui ſi aliud ſignificare voluiſſet, id propriis, & uſitatis vocibus expreſſiſſet. Excipi tamen debet, ex verbis adjunctis, vel ex adjecta ratione, vel ex aliis conjecturis contrarium appareat, nempe Legiſlatorem, vel dantem privilegium, verba minus proprie, vel in minus uſitata ſignificatione accepiſſe: tunc enim voluntas illius præferenda eſt; quia verba ſerviunt intentioni loquentis, non vice verſa, hæc illis, juxta *l. Non aliter* 69. *in princ. ff. de legat.* 3. Ubi dicitur, non aliter a ſignificatione verborum recedi oportet, quam cum manifeſtum eſt, aliud ſenſiſſe teſtatorem: Vel niſi neceſſitas cogat, recedere a propria, & communi ſignificatione verborum; quia alioqui ſequeretur contradictio, vel contrarium Juri, vel aliud abſurdum, tunc enim præſumendum eſt loquentem, aut diſponentem ita verba intellexiſſe, ut diſpoſitio Legis ſubſiſtat, juxta *l. Benignius* 18. & *l. ſeqq. ff. de legib. Abb. in cit. c. Ad audientiam*; *n.* 2. *h. t.* ubi etiam monet, Legis, aut privilegii dubii interpretationem ad Judicem pertinere, ſi eam ex aliis Legibus Civilibus, aut naturali rationis dictamine, vel ex conſuetudine loci facere poſſit, quandoquidem talis interpretandi poteſtas etiam Doctoribus conceditur, *l. Unic. de Profeſſor. qui in Urbe, &c. Lib.* 12. Sin autem dubium arduum occurrat, ita, ut nec ex Legibus Civilibus: neque ex naturali dictamine, aut communiter receptis principiis juris, nec ex conſuetudine facile diſſolvi poſſit, tum demum ad Principem, ſeu Auctorem recurrendum eſt; cum ejuſdem ſit Legem interpretari, cujus eſt condere, *cap. Inter alia* 31. *de ſent. excom.* Porro an privilegium, de non ſolvendis Decimis, extendatur etiam ad novalia poſt privilegium obtentum coli cœpta, infra dicetur.

LXXII. Reſp. ſecundo. Privilegium Papale, in quo Decimæ, vel alia jura, aut reditus Eccleſiæ aliis conceduntur, v. gr. Religioſis, & in eos transferuntur, ita intelligi debet, ne Eccleſia, cui Decimæ, vel alii reditus adimuntur, & Miniſtri ejus egeant: ſed ut reditus ad alendos Miniſtros, & Fabricam Eccleſiæ, aliaque onera ſuſtinenda neceſſarii ei relinquantur: alioqui Epiſcopus, ſive Ordinarius compellere poteſt eos, ad quos Decimæ ejuſdem loci, vel alii proventus pervenerunt, ut ex iis congruam portionem aſſignent Eccleſiæ, ad quam Decimæ antea pertinebant, & ſufficientem ad alendos Miniſtros, & alia onera ferenda, prout ſtatuitur in *c.* 2. §. *Ubi autem*; *h. t. in* 6. Ubi dicitur: ſi „ propter conceſſiones Decimarum aliis factas, adeo gravari „ contingat Eccleſias Parochiales, ut earum Rectores, „ ac Miniſtri ex reliquis reditibus earundem Eccleſiarum „ congrue ſuſtentari, & Jura Epiſcopalia commode ſolvere „ non poſſint: tunc Ordinarii locorum providere, & ordinare debent, ut dictis Rectoribus, ac Miniſtris, ex Deci„ mis Parochiæ, vel Eccleſiæ ſuæ in alios translatis, portio „ congrua, & ſufficiens ad decentem ſuſtentationem, & Epiſco„ palia Jura ſolvenda aliaque onera debita præſtanda, relinquantur. Ratio eſt, quia Decimæ, vel alii proventus parochiales, non ſunt per privilegium Papæ aliis conceſſi, nec potuerunt aliter concedi, vel transferri, niſi ſub ea conditione, ut ſi Eccleſia Parochialis, vel alia, ad quam de Jure communi ſpectant, indigeat, eidem ex Decimis, & aliis reditibus translatis ſubveniatur; non enim oportet unum Altare, ſeu Eccleſiam denudare, ut altera veſtiatur, vel abundet: neque per privilegium, vel donationem Papæ alteri Eccleſiæ factam, poteſt propria Eccleſia ita privari ſuis reditibus, ut ipſa egeat, *Anchar. in cit. c.* 2. §. *Ubi autem*; *not.* 9. *h. t. in* 6.

§. VI.

Quibus modis privilegium non ſolvendi Decimas amittatur?

Tres modi communiter aſſignari ſolent, de quibus agemus hoc §.

LXXIII. Aſſertio 1. Primus modus eſt, ſi privilegium conceſ-

Digitized by Google

ceſſum, progreſſu temporis, cedat in grave præjudicium Eccleſiæ Parochialis, vel eorum, ad quos tales Decimæ alias pertinerent, ſecluſo privilegio, ita, ut ſcandalum, & querelæ juſtæ inde oriantur, tunc debet ceſſare, & revocari tale privilegium, ut ex communi ſententia docet *Suar. cit. Lib. 1. c. 20. n. 1.* Idque ſumitur ex c. *Suggeſtum* 9. *h. t.* Nam „ cum Abbas, & Fratres Monaſterii Dolonenſis conqueſti „ eſſent Alex. III. Pontifici, quod Abbas, & Fratres Mo„ naſterii Uſſioenſis Decimas ab ipſis exigere, & auferre „ conentur, contra privilegiorum ſuorum tenorem. Ad hoc „ reſcribit Papa, & mandat, ut ſuper illis Decimis utrum„ que Monaſterium inter ſe componant; quia cum Roma„ na Eccleſia Ordini huic (Ciſtercienſium ſcilicet, *Innoc. hic V. Ordinis*) privilegium conceſſit de Decimis non ſol„ vendis, raræ erant illius Ordinis Abbatiæ, ita ut exin„ de ſcandalum juro merito oriri non poſſet. Sed nunc adeo „ auctæ, & poſſeſſionibus locupletatæ ſunt Abbatiæ ejuſ„ dem Ordinis, ut multi viri Eccleſiaſtici, ob illam exem„ ptionem querelam apud Sedem Apoſtolicam ſæpe proponant. Ratio eſt, quia non eſt intentio concedentis privilegium immunitatis a Decimis, illud concedere, etiam cedat in grave præjudicium, ſeu damnum alterius, præſertim Eccleſiæ, aut Communitatis eſſet enim talis conceſſio injuſta. Idque ſumitur etiam ex *c. pen. de Cleric. non reſident.* Ubi habetur, quod privilegium non reſidendi, datum Clericis revocari poſſit, ac debeat, ſi mutatis rerum circumſtantiis, tendat in gravamen, ac præjudicium Eccleſiæ. Et in *l. Ex facto 43. in princ. ff. de vulg. & pupill. ſubſt.* habetur, quod privilegium conceſſum patri, ut poſſit teſtamentum facere pro filio muto, vel alias inhabili, revocatur, ceſſante cauſa privilegii.

LXXIV. Notandum hic preterea, Primo. Privilegium, poſtquam incipit eſſe onerosum, & tendere in grave præjudicium aliorum, ipſo facto, ſeu jure ceſſat; ut colligitur ex *citt. juribus*; ſaltem ſi notorium, & indubitatum ſit, quod privilegium in notabile damnum, ſeu gravamen aliorum cedat: alias vero ad Principem, vel eum, qui privilegium dedit, aut ejus ſucceſſorem recurrendum eſt, ut declaret, an privilegium ſit factum oneroſum, vel graviter læſivum juris aliorum, *Abb. in cit. c. Suggeſtum; n. 4. Suar. cit. c. 20. nu. 2.* Id autem non procedit, quoad illa privilegia, quæ jam conſecuta ſunt effectum perfectum, & conſummatum, nec actum ſucceſſivum habent; illa enim non revocantur, licet cauſa privilegii poſtea ceſſet: ut ſi per reſcriptum Principis filius naturalis tantum alicujus ſit legitimatus, ut poſſit ſuccedere etiam patri, ſed poſtea naſcatur ei filius legitimus, non revocabitur privilegium; cum filio naturali jam ſit jus abſolutum acquiſitum. Aliud vero dicendum de illis privilegiis, quæ habent actum, ſeu effectum ſucceſſivum, cujuſmodi eſt privilegium exemptionis a ſolvendis Decimis; hoc enim etſi ab initio fuerit juſtum, ac validum, ſi tamen poſtea mutato rerum ſtatu, fiat nimis onerosum Eccleſiis, ceſſare debet, & revocatur; quia ipſe dans privilegium tale immunitatis non habuit intentionem, illud ad talem caſum extendendi, cum gravi præjudicio aliorum. *Abb. in cit. c. Suggeſtum; n. 5. h. t.*

Notandum ſecundo. Privilegium hoc immunitatis a Decimis ſolvendis, ſi poſtea fiat nimis oneroſum Eccleſiis, ita revocatur, ut non debeat, nec poſſit reduci ad debitam, ac juſtam moderationem; ſed omnino ac totum ceſſat, ut tradit *Abb. c. l. n. 4. in fine.* Quod tamen recte limitat *Suar. c. l. n. 2.* ut ſolum procedat, reſpecto inferiorum Judicum, ſi gravamen ſit notorium, & indubitatum. At vero S. Pontifex poteſt moderari tale privilegium, quod antea erat injuſtum, propter notabile gravamen illatum aliis poteſt per moderationem fieri juſtum.

LXXV. Aſſertio 2. Amittitur præterea privilegium non ſolvendi Decimas, per non uſum, ſeu potius per uſum contrarium, ſi per annos 30. juxta *c. Si de terra* 6. vel 40. juxta *c. Accedentibus* 15. *de privileg.* decimæ ſolvantur a privilegiatis, ſeu exemptis: nam ſpectato Jure antiquo, tempus 30. annorum ſatis erat ad præſcriptionem contra Eccleſias, de qua loquitur *cap. Si de terra*; At vero *cap. Accedentibus*; procedit ſecundum Jus novum, quo 40. annorum præſcriptio requiritur contra Eccleſias, *c. Illud* 8. &c. *De quarta* 4. *de præſcript. Abb. in cit. c. Accedentibus*; n. 4. *Suar. cit. c. 20. nu. 4.* adeoque cap. prius correctum eſt per poſterius, de quo agetur infra *Lib. 5. Tit.* 33. ubi ex inſtituto de hoc tractandum erit.

Porro dupliciter poteſt amitti privilegium immunitatis a Decimis, vel per viam tacitæ renunciationis, collectæ ex temporis diuturnitate, lapſu 30. vel 40. vel etiam 10. tantum annorum, ut aliqui volunt: non tamen poteſt hoc privilegium amitti per expreſſam, & abſolutam renunciationem; cum in favorem Eccleſiæ, vel totius Religionis ſit conceſſum, ideoque a privatis Domibus, vel Prælatis, aut Religioſis ei abſolute renunciari non poteſt, *arg. c. Si diligenti* 12. *de foro compet.* quamvis tota Religio, cui datum eſt privilegium, illi ex cauſa juſta, etiam expreſſe renuntiare poſſit, *Suar. cit. c. 20. n. 3.*

LXXVI. Aſſertio 3. Amittitur quoque privilegium non ſolvendi Decimas, per conventionem, ſeu pactionem, & compoſitionem partium factam, poſt privilegium rite, & valide obtentum, ut patet ex *c. Dilecti* 8. *in fine*, & *c. Suggeſtum* 9. ibi: *Super ipſis Decimis componatis*, & *cap. pen.* ibi: *niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum*, *h. t.* Ratio eſt: quia talis conventio, ſeu compoſitio poteſt eſſe juſta, & rationabilis, & utrique parti utilis, adeoque per illam poterit tolli privilegium, vel limitari, juxta conditiones conventionis, neque illa poteſt cenſeri abſoluta, & mere liberalis renunciatio, quæ fieri non poteſt, ut dictum, *Suar. citat. cap.* 20. *num.* 5. An autem, & quomodo ſuper Decimis tranſactio, ſeu compoſitio fieri poſſit, infra dicetur.

LXXVII. Addi poteſt quartus modus amittendi hoc privilegium, nempe per alienationem prædiorum, quæ ratione privilegii Religioſis v. g. conceſſi, exempta erant ab onere Decimarum; nam hoc ipſo, quod prædium aliquod deſinit eſſe ſub dominio Religionis, vel Monaſterii, & tranſit in dominium alterius privati, & non privilegiati, cui v. g. eſt venditum, deſinit eſſe exemptum ab onere Decimarum; quia hoc privilegium eſt conceſſum principaliter, ac directe ipſi Monaſterio, ſeu Religioni, & ejus intuitu, non in commodum alterius, cui tale privilegium non eſt conceſſum, adeoque cum prædio vendito, non tranſit in emptorem: neque etiam poteſt Monaſterium, ſeu Religio, cum re vendita, vel alienata, ipſam immunitatem a Decimis transferre in alium; quia non habet ea ſe talem poteſtatem, nec ea eſt illi in privilegio conceſſa, *Suar. cit. c. 20. num. 6. Ant. Genuenſis in pract. Eccleſ. q.* 380. Verontamen, ſi Monaſterium, vel Religio habens privilegium non ſolvendi Decimas prædiales, rem immobilem, v. g. prædium, cum alio commutaret, vel venderet, ut ea pecunia illa aliud emeret, tunc prædium illud emptum, poſtquam translatum eſt in dominium Monaſterii, vel Religionis, eſſet quoque exemptum a Decimis, juxta tenorem privilegii, cum ſit ſubrogatum in locum alterius prædii commutati, vel venditi, ideoque ſapiat, & ſequatur naturam, & conditionem ejus, cui ſubrogatum eſt. Idque procedit, etiam poſt Conc. Lateranenſe, ſecundum quod, privilegium immunitatis a Decimis conceſſum Religioſis non extenditur ad bona, ſeu prædia, deinceps acquirenda: ſed ſolum ad acquiſita, ut patet ex *c. Nuper*; *pen. h. t.* nam prædium commutatum pro altero, non eſt ſimpliciter de novo acquiſitum, ſed ſubrogatum loco alterius: neque per talem commutationem notabiliter creſcunt bona Religionis, cum gravamine alterius Eccleſiæ, ob quod principaliter emanavit illa Conſtitutio Concilii, quæ cum inſuper ſit odioſa, ideo reſtringenda eſt ad bona, quæ ſimpliciter de novo ſunt acquiſita, *Suar. c. l.*

SECTIO IV.

De Perſonis, & Eccleſiis, quibus pendendæ ſunt Decimæ, & tempore, ac loco, quo ſunt ſolvendæ.

§. I.

Quibus perſonis, & Eccleſiis Decimæ ſint ſolvendæ?

LXXVIII. Aſſertio 1. Etſi olim ante diviſionem Diœceſium in diſtinctas Parochias, Decimæ totius Diœceſis Epiſcopo præſtari debebant, ut eas poſtea inter Clerum, ſeu Miniſtros Eccleſiæ ſuæ, pro cujuſque meritis, ac neceſſitate, diſtribueret, teſte Clemente Romano, *Lib. 2. Conſt. c.* 25. & colligitur ex *c. 1.* &c. *Pervenit 3. cauſ. 16. qu. 7.* & tradit *Abb. in c. Cum contingat 29. n. 7. h. t.* Attamen etiam poſtquam Parochiæ intra Diœceſes diviſæ ſunt, & ſingulis Parochiis, vel Eccleſiarum Rectoribus, ſeu Curatis Decimæ prædiorum aſſignatæ fuerunt, debet, ſpectato Jure communi, ex hujuſmodi Decimis quarta pars ſolvi Epiſcopo, tanquam Superiori, & Ordinario fidelium ſuæ Diœceſis Paſtori, *c. Conquerente 16. de offic. Jud. Ordin. c. De quarta* 4. *de præſcript. c. Cum olim*; 19. *de cenſib. c. Quoniam*; 13. ibi: *una parte retenta*; *h. tit. Abb. c. l. Suar. l. 1. de Decim. c. 28. n. 9.*

Idque ad imitationem Legis Veteris ſtatutum eſt, in qua quatuor genera Decimarum in uſu erant, prout refertur in *c. Decimam*; 1. *h. t.* quod eſt deſumptum ex *S. Hieron. ſuper Ezech. c.* 45. „ nam primo Populus Iſraeliticus decimam partem omnium frugum Leviticæ Tribui ſolvere debebat. „ Secundo, rurſus Levitæ, hoc eſt, inferiorum Miniſtro„ rum gradus ex ipſis Decimis decimam partem dabant Sa„ cerdotibus (ut conſtat ex *L. 2. Eſdræ c. 10. V. 37.*) Tertio, „ erant & aliæ Decimæ fructuum, quas quilibet e populo „ in horreis ſuis ſeparabat, ut cum iret in Templum, in „ Urbe Jeruſalem eas comederet, & in veſtibulo Templi „ Sacerdotes, & Levitas ad convivium invitaret (*Deuter. c.* „ 12. *verſ.* 12. & 18. & *c. 14. V. 23.*) Quarto. Erant & aliæ Decimæ, quas pauperibus recondere ſolebant (*Deut. c. 26. V.* 12.) Ex his primum genus Decimarum adhuc hodie eſt in uſu, translatum in Clericos noſtros, auctoritate SS. Canonum: ſecundum eſt ſublatum, ſed in locum earum ſucceſſit quarta Epiſcopalis, pendenda Epiſcopo, *Abb. hic n.* 3. de qua ſupra actum. Tertium genus Decimarum eſt etiam abolitum, niſi quod in locum illarum ſucceſſerint Oblationes, quas Laici hodie faciunt Clericis. Sed & quartum genus Decimarum antiquatum eſt, earumque vicem nunc ſupplent eleemoſynæ, quæ dantur pauperibus, ut notat *Abb. hic n. 2. not.* 3. Quæ autem in *cit. c. 1. §. At vero*; *h. t.* adduntur de Primitiis, infra proponentur.

LXXIX. Porro adhuc hodie in certis caſibus integræ Decimæ Epiſcopo ſunt ſolvendæ, ratione Parochiarum ſuæ Diœceſis. Primo, ſi ſit immediatus Paſtor, ſeu Curatus alicujus Eccleſiæ Parochialis, quam per Vicarium ſaltem adminiſtrat, ſive illa ſit Eccleſia Cathedralis, ſive alia, tunc enim ad illum etiam pertinent Decimæ, quæ Parochis debentur. Secundo. Si prædia quædam intra Diœceſin ſuam ſita, nulli Parochiæ in particulari ſint aſſignata, tum Decimæ ex iis ad menſam Epiſcopalem ſpectant, juxta *c. Quoniam*; 13. *in fine h. t.* & notat *ibid. Abb. n. 2. Suar. Lib. 1. de Decimis*; *c. 24. n. 9.* Tertio, ſi adhuc hodie ſit aliqua Diœceſis, quæ in Parochias non ſit diviſa: ſed omnis cura animarum ad Epiſcopum ſpectet, tunc enim etiam omnes Decimæ de jure ad eundem pertinebunt, ita tamen, ut Capellanis, ſeu Vicariis, per quos curam adminiſtrat, neceſſariam, & congruentem ſuſtentationem præbere debeat, ſicut Parochi ſolent, *Abb. in cit. c. Cum contingat*; *n. 7. h. t. Suar. Lib. 1. cap. 29. n. 1. Laym. lib. 4. tr. 6. c. 4. n. 6. Barb. de offic. Paroch. c. 28. §. 2. nu. 14. & 15.*

LXXX. Aſſertio 2. Spectato Jure communi Canonico, Parochis, ſive Rectoribus Eccleſiarum Parochialium Decimæ ex fructibus prædiorum, quæ intra fines cujuſque ſita ſunt, integræ ſolvendæ ſunt, ut conſtat ex *c. Cum contingat* 29. *h. t.* ubi dicitur, *Quod perceptio Decimarum ad Parochiales Eccleſias de jure communi pertineat*. Idemque habetur in *c. Cum in tua* 30. *in fine eod.* Quare Parochus loci intentionem pro ſe fundatam habet, niſi is, qui fructus prædiales percipit, videlicet dominus prædii, aut colonus, ſpecialis jure privilegii, aut conſuetudinis præſcriptæ, ſe immunem ab iis ſolvendis probaverit, uti ſumitur ex *c. A nobis* 24. *in fin. h. t.* & docet *ibid. Abb. n.* 2. Quin imo Parochus habet etiam fundatam intentionem, de jure communi, contra quemlibet poſſeſſorem juris decimandi, etiam Epiſcopum, ita ut non teneatur probare, illud ad ſe pertinere, ſed contrarium aſſerenti, incumbit onus probandi; cum Jus commune illi reſiſtat, & aſſiſtat Parocho, ut cum *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 87. *art.* 3. *in corp.* docet *Silv. V. Decima*; *n.* 14. *Covarr. lib.* 1. *reſol. c.* 17. *n.* 7. *Laym. cit. c.* 4. *n.* 3. *Barboſ. de offic. Paroch. c.* 28. §. 2. *num.* 7. 8. & 9. Ratio eſt; quia Decimæ, ex primæva ſua inſtitutione, pendendæ ſunt Miniſtris Eccleſiæ, qui populo præbent Sacramenta, vel alia ſpiritualia: miniſtrantibus enim ſpiritualia, debentur temporalia, ſecundum S. Th. *c. l.* imo etiam ipſum Apoſtolum 1. *ad Cor.* 9. Atqui Parochis præcipue cura, & onus ſpiritualis Miniſterii incumbit, ad quod ex officio, & peculiari titulo tenentur, ergo illis vel maxime debentur Decimæ, & quidem etiam ex juſtitia, ut docet *Suar. cit. c.* 29. *n.* 2.

LXXXI. Aſſertio 3. Non ſolum Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Capitulis; eorumque Membris, ut ſunt Præpoſiti, Decani, Canonici, debentur Decimæ Eccleſiæ ſuæ, ſecundum illas portiones, quæ eorum Menſis, Dignitatibus, aut Beneficiis ſunt applicatæ, ſive quæ ex Decimis Eccleſiaſticis legitime ſunt fundata, ut de Canonicis patet ex *c. Ex parte* 21. *h. t.* Ubi Papa mandat, ut Canonicis, qui apud ipſum conqueſti erant, de omnibus prædiorum fructibus, Decimæ ſine diminutione perſolvantur: Verumetiam omnibus aliis Clericis, qui titulo cujuſcunque Beneficii Eccleſiaſtici proprie dicti, fructus Decimarum, vel aliquam eorum partem percipiunt, Decimæ ſunt ſolvendæ, ut docet *Suar. cit. c.* 29. *n.* 3. Ratio eſt; quia hi omnes, proprio jure ſpirituali, ad ſe pertinente, Decimas percipiunt: poſtquam enim auctoritate Eccleſiæ reditus unius cujuſque Parochiæ in plura Beneficia ſunt diviſi, unicuique Beneficiato, per ſe, ac directe competit jus ad portionem Decimarum ſuo Beneficio correſpondentem, & aſſignatam in prima Beneficii fundatione, pro ſuſtentatione ipſorum, ac proinde vere, & proprie cuique debentur illæ Decimæ, cum & illi ad ſpiritualia populo adminiſtranda ſint obligati. Aliud vero dicendum eſt de Clericis ſimplicibus, qui nullum Eccleſiaſticum Beneficium habent, nec miniſtrant, ſive inſerviunt populo in ſpiritualibus, ex obligatione alicujus officii ſpiritualis, ideoque proprium jus ad Decimas percipiendas non habent, neque enim hæ illis debentur ex vi ſolius Clericalis Ordinis, ſeu Characteris, per quem ſolum capaces ſunt juris percipiendi Decimas, ſi illud ipſis aliquo titulo legitimo confeſatur. Quod ſi inſerviant in ſpiritualibus alicui populo, ex pacto cum illis inito, tum illis vi pacti tantum debetur neceſſaria ſuſtentatio, ſeu ſtipendium, ſive illud detur ex Decimis: ſive ex aliis bonis Eccleſiaſticis, vel ſecularibus: adeoque ſi ex Decimis detur, id eſt, velut per accidens, ſic enim etiam laicis Decimæ conferri poſſunt, ut ex infra dicendis patebit, *Suar. cit. c.* 29. *n.* 6.

LXXXII. Extenditur autem tradita aſſertio, quod Decimæ debeantur prædictis Clericis beneficiatis, qui ex officio miniſtrant in ſpiritualibus populo, etiamſi ipſi ſint divites; quia nemo militat ſuis ſtipendiis, & debentur illis Decimæ, ratione miniſterii ſpiritualis, quod præſtant, ſicut creditori diviti debitum nihilominus eſt ſolvendum: nemo enim ſuo jure privandus eſt, propter divitias, quæ per accidens ſe habent, neque tollunt fundamentum obligationis, non enim dantur Clerico Decimæ, quia pauper eſt: ſed quia ex officio miniſtrat in ſpiritualibus. *Covarr. lib.* 1. *reſol. c.* 17. *num.* 4. *Suar. c. l. n.* 5. Idemque dicendum, ſi Clerici beneficiati ſint malæ vitæ, nihilominus enim Decimæ iis ſolvendæ ſunt; non enim dantur propter probitatem vitæ, ſed propter ſervitium ſpirituale, quod ſi præſtent, ut debent, propter malitiam eorum non liberantur, qui alioqui ad Decimas tenentur, ab obligatione illas ſolvendi, *Abb. in c. Tua* 26. *n.* 1. *h. t. Suar. c. l.*

LXXXIII. Ex dictis infertur, Religioſos, ex vi ſtatus ſui, non habere proprium jus percipiendi Decimas, neque ipſis jure communi illas deberi; quia ex vi Status Religioſi, non conſtituuntur Miniſtri Eccleſiæ, nec obligantur ſervire perpetuo in ſpiritualibus, ut patet ex *c. Alia* 6. *c. Pervenit* 8. & *c. ſeq. cauſ.* 16. *q.* 1. ideoque nec populus obligatur ex juſtitia, ad Religioſos ſuſtentandos, ſed ſolum ex gratitudine, charitate, ſeu miſericordia, aut religione poteſt populus illos alere, & ad id tenetur, ſi aliunde ſuſtentationem non habeant, ita tamen, ut jus, quod habent Parochi, & Eccleſiarum Miniſtri ad percipiendas Decimas, integrum iiſdem permaneat, quippe qui ex officio ad ſerviendum populo in ſpiritualibus ſunt obligati, *Suar. cit. c.* 29. *n.* 7. & 8. & alii DD. communiter.

Cæterum hoc procedit de jure communi, & ordinario: interdum tamen etiam Religioſis conferri poſſunt Decimæ, veluti primo. Si illis conferantur per modum eleemoſynæ, tanquam pauperibus, ut patet ex *c. ult. cauſ.* 16. *q.* 1. & notat *S. Th. cit. qu.* 87. *art.* 3. ad 3. tunc autem non confertur illis jus Decimarum, ſed tantum fructuum, idque non ex titulo juſtitiæ, ſed ſolum ex charitate. Secundo. Poſſunt Decimæ conferri, ac deberi Religioſis, ratione Beneficii Eccleſiaſtici ipſis conceſſi, cui annexa eſt cura animarum, vel onus miniſtrandi populo in ſpiritualibus, quod in ſe ſuſcipit Religio vel Religioſus, ut ſi Eccleſia, vel Beneficium Parochiale, aut etiam ſimplex uniatur alicui Monaſterio, vel conferatur alicui particulari Religioſo Clerico, adeoque capaci juris Decimarum, cum onere alicujus ſpiritualis miniſterii. Tertio, ſi Decimæ conferantur Religioſis ex ſpeciali privilegio de quo ſupra.

LXXXIV. Aſſertio 4. Perſonales Decimæ ſpectato Jure communi (ubi adhuc pendi ſolent) debentur illi Parochiæ, in qua aliquis Sacramenta percipit, & Divina Officia audit: At vero prædiales Decimæ ordinarie debentur Parochiæ, intra cujus fines ipſa prædia ſita ſunt, niſi alicubi alia ſit diuturna conſuetudo, quæ in hac re obſervanda eſt. Ita docet *S. Th. cit. q.* 86. *art.* 3. *ad* 2. *Silveſt. V. Decima*, *n.* 14. & Canoniſtæ omnes apud *Suar. lib.* 5. *de Relig. c.* 21. *n.* 2. Prima pars de Decimis perſonalibus habetur in *c. De Decimis* 45. & *c. Quæſiti* 46. & *c. Statuimus* 55. & *c. ſeq. cauſ.* 16. *qu.* 1. & *c. ult. de Paroch.* & in *c. Apoſtolicæ* 20. *h. t.* ubi dicitur, *æquum eſt, ut illis Eccleſiis Decimæ perſonales reddantur ab eis, in quibus Eccleſiaſtica percipiunt Sacramenta*, & *ibi Gl. V. Perſonales*; Ratio eſt; quia Decimæ perſonales non ſunt onus reale: ſed mere perſonale, ergo a perſona debentur illi Eccleſiæ, vel Rectori ejuſdem, qui Sacramenta, & alia ſpiritualia miniſtrat, & a quo aliquis illa accipit, cum Decimæ dentur in ſuſtentationem illorum, qui ex officio ſpiritualia miniſtrant. Et hinc ſi quis, mutato domicilio, in aliam Parochiam migret, licet bona habeat in alia, Decimas perſonales ſolvere debet illi Parochiæ, in qua habet domicilium: quia ibi tenetur recipere Sacramenta, & audire Divina. Si vero non mutet domicilium, licet extra ſuam Parochiam laboret, negotietur, aut lucretur, etiam per magnam anni partem: nihilominus tamen Decimas perſonales ſolvere debet illi Eccleſiæ, in qua habet domicilium; quia ibi per ſe de jure percipere debet Sacramenta, & audire Divina, licet per accidens ratione abſentiæ, & peregrinationis, alibi illa percipiat, & audiat. Quod ſi in duabus Parochiis domicilium habeat, tunc, ſi unum ſit principale, alterum vero ſolum acceſſorium; priori Parochiæ ſolvendæ ſunt Decimæ perſonales: ſi vero æque principaliter habitet in utraque Parochia, tæ dividendæ ſunt inter illas, *Suar. cit. c.* 21. *n.* 2.

LXXXV. Secunda pars, quod Decimæ prædiales ſint illi Parochiæ, intra cujus fines ſita ſunt prædia, etiamſi in alia Parochia, is, ad quem prædia illa pertinent, & ex quibus fructus percipit, domicilium habeat, & Sacramenta aliaque Divina percipiat, etſi id non ſit clare in Jure Canonico expreſſum, & deciſum, ut conſtat ex *c. Cum ſint* 8. *h. t.* tamen tacite colligitur ex *c. Cum contingat* 29. & *c. ſeq. h. t.* Et ratio eſt; quia cum Decimæ prædiales ſint onera realia, quæ ipſis prædiis frugiferis inhærent, ideo non eſt attendendum, num poſſeſſor, aut colonus prædii ſeu fundi ſit ſubditus Eccleſiæ, aut Parochianus: ſed num res, ſeu prædium intra Parochiam ſit ſitum: ſicut ergo Decimæ perſonales debentur Eccleſiæ Parochiali, ad quam ſpectant ipſæ perſonæ: ita prædiales Decimæ debentur Parochiæ, intra quam prædia ſunt ſita; quia ſunt onera realia cohærentia ipſis rebus, ſeu prædiis, quæ cum hoc onere tranſeunt ad quemlibet poſſeſſorem rei, ſive ſit ſubditus, & Parochianus ejuſdem Eccleſiæ, ſive alterius, *Gl. in cit. c. Ad Apoſtolicæ*, *V. Conſuetudo*; *Abb. in cit. c. Cum ſint*, *h. t. n.* 6. idque probatur ex *cit. c. Cum ſint* 18. *h. t.* nam cum „quæſitum fuiſſet ex Alexandro III. Si Parochiani unius „Eccleſiæ in illa habitent, & Sacramenta percipiant, in „alia vero Parochia prædia excolant, cui Eccleſiæ ex iis „prædiis Decimas ſolvere debeant, an illi, in qua divina „audiunt, & alia Eccleſiaſtica percipiunt Sacramenta; „an vero illi, in qua ſita ſunt prædia? Reſpondet Papa, „quia non eſt facile, ſuper hoc, certum reſponſum dare, „cum SS. Patrum auctoritates de hac re diverſæ extent (non „tamen adverſæ, *Gl. hic V. Diverſæ*;) ideo in hoc dubio ad „conſuetudinem recurrendum, num duæ Parochiæ in uno „an vero in diverſis Epiſcopatibus ſint conſtitutæ, quia ni„mia difficile videtur, ut una Eccleſia ex alterius Epiſco„patu Decimas recipiat, quia per id Epiſcopatuum, ſeu „Diœceſium fines non immerito confundi videntur.

Atque hinc patet ratio deciſionis hujus cap. quia ſicut inconveniens eſt, ut Decimæ prædiales Eccleſiæ alterius Diœceſis ſolvantur; quia inde ſequitur Diœceſium confuſio, ut dicitur in fine hujus cap. ita etiam minus conveniens erit, ſi Decimæ ex agris ſitis in una Parochia alteri Parochiæ pendantur; quia inde etiam ſequitur, ut jura Parochiarum confundantur, & cum perſonis, quæ frequentiſſime domicilia, & Parochias mutant, ab una Eccleſia ad aliam transferantur; cum tamen ſicut Diœceſibus, ita etiam, poſt diviſionem Parochiarum, ſingulis ſint certi fines, ac termini deſignati, & jura propria, ac diſtincta habeant, quæ confundi non debent, nec transferri ab una Eccleſia ad aliam, ſed quoad fieri poteſt, firma, & immutabilia permanere, ut ſtatuitur in *c.* 1. *cauſ.* 13. *q.* 1. & *c. Si quis Laicus* 42. & 2. *ſeqq. cauſ.* 16. *q.* 5. *Suar. cit. c.* 21. *n.* 4. & 5.

LXXXVI. Tertia pars, quod in ſolutione Decimarum, præſertim prædialium, cui Eccleſiæ ſint ſolvendæ, ſpectanda ſit conſuetudo legitime præſcripta, ſumitur ex *eod. c. Cum ſint* 18. *h. t.* ibi: *Et ideo in hujuſmodi dubitatione ad conſuetudinem duximus recurrendum*, *arg. c. Cum dilectus* 8. ubi dicitur, quod conſuetudo approbata ſit optima Legum interpres & *l. Si de interpretatione* 37. & *l. ſeq. ff. de Leg.* ubi dicitur, in ambiguitatibus, quæ ex Legibus proficiſcuntur, conſuetudinem, aut rerum perpetuo judicatarum auctoritatem vim Legis obtinere debere.

Idem habetur in *cap. Ad Apoſtolicæ* 20. *hoc tit.* nam Lucius „III. intellexit, quod conſuetudo invaluit Hungariæ, ut ſi „quando accidat, ut populus coloniam ducat, & ex Paro„chia, ſeu Diœceſi unius Epiſcopi migret in aliam Diœce„ſin, in eaque per multa etiam tempora moram trahat: „uterque tamen Epiſcopus, tam is, cujus Parochiam, ſeu „Diœceſin reliquerunt, quam is, cujus Parochiani, ſeu

,, Diœceſani facti ſunt, Decimas ab ipſis exigant. Unde
,, dubitatum fuit, utri ex duobus his Epiſcopis Decimæ
,, ſint ſolvendæ? Reſp. Pontifex, æquum eſſe, ut Decimæ
,, perſonales illi Eccleſiæ ſolvantur, in qua homines illi Ec-
,, cleſiaſtica Sacramenta percipiunt. At vero quoad prædia-
,, les Decimas, videlicet meſſium, & ex fructibus arbo-
,, rum, ſi in una Parochia ortos, & prædia colunt: in alia
,, vero Parochia (ſive ejuſdem, ſive alterius Diœceſis) habi-
,, tent, optimum eſſe, conſuetudinem loci diuturnam ob-
,, ſervare, quæ quidem in diverſis Regionibus eſt diverſa.
Conſentit *c. In aliquibus* 32. §. *Illa h. t.* Ratio deciſionis eſt, quia conſuetudo habet vim derogandi juri poſitivo ordinario, ſi ſit legitime præſcripta, per quam mutari ſolent jura, ac dominia, *Suar. cit. Lib.* 1. *c.* 20. *n.* 2. de quo plura infra.

Porro talem conſuetudinem, ſecundum quam Decimæ prædiales, non Parochiæ, in cujus territorio prædia ſita ſunt: ſed illi Parochiæ, in qua Coloni Sacramenta percipiunt, & Divina audiunt, vigere in Epiſcopatu Civitatenſi, teſtatur, & approbat *Gutierrez. l. 2. pract. qq. q.* 17. quamvis contrarium in plerisque Regionibus uſu obſervetur, ut Decimæ prædiales ſemper pendantur illi Parochiæ, intra cujus fines prædia ſita ſunt.

LXXXVII. Ex dictis colligitur, tametſi Decimæ pertinentes ad Parochiam unius, non debeant ordinarie applicari Parochiæ, vel Eccleſiæ alterius Diœceſis; quia tales uniones ſeu applicationes ſunt difficiles & odioſæ, ut patet ex *c. Cum ſint* 18. *in fine h. t.* per quas Decimæ, aliique proventus Eccleſiaſtici extra Diœceſin extrahuntur, & magnum præjudicium Epiſcopatui, ad quem pertinebant, ejuſque Eccleſiis infertur, ideoque fieri non debet, ut patet ex Conc. Trid. *Seſſ.* 24. *c.* 9. *de reform.* niſi raro, & ex gravi cauſa: abſolute tamen loquendo fieri poſſunt, vel per conſuetudinem legitime præſcriptam, ut tradit *Gl. in cit. c. Cum ſint, V. Difficile*; vel per privilegium, ſeu diſpenſationem S. Pontificis, ſi ita neceſſarium, vel expediens ſit ad bonum univerſalis Eccleſiæ, *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 23. *n.* 3.

LXXXVIII. Aſſertio 5. Decimæ mixtæ, quæ ex fructibus, & fœtibus pecorum penduntur, ubi illæ in uſu ſunt, ſolvendæ ſunt Eccleſiæ Parochiali, intra cujus terminos pecora paſcuntur, ita, ut ſi diverſis anni temporibus in diverſis Parochiis paſcantur, Decimæ inter Parochias ſint dividendæ, & cuique Eccleſiæ pars fructuum ſit præſtanda, ſive dimidia, ſive tertia, ſive quarta pro rata, ſeu proportione temporis, quo paſcua habuerunt in hac, vel illa Parochia, niſi conſuetudo aliud obtineat, ut tradit *Gl. Communiter recepta; in cit. c. Ad Apoſtolica; V. Perſonales; h. t. S. Th. cit. qu.* 87. *art.* 3. *ad* 2. *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 7. & 8. & alii communiter. Ratio eſt, quia mixtæ Decimæ magis prædiales eſſe cenſentur, quam perſonales, & ſub illis ſimpliciter comprehenduntur, ut docet *Gl. cit.* & dictum ſupra, *n.* 4. ideoque prædialium naturam, & conditionem ſequuntur. Idque confirmatur, quia Decimæ ex paſcuis debentur Eccleſiæ, in qua paſcua ſunt ſita, *arg. c. Commiſſum* 4. *h. t.* ergo quando pecora paſcuntur ex prædiis alicujus Eccleſiæ, illi ſolvendæ ſunt Decimæ ex fructibus pecorum.

LXXXIX. Ubi notandum præterea 1. Quando greges armentorum ab uno loco aguntur in alium diſtantem, ut ibi per hyemem v.g. paſcantur, nullæ Decimæ pendi debent Eccleſiis locorum, per quæ tranſeunt, & in itinere paſcuntur; quia talia paſcua, reſpectu ſingularum Parochiarum ſunt parvi momenti: & moraliter fieri non poteſt, ut Decimæ æqualiter dividantur inter omnes illas Eccleſias cum proportione: Tum quia peregrinantes non tenentur ſolvere Decimas perſonales Parochiis, per quas tranſeunt: ſed ſolum ubi domicilium habent, vel quaſi domicilium, ubi per majorem anni partem habitant, ſi nullum fixum domicilium habeant, *Navarr. l.* 3. *conſil.* 1. *n.* 3. *h. t. Suar. cit. c.* 22. *n.* 9. Secundo, ſi greges pecorum in prædiis unius Parochiæ paſcantur, in alia vero Parochia jaceant, ſive accubent, & ovile habeant, tunc dividendæ ſunt Decimæ inter utramque Parochiam, ut docet *Gl. in cit. c. Ad Apoſtolica; V. Perſonales in fine, Suar. cit. c.* 21. *n.* 10. Licet S. *Thom. c. l.* dicat, magis deberi Decimas Eccleſiæ, in qua grex paſcitur, quam illi, in cujus territorio Ovile locatur. Tertio. Si oves, vel alia pecora, neque paſcantur, neque morentur per ullam partem anni in Eccleſia Parochiali Domini ſui, tunc huic Parochiæ nulla pars Decimarum debetur: ſed eæ dividendæ ſunt inter Parochias, in quibus paſcuntur, vel morantur, *Suar. c. l. n.* 11. Licet *Navarr. c. l. n.* 10. putet, ex iis ſolvendam eſſe, ſaltem partem quartam Parochiæ Domini; quin exiſtimat has Decimas ex parte eſſe perſonales.

XC. Aſſertio 6. Non ſolum Decimæ perſonales, ſpectato Jure communi, ſolvendæ ſunt Eccleſiæ Parochiali in qua Parochiani adulti Sacramenta ſuſcipere, & officia Divina audire debent, etiamſi alia ſit Eccleſia Baptiſmalis, ad quam tanquam matricem, & primariam baptizandi deferri debent: ſed etiam Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt Eccleſiæ Parochiali, etſi Baptiſmalis non ſit, ſi illa proprium territorium, certis limitibus, ſeu terminis, Epiſcopi auctoritate conſtitutum, & ab Eccleſia matrice diſtinctum habeat. Priorem partem de Decimis perſonalibus tradit *Abb. in c. Cum contingat* 29. *n.* 6. *h. t. Suar. lib. c.* 1. 24. *n.* 3. *Laym. lib.* 4. *n.* 3. Ratio eſt; tum quia Jure communi debentur hæ Decimæ Eccleſiæ Parochiali, in qua fideles Sacramenta percipiunt, & Divina audiunt, ut ſupra probatum. At Eccleſia Parochialis vere, & abſolute eſt parochialis, etiamſi in illa Baptiſmus non conferatur: Tum quia, ſi quis alibi baptizatus mutet domicilium, debet Decimas perſonales pendere illi Parochiæ, in qua domicilium fixit, ergo hæ debentur Eccleſiæ Parochiali, & non illi, in qua aliquis baptizatus eſt. Porro quamvis *Abb. c. l.* putet, quod aliqua pars Decimarum perſonalium ſit danda Eccleſiæ Baptiſmali, propter collatum in illa Sacramentum Baptiſmi, & in recognitionem ſubjectionis erga Eccleſiam Matricem, in qua homo ſpiritualiter regenerantur: veruntamen hæc recognitio aliis modis fieri poteſt, ideoque nulla eſt obligatio ſolvendi illi partem Decimarum, niſi conſuetudine fuerit receptum, *Suar. l. c.*

XCI. Poſteriorem partem de Decimis prædialibus tradunt Auctores allegati, *Abb. c. l. n.* 8. *Suar. cit. c.* 24. *n.* 4. *Laym. c. l. Barb. cit. c.* 28. §. 2. *nu.* 26. Ratio eſt; quia de jure communi Decimæ etiam prædiales ſpectant ad Eccleſiam Parochialem, *c. ut de Paroch. cit. c. Cum contingat.* & *c. ſeq. hoc tit. c.* 2. *de reſtitut. ſpol. in* 6. At talis Eccleſia eſt per ſe, & ſimpliciter loquendo, Parochialis, habens proprium Curatum, qui jus habet Sacramenta miniſtrandi, ergo illi debentur Decimæ. Non obſtat, quod interdum in SS. Canonibus dicatur, Decimas eſſe ſolvendas Eccleſiæ Baptiſmali, *c. Decimas* 45. & *c. Statuimus* 55. *cauſ.* 16. *qu.* 1. Nam cum regulariter, & plerumque in eadem Eccleſia Baptiſmus, & reliqua Sacramenta ſuſcipiantur, adeoque eadem ſit Eccleſia Baptiſmalis, & Parochialis, ut conſtat ex *c. In Sacris* 59. *citat. cauſ. qu.* Ideo in Jure Canonico Eccleſiæ, quibus Decimæ debentur, modo Baptiſmales, modo Parochiales appellantur. Vel certe loquuntur illa jura de illis Eccleſiis Baptiſmalibus, in quarum territorio prædia ſunt ſita, *Suar. cit. loc. num.* 4. Neque etiam obſtat, quod antiquæ Eccleſiæ non debeant privari ſuis Decimis, propter novarum ædificationem, *c. Eccleſia* 43. & *c. Quicunque* 44. *citat. cauſ.* 16. *qu.* 1. Eccleſia vero Baptiſmalis, ſive Matris, ordinarie ſolet eſſe antiquior Eccleſia Parochiali. Nam hoc verum eſt, quando per novæ Eccleſiæ ædificationem Parochia antiqua non dividitur: ſecus eſt, ſi publica auctoritate Epiſcopi, ex neceſſaria, aut rationabili cauſa, nova Parochia erigatur, & prædia, ex quibus prius Decimæ debebantur Eccleſiæ antiquæ, eadem auctoritate, Parochiæ de novo erectæ aſſignantur, ita, ut una cum onere Sacramenta miniſtrandi, etiam commodum percipiendi Decimas in Eccleſiarum diviſione, in novam Parochiam tranſlatum ſit, qualem diviſionem, & tranſlationem propter neceſſitatem, v. gr. diſtantiam loci, Epiſcopus facere poteſt, juxta *c. Ad Audientiam* 3. *de Eccleſ. ædific.* & Concil. Trident. *Seſſ.* 22. *c.* 4. *de reform.* Idque in dubio ſemper præſumendum eſt, nempe, quod hujuſmodi tranſlatio ad novam Eccleſiam Parochialem ex juſta cauſa, ac legitimo modo facta ſit, niſi oppoſitum probetur, *Abb. in cit. c. Cum contingat; n.* 8. *Suar. cit. c.* 24. *n.* 5. & 9. Et hoc procedit, etiamſi Eccleſia Baptiſmalis ſit Cathedralis, vel cujuſcunque dignitatis, ſemper enim in dubio præſumitur in favorem Eccleſiæ Parochialis, *Suar. c. l. n.* 8.

XCII. Limitatur autem, niſi aliunde conſtet, ſpeciali Jure Decimas ad Eccleſiam Baptiſmalem, vel antiquam Parochiam pertinere, vel illi reſervatas eſſe, veluti primo. Si tranſactio, aut compoſitio, cum approbatione Epiſcopi, facta ſit, in erectione novæ Parochiæ inter illam, & Baptiſmalem, ſive Eccleſiam antiquam, ita ut ex vi illius, Decimæ remanere debeant penes Eccleſiam antiquam, & novæ Parochiali aliter ſit proviſum, de quo ex Litteris erectionis conſtare poterit. Secundo. Si Eccleſia Baptiſmalis, & antiqua ſimul ſit Matrix, ita ut Eccleſia nova, non ſit per ſe curata, & ſeparata a Baptiſmali, nec erecta in Titulum diſtinctæ Parochiæ, aut Vicariæ perpetuæ, ſed tanquam Filialis, ſeu Capella annexa, & ſubjecta ſit Eccleſiæ Matrici: tunc omnes Decimæ ad Matricem Eccleſiam tanquam propriam Parochiam pertinent, & Rector ejuſdem ex iis juſtum ſtipendium Capellano, ac veluti Cooperatori ſuo ſolvere debet, qui loco illius Capellam illam adminiſtrat, & curam ejus gerit. Tertio. Si ex antiqua conſuetudine conſtet, ab initio Eccleſiam inferiorem hac conditione, & modo eſſe erectam, *Suar. cit. c.* 24. *n.* 7.

§. II.

De tempore, & loco, quo pendenda ſunt Decimæ.

XCIII. Aſſertio 1. Decimæ prædiales, poſtquam fructus a ſolo ſeparati ſunt, & collecti, ſtatim ſolvi debent, ut conſtat ex *c. Cum homines* 7. *junct. Gloſſ. V. Fructibus collectis, hoc tit.* & *ibid. Abb. num.* 3. *Azor. part.* 2. *lib.* 7. *cap.* 24. *quæſt.* 26. *Suar. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 1. & 5. & alii DD. communiter. Idque ſumitur ex *cap.* 22. *Exodi*, ubi dicitur: *Decimas tuas, & Primitias tuas, non tardabis reddere.* Ratio eſt, quia quiſque tenetur quam primum commode poteſt, Altari reddere, quod ſuum eſt, vel ipſi ex juſtitia debitum, quando jam tempus, quod debetur, advenit. Neque vero requiritur ad debitorem in mora conſtituendum, ut Parochus moneat Parochianum ſuum, ut Decimas ſolvat, vel ut illas ab eodem exigat; quia tenetur in conſcientia illas ſolvere, etiam non requiſitus, alioquin peccat, ſi ſine juſta cauſa ſolutionem notabiliter differat; nam ipſe dies, ſive tempus ſolutionis pro creditore interpellat: præſertim cum fructus realiter obligati ſint ad Decimas, ex juris diſpoſitione, *Abb. in c. Pervenit* 5. *num.* 3. *hoc tit. Suar. citat. cap.* 37. *num.* 2. quamvis opus ſit, ut præcedat monitio, adhoc, ut cenſura propter contumaciam ei, qui eſt in mora, inferri poſſit, ut ex communi docet *Azor. cit. cap.* 24. *q.* 27. & conſtat ex *cit. c. Pervenit*; ubi præcipitur Prælatis Eccleſiaſticis, ut Parochianos moneant, (ſi in mora ſint, aut negligentia) & ſi inobedientes ſint, per cenſuram excommunicationis compellant, ut Decimas Eccleſiis, quibus debentur, integre perſolvant. Conſentit Concil. Trident. *Seſſ.* 25. *c.* 12. *de reform.* non poſſunt autem excommunicari, niſi poſt trinam monitionem canonicam, juxta *c. Omnes* 4. *cauſ.* 16. *qu.* 7.

Præterea Decimæ perſonales, ubi illæ adhuc in uſu ſunt, commodiſſime ſolvuntur ſub finem cujuſque anni, ſicut alii cenſus, & tributa tum ſolvi ſolent; quia ſi ex ſingulis operis ſtatim Decimæ ſolverentur, id incommodum foret, tum ipſi debitori, tum Eccleſiæ; cum particularis ſolutio mul-

multa incommoda ſoleat afferre, *l. 3. ff. fam. herciſc. Abb. in cit. c. Pervenit*; n. 3. *Suar. cit. c. 37. nu.* 3. quamvis in hoc ſtandum ſit conſuetudini, cum nihil de eo jure ſit præſcriptum.

Denique Decimæ mixtæ, quæ ex fructibus animalium percipiuntur, quædam rectius ſolvuntur, quam primum ſunt percepti, ut lana ovium, cum ſunt tonſæ: quædam non ſtatim, ut fœtus animalium, ſed paulo poſt partum, quando ſine matre commode vivere poſſunt: item fructus ex lacte, ut caſei, butyri &c. qui cum tractu temporis colliguntur, in fine illius temporis ſolvendi ſunt cum proportione: qua in re tamen potiſſimum ſpectanda eſt conſuetudo cujuſque loci, vel tacita, vel expreſſa conventio cum iis, quibus Decimæ debentur. *Suar. c. l. n. 6.*

XCIV. Aſſertio 2. Ad locum quod attinet, ſpectato Jure communi, Dominus prædii, vel Colonus non tenetur ſuis expenſis Decimas deferre ad horreum Eccleſiæ, vel Parochi, cum id nullo Jure probari poſſit, ſed ſatis eſt, ſi Parochum moneat, ut Decimas a ſolo ſeparatas, aut collectas curet avehi: quod ſi facere omittat & damnum aliquod inde patiatur, ipſe id ferre, & ſibi imputare debet, *Suar. cit. c. 37. num. 7. Laym. lib. 4. tr. 6. c. 5. n. 2.* Ratio eſt, quia Eccleſia, quoad Decimas, habet ſe ſicut uſufructuarius, ſive penſionarius, cui penſio fructuum ſolvi debet, ubi res frugifera eſt ſita. In qua re tamen cujuſque loci conſuetudo eſt ſervanda, *Suar. cit. c. 37. in fine*. Veruntamen non poſſunt domini, vel coloni prædiorum fructus in horrea ſua condere, niſi prius Parochos certiores faciant, ut ipſi, vel eorum procuratores fructuum collectioni, & decimationi præſentes aſſiſtant ne ulla fraus committi poſſit in Eccleſiæ præjudicium. *Covar. lib. 1. reſol. c. 17. n. 8. §. Ex his colligi, Suar. cit. c. 37. n. 8.*

XCV. Notandum hic præterea Primo. Si dominus prædii, vel colonus ad Decimas obligatus, ſit in culpabili mora ſolvendi, & ob illam Decimæ fuerint ablatæ, vel perierint, aut damnum ſint paſſæ, tenetur is Parocho ad præſtandam ſatisfactionem, & reparandum damnum illatum, juxta *l. Cum res 47. §. ult. ff. de legat. 1.* & ſumitur etiam ex *c. Cum homines 7. h. t.* ubi in fine dicitur: *atque de ſubtractis, & retentis dignam ſatisfactionem præſtent*. Niſi tamen res, ſive Decimæ eodem modo fuiſſent perituræ apud creditorem Parochum, ut notant DD. *ibid.* Ratio eſt; quia cum Decimæ ex juſtitia debeantur Parocho, ideo ſi debitor ſit inculpabili mora ſolvendi, injuſtitia committitur contra Parochum, & damnum ratione illius moræ illatum reſarciri debet Parocho, *Suar. lib. 1. c. 37. n. 20.* Quod ſi dominus, vel colonus paratus ſit, ſolvere Decimas Parocho, vel eum monuit, ut eas reciperet, iſque ſine juſta cauſa eas recipere recuſavit, vel neglexit: tunc periculum, & interitus rei, ſi nulla culpa debitoris Parochiani intervenit, ad ipſum Parochum ſpectat, ipſiuſque damno res perit, juxta *l. Qui decem 72. in pr. ff. de ſolut. Gl. in cit. c. Cum homines*; *V. Fructibus collectis, h. t.* Si vero poſtea Parochus iterum petat Decimas, vel acceptare velit, ſed Parochianus debitor ea ſolvere recuſet: tunc iſte denuo cenſetur eſſe in culpabili mora, & periculum, ac interitus rei iterum ad ipſum pertinet, ſemper enim poſterior mora nocet, *l. Illud 17. ff. de peric. & comm. rei vendit. l. Si & per venditorem 51. §. Quod ſi; ff. de act. empt. Gl. in cit. c. Cum homines*; *V. Fructibus*; *Canſ. tract. de Decim. c. 7. num. 2.*

XCVI. Notandum ſecundo. Non poteſt Parochus a domino prædii, vel colono per vim accipere Decimas, ſive eum compellere, ut eas ſolvat, etiamſi is injuſte eaſdem detineat, vel ſolvere recuſet: neque etiam ob illam cauſam poteſt ipſi denegare Sacramenta, vel prohibere ingreſſum Templi, donec Decimas ſolvat, ut ex communi docet *Navarr. lib. 3. conſil. 2. h. t. Suar. cit. c. 38. n. 2.* Ratio eſt; quia univerſim loquendo, non licet creditori, propria ac privata auctoritate, occupare bona debitoris ſui, eumque poſſeſſione, & uſu illorum privare, ut debitum ſuum recuperet; id enim eſt contra publicam pacem Reipublicæ, quæ hoc pacto turbatur. Quare cum Parochus non habet juriſdictionem fori externi in Parochianos ſuos, neceſſe eſt, ut publica Epiſcopi auctoritate illi ad Decimas ſolvendas compellantur: neque etiam poteſt illis denegare ideo Sacramenta, tanquam indignis, niſi delictum foret publicum, & notorium evidentia facti, quod non eſt in præſenti; cum Parochiani poſſint allegare jus aliquod, vel executionem, ob quam non teneantur ſolvere Decimas.

XCVII. Cæterum circa modum ſolvendi Decimas extat ſpecialis Conſtitutio in *Clement. Si Beneficiorum 2. h. t.* ubi dicitur de Decimis Beneficiorum, quæ alicui a Papa (Prę-
„ lato, Principi, vel alteri,) ſimpliciter conceduntur, ad
„ tempus tantum (non in perpetuum) quod debeant ſol-
„ vi, & accipi, ſecundum taxationem in illis partibus con-
„ ſuetam, in quibus fit conceſſio, & in moneta communiter ibi currente. Ubi *Gl. notat. V. Monetam*; quod hæ Decimæ beneficiales debeant ſolvi in pecunia, & non in ipſis rebus, & deductis expenſis factis, pro fructibus colligendis, quod non eſt in communibus Decimis, *Gloſſ. hic V. Taxationem*; ubi etiam ait, quod in multis locis nulla fiat taxatio, ſed plus, vel minus ſingulis annis ſolvitur, ſecundum quantitatem fructuum perceptorum. Additur in eadem *Clement. in fine*, quod Collectores Decimarum non debeant Calices,
„ libros, & alia ornamenta Eccleſiarum ad Divina Officia
„ deputata diſtrahere, vel quovis modo occupare.

SECTIO V.

De Decimis Novalium.

§. I.

Ad quem pertineant Decimæ Novalium, ſpectato Jure communi?

XCVIII. Præmittendum, Novale in præſenti, & in ordine ad Decimas perſolvendas, dicitur ager de novo ad cultum, ſeu culturam redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuerit, prout dicitur in *c. Quod per novale 21. inſ. de V. S.* requiruntur autem tria ad hoc, ut privilegium de non ſolvendis Decimis ex Novalibus habeat locum ut notat *Abb. in cit. c. Quod per novale*; *n. 1. de V. S.* Primo quod terra, ſive locus ille noviter fuerit redactus ad culturam. Secundo. Quod locus talis ab hominum memoria non fuerit cultus, neque inhabitatus, ut addit *Hoſtienſ. cit. c. 21. in fin.* Tertio. Quod Eccleſia Parochialis nullos, vel modicos ſolum fructus ex tali terra prius perceperit: nam ſi magnos proventus, Decimarum nomine prius percepit, v. g. ex paſcuis, ſilvis, vel domibus, quæ poſtea in agrum ſunt redacta, non cenſebitur talis terra, vel locus novale, in ordine ad privilegium ſolvendi Decimas: ſecus eſt, ſi modicos ſolum proventus, ſeu Decimas ex tali loco Eccleſia Parochialis percepit: nam ſi poſtea ex hujuſmodi paſcuis, ſilvis, vel domibus fiat terra culta, ſive ager, tum is, qui privilegium non ſolvendi Decimas novalium habet, non tenebitur inde ſolvere Decimas Eccleſiæ Parochiali: ſed integros fructus ex tali agro novali percipiet, ut colligitur ex *cit. c. quid per novale*, a contrario ſenſu, & tradit *Gl. ibid. V. Magnos*, & *Innocent. n. 4.*

XCIX. Præmittendum ſecundo. Terræ, ſive prædia, quæ ſemel ſunt novalia, ſemper, ac perpetuo debent cenſeri novalia, quoad immunitatem, de non ſolvendis ex illis Decimis, juxta *c. ult. de privil.* ubi dicitur, terra, de qua non extat memoria, quod aliquando culta fuerit, redacta per Religioſos viros de novo ad culturam, perpetuo debet, quoad immunitatem de non ſolvendis Decimis, novalium jure cenſeri: cum alias nonnunquam contingeret privilegium novalium, plus illis diſpendii, quam utilitatis afferre, nempe propter magnas expenſas, quas privilegiati fecerunt in reducendo terram, ſeu fundum infrugiferum ad culturam, *Gl. fin. ibid.* de quo plura infra. *Lib. 5. Tit. 33.* Jam ergo ſit

C. Aſſertio 1. Decimæ novalium, ſpectato Jure communi, & ſecluſis privilegiis, ad Parochum pertinent, intra cujus fines prædia de novo ſunt ſita, prout deciditur in *c. Quoniam 13. h. t.* „ Nam cum Epiſcopus Brixienſis ex Ale-
„ xandro III. quæſiviſſet, quid de Decimis novalium ſuæ
„ Diœceſis ſtatuere debeat? Reſpondit Papa, ſi terræ il-
„ læ, ſeu fundi de novo ad culturam redacti, intra cer-
„ tam alicujus Eccleſiæ Parochiam exiſtant, Decimas eo-
„ rum (detracta portione, ſeu quarta Epiſcopali) eidem
„ Eccleſiæ Parochiali eſſe aſſignandas, ſeu ſolvendas. Ratio eſt; quia Decimæ novalium ſunt prædiales, ſunt enim onus, non perſonale, ſed reale, quod ipſæ terræ, ſeu fundi ab antiquo annexum habent, *c. Si quis 42. cauſ. 16. qu. 1.* & ibi: *Gl. V. Inde abſtrahere*; adeoque ſunt obligati ad Decimas Eccleſiæ Parochiali præſtandas, intra cujus fines ſunt ſiti, quemadmodum alia prædia, ſive fundi, qui ab antiquo ſunt culti, ſicut etiam cenſus, ſive tributa mere realia, quæ non perſonis, ſed ipſis rebus, ſeu fundis ſunt impoſita, ſolvi debent illi Civitati, in qua ager, ſive fundus eſt ſitus, etiamſi ipſe poſſeſſor in alia Civitate habitet, juxta *l. Forma 4. §. Is vero; ff. de cenſib.* & *l. Imperatores; 5. ff. de publ. & vectig.* Ubi dicitur, in vectigalibus, id eſt, tributis, ipſa prædia, non perſonas conveniri. Eſt tamen diſcrimen inter tributa, & Decimas: quia tributa ipſos fundos ſecundum ſe afficiunt, tanquam inſeparabile eorum onus, *cit. l. Imperatores*; onus vero ſolvendi Decimas per ſe, & immediate non inhæret ipſi fundo: ſed ipſis fructibus, ita ut ad quemcunque poſſeſſorem fructus pervenerint, is ex illis obligetur decimam eorum partem ſolvere, ut notavit *Laym. lib. 4. tr. 6. c. 2. n. 5.*

CI. Aſſertio 2. Si novalia fiant, ſive fundi de novo coluntur intra Diœceſin: ſed non intra fines certæ alicujus Parochiæ, tum Decimæ eorum ad Epiſcopum pertinent, qui eas, vel alteri Eccleſiæ deputare, ſeu aſſignare, vel ad ſuas neceſſitates, aut uſus proprio retinere poteſt, prout ſtatuitur in *c. c. Quoniam*; *in fine*, ibi: *aliquin ipſas, ſecundum* „ *diſcretionem a Deo tibi datam, alii Eccleſiæ deputare, vel ad opus* „ *tuum poteris retinere h. t. in fine*. Ratio eſt; quia Epiſcopus eſt Ordinarius Paſtor, ac veluti Parochus totius Diœceſis ſuæ, qui, ubi non eſt proprius Parochus, providere debet, ne deſit, qui Divina Officia celebret & Sacramenta populo adminiſtret, ideoque quilibet e Diœceſi dici poteſt Parochianus Epiſcopi, *c. Parochianos h. t. & c. ult. de ſepult.* Ergo ſicuti Decimæ novalium debentur Parocho, intra cujus Parochiam ſunt ſita: ita, quæ ſunt intra Diœceſin, ſed non intra certam Parochiam, Epiſcopo debentur, ut eas vel ſibi, vel alteri Eccleſiæ applicet, prout magis expedire judicaverit, *Abb. in cit. c. Quoniam*; *n. 2.* & alii communiter.

CII. Ubi notandum primo. Epiſcopus Decimas novalium poteſt applicare alicui Eccleſiæ intra Diœceſin ſuam ſitæ: etiam ſine conſenſu Capituli, & aliis juris ſolemnitatibus, ut colligitur ex *cit. c. Quoniam*, & tradit *Abb. ibid. n. 4.* Ratio eſt: quia talis applicatio non eſt proprie dicta alienatio, cum Jus Decimarum in fundis de novo cultis ortum, nondum fuerit Cathedralis Eccleſiæ bonis incorporatum, adeoque acquiſitum. Etſi vero Prælatus non poſſit obeſſe, ſive præjudicare Eccleſiæ in bonis, ac juribus acquiſitis, non adhibitis ſolemnitatibus jure requiſitis: poteſt tamen illi obeſſe,

& præjudicare, per ſe ſolus in bonis, ac juribus acquirendis; quia aliud eſt alienare, aliud non acquirere, ita tamen, ut Eccleſia, ſi notabiliter læſa ſit, petere poſſit reſtitutionem in integrum, vel contra ipſum Prælatum agere, ſi Eccleſiæ negotia male geſſit, vel ejus commoda neglexit, ut dictum ſupra *n.* 13.

Notandum ſecundo. Si ager novalis in confinio duarum Parochiarum ſitus ſit, tum Decimæ inter illas ſunt dividendæ, pro ratione limitum, ita, ut ſi v. g. limites unius Parochiæ ſe extendant ad duas partes agri novalis, huic duæ partes Decimarum, tertia vero alteri Parochiæ detur, *Abb. in cit. cap. Quoniam; num. 5. Caniſ. tract. de Decim. cap. 11. num. 4.* Vel Epiſcopus, cui voluerit, poterit totas aſſignare.

§. II.

An privilegium de non ſolvendis Decimis extendatur etiam ad novalia, vel non extendatur?

CIII. Aſſertio 1. Probabilius eſt, non tantum privilegium eximens a ſolvendis Decimis ex propriis prædiis, quæ laboribus, & ſumptibus propriis, coluntur. ſed etiam abſolute conceſſum, de non ſolvendis Decimis ex propriis prædiis, extendendum eſſe ad novalia, poſt conceſſum privilegium, coli cœpta, ſive etiam illa comprehendere, *Suar. Lib. 1. c. 59. num. 4. Zœſius in Comment. ad Decret. Lib. 3. Tit. 30. n. 54.* Idque colligitur ex *c. Ad audientiam; 18. h. t.* ibi: *ſi intelligeremus tantum de novalibus &c.* ergo privilegium ibi conceſſum intelligitur etiam de novalibus, etſi non ſolis. Et ex *c. Ex parte, 10.* ibi: *cæteris vero ut de novalibus ſuis &c. eod.* ergo privilegium conceſſum aliis Religioſis ibi nominatis, ut Ciſtercienſibus, Templariis &c. de non ſolvendis Decimis laborum ſuorum, intelligitur datum, tam de novalibus, quam de aliis, etſi novalia in illo non ſint expreſſa. Item in *c. Ex parte; 27. h. t.* dicitur: *cui majus conceditur, etiam minus conceſſum videtur*: at exemptio abſoluta a Decimis prædialibus eſt quid majus, quam exemptio a novalibus tantum, ergo illa conceſſa, etiam hæc conceſſa intelligitur. Ratio eſt, quia ſub hoc privilegio de non ſolvendis Decimis ex propriis prædiis, generaliter & indefinite conceſſo, ſecundum propriam verborum ſignificationem, continentur etiam Decimæ novalium; quia illa ſunt etiam propria prædia, & illa negatio non ſolvendi abſoluta, ergo comprehendit omnia prædia etiam novalia, ſive omnes Decimas, tam præſentis temporis, quam futuri, cum ſub conceſſione generali, & indefinita etiam futura comprehendantur, *c. Quia circa; 22. de privil. in fine.* Et quamvis hoc privilegium ſit odioſum, cum cedat in præjudicium Eccleſiæ Parochialis, adeoque ſit reſtringendum, non tamen debet reſtringi ultra propriam verborum ſignificationem, ita ut excludat etiam prædia proprie dicta; quia hæc non eſt extenſio, ſed comprehenſio, in omni enim conceſſione per verba generalia & indefinita facta, comprehenduntur omnes ſpecies, ſive partes, ſub illis contentæ, niſi aliquid ſit exceptum: *Suar. c. l. n. 5. Fagnan. in c. Cum contingat; 29. n. 9. h. t.* Id vero intelligendum eſt, per ſe loquendo, nam per accidens fieri poteſt, ut propter enormem læſionem Eccleſiæ Parochialis, non obſtante tali privilegio, ſolvi debeant Decimæ ex novalibus, *c. Quod per novale, 21. in fine de V. S.* vel congrua fieri compoſitio, *c. Suggeſtum; 9. h. t. Suar. c. l. n. 6.*

CIV. Aſſertio 2. Privilegium percipiendi Decimas ex prædiis ad aliam Eccleſiam Parochialem, vel non Parochialem pertinentibus, non extenditur ad Decimas Novalium, quæ poſt conceſſionem privilegii fiunt in tali Eccleſia, vel intra fines illius, idque procedit, ſive Laicis, ſive etiam Religioſis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis tale privilegium ſit conceſſum, niſi illarum quoque Decimarum expreſſa mentio fiat. Ita docet *Covarr. Lib. 1. reſol. c. 17. n. 13. Gutier. Lib. 2. qq. Canonic. c. 25. n. 123. Suar. Lib. 1. c. 83. n. 5. & 6. Rodriq. tom. 2. qq. Regul. q. 42. art. 7. Barb. in c. Ex parte; 27. n. 3. h. t. Zœſ. c. l. n. 56.* Idque ſumitur ex *c. 2. in princ. h. t. in 6.* ut infra oſtendetur. Ratio eſt, quia licet privilegium hoc, quoad Clericos, ſit minus odioſum, quam quoad Laicos, qui Decimas poſſidere non poſſunt: ſimpliciter tamen eſt odioſum, quia præjudicat Eccleſiæ, vel Parochiæ, ad quam jure communi Decimæ etiam novalium ſpectant, ideoque eſt reſtringendum etiam reſpectu Clericorum, *arg. c. Cum olim; 6. de conſuet.* quod ita intelligendum eſt, ſi verba privilegii talia ſint, ut ſalva verborum proprietate poſſint reſtringi ad prius culta prædia, ita ut non extendantur ad novalia, tunc enim ſive, Clericis, ſive Laicis privilegium ſit conceſſum, illud intelligi debet de jure Decimarum, quod tunc eſt, ſeu in ordine ad prædia ſive fundos, qui onere Decimarum jam ſunt affecti, non autem de jure Decimarum nondum exiſtente: aut in ordine ad fundos, qui onus Decimarum nondum ſuſtinent, cujuſmodi ſunt prædia novalia, quæ poſtea primum excolentur. Secus eſt, ſi verba talis privilegii, ſalva verborum proprietate, non poſſint reſtringi ad fundos prius, & ab antiquo cultos, tunc enim vi verborum etiam novalia comprehenduntur. Niſi privilegium, juxta proprietatem verborum intellectum, contineret injuſtitiam, vel iniquitatem, quia cederet in omnis grave detrimentum alterius, ſi comprehenderet etiam novalia, ut in privilegio conceſſo perſonis Eccleſiaſticis, vel Laicis percipiendi Decimas alterius Parochiæ: per illud enim ſi extenderetur etiam ad Decimas novalium, omnino privaretur Parochia illa jure Decimarum in toto ſuo territorio, & omni ſpe habendi commoditatem aliquam ex tota illa terra. Alia vero ratio eſt, de privilegio negativo, non ſolvendi Decimas ex propriis prædiis, ſub quo comprehenduntur etiam Decimæ novalium, ut ſupra dictum; tum quia hoc ex vi verborum eſt magis univerſale, propter negationem abſolutam, quam includit: tum quia longe minus grave præjudicium affert Parochiæ, ſive Eccleſiæ, ad quam alias Decimæ ſpectant, quia illam ſolum privat Decimis prædiorum, pertinentium ad unam perſonam vel Monaſterium, *Suar. c. l. n. 6.*

„ CV. Sed obſtare videtur *cap. Ex parte; 27. h. t.* in quo Abbas quidam Innocentio III. ſupplicavit, cum Monaſterio ſuo indultum fuerit, ut de laboribus terræ Parochiarum ſuarum Decimas integre percipere poſſit, dignaretur etiam per privilegium concedere; ut de terris, quæ intra Parochias ſuas de novo rediguntur ad culturam, Decimas quoque percipere, & exigere poſſit Monaſterium, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* Reſpondit Papa, cum dicto Monaſterio, quod majus eſt, ſit conceſſum, videlicet ut Decimas de laboribus terræ Parochiarum ejus integre perciperet, conſequenter etiam de novalibus eas exigere poſſe; quia quando majus conceditur, etiam quod minus eſt, conceſſum eſſe videtur.

CVI. Verum ex hac reſponſione Pontificis magna oritur difficultas, nam vel Parochiæ, ex quarum terris Decimæ petebantur, pertinebant ad Abbatem, vel non? Non prius, quia tunc fruſtra, & inutiliter Abbas impetraſſet privilegium percipiendi Decimas, quippe quæ de jure communi ad ipſum ſpectabant: nec ratio ſubjuncta, cui majus conceditur, etiam minus conceſſum cenſetur, tunc locum habere poteſt. Non poſterius, ut patet tum ex illis verbis, *Parochiarum ſuarum*, ergo hæ pertinebant ad Abbatem. Tum quia privilegium percipiendi Decimas in aliena Parochia, cum cedat in præjudicium ejuſdem, reſtringendum eſt, & non extendendum ad novalia, ut patet ex *c. Cum tua; 25. §. fin. h. t. & c. 2. in princ. eod. in 6.* Neque ratio illa ſubjuncta, *cum majus conceditur, etiam minus conceſſum videtur*, habet locum in conceſſionibus odioſis, & præjudicialibus, in quibus etiam ob majoritatem rationis, non debet fieri extenſio ad caſum non expreſſum, ut colligitur ex *c. Cui; 27. de præb. in 6. & ex communi docet Sanch. l. 8. de matr. diſ. 1. n. 32. Barb. de offic. Epiſc. alleg. 33. num. 13.* Ubi ait, quod in privilegiis particularibus & diſpoſitionibus odioſis argumentum a majore ad minus affirmative non valet. Itaque rectius reſpondetur cum *Suar. Lib. 1. cap. 23. num. 6. & 7. Barb. in Collect. in cit. c. Ex parte; 27. num. 3. & 6. & aliis ſupr. cit.* non agi ibi de privilegio percipiendi Decimas ex alienis Parochiis, adeoque de privilegio contrario juri communi: ſed de ordinario jure Parochiali, eo quod ab antiquo Parochiæ illæ pertinuerint ad Abbatem, & Monaſterium, cui erant incorporatæ: ſed earum Decimas, prætextu cujuſdam conſuetudinis, Epiſcopus alteri cuidam Canonico conceſſit, & aſſignavit, ut patet *ex integra hujus cap. lectione apud Rebuff.* Deinde vero Abbas a Sede Apoſtolica impetravit, ut antiquum jus Decimarum in Parochiis illis ſibi & Monaſterio reſtitueretur: poſtea vero etiam petiit, ut declararet Pontifex, in illa ſpeciali conceſſione, etiam jus percipiendi Decimas ex novalibus ſibi, & Monaſterio reſtitutum eſſe: Ad hoc Reſpondit Pontifex, fruſtra hoc peti, eo quod Decimæ Novalium jure communi ad ipſum Abbatem, ac Monaſterium pertinebant: imo nunquam ablatæ fuerunt, quandoquidem in illa ſpeciali conceſſione ab Epiſcopo alteri facta: percipiendi Decimas in alienis Parochiis, Decimæ Novalium non fuerunt comprehenſæ; cum enim talis conceſſio cedat in præjudicium Eccleſiæ Parochialis, cui de jure communi competit jus Decimarum, ideo non comprehenduntur in illa Decimæ Novalium. Quare cum Abbati conceſſum fuerit, quod majus eſt, vel potius reſtitutum, videlicet jus percipiendi Decimas, quod jure communi ipſi Abbati, & Monaſterio competebat ratione Parochiarum incorporatarum, ſed ſpeciali jure, ſive conceſſione Epiſcopi Abbati, & Monaſterio ademptum fuerat: multo magis conceſſum cenſebitur, quod minus, & facilius eſt, videlicet jus percipiendi Decimas Novalium, quod ei nunquam ablatum fuit, per ſpecialem illam conceſſionem Epiſcopi: ſed jure communi ad Parochias etiam ſpectat. Aliter explicant in *cit. c. Ex parte Innocent. & Hoſtienſ. ib.* & ſequitur *Caniſius Tract. de Decim. c. 11. n. 9.* Nempe quod Abbas habebat jus Patronatus in illis Parochiis, alioquin nullum beneficium fuiſſet; cum Decimæ Novalium ipſo jure ſpectent ad Eccleſias Parochiales: precibus autem fruſtra impetratur, quod a jure alias conceſſum eſt.

CVII. Aſſertio 3. Si Privilegium percipiendi Decimas ex novalibus conceſſum ſit iis, qui antiquas Decimas in aliquo loco percipere ſolent, non debet illud extendi ad Decimas novalium, quas alii tempore impetrati Privilegii poſſidebant, tanquam jure ſibi debitas: ſed intelligi debet de iis tantum novalibus, quæ in futurum poſt impetratum Privilegium fiunt: (niſi ſpecialis mentio de Decimis Novalium in Privilegio facta ſit, *juxta c. Dudum, 35. de privil.*) Et intelligi etiam debet, privilegium illud eſſe conceſſum, ſecundum illam tantum partem, ſeu quantitatem, in qua antiquæ Decimæ ab impetrante privilegium percipiebantur, prout decernitur in „ *c. Statuto; 2. in princ. h. t. in 6.* Ubi Alexander IV. ſtatuit, & declaravit, quod privilegium Apoſtolicum pluribus, maxime Religioſis, conceſſum, ut poſſint percipere Decimas Novalium, ſecundum illam portionem, in qua antiquas Decimas iidem hactenus perceperunt, non debeat extendi ad illas Decimas Novalium, quas tempore impetrati, ſeu conceſſi privilegii, alii poſſidebant (nunquam jure ſibi debitas. *Gl. hic V. Poſſidebant*) niſi de his expreſſa quoque mentio fiat. Sed neque ad alias Novalium Decimas extendi debet, niſi in iis locis, in quibus tempore privilegii impetrati, ipſi impetratores Decimas antiquas habebant: & ſecundum eam ſolum portionem, quam eaſdem antiquas Decimas ipſi impetratores, tempore impetrationis, percipiebant.

Declaratur res exemplo, Monaſterium aliquid percipiebat, ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, medietatem Decimarum ex prædiis ſitis prope rivum, alteram medietatem pertinentem ad Parochiam: ſed cum hoc privilegium non extenderetur ad Decimas Novalium, ideo periit, & impetravit aliud privilegium, ut cum habeat jus percipiendi Decimas in eo loco, etiam ex novalibus percipere eas poſſit: hæc impetratio intelligi debet de novalibus, non jam factis, & quorum Decimæ ad alias

alios pertinent, v. g. Parochiam (nam privilegium non debet intelligi cum præjudicio tertii, niſi exprimatur) ſed de iis novalibus, quæ poſt tempus impetrationis, ſeu datæ, fiunt in eodem fundo circa eundem rivum, & quidem ſecundum medietatem tantum, *Gl. hic V. Nec ad alias*. Ratio eſt, quia hæc eſt intentio, tum petentis, tum concedentis privilegium, ut non minus ex novalibus Decimas percipere liceat, quam ex fundis frugiferis certi alicujus loci ab antiquo percipiebantur, & ideo aſſimilatum intelligi debet ſecundum conditiones ejus, cui aſſimilatur, ſive diſpoſitio, quæ ſe refert ad aliam, determinatur per illam in loco, quantitate, & tempore, ut ait *Anchar. in cit. c. 2. not. 2. h. t. in 6.*

,, CVIII. Aſſertio 4. Sed etſi impetrantes privilegium percipiendi Decimas Novalium, tempore impetrationis, integras Decimas antiquas, vel ultra medietatem percipere ſint ſoliti: impetratio tamen hæc decimarum ex novalibus, de medietate tantum, intelligi debet; quia non eſt veriſimile, quod ſi tunc de plena, & integra perceptione veterum Decimarum ab impetrante fuiſſet expreſſum, Apoſtolicam Sedem in tam gravi præjudicio Eccleſiarum Parochialium, majorem conceſſionem, nempe percipiendi integras Decimas Novalium facturam fuiſſe; ideoque ſtatuit Pontifex, ne ratione talis indulti, ſive jam impetrati, ſive impetrandi, deinceps plus poſſit, quam medietas Decimarum Novalium acquiri, aut percipi: ſub qua tamen declaratione non comprehenduntur Ciſtercienſes, & Carthuſienſes, prout habetur in *cit. c.* 2. §. *Statuimus*; *h. t. in* 6. Ratio eſt, quia privilegium de percipiendis Decimis ad aliam Eccleſiam ſpectantibus, valde odioſum eſt, & ideo hanc ſpecialem declarationem, & limitationem fecit Papa, & quidem exorbitantem a jure communi, cum alioquin etiam odioſum privilegium, ſi abſolute & illimitate conceſſum ſit, omnia ſub illo contenta comprehendere debeat, *Suar. lib. 5. c. 32. n. 5.* & dictum ſupra.

,, CIX. Aſſertio 5. Si Religioſi (etiam exempti) in quibuſdam Parochiis omnes antiquas & majores Decimas, vel partem illarum, ex Laicorum ipſis facta conceſſione percipiant, non ideo etiam Decimas Novalium, quæ poſtea fiunt, pro eadem vel ſimili portione percipere poſſunt, niſi rationabilis cauſa ſubſit, ob quam eas petere poſſint, prout ſtatuitur in *cit. c.* 2. §. *ult. h. t. in* 6. Ratio eſt, quia ſi laico per legitimam auctoritatem Eccleſiaſticam ex privilegio conceſſum ſit jus percipiendi Decimas (de quo infra) ea conceſſio non ſe extendit ad Decimas Novalium, ſicut enim ipſi laico non accreſcebant Decimæ Novalium, nec ipſe eas percipere poterat: ita quoque ſi Laicus donet Decimas alicui Monaſterio, vel loco Religioſo, in tali donatione Decimæ Novalium non comprehenduntur, & conſequenter ipſi Religioſi illas percipere non poterunt; *nemo enim plus juris in alium transferre poteſt, quam ſibi competere noſcatur, juxta Reg. Jur. 79. in* 6. Non obſtat, quod ſi jus Patronatus Laicis competens, translatum ſit in Eccleſiam, id aſſumat naturam juris Patronatus Eccleſiaſtici; ita ut competant ſex menſes ad præſentandam, & non tantum quatuor, *juxta c. un. de jure patron. in* 6. Nam reſpondetur cum *Gl. fin. in cit. c.* 2. §. *ult. h. t. in* 6. quod ibi res donata a laico Eccleſiæ, mutat naturam, ſine ullius præjudicio, ideoque lata ſit interpretatio: hic autem fieret mutatio Novalium, cum præjudicio Eccleſiæ Parochialis, ideoque ſtricta facienda eſt interpretatio.

§. III.

An præſcriptio decimarum, intra certum locum, extendatur ad Decimas Novalium, & an ſi fundus mutetur, ita ut v. g. ex prato fiat ager, maneat obligatus ad Decimas ſolvendas ſicut ante?

CX. Aſſertio 1. Qui præſcripſit Decimas prædiales intra fines alienæ Parochiæ, non poteſt, vi illius præſcriptionis, percipere Decimas Novalium poſtea factorum, intra eandem Parochiam, niſi ex rationabili cauſa oſtendat, illas ad ſe pertinere, prout ſumitur ex *c. Cum contingat 29. h. t.* & *ex ſumma ejuſdem.* ,, Ubi ex Innoc. III. quæſitum fuit: cum interdum contingat, ut intra fines alicujus Parochiæ, alia Eccleſia non Parochialis, vel perſona Eccleſiaſtica ab antiquo tempore Decimas percipere ſoleat, & poſtea de novo fiant Novalia intra eandem Parochiam, ad quem hujuſmodi Novalium Decimæ pertineant? Reſp. Papa: cum perceptio decimarum ad Parochialem Eccleſiam de jure communi pertineat, ideo Decimas Novalium, quæ fiunt intra illam Parochiam, ad eandem pertinere: Niſi ii, qui alienas Decimas hactenus percipere ſolebant, rationabilem cauſam oſtendant, ex qua appareat, Novalium Decimas ad ipſos pertinere. Ratio eſt, quia præſcriptio ſine poſſeſſione, vel quaſi poſſeſſione non procedit, & non plus quis præſcribit, quam poſſidet: at vero Decimas Novalium, quippe quæ hactenus non exiſtebant, præſcribens non poſſedit, neque illas unquam percepit, cum nihil ex terris illis incultis decimarum nomine acceperit, antequam ad culturam redigerentur, ergo neque præſcribere illas potuit, *Abb. in cit. c. Cum contingat, n. 9. Covarr. lib. 1. reſol. c. 17. n. 13. Suar. l. 1. c. 20. n. 9.*

CXI. Notandum hic primo. Poteſt una Eccleſia, etiam non Parochialis, vel etiam perſona Eccleſiaſtica, ratione beneficii ſui, Decimas præſcribere in aliqua Parochia; quia talis præſcriptio non repugnat juri Divino, nihil enim refert, an hæc, vel illa Eccleſia aut perſona Eccleſiaſtica Decimas illas obtineat. Licet autem in hoc cap. nulla fiat expreſſa mentio de præſcriptione, nihilominus tamen *Gl. hic V. ab antiquo. Abb. n. 2. & alii Dd. communiter* hoc c. intelligunt de præſcriptione, ita ut quando dicitur, ad quempiam pertinere aliquid ab antiquo, dicatur ad eum pertinere jure præſcriptionis, quia poſſedit tanto tempore, quantum ſufficit, ad præſcribendum.

Notandum ſecundo. Si alicui generaliter, & indefinite conceſſum ſit jus percipiendi omnes Decimas, intra fines certæ Parochiæ, ſive per privilegium, aut tranſactionem, ſive alio modo, ille, quidem vi talis conceſſionis, acquirit jus ad omnes Decimas, præſentes, & futuras percipiendas: non tamen ad Decimas Novalium, cum enim Novalia, tempore factæ conceſſionis, non extiterint, non poteſt cenſeri conceſſionem de iis aut jure earum, quod actu non eſt, vel fuit, factam eſſe. Excipe, niſi alicui per privilegium, vel tranſactionem expreſſe etiam conceſſum eſſet jus ad Decimas Novalium percipiendas, ſi quando orta fuerint, ut colligitur ex *cit. c. Cum contingat in fin. Gl. fin. ibid.*

Notandum tertio. Si Monaſterium aliquod, vel alia Eccleſia, ab antiquo tempore, quo percepit Decimas ex prædiis alienæ Eccleſiæ, decimarum nomine, ex terris incultis, v. g. nemoribus, paſcuis, paludibus, ſaltem modicum aliquid, decimarum nomine, percepit, ut ligna, fœnum, glandes &c. poſtea vero terra illa ad culturam redigatur, & fiat ager novalis, tum Monaſterium, vel Eccleſia illa jus acquiſivit exigendi, & percipiendi Decimas ex fructibus agri illius novalis, *arg. c. Cum in tua 30. h. t.* quia ipſa terra ab antiquo jam fuit decimalis, & realiter obnoxia Monaſterio, vel Eccleſiæ illi, & non reſpectu certorum tantum fructuum, ſeu proventuum, ideoque etiam exculta manet obligata ad Decimas, *Jo. Andr. in cit. c. Cum contingat in fine*, & ibi *Gloſſ. marg. & Abb. in fin. Barboſ. num. 6. Suar. citat. cap. 20. n. 10.*

CXII. Aſſertio 2. Si prædium ſeu fundus ad Decimas obligatus mutetur, ac convertatur v. gr. ex prato in agrum, vel ex prædio Urbano fiat Ruſticum, tum fundus, ſeu prædium novale, ſive de novo cultum eſt obligatum ad Decimas prædiales ſolvendas eidem, cui antea debebantur, prout ſumitur ex *c. Commiſſum 4. h. t.* Nam cum ad Adrianum IV. Pontificem delatum fuiſſet, quod Monachi de Boſſe Eccleſiæ S. Mariæ, in cujus Parochia commorabantur, Decimas integre non perſolverent: mandat idem Papa Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi (qui poſtea circa annum Chriſti 1172. pro libertate Eccleſiæ defendenda martyrio coronatus eſt, ſub Alex. III. ut notat *Gl. marg. hic*) ut Monachos ad Decimas ex terris, ſive fundis novis, in quibus olim domus conſtructæ fuerant, integre ſolvendas eidem Parochiæ compellat, ſicut eæ, priuſquam Monachi in illa Parochia morarentur, perſolvi conſueverunt: (videlicet ex penſionibus domuum). Et ſicut olim ex paſcuis Decimæ perſolvebantur ita nunc ex eiſdem fundis ad frugum fertilitatem perductis, Decimæ, abſque diminutione perſolvantur. Ratio eſt, quia tametſi terræ hujuſmodi qualitas mutetur, non tamen ſubſtantia, ut ait *Jo. Andr. hic n.* 2. ſiquidem terra, quæ ab antiquo decimalis erat, non fuit oblata ad certum genus fructuum, ſive proventuum, ſed ad quoslibet, *juxta c. Cum intra 30. h. t.* ideoque licet terra, ſive fundus ſecundum qualitatem mutetur, adeoque accidentaliter, quia ex prædio urbano fit ruſticum, vel ex paſcuis ager, ipſa tamen obligatio ad decimas manet in ſubſtantia feudi invariata.

CXIII. Hinc colligitur primo. Quod dominus fundi decimalis poteſt, pro arbitrio, conditionem ſive qualitatem illius mutare, v. g. ex agro facere vineam, vel hortum, aut vice verſa, etiam ſine conſenſu Eccleſiæ, cui fundus eſt ad Decimas obnoxius, dummodo ex fundo ſic mutato etiam decimam partem fructuum, ſeu proventuum eidem ſolvat, ut colligitur ex *cit. c. Commiſſum*, & docet *Abb. ibid. n.* 2. *& Azor. p. 1. Inſt. l. 7. c. 24. q. 20. & alii communiter*, ideo ſi prima ex re Decimæ non ſolvebantur, quia nullos ea fructus ferebat, ſed poſtea fertilis reddita ſit, debent Decimæ dari ex fructibus, qui percipiuntur. Item ſi res prius minus erat fertilis, & pauciores fructus reddebat, ideoque etiam minores Decimæ ex ea pendebantur, poſtea fertilior facta ex ea majores Decimæ ſunt pendendæ.

CXIV. Colligitur ſecundo. Si per conſuetudinem alicubi ſit inductum, ut ad unum pertineant Decimæ ex vineis v. g. ad Monaſterium, ad alium vero v. g. Parochum, Decimæ ex agris: poſtea vero agri in vineas convertantur: hoc caſu Monaſterium percipiet decimas vinearum ex iis tantum prædiis, in quibus conſuetudo eſt præſcripta; non autem ex aliis, quæ de novo in vineas ſunt converſa, has enim Parochus percipiet, ſicut antea ex agris percepit, ut poſt *Hoſtienſ.* docet *Jo. Andr. in cit. c. Commiſſum, n.* 3. Ratio eſt, tum quia licet mutata ſit qualitas terræ, ſeu fundi, non tamen ſubſtantia: tum quia, cum Monaſterium jus decimandi in prædiis ſive agris de novo in vineas converſis, non poſſederit, non poteſt cenſeri illas præſcripſiſſe, nam præſcriptio ſine poſſeſſione non procedit, & cum ſit ſtricti juris, non eſt extendenda ad futura, etiam ſimilia non poſſeſſa, ut docet *Gl. in c. Auditis 15. V. Interrupt. de præſcr. Abb. in c. Cum intra 30. n. 3. h. t.* Aliud vero quoad hoc dicendum eſt de tranſactione, *juxta c. 3. h. t.* vel de privilegio, *juxta c. Quia circa 22. de privil.* Si enim Monaſterio v. g. conceſſum ſit privilegium generatim, & indefinite percipiendi Decimas ex vineis, & agri poſtea convertantur in vineas, etiam ex iſtis Decimæ ſolvendæ ſunt Monaſterio, & non amplius Parochiæ; quia conceſſio generalis, & indefinita etiam ad futura extenditur, *cit. c. Quia circa*, niſi appareat aliam fuiſſe intentionem concedentis, ut patet ex *ſupr. dictis num. 80. h. t.* Sed & viceverſa ſi vineæ, ex quibus Monaſterium per privilegium decimas percepit, in agros vertantur, illæ Parochiæ deinceps ſolvendæ erunt; nam qui ſentit debet onus, etiam commodum percipere debet, *juxta Reg. Jur. 55. in* 6. Excipi debet, niſi per talem conceſſionem privilegii Eccleſia Parochialis nimium gravetur, quia nimirum poſtquam agri pleri que in vineas converſi ſunt, ex quibus privilegiati Decimas percipiunt, Parochus, & alii Miniſtri Eccleſiæ neceſſariam, & decentem ſuſtentationem non habeant: tunc enim vel implorato Judicis officio, vel partium tranſactione ſubveniri debet Eccleſiæ

Parochiali, quia privilegium ceſſat, ſi in grave præjudicium aliorum cedat, c. *Suggeſtum*; 9. *h. t.*

CXV. Cæterum quod dictum, præſcriptionem non extendi ad ſimilia futura: Id limitari debet, niſi conſuetudo aliqua univerſaliter ſit præſcripta, tum enim ea extenditur ad omnes ſpecies ſub univerſali contentas, ut docet *Innoc. in c. ult. n. 10. de offic. Archid.* ſic ſi quis juriſdictionem generatim præſcripſit ea præſcriptio extenditur ad omnes ejuſdem ſpeciei, ſeu conſimiles, ut *poſt Baldum tradit Jaſon in l. Imperium*; 3. *nu. 23. ff. de juriſd.* Pari igitur ratione, ſi v. g. Monaſterium aliquod probet, ſe a tempore immemoriali ex vineis, quæ de novo in aliquo loco intra Parochiam ſito, plantatæ ſunt, decimas exegiſſe, tanquam ſibi debitas, ex omnibus vineis de novo plantatis: hoc caſu, Monaſterium per talem conſuetudinem legitime præſcriptam acquiſivit jus univerſale percipiendi Decimas, in omnibus ſimilibus caſibus particularibus, videlicet percipiendi Decimas ex omnibus vineis, etiam de novo plantatis, intra eandem Parochiam.

S E C T I O VI.

De variis modis, quibus acquiri poteſt Jus decimandi in alia Eccleſia, aut Parochis, vel immunitas ab obligatione ſolvendi Decimas.

§. I.

An & qua ratione per conſuetudinem acquiri poſſit Jus decimandi in aliena Eccleſia vel Parochia?

CXVI. Aſſertio 1. Poteſt per conſuetudinem legitime præſcriptam, induci, ut Eccleſia aliqua, aut Monaſterium, vel perſona Eccleſiaſtica jus acquirat percipiendi Decimas, ea prædiis intra alienam Parochiam ſitis, quæ alioquin de Jure communi ad illam Eccleſiam Parochialem pertinerent ut docet *Suar. l. 1. c. 22. n. 1. & alii Dd. communiter*. Idque patet ex *c. Cum ſint*; 18. *in fine & c. Ad Apoſtolicam*; 30. *h. t.* Ratio eſt quia conſuetudo legitime præſcripta derogare poteſt Juri communi poſitivo *c. ult. de conſuetud.* & per conſequens jus uni Eccleſiæ competens in aliam transferre, *c. Cum dilectus*; 8. *eod.* Neque vero abſoluta neceſſarium eſt, ut Decimæ prædiales ſolvantur Eccleſiæ Parochiali, in qua ſita ſunt prædia, ſed ſufficit eas ſolvi Deo, in ſignum, & recognitionem univerſalis dominii, & in uſum quorumcunque Clericorum, qui ea conſuetudine, vel privilegio, vel alio juſto titulo jus decimandi acquiſiverunt, *Canij. Tract. de decim. c. 9. n. 3.*

CXVII. Porro ad hanc præſcriptionem probabilius requiruntur 40. anni, cum titulo, vel tempus, cujus initii memoria apud homines non extat, ſine titulo prout prius habetur in c. *Ad aures*; 6. *de præſcr.* poſterius in *c. 1. eod. in 6. junct. c. de reg. jur. ſpol. in 6.* Ex quibus hanc regulam generalem deſumunt Dd. quod ad præſcriptionem contra Eccleſiam requirantur 40. anni, cum titulo, quando Jus commune, vel præſumptio eſt contra præſcribentem, vel tempus immemoriale ſine titulo. Atqui Jus Canonicum, non tantum præſumit Decimas ad Eccleſiam Parochialem, ejuſque Miniſtros ſpectare: ſed etiam ſevere prohibet, eas ab aliis Clericis, aut Eccleſiaſticis perſonis percipi, cum ſint inſtitutæ, ut præſtentur a plebe in alimenta, congruamque ſuſtentationem Clericorum, eidem plebi miniſtrantium ſpiritualia, ut ait *Covarr. Lib. 2. reſol. c. 17. n. 7. Suar. cit. c. 22. n. 3.* & tradit *Glanc. c. Cum ſint*; 18. *V. Ad conſuetudinem*; *h. t.* Ubi ait, per quam juri communi præjudicatur, & in c. *Ad Apoſtolica*, *V. Conſuetudo*; *hoc. tit.* & ſumitur ex *c. Si quis*; 42. *& c. ſeq. cauſ. 16. quæſt. 1. & c. 1. cauſa 16. quæſt. 1. & c. 5. cauſ. 13. quæſt. 1. & aliis.*

Id autem intelligendum eſt, quando Eccleſia, quæ non eſt Parochia propria, præſcribit contra Eccleſiam propriam, v. g. Monaſterium contra Parochiam, in qua Prædia ſita ſunt, tunc enim requiruntur 40. anni cum titulo. Aliud vero eſt, ſi una Parochia, in qua Sacramenta percipiuntur, præſcribat Decimas contra alteram Parochiam, in qua prædia ſunt ſita, ut in caſu *cit. c. Cum ſint, & c. Ad Apoſtolica*; *h. t.* tunc enim probabile eſt, quod ad præſcribendum, aut conſuetudinem introducendam ſufficiat tempus 10. annorum inter præſentes, vel 20. inter abſentes, cum titulo; quia jus huic præſcriptioni, aut introducendæ conſuetudini non reſiſtit, adeoque illa non eſt contra, ſed ſolum præter jus, quod potius illi aſſiſtit, ait enim in hoc caſu ſequendam eſſe conſuetudinem diu obtentam, ut patet ex *cit. c. Cum ſint, & c. Ad Apoſtolica*; tempus autem 10. annorum eſt diuturnum, ſeu longum, *Abb. in cit. c. Cum ſint*; *an. 6. in fine, & Covarr. c. l. nu. 8. §. Quarto, Gutier. cit. c. 21. Laym. Lib. 4. tr. 6. an. 7.* Licet contrarium teneat *Suar. cit. c. 12. nu. 7.* Ubi tamen *nu. 8.* admittit, ſi dubium ſit de ipſo prædio, ad cujus Parochiæ fines pertineat, tum poſſe unum Parochum contra alium 10. annis præſcribere.

CXVIII. Aſſertio 2. Qui præſcripſit jus percipiendi Decimas in certa terra, vel fundo, is cenſetur etiam præſcripſiſſe jus percipiendi Decimas ex omnibus fructibus, qui in terra, vel loco illo naſcuntur, prout deciſum eſt in *c. Cum in tua*; 30. *h. t.* Nam cum quædam Monaſteria, ſive Conventuales Eccleſiæ

„ ab antiquo tempore Decimas majores, & minutas ſeu
„ minores (ut ex fœtibus animalium, pullis, ovis & fru-
„ ctibus ex hortis, *Gl. hic V. Minutas*) in multis Parochiis
„ percepiſſent, ſed de quibuſdam fructibus (v. g. de lino, vel
„ lupulis) Decimæ illis Monaſteriis non ſunt ſolutæ, poſtea
„ factum eſt, ut in eiſdem terris, ſeu prædiis prædicti fru-
„ ctus ſeminarentur & provenirent. Unde quæſitum fuit, utrum
„ hoc caſu Decimæ horum fructuum ad Monaſteria, quæ alias
„ Decimas ab antiquo percipiebant (eoſque præſcripſerunt,
„ *Gl. hic V. Antiquo*,) an vero ad Parochiales Eccleſias quæ
„ nec majores, nec minores Decimas in illis prædiis antea
„ percipiebant, debeant pertinere? Ad hoc reſpondet Papa
„ Innocentius III. ſi ex illa terra, ſive prædio, ex quo Mo-
„ naſteria vel Conventuales Eccleſiæ ab antiquo aliquos, ra-
„ tione decimarum, proventus percipiebant: tunc ex fructi-
„ bus, qui modo in illa terra proveniunt, (v. g. lini vel lupu-
„ lis) Decimæ dictis Monaſteriis ſunt ſolvendæ, cum ab
„ antiquo ipſis fuerit eiſdem decimalis, & non debeat una
„ eademque Eccleſia (alias legitur, *una eademque res*, ut
„ notat *Gl. margin. hic*) diverſo jure conſerri: alioquin
„ ſi terra illa non fuiſſet Monaſteriis decimalis, Deci-
„ mæ ea illis fructibus Eccleſiis Parochialibus ſolvendæ
„ forent, ad quas jure communi ſpectat perceptio de-
„ cimarum.

Ratio eſt, quia jus decimandi, quod diuturno uſu, cum bona fide, acquiritur per ſe refertur ad ipſam terram, ſeu fundum, qui abſolute ſit decimalis ſive obnoxius Decimis ei, qui ipſum præſcripſit: ad certos autem fructus, qui ibi naſcuntur, non niſi per accidens, & occaſionaliter refertur, quia ibi ſunt ſati & nati. Exemplum dat *Abb. in cit. Cum tua*; *n. 5. & 5. h. t.* Si quis exercet, animo acquirendi juriſdictionem univerſaliter per annos 40. in certo loco ſeu territorio, juriſdictionem, circa omnes actus tunc occurrentes, capiendo, & plectendo fures, & alios ſceleratos, nullum autem homicidam, vel quia nullum homicidium fuit ibi comiſſum, intra illud tempus, vel quia nulla occaſio homicidas capiendi ſe obtulit, talis ſane præſcripſit juriſdictionem in territorio, illo, etiam quoad homicidas; quia ſub generali ratione exercebatur juriſdictio in illo territorio, quoad omnes ibi delinquentes. Similiter ſi in aliqua terra per annos 40. percepti ſint certi fructus, ſub generali ratione juris decimandi, eadem ratio in aliis etiam fructibus procedere debet, adeoque quoad illos etiam præſcriptum eſſe cenſetur jus decimandi, qui ea eadem terra colliguntur, v. g. per 40. annos tantum fuit ſeminatum triticum & ſiligo in aliquo prædio, ſeu agro, ex quo percepit Decimas Monaſterium aliquod, poſtea fuit ſeminatum hordeum, vel avena, hoc caſu Monaſterium præſcripſit etiam jus decimandi quoad hordeum, vel avenam; quia hoc ipſo, quod prædium illud factum eſt decimale Monaſterio quoad certos fructus, videlicet triticum & ſiliginem, etiam factum eſt decimale, reſpectu omnium aliorum fructuum; quia una eademque res non debet diverſo jure cenſeri, ut nimirum quoad aliquos fructus eadem terra ſit Decimis obnoxia, quoad alios non, cum in omnibus eadem militet ratio, & dum una Eccleſia Conventualis. v. g. fuit in quaſi poſſeſſione juris decimandi triticum, fuit directe & conſequenter etiam in quaſi poſſeſſione decimandi hordeum, quod poſtea loco tritici fuit ſatum in eodem fundo, *Abb. in cit. c. Cum tua, num. 6. Covarr. pract. qq. c. 37. num. 5. Fagnan. in d. Cum contingat*; 29. *num. 13. hoc tit.*

CXIX. Excipitur primo. Niſi Decimæ ea certis fructibus ab antiquo ſolutæ fuerint Eccleſiæ Parochiali, v. g. Decimæ minores olerum, lini, lupulorum &c. ex iiſdem prædiis: alii vero fructus, ſive Decimæ majores Eccleſiæ Conventuali, v. g. Monaſterio, tunc enim hæc non potuit Decimas minores aliorum fructuum ſub univerſali ratione præſcribere, cum has Eccleſia Parochialis ſolita ſit percipere, ut colligitur ex integra lectione *cit. c. Cum in tua, & ibid. Abb. n. 6. in fine.* Ex quo ſequitur, quod unum idemque prædium ſive fundus poſſit eſſe decimalis, partim uni Eccleſiæ, partim alteri. Nec obſtat, quod una eademque res non debeat diverſo jure cenſeri. Nam hoc ita intelligendum eſt, quando eadem ratio militat: ſecus ſi diverſa, ut docet *Abb. c. l. n. 7.* hoc eſt: non poteſt eadem res, uno eodemque reſpectu, diverſo jure cenſeri, nempe ut eadem Eccleſia, reſpectu ejuſdem terræ, ſeu fundi, poſſit unum genus, ſeu ſpeciem fructuum percipere, non item alteram, vel ut quis reſpectu ejuſdem territorii, unam ſpeciem juriſdictionis exerceat non item alteram; alioquin vero non eſt impoſſibile, neque inſuetum, ut una eademque res diverſo jure cenſeatur, videlicet, ut una eademque terra, quoad fructus majores, ſit obligata ad Decimas ſolvendas uni Eccleſiæ, & quoad fructus minores alteri Eccleſiæ, vel Perſonæ, vel ut una eademque terra, quoad aliquos actus juriſdictionis, ſit uni domino ſubjecta, quoad alios alteri.

Excipitur ſecundo. Niſi domini, vel coloni prædiorum immunitatem a ſolvendis Decimis ex certis fructibus v. g. minutioribus, ut oleribus, fructibus arborum &c. præſcripſerint, eo quod longiſſimo tempore 40. annorum, cum titulo colorato, vel ſaltem vulgata fama aut perſuaſione immunitatis, Decimas illas minores, etiam cum naſcerentur, non ſolverint, licet Decimas majores pendere ſint ſoliti. Nam ſi Decimas minores ideo coloni non ſolverunt, quia longiſſimo tempore nullos tales fructus minutiores terra, ſeu fundus protulit, adeoque occaſio illas Decimas ſolvendi vel exigendi defuit, non potuit eſſe præſcriptioni locus, quia nunquam fuerunt in quaſi poſſeſſione immunitatis a ſolvendis talibus Decimis, quæ tali caſu oriri non potuit, ſine poſſeſſione autem non procedit præſcriptio, de quo infra.

§. II.

An, & quomodo Jus decimandi per tranſactionem, & quibus præterea modis acquiri poſſit perſonis Eccleſiaſticis?

CXX. Aſſertio 1. Poteſt perſona Eccleſiaſtica v. g. Parochus cum alio Parocho ſuper Decimis tranſigere, ita ut jus decimandi per talem tranſactionem, ſeu amicabilem compoſitionem, uni, vel alteri, vel utrique parti acquiratur, ut conſtat ex *c. 3. & c. 9. h. t.* Ut ſi v. g. lis ſit, de jure percipiendi Decimas ex pluribus prædiis, inter duos Parochos, poteſt ea componi per tranſactionem; ut uni Parocho hæc: alteri alia prædia aſſignentur decimanda: vel ſi unum ſit prædium, de quo contenditur, ut Decimæ inter partes dividantur: dummodo in tali tranſactione nullum pactum ſimoniacum

Inter-

interveniat, ita ut pro ſpirituali jure decimarum detur pecunia, vel alia res pretio æſtimabilia. An autem ad talem tranſactionem requiratur conſenſus Superioris, dictum eſt ſupra, *Lib.* 2. *Tit.* 26. Porro ſi tranſactio abſolute, & indefinite facta ſit ſuper ſolvendis Decimis, ea intelligi debet non tantum de præteritis, & præſentibus: ſed etiam de futuris, adeoque ſi Monaſterium v. g. cum quo Parochus ſuper Decimis tranſegit, poſtea alia prædia acquiſiverit, Decimæ ex iis Monaſterio ſolvi debeant, prout conventum eſt in tranſactione, uti ſumitur ex *c. Quia circa*; 22. *de privil.* & tradit *Gl. in c.* 3. *V. Quamdiu viveret*, *h. t.*

CXXI. Aſſertio 2. Per privilegium exemptionis a ſolvendis Decimis, non derogatur ſpeciali conventioni, ſeu tranſactioni, quæ inter partes prius interceſſit, niſi de ea in privilegio prius conceſſo mentio fiat, prout ſumitur ex *cap. Ex multiplici*; 3. *h. t.* Ubi inter quendam Abbatem & Conventum, ex una parte, & Presbyterum quendam, ex altera, nomine Eccleſiæ ſuæ, talis facta eſt conventio, ſeu tranſactio, Inſtrumento Authentico Monachorum roborata, quod Monachi dicto Presbytero, & Eccleſiæ ejus de blado, & omnibus leguminibus, quamdiu is viveret, Decimas perſolvere debeant, exceptis Decimis minutis, quas eis Presbyter remiſit. Poſtea vero Abbas Monaſterii a S. Pontifice privilegium obtinuit, ut de terris, ſeu fundis, quos propriis manibus, aut ſumptibus Monaſterium excolit, nullas teneatur ſolvere Decimas: poſt impetratum privilegium, idem Abbas Colonos ex villa Monaſterio a Rege Angliæ donata, quæ intra Parochiam dicti Presbyteri ſita erat, expulit, & totam illam terram propriis ſumptibus ac laboribus colere cœpit, ideoque vi privilegii obtenti, reditus decimales prædictæ Eccleſiæ Parochiali debitos ſubtraxit, prout habetur *in integra lectione hujus c.* 3. Hoc intellecto, Hadrianus IV. reſcripſit ad Epiſcopos quoſdam, ut Abbatem, & Monachos ad ſupra dictam conventionem, ſeu tranſactionem (non obſtante privilegio illo Apoſtolico, niſi de ipſa tranſactione in eo aliqua mentio fiat) cum Presbytero, ſeu Parocho loci initam, inviolabiliter obſervandam, niſi exinde aliter pacifice inter ſe conveniant, appellatione poſtpoſita, compellant: cum ſuæ (ſcilicet Pontificis) intentionis non fuerit, per privilegium prædictæ conventioni, ſeu tranſactioni derogare.

CXXII. Rationem duplicem hujus deciſionis affert *Gl. hic V. Intentionis*: prima eſt, quæ habetur etiam in Textu; quia cum per tranſactionem jus parti fuerit acquiſitum, non cenſetur Princeps ei derogare velle, niſi id exprimat, *arg. cap. Mandatum*; 38. *junct. Gl. fine. de reſcript.* & habetur in *c. Ex tuarum*; 5. *de auctor. & uſu pall.* ubi *Gl. V. Permittat*, ait, licet Papa alicui det privilegium, non vult tamen, ut utatur eo in præjudicium alicujus, & in *c. Super eo*; 15. ibi: *non eſt noſtræ intentionis, Diœceſano Epiſcopo præjudicium generare*, *de offic. deleg. & in c. Licet*; 12. *de offic. Ord.* Altera ratio allata a *Gl.* eſt, quia Papa veriſimiliter tale privilegium non conceſſiſſet, ſi tranſactionem prius factam eſſe, cognoviſſet, ſiquidem quæ inter partes tranſacta ſunt, & compoſita, non facile ſunt reſcindenda, *juxta l. Cauſas*; 16. & ibi Dd. *C. de tranſact.* Ex quo infert *Gl. cit.* quod impetratio talis privilegii, in qua præcedentis tranſactionis nulla mentio eſt facta, fuerit ſubreptitia, ob tacitam veritatem neceſſario exprimendam, ideoque invalidam, *c. Super litteris*; 20. *de reſcript.*

Hinc colligitur etiam, quod S. Pontifex, ſi velit, abſolute poſſit derogare tranſactioni inter partes initæ ſuper Decimis, vel aliis juribus ſpiritualibus, *Abb. hic n.* 6. quia in bonis & reditibus Eccleſiaſticis pleniſſimam poteſtatem habet, *c.* 2. *de Præb. in* 6. Colligitur ſecundo, quod fieri poſſit cum Parocho, vel aliis Clericis compoſitio, ut non integræ Decimæ eis ſolvantur, vel ut de aliquibus rebus non præſtentur. *Abb. hic n.* 4. *Barb. in Collect. n.* 2.

CXXIII. Aſſertio 3. Super jure decimarum poteſt in arbitros compromitti, uti ſumitur ex *c. Apoſtolica*; 7. *de his quæ fiunt a Prælat.* & docet *ibid. Abb. nu.* 2. ac proinde per arbitrium, ſeu ſententiam arbitrorum (cui partes ſtare debent) poſſunt Decimæ uni litigantium adjudicari, & alteri auferri, ſive totæ, ſive pro parte, alioqui fruſtra ſuper Decimis fieret compromiſſum, *Cauſ. cit. c.* 10. *n.* 3. Porro in compromiſſo ſuper jure Decimarum opus eſt, ut interveniat Superioris conſenſus, & aliæ ſolennitates, ad alienationem rerum, ſeu jurium Eccleſiaſticorum, ſecundum Canones requiſitæ, *Abb. in c. Dilectis*; 4. *nu.* 8. *de arbitr. Cauſ. c. l. Laym. Lib.* 4. *tract.* 6. *c.* 6. *nu.* 2. *Aſſ.* 2. Quia prohibita alienatione, cenſetur etiam prohibitus omnis actus, per quem deveniri poteſt ad alienationem, *c. Cum quid*; 39. *de R. J. in* 6. at vero per compromiſſum indirecte perveniri poteſt ad alienationem Decimarum, quæ eſt directe prohibita.

CXXIV. Aſſertio 4. Jus Decimarum unius Eccleſiæ poteſt permutari cum jure Decimarum alterius Eccleſiæ, ut conſtat ex *c. ult. de rer. permut. arg.* ducto a contrario ſenſu, & tradit *Gl. ibid. V. Temporalia*: requiritur tamen, ut interveniat etiam Epiſcopi auctoritas, cum permutatio ſit ſpecies alienationis, *c. Nulli*; 5. *de reb. Eccl. non alien. Cauſ. c. l. n.* 5. *Laym. c. l. n.* 2.

CXXV. Aſſertio 5. Jus Decimarum, ſi formaliter, & proprie accipiatur, quatenus eſt fundatum in Spirituali titulo ac jure, ſive officio & obligatione miniſtrandi ſpiritualia, nec vendi, nec locari poteſt; quia Spirituale non poteſt pro temporali dari, vel comparari. Si vero materialiter ſpectetur, prout præciſum eſt a Spirituali jure, ac titulo, ſive quoad utilitatem percipiendorum fructuum, hac ratione vendi, & locari poteſt, *Gl. in cit. c. ult. V. temporalia*, *Laym. c. l. n.* 2. & 3.

Dices, poteſt quis conducere Beneficium aliquod, & tunc titulo conductionis acquirit jus percipiendi Decimas, quod eſt jus temporale: & poteſt Parochus vendere Decimas, quæ provenient proxima meſſe, & tunc emptor habet jus ad illas percipiendas, ergo jus Decimarum non eſt ſpirituale, adeoque vendi, & locari poteſt. Reſp. jus proprium Decimarum, prout eſt annexum ſpirituali officio, eſt jus ſpirituale. Beneficium enim, & Decimæ pertinentes ad illud dantur propter officium, & obligationem miniſtrandi ſpiritualia, & hoc jus nec vendi, nec locari poteſt. Conductor autem, vel emptor Decimarum non acquirit, nec habet tale jus ad Decimas, ſcilicet percipiendi illas, ut debitum ſtipendium pro munere ſpirituali: ſed ſolum materialiter acquirit jus percipiendi Decimas prout ſunt fructus temporales, ſeu pretio æſtimabiles, quod eſt jus mere temporale, ideoque vendi, & locari poteſt, *Suar. cit. Lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 2.

§. III.

An, & qua ratione obligati ad præſtandas Decimas, ab illis liberari poſſint per conſuetudinem non ſolvendi inductam, vel legitime præſcriptam, vel per tranſactionem?

Primus modus, quo poteſt quis eximi ab obligatione præſtandi Decimas, eſt privilegium conceſſum a S. Pontifice, de quo dictum ſupra *Sec.* 3. §. 3. & 4. nunc de reliquis agendum.

CXXVI. Aſſertio 1. Obligatio ſolvendi Decimas, ſive reales, ſive etiam perſonales, per contrariam conſuetudinem tolli & abrogari poteſt, non tantum a Clericis, ſed etiam a Laicis, & non ſolum ex parte, videlicet ut duodecima pars, vel vigeſima duntaxat fructuum ſolvatur: ſed etiam in totum, ut nihil omnino nomine Decimarum pendatur, modo Miniſtri Eccleſiæ aliunde, quam ex Decimis, congruam ſuſtentationem habeant, v. g. ex amplis reditibus fundationis Eccleſiæ, oblationibus, aut Legatis piis. Ita ex communiore, & veriore ſententia docet *Covarr. Lib.* 1. *reſol. c.* 17. *n.* 8. *Silveſt. V. Decima*, *q.* 4. *Navarr. Lib.* 3. *conſ.* 2. *h. t. Azor p.* 1. *l.* 7. *c.* 26. *q.* 4. *Suar. Lib.* 1. *c.* 12. *n.* 8. *Leſſ. Lib.* 2. *c.* 39. *n.* 25. *Cauſ. tr. de Decim. c.* 17. *n.* 8. *Laym. Lib.* 4. *tr.* 6. *c.* 6. *nu.* 10. *Barb. de offic. Paroch. c.* 28. §. 3. *n.* 64. *& alii communiter*, contra pleroſque Canoniſtas Veteres. Ratio eſt, quia Decimæ non debentur Eccleſiis, earumque Miniſtris jure naturali, vel Divino poſitivo, nec quidem quoad certam, & determinatam quotam, ut ſolvatur pars decima fructuum, niſi quatenus illa eſt neceſſaria ad congruam ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, cum jus naturæ, aut Divinum aliud non præcipiat, quam ut illis præbeatur neceſſaria, & ſufficiens ſuſtentatio, ut ſupra probatum eſt *Sec.* 1. § 2. *h. t.* Si ergo aliunde ex aliis proventibus Eccleſiaſticis, Paſtoribus, & Miniſtris Eccleſiæ proſpectum ſit de neceſſaria ſuſtentatione, Decimæ ipſis ſolvendæ ſunt, ex vi ſolum Legis humanæ Eccleſiaſticæ, quæ per contrariam conſuetudinem legitime inductam, & præſcriptam omnino tolli, & abrogari poteſt, *c. ult. de conſuet. & l. De quibus* 32. *ff. de Legib.*

CXXVII. Quare cum in *c. Aliquibus*; 32. §. *fin. h. t.* quod „ eſt deſumptum ex Concilio Generali ſub Innocentio III. habito, dicitur, illæ quippe Decimæ neceſſario ſolvendæ ſunt, quæ debentur ex Lege Divina, vel loci conſuetudine approbata: id ita intelligendum eſt, quod in ſolutione Decimarum in primis ſpectari debet, quid in Lege Divina Veteris Teſtamenti circa præſtationem Decimarum decretum fuerit; quia nimirum Eccleſia ad imitationem ejuſdem Legis, præcepit Decimas, ſive decimam partem fructuum ſolvi Miniſtris Eccleſiæ, ſicut olim in Veteri Lege ſolvebatur. Deinde videndum eſt, quid conſuetudine loci approbata ſit receptum, ipſoque uſu obſervetur; quia in Decimis ſolvendis loci conſuetudo attenditur, ut ait *Gl. communiter recepta in cit.* §. *Illa*; nam per conſuetudinem, ſicut ſolutio Decimarum augeri poteſt, v. g. ut non tantum prædiales, ſed etiam perſonales Decimæ præſtentur, prout olim inter Chriſtianos uſitatum fuit, nunc vero ubique ferme eſt abolitum: ita etiam poteſt per conſuetudinem minui, ut minus, quam decima pars fructuum v. g. duodecima tantum, vel alia minor ſolvatur, ut explicat *Suar. cit. c.* 12. *num.* 10.

CXXVIII. Hinc infertur primo contra antiquos Canoniſtas, quod præceptum de ſolvendis Decimis in nova Lege non ſit juris naturalis, vel Divini: ſed tantum Eccleſiaſtici; cum per conſuetudinem tolli, & mutari poſſit, prout ipſi etiam fatentur, ut conſtat ex *cit.* §. *Illa*; Si autem poteſt per conſuetudinem minui præſtatio Decimarum, ut minor pars, quam decima ſolvatur, quia ejus obligatio ſolum ex jure humano deſcendit: conſequenter poteſt etiam per conſuetudinem penitus tolli, & abrogari, ut omnes non ſolum Clerici, ſed etiam Laici ſolvendis Decimis omnino fiant immunes, in aliqua Provincia vel oppido, dummodo Miniſtris Eccleſiæ de neceſſariis alio modo ſit proſpectum, cujuſmodi conſuetudo dicitur eſſe in Italia, *Suar. cit. c.* 12. *n.* 8. & 16. *Cauſ. c. l. nu.* 7. Et multo magis poterit una, vel altera perſona per conſuetudinem legitime præſcriptam eximi in totum a debito ſolvendi Decimas, *Suar. c. l.* Infertur ſecundo, ſuppoſita aliunde ſufficienti ſuſtentatione Miniſtrorum Eccleſiæ, poteſt per conſuetudinem introduci mutatio in ſolvendis Decimis, veluti, ut nullæ Decimæ perſonales ſolvantur, quæ alias jure communi ſolvi debent: vel, ut ex certis fructibus, v. g. vino, oleo &c. vel ex fructibus minutis & fœtibus animalium nullæ omnino Decimæ ſolvantur: vel, ut ex eodem prædio una Eccleſia Decimas majores, & alia minores percipiat, vel, ut Decimæ uni Eccleſiæ debitæ alteri ſolvantur: vel, ut ſolum ſolvantur, ſi petantur a Parocho: vel denique, ut Parochianus ſuis expenſis deferat Decimas ad domum, vel horreum Parochi, *Covarr. cit. c.* 17. *n.* 8. §. *Primam hinc conſtat.* & *ſeqq. Suar. cit. c.* 12. *n.* 15. *Barb. cit. c.* 28. §. 3. *n.* 65. & *ſeqq.*

CXXIX. Aſſertio 2. Immunitas a ſolvendis Decimis a privatis, ſeu particularibus perſonis, Clericis, vel Laicis, cum bona fide, præſcribi poteſt 40. annis cum titulo, vel tempore imme-

Digitized by Google

immemoriali, ſine titulo, *Covarr. cit. c. 17. n. 10. Molin. Tract. 2. diſ. 75. n. 5. Suar. Lib. 1. c. 13. n. 1. Laym. cit. c. 6. num. 7. & alii communiter.* Idque probatur ex *c. 1. de præſcript. in 6.* Ubi cavetur, quod contra jus Decimarum, vel aliud jus Eccleſiæ, quando jus commune reſiſtit præſcribenti, nonniſi 40. annis, cum titulo, qui poſſeſſori cauſam præſcribendi tribuat, præſcribatur, vel tempore immemoriali, ſine titulo. Atqui Decimæ antiquiſſimo jure Eccleſiaſtico debent ſolvi Eccleſiis, ergo contra illas immunitas a ſolvendis Decimis non præſcribitur, niſi tempore, & modo prædicto.

CXXX. Sed contra objicitur primo. Laicus non poteſt præſcribere jus percipiendi Decimas, ut hæ ipſi ſolvantur ab aliis: cum enim hoc ſit ſpirituale, cujus Laicus eſt incapax ideo nunquam poteſt præſcribere, *c. Cauſam 17. de præſcript.* ergo nec poteſt præſcribere jus retinendi Decimas, quas ipſe ſolvere deberet Eccleſiæ; nam retinendo Decimas quaſi a ſe ipſo illas accipit. Reſp. neg. conſ. quia jus percipiendi Decimas eſt ſpirituale; jus autem exemptionis a ſolvendis Decimis, non eſt ſpirituale, ideoque Laicus non eſt incapax quaſi poſſidendi hoc jus; non enim eſt jus percipiendi, vel retinendi Decimas vere debitas Eccleſiæ: ſed jus percipiendi ex agris propriis fructus integros, ſine detractione, ſive onere Decimarum, quod onus ſolvendi Decimas inhærens ipſi fundo, eſt quid temporale, ideoque etiam immunitas ab hoc onere, eſt tantum quædam libertas, & commoditas temporalis, & conſequenter a Laico præſcribi poteſt, ut bene notavit *Covarr. cit. c. 17. n. 10. Suar. cit. c. 12. n. 17.*

Objicitur ſecundo. Videtur eſſe contra juſtitiam, quod Parochianus non ſolvat Decimas, quæ ſunt debitæ Parocho tanquam ſtipendium curæ, & laboris ſui, ergo immunitas a Decimis nunquam poteſt præſcribi: Reſp. hanc conſuetudinem legitime præſcriptam non eſſe contra juſtitiam: Vel enim eſſet injuſtitia, reſpectu Parochi, vel reſpectu aliorum Parochianorum, qui ſolvunt Decimas: non primum, quia ſuppoſito, quod Parochus jam habeat ſufficientem ſuſtentationem, parum illius intereſt, utrum Decimæ ab hoc, an ab alio ſolvantur, quæ integræ non debentur Parocho, niſi juxta conſuetudinem præſcriptam. Non ſecundum, tum quia fieri poteſt, ut licet unus, vel alter Decimas non ſolvat, non ideo tamen cæteri Parochiani plus ſolvant Parocho; quia quilibet ſolvit tantum Decimas ex ſuis fundis, nec ideo plus dat, quod hic, vel ille nihil det. Tum quia poteſt aliquis privatus, ex rationabili cauſa, eximi a communi onere aliorum: cujuſmodi cauſam interveniſſe præſumitur, quando exemptio a Decimis per conſuetudinem eſt legitime præſcripta, vel etiam præſumitur privilegium aliquod eſſe conceſſum, vel ſaltem bona fide exiſtimatum eſſe, illud præceſſiſſe, cum non ſit veriſimile, quod Parochi, ad quos jus talium Decimarum pertinebat, tamdiu toleraſſent non ſolvi ſibi Decimas, ſine juſto aliquo titulo, *Suar. cit. c. 12. n. 18.*

CXXXI. Aſſertio 3. Ad hoc, ut tota aliqua Communitas ſe eximat ab obligatione ſolvendi Decimas, per conſuetudinem contra legem Decimarum inductam, ſufficit tempus 40. annorum, etiam ſine titulo, *juxta cap. ultim. de conſuet. junct. Gloſſ. V. Legitime ſit præcepta, Covarr. citat. cap. 17. §. Decimo, Suar. Libr. 1. cap. 13. numer. 1. & alii.* Ubi tamen diſtinctione eſt opus, ut notat *Laym. citat. cap. 6. numer. 11.* Nam vel Decimæ non ſolvuntur, ſciente, & tolerante S. Pontifice, vel eo ignorante. Priore caſu, lex Decimarum non abrogatur a Communitate, quæ longo tempore non ſolvit Decimas, proprie via præſcriptionis: ſed potius via conniventiæ, ſive per tacitam revocationem Legiſlatoris, accedente præterea expreſſo, vel tacito conſenſu eorum, quorum intereſt, ſolvi Decimas, & tamen illas non exigunt, cenſentur enim illas tacite remittere. Et tunc non requiritur certum, ac determinatum tempus ad abrogandam legem Decimarum: ſed ſufficit tantum tempus, & tot actus legi contrarii, ex quibus poſſit præſumi tacitus conſenſus Legiſlatoris, & quod actus illi, vel omiſſiones actuum pervenerint in notitiam illius. At vero poſteriore caſu, ad abrogandam legem Decimarum, per contrariam conſuetudinem, cum bona fide, requiritur tempus 40. annorum, ſine alio titulo, *juxta cit. c. ult. de præſcript.* Imo ſunt, qui putant minus tempus, videlicet 10. annorum ſufficere. Sed prius ſaltem in hac lege Decimarum eſt tutius, & juri communi conformius, etſi non ſit in illo ſatis expreſſum; quia talis conſuetudo cedit in grave damnum Eccleſiæ, ideoque longiſſimo tempore opus eſt, ut poſſit probabiliter præſumi tacitus conſenſus S. Pontificis, *Suar. cit. c. 13. n. 7.*

CXXXII. Porro quamvis per ſe loquendo, ad inducendam conſuetudinem abrogatoriam legis Decimarum ſufficit, quod populus, ſeu Communitas aliqua fuerit in poſſeſſione immunitatis a ſolvendis Decimis per annos 40. cum bona fide, continuata, ſine alio titulo: reipſa tamen requiritur, ut multo longiore tempore Communitas Legem illam non obſervarit, nam populus ab initio non ſolvendo Decimas, cum ſciret, ſe ad id ex Lege Eccleſiaſtica teneri, peccavit, ergo ſucceſſores, ſeu poſteri eorum non poſſunt, bona fide, & ſine peccato inchoare præſcriptionem contra Legem Decimarum, niſi ſciant, quod ab anteceſſoribus ſuis jam per longiſſimum tempus non fuerint ſolutæ Decimæ, ac proinde putent, ipſos juſtam cauſam habuiſſe non ſolvendi, propter privilegium ipſis conceſſum, vel tacitam revocationem Legiſlatoris, vel ſimilem cauſam ipſis incognitam: Ex quo infertur, quod populus per contrariam conſuetudinem non poſſit abrogare Legem Decimarum, ſine titulo, & S. Pontifice ignorante, niſi Decimas non ſolverit per tempus immemoriale, quod tribuit præſumptionem juris, ac tituli, ut docet *Suar. c. l.*

Illud hic præterea notandum, quod nunquam poſſit Lex Decimarum per præſcriptionem, aut contrariam conſuetudinem ita abrogari, quin ſi poſtea, mutato rerum ſtatu, Miniſtris Eccleſiæ neceſſaria, & congrua ſuſtentatio deſit ex aliis proventibus Eccleſiaſticis, præceptum ſolvendi Decimas, ex vi Legis naturalis, ſaltem quatenus illæ neceſſariæ ſunt, ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, de novo incipiat obligare. Neque etiam ita poteſt dicta Lex tolli, quo minus ſemper S. Pontifici maneat libera poteſtas præcipiendi, ut Decimæ integræ iterum ſolvantur Clericis, non obſtante contraria conſuetudine, etiam immemoriali: idque non tantum propter indigentiam Miniſtrorum Eccleſiæ: ſed etiam ob alias juſtas cauſas, ob quas id ad bonum Eccleſiæ expedire judicaverit, quæ poteſtas cum ſit Divina, quippe neceſſaria ad bonam gubernationem Eccleſiæ, per nullam conſuetudinem tolli, vel diminui poteſt, ut ex communi docet *Suar. cit. c. 12. n. 10. & 11. Laym. cit. c. 6. in fin.*

CXXXIII. Aſſertio 4. Poteſt inter Clericos, v. g. duos Parochos, vel duas Eccleſias fieri tranſactio, vel amicabilis compoſitio ſuper Decimis, ita, ut illæ non integre ſolvantur, ſed pars aliquota tantum; v. gr. duodecima, vel vigeſima, prout ſumitur ex *c. Dilecti 8. in fine, & ibid. Abb. in fine, & c. ſeq. h. t.* requiritur tamen, ut accedat Superioris auctoritas, ſi agatur de Decimis futuris in perpetuum, vel ultra vitam tranſigentis, vel etiam ſecundum nonnullos, ad longum tempus, *Suar. l. 1. c. 38. n. 6. & 7.* de quo dictum alias. At vero de Decimis præteritis, ſeu fructibus Decimarum, de quibus controverſia eſt, an debeantur, privata conventione tranſigi poſſe non eſt dubium, ut tradit *Suar. c. l. n. 7.* ſed & Clerici, ad quos Decimæ de jure pertinent, cum Laicis tranſigere, vel componere poſſunt ſuper illis, cum conſenſu Epiſcopi, v. g. ut minorem partem ſolvant, *c. 2. junct. Gl. V. Perſonam Eccleſiaſticam; & in addit. de tranſ. Suar. l. 1. c. 12. nu. 25.* Denique poſſunt Decimæ ab Eccleſiaſticis interdum omnino remitti iis, qui illas ſolvere debent, vel ratione paupertatis, ſaltem quia egent, quoad decentiam ſtatus, vel etiam divitibus, concordiæ, vel ſcandali vitandi cauſa, vel ob aliam juſtam cauſam, *Suar. cit. l. 1. c. 38. n. 6.*

CXXXIV. Poſtremo hoc loco quæri poteſt, an per poteſtatem ſecularem poſſit quis eximi ab obligatione ſolvendi Decimas? Reſp. negative, prout deciditur in *c. Tua 25. h. t.* „ Ubi Innoc. III. ita reſcribit. Cum Laicis nulla ſit de rebus ſpiritualibus concedendi, vel diſponendi facultas: ideo Imperatoria conceſſio immunitatis, quantumvis generalibus verbis facta ſit, neminem poteſt a ſolutione Decimarum eximere, quippe quæ Divina Conſtitutione debentur. Conſentit *c. Si quis 12. c. Si quis. 6. cauſ. 16. q. 7.* Ratio eſt, quia nemo poteſt dare, quod non habet: & pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non poteſt de jure donare, *c. Quod autem 5. de jure Patron.* Laici autem, etiam Imperatores, nullam habent poteſtatem de rebus ſpiritualibus diſponendi, vel ſpiritualia jura aliis concedendi, ergo neque eximendi aliquos ab obligatione Decimarum, quæ ſunt quid ſpirituale. Exemplum conceſſionis generalis tradit *Gl. in cit. c. Tua 25 V. Generaliter; h. t.* & habetur etiam in *c. ſeqq. ſecundum integram ejus lectionem*, v. g. Si Princeps ſecularis in privilegio dicat, *concedimus tibi bona hæc ſine omni onere reali præſtando*: per talem conceſſionem non poteſt cenſeri eſſe conceſſa immunitas a ſolvendis Decimis; quia Princeps ſecularis, nec in ſpecie, nec in genere poteſt diſponere de rebus Eccleſiaſticis, nec concedere alicui immunitatem a juribus ſpiritualibus, ad quæ præſtanda eſt obligatus, *Abb. in cit. c. Tua 25. h. t.* Porro quod in hoc §. *fin.* additur de novalibus, de eo infra agetur.

SECTIO VII.

De Decimis Laicalibus, ſive poſſeſſis, aut detentis a Laicis.

§. I.

An, & qua ratione Laici, ſive Seculares ſint capaces Juris Decimandi ſeu percipiendi Decimas?

CXXXV. Aſſertio 1. Jus Decimarum, quatenus ſpirituale eſt ſive fundatum in titulo ſpiritualis Officii, Laicis concedi non poteſt, adeoque nec ipſæ Decimæ, prout fructus ſunt Eccleſiaſtici. Eſt certa, & communis ſententia cum *S. Th. 2. 2. q. 87. art. 3. in corp.* & tradit *Gl. communiter approbata; in c. Quamvis 17. V. Conceſſerit; h. t.* Idque expreſſe ſtatutum eſt in Concilio Lateranenſi relato in *c. 1. c. 16. q. 7.* „ Ubi dicitur: Decimas, quas in uſum pietatis conceſſas eſſe, Canonica auctoritas demonſtrat, a Laicis poſſideri, Apoſtolica auctoritate, prohibemus: ſive enim ab Epiſcopis, vel Regibus, vel quibuslibet perſonis eas acceperint, ſciant, ſe ſacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.

„ Idem habetur in *c. Ad hæc 15. h. tit.* Ubi Abbas quidam laico cuidam, & ejus hæredibus Decimas per donationem conceſſit, quam donationem Alex. III. irritam eſſe, decernit, quoniam Sanctuarium Dei (videlicet Decima, quatenus eſt jus mere ſpirituale) jure hæreditario poſſideri non debet: ideoque Laicum illum (niſi Decimam illam ipſi Eccleſiæ libere reſignarit) vinculo excommunicationis conſtringendum eſſe.

CXXXVI. Similiter in *c. Quamvis; h. t.* item Alex. III. „ reſcribit: quamvis ſit grave nimis, & Divini judicii animadverſione dignum, ſi Laici, quod Sacerdotibus proprium eſt, in rebus Eccleſiaſticis uſurpent: id tamen longe majorem horrorem continet, quando, erroris ſui fomitem in ipſo Clero reperiunt, dum Prælati aliqui Eccleſiæ Decimas, ipſaſque Eccleſias Laicorum diſpoſitioni relinquunt, & eos in devia mortis impellunt, quos prædicatione ſua ad viam vitæ reducere deberent. Quare ſtatuit idem Pontifex, ut ſi quiſpiam Laico remanenti in ſeculo Eccleſiam, Decimam, oblationemque conceſſerit a ſtatu ſuo, ſicut arbor inutilis ſuccidatur, id eſt, ab officio ſuo ſuſ-

„ pen-

„ pendatur, vel deponatur, *Gl. ſu. hic*, vel quandoque etiam „ excommunicetur, *Abb. ibid. n. ult.*) & donec rem emenda- „ verit, ſive damnum Eccleſiæ illatum compenſaverit, non „ reſtituatur. Ratio eſt, quia Laici ſpiritualia miniſtrare non poſſunt, adeoque ſunt incapaces Decimarum, ut ſunt ſtipendium debitum Miniſtris Eccleſiæ, nec illis per ſe deberi poſſunt, & dari, *Suar. l. 1. c. 25. n. 3. & 4.*

CXXXVII. Hinc infertur primo. Quod nec per ceſſionem, vel privilegium S. Pontificis, Laicus poſſit fieri capax juris decimandi, quatenus hoc jus mere ſpirituale eſt, eſt fundatum in ſpirituali titulo: quia nec Papa poteſt concedere Laicis ſpiritualia miniſteria, ſaltem illa, quæ neceſſario pendent a poteſtate Ordinis, & ſine Ordine aliquo exerceri non poſſunt, ergo nec poteſt Laicis concedere Decimas in ſpiritualem titulum, ita ut illas percipiant tanquam ſtipendium debitum, ratione alicujus officii ſacri, ſeu Eccleſiaſtici, quod per Laicos exerceri non poteſt, ut eſt offerre Sacrificium, adminiſtrare Sacramenta &c. *Suar. citat. c. 25. num. 5.*

Infertur ſecundo. Laici converſi, etiamſi nullo Clericorum Ordine ſint initiati, capaces ſunt juris ſpiritualis; quia non ſunt meri Laici, ſed inter Religioſos numerantur, propter tria vota ſubſtantialia Religionis ab ipſis edita, ideoque Clericorum juribus, & privilegiis gaudent: cujuſmodi ſunt Hoſpitalarii, FP. converſi Religioſorum Ordinum, Profeſſi Ordinum militarium, Equites Militenſes, & Teutonici Ordinis, *c. 3. infr. de privil.* & ſumitur etiam ex *cit. c. Quamvis*; 17. ibi: *alicui Laico in ſeculo remanenti*; ergo per ſenſum contrarium, Laicis non exiſtentibus in ſeculo, qualis eſt Religioſus converſus, poſſunt concedi Eccleſiæ, & Decimæ: ita tamen, ut tales Religioſi Laici, non per ſeipſos, ſed per Clericos Eccleſias regant, & adminiſtrent, *Abb. in cit. c. Quamvis 17. n. 3. h. t.*

CXXXVIII. Aſſertio 2. Poteſt Laicis concedi jus Decimarum, quatenus hoc conſideratur, ut abſtractum a titulo, ac jure ſpirituali, & temporale quid eſt, videlicet jus præciſe percipiendi decimam partem fructuum. Et inprimis quidem poteſt Laicus percipere Decimas, non tantum nomine Clericorum, ad quos pertinent, quia v. g. fructus Decimarum tanquam Miniſter vel Oeconomus Clerici colligit, qui non ſibi, ſed Domino ſuo fructus colligit, in cujus dominium, & poſſeſſionem tranſeunt; ſed etiam ita poteſt Laicus percipere Decimas, ut ipſi quoad dominium acquirantur. Ut ſi v. g. Parochus, vel Prælatus Eccleſiæ ipſam commoditatem fructuum decimalium ad unum, vel plures annos vendat Laico, vel ad tempus vitæ ſuæ locet, ita ut Decimas percipiat jure, & nomine Parochi locantis, eoque mortuo exſpirat locatio, juxta *c. 2. de locat.* quia Decimæ ſic ſpectatæ ſunt fructus mere temporales, ideoque etiam Laicis acquiri, & ab ipſis poſſideri poſſunt, ac libere diſtrahi: licet ipſum jus, ſeu dominium etiam utile Decimarum non poſſit transferri in Laicum, cum ſit ſpirituale, *Gl. in cit. c. Quamvis V. Conceſſerit*; *h. t. Suar. lib. 1. c. 25. nu. 9. Laym. cit. c. 6. n. 3. in fin.* & alii. Deinde alio modo poſſunt Decimæ, vel aliqua portio ex fructibus decimalibus conferri Laico, per modum alicujus temporalis ſtipendii, ad certum tempus vel etiam ad vitam Laici pro obſequio exhibito, v. gr. publice cantando, vel docendo Grammaticam, vel pro alio ſimili ſervitio, ſeu officio, quod per Laicos exerceri poteſt: tunc enim non conceduntur iis Decimæ titulo ſpirituali: ſed tanquam merces pro temporali obſequio, adeoque ut ſic ſunt quid mere temporale, *Suar. c. l. n. 11.* Denique interdum etiam liberaliter conceduntur & donantur Decimæ a S. Pontifice Regibus, & Principibus ſecularibus, ob eorum magna merita, & beneficia in Eccleſiam collata, talis enim remuneratio ad univerſale bonum Eccleſiæ eſt neceſſaria. Aliquando vero talis conceſſio Decimarum fit per modum neceſſarii ſubſidii, ob bellum, quod Principes gerunt pro defenſione Eccleſiæ, contra infideles, hæreticos, vel alios hoſtes Eccleſiæ. Sæpe etiam concedi ſolent, auctoritate Pontificia, Laicis Decimæ in Feudum perpetuum, cum recognitione alicujus obſequii præſtandi Eccleſiæ, *Azor. p. 1. l. 7. c. 25. q. 18. Suar. cit. c. 25. n. 11. & 12.* Porro ſi reditus Decimarum, auctoritate S. Pontificis, alicui Eccleſiæ, ſive toti, ſive ex parte adimantur, & alteri Eccleſiæ, vel Laico dentur, neceſſe eſt, ut Miniſtris illius Eccleſiæ aliunde de reditibus neceſſariis ad decentem ſuſtentationem provideatur, *Laym. cit. c. 6. n. 3.*

§. II.

An ab Epiſcopis, aliiſque Prælatis Eccleſiaſticis, Papa inferioribus, Decimæ in Feudum concedi poſſint Laicis, & an hi eaſdem in alium transferre poſſint?

CXXXIX. Aſſertio 1. Epiſcopi, aliique Prælati inferiores, jure antiquo, poterant reditus Decimarum Eccleſiæ ſuæ, & ob juſtam cauſam Laicis concedere in Feudum, etiam perpetuum, ut colligitur ex Decreto ubi Urbani II. edito in Conc. Turonico, quod refertur in *c. Epiſcopum, vel Abbatem l. 1. Feudor. Tit. 6.* ubi dicitur, *de Feudis ante illud Decretum factis, ſeu conceſſis, quod firmiter permanere debent, non autem de datis poſt Decretum illud.* Ratio eſt, quia Decretum illud non revocavit infeudationes ne deinceps fierent: ideoque Feuda, atque illud Decretum ab Epiſcopis conceſſa Laicis, poſſunt etiamnum, tuta conſcientia, ab ipſis retineri, *Suar. l. 1. c. 26. n. 2.* Ubi rationem addit, quia Epiſcopus in ſua Diœceſi poteſt facere, quicquid S. Pontifex poteſt in tota Eccleſia, niſi prohibeatur.

CXL. Aſſertio 2. Poſt prædictum Decretum Urbani II. in Conc. Turonico, anno 1096. celebrato, editum, vel ſaltem poſt Conc. Lateranenſe ſub Alex. III. Anno Domini 1179. vel 80. habito, (ſi forte Conſtitutio illa Urbani non fuit ubique recepta, ante tempus Conc. Lateranenſis) omnes conceſſiones Decimarum in Feudum perpetuum Laicis factæ, etiam quoad jus decimandi abſtractum a ſpirituali titulo, ſine auctoritate S. Pontificis non ſolum illicitæ ſunt, ſed etiam ipſo jure irritæ, prout colligitur ex *cit. c. Ad hæc* ubi dicitur *non licere Laicis, ita poſſidere Decimas, ut jure hæreditario illas tranſmittant ad Succeſſores.* Et in *c. Quamvis*; 17. „ *h. t.* graviter conqueritur Alexander III. quod nonnulli „ Prælati Eccleſiarum Decimas diſpoſitioni Laicorum relin- „ quant, quas eis tenere non licet, ubi *Gl. V. Conceſſerit*; id „ exponit de Decimis in Feudum perpetuum conceſſis. Denique in *c. Prohibemus* 10. *h. t.* quod eſt deſumptum ex Conc. Lateranenſi, prohibitio iſta potius ſupponitur jam antea facta, quam de novo fiat; agitur enim ibi de iis, qui illicite Decimas in Feodum tenent; illicite autem Laici illas non tenebant, ante factam prohibitionem, *Suar. lib. 1. c. 26. nu. 4. & 5.* Ratio autem hujus prohibitionis fuit, gravis abuſus, & prodigalitas Prælatorum in concedendis Decimis jure perpetuo in Feudum Laicis *Suar. c. l. n. 6.*

CXLI. Notandum hic præterea primo. Non tantum conceſſio in Feudum perpetuum: ſed etiam omnis alia, juris Decimarum alienatio per donationem, venditionem, permutationem, emphyteuſin, locationem (ultra vitam locantis) facta Laicis a Prælatis Papa inferioribus, ſine auctoritate S. Pontificis, eſt ipſo jure irrita, poſt Concilium Lateranenſe, vel Decretum Urbani II. & Decimæ ipſi Eccleſiæ ad quam pertinebant, reſtituendæ ſunt; cum ſine peccato Laici illas retinere non poſſint, ſunt enim hujuſmodi conceſſiones, ſive alienationes in futurum omnino prohibitæ, ſine conſenſu Papæ *Gloſſ. communiter recepta, in cit. c. Quamvis*; *V. Conceſſerit.* quæ prohibitio non fundatur in eo, quod Jus ſpirituale Decimarum non poſſit concedi Laicis; nam hoc modo ſemper fuit prohibita Laicis concedere Decimas etiam ad tempus. Imo nec ipſe Pontifex, ſaltem ordinario jure, ſic illas concedere poteſt Laicis: ſed propter prohibitionem Eccleſiæ, quia Prælati Eccleſiæ abuſi ſunt poteſtate concedendi Laicis Decimas, olim ipſis conceſſas, in detrimentum Eccleſiæ, *Suar. cit. c. 6. n. 6.*

CXLII. Notandum ſecundo. Si Decimæ Laico ſint legitima auctoritate, ſive Epiſcopi (prout jure antiquo poterant) ſive S. Pontificis, poſt Conc. Lateranenſe, conceſſæ, ea conceſſio ad novalia extendenda non eſt: ſed intelligi tantum debet de prædiis, quæ tunc exiſtunt, non autem de iis, quæ poſtea fient, ſeu de novo excolentur, prout ſtatuitur in *c.* „ *Tu* 25. *§. Nec occaſione*; *h. t.* ubi dicitur: ſi ab antiquo De- „ cimæ Laico, licet in Feudum ſint conceſſæ, non ideo etiam „ decimas ex novalibus uſurpare, ſive percipere poteſt, cum „ ejuſmodi licentia, ſive conceſſio Decimarum non ſit extendenda, ſed potius reſtringenda. Ratio eſt, quia conceſſio hæc odioſa eſt, derogans juri communi, *Gl. fin. cit. c. §. fin. Suar. lib. 1. c. 23. n. 4.* Porro cum Jus percipiendi Decimas ex novalibus per legitimam auctoritatem, videlicet S. Pontificis, Laico ex juſta cauſa concedi poſſit, ideo ſi Laicus a tempore immemoriali, cum bona fide Decimas novalium percepit, habet pro ſe præſumptionem tituli, aut privilegii, ideoque illas, tuta conſcientia, retinere poteſt; nec reſtituere tenetur, donec de contrario conſtet, ſicut de Decimis a Laico, ab immemoriali tempore perceptis, & poſſeſſis infra dicetur.

§. III.

An, & qua ratione Laici Decimas, quas obtinent, in alios transferre poſſint.

CXLIII. Aſſertio 1. Si Laicus Decimas injuſto ſive ſine juſto titulo detineat, non poteſt illas in Feudum concedere, nec alio quovis titulo, nempe venditionis, donationis, permutationis &c. in alios transferre, ſive Clericos, ſive Laicos, *Covarr. lib. 1. reſol. c. 17. n. 5. Suar. l. 1. c. 26. nu. 7.* „ & patet ex *c. Prohibemus* 19. *h. t.* quod eſt deſumptum ex „ Conc. Lateranenſi ſub Alexandro III. *c.* 16. Ubi prohibe- „ tur, ne Laici, qui Decimas, cum animarum ſuarum pe- „ riculo, detinent (adeoque injuſte, & non ſine peccato) „ eas poſſint in alios Laicos aliquo modo transferre, nec „ quidem cum conſenſo Epiſcopi, (ut addit *Gl. ibid.*) Si quis vero Decimas ab ipſis receperit, & Eccleſiæ non reddiderit, Eccleſiaſtica ſepultura privetur, qua pœna afficiendus eſt, non ſolum qui Decimas a Laico injuſto detentore in Feudum, vel alio titulo accepit: ſed etiam quivis alius injuſtus Decimarum detentor, Eccleſiæ, ad quam ſpectant, non reſtituit, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. Prohibemus*. Ratio deſumitur ex *Reg. jur. 79. in 6.* quia nemo poteſt plus juris transferre in alium, quam ſibi competat; qui injuſte autem Decimas accepit, & poſſidet, nullum jus in illis habet, ergo &c.

CXLIV. Aſſertio 2. Si quis Laicus Decimas juſte poſſideat, qui nimirum illæ ab antiquo, ante Conc. Lateranenſe, cum legitima auctoritate Prælati Eccleſiaſtici, in Feudum perpetuum ipſi ſunt conceſſæ: vel etiam poſt illud, ſed cum auctoritate Papæ, tum valde probabile eſt, quod Decimas illas alteri Laico cum conſenſu Epiſcopi, in Feudum concedere poſſit, ut docet *Gl. in cit. c. Prohibemus, V. Laicos*; *Silveſt. V. Decima*; *n. 6. dicta 3. Suar. cit. c. 26. nu. 7. Laym. cit. c. 6. n. 6. Barb. in cit. c. n. 7. contra Abb. ibid. n. 4.* & plures alios. Ratio eſt, quia juxta doctrinam traditam a *Gl. in c. Qua in Eccleſiarum 9. V. Alienandi Feudum*; *de Conſtitut.* & communiter receptam, teſte *Claro §. Feudum*; *qu. 32. n. 1.* Vaſallus poteſt Feudum ſibi conceſſum, ſive rem feudalem ſubinfeudare, ſeu in Feudum alteri concedere, ut conſtat ex *c. un. §. Si vero*; *Lib. 2. Feud. Tit. 9.* Idque procedit, non tantum in Feudo ſeculari: ſed etiam Eccleſiaſtico, ut docet *Clar. cit. q. 32. n. 2.* Quamvis *ibid. n. 3.* Feudum Decimarum excipiat. Veruntamen cum nullus juris Textus oſtendi poſſit, in quo prohibeatur Laicus juſte Decimas in Feudum ab antiquo poſſidens eas alteri ſubinfeudare, ſaltem cum conſenſu Epiſcopi, ideo non eſt a communi regula, & doctrina rece-

recedendum, *Gl. in cit. c. 2. Prohib.; V. Laicos* idque colligitur etiam ex *c. 2. feud.* ubi decernitur, quod Epiſcopus poſſit Feudum libere alteri concedere, etiam mortuo vaſallo, ſine ſucceſſore, non obſtante juramento de non infeudandis bonis Eccleſiæ: ergo ſimiliter non obſtante prohibitione, de non concedendo Feudum perpetuum, a Concilio Lateranenſi facta, poteſt Epiſcopus bona jam antea ab antiquo infeudari ſolita, etiamſi per mortem vaſalli vacaverint, & ad Eccleſiam redierint, iterum in Feudum concedere, etiam Laico, ante incorporationem talium Feudorum Eccleſiæ factam: quia talis conceſſio non eſt nova alienatio, ſive infeudatio, ſed antiquæ alienationis legitime facta continuatio: & cum talia bona, non ſimpliciter pertineant ad menſam Epiſcopi vel Eccleſiæ, qui non habet dominium utile eorum: ſed ſolum directum, ideo ad illa non extenditur prohibitio, niſi poſtquam ad Eccleſiam reverſa ſunt, fuerint illi denuo incorporata, *Suar. cit. c.* 26. *num.* 9. & patet ex dictis ſupr. *Tit.* 20. Et in ſpecie quod Decimæ Laicis in Fundum dari ſolitæ, ſi ad Eccleſiam revertantur, poſſit Prælatus illas alteri Laico in Feudum dare, docet *Clar. §. Feudum; q.* 13. *n.* 2. Ex quo infertur, quod etiam ipſe Vaſallus Laicus, qui ab antiquo Decimas in Feudum accepit, poſſit illas alteri in feudum dare; quia poteſt ſubinfeudare, ſive ſubvaſallum ſibi conſtituere, ut dictum.

CXLV. Aſſertio 3. Laicus, qui Injuſta Decimas poſſidet, quia nimirum eas a non habente poteſtatem dandi accepit, ſi induci non poſſit, ut illas propriæ Eccleſiæ, ad quam pertinent, reſtituat, poteſt Decimas illas, non quidem transferre in alium Laicum: ſed in Clericos, præſertim Religioſos, vel cuicunque voluerit Eccleſiæ illas dare, accedente tamen Epiſcopi conſenſu, prout habetur in *c. Cum. Apoſtolica; 7. De his quæ fiunt a Prel. ſin. conſ. cap. & c. ult. cauſ.* 16. *q.* 1. & dictum ſupra *cit. Tit. Suar. cit. c.* 26. *num.* 11. Ratio autem, cur requiratur Epiſcopi conſenſus, eſt, quia Laici de rebus Eccleſiaſticis diſponendi nullam habent facultatem, *c. 1. & ſeqq. c. Decimas;* 39. *cauſ.* 16. *q.* 7.

CXLVI. Cæterum licet Laici poſſint decimas eis in Feudum perpetuo conceſſas, ante Concilium Lateranenſe reſtituere illi Eccleſiæ, ad quam pertinebant, etiam, ſine conſenſu Epiſcopi, *cit. c. Cum Apoſtolica:* non tamen poſſunt „ aliis Eccleſiis, vel Religioſis, ſive exemptis, ſive non, „ hujuſmodi Decimas dare, neque hi illas a Laicis acci- „ pere, ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſani, tametſi Laici „ dicant, ipſos Religioſos ſibi dictas Decimas dediſſe in „ Feudum, prout ſtatutum eſt in *c.* 2. *§. Sane; h. t. in* 6. Ex quo ſequitur, quod ſi tales Decimæ ante Concilium Lateranenſe ſint ipſis Laicis conceſſæ in Feudum perpetuum, poſſunt Religioſi ab ipſis illas accipere, accedente tamen Epiſcopi conſenſu. Ratio eſt, quia ſi Laici poſſent Decimas, quas ab antiquo obtinent, pro arbitrio transferre in Religioſos, vel alios Clericos ſeculares, ſæpe fingerent, ſe illas ab his, vel illis Religioſis, aut Clericis recognoſcere in Feudum, ut ita ipſis illas Decimas dare poſſint, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, & ſic Eccleſia propria, ad quam de Jure alias Decimæ illæ ſpectabant, illis defraudaretur, *Gl. in cit. c. Sane; V. Aſſenſu; Vivian. in Ration. ib.* Additur in *fine cit. §. Sane;* Illas Decimas poſſe „ Religioſos recipere, vel acquirere a Laicis, quæ ante „ Concilium Lateranenſe (ſub Alexandro III.) in Feudum „ perpetuo fuerunt conceſſæ. Ex quo infertur, quod ſi Laici, poſt Concilium Lateranenſe, detinent Decimas, ſine juſto titulo, omnino debeant illi Eccleſiæ reſtitui, ad quam antea pertinebant, nec poſſe, etiam cum conſenſu Epiſcopi, aliis Eccleſiis regularibus, vel ſecularibus applicari, ut colligitur ex *cit. §. Sane; in fine*, & docet *Suar. cit. c.* 26. *in fine*, quamvis jam ante ab Urbano II. fuerit prohibitum, ne Prælati Papa inferiores darent Decimas Laicis in Feudum perpetuum, tamen in dicto *§. Sane*, approbantur, tanquam licitæ, omnes tales infeudationes Decimarum Laicis factæ, ante Concilium Lateranenſe, quod erat poſterius Concilio Turonico, & Decreto Urbani II. Idque, vel quia Conſtitutio, Urbani, quæ infeudationes antea factas ſuſtinebat, per conſuetudinem, ac veluti præſcriptionem extenſa fuit uſque ad tempora Concilii Lateranenſis, ut putat *Suar. cit. c.* 26. *numer.* 6. Vel quia ipſum Concilium permiſit, ad vitanda ſcandala, ut Laici Decimas ante dictum Concilium in Feudum ipſis conceſſas, etſi illicite, & contra prohibitionem Urbani II. poſſent, cum conſenſu Epiſcopi, in Religioſos transferre, ut ſic utilitati Eccleſiarum conſuleretur: non autem Decimas deinceps concedendas, ſicut in aliis etiam materiis; Jus ſolet illicite facta in præteritum tolerare, ſed in futurum prohibere, ne deinceps, ſive de cætero fiant, ut notat *Barboſ. tr. de Offic. Paroch. p. 3. c.* 28. *§. 3. numer.* 65.

CXLVII. Porro contra id, quod ſupra dictum eſt, Laicum ab antiquo juſte poſſidentem Decimas, eas alteri Laico in Feudum dare, ſive alterum in eo ſubinfeudare poſſe, objicit *Abbas in cit. c. Prohibemus; in fine* id ceſſurum in magnum præjudicium Eccleſiæ: nam ſi primus vaſallus moriatur, ſine hærede maſculo, Feudum, quod alias per mortem ipſius ad Eccleſiam reverſum fuiſſet, manebit apud ſecundum vaſallum, ſive ſubvaſallum, ejuſdemque deſcendentes maſculos in perpetuum, quandiu tales extant; quia ſpectato Jure communi, ſi vaſallus ſubinfeudans moriatur, ſine deſcendentibus, & agnatis, qui in feudo ſuccedere poſſint, vel ſi per feloniam ab ipſo commiſſam, Feudum aperiatur Domino, poteſt ſubvaſallus illud retinere, ſi paratus ſit, debita ſervitia, & obſequia, ſicut primus vaſallus, domino præſtare, neque hic revocare Feudum poteſt a vaſallo, ut conſtat ex *c. unic. §. Si vero; Lib. 2. feud. Tit.* 9. & eſt communis ſententia. Sed reſpondetur inprimis, quod hoc in praxi receptum non ſit, teſte *Claro §. Feudum; qu.* 32. *numer.* 5. idque merito; quia alienum eſt a Jure communi, ſecundum quod, diſſoluto jure concedentis, reſolvitur etiam jus ejus, cui conceſſio facta eſt, *l. Lex.* 331. *de pig.* Deinde licet id in Feudis ſecularibus probabiliter locum habere poſſit, quia Dominus Feudum primo concedens, cenſetur vaſallo tacite conceſſiſſe poteſtatem, illud libere ſubinfeudandi alteri, ſi expreſſe illam non prohibuit, ut tradit *Roſenth. tr. de feud. c. 9. concluſ.* 49. *in fine.* Attamen in Feudis Eccleſiaſticis id non procedit, maxime in Decimis conceſſis in Feudum; quia cum talis infeudatio ſit ſtrictiſſimi juris, propter tacitum, vel præſumptum conſenſum concedentis Feudum, extendi non debet. Si tamen Prælatus, vel tempore factæ ſubſeudationis, vel tempore, quo Feudum Eccleſiæ ſuæ apertum eſt, expreſſe conſenſit, ut Sacerdos vaſallus Decimarum Feudum retineat, ſi eadem ſervitia præſtare, & ab Eccleſia illud recognoſcere velit, cenſebitur de novo ipſi Feudum conceſſum eſſe; quia Prælatus poteſt Decimas in Feudum olim Laicis legitime conceſſas, denuo aliis in Feudum concedere, ut docet *Clar. §. Feudum; qu.* 13. *num.* 2. ex communi Dd. ſententia.

CXLVIII. Aſſertio 4. Laicus poſſidens Decimas non poteſt illas oppignorare aliis, ſive Laicis, ſive etiam Clericis, prout ſumitur ex *c. Interdicimus;* 35. *& ult. h. t.* ubi Papa „ Gregorius IX. ait: Interdicimus omnibus perſonis Eccle- „ ſiaſticis, ut Decimas detentas a Laicis, quæ ad alienas „ Eccleſias pertinent, in pignus accipere, ab iiſdem Laicis „ non præſumant. Id vero dupliciter poteſt intelligi, pri- „ mo, quod nulla Eccleſiaſtica perſona, Decimas, quas Laicus de facto, & injuſte detinet, poſſit ab ipſo in pignus accipere; quia de Jure ſpectant ad aliquam Eccleſiam, ut colligitur ex illis verbis, *ad alienas Eccleſias;* res autem, quæ in bonis noſtris non ſunt, ſed alienæ, in pignus dare non poſſumus, *l. Filius; 6. c. Quæ res pign. oblig. poſſ.* Et quidem, nec cum conſenſu Epiſcopi, ejuſmodi Decimæ dari poſſunt Clericis in pignus, ne Eccleſia iniquitatem Laici, eas injuſte detinentis, approbare videatur, ut tradit *Jo. Andr. hic n.* 2. *& Abb. in fine hujus cap.* Secundo, poteſt intelligi, quod Laicus Decimas ab antiquo in Feudum ſibi legitime conceſſas, non poſſit alteri Eccleſiæ oppignorare, ut nimirum tales Decimæ citius perveniant ad Eccleſiam, ad quam de Jure ſpectant: quod tamen limitandum eſt, niſi Epiſcopi conſenſus accedat: ſi enim Laicus obtinea Decimas in Feudum, poteſt illas donare Eccleſiæ, vel Clericos, cum conſenſu Epiſcopi, juxta *c. Cum Apoſtolicas Sedis, 7. De his quæ fiunt a Prel. &c.* multo magis poterit illas oppignorare, cum conſenſu ejuſdem; quia cui conceditur majus, videtur etiam minus eſſe conceſſum, *Innoc. in c. ult. & ib. Abb. n.* 4. talis vero conſenſus Epiſcopi requiritur, ſi Epiſcopus Decimas tanquam Dominus directus in Feudum conceſſerit, ſine cujus conſenſo, res feudalis alteri pignori obligari non poteſt, alioqui vero non videtur jam in uſu eſſe, ut requiratur conſenſus Epiſcopi diœceſani, ad oppignorandum Decimas a Laico in Feudum obtentas.

CXLIX. Aſſertio 5. poteſt per conſuetudinem induci, vi cujus Laici libera diſponere poſſint de Decimis, ſicuti de bonis ſuis patrimonialibus, & non tantum in Feudum illas concedere: ſed etiam vendere, permutare, donare, in dotem dare, & per judicium familiæ herciſcundæ inter hæredes eas dividere poſſint, prout talis conſuetudo extat in Regno Hiſpaniæ, & Galliæ, ut refert *Gutier. Lib. 1. pract. qq. q.* 13. *num.* 7. *& Barb. in Collect. in c. Prohibemus;* 19. *nn.* 7. *h. t.* Imo hujuſmodi conſuetudo etiam in Germania noſtra in plurimis Decimis, quas Laici poſſident, viget, neque ſine ingenti animarum damnatione, innumerorum contractuum everſione, poteſt damnari, vel rejici, ut ait *Gutier.* Si quidem tales Decimæ per legitimam Sedis Apoſtolicæ auctoritem penitus a Titulis Clericalibus ſint abſtractæ, & ſeparatæ, & Laicis in Feudum conceſſæ, v. g. alicui Regi, aut Principi, ut illas tanquam bona propria, & patrimonialia poſſideant: vel etiam ſi a tempore immemoriali, cum bona fide, ab ipſis Laicis tali modo ſint poſſeſſæ, ſine ullius contradictione: tunc enim in poſſeſſione ſua relinquendi ſunt (ſi qua ſe dimoveri non patiuntur) donec liquide conſtet, hujuſmodi Decimas non legitime, vel non tali modo ad ipſos Laicos perveniſſe. Ratio eſt, quia conſuetudo, ſive poſſeſſio immemorialis habet vim præſumpti privilegii, vel alterius legitimæ conceſſionis factæ, ſive inducit præſumptionem legitimi Tituli, & ſufficientem ejus probationem, etiamſi nunc probari, aut exhiberi non poſſit; ut docet *Suar. Lib. 1. c.* 27. *n.* 3. *& 4. Covarr. Lib. 1. reſ. c.* 17. *n.* 5. *§. Sed ſi dubitetur, Silve. V. Decima; qu.* 10. *dicto* 2. & ſumitur ex *l. ult. ff. de aqua, & aqua pluv. arcend.* ibi: *quibus auctoritatem vetuſtas daret*, tametſi jus (Titulos ſcilicet, *Gothofr. ibid.*) non probaretur. Idemque dicendum, ſi Laici recognoſcant Decimas, tanquam in Feudum ſibi ab Eccleſia conceſſas: nam quamvis alias, ſpectato Iure communi Feudorum, vaſallus non poſſit Decimas, vel alias res in Feudum conceſſas, ſine conſenſu Domini, alienare, ſub pœna amiſſionis Feudi: ſi tamen Laicus quiſpiam ab immemoriali tempore, cum bona fide, & ſine contradictione, Decimas non tantum ſubinfeudavit: ſed etiam quovis modo libere alienavit, ſine conſenſu Domini directi, videlicet Eccleſiæ, vel Epiſcopi, v. g. ante Concilium Lateranenſe, a quo illas in Feudum recognoſcit, hac ſua poſſeſſione non debet, privari, donec de contrario liquide conſtet, ut patet ex dictis. Porro quod Laici non poſſint, via ſolius præſcriptionis, etiam cum bona fide, & poſſeſſione, ſeu detentione per tempus immemoriale, acquirere Ius percipiendi Decimas, quatenus ſpirituali Titulo annexum: imo neque quatenus Ius percipiendi Decimas, a ſpirituali Titulo ſeparatum eſt, & Ius quoddam temporale, dictum eſt ſupra *Lib. 2. Tit. 26. de præſcript. Sect.* 2. *§.* 2. & docet *Suar. cap.* 27. *numer.* 3. *Covarr. cit. c.* 17. *numer.* 6. *§. Quarto; Laym. cit. c.* 6. *num.* 8. *& 9.* & alii communiter.

CL. Poſtremo prædictis hoc loco addendum, quod conceſſio, vel donatio Eccleſiæ, aut Decimarum, vel alterius Iuris ſpiritualis a Laicis facta, non tribuat Titulum coloratum, &

juſtam

juſtam cauſam præſcribendi, adeo, ut etiam Eccleſiaſticæ perſonæ poſſidentes Eccleſiam, aut Decimas, vel aliud Jus ſpirituale, nullo unquam tempore præſcribere poſſint, ſi ſe fundent ſuper donatione vel conceſſione Laici, etiam Regis, aut Principis, prout ſumitur ex *cap. Dudum* 31. *h. t.* „ Nam orta controverſia inter Epiſcopum Veſprienſem, & Fratres Hoſpitalis Hieroſolymitani S. Stephani, ſuper Decimis, coram Papa Innocentio III. Is auditorem dedit Cardinalem: Epiſcopus tanquam actor petiit Decimas ex terris, quæ per ruſticos Hoſpitalariorum inter Diœceſin ſuam excoluntur, & inſuper quaſdam Eccleſias quæ ab iiſdem Hoſpitalariis detinebantur, fundans intentionem ſuam in Jure communi. Sed Prior Hoſpitalis allegans præſcriptionem in dictis Decimis, & Eccleſiis, dixit: ſe non teneri ad hæc Epiſcopo reſpondere. Re ad Papam delata. Is mandavit, ut idem Prior Titulum præſcriptionis quam allegaverat, probaret. Tum Prior exhibuit privilegium Regis, & Reginæ Hungariæ, qui Eccleſiam S. Stephani, ad quam dictæ Eccleſiæ, & Decimæ pertinebant in perpetuam Eleemoſynam Hoſpitali donationis titulo conceſſerunt: & præterea Scriptum exhibuit Papæ Clementis, per quod probare volebat, dictam conceſſionem plene confirmatam fuiſſe. Sed viciſſim ex parte Epiſcopi replicatum fuit, quod pars adverſa non potuerit circa Decimas, & Eccleſias a Rege, & Regina donatas, præſcriptionem opponere, quippe quæ nec ex donatione ipſorum initium valoris ſui habere potuerit: neque a dicta confirmatione tantum temporis effluxerit, ut poſſet præſcriptio confirmari; ideoque Titulus illo donationis Regis, & Reginæ ab ipſo allegatus nullus fuerit: cum ſacrilegii crimen incurrat ille, qui Eccleſias, vel Eccleſiaſticum aliquid de manu Laici acceperit. Contra confirmationem vero fuit oppoſitum, quod cum ea facta fuerit confuſe, & verbis generalibus, Eccleſiam S. Stephani, cum omnibus Decimis, Eccleſiis, & aliis, quæ ad eandem pertinent, confirmando; ideo per talem confirmationem Jus Epiſcopale non tollitur, cum de eo nihil in illa ſit expreſſum, (prout habetur in integra lectione hujus cap.) Quare cum prædicti donatores non potuerint aliis conferre, quæ ipſi de Jure poſſidere non potuerunt, & per confirmationem Clementis Papæ, etiamſi in authentico Inſtrumento exhibeatur, Juri Epiſcopali nullatenus derogetur. Idcirco Pontifex Innocentius per ſententiam prohibet, ne Fratres Hoſpitalis Epiſcopum in poſterum impedire præſumant, quo minus dictas Decimas percipiat, & pacifice poſſideat.

CLI. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Clericus, vel alia perſona Eccleſiaſtica poteſt quidem præſcribere Eccleſias, & Decimas contra Epiſcopum loci, ita tamen ut probare debeat titulum, ſaltem coloratum poſſeſſionis ſuæ; cum Jus commune ſtet pro Epiſcopo contra ipſum, *Abb. hoc numer.* 3. Si tamen Clericus quiſpiam vel Monaſterium ab immemoriali tempore poſſediſſet, bona fide, Eccleſias, vel Decimas, non foret neceſſarius Titulus, vel ejus probatio: quia talis poſſeſſio inducit præſumptionem legitimi Tituli, imo etiam vim habet Tituli ſi præſcribens ſit capax poſſidendi rem, vel jus, quod præſcribit, *arg. l.* 3. *§. Aqua ductae; ff. de aqua quotid.* & ex ſupra dictis patet.

Notandum tertio. Laici non poſſunt concedere, ſive donare Eccleſias, Decimas, & ſimilia ſpiritualia Jura, in quacunque dignitate ſint conſtituti; quia nemo poteſt dare, quod non habet, & pro non dato habetur, quod ab illo donatur, qui non poteſt de jure donare, *cap.* 5. *in fine; de jure Patr. Gl. hic V. Non potuerint*: Laici autem jura ſpiritualia habere, aut poſſidere non poſſunt, ut dicitur in *cit. cap. Dudum*; ergo nec aliis conferre.

Notandum tertio. Conceſſio, vel donatio juris decimandi, vel alterius ſimilis juris ſpiritualis, a Laico facta, ita eſt nulla, ut nec legitimum Titulum, ſive cauſam præſcribendi tribuat cujus ratio eſt; quia qui accipit Decimas a Laico, credens, talem conceſſionem, ſeu donationem validam, & juſtam eſſe, ſivo Laicos Decimas concedere poſſe, is errat in jure, error autem juris in præſcriptione, ſeu uſucapione non prodeſt, *l. Nunquam*; 31. *ff. de uſucap.* Neque manifeſtus error juris poteſt cum bona fide conſiſtere, qui enim contra Jura mercatur, bonam fidem non habere præſumitur, *Regul. jur.* 82. *in* 6. *l. Quemadmodum*, 7. *cap. de agricol. l.* 11. ſine bona fide autem nulla poteſt currere præſcriptio, *cap. Vigilanti*; 5. *cap. Si diligenti*; 17. *cap. Quoniam*; 20. *de præſcript. Abb. in cit. Dudum*; *num.* 6. *hoc. tit. Gloſſ. in cap. Apoſtolica*; 9. *Verſ. Præſcriptione de donat.*

CLII. Notandum quarto. Is, quis Eccleſiam, vel Decimas in ſpirituali Titulo fundatas, vel aliud Jus ſpirituale a Laico accipit, crimen ſacrilegii committit; quia rem ſacram, ſine legitima auctoritate, uſurpat, & accipit, *cit. c. Dudum*; *& Abb. ibid. n.* 7. Imo tales ipſo jure ſunt excommunicati, *c. Generali*, 53. *de elect.*

Notandum quinto. Per confirmationem jurium, vel privilegiorum, quæ alicui competant, v. gr. Ordini Religioſo factam a Papa, in forma communi, vel ſub terminis generalibus, v. gr. confirmamus vobis Eccleſiam, cum Decimis, & omnibus ad eam pertinentibus nullum inſertum præjudicium perſonæ tertiæ, quo minus Monaſterium v. gr. probare debeat, bona, vel jura illa ad ſe pertinere: quia verba talis confirmationis narrativa ſunt, quæ tacitam conditionem in ſe continent, ſcilicet *Si ita eſt*, quod hæc bona, vel jura ad vos pertineant, *Abb. in cit. cap. Dudum*; *numer.* 8. Sed neque talis confirmatio facta a Papa, in forma communi tribuit Titulum coloratum, & juſtam cauſam præſcribendi, ſi Eccleſia Jus decimandi, vel aliud Jus ſpirituale accepit a Laico, prout ſumitur *ex cit. cap. Dudum*; quia talis confirmatio requirit Jus, ac Titulum, qui cum ſit irritus, ob manifeſtum juris errorem, non poteſt inde oriri aliqua præſumptio, vel bona fides; ſecus eſt, ſi erratum fuerit ſolum in facto ut quia putabatur ver. gr. Capitulum conſenſiſſe, *Abb. in cit. cap. Dudum*; *num.* 12. *&* 13.

SECTIO VIII.

De jure, quod competit Eccleſiæ, vel Clericis in Decimas & qua actione illæ exigi poſſunt. Item de Judice, in cauſa Decimarum, ac pœnis non ſolventium Decimas.

§. I.

Quale Jus habeat Eccleſia, vel ejus Rectores in Decimis, ſeu fructibus Decimarum?

CLIII. Supponendum eſt, quod Decimæ ſint debitæ Eccleſiæ, ejuſque Miniſtris ex juſtitia, quatenus ſolvi debent pro neceſſaria ſuſtentatione Miniſtrorum Eccleſiæ. Et quidem etiam ſecundum determinationem factam ab Eccleſia, ut videlicet ſint pars decima fructuum, debentur Decimæ ex juſtitia Parochis, aliiſque Miniſtris Eccleſiæ a fidelibus, quia Eccleſia præcepto, ſive Lege ſua eas determinando, conſtituit earum obligationem intra objectum juſtitiæ, ſicut, ſi Lex Civilis taxet, & determinet certum pretium frumenti, illud ex juſtitia ſervandum eſt, ut docet *Suar. Lib.* 1. *de Relig. cap.* 36. *num.* 1.

CLIV. Aſſertio 1. Si ſermo ſit de Decimis, ſeu fructibus nondum decimatis, ſive ſeparatis a reliquis fructibus, Eccleſia, vel ejus Rectores, aut Miniſtri non habent plenum, ſive perfectum, & proprie dictum, ac rigoroſum dominium eorundem, etiam pro indiviſo: licet habeat non ſolum Jus perſonale ad illos, ſed etiam Jus reale in illis, quale habet uſufructuarius in fructibus nondum collectis, & perceptis, quod quaſi dominium, ſive utile dici poteſt, *Suar. cit. cap.* 36. *num.* 8. Ratio primæ partis eſt, quia Decimæ, priuſquam ſunt ſeparatæ ab aliis partibus fructuum, ſunt adhuc in bonis, ſive dominio ejus, cujus ſunt prædia, & fructus, fructus enim ſequuntur dominium rei frugiferæ, ergo cum Eccleſia non habet dominium proprie dictum fructuum, qui ex fundo ſunt enati, *arg. l.* 2. *§. Si Decimam*; *ff. de pollicit.* ubi dicitur: *ſi Decimam quis bonorum vovit Decima non prius eſſe in bonis deſinit* (ſcilicet Domini fundi) *quam fuerit ſeparata*: Ubi licet ſermo ſit de Decima debita ex voto, tamen eadem ratio eſt de ea, quæ debetur ex præcepto; cum votum ſit quaſi lex quædam privata. Secunda pars colligitur ex *c. Ex moderamine*; 23. *ſanct. Gl. V. Sibi vendicent*; *& c. Decimæ*; 66. ibi: *res alienas invaſit, cauſ.* 16. *q.* 1. *Abb. in c. Commiſſum*; 4. *num.* 4. *&* 5. *h. t. Suar. c. l. num.* 8. *&* 14. Idque probatur, quia apud quemcunque fructus indecimati exiſtunt ſive ad quemcunque pervenerint, poteſt Eccleſia immediate illas petere, ut colligitur ex *Paſtoralis*; 28. *h. t.* ubi dicitur, *fructus non poſſe alienari, niſi cum onere Decimarum*, ſcilicet cum onere reali, quod ipſis fructibus veluti inhæret, & in *c. Cum non ſit*; 33. *eod.* dicitur: eos, ad quos cenſus, vel tributa ex fructibus indecimatis pervenerunt cogendos eſſe, decimate Eccleſiis, quibus de jure debentur; quoniam res cum onere ſuo tranſit, quod ſignum eſt alicujus dominii, quia tunc tenetur emptor v. g. fructuum non decimatorum, ratione rei acceptæ, illos reſtituere, ſaltem quoad decimam partem, ergo ſignum eſt illam Decimam eſſe illius Eccleſiæ, cui debetur: alioqui, ſi Eccleſia non haberet jus ex ipſis fructibus indecimatis, jus decimandi non tranſiret cum ipſis fructibus, nec ad Decimas ex iis ſolvendas teneretur emptor fructuum, cum quo Eccleſia, vel Parochus non contraxit: ſed ſolum venditor obligatus maneret, ut ex aliis bonis ſuis ſatisfaciat Eccleſiæ, *Suar. cit. c.* 36. *num.* 10.

CLV. Aſſertio 2. Poſtquam fructus decimales a reliquis fructibus ſunt ſeparati, & deſignati, eorum dominium directum, & utile, ad Eccleſiam ſpectat, etiamſi actualis traditio, ſive realis apprehenſio nondum ſit facta, juxta *l. Ut inter*; 23. *& l. ult. Cod. de SS. Eccleſ.* ubi habetur, quod dominium rerum Eccleſiis, vel aliis piis locis venditarum, donatarum, vel alio titulo hujuſmodi debitarum, ſtatim, etiam ante traditionem, ipſis acquiratur, ob ſpeciale privilegium, *Gl. in cit. c. Ex moderamine*; 23. *V. Sibi vendicent*; *Laym. Lib.* 3. *tr.* 5. *c.* 5. *num.* 8.

§. II.

Qua actione Eccleſia, vel ejus loco, Parochus, aut Epiſcopus in Judicio exigere poſſit Decimas ſibi debitas?

CLVI. Aſſertio 1. Si moveatur quæſtio, ſive lis, de ipſo jure decimandi, ad quem pertineat, tum Eccleſiæ inſtituere debet actionem confeſſoriam utilem, per quam petitur, a Judice declarari, Jus decimandi ipſi competere: eſt enim hæc actio realis, quæ datur Domino pro juribus incorporalibus, ſeu ſpiritualibus conſequendis, ſicut rei vindicatio competit domino pro rebus corporalibus obtinendis; Jus autem percipiendi Decimas, eſt ſub domino Eccleſiæ, ideoque hæc petere poteſt, ut ſibi, tanquam ad ſe pertinens, adjudicetur, *Gloſſ. in cap. Tua*; 26. *Verſ. Tributa*; *verſ. Sed qua actione*; *hoc tit. Abb. ibid. numer.* 11. *Suar. cit. cap.* 36. *numer.* 9.

CLVII. Aſſertio 2. Si non de jure decimandi: ſed de ipſis decimis, ſive fructibus decimalibus agatur, nondum ſeparatis a fundo, vel reliquis fructibus, qui injuſte detinentur, tum Eccleſia agere poteſt ad ſeparationem, ac ſolutionem, non quidem proprie, ac ſtricte dicta rei vindicatione, quæ ſoli domino competere ſolet: ſed condictione ex Lege, ſeu Canone, quæ licet ſit actio perſonalis, eſt tamen ſimul etiam in rem ſcripta, ſive rei perſecutoria, ita ut contra

tra

Digitized by Google

tra quemvis fructuum non decimatorum poſſeſſorem inſtitui poſſit, juxta *c. Paſtoralis*; 28. *h. t.* & tradit *Gl. in cit. c. Moderamine*; *V. Sibi vendicant*; *in fine*, *Abb. in cit. c. Tua nobis*; *num.* 11. & 12. Porro licet hæc condictio non ſit proprie, ac ſtricte rei vindicatio, quia hæc dominium ſupponit, condictio autem nunquam competit ei, qui ſe dominum rei dicit ſed datur non domino, excepta condictione furtiva, per quam etiam a domino agi poteſt contra furem, & ejus hæredem, idque in odium furis ſpecialiter ſtatutum eſt, §. *Sic itaque Inſtitut. de action.* & tradit *Gl. in l. Certi*; *V. Certum petitur*; *ff. de reb. cred.* & habetur etiam in *l. ult. junct. Gl. V. Niſi furi*; *ff. Uſufructuar. quemadmodum caveat*. Ubi dicitur, neminem poſſe condicere rem ſuam, niſi furi, id eſt, a fure: nihilominus tamen cum hæc condictio ſit rei perſecutoria, recte etiam, non quidem directa, ſed utilis rei vindicatio appellari poteſt, ut ex *Gl. in §. Si quis in aliena*; *V. Utilis actio*; *Inſtit. de rer. diviſ.* notavit *Suar. cit. c.* 36. *nu.* 9. quæ datur quaſi domino, ſive utile dominium in re habenti.

CLVIII. Aſſertio 3. Hæc condictio ex Canone competit Eccleſiæ, vel Parocho, non tantum contra quemvis Decimarum poſſeſſorem: ſed etiam illum, qui fructus, ſive adhuc ſolo hærentes, & e reliquis fructibus nondum ſeparatos: ſive jam ſeparatos, & decimatos, per dolum, vel notabilem culpam, ſeu negligentiam deſtruxit, vel perdidit, tunc enim agi poteſt ad æſtimationem fructuum Decimalium, nempe ad id, quod ſpectatis aliis annis, Eccleſia ſolebat & poterat percipere; cum Eccleſia ob culpam, vel negligentiam alterius, non debeat damnificari, *S. Thom.* 2. 2. *qu.* 87. *art.* 2. *ad* 4. *Innoc. in c. Commiſſum*; 4. *h. t.* & *ibid. Jo. Andr.* n. 5. ubi etiam ait, talem deſtructorem non excuſari, ob ſupervenientem poſtea caſum grandinis, vel ſimilem; quia ante jam dolum, vel culpam commiſit, & ſatis eſt, quod fructus poterant non perire.

CLIX. Hinc Infertur primo, quod hæc condictio rei perſecutoria longe ſit utilior Eccleſiæ, quam ſi directa, & proprie dicta vindicatio ei competeret, quippe quæ re deſtructa extinguitur: non item dicta condictio ex Canone, ut patet ex dictis. Quod ſi Decimæ alicui debeantur ex conſuetudine, tum agi poteſt condictione ex Lege conſuetudinaria, approbata per Legem Canonicam *Abb. in cit. c. Tua nobis*; n. 11. *hoc tit.*

Infertur 2. Parum referre, ſive in libello Judici oblato dicatur, quod Eccleſia, cujus nomine Parochus agit, Decimas tanquam ſibi debitas condicat, ſive quod tanquam ſuas vendicet; nam uterque modus in Canonibus reperitur, & ſpectato Jure Canonico, de nomine actionis parum curatur, cum non ſit neceſſe exprimere nomen actionis in libello, *c. Dilecti 6. de judic.* & notat *Hoſtienſ. in cit. c. Tua nobis*, *V. Tenetur*; *h. t.* dummodo alias petitio recte ſit formata.

Infertur 3. Si dominus prædii Decimis obnoxii vendat, vel locet illud colono, tali pacto, ut Eccleſia ab emptore, vel conductore Decimas conſequi non poſſit, tum Eccleſia, vel ejus nomine Rector, aut Prælatus agere poteſt, contra ipſum dominum prædii, ut damnum illatum Eccleſiæ reſarciat, & ſolvat æſtimationem Decimarum; cum ſit cauſa damni illati, ſic paciſcendo, ut docet *S. Thom. cit. q.* 87. *art.* 2. *ad* 4. *Suar. cit. c.* 36. *n.* 15.

CLX. Idemque confirmatur ex eo, quia dominus prædii tenetur tali modo vendere, vel locare prædium, ut Eccleſia Decimis ex illo debitis non defraudetur, prout ſumitur ex *c. In aliquibus*, 32. *h. t.* Nam cum in quibusdam Regionibus populi aliqui permixti eſſent, qui licet Chriſtianorum nomine cenſerentur, tamen ſecundum ritus ſuos Decimas ſolvere non conſueverunt (qui videntur fuiſſe hæretici, vel ſchiſmatici, ut notat *Abb. hic* n. 2.) His igitur quidam, domini prædia ſua excolenda tradebant, & ita Decimis defraudantes Eccleſias, ut majores ipſi inde reditus conſequi poſſent. Quare Innocentius III. in Concilio Generali volens conſulere Eccleſiarum indemnitati, ſtatuit, ut ipſi domini illis perſonis, & tali modo ſua prædia excolenda dent, ut Decimæ ex iis, abſque contradictione, & integre perſolvantur, & ad id, ſi neceſſe fuerit, per Eccleſiaſticas cenſuras compellantur.

Ex quo colligit *Abb. hic num.* 3. Eccleſiam, ratione Decimarum, habere jus quoddam in ipſo fundo, ob quod compellere poteſt dominum fundi, ut talibus colonis fundum locet, qui utiliter, & fideliter eum colant, ne Eccleſia Decimis fraudetur: quamvis alias dominus prædii non teneatur procurare, ut conductor, ſeu colonus Decimas ſolvat, cum hoc onus, non perſonæ domini: ſed ipſi rei frugiferæ, & fructibus collectis cohæreat, ut ſupra dictum. Neque etiam per pactum, a domino fundi initum cum colono, vel etiam emptore, ut ipſe ex fructibus perceptis ex fundo non ſit obligatus ſolvere Decimas, præjudicatur Eccleſiæ, quin a quolibet poſſeſſore fundi poſſit petere Decimas, *arg. l. Inter*, 42. *ff. de pact.* quia eſt onus, quod ipſam rem conſequitur, *Gl. hic V. Compellantur*, & *Abb. n.* 6.

CLXI. Porro hic præterea quæritur, an Prælatus, vel Parochus exigere poſſit Decimas prædiales, non ſolum a domino, vel colono prædii, qui illas debet: ſed etiam ab eo, qui prædium v. gr. emit, ſive a novo poſſeſſore prædii Decimas præteriti temporis a venditore, ſive antiquo poſſeſſore non ſolutas. Reſpond. Probabilius eſt novum poſſeſſorem ſolum teneri, ad ſolvendas Decimas futuri temporis, non autem præteriti, ſive antea non ſolutas, ut docet *Suar. Lib.* 1. *c.* 38. *num.* 9. *Caniſ. tr. de Decim. cap.* 4. *nu.* 3. & *ſeqq. Laym. Lib.* 4. *tr.* 4. *cap.* 2. *nu.* 5. & alii contra *Abb. in cap. Cum homines*, 7. *num.* 6. & *Jo. Andr.* qui putant, in optione Eccleſiæ eſſe, num novum, an vero antiquum poſſeſſorem convenire velit, & plures alios Canoniſtas. Ratio eſt; quia obligatio Decimarum per ſe non hæret fundo, ex quo ſolvuntur Decimæ: ſed ſolum reſpective, ſeu in ordine ad fructus, quibus per ſe, & immediate ineſt onus Decimarum, ad quemcunque illi poſſeſſorem veniant. Quare ſi Titius v. gr. fundum ſuum, ex quo Decimas per plures annos non ſolvit, vendidit Cajo, non hic novus poſſeſſor, ſive emptor fundi: ſed antiquus poſſeſſor, ſive venditor Titius, ratione Decimarum præteriti temporis, conveniri poteſt, ac debet; cum ipſe fructus fundi præteritis annis perceperit, non emptor, ad quem fructus fundi non pervenerunt.

Non obſtat, quod novus poſſeſſor fundi vectigalis, ſeu tributarii, etiam ad præterita tributa, quæ ſoluta non fuerunt, antequam fundus ad ipſum perveniret, ſolvenda obligetur, *l. Imperatores*, 7. *ff. de publican.* At Decimæ tributa dicuntur egentium animarum *c. De Decima*; 66. *cauſ.* 16. *qu.* 1. *cap. Tua*; 25. *hoc tit.* Nam diſparitas eſt, quoad hoc, ſicut & plura alia, inter Decimas, & tributa, quod hæc ſecundum ſe, ipſos fundos ex juris diſpoſitione afficiant, ideoque ad novum poſſeſſorem fundi, etiam præteritorum tributorum, quæ ſoluta non fuerunt, obligatio, quippe ipſi fundo inhærens, tranſeat: at Decimæ per ſe, & immediate non afficiunt ipſos fundos: ſed fructus, ſive quatenus fundi fructus in ſe virtualiter continent, ut dictum. Neque vero Decimæ proprie ſunt tributa: ſed ſolum metaphorice, & per quandam ſimilitudinem, & accommodationem, ut notat etiam *Gl. in cit. cap. Tua nobis*; *V. Tributa*. Quod vel inde patet, quia ſi Dominus fundum ſuum alteri locat, hoc pacto, ut omnes fructus ad conductorem, ſeu colonum pertineant, reſervata ſibi annua penſione pecuniaria, ab ipſo ſolvenda, hoc caſu, non fundi Dominus: ſed colonus tantum, nomine Decimarum prædialium conveniri poteſt, quia decimæ ſunt onus fructuum, juxta *cap. Paſtoralis*, 28. §. *Fructus*: *hoc tit.* & docet ipſe etiam *Abb. in cit. cap. Tua nobis*, *h. t. nu.* 4. Neque etiam *c. In aliquibus*; 32. & *c. De terris*, 26. *h. t.* & *cap. Si quis Laicus*, 42. *cauſ.* 16. *q.* 1. quicquam obſtant. Nam hi textus loquuntur de onere, ſeu obligatione præſtandi Decimas ex fructibus in futurum percipiendis, ad quos obligatur quilibet poſſeſſor, ad quem fundus pervenit: non autem loquuntur de Decimis antiquis, & præteritis; hæ enim ſolvendæ ſunt a poſſeſſore antiquo, qui illos fructus percepit, *Suar. c. l.* Denique non poteſt etiam dici, quod fundi ſint jure pignoris, ſive hypothecæ obligati pro Decimis præteritis; nam cum obligatio talis hypothecæ non proveniat ex conventione, ſeu pacto, cum ipſi fideles ad hoc non ſe obligarint Eccleſiæ, deberet eſſe tacite inducta ex diſpoſitione ipſius Legis, ſeu Canonis, cujusmodi Lex Canonica non extat, quæ talem tacitam generalem hypothecam impoſuerit omnibus bonis, ſeu prædiis fidelium, *Suar. cit. cap.* 38. *num.* 2.

§. III.

Quis ſit Judex competens in cauſa Decimarum, & quæ pœnæ Jure communi ſtatutæ ſunt in eos, qui Decimas non ſolvunt, quas debent?

CLXII. Aſſertio 1. Si agatur judicio petitorio, & quæſtio ſit de jure, ſive proprietate Decimarum; ad quem pertineat, tum ejus cognitio, etiamſi incidenter tantum veniat in judicium, ad ſolum Eccleſiaſticum Judicem pertinet. Eſt communis ſententia apud *Suar. Lib.* 1. *de Decim. c.* 38. *n.* 16. *Barboſ. in Collect. in c. Tua*, 25. *n.* 2. *h. t.* & *de offic. Paroch. c.* 28. §. 4. *n.* 1. Idemque eſt, ſi agatur de privilegio, vel immunitate a Decimis, vel ſi lites oriantur circa ſolutionem Decimarum, *Azor p.* 1. *Lib.* 7. *c.* 25. *q.* 1: *Suar. c. l.* quia ipſi fructus Decimarum, etſi ſecundum ſe ſint temporales, tamen ſunt ſpirituali juri decimandi annexi. Ratio ſumitur ex generali prohibitione juris, ne Laici Eccleſiaſtica negotia tractare non præſumant, *c.* 2. *de judic.* cum de rebus ſpiritualibus diſponendi nullam habeant facultatem, *c. Tua*, 25. *h. t.* Quamvis probabile ſit, ſi quæſtio ſit meri facti, v. gr. an quis perceperit, vel ſolverit Decimas, non vero, an ſint ſolvendæ, vel ex quibus fructibus ſolvi debeant, quod de hoc etiam Laicus Judex cognoſcere poſſit, ita ut ſit cauſa mixti fori, *Barb. c. l.*

CLXIII. Extenditur autem primo. Quod etiam illæ cauſæ Decimarum, quæ in Feudum conceſſæ ſunt Sæcularibus cognoſci debeant a Judice Eccleſiaſtico; quia licet dominium fructuum decimalium ſpectet ad Laicos, illud tamen oritur & dependet a jure Decimarum, quod eſt ſpirituale, ideo non poteſt Judex Laicus de illis cognoſcere, *Azor. cit. c.* 25. *q.* 3. ubi tamen §. *Cæterum*; id limitat, niſi Decimæ auctoritate S. Pontificis omnino ſint tranſlatæ in Laicos, ut de illis, ſicut de bonis temporalibus diſponere poſſint, tunc enim non ſunt amplius bona ſpiritualia, vel ſpiritualibus annexa, ut ſupra dictum, ideo de illis Judex ſæcularis cognoſcere poteſt.

Extenditur ſecundo. Quod etſi controverſia ſit de cauſa poſſeſſionis, ſive de jure poſſidendi Decimas, ſolus Eccleſiaſticus Judex de eo cognoſcere poſſit, ut ex probabiliore ſententia docet *Covarr. pract. qq. c.* 35. *n.* 1. *Barb. cit.* §. 4. *n.* 3. & *alii apud ipſum*; quia poſſeſſio ſumpta non pro nuda detentione rei: ſed pro jure poſſidendi ſeu detinendi, in jure ſpirituali eſt ſpiritualis, de quo plura dicta ſunt *ſupr. Lib.* 2. *Tit.* 12. *n.* 18. & 19.

CLXIV. Porro cauſæ Decimarum ſummarie ſunt tractandæ in judicio, hoc eſt, ſimpliciter & de plano, ac ſine ſtrepitu, & figura judicii, *Clement.* 2. *de judiciis*, niſi quod ſententia definitiva in ſcriptis ſit ferenda, *Clement.* 2. *de V. S.* præſertim quando inter duas Eccleſias eſt controverſia ſuper jure percipiendi Decimas, vel inter Clericos, quibus de jure debentur Decimæ, & eos, qui ſolvere debent, *Barboſ. cit. c.* 28. §. 4. *num.* 5.

CLXV. Aſſertio 2. Pœnæ Jure communi ſtatutæ, in non ſolventes Decimas, quas debent, ſunt, inprimis, quod excommunicari poſſint, ac debeant, *c. Pervenit*; 5. *c. Ad hæc*; 15. *c. Ex parte*; 21. *c. Tua nobis*; 26. *c. In aliquibus*, 32. *h. t.*

Clem.

Digitized by Google

Clem. 2. de judic. Ubi requiritur, ut præcedat monitio, ac denique Concilium Tridentinum *Seſſ. 25. c. 12. de reform.* præcipit, ut qui Decimas dare noluerint, aut ſubtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſolvantur. Quod tamen *Sanch. Lib. 2. mor. c. 20. n. 19.* limitat, niſi ob impotentiam commode reſtituere non poſſint, vel niſi remittantur Decimæ ab eo, cui debentur, *Azor. cit. Lib. 7. c. 26. q. 9.* poſt *Navarr.* Deinde qui Decimas, quas debet ſolvere, injuſte detinet, nec Eccleſiæ, ad quam ſpectant, reſtituit, Chriſtiana ſepultura privari debet, *c. Prohibemus*, 19. & ibi *Gl. fin. h. t. & dictum ſupr.*

CLXVI. Præterea in *Clem. Religioſi h. t.* ſtatuitur, ut „Religioſi quicunque (etiam fœminæ, *Gl. hic V. Eodem*) novalium, aut alias Decimas Eccleſiis debitas, (de jure communi, vel ſingulari, *Gl. hic V. Debitas*) & ad eos ea jure, vel cauſa aliqua legitima non pertinentes, ſibi vendicare, tanquam proprias, aut qui fraudibus vel malis artibus, aut prætextibus ſibi uſurpare præſumunt: vel non permittunt aut prohibent, Eccleſiis Decimas ſolvi ex animalibus ſuorum familiarium, vel paſtorum, quæ ſuis propriis gregibus permiſcent: vel ex animalibus, quæ in Eccleſiarum fraudem emunt, & tradunt venditoribus, vel aliis ut ea teneant & cuſtodiant. Hi inquam, Religioſi (aliud ergo in Sæcularibus Clericis, vel Laicis, ad quos hæc pœna non eſt extendenda, *Gl. hic V. Religio*) ſi admoniti ab iis, quorum id intereſt, (nempe a Prælatis; & Miniſtris illarum Eccleſiarum, quibus Decimæ debentur, *Gl. V. Inter erit*) intra menſem a prædictis (ſcilicet prohibitione, fraudulenta emptione, & immiſtione, vel traditione animalium, *Gl. hic V. A præmiſſis*) aut ſi id, quod ſibi injuſte uſurparunt, Eccleſiis læſis intra duos menſes non reſtituerint, vel ſatisfecerint, ſint, & tamdiu maneant ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis ſuis ſuſpenſi, donec deſtiterint, & ſatisfecerint. Quod ſi Religioſi hujusmodi adminiſtrationes & beneficia non habeant, ſententiam excommunicationis incurrunt, a qua abſolvi non poſſunt, niſi condigne ſatisfecerint, non obſtantibus privilegiis quibuscumque: per quæ ſcilicet prædictæ ſententiæ poſſent impediri: non autem privilegiis ipſis conceſſa ſuper Decimis tolluntur, *Gl. hic V. Quibuſcunque*. Hæc autem excommunicatio nulli, jure communi, eſt reſervata, ut notat *Azor cit. c. 26. q. ult.* Ratio hujus Conſtitutionis eſt, quia tempore Concilii Vienenſis Religioſi magis graviter, & frequentius in his delinquebant contra præceptum Decimarum, ideoque ſeveriore pœna coerceri debuerunt, *Gl. hic V. Religioſi*. Additur in fine hujus *Clement.* §. *Cæterum*, quod prædicta non extendantur ad animalia, quæ tenent Donati, ſeu Oblati ipſorum Religioſorum, qui cum effectu (omnino) ſe, & ſua Religioni donarunt, ſeu obtulerunt."

CLXVII. Denique in *c. Diſcretioni*, s. *h. t. in 6.* Gregorius „IX. mandat Fratribus Prædicatoribus, & Minoribus, iisque ſeveri prohibet, ne in ſuis ſermonibus ad populum, vel, alibi (in privatis collationibus, diſputationibus, vel in Confeſſionibus audiendis, *Gl. hic V. Vel alibi*,) talia proponere inpoſterum præſumant, quæ Auditores a Decimarum, aliarumve rerum Eccleſiis debitarum (videlicet Primitiarum, Oblationum, portionum Canonicarum ex funeribus debitarum, *Gl. hic V. Aliarum rerum*) ſolutione retrahant, vel alias animos Auditorum corrumpere poſſunt; quin potius verbo, & opere eosdem informent, ut ad ſolutionem prædictorum prompta voluntate ſint intenti."

CLXVIII. Porro hoc decretum renovatum fuit in *Clement. cupientes 3. de pænis*, & extenſum ad omnes Religioſos, etiam non mendicantes, (non autem comprehendit Clericos ſæculares, & Laicos *Gl. ibi V. Religioſi*) adjecta inſuper pœna excommunicationis, ipſo facto, a transgreſſoribus incurrenda. Ubi inſuper Religioſis omnibus ſeveriſſime præcipitur, ut certis Dominicis, & Feſtis diebus ibi nominatis, ſi populo prædicent, & de ea a Rectoribus Eccleſiarum, vel earum Vicariis requiſiti fuerint, Auditores, de ſolutione Decimarum facienda, expreſſe informare ſtudeant: atque in Confeſſionibus audiendis pœnitentibus, qui Decimarum ſolutionem intermittunt, ſuper ea re conſcientiam faciant, alioqui ſi id ſcienter omittant, ab officio prædicandi, ipſo facto, ſint, & maneant ſuſpenſi, donec pœnitentes ſuper ea re (commoda occaſione oblata) admonuerint. Quod ſi prædicare præſumpſerint, prædicta negligentia, eo modo, quo dictum, non expiata, excommunicationis ſententiam, ipſo facto, incurrunt. Quæ Conſtitutio ad Religioſos Monaſteriorum, vel Rectores Eccleſiarum, qui Decimas percipiunt, non extenditur. De his cenſuris videri poteſt, *Suar. diſ. 23. de cenſur. Sec. 5. num. 37. & diſ. 31. Sec. 6. n. 12. & 13.*

SECTIO IX.

De Primitiis, & oblationibus.

§. I.

De Primitiis?

Secunda pars Rubricæ hujus Tituli eſt: de Primitiis, de quibus breviter aliquid dicendum.

CLXIX. Quæritur primo. Quid ſint Primitiæ, & quomodo a Decimis diſtinguantur? Reſp. Primitiæ dicuntur primi fructus agrorum, vinearum, hortorum, & arborum, ut colligitur ex *lib. Exod. c. 23. V. 13. & 15. num. 18. V. 12. Deuter. c. 16. V. 2.* ſignificantur aut hic nomine Primitiarum, primi fructus tempore, non bonitate, id eſt, optimi, ut colligitur ex *c. 18. Numer. V. 13.* Ubi dicitur, *univerſa frugum initia, id eſt, primitias, quas gignit humus, & c. Suar. l. 2. de Divino cultu c. 8. n. 2.* In animalibus vero Primitiæ vocantur primogenita, ut colligitur ex *c. 13. Exod. V. 2. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulvam, tam de hominibus, quam de jumentis*. Quare Primitiæ diſtinguuntur a Decimis, primo, quia Primitiæ ſunt primi fructus e terra, eo anno, collecti: Decimæ vero certa pars fructuum, videlicet decima, ut nomen ipſum præ ſe fert. Secundo, Primitiæ immediate offeruntur Deo, in gratiarum actionem pro frugibus terræ, quamvis deinde etiam cedant in alimenta Sacerdotum, & Miniſtrorum Eccleſiæ. At vero Decimæ immediate dantur Miniſtris Eccleſiæ, tanquam ſtipendium ſuſtentationis ob ſpiritualia Miniſteria, *Azor par. 1. lib. 7. cap. 27. qu. 6. Leſſ. lib. 2. de juſt. c. 39 num. 30.*

CLXX. Quæritur ſecundo. An & quo jure teneantur fideles, ad primitias ſolvendas, & an in certa quantitate? Reſp. primo, nullum extat præceptum juris naturalis obligans, ad colendum Deum per oblationem primorum fructuum; quia poteſt Deus aliis modis & oblationibus coli, & exhiberi gratitudo erga ipſum: quamvis conſentaneum ſit rationi naturali, & honeſtum, ac conveniens, ut Deus etiam hac ratione colatur, tanquam Auctor omnium fructuum, quæ ipſius beneficio accipimus, *Suar. cit. cap. 8. n. 4. & 6. cum S. Thom. 2. 2. q. 86. art. 4.* poteſt tamen etiam dici fideles obligari, ad ſolvendas primitias, jure naturali, ſi id aliquando neceſſarium foret ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, *Azor cit. c. 27. q. 5. Leſſ. c. l. n. 31.*

CLXXI. Reſpond. Secundo, Primitiæ olim omnium fructuum, ex præcepto Legis Divinæ ſcriptæ offerri debebant Deo, ut patet *ex locis S. Scriptura ſupra cit. & Malach. cap. 3. Verſ. 8.* Ubi conqueritur Deus de Judæis, quod Decimas, & Primitias non ſolverent; quanquam etiam in illa Veteri Lege, Primitiæ, quas de frugibus terræ Hebræi offerebant, non erant ſpecialiter definitæ, in qua quantitate dari deberent: ſed offerentium arbitrio id relictum fuit. Erat tamen „traditio Hebræorum a Magiſtris ſeu Legis peritis eorum introducta, quod qui plurimum dare vellent, ii quadrageſimam partem fructuum; qui minimum, ſexageſimam darent Sacerdotibus: ac proinde inter quadrageſimam, & ſexageſimam liceret offerre, quod quiſque voluiſſet: & quod in Pentateucho decretum non erat (in qua nimirum quantitate Primitiæ offerri deberent) id Magiſtri Hebræorum ſpecialiter, propter Sacerdotum avaritiam, definierunt, ne amplius, quam partem ſexageſimam in Primitiis offerendis exigere liceret; prout habetur in *cap. 1. §. At vero Primitia, hoc tit.* quod eſt deſumptum ex *S. Hieron. ſuper cap. 45. Ezech.* & ex illo colligitur.

CLXXII. Reſp. Tertio, in Lege nova Evangelica, olim quidem ex præcepto Juris Eccleſiaſtici ſolvi debebant Primitiæ Sacerdotibus, & Miniſtris Eccleſiæ, ut colligitur ex *c. Prater; 6. in fine diſ. 32. & c. Revertimini; 63. cauſ. 16. qu. 1. & cap. 1. eod. cauſ. qu. 7.* & notat *Gl. in cit. cap. 1. V. In Primitiis; hoc. tit.* non tamen ex vi præcepti Legis Moſaicæ, quod jam ceſſavit obligare, cum non fuerit præceptum naturale, aut morale, ſed mere poſitivum ac ceremoniale; ſed ſolum ex præcepto Juris Eccleſiaſtici, ut ita tamen, ſemper liberum eſſet fidelibus, in qua quantitate primitias dare vellent, cum nulla unquam ab Eccleſia fuerit definita certa quantitas, niſi forte ex conſuetudine loci illa fuerit alicubi determinata, *Azor cit. c. 27. q. 4. Leſſ. cit. loco numer. 32. Suar. cit. lib. c. cap. 8. num. 55.* Hodie vero obligatio ſolvendi Primitias in pleriſque locis per deſuetudinem eſt abolita; quia cum principaliter ab Eccleſia fuerit decreta, propter competentem ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, iden ſi illis aliunde, nempe ex Decimis, & aliis oblationibus fidelium neceſſaria alimenta non deſint, nihil vetat, quo minus per contractam conſuetudinem obligatio ſolvendi Primitias potuerit abrogari, *Azor c. l. q. 3. Suar. c. l. n. 16.*

Cæterum ſpectato Jure communi, Primitiæ debent ſolvi illi Parochiæ, in qua prædia exiſtunt, niſi conſuetudo ſit in contrarium; quia Primitiæ, ſicut & Decimæ, ſunt onus reale prædiorum, non perſonale, ideoque & Clerici, qui terras colunt, debent illas ſolvere, *Barb. de offic. Paroch. c. 27, nu. 8. & 9.*

§. II.

De Oblationibus.

CLXXIII. Tertia pars Rubricæ hujus Tituli eſt, de Oblationibus, pro cujus explicatione Notandum primo, nomen oblationis tribus modis accipi poteſt. Primo, late pro omni oblatione ad Divinum cultum facta & ut ſic etiam Decimas & Primitias comprehendit. Secundo, accipitur, prout quidem a Decimis & Primitiis diſtinguitur, ita tamen ut alia omnia dona ſeu munera, quæ ſive per donationem inter vivos, ſive mortis cauſa, vel per legatum, aut ultimam voluntatem, Deo, & Eccleſiis, aliiſque piis locis conferuntur, vel relinquuntur, ſive ſint res mobiles, ſive immobiles, nomine oblationum comprehendantur, quomodo accepit *S. Thomas 2. 2. q. 86. art. 1.* nam ſicuti, quando aliquid homini datur, dicitur donatio: ita quando Deo & Eccleſiæ aliquid donatur, oblatio in jure vocatur, ut notat *Azor cit. c. 27. q. 8.* Tertio, accipitur nomen oblationis ſtrictius, pro dono, quod fideles, ſive per ſe, ſive per Diaconum ad altare offerunt, vel ad manus Sacerdotis deferunt, *Silveſt. V. Decima, nu. 1. Laym. lib. 4. Tract. 6. c. 7. n. & 2. Barb. de offic. Paroch. 24. n. 1. 2. & 3.*

Notandum ſecundo. Oblationes ſtricte ſumptæ diſtinguuntur tum a Decimis, tum a primitiis; quia oblationes immediate ſiunt Deo, religionis intuitu, ſive Divini cultus cauſa licet poſtea in uſum Eccleſiæ vel Miniſtrorum ejus cedant: Decimæ offeruntur etiam Deo, in recognitionem ſupremi dominii, quod ſibi in res omnes reſervavit, ita tamen ut principaliter perſolvantur, tanquam ſtipendium debitum Miniſtris Eccleſiæ, ob ſpiritualia miniſteria. Denique Primitiæ offeruntur Deo, in gratiarum actionem pro primis terræ fructibus, ejus beneficio provenientibus. Et differunt ab oblationibus, ſicut genus a ſpecie, quia omnes quidem Primitiæ

ſunt

Digitized by Google

ſunt oblationes quædam: ſed non vice verſa, omnes oblationes ſunt Primitiæ, cum oblatio fiat etiam de rebus, quæ non ſunt fructus, ut pecuniæ, Candelæ, ornamenta &c. *Silv. c. l. Caniſ. Tract. de Decim. c. 19. nu. 9. in fine, Barboſ. in Rubr. ad hunc Tit. num. 5. & ſeqq.*

CLXXIV. Quæritur primo. An Oblationes, ex neceſſitate alicujus præcepti, ſunt præſtandæ a fidelibus? Reſp. nullum extat per ſe præceptum Eccleſiaſticum de oblationibus faciendis in Eccleſia, ſed illæ voluntarie ac ſponte præſtantur; quia nullum reperitur in Jure Canonico decretum, abſolute præcipiens oblationes fieri: præceptum vero Veteris Teſtamenti, quippe cærimoniale tantum jam ceſſavit, ut docet *Sanct. Thom. cit. q. 86. art. 1. Silveſt. V. Decima; q. 2. Azor. cit. c. 27. q. 12. Suar. cit. lib. 1. c. 5. n. 2. Barb. cit. c. 24. num. 9. & aliis communiter.* Quare antiqui Canones, qui præcipere videntur, præſtandas eſſe oblationes, intelligi debent de illis oblationibus, quæ ex aliquo titulo debentur Eccleſiis, & Clericis, cujuſmodi titulo quatuor recenſet *S. Th. c. l.* Primus eſt, quando oblatio debetur per modum cenſus, ſeu penſionis, ratione conventionis prius factæ, ut cum alicui confertur fundus aliquis, ſive in vita, ſive in morte, cum eo onere, ut certis temporibus certas oblationes faciat alicui Eccleſiæ. Secundus titulus eſt (qui a priore parum differt) quando quis per donationem inter vivos, vel legatum in teſtamento directe Eccleſiæ relinquit aliquam rem, ſive mobilem, ſive immobilem. Tertius eſt, quando Miniſtri Eccleſiæ non habent congruam ſuſtentationem, quo tamen titulo Parochiani non obligantur facere oblationes in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, niſi ipſi non ſolvant Decimas & Primitias ſufficientes ad ſuſtentationem eorum, nam ſi ſolvant, ceſſat hæc obligatio, *Suar. cit. c. 5. n. 7.* Deinde etiam non obligantur ad tales oblationes Parochiani, ſi ſint adeo pauperes, ut non poſſint tot vel tantas oblationes facere, quot ſunt neceſſariæ ad Parochi ſuſtentationem, tunc enim Epiſcopus providere debet Parocho ex aliis reditibus Eccleſiaſticis, *Suar. c. l. n. 9.* Quartus titulus eſt, ſi longa conſuetudine obligatio inducta ſit faciendi oblationes, quia nimirum populus longo tempore, videlicet 10. annis, oblationes in certis ſolennitatibus facit, quaſi ex obligatione, ſive intentione obligationis contrahendæ, accedente ſaltem tacita approbatione Prælatorum Eccleſiaſticorum: vel quia ipſi Rectores Eccleſiarum, ſeu Parochi longo tempore oblationes, quaſi debitas, a Parochianis exegerunt, & acceperunt. *Suar. c. l. c. 12. & aliis Dd. communiter.* Idque probatur ex *c. Ad Apoſtolicam; 42. de Simon.* Ubi præcipitur, pias ac laudabiles conſuetudines, pia fidelium devotione introductas, videlicet offerendi aliquid pro exequiis defunctorum, vel benedictionibus nuptiarum, aut aliis ſimilibus obſervari, & ab Epiſcopo loci Laicos ad id cogi poſſe. Addit tamen *S. Thom. c. l.* quod his caſibus oblationes quodammodo voluntariæ maneant, quoad quantitatem, & ſpeciem rei oblatæ. Porro ſi manifeſte conſtiterit, oblationes certis temporibus fieri, per modum liberæ devotionis, & mere liberaliter, non animo obligandi, conſuetudo, etſi longo tempore frequentata, non inducit obligationem neceſſario illas faciendi etiam impoſterum. *Azor. c. l. q. 12.*

CLXXV. Quæritur ſecundo. A quibus perſonis fieri, & accipi poſſint Eccleſiaſticæ oblationes? Reſp. offerentes debent eſſe fideles baptizati, & ab Eccleſia non præciſi, ſive excommunicati, ut ex communi docet *Suar. lib. 1. c. 6. n. 2.* Idque ſumitur ex *Clemente Romano lib. 3. Conſtit. Apoſtol. c. 8. & Concilio Eliberitano c. 28. tom. 1. Concil.* Ubi ſic habetur: *Epiſcopum placuit, ab eo, qui non communicat, munera accipere non debere.* Ratio eſt, quia offerre munera, præſertim in Eccleſia, vel ad altare, eademque accipere, eſt quædam ſpiritualis & Eccleſiaſtica communicatio, quæ prohibita eſt cum excommunicatis, *Suar. c. l. n. 3.* Poſſunt autem etiam fœminæ admitti, ad offerendum ſuper altari, dum Sacrificium Miſſæ celebratur in Choro, niſi conſuetudo id prohibeat, *Abb. in c. 2. n. 4. de vita & honeſt. Cleric.*

CLXXVI. Cæterum Jure Canonico ſpecialiter prohibitum eſt, quibusdam perſonis oblationes facere, & ab iiſdem illas accipere, quas enumerat *Gl. in c. 2. diſ. 90. V. Dona.* Veluti primo, ab uſur. *c. 3. de uſurariis;* quia acquiſita per uſuram ſunt aliena, ideoque Deo offerri non poſſunt, ſine ſacrilegio, & nova injuſtitia & oblata reſtitui debent offerenti, ut illa vero domino reſtituat, *Gl. fin. ibid. cit. c. 6. n. 6.* Secundo, a raptoribus, *c. 2. de raptor.* Ubi prohibetur, ne ullus Clericorum eleemoſynam raptoris accipiat. Tertio, ab iis, qui pauperes opprimunt, *cit. c. 2. diſ. 90.* Quarto a ſacrilegis, *c. De viro; 17. cauſ. 12. q. 2.* Quinto, ab iis, qui ſervos ſuos ad ædes Sacras confugientes inde per vim extrahunt, *c. Miner; 8. cauſ. 17. q. 4.* Sexto notorie diffidentes, *cit. c. 2. diſ. 90.* Septimo, a pœnitentibus, qui ad tempus oblationes facere prohibentur, *c. Eos; 18. diſ. 4.* Et hæc ſtatuta ſunt in pœnam criminis notorii, ac manifeſti, ut non liceat oblationes a prædictis accipere, etſi fiant ex rebus alias juſte poſſeſſis. Quæ pœna extendi non debet ad alios caſus etiamſi ſimiles eſſe videantur, quia in pœnalibus Legibus non debet fieri extenſio, *Gl. in cit. c. 2. V. Dona; diſ. 90. Suar. cit. cap. 6. n. 9.* His adde, quod a publicis meretricibus oblationes non ſint recipiendæ; ob vitandum ſcandalum, ne Eccleſia videatur favere peccato earum, ſi de mercede pro turpi opere accepto oblationem recipiat, ut docet *S. Thom. cit. q. 86. art. 3. ad 2.* Quare ceſſante ſcandalo, quia de illarum converſione, & pœnitentia publice conſtat, nihil obſtat, quo minus Eccleſia ex bonis illarum, quæ non injuſte, etſi inhoneſte acquiſiverunt, oblationes accipere poſſit, cum id nullo jure poſitivo prohibitum reperiatur, *Suar. cit. c. 6. n. 8.*

CLXXVII. Ubi notandum præterea primo. Quando SS. Canones a quibuſdam peccatoribus publicis prohibent acceptare oblationes, id reſtringi debet ad illas tantum, quæ fiunt in Eccleſia, vel ad Altare: non autem intelligendum, de omni donatione facta Eccleſiæ inter vivos, vel per ultimam voluntatem, vel alio quovis modo, ut tradit *Gl. in cit. c. Eos, V. Etiam oblationes; de conſecr. diſ. 4. Suar. c. l. n. 10.*

Notandum ſecundo. Non tantum oblationes voluntariæ, ac ſpontaneæ: ſed etiam neceſſariæ, quæ ex conſuetudine debentur, non ſunt recipiendæ in Eccleſia ad Altare, vel ſi publice offerantur, in manus Sacerdotis; in prædictis caſibus jure prohibitis; quia abſolute, & ſine reſtrictione illas prohibent dicta jura ſeu Canones, & non ſunt ſi publice fiant, acceptandæ, ut tales peccatores confundantur. Nihilominus tamen poſſunt oblationes debitæ ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ (ſicut & Decimæ ac Primitiæ) ab hujuſmodi publicis peccatoribus exigi privatim, ipſique compelli, ut illas tradant extra Eccleſiam; quia illæ vere debentur, & modus ac locus, ut offerantur in Miſſa, vel in Eccleſia eſt valde accidentarius illi fini, *Suar. cit. c. 6. n. 11.*

CLXXVIII. Quæritur tertio. Ex quibus rebus oblationes Eccleſiaſticæ fieri, & accipi poſſunt? Reſp. non poſſunt ex iis, quæ injuſte ſunt acquiſitæ, & reſtitutioni obnoxiæ, *c. Cauſa, 13. de V. S.* & docet *S. Th. cit. q. 86. art. 3.* & ideo *Eccleſiaſt. 34.* dicitur *immolantis, ex iniquo; oblatio eſt maculata.* Sed neque ex iis rebus oblationes faciendæ ſunt, vel accipiendæ, quæ juſte quidem ſunt acquiſitæ: ſed vel ex juſtitia, vel ex pietate, aut charitate alia priore, aut potiore jure ſunt debitæ. Ut ſi debitor ex bonis debitis faciat oblationes, cum damno creditorum, quibus poſtea non eſt ſolvendo: vel filius ex bonis neceſſariis ad ſuſtentationem parentum graviter indigentium, quod reprehendit Chriſtus, *Mat. 15. V. 6.* Eademque ratio eſt de parentibus, qui oblationem facere volunt ex rebus neceſſariis pro ſuſtentatione filiorum. Denique etiamſi quis tales oblationes faciat Eccleſiæ, & non poſſit ſubvenire pauperibus in gravi inopia conſtitutis, illæ admittendæ non ſunt; quia tunc Deus magis vult miſericordiam, quam oblationem, *Math. 9. Suar. cit. cap. 6. num. 7.*

CLXXIX. Quæritur quarto. Quibus dari debeant oblationes, ſive ad quos ſpectent? Reſp. oblationes factæ in Eccleſiis pertinent ad Sacerdotes, ſeu Miniſtros Eccleſiæ, qui curam animarum habent, & Sacramenta adminiſtrant populo, non ſolum, ut eas in ſuos uſus convertant: ſed ut fideliter eas diſpenſent, partim applicando eas ad cultum Divinum, partim expendant in proprios uſus, ſeu ſuſtentationem, partim etiam in uſus & ſuſtentationem pauperum, ut docet *S. Th. cit. q. 86. art. 2. in corp. & alii communiter.*

Hinc infertur primo. Oblationes factæ alicui Capellæ in Eccleſia Parochiali, vel alia exiſtenti, non Capellano, ſed Eccleſiæ, vel Parocho, aut Rectori illius debentur, niſi intuitu ipſius Capellæ, non Eccleſiæ Parochialis, donatas eſſe, appareat. In dubio autem oblationes, quæ fiunt in aliqua Capella, vel Altari, præſumuntur fieri intuitu Eccleſiæ Parochialis, vel alterius, in qua eſt Capella, *Barb. de offic. Paroch. c. 42. n. 22. & aliis ab ipſo cit.*

Infertur ſecundo. Similiter oblationes, quæ fiunt in Capella, vel Oratorio ſito intra fines Parochiæ, non Capellæ, vel Capellano: ſed Eccleſiæ Parochiali, vel Parocho debentur, ut docet *Abb. in c. Paſtoralis; 9. num. 2. de his quæ fiunt a Pral. Azor cit. c. 27. q. 13. Barb. c. l. n. 24.* & alii apud ipſum; quia tales oblationes fiunt Eccleſiis, earumque Rectoribus, ratione curæ animarum, & adminiſtrationis Sacramentorum. Et hinc etiam oblationes, quæ fiunt celebranti in Eccleſia alienæ parochiæ, non celebranti, ſed Rectori Eccleſiæ illius cedunt, *Abb. c. l.* Excipe primo, niſi quid datum fuerit Sacerdoti celebranti, tanquam debitum ſtipendium laboris, & miniſterii, tunc enim ad illum pertinet, *Azor c. l.* Excipe ſecundo, niſi Parochus celebret in aliena Parochia Miſſam v. g. pro ſponſo Parochiano ſuo, tunc enim oblationes cedunt celebranti; quia ejus contemplatione dantur, *Barb. c. l. nu. 28.*

Infertur tertio. Oblationes factæ ad imaginem depictam in pariete domus alicujus privatæ perſonæ, pertinent, ad Eccleſiam Parochialem, & Parochiam, intra cujus fines ſita eſt illa domus; quia non fiunt domui privatæ: ſed ad honorem, & cultum Dei, & Laicus non eſt capax jurium, & proventuum ex rebus Sacris, ſive Religioſis provenientium, *Abb. in cit. c. Paſtoralis; n. 2. Azor c. l. Barb. c. l. nu. 26.* Ubi excipit, niſi talis eſſet pauper.

Porro quamvis plures Dd. exiſtiment, oblationes, quæ fiunt SS. Imaginibus, deberi Epiſcopo, non Parocho loci; verior tamen, & hodie communiter recepta ſententia eſt, quod ſive in Eccleſia Parochiali poſitæ ſint hujuſmodi Sacræ imagines, ſive extra illam, intra limites tamen Parochiæ, oblationes eis factæ ad Parochum ſpectant; quia Parochus jure communi habet fundatam intentionem in omnibus oblationibus, de novo obvenientibus intra fines Parochiæ, ut docet *Abb. in c. Quoniam; 13. nu. 1. h. t.* nam cum Parochus ſit ſequeſter, & medius inter Deum & populum, & ad eum pertineat Divina dogmata, & Sacramenta exhibere populo: ita vice verſa, ea quæ ſunt populi, nempe preces, Sacrificia & oblationes, quæ a populo Deo exhibentur, ad Parochum pertinent, ut docet *S. Th. cit. art. 2. in corp.* Excipi debet, niſi oblationes ex offerentium voluntate ad certum pium uſum fuerint deſtinatæ, v. g. pro Miſſis dicendis, vel pro Fabrica Eccleſiæ, vel ut in pauperes erogentur, tunc enim voluntas eorum implenda eſt, ita tamen, ut adminiſtratio, ſeu diſpenſatio talium oblationum etiam ad Parochum ſpectet, *Abb. in cit. cap. Paſtoralis, n. 2. Barb. c. l. n. 30.*

Infertur quarto. Oblationes, quæ fiunt in Eccleſia Cathedrali, non ad Epiſcopum: ſed ad Archipresbyterum ejuſdem Eccleſiæ, qui curam animarum immediatam, & adminiſtrationem Sacramentorum habet, pertinent, ideoque fundatam habet jure communi intentionem, in omnibus oblationibus ibi factis, etiam privative ad Epiſcopum, ſive eo excluſo, *Abb. in cit. c. Quoniam, n. 1.* Epiſcopo vero ſolum debentur illæ oblationes, quæ fiunt in Diœceſi in locis, quæ non ſunt intra certam Parochiam, *Abb. c. l. n. 1. Barb. c. l. n. 27. & 20.*

Infertur quinto. Conſuetudo legitime præſcripta, ut oblationes non acquirantur Eccleſiæ Parochiali vel Parocho: ſed

alte-

Digitized by Google

alteri Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ, eſt valida, ut conſtat ex *c. Cum inter*; 19. *de V. S.* atque hinc oblationes, quæ fiunt Neomyſtis, dum celebrant primam Miſſam, non acquiruntur Eccleſiæ Parochiali, etiamſi in illa Primitias ſuas celebrent: ſed ipſimet Sacerdotibus; quia ſic habet conſuetudo ubique locorum, & ex mente offerentium, cenſentur hujuſmodi oblationes fieri, contemplatione novi Sacerdotis, *Fagnan. in c. Paſtoralis*; 9. *de his quæ fiunt a Prælatis &c. nu.* 36. *& 2. ſeqq.*

CLXXX. Cæterum prædictis addendum primo, etiam Religioſi ſunt capaces, recipiendi oblationes Eccleſiaſticas, & quidem tribus modis, ut tradit *S. Th. cit. art.* 2. *ad* 2. 1. ſi ſint Miniſtri Altaris, tunc poſſunt recipere oblationes ſponte factas. Secundo, ſi annexam habeant curam animarum, ſeu Parochiam, tunc enim etiam oblationes debitas accipere poſſunt, tanquam Eccleſiæ Rectores. Quamvis autem Religioſi ſint capaces oblationum, per ſe tamen, & ſpectato Jure communi, nullum jus habent ad oblationes: ſed hę etiam in eorum Eccleſiis factæ, de jure pertinent ad Parochiam, intra quam eorum Eccleſiæ ſunt conſtitutæ, niſi ex privilegio Papæ ipſis conceſſum ſit jus ad oblationes accipiendas, vel niſi contra Parochos tale jus legitime præſcripſerint, ut docet *Azor cit. c.* 27. *q.* 13. *in fine*.

Addendum ſecundo. Laici ſæculares non ſunt capaces juris percipiendi oblationes Eccleſiaſticas, ut conſtat ex *cap. Quamvis*, 17. *h. t.* Ubi prohibetur ne Laicis Decimæ, & oblationes concedantur a Prælatis Eccleſiæ, & in *c. ult. cauſ.* 10. *q.* 1. Damaſus Papa prohibet, ne ullo modo oblationes fidelium, quæ intra Eccleſias fiunt, ſub Laicorum dominio detineantur, *Azor cit. c.* 27. *q.* 15. Ratio eſt, quia jus ad oblationes, ſive ad res, quæ offeruntur ad honorem & cultum Divinum, eſt ſpirituale, & quodammodo Divinum, ideoque Laicis competere non poteſt, licet ipſæ res oblatę, præſertim mobiles, ſi conſecratæ non ſint, poſſint ſæcularibus donari, vendi, vel alio modo in illorum uſum converti, *Suar. cit. c.* 7. *n.* 3. Et hinc non poteſt Epiſcopus concedere Laico jus libere diſponendi de oblationibus, quę fiunt ad imaginem ante ędes ipſius collatam; cum hoc ſit jus ſpirituale, cujus Laicus eſt incapax, *Abb. in cit. c. Quoniam, n.* 1. *h. t.* Secus vero dicendum, de Laicis Religioſis, ut ſunt Converſi Ordinum, & Profeſſi Ordinum Militarium, hi enim ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ideoque capaces jurium ſpiritualium ad Eccleſias, Decimas, oblationes &c. ut conſtat ex *c. Dudum*, 31. *h. t.* & conſequenter etiam jura ſpiritualia poſſidere, & præſcribere poſſunt, ut notat *Gl. in c. Ex ee*, 32. *§. In Eccleſiis in fine de Elect. in* 6. Ex dictis infertur, quod Laici ſæculares, nec per conſuetudinem acquirere poſſint jus recipiendi oblationes Eccleſiaſticas; cum ſint ejus incapaces. Excipe, niſi fuerit alicubi conſuetudo introducta, per quam in Feſto Purificationis B. V. Laici accipiant candelas benedictas a Clericis, talis enim conſuetudo valet, *Suar. cit. cap.* 7. *nu.* 20. *Barb. cit. cap.* 24. *num.* 6.

TITULUS XXXI.

De Regularibus, & Tranſeuntibus ad Religionem.

DUo ſunt perſonarum Eccleſiaſticarum genera, Clericorum & Regularium. Cum ergo hactenus de primo genere actum ſit, ordo requirit, ut nunc etiam de altero genere, videlicet de Regularibus agatur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

De eſſentia ſtatus Religioſi in communi, ejuſque proprietatibus, & inſtitutione.

§. I.

Quid ſit ſtatus Religioſus, & quænam requirantur ad ſubſtantiam vera, & propria Religionis?

PRæmittendum primo. Religio tripliciter accipitur, primo, prout eſt virtus, cujus eſt proprium Deo cultum debitum exhibere. Secundo, pro Communitate, ſeu Univerſitate verum Deum rite colentium per fidem, vel etiam bona opera, & ſic comprehendit omnes Chriſtianos ſeu fideles, unde dicitur Religio Chriſtiana. Tertio, pro Communitate, quæ per ſpecialem vivendi modum ſe Deo, ejuſque obſequio dedicat, *Silveſt. V. Religio*, 5. *in princ.* Præmittendum ſecundo. Religio tertio modo ſumpta, ſive ſtatus Religioſus, prout comprehendit omnes, qui per ſpecialem vivendi modum, ſive quodlibet ſpeciale vinculum Deo ſervitio conſecrantur, ut Clerici Sæculares, qui per Ordinationem Eccleſiaſticam ad Sacrum miniſterium dedicantur, vel ii, qui per ſolum votum Caſtitatis ſe Deo ſpecialiter obligant, conſecrant, vel quilibet alii, qui unum tantum, vel alterum ex votis Religioſis emittunt. Secundo, ſtricte, qui tria ſubſtantialia vota in Religione approbata ſunt profeſſi, ut notat *Abb. ad Rubr. h. t. n.* 3. *Suar. tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *c.* 1. *n.* 2. Et de his hoc loco agitur, qui etiam Regulares vocantur, quia ſub certa Regula approbata vivunt. His pręmiſſis ſit.

II. Aſſertio 1. Religioſus ſtatus definiri poteſt, eſt ſtabilis in communi vivendi modus fidelium, ad Chriſtianæ charitatis perfectionem tendentium, editis tribus ſubſtantialibus votis perpetuæ caſtitatis, paupertatis & obedientiæ, ab Eccleſia approbatus, *Laym. lib.* 4. *Theo. mor. c.* 1. *n.* 2. *& alii communiter*, quæ definitio declarabitur in ſeqq.

III. Aſſertio 2. Ad ſubſtantiam veræ Religionis quatuor conditiones requiruntur, ut ex communi docet *Sanch.* 5. *mor. c.* 1. *n.* 16. Primo, ut ſerventur tria Conſilia Evangelica, paupertatis, perpetuæ caſtitatis, ac obedientiæ, quæ eſſentialiter annexa ſunt ſtatui Religioſo, ut ſine illis conſiſtere nequeat, ut ſumitur ex *cap. Ad Monaſterium*, 6. *in fine de ſtatu Monach.* de quo infra, & docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 186. *art.* 3. 4. *& 5. & alii Theologi, & Canoniſtæ communiter*. Ratio eſt, quia religioſus ſtatus eſt via ſeu tendentia ad perfectionem Chriſtianam acquirendam, quæ in charitate Dei conſiſtit, *juxta Apoſtolum ad Coloſſ.* 3. *V.* 19. Ad hoc autem requiritur, ut quis renunciet omnibus rebus creatis, quæ perfectum Dei amorem impedire poſſunt, cujuſmodi potiſſimum ſunt bona externa, ut divitiæ, quæ per paupertatem, voluptates corporis, quæ per caſtitatem, & propria voluntas, quæ per obedientiam abrogatur, *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 3. *& 10.*

IV. Porro circa primam hanc conditionem, notandum primo, ad paupertatem requiſitam ad conſtituendum ſtatum Religioſum, non requiritur; ut vi illius, Religioſus reddatur omnino incapax dominii acquirendi, vel retinendi, ſive ut eo privetur: ſed illa conſiſtit in eo, ut per illam privetur quis poteſtate utendi rebus prætio æſtimabilibus, vel de iis libere diſponendi, ſine conſenſu, ac licentia Superioris, & ut eo volente, teneatur etiam a ſe abdicare earum dominium, ut docet *Leſſ. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 27. *Sanch. c. l.* 5. *c.* 1. *n.* 17. Ratio eſt, quia dominium, cujus uſus eſt ita impeditus, ac dependens, ut ſine Superioris voluntate non poſſit quis rebus temporalibus uti vel de iis quippiam diſponere, perinde ſe habet in actu ſecundo, ac ſi quis dominio careret, neque enim dominium rerum temporalium æſtimatur, niſi propter uſum, & poteſtatem de illis diſponendi, ac proinde dominium ſic reſtrictum non repugnat Religioſæ paupertati. Nec obſtat, quod *in cit. c. Cum ad Monaſterium, in fine de ſtatu Monach.* dicitur, quod abdicatio proprietatis, ſit de eſſentia ſtatus Religioſi; quia id intelligi debet ita, ut non poſſit Religioſus retinere proprietatem, ſive dominium rerum temporalium, cum libera facultate illis utendi, & diſponendi de iis, independenter a voluntate Superioris. Neque vero de hoc hodie dubitare amplius licet, poſtquam Gregorius XIII. in Bulla, Aſcendente Domino, definivit eos, qui abſoluto probationis biennio, vota in Societate Jeſu emittunt, eſſe vere & proprie Religioſos, non ſecus ac Profeſſos ejuſdem Societatis, & cujuſcunque alterius Religionis, etſi retineant ad tempus bonorum ſuorum dominium, donec renunciare iis jubentur, ita tamen ut iis uti non poſſint, tanquam propriis, & ſine Superioris facultate.

V. Notandum ſecundo. Ad caſtitatem Religionis perfectæ non ſufficit caſtitas conjugalis: ſed requiritur abſoluta, caſtitas enim conjugalis non eſt conſilii, ſed præcepti, ut docet *Leſſ. cit. c.* 41. *n.* 7. *Laym. cit. c.* 1. *n.* 5. Quare licet illi, qui in quibuſdam Ordinibus militaribus ab Eccleſia approbatis caſtitatem limitatam tantum, ſeu conjugalem profitentur, ſint Eccleſiaſticæ perſonæ; quia gaudent privilegio Canonis & fori, non tamen ſunt proprie, & vere Religioſi; quia non obſervant primaria conſilia Chriſti; ſed ſolum imperfecte, & ſecundum quid, quatenus tales Religiones in aliquo participant quædam, quæ ad ſtatum Religionis pertinent, ut docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 186. *art.* 4. *ad* 3. cujuſmodi Religioſi ſunt Commendatores D. Jacobi, Alcantaræ &c. quamvis contrarium, quod tales abſolute & proprie dicti Religioſi ſint, teneat *Navarr. lib.* 3. *conſil.* 15. *h. t. & de reddit. Eccleſ. q.* 1. *monito* 35. *n.* 5. *& ſeqq. Sanch. lib.* 4. *mor. c.* 16. *n.* 9. *Suar. t.* 4. *de Relig. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 26. Ubi ait, illos eſſe proprie Religioſos quoad ſtatum, etſi non quoad uſum, & obſervantiam, eo quod per diſpenſationem Papæ tales poſſint ducere uxores. Verum licet Papa poſſit diſpenſare in votis Religioſis cum aliquo, ut is liber ſit ab obligatione votorum: non tamen poteſt diſpenſare in iis votis, quæ ſunt de eſſentia ſtatus Religioſi, ita ut diſpenſatus maneat Religioſus, ſicut in propoſito, ut quiaſit Religioſus cum ſola caſtitate conjugali, *juxta cit. c. Cum ad Monaſterium, de ſtatu Monach. in fine Leſſ. cit. loc.* Qualia autem obedientia requiratur ad eſſentiam ſtatus Religioſi, infra dicetur.

VI. Secunda conditio requiſita ad ſubſtantiam veræ Religionis, eſt, ut hæc tria conſilia Evangelica, voto perpetuam obligationem continente, firmetur, ut docet *S. Thom. cit. q.* 186. *art.* 9. *Suar. tom.* 3. *de Relig. lib.* 8. *c.* 3. *nu.* 3. *& ſeqq. Sanch. cit. c.* 1. *n.* 18. *& alii Dd. communiter*. Quare ad ſtatum Religioſum non ſufficit nudum propoſitum ſervandi tria illa conſilia Evangelica: ſed requiritur obligatio perſonalis per vota Deo edita, non ad tempus determinatum: ſed in perpetuum, id eſt, uſque ad finem vitæ. Cujus ratio eſt; quia ſtatus quandam immobilitatem, adeoque perpetuitatem, ſaltem ex parte voventis, ſeu promittentis, ſignificat, ut patet ex ſtatu Epiſcoporum, Conjugatorum, & ſervorum, qui non ad tempus: ſed ſtabiliter, & in perpetuum ſunt obligati, ad hanc vitæ rationem tenendam, *Sanch. c. l. nu.* 18. Dixi, ſaltem ex parte voventis, ſeu promittentis, nam ex parte alterius, ſive ejus, cui promiſſio fit, non eſt neceſſaria reciproca perpetua obligatio, ut patet in ſervo, qui ex parte ſua perpetuam obligationem habet, ſerviendi domino, & tamen dominus illum manumittere, ſive dimittere a ſtatu ſervitutis poteſt.

Ex quo infertur, quod poſſit dari vera, ac proprie dicta Religio, in qua Religioſus perpetuam habet obligationem manendi in Religione, etſi Religio non teneatur ipſum perpetuo retinere: ſed ob juſtas cauſas dimittere poſſit, neque ideo contractum vitioſe claudicare, ut de Societate Jeſu declararunt SS. Pontifices Julius III. in Confirmatione Inſtituti Societatis edita anno MDL. & Gregorius XIV. in Bulla in anno MDXCI. nam ad ſtatum ſufficit, ut quis ſeipſum non poſſit ab ea vitæ conditione liberare, nec propria ſponte recedere, quamvis poſſit poteſtate Superioris, præſertim Supremi eximi: quomodo etiam profeſſi, auctoritate S. Pontificis, a profeſſione liberati poſſunt. Neque ideo contractus talis claudicat, ſive injuſtus eſt: quod Religioſus ſe tradat, &

obli-

obliget perpetuo, & irrevocabiliter Religioni ex parte ſua: hæc vero acceptet traditionem, non ſe abſolute obligando ad retinendum Religioſum: ſed quamdiu ad commune bonum Religionis id expedire judicaverit. Ratio eſt, tum quia contractus eſt ex utraque parte voluntarius, ideoque utraque pars adjicere poteſt conditiones, ſibi convenientes, vel neceſſarias: Tum quia bonum Religionis eſt commune, ac proinde non eſt contra juſtitiam naturalem, quod Religioſus ſe abſolute, & irrevocabiliter tradat Religioni: hæc vero non abſolute acceptet ſed cum aliqua limitatione, ſive exceptis caſibus, in quibus ad bonum commune Religionis, ſecundum regulam prudentiæ; judicaverit expedire, Religioſum liberum a votis dimittere, *Suar. cit. lib.* 2. *c.* 14. *n.* 11. *Leſſ. cit. c.* 41. *n.* 8. §. *Nec obſtat*, *Sanch. cit. c.* 1. *n.* 26. Veruntamen non poteſt dari Religio, quæ non ſolum libere dimittere poſſit Religioſum: ſed etiam Religioſus libere, & pro arbitrio ab ea recedere poſſit; quia talis Religio nullo modo contineret perpetuitatem, ſive immobilitatem ſtatus, *Pellizarius in Manuale Regular. tr.* 1. *c.* 1. *n.* 17. *q.* 11. & *n.* 27. *q.* 16.

Præterea ad acquirendum ſtatum in Eccleſia Dei per edicta vota, requiritur etiam ex parte voventis actualis traditio, per quam is ſe Deo, & Religioni donat, & dedicat: ex parte vero Religionis, externa acceptatio, per quam homo ſtatum mutans peculiariter tranſit in dominium, ſortem, & familiam Dei, ejuſmodi traditio ſui, & acceptatio erga Deum fieri non poteſt nude & ſolo animo: ſed opus eſt, ut aliquis homo poteſtatem habeat, qui loco & nomine Dei illam traditionem acceptet, videlicet Prælatus ſive Superior Religionis, & hominem in Dei familiam, & Corpus Myſticum Religionis admittat, & adoptet, ut colligitur ex *c. Perrecta*; 13. *h. t.* & fuſe explicat. *Suar. cit. lib.* 2. *c.* 4. *n.* 5. & 9.

VII. Tertia conditio requiſita eſt, ut tria prædicta vota emittantur in Religione, per Sedem Appoſtolicam approbata, ita ut non tantum modus vivendi ab illa approbetur: ſed etiam, ut tanquam vera Religio approbetur, *Sanch. cit. c.* 1. *n.* 19. Et quamvis antiquæ Religiones S. Baſilij, Auguſtini, Benedicti, ab initio non fuerint approbatæ a Papa: ſed publico Eccleſiæ uſu, ac more, a ſolis Epiſcopis pro ſuis Diœceſibus, Papa tamen non repugnante: poſtea vero approbatio Religioſorum Ordinum ſoli Romano Pontifici reſervata fuit, ut conſtat *ex Concilio Generali Lateranenſi ſub Innocentio III. c.* 23. relato in *c. ult. de Relig. domib. & Concil. generali Lugdunenſi ſub Gregorio X. relata in c. unic. eod. in* 6. nam approbatio Religionum inter majores cauſas Eccleſiæ merito numeratur, quæ ſunt reſervatæ Sedi Appoſtolicæ. *c. Majores*; 3. *de Baptiſm.* poſſet enim facile irrepere aliqua Religio errores continens, vel noxia Eccleſiæ, *Leſſ. cit. c.* 41. *n.* 12. & 13. *Sanch. cit. loc. n.* 15. *& alii communiter.*

VIII. Quarta conditio eſt, ut emittens vota Religionis conſtituatur ſub alicujus Superioris, ſive Prælati Eccleſiaſtici juriſdictione, & poteſtate, qui poſſit Religioſos ſubditos ſuos corrigere, non ſolum per pœnas temporales, carceris, flagellationis &c. ſed etiam ſpirituales, ad ſervandam Regulam, quæ juriſdictio non provenit ex vi, & natura votorum, nemo enim poteſt per ſolum votum ita alteri ſe ſubiicere, ut juriſdictionem ſpiritualem in ipſum illi tribuat: ſed hæc juriſdictio derivatur ab ipſo Superiore Religionem approbante, videlicet olim a Prælatis Eccleſiæ, ſeu Epiſcopis, quando Epiſcopi approbatio ſufficiebat, nunc vero a S. Pontifice, a quo illa juriſdictio communicatur Superioribus Religionis, videlicet Generalibus, Provincialibus, & aliis immediatis Superioribus, niſi Papa hanc ſpiritualem juriſdictionem ſibi vel ſoli Generali, aut Provinciali reſervare velit, communicata inferioribus, & immediatis Superioribus ſola poteſtate coercendi Religioſos, per pœnas temporales, *Sanch. cit. c.* 1. *n.* 20.

IX. Ubi tamen notandum, quod duplex poteſtas conſiderari poteſt in Prælato, qui Religioni præeſt, una gubernativa, & quaſi dominativa, ſeu Oeconomica, & domeſtica, per quam Prælatus Religioſis ſibi ſubditis poteſt præcipere & per pœnas illos cogere, ad ſervandam diſciplinam regularem quæ radicaliter oritur ex eo, quod quis profiteatur in aliqua Religione certam regulam, ſeque illi tradat, cum promiſſione & obligatione obediendi ſecundum illam, ut docet *Suar. cit. lib.* 2. *c.* 18. *n.* 5. 6. & 8. Alia eſt juriſdictio ſpiritualis propie dicta, quæ ad Claves Eccleſiæ pertinent, & in poteſtate ligandi, ac ſolvendi, & Eccleſiaſticas cenſuras ferendi conſiſtit. Et hæc poteſtas eſt diſtincta, & ſeparabilis a priore poteſtate, ut patet in Abbatiſſis, quæ non ſunt capaces ſpiritualis juriſdictionis proprie dictæ, & tamen poteſtatem gubernativam habent, ratione traditionis, & voti obedientię a ſubditis ipſis præſtiti, ut alibi dictum. Et hæc etiam propria poteſtas juriſdictionis eſt neceſſaria ad perfectum regimen ſtatus, ſive Ordinis Religioſi, quæ reſidet in Prælato aliquo Ordinis, vel ſaltem in Prælato extraneo, & communi aliis fidelibus, ut eſt Papa, reſpectu omnium Religioſorum, vel Epiſcopus, reſpectu Ordinum non exemptorum in ſua Diœceſi, a quibus communicatur mediatis, vel immediatis Superioribus Ordinum, ut ſupra dictum. Atque hæc ſpiritualis juriſdictio, generatim ſupponitur, ad regendos omnes ſtatus, præſertim Eccleſiaſticos, ideoque facta inſtitutione alicujus Religionis, quaſi connaturaliter ad illam conſequitur ſubjectio Religioſorum ſpirituali juriſdictioni alicujus Prælati Eccleſiaſtici, *Suar. c. l. n.* 11.

§. II.

An vota ſolennia ſint de eſſentia Status Religioſi?

X. Reſpondetur negative: ſed ſatis eſt, ad conſtituendam vere, & propie dictam Religionem vota ſimplicia emittere, idque adeo jam certum eſt, ut de eo nullatenus dubitare liceat, nam *Gregorius XIII. in cit.* Extravag. *Aſcendente Domino*, auctoritate Apoſtolica, & motu proprio definivit, eos, qui in Societate Jeſu tria vota ſubſtantialia prædicta, tametſi ſimplicia, emiſerunt, vere, & proprie Religioſos eſſe, non ſecus atque, quorumvis aliorum Regularium profeſſos; adeoque non tantum ex privilegio Apoſtolico: ſed per ſe, & ſpectata natura & eſſentia ſtatus Religioſi, ut bene probat *Sanch. lib.* 5. *mor. c.* 1. *n.* 25. & 26. *Suar. tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *c.* 5. *n.* 18. & *c.* 14. *n.* 4. & *ſeqq. Leſſ. cit. c.* 41. *n.* 8. Ratio eſt, quia ſi per vota ſimplicia non poſſet quis fieri vere, ac proprie Religioſus, id eſſet, vel quia per illa non fit traditio ſui, ſed ſolum promiſſio: at hoc dici non poteſt; quia per illa fit vera traditio, per quam vovens fit ſubjectus poteſtatis Superioris, ſeu Prælati ſui, a quo etiam vota illa acceptantur, nomine, & vice Dei, & ex facultate Sedis Apoſtolicæ. Vel ideo non eſſet vere ac proprie Religioſus; quia per vota ſimplicia non ſortitur quis ſtatum immutabilem. At hoc etiam non poteſt dici; quia votis ſimplicibus obſtrictus non poteſt unquam propria ſponte, ac ſtatu Religionis recedere, vel ab illo ſe eximere, adeoq; ex ſe, & ex parte voventis, eſt in ſtatu perpetuo, & immutabili, ut patet ex ſupra dictis. Nec denique etiam dici poteſt, quod ſtatus Religioſus ex eſſentia ſua ſit ſtatus perfectionis: per vota ſimplicia autem non obligatur quis ad illa opera perfectionis: ad quæ obligatur per vota ſolennia: nam neque hoc verum eſt; quia vota ſimplicia poſſunt obligare ad omnia exercitia, ſive media conducentia ad perfectionem acquirendam, ſicut vota ſolennia, ut ex dicendis patebit.

XI. Confirmatur primo. Quia vota ſolennia ſolum faciunt inhabilem ad proprietatem bonorum, & ad matrimonium contrahendum, quæ inhabilitas non eſt neceſſaria ad ſtatum perfectionis: nam inprimis dominium, ſeu proprietas dependens a nutu Superioris, non magis repugnat ſtatui & perfectioni Religioſæ: quam uſus dependens ab ejuſdem voluntate: ſicut ergo poteſt Religioſus uti rebus temporalibus, cum licentia Superioris, ita etiam poteſt habere dominium, cum ejuſdem conſenſu, ac voluntate, ita tamen, ut ad omnem nutum ipſius ſit paratus, ſe eo abdicare. Similiter matrimonium non repugnat ſtatui Religionis, ſi ſit abſque uſu, ſeu facultate eo utendi, poteſt enim quis cum conſenſu alterius conjugis, vere fieri Religioſus, & profeſſionem emittere, manente vinculo matrimonii, *Leſſ. cit. c.* 41. *n.* 8.

Confirmatur ſecundo. Quia voti ſolennitas ex ſola Eccleſiæ Conſtitutione inventa, ſeu introducta eſt, *c. unic. de voto in* 6. ergo ex natura rei vel inſtitutione Chriſti, ea non requiritur ad ſubſtantiam ſtatus Religioſi; ac proinde ſicut potuit Eccleſia approbare Religionem cum votis ſolennibus, ita etiam ſine illis. Et hinc *Greg. XIII. in cit. Extrav. Aſcendente Domino*, ad refutandum errorem illorum, qui exiſtimarunt Scholaſticos, & Coadjutores formatos, ſpirituales, & temporales in Societate non eſſe Religioſos, eo quod non eſſent ſolenniter profeſſi, utitur hoc argumento: *non conſiderantes votorum ſolennitatem ſola Conſtitutione Eccleſiæ inventam eſſe, triaque hujuſmodi Societatis vota, tametſi ſimplicia, ut ſubſtantialia Religionis vota ab hac Sede fuiſſe admiſſa, illaque emittentes in ſtatu Religionis vere conſtitui &c.* Ex quo aperte infertur, quod Eccleſia poſſit admittere, & approbare ut veram Religionem etiam ſine votis ſolennibus, & cum ſolis ſimplicibus, *Suar. cit. c.* 14. *n.* 9.

XII. Contra prædicta objici ſolet primo, quod in *c. Porrectum* 13. *h. t.* & *in c. Religioſo* 25. §. *Quamvis de ſent. excomm. in* 9. & alibi paſſim in Jure Canonico dicitur, Religioſum fieri per profeſſionem, profeſſio autem non fit, niſi per vota ſolennia. Nam reſpondetur, id ideo dici; quia ſpectato Jure communi Decretalium, nullus erat vere Religioſus, niſi Profeſſus, ſive ſolennibus votis aſtrictus, tunc enim Eccleſia nullam Religionem acceptabat, niſi cum votis ſolennibus: nullibi autem Jure Canonico ſtatutum reperitur, quod nullus eſſe poſſit vere Religioſus, ſine votis ſolennibus, adeoque quod ſubſtantia Religionis conſiſtat in his votis, & quod non poſſit quis ſolis votis ſimplicibus aſtrictus effici verus Religioſus, nec Eccleſiam habere poteſtatem inſtituendi, & approbandi veros Religioſos, cum ſolis votis ſimplicibus, *Sanch. citat. c.* 1. *num.* 25.

Objicitur ſecundo. Status Religioſus, qui conſtituitur per vota ſolennia, eſt longe perfectior, quam ille, qui conſiſtit in votis ſimplicibus; quia per illa vovens magis perpetuo, & ſtabiliter ſe tradit Religioni, eique arctius aſtringitur. Reſp. id ſolum verum eſt, de perfectione quadam accidentali & extrinſeca; non autem de eſſentiali & extrinſeca, neceſſario requiſita ad eſſentiam ſtatus Religionis, *Sanch. c. l. n.* 27.

XIII. Cæterum pro majore declaratione eorum quæ jam dicta ſunt. Notandum primo, votum ſimplex ſeu non ſolenne, aliud eſt ſine ſtatus mutatione; quia continet ſimplicem promiſſionem erga Deum, fierique poteſt etiam ſola mente interius conceptum, per quod jus quidem promiſſario acquiritur, tamen dominium rei promiſſæ non transfertur, abſq; traditione & acceptatione, *arg. l. Traditionibus* 20. *C. de pact.* Tale votum ſimplex eſt votum caſtitatis in ſæculo emiſſum, vel votum ingrediendi Religionem, per quod vovens non ſe acta tradit, vel transfert in peculiare dominium Dei, nec ſe Religioni dedicat: ſed tantum ſimplicem promiſſionem facit de tradendo. Aliud eſt votum ſimplex, quod fit cum traditione externis verbis, vel ſignis declarata, & acceptatione ab Eccleſia, vel ejus Miniſtris loco ac vice Dei facta. Et per hoc mutatur ſtatus hominis, & conſequenter per talia vota ſimplicia poteſt quis verus Religioſus effici, prout definivit *Gregorius XIII. in cit. Bulla*, nam cum dixiſſet, *talia vota emittentes in Statu Religionis vere conſtitui*, mox addit, *quippe per ea ipſa ſe Societati dedicant atque actu tradunt, ſeque Divino ſervitio in ea mancipant.*

XIV. Notandum ſecundo. Votum duobus modis poteſt dici ſolenne. Primo, late, & generatim, prout idem eſt, quod votum publicum, & opponitur voto occulto ſeu privato: quia publice coram pluribus teſtibus eſt editum, ad majorem probationem, vel etiam cum aliquo ſolenni ritu & ceremonia

ſeu

Digitized by Google

ſeu forma externa. Secundo, proprie, ſpecialiter ac ſtricte votum ſolenne ſumitur, prout opponitur voto ſimplici, & dicitur illud, quod eſt ab Eccleſia nomine & loco Dei acceptatum, ita ut per illud homo in peculiare dominium Dei, & in alium Statum tranſeat, eumque ſecundum ſe, & de Lege ordinaria perpetuum & immutabilem, de quo videri poteſt *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 2. c. 4. nu. 3. & pluribus ſeqq.* conſiſtit autem ſolennitas hujus voti in duobos, ut tradit idem *Suar. cit. lib. 2. c. 14. n. 10.* Primo in vinculo reciproco, perpetuo irrevocabili inter voventem, qui ſe Deo, & Religioni abſolute, perpetuo & irrevocabiliter tradit, & obligat: & inter Religionem, quæ ipſum perpetuo, & irrevocabiliter recipit. Alterum, quod ex primo tanquam radice provenit, eſt, quod per votum ſolenne perſona vovens inhabilis reddatur ad quoſdam effectus morales, nam qui ſolennem profeſſionem in Religione emittit, is in perpetuum & immutabiliter (ſpectata Lege ordinaria, & ſecluſa diſpenſationis Pontificiæ plenitudine) fit inhabilis, tum ad dominium rerum temporalium acquirendum, & retinendum, tum ad matrimonium contrahendum, ut ex ſupra dictis patet.

XV. Notandum tertio. Profeſſio dupliciter accipi poteſt, ut notat *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 1. num. 2.* Primo, lato pro illa, per quam aliquis in Religionem aſciſcitur, ſive per traditionem ſui, quæ fit per tria vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, emiſſa a vovente, & per acceptionem eorundem ab Eccleſia, ſive Religione nomine Dei factam, Religioſus efficitur: & ut ſic Profeſſio in genere abſtrahit a votis ſolennibus, & ſimplicibus: nam etiam illa, quæ fit per vota ſimplicia, facit verum Religioſum, adeoque eſt forma, per quam verus Religioſus conſtituitur; quemadmodum olim ante tempora Gregorii I. Religioſi utriuſq; ſexus Profeſſi dicebantur: quamvis tunc nondum fuerit introducta ab Eccleſia ea ſolennitas votorum, quatenus continet perpetuum, & abſolute indiſſolubile vinculum inter Religioſum, & Religionem, & per quam redditur vovens inhabilis ad dominium aquirendum, vel retinendum, & matrimonium contrahendum, prout videre eſt apud *Suar. cit. libr. 2. c. 13. n. 14. & ſeqq.* Secundo, accipitur Profeſſio ſtricte ac ſpecialiter, non pro qualicunque Profeſſione: ſed pro illa duntaxat, quæ omnimodam indiſſolubilitatem, ex utraque parte, & prædictas inhabilitates dominii acquirendi, & matrimonii contrahendi continet, de qua eſt ſermo in *c. Porrectum, 13. h. t.* quando dicitur, *Monachum* (ſive alium Religioſum) *non facit habitus: ſed Profeſſio*, & aliis locis, de qua plura infra.

XVI. Notandum quarto. Emiſſio votorum, per quæ, tanquam formam, Religioſus conſtituitur, duobus modis ſpectari poteſt. Primo, prout vota Religioſa a Chriſto ſunt iſtituta, abſtrahendo ab Eccleſiæ conſtitutione, quæ ſolemnitatem illis addidit, juxta *c. Un. de voto in 6.* Et ſic ad ſtatum Religioſum aliud non requiritur, quam ut vota ex parte voventis perpetuam traditionem, & ex parte Religionis acceptationem, ſeu ſuſceptionem perſonæ voventis contineant, neque tamen neceſſarium eſt, ut illa reciproca acceptatio ſit abſolute perpetua, & irrevocabilis, ut ex ſupra dictis patet: ſicut etiam contingit in donatione, per quam, accedente traditione, transfertur dominium rei donatæ in donatarium, abſque ulla ei reciproca impoſita obligatione. Secundo, poſſunt vota Religioſa ſpectari, prout ſubſunt diſpoſitioni Eccleſiæ quæ pro certo aliquo tempore ſtatuit, ut nonniſi ſolennia vota a quibuſcunque Religioſis emittantur, adeoque talis, quæ ex utraque parte reciprocorum, & indiſſolubile vinculum contineant, ad inſtar matrimonii & voventem inhabilem reddant ad matrimonium contrahendum, & dominium acquirendum, vel retinendum. Et tunc recte dicitur, quod forma per quam Religioſus conſtituitur, ſit Profeſſio Religioſa per vota ſolennia edita, qualis Profeſſio ex Decreto Eccleſiæ edi debebat a tempore Gregorii I. uſque ad tempus Gregorii XIII. qui novam Religionem Societatis approbavit, cum ſolis votis ſimplicibus; ac proinde falſum eſt, quod ad Religioſum ſtatum abſolute, & ſecundum rei naturam ſpectatum, ſint neceſſaria vota ſolennia, ut jam olim docuit *Cajetan. 2. 2. q. 88. art. 7.* ubi n. 6. ait: *Quoniam mutatio ſtatus, mancipiando hominem ad Divinum cultum, & Religioſa opera, ſtare poteſt cum voto ſimplici*, ut patet, *Si Eccleſia inſtitueret, quod in Sacro Ordine, & Religione aliqua votum ſimplex fieret.*

Ex quo infert *Suar. cit. lib. 2. c. 15. n. 2.* quod S. Pontifex decernere poſſet, ut omnia vota Religioſorum deſinerent eſſe ſolennia, & fierent ſimplicia, tribuendo poteſtatem Prælatis Ordinum, Religioſos ſuos, ſi incorrigibiles ſe exhibeant omnino dimittendi, & liberandi a votis, ita, ut deinceps non obſtante Profeſſione ſolenni antea edita, libere dominium acquirere, vel retinere, & matrimonium contrahere poſſint: nam cum voti ſolennitas introducta ſit tantum Conſtitutione Eccleſiæ, ab eadem, vel ejus Supremo Capite mutari, vel etiam omnino tolli poteſt.

XVII. Ex dictis infertur primo, quod Religioſi non ſint, qui edito voto perpetuæ paupertatis, & caſtitatis, extra Religionem, obedientiam etiam vovent Epiſcopo, vel Confeſſario, eique tanquam Superiori ſuo ſe ſubjiciunt; quia per tale votum non ſubjicitur ſpirituali juriſdictioni, quippe quæ a Chriſto, mediante Papa, ejus Vicario, derivari debet, & deſcendere. Quare cum ejuſmodi ſubjectiones Eccleſia, ejuſque Paſtor ſupremus non acceptet, nec approbet, ideo neque Eccleſiaſticæ perſonæ fiunt: ſed manent Laici, ut antea erant. Et licet Epiſcopus, vel Confeſſarius, cui obedientiam vovit aliquis Laicus, poſſit ratione hujus voti, ipſi præcipere aliquos actus etiam ſpirituales, non tamen poteſt infligere pœnam ſpiritualem excommunicationis, vel alterius cenſuræ, niſi Epiſcopus aliunde juriſdictionem in ipſum habeat; quia v. g. eſt Ordinarius loci, *Leſſ. lib. 2. c. 41. n. 11. Laym. lib. 4. tract. 4. c. 1. n. 7.* Unde nemo ſubjicitur ſpirituali juriſdictioni alicujus per obedientiam, niſi per illam, quæ promittitur & acceptatur, in Religione approbata, auctoritate Apoſtolica, cum omnis juriſdictio ſpiritualis a Chriſto derivetur, mediante Vicario ſuo, & Religioſus obedit Prælato, tanquam Chriſti vices gerenti, *Leſſ. c. l. n. 7. Suar. lib. 2. c. 18. n. 12. & 13. Polliz. cit. c. 1. n. 15. q. 9.*

Infertur ſecundo, ſpectata rei natura, & ſecluſo Jure Eccleſiaſtico, veri Religioſi eſſe poſſunt, qui vitam ſolitariam ducunt, extra omnem hominum congregationem, ſeu converſationem: nam imprimis qui eremiticam, ſeu ſolitariam vitam, editis tribus votis Religionis ſubſtantialibus, olim duxerunt, veri Religioſi erant, ut tradit *Suar. cit. lib. 2. cap. 4. numer. 3. & 4.* frequens etiam erat olim, ut Virgines, & Viduæ privatam vitam agentes, velamen ab Epiſcopo acciperent, & Sanctimoniales, editis tribus votis, Religioſæ fierent, teſte: *Suar. cit. loc. num. 2.* quia nec ratione ſtatus ut ſic, nec ratione ſtatus perfectionis id repugnat: poteſt enim quis privatam vitam agens, aſſumere perpetuam, & ſtabilem vitæ rationem, in qua per obſervationem trium conſiliorum ad perfectionem tendat, & ad hunc finem ſit ſub alicujus Epiſcopi. v. gr. poteſtate conſtitutus, ergo ſine vita communi poteſt verus ſtatus Religioſus conſtitui, ſicut etiam poſſet S. Pontifex nunc vota privatim ſibi facta, tanquam ſubſtantialia Religionis admittere, & olim etiam faciebant Epiſcopi, ut refert *Suar. cit. loc. nu. 4.* Verum ſpectato jure novo Eccleſiaſtico, & hodierno, nemo Religioſus fieri poteſt, niſi per edita in communem Congregationem ſub Prælato aliquo conſtitutam, tanquam membrum incorporetur: nam *in c. ult. de Relig. domib. & c. un. eod. in 6.* ſtatutum eſt, vota Religioſa, ſeu Profeſſionem Religioſam debere fieri, in Religione approbata a Sede Apoſtolica, ac proinde ſtatus Religionis, ſecundum præſentem Eccleſiæ conſuetudinem, non eſt niſi Cœnobiticus, id eſt, alicujus Eccleſiaſticæ Congregationis, ac Communitatis, in qua ſub uno Capite, ſeu proprio Prælato, & ſub certa Regula approbata, Religioſi viam perfectionis profitentur, *Suar. cit. c. 4. n. 1. Polliz. cit. c. 1. q. 10. n. 18. & 19.*

Infertur tertio, vota ſimplicia Religionis emiſſa a Scholaſticis, & Coadjutoribus formatis Societatis, non ſunt ſimpliciter, & abſolute conditionata; quia ſtatim abſolute obligant, ad ea in perpetuum obſervanda, cum tamen obligatio conditionalis tota ſuſpendatur, uſque ad eventum conditionata ſecundum quid, ſcilicet quoad perpetuitatem, ex parte Societatis, includunt enim hanc tacitam conditionem ut tantum obligent, dum Societas eos retinendos eſſe judicaverit, *Sanch. lib. 5. c. 1. num. 30.*

§. III.

Utrum Status Religioſus fuerit inſtitutus jure Divino, an vero ſolum jure poſitivo, & Eccleſiaſtico? & de diverſitate Religioſorum Ordinum.

XVIII. Aſſertio 1. Status Religionis, ſecundum ſe, & quoad ſubſtantiam ſuam, ab ipſo Chriſto Domino in nova Lege fuit inſtitutus, & ſtatim ab initio Eccleſiæ frequentatus, ut colligitur ex *cap. 4. & 5. Act. Apoſtol.* & ſic dici poteſt, eſſe de jure Divino, non præcipiente: ſed conſulente, ut ex communi docet *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 3. c. 2. n. 3.* Nam Chriſtus homines ad tria illa Conſilia Evangelica eſt exhortatus, & ad vota perpetua, de illis facienda, ut colligitur de paupertate ex *Mat. 19. Vade, & vende omnia, &c.* de caſtitate ex *Matth. 19. Sunt Eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt, propter Regnum Cœlorum, eod. c.* de abnegatione ſui, & propriæ voluntatis, quæ fit per obedientiam, *Mat. 16. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, &c.* At vero ſubſtantia ſtatus Religioſi in his tribus votis conſiſtit, *Suar. c. l. n. 5.*

XIX. Aſſertio 2. Si ſpectetur Status Religioſus, quoad peculiarem, & determinatum modum vivendi ſive Regulam, non eſt ex inſtitutione Chriſti: ſed Eccleſiæ, quæ certas conditiones ſtatuere poteſt, ſine quibus vota acceptari non debeant, tanquam Religioſa, ſive per quæ conſtituatur ſtatus Religioſus, eæque conditiones pro temporum varietate mutari poſſunt; cum pendeant ex libera Eccleſiæ voluntate. Sic etiam dicitur Chriſtus inſtituiſſe Sacramenta Eccleſiæ, quoad ea, quæ pertinent ad eorum ſubſtantiam, etſi accidentalia Eccleſiæ determinanda reliquerit, *Suar., cit. c. 2. n. 6.* Sic primis ſæculis, vota Religionis non continebant abſolutam indiſſolubilitatem, nam licet vota Religionis ſemper habuerint perpetuam obligationem ex parte voventis, quia id neceſſarium eſt ad ſtatum Religioſum, ut ſupra dictum: ex parte tamen Religionis, ſeu Religioſæ Communitatis, ob juſtam cauſam, ipſi Religioſi dimitti potuerunt omnino liberi ab obligatione votorum, ut fuſe probat, *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 2. cap. 15. num. 14. & pluribus ſeqq. & ex S. Baſilio, S. Auguſtino, S. Benedicto.*

Denique prioribus ſæculis, vota Religioſa non irritabant matrimonium, ita, ut non invalidum eſſet matrimonium Monachi, vel Monialis: ſed ſolum illicitum, & Sacrilegum, prout refert *Gratianus in cauſ. 27. q. 1. arg. c. Nuptiarum; 14.* quod eſt *S. Auguſt. lib. de bono vidnit. c. 8. & c. pen.* quod eſt *Gelaſii Papæ in Epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ c. 23. cit. cauſ. & qu.* poſtea vero Innocent. II. Papa in Concilio Romano, prout refertur *in c. Ut Lex; 4. ead. q. & cauſ.* decrevit, ut qui Sacro Ordine initiati, vel Religionem ſunt Profeſſi, ſi uxores ſibi copulare præſumpſerint, ſeparentur, *Gratian. ib. §. His omnibus*, quod etiam a S. Gregorio prius ſtatutum erat, ut colligitur *ex c. Et quia; 39. ib.*

Denique olim Religionem Profeſſi adhuc erant capaces dominii rerum temporalium, adeo ut etiam per ultimam voluntatem, ſive in Teſtamento, ſive in Codicillo, de illis diſponere potuerint, iiſque ab inteſtato ſuccedi poſſet, ut conſtat *ex l. Generali; 13. C. de SS. Eccleſ. & l. Si quis; 20. C. de Epiſc. & Cleric.* poſtea vero Imperator Juſtinianus ſtatuit *in Auth. Ingreſſi, & Auth. Si qua mulier, C. de SS. Eccleſ.* ut omnia bona, & jura Profeſſi in ipſo ingreſſu, ſeu Profeſſione ad Mo-

naſterium tranſirent: idque poſtea etiam Papa Gregorius I. approbavit, prout refertur *in c. Ingredient.* 7. *& c. Perlatum* 8. *cauſ.* 19. *qu.* 3. Ex quibus patet, quod ſtatus Religionis ab Eccleſia mutari poſſit, quoad accidentales conditiones, & effectua quosdam morales, qui ea rei natura non ſunt neceſſario annexi ſtatui Religioſo, adeoque quod hic quoad iſta pendeat a voluntate, & inſtitutione Eccleſiæ.

XX. Aſſertio 3. Omnes Religioſi Ordines conveniunt in iis; quæ ſpectant ad eſſentiam ſtatus Religioſi, quæ conſiſtit in tribus votis ſecundum concilia Evangelica editis, & ab Eccleſia acceptatis, *Suar. Tom.* 4. *de Relig. tract.* p. *de variet. Relig. Lib.* 1. *c.* 2. *n.* 3. *Leſſ. Lib.* 2. *c.* 41. *n.* 16. Diverſitas aut deſumitur ex duobus, Primo ex fine cujuſq; proprio ac particulari, ad quem quiſque Ordo eſt inſtitutus. Secundo, ex diverſis mediis, & ſpiritualibus exercitiis, quibus tum ad eundem finem tendit, tum ad ipſa vota obſervanda utitur, *S. Th.* 2. 2. *q.* 188. *art.* 1. *Suar. c. l. Leſſ. c. l. n.* 17. Et hinc Religio alia eſt contemplativa, quæ præter obſervantiam votorum ſubſtantialium, potiſſimum ſe exercet in contemplatione rerum Divinarum: cujuſmodi ſunt Religiones Monaſticæ quæ ad ſolam contemplationem principaliter, & ex primo inſtitutione ſua ordinantur: alia eſt Religio activa, quæ principaliter ordinantur ad vitam activam, & opera miſericordiæ circa proximum, ſive ſpiritualia, ſive corporalia exercenda. Alia denique eſt Religio mixta ex utraque parte, quæ ordinatur principaliter tam ad contemplationem: quam ad actionem erga proximum, *Suar. cit. lib.* 1. *c.* 5. *n.* 6. *& ſeqq.* Et ex hoc diſcrimine major, vel minor Religionum intrinſeca perfectio deſumitur, ſecundum *S. Tom.* 2. 2. *quæſt.* 88. *art.* 1. & Theologos, ac Canoniſtas *in c. Sane*; 11. *nu.* 9. *h. t.* nam cum vita contemplativa ſit ſimpliciter melior, ac perfectior, quam activa, juxta illud Chriſti *Luc.* 10. *Maria optimam partem elegit* conſequenter etiam Religio, quæ ordinatur ad vitam contemplativam, eſt perfectior ea, quæ ordinatur ad vitam activam: mixta vero ex utraque eſt perfectior ambabus ſeorſim ſumptis, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 189. *art.* 6. Tales ſunt in Eccleſia Ordines illi, qui inſtituti ſunt ad docendum, prædicandum, Sacramenta adminiſtranda, *Leſſ. c. l. n.* 20.

XXI. Præterea Religiones aliæ ſunt Clericales, aliæ Monachales, aliæ Mendicantes, aliæ Militares. Clericales Religiones ſunt, quæ per ſe primo, & ex proprio inſtituto ordinantur ad Miniſteria Clericorum in Divino cultu, vel etiam ſalute animarum procuranda. Monachales Religiones ſunt, quæ per ſe primo ad Miniſteria Clericorum non ordinantur: ſed vitam pure contemplativam, & ſolitariam profitentur, ut conſtat *ex cauſ.* 16. *qu.* 1. & docet *S. Tom.* 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *ad* 2. *Suar. cit. Lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 6.

XXII. Mendicantes Religiones ſunt, quæ ex vi inſtituti ſui, paupertatem etiam in communi ſectantur, nulla poſſidentes bona immobilia: quamvis aliquæ de facto tale paupertatis genus ex conceſſione, ſeu privilegio Sedis Apoſtolicæ, vel etiam ex conſuetudine, tacito S. Pontificis ſcientis, & tolerantis conſenſu, approbata, non obſervent: ſed bona immobilia in communi poſſideant, qui tamen adhuc inter Mendicantes Ordines numerantur, *Azor p.* 2. *Lib.* 12. *c.* 23. *qu.* 8. *Suar. Tom.* 4. *de Relig. tract.* p. *Lib.* 1. *c.* 8. *n.* 3. *&* 4. Tales Ordines Mendicantes jure communi, & antiquo approbati, ſunt quatuor, videlicet Prædicatorum Minorum, Eremitarum, S. Auguſtini, & Carmelitarum, ut conſtat, *ex c. un.* 2. *Sane, de Relig. domin. in* 6. Quibus poſterioribus temporibus alii acceſſerunt, etiamſi bona ſtabilia in communi poſſideant, ut dictum.

XXIII. Porro Religio Societatis Jeſu per ſpecialem Bullam editam a Pio V. anno M.D.LXXI. die 7. Julii, quæ incipit: *Dum indefeſſe*, declaratur eſſe vere, & proprie Ordo Mendicans, non tantum ex privilegio: ſed ex vi inſtituti ſui ſecundum quod bona ſtabilia poſſidere nequit: ſed ex incertis eleemoſynis, & largitionibus fidelium vivit, ut habetur *ex eadem Bulla Pii V. Suar. cit. c.* 8. *n.* 13. Ideque indubitatum eſt de Societate Profeſſa, ut patet ex confirmatione Inſtituti Pauli III. anno M.D.XL. & ex Bulla Julii III. quæ incipit: *Expoſcit*, anno M.D.LXII. Calend. Auguſti edita, ubi habetur ſi voveant: *Singuli, & univerſi perpetuam paupertatem, ut non ſolum privatim: ſed neque etiam communiter poſſint Profeſſi, vel alia eorum Domus, aut Eccleſia, ad bona aliqua ſtabilia, aut ad proventus, ſeu reditus aliquos jus aliquod civile acquirere.* Idem habetur *in Conſtitutionibus Societ. part.* 6. *cap.* 2. *num.* 2. *& num.* 5. Idemque diſponitur de Coadjutoribus formatis, *cit. cap.* 2. *num.* 4.

Solum ergo reſtat dubium, de Societate, prout complectitur Scholaſticos in Collegiis degentes, quæ reditus, ſeu cenſus, & poſſeſſiones, ſeu bona ſtabilia habere poſſunt; uſibus, & neceſſitatibus ſtudentium applicandas: an inquam, ut ſic etiam ſi vere, ac proprie Ordo Mendicans? Ad quod reſpondetur affirmative, idque probatur *ex cit. Conſtitutione Pii V.* in qua declaratur, non tantum Societatem: ſed etiam ſingulas ejus perſonas vere, & non ficte, Mendicantes fuiſſe, eſſe, & fore, adeoque etiam Scholaſticos. Ratio eſt primo, quia una Religio non poteſt ſimul eſſe diverſorum Ordinum: & diverſo jure cenſeri, alioquin una non eſſet: ſed multiplex: Scolaſtici autem, una cum ſolenniter Profeſſis, & Coadjutoribus formatis conſtituunt unam Societatem, ut patet *ex Conſtitutionibus p.* 5. *c.* 1. *n.* 1. *& in Declarat. ib. lit. A.* dicitur, Societas, cum Profeſſis, & Coadjutoribus formatis, etiam Scholaſticos approbatos continet, ergo Scholaſtici approbati etiam ſunt Ordinis Mendicantium. Secundo, in Societate duæ partes ex tribus ſunt Mendicantes, nempe Profeſſi, & Coadjutores formati, ergo etiam tertia pars eſt Ordinis Mendicantium: quia pars, præſertim ſi etiam dignior ſit, trahit ad ſe minorem, & denominatio fit a majore, ac digniore parte, Tertio, Religionum diverſitas ſumitur ex fine, ad quem tendunt: Scholaſtici autem Societatis ſunt quaſi in via, ut Societatem ingrediantur, in eaque, vel Profeſſi, vel Coadjutores formati fiant, ideoque merito ab iſtis: præſertim a Societate Profeſſa, & Mendicante, etiam Scholaſtici denominationem accipiunt Mendicantium. Ex quo patet, quod etſi Collegia habeant reditus; & bona immobilia, pro neceſſitatibus ſtudentium, non tamen hinc ſequitur, quod Scholaſtici non ſint Ordinis Mendicantium, *Fagnan. in c. In præſentia*; 8. *nu.* 82. *de probat.* Non obſtat *c. un.* §. *Confirmatos*; *de Relig. domib. in* 6. ubi dicitur, Mendicantes eſſe, quibus reditus, aut poſſeſſiones habere per Regulam, quam profitentur, eſt interdictum: nam regula non dicitur reſpectu alicujus membri, vel partis integralis, v. g. hujus, vel illius Conventus: ſed reſpectu totius Corporis Religionis, adeoque licet aliquod membrum Religionis, ut in propoſito, Scholaſtici Societatis degentes in Collegiis habeant reditus, & bona ſtabilia, ex iiſq; vivant: non tamen propterea dicendi ſunt: non eſſe Ordinis Mendicantis, ſi ipſe Ordo, & Regula ſit mendicans, *Fagnan. c. l. n.* 113. *&* 114.

XXIV. Denique Religiones Militares dicuntur, quæ tribus ſubſtantialibus additis votis, per ſe primo, & ex vi proprii inſtituti, ordinantur ad militandum pro defenſione Chriſtianæ Religionis, & Eccleſiæ, *Suar. Tom.* 4. *de Relig. lib.* 2. *c.* 3. *n.* 4. Cujuſmodi ſunt Ordines S. Joannis Hieroſolymitani, Teutonici, & ſimiles. Quibus adde, quod quædam ſunt Religiones Hoſpitalariæ, quæ ſcilicet, emiſſis tribus votis ſubſtantialibus Religionis, per ſe primo, & ex vi inſtituti ſui, ordinantur, ad hoſpitalitatem exercendam, ſive in curandis infirmis, ſive in excipiendis peregrinis, idque gratia ex mera charitate erga Deum, & proximos, *S. Thom.* 2. 2. *q.* 188. *art.* 2. *in Corp.*

XXV. Addendum hic, quod illæ etiam Religiones ſunt diverſæ, quæ diverſas Regulas & Conſtitutiones particulares habent, ſecundum quas vivunt. Et quamvis communiter a Dd. nonniſi quatuor Regulæ approbatæ numerentur, prima eſt S. Baſilii, ſub qua militant pene omnes Monachi Græci & Eccleſiæ Orientalis: Secunda S. Auguſtini, ſub qua vivunt omnes Canonici regulares, & Eremitæ S. Auguſtini, Præmonſtratenſes, Dominicani, Ordo Servorum B. V. & alii quidam. Tertia S. Benedicti, ſub qua vivunt Monachi nigri, item Ciſtercienſes, Cluniacenſes, Camaldulenſes, Cæleſtini, & alii quidam. Quarta S. Franciſci, ſub qua vivunt Minores de obſervantia, Conventuales, Capucini. Tertii Ordinis de pœnitentia: habent tamen ſinguli hi Ordines, præter nudam Regulam; quam ſequuntur, proprias, ac ſpeciales Conſtitutiones, quibus inter ſe diſcrepant in habitu, victu, jejuniis, aliiſque piis exercitiis, *Silveſt. V. Religio* 1. *q.* 7. *Leſſ. cit. cap.* 42. *nu.* 18. Præter prædictas quatuor, habent propriam, & ab aliis diſtinctam Regulam, ac Conſtitutiones, Carthuſiani, Minimi S. Franciſci de Paula, & Societas Jeſu, *Barb. Lib.* 1. *Jur. Eccleſ. c.* 41. *n.* 24.

S E C T I O II.

De Ingreſſu Religionis, & Novitiatu.

Præmittendum, quod per ingreſſum in Religionem, aliquando intelligitur ipſa Profeſſio, per quam aliquis vere, & proprie Religioſus efficitur, quomodo accipitur *in Auth. Ingreſſi C. de SS. Eccleſiis, & c. Quia ingredientibus*; 7. *junct. Gl. V. Convertendi, cauſ.* 19. *q.* 3. de quo infra. Aliquando vero ingreſſus dicitur, cum quis Religionis habitum ſuſcipit, & inter Tirones, ſeu Novitios ad probationem recipitur, & de hoc in præſentia agemus. Porro quatuor requiruntur, ad Novitiatum legitime peragendum. Primo, Ætas legitima. Secundo, Locus debitus. Tertio, Suſceptio habitus Religioſi: Quarto, Tempus continuatum, de quibus nunc ordine agendum eſt, §§. *ſeqq.*

§. I.

Quæ ætas in ingrediente Religionem, ſeu Novitiatum requiratur, & in quo loco neceſſario debeat peragi Novitiatus, ſive probatio, & an etiam ſuſcepto habitu Regulari?

XXVI. Aſſertio 1. Etſi olim annus probationis inchoari poterat, poſt expletum annum XIII. ætatis in viris, & XI. in fœminis, quando Profeſſio fieri poterat ſtatim expleto anno XIV. vel XII. ut notat *Suar. Tom.* 3. *de Relig. Lib.* 6. *c.* 19. *n.* 17. Jure tamen noviore: ad verum, & legitimum Novitiatum, ſeu annum probationis inchoandum requiritur pubertas completa, nempe, ut ſi mas ſit XIV. ætatis annum: ſi vero fœmina XII. compleverit, prout ſupponitur *in Clement.* 2. *junct. Gl. V. Ætate*; ubi addit, non ſufficere hoc caſo, quod prudentia, vel malitia ſuppleat ætatem, & colligitur *ex c. Ad noſtram*; 8. *& c. Cum virum*; 12. *h. t. Silveſt. V. Religio*; 5. *q.* 1. *Azor p.* 2. *inſtit. Lib.* 10. *c.* 2. *q.* 4. *Sanch. Lib.* 5. *mor. c.* 4. *nu.* 22. *& alii communiter.* Ratio eſt, quia in hac ætate diſcretio rationis, & libertas arbitrii, & vires adveniunt, ad auſteritatem Religionis probandam, præſertim vero, ad continentiam ſervandam, cujus difficultates impuberes plene experiri non poſſunt, ideoque completa pubertas, ad inchoandum Novitiatum requiritur. Neq; hoc correctum eſt per *Concil. Trident. Seſſ.* 25. *de Regul. c.* 15. nam ſolam profeſſionem factam ante XVI. ætatis annum, irritam reddit: non autem prohibet, quo minus Novitiatum incipere liceat, ante XVI. ætatis annum, ut tradit, *Navarr. Lib.* 3. *conſil.* 20. *n.* 6. *Azor cit. Lib.* 12. *c.* 4. *q.* 9. *Sanch. c. l.* neque vero Novitius renunciare, vel cedere huic juri, quoad ætatem requiſitam ad Novitiatum; cum non in ſolius Novitii favorem ſit ſtatuta, *Sanch. cit. loc. num.* 23.

XXVII. Ubi præterea notandum primo. Annus probationis poteſt inchoari ſtatim poſt XIV. annum pubertatis completum, neque Concilium Tridentinum circa hoc quippiam innovavit: non enim opus eſt, ut annus probationis immediate Profeſſionem antecedat, vel ſtatim Novitius, expleto anno probationis, ad Profeſſionem admittatur: ſed ob rationabilem cauſam, vel impedimentum, finito Novitiatu, poteſt differri

Profeſ-

Digitized by Google

Profeſſio, *Leſſ. Lib. 2. c. 41. num. 59. Sanch. cit. cap. 4. num. 21. Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 13. n. 8. & alii communiter.* Unde cum Concilium *cit. Seſſ.* 25. *c.* 16. ait, ut finito tempore Novitiatus, Superiores, Novitios quos habiles invenerint, ad Profeſſionem admittant, aut è Monaſterio eos ejiciant, non loquitur abſoluto: ſed ex hypotheſi, niſi quid obſtet, vel ſi qui probantur, tunc habiles reperiantur, aut niſi juſta cauſa occurrat differendi Profeſſionem, juxta *Declarat. Congreg. Concil. apud Joan. Gallemart. ibid. num.* 7. Talis juſta cauſa eſſe poteſt, ſi Novitius diutius probandus eſſe videatur vel nondum de bonis ſuis diſpoſuit, vel quia in morbum incidit: imo ordinaria cauſa erit, ſi ætatem requiſitam, videlicet XVI. annorum nondum effecutus eſt, poteſt enim Novitiatus moe poſt completum XIV. annum inchoari a maſculis, ac proinde qui ita inchoarunt, poſt annum completum: nempe XV. adhuc in probatione erunt, uſque dum annum XV. compleverint; quia tunc demum ad Profeſſionem admitti poſſunt, ut ex dictis patet.

Notandum ſecundo. *In prædicta Conſtitutione Tridentini Seſſ.* 25. *de Regul.* non comprehenduntur Ordines Militares, quippe qui poſt expletum XIII. ætatis, & ante annum Novitiatus exactum, Profeſſionem emittere poſſunt, & ſolent. *ex Declarat. Congr. Cardin.* quia Profeſſionem emittunt juxta Regulam, non juxta *Decretum Concilii Trident. Azor. p. 1. Lib. 13. c. 4. q. 2. Navarr. Lib. 3. conſil. 10. n. 10. Sanch. cit. Lib. 5. c. 4. num.* 17.

Notandum tertio. In Societate Jeſu, nemo poteſt admitti ad Novitiatum, ſeu probationem, ante expletum XV. ætatis annum, ſicut nec poſt expletum L. annum, ſine Generalis diſpenſatione, ut conſtat *ex Reg. 16. Provincialis, & Can. 9. Congreg. Gener. VIII.* Quare vota ſimplicia Societatis edita ab admiſſo, ante exactum XV. annum, ſine diſpenſatione Generalis, adeoque etiam ante XVII. annos expletos, ſunt invalida; quia ad eorum valorem neceſſario requiritur, ut præcedat biennium Novitiatus, hic autem, invalide inchoari non poteſt, ſine diſpenſatione, ante annus XV. expletos, ſicut nec Jure communi, ante annus pubertatis expletus, *Sanch. c. 4. num.* 26. Ratio eſt, quia facultas admittendi in Corpus Societatis, eſt penes Caput ejus, videlicet Præpoſitum Generalem, ut patet *ex p. 5. Conſt. cap. 1. n. 2.* Aliis autem convenire tantum poteſt per communicationem, ſeu conceſſionem Generalis. Eſt autem recepta doctrina apud *Abbat. in c. Ex parte; 12. n. 5. de Conſtitut.* Si cui ab initio poteſtas limitata conceſſa ſit, ut ſecundum præſcriptam formam aliquid agere debeat, tum irritum eſt, ſi aliter agatur. Cum ergo Provincialis, ante expletum XV. ætatis annum, ad probationem, vel ante exactum biennium probationis, ad vota Scholaſticorum admittendo, limites poteſtatis ſibi commiſſæ excedat, & contra Conſtitutiones Societatis agat, in quibus ipſi diſpenſare non eſt conceſſum, ideo irritum eſt, quod agitur, *Sanch. c. l.*

XXVIII. Aſſertio 2. Novitiatus, ſeu annus probationis regulariter debet peragi in Monaſterio, ſeu domicilio Religionis, non extra, ut patet *ex c. 1. h. t. in 6.* ibi: *quod ſi per totum ſequentem annum in Monaſterio permanſerit.* Ratio eſt, quia Novitiatus ad eum finem eſt inſtitutus, ut Novitius Religionis aſperitates experiatur, & viciſſim Religio ſumat experientiam de moribus ipſius: hoc autem obtineri non poteſt, ſi Novitius extra Religionem verſetur in ſeculo. Verum id intelligendum eſt, ac limitandum, niſi Novitius, cum legitima Superioris ſui licentia, extra Monaſterium, ſeu Religionem verſetur, etiam per majorem partem anni probationis; quia cum licentia ſui Superioris, extra Monaſterium degens, cenſetur vere in probatione eſſe; cum in eo loco, ubi eſt, ſub Prælati ſui obedientia exiſtat, quæ autem major probatio eſt, quam obedire: alioquin Novitius non poſſet tempore probationis, peregrinatum mitti, v. g. ut Xenodochio inſerviat, quod nemo dixerit. Quare non eſt opus, ut Religio omnes mores Novitii experiatur in ſpecie, neque etiam, ut ipſe experiatur omnes auſteritates Religionis in ſpecie, ſeu individuo: ſed ſatis eſt ad valorem probationis, quod ſub obedientia Prælati permaneat, ubicunque Novitius fuerit, paratus, ipſo jubente, redire, quandocunque eum revocaverit ad Monaſterium, *Navarr. Lib. 3. conſ. 32. num. 1. & ſeqq. Azor. cit. c. 4. q. 9. in fine, Sanch. cit. c. 4. n. 17. & 28.* ubi ait, *idem dicendum de Monialibus Novitiis, num. 27. & 28. Suar. tract. 3. Lib. 5. c. 14. n. 13.*

Ex hinc infertur, ſi Novitius ſtatim, ac Religionem ingreditur, fiat æger, & in ea infirmitate toto anno perſiſtat, eo completo, poſſit Profeſſionem emittere, abſque alia actuali probatione; quia quantum eſt ex ſe, vere manet in ſtatu probationis, & ſub obedientia Religionis, quod autem actu probari non poteſt, id eſt per accidens. Et licet annus probationis detur ad ſumendam experientiam, id non refert; tum quia finis Legis non cadit ſub Legem, nec eſt de ſubſtantia illius: tum quia tali caſu Novitius ſatis probatur per infirmitatem, an aptus ſit ad Religionem, nec nè, ipſe vero aliunde poterit mores, & auſteritates Religionis cognoſcere, *Navarr. c. l. Suar. cit. c. 14. n. 14.*

XXIX. Aſſertio 3. Communior ſententia tenet, neceſſarium eſſe, ad valorem Novitiatus, ut annus probationis ſuſcepto habitu regulari, peragatur, *Gl. in c. Super eo; 9. V. In eadem veſte, h. t. Silveſt. V. Religio 5. q. 5. Azor. p. 2. Lib. 12. c. 1. q. 9. Sanch. Lib. 5. mor. c. 4. n. 29.* Ratio eſt, quia probatio Novitii eo ordinatur, ut ipſe experiatur Religionis auſteritatem, cujus magna pars conſiſtit in habitu, ideoque non poteſt cenſeri probatus, qui habitum non geſtavit. Idemque videtur Concilium Trident. ſtatuiſſe *Seſſ. 25. de Regul. c. 15.* his verbis: *Nec qui minore tempore, quam per annum, poſt ſuſceptum habitum, in probatione ſteterit, ad probationem admittatur*, ac proinde vult, quod nonniſi poſt ſuſceptum habitum, annum probationis inchoare, cenſendum ſit. Verum probabilius eſt, quod ad Novitiatum, ſive probationem Religionis per ſe, ac ſubſtantialiter, non requiratur ſuſceptio habitus Regularis: ſed poſſit etiam in habitu ſeculari peragi, ut docet *Abb. in cit. cap. Super eo; n. ult. Suar. Tom. 3. de Rel. Lib. 5. c. 3. num. 15.* Idque probatur *ex cap. pen. diſp.* 54. ubi dicitur, ſi quis ad Dei ſervitium converti deſiderat, probetur prius in laico habitu conſtitutus: & *in c. unic. diſ.* 53. quod eſt deſumptum *ex S. Greg. I.* dicitur: juxta normam regularem debent in ſuo habitu per triennium probari, & tunc Monaſticum habitum ſuſcipere. Sed reſpondet *Gl. ſuper cit.* hos Canones uſu eſſe abolitos, vel nomine veſtis laicalis, intelligi habitum Novitiorum, prout eſt diſtinctus ab habitu Profeſſorum, ſeu proprio Religionis: Ratio autem negativæ ſententiæ eſt, quia tempus probationis tunc incipit, quando quis, facta petitione, ut admittatur, & accedente conſenſu, ſeu acceptatione Prælati, ſuſcipitur, ut in Religione probetur: ad quod per ſe, & ſuapte natura, non requiritur habitus Regularis; nam ſi in Regula Ordinis non præſcribantur certa probandi media, tum parti ex conſuetudine, partim ex arbitrio Prælati pendet, quænam media, ſeu modi probandi adhibendi ſint, & loco auſteritatis, quæ in habitu conſiſtit, aliæ, & quidem majores auſteritates, v. g. cilicia, & diſciplinæ, aſſumi poſſunt ad probandos Novitios, *Suar. cit. cap. 13. nu. 3. & 6.*

Atque hæc quidem procedunt per ſe loquendo, & ſpectata rei natura: at vero in pleriſque Religionibus Regula Ordinis præcipit, vel talis conſuetudo viget, & requirit, ut Novitiatus, ſeu probatio non inchoetur, niſi ſuſcepto habitu Regulari, teſte *Gl. in cit. c. un. V. In ſuo, diſ. 53. Silv. c. l. q. 5.* Et hoc ſolum voluit *Concil. Trid. c. l.* nempe annum probationis eſſe inchoandum, ſive computandum ab eo die, in quo aliquis ad probationem Religionis admittitur; quia vero hæc admiſſio ordinarie, & ex conſuetudine communiter nunc recepta, fieri ſolet, ac debet per ſuſceptionem habitus Regularis, ideo ait, neminem admittendum eſſe ad Profeſſionem, niſi per annum poſt ſuſceptum habitum, in probatione ſteterit: non autem abſolute intendit Concilium ſtatuere, ut ſecluſa etiam conſuetudine, annus probationis non incipiat, ante ſuſceptum habitum Religionis. Unde ſi in aliqua Religione foret conſuetudo recipiendi Novitios ad probationem in habitu ſeculari, non eſſet hoc abrogatum per Concilium *Suar. c. l. n. 4. & 5.* Quemadmodum in Societate Jeſu, quæ nullum peculiarem in Conſtitutionibus ſuis habitum præſcriptum habet, Novitii etiam in habitu ſeculari, & non ſuſcepto habitu Regulari, probari poſſunt, ut notat *Sanch. cit. c. 4. n. 29.* His adde, quod nec habitus Novitiorum, ſi forte is ſit diſtinctus ab habitu Profeſſorum, pertineat ad ſubſtantiam Novitiatus, ſeu Probationis, ita, ut neceſſarium ſit illum geſtare, ut quis dicatur in probatione ſtare; quia hoc ex nullo jure antiquo probari poteſt, nec per Tridentinum quippiam circa hoc eſt innovatum, in quo nulla ſit mentio de habitu proprio Novitiorum, ideoque in pluribus Religionibus Novitii & Profeſſi eodem habitu utuntur. Quare quicunque in Religione exiſtit ſub obedientia Prælati, ad eum finem, ut ipſe experiatur ſtatum Religionis, & Religio ejus mores exploret, vere, ac proprie dicitur ſtetiſſe in probatione per annum, etiam habitu Novitiorum non ſuſcepto, *Suar. tract. 3. Lib. 5. c. 14. num. 10.*

§. II.

Utrum neceſſarium ſit, ut Profeſſionem præcedat annus probationis, iſque integer, & quomodo ſit computandus?

XXX. Aſſertio 1. Etiam olim, & ſecundum antiqua Monachorum inſtituta, tempus probationis regulariter fuit unus annus, ut conſtat *ex Reg. 58. S. Benedicti*, idque poſtea ex Decreto Alexandri II. jure communi receptum eſt, *in c. 1. cauſ. 17. q. 2.* ubi dicitur: *Canonica inſtitutio interdicit, Monachum, ante unius anni probationem, effici.* Interdum vero biennium ad probationem requirebatur, ex Decreto S. Gregorii, *in cap. Monaſterii; 6. cauſ. 19. q. 3.* At vero idem S. Gregor. prout refertur *in c. unic. diſ.* 53. in viris militaribus triennii probationem requiſiit, ſi Religionem ingrediantur. Similiter ſi quis incognitus Monaſterium ingredi voluit, triennium ad ejus probationem exigebatur, ex Decreto Bonifacii V. *in c. Si quis; 4. cauſ. 17. q. 2.* Quare *Gl. in cit. c. 1. V. unius anni, ead. cauſ. & q.* putat, tempus illud olim fuiſſe arbitrarium, vel fuiſſe plus, aut minus temporis requiſitum, habita ratione, an conditio, & vita hominis fuerit cognita, nec ne, ut colligitur *ex c. ult. cit. cauſ. 17. q. 2.*

„ XXX. Poſtea vero Innocentius III. declaravit, & ſtatuit *in cap. Ad Apoſtolicam; 16. h. t.* Profeſſionem Monachi, vel Canonici Regularis, ante unius anni probationem, nec fieri, nec recipi debere. Quia vero hoc tempus probationis conceſſum eſt, partim in favorem Converſi, ſeu Novitii, ut prius Religionis aſperitates, Regulam, & vitæ inſtitutum experiatur: (ne altas inconſulto promittat, cujus eum poſtea pœniteat) partim etiam in favorem Monaſterii, ſeu Religionis, ut prius explorare poſſit vitam, & mores illius (ne ſine debita probatione, recipiendo inquietum, & immorigerum, totius Corporis, ſeu Congregationis quies, & pax perturbetur) ideo utrumque hoc diligenter obſervandum eſt. Si tamen ante tempus probationis regulariter præfinitum, is qui converti deſiderat, ſive admitti, habitum recipiat, & Profeſſionem emittat, Abbate, ſeu Prælato Ordinis per ſe, vel per alium Profeſſionem recipiente, & Monachalem, ſeu Regularem habitum concedente, uterque renunciare videtur favori pro ſe introducto; ideoque talis obligatur per Profeſſionem, non ſolum emiſſam, ſed etiam receptam, ad obſervantiam Regularem, & vere Monachus, ſeu Religioſus eſt cenſendus; multa enim

„ fieri prohibentur, quæ ſi facta fuerint, valent, ſeu obtinent firmitatem. Prohibet autem Pontifex Abbatibus, ſeu Prælatis, ne paſſim, ante tempus probationis finitum, quoslibet ad Profeſſionem recipiant, & ſi contra fecerint indiſcrete recipiendo Novitios, puniendi ſunt, (videlicet arbitrio Judicis, nam pœna certa non eſt expreſſa, *Gl. fin. hic*) cum in ſubſidium fragilitatis humanæ tempus probationis regulariter ſit inſtitutum.

XXXII. Hinc patet, quod ſpectato Jure communi, & antiquo Decretalium, juri probationis per annum, ex utriuſque partis conſenſu, videlicet recipiendorum, & recipientium, poterat renunciari, ita, ut Profeſſio ſaltem valide, & interdum etiam licite ex juſta cauſa fieri poſſet, ante tranſactum probationis annum, *Abb. hic nu.* 4. requirebatur autem, ut communi utriuſque partis conſenſu renunciatum ſit, tam Novitii, quam Religionis; quia quando aliquid introductum eſt in favorem duorum, non poteſt unus ei renunciare, altero invito, *Gl. hic V. Monaſterii, & Abb. n.* 10. Quod ſi Profeſſio edita fuit, ſine prædicta renunciatione, ab utraque parte facta, ante finitum probationis annum, ea etiam jure antiquo erat invalida; cum Monachum fieri, ante unius anni probationem, regularis inſtitutio abſolute prohibeat, niſi ei fuerit renunciatum, *cit. c. Ad Apoſtolicam; Suar. Tom.* 2. *de Relig. Lib.* 5. *c.* 21. nn. 4. Unde ſi Novitius coactus emiſit Profeſſionem, ante annum probationis expletum, Profeſſio fuit etiam olim nulla; quia qui cogitur, non cedit juri ſuo: idemque eſt, ſi per ignorantiam juris, vel facti, non ſit expletum totum tempus probationis: quia non libere ei renunciat, *Suar. c. l.* ubi etiam ait, ſi Profeſſio in ipſo primo ingreſſu in Religionem fiat cum conſenſu ingredientis, & Religionis, ea valida eſt; quia ſicut poteſt pars anni probationis omitti, mutuo conſenſu utriuſque partis, ita etiam totus.

XXXIII. Cæterum ab eo, quod ſtatutum eſt, *in cit. c. Ad Apoſtolicam*; excipiendi ſunt Prædicatores, & Minores, quibus poſterioribus temporibus prohibitum fuit, ne intra probationis annum, aliquem ad ſui Ordinis Profeſſionem recipiant, prout decernitur *in c. Non ſolum*; 2. *h. t. in* 6. Ubi Papa Innocentius IV. in virtute obedientiæ & ſub pœnæ „ excommunicationis, prohibet, ne FF. Prædicatores, & Minores, ante annum probationis elapſum (qui eſt maxime in ſubſidium humanæ fragilitatis inſtitutus) aliquem ad Profeſſionem, vel renunciationem ſeculo faciendam, recipiant: nec conſtitutum intra hunc annum impediant, quo minus ad aliam Religionem, quam voluerit, tranſeat, vel omnino ad ſeculum redeat; niſi major xiv. annis, ſeu pubes factus profeſſus ſit expreſſe, vel tacite, vel evidentibus indiciis conſtet, aut clare probatum ſit, eum vitam mutare voluiſſe. Quod ſi contra hanc Conſtitutionem, aliquem reciperent ad Profeſſionem, intra annum probationis, ita Profeſſus Ordini ipſorum nullatenus obligatus eſt (obligatur tamen ad Religionem in genere, ſeu quam ita Profeſſus ingredi maluerit, *Gl. hic V. Veſtre Ordinis*) ipſi vero, qui receperunt, a receptione quorumlibet ad Profeſſionem ejuſdem Ordinis, ipſo jure, ſeu facto ſunt ſuſpenſi, & inſuper pœnæ ſunt ſubjiciendi, quæ Fratribus Ordinis pro culpis gravioribus infligi conſuevit. Ubi *Gl. V.* Et inſuper notat, quod duplici pœna talis punitur; quia altera ſola non ſufficiebat.

XXXIV. Hanc Conſtitutionem Innocentii IV. quæ prohibet Converſorum (hoc eſt, qui in probatione ſunt) Profeſſionem recipi ante annum probationis finitum, Bonifacius „ VIII. ob ſimilitudinem rationis, extendit ad alios Ordines Mendicantes: in aliis vero Religionibus (ſcilicet non Mendicantium) jus antiquum manere voluit, nempe ut Profeſſio expreſſe, vel tacite, licite fieri poſſit, intra annum probationis: cum hoc tamen diſcrimine, quod expreſſa Profeſſio (etiam habitu ſeculari non mutato) edita, intra annum probationis, illi Religioni, quam Profeſſus quis fuit, præciſe, ſeu ſpecifice obliget: at vero tacite facta, intra annum probationis, per ſuſceptionem habitus, qui Profeſſis tantum dari ſolet, non ſpecialiter obliget illi Religioni, cujus habitus eſt ſuſceptus, ſed generaliter alicui Religioni: dummodo is, qui ita Profeſſus eſt, ætatem legitimam habeat (ſcilicet pubertatis) & ſciens, ac volens per triduum habitum geſſerit, prout ſtatutum habetur *in c. Conſtitutionem*; 3. *h. tit. in* 6. Ex quo colligitur, quod in Religionibus Mendicantium Profeſſio fieri poteſt, intra annum probationis, valide quidem, ſed non licite, in aliis vero etiam licite, *Gl. hic V. Licite.*

XXXV. Porro hactenus dicta procedunt, ſpectato Jure communi Decretalium, cui derogavit *Concilium Tridentinum* „ *Seſſ.* 25. *de Regul. c.* 15. Ubi in verſim ſtatuit, ut Profeſſio in quacunque Religione, tam virorum, quam mulierum (exceptis Ordinibus Militaribus juxta *Declar. Cardin. Concilii apud Jo. Gallem. ibid. nu.* 1.) ante exactum probationis annum non ſolum illicita ſit, ſed etiam invalida, nullamque obligationem ad alicujus Regulæ, vel Religionis obſervationem, aut alios quoſcunque effectus producat. Idque merito a Concilio fuit ſtatutum: quia annua probatio, præcipue ob bonum publicum Religionis in communi eſt inducta, & jure publico decreta (etſi olim videbatur, ſolum præjudicare juri privato) juri autem publico pactis, aut renunciationibus privatorum derogari non poteſt, *c. Si diligenti*; 12. *de for. comp. l. Jus*; 38. *ff. de pact. Navarr. Lib.* 3. *conſil.* 62. *nu.* 12. *h. tit.* Et quamvis per Decretum Concilii Tridentini non expreſſe derogetur, *cit. c. Ad Apoſtolicam*; certum tamen eſt, per illud revocatam eſſe facultatem, renunciandi annuæ probationi, alioqui nihil novi ſtatuiſſet, vel addidiſſet, cum etiam antea, & ſecundum Jus antiquum, Profeſſio facta, ſine utriuſque partis conſenſu, ſeu renunciatione, ſcilicet Novitii, & Religionis, fuerit nulla: & ſic eluderetur mens Concilii; cum quilibet poſſet cedere juri ſuo, & renunciare anno probationis, cum conſenſu Religionis, vel Prælati admittentis, ſi tale jus renunciandi per Concilium non fuiſſet ablatum, *Navarr. c. l.* nn. 6. *& ſeqq. Sanch. Lib.* 5. *mor. cap.* 4. *num.* 19. *Suar. Tom.* 3. *Lib.* 5. *c.* 12. *nu.* 5. ubi ait, dictum Decretum Tridentinum ita declaratum eſſe, per Congregationem Cardinalium, & uſu receptum.

Illud ſpeciale eſt, quod in Societate JESU biennium integrum ad probationem requiratur, priuſquam Novitii ad vota ſimplicia Scholaſticorum admittantur, ut conſtat *ex Examine Generali c.* 1. *nu.* 15. quamvis ex diſpenſatione Præpoſiti Generalis hoc tempus, ex cauſis non levis momenti, prorogari, vel contrahi poſſit, modo id raro fiat, prout habetur *Par.* 5. *Conſtit. in declarationibus, lit.* C.

XXXVI. Aſſertio 2. Annus probationis debet eſſe integer, & completus, ita, ut nec una dies illi deſit, alioquin Profeſſio ſubſequens non valet, ut ex communi Dd. tradit *Suar. cit. Lib.* 5. *c.* 15. *nu.* 5. Ratio eſt, tum quia jura antiqua loquuntur de anno integro, & completo, & per conſequens etiam Concilium Trident. & conſuetudo id interpretatur: tum quia Lex, quæ definit certum tempus, aut pretium, præciſe, & in indiviſibili conſtituit talem menſuram. Idque communiter extendunt Dd. quod annus probationis computandus ſit ſtricte, ac de momento ad momentum, ita, ut ſiquis v. g. habitum regularem induit, & probationem incepit die 1. Maii anno 1674. poſt meridiem, non poſſit Profeſſionem edere 1. Maii anni ſequentis mane: ſed expectare debeat, uſque ad tempus pomeridianum; eo quod in his dies cœpta non habeatur pro completa, quamvis non ſit opus differre Profeſſionem in diem ſequentem, ut docet *Sanch. Lib.* 2. *de matr. diſ.* 24. *nu.* 21. *Leſſ. Lib.* 2. *c.* 41. *nu.* 59. *Fagnan. in c. Ad noſtram,* 8. n. 19. *& pluribus ſeqq. h. t.* quia *in Concil. Trident. c.* 15. *Seſſ.* 25. *de Regular.* ad valorem Profeſſionis requiritur, ut Novitius non minore tempore, quam per annum in probatione ſteterit, imo ut annus probationis ſit elapſus, *c.* 2. *eod. in* 6. qui autem aliquot horis, v. gr. ante annum finitum Profeſſus eſt, is minore tempore, quam per annum ſtetit in probatione; quia annus, ubi incipit, ibi deſinit. Idemque eſt dicendum de ætate xvi. annorum requiſita ad Profeſſionem Religioſam, quod computandi ſint de puncto in punctum, alioquin Profeſſio eſt nulla, ut tradunt *Dd. cit.* idque probatur *ex l.* 3. §. *Minorem, ff. de minor.* ubi dicitur, tempus xxv. annorum, quod minori datur, ad petendam reſtitutionem in integrum, computandum eſſe a momento ad momentum, idque favore minoris ætatis, ut ait *ibi Gl. V. Momentum.*

Ex quo ulterius inferunt *cit. Dd.* quod ſi quis probationem incipit, ſuſcepto habitu, v. gr. in Feſto S. Matthiæ 24. Februarii anno 1672. non poſſit Profeſſionem emittere anno 1673. die 24. Februarii: ſed ſolum die 25. in quo completur annus biſſextilis, quia in illo anno duo dies biſſextiles, nempe xxiv. & xxv. Februarii, quaſi pro uno die reputantur, adeoque non pro die diſtincto, qui numerum faciat, *c. Quæſivit*; 14. *in fine de V. S. & cit. l.* 3. §. *Minorum*, ubi dicitur, ad complendam ætatem xxv. annorum, in ordine ad petendam reſtitutionem in integrum, nihil referre, ſive quis die biſſexto priore, ſive poſteriore ſit natus; quia id biduum pro uno die habetur. Idemque etiam procedit in ætate xvi. annorum ad Profeſſionem requiſita.

XXXVII. Verum contrarium probabilius videtur, ut docet *Emm. Rodriq. Tom.* 3. *qq. Regul. q.* 15. *art.* 4. pro quo duæ ſunt notandæ Regulæ. Prima eſt, ſi materia ſit odioſa, ita, ut agatur de favore conceſſo minuendo, vel odio, & onere augendo, tum tempus a jure præfixum eſt numerandum ſtricte, & de momento in momentum, prout ex pluribus exemplis ex jure allatis patebit. Velut minor xiv. annis, ſi mas ſit, vel xii. ſi fœmina ſit, non poteſt facere Teſtamentum, & tamen ultima die anni xiv. vel xii. mane poteſt facere Teſtamentum, etiamſi veſpere natus ſit; quia dies cœptus habetur pro completo, *l. Qua ætate*; 5. *ff. qui Teſtam. fac. poſſ.* eſt enim maxime odioſa Lex, reſtringens facultatem faciendi Teſtamentum, jure communi alias conceſſam. Secundo, in computatione annorum requiſitorum ad Ordines ſuſcipiendos, annus cœptus habetur pro completo, *Clement. ult. & ibid. Gl. V. In XVIII. de ætat. & qualit.* & ubi annus completus requiritur, ſufficit ultimum diem ætatis eſſe inceptum, ut dictum *Lib.* 1. *Tit.* 11. nn. 12. Tertio, in ætate ſeptennii, requiſita ad ſponſalia, & pubertatis, ad matrimonium contrahendum, non requiritur, ut dies ultima anni vii. vel xiv. ſit completa: ſed ſufficit inchoata, ut docet etiam *Sanch. c. l.* Ergo idem dicendum eſt, de Profeſſione Religioſa, quoad annum probationis, & ætatem xvi. annorum ad illam requiſita, quod dies ultima anni probationis, vel anni xvi. cœpta, habenda ſit pro completa; quia a matrimonio carnali ad ſpirituale, qualis eſt Profeſſio, valet argumentatio: & non minus hoc in jure eſt favorabile, quam matrimonium carnale. Neque vero obligari per Profeſſionem Religioni, eſt quid odioſum, prout ſupponunt contrariæ ſententiæ Auctores, ſicut obligari ſimpliciter, & abſolute, ſive in genere, ſed potius favorem continet: tum ex parte Profitentis, qui per Profeſſionem in viam perfectionis dirigitur, & ſervit ei, cui ſervire, regnare eſt, & Profeſſus conſequitur multa privilegia, & jura, quæ Novitius non habet, & ex Profeſſione non infertur ei damnum, ſed magna utilitas ſpiritualis, & temporalis: tum quia verſatur etiam hic favor ipſius Religionis, cujus intereſt, ut filios, quos per annum educavit, ſervet, & retineat; ſumma enim ratio eſt, quæ pro Religione facit, *l. Sunt perſonæ*; 43. *in fine, ff. de Relig. & ſumpt. fun.* Ergo cum hic agatur de favore Profeſſionis non minuendo, is potius augendus eſt, quam reſtringendus, ita, ut Profeſſio edita ultimo die anni probationis, vel anni xvi. ætatis, ſit valida, etiamſi is nondum ſit completus: Accedit, quod præcepta, & Leges humanæ moraliter ſint intelligendæ: moraliter autem completum dicitur, ſive finitum, quod parum diſtat a complemento, ſeu fine.

Simili ratione, ſi materia ſit odioſa, & agatur de minuendo favore conceſſo, vel onere, aut odio augendo, tum in anno biſſextili alter dies biſſextilis non computatur: ſed tantum nume-

tantur dies 365. ſicut in anno communi, ut docet *Gl. in c. Quaſivit; 14. V. Qui duo, de V. S. & ibid. Abb. n. 4. Silveſt. V. Ætas, q. 3. Burboſ. in cit. c. Ad Apoſtol.; n. 6. h. t.* & aperte conſtat *ex l. Cum hæres; 4. §. Stichus, ff. de ſtatu hom.* Ubi dicitur, ſi Sticho libertas relicta ſit, ſi hæredi anno ſervierit, & annus ſit biſſextus, dies biſſextilis non computatur in anno: ſed tantum dies 365. quia cum ſit pœna, non debet ampliari: ſed potius reſtringi, *Gl. in cit. v. Quaſivit; V. Qui duo*, Quare cum ſi in ordine ad complendum annum Profeſſionis, aut ætatem xvi. annorum requiſitam ad Profeſſionem, uterque dies biſſextus computaretur, ita, ut annus probationis, vel ætas primum compleretur in poſteriore biſſexto, id cederet in odium Profeſſionis; quia libertas Profeſſionis reſtringeretur, quæ non poſſet valide fieri in priore biſſexto, ideo in anno biſſextili debet ſolum computari prior biſſextus, ita, ut in eo compleatur annus probationis, & ætatis, atque licite, & valide fieri poſſit Profeſſio, neque exſpectari debeat uſque ad poſteriorem biſſextum, ut cenſuit *Sanch. l. c.* Idque confirmatur *ex l. Cum biſſextum; 98. ff. de V. S.* ubi expreſſe dicitur, ſi quis natus ſit anno biſſextili, ſive in priore biſſexto, videlicet 24. Februarii, ſive in poſteriore, hoc eſt, 25. ejuſdem, natalis illius in communibus annis erit Sexto Calendis Martii, hoc eſt, 24. Februarii, nam id biduum pro uno die habetur: in anno vero biſſextili, natalis ejus ſit in die biſſexto priore, non poſteriore; quia hic intercalatur, id eſt, non computatur pro die, *Gloſſ. ibid. V. Intercalatur*, ubi ait, hanc computationem faciendam eſſe, quoad ætates, & anni terminum, & judicia.

XXXVIII. Altera, & ſuperiori quaſi oppoſita Regula eſt, ſi a Lege, vel ab homine, ſive Judice certum tempus unius, vel plurium annorum ſtatutum ſit, in favorem aliquorum, intra quod aliquid agere, vel proponere, ſit conceſſum, non autem poſt illud elapſum, tunc ultima dies cœpta non debet haberi pro completa: ſed de momento in momentum computari debet, ita, ut tota ultima dies in termino conceſſo comprehendatur; quia favores non ſunt reſtringendi, ſed ampliandi, *Reg. Jur. 15. in 6.* Exemplum habetur *in cit. l. 3. §. Minorem, ff. de minorib.* ubi Beneficium reſtitutionis in integrum competit Minoribus uſque ad completum xxv. ætatis annum, computando a momento ad momentum uſque ad extremum punctum ultimi diei *arg. l. Qui unte; 23. junct. Gl. ff. de V. O.* niſi aliud ex verbis colligatur. Similiter in favorabilibus dies biſſextus uterque computari poteſt, ac debet, quando talis computatio utriuſque diei auget favorem conceſſum, vel odium diminuit, ut conſtat *ex l. 2. ff. de diverſ. & temp. præſcript.* Ubi habetur, quod in terminis, ſeu dilationibus Judicialibus, in uſucapionibus, in actionibus, quæ certo tempore finiuntur: item ſi certus terminus dierum ſit definitus, v. g. niſi intra 30. dies pretium ſit ſolutum, fundus ſit inemptus, uterque dies intercalaris prodeſt, & in numero computandus eſt.

Ex dictis infertur primo, ſi Titius probationem, ſeu Novitiatum incipit anno 1671. die 24. Februarii, Cajus vero die 25. Februarii, eodem anno, & Sejus die 28. ſeu ultimo ejuſdem menſis: tum anno 1672. qui fuit biſſextilis, primus potuit facere Profeſſionem mane die 24. Februarii, ſeu in Vigilia S. Matthiæ, ſecundus in ipſo Feſto S. Matthiæ 25. Februarii; tertius penultimo Februarii, ſive 28. & quidem mane, etſi anno priore poſt meridiem probationem inchoaverit.

Infertur ſecundo, ſi Petrus probationem inchoet futuro anno 1676. qui erit annus biſſextilis 25. Februarii. Paulus vero eodem anno die ultima ſive 29. Februarii, poterit prior Profeſſionem edere anno ſequente die 24. Februarii, poſterior vero ultimo die 28. Februarii, ut ex dictis ſequitur, ac patet.

XXXIX. Porro quod dictum eſt, annum probationis debere eſſe completum, id Limitatur primo, quod Moniales Ordinis S. Dominici, poſt expletos xvi. annos, in mortis articulo conſtitutæ Profeſſionem emittere poſſunt, etſi nondum integrum Novitiatus annum peregerint, ex privilegio iiſdem conceſſo a Pio V. anno 1570. die 23. Aug. quæ incipit: *Summi Sacerdotis curæ*; quo privilegio gaudent etiam alii Novitii utriuſque ſexus cujuſcunque alterius Religionis, qui cum Ordine S. Dominici in privilegiis communicationem habent ut refert *Mirandu in man. Prœl. Tom. 1. q. 22. art. 10. in fine.* Secundo limitatur in Ordinibus Militaribus, ſaltem quibuſdam, *Sanch. Lib. 5. mor. cap. 4. nu. 7.* Tertio, in Commendatariis Monaſteriorum, quæ Capita ſunt, ac Primates Ordinum qui intra ſex menſes ſolenniter profiteri, vel Commendæ cedere debent, juxta *Concil. Trid. Seſſ. 25. de Regul. cap. 21. Sanch. c. l. n. 15.* qui plures limitationes affert *nu. 11. & 12.* quas tamen non admittit.

§. III.

Utrum annus probationis neceſſario debeat eſſe continuus; ſine interruptione: & an ſi quis poſt finitum Novitiatum, Religionem deſerat, ſed poſtea ad eam redeat, iterum probari debeat?

XL. Aſſertio 1. Ad legitimum Novitiatum, & validam Profeſſionem ſubſequentem neceſſario requiritur annus probationis continuus, & non interruptus, ac proinde ſi v. gr. Novitius, qui per ſex menſes in probatione fuit, poſtea dimiſſa Religione, egrediatur, eamque deſerat: ſed denuo pœnitentia ductus redeat, ac recipiatur: tunc ſex illi menſes computari non poſſunt, quibus in probatione fuit, ſed annum probationis iterum inchoare debet, *Abb. in cap. Ad Apoſtolicam; 16. nu. 9. h. t. Silveſt. V. Religio 5. q. 4. Azor p. 1. Lib. 12. c. 2. q. 5. Leſſ. cit. c. 41. n. 59. Sanch. cit. c. 4. n. 13. Suar. Tom. 3. de Rel. Lib. 5. c. 15. n. 3. & alii Dd. communiter.* Probatur, quia quando in jure, ſive Lege, aliave diſpoſitione, certum tempus requiritur ad aliquid, id intelligi debet de tempore continuo, niſi ex ſubjecta materia, vel præſumpta voluntate diſponentis, contrarium colligi poſſit, ut ex communi tradit *Gutier. Lib. 1. Can. qq. c. 12. num. 24. & alii Dd. cit.* Quia tempus per ſe, præſertim certum, ac definitum, v. g. dies, vel annus, eſt continuum, & in hoc ſenſu regulariter accipitur: cum igitur Concilium Trident. abſolute requirat integrum probationis annum, ad validam probationem, is neceſſario debet eſſe continuus. Idque vel maxime verum eſt ſi terminus deſignetur, a quo certum tempus, v. gr. annus computari debeat, quemadmodum in propoſito *Concil. Trid. Seſſ. 25. c. 15. de Regul.* deſignavit tempus, ex quo annus probationis computandus eſt, his verbis: *Nec qui minore tempore, quam per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit, ad Profeſſionem admittatur*, ergo per annum neceſſario hic intelligitur continuus, ita etiam declarante *Congr. Card. Concil.* ut notavit *Suar. c. l.* Ratio congruentiæ eſt, quia annus probationis præſcribitur, ut Novitius omnes aſperitates Religionis, quæ toto anno occurrere ſolent, plene experiatur, inter quas non minima eſt, aſperitates illas continuo, & ſine intermiſſione preferre, ſicut multo difficilius eſt, per 40. dies continuos jejunare, quam per interpolatos, ſeu interruptos.

XLI. Non obſtat, quod *in l. Paulus; 38. §. Cajus ff. de liber. cauſ.* dicitur, ſi Caius Sejus Stichum ſervum Titio vendidit, ita, ut Titius Stichum manumitteret, *ſi continuo triennio ſerviſſet*: ſed nondum exacto triennio, Stichus fugit, poſt aliquantulum temporis revertit. Reſpondit JCtus expleto tempore, poſt quod Stichus manumitti debuit (id eſt, ſi tanto tempore ſerviat, quanto in fuga fuit, *Gl. fin. ibid. arg. l. Servus; 14. §. Servus, ff. de ſtat. liber.*) libertatem conſecuturum. Verum reſpondetur, id ibi in favorem libertatis ſpecialiter ſtatutum eſſe, ex præſumpta mente teſtatoris: alioqui ſpectando vim, & proprietatem verborum, dici non poteſt, eum, qui continuo triennio ſervire juſſus eſt, ſatisfacturum, ſi notabilem interruptionem fugiendo fecerit, etſi poſtea tempus fugæ compenſet. Sed in hac re conſideranda ſunt verba, & ratio ſtatuti: Ex. gr. ſi ſtatutum ſit, ut quicunque retinuerit bannitum per duos dies, ſolvat 100. aureos. Titius autem retineat bannitum uno die: ſed poſtea dimiſſum, & interpoſitis pluribus diebus, redeuntem recipiat & iterum uno die retineat, non videtur incidere in pœnam Legis. Contra vero ſi a Papa conceſſa ſit Religioſo facultas, ſtudendi Juri Civili per totum triennium, poterit is ſtudere per triennium, ſed interruptum, ut docet *Baldus in l. Non ſolum; 10. in princ. ff. de excuſ.* Ratio diſparitatis eſt, quia in priore caſu agitur de re odioſa, in poſteriore de favore, qui eſt ampliandus. At vero in propoſito, favor Religionis publicus exigit, ut annus probationis ſit continuus, & non interceptus ne quis ad Profeſſionem, ante plenam, & perfectam experientiam aſperitatum, admittatur, *Sanch. c. l. n. 31.*

XLII. An autem etiam modica, & brevis mora temporis, qua quis ex Monaſterio egreditur, animo deſerendi Religionem, ſufficiat, ad interrumpendum annum probationis ita, ut de novo inchoari debeat, etſi Novitius pœnitentiam ductus revertatur, & admittatur, dubitatur? Variant hac in re Dd. *Francus in cap. 1. in princip. num. 3. & Leſſ. cit. loco* putant, per egreſſum Novitii e Clauſtro ad 3. vel 4. dies, non cenſeri interruptum Novitiatum; quia modicum intervallum pro nihilo reputatur, nec moralem continuationem temporis tollit, nec rerum diverſitatem inducit, nec propterea deſinit Novitius omnes Religionis auſteritates moraliter experiri. Idque ſumitur *ex l. 3. ff. de divortiis*, ubi dicitur, quicquid in calore iracundiæ, vel fit, vel dicitur, non prius ratum eſt, quam ſi perſeverantiam apparuit, judicium animi fuiſſe, ideoque per iracundiam miſſo repudio & brevi reverſa uxor eſt, non divertiſſe videtur. Contra vero alii aſſerunt, quod annus Novitiatus interrumpatur, per exitum Novitii e Clauſtro, per tres vel 4. dies, ſine licentia ſui Superioris, & quidem etiamſi, habitu retento, exiverit, & Regulam foris obſervarit illo temporis intervallo, ut docet *Navarr. Lib. 3. conſ. 32. num. 3. hoc tit. Silveſt. V. Religio 5. qu. 4. Sanch. cit. cap. 4. num. 32.* quia non manſit ſub jugo obedientiæ. Quin imo *Suar. cit. c. 15. num. 6.* putat, ſi quis demiſſo Religionis habitu, ſit egreſſus, animo non redeundi, eo ipſo interrumpatur annus probationis, etiamſi intra eandem diem redeat, quia hoc ipſo amittit ſtatum, quem habebat, & indiget nova receptione, quod tamen merito negari poteſt: quia ubi adhuc moralis continuatio probationis eſt, non eſt opus nova admiſſione.

Quare cum hæc res in jure non ſit deciſa, in hac ſententiarum varietate dicendum videtur, quod ſi ſpectatis circumſtantiis, mora temporis, quo extra Clauſtrum Religionis manſit Novitius, modica ſit, & paulo poſt purgata per regreſſum, & pœnitentiam, Novitiatus moraliter interruptus cenſeri non debeat: quamvis tutius, & plerumque conſultius ſit, ut ſaltem ad conſtantiam talis Novitii probandam, jubeatur, Novitiatum ab initio inchoare.

XLIII. Aſſertio 2. Si quis, poſt expletum annum probationis, Religionem deſeruit, redeundo ad vitam ſecularem, & poſtea iterum ſit in Ordinem receptus, probabile eſt, poſſe ad Profeſſionem admitti, ſine nova probatione, & Novitiatu: niſi res tum ex parte Novitii, tum ex parte Religionis, notabiliter ſint mutatæ, ut docet *Gloſſ. in cap. Eum qui; 31. Verſ. Certus in fine, de Regul. Juris in 6. Silveſt. Verſ. Religio 5. quæſt. 3. Sanch. Lib. 5. mor. cap. 5. nu. 34. Pellizar. in Man. Regul. tract. 2. cap. 1. quæſt. 12. numer. 27.* Ratio eſt, quia tali caſu Novitius per annum integrum, & continuum jam expertus eſt aſperitates Religionis, quod ſolum de jure requiritur: neque enim ullum jus extat, quod præcipiat, ut annus probationis cum Profeſſione continuetur: vel velit, ne inter Novitiatum, & Profeſſionem tempus, quo egreſſus e Religione in ſeculo degit, intercedat. Aliud eſt, ſi conditio perſonæ Novitii notabiliter ſit mutata, quoad mores, vel ſi Religio rigidior facta ſit, tunc enim Novitiatus denuo repeti debet. Quod ſi Novitius ex incon-

Digitized by Google

inconſtantia aliqua Religionem deſeruit, plerumque expediet, ut antequam admittatur ad Profeſſionem, denuo probetur; ſi non per totum annum, ſaltem per aliquod tempus, prout viſum fuerit. Contrariam tamen ſententiam tenet *Suar. cit. cap. 15. numer. 8. & 9.* quia ſequeretur, quod poſſet quis nunc inchoare annum probationis anno XIV. ætatis, & finire initio anni XV. & poſtea redire ad ſeculum, uſque dum compleret XVI. annum, & tum iterum redire ad Religionem, & ſine alia probatione Profeſſionem edere: imo etiam poſt longum tempus, v. g. annorum, primum reverti ad Religionem, & profiteri, quod aſſerere abſurdum videtur. Verum per hoc ſolum probatur, quod tali caſu, probatio nova fieri debeat, ſi notabilis mutatio perſonæ, vel Religionis facta ſit, modo prædicto, *Sanch. l. Pelliz. cit. l. n. 28.* Porro poteſt is, qui Religionem deſeruit, redire volens, ſine nova probatione admitti, etſi non ad prius Monaſterium revertatur, ſed aliud ejuſdem Ordinis, & Regularis obſervantiæ Cœnobium ingrediatur; quia experientia aſperitatum, & probatio facta in uno Monaſterio ſufficit, ad emittendam Profeſſionem in alio ejuſdem Ordinis, & obſervantiæ, *Sanch. citat. loc.* Pari ratione, ſi Novitius poſt medium, verb. grat. annum, ad aliud ejuſdem Ordinis Monaſterium transferatur, non eſt neceſſarium, ut Novitiatum de novo incipiat; ſed interdum conſultum erit.

XLIV. Aſſertio 3. Si Religioſus, ſeu Profeſſus ad aliam diverſi Ordinis, aut Regulæ Religionem tranſeat, ſive ſtrictiorem, ſive laxiorem, tenetur neceſſario denuo integrum annum probationis ſubire, & præmittere, antequam Profeſſionem in illa Religione faciat, alias illa erit invalida, *Navarr. lib. 3. conſil. 6. nu. 2. Azor. cit. lib. 12. c. 24. qu. 15. Rodriq. Tom. 3. qu. 15. art. 11. Sanch. cit. lib. 5. c. 4. nu. 22.* & alii contra *Herinq.* Nam Conc. Trid. generatim requirit, ad validam Profeſſionem præmitti probationem per unum annum: & ratio illius Conſtitutionis etiam hoc caſu locum habet, nempe, quia nova Profeſſio ſecundum diverſam Regulam fieri debet, ideo illa prius probanda eſt, & Religio ipſius etiam mores explorare debet, cum ſæpe fiat, ut aptus ad unam Religionem, non ſit aptus ad aliam. Neque vero quicquam repugnat, quo minus veteranus in una Religione, ſit Tiro, ſeu Novitius in alia: non tamen ſi Religioſus a poſteriore Ordine, ad quem legitime tranſivit, redeat ad priorem, tenetur in illa repetere Novitiatum; quia jam probavit aſperitates prioris Ordinis, & hic illius mores *Pelliz. cit. c. 2. q. 13. n. 20.*

XLV. Aſſertio 4. Si Profeſſio alicujus ex aliquo defectu, ſive legitimæ ætatis, ſive inhabilitatis perſonæ, ſive de cauſa ſit irrita, non eſt neceſſario repetendus Novitiatus, ut docet *Sanch. l. 7. de matr. diſ. 37. n. 45. & ſeqq.* Nam ratio finalis, ob quam Conc. Trid. ſtatuit, annum Novitiatus præmittendum eſſe Profeſſioni, eſt, ut Novitius experiatur auſteritatem Religionis, & hæc mores illius: atqui etiam invalide eſt profeſſor, per integrum annum plene expertus eſt auſteritates Religionis, & hæc illius mores, ergo validus fuit ejus Novitiatus, adeoque expleta ætate, vel ſublato per diſpenſationem impedimento inhabilitatis ad Profeſſionem, ſatis eſt, ſi ratificetur Profeſſio invalide edita, vel repetatur, etſi non iteretur Novitiatus, cum quoad illum nulla cauſa repetendi ſubſit. Imo neque tunc quando Profeſſio eſt nulla, quia edita fuit ante expletum probationis annum, neceſſarium eſt, totum annum repetere: ſed ſufficit ſupplere illud tempus, quod deerat anno integro probationis, & poſtea ratificare Profeſſionem; quia nullum vitium in Novitiatu intervenit, & nihil refert, quod poſt habitum Profeſſorum aſſumptum, tempus probationis reſiduum fuerit expletum; quia ratio finalis Decreti Trid. ab initio nunquam hunc caſum comprehendit, adeoque nec ipſum decretum, *Sanch. cit. loc. n. 47. & 50. & 58.* Accedit, quod jure etiam antiquo, non debebat repeti Novitiatus propter vitium, ſeu nullitatem Profeſſionis: ſed ſufficiebat eum, ſublato defectu ratificare, ut colligitur, *ex c. Significatum 11. & c. ſeq. hoc tit.* non eſt autem a jure antiquo recedendum, niſi ob urgentem neceſſitatem, *l. unic. C. de inoffic. dotib. l. Præcipimus 32. in fine C. de appell.*

XLVI. Aſſertio 5. Novitius juſte ejectus, ſi iterum admittatur, v. gr. impedimento inhabilitatis ſublato, ab initio inchoare debet annum probationis; quia cum ipſe judicatus ſit a Superiore ineptus ad Ordinem, per conſequens Novitiatus ipſius validus non fuit: ſecus eſt, ſi injuſte ſit ejectus, & ideo recurrat ad Prælatum Superiorem, cauſa appellationis, ad defendendum jus ſuum: tunc enim ſi obtineat cauſam, reſtitui debet in integrum, ad continuandum cœptum annum probationis, *Reg. Imputari 41. in 6. Non imputatur ei, per quem non ſtat, ſi non faciat, quod per eum faciendum fuerat*, qui per injuſtam ejectionem, & receſſum ad Superiorem non fuit interruptus *Pellizar. citat. c. 2. qu. 26. num. 43.*

XLVII. Aſſertio 6. Si quis, dum ſanæ mentis fuit, ad probationem eſt admiſſus, ſed poſtea, currente anno, in furorem, ſeu amentiam incidit, tum ſi furor ille cito tranſeat, & non diu duret, v. g. non ultra 8. vel 10. dies (uti evenit in phreneſi ordinaria, quæ morbo laborantibus ſupervenit) non interrumpitur Novitiatus, adeoque anno tranſacto, id tempus non eſt ſupplendum: ſed in eo computandum ut teſtatur praxis Religionum; quia tale tempus, tanquam modicum, pro nihilo reputatur, ſive pro parte temporis morbi, per quem non impeditur curſus anni. Secus vero dicendum ſi ſit phreneſis, vel amentia extraordinaria quæ ſine alio morbo advenit, & diu durat, v. g. duobus, vel uno integro menſe: tunc enim Novitiatus omnino ceſſat, (ſicut ſi quis, mutata voluntate, Religionem deſerat) ideoque ceſſante amentia, Novitiatus non eſt ab initio inchoandus: ſed ſupplendum tempus furoris, ſive tantundem temporis addendum anno Novitiatus, quo furor duravit; quia medio illo tempore annus Novitiatus non fuit omnino interruptus, quia furioſus manſit in Religione, nec fuit ejectus; ſed ſolum interea ſuſpenditur, & quaſi dormit annus probationis, ſicut de interruptione præſcriptionis dicitur *in l. 3. C. de præſcript. 30. vel 40. ann.* Ideoque anno probationis tempus furoris non computatur: ſed ſe habet, ac ſi non interceſſerit, & ſuppleri debet, quod anno deeſt, probatio enim Religionis fieri non poteſt ſine uſu rationis, *Sanch. Lib. 5. mor. cap. 4. numer. 55. Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 5. c. 4. nu. 3.* de quo etiam aliquid infra dicetur.

§ IV.

An, & qua ratione impuberes ingredi poſſint Religionem, & in illam recipi, vel a parentibus offerri?

XLVIII. Quæritur primo. An impuberes poſſint Religionem ingredi, & ad illam admitti? Reſp. primo poſſunt pueri, & puellæ Religionem ingredi, & habitum Regularem ſuſcipere, etiam ante annos pubertatis, ut a mundi vanitate abſtracti, regulari vitæ aſſueſcant, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 189. art. 5.* ubi etiam *in Corpor. ad 3.* ſignificat, quod pueri rationis uſum habentes poſſunt voto Religionis ſe obligare *Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 5. c. 2. n. 7.* Ratio eſt, quia offerre ſe libere ad perpetuum Dei ſervitium in omni ætate eſt licitum. Etſi vero quis per plures annos ſic in Religione fuerit, non tamen vere, ac proprie dici, vel eſſe poteſt Novitius, ſive in anno probationis, jure novo, niſi poſt pubertatis annos expletos, tum quia ante illam ætatem, non habent pueri, & puellæ liberum propriæ diſcretionis arbitrium, ſed a parentum, & tutorum voluntate, ac imperio dependent: tunc quia ante pubertatem, Religionis auſteritates præſertim circa votum caſtitatis, recte experiri non poſſunt, ut ſupra dictum, & notat *Sanch. Lib. 7. de matr. diſ. 37. n. 49.* nihilominus hi impuberes in Religionem ſuſcepti, ſi infantiam exceſſerunt, ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ita, ut gaudeant privilegio Canonis, *c. 21. §. Quamvis de ſent. excomm. in 6. Sanch. Lib. 5. mor. c. 4. n. 24.*

Reſ. ſecundo, etiam infantes, ante uſum rationis, poſſunt ingredi Religionem, & ab illa ejuſque Prælatis recipi, ut Religioſo habitu induantur: ſed omniſi cum conſenſu parentum, *c. 1. & c. ult. cauſ. 20. q. 2. Suar. Lib. 5. c. 1. n. 10.* Ratio eſt quia infans, cum proprium conſenſum nec dum præſtare poſſit, ob defectum judicii, ideo ſi abſque conſenſu parentum, quorum imperio, & voluntate regi debet, a Religione reciperetur, tam infanti, quam ejus parentibus fit injuria, *Suar. c. loco num. 11.*

XLIX. Quæritur ſecundo. An, & qua ratione poſſint parentes offerre, ſive tradere Religioni liberos impuberes, vel ingreſſos revocare, & quem effectum habeat hujuſmodi oblatio? Reſp. primo, poſſunt parentes filios impuberes Religioni offerre, ut in ea non ſolum ſub regulari diſciplina vivant & educentur: ſed etiam, ut ſuo tempore Religioſi fiant, & Profeſſionem emittant, ut conſtat *ex cit. c. 2. cauſ. 20. q. 2.* Imo poſſunt parentes, quantum in ipſis eſt, offerre infantes Religioni, ut perpetuo in ipſa permaneant, ut colligitur *ex cit. c. 2. cauſ. 20. q. 2.* Ubi indirecte dicitur, quod in qualibet minore ætate offerri Religioni poſſit filius, *& c. 2. ead. cauſ. qu. 1.* niſi tamen per ſtatuta alicujus Ordinis ſit prohibitum, impuberes admitti, ita, ut admiſſio ſit irrita. *Sanch. Lib. 4. mor. c. 28. n. 8.* Ratio eſt, quia parens habet jus, & poteſtatem in filium ſuum, adeoque poteſt de illo diſponere in omnem uſum juſtum, & licitum, ergo multo magis in eum uſum, qui ad majus Dei obſequium, & cultum, & majus ipſius filii bonum ſpirituale ordinatur, *Suar. cit. Lib. 5. c. 2. n. 52.*

L. Reſp. ſecundo, ſi parentes tacite, vel expreſſe conſenſerunt in filii, vel filiæ impuberis ingreſſum in Religionem, conſilium mutare, & eum, vel eam revocare non poſſunt, *cit. c. 1. cauſ. 20. q. 2.* ſi vero parentes non conſenſerunt, poſſunt revocare filium ingreſſum, ejuſque votum irritare; cum puerilis iſta ætas a parentum voluntate pendeat, *cit. c. 2. & c. 2. cauſ. 20. q. 2.* ita tamen, ut parentes, intra annum a tempore ſcientiæ computandum, reclamare, & filium repetere debeant: alioquin conſenſiſſe cenſebuntur, ut filium quamvis impuberem revocare non poſſint, prout expreſſe habetur *in c. Si quis; 2. h. t.* quod eſt deſumptum ex Conſilio Moguntino,
,, in quo ſtatuitur: ſi quis ante annos legitimos, (ſeu ante
,, pubertatis annos) ſine conſenſu parentum ſuorum, tonſu-
,, ratus eſt (ut nimirum fieret Monachus, vel Canonicus Re-
,, gularis, *Gl. hic V. Eodem*) atque parentes ipſius intra annum
,, (& diem, *c. 2. cauſ. 26. q. 4. Gl. hic V. Intra annum*) apud Princi-
,, pem (Papam ſcilicet) aut proprium Epiſcopum, vel apud
,, Miſſum Dominicum (id eſt, Vicarium Epiſcopi qui gerit
,, vices ipſius, *Gl. hic V. Ad Miſſum*) non reclamaverint, in Cle-
,, ricatu (id eſt, in Religione Monachorum, vel Clericorum
,, Regularium) permanere (quoad parentes, quia poſt annum
,, filium revocare non poſſunt, licet ipſe uſque ad puberta-
,, tem reſilire poſſit, *Gloſſ. hic Verſ. Permaneat*) ſi vero ali-
,, quis, poſt annos pubertatis, per vim (illatam ipſi a pa-
,, rentibus, *Gloſſ. hic Verſ. Per vim*) Clericus factus ſit (id
,, eſt, Monachus, vel Canonicus Regularis) & nec ipſe,
,, nec parentes ejus intra annum apud Superiores prædictos
,, reclamaverint, ſeu contraxerint, ibidem permanere in
,, Religione cogitur.

Ratio primæ partis, hujus cap. eſt; quia licet ante annos pubertatis pueri Religionem profiteri non poſſint, *cap. 1. hic titulo* poſſunt tamen, cum conſenſu parentum, in Religionem recipi, ut in illa educentur, quia filii uſque ad pubertatem in talibus ſubjacent arbitrio, & diſpoſitioni parentum, *cit. cap. 2. cauſ. 20. quæſt. 2.* alioquin intra annum, & diem filium revocare poſſunt. Si tamen Monaſterium ita ſit remotum, ut parentes intra annum filium impuberem commode revocare non poſſint, longius temporis ſpatium ipſis concedendum erit, prout loci diſtantia exe-

exegerit, *Gl. in cit. c. 2. cauſ. 20. q. 2. V. At ſi annum*, *Sanch. cit. c. 18. n. 10.*

Ratio ſecundæ partis eſt, quia ſi pubes per vim ad Profeſſionem in Religione adactus fuit, Profeſſio quidem non tenuit, ſi tamen filius poſtea per annum integrum non reclamavit, non auditur amplius: ſed permanere cogitur; quia ex mora, ſeu lapſu tanti temporis, præſumitur Profeſſionem irritam ratificaſſe, ſeu tacite conſenſiſſe, ſi potuit reclamare, *Gl. fin. in cit. c. 2. h. t.* idque præſumptione juris, & de jure. Et hoc de jure antiquo Decretalium procedit: at vero hodie poſt Conc. Trid. tempus quinquennii conceditur, ad reclamandum, de quo infra.

LI. Notandum hic præterea primo. Si impubes proximus pubertati ingrediatur Religionem, ſine conſenſu parentum non datur illis integer annus, ad reclamandum: ſed id ſolum tempus, quod ſupereſt uſque ad pubertatem; nam poſt hanc completam, liberum eſt filius ingredi Religionem, etiam contra voluntatem parentum, iiſque contradicentibus, ac proinde hi illos revocare amplius non poſſunt, *Sanch. l. 4. mor. c. 18. n. 12.*

Notandum ſecundo. Si impubes habens uſum rationis, ſine conſenſu parentum, ingreſſus ſit Religionem, non poſſunt parentes ipſum, propria auctoritate, per vim inde extrahere, ſed Superiorem adire, & apud eum reclamare debent, ut ipſius auctoritate filius reducatur, ut clare colligitur *ex cit. c. 2. h. t.* ubi tantum conceditur illis poteſtas reclamandi, & adeundi Superiorem, *Silveſt. V. Religio 2. q. 11. Sanch. cit. c. 18. n. 13. Barb. in cit. c. 2. n. 5. h. t.* quia per vim extrahendo, inferrent injuriam Religioni, quæ jam eſt in poſſeſſione filii, qui ingreſſus eſt ſine conſenſu parentum.

LII. Reſp. tertio. Effectus hujus oblationis eſt, quod filius impubes a parentibus oblatus Religioni, non poteſt, intra ætatem pupillarem, iterum egredi, etiam conſentientibus parentibus, ſi Monaſterium, ſive Religio repugnat, cui per oblationem jus eſt acquiſitum, nec impuberi recedere liceat, donec pubes factus ſit. Et quamvis ad oblationem impuberis requiratur conſenſus parentum, tamen poſtquam illi in eam conſenſerunt, ſive expreſſe, ſive tacite, non reclamando per annum, & diem, ſicut ipſi parentes revocare filium non poſſunt, ita nec ipſe impubes recedere poteſt, ante pubertatem completam, prout deciditur *in c. 2. cauſ. 20. q. 2.* Ubi dicitur; puella, ſi ante XII. annos ætatis, ſponte ſua ſibi velamen aſſumpſerit, poſſunt ſtatim parentes ejus, vel tutores id factum irritum facere, ſi voluerint. At ſi annum, & diem id diſſimulando conſcuſerint, ulterius nec ipſi, nec ipſa mutare hoc poterunt (donec ad legitimam ætatem, ſeu pubertatem ipſa puella pervenerit, *Gl. ibid. V. Nec ipſa*, *Sanch. citat. c. 18. num. 29.*) Si vero Religio ex juſta cauſa velit impuberem ſibi oblatum, & receptum, etiam ante pubertatem expellere, poteſt id facere, quia non ſe abſolute obligavit, ad illum retinendum, uſque ad pubertatem, quin illum ex juſta cauſa poſſit dimittere, *Sanch. c. l. num. 30. Suar. citat. c. 5. num. 31.*

LIII. Porro aliud dicendum eſt, ſi impubes, ſine parentum oblatione, vel imperio, Religionem ultro ingreſſus fuit, & habitum Regularem ſuſcepit, tunc enim liſ re recedere poteſt, ante Profeſſionem editam prout decernitur *in c. ſignificatum 11. h. t.* Nam cum Alex. III. ſignificatum fuiſſet, quod G.
„ ante inceptum annum XIV. ætatis, timore Ludimagiſtri,
„ habitum Religionis in Monaſterio aſſumpſerit, & in ſecu-
„ lo pluribus annis vixerit (*prout habetur in integra lectione hujus*
„ *cap.*) Ideo mandat Papa Beluacenſi Epiſcopo, ut ſi inquiſita
„ veritate, intellexit, quod puer a parentibus oblatus Mo-
„ naſterio non fuerit, & ante expletum XIV. annum ætatis,
„ voti facti pœnitens, eum ab illo voto Profeſſionis, quod
„ feciſſe dicitur, abſolutum pronunciet. Sin autem a paren-
„ tibus oblatus fuit, vel XIV. annum ætatis implevit, cum
„ Religionem intravit (ſuſcepto habitu) vel ſi poſt XIV.
„ annum, Profeſſionem prius a ſe factam ratam habuit,
„ eum ad eamdem Religionem redire, vel ad aliam tranſi-
„ re compellat.

Hinc colligitur primo, quod impubes intrans Monaſterium, ſine oblatione parentum, poteſt exire quandocunque voluerit, ante Profeſſionem editam. Si vero a parentibus oblatus fuiſſet, ante XIV. annum, exire non potuit, *Gl. hic V. a parentibus oblatus*, & *Abb. n. 2.*

Colligitur ſecundo. Profeſſio emiſſa, ante completam pubertatem, non obligat, niſi pubes factus eam ratificaverit, & ſi ea, quæ ab initio non valent, tractu temporis convaleſcunt, non quidem ex ſolo curſu temporis, ſed ex ſuperveniente novo conſenſu poſt ſublatum impedimentum, ſive ex nova cauſa confirmante, ut ait *Burtus apud Fagnan. hic notat. 2.* Et ſic valet Profeſſio ab impubere facta, non ex tunc, ſed ex nunc, *Gl. hic V. Ratam habuerit.*

LIV. Similiter quod filius impubes oblatus a patre Religioni, pubes factus, egredi poſſit, & redire ad ſeculum, deciſum eſt *in c. Cum ſimus 14. h. t.* Nam cum quidam miles ſe,
„ una cum filio impubere, & omnibus bonis ſuis, Monaſte-
„ rio obtuliſſet, filium habitu Monachi indui voluit: ſed
„ filius non poſt multum temporis, Monaſterio egreſſus, bo-
„ na patris ſui, Religionem Profeſſi poſtulavit. Cauſa hac
„ ad Cæleſtinum delata, is reſpondit, ſi puer iſte, poſt-
„ quam ad annos diſcretionis (XIV. ſcilicet annorum) per-
„ venit, & habitum Monachalem retinere nolit, & ad hoc
„ induci nequeat, cogendum non eſſe; cum ei liberum
„ tunc fuerit habitum dimittere, & Monaſterium deſere-
„ re, ac bona paterna, quæ ipſi ex ſucceſſione obveniunt,
„ poſtulare.

Ex hoc cap. colligitur, quod poſt Profeſſionem patris in Monaſterio, ſeu Religione, ſtatim legitima portio debeatur liberis, non exſpectata morte naturali patris; quia is per Profeſſionem cenſetur civiliter mortuus; ideoque locus eſt ſucceſſioni, & ſine fundamento ullo aſſeritur, in caſu hujus cap. patrem jam naturali morte defunctum fuiſſe, cum filius bona ejus petivit; quia id nullo verbo indicatur, ſed potius contrarium apparet ex integra ejus lectione, ut probabiliore ſententia docet *Burb. in Collect. hic n. 3. Fagnan. n. 7. 8. & ſeqq. & alii Canoniſtæ communiter*, de quo etiam aliquid dictum *ſupr. Tit. 27.*

LV. Quæritur tertio. An non ſolum pater, ſed etiam mater, & tutores habeant poteſtatem, offerendi filium impuberem Religioni? Reſp. primo, etſi juxta probabilem ſententiam, quam tenet *Abb. in c. 2. n. 6. h. t. Sanch. cit. c. 18. nu. 16. & 19. & alii apud ipſum*, ad oblationem filii impuberis utriuſque parentis conſenſus requiratur, ita, ut ſicut ſola mater, patre repugnante, non poteſt filium offerre Religioni: ita nec ſolus pater, contradicente matre; tum quia in his ſpiritualibus potius ſpectanda eſt poteſtas naturalis parentum, quam civilis, jure autem naturali tenetur filius utrique parenti obedire, & ſub utriuſque cura eſt, ac poteſtate, ideoquo Deus, ſine diſtinctione, præcepit patrem, & matrem honorare; Tum quia in re communi potior eſt conditio prohibentis, *Reg. Jur. 56. in 6.* & quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari, *Reg. 29. eod. in 6.* tum denique quia *in c. 2. cauſ. 20. q. 1.* dicitur disjunctive, ſi pater, vel mater filium filiamve, inter ſepta Monaſterii, in infantiæ annis, regulari tradiderit diſciplinæ: & *in c. 1. ead. cauſ. q. 2.* dicitur, ſi qualibet minore ætate unus, aut ambo parentes dederint, &c. ergo unius tantum parentis, ſive patris, ſive matris voluntas requiritur, & ſufficit. Nihilominus tamen probabilius eſt, quod mater non poſſit, patre vivente, ac contradicente, filium filiamve impuberem offerre Religioni, aut ſponte, ſine conſenſu parentum, ingreſſum revocare: quamvis ſi pater velit offerre matre contradicente, valida, & licita, ſit ejus oblatio, vel filii Religionem ingreſſi revocatio, ut tradit *Gl. in c. 2. V. Mater, cauſ. 20. q. 1. & c. 1. V. Aut unus, ead. cauſ. q. 2. Suar. Tom. 3. de Relig. l. 5. c. 2. n. 9. & 10.* Ratio eſt, quia pater, non ſolum jure humano, ſeu Civili: ſed etiam naturali eſt caput uxoris, & totius familiæ, & ad illum principaliter ſpectat gubernatio domus, & filiorum, quos habet in poteſtate, non item mater, *§. Fœmina, Inſtit. de adopt.* Unde pater in aliis etiam actionibus, vel ſtudiis pertinentibus ad educationem filiorum, poteſt de illis diſponere, etiam matre repugnante, ut ſi agatur de filio ad hanc, vel illam artem applicando, ergo quando pater, & mater in re licita, & honeſta, præſertim liberos, vel familiam concernente, diſſentiunt, voluntas viri, ſeu patris, cujus poteſtas major eſt, præferri debet, quippe cujus voluntati uxoris voluntas debet eſſe ſubordinata, & ſubjecta, cujus ordinis, & juris inverſio non poteſt pertinere ad favorem Religionis, *Suar. c. l. n. 11.*

Ex his jam patet Reſponſio ad primum, & principale fundamentum contrariæ ſententiæ. Ad ſecundum dicitur, illam Regulam non procedere, quando agitur de favore Religionis, juxta *Gl. ibid. V. In re communi*: & tunc ſolum, quando in re communi utraque pars æquale jus habet, non vero, ſi jus unius ſit ſubordinatum alteri, ſicuti poteſtas uxoris poteſtati viri, *Suar. c. l. num. 20.* Ad primum Textum in contrarium allatum reſpondetur, cum *Gl. ibid. V. Mater*, quod vocula *vel* ibi accipienda eſt pro *Et*, nempe ſi pater, & mater conſentiant, tum non eſt dubium, quin oblatio filii ſit valida, & licita. Ad ſecundum reſpondetur, quod unius parentis conſenſus ſufficiat, ſi unus tantum ſit ſuperſtes, vel utriuſque, ſi ambo extiterint: non autem ibi dicitur, quod amborum conſenſus neceſſario requiratur. Deinde etiam conſenſus matris ſufficit, ſi pater non contradicat, etſi non poſitive cooperetur ad oblationem filii, quia etiam mater habet jus, & poteſtatem præcipiendi filio, dum pater non contradicit, *Suar. c. l. n. 12.* quare ſi pater quoque conſentiat in oblationem filii impuberis, vel ſi is ſit mortuus, tum mater offerre filium poterit, *cit. c. 1. cauſ. 20. q. 1. & c. 1. q. 2. Suar. cit. l. 1. 9.*

LVI. Reſp. ſecundo, non tantum parentes, ſed etiam tutores poteſtatem habent, pupillum, ſeu impuberem offerendi Religioni, & ſine conſenſu ſuo ingreſſum in Religionem revocandi, ut docet *Abb. in cit. c. 2. n. 8. h. t. Sanch. cit. c. 18. n. 25. Suar. cit. c. n. 2. 13.* Idque ſumitur *ex c. 2. cauſ. 20. q. 2.* Ubi tutores æquiparantur parentibus, & dicitur, quod poſſint revocare pupillum, ſi non conſenſerunt in ingreſſum illius, non autem poſſint revocare, ſi etiam tacite conſenſerunt, non revocando per integrum annum, & diem: ergo ſupponitur, quod tutores poſſint tacite offerre, non revocando adeoque etiam expreſſe offerre, ſeu tradere Religioni. Ratio eſt, quia tutor pupilli eſt inſtar patris, & in ejus perſonam poteſtatem habet, ſucceditque patri quoad omnia, quæ ad gubernationem filii pertinent, ideoque omnia etiam ejus vota irritare poteſt.

LVII. Quæritur quarto. An impubes etiam invitus a parentibus offerri, ſeu tradi poſſit Religioni? Negant *Abb. in c. 2. n. 9. h. t. Silv. V. Religio 2. q. 10. Sanch. l. 4. mor. c. 18. n. 26.* ideoque docent, quod ſi pater reluctantem filium impuberem, qui tamen infantiam exceſſit, & uſum rationis habet, ad Religionem intrandam coegit, is ſemper ab illa recedere poſſit, etiam ante annos pubertatis. Idque probatur, tum quia voluntarium militem diligit Deus, *c. Non eſt 10. cauſ. 15. qu. 5.* tum quia hæc oblatio impuberis, in ordine ad Profeſſionem ſuo tempore emittendam, habet ſe, ſicut ſponſalia a parentibus facta, loco impuberis, in ordine ad matrimonium, ſuo tempore contrahendum, hæc autem ſponſalia ſunt irrita, nullamque prorſus obligationem pariunt, niſi impubes expreſſe, vel tacite conſentiat, *c. unic. de ſponſ. impub. in 6.* ergo etiam ex tali oblatione a parentibus facta, nulla oritur obligatio, & per conſequens impubes, ſi reluctans oblatus ſit, recedere poterit. Ratio utriuſque eſt, quia ſicuti matrimonium, & Profeſſio in Religione, cum ſtatum immutabilem tribuant, ſuapte natura ſpontaneum conſenſum requirunt: ita etiam ſponſalia, & oblatio, cum ſint via quædam, ſeu diſpoſitio ad ſtatum matrimonii, & Profeſſionis Religioſæ.

LVIII. Verum oppoſita ſententia eſt probabilior, nempe quod etſi pater filium impuberem invitum obtulerit Religioni, adeoque coegerit ingredi, is in ea permanere debeat, donec annos pubertatis compleverit, *Innoc. in c. 2. h. tit. nu. 2. Suar. cit. lib. 5. c. 2. n. 3. Fagnan. in c. Cum virum 12. n. 29. & ſeqq.* Idque ſumitur *ex dicto cap. h. t.* Ubi refertur, quod quædam puella impubes a parentibus Monaſterio oblata, ſeu tradita fuit, & licet quandoque contradixerit, tamen eum pubes facta fuit, habitum Religionis induens, benedictionem accepit, quam recipiunt, quæ velantur, ſive quibus velum Profeſſionis datur: ſed poſtmodum e Monaſterio egreſſa, ſe cuidam militi per matrimonium copulavit. Quæſitum ergo fuit, num ea ad Monaſterium redire cogenda ſit? Reſp. Clem. III. eum juxta Conc. Toletanum (IV. c. 84.) Monachum, aut paterna devotio (ſi ſequatur ratihabitio filii, poſtquam pubes factus fuit, *Gl. hic V. Paterna devotio*) aut propria Profeſſio faciat: utrumvis horum fuerit allegatum, tenebit, ideoque revertendi ad ſeculum facultas penitus ei denegatur. Cum itaque non conſtet evidenter, nec probari poſſit, puellam, eum habitum, & benedictionem accepiſſe, quam, nonniſi in ætate diſcretionis conſtitutæ, & quæ velantur, accipiunt, contradixiſſe, non poteſt Monaſticæ Profeſſionis jugum excutere, præſertim ſi per ratificationem ſecuram, quo antea geſtum eſt, roboratum fuerit. Non obſtat Leonis I. Reſponſum (quod refertur *Puella 8. cauſ. 20. q. 1.*) quod puellæ, quæ non coactæ parentum imperio: ſed ſpontaneo judicio, virginitatis propoſitum atque habitum ſuſceperunt, ſi poſtea nuptias eligant, prævaricantur: ex quo per ſenſum contrarium inferri poteſt, quod puellæ quæ coactæ, parentum imperio, virginitatis habitum ſuſceperunt, ipſum poſſint ſine prævaricatione deſerere: hoc enim recte de ea puella poteſt, ac debet intelligi, quæ in ætate nubili eſt conſtituta, tunc enim quia liberum habet arbitrium in electione propoſiti, non cogitur ſequi parentum voluntatem.

Ex quibus verbis ultimis hujus c. a contrario bene infertur, quod ſi puella conſtituta ſit, non in nubili, ſed pupillari ætate, cogitur ſequi voluntatem parentum, cum in electione propoſiti liberum arbitrium non habeat: alioqui ratio inepta aſſignata eſſet, ſi puella, ſive ſit pubes, ſive impubes, cogitur ſequi voluntatem parentum, ideoque neceſſario dicendum eſt, quod hoc caſu, ſi pervenit ad ætatem nubilem, non teneatur ſequi imperium parentum: ſecus ſi nondum pervenit, *Fagn. hic n. 32.* Ratio eſt, quia ſicut parentes poſſunt filium, vel filiam impuberem revocare ex Monaſterio, ſi in ingreſſum non conſenſerunt, ut ſupra dictum: ita etiam poſſunt obligare, & cogere ad ingrediendum, & manendum in Religione, uſque ad pubertatem; quia ejuſdem poteſtatis eſt ligare, & ſolvere, ſicut etiam non attenditur contradictio impuberis a parentibus oblati in ingreſſu, ut inde dimitti debeat, ſi contradicat, *Fagn. hic n. 34. & 35.* ſed exſpectandum eſt, donec filius annos pubertatis ſit aſſecutus; quia in ætate pupillari parentum voluntati filius circa gubernationem vitæ ſubjicitur: non tamen poteſt impubes ita cogi, vel offerri ad ingrediendum Religionem, ut ſit obligatus ad profitendum, vel perpetuo manendum in illa; quia ad hoc nullus pubes, ſeu adultus poteſt obligari invitus, ſine ſuo conſenſu, niſi forte in pœnam: ſed ſolum poteſt offerri Religioni, ut ibi vivat, donec maturo, ac perfecto judicio præditus poſſit eligere, num velit in eo ſtatu manere, nec ne, *Suar. cit. l. 5. c. 2. n. 4.*

LIX. Non obſtat primo Textus *in cit. c. Puella 8. cauſ. 20. q. 1.* Et *quod Deus diligat voluntarium militem, non coactum*; Quia id procedit in adultis duntaxat: non autem in conſtitutis infra annos diſcretionis, ut declarat *Gratianus ibid. §. Cum ergo.* Non obſtat ſecundo argumentum deſumptum a ſponſalibus, nempe parentes non poſſunt contrahere ſponſalia pro filiis impuberibus, niſi conſentiant, ergo nec poſſunt eos non conſentientes Religioni offerre: Negatur enim conſeq. diſparitas eſt; quia ſponſalia de futuro ſunt promiſſio de matrimonio contrahendo: at oblatio non eſt promiſſio, de Profeſſione facienda, ac proinde non habet ſe oblatio ad Profeſſionem, ſicut ſponſalia ad matrimonium, *Suar. c. l. n. 3. Fagn. c. l. n. 41.* Deinde impuberes obligantur ex ſponſalibus, ſi habeant rationis uſum: at filius impubes ea oblatione parentum, etſi conſentiat, nullam contrahit obligationem, nec Religioni alligatur, etiam infra pubertatem: ſed tantum prohibetur exire, ob defectum diſcretionis, & judicii. Denique ſponſalia requirunt conſenſum contrahentium, cum ſint reciproca promiſſio, ideoque ab infantibus, ante uſum rationis contracta nulla ſunt, ob defectum conſenſus: ſed oblatio non requirit neceſſario conſenſum oblati, ideoque etiam infans, quamvis careat conſenſum, & uſu rationis, tradi poteſt a parentibus Religioni, *c. 2. cauſ. 20. q. 2. & c. ult. de temp. ordin. in 6. Fagn. c. l. n. 40. & 2. ſeqq.* Non obſtat tertio, quod parentes poſſunt irritare votum filii impuberis, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 189. art. 5.* & tamen nequeunt impuberem cogere ad vovendum, *c. Integritas 13. cauſ. 32. q. 1.* ergo ſimiliter, quamvis parentes poſſint extrahere filium impuberem ex Monaſterio, non tamen poſſunt illum cogere ad ingrediendum. Nam Reſp. neg. conſ. quia cum votum ſit promiſſio facta Deo, de ratione intrinſeca illius eſt, ut fiat ſpontanea voluntate, & libero conſenſu, ideoque infans, qui libere conſentire non poteſt, non obligatur voto, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 88. art. 9.* At oblatio non requirit liberum conſenſum oblati, cum etiam infans poſſit offerri, neque ex illa obligatur, ſicut ex voto, ſi impubes ſit doli capax, *Fagn. c. l. n. 37. & 2. ſeqq.*

Ubi notandum præterea primo, puella impubes, quæ in caſu *cit. c. Verum*; a parente coacta, Religionem ingreſſa eſt, & poſtea adveniente pubertate, in Profeſſionem expreſſe, vel tacite conſenſit, non potuit petere reſtitutionem in integrum, ante annum XXV. ætatis, ut habitum Regularem, quem ſuſcepit, deponere poſſit, ſicut in aliis contractibus minorennis reſtituitur; quia non fuit læſa, ſi quidem ei nupſit, quo meliorem invenire non poterat, ut tradit *Gl. in c. 2. V. In minoribus annis, cauſ. 27. q. 2.* Minor autem non reſtituitur, niſi ſit læſus, *l. Verum 12. §. Sciendum, ff. de minorib.* Accedit, quod ſicut matrimonium carnale, ita & ſpirituale, videlicet Profeſſio Religioſa, ſi ſemel ſit validum, & ratum, non reſcinditur, cum ſit vinculum indiſſolubile.

Notandum ſecundo. Parens, qui filium impuberem Religioni vovit, & obtulit, obligatur quantum in ipſo eſt, perſuadere filio, ut in Religione Profeſſionem emittat; qui enim factum alienum promiſit, vel vovit, ſeu tale, quod ab alterius voluntate pendet, cenſetur promiſiſſe, ſe curaturum, ſeu diligentiam quantum moraliter poterit, adhibiturum, ut ab altero fiat, eaque cura adhibita, vovens ſatisfacit ſuæ promiſſioni, etſi alter non faciat, *Sanch. lib. 4. mor. c. 18. n. 57. & 5. n. 9.*

LX. Cæterum quæ hactenus circa oblationes impuberis ejuſque ingreſſum in Religionem dicta ſunt, non ſunt revocata, nec quidem quoad puellas impuberes, per *Conc. Trid. Seſſ. 25. c. 17. de Regul.* Ubi ſtatuitur, ut ſi puella, quæ habitum Regularem ſuſcipere voluerit, major XII. annis ſit, non ante eum ſuſcipiat, nec poſtea ipſa, vel alia Profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus, vel eo abſente, aut impedito, ejus Vicarius, aut alius, &c. Virginis voluntatem, an coacta, an ſeducta ſit, &c. Nam ibi ſolum eſt ſermo de puella majore XII. annis, quod duplex examen Epiſcopi ſubire debeat unum, ante habitus ſuſceptionem, quem puellæ ſæpe invitæ ſuſcipiunt: alterum poſtea, ante Profeſſionem, quam non raro invitæ emittunt, licet voluntarie habitum aſſumpſerint, ob timorem parentum, vel verecundiam habitus dimittendi: Non autem de puella impubere, ſive minore XII. annis, quippiam ibi ſtatuitur, quod non poſſit ingredi Religionem, vel admitti ad habitum Regularem ſuſcipiendum; cum ergo Jure communi Canonico id ſit permiſſum puellis impuberibus, nec conſtet per Conc. Trid. id eſſe revocatum, adhuc hodie hujuſmodi puellæ a parentibus oblatæ Religioni, habitum Regularem ſuſcipere poſſunt, cum correctio jurium, quantum fieri poteſt, ſit vitanda, *c. 29. de Elect. in 6. Sanch. cit. c. 18. n. 34. Suar. l. 5. c. 1. n. 9. Fagnan. in cit. c. Cum virum; n. 9. & ſeqq.* Porro dictum Decretum ad puberes mares extendi non poteſt; quia in illo de ſolis puellis puberibus eſt ſermo, *Sanch. c. l. n. 22.*

§. V.

De libertate ingrediendi Religionem, & egrediendi, quam habent Novitii.

LXI. Quæritur primo. An liberi, inconſultis, & invitis parentibus, poſſint ingredi Religionem? Reſp. etſi decens, & rationi naturali conſentaneum ſit, ut filii propoſitum ingrediendi Religionem parentibus, in quorum poteſtate ſunt, aperiant, & cauſas proponant, modo id facile fieri poſſit: ſi tamen parentes ingreſſum, aut Profeſſionem impedire velint, ipſis etiam inconſultis, & invitis licite filii ingredi, & profiteri poſſunt, *Laym. lib. 1. tract. 5. cap. 4. num. 1. & alii communiter.* Idque ſumitur *ex c. Cum virum 12. hoc tit. in fin.* ubi de puella pubere dicitur, *Quia liberum habet arbitrium in electione propoſiti, ſequi parentum non cogitur voluntatem*, nam filii, poſtquam annos pubertatis, adeoque liberum diſcretionis arbitrium ſunt aſſecuti, in ordine ad ſtatum Religioſum, aut matrimonium ineundum, non pendent a parentum voluntate, & imperio.

LXII. Quæritur ſecundo. An Novitii, intra annum probationis, libere poſſint exire, & ad ſeculum redire? Reſp. Novitii libere e Regione egredi poſſunt, intra annum probationis, ante editam Profeſſionem expreſſe, vel tacite, ita ut a nullo egrediendi facultatem petere teneantur: niſi quis Religionem intraverit, habitumque Novitiorum aſſumpſerit, animo vitam abſolute mutandi, & Deo in Religione perpetuo ſerviendi, tunc enim ſpectato Jure antiquo, ad ſeculum redire non potuit: ſed cogi debebat, ut Profeſſionem emitteret in Religione, ſaltem laxiore, prout habetur *in c. Conſulti 20. h. t.* Ubi Innoc. III. ait, ſæpius ſe conſultum fuiſſe, utrum is, qui Monaſterium ingreſſus, habitum Novitii aſſumpſit, ſi ante Profeſſionem emiſſam, intra tempus probationis, exire voluerit, licite, & abſque Apoſtaſiæ nota, præſertim cum debita morum correctione, ad ſeculum redire poſſit. Ad quod reſpondet Papa, diſtinguendum eſſe, vel enim abſolute voluit vitam mutare (ita ut evidenter id conſtet, *c. pen. h. t. Gl. hic V. Abſolute*) ut ſub habitu Regulari Deo deinceps famularetur: & tunc cogi debet, ut regulariter vivat, adeoque ut ſaltem ad laxiorem Regulam, ſeu Religionem tranſeat. Vel habitum Novitiorum accepit conditionaliter, & experiendi cauſa, ut, ſi ſibi placuerit, profiteatur Ordinis diſciplinam: ſin autem non placuerit, moribus emendatus, ad priſtinum ſtatum revertatur: & in hoc caſu redire poteſt ad ſeculum, non tamen ut ſeculariter (id eſt, diſſolute, *Gl. hic V. ſecularitar*) vivat. Ut ergo, quæ ſit ingredientis intentio, plenius cognoſcatur, debet in principio propoſitum, ſeu mentem ſuam declarare.

LXIII. Porro quod *in cit. c. Conſulti*; dicitur, ſi conſtet, aliquem Religionem intraſſe, habitumque Novitiorum aſſumpſiſſe, animo vitam abſolute mutandi, ſeu a ſeculari ſtatu, ad Religioſum tranſeundi, quod Religioni ſaltem in genere obligatus ſit, quomodo intelligendum ſit: varie explicant DD. Vera & cæteris probabilior explicatio eſt, quam indicat *Gl. in c. 2. V. indiciis, h. t. in 6. & Abb. in cit. cap. Conſulti; n. 3. & 1.* Quod ſi quis olim ad Religionem ſe contulit, & habitum etiam Novitiorum induit, eo firmo propoſito, ut vitam mutaret, & ad ſeculum nunquam rediret, idque ex claris indiciis colligeretur, ut quia propterea Beneficio

renun-

renunciavit, abſque ulla proteſtatione: vel de bonis ſuis re- ipſa diſpoſuit, eo quod ad ſeculum redire nunquam vellet: vel quia coram teſtibus proteſtatus eſt, quod velit in Religione Deo perpetuo ſervire, &c. tunc talis cenſetur, ſe obligare voluiſſe, ad perpetuo permanendum in obſequio Dei, & i- deo cogi poſſe, ut ſaltem laxiorem aliquam Religionem in- grediatur. Oritur autem hæc obligatio, non ex nudo propo- ſito, hoc enim nullam obligationem inducere poteſt, *c. 3. de voto*. Neque etiam ex eo, quod propoſitum abſolute vitam mutandi, & Deo perpetuo in Religione ſerviendi, per ſub- ſequentem aſſumptionem habitus Noviciorum ſolennizetur, & inducat Profeſſionem: ſaltem tacitam, non quidem obli- gantem certo alicui Ordini: ſed Religioni in genere, ita, ut non tantum impediat matrimonium contrahendum: ſed etiam dirimat poſtea contractum, ut plerique Canoniſtæ do- cent apud *Fagnan. in hoc c. n. 45.* quia Profeſſio, nec expreſſe, nec tacite fieri poteſt, niſi admittantur a Prælato Religio- nis; cum ſit veluti contractus reciprocus inter Profitentem, & Religionem, qui non poteſt ex parte unius tantum con- ſiſtere, ſive obligationem inducere: quin imo neque ex par- te ingredientis Religionem, voluntaria ſuſceptio habitus No- vitiorum inducere poteſt tacitam Profeſſionem, cum ille ha- bitus non ſit ſignum Profeſſionis, ſed ſolum probationis. Sed neque oritur talis obligatio ex præcepto Eccleſiæ, quia ta- le non extat, nec poteſt ipſa Eccleſia alicui præcipere, ut perpetuo Religioni ſe tradat, cum vota Religionis ſint Evan- gelica conſilia, quæ ſuaderi poſſunt: non autem præcipi. I- taque *Text. in cit. c. Conſulti*; intelligendus eſt, non de nudo, ſeu ſimplici propoſito: ſed de propoſito, promiſſione firmato ſive voto ſimplici Deo facto, non ſolum ingrediendi: ſed ab- ſolute permanendi in Religione, omnino cedendo juri ſuo, quoad tempus probationis, qui enim cum tali voto ingredi- tur, obligatus eſt, vel in illa Religione perpetuo permane- re, vel ſaltem, ad aliam laxiorem ſe conferre, cum necdum illi Religioni ſolenni voto, ſeu Profeſſione fuerit aſtrictus, *Sanch. Lib. 4. mor. c. 1. n. 80. Suar. Tom. 3. de Relig. Lib. 5. c. 11. n. 6. & Lib. 6. c. 19. n. 23. & ſeqq.*

LXIV. Præterea quod Novitius libere e Religione egre- di poſſit, habetur etiam *in c. Statuimus*; 23. *h. t.* Ubi Papa Gre- „ gorius IX. ſtatuit, Novitios in probatione poſitos, ante „ ſuſceptum Religionis habitum, qui Profitentibus dari ſo- „ let, vel ante Profeſſionem emiſſam, ad priorem ſtatum li- „ bere (id eſt, nulla petita licentia ab aliquo; libere enim „ aliquid agere dicitur, qui a nemine prohiberi, vel impe- diri poteſt, ut apparet *ex cap. Multa*; 28. *de præb. Abb. hic n. 2.*) „ redire poſſint intra annum, niſi evidenter appareat, quod „ tales voluerint abſolute vitam mutare, & in Religione „ perpetuo Domino deſervire: cum quilibet renunciare poſ- „ ſit ei, quod pro ſe introductum eſt. Porro ad omnem du- „ bitationem removendam, ſtatuit idem Pontifex, ut cum „ in quibusdam locis Religioſis, Novitiorum habitus non di- „ ſtinguatur ab habitu Profeſſorum: tempore Profeſſionis, „ benedicantur veſtes, quæ Profitentibus dantur, ut ſaltem „ ea ratione habitus Novitiorum ab habitu Profeſſorum di- „ ſcernantur. Verum quomodo habitus Novitiorum diſtin- „ guatur ab habitu Profeſſorum, commodius infra declara- bitur, quando de tacita Profeſſione agetur. Illud hic notan- dum, quod tres caſus excepti ſunt, in quibus Novitius in pro- batione exiſtens, non poteſt, etiam ante annum probationis expletum, e Religione egredi, ſpectato jure antiquo. Primo, ſi expreſſe ſit profeſſus. Secundo, ſi ſuſcepit habitum Reli- gionis, qui Profitentibus tradi ſolet. Tertio, ſi evidenter ap- pareat, quod intraverit, animo vitam abſolute mutandi, & Deo in Religione perpetuo ſerviendi, *Abb. hic nu. 3.* ubi ad- dit, quod poſt annum non poſſit redire ad ſeculum, ut per ſenſum contrarium *ex hoc cap.* colligitur. Idem etiam habe- tur *in cap. 2. h. t. in 6.* quod nimirum ingreſſus Religionem, infra annum probationis, libere ad aliam Religionem tran- ſire, vel etiam omnino ad ſeculum redire poſſit, niſi jam pubes factus, profeſſus ſit tacite, vel expreſſe, vel ex evi- dentibus indiciis conſtet, aut probatum ſit, eum vitam mu- tare voluiſſe. Quid autem intelligendum ſit, per propoſitum mutandi vitam, dictum eſt ſupra *n. 62.* cui addi poteſt alia reſponſio, quam etiam affert *Sanch. Lib. 3. de Relig. Lib. 6. cap. 29. n. 27. Rodriq. Tom. 3. qq. Reg. q. 15. art. 12. in fine*, nempe non intelligi ſolum votum ſimplex DEO factum: ſed habens con- junctam aliquam promiſſionem, vel oblationem factam ipſi Religioni, tum ad Profeſſionem, etiam ante annum proba- tionis, emittendam, quæ quidem non acceptabatur ab ipſa Religione, ideoque per illam non conſtituebatur quis Pro- feſſus, nec obligabatur ad certam Religionem in particula- ri: acceptabatur tamen talis oblatio ab ipſa Eccleſia, velut ipſo jure, ad ſuſcipiendum ſtatum Religioſum, ſaltem in Religione aliqua laxiore: neque enim vi ſolius voti ſimpli- cis, videtur quis obligari poſſe, ad perpetuo perſeverandum in aliqua Religione, etiam laxiore, niſi ex majore aliqua cauſa, ſeu vinculo ſit obligatus alicui Religioni, ſaltem in genere.

LXV. Ubi præterea Notandum primo. Licet Novitius li- bertatem habeat egrediendi, & ad ſeculum redeundi, po- teſt tamen, ſpectato jure antiquo, juri ſuo renunciare, & ſe ad perpetuo manendum in Religione obligare, ſi Religio ſeu ejus Prælatus acceptet, ut colligitur *ex cit. c. pen. h. t. Gl. ibid. V. Niſi evidenter*.

Notandum ſecundo. Si Novitius e Religione egrediatur, non tenetur ſolvere expenſas, quas in eo alendo Monaſteri- um fecit, ut ex communi docet *Silveſt. V. Religio 5. q. 8. Azor p. 1. Lib. 12. c. 3. q. 6. Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 11. num. 5. Sanch. Lib. 6. mor. c. 10. n. 4.* idque colligitur *ex cit. c. pen. h. t. & c. 2. eod. in 6.* ubi dicitur, quod non debeat Novitius aliquatenus im- pediri, quominus libere, intra annum, ad ſeculum redi- re poſſit, quæ libertas exeundi impediretur, ſi ad expenſas teneretur refundendas; nam ſi forte eas ſolvendo non eſſet detineri poſſet, donec eas ſolveret. Ratio autem eſt, quia probatio ſit, non ſolum in bonum Novitii, ſed etiam ipſius Religionis, & ſi Religio ipſum aluit etiam ipſe eidem in- ſervivit, & per accidens eſt ſi ob morbum, vel aliam cau- ſam non ſervierit: vel ſi expenſæ ſuſtentationis mercedem ſervitii excedunt: & Monaſteria plerumque ſundata ſunt, non tantum ad alendos Profeſſos, ſed etiam Novitios.

LXVI. Limitant communiter Dd. niſi in ipſo ingreſſu No- vitius per pactum ſe obligarit, ad ſolvendas expenſas Reli- gioni, in ſui ſuſtentationem, tempore probationis, factas, prout fieri conſuevit in Monaſteriis Monialium; tunc enim lici- te illæ exigi, & accipi poſſunt, ut colligitur *ex Concilio Tri- dent. Seſſ. 24. c. 16. de Regul.* Ubi irritæ declarantur donatio- nes, factæ ab ingredientibus, Monaſterio, ante Profeſſio- nem: excepto victu, & veſtitu Novitii, vel Novitiæ illius temporis, quo in probatione ſunt; ſi ergo poteſt aliquid Mo- naſterio pro ſuſtentatione Novitii dari conſequenter poteſt etiam de eo dando promiſſio fieri: ita tamen, ut etiamſi poſtea datum non fuerit, quod promiſſum eſt, non ideo im- pediatur Novitius, quo minus libere egredi poſſit, *Suar. cit. c. 11. n. 5. Sanch. c. l. num. 5.*

LXVII. Cæterum hactenus dicta hodie locum habere non poſſunt, quia *ex Decreto Concil. Trid. Seſſ. 25. de Regul. cap. 15.* Profeſſio facta, ante annum probationis, poſt ſuſceptum ha- bitum, eſt nulla, nullamque inducit obligationem, ad ali- cujus Regulæ Religionis, vel Ordinis obſervationem, aut alios quoſcunque effectus, adeoque is, qui emiſit Profeſſio- nem, intra annum probationis, vel cum voto ſimplici Reli- gionis, aut oblatione facta ad profitendum: ſed non accep- tatam a Religione, eſt illam ingreſſus, vel qui renunciavit libertati egrediendi, ad nullam Religionem intrandam te- netur, nec in genere, nec in ſpecie, ut *ex Declaratione Cardin. Conc.* tradit *Fagnan. in cit. cap. Conſulti*; 20. *num. 42. hoc tit.*

LXVIII. Quæritur tertio. An illi, qui intra annum pro- bationis ad ſeculum redeunt, licite poſſint ad Ordines, & beneficia promoveri? Reſp. affirmative, ut conſtat *ex c. Po- „ ſtulaſti*; 22. *h. t.* Nam cum quæſitum fuiſſet, utrum illi, „ qui in annis minoribus conſtituti (id eſt, infra annum „ XXV. *Gl. hic V. Minoribus*) Novitiorum habitum in Reli- „ gione aliqua ſuſceperunt: ſed intra annum, Profeſſione „ non facta, ad ſeculum redierunt, & ad Ordines Sa- „ cros ſunt promoti, Epiſcopis ſuis hæc ſcientibus, in il- „ lis Eccleſiis poſſint miniſtrare, in quibus ab Epiſcopis ſunt „ inſtituti? Reſpondet Papa, quod propter hoc (ſcilicet „ quia tonſuram, & habitum Novitiorum in Religione ge- „ ſtarunt) ab Eccleſiis non ſint removendi: ſed libere in illis „ poſſunt miniſtrare. Ex quo ſequitur, quod tales ſic egreſ- ſi, etiam ad Beneficia Eccleſiaſtica ſecularia, & dignitates promoveri poſſunt, ſicut quilibet alius Clericus ſecularis, ut notat *Abb. hic n. 2. not. 2.*

§. VI.

De Obligationibus, Juribus, & Privilegiis Novitiorum.

LXIX. Quæritur primo. An Novitii obligentur, ad ob- ſervanda ſtatuta, & præcepta Superiorum Regularium? Reſp. primo, per ſe, & directe, ac ſub culpa ad obſerva- tionem Regularum, & præceptorum Superioris non obli- gantur: quamvis ex honeſtate, & magna decentia debeant ſubeſſe Religioſæ diſciplinæ, dum in Religione permanent, *Azor p. 1. Lib. 12. c. 2. q. 10. Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 16. nu. 2. Sanch. Lib. 6. mor. c. 10. n. 7. & alii.* Ratio primæ partis eſt, quia Novitii nondum profeſſi ſunt Regulam, nec ullis votis obſtricti: ſed in probatione adhuc verſantur, ad experien- dum, an ad Profeſſionem ſint admittendi, nec ne: ſicut et- iam Catechumeni non obligantur Legibus Eccleſiæ, donec per Baptiſmum in Eccleſiæ gremium, tanquam vera ejus membra, ſint admiſſi: Ratio ſecundæ partis eſt, tum quia dignum eſt, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſi- milem ſentiant in Legibus diſciplinam, *c. 3. de ſtatu Monach.* tum quia Novitii fruuntur privilegiis Religionis, ut infra dicetur, ergo debent etiam ejus onera ſentire, & Leges ſervare: quia alias non poſſunt convenienter gubernari a Prælatis Religionis, & ſequeretur magna turbatio, & con- fuſio in Ordine, ad quod ſe tacite, habitum ſuſcipiendo, o- bligarunt.

Reſp. ſecundo. Licet Novitii ad regularem Ordinis obſer- vantiam ſub culpa non obligentur, quia nondum ſunt Regu- lares: poſſunt tamen Prælati Ordinum illis Leges ferre, ſta- tui Ordinum convenientes, ad quas ſaltem ſub pœna obli- gentur, quamdiu in Religione permanent: ſicut Clerici, qui in aliqua Diœceſi verſantur, ejus Legibus obligantur, etſi in- de recedere poſſint, *Laym. Lib. 4. tract. 5. c. 4. n. 3.*

Reſp. tertio, etſi Novitii ſtatutis Regulæ non obligentur per ſe, ac directe: ſubiiciuntur tamen ſpirituali juriſdictio- ni Prælatorum Regularium, non tantum quoad forum con- ſcientiæ: ſed etiam in foro externo, ſicut alii Clerici ſecu- lares juriſdictioni Epiſcopi ſubſunt: ac proinde non tantum Prælati illos ob delictum commiſſum punire poſſunt: ſed et- iam illis omnia ea præcipere, etiam ſub cenſuris, dum in probatione verſantur, quæ poteſt Epiſcopus præcipere; quia tale præceptum non fundatur in voto, ſed in juriſdictione Eccleſiaſtica, *Suar. cit. c. 16. n. 18. Sanch. cit. c. 10. nu. 11. & 12.* Ex quo infertur, quod Novitii a Prælatis Ordinum excom- municari poſſunt; quia eorundem, dum in Religione manent, legitimus Judex Eccleſiaſticus eſt Prælatus Ordinis, cujus proinde juſtis præceptis obligantur, non vi voti: ſed quia ſubjecti ſunt ejus juriſdictioni ſpirituali, cujus proprius actus eſt, præcipere, *Laym. c. l. n. 2. & 4.* Et quidem Novitios ſu- biici juriſdictioni Prælatorum Regularium exemptorum, cer- tum eſt; quia hi quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habent in ſuos ſubditos, etiam Novitios: quod vero attinet ad Præla- tos Ordinum non exemptorum, quantam illi juriſdictionem

exer-

exercere poſſint in Novitios, id deſumendum eſt ex conceſſione Epiſcopi, & cujuſque Ordinis conſuetudine, *Laym. c. l. num. 4. in fine.*

LXX. Quæritur ſecundo. An Novitius, durante anno probationis, retinere poſſit Beneficium Eccleſiaſticum: an vero illud in ipſo ingreſſu vacet, ita, ut ſtatim alteri conferri poſſit? Reſp. Non vacare: ſed retinere ipſum illud poſſe, uſque ad Profeſſionem, prout ſtatuit Bonifac. VIII. *in c. Beneficium; 4. h. t. in 6.* Ubi dicitur: Beneficium illius, qui Re-
,, ligionem ingreditur, non eſt intra annum probationis al-
,, teri conferendum: niſi ad id ipſius aſſenſus accedat (tunc
,, enim Beneficio renunciare cenſetur, & ideo licite alteri
confertur, ita ut renuncians repetere illud non poſſit, *c. 3. de renunc. Gl. hic V. Aſſenſus;* vel niſi conſtet (clara probatio-
,, ne, vel competentibus indiciis, *Gl. hic V.* aut conſtet) quod
,, vitam voluerit abſolute mutare: vel niſi expreſſam Pro-
,, feſſionem fecerit (in aliqua Religione approbata) vel ta-
,, citam, ſcienter recipiendo habitum Profeſſorum, (ubi il-
,, le eſt diſtinctus ab habitu Novitiorum, *Gl. hic V. Profeſſorum;*) ſed interea, dum annus probationis durat, per a-
,, lium (Vicarium ſcilicet ab Epiſcopo deputandum, *Gloſſ.*
,, *marg. hic*) eidem Beneficio deſerviri debet (in Officiis Di-
,, vinis, & in cura, ſi Beneficium ſit curatum, *Gl. hic V. Debe-*
,, *bat*) aſſignata ipſi congrua de proventibus Beneficii portione.

LXXI. Extenditur autem deciſio hujus c. r. ut locum habeat, non ſolum in Beneficiis minoribus, & ſimplicibus: ſed etiam majoribus, & curatis; quia ratio deciſionis etiam in his procedit, ne videlicet Novitius, ſi forte e Religione ingrediatur, uti libere poteſt, Beneficio privatus exiſtat, ſi illud tanquam vacans alteri collatum licite fuiſſet, *Franc. in cit. cap. Beneſic. num. 1. not. 1. Sanch. Lib. 7. mor. cap. 4. numer.* 3. Extenditur ſecundo. Etiamſi in fundatione Beneficii expreſſum ſit, ut, ſi Capellanus per certum tempus abſit, ipſum Beneficium vacet; non enim id intelligendum eſt de eo caſu, ſi abſit ob Religionis ingreſſum: ſed debet intelligi conformiter Juri communi, & in dubio favendum eſt Religioni, *Sanch. c. l. n. 4.* Extenditur tertio. Ut non vacet Beneficium Novitii, durante probatione, ſive ille in Beneficio habeat jus in re, quippe jam ei collato, & ab eo acceptato: ſive jus ad rem tantum; quia etſi fuerit collatum, nondum tamen ab eo ſit acceptatum, nam eadem ratio utrobique militat; quia intrando Novitiatum, non elegit ſtatum incompatibilem juri, ſive in re, ſive ad rem, per quem cenſeri poſſit illi uti renunciaſſe, *Sanch. c. l. n. 5.*

Extenditur quarto. Quod etiam penſiones Eccleſiaſticæ, quæ in titulum conferuntur, non vacant, ante editam Profeſſionem; quia æquiparantur Beneficiis, & quoad extinctionem ſequuntur naturam Beneficiorum, *Sanch. c. l. n. 13.*

LXXII. Extenditur quinto. Si Novitiatus, ſeu probatio, ſive propter Regulam Ordinis, ſive propter ætatis defectum, vel ob aliam juſtam cauſam, ultra annum prorogetur, adeoque etiam Profeſſio differatur, tum Beneficium non vacat, neque alteri conferri poteſt: ſed ejus collatio etiam differri debet, ut docet *Sanch. c. l. n. 6. Laym. Lib. 3. tr. 5. c. 7. nu. 6. diff.* 4. Ratio eſt quia ideo durante anno probationis, non vacat Beneficium Novitii, nec alteri conferri poteſt, ne Novitio adimatur libera facultas egrediendi e Religione, ſi privaretur Beneficio, quæ ratio etiam locum habet, ſi Novitiatus ex juſta cauſa prorogetur: ſicut & vice verſa, ſi ex diſpenſatione S. Pontificis tempus probationis remittatur, vel minuatur, ſtatim emiſſa Profeſſione, vacat Beneficium, & alii conferri poteſt. Quare cum in *cit. c. Beneficium;* dicitur, quod Beneficium infra annum probationis alteri conferri non debeat id intelligendum eſt ſub hypotheſi, ſi Novitiatus per annum tantum duret, prout ordinarie fit: ſecus ſi prorogetur ex juſta cauſa, tum enim etiam collatio Beneficii differenda eſt, uſque ad Profeſſionem; quia mens Concilii fuit, ne ante Profeſſionem, Beneficia Novitii tanquam vacantia aliis conferantur, ſicque impediatur libera ejus egreſſio, *Sanch. cit. c. 4. n. 6.* Requiritur tamen cauſa juſta, nam ſi ſine illa differatur Profeſſio, poterit Epiſcopus deſignare certum terminum temporis, intra quod Beneficio illi renunciare debet Novitius, eoque termino finito, poteſt id tanquam vacans alteri conferre; quia ab eo termino non cenſetur abſens ab Eccleſia ex legitima cauſa, *Sanch. c. l.*

LXXIII. Hinc infertur primo. In Societate Jeſu Beneficia Novitiorum non vacare, durante toto biennio probationis; quia cum ex juris conceſſione prorogetur Novitiatus, cenſetur etiam prorogari, ſeu differri tempus vacationis Beneficii. Imo nec vacant Beneficia poſt biennium Novitiatus; & vota ſimplicia edita a Scholaſticis Societatis Jeſu, ante ſolennem Profeſſionem, vel vota Coadjutorum formatorum, per quæ Religioſi Societatis omnino fiunt inhabiles retinendi bona; quia Beneficia non vacant, niſi per profeſſionem expreſſam, vel tacitam, juxta *cit. c. Beneficium;* per quam Profeſſus redditur incapax retinendi bona, cujuſmodi incapacitatem non inducunt vota ſimplicia poſt biennium Novitiatus edita, ideoque nec Beneficia per illa vacant, ut declaratum eſt, *In Congregation. 1. Generali, Can. 1.* quamvis *ex Decreto Congregat. V. Generalis; can. 5.* poſt biennium probationis, priuſquam vota ſimplicia edantur, reſignari debeant Beneficia, *Sanch. cit. l. 7. c. 4. n. 7.* Infertur ſecundo. Si Beneficia Novitiorum, durante tempore probationis, aliis conferantur, collatio non tantum irrita eſt: ſed nec confirmatur per ſecutam Profeſſionem; quia Beneficia non vacabant tempore collationis, ideoque cum hæc ab initio fuerit irrita, non poteſt tractu temporis convaleſcere: ſed nova collatione eſt opus, *Sanch. cit. l. n. 8.*

LXXIV. Notandum præterea primo. Exceptiones poſitæ in *cit. c. Beneficium, h. t.* hodierno jure locum non habeat; quia nec Profeſſio expreſſa, nec tacita, nec voluntas abſolute mutandi vitam, ante expletum probationis annum, valide fieri poteſt, vel obligat juxta *Concil. Trident. Seſſ. 25. cap. 15. de Regul.* Imo neque renunciatio Beneficii facta Novitio intra annum probationis, valida eſt, niſi fiat cum licentia Epiſcopi, vel Vicarii ejus, intra duos menſes proxime antecedentes profeſſionem, ut conſtat ex *Conc. Trid. cit. Seſſ. c. 16.* ubi generatim ſtatuitur, ut nulla renunciatio antea facta valeat: nam ratio, ob quam prohibetur renunciatio temporalium bonorum, durante probatione, habet etiam locum in renunciatione Beneficii; ne ſcilicet impediatur libertas egreſſus, ob timorem amittendi Beneficii, cui eſt renunciatum *Sanch. Lib. 7. mor. c. 5. n. 38.* de quo infra *Suar. Tom. 3. Lib. 5. c. 16. nn. 12. Fagn. in c. pen. nu. 18. h. t.*

LXXV. Notandum ſecundo. Licet Novitio, cujus Beneficio annexum eſt jus eligendi, v. g. Canonico, competat etiam ipſum jus ſuffragii, ſive electionis, vacante Prælatura, quia electio inter fructus Beneficii computatur: non tamen neceſſario vocandus eſt ad electionem; quia cum ſe ipſum ſponte a ſeculo ſegregaverit, merito inter abſentes, & remotos reputatur, qui nec ſolent, nec debent vocari, ut tradit *Gl. in cit. c. Beneficium V. Conferendam, in fine, h. t. Joan. Andr. & Franc. ibid. n. 2. Silveſt. V. Religio; 5. q. 11. Suar. cit. c. 16. nu. 16. Sanch. Lib. 7. c. 4. nu. 10.* Ubi addit, quod nec procuratorem ad eligendum conſtituere poſſit, quippe qui neceſſario ad electionem vocandus non eſt. Si tamen Novitius velit electioni intereſſe, excludi non poteſt; quia jure electionis privatus non eſt, ſicut nec reliquis Beneficii fructibus *Sanch. c. l. nu. 12. Suar. c. l.* & alii. Quod autem dictum eſt, Novitium ad electionem Prælati neceſſario vocandum non eſſe, quia commode regulariter adeſſe non poteſt, id procedit, ſi jure Collegii, cujus pars eſt, electio ad illum pertineat: ſecus eſt, ſi jure ſpeciali, ſeu ſingulari, ratione Beneficii, vel Dignitatis ſuæ, jus eligendi, vel præſentandi ipſi, competat: nam tunc intimanda eſt ipſi vacatio Prælaturæ, aut Beneficii; quia priore caſu per ipſum Collegium ſine Novitio, commode fieri poteſt electio, vel præſentatio: non item poſteriore, quando jure ſpeciali, aut perſonali ipſi competit, *Gl. in cit. c. Beneficium; V. Conferendum; in fine, Suar. c. l. num. 16. Sanch. cit. c. 4. nu. 12.* ſicuti etiam inveſtituræ in Feudis, & Emphyteuſibus, ſi ad Novitium jure ſingulari, aut perſonali pertineant, ab eodem conferri debent, cum jura, & bona ſua ante profeſſionem retineat.

LXXVI. Notandum tertio. Ex fructibus Beneficii, quod Novitio competit, aſſignanda eſt congrua portio ejus Vicario, qui Beneficio inſervit, *cit. c. Beneficium; in fine,* ejuſque quantitas determinanda eſt per Epiſcopum, ſeu Ordinarium, *Gl. ibid. V. Sed interim. Sanch. cit. c. 4. nn. 14.* reſidui vero fructus reſervari debent ipſi Novitio, quippe cum adhuc ſit vere Beneficiarius, nec proprie Religioſus, & capax dominii acquirendi, ratione quorum adhuc ad Officium Canonicum recitandum tenetur: exceptis tamen quotidianis diſtributionibus, quæ non, niſi perſonaliter reſidentibus dantur, ideoque iis privatur Novitius, *Sanch. c. l. nu. 18.* Neque vero reſidui illi fructus ſunt reſervandi Monaſterio, pro alendo Novitio; quia hic non tenetur Monaſterio ſolvere alimenta, ſive in eo maneat, ſive non, ut ſupra dictum: niſi contraria alicubi eſſet conſuetudo legitime præſcripta, quæ ſervanda erit, *Sanch. cit. l.* quare hi fructus beneficiales, ſi Novitius e Religione exierit, ipſi reſtituendi ſunt, ſi vero profeſſionem edidit, ſuccedit in illis Monaſterium, ſi ſucceſſionis ſit capax, ſicut in aliis bonis Profeſſi, niſi hic ante profeſſionem aliter de illis diſpoſuerit, *Sanch. citat. l. nummer.* 19.

LXXVII. Quæritur tertio. An Novitii poſſint uti privilegiis ſui Ordinis? Reſp. affirmative; quia in favorabilibus Novitii comprehenduntur nomine Religioſorum, *Pellizar. in man. tr. 2. c. 7. q. 1.* & alii communiter. Et in ſpecie primo. Novitii gaudent privilegio fori, ita ut coram Judice ſæculari conveniri non poſſint, ſive in cauſa civili, ſive in criminali, ſed coram Judice Eccleſiaſtico; ſcilicet coram Prælato Eccleſiaſtico (ſaltem ſi Ordo ſit exemptus) conveniri debeant, ab eoque puniri poſſint, ſi in Religione permanere velint, *Azor. p. 1. lib. 12. c. 2. q. 11. Sanch. lib. 6. mor. c. 10. num. 10. & 11.* Ratio eſt, quia Novitii, etſi Religioſi abſolute non ſint, ſunt tamen intra Religionem, & reputantur perſonæ Eccleſiaſticæ, ideoque gaudent privilegio exemptionis a juriſdictione ſæculari. Quod ſi Monaſterium non ſit exemptum, tum, ob delicta, privata commiſſa contra Religionis regulas, & ſtatuta, puniri quidem poſſunt Novitii a Prælato Ordinis: ob alia vero crimina ab Epiſcopo, *Laym. lib. 4. tr. 5. c. 4. nn. 4.* Quamvis alii Dd. communiter, & indiſtincte velint, Prælatum Ordinis habere juriſdictionem, ac poteſtatem cognoſcendi, & puniendi Religioſorum ſuorum, & conſequenter etiam Novitiorum delicta, etiam graviora, ſaltem, quæ depoſitionem ab Ordine non requirunt, idque non jure communi: ſed ex ſpeciali privilegio, aut conſuetudine, *Abb. in c. Cum contingat; 28. nu. 21. de foro comp. Azor. c. l. Navarr. lib. 2. conſ. 4. & 5. de foro comp. & in Comm. 2. de Regul. n. 63. lib. 6. c. 10. nn. 11. & 12.*

Secundo. Novitii gaudent etiam privilegio Canonis, *Si quis ſuadente; 29. cauſ. 17. q. 4.* ita ut excommunicationem latæ ſententiæ incurrat, ſi quis violentas manus in Novitium injiciat, prout expreſſe ſtatutum eſt in *c. Religioſi; 21. §. Quamvis de ſent. excom. in 6. Suar. tr. 3. lib. 5. c. 11. n. 13.* Tertio. Novitii, etiam nullo Ordine initiati, gaudent privilegio immunitatis a ſolvendis gabellis, & vectigalibus ex bonis patrimonialibus; quia admiſſi in Religionem ſunt pars ſaltem late ſumpta Communitatis Eccleſiaſticæ, adeoque tanquam perſonæ Eccleſiaſticæ reputari debent, *Sanch. cit. l. 6. c. 10.* Imo & aliis privilegiis Regularium uti poſſunt Novitii. *Pelliz. c. l. q. 5. nn. 12.* Denique poſſunt etiam Novitii abſolvi a caſibus reſervatis, & cum illis diſpenſari in votis, & in præceptis jejunii, & Feſtorum, & lucrari indulgentias Ordini conceſſas, *Caſt. Palao p. 3. diſp. 1. pun. 11.* & alii apud ipſum.

LXXVIII. Quæritur quarto. An Novitii e Religione dimitti poſſint, abſque juſta cauſa? Reſp. non poſſe, quia licet

ea ri-

Digitized by Google

ex rigore juſtitiæ Novitius ingrediens non obligetur, ad permanendum, nec Religio, ad illum retinendum: ex alio tamen capite, non poteſt Religio illum licite dimittere, ſine juſta cauſa; quia id foret contra debitam diſpenſationem Sacrorum Miniſteriorum, & adminiſtrationem, ſi ii, qui digni ſunt, & habiles ad Religionem, ſine juſta cauſa dimittuntur. At vero ingrediens Religionem, cum ſit ſui juris, & arbitrii, & libere de ſe diſponere poſſit, non tenetur in Religione permanere, dum in probatione eſt: In his enim, quæ non ad juſtitiam commutativam, ſed diſtributivam, vel charitatem pertinent, non eſt neceſſarium, ut detur mutua obligatio, *Suar. lib. 5. c. 11. n. 5. Pelliz. cit. c. 7. q. 16. n. 60.* His adde, quod ſuppoſitis omnibus requiſitis, tam ex parte recipiendi, quam ex parte Religionis, is qui poteſtatem admittendi habet, tenetur ex officio, & charitate petentem ingredi, admittere, ſi nulla ſubſit rationabilis cauſa excuſans, *Suar. Tit. 3. Lib. 5. c. 10. n. 28.*

§. VII.

De diſpoſitionibus, ſeu renunciationibus bonorum, quæ ante profeſſionem a Novitiis fieri ſolent.

LXXIX. Præmittendum primo. Nomine Renunciationis hic intelligitur diſpoſitio, de propriis bonis temporalibus, ſive ceſſio eorum facta in favorem tertii, non quidem revocabiliter (qualis eſt, quæ fit per Teſtamentum: vel aliam ultimam voluntatem, legatum, donationem cauſa mortis, hæc enim omni tempore a Novitio licite fieri poteſt, ut dictum ſupra *Tit. 26. Sect. 2. §. 3. n. 53. & ſeq.*) ſed irrevocabiliter ita ut ea retractari amplius non poſſit: etiam ante profeſſionem, ut ex infra dicendis patebit, *Sanch. lib. 7. mor. cap. 5. n. 13. & ſeq.*

Præmittendum ſecundo. Novitii non tenentur diſponere de ſuis bonis, iiſque renunciare, antequam emittant profeſſionem: quia nullum extat jus, eos cogens ad hujusmodi renunciationem faciendam, nec ulla etiam ratio efficax convincit, illam neceſſario fieri debere, & ideo ſi Novitii profeſſionem edant, non facta prius renunciatione ſuorum bonorum, in Ordine Religioſo ſucceſſionis capace, ipſe Ordo ſuccedit, alioquin vero hæredes eorum ab inteſtato, *Sanch. cit. lib. 7. c. 12. n. 4. Pelliz. t. 1. q. 2.* & dictum ſupra *Tit. 27. §. 3. num. 37. & ſeq.*

Præmittendum tertio. Quomodo Novitii de bonis ſuis diſponere, iiſque ante profeſſionem renunciare poſſint, extat Decretum Concilii Trident. *Seſſ. 25. de Regular. c. 16.* his verbis: Nulla quoque renunciatio, aut obligatio antea facta (id
„ eſt ante expletum probationis annum) etiam cum jura-
„ mento, vel in favorem cujuſcunque cauſæ piæ, valeat,
„ niſi cum licentia Epiſcopi, ſive ejus Vicarii, intra duos
„ menſes proximos ante profeſſionem, ac non alias intelli-
„ gatur effectum ſuum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione: aliter
„ vero facta, etiam cum hujus favoris expreſſa renunciatio-
„ ne, etiam jurata, ſit irrita & nullius effectus. Circa hoc Decretum multæ, & graves difficultates oriuntur, hoc loco breviter expediendæ.

LXXX. Quæritur igitur primo. Quænam renunciationes irritæ ſint, non ſervatam formam præſcriptam in dicto Decreto. Reſp. primo. Si donatio: ſeu renunciatio bonorum facta ſit, ante ingreſſum Religionis: ſed non intuitu ingreſſus, ſive ſine animo ingrediendi Religionem, quia donatio, ſeu renunciatio perinde fieret, etſi Religionem non ingrederetur is, qui donat, aut renunciat: tum talis renunciatio non ſolum jure antiquo: ſed etiam novo eſt valida; quia Concilium Trident. tantum prohibere voluit illas renunciationes, quæ fiunt intuitu ingreſſus Religionis, adeoque impediunt liberum egreſſum, tempore probationis: non autem illas, quæ fiunt independenter ab ingreſſu, nec liberum egreſſum impediunt, quia eodem modo fierent, etiamſi renuncians non ingrederetur, *Sanch. lib. 7. mor. c. 5. n. 2.* & alii Dd. communiter. Quamvis in dubio talis donatio, ſeu renunciatio præſumitur facta, intuitu ingreſſus Religionis, ſi in notabili quantitate ſit facta, ita ut profeſſione ſubſecuta, non valeat; quia non eſt veriſimile, quod velit quis ſe privare notabili parte bonorum ſuorum, niſi ob cauſam ſecuturæ profeſſionis, *Sanch. cit. lib. 7. c. 1. n. 6. & ſeqq.*

LXXXI. Reſpond. ſecundo. Probabile eſt quod renunciationes factæ ante ingreſſum Religionis, ſeu aſſumptionem habitus Religioſi, tamen intuitu ingrediendi, ſive fiant propter ingreſſum, tanquam cauſam principalem, & finalem, ita ut profeſſione non ſecuta, quæ donata ſunt, repeti poſſint, tanquam datum ob cauſam, cauſa non ſecuta: ſive fiant ob cauſam impulſivam ingrediendi, quia nimirum ingrediens abſolute quidem vult renonciare bonis, eaque donare, quamvis non donaret, niſi Religionem ingrederetur, qualis intentio præſumitur, ſi renunciatio, ſeu donatio non longo tempore ante ingreſſum facta ſit, probabile, inquam, eſt tales renunciationes, ſeu donationes comprehendi ſub Decreto Concilii, ideoque eas etiam juratas, ut docet *Navar. lib. 3. conſ. 82. h. t. Molin. tr. 2. de juſt. diſ. 139. n. 14. Leſſ. lib. 2. cap. 41. nn. 42. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 7. n. 7. Rodriq. Tom. 2. qq. Reg. q. 48. artic. 8.* Probatur, tum quia Concilium generatim, & abſolute loquitur de renunciationibus, factis ante duos menſes profeſſionem præcedentes, non reſtringendo ad eas, quæ factæ ſunt tempore Novitiatus, ergo ad illud tempus Decretum hoc non eſt reſtringendum. Tum quia etſi Concilium non loquatur expreſſe, niſi de renunciatione facta a Novitio, tamen finis hujus decreti, æque locum habet in renunciatione facta ante ingreſſum, ſeu Novitiatum, ſed intuitu illius; quia per illam æque tollitur Novitio libertas, ad egrediendum e Religione, ſi quidem non poteſt recuperare bona, etiamſi egrediatur, ſi renunciatio facta ante ingreſſum fuit valida, ac proinde talis renunciatio comprehenditur ſub Decreto Concilii, tanquam facta in fraudem illius, quod alias finem ſuum non conſequeretur. Nihilominus tamen contraria ſententia, quod renonciationes factæ ab exiſtentibus in ſæculo, ante ingreſſum Religionis: ſed intuitu illam ingrediendi, non comprehenduntur ſub Decreto Concilii, adeoque validæ ſunt, eſt etiam probabilis, quam tenent *Menoch. de arbitrar. judic. centur. 5. caſu 436. n. 4. Sanch. Lib. 7. cap. 5. num. 4. Vaſq. de Teſtam. c. 6. §. 21. dub. 12. nu. 50. & 51. Fagn. in c. pen. nu. 45. h. t. ex declar. Card. Concil.* Probatur, quia Decretum Concilii *in c. 16.* loquitur ſolum de renunciatione facta ab ingreſſo, ipſo tempore probationis: non autem de illa, quæ fit ab eo, qui adhuc degit in ſæculo, ut colligitur ex contextu, & connexione, *cap. 16. cum cap. 15.* in quo etiam ſolum eſt ſermo de eo, qui jam eſt ingreſſus Religionem, & profeſſionem non emiſit: deinde in *c. 16.* ita ſubjicitur, *nulla quoque renunciatio*, quæ verba cum ſint continuativa præcedentis cap. ut indicat particula *quoque*: idem non poſſunt aliter intelligi, niſi de eo, qui jam eſt ingreſſus Religionem, ſed profeſſionem nondum emiſit, *Menoch. c. l.* Deinde cum Decretum Concilii ſit correctorium Juris communis, auferens liberam facultatem diſponendi de propriis bonis, non debet extendi ad caſum ſimilem, non expreſſum, etiam ob paritatem rationis, juxta *c. Quæ a jure: 28.* & ibi: *Gl. de R. J. in 6.* & licet Lex etiam pœnalis, & exorbitans a Jure communi extendi poſſit ad alium caſum non expreſſum, ſi alias Lex illa fruſtraretur fine ſuo, uti ſumitur ex *c. Si Civitas; 24. de Sent. excomm. in 6. & c. 2. juncta Gl. V. Aliter facta de uſur. in 6.* id tamen ſolum procedit, ſi & ea, ad quæ fit extenſio, eummode comprehendi poſſint, ſub verbis Legis prohibentis: at in propoſito, verba Decreti Concilii non poſſunt adaptari renunciantibus, exiſtentibus adhuc in ſæculo; cum Concilium loquatur de Novitiis, qui habitum probationis ſuſceperunt, & ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ideoque ſub nomine perſonarum ſæcularium comprehendi non poſſunt, ac proinde etiamſi eadem ratio habet locum in renunciatione, non tamen Lex illa extendi poteſt, *Fagnan. in cit. c. pen. n. 42. & ſeqq. h. t.*

LXXXII. Reſpond. Tertio. Renunciatio facta a Novitio, etiam poſt XVI. annum ætatis, ſed ante duos menſes proximo præcedentes profeſſionem, & ſine licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii, comprehenditur ſub dicto Decreto Tridentino, & invalida eſt, ut docet *Rodriq. cit. qu. 48. art. 13. Sanch. lib. 7. c. 5. n. 7.* nam ratio Decreti illius æque habet locum in majore XVI. annis, atque in minoribus, ne ſcilicet impediatur libertas egrediendi e Religione, ſi totam, vel majorem partem ſuæ ſubſtantiæ, cui renunciavit, recuperare non poſſit. Idque colligitur etiam *ex continuatione cap. 16. cum cap. 15.* quæ in eo conſiſtit, ut ſicut nulla eſt profeſſio, facta ante annum novitiatus expletum, & ante XVI. ætatis expletum, ſecundum *dictum cap. 15.* ita etiam nulla ſit renunciatio facta a Novitio, ſine licentia Epiſcopi, & ante duos menſes proxime præcedentes profeſſionem, ſecundum *dictum cap. 16.* ſive fiat a Novitio ante XVI. ætatis annum: ſive poſt illum; quia in hoc cap. nulla ætas requiſita ad renunciationem præſcribitur: ſed ſolum requiritur, ut fiat intra bimeſtre proximum profeſſioni, ac proinde ſufficit ad valorem renunciationis, ut quis ſit in ea ætate, ut intra duos menſes profeſſionem emittere poſſit, adeoque ut expleverit XV. & X. menſes, neque enim continuatio, & ſimilitudo in Decretis continuatis debet eſſe in omnibus, *Sanch. cit. l. n. 8.*

LXXXIII. Reſp. quarto. Etiam renunciatio bonorum facta a Novitio, ſub conditione expreſſa, vel tacita, ſecuturæ profeſſionis, ita ut ea corruat, ſi profeſſionem non emiſerit, comprehenditur, ſub Decreto Concilii, adeoque ſine forma in eo præſcripta, eſt irrita, ut docet *Navarr. lib. 3. Conſil. 82. n. 2. & ſeqq. Sanch. cit. c. 6. nu. 27. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 7. n. 8. contra Molin. & Menoch.* Ratio eſt, tum quia etiam renunciatio facta, ſecundum formam præſcriptam in Decreto Tridentino, includit hanc tacitam conditionem, ut profeſſione non ſecuta, ea ſit omnino irrita, ut expreſſe ibid. decernitur, & tamen neceſſario fieri debet ſecundum illam formam: ergo ſimiliter requiritur, ut ſervetur illa forma, ſi fuerit facta ſub tali conditione expreſſa; quia taciti, & expreſſi idem eſt judicium, ut colligitur ex *l. 3. ff. de reb. cred.* & fruſtra exprimitur, quod tacite ſub intelligitur, cum pro expreſſo habeatur, uti ſumitur ex *l. fideicommiſſa; 21. §. Si filio; ff. de legat. 3.* Tum quia etſi renuncians libere poſſit exire, quia recuperabit bona, quibus renunciavit: non tamen ſine difficultate, quia exibit plerumque non ſine querela, & indignatione eorum, v. gr. conſanguineorum, quibus bona ſub conditione ſunt donata, ſcilicet ſecuturæ profeſſionis, ſi vero renunciatio facta ſit in favorem Monaſterii, hoc ſtudebit Novitium inducere ad profitendum, ne privetur bonis illius: alia vero ratio eſt, de teſtamento Novitii; quia hoc ſemper poteſt revocari, etiamſi maneat in Religione, at renunciatio ſub conditione ſecuturæ profeſſionis facta, non poteſt revocari, niſi per egreſſum Novitii e Religione, *Sanch. c. l. n. 27.*

LXXXIV. Cæterum ab hoc Decreto Concilii Tridentini excipiuntur Candidati, & Novitii Societatis Jeſu, nam renunciationes bonorum, ac juxium ab ipſis factæ conformiter Conſtitutionibus ejuſdem Societatis, videlicet vel ante ingreſſum in quamcunque cauſam piam, vel poſt primum probationis annum, vel etiam poſt edita vota ſimplicia, quandocunque Superior jubet, eos ſe abdicare ſuis bonis, ſine ulla ſpe illa bona recuperandi, validæ ſunt, non obſtante prædicto Decreto Concilii, *cit. c. 16.* in quo ibid. Societatem excepit ipſa S. Synodus ab illis, quæ in eo ſtatuta ſunt, videlicet ne renunciatio bonorum, niſi intra duos menſes proximos ante profeſſionem fiat, & ut finito tempore Novitiatus, Superiores Novitios ad profitendum admittant, vel ejiciant, ut colligitur ex illis verbis, *per hæc*, id eſt, ſupra dicta, S. Synodus *non intendit aliquid innovare, aut prohibere; quin Religio Clericorum Societatis Jeſu, juxta pium illorum inſtitutum & c. Leſſ. cit. c. 2. n. 41. Sanch. c. l. n. 9. Laym. cit. cap. 7. num.*

5. numer. 10. in fine, apud quos plura de hæc re videri poſſunt.

LXXXV. Quæritur ſecundo. Quinam contractus, vel actus comprehendantur nomine renunciationis in Decreto Concilii Tridentini: ita, ut ſi fiant ſine forma ibi præſcripta, ſint irriti? Reſpond. primo. Nomine Renunciationis hic imprimis comprehenditur donatio inter vivos, ita, ut irrita ſit, facta ſine forma in dicto Decreto præſcripta, *Molin. in cit. diſ. 139. n. 15. Monoch. c. l. n. 7. San. l. 7. mor. c. 5. n. 20.* Ratio eſt, tum quia donatio eſt quædam ſpecies renunciandi propriis bonis, a qua in effectum non differt: tum quia eſt quædam obligatio, cum donans obligetur ad rem donandam irrevocabiliter: tum quia finis hujus Decreti non minus habet locum in donatione, cum in utraque impediatur libertas Novitii ad egrediendum.

Excipitur primo. Si durante probatione, aliquid tribuatur, ſeu donetur Religioni pro victu, & veſtitu Novitii, prout excipit ipſum Concilium, *cit. c. 16.* Secundo. Si ultra victum & veſtitum, Monaſterio, vel certæ perſonæ etiam Laicæ donatio modica fiat, ſpectatis facultatibus Novitii, licet ſecundum ſe alias eſſet notabilis, prout colligitur ex illis verbis Concilii: *ne hac occaſione diſcedere nequeat, quod totam, vel majorem partem ſubſtantiæ ſuæ Monaſterium poſſideat, nec facile, ſi diſceſſerit, id recuperare poſſit*: ergo requiritur, ut donatio ſit facta in quantitate valde notabili, alioqui ceſſat finis Legis prohibentis donationem, & conſequenter etiam ipſa Lex, *Sanch. c. l. nu. 22.* Tertio. Si per modum eleemoſynæ aliquid tribuatur Monaſterio, dummodo non ſit magna: ſed modica, quæ libertati egreſſus obſtare non poteſt, *Sanch. c. l.* Ubi addit idem dicendum, ſi quid datum ſit pro convivio, dato in ingreſſu Religionis, vel ſi quid non magni momenti oblatum ſit DEO, aut Sanctis *Sanch. c. l. num. 28.* Quarto. Si parentes, vel amici Novitii ex propriis bonis aliquid etiam in magna quantitate tribuant, vel donent Monaſterio, in gratiam Novitii, ut ipſe benevolentius tractetur, vel facilius admittatur, valida eſt, donatio; quia in dicto Decreto Tridentini requiritur, ut donatio fiat ex bonis ipſius Novitii, alioqui enim ceſſat ratio Concilii, cum per donationem ex alterius bonis non minuatur libertas novitii ad egrediendum, quippe cum illa bona ad illum non pertineat, neque illa recuperare poſſit, ac debeat. *Suar. tr. 3. l. 5. c. 9. n. 16.* dummodo ea donatio fiat abſolute, non autem ut in legitimam portionem Novitii computetur: tunc enim ipſe Novitius, & non parentes Monaſterio donare cenſerentur, *Sanch c. l. n. 24. Laym. cit. c. 7. n. 5. in fine.*

LXXXVI. Reſpond. ſecundo. Sub nomine renunciationis prohibitæ Novitii ante duos menſes proximos profeſſionis, comprehenditur etiam datio mutui, ſi quid ſcilicet ex bonis Novitii tribuatur Monaſterio, ſub titulo mutui, quia non minus ex mutuo, quam ex alia largitione impediri poteſt libertas Novitii ad egrediendum: tum ob difficultatem, quæ ſæpe reperitur in recuperando eo, quod mutuo datum eſt: tum maxime, quia in tali mutuo virtualis quædam donatio includitur: non abſoluta, ſed ſub conditione, ſi Novitius perſeveret, tunc enim obligatio reddendi ex mutuo ceſſabit, *Suar. cit. c. 9. n. 16.* ubi addit idem dicendum eſſe, etiamſi a Monaſterio aliquod mutuum datum, ſine difficultate, recuperari poſſit: non enim ideo ceſſat prohibitio Concilii; quia ceſſante fine Legis in particulari tantum, non ceſſat obligatio Legis, apud quem plura de hoc legi poſſunt.

LXXXVII. Reſpond. tertio. Et ſub nomine renunciationis comprehenduntur omnes contractus lucrativi: non tamen omnes onerosi, ſed tantum illi, in quibus non tantundem recipitur, quantum datum eſt, hi enim ſine forma præſcripta in Decreto Tridentini inita a Novitio, ſunt irriti, ut ſi Novitius det pecuniam pro puella in dotem, pro qua nihil recepit; item ſi fidejubeat pro alio, etiam accepto pretio, quia expoſuit proprium patrimonium periculo jacturæ, abſque ſpe æqualis lucri, ſive quod tantundem recipiat, *Sanch. cit. lib. 7. c. 5. nu. 34.* Aliud vero eſt dicendum de contractibus reciprocis, in quibus mutuo aliquid datur, accipitur, nempe venditionis, permutationis, locationis &c. quia in his Novitius non fit pauper, nec quippiam perdit ex ſuis bonis; cum tantundem recipiat, quantum dedit, ideo in illis ceſſat ratio prohibitionis, ne Novitius, emiſſis bonis ſuis, vel magna eorum parte, cogatur profeſſionem emittere, *Sanch. c. l. n. 32.*

LXXXVIII. Quæritur tertio. Quæ ſolennitates requiruntur ad renunciationem, vel donationes Novitiorum. Reſp. In Concilio Tridentino *cit. Seſſ. 25. de Regular. c. 16.* duæ requiruntur, ut ſint validæ. prima, eſt, ut fiant cum licentia Epiſcopi (vel alterius Prælati, quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habentis, nullique Epiſcopo ſubjecti in ſuo territorio, *Sanch. lib. 7. c. 5. n. 68.*) vel ejus Vicarii Generalis, qui etiam hanc poteſtatem, dandæ licentiæ, poſſunt aliis delegare; quia ea jure communi eſt annexa perpetuo, non perſonæ: ſed dignitati, vel officio, adeoque eſt ordinaria, & delegari poteſt, *Sanch. c. l. nu. 73.* Verum hanc licentiam dare non poſſunt Prælati Regulares, licet exempti ſint, ut ex probabiliore ſententia docet *Rodriq. Tom. 2. qq. Tom. 2. qq. Regul. qu. 48. artic. 14. Sanch. c. l. n. 74. contra Navarr.* quia Concilium ſolam licentiam Epiſcopi, vel ejus Vicarii requiritur, non addendo, *vel alterius Superioris*, uti expreſſit in *cap. 5. ead. Seſſ. de Regul.* ubi ad ingrediendum Monaſteris Monialium, requirit licentiam Epiſcopi, vel alterius Superioris, nempe Prælati Regularis, ſi Monaſterium ſit exemptum. Et hic eſt unus ex caſibus, in quibus etiam Religioſi exempti ſubjiciuntur Epiſcopis. Requiritur autem prædicta licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii ad renunciationes Novitiorum, ut excludantur fraudes, metus, vel preces importunæ, quibus induci poſſet Novitius, ad relinquenda bona ſua Monaſterio, licentia enim Judicis tollit præſumptionem doli, & fraudis, *l. ult. ff. de eo quod met. cauſ. & cap. Rodriq. cit. l. Sanch. c. l. nu. 64.* Quamvis in quibuſdam Religionibus non ſit in uſu, ut licentia petatur ab Epiſcopo: ſed id per contrariam conſuetudinem ſit abolitum, ut notant *Rodriq. c. l. & Sanch. n. 25.* quod maxime procedit, ſi renunciationes ex neceſſitate fieri debeant, propter Ordinis Conſtitutiones, ut apud Mendicantes, *Laym. cit. c. 7. n. 14.* Porro prædicta licentia non debet peti in ſcriptis; cum nullam de ſcriptura mentionem faciat Concilium, neque tamen ſufficit, eam eſſe petitam, ſed requiritur etiam, ut ſit obtenta; quia non dicitur cum licentia fieri, quando ea ſolum eſt petita, nam, quando requiritur licentia tantum petita, id exprimi ſolet, ut in *c. Licet; 58. b. 1. Sanch. c. l. n. 77.* Debet autem ea licentia præcedere renuntiationem, quia requiritur ad valorem actus, niſi fieret ſub conditione, ſi poſtea Epiſcopus approbet; tunc enim ſatis eſt ut approbatio ex poſt facto ſuperveniat, *Sanch. c. l. n. 78.* Denique etſi non requiratur expreſſa licentia: ſed ſufficiat tacita, habita tamen ex ratihabitione de præſenti, quippe quæ requiritur ad valorem actus, neque ſufficit ratihabitio de futuro, *Sanch. c. l. num. 79.*

LXXXIX. Altera ſolennitas a Tridentino Concilio requiſita eſt, ut renunciationes fiant, intra duos menſes proximos ante profeſſionem, adeoque non requiritur, ut fiant integro bimeſtri ante profeſſionem: ſed ſatis eſt, illas fieri intra tempus illud bimeſtre, quamvis immediate, ante profeſſionem: nam finis, & ratio illius Decreti eſt, ut renunciationes fierent majore conſilio, & deliberatione, quæ major eſt, quo longius eſt tempus probationis, & profeſſioni propinquius, *Sanch. cit. c. 5. num. 80.* Imo valida eſt etiam illa renunciatio, quæ facta eſt a Novitio, intra illud tempus bimeſtre, etiamſi completa ætate legitima, & finito anno probationis, ex juſta cauſa differatur profeſſio, tum quia Lex ea, quæ frequentius contingunt, ſpectat, *l. Adeo; 5. ff. de Legib.* profeſſio autem frequentius fieri ſolet, completa debita ætate, & anno probationis, ideo Decretum Concilii præcipiens intra duos menſes proximos ante profeſſionem, fieri renunciationem, intelligi debet, de duobus menſibus proximis illi tempori, quo regulariter fit profeſſio. Tum quia talis renunciatio adhuc fit conformiter fini, ac intentioni Concilii, quæ fuit: ne Novitii temere, & inconſulte bonis ſuis renunciarent: ſed nonniſi poſtquam experti ſunt difficultates Religionis, quod utique ſupponitur, quando jam x. integris menſibus fuerunt in probatione, *Sanch. c. l. n. 82.*

Porro etſi non omnino improbabile ſit, quod ex diſpenſatione S. Pontificis, Novitius nono menſe, vel minor xvi. annis, profeſſionem facere poſſit, adeoque abbreviatum ſit tempus profeſſionis, alias jure præſcriptum, hoc caſu, etiam ſufficiet renunciationem bonorum fieri bimeſtri, ante illud tempus profeſſionis, adeoque intra menſem ſeptimum, & octavum, quia diſpenſatio etſi ſtricti juris ſit, extenditur tamen ad connexa, ut ex communi docet *Sanch. lib. 8. de matr. diſ. 1. n. 19.* Contrarium tamen probabilius eſt, nempe tali caſu non poſſe fieri renunciationem bonorum, intra bimeſtre illud præcedens profeſſionem: ſed debere fieri proxime ante profeſſionem videlicet eodem die, vel præcedente, ut docet idem *Sanch. cit. c. 5. n. 83.* Ratio eſt, quia cum in eo caſu non poſſit fieri renunciatio, tempore deſignato a Concilio, nempe intra xi. & xii. menſem anni probationis, quia profeſſio ex diſpenſatione anticipatur, & conſequenter etiam renunciatio bonorum anticipari debet, quippe quæ poſt profeſſionem amplius fieri non poteſt, ideo ſaltem curandum eſt, ut fiat proxime ante profeſſionem, ſicque Concilio derogetur, quam minimum fieri poteſt. Nec obſtat fundamentum contrariæ ſententiæ; quia diſpenſatio non extenditur ad acceſſoria ſeparabilia: ſed tantum ad inſeparabiliter connexa, ut docet *Sanch. cit. diſ. 1. n. 19. & an.* non eſt autem inſeparabiliter connexum, ut renunciatio bonorum fiat, integris duobus menſibus ante profeſſionem, cum Tridentinum, præſcribens illud tempus, agat, de profeſſione facienda, poſt legitimam ætatem impletam, & tranſactum integrum annum probationis: non autem de ea profeſſione, quæ fit in caſu extraordinario, & per diſpenſationem, de quo in præſenti agitur, ac proinde ea diſpenſatio non debet extendi ad aliud bimeſtre tempus, præcedens profeſſionem diſpenſative anticipatam, *Sanch. c. l.*

§. VIII.

Aliæ nonnullæ quæſtiones, circa renunciationes bonorum a Novitiis factas, proponuntur, & reſolvuntur.

XC. Quæritur primo. An Novitius poſſit renunciare hæreditati patris, vel matris adhuc viventis, ſine conſenſu illorum, & in favorem Religionis? Reſpond. primo. Tametſi renunciatio hæreditatis paternæ, vel maternæ nondum obtentæ: ſed in futurum deferendæ, ipſo jure ſit invalida, ſi facta ſit in favorem certæ perſonæ particularis, ut ea ipſi cedat, niſi conſenſus ejus, de cujus hæreditate agitur, accedat, iſque uſque ad mortem in ea voluntate perſeveret, *l. ult. c. de pact.* Vel niſi juramento fuerit firmata talis renunciatio, ſeu pactum, *c. Quamvis; 2. de pact. in 6.* valida tamen eſt hujuſmodi renunciatio, aut donatio, facta in favorem Religioſi Conventus, vel alterius Communitatis, ſeu Collegii, etiam non requiſito conſenſu ejus, de cujus hæreditate agitur, *Sanch. cit. lib. 7. c. 2. n. 54. & ſeqq. Laym. lib. 3. tr. 5. c. 7. n. 3. q. 2. limit. 3.* Ratio eſt, quia tum ceſſat periculum machinandi inſidias vitæ alienæ, ob quod prohibita eſt talis renunciatio, beneficium enim collatum Communitati, non cenſetur ſingulis conferri, cum ſinguli ſeorſum ſumpti non ſint Communitas. Si ergo ceſſare cenſetur periculum, ſeu votum captandæ mortis in omni Communitate, multo magis in Collegio Clericorum, de quibus nihil ſiniſtrum facile ſuſpicari licet, *c. Abſit; 14. junct. Gl. V. Siniſtrum. cauſ. 12. qu. 3.* præſertim vero in Conventu, aut Collegio Religioſorum, qui non cenſetur injuſte alienis bonis inhiare, cum propria propter Chriſtum reliquerint, *Laym. c. l.*

Reſpond. ſecundo. Poteſt Novitius, ante profeſſionem, renunciare hæreditati paternæ, vel maternæ, paciſcendo cum paren-

Digitized by Google

parente, ut in præmium hujus renunciationis, quam ipſe facit, in commodum ejuſdem parentis, hic aliquam pecuniæ ſummam teneatur applicare pio loco, aut Conventui, quam filius deſignat; quia cum talis reſignatio fiat ex quadam neceſſitate, propter Conſtitutiones Ordinis, uti ſit in Religionibus Mendicantium, & pactum adjectum nullam imponat obligationem filio: ſed ſolum parenti, non eſt credibile talem diſpoſitionem fuiſſe prohibitam in Decreto Concilii Tridentini, *Laym. c. l. qu. 5. n. 14.*

Reſpond. tertio. Poteſt Novitius, in favorem cauſæ piæ renunciare hæreditati, ſi quæ illi ante mortem, vel profeſſionem, undecunque obvenerit, verb. gr. ſi quæ hæreditas mihi obvenerit, volo, ut ea pertineat ad pauperes, vel ad hoc Monaſterium: tunc enim ſi hæreditas aliqua delata ſit Novitio ante ejus mortem, vel profeſſionem, etſi ab eo non fuerit adita, quia ignorabat mortem defuncti, cujus hæreditas ipſi eſt delata, Monaſterium, vel pauperes, quibus donatio facta fuit, hæreditatem illam delatam petere, & accipere poſſunt, *Laym. c. l. n. 13.* Ratio eſt, quia licet aliud jure Civili ſtatutum ſit, in *l. Quoniam 17. C. de jure deliber.* ubi dicitur, *Si quis ignorans mortis ſororis ſuæ*, adeoque non adita ejus hæreditate, *e vivis excedat, non tranſmittere hæreditatem illius ad hæredes ſuos*. Hæc tamen Conſtitutio, quippe Civilis, non habet locum in cauſis piis, in quibus procedi debet ſecundum jus naturale, gentium, & Canonicum, quo ſpectato, valida eſt talis renunciatio, ſeu donatio.

Reſp. quarto. Si Novitius hæreditati, ſive patris, ſive matris, vel alterius ſibi obventuræ renunciet, & de ea diſponat in favorem certæ perſonæ, vel etiam cauſæ piæ, v. g. Monaſterii, inſciis parentibus, vel iis, de quorum hæreditate agitur, & ſine conſenſu illorum, & ante delatam ſibi hæreditatem, adeoque ante mortem parentis, vel alterius, cui alia ſuccederet, ſi ſuperſtes eſſet, e vita diſcedat vel in Religione profeſſionem edat, tunc renunciatio, ſeu donatio illa omnino occurrit, ita ut nihil debeatur ei, in cujus favorem facta fuit, *Sanch. lib. 7. mor. c. 9. num. 25. Laym. c. l. num. 13. in fine*, & *n. 15.* Ratio eſt clara, quia nemo poteſt plus juris in alterum transferre, quam ſibi competat, *Reg. 79. in 6.* at in propoſito caſu, filius, vivente patre, aut matre, vel quocunque alio, de cujus hæreditate agitur, nullum habet jus ad bona illorum; cum viventis non ſit hæreditas, *arg. l. Qui ſuperſtites; 94. ff. de aquir. hæred.* Ergo ſi poſtea moriatur, vivente adhuc patre, vel matre, vel ſi profeſſionem edat, non poteſt hæreditatem, ſibi nunquam delatam, ad alios transferre; cum ſicut per mortem naturalem: ita etiam per mortem civilem, ſive profeſſionem omnino incapax ſit factus hæreditatis capiendæ, & conſequenter etiam illam tranſmittendi ad alios.

Reſp. quinto. Si Novitius renunciet hæreditati nondum delatæ, ſive acquiſitæ, abſolute, & poſtea profeſſionem edat in Religione, jus ſuccedendi habente, valet renunciatio, etiamſi Monaſterium non renunciaverit, ſive conſenſerit in Novitii renunciationem, ita ut excludatur ab hæreditate, poſt profeſſionem renuncianti delata, *Sanch. cit. lib. 7. c. 6. n. 2.* Ratio eſt, quia Monaſterium non ſuccedit, niſi quatenus Profeſſus ille, cujus perſonam repræſentat, jus habet ſuccedendi: ſed quando Novitius prius abſolute renunciavit hæreditati, nullum jus ſuccedendi habet, etiamſi profeſſionem non emiſiſſet, ergo nec Monaſterium jus nullum habet, quippe quod ſolum ſuccedere poteſt ex perſona ſui Profeſſi.

XCI. Quæritur ſecundo. An renunciatio bonorum, vel donatio a Novitio facta, ſecundum formam præſcriptam a Concilio Tridentino corruat, & effectum non habeat, ſi is moriatur, antequam profeſſionem emiſit, ſed invalidam? Reſp. primo. Probabilius eſt, quod renunciatio bonorum vel donatio facta a Novitio, etiam in favorem Monaſterii, vel cujuſcunque alterius, corruat, non ſolum, ſi profeſſio non ſit ſecuta; quia ipſe eſt egreſſus e Religione, eamque deſeruit ſed etiam, quia morte præventus profeſſionem non emiſit, *Rodriq. cit. quæſt. 48. art. 2. Sanch. cit. cap. 5. num. 49.* & alii apud ipſum. Ratio eſt, quia Concilium expreſſe dicit: *ac non alias intelligatur effectum ſortiri, niſi ſecuta profeſſione*; quæ verba cum ſint generalia, ſic intelligi debent, quod per illa ita intendit conſulere libertati Novitiorum, ne quacunque ex cauſa non profiteantur, liberam habeant facultatem diſponendi, de illis bonis, quibus renunciarunt, adeoque non ſecuta profeſſione, ex quacunque cauſa, renunciatio effectum non habeat. Et cum verba Decreti expreſſe requirant, ut renunciatio effectum non habeat, niſi ſequatur profeſſio, non ſufficit, conditionem hanc impleri æquipollenter, quia ſecuta eſt mors, quæ æquivalet profeſſioni, tanquam morti Civili: ſed ſpecifice impleri debet. Oppoſitum tamen etiam eſt probabile, quod ſi Novitius moriatur ante profeſſionem, renunciatio, ſeu donatio ab eo facta habet effectum, ut docet *Suar. Tomo 3. de Relig. lib. 5. cap. 36. num. 21.* quia cauſa, propter quam Concilium ita ſtatuit, eſt, ne minuatur libertas in profeſſione facienda, vel omittenda, quæ cum ceſſet, quando moritur etiam Novitius ante profeſſionem, videtur etiam ceſſare diſpoſitio Concilii.

Reſp. ſecundo. Ut renunciatio, vel donatio a Novitio facta, ſit firma, & effectum habeat, non ſufficit, ut profeſſio poſtea fiat: ſed requiritur, ut ſit valide emiſſa. *Sanch. cit. cap. 5. n. 55.* & alii apud *Barb. lib. 1. Jur. Eccleſ. c. 41. n. 238.* Ratio eſt, tum quia Concilium exigit, ut ſequatur profeſſio; verba autem debent intelligi cum effectu, adeoque ut ſequatur valide profeſſio; nam actum invalidum fieri, perinde eſt, ac ſi omnino non fieret: tum quia Concilium voluit conſulere libertati Novitiorum, ad egrediendum: at vero quando profeſſio eſt irrita, profitens vere adhuc eſt Novitius, & licite poteſt egredi, adeoq; renunciatio etiam, ſeu donatio non eſt firma, nec effectum habet, alioquin poſſet impedire liberum egreſſum Novitii, quod eſt contra mentem Concilii. Porro ratificata poſtea profeſſione, quæ invalide fuit emiſſa, cenſetur quoque ratificata renunciatio, niſi profeſſio fuerit invalida, ob defectum legitimæ ætatis; tunc enim ſicut profeſſio, ita etiam renunciatio ſit nulla, ſi renuncians necdum explevit xv. annos, & x. menſes, ideoque cum ab initio fuerit nulla, non poteſt poſtea confirmari, vel convaleſcere, per ſupervenientem legitimam ætatem, & aliam profeſſionem validam, *Sanch. c. l. nu. 56. Pellix. in man. Regul. tr. 2. c. 9. qu. 22. num. 49. & 50.*

CXII. Quæritur tertio. An renunciatio bonorum facta a Novitio, ſecundum formam Concilii Tridentini poſſit ab illo, ante profeſſionem, revocari, ſi velit permanere in Religione? Reſp. non poſſe, ut docet *Sanch. cit. c. 5. n. 58.* Ratio eſt, tum quia ſi talis renunciatio poſſet revocari uſque ad profeſſionem, ea fieri poſſet, quocunque tempore Novitiatus ſine forma præſcripta a Concilio Tridentino quod ideo requirit certas ſolennitates, quia renunciatio, ſeu donatio ſtatim eſt irrevocabilis: niſi deficiat conditio, ſub qua facta eſt, videlicet ſi profeſſio ſecuta non fuerit: tum quia non tantum contractus oneroſi: ſed etiam lucrativi conditionati, adeoque donatio conditionata non poteſt revocari pendente conditione; quia ex omni contractu conditionali non minus oritur obligatio in ſpe, id eſt, poſito quod eveniat conditio: quam ex contractu puro, & abſoluto oritur obligatio in re, & abſoluta, quia uterque contractus in ſuo ordine, & gradu eſt perfectus. Cum ergo renunciatio Novitii contineat in ſe tacitam conditionem, ut non habeat effectum, niſi ſecuta fuerit profeſſio, ea non poteſt revocari ab ipſo Novitio, ſi velit permanere in Religione, ſiquidem ſemper interea, priuſquam profeſſio facta eſt, pendet conditio, ſub qua facta eſt renunciatio.

XCIII. Quæritur quarto. An renunciatio, ſeu donatio bonorum facta, intuitu ingrediendi Religionem, vel etiam poſt ingreſſum; a Novitio minore xxv. annis, ſine auctoritate Curatoris, & Decreto Judicis, aliiſque ſolennitatibus, Jure Civili, alias requiſitis ad diſpoſitionem minoris, ſit valida? Reſpond. affirmative, etiamſi in favorem perſonæ privatæ ſit facta, *Sanch. lib. 7. mor. c. 6. numer. 29.* Probatur, quia in *c. De his; 4. de ſepult.* dicitur, de volentibus tranſire ad loca Religioſa, liberum eſſe eis tunc bona ſua, non tantum Religioſis, ſed etiam quibuslibet privatis conferant perſonis. Ubi notandum, quod τὸ *liberum* importat idem, quod ſine Superioris, vel alterius auctoritate, licentia, ac diſpenſatione, ut tradit *Gl. recepta in Clement. 2. V. Libere de jure Patron. & in Clem. fin. V. Libere de ætat. & qualit.* Imo etiam importat nullius contradictionem, vel juris impedimentum obſtare, ut tradunt Dd. apud *Sanch. c. l.* Idque etiam colligitur ex *Auth. de Monachis §. Illud quoque, collat. 1.* ubi conceditur volentibus ingrediendi Religionem licentia; ut ſuis bonis uti id eſt, de illis diſponere poſſint, quocunque voluerint modo, per quæ verba removentur omnes Legis, ſeu juris ſolennitates, ut conſtat ex *l. 1. ff. de Teſtament. milit. & l. 1. C. de SS. Eccleſ.*

SECTIO III.

De Profeſſione Religioſa.

§. I.

Quid ſit Profeſſio Religioſa, & quotuplex?

XCIV. Aſſertio 1. Profeſſio dupliciter accipi poteſt, ut notat *Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 1. n. 1.* Primo Generaliter, & late, pro actu illo, quo is, qui vult fieri Religioſus, ſtatum Religionis publice, ſolenniter, & firmiter aſſumit, ſive Profeſſio fiat per vota ſolennia abſolute, ac irrevocabiliter (quomodo regulariter, & ordinarie fit in plerisque Religionibus) ſive per vota ſimplicia, & dependenter ab aliqua conditione, quæ proinde diſſolvi poteſt, ut eſt emiſſio votorum ſimplicium in Societate Jeſu, poſt biennium probationis, facta, ut dictum ſupra *num. 9. & 10. h. t.* Et in hac generali acceptione Profeſſio, formaliter loquendo, eſt contractus, non mere humanus: ſed Religioſus, & Sacer, per quem homo voluntarie ſe tradit Deo in Religione approbata, quoad certum modum, ſeu inſtitutum vivendi, & quidem editis tribus votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ: idque interveniente Prælati Regularis acceptatione, qui dictam traditionem, nomine DEI, acceptet: quæ deſcriptio colligitur ex iis, quæ fuſe tradit *Suar. cit. lib. 6. cap. 2. num. 4. & ſeqq.* Et quidem quod inprimis ad ſubſtantiam Religioſæ Profeſſionis requiratur prædicta traditio, inde probatur; quia ſola vota Religionis non ſufficiunt ad conſtituendum ſtatum Religioſum, ſi quidem poteſt quis privatim ea edere, & tamen non ideo erit Profeſſus, vel Religioſus: ſed requiritur inſuper, ut ſe privet jure, quod habet in ſeipſum, quoad actiones, & bona ſua, illudque transferat in alium, ſcilicet in Religionem, vel Prælatum ejus, ut tradit *Suar. cit. lib. 6. cap. 2. num. 6.* Idque propter DEUM, cui ſpecialis obligatio ex illa oritur, & aquiritur, Ideoque Profeſſio non eſt pactum, vel donatio mere humana: ſed Religioſa, & Sacra; quia principaliter fit DEO licet mediate ſolum; talis enim promiſſio, ac traditio immediate fit ipſi Religioni, ſeu ejus Prælato, *Suar. cit. loco num. 14.* Deinde quod præter illam traditionem, requiratur etiam ad Profeſſionem promiſſio per tria vota: inde conſtat; quia hæc ſunt de eſſentia ſtatus Religioſi, ut ſupra probatum, & per conſequens etiam de eſſentia Profeſſionis, per quam quis formaliter conſtituitur in ſtatu Religioſo, *Suarez cit. l. num. 12.* Denique quod etiam requiritur acceptatio a Prælato Regulari, facta nomine DEI, conſtat ex *cap. Ad Apoſtolicam; 16. hoc tit.* ubi dicitur: *Si Converſus, ſeu Novitius profeſſionem emittat, & Abbas acceptet oris obligationem*, eoque ordinari probationem, ut ſe invi-

cem

tem experiantur, adeoque Profeſſio traditionem Profitentis & acceptationem Prælati admittentis eſſentialiter requirit, *Suar. cit. cap. 2. num. 5.*

Secundo. Accipitur Profeſſio ſtricte pro illa, quæ fit per vota ſolennia, omnino abſolute, & irrevocabiliter ex utraque parte, prout ordinario, & fere ſemper fieri ſolet: & de hac potiſſimum hic nobis ſermo erit, ſive tria illa vota expreſſe emittantur: ſive implicite ſolum, ut mox dicetur, *Suar. cit. cap. 2. num. 12. & 13.*

XCV. Aſſertio 2. Profeſſio Religionis duplex eſt, una expreſſa, altera tacita. Expreſſa eſt, quæ fit verbo, vel ſcripto, vel utroque ſimul. Tacita eſt, quæ fit ſine voce, & ſcriptura, exercendo unum, vel plures actus Profeſſorum proprios, & utraque eandem obligationem parit, *Sanchez lib. 5. moral. cap. 3. n. 1.* & alii Dd. communiter. De priori nunc agemus, de poſteriore vero poſtea.

§. II.

Qua forma, ſeu modo Profeſſio expreſſa fieri poſſit, vel debeat?

XCVI. Aſſertio 1. Profeſſio Religionis expreſſa poteſt emitti: non tantum verbis (prout regulariter fit) ſed etiam ſcripto, aut nutibus, ſeu ſignis; quia nullibi reperitur jure ſtatutum, quod neceſſario per verba fieri debeat, niſi vi Inſtituti, vel Regulæ verba requirantur, *Sanchez libr. 5. cap. 3. num. 2.* Quare mutus a natura, qui deinde etiam ſurdus factus eſt, poteſt Profeſſionem emittere, modo ſcripto, vel nutibus conſenſum exprimere valeat, ſicut etiam talis contrahere poteſt matrimonium carnale, *Azor par. 1. Inſtitution. lib. 12. cap. 4. quæſt. 1. Sanchez citat. loco.* Ubi addit, quod ſi mutus ſimul ſit cæcus a natura, eſt incapax Profeſſionis; quia ſolis ſignis edoceri poteſt, quid ſit Profeſſio, quæ percipere nequit, ſi ſimul cæcus ſit: Idemque eſt, ſi quis ſimul ſit cæcus, & omnino ſurdus; quia talis ſolis verbis poteſt edoceri, quæ nequit percipere, ſi ſimul ſurdus ſit, niſi antequam fieret ſurdus, didicerit, quid ſit Profeſſio, *Sanch. l. n. 2.*

XCVII. Hinc infertur, quod ad valorem Profeſſionis expreſſæ, nec Scriptura, nec certa verborum forma requiratur: ſed ea quibuslibet verbis, vel aliis ſignis traditionem perſonæ profitentis ſignificantibus, & viciſſim acceptationem Religionis, ſeu Prælati ejus nomine, fieri poteſt, prout ſumitur ex *cap. Porrectum; 13. hoc tit.* ,, Ubi Canonicus ,, quidam voverat, ſe Monachum fore, & poſtea in mor- ,, bum incidens, cum timeret, ne voto non expleto, de- ,, cederet, junctis manibus, ſe tradit Abbati in Monachum ,, & in Fratrem. Super hoc caſu conſultus Papa Clemens ,, III. reſpondet, quod cum Monachum non faciat habitus, ,, ſed Profeſſio Regularis: ex quo iſte Canonicus ſe tradi- ,, dit Abbati in Monachum, ac Fratrem, & ab eodem re- ,, ceptus eſt, talis compelli debet, ut Monachus fiat, vel ,, maneat, & reddat Domino, quæ promiſit.

Porro duplex eſt intellectus hujus cap. ut notat *Gl. hic V. Profeſſio, & Abb. num. 13. & 14.* Unus eſt, quod iſte Canonicus fecerit tantum votum ſimplex intrandi Religionem, & profitendi, ideoque compelli debet, ut intret, & Monachus fiat. Alter, & verior intellectus, ſeu explicatio hujus cap. eſt, quod dum iſte Canonicus ſe tradidit Abbati in Monachum, & Fratrem, & ab eodem receptus eſt, Profeſſionem ſaltem tacitam emiſiſſe cenſetur, licet non expreſſerit formam conſuetam, ideoque compelli debet, ut Monachus fiat, id eſt, perſiſtat; & maneat. Idque patet tum ex eo; quia ſi iſte Canonicus emiſiſſet tantum votum ſimplex ingrediendi Religionem, non recte diceretur de eo, quod ſe reddidit, hoc eſt, tradidit poteſtati Abbatis, quod non fit, niſi per ſolennem profeſſionem, per quam quis ſe tradit Abbati, tanquam ſubditum, eique promittit obedientiam Religioſam: Tum etiam ex utraque ratione in hoc cap. ſubjuncta, ſcilicet, quod habitus non faciat Monachum ſed Profeſſio Regularis, & quod a convertendo votum ſit emiſſum, & ab Abbate receptum, hæc enim conveniunt Profeſſioni tantum, quæ cum pendeat, non ſolum ex voluntate Profitentis: ſed etiam alterius recipientis, ad ſui valorem requirit, ut recipiatur ab eo, qui habet poteſtatem incorporandi Religioni, ſive ad illam admittendi; non autem convenit ſimplici voto, ingrediendi Religionem, quod pendet ex voluntate ſolius voventis, nec indiget alterius receptione. Tum denique, quia Canonicus iſte prius vovit, ſe fore Monachum, ac deinde morbo correptus, voluit reddere Deo, quod promiſerat, ne voto non expleto, decederet: at ſi tradendo ſe in Monachum, Profeſſionem non emiſit, prius votum non explevit: ſed ei ſolum aliud votum ſimplex adjecit, quod abſurdum eſt dicere, *Fagnan. in cit. cap. Porrectum; nu. 40. & 3. ſeqq.*

XCVIII. Notandum hic præterea primo, quamvis ad valorem Profeſſionis non requiratur ſcriptura, ut dictum, & patet ex *cit. cap. Porrectum*, juxta probabiliorem explicationem, per ſcripturam tamen fieri ſolet, ac debet, prout præcipitur in *cap. ult. cauſ. 20. quæſt. 1.* & tradit *Gl. ibid. Verſ. Scriptis*, ut ſcilicet de illa authentice conſtet per propriam ſubſcriptionem, vel ſubſignationem, ſi quis ſcribere neſciat, *Sanch. lib. 5. cap. 3. num. 5.* Ubi *num. 6.* ait, quod tacite Profeſſus poteſt compelli, ut expreſſe profiteatur per ſcripturam, per quam poſſit ejus Profeſſio probari. Imo juxta communem Eccleſiæ conſuetudinem, ſoleat vota Profeſſionis, non tantum ſcribi, ſed etiam ex ſcripto publice legi, teſte *Suar. tom. 3. lib. 6. cap. 12. num. 4.* Idque in Societate noſtra eſt eſſentiale, ut habetur *par. 5. Conſtitut. c. 3. in declarat. lit. A.* & notat *Sanch. cit. loco* Porro licet jure communi non requiratur, ut Profeſſio fiat coram teſtibus, ideoque etiam ſine illis valida ſit; quia nihil de hac re decretum repetitur: ut tamen convenienter fiat, requiritur, ut coram ſufficientibus teſtibus fiat, ſpectata natura contractus, per quem aſſumitur ſpecialis ſtatus Eccleſiæ, ideoque ita fieri debet, ut de illo poſſit Eccleſiæ conſtare, *Suar. cit. loco num. 5.*

Notandum ſecundo. Etſi ad Profeſſionis valorem certa verborum forma non requiratur, debet tamen illa ſervari, quæ in Regula præcipitur, vel in Ordine conſueta eſt, ita tamen ut licet aliis verbis fiat Profeſſio, quam in Regula præſcribitur, ea non ideo ſit irrita: ſed quibuscunque verbis, vel ſignis ſignificantibus traditionem ſui per vota ſubſtantialia Profeſſio fiat, illa valida eſt niſi in Regula a Sede Apoſtolica approbata exprimatur, Profeſſionem alia forma factam, eſſe irritam, *Azor p. 1. lib. 12. c. 5. q. 7. in fine, Sanch. cit. c. 3. n. 4.* quia Eccleſia non minus circa Profeſſionem: quam circa matrimonium, impedimenta dirimentia ſeu conditiones, quæ ſiunt de forma ſubſtantiali illius, ſtatuere poteſt, *Joan. Andr. in cit. c. Porrectum; num. 3.*

Notandum tertio. Forma profitendi, juxta diverſa Ordinum inſtituta, varia eſt, interdum enim tria ſubſtantialia Religionis vota exprimuntur, quandoque ſola obedientia, ſecundum Regulam promittitur (quoad ea ſcilicet, quæ ut præcepta continentur in Regula) aliquando ſtabilitas, & converſio morum, ſecundum Regulam, in qua paupertas, & caſtitas continentur, *Azor cit. lib. 12. c. 4. q. 2. Suar. cit. lib. 6. c. 12. n. 6. Sanch. cit. c. 3. num. 3.*

XCIX. Notandum quarto. Valida eſt Profeſſio Religionis, etiam non ſuſcepto habitu Religioſo, & Profeſſorum proprio; quia habitus Monachum non facit, ut dicitur in *cit. c. Porrectum; h. t.* ſed ſola Profeſſio Regularis, expreſſa, vel tacita, *c. unic. de voto in 6. Gl. in cit. c. Porrectum; V. Non faciat*, quæ reſultat quandoque ex habitus Religioſi ſuſceptione, ſeu delatione, & ob illam facta præſumitur *juxta c. Conſtitution. h. t. in 6.* Nam Profeſſio conſiſtit in ſui traditione Religioni, & acceptione ejuſdem per votum ſolenne: habitus vero Religioſus, etſi ſoleat eſſe plerumque ſignum hujus traditionis, & conſequenter etiam Profeſſionis: non tamen res ſignata, videlicet Profeſſio, pendet ab hoc ſigno, quoad ſui valorem & ſubſtantiam. Et hinc neque Religioſi habitus ſuſceptio, aut geſtatio ſemper eſt certum ſignum Profeſſionis, nam ſi quis etiam longo tempore portet habitum Religioſum extra Monaſterium, ſive Religionem, non cenſetur Profeſſus ut notat *Gl. in Clem. 2. V. In aliqua; h. t. arg. illius Text.* quia tunc ceſſat præſumptio tacitæ Profeſſionis; nam ſi voluiſſet Profeſſionem emittere, intraſſet Monaſterium, *Fagnan. in c. Porrectum; nu. 13.*

Idque ſumitur etiam ex *c. Ut Clerici; 3. h. t.* quod habetur ,, in *Concilio Toletano IV. c. 54.* Ubi ſtatuitur, ut Clerici, qui ,, ſe habitu & nomine Monachos fingunt, cum non ſint, cor- ,, rigantur, & compellantur, ut vel veri Monachi ſint, (id ,, eſt, fiant, profitendo Regulam Monachorum) aut veri Cle- ,, rici remaneant, dimiſſo habitu Monachorum, *Gl. fin. hic & ,, Innoc. ib. & Joann. Andr. in fine & Abb. n. 3. hoc cap.* intelligunt, & explicant de illis Clericis ſæcularibus, qui non volentes profiteri, extra Monaſterium & Congregationem Monachorum habitum monachalem geſtant: nam illi, quamvis habitum deferant, non ſunt tamen obſtricti Religioni: ſed compellendi ſunt a Prælatis Eccleſiaſticis, ut vel profiteantur Religionem, vel habitum Religioſum exuant: quanquam idem *Abb. & alii hoc cap.* etiam intelligant, de illis Clericis, qui expreſſe proteſtati ſunt, quod per habitus Religioſi geſtationem non intendant profiteri Religionem, ideoque non potuit præſumi tacita Profeſſio, quæ alias ex annali habitus delatione præſumitur, niſi facta ſit proteſtatio contra illam de qua infra.

C. Aſſertio 2. Profeſſio expreſſa poteſt fieri, etiam per Procuratorem, niſi Ordinis Regula contrarium ſtatuat, *Azor. cit. l. 12. c. 5. q. 5. Rodriq. tom. 3. qq. Reg. q. 17. art. 33. Suar. cit. c. 12. n. 22. Sanch. cit. c. 3. n. 7.* Ratio eſt, quia per Procuratorem fieri poſſunt omnia, quæ non ſpecialiter per illum fieri interdicta ſunt, *leg. 1. §. Uſus; ff. de Procurat. cap. Poteſt quis 68. de R. J. in 6.* at nullibi ex iis actibus, qui per Procuratorem fieri poſſunt, reperitur excepta Profeſſio Religioſa, ut conſtat ex *Gl. in l. Pomponius 40. ff. de procur. & Gl. in c. Qui ad agendum 4. V. Vel paciſci eod. in 6.* Ubi inter caſus exceptos non numeratur Profeſſio. Quare ſicut matrimonium, etſi per ſe ſit indiſſolubile, per Procuratorem contrahi poteſt, ita etiam Profeſſio emitti. Requiritur tamen, ut valida ſit Profeſſio per Procuratorem nomine abſentis emiſſa, ut ſpeciale mandatum habeat ad Profeſſionem emittendam, & quidem in Religione determinata, neque enim ſufficit mandatum generale ad profitendum in quacunque, niſi certa Religio exprimatur, ſaltem verbo, vel per epiſtolam, aut nuncium, etſi in mandato ſcripto non fuerit expreſſa: quamvis *Suar. c. l. n. 23.* putet, de rigore hanc conditionem non requiri. Secundo, ut Procurator per ſeipſum, nomine alterius, Profeſſionem edat; non enim poteſt alium ſubſtituere ad hunc actum Profeſſionis, niſi hoc ſpecialiter ipſi ſit conceſſum. Tertio, ut tempore, quo fit profeſſio per Procuratorem, ejus poteſtas non fuerit revocata, quamvis per ſolum actum internum, vel per factum contrarium, & etiam ignorante Procuratore revocationem; requiritur enim, ut conſenſus exiſtat principalis, ſeu Profitentis, quando fit Profeſſio, vel ſaltem, ut non fuerit revocatus. Quarto, ut conſtitutio Procuratoris non ſit gravi metu extorta, *Sanch. c. l. n. 8. & aliis cit.* Hinc ſequitur, quod Profeſſio etiam ab abſente per litteras fieri poſſit, ſicut matrimonium, *Suar. cit. loc. nu. 23.*

CI. Aſſertio 3. Profeſſio expreſſa fieri poteſt, non tantum abſolute: ſed etiam ſub conditione, ſive de præſenti, vel præterito, quæ non ſuſpendit actum, ſive etiam ſub conditione proprie dicta, pendente ex eventu contingenti, v. gr. promitto paupertatem, caſtitatem, & obedientiam perpetuam, ſi pater meus intra 8. dies conſenſerit, ſicut poteſt ſub tali conditione iniri matrimonium. Quare tali caſu Profeſſio, impleta conditione, erit valida, modo ante

con-

Digitized by Google

conditionis eventum conſenſus non fuerit revocatus: deficiente autem conditione etiam ipſa Profeſſio corruit; quia intentio ſic profitentis non alia fuit, quam dependenter ab illa conditione ſe obligare, *Sanch. lib. 5. c. 4. num. 87.* An autem tali caſu, eveniente conditione, ſtatim valeat Profeſſio, ſine novo conſenſu profitentis, & Religionis acceptantis, id pendet ex illa quæſtione, an matrimonium ſub ſimili conditione initum, poſt ejus eventum, valeat, ſine novo conſenſu. Affirmat *Sanch. c. l. nu. 88.* negat *Suar. cit. c. 12. num. 18. de quo alibi.*

Excipi debet, niſi conditio adjecta ſubſtantiæ ſtatus Religioſi repugnet, tunc enim irrita eſt Profeſſio, v. g. ut liceat bona ſua retinere, tanquam propria, & independenter a voluntate Prælati, *Silveſt. V. Religio; 5. q. 7. Azor. cit. lib. 12. c. 5. q. 2. Sanch. cit. c. 4. nu. 92. Suar. cit. c. 12. num. 14.* Ratio eſt, quia deficiente parte ſubſtantiali contractus, videlicet conſenſu, non poteſt valere contractus, & conſequenter neque Profeſſio, *c. Tuas nos; 26. de ſponſal.* Idem habeatur ſtatutum de matrimonio in *c. ult. de condit. appoſ.* at quoad matrimonium ſpirituale, nempe Profeſſionem valet argumentatio. Plura de hac re videri poſſunt apud Dd. citt.

CII. Cæterum prædictis addendum, non requiri ad valorem, & ſubſtantiam Profeſſionis, ut fiat in Eccleſia, vel Monaſterio, ſive intra Clauſtrum Religionis: ſed ea poteſt extra fieri, ubicunque, etiam in lectu, cum nihil de loco reperiatur jure ſtatutum, *Abb. in c. Sicut; 17. nu. 3. h. titul. Suar. cit. lib. 6. c. 12. nu. 24. Sanch. cit. c. 3. nu. 12.* Poteſt etiam Profeſſio fieri quocunque tempore, ſive matutino, ſive veſpertino, *Pellizar. in man. Regul. Tract. 3. c. 2. q. 27. num. 34.* Ratio eſt, quia hæ circumſtantiæ ſunt valde extrinſecæ, idenque nulla fuit ratio, cur tanquam eſſentiales requirerentur, *Suar. c. l.* Denique etiam infirmitas corporis non impedit, quo minus valida ſit Profeſſio, ut colligitur ex *cit. c. Porrectum; h. t.* & notat *ibid. Abb. numer. 2.* Ideoque etiam in articulo mortis valide emitti poteſt Profeſſio, dummodo Profitens integrum habeat judicium, ut patet ex *c. Sicut; 15. juxta Gl. V. Extra mentem; h. t.*

§. III.

Quibus modis fieri poſſit Profeſſio tacita Religionis?

CIII. Præmittendum ex *Gl. in Clement. 2. V. Deinceps; h. t. & Abbate in c. Ex parte; 22. num. 3. h. t.* triplicem eſſe habitum Novitiorum. Primus eſt diſtinctus, ut quia alio habitu utuntur Novitii, alio Profeſſi: & hic rurſus ſubdividitur in patenter, ſeu manifeſte diſtinctum, & latenter diſtinctum: diſtinctus patenter habitus eſt, qui vel colore differt, ut quia v. g. Novitii album, Profeſſi nigrum habitum portant: vel ſciſſura, ut in Ordine Minorum Novitij portant tunicam, ſine aſſuto capucio, Profeſſi cum illo: vel forma ſeu figura, *cit. Clement. 2. h. t.* ut ſi Novitij deferant breviorem habitum, vel cum exteriori ſigno appenſi panniculi. Habitus latenter diſtinctus eſt, quando veſtes Novitiorum non benedicuntur, Profeſſorum vero benedicuntur, *c. pen. h. tit.* Secundus eſt habitus indiſtinctus, ſeu communis, ut quia Profeſſi, & Novitij geſtant eundem habitum, ſine omni diſtinctione patente, & latente. Tertius eſt habitus indiſtinctiſſimus, ſive communiſſimus, quando ſcilicet, non ſolum Profeſſi, & Novitij: ſed etiam alii cum illis in communi viventes ſimili veſtitu utuntur ut Clerici, qui ſunt Capellani Monachorum, & Laici adminiſtri; qui Monachi, vel aliis Religioſis inſerviunt.

CIV. Quæritur nunc primo. Quibus modis, ſpectato Jure Canonico Decretalium, fieri poſſit Profeſſio tacita? Reſp. tres communiter modi aſſignari ſolent, ut tradunt *Azor. p. 2. l. 12. c. 4. q. 3. Sanch. lib. 5. mor. c. 3. n. 19. & ſeqq. Laym. lib. 4. tr. 5. c. 5. nu. 2. & alii Dd. communiter.* Primus eſt, ſi quis ſciens, & ſponte habitum proprium Profeſſorum, & patenter diſtinctum ab habitu Novitiorum ſuſcepit, & per triduum geſtavit, is tacite Profeſſus cenſetur, prout ſumitur ex *c. Ad noſtram; 8. h. t.* Nam cum intellexiſſet Alexander III. quod quidam Eremitæ pueros quoſdam ſuaſionibus induxerunt, ut ſtatim Religionis habitum in eorum Monaſteriis ſuſciperint, & quibus unum T. nomine, ſtatim pœnituit, quod habitum induiſſet, qui puellam quandam ſibi ſub juramento deſponſavit: ſed Eremitæ noluerunt permittere, ut illam in uxorem duceret. Ad hoc reſpondet Papa & mandat cuidam Canonico a ſe delegato, ut ſi conſtiterit, quod dictus T. ante completum XIV. annum, ſuſceptum Religionis habitum depoſuerit, aut ſi poſt XIV. annum, habitum ſine probatione ſuſceperit, & intra triduum depoſuerit, eum ab impetitione Eremitarum liberum pronunciet, & uxorem, quam ſe ducturum juravit, poſtquam exivit e Monaſterio, libere ducere permittat, ſi alia cauſa rationabilis non obſtet. Ex quo per ſenſum contrarium infertur, quod ſi prædictus T. poſt pubertatem completam, habitum Religionis per triduum geſtaſſet, non potuiſſet uxorem ducere; quia cenſeretur tacite Profeſſus, *Abb. hic num. 3. not. ult.* Ratio eſt, quia dubitari poteſt, quo animo, ſeu intentione facta ſit talis habitus ſuſceptio, ideo jura requirunt, ut per triduum habitus Religionis proprius ſit geſtatus, antequam præſumatur, quod animo profitendi fuerit ſuſceptus ille habitus, quod triduum non requiritur in Profeſſione expreſſa, ſeu verbali, quippe in qua ab initio conſtat de intentione profitendi, *Gl. hic V. Statim pœnituit, & Abb. nu. 4.*

CV. Similiter in *c. Is qui, 9. in princ. h. t. in 6.* ſtatuitur, „quod is, qui ante XIV. ætatis annum (completum) Religionem ingreſſus fuit, infra ſequentem annum (ſcilicet XV. ætatis ſuæ, adeoque poſt pubertatem adeptam) libere egredi, & ad ſæculum redire poteſt: Niſi poſtquam XIV. annum complevit, Profeſſionem expreſſam faciat in anno ſequenti (nempe XV.) vel habitum Religionis ſuſcipiat, qui dari profitentibus, conſuevit, vel Profeſſionem a ſe prius (hoc eſt, ante XIV. annum) factam, expreſſe ratam habeat. Ratio eſt, quia licet Novitius per plures annos ſteterit in Religione, ante pubertatem, niſi tamen fecerit Profeſſionem expreſſam, poſt pubertatem, vel tacitam, per ſuſceptionem habitus Profeſſorum, vel Profeſſionem factam, ante annum XIV. ratificaverit expreſſe, vel tacite, libere reverti poteſt ad ſæculum, *Franc. hic nu. 2. & 3.*

CVI. Porro circa primum hunc modum tacitæ Profeſſionis: Notandum primo, ſi quis olim, ante annum probationis exactum, per ſpontaneam ſuſceptionem habitus Religioſi, ſeu proprii Profeſſorum, ac diſtincti ab habitu Novitiorum, tacitam Profeſſionem emiſit, is non obligabatur quidem, ad permanendum in illa Religione in ſpecie; obligabatur tamen ad Religionem aliquam in genere ingrediendam, ita ut ſi Religio, cujus habitum ſuſcepit, nimis ſtricta, ac rigida ipſi videretur, ad aliam laxiorem licite tranſire poſſet, prout ſumitur ex *c. Super eo; 9. h. t.* „Nam cum quidam Clerici Religionis habitum (Profeſſorum proprium, & diſtinctum ab habitu Novitiorum, *ut patet ex Rubrica ſeu Summa hujus cap.*) ſuſcepiſſent (eo animo, ac voto, ut ad ſæculum amplius non redirent, ut notat *Gl. hic in caſu & V. Suſceperunt*) ſed ante Profeſſionem (expreſſam) editam, ad ſæculum rediiſſent: Conſultus ſuper hoc Papa Alexander III. reſpondit: ſi iſti auſteritatem Religionis, ad quam ſe contulerunt, ſervare noluerint, ad mitiorem Religionem tranſire ſunt cogendi, nec amplius in Eccleſiis ſæcularibus recipi debent, ne votum Domino factum (quo ſæculo generaliter renunciarunt, *Gl. hic V. Ne contra votum*) tranſgrediantur. Veruntamen ſi ante ſuſceptum hujuſmodi habitum, durante probationis tempore, recedere voluerint, retineri non debent ſecundum Regulam S. Benedicti 58. ne in eadem veſte, in qua venerunt, dimittantur. Ita explicat hoc cap. *Gl. hic in caſu, & Abb. nu. 2.* Idque expreſſius habetur in *c. Conſtitutionem; 3. §. In aliis h. t. in 6. de quo ſupr. n. 33.*

CVII. Notandum ſecundo. Si annus probationis legitime ſit tranſactus, tum non requiritur, ut habitus Profeſſorum proprius per triduum geſtetur: ſed ſola ſuſceptio habitus patenter diſtincti ab habitu Novitiorum, tacitam Profeſſionem inducit, prout ſumitur ex *c. Ad noſtram; 8. h. t.* ibi: *habitum ſine probatione ſuſceperit; & infra triduum depoſuerit,* & apertius ex *cit. c. 3. junct. Gl. V. Infra probationis, eod. in 6.* Ratio eſt, quia geſtatio habitus Novitiorum proprii per triduum requiritur, deliberationis, & probationis cauſa, quæ tunc ceſſat, quando annus probationis præceſſit, tunc enim cenſetur cum deliberatione ſuſceptus habitus ille, *Abb. in cit. c. Ad noſtram; num. ult. Sanch. lib. 5. c. 3. nu. 24.* Profeſſio vero tacita inducta per ſuſceptionem habitus Profeſſorum proprii, poſt annum probationis exactum, obligat ad illam Religionem in ſpecie, cujus habitus eſt ſuſceptus: & non tantum ad aliquam in genere; quia *cit. c. Conſtitutionem; 3. h. t. in 6.* loquitur tantum de Profeſſione tacita, per ſuſceptionem habitus Religionis, infra annum probationis, facta, quod obliget ad aliquam Religionem in genere, *Abb. in cit. c. Ad noſtram; num. 5. Sanch. cit. c. 3. num. 27.*

Notandum tertio. Ad inducendam Profeſſionem tacitam, per voluntariam ſuſceptionem habitus Profeſſorum proprii, & manifeſte diſtincti ab habitu Novitiorum, in quo per triduum perſeverat, non requiritur, ut intra Monaſterium geſtetur, ſed idem eſt, ſi extra deferatur, cum licentia Prælati, & ſub ejuſdem obedientia, *Azor lib. 12. c. 4. q. 3. §. Altero modo, Sanch. c. l. nu. 25.*

CVIII. Alter modus tacitæ Profeſſionis eſt, ſi quis anno integro, eoque continuo, habitum in Religione geſtavit, in quo nulla patens, ſeu manifeſta eſt diſtinctio inter Profeſſorum & Novitiorum habitum, talis, exacto anno, cenſetur tacite Profeſſus, ut docet *Azor p. 1. l. 12. q. 3. §. Tertio modo, & alii Canoniſtæ communiter.* Idque probatur inprimis ex *c. Ex parte, 22. h. titul.* nam Epiſcopus quidam queſtus fuit „Honorio III. in Diœceſi ſua nonnullos eſſe, qui pluribus annis habitum Monachalem geſtarunt: ſed profeſſionem non ediderunt: Unde cum de eo, quod proprium poſſideant, & non ſecundum Regulam vivant, ab Epiſcopo, vel aliis arguuntur, ſe excuſant, & dicunt, quod ad carentiam proprii, & continentiam, aliſque obſervationes regulares, non teneantur; cum habitus non faciat Monachum, ſed profeſſio regularis. Ad hoc reſcribit Papa, & mandat eidem Epiſcopo, ut quoslibet Lege Diœceſana (id eſt, juriſdictionis, nam Regulares non ſubſunt Epiſcopo, quoad Legem Diœceſanam, *c. Cum pro utilitate 34. cauſ. 16. qu. 1. Gl. hic V. Diœceſana*) ſubjectos, qui ita diverſis viis ingredi, non verentur, ut poſtquam per annum Monachalem habitum geſtarunt, per Eccleſiaſticam cenſuram eos compellat, ut Regulam, ſecundum Ordinis formam, profiteantur, ac ſervent. Hinc colligitur, quod is, qui per annum habitum Monachalem, quando habitus Profeſſorum & Novitiorum ſunt indiſtincti (*ut patet ex Rubrica ſeu Summa hujus cap. & explicat Innoc. ibid.*) geſtavit, in fine anni cenſetur ipſo facto ſive tacite profeſſionem emiſiſſe: & quidem præſumptione juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio, niſi ante expletum annum probationis, proteſtatio præceſſerit, ſe non geſtaſſe habitum, animo profitendi: imo poteſt etiam talis compelli, ut expreſſe profiteatur, *Gl. V. per annum; & ibid. Jo. Andr. n. 1. & Barb. n. 2. Azor. c. l.*

Aliud vero dicendum eſt, ſi habitus Novitiorum ſit diſtinctus ab habitu profeſſorum, tunc enim quamvis longo tempore, v. g. per 20. vel plures annos habitum Novitiorum geſtavit, nunquam cenſetur tacite profeſſus, nec ad expreſſe profitendum Regulam cogi poteſt, nec obligatus eſt ad Religionem aliquam in genere *Innoc. hic & Joann. Andr. nu. 3. Fagnan. num. 12.*

CIX. Præterea in *c. 2. §. Quod ſi; h. t. in 6.* decernitur, qui „ante XIV. annum Religionem eſt ingreſſus, & per totum annum ſequentem (ſcilicet XV. ætatis ſuæ adeoque „in

„ in pubertate) geſtavit habitum Novitiorum, non diſtinctum ab habitu profeſſorum (nec patenter, & ſenſibiliter, nec latenter, ſeu occulte) tacite profeſſus cenſetur, vel ſi quam prius Profeſſionem fecerat: ratam habuiſſe: niſi talem habitum etiam alii in Monaſterio, qui nec Novitii, nec Profeſſi ſunt, communem tamen vitam cum iis ducunt (ut Capellani ſervientes, & ſæculares Clerici, *Gl. hic V. Communem*) geſtare ſoleant, *Abb. in c. c. Ex parte; n. 3. h. t. Sanch. l. 5. mor. c. 3. n. 32.*

„ At vero ſi quis poſt XIV. annum, adeoque jam pubes factus, habitum Religionis aſſumpſit, & per annum (continuum ſcilicet, *Gl. marg. hic*) geſtavit, is ex tunc vere Religionem talem Profeſſus eſſe præſumitur, ſi habitus Novitiorum, & Profeſſorum omnino ſint indiſtincti (id eſt, nec patenter, nec latenter diſtincti, *Gl. hic V. Diſtinguuntur*) etiamſi alii qui cum iis in communi degunt, ſimilibus veſtibus utantur, qualibus Novitii, & Profeſſi, prout ſtatuitur in *c. c. 1. §. Qui vero eod. in 6.* Ubi etiam ratio diverſitatis aſſignatur; quia ſi pubes, qui diſcretionem rationis jam habet, habitum Religionis aſſumpſit; & per annum integrum portavit, cenſetur eum approbaſſe: ſecus eſt de eo, qui ante annos diſcretionis, ſeu pubertatis, habitum Regularem aſſumpſit, is enim non cenſetur ideo Religionem approbaſſe, & conſequenter nec tacitam profeſſionem feciſſe. *Abb. c. h. Sanch. c. l. n. 33.* Ubi notat, in eo differe caſum poſterioris §. *Qui vero;* a caſu prioris, §. *Quod ſi, cit. c. 2. h. t. in 6.* quod in §. *Quod ſi*, ſufficiat habitum, ante pubertatem aſſumi, dummodo poſt pubertatem anno integro portetur: at in §. *Qui vero;* exigitur, ut habitus poſt pubertatem aſſumatur, & per integrum annum geſtetur.

„ Porro per habitus diſtinctos, ſeu diſſimiles intelliguntur hoc loco, ſive Profeſſis & Novitiis patenter, ſe manifeſte diverſi habitus ſeu veſtes dentur: ſive latenter, & occulte; quia veſtes Profeſſorum benedicuntur non item veſtes Novitiorum: Sive aliquid aliud fiat, per quod habitus Novitiorum a profeſſorum habitu diſcernatur, prout habetur in *c. c. 1. §. fin. h. t. in 6.* ut quia dantur a certis perſonis vel in certis diebus, aut formis *Gl. ibid. V. Aliud.*

CX. Denique in *Clement. Eos qui 2. h. t.* ſtatuitur, eos, „ qui deinceps in ætate diſcretionis conſtitui, (ſcilicet XIV. in viro, & XII. in muliere, & requiritur pubertas completa, nec prudentia, vel malitia ſupplet ætatem, *Gl. hic V. Ætate*) Novitiorum habitum in aliqua Religione (per annum (integrum, etſi non ſit neceſſe, ut annum illum exceſſerit, *Gl. hic V. Per annum;* portaverint) hoc ipſo, cenſendos eſſe Religionem illam profeſſos. Niſi hujuſmodi habitus in colore, ſciſſura, vel forma patenter, ſeu viſibiliter diſtinctus ſit ab habitu Profeſſorum.

CIX. Pro declaratione hujus Conſtitutionis, Notandum primo, ſi habitus Novitiorum non patenter, ſeu manifeſte: ſed latenter ſolum, ſive occulte diſtinctus ſit ab habitu Profeſſorum; tum Jure noviore profeſſio tacita, per annalem delationem talis habitus, poſt pubertatem, inducitur, ut docet *Navarr. Comment. 4. de Regal. nn. 74. §. Advertendum; Azor. cit. c. 4. q. 3. §. Tertio modo.* Et quoad hanc partem eſſe correctum Jus antiquum, ſentit etiam *Suar. tom. 3. Lib. 6. c. 19. n. 18. in fine.* Nam olim requirebatur, ut habitus Novitiorum nec patenter, nec latenter per ſolam benedictionem eſſet diſtinctus ab habitu Profeſſorum, ad inducendam tacitam profeſſionem, juxta *c. 1. §. fin. h. t. in 6.* quod nunc limitatum eſt per hanc *Clem. in fine*, ad patenter diſtinctum, adeo, ſi in ſola benedictione diſtinguantur, id non obſtabit, quo minus tacita profeſſio fiat. At vero ſpectato Jure antiquiore, ſi quis ante pubertatem ſuſcepit habitum indiſtinctiſſimum eum ſcilicet, quo non ſolum Profeſſi, & Novitii: ſed etiam ſæculares; qui cum iis in communi vivunt uti ſolent, non cenſebatur tacite profeſſus, licet per annum, illum, etiam poſt pubertatem completam, geſtaverit, *juxta cit. c. 1. §. Quod ſi; h. t. in 6.* Si vero poſt pubertatem ſuſcepit habitum etiam communiſſimum, & indiſtinctiſſimum, cenſebatur tacite profeſſus, *juxta c. c. t. §. Qui vero;* Et per hanc Clementinam quod utramque hanc partem jus antiquum non eſt correctum, quia correctio jurium vitanda eſt, quoad fieri poteſt: hæc autem Clementina loquitur de habitu communi, & patenter diſtincto, non autem de habitu communiſſimo, ſeu indiſtinctiſſimo, loquitur enim de habitu Novitiorum, habitus autem, qui eſt adeo communis, ut eo utantur etiam ii, qui nec Novitii, nec Profeſſi ſunt, non poteſt dici proprie habitus Novitiorum, & ſic *c. 2. in 6.* non eſt correctum per hanc Clementinam, quoad habitum indiſtinctiſſimum, quæ intelligenda eſt juxta diſtinctionem traditam in *c. c. 2. h. t. in 6. Gl. hic V. Portaverint Abb. in c. c. Ex parte; nn. 2. h. t. Sanch. c. nu. 33. in fine, & Suar. cit. c. 19. n. 20.* contra *Navarr. c. l.* Ratio differentiæ eſt; quia impuberes ſemper cenſentur operari cum imperfecta deliberatione; & ideo ſi communiſſimum ſeu indiſtinctiſſimum habitum aſſumant, non eo ipſo præſumitur, quod ex intentione ſtatus Religioſi illum aſſumpſerint: Secus eſt de puberibus, qui cum matura deliberatione cenſentur operari, & habitum aſſumere, *Suar. c. l.*

Notandum ſecundo. In Religionibus, in quibus habitus Novitiorum non eſt patenter diſtinctus ab habitu Profeſſorum, Novitii circa finem anni probationis, vel habitum deponere, & egredi, vel ſi Ordinis Regulam diutius probare velint, proteſtari debent; ſe non animo profitendi geſtare habitum illum: ſed tantum ulterius probandi Religionem; quia talis proteſtatio non eſt contraria facto; ſed declaratoria animi, quo actus, *Gl. hic V. Per annum & V. Profeſſionem, Sanch. c. l. n. 35. Laym. cit. c. 5. n. 2.*

CXII. Tertius modus tacitæ profeſſionis eſt, ſi quis habitum profeſſionis geſtet, & in eo actum Profeſſorum proprium exerceat, v. g. in Capitulo ſuffragium ferat, is tacite, ſeu ipſo facto profeſſus cenſetur, ita ut ad contrarium probandum, non admittatur, nec regredi poſſit ad vitam ſæcularem, prout ſumitur ex *c. Vidua 4. h. t.* quod eſt deſumptum „ ex *Conc. Triburienſ. c. 25.* Ubi dicitur, ſi vidua velum converſionis (ſeu profeſſionis) quamvis non ſacrum, (nam velum Sacrum, quod conſecrationis dicitur, ſolis Virginibus imponitur, *juxta Gl. in c. Devotis 11. cauſ. 20. qu. 1.*) ſponte ſibi impoſuerit, quamvis illud etiam poſſit recipere ab Epiſcopo, *Gl. hic V. Impoſuerit*) & in Eccleſia inter velatas, ſeu Monachas oblationem Deo fecerit, (quis nimirum olim conſuetudo fuit in quibuſdam Eccleſiis, ut velatæ, ſeu Monachæ panem offerrent, qui a Sacerdote pro Euchariſtia conſecrandus eſſet, *Gl. hic V. Oblationem*) habitum Sanctimonialium retinere cogitur, licet juramento confirmare velit, ea intentione ſibi velum impoſuiſſe, ut deponere poſſit. Conſentit *c. Vidua 34. cauſ. 27. q. 1.*

CXIII. Pro explicatione notandum primo, Profeſſio tacita non dicitur ob ſolam taciturnitatem, quaſi ex ea ſola conſenſus præſumi poſſit, id enim verum non eſt; quia in præjudicialibus ſola taciturnitas, etiam ſcientis, & præſentis, non habetur pro conſenſu, ut tradit *Bart. in l. Quæ doris 34. n. 21. ff. ſolut. matr.* ſed præterea requiritur actus poſitivus, qui vel ex rei natura, vel ex juris diſpoſitione ſignificet conſenſum, *Barb. in c. Cum virum 12. n. 3. h. t.* Ut in propoſito, ſi quis poſt annum probationis completum, habitum Profeſſorum proprium induat, vel ad Capitulum admittatur, & unum, vel alterum actum Capitularem exerceat, cenſebitur hæc tacita, id eſt ſine verborum figura, ipſo facto edita profeſſio.

Notandum ſecundo. Licet alias ea, quæ in animo latent, neminique ſunt cognita, præter operantem, per juramentum probari poſſint, *arg. c. Si vero 4. de ſent. excomm.* ubi *Gl. V. Propria manu.* ait, ſoli juramento creditur, quando de conſcientia alicujus dubitatur; id tamen ſolum procedit in ambiguis ſeu dubiis factis, quando incertum eſt, quo animo aliquid factum ſit: At vero in caſu *cit. c. Vidua;* non erat dubium: ſed per circumſtantias extrinſecas ſatis determinatum, adfuiſſe animum profitendi, ex quibus oriebatur præſumptio juris, ac de jure, contra quam non admittitur probatio directa, *cit. c. Vidua, Abb. ibid. n. 5.* admittitur tamen probatio indirecta, ſi quis probare velit, aliqua ex conditionibus requiſitis, ad eam præſumptionem inducendam, deficere, *Fagn. in cit. c. n. 9. & 10. & in c. Significatum 12. a. 17. eod.*

CXIV. Notandum tertio. Ad hanc tacitam ſeu præſumptam profeſſionem plures conditiones, requiruntur, ut tradit *Jo. Andr. in cit. c. Vidua; n. 3. & Abb. ibid. n. 3. & Barb. n. 2. Sanch. cit. c. 3. n. 14. & ſeqq. & alii communiter.* Prima eſt, ut actus per quem tacite profeſſio inducitur, fiat authoritate, & conſenſu ejus, qui poteſt ad Religionem illam admittere, nam ſicut expreſſa profeſſio non poteſt fieri, niſi in manibus habentis poteſtatem recipiendi, ita nec profeſſio tacita; quia difficilius cognoſcitur conſenſus tacitus: quam expreſſus: quamvis non requiratur ad profeſſionem tacitam, factum aliquod Superioris admittentis, ſicut ad expreſſam: ſed ſufficit etiam ſola ſcientia, & patientia ejus, qui poteſt ad Religionem admittere, *Sanch. c. l. n. 24. Suar. tom. 3. lib. 6. c. 19. nn. 16. in fine.* Secunda conditio eſt, ut hujuſmodi profeſſio fiat ſponte, ita ut non metu, vel violentia ad eam ſit adactus, ut patet ex *cit. c. Vidua;* Ibi: *ſi ſponte velum profeſſionis &c.* ſi enim metus gravis, ſeu vis illata irritam reddit profeſſionem expreſſam, *c. 1. de iis, quæ vi metuſve &c.* multo magis tacitam. Tertia, ut exercens actum ſciat eum, ſive de jure communi, ſive ſaltem ex ſtatuto, aut conſuetudine Religionis illius, eſſe proprium Profeſſorum, & ab illis tantum exerceri ſolitum, & per illum induci tacitam profeſſionem; alioqui enim ſi id ignoret, deerit conſenſus tacite profitendi; ignorantis enim nullus eſt conſenſus. Quarta conditio eſt, ut habeat verum ac poſitivum propoſitum, profitendi per exercitium talis actus, neque enim ſatis eſt, ſe habere mere negative, ita ut non habeat quidem animum profitendi; ſed neque contrarium non profitendi. Quare ſi quis certo ſciat, ſe animum profitendi non habuiſſe, in foro conſcientiæ non obligatur: ſed ceſſante ſcandalo, aut graviore damno, poteſt Religionem deſerere; nam quando de veritate conſtat, ceſſat præſumptio. In foro tamen externo, ſi quis habitu Religionis aſſumpto, exercuit actum proprium Profeſſorum, & poſtea alleget defectum interni conſenſus, non audietur, ut patet ex *cit. c. Vidua, Fagn. ibid. n. 30.* niſi expreſſe proteſtatus ſit, ſe actum hujuſmodi non exercere, animo profitendi, tunc enim non poteſt eſſe locus præſumptioni tacitæ profeſſionis; quia tacitum tollitur per expreſſum contrarium, *Gl. fin. cit. Clem. 2. h. t.* Quinta conditio eſt, ut exercens actum Profeſſis proprium ſit conſtitutus in legitima ætate, ad validam profeſſionem requiſita, id eſt, ut pubertatis annos exceſſerit, *juxta c. 3. in fine h. cit. in 6.* Præter has quinque conditiones, addunt, aliqui ſextam, nempe ut exercens actum proprium Profeſſorum per triduum perſeveret in illo propoſito, eumque interea actus exerciti non pœniteat, *juxta c. Ad noſtram; 8. h. tit.* & expreſſius *in cit. c. c. 3. in fine eod. in 6.* Ubi nova & unica forma tacite profitendi præſcribi videtur, nempe per ſuſceptionem habitus proprii Profeſſorum, intra annum probationis, *in ætate legitima, cum perſeverantia per triduum*, neq; ulla ibi fit mentio de exercitio actus profeſſis proprii, & nullibi in jure declaratum eſt, exercitium talis actus æquivalere perſeverantiæ tridui & ita docet *Joann. Andr. in cit. c. Vidua; num. 7. Suar. cit. c. 19. nn. 14. & 2. ſeqq.* Verum *Abb. in cit. c. Vidua, nn. 6. & Sanch. cit. c. 3. nn. 21.* putant diſtinguendum eſſe: vel enim cum habitus Profeſſorum proprii, intra annum probationis ſuſceptione, ſimul exercetur actus proprius Profeſſis, & tunc non requiritur perſeverantia per triduum, *juxta cit. c. Vidua*, in quo nulla fit de triduo mentio; quia exercitium actus competentis ſolis profeſſis, ſuſcepto prius habitu eorundem, non minus operatur, quam perſeverantia per triduum, duo enim vincula fortius ligant, quam unum. Si vero alterutrum ſolum fiat, id eſt, vel habitus Profeſſorum proprius tantum ſuſcipiatur, vel exerceatur

tur tum factus ſolis Profeſſis conveniens, tum opus eſt perſeverantia per triduum, *juxta cit. c. Ad noſtram*; *& c. red. in 6.* Et hæc ſententia videtur probabilior.

His adjiciunt aliqui ſeptimam conditionem, ut exercens actum, qui a ſolis Profeſſis fieri ſolet, ſit adhuc Novitius, ſive in probatione; nam ſicut habitus Profeſſorum proprius, ſuſceptus a non Novitio, ſive ſæculari Clerico, extra Religionem, non inducit tacitam profeſſionem, *c. 3. h. t.* ita nec actus proprius Profeſſorum, exercitur a non Novitio, quia talis adhuc ſæcularis non cenſetur habere animum profitendi, alioqui intra Religionem talem actum exercuiſſet, *Jo. Andr. in cit. c. Vidua*; *num. 3. & Abb. n. 7.* quos ſequitur *Fagnan. ibid. n.* 18. Alii vero diſtinguunt: vel enim exercet quis actum proprium Profeſſorum, ſine proprio habitu eorum: & requiritur, ut ſi Novitius adhuc in probatione exiſtens, non item, ſit utrumque concurrat, ut in *cit. c. Vidua*; ubi nulla de Novitiatu fit mentio, *Silveſt. V. Religio*; *3. q. 1. §. Primo ergo, Navarr. Comment. 4. de Regul. n. 73. Sanch. c. l. n. 23.*

Cæterum ſupradictæ conditiones requiruntur etiam, ad illum modum tacitæ probationis, quæ fit per delationem habitus Profeſſorum patenter diſtincti ab habitu Novitiorum, *Sanch. c. l. n. 24.*

CXV. Quæritur 2. An & quibus modis Profeſſio tacita fieri poſſit, jure noviſſimo, poſt Concilium Tridentinum? Reſpond. Profeſſiones tacitæ non ſunt ſublatæ per dictum Concilium, dummodo fiant, tranſacto probationis anno integro, eoque continuo, & completis XVI. annis ætatis profitentis, prout requiritur *Seſſ. 25. c. 15. & 16. de Regul.* in quibus alias nullum verbum reperitur, tollens Profeſſiones tacitas. Quare ſi quis hodie, poſt legitimam ætatem, & expletum probationis annum, ſuſcepto habitu Religionis, exerceat unum vel plures actus de jure vel conſuetudine ſolis Profeſſis competentes: vel geſtet habitum Profeſſorum, patenter diſtinctum ab habitu Novitiorum: vel habitum Novitiorum, patenter indiſtinctum ab habitu Profeſſorum, licet latenter, ſive occulte ſit diſtinctus, concurrentibus ſimul conditionibus jure antiquo, & novo requiſitis ad tacitam Profeſſionem, & nulla interveniente proteſtatione in contrarium, ille cenſendus eſt, tacitam Profeſſionem ediſſe, *Navarr. lib. 3. conſ. 28. n. 5. h. t. Azor cit. c. 4. n. 6. Rodriq. tom. 3. q. 17. art. 1. & 2. Sanch. cit. c. 3. n. 36. Barb. in cit. c. Vidua*; *n. 3. Laym. cit. c. 5. n. 1. in fine, & alii.* Ratio eſt, quia caſus omiſſus ſemper manet ſub diſpoſitione juris communis, *arg. c. Suſceptum*; *6. de reſcript. in 6.* ac proinde Profeſſiones tacitæ, ſi fiat ſervatis iis, quæ Concilium Triden. de novo decrevit ſervari in Profeſſionibus, de cætero validæ erunt, ſicut olim erant ante dictum Concilium, cum non ſint revocatæ. Illud addendum, cum hodie poſt Concil. Trident. Profeſſio tacita fieri non poſſit, niſi poſt expletum annum probationis, ideo non eſt opus, ut habitus Profeſſorum patenter diſtinctus ab habitu Novitiorum geſtetur per triduum: neque etiamſi alius actus Profeſſis proprius in habitu eorum exerceatur, requiritur geſtatio per triduum, quia is, qui poſt factam probationem per integrum annum, ſuſcipit habitum Profeſſis proprium, ſatis ſignificat, ſe habere animum deliberatum profitendi, *Fagnan. in cit. c. Vidua*; *n. 20. & c. Ad noſtram*; *n. 5. & 6.*

§. IV.

De conditionibus requiſitis ad legitimam Profeſſionem.

CXVI. Aſſertio 1. Prima conditio requiſita ad legitimam Profeſſionem, ſive expreſſam, ſive tacitam, eſt, legitima ætas, ita ut Profeſſio non obliget, nec valeat, ſi fiat ante legitimam ætatem, prout ſtatuitur in *c. nullus*; *1. h. t.* quod „ eſt deſumptum ex *Concilio Maguntino can.* 23. Ubi decerni„ tur, nullus tondeatur (ſcilicet ad profitendum, ut fiat „ Monachus, *Gl. hic V. Eodem*; vel alius Religioſus) niſi „ in legitima ætate, & ſpontanea voluntate, de quo poſtea. „ Eſt autem legitima ætas ſpectato Jure antiquo, ætas pubertatis completæ, nempe annus XIV. completus in maſculo, & XII. in fœmina, neque enim ſufficit annum illum eſſe inceptum, ut conſtat ex *c. 1. junct. Gl. V. Coperit, cauſ. 20. q. 1. c. 1. & 2. ead. cauſ. q. 2. c. Ad noſtram*; *8. junct. Gl. V. Ante conſummationem c. Significatum*; *11. & c. ſeqq. & c. Cum ſimus*; *14. h. t. & c. 1. in princ. eod. in 6. Gl. in c. 1. V. In Legitima ætate*; *h. t.* ſicuti ſecundum Canones, eadem ætas etiam ad valorem matrimonii carnalis eſt neceſſaria. Verum *Concilium Trident. Seſſ. 25. c. 15. de Regul.* ſtatuit, ut in nulla Religione, ſeu virorum, ſeu mulierum, fiat Profeſſio, ante annum XIV. ætatis expletum.

CXVII. Porro circa hanc primam conditionem notandum primo, etſi in matrimonio carnali malitia ſuppleat defectum ætatis, *c. De illis*; *9. & c. fin. de deſp. impuber.* Non tamen in matrimonio ſpirituali, quod contrahitur inter profitentem, & Religionem, ut tradit *Gl. ult. in c. Poſtulaſti*; *20. in h. t. & in Clement. 2. V. Ætate eod.* & ex communi docet *Sanch. lib. 5. mor. c. 5. n. 2.* quia id non reperitur ſtatutum jure poſitivo de Profeſſione, ſicut de matrimonio carnali, & ratio eſſe poteſt nimia Religionis auſteritas. Deinde ſi quis ante pubertatem, Profeſſionem edidit, debet eam poſt pubertatem expreſſe ratificare, *juxta c. 1. h. t. in 6. in princ.* At vero jure novo Concil. Trid. poſtquam annum probationis, & annum XVI. ætatis complevit, licet in matrimonio ab impubere inito, non requiratur expreſſa ratificatio: ſed ſufficiat tacita, illud enim adveniente pubertate ratificari cenſetur, hoc ipſo, quod cohabitans cum puella non contradicit, ut tradit *Gl. in c. Litteras*; *4. V. Placere de deſp. impub.* ſi vero quis jam pubes factus Profeſſionem edidit: ſed ante annum XVI. vel annum probationis exactum, ſufficit, ſi poſtea, cum ad profitendum habilis factus eſt, eam tacite ratificet, exercendo v. g. actus Profeſſorum proprios, dummodo ſciverit priorem Profeſſionem irritam fuiſſe, *Navar. lib. 3. conſ. 27. h. t. Sanch. lib. 7. de matrim. diſ. 37. n. 49.* Ratio eſt, quia quod Profeſſio, quæ irrita fuit ob defectum legitimæ ætatis, expreſſe ratificari debeat, nuſpiam in jure decretum reperitur, niſi facta ſit ante pubertatem.

CXVIII. Notandum ſecundo. In quibuſdam Religionibus, in quibus vita & converſatio valde aſpera eſt, nemo admittitur ad Profeſſionem, niſi plenam pubertatem, id eſt, XVIII. annum, *juxta l. Ad rogare*; *40. ff. de adopt.* ſit aſſecutus, prout habetur in *c. Quia in Inſulis*; *6. h. t.* quod eſt deſumptum „ *ex Regiſtro Gregorii I.* ubi ita reſcribit, quia in Inſulis aſpe„ ra eſt Monachorum vita, ideo pueros ante XVIII. annum „ ad Profeſſionem admitti, prohibemus. Ratio eſt, quia adoleſcentes ante illam ætatem non cenſentur idonei, ad aſperitates vitæ Religioſæ perferendas. Loquitur autem hoc cap. non de majoribus Inſulis: ſed de ſolitariis, & anguſtis mari circumdatis, ut notat *Abb. hic n. 3.* quamvis hanc Conſtitutionem per contrariam conſuetudinem, etiam in Inſulis rigidis abolitam eſſe referat *Jo. Andr. hic & Silveſt. V. Religio*; *3. q. 1.* Porro in illis Religionibus, in quibus præcipitur, ut Novitii ad Profeſſionem non admittantur, niſi annum XVIII. (ut in Ordine Minimorum ſeu S. Franciſci de Paula) vel etiam majorem ætatem, v. gr. XX. annum ſaltem attigerint, tale ſtatutum quidem ſervandum eſt: non tamen, ſi prius admittantur, ideo Profeſſio debet irrita cenſeri, modo ea ſit facta poſt annos pubertatis, vel jure novo poſt XVI. annos; quia in *cit. cap. Quia*; nullum eſt verbum irritans Profeſſionem ante XVIII. annum factam: ſed ſolum id prohibet, ut notat *Abb. ibid. n. 4. & 5. Silveſt. c. l. q. 4. Sanch. lib. 5. c. 4. n. 3.* & Concilium Trid. non præcipit, ut profeſſio fiat anno XVI. completo, & non poſtea: ſed ſolum prohibuit, ne fiat ante illam ætatem completam, ideoque ſtatuta Ordinum, quæ majorem ætatem requirant, ad profitendum: non comprehenduntur ſub illo decreto, nec ei adverſantur, *juxta declarat. Card. Conc.* apud *Fagnan. in c. 1. h. t. n. 15.*

CXIX. Aſſertio 2. Altera conditio requiſita ad legitimam Profeſſionem eſt, ut ſpontanea, ſeu libera voluntate ſit emiſſa, *juxta cit. c. 1.* ibi: *& ſpontanea voluntate h. t.* alioqui enim ſi Profeſſio facta ſit ex coactione, aut metu gravi, ſeu cadente in virum conſtantem, injuſte incuſſo, ipſo jure ſaltem Eccleſiaſtico eſt irrita, ut deciditur in *c. Præſens*; *4. cauſ. 20. q. 3. & c. 1. de iis, qua vi & c.* & docet *Suar. t. 3. de Relig. c. 4. n. 3. Sanch. lib. 4. mor. c. 3. n. 9. & 19. & alii communiter*, ſicut idem etiam ſtatutum eſt de matrimonio carnali. Ratio eſt, quia per profeſſionem, ſeu vota Religioſa ſuſcipitur novus & immutabilis ſtatus, & obligatio, ideoque convenit, ut omnino ſpontanea, ac plene libera voluntate ſuſcipiatur.

CXX. Notandum hic primo. Sicut metus reverentialis, propter imperium, vel preces parentis, vel Superioris, per ſe ſolus non reddit matrimonium irritum, ita nec Profeſſionem, ut docet *Abb. in c. Cum virum*; *12. n. 8. h. t. Sanch. lib. 4. de matr. diſ. 6. n. 18.* Niſi tamen conſcientiæ ſint timidæ, vel timor malæ tractationis, vel preces importunæ, ſeu ſæpius repetitæ, vel magna, & diuturna offenſio ejus, a quo hominis vita, aut fortuna pendet, ſpectata etiam conditione, ac diſpoſitione perſonæ, utrum timida ſit: hæc enim ſi jungantur reverentiæ, quæ Superioribus deferri ſolet, & æquivalet metui gravi, *Sanch. cit. lib. 4. diſ. 7. n. 5. & 7. Leſſ. lib. 2. c. 17. n. 55. Laym. lib. 4. Tract. 5. c. 5. n. 6.*

Notandum tertio. Si conſtet Profeſſionem expreſſam vel tacitam ſeu præſumptam ab aliquo editam eſſe, & poſtea opponatur defectus ætatis, vel coactio, aut metus illatus, vel aliud impedimentum irritans Profeſſionem, tum probatio ei incumbit, qui impedimentum allegat, ſeu opponit, ut docent *Jo. Andr. in c. 1. & Abb. n. 4. h. t. Fagnan. ibid. n. 26.* Ratio eſt, tum quia in dubio præſumendum eſt pro valore actus, quod legitime factus ſit, donec contrarium oſtendatur, *c. Abbate*, *25. de V. S.* tum quia poſſeſſio ſtat pro Profeſſione, ipſaque Religione, quæ hactenus hominem, ut Profeſſum ſuum, aluit, & habuit. Non prohibetur tamen etiam altera v. g. Monaſterium probationes ſuas afferre, quibus oſtendat, quod Profitens habuerit ætatem legitimam, vel quod ſpontanea, ac libera voluntate Profeſſionem ediderit, *arg. c. Super hoc*; *5. junct. Gl. V. Reſignationis de renunc. Abb. in cit. c. 1. in fine h. t.*

CXXI. Notandum tertio. Etiam Profeſſio ex errore, vel ignorantia, aut dolo, circa ſubſtantialia Religionis, emiſſa, eſt irrita, & quidem jure naturali; quia talis error, ſeu ignorantia omnino tollit conſenſum ſubſtantialem, ut colligitur ex *c. Cum dilectus*; *6. de iis, qua vi & c. Suar. cit. lib. 6. c. 5. n. 3. & 4. & 8.* ſecus eſt, ſi error vel ignorantia ſolum ſit circa accidentalia; quia tunc adeſt ſufficiens conſenſus, *Suar. c. l. n. 6.* Hinc infertur, non eſſe irritam Profeſſionem ejus, qui morbum contagioſum v. g. gallicum, vel ſimilem interrogatus tacuit, quamvis ſi aperuiſſet, admiſſus non fuiſſet; quia cum non ſit impedimentum irritans Profeſſionem, ejus ignorantia, ſeu error in admittente non cenſetur ſubſtantialis, *Sanch. lib. 5. mor. c. 4. n. 57.* Neque idcirco in pœnam jam profeſſus expelli poteſt: cum non videatur cauſa adeo gravis, *Sanch. c. l. n. 58.* quod tamen limitat *Caſt. Pal. p. 3. diſ. 2. punt. 2. §. 2. n. 4.* Niſi adhibitis remediis per annum morbus non curaretur; tunc enim poterit expelli, tum ob culpam deceptionis: tum ob periculum infectionis aliorum.

Notandum quarto. Tametſi coactio per vim aut metum, irritam reddit Profeſſionem, ut dictum, non tamen ingreſſum in Religionem, probationis cauſa; quia hæc nullo jure reperitur irritata, ſicut Profeſſio coacte facta; quia alias, ſi hæc valida eſſet, indiſſolubilis foret, nec injuria facta reparari poſſet: ſecus eſt de Novitiatu, ex quo egredi licet, *Sanch. lib. 7. de matr. diſ. 37. n. 51.* Infertur tamen gravis injuria etiam ei, qui ad ingrediendum Religionem cogitur: Ideoque *Concilium Trident. Seſſ. 25. c. 18. de Regul.* excommunicat omnes illos, qui quamcunque mulierem invitam cogunt, ad ingrediendum Monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum, cujuſcunque Religionis, vel ad emittendam profeſſionem, quique ad hoc eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem præſtiterint.

CXXII. Cæterum ex eo quod Profeſſio libera voluntate fieri debeat, ſequitur, quod facta a furioſo, vel amente non valeat, prout ſumitur ex *c. Sicut*; 13. *h. t.* Nam Innocentio „III. relatum fuit, quod Sacerdos quidam, cum gravi morbo laboraret, & extra ſe poſitus de vita deſperaret, a ſimplici Monacho habitu Monachali fuerit indutus, & ad Monaſterium delatus, qui paucis poſt diebus, cum inciperet convaleſcere, habito depoſito, cum licentia Abbatis a Monaſterio receſſit, ideoque petiit a Papa, ut poſſit in Sacerdotali Ordine libere a Religionis jugo miniſtrare. Reſpondet Papa, licet hæc duo inter ſe repugnantia videantur, quod aliquis extra ſe poſitus ſit, & de vita deſperet: Si tamen ita eſt, uti aſſeritur, Sacerdotem illum, cum habitu induceretur, extra ſe poſitum fuiſſe, ideoque non percepiſſe, quid ageretur, nec conſentire potuiſſe, ipſum a Monaſtico Ordine liberum eſſe pronunciandum: niſi poſtquam mentis ſuæ factus eſt compos, ſpontanea voluntate Profeſſionem Monachalem ediderit. Ratio per ſe patet; quia furioſus, ſeu amens libera voluntate conſentire non poteſt, ideoque Profeſſio ab eo edita, irrita fuit.“

CXXIII. Ubi notandum primo. Si quis alienus mente Profeſſionem facit, non ſufficit ad hoc, ut vere Profeſſus fiat, ſi poſtea ad ſanam mentem rediens, & conſcius Profeſſionis a ſe emiſſæ invalide, taceat, vel non contradicat, aut habitum non deponat: ſed neceſſe eſt, ut de novo ſpontanea voluntate profiteatur, vel tacite, nempe per exercitium actus proprii Profeſſorum, diſtincti ab habitu Novitiorum, ex quo præſumi poſſit de novo tacita Profeſſio, juxta ſupra dicta, & colligitur ex *cit. c. Sicut in fine*, & docet *Abb. ibid. n. 4. Silveſt. V. Religio; 5. q. 2. Azor. cit. lib. 12. c. 2. qu. 5. Sanchez lib. 5. c. 4. num. 53. contra Hoſtienſ. & Joan. Andr.* Ratio eſt, quia talis Profeſſio fuit omnino irrita, adeoque perinde eſt, ac ſi nunquam facta fuiſſet, & conſequenter non poteſt, ceſſante amentia, ratificari, niſi per novam Profeſſionem expreſſam, vel tacitam. Verum jure novo Concilii Tridentini, non poteſt Profeſſio ab amente facta ratificari, niſi ante amentiam, anno continuo in probatione ſteterit, & poſtquam ad ſanam mentem rediit, denuo expreſſam Profeſſionem faciat, vel tacitam, v. g. per aſſumptionem habitus proprii Profeſſorum, etiam ſine geſtatione tridui, juxta ſupra dicta, & tradit *Sanch. c. l.*

Notandum ſecundo. Licet is, qui repugnantia proponit, audiri non debeat, *c. Sollicitudinem*; 54. *junct. Gl. fin. de appell.* tamen æquitate Canonica Papa in *cit. c. Sicut*, annuit petitioni, ſub conditione, ſi ea pars propoſitionis, ex qua petitio & concluſio recte formata eſt, vera exiſtat, videlicet, quod dum mentis impos eſſet, habitu Monaſtico fuerit indutus, *Abb. in cit. c. n.* 2.

CXXIV. Aſſertio 3. Tertia conditio requiſita ad valorem Profeſſionis eſt, ut ea aliquo habente poteſtatem incorporandi Religioni, acceptetur, nomine ipſius Religionis, expreſſe, vel tacite, ſive ipſo facto, aut per ſigna, ut ex communi docet *Gl. in cap. Porrectum*; 13. *V. Non faciat habitus*; *h. t. & ibid. Abb. n. 10. Suar. t. 3. lib. 6. c. 10. n. 1. & 2. Sanch. lib. 5. mor. c. 4. n. 62. Laym. lib. 4. tr. 5. n. 5.* & colligitur ex *cit. c. Porrectum*, ibi: *& recipitur ab Abbate.* & ex *c. Ad Apoſtolicam*; 16. ibi: *Abbate per ſe, vel per alium Profeſſionem recipiente*, & paulo poſt per Profeſſionem emiſſam *pariter & acceptam h. t.* Ratio eſt, quia Profeſſio eſt contractus oneroſus, reciprocus, ſive ultro citroque obligatorius, quo Profeſſus ſe Deo dedicat, Religioni tradit; & viciſſim ipſa Religio obligatur Religioſo, ad eum alendum, & tractandum, juxta Ordinis inſtitutum, ideoque utriuſque partis conſenſus requiritur, ſicut in aliis reciprocis obligationibus, ſeu contractibus, utriuſque contrahentis conſenſus exigitur, *l. In omnibus* 55. *ff. de oblig. & act.*

Porro etſi conſenſus Superioris acceptantis Profeſſionem, metu etiam gravi, & injuſto extortus ſit, non tamen ideo irrita eſt Profeſſio, ut docet *Suar. cit. c. 4. n. 19. & ſeqq.* quia cum metus reddat irritam Profeſſionem, non jure naturali: ſed poſitivo ſolum, hoc autem nihil conſtituerit de metu incuſſo Prælato, ſeu Superiori Profeſſionem admittenti, ideo non debet fieri extenſio de uno caſu, vel perſona, ad aliam: præſertim cum non ſit eadem ratio, tum quia vis, & metus facile infertur adoleſcentibus ingredientibus Religionem, non item ipſi Religioni, vel ejus Prælato, niſi in caſu valde raro: tum quia Profeſſio ex parte ingredientis eſt longe difficilior, & oneroſior, quam ex parte ipſius Religionis acceptantis.

Quarta conditio ad Profeſſionem requiſita, ſaltem ut licite fiat eſt ut quis ſit ſui juris, & nulli alteri obligatione aliqua obſtrictus, ratione cujus impediatur emittere Profeſſionem, ſine ipſius conſenſu, de quo agemus §. *ſeq.*

§. V.

De illis, qui prohibentur ingredi Religionem, vel in illa Profeſſionem edere, propter obligationem, qua aliis ſunt obſtricti.

CXXV. Aſſertio 1. Epiſcopus non poteſt Epiſcopatum deſerere, & tranſire ad Religionem, in eaque Profeſſionem emittere, quia eſt obſtrictus ſuæ Eccleſiæ, ſicut maritus uxori, unde ſicut maritus non poteſt deſerere uxorem, abſque ejus conſenſu, ita nec Epiſcopus Eccleſiam ſuam, ſine conſenſu Papæ, qui omnium Eccleſiarum curam habet, & hunc conſenſum ſibi reſervavit, ut ex communi docet *Leſſ. lib. 2. juſtit. c. 41. n. 22.* Qui tamen talem licentiam concedere non ſolet, niſi Epiſcopus ad officium exequendum ſit inhabilis, ut colligitur ex *c. Licet*, 18. *h. t.* & expreſſius ex *c. Niſi*; 10. *de renunc.* Id autem intelligendum eſt de Epiſcopo conſecrato, vel etiam electo, & confirmato, etſi conſecratus non ſit; quia talis eſt etiam ſponſus Eccleſiæ ſuæ, cui ſine licentia Papæ, renunciare non poteſt, *c. 2. de transl. Epiſc.* adeoque nec Profeſſionem edere quæ ſupponit renunciationem Epiſcopatus, *Suar. tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 8. nu. 2.* Aliud eſt, de electo tantum, qui ſolum eſt, & dicitur Epiſcopus, cum addito, ſcilicet electus, & nondum ſpirituali conjugio obligatus eſt Eccleſiæ, ideoque etiam ſine licentia Papæ, ſicut renunciare Epiſcopatui: ita & profiteri in Religione poteſt, *Suar. c. l. n. 1.* Idemque dicendum de Epiſcopo conſecrato, qui nullum Epiſcopatum habet; quia illi legitime renunciavit, in eo enim ceſſat ratio prohibitionis, nempe obligatio alicui Eccleſiæ, quod eſt impedimentum aſſumendi ſtatum Religioſum; *Suar. c. l. n. 4.* at vero Epiſcopi titulares, aut relegati non poſſunt tranſire ad Religionem, & in ea profiteri, ſine licentia Papæ; quia ſunt alligati certæ Eccleſiæ, etſi per accidens, ob infidelium occupationem, vel ob Tyrannorum perſecutionem, non poſſint actu præeſſe ſuo Epiſcopatui, *Suar. c. l. n. 5. arg. c. Poſt tranſlationem*; 21. *de renunc.* niſi forte impedimentum ſit perpetuum, ſine ſpe aliquando recuperandi Epiſcopatum, *Palao cit. diſ. 1. pun. 2. §. 5. n. 3.*

CXXVI. An autem Profeſſio facta ab Epiſcopo electo, & confirmato, ſit valida, dubitatur. Affirmat *Suar. c. l. nu. 7.* quia talis Profeſſio non reperitur irritata ullo jure poſitivo, ſed tantum prohibita: ſed neque ex natura rei eſt invalida, cum vinculum Profeſſionis, & Epiſcopatus non ſint formaliter incompatibilia, ita ut unum diſſolvat alterum, ut patet in eo, qui ex Religioſo Profeſſo fit Epiſcopus, manet enim Religioſus; adeoque ex natura rei poſſunt ſimul conſiſtere, licet talis Profeſſio quoad actum, ſeu exercitium, repugnans muneri Epiſcopali, ſit impedita. Quæ ſententia etſi ſpeculative ſit probabilis: tamen abſolute probabilius eſt, talem Profeſſionem eſſe irritam, ſine licentia Papæ factam; quia cum Eccleſia prohibeat, ne Epiſcopus gregem ſuum, cui ſe obligavit, deſerat ſine papæ licentia, ideo Deus talem Profeſſionem repugnantem Eccleſiæ non acceptat, ut docet *Laym. in c. Niſi cum pridem* 10. *de renun.* & dictum ſupra *l. 1. Tit. 9. n. 53.* Ad rationem contrariam reſpondetur, per illam ſolum probari, quod ſtatus Religioſus, & Epiſcopalis non ſint incompatibiles de jure naturali, ſecluſa prohibitione juris poſitivi. Quod vero attinet ad alios Prælatos, Epiſcopo inferiores, etiam quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habeant, ii ſine licentia Papæ Religionem ingredi poſſunt, & in ea profiteri; quia non ſunt ſpirituali conjugio, ſeu perpetuo vinculo obligati Eccleſiæ, & ad munus Paſtorale, neque ullo jure prohibetur illis ingreſſus in Religionem: quamvis ſaltem ex decentia debeant petere licentiam a Papa, ſi illi immediate ſint ſubjecti, vel a Superiore Ordinario, ſi non ſint exempti, ut Abbas ab Epiſcopo, *Suarez. citat. loc. num. 14.*

CXXVII. Aſſertio 2. Si parentes in extrema neceſſitate ſint conſtituti, tum filius non tantum tenetur differre interim Religionis ingreſſum, & multo magis Profeſſionem, donec parentibus ſit proviſum de neceſſaria ſuſtentatione, ut docet *S. Tom. 2. 2. q. 101. art. 4. ad 4. & q. 189. art. 6. in corp.* & alii communiter: ſed etiam poſtquam Religionem ingreſſus, & profeſſus eſt, tenetur egredi, ut extremæ parentum neceſſitati ſubveniat, ut ex communi docet *Leſſ. cit. c. 41. n. 34. Suar. cit. lib. 6. c. 9. n. 5. Sanch. lib. 5. mor. c. 20. n. 24.* quia ad ſubveniendum cuilibet etiam extraneo in extrema neceſſitate conſtituto, Religioſus tenetur egredi e Religione, ſi nullus alius adſit, qui ſuccurrere poſſit; non enim Profeſſio poteſt impedire obligationem charitatis, & miſericordiæ, quæ eſt præceptum juris naturalis, ac Divini. Si vero parentes gravi ſolum neceſſitate, ac inopia premantur, tum debet quidem filius differre Religionis ingreſſum, aut Profeſſionem: probabilius tamen eſt, quod non teneatur, nec poſſit egredi, ad ſubveniendum parentibus, gravi inopia laborantibus, ſine licentia Prælati, ſive ea neceſſitas præceſſerit Profeſſionem, ſive poſt illam acciderit, *Sanch. cit. c. 20. n. 17. Rodriq. Tom. 2. qq. Reg. q. 58. art. 3. Laym. lib. 4. tr. 5. c. 4. n. 2.* & alii: Ratio eſt, tum quia obligatio filii, ſubveniendi parentibus eſt præceptum affirmativum, ideoque non obligat, niſi juxta circumſtantias perſonæ, temporis, & ſtatus aſſumpti, ergo, ſi huic obligationi ſatisfacere non poſſit, ſpectato ſtatu Religioſo, ceſſat in illo obligatio: quare ſicut filius conjugatus non obligatur ad ſuccurrendum parentibus in gravi neceſſitate, niſi ſalvo ſtatu conjugali: ita nec ad id obligatur filius, niſi ſalvo ſtatu Religioſo, qui requirit, ut ſine Prælati licentia egredi non poſſit: Tum quia nullus tenetur ſubvenire neceſſitati alicujus privati, cum jactura boni communis: at certum eſt, ex obligatione exeundi e Religione, illamque deſerendi, ſine Prælati licentia, magnum ſpirituale damnum, tum ipſi egredienti, tum toti Communitati regulari provenire poſſe, ſiquidem multi, qui parentes inopes habent, anxii hærerent, an non obligati ſint, ex Ordine egredi, etiam ſine licentia Prælati, ideoque Religio privari poſſet Religioſis ſuis, alias ſibi utilibus, ac proinde huic majori bono, conſervandi quietem in Religioſo Ordine, merito bonum privatum parentum cedere debet.

CXXVIII. Ubi notandum primo. Religioſus Profeſſus, obligatus eſt parentibus in gravi neceſſitate conſtitutis ſubvenire, quatenus ſalvo ſtatu Regulari poteſt; quia cum Religioſus non deſinat eſſe filius, non liberatur ab hac obligatione, ſaltem quatenus cum aſſumpto ſtato eſt compatibilis, alioqui non eſſet magis obligatus, ad ſubveniendum parentibus, quam aliis extraneis, quod dici non poteſt, *Sanch. cit. c. 20. nu. 28.* Quare omnes illas actiones poteſt, ac debet filius exercere, in ſubſidium parentum egentium, quæ ſtatui Religioſo non repugnant: quales ſunt dimittere habitum, & vivere extra obedientiam Prælati Regularis: imo etiam poteſt Religioſus, obtenta licentia a Prælato egredi e Religione, & degere extra Monaſterium, ſaltem retento habito regulari: quin etiam hunc deponere, cum licentia Papæ, ſi id ad ſubveniendum parentibus, cenſeatur ſimpliciter neceſſarium; quia quoad ſubſtantiam tum Religioſum retinet, & ſub obedientia Prælati manet, *Sanch. c. l. n. 12.* Porro ceſſante neceſſitate parentum, filius, qui egreſſus eſt, redire tenetur ad Religionem; quia tunc cauſa diſpenſationis ceſſavit, *Sanch. c. l. n. 26.*

No-

Digitized by Google

Notandum ſecundo. Profeſſio facta a filio, cujus parentes, hoc eſt pater, vel mater, vel etiam alii aſcendentes graviter indigent, illicita quidem eſt, ſed non invalida, cum jure nullo reddatur irrita. Nec obſtat, quod votum ingrediendi Religionem editum, durante illa neceſſitate, ſit irritum, ergo etiam Profeſſio. Negatur enim conſeq. diſparitas eſt; quia tale votum eſt de materia, ſeu objecto illicito: at aſſumpto ſtatu & traditione facta Religioni, non eſt illicitum, perſeverare in illa, ſed ſub præcepto, & ideo Profeſſio non eſt de re ſeu objecto illicito, quamvis peccetur, dum ponitur impedimentum obligationi, erga parentes exequendæ, & mutatione ſtatus, quod ante erat illicitum, ſit licitum, *Sanch. c. l. n.* 20.

Notandum tertio. Quæ dicta ſunt de filiis, quorum parentes graviter indigent, etiam locum habent in parentibus; quia hi adhuc ſtrictius obligati ſunt, ut non prius Religionem ingrediantur, quam filiis, quæ neceſſaria ſunt ad ſuſtentationem, & educationem, provideant, *S. Th. cit. q.* 189. *art.* 6. *in corp.* quia parentes per ſe obligati ſunt, ut curam gerant filiorum, quorum ſunt cauſa, & principium. ſed filii propter neceſſitatem, ut indicat Apoſtolus 2. *Cor.* 12. Quod vero ad fratres, & ſorores attinet, multo gravior neceſſitas requiritur, ut propter illam ingreſſum Religionis diu quis differre, vel intermittere debeat, multo minus privando ſe tanto bono, jam Profeſſus Religione egredi tenetur, *Sanch. c. l. n.* 30.

CXXIX. Aſſertio 3. Servus nec ingredi Religionem: nec in ea Profeſſionem emittere poteſt, ſine conſenſu domini, alioqui furtum committit, injuſte ſe ſubtrahendo domini poteſtati, & illum privando jure, quod in ipſum habet. Quare ſi ſervus, ſine licentia domini, Religionem ſit ingreſſus, intra tres annos a domino repeti poteſt, eique reddendus eſt, cum omnibus, quæ attulit, fide tamen accepta, de impunitate, quod ſervus ideo non punietur a domino. Si autem intra triennium (computandum, vel a tempore ſcientiæ, quo dominus id ſcire potuit, vel a tempore probationis inchoatæ, ſive aſſumpti habitus Regularis, ut alii volunt) ſervus non fuerit repetitus, poſtea repeti non poteſt, etſi nondum Profeſſionem emiſit, niſi dominus ſit tam longe abſens, ut inveniri non poſſit: ſed tantum ea, quæ ſervus in Monaſterium ſecum attulit, domino ſunt reſtituenda, prout ſtatuitur in *c. Si quis* 3. *cauſ.* 17. *q.* 2. *& ibi Gl. fin.* quia tunc favore Religionis, ſi dominus intra triennium non repetat, cenſetur tacite conſenſiſſe, ut in illa remaneat, *Gl. in cit. c. Si quis; V. Intra triennium*; dummodo Religio bona fide ipſum receperit, ignorans eſſe ſervum, *Sanch. lib.* 5. *moral. c.* 4. *n.* 44. Neque etiam tunc ad aliam compenſationem domino tenetur, ſi non fuit in mala fide, ut colligitur ex *cit. c. Si quis in fine*, *Sanch. c. l. n.* 45. Quod ſi intra triennium, Profeſſionem edat mala fide conſcius ſervitutis, vel fingens ſe liberum, poteſt a domino in ſervitutem revocari; ne ex fraude ſua lucrum reportet. Si vero Religio admittens in culpa fuit, ſciens eſſe ſervum, vel dubitans, non præmiſſa debita diligentia, ad inquirendam veritatem, admiſit ſervum, tenetur ipſa Religio domino ſatisfacere, ſoluta æſtimatione ſervi, alioquin ſi bona fide admiſit, ſufficit, ſi ipſum ſervum reddat domino, *Sanch. c. l. n.* 47. *Suar. cit. l.* 6. *c.* 6. *n.* 4. atque hæc procedunt, non tantum in veris ſervis, ſeu mancipiis: ſed etiam in ſervis originariis, & aſcriptitiis, ſive colonis fundo aſcriptis, *Sanch. c. l. n.* 48. Porro talis Profeſſio a ſervo intra triennium, ſine conſenſu domini, facta videtur eſſe, non tantum illicita, ſed etiam invalida, ut docet *Azor. p.* 2. *l.* 12. *c.* 1. *q.* 3. *Leſſ. cit. c.* 4. *n.* 31. *Sanch. c. l. n.* 49. quia ſervus non poteſt ſe omnino tradere Religioni, invito domino, ſubjiciendo ſe Prælati obedientiæ, cum totus ſit domini quoad actiones utiles. Contrariam tamen ſententiam, nempe validam eſſe tenet *Suar. cit. c.* 6. *n.* 3. *Palao*, & alii; cum nullo jure poſitivo ſit irrita.

CXXX. Aſſertio 4. Is, qui debitis eſt obſtrictius, ex juſtitia obligatus eſt, prius debita ſolvere, antequam Religionem ingrediatur, alioqui ad eam admitti non debet, & multo minus ad Profeſſionem, *Sanch. l.* 4. *mo. c.* 19. *nu.* 2. Quod ſi debitor non ſit ſolvendo creditoribus, probabilis tamen ſpes ſit, quod intra paucos annos, v. g. tres, vel duos, manens in ſæculo poterit ſatisfacere creditoribus, ex acquiſitis arte, vel induſtria, tum non poteſt ingredi Religionem, cum damno creditorum, & multo minus in illa profiteri: ſi vero non ſit probabilis ſpes ſatisfaciendi creditoribus, intra breve tempus, vel non ſine magna difficultate, tum poteſt ſtatim ingredi, & poſt annum probationis exactum, Profeſſionem edere, modo bona, quæ adhuc habet, cedant creditoribus inter illos, pro rata debiti, dividenda; quia tum cenſetur debitor moraliter impotens ad ſolvendum, *Nav. Comm.* 1. *de Reg. n.* 8. *Sanch. c. l. n.* 7. *&* 8. Porro etſi debitor, profitendo Religionem, reddatur impotens ad ſolvendum, qui tamen in ſæculo manens eſſet ſolvendo, Profeſſio nihilominus eſt valida; quia perſona debitoris non eſt ita pro debitis obſtricta, ut ipſa ſit quaſi ſerva creditorum: ſed tantum obligata eſt, ad ſatisfaciendum ipſis ex bonis ſuis: ergo traditio, per quam debitor ſe tradit Religioni per Profeſſionem, eſt valida, etſi ſit illicita, & injuſta, quatenus cedit in præjudicium creditorum, *Sanch. c. l. n.* 2.

Similiter obligatus ad ratiocinia reddenda, ſpectato Jure communi, non poteſt ad Religionem admitti, nec ad Profeſſionem, donec rationes ſint redditæ, ſiquidem publica ſint ratiocinia, ſpectantia ad Officium publicum: ſecus ſi privatorum, ut colligitur ex *c. Legem* 1. *un. diſp.* 53. *& c. un. de obl. ad ratioc. Sanch. c. l. n.* 19. Imo poſt Conſt. Sixti V. editam contra gravatus ære alieno ſupra vires, vel reddendis ratiociniis obnoxios, neque ii, qui privata ratiocinia nondum reddiderunt, ex quibus eis, & moleſtia oriri poſſet admitti debent, de qua *Suar. Tom.* 3. *l.* 5. *c.* 7. *n.* 20.

CXXXI. Cæterum circa qualitates, ſive conditiones requiſitas ad legitimam Profeſſionem, addendum primo. Ut is, qui illam emittit, non ſit excommunicatus, quamvis non ideo ſit irrita Profeſſio; quia nullo jure irritatur, etiamſi

ſit nominatim excommunicatus, ut colligitur ex *c. Cum illorum* 32. *de ſent. excomm.* quia Profeſſio non eſt proprie, ac directe, acquiſitio Beneficii, ſed ſtatus, *Sanch. l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 36. *Azor. c. l.* 12. *c.* 3. *q.* 9. Secundo. Profeſſio ſimoniace facta, licet ſit illicita, eſt tamen valida, ut colligitur ex *c. Quoniam* 4. *de ſimonia*, *Nav. Comm.* 4. *de Reg. n.* 25. *Sanch. c. l. n.* 39. Tertio. Morbus, vel ſenectus non eſt impedimentum, ob quod Profeſſio valide, & licite fieri non poſſit; quia obligatio ad tria ſubſtantialia vota Religionis, non indiget viribus corporis: ſed ſolo voluntatis affectu: reliqua autem præcepta Regulæ non pertinent ad ſubſtantiam Religionis, nec obligant, ſi adſit juſta cauſa excuſans, *Suar. c. l. n.* 52.

§. VI.

Ad quos ſpectat poteſtas admittendi Novitios ad Profeſſionem?

CXXXII. Aſſertio 1. Spectato Jure communi, receptio, ſeu admiſſio ad Profeſſionem pertinet ſimul ad Abbatem, ſeu Prælatum Religionis immediatum, & ad Conventum, ſeu Capitulum, ita ut non ſolum conſilium, ſeu conſultatio cum Capitulo ſit neceſſaria ad receptionem Profeſſi, ut putat *Abb. in c. Apoſtolica* 16. *n.* 11. *&* 12. *h. t. Silv. V. Religio*; *q.* 13. *& q.* 18. *dicto* 4. *Nav. Comm.* 3. *de Reg. n.* 5. (Quia tamen addunt, quod Prælatus non teneatur ſequi conſilium Capituli) ſed inſuper etiam neceſſarius eſt conſenſus, ſaltem majoris partis Capituli, alioquin receptio eſt invalida, ut docet *Gl. in c. ult. in caſu, & V. Pertineat*; *h. t. in* 6. & ibid. *Jo. Monach. Leſſ. cit. c.* 41. *n.* 61. *Rodriq. tom.* 3. *q.* 17. *art.* 7. ubi ait, hanc eſſe communem obſervationem omnium Religionum, *Sanch. l.* 5. *mor. c.* 4. *n.* 65. *Laym. l.* 4. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 3. Idque colligitur ex *c. Ea quæ* 6. *De his quæ fiunt a Præl. &c.* Ubi requiritur conſenſus majoris, & ſanioris partis Capituli, ut præſentatio, vel collatio per Abbatem facta, ſit valida. Ratio eſt, quia agitur de re attinente etiam ad Conventum, ne aliquis in corpus Religionis, & aliorum conſortium recipiatur, qui idoneus non eſt, & detrimentum aliis afferre poteſt, ideoque illius etiam conſenſus, vel ſaltem majoris partis, quæ totum Capitulum repræſentat, eſt neceſſarius. Quare nec totum Capitulum, repugnante Prælato, neque hic repugnante majore parte Capituli, poteſt aliquem ad Profeſſionem admittere, *Sanch. c. l. n.* 68. *&* 69 adeoque Profeſſio facta retractari debet, ſi poſtea oſtendatur, majorem partem Conventus juſte, & rationabiliter contradixiſſe, nec poſtea ratam habuiſſe, *Rodr. c. l.* ſecus ſi irrationabiliter contradixiſſet, tum enim admiſſio a Prælato facta ſubſiſtit, cum ratio dictet, ut in re dubia, ſeu controverſa membra Capitis potius ductum ſequantur, quam vice verſa, *arg. c. Nullum* 9. *cauſ.* 18. *q.* 2. ubi dicitur, quod tota cura Monaſterii apud Abbatem eſt, ita tamen, ut conſilium, vel conſenſum Capituli etiam exigat in iis, quæ ad illud pertinent; vel in ejus damnum cedere poſſunt: ut ex dictis patet.

„ CXXXIII. Aſſertio 2. Si creatio Monachi, ſeu ſuſceptio „ ad Profeſſionem, ad ſolum Abbatem, ſeu Prælatum ſpectet (nempe ex ſpeciali conſuetudine præſcripta, vel pri„ vilegio, nam de Jure communi ad utrumque ſpectat) tum „ eo defuncto, adeoque vacante Prælatura, Conventus Mo„ nachum creare, ſeu aliquem ad Profeſſionem admittere „ non poteſt. Sin autem ad utrumque ſimul creatio Mona„ chorum, ſeu receptio ad Profeſſionem pertineat, tum Con„ ventus, ſi Sedes vacet, admittere poteſt ad Profeſſionem, „ prout ſtatuitur in *c. Si ad ſolum* 6. *& ult. h. t. junct. Gl. in caſu*. Ratio prioris partis eſt, quia quæ jure ſpeciali, & extraordinario conveniunt Prælato, ea Sede, ſeu Prælatura vacante, non tranſeunt ad Capitulum, ſive Conventum, *Franc. hic n.* 1. & patet ex aliis dictis. Sicut etiam mortuo Prælato, Capitulum non poteſt conferre Beneficia, quorum collatio ad ſolum Prælatum, ſeu Epiſcopum ſpectat, *juxta c. un. §. Cum vero, ne Sede vacante & c. in* 6. Idque oſtendit *Gl. in c. ult. V. Creari in addit.* etiamſi Prælatus poſſit admittere ad Profeſſionem: ſed nonniſi cum conſilio, aut conſenſu Conventus, tamen eo mortuo, ea poteſtas non tranſit ad Capitulum, *arg. cit. §. cum vero*: quando jure ſpeciali tantum ea facultas convenit Prælato. Poſterior pars etiam colligitur ex *cit. c. un. in princ.* ubi hoc ipſum ſimiliter ſtatuitur, de collatione Beneficiorum, pertinente communiter ad Epiſcopum, & Capitulum: creatio autem Monachi, ſive receptio ad Profeſſionem, eſt veluti quædam Beneficii, ſeu Tituli Regularis collatio: Multo vero magis poterit Capitulum, ſeu Conventus, vacante Prælatura, recipere Novitium ad Profeſſionem, ſi poteſtas admittendi ex conſuetudine, vel privilegio, ad ſolum Conventum ſpectet, *Gl. fin. in cit. c. ult. h. t. in* 6. ubi ait, quia de hoc non erat dubitatum, ideo fuit omiſſum. Itaque diſpoſitio *cit. c. ult.* intelligi debet, ut procedat in eo caſu, quo Prælatus, & Conventus in ſolidum, ac ſeorſim poſſunt creare Monachos, & admittere Profeſſionem ſine altero, tunc enim Conventus, etiam vacante Prælatura, id poteſt: ſecus ſi ſolus Prælatus id præſtare poſſit, licet non ſine conſilio, ſeu conſenſu Conventus. *Sanch. cit. c.* 4. *n.* 67.

CXXXIV. Aſſertio 3. Non tantum Prælatos Regulares immediatus: ſed etiam Superior, ac mediatus, ut Generalis Ordinis, aut Provincialis, poteſt admittere ad Profeſſionem Novitios ſubditos, etiam contradicente Superiore, ſeu Prælato immediato, dummodo id faciat cum conſenſu Capituli, ſeu Conventus Monaſterii, *Sanch. cit. c.* 4. *n.* 71. *Pellizar. in man. Reg. tr.* 3. *c.* 3. *n.* 8. Ratio eſt, quia Prælati Superiores, ac mediati in poteſtate cumulative concurrunt cum localibus, & immediatis, Superioribus, & poteſtas admittendi ad Profeſſionem in Prælatis Superioribus, ac mediatis eminenter exiſtit, atque per illos inferioribus Prælatis communicatur, ita, ut hi ſaltem quoad uſum, & exercitium ab illis dependeant. Et hic poteſt Prælatus Superior, v. g. Generalis, aut Provincialis, poteſtatem admittendi ad Profeſſionem, inferioribus Prælatis, ac juſta cauſa, & caſu ſpeciali, ita reſtringere, ut ipſo inconſulto, receptio facta ad Profeſſionem ſit irrita, *Sanch. c. l.*

Digitized by Google

Palao cit. diſp. 2. pun. 3. n. 5. idque ſumitur etiam ex *c. Exiit 3. §. Verum quia; poſt medium de V. S. in 6.* Porro hæc procedunt de Jure communi, niſi aliud ſit ſpecialiter ſtatutum in aliquo Ordine, ut in Soc. Jeſu, in qua omnis poteſtas admittendi ad Profeſſionem, & vota Religioſa eſt penes Generalem, qui illam communicat ſolis Provincialibus generaliter, ad acceptanda vota biennis Scholaſticorum, & ad Novitiatum, *Sanch. c. l. n. 72. Palaos, l. n. 3.*

CXXXV. Dubitatur hic præterea primo. An Epiſcopus poſſit admittere ad Profeſſionem Novitios? Reſp. Si Religio ſit exempta non poteſt; quia nullam juriſdictionem, vel ſuperioritatem in illam habet: Si vero non ſit exempta, poteſt Epiſcopus ad illam admittere, juxta Regulam a Sede Apoſtolica approbatam; quia eſt proprius Prælatus, ac Superior illius non minus quam Abbas, vel Provincialis in Religione exempta: modo tamen id faciat, cum conſenſu majoris partis Conventus, *Abb. in c. Porrectum 13. n. 12. h. t. Sanch. cit. c. 4. n. 74.* Dubitatur ſecundo, de Abbatiſſa, an ad Profeſſionem admittere poſſit Moniales? Reſp. affirmative; quia hæc acceptatio non eſt actus Ordinis, nec juriſdictionis ſpiritualis, pertinentis ad Eccleſiæ claves, cujus incapax eſt fœmina: ſed eſt actus cujuſdam ſuperioritatis, quam Abbatiſſa habet in Moniales ſibi ſubjectas, *Azor. cit. l. 12. c. 5. q. 6. Sanch. cit. c. 4. n. 76.* Dubitatur tertio. An Prælatus excommunicatus vitandus poſſit valide admittere ad Profeſſionem Novitios? Reſp. Affirmative; quia acceptatio Profeſſionis non eſt actus juriſdictionis proprie dictæ: ſed Superioritatis, ut jam dictum, *Sanch. cit. c. 4. n. 78. ubi n. 79.* addit, idem eſſe, ſi ſit ſuſpenſus ab exercitio hujus admiſſionis. Dubitatur quarto. An poteſtas admittendi ad Profeſſionem, poſſit alteri delegari? Reſp. poſſe, prout ſumitur ex *c. Ad Apoſtolicam 16.* ibi: *per ſe, vel aliam Profeſſionem recipiente*; *h. t.* ubi nulla fit diſtinctio, quoad perſonam delegatam, ac proinde non ſolum ſimplici Religioſo: ſed etiam Clerico ſæculari, imo etiam Laico ea poteſtas delegari poteſt, ſicuti poteſt Beneficium, alterius nomine, Laicus acceptare, *c. 1. de procur. in 6. Sanch. c. l. n. 77. Rodriq. Tom. 3. q. 17. art. 12.*

CXXXVI. Addendum prædictis circa admiſſionem ad Profeſſionem. Primo. Si Profeſſio irrita ſit, ob defectum ſolius poteſtatis in admittente, ſatis eſt ad ejus valorem, ut is, qui eam poteſtatem habet, poſtea admiſſionem illam ratam habeat; quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur, juxta *Reg. Jur. 10. n. 6.* dummodo Profeſſio acceptata ſit, nomine habentis poteſtatem admittendi; quia alias non poteſt habere locum ratihabitio, *ratum enim habere quis non poteſt, quod ejus nomine non eſt geſtum*, *Reg. Jur. 9. eod. in 6.* Et modo Profeſſus, ante ratihabitionem factam, per contrarium actum priorem voluntatem non mutaverit. Incipit autem hoc caſu valere Profeſſio, primum ab eo tempore, quo rata fuit habita a Superiore; quia ante illam deeſt conſenſus habentis legitimam poteſtatem acceptandi Profeſſionem, *Silv. V. Religio 3. q. 24. in fine, Rodriq. cit. art. 12. Suar. c. l. n. 80.* ubi addit idem dicendum de Conventu, vacante Prælatura, admittente aliquem ad Profeſſionem, nomine futuri Prælati, ſi enim is poſtea ratam habeat, valebit Profeſſio.

Addendum ſecundo. Quæ hactenus dicta ſunt de admiſſione ad Profeſſionem: pari modo intelligi debent de admiſſione ad Novitiatum; quia hæc prima admiſſio tota ad ſecundam ordinatur, ideoque penes quem eſt poteſtas admittendi ad Profeſſionem, eſt etiam poteſtas admittendi ad Probationem, prout uſus quoque Religionum ita obſervat *Suar. Tom. 3. de Relig. l. 5. c. 10. n. 9.*

Addendum tertio. Epiſcopus non poteſt ordinarie compellere Abbatem, vel Abbatiſſam, & Conventum ejus, ut ad Monaſterium, alioquin ſibi ſubjectum, vel aliquam recipiant; quia hæc poteſtas regulariter ſpectat ad immediatum Superiorem Ordinis, & ejus Conventum, *Rodriq. cit. c. 17. art. 7.* Excipe, niſi in Monaſterio præſertim Monialium, Epiſcopo ſubjecto ſufficiens numerus non recipiatur, etſi plures commode ſuſtentari poſſent, nunc enim, poſt monitionem, & terminum aſſignatum elapſum, poteſt Epiſcopus defectum, & negligentiam Monaſterii ſupplere; cum ad ipſum ſpectet cura, & ſolicitudo, etiam Monaſteriorum, *Franc. in c. ult. n. 3. hoc tit. in 6.*

§. VII.

De effectibus, & prærogativis validæ Profeſſionis.

CXXXVII. Quæritur primo. Qui ſint Effectus Religioſæ Profeſſionis? Reſp. Primus eſt, quod ſolennis Profeſſio dirimat non tantum matrimonium poſtea contrahendum: ſed etiam antea contractum, & nondum conſummatum, de quo infra *l. 4.* ex inſtituto agendum. Secundus effectus eſt, ſi uterque Conjux, vel etiam unus tantum ex illis, Religionem ingredi velit, alter vero votum continentiæ edere, in ſæculo manens, permittendum eſt divortium, ita ut ab invicem, quoad cohabitationem, & thorum, ſeparari poſſint, prout ſumitur ex *c. Veniens 19. h. t.* Nam cum quædam mu-,, lier matrimonium cum quodam viro in facie Eccleſiæ ,, contraxiſſet, & diu eidem cohabitaſſet, inter ipſos diſ- ,, ſenſio orta fuit, adeo, ut neuter ab altero conjugii de- ,, bitum petere, idque juramento uterque confirmaret: hu- ,, jus autem divortii cauſam vir aſſignavit, quod, antequam ,, mulierem illam in uxorem duceret, ejus amitam carna- ,, liter cognoverit, quod licet plurimi aſſererent, Eccleſiæ ,, tamen ſuper hac re, fides facta non eſt (quod ſi proba- ,, tum fuiſſet, matrimonium non tenuiſſet: ſed ſeparari de- ,, buiſſent, *Gl. hic V. Cognoviſſet*) poſtea uterque ad ſecundas ,, nuptias tranſivit. ſed poſterior maritus mulieris mortuus ,, eſt, priore adhuc vivente, tunc mulier in arcto loco ſe ,, incluſit, & conſcientia urgente, conſilium ab Innoc. III. ,, petiit: Is cauſam hanc quibuſdam delegans, declaravit, ,, inprimis juramentum illud a viro, & muliere editum, ,, fuiſſe illicitum, (ideoque non ſervandum; quia ſi conju- ,, ges mutuo conſenſu renuncient debito conjugali, teme- ,, re, & ſine juſta cauſa, aut ex indignatione, & diſcor- ,, dia, non valet talis renunciatio, *c. Tua 24. de jurejur. Gl. hic V. Illicitum*) & mandavit, ut virum ſuperſtitem, præ- ,, via monitione compellant, ut ea, quam ſuperinduxit, ,, muliere dimiſſa, priorem mulierem recipiat: poſtea vero ,, ſuper matrimonio illo controverſiam audiant, & cogno- ,, ſcant: ſi vero contra matrimonium nihil fuerit probatum, ,, & vir, ſæculo relicto, maluerit ad vitam Regularem tran- ,, ſire, licentia ei danda erit, ut etiam mulier in ſuo pro- ,, poſito permanere poſſit.

CXXXVIII. Ratio deciſionis hujus c. eſt; quia, cum iſti conjuges in facie Eccleſiæ contraxerint matrimonium, idque conſummarint, non potuerunt temere, & ſine juſta cauſa, ideoque, vel Officio Judicis, vel ad petitionem alterius conjugis, ſtatim redintegrandum fuit matrimonium; quia hoc ipſo, quod unus petit recipi ab altero conjuge, & iſte recuſat recipere, cenſetur ſpoliari jure ſuo conjugali, ideoque ſtatim reſtitui debet, & recipi, non obſtante exceptione, de impedimento dirimente; quia ſpoliatus quaſi poſſeſſione juris ſui, ante omnia reſtituendus eſt, & quæſtio de jure proprietatis, ſive valore matrimonii poſtea agitur, & decidi debet, *juxta c. Tranſmiſſa 8. & c. Litteras 13. de reſt. ſpoliat. Abb. hic nu. 5.* Neque etiam poterant in caſu hujus c. conjuges hi tranſire ad alias nuptias, prætextu impedimenti dirimentis; quia illud non erat notorium, neque etiam ſufficienter probari potuit; quia quando agitur de valore matrimonii, non ſufficit fama, ut apparet ex *cit. c. Veniens*; & ex *c. Si duo 4. cauſ. 35. qu. 6.* ſed requiritur plena probatio, *arg. c. 1. de conſang.* Neque etiam ſufficit confeſſio impedimenti, ab utroque Conjuge facta, *Sanch. l. 2. de matr. diſp. 45. nu. 35. & 31.* quia matrimonii vinculum eſt indiſſolubile, ideo non poteſt mutuo conſenſu, vel renunciatione Conjugum diſſolvi: ſicut alii contractus. Porro ſi in caſu hujus c. mulier ſe voto perpetuæ continentiæ obſtrinxit, tunc etiam cogi poteſt, ut in eo perſeveret, nec poteſt virum, volentem Religionem intrare, impedire, alioqui vero, illa invita, vir intrare non poteſt; quia ſeparatio, ſeu divortium non valuit, *Gl. fin. hic; junct. Gl. marg. lit. B. & ibid. Abb. in fine.*

CXXXIX. Tertius effectus Profeſſionis eſt, quod ſimplex votum ingrediendi certam Religionem & in ea profitendi, tollitur per poſterius votum ſolenne Profeſſionis editum, in alia quacunque Religione, etiam laxiore, ut conſtat ex *c. Qui poſt 5. h. t. in 6.* ubi dicitur: qui poſt votum a ſe, de certa ,, Religione intranda, emiſſum, poſtea aliam Religionem, ,, quamvis laxiorem, ingreditur, & in ea profitetur, po- ,, teſt, non obſtante priore ſuo voto, quippe cui tanquam ,, ſimplici per ſecundum ſolenne (Profeſſionis ſcilicet) eſt ,, derogatum, licet in eadem permanere: ſed ob votum ,, prius non impletum, pœnitentia eidem eſt imponenda. Ratio eſt, quia minus vinculum, ſcilicet votum ſimplex tollitur, & diſſolvitur per vinculum majus, & fortius; nempe per votum ſolenne Profeſſionis, *Jo. Monach. hic*: ſicuti ſimplex venditio tollitur per alteram poſteriorem venditionem, ſecuta traditione, *l. Quoties 5. C. de rei vindic.* & ſponſalia de futuro contracta cum una muliere diſſolvuntur per ſponſalia de præſenti, ſive matrimonium poſterius, contractum cum alia, *c. Si inter 41. de ſponſ. & c. 1. de ſponſa duorum*; quia matrimonium eſt majus, & fortius vinculum, quam ſimplex promiſſi ſponſaliorum: quamvis talis peccet, & injuriam inferat primæ ſponſæ de futuro, ſi contra fidem ei datam, cum altera contrahat poſtea per verba de præſenti, ut in *cit. juribus*. Ita in propoſito, ſi quis vovit certam Religionem ingredi, poſtea autem ingrediatur aliam, etſi laxiorem, & in ea profiteatur, is voto quidem priore liberatur, & Profeſſio valida eſt; quia votum ſolenne Profeſſionis fortius eſt vinculum, per quod vovens ſe ipſum tradit Religioni, & hæc jus in ipſum acquirit in perpetuum, ideoque per illud diſſolvitur prior ſimplex promiſſio, ſeu votum, peccat tamen, quia minus præſtat, quam vovit, ſeu promiſit *S. Thom. 2. 2. qu. 189. art. 8. ad 3. Sanch. lib. 4. moral. c. 16. nu. 26. Laym. lib. 4. tract. 5. c. 6. n. 6.* & alii communiter.

CLX. Ubi notandum primo, *cit. c. pen.* intelligendum eſſe, non de eo, qui certam Religionem vovit ingredi, ut eam tantum experiatur; ſed ut in ea etiam perſeveret, & profiteatur, tunc enim peccat profitendo in Religione laxiore; quia cum teneretur profiteri in ſtrictiore, non implet totum, quod promiſit: ſed votum prius in minus commutat, minuſve præſtat, quam vovit, *Sanch. c. l. nu. 17.* Si vero quis vovit, ingredi Religionem ſtrictiorem, tantum probandi cauſa, ille non peccat, profitendo poſtea in laxiore; quia licite poteſt commutare tale votum in votum profitendi, aut in ipſam Profeſſionem in Religione laxiore; quia ratione prioris voti non tenebatur permanere in Religione ſtrictiore: ſed ſolum illam experiri, & ſi diſplicet, egredi poterat; at vero ratione poſterioris voti obligatur in Religione laxiore permanere, quod majus eſt, ac melius, quam ingredi ſtrictiorem, cum libertate iterum exeundi, ideoque prius votum in poſterius votum profitendi in laxiore, & multo magis in ipſam Profeſſionem Religionis laxioris, commutari poteſt; quia votum non infringit, qui in melius commutat, *c. 3. de jurejur. Sanch. c. l. n. 18. Laym. c. l. n. 7.*

Notandum ſecundo. Is, qui vovit ingredi certam Religionem, non ſatisfacit voto ingrediendi Religionem laxiorem, quæ penitus collapſa eſt, quoad ſubſtantialia, niſi ſpes ſit proximæ reformationis: ſecus eſt, ſi in illa ſubſtantialia ſerventur, etſi non ita ſtricte, prout Regula exigit, *Sanch. cit. c. 16. n. 13. & 14.* Similiter, ſi quis poſt votum ingrediendæ Religionis editum, militarem Religionem ingreditur, in qua in communi non vivitur, voto non ſatisfecit, *Sanch. c. l. n. 11. & 12.*

Notandum tertio. Is, qui edidit votum ſimplex certæ

Ru-

Religionis, ſatisfacit voto, ſi in aliam æque ſtrictam ſe recipiat; quia ſecundum probabilem ſententiam, licitum eſt, votum, propria auctoritate, in evidenter æquale commutare, *Sanch. c. l. nu.* 26.

Sed contra ſupra dicta objici poteſt: Profeſſio in Religione laxiore, non eſt contraria voto ingrediendi Religionem ſtrictiorem, & in ea profitendi, quod vel ea eo patet: quia ingreſſus Religionem laxiorem, & illam Profeſſus, ſemper poteſt tranſire ad Religionem ſtrictiorem, & in ea profiteri: ergo cum talis Profeſſio non ſit contraria priori voto, non poteſt illi derogare, nec illud tollere. Reſp. Quamvis Profeſſio in Religione laxiore non repugnet voluntati, & propoſito tranſeundi poſtea ad Religionem ſtrictiorem, & in ea profitendi, ideoque tale propoſitum non tollat; quia in tali Profeſſione tacite includitur illa conditio, niſi placuerit ad ſtrictiorem, & perfectiorem Religionem tranſire: repugnat tamen voto, ſeu obligationi profitendi in alia Religione, nam Profeſſio in qualibet Religione, continet obligationem perpetuo manendi in illa, cum per illam ſe quis tradat Religioni in perpetuum, dum vixerit, cui obligationi manifeſte contrarium eſt votum, ſeu obligatio profitendi in alia Religione: ac proinde licet Profeſſio in Religione laxiore non excludat libertatem tranſeundi ad ſtrictiorem, & in ea profitendi: repugnat tamen voto, ſeu obligationi ingrediendi Religionem ſtrictiorem, & in ea profitendi, quod votum, ſeu obligatio cum ſit ſimplex, ideo ei derogatur per poſterius votum ſolenne Profeſſionis in Ordine laxiore, adeoque nec tenetur talis Profeſſus tranſire ad Ordinem ſtrictiorem, *Sanch. c. l. nu.* 26.

CXLI. Quartus effectus, per Profeſſionem, & quælibet etiam ſimplicia vota Religionis filiusfam. liberatur patria poteſtate; cum Religioſus omnino tranſeat in poteſtatem Regularium Superiorum, non tamen in iis, quæ in damnum Religioſi cedere poſſunt; quia quod in gratiam alicujus conceditur, non eſt in ejus diſpendium retorquendum. *Reg. jur.* 61. *in* 6. *Sanch. lib.* 5. *mor. c.* 5. *nu.* 29. *&* 30. & alii apud ipſum. Quintus eſt, per Profeſſionem omnia vota, & juramenta pia prius edita, ipſo jure, exſpirant, prout ſumitur ex *c.* 4. *De voto*; de quo infra.

Sextus effectus eſt, per Profeſſionem in Religione tollitur irregularitas proveniens ex defectu Natalium, quoad Sacros Ordines ſuſcipiendos: non autem quoad Prælaturas, nec ad Beneficia curata, ſine diſpenſatione, *Sanch. c. l. nu.* 9. de quo alibi dictum. Septimus eſt, per Profeſſionem tollitur macula, ſeu inhabilitas ad actus temporales, ita ut damnatus de crimine perjurii, v. g. vel furti, adhiberi poſſit, ad teſtimonium ferendum, aliosque actus legitimos, ut colligitur ex *Auth. de Monachis collat.* 1. *in princ. Sanch. c. l. num.* 27. Octavus, eſt pleniſſima omnium peccatorum, antea commiſſorum, remiſſio, non quoad culpam, neque enim peccatorum culpas delet, cum non ſit Sacramentum: ſed quoad pœnam temporalem correſpondentem eis in purgatorio, ſi Profitens tunc ſit in gratia DEI; quia dum homo ſe totum, & omnia DEO per vota Religionis offert, & conſecrat, tantum præſtat, ut plus præſtare non poſſet, & ideo pleniſſime pro peccatis ſatisfacit, *Sanch. c. l. num.* 2. *&* 3. plures alii effectus Profeſſionis ſunt ſupra allati.

CXLII. Quæritur ſecundo. An per ſolennem Profeſſionem amittatur Nobilitas Profeſſi: Reſpon. non amitti, ut docet *Sanch. lib.* 7. *mor. c.* 12. *nu.* 53. & alii apud ipſum; quia Nobilitas, proveniens ex natalibus, ſive ex familia deſcendente ex majoribus, ſeu Illuſtribus eſt quoddam jus ſanguinis, ac proinde naturale, & incommutabile, juxta *l. Jus agnationis*; 34. *ff. de pact.* & ita etiam decidit Rota Romana, ut refert *Sanch. c. l.* Nec obſtat, quod Religioſus ſit mortuus mundo; quia non eſt mortuus quoad amiſſionem jurium naturalium: ſed ſolum quoad contemptum illorum, & quoad poſſeſſionem propriæ voluntatis, & bonorum temporalium: Neque etiam obſtat *Text. in c. Scripſit*, 26. *cauſ.* 27. *q.* 2. quia ibi ſolum dicitur, per Profeſſionem amitti Nobiles dignitates ſæculares, ut Ducatum, Comitatum, quippe quæ per Profeſſum adminiſtrari non poſſunt, *Sanch. c. l.*

§. VIII.

De indiſſolubilitate Profeſſionis Religioſæ?

CXLIII. Quæritur primo. An, & quomodo Profeſſio ſit indiſſolubilis, tum ex parte Profitentis, tum ex parte Religionis? Reſp. primo. Vinculum Profeſſionis, ex parte Profitentis, eſt omnino indiſſolubile, ita ut ſola voluntate ipſius nunquam diſſolvi poſſit. Eſt communis & certa ſententia apud *Suar. Tom.* 3. *de Rel. l.* 6. *c.* 54. *nu.* 2. Probatur, tum quia Religioſus per Profeſſionem ſe donat Religioni, donatio autem alteri facta non poteſt revocari, invito donatario: tum quia ſit etiam ſervus Religionis, ſervus autem non poteſt, propria auctoritate, ſe aſſerere in libertatem: tum denique ideo Religioſi ſunt Apoſtatæ, ſi Religionem deſerant.

Reſp. ſecundo. Profeſſio Religioſa non poteſt etiam, ex parte Religionis, diſſolvi quoad vinculum, ita ut Religio poſſit Profeſſum, etiam invitum, dimittere *Suar. c. l. num.* 3. idque conſtat ex praxi Eccleſiæ, nam Religioſus quantumvis ejectus in perpetuum, manet tamen vinculo Religionis obſtrictus, ita ut cogi poſſit a Religione, vel ſaltem a Papa, ut ad Religionem revertatur. Ratio eſt, quia Profeſſio fit per contractum mutuum & oneroſum inter Profitentem & Religionem, qua ſe obligat abſolute, & ſimpliciter ad alendum, & regendum Religioſum, ideoque non poteſt illum invitum ſola ſua voluntate dimittere.

Reſp. tertio. Sed neque mutuo conſenſu utriuſque Religionis, & Religioſi Profeſſi, poteſt diſſolvi vinculum Religionis, *Suar. c. l. nu.* 7. ex communi & patet ex uſu, & traditione omnium Religionum & in Eccleſia, non ſolum non admittitur diſſolutio vinculi Religioſi: ſed neque quoad actualem ſubjectionem, & unionem Religioſi cum Religione, per modum mutuæ conventionis, ſeu pacti, ſed ſolum per modum juſtæ pœnæ.

CXLIV. Quæritur ſecundo. An, & quando Profeſſio, quoad vinculum poſſit diſſolvi per poteſtatem S. Pontificis? Reſp. Poteſt Papa per legitimam diſpenſationem relaxare vinculum Profeſſionis, ita ut qui hactenus fuit Religioſus Profeſſus, poſtea non ſit Religioſus, neque votis amplius obſtrictus, ut docet *Suar. tr.* 3. *l.* 6. *c.* 16. *& c.* 37. *nu.* 5. *Sanch. l.* 8. *de matr. diſ.* 8. *num.* 7. & alii communiter, contra *S. Thom.* 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Probatur, tum quia ſæpius in hoc diſpenſarunt SS. Pontifices, prout videre eſt apud *Baronium anno Chriſti* 1042. *& Suar. cit. c.* 17. *num.* 6. tum quia Papa ex communi omnium Dd. ſententia, poteſt diſpenſare in votis ſimplicibus, ergo etiam in votis ſolennibus; quia voti ſolennitas ſolum Eccleſiæ Conſtitutione eſt introducta, *c. un. de vot. in* 6. Tum quia Petro, & ejus Succeſſoribus univerſaliſſima poteſtas ſolvendi a Criſto eſt tradita, *Matt.* 16. ac proinde quidquid natura ſua inſolubile non eſt, per publicam poteſtatem, vel ab ipſo Chriſto non eſt prohibitum ſolvi, poteſt Papa ſolvere, Profeſſio autem neutro modo eſt inſolubile. Nec obſtat ratio S. Thomæ, quod ſolennitas voti conſiſtat in quadam conſecratione, ſeu benedictione: non poteſt autem, quod ſemel ſanctificatum eſt Domino, in alios uſus profanos commutari: quia hoc verum eſt, quamdiu conſecratio manet: poteſt tamen per Eccleſiæ auctoritatem fieri, ut res conſecrata deſinat eſſe conſecrata, v. g. ut ex Calice conſecrato, deſtructa forma, ſed manente materia, fiat non conſecratus. Simili modo non poteſt quidem S. Pontifex diſpenſare, ut Profeſſus manens Religioſus, votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ non ſit obſtrictus; quia hæc ad eſſentiam Religionis pertinent, ut habetur in *c. Monaſterium* : 6. *de ſtat. Monach.* poteſt tamen ex juſta cauſa diſpenſare, ut ex Profeſſo fiat non Profeſſus, ſive ut deſinat eſſe Religioſus, ſeu votis obſtrictus, *Sanch. c. l. nu.* 10. Neque vero ſtatus Religioſus in aliqua conſecratione conſiſtit, diſtincta ab ipſa votorum obligatione, quæ tolli poteſt per diſpenſationem, ut patet in voto annexo Ordinibus, & conſequenter etiam conſecratio, *Leſſ. l.* 2. *de juſt. c.* 40. *numer.* 114. Porro ad diſpenſandum cum Profeſſo, ut matrimonium contrahere poſſit, requiritur graviſſima neceſſitas, ſive cauſa boni publici, nec ſufficit bonum privatum ipſius Profeſſi, ut v. g. vitetur periculum probabiliſſimum voti tranſgrediendi; quia talis diſpenſatio non poteſt fieri ſine notabili detrimento ſtatus Religioſi, cujus bono non debet præferri bonum alicujus privati, *Sanch. cit. diſ.* 8. *nu.* 8.

CXLV. Quæritur tertio. An vinculum Profeſſionis diſſolvatur per promotionem Profeſſi ad Epiſcopatum? Reſp. non diſſolvi, ita ut Epiſcopus omnibus tribus votis Religioſis maneat obſtrictus, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. *Leſſ. l.* 2. *c.* 40. *nu.* 113. *Sanch. l.* 6. *mor. c.* 6. *nu.* 2. & alii communiter. Probatur; quia ſtatus Religioſus, quoad ſuam ſubſtantiam, non pugnat cum ſtatu Epiſcopali, nec ipſum dedecet, ſed vel maxime juvat. Et quidem quoad votum continentiæ non eſt dubium: votum autem obedientiæ manet in ſubſtantiam: imo etiam in effectu erga S. Pontificem, tanquam Supremum omnium Religionum Ordinum Generalem, cui ſpeciali voto obedientiæ tenentur obedire, præter obedientiam generalem, ab omnibus fidelibus debitam. Sed neque eximitur a voto paupertatis Profeſſus Religioſus factus Epiſcopus; quia non fit dominus bonorum, ſeu redituum Eccleſiaſticorum: ſed ſolum adminiſtrator, neque acquirit jus ſucceſſionis in bonis patrimonialibus per aſſumptionem ad Epiſcopatum; ſed illud antea habebat exiſtens in Religione, ita tamen ut jam omnia quæ acquirit, non Religioni: ſed Eccleſiæ ſuæ Epiſcopali acquirit, juxta *c. un. cauſ.* 18. *q.* 1. quod ſi Epiſcopus aſſumptus ſit ex Ordine Mendicantium, extinctum quidem aliquo modo fuit jus ſucceſſionis: ſed per promotionem ad Epiſcopatum reviviſcit, in commodum ſuæ Eccleſiæ, cui acquiritur dominium rerum ſic obtentarum, ipſe vero habet earum adminiſtrationem, *Leſſ. c. l. nu.* 113. *in fine Sanch. c. l. Azor. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 7. *q.* 2. *&* 3. Porro licet Religioſus Epiſcopus factus, tanquam in culmine Magiſterii conſtitutus, liberetur a jugo Regulæ, *cit. c. un. cauſ.* 18. *q.* 1. ita ut a culpa, & pœna ſit immunis, ſi non ſervet: ex honeſtate tamen, & morali decentia, debet obſervare Regulam Ordinis ſui, in iis, quæ Dignitatem Epiſcopalem non dedecent: ſed cum ea bene conſiſtunt, *Abbas c. l. nu.* 4. *Sanch. cit. c.* 6. *num.* 16. *&* 2. *ſeqq.* Multo vero magis Religioſus, aſſumptus ad regimen Parochialis Eccleſiæ, manet votis Religionis obſtrictus, quia & Regulam Ordinis ſui ſervare debet in omnibus iis, quæ cum paſtorali munere & laboribus conſiſtere poſſunt, & quidem ſub obligatione ad pœnam, imo & culpam, ſi Regula ita obliget, *Sanch. cit. c.* 6. *num.* 36.

CXLVI. Quæritur quarto. An profeſſus poſſit præſcribere contra profeſſionem a ſe emiſſam, & ſic ab illa ſe eximere? Reſp. profeſſus Religionem, quamvis longo tempore in ſæculo maneat, imo nunquam intra Clauſtrum Religionis ſe receperit, & bona, quæ antea habuit, tanquam propria retineat: nunquam tamen contra Religionem præſcribere, aut vinculo profeſſionis, quo ſe voluntarie obſtrinxit, liberare ſe poteſt, *arg. c. Quod DEO*; 4. *cauſ.* 33. *qu.* 5. Ubi dicitur, quod votum debet ſervari perſeveranter uſque ad finem vitæ. Idque
„ ſumitur ex *c. Sicut nobis*; 37. *h. t.* Nam cum quidam Cleri-
„ cus gravi ægritudine laboraret, ac de vita ſua deſperaſ-
„ ſet, habitum Canonicorum Regularium petiit, & accepit:
„ ſed neque ad Eccleſiam Regularem tranſiit: nec bonis ſuis
„ tanquam propriis uti ceſſavit, ſcientibus Epiſcopo, & Ca-
„ nonicis Eccleſiæ Nazarenſis, a quibus habitum ſuſceperat
„ (unde tenebantur eum revocare, *Gl. hic V. Et ſcientibus*) Con-
„ ſultus de hac re Innocentius III. reſpondit, ſi dictus Cleri-
„ cus Regularem habitum petiit, & accepit, & ad obſerva-
„ tionem Religionis canonicæ, ſua ſe profeſſione (expreſſa, vel
„ tacita, *Abb. hic n.* 4. nam ſolus habitus non facit Monachum,

Digitized by Google

,, *Gl. hic V. Sua ſe Profeſſione*) obligavit, per Eccleſiaſticam cenſuram cogendum eſſe, ad reaſſumendum habitum; nam ,, quod tanto tempore, extra vitam canonicæ obſervationis ,, manſit, non in excuſationem ejus: ſed in majoris tranſ- ,, greſſionis augmentum merito allegari poteſt. Ratio eſt, quia nullus annorum curſus, ſeu diuturnitas temporis excuſat in malefactis: ſed potius culpam auget, propter perſeverantiam in malo, *Auth. Ut nulli Judicum &c. §. 1. verſ. Neque vero collat. 9.* ubi dicitur, *Mala adinventa, neque ex longo tempore confirmantur*. Et in *l. Inficiando; 67. §. Infans; ff. De furtis*; dicitur, *Et quidem tam ridiculum, quam meliorem furis conditionem eſſe, propter continuationem furti. Gl. fin. hic.* Quare contra bonum obedientiæ, & contra profeſſionem ſuam non potuit hic Religioſus præſcribere, ullo unquam tempore; quia ſemper fuit in mala fide, *Gl. hic in notat. & Abb. n. 3.* & conſtat ex *l. 1. C. de ſervis fugit.* putant tamen *Hoſtienſ. hic V. Habitum, & Joan. Andr.* & alii. Clericum hunc, non tantum ſuſcepiſſe habitum profeſſorum: ſed etiam profeſſionem expreſſam feciſſe, *ut colligitur ex ſumma hujus cap. & ex ipſo Textu.*

CXLVII. Præterea ex hoc c. colligitur primo. Quod profeſſio emiſſa in gravi infirmitate, ac in mortis articulo obliget profitentem, modo ſit adhuc mentis compos: idemque eſt de matrimonio carnali, *Abb. hic n. 2.* Colligitur ſecundo. Delictum ſubditi non excuſari, ob patientiam, & tolerantiam Superioris, *cit. c. Sicut*; ibi, *videntibus, & ſcientibus Epiſcopo &c.* Colligitur tertio. Si Profeſſus iſte in ſæculo mortuus fuiſſet, Monaſterium in bonis ejus ſucceſſiſſet, eaque vindicare potuiſſet; neque enim negligentia Prælati, qui eum non compulit, redire ad Monaſterium, obeſſe debet Eccleſiæ, ſeu Monaſterio, *Abb. hic n. 6. contra Gl. hic V. Et ſcientibus.*

§. IX.

An is, qui invalide profeſſus eſt, teneatur ratificare Profeſſionem, & quæ requirantur ad ratificationem Profeſſionis invalidæ?

CXLVIII. Aſſertio 1. Is, qui invalide profeſſus eſt, etſi nequeat in foro externo probare impedimentum irritans Profeſſionem: non tamen tenetur illam ratificare, ſive bona fide, & ſine culpa ſua: ſive mala fide, & culpa ſua, v. g. ficte ſit profeſſus, docet *Sanch. lib. 7. de matrim. diſ. 37. n. 38 & 39. Pellizar. in manu. Ptal. tr. 3. cap. 2. numer. 48.* & alii communiter. Ratio eſt, quia Religioſus ſtatus, eſt tam arduus, & ſublimis perfectionis, ut ſpontaneum, ac liberum conſenſum requirat, nec ullus invitus, etiamſi ob culpam ſuam Profeſſio fuerit irrita, cogi poſſit ad illam ratificandam. Et licet voluntatem habuerit profitendi, ſaltem exterius, & apparenter; quia tamen illa voluntas ineſficas fuit, & nullius effectus, ob impedimentum dirimens, vel defectum veri conſenſus, non poteſt quis, vi illius, obligari ad obſervandum, quod per talem Profeſſionem promiſit, nec ad denuo profitendum in foro conſcientiæ, & ſecluſo ſcandalo: quamvis, quia ſecundum præſumptionem fori externi, talis Profeſſio habetur pro invalida, in illo foro cogi poſſit, ad obſervandum ea, ad quæ verus Profeſſus obligatur: de qua re plura videri poſſunt *apud Doct. cit.*

CXLIX. Aſſertio 2. Ad ratificationem Profeſſionis invalidæ requiritur primo. Ut ratificans ſciat Profeſſionem a ſe factam, irritam fuiſſe, *Azor. lib. 12. c. 4. q. 7. Sanch. cit. diſ. 37. n. 59. Leſſ. lib. 2. c. 41. n. 65. Suar. li. 7. c. 1. n. 4. Laym. cit. c. 5. n. 9.* quia ignorantis nullus eſt conſenſus, & incogniti nulla voluntas. Excipe, niſi expreſſe apud ſe ſtatuat, ſe velle Profeſſionem a ſe emiſſam, eſſe validam, etſi forte ab initio valida non fuiſſet, *Leſſ. c. l.* Secundo requiritur novus conſenſus, per quem Profeſſio invalide emiſſa ratificetur, & iterum edatur; cum ſit nova Profeſſio, adeoque nova intentione, ſeu voluntate fieri debet, *Sanch. c. l. n. 59.* Poteſt autem hæc ratificatio Profeſſionis fieri, vel expreſſe, vel etiam tacite, & ipſo facto, permanendo v. g. in externo habitu Regulari, & ſub obedientia Religioſa, poſtquam ſcivit Profeſſionem prius editam, fuiſſe irritam, *Suar. cit. c. 2. n. 6.* Ubi requiritur, ut Profeſſio prius facta expreſſe rata habeatur. Nam ibi ſermo eſt, de caſu ſpeciali, nempe de eo, qui Profeſſionem emiſit, ante annos pubertatis completos, is enim ſtatim poſt expletum annum xiv. priorem Profeſſionem invalidam, ratificare non poteſt, niſi expreſſe; ſi vero poſt pubertatem expreſſe non ratificavit, poterit illam ratificare tacite per integrum annum, poſt pubertatem completam, deportando habitum Profeſſorum proprium, ut conſtat ex *eod. c. 2. Suar. cit. l. n. 7.*

Tertio. Communiter requiritur ad ratificandam Profeſſionem invalidam, nova acceptatio Prælati Regularis, conſcii nullitatis prioris profeſſionis, ut ex tutiore, & probabiliore ſententia docet *Azor. c. l. Sanch. l. 7. de matr. diſ. 37. nu. 62.* Ratio eſt, quia profeſſio eſt contractus mutuus, ſive mutua Religioſi, & Religionis obligatio, ſicut ergo, ut revalidetur Profeſſio irrita, requiritur nova traditio Profitentis, conſcii nullitatis prioris Profeſſionis: ita etiam nova Superioris acceptatio neceſſario requiretur. Quamvis oppoſitum etiam ſit probabile, ut cenſet *Sanch. cit. diſ. 37. n. 64.* nempe non requiri novam acceptationem, factam ab immediato Superiore Ordinis: ſed ſatis eſt, quod talis Profeſſio ſit acceptata per Papam, qui eſt Supremus Generalis omnium Ordinum, *juxta c. Significatum; 12. h. t. & in c. 2. in princ. eod. in 6.* Ubi ſtatutum eſt, Profeſſionem irritam, defectu legitimæ ætatis, convaleſcere per ipſius Profeſſi ratificationem, vel annuam delationem habitus Profeſſorum, abſque alia nova acceptatione ipſius Religionis.

§. X.

De jure, ſeu facultate reclamandi adverſus Profeſſionem invalidam.

CL. De hac re extat Decretum Concilii Tridentini *Seſſ. 25. de Regul. cap. 19.* in hæc verba: Quicunque Regularis ,, prætendat, ſe per vim, & metum ingreſſum eſſe Religionem, aut etiam dicat, ante ætatem debitam profeſſum ,, fuiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere, quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia Superiorum, non audiatur: niſi intra quinquennium tantum a die Profeſſionis: & tunc non aliter, niſi ,, cauſas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore ſuo ,, & Ordinario. Quod ſi autem habitum ſponte dimiſerit, ,, nullatenus ad allegandam quamcunque cauſam admittatur: ſed ad Monaſterium redire cogatur, & tanquam Apoſtata puniatur: interim vero nullo privilegio ſuæ Religionis juvetur. Ita Concilium *c. l.* Circa quod Decretum plures occurrunt quæſtiones hic expediendæ.

CLI. Quæritur primo. An omnes Regulares poſſint reclamare contra Profeſſionem invalidam? ℞. affirmative, ut patet ex illa particula Decreti, *quicunque*, quæ eſt particula univerſalis, adeoque comprehendit omnes Religioſos, etiam ſcholaſticos Societatis Jeſu, qui Profeſſionem non emittunt; quia & ipſi ſunt viri Religioſi, ut patet ex Bulla Greg. XIII. Aſcendente Domino. Imo etiam Moniales, nam verbum *ſi quis* tam maſculos, quam fœminas complectitur, *l. 1. ff. de V. S. Gl. in c. Si quis; 29. cauſ. 17. q. 4.* Et generatim quæ de Monachis ſtatuta in jure reperiuntur, ob paritatem rationis, ad Moniales etiam referri debent, ut colligitur ex *c. Cum Virum; 12. h. t.* & quod eſt diſpoſitum de Abbatibus, & Monachis, ſervata proportione, etiam extenditur ad Abbatiſſas, & Moniales: non autem vice verſa, quæ de Abbatiſſis, & Monialibus ſpecialiter ſtatuta ſunt, extendi debent ad maſculos, ut notat *Abb. in c. ult. n. 5. de ſtat. Monach.* Denique etiam quidam Ordines militares, qui ſtricte, & rigoroſe non ſunt Religioſi, comprehenduntur hoc Decreto, ut milites S. Joannis Hieroſolymitani, *ex declarat. Card. Concil. apud Joan. Gallem. n. 1.* quia licet hoc Decretum ſit odioſum, reſpectu particularium Religioſorum: eſt tamen valde favorabile toti Communitati Religionis, quippe factum, ut conſulatur ipſius tranquillitati, & paci, ideoque extendendum, *Pellizar. in Man. Pral. tr. 33. c. 5. ſec. 2. q. 3. n. 34.*

CLII. Quæritur ſecundo. Quot, & quæ conditiones requirantur ad legitimam reclamationem contra Profeſſionem invalidam? Reſpond. Tres, ut conſtat ex dicto Decreto Tridentino. Prima eſt, ut ante reclamationem habitum non deponat, vel etiam cum habitu non diſcedat, ſine licentia Superiorum. Id autem limitandum eſt primo. Niſi Profeſſus juſtam dimittendi cauſam habeat, quia non poteſt obtinere facultatem reclamandi, niſi habitu depoſito, vel niſi non permitteretur cauſam nullitatis Profeſſionis proponere coram Superiore, ideoque habitu dimiſſo fugit, ut reclamet: Concilium enim intendit punire eum, qui ſponte, ac temere habitum dimittit, quod non facit, qui ex juſta cauſa, ut facultate jure ſibi conceſſa libere uti poſſit, habitum deponit, *Navarr. Comm. 4. de Reg. nu. ult. Azor. p. 1. lib. 12. cap. 4. Sanch. lib. 7. de matr. diſ. 37. n. 3.* & alii communiter. Secundo. Limitandum eſt, ſaltem ex æquo, & bono, niſi habitum temere dimiſſum iterum aſſumat; nimis enim durum, & inhumanum foret, perpetuo denegare audientiam ei, qui juſtam cauſam reclamandi habet, ideo præciſe, quia habitum temere depoſuit, hoc enim eſſet, cogere liberum hominem per totam vitam ſervire Religioni, cui non eſt obligatus, nec forte eſt capax illius, ob defectum conditionis ad valorem Profeſſionis requiſitæ, *Navarr. c. l.* Accedit; quod cum per reaſſumptionem habitus dimiſſi, Religio in poſſeſſionem reſtituatur, audiendus erit, qui aſſerit, ſe invalide profeſſum eſſe, cum ſpolium ſit purgatum, *Sanch. c. l. n. 4.*

Secunda conditio requiſita ad reclamandum eſt, ut cauſas nullitatis ſuæ Profeſſionis, coram Superiore ſuo Ordinario deducat, ut habetur in dicto Decreto. Ubi nomine Superioris intelligitur immediatus Prælatus Regularis, qui Profeſſionem ejus, qui reclamat, admiſit, vel qui in ejus locum ſucceſſit: nomine vero Ordinarii, venit Epiſcopus: in cujus Diœceſi ſitum eſt Monaſterium, in quo reclamans Profeſſionem emiſit, vel Vicarius Generalis Epiſcopi, vel etiam alius Prælatus, quaſi Epiſcopalem jurisdictionem habens in ſuo territorio: & Sede: ſeu Prælatura vacante, etiam Capitulum, vel ejus Vicarius, *Barboſ. de offic. & poteſt. Epiſ. alleg. 104. nu. 12.* ubi ait, quod cauſæ nullitatis deducendæ ſint conjunctim, ſive copulative, coram Superiore Ordinis, & Ordinario loci, ideoque ſi ſolus Superior Regularis declararet, Profeſſionem eſſe nullam ea declaratio invalida foret: niſi eſſet ſimul Ordinarius, ut quia Monaſterium unitum eſt Epiſcopatui, *Barb. c. l. n. 13. Pelliz. c. l. nu. 35.* Tertia conditio ad reclamandum requiſita, eſt, ut id fiat intra quinquennium, a die Profeſſionis numerandum, juxta *Trident. Concil. in cit. Decreto*, quæ conditio in ſeqq. eſt declaranda.

CLIII. Ubi notandum, quinquennium præſcriptum a Concilio Tridentino, ad reclamandum contra Profeſſionem invalidam, computandum eſt a die Profeſſionis, adeoque in Profeſſione expreſſa, a die, in quo ipſa facta eſt: in tacita vero, a die, in quo Religioſus tacite eſt profeſſus per habitum Noviciorum, & Profeſſorum communem, & ſolum occulte diſtinctum, ſcienter, & ſponte ſuſceptum, & per integrum annum delatum, vel exercendo actum Profeſſorum proprium, juxta ſupra dicta, *Azor. citat. cap. 4. quaſt. 20. in fine.* Major autem eſt controverſia: an hoc tempus ſit continuum, ita, ut currat a die Profeſſionis, non obſtante ignorantia nullitatis Profeſſionis, vel impedimento reclamandi intra quinquennium? an vero ſit utile,

Digitized by Google

utile, ita ut non currat ignoranti, vel impedito: Prius affirmat, *Sanch. lib. 7. diſ. 37. de mat. n. 19. Pelliz. c. l. nu. 45.* Idque probatur, tum quia Tridentinum dicit, quinquennium numerandum eſſe a die Profeſſionis tantum, quæ particula negat, & excludit omnes alios caſus, præter expreſſos. Tum quia etſi tempus præfixum in odium negligentium, non currat ignoranti, vel impedito, *l. 1. C. de annal. except.* currit tamen, quando non in odium negligentis agere: ſed in favorem alterius eſt præſcriptum, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Statut. 3. de præb. in 6.* At in propoſito caſu, tempus quinquennii præfixum fuit, non in odium negligentiæ invalide Profeſſi: ſed in favorem Religionis, ut conſulatur ejus tranquillitati & paci, ne ſcilicet litibus opugnantium editæ Profeſſiones perturbentur. Verum contrariam, & negativam ſententiam tenent *Navarr. lib. 3. Conſil. 13. n. 3. h. t. Suar. tom. 3. lib. 7. c. 4. nu. 6. Palao diſ. 2. pun. 7. num. 5.* Qui docent, quinquennium eſſe computandum a die cognitæ nullitatis Profeſſionis, ſeu ceſſantis impedimenti, vel impotentiæ reclamandi, adeoque non currere ignoranti, vel impedito, quia licet Concilium dicat, illud eſſe computandum a die Profeſſionis tamen id intelligendum eſt per ſe, & niſi cauſa juſta aliud ſuadeat: nam per accidens, interveniente probabili ignorantia, vel juſto impedimento reclamandi, quod duravit toto quinquennio, vel ultra illud, invalide Profeſſus audiendus erit, etiam poſt quinquennium elapſum: non quidem, ſi ſolum probare velit, priorem Profeſſionem fuiſſe nullam: ſed etiam, ſi allegare velit, & probare cauſam, ob quam toto illo tempore non potuerit Profeſſionem ratificare, videlicet ob ignorantiam, vel aliud impedimentum reclamandi, *Suar. c. l. n. 9.* Non obſtat, quod hoc quinquennium non ſit præſcriptum in odium negligentis reclamare contra Profeſſionem invalidam: ſed in favorem Religionis; quia Concilium voluit concedere tempus quinquennii, ob præſumptionem, tanto tempore Profeſſionem fuiſſe ratificatam ab invalide Profeſſo: ſed ſi ignorantia nullitatis Profeſſionis, vel impedimentum nullam reddens Profeſſionem, toto quinquennio duravit, tum ceſſat ea præſumptio: neque enim poteſt præſumi, illum ratam habuiſſe Profeſſionem, quandiu ignoravit nullitatem illius; cum ignorantis nullus ſit conſenſus: vel dum durat impedimentum irritans Profeſſionem, eum id ſit impoſſibile, ratificari enim non poteſt, niſi ſublato impedimento dirimente illam, ergo non debet tempus illud in hoc quinquennio computari, ſed ſi adfuit ignorantia, vel impedimentum toto quinquennio, etiam poſt illud invalide Profeſſus audiri debet jure ordinario, volens probare, ſe in illo tempore ratificare non potuiſſe, per quod eliditur, ac tollitur fundamentum, quo nitebatur illa præſumptio ratificatæ Profeſſionis, *Suar. c. l. n. 9. Pal. c. l. n. 10.*

CLIV. Quæritur tertio. Ex quibus cauſis poſſit Regularis reclamare contra Profeſſionem a ſe emiſſam? Reſp. poſſe reclamare contra Profeſſionem invalidam, intra quinquennium, ſive ſit irrita ex defectu debiti conſenſus, quia amentia eſt profeſſus, vel per vim aut metum injuſtum coactus: vel ob defectum integri anni probationis, aut legitimæ ætatis: vel ob diverſitatem ſexus, ut ſi vir Profeſſus ſit in Monaſterio mulierum, aut mulier in Monaſterio virorum ſive ob defectum legitimi Superioris, non habentis poteſtatem acceptandi Profeſſionem: ſive ob quemcunque alium defectum, vel impedimentum, *Pellizar. c. l. n. 38. Tambur. tom. 3. diſ. 6 qu. 26.*

Quæritur quarto. An etiam Religio, intra quinquennium reclamare poſſit contra invalide Profeſſum? Reſp. affirmative, tum quia diſpoſitum de uno correlativorum, cenſetur etiam diſpoſitum de altero, niſi in ſpecie aliter in jure ſit diſpoſitum de uno, quam de alio: cujuſmodi Lex non extat in præſenti caſu: tum quia etiam quoad hoc non debet Religio eſſe deterioris conditionis, quam ſit Religioſus, *Pelliz. c. l. num. 52.* Id autem ſolum procedit, ſi Profeſſio fuerit nulla, ob ignorantiam juſtam, & invincibilem Superiorum Regularium, alioquin ſi Superiores, admittentes Profeſſionem invalidam, culpa non vacent, non debent reſtitui, ſi reclamare, & cauſas nullitatis allegare velint, poſt elapſum biennium, *Pugnan. in cap. 1. numer. 45. & 2. ſeqq. hoc titul.*

SECTIO IV.

De facultate tranſeundi ex una Religione ad aliam.

§. I.

An poſſit Profeſſus, ſeu Religioſus ab una Religione tranſire ad aliam, & quæ conditiones requirantur ad licitum tranſitum, ad aliam Religionem?

CLV. Aſſertio 1. Non licet Monacho, ſeu alii Religioſo ex Monaſterio, in quo Profeſſionem edidit, temere ſe transferre ad aliud Monaſterium, ſeu ejusdem, ſeu diverſi Ordinis, & ſive Ordo ille ſit laxior, ſive æqualis, ſive ſtrictior, prout ſtatutum eſt in *c. Jonn.*; *5. h. t.* Ubi generaliter & indi„ ſtincte Papa Gregorius II. mandat, ut neque Monacho de „ Monaſterio in Monaſterium temere migrare liceat, neque „ peculiare quippiam habere (nimirum peculium proprium, „ ſine licentia Prælati, niſi cauſa adminiſtrationis, permit„ tente Superiore, *Gl. hic V. Peculiare, & Abb. n. 6. de quo infra*) „ alioqui qui temere ad aliud Monaſterium, vel Ordinem „ tranſire præſumpſit, eidem Monaſterio, in quo prius fuit, „ competente coercitione adhibita, reddi debet. Et quidem quoad priorem partem, quod non poſſit Religioſus tranſire ex una Religione, propria auctoritate, ad aliam laxiorem, inde probatur; quia non poteſt quis votum de re meliore, commutare in votum de re minus bona, ſine juſta diſpenſatione: neque etiam tranſire ad Religionem æqualem: quia per hujuſmodi tranſitum violatur jus acquiſitum priori Religioni, *Suar. tom. 4. de Relig. l. 3. c. 9. n. 1.* Quæ ratio etiam probat, quod neque ad Ordinem perfectiorem, aut ſtrictiorem temere tranſire poſſit Religioſus; quia per talem tranſitum violatur primum ſubſtantiale votum Religionis, quod eſt obedientia erga priorem Prælatum, promittit enim Monachus etiam loci ſtabilitatem; ut conſtat ex *c. Sicut 13. de jurej. & c. Statuimus 3. cauſ. 19. qu. 3.* Ubi decernitur, quod nec diſtrictioris Religionis obtentu, ex eodem Clauſtro audeat Profeſſus, ſine Patris ſeu Abbatis permiſſione, ſecedere, *Jo. Andr. hic n. 14. & Abb. nu. 8.* Et hinc is, qui temere & ſine legitima licentia, tranſit ad aliud Monaſterium, etſi proprie non ſit Apoſtata, cum tria vota ſubſtantialia Religionis tam in poſteriore, quam in priore Ordine obſerventur, & non habet animum omnino recedendi a Religioſo inſtituto, quod ad veram Apoſtaſiam requiritur: poteſt tamen dici late Apoſtata, quatenus violavit obedientiam priori Prælato promiſſam, *Jo. Andr. & Abb. loc. citt.* Porro temere dicitur quis ex una Religione ad aliam tranſire, ſi ex levitate, vel inordinata animi paſſione tranſeat, vel non petita licentia, aut etiam non obtenta in caſibus, in quibus non ſufficit licentiam petere, niſi etiam obtineatur, *Sanch. lib. 6. mor. c. 7. n. 11. & ſeqq. de quo infra.* Ratio poſterioris partis eſt, quia Monachus quoad perſonam ſuam, & obligatus Monaſterio, ſicut ſervus domino ſuo, & uxor viro ſuo, *c. Non eſt, 11. de ſponſal.* & filius patri ſuo, in cujus eſt poteſtate, *l. 1. ff. De liberis exhibend.* Sicut ergo tales perſonæ repeti, & vendicari poſſunt, ita & Monachus, nam licet alias rei vindicatio nonniſi domino competat. *l. In rem; 23. ff. de rei vindic.* latius tamen accipiendo rei vindicationem, etiam datur, pro repetendo libero homine, alterius poteſtati ſubjecto, adjecta tamen cauſa, *l. 1. §. Per hanc junct. Gl. V. Vindicare 1 ff. eod.* vel etiam revocari poteſt Monachus ex conditione *can. Statuimus; 3. cauſ. 19. q. 3.* vel implorato Judicis officio, *Innoc. in cit. c. 18. n. 4. & Jo. Andr. ibid. nu. 9. Sanch. cit. c. 7. n. 99.*

CLVI. Cæterum quod Religioſi, qui Profeſſionem ediderunt, ita aſtricti ſint Monaſterio ſuo, ut ſine Abbatis licentia recedere non poſſint, nec tranſire ad alia Monaſteria, habetur etiam in *c. Non eſt; 7. h. t.* Ubi Papa Alexander III. man„ dat Epiſcopis, & aliis Eccleſiarum Prælatis, per Galliam „ conſtitutis, ut Monachos & Converſos Ciſtercienſis Ordi„ nis, poſt Profeſſionem ſuam, ſine licentia Abbatum ſuorum „ per Epiſcopatus ſuos recipi non permittant: & ſi ſine li„ centia Abbatum ſuorum, Monaſterio exire præſumpſerint „ & admoniti non celeriter redierint, ipſos redire compellant. Ubi prohibetur primo, ne Epiſcopi, aliique Prælati tales Monachos, vel Converſos ſuſcipiant, ad permanendum, ſive ut diu apud eos morentur, juxta æſtimationem, & arbitrium boni viri, *Gl. fin. hic & Abb. n. 5.* Secundo, prohibetur, ne Epiſcopi illos recipiant in ſuis Eccleſiis, ita ut Beneficium ſæculare, ſine licentia Superiorum ſuorum Regularium, iiſdem conferant, *c. 1. & 2. diſ. 58. c. Quam ſit; 5. §. Nullas cauſ. 18. q. 2. Abb. c. l.* Tertio, prohibetur, ne Profeſſus in uno Monaſterio, ad Profeſſionem emittendam in alio Monaſterio, ſive ejusdem, ſive diverſi Ordinis, ſine licentia Superioris ſui recipiatur, *Gl. hic in notatis & Abb. n. 3.* Porro appellatione Monachorum non comprehendi converſos colligitur aperte ex hoc cap. ibi: *Monachos vel Converſos*, nam Converſi dicuntur, qui obtulerunt ſe & ſua Monaſterio, mutato habitu, & ſunt hujuſmodi Converſi Regulares, ac Profeſſi, Laici tamen; quia non poſſunt promoveri ad Ordines, *Abb. hic n. 2.*

CLVII. Aſſertio 2. Omnibus Religioſis licitum eſt, ab una Religione tranſire ad aliam ſtrictiorem, ſi conditiones requiſitæ adſint, prout ſumitur ex *c. Licet; 18. h. t.* Ubi Papa Innocentius III. ita reſcribit: Licet quibusdam Monachis & Ca„ nonicis Regularibus (*c. Non eſt; 7. h. t. & c. 2. & 3. cauſ. 19. qu. 3.*) nec non & Hoſpitalariis ac Templariis a Sede „ Apoſtolica privilegium datum ſit, ut eorum Profeſſi ad a„ lium locum, ſeu Monaſterium, etiam arctioris Religionis, „ ipſis invitis, tranſire non liceat, ut unusquiſque ſecundum „ Apoſtolum (*1. ad Corinth. 7. & ad Epheſ. 4.*) in ea vocatio„ ne permaneat, in qua vocatus fuit (niſi inſtinctu Spiritus „ S. ad ſanctiorem vitam vocetur, *Abb. hic n. 1. not. 2.*) Qui „ tamen ubi Spiritus Dei, ibi & libertas eſt, *2. Cor. 3.* & „ qui Dei ſpiritu aguntur, non ſunt ſub lege; quia juſto non „ eſt lex poſita, nempe quia juſtus eſt liber a lege peccati, „ non autem a poteſtate Superioris, *Abb. hic n. 1. not. 3.*) ideo „ hoc ea ratione prædictis Ordinibus conceſſum eſſe videtur, „ ut ne quis ex temeritate, vel levitate in jacturam, ſeu „ injuriam Ordinis ſui, ſub prætextu majoris religionis, ad „ alium Ordinem tranſire poſſit, ſicut frequenter a multis „ præſumptum fuit, non quidem ut ei tranſeundi licentia „ denegetur, qui cum puritate, & humilitate cordis eam „ poſtulavit, ut non ficte, ſed vere ad frugem melioris vitæ „ transmigrare poſſit. Talis ergo poſtquam a Prælato ſuo tran„ ſeundi licentia poſtulavit, ex lege privata (charitatis or„ dinatæ erga ſeipſum) quæ publicæ ſive communi lege præ„ judicat, abſolutus, libere poteſt ſanctioris vitæ propoſi„ tum adimplere, non obſtante contradictione indiſcreti „ Prælati; quia privilegium meretur amittere, qui conceſ„ ſa ſibi abutitur poteſtate: præſertim cum etiam Romanus „ Pontifex, qui ſupremam in Eccleſia obtinet poteſtatem, „ Archiepiſcopis, & Epiſcopis cedendi licentiam ex juſta „ cauſa petentibus ſine difficultate, concedat. Quare omnes „ Regulares, quibus tale privilegium conceſſum eſt, nove„ rint, ſe ad licentiam tranſeundi debite poſtulantibus con„ cedendam, de jure teneri: quia ſicut ſubditus a Prælato, „ cum humilitate & puritate eam petere debet, ne bo„ num obedientiæ contemnere videatur: ſic Prælatus „ ſubdito, ſine difficultate, eam concedere debet, niſi „ propoſitum divinitus inſpiratum impedire velle videa„ tur. Si vero probabiliter dubitetur, utrum aliquis velit „ ad Ordinem arctiorem, aut laxiorem ex charitate, an „ ex temeritate tranſire, Superioris judicium eſt requi„ rendum, ne forte Angelus Satanæ in filium lucis ſe tran„ sformet. Ea tamen Regula inviolabiliter obſervata, ut

„ nullus, ſine licentia Romani Pontificis, quacunque occaſio-
„ ne Præſulatum (hoc eſt, Epiſcopatum, nam Epiſcopus non
„ poteſt Religionem intrare ſine Papæ licentia, ut alibi di-
„ ctum) deſerere præſumat; quia ſicut majus bonum mino-
„ ri bono præponitur: ita communis utilitas ſpeciali, ſeu
„ privatæ utilitati præferenda eſt. Et in hoc ipſo caſu re-
„ cte præponitur doctrina ſilentio, ſolicitudo contemplatio-
„ ni (id eſt, vita activa contemplativæ) & labor quieti.
„ Ad quod deſignandum, Chriſtus non de Rachele natus:
„ ſed de Lia: neque in domum ſuam Maria ipſum recepiſ-
„ ſe legitur: ſed Martha. Unde quando Epiſcopus poteſt
„ pariter præeſſe, & prodeſſe, non debet cedendi licentiam
„ petere, aut obtinere. Cum ergo R. Monachus ad FF.
„ Ordinis Ciſtercienſis tranſierit, non ut Ordini ſuo, ex quo
„ tranſivit, derogaretur: ſed ut apud Ciſtercienſes vitam
„ arctiorem duceret, mandat Papa Priori, & Conventui,
„ ex quo tranſivit, ut quod de corde puro & conſcientia
„ bona, fideque non ficta, feciſſe noſcitur, nullatenus ipſi
„ ſunt moleſti; quia charitas eſt fons proprius, cui non com-
„ municat; ſeu communicatur, quod alienum eſt a charita-
„ te. Hæc Conſtitutio declarabitur in ſeqq.

CLVIII. Hinc colligitur primo. Quod non tantum viri, ſed etiam fœminæ, adeoque Moniales poſſunt tranſire ad aliam Religionem ſtrictiorem, ut conſtat ex *c.* 1. *cauſ.* 20. *qu.* 4. *Abb. in c. ult. de ſtat. Monach*, n. 7. *Sanch. lib.* 6. *mor. c.* 7. *n* 6. quia etſi *text. in cit. c. Licet.* 18. *h. t.* de ſolis viris Religioſis loquatur; quia tamen rationes in eo allatæ, ob quas concedi debeat talis tranſitus, æque procedunt in Monialibus, ideo etiam idem jus in illis obtinet: præſertim cum quæ de Monachis jure ſtatuta ſunt, etiam in Monialibus locum habeant, niſi nominatim excipiantur. Secundo, non tantum ſinguli Religioſi: ſed etiam tota Religioſorum Communitas, ſive Conventus ſe conferre poteſt ad Ordinem ſtrictiorem, ejus habitum, & Regulam aſſumendo, prout ſumitur ex *c.* 3. §. *Cæterum de ſtat. Monach. Abb. ibid.* n. 2. *Rodriq. tom.* 3. *qq. Regul. q.* 52. *art.* 6. idque etiam libere ſine licentia Epiſcopi, *Sanch. c. l.* n. 7. contra *Abbat.* Tertio, etiam Prælati Regulares, ſive exempti, ſive non exempti ſint, poſſunt tranſire ad ſtrictiorem Religionem; quia in *cit. c. Licet*; *h. t.* ſoli Epiſcopi excipiuntur, illiſque interdicitur tranſitus ad Religionem, non obtenta Papæ licentia, adeoque non comprehenduntur ibi Prælati Regulares; quia exceptio firmat Regulam in contrarium, *Sanch. c. l. n.* 8. Quarto, etiam Religioſi converſi ſive FF. Laici, & Oblati, qui ſe ſuaque obtulerunt, habitu non mutato, poſſunt tranſire ad ſtrictiorem Religionem; quia in illa oblatione tacite includitur illa conditio, niſi ad perfectiorem ſtatum ſe conferre voluerint, *Sanch. c. l. n.* 9.

CLIX. Aſſertio 3. Spectato Jure communi, ad licitum tranſitum ab una Religione ad aliam, requiritur primo, ut tranſitus fiat ad Religionem perfectiorem, aut ſtrictiorem.

Ubi notandum primo. Nomine perfectioris Religionis hic non intelligitur, quæ abſolute, & in ſe perfectior eſt, cujuſmodi perfectio deſumitur ex fine perfectiore, ad quam Religio aliqua ordinatur, & ex proportione mediorum, quibus utitur ad illum finem obtinendum, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 188. *art.* 6. *in Corp.* ſed potius in ordine ad tranſitum ab una Religione ad aliam, in foro Eccleſiæ, attenditur ad majorem auſteritatem, an ſcilicet Religio ſit ſtrictior, & rigidior aliis, præſertim circa ſilentium, & ſolitudinem, ut ex probabiliore, & communiore ſententia docet *Abb. poſt Joann. Andr. in c. Sane*; 10. n. 8. *h. t. Azor. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 13. *q.* 2. *Rodriq. tom.* 3. *qq. Reg. q.* 52. *art.* 4. *Leſſ. lib.* 2. *de juſt. c.* 41. n. 106. *Sanch. cit. c.* 7. *n.* 21. *Laym. lib.* 4. *tr.* 5. *t.* 6. n. 10. & Canoniſtæ communiter, contra aliquos Theologos. Idque clare colligitur ex *c. Licet*; 18. ibi: *Arctioris etiam Religionis obtentu tranſire, & in fine ejuſd. c.* ibi: *ut apud eos vitam duceret arctiorem*: per quæ verba declaratur, qualis Religio intelligatur, quando paulo ſupra in *eod. c.* dicitur, *libere poteſt ſanctiores vitæ propoſitum adimplere*, nempe quæ arctior, durior, ſeu ſtrictior eſt, idem conſtat ex *c.* 1. *cauſ.* 20. *q.* 4. ubi dicitur: *Virgines Sacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ, propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, Synodus concedit.* Idque ad vitandas lites, recte ſtatutum fuit; nam quæ Religio alia ſit auſterior, & ſtrictior, magis patet, quam quæ ad perfectiorem finem per media magis proportionata tendat.

Notandum ſecundo. Auſteritas Religionis, ad quam tranſire licet, non eſt attendenda tantum, ſecundum primævam inſtitutionem Regulæ: ſed etiam ſecundum Conſtitutiones poſtea adjectas, ſi ex illis reddatur ſtrictior, quam ſit primæva Regula. *Jo. And. in cit. c. Sane*; *n.* 2. *h. t. & ibid. Abb.* n. 3. *Sanch. c. l.* n. 25. Deinde ſpectanda eſt non tantum aſperitas Regulæ, & Conſtitutionum ſecundum ſe: ſed etiam præſens obſervantia ſtrictior, fieri enim poteſt, ut priſtinum ſtrictioris vitæ inſtitutum in aliqua Religione obſervari deficiat, & laxior vivendi modus introductus fuerit: tunc enim non cenſebitur amplius Religio ſtrictior, & auſterior, ad quam tranſire liceat, ut conſtat ex *cit. c. Sane*; 10. ibi: *ſi locus ubi nunc permanet, majoris Religionis* (id eſt, ſtrictioris obſervationis) *quam Eccleſia Armatenſis exiſtat h. t. Jo. Andr. ibid. n.* 1. *& Abbas num.* 4. *Azor cit. cap.* 14. *quæſt.* 3. *&* 8. *Sanch. cit. l. nu.* 24. Ratio eſt, quia tranſitus iſte permittitur, ad ducendam vitam tam ſtrictiorem, ergo debet attendi, an de præſenti ſtrictius in ea Religione, ad quam ſit tranſitus, vivatur. Excipi debet, niſi in eadem Provincia ſit aliud ejuſdem Religionis Cœnobium, in quo arctior veteris Inſtituti obſervatio actu vigeat, ad quod transferri poterit, facilius enim permittitur tranſitus ex Monaſterio ad Monaſterium ejuſdem, quam diverſi Ordinis, vel niſi probabilis ſpes ſit, reformationis futuræ in priore Ordine, *Jo. Andr. cit. l. num.* 3. *Abb. num.* 7. *Azor cit. l. quæſt.* 8. *Sanch. cit. l. num.* 25. Quod ſi dubitetur, quæ Religio ſit arctior judicium Superioris requiri debet, *Abb. in cit. cap. Licet. num.* 3.

CLX. Secunda conditio requiſita ad legitimum tranſitum, eſt, ut non fiat ex temeritate, vel levitate, vel ex paſſione inordinata, v. g. ex ira, vel odio erga Prælatum ſuum: ſed ut ex charitate, ſeu Zelo majoris boni, ſeu perfectionis conſequendæ, tranſire velit, ut habetur in *cit. c. Licet*; *h. t.* Ubi etiam additur, ſi dubitetur, utrum quis velit ad Religionem arctiorem, vel laxiorem tranſire ex charitate, an ex temeritate, ad judicem Superioris eſſe recurrendum, qui id ex concurrentibus conjecturis determinabit, *Sanch. lib.* 6. *c.* 7. *n.* 11. *&* 12.

Tertia conditio eſt, ut talis tranſitus non fiat, cum notabili detrimento Religionis, ſeu Monaſterii, in quo eſt Profeſſus, ibi: *in jacturam ſeu injuriam ſui Ordinis*: nam per talem tranſitum Religio, a qua tranſitur, notabile damnum, vel magnam infamiam incurreret, poſſet, petita reſtitutione, revocare Religioſum tranſeuntem; tum quia bonum commune Religionis relictæ debet præponderare privatæ utilitati Religioſi tranſeuntis: tum quia ſi Eccleſia læſa in rebus temporalibus poteſt petere reſtitutionem in integrum, multo magis poterit læſa in ſpiritualibus, & in translatione perſonæ ſibi ſubditæ, *Abb. in cit. c. Licet*; *n.* 12. *h. t. Sanch. c. l. num.* 11.

CLXI. Quarta conditio eſt, ut licentia tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem prius ſit petita a Prælato, non tamen requiritur, ut ſit obtenta, *cit. c. Licet*; §. *Talis ergo*; *hoc tit. Sanch. cit. c.* 7. *n.* 32. Circa quam conditionem notanda ſunt ſequentia, primo, hæc licentia neceſſario & ſub gravi obligatione eſt petenda, ut patet ex *cit. c. Licet*; §. *Quocirca*; ibi: *ſubditus a Prælato, cum humilitate & puritate, debet tranſeundi licentiam poſtulare, ne bonum obedientiæ contemnere videatur*, ubi verbum *debet* neceſſitatem præcepti importat: ſi ergo tranſeat, non petita licentia, præſumitur contemnere obedientiam, & non ex inſpiratione Divina, ſed ex levitate tranſire ad aliam Religionem, *Jo. Andr. in cit. c. Licet*; *n.* 5. *Abb. ibid. n.* 10. *Sanch. cit. c.* 7. *n.* 33. neque ſatisfit huic obligationi, ſi petatur licentia, poſt tranſitum ad Religionem ſtrictiorem: ſed ante illum peti debet; quia quoties ad actum aliquem requiritur, ut petatur licentia a Superiore, ea neceſſario ante actum illum peti debet, *Abb. in cit. c. Licet*; *n.* 11. *Azor. cit. c.* 14. *q.* 6. *in fine*, *Sanch. c. l. n.* 36. Secundo, non ſtatim, ac petita eſt licentia, fas eſt, tranſire ad Religionem ſtrictiorem: ſed debito tempore expectandum eſt reſponſum Prælati, ſeu Superioris, ſicut & in aliis expectandum eſt, quando conſilium, vel licentia peti debet, *c. Cum in Veteri* 52. *de Elect. Abb. in cit. c. Licet*; *n.* 8. *Sanch. c. l. n.* 35. Tertio, Religioſus petens licentiam tranſeundi, interrogari debet a Superiore, de cauſa movente illum, ad tranſeundum, eamque ſubditus exprimere tenetur, ut colligitur ex *cit. c. Licet*; §. *Quocirca*, ubi dicitur, *Prælatum teneri ſubdito, ſine difficultate, tranſeundi licentiam concedere, ne propoſitum divinitus inſpiratum impedire videatur*: ergo debet certior fieri de cauſa tranſitus, ut judicet, an, & quale ſit illud propoſitum, & an licentiam concedere teneatur, necne, *Sanch. c. l.* n. 36. Quarto, ſi Superior deneget petitam licentiam tranſeundi, non ideo poteſt Religioſus ſtatim tranſire ad Ordinem ſtrictiorem, cum illam poſſit ex juſta cauſa denegare: nam in *cit. c. Licet*; §. *Talis ergo*; tantum conceditur tranſitus, etiam licentia non obtenta, quando Superior proterve, ac indiſcrete eam negat, ut conſtat ex illis verbis: *non obſtante proterva indiſcreti contradictione Prælati.* Quod ſi Superior nullam cauſam aſſignet, cur neget tranſitum, ſubditi eſt, eam petere, & ſi ille adhuc nolit cauſam exprimere, poteſt Religioſus etiam, eo invito, tranſire. Idemque eſt, ſi Superior judicans Religioſum juſtam habere cauſam tranſeundi, nihilominus deneget licentiam, vel taceat, vel alleget cauſam manifeſte injuſtam, falſam vel frivolam; quia tunc jam conſtat de protervia, & indiſcreta denegatione licentiæ: Si vero veriſimilem cauſam alleget denegatæ licentiæ: ita, ut res ſit dubia, tunc non licet ſubdito tranſire, lite quaſi pendente, & re dubia exiſtente: ſed Prælatus Superior v. g. Epiſcopus, aut Generalis Ordinis adiri debet, & ad illum provocare poteſt tranſiens, ut ejus judicio res decidatur, *Jo. Andr. in cit. c. Licet*; *n.* 7. *& Abb. n.* 9. *Silv. V. Religio* 4. *q.* 1. Quinto, etſi juſta cauſa tranſeundi adſit, non tamen poteſt Religioſus tranſire, niſi prius quærat aliqua Religio, quæ parata ſit illum recipere, alioquin ſi prius recedat, eſt Apoſtata, cum ſub nullius ſit obedientia, *Jo. Andr. in c. ult. de renunc. n.* 7. *& Abb. ibid. n.* 3. Poſſet tamen Superior Religioſo petenti tranſitum, ſtatim dare licentiam exeundi a Monaſterio, ita tamen ut ſub obedientia illius manens quærat Religionem ſtrictiorem, *Sanch. c. l. num.* 38. Sexto, tranſiens ad ſtrictiorem Religionem non debet admitti, ſine litteris dimiſſoriis Prælati, ſeu Superioris Religionis prioris, *c. Sententiam*; 3. *cauſ.* 19. *q.* 3. Quod ſi veniat Religioſus ſine talibus litteris, Superior priori Religionis interrogari debet, an dederit ei licentiam tranſeundi, aut cur denegarit, qui ſi cauſam juſtam alleget denegationis: ſed Religioſus velit in continenti probare, illam eſſe falſam, adiri debet Superior prioris Prælati, nec debet admitti Religioſus tranſiens, priuſquam cauſa a Superiore prioris Prælati fuerit deciſa, & tranſitus ab eo approbatus, *Joann. Andr. in cit. c. Licet*; *n.* 13. *Sanch. c. l.* n. 39.

§. II.

Quinam Superior in ſpecie licentiam dare poſſit tranſeundi ad aliam Religionem?

CLXII. Aſſertio 1. Si quis Zelo melioris boni, ad Religionem ſtrictiorem tranſire velit, poteſt illam licentiam dare Prælatus, ſeu Superior Ordinis non ſolum mediatus, videlicet Provincialis, aut Generalis: ſed etiam immediatus ipſius Conventus ſeu Monaſterij. *Gl. in c. Cum ſinguli*, 32. *V. Canonice de Præb.* in 6. *Abb. in c. Non eſt*; 7. *n.* 6. *h. t. Silveſt. V. Religio*, 4. *q.* 3. *Azor. p.* 1. *l.* 12. *c.* 14. *q.* 7. *Sanch. lib.* 6. *mor. c.* 7. *nu.* 59. *& alij*. Ratio eſt, quia Religioſus jus tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem habet, eo quod votum Profeſſionis non violet: ſed

in

in melius commutet, ideoque ſolum requiritur, ut a Prælato Ordinis licentiam petat, ne bonum regularis obedientiæ contemnere videatur, ergo ſufficit, ab eo petere licentiam, præſertim quia in *cit. c. Licet*; §. *Talis ergo*, plus non requiritur, quam ut licentia petatur a Prælato ſuo: At immediatus Superior Conventualis, eſt vere Prælatus proprius. Neque vero tali caſu eſt neceſſarium petere licentiam ab Epiſcopo, etiamſi Monaſterium non ſit exemptum, vel Monaſterium ſtrictius, ad quod tranſitur, ſit in alia Diœceſi; quia nullo jure eſt expreſſum, quod peti debeat licentia ab Epiſcopo, ut ex probabiliore docet *Abb. in c. Non eſt 7. num. 6. h. t. Sanch. c. l. n.* 60. Excipiuntur Moniales Clauſtrales, hæ enim licentiam petere debent, non tantum ab Abbatiſſa ſua: ſed etiam a Prælato Regulari, cui ſubſunt, & inſuper ab Epiſcopo, ſeu Ordinario, ſaltem ſi non ſint exemptæ, *Rodriq. tom. 3. qq. Reg. q. 52. art. 6. Sanch. c. l. nu.* 61. Tum quia *Concil. Trid. Seſſ. 25. c. 5. de Regul.* ſtatuit, ut Sanctimonialibus, poſt Profeſſionem, exire non liceat a Monaſterio, quocunque prætextu, niſi ex legitima cauſa, ab Epiſcopo approbanda. Tum quia licentia a Prælato petenda eſt, Abbatiſſa autem non eſt Prælata proprie; cum juriſdictionem ſtricte dictam non habeat, neque judicare de cauſa tranſitus, cum ſit res gravis, mulieribus eſt conceſſum.

Sed neque conſilium, & multo minus conſenſus Capituli, ſeu Conventus ad licentiam hanc concedendam requiritur, tum quia in *cit. c. Licet*; ſolum exigitur, ut petatur licentia a Prælato Ordinis: tum quia nec ipſe Prælatus poteſt impedire hoc caſu tranſitum, cum ipſum jus illum concedat; nec Prælatus licentiam concedens alienat Religioſum: ſed ipſe Religioſus ſe alienat, ſive transfert ad aliam Religionem, utens jure ſuo, *Sanch. c. n.* 62. quamvis aliqui Dd. dicant, tutius eſſe petere, etiam a Conventu conſenſum.

CLXIII. Prædictis addendum primo. Hanc licentiam tranſeundi, Superiores Immediati Religionum, v. g. Priores & Quardiani petere debent a Provinciali ſuo, & hic a Generali, ac denique iſte a Papa, *Sil. c. l. q. 3. Azor. cit. c. 14. qu. 7. Sanch. cit. l. n.* 59. Secundo, hæc poteſtas dandi licentiam, tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem in quibuſdam Religionibus eſt reſervata Provinciali, vel Generali, ita ut ab ipſis illa petenda ſit, nec ab immediato Superiore peti poſſit, *Suar. tom. 4. de Relig. l. 3. c. 10. n.* 30. Idque certum eſt, ſi ex commiſſione S. Pontificis ea reſervatio facta ſit, *Palao p. 3. tract. 16. diſ. 4. pun. 13. §. 3. n.* 6. Tertio, Religioſi militares, qui in Clauſtris vitam communem non agunt, poſſunt tranſire ad Religiones Clauſtrales, ſine licentia ſuorum Superiorum, ex deciſione Rotæ apud *Barboſ. in cit. c. Licet*; *n. 10. hoc tit.*

CLXIV. Porro quod dictum eſt, Prælatum immediatum dare poſſe licentiam, tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, id procedit, ſi quis ex bono zelo tranſeat, nam ſi ex levitate, vel paſſione inordinata tranſeat, etiam ad ſtrictiorem Ordinem Prælatus Religionis Papa inferior licentiam ad id dare non poteſt, ſi nulla alia legitima cauſa concurrat; quia quamvis per talem tranſitum votum mutetur in majus bonum, eſt tamen jus acquiſitum priori Religioni, & ſine juſta cauſa ſit alienatio rei ipſi acquiſitæ: accedit, quod in *cit. c. Licet*; non concedatur talis tranſitus: niſi ex zelo majoris boni fiat, *Sanch. c. l. n.* 63.

CLXV. Aſſertio 2. Si quis ad aliam Religionem parem, ſive æque ſtrictam tranſire velit, tum vel adeſt legitima cauſa tranſeundi, v. gr. propter infirmitatem, vel inimicitias, vel non. Priore caſu, in Ordinibus exemptis, Abbas, vel alius Superior quaſi Epiſcopalem juriſdictionem obtinens, & immediate Papæ ſubjectus, poteſt eam facultatem concedere. Si vero immediatus Superior alteri Superiori Prælato Regulari ſubſit, v. g. Prior, vel Quardianus, tum mediatus Superior, nempe Provincialis, vel Generalis diſpenſative licentiam tranſeundi dare poteſt; quia in Ordinibus exemptis jus in Profeſſum toti Ordini, vel ſaltem Provinciæ acquiritur, ergo illum alienare, ſeu transferre non poteſt ad alium Ordinem, etiam æqualem, immediatus Prælatus Conventus, ſicut neque illum transferre poteſt ad aliud ejuſdem Ordinis Monaſterium: ſed ſolum is, qui toti Ordini, vel ſaltem Provinciæ præeſt, ut tradit *Gl. in cit. c. Cum ſingula* 32. *V. Canonica. Abb. in cit. c. Non eſt*; *V. Canonice Silv. V. Religio 4. q. 3. Rodriq. cit. q. 52. art. 9. Sanch. c. l. n.* 65. Epiſcopus vero quoad Ordines non exemptos, qui immediate ipſi juriſdictioni ſubſunt, hanc licentiam dare poteſt, ita tamen, ut præter conſenſum Epiſcopi, requiratur etiam conſenſus Abbatis, ſeu Prælati Regularis Monaſterii non exempti, *arg. c. Non eſt 7.* ibi: *ſine licentia Abbatum, uerum, h. t. & c. Statuimus 3. cauſ.* 19. *q.* 3. quem Epiſcopus cogere poteſt, ad conſentiendum, ſi neceſſitas id exigat.

Requiritur tamen præterea in tranſitu ad Religionem æqualem, etiam conſenſus Capituli, ſeu Conventus, tam reſpectu exemptorum: quam non exemptorum; quia in hoc caſu intervenit quædam veluti alienatio perſonæ, & eſt unum ex negotiis gravioribus, quæ ſine Capituli conſenſu, expediri non poſſunt, *Sanch. cit. c. 7. nu.* 66. & ſicut ad Abbatem ſimul & Conventum ſpectat Religioſum recipere, & Ordini incorporare: ita & ab Ordine dimittere, vel ad alium transferre. Nec obſtat, quod in tranſitu ad Religionem ſtrictiorem non ſit neceſſarius conſenſus Conventus, ut ſupra dictum; quia in illo caſu Religioſus non alienatur: ſed in melius commutatur, auctoritate Superioris, nec tunc requiritur licentia Abbatis ſed ſatis eſt, ſi ea petita ſit, & Religioſus auctoritate propria a jure ipſi conceſſa ſe transfert: ſecus eſt in tranſitu ad Ordinem æqualem, in quo requiritur, ut licentia ſit obtenta, nec ſit commutatio in melius, & ita intervenit aliqua alienatio perſonæ, ad quam conſenſus Capituli requiritur, *Fagn. in cit. c. ult. n.* 38. *&* 19. *de renunciat.*

Poſteriore vero caſu, ſi nulla adſit juſta cauſa tranſeundi ad Religionem æqualem, ſolus Papa poteſt licentiam dare, *Abb. c. l. Sanch. c. l. nu.* 64. Quia etſi hoc caſu fiat commutatio voti in bonum æquale, tamen ſine juſta cauſa aufertur jus acquiſitum priori Religioni, ex qua tranſit Profeſſus, ideoque etiam talis licentia Papæ non excuſabit in foro conſcientiæ, *Sanch. c. l.* Verum poteſt Papa dare licentiam tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, ſine alia juſta cauſa; quia ipſa major auſteritas Religionis ſufficiens cauſa videtur, *Sanch. c. l. n. 64. in fine.*

CLXVI. Aſſertio 3. Probabilius eſt, poſſe Prælatum Papa inferiorem v. g. Ordinis Provincialem, vel ſaltem Generalem in Ordinibus exemptis, vel Epiſcopum in Monaſteriis non exemptis, ex juſta cauſa ſufficienter cognita, dare licentiam tranſeundi, etiam ad laxiorem Religionem, tametſi Papa facile adiri poſſet, ut docet *Abb. in cit. c. Non eſt*; *n. 6. Navarr. lib. 3. conſil. 36. Silveſt. V. Religio 4. q. 2. Azor. p. 1. l. 12. c. 15. q. 1. Leſſ. l. 2. c. 41. n. 102. Sanch. cit. c. 7. n. 68. & alii.* Eandem licentiam diſpenſative dare poteſt etiam Prælatus exemptus, & ſoli Papæ ſubjectus quippe qui quaſi Epiſcopalem juriſdictionem in ſuos exercet, *Leſſ. c. l. n.* 103. Ratio eſt, quia talis poteſtas cenſetur neceſſaria, ad rectam gubernationem Religionis, & videtur id conceſſum eſſe in *c. 3. cauſ. 19. q. 3.* Ubi ex permiſſione, Patris, ſive Abbatis, & totius Congregationis, poteſt Canonicus Regularis tranſire ad Monachatum, neque eſt certum, quod ibi tantum ſit ſermo de tranſitu ad ſtrictiorem Ordinem: Requiritur tamen etiam conſenſus Capituli, ob rationem ſupra allatam, *Sanch. c. l. n.* 70. quem tamen negare non poteſt, ſi juſta & neceſſaria cauſa adſit: quamvis tutius ſit, ut in caſu tranſitus ad Religionem laxiorem petatur licentia a Papa, ſi periculum non ſit in mora. Neque dictis obſtat *Conc. Trid. Seſſ. 25. cap. 19. de Regul.* ubi in fine dicitur: nemo etiam Regularis, cujuſcunque facultatis vigore, transferatur ad laxiorem religionem; quia mens Concilii non fuit, abrogare legitimas translationes: ſed ſolum illas, quæ ſine juſta cauſa, vel conſenſu Conventus, vel non præmiſſa cauſæ cognitione fiunt, ut olim interdum fieri ſolebat, *Nav. cit. conſil.* 36. quomodo etiam intelligi debet *Extrav. 1. h. t. de qua infra.* Quamvis *Fagn. cit. c. ult. n. 27. & 35. de renunciat.* dicat, ſolum Papam poſſe ex cauſa diſpenſare, ut fiat tranſitus ad Religionem laxiorem, alioquin non recte prohiberet Concilium tranſitum ad laxiorem Religionem; quia ſine juſta cauſa, nec ad parem, nec ad ſtrictiorem tranſire licet. Porro in foro externo, ut fides habeatur licentiæ conceſſæ, tranſeundi ad Ordinem laxiorem, requiritur ſcriptura, ſeu teſtimonium authenticum juſtæ cauſæ legitime cognitæ, *Navarr. c. l. & Sanch. nn.* 69.

CLXVII. Aſſertio 4. Solus Papa poteſt dare licentiam, tranſeundi ad Religionem laxiorem, ſi nulla juſta cauſa exiſtat: quamvis talis licentia non excuſet in foro conſcientiæ; cum neque Pontifex relaxare poſſit vota ſine cauſa, cujuſmodi relaxatio intervenit in tali tranſitu, *Leſſ. c. l.* proderit tamen in foro externo, ne quis tranſeunti litem moveat, vel aliam moleſtiam inferat, *Sanch. c. l. n.* 67. Porro cauſæ tranſeundi ad Religionem laxiorem ſunt primo, infirmitas, ſeu debilitas corporis, ob quam ſtatuta Ordinis ſervare, ejuſque rigorem ferre non poteſt, ut etiam notat *S. Th. 2. 2. qu. 189. art. 8. in corp.* Secundo, ſi odia, & ſimultates in Religione ſtrictiore vigeant. Tertio, ſi ipſe aliis fratribus ſit exoſus, male tractetur, nulla data cauſa, quam non emendavit. Quarto, ſi in Ordine ſtrictiore collapſa ſit diſciplina, *S. Th. c. l. Leſſ. citat. loc. Sanch. num.* 72. Quamvis *Fagnan. citat. loc. num. 39. & 40.* has cauſas non admittat, præter infirmitatem, vel debilitatem provenientem ex auſteritate ipſius Regulæ.

CLXVIII. Notandum hic præterea primo, ut quis tranſire poſſit ad aliam Religionem, æque ſtrictam, & multo magis ad laxiorem, non ſufficit licentiam a Superiore eſſe petitam: ſed opus eſt, etiam eſſe obtentam, quia in *c. Licet 18. hoc t.* ſpecialiter conceditur, ut in tranſitu ad ſtrictiorem Religionem ſufficiat, licentiam eſſe petitam, etſi non ſit obtenta, ideoque ad alios tranſitus non debet extendi, *Leſſ. c. l. n.* 102. *Sanch. c. l.*

Notandum ſecundo. Privilegium Regularibus quibuſdam a Sede Apoſtolica conceſſum, ne ab eorum Ordine ad aliam Religionem, etiam ſtrictiorem, liceat tranſire, intelligendum eſt juxta Juris communis diſpoſitionem, ut, ſcilicet ſine petita licentia, aut temere ſeu ex levitate, vel cum jactura, aut injuria prioris Ordinis, non ſit permiſſum tranſire ad aliam Religionem, prout habetur in *citat. c. Licet in princ. hoc tit.* Nam ſi tale privilegium abſolute & generatim, prout verba ſonant, intelligeretur, nempe quod nunquam licitum ſit, a tali Ordine tranſire ad aliam etiam ſtrictiorem, etiamſi quis deſiderio ſanctioris vitæ tranſire intendat, tunc tale privilegium repugnaret Eccleſiaſticæ traditioni, imo etiam ipſi inſpirationi Divinæ, & legi propriæ charitatis, quæ præponderare debet publicæ utilitati, ut dicitur in *citat. c. Licet*, id eſt, etiamſi quis multis prodeſſe poſſet in ſeculo, vel in Religione laxiore, nihilominus tamen ex amore ſpiritualis perfectionis licite, & recte ingreditur Religionem, vel tranſit ad ſtrictiorem, *Abb. in citat. c. Licet*; *num. 1. Sanchez. Lib. 6. cap. 7. num.* 12. Excipi debet, niſi in privilegio expreſſum ſit, ne ad aliam quamcunque Religionem tranſire liceat, niſi a Superiore licentia fuerit petita, & obtenta, tum enim cum indubitate conſtet de intentione Papæ privilegium concedentis, non poteſt habere locum ulla conjectura, vel interpretatio contra clara verba, *Joann. Andr. in cit. c. Licet*; *num. 2. Sanch. citat. loc. num.* 10. Idque poteſt facere S. Pontifex, ob bonum publicum alicujus Religionis, ſi ad ejus conſervationem multum expedire videatur, ut nulli permiſſum ſit tranſire ad aliam Religionem, etiam ſtrictiorem, niſi Ordinis Superior, cauſa cognita, conſenſerit, & licentiam dederit; quale privilegium habet Societas Jeſu ex conceſſione Pauli III. Pii IV. & Pii V. ut nullus ad aliam Ordinem tranſire poſſit, præterquam Carthuſianum, niſi de expreſſa licentia Præpoſiti Generalis, ut habetur in *Compend. privileg. V. Apoſtolica*; *num. 9. Sanch. cit. loc. num.* 28. Ubi

Digitized by Google

ſi addit, hoc privilegio gaudere omnes Mendicantes per participationem: id vero negat *Fagnan. in c. Licet 18 num. 22. hoc tit.* quia hujuſmodi communicationes non extenduntur ad ea, quæ ſunt difficilis conceſſionis, ex declar. S. Congreg. Concil. & Rotæ.

Notandum tertio. Facultas a quocunque Prælato conceſſa alicui, ex juſta cauſa, tranſeundi ad aliam Religionem, intelligi debet de Religione ſtrictiore, vel æque ſtricta: non autem de laxiore, ut docet *Navarr. Lib. 3. conſil. 57. hoc tit. Rodriq. cit. q. 52. art. 21. Sanch. Lib. 6. cap. 7. nu. 74.* Ratio eſt, quia talis facultas poteſt habere hunc effectum, ut vi illius poſſit quis tranſire ad Religionem æque ſtrictam, ad quam, ſine illa, non poſſet tranſire, ergo non poteſt habere hunc effectum, ut licitum ſit tranſire ad laxiorem, cum in hoc tranſitu diverſa ſit ratio. Quod tamen limitat *Sanch. c. l.* niſi in facultate conceſſa adjecta eſſet particula univerſalis, ut liceat tranſire ad quamcunque Religionem: quia ſub tam generali conceſſione comprehenditur etiam Religio laxior. Porro ſub generali, & abſoluta facultate, a Papa conceſſa tranſeundi ad aliam quamcunque Religionem laxiorem, non comprehenditur licentia tranſeundi ad Ordines militares, vel etiam Hoſpitalarios; quia licet ſint veræ Religiones a Sede Apoſtolica approbatæ: non tamen ſub generali nomine Religioſorum comprehenduntur, niſi exprimantur, *Rodriq. cit. q. 52. art. 21. Sanch. c. l. n. 35.* contra *Nav. c. l.*

CLXIX. Notandum quarto. Si una ex conditionibus jure requiſitis, ad legitimum tranſitum, ſive quia non ex bono zelo, ſed ex levitate aut temeritate Profeſſus tranſit ad alium Ordinem: ſive quia Religio, ad quam tranſiit, non eſt ſtrictior: ſive quia prioris Religionis privilegium Pontificium tranſivit, ſive quia non eſt petita licentia tranſeundi: ſi inquam, vel una ex his conditionibus deſit, tametſi tranſiens in altero Ordine ad Profeſſionem admiſſus fuerit, Profeſſio non tantum illicita eſt, ſed etiam invalida, & tranſiens a Prælato priore revocari poteſt, ut fuſe probat *Sanch. cit. cap. 7. num. 88. ſeqq.* Ratio eſt, quia propter publicum cujuſque Religionis bonum SS. Canones ab una Religione ad aliam, & liberationem a priore Profeſſione, non aliter permittunt, niſi ſub prædictis conditionibus, & colligitur ex *cap. 2. cauſ. 19. quæſt. 3.* & clarius ex *c. Licet 18. hoc tit.* Ubi in fine ſolum permittitur tranſitus ad Religionem ſtrictiorem, ſi fiat corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta: tum enim tranſiens moleſtari non debet: ſed vel una ex dictis conditionibus deficiat, non poteſt dici, tranſitum fieri modo prædicto, adeoque tunc poteſt, qui tranſiit, revocari a Prælato priore, & Profeſſio eſt irrita; quia tranſitus factus eſt, nullo jure permittente, *Sanch. cit. c. 7. nu. 70.* Præterea quod Profeſſio etiam ſit irrita, quando non eſt petita licentia tranſeundi, etſi cætera adſint, colligitur ex *cit. c. Licet in fine*, ubi dicitur, *tranſeuntem ad Ordinem ſtrictiorem revocandum non eſſe*, ſi conſtet eum bono animo & fide tranſiiſſe, cujuſmodi animus præſumi non poteſt, quando, non petita licentia, tranſiit: ſed potius quod ex temeritate, & levitate tranſierit, adeoque tunc revocandus eſt, *Sanch. citat. loc. num. 95.* & docet etiam *Abb. ibid. num. 10. Az. v. cit. c. 14. qu. 6. Leſſ. cit. c. 41. n. 101.*

Excipit *Sanch. cit. l. n. 92.* cum *Jo. Andr. in cit. c. Licet; n. 22. & Abb. n. 12.* quod ſi cæteræ conditiones adſint, videlicet bonus Zelus, & petita licentia: ſed Religioni per talem tranſitum grave damnum inferatur, tunc tranſitus, & Profeſſio in altero Ordine erit quidem valida: ſed Ordo graviter læſus poteſt petere reſtitutionem in integrum: de quo tamen merito dubitari poteſt, tum quia in *cit. c. Licet*; omnes prædictæ conditiones requiruntur, & ſub eodem verborum tenore ponuntur, ergo non eſt ratio, quare ob defectum unius potius, quam alterius conditionis, tranſitus, & Profeſſio in poſteriore Ordine ſit invalida: ſed vel ob defectum cujuslibet ex prædictis conditionibus, vel nullius omnino, erit invalida. Tum quia is, qui cum gravi damno Religionis deſertæ tranſit, peccat, adeoque non poteſt dici zelo melioris frugis, & corde puro conſcientia bona tranſire, ut advertit *Palao p. 3. Tract. 16. diſp. 4. punct. 16. §. 4. num. 2.* Verum contrariam ſententiam, quod Profeſſio in poſteriore Religione facta, propter defectum unius ex prædictis conditionibus, & ſpecialiter ob non petitam licentiam, non ſit invalida: ſed tantum illicita, ideoque tranſiens, poſt Profeſſionem in ſtrictiore Religione emiſſam, non ſit revocandus: ſed pro qualitate culpæ puniendus, docent *Silveſt. V. Religio 4. q. 1. Suar. tom. 4. de Relig. Lib. 3. c. 10. nu. 22. Palao cit. loc.* Ratio eſt, tum quia talis tranſitus ad Religionem ſtrictiorem, jure naturæ, eſt validus; quia commutatur votum in melius, & in ſubſtantia non eſt contra priorem Profeſſionem: etſi ſit vitioſus, & illicitus, ob pravam circumſtantiam finis extrinſeci, vel damni Religionis deſertæ, vel quia eſt contra obedientiam debitam Prælato. Neque etiam talis tranſitus reperitur irritatus; jure poſitivo, ſeu Canonico, cum in *citat. c. Licet*; & alibi nullum ſit verbum irritans. Et hæc ſententia probabilitate non caret, ut fatetur etiam *Sanch. c. l.*

Notandum quinto. Si Religioſus temere tranſivit ad aliam Religionem, v. g. non petita licentia, vel ea juſte denegata, eumque poſtea facti pœniteat, ac redeat, tenetur eum Religio iterum recipere, ut docet *Innoc. in c. Joannes 5. h. t. & Joann. Andr. ibid. n. 13. Sanch. cit. c. 7. nu. 105.* Quia Religioſus Profeſſus juri ſuo, nec expreſſe, nec tacite renunciare poteſt, propter ſpirituale matrimonium, per traditionem perſonæ ſuæ cum Religione contractum. Aliud eſt de Clericis ſecularibus, qui Beneficiis ſuis renunciare poſſunt, *c. Quod in dubiis; 8. de renunt. Innoc. c. l.* Idem vero dicendum eſt, ſi Profeſſus tranſivit ad aliam Religionem laxiorem, vel æqualem, ſine legitima facultate, debet enim reverſus ad priorem Religionem recipi, ob eandem, imo majorem rationem, cum tunc certum ſit, Profeſſionem in poſteriore Ordine factam, fuiſſe irritam, *Sanch. c. l. n. 106.*

§. III.

An & quatenus permiſſum ſit, vel prohibitum, ex certis Religionibus tranſire ad alias?

CLXX. Quæritur primo. An Canonicus Regularis poſſit tranſire ad Ordinem Monachalem, vel vice verſa, Monachus ad Canonicos Regulares? Reſp. primo, poteſt Canonicus Regularis tranſire ad Ordinem Monachorum, dummodo in Monaſterio, ad quod vult tranſire, ſtrictior ſit obſervantia, prout ſumitur ex *c. Sane 10. h. t.* Nam cum quidam Cano-
„ nicus Regularis, poſt Profeſſionem factam, inde fugiens
„ a quodam Abbate in Monachum receptus fuiſſet, conſul-
„ tus ſuper hoc Papa Alexander III. Reſp. ſi locus ſeu Mo-
„ naſterium, in quo nunc verſatur, majoris religionis, ſeu
„ ſtrictioris obſervationis ſit, ipſum ibi permittendum eſ-
„ ſe, remanere: alioquin vero, ut ad priorem ſuam Ec-
„ cleſiam redeat, eſſe compellendum. Porro non ſufficit hoc caſu, ut Regula Ordinis, ad quam ſit tranſitus, ſecundum ſe, & ex primæva ſua inſtitutione ſit ſtrictior: ſed requiritur, ut de præſenti ſtrictior obſervatio in ea vigeat, ut docet *Joann. Andr. hic n. 1. & Abb. nu. 4.* & patet ex ſupra dictis: nam non eſt permiſſum tranſire ad aliam Religionem, niſi ex zelo majoris boni, qui tunc apparet, ſi regularis obſervantia in Ordine, ad quem Profeſſus ſe conferre vult, ſit arctior, alioqui enim, non majoris religionis: ſed diſſolutionis cauſa, videbitur moveri ad tranſeundum.

Sed contra obſtare videtur primo, *Text. in c. 1. & 2. ſeqq. c. 19. q. 3.* Ubi ſevere prohibetur, ne Canonici Regulares Monachi fiant; Conſentit *c. Intelleximus 12. de ætat. & qual. &c.* Verum id decretum fuit, ſecundum veteris Eccleſiæ morem, nam olim Clerici Monachi non erant, nec Divina Myſteria tractabant: ſed ſoli orationi & contemplationi vacabant, & ideo, ſi quis tunc ex Canonico Regulari Monachus fieret, cenſebatur deſcendere, & ex Clerico Laicus fieri: At vero nunc, cum Monachi etiam fiant Clerici, & Sacra Miniſteria obeant, ideo hodie tranſire licitum eſt, ex Ordine Canonicorum Regularium, ad Ordinem Monachorum, ubi etiam nunc arctior eſt obſervantia Regularis, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 189. art. 8. ad 2.*

Objici poteſt ſecundo. Quod in caſu *cit. c. Sane*; Canonicus ille Regularis fugit, cum igitur, non petita licentia, diſceſſerit, potuit revocari a Prælato ſuo, eique reſtitui debuit, ut tradit *Gl. in cit. c. 2. V. Monachus; cauſ. 19. q. 3.* Sed reſponderi poteſt cum *Gl. jam cit. Abb. in cit. c. Sane; num. 2.* quod Papa in caſu illius cap. quaſi diſpenſative permiſerit, ut Profeſſus, ſine licentia petita, tranſiens ad ſtrictiorem Ordinem, in eo permanere poſſit, ut colligitur ex illis verbis, *remanere permittas*, quandoquidem per hoc priori Religioni leve ſit præjudicium, cum etſi ei reſtitueretur, mox iterum ad ſtrictiorem Religionem redire poſſet, petita, etſi non obtenta licentia. Deinde dici poteſt, quod forte Canonicus iſte licentiam tranſeundi petierit a Prælato ſuo, licet id in ſpecie facti non fuerit expreſſum, qui tamen eam injuſte negavit, & ad permanendum cogere voluit, ideoque is fugere, ac diſcedere potuit, & ſe conferre ad Ordinem Monachorum: etiam, ob metum injuſtum, & gravem, non fuit auſus petere licentiam. Sed etſi dicatur, quod Canonicus ille tranſiens ad Ordinem Monachorum male elegerit, ſi tamen poſtea, quando revocatur a Prælato prioris Religionis, excipiat, allegando notoriam, & indubitatam cauſam, ob quam licite potuit tranſire, nec a Prælato rationabiliter impediri, tunc manere debet in poſteriore Religione; quia ſpoliatus non reſtituitur, ſi notorie conſtet, nullum jus ipſi competere: ſed ſpoliatori, ut docet *Abb. in c. In litteris; 5. num. 10. de reſtit. ſpol.* Denique *Innoc. in cit. c. Sane*; & alii Dd. apud *Sanch. num. 94.* Reſpondent, ſi aliquis bono alias zelo, etſi non petita licentia, ad Ordinem ſtrictiorem tranſierit, ideoque male egerit, in illa tamen permanere poſſe, nec eſſe revocandum, juxta ſententiam ſupra allatam.

CLXXI. Reſp. ſecundo, ab Ordine Monachali non eſt vice verſa permiſſum tranſire, ad Ordinem Canonicorum Regularium, ut colligitur ex *cit. c. Sane*, & conſtat ex *c. Licet 18. h. t.* & docet *Suar. tom. 4. de Relig. Lib. 3. cap. 20. num. 11.* idque certum eſt apud omnes, poſtquam Monachi, ſecundum præſentem conſuetudinem Eccleſiæ, ſunt aſſumpti in Clerum. Ratio eſt, quia non licet tranſire ab Ordine ſtrictiore ad laxiorem, ſpectato Jure communi, & ſine diſpenſatione: atqui Ordo Monachorum ſtrictior eſt, quam Ordo Canonicorum Regularium, ut expreſſe habetur in *c. Quod Dei, 5. de ſtat. Monach.* Ergo &c. Excipi debet, niſi forte in Ordine Monachorum, cujus Regula ſtrictior eſt, illa non obſervaretur: ſed remiſſius, vel laxius in ea viveretur, quam in Ordine Canonicorum Regularium, tunc enim a tali Ordine Monachali tranſire liceret ad Ordinem minorem, ſeu ſecundum Regulam laxiorem, quæ tamen melius obſervatur, tametſi hoc caſu neceſſarium videatur Superioris judicium, *Jo. Andr. in cit. c. Sane; num. 3. Abb. ibid. num. 7.*

CLXXII. Quæritur ſecundo. An ſpectato Jure communi, ex Ordine Mendicantium permiſſum ſit tranſire, ad Ordinem Monachalem, ſeu non Mendicantem, vel ad alium Ordinem Mendicantem? Reſp. primo, nullus Religioſus Or-
„ dinum Mendicantium quorumcumque, vigore cujuſcun-
„ que licentiæ etiam Indulti Apoſtolici vel Nuncii Sedis
„ Apoſtolicæ, aut Pœnitentiarii Papæ, ad Ordinem Mo-
„ nachorum, ſeu non mendicantium (excepto Carthuſia-
„ norum Ordine) quovis prætextu, tranſire audeat, ſub
„ pœna excommunicationis, quam tam recipientes, quam
„ tranſeuntes, ſeu recepti, ipſo facto, incurrunt, cujus
„ abſolutio Romano Pontifici (præterquam in mortis arti-
„ culo) eſt reſervata, Inſuper Profeſſio in poſteriore Or-

dine

Digitized by Google

„ dium emiſſa, eſt irrita, & tranſeuns intra XV. dies, a „ die monitionis computandos, ad priorem Ordinem redire „ tenetur, ex quo, ſive cum licentia, ſive ſine illa receſſit, „ alioquin tanquam notorius Apoſtata excommunicatus ab „ omnibus reputari debet. Deinceps vero nullus ex Ordi- „ nibus Mendicantium in aliquem Monaſticum Ordinem „ (Cartuſienſium excepto) recipiatur, ſine ſpeciali licentia „ Sedis Apoſtolicæ, ſub iiſdem pœnis, & ſecus facta ipſo „ jure ſunt irrita, prout ſtatutum eſt in *Extravag. Viam; 1. qua eſt Martini IV. h. t.* Idque decretum fuit, ob publicum bonum, & conſervationem Ordinum Mendicantium, *ut ibid. dicitur*: nam quamvis aliquis Ordo Monachorum ſit ſtrictior, quam aliquis ex Ordinibus Mendicantibus; quia tamen tales tranſitus raro ex bono zelo proficiſcuntur, & felicem exitum ſortiuntur, ut notat *Jo. Andr. in c. Licet*; 18. *num.* 2. *hoc. tit.* ideo talis tranſitus abſolute fuit prohibitus, niſi S. Pontifex, cauſa cognita, ſpecialem licentiam tranſeundi, conceſſerit.

CLXXIII. Ubi Notandum primo. Quamvis *Leſſ. Lib.* 2. *c.* 41. *n.* 104. *& Sanch. Lib.* 6. *c.* 7. *n.* 68. putent, hanc Conſtitutionem, vel quoad hoc, uſu non eſſe receptam, vel intelligendam eſſe de tranſeuntibus, ſine legitima cauſa, ut colligitur ex illis: *fucatis coloribus*, & paulo poſt, *ut liberius degant, & Beneficia Monaſtica conſequi valeant*, adeoque poſſe, etiam ſine diſpenſatione Papæ, tranſire Religioſos Mendicantes, ex juſta cauſa; ad alium Ordinem non Mendicantium: oppoſitum tamen, nempe per hanc Extravag. ablatam eſſe facultatem dandi Prælatis Regularibus, docet *Azor. p.* 1. *l.* 12. *c.* 14. *q.* 12. *Suar. diſ.* 22. *de renunc. ſec.* 5. *n.* 16. alii apud *Barb. in cit. Extravag.* 1. Verum praxis illa in pluribus locis non eſt uſu accepta. Ex conceſſione vero Gregorii XIII. in Bulla, quæ incipit, cum alias, die 22. Septembris anno 1582. poſſunt Religioſi Societatis Jeſu, etiam Profeſſi, de licentia Præpoſiti Generalis, ad quoſvis alios Regulares Ordines tranſire, etiam non Mendicantes, quæ tamen facultas non communicatur aliis Ordinibus, qui alias ſua privilegia cum Societate participant.

Notandum ſecundo. Cum a Papa in privilegiis conceſſis pluribus Ordinibus Religioſis, in quibus prohibetur tranſitus ad aliam Religionem, etiam ſtrictiorem, ordinarie excipi ſoleat Ordo Carthuſianorum: ſed vice verſa, ab his nunquam reperiatur conceſſus tranſitus ad alium Ordinem, ſub motivo arctioris Religionis: conſequens eſt, Religionem Carthuſianorum, licet in quibuſdam aliquæ Religiones ſint rigidiores tamen omnibus conſideratis, cenſeri omnium Religionum abſolute ſtrictiſſimam, idque propter perpetuam abſtinentiam a carnibus in omnibus eventibus, Chorum item perpetuum, & ſilentium, atque perpetuam clauſuram, *Sanch. cit. c.* 7. *n.* 29.

CLXXIV. Reſp. ſecundo, de Jure communi, ex uno Ordine Mendicantium poteſt licite fieri tranſitus ad alium Ordinem Mendicantium, ſervata forma jure præſcripta: quia talis tranſitus non eſt prohibitus, modo tranſitus fiat ad Religionem Mendicantium perfectiorem, aut ſtrictiorem, non tantum ſecundum Regulam primitus inſtitutam: ſed etiam, quoad præſentem obſervationem, juxta ſupra dicta, *Mirand. in Man. Prælat. Reg. tom.* 1. *qu.* 31. *art.* 7. *concluſ.* 1. *&* 2. ubi *concl.* 3. addit, in dandis hujuſmodi licentiis ſpectanda eſſe ſingularum Regularum Religionum Mendicantium privilegia, vi quorum prohibentur tranſire ad alium Ordinem, etiam Mendicantium, & an ſint in uſu, nec revocata.

CLXXV. Quæritur tertio, An Religioſus aſſumptus ad Clericatum, ſeu ad Chorum deputatus poſſit ad ſtatum FF. Laicorum ſive Converſorum transferri? Reſp. de jure communi poſſe, ut docet *Sanch. l.* 6. *c.* 7. *n.* 80. *Pelliz. in man. Tract.* 3. *c.* 5. *Sect.* 3. *n.* 138. Ratio eſt, tum quia per talem translationem non mutatur ſtatus Religionis ſubſtantialiter: ſed ſolum accidentaliter, cum Religioſus Laicus iiſdem votis obligetur: tum quia ſi poteſt Prælatus Regularis dare facultatem, tranſeundi ad aliam Religionem laxiorem, ergo multo magis ad inferiorem ſtatum, intra eandem Religionem, qui etſi ſit humilior, eſt tamen aſperior. Requiritur autem, ut talis translatio fiat a Provinciali vel Generali, cum conſenſu Conventus in Religionibus exemptis, vel ab Epiſcopo in non exemptis, ex juſta cauſa: qualis eſt punitio delicti, ingens deſiderium vitæ humilioris, inhabilitas ad literas addiſcendas, & Miniſteria Sacerdotalia obeunda, *Sanch. c. l. n.* 81. neque tamen talis translatio fieri poteſt cum Clerico Religioſo, qui jam in Sacris Ordinibus eſt conſtitutus: Et in hac re Ordinis cujuſque ſtatuta ſunt inſpicienda, an talem translationem admittant, necne, *Pelliz. c. l. num.* 138.

CLXXVI. Quæritur quarto. An Prælatus inferior poſſit Religioſum profeſſum in uno Monaſterio compellere, ut tranſeat in aliud ejuſdem Ordinis, intra, vel extra Provinciam? Reſp. ſi Religio, ejuſque Monaſteria, vel collegia faciant unum Corpus, ſub uno Capite totius Ordinis, videlicet Generali, tum Profeſſus in uno Monaſterio transferri poteſt a Provinciali ad aliud Monaſterium ejuſdem Provinciæ, vel etiam a Generali ad aliud alterius Provinciæ, modo talis translatio malo animo, vel ex odio non fiat. Si vero Monaſteria ejuſdem Profeſſionis, & Regulæ non habeant unum Caput ſed ſingula ſubſint ſuis Abbatibus, vel Prioribus, ſub Epiſcopo, vel immediate ſub Papa, tum ſpectato Jure communi, Regulares profeſſi non poſſunt cogi, ad tranſeundum ab uno Monaſterio ad aliud, etiam ejuſdem Ordinis, ſive intra, ſive extra Provinciam, *Navarr. Comment.* 4. *de Regul. n.* 21. Ratio eſt, tum quia tales Religioſi non noverunt obedientiam, & Regulam, niſi in hoc Monaſterio, in quo Profeſſionem ediderunt: tum quia hoc ſolum Monaſterium tenetur alere ſuos Profeſſos, ergo etiam hi ſoli tenentur illi ſervire; tum quia non poſſunt cogi ad relinquenda jura alimentorum, ipſis quæſita in Monaſteriis, in quibus ſunt Profeſſi, nec privari, ſine culpa ſua,

§. IV.

Quænam Jure Canonico interdicta ſunt Religioſis tranſeuntibus, etiam licite, ad alias Religiones.

CLXXVII. De his agitur *in Clement. Ut Profeſſores*; 1. *h. t.* „ Ubi imprimis ſtatuitur, ut Religioſi, ſeu Profeſſi mendicantes quilibet, qui ad Mendicantium Ordines, etiam „ auctoritate Apoſtolica hactenus tranſiverunt, vel in poſterum (quamvis nunc Prioratus, adminiſtrationes, & officia, aut curam animarum, vel regimen quodcunque obtineant) inibi vocem, aut locum in Capitulo non habeant, etiamſi hoc ipſis ab aliis (Capitularibus) libere „ concedatur. Ad Prioratus quoque, adminiſtrationes, aut „ quæcumque officia ſic translati, in poſterum non admittantur, etiam tanquam Vicarii, ſeu Miniſtri, vel locum „ aliorum tenentes: & nec animarum curam, & regimen „ poſſint pro ſe, vel pro aliis exercere. Et quicquid in contrarium attentatum fuerit, ipſo jure irritum decernitur, „ non obſtantibus quibuſvis privilegiis. Ratio autem prohibitionis hujus redditur *in princip. hujus Clement.* videlicet „ ut Profeſſi Ordinum mendicantium libentius, in qua vocati ſunt, vocatione, id eſt, Religione, perſiſtant, & „ tranſeuntes ad non mendicantium Ordinem in eo quietius converſari ſtudeant, quo in ipſis diſcordiarum, & „ ſchiſmatum productiva ambitio reprimatur.

CLXXVIII. Circa prædictam Conſtitutionem Notandum primo. Nomine Mendicantium, adverſus quos ea lata eſt, comprehenduntur ii, quibus in Regula, aut Conſtitutionibus a Sede Apoſtolica approbatis interdictum eſt, reditus, & bona immobilia poſſidere in communi, quamvis illicite contra prohibitionem illa obtineant, vel licite ex diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, ſicuti hodie *in Concilio Tridentino Seſſ.* 25. *c.* 3. *de Regul.* diſpenſatum fuit, quoad hoc, cum omnibus Mendicantibus, præter Minores de obſervantia, & Capucinos; quia quoad alia retinent omnia privilegia Mendicantium, & privilegium unum tollens, non tollit aliud, *Sanch. cit. c.* 7. *n.* 115. Deinde comprehenduntur, non ſolum quatuor Ordines Mendicantes expreſſi *in c. Unic.* §. *Sane de Relig. domib. in* 6. ſed etiam alii, qui poſtea a Sede Apoſtolica pro Mendicantibus Ordinibus ſunt declarati; quia Lex generalis, & perpetua, non tantum præſentes, ſed etiam futuros obligat; *Sanch. c. l. n.* 117.

„ CLXXIX. Notandum ſecundo. Hæc Conſtitutio pœnalis non extenditur ad illos Ordines mendicantes, qui non „ ſunt ſimpliciter approbati: ſed cum hac limitatione, ut „ nullum impoſterum ad Profeſſionem admittant, & poſſint „ ad quoſvis alios Ordines approbatos tranſire (juxta *cap. un.* §. *Confirmatos, de Relig. domib. in* 6.) Nam hi expreſſe excipiuntur *in citat. Clement.* 1. §. *fin. h. tit.* quia in his ceſſat ratio allata *in princ. ibid.* non enim expedit, eos manere in vocatione, ſeu Religione, in qua vocati ſunt, *Gl. fin. ib. Sanch. cit. l. num.* 111. Secundo, non comprehendit hæc pœnalis Conſtitutio Mendicantes, tranſeuntes ad aliam Mendicantem Religionem, vel ſi non mendicantes tranſeant ad quamcumque aliam Religionem; quia dicta Clementina loquitur ſolum de Mendicantibus tranſeuntibus ad non mendicantes, *Gl. ibid. V. Mendicantium.* Tertio, non comprehenduntur hoc Decreto Mendicantes tranſeuntes ad Carthuſiam; quia *in cit. Clement.* eſt ſermo de tranſeuntibus, virtute alicujus privilegii, etiam Apoſtolici, ad Religionem minorem, ſeu laxiorem, adeoque ad non mendicantem: at jure communi permiſſum eſt, tranſire ad Religionem ſtrictiorem, etſi mendicans non ſit, *Extrav.* 1. *h. t. Sanch. c. l. num.* 110. Quarto, nec comprehenduntur mendicantes Novitii, nec invalide Profeſſi, ita, ut licite poſſint ad aliam Religionem tranſire, cum ad priorem non ſint obligati, dicta enim Clement. expreſſe loquitur de Profeſſis, qui tenentur in priore vocatione perſiſtere, *Gl. ibid. V. Ut Profeſſores, Sanch. c. l. num.* 112. Quinto, non comprehenduntur, nomine Mendicantium, illi, quibus ex Regula, vel Conſtitutionibus a Sede Apoſtolica approbatis, non eſt interdictum poſſidere reditus, & bona in communi, licet actu mendicent, ut conſtat *ex cit. c. un.* §. *Confirmatos, de Relig. dom. in* 6. *Sanch. c. l. n.* 113. Sexto, non debet extendi hæc Conſtitutio ad Religioſos mendicantes, qui legitime tranſierunt ad non mendicantes; quia dict. Clement. loquitur de permanentibus in Ordine non mendicante, *Sanch. cit. l. n.* 118. Septimo, non comprehenduntur hoc decreto Moniales Ordinum mendicantium, ut Prædicatorum, & Minorum; quia non ex privilegio, ſed ex Regula ſua poſſunt habere reditus, & bona in communi, *Sanch. cit. loc. num.* 116. Licet contrarium teneat *Gl. in cit. Clement.* 1. *V. Quilibet.* Octavo, denique putant nonnulli, quod pœnæ *cit. Clement.* ſint extendendæ ad eum, qui ex Ordine Mendicantium eſt aſſumptus ad Epiſcopatum: ſed eo poſtea depoſito, cum facultate Papæ, tranſiit ad Ordinem non mendicantem, eo quod liberatus ſit a jugo prioris Ordinis. Sed contrarium eſt verius, quia per aſſumptionem ad Epiſcopatum non amiſit ſtatum mendicitatis, licet ejus exercitium fuerit ſuſpenſum, adeoque tranſiens poſtea ad Ordinem non mendicantem, in priore vocatione non perſiſtit, & conſequenter pœnis dictæ Conſtitutionis ſubjacet, *Sanch. cit. l. n.* 119.

CLXXX. Notandum tertio. Prima pœna *in dicta Clement.* contra mendicantes tranſeuntes ad non mendicantes lata, eſt privatio vocis, & loci in capitulo: quod intelligendum eſt de privatione vocis, tam activæ, quam paſſivæ; quia Textus indiſtincte, & generaliter loquitur, *Navarr. in Comment.* 4. *de Regul. num.* 34. *Sanch. Lib.* 6. *c.* 7. *num.* 120. Verum de quo Capitulo hoc intelligendum eſt? Probabilius eſt, quod adverbium *inibi* referri debeat ad Ordines non mendicantes, ita, ut ſi tranſeuntes ad illos, in his Ordinibus Prioratum, vel Regimen habeant, careant voce, &

loco

loco in Capitulo: ſecus ſi obtineant extra Religionem, ver. gr. in Eccleſia ſeculari Cathedrali, vel Collegiata, tum enim non privantur voce in Capitulo illius Eccleſiæ, idque ex eo colligitur, quod poſt adverbium *inibi* ponitur virgula in Codicibus correctioribus, *Gl. ibid. V. Inibi, Sanch. citato loc. num.* 12.

Porro quod dictum eſt, eos, qui adminiſtrationem, Prioratum, aut Regimen in Ordinibus non mendicantibus obtinent, privari voce in Capitulo, id intelligendum eſt, non de particulari Capitulo Conventus Regularis: ſed de Capitulo Generali, vel Provinciali, quod in illo vocem non habeant. Vel non de Prælatis, qui præſunt toti Conventui: ſed de aliis Prioribus inferioribus, & ipſis ſubjectis, qui adminiſtrationem aliquam habent: hi enim non habent vocem in Capitulo etiam particulari ipſius Conventus, quorum etiam conſenſus ad gravia negotia Monaſterii non eſt neceſſarius, *Gl. in cit. Clem. V. Inibi, Sanch. cit. loc. numer.* 122. Deinde tranſiens ex Ordine Mendicante, ad non mendicantem privatur loco in Capitulo ad electiones, & tractatus habendos congregato: non autem ad correctionem, & diſciplinam Regularem; quia æquum non eſſet a tali Capitulo, quod in bonum Religionis, & Religioſorum ordinatur, Religioſum excludere, *Sanch. c. l.* n. 123. loco autem in Choro, & aliis Conventibus, extra Capitulum, non privantur hujuſmodi tranſlati; quia pœna loquens de loco in Capitulo, non debet extendi ad alia loca, *Gl. in cit. Clem. V. Locum, Sanch. c. l.* n. 124. Denique hæc privatio vocis, & loci in Capitulo habet locum, non tantum in iis, qui tempore hujus Conſtitutionis latæ, ex Mendicantibus tranſierunt ad non mendicantes: ſed etiam in illis, qui in poſterum tranſituri ſunt, ut conſtat ex verbis illis: *Tranſibunt in poſterum*; *Sanch. c. l. n.* 125.

Notandum quarto. Altera pœna expreſſa *in cit. Clem.* 1. eſt, quod ſic tranſeuntes reddantur inhabiles ad Prioratus, adminiſtrationes, & officia quæcunque, etiam tanquam Vicarii, & locum aliorum tenentes, & ne animarum curam & regimen poſſint per ſe, vel pro aliis exercere. Ubi prohibentur exercere illa officia, non tantum intra Religionem: ſed etiam extra illam, ſi hujuſmodi officia per Religioſos non mendicantes extra Religionem ſolita ſint exerceri, *Sanch. c. l. num.* 126. quia Textus *in cit. Clem.* loquitur generaliter, & prohibet indiſtincte quæcunque officia exerceri a talibus tranſeuntibus: tum etiam quia ex ejuſmodi munerum aſſumptione diſcordiæ, & ſchiſmata orirentur; nam Religioſi, qui primo Ordinem intrarunt, ſi viderent Religioſos ex alio Ordine ad ſuum tranſeuntes, aſſumere adminiſtrationes, & officia ſibi competentia, ipſis inviderent, & exinde ſequerentur multa alia inconvenientia: ad quæ evitanda, emanavit ſupra dicta Conſtitutio, *Gl. magna in cit. Clem. §. Item propter*. Porro nomine Officiorum hic intelliguntur omnia munera, per Religioſos exerceri ſolita, ut Sacriſtæ, Oeconomi, Oſtiarii, Cellarii, Syndici, & ſimilia; qua *in cit. Clem.* 1. univerſaliter prohibentur exerceri quæcunque officia, quæ communiter a non mendicantibus exerceri ſolent, *Navarr. cit. l. num.* 127. Et hinc Religioſi ſic tranſeuntes non poſſunt etiam exercere munus prædicandi publice, & ſolenniter, nec Officium Profeſſoris Theologiæ, vel Juris Canonici, vel aliarum Facultatum; quia hæc omnia dicuntur, & cenſentur in Religione officia, *Navarr. cit. l. Sanch. c. l. num.* 128. poſſunt tamen hujuſmodi Religioſi ſuſcipere gradum Magiſterii, Licentiæ, vel Doctoratus: quia hi gradus non ſunt officium aliquod, vel adminiſtratio, *Sanch. c. l. n.* 131.

Huc præterea pertinet, quod *in Concilio Tridentino Seſſ.* 14. *cap.* 11. *de reform.* ſtatuitur, ut omnes Religioſi in Clauſtro Ordinis, ad quem ſunt tranſlati, ſub obedientia ſui Superioris perpetuo maneant, & ſic tranſlati, etiamſi fuerint Canonici Regulares, ſint omnino incapaces ad Beneficia ſecularia, etiam curata. Idque procedit, quamvis ad ſtrictiorem Ordinem ſint tranſlati, vigore cujuſvis facultatis, *Leſſ. citato cap.* 41. *num.* 205. *Sanch. Lib.* 6. *cap.* 7. *numer.* 208.

§. V.

Aliæ quæſtiones circa tranſlationem Religioſorum ab uno Ordine ad alium reſolvuntur.

CLXXXI. Quæritur primo. An legitime tranſlatus ab uno Ordine ad alium, ut ſit Prælatus ipſius, debeat de novo in illo Profeſſionem emittere? Reſp. debere de novo profiteri, expreſſe, vel tacite, ac proinde finito officio Prælaturæ, per renunciationem, vel depoſitionem, manet Profeſſus poſterioris Monaſterii, ut docet *Navarr. lib.* 3. *Conſ.* 60. *h. t. Rodriq. Tom.* 3. *q.* 52. *art.* 26. *Sanch. Lib.* 6. *c.* 7. *n.* 85. *Mirand. in man. Prol. quæſt.* 31. *concl.* 1. & 2. Ratio eſt, tum quia tranſlatus ab una Eccleſia, vel Monaſterio ad aliud, perdit omnia jura prioris Eccleſiæ, vel Monaſterii, *cap. Si quis*; 3. *cauſ.* 21. *q.* 2. *c. Ne pro cujuslibet*; 37. *cauſ.* 16. *qu.* 1. ergo habet jus in alio, ad quod eſt tranſlatus, alioquin utroque eſſet privatus, quod haud æquum foret. Tum quia Profeſſus tranſlatus ad alium Ordinem, ut ſit Prælatus, hoc ipſo, quod eligitur, & confirmatur, tacite profitetur obſervantias illas, quæ ultra tria vota ſubſtantialia ſervanda ſunt, adeoque fit Profeſſus ejuſdem Ordinis. Idemque dicendum de eo, qui eſt tranſlatus ab uno Ordine ad alium, ut ſit ibi ſimplex Monachus, ſeu Profeſſus.

CLXXXII. Quæritur ſecundo. An legitime tranſlatus ab una Religione ad aliam, obligatus ſit ad vota ſpecialia in priore Religione emiſſa, ver. g. an tranſlatus a Religione Minorum, teneatur a carnibus abſtinere, etiamſi in Religione, ad quam tranſiit, licitum ſit veſci carnibus? Reſpond. non teneri, quia illa vota ſpecialia ſunt annexa Profeſſioni, quæ cum ceſſet per legitimam tranſlationem, ideo etiam hæc vota velut acceſſoria ceſſant, *Sanch. cit. loc. numer.* 87.

CLXXXIII. Quæritur tertio. Ad quod Monaſterium, ſeu Religionem pertineant bona Religioſi licite tranſeuntis ab una Religione ad aliam diverſam? Reſpond. primo, ſi utrumque Monaſterium, ſeu utraque Religio, ea qua fit tranſitus, & ad quam tranſitus, ſit bonorum in communi capax, omnia bona priori Monaſterio, ſeu Religioni, ratione Profeſſi, ſeu Religioſi acquiſita, tam quoad proprietatem, quam uſumfructum apud illud manent, ſive ad aliud Monaſterium diverſi Ordinis tranſeat, ſive ad Epiſcopatum aſſumatur, poſt Profeſſionem valide emiſſam. At vero omnia, quæ obveniunt Religioſo poſt tranſitum ad aliud Monaſterium, vel Religionem, & profeſſionem in illa valide emiſſam, acquiruntur poſteriori Monaſterio, ſive Religioni, *Silveſt. V. Religio* 4. *qu.* 10. *Azor. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 15. *quæſt.* 2. *Molin. tractat.* 1. *de juſtit. diſp.* 140. *numero* 29. *Sanchez. Lib.* 7. *mor. cap.* 32. *num.* 8. & 9. *& alii apud ipſum cit.* Idque probatur *ex Auth. de Monachis*, §. *Si vero relinquens*. *c.* 7. *coll.* 1. Ratio eſt, tum quia eum per Profeſſionem in priore Religione, ſeu Monaſterio omnia bona Profeſſi abſolute, & omnino independenter a futuro tranſitu illius ad aliam Religionem ſint acquiſita. *Auth. Ingreſſi. C. de SS. Eccleſ.* Ubi abſolute dicitur, per ingreſſum, ſeu Profeſſionem omnia bona Profitentis dedicari Deo, ſeu Monaſterio acquiri, ergo non debet prius Monaſterium bonis jam abſolute, & perfecte acquiſitis privari ob tranſitum Religioſi ad aliud. Tum quia cum Religioſus tranſiens ad aliud Monaſterium poſt profeſſionem, poſteriori acquirat, & ipſi inſervire debeat quippe jam omnino abſolutus a priore; ideo poſterius Monaſterium illum alere debet, nec poteſt dici ipſi onerosus, cum obligatus ſit ipſi inſervire, & acquirere. Tum denique quia ſpes ſuccedendi in hæreditate necdum delata, non eſt vere, & reipſa acquiſita priori Monaſterio, ante mortem ejus, cui ſucceditur, v. g. patris, ac proinde cum Profeſſo tranſeunte ad aliud Monaſterium, etiam ipſa ſpes ſuccedendi in hæreditate deferenda, ſed nondum delata, ad illud tranſit, *Gl. in c. un. V. Reſtituat, cauſ.* 18. *qu.* 1. *Sanch. cit. loc. num.* 16.

CLXXXIV. Reſp. ſecundo, ſi Religioſus ex Ordine bonorum incapace, legitima auctoritate, tranſeat ad Ordinem bonorum capacem, vel vice verſa, ut ſi Minor de obſervantia tranſeat ad Ordinem Carthuſienſem, vel Dominicanus ad Ordinem Minorum? tum bona abſolute, & perfecte acquiſita priori Monaſterio capaci, vel ſi erat incapax, Profeſſi hæredibus ab inteſtato, qui ante tranſitum Religioſi jam adierant hæreditatem, manet penes prius Monaſterium capax: vel ſi erat incapax, penes hæredes ab inteſtato: quia jure jam perfecte acquiſito, propter ſubſequentem tranſitum ex Ordine incapace ad capacem, vel a capace ad incapacem bonorum; non debent privari, *Sanch. cit. c.* 32. *n.* 20. Si vero Religioſus ab uno Monaſterio, vel Religione transfertur ad aliud, non ut ibi profiteatur: ſed ut pœnitentiam agat, ob unum, vel plura delicta, tum quoad bona priori Monaſterio acquiſita, uſusfructus pertinet ad Monaſterium poſterius, non integer: ſed quoad neceſſaria alimenta Religioſi: proprietas vero remanet penes prius Monaſterium, cum qua, illo Religioſo mortuo, vel redeunte, uſusfructus conſolidatur, ut colligitur *ex cap. De lapſis*; 5. *cauſ.* 16. *q.* 6. & *cap. Si quis*; 30. *junct. Gl. V. Cautioni, cauſ.* 27. *qu.* 1. *Silveſt. & Azor. locis cit. Molin. cit. diſ. n.* 28. *Sanch. c. l. num.* 46. & 47. Ubi *num.* 48. excipit, niſi Religioſus ille ita deſerviret Monaſterio, in quo pœnitentiam agit, ut ſervitia præſtita alimentis æquivalerent. Sed & illa bona, quæ tempore illius detentionis, acquiſita ſunt Religioſo, pertinent ad prius Monaſterium, detractis ſolum alimentis, caſu quo debeantur poſteriori Monaſterio; quia hic eſt profeſſus in priore Monaſterio, & ſolum pœnitentiæ cauſa detinetur in poſteriore, ſola autem Profeſſio dat jus ad bona Profeſſi, juxta *Auth. Ingreſſi, C. de SS. Eccleſ. Sanch. c. l. n.* 49.

CLXXXV. Illud poſtremo addendum, licet tranſitus ab una Religione ad aliam, ſi ſerventur conditiones ſupra traditæ, ſit licitus: non tamen eſt laudabilis, niſi propter magnam utilitatem, vel neceſſitatem fiat, ut docet *S. Thom.* 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *in Corp.* tum quia conſilium Apoſtoli, 1. *Corinth.* 7. eſt, ut unusquiſque, in qua vocatione vocatus eſt, in ea permaneat: tum quia hujuſmodi mutationes, ac tranſitus inconſtantiæ indicium præbent, & eum in melius proficere ſinunt; nam facilius proficit aliquis in Religione, cui aſſuevit, ſeu quam expertus eſt, quam in illa, cui non aſſuevit: tum denique quia ex tali tranſitu plerumque ſcandalizantur illi, qui relinquuntur, & infamia aliqua inuritur Religioni deſertæ, *S. Thom. cit. loc. Sanch. Lib.* 6. *mor. c.* 7. *numero* 1.

S E C T I O V.

De Religioſis Fugitivis Apoſtatis, & ejectis.

§. I.

In quo differant Religioſi fugitivi, Apoſtatæ, & ejecti, & an Religio teneatur illos quærere, & revocare?

CLXXXVI. Aſſertio 1. Religioſi fugitivi proprie dicuntur, qui a Monaſterio, ſeu Ordine recedunt, ſine Superiorum licentia, ut ſint extra poteſtatem, & obedientiam, & ad tempus libere vagentur, cum animo tamen ad Religionem redeundi: Apoſtatæ vero ſunt, qui a Monaſterio, ſeu Ordine recedunt, animo excutiendi jugum Religionis in perpetuum, & omnino deſerendi Inſtitutum: nam ſi hic animus perpetuo recedendi ab Ordine deſit: ſed fugiant animo, ad tempus vagandi extra Religionem; ſed poſtea redeundi ad eandem, tunc erunt quidem fugitivi, ſed non Apoſtatæ, *Azor.* 1. *lib.* 12.

Digitized by Google

lib. 12. c. 16. q. 2. Sanch. Lib. 6. mor. c. 8. num. 2. & alii apud ipſum. Quod tamen limitat *Suar. Tom. 4. de Relig. c. 1. num. 25. & ſeqq.* ſi Religioſus habuit animum cito reaſſumendi habitum, & redeundi ad Religionem, nam ſi fugeret, ac dimitteret habitum, cum animo vivendi, ac permanendi ſtabiliter, extra Religionem, longo tempore v. gr. per 3. vel 4. annos, vel indeterminate, donec aliquod diuturnum negotium perficiat: cenſendus erit verus Apoſtata, etiamſi animum habeat redeundi, finito illo tempore, vel negotio: nam tunc præſumitur, animum revertendi amiſiſſe, *arg. §. Pavonum, Inſtit. de rer. diviſ.* & reputatur, ac ſi nunquam animum revertendi habuiſſet: quanta autem debeat eſſe illa temporis mora, judicio prudentis æſtimabitur, *Suar. cit. c. 1. n. 25. Tambur. Tom. 3. de jure. Abb. diſ. 8. q. 1. n. 13.* Quare nomen *fugitivi* dupliciter, accipitur vel late, prout comprehendit fugitivos, qui non ſunt Apoſtatæ, & qui ſunt vere Apoſtatæ: & ſecundum hanc acceptionem, omnis quidem Apoſtata eſt fugitivus: ſed non vice verſa, omnis fugitivus eſt Apoſtata. Vel accipitur ſtricte, ac proprie, prout opponitur Apoſtatæ: & tunc fugitivus dicitur ille, qui ab Ordine diſcedit ad tempus, ſine licentia ſui Prælati, ut libere vagetur, animo tamen redeundi ad Religionem, & talis non eſt Apoſtata, ſed ſolum fugitivus, *Azor. cit. c. 16. q. 1. Leſſ. Lib. 2. c. 41. num. 109. Sanch. cit. c. 8. n. 2.*

Denique ejecti Religioſi ſunt illi, qui non ſponte recedunt: ſed ob culpam ſuam e Religione exire compelluntur, de quibus infra.

CLXXXVII. Hine infertur primo, quod is, qui a Religione recedit, animo nunquam redeundi ad illam, ſit verus Apoſtata, etiamſi habitum Regularem retineat; quia ſicut habitus Monachum non facit, ſed Regulæ Monaſticæ Profeſſio: Sic Apoſtatam reddit receſſus a Monaſtica Profeſſione, etiamſi habitus non deponatur, *Azor. cit. Lib. 12. c. 17. q. 6. Sanch. cit. c. 8. num. 4.* Contra vero non eſt Apoſtata, ſed ſolum fugitivus, qui depoſito, habitu, ad tempus a Religione diſcedit, animo ad illam redeundi, *Sanch. c. l.* Similiter non eſt proprie dictus Apoſtata, qui habitum Religionis alia veſte ſuperinduta tegit; quia ſolus animus recedendi in perpetuum a Religioſo Inſtituto verum Apoſtatam conſtituit. *Sanch. c. l. num. 5.*

„ Infertur ſecundo, inter Regulares fugitivos numerantur etiam illi, qui a ſuis Conventibus (ſine licentia Superioris) recedunt, etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint, prout id prohibetur *in Concilio Tridentino Seſſ. 25. c. 4. de Regul.* Ubi etiam additur: Qui vero ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento, repertus fuerit, ab Ordinariis locorum tanquam deſertor ſui Inſtituti puniatur. Quod tamen decretum intelligendum non eſt de iis Religioſis, qui a Superiore inique tractantur, & vexantur, ii enim ſi aliud remedium non habeant, licite fugere poſſunt e Monaſterio, inſcio Superiore, vel etiam eo invito, exire, alium Superiorem adeundi gratia, ut per illum ab iniqua oppreſſione liberentur; idque ob juſtam defenſionem, jure naturæ omnibus conceſſam: ac proinde tales Regulares non ſunt deſertores ſui Inſtituti, nec Apoſtatarum pœnas incurrunt, modo certo, & evidenter conſtet, vel probari poſſit, Religioſum injuſte vexari a Superiore ſuo, nec habere aliud remedium, niſi ut Superiorem Prælatum adeat, & ſe ipſum apud illum tueatur, *Navarr. in Comment. 3. de Regul. nu. 51. ad 4. Azor. cit. Lib. 12. c. 11. q. 7. Sanch. cit. c. 8. num 17. & 18.*

Infertur tertio, quod fugitivus non incidit in pœnas Apoſtatis jure impoſitas, etiamſi habitum dimittat, cum verus Apoſtata non ſit.

„ CLXXXVIII. Illud hic addendum, etſi Religioſi cujuſcunque Ordinis, qui ſe ultra mare ad loca in quibus pauci fideles, reſpectu infidelium, commorantur, ſine licentia ſui Superioris per patentes ipſius literas conceſſa conferant, veri Apoſtatæ non ſunt, tamen ipſo facto incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, prout ſtatuitur *in Extrav. Ut noſtram; 2. ib. inter communes.* Ubi etiam Papa præcipit ipſis Superioribus, ne hujuſmodi licentiam concedant, niſi viris litteratis, providis, & expertis, & ut Eccleſiarum Prælati in illis partibus tales tranſeuntes ad prædicandum, & celebrandum Divina, non admittant, niſi per patentes literas Superioris ſui, de licentia ſe illuc conferendi, ipſis plenam fidem fecerint: ſed eos tanquam Apoſtatas capiant, vel capi faciant, donec de licentia ſpeciali conſtet. Denique mandat, ut Prælati, quoſcunque Religioſos repererint, publice, vel privatim docentes, vel prædicantes, quæ Fidei ſunt contraria, incarcerent, & ſecundum Canonum ſtatuta caſtigent, ſummarie procedendo, & ſine ſtrepitu judicii: non obſtantibus exemptionibus, & aliis privilegiis quibuſcunque.

CLXXXIX. Aſſertio 2. Abbates, ſeu Prælati Religionum tenentur fugitivos, ſeu Apoſtatas, & ejectos ex Ordine requirere, & revocare, eoſque cogere, ut ad Monaſterium, ſeu Ordinem revertantur, prout ſumitur *ex c. Ne Religioſi; 24. & ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX. ne Religioſi vagandi occaſionem habentes, propriæ ſalutis detrimentum incurrant, & ſanguis eorum de Prælatorum manibus requiratur, ſtatuit, ut ii, qui Capitulis Generalibus præſident, ſecundum ſtatutum *Concil. Generalis Lateranenſis ſub Innocentio III. c. 22.* (quod refertur *in c. pen. de ſtat. Monach.*) ſeu Abbates, ſeu Priores fugitivos ſuos, & ex Ordine ejectos annuatim ſollicite requirant. Qui ſi in Monaſteriis ſuis, ſecundum Regulam Ordinis, recipi poſſint, monitione prævia, per Eccleſiaſticam cenſuram, compellantur ad redeundum, ſalva Ordinis diſciplina: (hoc eſt, impoſita, eis pœnitentia, prout Regula illius Ordinis requirit, & præcipit, *Gl. hic V. Salva Ordinis.* Quod ſi hoc Regularis Ordo non patitur, tunc Apoſtolica auctoritate provideant, ut apud eadem Monaſteria in locis competentibus, ſi abſque gravi ſcandalo id fieri poſſit, alioquin in aliis ejuſdem Ordinis Religioſis domibus, ad agendam ibi pœnitentiam collocentur, & vitæ neceſſaria eiidem miniſtrentur. Si vero hujuſmodi fugitivos, vel ejectos inobedientes eſſe, repererint, eos excommunicent, & curent ab Eccleſiarum Prælatis publice denunciari, eos tamdiu excommunicatos fore, donec mandato eorum parentes ad Monaſterium revertantur.

CXC. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo, Non ſolum Præſides Capitulorum generalium, qui toti Ordini, vel Provinciæ præſunt: ſed etiam locales, ſeu immediati, Abbates, aut Priores ſingulorum Monaſteriorum, quot annis, fugitivos (quo nomine etiam Apoſtatæ hic comprehenduntur, ut tradit *Silveſt. V. Apoſtaſia, q. 6.*) & ejectos ſuos inquirere, & reducere debent, ſi commode poſſint, ne peccatis eorum obnoxii fiant, *Azor. p. 1. Lib. 12. c. 17. qu. 2. in fine, Sanch. Lib. 6. mor. c. 9. num. 11.* Quare hæc cura reducendi fugitivos, & Apoſtatas primo, & principaliter pertinet ad proprios Prælatos Ordinum: non autem ad Epiſcopos, ſeu Ordinarios, niſi Prælati Regulares auxilium eorum imploraverint: vel fugitivi, & Apoſtatæ in Diœceſi eorum, cum ſcandalo deliquerint: vel Prælati Ordinum in iis reducendis negligentes exiſterent, *Mirand. in man. Pral. Tom. 1. q. 51. art. 3. Laym. Lib. 4. tract. 5. c. 13. n. 7.*

Notandum ſecundo. Prælati Regulares etiam poteſtatem habent Religioſos ſuos fugitivos, & Apoſtatas, ubique locorum, capiendi, & incarcerandi, ut docet *Navarr. Commentario 3. de Regul. nu. 50. ex communi.* Ratio eſt, tum quia quicunque rem aliquam poſſidet, ſi ab eo auferatur, poteſt illam, propria auctoritate, recuperare, cum jus habeat ei inſiſtendi, prout poſſeſſionem definit *Bartol. in l. Si quis; 57. §. Differentia, num. 4. ff. de acquir. poſſ.* tum quia dominus poſſidet, & capere poteſt ſervum fugientem, ubicunque illum invenerint, *l. 1. §. Per ſervum, ff. eod.* ergo idem poteſt Prælatus Regularis, reſpectu ſubditi ſui fugitivi, vel Apoſtatæ; idque confirmatur etiam ex quibuſdam conceſſionibus a SS. Pontificibus Religionibus factis, de quibus *Tambur. Tom. 3. de Jure Abb. diſ. 8. q. 3. num. 2.*

Notandum tertio. Quod dictum eſt, Regulares fugitivos, & Apoſtatas, ac ejectos, requirendos, & revocandos eſſe: id limitandum eſt, dummodo ea reductio, & receptio non ſit contraria Regulæ Ordinis; nam interdum Ordo prohibet tales recipi, prout *in Regula S. Benedicti 39.* prohibetur, ne ii, qui ter fugitivi facti ſunt, denuo recipiantur. Nihilominus tamen etiam tali caſu fugitivi, & Apoſtatæ: monitione prævia, per cenſuram Eccleſiaſticam compellendi ſunt, ut in ſuo Monaſterio in locis competentibus, hoc eſt, non in communi conſortio: ſed ſeparati ab aliis, in arcto ergaſtulo, ſeu Camera, ſi id ſine gravi ſcandalo fieri poſſit, permaneant, ad agendam ibi pœnitentiam: alioqui vero in aliis ejuſdem Ordinis Religioſis domibus collocentur, & neceſſaria alimenta iis miniſtrentur, *Abb. in cit. c. ult. num. 2. h. t. Sanch. cit. cap. 9. num. 12. & 13.* per ſcandalum autem hic intelligitur, ſi ob eam receptionem, cæteri Religioſi ita offenderentur, ut nolint commorari cum talibus fugitivis, vel ejectis: vel id determinandum eſt judicis arbitrio, *Sanchez. cit. loc. num. 13.* Porro quia ſæpe contingere poteſt, ut nullum aliud Monaſterium ejuſdem Ordinis velit recipere fugitivos, vel Apoſtatas, aut ejectos ex aliis Monaſteriis, neque ab horum Prælato cogi poſſint alii Prælati ad recipiendum, ſi Ordo unum Caput, ſive Præpoſitum Generalem non habeat, ideo *in cit. c. ult. h. t.* mandat Papa, ut tali caſu, Prælati fugitivorum, & ejectorum per delegatam auctoritatem Apoſtolicam procedant, *Abb. in citat. capit. ultim. num. 4.*

CXCI. Motandum quartò. Si Religioſus fugitivus, aut ejectus in alio Monaſterio ejuſdem Ordinis eſt collocatus, tum vel priori Monaſterio, ex quo fugit, aut ejectus eſt: aut poſteriori, in quo eſt incluſus, bona attulit: & æquum eſt, ut ex iis alatur, juxta *cap. De lapſis; 5. cauſ. 16. q. 6.* Vel non attulit bona, aut non ſufficientia ad alimenta neceſſaria: tum ali debet expenſis prioris Monaſterii, quod ſi id non habeat, unde eum alat, præbebit alimenta poſterius Monaſterium. Si vero neutrum Monaſterium alimenta præſtare poſſit, Propoſitus Generalis, vel Capitulum Generale providebit, & imperabit alicui Monaſterio, ad id ſufficienti, ut ex miſericordia alimenta ſubminiſtret: ſicut enim per auctoritatem delegatam Papæ imperari poteſt alteri Monaſterio, ut fugitivum, vel ejectum recipiat, ad agendam pœnitentiam; ita etiam imperari poterit, ut alimenta ei ſuppeditet, ſi aliunde haberi non poſſint. Denique in defectum aliorum mediorum, tenetur Epiſcopus ſubvenire ex generali obligatione, qua tenetur providere pauperibus, *Silveſt. V. Apoſtaſia, q. 10. Azor. cit. cap. 17. q. 3. Sanch. cit. cap. 9. num. 14.* Hæc autem procedunt in Monaſteriis, in quibus Profeſſi Titulos Regulares, & jus ſuſtentationis habent: at vero in iis Monaſteriis, quæ nec in communi bona habere poſſunt, ut in Ordine Minorum, ſi quis ex uno Monaſterio fugitivus, aut ejectus, in altero Monaſterio auctoritate Superiorum collocetur, & includatur, hoc poſterius illum alere debebit, *Sanch. cit. loc.* His adde, quod Monaſterium fugitivos, & juſte ejectos, dum in fuga, vel extra Religionem ſunt, alere non teneatur, adeoque nec ſolvere, quæ alii in alimenta pro ipſis expenderunt, ſicut nec pater alere tenetur filium, qui ſua culpa aufugit ab ipſo, nec maritus uxorem, quæ temere ab ipſo receſſit, juxta *Gl. in cap. Significavit; 4. V. Materiam, de divort. Sanch. cit. c. 9. n. 20. & 21. Barboſ. in Collect. in cit. cap. ult. n. 4. h. t.* Nec obſtat, quod tales fugitivi, & ejecti quicquid acquirunt, dum vagantur, non ſibi, ſed Monaſterio acquirant; quia Monachus poteſt prodeſſe Monaſterio, non autem obeſſe, *Tambur. citat. capit. diſ. 8. quaſt. 5. num. 2.*

CXCII. Nntandum qninto. Conſtitutio *cit. cap. ult. hoc tit.* intelligi debet, non de Religioſis ejectis injuſte, ſive defectu poteſtatis in dimittente: ſive defectu cauſæ: ſive ob juris

Ordi-

Ordinem non ſervatum, ut multi putant: ſed de juſte ejectis ex Ordine, & per ſententiam definitivam rite latam; tum quia hi proprie ejecti dicuntur, non illi, qui injuſte ejecti ſunt: tum quia ſi ageretur hic de Religioſis injuſte ejectis, non præciperetur Prælatis, ut illos reducerent ad Religionem; quia injuſte ſpoliatus illico reſtitui debet. Prælati vero, qui Religioſos ex Ordine injuſte ejiciunt, ſunt ſpoliatores, adeoque tenentur illos ſtatim revocare ad Religionem, & reſtituere, & non primum poſt annum, alioquin ſunt in mora reſtituendi, ſicut fur. Tum quia *in cit. c. ult.* agitur de illis ejectis, qui ſecundum Ordinem Regularem, non poſſunt amplius recipi in ſuis Monaſteriis: hi autem non ſunt injuſte ejecti, nam iſtos Religio tenetur recipere, ſed juſte ejecti: tum quia *in cit. cap.* dicitur, ejectos, ſi recipi non poſſint in ſuis Monaſteriis, concludendos eſſe in arctis ergaſtulis, & Cameris, vel in aliis Monaſteriis, ad agendam ibi pœnitentiam: hæc autem convenire poſſunt tantum Religioſis juſte ejectis, non autem injuſte, tales enim benigne recipiendi ſunt, & tractandi, in compenſationem injuriæ ipſis illatæ: tum denique quia præcipitur, ut ejecti ponantur in locis competentibus apud Monaſteria, ſi id ſine gravi ſcandalo fieri poſſit, quia nimirum ejectus tot, & tanta delicta commiſit, ut reliqui Monachi nolint manere in Monaſterio, ſi ille revertatur, ut explicat *Hoſtienſ. in cit. c. ult. V. Gravi ſcandalo*, ergo eſt ibi ſermo de ejectis juſte, & ob culpam eorum, *Abb. ibid. n. 2. Sanch. cit. c. 9. n. 17. Barb. in cit. c. ult. num. 3. Fagnan. ibid. nu. 27. & ſeqq.* contra *Navarr. & alios*.

CXCIII. Cæterum Conſtitutionem *cit. c. ult.* hodie ferme conſuetudine abrogatam eſſe, cum ſit juris humani, aſſerit, *Azor. cit. cap. 17. q. 1. Sanch. cit. c. 9. numero 18. Laym. cit. c. 23. num. 7.* Neque enim Prælati Religionum Religioſos ejectos, quot annis, ſolent inquirere, vel revocare, ideoque ſervanda eſſe quoad hoc ſtatuta Religionum, & jus naturale, quod ſolum injuſte ejectos revocandos eſſe, dictat. Quod vero ad fugitivos, & Apoſtatas attinet, tenentur Prælati Ordinum eos inquirere, reducere, & corrigere juxta Regulæ, & Conſtitutionum præſcriptum, quatenus ſine Ordinis detrimento commode fieri poteſt, *Sanch. c. l. nu. 18. & Laym.* At vero *Fagnan. in cit. c. Abb. num. 4. & pluribus ſeqq.* multis contendit, hanc obligationem, quæ incumbit Prælatis inquirendi, & reducendi fugitivos, & ejectos, oriri ex Jure Divino, quo tenentur omnes, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas curare, & errantes reducere: fugitivi vero, & ejecti ex Ordine non deſinunt eſſe ſubditi Prælatorum Regularium, ideoque conſuetudo contraria non revocandi illos, cum nutriat peccatum, tam ex parte Prælatorum, quam ſubditorum, qui extra Religionem vagando, propriæ ſalutis detrimentum incurrunt, ut dicitur *in cit. c. ult. in princ.* non valet.

Veruntamen ex eo non ſequitur, quod Prælati teneantur ſingulis annis, fugitivos, ſeu Apoſtatas, vel juſte ejectos inquirere, & revocare: nam vel nullus aufugit, aut ejectus eſt, & tunc non eſt, quod inquirant, vel revocent: vel aliquis aufugit, ac ejectus eſt: & hoc caſu, non debent expectare tempus unius anni, ad inquirendum, ſed ſtatim curare, ut ad Clauſtrum revocetur, & reducatur: quod ſi poſt inquiſitionem factam, inveniri, & capi nequeat, non videtur neceſſarium, ut quot annis inquiratur: ſed ſufficit, poſſibilem diligentiam adhibere, juxta occurrentes occaſiones, ad illum revocandum, & reducendum, *Suar. Tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 2. n. 17. Tambur. cit. diſ. 8. q. 3. n. 5.* Illud certe negari non poteſt, quod prædicta Conſtitutio reducendi fugitivos, vel juſte ejectos, non obliget Prælatos quando eorum revocatio afferret aliis Religioſis ſcandalum: tum enim ſi deſperata ſit eorum correctio, & ob imminens aliis periculum, bonum commune Religionis præferendum eſt, *Sanch. citat. cap. 9. numer. 19. Tambur. cit. loc. numer. 5.*

Denique noviſſime juſſu Urbani Papæ VIII. S. Congregatio Concilii die 21. Septembr. Anno 1624. Conſtitutionem Gregorii IX. *in cit. c. ult. h. t.* innovavit, ac præterea declaravit, illam in iis quoque vindicare ſibi locum, ac ſervandam eſſe, qui juſte definitive, ac juris ordine ſervato, expulſi fuerint, dummodo tamen in expulſis hujuſmodi, ſubſit ſpes evidens emendationis, ex litteris ſaltem teſtimonialibus Ordinarii, prout videre eſt apud *Barb. in cit. cap. ult. in fine h. t. & Fagnan. ibid. numero 69.* Quare tum demum Prælati Regulares tenentur juſte ejectos inquirere, & reducere, ſi appareat, expulſos emendatos eſſe, aut ſit ſpes evidens emendationis, *Fagnan. cit. loc.*

§. II.

An Religio habeat poteſtatem ejiciendi ſubditos Regulares, & ob quas cauſas: & an Religioſus ejectus nihilominus obligetur ad vota Religionis, aliaſque obſervationes Regulæ?

CXCIV. Aſſertio 1. Poteſt Ordo Religioſus ſubditos ſuos, etiam Profeſſos, expellere e Religione ex cauſa juſta, & gravi, ut ex communi Dd. ſententia docet *Navarr. Comment. 2. de Regul. numero 33. Azor. p. 1. lib. 12. c. 16. q. 2. Leſſ. Lib. 2. c. 41. num. 106. Sanch. Lib. 6. mor. c. 9. n. 3.* & conſtat ex communi praxi Religionum, & multis privilegiis SS. Pontificum id Ordinibus concedentibus. Idque ſupponitur etiam *in cap. ult. hoc tit.* Ubi ſtatuitur, ejectos quærendos eſſe a Superioribus: & *in cap. Cum ad Monaſterium; 6. de ſtatu Monach.* præcipitur, ut Regularis proprietarius e Monaſterio expellatur, & *in c. ult. eod.* jubentur etiam expelli rebelles, & contumaces. Ratio eſt, quia reſecandæ ſunt carnes putridæ, ne ſanas inficiant, *c. Reſecanda; 16. cauſ. 24. q. 3.* bonum enim commune præferri debet privato, Eſt autem hæc poteſtas expellendi, quoad exercitium, penes Prælatum Monaſterii, cum conſenſu majori partis Conventus, & in Ordinibus, qui Caput generale habent, penes Generalem, vel ex ejus commiſſione, penes Provincialem, cum conſenſu majoris partis Capitulis Provincialis, *Miran. in man. Prel. Tom. 1. q. 52. art. 1. concl. 2.*

CXCV. Porro cauſæ juſtæ, ob quas Profeſſi e Religione ejici poſſunt, ſunt ſequentes. Primo, ſi Profeſſus notorie ſit incorrigibilis, ita, ut in crimine eodem, vel ſimilibus, æque gravibus, vel gravioribus, ſine emendatione perſiſtat, & ter monitus non deſiſtat, & hæc cauſa ſola jure communi eſt expreſſa. Secundo, ſi committat crimen infame, propter quod, ſine gravi Ordinis detrimento, in eo tolerari non poteſt. Tertio, ſi reticuit impedimentum, vel defectum valde gravem, propter quem graviter decepta fuit Religio, ita, ut dolus commiſſus cauſam dederit admiſſioni: tunc enim Religio non tenetur eum retinere, *Leſſ. cit. l. Azor. cit. l. q. 3. Sanch. num. 4. & 5.*

Etſi vero, de rigore loquendo, etiam Moniales expelli poſſint, propter incorrigibilitatem, non eſt tamen conſultum, nec conſuetum, ut Monialis Profeſſa, ob crimen expellatur, ideoque id non leve ſcandalum pareret. Quare potius, ſi aliter corrigi non poſſit, in perpetuo carcere detinenda erit, ne aliis ſit offendiculo: quam ejicienda cum gravi ſcandalo publico, & anſa præbeatur etiam aliis Monialibus, fingendi ſe incorrigibiles, ut Monaſterium deſerere poſſit, *Sanch. cit. c. 9. numero 6.* Vel poſſet, etiam Monialis, propter incorrigibilitatem, ad aliud Monaſterium transferri, *Mirand. tract. de Monial. q. 3. a. 2. in 4. caſu Barb. in cit. c. ult. h. t. num. 16.*

Ex dictis infertur, quod ſi Religio Profeſſum dimittat, ſine juſta cauſa, peccat, contra juſtitiam, & tenetur illum recipere quia Profeſſio eſt contractus reciprocus, per quem Religioſus obſtrictus eſt, ad permanendum in illa: & viciſſim Religio obligatur ad illum retinendum, niſi juſtam expulſionis cauſam præbuerit, *Leſſ. cit. loc. num. 107. Sanch. cit. loc. num. 7.* & 8.

CXCVI. Aſſertio 2. Religioſus Profeſſus per juſtam ſententiam definitivam in perpetuum ejectus e Religione, cum maneat verus Religioſus, obligatur adhuc ad ſubſtantialia vota Religionis, ut ex communi docet *Azor. cit. Lib. 12. cap. 16. q. 4. Leſſ. cit. cap. 41. num. 112. Sanch. Lib. 6. cap. 9. num. 25.* quia Prælatus Regularis Papa inferior non poteſt ex Monacho facere non Monachum: Et quidem voto caſtitatis manere obſtrictum, certum eſt. Quod vero attinet ad votum paupertatis, non poteſt ſibi Profeſſus ejectus alicujus rei dominium acquirere, nec proprie dictum uſumfructum; qui in jure conſiſtit: ſed nudum uſum, & adminiſtrationem rerum ſibi ad victum, veſtitum, & habitationem neceſſarium comparare poteſt, *Azor. c. l. Leſſ. cit. c. 41. numer. 112. Sanch. cit. c. 9. num. 45.* Quare bona, quæ ſive injuſte, ſive etiam juſte ejectos, propria induſtria, vel aliorum donatione, aut legato acquiſivit, ad Monaſterium pertinent, ſi bonorum ſit capax; quia Ordo per culpam, & juſtam punitionem Profeſſi ſui non debet privari jure, quod antea habeat in omnia bona ab ipſo acquiſita. Aliud eſt de ſervo, quia is per dimiſſionem, ſive ejectionem a Domino fit omnino liber, & dominii capax, ideoque non amplius Domino acquirit, *Molin. tract. 2. de juſtit. diſ. 240. numero 33. & 36. Leſſ. cit. loco.* Contrarium tamen tenet *Navarr. Comment. 2. de Regul. numer. 33. Azor. cit. cap. 16. quaſt. 9.* qui dicunt, non Monaſterio, cujus membrum, ſeu pars juſte ejectus eſſe deſiit: ſed Eccleſiæ acquiri, vel Diœceſanæ, ſi alicubi Beneficium habeat, vel Romanæ, ſi nullum habeat Beneficium, ideoque poſt mortem ejecti, poſſe Papam vel Epiſcopum ejus bona tanquam vacantia vindicare: quam ſententiam in praxi obtinere, arbitratur etiam *Layman Libro 4. tractat. 5. cap. 13. numero 3.* quia ejectus per juſtam ſententiam nullam amplius cum Monaſterio communionem habere cenſetur, licet prior de jure videatur verior.

CXCVII. Quod vero ad Religioſum fugitivum attinet, dubium non eſt, illum acquirere Monaſterio, ſeu Ordini, qui eum non expulit: ſed is, propria auctoritate, diſceſſit. Ubi tamen diſtinguendum eſt, cum *Abbate in cap. ult. num. 3. hoc tit.* Vel fugitivus talis ſervit alicui Eccleſiæ ſeculari, & tunc ad eandem Eccleſiam pertinent bona, quæ intuitu ejuſdem Eccleſiæ acquiſivit, *arg. c. Cum in officiis; 7. & c. Relatum; 12. de teſtam.* ſicut etiam docet *Azor. cit. cap. 16. q. 8.* quæ vero intuitu perſonæ ſuæ acquiſivit, pertinent ad Religionem, ex qua aufugit, ſaltem ſi non fuit legitimo promotus ad Eccleſiam ſecularem. Vel nulli Eccleſiæ ſervit, ſed aliud Monaſterium intravit, & tunc acquirit Monaſterio, ſi bonorum in communi ſit capax, vel primo, ex quo aufugit, vel ſecundo, quoad ea, quæ acquiſivit, poſtquam ad aliud Monaſterium eſt legitime translatus, & in eo profeſſus, *Laym. cit. cap. 13. num. 3. §. Alia vero.* Et hæc multo magis locum habent in Apoſtata, qui acquirit omnia Monaſterio, ſeu Ordini ſuo, cum ab ipſius poteſtate non ſit liberatus, *Laym. c. l.* Porro licet bona Apoſtatarum, & fugitivorum ex Monaſteriis incapacibus bonorum in communi, pertineant ad Syndicum, ſeu Procuratorem Monaſterii, expendenda in ejuſdem utilitatem: Veruntamen ſi Apoſtatæ, aut fugitivi ſuis bonis priventur, vel moriantur, antequam ad Religionem ſint reducti, ipſorum bona, non ad Monaſterium, etiamſi alias bonorum ſit capax: ſed tanquam ſpolia ad Cameram Sedis Apoſtolicæ ſpectant, ex Conſtitutione Pii IV. & Gregorii XIII. apud *Mirand. in man. Tom. 1. q. 51. art. 7.*

CXCVIII. Denique quod attinet ad votum obedientiæ, ejecti Religioſi, ac Profeſſi, neque ab eo ſunt omnino ſoluti, ac liberi, etiam quoad Prælatos Regulares, quamvis magna ex parte ceſſet ejus executio; quia de facto non habent Superiorem, a quo dirigantur: parati tamen eſſe debent, ad

ad

ad obediendum illis, ſi in Ordinem denuo recepti fuerint. Neque vero ejuſmodi ejectus tenetur, loco Prælati Regularis, ex vi voti ſui, obedire Epiſcopo, in cujus Diœceſi habitat, ut docet *Navarr. Comment. 2. de Regul. num.* 35. quia non tenetur ad aliam obedientiam, niſi quam vovit, non autem vovit obedientiam extra Religionem ipſi Epiſcopo, ergo non tenetur illi obedire plus, quam alii Clerici Epiſcopo ſuo, *Mol. cit. diſ.* 240. *n.* 35. *Leſſ. c. l. n.* 214. *Sanch. cit. c. 9. n.* 29. *Laym. cit. c.* 13. *n.* 4.

CXCIX. Aſſertio 3. Religioſus, ſeu Profeſſus ejectus juſte per ſententiam, in perpetuum, præter tria ſubſtantialia vota Religionis, non obligatur ad alias obſervantias Regulæ, ver. gr. jejunia, & abſtinentiam à carnibus, & Vigilias Ordinis, item ad Horas canonicas, ſi in Sacris Ordinibus non ſit conſtitutus, ſed ab his eſt liber, etiamſi ſub peccato mortali obligent, donec denuo recipiatur, ut ex probabiliore ſententia docet *Navarr. Comment. 2. n.* 36. *& Lib.* 3. *Conſ.* 79. *h. t. Leſſ. c.* 41. *num.* 115. *Sanch. Lib.* 7. *cap.* 9. *n.* 52. *&* 53. *Laym. cit. c.* 13. *n.* 5. *Barb. in c. ult. num.* 22. *h. t.* Ratio eſt, quia hæ obſervantiæ non comitantur Profeſſionem trium votorum ſubſtantialium abſolute, & inſeparabiliter: ſed ſtatum vitæ Regularis, ſeu quatenus ſervari debent ſub Regula, a quo tamen ſtatu Regulari ipſe eſt ejectus: ſicuti etiam Regularis factus Epiſcopus, non tenetur ad ullas obſervantias Regulares ex obligatione Legis: ſed ſolum ex honeſtate quadam morali, quæ ſub culpa non obligat, ut dictum ſupra. Nec obſtat, quod non ſit æquum, ut juſte ejectus, ob culpam, ex illa commodum reportet, dum liberatur ab obſervantiis Regulæ. Nam quamvis per ſe non debeat quis ex delicto ſuo referre commodum, per accidens tamen id fieri poteſt, ob defectum alicujus principalis, cui aliqua obligatio acceſſorie annexa fuit, ut in propoſito, obligatio ad obſervantiam Regulæ eſt annexa ſtatui Regulari, & perſeverantiæ in illo, quæ cum deficiat per legitimam, & perpetuam ejectionem Religioſi, ſeu Profeſſi, conſequenter etiam, & per accidens deficit, & ceſſat obligatio hæc acceſſoria, *Sanch. c. l.*

CC. Hinc infertur primo, quod talis ejectus in perpetuum, non teneatur deferre habitum ſuæ Religionis; quia cum eo ſpoliatus ſit per ſententiam, in pœnam delicti, non poteſt illum geſtare: id enim cederet in ignominiam ipſius Religionis. Secus eſt, ſi non ſit habitu ſpoliatus; quia tunc poteſt, & debet illum deferre, delatio enim habitus non eſt annexa obligationi ad obſervantias Regulæ, nam & Regularis factus Epiſcopus eſt ab illis liber, & tamen debet ferre habitum ſuæ Religionis, *Leſſ. c. l. n.* 212. *Sanch. c. l. n.* 55. *Laym. c. l.*

Infertur ſecundo, neque teneri ſic ejecti ad ſervandum votum quartum, annexum Profeſſioni, ut in Religione Minimorum votum ſolenne, veſcendi toto anno cibis quadrageſimalibus, vel in Religione FF. B. Mariæ de mercede, votum redimendi captivos; nam cum tales ejecti liberi fiant a Profeſſione, ſeu principali obligatione vitæ Monaſticæ, & talia vota emittantur, ut acceſſorie illi annexa, liberantur etiam ab eorum obligatione, ita, ut dum extra Religionem ſunt, eorum obligatio ſit ſuſpenſa, præſertim quia eorum obſervatio, mutato ſtatu Regulari, valde difficilis redderetur, *Sanch. c. l. n.* 56.

§. III.

An Profeſſus ejectus per ſententiam in perpetuum, teneatur redire ad Religionem ſuam, vel ingredi aliam, & ad id compelli poſſit?

CCI. Aſſertio 1. Profeſſus Regularis ob crimen ejectus per ſententiam, in perpetuum, obligatus eſt in conſcientia, ut ſe corrigat, & correctus petat iterum recipi in Ordinem ſuum, vel Monaſterium, poteſtque per Superiores cogi ad redeundum, *Leſſ. Lib.* 2. *c.* 41. *numer.* 121. *Suar. Tom.* 4. *de Relig. Lib.* 3. *c.* 5. *num.* 6. *Sanch. Lib.* 6. *mor. c.* 9. *numer.* 25. *Laym. cit. c.* 23. *num.* 7. *& alii*, contra *Navarr. Lib.* 3. *conſil.* 80. *h. t. Azor. cit. Lib.* 12. *c.* 16. qui docent, ejectum per publicam ſententiam poſſe tuto manere extra ſuum Ordinem, ita, ut neque a Confeſſario in foro interno: neque ab Ordinario, in foro externo poſſit cogi, ad redeundum; quia jure poteſt ſe conformare juſtæ ſententiæ. Sed probatur prior ſententia, tum quia *in c. ult. h. t. in fine*, ſtatuitur, quod ſi fugitivi, vel ejecti redire nolint, poſſint excommunicari tanquam inobedientes, & tamdiu eos excommunicatos fore, ac publice denunciandos eſſe, donec revertantur, ergo ſupponitur ibi, eos teneri redire, alioqui per cenſuras Eccleſiaſticas ad id cogi non poſſent. Tum quia Profeſſus ejectus non liberatur ab obligatione votorum, ut ſupra dictum, ergo tenetur mores corrigere, & ſe idoneum reddere, quatenus poteſt, ut iterum recipiatur in Ordinem, in quo ſua vota, convenienter Profeſſioni, & ſtatui Regulari ſervare poſſit, ex vi enim Profeſſionis ſuæ, tenetur manere in Religione uſque ad mortem. Tum quia ſi ejectus ob crimen in ſeculo manere poſſet, neque redire teneretur, præſertim a Superiore revocatus, tum ſententia, ac pœna ejectionis ipſi reo prodeſſet, & ex iniquitate ſua commodum referret, contra *l. Itaque*; 12. ibi: *Nemo de improbitate ſua conſequatur actionem, ff. de furtis.*

CCII. Non obſtat primo, quod ſervus ejectus a Domino, deſinat eſſe ſub poteſtate domini; Nam Dominus poteſt ſervum libere manumittere, ideoque ejectus ab illo fit abſolute liber: ſed Profeſſus non poteſt abſolvi a Profeſſione Regulari, & ab obligatione votorum. Secundo, non obſtat, quod injuſtum videatur, ut per ſententiam ejectus in perpetuum, revocetur invitus ad ſuam Religionem, quamvis enim ob culpam ſuam fuerit ejectus, quia tamen illa jam punita fuit per ipſam ejectionem, non decet ulterius puniri, cogendo eum redire. Sed reſpond. quod cogatur redire, id non fit in pœnam prioris delicti: ſed tanquam effectus conſequitur ipſam obligationem Profeſſionis, a qua non eſt abſolutus, idque juſtum eſt, ne ex culpa ſua liberationem a votis conſequatur. Neque vero per ſententiam ejectionis, Religioſus ejectus abſolutus fuit a vinculo Profeſſionis Regularis, & ab obligatione redeundi, ſi redire jubeatur, & correctus admittatur. Sicut ergo maritus innocens, etſi uxor adultera ejecta ſit, & dimiſſa per ſententiam divortii, poteſt tamen eandem revocare, & illa redire cogitur: ita etiam Profeſſus ejectus, ob crimen, poteſt revocari ab Ordine, & redire cogitur; quod enim in alicujus favorem introductum eſt, non debet in ejus damnum retorqueri, *Reg. Jur.* 26. *in* 6. *& l.* 6. *C. de Legib.* Si autem, poſt ſententiam ejectionis, non liceret Religioni revocare ejectum, tum illa non in ejus favorem, ſed potius diſpendium cederet, & in favorem Rei ejecti, qui ex illa commodum libertatis a jugo Religionis obtineret. Neque etiam dici poteſt, hoc caſu, non ſervari ſententiam latam; quia hæc ſub illa conditione lata fuit, ut ejectus teneretur redire, ſi revocetur, *Sanch. cit. loc. n.* 30. *Laym. cit. loc.*

CCIII. Hinc deducitur primo, quod Religioſus ejectus, ſi ſit paratus corrigi, ſecundum Ordinis diſciplinam, & plene emendatus fuerit, adeoque ceſſarit cauſa ejectionis ipſius poſſit cogere Religionem, ut iterum admittatur, idque ne utrinſque contrahentis, Religionis, & Religioſi Profeſſi, diſpar ſit conditio: niſi tamen Religio juſtas non admittendi cauſas habeat, ut quia probabiliter grave ſcandalum timeretur ex tali admiſſione, vel quia ejectus rediens jam inhabilis eſt factus ad officia Ordinis, &c. *Leſſ. cit. cap.* 42. 212. *Mirand. in man. Tom.* 2. *qu.* 52. *art.* 7. Ubi tamen requirit, ut id fiat, præcedente licentia, ac diſpenſatione S. Pontificis, & alii apud *Sanch. cit. c.* 9. *n.* 32. Licet ipſe probabiliter contrarium teneat; quia per juſtam ſententiam in perpetuum eſt ejectus: nec mirum, ſi diſpar ſit Religionis, & ejecti conditio: hæc enim diſparitas oritur ex delicto ejecti, ſicut in matrimonio eadem diſparitas reperitur inter conjugem adulterum, & innocentem, hic enim poſt ſententiam divortii poteſt cogere adulterum, ad redeundum: non autem adulter innocentem.

Deducitur ſecundo, quod ejectus per ſententiam definitivam, ſi ad Ordinem redeat, & in eum denuo admittatur, non teneatur novam Profeſſionem emittere: quia a tribus votis ſubſtantialibus non fuit abſolutus: ſed eorum obligatio ſolum, quoad aliqua, fuit ſuſpenſa ad tempus, quo extra Religionem manet, adeoque prior Profeſſio per ejectionem non fuit extincta: neque etiam ab obſervantia Regulari fuit omnino liberatus: ſed ſolum, quamdiu in Religionem non fuit iterum receptus, *Rodr. Tom.* 2. *q.* 30. *art.* 29. *Sanch. cit. c.* 9. *n.* 33.

Porro talis ejectus, poſtquam redit, reſtitui debet in eum locum, & gradum honoris, ac antiquitatis, in quo erat ante ejectionem; quia prior Profeſſio non fuit extincta: ſed ſolum, quoad aliqua ſuſpenſa, dum iterum reciperetur, niſi tamen ob præcedentia delicta per Superiores antiquo loco, & gradu privetur, *Sanch. c. l. n.* 33. Etſi contrarium teneat *Rodr. cit. loc.*

CCIV. Aſſertio 2. Si ejectus per juſtam ſententiam definitivam in ſua Religione non admittatur, non tenetur aliam ingredi: ſed poteſt in ſeculo manere, *Azor. cit. c.* 16. *quaſt.* 7. *Leſſ. c. l. num.* 211. *Sanch. cit. c.* 9. *num.* 34. *Laym. cit. cap.* 13. *num.* 6. *& alii.* Ratio eſt, quia non eſt Profeſſus Religionem in genere: ſed hanc, ergo ad hanc ſolum, vel ad nullam obligatur; quia aliam non vovit, nec per ipſum jam ſtat, quin ad illam, quam profeſſus eſt, revertatur.

CCV. Aſſertio 3. Poteſt Religioſus Profeſſus in perpetuum ejectus, ſi poſt emendationem non admittatur ad Religionem, a qua ejectus eſt, tranſire ad aliam, etiam laxiorem, quamvis non petita licentia Prælati, a quo ejectus eſt, *Navarr. Lib.* 3. *conſil.* 78. *h. t. Rodriq. cit. qu.* 30. *art.* 22. *Sanch. c. l. num.* 36. *Laym. c. l. num.* 8. Probatur, quia talis ejectus liberatus eſt ab obedientia, & Regularibus obſervantiis prioris Religionis, ita, ut libere in ſeculo manere poſſit, ſi per ipſum non ſtet, quo minus ad ſuam Religionem redeat, ergo multo magis poterit tranſire ad aliam quamcunque Religionem. Et hinc etiam, invito Superiore prioris Religionis, ſi eum correctum recipere nolit, poteſt tranſire ad aliam Religionem; quia voluntas Superioris, dum non vult illum admittere ad priorem Religionem, nec permittere, eum tranſire ad aliam, eſt irrationabilis, *Sanch. c. l. n.* 37. Porro tali caſu, ſi Religioſus ejectus tranſeat ad aliam Religionem, debet, poſt exactum annum probationis continuum, de novo in illa Profeſſionem emittere, poſt quam non poteſt amplius revocari a Prælato prioris Religionis; quia tunc deſiit eſſe Religioſus ejuſdem, & poſteriori eſt obligatus per Profeſſionem in illa emiſſam, *Sanch. citat. loc. numer.* 38.

CCIV. Aſſertio 4. Etſi Profeſſus juſte ejectus non poſſit a Prælato ejiciente abſolute compelli, ut ad aliam Religionem tranſeat in eaque profiteatur: bene tamen poteſt profeſſus, ob juſtam cauſam ejici, ea conditione, ut aliam Religionem ingrediatur, quam conditionem, ſi ejectus acceptavit, tenetur aliam ingredi: vel ſi non ingrediatur, aut ingreſſus, tempore Novitiatus, ab ea recedat, tenebitur ad priorem redire, quippe non impleta conditione, ſub qua ſolum a priore fuerat abſolutus, ſeu dimiſſus. *Sanch. cit. c.* 9. *num.* 42. *&* 43. Ratio primæ partis eſt quia Profeſſio Religioſa debet eſſe plene voluntaria, ſeu libera, ſicut matrimonium, ergo non poteſt quis cogi, ad profitendum in alia, ad quam ſe non obligavit. Quare etſi quis ob delicta ſua, etiam invitus, detrudi poſſit in Monaſterium, ad agendam in eo perpetuam pœnitentiam, *Quoniam* 40. *de Simon.* non tamen poteſt cogi, ut in illo profiteatur. Ratio ſecundæ

partis

Digitized by Google

partis eſt, quia talis non abſolute compellitur, ad aliam Religionem ingrediendum: ſed optio ei datur, ut vel ad aliam Religionem transfert, vel ad ſuum Ordinem emendatus regrediatur. Et ad hoc juſte ejectos, etiam Ordinarii locorum, ſub prædicta disjunctione, compellere poſſunt; quia plerumque Religionem Profeſſi, non ſine animarum ſuarum periculo, & aliorum ſcandalo, in ſeculo vivunt, ideoque merito coguntur, vel ad ſuum Ordinem redire, vel ſi per ipſos ſtet, quo minus redeant, ad alium Ordinem tranſire, *Laym. cit. c. 13. n. 9.*

CCVII. Notandum hic præterea primo. Hactenus dicta procedunt, non ſolum in iis, qui juſte, & ſua culpa ejecti ſunt per legitimam ſententiam: ſed etiam qui injuſte; liberati enim ſunt, dum extra Ordinem manent, ab obligatione Regularis obſervantiæ, ſicut alii juſte ejecti, quia hæc exemptio non pendet ab eo, an juſte, vel injuſte ſint expulſi: ſed ex eo, quod impoſſibile ipſis ſit, vel nimis difficile, extra Religionem ſervare Regulam, quæ non obligat poſitos extra ſtatum Regularem, & ſi juſte ejecti liberantur tali obligatione, multo magis liberari debent injuſte ejecti. Et licet injuſta ejectio non ſit valida ad exonerandam Religionem, quo minus ſic ejecti vera illius membra maneant: eſt tamen valida, ad exonerandum ejectos, ita ut liberentur ab obligatione Regularis obſervantiæ, quamdiu extra Religionem vivunt, *Sanch. cit. c. 9. n. 57.*

Notandum ſecundo S. Congregatio Cardinalium Concilii apud *Fagnan. in c. ult. n. 59. h. t.* ſtatuit, ut in poſterum a Religionibus nullus ex Regularibus ejici poſſit: niſi ſit vere incorrigibilis, qualis non cenſetur, niſi præter ea, quæ a SS. Canonibus, & Religionum ſtatutis, hac in re, præſcripta ſunt, unius etiam anni ſpatio, in jejunio, & pœnitentia probetur in carceribus: quo elapſo, ſi nihilominus non reſipuerit, ejici tandem poſſit, de quo plura videri poſſunt apud *Fagnan. c. l.*

TITULUS XXXII.

De Converſione Conjugatorum.

Actum eſt Titulo præcedente generatim de Regularibus, & tranſeuntibus ad Religionem: quia vero interdum etiam conjuges converti, ſeu Religionem ingredi volunt, circa quod peculiares difficultates occurrunt; ideo de iis in Titulo proxime ſequenti agitur.

§. I.

Quæ conditiones requirantur, ut conjux, poſt matrimonium conſummatum, licite poſſit Religionem ingredi?

I. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, non poteſt conjux, poſt matrimonium conſummatum, Religionem ingredi & in ea Profeſſionem emittere, niſi alter conjux det licentiam: & tunc ſi hic ſit ſenex, & extra incontinentiæ periculum, ſecundum Epiſcopi judicium, verſetur, in ſeculo permanere permittitur: dummodo in facie Eccleſiæ, videlicet coram Epiſcopo, & teſtibus, perpetuam continentiam voveat. Sin autem conjux remanens ſit juvenis, aut non extra incontinentiæ periculum verſari videatur, etiam ipſe Religionem ingredi debet. Ita ſtatuitur *in pluribus cap. h. t.* Nam imprimis *in c. Præterea*; 1. *h. t.* habetur,
„ quidam Laicus conjugatus, cum uxoris licentia, & per-
„ miſſione, ignorante Epiſcopo, Monaſterium, præſentibus
„ Sacerdotibus, & Monachis, eſt ingreſſus, & Profeſſionem
„ fecit: uxor autem in ſeculo permanſit, & in habitu ſe-
„ culari, & ad Religionem non tranſiit, neque continentiæ
„ votum edidit. Unde quæſitum fuit, num maritus ab E-
„ piſcopo ſuo ad forum uxoris revocari poſſit? Reſpondet
„ Alexander III ſi ita eſt, quod uxor nec ad Religionem
„ tranſiit (cum non poſſet eſſe in ſeculo, ſine ſuſpicione
„ turpitudinis, *Gl. hic V. Tranſierit*) neque continentiam per-
„ petuam ſervare promiſit, (manendo in domo propria, ſi
„ eſt ſenex, *Gl. hic V. Promiſerit*) maritus e Monaſterio poſ-
„ ſit, ac debeat revocari.
„ II. Similiter *in cap. Cum ſit*; 4. *h. t.* ſtatuitur, cum SS.
„ PP. Conſtitutioni (*c. Sunt, qui dicant*; 19. *&c. Agatboſa*;
„ 21. *cauſ. 27. q. 2.*) contrarium ſit, ut maritus uxore ſua,
„ vel uxor marito ſuo in ſeculo relicto, ad Religionem
„ tranſeat; ideo idem Papa Alexander III. prohibet Epiſ-
„ copo Exonenſi, ne in Epiſcopatu ſuo maritum, vel uxo-
„ rem ad Religionem tranſire permittat, niſi etiam alter
„ ingredi conſentiat, adeoque uterque ad Religionem mi-
„ graverit. Verumtamen ſi uxor ſenex ſit, & ſterilis (ra-
„ tione ætatis, non naturæ, *Gl. hic V. Sterilis*) ita, ut ſine
„ ſuſpicione incontinentiæ in ſeculo manere poſſit, diſſi-
„ mulare poterit Epiſcopus, ut vir ad Religionem tran-
„ ſeat, dummodo uxor in ſeculo manens, perpetuam caſti-
„ tatem promittat.
„ III. Idem habetur ſtatutum *in cap. Uxoratus*; 8. *h. tit.*
„ Ubi etiam Alexander III. mandat, ut uxoratus ad Mo-
„ naſterium, ſine licentia uxoris, non recipiatur: neque
„ ſufficit, uxorem licentiam dare, niſi integræ opinionis
„ exiſtat, ita, ut nulla ſit ſuſpicio, illam ad ſecunda vo-
„ ta, vel alias nuptias tranſituram, vel incontinenter vi-
„ cturam: tum enim illa in propria domo, cum filiis ſuis,
„ & familia, poterit permanere, ſi publice in Eccleſia vo-
„ tum continentiæ edat. Sin autem talis fuerit, ut incon-
„ tinentiæ ſuſpicione non careat, tum a ſeculari hominum
„ converſatione remota, in loco Religioſo, ubi DEO ſer-
„ viat, edito voto continentiæ, perpetuo commoretur. Ul-
„ terius prohibet Papa, ne Monachi mulierem aliquam ton-
„ ſurare, vel ad habitandum cum ipſis, admittere præ-
„ ſumant.
„ IV. Denique *in cap. Ad Apoſtolicam*; 13. *h. t.* Innocen-
„ tius III. reſcribit: cum vir, & uxor, per copulam con-
„ jugalem, veluti una caro ſint effecti, non poteſt unus eo-
„ rum ad Religionem ſuſcipi, altero in ſeculo remanente,
„ niſi etiam iſte perpetuam continentiam promittat. Imo
„ etiam, mutato vitæ ſtatu, Religionem ingredi debet, niſi
„ in ea ſit ætate, ut ſine ſuſpicione, ſeu periculo inconti-
„ nentiæ, in ſeculo remanere poſſit.

V. Pro explicatione horum capp. Notandum primo. Ut Profeſſio conjugati in Religione valide fiat, non eſt neceſſaria licentia Epiſcopi; nam *in c. Si vir*; 23. *cauſ. 27. qu. 2.* Ubi dicitur: *Si vir, & uxor divertere, pro ſola Religioſa inter ſe conſenſerint vita, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat*, non irritatur Profeſſio, ſine licentia Epiſcopi facta, ut notat *Gl. ibid. V. Conſcientia*; ubi ait, quod generaliter conſuetudo id ita interpretatur. Idque aperte etiam colligitur *ex cap. 1. in fine*; *h. t.* argumento a contrario ſenſu: ubi dicitur, ſi vir, ignorante Epiſcopo, ſed cum licentia uxoris, Profeſſionem fecit, non poſſe, nec debere revocari, ſi uxor ad Religionem tranſit, vel perpetuam caſtitatem vovit, ergo ob defectum licentiæ Epiſcopi non eſt invalida Profeſſio conjugati, *Abb. in cit. c. 2. num. 3. Sanch. lib. 7. de matr. diſ. 32. num. 3.* Imo neque licentia Epiſcopi requiritur ex præcepto, ad Profeſſionem conjugati: ſed ſolum ex honeſtate, & conſilio, & ad majorem ſecuritatem; quia cum per ingreſſum Religionis fiat matrimonii conſummati, quoad totum, ſeparatio, non decet, ut id fiat, ſine licentia Epiſcopi, cum ſit Sacramentum in Eccleſia Dei, *Sanch. cit. loc.* in praxi tamen obſervari ſolet, ut licentia Epiſcopi exigatur, ſicut notat *Laym. lib. 5. tract. 10. p. 3. c. 7. num. 3.*

Notandum ſecundo. Ad licitam Profeſſionem conjugati non ſatis eſt, ſi alter conjux ſit adhuc juvenis, & Religionem ingrediatur, ut ibi incluſus a vagationibus arceatur: ſed requiritur, ut etiam Profeſſionem emittat, ut colligitur *ex c. Uxoratus*; 8. ibi: *Et in loco Religioſo, ubi Deo ſerviat, perpetuo commoretur, h. t.* Nam ſi ingrederetur ſolum, ad vitandas occaſiones vagandi, includeretur in Monaſterio velut in carcere: non autem intraret, ut Deo ſerviat. Idem clarius patet *ex c. Cum ſit*; 4. ibi: *Niſi uterque ad Religionem migraverit*; *h. t.* & *ex c. 2. eod.* ibi: *Niſi uxor ad Religionem tranſierit*, non autem tranſit, ſi non profiteatur, & *ex cap. Agathoſa*, 21. *in fine*, ibi: *Poſtquam copulatione Conjugii viri atque mulieris unum corpus efficitur, non poteſt ex parte converti, & ex parte in ſeculo remanere*: At non dicitur converti: ſed in ſeculo manere, ſi uno profiteatur *Abb. in cit. c. Uxoratus*; *num. 3. & in c. Accedens*; 17. *num. 2. h. t.* ubi ait, *in illo cap.* narrari factum, non ſtatui jus, *Sanch. cit. diſ. 32. num. 4.* ſed neque ſufficit ad Profeſſionem conjugati, ſi alter conjux ſenex in ſeculo manens, edat votum continentiæ ad tempus, dum nimirum conjux Profeſſus in vivis fuerit: ſed requiritur, ut edat perpetuum votum continentiæ ut conſtat *ex cit. c. 1. h. tit.* ibi: *Aut perpetuo caſtitatem ſervare promiſerit*. & *ex c. Apoſtolica*; 13. ibi: *Niſi reliquus perpetuam continentiam repromittat h. t. Joan. Andr. ibidem num. 2. Sanch. c. l. num. 5.*

Notandum tertio. Si vir, cum licentia uxoris, profiteatur Religionem, non redditur votum ſimplex continentiæ ab uxore in ſeculo factum ſolenne, ita, ut reddat irritum matrimonium poſt obitum viri Profeſſi, ab uxore initum, tum quia id nullo Textu Juris Canonici probari poteſt: tum quia deeſt intentio voventis, uxor enim non vult, niſi ſimplex votum continentiæ edere: neque etiam fieri poteſt votum ſolenne, niſi per Profeſſionem in Religione approbata, vel ſuſceptionem Ordinis Sacri, *c. Unic. de voto, in 6. Sanch. cit. diſ. 32. num. 8.* contra plures Canoniſtas.

VI. Notandum quarto. Ad hoc, ut alter conjux, cum voto perpetuæ continentiæ, remanere poſſit in ſeculo, non ſufficit, quod ſit ſenex: ſed inſuper requiritur, ut non ſit ſuſpectus de periculo incontinentiæ: quia SS. Canones non attendunt ſolam ætatem: ſed etiam, ut non ſit de eo ſuſpicio incontinentiæ, ut conſtat *ex cit. c. Cum ſit*, ibi: *Verum ſi ita uxor ſenex eſt, & ſterilis, quod ſine ſuſpicione poſſit eſſe in ſeculo*; & *cit. c. Uxoratus*; ibi. *Si autem talis, qua ſuſpicione non careat*: & *in cit. c. Ad Apoſtolicam*; ibi: *Niſi forte ſit ejus ætatis, ut ſine ſuſpicione valeat in ſeculo remanere*. Et *in c. Significavit*; 18. *h. t.* ibi: *Si eſt ita, & eſt talis ætatis, de qua ſuſpicio haberi non poſſit*; ergo cujuſcunque ætatis ſit conjux remanens in ſeculo, ſi tamen de eo ſit ſuſpicio incontinentiæ, non ſufficit, quod votum perpetuum continentiæ ediderit; quia Canones periculo incontinentiæ conſulere voluerunt. Quare in conjuge ſene non præſumitur quidem periculum incontinentiæ, ſi tamen conſtaret, tale periculum ſubeſſe, ceſſaret illa præſumptio, & non poſſet remanere in ſeculo, cum ſolo voto continentiæ, altero conjuge Religionem profeſſo; *Sanch. c. l. num. 9.* Sed neque ſufficit prædictum votum continentiæ, ſi conjux manens in ſeculo ſit juvenis, etſi alioqui ſit honeſtæ vitæ, ut nullum hic, & nunc periculum incontinentiæ ſubſit; nam juventus eſt inconſtans, & variis caſibus incontinentiæ expoſita, *Abb. in cap. Conjugatus §. 5. numero 4. h. t. Sanch. cit. loco numero 10.* Nec denique ſufficit prædictum votum, etſi uxor manens in ſeculo ſit ſenex, nec ſuſpecta de incontinentia, ſi tamen ſit ſuſpecta de aliis perverſis moribus, ut ſi timendum ſit, ne viri cura deſtituta, fiat venefica, vel uſuraria, &c. quia tunc non expedit ſaluti animæ uxoris, ut vir profiteatur in Religione, ideoque id permitti non debet; quamvis ſi contra fiat, teneat Profeſſio viri; quia principaliter ſpectatur in propoſito periculum incontinentiæ, quod adverſatur fidei conjugali, quod eſt unum ex tribus bonis matrimonii, *Joan. Andr. in cit. cap. Ad Apoſtolicam*; *num. 3. & ibid. Abb. n. 4. h. t. Sanch. c. l. n. 11.*

VII.

Digitized by Google

VII. Notandum quinto. Si uxor, quæ licentiam dedit marito ingrediendi Religionem, ſit ſenex, ſive talis ætatis, ut de ejus incontinentia non ſit ſuſpicio, tunc ipſa non poteſt cogi ad ingrediendam Religionem: ſed ſatis eſt, ſi perpetuum continentiæ votum edat coram Epiſcopo, ut conſtat *ex c. Significavit*; 18. *h. t.* Ubi refertur, „quod mulier quædam dedit viro ſuo licentiam intrandi Religionem, coram Decano S. Quiriaci, vices Archiepiſcopi Senonenſis in hac cauſa fungente, qui tamen prius illi injunxit, ut edito continentiæ voto, promitteret, ſe illam perpetuo ſervaturam: poſt factam vero Profeſſionem a viro, idem Decanus volebat mulierem illam cogere, ut Religionem intraret, quod tamen prius ipſi non fuit indicatum, alioqui ipſa licentiam viro non dediſſet. Hoc intellecto, Innocentius III. reſpondit, ſi ita eſt, uti narratur, & mulier talis ſit ætatis, ut de illa ſuſpicio incontinentiæ haberi non poſſit, dum votum continentiæ obſervat, ad intrandum Monaſterium in vita compelli non poteſt. Ratio eſt, quia ipſa voto ſuo ad profitendum in Religione, nec expreſſe, nec tacite ſe obligavit.

VIII. Porro *ex hoc cap.* a contrario ſenſu inferunt *Innocent. ibid. & Abb. numero 3. in fine, Sanch. cit. diſ.* 32. *num.* 12. quod ſi mulier ſit talis ætatis, ut de ea ſuſpicio haberi non poſſit, & continentiam perpetuam vovit, coram Epiſcopo, poſtea vero incontinenter vivat, ad ingrediendum Monaſterium compelli debeat, non quidem, ut in eo profiteatur: ſed ut pœnitentiam agat, & a periculis incontinentiæ arceatur. Verum rectius cum aliis diſtinguitur; nam vel mulier ſenex, fuit conſcia juris, quod ſi vir ingrediatur Religionem, ipſa manens in ſeculo debeat vovere perpetuam continentiam, vel ingredi Religionem; & tum dando licentiam viro, cenſetur ſe obligare ad id, quod jus requirit, videlicet ad Religionem ingrediendum, niſi in ſeculo manens perpetuam continentiam voveat, ideoque ſi hanc non ſervet, ad Monaſterium ingrediendum, & in eo profitendum, præſertim poſt monitionem, compelli poteſt; quia eo ipſo, quod promiſit continentiam perpetuam, tacite promiſit, intrare Religionem, & in ea profiteri, ſi continentiam in ſeculo non ſervet, *Gl. in cit. cap. Significavit*; *V. Talis ætatis. hoc. tit. & alii apud Innocent. ibid. in fine, Abb. in cap.* 2. *numero* 8. *h. t.* Vel mulier ſenex non fuit conſcia hujus juris, neque de eo certificata, ut *in caſu cit. c. Significavit*; & tunc, etſi incontinenter vixerit, non poteſt compelli ad Religionem ingrediendam, ac profitendam: quia nemo ordinarie cogi poteſt ad Religionem, niſi expreſſe, aut tacite promiſerit, *arg. c. Integritas*; 13. *cauſ.* 32. *quæſt.* 1. *Abb. in cit. c.* 2. *numero* 8. & 9. *h. t.* Quod vero in tali caſu mulier includenda ſit, ad agendam pœnitentiam, de eo *in cit. cap. Significavit*; nihil dicitur, colligitur tamen *ex c. Gaudemus*; 19. *eod.* Sed hodie id fere in uſu non eſt, quia hujuſmodi incluſio, ſine magna difficultate, & gravi onere Monaſteriorum, executioni mandari non poteſt. Quare ad Epiſcopum ſpectabit, providere, ut tali caſu mulier in alio loco conſtituatur, in quo honeſte, & continenter vivat, *arg. c. De Benedicto*; 5. *cauſ.* 32. *quæſt.* 1. Neque vero *ex cit. cap. Significavit*; poteſt deſumi argumentum a contrario ſenſu; quia Papa aliud ibi non ſtatuit, niſi mulierem, ſi ita eſt, ut narratur, compellendam non eſſe, ut Monaſterium ingrediatur: quid autem fieri debeat, ſi mulier talis incontinenter vivat, de eo Papa ibi nihil meminit; quia neque id ipſi propoſitum fuit, & res majorem indaginem exigit.

IX. Notandum ſexto. Si conjux ingreſſus Religionem, cum licentia alterius conjugis, durante Novitiatu, ante Profeſſionem, exeat, debet redire ad conjugem, qui manſit in ſeculo, etiamſi hic votum perpetuæ caſtitatis emiſerit; quia & licentia ingrediendi, & votum continentiæ cenſetur factum, dependenter a Profeſſione ſecutura alterius, ideoque ſi ea non ſequatur, ceſſat obligatio voti, ob defectum cauſæ, & conditionis, *Sanch. lib. 7. de matr. diſ.* 32. *num.* 13.

Notandum ſeptimo. Si unus ex conjugibus, ſine alterius licentia, Profeſſionem emittat, & manens in ſeculo illam velit ratificare, tum non tenetur ingredi Religionem, quamvis juvenis ſit: ſed ſatis eſt, ſi in ſeculo continentiam voveat. Quod ſi id nolit, non poteſt ratificare Profeſſionem alterius conjugis: ſed debet illum repetere; quia jus non permittit, ut unus conjux ſit in Religione, alter vero extra illam vivat in ſeculo, ſine voto continentiæ, *Abb. in c. Placet* 12. *n.* 6. *h. t. Sanch. c. l. n.* 14. Idemque eſt, ſi manens in ſeculo vivat incontinenter, *Navarr. lib. 3. conſ.* 6. *n.* 3. *Sanch. cit. loc.*

§. II.

An Profeſſio emiſſa a conjuge, cum licentia alterius conjugis manentis in ſeculo, ſive cum voto caſtitatis, ſive etiam ſine illo, ſit valida?

X. Aſſertio 1. Quamvis ad hoc, ut conjux licite Religionem ingrediatur, & in illa profiteatur, non ſufficiat licentia alterius conjugis: ſed etiam requiratur, ut alter ſimul ingrediatur Religionem, vel ſaltem perpetuam continentiam voveat, manens in ſeculo, ſi extra periculum incontinentiæ eſſe videatur, ut conſtat *ex c. Cum ſis*: *h. t.* Nihilominus tamen valida eſt Profeſſio, ſi conjux manens in ſeculo emiſit votum caſtitatis, etiamſi ſit juvenis, & ſuſpectus de incontinentia, modo cum ejus conſenſu alter conjux Religionem ingreſſus ſit, & profeſſus, ut ex communi, & certa ſententia docet *Sanch. lib. 7. de matr. diſ.* 33. *num.* 2. Ratio eſt, quia non requiritur ad ſubſtantiam Profeſſionis, ut alter conjux etiam Profeſſionem emittat, quando eſt juvenis, & ſuſpectus de incontinentia: ſed ſolum id exigitur, ut Profeſſio legitime, & licite fiat, ut ex dicendis magis patebit.

XI. Aſſertio 2. Sed etſi conjux manens in ſeculo nullum votum caſtitatis edidit, valida tamen eſt Profeſſio ingreſſi Religionem, cum licentia, & libero conſenſu alterius conjugis, ut docet *Gl. in cap. Ex parte*, 9. *V. De jure*, *h. t. & ibid. Abb. num.* 2. 3. & 5. *& alii communiter*, tam Theologi, quam Canoniſtæ apud *Sanch. c. l. numer.* Idque probatur *ex cap. Agatheſa*; 21. *cauſ.* 27. *qu.* 2. Ubi disjunctive dicitur, virum in Monaſterio remanere debere, adeoque Profeſſionem eſſe validam, ſi cum uxoris voluntate converſus ſit, vel ipſa ſe mutare, hoc eſt, ingredi Religionem promiſerit, *Gl. ibid. V. vel ipſa*; ubi ait: hic habes, quod conſenſus uxoris ſufficit, licet ipſa expreſſe non voveat, nec intret Religionem, ut maritus poſſit intrare Religionem. Idem etiam ſumitur *ex cit. c. Ex parte*; *h. t.* Nam quidam poſitus in infirmitate, conſentiente uxore ſua, „votum caſtitatis edens, habitum Monachalem ſuſcepiſſet: poſtea ſanus factus, uxorem retinuit, eaque defuncta, aliam duxit. Ad quod Urbanus III. reſpondet, licet prædictus vir, uxore ſua in ſeculo remanente, ad Religionem tranſire de jure non potuerit, ea tamen mortua, votum ſuum, ſine ſalutis ſuæ periculo, violare non potuiſſe; ideoque mandat Papa, ſi verum ſit, quod aſſeritur, virum compelli per excommunicationem debere, ut muliere illa, quam poſtea duxit, dimiſſa, ad Monaſterium ſuum revertatur, ſub Regulari habitu deinceps Deo ſerviturus.

Ex quo aperte colligitur, quod Profeſſio viri fuerit valida, licet cum ſolo conſenſu uxoris, Religionem intraverit, ipſaque in ſeculo remanſerit, alioqui ſecundum matrimonium fuiſſet validum. Ratio eſt, quia ad ſubſtantiam, ac valorem Profeſſionis unius conjugis non requiritur, vel Profeſſio, vel votum continentiæ alterius conjugis: ſed ſolum, ut legitime, & licite fiat, nullibi enim irritatur Profeſſio aliter facta, hoc eſt, facta ſine Profeſſione, vel voto continentiæ alterius conjugis, & multa prohibentur fieri, quæ tamen ſi facta fuerint, tenent, *cap. Ad Apoſtolicam*; 16. *de Regul. Gl. in c. Uxoratus*; 8. *V. Nullatenus*, *h. t.* Nec obſtat, quod *in eod. cap.* dicitur, quod uxoratus, ſine licentia uxoris, quæ integræ opinionis exiſtat (adeoque continentiam promiſit, *Gl. hoc in caſu*) nullatenus recipi debeat ad Religionem: nam particulam *nullatenus* non ſemper reddit actum nullum, præſertim ſi extet aliud jus, declarans illum actum eſſe validum, ut fit in propoſito, *Sanch. cit. diſ.* 33. *n.* 7.

XII. Hinc colligitur primo, ſi maritus tali modo Religionem ingreſſus, & Profeſſus (ſcilicet cum licentia quidem uxoris: ſed quæ nec promiſit ingredi Religionem, nec continentiam, ſive ſit ſenex, ſive juvenis) ab Epiſcopo revocetur, ut ad uxorem redeat, etſi non poſſit exigere debitum conjugii, tenetur tamen illud reddere uxori, alioqui fruſtra revocaretur ex Religione; quia non conſuleretur periculo incontinentiæ uxoris: & quamvis uxor, concedendo licentiam, videatur juri ſuo conjugali renunciaſſe; quia tamen renunciatio iſta non fuit legitimo modo facta, adeoque non ſufficiens, & perfecta, ideo voti obligatio, ex parte viri ſuſpenditur ad hunc effectum, ut reddere debitum teneatur: non tamen petere poſſit; nam cum Profeſſio ſit valida, vir obligatur ſolenni voto caſtitatis, & ex parte ſua continere debet: non item uxor, quæ nullum votum caſtitatis edidit, ratione cujus prohibeantur, debitum petere, *Abb. in citato c. Uxoratus*; *num.* 8. & *Sanch. cit. diſ.* 33. *numero* 6.

Colligitur ſecundo, maritus revocatus ex Monaſterio, quia Profeſſio fuit illicite facta, ob defectum unius, vel alterius conditionis in jure requiſitæ, ex parte uxoris, eique reſtituturus, nec licite, nec valide, mortua uxore, poteſt aliud matrimonium contrahere: ſed ad Monaſterium redire cogitur; quia Profeſſio fuit valida, prout patet *ex cit. c. Ex parte*; *h. t.* Ubi vir Profeſſus jubetur, muliere poſtea ducta dimiſſa, ad ſuum Monaſterium reverti, ac proinde matrimonium poſterius fuit irritum, alioquin manere debuiſſet penes mulierem poſtea ductam, *Sanch. cit. diſ.* 33. *num.* 5.

XIII. Porro circa revocationem mariti profeſſi e Religione, notandum præterea primo: Si uxor, de cujus licentia, maritus Profeſſionem emiſit, vovit continentiam perpetuam manens in ſeculo, non poteſt ejus vir ex Monaſterio revocari, ſive uxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia: ſive ſit juvenis, & ſuſpecta, utroque enim caſu tenet irrevocabiliter Profeſſio viri; quia uxor, concedendo licentiam viro, & vovendo perpetuam continentiam, ceſſit juri ſuo conjugali: idque colligitur *ex c.* 1. *h. t.* Ubi, ut concedatur revocatio viri Profeſſi, requiritur, ut uxor, nec ad Monaſterium tranſierit, neque continentiam perpetuam voverit, ergo ſi Religionem ingreſſa ſit, vel vovit continentiam, non conceditur revocatio viri. *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 8. & *c. Significavit*; 18. *num.* 3. *Sanch. cit. diſ.* 33. *num.* 9. *Fagnan. in cit. c.* 1. *n.* 2.

XIV. Notandum ſecundo. Si uxor manens in ſeculo, non edito voto continentiæ, dedit licentiam viro, ingrediendi Religionem, tum vel fuit conſcia juris diſponentis, virum non poſſe profiteri, niſi ipſa licentiam concedens voveat perpetuam continentiam, ſi ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia: vel ingrediatur Religionem, ſi ſit juvenis, & ſuſpecta; & tunc non poteſt vir profeſſus revocari, ſi uxor nec ad Religionem tranſiit, neque continentiam perpetuam vovit, juxta *cit. c.* 1. *h. tit.* quomodo illud intelligit, & explicat *Abb. ibid. num.* 4. & 8. & *in cap. Ex parte* 9. *num.* 4. *h. t. Sanch. cit. diſ.* 33. *n.* 14. Ratio eſt, quia uxor conſcia juris, dando licentiam profitendi viro, cenſetur ſe obligaſſe ad id, quod jus requirit, videlicet, quod & ipſa Mona-

Digitized by Google

Monaſterium ingredi velit, ſi ſit juvenis: vel perpetuam continentiam ſervare in ſeculo, ſi ſenex ſit, & ſ ſuſpicione incontinentiæ aliena; nam qui vult aliquid, cenſetur velle omne id, per quod pervenitur ad illud, *c. Prudentiam*; 21. *de offic. deleg.* Sed ingreſſus mariti in Religionem non poteſt irrevocabiliter fieri, niſi uxor vel ingrediatur etiam Religionem, vel ſaltem in ſeculo manens voveat perpetuam continentiam, ergo dando licentiam, cenſetur ad alterutrum ſe obligaſſe, adeoque virum profeſſum revocare non poteſt.

Id autem procedit ſolum in uxore, juris hujus ignara, nam ſi vir conceſſit licentiam ingrediendi Religionem uxori, non vovens expreſſe continentiam, ſive fuerit hujus juris conſcius, ſive ignarus, non poteſt revocare uxorem; quia cenſetur licentiam dando, tacite voviſſe continentiam, cum in viro non præſumatur, nec excuſet ignorantia juris, ſaltem in foro externo, juxta *Reg. Jur.* 13. *in* 6. ſicut in muliere, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 9. *Sanch. c. l. num.* 14. idque ſumitur etiam *ex c. Qui uxorem*; 10. *cauſ.* 33. *quæſt.* 1. Ubi dicitur: *Qui uxorem ſuam velare permiſerit, aliam non accipiat, ſed ſimiliter convertatur*. Ubi non dicitur, maritum voviſſe: ſed conſenſum uxoris Profeſſioni dediſſe, & tamen cogitur ſimiliter profiteri; quia vir præſumitur conſcius juris, *Gl. ibid. V. Convertatur, in fine*. Verum alii non improbabiliter docent, generaliter, & diſtincte, uxorem poſſe revocare virum profeſſum, ſi libere conſenſit, & non vovit continentiam, quia *in cit. c.* 1. *h. t.* indiſtincte conceditur revocatio viri Profeſſi, quando uxor manens in ſeculo non vovit continentiam, & in eo ſe fundat Pontifex, non in ignorantia juris, & ita tenet *Gl. fin. ibid. & Joan. Andr. in c. Ex parte*; 9. *n.* 4. *Verſ. in* 4. *caſu h. t.*

Porro quando uxor conſenſit quidem in Profeſſionem viri: ſed in ſeculo manſit, cum tamen eſſet juvenis, aut ſuſpecta de incontinentia, tum diſtinguendum eſt, vel enim edidit votum ingrediendi Religionem, & debet illam profiteri: vel vovit ſolam continentiam, & tunc ſi eſt juris conſcia, compellitur profiteri, *arg. cit. c. Qui uxorem*; quia cenſetur tacite ad id ſe obligaſſe, dum marito licentiam dedit, & ipſa vovit continentiam; vel fuit juris hujus ignara: & tunc non poteſt cogi ad Profeſſionem quia nec expreſſe, nec tacite eam promiſit: compelletur tamen, Monaſterium ingredi, vel in alio loco conſtitui; non ut ibi maneat, velut incluſa in carcere, cum nihil deliquerit: ſed ut honeſtam vitam ibi ducere poſſit; cum uxor juvenis, viro Religionem ingrediente, non poſſit in ſeculo manere, propter periculum incontinentiæ, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 8. *h. t. Azor. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 1. *q.* 6. *§. Si quæras*; *Sanch. c. l. n.* 27. Aliud eſt in viro, qui cogitur profiteri Religionem, etiamſi ſit juris ignarus; quia ignorantia juris illum non excuſat, niſi ſit minor, miles, rudis, &c. *Abb. c. l. & Sanch. c. l. n.* 27. In dubio autem mulier præſumitur juris ignara, niſi probetur, illam de eo eſſe certificatam, ut colligitur *ex cap. Cum ſit*; 4. *in princ. h. t.*

XV. Notandum tertio, quando uxor ſponte conſenſit in viri Profeſſionem, non edito voto continentiæ, tunc ipſa in ſeculo manens, non poteſt quidem revocare virum profeſſum, per actionem proprie dictam; quia conſentiendo in viri ingreſſum, ceſſit juri ſuo, ideoque amplius actionem non habet: poteſt tamen implorare judicis officium, allegato periculo incontinentiæ, ex Canonis Conſtitutione; & ſic petere, ut maritus ipſius e Religione revocetur, ipſique reſtituatur, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 8. *& c. Uxoratus*; 8. *num.* 6. *Azor. c. l. §. Si quæras*; 1. *Verſ. Si iterum, Sanch. cit. diſ.* 33. *n.* 28. Neque tamen etiam, caſu, quo revocari poteſt conjux Profeſſus, poteſt is, propria auctoritate, exire e Religione; quia cum ſit vere Profeſſus, ſubjectus eſt obedientiæ ſui Prælati, *Sanch. c. l. num.* 15. Porro conjux, qui licentiam conceſſit alteri conjugi, ingrediendi Religionem poteſt illum revocare, ſi res ſit integra; quia conjux alter nondum eſt Profeſſus, nec valebit Profeſſio, poſt illam revocationem facta, quia ſine legitima licentia eſt emiſſa, *Sanch. c. loc. num.* 29.

§. III.

An Profeſſio mariti, invita, vel ignorante uxore, & viceverſa uxoris, invito, vel ignorante marito, poſt conſummatum matrimonium, ſit valida, & ad quid obliget?

XVI. Aſſertio 1. Quamvis Profeſſio conjugis, abſque conſenſu alterius conjugis, & multo magis eo invito, & contradicente, poſt matrimonium conſummatum, abſolute loquendo, non valeat, ideoque mortuo altero conjuge, Religionem intrare non teneatur: habet tamen talis Profeſſio vim, & obligat, inſtar ſimplicis voti continentiæ, ita, ut conjux vovens non poſſit petere conjugii debitum, licet reddere teneatur, & poſt mortem alterius conjugis, ad perpetuam continentiam ſervandam obligetur, prout ſumitur *ex c. Quidam*; 3. *h. tit.* „Nam cum quidam Monaſterium intraſſet, & in eo Profeſſionem edidiſſet, invita uxore, & ab illa e Monaſterio repetitus fuiſſet: quærebatur, an ea mortua, ipſe cogatur reverti ad Monaſterium, an vero aliam uxorem ducere poſſit? Reſpondet Papa Alexander III. quod votum (ſcilicet ſolenne Religionis) non tenuit: ſed irritum fuit, ideoque ratione illius voti, ſeu Profeſſionis, non tenetur ad Monaſterium redire: non tamen poteſt aliam uxorem ducere, (ſi hæc præmoriatur) promiſit enim, ſe non petiturum debitum conjugale, quod vovere in ejus erat poteſtate; & ideo quoad hoc, ſive, hanc partem, votum ejus tenuit: at vero non reddere debitum conjugi petenti, non erat in ejus, ſed mulieris poteſtate, teſte Apoſtolo 1. *ad Corinth.* 7. *Vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier*. Ratio prioris partis eſt, quia conjux non habet dominium ſui corporis, ideoque non poteſt illud transferre in Religionem, invito altero conjuge; quia id cederet in præjudicium illius, ac proinde Profeſſio facta, ſine ejuſdem conſenſu, eſt irrita: ſicut & valide Profeſſus non poteſt inire matrimonium; quia non poteſt tradere uxori ſuum corpus, cujus non eſt dominus poſt Profeſſionem. Ratio ſecundæ partis eſt, quia præſumptio juris eſt, conjugem profitentem, altero conjuge invito, voluiſſe ſe obligare, quantum potuit, ita, ut ſi actus non valeat, ut ſolenne votum Profeſſionis: ſaltem valeat, quatenus poteſt, nempe ut votum ſimplex continentiæ, juxta illud commune pronunciatum: *Si non valet, quod ago, valeat, ſicut valere poteſt*: vel ſi non valeat totaliter, ſive quoad totum, valeat ſaltem quoad partem. *Abb. hic n.* 3. vero maritus, invita uxore, poteſt ſe obligare ad duo, nempe ut conjugii debitum non petat, & ut mortua uxore, ſervet continentiam: quare cum Profeſſio Religioſa ad omnem continentiam ſe extendat, & hæc duo in illa tanquam pars in toto contineantur; ideo jus præſumit, ob favorem Divini cultus, quod maritus ſaltem hæc duo promittere voluerit, ſi Profeſſio ejus irrita fuerit, *Laym. Lib.* 5. *tract.* 21. *p.* 3. *c.* 7. *num.* 3. *in fine*, quæ tamen præſumptio ceſſat in foro conſcientiæ, ſi conjux profitendo Religionem, intentionem non habuit, vovendi continentiam, niſi dependenter a valore Profeſſionis, tunc enim neque ad ſervandam perpetuam continentiam obligabitur. *Sanch. Lib.* 7. *de matr. diſ.* 34. *n.* 2. *&* 3.

XVII. Aſſertio 2. Non tantum ſi conjux, ſciente, & contradicente altero conjuge: ſed etiam illo ignorante. Profeſſionem in Religione fecit, abſolute loquendo, invalida eſt Profeſſio, ita, ut poſt mortem illius ad Religionem redire non cogatur, prout ſtatuitur *in c. Placet*; 12. *h. t.* „Nam mulier quædam, putans maritum ſuum mortuum eſſe, habitum Religionis aſſumpſit, & Profeſſionem emiſit, poſtea vero, reverſo viro, ex Monaſterio educta fuit: Unde quæſitum fuit, an ea poſt mortem viri, ad Regularem obſervantiam compelli debeat? Reſpondet Cœleſtinus III. quod licet votum ejus (ſolenne Profeſſionis) abſolute non tenuerit, ſive validum non fuerit (quia uxor obligata remanſit viro, ad reddendum debitum, *c.* 1. *c. Unus*; 6. *cauſ.* 33. *qu.* 5. *Gl. in cit. c. Placet. V. Uſquequaque non tenuerit*) eatenus tamen obligavit mulierem, quatenus ſe poterat obligare, promiſit enim intrando Monaſterium (& ſuſcipiendo habitum Religioſum, animo profitendi) ſe carnis debitum non exacturam, quod in ejus poteſtate erat poſitum: at vero redire ad ſeculum, in ejus poteſtate non fuit, & ideo quantum ad ipſam, tenuit votum mulieris, quod poſt viri obitum, non deſiit eſſe validum, cum ad eum caſum tunc pervenerit, a quo efficax principium habere poterat. Quare conſultius erit mulieri, & ad ſalutem congruentius, ut ad Monaſterium revertatur, in quo cum bona intentione habitum Religionis ſuſcepit, & Profeſſionem fecit. Si vero ad hoc induci non poſſit, non debet invita ad id cogi. Ratio deciſionis eſt, quia quamvis Profeſſio edita a conjuge in Religione, non valeat in præjudicium, alterius conjugis ignorantis, vel non conſentientis: valet tamen, quoad præjudicium Profitentis, in cujus poteſtate erat, vovere continentiam, quoad debitum non petendum, & non contrahendum, poſt mortem hujus conjugis, aliud matrimonium, ut ex dictis patet.

XVIII. Pro declaratione prædictorum 2. capp. Notandum primo. Licet conjux, qui ſine conſenſu alterius conjugis, Profeſſionem emiſit; peccet, cum violet votum ſimplex continentiæ, quod ex juris præſumptione cenſetur feciſſe, independenter a Profeſſionis valore: tamen matrimonium poſtea initum, eſt validum; quia id votum non fuit ſolenne, ſed ſimplex tantum, & Profeſſio fuit invalida, votum autem ſolenne eſſe non poteſt, niſi in vera, & valida Profeſſione, vel Sacri Ordinis ſuſceptione, *Abb. in cit. c. Quidam*; *n.* 4. *Sanch. lib.* 7. *de matr. diſ.* 34. *n.* 5.

Notandum ſecundo. Profeſſio facta, ſine conſenſu conjugis, non valet tanquam votum ſimplex continentiæ, prout dicitur *in cit. c. Quidam*; ibi: *Votum non tenuit, unde ratione voti, ad Monaſterium non tenetur redire h. t.* Ubi diſcrimen ponitur inter votum caſtitatis, & votum permanendi in Religione, quod prius partim obliget, nempe in præjudicium voventis: partim non obliget, quatenus ſcilicet cedit in præjudicium alterius conjugis ſpoliati jure ſuo. Poſterius autem non teneat, ſi autem partim teneret, partim non, nullum foret diſcrimen inter votum caſtitatis, & Religionis in ea Profeſſione factum: & ratio diſcriminis eſt, quia votum caſtitatis patitur diviſionem, ita, ut vovens, ſtante matrimonio, non poſſit petere debitum; quia ad petendum non obligat matrimonium, teneatur tamen petenti reddere. At vero conjugatus, durante matrimonio, perpetuo inhabilis eſt, ad tradendum ſe Religioni, ſive per votum ſimplex, ſive ſolenne; cum utrumque obliget ipſum, ad abſtinendum a conjugio, ideoque Profeſſio conjugati non valet, nec ut votum ſolenne, nec ut ſimplex, ſine conſenſu alterius conjugis. *Sanch. cit. diſ.* 34. *n.* 10.

XIX. Notandum tertio. Conjux poteſt alterum conjugem, ſine licentia ipſius profeſſum ex Religione repetere, & revocare; juxta *cit. c. Quidam*; 3. *& c. Placet*; 12. *h. t.* quia non poteſt invitus jure ſuo privari. Idque procedit, etſi ambo communi conſenſu continentiam voverint; quia nec tunc licitum eſt, ſine licentia alterius, ipſis tranſire ad Religionem, *Sanch. citat. diſ.* 34. *numero* 6. Quin imo conjux, ſine conſenſu alterius, Profeſſus, poteſt cognita nullitate Profeſſionis ſuæ, etiam propria auctoritate exire, & Religionem deſerere, tametſi alter conjux ipſum non repetat, ut docet *Abb. in c. Accedens*; 27. *num.* 3. *h. tit. Sanch. c. l. n.* 13. Idque videtur colligi *ex eod. cap.* & melius *ex c. Notificaſti*; 2. ibi: *Non enim violentia, ſed ex pari*

volun-

Digitized by Google

voluntate, & conſenſu hoc fieri debet, junct. Gl. fin. & ex c. Una 6. *cauſ.* 33. *q.* 5. ubi *Gl. V. Corrigenda*, ait, hinc ſumi argumentum, quod ſi alter, ſine licentia alterius, inter Religionem, propria auctoritate poteſt exire. Ratio eſt, tum quia Profeſſio fuit irrita: tum quia etſi bona fide profeſſus ſit conjux, putans alterum obiiſſe, vel etiam ſine ejus conſenſu id ſibi licere, nihilominus tamen poteſt imo tenetur (ſi commode poteſt) propria auctoritate exire, & ſe reſtituere conjugi, jure ſuo ſpoliato: tum denique quia non poteſt præſumi conſenſus conjugis ſpoliati ex eo ſolum, quod conjugem profeſſam non revocet; quia poteſt illam non repetere, ex ignorantia juris ſibi competentis, vel vitandæ litis cauſa, &c. *Sanch. c. l. n.* 15. Licet contrarium teneat *Gl. in cit. c. Placet*; *V. In ejus poteſtate, h. t. Arg. illius cap.* ibi: *Redire vero ad ſeculum in ejus poteſtate non erat: ſed in poteſtate mariti.* Nam id ita intelligendum eſt, quod non erat in uxoris poteſtate, deſerto marito, profiteri, nec redire ad ſtatum conjugalem: ſed hoc eſſe in poteſtate mariti, qui poterat conſentire in Profeſſionem uxoris: intendit enim ibi Papa probare, Profeſſionem non tenuiſſe, etſi votum caſtitatis fuerit validum; quia nimirum in uxoria poteſtate fuit, non petere debitum, at manere in Religione, non erat in ejus poteſtate, ſed mariti, alias ratio illa eſſet frivola, *Sanch. citato loco Zœſius in Comment. in Decret. h. t. n.* 6.

Notandum quarto. Profeſſio emiſſa, invito, vel inſcio altero conjuge, remanente in ſeculo, non ratificatur per conſenſum illius ex poſt facto præſtitum: ſed opus eſt, ut de novo profiteatur Religionem: quia Profeſſio ab initio irrita, non poteſt ſolo tractu temporis convaleſcere, ſine nova ratificatione, *l. Quod ab initio*; 29. *ff. de Reg. Jur. Sanch. c. lot. num.* 16.

XX. Notandum quinto. Si conjux in ſeculo manens nunquam expreſſe, vel tacite conſenſit in Profeſſionem conjugis ſui, quia ſemper contradixit, vel ſemper ignoravit, vel ſi ſcivit, non reclamavit, quia non potuit commode contradicere, illo mortuo, non confirmatur Profeſſio conjugis: ſed neceſſe eſt, ut ratificatio viventis conjugis, poſt mortem alterius conjugis accedat, ſive ut nova emittatur Profeſſio; cum prior omnino nulla fuerit, ideoque ab initio irrita, non poſſit convaleſcere, ſine nova ratificatione, *Gl. in cap. Conſuluit*, 10. *V. Tranſiens, h. t. Sanch. cit. diſ.* 34. *num.* 18. Idemque dicendum, ſi conjux Profeſſus ſine conſenſu alterius, ignorans mortem illius, in Religione permanſit: ſed poſtea certior de illa factus, vult exire, & reſilire, tunc enim id poteſt, quia cum prior Profeſſio fuerit irrita, ad illam requiritur novus conſenſus, qui non poteſt poni in ignorante mortem conjugis, ignorantis enim nullus eſt conſenſus, *Sanch. c. l. n.* 19. At vero ſi conjux, qui ignorans mortis alterius conjugis Profeſſionem emiſit, poſtea conſcius mortis illius, in Religione manſit, cenſetur tacite, & ipſo facto ratificare Profeſſionem; quia qui ceſſante impedimento irritante Profeſſionem, nempe ſoluto matrimonio, ſcienter in Monaſterio permanet, non poteſt non videri ratificare, & approbare Profeſſionem, ſi faciat ea, quæ ad inducendam tacitam Profeſſionem, poſt annum probationis, requiruntur, & ſufficiunt, *Sanch. c. l. num.* 10. *Zœſ. c. l. numer.* 9.

XXI. Notandum ſexto. Etſi conjux ingreſſus ſit Religionem ſine licentia conjugis: non tamen hic etiam poteſt ingredi, & valide profiteri, ſine licentia conjugis prius ingreſſi, & ſi ingreſſus ſit, poteſt revocari; quia Profeſſio ipſius eſt etiam invalida, neque delictum prius Profeſſi, quod commiſit profitendo, ſine licentia conjugis, dat jus alteri conjugi divertendi, ſeu ſe ſeparandi a conjuge prius Profeſſo: cum non ſit delictum, ob quod licitum ſit divortium, & permiſſum eſt ingreſſo, ac Profeſſo, ſine conſenſu conjugis relicti in ſeculo, propria auctoritate ad illum redire, qua poteſtate nullibi reperitur a Jure privatus. *Sanch. c. loc. n.* 33. *Zœſ. c. l. n.* 10.

Notandum ſeptimo. Si uterque conjux Religionem ingrediatur, & profiteatur, non obtenta mutua licentia, tum videtur valida utriuſq; Profeſſio, ita, ut neuter alterum revocare poſſit; cum neuter poſſit conqueri ſe ſpoliatum ab altero, quia ipſo facto cenſentur ſibi mutuo licentiam dediſſe. Quod tum demum procedit, ſi uterque fuerit conſcius Profeſſionis alterius; quia non poteſt videri non conſenſiſſe: ſecus eſt, ſi uterque inſcius fuit Profeſſionis alterius, tunc enim neutra Profeſſio eſt valida, & uterque exire poteſt e Religione, & alterum repetere; quia neuter habuit licentiam alterius, & Profeſſio prioris Profeſſi non potuit eſſe valida, ob defectum conſenſus alterius, neque potuit ratificari, ſine novo conſenſu: ſed neque poſterioris Profeſſio valere potuit; quia cum prioris Profeſſio non valuerit, non potuit poſterior valide profiteri, ſine conſenſu prioris, *Sanch. cit. diſ.* 34. *n.* 24. *Zœſ. c. l. n.* 8. Non obſtat, quod quilibet conjux ſeipſum ſpoliavit, ideoque non poſſit reſtitutionem petere; quia conjux etiam ſeipſum ſpolians poteſt petere reſtitutionem, ſi rediens non admittatur, ut tunc enim cenſetur ſpoliatus, *Sanch. c. l.*

§. IV.

An Profeſſio conjugati facta, cum licentia alterius conjugis, ſed per metum, aut dolum obtenta, ſit valida: & an etiam, ſi ſit facta, altero conjuge ſciente, ſed tacente, ac diſſimulante, teneat?

XXII. Aſſertio 1. Si licentia Religionem profitendi ab altero conjuge per metum gravem, & injuſtum ſit extorta, Profeſſio poſtea ſecuta eſt invalida, prout conſtat *ex c.* 2. *junct. Gl. V. Licentiam, cauſ.* 33. *qu.* 5. Ubi cum vir per metum gravem licentiam uxoris, ad profitendum in Religione extorſiſſet, poſt Profeſſionem exivit, & quæſivit a Papa Alexandro II. an liceret ei uti uxore ſua? Reſpondit Papa, non directe: ſed per conſequentiam oſtendit, talem Profeſſionem nullam eſſe, eo quod Profeſſio conjugati, non violentia, ſed communi conſenſu ſpontaneo fieri debeat, *Gl. in caſu ibid.*

Idem habetur ſtatutum *in c. Accedens*; 17. *h. t.* Nam mu-
,, lier quædam propoſuit Innocentio III. quod poſtquam vir
,, eam ſibi matrimonio copulaſſet, idem volens aſſumere
,, habitum Monachalem, poſtulaverit ab eadem, ut tam
,, pio ipſius propoſito aſſentiretur: quæ tandem propter
,, multa verbera, & alia gravamina ſibi a marito illata,
,, aſſerente ſe ipſam dimiſſurum, petitioni ipſius aſſenſit
,, invita, & coacta, ut patet ex præcedentibus, *Gl. hic V.*
,, *Vetus*;) cumque idem vir in Ciſtercienſi Ordine habitum
,, aſſumpſiſſet, mulier in domo Monialium, non aſſumpto
,, habitu Religionis, neque voto Converſionis, ſeu Profeſ-
,, ſionis emiſſo, permanſit. Poſtea dictus ejus maritus, de-
,, poſito habitu Religionis, ad ſeculum rediit, ideoque mu-
,, lier inſtanter petiit, ut ab ipſo marito reciperetur. Qua-
,, re Papa mandat Delegato ſuo, ut ſi res ita ſe habeat,
,, dictus vir ad uxorem recipiendam, & affectum conjuga-
,, lem ei exhibendum, remota appellatione, cogatur. Ra-
,, tio eſt, quia conjugatus non habet poteſtatem transferendi ſui dominium in Religionem per Profeſſionem, ſine licentia alterius conjugis, qua is cedat jure ſuo, licentia autem per metum, ſeu vim injuſtam extorta, invalida eſt, ac ſi nulla licentia data fuiſſet, cum non coacta, ſed ſpontanea, ac libera conjugis voluntas requiratur, *Sanch. Lib.* 7. *de matr. diſ.* 35. *n.* 3. & 8.

XXIII. Hinc colligitur primo, quod maritus profeſſus, cum licentia uxoris, ſed per metum, aut vim extorta, non peccat, etſi propria auctoritate iterum exeat; quia Profeſſio ejus irrita fuit, *Abb. in cit. c. Accedens, num.* 3. *Sanch. c. l. num.* 5. & matrimonium ab ipſo, poſt mortem uxoris, cum alia initum, eſt validum, licet peccet contra ſimplex votum continentiæ, *Sanch. cit. l. num.* 6. nec poſſit petere debitum conjugale; quia renunciavit juri ſuo, quod in uxorem habuit, intrando Religionem, licet reddere teneatur, *Gl. fin. in cit. c. Accedens*; nec tenetur, poſt mortem conjugis illum revocantis, ad Religionem redire, cum voto Religionis, ſive Profeſſionis non obligetur, *Sanch. c. l. num.* 4. imo etſi vir, vivente uxore, non fuerit ab illa revocatus, poteſt poſt ejus mortem exire, *Sanch. c. l. n.* 7. quæ omnia patent ex ſupra dictis.

Colligitur ſecundo, per hoc, quod *in caſu dicti c. Accedens* uxor diu tacuit, & virum ex Monaſterio non revocavit, non poteſt cenſeri ratificaſſe, ſeu conſenſiſſe in Profeſſionem illius; quia in caſibus valde præjudicialibus taciturnitas, ac diſſimulatio non habetur pro conſenſu, aut licentia data præſertim quando vis, ſeu coactio intervenit. *Gl. ibid. V. Proceſſu temporis*, & *Abb. num.* 5. & hinc etiam *in caſu ejuſdem cap.* uxor fuit audita, & ei conceſſum, ut revocaret virum, non ex eo, quia cum juvenis eſſet, votum Profeſſionis non emiſit: ſed quia metu coacta conſenſit, ſeu licentiam dedit, *Abbas, cit. loc.*

XXIV. Aſſertio 2. Si conjux, cum licentia alterius conjugis, ſed per gravem, & injuſtum dolum impetrata, Religionem profeſſus fuit; profeſſio cenſeri debet irrita, ut docet *Jo. Andr. in c. Ex parte* 9. *num.* 4. *h. t.* & *alii*, quos citat, & ſequitur *Sanch. Lib.* 7. *de matr. diſ.* 35. *num.* 9. & 10. idque aperte colligitur *ex c. Veniens*; 16. *h. t.* Nam cum vir quidam olim propoſitum intrandi Monaſterium conce-
,, piſſet, pluribus Sacerdotibus præſentibus, apud uxorem
,, ſuam inſtitit, ut aſſenſum impertiri vellet: & inſuper
,, rogavit Sacerdotes, ne ſignificarent mulieri, quod etiam
,, ipſam oporteat relinquere ſeculum, & Monaſterium in-
,, gredi, ſi viro ſuo daret licentiam ingrediendi Monaſte-
,, rium. Cum autem ipſa virum rogaret, ne ab ipſa diſce-
,, deret, vir aſſeruit, quod niſi licentiam ab ipſa obtinere
,, poſſet, ſibique conſentiret, non ſolum ſe eidem, ſed et-
,, iam toti mundo inutilem reddere vellet. Tunc demum
,, ipſa mulier, mariti, & aſtantium precibus ac ſtatibus
,, victa, caput illius manu ſua Altari ſuppoſuit, atque ita
,, illa præſente tonſuratus fuit, & Monaſterium eſt ingreſ-
,, ſus, ac finito probationis tempore ſolennem Profeſſionem
,, fecit: mulier vero in ſeculo manens cum viris inhoneſtis
,, adulterata fuit. Super hoc caſu conſultus Innocentius
,, III. a marito, an in Monaſterio licite permanere poſſit?
,, Reſpondit Papa, & mandat quibuſdam ſuper hac cauſa
,, delegatis, ut ſi ita ſe res habeat, ſicut narratum eſt:
,, prædictum virum, in Monaſterio, quod intravit, libere
,, permanere permittant: Nam licet non modicum delique-
,, rit, captioſe mulierem circumveniendo, ut aſſenſum da-
,, ret; quia tamen ipſa caput viri ſponte Altari ſuppoſuit,
,, & poſtea incontinenter vixit, maritum revocare non po-
,, teſt; cum ipſius intentio ac petitio per exceptionem com-
,, miſſæ fornicationis ſeu adulterii elidi poſſit: præſertim
,, cum antequam fornicata eſſet, maritum ex Monaſterio
,, repetere, ac revocare intermiſerit. Ex quo aperte colli-
,, gitur quod mulier iſta jus & actionem habuerit, revocandi maritum, eo quod captioſe ſeu doloſe inducta fuit, ad conſenſum ſeu licentiam dandam marito ingrediendi Religionem, ac profitendi, & ſic conſenſus ejus, ac licentia data non fuit valida; quia per dolum impetrata: fuit tamen petitio ipſius per exceptionem repulſa, propter adulterium, ſeu fornicationem admiſſam, ac proinde ſi fornicata non fuiſſet, maritum revocare potuiſſet; quia non ſponte, ſed dolo inducta conſenſit, *Abb. in cit. c. Veniens*; *n.* 4. contra *ibid. V. Captioſe*; quæ dicit, quod ſi continuiſſet, fuiſſet audita, revocans maritum, eo quod non promiſerit intrare Religionem, nec etiam continentiam perpetuam voverit, cum eſſet juvenis, cujus contrarium *ead. Gl. aſſerit in c. Uxoratus*; 8. *V. Nullatenus*; *h. t.* Ubi ait, quod uxor non poſſit repetere

virum ex Monaſterio; quia renunciavit juri ſuo, dando licentiam.

XXV. Hinc ſequitur primo. Quod Profeſſio conjugis facta, cum licentia alterius dolo impetrata, ſit ipſo jure nulla, ut docet *Innocent. in cit. c. Veniens in princ. & Joann. Andr. ibid. num. 2. Sanch. cit. diſ. 35. nu. 10.* Quia licentia dolo extorta, fuit ipſo jure irrita. Nam quamvis dolus non vitiet Profeſſionem, ſicut nec matrimonium carnale, niſi contingat circa ſubſtantiam Profeſſionis; quia tunc ſolum tollit liberum conſenſum: non autem ſi verſetur tantum circa accidentalia, tunc enim etſi quis dolo inductus ſit, ad meliorem vitam ſtatum perfectiorem eligendum, non obeſt dolus: quia non tollit liberum conſenſum, ut docet, *Sanch. lib. 10. de matr. diſ. 9. nu. 20. & 21.* At vero aliud dicendum eſt, de licentia per dolum injuſtum extorta, ab altero conjuge; ea enim talis eſſe debet, per quam conjux libere cedat jure ſuo, illudque remittat: dolus autem liberum conſenſum tollit, quoad ipſam ceſſionem, ſive remiſſionem juris conjugalis, ſi enim dolus abfuiſſet, alter conjux non conſenſiſſet, ideoque talis licentia per dolum obtenta, eſt irrita, & conſequenter etiam ipſa Profeſſio. Quare neque vim ſimplicis voti Religionis habet talis Profeſſio: ſed ſolius continentiæ, ſeu caſtitatis, ita ut vi illius debitum petere non poſſit talis Profeſſus conjux, nec poſt mortem conjugis aliud matrimonium, licite inire, etſi initum validum foret, *Sanch. cit. diſ. num. 10.*

Sequitur ſecundo. Quod cum tali caſu Profeſſio conjugati ſit irrita, ipſo ſponte ea Religione exire poſſit. Sed neque talis Profeſſio ab initio nulla, propter conjugis in ſeculo manentis adulterium, vel per morte illius convaleſcet: niſi novus conſenſus ſeu ratihabitio prioris Profeſſionis accedat, cum aliis requiſitis, *Suar. cit. l. n. 11.*

XXVI. Aſſertio 3. Si conjux, altero conjuge nec expreſſe conſentiente, nec poſitive diſſentiente aut repugnante: ſed tacente aut diſſimulante, Religionem profeſſus ſit, ea Profeſſio quidem invalida eſt, quia licentia ſeu conſenſus alterius non intervenit: cum taciturnitas ſeu diſſimulatio in rebus magni præjudicii non habeatur pro conſenſu: attamen ſi conjux in ſeculo manens conjugem Profeſſum in vita non revocavit: ſed ſemper tacuit, & diſſimulavit, eo mortuo, ipſo facto, veluti impedimento matrimonii ſublato, validari Profeſſionem & ratam effici, plerique Dd. tradunt apud *Sanch. Lib. 7. de Mar. diſ. 35. num. 15.* Idque probant ex *c. Conſuluit; in. h. t.* Ubi cum quæſitum fuiſſet ea
» Clement. III. an ſi vir ad Religionem tranſit, & in ea
» ultra annum permanſit, & poſtquam ad domum tranſiit
» Regularem (non uxor, ſed ipſe maritus, *Gl. hic V. Tran-*
» *ſierat*; hoc eſt, Profeſſionem regularem emiſit) uxor mor-
» tua ſit, ipſe vir habitum ſecularem iterum aſſumere, &
» aliam uxorem ducere, vel ductam retinere poſſit? Reſ-
» pondet Papa, quod vir ille nec habitum Regularem, quem
» aſſumpſit, abjicere, nec aliquam ſibi matrimonio jungere
» poſſit: quod ſi matrimonium contraxit, illud dirimendum
» eſſe, quem Textum *Gl. marg. hic lit. C. & Abb. nu. 1. Navarr. lib. 3. Conſ. 5. num. 5. hoc tit. & alii communiter*, apud *Barb. hic num. 2.* ita intelligunt, quod Profeſſus Religionem, ſciente, & tacente, ſeu diſſimulante uxore, ea mortua, ad ſeculum redire non poſſit: ſed in Religione permanere debeat, eo quod uxor, tacendo uſque ad mortem conſenſiſſe videatur.

XXVII. Verum probabilius eſt, tali caſu Profeſſionem viri, per ſolam mortem uxoris in vitu tacentis, nec revocantis maritum, non fieri validam: ſed requiri, ut uxore mortua, vir per novum conſenſum Profeſſionem prius a ſe invalide emiſſam ratificet, ut docet *Gl. in cit. c. Conſuluit; Innocent. in fine ibid. Sanch. cit. l.* Ratio eſt, quia cum prior Profeſſio fuerit irrita, ob defectum licentiæ uxoris, non poteſt ea poſtea convaleſcere, niſi novus conſenſus expreſſus, vel tacitus, adeoque nova Profeſſio, ad cujus formam ſubſtantialem pertinet conſenſus, accedat: ſicut idem etiam requiritur, ad matrimonium carnale, quod prius irritum fuit, revalidandum, ut docet *Sanch. lib. 2. de matr. diſ. 35. n. 2.* & alii apud ipſum.

Porro ad hoc, ut conjux invalide profeſſus, ob defectum datæ licentiæ ab altero conjuge cenſeatur ratificare velle Profeſſionem, duo ſunt neceſſaria. Primo ut Profitens ſciat priorem Profeſſionem, ob hunc defectum, fuiſſe invalidam, ut docet *Navarr. Lib. 3. conſ. 28. num. ult. de Regul. Sanch. Lib. 1. de matrim. Diſput. 16. num. 7.* Secundo, ut ſciat quoque impedimentum matrimonii per mortem conjugis ſublatum jam eſſe, *Sanch. Lib. 2. de matrim. Diſp. 36. num. 3.* Ratio utriuſque eſt; quia non poteſt quis velle ratum habere id, quod ignorat eſſe invalidum: nam ſi quis putet matrimonium, vel Profeſſionem validam fuiſſe, non habet ullam cauſam, cur velit novo conſenſu illam ratificare, cum ſupponat jam prius illam eſſe validam, adeoque nova ratificatione, ſeu conſenſu non indigere. Si vero ſciat Profeſſionem eſſe invalidam, neſciat autem impedimentum, per mortem conjugis in ſeculo relicti, eſſe ſublatum, non poteſt habere animum ratificandi Profeſſionem, cum non poſſit velle id, quod putat jure non eſſe poſſibile.

Quare dicendum eſt cum *Gl. in cit. c. Conſuluit; V. Tranſiens in 2. Reſp. hoc tit.* quod in caſu illius cap. maritus, qui Profeſſionem emiſit, ſine debita licentia uxoris, illam cognita ejus morte, ratam habuerit, ſaltem tacite ipſoque facto, dum non reclamavit, nec verbis, nec ullo ſigno: ſed non modico tempore in Religione perſeveravit, & actis Profeſſorum proprios exercuit, ideoque ad ſeculum redire non potuit, nec aliud matrimonium inire: Et hinc non obſtat *Concil. Trident. Seſſ. 25. c. 19. de Regul.* Ubi conceditur quinquennium, ad allegandum, & probandum Profeſſionem editam, fuiſſe nullam; quia ex eo, quod quis perſeveravit in Religione non modico tempore, v. gr. per unum annum, non poteſt præſumi, illum ratificaſſe Profeſſionem: ſed quod poſt illud tempus, nemo in externo foro audiendus ſit, ſi probare velit, Profeſſionem a ſe editam fuiſſe nullam. Si vero intra quinquennium alleget quis cauſam, ob quam Profeſſio ſit nulla, Judex de illa cognoſcere debet, & examinare, an ea per ſubſequentem ratificationem fuerit purgata, necne.

§. V.

An votum ſimplex continentiæ ab uno conjuge, cum licentia alterius, poſt matrimonium conſummatum, vel ab utroque communi conſenſu emiſſum, ſit validum, ac licitum, & ad quid obliget?

XXVIII. Aſſertio 1. Si uxor perpetuam continentiam vovit, cum conſenſu viri, ad tempus tantum, ita ut ipſe perpetuam continentiam non voverit, tranſacto eo tempore, uxor compelli debet, ad cohabitandum viro, & conjugii debitum reddendum, ut conſtat ex *c. Chariſſimus; 12. hoc tit.*
» Nam uxor Regis Sueciæ (in quibuſdam Codicibus legitur
» Scotiæ, in aliis *Sueviæ*) gravi infirmitate detenta, con-
» tinentiam vovit, cui etiam vir ejus Rex conſenſum dedit,
» ad tempus (forte ad annum vel donec eſſet ſanata) ſed
» cum illa ſanitati reſtituta eſſet, marito cohabitare matri-
» monialiter recuſabat. Conſultus ſuper hac re Cæleſtinus
» III. Reſpondit, & mandavit: ſi dictus Rex conſenſum tan-
» tum ad tempus præbuit, maxime ſi ipſemet perpetuam con-
» tinentiam non vovit, Reginam compellendam eſſe, ut Re-
» gi cohabitet, & ſe mutuo maritali affectu tractent. Ra-
» tio eſt, quia licet uxor obligetur ex voto continentiæ edito, etiam ſine conſenſu mariti in proprium præjudicium, ita ut conjugii debitum exigere non poſſit: non tamen poteſt vovere caſtitatem, cum præjudicio mariti, niſi is conſentiat, & juri ſuo renunciet, *c. 1. & ſeqq. cauſ. 33. q. 5.* cui in caſu propoſito, tantum ad tempus Rex renunciavit, ideoque ſaltem eo elapſo, potuit conjugem cogere, ad reddendum debitum.

Ex quo per ſenſum contrarium colligitur, quod ſi Rex non ad tempus tantum: ſed abſolute, & in perpetuum conſenſiſſet in votum uxoris, cum propoſito renunciandi juri ſuo, non potuiſſet Reginam compellere ad cohabitandum, & debitum reddendum, ut tradit *Gl. in c. Manifeſtum: 11. V. Niſi auctor cit. cauſ. 33. q. 5. & ibid. Gratianus §. Ex præmiſſis*; ubi ait, *Quod continentiæ vota, nec mulier, ſine conſenſu viri, nec vir ſine conſenſu mulieris; Deo reddere poteſt Laym. Lib. 4. Tract. 4. c. 7. n. 15.* Quamvis contrarium teneat *Abb. in cit. c. Chariſſimus; num. 5. h. t. & Sanch. Lib. 9. de matr. diſ. 40. nu. 17.* Ubi ait, quod vir poſſit irritare votum caſtitatis ab uxore factum, cum licentia ſua. Sed contra eſt, quia quod attinet ad uſum Conjugii, maritus & uxor ad paria judicantur, ſive æquali jure gaudent, cum non minus uxor habeat poteſtatem in corpus mariti, quam vice verſa, teſte Apoſtolo *1. ad Cor. 7. V. 4.* Ubi uxorem viro æquiparat dicens: *Similiter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Ratio eſt, quia ſic ſervatur æqualitas & juſtitia contractus matrimonialis: quare ſi unus conjux, ſive vir, ſive uxor, ſemel alteri dedit facultatem, vovendi caſtitatem, abſolute, & ſimpliciter, ac in perpetuum, cenſetur renunciaſſe juri ſuo, quod in ipſum habuit; cum abſoluta caſtitas non poſſit ſervari, cum obligatione reddendi debitum conjugale, ideoque datam licentiam revocare non poteſt. Veruntamen quoad gubernationem domus, & alia, præter debitum conjugii, uxor ſubdita eſſe debet marito, tanquam capiti ſuo, ideoque ſi uxor, etiam cum conſenſu viri, abſtinentiam a carnibus, vel longam peregrinationem vovit, poteſt maritus irritare votum ipſius, ut ab uxore non poſſit amplius impleri; quia dando licentiam, non cenſetur ſe abdicaſſe poteſtate ſua gubernative, adeoque etiam prohibendi, quod prius conceſſerat, *Laym. c. l. num. 14.* & alii communiter, & habetur etiam apud Gratianum in *cit. §. Ex præmiſſis.*

XXIX. Ubi Notandum præterea primo. Cum in *cit. cap. Chariſſimus*; dicitur, *maxime ſi non idem vir continentiam vovit perpetuam, particula maxime* accipi debet; non incluſive, ita ut etiam ea, quæ præcedunt, includantur: ſed accipi debet excluſive, id eſt, tantum, ut notat, *Gl. fin. ibid. & Innocent. ibid.* ita ut ſenſus ſit, quod non obſtante eo, quod Rex ad tempus conſenſum dederit, modo perpetuam continentiam non voverit, Regina compelli debeat, ad cohabitandum, ſi Rex id petat.

Notandum ſecundo. In caſu ejuſdem cap. vel tempus, ad quod Rex conſenſit in votum uxoris, jam elapſum fuit, & poteſt indubitate debitum rurſus exigere: vel nullum certum tempus deſignavit: ſed tantum dixit, contentum ſe eſſe, ut voveret ad tempus, adeoque ſibi liberum eſſe, licentiam datam revocare, quandocunque voluerit, ut indicat *Joan. Andr. ibid.* alioqui vero, ſi maritus uxori voventi continentiam ad certum tempus, v. g. per quadrageſimam, conſentiat, animo renunciandi juri ſuo, tum non poteſt datam licentiam revocare, ſaltem licite; quod enim juris eſt de toto, quoad totum: idem eſt de parte, quoad partem: uxor tamen tenetur viro revocanti licentiam, reddere debitum, *Abb. in cit. c. Chariſſimus; num. 5.*

XXX. Aſſertio 2. Si maritus & uxor, adeoque ambo perpetuam continentiam, mutuo conſenſu, voverunt, ad obſervationem voti ambo ſunt obligati, ita ut neuter votum revocare poſſit, *juxta c. Quod Deo; 4. cauſ. 33. q. 5.* ubi dicitur: *quod Deo, pari conſenſu, ambo voveratis, uſque in finem reddere debuiſtis: a quo propoſito, ſi ille lapſus eſt, tu ſaltem inſtantiſſime perſevera. Abb. in cit. c. Chariſſimus; n. 6.* & neuter poteſt petere, aut reddere debitum, ſine violatione voti & gravi peccato; quia uterque renunciavit omni juri conjugali, quod in alterum habebat quoad debitum, *Sanch. Lib. 9. de matr. diſ. 37. n. 10. Laym. cit. c. 7. n. 16.*

§. IV.

Digitized by Google

§. VI.

An, ſi conjuges, qui mutuo conſenſu continentiam voverunt, uterque, vel alter eorum Religionem profiteatur, poſſit unus alterum repetere, ſeu revocare?

XXXI. Ad hanc quæſtionem reſpondetur negative, prout ſumitur ex *c. Dudum*; 21. *h. t.* Ubi quidam maritus „ contra uxorem ſuam litem movit coram Auditore a Gregorio IX. dato. Is propoſuit, quod mulier, cum qua matrimonium contraxerat & conſummaverat, indebite recuſaret ipſi matrimonialiter adhærere, ideoque eam ſibi reſtitui poſtulavit. Ad quod ex parte mulieris fuit reſponſum, quod ipſe vir, pro animæ ſuæ ſalute, præſentibus duobus Sacerdotibus Religioſis, & adhibitis quinque teſtibus fide dignis, omni juri, quod in mulierem habuerat, pura, & ſpontanea voluntate penitus renunciarit, & illud reſignarit, in manibus alterius Sacerdotis, qui nomine Eccleſiæ reſignationem hujuſmodi recepit, quod idem vir caſtitatem ſe ſervaturum promiſerit, & pauperum Hoſpitalis de Ponte obſequio ſe devoverit, ſolenni edito voto, ac promiſſione: & data inſuper licentia mulieri monaſterium intrandi: ſed & ipſa viciſſim promittente, ac licentiam dante viro, & omne jus, quod in illo habebat, reſignante, prout hæc omnia per inſtrumentum publicum manu Notarij confectum probata ſunt. Verum dictus maritus oppoſuit, quod caſu amiſſo prædicto inſtrumento, aliud formatum ſit in prima perſona, cum prius in tertia fuerit, atque plura verba in uno inſerta ſint, quam in altero fuerunt. Addebat, quod cum mulieri iratus eſſet, prout verba & verbera indicabant, nondum quieſcente calore iracundiæ, & a quibuſdam deceptorie illectus, promiſerit, ac ſe devoverit Hoſpitali, qui aſſerebant, quod in illo cibis ad libitum veſci, & proprium retinere poſſet: ſed & dictum Notarium promiſiſſe, quod in eodem Hoſpitali ardorem, quin & appetitum libidinis extinguere poſſet, & ideo quicquid hac in re feciſſet, id factum fuiſſe, ſub ſpe promiſſionis, & ſub ea conditione, ac modo, ſi continentiam ſervare poſſet. Verum contra hæc viciſſim opponebatur, utrum Tabellio in prima perſona (v. g.) concedo hanc rem) vel in tertia (v. g.) Titius contrahens conceſſit hanc rem) inſtrumentum confecerit: dummodo ſubſtantia veritatis non ſit mutata, etiamſi eadem prorſus verba non ponantur, quæ in priore inſtrumento erant poſita, nihil intereſſe. Inſuper tametſi dicto marito ſpes aliqua, qua ſe illectum ait, facta fuerit: eo tamen tempore, quo res iſta coram Sacerdotibus & teſtibus geſta fuit, ipſum pure, ſimpliciter ac voluntarie pro amore DEI & ſalute animæ ſuæ profeſſum ad vovendum, ideoque obligatum eſſe, ut a conſortio ſecularium hominum ſeparatus vitam mutet, cum ſe ejus ætatis eſſe, aſſerat, ut ſine ſuſpicione incontinentiæ in ſeculo remanere non poſſit. His utrinque propoſitis, Papa Gregorius IX. ex conſilio Cardinalium, mulierem ab impetitione mariti per ſententiam abſolvit, perpetuo eidem ſilentium indicens.

XXXII. Hinc colligitur primo. Quod conjuges poſſunt, mutuo conſenſu, continentiam vovere, & renunciare ſibi invicem omni juri conjugali, quod unus in alterum habet, ſalvo tamen manente ſubſtantiali vinculo matrimonii, & facta ſolum ſeparatione quoad torum, & cohabitationem, *Abb. hic num.* 3.

Colligitur ſecundo. Si maritus petat ſibi reſtitui uxorem, quæ ab ipſo receſſit, tanquam ſpoliatus: uxor vero excipiat de renunciatione per votum continentiæ, mutuo conſenſu, editum: vi cujus uterque renunciavit juri tam petendi, quam reddendi debitum, & ad hoc in continenti probandum ſe offerat: hoc caſu, uxor marito illam repetenti reſtitui non debet: ſed prius de cauſa propoſitatis cognoſci, eaque examinari debet, *Jo. Andr. hic n.* 2. Idque quia periculum ſubeſt violandi votum, ſi reſtitutio ſtatim fieret, præſertim ſi conjux, vel uxor, quæ repetitur, Religionem ingreſſa, & profeſſa fuerit, tunc enim multo minus repeti, & revocari poteſt, *Vivian. hic in Ration. & Barb. nu.* 1.

Colligitur tertio. In caſu *cit. c. Dudum*, etiam maritus compellendus erat, ad ingrediendum Religionem, ſi adhuc juvenis fuit, & ſuſpectus de incontinentia, maxime ſi hoc promiſerit, *Gl. fin. hic & Barb. ibid. num.* 8. & patet ex ſupra dictis: quod autem in *eod.* Papa non mandavit, ut maritus Religionem ingrederetur, cauſa fuit, quia hoc ab ipſo non petebatur: ſed ſolum ut mulier ab impetitione mariti libera pronunciaretur.

§. VII.

An, ſi unus conjugum adulterium commiſit; poſſit alter conjux innocens licite tranſire ad Religionem, vel Ordines ſacros ſuſcipere, etiam adultero invito?

XXXIII. Aſſertio 1. Si uxor recedens a viro ſuo alteri adhæreat, & adulteretur, poteſt maritus innocens Religionem ingredi, & in ea profiteri, invita adultera, ita ut ab hac revocari nunquam poſſit, prout habetur in *c. Conſtitutus*; 15. *h. t.* „ Nam quidam Acolythus puellam aliquam in facie Eccleſiæ in uxorem duxit, & matrimonium conſummavit: poſtea vero orta inter ipſum & puellæ amicos, controverſia, ipſa alteri cuidam viro copulata fuit. At vero dictus Acolythus uſque ad Sacerdotii gradum promotus fuit, ac demum conſcientia cum remordente, Ordinis Ciſtercienſis habitum aſſumpſit. Re hac intellecta, Innocentius III. Epiſcopo cuidam mandat, ut ſi res ita ſe habeat, prædictam mulierem ab altero viro, cui per adulterium conjuncta eſt, recedere, & ne priorem conjugem jam Monachum effectum impediat, quo minus Regulare votum, ſive Profeſſionem ſuam adimplere poſſit, per cenſuram Eccleſiaſticam compellat. Idem ſumitur ex *c. Agatheſa*; 21. *cauſ.* 27. *q.* 2. & ex *c. Veniens*: 16. *h. t.* Ubi dicitur, quod non poſſit revocari maritus profeſſus Religionem, cum licentia uxoris, per metum, vel dolum extorta, ſi ipſa poſtea fuerit fornicata, & vir profeſſus ſit innocens, cum ipſius intentio exceptione commiſſæ fornicationis elidi poſſit, ut ſupra dictum. Ratio eſt, quia licet per adulterium non diſſolvatur matrimonium, quoad vinculum, ſi inter conjuges fuit conſummatum, adulter tamen amittit omne jus conjugale, quoad torum, & cohabitationem, quod ſolum impedimento erat conjugi innocenti, quo minus Religionem ingredi, & in ea profiteri poſſet, *Sanch. Lib.* 10. *de matr. diſ.* 11. *nu.* 2. ubi *num.* 3. addit quod conjux innocens etiam ſimplex votum caſtitatis edere poſſit, invito adultero; quia hic cum jus exigendi debitum non habeat, id prohibere non poteſt, *Laym. c. l. num.* 10.

XXXIV. Aſſertio 2. Quando viro licitum eſt tranſire ad Religionem, invita adultera, tum etiam vir innocens, invita uxore adultera, Sacros Ordines ſuſcipere poteſt, niſi aliud obſtet, ut quia vir eſt bigamus, vel alias irregularis. Idque ſumitur ex *cit. c. Conſtitutus*; in quo Acolythus ille ad gradum Sacerdotii fuit promotus, quod bene fieri potuit, quia uxor illius publice fuit adulterata, ideoque amiſit omne jus, quod in eum habebat, *Gl. ibid. V. Ad gradum Sacerdotii, & Abb. n.* 5. *Sanch. cit. diſ.* 11. *nu.* 6. & alii apud ipſum. Ne refert, quod in caſu *cit. c. Conſtitutus*; Acolythus ille, cum remorſu conſcientiæ, ſine licentia uxoris adulteræ, fuerit Sacerdotio initiatus: nam ſcrupulus ille vanus fuit, & ſine ſufficiente fundamento, potuit enim ad Ordines Sacros promoveri, ſine uxoris licentia, propter ejus adulterium, *Sanch. c. l. nu.* 17.

XXXV. Notandum hic præterea primo. Ad hoc, ut vir poſſit profiteri in Religione, vel ad Sacros Ordines promoveri, invita adultera, ita ut ab illa revocari non poſſit, non ſufficit adulterium occultum, ſaltem in foro externo: ſed requiritur, ut ſententia divortii præceſſerit, vel ut adulterium ita publicum ſit, ac notorium, ut conjux innocens, etiam non exſpectata ſententia divortii, propria auctoritate, poſſit deſerere cohabitationem adulteræ, ſine metu reſtitutionis; quia tunc hanc facultatem habet ab ipſo Deo, *c.* 2. *cauſ.* 32. *q.* 1. & patet ex *c.* 19. *Matth.* Ubi Chriſtus dicit, quod uxor dimitti non poſſit, niſi ob fornicationem, *Abb. in cit. c. Conſtitutus*; *n.* 4. & *in c. Gaudemus*; 19. *nu.* 5. *h. t. Sanch. c. l. nu.* 5. & 10.

Notandum ſecundo. Si Conjux innocens ſtatum non mutavit, non poteſt adulter, ſine expreſſa vel tacita ipſius licentia, Religionem profiteri, vel Sacrum Ordinem ſuſcipere, etiamſi inſtitutum ſit divortium, alioqui etiam poſt Profeſſionem revocari poterit conjux adulter; nam cum conjux innocens habeat jus, ſibi reconciliandi adulterum, eumque revocandi, non poteſt huic juri ipſius, eo invito, per Profeſſionem, vel Ordinis ſuſceptionem adulteri præjudicari, *Sanch. Lib.* 10. *de matr. diſ.* 20. *nu.* 12. & *Laym. Lib.* 5. *Tract.* 10. *p.* 3. *c.* 7. *num.* 12.

Notandum tertio. Poteſt conjux adulter, cum licentia expreſſa, vel tacita innocentis, tranſire ad Religionem, vel Sacros Ordines ſuſcipere, etiamſi inſtitutum ſit divortium: & tametſi conjux innocens Religionem non ingrediatur, nec votum caſtitatis emittat ſed in ſeculo maneat, ſine ullo voto; quia jura, quæ prohibent mutationem ſtatus, ex parte unius conjugis, altero manente in ſeculo, ſaltem ſine voto caſtitatis, loquuntur in caſu, quo matrimonium integrum & illæſum permanet: non in caſu, quo perpetuum divortium eſt inſtitutum inter conjuges: Nam cum conjux innocens ſit liber ab obligatione reddendi debitum conjugale, poteſt ad Religionem tranſire, vel Ordines ſuſcipere, etiamſi conjux adulter ſtatum non mutet. Quod vero adulter non ita libere poſſit ingredi Religionem, vel Ordines ſuſcipere, id fit ob favorem innocentis, ne jure reconciliandi ſibi adulterum conjugem, mutato ſtatu illius, privetur: quare ſi huic favori ſuo renunciet conjux innocens: quia de conſenſu ipſius expreſſo, vel tacito apparet, poteſt conjux adulter libere ingredi, & in illa profiteri, vel Ordines etiam Sacros ſuſcipere, *Sanch. diſ.* 19. *nu.* 15.

XXXVI. Cæterum prædictis addendum, etſi maritus, qui ſe ab uxore adultera ſeparavit, non teneatur illam, etiam emendatam recipere: laudabiliter tamen facit, ſi poſt emendationem, ex charitate illam recipiat, ideoque de hoc monendus eſt ab Epiſcopo, licet ad id compelli non poſſit, ut colligitur ex *c. Gaudemus*; 19. *hoc t.* & tradit *ibid. Gl. V. Ceciderunt*; & *Abb. nu.* 3. & 4. & conſtat etiam ex *c. Significaſti*; 4. *de divortiis*. Quod ſi maritus innocens, poſtquam monitus, & rogatus fuit, ut adulteram conjugem poſt emendationem recipiat, id facere nolit: tum uxor in Monaſterium includi debet, ad perpetuam pœnitentiam ibi agendam, prout habetur in *cit. c. Gaudemus*; ubi Gregorius „ IX. reſcribit, & præcipit, ut mulieres, quæ relicto maritali toro, in adulterium lapſæ ſunt (& de eo per ſententiam Judicis condemnatæ, vel publice in eo deprehenſæ ſunt, *Gl. hoc V. In clauſtris*;) ſi eorum mariti, poſtquam ab Epiſcopo loci diligenter moniti ſunt, eis, etſi ad frugem melioris vitæ ſunt converſæ, recipere propter Deum noluerint, in Clauſtris cum Religioſis mulieribus collocentur, ut perpetuam pœnitentiam ibi agant. Idque etiam Jure Civili in *Auth. Sed hodie*; *C. Ad leg. Jul. de adulter.* in pœnam delicti ſtatutum eſt, nempe, *ut mulier adultera prius verberata in monaſterium mittatur, quam intra biennium viro recipere licet: quo tranſacto, vel viro priuſquam eam reduceret, ſeu revocaret, mortuo, adultera tamen, monaſtico habitu ſuſcepto, ibi dum vivit, permaneat*. Quamvis non fiat Monacha, cum habitus non faciat Monachum vel Monacham, *Gl. ibid. V. Habitu*; *junct. Gl. marg.* Sed hæc hodie ferme obſervari non ſolent.

XXXVII. Porro ſi hoc caſu conjux innocens ſemel iterumque

juxta prudentis arbitrium) monitus, nolit adulteram conjugem, poſt emendationem, recipere, poteſt adulter Religionem ingredi ac profiteri, vel etiam Ordines Sacros ſuſcipere, ita ut poſt Profeſſionem, vel Sacerdotium ab innocente, conjuge revocari non poſſit. Ratio eſt, quia tunc conjux innocens videtur tacite concedere licentiam mutandi ſtatum adultero, ſolum enim innocens habet jus adulteram recipiendi, & revocandi ad priſtinum uſum matrimonii: ſi autem id nolit, etiam poſt emendationem adulteri, tunc irrationabiliter negat illi reconciliationem, & mutationem ſtatus, adeoque adultero liberum erit, tranſire ad ſtatum Religioſum, vel Sacerdotii, vel etiam ſimplex caſtitatis votum emittere, nec poſtea poteſt ab innocente revocari; quia res jam non eſt *integra*, nec is conqueri poteſt, qui ſæpe monitus noluit illum recipere, *Sanchez cit. diſ.* 10. *n.* 16.

§. VIII.

An propter adulterium ſpirituale, videlicet Apoſtaſiam a Fide, ſive hæreſim, in quam unus conjugum lapſus eſt, poſſit alter conjux, non ſolum ſe ab illo ſeparare: ſed etiam, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri, vel Sacros Ordines ſuſcipere?

XXXVIII. Aſſertio 1. Si unus conjugum infidelis, aut hæreticus notorie factus ſit, poteſt alter in Fide perſiſtens, etiam propria auctoritate, ſe ab eo ſeparare, ſi pertinax ſit, & reſipiſcere nolit; imo jure naturali, ac Divino ad id obligatur, ſi ex cohabitatione periculum perverſionis ſibi, vel liberis ſuis imminere videat; cum jus naturæ præcipiat, vitare proprium animæ periculum, idque conveniente Apoſtolo ad *Titum* 3. *hæreticum hominem, poſt unam & ſecundam correptionem* (quæ proinde admonitio, ſeu correctio præcedere debet divortium) devita. Idque conſtat etiam ex *c. Idolatria* 5. *& 6. ſeq. cauſa* 28. *quæſt.* 1. *& c. ultim. hoc titul. & cap.* 2. *c. De illa* 6. *& c. ſeq. de divort.* & ex communi tradit *Sanchez lib.* 10. *de matrim. diſp.* 15. *num.* 5. 6. *&* 10.

XXXIX. Aſſertio 2. Si conjux in infidelitatem, aut hæreſin lapſus, judicio Eccleſiæ damnatus ſit, ſive per legitimam ſententiam Judicis Eccleſiaſtici, hæreticus ſit declaratus, ideoque alter conjux fidelis ab eo ſit ſeparatus: non tantum conjux innocens, ſeu Catholicus liberatur ab obligatione reddendi debitum conjugale, *argum. cap. ultim. de hæretic.* ſed etiam ſi alter conjux ad Fidem Catholicam revertatur, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri poteſt, prout ſtatuitur in *c. Mulier* 21. *& ultim. hoc titul.* „ Ubi Gregorius IX. ita reſcribit: mulier, quæ in „ Fide remanſit, poteſt, nolente viro, qui ab infidelita„ te revertitur, propter quam ab eo fuerat judicio Ec„ cleſiæ ſeparata, ad Religionem libere convolare,‚ ſeu „ tranſire.

XL. Aſſertio 3. Si uxor hæretica per Eccleſiæ judicium ſit damnata, poteſt vir Catholicus, non tantum Religionem ingredi: ſed etiam Sacros Ordines ſuſcipere, etiam invita conjuge hæretica, ſicut poteſt ob Carnale adulterium uxoris *argum. citat. cap. Conſtitutus* 5. *hoc titul.* cum tunc etiam licitum ſit conjugi Catholico abſolutum & perpetuum divortium inſtituere, *Sanchez citat. diſp.* 15. *numer.* 21.

XLI. Notandum hic præterea primo. Sunt, qui putant conjugem fidelem, propria auctoritate, a conjuge infideli, aut hæretico recedentem, obligatum eſſe, conjugem hæreticum, etiam per ſententiam condemnatum, poſt ejus pœnitentiam & emendationem, recipere: Si vero præcedente judicio Eccleſiæ ab illo diſceſſit, ad id non eſſe obligatum, ſi velit Religionem ingredi, ſecus ſi velit in ſeculo manere, ut tradit *Gloſſ. in citat. cap. ultim. V. Judicio Eccleſiæ hoc titul.* & alii apud *Sanchez lib.* 10. *de matrim. diſp.* 15. *numer.* 18. Idque probari videtur, tum quia in *citat. cap. ult.* etiam uxor, quæ judicio Eccleſiæ ſeparata fuit a viro, in hæreſin lapſo, ſi is revertatur ad Fidem, non eſt omnino libera a jugo & obligatione conjugali, niſi Religionem ingrediatur: ergo a contrario ſenſu, ſi is non ingrediatur, ſed in ſeculo maneat, non omnino eximitur: ſed conjugem hæreticam emendatam recipere debet. Tum quia Chriſtus *Matth.* 19. ait, quod propter ſolam fornicationem conjugem dimittere licitum ſit, videlicet abſolute & in perpetuum.

Verum probabilius, & rectius diſtinguitur, utrum divortium ſeu ſeparatio conjugis fidelis ab infideli ſeu hæretico, ſine judicio Eccleſiæ, ac propria auctoritate, ſit facta: an vero cum Eccleſiæ auctoritate, & per ſententiam latam divortium ſit inſtitutum? Nam priore caſu, tenetur conjux Catholicus conjugem reſipiſcentem, ſeu ab hæreſi revertentem mox ad conſortium conjugale recipere, & ad id compelli debet: in poſteriore vero caſu, conjugem per ſententiam ſemel ob hæreſin condemnatum, etiam emendatum non tenetur recipere: ſed poteſt libere & in perpetuum ab eo ſeparatus manere, prout expreſſe deciditur in *c. De illa* 6. *de divort.* ſicut poſſet, ob adulterium carnale ab altero conjuge patratum, *Sanchez citat. diſp.* 15. *num.* 19. *Laym. e. Lib.* 5. *Tract.* 10. *cap.* 7. §. *Contrarium tamen*, & alii plures apud *Sanchez citat. loc.* Idque ſatis aperte colligitur ex *cit. c. ultim. hoc titul.* Nam ibi in pœnam hæreſici per judicium Eccleſiæ damnati, uxori Catholicæ conceditur facultas, libere tranſeundi ad Religionem, ac proinde ad id cogenda non eſt: ſed optio ſeu electio ei relinquitur, cum velit Religionem ingredi, ac vero malit in ſeculo vivere, ſeparata a conjuge ab hæreſi ad Fidem reverſo. Quare Pontifex in *citat. c. ultim.* non dixit, conjugem fidelem poſſe, etiam nolente viro ad Fidem reverſo, libere tranſire ad Religionem, quaſi velit reſtringere illam facultatem divertendi a viro, ſive illum etiam emendatum non recipiendi ad illum caſum ſolum, quo tranſierit ad Religionem: ſed exprimens caſum difficiliorem, ſuppoſuit minus difficilem: ſi enim ſolum dixiſſet, conjugem Catholicum exemptum eſſe ab obligatione reddendi debitum conjugale, non inde ſequeretur, quod etiam licite poſſit tranſire ad Religionem, poteſt enim conjux, ratione contractæ affinitatis, vel cognationis ſpiritualis, perdere jus exigendi debitum, ita ut alter reddere ei non teneatur: & tamen non ideo talis, qui eſt liber a reddendo debito, poteſt licite tranſire ad Religionem. At vero dum S. Pontifex dicit, conjugem Catholicum libere poſſe ingredi Religionem, ſupponit, neceſſario illum eſſe abſolute exemptum ab omni obligatione conjugali, non tantum reddendi debitum, ſed etiam cohabitandi; hæc enim obligatio obſtat ingreſſui Religionis, per quam impediretur executio prioris obligationis cohabitandi jure debitæ, *Sanch. c. l.*

Confirmatur, quia Eccleſia poteſt in pœnam hæreſis privare aliis juribus hæreticos, *juxta c. ultim. de hæretic.* ergo etiam illo jure, quod conjux habet in corpore conjugis. Neque verba Chriſti *Matth.* 19. ſunt contraria: Nam propter ſolam fornicationem dimitti poteſt conjux quoad torum & cohabitationem, abſolute, & in perpetuum, ita ut conjux per ſe ipſum dimittere poſſit adulterum ex natura, & legibus contractus matrimonialis, *Laym. citat. loc.* Ubi addit, quod Eccleſia, ſi id neceſſarium judicet, ad vitandum periculum animæ, præcipere poſſit conjugi Catholico, ut conjugem hæreticum ad Fidem reverſum ad conſortium conjugale recipiat.

XLII. Notandum ſecundo. Ad hoc, ut conjux fidelis licite tranſire poſſit ad Religionem, non opus eſt, ut hæreticus damnatus, ſi reverſus ſit ad Fidem, etiam ad Religionem tranſeat, vel votum continentiæ edat in ſeculo; tum quia per facultatem conceſſa conjugi Catholico, non debet inferri vis aliqua conjugi hæretico reſipiſcenti: tum quia in *citat. c. ultim. hoc titul.* dicitur, conjugem in Fide perſiſtentem libere tranſire poſſe ad Religionem, quod libere non poſſet, ſi requireretur, ut etiam tranſeat conjux hæreticus ad Fidem converſus, ſi enim hic nollet profiteri, nec Catholicus poſſet: neque etiam alter cogi poteſt ad profitendum, cum Profeſſio debeat eſſe libera, *Sanch. citat. loc. num.* 22.

XLIII. Notandum tertio. Etſi *Joann. Andr. & Abb. in cit. c. ultim. num.* 5. *hoc titul.* & alii plerique Canoniſtæ exiſtiment, quod ſi unus conjugum ob hæreſin per ſententiam ſit damnatus, alter vero conjux ſit fornicatus, ſive adulterium commiſerit, delictum compenſari poſſit cum delicto, ideoque adulter compelli debeat ad recipiendum conjugem ad Fidem reverſum: Contrarium tamen eſt probabilius, ut docet *Sanch. Lib.* 10. *de matrim. diſp.* 16. *num.* 3. nempe compenſationem non habere hic locum: quia injuriæ & cauſæ inſtituendi divortium, ob fornicationem, ſive adulterium, & ob lapſum in hæreſin, ſunt omnino diverſæ rationis: nam ratio, ſive cauſa & radix inſtituendi divortium, ob adulterium conjugis, eſt fides conjugalis violata, & diviſio carnis in aliam, ideoque directe ac principaliter fit in favorem conjugis innocentis. At vero jus ſive facultas inſtituendi divortium, poſtquam lapſus in hæreſin, eſt de illa per judicium Eccleſiæ damnatus, principaliter ac directe non conceditur in favorem conjugis fidelis: ſed infligitur in pœnam, ob injuriam Deo illatam.

§. IX.

An, & quo jure diſſolvatur matrimonium ratum per profeſſionem?

XLIV. Aſſertio 1. Matrimonium ratum, ſive per verba de præſenti contractum: ſed non conſummatum diſſolvitur, quoad vinculum, per ſolennem Profeſſionem in Religione approbata, etiam altero conjuge invito, factam, prout conſtat ex *c. Verum* 2. *hoc titul.* Ubi Papa Alexander III. reſcribit: ſi poſt matrimonium per legitimum conſenſum ver„ bis de præſenti contractum, unus conjugum, quamvis „ altero repugnante, Religionem ingreſſus, & profeſſus „ fuerit (ſicut quidam Sancti a nuptiis ſunt vocati, prout „ legitur de S. Alexio, Thecla, S. Cæcilia, & aliis) al„ ter conjux in ſeculo manens, ſi monitus continentiam „ ſervare nolit, licite poteſt ad ſecundas nuptias tranſire, „ dummodo carnalis commixtio inter eos non intervene„ rit (adeoque matrimonium non fuerit conſummatum) „ quia cum non ſint una caro effecti, ſeparari poſſunt ab „ invicem, ita ut unus ad Deum tranſeat, & alter in ſe„ culo remaneat. Ex quo patet, quod primi matrimonii vinculum ſolvitur per ingreſſum Religionis, ut notat *Gloſſ. fin. hic*, nempe cum effectu, ſecuta Profeſſione, *Sanch. Lib.* 2. *de matr. diſ.* 18. *n.* 3. Idem habetur in *c. Deſponſatam* 27. *& ſeq. cauſ.* 27. *q.* 2. *& c. Ex publico* 7. *& c. Ex parte* 14. *hoc tit.* & noviſſime id etiam definitum eſt in *Concilio Tridentino Seſſ.* 24. *de Sacram. matrim. canon.* 6. *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolennem Religionis Profeſſionem alterius conjugum, non dirimi, anathema ſit.* Idque confirmatur etiam ex antiquiſſimo uſu Eccleſiæ, & Apoſtolorum traditione a Chriſto derivata. Ratio eſt, non quod copula carnalis ſit de ſubſtantia matrimonii; cum non concubitus, ſed conſenſus nuptias faciat, *Reg.* 30. *in ff.* ſed quia per matrimonium ratum inducitur tantum quædam conjunctio, ſive vinculum ſpirituale, cui ſubeſt tacita conditio reſolutiva, niſi ſequatur mors ſpiritualis, ſeu civilis, quæ fit per ſolennem Profeſſionem in Religione approbata, *Zœſius in Commentar. hoc titul. numer.* 27. Ratio autem a priori eſt; quia matrimonium ratum mutuo conſenſu contractum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, per dilectionem

Digitized by Google

nem charitatis, quæ non tam firma eſt, cum per peccatum mortale ſolvatur, ſaltem a ſingulis membris: at vero matrimonium copula carnis conſummatum, ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia per carnis aſſumptionem, quæ perpetua eſt, & nunquam ſolvenda, ideoque nullo etiam caſu unquam dirimitur quoad vinculum; ratum vero matrimonium diſſolvi poteſt per ſolennem Profeſſionem, *Laym. l. 5. tr. 10. p. 3. c. 11. n. 2. & 3. & alii.*

XLV. Aſſertio 2. Probabilius eſt, matrimonium ratum ſolvi per ſolennem Profeſſionem in Religione emiſſam, Jure ſolum Eccleſiaſtico, ſed antiquiſſimo a temporibus Apoſtolorum introducto, ut docet *Leſſ. l. 2. c. 41. n. 69. Laym. cit. c. 11. n. 3. Zoeſ. in Comment. h. t. n. 18. Fagn. in c. Ex parte 14. n. 8. h. t. & alii.* Probatur, tum quia matrimonium, ſpectata ejus natura, eſt inſolubile, & non poteſt mutuo conſenſu diſſolvi, nec ex aliis cauſis, ex quibus alii contractus diſſolvuntur: tum quia per Profeſſionem non diſſolvitur jus ſervitutis; cum Profeſſio ſervi, invito Domino, facta, ſit invalida, ergo neque per Profeſſionem jure naturæ ſolvitur matrimonium ratum. Sed neque ſolvitur immediate jure Divino poſitivo, ut putat *Sanch. l. 2. diſp. 19. n. 3.* Quia alias etiam per votum ſimplex Religionis deberet matrimonium ratum ſolvi; nam votum ſimplex & ſolenne, jure Divino, ſunt ejuſdem rationis, cum ſolennitas votorum ex ſola Eccleſiæ Conſtitutione ſit introducta, ut patet ex *c. un. de voto in 6.* Porro in *c. Ex publico 7. h. t.* ſolum dicitur, ex S. Scriptura colligi, illud *Matth. 19.* de uxore non dimittenda, niſi ob fornicationem, intelligendum eſſe tantum de matrimonio conſummato: ſimiliter in *c. Ex parte 14. h. t.* ſolum dicitur, Sanctos quoſdam deſeruiſſe ſponſas ſuas ex revelatione Divina.

XLVI. Atque hinc infertur primo. Quod per ſolennem Religionis Profeſſionem tantum, non vero per propoſitum, vel etiam votum ſimplex perpetuæ continentiæ ſervandæ in ſeculo, diſſolvatur matrimonium ratum, & non conſummatum, prout conſtat ex *c. Ex parte 14. h. t.* Nam cum
„ quædam mulier coram duobus Abbatibus, cum ſolenni
„ benedictione ac Litaniis, velum viduitatis aſſumpſiſſet:
„ (ſicut fieri conſuevit) Nobilis quidam propoſuit, quod
„ prius dictam mulierem per nuncios, verbis de præſenti,
„ interpoſita etiam arrha (quæ intervenire poteſt in con-
„ tractu matrimonii, non autem pœna ei adjici, *c. Gemma*
„ *29. de ſponſal. Gloſſ. hic V. Arrha;*) ſibi deſponſaſſet. Mu-
„ lier de hoc interrogata ab Archiepiſcopo Lugdunenſi,
„ confeſſa eſt, ſe in illum conſenſiſſe: ſed quia audierat,
„ eum lepra percuſſum eſſe, dixit, ſe ab eo receſſiſſe (quæ
„ tamen non erat juſta cauſa, ſolvendi matrimonium ra-
„ tum, de quo alibi) Ad quod reſpondet Papa Innocen-
„ tius III. etſi videri poſſit, quod matrimonium inter legi-
„ timas perſonas, per verba de præſenti contractum, iis
„ viventibus, in nullo caſu diſſolvi poſſit, ita ut alteri ad
„ ſecundas nuptias tranſire liceat, etiamſi unus conjugum,
„ inter quos eſt ratum matrimonium, fiet hæreticus, &
„ nollet fideli cohabitare, ſine contumelia Creatoris (hoc
„ enim caſu, non ſolvitur inter eos matrimonium, quoad
„ vinculum, attamen quoad torum, & cohabitationem di-
„ vortium inſtitui poteſt; ac debet *c. Quanto 7. de divort.*
„ *Gloſſ. hic V. Ratum conjugium;* præterquam ſi ex Divina re-
„ velatione, quæ omnem Legem ſuperat (Lex enim privata
„ inſpirationis S. Spiritus Legi publicæ, etiam Divinæ,
„ circa ea, quæ non ſunt juris naturalis, aut per ſe mala,
„ prævalere debet, ac præferri, *cap. 2. cauſ. 19. quæſt. 2.*)
„ aliud cognoſcatur, ſicut a quibuſdam Sanctis factum eſſe,
„ legitur, quod conjuges ſuas reliquerint, etiam invitas. Ve-
„ runtamen cum non ſit ab Anteceſſorum Pontificum veſti-
„ giis recedendum, qui ſuper hac re conſulti reſponderunt,
„ licere alteri conjugi, altero inconſulto, ad Religionem
„ tranſire, ita ut alter ex eo tempore legitime aliud ma-
„ trimonium inire poſſit: ideo hoc ipſum in propoſito caſu
„ obſervandum eſſe: quamvis falſa fuerit cauſa lepræ, cum
„ ſine tali cauſa (impulſiva ſcilicet, *Gl. hic V. falſa ſit cauſa*)
„ ſolo Religionis ingrediendæ intuitu, id facere potuiſſet.
Porro licet prædicta mulier videatur, per ſolennem veli ſuſceptionem, habitum Religionis induiſſe (ſuſceptio autem veli, ſive habitus non facit Monachum: ſed Profeſſio, *Gl. hic V. In veli ſuſceptione*) ſi tamen dicat, ſe propoſitum tantum caſtitatis concepiſſe, & ideo in domo privata remanere velit: nihilominus tamen matrimonium conſummare debet, niſi votum Religionis ingrediendæ, ſeu Profeſſionem edendi emiſerit, tunc enim compelli poteſt, ut relicto ſeculo, Religionem ingrediatur.

Ubi Notandum primo. Ut matrimonium ratum, non conſummatum dirimatur per Profeſſionem alterius conjugis, tria requiruntur. Primo, ut emittantur tria vota paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ. Secundo, ut hæc vota emittantur in manibus ejus, qui habet poteſtatem incorporandi Religioni. Tertio, ut fiat in aliqua Religione, a Sede Apoſtolica, approbata, *Fagnan. in citat. c. Ex parte; num. 15. hoc tit.*

Notandum ſecundo. Eccleſia poteſt etiam ſtatuere, ut matrimonium ratum diſſolvatur, ſi alter conjugum labatur in hæreſin, ſicut conſtituit, ut diſſolvatur matrimonium etiam conſummatum, ſi unus ex duobus infidelibus convertatur ad fidem, *c. Gaudemus 8. de divort. Abb. in cit. c. Ex parte; nu. 7. Fagn. ibid. n. 5.*

XLVII. Infertur ſecundo. Matrimonium ratum, etſi dirimatur per Profeſſionem ſolennem, trium vel quatuor votorum in Societate Jeſu: non tamen per vota Coadjutorum Formatorum in eadem: quamvis enim ſint publica, ſive publice emittantur, non tamen ſunt ſolennia, ſed ſimplicia: multo minus dirimitur matrimonium ratum præcedens per vota ſimplicia Scholaſticorum, & Coadjutorum temporalium, non Formatorum, quæ nec publica ſunt, nec ſolennia, ut docet *Suar. tom. 4. de Relig. Tract. 10. lib. 4. de vot. ſimpl. c. 2. n. 4. & ſeqq. Sanch. l. 2. diſ. 18. n. 6.* Nam quamvis Gregorius XIII. in Conſtitutione, quæ incipit, Aſcendente Domino, ſtatuerit, ut vota ſimplicia Societatis dirimerent matrimonium contrahendum, ſive poſtea ſubſequens, quem effectum antea non habebant: nullam tamen mentionem facit, de matrimonio prius contracto, adeoque quoad hoc impedimentum nihil mutavit: ſicut etiam votum caſtitatis, etſi ſolenne, Ordini Sacro annexum dirimit matrimonium poſtea contrahendum: non autem prius contractum, *Extrav. unic. de voto, de quo infra;* quia ſcilicet plus eſt, dirimere matrimonium jam contractum, quam dirimere contrahendum: & in hoc poſteriore prius non continetur, & difficilius eſt ſolvere ligatum, quam impedire, ne ligetur, *Suarez citat. loc. num. 6.* Accedit, quod in Societate Jeſu, longo tempore, poſt vota ſimplicia edita, finito biennio Novitiatus, fiat ſolennis Profeſſio & ideo per illa non diſſolvitur matrimonium ratum præcedens, ne uxor diu expectare cogatur, ut ex *declarat. S. Congr. Concil.* refert *Barb. in Collect. in c. 2. in fin. h. t.*

XLVIII. Infertur tertio. Per Profeſſionem Ordinum militarium, qui ſunt vere ac proprie dictæ Religiones per tria vota ſubſtantialia Religionis emiſſa, dirimitur quoque matrimonium ratum, & non conſummatum, quales communiter cenſentur eſſe milites S. Joannis Jeroſolymitani, & Meliteoſes: non item illi, qui caſtitatem conjugalem tantum vovent, & ſervant; quia hæc prærogativa dirimendi matrimonium ratum, ſolum conceſſa eſt Religioni proprie, ac ſimpliciter dictæ, *Navarr. lib. 3. Conſil. 2. h. tit. Sanch. lib. 2. de matr. c. 18. nu. 8.* & alii apud *Barb. in collect. in c. Ex publico 7. n. 3. h. t.* quamvis univerſim matrimonium ratum non diſſolvi per Profeſſionem quorumcunque Ordinum militarium, teneant nonnulli apud *Barb. c. l.*

§. X.

Intra quod tempus licitum ſit ſponſis de præſenti, ante matrimonium conſummatum, ingredi Religionem?

XLIX. Aſſertio unica, ſponſus, vel ſponſa de præſenti, ante conſummationem matrimonii, ſi velit ingredi Religionem, debet cautionem præſtare, quod intra duos menſes, vel tranſibit ad Religionem, vel redibit ad conjugem, eique adhærebit, prout decernitur in *c. Ex publico 7. h. t.* Nam
„ cum mulier quædam a marito ſuo diſceſſiſſet, ea cauſa de-
„ lata fuit ad Epiſcopum Veronenſem, qui pro matrimonio
„ ſententiam tulit, & præcepit mulieri, ut ad maritum
„ rediret, eique conjugalem affectum exhiberet: cum au-
„ tem renueret, ab ipſo fuit excommunicata. Poſtea vero
„ mulier aſſeruit, quod licet a dicto viro fuerit deſponſa-
„ ta, non tamen ab ipſo fuerit carnaliter cognita, ſeque
„ ad Religionem tranſire velle. Id ſignificatum fuit Alexan-
„ dro III. qui mandavit Epiſcopo Brixienſi, ut ſi prædictus
„ vir eam carnaliter non cognovit, & illa ad Religionem
„ tranſire velit, recepta ab ea ſufficiente cautione, quod in-
„ tra duos menſes, vel ad Religionem tranſire, vel ad mari-
„ tum redire velit, eam ab excommunicatione abſolvat;
„ & ſi ad Religionem tranſierit, uterque ab altero recipi-
„ at, quod ab altero accepit (hoc enim fieri debet, quo-
„ ties matrimonium diſſolvitur ex juſta cauſa, *Gl. hic V. Re-*
„ *ſtituat.* Neque his obſtare debet, quod Dominus in Evan-
„ gelio dixit, *Matth. c. 5. & 19.* Non licere viro uxorem di-
„ mittere, niſi ob cauſam fornicationis: quia hoc intelligi
„ debet, de matrimonio per carnalem copulam conſummato,
„ ſine qua non fit conjunctio.

L. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si poſt contractum matrimonium per verba de præſenti, unus conjugum alteri cohabitare, aut conjugi debitum reddere nolit, poteſt per cenſuram excommunicationis ad id compelli, *Abb. hic n. 2. & in c. Litteras 13. n. 29. de reſtit. ſpol.* Ubi ait, quod vi adduci poſſit in domum mariti: ſi vero excipiat, quod Religionem ingredi velit, cum matrimonium non fuerit conſummatum, debet Judex ei præfigere terminum duorum menſium, intra quem ingredi debet, vel ad virum redire, accepta de hoc ſufficienti cautione, nempe per pignora vel fidejuſſores, *Gl. hic V. Sufficienti;* præterquam ſi aliam cautionem præſtare non poſſet, quam juratoriam, tunc enim illa ſufficeret, *Gl. ibid. & Abb. n. 12.*

LI. Notandum ſecundo. Probabilius eſt, quod hoc tempus bimeſtre detur conjugi, ad deliberandum, ita ut elapſis duobus menſibus, ſtatim profiteri debeat: ſed annus integer ei concedi debet ad probationem, etiam ſpectato jure antiquo, quo durante, revocari non poteſt ab altero conjuge, ut docet *Sanch. l. 2. de matr. diſ. 24. n. 4.* & alii apud *Barb. in Collect. in cit. c. Ex publico; n. 8. h. t.* Idque multo magis obtinet in locis, ubi Conc. Trid. eſt receptum. Probatur, tum quia annus probationis non datur tantum in favorem ingreſſi, ut ipſe Religionem experiatur: ſed etiam in favorem Religionis, ut ipſa poſſit Novitium commode probare, quo jure non poteſt, nec debet privari, etſi poſſit Novitius, ob proprium factum, eo privari. Tum quia Jus concedit ſponſis de præſenti facultatem ingrediendi Religionem, ergo hoc ipſo concedit illis etiam tempus jure præſcriptum, ad probandam illam. Quare quando in *citat. c. Ex publico dicitur;* quod alteruter conjux, ante conſummatum matrimonium, poſſit intra duorum menſium ſpatium tranſire ad Religionem, id intelligendum eſt de tranſitu, probationis cauſa, & per aſſumptionem habitus Novitiorum: non autem per emiſſionem Profeſſionis. Idque, ut videtur Juris antiqui correctio, quo annus probationis datur ingredientibus Religionem, *c. Ad Apoſtolicam; 19. de Regul.* Nihil obſtat, quod ſit grave alteri conjugi tanto tempore continere; quia non poteſt dici, illi fieri injuria ab eo, qui jure ſuo utitur, & quidem cujus alter conjux non fuit ignarus. Ex quo ſequitur, quod ſponſus 4. annos, debeat expectare ſponſam duodenem, donec profiteatur; cum profi-

teri nequeat poſt Conc. Trid. ante nnnum XVI. expletum, *Barb. c. l.*

Alii vero diſtioguuot, vel enim conjux, poſt matrimonium ratum, Religionem ingreditur, cum licenria alterius conjugis, & annus ei dandus eſt ad probationem; quia com conſenſetit in ingreſſum, videtur etiam conſenſiſſe in tempus ordinarium probatinnis: vel ingreſſus eſt, ſine licentia alterius conjugis, & tum noo habet plus temporis ad probatiooem, niſi duorum menſium, quibus elapſis, ſtatim profiteri debet, prout diſtingnit *Gl. in c. Deſponſatam 27. V. Monaſterium cauſ. 27. q. 2.* & alii npud *Fagn. in cit. c. Ex publico, nu. 56.* Alii denique diſtinguunt, vel conjux vult tranſire ad Ordinem Mendicantium: & tunc conceditur illi annus integer, ad profitendum, ſive cum alterius conjugis conſenſu tranſierit, ſive ſine illo; quin annus probationis in Ordinibus Mendicantium, etiam de jure aotiquo abbreviari, ſeu reſtringi poteſt, *cit. c. de Reg. in 6.* Vel conjux tranſiit nd Ordinem noo Mendicaotium, tum ſi alter conjnx remanens in ſeculo non conſentiat, cogetur ille inſra duos menſes profiteri; quia cum ingreſſus ſit, & Religionem receperit, invito altero conjuge, videtur reounciaſſe, tam ingrediens, quam Religio anno probationis, quod olim fitri poterat in Ordinibus non mendicantium, *c. Statuimus 3. juncto c. 2. de Reg. in 6.* valde enim veriſimile eſt, quod Jus voluerit reſtingere annum probationis, favoro conjugis in ſeculo remanentis, ne cogeretur expectate per XIV. menſes, cum periculo incootinentiæ, *Fag. c. l. n. 59. & ſeqq.*

Verum hodie per Conc. Trid. *S. 25. de Reg. c. 15. juncto c. 22.* omnes hæ diſtinctiones ſunt ſublatæ, ſecuudum quod in quacunque Religione, tam Mendicantium, quam non Mendicantium, nulla eſt profeſſio facta, ante annum probationis expletum, cui amplius tenunciari oon poteſt, juxta ſententiam *S. Cong. Conc.*, *apud Fagnan. c. l. n. 25.* Decretum enim irritans, appoſitum in aliqua diſpoſitione, facit, ut ei renunciari non poſſit, *c. Dilecto 25. circa fin.* & ibi *Gl. V. Hujusmodi clauſula de prob.* & quia Concil. Trident. generaliter prohibet, ne ante annum fiat Profeſſio, nullumque caſum excipit, adeoque etiam in hoc caſu irrita erit Profeſſio; quia Lex nniverſalis negativa univerſaliter eſt intelligenda, *c. Solitæ 6. §. fin. de majorit. & obed.* & talis lex generalis poſterior corrigit priorem ſpecialem, idque etiam ex ratione Decreti Trident. colligitur, quæ in quovis caſu locum habet, ne ſcilicet, ſi admittanrur aliqui ad Profeſſionem, antequam Religio ipſos, & ipſi Religionem bene probarint, poſtea turbas, & ſcandala excitent, *Sanch. cit. diſp. 14. q. 2. num. 7.*

LII. Notandum tertio. Si conjux, qui ante matrimonium conſummatum Religionem ingreſſus eſt, iotra anoum probationis, ad aliam Religionem, illam quoque experiendi cauſa tranſeat, Judex debet illi terminum præfigere, videlicet unius anni, quo finito, in illa Religione profiteatur, vel ad conjugem relictum redeat; ne alioquin hic conjux diu expectare debeat, nec aliud matrimonium iotetim inire poſſit, *Sanch. cit. diſ. 24. n. 9.*

Notandum quartu. Tempus bimeſtre conceſſum, ad deliberandum de ingreſſu Religionis eſt arbitrarium, ita ut a Judice poſſit reſtringi, ſeu abbreviari, vel prorogari ex juſta cauſa, ut docet *Gl. in cit. c. Ex publico V. Infra duorum b. r. Joan. Andr. ibid. num. 8. Abb. nu. 11.* Nam quamvis, quando præfigitur certus terminus a Lege, ſine miniſterio, ſeu opera Judicis, is non poſſit brevius, vel longius tempus definire; quia Judex oon eſt ſupra Legem: aliud vero eſt, quando terminus aſſignatur miniſterio, ſeu mediante opera Judicis, ut *in cit. c. Ex publico*, ubi jus non deſignat tempus bimeſtre, ſed mandatur Judici, ut ipſe deſignet, *Sanchez citat. diſp. 24. nu. 12.* Non tamen Judex ſine cauſa juſta, recedere debet a ſpatio duorum menſium, cum ſit terminus Juris, *Abb. cit. l. & alii.* Currit autem hoc tempus bimeſtre a tempore cootracti matrimonii, vel potius a die præfixionis termini factæ a Judice, ut notat *Gl. in cit. c. Ex public. V. Infra duorum. Sanchez citat. loc. num. 21.* & colligitur ex hoc cap. Dum Papa mandat Epiſcopo, ut ab uxore recipiat ſufficientem cautionem, quod intra duos menſes, vel ad Religionem tranſibit, vel ad virum redibit; cum ergo requiratur miniſterium homiois, non poteſt tempus bimeſtre currere ipſo jure a die initi matrimonii; ſed a die, quo a Judice præfixus eſt terminus, *Fagnan. in citat. cap. 7. num 26.*

LIII. Notandum quintu. Si conjux, ſive ſponſus de præſenti Religionem ingredi cogitet, poteſt duobus primis menſibus nolle matrimnnium conſummare, etiamſi alter conjux id exigat. Et quamvis ob auctoritatem DD. probabile, poſſe conjugem, etiamſi Religionem ingredi nolit, intra duos primos menſes, negare debitum conjugi, eo quod poſſit intra illud tempus propoſitum in melius commutare, & velle Religionem ingredi, licet ab Initio nollet, ut docet *Sanchez citat. diſp. 24. num. 25.* Contrarium tamen eſt probabilius, ut poſt *Navarr. & Coning.* docet *Layman. Lib. 5. tract. 10. cap. 12. num. 3. ar. 1.* quia per contractum matrimonium uterque conjux ſtatim tradit poteſtatem ſui corporis alteri, niſi jux aliquem caſum excipiat, vel aliter inter partes expreſſe fuerit cooventum: atqui Jus excipit illum ſolum caſum, quo alteruter conjux Religionem ingredi cogitat, ut patet ex *citat. c. Ex publico*, Ergo &c. Nec refert, quod propoſitum in melius mutari poſſit; quia de hoc in Jure nulla fit mentio, neque jus conſiderat ea, quæ nonniſi rariſſime accidunt, *l. Nam ea 5. ff. de legib.*

LIV. Notandum ſexto. Etiam poſt tranſactum bimeſtre, vel tempus a Judice præſcriptum, ad conſummandum matrimonium, poteſt adhuc uterque conjux, ſi matrimonium conſummatum non ſit, Religionem ingredi; quia Canones abſolute dant facultatem ingrediendi Religionem, quolibet tempore, ante matrimonium conſummatum, ita ut Profeſſio ſemper dirimat matrimonium ratum, & tantum præfigunt bimeſtre, ut poſſit conjux compelli a Judice ad conſummandum matrimonium, vel ingrediendam Religionem; non autem ut eo elapſo, non poſſit amplius ingredi Religionem, hoc enim nullibi dicitur: immo mulier illa *in cit. c. Ex publico*; cui poteſtas tranſeundi ad Religionem datur, jam diu ante matrimooium contraxerat. Eſt tamen adhuc diſcrimen inter tempus illud bimeſtre, & reliquum tempus; quia toto tempore bimeſtri licite talis conjux debitum negat, non item eo tranſacto, niſi ſtatim Religionem ingrediatur; quia tunc jam exſpiravit tempus deliberandi: quare poſt bimeſtre, tenetur conjux debitum reddere alteri, & ad id compelli poteſt, ſi Religionem non ingrediatur, *Sanch. diſp. 24. numer. 27.* Porro etſi Judex poteſt ſub pœna excommunicationis alteri conjugi præcipere, ut intra certum tempus Religionem ingrediatur, vel matrimonium conſummet, quam re ipſa iocurret, ſi iotra tempus definitum non pareat: Veruntamen, ſi etiam poſt illud tempus elapſum, conjux ingreſſus ſit Religionem, revocari non debet, valetque Profeſſio, & poſt ingreſſum abſolvendus eſt ab excommunicatione, ut tradit *Gloſſ. in citat. c. Ex publico. V. Infra duorum, in fine, & Sanchez citat. loc. num. 28.*

§. XI.

An Sponſa de præſenti poſſit Religionem ingredi, ſi a Sponſo ſit carnaliter cognita per copulam violenter extortam?

LV. Aſſertio 1. Si ſponſa de præſenti a ſponſo carnaliter ſit cognita, per vim ei illatam, poſt elapſum bimeſtre, vel aliud tempus arbitrarium a Jure, vel Judice præſcriptum conjugi volenti ingredi Religionem, ad deliberandum de ingreſſu ejuſdem, tum illa non poteſt poſtea ingredi Religionem, in quo omnes conveniunt. Ratio eſt, quia tunc ſponſus cogendo ſponſam, ad conſummandum matrimonium, utitur Jure ſuo, exigendo ſibi debitum, neque poteſt ſponſa juſte id denegare, adeoque conſummato jam matrimonio, non licet uxori, invito marito, tranſire ad Religionem. Neque vero hoc caſu, vi deflorando ſponſam, peccat ſponſus, ſaltem ſi tentatis aliis mediis obtinendi conſenſum ſponſæ in conſummationem matrimonii, ipſa fuerit reluctata, alioqui vero peccaret: ſed ſolum ratione modi, quia vis non debet inferri niſi repugnanti, *Sanchez Libr. 2. de matrim. diſp. 22. num. 13. Fagnan. in citat. c. Ex publico num. 35.* ubi *num. 36. & 37.* addit, hoc locum habere, ſi ſponſa nondum intravit Religionem: ſi vero ingreſſa eſt, tunc non ſufficit, lapſos eſſe duo menſes: ſed debet ſponſus per integrum annum, qui prærequiritur ad Profeſſionem emittendam, expectare, quo tranſacto poterit eam repetere, & egreſſam, ſi matrimonium conſummare nolit, per vim cognoſcere, dummodo Profeſſionem nondum expreſſe, vel tacite emiſerit, per quam ſolvitur vinculum matrimonii nondum conſummati.

LVI. Aſſertio 2. Probabilius eſt, quod ſponſa per vim oppreſſa, & carnaliter cognita a ſponſo, ante elapſum tempus bimeſtre, vel aliud arbitrarium, vel ſi ipſa jam ingreſſa eſt Religionem, adhuc tamen eſt intra annum Probationis: poſſit nihilominus ingredi Religionem, vel jam ingreſſa emittere Profeſſionem, etiam invito ſponſo, ut docet *Abb. in cap. 2. num. 9. hoc tit. Sanch. cit. diſp. 22. num. 6. Fagnan. cit. loc. num. 78. & ſeqq.* & alii apud ipſos. Ratio eſt, tum quia ſponſus deliquit, & gravem injuriam intulit ſponſæ, cum non habeat jus, copulam extorquendi ante bimeſtre, vel aliud tempus præfixum, quo adhuc poteſt denegare debitum, adeoque non debet per violentiam privari jure ſuo. Tum quia delinquens non debet eſſe melioris conditionis, quam innocens, neque ex delicto ſuo commodum referre. Tum quia propter adulterium, & lapſum in hæreſin, poteſt uxor virum deſerere, & ingredi Religionem, manente vinculo Matrimonii, ut ſupra dictum, ergo etiam propter violentiam conjugi illatam, non obſtante Matrimonii conſummatione, poteſt ſponſa perpetuum divortium facere a viro, etiam ipſo invito, ita ut ipſe maneat ligatus vinculo Matrimonii: poteſt tamen fœmina violenter cognita, per accidens impediri ab ingreſſu Religionis, ratione damni, quod proli ex illa copula genitæ inferri poſſet, ſi religionem ingrederetur, quæ forte ſine matre commode educari non poſſet, *Sanch. citat. loc. num. 7.* Limitat hoc *Fagnan. citat. loc. numer. 33. & 34.* niſi ſponſa, nondum elapſo tempore bimeſtri, vel alio arbitrario, non excipiat, ſe ad Religionem tranſire velle: ſed ſimpliciter renuat Matrimonium conſummare, vel aliam cauſam alleget, quam tranſitum ad Religionem, v. gr. quod nolit virginitatem perdere, tunc enim vir, poſtquam adhibuit alia media, ad obtinendum conſenſum ſponſæ in copulam, poteſt ſine peccato vim ei inferre; quia exceptio, quam quis habet, ei non prodeſt, ſi non opponatur, ſed perinde eſt, ac ſi eam non habuiſſet, ac proinde hoc caſu non poterit talis conjux ingredi Religionem, vel in ea profiteri, poſt Matrimonium jam legitime conſummatum. Verum hoc non admittit *Sanchez cit. loc.* quia ipſe putat, quod ſponſa, poſt conſenſum mutuum de præſenti non teneatur, ante elapſum bimeſtre, reddere debitum, etiamſi tunc non intendat ingredi religionem, quod tamen rejecimus *§. præced.*

LVII. Notandum hic præterea primo. Non tantum ſi ſponſa de præſenti per vim abſolutam, ſed etiamſi per gravem metum ſolum ſit violata a ſponſo, nihilominus ingredi poteſt, intra tempus præſcriptum, Religionem; quia non ob defectum liberæ, ſeu ſpontaneæ voluntatis; ſed ratione injuriæ ſponſæ illatæ, & ob injuſtitiam a ſponſo commiſſam, conceditur ſponſæ ingreſſus in Religionem, quæ etiam ſubeſt, quando per metum gravem copulam extorſit *Sanch. citat. diſp. 22. n. 6.*

No-

Notandum ſecundo . Aliqui dicunt , per copulam vi extortam nou conſummari matrimooium ; quia matrimonium conſummatum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, per aſſumptionem carnis, quam ræpreſentare poteſt ſola copula carnalis voluntaria : non violenter extorta , ſicut unio Chriſti cum Eccleſia per aſſumptionem carnis fuit voluntaria ; quia ad conſummationem matrimonii duo requiruntur, conſenſus animorum , & commixtio corporum : ſicut ergo vis abſoluta impedit conſummationem , ſeu perfectionem matrimonii ſpiritualis, ob defectum liberi conſenſus , ita multo magis impedit conſummationem Matrimonii carnalis . Neque obſtat , quod ex copula violenta oriatur affinitas , *c. Diſcretionem 6. de eo , qui cognovit conſanguin. uxor* . Non enim propterea efficiuntur uoa caro , ut notat *Gl. in cap. In eo . 12. V. Erunt. cauſ. 32. quæſtio. 4. Fagnan. cit. l. numer.* 39. *& ſeqq.* Verum alii admittunt , quod conjuges etiam per copulam violentam fiant una caro , ſicut Chriſtus per carnem eſt unitur Eccleſiæ . Nam quamvis copula vi extorta non repræſentet conjunctionem Chriſti cum Eccleſia , quoad modum ; quia hæc unio eſt voluntaria : repræſentat tamen illam quoad ſubſtantiam, *Sanchez. c. l. numer.* 4. Deinde etſi ſponſa corrupta a ſponſo ſuo , ſi poſtea ingrediatur Religionem, non poſſit conſecrari inter Virgines, cum virginitatem amiſerit : poteſt tamen Profeſſionem emittere , *Fagnan. in cit. cap. Ex public. num. ult. h. t.*

§. XII.

An , & qua ratione conjugatus poſſit , vel non poſſit Ordines ſuſcipere , vel etiam ad Epiſcopatum aſſumi?

LVIII. Aſſertio 1. Conjugatus non poteſt ad ſacros Ordines promoveri , niſi uxor licentiam dederit , & continentiam voverit , prout decernitur in *c. Conjugatus . 5. h. t.* Ubi „ Papa Alexander III. ita reſcribit : Nullus Conjugatorum eſt ad ſacros Ordines promovendus , niſi ab uxore continentiam profitente fuerit abſolutus : ubi idem indiſtincte , ſtatuitur de conjugio , ſeu Matrimonio , ſive conſummato , ſive non. Et in *cap. Sane 6. in princ. h. t.* dicitur , *Si conjugati ordinari voluerint uxoris voluntas prius eſt requirenda* . Ratio eſt , quia ſi vir Ordinem ſacrum ſuſcipere , & ſtatum mutare poſſet , ſine conſenſu uxoris , id cederet in grave præjudicium ejuſdem , *Sanch. lib. 7. de matr. diſ.* 38. *numer.* 2. Extenditur autem , quod non ſolum ad ſacros : ſed nec ad minores Ordines poſſit promoveri conjugatus , ſine uxoris licentia , & aliis requiſitis , de quibus infra , prout jure poſteriore ſtatutum eſt in *c. ult. de temp. Ordin. in 6. & ibi V. Definitum. Gl. in cit. c. Conjugatus . V. Ad ſacros* , ubi ex eo quod de ſolis Ordinibus ſacris ibi fit mentio, non recte inſertur, quod ad Ordines minores promoveri poſſit; quia argumentum a contrario ſenſu nihil probat, quando contrarium Lege, vel Canone eſt deciſum, ut docet *Everh. in locis legal. loco a contrario ſenſu* ; 82. *nu.* 4. ut in propoſito, *Sanch. c. l. n.* 6. Et quamvis Ordinibus minoribus non ſit annexum votum continentiæ, & nihil ex hac parte obſtet , eos ſuſcipere, poſt Matrimonium contractum, repugnat tamen , propter ſpecialem juris prohibitionem, *Sanchez cit. loco nu.* 10. Nec poteſt conjugatus etiam primam tonſuram accipere, niſi velit quoque ad ſacros Ordines promoveri , *cit. cap. ult. de temp. Ordin. in* 6. *Abb. in cit. c. Conjugatus nu.* 2. *h. t. Sanch. cit. loc. num.* 9.

LIX. Porro ad hoc, ut vir Ordines ſuſcipere poſſit, præter licentiam uxoris , requiritur etiam , ut illa in ſæculo manens , perpetuam continentiam voveat , ſi ſenex ſit , & extra periculum incontinentiæ verſetur. Si vero ſit juvenis vel ſuſpecta de incontinentia , etiam Religionem profiteri debet , *Gl. a pleriſque recepta in cit. c. Conjugatus. V. ab uxore, Abb. ibid. num.* 4. *Sanch. cit. lib.* 7. *diſ.* 39. *num.* 6. & ſumitur ex *cap. Epiſcopus* . 6. *diſput.* 77. quod eſt deſumptum ex *Concil. Agathenſ. cap.* 16. *&* 17. ubi dicitur : *Sane ſi conjugati juvenes conſenſerint ordinari , etiam uxorum voluntas ita requirenda eſt , ut ſequeſtrato manſionis cubiculo , Religione promiſſa , poſtquam pariter converſi fuerint , ordinentur* : Ubi etſi *Gl. Ver. Religione* dicat ; eo nomine intelligi caſtitatem , hæc tamen expoſitio violenta eſt, & vim infert litteræ ; ſicut ergo , ſi vir ingrediatur religionem, ſufficit, ſi uxor ſit ſenex, & non ſuſpecta de incontinentia, ut votum continentiæ edat in ſæculo: ſi vero juvenis ſit, vel ſuſpecta de incontinentia , requiritur ingreſſus ipſius in Religionem, juxta *c. Cum ſit 4. c. Uxorat.* 8. *c. Ad Apoſtol.* 13. *h. t.* ita idem dicendum, ſi vir ad Ordines promoveatur . Ratio eſt , quia ſi uxor juvenis Profeſſi in Religione , compellitur ingredi religionem : multo magis uxor Clerici ſæcularis promoti ad Ordines ; quia facilius poteſt talis Clericus uxorem inviſere , ideoque majus ſubeſt periculum incontinentiæ , quam ex parte Profeſſi in Religione, *Sanch. cit. diſ.* 39. *n.* 6. & aliis apud ipſum . Et hinc etiam , ſi illi conjuges ſint ſuſpecti de incontinentia , non ſunt permittendi ſimul habitare in eadem domo: Si vero non ſint ſuſpecti , ſatis eſt , ſi in ſeparatis cubiculis degant, juxta *c. Epiſcopus 6. diſ. 77. Sanch. cit. diſ.* 39. *n.* 8. Quare juxta ſupra dictam diſtinctionem intelligi debet *cit. c. Conjugatus h. t.* in quo ſolum requiritur , ut uxor continentiam promittat , ad hoc, ut vir promoveri poſſit ad Ordines , etiam ſacros : nam id verum eſt , quando uxor eſt ſenex , nec ſuſpecta de incontinentia, *Sanch. c. l. nu.* 9. Nec obſtat, quod conjuges poſſint in ſæculo manere, ſi communi conſenſu continentiam voveant , quo caſu, neuter petere poteſt, nec reddere debitum , ergo etiam vir poterit promoveri ad Ordines ſacros, edito ab uxore voto continentiæ, etſi in ſæculo maneat. Verum diverſa hic eſt ratio , quando enim uterque conjux , edito communi conſenſu, voto caſtitatis , periclitaretur de incontinentia, poſſet facile peti, & obtineri diſpenſatio non item ſi vir in ſacris Ordinibus ſit conſtitutus , ita facile diſpenſari poteſt , ut ad uxorem redeat , *Sanch. c. l.*

„ LX. Aſſertio 2. Per ſuſceptionem Ordinis ſacri , Impeditur quidem Matrimonium contrahendum, & dirimitur etiam Matrimonium , (ſi poſt ſuſceptionem ſacri Ordinis) contractum fuerit, ſecundum ſtatuta Canonum ; non tamen diſſolvitur Matrimonium prius contractum (per legitimum viri , & mulieris conſenſum) etiamſi per carnis copulam non fuerit conſummatum . Quare auctoritate Apoſtolica prohibet Papa Joann. XXII. ne quiſquam , durante matrimonio , nondum etiam conſummato , aliquem ex ſacris Ordinibus præſumat ſuſcipere , niſi prout ſacris Canonibus eſt conceſſum : (ſcilicet cum uxoris licentia Religionem ingredientis , vel ſaltem votum caſtitatis emittentis, ſi abſque periculo , & ſuſpicione incontinentiæ in ſæculo maneat) quod ſi quis hoc fecerit , is diſſoluto etiam Matrimonio , nec in ſuſcepto (durante Matrimonio) Ordine miniſtrare, nec ad Superiores Ordines aſcendere, nec ad aliquod Beneficium Eccleſiaſticum promoveri poterit , niſi aliquam ex Religionibus approbatis ingrediatur, & ejus regulam expreſſe, vel tacite profiteatur : quo caſu Diœceſanus , ſive Epiſcopus loci , in quo talis Religionem ingreſſus eſt, cum illo in ſupra dictis diſpenſare poteſt (nempe, ut in ſuſcepto Ordine miniſtrare poſſit, & ad altiores promoveri &c.) niſi aliud canonicum impedimentum obſiſtat, ita ſtatuitur *in Extravag. Antiquæ unic.* Joann. XXII. *de voto*. Ubi in fine ſubjungitur , quod conjugatus ſic ordinatus, per Diœceſanum inſtanter monendus ſit , ut ſi matrimonium nondum ſit conſummatum, religionem ingrediatur: quod ſi renuerit , & ſponſa ejus inſtiterit , per cenſuram Eccleſiaſticam ad conſummandum matrimonium contractum , eſt compellendus. Ex quo patet , quod tali caſu , vir non tenetur ingredi religionem: ſed tantum monendus ſit ad ingreſſum , *Gl. hic V. Præcipimus . Sanchez lib. 7. de matrim. c.* 38. *n.* 18. Porro ratio differentiæ , cur matrimonium ratum , & non conſummatum dirimatur per ſolennem Profeſſionem in Religione: non vero per ſuſceptionem ſacri Ordinis, eſt, tum quia Jus de ſola ſolenni Profeſſione hoc ſtatuit. *Extravag. Antiqua* ibi *Cum nec Jure Divino , nec per ſacros Canones reperiatur hoc ſtatutum* , ideoque cenſetur prohibitum . *Gl. ibid. V. Statutum & V. Eſt cenſendum.* Tum quia votum continentiæ Ordini ſacro, non ex natura Ordinis, ſed ex conſtitutione Eccleſiæ annexum , eſt per accidens ſolenne, & ſuſceptio Ordinis non inducit mortem Civilem , ſicut ſolennis Profeſſio , cum Ordinatus maneat ſui juris. *Sanch. lib. 2. de matrim. diſp.* 12. *n.* 9.

LXI. Notandum hic præterea primo . Si vir ad Ordines ſacros promotus ſit, ſine licentia uxoris, quia ipſa contradixit, vel ignoravit , vel cum licentia , ſed metu gravi , aut dolo expreſſa a viro, vel etiam illa tacente, & diſſimulante : his omnibus caſibus , poteſt uxor revocare virum ; quia requiritur licentia libera, & ſpontanea, & taciturnitas non habetur pro conſenſu in re ardua , & alteri præjudiciali , *Sanch. lib. 7. de matr. diſ.* 38. *nu.* 11. 13. *&* 15. & tunc revocatus, uxore Matrimonium conſummatum , cogitur quidem Matrimonium conſummatum, cogitur quidem Matrimonium conſummare, & tenetur petenti reddere debitum , quia non potuit, ſine præjudicio uxoris, ſacros Ordines ſuſcipere : non tamen poteſt petere ; quia obligatur voto caſtitatis annexo Ordini ſacro ſuſcepto, ideoque tenetur abſtinere, quantum lex Matrimonii permittit, idque procedit etiam poſt Matrimonium conſummatum , *Sanch. cit. diſ.* 38. *nu.* 20. *&* 22. & alii apud ipſum.

Notandum ſecundo. Si vir ſacris Ordinibus ſit initiatus , invita, & ignorante uxore, non poteſt, poſt mortem illius, valide inire aliud Matrimonium: quamvis is, qui ſine licentia uxoris eſt profeſſus Religionem , & ab ipſa revocatur , poſt mortem illius , ad alias nuptias tranſire poſſit , ſaltem valide, etſi non licite, propter ſimplex votum continentiæ, juxta *c. Placuit* 12. *h. t.* Ratio diverſitatis eſt, quia profeſſio eſt irrita , adeoque per illam non poteſt dirimi Matrimonium ſubſequens. At vero Ordo ſacer, etiam ſine licentia uxoris eſt valide collatus, cui , ejuſque characteri ex Eccleſiæ conſtitutione eſt annexum ſolenne votum continentiæ, per quod ſubſequens Matrimonium dirimitur , ideoque Matrimonium contractum, poſt Ordinem ſacrum valide ſuſceptum, eſt irritum , *Abb. in cit. c. Placet. n. 7. Sanch. cit. diſ.* 38. *n.* 24.

LXII. Notandum tertio. Si vir cum uxoris ſpontanea licentia, ad Ordines etiam ſacros ſit promotus : ſed ſine aliis jure requiſitis , non poteſt ab illa revocari ad conſortium conjugale; cum ſit obligata ad continentiam perpetuo ſervandam, hoc ipſo enim, quod licentiam dedit viro , ſuſcipiendi Ordines, cenſetur etiam voviſſe continentiam, & privata uſu conjugii , & conſequenter etiam jure revocandi virum, *Sanch. lib. 7. diſ.* 39. *num.* 12. Et in hoc conſentiunt omnes, tam Theologi: quam Canoniſtæ, teſte *Fagnan. in cit. c. Conjugatus n. 8. h. t.* Limitat tamen *Sanch. c. l. n.* 12. Dummodo uxor ſciverit , quæ jure requirantur ad legitimum tranſitum viri ad Ordines, alioquin , ſi ignoravit , poterit revocare virum : cum non poſſit tum cenſeri , voluiſſe ſe obligare ad continentiam, ſive illam vovere, etſi aliqui hanc limitationem non admittant.

Notandum quarto . Quando vir , cum licentia ſpontanea uxoris, Ordines ſacros ſuſcepit, tum uxor , eo mortuo , non poteſt valide aliud Matrimonium inire, ut conſtat ex *c. Quia ſunt* 10. *diſput.* 28. ubi *Gl. fin.* ait: ſupple , *& eum ordinatum, uxore ſciente.* Ratio eſt, non quod votum ſimplex continentiæ ab uxore editum fiat ſolenne per actionum communicationem , & quia facti ſunt una caro ; ſed quia ex Eccleſiæ conſtitutione , ob reverentiam Ordinis ſacri ſuſcepti a viro, cum licentia uxoris voventis caſtitatem , ipſa quoque reddita eſt inhabilis , ad aliud ſubſequens Matrimonium ineundum , *Azor. p. 1. l.* 13. *c.* 14. *q.* 12. *Sanchez cit. lib. 7. cap.* 40. *num.* 3. Idque procedit, etſi uxor nullum edidit votum caſtitatis, quia in *cit. c. Quia ſunt* . Id Matrimonium irritatur nulla facta mentione voti, neque enim irritatur ratione voti:

ri: ſed ex conſtitutione Eccleſiæ. Quod ſi vir Ordinem ſacrum ſuſceperit, uxore contradicente, vel ignorante, poteſt ipſa, eo mortuo, aliud Matrimonium valide inire; quia delictum viri non debet præjudicare uxori, *Sanch. c. l. numer.* 4. qui *numer.* 5. addit, idem dicendum, ſi conſenſu tacito tantum uxoris, vir ſit Sacris initiatus, illa ſcilicet ſciente, & diſſimulante; quia diſſimulatio in re ardua, & præjudiciali non reputatur conſenſus, licet *Gl. fin. in cit. c. Quia ſunt.* diſſentiat.

„ LXIII. Aſſertio 3. Conjugatus non poteſt ordinari Epiſcopus: niſi uxor ejus continentiam prius profeſſa, ſacrum ſibi velamen imponat, & religioſam veſtem aſſumat, prout ſtatuitur in *c. Sane.* 6. *h. tit.* adeoque non ſatis eſt, illam in ſæculo manere, edito voto continentiæ. Ratio deſumitur, tum ex Dignitatis Epiſcopalis excellentia, ob quam decebat, ut uxores Epiſcoporum, quatenus eorum ſtatus permittit, etiam ad perfectioris vitæ ſtatum aſſumerentur, adeoque uti Religione inter Moniales profiterentur tum ne uxor in ſæculo permanens ſæpe aliis mulieribus aſſociata, viſitet Epiſcopum, & ab eo gratias, ad ditandos conſanguineos, impetret, *Abb. in cit. c. Sane, nu.* 2. *Sanch. lib.* 7. *de matrim. diſ.* 41. *num.* 2. Quare licet conjugatus fiat Epiſcopus, non tamen ideo diſſolvitur Matrimonium ratum prius contractum: quia non poteſt dici mortuus ſpiritualiter, cum neque abſolutam obedientiam, neque paupertatem voveat, *Barboſa in cit. cap. Sane n.* 3. *hoc t.* Porro ut maritus poſſit ad Cardinalitiam Dignitatem promoveri, non requiritur ingreſſus uxoris in Religionem, nec plus, quam requiratur ad Ordines a viro ſuſcipiendos; quia non reperitur jus ſpeciale in hoc caſu aliquid decernens, nec ratio, quæ ad aliud ſtatuendum cogat, *Sanch. cit. diſ.* 41. *num.* 4.

TITULUS XXXIII.

De Converſione Infidelium.

POſtquam in Titulo præcedente actum eſt de Converſione Conjugatorum fidelium, ad Statum Religioſum, per Profeſſionem editam in Religione, nunc ſubjicitur hic Titulus, in quo agitur de Converſione Conjugatorum infidelium ad fidem, utrum uno ex conjugibus converſo ad Fidem, Matrimonium illorum, & quomodo diſſolvatur?

I. ASſertio 1. Si vir infidelis occidat Maritum uxoris fidelis, ſive Chriſtianæ, ejuſdem inſidiis, & machinationibus, non poteſt is illam poſtea ducere in uxorem, etiamſi hæc iſtud fecerit, ut vir infidelis, inito cum ipſa Matrimonio, ad Fidem convertatur, prout ſtatuitur, *in cap. Laudabilem*, 1. *h. t.* „ In quo de duobus interrogatus fuit Papa Cœleſtinus III. Primo. Saraceni, dum in captivitate eſſent Chriſtianorum, maritos quarundam Chriſtianarum mulierum occiderunt, earundem inſidiis, & machinationibus, qui poſtea dictarum mulierum opera ad Fidem ſunt converſi: unde quærebatur, an has mulieres de jure ducere poſſint in uxores? Reſpondet Papa, ex Regula Concilii Triburienſis (quod refertur in *cap. Si quis*; 5. *cauſ.* 31. *quæſt.* 1.) quod ſi hæ mulieres in mortem maritorum ſuorum malitioſe fuerint machinatæ, Saracenis occiſoribus, etiamſi earum opera ad Fidem converſi ſint, non poſſint nubere, & adhærere, neque, ſi eis adhæſerint, tolerari debeant; cum tale damnum tali lucro Eccleſia compenſare non velit. Alterum, quod fuit propoſitum Papæ, eſt: quidam Saraceni in bello Chriſtianos occiderunt, & Chriſtiani viciſſim Saracenos: poſtea vero Saraceni ad Fidem converſi uxores eorum, quos in bello occiderunt, ſibi Matrimonio copularunt: & poſtquam ad Fidem ſunt converſæ, acceperunt, quæ tamen cognita morte priorum conjugum, divortium inſtanter petierunt. Reſpondet Papa: cum hæ mulieres, virorum ſuorum interitum non procuraverint, Matrimonium inter illas perſonas licite contrahi potuiſſe, & quæ ita contraxerunt, divortium petere non poſſe. Ratio prioris partis eſt; quia juſtum eſt, ut quis puniatur in eo, in quo deliquit, ideoque marito prohibetur, ne poſſit ducere in uxorem illam, cujus machinatione maritum occidit. Ratio poſterioris partis eſt, quia cum tales mulieres non procurarint cædem mariti, non prohibentur contrahere Matrimonium cum eo, qui ex alia cauſa ipſum occidit.

II. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Diſpoſitio hujus decretalis non debet reſtringi ad infideles: ſed locum habet etiam in fidelibus; nam ſi Chriſtianus quiſpiam occidat maritum alicujus, non poteſt ducere in Matrimonium ejus uxorem, ſi & ipſa morti mariti cooperata ſit: ſecus ſi non ſit cooperata, prout etiam habetur in *cap. Si quis*; 5. & *cap. ſeq. cit. cauſ.* 31. *quæſt.* 1. Nam hoc impedimentum provenit ex atroci delicto, gravius autem eſt delictum, ſi fidelis occidat fidelem, quam ſi infidelis infidelem. Et quamvis in *cit. cap.* 1. ſit ſermo de uxore fideli, cujus machinatione per Saracenum maritus ejus occiſus eſt: non tamen conſtituitur vis in eo, quod occiſus fuerit infidelis, ſive Saracenus, nam idem fuiſſet, ſi Chriſtianus occiſus fuiſſet: ſed dubitatum potius fuit de infidelibus, propter lucrum converſionis ſubſecutum, cujus gratia Matrimonium illud eſt initum, *Abb. in cit. cap.* 1. *numer.* 4. *Sanch. lib.* 7. *de matr. diſ.* 78. *num.* 9.

Notandum ſecundo. Poteſt Eccleſia ex juſta cauſa, ſtatuere impedimentum dirimens Matrimonium, ut colligitur ex *c.* 1. *h. t.* & notat *Abb. ibidem num.* 4. & *alii communiter*. Ubi inducitur impedimentum dirimens Matrimonium, ob crimen machinationis mortis alterius conjugis, quod quidem non poteſt per ſe, ac directe afficere, ſeu inhabilem reddere hominem infidelem, in pœnam delicti commiſſi tempore infidelitatis, quo non fuit ſubjectus Eccleſiæ; poteſt tamen indirecte, ſeu per accidens, quia hoc impedimentum per ſe, ac directe afficit, & inhabilem reddit mulierem fidelem, quæ cooperata eſt uxori in necem mariti, ut in perpetuum nequeat illum in Matrimonium accipere, tametſi ad Fidem fuerit converſus, ac proinde etiam conſequenter, & indirecte impeditus eſt fidelis, illam in uxorem ducere; ſicut etiam de facto irritum eſt Matrimonium fidelis cum infideli, non ob impedimentum infidelis: ſed ob impedimentum Eccleſiaſticum, quod afficit ipſum Fidelem, ne contrahere poſſit cum infideli, *Sanch. cit. diſ.* 78. *num.* 3. Et hinc ſi uterque, non ſolum occiſor ſed etiam mulier, quæ ipſi cooperata eſt in mortem ſui mariti ſit infidelis, & poſtea ambo ad Fidem convertuntur, nullum erit impedimentum, quo minus inter ſe contrahere poſſint matrimonium; cum ante Baptiſmum, tempore infidelitatis, non potuerint ligari, ſeu affici hoc impedimento ab Eccleſia inducto: neque etiam in ipſo Baptiſmo, cum in hoc peccata antea commiſſa, & pœnæ eis annexæ deleantur, & remittantur, *Barb. in cit. c.* 1. *num.* 3.

Notandum tertio. Non ſunt facienda mala, ut inde eveniat bona, neque eſt committendum delictum, propter bonum aliquod, etiam ſpirituale, ex eo conſequens: ideoque mulieres, quarum machinationibus Saraceni occiderunt maritos illarum, non effugerunt impedimentum canonicum, in pœnam criminis inductum, etſi per illas occiſores ad Fidem ſint converſi; quia tale lucrum ſpirituale cum homicidio ab ipſis patrato non compenſatur, *arg. cap.* 1. & ibi *Gl. V. Periculoſiſſime*; & *V. Hac compenſatio*, *diſ.* 14. *Abb. in cit. c.* 1. *n.* 5. *Barboſ. n.* 4. *h. t.* ſic non eſt committendum furtum, ut ex eo detur eleemoſyna.

III. Notandum quarto. Ad incurrendum hoc impedimentum dirimens Matrimonium, requiritur, ut vel uxor cum viro aliquo conſpiratit in mortem mariti ſui, vel maritus cum aliqua muliere in mortem uxoris ſuæ, ita ut uxor cum viro aliquo, vel maritus cum muliere active concurrerit, ſive cooperatus fuerit, v. g. mandato, conſilio, vel ipſius facti executione ad necem mariti, vel uxoris, & quidem ſpe, ac intentione Matrimonii, poſt mortem conjugis, contrahendi, ut colligitur ex *c. Si quis*; 5. & *c. ſeq. cauſ.* 31. *q.* 1. *Sanch. cit. diſ.* 78. *nu.* 8. & 19. Idque ſumitur ex fine, ob quem impedimentum hoc dirimens Matrimonium eſt inductum, nempe ut præſcindatur occaſio, quæ frequenter contingere poteſt, dum duo, qui ſe invicem amant, in necem conjugis conſpirant, ea intentione, ac deſiderio, ut poſt mortem illius, inter ſe Matrimonium contrahere poſſint. Verum ad impedimentum hoc Matrimonii incurrendum, non ſufficit ratihabitio occiſionis conjugis factæ, ut ſi v. g. uxor poſtquam reſcivit, virum aliquem, maritum ſuum occidiſſe, ea intentione, ut Matrimonium cum ipſa contraheret, id ex poſt facto approbet, & ratum habeat; quia edictum hoc ſtatuens impedimentum Matrimonii contrahendi prohibitorium eſt, ideoque non debet extendi, ultra caſum expreſſum, ut tradit *Gl. fin. in cit. c.* 1. *h. t.* Quamvis ergo certum ſit, quod mandans, ſeu conſulens homicidium, inter inſidiantes, & machinantes numeretur, *c. Si qua mulier*; 6. *cauſ.* 31. *q.* 1. nullibi tamen id jure expreſſum eſt, de ratum habente: quare licet ratihabitio retrotrahatur, & mandato comparetur, *Reg.* 10. *in* 6. tamen id ſolum ſit fictione juris, nam ſpectata rei veritate, ratihabitio non eſt mandatum, vel activus conſenſus, ſeu influxus in necem conjugis, ideoque huic fictioni juris in hoc Decreto prohibitorio, & pœnali, ſive in pœnam criminis edito, non eſt locus. Deinde ut ratihabitio ejus, quod meo nomine factum eſt, retrotrahatur, & mandato æquiparetur, neceſſarium eſt, ut quis utroque tempore ſit habilis, ad mandandum, & quo mandatur, & quo actus exercetur. Sic v. g. ſi quis nomine infantis occidat hominem, & is poſtea major factus, id ratum habeat, non habebitur pro mandante; quia infans non poterat tunc mandare. Item, ſi conſtituto certo termino, ad aliquid agendum, quiſquam alterius nomine id facit, qui id poſtea, cum tempus ad agendum conceſſum eſt elapſum, ratum habet, non cenſebitur mandaſſe; quia poſt terminum illum, non poterat id vere facere, adeoq; nec fictæ, ſive juris fictione, *l. Bonorum*, 24. *ff. Rem ratam haberi*; cum fictio non debeat plus poſſe, quam veritas: ſic in caſu propoſito, quandoquidem ad hoc impedimentum incurrendum requiritur machinatio, ſive cooperatio in necem conjugis, poſt mortem illius, non poteſt conjux ſuperſtes machinari in necem illius, nec mandare illam, ideo non poteſt, nec debet ratihabitio illius mandato æquiparari, *Abb. in cit. c.* 1. *num.* 10. *h. t. Sanch. cit. diſ.* 78. *num.* 6. Non obſtat, quod ex generali Regula tradita a *Gl. & Bart. in l.* 1. *§. Sed etſi*; *ff. de vi & vi arm.* in delictis ratihabitio poſtea facta, mandato æquiparetur, etiam in ordine ad pœnas juris incurrendas, ut conſtat ex *cap. Cum quis*; 23. *de ſent. excomm. in* 6. Ubi ſtatuitur, eum qui Clerici occiſionem, ſuo nomine, factam (id enim requiritur, ut ratihabitio mandatum cenſeatur) poſtea ratum habet, excommunicationem contrahere. Nam ab hac Regula excipi debet, niſi per legem pœna, ſive impedimentum, & inhabilitas aliqua ſpecialiter ſit decreta, eo quod aliquis ad delictum active concurrerit, ſive cooperatus fuerit, tum enim is, qui ratum habet factum, non debet æquiparari mandanti; cum nec phyſice, nec moraliter in factum influxerit, ad præteritum enim, quod jam eſt tranſactum, non datur potentia.

IV. Notandum quinto. Ad impedimentum hoc dirimens Matrimonium contrahendum, requiritur primo. Ut uterque qui Matrimonio jungi volunt, cooperetur ad necem alterius conjugis, ſive per ſe occidendo, ſive per alium: nec ſatis eſt, ut conſilio, vel mandato ſolum ad conjugis mortem alter cooperetur: & tunc non requiritur inſuper, ut interveniat adulterium inter illos, ut colligitur ex *cap.* 1. *hoc t.*

Ubi

Ubi quidam Saraceni perſuaſionibus uxorum fidelium maritos earum occiderunt, nec tamen de adulterio cum illis commiſſo ulla fit mentio: ſecus eſt, ſi alter ex iis, qui conſpirarunt in necem conjugis, abſque alterius cooperatione, mandato, vel conſilio, conjugem occidat, tunc enim etiam adulterium intervenire debet, *Sanch. cit. diſ. 78. n. 9.* Secundo requiritur, ut conſpirantes cooperentur neci alterius conjugis, animo, ſeu intentione, ineundi Matrimonium inter ſe: nam ſi ad ſe ulciſcendum, vel ob aliam cauſam id faciunt, non contrahitur hoc impedimentum, *Sanch. c. l. n. 13.* Satis tamen eſt, ſi alter ex machinantibus morte conjugis, intendat inire Matrimonium, *Sanch. c. l. nu. 14.* Tertio. Requiritur, ut reipſa occiſio ſequatur ex illorum machinatione; nam ſi culpa Medici, aut Chirurgi, vel negligentia ipſius vulnerati ſequatur mors, nullum inde conſurgit impedimentum dirimens Matrimonium, ut colligitur ex *c. Si quis; 3. ibi: occidiſſe notetur, & ibid. Gl. V. Occidiſſe cauſ. 31. q. 1.* adeoque exigitur actus conſummatus, & cum effectu, *Sanch. c. l. nu. 7. Barb. in Collect. in c. 1. h. t. nu. 6.*

V. Aſſertio 2. Si infidelium conjugum unus ad Fidem convertatur, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles aſſignanda eſt parenti converſo, prout deciſum habetur in *c. Ex litteris, 2. h. t.* Nam Judæus aliquis ad Fi„dem Chriſti converſus, uxore ſua in Judaiſmo remanente, petiit a Judice, ut filius quadriennis ſibi relinqueretur, ad Fidem Catholicam, quam ſuſceperat, perducendus. Sed uxor excepit, quod cum puer adhoc infans ſit ideoque magis materno, quam paterno indigeat ſolatio, ſibique ante partum oneroſus, in partu doloroſus, & poſt partum laborioſus fuerit, & propterea etiam legitima maris, & fœminæ conjunctio magis Matrimonium, quam Patrimonium nuncupetur, ſive non a Patre, ſed a Matre nomen acceperit; ideo dictum puerum apud ipſam convenientius manſurum. Re delata ad Papam Gregorium IX. Is reſpondit: cum filius non in matris, ſed patris poteſtate conſiſtat, cujus & familiam ſequitur: & in tali ætate non debeat filius permanere apud eas perſonas, de quibus poſſit eſſe ſuſpicio, quod ſaluti, vel vitæ illius inſidientur: atque pueri poſt triennium ſuæ ætatis, apud patrem, ſi ſuſpectus non ſit, ali debeant, & educari: materque pueri, ſi apud ipſam permaneret, poſſet illum trahere ad errorem infidelitatis, idcirco, & maxime in favorem Fidei Chriſtianæ, patri dictum puerum eſſe aſſignandum.

VI. Notandum primo. Filii nati ex uno parente Chriſtiano, ſive patre, ſive matre: altero vero pagano, vel Judæo, jure poſſunt Baptiſmo ablui, volente, & annuente parente Chriſtiano, etſi alter infidelis reclamet, ut colligitur ex *cap. 2. h. t. & cap. Judæi; 10 cauſ. 28. q. 1. Azor p. 1. lib. 8. cap. 25. qu. 3. Sanch. lib. 7. de matrim. diſ. 73. num. 16.* Ratio eſt, quia licet alias ſecundum Leges Civiles, filii ſint in poteſtate, & cura patris, *§. ult. Inſtit. de patr. poteſtat.* non in poteſtate matris, *l. Mulierum; 6. Inſtit. de adopt.* Tamen ubi de Fidei bono agitur, nulla habetur ratio patriæ poteſtatis: ac proinde mater fidelis jus habet, Filium offerendi ad Baptiſmum, etiam patre Ethnico reclamante: quin imo etſi uterque parens, tum infidelis, tum etiam fidelis filium nolint baptizari; quia ſcilicet fidelis non vult diſplicere conjugi infideli: nihilominus tamen ipſa Eccleſia jus habet, compellendi conjugem fidelem, ut filium offerat ad Baptiſmum: eo ipſo enim, quod parens converſus ad Fidem ſit jam de foro Eccleſiæ, per conſequens etiam filii ejus, *Gl. in cit. c. Judæi; V. eod. Azor c. l. & Sanch. c. l. nu. ult.* Id autem ſolum procedit, ſi proles nondum ſit dolo capax, alioqui vero ſi ſui compos ſit, cogi non debet ad Fidem: ſed ſuæ libertati relinqui, ut definitur in Concilio Toletano, relato in *c. De Judæis; 5. diſ. 45. Sanch. l. c.*

VII. Notandum ſecundo. Quamvis filius minor triennio apud matrem educandus ſit, facto divortio inter conjuges: poſt ætatem triennii vero apud patrem, qui jus habet in filium, ut penes ipſum, & ſub cura ejus permaneat, *l. Nec filium; 9. de patr. poteſtat.* Idem tamen non procedit, ſi parens fidelis eſt & alter infidelis, tunc enim infans, etſi triennio minor ſit, tradi debet educandus patri fideli, & quamvis ſit major triennio, matri fideli, *arg. cit. c. 2. h. t.* Idque ob Fidei favorem, ſumma enim eſt ratio, quæ pro Religione facit, *l. Sunt perſonæ; 43. ff. de Relig. & ſumpt. fun.* non præcipue ſpectandum eſt commodum filii, ſeu apud quem parentem tutior, & ſine periculo perverſionis, manſurus ſit, *Gl. fin. in cit. c. 2. h. t. Abb. ibid. n. 8. Sanch. cit. diſ. 73. num. ult. & lib. 10. diſ. 20. numer. 1.* Deinde ſi unus parens ſit locuples, alter inops, illi, qui alere poteſt, tradi debet filius ad quod Judicis arbitrio opus eſt, *l. unic. C. de divort. facto.* Denique jure noviſſimo *Auth. ſi patr. C. de eod.* ſpectandum eſt, uter cauſam divortii dederit; ſi enim pater, apud matrem filii educari, vel ali debent impenſis patris, modo ad ſecundas nuptias non tranſierit: ſi vero culpa matris divortium factum ſit, educabuntur, & alentur filii apud patrem, ſed impenſis matris, *Sanch. cit. diſ. 20. num. 4. Barboſ. in cit. c. 2. nu. 8. h. t.* Porro de materia hujus Tituli plura infra *lib. 4.* ubi ex inſtituto de illa agitur.

TITULUS XXXIV.

De Voto & Voti Redemptione.

ACTUM eſt ſupra de Regularibus, & ſolenni voto Profeſſionis eorundem; ideo nunc tractatur de voto in genere, ejuſque relaxatione. Sed quoniam materia hæc de votis alioquin propria Juris Canonici, & ex ejuſdem fontibus, ac principiis emanans, a Theologis copioſe explicatur, ideo nos ferme ea tantum afferemus, quæ in Capitulis hujus Tituli continentur, & ad illa intelligenda inſerviunt, qui etiam extat in Sexto, & Extravag. Joannis xxii.

§. I.

De voto in genere, & præcipua ejus diviſione in ſolenne, & ſimplex.

I. ASSERTIO 1. Votum communiter definitur, *Promiſſio de opere meliore DEO deliberate facta*: ad quod ſecundum *S. Thom. 2. 2. quæſt. 88. art. 2. in Corp.* Tria neceſſario requiruntur. 1. Deliberatio. 2. Propoſitum. 3. Promiſſio. In qua perficitur ratio voti, non enim obligatur quis ex ſola deliberatione, nec ex ſolo propoſito, niſi ſubſequatur promiſſio, quæ quidem licet homini fieri non poſſit, niſi per verba, vel alia ſigna exteriora, tamen DEO poteſt, per ſolam internam cogitationem, ac mentem, *S. Thom. cit. l.* Quare votum, ſeu promiſſio in hoc diſtinguitur a ſimplici propoſito, quod illa in ſe continet voluntatem, ſe alteri obligandi: non item ſimplex propoſitum, quantumvis firmum ſit: & licet ſit de bono opere faciendo in honorem DEI: non tamen eſt votum, niſi promiſſione firmetur, ſive accedat animus, & intentio ſe obligandi, prout ſumitur ex *l. 2. ff. de pollicit.* & ex *cap. Litteraturam; 3. h. t.* Nam cum Mag„. A. in aliquo periculo mortis conſtitutus eſſet, hæc verba protulit: *non diu hic morabor*, proponens in animo, quod Religionis habitum aliquando ſuſcipere vellet: ſed quia id poſtea opere non implevit, ideo dubitavit, an vi hujus propoſiti teneretur Religionem intrare, & Alexandrum III. ſuper hoc conſuluit. Qui reſpondit: quod ſi amplius in voto non proceſſit, tranſgreſſor cenſeri non poſſit, ſi non impleat quod dixit. Idque ob defectum intentionis, ſeu voluntatis, ſe obligandi. *Abb. hic nu. 3.*

II. Aſſertio 2. Votum ſolenne eſt, quod ab Eccleſia, ut tale acceptatur, & voventem inhabilem reddit in perpetuum, & immutabiliter (ſpectata Lege ordinaria, & ſecluſa diſpenſatione Pontificia) ad matrimonium contrahendum, & ad dominia rerum acquirenda, vel retinenda. Simplex autem votum eſt omne aliud, quod talem ſolennitatem, & vim non habet, nec reddit inhabilem ad matrimonium, vel dominium bonorum, ſive publice, ſive privatim emittatur. Talia vota ſolennia tantum ſunt duo, in ordine ad dirimendum matrimonium ſubſequens, videlicet votum Religioſæ Profeſſionis, & votum continentiæ, quod majoribus, ſive ſacris Ordinibus eſt annexum. Reliqua autem vota omnia, ſimplicia dicuntur, quæ ab Eccleſia vim, matrimonium ſequens dirimendi, non acceperunt, ut conſtat ex *cap. Quod* „*votum unic. hoc tit. in 6.* Nam cum quæſitum fuiſſet ex Bonifacio VIII. quodnam votum debeat dici ſolenne, & ad dirimendum matrimonium efficax: (quod ideo fuit addirum, quia poteſt etiam votum ſolenne dici, quod efficax eſt, ad dirimendum matrimonium, ſive inhabilem reddit ad dominium acquirendum in perpetuum) Reſpondet Papa, quod voti ſolennitas ex ſola Conſtitutione Eccleſiæ eſt inventa, ſive introducta: at vero matrimonii, ab ipſo Eccleſiæ Capite, & rerum omnium Conditore DEO in Paradiſo, & in ſtatu innocentiæ, (id eſt, ante peccatum primorum parentum) inſtituente unionem, & indiſſolubilitatem acceperit. Ideo per modum ſanctionis declarat dictus Papa, illud ſolum votum ſolenne dici debere, quantum ad matrimonium poſtea contractum dirimendum, quod ſolennizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri Ordinis, vel per Profeſſionem expreſſam, aut tacitam factam in aliqua Religione per Sedem Apoſtolicam approbata. Reliqua vota, tametſi quædam eorum matrimonium impediant contrahendum (ne ſcilicet licite contrahatur) & quanto manifeſtius ſunt emiſſa, tanto propter plurium ſcandalum, & exemplum, durior pœnitentia eorum tranſgreſſoribus imponi debeat, non tamen reſcindere poſſunt matrimonia poſtea contracta.

III. Notandum primo. Licet Papa matrimonium per copulam carnalem conſummatum non poſſit diſſolvere, poteſt tamen contrahentes inhabiles reddere, ne contrahant, & ſic poteſt inducere impedimentum dirimens matrimonium poſtea contractum. *Franc. hic nu. 2. not. 3.*

Notandum ſecundo. Quilibet Ordo ſacer habet ex conſtitutione Eccleſiæ annexum ſolenne votum caſtitatis, per quod matrimonium poſtea contractum irritatur, *Franc. hic nu. 1. not. 4.*

IV. Notandum tertio. Quod hic dicitur, Vota ſimplicia non habere vim dirimendi matrimonium poſtea contractum, id procedit uſque ad tempus Bonifacii VIII. qui hanc Conſtitutionem edidit. Sed poſtea Gregorius XIII. anno 1584. in Bulla *Aſcendente Domino* conſtituit, & declaravit eos omnes, qui vota Religionis ſimplicia in Societate JESU ediderunt, ad contrahendum matrimonium eſſe inhabiles, & contractus hujuſmodi nullos, ac irritos eſſe, ſubintellige, quamdiu hæc vota durant, & niſi per legitimam poteſtatem, a Societate, ſolutis votis, dimittantur, *prout habetur in eadem Bulla*. Neque vero ad hoc, ut quis conſtituatur verus Religioſus, neceſſario requiritur iſta inhabilitas ad contrahendum poſtea matrimonium: tum quia etiam olim vota Religioſa non irritabant matrimonium ſubſequens, ita ut invalidum eſſet matrimonium Monachi, vel Monialis: ſed ſolum illicitum, & ſacrilegum, prout docuit, *Gratianus; cauſ. 27. quæſt. 1. in fine, argum. cap. Nuptiarum; 42. & cap. ſeq. ibidem*, ſicut etiam olim Religionem profeſſi adhuc erant capaces dominii rerum temporalium, adeo ut etiam per ultimam voluntatem de iis diſponere potuerint, iiſque ab inteſtato ſuccedi poſſet, ut conſtat ex *leg. Generali; 13. Cod. de SS. Eccleſ. & leg. Si qui; 20. Cod. de Epiſcop. & Cleric.* Tum quia ante editam cit. Conſtitutionem *Aſcendente Domino*, Coadjutores formati,

ti, ſpirituales, & temporales Societatis, & Scholaſtici, qui poſt biennium probationis, tria vota ſimplicia in Societate ediderunt, etiam veri Religioſi, non minus, quam Societatis Profeſſi: & tamen necdum erant inhabiles ad matrimonium contrahendum, ita ut matrimonium poſtea ſubſecutum foerit irritum: ſed ſolum illicitum, & ſacrilegum, ut conſtat ex *cit. Conſtit. Aſcendente*; ubi tanquam novum jus ſtatuitur iſta inhabilitas, ad contrahendum matrimonium, & tanquam impedimentum dirimens, de qua idem Gregorius in priore Conſtitutione, quæ incipit. *Quanto fructuoſius*; edita anno 1582. In quo idem Papa Inſtitutum confirmaverat, nullam hujus impedimenti dirimentis fecit mentionem, ut notat *Suar. tom. 4. de Relig. lib. 4. de votis ſimplic. c. 2. num.* 3. Ratio eſt, quia hoc impedimentum dirimens matrimonium non eſt annexum voto caſtitatis, niſi ex conſtitutione Eccleſiæ, *cit. cap. unic. h. t. in Gl.* quippe quæ poteſtatem habet impedimenta matrimonii dirimentia augendi, vel minuendi, prout definivit *Conc. Trid. Seſſ.* 24. *de Sacr. matr. can.* 3. *&* 4. Et de facto hoc impedimentum dirimens matrimonium ſubſequens, voto Clericorum, qui in Sacris ſunt conſtituti, ex conſtitutione Eccleſiæ adjunctum fuit, licet non dirimat matrimonium non conſummatum, prius contractum, ut conſtat ex *Extravagant. un. h. t.* de quo ſupra. Ergo ſimiliter potuit Eccleſia hoc impedimentum dirimens matrimonium ſubſequens, adjungere alicui ſtatui, & voto Religioſo; nam etiam vota ſimplicia edita in Societate, quamdiu durant, & non relaxantur, vera vota ſunt, & tam verum ſtatum Religioſum conſtituunt; quam vota ſolemnia, *Suar. c. l. num.* 8. Quare hoc impedimentum, quod vota ſimplicia, in Societate edita, vim habeant dirimendi matrimonium ſubſequens, poſtea primum introductum, & ſtatutum fuit, maxime ad Apoſtatarum, poſt edita hujuſmodi vota, ad matrimonium tranſeuntium, temeritatem magis coercendam, ne ſcilicet Religioſi facile poſſent a ſuſcepto ſtatu, cum detrimento Religionis, ipſa invita, recedere, & matrimonium ſacrilegum contrahere, cum jactura etiam propriæ ſalutis, ideo merito inhabiles facti ſunt, ad illud contrahendum, *Suar. cit. loco num.* 9.

Neque vero ex eo, quod dicta vota Coadjutorum, & Scholaſticorum Societatis edita, habeant vim dirimendi matrimonium ſubſequens, illa eſſe ſolennia, *argum. cit. cap. un. h. t. in* 6. Nam ad votum ſolenne requiritur, ut habeat vim dirimendi matrimonium perpetuo, & indiſſolubiliter, ut colligitur ex *citat. cap. un.* in quo votum ſolenne comparatur matrimonio carnali; cujus vinculum, adeoque & impedimentum contrahendi aliud matrimonium, eſt omnino indiſſolubile: hoc ſolo diſcrimine, quod indiſſolubilitas matrimonii, ex jure Divino ortum habeat: illa vero ſolennitas voti, per quam indiſſolubiliter quaſi matrimonium ſpirituale contrahitur, per Profeſſionem Religioſam, proveniat ex jure Eccleſiaſtico. At vero vota ſimplicia Societatis non continent impedimentum matrimonii indiſſolubile; cum diſſolvi poſſint ipſa vota, & conſequenter iis extinctis, etiam tollitur impedimentum dirimens matrimonium ei adjunctum: adeoque etiam hæc vota non comprehenduntur ſub nomine ſpiritualis matrimonii, ſicuti Profeſſio ſolennis Religionis, *Suar. cit. loc. num.* 8.

V. Ex dictis infertur, votum ſolenne, & ſimplex non diſtingui inter ſe eſſentialiter, ex utriuſque voti natura: ſed ſolum accidentaliter, ſeu extrinſece ex ſola Eccleſiæ conſtitutione, ut conſtat ex *cit. c. unic. h. t. in* 6. & docet *Azor p. 1. lib. 12. c. 6. quæſt. 1. Sanch. lib. 7. de matrim. diſ. 27. n. 2.* & *lib. 5. mor. c. 2. nu.* 6. & alii Dd. plerique. Ratio eſt, quia votum ſimplex apud DEUM non minus obligat, quam ſolenne, prout habetur in *cap. Rurſus*; 6. *Qui Clerici, vel voventes &c.* Ergo per ſe, & ſpectato jure naturali, ac Divino, utrumque votum ſolenne, & ſimplex æqualiter obligat: per accidens vero ſolum votum ſolenne magis obligat quam ſimplex, ex conſtitutione Eccleſiæ, quæ ipſi voto ſecundum ſe ſpectato eſt extrinſeca, & accidentalis, ſicut, & ipſæ ſolennitates per Eccleſiam inventæ ipſi voto ſunt extrinſecæ, & accidentales, *Sanch. cit. loco numer.* 7. Conſiſtit autem ipſa voti ſolennitas in eo, quod tanquam ſolenne acceptetur ab Eccleſia, & cum ſolennitatibus ab Eccleſia præſcriptis, ita ut ab utraque parte tam voventis, quam Eccleſiæ acceptantis, tanquam vinculum perpetuum, & via ordinaria indiſſolubile obliget: licet etiam votum ſolenne diſſolvi poſſit: ſed nonniſi via extraordinaria, & difficillime, ac rariſſime, cum vota ſimplicia per ordinariam poteſtatem diſpenſandi diſſolvi, & relaxari poſſint: quamvis Eccleſia etiam ſtatuere poſſet, ut abſque perpetua, & utrinque indiſſolubili obligatione, votum quoddam ſolenne eſſet, adeoque res tota pendet ex Conſtitutione Eccleſiæ, *Sanch. cit. c. 2. nu.* 12. *&* 13.

VI. Porro nullibi DD. ſolennitatem voti in eo dicunt conſiſtere, in eoque votum ſolenne a ſimplici differre, quod per illud Jure Eccleſiaſtico dirimatur Matrimonium ſubſequens, non autem per votum ſimplex. Verum hic eſt effectus voti ſolennis ut conſtat ex *cit. c. un. de voto in* 6. adeoque ſupponit, jam votum ſolenne conſtitutum: deinde votum caſtitatis emiſſum in Societate, poſt biennium probationis, eſt ſimplex, & tamen Jure novo Eccleſiaſtico, per illud dirimitur Matrimonium ſubſequens: denique hoc ſoli voto caſtitatis competit, cum tamen etiam alia vota ſint ſolennia, ut paupertatis, obedientiæ, &c. *Sanch. cit. c. 2. nu.* 10. Itaque vota Religionis ſolennia ſunt, quæ ſub certa Regula, a Sede Apoſtolica approbata emittuntur juxta ritum ab eadem regula præſcriptum, cum traditione & acceptatione ex utraque parte perpetua, & via ordinaria indiſſolubili. At vero vota ſimplicia, etſi ſint ex parte voventis perpetua non tamen acceptantur ut ſolennia & perpetua, ex parte Eccleſiæ vel Religionis, & via ordinaria diſſolvi poſſunt, *Sanch. c. l. num.* 12.

§. II.

Utrum, & quando votum obliget, & impleri debeat, & an etiam interveniente impedimento?

VII. Aſſertio 1. Quamvis ab initio liberum ſit, cuique vovere, vel non, poſt votum vero factum, illud neceſſario implendum eſt, ut conſtat ex *c. Licet 6. in princ. h. t.* ubi dicitur: *Licet univerſis liberum ſit arbitrium in vovendo*, uſque adeo tamen ſolutio neceſſaria eſt, poſt votum, *ut ſine ſalutis propriæ diſpendio, alicui reſilire non liceat*, quemadmodum etiam contractus ab initio ſunt liberæ voluntatis; ex poſtfacto tamen neceſſitatis, *l. Sicut 5. C. de Oblig. & action.*

VIII. Aſſertio 2. Votum abſolute, & nullo præfixo tempore determinato editum, ſtatim obligat, & impleri debet, cum primum ſpectatis circumſtantiis commode impleri poteſt, ut ex communi docet *S. Tho. 2. 2. qu. 88. art. 1. ad 3.* & ſumitur ex *cap. 23. Deuter. V. 21.* ubi dicitur: *Cum votum voveris Domino DEO tuo, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus Deus tuus, & ſi moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum, & Eccleſ. cap. 5. Verſ. 3. Si quid voviſti DEO, ne moreris reddere*, & colligitur etiam ex *c. Non eſt 9. h. t.* Ubi requiritur auctoritas & diſpenſatio quædam Superioris, ad hoc, ut is, qui votum diſtulit adimplere, non cenſeatur eſſe tranſgreſſor voti ſui. Ratio eſt, quia omnis promiſſio abſoluta, & ſine ulla determinatione, ſeu limitatione, facta, ſtatim obligationem parit, ita ut ſolvi, ſive impleri debeat quod promiſſum eſt, cum primum, juxta prudentis arbitrium, commode fieri poteſt, *arg. l. Eum qui 41. §. Quoties, ff. de V. O. & §. Omnis ſtipulatio*, & ibi *Gl. Verſ. Confeſtim*, id eſt ſtatim *Inſtit. eod. & Reg. jur. 14. in ff.* ubi dicitur, *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur.*

IX. Aſſertio 3. Ex juſta tamen cauſa differri poteſt voti executio, ut conſtat ex *cit. c. Non eſt h. t.* Ubi Innocentius „ III. ita reſcribit, non eſt cenſendus voti tranſgreſſor, qui „ quod vovit, auctoritate Sedis Apoſtolicæ, diſtulit adimplere. Quare cum Rex Hungariæ, perturbato regni ſtatu, non modicum damnum paſſurus eſſet, ſi Archiepiſcopus Strigonienſis, cujus conſilio & auxilio Rex multum juvabatur, votum ſuum, Jeroſolymam proficiſcendi, tunc exequeretur: ideo mandat Papa dicto Archiepiſcopo, ut non prius iter illud inſtituat, quam Regnum ipſum fuerit tranquillitati priſtinæ reſtitutum, vel ab ipſo S. Pontifice mandatum acceperit proficiſcendi. Cur autem, licet in caſu hujus cap. adfuerit juſta cauſa differendi executionem voti, nihilominus etiam Papæ Auctoritas & diſpenſatio fuerit neceſſaria, ratio eſt, vel quia Archiepiſcopus dubitabat, num juſta cauſa adſit differendi votum: in dubio autem, ſi certo non conſtet, an votum obliget, necne, ad Superiorem eſt recurrendum, & notat *Gl. in c. Magnæ. 7. Verſ. Noluiſti tamen h. tit.* Ubi ait, quod nemo debet interpretari votum ſuum, niſi certus ſit, quod non ſit obligatus. Vel quia Papa auctoritatem ſuam interponere voluit, ad pacificandam conſcientiam, præſertim quia fieri potuit, ut poſtea non eſſet opportunitas, votum exequendi, vel impotentia illud implendi.

Porro juſta, & ſufficiens cauſa differendi executionem voti, quod caret certo tempore, eſt etiam illa, ſi ſpes ſit fore, ut poſtea commodius, quietus, & cum majore devotione votum impleatur, ut docet *Sanch. lib. 4. mor. c. 14. nu.* 8. Excipi debet primo: niſi probabile periculum ſit, ſecuturum poſtea, ſi votum differatur, perpetuum, vel valde diuturnum impedimentum illud exequendi, tunc enim vovens, culpa ſua, ei periculo ſe exponit, *Sanch. c. l. num.* 27 Secundo, niſi opus, ſeu obſequium voto promiſſum, ſit ſucceſſivum & perpetuum, v. g. ingrediendi Religionem, ſuſcipiendi Sacros Ordines, inſerviendi perpetuo Xenodochio; tunc enim oblata opportunitate exequendi votum, ſi id differatur per negligentiam, tantum obſequii, & cultus Deo promiſſi, detrahitur, quanta eſt mora temporis, qua differtur voti executio, quod in aliis votis temporalibus non contingit: ſed integre poſtea ſolvuntur, *Sanc. c. l. n.* 22.

X. Aſſertio 3. Si impedimentum occurrat, per quod difficilis redditur voti executio, tum vel temporale eſt; & votum differri debet, donec commode, ac quiete executioni mandari poſſit: vel perpetuum occurrit impedimentum; & tum votum redimendum eſt ſeu commutandum, aut in eo diſpenſandum, prout ſumitur ex *c. Quod ſuper his*; 8. *h. t.* Nam dum quidam aſſumpſiſſent ſignum S. Crucis in ſubſi„ dium Terræ ſanctæ (id eſt, voviſſent proficiſci Jeroſo„ lymam, ad ſuccurrendum Terræ ſanctæ:) mandavit Pa„ pa Innocentius III. ut ad ſignum Crucis, quod abjecerunt „ reaſſumendum, & votum ſuum exequendum compellerentur: ſed quia quidam, ob infirmitatem, vel paupertatem aliamve juſtam cauſam, votum ſuum utiliter non poterant adimplere, ideo quæſivit Epiſcopus Cantuarienſis, quid de illis agendum eſſet? Reſpondet Papa, quod debiles & inopes magis in defectum, quam profectum, illuc accedant; quia debiles pugnare non poſſunt, & inopes mendicare coguntur: niſi forte ſint Nobiles, & Magnates, ut ſuis expenſis ſecum ducere poſſint bellatores, vel artifices, & agricolæ, qui de laboribus ſuis ſibi victum neceſſarium quærere poſſint; & terræ ſanctæ ſubſidia miniſtrare. Quare diſtinguendum eſt, utrum impedimentum temporale, an vero perpetuum habere exiſtimentur: nam prioribus dilatio concedenda eſt: (expectandum enim eſt, donec impedimentum ceſſaverit) poſterioribus vero redemptio, ſeu commutatio eſt injungenda, ita ut æſtimato labore, quem ſufferre debuiſſent, & expenſis, quas ſecundum facultates ſuas facturi eſſent, tantundem in ſubſidium Terræ ſanctæ tranſmittant, exequentes per alios, quod per ſe non poſſunt. Præterea attendendum

Digitized by Google

„ dum eſt, qua potiſſimum intentione votum ediderint, an ad ſuccurrendum Terræ ſanctæ, ut ea ab infidelibus ſæmia recuperetur: an vere peregrinationis, & devotionis cauſa, ad viſitanda ſancta illa loca: vel etiam, quia in ſatisfactionem pro ſuis peccatis, talis peregrinatio, pœnitentiæ loco, ipſis a Sacerdote injuncta fuit: Nam prioribus permittendum eſt, ut votum redimant, ſeu commutent; quia ſpectata eorum principali intentione, nempe ſuccurrendæ Terræ ſanctæ, melius eſt, ut ſi inhabiles ſint ad pugnandum, etſi habiles ſint ad eundum, ſeu proficiſcendum, expenſas itineris tranſmittant, quam ut eas in via inutiliter conſumant. At vero poſteriores (qui ſcilicet Religionis, ſeu devotionis cauſa, votum peregrinationis ediderunt, vel quibus pro ſatisfactione ſuorum peccatorum, loco pœnitentiæ, iter peregrinationis eſt injunctum) etſi inhabiles ſint ad bellandum, ſeu pugnandum: ſi tamen habiles ſint ad eundum, ſeu proficiſcendum in Terram ſanctam, melius eſt, ut peregrinentur, ſeu proficiſcantur, quam ut votum redimant, ſubmittendo expenſas itineris in ſubſidium Terræ ſanctæ. Quod vero ad mulieres attinet, (ſcilicet non voventes) ita permittendum eſt, ut ſi remanere noluerint, viros ſuos ſequantur: illis vero (quæ etiam voverunt profectionem Hieroſolymitanam) concedendum eſt, ut votum ſuum pecuniis redimant, niſi divites ſint, ut ſuis expenſis ſecum deducere poſſint bellatores.

XI. Pro intellectu hujus cap. notandum primo. Quando in eo dicitur, quod illis, qui propter impedimentum perpetuum, non poſſunt ire Hieroſolymam, redemptio ſit injungenda, ita ut nihilominus teneantur expenſas, quas eundo facturi eſſent, mittere in ſubſidium Terræ ſanctæ, per impedimentum non debet intelligi abſoluta impotentia, ſeu impoſſibilitas, quæ ſi perpetua ſit, omnino liberat ab obligatione voti, ſicut a qualibet alia promiſſione, cum ad impoſſibile nemo poſſit obligari: ſed intelligi debet de impedimento, per quod redditur difficilior voti impletio, ſeu executio, ideoque ſufficiens & juſta cauſa eſt ad voti redemptionem, ſeu commutationem, ob quam, omnibus ſpectatis, utilius, ac decentius cenſeatur, votum pecuniis redimere, adeoque commutare, quam peregrinari Jeroſolymam, ut colligitur ex *cit. c. Quod ſuper.* & docet *Suar. lib. 4. de voto c. 21. n. 17. Sanch. lib. 4. mor. c. 2. n. 25.* Quamvis hoc peculiariter ſtatutum fuiſſe videatur, ut ſi votum proficiſcendi, ſeu peregrinandi Jeruſolymam, ob interveniens impedimentum, ſive juſtam aliquam cauſam, commutandum eſſe videatur, tunc non aliter, quam realibus ſubſidiis, ſive ſubminiſtratis ſumptibus redimi debeat, ut colligitur ex *cit. c. Quod ſuper & c. ſeq. h. t.* Idque ſtatutum fuit propter neceſſitatem, quæ tunc temporis erat, defendendi Terram ſanctam contra hoſtes Fidei, *Laym. lib. 4. t. 3. n. 14. in fine.*

Notandum ſecundo. Votum mixtum ex perſonali & reali (cujuſmodi eſt peregrinationis Jeroſolymitanæ, quæ tum laborem, moleſtiamque corporis, animique devotionem, tum ſumptus itineris in ſe continet) dupliciter fieri poteſt. Primo, ita ut quod eſt reale in voto, v. g. ſumptus itineris, promittatur dependenter ab opere perſonali, ipſa ſcilicet profectione ſeu peregrinatione, devotionis cauſa, ſuſcepta: & tunc ſi ipſe proficiſci ſimpliciter ſit impeditus, omnino liberatur voto, ita ut nec ſumptus tranſmittere debeat. Secundo, ſi id, quod eſt reale in voto, fuit promiſſum, etiam principaliter, & ſecundum ſe, ac ſine dependentia a ſua profectione; ut ſi quis vovit proficiſci in Terram ſanctam, allato ſecum pecuniario ſubſidio in bellum contra hoſtes Fidei: tunc enim etſi ipſe ſit impeditus proficiſci, tenetur pecuniarium illud ſubſidium nihilominus mittere, quippe quod principali intentione promiſſum fuit, ob bellum contra hoſtes Fidei; duo enim in ſenſu diviſo ſunt promiſſa; nempe quod ipſe proficiſci velit, & quod velit afferre ſecum certam pecuniam in ſubſidium belli, & utrumque æque principaliter, & poſterius independenter a priore, *Suar. cit. c. 21. num. 18. & 19.*

Notandum tertio. Si uxor virum peregre proficiſcentem ſequi velit, tenetur is illam ſecum ducere, ſi diu abſens ſit futurus, & non deſint ſumptus neceſſarii, ad illam ſecum ducendam, & ſine aliis gravibus incommodis id fieri poſſit, prout ſumitur ex *cit. cap. Quod ſuper in fine, & c. Ex multa 9. §. Quod autem. h. t.* Ubi licet ſermo ſit ſolum de viro proficiſcente, ad ſuccurrendum Terræ ſanctæ: tamen idem eſt in quacunque alia viri profectione, cum eadem ſit ratio; ſecus eſt, ſi vir proficiſcatur, ſtatim rediturus, vel nullibi diu commoraturus: ſed ſemper iter facturus ſit, tunc enim nimis difficile foret, & incommodum, illam ſecum ducere, *Sanch. lib. 9. de matrim. diſ. 4. n. 14.*

§. III.

An, & qualibet hæres teneatur implere, & exequi vota defuncti, quæ ipſe non implevit?

XII. Aſſertio 1. Vota mere perſonalia defuncti non tenetur hæres implere, & exequi, tenetur tamen realia, imo & mixta vota, id eſt, partim realia, & partim perſonalia ſi id, quod eſt in voto reale, ſit ſeparabile ab eo, quod eſt Perſonale, & per ſe ac independenter ab eo promiſſum: ſed nonniſi juxta vires hæreditatis additæ, & ſalva legitima liberis debita, quæ votis aut legatis gravari non poteſt *Sanch. lib. 4. mor. c. 15. num. 25. 30. & 31. & n. 36. Suar. lib. 4. de voto c. 18. num. 2. & ſeqq. Tambur. p. 1. lib. 3. in Decal. c. 12. §. 4. num. 3.* v. g. ſi quis vovit, militare contra hoſtes Fidei, & tres milites ſocios ſecum adducturum in ſubſidium belli: hæres ipſius non tenetur proficiſci ad bellum, ſed ſolum mittere promiſſos ſocios, ſeu milites in ſubſidium belli: niſi defunctus promiſiſſet hos tres milites principali intentione, propter ſuum comitatum, adeoque cum dependentia a ſui profectione, tunc enim ſi defunctus non eſt profectus in bellum; neque hæres ipſius tenebitur tres milites mittere. Ratio primæ partis eſt, quia obligatio voti perſonalis reſpicit actiones voventis, adeoque cum perſona extinguitur, neque ad hæredes ejus tranſire poteſt, eoſque obligare. Ratio ſecundæ partis eſt, quia hæres, adeundo hæreditatem, illam ſuſcipit cum obligationibus, & oneribus realibus ipſi hæreditati annexis, adeoque non quidem ex vi voti & Religionis, ſed ex juſtitia & quaſi contractu obligatur, omnia onera realia defuncti ſolvere; cujuſmodi etiam eſt obligatio, ſeu onus adimplendi vota realia defuncti, ut conſtat ex *c. Ex parte; 18. de cenſib.* Ubi deciditur, quod Succeſſores teneantur, ad ſolvenda vota realia Anteceſſorum: & expreſſius ex *l. 2. ff. de pollicit.* Ubi in fine dicitur: *Qui decimam partem bonorum vovit, ſi deceſſerit, ante ſepoſitionem, hæres illi hæreditario nomine Decimæ obſtrictus eſt: voti enim obligationem ad hæredem tranſire conſtat.*

XIII. Aſſertio 2. Si hæres juſſa, ſeu vota realia defuncti ab eodem hærede acceptata, monitus a Judice, intra annum, exequi intermittat, omni commodo hæreditario, quod a defuncto conſequi poſſet, eſt privandus, juxta *Auth. Hoc amplius. C. de fideicommiſſ.* Ubi tamen excipitur debitum naturale, ſeu legitima portio jure naturæ debita liberis. Idque etiam ſumitur ex *c. Licet. 6. h. t.* Nam Rex Hungariæ, „ cum in extremis poſitus eſſet, votum, quod voverat Domino, Jeroſolymitanam Provinciam cum forti manu (ſcil. militum) adeundi, fidei filii ſui Andreæ Ducis, ſub interminatione maledictionis paternæ, commiſerat exequendum: aſſumpto Crucis ſignaculo (nam olim ſolebant ii, qui votum peregrinationis ad Terram ſanctam ediderant, mox Crucem in pectore geſtare, in ſignum editi voti, ſicut nunc Crucifigeri ſolent) ſine ulla dilatione, votum patris impleturum promiſit. Sed poſtea patre mortuo exercitum, quem contra inimicos Fidei ducere debuiſſet, contra fratrem ſuum Regem Hungariæ convertit, (*ut habetur in integra lectione hujus cap.*) Quare Innocent. III. admonuit prædictum Andream Ducem, eique mandavit, ut omnibus aliis poſtpoſitis, uſque ad Feſtum Exaltationis S. Crucis, aſſumptæ Crucis debitum exolvens, propoſitum iter Jeroſolymitanum arripiat, & humiliter proſequatur, ne alioquin, ſi onus a patre ſibi injunctum, & ſponte acceptatum quolibet prætextu detrectaverit, paterna ſe reddat ſucceſſione indignum, & hæreditatis emolumento privetur, quippe cujus onera ſuſtinere recuſaverit: ſciat, quod etiam anathematis, ſeu excommunicationis vinculo ſubjacebit: & jure, quod ipſi, ſi dictus Rex (frater ipſius Ducis Andreæ, contra quem exercitum converterat) ſine prole decederet, in Regno Hungariæ ordine geniture competeret, privandus ſit: regnumq; ipſum ad fratrem ejus minorem, poſtpoſita appellatione, ſit devolvendum.

XIV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Hoc votum Regis Hungariæ fuit mixtum, partim ſcilicet perſonale, quatenus ipſe promiſit, ſe in propria perſona iturum ad Terram ſanctam: & ut ſic non potuit tranſire ad perſonam filii aut hæredis, nec illum obligare: partim vero fuit votum reale, quatenus promiſit, ſe quoque aliaturum ſubſidium Terræ ſanctæ per manum militarem, & ſumptus neceſſarios in illam expeditionem ſuppeditaturum. Quare cum dictus Rex Hungariæ, dum viveret, hoc votum non implevisset, voluit, ut poſt mortem ſuam illud impleretur a filio ſecundo genito Andrea, non ſolum quoad realem, ſed etiam perſonalem obligationem illius voti, ideoque hanc utramque obligationem ipſi filio expoſuit, ejuſque fidei commiſit, qui etiam, non tantum illam ſponte acceptavit, ſed etiam voto ipſemet ad id exequendum ſe obligavit: ac proinde tum ex fide data patri, eaque juramento firmata, tum ex voto Deo edito, votum hoc paternum filius hic exequi obligatus erat, & non ex vi præciſe obligationis patris, vel quia paternam hæreditatem accepit, ut recte notavit *Molin. tract. 2. de juſtit. diſ. 626. n. 8. §. Quod attinet*, ubi addit, valde credibile eſſe, Regem, ante mortem ſuam, ſumptus neceſſarios ad illud bellum contra hoſtes Fidei filio reliquiſſe, & copias militares tradidiſſe, quibus tamen ille poſt mortem patris, doloſe contra fratrem primogenitum, qui Patri in Regno Hungariæ ſucceſſerat, ſit uſus, ei bellum inferendo.

Notandum ſecundo. Poteſt Judex Eccleſiaſticus, & multo magis S. Pontifex ſub pœna excommunicationis, vel privationis bonorum, compellere ad executionem voti, vel juramenti ad piam cauſam editi, etiam Laicos, ut conſtat ex *cit. c. Licet. h. t.* & ibi *Abb. n. 3.* & ex *c. Quod ſuper 7. in fine de fide inſtrum.* & ex *c. Ex parte 18. de cenſib.* ſicuti etiam Epiſcopus poteſt cogere executores ad ea, quæ ipſis juſſa ſunt a defuncto, implenda, præſertim ad pias cauſas, *c. Si hæredes. 6. & c. Tua. 17. de teſtam.* Quin imo S. Pontifex etiam de contentionibus & litibus ortis inter Reges, & Principes Chriſtianos, præſertim ſi pacis fœdera, & juramenta violari dicantur, cum damno Reipubl. Chriſtianæ, cognoſcere poteſt, ut conſtat ex *c. Novit. 13. de judic.*

XV. Notandum tertio. Quamvis hæredes teneantur implere vota realia defuncti, quæ ille non implevit, ut ſi quid vovit Deo, in redemptionem captivorum, vel aliud opus pium, ſicut & cætera debita defuncti ſolvere tenentur, ut ſi quid promiſit liberaliter alicui privato: tamen illa vota realia non debent ſolvi ex bonis pertinentibus ad Coronam Regni, aut Provinciam; quippe quæ ſicut aliis donationibus mere liberalibus & gratuitis, ita etiam votis realibus gravari non poſſunt; ſed hæc ex aliis bonis patrimonialibus, aut propriis Regis, vel Principis defuncti ſolvi debent, ſi quæ reliquit, de quibus Rex vel Princeps, pro ſuo arbitrio diſponere poteſt, non ſolum liberaliter donando; ſed etiam vota realia edendo, quæ inter gratuitas donationes numeranda ſunt; nam bonis Regni aut Provinciæ non poteſt onus imponi, niſi quod in bonum publicum ejuſdem cedat. Unde in

in *cit. c. Licet*. Rex Hungariæ omnia implendi votum ſuum non injunxit filio ſuo primogenito, qui ei ſucceſſit in Regno, adeoque in bonis ad Coronam Regni pertinentibus: ſed filio ſecundogenito, quoad alia bona propria defuncti, *Mol. cit. diſ. n. 9.* Sed neque hæc vota realia fieri poſſunt, niſi ita, ut ſalva maneat portio legitima aſcendentibus, & deſcendentibus debita; quia hæc non poteſt per mere liberales & gratuitas donationes, ſive hominibus, ſive Deo factas, imminui, eſſent enim illæ inofficioſæ, quippe in hæredum neceſſariorum præjudicium cedentes, *Molin. c. l. Sanch. cit. c. 15. n. 38.* Itaque ſupponi debet, quod in caſu *cit. c. Licet*. Dux Andreas, præter legitimam portionem ex bonis patrimonialibus defuncti patris ipſi debitam, etiam alia bona, & commoda ex paterna hæreditate acceperit, quibus ipſo jure privatus fuiſſet, ſi patris votum ipſius fidei commiſſum executus non eſſet. Veruntamen quia dictus Dux Andreas ſponte ſe ſub juramento obligavit ad votum, quod tamen poſtea, non ſolum non implevit, ſed etiam bellum injuſtum fratri Regi intulit, ideo in juſtam pœnam, hæreditate paterna, & jure, quod in Regnum Hungariæ, ſi pater ejus Rex ſine prole decederet, competeret, privari poterat, *Mol. l. n. 9. in fine*.

XVI. Notandum quarto. Succeſſio in Regno non defertur jure hæreditario, ſed potius jure geniture, ſive ſanguinis, quia nimirum Regnum non acquiritur alicui tanquam hæredi ab immediato Anteceſſore, ſive a perſona defuncti, cui in Regno ſucceditur, neq; ex illius diſpoſitione, & voluntate ſed ex pacto, ſive providentia ipſius Reipublicæ, ſeu Communitatis, quæ Regnum inſtituit, adeoque ex prima Regni inſtitutione, quæ ita facta eſt, ut ad primogenitum, ejuſque deſcendentes deferatur: iis vero deficientibus, ad ſecundogenitum, ejuſque deſcendentes Regnum devolvatur, & perveniat, *Mol. cit. diſ. 626. n. 8. §. Quod autem Regnum*, idque ſumitur ex *cit. c. Licet. h. t.* ubi dicitur, Andream jure genituræ, quod ipſi in Regno Hungariæ (ſi primogenitus ſine prole maſcula decederet,) competit, privandum fore, ſi voti paterni executionem intermiſerit: hoc autem jus competens ſecundogenito non poteſt eſſe, vel dici hæreditarium, nam vel Regnum Hungariæ jam erat hæreditario jure devolutum ad Andream: & hoc dici non poteſt, cum illud ad fratrem ſuum natu majorem, ac primogenitum pervenerit, & pertinuerit. Vel quod Regnum jure hæreditario ſit devolvendum ad Andream, ſi primogenitus ſine liberis decedat, quod etiam dici non poteſt, quia hoc jus non potuiſſet allegari, vivente adhuc fratre primogenito, neque enim viventis eſt, vel datur hæreditas, adeoque eo jure hæreditatis devolvendæ, quod vivo adhuc fratre, necdum habuerat, privari in pœnam non potuiſſet. Itaque dicendum eſt, quod jus ad Regnum ſub conditione quidem, ſeu in defectum fratris, & ejus deſcendentium, jam tum competebat ipſi ſecundo genito, non tamen jure hæreditario, ſed ex pacto, & primæva inſtitutione Regni, cujus proinde privationem minatus eſt Pontifex Andreæ, ſi voti paterni executionem intermiſerit, devolvendam ab ipſo ad tertium fratrem natu minimum, *Mol. cit. diſ. n. 8. in fine. Barb. in cit. c. Licet n. 18. & 20.* Idem etiam colligitur ex *c. 2. de ſuppl. negl. Pral. in 6.* ibi: *Qui eidem Regi ſi abſque legitimo decederet filio jure Regni ſuccederet*, id eſt, jure ſeu conſuetudine Regni deferente ejus ſucceſſionem fratri Regis, ſine filiis decedenti, tanquam proximiori conſanguineo, adeoque jure ſanguinis, ut explicat *Barb. c. l. n. 18.* Ex quo infertur, quod poſſit quis immediato ſeu ultimo poſſeſſori Regni ſuccedere, etiamſi ipſius hæres non ſit, aut hæreditatem bonorum patrimonialium ipſius repudiet: quia ſuccedit in Regno, aut Provincia jure genituræ, ſeu propinquitatis ſanguinis, juxta pactum ſeu inſtitutionem primitus factam: non jure hæreditario, bona enim hæreditaria & patrimonialia ſunt omnino diſtincta a bonis pertinentibus ad Regnum vel Provinciam, *Mol. c. l. n. 8.* quemadmodum idem etiam contingere poteſt in Feudis, quæ ſunt ex pacto & providentia, juxta dicta ſupra *Tit. 20.* & in Majoratibus ac Fideicommiſſis, ut explicat *Mol. Tract. 2. de juſt. diſ. 617. num. 2. & ſeqq.*

XVII. Notandum quinto. Filius primogeniti ſeu nepos Regis in ſucceſſione Regni, præferri debet patruis ſuis, ſive fratribus patris ſecundo, aut poſtea genitis ex Rege avo prout ſumitur ex *cit. c. Licet h. t.* Nam Rex Hungariæ deceſſit, relictis tribus filiis, & poſt mortem ejus ſucceſſit filius primogenitus, & non ſecundogenitus, *Abb. ibid. num. 7.* Idque procedit, etiamſi filius primogenitus ſit mortuus, patre adhuc vivente, *Abb. c. l. n. 8.* Neque enim hoc caſu per mortem primogeniti jus ſuccedendi tranſmittitur ad nepotem, quia proprie, ac per ſe loquendo, nepos hic non habet jus ſuccedendi in Regno ab avo: ſed ſtatim ac naſcitur, conſequitur hoc jus ex conditionibus, & pactis in prima inſtitutione Regni præſcriptis, ut ſi pater ſuus deceſſerit, jure propinquitatis ſanguinis ſuccedat in Regno, *Molin. citat. diſ. 626. n. 15.* In qua re ſpectari debent Leges fundamentales cujuſque Regni, in quibus certa forma, ſeu modus ſucceſſioni eſt præſcriptus, & inſtitutus, cui ſtandum eſt, *Mol. c. l. n. 8. §. Quod autem Regnum. in fine*.

§ IV.

An ille, qui vovit ingredi Religionem, vel etiam profiteri, poſſit licite, ante votum impletum, Epiſcopatum ſuſcipere?

XVIII. Reſpondetur. Is qui vovit Religionem, & poſtea non impleto voto, Epiſcopatum ſuſcipit, tranſgreſſor eſt voti, & tenetur renunciare Epiſcopatui, & ad Religionem ſe conferre, ut votum impleat, ita ex communiore ſententia docet *Hoſtienſ. in ſumma h. t. n. 14. Azor. p. 1. l. 13. c. 16. qu. 2. & c. 22. qu. ult. Leſſ. lib. 2. c. 40. n. 89. Sanch. lib. 4. mor. c. 17. n. 3. Suar. tom. 3. de Relig. lib. 1. c. 19. num. 3. Laym. lib. 3. Tract. 5. c. 6. n. 15.* & alii plures. Idque ſtatutum habetur in *c. Per tuas. 10. h. t.* ſecundum verum ejus intellectum, quem tenet *Innocent.* „ *ibid. V. Reſignet*. Nam quidam Clericus, vel Canonicus votum ſolenniter emiſit (id eſt, publice ſive coram aliis præſentibus tanquam teſtibus, licet proprie non fuerit votum ſolenne, ſed ſimplex editum de facienda Profeſſione, ut notat *Innocent. ibid. in princ.*) ſe in Gratianopolitana Eccleſia habitum Regularem ſuſcepturum, & poſtea in manibus Prælati, ſive Præpoſiti ejuſdem Eccleſiæ promiſit, ſe intra duos menſes, poſtquam a Sede Apoſtolica redierit, votum a ſe emiſſum impleturum. Cum autem termino jam tranſacto, votum non impleviſſet, adeoque voti tranſgreſſor factus fuiſſet, vocatus fuit ad Regimen Eccleſiæ Gebennenſis. Re delata ad Innocentium III. Is conſuluit, ut ſi ipſe conſcientiam ſuam ſanare velit, Eccleſiæ illius Regimen reſignet, & reddat Altiſſimo vota ſua. Quod ſi poſtea Capitulum ejuſdem Eccleſiæ ipſum canonice elegerit, poterit electionem de ſe factam acceptare. Ratio hujus deciſionis eſt, quia qui abſolute tenetur implere votum, peccat, faciendo aliquid, quo ſe reddit moraliter impotentem, ad implendum votum: ſed qui vovit ingredi Religionem, acceptando Epiſcopatum, conſentit in ſtatum, per quem redditur impotens ad executionem voti, videlicet ad ingreſſum Religionis; cum Epiſcopus ad Religionem tranſire non poſſit, ſine licentia Papæ, quam is etiam ordinarie & ſine gravi cauſa concedere non poteſt, *juxta c. Niſi cum pridem 10. de renunciat.* ergo vovens Religionem, acceptando Epiſcopatum, propria voluntate, & ſine diſpenſatione, ante impletum votum, reus eſt voti, & contra illud peccat, & conſequenter relicto Epiſcopatu, Religionem ingredi debet, ut votum ſuum impleat, *Suar. cit. c. 19. n. 11.*

XIX. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Qui ad certam diem, vel intra certum tempus, aliquid dare, vel facere vovet, ſi id abſque juſta cauſa ſeu impedimento, ultra illud tempus differat exequi, peccat contra votum, illudque tranſgreditur; quamvis etiam, poſt elapſum illum terminum, id, quod voto promiſit, nihilominus exequi debeat, prout ſumitur ex *cit. c. Per tuas, h. t.* Ratio eſt, quia ſic vovens duo promiſit, unum principaliter, nempe ſe hoc vel illud daturum, aut facturum: alterum ſecundario, ſcilicet ſe intra certum tempus id daturum vel facturum, ſeu ultra illud non dilaturum, *Jo. Andr. in cit. c. Per tuas n. 5.* Unde ſequitur, tametſi hoc poſterius omiſerit, ſive ob juſtam, ſive injuſtam cauſam, nihilominus tamen prius, velut principaliter intentum, implere teneatur, *l. Celſus; 23. §. Si idem aut ff. de recept. arb.* Ubi dicitur, ei, qui juſſus eſt dare decem, certo tempore, duo præcipi, unum de dando, alterum eo tempore, ac proinde ſi negligat poſterius, obligari ad prius. Aliud eſt, ſi quis vovit vel promiſit, ſe aliquid daturum, vel facturum dependenter a certa die, v. g. Se jejunaturum in vigilia alicujus Sancti, in honorem ejuſdem, tunc enim ſi non jejunet illo die, peccat quidem, & eſt tranſgreſſor voti, eo tamen tranſacto, ſi votum non exolvit, omnino extinguitur ejus obligatio. Ratio eſt, quia tunc tempus eſt circumſtantia intrinſece afficiens ipſam rem, per votum promiſſam, atque per modum unius utrumque ſub voto includitur, & prius dependenter a poſteriore promittitur: cum ergo illo die tranſacto, impoſſibile ſit, rem promiſſam præſtare cum illa circumſtantia, ceſſat voti obligatio, *Sanch. l. 4. mor. c. 14. n. 25.*

Notandum ſecundo. Etſi Epiſcopatus ſit altior & perfectior ſtatus: non tamen poteſt votum Religionis, propria voluntate voventis, commutari in Epiſcopatum, tanquam meliorem quia Epiſcopatus eſt ſtatus perfectionis potius alienæ, quam propriæ, hoc eſt, non tam in ordine ad propriam ſalutem, quam aliorum conſubditorum; quia hominem per ſe non perficit, & meliorem reddit: ſed potius perfectum eſſe ſupponit, & exigit: neque eſt medium ita aptum ad perfectionem propriam obtinendam, ſicut ſtatus Religioſus, ideoque ipſi voventi melius eſt, Deoque gratius (excepto caſu neceſſitatis, ſi alius æque idoneus ad regendam Eccleſiam non adſit) Religionem ingredi, quam Epiſcopale munus ſuſcipere, quod periculis propriæ ſalutis, non caret, ergo vovens ad hoc tenetur: neque poteſt votum ſuum in Epiſcopatus ſuſceptionem commutare, *Suar. cit. c. 19. n. 23. Sanch. cit. c. 17. Laym. cit. c. 6. n. ult.* Deinde quamvis non repugnet, ut Religioſus fiat Epiſcopus; quia ſolum eximitur ab obedientia ſuorum Prælatorum, & ſubjicitur S. Pontifici, de cætero manens Religioſus: non tamen decet, ut Epiſcopus fiat Religioſus: deberet enim prius fieri Novitius, & ex Magiſtro diſcipulus, & in operibus humilibus verſari, quæ Dignitatem Epiſcopalem minus decent, & inſuper renunciare Epiſcopatui, quod ſine licentia S. Pontificis fieri nequit, *Sanch. c. l.* Quod ſi vovens Religionem, ante Profeſſionem, fiat Epiſcopus, privabitur ſtatu Religioſo contra prius votum, niſi relicto Epiſcopatu, Religionem ingrediatur, ut votum impleat, *Suar. cit. c. 19. n. 23. in fine*.

XX. Notandum tertio. Quamvis Papa in *cit. c. Per tuas*, non videatur præcepiſſe, ut vovens, reſignato Epiſcopatu, Religionem ingrediatur: ſed tantum conſilium dediſſe; cum uſus ſit verbo, *conſulimus*: clare tamen ſignificat, ipſum ad hoc in conſcientia obligatum fuiſſe, ex illis verbis, *ſi tuam ſanare deſideras conſcientiam*: conſilium vero, ſine læſione conſcientiæ, negligi poteſt. Utitur vero verbo *conſulendi*; quia non procedebat, ut judex, non præcipiendo, & cogendo: ſed paterne monendo, & declarando obligationem conſcientiæ, *Innoc. ib. V. Conſulimus, Sanch. cit. c. 17. n. 1. Suar. cit. cap. 16. num. 4.*

XXI. Notandum quarto. Qui vovit Religionem ingredi, & poſtea ad Epiſcopatum aſſumptus eſt, obligatus eſt in conſcientia, ad reſignandum Epiſcopatum, ut patet ex *cit. c. Per tuas*; Ubi tamen diſtinguendum eſt, vel enim electus tantum eſt, & electionem de ſe factam acceptavit, uti factum eſſe in caſu *cit. c.* Putat; *Jo. Andr. ibid. n. 3.* ſecundum unum intellectum; & tunc libere poteſt renunciare Epiſcopatui, etiam ſine auctoritate Papæ, *juxta c. 2. de translat. Epiſc.* Vel qui voto Religionis obſtrictus eſt, non tantum electus fuit in

Epiſco

Digitized by Google

Epiſcopum, & in electionem ſui conſenſit: ſed etiam confirmatus fuit, aut etiam conſecratus: & hoc caſu, tenetur licentiam tranſeundi ad Religionem petere a Papa, ſine cujus diſpenſatione, tranſire non poteſt, propter vinculum quaſi ſpiritualis conjugii inter ipſum Epiſcopum, & Cathedralem Eccleſiam contractum, ut conſtat ex *cit. c. 2. de transl. Epiſc. & Niſi cum pridem 10. de renunc.* & docet. *Azor. cit. c. 22. q. ult. Sanch. cit. c. 27. n. 6. Suar. cit. lib. 1. c. 20. n. 2. Laym. cit. c. 6. n. ult.* eritque tunc in arbitrio Papæ poſitum, vel concedere licentiam intrandi Religionem, vel diſpenſare in voto Religionis.

Porro ſi Epiſcopus electus, & confirmatus Eccleſiam ſuam utiliter adminiſtret, & regat, vel utilis futurus putetur, votum Religionis ab ipſo editum ſuſpenſum eſt, ejuſque obligatio interim ceſſat, nam ſicuti votum ſimplex ingrediendi Religionem per ſubſequens vinculum carnalis conjugii conſummati, non quidem omnino tollitur: ſuſpenditur tamen, & impeditur ejus executio, & obligatio, durante Matrimonio, & iterum obligabit, ſi conjux moriatur: ita etiam idem votum Religionis per ſuperveniens vinculum conjugii ſpiritualis, quod contrahitur per aſſumptionem Epiſcopatus, accedente confirmatione, ſuſpenditur, & impeditur, *arg. cit. c. 1. de tranſ. Epiſc.* Ubi dicitur, fortius eſſe hoc ſpirituale vinculum, quam carnale, ideoque durante ſtatu Epiſcopali, impeditus eſt vovens Religionem, ab executione voti, ita tamen ut obligatus maneat, ſi ab Epiſcopatu eum deponi, vel inutilem fore contigeret, ad votum Religionis exſolvendum, dummodo adhuc ad illam habilis ſit: ſicut ad hoc ipſum obligatus eſt, qui poſt votum ingrediendi Religionem, Matrimonium carnale contraxit, & conſummavit. Ex quo ſequitur, quod hoc in caſu fruſtra licentia a Papa peteretur, tranſeundi ad Religionem; quia non poteſt Papa tali caſu renunciationem Epiſcopatus admittere, vel licentiam tranſeundi ad Religionem concedere, ut conſtat ex *cit. c. Niſi cum pridem de renunc.* Si vero Epiſcopus, Eccleſiæ utilis non eſt, ideoque Papa renunciationem Epiſcopatus admittere poteſt: hoc caſu, tenetur Epiſcopus voto Religionis prius obſtrictus licentiam illam ingrediendi petere, & plerumque etiam votum ſuum proponere, & explicare; quia cum Epiſcopus, ſuſcipiendo Epiſcopatum, votum ſuum tranſgreſſus fuerit, dum ſponte ſibi injecit impedimentum illud exequendi: ideo tenetur impedimentum illud tollere, quatenus de jure poteſt, ſi ſperet, ſe id efficaciter præſtare poſſe, petendo licentiam a Papa, Religionem ingrediendi, eique votum ſuum manifeſtando, quia ob id exiſtimat, Papam facilius renunciationem ſui Epiſcopatus admiſſurum.

§. V.

Quis vota commutare, vel in iis diſpenſare poſſit: & quæ vota, ac qualiter commutari poſſint?

XXII. Aſſertio 1. Quilibet Superior Eccleſiaſticus, videlicet Epiſcopus, vel alius Prælatus Epiſcopali juriſdictione ſeu poteſtate in ſuos ſubditos præditus, cauſa cognita, poteſt vota redimere, ſeu commutare, vel in iis diſpenſare, prout ſumitur ex *c. De peregrinationis* 1. *h. t.* Nam cum quæſitum
,, fuiſſet ex Alexandro III. An vota peregrinationis, ob oc-
,, currentem neceſſitatem, eleemoſynis redimi, aut in aliud
,, opus bonum commutari poſſint? Reſpondet Papa, id pen-
,, dere ex arbitrio, ſeu judicio ejus, qui præſidet (nempe
,, Epiſcopi, ſeu Prælati Eccleſiaſtici) qui diligenter conſide-
,, rata qualitate perſonæ voventis, & cauſa commutationis,
,, dijudicet, videlicet an ob infirmitatem, vel abundantiam
,, divitiarum, vel ob aliam cauſam probabilem, melior,
,, Deoque magis accepta ſit futura peregrinatio, an vero re-
,, compenſatio, ſeu in aliud commutatio, & ita commutet,
,, aut diſpenſet, vel non. Ubi Notandum, licet quidam dicant in hoc cap. non agi de diſpenſatione: ſed tantum de commutatione voti, id tamen verum non eſt, nam quamvis Pontifex de ſola redemptione, ſeu commutatione voti interrogatus fuerit, & ideo de ea reſpondit; nihilominus tamen in fine ita concludit: *& ſecundum hoc habet exinde diſpenſare*, per quæ verba ſignificare voluit, poſſe Epiſcopum vel diſpenſare, vel admittere commutationem, prout res poſtulaverit, vel ipſe expedire judicaverit, *Suar. Tract. de voto l. 6. c. 10. n. 6. Sanch. lib. 4. mor. c. 38. n. 6.*

Porro præter Prælatos Ordinarios, etiam alii ex delegatione, aut privilegio Papæ, habent poteſtatem vota commutandi, aut in iis diſpenſandi, ut ex eorum privilegiis patet.

XXIII. An vero Archiepiſcopus poſſit diſpenſare in votis Coepiſcoporum Suffraganeorum: dubitatur. *Suar. lib. 6. de vot. c. 11. n. 3.* ait, ex jure probari non poſſe talem poteſtatem diſpenſandi competere Archiepiſcopo, cui ipſi Epiſcopi Suffraganei non ſunt proprie ſubjecti, quoad ſpirituale regimen perſonæ ſuæ: ſed ſolum in quibuſdam actibus pertinentibus ad externam gubernationem Eccleſiæ, prout ſumitur ex *c. Paſtoralis*; 11. *de Offic. Jud. ord.* ideoque conſulendam eſſe conſuetudinem. Multi tamen DD. affirmant poſſe Archiepiſcopum vota Coepiſcoporum ſuorum diſpenſando relaxare, etiam extra tempus viſitationis, cum hi ipſi ſint immediate ſubjecti, quæ ſententia probabilis eſt, præſertim cum nulla ratio manifeſta ſit in contrarium, *Sanch. l. 4. mor. c. 38. n. 16.* Illud magis certum eſt, Archiepiſcopum non poſſe diſpenſare in votis, cum ſubditis Suffraganeorum ſuorum, ſaltem extra tempus viſitationis, *Sanch. c. l. n. 11.* qui *n. 14. ibid.* id extendit, ut neque diſpenſare poſſit Archiepiſcopus, dum actu viſitat, quia nullam poteſtatem habet in ſubditos Suffraganeorum Archiepiſcopus, præter illa, quæ ipſi ſpecialiter jure conceſſa ſunt; nullibi autem conceditur ipſi poteſtas diſpenſandi: ſed ſolum abſolvendi a peccatis, *cap. fin. de cenſib. 6.* cum qua non eſt neceſſario conjuncta poteſtas diſpenſandi in votis vel aliis, ut patet in Parochis: unde nec Literas dimiſſorias ad Ordines dare poteſt Archiepiſcopus ſubditis ſuffraganeorum, dum viſitat.

XXIV. Aſſertio 2. Si opus, in quod commutatio fieri petitur, ſit evidenter melius, Deoque gratius, non requiritur Superioris auctoritas: ſed propria voventis auctoritate id commutare poteſt; quia promiſſum non infringit, qui in melius illud commutat, *cap. 3. de jurejur.* Ratio eſt, quia Deus melius bonum acceptat, loco minoris, quippe ſibi gratius. Secus eſt, ſi opus, in quod commutatio facienda eſſet, non ſit melius, vel dubitetur, an ſit melius, tunc enim in illud non poteſt fieri commutatio ſine Superioris voluntate, *Sanch. lib. 4. mor. c. 49. n. 7.* & colligitur ex *cit. cap. 1. h. t.* Ubi dicitur, a Prælati arbitrio pendere, an peregrinatione promiſſa, melior ſit recompenſatio, ac Deo acceptior, conſiderata qualitate perſonæ, & cauſa commutandi; quæ conſideratio non eſt neceſſaria, quando opus, in quod ſit commutatio, eſt evidenter melius, ideoque tunc non requiritur ulla Superioris auctoritas, *Sanch. c. l. n. 4.* Idem etiam colligitur, ex *c. Scriptura 4. h. t. de quo infra.*

XXV. Aſſertio 3. Omnia vota commutari poſſunt, non tantum in evidenter melius: ſed etiam in evidenter æquale, ſive æque bonum, ſaltem interveniente Superioris auctoritate: non autem propria auctoritate voventis, ut ex probabiliori ſententia docent *Sanch. cit. c. 49. n. 12. Suar. lib. 6. de voto c. 19. n. 3.* & alii: Ratio eſt, quia tametſi opus ſubrogatum ſit æquale operi promiſſo per votum, ſecundum ſe; at hoc ipſo, quod hoc opus ſit promiſſum, melius eſt, quam non promiſſum, Deoque gratius cenſetur, ſi promiſſio in ſua ſpecie impleatur, & fideliter reddatur, adeoque non poteſt arbitrio voventis commutari in non promiſſum, commutaretur enim in minus bonum; præterquam quod difficillimum ſit, in commutando attingere æqualitatem. Verum auctoritate Superioris fieri poteſt commutatio voti in opus æquale; quia alioqui nunquam haberet locum poteſtas commutandi, nam ſi fiat in opus minus bonum, potius eſt diſpenſatio, quam commutatio, in opus melius poteſt etiam propria auctoritate fieri, ut ſupra dictum.

Contrarium tamen, quod etiam, propria auctoritate, commutari poſſit votum in opus evidenter æquale, ſive æque bonum, eſt etiam probabile, ut tenet *Tambur. lib. 3. in Decal. c. 16. §. 5. n. 14.* & alii apud *Sanch. c. l. n. 10.* Tum quia ſi res, ſive materia voti ſit evidenter æqualis, ſeu æque bona, non poteſt non eſſe æqualiter grata DEO: tum quia etiam homini per æquale ſatisfit, ſi ipſe non ſit invitus, ſed conſentiat, & acceptet, quod de Deo præſumi poteſt, ob ejus benignitatem: neque opus voto promiſſum eſt melius, quoad ſubſtantiam: ſed ſolum quoad promiſſionem, quam DEUS remittere præſumitur: præterea poſſunt vota commutari, etiam in notabiliter minus bonum, auctoritate Superioris: ſed tunc non eſt nuda commutatio: ſed intervenit etiam diſpenſatio; quia pars voti remittitur, *Tambur. c. l. num. 8.*

XXVI. Excipitur primo. Quod vota ſpecialiter reſervata S. Pontifici non poſſunt commutari etiam in opus evidenter melius, nec in aliud reſervatum, v. g. votum peregrinationis Romanæ in votum caſtitatis: quia eo ipſo quod eſt reſervatum arbitrio Superioris, non eſt relictum arbitrio, ſive diſpoſitioni voventis, *Tambur. c. l. n. 4.* Excipitur ſecundo, quod non poſſunt commutari vota, quæ in favorem, ſive utilitatem tertii ſunt edita, & ab eo acceptata, v. gr. ſi quis vovit dare certo pauperi 10. aureos in eleemoſynam, non poteſt id in aliud melius opus, arbitrio ſuo, commutare, v. gr. in Miſſas pro eo dicendas, quia per acceptationem jus eſt acquiſitum tertio, cui non ſemper id, quod melius eſt, etiam magis gratum, & acceptum eſt: ſecus ſi ejuſmodi votum non fuerit acceptatum ab eo, in cujus gratiam eſt editum: ut ſi quis vovit, ſe daturum calicem certæ pauperi Eccleſiæ, quem ejus Rector, vel alius ejus loco non acceptavit, poteſt illum dare alteri Eccleſiæ pauperiori, *Tamb. c. l. n. 5. & 6. & alii apud eund.*

XXVII. Aſſertio 4. Omnia vota edita, etiam reſervata S. Pontifici: per Profeſſionem ſolennem in Religione, ipſo jure, tum Eccleſiaſtico, tum naturali & Divino, in melius Deoque gratius obſequium commutantur, & omnino extinguntur, ut docet *S. Thom. 2. 2. qu. 88. art. 17. ad 1. Sanch. lib. 5. mor. c. 5. num. 38. & alii communiter.* Idque ſumitur ex *cap. Scriptura; h. t.* Nam cum quæſitum fuiſſet ex Alexandro III.
,, (*prout habetur in integra lectione hujus cap. & Gl. magn. ibid.*) utrum ii, qui voverunt Sepulchrum Domini, vel
,, aliorum Sanctorum limina viſitare: ſed votum non im-
,, pleverunt, ob infirmitatem, vel aliam cauſam rationabi-
,, lem, poſſint Religioſum habitum aſſumere, & ad Profeſ-
,, ſionem ſuſcipi? Reſpondet Papa affirmative; quia reus
,, violati voti cenſeri non debet qui temporale obſequium
,, in perpetuam Religionis obſervantiam commutat. Ubi etiam ratio indicatur; quia per Profeſſionem Religioſam in perpetuum & totale obſequium Dei irrevocabiliter offeruntur, ideoque omnia alia particularia obſequia Deo promiſſa, ac debita, in illa, meliore ac eminente quadam ratione continentur, ſicuti ſi quiſpiam variis debitis alteri obligatus, omnia bona ſua, quæ habet, vel habiturus eſt, ſeque totum in ſervum perpetuum ei offerret, ac traderet, is pleniſſime ſatisfeciſſe cenſeretur, & priora debita ipſo facto ac jure extingueret, *Sanch. cit. c. 5. n. 38.*

XXVIII. Extenditur autem primo. Ut tradita doctrina locum habeat, non tantum in votis ver. gr. jejuniorum, orationum, peregrinationum, & aliorum in ſæculo emiſſis: ſed etiam tempore Novitiatus, extinguuntur enim per ſubſequentem Profeſſionem ipſo jure, abſque alia intentione, illa commutandi, ſive etſi vovens nihil de hoc cogitet *Sanch. c. l. n. 39.*

Extenditur ſecundo. Ad omnia vota, non tantum perſonalia; ſed etiam realia, quatenus ſunt promiſſiones, & obligationes erga Deum: quare votum peregrinationis v. g.

in Terram ſanctam per Profeſſionem tollitur, non tantum quoad laborem profectionis: ſed etiam quoad ſubſidium Terræ ſanctæ. Verum quatenus hujuſmodi vota, aut juramenta realia edita ſunt in favorem, ſeu commodum Eccleſiæ, vel alterius Communitatis, vel etiam hominis privati, & acceptata, per Profeſſionem Religionis non extinguuntur, cum patri jus ſit acquiſitum, niſi huic juri ſuo renunciet, neque enim Deo gratum eſt obſequium, ſi quid ei promittatur cum derogatione juris alterius, ſeu injuria erga alium, ob quam cauſam etiam talia vota neque per commutationem vel diſpenſationem ordinarie relaxari poſſint, *Sanch. cit. c. 5. n. 43.*

Extenditur tertio. Ut procedat etiam in votis emiſſis a Profeſſo, ſi is tranſeat ad aliam Religionem ſtrictiorem; eſt enim nova traditio, novaque Profeſſio, & ſic in illa eminenter, ſeu virtualiter continentur opera particularia per priora illa vota ſimplicis debita, *Sanch. c. l. n. 40.*

Extenditur quarto. Quod non ſolum vota temporalia extinguantur per Profeſſionem: ſed etiam vota perpetua; quia in illis eſt eadem ratio; Nec obſtat *cit. c. Scriptura; h. tit.* quia ibi nomine temporalis obſequii intelligitur particulare, quo non in omnibus & per omnia vovens ſe tradit, & dedicat Deo, *Sanch. cit. c. 5. n. 49.* Ubi aliam etiam Reſponſionem dat, quod ibi fiat mentio temporalis obſequii; quia de voto temporali, nempe peregrinationis Jeroſolymitanæ interrogatus Pontifex, de illa reſpondit: idque ob paritatem rationis, etiam ad perpetua vota a DD. extenditur.

XXIX. Cæterum per vota ſimplicia in Societate JESU edita Scholaſticorum, poſt biennium Novitiatus, vel etiam Coadjutorum formatorum, quæ publica ſunt, ſed non ſolennia, non penitus ipſo jure, & facto extinguuntur priora vota in ſæculo, vel tempore Novitiatus, vel etiam in Societate, ante ſolennem Profeſſionem, emiſſa: ſed potius ſuſpenduntur tantum; quia non obligant in perpetuum reciproce: ſed tantum ex parte voventis, ideoque ſi quis e Societate dimittatur, illa reviviſcunt; quia per illa non traditur Religioſus irrevocabiliter & in perpetuum Divino obſequio in Religione: ſed conditionaliter, ex parte Societatis, quamdiu in ea permanſerit: niſi tamen vovens intenderit, vota ſua priora commutare in vota ſimplicia Religionis, tanquam in aliquid melius, Deoq; gratius, *Sanch. c. l. n. 54. & 55.*

XXX. Aſſertio 5. Vota quoque puerorum, ſeu impuberum commutatione, vel diſpenſatione indigent, prout ſumitur ex *c. Venientes h. t.* Nam quidam R. nomine propoſuit „Alexandro III. quod ipſe in puerili adhuc ætate conſtitutus (& doli capax, *Gl. hic V. In puerili;*) diſpoſuerit, imo (ut ex ſubſequentibus colligitur) voverit Jeruſolymam proficiſci, & ideo alicui, qui Sepulchrum Domini viſitare conſtituit, Fidem dedit, & viciſſim ab eo recepit, quod in via fideles invicem ſocii exiſtere vellent. Re delata ad Papam, ipſe conſiderans, quod in ætate tenera, facilitate potius, quam ex diſcretionis arbitrio promiſerit, eum a voto abſolvit; ita tamen ut idem votum eleemoſynis redimat, & juxta conſilium Papæ, toto vitæ ſuæ tempore, uni pauperum Chriſti (quommodo ad id facultates ejus ſuppetant) debeat providere.

XXXI. Notandum primo. Votum a puero ſeu impubere editum validum eſt, & obligationem parit, modo doli capax ſit, ſive uſum rationis habeat, ita ut mortaliter peccare poſſit, nam qui poteſt ſe obligare Diabolo, poteſt etiam obligare ſe DEO, ut ait *Gl. in c. Mulier; 14. V. Mulier cauſ. 32. qu. 2.* idque colligitur ex *cit. c. 2. h. t.* quia alioqui non potuiſſet illi impuberi imponi redemptio, ſeu commutatio voti, ſi ipſius votum non obligaſſet, ſeu validum fuit, *gl. hic V. In puerili.* Poteſt autem votum impuberis facile per diſpenſationem relaxari, imo alia cauſa non requiritur ad diſpenſandum, quam quod ſit ab impubere editum, hoc ipſo enim præſumi poteſt ex levitate, & imprudentia eſſe editum, cum impuberes maturo conſilio, ac judicio careant, adeoque ſufficiens cauſa diſpenſationis adeſt, ut conſtat ex *cit. c. 2.* & tradit *ibid. Abb. n. 2. & 3.* Nec refert, quod Pontifex in hoc voto pueri non uſus ſit diſpenſatione: ſed commutatione; nam potuiſſet abſolute per diſpenſationem illud relaxare (cum vota impuberum etiam a parentibus & tutoribus irritari poſſint) voluit tamen admiſcere commutationem aliquam, quia id conforme eſt ordinario ſtylo, ſeu conſuetudini Eccleſiaſticæ, quæ eſt partim diſpenſare, partim commutare, & conſultius eſt etiam ipſi voventi, *Sanch. lib. 8. de matr. diſ. 20. n. 13.*

XXXII. Notandum ſecundo. Recte potuit Pontifex *in caſu dicti c. 2.* puerum illum abſolvere a voto peregrinationis, non obſtante, quod Fidem ſocio prius dederit, alliqueobligatus fuerit, ad eum comitandum, ut notat *Gl. hic V. Socii fideles:* tum quia etſi Papa non poſſit laicis, temporali ſuæ juriſdictioni non ſubjectis, per ſe ac directe auferre bona & jura temporalia ipſis acquiſita: poteſt tamen acceſſorie, & in conſequentiam in illis ipſis præjudicare, quatenus illa connexa ſunt cum jure ſpirituali, ſuper quo Papa plenam poteſtatem habet: ſicut in caſu propoſito, obligatio illa comitandi erat acceſſoria ad votum, quod fuerat principale: ideoque per ſe ceſſabat, ceſſante obligatione voti: tum quia non fuerat præjudicium pecunia æſtimabile, nec proprie fuit ſocietas, cum hæc contrahatur ad quæſtum ſeu lucrum, *l. 7. & ſeqq. ff. Pro ſocio*; ideoque duo iſti potius comites dicendi erant, quam ſocii, *Joann. Andr. hic n. 4. & Abb. ibid. n. 4.* Confirmatur exemplo. Si duo v. gr. votum edant, de ingrediendo ſimul Religionem, & poſtea alter pœnitens impetret diſpenſationem a voto, ipſe non infert injuriam ſocio; quia non impedit ipſum, quo minus Religionem ingredi, vel peregrinationem inſtituere poſſit, etſi non cum hoc ſocio. Tum denique, quia ut *ex integra lectione hujus cap.* patet, uterque ſocius Papam acceſſerunt, & conſilium ab eo ſuper hac re petierunt, adeoque etiam ſocius contentus fuit, ut is, qui adhuc impubes voverat, abſolveretur a voto, jurique ſuo ſponte renunciavit.

§. VI.

An, & qua ratione commutari poſſit votum peregrinationis Jeroſolymitanæ, & a quo relaxari?

XXXIII. De hoc voto agitur imprimis in *cap. Magnæ; 7.* „Nam cum Comes Campaniæ in ultramarinis partibus verſaretur, & Eccleſia Trecenſis contra Eccleſiaſticam libertatem multum gravaretur: Epiſcopus Trecenſis conſiderans, quod per alium eidem Eccleſiæ non poſſit facile ſubveniri, ſtatuit ad illum proficiſci, ideoque aſſumpto ſigno Crucis, iter peregrinationis Jeroſolymam eſt ingreſſus: ſed in via intellexit, quod dictus Comes mortuus fuerit, & licet videret intentionem ſuam jam eſſe fine ſuo fruſtratam, noluit tamen ſine conſilio Sedis Apoſtolicæ, peregrinationem cœptam intermittere: ſed Romam profectus, intentionem ſuam, & ſtatum Eccleſiæ ſuæ Papæ Innocentio III. expoſuit. Is reſpondit, in hoc negotio commutationis, & diſpenſationis in voto, tria conſideranda eſſe: nempe quid liceat, ſecundum æquitatem: quid deceat, ſecundum honeſtatem; & quid expediat, ſecundum utilitatem (quaſi dicat, in hoc negotio id eſſe eligendum, ac præferendum, quod omnibus ſpectatis, tum publica, tum privata voventis, maxime ſpirituali utilitate: æquius, honeſtius & utilius videbitur) ſane non videbatur eſſe licitum, ut voto ſuo contraveniret, cum ſcriptum ſit: *vovete & reddite Domino Deo veſtro Pſ. 75.* Item non decebat; quia Chriſtus in Evangelio dixit, *Luc. 9. Nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retro aptus eſt Regno Dei.* Sed neque videbatur expedire; quia quod agitur a Prælatis facile trahitur a ſubditis in exemplum. Poſtea proponit Pontifex rationes, ob quas Epiſcopus non videtur exequi debere votum ſuum, nempe tum propter ætatem, cum vix poſſit ſuſtinere labores: tum propter neceſſitatem Eccleſiæ Trecenſis, cui eſt obligatus: & licet ipſum votum, ſecundum ſe, ſanctum ſit non tamen ſine licentia Sedis Apoſtolicæ vovere potuit. Deinde oſtendit ex Veteri Teſtamento, vota quædam redimi poſſe, ſeu commutari in aliud opus pietatis, non obſtante oblocutione pravorum hominum, exemplo Chriſti dicentis: ſinite illos cæci ſunt, & duces cæcorum, *Matth. 15.* Tandem concedit Epiſcopo licentiam votum peregrinationis commutandi hoc pacto, ut expenſas, quas in eundo, morando, & redeundo eſſet facturus, tranſmittat in ſubſidium Terræ ſanctæ: laborem vero itineris orationibus, & jejuniis compenſet: ſubditque rationem; quia cum Epiſcopus præcipue, pro libertate Eccleſiæ ſuæ per dictum Comitem conſequenda, votum hoc peregrinationis emiſerit, eo nunc per mortem ſublato, ceſſavit cauſa, ideoque etiam ceſſare debet effectus.

XXXIV. Pro majore declaratione hujus cap. notandum primo, Prælatus Eccleſiaſticus, etiam S. Pontifex, non poteſt, pro ſuo arbitrio, vota DEO facta, ſine juſta cauſa, commutare, vel in iis diſpenſare, alioquin ejuſmodi commutatio, vel diſpenſatio, ſine juſta cauſa facta, non tantum illicita foret, ſed etiam invalida, ut ex communi docet *Sanch. lib. 4. mor. c. 45. n. 3.* quia poteſtas diſpenſandi, per quam non jus proprium remittitur: ſed jus DEO acquiſitum, & relaxatur non lex propria, ſive a ſe condita: ſed Lex Superioris, ſive DEI, conceſſa eſt Prælatis Eccleſiaſticis, non in deſtructionem: ſed in ædificationem. Ideoque illa uti debent, tanquam diſpenſatores fideles, non abſque juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis.

Notandum ſecundo. Non poteſt Epiſcopus, cum ad perſonalem reſidentiam ſit obligatus, vovere longam peregrinationem niſi cum hac tacita conditione, quæ ipſi voto ineſt, ſi S. Pontifex licentiam dederit, ad quam proinde petendam, vi voti ſui, eſt obligatus, ut colligitur ex *cit. cap. Magnæ*, & docet *Abb. ibid. num. 10. Suar. lib. 3. de voto c. 4. num. 4. & 6. Sanch. lib. 4. mor. c. 25. num. 36. & 39.* Ubi ait in caſu *cit. c. Magnæ*, votum peregrinationis Jeroſolymitanæ ab Epiſcopo emiſſum, fuiſſe validum, neque enim ibi dicitur eſſe irritum: ſed potius ſupponitur, eſſe validum, ideoque a Papa fuiſſe commutatum, quia juſta cauſa ſuberat: qui num. 42. addit, olim licuiſſe Epiſcopis, etiam ſine licentia Papæ, proficiſci in Terram ſanctam in ejus ſubſidium; quia tunc generaliter omnibus id licitum fuit: & cum hodie aditus ad illam non pateat, opus eſt licentia S. Pontificis, *Barboſ. in Collect. in cit. c. Magnæ n. 11. h. t.*

XXXV. Notandum tertio. Votum mixtum, quod eſt partim perſonale, partim reale, (quale eſt peregrinationis, quia tum laborem corporis, tum expenſas itineris in ſe continet) recte commutatur in alia opera pietatis, partim perſonalia, nimirum in orationes, vel jejunia, habita ratione laboris, quem peregrinaturus ſubire debuiſſet: partim realia, videlicet in eleemoſinas, aut donationes ad alias pias cauſas, habita ratione expenſarum, quas eundo & redeundo facere debuiſſet, ut colligitur ex *cit. c. Magnæ Laym. lib. 2. tr. 4. c. 8.*

Notandum quarto. Ceſſante cauſa finali, & principali, ac intrinſeca, ob quam factum eſt votum, ceſſat obligatio voti: quia tunc ceſſat voluntas ſe obligandi. *arg. c. Cum ceſſante. 60. de appell.* non autem ceſſante cauſa voti impulſiva tantum, & ſecundaria, ſive extrinſeca, tametſi aliquis abſque ea non voviſſet, ideo ceſſat votum, ſi cauſa finalis proprie dicta, & principalis perſiſtat, quamvis interdum ſit motivum ad facilius diſpenſandum, *Suar. lib. 4. de voto c. 18. n. 3. Sanch. lib. 4. mor. c. 2. n. 42.*

XXXVI. Porro cauſa finalis principalis cujuſcunque voti non eſt cultus DEI, ſive augmentum Divini honoris in communi; ſed ut exercendus per talem actum virtutis, qui a

vovente intenditur, ac promittitur, & dat ſpeciem actui, ideoque eſt finis operis, non ſolius operantis, ſive finis non tantum actus vovendi, ſive quo quis vovet, ſed etiam actus voto promiſſi, quo fine ceſſante, ceſſat etiam obligatio voti. v. gr. ſi quis vovit peregrinari pro ſalute amici ægri, & is moriatur, ante cœptam peregrinationem, non obligatur voto, quippe ceſſante cauſa finali, & principali ipſius voti, etiamſi talis peregrinatio alias etiam foret grata DEO *Suar. cit. c. 18. n. 4. 5. & 6.* At vero cauſa impulſiva voti eſt finis operantis tantum, non operis, ſive finis actus vovendi, non vero actus promiſſi, ideoque non eſt ſimpliciter, & proprie dictus finis, nec eo ceſſante, ceſſat obligatio voti, *Suar. c. l. n. 8.* Exemplum hujuſmodi cauſæ impulſivæ voti habetur in *cit. c. Magna. h. t.* Nam Epiſcopus Trecenſis vovit DEO peregrinationem, in ſubſidium Terræ ſanctæ, licet ad hoc votum emittendum fuerit præcipue motus, & impulſus, ut Comitem Campaniæ in illis partibus commorantem inviſere poſſet, eumque rogare, ut auxilium afferat Eccleſiæ ſuæ: eo vero mortuo, non cenſebatur extinctum votum peregrinationis illius, quia non ceſſavit intrinſecus, & objectivus finis, ſeu motivum principale hujus voti, nempe cauſa Religionis, & ſubſidii offerendi Terræ ſanctæ, quæ adhuc durabat: licet, quia cauſa impulſiva, & ſecundaria ceſſavit, Papa potiſſimum motus fuerit, ad commutationem præditi voti faciendam, *Abb. in cit. c. Magna. num. 14. Laym. cit. c. 8. num. 2.* Quamvis *Sanch. in cit. c. 2. r. 37. & 43.* putet inviſionem Comitis non fuiſſe cauſam impulſivam tantum: ſed finalem, ac principalem, illamque commutationem non fuiſſe factam ex neceſſitate, ſed ſolum ad cautelam, ſive majorem conſcientiæ ſecuritatem: ſed prius eſt probabilius, ac verius.

XXXVII. Præterea de hoc voto peregrinationis Jeroſolymitanæ agitur in *cap. Ex multa. 9. h. t.* quod continet declarationem *cap. Quod ſuper. 8.* Immediate præcedentis, quod ſupra allatum, & explicatum eſt, *num. 10. & ſeq. h. t.* Ubi dicitur de Cruce ſignatis, illos vota redimere poſſe, qui perpetuo impedimento detinentur: Unde quæſivit Ar- „ chiepiſcopus Cantuarienſis, utrum id, quod in illa De- „ cretali dicitur, jus generale conſtituat, ut paſſim quibus- „ libet Prælatis liceat illos, qui eorum juriſdictioni ſunt „ ſubjecti, ſecundum formam ibi expreſſam abſolvere. Ad „ quod reſpondet Innocent. III. *in hoc c.* reſcriptum illud „ continere jus commune, & generale ad omnes pertinens: „ (nam, & univerſim reſcriptum, ſeu placitum Principis. „ Legis vigorem habet, *l. 1. ff. de Conſtit. Princ.*) Deinde „ ibi etiam dicitur, quod per viros Religioſos, ac providos „ poterit diſpenſari in voto ultramarino, ideoque quæri- „ tur, quinam intelligantur per viros Religioſos: Epiſcopi, „ an Regulares? Reſpondet Papa hic, quod poteſtas diſ- „ penſandi, nec ad Epiſcopos pertineat, nec ad Regulares; „ ſed ad eos tantum, quibus id a Sede Apoſtolica ſpeciali- „ ter eſt delegatum, ſeu commiſſum. Ex quo colligitur, „ quod votum peregrinationis ultramarinæ in ſubſidium „ Terræ ſanctæ, Sedi Apoſtolicæ ſit ſpecialiter reſervatum, ita, ut nemo, ſine ſpeciali commiſſione Papæ, in eo poſſit diſpenſare, vel illud in aliud commutare. *Abb. hic n. 3.*

XXXVIII. Secundo. *In Decretali. Quod ſuper. 8. h. t.* di- „ citur, votum in ſubſidium Terræ ſanctæ editum, ab eo; „ qui ad pugnandum inhabilis eſt, habilis tamen ad profi- „ ciſcendum; redimendum eſſe: quæſivit ergo Archiepiſco- „ pus, an id dictum comprehendat etiam Nobiles, & Ma- „ gnates, qui etſi propria manu pugnare non poſſint, ſunt „ tamen conſilio ſtrenui, & præſentes rem adjuvare, vel „ multos ſecum bellatores ducere poſſunt? Reſpondet Pa- „ pa in *cit. c. Ex multa. §. Secundo quæſiviſti*, ex priore e- „ jus reſcripto (nempe ex *cit. c. Quod ſuper.*) ſatis colligi „ talia vota redempta non eſſe: nam ibi dicitur, quod de- „ biles, & inopes magis in defectum, quam profectum ac- „ cedant: ex quo ſequitur, vota illorum, qui etſi per ſe „ pugnare non poſſunt, ſi tamen proficiſci, & maturo con- „ ſilio, ac præſentia ſua juvare poſſunt pugnantes, redi- „ menda non eſſe.

Tertio. Quod dictum eſt in *praced. Decretali in fine, de mulieribus*; ut quæ remanere voluerint, ſequi viros non cogantur: id intelligendum eſt de illis, quæ ad talem peregrinationem ſe voto non obſtrinxerunt, *cit. c. Ex multa. § Quod autem. h. t.*

XXXIX. Additur *ibid. §. In tantum*, quod mariti, etiam „ ſine conſenſu uxorum, votum peregrinationis in ſubſidium „ Terræ ſanctæ emittere, illudque etiam libere (indepen- „ denter ſcilicet ab eorum conſenſu, & non requiſita li- „ centia) implere poſſint: admonendæ tamen ſunt mulieres, ut ultro conſentiant. Eſtque hic caſus ſpecialiſſimus, ut notat *ibid. Gl. V. Viri prater uxorum*, ob magnam neceſſitatem, afferendi ſubſidium Terræ ſanctæ, cum alias regulariter maritus nullum votum edere poſſit, præjudicans juri conjugali, cujuſmodi eſt, v. gr. votum longæ peregrinationis, nimiæ abſtinentiæ, &c. *Abb. in cit. c. Ex multa n. 8.* Contra vero uxor non poteſt tale votum peregrinationis in ſubſidium Terræ ſanctæ emittere, marito contradicente; tum quia uxorem peregrinari dedecet, & ipſa cum majore diſcrimine caſtitatis, & minore commodo Eccleſiæ peregrinatur, & vir eſt caput uxoris, quæ ipſi ſubdita eſt, ideoque diſpoſitum de viro, non debet, quoad hoc extendi ad uxorem, *Sanch. lib. 9. de matr. diſ. 4. n. 16. & 17.* licet contrarium teneat, *Abb. in cit. c. Ex multa.* quod non debet uxor, ſine licentia mariti, exequi tale votum, ſi ſit juvenis, & ſuſpecta de incontinentia: ſecus ſi ſit ſenex, & poſſit bellatores ſecum ducere.

XL. Denique in *cit. c. Ex multa. §. fin.* ſtatuitur, cum „ Clerici, ob Clericatus ſtatum, & Officium, inhabiles „ cenſeantur ad pugnandum; loco magis expedit, ut votum „ peregrinationis in ſubſidium Terræ ſanctæ redimant, quam „ ut ad illud exequendum cogantur: niſi vel conſilio ſtre- „ nui ſint, vel prædicationis officio inſtructi, aut ad Ma- „ gnatum obſequia deputati (quos proinde ex debito officii „ ſequi tenentur, *Gl. hic V. obſequio*) vel denique ita divi- „ tes, ac potentes fuerint, ut expenſis ſuis, aliquos ſecum „ bellatores adducere poſſint. Hæc autem intelligi debent „ de voventibus: non iis, quibus labor peregrinationis in pœnitentiam a Sacerdotibus eſt injunctus, hi enim peregrinationem exequi tenentur. Ex quo infertur, quod Clerici propria manu pugnare non debent, *Gl. in cit. §. de Clericis. V. Inhabiles. h. t.* & habetur etiam in *cap. Quicunque. 4. & ſeqq. c. Reprehenſibile. 19. cauſ. 23. qu. 8.* Quamvis Clerici poſſint intereſſe bello, & caſtra ſequi, ut pugnantes in bello juſto, conſiliis, vel officio prædicationis, vel aliis modis adjuvent, ut conſtat ex *cit. §. de Clericis.*

XLI. Poſtremo de eodem voto peregrinationis in ſubſidium Terræ ſanctæ agitur in *c. Poſtulaſtis. 11. & ult. h. t.* „ Ubi habetur, quod duo Priores, ſeu Præpoſiti Regula- „ res, quorum alter Cruce ſignatus erat, alter vero Cruce „ inſigniri deſiderabat, petebant ab Honorio III. ut liceat „ illis vigeſimam partem proventuum ſuarum Eccleſiarum, „ pro ſuccurſu Terræ ſanctæ, deputatam ſecum deferre. „ Reſpondet Papa, ſi Eccleſiæ eorum, ob abſentiam hanc, „ graviter non lædantur, ipſique utiles futuri ſint Terræ „ ſanctæ verbo, (ſcilicet prædicationis) pariter, & exem- „ plo bonæ vitæ (quod conſcientiæ ipſorum relinquitur) „ non ſolum poſſe eos, ſed etiam teneri votum peregrina- „ tionis implere, relictis idoneis procuratoribus (qui vice „ eorum negotia Eccleſiarum ſuarum, tam in judicio, quam „ extra judicium adminiſtrent, *Gl. hic in not.*) & ſic licebit „ illis vigeſimam illam partem Terræ ſanctæ ſubſidio depu- „ tatam, in uſus profectionis ſuæ impendere.

XLII. Notandum primo. Olim omnes Clerici tam Regulares, quam Sæculares tenebantur ſolvere vigeſimam partem redituum, in ſubſidium Terræ ſanctæ, ut illa liberetur a Saracenis. Verum qui perſonaliter eo proficiſcebantur Cruce ſignati, ad id non tenebantur, ſed expenſas profectionis inde deducere poterant, ut tradit *Gl. hic V. Viceſimam.*

Notandum ſecundo. Quamvis olim, quando ex generali conceſſione omnes Clerici, ſive Sæculares, ſive Regulares, poterant proficiſci ad ſuccurrendum Terræ ſanctæ, tunc Prælati etiam Regulares tale votum peregrinationis edere poterant, ſine petita Superioris Licentia, ſiquidem ſine gravi damno Eccleſiarum ſuarum abeſſe poſſent, juxta *cit. c. ult. h. t.* At vero nunc, ceſſante illa generali licentia adeundi Terram ſanctam, neque Prælati Sæculares, neque Regulares, ſine licentia Superioris ſui, Epiſcopi, vel Papæ tale votum edere poſſunt: ſicut & alii Beneficiarii, aut Religioſi, ſine Superioris ſui licentia longam peregrinationem vovere, aut inſtituere non poſſunt, ut conſtat ex *cap. Magna 7. h. t. Abb. in cit. c. ult. n. 2. Suar. lib. 4. de voto c. 4. n. 12. Sanch. lib. 5. mor. c. 25. n. 44. & 45.*

TITULUS XXXV.

De Statu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

Actum eſt præcedentibus Titulis de Regularibus, quoad ingreſſum in Religionem, quæ & Converſio dici ſolet, & de illorum votis, ac Profeſſione: nunc vero de Statu, & Converſatione eorundem Regularium hic Titulus ſubjicitur. Status hic accipitur pro vitæ conditione, ſeu vivendi ratione, per quam aliquis immobiliter, & perpetuo vitæ Religioſæ, ſeu Obſequio Divino obſtringitur, ut ex S. Thoma 2. 2. qu. 183. artic. 1. notat Leſſius lib. 2. de Juſtit. cap. 41. num. 1. Nam Monachi, & Canonici Regulares perpetuo obſtringuntur Regulæ, quam ſunt Profeſſi, ut ſecundum illius præſcriptum vitam inſtituant, c. Ad Monaſterium. 6. h. t. Differunt inter ſe, non tantum in habitu, & aliis accidentalibus: ſed præcipue in eo, quod Monachi ſtrictiori Regulæ Canonici Regulares laxiori ſubjiciuntur. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

§. I.

Quænam Jure Communi Canonico ſtatuta ſunt circa Monachos, & Canonicos Regulares?

I. INprimis Monachi, aliique Regulares, ſpectato Jure communi Canonico, & excluſis exemptionis privilegiis ſubjecti ſunt Epiſcopis, ad quos proinde correctio diſciplinæ ſpectat, prout ſumitur ex *c. Theodoſius 1. h. t.* Ubi Papa Gre- „ gorius I. reſcribit Archiepiſcopo Neapolitano, & man- „ dat, ut alicui Monaſterio, nec ipſe, nec Presbyteri, ſeu „ Clerici ejus aliquid, præter diligentem diſciplinæ cor- „ rectionem, moleſtiæ inferant, neque aliquid eorum, quæ „ fidelium devotione ipſis Monaſteriis obvenerint, vendica- „ re ſibi audeant, cum id Monachis ibi ſervientibus proficere „ debeat, quicquid a fidelibus ipſis offerri contigerit.

II. Ubi notandum primo. Licet Monaſteria alioquin Epiſcopo ſubjecta a Lege Diœceſana ſint exempta, videlicet quoad præſtationes Cathedradici, charitativi ſubſidii, & ſimilium, idque in favorem Religionis, *c. 1.* & ibi *Gl. in ſumm. cauſ. 16. q. 1. c. Dilectus 18. de Offic. Ord.* a Lege tamen juriſdictionis Epiſcopi non ſunt, exempta niſi ſpeciale privilegium habeant, *cit. c. Dilectus* & ibi *Gl. V. De Lege juriſdictionis, junct. Gl. marg. lit. B.* Ideoque Epiſcopus jus habet, Monachos, alioſque Regulares non exemptos viſitandi, corrigendi, puniendi, ita tamen, ut prima correctio ad Prælatum Religionis

Digitized by Google

ſpectet, qui, ſi in corrigendo negligens ſit, tum demum illa poteſtas ad Epiſcopum devolvitur, *c. Quanto. 7.* & ibi *Gl. V. Si Prælati de Offic. Ord. Joan. Andr. in c. 1. num. 3. h. tit.* Et patet ex alibi dictis. Sed neque quoad Legem Diœceſanam, Monaſteria ſunt exempta, ſi populum habeant, ſive Parochias, aut Capellas ſibi incorporatas: tunc enim ratione harum, pendere debent ſolitas præſtationes, niſi & hæ Capellæ ſint exemptæ, *Gl. in cit. c. Dilectus. V. de Lege juriſdictionis, Gl. in cit. c. 1. V. Diſciplina, & ibid. Abb. num. 5. h. t.* Ubi tamen id limitat quoad ea, quæ concernunt populum: nam in aliis, quæ non concernunt populum, Monaſterium manet exemptum a Lege Diœceſana.

Notandum ſecundo, Epiſcopus non debet Monaſteria gravare, aut reditus eorum minuere, ne oblationes, quæ fiunt in Eccleſiis, & locis Religioſis, ſibi vendicare, *ritat. cap. 1. h. t. c. Quam ſit. 5. cauſ. 18. q. 2. Abb. in cit. c. 1. num. 4. h. tit.*

III. Secundo. In *c. Monachi. 2. h. t.* (quod eſt deſumptum ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. habito c. 18.) ,, ſtatuitur, ut Monachi non recipiantur in Monaſteriis pro ,, pretio, nec peculium permittantur habere: nec ſinguli ,, in oppidis, aut villis, per Parochiales Eccleſias quaſcun- ,, que habitare permittantur: ſed in majore Conventu, aut ,, cum aliquibus Fratribus maneant, neque ſoli inter ſæcu- ,, lares homines verſentur. Quod ſi vero aliquis pro ſui re- ,, ceptione in Monaſterium aliquid dederit, ad ſacros Or- ,, dines non aſcendat: qui vero receperit, ab Officiis ſuſ- ,, pendatur. Qui autem peculium habuerit (id eſt, pro- ,, prium, *Gl. marg. hic*) niſi Abbas ejus adminiſtrationem ,, ei permiſerit: ab Altaris Communione removeatur: & ,, qui in extremis cum peculio inventus fuerit, & dignam ,, pœnitentiam non egerit, neque Oblatio pro ipſo fiat, ,, neque inter Fratres Eccleſiaſticam accipiat ſepulturam: ,, idque etiam in omnibus Religioſis præcipitur obſervari. ,, Abbas autem, qui diligenter iſta non caverit, Officio ,, privandus erit. Prioratus etiam, & obedientiæ (v. gr. ,, Officium Cuſtodis, Procuratoris, &c.) nulli pro pretii ,, donatione tradantur: alioquin dantes, & accipientes ab ,, Officio, ſeu Miniſterio ſuo deponantur: Priores autem, ,, ſeu Prælati, cum in Eccleſiis Conventualibus per electio- ,, nem Capitulorum ſuorum fuerint conſtituti, mutari non ,, debent: niſi ob manifeſtam, & rationabilem cauſam, vi- ,, delicet ſi fuerint dilapidatores bonorum, aut incontinen- ,, ter vixerint, aut ſimile quid egerint; ob quod movendi ,, merito videantur: vel denique ſi ob neceſſitatem majoris ,, Officii adminiſtrandi, cum Fratrum conſilio, fuerint tran- ,, ſferendi.

IV. Hinc colligitur primo. Non poſſe aliquid pro ſuſceptione ad ſtatum Religioſum; etiam ad probationem; vel pro Profeſſione in Religione accipi; tanquam pretium, cum ſtatus Religioſus ſit ſpiritualis, & conſequenter ſimonia foret contra jus Divinum, pecuniam, vel aliud temporale, & pretio æſtimabile pro illo dare, vel accipere. Non eſt tamen per ſe, & ex rei natura illicitum aliquid accipere; vel exigere pro ſuſtentatione perſonæ; quæ ad ſtatum Religioſum ſuſcipitur: imo conceſſum; ſi Monaſterium ſit inops, & Regula Ordinis id permittat, vel conſuetudine diuturna id obtentum fuerit: uti fit in Monaſteriis Monialium; quia tunc non datur aliquid temporale pro ipſo ſtatu ſpirituali; ſed pro onere alendi perſonam; quod eſt temporale, & pretio æſtimabile. Si vero Monaſterium ſit dives, & ſufficientes reditus habeat ad alendos Religioſos; videtur eſſe ſimonia, ſaltem juris Eccleſiaſtici, ob prohibitionem Eccleſiæ, quæ gratis eos recipi præcipit: quia tunc videtur aliquid accipi pro ipſa ſuſceptione ad ſtatum Religionis; ut colligitur ex *c. Non ſatis 8. c. Veniens. 11. cap. Dilectus 30. c. Quoniam 40. c. De Simon. Suar. Tom. 1. de Relig. lib. 4. De Simon. c. 17. num. 4. & ſeqq. Leſſ. lib. 2. c. 35. num. 68. & ſeqq. Laym. lib. 4. tr. 10. c. ult. n. 39.*

V. Colligitur ſecundo. Quod Monachi, & alii Religioſi non poſſint habere peculium proprie dictum, ſive proprium patrimonium, aut bona, de quibus libere, ſive quoad proprietatem, ſive quoad uſumfructum, diſponere poſſint, ſine ulla dependentia ab alterius voluntate. Poſſunt tamen habere peculium late ſumptum, quoad ſolam adminiſtrationem, & uſum facti, dependentem a voluntate Superioris, qui conceſſum uſum, & adminiſtrationem eiſdem auferre, vel pro arbitrio revocare poſſit, *Abb. in cit. c. 2. n. 4. h. tit. Azor. p. 1. l. 12. c. 9. q. 1.* & alii communiter. Sic Regularis obtinens Beneficium, cum legitima licentia, habet adminiſtrationem redituum, quos ad ſuſtentationem decentem, & ſuperfluos, ad pias cauſas applicare poteſt. Item, ſi Regularis, extra Monaſterium degat, v. gr. in peregrinatione, vel ſtudiorum cauſa in Academia, licite poteſt pecuniam in ſui ſuſtentationem, & moderatas eleemoſynas inſumere, ſecundum facultates Monaſterii, & præſumptam voluntatem Superioris. Similiter poteſt etiam Prælatus Religioſo concedere ad uſum proprium bona mobilia, & utenſilia, ut libros, veſtes, &c. donec ab eo revocentur: modo convenientia ſint paupertati, quam profeſſus eſt, & non ſint ſuperflua, *Laym. lib. 4. tr. 5. c. 7. q. 3. n. 12.* Quin imo ſpectato Jure Canonico communi poteſt Superior Regularis alicui Religioſo concedere etiam bona ſtabilia: ſed ad adminiſtrationem, ſeu uſum duntaxat ab ipſius voluntate dependentem, & pro arbitrio ejus revocabilem, v. gr. ut Religioſus aliquis ex bonis, ſive Monaſterii, ſive a parentibus, & propinquis aſſignatis, certos reditus, ſeu cenſus percipiat, ex quibus ſe veſtiat, & alat, & quod ſupereſt, in alios uſus pios & honeſtos impendat, ut colligitur ex *c. De viduis. 4. cauſ. 27. qu. 1. & c. Inſinuante. 7. Qui Clerici, vel voventes &c.* & docet *Abb. in cap. Cum ad Monaſterium 6. n. 8. h. tit. Azor. cit. c. 9. q. 2.* & alii plerique. Ratio eſt, quia id non repugnat voto paupertatis, cum dominium, ſive proprietatem hujuſmodi cenſuum non habeat talis Regularis, ſed ſolum uſumfructum, ſeu uſum, ad nutum Superioris ſemper revocabilem.

VI. Verum per hoc Concilium Trident. *Seſſ. 25. cap. 2. de Regul.* ubi dicitur, *nec deinceps liceat Superioribus bona ſtabilia alicui Regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam*, revocatum eſſe docet *Azor c. l. Mol. t. 2. de Juſtit. diſ. 276. n. 6. Leſſ. lib. 2. cap. 4. n. 30. Suar. Tom. 3. de Relig. lib. 8. c. 14. num. 8. Rodriq. Tom. 3. qq. Reg. q. 29. art. 12.* & fuſe oſtendit *Fagn. in cit. c. 2. n. 44. & ſeqq.* Ratio eſt, quia reditus, ſeu cenſus annui inter bona ſtabilia numerantur, *Clem. 1. § 8. Cumque annui. de V. S.* Addit Concilium *c. l. Adminiſtratio autem bonorum Monaſteriorum, ſeu Conventuum ad ſolos Officiales eorundem, ad nutum Superiorum amovibiles pertineat.* Ubi cum Concilium excipiat a Regula negativa, quæ prohibet alicui Regulari concedere bona ſtabilia in adminiſtrationem, ſolos Officiales ad nutum amovibiles, ſequitur, illam prohibuiſſe ſimplici Religioſo, non Officiali: alioqui eodem modo eſſet permiſſa adminiſtratio ad nutum revocabilis ſimplici Religioſo, atque Officiali Monaſterii, & ſic Regula non differret ab exceptione, cum tamen de natura exceptionis ſit, ut ſit contra Regulam, ita ut non comprehendat caſus exceptos. *Fagn. c. l. n. 52.*

Contrarium tamen tenet *Navarr. Comment. 2. de Regul. n. 25. & 18. Sanch. lib. 7. mor. c. 22. num. 11. Mirand. in man. Prœl. Tom. 1. q. 28. art. 8. Barb. in cit. c. 2. n. 3. h. t.* nempe in dicto Decreto Trid. Conc. non conſtitui novum jus: ſed ſolum declarari jus antiquum, & prohiberi, quod ſemper prohibitum erat, tum ne tales reditus Religioſis privatis, qui non ſunt Officiales Ordinis, aſſignentur ad uſus profanos, vel ſuperfluos, aut ſine juſta, ac rationabili cauſa: tum ne illis relinquantur, independenter a Prælati voluntate, & irrevocabiliter. Quæ poſterior ſententia eatenus ſaltem ob Dd. auctoritatem admitti poteſt, ut ſi talis conſuetudo in quibuſdam Monaſteriis, præſertim Monialium, adhuc vigeat, ea non debeat abſolute damnari: licet conſultum foret, ut Superiorum auctoritate tolleretur, dummodo alia ratione Regularibus de neceſſaria ſuſtentatione provideatur. *Laym. cit. c. 7. n. 13.*

VII. Colligitur tertio. Monachi non debent ſoli in Eccleſiis Parochialibus habitare, ſed in Conventibus ſuis, vel ſaltem cum aliquibus Fratribus ſui Ordinis, v. gr. in Prioratibus; aut domibus eorum; juxta *c. ult. de Capell. Mon.*

Colligitur quarto. Priores Conventuales, qui per electionem Capituli, & confirmationem Superioris conſtituuntur, non poſſunt amoveri ſine juſta cauſa; quia ſunt veri Prælati, & Dignitatem habent, ſicut Abbates, *c. Niſi 10. de præb.* & jus eſt ipſis acquiſitum in Prioratibus, nemo autem jure ſuo ſine cauſa privari debet, *Gl. in cit. c. 2. V. Non mutentur, h. t.* Aliud eſt, de Prioribus Clauſtralibus, qui per electionem canonicam non conſtituuntur, nec in Prioratibus confirmantur, *c. Porrecta 6. de confirm. util.* Hi enim obedientiarii ſunt, & ad nutum Abbatum ſuorum amoveri poſſunt, ut infra dicetur, *Abb. in cit. c. 2. n. 9. h. t.*

VIII. Tertio. In *c. Cum ad Monaſterium*; *6. h. t.* Papa In- ,, nocentius III. de Monachis plura ſtatuit. Primo circa ,, veſtes, ne lineis camiſiis, ſeu indoſiis, utantur, quibus ,, tamen uti poſſunt Canonici Regulares, de quo videri ,, poteſt *Rodriqu. Tom. 2. Regul. qq. qu. 77. art. 1.* Secundo, de paupertate, nam in virtute obedientiæ, & ſub obteſtatione Divini judicii diſtricte prohibet, ne quis Monachorum (idem eſt, quoad hoc de aliis Regularibus) proprium aliquo modo poſſideat: ſed ſi quis aliquid habeat proprii, totum incontinenti reſignet Superiori ſuo. Si vero proprietatem habere aliquis deprehenſus fuerit, regulari monitione præmiſſa, e Monaſterio expellatur, neque amplius recipiatur, niſi ſecundum Monaſticam diſciplinam pœnitentiam agat. Verum hæc pœna jam locum non habet, ne præbeatur vagandi occaſio, ſed proprietarius in ergaſtulo ad pœnitentiam agendam eſt concludendus juxta *c. ult. de Regul. Abb. in cit. c. Cum ad Monaſterium*; *n. 13. Sanch. lib. 7. mor. c. 20. num. 12.*

,, Præterea in *eod. c. Statuitur*; Quod ſi in morte apud ,, aliquem reperta fuerit proprietas, ipſe cum ea in ſignum ,, perditionis, ſive damnationis æternæ, extra Monaſterium, ,, in ſterquilinio ſubterretur, ſive ſepeliatur (ſecundum ,, exemplum *S. Gregorii l. lib. 4. Dialog. c. 10.*) non tamen eſt neceſſarium, ut tota proprietas, ſive totum peculium repertum: ſed ſatis eſt, ſi pars illius, cum Religioſo proprietario ſepeliatur, ad terrorem aliorum, *Jo. Andr. hic n. 4. Abb. num. 15. Sanchez c. l. n. 11.* Neque enim pecunia in magna quantitate eſt abjicienda, & perdenda. Quare, ſi alicui Monacho, vel Regulari ſpecialiter aliquid datum fue- ,, rit, id Abbati, Priori, vel Cellario reſignet, ut additur ,, in *cit. c. Cum ad Monaſterium*. Quod ſi in vita fuerit re- ,, pertum penes Religioſum proprium quid, id debet converti in utilitatem Eccleſiæ, vel Monaſterii, *Gl. hic V. In morte.* Prædicta autem pœna non incurritur ab iis, qui dant pecuniam, vel aliquid aliud, ſine licentia Superioris, alienant, aut abſumunt: ſed ii, qui accipiunt, & retinent, quia de his ſolum loquitur dictum cap. *Sanch. c. l. n. 11.*

Alia pœna decreta eſt in *Concil. Trident. Seſſ. 25. c. 2. de Regul. in fine*, ut, ſi Religioſus aliquid, ut proprium habere deprehenſus, aut convictus fuerit, is biennio, activa, aut paſſiva voce privatus ſit, atque etiam aliter, juxta ſuæ Regulæ, & Ordinis Conſtitutiones, puniatur.

,, Tertio. In eodem cap. decernitur, ut ſilentium ſervetur ,, continuum, maxime in Oratorio, Refectorio, & Dormi- ,, torio: in Clauſtro vero certis horis, & locis, ſecundum ,, conſuetudinem Monaſterii laudabiliter obſervatam.

,, Quarto. Decernitur de cibis, & abſtinentia a carni- ,, bus, ut in Refectorio nullus omnino carne veſcatur. Ab- ,, bas in quibuſdam ſolennitatibus non egrediatur cum ,, Conventu ad edendas carnes, extra Refectorium, paucis

Digitized by Google

„ ibi relictis. Sed nec extra Refectorium, niſi in Infirmaria, carnium eſum ſibi licere ſciant. Poteſt tamen Abbas interdum ex Indulgentia aliquos Fratrum, modo hos, modo illos vocare, & in Camera ſua illos melius habere. Porro debiles, & infirmi, qui medicina aliqua indigent, non ſeorſim in Cameris: ſed omnes in Infirmaria carnes edant, vel alia neceſſaria accipiant. Poteſt etiam Abbas, vel Prior alicui debili, vel delicato, qui non poteſt communibus cibis eſſe contentus, de ſpeciali aliquo cibo, etiam in Refectorio, ſine ſcandalo providere. Ex quo infert *Gl. hic V. Indulgentia*; quod Abbas poteſt diſpenſare in Regula Monachali, quatenus ad eſum carnium, ſcilicet extra Refectorium, *Fagn. hic nu.* 18.

„ IX. Quinto. Statuuntur etiam quædam in *eod. c.* §. *Tales autem*; de Adminiſtrationibus, & Officiis committendis, videlicet, ut ii, quibus committuntur, ſint fideles, & diſcreti, nec alicui committatur aliqua Obedientia, vel Officium perpetuo obtinendum, quod tanquam ipſi locetur, ſed ita committatur, ut, cum oportet, is ab eo amoveri, ipſumque Officium, ſine contradictione, revocari poſſit. Ex quo infertur, quod hujuſmodi Regularis obedientiarius ad nutum, & libitum Abbatis ſui, etiam ſine juſta cauſa, revocari poſſit, vel amoveri ab Officio, vel Beneficio Regulari: nec poteſt talis obedientiarius agere contra Abbatem, eum amoventem, tanquam ſpoliatus, petendo reſtitutionem in priſtinam poſſeſſionem, (niſi ex malitia, & odio ipſam revocare; tunc enim poſſet implorare Officium Superioris) quia Abbas ſpoliando nullam illi injuriam fecit, ſed uſus eſt jure ſuo: quamvis poſſit contra alium, ſi quis eum amoveat, vel expellat, agere de ſpolio; cum vere poſſideat, & ille jus eum amovendi non habeat, *Sanch. lib. 7. mor. c. 29. nu.* 111. *&* 112. *&* 115. *Fagn. in cit. c. Cum ad Monaſterium nu.* 33. *& ſeq.* Ubi loquitur de Prioribus manualibus, & ad nutum amovibilibus. Idemque dicendum, ſi Religioſus ſpolietur veſtibus, aut libris, non a Prælato ſuo: ſed ab alio, qui jus illa auferendi non habet. Porro per mortem Prælati non cenſetur revocatus hujuſmodi obedientiarius: ſed durat adhuc ejus Officium, donec a Succeſſore, vel alio Superiore amoveatur: quia revocatio non fit, niſi per contrariam priori voluntatem, *Sanch. c. l. nu.* 13.

X. Additur denique in *eod. cap.* §. *Prior autem in fine*, „ quod Prior Clauſtralis, præ cæteris, poſt Abbatem, potens eſſe debeat in opere, & ſermone, ut exemplo vitæ, verboque doctrinæ FF. ſuos inſtruere poſſit in bono, & malo revocare: zelumque Religionis habens, ſecundum conſcientiam, delinquentes corripiat, & caſtiget, & obedientes foveat, & confortet. Abbas vero (cui omnes in omnibus reverenter obediant (frequenter, quantum poterit, ſit cum Fratribus in Conventu, & vigilem curam, ac ſollicitudinem de omnibus gerat. Quod ſi prævaricator Ordinis fuerit, aut contemptor, vel negligens, aut remiſſus, ab Officio deponendus, & alio modo ſecundum regulam caſtigandus erit; cum non ſolum propria: ſed etiam aliena offenſa de ſuis manibus requiratur. Neque poteſt Abbas ſuper habenda proprietate cum aliquo Monacho diſpenſare; quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis (adde, & obedientiæ) adeo eſt annexa Regulæ, ſeu ſtatui Monachali (& cuicunque Religioſo Ordini,) ut in ea nec S. Pontifex poſſit licentiam indulgere, ſeu diſpenſare. Id vero intelligendum eſt, quod non poſſit diſpenſare in ſenſu compoſito, ita, ut verus Religioſus maneat, & ſimul proprium habeat, vel continentiam non ſervet; nam hæc ſunt de eſſentia ſtatus Religioſi, ideoque non poſſunt ab eo tolli, ſalva ejus ſubſtantia: poteſt tamen in ſenſu diviſo, ex gravi, & juſta, ac neceſſaria cauſa, S. Pontifex diſpenſare in omnibus tribus votis Religioſæ Profeſſionis, iiſque relaxatis, poteſtatem dare, habendi proprium, ducendi uxorem, vivendi ſuo arbitratu, ſine dependentia ab aliquo Superiore: imo hæc, relaxatis votis, ſunt per ſe licita, & ſic poteſt facere ex Monacho non Monachum, ex Religioſo non Religioſum, extrahendo eum a Religione, ita, ut Monachus, vel Religioſus eſſe deſinat, *Abb. in cit. c. Cum ad Monaſterium*; *num.* 21. *h. tit. Sanch. lib. 8. de matr. diſ. 8. nu.* 12. *Barb. in cit. c. num.* 13. *& ſeq.* & noviſſime *Fagn. ibid. numer.* 44. *& ſeqq.* & alii apud ipſos, & dictum ſupra. *Titul.* 31.

XI. Porro quod dicitur in *cit. c. Cum ad Monaſterium*; Religioſum proprietarium poſt mortem ſepeliendum eſſe, extra Monaſterium, idem ſimiliter ſtatutum eſt in *c. Super*; 4. *h. t.* Ubi refertur, quod quidam Canonicus Regularis in „ mortis articulo conſtitutus, proprium, quod contra Regulam clanculum habuerat, licet a Priore ſuo monitus, reſignare noluerit, & ſic mortuus eſt, & inter alios FF. ſepultus fuit. De hac re interrogatus Clemens III. reſpondit, quod Canonicus iſte, non tantum Chriſtiana ſepultura fuerit privandus: ſed etiam, ſi ſine maximo ſcandalo fieri potuit (nam ob ſcandalum vitandum multa fiunt, & omittuntur, quæ alias non fierent, vel omitterentur, dummodo ſine peccato gravi poſſint fieri, vel omitti *Gl. hic V. Maximo ſcandalo*;) ex ipſa Eccleſia projici debuiſſet. Hoc vero, ſi impoſterum forte contingat, in ſimilibus caſibus eſt agendum. Nimirum, ut quicunque Regularis proprium habens, in morte inventus fuerit, ejus corpus in loco ſacro non ſepeliatur: imo etiam, ſi ſepultus fuerit, exhumetur, & abjiciatur: modo oſſa illius ab aliis diſcerni poſſint, juxta *c. Sacris*; 12. *de Sepult. Gl. in cit. c. Super; V. Proiici.* Verum ad hanc pœnam incurrendam, non ſufficit, quod Regularis aliquis in morte repertus fuerit, pecuniam apud ſe habuiſſe: ſed neceſſarium eſt, ut de facto prius cognoſcatur, & conſtet, aut probetur, quod, ut propriam illam tenuerit, ita ut a violatione Religioſæ paupertatis factum excuſari non poſſit, *Barb. in Collect. hic numer.* 2. quod etſi hic Canonicus monitus non fuiſſet, nihilominus ſepultura privari debuiſſet.

§. II.

Quænam proterea Jure Canonico ſtatuta ſunt, tum circa Monachos, tum circa Canonicos Regulares, vel alios etiam Religioſos?

XII. De his agitur in reliquis Capitulis hujus Tituli, & inprimis in *c. Recolentes*; 3. *h. t.* Ubi Papa Alexander III. „ monet, & hortatur Ciſtercienſes, ut Domus illorum, quæ a prima ſui origine ſunt fundatæ, conſtitutis terminis ſuis ſint contentæ, ſi enim relictis Originalibus Ordinis ſui Inſtitutis, ad communia aliorum Monaſteriorum jura tranſire vellent, tunc oportabit illos communi cum aliis jure, ſive eiſdem Legibus cenſeri, quia dignum, & æquum eſt, ut qui ſimilem cum aliis vitam ſuſcipiunt, ſimilem ſentiant in Legibus diſciplinam. Deinde ait, quod Domus, ſive Monaſteria illa, quæ relicto ſuo Inſtituto, ad Ciſtercienſium Ordinem ſe tranſtulerunt, eorum conſuetudinibus, & Regulis ſe conformare debeant: & ideo relictis poſſeſſionibus, vel commerciis, quas Ciſtercienſium Inſtitutum non admittit, ſic ſe in omnibus Religioni illorum accommodent, ut ſicut ſe in Societatem Ordinis, & habitus ſuſceptos volunt: ita etiam in paupertate, ſeu ſæcularium rerum abjectione, ſe conformes reddant.

XIII. Pro intellectu hujus cap. Notandum primo. Licet Ordo Ciſtercienſis Regulam S. Benedicti teneat, arctiorem tamen paupertatem olim profitebatur, quam cæteri Sectatores S. Benedicti ita, ut non poſſent poſſidere Villas, Eccleſias, Altaria (id eſt, Beneficia Altarium, & Parochiarum uniones) nec fidelitates ſuſcipere (id eſt, homagia a vaſallis Feudum ab eiſdem obtinentibus) nec tributarias tenere (id eſt, juriſdictiones in ſubditos exercere, mulctas exigere, & tributa a ſubditis colligere) ut patet ex *cit. c. Recolentes*; *& ibi Gl.* non tamen erant omnino incapaces immobilium bonorum, ut hortorum, & agrorum, ex quibus ſuſtentationem neceſſariam caperent, prout videre eſt, apud *Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 2. de variet. Relig. c. 3. num.* 5. Poſtea vero SS Pontifices plura privilegia dicto Ordini Ciſtercienſi conceſſerunt, per quæ molendina, villas, vineas, vaſallos, Eccleſias, Decimas, juriſdictiones, jura, cenſus, & redditus &c. poſſidere poſſunt, ut refert *Emin. Rodriq. To. 3. qq. Reg. q. 65. art.* 1.

XIV. Notandum ſecundo. Quod in *cit. c. Recolentes*, dicitur in ſpecie de Ordine Ciſtercienſium, eos teneri Regulam obſervare, ſecundum Originalia Inſtituta, ſive primævam Inſtitutionem Religionis, id generaliter hodie ſtatutum eſt de omnibus Religionibus a Concilio Tridentino *Seſſ. 25. c. 1. de Regul.* ubi præcipitur: *Ut omnes Regulares, tam viri, quam mulieres, ad Regulo, quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant.* Nec refert, quod in *cit. c. Recolentes*, Papa utatur his verbis: *Precibus, & moniis exhortamur &c.* quia huic exhortationi, ſeu conſilio Papæ parendum eſt, ut notat *ibid. Hoſtienſ. V. Exhortamur, & Gl. in c. Ad aures*, 7. *V. Conſilio de ætat. & qual.* ait: hoc eſt conſilium reverentiæ, cui obediendum eſt: ſecus in conſilio perfectionis. Nam verba exhortatoria improprie accipienda ſunt, pro præcipere, quando ſubjecta materia eſt de præcepto, *c. Rogo*, 25. *junct. Gl. V. Rogo, cauſ. 11. qu. 3. Abb. in c. 4. n. 3. de Conſtit. Fagn. hic n.* 3.

Ex quo inferunt communiter DD. quod ſi Regula Ordinis negligentia Superiorum ſit laxata, & diſciplina collapſa, poſſint Superiores inſtituere reformationem, & ad primum rigorem, ac priſtinam ſeveritatem obſervandam, omnes Profeſſos compellere, iique teneantur, ſe accommodare Regulæ reformatæ, licet arctiori, tum quia per Profeſſionem renunciarunt propriæ voluntati: tum quia non conſuetudinem, quæ forte in ingreſſu viguit, profeſſi ſunt: ſed Regulari, ad quam obſervandam, ſe obſtrinxerunt, & ſciverunt, vel ſcire debuerunt, vivendi normam ſubinde mutari, & inde profitendo ſe obligare cenſentur, ſaltem tacite, ad reformationem, majoremque auſteritatem, ſi ex cauſa contingat illam induci, *Innoc. in c. Super eo, 9. V. Auſteritatem, de Regul. Abb. in c. Ad noſtram, 3. num. 4. de appell. Joan. Monach. in c. 1. de Regul. in 6. num. 7. & ibid. Probus. nu. 14. & ſeq. Zoeſ. in Comment. ad Decretal. h. t. nu. 9. Fagn. in cit. cap. Recolentes, num. 5. & ſeqq.* Ubi dicit hanc ſententiam, uti veram, & communem amplexatam eſſe Rotam: imo etiam probaſſe S. Congregationem Concilii: & multo magis hoc procedit, ſi auctoritate S. Pontificis fiat reformatio ad priſtinum rigorem Regulæ. Excipit tamen *Innocent. c. l.* niſi Profeſſus eſſet impotens ad ſervandam Regulam reformatam, tunc enim poſſet cum eo diſpenſari, ut tranſeat ad Ordinem laxiorem, & minus rigidum. Porro S. Pontifex, ſicut poteſt Religioſis etiam ſtrictiorem vitam indicere, quam eorum Regula requirat: ita etiam poteſt primævum ejus rigorem, & aſperitatem relaxare, & mitigare, prout colligitur ex *citat. c. Recolentes*, *Fagn. ibid. numer.* 8.

XV. Notandum 3. Privilegium conceſſum Religioſis, ob ſpecialem rationem, v. g. ob ſtrictam vitam illorum, ſi ab eo vitæ inſtituto recedant, amittitur, ita, ut communi cum aliis jure cenſeri debeant, *c. Generaliter*, 40. *junct. Gl. marg.* ubi ait: quod privilegium datum Religioſis, ceſſante Religione, ceſſat, *cauſ. 16. q.* 1. quia tunc ceſſat cauſa, & finis, ob quem conceſſum eſt privilegium, & eſt quidam abuſus privilegii, privilegium autem meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate, *c. Ubi*, 7. *diſt.* 74. Et hinc Juriſconſulti dicunt, quod Studioſi, ſi in Academia non ſtudeant, aut frequentent, privilegiis Studioſorum non gaudeant.

Notandum quarto. Poteſt integer Conventus, ſive Monaſterium, aut Domus Religioſa, ſe ex toto transferre ad arctiorem Ordinem, ſaltem cum auctoritate, ac licentia Ordinarii, ſeu Epiſcopi, prout ſumitur, ex *cit. c. Recolentes*, §. *Cæterum*, *h. t.*

& ibid. Abb. num. 2. Quamvis *Fagnan. ibid. num.* 24. *& ſeqq.* putet, hanc translutionem fieri non poſſe, ſino auctoritate Sedis Apoſtolicæ, alioquin enim etiam integer Ordo, ſeu Religio, ſic tranſire poſſet ad aliam, ſine licentia Papæ, quod dici non poteſt; quia ſicut ſolus Papa poteſt novum Ordinem, ſeu Religionem approbare, ita etiam ſolus poteſt infirmare, ſeu ſupprimere: ſed per hujuſmodi totalem tranſlationem, & aggregationem unius Ordinis, cum altero factam, manet Ordo aggregatus, ſeu incorporatus alteri, ſuppreſſus, & tranſlatus in Corpus, & naturam Religionis, cui eſt aggregatus, ſeu incorporatus, ut colligitur ex *cit. c. Recolentes*; quod ſine auctoritate Papæ, fieri non poteſt, *Fagn. n.* 33. *&* 36. Verum aliud eſt de integro, ſeu toto Ordine: & aliud de uno Monaſterio, vel Domo, alioqni enim non liceret, etiam ſine licentia Papæ, unum Monaſterium unire, ſeu incorporare alteri, quod dici non poteſt.

Notandum 5. Si nigri Monachi, quibus villas, vaſallos, ruſticos, &c. poſſidere conceſſum eſt, vi Regulæ, *c. Audientes* 15. *de præſcr.* Regulam, & habitum alborum Monachorum aſſumere velint, debent tales poſſeſſiones commutare, v. g. cum agris, aut hortis, quos Monachi albi poſſidere poſſunt, *Gl. in cit. c. Recolentes*; *V. Vel etiam commutatis*; *h. t. Joan. Andr. ibid. n.* 7.

XVI. Præterea in *c. Quod Dei* 5. *h. t.* ſtatuitur, quod Canonici Regulares in Eccleſiis Parochialibus, ſeu Curatis ſæcularibus præfici poſſint: Ubi habetur, quod Plebanus S. Gavinii Officium ſuum reſignans, coram Canonicis Regularibus S. Victoris Bononienſis, promiſſionem fecit (ſive votum edidit, de ſuſcipienda Religione, *Gl. hic V. Promiſſionem*;) Profeſſionem tamen ſolennem non fecit, neque habitum Religionis aſſumpſit. Sed Parochiani ejus conſiderantes illum laudabiliter præfuiſſe, ab Epiſcopo Florentino impetrarunt, ut poſt voti executionem, ſive ſuſceptum habitum, editamque Profeſſionem) Officium Parochiale ibidem retinere poſſet. Sed & Sedis Apoſtolicæ Legatus eorum petitioni annuit, & ipſemet quoque Prior, ſeu Prælatus Monaſterii, permanendi licentiam dedit. Quamobrem Parochiani ab Innocentio III. petiverunt, ut quod a Cardinale Legato, & Epiſcopo conceſſum fuit, ipſe ratum haberent. Reſpondet Papa, licet in Concilio Lateranenſi ſub Aleſandro III. relato in *c.* 2. *h. t.* cautum ſit, ne Monachi per Villas, & oppida, in quibuſcunque Parochialibus Eccleſiis ponantur ſinguli: quia tamen id ſpecialiter non cavetur, de Canonicis Regularibus, qui licet a SS. Monachorum conſortio non reputentur alieni, Regulam tamen laxiorem habent: Sed & ipſi Monachi, ſecundum antiquiores Canones, ad Eccleſiarum Parochialium regimen, & in Presbyteros ordinari poſſunt, eo quod prædicationis Officium (quod eſt privilegiatum) exercere debeant, ideo huic poſtulationi ſe annuere, hac conditione, ut, dum plebani Officium exercet, ſi commode fieri poſſit, unum Canonicum Regularem ſecum habeat, ad cautelam, ut ejus in his, quę Dei ſunt, & ad Regularem obſervantiam pertinent, conſortio, & ſolatio perfrui poſſit.

XVII. Pro explicatione hujus c. Notandum primo. Quamvis alias Monachi, & Canonici Regulares in multis æquiparentur, ut notat *Gl. hic V. Laxiori*; *& Abb. num.* 2. ita, ut quæ in jure, ſub ratione ſtatus Religioſi ſunt ſtatuta, etiam ad Canonicos Regulares, & omnes alios Religioſos in communi viventes extendi debeant, *arg. c.* 2. *§. Qui vero*; *h. t.* Aliud vero dicendum eſt de iis: quæ de Monachis ſtatuta ſunt, ob ſpeciale eorum inſtitutum; quo a Canonicis Regularibus diſtinguuntur, nimirum quoad ſolitudinem, vitam contemplativam, & ſtrictiorem diſciplinam, prout colligitur ex *cit. c. Quod Dei*; Ubi Pontifex ait, quod de Monachis Decretum in Concil. Lateranenſi, ne ſinguli ad Eccleſias Parochiales quaſcunque promoveantur: id ad Canonicos Regulares non eſſe transferendum.

XVIII. Notandum ſecundo. Olim ſpectato Jure Canonico antiquo: poterant Monachi Parochiis: & animarum curæ præfici: ſi id Eccleſiæ neceſſitas: vel utilitas poſtularet: *c. In Parochia* 31. *c. Cum pro utilitate* 34. *c. Ne pro cujuslibet* 37. *cauſ.* 16. *q.* 1. Idque propter Prædicationis Officium exercendum, ſeu animarum curam, quæ eſt privilegiata, *citat. cap. Quod Dei*, *Sanch. lib.* 7. *mor. c.* 29. *n.* 39. *&* 40. poſtea tamen hoc fuit immutatum, quoad Monachos: non item quoad Canonicos Regulares, qui adhuc poterant Parochiis, ſeu Eccleſiis curatis præfici, ut conſtat ex *cit. c. Quod Dei*. At vero Jure novo, & hodierno, nec Monachi, nec Canonici Regulares, nec ulli alii Religioſi ad Eccleſias Parochiales, vel alias curatas ſæculares (niſi Monaſteriis ſint unitæ) ſine Papæ diſpenſatione, aſſumi poſſunt, nec in perpetuum: nec ad tempus, ex Decreto Gregorii XIII. relato a Congreg. Concil. apud *Sanch. cit. c.* 29. *nu.* 71. *Barboſ. in cit. c. Quod Dei*; *num.* 3. & dictum ſupra, *Tit.* 5. *nu.* 118. Multo minus vero Regulares obtinere poſſunt Beneficia non curata, ſeu ſimplicia, *Fagn. in cit. c.* 5. *num.* 18. *h. tit.* Porro *Gl. in cit. c. Quod Dei*; *V. Regimen*, *& ibi. Abb. num.* 9. *Sanch. libr.* 6. *mor. cap.* 6. *num. ultim.* ſtatuunt, hoc diſcrimen inter Monachos, & Canonicos Regulares, quod illi, quando præficiuntur Parochiæ ſæculari, cum legitima auctoritate (videlicet Pontificia, ſecundum hoc tempus) debent ſecum habere ſocium Ordinis ſui, juxta *c.* 2. *h. t.* ibi *ſinguli*, id eſt, ſoli. Non item Canonici Regulares, niſi tunc, quando ſocium commode habere poſſunt, juxta *citat. c. quod Dei*. Verum *Gl. in Clem.* 1. *§. Ad hæc*; *V. Ad Clauſtrum*; *h. t. Jo. Andr. in cit. c.* 5. *h. t.* & alii ſic diſtinguunt: vel Eccleſia Parochialis, cui præficitur Religioſus, ſive Monachus, ſive Canonicus Regularis, non eſt plene ſubjecta Monaſterio: & tunc non eſt neceſſarium, ut is, qui ei præfectus eſt, ſecum habeat ſocium ſui Ordinis, cum ab obſervationibus Ordinis magna ex parte ſit liber. Vel Eccleſia Parochialis eſt unita Monaſterio, eique ſubjecta, tunc ſi ei præficiatur Religioſus Obedientarius, ſeu Vicarius ad nutum Abbatis amovibilis, debet habere ſecum ſocium Ordinis; quia ab obedientia, & obſervationibus Regularibus minus eſt liber. Quare Canones, qui dicunt, Monachos non debere eſſe ſolos, ſine ſocio, in Parochiis, de Obedientiariis, & ad nutum revocabilibus intelligi debent; non de perpetuo inſtitutis. Sed huic expoſitioni obſtat, quod in *cit. c.* 2. *h. t.*, dicitur, Monachos non debere ſingulos, ſive ſolos poni, per quaſcunque Parochias, quæ cum ſit particula univerſalis, omnes Parochias complectitur, etiam illas, quæ ſunt extra ſua Monaſteria, & illis non unitæ, *Sanch. cit. c.* 6. *in fine*.

„ XIX. Denique in *Clem. Ne in agro* 1. *h. t. in princ.* interdicitur Monachis nigris, notabilis, & ſuperfluus exceſſus & exquiſitus ornatus in veſtibus, cibis, & potibus, equis, & lectis, & deſcribitur modus, ac forma habitum Monaſticum deferendi, *§. Statuimus*; *ibid.* Secundo præcipitur, ut ſingulis menſibus, ſaltem ſemel, confiteantur, ſive in Monaſteriis, ſive extra morentur: & prima Dominica cujuslibet menſis communicent, niſi ex cauſa (quam Abbati, Priori, aut Pęnitentiariis Monaſteriorum aperiantur) ad eorum arbitrium abſtineant, vel accedant, *cit. Clem. §. Sane*; qua lege tenentur omnes Monachi, non ſolum nigri, ut Benedictini: ſed etiam ii, qui albis veſtibus utuntur, ut Ciſtercienſes, Camaldulenſes &c. *Gloſ. hic V. Singuli*, *Azor. p.* 2. *l.* 1v. *c.* 19. *q.* 16. Tertio, ut is, qui præeſt, per ſe, vel per alium vulgari ſermone Regulam in Capitulo exponat, & Novitiis fidelis, & diligens inſtructor deputetur, *cit. §. Sane*; *in fine*. Quarto. Prohibentur Monachis aucupationes, & venationes, & ne eis interſint, nec aves, aut canes venaticos per ſe, vel per alios, intra Monaſterium, vel Clauſuram habeant, *cit. Clem.* 1. *§. Porro*.

„ Pœna autem, quam incurrunt Monachi nigri, non utentes habitu, & veſtitu, juxta formam ibi pręſcriptam, eſt, quod, ſi Abbas, vel Prior non habens Abbatem proprium fuerit, a Beneficiorum collatione per annum ſuſpenditur: ſi vero nullam adminiſtrationem habet, inhabilis fit ad illam, intra annum, vel ad Eccleſiaſticum Beneficium obtinendum, *cit. Clem.* 1. *§. Si quis autem*. Si qui vero eorum Religioſorum venationi, aut aucupationi clamoroſæ, vel alias cum canibus, vel avibus, ex propoſito interfuerint, dictas pœnas ſuſpenſionis, & inhabilitatis per biennium ipſo facto incurrant, *cit. Clem. §. Si quis vero*; quę pęna ad alios Religioſos non extenditur, ut notat *Suar. diſp.* 35. *de cenſur. ſect.* 6. *n.* 10.

„ Item Monachi, aut Canonici Regulares adminiſtrationem non habentes, qui ſe conferunt ad Curias Principum, ut Prælatis, aut Monaſteriis damnum aliquod inferant, ipſo facto; ſententiam excommunicationis incurrunt, *cit. Clem.* 1. *§ Quia vero*; ubi in fine additur, eandem excommunicationem incurrere Monachos, qui intra ſcepta Monaſteriorum, ſine licentia Abbatum ſuorum, arma tenent; quæ pęna non afficit Canonicos Regulares; cum de illis hic nulla fiat mentio, ſicut ſupra. *Gloſſ. hic V. Monachos*; *Suar. diſp.* 23. *cenſur. ſect.* 5. *n.* 4. *& ſeqq.* apud quem plura de hoc legi poſſunt.

„ XX. Præterea in *citat. Clement.* 1. *§. Ad hæc* prohibetur, ne Monachi ſinguli, in ſingulis adminiſtrationibus, vel Prioratibus ſibi commiſſis, habitare præſumant. Quod, ſi proventus Prioratuum, ſeu adminiſtrationum hujuſmodi non ſufficiant ad duos alendos, dicti Prioratus, vel adminiſtrationes locis aliis vicinioribus ad eorum Monaſteria pertinentibus, vel ipſorum Monaſteriorum Officiis, (v. g. Sacriſtiæ, Cellariæ, & ſimilibus) aut inter ſe invicem, cum conſilio, & aſſenſu Abbatum, per locorum ipſorum Ordinarios uniantur: niſi per Abbates illi Prioratus, vel adminiſtrationes ſufficientes reddantur ad duos alendos, ſcilicet Priorem, vel Adminiſtratorem, & ſocium *Gl. hic V. Duobus*.

„ Porro Prioratus Conventuales non debent conferri, vel committi alicui, niſi xxv. annum attigerit: alii vero, qui curam animarum habent annexam, etſi exercendam per ſæculares Præsbyteros, non poſſunt cuipiam conferri, niſi xx. annum peregerit, ſi vero curam deberet exercere per ſe ipſum neceſſe foret attigiſſe xxv. annum, *Gloſſ. hic V. Etſi*; Debent autem Priores in Eccleſiis Conventualibus, intra annum a tempore collationis ſibi factæ, & poſſeſſionis adeptæ computandum, ad Sacerdotium promoveri, vel intra xxv. ætatis annum, ſi non Conventuales Prioratus eis fuerint commiſſi: alioquin ceſſante rationabili cauſa, eo ipſo, ſine prævia monitione, prædictis Prioratibus ſunt privati, qui pro ea vice ipſis iterum conferri non poſſunt. Sed neque debet Prioratus aliquis, vel adminiſtratio alicui committi, vel conferri, niſi expreſſe fuerit profeſſus Ordinem Monachalem, & tenentur, qui hujuſmodi Prioratus, vel adminiſtrationes obtinent, extra Monaſteria, in ipſis reſidere, non obſtante quacunque contraria conſuetudine; niſi ex ſtudiorum, vel alia rationabili cauſa, ad tempus a reſidentia excuſentur, quæ omnia ſtatuta habentur *in cit. Clem.* 1. *§. Cæterum h. t.*

Inſuper ſtatuitur *in eadem Clement. §. Ad ampliationem*, ut Monachi ſinguli, ad Monitionem Abbatis, omnes Sacros Ordines ſuſcipiant, niſi legitimam excuſationem habeant, & ut in ſcientia proficere poſſint, in ſingulis Monaſteriis, quibus ad hoc ſuppetunt facultates, conſtituatur Magiſter, qui eos in primitivis ſcientiis diligenter inſtruat. Poſtremo *in cit. Clement.* 1. *§. ult. h. t.* confirmantur, & innovantur Conſtitutiones Decretales, quæ extant *in c. Cum ad Monaſterium* 6. *& in c. In ſingulis* 7. *h. t. de quo §. ſeq.*

§. III.

§. III.

De Conciliis, ſive Capitulis Provincialibus Regularium celebrandis, ſingulis trienniis, eorumque correctione, ac viſitatione.

XXI. De his agitur *in c. In ſingulis*, 7. *& c. Ea quæ* 8. *& ult. h. tit.* Et in primis *in Concilio Generali Lateranenſi ſub Innocentio III. cap.* 12. (quod refertur *in cit. c. In ſingulis h. c.*) ſtatuitur, ut in ſingulis Regnis, ſeu Provinciis, Concilia, ſeu Capitula de triennio in triennium (id eſt, quolibet triennio) celebrentur, ſalvo Jure Diœceſanorum Epiſcoporum, (quoad correctiones, viſitationes, & procurationes, *Gl. hic V. Salvo Jure*) qui tamen ſæpius, quam ſingulis trienniis, viſitare, & Synodum Diœceſanam cogere poſſunt, *Joan. Andr. hic n.* 3. Non ſufficit autem, in fine primi triennii celebrare unum Capitulum Provinciale, & ſtatim poſt principium ſecundi triennii alterum, id enim potius eſſet, celebrare Capitula Provincialia de ſexto in ſextum annum, non de triennio in triennium: ſed inter unum & alterum Capitulum, debet intercedere intervallum trium annorum, *Joan. Andr. hic numer.* 2. *& Abb. not.* 2. Secundo, ad tale Capitulum omnes Abbates, & Priores, ſeu Præpoſiti, qui proprios Abbates non habent, nec hujuſmodi Capitulum celebrare conſueverunt, venire teneantur (ſive exempti ſint, ſive non exempti, *Gl. hic V. Non conſueverunt*) niſi legitime fuerint impediti. Convenire autem debent in uno ex Monaſteriis ad hoc opportuno (habita ratione diſtantiæ quoad omnes, *Gl. hic V. Ad hoc aptum*) & cum eo moderamine, ut nullus eorum plus, quam ſex evectiones (hoc eſt, equos) & octo perſonas adducat. Tertio, conſtitui debent quatuor Abbates, qui univerſo Capitulo præſint, Prælationis tamen auctoritatem non habeant, ideoque, cum expedierit, mutari poſſunt, & alii conſtitui a Capitulo ſequente. Debent autem hi Præſidentes eſſe viri pietate, ſcientia, & zelo animarum præditi, atque in Capitulis Provincialibus celebrandis exercitati, & ſi tales in provincia non ſint, aliunde advocari debent, *cit. c. pen. §. Advocent. h. tit.* Ubi Pontifex propterea jubet, duos Ciſtercienſis Ordinis Abbates vicinos advocari, ad præſtandum auxilium, & conſilium, qui alios duos ſibi aſſocient.

XXII. Quarto, hujuſmodi Capitulum, aliquot certis diebus, continue celebretur, in quo diligens fieri debet tractatus de reformatione Ordinis, & obſervantia Regulari: & quod ſtatutum fuerit in Capitulo, illis quatuor approbantibus inviolabiliter obſervetur, ſine omni excuſatione contradictione, & appellatione: & nominatim etiam locus, ſive Monaſterium, in quo, poſt elapſum triennium, ſequens Capitulum debeat celebrari, deſignetur. Putat vero *Abb. hic numer.* 4. neceſſarium eſſe, ut id, quod majori parti Capituli viſum fuerit, ab omnibus quatuor Præſidibus approbetur, ita, ut unicus eorum contradicendo, impedire poſſit, *arg. hujus Textus*, ibi, *Illis quatuor approbantibus*; quia iſti quatuor in Capitulo, quaſi unius loco ſunt, cum vicem Romani Pontificis repræſentent, & habeant hanc poteſtatem ea diſpoſitione quaſi extraordinaria, ideoque etiam, qui in Concilio Generali, loco Papæ præſident, omnes conſentire debent, & unius contradictio actui gerendo obſiſtere poteſt. Contrarium tamen tenent *Hoſtienſ. hic V. Concordi*, *& Joan. Andr. n.* 10. Si major pars præſentium conſentiat, ſcilicet tres, non eſſe recurrendum ad S. Pontificem: ſecus ſi duo tantum, quia ſatis concordare cenſentur, *arg. l. Quod major.* 19. *ff. Ad municip.* Idque benignius eſt. Deinde dicitur hic, appellatione remota, obſervandum eſſe, quod ſtatutum fuit, quia cum hæc inquiſitio fiat, cauſa correctionis, & reformationis, non poteſt habere locum appellatio, niſi modum excederent: imo nec recuſatio, cum enim elegerint hos Præſides, perſonas eorum approbarunt, *Gl. hic V. Et appellatione remota.*

XXIII. Quinto, decernitur *in dicto cap. penult. §. Et qui convenerint, hoc tit.* „Ut Abbates convenientes vivant communiter, faciendo omnes communes expenſas, ſecundum proportionem (pro numero ſcilicet perſonarum, & equorum, & ſecundum facultates cujuslibet, *Gl. hic V. Proportionaliter*, *junct. Gl. marg. lit. B.*) & ſi non omnes in eiſdem poterunt, ſaltem plures ſimul in diverſis domibus commorentur. Sexto, eligantur etiam in eodem Capitulo Religioſæ, ac circumſpectæ perſonæ quæ ſingulas Abbatias ejuſdem Regni, vel Provinciæ, non ſolum Monachorum, ſed etiam Monialium, ſecundum formam ſibi præſcriptam, auctoritate Apoſtolica (delegata, vi hujus Conſtitutionis, *Gloſſ. hic Verſ. Vice noſtra*) viſitent, corrigentes, & reformantes, quæ correctione, & reformatione viderint indigere, ita, ut ſi Rectorem loci cognoverint, ab adminiſtratione penitus amovendum, id denuncient Epiſcopo proprio, ut illum amovere curet; quod ſi non fecerit, Viſitatores hoc referant ad Sedem Apoſtolicam, *cit. cap. pen. §. Ordinentur, h. t.*

Ex quo patet, quod Præſidentes iſti Abbatem, vel Præpoſitum ab Officio, vel adminiſtratione deponere non poſſint: ſed ad Epiſcopum Ordinarium referre debeant, ſi Monaſterium non ſit exemptum, vel ad Sedem Apoſtolicam, ſi ſit exemptum. Septimo, quæ de Capitulis celebrandis a Monachis, hic dicta ſunt, etiam a Canonicis Regularibus obſervari debent, *cit. cap. penult. §. Hoc ipſum.* At vero illi Ordines, qui Generale Caput, ſeu unum Generalem Præpoſitum Ordini habent, ejus juſſu, & auctoritate viſitari poſſunt, & ſolent.

„Octavo, quæ per dictos Viſitatores nequeunt expediri, ad Apoſtolicæ Sedis judicium referenda ſunt, cæteris irrefragabiliter obſervatis, quæ concordi fuerint deliberatione proviſa, *cit. c. pen. §. Si vero*, Nono, Epiſcopi Diœceſani Monaſteria ſibi ſubjecta ita ſtudeant reformare, ut cum ad ea prædicti Viſitatores acceſſerint, plus in illis inveniant, quod commendatione: quam quod correctione ſit dignum, & valde caveant, ne per eos dicta Monaſteria indebitis oneribus graventur, *cit. cap. penult. §. Porro.* Ex quo colligitur, quod Epiſcopus, ſeu Ordinarius per hos Viſitatores non impediatur, quin ipſemet quoque viſitare poſſit: quamvis etiam illi poſſint viſitare, etiamſi Epiſcopus non fuerit negligens, *Gl. hic V. Ut cum.*

„Decimo, denique *in fine dicti cap. pen.* præcipitur Epiſcopis, & Præſidentibus Capitulorum, ut Advocatos, Patronos, Vicedominos, Rectores, Conſules, Magnates Milites, & quoslibet alios per cenſuras Eccleſiaſticas, appellatione remota, compeſcant, ne Monaſteria in rebus, vel perſonis offendere præſumant, & ſi offenderint, ad ſatisfactionem compellere, non intermittant.

„XXIV. Cæterum noviſſime *Concilium Tridentinum Seſſ.* 25. *cap.* 8. *de Regular.* ſtatuit, ut Monaſteria omnia, quæ Generalibus Capitulis, aut Epiſcopis non ſubſunt, nec ſuos habent Ordinarios Regulares Viſitatores: ſed ſub immediata Sedis Apoſtolicæ protectione, ac directione regi conſueverunt, teneantur, intra annum a fine præſentis Concilii, & deinde quolibet triennio, ſeſe in Congregationes redigere, juxta formam Conſtitutionis *Innocentii III. in Concilio Generali in citat. cap. In ſingulis*, præſcriptam, *hoc titul.* Ubi nihil aliud ſtatuitur, quam, ut hujuſmodi Regulares, ſingulis trienniis, celebrent Capitulum Provinciale, ſecundum formam *in cit. cap. In ſingulis* præſcriptam, non autem præcipitur, ut Monaſteria hujuſmodi ſe invicem, vel aliis Monaſteriis, aut Congregationibus jam inſtitutis uniant, ſeu aggregent, *Fagnan. in citat. capit. penult. numer.* 8. *hoc titul.*

XXV. Præterea *in cap. Ea quæ* 8. *& ult. hoc tit.* Honorius III. circa Viſitationem, & Correctionem in Capitulis Provincialibus decernit; primo, ut Viſitatores, ſecundum ſtatutum *Concilii Generalis Lateranenſis* (quod refertur *in cap. præced.*) in Capitulo Generali, ſeu Provinciali conſtituti: de Statu Monachorum, Obſervationibus Regularibus diligenter inquirant, & tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus corrigant, & reforment, quæ viderint corrigenda, & reformanda: Monachos autem per Abbatem loci corrigi faciant (nam correctio Monachi primo loco ad Abbatem ſpectat, *cap. Quanto* 7. *de Officio Ord. Gl. hic V. per Abbatem*) eiſque pœnitentiam injungi, juxta Regulam S. Benedicti, & Apoſtolica inſtituta, non ſecundum pravam conſuetudinem, quæ quaſi pro lege in quibuſdam Monaſteriis inolevit. Sin vero Viſitatores Monachos contumaces, & rebelles invenerint, juxta modum culpæ (quæ quo major fuerit, eo major etiam debet eſſe pœna, ſeu vindicta, *Gl. hic V. Eod.*) auctoritate Apoſtolica, per cenſuram Eccleſiaſticam eos coerceant, ſine perſonarum delectu, ſeu reſpectu: aut etiam tanquam ovem morbidam ejiciant, ne ſanas oves inficiant. Secundo, ſi Abbates in corrigendo, juxta Viſitatorum mandatum, & Ordinis Regulam, ſive in ſe ipſis, ſive Monaſteriis corrigendis, reperti fuerint negligentes, proclamentur, & corripiantur, & ita puniantur publico in Capitulo Generali, ut eorum pœna aliis ſit in exemplum, *cit. cap. ult. §. Si vero.* Quod ſi Abbas non exemptus a Viſitatoribus nimis negligens, & remiſſus fuerit repertus, id ſine mora Diœceſano loci ſignificent, ut ab illo aſſignetur fidelis, & providus Coadjutor, uſque ad Capitulum Generale, ſeu Provinciale. Sin autem dilapidator ſit, vel ob aliam cauſam amovendus, poſtquam a Viſitatoribus id Diœceſano ſignificatum fuerit, per illum amoveatur, abſque ſtrepitu judicii, a regimine Abbatiæ, ac interim Monaſterio provideatur de idoneo Adminiſtratore, qui temporalium curam gerat, donec ipſi Monaſterio de Abbate fuerit proviſum. Quod ſi forſan Epiſcopus hoc facere noluerit, vel neglexerit, Viſitatores, vel Præſidentes id Sedis Apoſtolicæ ſignificent. Atque hæc eadem circa Abbates, ſeu Prælatos exemptos fieri debent, per Viſitatores, vel Præſidentes Capitulo Generali, ſeu Provinciali, ita, ut ſi amovendi videantur, per dictos Viſitatores, vel Præſidentes idoneus Adminiſtrator Monaſterio deputetur, ipſo Abbate ab Officio ſuſpenſo, & depoſitione ipſius Sedi Apoſtolicæ reſervata. Illorum vero exceſſus, & alia quæ ſignificanda eſſe, videbuntur, per fideles, & prudentes nuncios eidem Sedi a Præſidentibus denuncientur, quibus ex communi contributione Abbatum, juxta cujuslibet facultatem, ſufficientes expenſæ miniſtrentur, ita habetur, *in cit. c. ult. §. Quod ſi Abb. h. t.*

XXVI. Hinc colligitur primo, quod Abbas ſeu Prælatus non ob quamlibet negligentiam, & Regularis diſciplinæ neglectum, poſſit, ac debeat deponi: ſed, ſi fuerit magna, ac ſupina negligentia, ut tradit, *Gloſſ. in cap. Cum ad Monaſterium* 6. *V. Negligens, h. t. Joan. Andr. in cit. cap. ult. num.* 7. *& Abbas ibid. n.* 3. *h. t.* cujuſmodi magna negligentia cenſenda eſt, ſi ſæpius monitus ſe non emendavit.

Colligitur ſecundo, quando agitur contra Prælatum, in Ordine ad depoſitionem ab Officio, non eſt neceſſarium, ut inſtituatur, ſeu accurate ſervetur ordo judiciarius, ſive proceſſus ordinarius: ſed ſufficit: ſi ſummarie, ac de plano, inſpecta rei veritate, procedatur, *cit. cap. ult.* ibi: *Abſque judiciorum ſtrepitu h. t.* Ratio eſt, quia Prælati Regulares, ſicut & omnes aliæ perſonæ Religioſæ facilius, ac liberius atque ex levioribus cauſis poſſunt ab officiis, & adminiſtrationibus amoveri, quam Sæculares: *cap. Qualiter*, 24. *in fine de accuſatione, & capit. Per tuas*, 32. *in fine, de Simon. Gloſſ. in citat. cap. ult. V. Abſque judiciorum ſtrepitu, h. tit. Abb. ibid. num.* 3.

Colligitur tertio, ſi Prælatus, ob dilapidationem bonorum,

vel aliam culpam, aut magnam negligentiam ab Officio deponatur, non ſuccedit in adminiſtratione Capitulum: ſed interim Adminiſtrator in temporalibus deputari debet, donec alius Prælatus inſtituatur; quia tali caſo plerumque etiam Capitulum, ſeu Conventus eſt ſuſpectus, ne Prælato conſenſerit, nam ut ait *Innocent. in cap. Cum dilectis. 18. V. Epiſcopo, de accuſ.* Caput malum malam præſumptionem facit de membris; cum ergo tunc ſit præſumptio contra Capitulum, non eſt tutum, ut ipſi adminiſtratio committatur. *Joan. Andr. in cit. c. ult. n. 10. h. t.*

XXVII. Tertio, decernitur *in dicto cap. ult. §. Sequentes.* „ ut Viſitatores poſteriores diligenter inquirant de prioribus Viſitatoribus, ac eorum negligentias, & exceſſus referant ſequenti Capitulo Generali, ut juxta culpam publice pœnam debitam recipiant. Idemque etiam de Abbatibus præſidentibus Capitulo Generali eſt obſervandum „ Quarto præcipitur, ut Præbendæ, ſive Beneficia, v. gr. „ Capellaniæ in Monaſteriis non conferantur ab Abbatibus, & Monachis, Clericis Sæcularibus: quia per Regulares commodius adminiſtrari poſſunt, quam per Sæculares, & multa inconvenientia ſequuntur ex cohabitatione Sæcularium cum Religioſis. Illi autem Clerici Sæculares, qui jam recepti ſunt ad Beneficia, in Monaſteriis non habeant vocem, „ aut locum in Capitulo, nec in Refectorio, vel Dormitorio, nec Monachorum cœtibus ſe importune miſceant: „ ſed Beneficiis ſuis ſint contenti. Et ſi qui, ex prædictis „ Clericis, fuerint criminoſi, per Epiſcopum Diœceſanum „ non exempti: per Viſitatores vero, & Præſidentes, exempti eiſdem Beneficiis priventur, *cit. cap. ult. §. Præcipimus.* Quinto, denique hæc omnia etiam in Monaſteriis, „ quæ non habent proprios Abbates: ſed Priores (de quibus ſupra) nec non in Monialium, quoad ea, quæ Abbatiſſis, & Monialibus congruunt, obſervari debent, *cit. cap. fin. §. ult.* Nam regulariter ſtatutum de Abbatibus; & Monachis; cenſeri debet etiam ſtatutum, ſervata proportione, de Abbatiſſis, & Monialibus: ſed non vice verſa; *Abb. in cit. cap. ult. numer. 5.* Nam licet maſculinum comprehendat fœmininum: non tamen e converſo; *l. Ita. 45. in princ. ff. de legat. 2.* ubi *Gl. V. Vocabulo*; ait; quia quod minus dignum eſt; dignius non continet. Verum de Monialibus mox plura.

§. IV.

De receptione Monialium, & benedictione, ſeu conſecratione illarum.

XXVIII. Quæritur primo. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit; circa receptionem Monialium? Reſp. Circa receptionem Monialium extat Conſtitutio Boniſacii VIII. *in c. Periculoſo. 1. §. Sane; de ſtat. Regul. in 6.* Ubi diſtincte prohi- „ betur, ne in Monaſteriis Ordinum non mendicantium „ (qui ſcilicet bona in communi poſſident) plures de cæ- „ tero Sorores, ſeu Moniales: quam quot ex bonis, ſeu „ proventibus earondem, abſque penuria, ſuſtentari poſ- „ ſunt, recipiantur: ſi ſecus actum fuerit, id irritum „ decernitur. Ex quo patet, ſi ultra numerum Monialium, „ quæ alii poſſunt, aliquæ recipiantur, irrita eſt receptio. Aliud tamen eſt, quoad hoc, in Monaſteriis Virorum; nam etſi etiam in illis plures, quam ſuſtentari poſſunt, recipi non debeant, *cap. 2. de Inſtit.* ſi tamen fuerint recepti, non eſt invalida receptio: quia viri cœtibus hominum ſe immiſcere, & ſibi ad vitam neceſſaria comparare poſſunt, *Gl. in cit. §. Sane V. Irritum,*

XXIX. Verum *Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 3. de Regul.* ge- „ neralius ita præcipit; In Monaſteriis, & Domibus, tam „ Virorum, quam Mulierum, ſive bona immobilia poſſi- „ deant, ſive non poſſideant, is tantum numerus conſtitua- „ tur, ac impoſterum conſervetur, qui, vel ex reditibus „ propriis Monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari. Ubi notanda eſt differentia, inter ſuſtentari, ſeu vivere, abſque penuria, prout dicitur *in cit. Sane,* & inter commode ſuſtentari, prout requiritur *in Decreto Concilii Trident.* Nam is cum penuria vivit, qui patitur defectum neceſſariorum alimentorum, ideoque mendicare cogitur: is vero non commode vivit, qui non poteſt ſe ſuſtentare, ſpectata conſuetudine Regionis, & qualitate, ac ſtatu perſonæ, etſi non cogatur mendicare, nec patiatur defectum neceſſariorum alimentorum, *Gl. in cit. §. Sane, V.* „ *Abſque penuria.* Additur *in cit. Decreto Trident.* ac prohi- „ betur, ne de cætero Monaſteria & Domus Regularium „ erigantur, ſine Epiſcopi, in cujus Diœceſi erigenda ſunt, „ licentia prius obtenta? Quod etiam olim ſtatutum reperitur *in cap. Quidam. 10. &c. de Monachis. 12. & ſeqq. cauſ. 18. qu. 2.* Hanc vero licentiam Ordinarii locorum dare non poſſunt ad novos conventus, præſertim Mendicantium, erigendos, niſi prius conſtiterit, utrum in ea Civitate, vel loco commode ſuſtentari poſſint ſine populi, & aliorum in eodem loco exiſtentium Religioſorum Mendicantium juſta querela, ac detrimento, ideoque etiam ipſi, & alii omnes, quorum intereſt, vocari, & audiri debent, prout decernit *Clemens VIII. in Conſtitutione edita Anno 1603. die 23. Julii,* & extat apud *Piaſec. in praxi Epiſcop. p. 7. cap. 3. artic. 6. num. 33.*

Porro nihil obſtat, quo minus hodie ſupra numerum Monialium, quæ ex reditibus commode ſuſtentari poſſunt, recipiantur ſufficienter dotatæ, neque ideo erit invalida receptio, quia conſuetudine id paſſim ita obſervatur: & Jus antiquum, ac Decretum Concilii intelligendum eſt, ne plures, quam commode alii poſſint, recipiantur indotatæ, vel cum expenſis Monaſterii. Neque id Simoniacum eſt, cum dos non detur, tanquam pretium receptionis: ſed ut ſtipendium neceſſarium ad vitæ ſuſtentationem, ut docet *Navarr. tract. de redit. Eccleſ. q. 1. Monito 63. Azor. p. 1. l. 13. c. 9. quæſt. 1. Sanch. lib. 7. mor. c. 23. n. 4. & 5.*

XXX. Quæritur ſecundo, quid Jure Canonico ſtatutum ſit, de benedictione, ſeu conſecratione Abbatiſſarum, & aliarum Monialium? Reſpondetur primo, *in Clement. 2. §. Statuimus, de ſtatu Regul. in 6.* decernitur, ut quævis ad „ Regimen Abbatiarum aſſumptæ in Monaſteriis, in qui- „ bus Abbatiſſæ ſolitæ ſunt benedici, intra annum, a ſuæ „ confirmationis tempore computandum, munus benedictio- „ nis ſuſcipiant, alioquin, niſi cauſa rationabilis ſubſit (ob „ quam benedictæ non ſunt, intra tempus præſcriptum) „ jure ſuo excidunt, & tunc proviſio de Abbatiſſis per il- „ los, ad quos id pertinet (videlicet ad Collegia, ſeu Ca- „ pitula, ad quæ ſpectat jure communi electio, *c. ult. cauſ.* „ *16. c. 1. de Elect.* vel ex jure ſpeciali proviſio, *Gl. hic V.* „ *Per illas.*) ipſis Monaſteriis canonice eſt facienda.

Notandum primo. Non omnes Abbatiſſæ poſſunt, aut debent benedici: ſed illæ tantum, quæ ſunt perpetuæ, & ſi quæ aliæ ſolitæ ſunt benedici; inſpicienda enim eſt, quoad hoc, conſuetudo, ſeu mos Monaſterii, *Gl. hic V. Soluta: Navarr. lib. 3. conſil. 2. Azor. l. 13. c. 10. qu. 4.* cauſas autem, ob quas excuſantur a benedictione recipienda, intra tempus præſcriptum enumerat *Gl. hic V. Rationabilis*, de quibus ſupra *lib. 1. Tit. 6. ſec. 2. §. 7. q. 7.* ubi de benedictione Abbatiſſarum plura dicta ſunt.

Notandum ſecundo. Hæc pœna privationis decreta *in cit. §. Statuimus*; non habet locum in Abbatibus, de quibus ibi nihil dicitur, *Gl. in cit. c. Statuimus V. Cecidiſſe*, neque etiam in Abbatiſſis triennalibus, ſeu temporalibus, quæ benedici non ſolent, *Navar, c. l. n. 2.* ſicut nec Prioriſſæ, *Silveſt. in ſumm. V. Abbatiſſa n. 4. in fine.*

XXXI. Reſp. ſecundo, quod vero attinet ad benedictionem, ſeu conſecrationem Monialium, ſciendum eſt, multiplex velum eis dari ſolere, ut notat *Gl. in c. Devotis 21. V. Velamen. junct. Gl. marg. cauſ. 20. qu. 1.* inter quæ duo ſunt præcipua. Primum eſt velamen nigrum Profeſſionis, quod olim dabatur anno ætatis XII. completo, *c. Puella. 2. cauſ. 20. q. 2.* hodie vero nonniſi XVI. anno completo, juxta *Concil. Trident. c. 25. de Regul,* quo Profeſſio fieri poteſt, & hoc datur omnibus Profeſſis, ſive Virgines ſint, ſive viduæ. Secundum eſt velum Conſecrationis, quod olim dabatur anno ætatis XXV. *c. Placuit. 14. cauſ. 20. q. 1.* quamvis ex univerſali conſuetudine poſſint ante illum conſecrari, teſte *Barb. de Offic. Epiſ. alleg. 27. n. 57.* differt autem hæc conſecratio a Profeſſione, quia Profeſſio ab omnibus emittitur, ſive Virgines ſint, ſive non, *c. Omnes fœminæ. 36. cauſ. 27. qu. 1.* Conſecrationis vero velum imponitur ſolis Virginibus, *cit. c. Placuit &c. Virgines. 15. cauſ. 20. qu. 1.* Item a ſolo Epiſcopo poſſunt Virgines conſecrari, *c. Sanctimonialis, 24. diſ. 23. cap. 1. §. Ad Epiſcopum, diſ. 25.* nec id delegari poteſt alteri, niſi a Papa, *Silv. c. l. n. 4. q. 2.* Profeſſio vero in manibus, etiam Sacerdotis emitti poteſt, *cap. ult. cauſ. 20. qu. 1.* Sed nec Abbatiſſa: nec alia Sanctimonialis poteſt viduæ imponere velum, *c. Statuimus. 3. cauſ. 20. qu. 2.* ubi id ſub pœna excommunicationis eſt prohibitum. Neque etiam omnes Profeſſæ, & virgines conſecrantur, quia Moniales Mendicantium, & aliæ quædam non conſecrantur ab Epiſcopo: imo nec corrupta etiam violenter conſecranda eſt, etſi violata laureolam Virginitatis non perdat; quia non conſtat Eccleſiæ, illam plene diſſenſiſſe, ideo jubetur, humiliter a velo conſecrationis abſtinere. *Silveſt. c. l. q. 2.* Fieri autem debet conſecratio Virginum in Epiphania Domini, vel in Dominica in Albis, & in Natalitiis Apoſtolorum, & in diebus Dominicis *c. Devotis. 11. &c. Virgines. 14. cauſ. 9. 2.* niſi tempore neceſſitatis, nempe imminente languore, vel mortis periculo, tunc enim quovis tempore conſecrari poſſunt, *Silveſt. c. l. q. 3.* Quamvis ſecundum quoſdam, etiam in aliis Feſtivitatibus Virgines conſecrari poſſe: tradit, *Laym. in c. 1. de temp. ordin. §. Alterum.*

Præter dicta, tertium velum eſt Ordinationis, quod olim dabatur Diaconiſſis, ad inchoandum officium, ac Homilias legendas, nec ante annum XL. *cap. Diaconiſſam. 23. cauſ. 27. qu. 1.* hodie autem hæc ordinario fit, quando Moniales conſecrantur, ſeu velantur. Quartum velum eſt Prælationis, quod olim Abbatiſſis dabatur, anno LX. ætatis, *c. Juvenculas 12. & ibi Gl. V. Sexagenariam. & Gl. marg. cauſ. 20. qu. 1.* poſtea vero anno XXX. completo, *c. Indemnitatibus. 43. in princ. de elect. in 6.* ſed hodie juxta *Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 7. de Regul.* XL. anni requiruntur ad Abbatiſſam eligendam, niſi magna eſſet inopia perſonarum. Quintum eſt velum Continentiæ, & Obſervationis, quod eſt viduarum, *c. Vidua. 34. cauſ. 27. qu. 1.* & poteſt dari etiam Virginibus, licet Virginale velum non poſſit dari viduis, nec quidem cum diſpenſatione Epiſcopi, *cit. c. Devotis. 11. cauſ. 20. q. 1. Silveſt. c. l. in princ.* Addunt nonnulli ſextum velum Converſionis, ſeu probationis, quod datur in ſuſceptione habitus Regularis, ante Profeſſionem, & eſt communiter album.

§. V.

De Clauſura Monialium.

XXXII. Quæritur primo. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa clauſuram Monialium, quoad egreſſum illarum ex Monaſteriis? Reſp. de hoc extat Conſtitutio Bonifacii VIII. *in c. Periculoſo. unic. de ſtatu Regul. in 6.* ubi imprimis præcipit omnibus Monialibus præſentibus, & futu- „ ris, cujuſcumque Religionis ſint, vel Ordinis, ut ſub per- „ petua de cætero clauſura in ſuis Monaſteriis permanere „ debeant ita, ut nulli earum, ſive expreſſe, ſive tacite ſint „ profeſſæ, ex ulla ratione, vel cauſa ex Monaſteriis egredi „ liceat; niſi evidenter conſtaret de aliqua, quod ob morbum

„ con-

Digitized by Google

„ contagioſom eum aliis, abſque gravi periculo, aut ſcandalo, commorari non poſſet.

Hanc Conſtitutionem Bonifacii VIII. cum in plurimis locis, vel non recepta, vel deſuetudine abolita fuiſſet, renovavit *Concil. Tridenr. Seſſ. 25. c. 5. de Regalar.* his verbis: „ Nemini autem Sanctimonialium liceat, poſt Profeſſionem, exire e Monaſterio, etiam ad breve tempus, quocunque prætextu, niſi ex aliqua legitima cauſa ab Epiſcopo approbanda, indultis quibuſcunque, & privilegiis non obſtantibus. Eandem Conſtitutionem tum Bonifacii VIII. tum Concilii Tridentini confirmavit, & declaravit Pius V. in Bulla, quæ incipit, *Circa Paſtoralis*, edita anno 1566. die 19. Maii, & in alia Bulla, cujus initium. *Decori*; edita anno 1569. Calend. Febr. & Gregorii XIII. cujus initium, DEO SS. Virginibus, anno 1573. die 21. Jan. quæ legi poſſunt apud *Quarantam in ſumma Bullarii V. Monaſteria Monialium fol. 440. & pluribus ſeqq.*

XXXIII. Porro circa priorem partem prædictæ Conſtitutionis Bonifacii VIII. quoad prohibitionem egrediendi e Monaſterio: Notandum primo. Illam obligare omnes Moniales, quæ expreſſe, vel tacite ſunt profeſſæ, aut inpoſterum profitebuntur; ſive ante promiſerint clauſuram, vel ſervarint: ſive non, eſt enim Conſtitutio nova, & non ſupponit obligationem: ſed imponit, ut probat *Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 1. de oblig. Relig.* quatenus ſubditi ſunt, *c. 8. num. 12. & 14. Sanch. lib. 6. mor. c. 15. num.* 12. Quare etiam Moniales converſæ, quæ ad miniſteria, ſeu ſervitia domeſtica ſunt deputatæ, ſi emittant tria ſubſtantialia vota Religionis, ad clauſuram obligantur, *Suar. c. l. numer.* 17. *Sanch. c. l. num.* 23. Poſſunt tamen, ex conceſſione Pii V. *in cit. Bulla, Circa Paſtoralis*; ſi Monaſteria Monialium ſufficientes reditus non habeant, ita, ut eleemoſynis fidelium ad ſuam ſuſtentationem indigeant, Moniales aliquæ converſæ, etiam Profeſſæ exire, ad eleemoſynas colligendas, ſi ſint ætatis 40. annorum, & in domo contigua Monaſterio extra illud habitent, & non ingrediantur clauſtrum, extra caſus in earum Conſtitutionibus expreſſos, nec egrediantur ſuis Domibus, niſi de licentia Epiſcopi, vel earum Superiorum etiam ad eleemoſynas colligendas. Quod ſi vero poſtea Monaſteriis, quacunque ratione, de ſufficiente ſuſtentatione proviſum fuerit, Converſæ iſtæ ad clauſuram reducantur, nec amplius exire permittantur, ſubintellige ad eleemoſynas colligendas. *Gregor. XIII. in cit. Bulla DEO Sacris, Suar. c. l.*

Notandum ſecundo. Non obligari ad clauſuram illas Virgines, quæ per votum continentiæ DEO ſunt conſecratæ, & ſimul collegialiter vivunt: vel etiam obedientiam voto ſimplici, ac privato, vel etiam pacto alicui promiſerunt, non tamen in ſtatu aliquo tanquam Religioſo ab Eccleſia approbato degunt, tribus votis ſubſtantialibus obligatæ, cum tales non ſint Sanctimoniales profeſſæ, *Suar. c. l. nu. 25. Navarr. lib. 3. conſil. 6. num. 10. h. t. Sanch. cit. c. 15. numer. 14. & 15.*

Notandum tertio. Novitiæ Monialium non obligantur ad clauſtrum, cum non ſint Religioſæ, nec Profeſſæ, ideoque e Monaſterio egredi poſſunt, cum Superiorum licentia, v. gr. ad recuperandam valetudinem, nec per talem egreſſum annus probationis interrumpitur, ſi habitum retineant: ſecus eſt, ſi abſque licentia egrediantur, tunc enim recedunt ab obedientia, & conſequenter interrumperetur probatio. *Suar. c. l. nu.* 16. de quo plura ſupr. Tit. 31.

XXXIV. Quæritur ſecundo. Quænam ſint juſtæ cauſæ, ob quas licentia concedi poteſt Monialibus, egrediendi e clauſtro? Reſp. Bonifacius VIII. *in cit. cap. unic. de ſtat. Reg. in 6.* unicam cauſam expreſſit, videlicet, ſi Monialis laboret tali morbo, ut cum aliis, abſque gravi periculo, aut ſcandalo, cohabitare non poſſit, cum ergo adjecta ſit clauſula excluſiva, nulla ex cauſa, *ſive ut quacunque ex cauſa non ſit facultas egrediendi*, niſi ob talem morbum, ſequitur omnes alios morbos diſſimiles, videlicet, qui non ſunt contagioſi, nec Communitati graves, aut periculoſi, excluſos eſſe: ac proinde non eſſe Monialibus permittendam licentiam, exeundi ob morbum, qui ipſi ægrotanti quidem eſt gravis, & periculoſus, ita ut Medicorum judicio neceſſario egredi debeat, ad recuperandam valetudinem, ſi ille morbus cæteris Monialibus non ſit periculoſus, quia tunc non ſubeſt eadem ratio, & ſic non debet fieri extenſio, ob ſimilitudinem rationis, ad morbum periculoſum ſoli ægrotanti, non enim voluerunt Pontifices conſulere commoditati Monialium in particulari: ſed toti Communitati, ejuſque commoditatem præferre clauſuræ, ita docet *Garc. lib. 2. can. q. q. c. 84. num. 7. & ſeqq. Rodriq. Tom. 1. qq. Reg. q. 49. Sanchez cit. c. 15. num.* 32. Conſentit Pius V. *in cit. Bulla Decori*, ubi ait: *Ordinamus ut nulli Abbatiſſarum, Prioriſſarum, aliarumve Monialium de cætero etiam infirmitatis, &c. aliave occaſione, aut prætextu, niſi ex cauſa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ, epidemiæ* (id eſt, morbi peſtiferi, vel aliter contagioſi) *e Monaſteriis exire: ſed nec in prædictis caſibus, extra illa, niſi ad neceſſariam tempus ſtare liceat.*

Contrarium tamen probabilius tenet *Navarr. Comment. 4. de Regul. num. 49. Azor. p. 1. l. 13. cap. 8. q. 1. §. Tertio quæres, Suar. citat. lib. 1. c. 9. num.* 9. nempe quod Monialis, cum licentia Epiſcopi, exire poſſit ex clauſtro, ob morbum ſibi ſoli periculoſum, etſi aliis contagione non obſit, ita, ut Medici judicent, eam morituram, niſi exierit, quia humanæ leges tam ſevere non obligant, ut mortis periculum ad illas ſervandas, ſubire cogamur. Certe cum leges humanæ de iis ferantur, quæ communiter evenire ſolent, non de iis, quæ in rariſſimo, & extraordinario caſu contingunt, rariſſimum autem ſit, ut evidenter conſtet, morbum ita conſtitutum eſſe, ut ſi Monialis in Monaſterio maneat, ſit moritura, non autem ſi exeat, & aerem mutet, ideo ſi talis caſus extraordinarius aliquando contingat, is per epichiam exceptus cenſeri debet, *arg. l. Non ad*-*eo, 5. & l. Neque Leges; 10. ff. de Legib.* ita, ut Epiſcopus exeundi licentiam dare poſſit: quamvis alias ordinarie non quævis infirmitas, etiam periculoſa ipſi ægrotanti, ſi Communitati, non ſit noxia, ſit juſta cauſa, dandi licentiam exeundi, ut ex dictis patet.

XXXV. Præter cauſam infirmitatis expreſſam *in cit. cap. unic. h. t. in 6.* aliam cauſam exeundi e clauſtro adjecit Pius V. *in cit. Bulla Decori*, nempe ob magnum, ſeu periculoſum incendium, quæ adjecta fuit, non corrigendi: ſed declarandi cauſa; tam Decretum Concilii Tridentini: quam Conſtitutionem Bonifacii VIII. *in cit. cap. un.* ex verbis ipſius Bullæ Pii V. patet, & notavit *Sanch. cit. c. 15. nu.* 31. ubi ait, Concilium Trident. nomine cauſæ legitimæ approbandæ ab Epiſcopo, non intellexiſſe quamcunque, quæ Epiſcopo legitima videretur: ſed commiſit Epiſcopi arbitrio, determinare, an ea cauſa morbi ſit talis, qualis requiritur in Conſtitutione Bonifacii: Pius V. vero declaravit, cauſam Incendii non excludi, *in cit. cap. unic. h. t. in 6.* eo quod hæc ſit ſimilis, imo multo magis urgens, & neceſſaria cauſa exeundi ipſo jure naturali conceſſa, ob manifeſtum vitæ periculum. Et quidem non tantum ſi tale periculum, v. gr. incendii toti Communitati immineat: ſed etiam uni ſoli, niſi fugiat. Ex quo infertur, quod Moniales exire poſſint e clauſtro, ob alias etiam cauſas ſimiles, vel magis urgentes, v. g. ob hæreticorum, vel aliorum hoſtium incurſiones; quia per dictionem taxativam, *tantum*, non excluduntur caſus ſimiles, in quibus eadem, ſeu ſimilis, aut magis urgens ratio militat, *Azor p. 1. lib. 13. cap. 8. qu. 2. §. Tertio quæres, Sanch. cit. c. 15. nu.* 37. & alii apud *Barb. in Collect. in cit. cap. un. h. t. in 6. num. 14. & 16.* Ubi ait, quod tempore belli poſſunt Moniales exire e Monaſterio, ſeque in locum tutum recipere.

Sunt & aliæ, præter allatas, cauſæ juſtæ, ob quas Monialibus licet exire e clauſtro, non expreſſæ, *in cit. c. un. & Bulla Pii V.* Talis cauſa eſt primo, ut Monialis in alio Monaſterio ejuſdem Ordinis fiat Abbatiſſa, vel Magiſtra Novitiarum. Secundo, ſi Abbatiſſa egrediatur, ad fundandum aliud Monaſterium. Tertio, ſi transferatur Monialis ad aliud Monaſterium, correctionis cauſa, quia in proprio commode corrigi non poteſt. Quarto, ſi Moniales ab uno Monaſterio ad aliud tranſire velint, ſtrictioris obſervationis cauſa. Quinto, ſi totum Monaſterium transferendum ſit in locum commodiorem, v. g. ex rure in oppidum, vel urbem, juxta præceptum *Concilii Trident. cap. 5. de Regul. Sanchez cit. cap. 15. numer. 45. & ſeqq. Barb. cit. loc. num. 17. & 2. ſeqq.*

„ XXXVI. Prædictis addendum primo, Abbatiſſæ, & Prioriſſæ, quæ ratione Feudi, quod Monaſterium ab ipſis tenet, Principibus, aut Dominis ſæcularibus homagium, ſeu fidelitatis Sacramentum præſtare debent, ſi non poſſint obtinere, ut per Procuratorem illud præſtent, perſonaliter ex Monaſterio exire poſſunt, cum honeſta, ac decente ſocietate (comitantibus illam duabus, vel pluribus ex antiquis Monialibus, & Capellanis ipſius) ita tamen, ut præſtito homagio, ac juramento fidelitatis, ſtatim ad Monaſterium revertantur, prout ſtatuitur *in cit. c. un. §. Verum de ſtat. Regul. in 6. & ibi Gl. V. Societate*; id vero moraliter intelligendum eſt; nam brevis mora extra Clauſtrum non eſt prohibita, verb. gr. unius, vel alterius diei, ut colligitur ex verbis in fine adjectis, *ſic quod in fraudem reſidentiæ, ſive moræ clauſtralis nihil omnino fiat*: quibus verbis indicatur, prohiberi ſolum moram notabilem, quæ in clauſuræ fraudem cederet, *Sanchez citat. cap. 15. numer.* 60.

„ Addendum ſecundo, monet inſuper, & hortatur Pontifex *in citat. cap. unic. §. Porro*, ut Principes, ac Domini ſæculares, qui juriſdictioni temporali præſunt, Abbatiſſas, & Prioriſſas, & alias Moniales curam, ſeu adminiſtrationem gerentes permittant, per Procuratores ſuos in ſuis Tribunalibus litigare, ne evagandi occaſio ipſis Monialibus detur: alioqui ſi contrarium præſumſerint, per ſuos Ordinarios Eccleſiaſticos cenſuris Eccleſiaſticis compellantur; cum ſit Juri contrarium, & honeſtati, quod mulieres, præſertim Religioſæ, per ſeipſas in judicio litigare cogantur, & periculum animarum indueat. Epiſcopis vero, & aliis Prælatis quibuscunque injungitur, ut omnes cauſas Monialium, ſpirituales, & temporales, per Procuratores earum, in ſuis Curiis tractari faciant: ut nec volentes perſonaliter ad judicium vocentur. *Gl. ibid. V. Tractari.*

XXXVII. Quæritur tertio, ad quem pertineat, dare licentiam Monialibus exeundi e Clauſtro? Reſpondet Superior, qui debet cognoſcere, & approbare cauſam, ob quam Monialibus licet egredi e Monaſterio, & licentiam exeundi dare, & Epiſcopus, vel alius Ordinarius loci, qui in eo juris dictionem quaſi Epiſcopalem habet, tametſi Monaſteria Monialium alioqui ſint exempta: In Eccleſiis tamen exemptis, etiam neceſſaria eſt licentia Prælati Ordinis, videlicet, Generalis, vel Provincialis, juxta cujusque Ordinis Inſtitutum. *Suarez cit. Lib. 1. cap. 9. numer.* 13. *Sanchez lib. 6. mor. cap. 15. numer.* 28. Idque patet *ex Concil. Trident. citat. Seſſ. 25. cap.* 5. Ubi generaliter, & indiſtincte ait: *Nemini Sanctimonialium liceat exire e Monaſterio, niſi ex aliqua legitima cauſa, ab Epiſcopo approbanda*; & clarius habetur *in cit. Bulla*, & motu proprio Pii V. nam poſtquam dixit, nulli Monialium licere exire, niſi ex cauſa magni incendii, vel infirmitatis, lepræ; aut epidemiæ, ſubjungit: *Quæ tamen infirmitas; præter alios Ordinum Superiores; quibus cura Monaſteriorum incumberet, etiam per Epiſcopum, ſeu alium loci Ordinarium, etiamſi prædicta Monaſteria ab Epiſcoporum, & Ordinariorum juriſdictione exempta eſſe; reperiantur, cognita, & expreſſe in ſcriptis approbata ſit.* Quare ea, quæ ad clauſuram Monialium pertinent, ut univerſum, & erga omnes exemptas, & non exemptas Epiſcopis ſunt commiſ-

ſit, *in Concilio Trident. cit. l. Suar. Tom. 4. de Relig. libr. 2. de variet. Relig. cap. 12. numer. ult. in fine*. Quamquam *Rodriq. Tom. 2. qq. Regul. quaſt. 49. num. 9.* referat, dictam Bullam Pii V. in Hiſpania non receptam, quoad hoc, quod in exemptis Monaſteriis licentia exeundi peti debeat ab Epiſcopo loci.

Imo quidam DD. apud *Sanch. cit. c. 15. num. 24.* dicunt, approbationem hanc, & licentiam exeundi pertinere ad Epiſcopum in Monaſteriis ſibi, aut Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjectis: ad ſolos vero Superiores Regulares in Monaſteriis exemptis, quæ Regularibus ſubduntur, & ita intelligunt prædictum Decretum Concilii Tridentini, inter quos eſt *Navarr. lib. 3. conſ. 5. nu. 6. h. t.* Sed prior ſententia eſt probabilior, quia *in cit. Bulla Pii V.* præter alios Ordinum Superiores, requiritur etiam, ut licentiam data ſit per Epiſcopum, ſeu alium loci Ordinarium: nomine autem Ordinarii loci, nequaquam comprehenduntur Superiores Regulares, *Sanch. cit. l. nu. 8.*

Addit idem *cit. c. 15. nu. 30.* etiam Vicarium Generalem Epiſcopi poſſe hanc licentiam exeundi dare, niſi Epiſcopus ſpecialiter ſibi reſervaverit, cum & Vicarius ſit Ordinarius. Porro ſi neceſſitas exeundi manifeſta ſit, & Superior pro petenda licentia adiri non poſſit, ſine periculo, tunc Monialis, etiam eo inconſulto, licite exire poteſt: quia neceſſitas non habet legem, *Sanchez citat. cap. 15. nu. 62.*

„ XXXVIII. Cæterum Epiſcopi, iique Superiores, & alii Ordinarii locorum, in Monaſteriis Monialium, ſibi ordinario jure ſubjectis, ſua propria auctoritate, in iis vero, quæ exempta ſunt, & immediate Papæ ſubjecta, Sedis Apoſtolicæ auctoritate: Abbates vero, & alii Prælati Regulares, tam exempti, quam non exempti, in Monaſteriis hujuſmodi ſibi ſubjectis, de clauſura convenienti, ubi non eſt, ipſorum Monaſteriorum expenſis, & fidelium eleemoſynis, quas ad hoc procurent, facienda, & de ipſis Monialibus includendis, quam primum commode poterunt, provideant: rebelles, & contumaces per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſt poſita, compeſcendo: invocato etiam, ſi opus fuerit, ad hoc auxilio Brachii Sæcularis: Veruntamen per hoc in Monaſteriis exemptis, Ordinariis locorum, quoad alia, nulla eſt juriſdictio, vel poteſtas attributa, prout ſtatuitur in *cit. cap. un. §. ult. de ſtat. Regul. in 6.* Idque renovatum fuit *in Concilio Tridentino Seſſ. 25. capite 5. de Regul.*

XXXIX. Quæritur quarto, quæ pœnæ ſint decretæ in Moniales violantes clauſuram, iiſque cooperantes, vel faventes? Reſpond. duplex, ut conſtat *ex cit. Bulla Pii V.* Prior eſt excommunicatio major, ipſo facto, ſine alia declaratione, incurrenda, & Papæ reſervata, lata non ſolum adverſus Moniales aliter, quam conceſſum eſt, egredientes: ſed etiam licentiam aliter concedentes, & comitantes, recipientes, &c. Poſterior pœna eſt privatio dignitatum, adminiſtrationum, & officiorum obtentorum, & inhabilitas ad illa, & alia in poſterum obtinenda; quæ tamen pœna ſolum decreta eſt, adverſus Moniales aliter egredientes, & Superiores indebite licentiam exeundi concedentes, *Sanch. cit. cap. 15. n. 63.* ad quam autem pœnam privationis incurrendam, requiritur ſententia declaratoria Judicis, ut probat idem *Sanch. cit. l. num. 65.* nomine dignitatum autem, officiorum, & adminiſtrationum intelliguntur illa, quæ adjunctam habent Superioritatem aliquam, ut eſt, eſſe Generalem, Provincialem, aut Superiorem localem; non autem alia officia, ut eſt, eſſe Concionatorem, Confeſſarium, vel Profeſſorem Theologiæ, *Sanch. citat. loco numer. 66.*

§. VI.

Quid Jure Canonico ſtatutum ſit, circa Clauſuram Monialium, quoad ingreſſum aliarum perſonarum in earum Monaſteria?

XL. De hoc ita ſtatutum legitur *in cap. un. de ſtatu Regul. in 6. poſt princ.* „ Nulli aliquatenus inhoneſtæ perſonæ, nec etiam honeſtæ ingreſſus, vel acceſſus pateat ad Moniales, niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exigat, & illius, ad quem pertinet ſpecialis licentia accedat: ut ſic a publicis, & mundanis conſpectibus ſeparatæ, liberius DEO ſervire valeant, &c. Quod Decretum innovavit *Concilium Tridentinum cit. Seſſ. 25. cap. 5. de Regul.* ubi dicitur: *Ingredi autem intra ſepta Monaſterii nemini liceat, cujuſcunque generis, aut conditionis, ſexus, vel ætatis fuerint, ſine Epiſcopi, vel Superioris licentia in ſcriptis obtenta ſub excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda. Dare autem tantum Epiſcopus, vel Superior licentiam debet in caſibus neceſſariis: neque alius ullo modo poſſit, etiam vigore cujuſcunque facultatis, vel indulti hactenus conceſſi, vel impoſterum concedendi.*

XLI. Circa has Conſtitutiones, & Decreta notandum primo. Non prohiberi ingreſſum pueris, ac puellis, qui necdum uſum rationis adepti ſunt; quia in illis ceſſat ratio prohibitionis, nempe periculum, ne incitentur Moniales ad peccatum: aliud vero eſt de amentibus, jam puberibus; qui ad peccatum incitare, turpiter jocando, vel turpia loquendo, & Moniales perturbare poſſunt, idcoque ingredi Monaſteria, permitti non debent, & quamvis ipſi intrando, non peccent: peccant tamen Moniales, eos admittentes, *Azor. p. 2. lib. 13. cap. 8. quaſt. 9. Sanch. lib. 6. mor. c. 26. num. 5. & 8.* Non eſt autem prohibitum Monialibus, ut famulas ſæculares, ſi alias, quæ velint profiteri, & perpetuo in Monaſterio manere, habere non poſſint, recipiant, non tantum ad breve tempus; ſed etiam ad longum, ſi Ordinis Regula, vel conſuetudo non repugnet, ita tamen, ut nunquam e Monaſterio egrediantur, donec omnino dimittantur, *Rodriq. Tom. 1. qq. Regul. 44. art. 4. Mirand. tract. de Monial. q. 2. art. 5. concl. 2. Suar. Tom. 4. de Relig. lib. 1. de oblig. Relig. c. 10. n. 18. & ſeq.* Item conceſſum eſt, ut cum Epiſcopi, vel Superioris licentia, in Monaſteriis puellæ recipiantur; ut in illis educentur, & inſtruantur, licet nolint Religioſum habitum ſuſcipere, ita tamen, ut ultra XXV. ætatis annum in Monaſterio non retineantur, & nequeant clauſura egredi, & ſemel egreſſæ non poſſint denuo admitti, *Rodriq. Tom. 1. qu. 46. art. 10. Mirand. cit. qu. 2. art. 6. concl. 1. Sanch. cit. cap. 16. num. 61.* Mulieres vero nuptæ; imo etiam viduæ in Monaſteriis Monialium non ſunt deinceps recipiendæ; niſi Moniales fieri velint, *Barboſ. lib. 1. Jur. Eccleſiaſtic. caput 44. numer. 99. & ſeq. & alii apud ipſum.*

XLII. Notandum ſecundo. Nomine clauſuræ, ſive clauſtri, hic intelligitur omnis locus, ſive ſit area, ſive hortus ſive conclave, in quem Monialibus licet ingredi; cum enim illis prohibitum ſit, exire extra clauſtrum, conſequenter omnis locus, in quem ingredi poſſunt, eſt intra clauſtrum, adeoque omnes aliæ perſonæ, ſive viri, ſive fœminæ, in talem locum licite ingredi non poſſunt: nam hoc eſt, quod præcipue intendunt, SS. Canones prohibere, ne ſcilicet Moniales cum aliis perſonis ſæcularibus in eisdem locis poſſint convenire, colloqui, & converſari: ideoque etiam prohibitum eſt, ne ex Monaſterio Monialium pateat janua, ſive egreſſus ad eam Eccleſiæ partem, in qua Sæculares ſunt, ut colligitur *ex cit. cap. unic. h. t. in 6.* ibi: *Nulli aliquatenus inhoneſta, nec honeſta perſona ingreſſus, vel acceſſus pateat ad Moniales*, & *ex Concilio Tridentin. cit. loco Ingredi intra ſepta Monaſterii nemini liceat*, *Suarez cit. capit. 10. num. 8.*

Notandum tertio. Cauſa, ob quam ingreſſus in Monaſteria Monialium conceditur, debet eſſe, non ſolius utilitatis, ſed alicujus ſufficienter apparentis neceſſitatis, cui aliter commode occurri non poteſt, ut patet ex *cit. c. un.* ibi: *Niſi rationabilis, & manifeſta cauſa exiſtat*, & *Concil. Trident.* ibi: *In caſibus neceſſariis*. Sufficit autem neceſſitas moralis, etſi non ſtrictiſſima, ſive abſoluta neceſſaria, *Sanch. cit. c. 16. n. 40. Mirand. cit. qu. 2. art. 4. concl. 2.* Minor autem cauſa requiritur, ad concedendam licentiam fœminis, quam viris; quia horum ingreſſus eſt minus decens: item facilius conceditur ingreſſus matri, aut ſorori: quam aliis fœminis. *Sanch. cit. l. num. 41.* Porro licentia ingrediendi Monaſteria Monialium, danda eſt Sacerdotibus, ad Sacramenta infirmis miniſtranda, Medicis, & Chirurgis: item Fabris, & Operariis ad ædificia, & ſimilia opera neceſſaria perficienda, quibus addunt aliqui: etiam Sartores, ad conficiendas veſtes, *Sanchez citat. loco numer. 43.* Et Sacerdos quidam, ſaltem Regularis, adminiſtraturus Sacramenta cum ſocio ingredi poteſt, etiam ſine licentia *Sanch. citat. loc. num. 46. & 47.*

XLIII. Notandum quarto. Hanc licentiam ingrediendi Monaſteri Monialium, concedere poteſt Epiſcopus, auctoritate ordinaria, quoad Monaſteria ſibi ſubjecta: delegata vero a Sede Apoſtolica, quoad Monaſteria immediate idem Sedi ſubjecta: ad Prælatos vero Regulares Ordinis ſpectat, hanc licentiam dare, ſi Monaſteria exempta ab Epiſcopo ipſis immediate ſubjiciantur, quia *Concil. Trident. citat. cap. 5.* disjunctiva requirit licentiam Epiſcopi in Monaſteriis ſibi ſubjectis, aut immediate ſubjectis Papæ: vel Superioris Regularis, ſcilicet Monaſteriis ipſis immediate ſubjectis, & tunc ejus licentia ſufficit, quoad ingreſſum in Monaſteria Monialium, etſi quoad egreſſum ipſarum Monialium, requiratur etiam licentia Epiſcopi. *Suarez citat. cap. 10. numer. 11. & 12. Sanch. cit. cap. 16. num. 13.* & patet ex ſupra dictis. Nomine autem Superioris Regularis intelligitur hoc loco Generalis, vel Provincialis, vel etiam immediatus Superior, ſive Prælatus Conventualis, ſeu Abbas, aut Prior Monaſterii virorum, cui Moniales ſunt ſubjectæ; quia in *citat. cap. unic. hoc tit. in 6.* ſolum dicitur, *niſi de illius, ad quem pertinuerit, ſpeciali licentia, nulli ingreſſus, vel acceſſus pateat ad eaſdem*: quis autem ſit ille, ad quem ea pertinet, ibi non exprimitur: quare hac in re ad Regulam, & Conſtitutiones proprias cujuſque Religionis recurrendum eſt, *Suar. cit. cap. 10. num. 13. Sanch. cit. loco num. 15.*

Porro Epiſcopus, vel Prælatus Ordinis, qui licentiam ingrediendi aliis dare poteſt, etiam ipſemet eadem facultate uti in caſibus neceſſariis non prohibetur, ut patet *ex Bulla Gregorii XIII.* quæ incipit Dubiis; & apud *Quarant. cit. loc. fol. 447.* habetur. Ubi tamen id limitatur, aut Epiſcopi, aliique Prælati, nonniſi paucis, Senioribus, ac Religioſis perſonis comitati ingrediantur, *Sanch. cit. capit. 16. numer. 25.* Debet autem prædicta licentia ingrediendi Monaſteria Monialium, eſſe ſpecialis, id eſt, ſpecialiter conceſſa ad ingreſſum, nec ſufficit generalis, ut conſtat *ex cit. cap. unic.* ibi: *ſpeciali licentia*, *h. t. in 6. Sanch. cit. loco numer. 28.* & inſuper requiritur, ut ſit in ſcriptis obtenta, ut patet *ex Concil. Trident. cit. loc.* ac proinde non ſufficit licentia verbis expreſſa conceſſa, & multo minus tacita. *Sanch. cit. loc. numer. 29.*

Notandum quinto. Ingredientes Clauſtra Monialium, ſine licentia Epiſcopi, vel Superioris in ſcriptis obtenta, pœnam excommunicationis, ipſo facto, incurrunt, ut conſtat *ex Concil. Trident. cit. cap. 5.* quæ tamen non eſt reſervata Papæ, *Sanch. cit. cap. 16. n. 71.* de hac pœna excommunicationis, ſicut & de aliis Decretis in *Bulla Gregorii XIII.* quæ incipit, *Ubi gratia*; *anno* 1575. edita videri poteſt *Sanch. c. l. n. 71. & ſeqq.*

XLIV. Notandum ſexto. Etſi *in cit. unic. h. t. in 6.* prohibitus ſit, non tantum ingreſſus: ſed etiam acceſſus ad Monaſteria Monialium, extra caſus neceſſarios, ut patet ex disjunctione, *ingreſſus, vel acceſſus*, & colligitur *ex c. Monaſteria; 8. de vit. & honeſt. Cleric.* tamen ea Lex, ſaltem quoad

acceſ-

Digitized by Google

acceſſum, non fuit recepta, neque *Concilium Tridentinum c. l.* illam innovavit, quoad hanc partem, cum de acceſſu nullam farit mentionem, *Suar. cit. cap.* 10. *n.* 26. Ubi addit, neque Pium V. in ſuis Bullis illam Conſtitutionem innovaſſe, cum loquatur ſolum de egreſſu, & ingreſſu: ex quo infertur, accedere, etiam ſine juſta cauſa, ac licentia Superioris, Monaſteria Monialium: imo etiam illa frequentare, non eſſe culpam gravem, ſeclusis circumſtantiis ſcandali, mali ſinis, &c. quia ſecundum ſe non eſt materia gravis, & pœnæ decretæ contra ſrequentantes Monaſteria Monialium, non habent locum, niſi in iis, qui poſt monitionem Epiſcopi, ſunt contumaces, *Sanch. cit. c.* 16. *n. ult.* ſed & univerſim loquendo, Conſtitutiones, ac Decreta condita de clauſura Monialium, & ingreſſum intra ſepta Monaſteriorum earumdem, non ſunt ubique recepta in Germania, ſaltem ſecundum omnem prohibitionis modum, ut notavit *Laym. lib.* 4. *tract.* 5. *cap.* 12. *num.* 3. Nam adhuc in pluribus Monaſteriis Monialium, tum viri, tum mulieres ingredi ſolent domos, & habitationes, intra ſepta Monaſterii, quamvis extra proprias habitationes, ac clauſtrales cellas ipſarum Monialium, ad quas tamen facile admitti ſolent mulieres, etiam ſæculares.

XLV. Notandum ultimo. Non ita viciſſim graviter prohibitum eſſe ingreſſum mulierum in Monaſteria virorum, ſicut prohibitus eſt ingreſſus virorum in Monaſteria Monialium, nam neque in Jure Canonico, neque in aliis Decretis SS. pontificum invenitur generalis Lex, ſeu Conſtitutio prohibens ſub gravi culpa ingreſſum mulierum in Monaſteria virorum, ideoque in hac re ſpectanda ſunt peculiaria Inſtituta Religionum, ut notat *Suarez in diſp.* 22. *de cenſur. Sec.* 6. *n.* 12. Nam in Bullis Pii V. & Gregorii XIII. in quibus excommunicantur omnes fœminæ, quæ ingrediuntur Monaſteria virorum Regularium: vel Religioſi admittentes ad Monaſteria ſua fœminas, non prohibetur abſolute, & ſimpliciter ingreſſus mulierum: ſed ſolum ingredientes, vel admittentes, prætextu alicujus privilegii, ſeu facultatis ipſis conceſſæ, ad ingrediendum Monaſteria virorum (quæ privilegia revocantur) cenſuram excommunicationis incurrunt, *Suar. c. l. num.* 25. *&* 13. Deinde in prædictis Bullis Pontificum non reprehenduntur Imperatrices, & Reginæ, earumque filiæ, & aliæ fœminæ quæcunque, quæ illas comitantur, *Sanch. lib.* 6. *mor. cap.* 17. *num.* 5. *&* 6. Secundo, neque fœminæ fundatrices in illis Ordinibus, in quibus eſt conſuetudo, illas admittendi, *Sanch. c. l. numer.* 3. Tertio, quando aliqui Religioſi Privilegium habeant, admittendi fœminas valde Illuſtres, *Laym. cit. cap.* 12. *num.* 5. Quarto, admitti poſſunt fœminæ, cum reliquo populo, intra ſepta Monaſterii virorum, ad Divina officia, & Eccleſiaſticam ſepulturam, *Sanchez citat. cap.* 17. *num.* 22. apud quem plura de hoc legi poſſunt, & apud *Laym. citat. loc. num.* 4. *& ſeqq.*

§. VII.

Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa viſitationem Monialium.

XLVI. De hac re agitur *in Clement. Attendentes* 2. *hoc tit.* Ubi *in princ.* Clemens V. in Concilio Vienneſi præcipit, „ ut ſingula Monialium Monaſteria, non exempta, per Ordinarios, auctoritate Ordinaria: exempta vero, quæ Sedi Apoſtolicæ, & nulli alii ſunt ſubjectæ, auctoritate Apoſtolica delegata: alia vero exempta (quæ ſubſunt Prælatis Ordinum exemptorum, *Gloſſ. hic V. Alia*) per illos, quibus ſubſunt, ſingulis annis debeant viſitari. Ubi *Gloſſ. V. Debeant*, notat, quod hoc verbum habeat vim præcepti, & neceſſitatem, ſeu obligationem importet. Hæc Conſtitutio innovata fuit per *Concil. Trident. Seſſ.* 25. *de Regul. cap.* 9. per quod Decretum nulla Juriſdictio conceſſa eſt Epiſcopis in Monaſteria, Sedi Apoſtolicæ immediate ſubjecta in temporalibus: ſed ſolum in ſpiritualibus, juxta *Declarat. Congregat. Concil. apud Joann. Gallemart. ibid. num.* 2. *Barb. hic numer.* 2. Deinde exponit *Papa in §. Viſitatores porro*, officium viſitantium in reformandis Monialibus, ſi „ reformatione indigeant, & in ſpecie, in quibus reformari debeant.

XLVII. Præterea *in citat. Clement.* 2. *§. Illas quoque*, præcipit Pontifex, ut illæ quoque mulieres, quæ vulgo Canonicæ ſæculares dicuntur, & ut ſæculares Canonicæ „ vitam ducunt: non tamen propriis bonis renunciant: „ ſed illa retinent, nec Profeſſionem aliquam Religionis „ faciunt (cujuſmodi plures Parthenones Virginum Nobilium extant in Germania) per locorum Ordinario, ſi exemptæ non fuerint, ſua propria, & ordinaria: ſi vero „ exemptæ fuerint, Apoſtolica Auctoritate viſitentur. Per hoc tamen non intendit Pontifex, earum ſtatutum, Regulam, ſeu Ordinem approbare, prout etiam habetur *in cap. Indemnitatibus* 43. *§. pen. de Elect. in* 6. Non tamen etiam eam vivendi rationem, & inſtitutum improbat, aut damnat: & quia vere, ac proprie Religioſæ non ſunt, cum tribus votis ſubſtantialibus non ſint obſtrictæ, licet ſimul congregatæ, in eadem domo, ſub una Abbatiſſa, ſeu Præpoſita vivant, ideo nulla lege clauſuram ſervare coguntur, ut notat *Azor. p.* 1. *l.* 13. *c.* 9. *q.* 5.

Rurſus *in eadem Clement. §. Ipſos autem*, præſcribitur numerus perſonarum, quas Viſitatores Monialium ſecum ducere poſſunt, videlicet duos Notarios & perſonas duas ſuæ Eccleſiæ, (Cathedralis, vel inferioris) & quatuor alios „ viros (ſive Clericos, ſive Laicos, non enim diſtinguitur „ in textu,) honeſtos, & maturos ætate: quamvis ſecundum prohibitionem *Congreg. Epiſc. & Regular.* Laici nequeant intereſſe viſitationi Monialium, ut refert *Fagnan. in cap. Ut juxta* 27. *num.* 23. *de Offic. Ordin.* Denique *in §. ultim.* „ *dicta Clement.* decernitur, ut ſi aliqui ipſos Viſitatores „ impedire in ſuo officio præſumpſerint, niſi moniti reſipiſcant, ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant, „ non obſtantibus quibuslibet contrariis privilegiis, ſtatutis, „ & conſuetudinibus: cujus tamen abſolutio non eſt reſervata Papæ, ideoque ab illa abſolvere poteſt Ordinarius, ut „ tradit *Gl. fin. hic.*

TITULUS XXXVI.

De Religioſis Domibus, ut Epiſcopo ſint Subiectæ.

I. Poſtquam de Profeſſione, & ſtatu Religioſorum actum eſt, reſtat nunc, ut de eorum Domibus & Eccleſiis quoque agatur. Nomine autem Religioſæ Domus, late loquendo, comprehenduntur etiam Eccleſiæ ſeu Templa, & ædes S. quæ ad cultum Dei rite ſunt dedicatæ, ſeu conſecratæ. Proprie autem, ac ſtricte loquendo, Religioſæ domus dicuntur Monaſteria, & Collegia Religioſorum: item Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi erecta, ſeu inſtituta, ut ſunt Xenodochia, in quibus peregrini, vel pauperes ſuſcipiuntur, & gratis aluntur: Noſocomia, in quibus ægroti ſuſtentantur, & curantur: Orphanotropia, in quibus pueri, & puellæ educantur, & ſimilia. Item Confraternitates, & alia Collegia pia, quæ ad opera pietatis, & miſericordiæ exercenda, auctoritate Epiſcopi, ſunt inſtituta, & plerumque Eccleſiis, ſeu Templis cohærent, Religioſæ Domus vocantur. Quare latius patet nomen Domus Religioſæ, large ſumpto hoc nomine: ſed non omnes Domus Religioſæ ſunt Sacræ, ut notat *Hoſtienſ. in ſumma n.* 2. *hoc tit.* Extat hic Titulus etiam in Sexto, *Clementinis*, *& Extravagantibus Joannis XXII. & Communibus.*

§. I.

Cuinam, ſpectato Jure Communi, Eccleſiæ, & Monaſteria ſint ſubjecta.

II. Aſſertio 1. Omnes Eccleſiæ Parochiales, uiſque annexæ filiales, & Capellæ ſubjectæ ſunt Epiſcopo, intra cujus Diœceſin ſunt ſitæ, ita, ut Epiſcopus, ſi conſtet, vel oſtendi poſſit, Eccleſiam aliquam in Diœceſi ſua ſitam eſſe, fundatam habeat intentionem ſuper omnibus Epiſcopalibus Juribus, quoad ſpiritualia: niſi oſtendatur, Eccleſiam illam ſpeciali jure præſcriptionis, vel Apoſtolici Privilegii eſſe exemptam, ſeu Juriſdictioni Epiſcopi ſubtractam, ut conſtat ex *c. Omnes Baſilicæ* 20. *cauſ.* 16. *q.* 7. Idem habetur *in c. Cum olim* 18. *junct. Gl. V. Præſcriptione, munitum*, *& V. Tenorem*, *de præſcript. & c. Cum Venerabilis* 7. *h. t.* Aliud eſt, quoad temporalia, ſive fructus, & proventus Eccleſiæ; nam de his non poteſt Epiſcopus ad libitum diſponere, ſeu in illos in proprios uſus convertere, etiamſi Eccleſia in Diœceſi ipſius ſit ſita, niſi legitime probaverit, etiam illos ad ſe pertinere, prout ſumitur *ex cit. c. Cum Venerabilis.* „ Ubi habetur, quod Epiſcopus Sabinenſis ab Abbate Farbenenſi petebat Eccleſiam S. Angeli, cum omnibus pertinentiis, & poſſeſſionibus, aſſerens, ad ſe, tam in ſpiritualibus, quam in temporalibus, illam pertinere. Et inprimis allegavit Jus commune, quia cum ſita ſit in ſua „ Diœceſi, conſequenter ſpectare debeat ad ipſius poteſtatem, & juriſdictionem ſpiritualem. Quod vero etiam in „ temporalibus ad ſe dicta Eccleſia pertineret, exhibuit Inſtrumentum publicum, in quo continebatur, Epiſcopum „ H. Abbati Farbenenſi, & duobus ejus ſucceſſoribus dictam Eccleſiam, cum ſuis pertinentiis, locaſſe pro annua „ penſione quatuor ſolidorum Papienſium. At vero ex parte Monaſterii propoſitum fuit, Inſtrumento illi nullam fidem habendam eſſe, propter ſuperlinearem ſcripturam, „ & raſuram in loco ſuſpecto factam, ubi videlicet annotatio temporis recenſetur, id eſt, annus, & dies, vel „ Indictio, *Gloſſ. hic V. Annotatio temporis.* Quod vero ad locationem attinet, ex qua Epiſcopus probare volebat, jus proprietatis ad ſe pertinere, reſponſum fuit: licet teſtes depoſuerint, ſe vidiſſe, Eccleſiam S. Angeli quatuor ſolidos Epiſcopo perſolviſſe: nullum tamen per id Monaſterio præjudicium generari; cum non appareat, dictam penſionem, ex parte Monaſterii, ſive ejus nomine eſſe ſolutam: præſertim cum non oſtenderint teſtes, tanto tempore fuiſſe ſolutam, quantum ad legitimam præſcriptionem requiritur. Item ſicut ad proprietatem rei non ſufficit, locationem factam eſſe, ita nec ſolutio, nec perceptio penſionis, prout habetur *in integra lectione hujus cap.*

His intellectis: quia cognovit Innocentius III. Eccleſiam „ S. Angeli in Diœceſi Sabinenſi eſſe ſitam, Jus Epiſcopale in omnibus ſpiritualibus eidem in dicta Eccleſia adjudicavit, exceptis iis, quæ per authentica ſcripta, ſeu Inſtrumenta ei ſubtracta eſſe oſtendi poſſunt. Quia vero Inſtrumentum, per quod Epiſcopus eandem Eccleſiam, quoad temporalia, ſibi vendicare voluit, inſufficiens fuit „ ad probandum, quippe de jure ſuſpectum, ob prædicta, „ ideo quoad temporalia, Abbatem, & Conventum Farbenenſem ab impetitione Epiſcopi abſolvit.

III. Hinc colligitur primo, ad dominium rei probandum, non ſufficit, quod locans rem illam locaverit alteri; *l. Ad probationem* 23. *& l. Si quis* 29. *C. de locat. cap. Inter* 6. *§. Per inſtrumenta de fide inſtrum. Gloſſ. hic V. Locaviſſe.* Nam etiam rem alienam conductor alteri, æque idoneo, locare potuit, niſi in locatione prohibitum fuerit, *l. Nemo* 6. *Cod. eodem.*

Colligitur ſecundo, ſi raſura appareat in loco ſuſpecto Inſtrumenti, hoc vitiatur, ita, ut fidem non faciat, nec legitimam probationem, cujuſmodi locus ſuſpectus cenſetur,

Digitized by Google

tur, ſi fiat raſura in anno Datæ, vel Indictionis, *c. Inter dilectos 6. §. Sed contra, de fide inſtrum. de quo plura ibid.*

IV. Aſſertio 2. Sicut Eccleſiæ ſæculares, ita & Eccleſiæ, ac Monaſteria Religioſorum Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſunt ſita, ſubjectæ ſunt: niſi legitime probetur, illa, ſive per privilegium, ſive per præſcriptionem ab ejus juriſdictione eſſe exempta, ut conſtat *ex cap. Monaſteria 17. cauſ. 18. q. 2.* Et ſumitur *ex cap. Cum dilectus 8. h. t.* Nam cum „controverſia orta eſſet inter Epiſcopum Aurienſem, & Abbatem, atque Conventum cujuſdam Monaſterii, quod ſitum erat in Diœceſi Epiſcopi, ſuper ſubjectione ejuſdem, quam Abbas, & Conventus negabant, ideoque ad Sedem Apoſtolicam appellarunt, Epiſcopus, non obſtante appellatione, ſententiam ſuſpenſionis, & excommunicationis in Abbatem: in Monaſterium vero ſententiam interdicti tulit. Sed quia Procurator Monaſterii Romam venit, ſine mandato Procuratorio, aut literis ratihabitionis, ideo Innocentius III. cauſam hanc quibuſdam Judicibus delegavit, ſub hac forma: ut ſi conſtiterit, Abbatem ad Sedem Apoſtolicam legitime appellaſſe, antequam Epiſcopus in eum prædictas ſententias cenſurarum tulit, vel Monaſterium a juriſdictione ejuſdem Epiſcopi, exemptum eſſe, ſententias illas pronunciet, eſſe irritas: non obſtante, quod dictus Abbas ab Epiſcopo circumventus, ſine Fratrum ſuorum, ſeu Conventus conſenſu, obedientiam ipſi promiſerit; cum fraus, & dolus ei patrocinari non debeant. Quod ſi vero Abbas in probatione exemptionis defecerit, neque legitima præſcriptione ſe tueri poſſit, licet probet, ſe ante prædictas ſententias cenſurarum latas, appellaſſe: nihilominus tamen pronuncient, Monaſterium Epiſcopo Aurienſi ſubjacere, in cujus Diœceſi ſitum eſt. Sin autem idem Abbas in probatione appellationis prius interpoſitæ defecerit: attamen exemptionem, aut legitimam præſcriptionem oſtenderit, tum & ipſum Abbatem, & Monaſterium ab impetitione Epiſcopi abſolvatur.

V. Hinc colligitur primo, quod omnes Eccleſiæ Sæculares, & Regulares, eo ipſo quod ſunt in Diœceſi ſitæ, illius Epiſcopo ſunt ſubjectæ: niſi probetur, eas eſſe exemptas, ut ex communi docet *Azor. p. 1. lib. 12. cap. 19. q. ult.* quia Juriſdictio Ordinarii per totam Diœceſin juris præſumptione extenditur: cum enim Juriſdictio ſolo cohæreat, ideo dominus territorii habet pro ſe fundatam intentionem, ex juris præſumptione, ob quam probatio contrarii rejicitur in adverſarium, ut probet libertatem, & exemptionem Juriſdictionis, prout ſumitur *ex cap. ult. de Offic. Archid. Gail. lib. 2. obſerv. 22. n. 9. Barb. in Collectan. in cit. c. Cum dilectus num. 4. & 5. h. t.*

Colligitur ſecundo, cenſuræ latæ, poſt interpoſitam appellationem, contra appellantem, ſunt ipſo jure irritæ, ſive ſit judicialis, ſive extrajudicialis appellatio, *Abb. hic num. 2.* Ratio eſt, quia cenſuræ non fuerunt, niſi in contumacem, non autem cenſetur contumax, qui poſtquam appellavit ad Superiorem, in ea cauſa, in qua appellavit, Judicis, ad quem provocavit, judicio, & ſententia ſtare, paratus eſt; & non tantum ejus, a quo appellavit. Præterea excommunicatio lata contra exemptum, eſt ipſo jure nulla, licet ipſe non appellaverit: quia per exemptionem omnino liberatur a juriſdictione Superioris, cui prius erat ſubjectus. *Abb. hic numer. 3.*

Colligitur tertio, ut ſententia excommunicationis, vel actus alterius juriſdictionis ſit, validus, non ſatis eſt; quod aliquis ſit in poſſeſſione ſuperioritatis, ſeu juriſdictionis, ſi titulo, & jure ſit deſtitutus, ut colligitur *ex hoc cap.* in quo licet Abbas ab Epiſcopo circumventus, ſine conſenſu Conventus, ſe Epiſcopi juriſdictioni ſubjecerit, excommunicatio tamen, ſicut & ſuſpenſio ab Epiſcopo in eum lata, irrita fuit declarata, *Abb. hic n. 4. & 6.*

VI. Aſſertio 3. Eccleſia ſita in Diœceſi Epiſcopi, ſubjecta eſt eidem, & tenetur præſtare omnia Jura Epiſcopalia, etiamſi ea Jure incorporationis, aut patronatus poſſideatur, a quibuſcunque Religioſis: niſi legitime a Juribus Epiſcopalibus fuerit exempta, ut conſtat *ex cap. Conſtitutus 6. & ibi Gloſſ. in caſu, & Abb. num. 1. hoc titul.* Ubi talis caſus proponitur: „Epiſcopus Albanenſis coram Papa Innocentio III. conſtitutus, petiit ab Abbate, & Conventu Cryptæ ferratæ jura Epiſcopalia ſibi competentia in Eccleſia Chriſti, in qua Monaſterium Jus patronatus habebat, eo quod intra ſuam Diœceſim illa Eccleſia ſita eſſet. Verum Procurator Monaſterii oppoſuit, quod etſi Eccleſia illa ſita ſit intra Diœceſin Albanenſem, non tamen obligetur Epiſcopo ad aliquod jus Epiſcopale, eo quod Dominicus, olim Epiſcopus Albanenſis omnes Eccleſias ad Monaſterium illud pertinentes, & in Diœceſi ipſius ſitas, & quicquid juris, ſive in Monaſterio, ſive in Eccleſiis habebat, in Emphyteuſin, ſub annua octo denariorum penſione, Monaſterio concesſerit, ita, ut Abbati, & Fratribus, a quocunque vellent Epiſcopo, tam ordinationem Clericorum: quam conſecrationem Altarium, ſive in Monaſterio: ſive in dictis Eccleſiis, accipere liceret: inſuper etiam partem mortuariorum remiſit; eaque omnia Cœleſtinus Papa Anteceſſor Innocentii III. confirmavit. Sed etſi Eccleſia illa aliquando fuiſſet Epiſcopo Albanenſi ſubjecta, tamen Monaſterium legitima præſcriptione ſe tueri poſſet, cum per annos 40. ipſam pacifice poſſederit. Ad hæc Procurator Epiſcopi replicando, reſpondit, conceſſionem Epiſcopi Dominici non tenere, quippe continentem Simoniacam pravitatem; cum enim tertiam mortuariorum, & tam in Ordinationibus Clericorum, quam in Conſecrationibus Altarium, plenam libertatem Monaſterio indulſerit, quæ jura quædam ſpiritualia ſunt, & in compenſationem, certam penſionem acceperit, vitium Simoniæ incurrit, ideoque contractus hujuſmodi irritus fuit: Confirmatio vero Sedis Apoſtolicæ ſubreptitie impetrata fuit, cum in ea nulla facta fuerit mentio penſionis. His relatis, Papa declaravit, cum inſolitum, vel novum non ſit, ut, ſi Epiſcopus Eccleſias piis locis concedat, aliquid penſionis, ſeu cenſus nomine, in eis ſibi reſervet: ſed ut Romanus Pontifex, cum exemptionis privilegium, vel protectionis præſidium Eccleſiæ indulget, gratis accipiat cenſum gratis oblatum: atque in Literis Apoſtolicis, propter Succeſſorum memoriam, etiam quantitas cenſus exprimatur: idcirco ſe Oeconomum Monaſterii Oeconomo Epiſcopi, nomine Eccleſiæ, ad ſolvendam prædictam penſionem, juxta ratam portionem, quæ eandem Eccleſiam contingit, ad reſtituendam portionem per 40. annos ſubtractam, per ſententiam definitivam condemnare: & eundem Oeconomum Monaſterii ab impetitione Oeconomi ejuſdem Epiſcopi, ſuper aliis articulis abſolvere, perpetuum illi ſilentium imponens."

VII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Jura Epiſcopalia poſſunt univerſaliter peti, nec eſt neceſſarium, ea in ſpecie exprimere in libello actionis, uti enim actio univerſalis, ſicut petitio hæreditatis, *l. 1. & ſeqq. ff. de petit. hæred.* Verbi gratia, peto Jura Epiſcopalia in hac Eccleſia mihi debita, vel peto Eccleſiam hanc, cum ſuis ſpiritualibus, cum ſit intra Diœceſin meam ſita, *Abb. hic numer. 3.*

Notandum ſecundo. Poteſt Epiſcopus Eccleſiæ intra Diœceſin ſuam ſitæ, beneficium, ſeu privilegium exemptionis ab omnibus Juribus Epiſcopalibus concedere, ſaltem ſi Papa ex certa ſcientia id confirmet, ut docet *Gl. in cit. c. Conſtitutus. V. in quacunque, & V. Confirmavit. Abb. ibid. n. 10. & in c. Cum Venerabilis 21. n. 5. de cenſib.*

Notandum tertio. Epiſcopus, quando alicui concedit exemptionem a Juribus Epiſcopalibus, vel Juriſdictionem Eccleſiaſticam, poteſt aliquam penſionem, ſive cenſum annuum ſibi reſervare, abſque vitio Simoniæ; quia non accipit tanquam pretium, ſive in compenſationem conceſſæ exemptionis, vel Juriſdictionis Spiritualis: ſed in ſignum præteritæ ſubjectionis, & recognitionem beneficj accepti, prout ſumitur *ex cit. cap. Conſtitutus*, & tradit *Gl. ibid. in notand. & V. Recompenſationem; & Abb. num. 17. Suarez Tom. 1. de Relig. lib. de Simon. cap. 24. num.* 37. dummodo non ſit reſervatus cenſus magnæ, ſeu notabilis quantitatis, tum enim cenſeretur potius accipi in recompenſationem Jurium Spiritualium remiſſorum, foretque contractus Simoniacus, *arg. c. Etſi 18. de Simon. Abb. c. l.*

VIII. Notandum quarto. Si in contractu ponantur verba, quæ ad varias ſpecies contractum trahi poſſunt, tum non debemus contractum interpretari ſecundum verba appoſita: ſed potius ſecundum naturam contractus, ut docet *Abb. in cit. cap. Conſtitutus* n. 22. *h. t.* Quia verba interpretari oportet ſecundum ſubjectam materiam, ita, ut ſi hæc id exigat, etiam impropriãda ſint, ſive in ſignificatione impropria accipienda, *Barboſ. in cit. cap. Conſtitutus*, num. 3. *h. t.* idque clare patet *ex eod. cap.* Nam quamvis Oeconomus Monaſterii excipiendo propoſuerit, Eccleſiam conceſſam fuiſſe ipſi Monaſterio ab Epiſcopo in Emphyteuſin, ſub annua penſione octo denariorum: tamen ex natura contractus, ſeu conventionis apparebat, non ſub annua penſione, ſive canone emphyteutico: ſed ſub cenſu annuo fuiſſe conceſſam, adeoque non contractum emphyteuticum, ſed cenſualem eſſe celebratum; inter quos hoc eſt diſcrimen, quod in contractu cenſuali transfertur totum, Jus ſive dominium directum, & utile in accipientem, cum onere, ut accipiens certum cenſum annuum ex re ſolvere teneatur: in Emphyteuſi vero transfertur ſolum dominium utile, ſive uſusfructus, dominio directo, ſeu proprietate remanente penes concedentem; nam cenſum ſolvimus ex re noſtra, penſionem vero, ſive canonem ex re aliena, *Gloſſ. hic V. Juxta ratam. Abb. num. 10. & Barboſ. num. 9. & dictum ſupra Tit. 18. Sec. 2. §. 1. num.* 31. Deinde ſi in Emphyteuſi non ſolvatur penſio, ſive ea non per biennium, vel triennium, res emphyteutica incidit in commiſſum: in reſpectu vero cenſuali, etſi cenſus per multos annos non ſolvatur, non amittitur res: ſed poteſt cenſuarius compelli, ad ſolvendos præteritos cenſus; quia in hoc contractu totum dominium transfertur in accipientem, *Abb. in citat. cap. Conſtitutus, num.* 21. & conſtat *ex eodem cap.* in quo nulla ſit mentio de pœna commiſſi, ideoque Papa Monaſterium condemnavit ſolum ad cenſus præteritos per 40. annos ſubtractos, ſolvendo Epiſcopo, ratione Eccleſiæ, quæ cum Papæ confirmatione, pleno jure, ac libertate, Monaſterio conceſſa fuit *Gl. hic V. Juxta ratam.*

Porro licet; in litteris confirmationis Papalis nulla facta fuerit mentio penſionis, ſive cenſus annui ab Epiſcopo reſervati: non tamen ideo confirmatio fuit ſubreptitia, & invalida; quia cenſus conſtitutio non pertinebat intrinſece, & eſſentialiter ad conceſſionem libertatis, ſive exemptionem a Juribus Epiſcopalibus factam: & quamvis de cenſu expreſſa mentio facta fuiſſet, nihilominus Papa confirmaſſet exemptionem, neque ideo difficilius annuiſſet, ut notat *Abb. in cit. cap. 6. num. 5. h. t.* Itaque in caſu hujus cap. cenſus annuus libera partium voluntate fuit conſtitutus; ita; ut gratis daretur, & gratis etiam daretur exemptio a Juribus Epiſcopalibus, ut patet *ex cit. c. §. Cum autem*, ibi: *Gratis accipiamus cenſum gratis oblatum h. t.*

IX. Aſſertio 4. Si dubitetur de aliqua Eccleſia, in cujus Diœceſi ſita ſit, tum ea ſubjecta eſt illi Epiſcopo, qui antequam Eccleſia illa ædificaretur, in incolas illius loci, ſeu territorii Jura Epiſcopalia exercuit, vel Sacramenta quædam contulit, prout ſumitur *ex cap. Nunc autem 1. h. t.* & tradit *Gloſ. ibid. in notat.* Nam cum „quædam Eccleſia ædificata eſſet, ſed in confinibus duorum Epiſcopatuum, & dubitarentur, quiſnam Epiſcopus Eccleſiam illam nuper ædificatam dedicare, & conſecrare debeat: Gregorius

„Pa-

Digitized by Google

,, Papa reſpondit, inquirendum eſſe, quis Epiſcoporum, antequam Eccleſia fundaretur, incolas ejus loci baptizaverit, & ad quem, quot annis, concurrerint ad conſignationem, id eſt, confirmationem Chriſmatis (nam olim ſingulis annis Epiſcopus viſitare debebat omnes Parochias ſuæ Diœceſis, niſi fuiſſet impeditus *c. Epiſcopum 11. cauſ. 10. quæſt. 1.* & tunc etiam Sacramentum Confirmationis conferebat pueris, & aliis, *Joann. Andr. hic num. 2.*) nam is etiam ad Conſecrationem Eccleſiæ vocandus eſt, neque enim locorum terminis hæc res definiri debet. Ratio deciſionis eſt, quia in dubio pro poſſeſſore eſt præſumptio, quod ipſi jus competat, ita, ut onus probandi proprietatem in adverſarium transferatur, *argum. cap. Ad ſedem 15. & c. Sæpe 18. de reſtit. ſpol. Abbas in cit. c. 1. n. 2. h. t.*

X. Notandum hic primo. Si quis acquirat poſſeſſionem, vel quaſi, unius articuli juriſdictionalis, exercendo actum aliquem ſub generali ratione, verb. grat. ratione ordinarii Officii, quod gerit, eo ipſo acquirit poſſeſſionem univerſalem totius juriſdictionis, ſive aliorum ſimilium, ad idem officium pertinentium: niſi alius ſit in poſſeſſione quoad alios articulos, vel aliorum ſimilium jurium, *arg. cap. Audiris 15. de præſcript. Innoc. in cit. c. 1. h. t. & ibid. Joann. Andr. numer. 4. & Abb. num. 3.* & ſumitur ex *eodem cap.* Nam ex eo quod conſtet, vel probetur, Epiſcopum in certo loco exercuiſſe Juriſdictionem Epiſcopalem, conferendo duo Sacramenta, Baptiſmi, & Confirmationis, acquiſivit poſſeſſionem omnium Jurium Epiſcopalium in eodem loco. Similiter ſi quis diuturno tempore præſentavit Rectorem, ſeu Parochum in aliqua Eccleſia, cenſetur abſolute acquiſiviſſe Jus patronatus in illa, ſi probari non poſſit, Jus præſentandi ad alium pertinere, *Abb. in cit. cap. 1. n. 4.* Aliud vero eſt, ſi Epiſcopus unum actum Juriſdictionis exercuit in Hoſpitale, non enim inde poteſt inferri, quod abſolute ille locus ſit Religioſus, & Epiſcopo ſubjectus, etiam quoad alia jura Epiſcopalia, ſi in aliis articulis, ſeu juribus non fuit ſubjectum Epiſcopo: ſed Juriſdictioni Sæculari, dantur enim multa Hoſpitalia, quæ Religioſa loca non ſunt, ac proinde in tali loco non plus præſcriptum fuit ab Epiſcopo, quam probatum fuerit, ipſum poſſediſſe. At Eccleſia eſt locus Sacer, & Religioſus, qui neceſſario debet eſſe ſubjectus alicui Epiſcopo, vel Prælato Eccleſiaſtico, idcoque præſumptio eſt pro eo, qui ibi exercuit aliqua jura Epiſcopalia, etiam quoad alia, niſi probetur, alium in aliis juribus in poſſeſſione fuiſſe, *Abb. in cit. c. 1. n. 5.*

Notandum ſecundo. Ex terminis, ſeu limitibus territorii temporalis non poteſt determinari, an Eccleſia aliqua pertineat ad hujus, vel illius Epiſcopi juriſdictionem Spiritualem; quia juriſdictio temporalis nihil habet commune cum Diœceſi, & juriſdictione Spirituali, *Barboſ. in tit. cap. 2. num. 2. & 3. hoc tit.* Sed neque ex terminis, ſeu finibus Diœceſis certo definiri poteſt, quod Eccleſia intra illos ſita, pertineat ad Epiſcopum Diœceſanum, poteſt enim unus Epiſcopus per præſcriptionem, ſaltem immemorialem, vel xl. annorum, cum Titulo, Eccleſiam ſuam in alia Diœceſi acquirere, ut patet ex dictis ſupra *Titul. 29. §. 2. numer. 9.*

§. II.

Cui Epiſcopo ſit ſubjecta Eccleſia, vel Monaſterium unitum Eccleſiæ, vel Monaſterio alterius Diœceſis?

XI. Reſpondetur, talis Eccleſia, vel Monaſterium manet ſubjectum Epiſcopo, in cujus Diœceſi Monaſterium unitum eſt ſitum; quia hujuſmodi unio cenſetur fieri, ſalvo jure Epiſcopi, in cujus Diœceſi Eccleſia, vel Monaſterium unitum exiſtit, & ſine illius præjudicio, prout ſumitur *ex c. Quia Monaſterium 2. h. t.* ,, Nam cum quoddam Monaſterium, ſitum in fundo Martiano Provinciæ Campanicæ, per hoſtiles incurſiones fuiſſet penitus deſolatum, & deſtitutum, ita, ut nec unus quidem Monachus, qui aliquam ibi curam gerere poſſet, remanſerit (*prout habetur in integra lectione hujus cap. apud S. Gregorium in Regiſtro lib. 9. Epiſt. 67.*) ſtatuit idem Pontifex, illud Monaſterium, cum omnibus rebus ſuis, & actionibus, quæ ei competunt, Monaſterio Abbatis Agapiti unire, ita, ut res dicti Monaſterii tenendi, & a detinentibus vendicandi liberam facultatem habeat, & inibi etiam Monachos deputare poſſit, qui ceſſante hoſtilitate, opus Dei celebrare, & decenter deſervire poſſint. Veruntamen dictum Monaſterium Papa ita ordinationi Abbatis commiſit, ut non Epiſcopus Surrentinus in cujus Civitate Monaſterium ejuſdem Abbatis eſt ſitum: ſed Epiſcopus Mucerinus, cujus eſt Diœceſis, adeoque tanquam Ordinarius, & Diœceſanus loci juriſdictionem in eo habeat, nam Papa ita ordinationem illius loci diſponit, ut tamen jura ſua ſingulis Epiſcopis inviolata ſerventur.

Idemque eſt, ſi Monaſterium, vel alia Eccleſia uniatur alteri Eccleſiæ, vel Monaſterio exempto. Ratio eſt, quia Papa non intendit per Privilegium, vel conceſſionem gratiæ juri alterius derogare: niſi hoc exprimat, & quoniam Eccleſiaſticus ordo confunditur, ſi ſua unicuique Epiſcopo juriſdictio non ſervetur, *c. Pervenit 39. cauſ. 11. q. 1. Gl. in cit. c. 2. V. Cujus eſt Diœceſis, h. t.*

XII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si Monaſterium aliquod penitus ſit deſertum, quia omnes Religioſi diſceſſerunt, vel mortui ſunt, tum poteſt Papa, vel etiam Epiſcopus loci, ob cauſam prædictam, vel aliam legitimam, & juſtam cauſam neceſſitatis, vel utilitatis, præcedente tractatu, & conſenſu Capituli Cathedralis aliiſque juris ſolennitatibus adhibitis (cum ſit ſpecies quædam alienationis) tale Monaſterium unire alteri Monaſterio, vel Eccleſiæ etiam extra Diœceſin ſitæ, *arg. c. Sicut 8. de exceſſ. Prælat. Abb. in cit. c. 2. n. 2. h. t.*

Notandum ſecundo. Etſi Monaſterium aliquod ſit deſolatum, quia omnes Profeſſi illud deſeruerunt, animo non redeundi, vel morte ſunt ſublati, ſi tamen Monaſterium adhuc extet, vel tametſi ſit deſtructum, ſpes tamen ſit, illud iterum aliquando reſtaurandum, tale Monaſterium, vel Eccleſia omnes res ſuas, jura, & actiones retinet, ex juris diſpoſitione; quia principali remanente, ſaltem benigna juris fictione, remanent etiam acceſſoria ad illud pertinentia: ac proinde ſi tale Monaſterium, vel Eccleſia per legitimam auctoritatem Eccleſiaſticam in alium locum transfertur, vel alteri Monaſterio, aut Eccleſiæ uniatur, omnia ſimul jura, actiones, & privilegia, ei competentia, ac veluti adhærentia transferuntur, vel acquiruntur illi Monaſterio, vel Eccleſiæ, cui unio facta eſt, ut colligitur *ex cit. c. 2. h. tit.* & indicat *ibid. Jo. Andr. num. 1. V. Deſolatum; Azor. p. 2. lib. 9. cap. 5. quæſt. 23.*

XIII. Notandum tertio. Si Monaſterium aliquod, vel alia Eccleſia per legitimam auctoritatem acceſſorie uniatur, ſeu incorporetur Monaſterio alterius Diœceſis (cujuſmodi unio facta eſt in caſu *cit. c. 2. h. t.*) tunc Monaſterio principali, cui facta eſt unio acquiruntur omnes res, jura, & actiones Monaſterii uniti, ita, ut Prælatus Monaſterii majoris, ſeu principalis ſit etiam Prælatus Monaſterii minoris, ſive uniti, quippe quod veluti extinctum cenſetur. Et hoc caſo ad Abbatem, & Conventum principalis Monaſterii pertinet, conſtituere Priorem, ſeu Vicarium Monaſterii Minoris, ſeu uniti, qui ejus curam actualem habeat, & Prælato Superiori eſt ſubjectus. Imo etiam ad eundem Abbatem majoris Monaſterii, cui facta eſt unio, pertinebit confirmare Priorem, ſeu Vicarium Monaſterii minoris, ſive uniti, ſi forte ex conſuetudine electio illius permiſſa ſit Conventui Monaſterii uniti, ut docet *Garc. tr. de Benef. q. 12. c. 2. num. 50.* At vero hoc caſu, ad neutrum Epiſcopum, ſive Monaſterii majoris, ſive minoris pertinet confirmatio: nam quamvis juriſdictio, & alia jura ſalva maneant Epiſcopo, in cujus Diœceſis Monaſterium unitum eſt ſitum: tamen confirmatio, & inſtitutio, aut collatio ceſſat, nec habere poteſt locum in Eccleſia, vel Monaſterio unito, ex natura unionis acceſſoriæ, cum Eccleſia ſic unita non vacet: ſed per unionem ſubjiciatur Abbati, ſeu Prælato majoris Monaſterii, cui unio facta eſt, adeoque veluti extinguatur, *Garc. c. l. n. 52.* Itaque ex unione acceſſorie facta neceſſario ſequitur, confirmationem, vel inſtitutionem Prioris, ſeu Vicarii in Monaſterio unito, non poſſe competere Epiſcopo; qui enim vult unum, conſequenter cenſetur etiam velle, quæ intrinſece & neceſſario ei annexa ſunt: ergo hoc ipſo, quod Epiſcopus conſenſit in unionem Eccleſiæ ſibi ſubjectæ, cedit juri confirmandi, quod non poteſt habere locum in Beneficiis unitis, ob rationem jam dictam. Verum confirmatio Abbatis, ſeu Prælati majoris Monaſterii, ſive principalis utique ſpectat ad Epiſcopum, ſi Monaſterium non ſit exemptum, *Garc. c. l. n. 54.* & quidem ad eum ſolum, in cujus Diœceſi Monaſterium eſt ſitum.

Notandum quarto. Si Monaſterium, vel alia Eccleſia Epiſcopo ſubjecta alteri Monaſterio extra Diœceſin ſito, vel Eccleſiæ exemptæ incorporetur, aut conferatur, tunc Monaſterium, vel Eccleſia, cui incorporatio, vel collatio facta eſt, Epiſcopi juriſdictioni, in cujus Diœceſi Monaſterium, vel Eccleſia unita, ſita eſt, ſubjicitur reſpective tantum, videlicet in iis, quæ pertinent ad illud Monaſterium, aut Eccleſiam ſubjectam: quemadmodum etiam in rebus civilibus contingit, ut etſi quis ſecundum ſe nulli Imperatori, Regi, aut Principi ſit ſubjectus: ſed omnino exemptus: ſi tamen poſſeſſiones habeat in alicujus Principis juriſdictione, aut territorio, reſpectu earum, ſive in rebus, & cauſis ad illas pertinentibus ipſi ſubjectus eſſe debet, *Laym. in c. ult. n. 6. de Confirm. util.*

Notandum quinto. Epiſcopus in Monaſterio unito alteri Monaſterio, vel Eccleſiæ, extra Diœceſin, retinet quoque jus viſitandi illud, ipſoſque Regulares in eo habitantes, ſicut ante unionem eos viſitare poterat. Excipi debet, niſi unio facta ſit Monaſterio Ordinis exempti, & in Monaſterio unito Religioſi ejuſmodi collegialiter ſub immediato aliquo Priore, aut Præpoſito degant, tunc enim Epiſcopus eos viſitare non poteſt, *Laym. in qq. Canon. de Prælat. Eccleſiaſt. Elect. & poteſt. qu. 208. in reſponſ. 2. in fin.*

§. III.

An Eccleſiæ Regulares poſſint mutari in Eccleſias Sæculares, ſive Monaſteria in Collegia Clericorum Sæcularium?

XIV. Ad hoc reſpondet Papa Innocentius III. *in cap. Inter quatuor 5. h. t.* ,, quamdiu Monaſteria per Regulares ordinata manere poſſunt, non ſunt ad Sæculares Clericos transferenda: ſed ſi Regulares defuerint, adeoque in eorum defectum, in Monaſteriis Clerici Sæculares ordinari, ſive conſtitui poſſunt. Quare nullus Prælatus Papa inferior poteſt Monaſteria, in quibus vivunt Religioſi, ad ſtatum Sæcularem reducere: etiam in iis diſciplina Regularis ſit collapſa, niſi reperiri non poſſint Religioſi, per quos illa reformentur. Ratio eſt, ne in via Dei, in qua de virtute in virtutem aſcendendum eſt, fiat deſcenſus: ſed potius aſcenſus: eſſet autem deſcenſus, ſi Monaſteria mutarentur in Collegia Clericorum ſæcularium, cum Regulares ſtrictiorem vitam profiteantur, quam Clerici Sæculares, *Jo. Andr. hic num. 1.* Et quia ratio hæc generalis eſt, ideo etiam hæc Conſtitutio locum habet, non tantum in Monaſteriis, ſeu Domibus Monachorum: ſed etiam Canonicorum Regularium, & aliorum Religioſorum, *Jo. Andr. c. l. V. Monaſteria.*

Digitized by Google

XV. Ubi notandum præterea primo. In hac re iſte ordo ſervandus eſt, ut ſcilicet ab Epiſcopo ordinatio, & reformatio fiat per Religioſos ejuſdem Monaſterii. Secundo, in eorum defectum evocandi ſunt Religioſi ſtrictioris obſervantiæ, ex aliis Monaſteriis ejuſdem Ordinis. Tertio, ſi nec illi haberi poſſint, reformatio Monaſterii fieri debet per Religioſos alterius Ordinis, juxta *cap. Relatum 7. Ne Clerici vel Monachi*, *&c.* Qui Tituli, & Beneficia Regularia per Religioſos, non per Sæculares regi, & ordinari debent, dummodo id fieri poſſit. Quarto, denique ſi per Regulares reformatio Monaſterii inſtitui non poſſit, tum Sæculares Clerici in locum eorum ſufficiendi, & ibi enllocandi ſunt; quia neceſſitas non habet legem, *Gloſſ. in cit. cap. Inter*; *V. Per regulares*; *hoc tit. Joann. Andr. ibid. num. 2. & Abb. num. 2.* Et hic quidem ordo obſervandus eſt ab Epiſcopis; quia ipſi, extra neceſſitatem, ſtatum Eccleſiæ mutare non poſſunt, niſi in caſibus a jure conceſſis: at vero Papa; ex juſta cauſa, licite poteſt in Monaſterio, in quo v. g. ejus Profeſſi male vivunt, illos amovere, & ioibi collocare Clericos Sæculares, non obſervato prædicto ordine, ut colligitur *ex cit. cap. Inter*.

Notandum ſecundo. Sicut in Eccleſiis, & Beneficiis Regularibus inſtitui poſſunt Clerici Sæculares, adeoque ex Eccleſia Regulari fieri poteſt Sæcularis ita e converſo, ob defectum Sæcularium Clericorum, ex Eccleſia Sæculari fieri poteſt Monaſterium, vel alia Eccleſia Regularis, & in ea Regulares inſtitui poſſunt, *Gl. fin. in cit. c. Inter*; *Barb. ibid. n. 2. in fine h. t.*

§. IV.

De Xenodochiis, ſeu Hoſpitalibus, & ſimilibus piis locis.

XVI. Quæritur primo. An Hoſpitalia ſint Beneficia, & in titulum conferri poſſint? Reſp. Hoſpitalia non ſunt Beneficia, nec Beneficii nomine veniunt, etiamſi Eccleſia, vel Capellæ eis ſint annexæ, vel decimas, aut alia jura ſpiritualia habeant, ut conſtat *ex Clemen. 2. de prab.* & tradit *Garc. tract. de Benef. p. 1. c. 3. n. 1. & alii communiter*. Ratio eſt, quia non ſunt fundata in ſpirituali titulo, ſicut præbendæ Clericales, ideoque eorum adminiſtratio, quoad bona temporalia, etiam Laicis committi poteſt; & eorum Rectores, non Beneficium: ſed Officium, ſeu adminiſtrationem habere dicuntur, *in Clement. 2. §. Ut autem*; *h. t. Garc. c. l.* Ubi tamen *num. 2.* id limitat, niſi Hoſpitalia hujuſmodi alicui Eccleſiæ, ſeu Beneficio Eccleſiaſtico, non æque principaliter: ſed acceſſorie eſſent unita, tunc enim conferentur, & venirent nomine Beneficii; quia tum tanquam acceſſoria ſortiuntur naturam principalis. ,, Et hinc ulterius infertur, quod Hoſpitalia non poſſunt, etiam in ,, titulum Beneficii, Clericis Sæcularibus, conferri, non ,, obſtante contraria conſuetudine, quæ a jure reprobatur: ,, niſi in eorum fundatione aliter fuerit conſtitutum; vel ,, per electionem (a Superiore confirmandam) hujuſmodi ,, locis de Rectore ſit providendum, prout ſtatuitur *in Clement. Quia contingit 2. §. Ut autem*, & ibi *Gl. V. Per Electionem*; *h. t.*

XVII. Quæritur ſecundo. Quinam poſſunt conſtitui Rectores Hoſpitalium, & ad quid, ratione Officii ſui, obligentur? Reſpond. primo, Religioſi non poſſunt eſſe Rectores Hoſpitalium, niſi ſint annexa Eccleſiæ curatæ, quia jure non eſt permiſſum, ut Monachus, vel Religioſus, extra Monaſterium, ad Eccleſias Sæculares aſſumatur: niſi propter curam animarum, *Gloſſ. in citat. Clement. 2. V. Sæcularibus*, *hoc titul.* Excipi etiam debet, niſi Hoſpitale eſſet ſubjectum alicui Monaſterio, & ab Abbate Monachus in eo conſtitueretur Adminiſtrator, tanquam obedientiarius, & ad nutum revocabilis, *Abb. in cap. 3. num. 4. hoc titul.* Vel niſi Religio ſit principaliter ordinata, ſeu inſtituta ad Hoſpitalitatem exercendam, tunc enim tales Religioſi Hoſpitali præfici poſſunt, etiamſi curatæ Eccleſiæ non ſit annexum, *Silveſt. V. Hoſpitale, quaſt. 5. num. 6. dicto 1.* At vero Clerici ſæculares poſſunt eſſe Rectores Hoſpitalium, quamvis illa ipſis concedi non poſſint in titulum Beneficii, ut ante dictum. Denique etiam Laici poſſunt præfici Hoſpitalibus, modo ſint viri idonei, providi, & boni teſtimonii, *citat. Clement. 2. §. Ut autem*, ibi: *Sed eorum gubernatio viris providis, idoneis, & bonis teſtimonii committatur*, *Abb. citat. loc. & Silveſt.*

,, XVIII. Reſpond. ſecundo, ad officium eorum, quibus ,, gubernatio, ſeu adminiſtratio Hoſpitalium communiter, ,, pertinet, ut loca ipſa, & bona eorum, ac jura utiliter ,, regere ſciant, velint, & valeant, & eorum proventus, ,, ac reditus in perſonarum miſerabilium uſum fideliter ,, diſpenſent, & bona prædicta in alios uſus convertant. ,, Item ut inſtar Tutorum, & Curatorum, juramentum ,, præſtent, & de locorum ipſorum bonis (mobilibus, & ,, immobilibus) inventaria conficiant, & Ordinariis, ſeu ,, aliis, quibus hujuſmodi loca ſubſunt vel ab eis deputandis, ſingulis annis de adminiſtratione ſua rationem reddant. Quod ſi ſecus quid fuerit attentatum (ſcilicet ſi ,, Hoſpitalia conferantur in Beneficium Clericis ſæcularibus, vel gubernatio, ſeu adminiſtratio non conferatur ,, viris idoneis) ipſa collatio, proviſio, ſeu ordinatio, irrita erit, ita ſtatuitur *in citat. Clement. 2. §. Ut autem*; ,, *hoc titul.* Quæ autem jam dicta ſunt, non debent extendi ad Hoſpitalia Ordinum militarium, aut aliorum etiam Religioſorum: ſed eorum Rectores, ſecundum ſuorum Ordinum ſtatuta, & antiquas obſervantias, providere pauperibus, & hoſpitalitatem debitam exhibere, procurent, & ad hoc per Superiores eorum cogi debent, non ,, obſtantibus quibuſcunque ſtatutis, & conſuetudinibus, ,, *citat. Clement. 2. §. Præmiſſa vero*. Denique additur *in* ,, *§. final. hoc titul.* ſervandas eſſe antiquas conſuetudi- ,, nes talium locorum, circa Divina officia, & Sacramen- ,, ta miniſtranda pauperibus, etiam per Rectores Parochia- ,, les, ſi Hoſpitales ex antiqua conſuetudine Altare, Cæ- ,, meterium, & proprium Sacerdotem, aut Parochiam ha- ,, beat: licet alias de jure communi Hoſpitalia pertineant ,, ad Parochiam Eccleſiæ matricis, in qua ſita ſunt, *Gloſſ. in cit. §. Ut autem*, *V. Parochiales*, *hoc tit. Abb. ibidem nu. 24.* Cæterum prædicta Conſtitutio Clementis V. in Concilio Viennenſi innovata fuit *Concilio Trident. Seſſ. 7. cap. 15.* Ubi ,, decernitur, curent Ordinarii, ut Hoſpitali quæcunque a ,, ſuis Adminiſtratoribus, etiam quomodolibet exemptis, ,, fideliter, & diligenter gubernentur, ſervata forma Concilii Vienn. *in Clem. Quia contingit*; *h. t. & ſeſſ. 25. cap. 8. de reform.*

XIX. Quæritur tertio. An, & qua ratione Hoſpitalia, & alia loca pia ſubjiciantur curæ, & juriſdictioni Epiſcopi? Reſp. primo, Xenodochia, ſeu Hoſpitalia, quæ Epiſcopi auctoritate ſunt erecta, & alia ſimilia loca pia, ſeu Religioſa, ſubſunt juriſdictioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt conſtituta, ita ut ille fundatam habeat, de jure communi, intentionem ſuper omnibus Hoſpitalibus, ac piis locis ſuæ Diœceſis, quoad earum ſubjectionem, & ordinationem, prout ſumitur *ex c. De Xenodochiis*; *& ibi Gloſſ. in caſu*, *& V. In* ,, *quorum Diœceſi*; *h. tit.* Niſi ea jure ſpecialis, nempe, vel ,, ſtatuto in prima fundatione hujuſmodi locorum per Diœ- ,, ceſanum, cum conſenſu Patroni, appoſito: vel ex con- ,, ſuetudine legitime præſcripta (ſpatio 40. annorum cum ,, titulo) vel privilegio Sedis Apoſtolicæ, ad alios pertine- ,, re, probentur, *cit. Clement. Quia contingit*; *2. §. Nos incuriam*, *& ibi Gl. V. Appoſito*; *& V. Legitime*, *h. t.* de quo plura infra.

Quare Epiſcopus curare debet, ut res, & bona Hoſpitalis, vel alterius loci pii, ad eos fines, ſeu uſus pios applicentur, ad quos a fidelibus ſunt fundata, ac deſtinata. ,, Prout habetur *in cap. De Xenodochiis*; *hoc titul.* Ubi Euge- ,, nius Papa ſtatuit de Xenodochiis, & aliis ſimilibus lo- ,, cis, ut per ſollicitudinem Epiſcoporum, in quorum Diœ- ,, ceſi exiſtunt, ad eaſdem utilitates, ſive uſus, ad quos ea ,, loca conſtituta ſunt, ordinentur, ſive applicentur. Neque vero Epiſcopus ex locis Sacris, & Religioſis, ultra id, quod jure conceſſum eſt, quippiam ſibi vendicare, vel appropriare debet, nihilque ab eorum Rectoribus exigere poteſt, ultra jura antiquitus conſueta; *cap. Quia cognovimus 6. cauſ. 10. q. 3. c. Conquerente 16. de offic. jud. Jo. Andr. in cit. c. 3. h. t. n. 2.*

XX. Notandum hic præterea primo. Prædicta procedunt in Hoſpitalibus piis, ſeu Religioſis, quæ videlicet Epiſcopi auctoritate ſunt fundata, & inſtituta: nam alioquin etiam Sæculares Domini Hoſpitalia ædificare, & fundare poſſunt, illaque ſuæ, & hæredum, ſeu Succeſſorum ſuorum curæ, ac diſpoſitioni ſubjicere, in quibus proinde Epiſcopus, ſeu Diœceſanus loci ſe immiſcere non poteſt; cum ſint Hoſpitalia, non Eccleſiaſtica, ſeu Religioſa: ſed profana, ac ſæcularia, ſine auctoritate Epiſcopi, erecta, *Abb. in citat. cap. 3. num. 4. hoc titul.* Ubi tamen id limitat, niſi Patronus Hoſpitalis, ad quem ejus cura, & gubernatio pertinebat, ſit mortuus, tunc enim cura illius ad Epiſcopum devolvitur, ad quem pertinet executio ultimarum voluntatum, ſaltem in defectum aliorum executorum. Porro ſignum, ex quo cognoſci poteſt, an ſit Hoſpitale Religioſum, ſeu Eccleſiaſticum, eſſe ſolet, ſi illis adjuncta ſit Eccleſia, ſeu Capella, habens Altare, & campanam, ad convocandum populum, & ibi per Sacerdotem quandoque celebretur, ut tradit *Gloſſ. in Clement. 2. §. fin. V. Altare*; *hoc tit. Barb. in cap. Ad hac 4. num. 6. hoc tit. Zerol. in praxi Epiſc. V. Hoſpitale in reſp. ad 2. dub.* Quamvis alias etiam Oratorium adjungi poſſit Hoſpitali exſtructa, ſine auctoritate Epiſcopi, verb. grat. ad ſuſcipiendos pauperes: non tamen ita, ut Sacrificium Miſſæ in eo liceat celebrare, ſine facultate Epiſcopi? *Innocet. in cit. c. Ad hac*; *& ibid. Joann. Andr. num. 5. & Abb. n. 6.*

XXI. Notandum ſecundo. Aliud præterea diſcrimen eſt inter Hoſpitale Religioſum, ſeu pium, quod publica Epiſcopi auctoritate eſt conſtructum, & inter Hoſpitale, quod privata ſolum auctoritate eſt erectum, nempe quod prius in profanos uſus amplius converti non poſſit: poſterius autem deſtrui, & in alium uſum etiam profanum libere converti poſſit, prout ſumitur *ex c. Ad hac 4. h. tit.* Nam cum quæſi- ,, tum eſſet ex Papa Urbano IV. utrum hoſpitalis Domus ,, poſſit in ſæcularem habitationem, ſeu domum commuta- ,, ri? Reſpondet, ſi locus ad uſum hoſpitalitatis, & paupe- ,, rum proviſionem, ſicut moris eſt, auctoritate Epiſcopi ſuit ,, deſtinatus, non debet amplius ad mundanos uſus deputa- ,, ri, cum ſit Religioſus: ſicuti hoc ipſum de veſtibus; & ,, vaſis ligneis, & aliis utenſilibus ad Divinum cultum Re- ,, ligionis per Epiſcopum deputatis, antiqua conſuetudo in- ,, dubitanter obſervat, & SS. PP. Sanctiones edocent. Ratio deciſionis eſt, quia privata perſona locum Sacrum, ſeu Religioſum facere poteſt, *l. In tantum 6. §. Res Sacra*, *l. Sacra 9. ff. de rer. diviſ. Gloſſ. in cit. cap. Ad hac*; *V. Auctoritate Pontificis*, *& ibidem Abb. num. 2.* Et hinc licet Jure Civili eo ipſo: quod alicujus mortui hominis corpus in certum locum illatum eſt, & in eo ſepultum manet, locus ille fiat Sacer, ſeu Religioſus, juxta *l. 2. Cod. de Relig. & ſumpt. fun.* Secus tamen eſt Jure Canonico, ſecundum quod nullus locus cenſetur Sacer, vel Religioſus, niſi auctoritate Epiſcopi ad pios uſus fuerit deputatus. *Gl. in c. Eccleſiaſtico 14. V. Si terram, cauſ. 13. qu. 2. Abbas cit. loc. num. 2. & 3. Azor. p. 2. Lib. 3. cap. 3. q. 2.*

XXII. Cæterum ſicut locus Sacer, ſeu Religioſus, Epiſcopi auctoritate, erectus non poteſt amplius ad uſus profanos applicari: ita & utenſilia Eccleſiæ conſecratæ diruptæ, mappæ Altaris, &c. ad uſum profanum amplius adhiberi non debent, *cap. Lingua 38. cap. Altare 39. & cap.*

Ve-

Veſtimenta 40. *diſp.* 1. *de conſecr.* quia quod Deo dicatum eſt, non debet amplius ad humanos uſus applicari, *Gloſſ. in citat. c. Ad hæc; Mundanis uſibus*. Unde neque Epiſcopia, neque Monaſteria in habitacula ſæcularium, ſive domos privatas, & non Religioſas converti poſſunt, *c. Quæ ſemel*; *& c. ſeq. c.* 19. *q.* 3. & colligitur *ex citat. Ad hæc*; quia inter loca Sacra, & Religioſa numerantur. Aliud vero dicendum eſt, de Hoſpitalibus, quæ Epiſcopi auctoritate non ſunt ædificata, uti per ſenſum contrarium infertur *ex citat. cap. Ad hæc*; & notat *Gloſſ. in cit. Clement.* 2. *V. Altare*, *hoc titul. & Abbas cit. loc. num.* 4. quod tamen ita intelligendum eſt, ut quia poſſit domum ſuam, quam ſine Epiſcopi auctoritate, ad ſuſcipiendos pauperes, ac peregrinos deſtinavit, rurſum in uſus proprios convertere, ac commutare, ſi necdum Hoſpitale fundavit, & per donationem inter vivos factam ad id ſe non obligavit, *Abbas cit. loc.* quod ſi domum ſuam per donationem mortis cauſa in uſus pauperum reliquit, idque ante mortem non revocavit, tenetur hæres exequi voluntatem defuncti, & ad id Epiſcopus eum compellere poteſt; quia etſi Hoſpitale, ſine Epiſcopi auctoritate, conſtitutum, non ſit locus Sacer, ſeu Religioſus, eſt tamen locus pius, & ut ſic ſubjicitur juriſdictioni Eccleſiæ, & gaudet privilegiis cauſæ piæ, cum pietatis cauſa ſit inſtitutum, *Barb. in citat. cap. Ad hæc*; *num.* 2. *hoc tit.* ibi *num.* 3. addit, quod relicta ad pias cauſas, etiam ſolvi poſſint hujuſmodi Hoſpitalibus: ſine Epiſcopi auctoritate, inſtitutis. Deinde hoc ſolum procedit, ſi Hoſpitale, ſine auctoritate Epiſcopi, erectum, ſit perpetuum, ita, ut a Domino, ſeu Patrono non poſſit amplius revocari, tunc enim cenſeri debet locus pius, ſeu Religioſus, & gaudet privilegiis Eccleſiæ, ſecus ſi non ſit perpetuum, ſed revocari poſſit, *Garc. tract. de Benef. p.* 5. *c.* 1. *n.* 603. & patet ex dictis.

„ XXIII. Reſpond. ſecundo, ſpectato Jure communi, ad Epiſcopos, ſeu Diœceſanos locorum etiam pertinet niſi ſpeciali ſtatuto, conſuetudine, aut privilegio, hæc cura ad alios ſpectet, (de quo ſupra) ut Hoſpitalia ſtudeant, ſecundum earum fundationes reformare, & quæ occupata, perdita, & alienata indebite ſunt, ad ſtatum debitum reduci faciant, atque ut ad miſerabilium perſonarum receptionem, & debitam ſuſtentationem, juxta facultates, & proventus ipſorum Hoſpitalium, eorumdem Rectores compellant: qui ſi in hoc negligentes fuerint, vel deficiant, tunc Ordinarii locorum, per ſeipſos, vel alios, eoſdem Rectores non exemptos, propria: exemptos vero, & alios privilegiatos, Apoſtolica auctoritate, ad id compellant. Conductores quoslibet, & præbentes eiſdem conſilium, auxilium, vel favorem, per cenſuram Eccleſiaſticam, & aliis juris remediis compeſcendo (invocando etiam, ſi expedire videbitur, Brachium ſæculare) ita tamen, ut per hoc exemptionibus, ſeu privilegiis ipſis, quoad alia, nullum præjudicium generetur, prout ſtatuitur *in cit. Clem. in princ. h. t.*

XXIV. Quæritur quarto. Quænam Hoſpitalia, & alia pia loca viſitationi Epiſcopi ſubſint, vel non? Reſpond. primo, Epiſcopi, ſeu Diœceſani locorum habent jus viſitandi omnia Hoſpitalia, cum Epiſcopi auctoritate, erecta, & Collegia quæcunque, & Confraternitates Laicorum, etiam Scholas, & omnia alia pia loca, intra Diœceſim eorum ſita, etiamſi ſint exempta, eorumque cura, ſeu adminiſtratio ad Laicos pertineat non obſtante quacunque conſuetudine etiam immemoriali, privilegio, aut ſtatuto, prout decrevit *Concilium Tridentinum Seſſ.* 22. *cap.* 8. *de reformat.* Quin imo Epiſcopus, non tantum poteſt viſitare Hoſpitalia, & alia pia loca: ſed etiam ſingulis annis, ab illorum adminiſtratoribus tam Eccleſiaſticis, quam Laicis rationes exigere poteſt, conſuetudinibus, & privilegiis quibuſcunque in contrarium ſublatis: quod ſi ex conſuetudine, vel privilegio, aut ſtatuto aliquo loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda eſſet, tunc cum iis adhiberi etiam debet Ordinarius, ex Decreto *Concil. Tridént. Seſſ.* 22. *cap.* 9. *de reform.* Verumtamen per facultatem conceſſam Epiſcopis, viſitandi Hoſpitalia, & alia pia loca non prohibeatur eandem viſitare Judices, ſeu Domini ſæculares, ſi non tantum cura, ſeu adminiſtratio, ſed etiam hoc jus viſitandi alias eis legitime competat, juxta *Declar. S. Congr. Concil. apud Jo. Gallemart. cit. c.* 8. *n.* 2.

Excipiuntur primo, Hoſpitalia, & alia pia loca, quæ ſub immediata Regum protectione exiſtunt, hæc enim ab Epiſcopo viſitari non poſſunt, ſine eorum licentia, juxta *Concil. Trident. citat. Seſſ.* 22. *cap.* 8. Excipitur ſecundo, niſi in lege fundationis cautum ſit, ut Hoſpitale, vel locus pius non ſubſit Epiſcopo: tunc enim ab illo viſitari non poteſt, ut colligitur *ex citat. Clement.* 2. ibi: *Vel ſtatuto in ipſorum fundatione locorum appoſito*, *hoc tit.* & ex *Trident. citat. Seſſ. cap.* 9. Excipiuntur tertio. Hoſpitalia, & alia pia loca Ordinum militarium, & aliorum Religioſorum, hæc enim Epiſcopus viſitare non poteſt, nec a Regularibus rationes adminiſtrationis exigere, *cit. Clem.* 2. *§. Præmiſſa h. t.* & ex *Trident. cit. Seſſ.* 22. *c.* 9. quod de Sæcularibus Adminiſtrationibus, ſive Eccleſiaſticis, ſive Laicis: non de Regularibus loquitur.

XXV. Reſpond. ſecundo. Hoſpitalia, & alia hujuſmodi pia loca, ſine auctoritate Epiſcopi, ædificata, ſeu inſtituta, non ſubſunt viſitationi Epiſcopi Diœceſani; quia non ſunt loca Religioſa, ſeu Eccleſiaſtica, ut colligitur ex *cap. Ad hæc* 4. per ſenſum contrarium *hoc titul.* & ex communi tradit *ibid. Fagnan. num.* 51. Idque procedit, etiamſi adjunctum habeant Oratorium; quia cuique privato licet in domo propria conſtruere Oratorium, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, dummodo non habeat formam Eccleſiæ, nec ibi Miſſæ celebrentur, *c. Unicuique* 32. *& c. ſeq. diſp.* 1. *de conſecrat.* Et quamvis in *Concil. Trident. citat. Seſſ.* 22. *cap.* 8. dicatur, Epiſcopos, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatos habere jus viſitandi omnia Hoſpitalia, & pia loca, etiam exempta, & etiamſi cura eorum ad Laicos pertineat: additur tamen, *in caſibus a jure conceſſis*, *& juxta Sanctorum Canonum ſtatuta*: per quæ verba reſtringitur Decretum illud Concilii Tridentini ad terminos Juris communis: quare ſicut loca pia, non Religioſa, ſeu non Eccleſiaſtica, de Jure communi, non ſubſunt Juriſdictioni Epiſcopi, ita nec poſt Concil. Trident. Ac proinde Ordinarius non habet jus viſitandi Hoſpitalia, & alia loca pia, quæ a Laicis reguntur, niſi in caſibus a jure communi permiſſis, juxta *declarat. Congr. Conc. apud Gallem. in cit. c.* 8. *n.* 2. *& Fagnan. in cit. c. Ad hæc num.* 54. *h. t.*

XXVI. Excipitur primo. Quod etſi Patrono ſuperſtite, non poſſint ab Epiſcopo viſitari hujuſmodi Hoſpitalia, aut loca, privata auctoritate, erecta, ac fundata, eum non ſint propria loca Religioſa, ſeu Eccleſiaſtica: ſed ſubſint omnia diſpoſitioni ipſius Fundatoris, ut ſupra dictum: eo tamen mortuo, viſitari poſſunt ab Epiſcopo; quia cum ſint loca pia, quippe cauſa miſericordiæ, & pietatis in pauperes, peregrinos, & ægros inſtituta, ideo ad ſolicitudinem Epiſcopi ſpectat, ut hujuſmodi piæ defunctorum voluntates executioni mandentur, juxta *Aarb. de Eccleſ. Titul. §. Si quis autem pro redemptione collat.* 9. *Abb. in c.* 3. *n.* 3. *h. tit.* & alii apud *Fagnan. in cit. c. Ad hæc n.* 55. *eod.*

Excipitur ſecundo. Poteſt etiam Epiſcopus ab Adminiſtratoribus hujuſmodi Hoſpitalium, & aliorum locorum piorum, quæ ſine auctoritate Epiſcopi erecta ſunt, rationes exigere, non quidem Jure communi: Sed ex Decreto *Conc. Trident. cit. Seſſ.* 22. *c.* 9. Nam Decretum illud non reſtringitur ad caſus, a jure conceſſos, ſicut Decretum viſitandi in *cap.* 8. immediate præcedente: ſed generaliter, & diſtincte loquitur, & unum caſum tantum excipit, eum in fundatione expreſſum eſt, ut Epiſcopus non poſſit rationes adminiſtrationis exigere. Quare prædictum Decretum *cap.* 9. habet locum in caſibus etiam a jure non permiſſis, adeoque Epiſcopus habet poteſtatem exigendi rationes ab Adminiſtratoribus hujuſmodi Hoſpitalium, una tamen cum illis deputatis, quibus ex conſuetudine rationes reddendæ ſunt, *juxta declarat. S. Congreg. Concil. apud. Gallem. cit. c.* 8. *n.* 2. *& Fagn. c. l. n.* 57. apud quem plura de hac re legi poſſunt.

§. V.

De Inſtitutione novorum Ordinum Religioſorum.

XXVII. Quæritur primo. An liceat novum Ordinem Religioſum inſtituere, ſine approbatione Eccleſiæ, vel S. Pontificis? Reſp. Religiones antiquæ olim ab initio ſola expreſſa approbatione Epiſcoporum pro ſuis Diœceſibus, & poſtea ipſo uſu tacite, reſpectu totius Eccleſiæ, ſunt inductæ; quia tunc illud non erat Epiſcopis prohibitum, nullum enim tale jus extat, nec ex traditione, aut hiſtoriis oſtendi poteſt, ut tradit *Suar. Tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 4. Ratio eſt, quia approbatio Religionis eſt neceſſaria ad bonos Eccleſiæ mores, nec illicitus, aut ſcandaloſus vivendi modus ſuſcipiatur, aut irrepat: ergo per ſe loquendo, examen hujus rei, & approbatio pertinet ad quelibet Epiſcopum in ſua Diœceſi; quia in his rebus, quæ ad ordinariam gubernationem pertinent, unuſquiſque Epiſcopus poteſt in ſuo Epiſcopatu, quod S. Pontifex in univerſa Eccleſia: niſi ab ipſo ſpecialiter reſerventur, aut prohibeantur, *Suar. c. l. nu.* 5. Verum poſt Conc. Lateranenſe, habitum ſub Innocentio III. nulla vere & proprie dicta Religio inſtitui poteſt ſine facultate, ſeu approbatione S. Pontificis, ut docet *Suar. cit. l.* 2. *c.* 16. *num.* 8. & alii DD. communiter. Idque conſtat ex *c. Ne nimia* 9. *& ult. hoc titul.* quod eſt deſumptum ex *dicto Concilio Lateranenſi cap.* 2. *&* 3. ubi ſtatuitur: Ne nimia Religionum diverſitas gravem in Eccleſia Dei confuſionem inducat, prohibemus, ne quis de cætero novam Religionem inveniat: ſed quicunque Religionem converti, ſeu tranſire voluerit, unam ex approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit Religionem domum de novo fundare, Regulam, & inſtitutionem accipiat ex approbatis: ſicuti, nec novum Collegium poteſt inſtitui, inconſulto Principe, *Gl. hic V. Novam Religionem*.

„ XXVIII. Idem ſtatutum habetur in *cap. Religionum unic. hoc titul. in* 6. quod eſt deſumptum ex Concilio Generali Lugdunenſi ſub Gregorio X. habito. Ubi repetita Conſtitutione Innocentii III. in Concilio Generali Lateranenſi lata, diſtricte prohibetur, ne quiſquam de cætero novum Ordinem, aut Religionem inveniat, vel habitum novæ Religionis aſſumat: ideoque omnes Religiones, & Ordines Mendicantes, qui poſt dictum Concilium Lateranenſe adinventi ſunt, & Sedis Apoſtolicæ confirmationem, ſeu approbationem non acceperunt, perpetuo prohibentur, & quatenus proceſſerunt, revocantur.

„ Præterea *ibidem §. Confirmatos*, ſtatuitur, ut illi Ordines Mendicantium, qui poſt idem Concilium Lateranenſe inſtitui, ſed per Sedem Apoſtolicam confirmati ſunt, quibus ad congruam ſuſtentationem reditus, aut poſſeſſiones habere, per Regulam, quam profitentur, eſt interdictum: ſed incerta mendicitas victum tribuere ſolet, ſubſiſtant quidem, ita ut Ordinum eorundem Profeſſis liceat in illis remanere, ſi velint: (niſi ad aliam Religionem tranſire malint: non autem ad ſæculum redire poterunt, *Gloſſ. hic V. Si velint*,) attamen nequeunt aliquem ad eorum Profeſſionem admittere: nec de novo domum, vel locum aliquem acquirere (quamvis ſi legetur illis domus, ut eam vendant, bene poſſint illam recipere. *Gloſſ. hic V. Domum*,) nec domos, ſeu loca (profana, de aliis enim non erat dubium, *Gloſſ. hic V. Loca*,) quæ habent, alienare, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia: ſed ea diſpoſitioni Sedis ejuſdem reſervantur, in ſubſidium Terræ ſanctæ, vel pauperum, vel alios pios uſus per Ordinarios (ex ſpeciali Papæ mandato, vel licentia, *Gloſſ. hic V.*

„ Or-

„ *Ordinarios*) vel eos, quibus Sedes ipſa commiſerit, convertenda. Quod ſi contra Decretum hoc actum fuerit, perſonarum receptio, locorumque, aut domorum acquiſitio, eorundemque, vel aliorum bonorum (immobilium, & mobilium, *Gloſſ. hic V. Cæterorumque*, *& in addit.*) alienatio invalida erit, & qui contra fecerint, ſententiam excommunicationis incurrant. Inſuper perſonis eorundem Ordinum omnino interdicetur, quoad extraneos, Officium prædicationis, audiendæ Confeſſionis, & recipiendi alios ad ſepulturam. Porro præſens Conſtitutio ad Ordines Prædicatorum, & Minorum, quos evidens ex eis Eccleſiæ univerſali proveniens utilitas approbat) non extenditur. Sed & Eremitarum S. Auguſtini, & Carmelitarum Ordines, quorum inſtitutio dictum Concilium Generale Lateranenſe anteceſſit, in ſolido, ſeu integro ſtatu ſuo permanere debent, prout habetur *in citat. cap. unic. §. Sane hoc titul. in* 6. Eſt autem hic ſermo ſolum de quatuor Ordinibus Mendicantibus, inſtitutis ante Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. & Lugdunenſe ſub Gregorio X.

„ Denique quod attinet ad Ordines Mendicantium, poſt Concilium Lateranenſe approbatos, conceditur ſingulis perſonis generalis Licentia, transeundi ad alios Ordines approbatos, ſi velint, ita ut nullus Ordo (collective, ſive ſimul totus) ad alium Ordinem, vel Conventus ad alium Conventum ſe ſuaque bona totaliter transferat, abſque Sedis Apoſtolicæ licentia obtenta. Prout deciditur, *in citat. cap. unic. §. fin. hoc titul. in* 6. ubi *Gloſſ. notat. in addit.* licere ſingulariter, quod non licet univerſaliter.

XXIX. Hinc infertur, quod prædictæ Conſtitutiones, tum Concilii Lateranenſis in *cap. ultim. hoc titul.* tum Concilii Lugdunenſis *in cap. unic. eodem in* 6. non tantum prohibeant inſtitui Religionem novam, ſine approbatione Sedis Apoſtolicæ: ſed etiam ſic inſtitutam irritent, ita, ut qui poſt prohibitionem Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. Religionem de novo inventam, & a S. Pontifice non approbatam ſunt ſectati, non ſint veri Religioſi, aut Profeſſi, quia Religio ejuſque profeſſio ipſo jure fuit irrita, *Gloſſ. in citat. cap. unic. V. Profeſſionem Suarez citat. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 9. *&* tradit etiam *Gloſſ. in citat. cap. unic. in princip. V. Profeſſorum.* dum addit, *de facto*, id eſt, non jure, nec vere: ſed tantum quoad ſpeciem, ad factum externum: ac proinde etiam verbum *revocamus*, ibidem poſitum, ſimiliter exponi debet de facto, non de jure, quaſi dicat Pontifex, *revocamus*, id eſt, tales Congregationes, & Sectas, ſine S. Pontificis approbatione, inſtitutas, irritas eſſe declaramus, cum de jure non ſubſiſtant. Quod etiam aperte colligitur ex *Clem. unic. de voto in* 6. ubi ſignificatur, illam tantum profeſſionem Religioſam cenſeri, quæ fit in Religione aliqua, per Sedem Apoſtolicam approbata.

XXX. Idem colligitur ex *Clement. Cum de quibuſdam* 1. *h. titul.* Ubi de quibuſdam mulieribus, vulgo Beguinæ appellatis declarat Pontifex, „ illas vero Religioſas non eſſe; quia nulli Obedientiam promittunt, nec propriis renunciant, nec profitentur aliquam Regulam approbatam, earumque ſtatum perpetuo prohibet, & abolet, & inſuper vetat, ſub pœna excommunicationis, ipſo facto, incurrendæ, ne mulieres quæcunque ſtatum Beguinarum jam aſſumptum ulterius ſectentur, vel de novo aſſumant: ſicut etiam Religioſi in hoc dantes eis conſilium, auxilium, vel favorem, ipſo facto, ſunt excommunicati *cit. Clement.* 1. *§. Prædictis vero.* Additur in fine, quod per hoc Pontifex non intendit prohibere, quin fideles aliquæ mulieres, quæ ſive non promiſſa continentia, in ſuis hoſpitiis honeſte converſantes, Domino deſervire voluerint, id licito facere valeant.

„ XXXI. Præterea in *Extravag. Sancta Romana unic. Joannes XXII. hoc titul.* Religio Fratricellorum, ſeu Fratrum de paupere vita: ſive Beguinorum, qui ſe dicebant eſſe de tertio Ordine S. Franciſci, quæ ſine Sedis Apoſtolicæ approbatione introducta eſt, tanquam Secta, non vera Religio damnatur, & reprobatur, & quicquid ab illa ſub nomine Religionis actum eſt, nullius fuiſſe, & eſſe decernitur firmitatis, atque ſectantes eorum ritum, ſectam, & ſtatum, vel de novo aſſumere præſumentes, ſicut & Epiſcopi, aliique Prælati prædictum ritum vivendi, & habitum permittentes, excommunicationis ſententiam ipſo jure incurrunt.

XXXII. Cæterum ſupra dictis non obſtat, quod in *citat. Conſtitutione Concilii Lateranenſis in cap. ultim. hoc titul.* ſicut & *Lugdunenſ. in c. unic. eodem in* 6. non habeatur expreſſum verbum *irritandi*, quia nihilominus ex ratione adjecta, & ea materia, ac modo prohibitionis colligi poteſt, quæ fuerit Legis, ſeu Conſtitutionis illius intentio: Ratio enim prohibitionis dictæ Conſtitutionis Concilii Lateranenſis fuit, ne nimia Religionum diverſitas gravem confuſionem pariat, ſeu inducat, ut habetur in *princip. citat. cap. ultim.* Hæc autem non inducitur ex eo, quod fiant, ſeu inſtituantur; ſed ex eo, quod permaneant, ac durent; ergo Lex illa ſeu Conſtitutio, non ſolum intendit prohibere, ne fiant, ſeu inveniantur tot Religiones diverſæ: ſed etiam intendit facere, ne exiſtant, ſeu ſubſiſtant: hoc autem obtineri non poteſt per ſolam prohibitionem, ne fiant, ſeu inſtituantur tot Religiones: ſed requiritur, ut per legem jam factæ, ſeu inſtitutæ irritentur, ita ut jure ſint invalidæ, *Suarez citat. c.* 16. *n.* 20.

XXXIII. Quæritur ſecundo. An ſub prædicta prohibitione, ac irritatione novarum Religionum, comprehendantur etiam Congregationes virorum, mulierum, quæ in communi ſub certa Regula, ritu, aut habitu, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, ſeu approbatione devotionis, ſeu pietatis cauſa vivunt: licet tria vota ſubſtantialia Religionis non ediderint, adeoque proprie Religioſi non ſint. Reſp. Affirmative, ut tradit *Abb. in c.* 2. *n.* 22. *in fin. de foro compet. &c. p.* 2. *conſil.* 55. *Suar. cit. c.* 26. *n.* 22. *contra Felin. in c. Eccleſia* 10. *de Conſtit. nu.* 2. Idque probatur ex *cit. c. un. h. t. in* 6. *in princ.* Ubi univerſim prohibetur, ne quis novum Ordinem, aut Religionem adinveniat, ſine confirmatione Sedis Apoſtolicæ: talis autem Congregatio, ſub certo vivendi modo, Regula, aut habitu, licet vere, ac proprie Religioſus ſtatus, ſeu Religio non ſit: Ordo tamen proprie dici poteſt, quippe qui latius patet, quam Religio: & conſequenter cadit ſub prohibitionem Concilii Lugdunenſis, *in cit. c. un.* ubi prohibetur non tantum, ne quis novam Religionem: ſed etiam, ne novum Ordinem, vel habitum novæ Religionis aſſumat. Idque confirmatur etiam ex *citat. Extravag. Sancta unic. Joann. XXII.* Ubi prohibitio Concilii Lugdun. cum eadem extenſione, & disjunctione novi Ordinis, aut Religionis refertur, & Beguinas contra Legem illius Concilii deliquiſſe declaratur. Supponitur ergo ibi, talem modum vivendi in communi, ſine approbatione Papæ, eſſe prohibitum in Concil. Lugdunenſi, ſub Gregorio X. in *c. un. h. t. in* 6. in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *in c. ult. extr. eod.* Ratio eſt (quia non minor confuſio, & periculum ſequi poterat ex multiplicatione Religionum, adeoque merito prohibitio, & irritatio Concilii Lateranenſis, ſub Innocentio III. ad iſtos etiam Ordines, ſive Congregationes fuit extenſa, *Suar. c. l. n.* 23. Idem etiam confirmatur *ex c. Indemnitatibus* 43. *§. Supra dicta, de elect. in* 6. ubi Pontifex ait; *Suæ intentionis non eſſe, Inſtitutum, & Ordinem, ſeu Regulam Canonicarum ſecularium per hoc approbare*: ſed quod ſatis indicatur, ad ſtatum, & firmitatem talium Congregationum in communi viventium, neceſſario requiri approbationem S. Pontificis.

XXXIV. Notandum hic præterea primo. Si viri, vel mulieres ſub certa forma vivendi, ſeu Regula, nullis Religioſis votis aſtricti, & ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, ſimul in communi degant, omnia hujuſmodi perſonarum pacta, ſeu promiſſiones, quæ in ordine ad talem Congregationem erigendam, vel aſſumendam fiunt, ſunt nullæ, & irritæ, ita, ut libere reſilire, & diſcedere: ac proinde etiam votum obedientiæ ab illis editum eſt irritum: imo etiam votum caſtitatis, ſi fiat intentione ſervandi illam, ſolum in tali Congregatione, & dependenter ab illa, quia tale votum includit conditionem turpem, ſivo illicitam, quippe editum, cum relatione ad talem Congregationem, & dependentia ab illa, quæ jure prohibita eſt, & irrita, *Suar. cit. c.* 16. *n.* 24. Eſt tamen talibus perſonis conſulendum, ut vel Religionem approbatam ingrediantur, vel ſaltem in ſæculo caſtitatem ſervent, ſi tamen nolint, matrimonium contrahere non prohibentur. Atque hæc confirmantur ex Bulla Urbani VIII. Anno 1630. edita, in qua prohibuit, & abrogavit Congregationem quarundam mulierum, in communi viventium, quæ vulgo Jeſuitiſſæ vocabantur, quia Inſtitutum Soc. Jeſu, ſine licentia, ſeu approbatione Sedis Apoſtolicæ, æmulari præſumebant.

XXXV. Notandum ſecundo. Non eſt prohibitum, quin tum viri ſolitariam vitam ſeparatim, & privatim agere poſſint, edito etiam voto caſtitatis, ac obedientia promiſſa, v. g. Epiſcopo; tum etiam, ut mulieres poſſint, promiſſa continentia, vel etiam ea non promiſſa, ſeorſim, & in privatis ædibus, ſervato certo vivendi modo, ac ritu, Deo ſervire, & pœnitentiam agere, prout habetur *in Clem.* 1. *in fine h. t.* & tradit *Gloſſ. in cit. c. un. V. Habitum eod. in* 6. *Abb. in cit. conſil.* 55. *Suar. c. l. n.* 25. Ratio eſt, quia ex privato modo vivendi ſeparatim aliquarum perſonarum, etiamſi in exteriore habitu, & moribus ſit varietas, non ſequitur talis confuſio, vel perturbatio, vel errandi periculum, ſicut ex modo vivendi in communi, *Suar. c. l. n.* 26.

Quin imo etiam *in Extravag. Ratio unic. inter communes h. t.* permiſſum fuit a Joanne XXII. ut mulieres honeſtæ, quæ „ non ſunt culpabiles, nec ſuſpectæ in ſuis, vel parentum, vel conductitiis domibus, ſimul habitent ſub habitu Beguinarum, obedientes Ordinariis locorum, & Parochis, ac viventes ſine ſcandalo, & errore, nec debent tales ab Ordinariis moleſtari, ideo hujuſmodi fœminæ ſub prohibitione *in Clem.* 1. *h. t.* non ſunt comprehenſæ *cit. Extravag. Ratio §. Verum quia.*

XXXVI. Poſtremo hoc loco addendum, quod habetur *in c. ult. in fin. h. t.* „ Ubi prohibetur, ne quis in diverſis Monaſteriis locum habere præſumat, ita, ut ſit Monachus, vel Profeſſus in iiſdem, neque etiam Abbas, ſive Prælatus pluribus Monaſteriis præeſſe poteſt. Ratio eſt, quia ſi Profeſſus unius Monaſterii in aliud legitime transferatur, aut in Abbatem, vel Præpoſitum Regularem alterius Monaſterii aſſumatur, nullam communionem habet cum priore Monaſterio: cum non ſit amplius ex Corpore, ſive Collegio illius, & conſequenter amittit etiam jus, ac Titulum prioris Monaſterii, *arg. c. Conſtitutus* 47. *de Elect.* & ibi *Abb. nu.* 2. quod intelligendum eſt, ſi Monaſteria ſint penitus ſeparata, ſecus, ſi unita, & unum ab altero dependeat, eique ſit ſubordinatum, *Abb. in cit. c. ult. num.* 5. *h. tit.* ſed hoc alio pertinet.

TITULUS XXXVII.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

QUia Monachi, aliique Religioſi, præter Monaſteria, aliaque loca, quandoque Capellas obtinent, ſeu Parochias plebanas, ideo de iſtis ſubjicitur hic Titulus, qui etiam extat in Sexto. Porro Capellæ nomine in Jure Canonico, ut notat Azor. p. 2. Inſt. l. 3. c. 8. qu. 2. aliquando ſignificatur Altare, aliquando vero Oratorium, ſive ſacra ædicula a Templo ſejuncta, vel ipſi

Tem-

Templo annexa, & adhærens: aliquando ſacra ædicula intra Templum conſtructa, & ferreis, aut ligneis Cancellis clauſa, unum, aut plura Altaria continens. Aliquando denique Capella appellatur quælibet Eccleſia, etiam Parochialis, per ſe, & ſeorſim exiſtens, dummodo non ſit Collegiata, ut ex Gonzales refert Barb. in Collect. ad Rubr. hujus Tit. Hic potiſſimum accipitur pro Eccleſia Parochiali unita, ſeu incorporata Monaſterio, ſive Eccleſiæ Regulari.

§. I.

De Capellanis conſtitutis in Capellis, ſeu Parochiis, quæ Monaſteriis ſunt unitæ.

QUæritur primo. An, quando Monaſterium, ſeu Eccleſia Regularis habet populum, ſive curam animarum annexam, ei præfici poſſit Monachus, ſeu Regularis? Reſp. Si Eccleſia, ubi Monachi collegialiter habitant, annexam habeat curam animarum, exercendam erga populum ea non per aliquem ex Monachis: ſed per Sacerdotem ſeu Capellanum ſæcularem adminiſtrari debet, ab Epiſcopo inſtitutum, ad nominationem, ſeu præſentationem Abbatis, & Conventus, prout ſumitur ex c. *In Eccleſiis*. 2. *h. t.* ubi
,, Urbanus III. ita reſcribit, in Eccleſiis, in quibus Mona-
,, chi habitant, populus non per Monachum regatur, ſed
,, Capellanus ab Epiſcopo inſtituatur, ex conſilio Monacho-
,, rum; qui populum regat, ita, ut ex ſolius Epiſcopi ar-
,, bitrio, ejus Capellani ordinatio, ac depoſitio, & totius
,, vitæ converſio pendeat. Et ita intellexerunt hoc cap.
Abb. hic n. 1. Silv. V. Religio. 7. quæſt. 7. Addit *Abb. hic numero* 4. hunc eſſe caſum, in quo Clericus ſæcularis inſtituitur in Eccleſia Regulari, nempe ratione curæ exercendæ, quæ Monaſterio competit, ita tamen, ut non fiat unus ex Collegio Regularium, ſed habeat Beneficium perſonale.

II. Ubi præterea notandum, diſpoſitionem dicti cap. 2. habere locum, ſecundum jura antiqua, & conſiderato mero ſtatu Monachorum; nam regulariter Monachi non debent præfici curæ Eccleſiæ ſæcularis, ne detur illis occaſio vagandi: ſed ſolum propter neceſſitatem, ſi non reperiantur idonei Clerici ſæculares, poſſunt curæ plebis præfici, & ſic Textus iſte eſt intelligendus: non item, ſi neceſſitas non urgeat, quia alii idonei Sacerdotes haberi poſſunt: nam quando Parochia aliqua eſt unita Monaſterio, pleno jure, id eſt, quoad ſpiritualia, & temporalia, tum cura animarum non eſt collata ipſi Collegio, ſeu Conventui Monachorum; cum ſint ibi, non ut ipſi curam illam exerceant: ſed ut regulariter vivant, ac proinde cura eſt unita, non ipſis Monachis: ſed potius Eccleſiæ ipſorum, ideoque Presbyter curam exercens, ab Epiſcopo inſtitui debet: ſed cum conſilio Monachorum, & ad præſentationem eorum, *Abb. in cit. c. 1. n. 5. h. t.* Verum ſpectato Jure hodierno, ſi Eccleſia Parochialis Monaſterio pleno jure ſit unita, non prohibentur Abbates, ſeu Prælati Regulares ibi conſtituere Vicarium Regularem, ab Epiſcopo examinandum & approbandum, qui ex Monaſterio curam erga plebem adminiſtret, & exerceat, niſi in literis fundationis expreſſum ſit, ut per Vicarium ſæcularem Parochia adminiſtretur, vel niſi ex recepta, & diuturna conſuetudine Vicarius ſæcularis in Eccleſia unita inſtitui debeat, & intitulari, per quem Parochia adminiſtretur, *Laym. in qq. Canon. de Præl. Eccleſ. electione, quæſt.* 206. *reſp.* 1.

III. Conſentit *Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 21. de Reg.* ubi decernit, ut in Monaſteriis, ſeu Domibus virorum; ſeu mulierum, quibus imminet cura animarum circa perſonas ſæculares, præter eas; quæ ſunt de illorum Monaſteriorum, ſeu locorum familia, perſonæ tam Regulares, quam Sæculares hujuſmodi curam exercentes, ſubſint immediate in iis, quæ ad dictam curam, & adminiſtrationem Sacramentorum pertinent, juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſunt ſita, nec ibi aliqui etiam ad nutum amovibiles deputentur, niſi de ejuſdem conſenſu, & prævio examine per eum, aut Vicarium faciendo, exceptis quibuſdam Monaſteriis, de quibus ibidem.

III. Quæritur ſecundo. An, & in quibus Capellanus ſeu Vicarius, ſive Secularis, ſive Regularis, qui in Capella, ſeu Parochia Monaſterio unita eſt conſtitutus, ſubjectus ſit juriſdictioni Epiſcopi? Reſp. Si Parochia Monaſterio ſit unita, ſeu incorporata jure pleniſſimo, ſive quoad omnia, ita ut etiam populus ab Epiſcopi juriſdictione ſit exemptus, & Prælato Monaſterii ſubjectus, tunc Epiſcopus Diœceſanus nihil juris habet in tali loco: ſed tota juriſdictio ad Abbatem, ſeu Prælatum pertinet; quippe cum ibi quaſi Epiſcopalem juriſdictionem exerceat, & loco Epiſcopi, ſeu Ordinarii ſit, ut docet *Innocent. in c. 1. h. tit. & Laym. in cit. q. q. de Prælat. Eccleſ. elect. quæſt.* 108. *reſpond.* 2. Et dictum ſupra *Tit. 5. num* 217. Si vero in Capellis, ſeu Parochiis, quæ Monaſterio pleno jure, id eſt, quoad ſpiritualia, & temporalia, ſunt unitæ: ſed non jure pleniſſimo, quia populus in ſpiritualibus Epiſcopo Diœceſis eſt ſubjectus, tum ſi Capellanus, ſeu Vicarius ſecularis ſit inſtituendus, præſentatio ſpectat ad Monaſterium: examinatio autem perſonæ, approbatio, & inſtitutio, correctio, & viſitatio, & conſequenter etiam deſtitutio, ſive depoſitio, ad Epiſcopum loci ſpectat, prout ſtatuitur in *c. 3. h. t. Joan. Andr. ibid. n. 1. & Abb. n. 2. & 6.* idem etiam conſtat ex *cap. Presbyteri; unic. h. t. in 6.* ubi decernitur; Presbyteri, qui
,, ad curam populi a Monachis in eorum Eccleſiis præſen-
,, tantur Epiſcopis (cujuſmodi præſentatio fieri debet a
,, Prælato, & Conventu de jure communi, *Gl. hic V. Præſen-*
,, *tantur*,) & ab ipſis inſtituuntur, cum debeant eſſe per-
,, petui (non enim Beneficia dantur ad tempus, *Gl. hic V. Perpetui*; & colligitur ex *c. 2. diſt.* 70. perpetuum autem dicitur, quod durat ad hominis vitam, *l. 1. ff. Profecio*) non poſ-
ſunt ab eiſdem Eccleſiis, niſi per Epiſcopos, (vel eorum
,, Vicarios ſpeciale ad hoc mandatum habentes, vel per eo-
,, rum delegatos, *Gl. hic V. Per Epiſcopos*;) & quidem ex
,, cauſa rationabili amoveri, non obſtante quovis contrario
ſtatuto, vel conſuetudine. Ratio eſt, quia talis Parochia, quoad curam animarum, ſeu plebis manet ſecularis, & Epiſcopo ſubjecta, nam Epiſcopus curam animarum, & juriſdictionem ſpiritualem in populum abdicare, ſeu deponere non poteſt, *arg. l. pen. ff. de Offic. Præſid. &c. Cum venerabilis*; 21. *de conſtit. Franc. in cit. c. unic. n. 3. §. Sed ſi ad Monachos*.

Porro non poteſt per ullam conſuetudinem, vel ſtatutum introduci, ut Prælati Epiſcopis inferiores, vel alii Clerici, etiam in Dignitate conſtituti deponere, vel amovere poſſint Clericos, ſeu Miniſtros inſtitutos, & intitulatos in Eccleſiis curatis, quæ etiam quoad inſtitutionem Miniſtrorum, ſunt ſubjectæ Epiſcopo, *Franc. in cit. c. un. n. 2. not. 4. & n. 3. in fine*: eſſet enim hoc directe contrarium Epiſcopali juriſdictioni, & Eccleſiis noxium, ſi alius Prælatus inferior Clericos ab Epiſcopo inſtitutos, eidemque ſubjectos poſſet deponere, ideoque ſola conſuetudo, vel ſtatutum non poteſt tribuere poteſtatem, revocandi inſtitutionem factam ab Epiſcopo. Veruntamen per privilegium, vel legitimam præſcriptionem poſſunt Prælati inferiores, non tantum jus inſtituendi: ſed etiam deſtituendi, ſeu deponendi acquirere: etiam privative ſive excluſo Epiſcopo, *Gl. in citat. c. unic. V. Conſuetudine*; *Laym. in Concil. Canon. de juriſd. ordin. Concl.* 77.

V. Illud hoc loco addendum, ſi in Capella, ſeu Parochia Monaſterio unita, quoad temporalia, & ſpiritualia, ita tamen, ut populus ab Epiſcopo non ſit exemptus, ſed ejus ſpirituali juriſdictioni ſubjectus; ſi inquam, in tali Parochia ſit poſitus Vicarius Religioſus Obedientiarius, tunc illum amovere, ſeu revocare poteſt Abbas, ſeu Prælatus Monaſterii: quamvis etiam Epiſcopus, ex juſta cauſa, petere poſſit a Prælato, ut amoveatur, ſi nimirum non videatur eſſe idoneus. Sed & talis Vicarius Regularis, etiamſi ſit ex Monaſterio exempto, & ſic abſolute non ſubſit Epiſcopo, reſpective tamen, ſive in iis rebus, quæ ad curam Eccleſiæ, & Parochianorum, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, v. g. utrum nomina Baptizatorum, matrimonio junctorum in libris ſcribantur, an Fabrica Eccleſiæ, & domus Parochialis conſervetur &c. ſubeſt Epiſcopo, ita ut in his ab eo viſitari, corrigi, & puniri poſſit, ut conſtat ex Bulla Leonis X. in Concilio Lateranenſi edita, quæ habetur apud Quarantam in *Summ. Bullari V. Privilegia Regularium*; *fol.* 509. *& ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 11. de Regul.* juxta declarat. *Congreg. Concil. apud Gallem. ibid. n. 3. & ex Bulla Greg. XV.* quæ incipit, *Immutabili*, ante medium edita anno 1612. *Laym. in qq. Can. de Præl. Eccleſ. elect. q.* 208. *reſp.* 2.

§. II.

An, & qualiter una Eccleſia non Cathedralis poſſit vendicare ſibi jus in alia Eccleſia?

VI. De hac re agitur in *c. Dilectis*; 2. *h. t.* ubi talis caſus proponitur. Syndicus Eccleſiæ Parochialis S. Cæciliæ
,, petivit a Procuratore Eccleſiæ S. Laurentii ſubjectionem
,, in Scrutiniis (id eſt, Catechiſmis, vel exorciſmis, qui
,, olim fiebant per 20. dies, ante Baptiſmum, *c. Ante*; 54.
,, *&c. ſeq. diſ. 4. de conſecr. Gl. hic V. In ſcrutiniis*;) Baptiſma-
,, te, & Capitulis, (id eſt, Synodis, ſeu Conventibus,
,, *Gl. hic V. Capitulis*;) & ſimilibus, ſimul poſſeſſorium, &
,, petitorum judicium intentando (ſuper diverſis) cum e-
,, nim Eccleſia S. Laurentii ſita ſit intra fines Parochiæ S.
,, Cæciliæ, ajebat Syndicus ejuſdem, illam, de jure com-
,, muni, ſubjectam eſſe Parochiæ, in qua ſita eſt; quia nec
,, privilegium exemptionis habet, nec præſcriptionem alle-
,, gare pro ſe poteſt, cum Eccleſia S. Cæciliæ fuerit in
,, poſſeſſione, adeoque præſcripſerit in omnibus prædictis,
,, prout ſe per teſtes probaturum dicebat. Præterea cum
,, coram Papa Cæleſtino III. ſuper prædictis quæſtio vertere-
,, tur, M. Presbyter S. Laurentii ſponte confeſſus fuit, quo-
,, ad Scrutinium, & Baptiſma ſe ſubjectum eſſe Eccleſiæ
,, S. Cæciliæ: & cum ex parte ejuſdem Eccleſiæ teſtes pro-
,, ducti, eſſent jurare parati, ſe prædictum Presbyterum
,, diverſis temporibus ad Capitolum vocaſſe, ipſumque ve-
,, niſſe, idem Presbyter hoc ipſum confeſſus fuit. Quare
,, Cœleſtinus Papa Eccleſiæ S. Cæciliæ jus Capituli reſti-
,, tui juſſit, quo ſe ſpoliatum fuiſſe, conquerebatur, ſalvo
,, jure proprietatis S. Laurentii. Ex his itaque Syndicus
,, Eccleſiæ S. Cæciliæ, tum proprietatem, quoad Scruti-
,, nium, & Baptiſma, tum poſſeſſionem, quoad Capitulum,
,, voluit probare. Ad hæc procurator S. Laurentii, ex ad-
,, verſo reſpondit, illam Eccleſiam immediate ad Romanam
,, Eccleſiam pertinere, cum enim Monialium fuerit Mona-
,, ſterium, & generaliter ſervetur in Urbe, ut nullum Mo-
,, naſterium Titulari, ſeu Seculari Eccleſiæ ſit ſubjectum,
,, ideoque incongruum eſſe videbatur, ut Regulares Secu-
,, laribus ſubjiciantur: præterquam quod Romanus Ponti-
,, fex, uſque ad tempus illud, in ea liberam inſtitutionem,
,, & deſtitutionem exercuerit: (& nuper M. Scriptorem in
,, ea inſtituerit. Cum ergo ex eo appareat, quod Jus com-
,, mune aſſiſtat Eccleſiæ S. Laurentii, ideo Syndico S. Cæ-
,, ciliæ contrarium affirmanti, fidem non eſſe adhibendam,
,, niſi ſpeciale privilegium exhibuerit. Quod autem dixit ſ
,, Eccleſiam S. Laurentii intra Parochiam S. Cæciliæ, ſitam
,, eſſe, idem Oeconomus penitus negat, additque, etſi verum
,, id eſſet, ſatis tamen ex prædictis ſe eſſe defenſum; con-
,, feſſionem autem Presbyteri M. factam ſuper ſcrutinio, &
,, Baptiſmo Eccleſiæ S. Laurentii non potuiſſe præjudicare,
,, cum nondum coram Cœleſtino Papa lis fuerit conteſtata.
,, *Prout iſta habentur in integra lectione hujus cap.*) His
,, utrin-

„ utrinque propoſitis, & auditis, Innocentius III. Oeconomum, ſeu Procuratorem S. Laurentii Syndico Eccleſiæ S. Cæciliæ, quoad Baptiſmum, & Scrutinium condemnavit, ita tamen, ut per hoc Eccleſiæ Romanæ nullum præjudicium generetur, ſi quando jus ſuum perſequi velit. In inſtitutione autem, & deſtitutione, & Capitulo, eundem procuratorem ab impetitione Syndici penitus abſolvit, eidem Syndico ſuper hoc perpetuum ſilentium imponens.

VII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si ſubditus requiſitus denegat alicui obedientiam, ſeu ſubjectionem, in cujus ipſe poſſeſſione fuit, poteſt hic contra illum inſtituere Interdictum recuperandæ poſſeſſionis, prout ſumitur ex *cit. cap. 1. h. t.* & tradit *ibid. Abb. num. 2. oct.* 3. Nam Procurator Eccleſiæ S. Cæciliæ dicebat, illam eſſe ſpoliatam poſſeſſione ſubjectionis, & obedientiæ ex eo, quod Eccleſia S. Laurentii eam denegarit, quam tamen antea præſtare ſolebat: hoc ipſo enim, quod ſubditus ei qui in poſſeſſione juriſdictionis, aut obedientiæ exiſtit, obedire recuſat, tanquam ſubditus ipſis non ſit, cenſetur eum ſpoliare, ideoque illi competit remedium recuperandæ poſſeſſionis, *Innoc. in c. Suborta; 21. de ſent. & re judic.*

Notandum ſecundo. Ex eo, quod Eccleſia aliqua, præſertim Collegiata, ſeu Conventualis, ſit poſita intra fines alicujus Parochiæ, non recte infertur, illam eſſe ſubjectam eidem Parochiæ, neque hæc habet intentionem, ſeu præſumptionem fundatam in jure communi, ſuper ſubjectione Eccleſiæ ſitæ intra fines illius: ideoque in *cit. c. 2. hoc tit.* Syndicus Parochiæ S. Cæciliæ, qui fuit actor, non plus per ſententiam obtinuit, quam ab ipſo fuit probatum, maxime per allegationem confeſſionis factæ a Presbytero ſeu Rectore Eccleſiæ S. Laurentii *Abb. hic num. 3. & nu. 11.* Nec obſtat *c. Conſtitutus; 6. ſupr. de Relig. domib.* Nam loquitur de Epiſcopo, ſive de Eccleſia Cathedrali, non de inferiore; & nullibi reperitur jure expreſſum, quod in hoc cap. a Syndico S. Cæciliæ allegatum fuit, de jure communi Eccleſiam ſitam in aliqua Parochia, ſubjectam eſſe eidem. *Innoc. cit. c. 2.* ubi ait, hoc jus, ubi ſit, ignoro. Et quamvis Parochiani Eccleſiarum, ſeu Capellarum, quæ non habent Fontem Baptiſmalem, debeant infantes ſuos mittere ad Eccleſiam Parochialem, ſive Matricem, pro Baptiſmo recipiendo: non tamen inde neceſſario ſequitur, ipſas Eccleſias, ſeu Capellas eſſe abſolute ſubjectas illi Parochiæ: & licet etiam Parochiani Capellarum debeant Sacramenta recipere ab Eccleſia Parochiali Matrice, ſeu principali: non tamen Preſbyteri, ſeu Rectores earundem tenentur ea recipere ab illa, adeoque nec eidem Eccleſiæ ſubditi eſſe debent: ſed ſubjiciuntur ipſi Epiſcopo loci, *Innoc. in cit. c. 2. nu. 4. Abb. ibid. num. 11. & 12.* Similiter cum Monachi, ſeu Religioſi hoc tempore, ſecundum receptam conſuetudinem, ipſimet Presbyteros proprios habeant, & Sacramenta ſuis miniſtrent, non ducet, eos ſubjectos eſſe, aut Eccleſiam illorum alicui Eccleſiæ Parochiali: ſicut etiam Monaſteriis Monialium ab Epiſcopo plerumque proprii Sacerdotes aſſignare ſolent, *Abb. in cit. c. 2. n. 17.*

Notandum tertio. Confeſſio Rectoris Eccleſiæ, quæ Collegium non habet, facta in judicio Eccleſiæ nocet: non item Confeſſio Eccleſiæ Collegiatæ, quæ Conventum habet, tunc enim requiritur confeſſio totius Collegii, *Abb. in cit. c. 2. n.* 4. Ratio eſt, quia Rectori Eccleſiæ non Collegiatæ, v. gr. Parochiali, competit jus agendi in judicio pro juribus ſuæ Eccleſiæ: non autem Prælatus Eccleſiæ Collegiatæ, ſine Collegio, ſeu Conventu agere poteſt in judicio, ſaltem in cauſis arduis, ſeu gravis momenti, ideoque neque confeſſio ſolius Prælati obeſt Eccleſiæ.

VIII. Notandum quarto. Si Clericus, vel Religioſus citatus ad Capitulum, vel Synodum, non ſponte, & ultro, ſed tanquam obligatus compareat, ſine proteſtatione, exinde probari poteſt poſſeſſio ſubjectionis, ut docet *Gl. in cit. c. 2. V. Vocatum, & ibid. Abb. n. 8.* Neceſſarium tamen eſt, ut ſæpius vocatus ad Capitulum, comparuerit, quia potuit quandoque venire ex mera libertate, & non tanquam obligatus, *Abb. c. l.* niſi tamen ex circumſtantiis appareat, ſemel tantum citatum paruiſſe, & veniſſe quaſi obligatum, tum enim etiam per unum talem actum, poteſt citans poſſeſſionem ſubjectionis acquirere.

Notandum quinto. Etſi Monaſterium, aliave Eccleſia mutet ſtatum, quia v. g. ex Regulari fit Secularis, aut vice verſa, non idcirco amittit ſubjectionem, vel exemptionem: ſed manet ſubjecta illi, cui prius fuit, vel exempta, ſicut prius, ut docet *Jo. Andreas in cit. c. 2. num. 12. & Abb. num.* 9. Ex quo infertur, ſi Eccleſia non exempta, ſed ſubjecta Epiſcopo uniatur Monaſterio exempto, manet ſubjecta, ſicut prius *c. ult. de confirm. util.* & vice verſa, ſi Eccleſia exempta, & Romano Pontifici immediate ſubjecta uniatur Eccleſiæ non exemptæ, exemptionem ſuam non amittit, *arg. c. 2. h. t.*

Notandum ſexto. Si controverſia ſit de ſubjectione alicujus Eccleſiæ, & ſententia lata ſit contra Eccleſiam, quæ allegabat, ſe exemptam, non ideo præjudicatur Sedi Apoſtolicæ, quo minus illa probare poſſit, Eccleſiam illam immediate ſibi eſſe ſubjectam, uti ſumitur ex *c. Ad audientiam; 13. de præſcript.* & expreſſius habetur in *c. Suborta; 22. de ſent. & de re judic. Gl. in cit. c. 2. V. Generetur; h. t. Abb. ibid. n. 18.* Ratio eſt, quia res inter alios acta, aliis præjudicare non debet, *tota Tit. Cod. Res inter alios acta &c.*

§. III.

De Monachis, non ponendis ſolis in Prioratibus, & eorum ab illis revocatione.

IX. De his agitur imprimis in *c. Ex parte; 3. hoc t.* Ubi „ habetur, quod Abbas, & Conventus Rivenenſis quæſti„ ſunt Honorio III. quod Epiſcopus Venetenſis velit ipſos compellere, ut in quibuſdam ſuis Prioratibus Diœceſis dicti Epiſcopi, plures Monachos inſtituerent, in quibus ſinguli hactenus Monachi poſiti erant, cum tamen facultates Prioratuum non ſufficiant, ad plures alendos. Aſſerebant autem Litteras Apoſtolicas, in quibus mandatum fuit Abbati S. Albani, ut ipſe inquireret de facultatibus Prioratuum, & ſi eas ſufficientes comperiat, plures Monachos in ſingulis Prioratibus inſtitui curet: ſin minus, inhibeat Epiſcopo, ne Abbatem, & conventum moleſtet, ſuper pluribus in eiſdem inſtituendis, *prout habetur in integra lectione hujus cap.* Unde Abbas, & Conventus dixerunt, ſibi per Litteras Apoſtolicas conceſſum eſſe ut in ſingulis eorum Prioratibus, ſinguli Monachi degerent (ſicut antea ſolebant) ſi facultates pro pluribus non ſufficiant. Reſpondet Honorius III. cum id repugnet Concilio Lateranenſi (ſub Alexandro III. quod refertur in *c. 2. De Statu Monach.*) de quo nulla in prædictis Litteris ſit mentio, ideo non credere ſe hujuſmodi Litteras a Sede Apoſtolica emanaſſe. Si autem propter occupationes nimias fortaſſe emanarint, nolle ſe per illas Concilio Generali derogari.

X. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Quamvis Leges prohibitoriæ, ſicut & pœnales, alias ſint ſtrictà juris, & interpretationis, tamen propter identitatem rationis extendi debent etiam ad caſum non expreſſum, ſi ex illa colligi poſſit, mentem, ſeu intentionem Legiſlatoris fuiſſe, etiam illum caſum ſub prohibitione comprehendere, licet verbis formalibus non ſit expreſſus. Exemplum habetur in *cit. cap. Ex parte; hoc tit.* ubi dicitur, repugnare Concilio Lateranſi, ſi Monachi ſoli, ſine quibuſdam Sociis, ſeu Fratribus, commorentur inter Seculares in Prioratibus a cum tamen Decretum Concilii Lateranenſis in ſpecie non loquatur de Prioratibus: ſed de Eccleſiis Parochialibus: ſed quia ratio prohibitionis in Lege expreſſa, eodem modo etiam locum habet in Prioratibus, ideo juxta mentem Concilii cenſeri debent, etiam implicite comprehendi Prioratus in illo Decreto prohibitorio, *Abb. in cit. cap. 3. num. 1. hoc tit.*

Notandum ſecundo. Si quis impetret Litteras a Sede Apoſtolica, contra jus commune, vel Decretum Concilii Generalis, cenſentur illæ ſubreptitie eſſe impetratæ, & non valent: niſi in Litteris expreſſa fiat derogatio Juris illius, vel Decreti Concilii Generalis, vel ſpecialis de illo mentio fiat, prout ſumitur ex *cit. cap.* 3. Non enim ſolet Papa facile concedere privilegia, vel gratias, contra Jus commune, & Decreta Concilii Generalis, quamvis abſolute poſſit etiam illi derogare, *Gl. fin. in cit. c. Ex parte.*

XI. Præterea in *c. audientiam; 4. & ultim. hoc tit.* Hono„ rius III. cum intellexiſſet, quod nonnulli Monachi Epiſcopis Lege Diœceſana (id eſt, juriſdictioni, *Gl. hic V. Diœceſana;*) ſubjecti, in quibuſdam Prioratibus habitent ſolitarii, contra ſtatutum Generalis Concilii (Lateranenſis relati, in *c. 2. De ſtatu Monach.*) mandavit Archiepiſcopo Bordegalenſi, ut illorum Abbates, vel Priores, præmiſſa monitione, per Eccleſiaſticam cenſuram compellat, ut, vel Monachos ad Clauſtrum revocent, & in iis Eccleſiis per ſeculares Clericos deſerviri curent, vel in illis manere Monachos velint, alios Monachos eiſdem aſſocient, cum quibus vitam Regularem ducere poſſint.

XII. Hinc colligitur primo. Quod correctio Monachorum primo loco ſpectet ad Abbatem, & quidem excluſo Epiſcopo, ita ut præventioni inter illos non ſit locus, ideoque in *cit. cap. ultim.* Papa mandat Archiepiſcopo, tanquam Ordinario loci, non ut ipſe compellat Monachos redire ad Clauſtra: ſed ut ipſe compellat Abbates, ut ipſi Monachos ad Monaſteria revocent: quamvis in defectum Abbatis, ſeu Prælati, Epiſcopus poſſit ſupplere ejus negligentiam, & ipſe revocare, vel corrigere Monachos, *c. Quante; 7. de Offic. judic. Ordin.* Aliud eſt in Prælatis Secularibus, habentibus ſubditos Clericos; cum illis enim Epiſcopus ſimul concurrit in exercenda juriſdictione, ita ut ſit locus præventioni, *Abb. in cit. c. ult. h. t. num. 1.*

Colligitur ſecundo. Quod in optione Abbatis ſit, ut, vel Monachos, qui in Prioratibus ſoli habitant, ad Clauſtrum revocet, vel Socios Regulares eis adjungat, *Abb. in cit. cap. ult. num.* 1. Quod ſi facultates Prioratus, ad plures Monachos ibi ſuſtentandos, non ſufficiant, poteſt Abbas, vel alius Prælatus Regularis cogi ab Epiſcopo, ut per Seculares Clericos regatur: quamvis alias non poſſit Prælatus Regularis prioratus ſolitos gubernari per Regulares, committere Clericis Secularibus. *Abb. c. l.*

Porro etſi juxta *Concil. Lateran.* in *c. 2. de ſtatu Monach.* & *c. Ex parte; 3. ſecundum integram ejus lectionem,* & *c. ult. h. t.* non unus tantum, ſed plures Socii adjungi debeant Monachis habitantibus in Parochiis, vel Prioratibus: id tamen jam a pluribus ſeculis non eſt obſervatum, ac proinde ſecundum jus, vel morem hodiernum, ſi Ordo permittat, ut Monachus, extra Monaſterium degens, Prioratum aliquem, vel Parochiam Monaſterio unitam adminiſtret, ſatis eſt, ſi unus Socius Regularis ei adjungatur, non obſtante Conſtitutione Pii V. edita anno 1567. die 15. Novembr. in qua requiritur, ut cum Vicario Regulari ad nutum amovibili, alii ſaltem 4. Monachi habitent. Verum unum ſufficere, viva voce declaraſſe Gregorium XIII. refert *Quaranta in Summa Bullaris V. Vicarius perpetuus, fol. 638.*

Digitized by Google

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

I. QUia in Superioribus Titulis hujus Libri dictum fuit de præbendis, & dignitatibus, de Eccleſiis Parochialibus, Domibus Religioſis & Capellis, in quibus frequenter fit inſtitutio Clericorum ad præſentationem Patroni; iden de Jure Patronatus hoc loco, & Titulo tractatur. Nomen Patroni autem in Jure varie accipitur, ut notavit *Abb. ad rubr. hujus Tituli*. Primo. Pro Advocato,[1] & Jus patronatus pro Jure advocatiæ: cujuſmodi Patroni ſunt, qui patrocinium cauſarum forenſium, quæ in judicio agitantur, ſuſcipiunt, de quibus fit mentio in *l. Rem. 14. §. Patroni; C. de judic.* & alibi, & dictum ſupra *Lib. 2. Tit. 37.* Secundo accipitur Jus patronatus pro eo jure, quod competit Domino, manumittendi ſervum ſuum, ſive dimittendi eum liberum, pro quo beneficio manumiſſionis acquirit Dominus, qui & Patronus dicitur, Jus, ſeu poteſtatem in perſonam ſervi manumiſſi, (qui & Libertus dicitur) ad obedientiam, & operas ſibi præſtandas, quod Jure Civili eſt introductum, de quo extat Titulus in Digeſtis de jure patronatus, & Cod. de bonis libert. & jure patronatus. Verum de his Patronis, & Patronatibus hoc loco non agitur. Tertio. Igitur Jus patronatus accipitur pro Jure, ſeu poteſtate a SS. Canonibus conceſſa præſentandi aliquem ad Eccleſiam, vel Eccleſiaſticum Beneficium, quod eſt proprium hujus loci. Extat hic Titulus etiam in Sexto, & Clementinis.

SECTIO I.

De Definitione, & diviſione Juris Patronatus, & modis, quibus acquiri, & a quibus perſonis obtineri poteſt.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Jus Patronatus, & utrum ſit Jus ſimpliciter ſpirituale: an vero potius temporale?

II. Aſſertio 1. Jus patronatus eſt *Jus, ſeu poteſtas nominandi ſive præſentandi Clericum promovendum ad Beneficium Eccleſiaſticum vacans.* ita definitur apud *Hoſtienſ. in Summa; h. t. n. 1.* Qui tamen addit ad *Beneficium ſimplex*, quod alii DD. communiter omittunt, cum multi Patroni Jus habeant nominandi, & præſentandi etiam ad Beneficia curata, ad Dignitates, & Perſonatus: imo etiam ad Eccleſias Epiſcopales, Metropolitanas, & Cardinalitias, ut Reges Hiſpaniæ, Galliæ, & Poloniæ, ut notavit *Azor. p. 2. Inſtit. mor. lib. 6. c. 19. n. 1.* Verum per Beneficium ſimplex, Hoſtienſis intellexit Beneficia non electiva, ſeu quæ Prælaturæ non ſunt, ſive ſint ſimplicia, ut Capellaniæ, ſive Curata, ut Plebaniæ, ſeu Parochiæ, quæ patronata Beneficia vocantur, & conferuntur per inſtitutionem Ordinarii, dependenter a præſentatione Patroni: præſentationes autem, quæ fiunt ad Dignitates, & Prælaturas, non fiunt ex præſcripto Juris communis: ſed ex privilegio Sedis Apoſtolicæ, vel conſuetudine legitime præſcripta.

Dicitur autem Patronatus Jus præſentandi, vel proprie, & formaliter, quando præſentatur inſtituendus: vel virtualiter; quia etſi in Eccleſia Conventuali, ſeu Collegiata Patronus jus eligendi non habeat, poſt electionem tamen factam, ejuſdem conſenſus requiri debet, & ſic virtualiter, ſive æquivalenter præſentat electum, juxta *c. Nobis 26. junct. Gl. V. Honeſtius h. t.* de quo infra. Dicitur quoque ad Beneficium vacans: quia ſicut inſtitutio, ita etiam præſentatio ad Beneficium non vacans irrita eſt, *c. Illud 8. h. t. Zoeſ. in Comment. h. t. n. 2.*

Aliam definitionem, ſeu deſcriptionem Juris patronatus afferunt. *Joan. Andr. & Abb. ad rubr. hujus Tit.* videlicet, *Eſt jus honorificum, oneroſum, & utile, competens alicui in Eccleſia; quia de conſenſu Diœceſani, vel Prælati Eccleſiaſtici, eam fundavit, conſtruxit, vel dotavit ſeu ipſemet, ſeu is, a quo cauſam accepit. nempe hæres Patroni*, quæ definitio in ſequentibus declarabitur.

III. Aſſertio 2. Jus patronatus eſt duplex, Eccleſiaſticum, & Civile, ſive Seculare, prout ſumitur ex *cap. Cum autem 24. h. t. Azor. cit. c. 19. qu. 3.* Eccleſiaſticum eſt, quod Collegio Eccleſiaſtico, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, ratione Eccleſiæ, aut Dignitatis, ſeu Beneficii Eccleſiaſtici, quod habet, competit; nam quamvis originem traxerit ex bonis patrimonialibus Laici, ſi tamen, vel ab initio, vel poſtea tranſlatum fundatione, teſtamento, donatione, aut quovis alio modo in Eccleſiam, vel in Collegium Eccleſiaſticum Canonicorum Regularium, aut Secularium, vel in perſonam Eccleſiaſticam, ratione Eccleſiæ, Dignitatis, aut Beneficii, Jus patronatus Eccleſiaſticum cenſeri debet. *Garc. tract. de Benef. p. 5. c. 2. n. 553.* Jus patronatus ſeculare, ſive laicale eſt, quod Univerſitati, aut Collegio non ſacro, vel perſonæ privatæ, ſive Laico, ſive Clerico, non ratione Eccleſiæ, vel Eccleſiaſtici Beneficii: ſed ratione proprii patrimonii, competit, cum & Clericus poſſit hoc Jus poſſidere, ratione proprii patrimonii, *Covar. pract. qq. c. 36. n. 2.* Addi poteſt tertia ſpecies Juris patronatus, ſcilicet mixtum ex utroque, quod ſcilicet ſimul Eccleſiæ, vel Clerico, intuitu Eccleſiæ, & Laico competit, vel quod partim ratione Eccleſiæ, partim ratione patrimonii competit. In quibus autem Patronatus Eccleſiaſticus, & Laicus differant, ex infra dicendis patebit.

IV. Cæterum ſicut patronatus Laicus, qui fuit fundatus in bonis ſecularibus, ſi transferatur in Eccleſiam, vel perſonam Eccleſiaſticam, fit patronatus Eccleſiaſticus, & illius naturam aſſumit, ut jam dictum: Ita vice verſa, dicendum videtur, quod ſi patronatus Eccleſiaſticus, qui eſt fundatus ex bonis Eccleſiaſticis, titulo oneroſo, v. g. permutationis, auctoritate Apoſtolica tranſeat ad Laicum, deſinit eſſe Patronatus Eccleſiaſticus, & fit ſecularis; quia attenditur perſona, quæ præſentat, & poſſidet Jus præſentandi, & ſecundum conditionem illius, cenſendus eſt eſſe Eccleſiaſticus, vel ſecularis, *Barb. lib. 3. Jur. Eccl. c. 12. num. 16. & alii apud ipſum* quemadmodum etiam ſi Laicus, juſto titulo, & adhibitis requiſitis juris ſolennitatibus, acquirat bona Eccleſiaſtica, illa deſinunt eſſe Eccleſiaſtica, & fiunt laicalia, & patrimonialia, juxta conditionem perſonæ laicalis, cui adhærent. Dixi ſupra *titulo oneroſo permutationis*, quia ſi jus patronatus Eccleſiaſticum acquiſitum ſit a Laico, titulo lucrativo, v. g. donationis; tum illud retinet ſuam originalem naturam, & manet Eccleſiaſticum. At vero ſi Laicus acquiſivit Jus patronatus Eccleſiaſticum ab Eccleſia, titulo oneroſo, ſcilicet permutationis cum alio jure patronatus ſimili, tunc jus patronatus Laicum, datum Eccleſiæ, fit Eccleſiaſticum: & conſequenter datum ab Eccleſia Laico fieri debet laicale: alioquin in nimis magno lucro verſaretur Eccleſia, ſi & illud quod dat, & id quod accipit, maneat Eccleſiaſticum, *arg. c. unic. §. Sed ſi diverſum de alienat. feud. in uſib. feud.* Ubi dicitur, Eccleſia enim cultrix & auctrix juſtitiæ, non patitur contra juſtitiam aliquid fieri in ſe, vel in alterum. *Barb. c. l.* An autem patronatus mixtus aſſumat naturam patronatus Eccleſiaſtici, infra dicetur.

V. Aſſertio 3. Jus patronatus, vel ſecundum ſe, & ex ſubjecto ſuo, eſt ſimpliciter, & intrinſece mere ſpirituale, vel potius non eſt mere, & ſimpliciter ſpirituale: ſed ſolum antecedenter annexum ſpirituali. Prius tenet *Suar. libr. 4. de Simon. c. 16. num. 7. & 8. Laym. lib. 4. tr. 11. c. ult. §. 5. n. 60.* Ratio eſt, quia tum ex parte principii, a quo originem trahit jus patronatus, quod eſt ſpiritualis, ſeu Eccleſiaſtica poteſtas, per quam Beneficia ſunt inſtituta: tum ex parte proprii actus, & objecti, ac termini, ad quem ordinatur ipſa actualis præſentatio (nempe ad Beneficium Eccleſiaſticum, quod eſt jus ſpirituale) per quam præſentatus proxime capax fit inſtitutionis in Beneficio ſpirituali, ita ut, ſi idoneus ſit, neceſſario inſtitui debeat, *c. Significaſti. 18. h. t.* Adeoque ratione utriuſque, tum principii effectivi, tum objecti, ſeu finis intrinſeci, Jus præſentandi eſt Jus mere ſpirituale. Neque obſtat aliquid in ſe ſpirituale ordinari ad aliud ſpirituale dignius, ita ut idem ſit ſpirituale, & annexum ſpirituali: ſicut vaſa & veſtes conſecratæ res ſunt ſpirituales principaliter: quia ad Sacrificium Miſſæ, & Sacramenta antecedenter ordinantur: & poſſunt etiam Laici ſpiritualia jura poſſidere per privilegium, & beneficium ab Eccleſia illis conceſſum. Poſterius vero, quod Jus patronatus ſecundum ſe, & intrinſece ſit Jus, non mere ſpirituale: ſed temporale, annexum tamen ſpirituali, docet *Gl. in c. Quanto; 3. V. Connexa de judiciis & ibid. Abb. n. 6. Azor. cit. c. 29. q. 2. Garc. tr. de Benef. p. 5. c. 9. n. 6.* & alii plerique Canoniſtæ, & habetur in *c. De jure 16. h. t.* ubi dicitur; *Juſpatronatus eſſe ſpirituali annexum*; quia ſcilicet tamquam præambulum quoddam ordinatur ad Jus ſpirituale obtinendum, videlicet ad inſtitutionem in Beneficio, quam præſentatio antecedere debet. Et licet per electionem, confirmationem, vel inſtitutionem tribuatur electo Jus ad Beneficium, ſcilicet Jus ad rem, vel Jus in re confirmato vel inſtituto, ideoque Jus eligendi, confirmandi, & inſtituendi ſint poteſtates, ac jura ſimpliciter ſpiritualia: non tamen Jus præſentandi, quia per præſentationem nullum Jus ſeu poteſtas confertur præſentato in Beneficio, vel ad Beneficium, ſed tantum ut poſſit in illo inſtitui ab Ordinario: cum Patronus Laicus, etiam poſt præſentationem factam, ſed nondum acceptatam ab eo, cui fit præſentatio, poſſit adhuc reſilire, & alium præſentare, *c. Cum autem 24. h. t.* de quo infra. Neque vero omnis præparatio, ſeu diſpoſitio ad finem ſeu rem ſpiritualem eſt ſimpliciter & mere ſpiritualis, niſi ſit proxima: Jus patronatus vero nonniſi remote, & inchoative ordinatur ad Jus ſpirituale, videl. ad inſtitutionem in Beneficio, *Abb. c. l. in 7. Azor. c. l.* Utraque hæc ſententia eſt probabilis: ſed poſterior videtur probabilior, & Juri Canonico conformior. Porro Jus patronatus competens alicui, ratione Hoſpitalis fundati, auctoritate Epiſcopi, dicitur annexum ſpirituali, non quod ſit annexum juri præſentandi ad Beneficium, cum Hoſpitale non ſit Beneficium, ut ſupra dictum, ſed ideo dicitur annexum ſpirituali, quia adhæret Eccleſiæ, quæ eſt res ſpiritualis. *Garc. cit. c. 9. num. 7. & 8.*

§. II.

Quibus modis acquiritur Jus Patronatus?

VI. Aſſertio I. Tribus potiſſimum modis acquiritur jus præſentandi in Eccleſia, vel Beneficio, videlicet fundatione, conſtructione, & dotatione, idq; tam per Laicos, quam Clericos, ut tradit *Gl. communiter recepta in c. Piæ mentis 26. V. eod. cauſ. 16. q. 7. Abb. ad rubr. h. t. n. 6. Silv. V. Jus patr. q. 2. Azor. cit. c. 19. q. 3. & alii DD. communiter*, unde verſus tritus apud *Gl. cit. Patronum faciunt, dos, ædificatio, fundus.* Fundaſſe Eccleſiam proprie dicitur, qui dedit fundum, ſive terræ ſolum, in quo Eccleſia conſtruatur, ſive ædificetur, ut colligitur ex *c. Decernimus 32. cit. cauſ. & q. c. Abbatem 4. cauſ. 18. qu. 2. c. Nobis. 25. in fine h. t.* Conſtruxiſſe dicitur, qui Eccleſiam ædificavit, *c. Monaſterium 33. junct. Gl. V. eod. cit. cauſ. 16. q. 7. cit. c. Nobis in princ. h. t.* Ubi dicitur, *ſi quis Eccleſiam, cum aſſenſu Epiſcopi conſtruxit, ex eo Jus patronatus acquirit.* Dotaſſe dicitur, qui annuos reditus ſufficientes aſſignavit, *c. Filiis 21. cit. cauſ. & q.*

VII. Porro circa hos tres modos requirendi Jus patronatus

notandum primo. Si unus idemque Eccleſiam fundavit, exſtruxit, & ſufficienter dotavit, tunc ipſe unus Jus patronatus acquirit: ſed tribus ex cauſis. Poſſunt tamen etiam plures eſſe Patroni ejuſdem Eccleſiæ, ex diverſis titulis, ut ſi unus fundavit, alius ædificavit, tertius dotavit, prout ſatis clare colligitur ex *cit. c. Piæ mentis, cauſ. 16. q. 7.* Ubi disjunctive fit mentio ejus, *qui conſtruxit, vel dotavit Eccleſiam*: ergo alterutrum ſufficit, vi propoſitionis disjunctivæ, ad jus patronatus acquirendum. Imo ſi plures ſimul concurrant ad fundandam, ædificandam, & dotandam Eccleſiam, omnes æqualiter, & in ſolidum Jus patronatus acquirunt, quamvis unus plus contulerit, & alius minus, *Gl. in ſumma V. Laicis diſ. 63.* dummodo omnes ſimul ſufficientem, & competentem dotem dederint, etſi non ſinguli ſeorſim ſufficientem, jus enim ſimpliciter ait, donatione patronatum acquiri, non diſtinguendo, unusve, an plures Eccleſiam dotent. Si tamen unus tantum dotet Eccleſiam, non tamen ſufficienter, ad alendos Miniſtros Eccleſiæ, & luminaria, & familiam, is patronatus, jus non acquirit: ſed benefactor dicitur, non Patronus *Gl. in c. Quicunq; 30. V. Aliquid cit. cauſ. 16. q. 7. Abb. ad rubr. h. t. n. 6. Azor. cit. c. 19. q. 6. Garc. cit. c. 9. 52. & 54.* Ubi addit, idem eſſe, ſi plures concurrant in fundatione & conſtructione, ut declaravit *S. Congr. Concilii ſuper cap. 4. ſeſſ. 21. de ref.* apud eundem.

VII. Notandum ſecundo. Per ſolam fundationem, ſeu ſoli aſſignationem, non acquiritur ſtatim Jus patronatus: ſed tum demum, ſi ſecuta fuerit conſtructio, & dotatio Eccleſiæ, vel ab ipſo fundatore, vel ab alio, non enim poteſt quis dici Patronus Eccleſiæ, quæ nondum eſt, & forte neque erit, *arg. c. pen. de Eccleſ. ædif. Garc. cit. c. 9. n. 44.* ubi *n. 45. & 46.* addit, ſi Eccleſia vel Capella cœpta ſit ædificari; quia v. gr. primus lapis, cum conſenſu Ordinarii, eſt poſitus, ſtatim videtur acquiri Jus patronatus, etiam ante perfectionem ædificii, nam tale ædificium inceptum, eſt locus pius, & Religioſus, maxime ſi ibi fixa ſit Crux, ideoque capax eſt juris patronatus: etſi quoad exercitium id ei non competit, donec fuerit perfecta Eccleſia: & ſi is, qui cœpit ædificare, non perficiat, Jus patronatus non illi, ſed perficienti acquiritur.

Notandum tertio. Sub conſtructione comprehenditur etiam reparatio, ſeu reædificatio, nam ſi quis Eccleſiam penitus deſtructam, vel collapſam, ita ut nova conſecratione indigeat, reparet, & reædificet, cum Epiſcopi conſenſu, acquirit in illa Jus patronatus; quia perinde eſt, ac ſi ab initio exſtruxiſſet, priorque Patronus Jus patronatus amittit, ſi hoc ex ſola conſtructione ortum habuit, *arg. l. Quid tamen; 10. §. pen. ff. quib. mod. uſusfr. amitt.* Ubi habetur, quod ſi quis domum vel navim funditus dirutam reparavit, prior dominus uſumfructum in ea amplius non habeat. Veruntamen ſi per partes Eccleſia ſit reædificata, licet deinque tota nova facta ſit, primus exſtructor non deſinit eſſe Patronus; quia eadem Eccleſia eſſe cenſetur, *arg. cit. l. Quid tamen; §. 1. Verſ. plane. Azor. cit. 2. eq. qu. 10.* addit *Gl. in c. Quoniam; 3. V. Fundatores; h. t.* Si Eccleſia collapſa, vel diruta ex eadem materia reſtauretur ab alio, verius eſſe, priorem non manere Patronum, licet eadem videatur eſſe Eccleſia, & priori ſuccedat; quia obligatio vel ejus ſemel extinctum in re pereunte, nunquam amplius reviviſcit *l. Qui res; 98. §. Arcam ff. de ſol.* Ubi dicitur, *in perpetuum ſublata obligatio reſtitui non poteſt*, & colligitur ex *cit. loc. Quid tamen; §. pen. ff. quib. mod. uſus fr.* Porro æquum eſt, ut antequam Epiſcopus conſentiat, ut alius Eccleſiam penitus dirutam, ſeu collapſam reædificet, antiquum Patronum requirat, an ipſe velit reædificare, necne, ipſumque aliis præferat, cum ad illum, qui Eccleſiam ad eſſe produxit, id primo loco ſpectet, *arg. c. ult. de locat. Fagnan. in cit. c. Quoniam; n. 57. h. t.* Quod ſi Eccleſia non ſit penitus deſtructa: ſed tantum refectione aliqua indigeat, tunc non acquiritur Jus Patrono reficienti, *Gl. in cit. c. Quoniam; V. Fundatores; Azor. cit. c. 19. q. 3. Garc. cit. c. 9. n. 51.*

IX. Notandum quarto. Similiter ſi dos, vel fundus alicujus Eccleſiæ omnino pereat, antiquus Patronus ex nova dotatione, vel fundi aſſignatione ab alio facta non recuperat Jus patronatus: ſed ille acquirit, qui novam dotem, vel fundum aſſignat: quamvis Jus patronatus conſurgens ex dotatione, vel fundatione non amittatur ex ſola deſtructione Eccleſiæ, ſi dos ſalva ſit, aut fundus, & ſpes ſit Eccleſiæ reparandæ: Quin etiam deſtructa Eccleſia, is qui dotavit, vel fundavit, retinet Jus patronatus, adeoque ſi Eccleſia reædificetur, erunt tres Patroni: ſed ex diverſis cauſis, *Abb. in cit. c. Quoniam; n. 15. Fagn. ib. n. 59. & 60.* Rationem dat *Abb. c. l.* Quia ſi duæ, vel plures cauſæ concurrant ad aliquem effectum, quarum quælibet per ſe ſufficit, extinguitur effectus, propter defectum alterius cauſæ tantum.

X. Notandum quinto Etſi *Gl. in c. Piæ mentis 26. V. eod. cauſ. 16. q. 7.* putet, Jus patronatus non poſſe conſtitui, vel acquiri, poſt conſecrationem Eccleſiæ, tum quia Patronus eſt quaſi pater dictus, qui rem a non eſſe ad eſſe producit, tum quia jus patronatus eſt quaſi ſervitus, ſeu onus quoddam, quod rei ſacræ imponi non poteſt, *l. Caveri 4. ff. Communia prædior.* Verius tamen eſt, eum, qui Eccleſiæ conſtructæ, ſed necdum dotatæ, poſt ejus conſecrationem, dotem aſſignat, fieri patronum, modo cum conſenſu Epiſcopi id fiat, quia favore Eccleſiæ patronatus quaſi retrotrahitur, perinde ac ſi ab initio ante conſecrationem Eccleſiæ conſtitutus fuiſſet, *arg. c. Tanta 9. Qui filii ſint legit. Abb. in cit. c. Quoniam. 9. h. t. Azor. cit. c. 19. qu. 8. Garc. cit. cap. 9. num. 55.* Hoc autem procedit, ſi is, qui Eccleſiam fundavit, vel exſtruxit ſine dote, mortuus ſit, vel ad eum commode non pateat acceſſus, tunc enim Patronus fit, qui Eccleſiam longe ante conſecratam dotavit, alioqui enim prius fundator vel conſtructor, ſi conſultus velit eſſe patronus, ſimul patronus fiet, *Azor. c. l.*

Notandum ſexto, Etſi quis Eccleſiæ aliquid donet, vel leget, ſi tamen id non faciat, expreſſe, vel tacite, animo fundandi, ſeu conſtruendi, aut dotandi Eccleſiam: ſed ſolum animo donandi, aut benefaciendi, non acquirit jus patronatus, quia cenſetur eſſe potius benefactor, quam Patronus, jura autem indulgens jus patronatus, non benefactori, ſed donanti *cit. 3. Filiis cauſ. 16. qu. 4. 7. Abb. in cit. cap. Quoniam num. 3. Garc. c. l. num. 60.* Porro is, qui fundat, exſtruit, vel dotat Eccleſiam, acquirit jus patronatus, etiamſi illud ſibi non reſervarit, dummodo expreſſe illud non remiſerit, ut ex communi docet *Azor. cit. c. 19. q. 9. Garc. c. l. num. 62.*

XI. Notandum ſeptimo ut jus patronatus ex prædictis cauſis acquiratur Eccleſiæ, requiritur, ut cum Epiſcopi Diœceſani, ſive Ordinarii auctoritate, & conſenſu Eccleſia fuerit conſtructa, vel fundata, aut dotata, *c. Nobis 25. in princ.* ibi: *cum aſſenſu Diœceſani conſtruxit h. t. c. Nemo 9. diſ. 1. de conſecr. Azor. cit. c. 19. 7. Garc. cit. c. 9. n. 71.* Ratio eſt, quia nemo poteſt Eccleſiam vel Capellam ædificare, ſine conſenſu Epiſcopi loci, *cit. c. Nemo &c. Auctoritate 4. de privil. in 6.* Ideoque ſi ſine conſenſu ædificet, non debet ex ſuo delicto beneficium ſeu privilegium conſequi. *Abb. in cit. c. Nobis n. 2. h. t.* ſufficit tamen ſi conſenſus interveniat ex poſt facto, ut ſi Templum ſine conſenſu Epiſcopi ædificatum, is poſtea acceptet, & conſecrari jubeat, jus patronatus acquiritur ei, qui ædificavit, *Garc. c. l. n. 71. Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 70. n. 21.* qui conſenſus præſtari debet ab Ordinario illius loci, in quo fundatur vel ædificatur Eccleſia, *Barb. cit. alleg. n. 23.* nomine autem Ordinarii intelligitur quilibet Prælatus, etiam non Epiſcopus, dummodo Epiſcopalem juriſdictionem habeat, ubi Eccleſia ædificatur, *Barb. c. l. n. 30.* Imo etiam Capitulum Cathedrale, ſede vacante, poteſt dare conſenſum volenti ædificare Eccleſiam, iſque ſufficit ad jus patronatum acquirendum, *Garc. c. l. n. 79. Barb. c. l. n. 32.* non item Vicarius Generalis Epiſcopi, ſine ſpeciali mandato ejuſdem, *Garc. c. l. n. 75. Barb. c. l. n. 33.* His adde, quod etiam tacitus, ſive præſumptus conſenſus Ordinarii ſufficit ad jus patronatus acquirendum ex diuturnitate temporis, ſaltem 30. annorum, *Menoch. l. 3. de præſ. 90. n. 15. & 16. & l. 6. præſ. 79. n. 3.* Ubi ait, quando Eccleſia jam diu habet campanam, Altaria & his ſimilia, præſumitur auctoritate Epiſcopi conſtructa, *Barb. in Collect. in cit. c. Nobis n. 2. h. t.*

Notandum octavo. Quamvis *Azor. cit. c. 19.* dicat, acquiri Jus patronatus etiam ex augmento dotis, ſi quis dotem non ſufficientem ſuppleat, & augeat: Contrarium tamen docet *Zerol. in praxi Epiſc. p. 2. V. Jus patronatus in princ. Garc. cit. c. 9. n. 122.* de jure non acquiri: ſed neceſſarium eſſe, ut in totum Eccleſia de novo dotetur: quamvis ex privilegio Apoſtolico etiam ex augmento dotis acquiri poſſit Jus patronatus, *Garc. c. l. n. 123.*

XII. Aſſertio 2. Præter prædictos tres modos, quibus jure communi acquiritur Jus patronatus, poteſt hoc obtineri etiam ex privilegio conceſſo a Romano Pontifice; quis v. g. aliquis de Eccleſia, & Chriſtiana Republica bene meritus eſt, etiamſi Eccleſiam non fundaverit, vel eſtruxerit, vel dotaverit. At vero Epiſcopi, aliique Prælati Papa inferiores tale privilegium concedere non poſſunt, ut conſtat ex *c. 2. de reb. Eccleſ. non alien. in 6. Azor. cit. cap. 19. ult.* Nam hujus modi privilegium eſt ſublatum per *Concil. Trident. in ſeſſ. 25. cap. 9. de reform.* ut notat *Garc. cit. c. 6. num. 115.* ubi *num. 118.* ait. Ius patronatus conceſſum ex privilegio, eſſe ſublatum per Concilium, etiamſi in eo dicatur, quod ſit ejuſdem prorſus naturæ, ac roboris, ac ſi ex fundatione ac dotatione competeret, cum ſit ad inſtar, & non proprie ex ſundatione, aut donatione, ut cenſuit *S. Congr. apud eund. c. l.*

Quare ut ratum ac firmum ſit tale privilegium, per quod Jus patronatus alicui conceditur a S. Pontifice, neceſſe eſt, ut in eo addatur clauſula derogatoria Decreto Concilii Tridentini, per quod talia privilegia ſunt ſublata, *Azor. c. l.* Porro an per legitimam præſcriptionem acquiri poſſit Jus patronatus, dictum eſt ſupra *l. 2. tit. 26. numero 117. & ſeq.*

XIII. Reſtant adhuc aliæ duæ quæſtiones circa Jus patronatus, competens ex conſtructione Eccleſiæ, hoc loco expediendæ. Prima eſt, an ſi quis in fundo alieno inſcio, aut invito domino, exſtruat Eccleſiam, Jus patronatus acquiratur ædificanti, an vero domino fundi? Videtur acquiri domino fundi; quia omne quod inædificatur, ſolo cedit, *l. Adeo; 7. §. Cum in ſuo; ff. de acquir. rer. dom.* Sed contrarium dicendum eſt, nempe Jus patronatus Eccleſiæ ædificatæ in alieno ſolo acquiri conſtructori, non domino fundi, qui tamen poteſt Eccleſiam in fundo ſuo ædificatam, ipſo inſcio & invito, propria auctoritate, deſtruere, vel occupare, ſi nondum conſecrata ſit, *arg. l. Quemadmodum 29. §. 1. Verſ. aliud eſt ff. Ad leg. Aquil. & l. Sed ſi 27. in princ. ff. de ſervit. præd. urban. c. 1. & 2. de novi oper. nunciat.* Neque enim per ædificationem Eccleſiæ, domino invito, vel inſcio auferri debet dominium fundi ſui: id enim quod noſtrum eſt, ſine facto noſtro, ad alium transferri non poteſt *l. Si non debet 74. ff. de R. J.* Neque vero hoc caſu ſolum cedit ædificio, favore Religionis; quia ſavor Religionis tantus eſſe non debet, ut ob illum præjudicium alteri adferatur, *c. 1. & 2. de oper. novi nunciat. Caniſ. in c. Quoniam 3. h. t. n. 4.* de quo plura infra *Tit. 28.* Dixi, ſi Eccleſia nondum ſit conſecrata; nam ſi conſecrata fuerit, non poteſt a domino fundi occupari, vel demoliri, licet æſtimatio fundi a conſtruente ſolvenda ſit domino, *arg. c. Comperimus 2. cauſ. 14. qu. 6. Abb. in cit. c. 1. n. ult. de novi oper. nunciat.* Nec obſtat, quod dominus fundi oſſa defuncti ab alio illata non poſſit, propria auctoritate effodere, ſine Pontificali decreto, *l. Oſſa 8. in princ. ff. de Relig. & ſumpt. fun.* Nam id publicæ utilitatis cauſa receptum eſt, ne in ſepultura cadavera jaceant, *l. Sunt perſonæ 43. ff. Eodem.* His adde, quod dominus feudi Eccleſiam ædificare poſſit in fundo feudali, vaſalo etiam invito,

vito, cum & alienare eum poſſit, ipſo invito, ita tamen, ut hoc caſu æſtimatio fundi vaſallo præſtetur, vel aliud æquivalens fundum a domino detur, quod non æque permiſſum eſt vaſallo, *cap. un. l. 2. feud. tit. 9. & cap. unic. in princ. Verſ. habita Tit. 55. Cauſ. c. l. num. 5.*

XIV. Altera quæſtio eſt, an ſi Parochus, vel alius Clericus ex reditibus Beneficii ſui Eccleſiam, vel Capellam ædificet, acquiſat Jus patronatus in illa? Reſp. acquiritur quidem ipſi ad vitam ejuſdem: poſt mortem vero illius, pertinet ad Eccleſiam, ex cujus reditibus Eccleſia vel Capella ædificata fuit: ſicut etiam ipſa ſuccedit in omnibus aliis juribus, ex bonis Beneficii ſui a Clerico acquiſitis, *juxta c. ult. de pecul. Cleric. & c. Relatum, 12. de Teſtam.* Nomine autem Eccleſiæ, ſi hæc Collegiata non ſit, acquiritur Jus patronatus ipſi ſucceſſori defuncti in Beneficio: ſi vero Eccleſia ſit Collegiata, Jus patronatus ad totum Collegium Clericorum ſpectat, *juxta cit. c. Relatum in fine*. Quod ſi Clericus ex bonis patrimonialibus Eccleſiam exſtruat, non ſibi tantum, ſed etiam hæredibus ſuis Jus patronatus acquirit. Si vero Clericus in proprio fundo, ex reditibus Beneficii ſui Eccleſiam ædificet, eo vivente, jus patronatus ad ipſum in ſolidum pertinet: poſt mortem vero ipſius, partim ad hæredes illius, partim etiam ad Eccleſiam ratione redituum Beneficialium, pertinebit, *Cauſ. c. l. nu. 6.* Porro is, qui exſtruxit Eccleſiam, etſi poſtea a judice cogatur, ad eandem dotandam, acquirit Jus patronatus; quia ab initio libere ædificando, ſe huic oneri ſubjecit, quemadmodum etiam qui libere donavit, non amittit Beneficium legis, ne ultra, quam commode facere poteſt, condemnetur, etiamſi a Judice ad ſolvendum cogatur, *l. Inter; 19. §. Is quoque; ff. de re judic. & l. In Condemnatione; 173. in princ. ff. de R. I. Cauſ. cit. l. numer. 52.*

§. III.

Quinam ſint capaces Juris patronatus, ſive quibus competere poſſit, vel non?

XV. Aſſertio 1. Non tantum Clerici, ſed etiam Laici ſunt capaces Juris patronatus, itaq; hoc jus competit ex conceſſione Eccleſiæ, & quidem ex gratia, non ex debito, prout ſumitur ex *c. Quoniam; ibi in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit, h. t.* & notat *Abb. ibid. nu. 2.* Nam Jus patronatus eſt ſpiritnale, vel ſaltem ſpirituali annexum, Laici vero non ſunt capaces jurium ſpiritualium, niſi ex conceſſione, & donatione Eccleſiæ, *c. Tua; 25. de decimis*, quibus Eccleſia hoc jus conceſſit, ut allicerentur fideles ad opera pietatis, & fundandas, ac dotandas Eccleſias & Beneficia Eccleſiaſtica.

XVI. Aſſertio 2. Non ſolum mares, ſed etiam fœminæ ſunt capaces Juris patronatus, *c. ult. de conceſſ. præb. Abb. in c. 1. nu. 3. & c. Nobis; 25. nu. 3. h. t. Azor p. 2. Lib. 6. c. 21. q. 10.* quia juxta Canones acquirit hoc jus, ſi quis Eccleſiam fundavit, conſtruxit, vel dotavit: at vero vocabulo *ſi quis*, etiam *ſi qua* comprehenditur, ut ait *Gl. in c. Generalis; 13. V. Univerſos; de Elect. in 6.* & maſculinum concipit, ſive continet etiam fœmininum *Gl. in Clement. 2. V. Homines de Elect. Abb. c. l.* niſi ſubjecta materia aliud ſuadeat, ut in feudo, in quo fœminæ ſub maſculino genere non continentur, propter naturam feudi, ut alibi dictum.

XVII. An autem ſi Jus patronatus annexum ſit bonis, ab uxore marito in dotem datis, jus præſentandi ad maritum pertineat, dubitatur. Negat *Azor cit. c. 21. q. 16.* quia cum verum & naturale dominium dotis penes uxorem maneat, penes ipſam etiam manebit jus præſentandi, bonis dotalibus annexum, adeoque ad maritum non tranſit. Nec refert, quod rerum dotalium fructus, & emolumenta ad maritum ſpectent, præſentare autem, eſt quidam fructus & emolumentum patronatus. Nam non eſt talis fructus, qui conferat ad onera matrimonii ſuſtinenda, cum non ſit fructus pecunia æſtimabilis: ſed quidam honor, ideoque nil mirum, ſi hujuſmodi fructus, cum dote, ad maritum non tranſeat.

Contrarium tenet *Garc. p. 5. c. 9. num. 177. Laym. Lib. 4. Tract. 2. c. 13. q. 7. nu. 18. Zœſius in Comment. h. t. num. 36.* nempe jus præſentandi, ad ſolum maritum, & non ad uxorem ſpectare, durante matrimonio; quia cum non ſolum fructus, *c. Per veſtras; 7. de donat. inter vir. & uxor. c. Salubriter; 16. de uſur.* ſed etiam dominium rerum dotalium, ſaltem civile, & juris fictione ſit penes maritum, *l. Doce; 9. C. de rei vind. l. Cum dotem; 10. C. de jure dotium* non ſolum fructus, qui commoditatem pretio inæſtimabilem, ad onera matrimonii ſuſtinenda præſtant: ſed & alii omnes ad eum pertinere debent, etſi eam commoditatem non afferant; cum de Jure Civili maritus abſolute cenſeatur eſſe dominus, in ordine ad omnes effectus, præter exceptos in jure, in quo jus patronatus non excipitur. Deinde hic non conſideratur jus patronatus per ſe: ſed quatenus tranſit acceſſorie cum bonis in dotem datis, quibus eſt annexum, nam jus præſentandi cum univerſitate rerum & jurium tranſit, *c. Ex litteris; 7. h. t.* ergo cum dominio rerum dotalium, ſive vero, & naturali, ſive civili tantum, conſequenter etiam tranſit jus patronatus illi annexum, adeoque ad ſolum maritum ſpectabit, præſentare, & non ad uxorem, *Garc. cit. l. num. 177. 179. 180. & 183.* Aliud eſt in tutore, reſpectu pupilli, cum tutor non habeat dominium rerum pupillarium: ſed ſolum adminiſtrationem, illud vero ſit penes pupillum, eique fructus cedant, ideoque etiam jus patronatus, *Garc. citat. l. num. 182.* Et hæc ſententia poſterior videtur probabilior. Illud certum eſt, ſi jus patronatus annexum ſit aliis bonis uxoris, in dotem non oblatis: ſed paraphernalibus, ac propriis, tum ad ipſam ſolam pertinet præſentatio, nec maritus poteſt ſe immiſcere, niſi ex urbanitate uxor eum ſimul præſentare permittat, *Garc. cit. l. num. 185. Laym. cit. l.*

XVIII. Aſſertio 3. Non ſolum puberi, ſed etiam impuberi competere poteſt jus patronatus, *Azor cit. 21. quæſt. 14. Laym. cit. l.* Nam cum pupillus ſit capax hæreditatis, & legati, poteſt in illum jure ſucceſſionis ex teſtamento, vel ab inteſtato jus patronatus tranſire. Porro ſi pupillus ſit infans, id eſt, infra ſeptennium, non ipſe, ſed tutor, nomine ipſius, præſentare debet, *Garc. cit. cap. 9. num. 193.* Si vero ſit major ſeptem annis, tum vel eſt adhuc infra annos pubertatis, vel ſupra: ſi infra, tum æquum eſt, ut præſentatio fiat cum tutoris auctoritate, cum tutor detur etiam ad actiones perſonæ regendas, ſi tamen impubes major ſeptennio præſentet, ſine tutoris auctoritate, valet præſentatio, ſicut & ſponſalia de futuro, ita, ut ſi præſentetur a pupillo, etſi minus dignus ſit (modo idoneus ſit) præferri debeat præſentato a tutore, etiam digniori; quia pupillus eſt quaſi dominus juris patronatus, & non adminiſtrat ſpiritualia, *Azor cit. q. 14. Garc. c. l. num. 186.* Poteſt tamen tutor abſolute præſentare, tametſi pupillus ſit major ſeptennio, cum habeat poteſtatem in perſonam & bona pupilli, niſi hic rationis diſcretione præditus contradicat, vel alium ante inſtitutionem præſentet, *Garc. cit. l. num. 194.* Quod ſi vero Patronus ſit pubes, minor tamen XXV. annis, tum non poteſt præſentare curator, nec ejus præſentatio eſt valida, niſi ex mandato minoris fiat; quia curator non datur minori, præſertim quoad Eccleſiaſtica, & ſpiritualia, ſed bonis temporalibus illius adminiſtrandis, *Garc. cit. l. num. 195. & 196.*

Similiter ſi Filiusfamilias ſit Patronus, præſentatio ad ipſum ſpectat, non ad patrem; quia in ſpiritualibus & quaſi non attenditur patria poteſtas, neque illi ſubjicitur filius, *Garc. c. l. num. 198.* Sed neque poteſt pater præſentare pro filio, tanquam pater & conjuncta perſona, etiam cum cautione de rato; tum quia ad præſentandum requiritur ſpeciale mandatum, tum quia in cauſa ſpirituali, qualis eſt iſta, etiam pater, vel alia perſona conjuncta non admittitur ſine mandato, etiam cum cautione de rato, niſi fieret ratificatio intra tempus datum, ad præſentandum a tempore ratificationis, *Garc. c. l. nu. 201. & pluribus ſeqq.*

XIX. Aſſertio 4. Non tantum legitime nato, ſed etiam ſpurio, vel alii illegitimo competere poteſt jus patronatus, ut colligitur ex *c. Pia. 26. & ſeq. & c. Filiis. 32. cauſ. 16. quæſt. 7.* In quibus generatim ſtatuitur, ut quicunque Chriſtianus fundaverit, conſtruxerit, vel dotaverit Eccleſiam, jus patronatus acquirat, nec reperitur ullum jus ſcriptum, quod illegitimum hoc jure privet. Deinde cum ſpurius, ſeu illegitimus ſit capax hæreditatis, vel legati relicti ab extraneo, poteſt hæreditate, vel legato etiam jus patronatus acquirere quippe quod cum rerum univerſitate transfertur. Idemque eſt, ſi ſpurio, vel illegitimo donetur, vel vendatur res aliqua, cui annexus eſt Patronatus, *Azor cit. c. 21. q. 15.*

XX. Aſſertio 5. Judæus, aut paganus, ſeu infidelis eſt incapax juris patronatus, ac proinde etiamſi Eccleſiam fundaverit, conſtruxerit, vel dotaverit, vel caſtrum emerit, cui annexus eſt patronatus, illum non acquirit, ut tradit *Gl.* recepta in *c. Frigentius. 27. V. Qui Chriſtianis, cauſ. 16. q. 7. arg.* illius *text. & c. Pia. 26. & c. Quicunque fidelium 30. ead. cauſ. & ſeq.* Ubi dicitur, Chriſtianos homines, ſive fideles, ſi Eccleſias fundaverint, vel exſtruxerint, jus patronatus acquirere *Azor citat. cap. 21. q. 7.* Si tamen infidelis, vel Judæus fundet Eccleſiam, tenetur illam dotare, & illa ſit liberæ collationis, *Fagnan. in c. Nobis; 25. num. 9. h. tit.* Sed neque hæreticus eſt capax juris patronatus, ut docet *Joan. Andr. in c. Nobis; 25. num. 3. h. tit. & ibid. Abb. numer. 3. Azor citat. loc. q. 8.* Ratio eſt, quia Patronatus eſt jus Eccleſiaſticum, hæreticus autem eſt extra Eccleſiam, ideoque non competit ei hoc jus, & honos in Eccleſia ei annexus, *c. Diaconus; 31. cauſ. 24. q. 1.* Quare ſi Patronus in hæreſin lapſum præſentavit, alia præſentatio fieri debet, ſi tamen poſtea ad Catholicam Fidem reverſus fuerit, recuperat jus patronatus, niſi per ſententiam ſit privatus, ac damnatus ob hæreſin, *Gl. in c. Maximum, 19. V. Dignitate; cauſ. 1. q. 7.* Accedit, quod omnia bona hæretici ipſo jure confiſcantur, *c. Cum ſecundum; 19. de hæretic. in 6.* & conſequenter etiam jus patronatus ad Fiſcum tranſit, *Azor cit. l.*

XXI. Aſſertio 6. Ligatus majore excommunicatione non amittit jus patronatus, quod ante excommunicationem habebat, ejus tamen uſu & exercitio privatur, donec fuerit abſolutus, *Azor cit. cap. 2. q. 9.* poteſt tamen Epiſcopus conſentire, ut excommunicatus toleratus, & non vitandus Eccleſiam ædificet, iſque jus patronatus acquirat: ſed exercitium non habebit, ante abſolutionem, *Jo. Andr. in cit. c. Nobis; num. 3. h. t.* Quod ſi Prælatus excommunicatus Eccleſiam ædificet, vel dotet, nullum dubium eſt, jus patronatus acquiri Eccleſiæ, v. gr. Monaſterio. Porro Patronus in excommunicatione poſitus, ſive Eccleſiaſticus ſit, ſive Laicus, præſentare non poteſt, adeo, ut inſtitutio ab Epiſcopo, facta, ad præſentationem talis Patroni, irrita ſit, ut docet *Covarr. in c. Alma; p. 1. §. 7. num. 9. Verſ. Effectus.* Ratio eſt, quia excommunicato prohibitum eſt omne exercitium, & uſus juris Eccleſiaſtici: ſed præſentatio eſt uſus, ſeu exercitium talis juris; quia per præſentationem, ſaltem poſtquam admiſſa eſt ab Epiſcopo, ſeu Ordinario, acquiritur jus & actio ad petendam inſtitutionem in Beneficio, ad quod aliquis eſt præſentatus. Tum quia electio ab excommunicatis facta, eſt irrita, *c. un. Ne Sede vacante in 6.* Atqui præſentatio in jure æquiparatur electioni, ita ut quæ de hac ſtatuta ſunt plerumque etiam locum habeant in præſentatione, ſecundum *Gl. in c. ult. V.*

Electione de Elect. in 6. quia etiam præſentatio aliquod jus tribuit, licet minus, quam electio.

XXII. Ubi tamen notanda eſt differentia inter excommunicatum vitandum, & non vitandum, quoad præſentationem: nam ipſi excommunicato nunquam licita eſt præſentatio, ſive ſit denunciatus, & vitandus, ſive non; quia illi *per Extravagantem Conſtantienſem Ad evitanda*, nullus factus eſt favor: præſentatio vero facta ab excommunicato vitando invalida eſt, ſive Patronus ſit Eccleſiaſticus, ſive Laicus: ac proinde hoc caſu, ſi excommunicatus ſit in mora legitime præſentandi, Epiſcopus libere conferre poteſt Beneficium, quaſi utendo jure præſentandi ad ſe devoluto, ne Eccleſia damnum patiatur: ſi vero excommunicatus non ſit vitandus, ſed toleratus, tum non poteſt Epiſcopum obligare, ad acceptandam præſentationem ab ipſo factam, quia quamvis liceat communicare cum tali excommunicato, nemo tamen ad id obligatur: acceptatio autem præſentationis, eſt quædam communicatio cum Patrono excommunicato: poteſt tamen Epiſcopus præſentationem ab excommunicato non vitando factam admittere, ſi velit non ſolum valide: ſed etiam licite; quia non tenetur vitare talem excommunicatum, adeoque nec prohibetur acceptare ejus præſentationem. *Suar. diſ. 14. de Cenſur. ſec. 2. n. 30.* Neque vero etiam excommunicato currit tempus ad præſentandum præſcriptum, ſi non ſit in mora petendæ abſolutionis; quia tunc eſt legitime impeditus, cui tempus non currit, *c. Quia 5. de conceſſ. prab. c. un. §. 1. Ne Sede vacante in 6. Zoeſ. h. t. n. 58.*

S E C T I O II.

Quæ jura competant Patronis, & quam poteſtatem habeant, vel non habeant in Eccleſiis, vel Beneficiis patronatis?

§. I.

An competat Patronis Jus, ſeu poteſtas libere diſponendi de Eccleſiis, & Juribus ac bonis earum, quarum ſunt Patroni?

XXIII. Aſſertio 1. Patroni laici, vel etiam Eccleſiaſtici non habent poteſtatem bona Eccleſiarum, quarum ſunt Patroni, adminiſtrandi, vel de illis libere diſponendi, inſtituendo, vel deſtituendo Clericos in Eccleſiis patronatis, *Abb. in c. Præterea 3. num. 1. hoc tit.* Idque probatur ex *eodem cap.* quod eſt deſumptum ex *Concil. Lateran. ſub. Alexandro III. c. 14.* Ubi dicitur: „Quia in tantum quorundam laicorum proceſſit audacia, ut Epiſcoporum auctoritate neglecta, Clericos in Eccleſiis inſtituant, & removeant: poſſeſſiones quoque, & alia bona Eccleſiaſtica, pro ſuo arbitrio, diſtribuant, eos (poſt monitionem canonicam) anathemate feriendos, ſive excommunicandos, decernimus. Ratio eſt, quia Laici nullam habent poteſtatem, diſponendi de rebus Eccleſiaſticis, *cap. 2. de judic.*

Idem ſtatutum habetur in *Concilio Trident. Seſſ. 25. c. 9. §. Patroni autem de ref.* de Patronis, ſive Clericis, ſive Laicis, his verbis: „Patroni Beneficiorum cujuſcumque Ordinis & Dignitatis, etiamſi Communitates, Univerſitates Collegia quæcunque Clericorum vel Laicorum exiſtant, in perceptione fructuum, proventuum, obventionum quorumcunque Beneficiorum, etiamſi vere de jure patronatus ipſorum ex fundatione, & dotatione eſſent, nullatenus nullave cauſa, vel occaſione ſe ingerant: ſed illos libere Rectori ſeu Beneficiato, non obſtante etiam quacunque conſuetudine, diſtribuendos dimittant. Ubi etiam additur: ſi ſecus fecerint, excommunicationis & interdicti pœnis ſubjiciantur (quæ proinde videtur eſſe excommunicatio latæ ſententiæ) & dicto Jure patronatus, ipſo jure, privati exiſtant. Ex quo infertur, quod ſi Patronus Laicus Eccleſiam, vel Capellam fundavit, adminiſtratio gazophylacii non ad ipſum, ſed ad Rectorem, & Miniſtros Eccleſiæ, vel ab ipſo deputatos pertinere debeat, *Laym. Lib. 4. tr. 2. c. 13. n. 11.*

„XXIV. Similiter Clericus, qui Eccleſiam a Laico ſine proprii Epiſcopi auctoritate, accepit, ſive in illa ſe inſtitui, aut inveſtiri permiſit, communione privandus eſt, ſive excommunicandus: & ſi in delicto perſtiterit, ab Ordine & Miniſterio Eccleſiaſtico deponendus eſt, prout ſtatuitur in *cit. cap. Præterea; in fin. h. t.* Et ſic non eſt ipſo jure ſeu facto excommunicatus, vel ſuſpenſus, qui recipit Eccleſiam a Laico: ſed excommunicari, & ſuſpendi debet, ut notat, *Gl. fin. hic.*

Porro is, qui a Laico in Beneficio eſt inſtitutus, ſeu inveſtitus, ſi poſtea canonicam inſtitutionem impetrare velit, vitium intruſionis in petitione exprimere debet; quippe per quod inhabilis factus eſt ad Beneficium, in quod eſt intruſus, *Abb in cit. c. Præterea; n. 2. h. t.* quin imo talis neque ad aliud Beneficium vel dignitatem Eccleſiaſticam promoveri poteſt, prout in ſimili habetur in *c. Quiſquis; 43. de Elect.* Ubi dicitur, ſi quis per abuſum poteſtatis ſecularis electus conſenſum dare præſumpſerit, ejus electio ipſo jure eſt irrita, & electus ineligibilis redditur, ita ut ad nullam Dignitatem Eccleſiaſticam eligi poſſit, ut notat etiam, *Gl. fin. in cit. c. Præterea.*

XXV. Simile decretum extat in *c. Si quis; 16. cauſ. 16. q. 7. & in c. Relatum, 21. h. t.* Ubi cum relatum fuiſſet Alexandro III. quod nonnulli Clerici, occaſione Laicæ recognitionis, (quia v. g. dominus loci Jus patronatus habet) non requiſita Epiſcopi auctoritate, Beneficia Eccleſiaſtica in Parochiis ſibi vendicare præſumunt: idcirco Papa, quoniam tales non intrant per oſtium, ſed aliunde aſcendunt, nec digni ſunt, qui Paſtoris nomine, ac prærogativa gaudeant: mandat Archiepiſcopis & Epiſcopis Angliæ, ut ſi Clerici illi commoniti non reſignaverint, ab Officio & Beneficio (niſi Epiſcopali conceſſione fuerint muniti) ſuſpendantur ſeu removeantur: & ſi neque tunc deſtiterint, excommunicentur, neque ante condignam ſatisfactionem abſolvantur, *prout habetur in integra lectione hujus cap.*

Ex quo patet, quod qui non canonice ſeu legitime obtinent Eccleſiaſtica Beneficia: ſed per Laicam poteſtatem, illi non tantum titulum ac jus veri Paſtoris, Rectoris, vel Beneficiarii non acquirunt: ſed neque eo nomine gaudere debent, ita ut non Prælati, vel Rectores ſimpliciter: ſed cum addito, intruſi, vel prætenſi vocari debeant; nam nomina rebus convenire debent, *§. Eſt & aliud Inſtit. de donat. Abb. in cit. Relatum; n. 2. h. t.* Porro deciſio dicti c. renovatur in *Concilio Trident. Seſſ. 14. c. 13. de refor.* Ubi ita ſtatuitur: „Non liceat Patrono, cujusvis privilegii prætextu, aliquem ad Beneficia ſui juris Patronatus, niſi Epiſcopo loci ordinario, ad quem proviſio, ſeu inſtitutio ipſius Beneficii, ceſſante privilegio, jure pertineret, quoquo modo præſentare, alias præſentatio ac inſtitutio forſan ſecutæ nullæ ſint, & eſſe intelligantur.

XXVI. Additur præterea in *cit. c. Relatum, §. Ad hoc, h. t.* „Quoniam quidam Laici Eccleſias poſſeſſionibus ſuis ſpoliant, ut ſic veros Eccleſiaſticos coram Judice ſeculari faciant litigare: ideo mandat Papa dictis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ut publice ſub interminatione anathematis (ſive comminatione excommunicationis) id prohibeant: ſi quis vero hujus prohibitionis contemptor exiſtat, eum excommunicationi ſubdant. Hinc patet, quod illi, qui Eccleſias ſpoliant, aut bona illarum invadunt, non ſunt excommunicati, ipſo jure: ſed ſunt excommunicandi, quouſque deſtiterint, & ſatisfecerint, *c. Conqueſtus (16. junct. Gl. fin. de for. compet. Gl. fin. in cit. c. Relatum & Abb. ibid. n. & 5.*

Conſentit *Concil. Trid. Seſſ. 22. cap. 11. de refor.* Ubi contra eos, qui bona, jura, vel juriſdictiones Eccleſiarum, vel aliorum piorum locorum uſurpare, aut in proprios uſus convertere, præſumpſerint, vel impedire, ne ad eos perveniant, ad quos de jure pertinent, ſententia excommunicationis, ipſo facto decernitur, ejuſque abſolutio Papæ reſervatur: & additur, quod ſi Patronus Eccleſiæ ita delinquat, eum ultra prædictas pœnas, etiam jure patronatus eo ipſo privatum eſſe.

XXVII. Aſſertio 2. Patroni, non tantum non habent jus ſeu poteſtatem inſtituendi, aut deſtituendi, ſeu amovendi Clericos in Eccleſiis, vel Beneficiis patronatis, *juxta cit. cap. Præterea, h. t.* etiamſi Patroni Eccleſiaſtici ſint *c. de ſuppl. negl. Prał.* ſed neque concedere, ſeu libere conferre poſſunt Eccleſias, vel Beneficia, in quibus jus patronatus habent: ſed præſentare tantum illas poſſunt, prout conſtat ex *c. Transmiſſa, 31. & alt. h. t.* „Nam cum Capitulum Eccleſiæ Eboracenſis Eccleſiam quandam vacantem, in qua Jus patronatus Canonici illi obtinebant, R. Clerico conceſſiſſent, ipſi poſtmodum mutata voluntate, L. Clericum Archiepiſcopo Eboracenſi præſentarunt ad eandem Eccleſiam, poſt appellationem ab eodem R. ad Sedem Apoſtolicam interpoſitam. Unde quæſivit Archiepiſcopus, utrum Clericum illum ſibi præſentatum debeat inſtituere, non obſtante appellatione prædicti R. cui prius collatio Eccleſiæ illius facta eſt ab eodem Capitulo? Reſpondet Papa Gregorius IX. quod cum ex vi juris patronatus, non conceſſio, ſive collatio: ſed præſentatio ſolum pertineat ad Patronum, illum præſentatum inſtituere poterit Archiepiſcopus in Eccleſia illa, ad quem eſt præſentatus, utpote priorem (quia alter cui collatio facta, eſt nullum jus habuit, *Gloſſ. fin. hic*) dummodo ei aliquod aliud canonicum (ſcilicet impedimentum) non obſiſtat.

XXVIII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo, ad Patronum, quamvis Eccleſiaſticum, non pertinet poteſtas concedendi ſeu conferendi Eccleſiam vel Beneficium: ſed præſentandi tantum, ut præſentatus ab Epiſcopo inſtituatur: ac proinde conceſſio, ſeu collatio a Patrono etiam Eccleſiaſtico facta, non habet vim præſentationis, ut aperte colligitur ex *cit. cap. ult. hoc tit.* Nam ſi haberet effectum præſentationis, non potuiſſet, in caſu propoſito, Capitulum alium poſtea præſentare: cum Patronus Eccleſiaſticus non poſſit variare, *cap. Cum autem, 24. hoc tit. Abb. hic n. 2.* Et hinc Epiſcopus, vel alius, ad quem ſpectat inſtitutio, non debet admittere literas præſentationis, in quibus Patronus, ſive Eccleſiaſticus, ſive Laicus, ſe vocat Collatorem Eccleſiæ, vel Beneficii, vel conceſſionem, ſeu collationem ſibi competere, *Abb. hic numer. 3.* Qualis mos obtinet etiam in quibusdam Diœceſibus Germaniæ, qui aboleri deberet; nam ex abuſu vocabulorum facile conſequitur etiam abuſus poteſtatis, maxime in Laicis, ita ut hac occaſione multæ Simoniæ committantur, & Eccleſiaſtica immunitas violetur.

XXIX. Notandum ſecundo. Præſentatio facta a Capitulo in caſu hujus cap. etiam poſt appellationem interpoſitam a Clerico, cui collatio prius facta eſt, valida fuit; quia per talem conceſſionem, ſeu collationem nullum jus fuit ipſi appellanti acquiſitum, cum fuerit ipſo jure invalida, ob defectum poteſtatis conferendi, ideoque non præſtitit impedimentum ſecundæ præſentationi, quam idem Capitulum poſtea fecit, *non enim præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, Regula jur. 52. in 6.* non enim Capitulares priorem Clericum præſentarunt, quod facere poterant ſed contulerant ei Eccleſiam, quod facere non poterant, ideoque nec appellatio illius tenuit; quia ejus non intererat, appellare, cum nullum jus haberet ad Eccleſiam, vel Beneficium, vi illius collationis, quippe invalidæ, nam Patronus qua talis, Eccleſiam, vel Beneficium donare, ſeu

ſeu conferre non poteſt: ſed ſolum præſentare, *Gl. in cit. c. ult. V. Poſt appellationem, & V. Ex vi juris patronatus.*

XXX. Notandum tertio. Poteſt quis retractare etiam proprium factum, ſi id invalidum ſit, vel cedat in præjudicium Eccleſiæ, vel tertiæ perſonæ, vel in damnum animæ, ac ſalutis propriæ, ut colligitur ex hoc *c. ult.* & docet *Abb. ibid. nu. 3.* & conſtat ex alibi dictis.

Notandum quarto. Pœna decreta a Lege non debet extendi, etiam propter identitatem rationis, ideoque etſi Capitulum in caſu dicti, *c. ult.* illicite, & invalide contulerit Eccleſiam: non tamen debuit privari poteſtate præſentandi, pro illa vice; quia ea pœna jure decreta eſt in eos qui ſcienter inhabilem eligunt, adeoque electionem faciunt irritam, *c. cum Vintonienſis; 25. de Elect.* Ratio eſt, tum quia Capitulares iſti correxerunt factum ſuum, præſentando, prout debebant: tum quia non peccarunt eligendo, cum non elegerint: ſed contulerint, ideoque puniri non debebant in eo, in quo non peccaverunt, neque enim pœnæ extendendæ ſunt ultra caſum expreſſum, *Gl. in cit. c. ult. V. Ex vi juris patronatus in fine, Abb. ibid. nu.* 8. Ubi tamen addit, quod iſti Capitulares puniri poſſunt pœna extraordinaria.

§. II.

An jus eligendi, vel præſentandi competat Patrono in Eccleſia Collegiata, ſeu Conventuali, & quænam jura, præter jus præſentandi, eidem debeantur?

XXXI. Aſſertio 1. Is, qui Eccleſiam Collegiatam fundavit, conſtruxit, vel dotavit, eſt quidem Patronus illius, non tamen jus eligendi Prælatum habet, ideoque ſuffragium ferre non poteſt in electione: præſertim ſi Laicus ſit nec Prælati electioni intereſſe debet, neque aſſenſus illius, ante electionem, requirendus eſt, prout ſumitur ex *c. Nobis; 25. h. t.* & ibi *Gl. in caſu.* Nam cum quæſitum fuiſſet
,, ex Papa Clemente III. utrum ſi aliquis Eccleſiam con-
,, ſtruxit, efficiatur Patronus, & num is ad electionem Re-
,, ctoris, una cum Clericis, ſit admittendus, an repellen-
,, dus; quamvis Patronus longam conſuetudinem alleget,
,, ſecundum quam interfuerit electioni? Reſpondet Papa,
,, ſi quis cum conſenſu Diœceſani Eccleſiam conſtruxit, ex
,, eo jus patronatus ipſe acquirit: Verum ſi Eccleſia Con-
,, ventualis ſit, non electioni faciendæ: ſed jam factæ,
,, honeſtius Patroni aſſenſus petitur: præter quam ſi juris-
,, dictionem obtineat, ſecundum quam partes ſuas inter-
,, ponere debeat electioni tractandæ. Secus autem eſt in
,, Capella, in qua a Patrono unus Presbyter eligitur, &
,, præſentatur Epiſcopo loci, ut ab eo inſtituatur. Ratio
,, autem, cur Patronis Laicis non competat jus eligendi in
Eccleſiis Collegiatis, ſive Conventualibus (ſicut nec jus inſtituendi, vel deſtituendi, in quibusvis Eccleſiis) eſt; quia Laici, cum jurium ſpiritualium non ſint capaces, nullam habent de rebus & Perſonis Eccleſiaſticis diſponendi poteſtatem, *c. 2. de judic. c. Tua; 25. de decimis;* niſi quatenus ipſis a SS. Canonibus, vel Sede Apoſtolica fuerit commiſſum, aut conceſſum. Eſt autem Patronis Laicis conceſſum jus præſentandi, non autem eligendi; quia poſterius eſt multo majus, & potentius jus, magiſque ſpirituale, quam prius: nam præſentatio Beneficiarii immediate dirigitur ad Superiorem Eccleſiaſticum, ut præſentatum inſtituat in Eccleſia, vel Beneficio, per quam inſtitutionem is acquirit proprie jus ad Beneficium, ut colligitur ex *c. Quod autem; 5. h. t.* At vero electio proxime dirigitur ad electum, ipſique jus tribuit, *c. Quod ſit; 6. de Elect. in 6.* ideoque etiam per mutuum conſenſum eligentium, & electi, quaſi conjugale vinculum, ſive matrimonium ſpirituale contrahi, ſeu inchoari cenſetur, *c. Cum inter; 21. de Elect. Laym. in qq. Canon. de Præl. Eccleſ. Elect. q. 21. & dictam ſupr. l. 1. tit. 6. n. 19.*

XXXII. Aſſertio 2. Sed neque Jus patronatus ſive nominandi, aut præſentandi Prælatum ſeu Rectorem in Eccleſia Collegiata Laicis eſt conceſſum: ſed ſolum in Capella, ſive Eccleſia non Collegiata, tametſi Parochialis ſit, ut colligitur ex *cit. c. Nobis;* & tradit *ibid. Abb. nu. 3. & Barb. n. 4. Laym. c. l.* Ratio eſt, quia Prælati Eccleſiarum Collegiatarum in dignitate ſunt conſtituti, & præcipuum in iis locum obtinent, ac juriſdictionem in foro externo exercent, etiam in ipſos Clericos, ideo non decet, ut Laici eos conſtituant, & Clericis obtrudant.

XXXIII. Notandum hic primo. Per nullam conſuetudinem, etiam immemorialem, poteſt Laicus, quamvis ſit Eccleſiæ Patronus, acquirere jus eligendi ad Prælaturam in Eccleſia Collegiata, ut conſtat ex *c. Maſſana; 36. de Elect.* & tradit *Gl. communiter recepta in cit. c. Nobis; V. Niſi aliter; h. t.* Quia id cederet in præjudicium Eccleſiaſticæ libertatis, ſi electio, vel conſtitutio Prælatorum Eccleſiaſticorum poteſtati Laicorum concederetur. Præterquam ſi impetratum ſit privilegium Sedis Apoſtolicæ, per quod Laicus reddatur capax, poſſidendi jura ſpiritualia: vel niſi extet conſtans fama talis privilegii obtenti, cum bona fide, & lapſu temporis immemorialis, tunc enim elegit, non auctoritate propria & ſeculari: ſed potius Eccleſiaſtica, & Apoſtolica, *Laym. in qq. Canon. q. 20. reſp.* 3. Veruntamen poteſt per conſuetudinem, pactum, vel fundationem introduci aut conſtitui, ut conſenſus, vel ſaltem conſilium Patroni Laici, etiam ante electionem ſit requirendus: vel ut Laicus, una cum Clericis, intereſſe poſſit tractatui de electione inſtituenda, ita tamen ut liberam eligendi facultatem Clericis relinquat, & defenſionis ſolum cauſa aſſiſtat, ut electio rite, tranquille, & ordinate peragatur, ut colligi videtur ex *cit. cap. Nobis;* & tradit *Joan. Andr. ibid. nu. 12. h. t. Laym. in c. Sacroſancta; 22. nu. 2. de elect.* ubi tamen *num.* 2. addit, ſecundum modernam Eccleſiæ praxin, non videri permiſſum, ut Laicus etiam Patronus, tractatui electionis interſit, una cum Clericis, & ſi forte hujuſmodi conſuetudo olim tolerata fuit, poſtea tamen correctam fuiſſe, ut tradit *Gl. in cit. c. Sacroſancta; V. In Laicum;* & colligitur ex *c. Cum terra; 14. de Elect.* Plura de requirendo conſenſu Patroni in electione dicta ſunt, *citat. Lib. 1. Titul. 6. numer.* 236.

XXXIV. Notandum ſecundo. Non poteſt, vi ſolius conſuetudinis, etiam immemorialis, Patronus Laicus acquirere Jus nominandi, vel præſentandi Prælatum, ſeu Rectorem in Eccleſia Collegiata, abſque conceſſione; ſeu privilegio S. Pontificis; cum Laicus ſit incapax talis juris ſpiritualis, ſine conceſſione Prælati Eccleſiaſtici, quod Epiſcopus quidem poteſt concedere Patrono Eccleſiaſtico, non autem Laico: ſed ſolus Papa, *juxta Gl. in cit. c. Nobis; V. Niſi aliter; h. t.* qua ratione ex conceſſione Papæ facultas nominandi, aut præſentandi Epiſcopos Archiepiſcopo Toletano, competit Regibus Hiſpaniæ: & Galliæ Regibus in Delphinatu poteſtas nominandi Epiſcopos, alioſque Prælatos, eoſque præſentandi S. Pontifici, *Laym. in qq. Canon. cit. q.* 20. Veruntamen poteſt Patronus, etiam Laicus, in fundatione per pactum, ſeu conditionem appoſitam, cum auctoritate Epiſcopi, & conſenſu, ſeu acceptatione Eccleſiæ, ſibi reſervare jus nominandi, ſeu præſentandi Prælatum, etiam in Eccleſia Conventuali, *Barb. in cit. c. Nobis; nu. 5. §. Limita 3. h. t.* Multo magis Patrono competit jus præſentandi ad præbendas, ſeu Canonicatus, & Capellas, aliaque Beneficia ſimplicia, quæ exiſtunt in eadem Eccleſia Conventuali, cum jura ſeu canones ſolum excludant Patronum ab electione, vel præſentatione Prælati in Eccleſia Conventuali, *Abb. in c. Nobis; nu. 6. in fine, Barb. c. l.* ſumitur autem hic Eccleſia Conventualis late, pro qualibet Eccleſia Collegiata, ſive Secularis, ſive Regularis, cum alias proprie & ſtricte ſolæ Eccleſiæ Religioſorum appellentur Conventuales, quæ habent Conventum Regularem, *Abb. citat. l. numer.* 3.

XXXV. Notandum tertio. Epiſcopus non poteſt, ordinarie loquendo, Capellam, vel Eccleſiam Parochialem patronatam, invito Patrono, commutare in Eccleſiam Collegiatam; quia id cederet in præjudicium Patroni, *arg. c. Monaſterium; 33. &c. ſeq.* Ubi dicitur, quod Epiſcopus non poteſt auferre Eccleſiam a diſpoſitione Patroni, eo invito, *cauſ. 16. q. 7.* ſicut ergo, invito Patrono, non poteſt auferri jus præſentandi directe: ita nec indirecte, convertendo Eccleſiam patronatam in Collegiatam: quomodo etiam dominus rei non poteſt uſum rei mutare etiam in melius, invito uſufructuario, *l. ult. in fine ff. De uſu & habit.* Si vero, ob aliquam neceſſitatem, talis Eccleſia convertatur in collegiatam, ita ut Patronus non poſſit contradicere; quia non poteſt impedire majus Eccleſiæ bonum: ſed magis illud promovere debet: hoc caſu, non tantum ad Canonicatus, & Beneficia ſimplicia: ſed etiam ad Prælaturam in eadem Eccleſia Jus nominandi ſeu præſentandi retinet, niſi tempore fundationis, vel poſtea conſenſerit, ut fieret Eccleſia Collegiata, ſine proteſtatione, ſive reſervatione juris ſui, tunc enim electio Prælati, ſeu Rectoris ad Collegium Clericorum tantum pertineret, *Gl. in tit. c. Nobis; V. In Capella; h. t. Abb. ibid. nu.* 20.

Notandum quarto. Inter electionem, & præſentationem hoc eſt diſcrimen, ut colligitur ex *cit. c. Nobis; h. t.* quod electio fiat a Collegio, ſeu Eccleſia habente Conventum, per quam Jus acquiritur Prælato electo, ita tamen, ut ſi idoneus ſit, & canonice electus a Superiore confirmari debeat, antequam confirmationem non habet plenum Jus in Prælatura, nec exercitium illius, *Abb. in cit. c. Nobis; nu.* 4. præſentatio vero regulariter ſolum fit ad Beneficia non electiva, ſive quæ Prælaturæ non ſunt, nec Jus tribuit irrevocabile, antequam ſit acceptata, de quo plura infra.

,, XXXVI. Aſſertio 3. Propter fundationem quoque Ec-
,, cleſiæ ſervatur, ac debetur fundatori ſeu Patrono honor
,, proceſſionis: & ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi
,, modeſte ſuccurrendum eſt, ſicut in SS. Canonibus (*c.*
,, *Quicunque; 30. cauſ. 16. q. 7.*) eſt conſtitutum, ita ſta-
,, tuitur in *cit. c. Nobis; in fine h. t.*

Ubi notandum primo. Conſiſtit imprimis honor, qui debetur Patrono in eo, quod ei venienti ad Eccleſiam Clerici debeant obviam ire proceſſionaliter, eumque excipere, dummodo ratione ſtatus perſonæ id ei conveniat, ut quia Rex eſt, vel magnus Princeps, *Gl. magna in c. num. in agris h. t. in* 6. Item quia honoratior locus Patrono in proceſſionibus, & ſeſſionibus in Eccleſia, & aliis ſimilibus actibus, debetur præ cæteris Laicis, *Abb. in cit. c. Nobis; nu. 5. h. tit.* Gl. vero *in c. Pia mentis; 26. V. eod. cauſ. 16. q. 7.* & plures alii per honorem proceſſionis hic intelligunt eum, quo Patronus, una cum Clerico, quem præſentare vult, procedit ad Epiſcopum, ut ab eo inſtituatur. Porro dominum temporalem loci, qui contentioſam juriſdictionem fori externi obtinet, etiam in patronata Eccleſia debere præcedere Patronum, præſertim ſi juriſdictionem habeat in ipſum etiam Patronum, putat *Fagn. in cit. c. Nobis; 21. nu. 21. & ſeqq.* An autem Patrono Eccleſiæ is honor debeatur, ut in Jus vocari non poſſit, niſi præmiſſa veniæ petitione, ſicut de parentibus, & Patronis libertorum jure cautum reperitur, dubitari poteſt. Sed verius eſt, id quidem decens eſſe, non autem neceſſarium; cum nulli ibi id de hoc Patrono jure expreſſum ſit, *Zœſ. in comment. in Decret. h. tit. numer.* 27.

XXXVII. Notandum ſecundo. Si Patronus ad inopiam vergat, ab Eccleſia illi modeſte ſuccurrendum eſt, id eſt, moderatum ſubſidium præbendum, habito reſpectu ad facultates Eccleſiæ, & ad qualitatem perſonæ, *Gl. fin. hic* cenſetur autem ad inopiam tendere, ſi Patronus ſe, uxorem, filios, & familiam ſuam ex propriis bonis, vel aliunde v. g. ex officio, vel opere ſuo, quod licite & honeſte

Digitized by Google

exercere poſſit, commode & pro ſtatu ſuo ſuſtentare non poſſit, *arg. l. Si qui* 5. §. *Sed ſi filius*, *ff. de agnoſc. liber. Barb. in cit. Nobis*; *num.* 7. quamvis *Gl. in cit. c. Quicunque*; *V. ad inopiam*, & *Azor Lib.* 6. *cap.* 20. *q.* 3. & alii quidam putent, non deberi alimenta patrono, niſi ad ſummam egeſtatem devenerit, non teneri autem Eccleſia alere patronum, niſi ex bonis ſuperfluis, ſi aliquid ſuppetat ultra ea, quæ neceſſaria ſunt ad Fabricæ & Miniſtrorum ſuſtentationem, quippe quibus ante alios ex bonis Eccleſiæ ſuccurri debet, *argum. cit. loc. Si quis*; §. *Alimenta*; *ff. de eo tit.* Ubi declaratur, quomodo libertus ex gratitudine teneatur alere Patronum, & liberos ejus, ſi ad inopiam deveniant, *Abb. in cit. c. Nobis*; *nu.* 6. Ubi addit, patrono competere actionem, ad petenda alimenta, ſi inops ſit. Quod ſi plures ſint patroni, omnibus ſubveniendum eſt, ſecundum qualitatem perſonarum, præcipue tamen ei, qui plus dedit Eccleſiæ, fundando, vel dotando, *Zoeſ. in Comment. h. t. n.* 28.

XXXVIII. Notandum tertio. Competit etiam Patrono Jus, vel potius onus tuendi, vel defendendi Eccleſiam, *cap. Filiis* 31. *cauſ.* 16. *quæſt.* 7. Ubi dicitur, quod patronus Eccleſiæ ſolicitudinem gerere debeat, idcoque Sacerdotem, ſeu Miniſtrum aliquid ex bonis Eccleſiæ defraudantem, vel ejus bona dilapidantem, vel honeſte commonere, vel Epiſcopo denunciare debeat, & in *canon. ſeq. eadem quæſt.* decernitur, ut quamdiu fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem bonis, curam permittantur habere ſolicitam, verb. grat. ne reditus Eccleſiæ patronatæ in alios uſus convertantur, quam ſecundum præſcriptum fundationis: ut ædes ſacræ, & parochiales reparentur, & conſerventur: officia Divina celebrentur, juxta ordinationem Fundatoris &c. *Laym. Libr.* 4. *tract.* 2. *cap.* 13. *n.* 9.

§. III.

An Patronus poſſit Jus patronatus alienare, vel penſionem aliquam exigere, aut aliud onus, ſeu gravamen imponere Eccleſiis, vel Beneficiis patronatis?

XXXIX. Reſpondetur. Patronus non poteſt, propria auctoritate, ſine conſenſu Ordinarii, ſeu Diœceſanis Jus patronatus alienare, nec aliquid temporale ab Eccleſia patronata, vel Beneficio exigere, nec aliud onus ei imponere, niſi penſio aliqua in prima fundatione, cum conſenſu Epiſcopi, Patrono fuerit reſervata, prout ſtatuitur *in c. Præterea* 23. *h.*
,, *tit.* Ubi Papa Lucius III. ita reſcribit: quoniam Advocati
,, Eccleſiarum (id eſt, Patroni, *Gloſſ. hic V. Advocati*;) Jus
,, advocationis (ſive patronatus) titulo donationis, vel em-
,, ptionis, vel aliis, pro ſuo arbitrio, iniris contractibus
,, (puta permutationis, vel cujuſcunque alterius, per quod
,, dominium transferatur, *Hoſtienſ. hic V. Aliiſque*;) in alios
,, transferre præſumunt: item Fodrum (id eſt, collectas,
,, quas patroni imponebant Eccleſiis, *Gloſſ. hic V. Eodem*;)
,, albergarius (cogendo ſcilicet Eccleſias, ut unum, vel plu-
,, res milites recipiant, eiſque de quotidiana ſuſtentatione
,, provideant, vel pretium victualium ſolvant, *Hoſtienſ. hic*
,, *V. eod.*) regium (id eſt, tributum, quod Regi dabitur, *Gl.*
,, *hic V. eod.*) & ſimilia, tanquam a propriis ruſticis (nem-
,, pe ſemel, vel ſepius in anno) ab Eccleſiis extorquent, aut
,, exigunt; ideo ſtatuit idem Papa, ut Advocati, ſeu Patro-
,, ni, vel Vicedomini, ſive Cuſtodes vel guardias habentes,
,, aut quocunque alio nomine cenſeantur, a gravaminibus Ec-
,, cleſiarum ceſſent, nihilque ab ipſis, præter antiquos, &
,, moderatos reditus a locorum Epiſcopis inſtitutos, (vice
,, tributi, ſive penſionis, & hoc ante conſecrationem Ec-
,, cleſiæ, non poſt, *Gloſſ. hic V. inſtitutos*:) exigant, aut,
,, ſi aliud exegerint, excommunicationi ſubdantur. Con-
,, tractus quoque hujuſmodi) ſcilicet donationis, vendi-
,, tionis, & alios ſimiles, de quibus ſupra) quos fece-
,, runt, vel faciant, nullam vim, ac robur habere decer-
,, nimus.

XL. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Quamvis Jus Patronatus, & Advocatiæ, proprie, & ſtricte loquendo, ſint diſtincta jura, ut tradit *Gloſſ. hic in cit. cap. Præterea*; *V. Jus advocationis*; *h. t.* plerumque tamen, pro iiſdem ſumuntur, & in jure æquiparantur, ut notat *Hoſtienſ. in cit. cap. V. Non habere*, & *Joann. Andr. ibid. num.* 5. Utrumque enim non ex debito, ſed ex gratia ab Eccleſia eſt conceſſum: neutrum poteſt vendi, per ſe, ac ſeorſim, quamvis utrumque acceſſorie vendi, vel transferri poſſit, venditis, aut tranſlatis bonis, quibus tale jus eſt annexum, neutrum etiam donari poteſt Laico, ſine conſenſu Epiſcopi; utrumque vero libere donari poteſt Loco Religioſo, aut Prælato, nomine Eccleſiæ, ſine conſenſu Epiſcopi, *Hoſtienſ. hic V. eodem*. Quamquam *Innocentius in citat. c. Præterea*; putet, eſſe diſcrimen inter Jus patronatus, & advocationis, quod prius quidem libere donari poſſit Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticæ perſonæ, non item poſterius: cum multum interſit Eccleſiæ, qualem Advocatum habeat.

XLI. Notandum ſecundo. Quamvis Jus patronatus, vel Advocatiæ, ſi annexum ſit Univerſitati bonorum, acceſſorie, una cum bonis alienari, & transferri poſſit, prout infra dicetur: non tamen poteſt per ſe, ac ſeorſim alienari, ſive transferri in aliam perſonam, vel Eccleſiam, ſine conſenſu Epiſcopi, ſeu Prælati Eccleſiaſtici, ut colligitur ex *citat. cap. Præterea*; & conſenſu etiam Capituli, ſeu Conventus, ſi Eccleſia ſit Collegiata: præſertim vero jus Advocatiæ, in qua electa eſt induſtria, & potentia perſonæ.

Quod vero ad fructus, ſeu reditus annuos, aliaque commoda temporalia attinet, quæ Patronus, vel Advocatus juſte percipere poteſt; quia verb. grat. tempore fundationis, cum Epiſcopi conſenſu, ſunt reſervata, vel ex antiqua conſuetudine legitime præſcripta, obtenta, diſtinguendum eſt: vel enim ii reditus, aut commoda ſunt certa, & determinata, verb. grat. certa pars fructuum, vel certa penſio annua: tunc illi reditus, vel commoditates vendi, aut locari poſſunt alteri perſonæ, quæ illas percipiat, nomine, & auctoritate Patroni, vel Advocati, ita, ut Titulus, ſeu Jus patronatus, vel Advocatiæ maneat penes ipſum venditorem, vel locatorem, *argum. cap. ultim. Ne Prælati vices ſuas &c.* ſicuti etiam commoditas uſusfructus vendi poteſt alteri, jure uſusfructus remanente penes uſufructuarium, *l. Neceſſario* 8. §. *ultim. ff. de peric. & comm. rei vend.* Vel reditus illi, aut commoditates ſunt incertæ; & tunc vendi poſſunt, ſicut fructus incerti, ut jactus retis, partus ancillæ, & fructus naſcituri, vendi poſſunt, *l. Si jactum* 12. *de act. empt. Joann. Andr. in citat. cap. Præterea*; *num.* 5. & *ibid. Abb. num.* 9. & 10. *hoc tit. Azor. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 21. *q.* 22. Excipiendum tamen videtur, niſi ſint operæ, vel præſtationes, non abſolute reales: ſed perſonales, debitæ perſonæ patroni, vel Advocati Eccleſiæ, verb. grat. ut alimenta ei præſtentur, vel ut ipſo adveniente, aut tranſeunte, Eccleſia, vel ejus ſubditi vecturas, aut angarias præſtent, hæc enim non poſſunt vendi aliis: quia inhærent perſonæ patroni, vel Advocati, cui talia obſequia debentur, *Abb. citat. loc. num. ultim.* præterquam quod id cedat in magnum præjudicium Eccleſiæ, ſi tales exactiones vendantur aliis, qui majoris lucri, vel commodi ſui cauſa, plus vexare ſolent Eccleſias, vel earum ſubditos.

XLII. Notandum tertio. Prohibitum eſt ſub pœna excommunicationis ferendæ, ne Patroni, vel Advocati Eccleſiarum in recognitionem juris patronatus, vel advocatiæ, aliquid ab illis exigant, neque tributa, vel collectas militum, vel ullum ſervitium, verb. grat. alendi canes venaticos, vel alia jumenta, ipſis imponant, neque ullis aliis oneribus, vel exactionibus gravent, *citat. cap. Præterea*, & ibi *Abb. num.* 4. *hoc titul.* & habetur etiam in *cap.* 1. & *cap. Grave* 15. *infra de cenſib.* Ratio eſt, quia talia a ſubditis exigi illiſque hujuſmodi onera imponi ſolent, ut indicatur in *citat. cap. Præterea*; ibi: *tanquam a propriis ruſticis*; &c. Eccleſiæ autem, eorumque Miniſtri non ſubjiciuntur ſeculari poteſtati, ut per ſe patet. Excipitur, niſi patronus in fundatione ſibi reſervet, cum auctoritate, & conſenſu Epiſcopi, penſionem aliquam annuam, quæ tamen moderata eſſe debet, ſpectata fundationis, & redituum Eccleſiaſticorum quantitate, ita ut dos Eccleſiæ neceſſaria nequaquam minuatur. Quod ſi tempore fundationis, cum conſenſu Epiſcopi, impoſita ſit Eccleſiæ penſio immoderata, vel quæ ex poſt facto fiat multum oneroſa Eccleſiæ, illa ad debitam moderationem reducenda erit, *Abb. in citat. tit. Præterea*; *num.* 7. *hoc tit.* Conſentit *Concil. Trident. Seſſ.* 24. *cap.* 3. *in fine de reform.* Ubi præcipitur, ut patroni viſitationi orna-
,, mentorum Eccleſiæ, aut bonorum ſtabilium, ſeu Fabri-
,, carum proventibus ſe non immiſceant, niſi quatenus id
,, eis ex inſtitutione, ac fundatione competit. Simile Decretum extat *Seſſ.* 25. *c.* 9. *de reform.*

XLIII. Notandum 4. Patronus, ſive Fundator Eccleſiæ poteſt in ipſa fundatione, cum conſenſu Epiſcopi, honeſtam conditionem apponere, etiam contra Jus commune, & interdum cum derogatione Juris Epiſcopalis. Sic verb. grat. Epiſcopus, ad petitionem patroni, Jus confirmandi Prælatum alicujus Eccleſiæ, quod alias Jure communi competit ipſi Epiſcopo, ſeu Ordinario, transferre poteſt in alium, ut ad aliud Monaſterium, vel Prælatum ejus pertineat, prout ſumitur ex *cap. Cum dilectus* 8. *de conſuet.* & docet ibid. *Abb. numer.* 5. & *Laym. numer.* 2. & ex *cap. Verum* 4. *de condit. appoſ.* Requiritur autem primo. Ut id fiat tempore fundationis, ut docet *Gloſſ. in cap.* 2. *V. Non pertinere*; *cauſ.* 10. *quæſt.* 1. Cum enim quilibet rei ſuæ ſit moderator, & arbiter, ideo in donatione, ſeu fundatione, ac traditione facta Eccleſiæ, poteſt quis non aliter velle donare, aut fundare, niſi cum certa conditione, modo ea ſit licita, & honeſta: at vero poſt factam fundationem, non poteſt talis conditio apponi, vel exigi, ut tradit *Gloſſ. citat. textu lib.* 4. *Cod. de donat. quæ ſub modo &c.* ubi dicitur, *perfecta donatio conditiones poſtea non capit*. Secundo. Requiritur, ut id fiat cum conſenſu Epiſcopi, quia Fundator, cum ſit privata perſona, non poteſt ſua voluntate, aut auctoritate propria, Canones immutare, prout habetur in *cap. Requiſiſti* 15. *ante medium de teſtament.* præſertim in præjudicium ipſius Epiſcopi: ſed poſt factam fundationem non poteſt Epiſcopus mutationem inſtituere, etiamſi petat, & conſentiat patronus Eccleſiæ, quando Jus verb. grat. confirmandi Prælatum jam acquiſitum fuit Epiſcopali dignitati, ut confirmatio pertineat ad alium Prælatum, niſi adſit juſta cauſa, ſeu neceſſitas, cum conſenſu Capituli, aliiſque adhibitis, quæ neceſſaria ſunt, ad alienationem juris Eccleſiæ acquiſiti: ante fundationem vero Eccleſiæ, non eſt jus confirmandi acquiſitum Eccleſiæ, ideoque poteſt, ad petitionem patroni, cum conſenſu Epiſcopi, ad alium transferri *Gloſſ. in citat. cap. Cum dilectus*; *V. Conſtitutum*; & *ibid. Abb. numer.* 5, 10. & 11.

SECTIO III.

De modis, quibus jus patronatus in alium transferri poteſt.

Quatuor ſunt modi, quibus Jus patronatus in alium transferri poteſt, ut tradit *Gl. in cap. Pia mentis* 26. *V. eodem in fine*, & DD. communiter, videlicet ſucceſſione, ſive jure hæreditario, donatione, permutatione, & venditione, de quibus agemus in §§. *ſeqq.*

§. I.

Digitized by Google

§. I.

An, & qua ratione Jus patronatus per ſucceſſionem hæreditariam transferri in alios poſſit?

XLIV. Aſſertio 1. Jus patronatus ad quovis hæredes patroni, cum Univerſitate bonorum, quibus eſt annexum, tranſire poteſt, & quidem tam ex teſtamento, quam ab inteſtato, & non ſolum ad hæredes ſuos ſive deſcendentes: ſed etiam ad hæredes extraneos, ſive ſint mares, ſive fœminæ; quia *Text. in c. 1. h. tit.* indiſtincte loquitur de hæredibus Patroni, nulla expreſſa differentia ſexus, *Abb. ibid. num. 2. & 3. Silveſt. V. Jus patronatus, qu. 4. dicto 3.* Ex quo infertur primo. Quod, ſi filia ſit hæres cum fratre, æque cum illo in Jure patronatus ſuccedat. Secundo. Si filius non ſit hæres patris ſui, quia repudiavit hæreditatem, non ſuccedit etiam in Jure patronatus, quia hoc velut acceſſorium ſequitur hæreditatem. Tertio. Si ſolus primogenitus ſuccedat in hæreditate patris, cæteri filii etiam a Jure patronatus excluduntur: ſicut & filia, quæ renunciavit hæreditati paternæ, ſola dote contenta. Quarto. Si pater filium, vel filiam, in certa re inſtituit, extraneum vero hæredem univerſalem ſcripſit, Jus patronatus, non ad filium, vel filiam: ſed ad extraneum hæredem tranſibit; quia tranſit cum univerſitate bonorum, quam hæreditas continet, & inſtitutus in re certa habetur loco Legatarii, *l. penul. C. de hæred. inſtit.* Ideoque cum hæres non ſit, non conſequitur Jus patronatus, *Abb. in cit. c. 1. num. 3. Silveſt. c. l. Azor. p. 2. lib. 6. c. 20. q. 9. §. Quæres.* Excipi debet, niſi inſtitutus ſit in re certa, quæ continet univerſitatem, v. gr. in villa, caſtro, pago, civitate, & ſimilibus, quibus inest Jus patronatus, quod cum illa tranſit quoque ad eundem inſtitutum, juxta *cap. Ex litteris 7. h. t. Canifius in cap. 1. & 2. numer. 5. eodem.*

XLV. Aſſertio 2. Si plures hæredes ſint unius Patroni Eccleſiæ, Jus patronatus inter ſe dividere non poſſunt, ita, ut unus in una parte, alius in alia Præsbiterum collocet, ſive nominet: ſed Jus patronatus, ſive præſentationis ex æquo, ſive in ſolidum ad quemlibet hæredem tranſit, etiamſi in inæqualibus partibus ſint hæredes inſtituti, adeoque omnes patronatus effectus competunt ſingulis hæredibus, præter præſentationem, quæ ita omnibus eſt communis, ut tamen unus per ſe ſeorſim præſentare non poſſit, ſed omnes ſimul, & communiter, prout ſumitur ex *c. Prælatum 1. in princ. hoc tit.* ubi dicitur: *quod Eccleſia inter hæredes patroni dividi non debeat*, & tradit *Gloſſ. V. non debeat.* Ubi rationem dat, quia Jus patronatus eſt ſimplex, & indiviſibile, quoad ſubſtantiam, eſt enim Jus incorporale, incorporalia vero dividi non poſſunt, ſicut nec ſervitutes reales, *l. Via 17. ff. de ſervit.* Ideoque Jus patronatus ita competit, pluribus, ut ſit penes ſingulos in ſolidum, *Abb. in cit. c. 1. n. 7. Azor. cit. c. 20. q. 9.*

Porro tripliciter intelligi poteſt, Jus patronatus non poſſe dividi inter hæredes patroni, ut notat *Abb. c. l. num. 6.* Primo. Quod non poſſint hæredes patroni inter ſe convenire, ut unus habeat patronatum in una parte Eccleſiæ, alius in alia, v. g. Unus in uno Altari, alius in alio, qui ſenſus colligitur ex integra lectione *cit. c. 1.* Secundo. Quod patroni non poſſunt reditus, & poſſeſſiones Eccleſiæ inter ſe dividere. Tertio. Quod ipſummet Jus patronatus non poſſit dividi inter hæredes; cum ſit incorporale, ac indiviſibile, ſed in ſolidum ſit penes unumquemque hæredum.

XLVI. Cæterum, ut facilius provideatur Eccleſiis, & ut evitentur diſcordiæ, quæ facile oriri poſſunt inter patronos, dum unus hunc, alius illum Clericum vult præſentare, permiſſum eſt in *Clement. Plures 2. §. Et ut facilius; hoc t.* ut patroni Jus præſentandi inter ſe dividant ratione temporis, ſive libere (hoc eſt, ſine Superioris auctoritate, *Gl. „ hic V. Libere*,) inter ſe conveniant de Rectore, ab eis al„ ternis vicibus præſentando, ſive in una Eccleſia, ſive in pluribus: vel ſi plures, quam duo ſint patroni, unus prima vice, qua Eccleſia aliqua vacat, alter ſecunda, tertius tertia vice præſentet, *Gl. hic V. Alternis vicibus*; vel ſi plures, quam duo ſint patroni, annos, aut menſes inter ſe dividant; ita, ut v. g. in menſibus in numero paribus pertineat præſentatio ad Titium, in imparibus ad Cajum. Vel, ut patroni diviſionem inſtituant, ratione locorum, ſeu Eccleſiarum, & ita inter ſe conveniant, ut unus eorum in hac Eccleſia, alius in alia præſentet, *Gloſſ. hic V. Libere*; *Abb. in cit. „ c. 1. n. 6.* Additur in *cit. Clement. 2. in fine*, quod ob ean„ dem cauſam (ſcilicet facilioris proviſionis Eccleſiarum) „ permiſſum ſit, ut patroni poſſint plures Clericos ad va„ cantem Eccleſiam præſentare ſimul, vel ſucceſſive, *Gloſſ. „ hic V. eod.* (ea lege, ut unus ex illis ab Epiſcopo (vel a„ lio habente poteſtatem inſtituendi) eligi poſſit, vel admitti, Ubi *Gloſſ. V. Præſentare*, ait, id intelligendum eſſe de patronis Laicis, vel Clericis præſentantibus, ratione patrimonii ſui, qui variare poſſunt, ſeu uno præſentato, alium præſentare, de quo infra.

XLVII. Aſſertio 3. Si plures hæredes extent plurium patronorum originalium, tum illi in jure præſentandi ſuccedunt, non per capita (ſicut in bonis libertorum patroni Jure civili ſuccedunt, *§. Sed noſtra Inſtit. de ſucceſſ. libert.*) ſed per ſtirpes, ita ut hæredes, etſi plures unius patroni, unam tantum vocem, ſive ſuffragium in præſentando habeant, ut docet *Abb. in c. 1. n. 5. h. t. Sil. V. Patronatus; qu. 4. dicto 4. Azor. cit. c. 20. q. 9. in fine*, & alii DD. communiter. Idque ſtatutum habetur in *cit. Clem. 2. in princ. h. tit.* Ubi dicitur: „ plures ab uno ex patronis Eccleſiæ relicti hæredes (ſui, „ vel extranei, cum hic non diſtinguatur, *Gl. hic V. Hæredes*) „ vocem duntaxat unius habebunt in præſentatione Rectoris, „ vel alterius Clerici, cum ſit eadem ratio, ut addit *Gl. hic V. Rectoris*; v. g. tres ſunt patroni ex diverſis titulis ejuſdem Eccleſiæ, Titius ex fundatione, qui poſt ſe reliquit unum filium: Cajus ex conſtructione Eccleſiæ, qui reliquit poſt ſe duos filios: Sempronius ex dotatione ejus, ex quo ſuperſtites ſunt quatuor filii: hoc caſu, filius Titii habebit unam vocem in præſentando, & duo filii Caii unam tantum vocem habebunt, quia ſuccedunt in locum parentum ſuorum, quorum perſonas repræſentant. Quare qui a tribus perſonis ex 4. filiis Sempronii, adeoque majore parte ſtirpes, ſeu familiæ, fuerit præſentatus, habebit unum ſuffragium: quod, ſi filius Titii alium, & duo filii Caii, aut etiam unus tantum ex illis alium voluerint præſentare, cenſebitur præſentatio fieri in diſcordia, nec ſuffragia plurium prævalebunt; quia plures computantur tantum pro uno, ſi uni ſuccedant. Igitur hoc caſu, ut præſentatus a tribus filiis Sempronii acquirat Jus ad Eccleſiam, vel Beneficium, neceſſe eſt, ut, vel a filio Titii, vel a duobus filiis Caii, etiam præſentetur: ſecus eſt, ſi plures filii, vel hæredes ſuccedant, non uni, ſed pluribus, & diverſis patronis, tunc enim plura ſuffragia habent, ſive plures dent pluribus, ſive unus pluribus, *Gloſſ. in citat. Clement. 2. V. Ab uno*; verb. gr. unus idemque Titio, & Cajo diverſis patronis, duo enim habet ſuffragia.

XLVIII. Quod ut melius intelligatur, notandum primo. Si plures patroni habeant ſimul Jus patronatus, & in præſentando non conſentiant, tum diſtinguere oportet, vel enim hoc jus pertinet ad plures diviſum, ſeu ſeorſim ad ſingulos, vel ad plures conjunctim, ſive ut univerſos, ut docet *Abb. in c. Quoniam 3. n. 13. h. t.* Priore caſu, ſi pertineat ad plures, ut ſingulos, ſeu ſingulares (quod in dubio præſumendum eſt, ut tradit *Garc. de Benef. part. 5. cap. 9. num. 222.*) prout accidit, ſi plures ſint patroni ex diverſis cauſis, videlicet unus ex fundatione Eccleſiæ, alius ex ædificatione, alius ex dotatione; vel ſi unius patroni originalis plures filii, aut hæredes ſint, quamvis ex partibus inæqualibus inſtituti, tunc quilibet per ſe, ac ſeorſim præſentare poteſt, & is, in quem plures, comparatione aliarum partium, conſentiunt, admittendus eſt, & aliis præſentatis præferri debet, v. g. ſi Jus præſentandi ſpectet ad XII. ut ad ſingulos diviſim, ac ſeorſim, & unus ſex ſuffragia habuit, alter IV. tertius duo, tunc primus inſtituendus erit; quia ſex ſunt major pars, non reſpectu totius numeri, ſcilicet XII. ſed reſpectu partium minorum, videlicet IV. & duo. Idque probatur ex *c. Quoniam 3. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. *cap. 17.* Ubi dicitur: quoniam in quibuſdam lo„ cis fundatores Eccleſiarum, aut hæredes eorum poteſtate, „ in qua eos Eccleſia hucuſque ſuſtinuit, abutantur: & cum „ una Eccleſia unius debeat eſſe Rectoris, ob diſſenſiones „ ſuas plures præſentant, ideo præſenti Decreto ſtatuimus, „ ut ſi forte in plures; ſeu diverſas partes, vel perſonas „ vota, ſeu ſuffragia Fundatorum, ſive Patronorum diviſa „ ſint, ille præficiatur Eccleſiæ, qui majoribus juvatur me„ ritis, & plurium ſuffragiis approbatur: Sin autem id ſi„ ne ſcandalo fieri nequeat, Epiſcopus Eccleſiam ordinet, „ conſtituendo in eo Rectorem) ſicut ipſi melius, ſive con„ ſultius videbitur. Ut, ſi v. gr. is, qui præſentatur, Pa„ rochianis ſit exoſus, ideoque inſtitutioni illius ſe opponant, tunc enim Epiſcopus alium inſtituere poterit, *arg. c. ultim. diſt. 63. Abb. hic num. 5.* quamvis etiam hoc ipſo caſu, ſi patroni alium idoneum præſentare velint, id ipſis concedendum ſit, ut ex infra dicendis patebit. Simile ſtatuitur in *c. Cum teneatur 6. de præb.* ubi dicitur: ſi ſine ſcandalo non poſſit provideri Beneficium, cui Papa mandavit, non eſſe mandandum executioni.

„ Additur in *cit. c. Quoniam; in fine*, ut id ipſum etiam fa„ ciat Epiſcopus, ſi inter aliquos de jure patronatus quæſtio „ orta ſit, & intra quatuor menſes fuerit definita, de quo „ infra.

Poſteriore vero caſu, ſi Jus patronatus ſpectet ad plures conjunctim, ſive collective, aut ut ad Collegium, tunc præſentatio concorditer fieri debet a majore parte conjunctorum, ſive totius Collegii, ita ut ſuffragia minoris partis non valeant: v. gr. ſi ad XII. ſpectet jus præſentandi, requiritur, ut VII. conſentiant in unum: ſi vero VI. præſentent unum: IV. alium, & reliqui duo alium præſentent, nulli ex illis, ut talis præſentationis, jus acquiretur; quia non eſt præſentatio facta a majore parte totius univerſitatis, ſive Collegii, *Abb. in cit. c. Quoniam 23. h. t. Azor. cit. l. 6. cap. 21. qu. 20.*

XLIX. Notandum ſecundo. Si jus præſentandi pertineat ad plures; ut conjunctos jure Univerſitatis, ſeu Collegii, tunc non valet præſentatio, niſi collegialiter, ſive a congregatis ſit facta, quia Collegium; ſive Univerſitas non eſt, niſi congregetur, ſimulque conveniat. Quare hoc caſu omnes abſentes vocandi ſunt, alioqui præteriti, ſeu neglecti agere poſſunt contra præſentationem, & petere, ut reſcindatur, *argum. c. Quod ſicut 28. & c. Bona 36. de elect. Azor. citat. cap. 21. q. 21.* niſi poſtea cum conſenſu ſuo ratificaverint, *arg. c. Cura 11. h. t.*

Notandum tertio. Quando Jus præſentandi pertinet ad plures hæredes diverſorum patronorum in ſtirpes, qui habentur pro uno, & unam tantum vocem habent, juxta *Clement 2. h. tit.* quamvis decens ſit, eos ſimul congregari, & convenire, ad præſentandum tamen abſolute id non eſt neceſſarium, ſed poſſunt etiam ſeorſim dare ſua ſuffragia, *Joann. Andr. in cit. c. Quoniam n. 4. h. t. Garc. cit. c. 9. n. 222.* Quamvis contrarium teneat *Abb. in cit. c. Quoniam in fine*, & alii apud *Garc. c. l. n. 223.* qui putant, tametſi plures præſentent, ut ſinguli, neceſſarium eſſe, ut ſimul congregentur, & conveniant; quod verum eſt, ſi vi ſtatuti, vel conſuetudinis ſoliti ſint ſimul convenire, ut nimirum ſingulorum rationes audiantur, *Garc. c. l. n. 226.*

L. Cæterum illud hoc loco addendum, ſi Patroni, vel hæredes eorum inter ſe diſcordent in præſentando, ideoque Eccleſia careat Rectore, debet Epiſcopus impetrare in

Eccleſiæ ceſſationem a Divinis Officiis, prout ſtatuitur in
„ *cap. Perlatum* 5. *hoc tit.* Nam cum perlatum eſſet ad Sy-
„ nodum Cabilonenſem, habitam ſub Imperatore Carolo
„ Magno, (ut refert *Gloſſ. margin. hic*) quod inter hære-
„ des alicujus Fundatoris, ſeu Patroni diſcordiæ ortæ eſ-
„ ſent, ideoque Eccleſiæ quædam fuerint in plures partes
„ diviſæ, ita ut ſingulæ partes ſuos haberent Presbyteros
„ (*prout habetur in antiqua lectione hujus cap.*) idcirco S.
„ Synodus ſtatuit, Eccleſiam inter patronos dividi non de-
„ bere: ſed ſi ſimultates, ſive diſcordiæ inter illos ortæ
„ ſint, propter quas Sacerdos ibi Officio ſuo canonice fun-
„ gi non poſſit, & res aliter componi nequeat, prohiben-
„ dum eſſe ab Epiſcopo, ne in ea Eccleſia Miſſarum ſo-
„ lennia celebrentur, donec ad concordiam redeant hære-
„ des, & Eccleſia Sacerdotem canonice inſtitutum habeat,
„ qui libere ſuum Miniſterium exercere poſſit. Ubi tamen
„ diſtinguendum eſt, ut tradit *Abb. hic in fine*: vel enim eſt contentio inter Patronum & Epiſcopum & tunc Epiſcopus ponere debet Oeconomum, ſive Adminiſtratorem, aut Vicarium temporalem in Eccleſia, donec controverſia fuerit compoſita, *arg. cap. Cum vos*, 4. *de Offic. Jud. Ord.* Vel contentio eſt inter Patronos ſuper Jure patronatus, tunc Epiſcopus exſpectare debet, donec tempus, a jure præfixum ad præſentandum, elapſum fuerit, poſt quod Epiſcopus Rectorem in Eccleſia libere inſtituet, *juxta cap. Quoniam*, 3. *in fine*, *h. t.* dummodo ſine ſcandalo id fieri poſſit, *Gl. fin. in cit. c.* 1. Si vero poſt elapſum hoc tempus, Patronus Presbyterum in Eccleſia inſtitutum ab Epiſcopo non admittat, tum demum recurrendum eſt ad remedium hujus capituli nempe, ut indicatur ceſſatio a Divinis, *Innocen. hic in fine*.

LI. Præterea in *cap. Quacunque* 2. *h. t.* (quod eſt deſumptum ex Conſilio Triburienſi *c.* 32. & refertur in *cap. Si plures* 36. *cauſ.* 16. *qu.* 7.) decernitur, ſi contingat, patronos
„ inter ſe differre in præſentatione Presbyteri, debet Epi-
„ ſcopus, ſi aliter Eccleſiæ non poſſit conſulere, tollere in-
„ de Reliquias, & oſtia Eccleſiæ claudere, ut nullus in ea
„ ſacrum Myſterium celebret, donec idoneum Presbyterum
„ eligant, ſive conſtituant. Porro illæ ſolum Reliquiæ ſunt tollendæ ex Eccleſia, quæ ſunt extra Altare in area incluſæ: non autem illæ, quæ Altari ſunt incluſæ; nam per illarum amotionem ſigillum violaretur, & Altare execraretur, ut notat *Gl. hic V. Reliquias*, & *Abb. nu.* 1. Ex quo etiam colligitur, quod Patroni non poſſint velle, ut in una Eccleſia plures inſtituantur Presbyteri; quia unius Eccleſiæ vel Beneficii, unus tantum debet eſſe Rector, vel Presbyter, *c. Cum non ignores*, 21. *de prabend.* neque Jus, & Titulus Beneficii dividi poteſt, *c. Majoribus*, 8. *c. Dilecto*, 25. *eod. Abb. in cit. cap.* 2. *num.* 3. *h. t.*

§. II.

Ad quos præterea Jus Patronatus per ſucceſſionem transire poſſit?

LII. Quæritur primo. An Jus patronatus gentilitium, id eſt reſervatum illis, qui ſunt de familia, ſeu agnatione Fundatoris, extincta familia, tranſeat ad hæredes extraneos? Reſp. primo. Si Fundator expreſſe voluit, ut Jus patronatus tantum pertineret ad illos, qui ſunt de familia, ſive ad agnatos, non autem ad eorum hæredes, tunc ad hæredes extraneos non tranſit, ſed extincta familia, etiam Jus patronatus extinguitur, & Eccleſia fit libera: ſicuti, ſi Jus patronatus ſit relictum filiis maſculis tantum, excluſis fœminis, deficientibus maſculis, non tranſit ad fœminas, ſed extinguitur, *Fagnan. in c.* 1. *num.* 22. & 23. *h. t.* Ratio eſt, quia Patronus in fundatione Eccleſiæ poteſt remittere Jus patronatus in totum, vel pro parte, in præjudicium deſcendentium, vel extraneorum hæredum, prout ei libuerit, ut infra dicetur.

LIII. Reſpon. ſecundo. Si Jus patronatus ſit conceſſum a Fundatore illis, qui ſunt de familia, ſimpliciter, & abſolute, non addita particula taxativa *tantum*, vel ſimili, tunc extincta familia, tranſit ad hæredes agnatorum, etiam extraneos, non ex proviſione hominis, ſed ex proviſione Legis, quæ regulariter non tollitur per proviſionem hominis: cum ergo Jus patronatus ex proviſione juris communis, tranſeat ad hæredes, etiam extraneos, ut ſupra dictum, ſequitur, quod proviſio hominis concedentis Jus patronatus illis, qui ſunt de familia, non obſtet, quin illis deficientibus, ex proviſione Legis ad extraneos hæredes tranſeat, ſi reſervatio familiæ facta ſit, non taxative, ſeu excluſive, ſed demonſtrative ſolum: vel ut ſummum reſervatio facta eſſe intelligitur, cum ea reſtrictione, ut Jus patronatus ad extraneos hæredes non tranſeat, durante familia: ſecus vero illa deficiente; quia tunc caſus a Fundatore omiſſus, relinquitur Juris communis diſpoſitioni, *Fagnan. cit. loco numer.* 25. & 26. qui ait, ita reſolviſſe, *Rotam die* 6. *Junii anno* 1578. Aliud eſt de Jure patronatus conceſſo univerſitati, ſeu Collegio, quod non poteſt transferri ad eos, qui ſunt extra Univerſitatem, ſeu Collegium; quia Univerſitas non habet hæredem, vel ſucceſſorem, ſicut ultimo de familia ſuccedi poteſt, *Fag. cit. l. n.* 27.

LIV. Quæritur ſecundo. An Jus patronatus tranſeat ad Fideicommiſſarium univerſalem? Reſp. communis ſententia DD. negat apud *Molin. tract.* 2. *de Juſt. diſ.* 588. *n. ult.* tranſire: ſed ait remanere penes hæredem directum, *Covarr. in c. Raynutius*; 16. §. 9. *num.* 8. *de Teſtam.* & *lib.* 2. *var. reſol. c.* 18. *nu.* 8. *Barb. in c.* 2. *n.* 10. *h. t. Garc. de benef. p.* 5. *c.* 9. *nu.* 17. ubi *num.* 18. & 19. ait, Jus patronatus perſonale, & non annexum bonis, non tranſire ad Fideicommiſſarium, quamvis ex teſtantis judicio, & expreſſa voluntate poſſit Fideicommiſſarius conſequi Jus patronatus, accedente licentia Epiſcopi. Fundamentum hujus communis ſententiæ eſt, tum quia ad Fideicommiſſarium non tranſeunt alia jura, quam quæ continent commodum pecuniarium: cujuſmodi non eſt Jus patronatus, quod ad honorem potius pertinet, & ideo apud primum, ac directum heredem ex præſumpta Teſtatoris voluntate manere debet: Tum quia Jus ſepulchri non tranſit ad Fideicommiſſarium, ſed penes hæredem manet, *l. Quia poterat*; 42. *ff. ad SC. Trebell.* etiamſi ab indigno auferatur hæreditas, *l. Si quis*; 33. *ff. de Relig. & ſumpt. fun.* Tum quia Jus patronatus, quod competit in libertos, reſtituta hæreditate, non tranſit: ſed apud liberos Patroni manet, *l. Si Patroni* 53. *in princ. ff. ad SC. Trebell.* Ergo ſicut iſta jura non comprehenduntur ſub reſtitutione facienda Fideicommiſſario, cum non veniant jure hæreditario, ita nec Jus patronatus Eccleſiæ.

LV. Nihilominus tamen contraria ſententia affirmativa eſt valde probabilis, quam poſt *Gomez & Molin. Juriſtam* tenet *Zoeſius in Comment. h. t. nu.* 12. & *Molin. noſter*; *cit. l.* ait hanc ſententiam, quod Jus patronatus tranſeat ad Fideicommiſſarium, inſufficienter probari. Et revera argumenta allata pro communi ſententia negativa efficaciter id non probant, nam inprimis Jus Patronatus Eccleſiaſticum continet, non ſolum honorem; ſed etiam commodum pretio æſtimabile, eſt enim utile Patrono, cum ſi ad inopiam vergat, debeat ali ex bonis Eccleſiæ, & poſſit in dotem dari marito, ad quem pertinet præſentatio, durante matrimonio, quæ eſt inſtar fructus Juris patronatus, ut ſupra dictum *nu.* 27. Neque etiam refert, quod Jus patronatus non acquiratur jure hæreditario, nam ſuapte natura ſequitur eum, ad quem univerſa bona tranſeunt, non tanquam aliquid hæreditarium: ſed tanquam aliquid annexum rerum univerſitati, cum qua tranſit. Denique non eſt etiam paritas inter Jus hujus patronatus, & jura ſepulchri, vel patronatus Civilis: nam Jus ſepulchri tantum ſequitur hæredem, & Jus patronatus in libertos tantum ad hæredes, ſive liberos in poteſtate patris conſtitutos tranſit, ut patet ex *Tit. Inſtit. de aſſignat. libertor* §. *Datur autem*; at Jus patronatus, de quo hic competere poteſt, etiam non hæredi, non quidem jure ſucceſſionis, ſive hæreditario; ſed jure acceſſionis, ſequitur enim Univerſitatem rerum, cui eſt annexum, & cum ea tranſit etiam ad emptorem, vel alium, ad quem bona perveniunt etiam Titulo particulari, v. g. donationis, ut poſtea dicetur. Porro certum eſt, Jus patronatus tranſire ad univerſalem bonorum poſſeſſorem, qui eſt veluti hæres, & ſuccedit in univerſum jus defuncti, jure Prætorio, & in effectu eſt plenus hæres, *l.* 2. & 3. §. 1. & 2. *ff. de bonor. poſſeſſ.* Imo etiam in uſufructuarium univerſitatis bonorum hoc jus tranſit; *Barboſ. in c. Ex litteris*; 7. *n.* 7. *h. t.*

LVI. Quæritur 3. An in diviſione hæreditatis Judex poſſit uni ex cohæredibus adjudicare Jus patronatus? Reſpon. Probabilius eſt, non poſſe, ut docet, *Abb. in c. Querimoniam* 9. *num.* 3. *h. t.* Ratio eſt, vel enim bona hæreditaria dividuntur inter hæredes æqualiter, & tunc non eſt ratio, cur uni potius adjudicetur, quam alteri: ideoque cum ſit jus indiviſibile, manere debet penes omnes hæredes in ſolidum unde etiam prohibetur diviſio Eccleſiæ inter hæredes in *c.* 1. *h. t.* Vel inæqualiter bona hæreditaria dividuntur inter hæredes, & tunc ſi daretur Jus patronatus ei, qui minorem partem hæreditatis accepit, videretur ei adjudicari, ad compenſationem inæqualitatis bonorum, & ſic quodammodo commutaretur cum rebus temporalibus, & æſtimationem reciperet, quod Simoniacum foret. Et hinc etiam, ſi quis nihil habeat in bonis, non poteſt cedere Jus patronatus creditoribus; quia non recipit æſtimationem, *Abb. c. l. n.* 4. Non obſtat *c. Ex inſinuatione* 14. *h. t.* quia illud loquitur de libera ceſſione Patroni alteri Compatrono, ſine pretio facta, ut nonnulli illud cap. explicant, de quo infra. Non obſtat ſecundo. Quod utilius ſit Eccleſiæ, habere unum, quam plures Patronos; quia cum jura permittant plures, non pertinet ad Judicem ex pluribus unum Patronum conſtituere, *Zoeſ. h. t. num.* 13.

LVII. Quæritur quarto. An publicatis bonis omnibus Patroni, & Fiſco addictis, ob crimen *v.* gr. læſæ Majeſtatis, vel hæreſis, Jus patronatus quoque tranſeat ad Fiſcum, etiam ſæcularem, iſque in eo ſuccedat? Reſpon. Etſi Princeps ſæcularis non poſſit per ſe, ac directe privare Patronum Jure patronatus, ob delictum Patroni, quia Laicus Jus patronatus habet, non ex conceſſione Principis ſæcularis, ſed Eccleſiæ: ſi tamen bonorum univerſitas, cui Jus patronatus annexum eſt, confiſcetur ob delictum Patroni, tunc acceſſorie, ac indirecte etiam Jus patronatus ad Fiſcum, ſive Eccleſiaſticum, ſive ſæcularem tranſit: ac proinde, ſi pater commiſit crimen læſæ Majeſtatis, omnibus bonis confiſcatis, Jus patronatus, non ad filios ejus, ſed Fiſcum Principis tranſit. Nec refert quod ſit ſpirituale, vel quaſi ſpirituale; quia illius ex ſpeciali gratia, & beneficio Eccleſiæ eſt capax Laicus, & ad extraneum hæredem, etiam Laicum tranſit, cujus loco eſt Fiſcus, *arg. l. Si totum* 85. *ff. de acquir. hæred.* Veruntamen, ſi Jus patronatus ſit perſonale, ſeu per ſe, & ſingulariter conſiſtat, non annexum ulli Caſtro, vel aliis bonis, tunc ſub confiſcatione bonorum temporalium non continetur Jus patronatus, adeoque manebit penes delinquentem, donec per ſententiam Judicis Eccleſiaſtici eo privetur, tanquam indignus, & tum Eccleſia ſit libera, *Abb. in c. Cum Laici*; 10. *n.* 3. *h. t. Silveſt. V. Jus patronatus q.* 5. *dicto*; 6. *Azor cit. c.* 20. *q.* 14. *Barb. in c. Ex litteris*; 7. *n.* 9. & 10. *h. t. Garc. cit. c.* 9. *n.* 26. & *ſeqq.* ubi *n.* 29. & *ſeqq.* addit, quod poſt latam ſententiam privatoriam Judicis Eccleſiaſtici ſi Jus patronatus pertineat ad familiam, ſeu agnatos conſanguineos, ad illos tranſeat, juxta diſpoſitionem Fundatoris: ſi vero eſt hæreditarium, quod etiam ad extraneos hæredes tranſmitti poteſt, extinguitur Jus patronatus, & Eccleſia ſit libera. Sin autem Patronus, cujus bona ſunt confiſcata, per ſententiam Judicis non ſit privatus, tum Jus patronatus hæreditarium tranſit ad hæredem ex teſtamento, vel ab inteſtato ipſius condemnati, eo defuncto: præterquam ob cri-

men

Digitized by Google

men hæreſis, in ipſo jure privatus exiſtit Patronatus, *c. Ut commiſſi*; 52. *§. Privandi*; *de heret. in* 6.

LVIII. Quæritur quioto. An Jus patronatus poſſit transferri ad alium, per legatum in Teſtamento relictum? Reſpond. affirmative, ut docet *Joann. Andr. in c. Cum ſeculum*; 13. *n.* 2. *hoc t. & ibid. Abb. n.* 6. *Silveſt. cit. l. qu.* 4. *dicto* 6. *Azor cit. c.* 20. *qu.* 10. nam ſicuti Jus patronatus poteſt donari inter vivos, ut infra dicetur: ita & Teſtameoto legari per ſe, & ſolitarie; quia legatum eſt quædam donatio a Teſtatore facta, *princ. Inſtit. de legat.* Et quidem ſi Eccleſiæ legetur, non requiritur, ut interveniat conſenſus Epiſcopi, ſicut & in donatione inter vivos: ſi vero legetur Laico, vel Clerico, nomine proprio, deber accedere conſenſua Epiſcopi, ſicut etiam requiritur, ſi Laico donetur. Quamvis autem conſultum ſit, ut Epiſcopi conſenſua interveniat, tempore conditi teſtamenti, vel ſaltem ante mortem Teſtatoris abſolute tamen ſufficit, ſi ſuccedat ex poſt facto, vel etiam poſt mortem Teſtatoria, idque favore ultimæ voluntatis. Veruntamen antequam conſenſus Epiſcopi acceſſit, Jua patronatus exiſtit penes hæredem; quia per ſolam diſpoſitionem Laici non poteſt hujuſmodi jus in alium transferri: & jura tautum permittont, ut Jus patronatus transferatur in filios, vel hæredes: non autem in Legatarios, *c. Filiis*; 31. *cauſ.* 16. *q.* 7. *Abb. c. l.* & alii DD. *cit.*

LIX. Quæritur ſexto. Ao Jus patronatus poſſit etiam per hæreditariam ſucceſſionem tranſire ad Monaſterium, ſeu Religionem? Reſp. affirmative, idque duplici modo. Primo. Si Monaſterium, ſive Religio bonorum in communi capax inſtituatur hæres a Patrono Laico, tonc enim acceſſorie cum univerſitate bonorum hæreditatis, tranſibit etiam Jus patronatus. Secundo. Si Patronus Laicus fiat Religioſus, Jus patronatus ad ipſum ſpectaoa, transfertur in Monaſterium; quia per talem ingreſſum omnia ipſius bona acquiruntur Monaſterio, & conſequenter etiam Jos patronatus, *Tambur. Tom.* 3. *de Jure Abbat. diſ.* 9. *q. quaſt.* 28. *num.* 1. & 2. Porro, ſi Jus patronatus jure ſanguinis delatum ſit ad Patronum, qui Religionem ingreſſus eſt, Monaſterium Jus præſentandi habebit tantum, durante vita Monachi; quia poſt ejus obitum defertur ad hæredes ipſiua conſanguineoa, *Garc. cit. part.* 5. *cap.* 1. *numer.* 555. & *Tambur.* 2. *c. loco numer.* 2.

§. III.

An, & quo pacto Jus Patronatus per donationem ad alios transferri poſſit: & an etiam Eccleſia concedi poſſit?

LX. Aſſertio 1. Patronus Laicus (cui ſcilicet Jus patronatus competit jure proprio, ac privato, ſive Laicua ſit, ſive Clericus) poteſt libere, adeoqoe non requiſito conſenſu Epiſcopi Diœceſani, Jus patronatua concedere Eccleſiæ, Monaſterio, vel alii Religioſo loco, aut etiam Clerico oomine Eccleſiæ, vel Dignitatis, quam obtinet, prout habetur in *c. Illud.* 8. *h. t.* ibi: *Licet Religioſo loco Jus patronatus conferendi liberum habeat facultatem*. Et expreſſius ſtatuitur in „ *c. Si Laicus unic. in princ. eod. in* 6. ubi dicitur: Si Laicus „ Jus patronatus Eccleſiæ ſibi competens, eidem, vel alteri Eccleſiæ, ſeu loco Religioſo duxerit conferendum, „ hujuſmodi collatio (ſeu liberalis, & gratuita donatio) „ quamvis abſque aſſenſu Epiſcopi facta fuerit, efficax eſt „ cenſenda, ita tamen, ut per talem collationem, ſeu do„ nationem juri Epiſcopi, qui eidem aſſenſum non præbuit, „ nihil derogetur, quo minus ſcilicet inſtitutionem io tali „ Eccleſia habet, ut explicat, *Gl. Magna. ibid.* Ratio autem „ cur ſi Patronatus a Laico donetur Eccleſiæ non requiratur conſenſua Epiſcopi, eſt; qoia tunc Eccleſia, vel Beneficium redit ad naturam ſuam, liberata a manu Laicorum, *Vivian. in Ration. hic.*

Porro, etſi conſenſus Epiſcopi in donationem Juris patronatus acceſſit, nequaquam tamen præjudicatur Juri Epiſcopali, ut notat *Joan. Andr. in cit. c. unic. nu.* 10. Niſi etiam Epiſcopus, cum conſenſu Capituli, adhibitis Canonicis ſolennitatibus, Eccleſiam conceſſerit alicui Religioſo loco, juxta, *c. Paſtoralis*, 7. *de donat.*

Et hinc etiam, ſi alicoi Patrono, non jure proprio, ac patrimoniali: ſed jure Eccleſiæ competeret Jus patronatus, tunc illud alienare, vel donare alteri non poſſet, ſine Superioris auctoritate, & aliis ſolennitatibus jure requiſitis ad alienationem Jurium Eccleſiaſticorum, ut patet ex *Tit. Decretalium, de rebus Eccleſiæ non alienandis.*

LXI. Aſſertio 2. Patronus Eccleſiæ non poteſt Jus patronatus per ſe, & ſingulariter concedere, ſeu donare Laico, vel etiam Clerico, ut perſonæ privatæ, ſine conſenſu Epiſcopi, alioqui donatio eſt invalida, ut colligitur ex *cit. cap. unic. h. t. in* 6. per ſenſum contrarium, & tradit ibi. *Franc. n.* 2. *Abb. in cit. c. Illud. num.* 5. *Azor cit. c.* 20. *qu.* 5. & alii plerique. Ratio diverſitatis eſt, quia gravius periculum, ſeu damnum inferri poteſt Eccleſiæ, ſi Jus patronatus concedatur, ſeu donetur Patrono Laico, eo quod Laici magis ſoleant gravare Eccleſias, quam Clerici: & ſi Clerici excedant facilius poteſt illos Eccleſia compeſcere, quam Laicos; ideoque merito ad mutationem Patroni Laici, requiritur conſenſus Epiſcopi, ut videat, an expediat Eccleſiæ mutare patronum, & ne forte concedatur Jus patronatus Tyranno, & valde potenti, qui vexat Eccleſiam, & an non forte interveniat fraus, & non liberalis donatio fiat: ſed ficta venditio, *Abb. c. l. num.* 5. & 6.

Porro ſufficit, ſi Epiſcopus conceſſionem, ſeu donationem Juris patronatus a patrono Laico, vel Clerico, ut privata perſona factam, ex poſtfacto, ſuo conſenſo, & auctoritate approbet, ita, ut tametſi ab initio fuerit invalida, ex eo tamen tempore, quo conſenſus acceſſit, de jure ſubſiſtat, ſive convaleſcat; nam ad præteritum non eſt potentia, adeoque impoſſibile eſt, ut Epiſcopus conceſſionem, ſeu donationem illam, quæ penitus irrita fuit, ita ratam habeat, ut ab initio valuerit, *quod enim ab initio vitioſum eſt, non poteſt tractu temporis convaleſcere*, *Reg. jur.* 18. & *Reg.* 29. *in ff.* ac proinde talis actus per ratihabitionem poſtea ſupervenientem eſt validus, non ex tunc: ſed ex nunc, *Abb. in c. Cura.* 11. *n.* 2. *h. t. Azor cit. c.* 20. *q.* 5. non autem ſufficit conſenſus tacitus Epiſcopi, non enim in actu odioſo ex taciturnitate conſenſus præſumitur, *Abb. c. l. num.* 4. quamvis etiam oppoſitum probabile ſit; cum actus iſte potius cenſeatur eſſe favorabilis, quam odioſus, quandoquidem Jus patronatus conceditur, ut excitentur fideles ad fundationes, & donationes pias, & ſcientia ejus, qui poteſt contradicere, & non contradicit, inducit conſenſum; juxta ea quæ tradunt DD. in *Regul. qui tacet*; 142. *ff. de Regul. Jur. Zaſ. in Comment. hoc titul. numer.* 59.

LXII. Aſſertio 3. Poteſt Patronus Laicus Jus patronatus, quod in Eccleſia habet, non ſolum alteri: ſed etiam eidem Eccleſiæ donare, prout expreſſe dicitur in *cit. c. unic. h. tit. in* 6. & tunc Eccleſia erit Patrona ſui ipſius, ut ait *Gl. ibid. V. Eidem*; dummodo plures Miniſtros habeat. Idque verum eſt, ſi Eccleſia habeat Jus patronatus, quoad Beneficia ſibi incorporata, ſive ſit Eccleſia Collegiata, ſive non Collegiata, ita tamen, ut plura Beneficia habeat; nam tunc Jus patronatus eſt quidem ſervitus Beneficiorum, at reſpectu Eccleſiæ, & Rectoris ipſius qui Jus præſentandi ad Beneficia Eccleſiæ ſuæ incorporata habet, non eſt ſervitus: ſed poteſtas quædam, ſeu facultas, ac veluti privilegium quoddam. Si vero Patronus remittat Jus patronatus ipſi Beneficio, verb. gr. Capellaniæ, tanquam ſervitutem ei impoſitam, tunc confunditur, & extinguitur hæc ſervitus, ipſumque Beneficium fit liberæ collationis; non enim poteſt eadem res habere ſervitutem erga ſeipſam, ſive ſervire ſibi ipſi *l. Si quis ædes*; 30. *ff. de ſervit. præd. urban.* ubi dicitur, *Si quis ædes, quæ ſuis ædibus ſerviebant, emerit*, confuſa, & ſublata ſervitus cenſetur, *Franc. in cit. cap. unic. nu.* 4. Similiter, ſi Patronus Parochiæ non Collegiatæ, in qua unicus eſt Presbyter, ſeu Parochus, remittat Jus patronatus, quod ipſi competebat, illud extinguitur, & libera collatio ad Epiſcopum pertinebit, *Glo. in cit. c. unic. V. Eidem*; & colligitur ex *c. Significavit*; 41. *de teſtibus Joan. Andr. ibid. n.* 5. Idemque dicendum eſt, ſi a Laico donetur Epiſcopo Jus patronatus, ratione Dignitatis ſuæ, in aliqua Eccleſia, vel Beneficio: tunc enim, ſi ad eundem ſpectabat jus inſtituendi, poſt factam donationem, ſeu remiſſionem Juris patronatus, Eccleſia illa, ſive Beneficium fiet liberæ collationis, alioqui enim Epiſcopus deberet ſibi ipſi præſentare, & poſtea præſentatum inſtituere, quod eſt inconveniens: niſi tamen donans haberet Compatronum; nam hoc caſu Epiſcopus tanquam Patronus præſentabit Rectorem, cum Compatrono, & poſtea tanquam Ordinarius, ſeu Diœceſanus eum inſtituet, *Lapus in cit. c. unic. n.* 5. *h. t. in* 6.

LXIII. Aſſertio 4. Poteſt Patronus Compatrono ſuo, etiam privato, ſine Epiſcopi conſenſu, Jus patronatus donare, ſeu remittere, *Gl. in c. Ex inſinuatione*; 14. *V. Contuliſſet h. t. Butr. ibid. num.* 4. & *in c. Illud* 8. *num.* 4. *eod. Azor. cit. c.* 20. *q.* 6. *contra Jo. Andr. & Abb. in cit. c. Ex inſinuatione numer.* 5. ubi ait, hoc videri æquius: ſed oppoſitum eſſe jure verius. Ratio autem hujus aſſertionis eſt; tum quia hæc non eſt propria alienatio, ſeu Juris patronatus in alium tranſlatio, cum novus patronus Eccleſiæ non conſtituatur, ſed alter Compatronus tollatur, ita, ut Jus patronatus, quod penes duos erat in ſolidum, penes unum tantum maneat: tum quia per talem ceſſionem nihil damni, vel incommodi infertur Eccleſiæ; quia Jus patronatus non transfertur in alium Eccleſiæ ignotum, aut ſuſpectum hominem, ſed donatur patrono ſocio, quia uterque jam patronus erat: imo ſic minus gravatur Eccleſia, cui magis utile eſt, unum habere patronum, quam duos.

LXIV. Aſſertio 5. Quamvis Patronus Laicus poſſit Jus patronatus ei competens, Eccleſiæ, vel Collegio ſacro concedere, ſeu donare, ut ſupra dictum: non tamen poteſt Laicus, quantumvis Regia poteſtate præditus, Eccleſias patronatas alicui Clerico, Monaſterio, vel Religioſo loco concedere, ſeu donare, nec in titulum, nec in proprietatem, ſive per modum incorporationis, ſine auctoritate Epiſcopi. Idque probatur primo ex *c. Quod autem*; 5. *§. de cætero h. t.* „ Ubi Alexander III. ita reſcribit: Si Laici Clericis, vel „ Collegiis ſacris conceſſiones, vel donationes faciant, per „ inſtrumenta ſuper iis confecta, in hac, vel ſimilia verba: „ conceſſi, vel dedi Eccleſiam, & præſente charta firma„ vi, nihil agitur, ſi Epiſcopi conſenſus non acceſſerit; „ quia pro non dato habetur, quod ab illo datur, qui non „ poteſt de jure donare. *Gloſſa in cit. §. De cætero, in ver.*

Porro, ſi Patronus Laicus ſimpliciter, & abſolute concedat Eccleſiam loco Religioſo, vel Clerico, in dubio præſumendum eſt, quod voluerit donare jus quod in illa habet, videlicet Jus patronatus; nemo enim dare velle cenſetur, quod non habet, *arg. cap. Paſtoralis*, 7. *ad donat.* & *l. Si domus* 71. *Si fundus*, *ff. de legat.* 2. Ubi Teſtator legandorum, videtur legare omne jus, quod in re habebat. Si vero Patronus Laicus intentionem habuit, conferendi Eccleſiam in titulum, vel proprietatem, tota donatio, vel conceſſio eſt irrita, ita, ut ne quidem Jus patronatus transferatur, non ob defectum conſenſus Epiſcopi, ut putat, *Gl. in cit. §. de cætero*, *V. Si conſenſus*, quia hic non eſt neceſſarius, ut conſtat ex *c. Illud* 8. *h. t.* & *c. un. eod. in* 6. Sed quia Patronus, quod agere potuit, ſcilicet Jus patronatus, donare noluit: quod autem voluit, nempe Eccleſiam donare in titulum, vel proprietatem, non potuit, & ideo totus actus illius invalidus fuit, juxta *c. Cum ſuper*, 23. *in fine de offic. de leg. l. Is qui*, 13. *ff. de acquir. hæred. l. Non ignorans*, 10. *C. de donat.* Cum enim patronus non habeat proprietatem Eccleſiæ, non poteſt illam in alium transferre, nemo enim dat, quod non habet, *Abb. in cit. c. Quod autem nu.* 9.

LXV. Secundo idem probatur ex c. *Illud* 8. *hoc titul.* Ubi „ habetur, quod quidam Laicus (v. gr. Patronus, vel Dominus Territorii) inconſulto Epiſcopo, Eccleſiam non vacantem conceſſit, & donavit Monaſterio, vel alteri Religioſo loco: & poſtea cum vacaret Eccleſia, idem Laicus præſentavit Clericum, quem Epiſcopus Diœceſanus inſtituit. Conſultus Papa Alexander III. reſpondit, quod prior illa conceſſio Eccleſiæ facta Monaſterio impedire non poſſit, quo minus poſterior Clerici præſentati inſtitutio rata ſit, & firma, cum prior conceſſio fuerit ipſo jure irrita; tum quia de re, ſeu Eccleſia non vacante facta eſt, tum quia Laicus, ſine auctoritate Epiſcopi, nulli poteſt Eccleſias dare, nec in titulum, nec in proprietatem, *etc.* c. *Quod autem* §. *De cætero h. t.* quamvis patronus Laicus liberam habeat facultatem conferendi jus patronatus loco Religioſo (libere autem agere quis dicitur, ſi ſine ullius alterius conſenſu, aut licentia agere poſſit, adeoque etiam ſine conſenſu Epiſcopi Laicus donare poteſt Jus patronatus Loco Religioſo, *Gl. hic V. Licet Religioſo*, *Abb. num.* 5. & dictum ſupra. Si vero Laicus Jus patronatus, vacante Eccleſia, Religioſo loco contulerit, & aliquis ſine præſentatione Religioſorum ejuſdem loci, fuerit in Eccleſia inſtitutus, ejus inſtitutio, ſecundum juris rigorem, eſt irritanda. Ratio prioris partis eſt, quia non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, *Reg. jur.* 25. *in* 6. *Gl. hic V. Aliquatenus impedire*: ideoque non obſtante eo, quod Laicus patronus Eccleſiam, ſine Epiſcopi conſenſu, Religioſo loco donavit, ſed poſtea ea vacante, ſuam donationem retractans, Clericum præſentavit, ejus præſentatio admitti, & præſentatus inſtitui debuit, quippe cum prior donatio Eccleſiæ ipſo jure fuerit irrita. Et ſic poteſt quis hoc caſu pœnitere, & contra factum proprium agere: dicendo, illud eſſe irritum, ut notat *Gl. in* c. *Cum Laici* 10. *V. Pœnitentia*, *hoc tit.* ſicut etiam Capitulares, ſi indignum elegerunt ad Prælaturam, poſſunt, & debent, etiam poſt publicatum ſcrutinium, alium eligere dignum, niſi poſt, communi nomine, promulgatam electionem, privationem juris eligendi, pro ea vice, incurrerint, *cap. Perpetua* 7. *de elect. in* 6. Quod, ſi vero patronus Laicus, Epiſcopo conſulto, ſive cum ejus conſenſu, & approbatione, Eccleſiam non vacantem Loco Religioſo conceſſit, ſeu donavit in proprietatem, illam eidem incorporando, tum valet ea donatio, ſeu conceſſio, *Gl. hic V. De ea non vacante*, quia facta eſt, non Laici, ſed potius Epiſcopi auctoritate, ut colligitur ex *cit. c. Illud*, per ſenſum contrarium, ibi: *Inconſulto Epiſcopo*, ergo eo conſulto valet: nam Laicus, propria auctoritate, ſine Epiſcopi conſenſu, Eccleſiaſtica jura conferre non poteſt, nemo enim dat, quod non habet, *cit. c. Quod autem* §. *De cætero* & conſtat ex *c. Si quis* 12. *& ſeqq. cauſ.* 16. *q.* 7. Quod tamen ita intelligendum eſt, ne ea conceſſio, ſive incorporatio Eccleſiæ vacantis, etiam cum conſenſu Epiſcopi, facta, nullum effectum habeat, vivente ejus Rectore, eique nullum præjudicium inferatur, neque is amoveri poſſit, juxta *Clement.* 2. *de reb. Eccl. non alien. Abb. in cit. c. Illud n.* 7. *in Gl.* 3. Ratio poſterioris partis eſt; quia præſentatus a legitimo patrono Jus; & actionem habet, erga Epiſcopum, ut ab illo; ſi idoneus eſt, inſtituatur, ſi ergo aliquis in Eccleſia, ſine præſentatione legitimi patroni, inſtitutus fuit, inſtitutio irritari, vel irrita declarari debet, ut infra dicetur.

LXVI. Tertio cum prædicto *cap. Illud* conſentit, quod ſtatutum habetur, *in c. Cum Laici* 10. *h. t.* Videlicet, „ ſi Laici, Epiſcopis neſcientibus, aut non conſentientibus, Eccleſias Clericis concedunt, in quibus habent Jus patronatus, & poſtea pœnitentia ducti, alios Clericos ad eaſdem Eccleſias Epiſcopis præſentant, & illi, ad eorum præſentationem, ab Epiſcopis in eiſdem Eccleſiis inſtituuntur: horum debet inſtitutio conſiſtere, qui auctoritate Epiſcopi ſunt inſtituti, conceſſione priore, quæ nulla eſt (adeoque non impedit ſecundam) penitus reſciſſa; non enim licet Laicis Clericos in Eccleſiis, præſumptione, ſeu auctoritate propria ordinare: imo, nec Clerici patroni Eccleſiam ordinare, ſeu conferre poſſunt. *Gl. fin. in cit.* c. *Cum Laici* & conſtat ex c. *ult. h. t.* Porro hoc eſt diſcrimen inter caſum prædicti utriuſque cap. quod in caſu *cap. Illud*. Patronus Laicus Eccleſiam Religioſo loco conceſſit in proprietatem, ſive ei incorporavit: in poſteriore vero *c. Cum Laici*. Clerico Eccleſiam, propria auctoritate, & ſine conſenſu Epiſcopi, conceſſit in titulum, *Abb. ibid. n.* 2. Laicus vero neutrum facere poteſt, id eſt, nec in proprietatem, nec in titulum Eccleſias concedere; quia ſpiritualia jura ſunt extra limites poteſtatis Laicæ, *c.* 2. *de judic. & c. Tua* 25. *de decim.* niſi ſpecialiter per Prælatos Eccleſiaſticos poteſtas in Jura ſpiritualia ipſis committatur, *cap. Quod autem* 5. §. *Cætero & 3. Illud* 8. *h. t.*

LXVII. Quarto ſimiliter in c. *Cum* 11. *hoc tit.* mandat Alexander III. ut „ nemo ex Religioſis, & aliis etiam Clericis, Eccleſias ex Laicorum donatione (niſi Epiſcopi Diœceſani auctoritas, & conſenſus interveniat) præſumat, ſibi vendicare, aut ita acquiſitas retinere: præterquam, ſi legitima præſcriptione (40. annorum, quæ ſola procedit contra Eccleſiam, *Gl. hic V. Legitima*, ſit munitus vel Diœceſani conſenſus poſtea acceſſerit; cum enim Laici non poſſint in alios, niſi jus quod habent transferre, ideo hujuſmodi conceſſiones penitus irritæ cenſendæ ſunt.

LXVIII. Ubi notandum primo. Sermo hic eſt de Eccleſiis, Monaſteriis, & aliis Eccleſiis Collegiatis in proprietatem conceſſis, ſive eiſdem incorporatis, & unitis, ut patet ex ſuperſcriptione bujus c. nam quod donatio, ſeu Eccleſiarum conceſſio facta locis Religioſis, intelligenda ſit de Eccleſiis, in proprietatem conceſſis, conſtat ex *c. Conſulationibus* 4. *ſupr. de donation.* nam licet Eccleſiæ ſæculares Clericis concedi poſſint in titulum: non tamen Monaſteriis, & Eccleſiis Collegiatis, & quidem nonniſi diſpenſative quando Laici iſtas Eccleſias tenebant de facto, & erant potentes, ut ea illorum manibus eripi non poſſent: alias vero Laici Eccleſias conferre, vel donare non poſſunt, etiam interveniente conſenſu, vel ratihabitione Epiſcopi: quia nemo dare poteſt, quod non habet, *Abb. hic n.* 2. *& Barb. in Collect. n.* 3. Ubi addit, ſi Eccleſiæ, de quibus eſt ſermo, non in proprietatem, ſed in titulum concederentur, tales donationes, propter illorum incapacitatem, reprobarentur, quamvis conſenſus Epiſcopi interveniſſet.

Notandum ſecundo. Religioſi, & alii Clerici Eccleſias e manu Laicorum, ſine auctoritate Prælati Eccleſiaſtici, adeoque non canonice acceptas, aut ſibi incorporatas, poſſunt per viam præſcriptionis acquirere, ut colligitur ex hoc *c. Abb. ibid. n.* 1. *not.* 2. Sed contra objici poteſt, iſti Religioſi, aut Clerici vel habuerunt bonam fidem, vel malam: non bonam, ratione ignorantiæ; quia ignorantia ſeu error juris, præſertim adeo manifeſti, non prodeſt in uſucapionibus, licet facti ignorantia proſit, *l. Juris* 4. *ff. de jur. & fact. ignor.* iſti autem contra prohibitionem Canonum acceperunt Eccleſias e manu Laicorum, *c. Si quis* 10. *& ſeqq. cauſ.* 16. *q.* 7. ergo erraverunt in jure, adeoque fuerunt in mala fide, malæ fidei autem poſſeſſor nullo tempore præſcribere poteſt. Duplex eſt reſponſio, prout videre eſt apud *Gl. in cit. c. Cum V. Legitima*; *Innoc. Joann. Andr. & Abb. ibid. nu.* 5. *&* 6. Una eſt, licet primi, qui Eccleſias illas acceperunt a Laicis dominis non potuerint incipere præſcriptionem, quia fuerunt in mala fide; at ſucceſſores eorum, qui laborabant probabili ignorantia, æſtimantes conſenſum Epiſcopi interveniſſe, præſcribere potuerunt, cum non in jure: ſed in facto erraverint. Et ſic vitium Prælati anteceſſoris, non nocet ſucceſſori in Prælatura quoad præſcriptionem, licet mala fides defuncti noceat hæredi univerſali, *l. Cum hæres* 11. *ff. de divers. & temp. præſcript. l. Vitia* 11. *C. de acquir. poſſ.* Ratio diverſitatis eſt, quia hæres cenſetur una eademque perſona cum defuncto: non item Succeſſor in dignitate, ac Prælatura cum Anteceſſore; quia nimirum hæres omne Jus ſuum accipit a defuncto, non autem Succeſſor ab Anteceſſore: ſed a Superiore, qui eum inſtituit in dignitate, aut confirmavit, *Abb. in cit. c. Cum*; *n.* 5. Altera reſponſio eſt, quod in hoc caſu intervenerit error, non in jure, ſed in facto: nam iſti Religioſi, & Clerici putarunt, Prælatum Eccleſiaſticum conſenſiſſe, ſive ex commiſſione & auctoritate ipſius, donationem ſeu incorporationem factam fuiſſe; quia v. g. a fide dignis id audiverunt, vel quia fama conſtans hujuſmodi donationis factæ erat in vicinis, vel quia inſtrumento ſuper illa a Laico domino facto & dato, de conſenſu Epiſcopi fit mentio &c. at vero juſtus ac probabilis error, quo quis putat, titulum interveniſſe, præbet cauſam præſcribendi, licet nullus intervenerit, ut conſtat ex *l.* 2. *in pr. & l. Quod vulgo* 11. *junct. Gl. ff. Pro emptore*, *Abb. cit. loc. num.* 6. ubi plures alias reſponſiones adfert.

LXIX. Quinto denique concordat cum prædictis, quod ſtatutum habetur in *c. Nullus* 17. *h. t.* Ubi dicitur: nullus „ Laicus decimas, Eccleſias (quas de facto detinet, *Innocent. hic in fine*) & quæcunque juris Eccleſiaſtici, ſeu ſpiritualia ſunt, ſine conceſſione Epiſcopi ſui, Monaſteriis, vel Canonicis ſive Clericis conferre poteſt. Si vero Epiſcopus ob improbitatem, vel avaritiam conſentire nolit, Romano Pontifici nuncietur, ut, quod offerendum eſt ſeu donandum, cum ejus licentia, donetur. Ubi *Gl. fin.* addit, niſi juſta cauſa ſubſit, ob quam Epiſcopus id negavit; quia tunc nec Papa hoc concederet, nec compellere Epiſcopum, ad dandam licentiam.

LXX. Hinc colligitur primo. Si Epiſcopus, aliuſve Prælatus petitam licentiam, ob juſtam cauſam neceſſitatis aut utilitatis, irrationabiliter neget, adiri debet ejus immediatus Superior, qui illum ad licentiam, ſeu conſenſum dandum compellat, *Inn. in cit. c. Nullus & ib. Jo. Andr. n.* 3. *& Barb. n.* 5. idque univerſim procedit, quando unius conſenſus requiritur in favorem, & gratiam alterius, iſque nolit conſenſum præſtare, ſine legitima cauſa, *Abb. hic n.* 5. Porro in caſu *cit. c. Nullus*; non immediatus Epiſcopi Superior, videlicet Archiepiſcopus, ſeu Metropolitanus, ſed Papa adeundus fuit; quia Epiſcopus iſte erat exemptus, videlicet Epiſcopus Adonenſis, ad quem directa fuit iſta Decretalis, ut refert *Quaranta in ſumma Bullar. V. Archiep. auctoritas*; *n.* 21. *fol.* 76. *in fin.* Si vero Epiſcopus non ſit exemptus & conſenſum deneget, ſine juſta cauſa, tum adiri poteſt Archiepiſcopus, non quidem ad hunc finem, ut ipſe præſtet licentiam, & auctoritatem, in defectum Epiſcopi; quia Archiepiſcopus non poteſt ſupplere negligentiam, ac defectum Coepiſcoporum ſuorum nec juriſdictioni illorum ſe immiſcere, niſi in caſibus jure expreſſis; ſed ut compellat Epiſcopum ſibi ſubjectum ad officium ſuum debite exequendum, *Abb. hic n.* 2. *&* 3. Si vero inferior aliquis Prælatus, aut Officialis ſine legitima cauſa, negat licentiam, tunc adiri poteſt Superior verb. grat. Epiſcopus, cui negotium quoque ſubjectum eſt, ut vel ipſemet det licentiam, vel inferiorem compellat ad dandum.

Colligitur ſecundo: Quod Laicus nullum Jus ſpirituale, vel ſpirituali annexum conferre poſſit, ſine auctoritate, & conſenſu Epiſcopi: ſi tamen contulerit, & poſtea ſubſequatur conſenſus Epiſcopi, valet talis donatio, *Gl. in cit. c. Nullus in notat. & V. Conferat. h. t.*

§. IV.

An, & quomodo Jus patronatus per venditionem transferri poſſit?

LXXI. Aſſertio 1. Jus patronatus non poteſt per ſe & ſolitarie vendi aut emi, ſine vitio Simoniæ, ut conſtat ex c. *De jure* 16. *h. t.* Ubi Papa Alexander III. mandat, ſi A. Jus patronatus emptione comparavit, ut contractus ille irritus decer-

decernatur, cum enim Jus patronatus ſit ſpirituali annexum, inconveniens eſt illud vendi, per ſe ſcilicet, & ſeorſim, ut addit *Gloſſ. ibid. V. Vendi*. Ratio eſt, quia Jus patronatus vel eſt intrinſece ſpirituale, vel ſaltem ſpirituali annexum, ideoque etiam ſpirituale cenſetur propter connexionem cum ſpirituali, *cap. Quanto* 3. & ibi *Gloſſ. V. Connexa de Judic.* ergo ſicut res ſpiritualis, ita etiam Jus patronatus pretio temporali æſtimari non poteſt, adeoque nec vendi, aut emi, ſine Simonia; quia omnis pactio vel conventio, quæ ſit circa ſpiritualia, vel ſpiritualibus connexa, labem Simoniæ ſemper continet, *c. Quæſitum* 5. & ibi *Gloſſ. V. Simonia de rer. permut.* & in pœnam vendens, & emens Juspatronatus illud amittere, eoque privari debet, *cap. Quia Clerici* 6. *hoc tit.* & Eccleſia, vel Beneficium ſit liberæ collationis, *Joann. Andr. ibid. num.* 5. & *Barb. num.* 5. & alii: & hinc etiam in *Conc.*
,, *Trident. Seſſ.* 25. *c.* 9. *de reform.* prohibetur Patronis, ne Jus
,, patronatus venditione, vel alio quovis titulo in alios, con-
,, tra Canonicas ſanctiones, transferre præſumant: ſi ſecus
,, fecerint, excommunicationis (ſi perſonæ ſingulares ſint)
,, & interdicti (ſi univerſitates fuerint) pœnis ſubjiciantur,
,, & dicto jure patronatus ipſo jure privati exiſtant. Eſt au-
,, tem venditio & emptio Juris patronatus, ipſo jure irrita,
ut tradit *Gloſſ. in cit. c. de jure; V. Irritum, hoc tit.* ac proinde verba illa textus: *contractum illum irritum eſſe decernat*, non ſignificant, eſſe irritandum, ſive annullandum: ſed irritum, ſive nullum declarandum. Porro pretium datum pro jure patronatus, nec emptor acquirere debet, cum emerit mala fide, & contra interdicta SS. Canonum: nec venditor retinere; quia non debet locupletari cum jactura emptoris, *juxta Reg. jur.* 48. *in* 6. Sed illud applicari debet Eccleſiæ, cui per Simoniam injuria eſt illata, *Abb. in cit. c. De jure* 1 *n.* 3. *in fine Barb. ibid. n.* 5.

LXXII. Aſſertio 2. Poteſt Jus patronatus vendi, vel potius per venditionem transferri, per accidens & concomitanter, vendendo rem temporalem, in qua eſt univerſitas, cui Jus patronatus acceſſorie eſt annexum, niſi hoc ſpecialiter ſit exemptum, prout ſumitur ex *c. litteris* 7. *h. t.* Ubi
,, habetur, quod Abbatiſſa & Moniales Monaſterii Vintonen-
,, ſis quandam Villam, in qua Eccleſia ſita erat, alicui militi
,, conceſſerunt ad firmam, id eſt, locaverunt. Vacante de-
,, inde Eccleſia, miles ille Epiſcopo præſentavit G. Cleri-
,, cum, & poſtea Abbatiſſa Monaſterii alium præſentavit ei-
,, dem, quem Epiſcopus recipere noluit, quare ipſe apud Ar-
,, chiepiſcopum Cantuarienſem queſta fuit. Archiepiſcopus
,, autem, quia putabat præſentationem e milite factam Epi-
,, ſcopo, irritam fuiſſe, in virtute S. Obedientiæ mandavit
,, Epiſcopo, ut Clericum præſentatum ab Abbatiſſa reci-
,, piat, & in poſſeſſionem inducat, (*pro ut habetur integra le-*
,, *ctione hujus cap.*) Delata denique hac controverſia ad Ale-
,, xandrum III. Is mandavit Judicibus a ſe delegatis, ſi ipſis
,, conſtiterit, quod villa prædicta militi conceſſa fuerit ad
,, firmam, ſive locata, non excepto jure patronatus, vel quod
,, antequam de jure patronatus inter Abbatiſſam & militem
,, controverſia, ſeu lis mota fuit, G. Clericus ab Epiſcopo,
,, ad militis præſentationem, inſtitutus fuerit in prædicta
,, Eccleſia, ei, (ſi alias ſit idoneus) eandem Eccleſiam ad-
,, judicent, ita, ut ſi accidat, Abbatiſſam in jure proprie-
,, tatis obtinere cauſam adverſus militem, inſtitutus ab E-
,, piſcopo eidem Abbatiſſæ, tanquam Patronæ ſuæ circa
,, temporalia reſpondere debeat, reddendo illi rationes ad-
,, miniſtrationis ſuæ. Ex quo patet, quod Jus patronatus
tranſeat cum univerſitate rei, quæ venditur, locatur, vel alio titulo in alium transfertur. Ratio eſt, quia, tunc emptio, vel alius contractus non gratuitus, cenſetur initus ſuper rebus temporalibus, & non ſuper jure patronatus, quod ſimul transfertur, & tranſit, tanquam acceſſorium ſequens ſuum principale; quia eſt velut accidens rebus inhærens; & ſic magis dignum, ſcilicet Jus patronatus poteſt accedere minus digno, nempe rebus temporalibus, ita ut licet in ſe ſit dignius, tamen ratione acceſſionis ſit minus dignum, *Abb. in cit. c. Ex litteris*; *n.* 2. & *in c.* 3. *n.* 4. *de Conſecr. Eccl.* Ubi addit, quod Eccleſia, quæ eſt mere ſpiritualis, non poſſit acceſſorie tranſire cum rebus temporalibus.

LXXIII. Pro declaratione hujus c. notandum primo. Nomine Univerſitatis rei, cum qua tranſit Jus patronatus, hoc loco intelligitur, non res aliqua particularis: ſed quæ continet jura univerſitatis, ut eſt, civitas, caſtrum, pagus, villa, aut fundus, cui jura, ut juriſdictio, ſervitutes, onera, & actiones &c. ad eam pertinentia annexa ſunt, *Abb. in cit. c. Ex litteris*; *n.* 10. *Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 20. *q.* 8. Ex quo infertur primo, ſi quis fundum, qui univerſitatem non continet, ſive cui nulla jura annexa ſunt, intra cujus fines Eccleſia ſita eſt, vel Palatium, habens Capellam, vendat, tranſire Jus patronatus ad emptorem, ſive ad Eccleſiam pateat aditus per ipſum fundum, vel Palatium, ſive non: quia talis fundus, vel Palatium non eſt quid univerſum, ſive univerſitatem continens, ſed res particularis, *Innoc. in cit. c. Ex litteris*; *n.* 3. *Ad ibid. n.* 24. & *Fagnan. n.* 29. & 2. *ſeqq.* Aliud eſt de jure ſepulchri, quod quis habet in fundo, ad quod non patet aditus per viam publicam: ſed nonniſi per ipſum fundum, eo enim venditio, etiam Jus ſepulchri tranſit ad emptorem, *l. Si mercenam* 53. §. *cum fundum* 1. *ff. de act. empt.* quia ſepulchrum nullum uſum habet, niſi ut dominus mortuus in illud inferatur, in eoque ſepeliatur. At jure patronatus poteſt uti Patronus, præſentando, quamvis Eccleſiam in eo fundo ſitam non ingrediatur; quia ab emptore fundi ingredi prohibetur, ut notant DD. citt. Porro Jus patronatus tranſit in quemcumque cum univerſitate, cui adhæret, etiam ſine auctoritate, & conſenſu Epiſcopi, *Abb. in c. Illud* 8. n. 4. *hoc tit.* Sunt tamen nonnulli DD. qui putant Jus patronatus acceſſorie transferri, etiamſi non adhæreat univerſitati, ſive rei, quæ continet in ſe jura univerſitatis: ſed etiam rei particulari, ut ſi fundans Eccleſiam, vel Capellam ſtatuat, Jus patronatus ſpectare ad dominum talis fundi, vel Palatii: tunc enim vendito, vel alienato tali fundo, vel Palatio, acceſſorie tranſit Jus patronatus inſeparabiliter ei annexum, ut colligitur ex *cit. c. Ex litteris*; ibi: *Villa, in qua Eccleſia ſita eſt*: Accedit, quod etiam fundus rei univerſalis nomine continetur, *l. Cum fundus* 10. *ff. de leg.* 2. Sed id intelligi debet de fundo, cui jura aliqua annexa ſunt.

LXXIV. Infertur ſecundo. Vendita univerſitate bonorum, vel omnibus bonis, non tranſit Jus patronatus in emptorem, ſi illud non cohæreat univerſitati bonorum: ſed perſonæ venditoris, adeoque ſit perſonale primario perſonæ competens, ut ex probabiliore ſententia docet *Suarez. libr.* 4. *de Simon. cap.* 28. *num.* 19. *Garc. cap.* 9. *num.* 16. *Zæſ. in Comment. hoc titul. num.* 23. Ratio eſt, tum quia, cum Jus patronatus hoc caſu non cohæreat acceſſorie ipſis rebus venditis, non poteſt, ex vi venditionis illarum, cenſeri venditum, & translatum ad emptorem, nec ſub tali venditione comprehenſum: ſed Jus omnino ſeparatum a bonis venditis, & adhæret ſoli perſonæ venditoris: tum quia ſi ex vi venditionis omnium bonorum, etiam venderetur, & transferretur Jus patronatus, tum tranſiret, quia cenſeretur tanquam pars univerſitatis bonorum, & per ſe vendita partialiter, ſicut aliæ partes bonorum, quod Simoniam ſaperet. Aliud vero eſt de hæreditate, cum qua tranſit etiam Jus patronatus; quia licet non tranſeat ex vi bonorum, quæ relinquuntur hæredi, tranſit tamen ex vi juris hæreditarii, ſive ipſius hæreditatis, quæ eſt ſucceſſio in univerſum Jus defuncti, *l. Hæreditas* 62. *ff. de R. I.* cujus perſonam hæres repræſentat, non autem emptor. Unde etiam hæres ſuccedit in jure ſepulchri, non item emptor, *l. Quia perinde* 40. *ff. ad SC. Trebell.* ac proinde ab uno ad alium non poteſt fieri extenſio, vel illatio, *Suarez. citat. loc. num.* 20. Quod ſi Jus patronatus cohæreat, non perſonæ, ſed ipſis bonis, tum venditis omnibus bonis, tranſit etiam Jus patronatus ad emptorem, *argum. l. Bonorum* 208. *ff. de V. S.* Ubi dicitur: *bonorum appellatio, ſicut hæreditatis univerſitatem demonſtrat*, *Abb. in citat. cap. Ex litteris*; *num.* 12. *hoc titul.* & hoc ſenſu vera eſt communis Canoniſtarum ſententia. Requiritur tamen, ut res temporales, quibus adhæret Jus patronatus, ratione hujus non carius vendantur, alioqui enim venderetur etiam per ſe, quod Simoniacum foret, *Suar. citat. cap.* 28. *n.* 21. & 23.

LXXV. Infertur tertio. Venditio Univerſitatis v. g. Caſtri facta, cum expreſſa mentione de jure patronatus, ut vendo hoc Caſtrum cum jure patronatus, vel etiam vendo hoc Caſtrum, & Jus patronatus, etſi videatur eſſe invalida; quia Jus illud, non acceſſorie, ſed per ſe vendi videtur, ac æque principaliter, licet partialiter, propter expreſſionem, vel particulam copulativam. Et nihilominus tamen probabile eſt, talem contractum non eſſe vitioſum, nec ſimoniacum, non ſolum in foro interno conſcientiæ, ſi bona adſit intentio, non vendendi Jus patronatus, & pretium non excedat valorem rei, ſecundum ſe ſpectatæ, ut tenet *Azor. cit. c.* 20. *qu.* 8. *in fine*, ſed etiam in foro externo: nec enim refert, quibus verbis contractus ſit conceptus, ſi verba bonum ſenſum habere poſſint, qui excuſat a delicto, quod ſcilicet ideo expreſſum ſit Jus patronatus in venditione, ut non putetur eſſe reſervatum, ſive exceptum, & a re vendita ſeparatum: quia verba, quæ ſeorſum habere poſſunt, tum malum, qui continet delictum, tum bonum, qui excludit: in poſteriori potius ſenſu accipienda ſunt; quam in priore, cum dubia in meliorem partem interpretanda ſint, *cap.* 2. *de R. I. Navarr. lib.* 5. *Conſil.* 6. *num.* 7. & 8. *de hæretic.* ſi ex aliis circumſtantiis aliud veriſimiliter non colligatur, *Navar. lib.* 3. *Conſil.* 3. *hoc tit. Suar. cit. c.* 28. *n.* 18. Ubi ait, optimam formam vendendi eſſe hanc: *Vendo Caſtrum, vel villam, non excepto jure patronatus*: quamvis enim eo ipſo, quod non excipitur cenſetur translatum, *juxta cit. c. Ex litteris*; & quia acceſſorium ſequitur principale: nihil tamen obeſſe poteſt, quod in venditione id ipſum exprimatur; quia expreſſio ejus, quod tacite ipſo jure ineſt, non poteſt vitiare actum: ſed majoris declarationis gratia expreſſum, ſive adjectum videtur, *arg. l.* 3. *ff. de legat.* 3.

LXXVI. Notandum ſecundo. Contractus, per quem Jus patronatus acceſſorie tranſit in alium, debet eſſe quædam alienatio, ſive talis contractus, per quem transferatur dominium directum, vel ſaltem utile, & poſſeſſio, uti fit in conceſſione ad firmam, ſeu locatione ad longum tempus, in qua tranſit poſſeſſio, & omnis utilitas rei locatæ in conductorem, & conſequenter etiam Jus patronatus, tanquam acceſſorium, ut ex communi docet *Abb. in cit. c. Ex litteris*; *n.* 5. Si vero ad modicum, ſeu breve tempus caſtrum quoddam v. g. alicui locetur, Jus patronatus, ſeu facultas præſentandi non tranſit ad conductorem: ſed manet penes locantem; quia tunc non transfertur utile dominium, nec poſſeſſio: ſed nuda detentio rei; cum colonus conductus ad modicum tempus, non ſuo: ſed domini locantis nomine poſſideat rem locatam, *l.* 2. *C. De præſcript.* 30. *vel* 40. *ann. Abb. c. l. Azor. p.* 2. *l.* 6. *c.* 20. *q.* 12. Licet contrarium teneat *Barb. in cit. c. Ex litteris*; *n.* 4. *h. t.* quia in locatione, etiam ad modicum tempus, tranſit commoditas rei locatæ in conductorem, ita ut illi liceat uti, frui re conducta, ut conſtat ex *l. Ex conducto* 25. *ff. Locati*; ideoque videtur etiam, tranſire in ipſum Jus præſentandi, vel ipſa præſentatio, quæ eſt quædam commoditas, & veluti fructus juris patronatus, idque etiam probabile cenſet *Abb. cit. l.* quia conductor, ſive colonus poſſidet rem locatam naturaliter, dominus vero ſive locator civiliter, adeoque videtur, ratione naturalis poſſeſſionis, poſſe præſentare, ſicut cæteros fructus percipit: idque confirmari poteſt ex *cit. c. Ex litteris*; quod abſolute & indiſtincte loquitur, non diſtinguendo inter locationem ad longum, vel breve tempus. Verum prima ſententia receptior, & melioribus nititur fundamentis, ut fatetur ipſe *Barb. citat. loc. n.* 4. *in fine*. Illud tamen concedi poteſt, quod locator poſſit conductori, etiam ad breve tempus, committere, ſive concedere

dere facultatem, ut ſuo proprio: ſed locantis nomine præſentet: ſicut debitor poteſt committere creditori, ut in Caſtro oppignorato, cui Jus patronatus annexum eſt, ipſius debitoris nomine præſentationem faciat, *Laym. lib. 4. Tract. 2. cap. 13. in fine.*

Notandum tertio. Si is, qui eſt in poſſeſſione juris patronatus, aliquem præſentavit, cum bona fide, & præſentatus eſt inſtitutus ab Ordinario, tametſi poſtea appareat, præſentantem revera non habuiſſe Jus præſentandi non tamen poteſt removeri; quia inſtitutio facta, ad hujuſmodi præſentationem, valida fuit, & per illam inſtitutus verum Jus, ac titulum acquiſivit in Eccleſia, prout ſumitur ex *cit. c. Ex litteris*, & tradit *Abb. ibid. nu.* 3. & habetur etiam in *cap. Conſultationibus*; 19. *h. t.* de quo plura infra.

LXXVII. Notandum quarto. Si lis ſive controverſia ſit mota, ac inſtituta ſuper jure patronatus, ante factam præſentationem, tum vel eſt mota ſuper poſſeſſione, quia negatur reum conventum poſſidere Jus patronatus: & non debet admitti præſentatio, lite pendente; quia ſuper hoc ipſo eſt quæſtio, ſi & probatum fuerit, ipſum non poſſidere, & præſentatio invalida foret, *arg. c. 2. de integr. reſtit.* & ibi *Gl. Ver. Electionem*. Vel lis mota eſt ſuper proprietate juris patronatus, quia nimirum actor dicit, illud ſibi competere, licet reus ſit poſſeſſione, vel quaſi: & tum præſentatio quidem a poſſeſſor bonæ fidei facta admitti poteſt: ſed præſentatus, pendente lite, non debet inſtitui a Superiore poſtquam lis fuit conteſtata: ſed differenda eſt inſtitutio uſque ad exitum cauſæ, ut per ſenſum contrarium colligitur ex *cit. c. Ex litteris*; quia iſte miles fuit in poſſeſſione juris præſentandi, cum bona fide, & præſentavit, ante motam controverſiam de proprietate hujus juris, ſive ante litem conteſtatam, & inſtitutio præſentati tenuit: ſecus ergo eſt, ſi poſt motam controverſiam, ſive litem conteſtatam, fuiſſet præſentatus: tunc enim debuiſſet quidem præſentatus admitti a Superiore; quia ratione poſſeſſionis potuit præſentare, ſicut & alios fructus percipere: ſed inſtitutio non tenuiſſet. Ratio eſt, quia poſſeſſor, etiam bonæ fidei, tenetur fructus perceptos reſtituere, poſt litem conteſtatam: ſed ſi præſentatus inſtitueretur, lite pendente, & ſuccumberet, is, qui præſentavit in proprietate juris patronatus, non poſſet reſtituere fructum; ſive effectum ſuæ præſentationis, qui eſt inſtitutio; cum legitime inſtitutus non poſſit amoveri, ideoque propter impotentiam reſtituendi, differenda eſt inſtitutio, uſque ad eventum litis, *Gl. in cit. c. Ex litteris*; *V. Vel antequam in fine*, & *ibid. Abb. n. 8. & 9. h. t. Azor p. 2. l. 6. c. 21. q. 18.* Si vero poſſeſſor ante litis conteſtationem præſentavit, tunc inſtitutio fieri debet, etiamſi lis poſtea ſupervenerit; quia poſſeſſor bonæ fidei plus juris habet in fructibus, ante litem conteſtatam, quam poſtea, *Laym. lib. 4. tract. 2. c. 13. n. 19.*

LXXVIII. Notandum quinto. Beneficiarius præſentatus a Patrono Eccleſiaſtico debet ei reddere rationes, de adminiſtratione redituum temporalium Eccleſiæ, vel Beneficii ipſi commiſſa, non quidem ſtricte & in ſpecie, quantum v. gr. expendat quotidie pro victu: ſed in genere, prout ſignificatur in *cit. c. Ex litteris in fine h. t.* non autem poteſt Patronus Laicus exigere rationes etiam temporalium, a Rectore vel Beneficiario; quia Eccleſiaſticus Patronus pinguius Jus habet in Eccleſiis, & Beneficiis, ac Beneficiatis patronatis, quam Patronus ſæcularis, *Abb. in cit. c. n. 3. not. 3.* Præterea Patronus Eccleſiaſticus habet adminiſtrationem & cuſtodiam redituum temporalium, vacante Eccleſia, aliove Beneficio, ideoque Oeconomum, ſeu Adminiſtratorem redituum ibi conſtituere poteſt, *arg. c. 3. §. In Eccleſiis de privil. & c. In Lateranenſi*; 31. *de præb.* & docet *Innocent. in c. Cum vos*; 4. *nu.* 1. *de Offic. Jud. Ordin. & ibid. Joann. Andr. num.* 15. & *Abb. n.* 8. At vero Patronus Laicus, ne quidem vacante Eccleſia, vel Beneficio, redituum adminiſtrationem & cuſtodiam habet, & conſequenter nec Oeconomum deputare poteſt, niſi per privilegium Papæ, vel per conſuetudinem a Sede Apoſtolica approbatam id obtinuerit, *juxta c. Generali*; 13. *de Elect. in 6.* & colligitur per ſenſum contrarium ex *cit. c. Cum vos*; *Jo. Andr. ibid. n.* 15. & *Abb. n.* 4. Ubi monet, id bene notandum eſſe; quia ſæpe Laici Patroni adminiſtrationes ejuſmodi, aut cuſtodias fructuum contra jura ſibi vendicant.

§. V.

An & qua ratione Jus patronatus permutari, vel in feudum, aut emphyteuſin, vel in pignus dari poſſit?

LXXIX. Aſſertio 1. Jus patronatus cum alio ſimili Jure permutari poteſt, accedente conſenſu Epiſcopi, qui ſicut in donatione: ita etiam in permutatione intervenire debet, ut diſpiciat, an mutatio Patroni ſit ceſſura in commodum Eccleſiæ; quia etiam permutatio rerum ſpiritualium inter ſe non poteſt fieri, ſine auctoritate Superioris, ſeu Prælati Eccleſiaſtici, *c. Quæſitum*; 5. *de rer. permut. Silveſt. V. Jus patronatus*, *q. 5. dicto 2. Zaſ. in Comment. h. t. n. 25.* Non vero poteſt Jus patronatus, cum ſit Jus quoddam rei ſpirituali annexum, commutari cum re, vel jure mere temporali, quod nec ſpirituale eſt, nec ſpirituali annexum, *cap. Ad quæſtiones*; 6. & *c. ult. de rer. permut. Azor p. 2. l. 6. c. 20. q. 7.*

LXXX. Aſſertio 2. Si Jus patronatus ſucceſſione, vel alio modo ad alium Patronum transferatur non poteſt is ſtatum Eccleſiæ, vel ejus Rectorem mutare, nec poſſunt, pro voluntate Patronorum, Eccleſiæ permutari, prout ſumitur ex *c. Querimoniam*; 9. *h. t.* Ubi dicitur: abſurdum omnino vide-
„ tur, ut ad ſingulas Patronorum, ſecundum humanam con-
„ ditionem mutationes, etiam Eccleſiarum ordinationes (id
„ eſt, inſtitutiones: *Hoſtienſ. hic V. eod.*) mutentur: vel ſi Ad-
„ vocati, ſeu Patroni Eccleſiarum viciſſitudines facere præ-
„ ſumant, ubi *Gl. fin. & Hoſtienſ.* hic per viciſſitudines intelligunt permutationes, non enim licet Patronis, præſertim Laicis, ſi plures Patronatus diverſarum Eccleſiarum habeant eos inter ſe dividere, vel permutare, ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi; quia Patroni tantum habent Jus præſentandi, & poteſtatem defendendi res Eccleſiæ, & denunciandi exceſſus Rectoris, vel Beneficiati Epiſcopo: non autem eis competit poteſtas ordinandi, vel diſponendi quippiam circa res, vel perſonas Eccleſiæ, cum in ipſorum poteſtate ac diſpoſitione Eccleſia, aut res Eccleſiaſticæ non ſunt, *c. 2. c. Noverint*, 6. *cauſ. 10. q. 1. Gl. in cit. c. Querimoniam*, *V. Mutationes & Hoſtienſ. V. Præſumant. ut in fine.* Nec obſtat, quod reſoluto jure auctoris, reſolvitur etiam jus ſucceſſoris: ſed Patronus antiquus fuit auctor juris, quod habet Rector, vel alius Beneficiatus in Eccleſia, ergo reſoluto jure illius, etiam jus iſtius cenſeri videtur reſolutum; Nam Rector inſtitutus in Eccleſia, vel Beneficio non habet Jus principaliter a Patrono: ſed a Superiore inſtituente, ideoque non poteſt, mortuo antiquo Patrono, amoveri a Patrono novo, ſive ſucceſſore, *Abb. in cit. c. Querimoniam*, *n.* 7. Hinc etiam infertur, quod Patroni non poſſunt permutatione transferre Jus patronatus in perſonam Laicum, vel etiam in Clericum, nomine proprio, ac privato, ſine conſenſu & auctoritate Epiſcopi, *Azor cit. c. 20. q. 7.* Quia Patronus non habet poteſtatem diſponendi de juribus ſpiritualibus vel quaſi ſpiritualibus, niſi quatenus ipſi a SS. Canonibus eſt conceſſum, nullibi autem reperitur expreſſum, quod Jus patronatus liceat transferre permutatione in Laicum, vel etiam Clericum, non Eccleſiæ, ſed proprio ſuo nomine, ſine conſenſu Epiſcopi: quamvis non ſit prohibitum, quo minus ſi duo fratres vel cohæredes ſine Patroni ejuſdem Eccleſiæ, vel Beneficii, poſſit unus alteri Patronatum cedere, vel inter ſe convenire, etiam ſine conſenſu Epiſcopi, ut alternis vicibus Rectorem præſentent, vel unus in una Eccleſia, alter in alia, *Barb. in cit. c. Querimoniam*, *n. 4. h. t.* & patet ex ſupradictis n. 63.

LXXXI. Aſſertio 3. Jus patronatus dari poteſt in feudum, vel Emphyteuſin, ut eſt communis ſententia DD. ſed nonniſi cum univerſitate rei, in qua Jus patronatus eſt conſtitutum, & cui inſeparabiliter cohæret: ſicut enim feudum, una cum univerſitate, v. g. Caſtro, oppido, pago, vendi poteſt, & ea vendita, dominium directum tranſit in emptorem, utile vero in feudatarium: ita etiam Jus patronatus, quod eſt veluti fructus, & commodum rei, acceſſorie & in conſequentiam in feudatarium transfertur, *Silveſt. V. Jus patronatus*; *q. 5. dicto 5. Azor cit. c. 20. q. 12.* Idque ſumitur ex *c. Cum ſæculum*; 23. *h. t.* Ubi Alexander III. reſcribit Hoſpitalariis,
„ & prohibet, ne ſi ratione feudorum emptorum, vel aliter
„ acquiſitorum, Jus patronatus in Eccleſiis acquirant, Jus
„ parochiale (ſive Epiſcopale) Epiſcopo minuere præſumant. Ex quo patet, ſi quis fundum feudalem emptione, vel alio titulo acquirat, is etiam Jus patronatus ei annexum per accidens & concomitanter acquirit, niſi ſpecialiter ſit exceptum, *Gl. hic V. Emptorem*, ita tamen ut ſalva maneant jura Epiſcopalia, quæ Patronus etiam Clericus, vel Religioſus exemptus (*ut in caſu hujus cap.*) imminuere, vel ſe iis immiſcere non poteſt, *Gl. fin. hic*, ubi ait, quod Religioſi iſti plus juris non debent habere, quam illi, a quibus jus acceperunt, & ſic Epiſcopo Jus ſuum integrum remanere debet, neque enim per talem translationem Eccleſiæ ordinatio, ſeu inſtitutio mutari debet, *Abb. hic n. 2.* ſimiliter etiam Jus patronatus in emphyteuſin dari poteſt. *Azor c. l.*

LXXXII. Aſſertio 4. Si Univerſitas bonorum, v. gr. Civitas, vel Caſtrum cum pertinentiis, cui Jus patronatus annexum eſt, creditori in pignus detur, ſeu hypothecæ nomine concedatur, Jus patronatus in eum non tranſit, ita ut creditor ſuo jure, aut nomine præſentare non poſſit, prout ſumitur ex *c. Cum Bertholdus*; 18. & ibi *Gl. V. Patrono de ſent. & re judic.* Ratio eſt, quia ſi Jus patronatus tranſiret ad creditorem, tunc per accidens & acceſſorie hoc caſu, una civitate vel Caſtro alienato, ſeu tranſlato tranſiret, *arg. c. Ex litteris*; 7. & *c. Cum ſæculum*; 23. *h. t.* At vero pignoris conſtitutionem res tradita non alienatur, vel transfertur, quoad dominium directum, cum hoc maneat penes debitorem: nec quoad dominium utile, cum creditor non habeat Jus percipiendi fructus ex re oppignorata: ſed eos reſtituere debet, vel in ſortem computare, *c. 2. de uſuris*, inter quos fructus numeratur etiam præſentatio, quæ poſtquam facta, & acceptata eſt, retractari non debet, nec ad præſentationem Patroni legitime a Superiore inſtitutus removeri poteſt, ideoque hujuſmodi fructus reſtitui non poteſt, neque etiam præſentatio in ſortem computari poteſt; quia hoc Simoniacum foret, ſiquidem pretio æſtimaretur, & in compenſationem rei temporalis daretur, *Silveſt. c. l. n. 6. q. 5. dicto 5. Azor cit. c. 20. q. 13. Zaſius in comment. h. t. n.* 38. Veruntamen ſi alicui per pactum non mere antichreſeos, ſed adjecto contractu cenſuali, aut venditionis, cum pacto redimendi, civitas vel caſtrum ſit oppignoratum, ita ut fructus percipere poſſit, adeoque dominium utile ad creditorem pertineat, (donec pignus reddatur, quem contractum non uſurarium: ſed licitum eſſe cenſet *Laym. lib. 3. Tract. 4. c. 16. n. 17.*) hoc caſu Jus patronatus poteſt tranſire ad creditorem, cui Jus præſentandi interim competit, ſicut & alia jura, ac commoditates; quia ipſe tunc civitatem, vel pagum ſibi oppignoratum poſſidet titulo, ac jure hypothecæ, *Laym. in cit. c. Bertholdus*; *n. 4. de ſent. & re judic. Caniſ. in c. Quoniam*; 3. *h. t. n.* 24.

SECTIO IV.

De præſentatione, ſive ipſo actu præſentandi, ejuſque circumſtantiis.

§. I.

An præſentatio facta a poſſeſſore Juris patronatus, etſi Jus proprietatis non habeat, valida ſit?

LXXXIII. Aſſertio 1. Præſentatio facta ab eo, qui tunc erat in poſſeſſione quaſi juris patronatus, & communiter credebatur

eſſe

Digitized by Google

eſſe patronus, & conſequenter etiam inſtitutio ad talem præſentationem facta, tenet, ac ſubſiſtit, licet poſtea conſtet, quod verus Patronus non fuerit, prout ſtatutum habetur in *c. Conſultationibus. 19. h. t.* Ubi Papa Alexander III. „ ita reſcribit: ſi aliquis Clericus ab Ordinario Judice (nem„ pe Epiſcopo) in Eccleſia fuerit inſtitutus, ad præſenta„ tionem illius, qui ejuſdem Eccleſiæ credebatur eſſe Pa„ tronus (& erat in quaſi poſſeſſione juris patronatus, *Gl. hic* „ *V. Credebatur.*) poſtea vero Jus patronatus alius evicerit „ in judicio (probans Jus præſentandi ad ſe ſpectare) in„ ſtitutus non debet ab Eccleſia removeri, ſi tempore præ„ ſentationis ſuæ, is qui eum præſentavit, Jus patronatus „ Eccleſiæ poſſidebat (bona fide, *Gl. hic V. Poſſidebat.*) cum „ ei, ad quem Jus patronatus pertinet, nullum impoſte„ rum præjudicium fiat. Si vero præſentator non fuit in „ poſſeſſione juris patronatus, ſed tantum credebatur eſſe „ Patronus, cum vere non eſſet, poterit inſtitutus ab ea„ dem Eccleſia removeri. Ratio prioris partis eſt, quia quod legitime factum eſt, non debet retractari, ſeu irritari, licet ad eum caſum deveniat, a quo incipere non potuit, *c. Praecepta. 12. junct. Gl. V. Poſtmodum a. ſ. 55. & l. 2. ff. De in nere actuque privato, Gl. hic V. Removeri.* Ratio vero poſterioris partis infra adſeretur.

Porro idem ſtatutum habetur de Electione in *c. Querelam. 24. ſupr. de Elect.* ubi *Gl. V. Super jure*, ait, ſi electus a non domino, impugnetur, quod ſit electus a non Domino, ſive ab eo, ad quem jus eligendi non ſpectabat, ſufficit ei probare, quod eligens erat in poſſeſſione juris eligendi, licet alter obtineat poſtmodum in judicio petitorio. Idem quoque ſtatutum eſt in *c. Cum olim. 7. de cauſ. poſſeſſ. & propr.* de jure conferendi, ubi *Gl. in notandis* ait: ille, qui eſt electus, ſive inſtitutus ab eo, qui eſt in pacifica poſſeſſione inſtituendi, ſeu conferendi, obtinet ex ſola poſſeſſione, licet poſtea appareat, jus proprietatis ad alios pertinere.

LXXXIV. Aſſertio 2. Ut inſtitutio, ad præſentationem ejus, qui non eſt patronus, valeat, duo requiruntur copulative, videlicet, ut communiter reputetur Patronus, & ut ſit in poſſeſſione præſentandi, adeoque ſolus error communis ſine poſſeſſione, non ſufficit, ut actus geſtus a non poſſeſſore valeat. Et ita limitanda eſt lex *Barbarius 3. ff. de offic. Prator.* & ſimilia jura, quæ diſponunt, geſta a non habente poteſtatem valida eſſe, ſi adſit titulus putativus, & communis error, procedunt enim tum demum, ſi cum communi errore concurrat poſſeſſio vel quaſi poſſeſſio proprietatis ſeu poteſtatis, *Abb. in cit. c. Conſultationibus n. 3. not. 2.* Non ſufficit autem nuda poſſeſſio, ſed requiritur etiam, ut is, qui præſentat, ſit in poſſeſſione, cum bona fide, ratus, jus præſentandi ſibi competere. Ratio eſt, quia poſſeſſor bonæ fidei fructus bona fide conſumptos non tenetur reſtituere, etiamſi poſtea verus Dominus reſciatur, niſi quatenus locupletior factus eſt, quia hi fructus pertinent ad Poſſeſſorem, non ad Dominum, *§. Si quis a non domino*, & ibi *Gl. Inſtit. de rer. diviſ.* At vero actus præſentationis eſt veluti quidam fructus juris patronatus, qui per præſentationem, & ſubſequentem inſtitutionem videtur quodammodo conſumptus: ac proinde ſi poſſeſſor bona fide præſentavit, præſentatio, ac inſtitutio, cum ſit actus tranſiens, ex quo præſentator non eſt factus locupletior, retractari non debet, neque inſtitutus amoveri. Secus eſt, ſi mala fide facta ſit præſentatio, aut inſtitutio, adeoque præſentans ſcivit, jus præſentandi ſibi non competere; quia poſſeſſor malæ fidei obligatus eſt, etiam fructus non extantes, ſeu conſumptos reſtituere. *cit. §. Si quis a non domino; c. Gravis; 11. de reſtit. ſpoliat. Abb. in cit. Conſultationibus; nu. 3. & 4. Azor p. 2. l. 6. c. 21. q. 17. & §. Quares.* Nec obſtat, quod etiam bonæ fidei poſſeſſor fructus rei naturales, ſuos non faciat, *l. Fructus; 55. ff. de uſuris*; nam præſentare, non eſt fructus naturalis juris præſentandi: ſed reducitur ad fructus induſtriales; quia cum debeat præſentari idoneus, intra tempus legitimum, hominis induſtria in præſentando requiritur: ſed etſi eſſet fructus naturalis, ſi tamen ſit conſumptus, & poſſeſſor non eſt inde factus locupletior, non tenetur ad reſtitutionem, *Abb. c. l. num. 3.*

Ex quo jam patet ratio poſterioris partis hujus cap. nam ſi præſentans non erat in poſſeſſione, non potuit hunc fructum præſentationis facere ſuum: ſicut ergo, is, qui occupat poſſeſſionem alterius, tenetur reſtituere omnes fructus, *c. Non liceat; 20.* & ibi *Gl. V. Et cum fructibus cauſ. 12. q. 2. cit. c. Gravis de reſtit. ſpol. l. Si Navis; 62. ff. de rei vindic.* Ita etiam tenetur præſentans non poſſeſſor hujus juris, reſtituere hunc veluti fructum juris patronatus, quod fit per amotionem inſtituti, *Abb. c. l. nu. 3. in fine.*

LXXXV. Notandum hic præterea primo. Inſtitutus, ad præſentationem illius, qui eſt vere Patronus, licet non ſit in poſſeſſione juris præſentandi, valide eſt inſtitutus, adeoque amoveri non poteſt, ſi nullus alius in poſſeſſione ſit, ut docet *Abb. in cit. c. Conſultationibus; nu. 3. in notat.* & colligitur ex *fine illius c.* per ſenſum contrarium: ex quo etiam infertur, quod fructus fundi pertinent ad dominum, ſive proprietarium, licet is non ſit in poſſeſſione fundi, dummodo nullus alius in ea exiſtat. Quod ſi alius ſit quidem in poſſeſſione juris præſentandi: ſed mala fide, tum vel notorium eſt, quod alter injuſte poſſideat Jus præſentandi: & hoc caſu præſentatus a vero Patrono admitti, & inſtitui debet: quia iſte utitur hoc jure, non ut poſſidens: ſed ut dominus, ſeu proprietarius, *Innocent. in c. Cumana; 50. nu. 6. de Elect. Gutierez. lib. 5. pract. qq. q. 42. num. 48.* Vel non eſt notorium, ipſum injuſte poſſidere, & tum non debet præſentatus a vero Patrono admitti, aut inſtitui, niſi præmiſſa cognitione ſuper jure proprietatis, & poſt latam ſententiam pro vero Patrono; cum poſſeſſor etiam malæ fidei propria, ſeu privata auctoritate, vel non ſervato juris ordine, non ſit ſpoliandus poſſeſſione ſua, *Innoc. in c. In literis; 5. num. 2. de reſtit. ſpoliat.*

LXXXVI. Notandum ſecundo. Si quis per Judicis ſententiam obtinuit Jus patronatus: ſed mala fide, ſciens id ſibi non competere, tunc cognito poſtea errore, & ſententia retractata, etiam inſtitutio facta ad ejus præſentationem, reſcindi debet, ut docet *Innoc. in cit. c. Conſultationibus; n. 2. & ibid. Jo. Andr. nu. 3. Abb. nu. 6. Azor cit. q. 17.* Qui ajunt, quoad hoc conſtituendum eſſe diſcrimen inter eum, qui a legitimo Superiore publicum officium, ſeu poteſtatem, v. g. Prælaturæ, Judicis, vel Tabellionis, eſt conſecutus, cum vitio occulto, ob quod poteſtatem nullam reipſa habet, vel impeditam, quoad exercitium: & inter eum qui publicum officium non gerit: ſed privatum tantum, ſeu privatam poteſtatem exercet, cujuſmodi eſt Patronus; nam prioris geſta propter communem errorem, & publicam utilitatem, ſunt valida, tametſi intruſus ſit, & mala fide officium exerceat, ſciens ſe invalide ad officium eſſe promotum, ob latentem defectum, *junta l. Barbarius. 3. ff. de offic. Prator.* Poſterioris vero geſta ſunt invalida, cum in eo deficiat publica utilitas: nullumque jus extat, quod ſtatuat acta privatorum, qui cum occulto vitio, ſeu latente defectu, mala fide, illa exercent, propter ſententiam, & auctoritatem Judicis, ſive quia publica auctoritate Judicis vel Superioris, conſecuti ſunt poſſeſſionem, eſſe valida, *arg. l. Julianus. 60. ff. de condict. indeb.* Ubi dicitur, ſi verus & naturalis debitor in judicio ſit abſolutus, & per errorem ſolverit, repetere illud non poteſt, quia natura debitor permanet, ſive naturaliter adhuc debet, *Gothofr. ibid. lit. M. & Gl. in l. Exceptio 28. ff. de except. rei judic. V. Experiens*, & DD. ibi tradunt, quod ſententia Judicis reipſa non facit dominum, qui non eſt dominus, nec tollit etiam dominium a vero domino. Verum contrarium docet *Barb. in cit. c. Conſultationibus. nu. 8. h. t.* Nempe, quod actus etiam ſive geſta privata, propter communem errorem, ſeu æſtimationem ſint valida, alias enim id vergeret in magnum detrimentum humani commercii & contractuum, ſi ob vitium latens invalida forent; adeoque in damnum publicum: præterquam ſi ſcientia impedimenti, adeoque mala fides adſit, & actus privatus cedat in notabile detrimentum tertii, ut in propoſito, ſi præſentatio facta ab eo, qui tantum credebatur eſſe Patronus, per illum actum is conſtitueretur verus poſſeſſor juris præſentandi, cum magno præjudicio veri Patroni.

Notandum tertio. Poſſeſſio juris patronatus acquiritur ex unica præſentatione, bona fide facta, & admiſſa, *Greg. Tract. de Benef. p. 5. c. 5. nu. 59. & in Collectan. hic nu. 6.* Non autem quaſi poſſeſſio præſentandi tranſit ad hæredes præſentantium, ſine nova approbatione, *Barb. in Collectan. hic n. 5. & l. 3. Jur. Eccleſ. c. 12. nu. 190.*

LXXXVII. Aſſertio 3. Si duo ſint præſentati ad eandem Eccleſiam vel Beneficium, unus ab eo, qui erat in poſſeſſione præſentandi, alter vero a vero Patrono, habente proprietatem juris præſentandi, tum ille inſtituendus eſt, quia a poſſeſſore bonæ fidei præſentatus fuit, niſi tempore præſentationis, & ante inſtitutionem factam liquide conſtaret, de defectu proprietatis poſſeſſoris, ſive jus patronatus ad alium de jure ſpectare: tum enim præferendus eſt, & inſtituendus præſentatus ab ipſo proprietario; quia proprietas cognita abſorbet cauſam poſſeſſionis, eique prævalet, *c. Cum dilectus. 6. de cauſ. poſſ. & propriet. Abb. in cit. c. Conſultationibus. num. 9. Barb. ibid. num. 3.* Quod ſi Poſſeſſor fuit in mala fide, neutrius præſentatio valet; non proprietarii, ſeu veri Patroni, quia is non erat in poſſeſſione, ideoque præſentare non potuit, alio exiſtente in poſſeſſione præſentandi, nec licet propria, ac privata auctoritate ſpoliare etiam intruſum, ſive invaſorem & malæ fidei poſſeſſorem, *c. In literis. 5. de reſtit. ſpol.* Neque etiam tunc præſentatio poſſeſſoris, cum ſit malæ fidei poſſeſſor. *Abb. c. l.*

LXXXVIII. Cæterum hactenus dicta procedunt, ſpectato jure communi Decretalium. Verum hodie juxta *Decretum Concilii Trident. Seſſ. 25. c. 9. de ref.* Ad valorem præſentationis, vel inſtitutionis non ſufficit, ut præſentans communiter reputetur patronus, & ſit in quaſi poſſeſſione juris præſentandi, niſi doceat de titulo, & proprietate juris patronatus, ex fundatione, aut dotatione, qui ex authentico Inſtrumento oſtendatur, vel etiam ex multiplicatis præſentationibus ſupra hominum memoriam, ſecundum formam præſcriptam ab eodem Concilio, de quo videri poteſt *Garc. cit. c. 9. num. 137. & ſeqq. Fagnan. in cit. c. Conſultationibus. n. 8. & ſeq. h. t.* Non tamen habet locum Decretum hoc Concilii Tridentini, ſi non ſit controverſia de titulo ſeu proprietate juris patronatus, de quo jam ex actis conſtat, ſed ſolum vertitur quæſtio inter duos vel plures præſentatos, ad quem ex præſentantibus Jus Patronatus pertineat, veluti ſi controvertatur, quis eorum ſucceſſerit in jure patronatus, tum enim inter præſentatos præferendus eſt, præſentatus ab eo, qui eſt in pacifica & immediata poſſeſſione juris præſentandi, *juxta cit. c. Conſultationibus, ex deciſione Rota apud Garc. cit. loc. nu. 140. & ſeq. Fagnan. c. l. num. 16.*

§. II.

An Patronus poſſit præſentare ſeipſum, vel filium ſuum, ſi ſit idoneus, item ſi plures ſint Patroni, an unum ex ſeipſis, ac denique, an ſemper dignus, vel dignior præſentari debeat?

LXXXIX. Aſſertio 1. Patronus Eccleſiæ vacantis, vel Beneficii, etiamſi Clericus ſit, & idoneus, ſeipſum ad illam præſentare non poteſt, prout conſtat ex *c. Per noſtras 26.* „ *h. t.* Ubi cum quæſitum fuiſſet ex Innocentio III. utrum „ Clericus ad vacantem Eccleſiam, in qua Jus obtinet Pa„ tronatus, ſeipſum, ſi idoneus ſit, poſſit præſentare? Reſ„ pondet Papa, cum nullus ſe ingerere debeat Eccleſiaſticæ

„ Præla-

,, Prælationis officiis (hoc ipſo enim tanquam ambitioſus ,, repelli debet, *cap. In ſcripturis 9. cauſ. 8. quæſt. 2. cap. Sicut is 33. cauſ. 5. qu. 6. Gloſſ. hic V. Ingerere*, (ideo nullus ,, ſe poteſt ad perſonatum alicujus Eccleſię preſentare, ,, quantumcunque idoneus ſit, & quibuſcunque ſtudiis & meritis adjuvetur. Rationem dat *Gl. ibid. V. Præſentare*; quia nemo oritur a ſeipſo, *c. Diaconus 32. junct. Gloſſ. V. A ſeipſo ortus; cauſ. 24. qu. 1.* ſed diſtinctio eſſe debet inter dantem, & accipientem, *c. ult. de Inſtit. & l. 1. ff. de authorit. tut.* adeoque etiam inter præſentantem, & præſentatum, ſicut & inter baptizantem, & baptizatum, *c. Debitum 4. de baptiſm.*

XC. Extenditur autem primo. Quod neque ad Beneficium ſimplex Patronus ſeipſum præſentare poteſt; quia licet Papa in *cit. cap. Per noſtras*; loquatur de præſentatione ad perſonatum: tamen eadem ratio, in qua fundatur deciſio hujus cap. ne videlicet Clerici ſeipſos preſentantes incidant in vitium ambitionis, etiam locum habet in Beneficiis ſimplicibus, & conſequenter etiam eadem juris diſpoſitio, *Joann. Andr. hic num. 3. Abb. num. 2. Barb. num. 7. & alii communiter*. Et quamvis Pauper Clericus poſſit petere, & rogare, ut ſibi provideatur de Beneficio, ſi idoneus ſit, *c. Cum ſecundum; 16. de preb.* non tamen poteſt ſeipſum præſentare ad illud; quia videtur hoc poſtulare ex debito, cum præſentatus debeat inſtitui, ſi dignus ſit, & ferre judicium de perſona ſua propria, & auctoritatem præſtare ſibi ipſi, quæ omnia prohibita ſunt in *Clem. 2. de reb. Eccleſ. non alien. c. Qualiter 17. de Elect. c. ult. de Inſtit. Abb. c. l.*

Extenditur ſecundo. Quod Patronus neque per alium a ſe delegatum, ſive cui, pro ea vice, poteſtatem præſentandi commiſit, poſſit præſentari; neque etiam procurator conſtitutus a patrono poteſt præſentare ipſum Patronum, ut docet *Joann. Andr. in c. Ex inſinuatione, 14. n. 3. h. t. Pariſius l. 9. de reſign. Benef. q. 17. n. 113.* quia Delegatus, & Procurator quicquid agit, qua talis, non ſuo, ſed ſui principalis, ſive demandantis nomine agit, cujus vices gerit, ideoque ipſe principalis ſeipſum præſentare, cenſeretur; ſicut etiam procurator, ſeu mandatarius ſeipſum præſentare non poteſt nec cui data eſt facultas eligendi, ſeipſum eligere, *Pariſ. c. l. n. 103. & ſeq.* Cæterum ſi Patronus alteri poteſtatem præſentandi legitime conceſſit, & totaliter in eum tranſtulit, ita ut omnino ſe abdicaverit ea poteſtate, & alter poſſit, ſaltem pro ea vice, ac nomine proprio præſentare, tum poteſt ab eo præſentari etiam ille, qui deſiit eſſe Patronus, & hoc Jus in alium tranſtulit, *Joann. Andr. in cit. c. Ex inſinuatione, numer. 3.*

XCI. Hinc infertur, quod Epiſcopus, Eccleſia vel Beneficio, in quo Patronus Jus præſentandi habet, vacante, ſponte, & motu proprio, inſtituere ipſum Patronum poſſit, ſi idoneus ſit, ſive illud ipſi conferre. Idque duobus potiſſimum modis, primo, ſi Patronus Clericus, pro ea vice, libere renunciet juri ſuo præſentandi, & Epiſcopus abſolute, & ſine ullo pacto præcedente, Beneficium conferat patrono, valida & licita erit collatio, maxime ſi præ aliis dignus videatur, dummodo ſcandalum abſit: imo etiam poſſet hoc caſu patronus Clericus rogare Epiſcopum, ut ſibi provideat de illo Beneficio, ſi Beneficium non ſit curatum, & Patronus ſit egens, *Abb. in cit. c. Per noſtras n. 4.* Secundo, ſi Epiſcopus prius conferre velit Beneficium Patrono, iſque illud acceptet, adeoque ex poſt facto in collationem conſentiat: tunc enim non cenſetur ſe ingerere; quia non oritur a ſeipſo, ſed ab Ordinario Superiore vocatur, cui vocationi ipſe conſentire poteſt, alioquin patronus deterioris conditionis foret, quam alii Clerici, ipſique obeſſet, quod Eccleſiam fundavit, quod non eſt dicendum. Accedit quod præſentatio interdum fit ex poſt facto, & quandoque etiam inſtitutio Epiſcopi valet, ſine præſentatione, ut ex infra dicendis patebit, *Jo. Andr. c. l. n. 2. & Abb. n. 3.* Sic etiam electus, ſui electioni conſentire poteſt, & interdum accedendo aliorum ſuffragiis coeligere, ſi electio palam fiat, & non per viam clandeſtini ſcrutinii. *Abb. c. l. n. 4.*

XCII. Aſſertio 2. Poteſt Patronus filium ſuum, ſi idoneus ſit, præſentare ad Eccleſiam, vel Beneficium, in quo ipſe Jus Patronatus habet, prout colligitur ex *S. Conſul. 15. h. t.* Ubi ſtatuitur, quod Clerici Eccleſias a parentibus ſuis fun- ,, datas, propria auctoritate, ſibi retinere non poſſint: cum ,, Sanctuarium Dei jure hęreditario obtineri non poſſint, (hoc eſt Eccleſiæ, Beneficia, jura, & bona Eccleſiaſtica jure hæreditariæ ſucceſſionis aquiri non poſſunt, *c. 1. de præb. c. 2. de conceſſ. præb. c. Apoſtolica, 7. cauſ. 8. q. 1.*) Neque etiam Patroni Laici Eccleſias (vel Beneficia Eccleſiaſtica) filiis aut aliis quibuſdam ,, concedere poſſunt (ſcilicet auctoritate propria) *Gl. hic V.* ,, *Concedat*. Ubi addit, ſed Patronus poteſt filium præſentare ad Eccleſiam Epiſcopo; quia ad Patronum ſpectat ſola præſentatio, non autem conceſſio ſeu collatio, nullibi autem reperitur prohibitum, patrono præſentare ſuum filium, ideoque conceſſum eſſe, cenſeri debet, *c. Cum apud 23. de ſponſal. Abb. hic n. 3. & Barb. in Collect. ibid. nu. 3. Azor. p. 2. c. 21. q. 8.* Idque ſumitur ex *l. Illud. 5. ff. Quod cujuſq. univerſ. nom.* Ubi habetur, quod pater filio, & filius patri & ſuffragium, ſive vocem electionis dare poſſit. Non obſtat, quod pater & filius una perſona cenſentur, *l. ult. C. de impuber. & aliis ſubſtit. Gratianus in c. Contradicimus, 21. ibi. cum una caro probetur pater & filius, cauſ. 35. q. 3.* & filius quicquid acquirit, non ſibi, ſed patri acquirit, *§. 1. Inſtit. per quas perſonas & c. l. Cum oportet, 6. & l. ult. C. de bonis, quæ liberis &c.* ergo pater, præſentando filium, videtur in effectu præſentare ſeipſum, quod non eſt conceſſum: Sed reſpondetur, quod pater & filius non ſunt una perſona reipſa, & phyſice, ſed ſolum juris fictione, & ideo ubi Jus eos pro eadem perſona non habet, rei veritas potius, quam juris fictio ſpectatur. Neque filius patri acquirit in ſpiritualibus, ſed tantum in bonis profectitiis, ſive ex patris ſubſtantia acquiſitis, & in bonis adventitiis, quoad uſumfructum, *cit. l. Cum oportet, Abb. in cit. c. Conſuluit, n. 3. & Azor cit. loco.*

Ex quo colligitur primo. Quod rationes, ob quas Patronus prohibetur præſentare ſeipſum, ceſſent in filio, cum in veritate ſit alia perſona, adeoque etiam in eo ceſſat vitium ambitionis; quia præciſe acceptat, quod confertur, ſicut alii præſentati. Accedit, quod filius patroni non debeat eſſe deterioris conditionis, quam alii extranei ſive non ſalii, qui per patronum præſentari poſſunt, *Barb. in cit. c. Conſuluit, n. 3.* Colligitur ſecundo. Quod Epiſcopus filio ſuo legitime nato, ſi idoneus ſit, Eccleſiam, vel Beneficium conferre poteſt, *Abb. in c. Quia, 6. n. 6. h. t.* ergo multo magis pater præſentare filium ad Beneficium poterit.

XCIII. Porro illud Jure Canonico ſevere prohibitum eſt, ne Clerici emant, vel etiam alio titulo etſi alias juſto, acquirant Jus patronatus, cum ea intentione, & ad illum effectum, ut filii, vel nepotes eorum in Eccleſiis patronatis ab iisdem præſententur, alioquin eodem jure patronatus ſunt ſpoliandi, prout ſtatutum eſt in *c. Quia Clerici, 6. h. t.* Ubi Alexander III. ſic ſcribit: Quia Clerici quidam Advocatias (id ,, eſt, Jus patronatus) Eccleſiarum comparant, ſive emunt, ,, (per ſe tantum ſive ſeorſum, nam cum univerſitate bono- ,, rum vendi poteſt, *Gl. hic V. Comparant.*) vel quocunque mo- ,, do poſſunt, ſibi acquirunt, ut poſtea eorum filii, aut ne- ,, potes ad eaſdem Eccleſias vacantes præſententur, id leve- ,, rius prohibendum eſſe, mandat Pontifex, eoſque, qui Ad- ,, vocatias ſive patronatus ita acquiſierint, appellatione poſt- ,, poſita, iis privandos eſſe. Ratio eſt, quia tales emptores, vel aliter acquirentes Jus patronatus, cum prædicta intentione, Simoniam mentalem committunt, ideoque pœnam ſpoliationis ſeu privationis incurrunt, & Eccleſia fit libera, *Gl. margin. hic lit. D* cui per talem emptionem Simoniaca injuria facta eſt, *Gl. hic V. Spoliandi, Abb. n. 5. Silveſt. V. Jus patronatus, n. 6. q. 5. dicto 4.* Ubi addit, quod ſi bona temporalia, quibus annexum eſt Jus patronatus, principaliter emantur, propter hoc Jus conſequendum, eſſet Simonia ex parte emptoris. Verum tales ementes, vel acquirentes ſpoliandi ſunt jure patronatus, non de facto ac violenter, ſine judiciali cognitione, ſeu proceſſu, ut nonnulli intelligunt apud *Abb. hic n. 4.* ſed per ſententiam latam a Judice aliquando declaratoriam criminis, ut iis jus patronatus per ſe tantum, ac ſolitarie ſit emptum, tunc ipſo jure ſunt privati: vel per ſententiam condemnatoriam Judicis, ſi aliter ſit acquiſitum per titulum alias juſtum, ſed cum intentione, ut acquirentium filii, aut nepotes præſententur, eodem privari debent, *Barb. in cit. c. Quia Clerici, n. 4. h. t.*

XCIV. Aſſertio 3. Si plures ſint Patroni Clerici, vel unus Laicus, & alter Clericus, poſſunt unum ex ſeipſis præſentare, ſi alioquin idoneus eſt, ut tradit *Gl. fin. in cit. c. Conſuluit, 15. h. t. Abb. ibid. in fine, Azor cit. c. 21. q. 3.* Idque ſumitur ex *c. Cum in jure, 33. de elect.* Ubi habetur, quod compromiſſarii unum ex ſeipſis eligere poſſint, ita quidem, ut ipſe aliis Compromiſſariis, a quibus nominatus eſt, conſentiens, numerum eligentium augeat, & ſic acceſſorie ſeipſum coeligat: ergo ſimiliter unus ex patronis alteri, vel pluribus compatronis ipſum nominantibus, ſeu præſentantibus conſentire, & ſic aliis accedendo, ſeipſum ſimul præſentare poteſt; quia tunc præſentatio non habet originem ab ipſomet, qui præſentatur, ſed ab alio, vel aliis inchoatur, quibus ipſe compatronus conſentire, & ſic præſentationem de ſe factam complere, & conſummare poteſt, quod nullo jure eſt prohibitum. Quin imo generatim loquendo, quando plures ad certum aliquod officium ſunt deputati, quibus data eſt facultas eligendi alios miniſtros ſeu officiales, poſſunt ipſi unum, vel plures ex numero ſuo eligere, juxta generalem regulam traditam ab Abbate in *cit. c. Conſuluit, n. 4. h. t. arg. l. Ubi abſunt, 19. ff. de tutoribus datis*, ubi dicitur quod decuriones poſſunt dare tutores, & unum ex ſeſe ſive ſuo Corpore dare, ſeu coſtituere: ſicut etiam Electores unum ex ſeipſis ſive ſuo corpore eligere poſſunt, *c. Nepos de ſeſtu, 41. & ſeq. de Elect.*

XCV. Aſſertio 4. Patronus ſemper debet ad Beneficia & Eccleſias præſentare dignum, & idoneum, alioquin ſi indignum nominet, vel præſentet, lethaliter peccat; quia muneri ſuo non ſatisfacit, & Eccleſiam damno afficit, ac magno incommodo, & Epiſcopus illum admittere non debet, *Azor cit. c. 21. q. 4.* ubi addit, quod Patronus inquirere debeat in vita & moribus Clerici ſibi ignoti, antequam eum præſentet. Porro præſentandus debet eſſe dignus, & idoneus, tempore præſentationis, ac proinde Laicus quippe incapax non poteſt ad Beneficia præſentari, quia per præſentationem datur alicui Jus ad rem, ſive actio ad Beneficia, quod Laicis competere non videtur, ſicut ergo Laicus incapax eſt collationis, ita & præſentationis ad Beneficium, *Barb. in c. Signific. 18. h. t. n. 8. & 9. & c.* Ubi tamen cum Rota excipit, niſi Laicus præſentatus, poſt breve temporis intervallum Clericali ordine inſigniretur, nam tunc præſentatus non eſt penitus indignus & inhabilis, ſi ante inſtitutionem Clericalem tonſuram acciperet, ut tradit etiam Pariſius, *l. 4. de reſign. Benef. q. 2. n. 5. & 6.*

Præterea ſi ex prima fundatione aliquis ex certa familia, vel loco ſit præſentandus, ſi unus ſit dignior cæteris, ille præſentari debet, etiamſi aliunde dignior aſſumi poſſet, quia non poteſt Patronus contravenire primæ inſtitutioni Fundatoris. At vero ex duobus vel pluribus ex certa familia, vel loco nominandis, ſi unus ſit dignior cæteris, ille præſentari debet, alioqui peccat, præſentando dignum, omiſſo digniore, ut ex communi Dd. ſententia docet, *Azor cit. c. 21. q. 5.* quia Patroni eſt rem Eccleſiæ utiliter gerere, quod non facit, ſi minus idoneum præſentet. Quamvis etiam probabile ſit, non eſſe peccatum, ſaltem grave, præſentare minus dignum prætermiſſo digniore, ad Canonicatus Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, & alia Beneficia ſimplicia: ſecus vero, ſi præſentatio fiat ad Beneficia Curata, & dignitates Eccleſiaſticas, ut tenent plures apud *Azor c. l.*

Illud hoc loco addendum, quod ſtatutum eſt in *Concil. Trident. Seſſ. 24. c. 18. de reform.* ubi *§. Si vero; de præſentandis ad Eccleſias Parochiales ſic decernitur*: Si Eccleſia juris patrona- ,, tus Eccleſiaſtici erit, ac inſtitutio ad Epiſcopum, & ,, non

Digitized by Google

„ non aliom pertineat, is, quem Patronos digniorem inter
„ probatos ab Examinatoribus judicabit, epiſcopo præſenta-
„ re teneatur, ut ab eo inſtituatur. Cum vero inſtitutio ab
„ alio, quam ab Epiſcopo, erit facienda, tunc Epiſcopus
„ ſolus ex dignis eligat digniorem, quem Patronus ei præ-
„ ſentat, ad quem inſtitutio ſpectat. Quod ſi Jus Patrona-
„ tus Laicorum fuerit, debeat, qui a Patrono præſentatus
„ erit, ab eiſdem deputatis, ut ſupra, examinari, & non,
„ niſi idoneus reputatus fuerit, admitti. Item *Seſſ. 7. c. 13.*
„ *de reform.* generaliter ſtatuitur, ut a quocunque præſenta-
„ ti, ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia non inſtituantur, niſi
„ prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti
„ fuerint, non obſtante quovis privilegio, vel conſuetudine,
„ etiam immemoriali, vel appellatione, exceptis nominatis
„ ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis Generalium ſtudiorum.

§. III.

An Patronus licite poſſit in præſentando variare, ſive mutare ſententiam, alium præſentando, ante inſtitutionem primo præſentati?

XCVI. Aſſertio 1. Patronus laicus variare poteſt, id eſt, poſtquam unum idoneum præſentavit, ſi res adhuc ſit integra, ſeu nondum inſtitutio illius in Eccleſia, vel Beneficio facta ſit, alium idoneum præſentare poteſt, prout inprimis probatur *ex c. Quod autem; 5. in princ. hoc tit.* Nam cum quæ-
„ ſitum eſſet ex Alexandro III. ſi Clericus idoneus ad va-
„ cantem Eccleſiam a Patrono ſit præſentatus: ſed ab E-
„ piſcopo Diœceſano non ſit admiſſus, ſive inſtitutus: po-
„ ſtea vero alius Clericus, etiam idoneus præſentatus, &
„ inſtitutus ſit ab Epiſcopo, qui & corporalem obtinuit
„ poſſeſſionem, utrum priore Clerico Eccleſiam, vel Bene-
„ ficium petente, poſterior removeri debeat, an vero poſte-
„ tior priori præferri? Reſpondet Papa, quod in iſto caſu
„ melior ſit conditio poſſidentis, quoniam antequam præ-
„ ſentatio ab Epiſcopo Diœceſano approbata eſt, ratum non
„ eſt, quod a Patrono fuit inchoatum. Id vero intelligen-
dum eſt, ſi Laicus præſentet: ſecus ſi perſona Eccleſiaſtica, *Gl. hic V. Poſſidentis*, ut infra dicetur. Ratio patet ex Textu, quia Clericus præſentatus, antequam ab Epiſcopo eſt receptus, & inſtitutus, non habet Jus in re: ſed tantum ad rem, ideoque poſterior præſentatus: ſed admiſſus, & inſtitutus prius præſentato præfertur, quippe qui potius Jus habet, & poſſeſſionem etiam eſt adeptus, *Gl. hic V. Poſſidentis, in fine.*

XCVII. Idem habetur ſtatutum *in c. Cum autem; 3. h. t.*
„ Ubi Lucius III. reſcribit: ſi Eccleſiæ Advocatus (id eſt,
„ Patronus, pro quo hic Advocatus accipitur) Clericum
„ idoneum Epiſcopo præſentavit, eumque inſtitui poſtula-
„ vit: poſtea vero alium æque idoneum ad eandem Eccle-
„ ſiam præſentet: tum diſtinguendum eſt, num Laicus fue-
„ rit, cui jus præſentandi competit, an vero Eccleſiaſtica
„ perſona; nam in Patronatu laico, judicio Epiſcopi relin-
„ quitur; quem ex duobus præſentatis inſtituere velit. At
„ vero in Patronatu Eccleſiaſtico, ſi nimirum Collegium,
„ vel perſona Eccleſiaſtica, ratione Eccleſiæ, Jus præſen-
„ tandi habeat, qui prior eſt tempore, potior eſt jure. Con-
„ ſentit *c. Paſtoralis; 29. h. t.* de quo infra.

XCVIII. Pro explicatione horum cap. Notandum primo. Quando dicitur, Clericum præſentatum a Patrono Laico, ante Epiſcopi receptionem, & inſtitutionem, non habere jus in re: ſed tantum jus ad rem, ita, ut agere poſſit, ac petere, ut in Eccleſia, vel Beneficio, ad quod eſt præſentatus, inſtituatur, ſi idoneus ſit, juxta *c. Cum Bertholdus; 18. junct. Gl. V. Adverſus, de ſent. & re judic.* id limitandum eſt, dummodo Patronus Laicus voluntatem ſuam non mutet, præſentando alium idoneum, tunc enim conceditur optio Epiſcopo, ut inſtituat, quem maluerit, ſive primum, ſive ſecundum, juxta *citat. capit. Quod autem; 5. & capit. Cum autem, 24. h. t.* quo in caſu utrique præſentato jus, & actio acquiritur: ſed indeterminate ſolum, ita ut unus eorum ab Epiſcopo inſtitui debeat. Poſtquam vero præſentatus, ſive primo, ſive ſecundo loco, inſtitutus eſt ab Epiſcopo, plenum jus in Eccleſia, vel Beneficio conſequitur, etiamſi realis inſtitutio, ſive poſſeſſionis traditio non ſit facta; nam in rebus iſtis, & juribus ſpiritualibus per ſolam verbalem inſtitutionem, ſeu collationem jus in re acquiritur, tametſi actualis immiſſio in poſſeſſionem nondum ſit facta, juxta *c. Si tibi; 17. de præb. in 6.* ita, ut taliter inſtitutus præferendus ſit prius præſentato, & non inſtituto: ac proinde ſi poſtquam præſentatus eſt verbaliter inſtitutus, alius inſtituatur, etiam cum traditione poſſeſſionis, hæc poſterior inſtitutio eſt invalida: licet aliud ſit in rebus profanis, *l. Quoties; 15. C. de rei vindic.* Ubi dicitur, quod ſi eadem res duobus ſit vendita, potior habeatur quoad dominium, is, cui prius tradita eſt. Quare cum *in cit. c. Quod autem;* dicitur, quod in iſto caſu melior ſit conditio poſſidentis, factum duntaxat narratur, non quod de jure ſit neceſſarium, ut fiat traditio poſſeſſionis, ad acquirendum plenum jus in re inſtituto, *Abb. in cit. c. Quod autem; n. 7. & 8.*

XCIX. Notandum ſecundo. Duobus modis poteſt fieri præſentatio, ut notat *Barb. in cit. c. Quod autem; n. 2.* Vel ſimul præſentando plures, ut Epiſcopus unum ex illis eligat, quem inſtituat: vel duos, aut plures ſucceſſive, & diverſis temporibus, præſentando unum poſt alterum, & tunc præſentans alterum, non cenſetur recedere a primo, vel illum rejicere, ſicut ille, qui conſtituit duos Procuratores, diverſis temporibus videtur revocare priorem, *l. Si quis, 32. §. ult. ff. de procurat. c. ult. extra eod.* ut cenſet *Gl. in cit. c. Cum autem; V. Alium, h. t.* non enim patronus præſentans alterum, recedit a primo præſentato: ſed alterum cumulat cum primo, hoc eſt, primo ſecundum addit, ut notat *Jo. Andr. in cit. c. Cum autem, n. 6.* ac proinde variatio a Patrono Laico fieri poteſt, non privative, rejiciendo omnino priorem præſentatum: ſed cumulative, ita, ut in Epiſcopi electione ſit, utrum ex duobus idoneis præſentatis, ei gratificando, velit inſtituere, quæ facultas Epiſcopo non daretur, ſi Patronus omnino revocaſſet priorem præſentatum, tum enim non poſſet illum inſtituere, *Abb. in cit. c. Cum autem; num. 2.* & alii Canoniſtæ communiter: ſi vero Patronus Laicus non variaſſet, præſentando alium, Epiſcopus ab ipſo præſentatum inſtituere debuiſſet, *Gl. marg. in cit. cap. Quod autem; lit. D.* Et præſentatio ſecundi abſolute facta cenſetur in dubio, ſi Patronus de hoc nihil expreſſit, nec aliunde apparet, ipſum a priore præſentatione reſilire voluiſſe, facta cumulative, non privative, ut ſic actus potius valeat, quam pereat, *Barb. in cit. c. Cum autem; n. 2. in fine.*

Notandum tertio. Patronis Laicis, antequam inſtituat Epiſcopus, permiſſa cenſetur variatio, ſemel tantum, & pro prima vice *arg. l. Boves; 89. §. 1. ff. de V. S.* Ubi dicitur, hoc ſermone, *dum nupta erit*, primæ nuptiæ ſignificantur: idque colligitur *ex cit. c. Cum autem;* ibi: *alium æque idoneum*, & ibi, *quis eorum alteri præferatur*, adeoque loquitur de duobus ſucceſſive, & non de pluribus, *Fagn. ibid. num. 8.* Ratio eſt, quia variatio odioſa eſt, adeoque reſtringenda, & æquitas ita ſuadet, ad vitandam infinitatem, & confuſionem, *Garc. tract. de Benef. p. 5. c. 9. n. 214. Barb. in cit. c. Cum autem; n. 2. h. t.* Nec obſtat *Clem. 2. §. fin. h. t.* quia debet intelligi, quando plures ſimul præſentantur, non ſucceſſive, *Garc. c. l. n. 216.* Id vero limitandum eſt, niſi prima præſentatio ſit nulla, ut ſi facta ſit coram non habente poteſtatem inſtituendi: quia tunc, ſicut Patronus poteſt præſentare ſecundum, rejecto primo, *arg. c. Cum Laici; 20. h. t.* ita poteſt præſentare tertium, accumulando cum ſecundo; prima enim præſentatio, quippe nulla, non debet computari in numero præſentationum; quia non præſtat impedimentum, quod de jure non ſortitur effectum, *Fagnan. cit. c. Cum autem; n. 9. & a. ſeqq.* Contrarium tamen, quod Patronus abſolute, & univerſaliter, non ſolum ſecundum: ſed etiam tertium, & quartum, vel plures ſimul, & ſucceſſive, quot voluerit, præſentare poſſit, docet *Gl. in cit. Clem. 2. V. Plures & V. Præſentare, Decius ibid. n. 31. Azor. p. 2. l. 6. c. 21. q. 13. in fine*, quia Patronus, cum tertium, & quartum præſentat, non recedit a prioribus præſentatis: ſed eos addit, & aggregat illis, & quo plures nominat, eo utilius rem Eccleſiæ gerit, ut ex pluribus unus eligatur a Prælato, ad quem inſtitutio pertinet: ſed prior ſententia eſt communior, & probabilior.

C. Notandum quarto. Epiſcopus præſentatos a Patronis, ſi idonei non fuerint, non poteſt, nec debet admittere, ſeu inſtituere: ſed repellere, ut colligitur *ex cit. c. Cum autem;* a ſenſu contrario *h. t.* & tradit *Conc. Trid. Seſſ. 25. c. 9. de*
„ *ref. §. Ad hæc*, Ubi dicitur, liceat Epiſcopis, præſentatos
„ a Patronis, ſi idonei non fuerint, repellere: quod ſi ad
„ inferiores inſtitutio pertineat (ſpeciali jure) ab Epiſcopo
„ tamen inſtituendi examinentur, alioquin inſtitutio ab in-
„ ferioribus facta, irrita ſit, & inanis.

Porro ſi ex duobus cumulative præſentatis, ab eodem Patrono, ſive ſucceſſive, & diverſis temporibus, unus ſit dignior altero, non eſt locus gratificationi: ſed Epiſcopus præferre debet eum, qui eſt magis idoneus, ſeu dignior: niſi duo æque idonei reputentur, tunc enim poteſt Epiſcopus eligere, & inſtituere quem voluerit, juxta *cit. c. Cum autem;* ibi: *alium æque idoneum*, ergo non habet locum optio, ſi alter ſit magis idoneus, & dignior, ut colligitur etiam *ex c. Licet; 15. cauſ. 8. q. 1.* Ubi dicitur, meliorem, & ſanctiorem eſſe eligendum, *& c. Si forte; 36. diſ. 63.* Ubi dicitur, ſi vota ſint paria in electione, præferendus ſit, qui majoribus juvatur meritis. Conſentit *c. Quoniam, 3. h. t. Abb. in cit. c. Cum autem; n. 4. h. t.* contra *Jo. Andr. ibid. n. 2.* Quod ſi vero duo a pluribus compatronis in pari numero ſint præſentati, tum non debet, nec poteſt Epiſcopus inſtituere digniorem, neque etiam gratificationi eſt locus, ſi ſint æque idonei, & multo minus poteſt Epiſcopus extraneum inſtituere, ſi tempus ad præſentandum, a jure præfixum, nondum ſit elapſum; quia præſentatio utriuſque eſt invalida, adeoque per illam neutri præſentato jus eſt acquiſitum ad inſtitutionem: nam ad validam præſentationem requiritur, ut ſit facta a majore parte Patronorum, & ut præſentatus in diſcordia Patronorum, non ſolum majoribus adjuvetur meritis: ſed etiam plurium approbetur conſenſu, *c. Quoniam; 3. h. t.* ac proinde cum præſentatio prima fuerit invalida, licitum eſt Patronis Laicis variare, & aliam præſentationem facere etiam in toto, recedendo a prima, *arg. c. Cum Laici; 20. h. t.* Neque hoc caſu poteſtas ordinandi Eccleſiam, vel conferendi Beneficium devolvitur ad Epiſcopum, niſi elapſum ſit tempus legitimum Patronis Laicis ad præſentandum præfixum: quo durante, non poteſt Epiſcopus inſtituere unum ex duobus invalide præſentatis, & Patronis auferre jus, quod habent, recedendi a prima præſentatione, quæ irrita fuit, *Fagn. in cit. c. Cum autem; 24. h. t. n. 23. & ſeqq.* ubi præterea *n. 27. & 28.* excipit, ſi duo Patroni ab initio convenerunt, præſertim ſub juramento, ſe non variaturos, nec alium præſentaturos; tunc enim tali promiſſioni contravenire non poſſunt, cum a jure non ſit reprobata, *Clement. 2. in fine, h. t.* ac proinde caſu hoc poterit Epiſcopus ex duobus præſentatis a duobus Patronis eligere, quem voluerit, etiam tempus ad præſentandum Laicis Patronis præſcriptum, non ſit elapſum, imo & extraneum hoc caſu inſtituere Epiſcopo licebit. Nec obſtat *Text. in cap. Venerabilem; 2. §. Quod autem de Elect.* quia loquitur de eo caſu, in quo electores ſunt moniti, & expectati, adeoque poteſtas devoluta eſt ad Papam *Gl. ibid. V. Favere Fagnan. c. l.*

Denique ſi duo Patroni, unus Clericus, alter Laicus, primo unum præſentarunt: ſed poſtea Laicus variando præſentaret alium, non poteſt Epiſcopus inſtituere ſecundum: ſed primus inſtitui debet, cum ipſe ſit potior, quippe præſentatus

tatus ab utroque Patrono, ſecundus vero tantum à Laico: & licet Patronus poſſit variare, præſentando in præjudicium prius præſentati, non tamen in præjudicium Compatroni, *Abb. in cit. c. Cum autem; n. 4. h. t.*

CI. Aſſertio 2. Si præſentatus a patrono Laico rejiciatur ab Epiſcopo, ideoque appellet ad Papam, & interim Patronus alium præſentet, iſque inſtituatur ab Epiſcopo, hic præferendus eſt prius præſentato; quia melior eſt conditio ejus, ,, qui ab Epiſcopo inſtitutus eſt, etſi poſteriore loco fuerit ,, præſentatus prout ſumitur *ex c. Paſtoralis*; 29. *h. t.* Nam ,, cum ex Innocentio III. quæſitum fuiſſet, an Clericus ad ,, aliquam Eccleſiam vacantem a Patrono Laico præſentatus: ſed Epiſcopus Diœceſanus ipſum non admiſit, ex hujuſmodi præſentatione aliquid juris in illa conſequatur: ,, & ſi ille præſentatus ad Sedem Apoſtolicam appellaverit, ,, & poſt appellationem ab ipſo interpoſitam, idem Patronus ,, alium præſentaverit, & Epiſcopus ſecundum præſentatum inſtituerit, iſte ab Eccleſia removendus ſit? Idem Innocentius volens inhærere veſtigiis Alexandri (alias Lucii, *Gl. marg. hic*) qui diſtinguens inter præſentatos a Laico, & Clerico Patronis (*in cit. c. Cum autem*; 24. *h. t.*) ,, & inter præſentatos à Laico, conditionem poſſidentis cenſuit eſſe meliorem (*in cit. c. Quod autem*; *n. t.*) reſpondit, quod inſtitutio ſecundo loco præſentati a Patrono Laico firma, & rata eſſe debeat. Sed quia Epiſcopus idoneum Clericum malitioſe recuſavit admittere, ad providendum eidem de competente Beneficio compellendus eſt, ,, ut in eo puniatur, in quo deliquit. Ratio deciſionis eſt, quia cum Patronus Laicus jure variare poſſit, & præſentare ſecundum, ideo ei, qui prius præſentatus eſt, jus appellandi non eſt conceſſum, ad hunc effectum, ut alius non præſentetur, & inſtituatur, quamvis valeat ejus appellatio, uſque dum ſecundus præſentetur, & ab Epiſcopo inſtituatur: tunc enim non jam obſtat appellatio, cum Patrono a jure permiſſum ſit variare, adeoque non potuit appellari contra Patronum, ne alium præſentaret, *Gl. hic V. Appellaverit*, & *Abb. ibid. n. 2. & 6.*

Excipitur tamen *in fine hujus cap.* Niſi is, qui poſterius eſt præſentatus, inſtituatur ab Epiſcopo, ex malitia: tunc enim, qui prius fuit præſentatus, appellare, vel per viam querelæ adire Superiorem poteſt, ut Epiſcopus compellatur, de alio competente Beneficio ſibi providere, *Abb. hic n. 5.*

Cenſetur autem Epiſcopus malitioſe non admiſiſſe primo præſentatum, ſi illum, ante præſentationem ſecundi, ſine juſta cauſa, repulit, videlicet ſine examine, vel poſtquam in examine idoneus eſt repertus. Item ſi poſt præſentationem ſecundi, hunc inſtituit, & prætulit prius præſentato, tametſi is magis idoneus eſſet, *arg. c. ult. diſt. 63. & c. Cum autem*; 24. *h. t.* Ubi requiritur, poſterius præſentatum eſſe æque idoneum ad hoc, ut inſtitui poſſit: ſi igitur prius præſentatus magis ſit idoneus, poteſt ex conceſſione *cit. c. Paſtoralis*; *h. t.* petere, ut aliud ſibi Beneficium conferatur, *Abb. hic n. ult.*

CII. Cæterum licet jure conceſſum ſit Patrono Laico, variare, ſive poſtquam unum præſentavit, alium præſentare, ut dictum: excipiendum tamen eſt primo, niſi lis contra priorem præſentatum: de cujus habilitate controverſia eſt mota, adhuc pendeat; tunc enim Patronus etiam Laicus, lite pendente, alium præſentare non poteſt *arg. c. 1. Ut lite pendente. in 6.* Ubi id ſtatuitur de electione, quod lite pendente, ſuper alicujus electione, ad electionem procedi non poſſit: atque eadem eſt ratio de præſentatione, ne ſcilicet, lite pendente, mutatio aliqua fiat: accedit, quod electio, & præſentatio aliqua fiat: accedit, quod electio, & præſentatio in jure in pleriſque æquiparentur, *Franc. in cit. c. 1. n. 3. Cov. pract. qq. c. 36. n. 7. Garc. cit. t. 9. n. 217.* idemque eſt, ſi lis pendeat ſuper titulo Beneficii, *Barb. in c. Cum autem*; 24. *n. 3. hoc tit.*

Excipitur ſecundo, ſi Patronus Laicus, uno præſentato, juravit, ſe non præſentaturum alium, tum quia omne juramentum ſervandum eſt, quod ſine diſpendio ſalutis æternæ ſervari poteſt: tum quia promiſſio de præſentando alternatim, ſervanda eſt, *Clement. 2. h. t.*

CIII. Aſſertio 3. Patronus Eccleſiaſticus, cui ſcilicet jus præſentandi competit, (nomine, & jure Eccleſiæ, non patrimonii) non poteſt variare, præſentando alterum: ſed is inſtituendus eſt, qui primo eſt præſentatus, ſi ſit idoneus, prout ſtatutum eſt *in cit. c. Cum autem*; *in fin. h. t.* Rationem dat *Innoc. & Abb. ibid. n. 3.* quia præſentatio Patroni Eccleſiaſtici habet vim electionis, ſicut ergo eligentes variare non poſſunt, *c. Publicato*; 58. *de Elect.* ita nec præſentatores, qui ſcilicet nomine, & jure Eccleſiæ tales actus quaſi ex officio exercent, ideoque cum officio ſuo ſemel functi ſunt, acquieſcere debent, *arg. c. Si tibi*; 17. *de præb. in 6.* Ubi id ipſum traditur de collatione: quæ ratio non habet locum in Patrono laico; quia is ſuo proprio jure, ac nomine præſentat, ideo fortius Jus Patronus laicus habere cenſetur.

CIV. Eſt & aliud præterea diſcrimen inter Patronum Laicum, & Eccleſiaſticum: nam ſi Patronus Laicus indignum præſentet, non ideo pro ea vice, eſt privatus jure præſentandi: ſed mandari ei debet, ut alium, eumque idoneum præſentet, prout colligitur *ex c. Cum vos*; 4. *de offic. Jud. Ordin.* Si enim Laicus Patronus præſentando indignum; ea vice, privatus eſſet, tum Epiſcopum ſtatim providere poſſet de Rectore, vel Beneficiato Eccleſiæ, aut de Beneficio, nec opus foret interim Oeconomum, ſeu Adminiſtratorem conſtituere, qui Eccleſiæ, aut Beneficii vacantis fructus colligat, eoſque in Eccleſiæ utilitatem convertat, aut Succeſſori reſervet, prout ſtatuitur *in cit. c. Cum vos*; Ubi certo præſupponitur, indignum fuiſſe præſentatum a Patrono Laico, & tamen non devolvitur ad Epiſcopum, jus providendi de Rectore Eccleſiæ: ſed ſolum jus conſtituendi Oeconomum, ergo Patronus non fuit privatus jure præſentandi: idque confirmatur: quia ſi licitum eſt Patrono ſæculari variare, & alium præſentare, quando præſentavit idoneum, multo magis licitum eſt, ſi præſentavit indignum, ut ait *Joann. Andr. in cit. c. Cum vos*; *n. 12.* Quia variatio a jure præcipue conceditur, quando actus eſt illicitus; quamvis aliqui contrarium teneant, apud *Fagnan. in cit. c. Cum vos*; *n. 39.* quando Patronus ſcienter præſentavit indignum. Verum cum nullibi reperiatur de jure cautum, quod Patronus Laicus, ſcienter præſentando indignum, ſit pro ea vice, ipſo jure privatus poteſtate præſentandi, non debet hæc pœna privationis expreſſa de eligentibus ſcienter indignum: extendi ad præſentantes ſcienter indignum, præſertim cum diverſa ſit ratio: nam eligentes tribuunt jus in re: præſentantes ſolum jus ad rem. Accedit, quod cum Laicis mitius ſit agendum, ne a fundationibus Eccleſiarum retrahantur; neque in hac re attendendæ ſunt LL. Civiles, contrarium diſponentes; quia diſponunt in materia Eccleſiaſtica; ſeu ſpirituali, vel ſpirituali annexa, ſcilicet de jure patronatus, *Fagn. in cit. c. Cum vos*; *n. 46. & ſeqq.* Ubi etiam addit, hanc ſententiam approbaſſe S. Congreg. Concilii.

Aliud vero eſt dicendum de Patrono Eccleſiaſtico, nam ſi Collegium, vel perſona Eccleſiaſtica, cui competit jus præſentandi, nomine Eccleſiæ, ſcienter præſentet indignum, privatus eſt ipſo jure, vel ſaltem privandus per ſententiam Judicis, jure præſentandi, ea vice, & ad proximum Superiorem devolvitur libera collatio, *arg. c. Cum in cunctis*; 7. *§. Clerici, de Elect. & c. 2. de ſuppl. negl. Prael.* ut docet *Gl. recepta, in cit. c. Cum vos*; *V. Minus idonea, de offic. Ord.* & ibid. *Innoc. in princ. Abb. n. 2. Silveſt. V. Jus patronatus q. 7. dicto 2. Laym. lib. 4. tr. 2. c. 13. n. 7. Barb. in Collect. in c. Cum autem*; 24. *n. 5. h. t.* Ratio eſt, quia Patronus Laicus eſt minus expertus circa Eccleſiaſtica, & minus tempus habet ad præſentandum, quam Clericus, idenque & variare poteſt, & non privatur poteſtate præſentandi, licet indignum præſentet, *Gloſſ. in cit. 4. & Silveſt. c. l.*

§. IV.

Intra quod tempus præſentatio fieri debeat a Patrono, ſive Laico, ſive Eccleſiaſtico?

CV. Aſſertio 1. Si Patronus ſit Laicus, intra quatuor menſes præſentare debet: ſi vero ſit Eccleſiaſticus, intra ſex menſes, numerandos a die vacationis cognitæ, alioqui ſi intra hoc tempus præſentatio non fiat, Eccleſia, vel Beneficium, pro ea vice, libere conferri poteſt ab Epiſcopo, vel alio Prælato, ad quam pertinet jus, ſeu poteſtas inſtituendi, prout ſumitur, de quatuor menſibus, *ex c. Quoniam*, 3. *in fine*, & *c. Cum propter*; 27. ibi: *infra quatuor menſes*, de ſex menſibus vero *ex c. Eam te*; 22. ibi: *ſi infra ſex menſes, poſtquam vacaverit, h. t.* & expreſſius de utroque Patronatu ſtatuitur *in c. unic. §. Verum eodem, in 6.* & docet *Abb. in cit. c. Eam te*; *n. 3. & in cit. c. Cum propter*; *n. 4. Franc. in cit. c. un. §. Verum in princ. & n. 2. Silveſt. V. Jus patronatus, q. 6. dicto 1. Azor p. 2. lib. 6. c. 25. q. 11. & alii DD. communiter.* Ratio diverſitatis eſt, quia æquum eſt, ut qui in uno gravatur, in alio ſublevetur: cum ergo Laicus Patronus poſſit variare, & poſtquam unum præſentavit, præſentare alium, ideo debebat in alio gravari, ita, ut non haberet, niſi quatuor menſes ad præſentandum: ſed Patronus Eccleſiaſticus non poteſt variare, ideo debuit in alio ſublevari, ut haberet longius tempus ad præſentandum videlicet ſex menſes, *Gl. Magn. in cit. c. un. h. t. in 6.*

Porro non ſufficit, quod intra prædictum tempus quadrimeſtre, vel ſemeſtre, Patronus deſignet, vel nominet Clericum præſentandum: ſed requiritur, ut actu ipſum præſentet, per ſe ipſum, vel per literas præſentationis ei datas, quas præſentatus offerre debet Superiori, ad quem ſpectat inſtitutio, cum poſſit etiam per literas præſentatio fieri abſente Patrono, *Franc. in cit. c. un. §. Verum, not. 1.* Quare ſi Patronus Eccleſiaſticus, qui variare non poteſt, duobus dedit literas præſentationis, & unus ex illis prius obtulit illas Epiſcopo, quam alter, prior inſtitui debet, *Gl. Magna, in cit. c. un. in fine.*

CVI. Aſſertio 2. Hoc tempus quadrimeſtre, vel ſemeſtre non currit, adeoque non obeſt Patrono ignoranti, vel legitime impedito, ut docet *Abb. in cit. c. Cum propter*; *n. h. t. Azor cit. c. 21. q. 11. Silveſt. cit. q. 6. dicto 1. & alii plerique*; nam regulariter tempus præfixum ad eligendum, vel conferendum Beneficium non currit ignoranti, aut impedito, *c. Quia diverſitatem*; 5. *de conceſſ. præb.* nec debet quis, ſine ſua culpa, privari jure, quod habet, vel poſſidet. Currit autem prædictum tempus, etiam diebus feriatis, cum ſit continuum, *Barb. de de offic. Epiſc. alleg. 32. n. 127. & in Collect. c. Cum propter*; 27. *n. 3. h. t.* Item incipit currere, tempore vacationis cognitæ, *Franc. in cit. §. Verum not. 2. & alii communiter.*

CVII. Aſſertio 3. Patronus Eccleſiaſticus, v. gr. Monaſterium, vel Clericus, cui jus præſentandi competit, ratione Eccleſiæ, Dignitatis, vel Beneficii Eccleſiaſtici, habet tempus ſemeſtre ad præſentandum, etiamſi a Laico acquiſiverit jus patronatus, ac proinde ſi Patronatus laicus transferatur ad Eccleſiam, vel perſonam Eccleſiaſticam, efficitur Eccleſiaſticus, prout ſtatuitur *in cit. c. unico §. Verum h. t. in 6.* ubi ,, dicitur: licet Patronus laicus ad præſentandum tempus quadrimeſtre duntaxat habeat Eccleſia tamen, vel Monaſterium, ,, cui a Laico facta eſt collatio juris patronatus, tempus habet ſemeſtre. Et univerſim, quantum ad præſentationem ,, attinet, non ut Laicus; ſed ut Eccleſiaſticus Patronus judicari debet Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica, quia tranſlatio juris patronatus facta eſt.

CVIII. Idemque dicendum, ſi Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica, & Laicus ſint Compatroni, ſimulque habeant jus præſentandi; tum enim etiam Laicus habet ſex menſes, ad præſentandum propter communionem cum Eccleſia, vel Clerico, ut docet *Gl. fin. in cit. c. un. §. Verum, h. t. in 6. Abb. in cit. cap. Eam te*; *n. 3. Silveſt. cit. q. 6. dicto 2. Garc. c. p. 5. cap. 9. n. 210. & alii communiter*: Ratio eſt, tum quia dignius trahit ad ſe minus dignum: tum quia, univerſim loquendo, ſocius per ſe non privilegiatus, propter communionem cum ſocio pri-

Digitized by Google

privilegiato, in re, aut jure communi, indiviſibili, commodum, & privilegium alterius ſocii participat, ita, ut conſequatur per alium, quod per ſe non conſequeretur, juxta *l. Si communem*, 9. *ff. quemadm. ſervit. amitt.* Ubi qui communem fundum habet cum pupillo, ſervitutem viæ in eo retinet, licet neuter illa uſus fuerit, propter pupillum, ubi *Gl. margin.* ait, quod privilegium unius conſortis, videlicet pupilli, prodeſt alteri conſorti, etiam non pupillo, ſive majori in rebus indiviſibilibus. Similiter, ſi duo ſint Patroni unus Eccleſiaſticus, alter Laicus, non poterit etiam contra Laicum præſcribi Jus patronatus, minore tempore, quam contra Eccleſiam, videlicet 40. annorum, ut docet *Franc. in cit. c. un. §. Verum. num.* 8. *& Anchar. ibid. in fine.* Ratio regulæ datæ eſt, quia quando res communis individua eſt, æquius eſt, ut ſocius, propter ſocium privilegiatum, commodum conſequatur, quam ut ſocius privilegiatus damnum patiatur, propter ſocium non privilegiatum, hoc enim æquum eſt, ut in re individua non ferat quis damnum, ratione rei, quæ illi cum altero communis eſt *Covarr. pract. qq. c.* 36. *num.* 5. *§. Tertio.*

CIX. Ubi præterea notandum primo. Jus patronatus ab initio originem trahens a Laico, ſi donatione, teſtamento, legato, vel alio quovis titulo, poſtea transferatur in Eccleſiam, vel Collegium Eccleſiaſticum, ita, ut ad illud pertineat præſentatio, tale Jus patronatus cenſetur Eccleſiaſticum, & non Sæculare, ut patet *ex cit. c. un. §. Verum Covarr. cit. c.* 36. *nu.* 6. *§. Secundo.* Et e converſo, ſi Jus patronatus ſpectans ad Eccleſiam, tranſeat cum univerſitate bonorum in laicum, quoad præſentationem cenſetur eſſe ſæculare, ſeu laicum; quia mutata perſona, mutatur rei natura, ſeu conditio, ita ut ſi perſona ſit Eccleſiaſtica, etiam ipſum jus ſit tale, quoad præſentationem: & viciſſim ſi perſona ſit laica, etiam jus quoad præſentationem, & ſimiles conditiones, cenſeri debet laicum, & ſæculare; quia in Laicum eſt translatum, *Barb. in c. Propter.* 27. *nu.* 3. *h. t. Zœſ. in Comment. num.* 51. *&* 52.

Notandum ſecundo. Si duo ſint Compatroni, unus Clericus, alter Laicus, & hic præſentavit Titium, Clericus Cajum, poterit Laicus poſtea variare, & alium præſentare, quia nullibi id reperitur eſſe prohibitum, nec debet quis privari jure ſuo, propter adjunctionem alterius. Nec refert, quod in iſto caſu patronus Laicus reputetur tanquam Eccleſiaſticus, ideoque habet tempus ſemeſtre ad præſentandum, ſicut Patronus Eccleſiaſticus. Nam id tantum procedit, quoad commodum, quod conſequitur propter adjunctionem alterius Clerici: non autem quoad incommodum, ſive privationem alicujus juris ſibi alias competentis, *Zœſ. in Comment. h. t. nu.* 47.

CX. Verum contra id, quod dictum eſt Patronatum a Laico translatum in Eccleſiam, vel perſonam Eccleſiaſticam, ratione Beneficii ſui, fieri Eccleſiaſticum, obſtare videtur quod ſicut res tranſit cum onere ſuo, *cap. Ex litteris.* 5. *de Pignor.* ita etiam tranſit cum ſuis privilegiis, juribus, & affectionibus: & is, qui in jus ſuccedit alterius, eos jure, quo ille, uti debet, juxta *Reg. jur.* 46. *in* 6. ergo ſi Clericus ſuccedat in jure patronatus Laico, quod ab illo accepit, uti debet jure Laici, adeoque quatuor tantum menſes, ad præſentandum habebit. Sed reſpondetur cum Dyno *in cit. Reg. num.* 10. *& Franc. in cit. §. Verum, num.* 3. diſtinguendo: vel eſt onus, jus, aut privilegium, quod rei ſecundum ſe, tanquam ejus affectio cohæret: & tunc tranſit ad quemvis poſſeſſorem, vel ſucceſſorem. Vel eſt onus, jus, aut privilegium perſonale, quod rei ſecundum ſe non adhæret: ſed ſolum per accidens, ſeu in ordine ad perſonam, in cujus favorem eſt inductum, vel conceſſum, & id ad ſucceſſorem, aliumve poſſeſſorem non tranſit: ſed cum perſona mutatur, juxta *Reg. jur.* 7. *in* 6. *Privilegium perſonale perſonam ſequitur, & Reg.* 68. *in ff.* Tale jus perſonale eſt tempus quadrimeſtre, quod Laicis: & ſemeſtre, quod Eccleſiaſticis patronis jure conceſſum eſt, ad præſentandum in favorem eorum. Plura alia ſimilia exempla extant in Jure. Veluti primo, ſi Eccleſia domum, vel agrum immunem a tributis, & vectigalibus ſolvendis, vendat Laico, is fit tributis obnoxius: ſicut etiam vice verſa, ſi Laicus ſubjectus domino loci, domum, vel agrum exactionibus, & tributis obnoxium vendat Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ, is fit liber ab hujuſmodi oneribus ſolvendis, ut tradunt Dd. *in l. Cum qui*, 38. *ff. de ſolut.* quia mutata conditione perſonæ, mutatur etiam qualitas, ſive conditio rei, *Anchar. in cit. cap. un. not.* 6. *h. t. in* 6. *Laym. lib.* 4. *tract.* 9. *cap.* 6. *nu.* 4. Secundo, immunitas a ſolvendis decimis conceſſa Religioſis, non tranſit ad alios Succeſſores, etiam conductitios colonos, *c. Ex parte.* 10. *& c. ſeq. de decim.* Tertio, ſi propter negligentiam Patroni Laici non præſentantis, intra quatuor menſes, collatio Beneficii ad Superiorem, ſeu Ordinarium devolvatur, vel quia Papa Beneficia vacantia in Curia, intra menſem, non contulit, juxta *c.* 3. *de præb. in* 6. utroque hoc caſu Ordinarius habet ſemeſtre, ad conferendum, *Franc. in cit. §. Verum nu.* 3. *eod. in* 6. Plura hujuſmodi exempla adferri poſſunt.

§. V.

An poſt tempus ad præſentandum jure definitum, elapſum, lite adhuc pendente, Epiſcopus libere inſtituere poſſit, ſine præſentatione Patroni?

CXI. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, ſi inter Patronos lis, ſive controverſia orta ſit de jure præſentandi, eaque intra quatuor menſes, a die vacationis Beneficii numerandos, ſi patronatus Laicus ſit: aut intra ſex menſes, ſi patronatus Eccleſiaſticus ſit, finita non fuerit: tunc Epiſcopus, vel alius Ordinarius, ad quem jus inſtituendi ſpeciali jure ſpectat, liberam inſtitutionem facere poteſt, prout conſtat ex *c. Quoniam* 3.
„ *h. t.* Ubi in fine dicitur, ſi de jure patronatus quæſtio inter
„ aliquos emerſerit, & cui competat, & illa infra quatuor
„ menſes non fuerit definita: ex tunc Epiſcopus ordinet Ec-
„ cleſiam, ſive in ea inſtituat Rectorem. Idem ſtatuitur *in*

„ *cap. Si vero.* 52. *h. t.* Ubi Alexander III. ita reſcribit: ſi Or-
„ dinario Eccleſiæ ad alicujus Epiſcopi inſtitutionem ſpectet,
„ & duo inter ſe de jure patronatus contendant, debet qui-
„ dem interim differri ordinatio Eccleſiæ, ſive inſtitutio Re-
„ ctoris: ſed non ultra tempus legitimum a jure definitum:
„ (videlicet quatuor menſium in patronatu Laico, & ſex in
„ Eccleſiaſtico) quo finito, Epiſcopus perſonam idoneam, ap-
„ pellatione remota, in eadem Eccleſia inſtituere poteſt,
„ ita tamen, ut is poſtea ab eo, qui jus patronatus in ju-
„ dicio evicerit, repræſentetur.

Idque ſtatutum eſt, quia Eccleſiæ, Beneficia Eccleſiaſtica diu vacare non debent. Et eſt unus ex caſibus, in quo Epiſcopus poteſt inſtituere Rectorem in Eccleſia patronata, ſine præſentatione, *Abb. hic nu.* 3.

CXII. Ubi notandum primo. Si patroni contendant ſuper jure patronatus, debet Epiſcopus differre inſtitutionem Rectoris in Eccleſia, uſque dum elapſum ſit tempus, ad præſentandum præfixum, modo conſtet, Eccleſiam eſſe patronatam: ſecus ſi non conſtet; tum enim Epiſcopus ſtatim poteſt conferre Eccleſiam, ſive inſtituere Rectorem, etſi contendentes de hoc petant, ut differatur inſtitutio, *Abb. hic num.* 3.

Notandum ſecundo. Clericus, ſine præſentatione inſtitutus, debet poſtea præſentari Epiſcopo a Patrono, qui jus patronatus in judicio obtinuit, non quod per talem præſentationem de novo acquiratur jus aliquod ipſi præſentato ſed ut eum tanquam Patronum judicialiter pronunciatum agnoſcat, adeoque tali agnitione conſtituatur in quaſi poſſeſſione ipſius juris patronatus, *Gl. fin. in cit. c. Si vero & Abb. ibid. nu.* 4. Ubi addit, ſi verus patronus, qui obtinuit cauſam in judicio, non velit præſentare jam prius inſtitutum ab Epiſcopo, id iſti non nocebit; quia jam plenum jus acquiſivit ex inſtitutione Epiſcopi, juris auctoritate facta.

Hinc colligitur etiam, quod in juribus incorporalibus, ſeu ſpiritualibus, ut eligendi, conferendi, præſentandi, quaſi poſſeſſio per unicum actum acquiritur, v. g. unam præſentationem, vel unam agnitionem Clerici inſtituti, *Gl. hic V. Repræſentetur, & Barb. nu.* 7. & docet *Covarr. pract. qq. cap.* 34. *num.* 2. *§. Tertiam.*

„ CXIII. Similiter *in c. Eam te.* 25. *h. t.* decernitur: ſi de
„ jure patronatus alicujus Eccleſiæ lis, vel controverſia ju-
„ dicialis ſit orta inter aliquos, & intra ſex menſes, poſt-
„ quam Eccleſia vacaverit, & finita non fuerit, Epiſcopus
„ perſonam idoneam inſtituere poteſt. Intelligi autem debet

hæc Conſtitutio de Patronis Eccleſiaſticis; nam in Laicis ſufficiunt quatuor menſes, juxta *c. Quoniam* 3. *in fine & c. Cum propter.* 27. *h. t.* & tempus hoc ſemeſtre currit, non a tempore motæ litis, ſed a tempore vacationis Eccleſiæ, ut expreſſe habetur *in cit. c. Eam te.* & docet *Abb. ibid. num.* 3. Idque ſtatutum eſt, quia propter litem, & contentionem patronorum de jure præſentandi, non debet differri Ordinatio Eccleſiæ, eaque carere Rectore, ultra tempus a jure præſcriptum ad præſentandum, *Abb. hic nu.* 3. Quod ſi Patronus Eccleſiaſticus, ſive Clericus, & Laicus litigent de ipſo jure patronatus, tum debet differri inſtitutio Rectoris per ſex menſes tum quia dignius trahit ad ſe minus dignum: tum quia ſocius propter communionem gaudet jure, ſeu privilegio ſocii, Laicus Patronus privilegio Clerici, ſi privilegiatus ſocius jure ſuo uti non poſſit, ſine conſocio, *Joan. Andr. in cit. c. Eam te. n.* 1. *h. t. Abb. ibid. n.* 3. *& dictum ſupra.* Idque procedit, quando Patrono Eccleſiaſtico competit jus patronatus, nomine Eccleſiæ, ſive titulo Eccleſiaſtico, ratione Beneficii ſui, nam ſi illi competeret, ratione patrimonii ſui, tum etiam Clericus non haberet longius tempus, ad præſentandum, quam Laicus, ſcilicet quatuor menſes, *Abb. c. l. nu.* 4.

Cæterum ſi lis ſit inter Epiſcopum, & Patronum, an Eccleſia, vel Beneficium ſit patronatum, necne, tunc Epiſcopus Oeconomum, ſeu Adminiſtratorem conſtituere debet, *Gl. in citat. cap. Eam te; Verſic. Si vero contentio*; niſi notorie conſtat, non eſſe patronatum: & Epiſcopus ſit in quaſi poſſeſſione providendi, tunc enim poteſt, ac debet ſtatim providere illi Eccleſiæ, vel Beneficio de Rectore, vel Beneficiario, *Barb. in Collectan. in cit. c. Eam te. num.* 6.

„ CXIV. Præterea *in cap. Cum propter.* 27. *h. t.* Innocen-
„ tius III. mandat, ut ſi de jure patronatus quæſtio, ſive
„ lis judiciaria emerſerit inter patronos, eaque intra qua-
„ tuor menſes, ſi patronatus, laicus, (juxta *cap. Quo-*
„ *niam.* 3. *& cap. Eam te.* 25. *h. t.*) non fuerit finita, &
„ tunc non differat Epiſcopus Eccleſiam illam ordinare, ſi-
„ ve de perſona idonea ei providere, ita tamen, ut per hoc
„ nullum inpoſterum præjudicium generetur illi, qui Jus evi-
„ cerit patronatus, ſcilicet in futuris vacationibus. Idque
„ ſtatutum eſt, ne Eccleſia, vel Beneficium diu vacare de-
„ beat.

Eſt autem hoc ſpeciale in caſu iſto, quod tempus jure definitum, ad præſentandum (videlicet quadrimeſtre, vel etiam ſemeſtre) currat a die vacationis Eccleſiæ, vel Beneficii, etiam ſine culpa, aut negligentia Patroni, qui, lite pendente, non poteſt aliquem præſentare. Ratio hujus ſpecialis conſtitutionis eſt, quia quis ſit verus Patronus, ſive is, cujus ex litigantibus præſentatio admittenda ſit, non apparet: ſed ignoratur, alioquin vero generalis Regula eſt, quod tempus jure præfixum ad eligendum, conferendum, vel præſentandum, non currat legitime impedito, ſi de ejus jure certo conſtet, *cap. Quia diverſitatem*, 5. *junct. Gl. V. Suſpenſionis, de conceſſ. præb. l.* 1. *§. ult. C. de annali except. l. In rebus*, 30. *C. de jure dotium*, ubi habetur, quod tempus non currat agere impedito, *Abb. in cit. cap. Cum propter num.* 2. *&* 3. *Barb. ibid. nu.* 2. *in fine.*

CXV. Notandum hic primo. Quamvis patronus, lite pendente ſuper jure præſentandi, poſt tranſactum tempus a jure præſcriptum ad præſentandum, privetur, pro ea vice; poteſtate præſentandi, & libera collatio Eccleſiæ, vel Beneficii patronati ad Epiſcopum devolvatur, ut dictum: non tamen electio Prælati, ob motam litem judiciariam, de jure

eligendi, ultra tempus, ad eligendum a jure definitum, videlicet tres, vel ſex menſes, protrahitur, nec ideo eligentes privantur, pro ea vice, poteſtate eligendi, neque etiam hoc caſu, libera proviſio ad Epiſcopum, ad quem pertinet electum confirmare, devolvitur, ut docet *Joann. Andr. in c. Quoniam 3. num. 7. h. t. & Abb. ibid. num. 6. Azor p. 2. lib. 6. cap. 21. q. 12.* quia id de electione non eſt in jure expreſſum, ſicut de præſentatione, lite pendente, facta: ſed potius contrarium ſignificatur *in c. 2. de in integr. reſtit.* Ubi longo tempore fuit litigatum ſuper jure eligendi, neque tamen poteſtas eligendi devoluta fuit ad Superiorem, ob litis pendentiam. Neque enim ob ſimilitudinem rationis, id, quod ſtatutum eſt de præſentatione, extendere licet ad electionem; cum diſpar ſit utriuſque ratio: partim quia Jus præſentandi ex gratia eſt conceſſum: at vero Jus eligendi non innititur gratiæ, ſed conceſſioni Juris communis, & magis debitum eſt, *c. 1. de Elect. c. Quanto 10. diſ. 63.* & pinguius, ſeu firmius ac potentius eſt jus eligendi, quam præſentandi, ideoque priori difficilius, poſteriori vero facilius, ſi juſta cauſa id exigat, derogatur: partim quia non ita grave præjudicium infertur patronis, ſi lite pendente, alius instituatur, pro ea vice, ab Epiſcopo: infertur autem magnum præjudicium, ſi Collegio Electorum, vel toti Communitati, ſeu Civitati contra ejus voluntatem, obtrudatur Epiſcopus, vel Prælatus, quem non optatum contemnat, aut oderit: prout dicitur in *cap. ult. diſ. 63.* Ideoque merito aliud ſtatutum eſt, cum lis mota eſt de jure præſentandi, & aliud, cum de jure eligendi, *Abb. c. l.* Et hinc etiam, ſi lis mota ſit de jure præſentandi inter patronos, tempus quatuor, vel ſex menſium currit, quantumvis legitime impedito, tametſi in culpabili mora non fuit, nec ullam negligentiam commiſerit: at vero tempus ad eligendum conſtitutum, non currit legitime impeditis, ut ex dictis patet.

CXVI. Notandum ſecundo. Prædicta Conſtitutio, quod ſi lis ſit mota inter patronos, ſuper jure præſentandi, nec finita intra quadrimeſtre, vel ſemeſtre tempus, poſſit libere providere Epiſcopus, non habet locum, ſi lis ſit mota inter præſentatos, quis eorum v. g. ſit magis idoneus: vel inter patronos, & Epiſcopum, vel inter patronos, & præſentatos; quia cum ſit Conſtitutio exorbitans a jure communi, & odioſa, non debet extendi ad caſus non expreſſos, *Joan. Andr. in cit. c. Quoniam. nu. 7. in fine, & Abb. ibid. nu. 7. & Barb. num. 6.* Non tamen poſſunt patroni, durante liſe inter duos præſentatos, alium tertium præſentare, ſine vitio attentati, nec etiam alium in locum unius ex præſentatis mortui, lite pendente, juxta *cap. 2. Ut lite pendente; in 6.* quia propter litis pendentiam impeditur variatio, alias patronis Laicis conceſſa, ſive nova præſentatio, ne lites prorogari contingat, cum diſpendiu Eccleſiarum, *Covarr. pract. qq. c. 36. num. 7. §. Tertio quoque, Barb. lib. 3. Jur. Eccleſ. c. 12. num. 173.*

S E C T I O V.

De Poteſtate Epiſcopi, & S. Pontificis circa Eccleſias, & Beneficia patronata, & de amiſſione Juris patronatus.

§. I.

An, ſi Epiſcopus inſtituat, ſine conſenſu, vel præſentatione Patroni, valida ſit inſtitutio: &, an poſſit fieri præſentatio ad Eccleſiam non vacantem?

CXVII. Aſſertio 1. Ordinarie, & regulariter, talis inſtitutio eſt ipſo jure irrita, ut conſtat *ex c. Decernimus 32. cauſ. 16. q. 7.* Ubi dicitur: ſi ſpretis Fundatoribus, Re-
,, ctores ibidem (in Eccleſiis, quas fundarunt) præſum-
,, pſerit Epiſcopus ordinare, & ordinationem irritam eſſe,
,, & alios in eorum loco, quos iidem Fundatores condignos
,, elegerint, eſſe ordinandos, ſeu ſubſtituendos. Conſentit
,, quod ſtatuitur *in c. Illud 8. in fine h. t.* Ubi dicitur, ſi ali-
,, quis, ſine præſentatione Fratrum ejuſdem loci, (quibus
,, Jus patronatus collatum fuit a Laico) fuerit in Eccleſia
,, inſtitutus, ejus inſtitutio, ſecundum rigorem juris, eſt ir-
,, ritanda, id eſt, irrita declaranda, ſive irritanda, quoad
,, factum, ut explicat *Abb. ibid. nu. 2. Azor p. 2. lib. 6. c. 22. quæſt. 4.* Dicitur autem irritanda de rigore juris, quia ex æquitate non eſſet irrita, neque reſcindenda, cum jus patroni pendeat ex gratia: ſed hic præfertur rigor æquitati, poſtulante id patrono, *Abb. c. l.*

CXVIII. Idem ſumunt Dd. communiter *ex c. Ex inſinua-
,, tione. 54. h. t.* Nam cum O. Clericus queſtus eſſet Ale-
,, xandro III. quod cum ei frater ipſius jus patronatus,
,, quod in quibuſdam Eccleſiis habebat, liberaliter contu-
,, liſſet: nihilominus aliquos eas Eccleſias: ſine ipſius aſſen-
,, ſu, auſos eſſe occupare, & detinere, ideo mandat Pa-
,, pa, ut ſi ita eſt detentores earum, monitione præmiſſa,
,, compellantur eaſdem Eccleſias Clerico illi reſtituere (de
,, facto, quia nihil juris habuerunt in illis, cum non fue-
,, rint præſentati, *Innoc. hic V. Reſtituant*) ut per eum li-
,, bere, & pacifice ordinari poſſint. Ex quo colligitur,
,, quod inſtitutio Epiſcopi, abſque præſentatione Patroni facta, ſit nulla; quia hic obtinentes Eccleſiam patronatam (abſque præſentatione Patroni, dicuntur occupatores, & detentores, & reſtituere debent Eccleſias, quas ſine conſenſu Patroni obtinuerunt, ut tradunt communiter Interpretes hic *Hoſtienſ. Jo. Andr. & Abb. nu. 3.* Item quod Patronus, late loquendo, dicitur ordinare Eccleſias, ſcilicet quoad præſentationem Rectoris, *Jo. Andr. hic nu. 6. & Abb. num. 3.* Verum quamvis hoc probabiliter dicatur, certo tamen *ex cit. cap. Ex inſinuatione*, id colligi, vel inferri non poteſt; quia cum ibi dicatur Clerico O. competere liberam poteſtatem, ordinandi Eccleſias, id proprie intelligi non poteſt de Patrono, ratione patronatus, ut conſtat *ex c. ult. h. tit.* ſed veriſimile eſt, quod Clericus ille fuerit Rector alicujus Eccleſiæ, cujus nomine ipſi jus patronatus a fratre ſuo, quod in quibuſdam Eccleſiis habebat, donatum fuit, & ſic non erat opus conſenſu Epiſcopi, cum donatio juris patronatus fuerit facta Clerico, intuitu Eccleſiæ: non privato nomine, ut notat *Hoſtienſ. hic V. Contuliſſet, & Jo. Andr. nu. 1.* Et quamvis iſte Rector non fuerit Epiſcopus, forte tamen ex ſpeciali jure, v. g. præſcriptionis, habuit poteſtatem ordinandi, ſive inſtituendi Miniſtros in illis Eccleſiis, & ſic ex dicto cap. nihil certi inferri poteſt, cum caſus illius non ſit ſatis expreſſus.

CXIX. Porro quod dictum eſt, inſtitutionem, ſeu collationem ab Ordinario factam, ſpreto Patrono, ſive ſine ejus conſenſu, eſſe ipſo jure irritam: id limitari debet, dummodo Patronus, intra tempus ad præſentandum conceſſum, reclamet, & contradicat: alioqui proviſio Ordinarii, poſt elapſum prædictum tempus, ex tunc firma erit, & convalidatur, per ſupervenientem ex poſt facto conſenſum Patroni, quia ſi ſciens inſtitutionem eſſe factam ſine ſua præſentatione, non contradicat, cenſetur tacite illam approbare, & ratam habere, *arg. c. Suggeſtum. 20. h. t. & cap. 2. de his, quæ fiunt a Præl. & c. Pariſ. lib. 8. de reſign. Benef. q. 10. nu. 20. Zerola in praxi Epiſc. p. 1. V. Jus patronatus dub. 8. Garc. p. 5. c. 9. num. 232. Barboſ. in c. Illud 8. num. 9. h. t.* Ratio eſt, quia nullitas collationis ab Ordinario facta, ſine conſenſo Patroni, eſt inducta in favorem ipſius Patroni, adeoque tum demum nulla eſt, ſi ipſe voluerit, & contradixerit, *Garc. c. l. n. 238.* Sed & probabile eſt, quod inſtitutio ab Epiſcopo facta patrono præſente, & tacente, ſit valida, etiamſi expreſſe non conſentiat, nec ullum ipſe præſentet; quia tunc, ſi commode contradicere poſſit, vel præſentare, & ſciens non fecerit, cenſetur tacite conſentire: ſecus eſt, ſi ob metum ab Epiſcopo incuſſum, vel ejus præſentiam, & dignitatem reveritus, taceat, *Azor cit. lib. 6. cap. 22. q. 8.* Sufficit autem, ſi patronus ex intervallo inſtitutioni ab Epiſcopo factæ conſenſum præſtet, *Azor c. l. q. 7.*

CXX. Cæterum plures ſunt caſus, in quibus inſtitutio Rectoris, vel Beneficiatii ab Ordinario facta, abſque conſenſu, & præſentatione patroni, eſt valida, quos recenſet *Barb. lib. 3. Jur. Eccleſ. cap. 12. num. 65. & ſeqq.* Quorum primus eſt, ſi patronus per negligentiam intermittat, intra tempus a Jure definitum, præſentare Rectorem, vel Beneficiatium, tum enim Ordinarius inſtituere poteſt, jure devoluto: ſed pro una vice tantum, ita ut deinceps patronis jus integrum ſervetur, ut patet ex ſupra dictis, & *ex c. 2. in fin. de ſuppl. negl. Præl.* Dummodo prius conſtet, tempus ad præſentandum jure conceſſum a die ſcientiæ, ſive notæ vacationis numerandum, ſive elapſum, quæ ſcientia debet eſſe certa, ut devolutioni ſit locus, nec ſufficit veriſimilis, aut interpretativa, *Garc. Tract. de Benef. p. 10. cap. 2. num. 34.* & jus præſentandi conſervatur etiam in uno ex Patronis, qui non habuit hujuſmodi ſcientiam vacationis, aliis Compatronis propter ſcientiam excluſis, *Garc. c. l. nu. 41.* juxta deciſionem Rotæ, *Barb. c. l. num. 165. & 2. ſeqq.* Secundo, ſi a patronis præſentatio in diſcordia fiat, ita, ut non poſſit ex præſentatis, ſine ſcandalo, inſtitui, tunc Epiſcopus poterit Eccleſiæ providere de Rectore, *Barb. c. l. num. 171.* Plures alii caſus, in quibus Epiſcopus inſtituere, vel providere poteſt Eccleſiæ, vel Beneficio, ſine præſentatione Patroni, ſupra allati ſunt.

CXXI. Aſſertio 2. Non tantum præſentatio; ſed etiam promiſſio a patrono facta de præſentatione facienda, antequam Eccleſia, vel Beneficium vacat, illicita eſt, & irrita, nullamque omnino obligationem parit: ſed ea non obſtante, poſtquam vacat Eccleſia, & tempus præſcriptum, ad præſentandum, eſt elapſum, Epiſcopus inſtitutionem facere poteſt, *arg. cap. 2. & 3. de conceſſ. præb. & cap. 2. eod. in 6.* Ubi decernitur de collatione, vel promiſſione facta ad Eccleſiam, vel Beneficium nondum vacans; quia votum ingerit, & occaſionem præbet captandæ alienæ mortis, *Garc. tract. de Benef. p. 10. c. 1. num. 4. Barb. lib. 3. Jur. Eccleſiaſt. c. 12. num. 205.* Ubi ait, quod nec ante vacationem Eccleſiæ, Patronus poteſtatem præſentandi concedere poſſit. Neque etiam valet conſuetudo contraria, etſi immemorialis; quippe quæ irrationabilis eſt, & iniqua: nec præſentatio facta a Patrono, ante vacationem Eccleſię, vel Beneficii, obſtat præſentationi poſtea factæ, cum prior invalida fuerit: non præſtat autem impedimentum, quod de jure nullum ſortitur effectum, *Reg. Jur. 52. in 6. Garc. c. l. nu. 4. & 5.*

§. II.

An Epiſcopus poſſit Eccleſiam, vel Beneficium patronatum donare, vel unire alteri Eccleſiæ, vel Beneficio: &, an Epiſcopo donari poſſit a Patronis Jus Patronatus in Eccleſiis aliena, vel propria Diœceſis?

CXXII. Aſſertio 1. Non poteſt Epiſcopus Eccleſiam, vel Beneficium, quod eſt juris patronatus concedere vel unire Eccleſiæ, vel Beneficio, ſine conſenſu patroni, ſive Eccleſiaſtici, ſive Laici v. gr. unam Eccleſiam Parochialem alteri Parochiali, vel unam Capellam alteri Capellæ, vel unam Parochiam Monaſterio, vel Canonicatibus, ad augendas præbendas Canonicorum, juxta *c. Expoſuiſti. 33. de præb.* & docet *Abb. in c. Suggeſtum. 20. nu. 1. not. h. t.* Ubi ait, non ſufficere conſilium Patroni, *Rebuff. in praxi Benefic. Tit. de Unionibus. nu. 28. & in Gl. 11. num. 6. Azor p. 1. lib. 6. c. 28. q. 12. Garc. Tract. de Benef. p. 12. cap. 2. num. 202. Laym. lib. 4 tract. 2. cap. 3. nu. 12. in Corell. 2.* Ratio eſt, quia Patronus per talem unionem amittit jus præſentandi, ideoque cum cedat in præjudicium ipſius, ſine conſenſu ejuſdem, talis unio fieri non poteſt. Idque ſumitur inprimis *ex c. Monaſterium. 33. cauſ. 16. q. 7.* ubi *Gl. V. a domino*, ait, quod Epiſcopus, invito patrono, ex Eccleſia Parochiali facere Monaſterium non poteſt; quia derogaretur jus præſentandi, ſi Prælatus Mona-

Digitized by Google

Monaſterii per electionem conſtitueretur. Idem ſtatutum eſt *in cap. Suggeſtum*, 20. *h. t.* Nam cum quidam Patronus quarundam Eccleſiarum, cum auctoritate Archiepiſcopi Eboracenſis, Eccleſias illas conceſſiſſet Eccleſiæ S. Petri, „ quæ illi in præbendam ſunt aſſignatæ: Canonici de Novoburgo conceſſionem illam irritare conati ſunt; quia donationem, ſeu conceſſionem illam prius ſibi factam eſſe, aſſerebant: quæſitum ergo fuit, quænam conceſſio valeret? Reſpondet Papa Alexander III. licet in donationibus, ſeu conceſſionibus Eccleſiarum requirendus ſit, & exſpectandus Patronorum conſenſus: quia tamen Eccleſiæ, niſi auctoritas Pontificalis (ſive Epiſcopalis, *Gl. hic V. Auctoritas*) interveneri, canonice concedi non poſſunt: ideo prior conceſſio, ſi cum conſenſu Patroni, & auctoritate Diœceſani Epiſcopi, facta eſt, aut etiam poſtea ejus aſſenſus fuerit ſubſecutus, poſteriori conceſſioni præferenda eſt: alioquin illa debet præferri, quamvis poſterius facta ſit, quæ cum conſenſu Domini fundi, ſive Patroni, & Epiſcopi auctoritate facta eſt.

CXXIII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Non poteſt Epiſcopus Eccleſiam, vel Beneficium concedere in proprietatem, ſive per modum incorporationis alteri Eccleſiæ; vel Beneficio nec ex reditibus Eccleſiæ patronatæ in alia Eccleſia præbendas, ſeu beneficia erigere, ſine conſenſu Patroni, etiamſi per hoc Jus patronatus non admitteret quia poſſet adhuc præſentare ad illas: ſed quia Patroni, intereſt, ne bona, & reditus Eccleſiæ patronatæ alienentur, vel uniantur, aut ſupprimantur, ideo in hoc caſu opponere poteſt, *Arg. cap. Filius* 31. *cauſ.* 16. *q.* 7. *Abb. in cit. c. Suggeſtum*, *num.* 3. Excipi debet, niſi ob urgentem neceſſitatem talis unio, vel translatio redituum Eccleſiæ patronatæ fiat: tunc enim Patrono etiam contradicente, illa fieri poteſt; cum enim Jus patronatus ipſi ab Eccleſia ex gratia, & non ex abſoluto debito conceſſum ſit, ideo non poteſt impedire, quo minus ſubveniatur magnæ neceſſitati Eccleſiæ, vel etiam utilitati, *Abb. in c. Nobis*, 25. *nu.* 10. *h. t. Laym. cit. c.* 13. *n.* 12. Quare poteſt Epiſcopus, etiam contradicente Patrono applicare reditus Eccleſiæ patronatæ ad utilitatem ejuſdem, v. gr. erigendo novum Beneficium; tum quia nullum præjudicium per hoc fit patrono, cui jus præſentandi integrum manet: tum quia tota ordinatio, & diſpoſitio circa bona Eccleſiæ patronatæ, non ad patronum, ſed ad Epiſcopum ſpectat, *cit. c. Filius*, §. *Ipſis tamen & cap. Noverint*, 6. *cauſ.* 10. *q.* 1. ideoque Patronus ſe immiſcere non debet, niſi appareat jura, & bona Eccleſiæ patronatæ alienari, perdi, aut imminui, vel in alium finem, aut uſum, locum, vel perſonam, contra inſtitutionem, transferri, *Innoc. in c.* 3. *n.* 3. *de privil. Abb. in cit. cap. Suggeſtum*, *n.* 3. *Laym. cit. c.* 23. *n.* 12. *Corol.* 2.

Notandum ſecundo. Si conceſſio, ſeu unio alicujus Eccleſiæ, vel Beneficii prius facta ſit: ſed non canonice, ſeu legitime, quia patroni conſenſus non fuit requiſitus, & multo magis ſi a Patrono, ſine autoritate Epiſcopi, facta ſit, *juxta c. Illud*, 8. *h. t.* tunc illa non obſtante, valet poſterior conceſſio, ſeu unio ejuſdem Eccleſiæ vel Beneficii legitime facta, *cit. c. Suggeſtum*, Ratio eſt, quia conceſſio ſive unio invalide ſeu illegitime facta cenſetur eſſe inanis, & invalida, & ideo non poteſt præſtare impedimentum conceſſioni, ſeu unioni legitime factæ, *arg. Reg.* 52. *in* 6. ſicut etiam prior collatio Beneficii invalida non præſtat impedimentum poſteriori validæ, *Gl. in c. Noſtris*, 6. *V. Non vacaret de conceſſ. præb.*

Notandum tertio. Conceſſio Eccleſiæ, per modum incorporationis, ſive unio a Patrono alteri Eccleſiæ facta, poteſt per ſubſequentem Epiſcopi conſenſum ratificari, ſeu confirmari, ita, ut ex eo tempore fiat valida, prout ſumitur ex *cit. c. Suggeſtum*; *junct. Gl. V. Subſecutus*; & multo magis valida eſt conceſſio, ſeu unio, vel collatio Beneficii patronati, facta ab Epiſcopo, ſi conſenſus Patroni ex poſt facto accedat. Porro hoc eſt diſcrimen inter conceſſionem, & collationem Beneficii factam a Patrono, ſine auctoritate Epiſcopi, & inter conceſſionem aut collationem factam ab Epiſcopo, ſine conſenſu Patroni, quod illa omnino irrita ſit, ob defectum ſubſtantialis requiſiti; videlicet auctoritatis Epiſcopalis. At vero conceſſio ſive unio, aut inſtitutio Epiſcopi, ſine conſenſu Patroni, ſpectato mero jure naturali, valida cenſetur, quia conſenſus Patroni ad illam ſolum requiritur, ut accidentalis & extrinſeca conditio, ideoque actus ab initio fuit validus, juxta ea, quæ dicta ſunt ſup. *Tit.* 10. *hoc Libro*.

CXXIV. Aſſertio 1. Si Epiſcopi, poſt promotionem ſuam „ (ſcilicet ad Epiſcopatum, adeoque ratione Epiſcopalis dignitatis) præſentationes, (id eſt, Jus patronatus) ad Eccleſias a Patronis earum pro Eccleſiis ſibi commiſſis obtinuerint, perſonæ idoneæ, quas ad eas vacantes præſentaverint (Epiſcopi Patroni facti) admittendæ ſunt, & inſtitui debent, prout ſtatuitur in *cap. Significaſti*, 18. *h. t.*

Duplex eſt intellectus ſive ſenſus hujus cap. Primus, iſque communior, eſt, quem tenet *Gl. hic V. Significaſti*; quod Patronus poteſt Epiſcopo, nomine Eccleſiæ ſuæ Cathedralis, ſive intuitu Dignitatis Epiſcopalis, libere donare Jus patronatus, ſive præſentandi ad Eccleſias in alia Diœceſi ſitas: & tunc perſonæ idoneæ, quas Epiſcopus, cui Jus patronatus donatum fuit, ad Eccleſias vacantes præſentaverit, admitti, & inſtitui debent ab Epiſcopo alterius Diœceſis, in qua Eccleſiæ ſunt ſitæ, & cui ſunt præſentatæ: & quod hic ſermo ſit de Eccleſiis alterius Epiſcopatus, colligitur ex illis verbis textus: *quas ad Eccleſias vacantes præſentaverint*. Nam Epiſcopi, de quibus hic eſt ſermo, in ſuis propriis Diœceſibus non præſentarent, ſed conferrent) ut notat *Joan. Andr. hic numer.* 2. *& Abb. numer.* 3. Si vero Epiſcopo, vel alteri Clerico, non ratione, ſive nomine Eccleſiæ ſuæ, (quod in dubio præſumitur) ſed ratione perſonæ ſuæ privatæ, Jus patronatus donaretur, tunc ad talem donationem requireretur conſenſus Epiſcopi Diœceſani, ut notat *Joan. Andr. hic nu.* 3. & patet ex ſupra dictis. Poteſt autem, ſaltem ex hodierna conſuetudine, Patronus præſentare etiam extraneum modo alias ſit notus, & idoneus, *Joan. Andr. hic in fine & Abb. num.* 3. Alter intellectus ſeu ſenſus hujus cap. eſt: Si Epiſcopo donetur Jus patronatus, ſive præſentandi a Patrono, in Eccleſiis ſuæ Diœceſis, tum vel inſtitutio Clericorum in illis Eccleſiis pertinet ex jure ſpeciali ad Prælatum inferiorem: & hic debet Epiſcopus Clericos præſentare ab eo inſtituendos: vel inſtitutio pertinet ad ipſum Epiſcopum & hoc caſu præſentatio confunditur cum inſtitutione, adeoque Epiſcopus libere conferet Eccleſias vel Beneficia, in quibus Jus patronatus de novo eſt ipſi acquiſitum, ſicut alia Beneficia non patronata: prærerquam ſi habet ſocium Compatronum, tunc enim cum ipſo præſentabit, tanquam Compatronus, inſtituet autem tanquam Ordinarius Diœceſanus; *Joan. Andr. in cit. c. Significaſti*, *nu.* 4. *& Abb. nu.* 3. *h. t. arg. l. Si conſul.* 3. *ff. de adopt.* ubi Gl. marg. & DD. dicunt, quod duarum, vel plurium perſonarum vicem ſubire quis poſſit in voluntaria juriſdictione; ſicut unus plures tutelas gerere poteſt, *Gl. marg. ibid.* Porro illud hoc loco etiam quæri poteſt, an præſentatio fieri poſſit Epiſcopo, extra Diœceſin ſuam conſtituto.

CXXV. Reſpond. etſi poſſit Epiſcopus, vel alius loci Ordinarius, extra Diœceſin ſuam, aut territorium, Beneficia conferre, & alia exercere, quæ ad juriſdictionem voluntariam pertinent, & ſine judiciali cauſæ cognitione fieri poſſunt *juxta l.* 2. *ff. de offic. Proconſ. & l. ult. ff. de offic. Præfect. Urb.* non tamen poteſt præſentatos a Patronis inſtituere: quia ad id requiritur aliqua judicialis cauſæ cognitio, nempe inquiſitio ſuper vita, moribus, & litteratura præſentati, ut docet *Azor p.* 2. *lib.* 6. *c.* 25. *q.* 12. *Zoeſius in Commentar. in Decret. h. t. num.* 53.

§. III.

An Epiſcopus præſentatum a Parocho ad titulum ſuæ Eccleſiæ ordinandum, irrequiſito Patrono, admittere, & intitulare, poſſit ac debeat?

CXXVI. Ad hanc quæſtionem reſpondetur, ſi Rector Eccleſiæ Parochialis, ſive Parochus (idemque eſt de alio Beneficiato) Clericum Epiſcopo præſentet, ad titulum Parochialis ſui Beneficii, quod patronatum eſt, in ſacris ordinandum, & Patronus conſenſum non det, valida quidem: imo & licita eſt præſentatio, adeoque ea ab Epiſcopo admitti poteſt, ac debet: nullum tamen Patrono præjudicium generatur, quin vacante Eccleſia Parochiali, alium idoneum ad illam præſentare poſſit, prout decernitur in *c. Poſtulaſti*, 30. *h. t.* „ Ubi ex Innocentio III. quæſitum fuit, utrum Rectores Parochialium Eccleſiarum quoſdam præſentare poſſint, ad titulos ſuarum Eccleſiarum ordinandos, etiam non requiſitis Patronis: & ſi in his Patronorum conſenſus non ſit requirendus, utrum illis Jus eligendi, ſive præſentandi ſalvum maneat: ita ut cum ipſas Eccleſias vacare contigerit, hujuſmodi intitulati non ſint aliis, quos Patroni præſentaverint, præferendi: Ad primam quæſtionem Papa directe non reſpondet, (ut notat *Gl. hic in caſu*) Ad ſecundam vero ait, per intitulationem hujuſmodi nullum Patronis præjudicium generari, quin poſſint alios ad Eccleſias illas, cum vacaverint, præſentare, quos volunt, niſi illi cum aſſenſu Patronorum intitulati fuiſſent, ſive ad titulum Beneficii ordinati. Per quod tacite etiam, & indirecte ad primam quæſtionem eſt reſponſum, quod nimirum Clerici poſſint valide, ac licite præſentari a Parocho, vel alio Beneficiario ad titulum ſui Beneficii ordinandi, etiamſi illud patronatum ſit: etiam Patrono irrequiſito, ſine præjudicio tamen ejuſdem, quoad Jus præſentandi alium ad Beneficium, *Gl. hic V. Utrum electio.*

CXXVII. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Rector Eccleſiæ Parochialis, vel alius Beneficiarius Clerico ordinato ad titulum Parochiæ, vel Beneficii, ex reditibus ejuſdem neceſſaria alimenta ſubminiſtrare debet, donec Beneficium Eccleſiaſticum conſequatur, *c. Per tuas*, 37. *de Simonia*, ideoque etiam talis Clericus inſervire debet Eccleſiæ, a qua neceſſariam ſuſtentationem accipit, & ad id cogi poteſt a Parocho, vel Beneficiato præſentatore, ut docet *Abb. in cap. Conquerente*, 6. *n.* 5. *de Cleric. non reſid. & in cit. c. Poſtulaſti*; *num.* 2. *h. t.* Quamobrem Epiſcopus cavere debet, ne tales præſentationes admittat, niſi Eccleſia ſufficientes reditus habeat, non tantum ad honeſte alendum ipſum Rectorem: ſed etiam alium Clericum ordinatum ad titulum ſui Beneficii. Quod ſi Rector præſentans nec ex reditibus Beneficii Parochialis: nec ex propriis bonis alere poſſit Ordinatum, Epiſcopus illi de neceſſariis alimentis providere debet, ne egeat, *arg. c.* 2. *& c. Epiſcopus*, 4. *& c. Cum ſecundum* 16. *de præb. Joann. Andr. in cit. c. Per tuas*, *nu.* 2. *de Simon. & Abb. ibid. n.* 5. Ex quo ſequitur, quod plures poſſunt eſſe ordinati ad titulum unius Eccleſiæ, vel Beneficii, non tamen omnes erunt Rectores; quia unius Eccleſiæ, vel Beneficii unus tantum debet, & poteſt eſſe Rector, vel Beneficiarius, cum Jus & titulus Beneficii dividi non poſſit, *cap. Majoribus*, 8. *& c. Dilecto*, 4. *de præb.* ſed ordinati illi Jus habent exigendi alimenta ex reditibus illius Eccleſiæ, donec aliter illis proviſum fuerit, *Abb. in cit. c. Poſtulaſti*, *n.* 3. *h. t.*

Notandum ſecundo. Per præſentationem Clerici a Parocho factam Epiſcopo, ut ordinetur ad titulum Beneficii ſui parochialis, non fit præjudicium Patrono, ſive Laico, ſive Eccleſiaſtico, quod minus poſtea vacante Eccleſia Parochiali, quemcumque voluerit, Clericum idoneum præſentare poſſit Epiſcopo, ut in ea inſtituatur, præterito illo, qui ad titulum Parochiæ fuit ordinatus, & ob præſtitum ſervitium Eccleſiæ, neceſſariam ſuſtentationem, ſive penſionem aliquam ex reditibus Eccleſiæ accepit, prout conſtat ex *cit. cap. Poſtulaſti*; Idque procedit, non ſolum ſi Patronus non

uonſentiat in præſentationem ordinati ad titulum Parochiæ; ſed etiam ſi conſenſum dedit, neque enim per hoc ſibi præjudicat, quo minus alium ad vacantem poſtea Parochiam præſentate poſſit, ut contra *Gl. in cit. c. V. Veramelectio*; docet *Abb. ibid. num. 6. & 7.* quia alioquin præſentatus ad titulum Beneficii Parochialis conſequeretur Jus expectativæ ad Beneficium vacaturum, & promiſſionem haberet, adeoque jus quæſitum ſuccedendi poſt mortem Rectoris præſentantis io Parochia, quod SS. Canunibue adverſatur. Nec obſtat, quod in fine *cit. c. Poſtulaſti*; adjiciatot exceptio, *niſi de Patronorum praceſſiſſet aſſenſu*. Nam ut bene notat *Abb. c. l.* quamvis alias ordinarie loquendo, clauſula exceptiva ad proxime præcedentia referri debeat non ad remotiora, id tamen limitari debet, niſi ex relatione ad proxima ſequatur aliqnod abſurdum: ot in propoſito, ſi Patronus teneretur, ratjone conſenſus in præſentationem ordinati ad titulum Parochiæ, etiam poſtea illa vacante, ipſum præſentare Epiſcopo in Rectorem inſtituendum in eadem Parochia, ſequeretur, quod hujoſmodi Intituiato, ſeu ordinato ad titulum Parochiæ indirecte daretur Jus ad ipſam Parochiam, antequam vacaret. Itaque claoiula illa referri debet, non ad proxime dicta: ſed ad remotiora, videlicet ad id, quod dictum fuit, nullum præjudicium generari Patrono, ita ut ſeoſus ſit, quod Patrono nullum præjudicium generetur, niſi conſenſerit in præſentationem a Rectore Parochiæ factam, ut ordinetor præſentatns ad titulum Beneficii Parochialis, tunc enim Patronus ſibi præjudicat, ita ut non poſſit petere, ut ordioatus ille inde moveatur: nec impedire, quo minus neceſſaria ſuſtentatio ipſi præbeatur ex reditibus Eccleſiæ Parochialis: ſalvo tamen maoente ipſi Patrono jure præſentandi alium idoneum Clericum ad Parochiam, ut tanquam Rector perpetuue in illa inſtituatur.

Notandum tertio. Quamvis Rector alicujus Eccleſiæ, vel Beneficii poſſit, ſine conſenſo Pattoni, Clericum idoneom præſeotare, ut ſacrie Ordioibus initietur ad titulum illius Beneficii, & conſeqoenter ut ex reditibos illius Beneficii neceſſariam ſuſtentationem accipiat, ut ex hactenus dictis patet: attamen ſi ille Rector Beneficii talem præſentationem fecit, ſine conſenſu Patroni tunc illo Rectore mortuo, ejuſdem Succeſſor a Patrono præſuntatus, & ab Epiſcopo inſtitutus, non tenetur ex reditibus Eccleſiæ, vel Beneficii a præmortuo Rectore præſentato penſionem aliquam dare: ſed illa obligatio neceſſariæ ſuſtentationis dandæ tantum durat, ad vitam Rectoris præſentantis; cederet enim in præjudicium Patroni, ſi Beneficium, ad qood ipſe Jus præſentandi habet, ejoſque reditus minuerentur: ſive quatenos, non ad Rectorem, ſed ad Fabricam v. g. Eccleſiæ deſtinati ſunt annua penſione, ſine ejus conſenſu, & ſecluſa neceſſitate, gravarentur: ideoque ad tale onus, ſive penſionem annuam perpetuam, quæ ſcilicet ſolvenda ſit ad vitam penſionarii, Imponendam Beneficio Patronato, non ſufficit voluntas Rectoris Eccleſiæ, vel Beneficii: ſed etiam requiritur conſenſus Patroni, ut poſt *Hoſtienſ.* tradit *Joan. Andr. in cit. c. Poſtulaſti*; *num. 9. & Abb. nu. 5. h. t. Cenarr. pract. qq. c.* 36. *nu.* 10. Ubi addit, etſi Rector Eccleſiæ, vel Beneficii poſſit, abſque conſenſu Patroni, Vicarium temporalem, vel ad vitam ipſius Rectoris conſtituete, non tamen perpetoum Vicarium: etiam cum auctoritate Epiſcopi, ſine conſenſu Patroni.

§. IV.

Qualem præterea poteſtatem habeat Epiſcopus, vel non habeat circa Eccleſias, & Beneficia patronata?

„ CXXVIII. Aſſertio 1. Epiſcopi, ſeu Diœceſani præ-
„ ſentandum aliquem (inſtituendum ad regimen Eccleſiæ,
„ vel curam plebis) a quaconque perſona Eccleſiaſtica Jus
„ præſentandi ad Eccleſiam aliquam habente, admittere non
„ debent, niſi intra certum terminum competentem, per
„ ipſos Diœceſanos præſentantibus præfigendum, ipſi præ-
„ ſentato fuerit coram eis congrua de proventibus Eccleſiæ
„ portio aſſignata: quam ſi intra terminum (a Diœceſano
„ ſtatutum) ipſi præſentantes aſſignare neglexerint: ex tunc
„ (id eſt, elapſo iſto termino) Diœceſani (niſi aliud ca-
„ nonicum impedimentum obſtet) præſentatum admittere
„ debent poteſtate aſſignationis hujuſmodi in pœnam præ-
„ ſentantium qui ex jure ſeu poteſtate privantur) ad ipſos
„ Diœceſanos devoluta, ne factum ipſorom præſentantium
„ noceat præſentato. Præcipitur autem ipſis Diœceſanis,
„ ut debitam portionis aſſignandæ moderationem (ſeu ta-
„ xationem) odio, vel favore, præſentati vel præſentan-
„ tium) vel alias (præmio aut timore) ſcienter non ex-
„ cedant. Porro ſi Prioratuum, vel aliorum, tam Re-
„ gularium, quam ſæcularium locorum Eccleſiis, in quibus
„ Religioſi vel alii, ad quos eorum reditus pertinent, om-
„ nia onera ſupportare conſueverunt (quia ſcilicet ipſi
„ præſentantes ſolvunt jura Epiſcopalia, & onera hoſpita-
„ litatis ſobeunt, quæ alias ipſis Presbyteris, aut Vicariis
„ perpetuis incumberet, ſi ipſis congrua portio a præſentan-
„ tibos aſſignata fuiſſet) præmiſſa nullatenus obſerventur:
„ ſed tunc ſolum Religioſi, & alii præſentantes, prædicta
„ onera ſubire, & ipſos Presbyteros, & Vicarios decenter
„ tractare, & ſufficientem ac congruam eis ſuſtentationem
„ præſtare tenentur. Ad quæ omnia obſervanda Religioſi
„ prædicti, & alii quilibet ab eiſdem Diœceſanis per Ec-
„ cleſiaſticam cenſuram compellendi ſunt, nun obſtantibos
„ exemptiunibus aut aliis quibuſlibet privilegiis, conſuetu-
„ dioibus, vel ſtatutis. Ita decernitur in *Clem. Ut Conſtitutio*; *1. h. t.* per quam declarator Conſtitutio Clementis III. vel IV. in *c. 1. de præb. in 6*, qoibusdam adjectis, *&c. De Monachis*; 12. *extra eod.*

CXXIX. Porro diſpoſitio hujus Clement. non habet locum in Religioſis, & Clericis, qui habent tantum Jus præſentandi; quia tunc Rector habet omoes provcutus: ſed locum obtinet in iis, qui præſentationem habent, una cum temporalibus proventibus, ut notat *Gl. hic V. Jus præſentandi, & Abb. ibid. nu. 2.* Ubi præterea notandum, Rectores, vel Vicarii perpetoi præſentati, inſtituti in Eccleſiis, vel Beneficiis, debent habere congruam ſuſtentationem & unde jura Epiſcopalia ſulvere poſſint, alioquin Epiſcopus Diœceſanus eis congruam portionem aſſignare debet, etiamſi Religioſi, vel alii, qui reditus Eccleſiarum percipiunt, ſint exempti: Quod ſi vero Vicarii perpetui, & inſtituti in Prioratibus, vel Eccleſiis non teneantur portare onera jurium Epiſcopalium, nec exercere hoſpitalitatem: ſed ea incunbunt Rectori principali, v. g. Prælato Monaſterii vel iis, qui eos præſentarunt, tunc non debet eis certa portio redituum aſſignari: ſed ſufficit, ſi congrua ſuſtentatio in victu, & veſtitu eis tribuatur ut colligitur ex *cit. Clem. 1. h. t.* & tradit ibi *Gl. in caſu & ibi notat. Laym. in qq. Canon. de Prel. elect. num.* 209. *in fine.*

CXXX. Aſſertio 2. Non poteſt Epiſcopos qualitates, ſeu conditiones Beneficii in prima fundatione appoſitas, nec quidem cum conſenſu Patroni ſucceſſoris, ſaltem in totum, ſeu in perpetuum mutare; quia ad ſolum Papam pertinet fundatorum diſpoſitiones, ob juſtam cauſam, mutare, ut conſtat ex *Clem. 2. in princ. de Relig. domib.* Ubi dicitur, *Ea quæ ad certam uſum* (ſive per donationem inter vivos, ſive per ultimam voluntatem, *Gl. ibid. V. Largitione*;) *ſunt deſtinata fidelium, ad illam debent: non ad aliam etiam piam*, (*Gl. ibid. V. ad alium*;) *ſalva quidem Sedis Apoſtolica auctoritate, converti*, ſcilicet per Diœceſanum, *Gl. ibid. V. Converti.* Et in *c. Tua*; 17. *de teſtam.* dicitur: *In omnibus piis voluntatibus per locorum Epiſcopos providendum, ut ſecundum defuncti voluntatem univerſa procedant.* Unde de omnibus ultimis voluntatibos, modo juſtæ, & rationabiles ſint, & inſuper certæ, & indubitate, hæc regula ex Baldo & aliis traditor apud *Laym. lib. 4. Tract. 2. c. 13. q. 6. num. 13. Ubicunque diſpoſitio defuncti certa eſt reſpectu cauſa, perſona, loci &c. ab Epiſcopo alterari non poteſt.* Ratio eſt, quia naturalis æquitas poſtulat, piam & ultimam voluntatem defuncti obſervari, *l. 2. C. de SS. Eccleſ. &c. Ultima*; *4. cauſ. 23. q. 2.*

CXXXI. Porro quamvis ſolus Papa ex plenitodine poteſtatis ſuæ, in totum, & perpetuam mutationem in Beneficio patronatu facere poſſit, ex cauſa rationabili, etiam contra primi fundatoris voluntatem: probabile tamen eſt, quod etiam Epiſcopus, cum conſenſu Patroni, ſeu hæredis fundatoris, quippe qui ipſum fundatorem repræſentat, ex cauſa juſta, ob quam a conditione Beneficii requiſita in fundatione rationabiliter recedendum videatur, per Epiſchiam interpretari, & interdum etiam, pro una, aut altera vice diſpenſare, & ſic interpretando, aut diſpenſaodo, mutationem aliquam, quoad unam vel alteram conditionem in prima fundatione appoſitam facere poſſit: non autem penitus eas tollere, & immutare, ut docent *Abb. in c. Cum acceſſiſſent*; *8. n. 5. de Conſtit. Navarr. lib. 3. conſil. 6. num. 4. de Cleric. non reſid. Laym. cit. c. 13. nu. 17.* Etſi contrarium teneat *Garc. de Benef. p. 7. c. 1. num. 107. & ſeqq.* propter Concilium Tridentin. *Seſſ. 25. c. 5. de ref.* Ubi ſtatuitur: quando ex Beneficiorom quorumcumque erectione, ſeu fundatione, aut aliis conſtitutionibus, qualitates aliquæ requiruntur, ſeu certa illis onera ſunt injuncta in Beneficiorum collatione, ſeo in quacunquo alia diſpoſitione, eis non derogetur, obi S. Congregatio Concilii declaravit, non licere Epiſcopis, etiam accedente conſenſo Patronorum, derogare qualitatibus in fundatione appoſitis, apud *Joann. Gallem. ibid. num.* 3. Verom, ut notavit *Laym. c. l.* Concil. Trident. non novum aliquod Jus condidit: ſed quod ante prohibitum erat, declaravit, & renovavit, ne Epiſcopis liceret juſtis fundatorum volontatibus derogare: exigua autem, vel nulla derogatio cenſetur fieri, ſi Epiſcopus, pro una vice, in conditione Beneficii diſpenſet, ob juſtam cauſam, propter quam, ſi fundator adhuc viveret, facile id etiam conceſſurus eſſet, ita tamen ut etiam Patronus tanquam ſucceſſor fundatoris, conſenſum præſtet, vel talis ſit neceſſitas, ut rationabiliter conſenſum negare non poſſit. Ut ſi v. g. in prima fundatione Capellaniæ expreſſum ſit, ut illa nonniſi Sacerdotibus conferatur, nunc autem alius idoneus non adſit, niſi Subdiaconus aliquis, qui intra annum ad Sacerdotium promovendos ſit, poterit illa huic conferri, cum conſenſu Patroni, *Laym. l. c.*

CXXXII. Hinc infertur primo. Si in prima fundatione alicujus Beneficii hæc conditio, ſit adjecta ut non poſſit conferri, vel ad illud præſentari, niſi aliquis ex familia fundatoris, vel ex certa gente, aot natione, tum ſi nullus idoneue reperiatur ex illa familia, poteſt conferri alteri, vel alius idoneus præſentari, *Navarr. lib. 1. Conſil. 7. nu. 2. edit. 2.* Infertur ſecundo, ſi in fundatione Capellaniæ requiratur, ne in certo loco, vel Altari Miſſæ celebretur, non poteſt in alio loco ſacrificium offerri, *Abb. p. 2. Conſil. q. 6. ſuper præſ. ad* 3. nihil tamen obſtat, quo minus Capellanus poſſit ſemel, vel iterum alibi celebrare, ſi Patronus velit, vel neceſſitas id exigat, *Laym. c. l. nu.* 16.

Infertur tertio. Epiſcopus, etiam cum conſenſu Patroni, non poteſt certum Miſſarum, vel Præbendarum numerum in prima fundatione præſcriptum minuere: neque obligationem reſidendi perſonaliter requiſitam in fundatione alicujus Beneficii, tollere: niſi in caſu neceſſitatis, ſi reditus non ſint ſufficientes, ad tale onus præſtandum, vel ferendum: tunc enim poteſt id facere, cum conſenſu Patroni, vel etiam eo invito, ſi requiſitus nolit conſentire, *Abb. in c. Nos quidem*; *3. numer. 6. de teſtam. Azor p. 2. l. 6. cap. 24. q. 6. Garc. cit. cap. 1. num. 224. & 2. ſeqq. Laym. cit. l. nu.* 16. quia ceſſantibus reditibus, ceſſare debet Ordinatio teſtatoris. Idemque eſt de reductione Anniverſariorum, quæ tamen reductio, ſive Anniverſariorum, ſive aliarum Miſſarum certo numero celebrandarum, quibus ſingolis diebus ſatisfieri nequit, vel ob multitudinem, vel ob tenuitatem eleemoſynæ, pro illis celebrandis aſſignatæ, fieri debet ab Epiſcopis in Synodo Diœceſana: itemque ab Abbatibus, & Generalibus

Digitized by Google

bus Ordinum in Capitulis Generalibus, *juxta Concil. Trid. ſeſſ. 25. c. 4. de ref.* Verum hoc decretum Concilii in pluribus Epiſcopatibus non eſt uſu receptum, in quibus ſemper fiunt hujuſmodi reductiones, ſine Synodo, non tantum quoad Miſſas Capellaniarum: ſed etiam quoad dotationes Eccleſiarum, teſte *Gar. c. l. n. 36.*

Infertur quarto. Quod Epiſcopus (niſi id graviſſima cauſa exigat,) non poſſit tollere Inſignia fundatoris, poſita in Eccleſia, vel Capella, quam conſtruxit, aut dotavit, & multo minus ejus hæres, vel ſucceſſor: neque ſucceſſor, ſi alterius familiæ ſit, ſua Inſignia eo loco ponere poteſt, ne memoria primæ fundationis aboleatur. Eademque ratio eſt, de ſepulchro fundatoris, conſtituto pro ſe, & ſuis deſcendentibus, ſive hæredibus ſanguinis, ut in eo ſepeliantur, *Laym. c. l. n. 14.*

Cæterum ad Epiſcopum etiam pertinet, examinare litteraturam, mores, & vitam eorum, qui præſentantur ad Eccleſias parochiales a Patronis, ſive Laicis, ſive Eccleſiaſticis, per deputatos in Synodo examinatores, alioquin earum inſtitutio irrita eſt, *juxta Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 18. de ref. Et ſeſſ. 7. c. 13. de refor.* ſtatuitur, ut præſentati, electi, vel nominati a quibuſvis Eccleſiaſticis perſonis ad quævis Eccleſiaſtica Beneficia, non inſtituantur, nec confirmentur, nec admittantur, niſi fuerint prius a locorum Ordinariis examinati, & idonei reperti, præſentatis tamen & electis ſeu nominatis ab Univerſitatibus, ſeu Collegiis generalium Studiorum exceptis.

§. V.

An S. Pontifex, circa Patroni conſenſum, poſſit Beneficia conferre, & an etiam Legatus Papæ poſſit juri Patronatus derogare?

CXXXIII. Aſſertio 1. Poteſt Papa, ex plenitudine poteſtatis Papalis, cuivis Patronatui, non tantum Eccleſiaſtico: ſed etiam Laico derogare, ob juſtam cauſam: quamvis non cenſeatur Patronatui Laico unquam velle derogare: niſi id in litteris Apoſtolicis ſpecifice ſit expreſſum. Attamen Patronatui Eccleſiaſtico facilius derogari & Beneficia ejus collationi Papæ reſervari poſſunt, ac ſolent, ut docet *Gl. communiter recepta in Clement. 2. V. Apoſtolicis de præb. Abbas in c. Cum dilectus 28. n. 11. in fine h. t. Covarr. pract. qq. c. 36. n. 1. Azor. p. 2. l. 6. c. 23. q. 1. 2. & 3.* & eſt communis DD. ſententia. Ratio diſcriminis inter utrumque patronatum eſt, tum quia licet Jus patronatus etiam Laicis fundatoribus ex gratia ab Eccleſia conceſſum ſit, ideoque abſolute loquendo, Eccleſiæ auctoritate iterum iis auferri poſſit: non tamen ita facile patronatui Laicorum derogari ſolet; tum ne Principes, & Domini ſæculares a piis fundationibus retrahantur, ſi paſſim eorum juribus derogetur; tum quia cum Prælati Eccleſiarum plus juris habeant in bona Eccleſiaſtica, quam in bona Sæcularium, ſive Laicorum, æquum eſt, ut etiam plus juris habeant in Patronorum, qui ex Eccleſiaſticis bonis, quam qui ex ſæcularibus, & patrimonialibus bonis originem traxit.

CXXXIV. Aſſertio 2. Si Jus patronatus, ſecundum originem ſuam Eccleſiaſticum ſit: ſed Laico competat ex ſpeciali privilegio, aut conſuetudine legitime præſcripta, poteſt ei a Papa derogari, per clauſulam etiam generalem, v. g. *Ad cujuſcunque Patroni præſentationem Beneficia pertineant*, ut ex communi docet *Covarr. c. l. n. 5. §. Quanto Azor. cit. c. 23. q. 4.* quia tunc ceſſat ratio, ob quam Jus Canonicum prohibuit, derogari Eccleſiis & Beneficiis patronatis Laicorum, cum Laici nihil ad illas Eccleſias, vel Beneficia contulerint. Si vero Jus patronatus ſimul ad Clericum, ratione Eccleſiæ, & Laicum pertineat: tunc ei a Papa derogari non poteſt, per clauſulam generalem, nulla ſpeciali mentione Laici patronatus facta; quia etiamſi hujuſmodi patronatus mixtus, quoad commoda & privilegia, Eccleſiaſticus cenſeatur; quia dignius trahit ad ſe minus dignum: quoad damna vero, odia & pœnas, & conſequenter quoad derogationes ac reſervationes perinde habetur, ac ſi ſimpliciter Laicus patronatus eſſet, *Covarr. c. l. n. 5. §. Tertio Azor. cit. c. 23. q. 5.* Si denique Jus patronatus ad duos Eccleſiaſticos, ſeu Clericos ratione Eccleſiæ, & unum Laicum pertineat, v. gr. ad Decanum Eccleſiæ, Priorem Monaſterii, & Titium Laicum, tunc derogari ei poteſt, etiam per clauſulam generalem, cum majore ex parte ſit patronatus Eccleſiaſticus, ut cenſet *Covarr. c. l. q. 5. §. Sed quid ſi*; ſed de hoc merito dubitari poteſt, de quo paulo poſt.

CXXXV. Aſſertio 3. Legatus Sedis Apoſtolicæ a Latere poteſt ſibi reſervare Eccleſiam, vel Beneficium primo vacaturum, illudque cum vacat, conferre certæ perſonæ, irrequiſito Patrono Eccleſiaſtico, non autem inconſulto, aut invito Patrono Laico, vel Clerico, cui jus præſentandi competit, ratione patrimonii, prout ſtatutum eſt in *c. Cum dilectus. 28.*
„ *h. t.* Ubi habetur, quod Epiſcopus Hoſtienſis Apoſtolicæ
„ Sedis Legatus mandavit Archidiacono Carnotenſi, ut Ec-
„ cleſiam, quæ primo vacaverit in Archidiaconatu ſuo do-
„ nationi, ſeu collationi ſuæ reſervaret, prohibendo eidem,
„ ne alicui eam conferret de qua V. Clerico ſuo providere
„ volebat. Cum autem Eccleſia de Berovilla ibi vacaret,
„ Archidiaconus, contra mandatum Legati, Subdiaconum
„ G. præſentavit ad illam Epiſcopo Diœceſano, qui tamen
„ non fuit admiſſus: Legatus hoc audiens, caſſavit quod
„ Archidiaconus fecerat, & Eccleſiam illam (de Berovil-
„ la) prædicto V. conceſſit ſic vacantem. Poſtea vacavit
„ quædam Præbenda in Eccleſia S. Martini Diœceſis Car-
„ notenſis: quæ aſſignari debebat de jure Clerico H. Epiſ-
„ copus vero Diœceſanus conſiderans, quod Præbenda S.
„ Martini magis congrueret prædicto Clerico V. & Eccle-
„ ſia de Berovilla magis Clerico H. dictam præbendam aſſi-
„ gnavit V. Clerico Legati: Eccleſiam vero de Berovilla,
„ poſt aſſignationem ipſius V. ad præſentationem Archidia-
„ coni prædicto Clerico H. conceſſit. Unde orta fuit contro-
„ verſia inter Clericum H. & Subdiaconum G. cui Archi-
„ diaconus Eccleſiam de Berovilla contulerat, & uterque
„ ad Eccleſiam Romanam acceſſerunt, diu ſuper dicta Ec-
„ cleſia litigando. Papa Innocentius III. auditis ex utraque
„ parte propoſitis, conſiderans, quod etſi Archidiaconus Car-
„ notenſis prædictum G. Subdiaconum præſentavit, tanquam
„ Laicus ratione patrimonii, *Gl. hic V. eod.*) ipſe tamen non
„ fuit admiſſus ab Epiſcopo Diœceſano: ſed dictus H. ab
„ eodem Archidiacono præſentatus, & ab Epiſcopo inſtitu-
„ tus fuit: ideo juxta ſtatutum Papæ Alexandri II. (in *cap.*
„ *Quod autem 3. h. t.*) non primus: ſed ſecundus Jus obtine-
„ bis in Eccleſia memorata. Si vero Archidiaconus prædi-
„ ctum G. Subdiaconum, tanquam Clericus (ratione Eccle-
„ ſiæ) præſentavit, quod tanquam Clericus fecerat, ſuberat
„ juriſdictioni Legati, ac proinde præſentatio non valuit;
„ quia contra prohibitionem Legati, qui donationi ſuæ col-
„ lationem ipſius Eccleſiæ reſervavit, ad eam non poterat,
„ tanquam Clericus, præſentare; (ſecus ſi tanquam Laicus,
„ quia tunc poſſet præſentare, non obſtante reſervatione Le-
„ gati, *Gl. hic V. Clericus*.) Quare Papa præſentationem ipſius
„ G. minus canonice factam, irritam decrevit, & ea non
„ obſtante, pronunciavit conceſſionem ipſius Eccleſiæ Cle-
„ rico H. factam, canonicam extitiſſe, ideoque eidem dictam
„ Eccleſiam, cum fructibus medio tempore perceptis, adju-
„ dicavit, adverſario perpetuum ſilentium imponens.

CXXXVI. Ex hoc cap. colligitur primo. Quod duæ ſunt differentiæ inter Patronum Laicum, & Eccleſiaſticum, nam hic ſubeſt juriſdictioni Legati Papæ, ideoque is poteſt derogare juri patronatus Eccleſiaſtico & reſervare ſuæ collationi Beneficium patronatum, illudque conferre alicui, Patrono irrequiſito, & invito: ſecus eſt in Patrono Sæculari, *Abb. in cit. c. Cum dilectus n. 3. & ibid. Barb. n. 3. Azor. cit. l. 6. c. 28. qu. 12. Sanch. l. 7. moral. c. 29. n. 169.* Deinde Patronus Eccleſiaſticus variare non poteſt, ſive uno præſentato, alium præſentare, ſicut poteſt etiam Clericus, ſi ſit patronus, ratione patrimonii ſui; quia tunc præſentat, ut Laicus, & non ut Clericus, *Abb. in cit. c. n. 4.*

Colligitur ſecundo. Clericus, quoad bona patrimonialia & propria, reputatur ut Laicus, ut notat *Gl. marg. in cit. c. Cum dilectus*, ideoque Prælati Eccleſiaſtici, ſicut & ipſe S. Pontifex, non cenſentur plus juris, & poteſtatis habere in illa, quam Imperator, vel Princeps ſæcularis in bona ſubditorum Laicorum, ita ut ſicut Imperator non poteſt, ſine juſta cauſa, privare Laicum ſuis bonis patrimonialibus: ita nec Papa Clericum *Abb. in cit. c. Cum dilectus n. 5.* Et hinc etiam Jus patronatus, quod ortum habet ex bonis patrimonialibus Clerici, ut Laicum reputatur: Eccleſiaſticum vero, quod ex bonis Eccleſiæ provenit, ut colligitur ex *cit. c.* ibi: *tanquam Clericus*.

Colligitur tertio. Is, qui injuſte poſſidet Beneficium, ſine inſtitutione Epiſcopi, illud reſtituere debet, cum fructibus medio tempore perceptis, ſi tamen malæ fidei poſſeſſor fuit: ſecus, ſi bonæ fidei, *Abb. in cit. c. n. 7. Barb. ibid. n. 7.*

Colligitur quarto. Non poteſt Legatus Papæ, etiam a Latere, derogare juri patronatus mixto, quod eſt partim Sæculare, partim Eccleſiaſticum, idque ob favorem Patroni Laici, ne hujuſmodi Patroni a fundandis, & dotandis Eccleſiis avocentur: poteſt autem Legatus a Latere derogare Patronatui Laico, ſi non ex fundatione vel dotatione, ſed ex privilegio ſolum, vel ex conſuetudine legitime præſcripta alicui competat, *Azor. cit. c. 28. q. 12. Sanch. c. l. Barb. in cit. c. n. 3.* Verum hujuſmodi derogationes ſeu reſervationes prohibitæ ſunt per *Concil. Trid. ſeſſ. 24. c. 19. de reform.* ſicut etiam in Germania nullus eſt uſus reſervationum propter Concordata.

CXXXVII. Illud poſtremo hoc loco prædictis addendum, cum quæritur, an patronatus mixtus totus Laicalis, an vero Eccleſiaſticus cenſeri debeat, tum diſtinguendum eſt, & attendendum quænam qualitas in caſu, de quo quæritur, ſit magis privilegiata, & favorabilis ipſi Patronatui, ſecundum illa enim judicandus eſt, eſſe Eccleſiaſticus, vel Sæcularis, ſive Patroni utrinque ſint in æquali numero Clericorum & Laicorum, ſive major pars ſit Clericorum, ita ut qualitas, ſeu conditio prævaleat, quæ magis favet Patronatui, etiamſi plures ſint Clerici, quam Laici, v. g. ſi tres ſint Compatroni, unus Clericus, & duo Laici, omnes habent ſemeſtre ad præſentandum, quia tunc favorabilior eſt conditio Patronatus Eccleſiaſtici, quam Laicalis. E contrario vero, ſi plures ſint Compatroni, unus Laicus, & duo, vel tres Clerici, Jus patronatus cenſetur totum Laicale, ad effectum derogationis, ita ut Legatus a latere ei derogare non poſſit, nec conferre talia Beneficia patronata; ſicut conferre non poteſt Beneficia Patronatus, mere laicalia, vel mixta, in æquali numero Clericorum, & Laicorum, *Fagn. in c. cum Propter 27. n. 26. & ſeq. & n. 63. h. t.* Ratio autem, cur in Patronatu mixto prævaleat conditio, quæ magis favet patronatui, eſt, quia ſi non privilegiatus concurrat in materia individua cum privilegiato, ille utitur privilegio iſtius, ſic in duos Laicos poteſt compromitti, etiam in cauſa Eccleſiaſtica, propter adjunctionem unius Clerici, *c. Per tuas 9. de arbitr.* Sic cadavera excommunicatorum, ſi a reliquis fidelium diſcerni non poſſint exhumari non debent, *c. In ſacris. 12. de ſepult.* Item reſcriptum ab uno impetratum, ratione communionis omnibus ſuffragatur, *l. 5. ff. de diverſ. reſcript.* cauſa individua unius Clerici, & plurium Laicorum, agi debet coram Judice Eccleſiaſtico, *Bart. in l. Præcipimus. 32. §. Proinde num. 2. C. de appell.* ex præſentatione unius tantum ex Compatronis, omnium poſſeſſio conſervatur, & generaliter privilegium uni ex ſociis conceſſum trahitur ad omnes, *Fagn. in cit. c. Cum propter. numer. 53. & pluribus ſeqq.* Præterea in præjudicialibus mixtum aſſumit naturam ejus ſimplicis, per quod alterius Jus non tollitur ex Communione, adeoque ob mixturam unius, vel plurium Clericorum, Laicus non debet privari jure ſuo, *Fagn. c. l. n. 41. & 2. ſeqq.* Non obſtat, quod dicitur, dignius trahere ad ſe minus dignum, & pars major minorem. Nam hoc verum eſt tunc ſolum, quando favorabilius eſt, ut dignius trahat ad ſe minus di-

Digitized by Google

dignum, & pars major minorem: non sutem ſi favorabilius ſit, ut dignior, & majus trahatur a minore, ut ſit, quando favorabilius eſt, ut Eccleſiaſticus Patronus ſequatur conditionem Laicalis, etiamſi ſint plures Clerici, quam Laici, ut patet in exemplis v.g. olei conſecrati, quod ſi miſceatur dolio olei non conſecrati, totum ſit conſecratum, *c. Quod in dubiis, 4. de conſecr. Eccleſ.* & unius appellatio omnibus prodeſt, ſi defenſio communis ſit, & eadem ſit ratio vincendi, *l. Si quis 10. §. fin. ff. de appell. Fagn. c. l. n. 66.* Non obſtat, quod Jus patronatus competens Univerſitati Scholarum dicitur Eccleſiaſticum, ſi in illa ſint plures Clerici, quam Laici: & e converſo, ſit Laicale, ſi plures ſint Laici, quam Clerici, ergo non eſt attendenda qualitas quæ prodeſt; ſed ea, quæ in numero prævalet: nam hoc procedit in iis tantum, in quibus eſt favor major, ut trahat, & non trahatur, alias ſecus, *Fagn. c. l. n. 70.* Denique aliud eſt in mixtis naturalibus, ubi quod potentius eſt prævalet, ſive proſit, ſive obſit, *Fagn. c. l. n. 63.*

§. IV.

Quibus modis Jus patronatus amittatur, vel extinguatur?

CXXXVIII. Amittitur hoc Jus variis modis, prout videre eſt apud *Barb. lib. 3. Jur. Eccleſ. c. 13. n. 254. & ſeqq. Zæſ. in Comment. h. t. n. 68.* & colligitur ex dictis. Veluti primo, per liberam ceſſionem alteri factam, vel per remiſſionem hujus juris *c. 1. in princ. h. t. in 6.* Nam Patronus, ejuſque hæres, aut ſucceſſor poteſt pro arbitrio ſuo renunciare juri patronatus, & collationem Eccleſiæ, vel Beneficii liberam efficere; quia in hoc caſu proprio juri renunciat, & talis renunciatio cedit in favorem Eccleſiæ, *Laym. cit. c. 13. n. 14.* Similiter poteſt patronus minuere, vel omnino tollere eas conditiones, quæ in ipſius Patroni tantum favorem, ſive commodum, contra, vel præter jus commune, a fundatore ſunt oppoſitæ, v. g. ut Eccleſia ſervitium aliquod præſtet Patrono: quin & novæ conditiones, quæ Eccleſiæ utiles ſint, ab hærede Patroni, cum Epiſcopi conſenſo, apponi poſſunt, *Laym. c. l.* Non tamen poteſt conditiones a fundatore appoſitas, ob cultum Divinum, vel familiæ ſuæ honorem, & commodum, hæres, vel ſucceſſor, etiam cum conſenſu Epiſcopi, mutare, vel omnino tollere contra defuncti voluntatem, *Laym. ibid.* Secundo, amittitur jus patronatus, ſi patronus patiatur capellam converti, ſeu commutari in Eccleſiam Collegiatam, in qua non poteſt locum habere præſentatio: ſed electio, cui ſe immiſcere non poteſt Patronus, ſuffragium dando: quamvis interponere poſſit ſuas partes in tractatu electionis, *c. Nobis. 25. h. t.* & ibi *Gl. V. In Capella*, de qua ſupra *n. 31. & ſeq. h. t.* Tertio amittitur jus patronatus, ſi Eccleſia patronatui obnoxia alteri Eccleſiæ, vel Monaſterio uniatur, ſine reſervatione juris patronatus, tunc enim Eccleſia alteri unita cenſetur quaſi extincta, & conſequenter etiam jus patronatus in illa competens Patrono, *Zæſ. c. l. num. 5.* Quarto amittitur per non uſum longiſſimi, vel etiam longi temporis, ſi nimirum Patronus, ceſſante legitimo ejus impedimento, nullum Rectorem ad Eccleſiam vacantem præſentavit: & interea ſaltem duabus vicibus Rector, ſine præſentatione, fuit inſtitutus, tunc enim Eccleſia liberæ collationis efficitur, *Barb. cit. c. 13. n. 107.* Quinto, extinguitur, extincta familia fundatoris, ſi jus patronatus pro illis, qui ſunt de familia, ſive Agnati fundatoris, ſit conceſſum, de quo dictum ſupr. *n. 52. & ſeq. h. t.* Sexto, extinguitur, ſi Eccleſia patronatui obnoxia penitus deſtruatur, ſine ſpe reædificationis, vel reditus omnino deficiant, quia rei non exiſtentis nullæ ſunt qualitates, *Zæſ. c. l. n. 4.* Septimo, amittitur etiam jus patronatus, propter crimen commiſſum a Patrono, ut ſi Rectorem, vel alium Clericum ipſius Eccleſiæ, per ſe, vel per alium occidere, vel mutilare præſumpſerit, tum enim jure patronatus privatur ipſo jure, *c. pen. §. Sacri de pœnis*, ipſumque jus patronatus extinguitur, nec ad hæredes ejus tranſit, ſed Eccleſia fit libera, *Gl. ibid. V. Prorſus amittant.* Octavo, ſi patronus fiat hæreticus, jus patronatus amittit, quia privatur omnibus bonis, & conſequenter etiam Jure patronatus, idemque eſt de Schiſmaticis & Apoſtatis, & fautoribus hæreticorum, *Barb. c. l. nu. 260.* Denique qui Simoniace acquiſivit Jus patronatus, eo privandus eſt, *arg. c. Quia Clerici; 6. h. t.*

TITULUS XXXIX.

De Cenſibus, & Exactionibus, & Procurationibus.

QUia Jus Patronatus eſt onus quoddam, ac veluti ſervitus impoſita Eccleſiis, & Beneficiis, quippe cum remiſſo, vel ablato jure patronatus, Eccleſia, vel Beneficium liberæ collationis fiat: ideo nunc de aliis oneribus, ſeu ſervitutibus Eccleſiarum, & Beneficiorum, videlicet cenſibus, exactionibus, & procurationibus, hic Titulus ſubjungitur, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

SECTIO I.

DE CENSIBUS.

I. PRima pars hujus Rubricæ, ſeu Tituli eſt de Cenſibus. Cenſus autem generaliter ſignificat, quidquid ſonuatim in certa quantitate ſeu ſumma præſtatur, ut notat *Hoſtienſ. in ſumma, h. t. num. 1.* eaque ratione etiam tributum comprehendit, *l. Ætatem 3. ff. de cenſib.* Verum omiſſis ſignificationibus minus uſitatis, frequentius ſumitur cenſus primo, pro annuo canone ſeu penſione, quam emphyteuta præſtat, in recognitionem directi dominii, de quo ſupra actum *Tit. 18. hoc Libro ſec. 2. §. 2.* Secundo accipitur frequenter pro penſione, quæ ſolvitur ex contractu, per quem traditur alicui res pleno jure, ita ut in accipientem transferatur directum, & utile dominium, reſervata tamen priori domino penſione aliqua, ſive ex fructibus, ſive in pecunis, ſive in alia re æquivalente, annuatim ſolvenda, qui cenſus reſervativus appellatur, prout videre eſt apud *Molin. Tract. 2. de juſtit. diſ. 318. n. 2.* Tertio accipitur cenſus pro annua penſione, quæ præſtatur alicui, etiam ſupremo Principe inferiori ratione ſubjectionis, fundationis, aut alterius juſtæ cauſæ, *Molin. c. l. n. 1.* quæ acceptio eſt propria hujus loci. Eſt ergo cenſus, prout hic accipitur, onus reale Eccleſiæ impoſitum, vel quælibet penſio, aut reditus annuus, qui ex proventibus Eccleſiaſticis, ab Eccleſiis, Monaſteriis, & aliis locis piis debetur, & ſolvitur Superioribus Prælatis, in recognitionem ſubjectionis, vel ex alia juſta cauſa, prout in ſequentibus magis declarabitur.

§. I.

An ex præſtatione annua cenſus facta Epiſcopo ab aliqua Eccleſia, vel Monaſterio, recte colligatur, & probetur ejuſdem ſubjectio, & quomodo cenſus peti, & probari debeat?

II. Aſſertio 1. Ex ſola annua ſolutione cenſus non probatur ſubjectio alicujus Eccleſiæ, vel Monaſterii, aut quaſi poſſeſſio ſubjectionis, niſi vel in ſolutione expreſſum ſit, eam fieri, ratione ſubjectionis: vel niſi hoc ipſum ex circumſtantiis loci, temporis, perſonarum, præſumptive appareat, ut ſi quis eodem loco, tempore, ac modo, quo alii ſubditi, cenſum ſolvat; quia ſolutio indeterminata ex circumſtantiis determinari ſolet, ut docet *Abb. in c. ult. nu. 4. de cauſ. poſſ. & propr. & ib. Laym. n. 6. Card. Tuſchus V. Cenſus concl. 190. n. 1. & 2.* Et ſic intelligi debet, quod dicitur in *c. Omnis 2. h. t.* ubi dicitur: *ideo tributa præſtatis, quia hæc eſt probatio ſubjectionis*: eſt enim tributum, ſeu cenſus ſignum ſubjectionis, ſi id expreſſum ſit, vel ſi concurrant conjecturæ, ſeu præſumptiones denotantes ſubjectionem; nam alioquin etiam ex aliis cauſis, ſeu titulis poteſt ſolvi cenſus annuus, v. g. in ſignum libertatis, vel exemptionis a juriſdictione Epiſcopi a Papa acceptæ, juxta *c. Recipimus 8. de privil.* Vel in ſignum protectionis, ſeu advocatiæ, quia a Papa Eccleſia aliqua recepta eſt, ſub ejus protectione, *cit. c. Recipimus. Hoſtienſ. in ſumma. n. 2. h. t.* Poteſt etiam fieri, ut Prælatus, fundando Eccleſiam, ſibi & Eccleſiæ ſuæ reſervarit penſionem annuam, non in ſignum ſubjectionis, ſed in ſignum fundationis, & juris patronatus, *arg. Prægrea. 23. de jure patron.* Denique quandoque etiam ex conventione præſtatur cenſus annuus, adeoque non ſemper ex ſolutione cenſus arguitur, ſeu probatur ſubjectio, *Tuſc. c. l. n. 1.*

III. Aſſertio 2. Qui petit cenſum, tanquam ſibi debitum, exprimere debet rationem, ſive cauſam, ob quam ſibi debeatur; quia cenſus, cujus cauſa ignoratur, non eſt ex obligatione ſolvendus, ſed conſtare debet, quare, & quando cenſus ſolvi debeat, prout ſumitur ex *c. Pervenit 5. hoc tit.*
„ Nam cum Abbas Fraxinonenſis Eccleſiam Carpenſem depredatus fuiſſet, occaſione cujuſdam cenſus, quem dictus
„ Abbas ab Eccleſia Carpenſi petebat: Archipresbyter Car-
„ penſis ſe opponens, dicebat, quod nullam cauſam ſciret,
„ ob quam ſolvere deberet illum cenſum, *prout habetur in*
„ *integra lectione hujus cap.* Quæſivit ergo ex Papa Paſchali
„ II. quid juris eſſet? Reſpondet Papa, quod cenſus igno-
„ rantiæ, (id eſt, cujus cauſa ignoratur, *Gloſſ. hic V. eod.*)
„ nec humanis legibus invenitur: (ſubintellige, quod ſolvi
„ debeat ſine cauſa, *Gl. fin. hic*) oportet quippe, ut omnis
„ cenſus, ad quid & quando perſolvi debeat, præſciatur.
Ratio eſt, quia qui petit aliquid, cauſam petendi allegare debet, *Gl. hic in notat.*

IV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Si agatur judicio petitorio ſuper jure cenſus ſolvendi, vel alterius ſervitii præſtandi, tum ſi actor alleget & probet annuam præſtationem cenſus factam eſſe, per tantum tempus, cujus initii memoria non extat, non requiritur, ut alleget, vel probet alium titulum, vel cauſam legitimam; quia curſus temporis immemorialis habet vim tituli, & inducit præſumptionem juris, quod ea cauſa legitima cenſus fuerit impoſitus *l. Hoc jure 3. §. Aquæ ductus, ff. De aqua quotid. Abb. in c. ult. n. 7. de cauſ. poſſeſſ. & prop. & in cit. c. Pervenit. n. 3. h. t. Covarr. in Reg. poſſeſſor. p. 2. §. 4. n. 4.* Excipe, niſi ex circumſtantiis appareat non fuiſſe annuam penſionem ſolutam tanquam debitam, quia v. g. ſemper facta fuit ſolutio, cum proteſtatione, quod non fiat ea obligatione, ut docet *Maſcard. de probat. concl. 279. n. 16.* ideo enim dicunt DD. per voluntarios, ſeu non obligatorios actus nunquam induci præſcriptionem. Si vero annua præſtatio cenſus non fuit facta per tempus immemoriale, tum vel nulla certe cauſa præſtationis, ſeu ſolutionis aſſignari poteſt, & hoc caſu, nec poſſeſſio juris exigendi cenſum acquiritur, multo minus præſcriptio, *l. Creditor. 7. C. De uſuris cit. c. Pervenit. h. t. Abb. in cit. c. ult. n. 7. de cauſ. poſſ. & prop.* Vel cauſa præſtationis cenſus aſſignatur, ut quia ſolutio annua facta eſt, tanquam debita, videlicet ratione ſubjectionis, aut penſionis reſervatæ in fundatione: ſed ea aliter probari non poteſt, niſi præſumptive, ex curſu longiſſimi temporis 30. vel 40. annorum, vel longi temporis 20. aut 10. annorum: hoc caſu, vel Jus commune Canonicum reſiſtit poſſeſſori, vel actori in petitorio, v. gr. ut Eccleſia aliqua ſit penſionaria alicui Laico: & tunc præſcriptio contra Eccleſiam non perficitur, niſi tempore immemoriali, ſine titulo; vel 40. annis cum titulo, v. gr. pacti appoſiti in fundatione, juxta *c. 1. de præſcr. in 6.* ſi probetur, penſionem annuam ſolutam eſſe tanquam debitam, per modum cenſus 40. annis, etiamſi cauſa prius allegata in ſpecie probari

non

non poſſit, ut docet *Maſcar. cit. concl.* 279. *n.* 2. & 9. quia ſi jus commune non reſiſtat, poſſeſſori vel actori, tum ipſa ordinaria, ſeu ſingulis annis repetita præſtatio, ſive ſolutio cenſus inducit præſumptionem cauſæ, ſeu tituli, ac proinde ſufficit, ſolutionem factam eſſe, tanquam debitam ex aliqua cauſa, ſive ſolventem habitum fuiſſe pro cenſuario, ſeu qui ex certa cauſa annuum cenſum debeat, etſi in ſpecie illa probari non poſſit, *Laym. in cit. c. ult. nu.* 3. *de cauſ. poſſeſſ.* Jure Civili vero, in rebus privatorum ſufficit, probare cenſum ſeu penſionem annuam per 20. annos inter abſentes, vel 10. inter præſentes, tanquam debitam ſolutam fuiſſe, etiamſi cauſa allegata aliter probari non poſſit, *arg. l. Cum de* 6. *ff. de uſur. Abb. in cit. c. Pervenit, n.* 3. *h. t. Maſc. c. l. n.* 3.

V. Notandum ſecundo. Si cenſus ſive penſio realis ſolvatur, ratione certæ rei, v. g. fundi, & cenſuarius ſive penſionatius recuſet illum cenſum vel penſionem ſolvere, quaſi ad eum ſolvendum non ſit obligatus: tunc ſi dominus cenſus probare poſſit, ſibi cenſum antea ſolutum fuiſſe, tanquam debitum: ſed poſtea denegatum, ac veluti ſubtractum, poteſt agere judicio poſſeſſionis recuperandæ, & tanquam ſpoliatus poſſeſſione juris percipiendi cenſum annuum, in qua hactenus fuit, petere, ut reſtituatur in jure ſuo, quo fuit ſpoliatus: quamvis poſtea cenſuarius poſſit ſuper jure ſeu proprietate ſolvendi cenſus litem movere; quia ſpoliatus primo reſtituendus eſt, quam de jure proprietatis reſpondere teneatur in judicio, *juxta c. ult. de ord. cognit.* & *c. Cum ellm.* 7. *de cauſ. poſſ. & prop.* & ita ſumitur *ex c. Querelam* 24. *in fine de Elect. Gl. ibid. V. Statum.* & *Abb. nu.* 14. *Laym. in cit. capit. Querelam. n. de Elect.* & *in cit. c. Pervenit, num.* 3. *h. t.* Porro quamvis poſſeſſio, vel quaſi poſſeſſio hujuſmodi annui cenſus ſive debiti ab initio oriri, ſive acquiri non poſſit, ſine cauſa & titulo ſaltem colorato: poteſt tamen continuari, etiamſi cauſa ac titulus ignoretur, nec origo debiti oſtendi poſſit: dummodo probari poſſit, longo tempore, annuum cenſum ſolutum fuiſſe, tunc enim poſſeſſor in ſua poſſeſſione, vel quaſi percipiendi cenſum defendi debet, & ſi ſpoliatus fuit, quia cenſus non eſt ſolutus, reſtituendus eſt, donec decidatur quæſtio proprietatis ſuper jure cenſus, *Innocent. in cit. cap. Pervenit. Joan. Andr. ibid. numer.* 8. & *Abb. num.* 3. Non obſtat, quod temporis decurſus non ſit modus aptus ad inducendam obligationem, vel debitum: ſicut enim tempus non tollit obligationem, *l. Obligationum.* 44. §. *Placet. ff. de action. & obligat.* ita nec inducit. Nam reſpondetur, tametſi ex ſolo curſu temporis non oriatur obligatio, ſeu debitum, ejuſve poſſeſſio: ex eo tamen, quod diuturno tempore uniformiter facta ſit præſtatio, ſive ſolutio alicujus cenſus, tanquam debiti, oritur præſumptio præcedentis cauſæ, ſive tituli, ex quo obligatio, ſeu debitum, vel ſaltem ejus poſſeſſio, aut quaſi poſſeſſio originem traxit, cum bona fide, ut conſtat ex *c. Cum de in rem verſo* 6. *ff. de uſur.* Ubi dicitur, ideo ſolvendas eſſe uſuras, quod eas ipſe dominus longo tempore præſtitiſſet, *Joann. Andr. in cit. c. Pervenit. nu.* 5. *Laym. in cit. c. Querelam. n.* 6. §. *Neque obſtat.*

VI. Notandum tertio. Licet *Abb. in cit. c. Pervenit. nu.* 3. & Legiſtæ communiter putent, quod in cenſibus & præſtationibus perſonalibus, ob denegatam ſolutionem cenſus, prius, etiam longo tempore, factam, non poſſit agi judicio poſſeſſorio, eo quod non poſſit obtineri poſſeſſio præſtationis, aut debiti mere perſonalis, cum libera perſona, & quod ei inhæret, poſſideri non poſſit: Nihilominus tamen contrarium verius eſt, & tradit *Innocent. in cit. c. Querelam. n.* 3. & 4. & *Felin. in c. Conqueſtus.* 16. *n.* 4. *de foro comp. Laym. in cit. c. Querelam. n.* 6. §. *Verum.* ita, ut ſi quis tanquam perſonaliter obligatus, ad ſolvendum cenſum, vel penſionem annuam, eam aliquamdiu ſolverit Titio, poſtea vero ſolvere ceſſet, aut recuſet, Titius tanquam ſpoliatus jure ſuo interdictum poſſeſſorium, ſaltem utile inſtituere poſſit, & petere, ut reſtituatur: idque colligitur *ex cit. c. Querelam.* Ubi abſolute dicitur, penſionem annuam debitam ab Eccleſia Salvatoris per multos annos ſolutam fuiſſe: poſtea vero unica vice denegatam, & ſubtractam, ideoque Rector dictæ Eccleſiæ ad illam penſionem deinceps ſolvendam condemnatus fuit. Ratio eſt, quia certum eſt, quod in perſona ejuſque induſtria conſtitui poſſit obligatio ſolvendi cenſum, aut penſionem annuam ex ejuſdem perſonæ lucris, ratione alicujus cauſæ præcedentis, v. g. pacti, ſeu contractus, ultimæ voluntatis, fundationis: nam ita cenſus & Decimæ perſonales conſtituuntur, item tributa perſonalia, quæ Magiſtratui penduntur, *l.* 1. *C. de fideir.* ſæpe etiam teſtator gravat hæredem ſuum ad annuam penſionem alteri perſolvendam, *l. Si legatum;* §. *ult. ff. de annuis legat.* Sicut ergo perſona debitoris obligata eſt, ad ſolvendum cenſum annuum, ita ex altera parte creditor habet jus petendi, & exigendi illum. Si ergo creditor illum cenſum, tanquam ſibi debitum, ex aliquibus cauſis ſupra dictis exigat, & recipiat, acquirit poſſeſſionem, vel quaſi poſſeſſionem hujus juris, ſive ſtatum quendam obligationis erga ſe, ideoque in illa quaſi poſſeſſione defendi debet, vel ſi ea ſpoliatus ſit, ante omnia, reſtitui, *Laym. in cit. c. Querelam; n.* 6. §. *Oſtendi autem.* Et quamvis abſolute loquendo, perſona libera non poſſit poſſideri, quatenus ſcilicet libera eſt: poteſt tamen perſona libera obligari, ad aliquid dandum, vel faciendum, ſingulis annis, vel quoties juſta cauſa id exigit: ut ſic enim libera non eſt, & per conſequens alteri parti, videlicet creditori acquiri poteſt, quaſi poſſeſſio exigendi hoc jus, quo ſi privetur, interdictum poſſeſſorium, ſaltem utile, ei competit. Sic etiam non tantum liberi, ſed etiam liberæ perſonæ obligari poſſunt, ad operas obſequiales præſtandas ſuis Principibus, aut Dominis, quæ ſi denegentur, conceditur iis interdictum recuperandæ poſſeſſionis, *Laym. c. l. in fine.* Et univerſim in rebus incorporalibus, ſive juribus, ſpoliationem, & conſequenter etiam interdictum recuperandæ poſſeſſionis locum habere poſſe, docet *Innocent. in cit. c. Querelam: n.* 4. *de Elect.*

§. II.

Utrum Monaſteriis, vel aliis Eccleſiis novus cenſus imponi poſſit, &, an etiam a Patronis, Eccleſiis, vel Beneficiis patronati?

VII. Aſſertio 1. Non poteſt ab Epiſcopo novus cenſus imponi Monaſteriis, neque etiam aliis Eccleſiis ſecularibus imponi poſſunt novi cenſus, nec veteres augeri. Prior pars conſtat *ex c. Scientes;* 3. *h. t.* „Nam quidam Abbas conqueſtus eſt Papæ Gregorio, quod Presbyter (id eſt, Epiſcopus, *Gl. hic V. Presbyter.*) Maſſæ, novo Monaſterio conſuetudines (vel cenſus, ſeu penſiones, *Hoſtienſ. hic*) velit imponere. Unde Papa mandat cuidam Cantori, ut ſi ab initio (ſcilicet tempore fundationis, ex juſta cauſa, & cum auctoritate Epiſcopi, *Gl. hic V. ab initio* & *Joann. Andr. num.* 2.) non fuerint impoſita, de cætero non permittat, de novo imponi. Ratio eſt, quia impoſitio cenſus, cum ſit onus quoddam, ſpectat ad legem Diœceſanam, a qua omnia Monaſteria ſunt exempta, adeoque etiam ab omnibus hujuſmodi oneribus, & præſtationibus *cap.* 1. *q.* 3. *c. Inter cætera;* 6. *q.* 23. *cauſ.* 10. *Abb. in cit. c. Scientes, num.* 1. *h. t. Gl. in c. Dilectus;* 18. *V. De lege juriſdictione de Offic. Jud. Ordin.*

VIII. Altera pars patet *ex cap. Prohibemus:* 7. *h. t.* quod eſt deſumptum *ex Concilio Lateranenſi ſub. Alexandro III. capit.* 7. „Ubi prohibetur, ne ab Abbatibus, Epiſcopis, vel aliis Prælatis (Papa inferioribus) novi (id eſt, qui ab initio impoſiti non fuerunt) cenſus Eccleſiis imponantur, nec veteres augeantur, nec partem redituum ſuis uſibus appropriare præſumant: ſed libertatem, quam ſibi majores, ſeu ſuperiores conſervari deſiderant, etiam ipſi minoribus ſuis, ſive inferioribus conſervent. Si quid autem contra prædicta factum fuerit, irritum habeatur. Nam ut ait *Gl. hic in notatis,* quod tibi non vis fieri (ſcilicet gravari cenſibus) alteri non facias, etſi inferiori.

IX. Notandum primo. Quando prohibentur imponi cenſus novi, id intelligi debet, de cenſibus realibus, & perpetuis, & ſine juſta cauſa impoſitis: non autem de perſonalibus, & temporalibus qui durant tantum ad vitam Rectoris Eccleſiæ, vel tempus brevius, *Joan. Andr. in cit. c. Prohibemus; n.* 1. *V. Imponatur, Abb. in c. Cum veniſſet,* 9. *nu.* 9. *de reſtit. ſpol.* Ratio differentiæ eſt, quia priore caſu, Eccleſia perpetuo oneratur, & ſit cenſualis, quod prohibetur in dicto Concil. Lateran. in poſteriore vero non Eccleſia, ſed ipſa ſolum perſona Rectoris obligatur, quod non eſt prohibitum, in cit. Concil. *Barb. in dicto cap. Prohibemus; n.* 3.

Notandum ſecundo. Rector, vel alius Beneficiatus non poteſt ſuper rebus ſuæ Eccleſiæ, vel Beneficii, non ſolum iis, quæ ſunt ad cultum, & Miniſterium Divinum dicatæ: ſed etiam in bonis temporalibus, immobilibus, ut ſunt domus, vineæ, prædia, & alia hujuſmodi, imponere, & conſtituere cenſum perpetuum, ſine debitis ſolennitatibus, nempe ex legitima cauſa neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, & interveniente auctoritate Epiſcopi, cum conſenſu Capituli Cathedralis, *arg. c. Tua;* 8. & *c. ſeq. de his, quæ fiunt a Prælat.* & *c. Abb. in c. Significavit;* 13. *n.* 3. *h. t.* Ubi addit, ſi Eccleſia, cui cenſus imponitur, ſit Collegiata, requiritur etiam conſenſus ejuſdem, niſi Eccleſia inferior nolit conſentire, tunc enim Epiſcopus, nihilominus, ex cauſa urgente, poteſt imponere.

X. Porro quod ad imponendum cenſum de novo Eccleſiis, requiratur etiam auctoritas Epiſcopi, habetur etiam ſtatutum *in cap. Præterea;* 8. *hoc tit.* „Nam quidam Rectores Eccleſiarum, colluſione quadam facta cum Religioſis, qui habebant in illis Eccleſiis jus patronatus (ut notat *Gloſ. ibid. in caſu*) ſolverunt eiſdem Eccleſiis annuam penſionem, & illi eam receperunt, Epiſcopo ignorante: quæritur, an Rectoribus illis defunctis, Succeſſores penſionem illam ſolvere teneantur? Reſpondet Papa Alexander III. quod Monachi illi non ſunt audiendi, volentes recipere penſionem illam, ſi Epiſcopi, vel ejus Officialis, qui de jure id facere potuerit, auctoritatem, & aſſenſum ſuper hoc interveniſſe non conſtiterit; non enim ſimplices Sacerdotes, vel Clerici poſſunt Eccleſias, quibus præſunt, auctoritate ſua, facere cenſuales, præſertim (id eſt, maxime) quamvis alii explicent *tantum,* nempe quod tantum in vita ſua poſſunt ſe obligare, ad cenſum ſolvendum) poſt ipſorum deceſſum, ſive mortem.

XI. Hinc patet primo, quod ſine conſenſu Epiſcopi vel alterius ſimilis Prælati, penſiones cenſuales de novo non poſſint imponi Eccleſiis, nec veteres augeri, *Gl. in cit. c. Præterea; in not. junct. Gl. fin.* Ratio eſt, quia impoſitio cenſus eſt quædam alienatio juris Eccleſiæ, & ſervitutis cujuſdam in ea conſtitutio, ideoque ſine conſenſu Superioris, & rationabili cauſa, fieri non poteſt; ex quo ſequitur a contrario ſenſu, quod cum conſenſu Epiſcopi, & ex cauſa legitima, poſſit cenſus de novo imponi, *Abb. in cit. c. Præterea; n.* 2. & 3. Patet ſecundo, quod Rector Eccleſiæ; vel alius Beneficiatus non poſſit Eccleſiæ, vel Beneficio ſuo imponere cenſum, ultra vitam ſuam, ita tamen, ut ipſe ſolum obligatus ſit perſonaliter, ad ſolvendum cenſum: non autem Eccleſia, & per conſequens neque Succeſſores illius in Beneficio, *Gl. in cit. c. Præterea; in notat. Abbas ibid. nu.* 4. Verum novo Jure, Clericus Beneficiatus neque cenſum ſuper fructibus Beneficii ſui, duraturum ad vitam ipſius, imponere poteſt, ſaltem ubi recepta eſt Conſtitutio Pauli II. *in Extravag. unic. de reb. Eccleſ. non alien.* Ubi prohibentur locationes, & obligationes bonorum Eccleſiaſticorum, ultra triennium, *Barb. in cit. cap. Prohibemus; n.* 5. *h. t.*

XII. Notandum tertio. Cenſus antiquus Eccleſiis, ſive bonis illarum impoſitus non debet augeri, *cit. capit. Prohibemus;* ibi: *Nec veteres augeantur:* Nam vel ſolvitur Superiori in ſignum ſubjectioni, & tunc non debet augeri; quia

ſive multum, ſive parum ſolvatur, æque per ejus præſtationem recognoſcitur ſubjectio. Vel ſolvitur privato, & tunc non eſt proprie cenſus, de quo hic eſt ſermo, nec debet augeri, auctis bonis: quia in contractu cenſuali plenum dominium rei tranſit in accipientem, adeoque augentur facultates illius, qui debet cenſum, non ejus, cui debetur, ac proinde merito non debet augeri cenſus. Aliud eſt in penſione, quam quis ſolvit ratione fructuum, quos percipit ex re, ſeu fundo alieno ut conductor, ſive colonus, is enim auctis fructibus, etiam augere debet penſionem, ſicut, ſi patiatur magnum damnum fructuum, diminuitur penſio, *Abb. in cit. c. Prohibemus; n. 3. h. t.*

XIII. Cæterum prædicta Conſtitutio Concilii Lateranenſis, *in cit. c. Prohibemus; h. t.* extenditur, quod etiam Epiſcopus Eccleſiæ, de manu, ſeu poteſtate Laici per ipſum liberatæ, non poſſit ideo novum cenſum imponere, prout de- ,, cernitur *in c. Eccleſiis; 9. hoc t.* Nam quandoque Laici ob- ,, tinent Eccleſias, quas Epiſcopi liberant ex manibus eo- ,, rum: quæſitum ergo fuit, utrum plus juris habere debe- ,, ant in iſtis Eccleſiis, quam in aliis? Reſpondet Papa A- ,, lexander III. quod nullam exactionem, ſive cenſum Epi- ,, ſcopi illis Eccleſiis imponere poſſint ex eo, quod illas de ,, poteſtate Laicorum eripuerint, præter Cathedraticum, ,, & alia jura Epiſcopalia, quæ aliis Eccleſiis imponuntur, ,, ſive ab iis exiguntur. Ratio dubitandi fuit, quia ſicut ,, Epiſcopus, tempore fundationis, vel acceptæ libertatis ab oneribus Epiſcopalibus, poteſt certum cenſum conſtituere, & imponere Eccleſiis, juxta *cap. Conſtitutus; 6. de Relig. dom. & cap. Præterea; 23. de jure patron.* ita etiam videbatur, quod ſi Epiſcopus liberet Eccleſiam ex poteſtate Laici, in compenſationem hujus beneficii, poſſit imponere novum cenſum, cum eam quaſi de novo ad libertatem reduxerit e ſervitute Laici. Sed contrarium deciditur *in cit. c. Eccleſiis;* quia Epiſcopus ad hoc tenebatur ex officio ſuo, in eo autem, quod quis neceſſario facit, ſive ex obligatione, non cenſetur liberalitatem exercere, *l. Rem. 18. in fine, ff. de adim. legat.* ideoque neque præmium, vel remuneratio ei debetur, *Gl. hic in princ. & Abb. ib. n. 1.* Tripliciter autem poteſt intelligi, quomodo Eccleſiæ ab Epiſcopis ex manibus Laicorum ſint liberatæ, ut notat *Abb. hic n. 2.* vel quia fructus illarum Laici de facto perceperunt: vel quia, ad petitionem Epiſcoporum, ceſſerunt juri patronatus, ut liberæ collationis fierent: vel quia cenſum in fundatione reſervatum remiſerunt.

XIV. Aſſertio 2. Clerici, qui per colluſionem conſtituunt Eccleſiam cenſualem, ſive novum cenſum ei imponunt, ab illa amoveri debent, prout ſumitur *ex c. Cum Clerici; 11. h. t.* ,, Nam quia quidam Clerici, colluſione facta cum Religio- ,, ſis, Eccleſias, quas obtinent, citra auctoritatem Epiſcopi ,, Diœceſani, eas conſtituunt cenſuales, ſive cenſum ab ipſis ,, ſolvendum imponunt, eo pacto (quamvis etiam ſine pacto ,, id facere non poſſent, *Jo. Andr. hic n. 1.*) ut poſt mortem ,, eorum, eædem Eccleſiæ, ad præſentationem eorundem ,, Religioſorum, ad filios, & nepotes ipſorum Clericorum ,, poſſint transferri: ideo præcipit Papa, ut qui inventi fue- ,, rint, talia facere, ab iiſdem Eccleſiis, appellatione remo- ,, ta, removeantur. Eſt autem colluſio occulta, & doloſa pactio, inter actorem, & reum, per quam alter in judicio ſuperari ſe ſinit, *Gl. hic V. Colluſione;* quamvis etiam extra judicium talis colluſio fieri poſſit, *Abb. hic n. 1.*

XV. Hinc colligitur primo, pœna illorum, qui Eccleſiam cenſualem conſtituunt, ſine auctoritate Epiſcopi, eſt, ut illa debeant privari, ſi id fecerint per colluſionem, quæ tamen non præſumitur, ſi interveniat auctoritas Epiſcopi, qui ſi ea juxta cauſa, & ex officio ſuo id faciat, purgatur omne vitium colluſionis, quia Epiſcopus poteſt, ea juſta cauſa, Eccleſiam facere cenſualem, *Joan. Andr. hic n. 2. Abb. n. 2.*

Colligitur ſecundo, quod tales Clerici, de rigore juris, etiam poſſunt, ac debent deponi ab Officio, & Beneficio, ob commiſſam Simoniam; ſolvebant enim cenſum, ut filii, vel nepotes eorum conſequantur Eccleſias, adeoque dabant temporale pro ſpirituali obtinendo, *c. Cum Clerici; 6. junct. Gl. fin. de pactis:* Quin etiam tales Religioſi privandi ſunt jure præſentandi, quo ſunt abuſi, *Joan. Andr. hic & Abb. n. 1.*

XVI. Aſſertio 3. Si quis juravit, ſe cenſum novum Eccleſiæ impoſitum ſoluturum, is, qui recepit juramentum, cogi poteſt, ad illud juranti remittendum, ut decernitur *in* ,, *c. Significavit; 13. h. t.* Nam cum Monachi quidam Cleri- ,, cum aliquem ad Regimen cujuſdam Eccleſiæ elegiſſent ,, (id eſt, præſentaſſent, *Joan. Andr. hic n. 1.*) ipſum jura- ,, menti vinculo obſtrinxerunt, de ſolvendo ejuſdem an- ,, nuum cenſum trium marcharum, quas Antecesſor ejus ,, ſolverat: ſed poſtea Epiſcopus Diœceſanus, in periculum ,, Ordinis ſui (id eſt, ſub obedientia) Clerico illi interdi- ,, xit, ne cenſum illum eis ſolveret: niſi prius conſtiterit, ,, quod Epiſcopali auctoritate fuerit impoſitus. Re delata ad ,, Papam Lucium III. is mandavit cuidam a ſe Delegato, ,, ut ſi conſtiterit, prædictum cenſum, auctoritate Epiſco- ,, pi, & non de novo fuiſſe impoſitum, præcipiat Epiſco- ,, po, ut prohibitionem ſuam, ſine dilatione, relaxet: Si ,, vero cenſus ille de novo ſit impoſitus: ſive cum auctorita- ,, te Epiſcopi, ſive ſine illa: Monachos illos compellat, ut ,, dictum Clericum, appellatione remota, a juramento ab- ,, ſolvant. Ex quo patet, quod, etiam auctoritate Epiſcopi, novus cenſus Eccleſiis imponi non poſſit, quod intelligi debet, ſine rationabili, & juſta cauſa, juxta *c. Prohibemus; 7. h. t. Gloſ. fin. hic.* Ratio deciſionis eſt, quia impoſitio cenſus eſt quædam alienatio jurium Eccleſiæ, & ſervitus, per quam illa gravatur: res autem, & jura Eccleſiæ, ſine juſta cauſa, & requiſitis ſolennitatibus, alienari non poſſunt, neque etiam juramentum præſtitum, de ſolvendo annuo cenſu, ab Eccleſia ſervandum eſt, cum cedat in præjudicium Eccleſiæ, *Vivian. in Ration. Juris Pontif. hic.*

XVII. Sed jam ulterius hic quæritur, quomodo in caſu *cit. cap. Significavit;* Monachi potuerunt ab Epiſcopo privari, lite pendente, poſſeſſione cenſus, in qua fuerunt; quia Prædeceſſor moderni Rectoris illum ſolverat? *Abb. hic n. 3. & 4.* triplicem adfert reſponſionem. Prima eſt, quod per ſolutionem cenſus a Rectore factam, potuerit poſſeſſio transferri in Monachos, eo quod ſine conſenſu Epiſcopi, facta ſit, ſine cujus auctoritate cenſus imponi non poteſt. Secunda, quæ eſt etiam *Innocentii hic num. 5.* Licet Monachis acquiſita fuerit poſſeſſio cenſus; quia tamen ea clam, ſive ignorante Epiſcopo, acquiſita fuit, ideo potuit Epiſcopus, poſtquam id ſcivit, ſolutionem cenſus Rectori interdicere. Tertia, hæc poſſeſſio erat contra jus, ideo Monachi ſpoliati illa poſſeſſione, non poterant petere reſtitutionem, niſi probarent, quod ex probabili titulo, ſeu cauſa illam poſſeſſionem acquiſiverint, juxta *capit. 2. de reſtit. ſpol. in 6.* Hinc infertur, quod quando Clerici ſolvunt cenſus, vel alia onera contra jus, tunc non obſtante illa poſſeſſione facti, Epiſcopus poſſit illi interdicere, ne illa onera deinceps ſolvant, *Abb. c. l. n. 4.*

XVIII. Cæterum jus percipiendi cenſum poteſt etiam acquiri præſcriptione: ſed quia talis præſcriptio eſt contra jus, eique jus reſiſtit, ideo requiritur, ut præſcribens, præter 40. annorum poſſeſſionem, in cenſu Eccleſiaſtico, habeat titulum, & bonam fidem, vel quod tanto tempore poſſederit, cujus initii memoria non extat, *Abb. in cit. cap. Significavit; num. 5 hoc titul.* Quod ſi cenſus ab initio ſit impoſitus, ſive ab antiquo: ſed poſtea legitima præſcriptione ſit ſublatus, non poteſt Epiſcopus de novo illum imponere, niſi ex juxta cauſa. Quamvis autem non poſſit præſcribi cenſus, qui ſolvitur Principi, in recognitionem ſupremi dominii, ſicut nec ipſa ſubjectio, *l. Comperit; 6. C. de præſc. 30. vel 40. annorum.* Poteſt tamen præſcribi cenſus debitus inferiori, v. g. Eccleſiæ, vel Patrono, *Abb. c. l. n. 6.*

XIX. Aſſertio 4. Sed neque Patroni, ſive Laici, ſive etiam Eccleſiaſtici, ſeu Clerici, novum cenſum Eccleſiis, ſeu Beneficiis patronatus imponere poſſunt, nec veterem augere, ut conſtat *ex capit. Gravis; 15. hoc titul.* ,, Ubi refertur, quod quidam Eccleſiaſtici, ſeu Religio- ,, ſi, habentes jus præſentandi in Eccleſiis, nolunt ad eas ,, vacantes aliquos præſentare, niſi aut novum cenſum Ec- ,, cleſiis illis imponant aut veterem augeant, contra Con- ,, ſtitutionem Concilii Lateranenſis (*in cap. Prohibemus; 7. h. t.*) & ad ſolutionem illius Presbyteros inſtituendos ju- ,, ratoria, aut fidejuſſoria cautione compellunt. Quare Cle- ,, mens III. Papa mandat quibuſdam, ut ſi conſtiterit, con- ,, tra Conſtitutionem ejuſdem Concilii, ſuper Eccleſiis, vel ,, earum cenſu, quippiam a tempore dictæ Conſtitutionis, ,, fuiſſe attentatum, in irritum revocent, (nam Conſtitu- ,, tiones ad futura tantum extenduntur, non ad prræteri- ,, ta, niſi exprimatur, *Gloſſ. hic V. a tempore Conſtitutionis*) & ,, Presbyteros, qui ſuper his juramenta illicita præſtiterunt, ,, congrua ſatisfactione impoſita, curent abſolvi (id eſt, ab- ,, ſolutos declarari, *Gl. hic V. Abſolvi.*) Et qui contra for- ,, ma Canonum de cætero ſuper his venire præſumpſerit (pro- ,, pria auctoritate, ſine conſenſu Epiſcopi, & juſta cauſa, ,, conſtituendo Eccleſias cenſuales) canonice puniatur.

XX. Ubi notandum primo. Quod poſt fundationem, etiam ad petitionem Patroni, non poſſit novus cenſus imponi Eccleſiis, ut colligitur *ex hoc c. Abb. hic n. 2. & dictum Tit. præced. n. 43.* Quænam autem conditiones in prima fundatione Eccleſiæ, vel Beneficii apponi poſſint, tradit *Barb. in hoc cap. num. 3. & 4.*

Notandum ſecundo. Juramentum, quo quis promittit, ſe ſoluturum cenſum de novo impoſitum, vel veterem auctum, non valet; quia juramentum, præſtitum in præjudicium juris Eccleſiæ, Rectorem ejuſdem obligare non poteſt, cum potius perjurium, quam juramentum cenſeri debeat, *Gl. hic V. Juratoria, & Abb. n. 3.* Ubi addit, quod talis abſolvitur a peccato, quia temere juravit. Neque etiam fidejuſſio tenet, cum ſit acceſſoria ei, quod non tenet: ſed prohibitum eſt, videlicet conſtitutio novi cenſus, vel veteris augmentum, *Gloſ. hic V. Fidejuſſoria.*

Notandum tertio. Pœna eorum, qui contra hanc Conſtitutionem, novos cenſus imponunt, vel veteres augent, eſt, ut Eccleſiis priventur, ſive ab iis amoveantur, ſi poſt prohibitionem ſcienter hoc fecerint, *Gloſ. fin. hic:* vel pœna erit arbitraria, cum certa in jure, hoc caſu, non ſit expreſſa, ut tradit *Hoſtienſ. hic.* Nec obſtat *cap. Quia Clerici; 11. h. t.* Ubi infligitur pœna privationis, nam ibi per colluſionem fuit cenſus impoſitus, & intervenit etiam Simonia: hic non. Quod ſi quis promitteret novi cenſus ſolutionem, ut præſentaretur ad Beneficium, pactum Simoniacum foret, & privaretur Eccleſia, vel Beneficio, *Abb. hic n. 4.*

§. III.

In qua moneta ſolvendi ſunt cenſus, ſeu penſiones, & alia debita pecuniaria?

XXI. Pro ſolutione hujus difficilis, & intricatæ quæſtionis, quæ plurimas, & graviſſimas lites, ante annos circiter 50. in multis Tribunalibus per Germaniam excitavit, notandum eſt, quod dupliciter poteſt mutari moneta: vel intrinſece, quoad bonitatem, ſeu valorem intrinſecum, quia nimirum mutatur materia, aut pondus ipſius pecuniæ, dum deterior materia admiſcetur, v. gr. argento plumbum, aut cupeum, vel de juſto pondere detrahitur. Vel ſolum mutatur extrinſece, quoad valorem, ſeu æſtimationem extrinſecam impoſitam a Lege publica Principis, vel alterius Magiſtratus jus cudendi monetam habentis, ita, ut pluris, vel minoris fiat, ſive æſtimetur, manente eodem pondere, & materiæ bonitate.

XXII. Aſſertio 1. Si mutetur bonitas, aut valor monetæ intrinſece, videlicet in materia, aut pondere, ſolutio cen-

ſus,

ſus, vel alterius debiti pecuniarii fieri debet in moneta antiqua, quæ currebat tempore impoſiti, ſive conſtituti cenſus, vel debiti contracti, ſi adhuc extet: alioquin in nova, ſeu præſenti, quæ nunc currit, ſecundum æſtimationem tamen monetæ antiquæ, ſive in ea quantitate, quæ illi æquivaleat, ut docet *Bartol. in l. Paulus*, 99. *num.* 6. *ff. de ſolution. Abb. in c. Quanto*; 18. *numer.* 12. *de jurejur. & in cap. Olim* 20. *h. t. num.* 4. *Gabriel in concluſ. commun. lib.* 3. *de ſolut. concl.* 1. *num.* 1. *Fachin. Lib.* 2. *controv. cap.* 10. *§. Reſtat poſtrema quæſtio*, *Laym. Lib.* 3. *Theolog. mor. tract.* 3. *par.* 2. *cap.* 5. *num.* 19. *Fagnan. in cit. cap. Olim numer.* 4. *& alii DD. communiter*. Idque ſumitur *ex cit. cap. Olim* 20. *h. tit.* „Nam cum inter Epiſcopum Toletanum, & Clericos plebis Rupinæ controverſia ſuper Synodatico verſaretur, cauſa illa commiſſa fuit Epiſcopo Tudertino, & Collegis ipſius: coram quibus, ex parte Epiſcopi, propoſitum fuit, quod iidem Clerici Anteceſſoribus, ipſius Epiſcopi tres denarios Papienſes, in Feſto Nativitatis, & tres in Feſto Reſurrectionis Domini, pro Synodatico ſolvere conſueverint: nunc vero tantum tres Lucenſes denarios, pro ſex denariis Papienſibus ſolvunt, cum tamen unus denarius Papienſis valeat ſex Lucenſes: ideoque petebat Epiſcopus, eos compelli ad ſolutionem Papienſium, quia & primo anno Lucenſes denarios acceperit, ſemper tamen poſtea proteſtatus eſt, ſalvo jure ſuo, ut per hoc non fieret ei præjudicium, quoad denarios Papienſes. Ex adverſo vero propoſitum fuit, quod etſi aliquando denarii Papienſes pro Synodatico fuerint perſoluti, jam per 45. annos & amplius, tam huic Epiſcopo, quam Præceſſoribus ejus Lucenſes denarii ſoluti fuerint, & ſic nitebantur Clerici præſcriptione ſe tueri, (prout habetur in integra lectione hujus cap.) Cauſa remiſſa ad Papam Innocentium III. Ipſe reſpondit: cum conſtet, quod denarii Papienſes olim pro Synodatico ſolvebantur, idque ex eo probatur, quia Lucenſes denarii poſtea ſoluti ſunt pro iiſdem: nam ex dictis teſtium, & confeſſione Advocati alterius partis, ſcilicet Clericorum, non revocata, evidenter apparet, quod tempore Lotharii Præceſſoris hujus Epiſcopi, pro Synodatico Papienſis moneta ſoluta fuerit, & a tempore dicti Lotharii nonniſi tempus 36. annorum, ut ſummum effluxerit: & probatum etiam ſit, quod tres Lucenſes, qui pro uno Papienſi ſolvebantur, poſt mortem ipſius Lotharii, quinque, vel ſex denarios valebant, quales hodie ſunt in uſu. Inſuper videns Papa, quod propter monetæ mutationem acciderit, ut uſque ad tempus moderni Epiſcopi, Lucenſes dati fuerint pro Synodatico, ſicut erant in uſu: idcirco Papa Procuratorem adverſæ partis, nomine Clericorum prædictæ plebis, ad ſolutionem denariorum Papienſium, vel æſtimationem eorum pro Synodatico, per definitivam ſententiam condemnavit.“ Ratio deciſionis hujus cap. eſt, quia juſtitia commutativa exigit, ut in omni debito pecuniario, tantundem in eadem ſpecie, genere, & qualitate, ſeu bonitate ſolvatur, ſicut in obligationem deductum eſt. Si ergo nummi antiqui qui tempore contractus in uſu erant, intrinſece mutati ſunt in novos deteriores, non poteſt ſolutio fieri in novis; aut ſecundum æſtimationem eorum: ſed veteres, quales promiſſi, vel novi ſecundum æſtimationem veterum, ſolvendi ſunt: alioqui non tantundem, ſecundum idem genus, ſpeciem; vel qualitatem, & bonitatem redderetur, ſi debitor ſolveret novos nummos exteriores, ſecundum æſtimationem eorum. Sicut etiam vice verſa, ſi novi nummi meliores, ac ponderoſiores ſint, non cogitur debitor ſolvere novos, ſed ſatis eſt, ſi veteres, quales promiſſi ſunt, vel novos, ſecundum veterem æſtimationem ſolvat, *Laym. cit. c.* 5. *n.* 19. Idque clare patet ex *cit. c. Olim*, nam obligatio contracta fuit pro Synodatico ſolvendi denarios Papienſes, qui etiam ab Epiſcopo petiti fuerunt, ut conſtat ex textu, ideoque Papa condemnavit Clericos, ad ſolvendum Papienſes, vel ſi non extent, ad æſtimationem eorum: licet in libello actionis æſtimatio eorum petita non fuerit, de qua in petitione Epiſcopi nulla facta eſt mentio, *Abb. in cit. c. Olim n.* 5. *h. t.*

XXIII. Extenditur autem tradita doctrina in *cit. c. Olim* primo, ut procedat, ſi moneta mutata ſit, quoad intrinſecam bonitatem, ſive nova moneta intrinſece immutata ſit, quoad bonitatem materiæ, & deterior cauſa ſit, quam fuerat antiqua, ut in caſu *cit. c. Olim*; ſive nova ſit intrinſece aucta, & melior facta, ut in caſu *c. Cum Canonicis*; 26. *h. t.* Nam utroque caſu debet ſolutio fieri; ſecundum veterem monetam, vel ſi ea non extat, ſecundum ejuſdem æſtimationem, & valorem intrinſecum, quem habuit tempore contractus; nulla habita ratione augmenti, vel diminutionis novæ monetæ, ut docet *Gl. in cit. c. Cum Canonicis in notat.* ubi ait, quod cenſus, ſeu penſio ſolvenda ſit, ſecundum quod ab initio fuit conſtituta, ſive moneta nova fuerit diminuta, ac deterior facta: ſive augmentata, & melior facta, quam antiqua; ſemper enim initium ſpectatur, & ſolutio facienda eſt, ſecundum æſtimationem antiquæ monetæ, *Gabr. cit. concl.* 1. *n.* 18. *Fagn. in cit. c. Olim n.* 6. Idque ſumitur ex *cit. c.* 26. *& pen. h. t.* Ubi habetur, quod Rector cujuſdam Eccleſiæ certam ſummam pecuniæ, ſive penſionem annuam Canonicis majoris, ſive Cathedralis Eccleſiæ, aliquot annis ſolvit, ſecundum monetam antiquam: poſtea alia moneta major, ſive melior cauſa fuit: Canonici exigebant ſibi ſolvi penſionem illam in moneta meliore ex integro. Conſultus Papa Gregorius IX. mandat quibuſdam, ut Canonicos illos ſolutione prioris pecuniæ (in qua penſio ab initio fuit conſtituta, & non in nova, quæ major eſt, & melior, *Gl. hic V. Solutione*) vel ſi antiqua non ſit in uſu, æſtimatione penſionis antiquæ jubeant eſſe contentos: nam ut ait *Gl. jam cit.* Si moneta imminuta, ſive intrinſece deterior facta fuiſſet, nollent illam recipere, ergo nec auctam, ſeu meliorem factam exigere debent.

XXIV. Veruntamen nonnulli intelligunt hoc cap. quatenus vetus moneta, ſive veteres nummi, non tantum quoad intrinſecam bonitatem, ſed etiam, quoad extrinſecum valorem Lege publica taxatum, ſunt mutati, & aucti, prout videre eſt apud *Covarr. de Collat. veter. numiſm. cap.* 7. *§. unic. n.* 2. *in fin. concl.* 3. tunc enim ſunt omnino diſtincti nummi novi a veteribus, ideoque ſolvendi ſunt veteres nummi, aut novi, ſecundum veterum æſtimationem. Sed hoc bene refellit *Fachin. cit. c.* 10. nam ſive in caſu *cit. c. pen. h. t.* vetus moneta reprobata fuerit, ſive non: ſed manſit in ſua veteri æſtimatione: ex eo non ſequitur, novam monetam, non ſolum quoad intrinſecam bonitatem, ſed etiam quoad extrinſecum valorem, auctam, & meliorem factam fuiſſe: Sed cum eſſet quoad intrinſecam bonitatem melior, non eſſe ſolvendam loco veteris, ac proinde videndum, quanti antiqua valuerit, & ejus æſtimationem præſtandam eſſe: alioquin ſi Canonici illi meliorem monetam exegiſſent, non ſolum quoad bonitatem materiæ intrinſecam: ſed etiam quoad valorem extrinſecum, & majorem æſtimationem, ſeu pretium impoſitum, nimis injuſta fuiſſet eorum exactio: quia non ſolum in meliore moneta ſibi ſolvi, ſed etiam ſi valor extrinſecus, ſeu æſtimatio aucta fuiſſet, ultra ſummam ſibi debitam, ſive plus debito exegiſſent, quod non eſt præſumendum, & Pontifex eos coarguiſſet, *Fachin. c. l.* apud quem plura de hoc legi poſſunt.

XXV. Extenditur ſecundo. Solutio cenſus fieri debet, ſecundum antiquam monetam, tametſi Creditor pluribus vicibus receperit ſolutionem in alia nova moneta, etiam ſine omni proteſtatione: nihilominus enim ſibi non præjudicat, quoad antiquam monetam. *Innocent. in cit. c. Olim. V. Proteſtatus, & Hoſtienſ. Fagn. ibid. n.* 7. 8. & patet ex dicto *cap. Olim*. in quo Epiſcopus acceperat denarios Lucenſes, plus quam 30. annis, & tamen ſibi non præjudicavit, quoad Papienſes, quia præſcriptio non erat completa.

Extenditur tertio. Etiam legatum relictum in teſtamento, ſi v. g. 1000. ducati ſint legati, ſi poſtea ſuperſtite adhuc Teſtatore, mutatio pecuniæ facta ſit, quoad intrinſecam bonitatem, ſolvendum eſt ſecundum quantitatem, vel æſtimationem monetæ, quæ erat tempore conditi Teſtamenti, *Abbas in cit. c. Olim n.* 4. *Fagnan. ibid. num.* 9. *&* 10. Idemque dicendum per quemcunque contractum, aliamve diſpoſitionem, vel etiam per condemnationem Judicis, debitum fuerit contractum, ſi mutatio monetæ, quoad intrinſecam bonitatem, facta ſit, ſemper ſolutio fieri debet in moneta, quæ fuit tempore debiti contracti: vel ſi ea non extet, in moneta, quæ modo currit, ſecundum æſtimationem tamen monetæ antiquæ, *Abb. c. l. n.* 4. *Fagnan. ibid. n.* 53.

XXVI. Limitatur autem ſupra poſita aſſertio, ut non procedat, ſi per tempus ſufficiens, ad legitimam præſcriptionem, ſemper ſolutio facta ſit, non in moneta veteri: ſed nova, & currente tempore ſolutionis, & ſecundum ejuſdem valorem, & æſtimationem, ut patet ex *cit. c. Olim. ibi: nonniſi 36. annorum ad plus tempus effluxerit*: ergo a contrario ſenſu infertur, ſi Lucenſes denarii per 40. annos ſoluti fuiſſent pro Papienſibus, præſcriptum fuiſſet in ſolutione Papienſium, adeoque proteſtatio Epiſcopi non valuiſſet, *Gl. ibid. V. Nonniſi 36. Innoc. in fine, & Joann. Andr. ibid. & Abbas n.* 6. *Gabriel c. l. concl.* 1. *n.* 25. Quamvis *Hoſtienſ. ibid. V. Et a tempore*, dicat, hoc caſu, non currere præſcriptionem, propter malam fidem. Idque verum eſt, ſi in caſu dicti *c. Olim* Clerici ſolvebant denarios Lucenſes ſcienter, loco Papienſium; tunc enim nunquam preſcribere poterant, cum haberent malam fidem: ſecus ſi ſolverant eos tantum pro Lucenſibus, quia putabant ſe ad alios ſolvendos non teneri: & tunc potuerunt preſcribere, quia bonam fidem habebant, quomodo intelligi poteſt opinio Hoſtienſ. & aliorum DD. qui illam ſequuntur, *Gabriel. in cit. l. n.* 28. *Fagnan. c. l. n.* 18. Porro quod dictum eſt de preſcriptione 40. annorum, id habet locum in preſcriptione contra Eccleſiam, ut in caſu *cit. c. Olim.* at contra privatum ſufficit præſcriptio minoris temporis, ſcilicet triginta annorum, ſi per tot annos ſemper facta fuit ſolutio in nova moneta, ſecundum valorem, & eſtimationem ejuſdem currentis tempore ſolutionis, *Gabriel c. l. n.* 25. *Fagnan. c. l. n.* 21

XXVII. Aſſertio 2. Si moneta, ſeu pecunia, manens eadem, intrinſeca bonitate materiæ, ac pondere, ſolum extrinſece mutetur, & vel augeatur, quoad impoſititium valorem, ſeu æſtimationem: vel minuatur, tum non conſentiunt inter ſe DD. quomodo ſolutio fieri debeat. Prima ſententia, & quidem communior DD. eſt, quod hoc caſu ſolutio fieri debet, ſecundum valorem, ſeu eſtimationem monetę, quam habet tempore ſolutionis: non contracti debiti, adeoque talis mutatio monetę fiat, commodo, vel incommodo creditoris, ita, ut ſi tempore ſolutionis auctus ſit valor extrinſecus monetę, augmentum illud lucro creditoris cedat: ſicut & diminutio ipſius damno. v. g. centum thaleros imperiales quis mutuo dedit alteri, cum valeret tunc thalerus 18. baccos, hoc pacto adjecto, ut tantundem in proba moneta, ſive eadem, ſive alia equivalente reſtituatur) ſed poſtea manente eadem bonitate intrinſeca, ſinguli thaleri valeant ſeſquiflorenum: hoc augmentum cedit creditori, ita, ut tempore ſolutionis ipſi debeant reſtitui 150. floreni, licet tempore contracti mutui centum thaleri tantum valerent 120. florenos. Sicut vice verſa, ſi thaleri, tempore dati mutui, valebant ſeſquiflorenum, & poſtea devenerunt ad florenum, & 20. crociferos, ſufficiet, ſi debitor ſolvat pro centum thaleris acceptis, 120. florenos. Ita docet *Bartol. in cit. l. Paulus num.* 6. *ff. de ſolution. Covarruv. in collat. veter. numiſm. cap.* 7. *§. unic. concluſ.* 4. *num.* 3. *Gabriel. cit. lib.* 3. *de ſolution. concl.* 2. *num.* 1. *Gail. lib.* 2. *obſervation.* 73. *numer.* 9. *Fachin. lib.* 2. *cap.* 9. *in quæſt.* 1. *Fagnan. in cit. cap. Olim num.* 22. *&* 23. & alii, qui tamen id limitant: modo nulla debitoris mora intervenerit in ſolvendo, alioquin damnum ex diminutione pecuniæ pro-

Digitized by Google

ſuperveniens, ad eum pertinebit. Fundamentum præcipuum hujus ſententiæ eſt, quia hoc caſu bonitas intrinſeca monetæ non mutatur, ſed tantum æſtimatio, ſeu valor extrinſecus: in hoc autem inſpiciendum eſt tempus ſolutionis, *l. Cum quid* 3. *junct. Gl. fin. l. Vinum*. 22. *ff. de reb. credit.* Ubi dicitur, quod vinum mutuo acceptum reſtituendum ſit, ſecundum eandem æſtimationem, non quæ tempore contractus erat (niſi debitor fuerit in mora) ſed quæ tempore redditionis, ſeu ſolutionis. Ergo etiam debitor pecuniæ, qui v. gr. in thaleris, vel ducatis mutuum accepit, nulla eorum in ſpecie facta deſignatione: vel facta quidem, ſed numero incerto, non tenetur ad eam æſtimationem extrinſecam ſolvendam, quæ tempore contractus major fuit, neque liberatur, ſolvendo valorem, ſeu æſtimationem, quæ fuit tempore contractus, ſi poſtea crevit valor thalerorum, vel ducatorum extrinſecus. Limitant autem traditam doctrinam, ſi expreſſe conventum ſit, ut pecunia reddatur, v. g. tot floreni, vel tot ducati in eadem æſtimatione, qua dati ſunt: tunc enim æſtimatio, non quæ eſt tempore ſolutionis, ſed quæ fuit tempore promiſſionis, ſeu contractus, attendi debet.

XXVIII. Verum contraria ſententia eſt probabilior, nempe quod in mutuo, aliiſque contractibus, ac debitis pecuniariis, quando expreſſe conventum non fuit, ut certa ſpecies monetæ, ſive talis materiæ, ac formæ certo numero corporum ſolveretur, ſolutio fieri debeat, ſecundum valorem, ſeu quantitatem, quæ tempore contractus data, & accepta fuit a debitore, ita tamen, ut ſive valor extrinſecus pecuniæ poſtea creſcat, ſive decreſcat, ea mutatio fiat commodo, vel incommodo debitoris, adeoque is tanto pauciores nummos ſolvere cogatur, quanto magis eorum valor extrinſecus eſt auctus, vel tanto plures, quanto magis eorum valor eſt diminutus, *Covarr. cit. §. unic. num. 3. in fine, Molin. tract. 2. de juſtit. diſ. 312. concluſ. 5. num. 2. & 3. Silveſtr. V. Solutio, qu. 2. dicto 8. Mynſing. cent. 4. obſ. 1. Laym. cit. cap. 5. num. 15. & alii apud ipſum*. Ubi ait, hanc ſententiam praxi, & conſuetudine Imperii eſſe receptam; nam pro debitis etiam antiquiſſimis hodie thaleri, & ducati, ſecundum æſtimationem, ſeu valorem pro tempore currentem ſolvuntur. V. gr. ſi quis mutuo det centum ducatos, valentes eo tempore 200. florenos argenteos Rhenenſes, ex pacto, ut tantundem in proba moneta reddatur, non quidem in ſpecie, ſed in eadem menſura, ſeu quantitate, vel ut in auro quidem ſolvatur: non tamen deſignato certo numero corporum, ſive ut reddantur centum in ſpecie ducati, ſed ſolum æſtimatio illorum ſolvatur: hoc caſu, ſi valor extrinſecus ducatorum decreſcat, id oberit debitori, ita, ut debeat plures ducatos numerare, quam acceperit, nempe tot, quot nunc ſecundum præſentem valorem faciunt 200. florenos. Si vero valor extrinſecus ducatorum auctus eſt, ita, ut unus ducatus valeat duos florenos, cum dimidio, qui antea duos tantum florenos valebat, id proderit debitori; quia pauciores numerabit, & ſolvet, ſcilicet tot ſolum, quot ſecundum præſentem æſtimationem auctam faciunt 200. florenos. Idque non neceſſario in ſpecie (niſi conventum ſit, & in auro fiat ſolutio) ſed in alia proba moneta. Unde cum dicitur in hac ſpecie facti, tempus ſolutionis eſſe ſpectandum, id ita intelligendum eſt, quod ſolutio fieri debeat, ſecundum valorem intrinſecum monetæ, ſeu pecuniæ, quem habet tempore ſolutionis, licet ea tantum quantitas, quæ tempore contractus credita fuit, ſolvenda ſit, v. gr. 200. floreni argentei, quibus centum ducati tum æſtimati fuerunt, ut ex *Anton. Fabro docet Laym. c. l.*

Ratio hujus ſententiæ eſt, quia pecunia, ſi aliud non ſit expreſſum, in mutuo, vel quovis alio contractu, aut debito pecuniario, conſiderari debet, ſecundum valorem, quem tempore contractus habebat, ita ut tanta quantitas ſit reddenda, quanta data fuit; ſive poſtea pecunia illa, quo ad valorem extrinſecum, augeatur, ſive decreſcat: utrumque enim æque cedere poteſt in damnum, vel commodum, tam debitoris, quam creditoris, adeoque æqualis, ex natura rei, utriuſque partis eſt conditio. Tum quia veriſimillimum eſt, contrahentes de valore, ſeu æſtimatione impoſititia pecuniæ, quæ certa fuit tempore contractus, cogitaſſe; non de incerto futuro valore, qui erit tempore ſolutionis, de quo vix cogitare poterant. Tum quia in omnibus contractibus, in quibus dominium transfertur, inſpiciendus eſt valor, quem res habuit tempore traditionis, ut ſcilicet commodum, & incommodum ſemper ad dominum ſpectet, atque inter contrahentes æqualitas ſervetur. Tum denique, quia ideo Lege publica Magiſtratus augetur, vel diminuitur æſtimatio, ſeu valor extrinſecus pecuniarum, ut ſecundum illum mercationes, & ſolutiones debitorum fiant: ergo ſi Lex determinans valorem, ſive æſtimationem eſt juſta, ut ſupponitur, ea ſervari poteſt, ac debet: alioquin ſi is, qui debet, v. gr. unum ducatum, qui tempore contractus æſtimatus fuit duobus florenis argenteis: ſed poſtea quoad valorem extrinſecum, & impoſititium, auctus fuit ad tres florenos, integrum ducatum ſolvere deberet, vel loco illius, tres florenos, uno floreno plus ſolvere deberet, quam promiſſum, ſive in obligationem deductum fuerat, ut bene notavit *Laym. cit. c. 5. n. 15.*

XXIX. Ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ reſpondent DD. cit. magnum eſſe diſcrimen inter vinum mutuo datum, & inter pecuniam numeratam; nam pecuniæ æſtimatio plerumque certa eſt, & definita publica Lege Magiſtratus, neque facile mutatur; at vero pretium vini eſt incertum, & ſæpius variatur. Deinde valor extrinſecus, ſeu æſtimatio impoſititia, eſt de ſubſtantia monetæ, ſeu pecuniæ, *l. 2. ff. de contr. empt.* vini æſtimatio non eſt de ſubſtantia vini, non enim vinum ideo melius eſt, quia pluris æſtimatur, ergo a vino non recte ſumitur argumentum ad monetam. Et ſic patet reſponſio ad LL. ſupra allatas in oppoſitum,

XXX. Porro prædicti DD. forte conciliari poſſe videntur, ſi dicatur, Auctores primæ ſententiæ non voluiſſe negare, quin debita ſolvi poſſint, ſecundum valorem extrinſecum, qui eſt tempore ſolutionis, ſi is ſtabili, & perpetua Lege, vel communi populi conſenſu, & approbatione, fuerit auctus: ſed tum demum, ſi abſque decreto, conſtitutione legitimi Magiſtratus, valor extrinſecus creverit, v. g. improba fœneratorum, & campſorum conſuetudine. Vel ſi auctus ſit valor extrinſecus pecuniæ, lege quidem publica: non tamen ſtabili, & perpetuo duratura: ſed tantum ad breve tempus, quamdiu v. g. bellica neceſſitas durat, tum enim antiqua debita nequaquam, ſecundum augmentum valoris extrinſeci, ſolvenda ſunt; quia pecunia publicam, & perpetuam æſtimationem habere debet, *lib. 1. ff. de contrah. empt. Covarr. cit. §. un. n. 4. concl. 6. Laym. cit. c. 5. n. 15. in fine ex Rebello & n. 16. limit. 1. & 2.*

XXXI. Aſſertio 3. Si valor extrinſecus pecuniæ multum & notabiliter augeatur, propter intrinſecam depravationem materiæ, tum antiqua debita ſolvenda ſunt, non ſecundum augmentum valoris extrinſeci, quod pecuniæ habent tempore ſolutionis: ſed ſecundum intrinſecam bonitatem, & valorem veteris monetæ, ex receptiſſima ſententia DD. apud *Laym. cit. cap. 5. n. 16. limit.* 3. Si vero mere extrinſecus valor monetarum, quæ juſto metallo, ac pondere cuſæ ſunt, modice tantum ſit auctus: tum juſte fit talis auctio, prout ducatorum & thalerorum æſtimatio, propter majorem opportunitatem, & commoditatem negotiandi, & transportandi, quam habent, comparatione minutiorum monetarum, quæ intrinſece non ſunt vitiatæ, juſta ratione, ſuper valorem ſuum intrinſecum, ſecundum ſe ſpectatum, augetur: modice tamen; quia ſi monetæ habeant intrinſecam bonitatem materiæ, & juſtum pondus, non eſt ratio, cur earum valor extrinſecus multum augeatur, vel minuatur, atque ſecundum talem auctionem modicam valoris extrinſeci, etiam antiqua debita ſolvi poſſunt, *Laym. cit. c. 5. n. 17.*

XXXII. Aſſertio 4. Si propter intrinſecam monetarum depravationem valde enormem (præſertim ſi talis mutatio pecuniæ non diu ſit duratura, nec publica lege ſtabili ſtatuta) ideoque extrinſecus valor bonarum monetarum augeatur, v. gr. thalerorum, vel ducatorum: tum antiqua debita, ſecundum valorem, ſeu bonitatem intrinſecam monetarum, quam habuerunt, tempore contractus, ſolvenda ſunt, ac proinde veteres, & non novi adulterini nummi ſolvi debent, ut ex communi DD. ſententia tradit *Laym. l. 3. tract. 3. p. 1. cit. c. 5. n. 25.* Ubi rationem dat, quia tam enormis mutatio, & æſtimationis, ſeu valoris inæqualitas, eſt contra inſtitutionem, & veritatem nummi, ſive pecuniæ, & cedit in grave damnum Communitatis, & eſt impedimentum omnium commerciorum, quorum cauſa pecunia eſt introducta, adeoque juſta, & ſtabili lege decerni non poteſt.

XXXIII. Similiter e contrario, ſi propter depravatas monetas, v. gr. cupreas, vel æreas, valor iis extrinſece impoſitus, & enormiter excedens valorem bonitatis intrinſecæ diminuatur: & per conſequens etiam extrinſecus, ſeu impoſititius valor bonarum monetarum, ſecundum proportionem, decreſcat: tum debita, ſecundum valorem intrinſecum, quem monetæ habuerunt, tempore contractus, ſolvenda ſunt, ac proinde debitor vitiatos nummos, quales accepit a creditore, ei reſtituere debet: non autem bonos, & quoad intrinſecum valorem longe meliores, etſi quoad extrinſecum valorem aliquando eandem æſtimationem habuerint; Ratio eſt, quia contrariorum eadem eſt ratio contraria, adeoque quod dictum eſt de augmento pecuniæ, idem, ſervata proportione, dicendum eſt de diminutione ejuſdem, *Laym. cit. cap. 5. n. 26.* Ubi fuſe, & bene plures quæſtiones circa mutationem pecuniæ tractat, & explicat.

XXXIV. Aſſertio 5 Si in mutuo, vel alio contractu, aut diſpoſitione, expreſſe actum, vel conventum ſit, ut certa ſpecies monetæ, & certo numero reddatur, tum ſuperveniens mutatio monetæ, quoad valorem extrinſecum, in commodum, vel in damnum creditoris cedit, cui in eadem ſpecie tot numero corpora, tempore conſtituto, ſolvi debent, quot in pactum, & obligationem deducta ſunt. Eſt communis ſententia DD. apud *Covarr. cit. §. unic. numer. 5. concl. 7. Abb. in cit. c. Quanto* 18. *num. 5. de jure jur. Molin. cit. diſ.* 352. *num.* 9. Ubi ait, hoc interdum fieri ſolere, timore variationis monetarum, quoad valorem. *Laym. cit. c. 5. n. 23.* v. g. ſi quis centum ducatos mutuo accepit, ſecundum numerum corporum, non ſecundum æſtimationem: hoc pacto ut in ſpecie centum corpora ducatorum redderet mutuanti: is centum ducatos ſolvere tenetur, ſive valor eorum extrinſecus auctus fuerit, ſive diminutus, eſt enim hæc lex conventionis juſta, ideoque ſervanda, *lib. 1. ff. de pact.* Neque vero idcirco iſte contractus mutuum non erit, quod talis videatur eſſe debitor ſpeciei, non generis; non enim debitor eoſdem numero ducatos, ſed alios ejuſdem materiæ, & formæ reddere tenetur: adeoque ducati certæ materiæ, & formæ per modum generis debentur; quia non iidem numero ducati debent reſtitui, ſed alii ſimilis materiæ & formæ.

XXXV. Porro in propoſito caſu, creditor non tenetur pro ducatis, quos mutuo dedit, & in eadem ſpecie ſibi reddi pactus eſt, aliam argenteam monetam, quamvis probam, & ejuſdem æſtimationis, recipere; quia aliud pro alio invito creditori ſolvi non poteſt, *l. 2. §. Mutui datio, ff. de reb. cred.* Excipitur primo, niſi forſan ſpecies monetæ promiſſæ reprobata ſit, vel omnino perierit, tunc enim alia ejuſdem æſtimationis ſolvi poteſt, ac debet, *arg. cit. c. Olim* & ib. *Gl. fin. h. t. & Abb. n. 4. Mynſing. cit. cent. 4. obſ. 1. num.* 6. Neque vero hoc caſu propter interitum ſpeciei, debitor omnino liberatur; cum videatur impoſſibilis ſolutio, & per debitorem non ſtet, quod non ſolvat in illa ſpecie. Nam in con-

Digitized by Google

contractibus, præſertim onerosis, & reciprocis, debitor ad duo tenetur, nempe ad ſolvendam æſtimationem pecuniariam, & ſimul ad ſolvendam illam æſtimationem in certa ſpecie monetæ: ergo licet poſterior obligatio, propter interitum ſpeciei, non poſſit impleri: tamen prior, & quidem principalis, nihilominus durat; ſunt enim hæ duæ obligationes dividuæ, & ſeparabiles, nec utilis per inutilem vitiari debet, juxta *Reg. 37. in 6. Laym. tit. c. 5. n. 14.* Ubi addit quod in promiſſione mere liberali pendeat ex intentione promittentis, utrum ſe ad certæ ſpeciei monetam obligare voluerit principaliter: an vero ſolum acceſſorie, ita ut etiamſi ſpecies nummorum non extet, nihilominus æſtimationem ejus ſolvere velit, id quod in dubio præſumitur.

Excipitur ſecundo, ſi certum ſit, creditoris non intereſſe, ſive in moneta, de qua conventum eſt, ſive in alia proba, & uſuali ſolutio fiat, tunc enim cogendus videtur ad aliam ſpeciem recipiendam *arg. l. Paulus 99. ff. de ſolutionib.* Ubi dicitur, debitorem', (vel creditorem, ut legendum ait *Gothofr. ibid. lit. N.*) non eſſe cogendum, in aliam formam nummos accipere, ſi inde damnum paſſurus eſt; ergo a contrario ſenſu videtur, cogi poſſe, ſi damnum paſſurus non eſt, *Laym. c. l.* quod tamen ſic accipiendum eſt, ſi moneta, quæ ex pacto debetur, facile haberi non poſſit, *arg. l. Si ſo. 4. §. Aut prætor. 3. ff. de re judic. Mynſing. tit. obſ. x. n. 6.* alios qui ſi æque facile haberi poſſit aurea moneta, de qua ſolvenda conventum eſt, ſtandum eſt pacto, quia contractus ex conventione legem accipiunt, *l. 1. §. Si convenit ff. de depoſito.* Neque obſtat, quod conſuetudo generalis permittat, pro aureis nummis mutuo acceptis, argenteos in eadem quantitate, & æſtimatione ſolvere: ſicut & pro debito cujuſvis monetæ aliam quamcunque æquivalentem, ac probam ſolvere licet, modo non ſit minutiſſima; hæc enim conſuetudo tunc obtinet, cum ſpecialiter non convenit, ut in certa ſpecie ſolutio fiat; ſed illud tantum expreſſum fuit, nummos aureos creditos eſſe, *Covarr. cit. §. unic. tom. 1. n. 1. Laym. tit. l.* Alioqui vero, etiam jure communi, ſtatutum eſt, debitorem pro aureis nummis argenteos ſolvere poſſe, nec ideo aliud pro alio ſolvere videtur; tum quia nummi aurei, & argentei in eadem quantitate functionem recipiunt, eundemque uſum, & utilitatem præſtant, *arg. l. Qua extrinſecus 65. ff. de V. O.* in omnibus enim monetis ratio quantitatis, ſive valoris impoſiti habetur. *l. 1. ff. de contrah. empt.* tum quia debitorem ſumma æquitas defendit, quoties creditoris non intereſt. *cit. l. Paulus 99. junct. l. 2. §. Item unus ff. de aqua, & aqua pluv. arc. Fach. lib. 2. contr. c. 49.*

§. IV.

Quomodo ſolvenda ſunt ea, quæ ex voto debentur?

„ XXXVI. De hoc agitur *in c. Ex p. 18. h. t.* Nam propo-
„ ſitum fuit Papæ Innocentio III. Quod quidam in Archie-
„ piſcopatu Compoſtellano voverunt, Eccleſiis ſolvere cer-
„ tas menſuras ſive ſextarios grani, ſeu frumenti: in illo
„ autem loco reperiuntur diverſæ menſuræ, ſive ſextarii,
„ majores, & minores: Unde quæſitum fuit, an ſecundum
„ majorem, vel minorem menſuram, vota ſint exſolvenda,
„ prout format caſum *hujus c. Abb. hic.* Quia vero nonnulli
„ vota illa (annua) B. Jacobi, continue perſolverunt, ad
„ communem terræ menſuram, ſecundum quam emunt, &
„ vendunt incolæ: quidam vero, qui a longis retro tempo-
„ ribus ab eorum ſolutione ceſſarunt, nunc inceperunt ſol-
„ vere vota illa, ad quandam menſuram minimam, & ignno-
„ ram, & ſecundum illam ſolvere volunt: ideo Papa reſpon-
„ dit, cum non conſtet, ad quam menſuram anteceſſores
„ eorum perſolverint, diſtinguendum eſſe: utrum habitato-
„ res Regionis illius, qui vota illa continue perſolverunt,
„ ad unam, & eandem, menſuram ſolverint, an ad varias,
„ & diverſas) In primo caſu, & illi ad eandem ſolvere
„ ſunt cogendi: In ſecundo caſu, ſi ad diverſas menſuras
„ ſolvere convenerunt, illi volunt ſolvere ad minorem,
„ non ſunt cogendi, ut ad majorem ſolvant; quia cum hu-
„ juſmodi vota gratuita fuerint ab initio, benignius ſunt a
„ Viris Eccleſiaſticis exigenda, ne videantur lucris tempo-
„ ralibus, tanquam exactores, inhiare.

XXXVII. Pro declaratione hujus cap. notandum primo, Si alicui voverunt, ſe daturos alicui Eccleſiæ, vel pauperibus, annuatim unam menſuram tritici, ver. gr. non determinando, de qua menſura id intellexerint, obligantur tum ipſi, tum Succeſſores eorum, ſeu poſteri ſolum ad minimam menſuram ſolvendam: niſi generalis conſuetudo Terræ, ſive Regionis ſit, ut ad unam, & eandem certam menſuram, omnes, vel major pars populi, hujuſmodi vota ſolvant prout ſumitur *ex cit. c. Ex parte h. t.* Hiſpani enim DEO voverunt, ſe ſoluturos Eccleſiæ Compoſtellanæ, in honorem S. Jacobi Apoſtoli, annuatim certas menſuras frumenti, & deinde votum ſolvebant, in menſuris minimis. Reſpondet Pontifex, non eſſe cogendos, ad ſolvendas majores, niſi omnes prius eandem communem menſuram ſolvere ſint ſoliti; Idque etiam ſumitur *ex l. Nummis 75. ff. de legat. 3.* Ubi dicitur: *Nummis indiſtincte legatis, exiguiores legati videantur, ſi neque ex conſuetudine, (loquendi) patrisfamilias, ſive teſtatoris defuncti, neque ex conſuetudine Regionis, neque ex contextu, ſive verbis teſtamenti, apparere poſſit, quales legati ſint.* Conſentit *l. Si ſervus. 50. § ult. ff. de legat. 1. Abb. in cit. cap. Ex parte n. 2. & 3.* Ubi ait, quod verba dubia prolata etiam in voto, accipiunt interpretationem ex uſu, ſeu conſuetudine Patriæ. Ratio deciſionis hujus cap. eſt, tum quia in obſcuris minimum eſt ſequendum, *Reg. Jur. 30. in 6. & l. Semper. 6. ff. eod.* tum quia votum ſtricte interpretari oportet, ut in quantum fieri poteſt, minus obliget, idque ut occaſio, & periculum ſacrilegæ violationis vitetur, *Abb. c. l. n. 4. Sanch. l. 4. moral. c. 53. n. 8. & c. 21. n. 3.*

XXXVIII. Sed contra obſtare videtur primo Text. *in lib. Titia. 38. §. Seja, ff. de auro & argento legato.* Ubi dicitur, quod legatum factum Eccleſiæ, ſtrictius interpretari oporteat, ita ut ſiquis legavit Eccleſiæ calicem, vel imaginem non debeat intelligi de ærea, ſed potius de argentea legata: Ergo ſimiliter ſi quis vovit Eccleſiæ dare certas menſuras tritici, non de minoribus, ſed de majoribus menſuris votum id intelligi debet, in favorem Religionis, & cauſæ piæ. Sed reſpondetur imprimis, in caſu illius Legis non fuiſſe in Templo illo, niſi aureas, & argenteas imagines poſitas, ut patet ex ipſo textu, cum ergo in eo templo non eſſent æreæ ſtatuæ, non poterat legatum de ærea intelligi; quia conſtabat voluntatem teſtatoris non eſſe, ut ærea ibi collocaretur, *Sanch. cit. c. 13. n. 8.* Et hinc, cum quis calicem legavit, vel promiſit certæ Eccleſiæ, debet aureum, vel argenteum dare, non æreum, quia intelligitur legatus, vel promiſſus calix aptus ad cultum Divinum, qualis non eſt æreus, *cap. Ut calix. 45. diſ. 1. de conſecr. Abb. in cit. c. Ex parte n. 4. h. tit. Azor. p. 1. lib. 13. c. 20. q. 10. Sanch. c. l. n. 13.* Deinde, eſto in legatis id definitum eſſet, ut id, quod majus, vel pretioſius eſt, dari debeat, non tamen idem obtinet in votis. Ratio diſcriminis eſt, quia in legatis fit interpretatio contra hæredem, & contra ipſum teſtatorem, qui liberaliter reliquit rem legatam, & ideo reſpectu heredis fit ſtricta interpretatio, cedens in majus gravamen illius; quia per id non derogatur libertati teſtantis, qui præſumitur, favore piæ cauſæ, legare voluiſſe id quod majus, vel melius eſt. At vero in votis fit interpretatio contra ipſum voventem, qui liberaliter promiſit, ideoq; mitior, & benignior debet fieri interpretatio, in favorem libertatis ipſius; nam cum ſponte promiſerit, non videtur cogendus, ad ſubeundum gravius onus in re ambigua: tum enim ne nimia videatur eſſe exactio, & ne cæteri voventes a munificentia in Eccleſiam ſubtrahantur, *Abb. c. l. Azor. c. l. Sanch. c. l. Suar. tom. 2. de Relig. Lib. 4. de voto c. 7. n. 10.*

Objici poteſt ſecundo. Incertitudo rei promiſſæ aut legatæ vitiat actum, ita ut nullam obligationem pariat, ut patet ex *l. Triticum; 94. ff. de V. O.* Ubi dicitur, ſi quis promittat triticum in genere, nulla oritur obligatio, ſi non conſtet de certo genere, vel quantitate tritici. Vel ſi quis promittat opus fieri, v. g. inſulam, & non exprimat locum, ubi fieri debeat, *l. Qui inſulam 60. ff. eod.* vel ſi legetur animal in genere, ut notat *Gl. in lib. Legato; 37. V. Peſſimus; ff. de legat. 1.* ergo idem dicendum eſt in propoſito, nempe votum, propter incertitudinem rei promiſſæ, vitiari. Reſpondet *Abb. in cit. c. Ex parte n. 5.* neg. conſ. quia incertitudo rei promiſſæ non vitiat obligationem in ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ſicut in profanis, & ideo ex æquitate canonica non vitiatur talis obligatio: ſed debet reduci ad arbitrium boni viri, ſive Superioris, a quo conſideratis circumſtantiis, fiet certa determinatio: ſicut etiam dotis promiſſio, ob nimiam generalitatem, favore ejuſdem, non vitiatur: ſed determinari debet, ſecundum facultates patris dotantis, & dignitatem perſonæ mariti, *l. Cum poſt 69. §. Gener. ff. de jure dotium.* Sed neque jure Civili improbantur, & irritantur omnes promiſſiones, & legata, propter incertitudinem rei in genere, & indeterminate promiſſæ: ſed tunc tantum, quando tam generalis, & incerta ſit promiſſio, ut dando rem fere nullius æſtimationis, & pretii, poſſit impleri, ut notat *Suar. cit. c. 7. n. 18.* Adde, quod in caſu *cit. c. Ex parte* votum fuit factum de certa menſura, nempe uno ſextario frumenti annuatim præſtando: ſed non conſtabat, de quo ſextario, majore, an minore: ideo voventes, dando modicum quid frumenti infra ſextarium minorem, votum non implevissent, *Abb. ibid. n. 5.*

Objicitur tertio. In *c. Cum dilecti 16. de donat.* dicitur, quod in Beneficiis pleniſſima facienda ſit interpretatio, nempe in piis donationibus, & legatis, ergo etiam in votis, ut in majorem cultum DEI cedant. Reſp. id verum eſſe, ſi ex verbis, & materia ſubjecta, de intentione voventis conſtet, ut in illa *c. Cum dilecti* ſupponitur. In dubio vero ampliſſima interpretatio facienda eſt, adverſus voventem, ſervata tamen verborum, & materiæ proprietate, & quantum præciſe neceſſarium eſt, ad implendum id quod ad DEI cultum promiſſum eſt. Accedit, quod Regula illa habet locum in beneficiis Principum, & Nobilium, ut in privilegiis, votum autem non eſt beneficium, ſed obſequium hominis erga DEUM, *Suar. c. l. n. 13.*

XXXIX. Notandum ſecundo. Si conſtet de conſuetudine majoris partis totius Civitatis, vel Communitatis, illa ſervanda eſt, etiamſi minor pars aliud hactenus obſervarit, *arg. c. un. de his, quæ fiunt a major. part. cap.* ut in propoſito caſu, ſi omnes, vel major pars populi ad eandem menſuram votum ſolvit: ſi vero plures ſolverunt, tam ad unam, quam ad aliam diverſam menſuram, ita tamen, ut non conſtituant majorem partem totius Civitatis: tunc ſive ſint plures, ſive pauciores, ſi non conſtet de menſura Anteceſſorum, volentes ſolvere minorem, non debent cogi, ad ſolvendam majorem menſuram; nam non poteſt induci conſuetudo ex facto minoris partis Communitatis, *Abb. in cit. cap. Ex parte n. 6. & 7. h. t.*

SECTIO II.

DE EXACTIONIBUS.

Secunda pars Rubricæ hujus Tituli eſt de Exactionibus, quarum nomine veniunt tributa, aliæque ſimiles collectæ pecuniariæ, ſeu penſitationes, quæ vel a Principibus ſecularibus imponuntur, iiſque præſtantur: vel ex præcepto SS. Canonum Prælatis Eccleſiarum penduntur; eæque ſunt, vel ordinariæ, vel extraordinariæ, de illis prius, de extraordinariis poſtea agemus.

§. I.

§. I.

Quænam ſint exactiones ordinariæ Epiſcopis, ſeu prælatis Eccleſiaſticis a ſubditis Clericis, vel Laicis præſtandæ?

XL. Aſſertio 1. Inter actiones ordinarias numeratur in primis Canonica portio, id eſt, pars a SS. Canonibus inſtituta, & approbata, quę ex veliſtis, & preventibus Eccleſiæ obvenientibus detrahitur, & Prælatis debetur: eaque duplex eſt, una Epiſcopalis, quę debetur Epiſcopo ex omnibus Legatis, quæ fiunt quibuſcunque Eccleſiis, aut piis locis ſuæ Diœceſis, *c. De his 7. & c. ſeq. cauſ. 10. qu. 1.* & aliis locis, de qua actum eſt ſupra *Tit. 26. ſect. 4. §. 4.* Altera eſt Canonica portio Parochialis, quæ debetur Eccleſiæ Parochiali, ſeu Rectori ejus, ex omnibus, quæ obveniunt, ratione funeris, alteri Eccleſiæ, in qua ejus Parochianus ſepelitur, de qua egimus ſupra *Tit. 28. §. 6.*

Secunda exactio, ſive tributum Eccleſiaſticum eſt Synodaticum, prout vocatur in *c. Olim 20. h. t.* Quia in Synodo ſingulis annis celebranda, ab omnibus ad illam vocatis præſtari conſuevit: ſive Cathedraticum; quia ſolvitur Epiſcopo, in honorem Cathedrę Epiſcopalis, *c. Conquerente; 16. junct. Gl. V. Duos ſolidos de Offic. Jud. Ordin.* quod Epiſcopatus exigere poteſt a ſingulis Eccleſiis ſuę Diœceſis (prętèrquam a Monaſteriis, *c. Interceatura 8. cauſ. 10. q. 3.* ſed non ultra duos ſolidos, ſive aureos, *c. 1. cit. cauſ. & qu.* & ibi *Gl. V. Duos ſolidos*: qui ſolvendi ſunt, ſecundum taxam, ſive æſtimationem illius monetę, quę antiquitus, ſive ab initio ſolvi conſuevit, *Gl. in cit. c. Conquerente V. Duos ſolidos*; Aliquando tamen plus, vel minus exigitur, *Gl. in cit. c. 1. V. Duos ſolidos*; non tamen plus, quam vetuſti moris eſſe conſtiterit, *c. Nec numerus 5. cit. cauſ. 10. qu. 3.* quia in ejus ſolutione attendenda eſt propria cujoſque Eccleſiæ, vel diverſarum Cathedralium Eccleſiarum juſta, & rationabilis conſuetudo. *Piaſec. in praxi Epiſc. p. 2. cap. 2. art. 2. num. 11.* & olim quidem ſolvebatur in Feſto Nativitatis, & Reſurrectionis Domini. *c. Olim 20. h. tit.* Neque contra Cathedraticum ullo tempore prǽſcribi poteſt, uti in totum non ſolvatur; quia debetur in ſignum ſubjectionis, & honorem Dignitatis Epiſcopalis *Gl. in citat. cap. Paſtoralis 7. V. Cathedraticum*; & *ibid. Abb. num. 7. de donat. Piaſec. c. 4. Barb. Lib. 4. Jur. Eccleſ. c. 20. num. 5. & ſeqq.*

Tertia exactio ordinaria eſt quarta decimationum, quæ de jure communi debetur Epiſcopo ex omnibus decimis ſuę Diœceſis, eratque olim quandoque medietas, ſive dimidia pars, *c. Antiquos 8. cauſ. 10. q. 1.* quandoque tertia pars, *c. De his 7.* & ibi *Gl. V. Tertia & c. Decrevimus 10. citat. cauſ. & q.* Poſtea vero ſtatutum fuit, ut quarta tantum debeatur ex omnibus decimis, nullis factis deductionibus, *c. Conquerente 16. de Off. Ordin. c. De quarta 4. de praeſcript. cap. Cum olim 19. h. t.* & ibi *Gl. V. Quarta omnium*; Ubi ait, hodie in hac re potius ſpectandam eſſe conſuetudinem cujuſque loci, quæ in pluribus Diœceſibus per deſuetudinem eſt omnino abrogata, ut etiam dictum ſupra *Lib. 1. Tit. 31. n. 305.* Quarta exactio ordinaria eſt Procuratio præſtanda in Viſitationibus. De qua infra.

XLI. Aſſertio 2. Prędicta tributa, ſive onera, & alia jura Epiſcopalia prę̨ſtari debent Epiſcopo ab omnibus Eccleſiis, in cujus Diœceſi ſunt ſitę prout ſumitur ex *c. Cum olim 19. h. tit.* Nam Epiſcopus Cæſar. Auguſtanus conqueſtus eſt „ apud Papam contra quendam Abbatem, ratione duarum „ Eccleſiarum, quas ipſe poſſederat, quod ipſum in illis „ Eccleſiis, quartis decimarum, procurationibus, & aliis „ quibuſdam juribus Epiſcopalibus defraudaſſet: Abbas „ vero, & Conventus opponebant, illas Eccleſias non eſſe „ in Diœceſi dicti Epiſcopi. Item producebant inſtrumentum quoddam, in quo continebatur, quod Epiſcopus illas Eccleſias, vel forte quædam jura in illis Abbati conceſſerat: at vero contra quędam inſtrumenta compoſitionum producta ab Epiſcopo excipiebat Abbas, quod per metum Regium illę compoſitiones emanaverint, (vel „ forte dicebat, illa inſtrumenta eſſe falſa, ut refert *Gl. hic*) His auditis, Papa Innocentius III. reſcribit, cum „ probatum ſit, quod dictę Eccleſię in Diœceſi Epiſcopi „ Cæſar. Auguſtani ſint conſtitutę, & non ſolum per alia „ (forte per teſtes, *Gl. hic V. per alia*;) ſed etiam per „ hoc, quod in inſtrumentis compoſitionum expreſſe dicaret, quod dictus Abbas, tam quartam decimarum, quam „ cætera jura Epiſcopalia, ipſi Epiſcopo præſtare debeat, „ ideo ſe ipſum Abbatem ad integram ſolutionem quartæ „ omnium decimarum, nullis factis deductionibus, & ad „ præſtandas procurationes, & alia jura Epiſcopalia, in prędictis Eccleſiis condemnare. Etſi enim in uno inſtrumento „ compoſitionis continebatur, quod deductiones aliquę faciendę ſint; quia tamen idem Abbas inſtrumentum illud „ reprobavit, & impugnavit, idea non debuit ex illo beneficium, ſeu commodum conſequi, cui tacite renunciaſſe videbatur. Præterea abſurdum erat, quod negaret, illam „ Eccleſiam in Diœceſi dicti Epiſcopi conſtitutam eſſe, cum „ tamen inſtrumenta exhiberet Prędeceſſoris ſui, in quibus „ continebatur, quod Eccleſiam illam conceſſerit Monaſterio, vel aliquid juris in illa, per quod expreſſe patebat „ Jus Epiſcopale, & quod eſſet in ejus Diœceſi.

XLII. Hinc colligitur primo. Qui producit inſtrumentum, cenſetur omnia in illo contenta conſiteri, eaque, quæ ſunt contra illum, poteſt pars adverſa allegare, in favorem ſuum contra producentem, ut *in caſu hujus cap.* Abbas per inſtrumentum probare voluit, quod ab Epiſcopo ipſi Jus aliquod conceſſum fuerit in Eccleſiis, quas poſſidebat, hoc ipſo fatebatur, illas Eccleſias eſſe ſitas in Diœceſi Epiſcopi, ipſique ſubjectas; nam qui concedit alicui Jus in re aliqua, præſumitur eſſe dominus illius rei, ſaltem quoad illum, cui ſit conceſſio, *Abb. hic n. 7. & 8.* Unde quia dictus Abbas ſibi ipſi contrarius fuit, non erat audiendus, ſaltem in eadem inſtantia judicii, ut notat *Gl. hic V. Oſtendebat*.

Colligitur ſecundo. Si quis nitatur, aliquid reprobare in judicio non debet ex eo commodum conſequi, *arg. c. Præſentium; 31. de teſtib.* Quod verum eſt, ſi uſque ad ſententiam definitivam in ejus reprobatione perſiſtat, *arg. l. Papinianus; 8. §. Meminiſſe ff. de inoff. teſtam. Gl. in cit. c. Cum olim V. Beneficium h. t.* ut in propoſito caſu, in ſecunda compoſitione inter Epiſcopum, & Abbatem facta continebatur, ut jura Epiſcopalia integre ſolvantur Epiſcopo, cui tamen poſtea adjectum fuit, quod ex illis juribus fieri debeant aliquæ deductiones v. g. ut pars tertia aſſignetur Abbati: ſed quia Abbas impugnavit inſtrumentum illud compoſitionis, & pars ejuſdem continens favorem Epiſcopi, nempe integram ſolutionem jurium Epiſcopalium, ſeparabilis erat a parte continente favorem Abbati impugnantis, nempe id fierent deductiones ex juribus Epiſcopalibus; ideo Abbas non deſinit conſequi aliquod commodum ex illo inſtrumento, quod impugnavit, & cui hoc ipſo tacite renunciavit: ſed totum Jus Epiſcopale; abſque detractione aliqua, adjudicatum fuit Epiſcopo, *Abb. hic n. 21.*

Colligitur tertio. Probatio, quæ fit per inſtrumentum dicitur parere, & id, quod per illud probatur, eſſe notorium, *Abb. hic n. 9.* Unde *in fine hujus cap.* legendum non eſt *petebat*, ſed, *patebat*, *Gl. fin. hic.*

§. II.

An prædium, vel fundus Eccleſiæ in dotem aſſignatus, liber ſit ab omni ſervitio, tributo & onere?

XLIII. Aſſertio 1. Fundus dotalis, ſive Eccleſiæ aſſignatus in dotem, debet eſſe immunis ab omni ſervitio, & tributo temporali, ſive ſeculari; non autem Eccleſiaſtico, prout decernitur in *c. Sancitum 2. h. tit.* quod eſt deſumptum ex Concilio Guarmacienſi, vel ut etiam legitur, Vormacienſi, & refertur in *c. Sancitum 25. cauſ. 23. q. 8.* Ubi dicitur: Sancitum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus manſus integer „ abſque ullo ſervitio tribuatur. Et Presbyteri in eis (ſci„ licet Eccleſiis) conſtituti, non de decimis, neque de ob„ lationibus fidelium, neque de domibus, neque de areis „ (alias atriis) vel de hortis juxta Eccleſiam poſitis, neque „ de prædicto manſo aliquod ſervitium faciant, præter Ec„ cleſiaſticum. Si vero aliquid amplius (ſcilicet illo manſo) „ habuerint, inde Senioribus (id eſt, cenſum, vel tributum, *Gl. hic V. Servitium*.

XLIV. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Manſus dicitur tantum ſpatium terræ, ſive fundi, quod duobus bobus per annum arari, & coli poteſt, *Gl. hic V. Manſus*; ſed hoc loco manſus appellatur dos, ſive fundus dotalis Eccleſiæ pro ſuſtentatione Miniſtrorum, & aliis neceſſariis Eccleſiæ conſtitutus, qui debet eſſe liber, & exemptus ab omni ſervitio, ſive tributo & onere temporali, ſicut & domus, areę, horti & alia bona ſita prope Eccleſiam, *Innoc. hic in princ. & Abb. n. 5.* Quamvis alias manſus interdum etiam accipiatur pro eo, ex quo unus ruſticus, cum familia ſua, poſſit ſuſtentari, quod tamen non ſufficit ad ſuſtentationem Eccleſiæ: interdum etiam manſus appellatur fundus, ex quo percipitur frumentum & vinum, ad Euchariſtiam conficiendam, *Gl. in c. Secundum canonicam 24. V. Manſus cauſ. 23 q. ult.*

Notandum ſecundo. Cum quæritur, an bona data Eccleſiæ libera ſint ab omni ſervitio, cenſu ſeu tributo: tum diſtinguendum eſt inter cenſum, vel tributum de novo impoſitum, & antiquum: nam novum tributum temporale, & ſeculare Eccleſiaſticis bonis imponi non poteſt, *c. Quanquam 4. h. t. in 6. & aliis locis*. Si vero bona Eccleſiæ in dotem data ab antiquo fuerunt tributaria, ſive tributis obnoxia, tum vel erant tributaria ipſi Patrono, vel aliis non Patronis. Si primum, tum ſimpliciter, & abſolute ea donando Eccleſiæ, cenſetur illa tributa & onera remiſiſſe jura ita diſponente in *cit. c. 1. h. t.* quin imo, etſi expreſſe talia tributa, ſeu onera in fundatione Patronus ſibi reſervaſſet, retentio illa, quoad dotem neceſſariam Eccleſiæ, invalida foret; quia adverſatur Juri Canonico in *cit. c. 1. h. t.* ſecus eſt, ſi ampliſſimam dotem dediſſet Eccleſiæ, & plus quam neceſſario requiratur: tum enim, cum conſenſu Epiſcopi, poſſit ſibi in fundatione ſervitium aliquod, vel tributum, ſeu penſionem reſervare; *Abb. in cit. c. 1. n. 6.* & patet ex *c. Præterea 23. Tit. praeced.* Si ſecundum, nempe ſi bona Eccleſiæ in dotem data, ab antiquo ſint tributis obnoxia aliis, quam Patrono, tum vel Patronus contulit illa, cum conſenſu dominorum, & hi cenſentur Jus remiſiſſe, quod in illis habent, *arg. l. Cajus 39. ff. de pignor. act.* ſaltem quoad dotem neceſſariam: nam alias cenſeretur dominus fundi ſolum conſenſiſſe, ut bona illa tranſeant ad Eccleſiam cum onere ſuo, *arg. c. Ex litteris 5. de pignor. & l. Sicut 8. §. Non videtur ff. quib. mod. pign. vel hypoth. ſol.* Ubi habetur, quod ſi, ſciente creditore, rem ſibi obligatam, debitor vendat, per hoc non videtur remittere Jus ſuum; quia ſciebat ubique pignus ſibi durare. Vel bona data ſunt Eccleſiæ in dotem, dominis eorum contradicentibus, & non valet, quod agitur, *arg. c. ult. de locato*; quod extenditur etiam ad prædium emphyteuticum tributarium, ut nec fundus ſit liber a tributo, quamvis Eccleſia talem fundum recipere non deberet pro dote, *Innocent. in cit. c. 1. h. t.* Si vero, dominis ignorantibus, conceſſio in dotem facta ſit, tum vel fundator eſt bonæ fidei, quia ignoranter etiam hoc fecit, & in hoc caſu, dominis ſolvenda ſunt tributa, ſicut prius: Vel fundator eſt malæ fidei, quia ſcivit bona illa eſſe tributaria aliis, & tunc ad æſtimationem ſolvendam eſt cogendus, *Gl. fin. in c. Secundum canonicam 24. cauſ. 23. q. ult. Abb. in cit. c. 1. n. 7.* Illud certum eſt, quod fundus, in quo ædificatur Eccleſia, debet eſſe liber ab omni ſervitio, tributo & onere reali, temporali, & ſeculari, ſicut & Cœmeterium, *Gl. in cit. Secundum; & Abb. c. l.*

Porro

Digitized by Google

Porro *Barb. in cit. c. 1. n. 4. h. t.* abſolute & indiſtincte docet menſuram Eccleſiæ, ſive fundum, qui collatus eſt Eccleſiæ, ad neceſſariam ejus dotationem, & alia bona, juxta illam poſita, eſſe omnino libera ab omni cenſu, tributo, & onere reali, temporali, ſive ſeculari, quamvis ab initio, antequam ab Eccleſia pertinerent, tali oneri eſſent obnoxia; cum per ſpecialem Generalis Concilii conſtitutionem hæc bona fuerint exempta ab omni ſervitio, & onere, quæ ſententia etiam probabilis eſt: quia favet illi textus in *cit. c. 1.* in quo ſolum excipitur ſervitium, ſive tributum Eccleſiaſticum, a quo bona data Eccleſiæ in dotem non ſunt libera: & Regula illa, quod res tranſeant, cum ſuo onere reali, etiam ad Eccleſiam, non habet locum in hoc caſu, propter ſpecialem Conſtitutionem Concilii, nam poteſt Jus, ob cauſam ad bonum commune pertinentem, ſubditos privare re propria, & alteri dare, *Barb. c. l.*

Notandum tertio. Eccleſia ex bonis ſibi in dotem aſſignatis debet præſtare ſervitium, ſive tributum Eccleſiaſticum *citat. cap. 1. hoc tit.* cujuſmodi eſt Cathedraticum, ſubſidium charitativum, & ſimilia jura Epiſcopalia, *arg. c. alt. cauſ. 18. quæſt. 2.*

XLV. Aſſertio 2. Eccleſia ex bonis, quæ ultra neceſſariam dotationem, ei donata ſunt, debet præſtare, ac pendere debita ſervitia etiam dominis temporalibus, & ſecularibus, prout ſtatuitur *in citat. cap. 1. in fine hoc tit. juncti. Gloſſ. V. Servitiis*; quod intelligendum eſt, de tributis & aliis oneribus mere realibus, quæ ipſis rebus ſunt impoſita, iiſque perpetuo annexa, ut ſi forte fundus ad Eccleſiam pertinens habet onus perpetuum, certum quid ſolvendi, vel faciendi: item ratione feudi; nam ſi terra, nomine feudi, adeoque onere reali ſolvendi tributa, ſeu collectas, ſive ſteuras Imperatori, titulo ſupremi dominii obligata ad Eccleſiam transfertur, onus hoc ſimul transfertur: quia res tranſit cum onere ſuo, *c. Ex litteris 5. de pign. Gl. margin. in cit. c. 1. lit. D. h. t. Abb. ibid. in fine*, nam Eccleſia & perſonæ Eccleſiaſticæ ratione feudalium bonorum, ac jurium, etiam ſecularibus dominia ſubjiciuntur, *c. Verum 7. de foro compet.* & ſupra dictum *tit.* 2. Et de his ſervitiis, tributis, & aliis oneribus mere realibus, ac perpetuis præſtandis ab Eccleſia, intelligendi ſunt antiqui Canones: ſecus eſt de tributis, collectis, & aliis oneribus temporalibus, & extraordinariis, & ipſis rebus non annexis, ab his enim exempta eſt Eccleſia etiam jure Civili, *Auth. Item nulla*; *C. de SS. Eccleſ. Abb. in c. 2. in fine h. t.* de quo plura infra *tit.* 49.

§. III.

Quis poſſit imponere collectas, & exactiones novas, & extraordinarias & quibus illa imponi non poſſint?

XLVI. Aſſertio 1. Imperatores, Reges, & alii Principes, in temporalibus Superiorem non agnoſcentes, tantum poſſunt exigere, & imponere novas collectas, contributiones, & vectigalia, quamvis peccent, ſi id faciant ſine juſta cauſa: alii vero inferiores principes & Magiſtratus id non poſſunt, niſi ex conceſſione ſupremi Principis, vel ex antiqua conſuetudine a tempore, cujus initii memoria non extat, tale Jus, vel alia Jura regalia acquiſiverint, ac præſcripſerint, ut docet *Gl. in c. Innovamus 10. juncti. Gl. marg. V. Regum; lit. B. h. t. & ibid. Joann. Andr. n. 2. & 6. Suar. diſp. 21. de cenſ. ſec. 2. num.* 36. & habetur in *l. Vectigalia 10. ff. de Publ. & vectigal. & lib. 2. & 3. C. Vectigalia nova &c. & in c. Super quibuſdam* 26. §. *Præterea de V. S.* & ibi *Gl. V. Imperatorum*; & conſtat etiam ex *tit. 56. Fradcram*, ubi inter Regalia numerantur etiam vectigalia.

„ Idque ſumitur etiam ex *c. Innovamus 10. h. t.* Ubi Ale-
„ xander III. ſic ſtatuit: Nec quiſpiam alicui (in antiquis re-
„ ctius legitur *alicubi*) novas pedagiorum exactiones, ſine au-
„ ctoritate, & conſenſu Regum, & Principum, ſtatuere ali-
„ quo modo præſumat. Si quis autem contra hoc fecerit, &
„ commonitus non deſtiterit, Communione Chriſtiana, do-
„ nec ſatisfaciat, careat.

XLVII. Ubi Notandum primo. Pedagia dicuntur, quæ dantur a tranſeuntibus in locis conſtitutis a Principe, pro rebus, quæ vehuntur, vel portantur: & quandoque etiam ſolvuntur pro perſonis tranſeuntibus, & alio nomine in jure Civili vocantur vectigalia, *l. 1. ff. de Public. & vectig. Gl. in cit. c. Super Quibuſdam; V. Pedagia; Hoſtienſ. in tit. c. Innovamus; V. Pedagiorum; & Joann. Andr. n. 1. Abb. n.* 3. Dicitur autem pedagium, ſive vectigal, tributum & cenſus, nam ſi ſolvatur Principi, non differt tributum & cenſus: ſecus ſi privato pro re cenſuali, tunc enim tributum differt a cenſu, *Abb. c. l.* Quidagia vero, de quibus fit mentio in *c. Quanquam 4 h. t. in 6. & in c. Super quibuſdam 26. de V. S.* dicuntur illa tributa, quæ dantur pro ſalariis iis, qui tranſeuntes per loca periculoſa comitantur, & ſecure eos deducunt, *Gl. in cit. c. Quamquam 10. princ. & Gloſſ. in cit. c. Super quibuſdam; V. Pedagia*; nunc vero tam pedagia, quam quidagia promiſcue accipiuntur pro illis tributis, quæ exiguntur, & ſolvi debent a tranſeuntibus pro rebus vel mercibus, quæ exportantur, vel importantur in Provinciam vel Civitatem, ſolum ratione tranſitus.

Notandum ſecundo. Pœna Canonica decreta in eos, qui, ſine legitima auctoritate, imponunt nova vectigalia, vel gabellas, eſt excommunicatio, (major ſcilicet) a qua abſolvi non debent, niſi ſatisfecerint, ſive id, quod ratione vectigalis illicite impoſiti extortum eſt, reſtituerint. Porro tales excommunicantur etiam *in Bulla Cœnæ Domini Excomm.* 5. quæ eſt reſervata Papæ, *Suar. c. l.* ubi *n.* 37. ait, hanc cenſuram etiam incurrere ſupremos Principes, ſi nova injuſta tributa imponant. Hinc infertur, quod etiam Laici imponentes nova vectigalia, ſeu gabellas injuſte aut illicite, ſint ſubjecti juriſdictioni Eccleſiæ; quia illos excommunicat: excommunicatio autem non poteſt fieri, niſi in ſubditos, vel qui forum ſortiuntur, ratione delicti *Abb. hic n.* 2. pœna vero civilis eſt, quod tales exilio perpetuo puniri debent, *l. ult. C. Vectigalia nova &c.*

XLVIII. Aſſertio 2. Vectigalia, & aliæ ſimiles collectæ & tributa, tametſi alias licite, & juſte imponi poſſint, ab Eccleſiis & Clericis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis exigi non poſſunt, nec ab illis ſolvi debent; prout expreſſe ſtatuitur in *c. Quamquam 4. h. t. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. ita reſcri-
„ bit: quanquam pedagiorum exactiones, tam Jure Canoni-
„ co (*c. Super quibuſdam 26. de V. S.*) quam Jure Civili (*l.*
„ *Non ſolent 3. Cod. Vectigalia nova*;) regulariter merito ſint
„ damnatæ: tanto tamen diſtrictius, ne ab Eccleſiis & per-
„ ſonis Eccleſiaſticis talia exigantur, prohiberi oportet; quan-
„ to ſi id fiat, major eſt tranſgreſſio, (quam ſi exigantur a
„ Laicis.) Cum igitur Eccleſiæ & perſonæ Eccleſiaſticæ, ac
„ res ipſarum (ſcilicet Eccleſiarum, & Eccleſiaſticarum
„ perſonarum) non ſolum Jure humano (poſitivo) ſed &
„ Divino (nam ut legitur *Gen.* 47. ſola Terra Sacerdotalis e-
„ rat libera a tributo ſolvendo Regi Pharaoni: & *c. Eſdræ.*
„ 7. prohibetur, ne Sacerdotibus & Levitis & Miniſtris Do-
mus Dei vectigal, aut tributum imponatur, *Gl. hic V. Divino*; a ſecularium perſonarum exactionibus ſint immunes:
„ ideo idem Papa, juxta Conſtitut. Alex. IV. (quæ extat
„ in *c. 1. h. t. in 6.* & cujus mens pro parte hic declaratur,
„ *Gl. hic V. Conſtitutionem*) ſtatuit, Eccleſias & perſonas Ec-
„ cleſiaſticas ad pedagia & quidagia penitus non teneri,
„ nec ad ſolvendum talia, pro rebus ſuis propriis, quas
„ non cauſa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt, ſeu
„ tranſmittunt. Inſuper ſtricte prohibet idem Papa, ut nec
„ Collegium, nec Univerſitas, nec aliqua etiam ſingularis
„ perſona, cujuſcunque ſit dignitatis, aut ſtatus, ab Eccle-
„ ſiis, aut perſonis Eccleſiaſticis, pro ipſis perſonis, aut re-
„ bus prædictis (propriis ſcilicet, quas negotiationis cauſa
„ non deferunt, *Gl. hic V. Prædictis*;) talis exigat, vel ex-
„ torqueat, per ſe vel per alium, ſive ſuo nomine, ſive a-
„ lieno, aut eas ad hujuſmodi perſolvenda compellat: non
„ obſtante contraria conſuetudine, quorumcumque, quæ
„ corruptela verius dicenda eſt. Qui vero contra fecerint,
„ ſi perſonæ fuerint ſingulares, (etiam Epiſcopi; quia *c. 4.*
„ *de ſent. excom. in 6.* loquitur non de excommunicatione, ſed
„ de cenſuris ſuſpenſionis & interdicti, *Gl. hic V. Singulares*;)
„ excommunicationis; ſi autem Collegium (etiam Eccleſia-
„ ſticum) vel Univerſitas Civitatis, caſtri vel loci alterius
„ cujuſcumque, ipſa Civitas, Caſtrum, vel locus interdicti
„ ſententias ipſo facto incurrat, (in Collegium enim vel U-
„ niverſitatem ſententia excommunicationis proferri non de-
„ bet, *c. Romana 5. in fine de ſent. excom. in 6. Gl. hic V. Uni-*
„ *verſitas*;) nec abſolutionem ab hujuſmodi excommunica-
„ tione, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exa-
„ cta plene reſtituerint, & competenter ſatisfecerint.

XLIX. Præterea in *Clement. Præſenti 3. h. t.* præſcribitur
„ executio *cit. c. Quamquam*; & præcipitur, ut Diœceſani
„ locorum ſententias excommunicationis (quoad ſingulares
„ perſonas) & interdicti (quoad Collegia & Univerſita-
„ tes) contra eos, qui ſuo vel alieno nomine, exigunt,
„ vel extorquent pedagia, vel quidagia ab Eccleſiis, vel
„ perſonis Eccleſiaſticis, pro earum rebus propriis (vel per-
„ ſonis, *citat. cap. Quanquam*) quas non negotiandi cauſa
„ deferunt, vel deferri faciunt, a jure prolatas, poſtquam
„ de his ipſis conſtiterit, omnino publicent, vel a ſuis ſub-
„ ditis publicari faciant, donec exacta reſtituerint, &
„ competenter ſatisfecerint. Ubi *Gloſſ. V. Conſtiterit*; notat,
quod pars, contra quam fit publicatio, citari debeat, quia Clauſula *ſi conſtiterit*, importat cognitionem judicialem, cum citatione partium, quæ requiritur in ſententia declaratoria pœnæ, ipſo jure incurſæ, *Barboſ. in cit. Clem. num. 5. & 4.*

L. Notandum hic præterea primo. Etſi Clerici non teneantur ſolvere vectigalia & gabellas, quia hoc eſt onus perſonale, perſonæ autem Eccleſiaſticæ non ſunt ſubjectæ Laico Magiſtratui, *Abb. in cit. c. Innovamus nu. 4. h. t.* Si tamen res ſuas deferant, negotiationis cauſa, non gaudent hoc privilegio immunitatis a ſolutione vectigalium, ut colligitur ex *citat. c. Quamquam hoc t. & Clement. ult. eod.* a contrario ſenſu, & ſumitur etiam ex *ult. de vita & honeſt. Cleric.* Sed hanc immunitatem ſtatim, ipſo facto, ſine alia monitione perdunt, ne puniantur in eo, in quo deliquerunt: ſicut alia Clerici negotiatores, ut amittant privilegium Clericale, debeant moneri, *juxta citat. c. ultim. de vit. & honeſt. Cler. Franc. in cit. c. Quamquam num. 4. & 5.* non dicuntur autem negotiari Clerici, ſi deferant, vel vendant fructus & reditus Beneficiorum ſuorum, ac proinde gabellas de illis ſolvere non tenentur. *Barb. in cit. c. Quanquam nu.* 6. quamvis emptores talium redituum ab illis ſolvendis non ſint immunes, *Gloſſ. in cit. Clem. 3. V. Non negotiandi*, ſed neque exigi poſſunt ab Eccleſiaſticis perſonis hujuſmodi vectigalia ex fructibus bonorum patrimonialium, quos deferunt, vel tranſmittunt in alium locum, quia bona patrimonialia Clericorum ſunt æque exempta, *c. Similiter 38. cauſ. 16. q. 1. Gl. in cit. c. Quanquam. V. ipſarum. Suar. diſp. 23. de cenſur. ſec. 4. n.* 21. Ubi addit, idem dicendum, ſi Clericus res, quas emit, bona fide, ad uſus ſuos, ſine animo negotiandi, poſtea, quia illis non indiget, alio tranſmittat, ut vendantur.

Notandum ſecundo. Qui Clericos ad vectigalia ſolvenda compellunt, vel ab eis exigunt, excommunicationem incurrunt: Sed nulli reſervatam, *Suar. c. l. n. 7. Barb. c. l. nu.* 7. & interdictum Eccleſiaſticum, quod fertur in Collegium, vel Univerſitatem, exigentem, vel compellentem, eſt locale, non perſonale, ſive id fiat a Collegio, aut Univerſitate ſeculari, ſive Eccleſiaſtica, *Barb. c. l. n.* 8. ſed de tributis, & collectis, pluribus infra agetur *tit.* 49.

LI. Aſſertio 3. Præter Clericos, & alias perſonas Eccleſiaſticas, non tenentur ſolvere tributa, ſeu collectas & exactiones extraordinarias, pauperes, & cœci, ut de his habetur

Digitized by Google

tur ſtatutum in *cap. Licet 4. hoc titul.* „Nam quidam cæcus conqueſtus eſt apud Gregorium Papam, quod ipſe compellebatur ad ſolvendas collectas, pariter cum aliis, nulla habita ratione ſuæ cæcitatis; ideo mandat Papa Epiſcopo loci, ut hoc fieri non permittat; quia nimis inhumanum eſt, eum, quem cæcitas gravat, collectas imponendo affligere, cum ei debeat potius ex collectis, ſi neceſſitas eſſet, ſubveniri; quia ut *Gl. ibi notat. in caſu*, afflictio non eſt addenda afflicto.

LII. Notandum hic primo. Quamvis aliqui DD. putent, hunc cæcum fuiſſe de temporali juriſdictione Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ad cujus Epiſcopum reſcripſit hic Papa Gregorius, ideoque potuiſſe Papam de cauſa illius, tametſi Laici, cognoſcere; quia tamen hoc ſolum eſt, divinare, ideo probabilius eſt, quod cauſa hujus cæci delata fuerit ad S. Pontificem, tum quia cauſæ miſerabilium perſonarum ad Eccleſiaſticum judicium, ſive forum ſpectant, illæque poſſunt implorare auxilium Eccleſiæ, *cap. 1. & 2. diſt. 87.* tum quia agebatur hic de violentia cæco illata, qui campo ſpoliatus fuit, adeoque de peccato, & ſic etiam, hoc reſpectu, poterat de illa cauſa Eccleſiaſticus Judex cognoſcere, *arg. c. Novit. 13. de judic. Gloſſ. hic. V. Non permittat, & Hoſtienſ. ibid.*

Notandum ſecundo. Duplex eſt expoſitio hujus cap. Primo; ut intelligatur de cæco, qui ſimul ſit pauper: Secundo, ut intelligatur de cæco tantum, & non paupere, quod non ſit gravandus collectis, quæ expoſitio communior eſt DD. & probabilior; quia deciſio hujus cap. non fundatur in paupertate, ſed in cæcitate, nam per ſe certum eſt, pauperem ſeu inopem excuſari a collectis ſolvendis, ac proinde ſi intelligeretur de cæco paupere, deciſum fuiſſet aliquid, de quo nunquam fuit dubitatum, *Fagnan. hic n. 9. & ſeqq. h. t.*

Notandum tertio. Cæci, qui utroque oculorum lumine orbati ſunt, aliique morbo corporali perpetuo laborantes, excuſantur a muneribus, ſeu oneribus perſonalibus, quæ imponuntur perſonis, *l. 1. & 2. C. Qui morbo ſe excuſant, Lib. 10.* ſicut & pauperes, quibus tenuis eſt, *l. fin. C. de his, qui num. liber. vel paupert. excuſ. lib. 10.* Non autem ſunt immunes ab oneribus realibus, ſi ordinaria ſint, hoc eſt; talia, quæ lege vel conſtitutione perpetua imponuntur, adeoque certam, invariabilem, & ordinariam, ac perpetuam præſtationem habent. Unde ſi cæci, vel alii perpetuo morbo laborantes, obtineant terram cenſualem, vel tributariam, cenſum, vel tributum ei impoſitum ſolvere debent. Aliud eſt de oneribus realibus, ſed extraordinariis, quæ interdum per accidens, & extra ordinem imponuntur perſonis, pro rebus, ſeu propter res, ac proinde certam ac ſtabilem præſtationem non habent, ad hæc enim hujuſmodi perſonæ miſerabiles præſtanda non obligantur, *arg. l. Cui 12. ff. de munerib. & l. un. C. de vacat. publ. mun. l. 10. Hoſtienſ. in cit. c. Licet in fine h. t. & ibid. Abb. num. 4.* & fuſe *Fagnan. num. 16. & ſeqq.* Porro hoc Privilegium cæcis, & gravi morbo laborantibus conceſſum, non extenditur ad filios, quia conceditur ratione neceſſitatis, quæ in filiis ceſſat, *Gl. fin. in cit. c. Licet, & Abb. ibid. fine.*

§. IV.

An, & qua ratione Epiſcopi, aliique Prælati iis inferiores poſſint collectas extraordinarias ſubditis ſuis imponere, vel ab iis exigere?

LIII. De hoc ita ſtatutum habetur in Concilio Lateranenſi ſub Alexandro III. quod refertur in *c. Cum Apoſtolus, 6. §. Prohibemus, h. t.* His verbis: „prohibemus etiam, ne Epiſcopi ſubditos ſuos talliis (id eſt, collectis) & exactionibus gravare præſumant. Suſtinemus autem, propter multas neceſſitates, quæ aliquoties ſuperveniunt, ut ſi manifeſta, ac rationabilis cauſa extiterit, cum charitate, moderatum ab eis auxilium poſtulare valeant. Cum enim dicat Apoſtolus (*2. ad Corinth. c. 12.*) *non debent filii theſaurizare parentibus, ſed parentes filiis*: multum longe a paterna pietate eſſe videtur, ſi Præpoſiti ſubditis ſuis graves exiſtant, quos in cunctis neceſſitatibus, Paſtoris more, debent fovere. Archidiaconi vero (id, Archipresbyteri rurales *Gloſſ. hic*) nullas exactiones, ſive tallias in Presbyteros, ſeu Clericos exercere præſumant. Ex quo infert *Abb. hic n. 2.* Regulam generalem, quod nullus Prælatus Eccleſiaſticus, citra Papam, poteſt collectas (extraordinarias ſcilicet, nam aliud eſt de Cathedratico, portione Canonica, & collectis ordinariis Epiſcopo debitis, ut patet ex ſupra dictis §. 1.) ſubditis imponere. Excipitur in *cit. §. Prohibemus*, quod Epiſcopi poſſint, ex manifeſta & rationabili cauſa, moderatum auxilium, cum charitate, a ſubditis exigere, quod vulgo charitativum ſubſidium vocatur, quo ſuis conſulant neceſſitatibus, circa quod occurrunt aliquæ quæſtiones hoc loco expediendæ.

LIV. Quæritur itaque primo. Quinam poſſint exigere hujuſmodi ſubſidium charitatis? Reſp. Poſſunt inprimis Epiſcopi, electi, & confirmati, etſi conſecrati non ſint, & qui ſimilem Epiſcopali juriſdictionem in Clericos, ac Beneficiarios ſibi ſubjectos habent, hoc ſubſidium exigere, ac proinde etiam iis Superiores, Archiepiſcopi, Primates, & Patriarchæ in Diœceſibus propriis: non autem ſuffraganeorum, niſi ex conſuetudine id eis competat, *Azor. p. 2. l. 9. c. 14. q. 5. Barboſ. de offic. Epiſc. alleg. 87. nu. 7. & 9.* Debet autem Epiſcopus, quando exigere vult hoc ſubſidium, id facere, cum conſenſu Capituli ſui: imo ſecundum aliquos, ipſorum etiam Clericorum, *arg. cap. Novit. 4. & c. Quanto 5. de his, quæ fiunt a Prælat. ſine conſ. & c. Barb. c. l. nu. 11.* Secundo, etiam Capitulum Cathedrale, Sede Epiſcopali vacante, tale Subſidium exigere poteſt, ſicut & Adminiſtrator generalis, datus a Papa, Sede vacante, vel Epiſcopo a Papa datus Coadjutor, *Azor. c. l. Barb. c. l. nu. 10. & 13.* non autem Vicarius Generalis Epiſcopi, ſine ſpeciali ejus mandato, *Azor. c. l. Barb. c. l. n. 12.* Tertio, Cardinales in Eccleſiis ſuorum titulorum, & Legatus Papæ a Latere in Eccleſiis ſuæ Provinciæ, habent etiam Jus exigendi hoc ſubſidium, non autem Prælati Epiſcopo inferiores, niſi id eis competat ex privilegio, vel conſuetudine, *Azor. citat. loc. Barboſ. num. 12. & ſeqq.* Quarto, Commendatarius perpetuus Eccleſiæ Cathedralis poteſt petere ſubſidium, *Azor. cit. loc. Barb. num. 20. & 21.* Item Præpoſitus Generalis totius Ordinis Regularis, *Barboſ. citat. loc. num. 19.* Denique Romanus Pontifex hoc ſubſidium petere poteſt ab omnibus Clericis & Eccleſiis, cum ſit Ordinarius Curatorum, & Epiſcopus univerſalis Eccleſiæ, *Barb. c. l. nu. 22. & ſeqq.*

LV. Quæritur ſecundo. Ex quibus cauſis charitativum ſubſidium exigi poſſit? Reſp. In genere loquendo, cauſa exigendi hoc ſubſidium debet eſſe manifeſta, & rationabilis, *c. Conquerente 16. in fine de Offic. Ordin. & cit. §. Prohibemus h. t.* cujuſmodi in ſpecie eſt pro debitorum ſolutione, quæ in utilitatem Eccleſiæ ſunt contracta: item ſi opus ſit multis ſumptibus pro conſecratione Epiſcopi, Fabrica Eccleſiæ, negotiis communibus Diœceſis pertractandis: pro profectione ad Papam, vel Imperatorem, ob Eccleſiæ ſuæ; vel etiam totius Eccleſiæ Univerſalis commune bonum, pro itinere ad Limina Apoſtolorum viſitanda, ad Conc. Generale, vel etiam Provinciale, pro defenſione Eccleſiæ contra hoſtes, &c. *Azor. cit. c. 14. q. 4. Barb. cit. alleg. 87. n. 29. & ſeqq.* Quod ſi dubitetur, an cauſa juſta publicæ utilitatis, vel neceſſitatis adſit, Superioris arbitrio id determinandum eſt, cum nihil certum in jure ſit definitum, *Gl. in cit. §. Prohibemus. V. Rationabilis*, vel partium conſenſu arbitri ſunt conſtituendi, *Azor. c. l. q. 4. in fine Laym. l. 3. §. unic. n. 9. Barboſ. citat. loc. num. 28.* Poteſt autem, ex prædictis cauſis Epiſcopus, non ſolum ſemel, ſed ſæpius, quoties cauſa rationabilis ſubeſt, tale ſubſidium exigere, modo ſubditi non graventur plus, quam par eſt, *Azor. cit. loc. qu. 8. Barboſ. citat. loc. num. 26.* Porro quantum debeat ſolvi, & exigi poſſit, nomine ſubſidii charitativi, non eſt jure aliquo definitum, niſi quod moderatum eſſe debeat, *Navarr. lib. 3. conſil. 5. num. 1. h. t.* Ideoque id etiam Judicis arbitrio relinquitur, ut illius quantitatem determinet, juxta qualitatem loci, quantitatem annuorum redituum, & expenſarum, quæ ab Epiſcopo fieri debent, aliaſque ſimiles circumſtantias, *Menoch. de arbitr. judic. caſ. 179. n. 4.*

LVI. Quæritur tertio. A quibus perſonis charitativum ſubſidium exigi poſſit? Reſp. hoc ſubſidium inprimis exigi poteſt ab Eccleſiis, & Clericis Beneficiatis Epiſcopo ſubjectis; nam eſt onus mixtum, adhærens perſonis, in ordine ad Eccleſias & Beneficia, ex quibus reditus Eccleſiaſticos percipiunt. Quare Clerici nullum Beneficium habentes, non obligantur ad præſtandum ſubſidium charitativum, etſi bona patrimonialia, vel quaſi patrimonialia in Diœceſi obtineant, *Azor. cit. c. 14. q. 6. Laym. cit. c. 3. unic. n. 10. Barb. cit. alleg. n. 48.* non vero poteſt exigi a Laicis, ut colligitur ex *c. Quia cognovimus 6. cauſ. 10. q. 3.* Nec obſtat, quod dicitur in *cit. §. Prohibemus h. t.* poſſe Epiſcopum a ſubditis petere hujuſmodi ſubſidium; id enim intelligendum eſt de Eccleſiaſticis, *juxta cit. c. Conquerente de Offic. Ord.* nam proprie ac ſtricte loquendo, Laici Diœceſani non dicuntur ſubditi Epiſcopi abſolute licet quoad aliqua, in ſpiritualibus ſcilicet, Epiſcopo ſubjiciantur, *Azor. cit. q. 6. & Barb. c. l. n. 40. & 41.* Clericus autem penſionarius, cujus Beneficium penſione gravatum eſt, tenetur hoc ſubſidium ſolvere pro rata, niſi penſio ipſi aſſignata ſit libera ab omnibus oneribus, & contributionibus, uti ordinarie eſſe ſolet, *Azor. citat. qu. 6. §. Si quæras. Laym. c. l. n. 11.*

Præterea Capitulum, ſeu Canonici Eccleſiæ Cathedralis, vel etiam Collegiatæ ſecularis, ſpectato Jure Communi, obligantur ad hoc ſubſidium Epiſcopo præſtandum, ut colligitur ex *Extrav. 1. §. Præmiſſis*, ibi *eorumque Capitulis h. t. inter communes*; nam æquum eſt, ut membra ſubveniant capiti ſuo, *Laym. c. l. n. 12. Barb. c. l. n. 43.* Eſt autem hoc ſubſidium ſolvendum, tantum ex reditibus Beneficiorum Eccleſiaſticorum: non autem ex diſtributionibus quotidianis, quæ nomine fructuum, ſeu redituum Beneficialium non continentur, *Barb. c. l. n. 44.* Verum Monaſteria, & Eccleſiæ Regularium, etiam non exempta, ad hoc ſubſidium, ſpectato jure communi, non tenentur, quia pertinet ad legem Diœceſanam Epiſcopi, a qua Monaſteria Regularium ſunt exempta, niſi ratione Eccleſiarum ſecularium, vel Capellarum habentium populum, quæ antequam unirentur Monaſterio, ſolvere conſueverunt hoc ſubſidium charitatis, & alia jura Epiſcopalia, tunc enim illæ nihilominus debent Epiſcopo Diœceſis ſolvere hoc ſubſidium, de quibus eſt ſermo in *Clem. 1. & 2. h. tit.* Ratio eſt, quia nunquam præſumitur, quod talis unio facta ſit, cum præjudicio jurium Epiſcopalium, *Azor. c. l. q. 6. §. Item non poteſt 1. & 2. Laym. n. 13. Barb. cit. alleg. n. 25. & 2. ſeqq.* & dictum ſupr. *Lib. 1. Tit. 31. nu. 109.* Sed neque Clerici pauperes, qui ſcilicet ultra commodum, & honeſtum victum, nihil habent, poſſunt cogi, ad tale ſubſidium præſtandum, *Azor. c. l. §. Quid dicendum, Barb. c. l. nu. 49.* quia nimium gravarentur. Denique ſi Eccleſia ſita in una Diœceſi, habeat prædia, & reditus ſuos in alia Diœceſi, ſubſidium charitativum ſolvi debet Epiſcopo illius Diœceſis, in qua Eccleſia ſita eſt, prout ſumitur *ex citat. cap. Conquerente 16. de offic. Ordin.* quia tale ſubſidium non eſt onus reale, adhærens ipſi prædio, qualia ſunt tributa agris impoſita: ſed eſt onus adhærens perſonæ, in ordine ad prædia, ſeu reditus Eccleſiaſticos, & debet præſtari a Clericis, ratione Eccleſiarum, quas habent, *Azor. c. l. q. 6. §. Quid dicendum Barb. c. l. n. 31. Laym. c. l. n. 11 in Corall. 2.*

LVII. Quæritur quarto. Utrum Epiſcopus ſubſidium charitativum poſſit remittere, & an contra illud præſcribi poſſit? Reſp. non poſſe remittere omnino, ſive in totum; quia ejuſmodi ſubſidium debetur ex vi Jus communis & pu-

Digitized by Google

publici, quod privatorum pactis tolli non poteſt: tum quia talis remiſſio cederit in damnum Eccleſiæ, aliorumque gravamen: poteſt tamen Epiſcopus ſemel, atque iterum remittere, ex juſta cauſa, unum vel alterum Clericum eximendo ab hoc onere, ſaltem ad tempus, vel etiam convenire cum Eccleſiis, & Clericis, ut ſubſidium iſtud alia ratione compenſetur, *Azor. cit. c. 14. q. 7. Laym. c. l. n. 14.* Et hinc inferunt DD. contra hoc jus non poſſe temporis diuturnitate præſcribi, quia ſubſidium iſtud ex naturali æquitate, & Lege charitatis debetur, contra quam nulla datur præſcriptio, *Azor. cit. q. 7. §. Ex his colligitur*; Sed *Laym.* c. *l. n.* 15. putat, etſi ordinario tempore non poſſit contra hoc jus præſcribi, poſſe tamen tempore immemoriali; quia non eſt contra charitatem, aut dictamen rectæ rationis, quod Eccleſia aliqua a communibus alioquin oneribus eximatur, ſive per privilegium S. Pontificis, ſive per aliquam compoſitionem cum Epiſcopo factam, ergo etiam per præſcriptionem temporis immemorialis, cum bona fide, immunitas a ſubſidio charitativo uſucapi, ſeu acquiri poteſt, plura de hoc *Laym. c. l.*

LVIII. Poſtremo hoc loco addendum eſt, quod circa exactiones illicitas ſtatutum eſt in *cap. Ea quæ*, 12. *h. t.* Ubi habetur, „ quod quidam Archidiaconi, propter viſitationem „ B. Petri, collectam denariorum faciebant per Archidia„ conatus ſuos, & ea occaſione, Eccleſias, & Parochias „ valde gravabant; id prohibet Papa Alexander III. ne de„ inceps faciant: quod ſi ſecus fecerint, id, quod videntur „ habere, auferatur ab eis, id eſt, officio ſuo privari de„ bent, videlicet Archidiaconatus, vel potius officio colligendi, *Abb. hic num.* 2. Ratio eſt, quia ſub ſpecie tributorum, non debent illicitæ exactiones fieri, *l. Illicitas*, 6. §. *Illicitas*, *ff. de Offic. Præſid. Gl. hic V. Gravetis*, & privilegium meretur amittere, qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, *cap. Privilegium*, 63. *cauſ.* 11. *qu.* 3. *& Gloſ. fin.* hic, verba ultima textus ita explicat, ne dum quæretis occupare, quod veſtrum non eſt, perdatis, quod vobis competere videbatur. Poteſt autem deciſio hujus cap. intelligi generaliter de omnibus Collectoribus, quod debent officio privari, ſi limites excedant, & ſubditos immoderatis collectis gravent, *Abb. hic in fine.*

SECTIO III.

DE PROCURATIONIBUS.

Tertia pars Rubricæ hujus Tituli eſt de Procurationibus, quo nomine veniunt eæ expenſæ, quæ præſtari debent illis Prælatis, quibus ex officio incumbit, viſitare Eccleſias, ſive Seculares, ſive Regulares.

§. I.

An, cur, & quomodo procurationes ſint præſtandæ viſitantibus Eccleſias, & Clericos: & an etiam exigi, & recipi poſſint in pecunia?

LIX. Aſſertio 1. Procurationes ſolvi debent, ratione viſitationis, *c. Procurationes*, 23. *h. t.* idque ideo ſtatutum eſt a SS. Canonibus, quia cum viſitantes ſpiritualia ſeminent in utilitatem Eccleſiarum, quas viſitant, ideo merito ab eisdem præſtantur procurationes, & temporalia in ſuſtentationem, nam qui ſpiritualia ſeminat, non eſt magnum, ſi metat carnalia, ſeu temporalia, cum nemo cogatur ſuis ſtipendiis militare, juxta Apoſtolum 1. *Ad Corinth.* 9. & habetur etiam in *c. Cum ex officii*, 16. *de præſcript.* Unde licet Epiſcopi, aliique Prælati reditus amplos habeant, qui ſufficerent etiam ad ſumptus viſitationum: nihilominus tamen procurationes eis ſolvendæ ſunt, tum in ſignum ſubjectionis tum ut ipſi magis alliciantur ad viſitationem, quam alias facile negligerent, ſi ſuis impenſis eam obire deberent: ſicut etiam Canonicis dantur quotidianæ diſtributiones, ut interſint officiis Divinis, licet ad id obligentur. *Abb. in cit. c. Cum ex Officii*, 9. *& cit. c. Procurationes*, *n.* 5. *h. t.* Quare abſque Simoniæ vitio Prælati accipere poſſunt procurationes, quando viſitant; quia dantur illis, non in pretium correctionis, ſeu viſitationis: ſed tanquam debitum ſtipendium laboris, ut ait *S. Th.* 2. 2. *q.* 100. *art.* 3. *ad* 3.

LX. Aſſertio 2. Procurationes ab Eccleſiis tempore viſitationis ſolvendæ, debent eſſe moderatæ, habita facultatum earumdem ratione, ita ut Eccleſiæ nequaquam graventur, prout habetur in *cit. Conquerente*, 16. *de Offic. Ordin. c. Sopitæ* 14. *in fine*, *c. Procurationes*, 23. *c. Cum auper*, 25. *h. t.* Et hinc „ cum quidam Prælati, dum Eccleſias viſitarent, ita eas „ gravarent in procurationibus exigendis, ut interdum ſub„ diti Eccleſiaſtica ornamenta vendere, vel obligare com„ pellerentur, & brevi hora longi temporis victum conſu„ meret: ideo ſtatuit Concilium Lateranenſe (ſub Alexan„ dro III. c. 4. quod refertur in *c. Cum Apoſtolus*, 6. *in princ.* „ *h. t.* Ut Prælati prædicti Parochias viſitantes, pro diver„ ſitate Provinciarum, & ſecundum facultates Eccleſiarum „ procurationes recipiant: & Archiepiſcopi quidem nume„ rum 40. vel 50. tam perſonarum, quam evectionum, ſive „ equorum non excedant: Epiſcopi 20. vel 30. Cardinales 25. „ Archidiaconi vero 5. vel 7. Decani conſtituti ſub Epiſco„ pis (ſive Archipreſbyteri rurales, duobus equis contenti „ exiſtant. Nec ducant ſecum canes venatorios, & aves, „ & ita procedant, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu „ Chriſti, quærere videantur: nec ſumptuoſas epulas quæ„ rant: ſed cum gratiarum actione recipiant, quod honeſte „ & competenter eis fuerit miniſtratum. Additur *in fine cit.* „ *c. Cum Apoſtolus §. Sane*, quod de prædicto numero perſo„ narum, & equitum, ſecundum tolerantiam, dictum eſt, „ in illis locis poterit obſervari, in quibus ampliores ſunt „ reditus, & facultates Eccleſiarum, in pauperioribus autem „ locis eam teneant menſuram, ut ex acceſſu majorum mino„ res non debeant aggravari: & illi, qui paucioribus equis „ uti ſolebant, non exiſtiment, ſibi indulgentiam, ſeu po„ teſtatem eſſe conceſſam, pluribus equis utendi; nam, ut ait *Gl. fin. ibid.* quod proviſum eſt ad levamen, extendi non debet ad gravamen, *arg. c. Licet*, 6. *diſ.* 45.

Hanc Conſtitutionem Concilii Lateranenſis innovavit, & extendit *Concilio Trid. Seſſ.* 24. *c.* 3. *de ref.* his verbis: monen„ tur omnes, & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, ut pa„ terna charitate, Chriſtianoque zelo omnes amplectantur: „ ideoque modeſto contenti equitatu, famulatuque ſtude„ ant, quam celerrime viſitationem ipſam abſolvere, debi„ ta tamen cum diligentia; interimque caveant, ne inuti„ libus ſumptibus cuiquam graves oneroſique ſint.

LXI. Aſſertio 3. Procurationis nomine præſtari debent ab illis, qui viſitantur, victualia, quæ ſcilicet pertinent ad victum, hoc eſt, cibum, & potum honeſtum, & ſufficientem pro ipſo Viſitatore, ejuſque moderato comitatu, & pabulum pro equis ac jumentis, quibus utitur, in quibus ſuppeditandis conſuetudo Patriæ, ſeu Provinciæ, facultates ſubditorum, qui viſitantur, & Viſitatoris conditio ſpectanda eſt, *Azor par. 2. Inſtitut. l. 3. cap. 42. quæſt. 7. §. Quæres Zerola in praxi Epiſc. par. 2. Verſ. Viſitatio ad dub.* 6. Vecturæ autem equorum, aut jumentorum ſarcinas deferentium ſolvi non debent, niſi Viſitator ſit Prælatus a S. Pontifice delegatus: tunc enim ſolvi debent mercedes equorum conductorum, & viaticum, ut ab uno loco ad alium tranſire commode poſſit. *Azor cit. loco quæſt. 8. Barb. de offic. Epiſc. alleg. 73. num.* 57.

LXII. Aſſertio 4. Olim ab iis, qui præſtare procurationes victualium debebant, invitis non poterant procurationes exigi in pecunia, *c. Relata*, 9. *cauſ.* 10. *q.* 1. ſed a volentibus dare bene poterant accipi in pecunia, & certa ſumma taxari, *c. Relatum*, 9. *cauſ.* 10. *q.* 3. *Gl. in c. Felicis*, 3. *V. Concedimus*, *h. t. in* 6. Poſtea vero Innocentius IV. in *c. Romana*, 2. §. *Procurationes*, *h. t. in* 6. conſtituit, ut procuratio„ nes quidem Viſitator recipiat, prout eſt in priſcis Cano„ nibus, conſtitutum (*cit. c. Relatum*, *c. Cum Apoſtolus* 6. *c.* „ *Sopita*, 14. *c. Cum nuper.* 26. *h. t.* nullam tamen pecuniam „ ipſe, vel aliquis ex ejus familia, occaſione alicujus offi„ cii (v. gr. ſcriptoris, ſigillatoris, vel ſimilia, *Gl. hic V. Officii*) aut conſuetudinis, aut quolibet alio modo, earum nomine: ſed in victualibus tantum expenſas moderatas re„ cipiat. Caveat inſuper, ne ipſe Viſitator, vel quiſquam „ ſuorum aliquod munus, quodcunque illud ſit, & quali„ tercunque offeratur, præſumat accipere, ut non, quæ ſua „ ſunt, videatur quærere: ſed quæ Chriſti. Idemque ſtatu„ tum eſt de Delegato, niſi quod hic eſculenta, & pocu„ lenta, quæ paucis diebus conſumi poſſunt, recipere poſ„ ſit, *c. Statutum*, 11. §. *Inſuper de reſcript. in* 6. *Gl. hic V. Aliquod munus.* Quod ſi quid contra fuerit præſumptum, „ ſeu attentatum, recipiens maledictionem (id eſt, pœnam „ æternam, quæ debetur pro peccato mortali; cum maledi„ ctio Papæ excommunicationem non inducat: *Jo. Andr. hic* „ *n. 8. & Franc. n. 3. not. 4.*) incurrat, a qua nunquam, niſi „ duplum reſtituat, (illi, a quo accepit) liberatur, idque „ ut in his omnis fraus penitus evitetur, quæ nulli patro„ cinari debet, *c. Sedes*, 15. *de reſcript. Jo. Andr. hic n.* 8.

LXIII. Ubi notandum primo. Viſitator non poteſt etiam eſculenta, & poculenta accipere, ultra neceſſaria victualia pro quotidiano victu, & quæ in loco viſitationis non abſumuntur, ſed alio deportantur: eſculenta vero, quæ ibi abſumuntur, poſſunt recipi, *Jo. Andr. in cit. cap.* 1. *n.* 7. *hoc tit. in* 6. ubi tamen addit, non poſſe exigi ſine peccato. Notandum ſecundo. Notarius Epiſcopi poteſt juſtum ſalarium accipere a Viſitatis, ratione decretorum, & ordinationum in viſitatione factarum, quas expedit, ſi non ſit de familia Viſitatoris nec ſalarium ex publico habeat, nec conſuetudo habeat, vel ſtatutum decernat, ut gratis officium præſtet in Viſitationibus; nam licet etiam Ordines gratis conferri debeant. Notario tamen ſolvitur ſtipendium pro ſcriptura, qua fidem facit de collatis Ordinibus, ſi ſalarium non habeat ex publico, *Navarr. Libr. 3. conſil. 5. hoc tit. Zerol. in praxi Verſ. Viſitatio, dub.* 4.

LXIV. Porro prædictam Conſtitutionem Innocentii IV. in *cit. cap.* 5. §. *Procurationes*, Gregorius X. in Generali Concilio Lugdunenſi, quod refertur in *cap. Exigit*, 2. *hoc t. in* 6. quia non bene obſervabatur, quatenus præcipit, procurationes non eſſe recipiendas in pecunia, nec munera a Viſitantibus, eorumque familiaribus, pœna adjecta, de novo „ confirmavit, ſtatuens, ut univerſi & ſinguli (nam prior „ Conſtitutio ſolum de Archiepiſcopis loquebatur, quæ hic „ ad omnes alios Viſitatores extenditur, *Gl. hic Verſ. Statuentes*,) qui ob procurationem ratione viſitationis ſibi debitam (aliud ergo eſt de aliis procurationibus, quæ debentur Legatis, ſeu Nunciis Sedis Apoſtolicæ, vel ratione conſuetudinis, vel pacti appoſiti in fundatione, vel conſecratione, in quibus non habet locum dicta Conſtitutio, *Gl.* „ *hic V. Viſitationis.*) exigere pecuniam, id eſt, ab invito „ extorquere, vel etiam a volente ſponte recipere, vel ali„ as munera accipere, vel non impenſo viſitationis officio, „ procurationem in victualibus, vel aliquid aliud, occaſio„ ne procurationis, accipere: & ſic Conſtitutionem prædi„ ctam violare præſumpſerint, duplum ejus, quod recepe„ runt, Eccleſiæ illi, a qua receperunt, intra menſem red„ dere teneantur: alioquin ex tunc, id eſt, elapſo menſe, „ Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ſi illud duplum, ultra „ prædictum tempus, reſtituere differant, ingreſſu Eccle„ ſiæ ſunt interdicti. Inferiores vero Viſitatores ab Officio, „ & Beneficio ſunt ſuſpenſi, quouſque quoad duplum hu„ juſmodi gravatis Eccleſiis plene ſatisfecerint: nec ulla in „ hoc dantium remiſſio, liberalitas, ſeu gratia valet, vel eis prodeſt: quo minus ſcilicet exigentes procurationes in pecunia, vel accipientes munera etiam ſponte oblata, in duplum reſtituere teneantur.

Ubi

Digitized by Google

Ubi addendum, ſi hujuſmodi Viſitatores prohibiti ab ingreſſu Eccleſiæ, durante interdicto, moriantur, non ſunt ſepellendi in Cœmeterio, ſeu loco ſacro niſi pœnituerint, & ſi interim celebrent in Eccleſia, ſeu miniſtrent in ſuo officio, fiunt irregulares *juxta c. Is cui. 20. de ſent. excomm. in 6. Gl. hic V. Interdictum*. Inferiores vero Viſitatores ab Officio, & Beneficio ſuſpenſi, ſi interea celebrent, ut prius, fiunt irregulares, nec poterunt ab alio, quam a Papa abſolvi, *c. 1. de ſent. & re judic. in 6. c. 1. de ſent. excomm. in 6. Gl. hic V. Suſpenſos.* donec plene duplum reſtituerint: facta autem reſtitutione ſtatim ſunt abſoluti, ſine alia ſententia abſolutoria: quamvis ſi dubium ſit de ſatisfactione, opus erit declaratione, illam eſſe factam, *Gl. hic V. Quouſque junct. addit.*

LXV. Verum hanc ipſam Conſtitutionem Gregorii X. in *cit. c. 2. h. tit. in* 6. ſicut & Innocentii IV. Bonifacius VIII. (qui tamen id ſolum principaliter prohibuerat in ,, Archiepiſcopis) cum cognoſceret, vel ex ipſa rerum ex- ,, perientia, illam non poſſe ubique ſine maximo Eccleſia- ,, rum, quæ viſitantur, & Prælatorum, qui viſitant, in- ,, commodo ſervari: (quia ſæpe contingit, ut Clerici vi- ,, ſitandi nec domum habeant, quæ commode Epiſcopum viſitantem capere poſſit, nec ſupellectilem ad eum uſum neceſſariam, nec poſſint, ſine gravi diſpendio, victualia ad locum competentem deferri, vel alio tranſmitti *Gl. hic V. Diſpendia*.) eandem Conſtitutionem ex parte immutavit, in ,, *c. Felicis 3. h. t. in* 6. & ſtatuit, ut Patriarchæ, Archiepi- ,, ſcopi, Epiſcopi, & alii, ad quos ex officio ſpectat viſitatio (idem eſt de iis, quibus ex commiſſione, ſeu delegatione competit poteſtas viſitandi; cum utrobique eadem ſit ratio, *Gl. hic V. Officio*;) poſſint a Rectoribus Eccleſiarum, ,, & locorum viſitatorum, ſi pro ſumptibus moderatis fa- ,, ciendis, ratione viſitationis, loco victualium, certam pe- ,, cuniam ſponte offerant, licite eandem accipere, illis die- ,, bus, quibus officium viſitationis perſonaliter exercent. Si vero non ipſi Ordinarii Viſitatores perſonaliter ac per ſe, ſed per alios delegatos viſitent, tum non ipſi, ſed ab iiſdem deputati victualia, vel pro illis pecuniam accipere poterunt, *juxta c. Si Epiſcopus. 6. de Offic. ordin. in 6. Gl. hic V. Officio*.

Addit Bonifacius VIII. in *cit. c. 3. h. t. in 6.* Quod non ,, liceat Viſitatori, niſi unam procurationem recipere, una ,, eademque die, ſive unum locum ſolum viſitaverit, ſive ,, plura: etiamſi quilibet locus viſitatus ab illo ſufficeret ,, ad integram procurationem ſolvendam, cum eidem ſuf- ,, ficere debeat, ut temporalia metat a locis perſonali- ,, ter viſitatis, pro illis diebus, quibus ſpiritualia ſubmini- ,, ſtrat. Ubi Gl. addit *V. Perſolvendam*. quod alioquin etiam ,, poſſet, una die, viſitare totam Civitatem, & tot procurationes accipere, quot ſunt ibi Eccleſiæ, quod abſurdum foret, eſſet enim acceſſorium majus ſuo principali.

,, Denique ſubjungitur in fine *cit. c. Felicis 3. eod. in* 6. Quod ,, cætera in prædicta Conſtitutione Gregorii X. contenta ,, maneant in ſuo robore, & incontrecta, ſeu immutata, nempe quæ ſtatuta fuerunt in illa circa exactiones, quod non liceat procurationes, etiam in victualibus, recipere a locis viſitatis, nec a viſitantibus vel eorum famulis munera ſint recipienda, una cum pœnis ibi decretis. *Gl. fin. in cit. c. 3.*

LXVI. Cæterum prædictæ Conſtitutiones Decretales confirmantur a *Concilio Trid. ſeſſ. 24. c. 3. de ref.* his verbis: Ca- ,, veant, ne ipſi (ad quos viſitatio ſpectat) aut quiſquam ,, ſuorum, quicquam procurationis cauſa, pro viſitatione, ,, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id, quod ex ,, relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec ,, pecuniam, nec munus, quodcunque ſit, etiam qualiter- ,, cumque offeratur, accipiant, non obſtante quacunque ,, conſuetudine, etiam immemoriali: exceptis tantum vi- ,, ctualibus, quæ ſibi, ac ſuis frugaliter, moderateque, pro ,, temporis tantum neceſſitate, & non ultra, erunt mini- ,, ſtranda. Sit tamen in optione eorum, qui viſitantur, ſi ,, malint ſolvere id, quod erat ab ipſis antea, ſolvi, certa ,, pecunia taxata, conſuetum: an vero prædicta victualia ſub- ,, miniſtrare: ſalvo item jure conventionum antiquarum ,, cum Monaſteriis, aliiſque locis, aut Eccleſiis non Paro- ,, chialibus inito, quod illæſum permaneat. In iis vero lo- ,, cis, ſeu Provinciis, ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, ,, nec pecunia, nec quidquam aliud a Viſitatoribus accipia- ,, tur, ſed omnia gratis fiant, id ibi obſervetur. Quod ſi ,, quiſquam, quod abſit, aliquid amplius in ſupra dictis om- ,, nibus caſibus accipere præſumpſerit, is præter dupli re- ,, ſtitutionem, intra menſem faciendam, aliis etiam pœnis, ,, juxta Conſtitutionem Concilii Generalis Lugdunenſis, quæ ,, incipit, *Exigit* (& habetur in *c. 2. h. t. in* 6.) nec non & ,, aliis pœnis in Synodo Provinciali, arbitrio Synodi, ab- ,, ſque ulla ſpe veniæ, mulctetur.

§. II.

Quibus Prælatis, & quando, ac qua ratione præſtari debeant procurationes?

LXVII. De hoc agitur in *c. Procurationes* 23. *h. t.* Quod eſt deſumptum ex Concilio Generali Lateranenſi c. 33. Nam ,, quia Prælati quidam aliquando accipiebant procurationes, ,, cauſa viſitationis, nec tamen viſitabant, ideo ſtatuit Con- ,, cilium Lateranenſe, ut procurationes, quæ debentur, ra- ,, tione viſitationis, Epiſcopis, vel Archidiaconis, vel qui- ,, buslibet aliis, etiam Sedis Apoſtolicæ Legatis, aut Nun- ,, ciis, nullatenus abſque manifeſta, & neceſſaria cauſa ab ,, eis exigantur, niſi quando perſonaliter officium viſita- ,, tionis impendunt: & tunc quoad perſonas, & equos, ſer- ,, vetur modus, & mediocritas ſtatuta in Concilio Latera- ,, nenſi (ſub Alexandro III. & habetur in *c. Cum Apoſtolus,* ,, *6. h. t.*) hoc adhibito moderamine circa Legatos, ſeu Nun- ,, cios Sedis Apoſtolicæ, ut ſi apud locum vel Eccleſiam ali- ,, quam moram longiorem, & neceſſariam fecerint ne locus ,, ille nimium aggravetur, procurationes moderatas ab aliis ,, Eccleſiis, vel perſonis recipiant, quæ nondum fuerant ,, procurationibus gravatæ, ita tamen, ut numerus procu- ,, rationum non excedat numerum dierum, quibus hujuſ- ,, modi moram fecerint: & ſi una Eccleſia non ſufficiat ſo- ,, la, duæ, vel tres conjungantur, ut contribuant ad unam ,, procurationem. Porro Viſitatores non quærant, quæ ſua ,, ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, prædicationi, & exhortatio- ,, ni, correctioni, & reformationi vacando, ut referant ,, fructum, qui non perit. Qui autem contra hoc ſtatutum ,, venire attentaverit, & quod accepit, reddat, & tantum- ,, dem Eccleſiæ, quam tali modo gravavit, impendat.

LXVIII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Procuratio, ratione viſitationis debetur, non tantum Epiſcopis, iiſque Superioribus, ut Archiepiſcopis, Legatis aut Nunciis Sedis Apoſtolicæ viſitantibus: ſed etiam Archidiaconis, & aliis inferioribus Prælatis, *C. Mandamus 6. junct. Gl. V. Viſitandas de Offic. Archidiac.* quod intelligendum eſt, dummodo habeant Eccleſias ſibi ſubjectas ex ſpeciali jure, ver. gr. privilegio, vel conſuetudine; nam alias de jure communi omnes Eccleſiæ Epiſcopo loci ſunt ſubjectæ. *Abb. hic n. 2.*

Notandum ſecundo. Procuratio alia debetur, ratione viſitationis, ut hic: Alia ratione conſuetudinis præſcriptæ, *c. Servitium 31. cauſ. 18. qu. 2. c. Cum venerabilis. 21. in fine h. t.* Alia ratione pacti, quod appoſitum fuit in ipſa fundatione. *c. Quanto 16. h. t. c. Præterea. 23. de jur. patr.* Alia ratione privilegii. *arg. c. Accedentibus. 12. de exceſſ. Præl. Gl. in cit. c. Procurationes. V. Viſitationis junct. Gl. marg. lit. E. h. tit.* Poteſt addi quinta ſpecies procurationis, quæ debetur Legatis, & Nunciis Sedis Apoſtolicæ, quando tranſeunt, etſi non viſitent. *c. Cum inſtantia 27. ratione viſitationis*. de quo infra.

Notandum tertio. Prælati tenentur perſonaliter viſitare, nec poſſunt id munus alteri committere: niſi ex manifeſta & neceſſaria cauſa, *cit. c. Procurationes*. ibi: *abſque manifeſta & neceſſaria cauſ.* ut ſi Epiſcopus ipſemet omnia loca viſitare non poſſit, propter nimis latam & diffuſam Diœceſin, *Gl. ib. V. Perſonaliter*. quod ſi Epiſcopus legitime impeditus propriam Diœceſin per alium viſitat, procuratio non illi ſolvi debet, ſed Viſitanti. *c. Si Epiſcopus 57. de Offic. Ord. in 6. Gl. in cit. c. Procurationes. V. Perſonaliter & Abb. n. 5. in fin.* quia qui non facit viſitationis officium, non debet recipere procurationis beneficium. *Hoſtienſ. ibid. V. Quando perſonaliter.*

LXIX. Concordat *Textus in Extravag. Vas electionis unic.* ,, *h. t. inter communes §. Si vero*. Ubi dicitur, quod Ar- ,, chiepiſcopi, Epiſcopi, & Prælati, aliæque perſonæ Ec- ,, cleſiaſticæ ex privilegio Apoſtolico per alios viſitare, & ,, Procurationes recipere valeant in pecunia numerata, ubi ,, *Gl. V. Ex privilegio*. ait, ſine privilegio vero id non poſ- ,, ſunt, alias contra facientes punientur. *juxta c. 3. h. t. in 6. Fagn. in cit. c. Procurationes. n. 6. h. t.* Porro in *cit. Extrav.* Papa Benedictus Papa XII. certum modum, metam, ac terminum ſumptibus Procurationum, pro cujuſque Provinciæ varietate, & Viſitatorum dignitate, ſtatuit ac præſcribit, & taxat, quid in ſingulis Provinciis a quibusvis Eccleſiis per Prælatos, pro exactionibus procurationum, & charitatis ſubſidio ſit accipiendum, *Vivian. in ration. Jur. Pont. in cit. Extravag.* quæ tamen in pluribus locis non eſt uſu recepta, ſed paſſim in deſuetudinem abiit, ideoque circa illam non eſt immorandum.

LXX. Notandum quarto. Epiſcopi, aliique Prælati in viſitatione debent eſſe contenti modeſto equitatu, & famulatu, ne inutilibus ſumptibus viſitatis graves, & onerosi ſint, prout etiam habetur in *c. Apoſtolus 6. h. t.* Unde Viſitatores non poſſunt exigere expenſas factas in eundo ad locum, ubi viſitant, vel emendo equos, in locum demortuorum, nec ferraturas equorum, nec veſtes, ac ſimilia; quia horum curatio excederet procurationes debitas ſolum ad dies, quibus fit viſitatio. *Hoſtienſ. in cit. c. Procurationes V. Numerus Procurationum. Abb. ibid. n. 4.*

Notandum quinto. Numerus Procurationum commenſurari debet numero dierum, quibus durat viſitatio, neque illorum numerum excedere. *Hoſtienſ. in cit. c. Procurationis. V. Numerus procurationum Fagn. ib. n. 18.* Et hinc ſi Epiſcopus una die viſitet duas Parochias, quarum quælibet ad integram procurationem ſufficit, non duas, ſed unam tantum accipere poteſt; quia tam Jus antiquum, quam novum ſolum voluit viſitantibus proſpicere de quotidiano neceſſario victu, *Gl. in Clement. 2. V. una die h. t. Zerola in praxi V. Viſitatio. §. Ad dubium. 6.*

Notandum ſexto. Legatis & Nunciis Sedis Apoſtolicæ datur procuratio, non principaliter, ratione viſitationis, ſed quia ſubeunt alia etiam munera ſeu onera, adeoque etiamſi non viſitent, *juxta c. 2. de Legat. in 6. Abb. hic num. 5.* Quod ſi una Eccleſia non poſſit integram procurationem ſolvere Legato, vel Nuncios, plures concurrere debent ad unam procurationem ſolvendam, *cit. c. Procurationes*. de quo infra.

Notandum ſeptimo. Prælati exigentes procurationem, cum perſonaliter non viſitant, non tantum tenentur ſic exactum reſtituere Eccleſiis, a quibus id acceperunt, ſed etiam tantundem in pœnam tranſgreſſionis, adeoque puniuntur in duplum, *cit. c. Procurationes in fine & in c. 2. eod. in 6.* de quo infra. Nec obſtat *text. in c. Quoniam 7. diſ. 18.* Ubi imponitur pœna quadrupli. Sed omiſſis aliis reſponſionibus, verior eſt illa, quod text. allegatus loquitur in alio caſu, nempe de Archiepiſcopo, qui aliquid aufert Epiſcopo in bonis, quæ ſecum defert, dum proficiſcitur ad Concilium Provinciale; is enim ſolvere debet quadruplum, quæ reſ-

ponſio

Digitized by Google

ponſio conſonat ipſi literæ. *Abb. in cit. cap. Procurationes, n. 6. Fagn. n. 23. & 24.*

§. III.

Quænam Eccleſia, vel loca Eccleſiaſtica, aut perſona, & quibus teneantur ſolvere procurationes, vel non teneantur?

LXXI. Aſſertio 1. Omnes Eccleſiæ, ſive ſeculares, ſive etiam regulares, Monaſteria, aut perſonæ; item Capellæ in Eccleſiis Collegiatis erectæ, & Oratoria publica, Epiſcopi auctoritate inſtituta, ſolvere debent impenſas procurationum Epiſcopo Diœceſin perſonaliter viſitanti, vel alteri Viſitatori: niſi ſpecialibus privilegiis ſint exempta, ut docet, *Azor part. 2. lib. 3. capit. 42. quæſt. 1. & 2. & alii communiter*; nam licet Monaſteria exempta ſint a lege Diœceſana Epiſcopi, *cap. Dilectus*; 18. *de Offic. Ordin. junct. Gloſſa Verſ. De lege juriſdictionis*; quia tamen procuratorio annexa eſt viſitationi, *cap. Cum Venerabilis*, 21. *hoc tit.* ideo ſolvenda eſt etiam a Monaſteriis, quæ viſitationis Epiſcopi ſunt ſubjecta, *Abb. in c. Sopita* 14. *h. t.* & dictum ſupra *libr. 2. tit. 31. n. 107.*

LXXII. Idque extenditur primo. Quod etiam Archiepiſcopo viſitanti Provinciam a Monaſteriis Provinciæ non exemptis procurationes ſolvi debeant, ut conſtat ex *cit. cap.* ,, *Sopita, h. t.* Nam cum inter Archiepiſcopum Ravennenſem, & Monaſteria Bononiæ ſuper procurationibus, quas ,, ab eis exegerat, controverſia verteretur: Ea ad Sedem ,, Apoſtolicam delata, Archiepiſcopus aſſerebat, procurationes iſtas ab aliis Monaſteriis ſuæ Provinciæ ſibi ſine contradictione præſtari, eisque Prædeceſſoribus ſuis in Monaſteriis Bononienſibus exhibitis fuiſſe, per teſtes idoneos ,, probavit. Quare Papa Lucius III. videns intentionem Archiepiſcopi jure communi fundatam eſſe (*cap. Devenimus* 10. *& cap. Placuit*, 12. *cauſ.* 10. *quæſt.* 10. quod ſolum ſufficit, *Gloſ. hic Verſ. Jure communi*; Nec obſtat *cap. Luminoſo*; 6. *cauſ.* 18. *qu.* 2. quia loquitur de Monaſteriis exemptis, *Gloſ. ibid. Verſ. Luminoſo*;) & Anteceſſorum ſuorum ,, conſuetudine adjuvari, adeoque duplici jure, quorum ,, utrumque per ſe ſufficeret, *Gloſ. hic Verſ. Conſuetudine*;) ,, ideo prædicta Monaſteria condemnavit ad procurationes ,, ſecundum facultates eorum (quod ſemper conſiderandum ,, eſt, *Gloſ. fin. hic*) dicto Archiepiſcopo, & Succeſſoribus ipſius præſtandas. Ratio deciſionis eſt, quia idem Jus locum habere debet in aliis etiam ſimilibus; & quia pro Epiſcopo ſtabat non ſolum Jus commune: ſed etiam generalis conſuetudo, ea extendenda erat ad alias etiam Eccleſias ſimilis conditionis; cum non eſſet contra Jus commune, *Gloſ. hic Verſ. Jure communi, junct. Gloſ. margin. lit. D. Innocen. ibid. Verſ. Exhibitas*. Id autem intelligi debet, quando Archiepiſcopus cauſa viſitationis & correctionis venit ad Monaſteria: ſecus, ſi ex alia cauſa veniat, nempe ob propria negotia, tunc enim procuratio ei ſolvi non debet, etiamſi per illam Diœceſin iret ad aliam Eccleſiam viſitandam, *Gloſ. fin. hic junct. Gloſ. marg. litt. E Joann. Andr. in fine ibidem.*

LXXIII. Extenditur ſecundo. Quod Epiſcopus non tantum ab Eccleſiis ſuæ Diœceſis: ſed etiam ab Eccleſiis Civitatis Epiſcopalis, quas viſitat, procurationem poſſit exigere, & recipere, prout ſumitur ex *cap. Venerabilis*; 24. *hoc tit.* Nam inter Epiſcopum Cenomanenſem ex una parte, & Abbatem, ac Conventum de Cultura, ex altera, ,, ſuper procurationibus præſtandis, quas Epiſcopus ab eis ,, exigebat, ratione viſitationis, quæſtio vertebatur, quæ ,, a Sede Apoſtolica commiſſa fuit quibuſdam Judicibus, ,, coram quibus Abbas & Conventus dicebat, ſe non teneri ad ſolvendas procurationes, eo quod Monaſterium ,, ſuum Cenomanenſi Villa (id eſt, Civitate, nam appellatione villæ quandoque comprehenditur civitas, ut apud Gallos, licet in ſignificatione lata, & impropria, ,, proprie enim villa appellatur locus ruralis, *Hoſtienſ. hic V. eod. & Abb. num. 1.*) ſit ſitum, & eidem Epiſcopo procurationes hactenus non ſolverit. Judices conſuluerunt ,, Papam Lucium III. qui mandavit, ut compellant Abbatem, & Monachos, ad ſolvendas eidem Epiſcopo procurationes, niſi aliud rationabile oſtenderint, videlicet privilegium exemptionis, *c. Cum inſtantia*, 17. *h. t.* vel ſi allegarent præſcriptionem, nomine alterius, eamque probarent, *c. Cum ex officii* 16. *de præſcript.* vel impotentiam, & tantam paupertatem, ut procurationes ſolvere non poſſint, tunc enim ſuis ſumptibus debet Epiſcopus viſitare, *Gl. fin. hic & Hoſtienſ. in fine.*

LXXIV. Porro utraque allegatio facta in *cit. c.* 1. *Venerabilis*; ab Abbate, & Monaſterio erat potius contra Monaſterium, quam pro illo; nam ſi Monaſterium ſitum erat in Civitate Epiſcopali, ſequitur, quod illi Epiſcopo jure communi ſubjectum erat, & conſequenter is potuit, ratione viſitationis, exigere rationes ab illo, *Gl. hic V. In villa*; nec allegare etiam poterat præſcriptionem; quia hæc non habet locum in procuratione, quæ ratione viſitationis debetur, *cit. c. Cum ex officii de præſcr. & cit. c. Cum inſtantia*; *h. t. Gl. hic V. Hactenus non ſolverunt*, & *Abb. not.* 1. & 2. Ratio autem dubitandi cur poſſet Epiſcopus exigere procurationes a Monaſterio, hæc eſſe videbatur; quia cum Monaſterium ſitum fuerit in Civitate, ſeu loco Reſidentiæ Epiſcopalis, poterat finita viſitatione ſe ſtatim ad domum propriam conferre, adeoque non debebat petere, quod domi erat expenſurus, quamvis non viſitaſſet, *arg. c. Cum omni*; 10. *de vita & honeſt. Cleric.* Nihilominus tamen in *cit. c. Venerabilis*; contrarium deciditur; quia impenſæ procurationum ſolvuntur, non ſolum ob victus neceſſitatem, ſed etiam ratione officii viſitandi, cui annexa eſt procuratio, & in ſignum ſubjectionis, quæ ratio locum habet, tam in Eccleſiis Civitatis, quam Diœceſis, *Abb. in cit. c.* 24. *n.* 2. *h. t. Azor cit. c.* 42. *q.* 4.

Verum poſt Concilium Tridentinum *Seſſ.* 24. *c.* 3. *de ref.* videtur contrarium dicendum, quod victualia procurationum non debeantur Epiſcopo, ſi viſitatione mox ad domum propriam redire poſſit, ut videtur colligi ex illis verbis, *pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra ernut miniſtranda, Barboſ. de offic. Epiſ. alleg.* 73. *num.* 46. *& in cit. cap. Venerabilis*; *numer.* 2. *hoc tit.* & quod, dum Epiſcopus viſitat Clerum Civitatis, ubi ſita eſt Cathedra, ſeu Sedes Epiſcopalis, nulla procuratio illi debeatur, ſæpius etiam reſpondit S. Congregatio, ut refert *Piaſecius in praxe Epiſc. par.* 2. *capit.* 3. *a.* 8. *nu.* 15.

LXXV. Extenditur tertio. Quod omnes Eccleſiæ etiam Legatis, & Nunciis Sedis Apoſtolicæ procurationes ſolvere teneantur, niſi per ſpeciale privilegium ſint exemptæ, prout ſtatuitur in *cap. Cum inſtantia*; 17. *h. t.* Nam primicerius, & Clerus Mediolanenſis conqueſti ſunt apud Papam Innocentium III. quod cum ipſi Legatos, & Nuncios Sedis ,, Apoſtolicæ reverenter recipiant, & procurationes eis ,, præſtent, Ordinarii, aut Canonici Majoris Eccleſiæ Mediolanenſis id facere renuant, & ad expenſas faciendas ,, ſubſidium impertire denegent, adeoque in procurationibus exhibendis plus æquo ipſi graventur. Reſpondet Papa, quod cum omnes Eccleſiæ Legatis, & Nunciis Sedis ,, Apoſtolicæ procurationes impendere teneantur, ſe nullam ,, ab earum præſtatione habere velle excuſatam: niſi forte ,, per ſpeciale privilegium Sedis Apoſtolicæ ſit exempta, ,, quod tamen Papa ſe non credere ait: (quia Romana Eccleſia non ſolet alicui contra ſe privilegium date, *arg. l.* ,, *Jubemus*; 10. *C. de SS. Eccl. Gl. hic V. Concedimus*;) etiamſi longiſſimo tempore procurationem non præſtiterit; ,, cum in talibus locum non habeat præſcriptio, quia & Papa a proviſione, & ſolicitudine paſtorali circa omnes Eccleſias nunquam ceſſat, Addit idem Pontifex in *cit. cap.* ,, *§. Sane*; ſe in his procurationibus exhibendis eum modum, & ordinem velle obſervari, ut nulla Eccleſia vel ,, Prælatus, ſe indebite prægravari rationabiliter conqueratur; quia illud ſemper obſervandum eſt, ut ſecundum facultates Eccleſiarum procuratio præſtetur, *c. Inter cætera*; 8. *cauſ.* 10. *qu.* 3. *& aliis cap. ſupr. citt. Gl. hic V. Indebite prægravari*. Si vero Clerici ex communi collecta expenſas Legatorum, & Nunciorum Sedis Apoſtolicæ facere voluerint, ,, hoc eis Papa non prohibet, ita tamen, ut per hoc nullum ,, præjudicium generetur Legatis, & Nunciis ſuis, quo minus poſſint, a quocunque voluerint, procurationes ſibi debitas poſtulare: & ſi quis in hoc fuerit ultra ſuam facultatem gravatus, id ipſi ab aliis reſtauretur (ceſſis ipſi actionibus a Legato, *arg. l. Cum poſſeſſor*; 5. *ff. de cenſib.* vel ,, condictione ex hoc canone, *arg. l. un. C. de condict. ex lege*: de facto tamen dant Legati literas patentes ei, qui procurationem eis præſtitit, ut ab aliis recipiat, quod ultra partem ſuam expendit, *Gl. hic V. ab aliis & Hoſtienſ. ibid.*) ,, Nunciis tamen Sedis Apoſtolicæ in neceſſariis expenſis præſtandis parere debet, quicunque fuerit requiſitus, ita ut ,, in fraudem nihil penitus fiat, nec per communes Miniſtros compellantur procurationem recipere (quia particularis coactio & ſolutio non modica incomoda habet, *l.* ,, *Plene*; 3. *ff. fam. hercisc. Gloſſ. fin. hic*) Qui vero contumaciter eis reſtiterint, per Eccleſiaſticam cenſuram ſunt ,, compellendi.

LXXVI. Notandum hic primo, Tam Legati (a Latere ſcilicet) quam Nuncii Sedis Apoſtolicæ licite exigunt procurationes non tantum deſtinari ad certum locum, ſeu Provinciam: ſed etiam tranſeuntes per loca, in quibus non ſunt Legati, *c. Ego*, 4. *de jurejur. Gl. in cit. c. Cum inſtantia*; *Ver. Requiſitus*; *& Abb. ibid. n.* 2.

Notandum ſecundo. Contra procurationes debitas, ratione viſitationis, Prælatis, & Legatis, ſeu Nunciis Sedis Apoſtolicæ, nullo unquam tempore etiam longiſſimo, & immemoriali præſcribi poſſe, prout habetur in *c. c. Cum inſtantia*; *h. t. & in c. Accedens*; 21. *& c. Cum Officii*; 16. *ſupra de præſcript.* & pluribus explicatum *Lib.* 2. *Tit.* 26. *n.* 23. *&* 2. *ſeq.* item *num.* 26. *& ſeq.* Ubi etiam dictum, quod procurationes quæ debentur ratione conſuetudinis, vel privilegii, vel pacti, poſſunt præſcribi, *Hoſtienſ. in c. Procurationes*; 23. *princ. h. t.* quia in his ceſſat ratio, ob quam non currit præſcriptio procurationis debitæ Epiſcopo, ratione viſitationis: quia cum hæc ſit annexa viſitationi, ſicuti Jus viſitandi nunquam præſcribitur, ita nec Jus exigendi procurationem debitam, ratione viſitationis, quia de connexis eſt idem judicium, *cit. c. Cum ex officii de præſcr.* Neque vero in bis, quæ ſuapte natura præſcribi non poſſunt, præſcriptio etiam immemorialis temporis æque valet, vel æquiparatur privilegio: alioqui enim etiam Laici jura ſpiritualia præſcriptione temporis immemorialis acquirere poſſent, quod eſt falſum, cum Laicus juris ſpiritualis non ſit capax, *Abb. hic n.* 4. *Azor p.* 2. *l.* 3. *c.* 42. *q.* 14. Ubi tamen addit, ex communi conſenſu DD. poſſeſſionem longiſſimi temporis, vel immemorialis prodeſſe, dummodo poſſeſſor non ſe fundet in nuda præſcriptione: ſed in privilegio, vel aliquo alio legitimo titulo, qui ex tam diuturna poſſeſſione præſumitur, licet aliter probari non poſſit, *arg. l. Cum de in rem*; *ff. de uſuris*. Videri quod etiam poteſt dictum *Lib.* 2. *tit. T. numer.* 26. *in fine.* Atque hæc procedunt, ſpectato Jure communi; nam hodie ex Decreto *Concilii Tridentini Seſſ.* 24. *capit.* 3. *de reform.* præſcribi poteſt contra procurationem, ut peti non poſſit, ubi viget conſuetudo, illam non dandi, nam ibi ſic ſtatuitur: In iis vero locis, ſeu Provinciis, ubi conſuetudo eſt, ,, ut nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud a Viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſervetur.

Verum *Fagn. in c. Venerabilis*; 24. *num.* 25. *& 3. ſeqq.* ait, quod ſi conſuetudo non ſolvendi procurationem non ſit generalis, in loco, vel Provincia: ſed in una tantum, vel altera provincia procurationes non ſolebant dari Epiſcopo, nihi-

nihilominus ei liceat procurationem exigere; quia Concilium in §. *In his;* non loquitur de præſcriptione, ſed de conſuetudine, ad quam ſequitur, ut ſit generalis in loco, cum ſit Jus non ſcriptum univerſaliter conſtitutum, præſcriptio vero ex conſenſu ſingulari inducitur. Ex quo infert, quod Jus antiquum commune prohibens præſcribi poſſe procurationes, quoad talem præſcriptionem particularem, per Concil. Trident. non ſit correctum.

Notandum tertio. Legatus vel Nuncius Apoſtolicus non tenetur recipere procurationem a ſingulis Clericis viſitatis, pro rata parte, quæ illos contingit: ſed poteſt totam nunc ab uno Prælato, nunc ab alio exigere: gravatus tamen ultra facultates habet regreſſum contra alios, a quibus repetere poteſt, quod plus, quam debebat, expendit, *Abb. in cit. cap. Cum inſtantia n. 4.*

,, LXXVII. Extenditur quarto. Quod Religioſi quicun-
,, que pro Monaſteriis, & Eccleſiis, quæ ad eos, quocun-
,, que titulo, ſunt devoluta (ut donatione, permutatione,
,, vel præſcriptione, non item venditione, quæ hic locum
,, habere non poteſt, *Gl. in Clement. 1. V. Titulo h. t.* procura-
,, tiones Legatorum Sedis Apoſtolicæ, ac jura Epiſcopalia, &
,, alia præſtari ab ipſis, antequam ad eos pervenirent, ſo-
,, lita, (vel ex impoſitione facta tempore fundationis, vel
,, ex antiquo uſu, & conſuetudine, vel quia res aliqua ha-
bens onus annexum pervenit ad Eccleſiam, ad quam tranſi-
,, vit cum ſuo onere, *Gl. hic V. Solita;*) prompte ſolvere ſtu-
,, deant: niſi forte privilegio Sedis Apoſtolicæ, ſeu exem-
,, ptione (ab Epiſcopali juriſdictione, qua tamen non obſtan-
,, te, exempti tenentur ad procurationes Legatorum Papæ
,, *Gl. hic V. Exemptione;* vel ex alia cauſa legitima (v. g. com-
,, poſitione, *Gl. hic V. Legit.*) ad illas oſtenderint, ſe non te-
,, neri. Privilegia vero, ſeu exemptiones hujuſmodi (gene-
,, rales, vel a prædictis juribus, *Gl. hic V. Emptiones;*) ad Mo-
,, naſteria, ſeu Eccleſias, quæ ad Religioſos imposterum (poſt
,, Concilium Vienenſe) pervenire continget, extendi non de-
bent. Ita ſtatuitur in *Clem. Cum ſit 1. h. t.* Ratio prioris partis innuitur in dicta *Clem. 1. in princ. quia natura conſonum eſt illos non recuſare onera, qui rerum commoda amplectuntur, lib. Secundum naturam 10. ff. de R. I.* Loquitur autem hæc Conſtitutio ſolum de Religioſis, ac proinde in Secularibus non habet locum, quatenus novum Jus inducit, *Gl. hic V. Impoſterum.* Ratio poſterioris partis eſt, quia hujuſmodi privilegia & exemtiones tendunt in damnum, & præjudicium jurium Epiſcopalium, & aliorum, quibus de jure communi onera illa ſunt ſolvenda, ac proinde merito reſtricta ſunt, ut non habeant locum, niſi in Eccleſiis acquiſitis ante Concilium Viennenſe non autem extendontur ad acquiſitas poſt illud, *Gl. fin. hic & Viviar. in Rat. hic in fin.*

LXXVIII. Extendunt nonnulli quinto. Quod non ſolum Clerici, qui viſitantur, ſed etiam Laici teneantur ſolvere procurationes, eo quod ipſi etiam viſitantur, & Beneficia ſpiritualia recipiunt: pro quo facit *Text. in c. Cavendum 3. cauſ. 10. q. 3.* Ubi agitur de viſitandis ſubditis, tam Clericis, quam Laicis & ſolum prohibetur, ne immoderate, & cum ſcandalo aliquid procurationis nomine exigatur: & ideo *Gl. ibi V. Subditos;* per eos intelligit Laicos, & per ſocios, Clericos, *Azor cit. c. 42. qu. 3.* Contrarium tamen tenet *Gl. in c. 5. V. Laicos h. t. in 6.* Nempe Laicos, ſuo Nomine, non teneri ad impenſas procurationum, & ſic uſu, ſeu conſuetudine eſſe receptum, quamvis Parochi nomine, ſi is inops ſit, teneantur, *Azor. c. l.*

LXXIX. Aſſertio 2. Inprimis Eccleſiæ, ſeu loca, aut perſonæ Eccleſiaſticæ ſpeciali privilegio Sedis Apoſtolicæ a procuratione ſolvenda exemptæ, vel generaliter ab omnibus oneribus ejuſmodi, aut ab omni juriſdictione, ac Jure Epiſcopali exemptæ, quamvis nulla de procuratione mentio fiat in privilegio exemptionis, non tenentur procurationem ſolvere, nec Epiſcopo, nec Archiepiſcopo, (quippe cui non plus juris competit in his, quæ ad viſitationem ſpectant, quam Epiſcopo) quamvis non obſtante tali exceptione, adhuc teneantur, ad ſolvendas procurationes debitas Legatis, aut Nunciis Apoſtolicis viſitantibus Provinciam aut locum, ut conſtat ex *cit. c. Cum inſtantia h. t. & Clem. 1. eod.* & ibi *Gl. V. Exemptione Azor. cit. c. 42. q. 11. §. Quares Barb. lib. 3. Jur. Eccleſ. c. 22. num. 27.* Aliud eſt ſi exemptio, ſeu immunitas ſolum detur a certis oneribus, nulla facta expreſſa mentione de procuratione, *Azor. c. l.*

Secundo Hoſpitalia, & alia hujuſmodi pia loca Epiſcopi auctoritate inſtituta, quamvis poſſint viſitari ab Epiſcopo: non tamen tenentur ſolvere procurationem, ut tradit *Piaſ. in prax. p. 2. c. 3. art. ult. n. 16. Barb. cit. alleg. 73. n. 50.* Ratio eſt, quia licet hujuſmodi loca Eccleſiaſtica ſint, & ſubjecta Diœceſanis, quoad jura Epiſcopalia, quia tamen bona iis locis aſſignata, & reditus etſi ampliſſimi, ad alios uſus pios ſunt deputati, nempe in alimenta pauperum, infirmorum, peregrinorum, & eorundem Rectores, ſeu Miniſtros alendos, *Clem. 2. de Relig. domib.* ideo ne contra Fundatorum intentionem fiat, merito ad hujuſmodi procurationis onus tenebuntur. Nec refert, quod etiam bona, & reditus Beneficiorum ſint in uſus pauperum expendendi, & tamen ex iis ſolvenda eſt procuratio; quia non omnes ſunt expendendi, ut patet ex *c. Vobis 23. c. Conceſſo 26. & 2. ſeqq. cauſ. 12. qu. 2.* At omnes reditus Hoſpitalium ſunt particulariter deputati in uſus pauperum, & in ſalarium eorundem Miniſtrorum, qui non tenentur gratis iis ſervire; & ita major pars Cardinalium Concilii cenſuit, procurationem ex Hoſpitalibus non deberi, ut teſtatur *Fagn. in cit. c. Venerabili 24. h. t. n. 34. & ſeqq.*

LXXX. Tertio, non poſſunt procurationes exigi, nec ſolvi debent ab Oratoriis privatis, prout conſtat ex *c. Auctoritate 27. & ult. h. t.* Ubi Papa Gregorius IX prohibet,
,, ne quis ex eo, quod Religioſi aliqui in Oratoriis, quæ
,, in Gangriis, hoc eſt, in Oratoriis ruri ſitis, ſive in villis
,, ac prædiis habent, interdum celebrant, procurationes,
,, quæ ratione viſitationis debentur, ab illis exigere, vel
extorquere præſumat. Ratio eſt, quia hujuſmodi procuratio non præſtatur, niſi cum Prælatus viſitat locum, cauſa correctionis: ſed in gangriis iſtis, ſive Oratoriis privatis nulla ſit viſitatio: ſed Prælatus, cauſa viſitationis, accedit Caput, vel Eccleſiam parochialem, in qua Religioſi habitant: & licet ibi quandoque Monachi celebrent, non tamen ibi conſueverunt morari: ſed converſi ſolum, cauſa colendi agros Monaſterii, ideoque cum nulla ibi fiat viſitatio, nulla etiam propterea, quod aliquando ibi celebretur præſtari debet procuratio, quippe quæ de jure eſt annexa viſitationi *Gl. hic V. Ratione viſitationis Hoſtienſ. ibid. in princ.*

LXXXI. Porro hæc eſt inter Oratorium, & Eccleſiam differentia, quod Eccleſia dicitur quæ principaliter deputatur ad celebrationem Miſſæ, & ad orandum & conſecratur per Epiſcopum, cui etiam conſtituta eſt certa dos, pro Clericis in illa deſervientibus, & pro aliis Eccleſiæ neceſſitatibus, *c. Nemo 9. diſ. 1. de conſecr.* Oratorium vero non conſecratur, nec conſtituitur ei dos, nec erigitur principaliter, ut ibi celebretur: ſed tantum, ut oretur, ideoque ſine licentia Epiſcopi, non poteſt in iſtis Oratoriis privatis Miſſa celebrari. *c. Unicuique. 3. junct. Gl. V. Non licet citat. diſ. 1.* Nec in magnis feſtivitatibus, nec poſſunt habere campanam publicam, ad convocandum populum; poſſunt autem erigi a quovis Laico, ſine auctoritate Epiſcopi, *Innoc. Hoſtienſ. & Abb. in cit. c. ult. n. 3.* Hinc ſequitur ex eo quod in aliquo loco interdum Miſſa celebretur, non recte inferri, illum eſſe locum publicum, ſive publica auctoritate Epiſcopi erectum, adeoque Religioſum & Eccleſiaſticum, niſi actus celebrandi ſit publicus, ita ut omnes indifferenter ad Miſſam admittantur, *Abb. c. l. n. 2;* Porro Capellæ, & Oratoria privata poſſunt ab Epiſcopo viſitari, ſi velit, etiamſi abſque Epiſcopi auctoritate ſint inſtituta, ut diſpicias, an decenti modo ſint constructa, & ornata, ac honorifice habeantur. *Azor. cit. c. 40. q. 13.*

LXXXII. Quarto Epiſcopus, vel alius Viſitator non debet a pauperibus Eccleſiis, vel Clericis procurationem exigere, ſed propriis ſumptibus viſitationem obire, quia nec judex exigit ſportulas a pauperibus, *Auth. de mandat. Princ. §. Sit tibi quoque Collat. 3. Gl. in c. Cum inſtantia 17. V. Prægravari. h. t & Abb. ibid. n. 7.* Idque procedit, ſi notorie conſtet de impotentia, ſeu paupertate Eccleſiæ vel Clerici: in dubio vero poteſt Epiſcopus exigere juramentum a Rectore Eccleſiæ, vel Clerico, ſe impotentem eſſe ad ſolvendam procurationem, vel ſub conditione excommunicare, niſi ſolverit procurationem, ſecundum facultatem ſuam. *Abb. in c. Procurationes, 23. n. 7. h. t.*

Illud hic addendum, ſi Epiſcopus obeat Diœceſin, ut Sacramentum Confirmationis tantum conferat, non poteſt procurationem exigere, prout S. Congreg. Concil. decidit, teſte *Barb. cit. alleg. 73. n. 53.*

§. IV.

Alia quadam ad procurationes pertinentia proponuntur, & explicantur.

LXXXIII. Aſſertio 1. Non poteſt jus procurationis, ratione viſitationis debitæ, expreſſe aut per pactum remitti ex toto, & in perpetuum ab Epiſcopo nam ſicut ipſa viſitatio in totum remitti non poteſt, ita nec procuratio ei annexa, quia eſt Jus publicum, quod pactis privatorum tolli non poteſt, *l. Jus publicum 38. ff. de pact. Gl. in Clem. 2. V. Compoſitiones h. t.* poteſt tamen Epiſcopus, vel alius Viſitator procurationem ipſam, quoties viſitat, remittere, ita ut ſuis impenſis id oneris ſuſtineat, ſola enim poteſtas remittendi in poſterum, & futuris temporibus prohibita eſt, & ablata Epiſcopis, *Abb. in c. Cum ex Officii 16. n. 14. & 15. de praſcript. Azor. p. 2. l. 3. cap. 42. q. 11. §. Pacto quoque.* Item poſſunt pacta, & conventiones fieri ſuper modo procurandi, & numero procurandorum, quæ ſervandæ erunt, *Gl. in cit. Clem. 2. V. Compoſitiones Azor. c. l. §. Item poteſt.* Poteſt quoque per pactum remitti illa procuratio, quæ non jure communi debetur, ſed ſpeciali ſive ex conſuetudine, aut præſcriptione, ſive ex privilegio, ſive ex pacto, ſolvi debet ei, qui proprius Prælatus non eſt, talis enim procuratio non eſt Jus publicum, ideo remitti poteſt. *Azor. cit. loc. §. Poteſt quoque.*

LXXXIV. Cæterum quamvis Epiſcopus poſſit Eccleſiæ inferiori remittere, ſeu condonare ſervitia, quæ ipſi ab illa debentur ex juſta cauſa, & cum conſenſu Capituli quia alias non poteſt Epiſcopus alienare jura Eccleſiæ ſuæ, *cap. Paſtoralis 11. de donat. Abb. in c. Cum Venerabilis.* ſervitiorum ſibi debitorum, cenſeri debet viſitationem & procurationem illi annexam remiſiſſe, prout ſumitur ex *cit. cap. Cum Venerabilis. h. t.* Nam orta controverſia inter Epiſco-
,, pum Faventinum, & Priorem S. Stephani, ſuper juri-
,, bus Epiſcopalibus, Prior exhibens inſtrumentum quod-
,, dam, in quo expreſſe continebatur, quod Epiſcopus Fa-
,, ventinus olim ab omni exactione, tam ſua, quam ſuo-
,, rum Succeſſorum, dictam Eccleſiam prorſus abſolvit, &
,, remiſit eidem ſpallas (forte porcinas, *Jo. Andr. hic V.*
,, *eod.*) quas ipſe, & Anteceſſores ipſius ab eadem Eccleſia
,, recipere conſueverant, & quod aliud ſervitium ei non
,, imponeret, reſervato ſibi, & Eccleſiæ ſuæ uno cereo
,, trium librarum, annuatim, penſionis nomine, ſolvendo.
,, Quia vero viſitationi annexa eſt procuratio, & Epiſco-
,, pus ratione Epiſcopalis juriſdictionis, quam in ea habet,
,, tenetur prædictam Eccleſiam, cauſa correctionis, viſita-
,, re, nec cenſeatur quaſi novum imponi, quod ab ipſa fun-
,, datione de jure communi intelligitur impoſitum: ideo
,, Papa Innocentius III. ſtatuit, ut idem Epiſcopus, cum ad
,, illam Eccleſiam, cauſa correctionis, acceſſerit, moderatam
,, ab

Digitized by Google

„ ab eo procurationem recipiat, bis in anno, ſed nihil aliud
„ præter penſionem, & procurationem prædictas, exigere,
vel extorquere præſumat. Ratio deciſionis eſt, quia in generali conceſſione non veniunt ea, quæ quis veriſimiliter non eſſet in ſpecie conceſſurus, *Reg. 81. in 6. Gl. hic V. de Jure communi*, & quantumcunque generaliter Epiſcopus eximat Eccleſiam non cenſetur remiſiſſe juriſdictionem, ſeu coercitionem & correctionem morum, Cathedraticum, viſitationem, & procurationem, & univerſim hujuſmodi generalis remiſſio ſerviorum, non debet extendi ad jura ac ſervitia, quæ omnes Eccleſiæ jure communi debent: ſed ad ea ſolum ſervitia, quæ ex jure ſpeciali debebat aliqua Eccleſia, & alis ſervitia, quæ de novo extraordinarie imponuntur, *Innoc. hic*. Addit vero *Abb. in cit. c. Cum Venerabilis*, n. 3 *h. t.* prædictis quatuor juribus, quæ non comprehenduntur ſub remiſſione ab Epiſcopo quantumcunque generalibus verbis facta, alia quatuor, videlicet reverentiam, ſive obſervantiam ſibi debitam ab inferioribus Eccleſiis & Clericis: inſtitutionem in Eccleſiis & Beneficiis curatis charitativum ſubſidium, ac denique ea, quæ ſunt Ordinis Epiſcopalis, & recipere debent ſubditi ab Epiſcopo. Porro ſicut poteſt Epiſcopus etiam bis in anno viſitare, ſi neceſſitas, vel utilitas iteratam viſitationem eſpoſcat: ita & bis procurationem exigere, ut patet ex dicto cap. ibi: *moderatam ab ea procurationem accipiat bis in anno*, *Gl. hic V. eod.* vel forte in fundatione iſtius Eccleſiæ, de qua eſt ſermo in iſto cap. fuit hoc onus impoſitum, & conventum, ut bis in anno illam Epiſcopus viſitaret, & procurationem reciperet. *Gl. fin. hic & Abb. n. 6.*

LXXXV. Aſſertio 3. Si ab Eccleſiis aliqua, eum conſenſo Patroni, in fundatione, procuratio, nulla adiecta quantitate determinata, alteri Eccleſiæ ſolvenda ſit impoſita, illa non debet augeri, ſed ſecundum modum ſolitum, ſive conſuetum ſolvi, niſi facultates Eccleſiæ gravatæ, ita notabiliter ereverint, ut abſque magno gravamine, majorem procurationem ſolvere poſſit, prout ſumitur ex *c. Quanto* 16. *h. t.* Ubi dicitur, quod Fundatores Monaſterii Bellæ-villæ in ipſa funda-
„ tione Monaſterii conſtituerunt, ut Fratres, ſeu Religioſi
„ illi Domino ſervientes, Fratribus S. Irenæi unam procu-
„ rationem, ſingulis annis ſolverent, quamvis ab eis nihil
„ (temporale, vel ſpirituale) teneant, ſeu habeant, pro-
„ pter quod hujuſmodi procuratio eis debeat præſtari (ad-
„ eoque mero liberaliter fuerit exhibita, debita tamen, po-
„ ſtquam fuit conſtituta a Fundatoribus, qui ab initio poſ-
„ ſunt cenſum, ſeu penſionem imponere, *Gloſſ. hic Verſ. Vo-*
„ *luntate*, *& Innoc. Verſ. Liberaliter.*) quæ procuratio ab ini-
„ tio propter paucitatem Monachorum S. Irenæi, Monaſte-
„ rium Bellæ-villæ non gravabat, ſed poſtea in tantum cre-
„ vit numerus eorundem, ut ad procurationem vix ſuffice-
„ rent quatuor marchæ (argenti) quæ pro una fieri con-
„ ſuevit. Quare Monachi Bellæ-villæ ſibi a Papa Innocen-
„ tio provideri poſtularunt: quibus Papa indulſit, ne ultra
„ primam menſuram in procuratione inpoſterum prædictis
„ Fratribus ſint obligati, ſed hi expenſis, quæ conſueve-
„ runt fieri, ſint contenti; niſi facultates ſui Monaſterii
„ in tantum excreverint, ut ſine notabili gravamine, ma-
jorem procurationem poſſint ſolvere. Ratio hujus deciſionis eſt, quia cum procuratio, nulla certa quantitate præfixa, fuerit conſtituta, debebatur ſolum conveniens, ſeu mediocris, *arg. leg. Qui lancem*, 32. *ff. de auro & argen. leg.* ut quia aucto numero Religioſorum, pro quibus procuratio erat præſtanda nimium gravata fuit Eccleſia debens procurationem, ideo judicis officium implorare potuit, ut ad mediocritatem reduceretur procuratio, & ſecundum primam menſuram, pro tot ſolum Fratribus, ſeu Monachis ſolveretur, pro quot ab initio ſolvi conſueverat, quia non eſt veriſimile, quod quis velit ſe nimium gravare: præſertim quia ex mera liberalitate proceſſit hæc obligatio, ideoque ſubveniendum eſt, ut non obligetur, cum magno ſuo gravamine, nec conveniatur, ultra quam facere poſſit, *leg. inter eos*, 19. *§. Is quoque*, *ff. de re judic. Gl. hic V. Indulgemus*, *& Abb. n. 9.* Si vero determinata quantitas procurationis ab initio conſtituta fuiſſet, illa non augeretur, etiam auctis facultatibus, *arg. c. Relatum*, 9. *cauſ.* 10. *qu.* 3. Non enim, quod ab initio conſtitutum fuit, facile mutari debet *Gl. hic V. Indulgemus*, *in fine.*

LXXXVI. Hinc infertur reſolutio unius caſus, qui in praxi ſæpe occurrere poteſt: quidam paterfamilias convenit cum piſtore, vel molitore, ut pro ſe, & tota familia ſua, panes certo pretio teneatur pinſere, vel molere: quæritur, an aucta familia teneatur pro eodem pretio panes pinſere, vel molere, ſicut prius? Reſp. affirmative, nam ſicut talis piſtor, vel molitor perciperet lucrum, ſi numerus perſonarum familiæ imminueretur; ita etiam ſentire debet damnum ſi illarum numerus augeatur, cum lucrum, & damnum pari paſſu procedant, & contrariorum eadem ſit diſciplina, *l. Inter* 83. *§. Sacram*, *ff. de V. O. Abb. in cit. c. Quanto n. ulr. h. t.* Quamvis contrarium teneat *Barb. in Collect. hic n. 7. arg. hujus c.* cujus tamen diſpoſitio proceſſit ex indulgentia, quia obligatio orta fuit ex mera liberalitate: ſtricte autem jure tenebatur Monaſterium Bellæ-villæ procurationem ſolvere pro omnibus Fratribus alterius Monaſterii, etiam aucto eorum numero, ſive facultates Eccleſiæ Bellæ-villæ fuerint auctæ, ſive diminutæ, *Abb. in cit. c. Quanto*, *in fine.*

LXXXVII. Aſſertio 3. Si in aliquo loco vel Diœceſi in procurationibus & aliis ſervitiis præſtandis, certum quid non ſit ſtatutum, attendenda eſt conſuetudo vicinarum Eccleſiarum, prout ſumitur ex *c. Super eo*, 22. *h. t.* Nam cum fere tota Compoſtellana Provincia ad juriſdictionem Metropolitanæ Eccleſiæ Compoſtellanæ de novo eſſet converſa (poſtquam enim illam occupaverant Saraceni, Rex Caſtellæ eam recuperavit, & ſic jure poſtliminii fuit reſtituta, & denuo ſubjecta juriſdictioni Archiepiſcopi Compoſtellani, (*Hoſtienſ. hic in princ.*) quæſivit prædictus Archiepiſcopus a Papa Innocentio III. qua ratione ei obſequia, & ſervitia præſtare debeat eum Provinciam, vel ejus partem viſitat, & qualiter in procurationibus & aliis providere? Reſpondet Papa, quod illud obſervare teneatur, quod in vicinis Provinciis obſervatur; Nam quamvis jure communi ſit ſtatutum, ut procurationes, & alia ſervitia Epiſcopo, & Archiepiſcopo debeantur ab Eccleſiis Diœceſis vel Provinciæ, non tamen eſt ſtatutum ut ubique in eadem quantitate præſtentur, *Gl. in c. Cum olim.* 19. *V. Quarta omnium*; *h. t. Vivian. in Ration. in cit. c. Super eo*, ideoque attendenda eſt conſuetudo vicinarum Eccleſiarum. Ex hoc cap. colligunt generaliter DD. quod, quando non adeſt ſpecialis conſuetudo, & propria alicujus Civitatis, vel loci, ſpectanda ſit conſuetudo vicinorum locorum, ſive Diœceſium aut Provinciarum, *juxta cap. Cum olim*; 6. *de conſecr.* Quod tamen limitat *Abb. hic*, niſi conſuetudo ſit valde oneroſa; nam negligentia unius loci non debet obeſſe alteri loco, qui nullam negligentiam commiſit. Sic etiam in dubio ſervandæ ſunt leges Regni vicinioris, & ſecundum eas judicandum, ſi in eo loco non ſit lex particularis, *Barboſ. hic num.* 3.

LXXXVIII. Aſſertio 4. Archiepiſcopus, qui jure Metropolitano, vel Legationis Apoſtolicæ viſitat Provinciam ſuam, poteſt debitas procurationes, juxta facultates Eccleſiarum, exigere, & illos, qui eas denegant, excommunicare: prout ſtatuitur in *c. Cum nuper*; *hoc t.* Nam cum Archiepiſcopus Beneventanus viſitare Provinciam ſuam, tam auctoritate propria quod ei competit de jure communi, *cap.*
„ *Scopira*, 14. *h. t.* etiamſi Epiſcopus Suffraganeus non ſit ne-
„ gligens in viſitando, *Gl. marg. hic lit. B. & Abb. in fine*,
„ contra Gl. ordinariam) quam auctoritate Papæ, cujus au-
„ ctoritate procurationes exigebat, Clerici nolebant ei illas
„ exhibere. Quare conqueſtus eſt Papæ Gregorio IX. Qui
„ mandavit eidem, ut cum idem Archiepiſcopus Provinci-
„ am ſuam, ſive auctoritate propria, ſive Pontificia viſita-
„ verit, procurationes ratione viſitationis debitas (alias non
„ tenentur, *cap. Procurationes*; 23. *& cap. Venerabiles*; 21. *h.*
„ *t. Gl. hic Verſ. eod.*) ſecundum facultates Eccleſiarum, ipſi
„ exhibeant: alioquin ſententias cenſurarum, quas ipſe ri-
„ te tulerit in rebelles, ratas habebit Papa, & eas faciet
„ inviolabiliter obſervari; quia juſtum & æquum eſt, ut ſi-
„ cut Superior ſuas ſententias ſervari cupit: ſic, & inferi-
„ orum ratas habeat, & ſervari curet, *cap. Cum ab Eccleſiarum*; 3. *& cap. Ad reprimendum*; 8. *de Offic. Ord. Hoſtienſ. hic in fin.*

LXXXIX. Hinc colligitur primo. Quod quis quandoque poſſit Eccleſias, & Clericos duplici jure viſitare, ut in caſu hujus cap. Archiepiſcopus, tum jure Metropolitano, tum jure Legationis; quia erat Legatus Papæ: qui eo caſu procedere poteſt, ac debet, ſecundum formam & poteſtatem mandati accepti, quod exacte ſervandum eſt, *c. Cum dilecta* 33. *de reſcript. c. Venerabilis*, 7. *de confirm. util.* Quod ſi ſit Legatus, licet non appelletur ad ipſum, poteſt nihilominus per ſimplicem querelam adiri, *c. 1. de Offic. Legat. Hoſtienſ. hoc V. Sive noſtra.*

Colligitur ſecundo. Si Archiepiſcopus eodem anno bis viſitet Provinciam, diverſo jure, bis poterit exigere procurationem, *Abb. hic not.* 1. poſt autem Epiſcopus, vel alius Viſitator exigere procurationem, vel in fine anni, collectis fructibus, vel potius quandocunque voluerit, tempore viſitationis, *Abb. hic not.* 3.

Porro an excommunicatio lata ab Epiſcopo in Abbatem, ſeu Prælatum (idemque eſt de interdicto lato in conventum) qui eum viſitare volentem, renuit recipere, & procurationem præſtare: ſed allegans exemptionem a juriſdictione Epiſcopi, appellavit ad Sedem Apoſtolicam, ſeque obtulit ad probandum exemptionem: an inquam, talis excommunicatio, non obſtante appellatione Prælati facta ab Epiſcopo, ſit valida, & juſta, ita ut nihilominus poſſit Epiſcopus viſitare Monaſterium, & procurationem exigere, gravis eſt quæſtio, quam tractat *Abb. in c. Venerabilis*; 24. *not. ult. h. t. Hoſtien. in c. Procuration.* 23. *h. t. col. 1. a. & 3.* & noviſſimo *Fagnan. ibid. 24. & pluribus ſeqq.* qui videri poſſunt.

§. V.

De viſitatione, ob quam debentur procurationes.

De Viſitatione Epiſcopi dictum eſt ſupra *libr. 1. Tit. 31. ſec. 3. §. 8.* Ubi explicata ſunt Capitula, quæ in illo Titulo de viſitatione tractant, nunc vero hoc loco de Viſitatione in genere agemus, de qua etiam in hoc Tit. agitur.

XC. Quæritur primo. Quinam Jus, & poteſtatem habeant viſitandi? Reſp. Officium viſitandi ad eos pertinet, qui juriſdictionem Ordinariam in Eccleſias, vel Clericos obtinent, quales ſunt poſt Romanum Pontificem, Patriarchæ ac Primates, Archiepiſcopi, & Epiſcopi in ſuis Provinciis & Diœceſibus. Secundo, Legati Pontificii a Latere, ſive Cardinales ex officio Legationis ſibi a Sede Apoſtolica demandato, viſitare poſſunt. Item Legati nati, quibus Legatio Apoſtolica competit, ratione Dignitatis, in qua ſunt conſtituti, ac denique etiam Legati miſſi, ſive Nuncii Pontificii, ſi viſitandi munus ipſius ſpecialiter ſit impoſitum, vel ſi urgens aliqua neceſſitas viſitationem poſtulet, *Azor p. 2. l. 3. c. 40. q. 6. Barb. de Offic. Epiſc. alleg. 72. n. 21.* Tertio, Archidiaconi, Decani, & alii inferiores Epiſcopo in illis Eccleſiis, in quibus Jus viſitandi longa conſuetudine legitime præſcripta, acquiſiverunt, *Concil. Trid. Seſſ. 24. cap. 3. de reform. Azor cit. loco quæſt. 7.* Ubi ait, quod etiam Plebani juriſdictionem habentes viſitare poſſint. Quarto, Capitula Eccleſiarum Cathedralium, quibus ex legitima præſcriptione, vel privilegio Sedis Apoſtolicæ, Jus viſitandi competit, etiam vivente Epiſcopo, viſitare poſſunt, *Conc. Trid. c. l.* At vero, Sede vacante, poteſt Capitulum viſitare illas Eccleſias, & perſonas, quas Epiſcopus jure Ordinario, viſitare poterat: non autem illas, quas jure ſpeciali, aut delegato, cum omnis juriſdictio Ordina-

tia ſpiritualis & temporalis, tunc ad Capitulum tranſeat, ut ex communi docet *Azor. citat. cap. 40. qu. 8.* Quinto, Abbates, Priores, & alii Superiores Regularium Jus viſitandi habent in Monaſteriis, & aliis locis ipſis ſubjectis, *Azor. c. l. q. 9. Barb. c. l. n. 23.*

XCI. Quæritur ſecundo. An Epiſcopus viſitare poſſit Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas, etiam exemptes vel Eccleſias, quæ nullius ſunt Diœceſis? Reſp. Eccleſiæ exemptæ a juriſdictione Epiſcoporum, & aliorum Ordinariorum], vel ſunt ſeculares, vel regulares. Si ſeculares, Epiſcopus poteſt illas viſitare, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus *juxta Concil. Trid. Seſſ. 7. c. 8. de ref.* etiamſi ſint commendatæ, & ſive curam animarum annexam habeant, ſive non, *Conc. Trid. Seſſ. 21. c. 8. de ref. Fagnan. in c. Grave 19. n. 11. de Offic. Jud. Ordin.* Si vero Eccleſiæ exemptæ ſint regulares, in quibus obſervantia regularis viget: tum, ſi curam animarum adjunctam habeant, viſitari poſſunt ab Epiſcopo Diœceſano, ejuſque juriſdictioni ſubſunt, in iis tantum, quæ curam animarum, & adminiſtrationem Sacramentorum concernunt, *Concil. Trid. Seſſ. 25. c. 11. de Regul.* Si vero curam non habent, viſitari non poſſunt ab Epiſcopis, etiamſi ſint commendatæ, cum facultas viſitandi Monaſteria, qualitercunque commendata, reſtringatur ad ea tantum, in quibus non viget regularis obſervantia *Concil. Trid. cit. Seſſ. 21. c. 8. de ref. Fagnan. c. l. n. 16. & 17.* Quod ſi in dictis regularibus Eccleſiis exemptis, regularis obſervantia non vigeat, tunc ſi commendatæ ſint, ab Epiſcopis viſitari poſſunt, ac debent, ſive curatæ ſint, ſive non, idque tanquam a Delegatis Sedis Apoſtolicæ, *citat. Seſſ. 21. cap. 8.* Exceptis iis Monaſteriis, ſeu Prioratibus, quæ ſuorum Ordinum Capitibus ſubſunt, ut declaratur in *Concil. Trid. Seſſ. 25. cap. 20. de Regul.* Si vero non curatæ, nec commendatæ ſint, Epiſcopi nullam habent poteſtatem viſitandi illas, *cit. c. 20. in fine, Fagn. in cit. c. pen. n. 17.*

XCII. Similiter perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ, vel ſunt Seculares, vel Regulares. Si ſeculares, vel curam animarum habent, vel non: priore caſu, ſunt ſubjectæ juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi Diœceſani in iis, quæ ad curam animarum, & Sacramentorum adminiſtrationem pertinent, *Conc. Trid. Seſs. 25. c. 11. de Regul. Fagnan. in c. pen. n. 28. de Offic. Jud. Ordin.* poſteriore caſu, Clerici ſeculares exempti viſitari, & tunc puniri & corrigi poſſunt ab Epiſcopo, ſeu Ordinario loci, auctoritate delegata a Papa non obſtante cujuſvis perſonalis privilegii prætextu, *juxta Concil. Trid. Seſſ. 6. c. 3. de refor.* Si vero perſonæ exemptæ ſint Regulares, tum vel degunt extra Clauſtra, vel intra illa: ſi extra, ab Epiſcopo tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegato viſitari, corrigi ac puniri poſſunt, *juxta Trid. cit. Seſſ. 6. c. 3.* Sed in viſitatione tantum ſecundum *declarat. S. Congregat. Card. teſte Fagnan. in cit. c. pen. n. 31. citat. tit.* Si vero Regulares exempti degant intra Clauſtra, tunc generatim loquendo, non ſubſunt juriſdictioni, vel viſitationi Epiſcopi, *juxta Concil. Trid. Seſſ. 25. c. 20. in fine de Regul. Fagnan. c. l. num. 34.*

XCIII. Denique quod attinet ad Eccleſias nullius Diœceſis, hoc eſt, quæ neque ſunt de Diœceſi, quia ſunt exemptæ a juriſdictione Epiſcopi loci; neque etiam in Diœceſi, quia habent territorium ſeparatum, cum omnimoda juriſdictione quaſi Epiſcopali Prælati ſui in Clerum, & populum, excluſo Epiſcopo Diœceſano, ut tradit *Gl. communiter recepta in Clem. unic. V. Diœceſanis; de foro compet.* hæ, inquam, Eccleſiæ, quæ nullius ſunt Diœceſis, vel ſunt itidem Seculares, vel Regulares. Si prius, tum vel ſunt omnino extra fines cujuſque Diœceſis, ſive ex prima origine, ſive ex privilegio, ſive ex præſcriptione (de quo videri poteſt *Fagnan. in c. Nullus 3 n. 12. & ſeqq. de Parochiis*) & tunc poteſt, ac debet eas viſitare Epiſcopus cujus Eccleſia Cathedralis eſt proximior, tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatus, *juxta Concil. Trid. Seſſ. 24. c. 9. de ref.* Vel ſunt intra fines alicujus Diœceſis, & tunc viſitare illas poteſt Epiſcopus, intra cujus Diœceſis fines exiſtunt, qui poteſt etiam eorum ſubditos ordinare, iiſque dimiſſorias ad Ordines concedere, *juxta Conc. Trid. Seſſ. 23. cap. 10. & declarat. S. Congreg. Concil.* apud *Fagnan. in cit. c. pen. n. 21.* Si vero Eccleſiæ Diœceſis ſint Regulares, tunc Epiſcopus non poteſt illas viſitare; quia *Conc. Trident. Seſs. 24. cap. 9.* loquitur tantum, de Eccleſiis ſecularibus. Idque procedit, ſive Eccleſiæ ſeculares nullius Diœceſis ſint curatæ, ſive non; quia quod ſtatuitur *Seſſ. 25. cap. 11. de Regul.* non habet locum in Eccleſiis nullius Diœceſis, ut patet ex illis verbis, *ſubſint juriſdictioni, viſitationi, & correctioni Epiſcopi in cujus Diœceſi ſunt ſita.* Idemque eſt, ſive ſint commendatæ, ſive non, *Fagnan. in cit. cap. pen. n. 19.* Similiter perſonæ nullius Diœceſis, vel ſunt Seculares, & Epiſcopus vicinior, vel intra cujus Diœceſis fines exiſtunt, poteſt eas viſitare, juxta diſtinctionem ſupra datam, *Fagnan. c. l. n. 22.* Vel ſunt Regulares, & non ſubſunt Epiſcopi viſitationi, etiamſi curam animarum exerceant: nec Epiſcopus poteſt ullamſi auctoritatem in eos exercere, quia Decretum *Concilii cit. Seſs. 24. c. 9.* reſtringitur ad Eccleſias ſeculares tantum: niſi in duobus caſibus, quoad Ordines conferendos, & Litteras dimiſſorias dandas, *juxta Trident. Seſs. 23. cap. 10. de reform.* & patet ex ſupra dictis, *Fagnan. c. l. num. 24. & ſeqq.* apud quem plura de hoc videri poſſunt.

XCIV. Quæritur 3. Quoties Viſitatio fieri poſſit, aut debeat? Reſp. ſemel in anno ordinarie, ut patet ex *c. Decrevimus 10. & c. ſeq. cauſ. 10. q. 1. & c. Conquerente 10. de Offic. Jud. Ordin.* Ubi inter jura Epiſcopalia numeratur annua Viſitatio, idemque flagitur in *Concil. Trid. Seſſ. 7. c. 8. de ref.* poteſt tamen etiam ſæpius in anno fieri, ſi opus fuerit, & nova cauſa emerſerit, ut de Viſitatione Monaſteriorum ſtatutum eſt in *c. Viſitandi 18. & ſeqq. cauſ. 18. q. 2.* & ibi *Gl. V. Quoties; & c. Mandamus 6. de Offic. Archid. & ibid. Gloſ. V. Sæpius Viſitare.* Capitula autem Cathedralium Eccleſiarum, & aliarum majorum, illorumque perſonæ a ſuis Epiſcopis, & aliis majoribus Prælatis, per ſe ipſos ſolos, vel aliis, quibus videbitur, adjunctis, toties, quoties opus fuerit, viſitari poſſunt, etiam auctoritate Apoſtolica, nullis exemptionibus, conſuetudinibus, ſententiis, & juramentis, & concordiis obſtantibus, prout habetur in *Concil. Trident. Seſs. 6. c. 4. de ref.*

XCV. Quæritur quarto. Quo ordine, & modo facienda ſit Viſitatio? Reſp. de hoc agitur in *c. Romana 1. h. t. in 6.* Ubi Innocentius IV. de modo, quo Archiepiſcopus procedere debet in viſitatione, ſic ſtatuit: Inprimis Archiepiſco-
„ pus volens viſitare ſuam Provinciam (per ſe, vel per ali-
„ um, cum per ſe id non poteſt, *Gl. hic V. Viſitare;*) debet
„ prius Eccleſiæ ſuæ Capitulum, ac Civitatem, & Diœceſin
„ propriam, ſeu Metropolitanam plene viſitare (ita ut nulla
„ Parochia remaneat non viſitata: dummodo commode vi-
„ ſitari poſſit, & viſitationis cauſa ſubſit, *Gl. hic V. Plene;*)
„ & non ſolum majores, ſed etiam minores Eccleſias: nec
„ Clericos tantum, ſed etiam populos. Et ſi commode, vel
„ abſque difficultate, ad unamquamque Eccleſiam accedere
„ non poſſit, ex pluribus locis ad unum congruum (& ſuf-
„ ficientem ad omnes recipiendos, quatenus erit poſſibile)
„ Clericos, & Laicos ſtudeat convocare.

Hinc colligitur primo. Quod etiam Eccleſiæ minores, hoc eſt, non curatæ viſitari debent, ut inquiratur de vita, & converſatione Miniſtri, ſeu Rectoris, & quomodo Eccleſiam, & ipſius jura gubernet, *Joann. Andr. hic V. Minorum; & Franc. num. 1. notat. 3.* Colligitur ſecundo. Quod non tantum Clerici, ſed etiam Laici viſitandi ſint ab Archiepiſcopo, vel Epiſcopo: quod intelligendum eſt, quoad crimina Eccleſiaſtica, matrimonialia, & alia, quæ ad forum Eccleſiaſticum pertinent: in Aliis vero corrigendis non invadet juriſdictionem Judicis ſecularis, *cap. Novit 13. de Jud. Joannes Andr. hic V. Populorum, & Franc. num. 2. notat. 4.* Porro quomodo Laici viſitandi ſint, & quid de illis inquirendum, tradit, *Azor part. 2. libr. 3. cap. 41. qu. 3.*

„ XCVI. Deinde (id eſt, poſt viſitatam ſuam Civitatem,
„ & Diœceſin) liceat Archiepiſcopo per totam Provinci-
„ am, vel ejus partem (ſi non poſſit totam) viſitationis Of-
„ ficium exercere, Civitates, & Diœceſes, Suffraganeos
„ ſuos, & eorum ſubditos, Cathedralium, & aliarum Ec-
„ cleſiarum Capitula, & Monaſteria: Eccleſias, & alia
„ Religioſa, ac pia loca (ut hoſpitalia, & ſimilia) Cleri-
„ cos, & populos, ſive Laicos, libere viſitando, (ſcilicet
„ non obſtante contradictione, præſcriptione, vel appella-
„ tione, *Gl. hic V. Libere*) ac procurationes recipere a locis tan-
„ tum viſitatis, prout habetur in *cit. c. 1. §. Deinde; h. t. in 6.*

Ubi notandum primo, Si Archiepiſcopus, & Epiſcopus concurrant in viſitando, ambo ſimul ſunt admittendi; cum id jure non ſit prohibitum, & ſi diſcordent in ſententia, tenebit ſententia lata pro reo; niſi actoris favorem contineat. Quod, ſi Eccleſia non ſufficit utrique, admittetur primo veniens: ſi vero concurrant, & non appareat, quis primo venerit, videtur Epiſcopus præferendus, cui ſpecialius cura incumbit, *c. Regendæ 2. cauſ. 10. quæſt. 1.* Quamvis aliqui velint, præferendum Archiepiſcopum, *argum. cap. Qui reſiſtit 97. & c. ſeq. cauſ. 11. q. 3.* Si vero Epiſcopus concurrat ſimul cum Prælato ipſi ſubjecto, ad quem ſpectat etiam viſitatio, præferendus eſt Epiſcopus: niſi conſuetudo aliud habeat, *Joann. Andr. hic num. 8. & Franc. in cit. §. Deinde; n. 3.*

Notandum ſecundo. Quando Archiepiſcopus viſitat unam Diœceſin, ſi tranſeat per aliam, illi, apud quos tranſit, non tenentur ſolvere procurationem: quia tantum Eccleſiæ viſitatæ tenentur illam præſtare. Idemque eſt etiam de Eccleſiis ejuſdem Diœceſis, ſi eas non viſitet, *Innoc. hic n. 4.*

„ XCVII. Præterea in *cit. c. 1. §. Ex quo;* deciditur, ſi
„ Archiepiſcopus cœperit viſitare unam Diœceſin ſuæ Pro-
„ vinciæ, non poterit illam dimittere, & incipere aliam
„ viſitare: quod, ſi fecerit, non poterit reverti, cauſa vi-
„ ſitationis ad illam, ſive totam, ſive partem ejus viſitave-
„ rit, priuſquam omnes reliquas ipſius Provinciæ Diœceſes
„ in toto, vel in parte (quas ſecure viſitare poterit) &
„ ſuam denuo viſitaverit: (ut ſic ſecundum modum ſupra
„ præſcriptum, viſitationem ſecundam incipiat, *Gl. ibid. V. Sua denuo*) Quod ſi forte aliqua Diœceſis, vel Eccleſia
„ plus aliis viſitatione indigeat, tunc intermiſſa viſitatione
„ aliarum, redeat ad eandem, ſi a loci Diœceſano fuerit
„ requiſitus, (quia alioqui per exitum ex illa Diœceſi vi-
„ ſitationi illius anni renunciaſſe videtur, *Gl. V. Requiſitus,*)
„ vel de omnium, aut majoris partis Epiſcoporum ejuſdem
„ Provinciæ conſilio, aut aſſenſu proceſſerit, ad quod iidem
„ ſe pronos exhibere debent, ne animarum fructus negli-
„ gatur. Si vero malitioſe in his difficultatem faciant, tum
„ Archiepiſcopus confidenter hoc petere debet a Sede Apo-
„ ſtolica.

„ Porro poſtquam Archiepiſcopus ſemel omnes Provinciæ
„ Diœceſes viſitavit, licitum eſt ei, viſitationem reiterare,
„ ſecundum modum ſupra præſcriptum: prius tamen requi-
„ ſito conſilio Suffraganeorum ſuorum, & coram eis data
„ ſua definitione in ſcriptis, ut poſſit etiam eſſe nota aliis;
„ quamvis ad hoc non interveniat ipſorum Suffraganeorum
„ conſenſus: (ubi enim requiritur alicujus conſilium, non
„ eſt neceſſarius ejus conſenſus, *Franc. hic n. 5.*) debet ta-
„ men Archiepiſcopus in poſteriore viſitatione illas Eccle-
„ ſias, earumque Clericos, & populos prius viſitare, qui non
„ fuerant ab eo in priore viſitati (præſumuntur enim magis
„ indigere) niſi magis opportunum fuerit, alios viſitare,
„ ita habetur in *cit. cap. 1. §. Poſtquam; h. tit. in 6.* ubi *Gl. V. In ſcriptis;* recenſet plures caſus, in quibus de jure ſcriptura requiritur.

„ XCVIII. Inſuper in *cit. c. 1. §. Sane;* ſtatuitur, ut Archie-
„ piſcopus propoſito verbo Dei (per ſe, vel per alium, *Franch.*

„ di

Digitized by Google

,, *hic not.* t.) inquirat de vita, & converſatione Cletico-
,, rum, qui miniſtrant in Eccleſiis, & aliis locis Divino
,, cultui deputatis, & de cæteris, quæ ſpectant ad ipſo-
,, rum Officium, abſque coactione, & qualibet exactione
,, juramenti, ad ipſorum emendationem per ſalubria moni-
,, ta, ſive levia, ſive aſpera, juxta datam ſibi a Deo pru-
,, dentiam diligenter intendens. Quod, ſi de aliquibus (de
,, quibus interrogati de plano nihil reſpondent, *Gl. hic V.*
,, *De aliquibus*;) orta fuerit infamia contra eos, tunc Or-
,, dinariis ipſorum denunciat Archiepiſcopus (ſi viderit ex-
,, pedire) ut ſuper his ſolenniter (ſecundum formam præſcri-
,, ptam in *cap. Qualiter 24. de accuſat.*) inquirant. Notoria
,, vero crimina, quæ examinatione non egent, Archiepiſ-
,, copus libere corrigat, infligendo pœnam debitam (ſcilicet
,, jure ſtatutam: niſi ea cauſa fiat commutatio, alias arbitra-
,, ria infligi debet; *Gl. hic V. Debitam*;) quia in notoriis
,, merito notari poteſt negligentia Ordinariorum.

Ubi notandum primo. Licet Archiepiſcopus poſſit viſitandos compellere, ad veniendum, & dicendum veritatem de his, ſuper quibus inquiritur, & obediendum in iis, quæ ad eorum Officium pertinent) qui alias fruſtratoria eſſet ejus juriſdictio, & inefficax, ſi nullam coercitionem haberet; & quia cui committitur principale, & acceſſorium committitur: non tamen poteſt eos cogere ad jurandum. Quod procedit in viſitatione ſive inquiſitione generali: ſecus in ſpeciali, *Innoc. hic n. 5. Joan. Andr. ibid. n. 3. & Franc. n. 1. not. 2.*

Notandum ſecundo. Ad denunciationem Archiepiſcopi debent Ordinarii, ſive Epiſcopi Suffraganei inquirere contra ſubditos ſuos infamatos de crimine; quia licet Archiepiſcopus ſit Ordinarius Judex totius Provinciæ, *c. 2. cauſ. 9. qu. 3.* non tamen poteſt cognoſcere cauſas ſubditorum Suffraganeorum, niſi in caſibus jure expreſſis, *c. Paſtoralis 11. in princ. de Offic. Ordin.* inter quos non eſt caſus infamationis, *Gl. ibid. Exceptis quibuſdam articulis*. Epiſcopus tamen ad ſolam denunciationem Archiepiſcopi inquirere tenetur, alioquin ille poterit Epiſcopum ad id cogere: imo in defectum hujus poterit ipſe Archiepiſcopus inquirere, & ſupplere ejus negligentiam, *Innoc. in cit. c. 5. n. 5. V. Denunciet h. t. in 6. Franc. ibid. n. 2. not. 4.* Licet aliqui contrarium teneant.

Notandum tertio. Archiepiſcopus poteſt notoria crimina ſubditorum Suffraganei, quæ examinatione, & probatione non indigent, punire, prout ſumitur ex *cit. c. 5. §. Sane in fine* & quidem etiamſi ad ipſum appellatum non ſit, & extra viſitationem, ſaltem ſi Epiſcopus ſit negligens in puniendo. Quaraut. *in ſumm. Bull. V. Archiepiſcopi auctoritas n. 24.* qualis cenſendus eſt, ſi crimina ſint notoria, tunc enim ejus negligentia in illis puniendis notari poteſt, *cit. cap. Sane in fine Barb. in Collect. ibid. n. 15. h. t. in 6.*

XCIX. Denique in *§. ult. cit. c. 1. h. t. in 6.* præcipitur, ut
,, hæc viſitandi forma ab omnibus, etiam Epiſcopis, aliiſ-
,, que Prælatis, ordinario jure ſibi ſubjectos viſitantibus
,, (ſcilicet Archidiaconis, Decanis &c.) plene obſervetur;
,, quia eſt eadem ratio in Epiſcopis, & aliis Secularibus
,, Prælatis viſitantibus, quæ eſt in Archiepiſcopis, ſcilicet,
,, ne ex illorum acceſſu ad viſitandum, Eccleſiæ nimium
,, graventur, *Cum Apoſtolus 6. h. t.* Additur tamen *in fine*
,, *cit. c. 1.* ſalvis, & exceptis rationabilibus, & approba-
,, tis Religioſorum conſuetudinibus, & Regularibus inſti-
,, tutis, juxta *c. In ſingulis 7. de ſtat. Monach.* De quibus ſu-
,, pra *Tit. 35.*

C. Cæterum prædicta Conſtitutio Innocentii IV. *in c. 5. in 6.* declaratur, & extenditur a Boniſacio VIII. *in c. Perpetuo 5. & ult. eodem in 6.* Nempe Archiepiſcopum poſſe li-
,, bere ſuam Provinciam viſitare, licet ejus Suffraganei non
,, ſint negligentes, & iterare viſitationem, ac procuratio-
,, nes recipere a locis viſitatis, non obſtante conſuetudine,
,, ſi quæ forte ab ipſis Suffraganeis, vel ab aliis (nempe ſub-
,, ditis eorum) allegetur. Poteſt etiam idem Archiepiſco-
,, pus, dum viſitat, confeſſiones ſubditorum Suffraganeo-
,, rum audire, & confitentes abſolvere (quin & litteras
,, Indulgentiarum per totam Provinciam dare, *cap. pen. de*
,, *pœnit. & remiſſ.*) & ipſis pœnitentias ſalutares injungere.
Hodie vero juxta Decretum *Conc. Trid. Seſſ. 24. c. 3. de ref.* non poſſunt Metropolitani, etiam poſt plene viſitatam propriam Diœceſin, viſitare Cathedrales Eccleſias, neque Diœceſes ſuorum Comprovincialium, niſi cauſa cognita, & probata in Concilio Provinciali.

CI. Poſtremo addendum, quod habetur ſtatutum in *Clem.*
,, *Ad noſtram 2. h. t.* Nempe, ut, ſi Epiſcopi ad Monaſteria
,, Ciſtercienſium venerint, (idem videtur de aliis, ob in-
,, dentitatem rationis, *Gl. hic Supra dicta*) non viſitationis
,, ſed hoſpitalitatis cauſa, contenti ſint victualibus, quæ
,, charitatis gratia eis fuerint miniſtrata. Si vero veniant
,, cauſa viſitationis, recipiant procurationes ſibi debitas
,, de jure communi, vel conſuetudine, vel privilegio, vel
,, alio jure ſpeciali (ſcilicet pacto, vel onere impoſito tem-
,, pore fundationis, *Gl. hic V. Speciali*;) & ſi velint, poſſunt
,, comedere carnes: non tamen intra ſepta Monaſterii, vel
,, ſaltem non intra Portam Regularem. Poſſunt autem Vi-
,, ſitatores Fragmenta, ſive Reliquias, quæ de menſa ipſo-
,, rum colliguntur, ac ſuperſunt, pauperibus in eleemoſy-
,, nam erogare. Ab aliis autem gravaminibus, Ordinibus ex-
,, emptis, præſertim Ciſtercienſibus, inferri ſolitis, diligen-
,, ter abſtineant.

TITULUS XL.

De Conſecratione Eccleſiæ vel Altaris.

Eccleſia fundata, conſtructa, & dotata conſecratur, ut in ea ritu DEUS colatur, & populus Chriſtianus opera Religioſis exerceat, idque ex antiquiſſima, & perpetua Eccleſiæ Catholicæ conſuetudine. Cum igitur in præcedentibus Titulis actum ſit de Jure patronatus, quod per fundationem, conſtructionem, aut dotationem Eccleſiæ acquiritur, & de Cenſibus, qui plerumque tempore Conſecrationis Eccleſiæ, imponi ſolent; ideo nunc hic Titulus ſubjungitur, qui etiam extat in Sexto.

§. I.

A quo, quando, & qualiter conſecrari poſſint Eccleſiæ, & an requiratur ad Conſecrationem Eccleſiæ dotatio?

I. Aſſertio 1. Solus Epiſcopus poteſt conſecrare Eccleſias, *c. Nemo 9. & c. Nullus 15.* ibi: *In ſacratis ab Epiſcopo locis, diſ. 1. de Conſecr.* & quidem ab Epiſcopo proprio, non alieno, niſi cum licentia proprii: quia Epiſcopus extra Diœceſin Eccleſias; conſecrare non poteſt, ſine conſenſu Epiſcopi loci, ut colligitur ex *c. 2.* ibi: *In Diœceſi tua h. t.* Et quamvis Conſecratio ab alieno Epiſcopo facta ſit valida, ipſe tamen Epiſcopus puniendus eſt, ita ut uno anno, a Miſſarum celebratione ceſſare debeat, *Epiſcopus; 28. cauſ. 7. qu. 1. Abb. in cit. c. 2. numero 2. h. t.* Nec poteſt Epiſcopus delegare poteſtatem conſecrandi Eccleſias alteri ſimplici Presbytero, ſive non Epiſcopo; cum ea poteſtas non ſit juriſdictionis: ſed Ordinis Epiſcopalis, ideoque Clericis non Epiſcopis delegari non poteſt, *c. Aqua; 9. h. t. Silveſt. in ſumma; V. Conſecratio 2. qu. 1. Azor. p. 2. l. 9. c. 4. q. 1.*

II. Aſſertio 2. Eccleſiæ conſecrari poſſunt qualibet die, non tantum diebus Dominicis, ſive Feſtivis: ſed etiam profanis, *Silveſt. r. l. qu. 2. Azor. c. l. qu. 3.* & habetur in *cap. Tua; 2. h. t.* Ubi Innocent. III. ita reſcribit Tornacenſi E-
,, piſcopo: In Diœceſi tua licet tibi Eccleſiis Dedicationem
,, ſive Conſecrationem impendere, tam diebus Dominicis,
quam privatis, ſive non feſtivis. Nam quamvis Conſecrationes Epiſcoporum, Clericorum, & Virginum nonniſi certis diebus fieri poſſint: ad Conſecrationem tamen Eccleſiarum non eſt præſcripta certa dies; cum enim Conſecratio hæc fiat in re inanimata, non eſt opus ſervare tantam ſolennitatem: ut Conſecratio ſacrarum perſonarum, eſt dignior, & firmior. *Abb. in cit. c. 2. n. 2. not. 2. h. t.*

III. Aſſertio 3. Epiſcopus Eccleſiam conſecrare non debet, niſi Sacrificium Miſſæ celebret, idque ex præcepto, & conſuetudine Eccleſiæ Romanæ, *c. Omnes 3. cap. De fabrica 24. diſ. 5. de conſecr.* quamvis id ad ſubſtantiam Conſecrationis non requiratur: ſed illa rata, & firma ſit, etiamſi Epiſcopus Conſecrator Miſſam non celebraverit, *Silv. r. l. num. 1. Azor. cit. c. 4. q. 2.* Porro Eccleſia ſemel conſecrata regulariter non eſt iterum conſecranda *c. Eccleſiis 20. cit. diſ. 1.* niſi omnino non conſtet de Conſecratione, vel de ea dubitetur, *c. Eccleſia 18. eod. diſ.* de quo infra.

IV. Aſſertio 4. Eccleſia non eſt conſecranda, niſi prius ei de dote competente fuerit proviſum, prout ſumitur ex *c.*
,, *Cum ſicut 8. h. t.* Nam cum Regina Hungariæ quandam
,, Eccleſiam fundaſſet, & conſecrari feciſſet: ſed illam non
,, dotavit, reſcribit eidem Papa Honorius III. Cum Eccle-
,, ſia non ſit conſecranda, niſi de dote ei proviſum fuerit,
,, tanto magis ad dotandam illam Eccleſiam ſe liberalem
,, exhibere debet, quanto fortius ex debito jam ad id te-
,, netur.

V. Ubi notandum primo. Eccleſia non eſt etiam fundanda, ſeu ædificanda, niſi prius competens dos ei fuerit aſſignata, *c. Nemo 9. diſ. de Conſecr.* quod ſi id in fundatione omiſſum fuit, ut in caſu *cit. c. Cum ſicut*; non debet conſecrari, niſi dos ei fuerit prius aſſignata, ad quod ex debito, ſive quaſi contractu obligatur ipſe Fundator, vel qui eam fecit conſecrari, & hæredes ejus, *cit. c. Cum ſicut in fine*, & ibi *Gl. V. conſecranda*; & habetur etiam in *Auth. de Eccl. Tit. §. Si quis autem collat. 9.* Sicut, qui fecit aliquem ordinari, tenetur Titulum ſuſtentationis ei aſſignare, *c. Cum ſecundum 16. de præb.* & quemadmodum pater tenetur dotare filiam, *l. fin. de promiſſ. dot.* Ita & Fundator Eccleſiæ, qui quodammodo cenſetur pater, quia Eccleſiam de non eſſe ad eſſe deduxit; ſed in defectum Fundatoris, vel facientis conſecrari, ſi is Eccleſiam dotare non poſſit, tenetur ad id Epiſcopus, vel ex bonis, & reditibus Eccleſiæ ſuæ, ſi ſine gravi læſione ejuſdem id fieri poſſit, *arg. c. Apoſtolica 9. de donat.* alioquin delictum perſonæ in Eccleſiæ damnum redundare non debet, *c. Venerabilis 6. §. Intelleximus; de except.* & ex patrimonio ſuo, *Hoſtienſ. in cit. c. Cum ſicut; V. Tanquam ex debito & Abb. n. 2. & 3.*

Porro contra Fundatorem, aut Patronum Eccleſiæ, qui fecit Eccleſiam conſecrari, competit condictio ex Canone dicti, *c. Cum ſicut*; per quam is compellatur, ad aſſignandam dotem, adeoque hoc caſu Eccleſiaſticus Judex habet juriſdictionem in Laicum, *Hoſtienſ. in cit. c. V. Tenetis; & Abb. num. 2.* Excipiuntur Eccleſiæ Religioſorum Mendicantium, quæ ſine dote ædificare poſſunt. Idemque eſt de Eccleſiis, quæ ædificantur in Monaſteriis annuos reditus habentibus, *Silveſt. V. Eccleſia 2. q. 2. Azor. p. 2. c. 3. q. 7. in fine.*

VI. Notandum ſecundo. Dos aſſignanda Eccleſiæ, debet eſſe competens, quæ ſcilicet ſufficiat pro luminaribus, *cap. 1. cauſ. 1. q. 2.* & ad honeſtam ſuſtentationem Presbyteri, ſeu Parochi, cum uno Clerico Miniſtro, ſi ſit Eccleſia Parochialis, vel Capella, *cit. cap. Nemo diſ. 1. de Conſecr. maxſ. G. V. Cuſtodum*; habita ratione Decimarum, Oblationum, & aliarum obventionum ſpiritualium. Si autem Eccleſia ſit collegiata, debet dotari ſecundum numerum Clericorum, & Miniſtrorum inſtituendorum in illa Eccleſia, & qualitatem Collegii, *cit. cap. 1. cauſ. 1. qu. 2.* Neque tamen requiritur ab initio dos tanta, quæ ſufficiat etiam ad hoſpitalitatem exercendam, & jura Epiſcopalia ſulveoda; quia Eccleſia impotens non tenetur ad iſta præſtanda, donec

ad pinguiorem fortunam pervenerit, *Hoſtienſ. in cit. c. Cum ſicut; V. Conſecranda; Abb. ibid. num. 4. & 5. Azor. cit. c. 3. q. 7. contra Gloſ.*

§. II.

In quibus caſibus Eccleſia execretur, ita, ut nova Conſecratione indigeat?

VII. Tres caſus recenſentur a *Gl. in c. Propoſuiſti; 4. V. Reconciliari h. t. & Abb. ibid. n. 6. & 2. ſeqq. Silveſt. V. Conſecratio 2. q. 2. Azor. cit. lib. 9. c. 4. q. 5.* Primus eſt, ſi neſciatur, vel dubitetur, an Eccleſia aliqua fuerit conſecrata, nec ne, nec appareat aliquod indicium, ſive argumentum, ex quo probari poſſit, vel præſumi, illam eſſe conſecratam. Cenſetur autem, vel præſumitur conſecrata, ſi id conſtiterit ex inſtrumento dotationis confecto, vel ex ſcriptura in columna, vel tabula aliqua marmorea inſerta, vel ex Crucibus depictis in parietibus Eccleſiæ, vel etiam ſi unus Teſtis adſit, qui teſtatur, ſe vidiſſe: imo etiam, ſecundum quoſdam, ſe audiviſſe, Eccleſiam eſſe conſecratam, *c. Solennitas 16. junct. Gl. V. Nec certi Teſtes, & c. Eccleſia 18. de Conſecr. diſ. 1.* Ubi dicitur, quoties de Eccleſiarum Conſecratione dubitatur, eas conſecrandas eſſe, nec timendam eſſe iterationem; quia non monſtratur, eſſe iteratum, quod neſcitur factum: & debet tunc Epiſcopus, ſub conditione (non quidem verbis expreſſa, ſed mente retenta) Eccleſiam conſecrare, ſi non eſt conſecrata, *Gl. in cit. c. Solennitates; V. Facir.* Et hinc colligunt DD. communiter hanc regulam, quod ubi non agitur de præjudicio alterius, etiam ſcriptura in lapide, vel unus teſtis, & aliæ hujuſmodi ſemiplenæ probationes plenam fidem faciunt; ſicut etiam in dubio parvuli baptizandi ſunt: niſi vel unus ſit, qui teſtificetur, eos baptizatos eſſe, *cap. Parvulos; 110. de Conſecr. diſ. 4. Abb. in cit. c. Propoſuit; num. 6. h. t. Silveſt. V. Conſecratio q. 3.* In dubio autem non præſumitur Eccleſia conſecrata, ob ſolam diuturnitatem temporis, *Barboſ. in cit. c. Propoſuiſti n. 6.*

VIII. Secundus caſus, in quo Eccleſia propter execrationem nova conſecratione indigeat, eſt, ſi Eccleſia igne ſit exuſta, ita, ut parietes interiores fuerint combuſti, vel devaſtati, & abraſi ex toto, vel ex majore parte; *c. Eccleſiis 20. diſt. 2. de conſecr.* & ibi; *Gl. V. Altaria*; quia Conſecratio conſiſtit in exteriore parte, ſeu ſuperficie parietum, qui Chriſmate liniuntur, & in quibus Crucis ſignum apponitur, ideoque ex combuſtione, vel notabili abraſione parietum violatur Conſecratio, etiamſi parietes non corruerint, *Abb. in cit. c. Propoſuiſti n. 7. h. t. Silveſt. V. Conſecratio q. 4. Azor. cit. q. 5.* Porro, ſi ligna Eccleſiæ conſumpta ſunt veſtutate, vel ex alia cauſa tectum Eccleſiæ ſit deſtructum, parietibus tamen illæſis, non ideo debet Eccleſia denuo conſecrari, *c. Ligneis 6. h. t.* quia in parietibus, in quibus fiunt Cruces, & inunctiones, conſecratur Eccleſia, & non in tecto, *Gl. ibid. V. Parietibus junct. Gl. marg. lit. B.*

IX. Tertius caſus eſt, ſi totum Eccleſiæ ædificium, ſive in caſu fortuito, ſive conſulto deſtruatur, aut corruat, non tantum quoad tectum, ſed etiam quoad parietes, itaut vel ex toto, vel ſaltem ex majore parte deſtructi ſint, ideoque denuo reparari debeant: tunc enim Eccleſia amiſit Conſecrationem, & de novo eſt conſecranda; quia Eccleſia reſtaurata, nec phyſice nec moraliter eſt eadem Eccleſia, quæ antea erat, *prout ſumitur ex c. De fabrica; 24.* ibi *Gl. V. Inſtauranda*; id eſt, *Reconſecranda; & V. Innovata; diſ. 2. de Conſecr. Abbas in cit. c. Propoſuiſti n. 8. h. t. Silveſt. cit. q. 4. §. Tertius; Azor. cit. c. 4. qu. 5.* & alii DD. communiter. Idque procedit, etiamſi ex iiſdem lapidibus ſit reſtaurata, ut tradunt DD. *cit.*

Si vero parietes Eccleſiæ, non ſimul, & in totum, ſed paulatim per partes minores, ſeu parvas deſtruantur, aut corruant, ita tamen, ut nunquam major pars ſimul deſtructa ſit, an Eccleſia denuo ſit conſecranda, non conveniunt DD. Quidam affirmant, *Innoc. in rubr. h. t. n. 1. & Abbas in c. Propoſuiſti 4. n. 8. eod.* Ratio eorum eſt, quia tunc non manet eadem Eccleſia, quæ antea fuit, ſecundum rei veritatem: ſed ſolum ſecundum fictionem, per quam navis ex toto reparata eadem cenſetur, quæ fuit antea: in veritate autem non eſt eadem: at in iſtis ſpiritualibus attendi debet veritas, & non juris fictio: in veritate autem non eſt eadem Eccleſia, quæ ex toto, vel ex majore parte eſt refecta, licet ſucceſſive, & per partes, & negari non poteſt, quin Conſecratio, quæ in antiquis parietibus erat, ſit ſublata.

Alii vero negant, denuo eſſe conſecrandam, *Gl. in cit. c. Propoſuiſti V. Reconciliari Hoſt. ibid. column. 2. Silveſt. cit. qu. 4. & Azor. cit. c. 4. quæſt. 6. Barboſ. in c. Ligneis 6. n. 3. h. t.* Ratio eſt, quia licet Eccleſia ex nova materia paulatim, & ſucceſſive a primis fundamentis per partes parvas, ſeu minores reparetur, cenſetur tamen eadem ſemper Eccleſia: ſicut non ſolum ſecundum Canones, & Leges: ſed etiam rei veritatem, navis, quæ paulatim per partes ſucceſſive reparatur, eadem eſt, quæ antea, *l. Quod in rerum natura 24. in fine, ff. de legat.* 1. & eadem ſemper eſt Civitas, licet ſucceſſive omnes cives moriantur, & alii naſcantur, & in eorum locum ſuccedant, *l. Proponebatur 76. ff. de judiciis.* Sic idem eſt homo, non tantum quoad animam, ſed etiam quoad corpus, licet partes ejus quotidie per calorem naturalem conſumantur, & novæ generentur; & ratio eſt, quia partes, quæ de novo accedunt, ſeu accreſcunt, fiunt una & eadem res cum partibus, quibus adjunguntur, & conſtituunt unum totum. Neque verum eſt, Conſecrationem antiquam omnino ſublatam eſſe: ſed quoties addita fuit nova pars parva parieti antiquo, Conſecratio ei inhærens extenſa fuit, quantum ad virtutem ſupernaturalem, & ſpiritualem ad novam partem adjectam, illaque etiam facta eſt ſacra; nam in iis, quæ fiunt per additionem, vel acceſſionem partium, dignius trahit ad ſe, quod minus dignum eſt: ſive ut *Gl.* ait *in c. 1. V. Altare; in fine h. t. Sacrum trahit ad ſe non ſacrum*; Sic oleum non conſecratum poteſt commiſceri oleo conſecrato, ſeu benedicto, *c. Quod in dubiis 3. in fine h. t.* & totum ſit conſecratum, quia ſacrum tanquam dignius trahit ad ſe non ſacrum, *Gl. in cit. c. V. Conſecratum.* Idemque dicendum, ſi aqua benedicta aquæ non benedictæ miſceatur, *Silveſt. V. Aqua benedicta q. 3.* qui ait, id ſolum verum eſſe, ſi oleum non ſacrum, vel aqua profana in minore quantitate admiſceatur oleo ſacro, vel aquæ benedictæ; ſecus ſi in majore, vel æquali quantitate admiſceatur; quia virtus ſpiritualis, & ſupernaturalis rei dignioris, ſive ſacræ attingit minus dignum, ſeu non ſacrum, eique effectum ſuum communicat, ſi virtus ejus naturalis ſit major: & ſic oleum, vel aqua non ſacra in minore quantitate commixta oleo ſacro fit ſacrum; non item, ſi in majore, vel æquali quantitate admiſceatur, alioquin ſequeretur, per guttam olei conſecrati, vel aquæ benedictæ totum vas olei non conſecrati, vel aquæ non benedictæ, cui infunditur, conſecrari, quod eſt abſurdum, *Silveſt. cit. qu. 3. Barboſ. in cit. c. Quod in dubiis n. 6.* Ita ſimiliter, ſi parvæ parti parietis Eccleſiæ conſecratæ addatur magna pars non conſecrata, iſta non ſit conſecrata; quia major pars non trahitur ad formam partis minoris: ſed e contrario pars minor trahitur ad formam partis majoris, *Silveſt. V. Conſecratio q. 4. in fine. Azor. citat. c. 4. qu. 6. in fine.* Porro etſi hoc caſu, quo Eccleſia per partes parvas ſucceſſive eſt reparata, non indigeat nova reconſecratione: putant tamen aliqui, egere reconciliatione per aſperſionem aquæ benedictæ. Verum id nullo jure expreſſum habetur, quamvis tutius, & magis pium ſit, ut reconcilietur, ut tradit *Hoſtienſ. in cit. cap. Propoſuiſti V. Sed nunquid eget, Silv. V. Conſecratio. 2. q. 5. in fine.*

§. III.

Quot, & quibus modis polluatur, ſive violetur Eccleſia, ita, ut in ea Divina Officia celebrare non liceat, priuſquam reconcilietur; at quomodo, & a quo Eccleſia polluta reconcilianda ſit?

X. Aſſertio 1. Polluitur Eccleſia pluribus modis. Veluti primo, per homicidium factum in Eccleſia, *c. Propoſuiſti 4. h. t.* Idque voluntarium, & injurioſum, vel ſaltem contra Religionem, ſeu reverentiam loco ſacro debitam, commiſſum. Dicitur primo. *Voluntarium.* quia, ſi quis caſu occidatur, dum ver. gr. trabs, vel lapis decidit e tecto, vel pariete, vel ſi impos mentis ſeipſum occidat, non violatur Eccleſia. Dicitur ſecundo. *Injurioſum.* Quia, ſi quis alterum occidat, ob neceſſariam defenſionem ſui ipſius, ſervato moderamine inculpatæ tutelæ, non violatur Eccleſia: ſecus, ſi illud excedat. Polluitur vero etiamſi ſine ſanguinis effuſione homicidium fiat, ut, ſi quis laqueo ſuſpendatur, vel ſuffocetur. Dicitur tertio. Vel ſaltem contra Religionem, &c. quia etiam per mortem reo illatam, per ſententiam judicis, polluitur Eccleſia; quia eſt contra reverentiam, & libertatem Eccleſiæ: imo etiam, ſi Martyr ob fidem in Eccleſia occidatur; nam quamvis per Sanctorum mortem, ſive Martyrium Eccleſia conſecretur. *c. Quamvis. 3. diſ. 21.* & ibi: *Gloſ. V. Conſecrarunt &c. Fundamenta. 17. poſt princ. §. Iſti ſunt. de Elect. in 6.* ibi: *Urbem ipſam glorioſe cruore Martyrii Chriſto conſecrarunt.* cædes tamen illis illata ex actione occidentis perſecutoris, & injurioſum, & ſacrilegum eſt homicidium, *Gl. in cit. c. unic. V. Sanguinis in fine h. t. in 6. Abb. in c. Propoſuiſti 4. num. 2. h. t.* quamvis ipſe putet, per occiſionem Sancti Eccleſiam non pollui: ſed minus recte, quia non polluitur præciſe ob ſanguinem effuſum, ſed ob injuſtam effuſionem, adeoque non paſſio, ſed actio injuſta polluit Eccleſiam; *Silveſt. V. Conſecratio 2. qu. 5. In primo caſu. Azor. p. 2. lib. 9. cap. 5. qu. 2.* & alii communiter. Porro probabilius eſt, quod, ſi quis lethali ictu in Eccleſia accepto, etiam citra ſanguinis effuſionem, extra Eccleſiam moriatur, violari Eccleſiam; quia tota actio injurioſa, & cauſa mortis per ſe illativa intra Eccleſiam eſt poſita, quæ redundat in reverentiam loci ſacri, quamvis nonnulli DD. contrarium teneant. Secus eſt, ſi quis extra Eccleſiam vulneretur, & ad illam confugiens, mors intra illam ſequatur, tunc enim non violatur Eccleſia. *Gl. in cit. c. unic. V. Sanguinis. Silveſt. cit. q. 5. in 1. caſu. Azor. cit. c. 5. q. 2. §. Si quæras.* multo minus violatur, ſi quis ſupra tectum Eccleſiæ, vel in ſubterraneo loco ſub Eccleſia occidatur; quia non intra Eccleſiam. *Silveſt. c. l. & Azor. c. l.* Violatur autem, ſi quis ſeipſum ſanæ mentis occidat, vel vulneret, *Silveſt. c. l.*

XI. Secundo polluitur Eccleſia per vulnera in illa inflicta, citra mortem, ſive per humani ſanguinis effuſionem, *cit. c. Propoſuiſti.* ibi, *& aliquando vulnera inferuntur, & c. ult.* ibi, *aut ſanguinis effuſione, h. t.* & *in c. un. in princ. eod. in 6.* Requiritur autem primo. Ut ſit copioſa ſanguinis effuſio, ut patet ex hoc ipſo verbo *effuſio*, quod abundantiam ſignificat: unde non violatur Eccleſia, ſi paucæ guttulæ. *Abb. in cit. c. Propoſuiſti. n. 3. h. t.* Neque etiam, ſi ob percuſſionem pugno, vel alapa factam, magna copia ſanguinis effluat ſolum e naribus: quia nares ſunt organum, unde ſanguis nimis facile emittitur. *Diana p. 6. tract. 6. reſolut. 24.* & alii apud ipſum. Secundo requiritur, ut ſanguinis effuſio voluntarie facta ſit; quia non polluitur Eccleſia, ſi caſu facta ſit, aut citra mentis conſenſum, v. gr. ab amente, vel etiam, ſi jocoſe tantum, non per injuriam facta ſit. *Gl. in citat. c. unic. V. Sanguinis. h. t. in 6.* Porro, ſi vulnus inflictum ſit in Eccleſia, licet ſanguis extra illam effluxerit, polluitur Eccleſia; quia cauſa efficax effluxionis jam eſt poſita in Eccleſia, & per accidens eſt, quod in illa ſanguis non effundatur, ſed extra illam, ut ex probabiliore ſententia docet, *Silv. cit. qu. 5. in 2. caſu. Azor. cit. qu. 2. §. 2.* Secus

eſt,

Digitized by Google

eſt, ſi quis extra Eccleſia vulneretur, & in Eccleſia ſequatur ſanguinis effuſio; cum ibi cauſa effuſionis non ſit poſita. Neque etiam polluitur Eccleſia per aliam, quamvis corporalem injuriam, vel percuſſionem in illa factam, citra ſanguinis effuſionem; quia Canones ſolum faciunt mentionem de homicidio, & de vulneratione, cum ſanguinis effuſione, ideoque in hac materia odioſa, ac pœnali non eſt extenſio facienda ad percuſſionem, ſine ſanguinis effuſione, *Abb. in citat. capit. Propoſuiſti, numer. 4. Silveſt. & Azor. loc. cit.*

XII. Tertio polluitur Eccleſia per adulterium, vel aliam illicitam copulam carnalem, & quamcunque voluntariam illicitam ſeminis effuſionem, intra Eccleſiam factam *Cod. Significaſti 6. de adult. c. Eccleſiis 20. diſp. 1. de conſecr. cap. unic. in princ. h. tit. in 6.* Unde, ſi in ſomnis fiat, non violatur Eccleſia, *Gl. in cit. cap. Eccleſiis V. Semine*, violatur autem per actum conjugalem in ea factum, quia licet per ſe, ſine peccato, exerceatur, non tamen ſine injuria, & irreverentia loco ſacro illata, propter quam per juſtam occiſionem hominis violatur Eccleſia. Excipi debet caſus neceſſitatis, ut ſi conjuges diu in Eccleſia incluſi eſſe cogantur, cum probabili periculo turpis pollutionis: ſicut enim per humani ſanguinis effuſionem, ad conſervandam vitam corporalem, non violatur Eccleſia: ita neque per effuſionem humani ſeminis, factam ad conſervandam vitam ſpiritualem. *Silveſt. V. Conſecratio qu. 5. §. Tertius caſus eſt. Azor citat. cap. 5. quaſt. 1. §. Tertio polluitur.* Requiritur tamen, ut ſeminis effuſio ſit magna, & notabilis, non modica tantum diſtillatio, & ſit publica, ſive publice innotuerit: nam per occultam non violatur Eccleſia, quamdiu manet occulta, ſicut pro occulto crimine non imponitur ſolennis, & publica pœnitentia, neque Eccleſia de occultis judicat: idque colligitur ex *citat. cap. Significaſti*, ubi vis ponitur in publica detectione. Si vero fornicatio, vel ſeminis effuſio occulte facta in Eccleſia, poſtea publice innoteſcat, ex eo tempore habetur Eccleſia polluta, & neceſſario reconciliari debet. *Silv. c. l. Azor. cit. c. 5. q. 2.* Ubi ait, idem dicendum de aliis ſupra dictis caſibus, in quibus polluitur Eccleſia, haberi pro polluta, poſtquam ei cœperunt eſſe notorii per rei evidentiam, aut confeſſionem rei judicialem.

XIII. Quarto polluitur Eccleſia, ſi in illa ſepeliatur fidelis excommunicatus, *c. Conſuluiſti 7. h. tit.* quod licet loquatur de Cœmeteriis, eadem tamen imo major eſt ratio prohibitionis in Eccleſia; cum per ſepulturam excommunicati non minus irreverentia inferatur Eccleſiæ, quam Cœmeterio. *Silveſt. cit. q. 5. §. Quartus caſus eſt. Azor. cit. c. 5. §. Quarto polluitur.* Id vero intelligi debet poſt Concil. Conſtantienſe, de nominatim excommunicato, ac denunciato, aut notorio Clerici percuſſore, de quo plura ſunt dicta ſupra *Titul. 38. §. 7. hoc Lib.* Et hinc non polluitur Eccleſia, per ſepulturam hæreticorum in Germania: quia non ſunt nominatim, & publice denunciati: ſed tolerati. Porro quamvis alias excommunicatio, & interdictum in jure æquiparentur, *c. 1. & ibi Gl. V. Obſervari de ſent. excommun. in 6.* & perſonaliter, ac nominatim interdictus non debeat ſepeliri in loco Sacro *c. Is. Cum. eod. in 6. 20.* quin & cadaver illius ſepultum exhumandum ſit, ſi ab aliis diſcerni poſſit, *c. Eccleſiam 28. & ib. Gl. fin. diſ. de conſ.* Non tamen per interdicti ſepulturam violatur Eccleſia, aut reconciliatione indiget; cum id nullo jure ſit expreſſum, *arg. cap. Is qui 18. de ſent. excomm. in 6.* Neque enim pœnæ ſine juris textu induci, vel extendi debent: neque æquiparatio habet locum in pœnalibus: præſertim quia excommunicatio multo gravior eſt, quam interdictum, quippe quæ privat omni excommunicatione: non item interdictum, *Laym. l. 5. tr. 5. cap. 5. n. 8. Zæſ. in Comment. h. t. n. 21.*

XIV. Quinto polluitur Eccleſia per Sepulturam hominis infidelis, aut non baptizati, quo caſu non tantum Miſſas in ea celebrare non licet (priuſquam reconcilietur) & corpus defuncti pagani foras projici, & Eccleſia mundari debet, *c. Eccleſiam 27. diſ. 1. de Conſecr. Silveſt. c. l. & Azor. c. l. §. 5. Polluitur.* Verum *Abb. in c. Conſuluiſti 7. n. 4. h. t.* putat, non eſſe, hoc caſu, radendos parietes; quia violaretur per id Eccleſia, ita ut denuo conſecranda eſſet, & in *citat. c. Eccleſiam*; ſermo non eſſe tantum, de Eccleſia nondum conſecrata: quod verum eſt, ſi ita radantur parietes, ut omnis cruſta, vel ſecundum majorem partem auferatur: ſecus, ſi tantum dealbentur, tunc enim non execratur Eccleſia, ut Conſecrationem perdat, cum hæc in parietibus ſit, & cruſta, quæ permanet, *Laym. cit. l. n. 15.* Poteſt tamen infans non baptizatus ſi in utero matris mortuus ſit, una cum fideli matre ſepeliri in Eccleſia; quia eſt pars ventris & mater cum fœtu unum corpus cenſetur, *Azor. citat. c. 6. h. 1. §. Quid dicendum, Laym. citat. c. 5. num. 8. in fine.* Porro inter tres priores, & duos poſteriores modus violandi Eccleſiam jam allatos, hæc eſt differentia, quod priores tres non fiant ſine culpa: ad poſteriores vero duos non requiritur culpa, ſed ſufficit factum, ut videlicet corpus defuncti excommunicati, vel infidelis in Eccleſia ſepeliatur *Laym. cit. c. 5. n. 8. in fine.*

XV. Addunt aliqui ſextum caſum, in quo Eccleſia polluatur, videlicet ſi ab Epiſcopo notorie excommunicato ſit conſecrata, vel benedicta. *Silveſt. V. Benedictio qu. 6. Azor. cit. c. 5. qu. in fine.* Sed verius eſt, illam non ideo pollui; cum hæc violatio nullum in jure fundamentum habeat, ut fatetur ipſe *Azor. c. l.* & lex pœnalis ad caſum non expreſſum non ſit extendenda. Et ſicut Baptiſmus ab excommunicato, aut hæretico Miniſtro collatus, eſt validus, & iterari non debet: ita etiam Eccleſia ab excommunicato, aut hæretico Epiſcopo valide conſecratur. Neque ideo reconcilianda eſt, dummodo Miniſter, ſeu Epiſcopus fidem SS. Trinitatis tenuerit, *c. Eccleſiis 20. diſ. 1. de Conſecr.* Accedit, quod violatio ſit poſterior Conſecratione, quam ſupponit tanquam formam, ſeu habitum, ergo impoſſibile eſt, ut eadem actione ſimul Eccleſia conſecretur, & violetur, *Laym. cit. c. 5. num. 9.*

XVI. Prædictis addendum primo. Ut Eccleſia cenſeatur violata, debet unus ex actibus ſupra allatis fieri intra illud ſpatium, quod pertinet ad interius corpus Eccleſiæ, ab interiore tecto uſque ad pavimentum, & a ſumma Ara, uſque ad parietem oppoſitum, ac proinde comprehenduntur etiam Capellæ, intra Eccleſiam conſtitutæ, quæ proprio muro a reliquo corpore Eccleſiæ non ſunt ſejunctæ, & ad cultum Divinum ſunt deputatæ. *Sanch. lib. 9. de matrim. diſ. 15. n. 25.* non tamen comprehenduntur Cameræ Eccleſiæ adhærentes; quia non conſtituunt unum corpus cum Eccleſia: nec ad cultum Divinum deputantur: nec tectum, aut turris Eccleſiæ, nec Sacriſtia, quia non ad Officium Divinum, ſed ad cuſtodiam Sacrarum Veſtium deputatur, nec ſpelunca ſub Templo conſtructa; quia eſt extra Eccleſiam, niſi ſit fornix Eccleſiæ, ad ſepulturam fidelium deputatus, ſicut Eccleſiæ ſolum. *Sanch. c. l. n. 26. & ſeqq.*

XVII. Addendum ſecundo. Si alia percuſſio, etſi enormis, intra Eccleſiam fiat, citra ſanguinis effuſionem, vel ſi quis capitis condemnatus inde extrahatur, & ſuſpendatur, vel ſi furtum in Eccleſia fiat, non polluitur Eccleſia; quia id nullo jure eſt expreſſum, & quod in certis caſibus violetur Eccleſia, & non in aliis, id ſolo jure Eccleſiaſtico ſtatutum eſt, non Divino, aut naturali. *Azor. cit. c. 5. q. 3.*

XVIII. Addendum tertio. Etiam Eccleſia non conſecrata polluitur humani ſeminis, aut ſanguinis effuſione, prout ſtatuitur in *c. Si Eccleſia 10. & ult. h. t.* modo tamen auctoritate Epiſcopi locus ille ad Divinum cultum ſit dedicatus. *Gl. hic V. Non conſecrata.* ex quo enim talis Eccleſia eſt ad Divinum cultum deputata, & protinus conſecranda, habetur pro conſecrata in favorem ejuſdem, ſicut miles proxime cingendus habetur pro cincto, ſive pro milite. *l. penult. ff. de teſtam. milit.* ubi *Gloſſ. marg. lit. D.* ait, paria ſunt, aliquid eſſe factum, vel in proximo faciendum, in materia ſcilicet favorabili, & privilegiata. *Abb. in citat. c. ultim. nu. 2. hoc tit.* Item polluitur, ſi in ea excommunicatus, vel non baptizatus ſepeliatur. *c. Eccleſiam 27. & ſeq. diſt. 1. de conſecr. Gloſſ. in citat. cap. ultim. V. Non conſecrata. Silveſt. V. Conſecratio 2. quaſt. 6. Azor. citat. c. 5. qu. 4.* & ita Eccleſia non conſecrata gaudet eodem privilegio, quo conſecrata, quamvis aliter reconcilietur, quam conſecrata. *Gl. in cit. c. ultim. in notat.* de quo infra. Veruntamen, ſi Eccleſia, ſeu locus aliquis conſecratus, vel auctoritate Epiſcopi benedictus non ſit, etſi ſit ab eadem ad publica Officia Divina deputatus, nunquam violari, ut reconciliatione indigeat, docent plures DD. apud *Laym. c. c. 5. n. 2.* Ubi ait, hanc ſententiam nunc in praxi obſervari.

XIX. Aſſertio 2. Eccleſia conſecrata, ſi polluta fuerit, reconciliari poteſt, ac debet, per aſperſionem aquæ cum vino, & cinere (& ſale, juxta Pontificale Romanum) benedictæ, prout conſtat ex *c. Propoſuiſti 4. in fine h. t.* Si vero nondum ſit conſecrata, ſed tantum benedicta ab Epiſcopo, poteſt reconciliari, per aſperſionem ſimplicis aquæ benedictæ, ut patet ex *cit. c. ult. h. tit.* ubi dicitur, ſi Eccle-
„ ſia non conſecrata (ad conſecrandum tamen ædificata,
„ ideoque ad Dei cultum publice deſtinata *Hoſtienſ. hic V.*
eod.) cujuſcunque fuerit, ſemine (humano, ſive Clerici, ſi-
„ ve Laici, fidelis, ſive infidelis, aut hæretici, *Hoſtienſ. V.*
„ *eod.*) aut ſanguinis effuſione polluta, aqua exorcizata pro-
„ tinus lavetur, ne divinæ laudis organa ſuſpendantur, &
„ quam cito fieri poterit, eſt conſecranda.

Ex quo colligitur 1. Quod non ſit neceſſarium: ut talis Eccleſia reconcilietur per aquam ab Epiſcopo ſolenniter benedictam: ſed per ſimplicem Sacerdotem: quia ſolum dicitur, eſſe protinus lavandam aqua exorcizata, ergo non oportet, vel Epiſcopum exſpectare, vel aquam ab eo benedictam adferri, *Azor. cit. c. 5. q. 5. Barboſ. in cit. c. ult. nu. 2. h. t. & de Offic. Epiſc. alleg. 98. n. 37.* Colligitur ſecundo. Quod in Eccleſia non conſecrata, ſi polluta fuerit, antequam reconcilietur, nedum Miſſa, ſed nec ullum Officium Divinum celebrari licite poſſit; cum, ut hic dicitur, *Organa Divinæ laudis ſint in illa ſuſpenſa*, *Abb. ibid. n. 4. Silveſt. V. Conſecratio qu. 7.* Neque tamen, qui in Eccleſia polluta celebrat, etiam ſcienter, ideo irregularitatem incurrit, ut patet ex *c. Is qui 18. de ſentent. excomm. in 6.* Neque Eccleſia polluta eſt interdicta. *Abb. c. l. Silveſt. c. l. q. 9. Azor. cit. c. 5. q. 6.*

„ XX. Aſſertio 3. Si Eccleſia conſecrata polluta fuit, ea
„ reconciliari poteſt, ac debet, aqua per Epiſcopum bene-
„ dicta, & quidem ab Epiſcopo proprio, vel ejus mandato,
„ per alium Epiſcopum: per ſimplices vero Sacerdotes hu-
„ juſmodi reconciliatio fieri non poteſt (etiam aqua per
„ Epiſcopum benedicta) non obſtante contraria conſuetu-
„ dine, quæ potius corruptela eſt dicenda: quia licet Epi-
„ ſcopus committere valeat, ea quæ ſunt juriſdictionis (cu-
„ juſmodi ſunt judicare, conferre Beneficia, in iis inſtitue-
„ re, & omnia alia facere, ad quæ agenda liberam pote-
„ ſtatem accepit in confirmatione, juxta *c. Tranſmiſſam 15.*
„ *de elect.*) quæ tamen Ordinis Epiſcopalis ſunt, non poteſt
„ inferiores gradus Clericis demandare, ut eſt Ordinatio
„ Clericorum, Conſecratio Virginum, & Eccleſiarum, &
„ ſimilia, de quibus in *c. Quamvis 4. diſ. 68.* Ita ſtatuit Gre-
„ gorius IV. in *c. Aqua 9. h. t.* & ibi *Gl. V. Juriſdictionis*, Ratio differentiæ eſt, quia Ordo non per commiſſionem, ſeu nuda voluntate: ſed per manus impoſitionem, ſeu Conſecrationem confertur, *c. unic. de Sac. Unct. c. fin. de Sacram. non iter.* adeoque facto opus eſt; quia neceſſaria eſt viſibilis, & exterior unctio, vel alia actio, *Gl. hic V. Juriſdictionis*; & *Hoſtienſ. V. Ordines Epiſcopalis*. Verum Summus Pontifex poteſt reconciliationem Eccleſiæ etiam ſimplici Sacerdoti committere; quia in iis, quæ ſunt juris, ſeu poteſtatis Epiſco-

ſcopalis, ex diſpoſitione, ſeu ordinatione Eccleſiaſtica, & mere humana, Papa habet plenitudinem poteſtatis, 6. *Propoſuit*; 4. *de conc. prab.* ideoque eam alteri etiam delegare poteſt: quæ autem ex diſpoſitione, ſeu Lege Divina, certo Ordini ſunt conceſſa, ea non poſſunt, etiam ab ipſo S. Pontifice committi non habenti illum Ordinem, ut tradit *Gl. in cit. c.* 8. *V. Concedimus, diſ.* 99. *Abb. in cit. c. num.* 2. *& ult. Azor. cit. c.* 6. *q.* 5.

„ Additur in *cit. c. Aqua. in fine h. t.* Quod autem mandantibus Epiſcopis, ſuper reconciliatione hactenus factum „ eſt per eoſdem (ſcilicet ſimplices Sacerdotes, qui ex „ mandato Epiſcoporum reconciliabant Eccleſias pollutas) „ miſericorditer toleramus. Ubi *Gl. fin.* opponit, quod videatur, non obſtante iſta tolerantia Papæ, Eccleſiam pollutam eſſe iterum reconciliandam per Epiſcopum, eo quod reconciliatio facta per ſimplicem Sacerdotem nulla fuerit: ſicut, ſi quis ordinetur ab eo, qui non habet poteſtatem ordinandi, iterum ordinari debet, *c. Presbyteri.* 2. *diſ.* 68. Sed dicendum eſt, cum *Gl. ibid.* quod per hanc tolerantiam Papa ratam habuit reconciliationem factam per ſimplicem Sacerdotem, ita, ut ex tunc incipiat valere, cum prius nulla fuiſſet.

XXI. Aſſertio 4. Si Eccleſia non conſecrata, ſed benedicta tantum, vel publice deputata ad cultum Divinum, polluta fuit, ea reconciliari poteſt aqua etiam non benedicta ab Epiſcopo, ſive aqua luſtrali benedicta per ſimplicem Sacerdotem, *Silv. c. l. q.* 8. *Azor cit. c.* 5. *q.* 8. Nam, ſi Papa Gregorius in *citat. c. ult. h. t.* voluiſſet, ut lotio Eccleſiæ pollutæ fieret per Epiſcopum, id expreſſiſſet, ſicut expreſſit in *cap. praced.* cum idem eidem ſcripſerit. Item, quia ibi præcipitur, ut lavetur aqua exorcizata, ſcilicet tantum, quæ benedicitur per ſimplicem Sacerdotem, & non cum aqua benedicta ab Epiſcopo, & cum vino, ac cinere, per quem reconciliatur Eccleſia conſecrata, *c. Propoſuiſti* 4. *h. t.* Denique ibi additur, ut protinus lavetur, quod non poſſet dici, ſi ibi deberet exſpectari mandatum Epiſcopi. Cæterum reconciliatio Eccleſiæ pollutæ debet fieri, expenſis illius, qui eandem violavit, ſi ſciatur, quis ſit, & ſolvendo ſit: ſi vero ignoretur, vel non ſit ſolvendo, tum recurrendum eſt ad conſuetudinem, vel ſtatutum loci, ſive Eccleſiæ: quibus deficientibus, in Rectorem, ſeu Parochum hoc onus rejicitur: vel ſi ipſe pauper ſit, in Parochianos, ac denique in defectum omnium prædictorum, ipſe Epiſcopus ſuis ſumptibus Eccleſiam reconciliare debet. *Abb. in c. Propoſuiſti,* 4. *num. ult. h. t. Barboſ. in c. pen. num.* 2. *h. t.*

§. IV.

De Conſecratione, & execratione, ac Violatione Altaris.

XXII. Præmittendum primo. Duplex eſt Altare (quod non ligneum, aut terreum, ſed lapideum eſſe debet, *c. Altaria.* 31. *diſ.* 1. *de conſecr.* Conſecratum ab Epiſcopo. *c. Nullus,* 25. *ead. diſ. c. Quamvis.* 4. *diſ.* 68. vel etiam a Sacerdote ſimplici: ſed nonniſi ex ſpeciali conceſſione S. Pontificis, *Azor p.* 1. *lib.* 10. *c.* 27. *q.* 4. & alii communiter) unum ſtabile, ſive fixum, ſic dictum, quia alicui loco, ſeu baſi, calce, ſeu alio modo affixum eſt. Alterum eſt mobile, ſeu portatile, quod etiam viaticum appellatur in *cap. ult. de privil. in* 6. Inter quæ Altaria illud eſt diſcrimen, quod Altare mobile per ſe conſecratur: & hoc conſtare debet ex unico lapide integro tantæ magnitudinis, ut pedem calicis cum patena, ſaltem quoad majorem partem, capere poſſit. Altare vero immobile, ſeu fixum conſecratur non per ſe, ſed quatenus baſi affixum eſt, cujus ſaltem tabula, ſeu Ara ſuperior debet eſſe lapidea, *Abb. in c.* 1. *num.* 3. *h. t. Silveſt. V. Altare in princ. Laym. lib.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *nu.* 3.

Præmittendum ſecundo. Etſi Conſecratio legitime facta in re animata, ſcilic. homine, nunquam amittatur, ut patet in baptizato, & ordinato, qui etiam poſt mortem manet baptizatus, aut ordinatus. Res vero inanimatæ, ut Eccleſiæ Altaria, vaſa ſacra, &c. ſemel rite conſecratæ Conſecrationem amittere poſſunt, ut iterum conſecrari debeant. Ratio diſparitatis eſt, quia Conſecratio in homine operatur ſuum effectum interius, & inviſibiliter in anima, *c. unic. De ſacra Unct.* Conſecratio vero, quæ fit in rebus inanimatis, conſiſtit in ſignis viſibilibus, & interioribus, ut in Altaribus lapideis, vel muris, in quibus fiunt Cruces, & inunctiones, ideoque per violationem Conſecrationis execrari poſſunt, ſeu Conſecrationem amittere, *Abb. in tit. c.* 1. *nu.* 1. *not.* 3. *h. t.*

XXIII. Quæritur nunc primo. Quando, ſive in quibus caſibus Altaria execrentur, ſive Conſecrationem amittant, ita ut iterum conſecrari debeant? Reſp. Altare, ſive immobile, ac fixum, ſive mobile, Conſecrationem amittit primo. Si menſa ſuperior, ſive lapis ſuperpoſitus, qui ſigillum continet, vel lapis ipſe Altaris portatilis, enormiter, ſeu notabiliter fuerit confractus, aut etiam diminutus, tunc enim denuo debet conſecrari, prout ſumitur *c. Ad hac.* 1. *c. Quod in dubiis.* 3. *& c. Ligneis.* 6. *h. t.* Cenſetur autem Altare enormiter, ſeu notabiliter fractum, ſive mobile, ſive fixum, ſi ad uſus, ad quos eſt conſecratum, ſit ineptum, vel inutile, adeoque fractura tanta ſit, ut in nulla integra parte Altaris calix, cum patena, ſecundum majorem partem, conſiſtere poſſit; vel, ſi propter fracturam lapidis, aut menſæ ſuperioris, Altare nimis deforme ſit, quod in dubio Epiſcopi judicio definiri debet: ſecus eſt, ſi modica ſit fractura, tunc enim Altare Conſecrationem non perdit. *Abb. in cit. c. Ligneis nu.* 1. *not.* 2. *Silveſt. V. Altare. q.* 8. *nu.* 6. *Azor cit. c.* 27. *q.* 12. *Laym. cit. c.* 6. *n.* 4. Ratio eſt, quia, ſi fractura ſit notabilis, tunc Altare quoad formam mutatum eſt, eamque amiſiſſe cenſetur, *Gl. in cit. c.* 1. & conſequenter etiam Conſecrationem, forma enim dat eſſe rei, qua amiſſa, etiam ipſa res perit. Quod, ſi in aliis fractura fiat, ſalva tamen magnitudine menſæ, aut lapidis, ut moraliter rem æſtimando, capere poſſit calicem cum patena: vel etiam, ſi menſæ lapideæ Altaris aliqua additio fiat, vel diminutio, ſeu detractio, non amittitur Conſecratio; quia enormis fracturæ, & notabilis additionis, vel demptionis eadem eſt ratio. *Laym. cit. c.* 6. *num.* 4. Et hinc neque amittitur Conſecratio Altaris, ſi cornua illius ſint fracta, in quibus inunctio fieri ſolet, licet id aſſerat *Silveſt. c. l.* ſed abſque ullo juris fundamento, nam quamvis in Conſecratione Altaris corona Chriſmate injungi ſoleant, tota tamen menſa Altaris, ſive Ara ex illa inunctione conſecrata redditur, ideoque, ſi in reliquis partibus ita integra maneat, ut adhuc idonea ſit, ad capiendum calicem, cum patena, non debet cenſeri Conſecrationem amiſiſſe; præſertim cum execratio Altaris in dubio caſu non ſit præſumenda, neque Conſecratio iteranda, *Layman. cit. c.* 6. *num.* 5. §. *Id vero.* modo conſtet, illam ſemel rite factam eſſe: alioqui enim, ſi dubitetur, an Altare fuerit aliquando conſecratum, nec ne, conſecrari debebit, ſicut ſupra de Eccleſia dictum fuit, *Abbas in c. Propoſuiſti.* 4. *num.* 9. *h. t.* Porro, ſi ad menſam conſecratam Altaris fixi novus lapis addatur, unus, vel plures, tunc ita id fieri debet, ut calix, & patena, non in lapide de novo addito: ſed in veteri conſiſtat, nam dictum illud *Gloſſa in cap. Si motum.* 19. *Verſ. Altare. diſ.* 1. *de conſecr.* & in *cap. Quod in dubiis,* 3. *V. Non conſecratam. h. t.* non ſacrum, ſi minus principale ſit, acceſſione ad ſacrum effici ſacrum, ſicut pannus non ſacer, ſi aſſuatur ad veſtem ſacram, fit ſacer, hoc, inquam, dictum locum habet tantum in liquoribus, & iis, quæ per mixtionem confunduntur, ut docet *Abbas in cit. c. Quod in dubiis.* 4. *nu.* 4. *in fine.* Vel etiam in iis artificiatis, quorum partes ſeorſim rationem, & appellationem totius non retinent, ut Eccleſia, calix, caſula, &c. At vero, ſi partes lapidis ſint homogeneæ, nihil obſtare videtur, quo minus una ejus pars ſacra, alia non ſacra ſit. *Laym. c. l. nu.* 5.

XXIV. Alter caſus, in quo Altare fixum Conſecrationem amittit; eſt, ſi lapis, ſeu menſa ſuperior conſecrata a baſi, ſeu, inferiore ſtructura, cui eſt affixa, vel columnis, quibus innititur, amoveatur, prout habetur in *c. Si motum.* 19. *diſ.* 1. *de Conſecr. & cit. c.* 1. *in princ. & c. Quod in dubiis.* 3. *& c. Ligneis,* 6. *h. t.* Nam, ut ait *Gl. in cit. c. Si motum. V. Altare.* Conſecratio ipſius Altaris (immobilis, ſeu fixi) præcipue conſiſtit in conſecratione menſæ, ſive lapidis ſuperioris & inferioris ſtructuræ; ergo, ſi illa conjunctio tollatur, execratur, & profanatur Altare, ita, ut denuo conſecrari debeat. Quod tamen ita intelligendum eſt, ſi tot lapidea baſis, ſeu columnarum, qui immediate contingunt menſam, ſeu Aram, illique adhærent, & ſuper quibus illa innititur, tollantur, ut reliqua pars Aræ, quæ baſi ſuæ adhærens permanet, juſtæ magnitudinis, & altitudinis ſuæ formam amittat, tunc enim execratur Altare: non item etſi omnes lapides inferiores tollantur, & alii immittantur: dummodo menſa ſuperior, & lapides illam immediate attingentes maneant immoti, in quantitate ſufficiente ad retinendam formam Altaris, & conſequenter etiam Conſecrationem, *Gl. marg. in cit. c. Si motum. lit. C. Silv. c. l. q.* 8. Ex quo infertur, quod, ſi tota menſa ſuperior lapidea, ſimul cum lapidibus principalibus, ſeu columnis, quibus immediate affixa eſt, & innititur, moveatur de loco in locum, Conſecrationem non amittat; quia non ſeparatur a baſi, ſeu ſtructura inferiore. Idemque eſt, ſi tabula, ſeu menſa ſuperior Altaris non ſit affixa baſi, ſeu ſtructuræ inferiori, & de loco ad locum tranſportetur, non enim execratur Altare, quia ipſa menſa tunc eſt Altare portatile, *Gl. in citat. c. Si motum. V. Altare. Silveſt. c. l. q.* 10. Et hinc etiam apparet diſcrimen inter altare fixum, & mobile, ſeu portatile, quia hoc non perdit Conſecrationem, tametſi ſeparetur a ligno, cui eſt incluſum, lignum enim non apponitur lapidi, niſi ad ornamentum, vel ad cuſtodiam lapidis, neque eſt capax Conſecrationis, cum non ſit lapis, *Abbas in c.* 1. *num.* 3. *h. t. Silv. c. l. q.* 9. *Laym. cit. c.* 6. *num.* 3. Ubi tamen excipit, niſi in ligno ſigillum, ſive loculus Reliquiarum ſit incluſus; tunc enim per ſeparationem ligni a lapide videtur execrari Altare portatile, ut plures putant, de quo paulo poſt.

XXV. Cæterum hactenus dicta circa conſecrationem & execrationem, ſeu violationem tum Eccleſiarum, tum Altarium, deſumuntur ex pluribus capitulis hujus Tit. ſupra allegatis. Veluti primo, ex *c. Ad hac;* 1. *h. t.* Ubi dicitur „ ſi Altare motum fuerit, aut lapis ſuperpoſitus, qui ſigil- „ lum continet, confractus, aut etiam diminutus fuerit „ (enormiter, *Gl. hic*) debet denuo conſecrari, non tamen „ ideo Eccleſiæ conſecratio reiterari debet, licet id qui- „ dam Canones innuere videantur, ut in *c. Si motum;* 19. *diſ.* 1. *de conſecr.* Ubi dicitur, *ſi motum fuerit Altare,* id eſt, menſa ſive tabula Altaris, denuo *conſecretur Eccleſia,* id eſt, Altare, alia enim eſt conſecratio Eccleſiæ, alia Altaris, & hæc ſine illa ſæpe fit, *Gloſſ. in citat. cap. Si motum; Verſ. Eccleſia; & Gloſſ. final. in citat. cap.* 2. *hoc tit.*

XXVI. Porro ex hoc cap. probare volunt plures Canoniſtæ, quod detur tertius caſus, in quo Altare, ſive fixum, ſive mobile, perdit conſecrationem, videlicet ſi frangatur, vel ſpolietur ſigillum, ſive ſepulchrum Altaris, id eſt, loculus, in quo continentur Reliquiæ Sanctorum. Verum hic non dicitur, per fractionem ſigilli Altare conſecrationem amittere: ſed ſi menſa, ſeu lapis frangatur, in quo ſigillum, ſive SS. Reliquiæ continentur, ut notat *Laym. in cit. c.* 6. *nu.* 9. Quin imo valde probabile eſt, quod SS. Reliquiæ non neceſſario requirantur, & ex præcepto Eccleſiæ, ad legitimam formam conſecrationis Altaris; quia non extat clarus Textus, ex quo illa neceſſitas, vel præceptum convinci poſſit. Nam in *c. Placuit;* 26. *diſ.* 2. *de conſecr.* ſolum ſuperſtitiones, ſeu incertorum Martyrum erectæ memoriæ,

ne

Digitized by Google

ac cultus prohibentur, ut conſtat ex *Concilio Carthaginenſi V. can. 14.* Et inde ſolum colligitur, quod Eccleſia, ſine SS. Reliquiis, non ſit conſecranda, ut notat *Gl. ibid. V. Reliquias* & datio etiam, quod olim præceptum extiterit, ut omnibus etiam Altaribus Reliquiæ imponerentur: id tamen contraria conſuetudine eſt abrogatum; quia jam non ſemper haberi poſſunt Reliquiæ certæ, & exploratæ pro tanta Altarium multitudine, *Laym. cit. c. 6. n. 8.* Ubi tamen *num. 9.* addit, ſervandam eſſe nihilominus Eccleſiarum conſuetudinem communi DD. ſententia confirmatam, ut cenſeantur Altaria per fractionem, ſeu amotionem ſigilli, ſeu ſepulchri Reliquias continentis execrata, idoque iterum conſecranda ſint.

XXVII. Secundo in *c. Quod in dubiis; 3. h. t.* dicitur: ,, Altare, in quo tabula Pontificali miniſterio conſecratur, ſi mota, vel enormiter fracta fuerit, debet iterum conſecrari. Item oleum non conſecratum, poteſt conſecrato oleo commiſceri, de quo dictum ſupra.

,, Tertio in *c. Propoſuiſti; 4. h. t.* dicitur, quod propter homicidia facta, vel vulnera illata in Eccleſia, illa non debet iterum conſecrari: ſed manente Eccleſia, & Altari, reconciliari poterit per aquam, cum vino, & cinere benedictam, de quo etiam ſupra.

,, Quarto in *c. Ligneis; 6. h. t.* dicitur: ſi tectum, aut ligna Eccleſiæ ſint conſumpta (vetuſtate, vel ex alia cauſa) parietibus tamen illæſis, & in ſua integritate permanentibus: & ſi tabula, ſeu menſa principalis mota, vel enormiter læſa non fuerit, quamvis modicam in extremitate paſſa ſit fracturam: ob prædictam cauſam, nec Eccleſia, nec Altare denuo debet conſecrari. Hæc Capitula ulteriore explicatione non indigent, cum omnia conſtent ex iis, quæ ſupra dicta ſunt.

XXVIII. Quæritur ſecundo. An execrata, vel polluta Eccleſia, etiam Altare execretur, vel polluatur, & vice verſa. Reſp. ſi Eccleſia conſecrationem amittat, non ideo etiam Altare illam perdit: & e converſo, ſi Altare ſit execratum, adhuc Eccleſia conſecrata manet, prout habetur in *c. 5. in fine h. t.* Ratio eſt, quia conſecratio Eccleſiæ conſiſtit in parietibus, & ſeparata eſt a conſecratione Altaris, & tam hoc, quam Eccleſia diſtincta conſecratione ſunt conſecrata: unde Eccleſia execrari poteſt, ac violari, combuſtis, vel collapſis parietibus, conſecratione Altaris integra manente: & vice verſa, poteſt deſtrui Altare, vel per motionem, aut fractionem execrari, & violari, parietibus Eccleſiæ permanentibus illæſis, ideoque non debet denuo conſecrari, *Abb. in c. Propoſuiſti; 4. num. 10. h. t. Silveſt. V. Altare; qu. ult. Azor. cit. cap. 27. qu. ult. §. Quæres.* Aliud vero eſt quoad pollutionem, nam polluta Eccleſia, omnia Altaria fixa, ſeu ſtabilia (non item mobilia) in illa exiſtentia cenſentur polluta: & vice verſa, vel uno Altari polluto, etiam Eccleſia tota polluitur. Ratio eſt, quia pollutio, in quocunque loco Eccleſiæ contingat, totam Eccleſiam afficit, adeoque etiam omnia in eo poſita, ſeu contenta; cum ſit unum totum, ſeu corpus individuum, & conſequenter non poteſt etiam in Altaribus celebrari, ante reconciliationem, cum ſint in corpore Eccleſiæ, *Abb. cit. loc. numero 10. Silv. c. l.* Ex quo ulterius infertur, quod iiſdem modis, quibus polluitur Eccleſia, etiam polluantur Altaria intra Eccleſiam exiſtentia, v. gr. per ſanguinis, vel humani ſeminis effuſionem ſacrilegam, ita ut Epiſcopali reconciliatione indigeant, ſi quidem Eccleſia polluta, etiam ipſa Altaria polluuntur, *Mirand. in man. Prælat. tom. 2. qu. 39. art. 7.*

XXIX. Prædictis addendum, quod in una Miſſa, & una ,, eademque Eccleſia plura Altaria ſimul conſecrari poſſunt ſicut & plures ſimul Epiſcopi, prout habetur in *c. Cum ſis; 5. h. t.* Dixi in una Eccleſia, quia ſi plura Altaria ſint in diverſis Eccleſiis, non poſſunt ſimul conſecrari, quia non ſunt præſentia, cum forma conſecrationis præſentiam rei conſecrandæ requirat, *Abb. in cit. c. Cum ſis; 5. h. t.* Ubi addit, quod conſecratio Altarium fieri poſſit quolibet die, ſicut & Eccleſiæ: conſecratio autem Epiſcopi, nonniſi die Dominico, ut alibi dictum.

§. V.

De Conſecratione, pollutione, & reconciliatione Cœmeterii.

XXX. Quæritur primo. An, & quomodo Cœmeterium conſecretur, aut benedicatur? Reſp. Cœmeterium, (qui eſt locus auctoritate Epiſcopi deſignatus ad corpora fidelium ſepelienda) eodem modo conſecratur, vel benedicitur, quo Eccleſia; & Eccleſia conſecrata, etiam Cœmeterium ei conjunctum præſumitur conſecratum; quia ſimul cum ipſa Eccleſia eodem ritu conſecratur, ut patet ex Pontificali Romano: quamvis etiam ſeorſim ſoleat conſecrari, vel benedici, & quidem nonniſi ab Epiſcopo proprio, vel alieno, cum conſenſu proprii, conſecrari vel benedici debet, *Silv. V. Cœmeterium n. 5. Azor. p. 2. l. 9. c. 6. q. 5. Mirand. cit. c. 39. art. 1. concl. 1.*

XXXI. Quæritur ſecundo. Quibus modis Cœmeterium polluatur, & reconcilietur? Reſp. primo, polluitur, & violatur iiſdem modis, quibus Eccleſia, videlicet per ſanguinis, vel ſeminis humani effuſionem, *c. Si Eccleſiam unic. in princ. h. t. in 6.* Idem, quando in eo ſepelitur corpus excommunicati, ut conſtat ex *c. Conſuluiſti; 7. h. t.* Vel ſi in eo ſepeliatur infidelis, aut non baptizatus: & præterea ſpeciatim ſi polluatur Eccleſia, cui Cœmeterium eſt conjunctum, ſive contiguum, de quo infra *Silveſt. V. Cœmeterium num. 2. qu. 5. Azor. cit. c. 6. q. 2. Mirand. cit. q. 39. art. 2. & alii communiter.*

XXXII. Reſp. Secundo. Cœmeterium eodem quoque modo reconciliatur, quo Eccleſia: nam ſi per Epiſcopum ſolenniter, ſicut Eccleſia, ſit conſecratum, & polluatur, ſeu violetur, uno ex quinque modis ſupra allatis, tum reconciliari debet ab Epiſcopo per aquam ſolenniter ab eo benedictam, prout decernitur in *cit. c. Conſuluiſti h. t.* Ubi dicitur, ,, Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora ſepelire contingit, reconcilianda erunt aſperſione aquæ ſolenniter benedictæ, ſicut in Dedicationibus Eccleſiarum fieri conſuevit. Si vero Cœmeterium ab Epiſcopo non eſt ſolenniter conſecratum: ſed tantum benedictum, vel ejus auctoritate deputatum ut in eo corpora fidelium ſepeliantur (poteſt enim ſola Epiſcopi auctoritate, ſine alia conſecratione, certus locus terræ deputari ad ſacram ſepulturam) tum a Parocho, ſeu Rectore ejus Eccleſiæ, aqua a ſe benedicta reconciliari poterit, *juxta c. ult. h. t. Laym. L. 5. Tract. 5. c. 5. n. 12. §. Porro Barb. Lib. 2. Jur. Eccleſ. c. 9. num. 11.* Si vero pollutum ſit Cœmeterium non per ſe; ſed ob Eccleſiam pollutam, cui conjunctum eſt, reconciliata Eccleſia erit etiam reconciliatum Cœmeterium, *Barb. c. l.* alii apud ipſum. Porro hoc intereſt inter Eccleſiam, vel Cœmeterium conſecratum, aut benedictum tantum, quod benedictio Eccleſiæ, vel Cœmeterii, deſtructis, aut combuſtis parietibus, non amittitur, ſicut conſecratio; cum benedictio ſolo inhærere cenſeatur, quod ſemper idem manet, prout ſumitur ex *l. 73. ff. de contr. empt.* Ubi dicitur, æde ſacra terræ motu diruta, locus ædificii non eſt profanus, & ideo venire non poteſt, *Laym. cit. c. 5. n. 25.*

XXXIII. Quæritur tertio. An polluta Eccleſia, polluatur etiam Cœmeterium, & vice verſa? Reſp. de hoc ita reſcribit Bonifacius VIII. in *c. Si Eccleſiam unic. h. t. in 6.* Si Eccleſiam pollui ſanguinis (humani) aut ſeminis effuſione contingat (vel alio ex modis ſupra allatis) ipſius Cœmeterium ſi contiguum ſit eidem (contigua autem dicuntur, quorum extrema ſe contingunt, vel juxta *Ariſtotelem 5. Phyſ.* quorum terminus eſt unus, *Gl. hic V. Contiguum in addit.*) cenſetur eſſe pollutum, ideoque antequam reconciliatum fuerit, non debet aliquis in eo ſepeliri: ſecus ſi remotum fuerit ab eadem. Ratio prioris eſt, quia Cœmeterium, ſi contiguum ſit, eſt acceſſorium Eccleſiæ, & ſic ſequitur naturam ſui principalis, *Reg. 46. in 6.* ut illo polluto, etiam ipſum polluatur. Ratio poſterioris eſt, quia ſi Cœmeterium ſit remotum, & in ſeparato, ac diſtante loco, non cenſetur eſſe acceſſorium Eccleſiæ: ſed per ſe ac ſeorſim eſſe conſecratum, aut benedictum.

,, Contra vero, polluto Cœmeterio, quamvis Eccleſiæ contiguo, non debet Eccleſia reputari polluta, ne minus dignum majus, aut acceſſorium principale ad ſe trahere videatur, *cit. c. un. §. Non ſic h. t. in 6.* Hoc enim eſſe non debet: ſed potius contrarium, *Gl. hic V. Principale.* Si autem duo, vel plura Cœmeteria, quamvis ſibi cohærentia, intermedio tamen pariete ſejungantur, tunc uno eorum violato, alterum (licet ab uno ad aliud per portam intermediam pateat acceſſus) non propterea reputabitur violatum, *cit. c. un. §. fin.* quia paries intermedius diviſionem inducit, *Gl. hic V. Pariete*; Sicut ſi domus habeat parietem intermedium, cenſentur duæ domus, licet prius fuerit una *l. Si quis 6. §. Plane; ff. Communia prædior. Silv. V. Cœmeterium n. 3. q. 2. Azor. cit. c. 6. q. 3.*

XXXIV. Porro ſi in porta illa intermedia humanus ſanguis, vel ſemen effundantur, tunc ſi porta uni ex illis Cœmeteriis eſt vicinior, illud tantum pollutum cenſetur: ſi vero porta illa ſit in medio eorum, tunc illud, cujus gratia paries, & porta facta eſt, pro polluta habebitur, quaſi ſit acceſſio illius, arg. deſumpto ex *l. Cum aurum; 19.* (alias incipit, Etſi non ſunt) *§. Perveniamus ff. D. auro & argent. legat.* Ubi dicitur: *illud ſpectamus, quid cujuſque rei ornandæ cauſa adhibetur, ut acceſſio cedat principali.* Si autem dubitetur, cujus cauſa ſit paries extructus, & porta facta, videtur principaliter utrumque factum, ut duo diſtincta Cœmeteria faciant, non acceſſorie, ac proinde utrumque Cœmeterium pollutum eſt, quia tunc porta in pariete facta utriuſque cauſa aperta eſſe videtur, *Silv. c. l. Azor. cit. c. 6. q. 3. §. Quid ſi.*

TITULUS XLI.

De Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & Divinis officiis,

Dictum eſt Tit. præced. de Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris: ſed quia in Eccleſia conſecrata Miſſæ celebrantur, Euchariſtia adminiſtratur, & alia Divina Officia peraguntur, ideo hic Titulus ſubjungitur, qui etiam extat in Clementinis, & Extravagantibus communis. Verum quia ea, quæ in hoc & ſeqq. Titulis uſque ad XLVII. incluſive, traduntur, pleraque ſatis clara ſunt, ideo quæſtionibus, quæ a Canoniſtis, & Summuliſtis alias hic tractari ſolent, ſed a Caſiſtis etiam paſſim explicantur, omiſſis, nos ferme tantum ſingulorum Capitulorum Summam, & quæ ad eorum explicationem pertineat, breviter proponemus.

§. I.

Proponuntur Capitula, quæ ad celebrationem Miſſarum, & Sacramentum Euchariſtiæ pertinent.

Cap. Quidam; 2.

,, I. IN hoc cap. quod eſt deſumptum ex Concilio Triburienſi, prohibetur, ne Laici ex conſuetudine per ſingulos dies Miſſas peculiares (hoc eſt, votivas) ver. gr. de S. Trinitate, vel de S. Michele audiant: ſed de eo die (hoc eſt, Miſſam de feria, vel Feſto occurrente illo die) au-

„ audiant, niſi quis aliquando velit audire propter reverentiam S. Trinitatis, & non pro alia devotione (ſuperſtitioſa, v. g. quaſi melius ſit Miſſas iſtas votivas audire, quam alias, *Gl. fin. hic*, vel quid magis proſint, ad meliores ſegetes impetrandas, vel quid ſimile, *Abb. hic n. 2.*) tales Miſſas ſpeciales audire.

Hinc non recte infertur, fideles in diebus feſtis ex præcepto obligari, ad audiendam Miſſam propriam illius diei, nec illi ſatisfacere, audiendo Miſſam votivam: neque enim hic improbantur Miſſæ votivæ: ſed ſolum ne dicantur propter ſuperſtitioſam devotionem, omiſſa miſſa de feria, vel feſto occurrente. *Fagnan. hic n.* 3. Unde juxta Miſſale Romanum Miſſæ votivæ dici poſſunt pro arbitrio Sacerdotum, quovis die, ſi Officium non ſit duplex, vel Dominica.

Cap. Conſuluiſti; 3.

II. Quæſitum fuit ex Innocentio III. utrum Sacerdos poſſit plures Miſſas celebrare, uno eodemque die? Reſpondet Papa, quod ſufficit Sacerdoti ſemel in die unam Miſſam celebrare, excepto die Nativitatis Domini, & ex cauſa neceſſitatis, dummodo Sacerdos adhuc ſit jejunus, nec ablutionem ſumpſerit, *Abb. hic n. 3. in fine*. Duas autem cauſas neceſſitatis magis principales referunt DD. hic apud *Barb. numer.* 5. Prima eſt, ob neceſſitatem præbendi viaticum morituro, ſi hoſtia conſecrata non adſit. Altera eſt, ſi Sacerdos præficiatur pluribus Eccleſiis Parochialibus, ubi tamen ſtandum eſt legitimæ locorum conſuetudini.

Cap. Conſilium; 4.

„ III. In diebus profeſtis, quando celebratur in honore S. Spiritus, B. Virginis, vel S. Crucis, (vel etiam alterius Sancti) non debet dici Hymnus Angelicus (ſcilicet Gloria in excelſis) nec Symbolum, id eſt, Credo, licet propria præfatio dicatur, ut inter Commemorationem (quæ fit extra propriam diem feſtum) & ſolemnitatem feſti differentia oſtendatur. Nec etiam dicitur, Te Deum laudamus in Laudibus Matutinis, prout reſcripſit idem Papa Innocentius.

Cap. Ex parte; 5.

„ IV. Sacerdos, poſtquam totum Sacramentum Euchariſtiæ ſumpſit, debet ſemper infundere vinum, & ſumere (& manus vino abluere, *Gloſſ. hic Verſ. Perfundere*;) niſi cum eodem die aliam Miſſam debet celebrare, tunc enim vinum ablutionis ſumendo, non poſſet amplius eodem die celebrare.

Cap. Cum Marthæ; 6.

„ V. Verba, quæ in Canone Miſſæ reperiuntur, & a nullo Evangeliſtarum leguntur expreſſa, cujuſmodi ſunt in Conſecratione calicis: *Myſterium fidei*, & *æterni Teſtamenti*. Item *elevatis oculis in cœlum*: credendum eſt Apoſtolos a Chriſto, & Succeſſores eorum, ab Apoſtolis accepiſſe; quia multa, tam ex verbis, quam ex factis Chriſti Domini, inveniuntur ab Evangeliſtis omiſſa, quæ Apoſtoli, vel verbo, vel facto expreſſiſſe leguntur: ſicut & ipſi Evangeliſtæ inter ſe mutuo ſuppleviſſe leguntur, quæ ab eorum aliquo, vel aliquibus ſunt omiſſa. Ubi pluribus exemplis ſpecifice hoc oſtendit. Ita reſpondit Innocent. III. Archiepiſcopo Lugdunenſi in hoc *cap. in prin.*

„ VI. Præterea in Sacramento Euchariſtiæ hæc tria ſunt diſtinguenda, videlicet forma viſibilis, veritas corporis, & virtus ſpiritualis. Primum eſt forma, ſive ſpecies panis & vini, & Sacramentum, (id eſt, ſignum rei Sacræ) & non res: Sacramentum tamen geminæ rei (quia ſcilicet ſpecies duo deſignant, veritatem Corporis, & Sanguinis Chriſti, & unitatem inter Chriſtum, & Eccleſiam, adeoque hoc primum eſt figura tantum, ſive ſignum). Secundum, id eſt, Corpus & Sanguis Chriſti, eſt Sacramentum unius, ſcilicet unitatis inter Chriſtum, & Eccleſiam, quæ eſt Corpus Chriſti myſticum quam deſignat, ſive ſignificat: & ſimul eſt res alterius, ſcilicet ſpecierum panis, & vini, per quas deſignatur Corpus & Sanguis Chriſti, & ita eſt ſignum, & ſignatum. Tertium eſt virtus unitatis, & charitatis, quæ eſt res, & non Sacramentum: ſed res gemini Sacramenti, ſcilicet veri Corporis Chriſti, quod eſt Sacramentum, ſignificans unitatem inter Chriſtum, & Eccleſiam, & ſpecierum panis, & vini, quæ ſunt Sacramentum ſignificans myſticum Corpus Chriſti: & ita iſtud tertium eſt tantum ſignatum per illa duo, ſcilicet ſpecies panis & vini, & Corpus Chriſti: non autem ſignans. Ita habetur in *cit. c. Cum Marthæ*, §. *Diſtinguendum eſt*, & ibi *Gl. & Hoſtienſ. col. 3. & 4. & Abb. num.* 2.

VII. Quæſivit præterea Archiepiſcopus Lugdunenſis ex Papa Innocentio III. utrum in Conſecratione aqua cum vino Sanguinem convertatur, prout habetur in *cit. cap. Cum Marthæ*, §. *Quæſiviſti etiam*, *hoc tit.* Ad hoc reſpondit Papa, „ varias eſſe de hac re opiniones apud Scholaſticos; quidam enim dicunt, quod vinum & aqua, quæ commiſcentur in Calice, Divina virtute mutentur in Sanguinem Chriſti, ut in hoc Sacramento plene ſit veritas (id eſt, Caro & Sanguis) & figura (id eſt, ſpecies panis & vini) Alii vero tenent, quod aqua cum vino tranſubſtantiatur in Sanguinem (ita ut deſinat ibi eſſe aqua & vinum) cum in vinum prius tranſeat mixta vino: licet Phyſici contrarium aſſerant, qui aquam a vino per artificium poſſe ſeparari affirmant). Alii denique dicunt, quod aqua non tranſit in Sanguinem: ſed remanet prioris vini accidentibus circumfuſa, ita ut vini ſaporem aſſumat, quod inde probatur; quia ſi poſt Calicis conſecrationem, aliud vinum mittatur in Calicem, illud non tranſit in ſanguinem, nec ſanguini commiſcetur: ſed accidentibus prioris vini commixtum, circumfunditur Corpori Chriſti quod ſub eis latet, non humectans circumfuſum. Ex his tribus opinionibus Papa illam probabiliorem cenſet, quæ aſſerit aquam cum vino in Sanguinem tranſmutari, ut expreſſius elucescat proprietas Sacramenti, ideo enim vino aqua admiſcetur, ut populus, (juxta illud *Apocal. 7. aquæ multæ ſunt populi multi*, & *c. Cum omnes*; 7. *diſ. 2. de conſec.*) Chriſto adunetur. Verum per hoc Papa non prohibuit, nec reprobavit alias opiniones, hoc ipſo, quod non certam dixit hanc opinionem: ſed ſolum probabiliorem, *Gl. hic V. Illa probabilior*, & *Hoſtienſ. ibid. col. pen.* Et colligitur ex *c. Litteras*; 13. *de reſtit. ſpol.* Ubi relatis pluribus diverſis opinionibus, dixit Pontifex; *Nos autem ad præſens nullam ex prædictis ſententiis reprobamus*. Idemque etiam clare innuitur hic *Verſ. Sed nec inconveniens creditur aut abſurdum, ſi aqua in Corpore Chriſti eſſe credatur, cum legatur, de ipſius Latere proceſſiſſe*. Noluit vero rem hanc definire Papa, cum nec ad fidem, nec ad mores pertineat.

Denique in hoc cap. §. *Tertio loco additur*; quod oratio, „ quæ in Feſto S. Leonis Papæ in ſecreta dicitur, immutata eſt; quia olim dicebatur, *Annue nobis Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio*: hodie vero dicitur, *ut interceſſione B. Leonis hæc nobis proſit oblatio*, idque ideo: quia Sancti noſtris non indigent: ſed nos potius ipſorum orationibus indigemus. Unde & dicitur, injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre: idemque de aliis Sanctis ſentiendum.

Cap. De homine; 7.

„ VIII. Sacerdos, qui ſibi gravis facinoris conſcius eſt, ſi ficte celebrat, omittendo verba Conſecrationis, & panem ac vinum pure ſumit, gravius peccat, quam qui in peccato mortali vere celebrat, & conficit Sacramentum; quia hic ſolum Deum offendit: ille non tantum Deum, cui non veretur illudere, offendit: ſed etiam populum decipit.

Cap. in quadam; 8.

„ IX. Declarat Papa Innocent. III. Chriſtum fuiſſe verum Deum contra Arianos, & verum hominem conſtantem, non phantaſtico tantum corpore: ſed vero contra Manichæos, utrumque probat ex illo 1. *Joann. 5. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanct.* per hoc intendens oſtendere, quod Chriſtus ſit verus Deus. *Et tres ſunt, qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua & ſanguis*, per hoc intendens oſtendere, quod Chriſtus ſit verus homo. Definit etiam, quod ex Latere Chriſti vera aqua, & non phlegma profluxit: alioquin non fuiſſet oſtenſum verum regenerationis Sacramentum, cum per Baptiſmum non regeneremur in phlegmate, ſed in aqua. Neque per hoc poſſet etiam vere probari, quod in Sacramento Euchariſtiæ admiſcenda ſit aqua vino, ſi ex Latere Chriſti non aqua, ſed phlegma profluxiſſet.

Cap. Sane; 10.

„ X. Præcipit diſtricte Honorius III. ut a Sacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mundo & obſignato, honorifice, devote, ac fideliter, (ſub fidelibus clavibus) aſſervetur. Item ut quilibet Sacerdos plebem ſuam doceat, ut cum in Miſſa elevatur S. Hoſtia, ſe reverenter (flexis genibus) inclinent: idemque faciant, cum ea defertur ad infirmos, quam in decenti habitu, ſuperpoſito mundo velamine, ferat, & referat, manifeſte, & honorifice ante pectus, cum omni reverentia ac timore, ſemper lumine præcedente. Prælati vero hujuſmodi mandati tranſgreſſores graviter punire debent (pœna arbitraria, cum certa hic non ſtatuatur, *Gloſſ. final. hic*) ſi & ipſi Divinam velint effugere ultionem.

Cap. Cum Creatura; 11.

„ XI. In Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis in quibus plures ſunt Sacerdotes, duæ Miſſæ celebrari conventualiter debent, una pro anniverſario defunctorum; (ſi occurrat) altera de Feſto, vel feria, ſecundum congruentiam temporis, prout ſtatuit hic idem Honorius III. ubi tamen per anniverſarium non intelligitur officium, quod fit pro defuncto, anno revoluto a die mortis ſuæ: ſed generatim Sacrificium Miſſæ, quod fit quotidie pro defunctis, *Barb. hic numero* 2.

Cap. Te referente; 12.

XII. Epiſcopus tantum in die Cœnæ Domini debet Miſ„ ſam celebrare in ſua Eccleſia Cathedrali, & Chriſma conficere. Ex quo colligit, *Gloſſ. fin. hic* quod Miſſa pertineat ad ſubſtantiam confectionis Chriſmatis, ſicut requiritur ad ſubſtantiam collationis Ordinum.

Cap. Perniicioſus. 13.

„ XIII. In Sacrificio Miſſæ plus vini, & in majori quantitate apponendum eſt in Calice, quam aquæ, ſecundum generalem Eccleſiæ conſuetudinem: & contraria conſuetudo, ſecundum quam plus aquæ, quam vini, apponitur, damnatur, prout hic reſpondit idem Honorius III. Mixtio tamen aquæ non requiritur in Sacrificio Miſſæ ex neceſſitate Sacramenti: ſed ſolum ex præcepto Eccleſiaſtico, ut conſtat ex *Concilio Tridènt. Seſſ. 22. c. 7. de Sacrificio Miſſæ*.

Cap.

Cap. Litteras. 14. & ult.

„ XIV. Si quis Presbyter in pane fermentato (ſiquidem
„ Sacerdos Latinus fuerit, non Græcus,) vel in vaſe, ſeu
„ Calice ligneo, vel ſine igne, ſive lumine, vel ſine aqua
„ vino admixta Miſſam celebrare ex aperta malitia, vel ni-
„ mia deſipientia, hoc eſt, craſſa ignorantia præſumpſerit,
„ Officio & Beneficio perpetuo eſt privandus. Præſertim ſi id ſæpius, & ex conſuetudine fecerit, *Abb. hic numero* 2. Ex quo colligitur, quod dolus & craſſa ignorantia æquiparantur in ordine ad depoſitionem, *Abb. hic num.* 3.

Extravag. Diſcipulorum unic. inter communes.

In hac Conſtitutione a Joan. XXII. certæ preces in Miſſa dicendæ, pro Eccleſiæ neceſſitatibus illius temporis cum Indulgentia XX. dierum indicuntur.

§. II.

Proponuntur Capitula, quæ ad Divina Officia pertinent.

Cap. Presbyter. 1. h. t.

XV. In hoc cap. quod eſt deſumptum ex Concilio Agathenſi, & refertur etiam in *c. Presbyter.* 2. *diſ.* 91. ſtatuitur,
„ ut Presbyter Horas Canonicas dicat Horis competenti-
„ bus, ſive congruis ac debitis (ceſſante legitimo impedi-
„ mento) etſi ex juſta cauſa poſſit eas perſolvere manè, uſ-
„ que ad veſperas incluſive, & peractis horis, & infirmis
„ viſitatis, ſi voluerit, exire ad opus rurale, ut poſtea poſ-
„ ſit iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum in-
„ firmorum & defunctorum ſuccurrere, uſque ad ſtatutam
„ horam, pro temporis qualitate.

Ex quo patet, quod Presbyteris, aliiſque Clericis pauperibus permiſſum ſit, agriculturam exercere, vel alio artificio honeſto victum & veſtitum ſibi quærere, abſque officii ſui detrimento, ut habetur etiam in *c. Clericus.* 3. *diſ.* 91. Porro Horæ Canonicæ recitandæ ſunt, juxta ordinem in hoc cap. præſcriptum, videlicet, Matutinum (& Laudes) deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, & Completorium.

Cap. Dolentes. 9.

XVI. In Concilio Lateranenſi habito ſub Innocentio III.
„ c. 16. quod refertur in hoc cap. prohibetur, ne non ſo-
„ lum Clerici minores, ſed etiam Prælati Eccleſiaſtici va-
„ cent uſque ad mediam noctem comeſſationibus ſuper
„ fluis, vel confabulationibus illicitis: & ne Matutinum
„ continua ſyncopa, id eſt, ſyllabarum concisione, ſive ab-
„ breviatione, aut omiſſione, tranſcurrant. Reprehendun-
„ tur etiam illi, qui Miſſam vix quater in anno celebrant,
„ & quod deterius eſt, intereſſe contemnunt: item ſilen-
„ tium in choro non ſervant, externis collocutionibus cum
„ Laicis intenti. Hæc ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis (non
„ latæ ſententiæ, ſed ferendæ, *Gloſ. hic V. Sub pœna*) pro-
„ hibentur & diſtricte præcipitur, in virtute obedientiæ,
„ ut Divinum Officium, nocturnum pariter & diurnum,
„ quantum eis Deus dederit, ſtudioſe (quoad pronunciatio-
„ nem oris, ſcilicet diſtincte, & ſine mutilatione, aut o-
„ miſſione verborum, *Gloſ. hic. V. Eod.*) & ſimul de-
„ vote (quantum ad attentionem cordis, *Gloſ. fin. hic.*)
celebrent. Ubi notandum, quod per Clericos minores hic non intelliguntur ii, qui ſunt in minoribus Ordinibus conſtituti: ſed minores dicuntur comparative ad Prælatos, & ad eorum differentiam: ii enim ſi in ſacris Ordinibus ſint conſtituti, vel etiam in minoribus, Beneficiati tamen ſint, tenentur ad Horas Canonicas recitandas, *Hoſtienſ. hic in princ. & Joan. Andr. ibid. Suar. tom.* 2. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 13. *Fugnan. hic num.* 3.

Clement. Gravi; 1. h. t.

„ XVII. Prælati Ordinarii locorum, ad quos ſpectat Cor-
„ rectio, & ſi illi ſint negligentes, Superiores eorum ſoli-
„ cite curare debent, ut in Cathedralibus, Regularibus,
„ & Collegiatis Eccleſiis, horis debitis, devote pſallatur;
„ & in aliis Eccleſiis convenienter ac debite Divinum Of-
„ ficium diurnum, & nocturnum celebretur, & omnes abu-
„ ſus tollantur contradictores per cenſuram Eccleſiaſticam
„ (dummodo ad eos illam exercere pertineat) aliiſque op-
„ portunis remediis compeſcendo, facientes, prout ad eos
„ ſpectat, in his & aliis, quæ ad Divinum cultum, &
„ morum reformationem pertinent, ac Eccleſiarum, & Cœ-
„ meteriorum honeſtatem reſpiciunt, ſtatuta SS. Canonum,
„ ad quæ ſcienda diligens curent adhibere ſtudium, invio-
„ labiliter obſervari.

Clement. Dignum. 2. eod.

„ XVIII. Clerici etiam Religioſi, commenſales ac dome-
„ ſtici Cardinalium Romanæ Eccleſiæ, vel Pontificum, ſeu
„ Epiſcoporum, gratiam, & communionem Sedis Apoſtoli-
„ cæ habentium, poſſunt ſe ipſis in Divinis officii accom-
„ modare, ut illud, quod iidem Cardinales, vel Epiſcopi
„ officium (quoad ritum, v. g. Ambroſianum, item ſive di-
„ cant de Feſto, vel de feria) licite dicere valeant, nec
„ ad dicendum aliquod aliud teneantur.

TITULUS XLII.

De Baptiſmo, & ejus effectu.

QUia in præced. Tit. actum eſt de Sacramento Euchariſtiæ, quo nihil in Sacrificiis majus eſſe poteſt, c. Nihil. 8. diſ. 2. de Conſecr. ideo agitur nunc de Baptiſmo, qui eſt Sacramentum unice neceſſarium ad ſalutem, ejuſque effectu. Extat hic Titulus etiam in Clementinis.

§. I.

De forma Baptiſmi, & immerſione, ſive aſperſione aquæ, & aliis quibuſdam ad Baptiſmum pertinentibus.

Cap. 1. Si quis. 1. h. t.

I. „ SI quis puerum ter in aquam immerſerit, (id eſt,
„ immergendo dixerit:) In nomine Patris, & Filii,
„ & Spiritus S. Amen, & tunc dixerit: ego te Baptizo in
„ nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Amen, non eſt
puer baptizatus, prout reſcripſit Alexander III. *cit. c.* 1. *Si quis. h. t.*

Ubi notandum primo. Quod hæc forma ſit neceſſaria ad valorem, & ſubſtantiam Baptiſmi, ut ex hoc cap. colligunt communiter DD. ita ut quoad ſubſtantialem ſenſum, ſeu ſignificationem verborum, illam mutare non liceat, ſalva Baptiſmi ſubſtantia; nam ut ait *Gloſſ. fin. hic*, ubi aliquid deeſt, quod eſt de ſubſtantia rei, ſive quod exigitur ad eſſe rei, nihil actum eſt: ſed totus actus eſt invalidus: pronomen autem *Ego* non eſt de ſubſtantia formæ, quia hæc vox *baptizo* plenum facit ſenſum ſine hoc pronomine Ego, *Gl. hic V. Ego te baptizo, & alii DD. communiter*, multo minus neceſſaria eſt particula, *amen*.

Notandum ſecundo. Etſi olim trina immerſio in aquam fuerit in uſu Eccleſiæ, & ex præcepto Apoſtolorum facienda, ita ut Pater nominaretur in prima immerſione, Filius in ſecunda, Spiritus S. in tertia: non eſt tamen de neceſſitate Sacramenti, ac proinde, ſive Baptiſmus adminiſtretur immerſione corporis in aquam, eaque trina, vel etiam una tantum, c. *De trina* 80. *diſ.* 4. *de conſecrat.* (ubi in fine dicitur, quod in tribus merſionibus perſonarum Trinitas, & in una, poteſt Divinitatis ſingularitas, ſeu unitas deſignari:) ſive conferatur aſpergendo, vel affundendo aquam corpori baptizandi, validus eſt Baptiſmus. In qua re tamen in praxi obſervanda eſt cujuſque Provinciæ, ſeu loci conſuetudo, *Abb. hic numero* 4. *Barb. in Collect. numero* 5. Licet vero plures poſſint unica aſperſione aquæ valide baptizari, dicendo: Ego vos baptizo in nomine Patris, &c. modo ſinguli aqua ſaltem paucis guttis aſpergantur, non tamen poſſunt plures ſimul aliquem baptizare, ſub hac forma, *nos te baptizamus in nomine Patris, &c. Barb. hic num.* 6.

II. Verum circa formam verborum Baptiſmi nonnulli Canones ſibi invicem adverſari videntur: nam *in hic capit. & in cap. Multi.* 82. *& cap. ſeq. diſ.* 4. *de Conſecrat.* dicitur quod non ſit baptizatus, nec Chriſtianus, qui non eſt immerſus aquæ, vel ablutus aqua, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Contra vero in *cap. A quodam.* 24. *eod. diſt.* Nicolaus I. Papa, cum ex eo quæreretur, quid de iis agendum eſſet, qui baptizati fuerunt a quodam, de quo neſciebatur, utrum Judæus, Paganus, an Chriſtianus eſſet: reſpondit, ſi in nomine S. Trinitatis, vel tantum in Chriſti nomine, ſicut in Actibus Apoſtolorum legimus, baptizati ſint, conſtat, eos non denuo baptizandos. Ergo Baptiſmus collatus in nomine Trinitatis, vel Chriſti tantum, non expreſſis tribus Perſonis Divinis, eſt validus. Sed reſpondetur inprimis cum *Gloſ. in cit. cap. A quodam. V. Trinitatis, & in cit. cap.* 1. *V. In nomine Patris hoc tit.* Quod valeat Baptiſmus collatus in nomine Trinitatis, expreſſo ſcilicet nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. cum ex præcepto Chriſti *Matth. ultim.* ad valorem Baptiſmi requiratur, ut tres perſonæ Trinitatis explicite invocentur, & exprimantur, prout conſtat etiam ex *cit. cap. Multi. junct. Gloſ. V. Trinitatis. & cap. ſeq.* Quod vero attinet ad Baptiſmum collatum in nomine Chriſti, prout legitur in Actibus Apoſtolorum *cap.* 2. *&* 19. Reſpondet *S. Thom.* 3. *p. q.* 66. *art.* 6. *& Gloſ. hic V. In nomine Patris & in cit. cap. A quodam. V. Trinitatis.* quod in primitiva Eccleſia Baptiſmus fuerit collatus in nomine Chriſti, ut amplificaretur nomen ejuſdem, ex diſpenſatione ipſius Chriſti ad tempus conceſſa, ſed poſtea rurſum revocata; qui in nomine Chriſti implicite continentur tres perſonæ Divinæ, ſcilicet Pater ungens, & Filius unctus, & Spiritus S. per quem eſt unctus.

Sed probabilior reſponſio eſt, quod ſemper Baptiſmus fuerit adminiſtratus, & collatus, cum expreſſa invocatione Divinarum perſonarum, ſicut præcipitur *Matth. cap. ultim.* quando autem in Actibus Apoſtolorum dicitur, Baptiſmum fuiſſe adminiſtratum in nomine Chriſti, & in *cit. c. A quodam.* non eſſe rebaptizandos, qui ſunt baptizati in nomine Chriſti, per hoc ſolum, & non aliud ſignificatur, quam quod Baptiſmus adminiſtretur, & conferatur in nomine, id eſt; in fide, virtute, & meritis Chriſti, a quibus Baptiſmus collatus, cum invocatione trium perſonarum Divinarum, omnem ſuam vim, & originem habet, in cujus ſignum aqua ex latere Chriſti in Cruce profluxit, ut ex *Henriq. Suarez. Bellarm.* tradit *Barboſa hic num.* 9. Poteſt etiam dici, quod quando Nicolaus Papa ait, non eſſe rebaptizandos baptizatos in nomine Chriſti tantum, id ita intelligendum, ſi loco Filii exprimatur nomen Chriſti, dicendo v. gr. *ego te baptizo in*

zo in

Digitized by Google

zo in nomine Patris, & Chriſti, & Spiritus S. talis enim forma Baptiſmi ubique eſſet valida. *Barb. c. l.*

Cap. De quibus. 2.

„ III. Si probabile dubium ſit, an quis ſit baptizatus, nec ne, is baptizandus eſt ſub conditione, ſeu forma hic expreſſa: *ſi baptizatus es, non te baptizo: ſed ſi nondum es baptizatus, ego te baptizo &c.* Idque procedit, ſive dubium fuerit facti, ut ſi reperiatur infans expoſitus, ſine ullo teſtimonio, vel indicio, illum fuiſſe baptizatum; ſive fuerit dubium juris, ut ſi quis fuiſſet baptizatus in nomine Chriſti tantum, vel Trinitatis, non expreſſis tribus perſonis Divinis. *Abb. hic n.* 3. Idemque dicendum eſt de aliis Sacramentis, quæ iterari non poſſunt; *Abb. hic* n. 2.

Cap. Debitum. 4.

IV. Nemo poteſt ſeipſum baptizare, etiam inſtante neceſſitatis articulo, prout ſumitur ex hoc cap. Nam cum „ quidam Judæus in mortis articulo conſtitutus, & inter Judæos eſſet, nec Chriſtianum habere poſſet, ſeipſum immerſit in aquam, dicens, ego me baptizo, in nomine Patris; &c. quæſitum fuit, an iſte Sacramentum baptiſmi receperit? Reſpondet Papa Innocentius III. quod cum inter baptizantem, & baptizatum debeat eſſe diſtinctio, ut colligitur ex verbis Chriſti *Matth. ult. Ite, & baptizate omnes gentes, &c.* prædictus Judæus ab alio denuo ſit baptizandus, ut oſtendatur, quod alius debeat eſſe, qui baptizatur, & alius, qui baptizat: unde & Chriſtus non a ſeipſo, ſed a Joanne baptizari voluit: quamvis ſi dictus Judæus ſtatim deceſſiſſet, in cœlum evolaſſet, non propter Sacramentum Fidei, ſed propter Sacramenti Fidem, (id eſt, propter contritionem, & Fidem vivam, cum voto Baptiſmi, adeoque propter Baptiſmum flaminis, *Gl. hic in verat. & Barb. num.* 2.) Addit Papa aliam rationem, cur non poſſit quis baptizare ſeipſum, etiam in articulo neceſſitatis, quia ſicut in carnali generatione ex viro & fœmina, alius eſt, qui carnaliter gignit, & alius, qui carnaliter gignitur: ſic & in ſpirituali generatione, qua quia ex aqua & Spiritu S. renaſcitur (*juxta illud Joan. 3. niſi quis renatus fuerit &c.*) alius debet eſſe, qui ſpiritualiter generet, & alius, qui ſpiritualiter generetur. Sane cum corpus exterius, aut cor interius baptizatur, neceſſe eſt, ut utrobique poſſit inveniri paternitas, & filiatio, quibus baptizans, & baptizatus ad invicem referantur: natura enim correlativorum eſt quod ſimul non poſſint conſiſtere in eodem ſubjecto, *Gl. fin. hic.*

V. Ex quo infertur primo. Quod non poſſit quis alium baptizare, nec de ſacro fonte levare, & ſic eſſe pater ſpiritualis ipſius, niſi poſſit eſſe pater carnalis ejuſdem, adeoque ſit major illo 18. annis, & excedat illum plena pubertate, ſicut adoptans debet eſſe major adoptato 18. annis, §. *Minorem Inſtit. de adopt. Abb. hic num.* 3. Secundo, infertur, quod patrinus levans e ſacro fonte non requiratur ad ſubſtantiam Baptiſmi: ſed ſolum ad ſolennitatem, quia in hoc c. ad ſpiritualem generationem requiritur ſolum alius baptizans, *Abb. c. l.* Tertio, ſi quis ſeipſum immergat in aquam, vel ea ſuperfundat, alio dicente, Ego te baptizo, non valebit Baptiſmus; quia ſi ipſe baptizans non immergat, vel abluat baptizandum, non verificatur forma verborum, *ego te baptizo, Abb. hic num.* 5.

Cap. Non ut apponeres. 5.

„ VI. Quæſitum fuit ex Innocentio III. an illi parvuli ſint baptizati, quos in articulo mortis conſtitutos, propter aquæ penuriam, & abſentiam Sacerdotis, aliqui ſimplices in capite & pectore, ac inter ſcapulas, loco Baptiſmi, aſperſione ſalivæ liniverunt: Reſpondet Papa, quod cum in Baptiſmo duo ſemper, videlicet verbum (ſive forma Baptiſmi, quæ in verbis conſiſtit) & elementum (materia ſcilicet, quæ eſt aqua, juxta illud S. Auguſt. *accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*, prout refertur in *capit. Detrahe*r. 54. *cauſ.* 2. *q.* 1.) neceſſario requirantur: dubitari non debet, illos non ſuſcipere verum Baptiſmum, in quibus non ſolum utrumque prædictorum (ſcilicet verbum & aqua) ſed eorum alterum tantum eſt omiſſum, quia quando plura requiruntur ad ſubſtantiam alicujus actus, deficiente uno, totum deficit, & corruit, *Abb. hic num.* 3. Hinc infertur, quod materia remota Baptiſmi ſit aqua naturalis, non ſputum, ſeu ſaliva, aut alius liquor ſpecie differens ab aqua naturali, *Abb. hic num.* 2. *Barb. nu.* 2.

Cap. Licet. 6. *& ult.*

„ VII. Prohibet Innocentius III. in Concilio generali Lateranenſi, ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis ab omni Officio & Beneficio Eccleſiaſtico, ne Græci Altaria, in quibus celebrarunt Sacerdotes latini, reputent inquinata, ideoque illa non laveant, antequam in iis iterum ſacrificent. Item ne baptizatos a Latinis, rebaptizare præſumant. Porro ſi Latini utantur forma Græcorum, valide baptizant, etſi illicite, & graviter peccent, non ſervando ritum Eccleſiæ ſuæ in re gravi, ut ex *Suar.* docet *Barb. hic* n. 2.

Clement. Præſenti unic. eod.

„ VIII. Prohibetur in Concilio Viennenſi, ne de cætero Baptiſmus conferatur in aulis, vel Cameris, vel aliis domibus privatis: ſed in Eccleſiis tantum, in quibus ſunt fontes ad hoc ſpecialiter deputati: niſi baptizandi Regum, vel Principum liberi extiterint: (quod *Gl. hic V. Regum* extendit etiam ad Ducum, Marchionum, Comitum, Baronum & aliorum Potentatum liberos) vel talis neceſſitas emerſerit, propter quam nequeat ad Eccleſiam abſque periculo (ſive pueri baptizandi, ſive ob hoſtilitatem, vel locum obſeſſum, *Gloſ. hic. V. Periculo.*) acceſſus haberi. Qui autem ſecus præſumpſerit (baptizando in talibus locis) aut ſuam in hoc præſentiam (ex propoſito, *Gloſ. hic V. Præſentiam.*) exhibuerit, hic per Epiſcopum ſuum puniatur (arbitrarie, ut alii ſimilia attentare non præſumant.

§. II.

De Effectu Baptiſmi.

„ IX. De hoc agitur in *c. Majores.* 3. *h. t.* Ubi Papa Innocentius III. inprimis ait, majores Eccleſiæ cauſas, præſertim quæ ad articulos Fidei ſpectant, ad Sedem Apoſtolicam referendas eſſe, quia ſoli Petro, & ejus Succeſſoribus data eſt a Chriſto poteſtas regendi univerſalem Eccleſiam, *c. Quamvis* 3. *diſ.* 21. *c.* 2. *& diſ.* 22. Quænam autem ſint hujuſmodi cauſæ majores reſervatæ juriſdictioni & diſpoſitioni Papæ, videri poteſt apud *Fagnan. in c.* 1. *de Offic. Jud. Ordin. numero* 55. *& ſeqq.* Deinde declarat Papa, Sacramentum Baptiſmi utiliter conferri parvulis, licet actu non credant, nec intelligant, nec actu diligant: nam illud *Jac.* 5. *Charitas operit multitudinem peccatorum, & Luc.* 7. *remiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*, de adultis intelligi debent. Baptiſmus autem ſucceſſit circumciſioni, per quam remittebatur quidem culpa originalis: ſed non aperiebatur Cœlum, quod uſque ad mortem Chriſti obſeratum erat, ſicut per Baptiſmum patet ingreſſus in Regnum Cœlorum, *text. capit. Majores*, §. *Ad id autem.* Porro parvulis fides, gratia, & charitas aliæque virtutes infunduntur, quoad habitum, non quoad uſum, donec perveniant ad ætatem adultam, §. *Illud vero ſapit.* Sed quoniam duplex eſt peccatum, originale, & actuale, illud, quod abſque conſenſu contrahitur, etiam ſine conſenſu, per vim Sacramenti remittitur parvulis actuale, quod cum conſenſu contrahitur, §. *Verum in hoc capit.* Quamvis autem in Baptiſmo peccatum originale dimittatur parvulis, qui conſentire non poſſunt: non tamen adultis, amentibus, vel dormientibus, qui non prius conſenſerunt in Baptiſmum, remittitur peccatum actuale, imo nec originale; tum quia Dei opera non ſunt imperfecta, ac proinde peccata, non ex parte, ſed ex toto dimittit: tum quia pœna originalis peccati eſt carentia viſionis Dei: pœna vero actualis peccati (mortalis) eſt cruciatus perpetuæ gehennæ: unde ſi dimitteretur alicui primum, non dimiſſo altero, is non careret viſione Dei, propter originale dimiſſum: & tamen perpetuo cruciaretur in gehenna, propter reatum peccati actualis, non dimiſſi: quæ cum ſint incompoſſibilia, non poſſunt ſimul ſubſiſtere: imo ſibi invicem adverſantur hæc duo, originale remitti, & actuale remanere., ita habetur in hoc cap. §. *Sed adhuc.* Ubi tamen recte *Gl. V. Propter originale*, notat, quod etiam propter peccatum actuale mortale incurratur pœna damni, ſive carentia viſionis Dei: & ſic argumentum hoc non procedit abſolute; ſed ſolum ex hypotheſi, poſito per impoſſibile, quod adultus propter peccatum actuale non privaretur viſione Dei: ſed propter originale tantum, tunc ſequeretur hoc abſurdum, & impoſſibile, quod videlicet Deum videbit, ex quo originale eſt ſublatum: & perpetuo cruciabitur in gehenna, ex quo actuale remanet: & ideo etiam in Baptiſmo non tollitur, actuali remanente, peccatum originale; quia non prodeſſet, *Hoſtienſ. hic V. Primum.*

„ Denique in §. *Item quæritur hoc cap.* Dicitur, quod is, qui per terrorem ſuppliciorum, ac pœnarum ad Baptiſmum violenter trahitur, & ne aliud detrimentum, ſeu damnum incurrat, Sacramentum Baptiſmi ſuſcipit, characterem recipit, quia conditionaliter volt, licet abſolute non velit: (vult, licet abſolute non velit: (vult enim baptizari, ut ſupplicia, vel pœnas evitet, coacta autem voluntas, eſt voluntas. *c. Merito.* 2. *cauſ.* 15. *q.* 2. *Gloſ. hic V. Conditionaliter volens.*) proinde etiam cogendus eſt ad obſervantiam Fidei Chriſtianæ, *juxta c. de Judæis.* 5. *diſt.* 45. Quod eſt deſumptum ex Concilio Toletan. Sicut & ille, qui ficte accedit ad Baptiſmum, accipit Sacramentum, qui quamvis non ore, corde tunc diſſentit. Ille vero, qui nunquam conſentit (in Baptiſmum) ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti, ideoque ſi baptizetur, non erit baptizatus: ſicut & ille, qui penitus contradicens, & reclamans, cogitur violenter thura offerre idolis, non eſt reus alicujus criminis. Dormientes autem, & amentes, ſi priuſquam amentiam incurrant, aut dormitent, contradixerunt, & nihilominus baptizantur, non recipiunt characterem Sacramenti; quia in illis intelligitur propoſitum contradictionis perdurare. Si vero non contradicebant, ſed erant Catechumeni, habentes propoſitum Baptiſmi ſuſcipiendi: tales ſi baptizantur in amentia, vel ſomno (uti conſuevit Eccleſia eos in neceſſitatis articulo baptizare) recipiunt characterem Sacramenti, quia non poſuerunt obicem contrariæ voluntatis. Ratio eſt, quia ſemper præſumitur prior voluntas durare, niſi probetur mutata. *Gloſ. hic V. Perdurare.*

Porro quod ſupra dictum eſt, eos, qui ficte ſuſcipiunt Baptiſmum, recipere Sacramentum, & characterem, quia ſcilicet ore exprimunt, ſe velle baptizari, etſi corde diſſentiant, ac nolint: id ita intelligendum eſt; quia præſumuntur in foro externo recipere Baptiſmum, ſecundum *Gloſ. hic V. Perdurare junct. Gl. marg. lit. B.* ideoque & cogi poſſunt, ad obſervantiam Fidei & legis Chriſtianæ: quamvis ſi vere diſſentiant, revera non recipiant Sacramentum Baptiſmi, nec characterem.

TI-

Digitized by Google

TITULUS XLIII.

De Presbytero Non Baptizato.

I. Hic Titulus tria continet Capitula. Inprimo ſtatuitur, ſi quis Presbyter ordinatus, (de facto, quia qui „ de jure non eſt ordinatus, non eſt cenſendus Presbyter, *Gl. hic V. Ordinatus.*) deprehenderit, ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Idem habetur in *c. Si quis* 60. *cauſ.* 1. *q.* 1. Ratio eſt, quia nullum Ordinem recepit, cum Baptiſmus ſit janua omnium Sacramentorum, *c. ult. h. t. Gl. hic V. Iterum ordinetur.* Quod ſi talis nolit de novo ordinari, manet Laicus, & ſi matrimonium contrahat, illud validum eſt, quamvis non licite contraheret, cum tacite videatur ediſſe ſimplex votum continentiæ, *arg. c. Cum quidam* 12. *de converſ. conjug. Abb. hic in fine.*

Aliud vero dicendum eſt de eo, qui ordinatus fuit, cum non eſſet prius confirmatus: nam valide nihilominus eſt ordinatus; quia Ordo non neceſſario ſupponit characterem Sacramenti Confirmationis, etſi ex Decreto Concilii Tridentini *Seſſ.* 23. *c.* 4. *de reform.* prohibeantur initiari prima Tonſura, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperunt, *Azor p.* 2. *lib.* 3. *c.* 48. *q.* 1. *Barb. hic nu.* 3. Ubi addit, quod etſi non confirmatus ordinetur, vel primam Tonſuram ſuſcipiat, non ideo incurrat aliquam cenſuram, cum nulla tali tranſgreſſioni ſit annexa.

II. *In cap. Apoſtolicam* 2. dicitur, quod etiam is, qui non eſt baptizatus, ſalvari poſſit, ſi probabiliter credat, ſe eſſe baptizatum: „ nam cum quidam Presbyter mortuus eſſet, poſtea compertum fuit, quod non fuerit baptizatus: Quæſitum fuit a Papa Innocenzio III. an ab Eccleſia haberi debeat pro baptizato, ita, ut pro eo poſſit orare, ſiquidem bona fide putavit, ſe eſſe baptizatum? Reſpondet Papa, ſi Presbyter ille in fide S. Matris Eccleſiæ, & in confeſſione nominis Chriſti perſeveravit, & deceſſit, ab originali peccato ſolutus (imo, & ab actuali, *Gl. hic V. Ab originali*) gaudium cœleſtis patriæ eſt adeptus, dicente S. Auguſtino (prout refertur in *c. Baptiſmi,* 34. *diſ.* 4. *de conſ.*) Baptiſmus inviſibiliter miniſtratur, quem non contemtus Religionis, ſed terminus, ſive articulus neceſſitatis excludit. Idemque aſſerit S. Ambroſius *in lib. de obitu Valentiniani*: & ſic Eccleſia poteſt preces, & Hoſtias DEO offerre, pro memorato Presbytero.

III. Notandum primo. Peccatum originale dimittitur, non tantum in Baptiſmo fluminis, ſive aquæ: ſed etiam in Baptiſmo ſanguinis, cum quis pro Fide Chriſti occiditur, *c. Baptiſmi vicem* 34. *diſ.* 4. *de Conſecr.* & in Baptiſmo flaminis, id eſt, Spiritus Sancti, cum quis inviſibiliter baptizatur interius per fidem Chriſti, *cit. c. Baptiſmi,* & deſiderium, ſeu votum, ſaltem implicitum, Baptiſmi fluminis, quem ſuſcipere non poteſt, vel ob impedimentum neceſſarium, vel ob probabilem ignorantiam; quia putat, ſe eſſe baptizatum, quippe natus a Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos in Fide Chriſti fuit educatus, *Gl. hic V. Ab originali. Abb. hic not.*) Nec obſtat, quod in *c. Firmiſſime,* 3. *diſ.* 4. *de Conſecr.* dicitur, neminem poſſe ſine Sacramento Baptiſmi, quod datur in nomine Patris, & Filii, &c. ſalvari; quia hoc verum eſt de eo, qui poteſt baptizari, & non baptizatur, *Gl. cit. hic.*

Notandum ſecundo. Baptiſmus flaminis, a reliquis Baptiſmis in eo etiam differt, quod Baptiſmus fluminis, & ſanguinis tam parvulis, quam adultis prodeſt, ſi Baptiſmum fluminis non contempſerunt, aut neglexerunt: at vero Baptiſmus flaminis prodeſt adultis tantum, qui in fide Chriſtiana, & charitate deceſſerunt; parvulis autem non prodeſt; quia cum ipſi non ſentiant, ſeu non intelligant, non habent Fidem Chriſtianam, nec charitatem, actualem ſcilicet, etſi habitualem habeant, *c. Majores,* 3. *de Bapt. Abb. hic in Gl.* 1.

Notandum tertio. Sacerdos, qui non eſt baptizatus, probabiliter tamen credit, ſe baptizatum, non poteſt conficere Sacramentum Altaris, ſive conſecrare, nec abſolvere a peccatis, nec Ordinem recipere: pie tamen credendum eſt, Chriſtum Summum Sacerdotem ſupplere quoad effectus Sacramentorum, neque permiſſurum, hoc ita occultum permanere, cum inde maximum Eccleſiæ oriri poſſit periculum, ut cum S. Th. docet *Silv. V. Baptiſmus,* 6. *numer.* 3. *Barb. hic num.* 2.

Notandum quarto. Licet alias communis error, ſeu opinio faciat, ut geſta valeant, juxta *l. Barbarius.* 3. *ff. de Offic. Præt.* Id autem ſolum verum eſt in iis, quæ pendent a juriſdictione: non autem in iis, quæ pendent a poteſtate Ordinis, & in Sacramentis, in iſtis enim attenditur veritas, & non opinio, *Abb. hic in fin.*

IV. Denique, quod non baptizatus, non poſſit ſuſcipere Ordines, id habetur etiam In *cap. Veniens.* 3. *ult. h. t.* Nam quidam credens, ſe rite baptizatum, ad omnes Ordines „ fuit promotus, etiam ad Sacerdotium: ſed tandem comperit, quod non fuerit ſecundum formam Evangelii (præſcriptam, *Mat. ult.*) baptizatus, idque expoſuit Innocentio III. Papæ qui illum juſſit rite baptizari: deinde diſputatum fuit, utrum Ordines ſuſcepiſſet? Quidam enim dicebant, cum Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum (*c. Præter.* 6. §. *Verum. in fine diſ.* 32. *junct. Gl. V. Neceſſario.*) ante ſuſceptionem Baptiſmi, non recipiatur aliud Sacramentum, quia ubi fundamentum deficit, ſuperædificari non poteſt. Sed contra eſſe videtur, quod non ſolum per Sacramentum Fidei (in cujus perceptione gratia confertur, *Gl. hic V. eod.*) ſed etiam per ſolam fidem Sacramenti Baptiſmi efficitur quis membrum Chriſti, & qui Chriſtum habet per Fidem (quam quis habet de ipſo Sacramento, quod credit, ſe ſuſcepiſſe, Gl. *hic Per Fidem*) etiamſi Sacramentum Baptiſmi non habeat, habet utique fundamentum, nempe ipſum Chriſtum, & ita ſuper ædificari poſſe videtur, ſicut ſalutifera opera, ſic & quælibet Eccleſiaſtica Sacramenta; cum illud non ſit generaliter verum, quod Baptiſmus ſit fundamentum omnium Sacramentorum: neque de novis (id eſt, de Sacramentis novi Teſtamenti) neque de veteribus, ſive veteris Teſtamenti: quoniam & Sacramentum Conjugii, (*c. Gaudemus.* 8. *de divort. c. Deinde.* 3. *diſt.* 26.) & Euchariſtiæ a non baptizatis (ſcil. Baptiſmo fluminis, ſed baptizatis, Baptiſmo flaminis, cum illi quoad gratiam baptizati intelligantur, & fructum Sacramenti Euchariſtiæ accipere poſſint, Gl. *V. eod.* recipi poteſt. Præterea Sacramentum Ordinis Pontificalis, & Sacerdotalis, & Levitici (Vet. Teſtamenti) ex inſtitutione ſua præceſſit Baptiſmum, propter quod forſitan videri poſſet, quod ante Baptiſmum hujuſmodi Ordines poſſint rite conferri, maxime his, qui baptizati eſſe creduntur, quod tamen non eſt verum, Gl. *hic V. Videtur.*) Verum quia in Concilio apud Compendium celebrato, (quod refertur in *c.* 1. *h. t.* (conſtitutum eſt, ut, ſi quis in Presbyterum ordinatus deprehenderit, ſe non eſſe baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur; ideo Papa volens ſequi in hoc dubio caſu, quod eſt tutius, mandat Epiſcopo Ferrarienſi, ut iſte non baptizatus denuo baptizetur, & ſingulis Ordinibus, uſque ad Sacerdotium, (incluſive) initietur, & in officio Sacerdotis miniſtrare permittatur; quia non intelligitur iteratum, quod ambigitur, vel neſcitur factum: nec male de Sacramento (Baptiſmi) ſentitur, cum non ex Religionis contemptu: ſed ob neceſſitatem (vel ignorantiam facti) non ſuſcipitur. Certe de illo, qui natus eſt ex Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos eſt in fide educatus, tam violenter præſumitur, quod baptizatus fuerit, ut hujuſmodi præſumptio pro certitudine ſit habenda, donec evidentiſſimis argumentis contrarium fuerit probatum.

V. Hinc colligitur primo. Quod Baptiſmus fluminis nihil proſit, non tantum, ſi omnino non conferatur ſed etiam cum non rite, ſecundum formam Eccleſiæ confertur; quia paria cenſentur, aliquid omnino non fieri, vel non rite fieri, *Abb. hic num.* 1. Colligitur ſecundo, quod actus, qui neceſſario, ac ſpecifice debet impleri, ſeu fieri, ſi dubitetur, an ſit factus, iterari debeat, *Abb. hic nu.* 2. Colligitur tertio. Quod valde vehemens præſumptio, quæ ſtat pro aliquo, transferat onus probandi contrarium in adverſarium, adeoque admittitur contra illam probatio: ſed non niſi evidentiſſima, *Abb. hic nu.* 3. & 4.

TITULUS XLIV.

De Cuſtodia Eucariſtiæ, Chriſmatis, & Aliorum Sacramentorum.

I. IN hoc Titulo duo continentur Capitula, in quorum primo, quod eſt deſumptum ex Concilio Generali Lateranenſi, cap. 29. ſtatuit Innocentius III. ut in cunctis Eccleſiis Chriſma, (hoc eſt, Oleum mixtum balſamo, „ benedictum ab Epiſcopo, pro Sacramento Confirmationis, & oleum ſimplex benedictum, pro Sacramento extremæ Unctionis, quo inunguntur infirmi) & Euchariſtia, fideliter ſub clavibus aſſerventur: alioquin ſi is, ad quem ſpectat cuſtodia, incaute & negligenter ea cuſtodierit, 3. menſibus ab Officio ſuſpendi debeat: & ſi per ejus incuriam aliquid nefandum contigerit (v. g. furtum, ſacrilegium, vel ſortilegia) graviore pœna (ad arbitrium Judicis, cum hic non determinetur, *Gl. hic V. Gravior.*) punietur. Ex quo patet, quod quis propter culpam, & negligentiam commiſſam in Officio, tenetur ad omnia damna reſarcienda, quæ ex illa culpa ſequuntur, ita, ut puniri poſſit, ac ſi ipſe illa intuliſſet; nam qui occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur, *c. Sæpe,* 50. *diſ.* 30. *l. Qui occidit,* 30. §. *In hac quoque, ff. ad leg. Abb. hic num.* 2.

„ II. Præterea in *c. Relinqui.* 2. *eodem,* idem Innocentius III. in dicto Concilio Lateranenſi, c. 19. prohibuit, ne ſupellectilia, ſive propria Clericorum, ſive aliena Laicorum, in Eccleſiis ponantur, ſeu admittantur: niſi propter hoſtiles incurſus, aut repentina incendia, vel alia neceſſitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium: ita tamen, ut ceſſante neceſſitate, hujuſmodi res ex Eccleſia removeantur, & ad priſtina loca reportentur; nam quod ob certam cauſam conceſſum, eſt debet illa ceſſante, revocari, *Abb. hic not.* 3. Præcipit quoque Papa, ut Oratoria, Vaſa, Corporalia, ac Pallæ Altaris, & veſtimenta Miniſtrorum Eccleſiæ, munda, & nitida conſerventur; nimis enim abſurdum videtur in ſacris hujuſmodi ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in veſtibus profanis, ſive privatorum. Ex quo textu infert, *Abb. hic not.* 2. quod tempore neceſſitatis poſſunt Eccleſiæ, ſeu Templa muniri contra hoſtes, & defendi per milites; *quia quod non eſt licitum in lege, neceſſitas facit licitum, c. Quod non eſt.* 4. *infra de Reg. Jur.*

TI-

TITULUS XLV.

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum,

Extat hic Titulus etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

§. I.

De Veneratione, & Canonizatione Sanctorum.

I. DE hac agitur in *c. Audivimus* 1. *h. t.* Ubi refertur, quod
„ quidam hominem quendam in ebrietate occiſum,
„ quaſi Sanctum venerabantur. Verum Papa Alexander III.
„ mandavit, ne illum præſumant de cætero colere; partim
„ quia pro occiſis in ebrietate (ſi ea ſit voluntaria, ac ple-
„ na, privans omnino uſu rationis, adeoque peccatum mor-
„ tale, *Gloſſ. hic V. Cum vix*) non orat, aut vix orat Ec-
„ cleſia; partim quia licet per eum miracula fierent, non
„ liceret, abſque auctoritate Romanæ Eccleſiæ, illum pro
„ Sancto venerari.

II. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Neminem poſſe publice coli pro Sancto, niſi canonizatum. Eſt autem Apotheoſis, ſive Canonizatio ritus, quo aliquis Sanctus per Papam Albo, ſeu numero Sanctorum adſcribitur, & publice, ac ſolenniter, canonice, & regulariter (præmiſſa ſcilicet diligenti inquiſitione ſuper vitæ, morumque probitate, & miraculorum veritate, juxta *cap. Venerabilis* 52. *de teſtib.*) declaratur, definitur, ac ſtatuitur, tanquam Sanctus ab omnibus honoretur, & de ipſo, ſicut de aliis Sanctis ejuſdem conditionis certa die, quotannis, ſolenne Officium celebretur, ut tradit *Hoſtienſ. hic V. Venerantur; poſt princip.* Hoc autem procedit, quoad publicam venerationem, & cultum; nam privatim, & in occulto, bene poteſt colere, & invocare eum, quem putat eſſe ſanctum, *Abb. hic num.* 3.

III. Notandum ſecundo. Solus Romanus Pontifex poteſt aliquem in Sanctorum numerum, ſeu Catalogum referre, prout aperte ſumitur ex hoc cap. & ex communi docet *Azor. p.* 2. *Inſtit. lib.* 5. *cap.* 6. *qu.* 1. Rationes autem plures affert *Hoſtienſ. hic col.* 3. *Gloſſ. in c. unic. V. Sedis Apoſtolicæ; hoc t. in* 6. Primo. Quia hæc eſt una ex majoribus cauſis, quæ referendæ ſunt ad Sedem Apoſtolicam, *c. Majores* 3. *in princ. de Baptiſm.* Secundo. Quia Miracula attribuuntur Fidei, ſicut & opera, quæ teſtantur alicujus ſanctitatem, Fidei Eccleſiæ innituntur, ergo hæc examinare, & approbare pertinet ad ſolum Papam, cujus eſt quæſtiones Fidei definire, *c. Quoties* 12. *cauſ.* 24. *quæſt.* 1. Tertio. Quia ad Papam ſpectat, declarare dubia S. Scripturarum, *c. Per Venerabilem* 13. *§. Rationibus; Qui filii ſint legitimi, &c.* Ergo multo magis dubia Sanctitatis; quia circa majora majus periculum vertitur, ideoque cautius eſt agendum, *cap.* 3. *in princip. de elect. in* 6. Quarto. Ne populum decipi contingat, propter multorum Epiſcoporum ſimplicitatem, *arg. hujus t.* Quinto. Ne Sancti nimium multiplicentur; & ſic devotio creſcat, & ſanctitas vileſcat, *arg. c. Epiſcopi* 3. *diſt.* 80. Addi poteſt alia ratio ex S. Auguſtino, apud *Fagnan. hic n.* 27. quia ſicut ſolius Chriſti eſt, homines ſanctificare: ita ſolius Papæ, qui eſt Vicarius Chriſti, hominum Sanctitatem manifeſtare & approbare: & cum ſolus Papa ſit Caput totius Eccleſiæ proponere aliquem colendum, ut Sanctum *Innocent. hic numer.* 2.

Ex quo infertur, quod Epiſcopi non poſſint canonizare aliquem, etiam pro ſuis Diœceſibus tantum imo nec Legatus a Latere, ne quidem ex ſpeciali commiſſione S. Pontificis; quia is non poteſt delegare alteri res Fidei. Nec denique etiam Concilium Generale, abſque Romani Pontificis auctoritate; *Barb. in citat. c. num.* 7. *&* 8. & alii apud ipſum.

IV. Notandum tertio. Ad Canonizationem alicujus Sancti requiritur, tum Fidei, aliarum Virtutum merita, ſive Sanctitas morum, tum miracula, quæ excedant vires, & potentiam naturæ, ita tamen, ut ſola miracula non ſufficiant, ſine vitæ probitate; quia quandoque etiam per malos, & peccatores fiunt miracula, ſaltem apparentia, *c. Teneamus* 66. & *c. Prophetavit* 79. *cauſ.* 1. *q.* 1. ut patet in Magis Pharaonis & *Matth.* 7. dicitur, *Nonne in nomine tuo Dæmonia ejecimus, & tamen audiunt a Chriſto nunquam novi vos*, quandoque etiam fiunt miracula ex dono Dei, & non ex merito, ut in Regibus Franciæ, ideoque numeratur miraculorum virtus inter gratias gratis datas, quæ non ſupponunt in operante neceſſario gratiam ſanctificantem. Tum quia Fides præ cæteris virtutibus in miraculis operatur, ita, ut aliqui propter fidem, quam habent, operentur miracula, etiam ſine charitate juxta illud *Apoſtoli* 1. *Cor.* 1. 13. *Etſi habeam omnem fidem, ita, ut montes transferam, charitatem autem non habuero &c. nihil mihi prodeſt*, cum fides ſine charitate ſit mortua. Tum denique, quia alioqui facile poſſent decipi fideles, ſi ſola miracula ſufficerent ad Canonizationem, cum hæc ſint deceptioni obnoxia, & difficulter poſſint vera a falſis quandoque deſcerni, *Innoc. hic nu.* 1. *Hoſtienſ. col.* 2. *n.* 4. Neque tamen etiam ſola vitæ probitas ſufficit, ſine miraculis, licet ſufficiat ad finem beatitudinis, ſed miracula etiam requiruntur in teſtimonium ſanctitatis, juxta Conſtitutionem Gregorii IX. quæ incipit. Cum dicat Dominus, cujus verba refert *Fagnan. in cit. c. n.* 13. *h. t.*

Porro, quod dictum eſt, ad Canonizationem Sancti requiri, ut prius diligenter inquiratur, & cognoſcatur de ſanctitate vitæ, & miraculis, id intelligendum eſt: ſi quis in SS. Confeſſorum in numerum ſit referendus. Sin autem in numerum SS. Martyrum, tunc inquirendum eſt de miraculis ab eo patratis, & de cauſa paſſionis ipſius, num videlicet in Fidei Chriſtianæ teſtimonium, vel propter Legem Dei, aut Virtutem aliquam, mortem obierit *Hoſtienſ. in ſumma, h. t. num.* 3. *Silveſt. V. Canonizato; qu.* 2. *Azor. citat. c.* 6. *quæſt.* 7. *§. Si vero.* Nunc vero iſta inquiſitio, & examen accuratum commiſſum eſt Congregationi Cardinalium, quæ eſt inſtituta circa Ritus, & Ceremonias. Modum autem, & ordinem procedendi in Canonizatione Sanctorum exponit *Hoſtienſ. in cit.* 1. *h. t. col.* 2. *&* 2.

„ V. Præterea in *cap. Glorioſus; unic. h. t. in* 6. Bonifacius
„ VIII. præcipit, ut feſta XII. Apoſtolorum, IV. Evangeli-
„ ſtarum, & IV. Doctorum Eccleſiæ, ſcilicet Gregorii, Au-
„ guſtini, Ambroſii, & Hieronymi, annis ſingulis, ſub Offi-
„ cio duplici ſolenniter celebretur.

VI. In *Clement.* vero, ſi Dominum *unic. h. tit.* præcipitur
„ in virtute S. Obedientiæ, ut Feſtum Corporis Chriſti ſo-
„ lenniter, & devote celebretur, ſingulis annis Feria V. poſt
„ Octavam Pentecoſtes, & certæ Indulgentiæ concedantur iis,
„ qui in Feſto, vel infra Octavam, Officio, vel Horis Ca-
„ nonicis interfuerint. Notat autem hic *Barboſ. nu.* 5. Quod
annus Eccleſiaſticus, quantum ad Indulgentias, computetur a primis Veſperis, uſque ad ſecundas Veſperas diei ſequentis incluſive.

VII. Item *in Extravag. Cum præexcelſa* 1. *h. t. Inter commu.*
„ Sixtus IV. ſtatuit, ut qui, in ipſo die Conceptionis B. Ma-
„ riæ Virginis, & per ejus Octavas, Miſſam, & Officium
„ ejuſdem immaculatæ Conceptionis devote celebraverint,
„ & dixerint, eaſdem Indulgentias conſequantur, quas lu-
„ crantur Chriſti fideles in Feſto Corporis Chriſti, juxta *Clement. unic. h. t.*

VIII. Denique in *Extravag. Grave nimis* 2. *eod.* Idem Pa-
„ pa ſtatuit, Prædicatores Verbi Dei, vel quicunque alii,
„ qui præſumunt aſſerere, mortaliter peccare, vel eſſe hæ-
„ reticos illos, qui defendunt B. Virginem Dei Matrem eſ-
„ ſe conceptam, ſine peccato originali: & vice verſa hæ-
„ reticos eſſe, vel mortaliter peccare eos, qui aſſerunt, eſ-
„ ſe conceptam in peccato originali: item qui affirmant,
„ peccare graviter eos, qui Feſtum immaculatæ Conceptio-
„ nis celebrant, aut Concionibus hujuſmodi interſunt, ſen-
„ tentiam excommunicationis, ipſo facto, incurrere, Papæ
„ reſervatam; cum nondum ſit a Romana Eccleſia, & Apoſtolica Sede deciſum.

Hanc Conſtitutionem innovavit Concilium Tridentinum, *Seſſ.* 5. *in Decreto de peccato Originali, in fine.* Ique poſtea Paulus V. extendit, die 31. Auguſti anno 1617. prohibens, ne in poſterum ullus audeat, in publicis Concionibus, Lectionibus, Concluſionibus, & aliis quibuſcunque actibus publicis aſſerere, quod Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, ita tamen, ut negativam opinionem, quod non ſit concepta in peccato originali, in publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſub cenſuris, & pœnis prædictarum Conſtitutionum, *Barboſ. in cit. c. Extrav.* 2. *n.* 3. *h. t.*

§. II.

De Reliquiis Sanctorum, earumque veneratione.

IX. De his agitur in *c. Cum ex eo* 2. *& ult. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Generali Lateranenſi ſub Innocen-
„ tio III. Nam quoniam quidam Sanctorum Reliquias expo-
„ nunt venales, & eas indifferenter, ac paſſim oſtendunt,
„ propter quod ſæpe Chriſtianæ Religioni detrahitur; i-
„ deo ſtatuit Concilium, ut antiquæ Reliquiæ de cætero
„ extra capſam non oſtendantur, nec venales exponantur.
„ Inventas autem de novo nullus publice venerari præſu-
„ mat, niſi prius auctoritate Romani Pontificis fuerint ap-
„ probatæ. Prælati vero Eccleſiaſtici non permittant eos,
„ qui ad eorum Eccleſias, venerationis cauſa, accedunt,
„ vanis hujuſmodi figmentis, aut falſis documentis decipi,
„ ſicut in pleriſque locis, occaſione quæſtus, fieri con-
„ ſuevit.

X. Pro declaratione hujus cap. Notandum primo. Reliquias Sanctorum vendi non poſſe, prout habetur hic: & in *l. Nemo* 3. *Cod. de SS. Eccleſ.* Ratio eſt, tum quia res ſacræ, quales ſunt Reliquiæ, non ſunt in dominio alicujus, nec pretii æſtimationem recipiunt, *l. Sacra* 9. *in fine, ff. de rer. diviſ.* adeoque nec vendi poſſunt; quia ſine pretio non conſiſtit venditio, *§. Item pretium; Inſtit. de empt. & vendit.* Tum quia ſpiritualibus annexa vendi non poſſunt, ſine labe ſimoniæ, *c. Querelam* 15. *de Simon. c. De jure de jure patron. Gloſſ. hic V. Venales; not.* 1. Idque indubitatum eſt, ſi vendantur ratione Benedictionis, aut pluris, ratione illius; ſecus, ſi ratione ſolius materiæ, ex qua conficiuntur; v. gr. Agnus Dei, vel Impenſarum in eis conficiendis, aut deportandis factarum, *Sanch. l.* 2. *mor. c.* 43. *n.* 29.

Notandum ſecundo. Reliquiæ Sanctorum non debent exponi, ſive extra capſam, ſeu loculum, in quo ſunt conditæ, populo oſtendi; ne detur occaſio detractoribus obloquendi, dum videntes oſſa, pelle & carnibus denudata, dicunt, hic, ſi fuiſſet Sanctus, non fuiſſet ita corpus ejus corruptum; cum tamen meminiſſe deberent, omnibus generaliter dictum, *Geneſ.* 3. *Pulvis es, & in pulverem reverteris*, exceptis illis, qui ex ſpeciali gratia a corruptione ſunt præſervati, *Hoſtienſ. hic Verſ. Extra Capſam, & Abb. notat.* 2. præſertim vero prohibetur hujuſmodi expoſitio Reliquiarum, quæſtus gratia, ut largiores fiant oblationes; nam, & Reliquiæ exinde vileſcunt, & notatur a Laicis avaritia Clericorum, *Hoſtienſ. hic V. Non exponantur.* Putat tamen *Sanch. citat. cap.* 43. *numer.* 22. non prohiberi hic Reliquiarum oſtenſionem, etiamſi principaliter fiat, ad acquirendas largiores oblationes, vel eleemoſynas, dummodo eæ non deducantur in pactum, nec principaliter intendantur, tanquam illius oſtenſionis

ſionis pretium: ſed tantum, tanquam eleemoſynæ gratis oblatæ; quia hoc principaliter intendere, non eſt Reliquias venales exponere, adeoque non eſt Simonia.

Notandum tertio. Non licet Reliquias de novo inventas venerari publice, niſi auctoritate Rom. Pontificis prius fuerint approbatæ, ut habetur in *cit. c. 2. h. t.* Id autem intelligendum eſt de Reliquiis omnino novis: nam ſi certum ſit, Reliquias de novo inventas eſſe alicujus Sancti antiquitus approbati, quia cum illis inventa eſt ſcriptura, ſeu inſtrumentum authenticum, de hoc fidem faciens, non habet locum hæc prohibitio: ſecus eſt, ſi eſſet dubium, tum enim ſine auctoritate Papæ, non liceret illas publice colere. *Hoſtienſ. hic V. de novo*; *Jo. Andr. n. 3. Abb. n. 1. not. 3.* Dixi publice, nam privatim, & occulte illas venerari, non eſt prohibitum, prout ſumitur ex hoc *c. V. Publice per ſenſum contrarium. Hoſt. V. eodem; Sanch. c. l. n. 4.* ſicut de Sanctis, non canonizatis, etiam ſupra dictum eſt.

XI. Porro hæc diſtinctio inter Reliquias omnino novas, & antiquas, quæ de novo inventæ ſunt, non eſt ſublata per Conc. Trid. *Seſſ. 25. in Decreto, de Invocatione & Reliquiis Sanctorum*, ubi ſtatuitur prope finem, nulla admittenda eſ-
„ ſe nova miracula, nec novas Reliquias recipiendas, niſi
„ recognoſcente, & approbante Epiſcopo, qui ſimul, atque
„ de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſili-
„ um Theologis, & aliis piis viris, ea faciat, quæ verita-
„ ti, & pietati conſentanea judicaverit. Nam Concilium
„ Lateranenſe relatum in *cit. c. 2. h. t.* non prohibet, colere, etiam publice, Reliquias de novo inventas Sanctorum, jam ab antiquo Canonizatorum, vel Beatificatorum, ſine auctoritate Papæ, ideoque etiam Concil. Trid. quando ait, *novas Reliquias non eſſe recipiendas, niſi approbante Epiſcopo*, intelligi debet, quod loquatur de Reliquiis, de novo inventis Sanctorum: non autem de Reliquiis omnino novis, alicujus nondum canonizati, aut beatificati, tales enim Reliquiæ, non poſſunt publice coli, ſine licentia Papæ, juxta Concil. Lateran. in *cit. c. 2. h. t.* quia vitanda eſt jurium antiquorum correctio, niſi contrarium ſit jure novo expreſſum: præſertim vero Decreto Concilii Generalis non cenſetur derogatum: niſi ſit addita clauſula, expreſſe derogatoria ejuſdem: ſed potius jura juribus concordanda ſunt, *c. Cum expediat 29. de Elect. in 6. Azor. p. 1. l. 9. c. 8. q. 8. Sanch. cit. c. 43. n. 10. & 14.* Confirmatur, quia alioqui poſſet Epiſcopus publice venerationi exponere novas Reliquias alicujus non canonizati, & ſic indirecte etiam Sanctos in ſua Diœceſi canonizare, & cuivis liceret, cum licentia ſolius Epiſcopi, aliquem etiam publice colere, tanquam Sanctum: quod eſt contra communem DD. ſententiam, & antiquam Eccleſiæ Romanæ conſuetudinem, ut recte notat *Fagn. in cit. c. 2. n. 6. h. t.* Neque vero obſtat, quod S. Congregatio Cardin. Conc. Trid. reſponderit, ſupra allatum Decretum Conc. Trid. intelligendum eſſe, non tantum de miraculis Sanctorum canonizatorum: ſed etiam de miraculis perſonæ non canonizatæ, prout refert *Barb. in c. 2. n. 4. h. t.* ergo idem etiam dicendum de Reliquiis, ut infert *Barb. c. l.* Verum longe diverſa eſt ratio inter nova miracula, & novas Reliquias: nam de jure communi poteſt Epiſcopus inquirere, & recipere teſtes, ſuper miraculis, & vita alicujus canonizandi, juxta *c. Venerabilis 25. de teſtib.* Unde etiam ſi Decretum Conc. Trid. intelligatur generaliter de novis miraculis, non ſolum Sancti jam canonizati: ſed etiam primum canonizandi, nihil abſurdum ſequitur, nec ulla jurium antiquorum correctio, ſicut ſequeretur, ſi intelligeretur de Reliquiis omnino novis. Accedit, quod etiamſi Epiſcopus cognoſcat de miraculis nondum canonizati: non tamen ideo licet eum publice venerari, tanquam Sanctum, ſine auctoritate Papæ, *c. 1. h. t.* Secus eſt, ſi Epiſcopus approbaret Reliquias alicujus nondum canonizati; quia ſic Sanctum novum in Eccleſiam introduceret, cum tamen in fine citati Decreti Tridentini addatur: *Ut ab Epiſcopis nihil inconſulto Rom. Pontifice, novum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur*. Quare nec de Jure communi, neque ex novo Decreto Conc. Trid. poteſt Epiſcopus approbare Reliquias omnino novas, id eſt, Sancti ab antiquo non approbati; ut bene oſtendit *Fagn. in cit. c. 2. n. 9. h. t.* contra aliquos modernos. Illud hic addendum, quod ſufficit, ſi de Sanctitate perſonæ per traditionem, aut univerſalem Eccleſiæ conſenſum conſtet; quia hæc Canonizationi æquipollet, nam antiquitus non ſervabatur ſolemnitas Canonizationis quæ modo in uſu eſt, *Sanchez citat loc. numer. 11.*

XII. Quærunt hic præterea Canoniſtæ, an Epiſcopus, ſine Papæ licentia, poſſit Corpora Sanctorum, vel eorum Reliquias ab una Eccleſia ad aliam transferre? Negat, id poſſe Epiſcopum, *Gloſſ. in cap. Corpora 37. V. Principis*; id eſt, Papæ, *diſp. 1. de Conſecr. Hoſtienſ. in citat. cap. 2. V. Nec exponantur*, & *Joann. Andr. num. 2.* & alii, qui dicunt, id eſſe verum, etiam de aliis corporibus defunctorum, poſtquam perpetuæ ſepulturæ ſunt tradita, ut ſine conſenſu Principis transferri non poſſint, juxta *l. fin. Cod. de Religioſ. & ſumpt. fun.* alioqui vero, ſi necdum ſepulturæ ſunt tradita, poſſunt ſine alterius alicujus auctoritate, transferri ad alium locum Religioſum, *l. Si nec dum 10. Cod. eod.*

Sed probabilius eſt, Epiſcopum, ſaltem cum conſenſu Capituli, poſſe transferre Corpora, & Reliquias Sanctorum, ab una Eccleſia ad aliam, etiam ſine licentia Papæ, ut docet *Silveſt. V. Reliquia; quæſt. 3. Sanch. lib. 2. mor. c. 43. num. 25. Fagn. in cit. 2. n. 25. h. t.* Licet *n. 33.* ibid. etiam in oppoſitam ſententiam inclinet. Ratio eſt, quia Epiſcopus poteſt in ſua Eccleſia, quæcumque Conditor Canonis, ſive Papa ſibi expreſſe non reſervaverit, *c. Super 29. & ibi Gl. V. non remanſit. de ſent. excomm. c. At ſi Clerici 4. §. de adulteriis & ibi Gl. V. retinui: de Judic.* At hic caſus nullibi in jure recenſetur inter caſus reſervatos Sedi Apoſtolicæ. Idque ſumitur ex Conc. Moguntinenſi, quod refertur in *cit. c. Corpora*, ubi dicitur: *Corpora Sanctorum nullus transferre præſumat ſine conſilio Principis*; id eſt Regis, vel Imperatoris, *Gl. marg. In Turrecremata. V. Principis, & non Papa*, ut vult *Gl. Ordinaria ibid. vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia*. Nam cum translatio SS. Reliquiarum, ſeu Corporum ſit actus ſpiritualis, non debet auctoritate, & juſſu Imperatoris, vel Principis ſecularis fieri, cui nulla eſt de rebus ſacris, ſeu ſpiritualibus diſponendi facultas, *cap. 1. §. Cumque lect. diſp. 96. cap. Solitæ 6. de major. & obed.* quamvis conſilium etiam a Laicis requiri poſſit, ſecundum SS. Canones, *cap. Ad noſtram 3. junct. Gloſſ. V. Quæritur de conſuet.* Quare in *citat. c. Corpora*; verba illa, *ſine conſilio*, ſunt appoſita, reſpectu Principis, & ad illum tantum ſunt referenda, ita, ut ſenſus ſit, Corpora Sanctorum non transferuntur, ſine conſilio Principis, vel licentia Epiſcoporum, ſanctæque Synodi, *Fagnan. in cit. c. num. 23. h. t.* Conſentit *Text. in l. Oſſa 8. in princ. ff. de Relig. & ſumpt. fun.* ubi prohibetur corpus illatum in ſepulchrum effodi, ſine permiſſu Pontificali, vel juſſu Principis. Requiritur tamen, ad transferenda Corpora Sanctorum, præter licentiam Epiſcopi, etiam conſenſus Capituli; quia eſt res gravis, cauſæ autem graves expediri debent, nonniſi cum conſenſu Capituli, juxta *cap. 1. & tot. Tit. De his, quæ fiunt a Prælatis &c.* maxime, quia hic agitur de alienatione quodammodo rerum Eccleſiæ: eſt enim hujuſmodi translatio ſpecies quædam alienationis, cum Corpus, quod aliquo modo ſpectabat ad unam Eccleſiam, alteri tradatur: Et ideo etiam in *citat. c. Corpora*; quando eſt ſermo de Epiſcopo, copulative adjungitur, & *Synodi licentia*, quod *Turrecrem. ibid. V. Synodi exponit*, id eſt, Clericorum majoris Eccleſiæ, adeoque Capituli Cathedralis, quod aliquando appellatur Concilium, ut in *c. Placuit 51. & ibi Gl. V. Concilio ſcilicet Clericorum, cauſ. 12. qu. 2.* Requiritur etiam juſta cauſa, ita, ut ſine illa non valeat translatio corporum; cum ſit ſpecies quædam alienationis, ut dictum, *Fagnan. in citat. capit. 2. numer. 29. & ſeqq.* Nec obſtat, quod in Conc. Aquilienſi *r. in Tit. de Relig. SS.* habetur, quod Corpora Sanctorum transferri non poſſunt, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia; nam illud Provinciale tantum Concilium fuit, nec confirmatum a Sede Apoſtolica, ideoque extra Provinciam non habet vim Canonis, *Fagn. c. l. n. 33.*

Illud hic addendum, quod furtiva ſubtractio SS. Corporum, vel Reliquiarum, etiam devotionis cauſa facta, ſit peccatum ſacrilegii: niſi eſſent in locis infidelium condita, dum aufertur ſacrum de ſacro loco, vel ſacrum de non ſacro: neque ſine injuria Eccleſiarum, in quibus ſunt condita, & perpetuæ ſepulturæ tradita, neque ipſorum Corporum, aut Reliquiarum, talis ablatio, ſine legitimi Superioris auctoritate fieri poteſt, & devotio exercenda eſt, ſine injuria alterius *Turrecrem. in cit. c. Corpora; in reſponſ. ad 3. diſ. 1. de Conſecr.*

TITULUS XLVI.

De obſervatione jejuniorum.

a. Continet hic Titulus tria Capitula. In *c. Ex parte 1.*
„ ſtatuitur: ſi Feſtum Nativitatis Domini, vel Aſſum-
„ ptionis B. V. vel alicujus Apoſtolorum inciderit in Fe-
„ riam II. tunc in Sabbatho præcedente jejunari debet. I-
„ demque eſt de aliis Feſtis, prout habetur in *c. 2. h. t.* quo-
„ niam in Dominica propter reverentiam diei, jejunium
„ celebrari non ſolet, *cap. Quæſivit 14. §. Feſtum vero, junct. Gloſſ. V. Dominica de V. S.* Item in Vigilia S. Matthiæ jejunandum eſt, ut habetur in hoc cap. Ratio dubitandi fuit; quia ab initio non fuit de numero XII. Apoſtolorum; ſed poſt mortem Chriſti, in locum Judæ ſucceſſit, *Act. 1.* Ratio vero decidendi eſt, quia id, quod ſuccedit in locum alterius eodem jure cenſeri, & ſubrogatum ſapere debet naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur, *c. Eccleſia 3. junct. Gl. V. Succeſſerit*, & *Gloſſ. marg. lit. G. Ut lite pendente & c. Abb. hic not. ult.*

II. Præterea in *c. Conſilium 2. h. tit.* ſtatuitur, in Vigiliis
„ omnium Apoſtolorum jejunandum eſſe ex præcepto, præ-
„ ter Vigilias SS. Apoſtolorum Philippi, & Jacobi, & S.
„ Joannis Evangeliſtæ; quia ipſorum Feſtivitas celebratur
„ intra ſolemnitatem Paſchalem (inter quam nullum eſt
„ jejunium ex neceſſitate obligans, præter Vigiliam Pen-
„ tecoſtes, *Gloſſ. hic V. Paſchalem* & Natalis Domini. Item
„ jejunium Adventus Domini olim Romæ ſervabatur. Ex quo colligit *Hoſtienſ. hic V. Apud nos*, & *Abb. not. 3.* quod in Adventu non ſit neceſſario jejunandum ex præcepto; ſed conſuetudo cujuſque loci ſpectanda ſit. Idem dicendum de
„ Feriis Rogationum, *Abb. in rubr. h. t. nu. 6.* Feſtum vero
„ S. Bartholomæi celebrari debet ſecundum conſuetudi-
„ nem loci, prout hic dicitur, videlicet, vel XXIV. quo
„ excoriatus fuit, vel XXV. Auguſti, in quo obiit, *Abb. hic n. 1.*

„ Porro in eodem *cap. §. Cum autem*, dicitur, qui pro-
„ pter neceſſitatem famis publicæ carnes comedunt in Qua-
„ drageſima, non peccant, nec puniendi ſunt, etſi pro
„ illis orandum ſit, ne id iis imputetur a Deo; quia bo-
„ narum mentium eſt, ibi timere culpam, ubi nulla re-
„ peritur. Circa comeſtionem carnium vero in die Sabba-
„ ti, conſuetudo Regionis cujuſque obſervanda eſt, dummo-
„ do inde non immineat periculum debilibus, & infirmis, *§. Item de illis hic.*

Ex quo infertur, quod de jure communi eſus carnium in die Sabbathi, non ſit prohibitus, & colligitur etiam ex *c. Jejunia quarta, & ſexta feria non ſunt ſolvenda*: ex honeſtate tamen, & conſilio etiam die Sabbathi eſt abſtinendum a carnibus, *c. De eſu. 11. junct. Gl. V. Debuerit & c. Sabbatho 13. diſ. 3. de Conſ. Abb. hic n. 3.* Imo etiam ex præcepto, ubi talis viget conſuetudo, *c. Quia dies 31. & ibi Gl. V. Admonemus diſ. 5. de Conſ.*

„ De-

„ Denique in *cit. c.* 5. §. *Praterea*. *hoc. t.* dicitur, quod quando in Quadrageſima, vel aliis jejuniis, infirmi petunt, ſibi etum carnium indulgeri, is debeat illis concedi; cum urgens neceſſitas exigit, ut majus periculum in eis evitetur; quia neceſſitas legi non ſubjacet. Ex quo colligitur, quod diſpenſatio quandoque ſit debita, ita, ut denegari non poſſit illam poſtulantibus *Abb. hoc.*

Illud hic notandum, quod conſuetudo particularis cujuſque loci, vel Regionis in jejuniis eſt ſervanda, ita tamen, ut non extendatur de loco ad locum, *c. Illa autem* 11. *diſ.* 12. Ideoque etiam peculiaris conſuetudo Romanæ Eccleſiæ non eſt neceſſario obſervanda in aliis Regionibus. *Abb. hic. num.* 5.

„ III. Poſtremo in *c. Explicari*. 3. *& ult. hoc. tit.* declarat Honorius III. quod omnes, ſi Feſtum Nativitatis Domini in Feriam VI. inciderit, carnibus veſci poſſint, propter Feſti excellentiam, ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ generalis, exceptis illis, qui voto (ſimplici ſcilicet, de quo in dubio intelligi ſolet votum emiſſum, juxta ea, quæ notantur in *c. Meminimus*. 3. *& c. Rurſus*. 6. *Qui Clerici, vel voventes, &c.*) vel regulari obſervatione (videlicet ex vi Profeſſionis, ſive voto ſolenni obedientiæ ſervandi omnia, quæ ſunt præcepta in Regula, juxta doctrinam S. Thomæ 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *in Corp.* ſunt obſtricti: nec tamen illi reprehendendi ſunt, qui ob devotionem, etiam illa die, voluerint abſtinere ab eſu carnium.

IV. Pro declaratione hujus cap. notandum primo. Conſuetudo Eccleſiæ univerſalis ubique ſervanda eſt, tanquam lex, *c. Periculoſus*. 13. *de celebr. Miſſ. c. In his rebus*. 7. *diſ.* 11. quia cenſetur, originem trahere vel ex Traditionibus Apoſtolorum, vel ex Decretis Conciliorum Generalium, *c. Illa*. 11. *diſ.* 12. *Gl. hic V. Conſuetudinem*, & conſequenter etiam, quoad relaxationem jejunii, ſeu abſtinentiæ a carnibus, ubique ſervanda eſt. Quod vero attinet ad conſuetudines particulares locorum, ſi per talem conſuetudinem non abrogetur lex jejunii in totum: ſed tantum modificatur; ac determinatur, quoad unicam refectionem, horam, qualitatem ciborum, collationem veſpertinam; tunc valida eſt, ſi ex honeſta, & rationabili cauſa ſit introducta. Si vero per talem conſuetudinem localem jejunium ab univerſali Eccleſia præceptum, ut Quadrageſimæ, quatuor temporum, Vigiliarum in præcipuis Feſtis, omnino relaxetur, tali conſuetudo non eſt valida, ut docet *Hoſtienſ. in c.* 2. *hoc tit. col* 1. & ibid. *Joan. Andr. num.* 8. In aliis vero jejuniis habet locum conſuetudo, niſi Epiſcopus, ſeu Prælatus aliud præcipiat, jejunia enim, quæ a ſingulis Diœceſanis indicuntur, ab omnibus ſubditis ſunt ſervanda, *c. Jejunia* 17. *diſ.* 5. *de Conſecr. Hoſtienſ. in cit. c.* 2. *col.* 2. *hoc tit. Fagnan. ibid. num.* 57.

V. Notandum ſecundo. Qui generaliter, vovit, nunquam veſci carnibus, non poteſt illis veſci, etiam in Nativitate Domini, quia, ut ait *Gl. hic V. Nec voto*, quæ ſine conditione voventur, ſine conditione ſolvuntur, *cap. unic. in fine*, *cauſ.* 32. *quaeſt.* 8. & cum in voto emiſſo nihil exceperint, generaliter tenentur, *arg. c. Quia circa*; 22. *de privil.* & *l. Si ſervitus* 23. *ff. de ſervit. præd. urb.* Aliud eſt, ſi quis ſpecialiter vovit, abſtinere a carnibus, omnibus diebus Veneris totius anni: tunc enim, ſi neque ex cauſa, qua motus fuit ad vovendum, neque ex aliis circumſtantiis, & conjecturis colligi poſſit, an vovens intenderit, ſe obligare ad abſtinentiam a carnibus, etiam in die Nativitatis Chriſti, occurrente Feria VI. nec ne? in hoc dubio probabilius eſt, quod non teneatur abſtinere; ac proinde quod diſpoſitio hujus cap. ſolum habeat locum in eo, qui generaliter vovit, nunquam comedere carnes, vel quando vovens expreſſe, vel tacite intendit, comprehendere etiam diem Nativitatis Chriſti: non autem habet locum in eo, qui tantum vovit eas non comedere diebus Veneris, *Joan. Andr. in cit. c.* 3. *nu.* 4. *h. t.* contra *Abbas ib n.* 3. *Sanch. lib.* 4. *mor. c.* 11. *numer.* 61. Ratio diverſitatis eſt, quia prior voluit ſe privare libertate comedendi carnes, etiam in diebus alias permiſſis, unde ex vi ſui voti, etiam in die Paſchatis tenetur abſtinere, adeoque etiam in die Nativitatis Domini: at vero qui ſpecialiter vovit, abſtinere a carnibus in diebus Veneris, vovit abſtinentiam in illis diebus, quibus alias eſt prohibitus eſus carnium ab Eccleſia, ergo non cenſetur voviſſe abſtinentiam in die Nativitatis Chriſti; tum quia in illa die, etiamſi ſit dies Veneris, non eſt prohibitus eſus carnium; non enim debet fieri extenſio a diebus Veneris, in quibus alias prohibitus eſt eſus carnium, ad diem Veneris, quo eſt permiſſus, cum ſcilicet in illum incidit Nativitas Chriſti: nam in voto non debet fieri extenſio a caſu expreſſo ad caſum non expreſſum, *c. Litteratum*; 3. *de voto*. Tum quia in generali promiſſione non continentur illa, quæ ſi ſpecialiter fuiſſent alicui propoſita, vel menti occurriſſent, veriſimiliter non fuiſſent promiſſa: ſed excepta, idque ex benigna interpretatione. Quare in dubio credendum eſt, quod ſi tunc, quando vovit occurriſſet memoriæ dies Natalis Chriſti, incidens in diem Veneris, veriſimiliter illum excipiſſet, ut ſe communi Eccleſiæ uſui, ſeu conſuetudini conformaret. Accedit, quod raro contingat, ut quis voto obliget, ad abſtinendum a carnibus die Veneris, adeoque hoc cap. intelligi debet de priore caſu, qui frequenter accidit, quando generaliter vovetur abſtinentiam a carnibus omni tempore; quia leges feruntur de is, quæ frequenter contingunt, *l. Nam ad ea*; 5. *ff. de legib.* non autem de iis, quæ raro *l. Ex his*; 4. *ff. eod. Fagn. in cit. c.* 3. *num.* 24. *&* 2. *ſeqq.* Nec obſtat, quod tale votum ſic intellectum, videatur eſſe vanum, & inutile, cum Jus commune nullam obligationem apponat, ergo debet intelligi de eſu licito, nempe, quod velit abſtinere a carnibus, etiam in illo die Veneris, quod licitum eſt comedere carnes prout argumentatur *Abb. in cit. c.* 3. *in fine*. Sed Reſpondetur cum *Cajetano cit. q.* 186. *n.* 9. §. *Dubium circa hanc litteram*; non eſſe votum inutile, ſi quis ſe voto obliget ad id, ad quod tenetur ex præcepto DEI, vel Eccleſiæ, cum id, quod jure naturali, vel Divino præceptum eſt, vel prohibitum, etiam jure, nempe humano poſſit præcipi, vel prohiberi: quare neque inutile erit, ex voto, ſe obligare, ad abſtinendum a carnibus, etiam in diebus, quibus jam alias præcepta eſt abſtinentia ab illis: nam interdum abſtinet quis a peccato propter votum, a quo non abſtineret propter ſolum præceptum, ideoque Confeſſarii ſolent interdum pœnitenti, qui frequenter in peccatum aliquod relabitur, ſuadere, ut voveat, ad tempus ab illo peccato abſtinere, ut vel ſic a relapſu contineat, idque fit non ſine fructu: Ergo ſimiliter poteſt quis vovere abſtinentiam a carnibus die Veneris, quia forte ſæpius in illo die veſcebatur carnibus ideoque voluit præcepto Eccleſiæ adjicere etiam obligationem voti, ut ob hoc novum vinculum tanto magis ab eſu carnium illo die abſtineret: quia funiculus triplex, vel etiam duplex difficilius rumpitur, *c.* 1. *de Treuga, & pace*, & duo vincula magis ligant ac ſtringunt, quam unum, §. *Affinitatis*; *Inſtit. de nupt. Fagn. in cit.* 3. *nu.* 22. *&* 23. *h. t.*

VI. Aliud vero dicendum videtur de iis, qui ex voto Profeſſionis, ſeu ex Regula Ordinis tenentur jejunare omnibus Feriis VI. hi enim ſunt ex voto obligati ad id, ad quod de jure communi non tenentur; cum Jejunium Feriæ VI. non ſit in præcepto: ſed ſola abſtinentia a carnibus, ac proinde ſunt obligati ad jejunandum in die Natalis Domini, incidente in diem Veneris; cum quoad jejunium non ſit differentia inter illum diem, & alias Ferias VI. ut quoad hoc conſentit etiam *Sanch. c. l.* & alii apud ipſum, & *Fagn. in cit. c.* 3. *nu.* 27. *h. t.*

Cæterum Religioſus Epiſcopus factus, poteſt licite carnibus veſci in Feſto Nativitatis Chriſti, occurrente die Veneris, non obſtante Regula, vel ſtatuto Ordinis, imo nec voto ſpeciali de abſtinentia a carnibus, ut in Religione Minimorum: quia talis per aſſumptionem ad Epiſcopatum liberatur a Regularibus obſervantiis: imo & a votis, quæ præter tria ſubſtantialia, ex præſcripto Religionis emittuntur, *Barb. in cit. c.* 3. *num.* 4. & dictum ſupra.

TITULUS XLVII.

De purificatione poſt partum.

1. „ IN cap. *volens unic. hoc t.* quæſitum fuit ex Innocentio III. per quantum tempus mulieres poſt partum, ab ingreſſu Templi abſtinere debeant, cum ſecundum Legem Moſaicam certi dies deputati fuerint, quibus ingredi Templum non poterant? Reſpondet Papa, quod poſtquam umbra Legis evanuit, & veritas Evangelii eluxit, ſi mulieres, poſt partum, Eccleſiam DEO gratias acturæ, intrare voluerint, nullum peccatum committunt, nec aditus ad Eccleſias illis eſt denegandus: ne pœna (ſcilicet doloris, quem patiuntur in partu, *Hoſtienſ. hic. V. eod.*) illis converti videatur in culpam. Si tamen ex veneratione, & reverentia abſtinere aliquamdiu velint, non eſt earum devotio improbanda. Hinc colligitur primo. Quod præcepta veteris Legis Ceremonialia (idem eſt de judicialibus) in Lege Evangelica, non amplius habeant vim Legis, ſeu obligationis, quippe jam abolita, *Abb. hic. in. not.* 1. *Barboſ. n.* 5. Secundo, quod nemo puniendus eſt, ſine ſua culpa, *cap. Satis*. 7. *diſ.* 56. *Hoſtienſ. hoc. V. Converti.*

II. Porro circa abrogationem præceptorum Ceremonialium Veteris Legis, notandum eſt, quod quædam ſunt præcepta, quæ non tantum ſunt mortua, ſed etiam mortifera, ita, ut eorum obſervatio in Lege nova induci, ſeu præcipi non poſſit, ut docet *S. Tho.* 1. 2. *q.* 104. *a.* 3. *&* 2. 2. *q.* 87. *ar.* 1. *in corp.* ubi ait, hanc eſſe differentiam inter Ceremonialia & Judicialia Legis præcepta, quod Ceremonialia non tantum mortua ſint, quippe quæ vim obligationis non habent: ſed etiam mortifera obſervantibus ea, poſt Legem Evangelicam promulgatam, ita, ut illicitum ſit, ea obſervare tempore Legis novæ. Judicialia vere mortua quidem ſunt, quia non obligant tempore gratiæ: non tamen ſunt mortifera; quia poſſunt obſervari abſque peccato: imo etiam vim obligandi habent, ſi ſtatuantur auctoritate eorum, quorum eſt condere Legem, v. g. ut qui furatus eſt ovem reddat quatuor oves, *Exod. cap.* 22. Hoc autem intelligendum eſt de iis præceptis ceremonialibus, quæ principaliter fuerunt ſtatuta, & ordinata, ad præfiguranda Chriſti Myſteria, etſi futura: ideo eorum obſervatio præjudicat Fidei veritati, ſecundum quam confitemur, iſta præfigurata Myſteria jam contigiſſe, & completa eſſe: cujuſmodi præcepta erant Circumciſio, Immolatio Agni Paſchalis, &c. quæ præcipue ſignificabant Chriſti adventum, & Legem futuram. Alia vero quædam præcepta ceremonialia Veteris Legis magis pertinebant ad quandam devotionem, ac ritum Sacrificiorum, eorumque ornatum, quam ad Chriſti venturi, & futuræ Legis præfigurationem; & horum obſervatio, etiam poſt Legem Evangelicam, licita eſt; cum nihil mali in ſe contineat, cujuſmodi ſunt veſtes Sacerdotum, & Altaria, ut conſtat ex *c.* 1. *diſ.* 1. *de Conſecr.* Tempus purificationis poſt partum, juxta *c. un. h. t.* decimæ oblationes, & his ſimilia ut bene tradit *Covarr. lib.* 1. *reſol. c.* 17. *n.* 1. §. *Hinc. non immerito*, *Barb. hic. num.* 6.

TITULUS XLVIII.

De Eccleſiis ædificandis, vel reparandis.

ACtum eſt in præcedentibus de Eccleſiarum conſecratione, earumque, & Sanctorum veneratione: ſed quia interdum Eccleſiæ reparandæ ſunt, vel de novo ædificandæ, ideo hic Titulus ſubjicitur. Nomine autem Eccleſiæ, hoc loco intelligitur, non Cœtus, ſeu Congregatio omnium Fidelium, ſed Ædes, ſeu Domus ſacra, Epiſcopi auctoritate exſtructa, in quam conveniunt Fideles ad rem Divinam audiendam, & Sacramenta ſuſcipienda, quæ & Templum vocatur: quamvis ante Conſecrationem non Eccleſia proprie, ſed Baſilica (id eſt Domus Regia) appelletur, ut notavit Abbas in Rub. Tit. Conſecr. Eccleſ. num. 2. Azor. p. 2. lib. 9. q. 1. Verum hodie ſolum Majores & Principes, ſeu digniores Eccleſiæ, Baſilicæ vocantur, ut Romæ Baſilica Salvatoris, Baſilica Apoſtolorum Petri, & Pauli, &c. Barb. l. 2. Jur. Eccleſ. c. 5. n. 10.

§. I.

De Eccleſiis ædificandis.

I. QUæritur primo. A quo, & cujus auctoritate Eccleſiæ de novo ædificari, ſeu conſtrui poſſint? Reſp. primo. Quilibet poteſt novam Eccleſiam ædificare, concurrentibus duabus conditionibus: nempe, ut per hoc alteri Eccleſiæ præjudicium non inferatur: & ut interveniat legitimi Superioris, ſive Epiſcopi Diœceſani auctoritas, ſine qua Eccleſia ædificari non poteſt, *Nemo* 39. *diſ. de conſecr. c. Ad hæc*. 4. *de Relig. dom. c. Cum olim*. 14. §. *Præterea de privil. Piaſec. in praxi p.* 1. *c.* 2. *artic.* 4. *num.* 5. & 2. *Zerola in praxi p.* 1. *V. Eccleſia dicto* 2. & 4. *Azor. cit. c.* 3. *qu.* 2. *Barb. lib.* 2. *Jur. Eccleſ. c.* 2. *num.* 4. Quamvis privatum Oratorium quilibet, etiam ſine conſenſu Epiſcopi exſtruere poſſit; ita tamen, ut ibi Miſſas celebrare non liceat, niſi cum Epiſcopi conſenſu, *cap. Unicuique*. 33. *junct. Gl. V. Non licet*. & *c. Si quis* 35. *diſ.* 1. *de Conſecr. Conc. Trid. Seſſ.* 22. *in Decreto de obſ. in celebr. Miſſ.* §. *Neminem præterea*. Quod ſi locus ſit exemptus, nemo poteſt ibi Eccleſiam exſtruere, ſine licentia, vel privilegio ſpeciali Sedis Apoſtolicæ, *cap. Auctoritate* 4. §. *Prohibemus inſuper de Privil. in* 6. *Azor. c. l.* Et ſic intelligi debet, quod habetur in *c. De locorum* 4. & *ſeqq. diſ.* 1. *de Conſecr.* Sed in locis non exemptis requiritur Epiſcopi Auctoritas, etiamſi perſona, quæ ædificat Eccleſiam, ſit exempta a juriſdictione Epiſcopi, *cit. c. Auctoritate Barb. in cit. c.* 2. *n.* 15. de quo infra *l.* 5. *Tit.* 33.

II. Reſp. ſecundo. Ad Eccleſiam novam ædificandam, non requiritur expreſſus conſenſus Epiſcopi: ſed ſufficit etiam tacitus, ſi Epiſcopus ſcivit Eccleſiam conſtrui, & non impedivit, neque contradixit, cum tamen facile potuiſſet: idque ob favorem piæ intentionis, *Azor. cit. c.* 3. *q.* 6. contra *Abbat. in c. Cura* 18. *n.* 4. *de jure patr.* Neque enim, ut ipſe putat, res hæc eſt odioſa; quia etſi Eccleſia non fiat liberæ collationis, id tamen in bonum Eccleſiarum cedit, ut Laici excitentur, ad ædificandas, & fundandas Eccleſias. Quin imo ſufficit, ſi Epiſcopi conſenſus accedat, poſtquam Eccleſia eſt conſtructa, vel cum conſecratur, *Azor. cit. c.* 3. *q.* 5. *Barb. c. l.* Quod ſi quis privatus ædificare velit Eccleſiam, cum aſſignatione competentis dotis, & Epiſcopus conſentire nolit, ſine juſta cauſa, poterit is, qui ædificare vult, recurrere ad Epiſcopi Superiorem, videlicet Archiepiſcopum, tanquam gravatus, ut is, vel ipſemet conſenſum præſtet: vel Epiſcopum compellat, ad conſenſum præſtandum: *Azor. c. l. q.* 8. *Barb. c. l.* In dubio autem præſumitur conſenſus Epiſcopi interveniſſe, *Azor. c. l. q.* 9.

III. Cæterum Epiſcopus in fundatione Eccleſiæ debet primum ad locum, ubi ædificanda eſt Eccleſia, accedere, & publice atrium deſignare, ibique Crucem figere, & lapidem primarium ponere, *cit. c. Nemo* 9. *diſ.* 2. *de Conſecr.* & *Autq. de Eccleſ. Tit.* §. *Si quis autem collat.* 9. & *Auth. Ut nullus fabricet*, &c. §. *Sancimus igitur coll.* 5. Nam quamvis in illis locis expreſſa mentio non fiat de primo lapide ab Epiſcopo ponendo; *Gl.* tamen in *c.* 5. *cauſ.* 1. *q.* 2. & *alii DD. communiter*, eo ſenſu illas Conſtitutiones interpretantur, teſte *Azor. cit. c.* 3. *q.* 4. Poteſt autem Epiſcopus primarium lapidem ponere, & Crucem figere per ſe, vel per alium, *Gl. in cit. c. Nemo V. Veniat Azor. c. l.* §. *Quæres*. Ipſæ vero Eccleſiæ, ex antiqua traditione Apoſtolica, ædificari debent verſus Orientem & oblongæ per modum navis, ex apoſtolica itidem inſtitutione apud *Clement. lib.* 2. *Conſtit. Apoſt. cap.* 57. *Azor. c. l. quæſt.* 12.

IV. Quæritur ſecundo. Ubi debeat ædificari Eccleſia? Reſpon. in loco congruo, ſecundum judicium Epiſcopi, eoque proprio, non alieno: ſi autem ædificata fuit in ſolo alieno, tum vel ſciente domino fundi, vel eo ignorante: priore caſu, ſi dominus fundi erat Laicus, & ſcivit, ac non contradixit, ſibi id imputare debet, & Jus patronatus acquiretur, non ipſi, ſed ædificatori, ut docet *Cauſ. in cap. Quoniam* 3. *n.* 4. *ſupr. de jur. patr.* & *viſum ibid. n.* 13. Poſteriore vero caſu, ſi domino fundi ignorante, Eccleſia ædificata ſit in ipſius ſolo, illa erit quidem libera: ſed is, qui exſtruxit, tenetur dominum fundi ſervare indemnem: imo etiam in defectum ædificantis, ipſe Epiſcopus, ſi ponendo primum lapidem, vel etiam poſtea in Conſecratione negligens fuit in veritate indaganda, debet ſarcire damnum domino fundi illatum, *arg. c.* 9. *diſ.* 1. *de Conſecr.* & *c. Comperimus* 2. *cauſ.* 13. *q.* 6. Si vero ſolum, ſeu fundus pertinebat ad aliam Eccleſiam, vel Collegium Eccleſiaſticum, tunc Eccleſia in illo fundo ædificata erit illi ſubjecta, hoc eſt, Jus patronatus illi acquiretur, ut colligitur ex *cap. Apoſtolicos* 13. *in fine cauſ.* 12. *q.* 2. & *cap. Quæſtus* 41. *cauſ.* 17. *qu.* 4. *Silv. V. Eccleſia* 2. *qu.* 3. *Azor. cit. c.* 3. *q.* 3. *Barbos. cit. c.* 2. *n.* 16.

V. Quæritur tertio. An, & ex quibus cauſis poſſit erigi, & ædificari nova Eccleſia, etiam intra limites alterius Eccleſiæ, ſeu Parochiæ? Reſp. propter nimiam diſtantiam, vel aliam magnam difficultatem, aut incommodum adeundi Eccleſiam Parochialem ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda, poteſt intra fines illius, nova Eccleſia, ſeu Parochia conſtrui, ut conſtat ex *c.* Ad *audientiam*
„ 33. *h. t.* Nam quia villa quædam tantum diſtabat ab Ec-
„ cleſia Parochiali, ut tempore hiemali ac pluvio, paro-
„ chiani non poſſent, ſine magna difficultate, ipſam Ec-
„ cleſiam adire, neque congruo tempore Divinis Officiis
„ intereſſe; ideo dominus illius villæ petiit, ut ibi poſſet
„ Eccleſiam conſtruere. Quia igitur dicta Eccleſia Paro-
„ chialis, ita reditibus abundabat, ut etiam ſine villæ il-
„ lius proventibus, Miniſter, ſeu Rector illius convenien-
„ tem ſuſtentationem habere poſſet: idcirco mandavit Ale-
„ xander III. Diœceſano loci, ut ſi ita ſe res habeat, Ec-
„ cleſiam ibi ædificet, & in ea Sacerdotem inſtituat, ad
„ præſentationem Rectoris Eccleſiæ majoris, cum conſen-
„ ſu Fundatoris, ſeu Patroni, aſſignando illi ſuſtentationem
„ neceſſariam ex illi villæ obventionibus Eccleſiaſticis (v.
„ gr. ex decimis illius villæ, *Gl. hic V. Obventionibus*;) ſi-
„ mul tamen providendo, ut competens honor, ſecundum
„ facultates illius loci, Eccleſiæ Matrici ſervetur. Idque
„ facilius fieri poſſe videtur, cum ejuſdem villæ dominus
„ XX. acras terræ fructiferæ (id eſt, jugera) velit ad uſum
„ Sacerdotibus conferre. Si autem Rector Matricis Eccle-
„ ſiæ Presbyterum idoneum præſentare diſtulerit, vel alias
„ opus illud impedire voluerit: ipſe Diœceſanus nihilomi-
„ nus idem opus faciat perfici, & virum idoneum, ceſſan-
„ te appellationis remedio inſtituat.

Hæc Conſtitutio Decretalis innovatur in *Concilio Tridentino ſeſſ.* 21. *cap.* 4. *de ref.* Ubi ſtatuit, ut Epiſcopi, et-
„ iam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegati, in omnibus Ec-
„ cleſiis Parochialibus, vel Baptiſmalibus, in quibus po-
„ pulus ita numeroſus ſit, ut unus Rector non poſſit ſuffi-
„ cere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui
„ Divino peragendo, cogant Rectores, vel alios, ad quos
„ pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere,
„ quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum Divi-
„ num celebrandum. In iis vero, in quibus, ob locorum
„ diſtantiam, ſive difficultatem, parochiani, ſine magno
„ incommodo, ad percipienda Sacramenta, & Divina Offi-
„ cia audienda accedere non poſſunt, novas Parochias, et-
„ iam invitis Rectoribus, (juxta Conſtit. Alex. III. quæ in-
„ cipit: Ad audientiam;) conſtituere poſſint. Ubi etiam
„ additur: Illis autem Sacerdotibus, qui de novo erunt
„ Eccleſiis præficiendi, competens aſſignetur portio, arbi-
„ trio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam Matricem quo-
„ modocunque pertinentibus: & ſi neceſſe fuerit, compel-
„ lere poſſit populum ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiant ad
„ vitam dictorum Sacerdotum ſuſtentandam.

Pro explicatione prædicti *cap. Ad audientiam*: Notandum primo, licet alias regulariter nova Parochia, ſeu Capella, intra limites alterius Parochiæ, cum præjudicio ejuſdem, ædificari non debeat, *c. Eccleſia* 43. & *c. ſeq. cauſ.* 16. *qu.* 1. ex juſta tamen cauſa id fieri poteſt, ut patet ex *cit. c.* alias vero ſine juſta cauſa eaque probata non permittitur, ut antiqua Eccleſia Parochialis dividatur, & nova erigatur; eſt enim hujuſmodi erectio novæ Eccleſiæ, & diſmembratio ab antiqua Parochia; veluti quædam alienatio, quæ ſine legitima cauſa fieri non debet, *c.* 5. *de reb. Eccleſ. non alien. Abb. hic num.* 2. *not.* 5. Porro præcipua cauſa erigendi novam Parochiam eſt, non quævis, ſed magna difficultas: ſive ut loquitur *Concil. Trident. cit. loc.* magnum incommodum, ſine quo parochiani ad percipienda Sacramenta, & Divina Officia audienda accedere non poſſunt; nam illud ſolum poſſumus, quod commode poſſumus, *l. Nepos* 105. *in fine ff. de V. S. c. ult. de arbitr.* non tamen requiritur, ut parochiani aliquando deceſſerint ſine Sacramentis: ſed ſatis eſt, ſi immineat periculum, ne ſine illis decedant: idque potius præveniendum eſt, ne contingat, cum melius ſit occurrere in tempore, quam poſt exitum vindicare, *l. t. Cod. Quando liceat ſine judic.* &c. ſive poſt vulneratam cauſam remedium quærere, *l. ult. C. In quib. cauſ. in integ. reſtit.* &c. Ita cenſuit *S. Congr. Conc. ut refert Fagn. hic n.* 17. Nihil autem refert, ſive hæc difficultas adeundi Eccleſiam Matricem, proveniat ex diſtantia loci a Parochia: ſive ex alia cauſa, quæ difficilem reddat aditum, ut ſi Parochia Eccleſiæ antiquæ ſit ita ampla, ut ſine magno incommodo parochiani non poſſint præſertim hiberno tempore, vel cœlo pluvio, accedere: ut ſi inter Eccleſiam Parochialem, & pagum ei ſubjectum intercedat flumen, quod pontem non habeat, nec vado tranſiri poſſit, vel ſi Eccleſia Parochialis ſit ſita intra mœnia civitatis, & plures familiæ Parochiæ ſubjectæ, ſint extra mœnia & portæ civitatis mature claudantur, & tarde aperiantur, *Fagn. hic n.* 19. & 20. Quanta autem ea diſtantia, vel Parochiæ amplitudo eſſe debeat, ut ſine magno incommodo adiri non poſſit, id Judicis arbitrio determinandum relinquitur, cum jure definitum non ſit, *Fagnan. hic num.* 18.

Notandum ſecundo. Ex ea ſola cauſa, quod populus alicujus Parochiæ ſit ita numeroſus, ut unus Parochus curæ animarum non ſufficiat, non licet novam Parochiam erigere: niſi alia concurrant, quæ exprimuntur in *cit. c. Ad audientiam*; ſed adhibendum eſt tunc remedium, quod præſcribitur in *Concilio Trident. c. l.* nempe ut Epiſcopi cogant Rectores, vel alios, ad quos Cura pertinet, ſibi tot Sacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhi-

Digitized by Google

exhibeoda, & cultum Divinnm celebrandnm, juxta *declar. Congr. Conc.* apud *Fagn. c. l. n.* 24.

VII. Notandum tertio. Epiſcopus poteſt erigere novam Parochiam, intra fines alterius Parochiæ, ſecundum præſcriptum *cit. c. Ad audientiam*; etiam remota appellatione, prout habetur *in fine ejuſdem cap.* Et quidem ſi erigat Epiſcopus novam Parochiam, auctoritate delegata a Papa, uti poteſt, *juxta Conc. Trid. cit. c.* 4. ita tamen ut potuiſſet erigere, auctoritate ordinaria, tunc appellari poteſt, non tantum immediate ad Papam, ſed etiam ad Metropolitanum: Secus eſt, ſi Epiſcopus non poſſit procedere, auctoritate Ordinaria: ſed tantum ut Delegatus Sedis Apoſtolicæ, ut ſi erigat novam Parochiam, intra limites Parochiæ Regularibus exemptis ſubjectæ, tunc enim ab eo appellari tantum poterit ad S. Pontificem delegantem: quæ tamen appellatio habebit tantum effectum devolutivum; non autem ſuſpenſivum, *juxta c. Paſtoralis* 53. *V. Sed ſi appellans de appell. & Abb. ibid. n.* 12. *Fagn. hic n.* 12. *& n.* 43. *& ſeq*

Notandum quarto. Etſi decimæ prædiales ad Eccleſiam Matricem pertinentes, non tranſeant ipſo jure in novam Parochiam, intra fines illius erectam, *arg. c. Cum contingat* 29. *de decim.* poteſt tamen Epiſcopus, *juxta Conc. Trid. c. l.* Sacerdotibus, qui novis Eccleſiis erunt præficiendi, competentem portionem aſſignare, ex fructibus ad Eccleſiam Matricem quomodocunque pertinentibus, adeoque etiam ex decimis illius, *juxta declar. Card. ibid. Fagn. hic n.* 55.

VIII. Prædictis addendum primo. Alia cauſa legitima conſtituendi novam Eccleſiam, eſt, ob neceſſitatem leproſorum, ſine gravi tamen præjudicio Eccleſiæ Parochialis, intra cujus fines nova ædificatur, prout habetur in *c. Cum dicat*; 2. *h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Later., ſub Alexandro III. *c.* 23. Ubi ſtatuitur, ut ubicunque tot leproſi ,, (forte X. *arg. c. unic.* 3. *cauſ.* 21. *q.* 3. vel etiam pauciores, dum modo Eccleſiam dotare velint, *Gloſ. hic V. Tot*, ,, *& Hoſt. ibid.*) ſub communi vita ſimul fuerint congregati, ,, Eccleſiam cum Cœmeterio, poſſint conſtituere, & proprium habere Presbyterum, ſine contradictione alicujus, ,, id eis permittatur. Caveant tamen, ut veteribus Eccleſiis, quoad Jus Parochiale, nequaquam injurioſi exiſtant: (veteres enim Eccleſiæ propter novas lædi non debent. *c. Quicunque* 44. *cauſ.* 16. *q.* 3. *Gl. hic V. Veteribus*;) quia quod ,, eis, ob pietatem, conceditur, in aliorum injuriam re- ,, dundare non debet. Ex quo colligit *Gl. hic V. Aliorum injuriam*; quod nullius inopia cum alterius jactura relevari debeat, *c. Primum* 8. *cauſ.* 22. *qu.* 5. *l. Nam hoc* 14. *ff. de condict. indeb.* Ratio deciſionis, eſt, quia leproſi cum ſanis habitare non debent, ne una ovis morbida inficiat ſanas oves, ideoque merito illis conceſſum eſt habere propriam Eccleſiam, ſeparatam ab aliis, *Gl. hic in caſu*.

Præterea ſtatuitur in *cit. c.* 2. *in fine h. t.* Ut leproſi ex ,, hortis, & nutrimentis animalium ſuorum decimas ſolvere ,, non cogantur. Eſt autem hoc privilegium intelligendum de hortis deputatis ad uſum illorum: Secus autem ſi vellent herbas, & fructus ex illis vendere, *Abb. hic num.* 5. De omnibus autem aliis decimas ſolvere tenentur; quia ex prædictis tantum non ſunt cogendi, ſolvere decimas, *Gl. fin hic*, de quo etiam aliquid dictum ſupra *Tit.* 30. Addit *Barb. hic in fine*: quod privilegium hoc non ſit extendendum ad hoſpitale commune leproſi, & aliis infirmis, *juxta deciſionem Rota Roman.* quia tunc ſeparatum corpus non conſtituit, cum talis ſeparatio fiat ad vitandum contagium. Ex dictis colligitur, quod in effectu unica ſit cauſa erigendi novam Parochiam, intra fines alterius, videlicet magna difficultas, ſeu incommodum accedendi ad Eccleſiam Matricem, pro percipiendis Sacramentis, & Divinis Officiis audiendis ad quam omnes aliæ reducuntur, quæ non ſunt cauſæ legitimæ, niſi quatenus difficultatem hujuſmodi inducunt, *Fagn. hic n.* 23.

IX. Addendum ſecundo. Quod dictum eſt, ob indigentiam populi, poſſe novas Eccleſias ædificari, etiam inter fines aliorum Parochiarum, id extenditur, quod hoc fieri poſſit, non obſtante juramento, de rebus Eccleſiæ non alienandis, prout deciditur in *c. Tua nos* 6. *& ult. h. t.* Ubi cum ,, quidam Epiſcopus dubitaret, an propter juramentum de ,, rebus Eccleſiæ non alienandis, ab ipſo præſtituto, in lo- ,, cis quibuſdam ſui Epiſcopatus, in quibus habitantes Oratoriis ad Divina Officia audienda indigere videntur, Ec- ,, cleſias erigere poſſit, eo quod occaſione novarum Eccle- ,, ſiarum, Eccleſia ſua detrimentum incurrat (quia ſcilicet ,, parochianis, qui antea ad ſuam Eccleſiam veniebant, tunc ,, ad novas Eccleſias confluentibus, Eccleſia Cathedralis ,, minores obventiones, ſeu proventus recipiat, & ſic quo- ,, dammodo videtur alienare jura Eccleſiæ ſuæ, *Gl. hic V.* ,, *Deſtitui Hoſtienſ. V. eodem.* Reſpondet Papa Cæleſtinus III. ,, & mandat Epiſcopo, ut propter juramentum illud, nul- ,, lo modo, intermittat, quin populo indigenti, novas Ec- ,, cleſias conſtruendo, provideat. Ratio eſt, tum quia ju- ,, ramentum illud non debet extendi ad hunc caſum novum, & neceſſitatium, ſine periculo, ac detrimento ſalutis animarum, propter carentiam Sacerdotum, *Gl. hic V. Juramenti*; imo etiamſi expreſſe Epiſcopus hoc juraſſet, non obligaretur ſervare hujuſmodi juramentum; cum ex officio ſuo ſit obſtrictus populo providere de loco, in quo poſſit Sacramenta ſuſcipere: & Divina Officia audire, *Hoſt. hic in fine*. Porro ex hoc textu colligunt plures DD. apud *Barb. hic n.* 1. quod Principes ſtatuentes, ne in eorum ditione novæ Eccleſiæ, vel Monaſteria, ſine eorundem licentia poſſint ædificari, derogent immunitati Eccleſiaſticæ.

§. II.

Quænam, præter legitimam cauſam, conditiones neceſſario requirantur, ad conſtruendam novam Eccleſiam Parochialem?

X. Requiritur præterea primo. Ad erectionem novæ Parochiæ, ut in illo diſtrictu Parochiæ antiquæ, ubi nova eſt extruenda, ut minimum X. ſint parochiani, *arg. cap. un.* 3. *cauſ.* 10. *qu.* 3. quia decem faciunt plebem, ut ait *Gl. ibid. V. Mancipia & in Conc. Trident. Seſſ.* 21. *c.* 4. videtur requiri, ut nova Parochia habeat populum, & vero 10. homines faciunt populum ut tradit *Gl. in c.* 1. *V. Duo de Elect. Fagn. in cit. c. Ad audientiam* 3. *n.* 28. *h. t.*

Secundo requiritur, ut erectio novæ Parochiæ fiat ab Epiſcopo, cum conſilio ſui Capituli, imo & conſenſu: ratio eſt, tum quia talis diviſio Parochiæ, & dismembratio redituum, qui ad Matricem Eccleſiam pertinent, & inſtar alienationis rerum Eccleſiæ, ut ſupra dictum, quæ ſine conſenſu Capituli fieri non poteſt, *c. Cum nos* 3. *c. Tua* 8. *& c. ſeqq. De his quæ fiunt a Prel. ſine conſ. & c. c.* 1. *de reb. Eccleſ. non alien. in* 6. quia in unione unius Eccleſiæ cum altera requiritur conſenſus Capituli, juxta *Clement.* 2. *de reb. Eccleſ. non alien. c. Paſtoralis* 7. *in fine de donat.* ergo etiam in diviſione Parochiarum, *arg. c.* 1. *infr. de R. I.* Jure vero novo *Concilii Trident. cit. ſeſſ.* 21. *c.* 4. Ubi Epiſcopis tribuitur facultas conſtituendi novas Parochias, etiam tanquam Sedis Apoſtolicæ Delegatis, ſi Epiſcopus erigat unam Eccleſiam poteſtate delegata, in eo caſu, in quo jure Ordinario non poteſt procedere; quia ſcilicet erigit novam Eccleſiam in Parochia ſubjecta Regularibus exemptis: cum non requiritur conſenſus Capituli, quia tunc gerit vices Papæ nec habet ut ſic conjunctionem cum Capitulo. Si autem erigit poteſtate ordinaria in eo caſu, quo poteſt jure Ordinario, ut in Parochia non exempta, tum requiritur conſenſus Capituli, ſicut erat neceſſarius de jure communi antiquo; quia *Conc. Trid. c. l.* non ſuſtulit Conſtitutionem Decretalem *cit. c. Ad audientiam*; ſed potius expreſſit, ut Epiſcopus utatur poteſtate ſibi conceſſa, ſecundum formam prædictæ Conſtitutionis, *Fagn. c. l. n.* 53. *&* 54.

XI. Tertio requiritur ad erectionem novæ Parochiæ, ut citetur Rector Eccleſiæ Matricis, quia licet talis erectio fieri poſſit, etiam eo invito, & contradicente, ut conſtat ex *cit. c. Ad audientiam in fine! & ex Conc. Trident. c. l.* ibi *etiam invitis Rectoribus*: non tamen poteſt fieri, niſi Rectore citato, & requiſito, *arg. c. Felix* 50. *& c. Multis* 51. *junct. Gl. V. Rectores cauſ.* 16. *qu.* 1. & tradit *Gl. in c. Nulli* 2. *V. Conſtitui diſ.* 99. idemque cenſuit *S. Congreg. Concil.* apud *Fagn. c. l. n.* 29. Ita ut alioqui erectio ab Ordinario facta ſit irrita; imo etiam alii omnes, quorum intereſt, vocari debent, *Fagn. c. l. n.* 30.

Quarto requiritur, ut Eccleſiæ de novo conſtruendæ competens dos aſſignetur, *juxta c. Nemo* 9. *diſ.* 1. *de Conſecr.* Et quidem primo ex reditibus Eccleſiæ antiquæ, ſive Matricis, ſi illa adeo abundantes reditus habeat, ut ejus Rectori nihilominus ſufficientes reditus remaneant ad competentem illius ſuſtentationem, ut patet ex *cit. c. Ad audientiam h. t. & c. Quicunque*, 44. *cauſ.* 16. *q.* 1. Niſi alius adſit, qui velit Eccleſiam novam competenter dotare, vel reditus inſufficientes augere. Si vero reditus Eccleſiæ antiquæ non ſufficiant ad ſuſtentationem novi Rectoris, tum populus cogendus eſt, ab Epiſcopo, ad ſuppeditanda neceſſaria Sacerdoti de novo inſtituendo, *juxta Conc. Trid. c. l.* & ſi populus ob inopiam excuſetur, hoc onus incumbet Abbati, vel Præpoſito, cui Eccleſia illa Parochialis ſubeſt in temporalibus, *Extirpanda* 30. *in princ. V. Cum igitur de præb. c.* 2. §. *fin. diſt.* 70. & in hujus etiam defectum, tenebitur Epiſcopus providere, ſi commode poſſit, *c.* 2. *cauſ.* 16. *qu.* 3. *c. Præcipimus* 24. *cauſ.* 12. *q.* 2. Denique in defectum horum omnium, novus Parochus propriis manibus ex artificio honeſto victum ſibi quærat, *arg. c. Clericus*; 3. *& c. ſeq. diſ.* 91. *Hoſtienſ. in cit. c. Ad audientiam col.* 2. *Joan. Andr. ibid. n.* 8. *& Abb. num.* 7. Et hic eſt caſus ſingularis, in quo Eccleſia Parochialis conſtitui poteſt ſine dote, ut cenſuit etiam *S. Cong. Conc.* apud *Fag. c. l. n.* 7. *& n.* 32.

XII. Quinto requiritur, ut in erectione novæ Parochiæ Jus præſentandi Sacerdotem in illa, reſervetur illis, quibus de jure debetur, videlicet in primis ei, qui illam ex propriis bonis fundavit, & ſufficienter dotavit, ſi talis reperiatur. Si vero nova Eccleſia fuit fundata ex reditibus Eccleſiæ antiquæ, Jus præſentandi ad Rectorem ejuſdem pertinebit, ut patet ex *cit. c. Ad audientiam* 3. ibi: *ad præſentationem Rectoris Eccleſiæ majoris*, *h. t.* Ita tamen, ut etiam Fundator Eccleſiæ novæ, qui fundum dedit, ſimul ſit Patronus ejuſdem, ex cauſa fundationis, vel etiam ex cauſa dotationis, ſi reſiduum dotis dedit, ut in caſu *cit. c. Ad audientiam Gl. ibid. V. Rectoris Hoſtienſ. V. Fundatoris Joan. Andr. n.* 3. *Abb. n.* 9. Quod ſi Eccleſia antiqua, ſive Matrix nihil contulit ex propriis reditibus, non acquirit Jus patronatus in Eccleſia nova, tum quia id nullo jure probatur, cum *cit. c. Ad audientiam*; loquatur in eo tantum caſu, quo Eccleſia Matrix aliquid contribuit ad erectionem Eccleſiæ novæ. Tum quia Jus patronatus non acquiritur, niſi ex fundatione, vel conſtructione, vel dotatione, ex receptiſſima omnium ſententia; ſed Eccleſia Matrix ex eo, quod nova Eccleſia conſtituatur, intra limites Parochiæ ipſius, non dat fundum quia non habet proprietatem fundi, neque etiam ſumptus ad ædificationem, ut ſupponitur, ergo non poteſt acquirere Jus patronatus. *Abb. in cit. c. n.* 10.

XIII. Sexto requiritur, ut Eccleſiæ Matrici in Eccleſia de novo erecta, pro facultate loci, præter Patronatum, competens honor ſervetur, prout dicitur in *citat. cap. Ad audientiam V. Provident tamen*; *h. tit.* Conſiſtit autem hic honor, ſecundum *Gl. ibid. V. Honor*; in eo, ut Eccleſia nova an-

Digitized by Google

antiquæ pendat cenſum aliquem in ſignum ſubjectionis, *arg. c. 2. de cenſib.* moderatum tamen, ad arbitrium Epiſcopi. Verum hæc ratio falſa eſt, & nullo jure probatur: ſed potius oppoſitum ex *eodem c. Ad audientiam*; nam dum ibi reſervatur Matrici Eccleſiæ Jus Patronatus, & competens honor, pro qualitate loci, videtur in reliquis nova Capella illa eximi a poteſtate Rectoris antiquæ Eccleſiæ: præterquam quod nulla Eccleſia, excepta Cathedrali, jure communi habeat fundatam intentionem ſuper ſubjectione alterius Eccleſiæ, etiamſi ſita ſit intra limites Parochiæ ſuæ. Quare ſi Eccleſia aliqua non Cathedralis prætendat Jus in aliam Eccleſiam, non plus obtinebit, quam probaverit, ſibi competere in illa, ex jure ſpeciali, ut quia v. gr. in prima fundatione Eccleſiæ novæ, cum conſenſu Epiſcopi, aliqua jura Eccleſiæ antiquæ ſunt reſervata, *Abb. in cit. c. Ad audientiam n. 28.* Itaque rectius dicitur, quod honor præſtandus ab Eccleſia nova Eccleſiæ Matrici conſiſtat, vel in eo, quod Clerici Eccleſiæ novæ teneantur adire majorem Eccleſiam, pro Baptiſmo, Scrutinio, & ad Capitulum venire, vel ſolvere jura Parochialia, quæ Capellæ de jure vel conſuetudine debent Eccleſiæ Matrici, *c. 2. de Capell. Monach. Hoſtienſ. in cit. c. Ad audientiam, col. 2. V. Provideas tamen Joan. Andr. ibid. num.* 10. vel certe Eccleſiæ antiquæ reſervabitur Jus ſepulturæ, *cap. Ex tranſmiſſa* 10. *de præſcript. Joan. Andr. c. l.*

Septimo denique requiritur, ut Epiſcopus erigat novam Parochiam ipſe per ſe, vel per ſuum Vicarium generalem, ſpeciale ad id mandatum habentem, *juxta cap. Nemo 9. junct. Gl. V. Veniat diſ. 1. de Conſecr.* approbante id *S. Congreg. Concil.* apud *Fagn. c. l. n. 4.* Porro Epiſcopus, his omnibus obſervatis poteſt erigere novam Eccleſiam, etiam intra fines Parochiæ exemptæ a juriſdictione Epiſcopi, v. g. Regularis, poteſtate ſcilicet delegata, ut reſpondit *S. Congr. Conc.* apud *Fagn. c. l. n.* 43. dummodo exprimat, ſe uti poteſtate delegata, vel addat clauſulam, *omni meliore modo, Fagn. c. l. n.* 42.

§. III.

Quinam, & ex quibus reditibus teneantur Eccleſias reparare?

XIV. Aſſertio 1. Eccleſiæ vetuſtate, aut caſu collapſæ, vel ruinoſæ reparari debent ex reditibus ipſius Eccleſiæ, ſi certam portionem redituum habeant pro Fabrica deputatam, prout ſumitur ex *c. 1. & 2. cauſ. 10. q. 3.* Niſi aliud habeat conſuetudo, quæ inprimis in hac re inſpicienda & obſervanda eſt, *arg. c. Ad Apoſtolicam, 42. de Simon.* ut docet *Abb. in c. 3. h. t. nu.* 3. Si vero nulli ſunt reditus deputati pro Fabrica, vel non ſufficientes, tunc Rectores Eccleſiarum Parochialium cogi debent, ad reparandam Eccleſiam, ſi partem Fabricæ recipiant, *arg. cap. Decrevimus 30. cauſ. 10. qu. 1. & c. unic. 3. ead. cauſ. qu.* 3. Imo & ſine illa, vel ſi illa non ſufficiat, ut colligitur ex *cap. ult. De his, quæ a majore parte cap.*

Idque ſumitur ex *c. De his* 4. & ibi *Gl. V. Cogi debent h. t.* Ubi dicitur: hi, qui Parochias et Eccleſias obtinent, ad repara-
,, tionem, & inſtitutionem earundem (hoc eſt, non tantum
,, ad refectionem: ſed etiam ad reſtaurandum, & erigendum
,, de novo Eccleſias, ſi collapſæ ſunt, *Innocent. hic*) cogi de-
,, bent, ſi opus fuerit, ex bonis, ſeu reditibus Eccleſiaſti-
,, cis, qui eis ſuperſunt (ad neceſſariam ſuſtentationem)
,, conferre, ut eorum exemplo cæteri invitentur etiam ad
,, conferendum. Porro tenetur Rector Eccleſiæ contribuere ad reparationem Eccleſiæ, non tantum ex iis bonis, & reditibus, quæ neceſſariæ ſuſtentationi ſuperſunt; ſed etiam, quæ alias ad congruam, ac decentem ſuſtentationem ſtatus requiruntur; quia neceſſitas Eccleſiæ præferenda eſt ſtatui Parochi, vel alterius Beneficiati, *Barb. in cit. c. De his n.* 3.

XV. Extenditur vero primo. Ut non ſolum illi, qui Eccleſias Parochiales habent, ſive Parochi, ſed etiam alii Clerici, qui Beneficium Eccleſiaſticum habent, teneantur con-
,, tribuere ad tecta Eccleſiæ (ex qua fructus percipiunt)
,, reſtauranda, vel ipſas Eccleſias reparandas, prout ſtatuitur in *c. Quicunque*, 3. *h. t.* quod eſt deſumptum ex *Concilio Moguntinenſi ſub Carolo Magno habito c.* 42. Nam qui percipit emolumentum, debet etiam ferre onus; ſicut & ad quem ſpectat onus, etiam emolumentum ſpectare debet, *juxta Reg. jur. 55. in 6. Gl. in cit. c. 3. V. Adjecta*; nam & uſusfructuarius tenetur ſuis ſumptibus facta tecta præſtare, *l. Cum 7. C. de uſufr.* Tenentur autem Clerici ſolum pro rata Beneficii ſui, ſive ſecundum facultatem redituum beneficialium, & tantum ex reditibus ſuperfluis, qui ſuperſunt neceſſariæ eorum ſuſtentationi; quia non tenentur ad fabricam ultra, quam facere poſſunt, ne egeant, *cit. c. De his* ibi *ſi eis ſuperſunt*, & *Abb. ibid. n. 3. & in cit. c. 3. n.* 2. Neque tenetur quis ſubtrahere ſuis neceſſitatibus, ut in cauſas pias eroget: *Hoſt. in cit. c. De his V. Superſunt.*

Denique in defectum prædictorum, Parochi, & aliorum Clericorum, tenentur ad reparationem Eccleſiæ ultimo loco parochiani, qui in illa Divina Officia audiunt, & Sacramenta percipiunt, & in quorum gratiam Eccleſia eſt reſtauranda, *arg. c. Si Epiſcopus, 6. de Offic. Ordin. in* 6. Nec poteſt Parochianus cedere, ſeu renunciare uſui, ſive frequentationi Eccleſiæ, quia hoc non eſt in ipſius poteſtate, *c. Omnis*; 12. *de pœnit. & remiſſ.* Quod ſi conſuetudo recepta eſt, ut populus, ſive Parochiani ſuis impenſis Eccleſiam reparent, illi ad id tenebuntur, etiam ante Clericos, & ad illam conſuetudinem ſervandam compelli poſſunt, *arg. c. Ad Apoſtolicam 42. de ſimon. Abb. in cit. c. 3. n. 3. & 4. h. tit. Silveſt. V. Eccleſia 2. q. 4. Azor. p. 2. l. 9. c. 3. qu.* 10. Et quidem non tantum plebeii, ſed etiam Nobiles tenentur contribuere ad reparationem Eccleſiæ; cum hoc ſit onus publicum, concernens omnium utilitatem, & neceſſitatem, *Barb. in cit. c. De his n. 3. h. t. & lib. 2. Jur. Eccleſ. c. 4. n.* 8.

Addunt nonnulli apud *Barb. cit. locis*, quod quando non adſunt reditus ſuperflui Clericorum ad reſtaurationem Eccleſiæ, poſſit expendi pecunia ex publico ærario Univerſitatis, & ea deficiente, debeat deveniri ad collectam a vicinis petendam.

XVI. Extenditur ſecundo. Quod quæ dicta ſunt de reſtauratione Eccleſiæ, eadem locum habent in reædificatione, ſeu refectione domus Rectoriæ, ſeu Parochi, ita ut qui tenentur ad reparationem Eccleſiæ, etiam obligentur ad reſtaurationem ædium Parochialium, juxta Declarationem S. Congreg. Conc. apud *Barb. in cit. c. De his n.* 5. Imo non ſolum ad Fabricam Eccleſiæ, ſed etiam ad calices, & veſtimenta ſacra reparanda obligari Parochos, aliosque Clericos, tenent plures apud *Barb. in c. 1. n. 2. h. t. & cit. l. 2. c. 4. n.* 2.

XVII. Cæterum quæ ſtatuta ſunt in *cit. c. 3. & c. De his 4. h. t.* innovata ſunt a *Concilio Trid. ſeſſ. 21. c. 7. de ref.* Ubi ſic
,, decernitur: Parochiales vero Eccleſias, etiamſi juris Pa-
,, tronatus ſint, & ita collapſas refici, & inſtaurari procu-
,, rent, ex fructibus, & proventibus quibuſcunque, ad eaſ-
,, dem Eccleſias quomodocunque pertinentibus: qui ſi non
,, fuerint ſufficientes, omnes Patronos, & alios, qui fructus
,, aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt: aut
,, in eorum defectum, parochianos, omnibus remediis op-
,, portunis, ad prædicta cogant, quacunque appellatione,
,, exemptione, & contradictione remota.

XVIII. An autem etiam ii qui poſſident, ac percipiunt decimas ex prædiis in aliena Parochia ſitis, teneantur ad contribuendum pro reparatione illius Eccleſiæ, vel domus Parochialis, dubitatur? Videtur dicendum, quod ſic; quia in *cit. c. De his h. t.* dicitur, quod de bonis, quæ ſunt ipſius Eccleſiæ, conferri debeat ad reparationem ejuſdem; nam de jure communi decimæ, quæ percipiuntur ex prædiis ſitis intra Parochiam, ad eandem ſpectant: idque ſecluſa conſuetudine contraria, ſaltem procedere videtur eo caſu, quo portio deputata pro Fabrica Eccleſiæ non eſt ſufficiens, nec ex Eccleſiæ Parochialis fructibus reparatio fieri poteſt. Accedit, quod in *Conc. Trid. c. l.* dicitur: Eccleſias reparandas eſſe per Patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt. Et ita docet *Peckius de repar. Eccleſ. c.* 14. Veruntamen ſpectato jure communi, contrarium videtur probabilius: quia nuſquam decimis, earumque Poſſeſſoribus hoc onus reparationis impoſitum reperitur: decimæ vero, poſtquam legitime ſeparatæ ſunt ab Eccleſia Parochiali, ad quam alias pertinerent, & alteri Eccleſiæ conceſſæ ſunt, non poſſunt amplius computari inter fructus prioris Eccleſiæ Parochialis, *Zœſ. in Comment. h. t. n.* 5. In pluribus tamen locis conſuetudo viget, ut decimatores ſive qui decimas ex aliena parochia percipiunt, teneantur contribuere ad reparationem Eccleſiæ, & domus Parochialis, quæ ubi viget, ſervanda eſt.

XIX. Aſſertio 2. Ad reparationem Eccleſiæ Cathedralis (ſecluſa conſuetudine, quæ etiam de jure communi attendenda, & obſervanda eſt) ſolus Epiſcopus tenetur ex quarta redituum ſuorum *c. Quatuor 27. cauſ. 12. q.* 2. Non ſolum futurorum, ſed etiam præteritorum, & ſi ſit dives, etiam ultra quartam compelli poteſt. Quod ſi Epiſcopus non ſit dives, & quarta illa pars non ſufficiat, tunc etiam Canonici tenebuntur, & compelli poſſunt, contribuere ex ſuperabundantibus reditibus Præbendarum ſuarum, (imo & diſtributionum quotidianarum) vel aliarum rerum Capituli, *juxta c. ult. de his, quæ fiunt a maj. part. Cap. & ibid. Abb. num.* 7. Denique ſi neque reditus Epiſcopi, & Canonicorum ſimul ſufficerent ad reparationem, tunc poſſet Epiſcopus, una cum Capitulo, decernere, ut alii inferiores Clerici, ex ſuperabundantibus fructibus, qui neceſſariæ ſuſtentationi ſuperſunt, debeant contribuere ad Fabricam: vel etiam poſſet Epiſcopus cum Capitulo, tali caſu deputare fructus Beneficiorum vacantium pro Fabrica Eccleſiæ Cathedralis, *Abb. in cit. c. 1. n. 6. h. t. Barb. ibid. n.* 5.

XX. Aſſertio 3. Ad Eccleſias Parochiales juris patronatus, quæ indigent reſtauratione, & refectione, non tenetur contribuere Patronus; quia ex prima fundatione, conſtructione, aut dotatione, acquiſivit jus patronatus, ac proinde ad aliud non tenetur, ut ex Lambertino docet *Barb. in cit. c. De his 4. h. t.* Nec obſtat, quod *Conc. Trident. cit. c. 7.* præcipit, etiam Patronos ad Parochiales Eccleſias reſtaurandas compellendos eſſe; nam loquitur de illis Patronis, qui aliquos fructus, aut penſiones in prima fundatione ſibi reſervarunt, ut patet ex verbis *ſeqq. & alios, qui fructus aliquos ex dictis Eccleſiis provenientes percipiunt*, ergo a contrario ſenſu, illi, ſive patroni ſint, ſive alii, qui nullos fructus ex talibus Eccleſiis percipiunt, ad reparandas illas nihil tenentur contribuere.

§. IV.

De mutatione Eccleſiæ Sæcularis in Regularem, & deſtructione ejuſdem.

XXI. Quæritur primo. An Eccleſia Secularis poſſit mutari, ſeu converti in Regularem? Reſp. Poteſt Eccleſia Collegiata Secularis in aliam Collegiatam vel Conventualem Regularem, cum conſenſu Ordinarii, mutari, ſeu converti ita tamen, ut Clericis ſecularibus in illa Eccleſia, dum ſuperſtites ſunt, nullum præjudicium fiat, prout ſtatuitur in *c. Ad*
,, *audientiam h. t.* Nam cum quidam Canonicus Eccleſiæ
,, Secularis vocatus fuiſſet ad Epiſcopatum alterius Eccle-
,, ſiæ, deſiderabat in Eccleſia illa, ex qua fuit aſſumptus
,, in Epiſcopum, Canonicos Regulares inſtituere, & petiit
,, a Papa, ut ſibi id liceret. Reſpondet Papa Urbanus III.
,, ſe id ipſi concedere, ſi Epiſcopus Diœceſanus in hac re
,, etiam conſenſerit: ita tamen, ut Clericis Secularibus, ſi
,, qui adhuc in ea ſuperſunt, ibi, vel aliqui, dum vixerint,
,, de neceſſariis alimentis provideatur. Item petiit a Papa, ut
,, privilegium confirmationis Canonicis ibidem inſtituendis

Digitized by Google

„ concederet: Sed Papa ait, in hac re ſe ipſi jure ſatisfa-
„ cere non poſſe, cum nulli Canonici adhuc ibidem exi-
„ ſtant, quibus privilegium concedatur.

XXII. Pro explicatione hujus cap. notandum primo. Poteſt Eccleſia ſæcularis reduci ad ſtatum regularem, ut habetur etiam *in c. Si Epiſcopus 73. cauſ. 12. q. 2.* Idque conceditur favore Religionis, & quia Regulares ſunt ſtrictioris obſervantiæ, quam Clerici ſeculares: non autem vice verſa, Eccleſia Regularis poteſt mutari in Secularem, niſi in defectum Regularium, *c. Inter quatuor 5. de Relig.* & Auctoritate Papæ, *Abb. hic n. 2. Silveſt. V. Eccleſia 2. q. 5. dicto 2. Azor. cit. c. 3. q. 11. §. Præterea* de quo actum ſupr. *Tit. 36. §. 3.*

Notandum ſecundo. Non poſſunt, ſine conſenſu Epiſcopi Clerici Inferiores mutare ſtatum Eccleſiæ ſuæ, etiam in meliorem: quod ſi mutetur ſtatus Eccleſiæ in Regularem, non tenentur Clerici ſeculares ſibi manere, neque debent alimentis neceſſariis, privari, dum vivunt, prout ſumitur ex hoc cap. *Abb. ibid. num. 3.* Neque tamen ex eo, quod in caſu hujus cap. iſta mutatio ſtatus Eccleſiæ ſæcularis in regularem fieri poterat, cum conſenſu Epiſcopi: indulgentia, five licentia a Papa data omnino fuit inutilis, quin hæc ad plura profuit; videlicet primo, ut Epiſcopus citius induceretur ad conſentiendum, & ſi nollet conſentire, faciliusad id compelli poſſet. Secundo, ut Epiſcopus id facere poſſet, etiam Clericis invitis, quod alias non potuiſſet, niſi ex cauſa juſta, & neceſſaria, & non mere arbitraria: & non niſi ita, ut hæc mutatio primum poſt mortem Clericorum, effectum haberet. Tertio, qui impetravit hanc licentiam a Papa, potuit, vi illius, ordinare Eccleſiam, a qua fuit aſſumptus, & convertere in regularem, tanquam principalis auctor, cum conſenſu tamen Epiſcopi Diœceſani, quod alias ad Epiſcopum loci pertinet. Quarto, vi hujus licentiæ impetratæ a Papa, poteſt Epiſcopus id facere, ſine conſenſu Capituli, cujus conſenſus alias requireretur, *Gl. hic V. Indulgemus, Abb. n. 6.*

XXIII. Notandum tertio. Rei, quæ nondum eſt privilegium dari non poteſt, *l. Eum qui 42.* & ibi *Gothofred. lit. E. ff. de reb. cred.* Idemque etiam privilegium Eccleſiæ extruendæ concedi non poteſt: bene tamen poteſt conferri, ut incipiat valere, poſtquam fuerit conſtructa: ſicut ſervitus non poteſt conſtitui ædificio futuro, ut ſtatim ſit ſervitus; quia non eſt, cui ſerviat; poteſt tamen ſe aliquis obligare ad eam conſtituendam, cum ſteterit ædificium, *Gl. fin. hic & Abb. n. 4.* Sic etiam Eccleſiæ aut Monaſterio, quod nondum fundatum, aut extructum eſt, non poteſt fieri donatio, quamvis ei, per modum legati, vel alterius, mortis cauſa, factæ diſpoſitionis, aliquid relinqui poſſit, *juxta c. Nos quidem: 3. de teſtam. c. Abbate 3. de ſent. & re jud. in 6. & l. Servos 17. ff. de alim. & cibar. leg.* Imo etiam Monaſterium, vel Eccleſia ædificanda hæres inſtitui poteſt, *Abb. hic n. 5.* Ratio diverſitatis traditur a *Gl. in l. Illud 19. V. Sed quid dicam, C. de SS. Eccleſ. & Abb. hic n. 5.* quia donatio cum ſit ſpecies pacti, ſeu contractus, requiritur, ut pars altera donationem acceptet, per ſe, vel per alium. Eccleſia vero, quæ non eſt, acceptare non poteſt. At diſpoſitio per legatum non requirit Legatarii acceptationem; quia hæres legatum exequetur. Quod autem Eccleſia conſtruenda inſtitui poſſit hæres, inde oſtendi poteſt: quia ex benigna juris interpretatione, Teſtator cenſetur in hoc caſu, animum ſuum hæredem inſtituere: executionem vero Epiſcopo loci, vel aliis executoribus a ſe nominatis committere, *Laym. in cit. c. Abbat. 3. de ſent. & re judic. in 6. n. 5.*

XXIV. Quæritur ſecundo. An Eccleſiæ deſtrui poſſint, & ad uſus profanos converti? Reſpond. Eccleſiæ, præcipue conſecratæ, ſicut & Monaſteria, deſtrui non poſſunt, niſi auctoritate Superioris, ſeu Epiſcopi: ex juſta cauſa: quod ſi deſtruantur: ligna, & lapides applicari non poſſunt ad privatos Laicorum uſus; quamvis ex hujuſmodi lignis, & lapidibus conſtrui poſſit alia Eccleſia, *c. Ligna 38.* & ibi *Gl. V. Ad profectum diſ. 1. de Conſecr. cap. Ad hæc 4. de Relig. dom.* vel etiam Capitulum, aut dormitorium Religioſorum, vel poſſunt talia ligna comburi in coquina eorum, *cit. c. Ligna. Gl. in c. Quæ ſemel 4. V. Maneant. cauſ. 19. qu. 3. Silv. V. Eccleſia. 3. qu. 5. dicto 1. Azor. cit. c. 3. qu. 12.* Ratio eſt, quod enim ſemel Deo dicatum eſt, non eſt ad uſus humanos (id eſt, ſæculares, ſive ſæcularium perſonarum) ulterius transferendum, *c. Semel 51.* & ibi *Gl. V. Humanos de R. I.* in 6.

Porro *Conc. Tridens. cit. Seſſ. 21. c. 7. in fine*, ſtatuit, ut Eccleſiæ vetuſtate, vel alias collapſæ, quæ nimia egeſtate laborant, ad Matrices, ſeu viciniores Eccleſias transferantur, cum facultate, tam dictas parochiales, quam alias Eccleſias dirutas in profanos uſus, non ſordidos tamen, (quod arbitrio Ordinarii relinquitur, *juxta Declar. S. Congr. Conc.*) erecta tamen ibi Cruce, convertendi.

XXV. Poſtremo hoc loco addendum, ſi Eccleſia diruatur, ſeu deſtruatur, Superioris Auctoritate, in pœnam Clericorum delinquentium, vel ob aliam juſtam cauſam, ſine ſpe reædificationis, amittuntur omnia privilegia loco ſacro conceſſa, *arg. l. Si uſusfructus 12. ff. quib. mod. uſusfruct. amitt. Azor. cit. c. 3. q. 13. Sanch. lib. 9. de Matrim. diſ. 13. num. 37.* Si vero deſtructa ſit ab hoſtibus, vel ut reparetur, retinet omnia ſua privilegia. Idemque eſt, ſi Eccleſia, auctoritate Superioris, ad alium locum transferatur, ſub eodem Titulo, & Patrono: vel alteri Eccleſiæ uniatur, tranſit enim una cum omnibus Juris privilegiis, ſi quidem illa conceſſa ſint, non ratione ſitus, vel loci: ſed abſolute ſub proprio nomine ac titulo: quin & indulgentiæ ei conceſſæ una tranſeunt, *Azor. c. l. Suar. lib. 8. de legib. c. 5. in fine Laym. lib. 5. tr. 7. c. 3. n. 5.*

TITULUS XLIX.

De Immunitate Eccleſiarum, cœmeterii, & rerum, ad eas pertinentium.

Eccleſiæ, & res ad eas pertinentes, ſicut & perſonæ Eccleſiaſticæ, non debeat gravari oneribus, quibus res Laicorum, & ipſi Laici gravantur; ideo ſubjicitur hic Titulus de immunitate, ſeu exemptione illarum, qui extat etiam in Sexto, Clementinis, & Extravagantibus communibus.

IMmunitas Eccleſiaſtica, idem eſt, quod vacatio, ſeu exemptio a muneribus, id eſt, oneribus; nam munus tria ſignificat, donum, officium (cum honore) & onus, (ſine honore) quod cum remittitur, immunitatem præſtat, prout dicitur in *l. Munus 18. & ibi Gl. V. Onus & V. Officium ff. de V. S. & l. 1. ff. de immunit.* Eſt igitur Eccleſiaſtica immunitas, Jus, quo Eccleſiæ, res, vel perſonæ Eccleſiaſticæ ab oneribus, vel etiam ab officiis ſæcularibus liberæ ſunt, & exemptæ, ideoque etiam libertas, ſeu exemptio Eccleſiaſtica appellari ſolet, *c. Adverſus 7. h. t. Abb. in rubr. ad hunc Tit. Sil. V. Immunitas 1. n. 1. Covarr. l. 2. var. reſol. c. 20. in princip. Laym. lib. 4. tract. 9. c. 1. in princ. num. 1. Suar. vero tom. 1. de Relig. lib. 3. de locis ſacris c. 8. n. 1.* Immunitatem Eccleſiaſticam ita deſcribit: eſt exemptio Eccleſiæ ab oneribus, vel operibus, aut uſibus ejus ſanctitati, & reverentiæ repugnantibus. Sed hæc definitio ſoli immunitati locali convenit: eſt enim triplex immunitas Eccleſiaſtica, ut ex ſupra allata deſcriptione colligitur, localis, realis, & perſonalis. Localis eſt, quæ Eccleſiis, & aliis locis Eccleſiaſticis competit. Realis eſt, quæ rebus, ſeu bonis ad Eccleſiam, vel Clericos pertinentibus eſt conceſſa. Perſonalis eſt, qua perſonæ Eccleſiaſticæ gaudent, *Laym. c. l. n. 2.* An autem Eccleſiaſtica immunitas jure poſitivo tantum, Canonico, vel Civili: an etiam Divino, & naturali, ſit conſtituta, & conceſſa Eccleſiis, & bonis, ac perſonis Eccleſiaſticis; controverſia eſt inter DD. de qua actum ſupra *l. 2. Decret. Tit. 2. ſect. 3. §. 5.*

SECTIO I.

De immunitate locali, quæ competit Eccleſiis, & aliis locis Eccleſiaſticis.

§. I.

Quænam Loca Eccleſiaſtica immunitate gaudeant?

II. Aſſertio 1. In primis Eccleſiæ, ſeu Templa, non ſolum conſecrata, ſed etiam nondum conſecrata, dummodo Epiſcopi auctoritate ſint benedicta, vel alia ratione, v. gr. erectione Crucis, ad publicum Sacrificii, & Sacramentorum uſum, ac Officia Divina celebranda, ſint deputata, gaudent privilegio immunitatis; quia talis deputatio Epiſcopi, inſtar benedictionis eſſe cenſetur, prout ſumitur ex *c. Eccleſia 9. huc. tit.* Ubi Gregorius IX. ita reſcribit: Ec-
„ cleſiæ, in qua Divina Myſteria celebrantur, licet adhuc
„ non fuerit conſecrata, nullo jure privilegium immunita-
„ tis adimitur; quia obſequiis Divinis dedicata, nullius eſt
„ temerariis auſibus profananda. Ratio eſt, quia poſtquam Eccleſia, auctoritate Epiſcopi primum lapidem, in ejus fundatione, ponentis, ad uſus ſacros eſt deputata, eſt locus ſacer, & Religioſus, *c. Præcepta 5. junct. Gl. V. Devotus.* id eſt, Deo deputatus, *diſt. 1. de Conſecr.* ideoque ad uſus profanos, & humanos redire non debet, *c. Ad hæc 4. de Relig. dom. Gl. fin. in cit. c. h. t.* Idque procedit, etiamſi in tali Eccleſia nondum Divina Myſteria, & Officia cœperint celebrari, ut docet *Hostienſ. hic V. Celebrantur. Abb. n. 5. Silv. V. Immunitas. 1. p. c. dicto 2. Azor p. 2. l. 9. c. 8. quæſt. 1. Suar. cit. lib. 3. c. 9. nu. 2. & ſeqq.* contra *Gl. in cit. c. Eccleſia. V. Celebrantur.* quæ ex illis verbis, *in qua Divina Myſteria celebrantur*, per ſenſum contrarium inferre vult, quod ſi in Eccleſia non ſunt adhuc Divina Myſteria celebrata, nondum gaudeat privilegio immunitatis, quia nondum plene dedicata videtur Divinis obſequiis. Verum ratio deciſionis in dicto cap. non nititur in eo, quod Divina Officia ibi celebrentur: ſed quia Divinis obſequiis dedicata eſt, quæ ratio locum habet, tametſi nondum ibi fuerint Divina Officia celebrata: licet de celebratione mentio non fiat in narratione, in qua ſæpe plura ponuntur, ad quæ Lex non extenditur: quare prædicta verba, *in qua Divina Myſteria celebrantur*, non debent intelligi de actuali celebratione: ſed quod ibi celebrari poſſint; cum per publicam deputationem Epiſcopi, talis Eccleſia jam proxime ſit apta, ut in ea Divina myſteria celebrentur, *Hoſt. ib. Suar. cit. l. num. 5.*

III. Extenditur autem primo. Quod Eccleſiæ etiam interdictæ gaudent immunitate Eccleſiaſtica: ſicut Clericus interdictus, ſuſpenſus, vel excommunicatus retinet privilegium immunitatis, videlicet Canonis, & fori; quia Eccleſia, cui conceſſa eſt immunitas, non peccavit: neque ullo jure reperitur ſtatutum, quod interdictum privet Eccleſiam ſua immunitate, tempore, quo durat, *Abb. in cit. c. Eccleſia; n. 8. Silv. c. l. dicto 2. Azor cit. c. 8. qu. 4. Suar. cit. c. 9. num. 6.* Secundo, etiam Eccleſia polluta, & nondum reconciliata privilegium immunitatis retinet, *Suar. c. l. Laym. lib. 4. tract. 9. c. 3. n. 2. q. 2.* quia hæ juris cenſuræ, ſeu impedimenta, cum quaſi pœnalia ſint, & odioſa, non debeat extendi ultra caſus jure expreſſos. Tertio, privilegium immunitatis extenditur ad omnia loca, ſeu habitacula Eccleſiæ quolibet modo adhærentia: cujuſmodi ſunt Sacriſtia, porticus, atrium, ut habetur in *c. Si quis. 20. cauſ. 17. qu. 4.* ubi *Gl. V. Adhærentibus.* ait, eodem illa gaudere privilegio cum ſacris, quia quæ Religioſis adhæ-

adhærent, Religioſa ſunt. *l. 43. in princ. ff. de rei vindic.* Nam nomine Eccleſiæ in lata ſignificatione, & communi modo loquendi, tota hæc fabrica comprehenditur, & favores ſunt ampliandi, maxime in cauſa Religionis. Unde etiamſi quis exiſtat in turri, vel etiam ſupra tectum Eccleſiæ, gaudet immunitate, nam quamvis in talibus locis Eccleſia non polluatur, immunitas tamen in illis locum habet, quia hæc eſt favorabilis, ideoque ampliauda: violatio vero Eccleſiæ eſt odioſa, ideoque reſtringenda, *Suar. c. l. n. 7. & 8. Laym. cit. c. 3. num. 8.*

Imo hoc jus immunitatis extenditur etiam ad domos, atria, & quæcunque loca exiſtentia in circuitu XL. paſſuum, in Eccleſiis majoribus: XXX. vero in Capellis, ſeu minoribus Eccleſiis, ut conſtat ex *c. Sicut. 6. & c. Defenſionis. 35. cit. cauſ. 17. q. 4. Abb. in cit. c. pen. h. t. n. 10.* Verum hanc immunitatem 40. vel 30. paſſuum uſu non obſervari, ait *Clar. in pract. crimin. q. 30. n. 2. Laym. c. l. n. 3.* quamvis *S. Congr. Cardin.* apud *Fagnan. in cit. c. pen. h. t. n. 20.* indiſtincte juſſit, ſervari immunitatem per circuitum dictorum paſſuum, ſaltem in Cathedralibus, & Collegiatis Eccleſiis. Quarto, immunitas Eccleſiaſtica competit etiam Eccleſiæ deſtructæ, ſine Superioris auctoritate, dummodo ſubſit ſpes reparationis illius, tunc enim privilegium immunitatis retinet, quia locus, ſive fundus ſacer manet, *§. Sacra Inſtit. de rer. diviſ.* Secus ſi cum auctoritate Superioris, vel ſine ſpe reſtaurationis eſſet deſtructa, ut ex communi docet *Clar. cit. q. 30. n. 6. Fagn. in c. pen. n. 12. h. t.*

IV. Aſſertio 2. Præter Eccleſias, privilegium immunitatis Eccleſiaſticæ obtinent etiam Cœmeteria, *c. ult. h. t.* Quia illa iiſdem privilegiis gaudent, quibus ipſæ Eccleſiæ, & utrobique, tam in Eccleſia, quam in Cœmeterio committitur ſacrilegium, *c. Si quis 20. & c. Quiſquis 21. cit. cauſ. 17. qu. 4. Abb. in c. Cum Eccleſ. 5. n. 2. h. t. Azor. cit. c. 8. q. 6. Suar. cit. c. 9. n. 8.* Præterea hoc jure immunitatis gaudent etiam Oratoria, quæ in ædibus privatorum ſunt erecta, auctoritate Epiſcopi, & ad Divinum cultum deputata, quippe quæ etiam ad profanos uſus revocari non poſſunt, *Abb. in cit. c. pen. n. 7. h. t. Azor. c. l. q. 3. Suarez. c. l. n. 10.* Idem jus immunitatis competit etiam omnibus aliis locis, quæ jure Canonico Religioſa cenſentur, etſi ſacra non ſint, ut Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi conſtituta, *c. Ad hac 4. de Relig. dom. & l. Omnia 35. C. de Epiſc. & Cler. Abb. in cit. c. pen. n. 6. h. t. Azor. c. l. qu. 2. Suar. c. l. n. 9.* Item Monaſteriis, & domibus Religioſorum, cum toto ambitu Clauſtri, *cit. c. Quiſquis in fine cauſ. 17. q. 3.* & colligitur ex *c. Ligna 38. diſ. 1. de conſecr.* & tradunt DD. communiter apud *Laym. cit. c. 3. n. 3.* idque conſuetudo confirmat. Denique etiam Palatium, ſeu domus Epiſcopi gaudet privilegio immunitatis, ut quoad Jus Aſyli conſtat ex *c. Id conſtituimus 36. cauſ. 17. q. 4.* Idque juxta *Gl. ibid. V. Vel domo*, procedit, quamvis Palatium ab Eccleſia ſit ſejunctum, & extra 40. paſſus ſit conſtitutum tum quia textus allegatus indiſtincte loquitur, & familia Epiſcopi gaudet privilegio fori Eccleſiaſtici, etſi ſit ſæcularis: tum quia alias palatium Epiſcopi nullum haberet privilegium, nam & aliæ domus, quæ intra prædictos fines ſitæ ſunt, gaudent privilegio immunitatis, *cit. c. Quiſquis* tum quia cum materia hæc ſit favorabilis, non debet reſtringi, ſed potius ampliari, *Hoſtienſ. in c. In alia 6. V. ad Eccleſiam h. t. Abb. in c. t. c. pen. n. 9. eod. Azor. cit. c. 8. q. 5.* Extenditur autem hoc privilegium etiam ad Domus Cardinalium S. Rom. Eccleſiæ, ideoque ex recepta communi conſuetudine, teſte Claro, *cit. q. 30. n. 20.* quod tamen limitat *Fagn. in cit. c. pen. n. 33. h. t.* ut procedat ſolum extra Urbem, nam in illa ea non ſervatur, qui tamen *ibid. num. 35.* hoc privilegium extendit ad Palatium Prælati non Epiſcopi, qui quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habet, dummodo idem obtineat conſuetudo,

§. II.

An in Eccleſiis, & aliis locis ſacris, aut Religioſis judicia exercere, ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam.

V. Aſſertio 1. Cauſæ criminales, in quibus agitur de ſanguinis effuſione, vel corporali pœna, in Eccleſiis, & aliis ſimilibus locis ſacris tractari non debent, prout prohibetur in *c. Cum Eccleſia 5. h. t.* Ubi Papa Lucius III. ita reſcribit:
,, Cum Eccleſia Dei, ſecundum Evangelium, domus Ora-
,, tionis eſſe debeat, non ſpelunca latronum, aut ſanguinis
,, forum, ſæculares judices, cauſas, ubi de ſanguinis effu-
,, ſione, & corporali pœna agitur, (intellige *maxime*, quia
,, etiam cauſæ civiles ſæculares prohibitæ ſunt ibi tractari
,, *Gl. hic V. Effuſione* de quo poſtea) in Eccleſiis, vel Cœmete-
,, riis (quæ eodem privilegio gaudent cum Eccleſiis. *Gl.*
,, *hic V. Eodem.*) agitare, ſub interminatione Anathematis,
,, id eſt, excommunicationis, prohibemus; abſurdum enim
,, eſt, & crudele, ibi judicium ſanguinis exerceri, ubi eſt
,, tutela refugii, (reis & delinquentibus) conſtituta. Eſt autem hæc pœna excommunicationis, non ipſo jure lata, ſed poſt admonitionem per Judicem ferenda, *Gl. hic V. Anathemat.* eaque locum duntaxat habet quando cauſa ſanguinis tractatur in Eccleſiis, vel ſimilibus locis, vel pœna corporalis infligitur; quia pœna non debet extendi ultra verba formalia Legis, *Suar. cit. lib. 3. c. 4. n. 6.*

VI. Aſſertio 2. Non tantum cauſæ criminales, ſed etiam civiles, quæ ad forum ſæculare pertinent, tractari non poſſunt, nec debent in Eccleſia, proceſſus, & ſententia ipſo jure irrita ſint, & invalida, prout ſtatuitur in *c. Decret. 2. h. t. in 6.* (quod eſt deſumptum ex Concilio Lugdunenſi ſub Gre-
,, gorio X. celebrato (ubi in fine princ. inter alia præcipitur,
,, ut omnis in eis (Eccleſiis earumque Cœmeteriis) ſæcularium
,, judiciorum ſtrepitus conquieſcat: nulla inibi cauſa per Lai-
,, cos, maxime criminalis, agitetur, ſint loca eadem a Lai-
,, corum cognitionibus aliena. Et infra *§. Ordinarii decernitur*
,, quod proceſſus Judicum ſæcularium, ac ſpecialiter prolatæ
,, ſententiæ in eiſdem locis, omni careant robore firmitatis,

VII. Verum Judicia Eccleſiaſtica, etiam in Eccleſia valido ac licite exerceri poſſunt, ut docet *Gl. communiter recepta in cit. c. 2. V. Sæcularium h. t. in 6. Abb. in cit. c. Cum Eccleſia n. 4. extra eod.* idque probatur ex *c. ult. cauſ. 2. q. 1. & c. Quia fronte 25.* ibi: *Cum non in Eccleſia, ſicut honeſtum, & canonicum eſt de appell.* & ibi *Laym. n. 2.* Nec unquam in Jure Canonico reperitur prohibitum, ne judicium Eccleſiaſticum exerceatur in Eccleſia, *Azor. p. 2. l. 9. c. 9. q. 1.* Ratio autem, cur Eccleſiaſtica judicia permittantur inſtitui in Eccleſia, non autem ſæcularia, eſt tum quia Eccleſia potuit habere majorem rationem ſuorum judiciorum, & cauſarum, quam ſæcularium: tum quia potuit conſulere honeſtati Clericorum, ſicut in *c. Teſtimonium 9. cauſ. 11. q. 1.* dicitur, Clericum teſtimonium dicentem adverſus Laicum non eſſe examinandum, niſi in Eccleſia: tum quia Eccleſia præſumit, judicia Eccleſiaſtica, cum minore ſtrepitu, & breviori tempore eſſe expedienda, & ipſum Judicem Eccleſiaſticum majorem curam adhibiturum, ut ſine irreverentia loci fiant, *Suar. cit. lib. 3. c. 4. n. 11.* Nec refert, quod etiam Judicia Eccleſiaſtica prohibentur exerceri in die Feſto, ergo etiam in loco ſacro. Nam diſpar eſt ratio, quia decet, ut Clerici in forenſibus actionibus minus occupentur diebus Feſtis, quam ſæculares, *Suar. c. l.* ubi tamen addit, magis decens, & conveniens eſſe, ut etiam Eccleſiaſtica judicia, & lites, extra Eccleſiam in Epiſcopali Palatio, vel alio loco commodo fiant; Eccleſia enim domus orationis eſt, non jurgiorum, ut notat in *cit. c. Quia fronte Alex. de Nevo n. 3.* idque etiam uſus, ſeu conſuetudo confirmat. Nec obſtat *cit. c. ult. cauſ. 2. qu. 2.* Nam nomine Eccleſiæ ibi non intelligitur locus ſacer, ut ex ſequentibus verbis: *Ubi teſtes eſſent ſingulorum*, ſatis colligitur ſed ſermo eſt de conventu, ſeu Congregatione fidelium, *Laym. in cit. c. Quia fronte n. 5. in fine.*

VIII. Cæterum, ſi actori, vel reo interdictus ſit ingreſſus Eccleſiæ, & cauſa judicialis Eccleſiaſtica tractetur in Eccleſia, actor a judicio repelli debet; cum non poſſit licite ingredi in Eccleſiam, nec propter culpam ipſius locus judicii mutari debeat: ſed, ſi vult in judicio audiri, abſolutionem impetret; ſecus eſt in Reo, qui venit ad judicium vocatus, ideoque neceſſario venire debet, & reſpondere, *arg. c. Intelleximus 7. de Jud. Abb. in cit. c. Cum Eccleſia n. 5. Azor. cit. c. 9. q. 2.*

IX. Quod autem dictum eſt, non poſſe Judicium ſæculare exerceri in Eccleſiis, id extenditur, quod neque in domibus Eccleſiarum Judex ſæcularis poſſit judicare, prout habetur in *c. Ut in domibus 1. h. t.* Ubi ſtatuitur, ut in domibus Eccleſiarum, neque miſſus, (id eſt, Executor vel Of-
,, ficiales, *Gl. hic V. eod.* vel Legatus Imperatoris, cum ab-
,, ſolute miſſus vocetur, non addito, Dominicus, per quem
,, intelligeretur Legatus Papæ, *Hoſtienſ. hic V. eod.*) neque
,, Comes, vel Judex publicus (id eſt, ſæcularis *Hoſtienſ. hic*
,, *V. eod.*) vel Miniſter (id eſt, quilibet Judex a minimo uſ-
,, que ad maximum, *Hoſtienſ. hic V. eod.*) quaſi pro conſuetu-
,, dine (id eſt, ſecundum conſuetudinem; ſubintellige, id
,, ſibi liceret. *Hoſtienſ. hic V. eod.*) Placitum (quo nomine in-
,, telligitur quælibet lis, ſeu cauſa forenſis, quæ in judicio agitur, *Azor. p. 2. l. 1. c. 27. qu. 11.*) vel hoſpitium vendicent (quod ſcilicet quaſi debitum exigant, quamvis charitativum hoſpitium petere poſſint a Clericis, *Gl. fin. hic*) ſed in pu-
,, blicis locis domus conſtituant, in quibus placitum teneant,
,, & etiam hoſpitentur.

X. Pro explicatione hujus cap. Notandum primo. Judex ſæcularis non poteſt Jus dicere in domo pertinente ad Eccleſiam; quod intelligendum eſt, ſi eam publica auctoritate, quaſi ex Jure publico elegit ad habitandum, ſecus eſſet, ſi eam conductam ab Eccleſia, vel ab illa liberaliter, & gratis conceſſam obtineret, adeoque ex conceſſione Eccleſiæ Jus ibi diceret. *Abb. hic n. 2.*

Porro quamvis in domo Eccleſiæ Judex ſæcularis non poſſit Jus dicere, ſi tamen de facto dicat, valebit proceſſus, & ſententia; quia cum Conſtitutio *cit. c. 2. h. t. in 6.* irritans Judicium ſæculare habitum in Eccleſia, ſit pœnalis, non debet extendi ad domum Eccleſiæ, pœnæ enim, & odia reſtringenda ſunt; non laxanda, *Reg. jur. 15. in 6. Abb. c. l. Azor. cit. c. 9. q. 7.*

Notandum ſecundo. Judicibus aſſignandæ ſunt habitationes in loco publico, tam hoſpitandi cauſa: quam jus dicendi, idque, ut facilius poſſint adiri, *arg. l. Obſervandum 19. ff. de Offic. Præſid.* ubi dicitur, quod Judex debet ſe facilem præbere in adeundo. Neque valet conſuetudo, ut Laici jus dicant, vel etiam ſibi vendicent jus hoſpitandi in domibus Eccleſiarum; quia talis conſuetudo eſt Eccleſiis onoroſa, *Hoſtienſ. hic V. Quaſi per conſuetudinem Jo. Andr. n. 2. Abb. n. 4.* Excipi debet, niſi Clericus, vel Sæcularis bene meritus de Eccleſia aliqua, vel Patronus, ab initio ſibi reſervarit, tanquam cenſum annuum, Jus hoc, ut in domo Eccleſiæ debeat hoſpitio recipi, dummodo id fiat cum auctoritate, & conſenſu Epiſcopi, *arg. c. Eleutherius 30. cauſ. 18. q. 2. Abb. hic n. 4. Azor. cit. c. 9. q. 8.*

XI. Notandum tertio. Licitum eſt, in Eccleſiis exercere actus quoſdam extrajudiciales, qui non ſunt juriſdictionis contentioſæ, cujuſmodi eſt, dare tutores, vel curatores pupillo, vel minori, præterquam quod etiam ſit cauſa pia, *Azor. cit. c. 9. q. 3.* Item conferre Gradus Doctoratus, vel Magiſterii; quia hujuſmodi actus honeſtatem continet, idque etiam communis, generalis conſuetudo approbat. *Abb. in cit. c. Cum Eccleſia n. 9. h. t. Azor. c. l. q. 4. Suar. cit. c. 4. nu. 14.* Licitum eſt etiam diſputationes, & prælectiones publicas habere in Eccleſia; quia ſcientia res ſancta dicitur, *in l. 1. §. Proinde ff. de variis & extraord. cognit. Azor. c. l.* Denique univerſim loquendo, actus extrajudiciales, aut ad voluntariam tantum juriſdictionem pertinentes, ſi pietatem reſpiciant, in Eccleſia valide, & licite fieri poſſunt, *Barb. lib. 2. Jur. Eccleſ. c. 3. n. 11. & 12.*

Digitized by Google

§. III.

Quinam præterea actus prohibiti ſint, exerceri in Eccleſiis, vel aliis locis Eccleſiaſticis, propter reverentiam loci?

XII. Aſſertio 1. Prohibiti ſunt in Eccleſiis, & ſimilibus locis fieri contractus, & negotiationes, ut conſtat ex *cit. c. 2. circa finem princ.* ubi dicitur, ceſſent in Eccleſiis, earumque Cœmeteriis negotiationes, & præcipue nundinarum, ac fori cujuſcunque tumultus. Etſi vero contractus iniri non debeant in Eccleſia, & qui faciunt, peccant, tamen contractus de facto initi ſunt validi; quia in jure non irritantur, ſicut judicia ſæcularia, ideoque pœnalis illa Conſtitutio, cum ſit odioſa, non eſt extendenda ad contractus, qui fiunt in Eccleſia, *Gl. hic V. Proceſſus Abb. in cit. cap. Cum Eccleſia num. 6. Suar. cit. c. 4. n. 18.* permiſſum tamen eſt, in Templis vendere candelas, ſi id fiat, ad fidelium pietatem promovendam, *Azor. cit. c. 9. q. 5.* Præterea in eodem cap. 2. præcipitur, ut ceſſent in locis illis Univerſitatum quarumlibet Concilia, Conciones, & publica Parlamenta; quod intelligendum videtur, quando materia talium actuum eſt mere temporalis, ac ſæcularis; nam, ſi Conventus, vel Concilium habeatur de re Eccleſiaſtica, vel pertinente ad pietatem in Eccleſia, non eſt id prohibitum: unde Clerici poſſunt in Eccleſia Synodum habere de ſtatu Clericorum, & de reformatione morum in Clero, & populo, *Joan. Andr. in cit. c. 2. num. 7. h. t. in 6. Suar. cit. c. 4. n. 26.* Additur in *cit. c. 1.* ceſſent vana, & magis fœda, & profana colloquia (hoc eſt, graves detractiones, & verba, quæ jurgia, & odia foveant, & ſimilia, ut explicat *Suar. cit. lib. 3. c. 6. n. 6.*) ceſſent confabulationes quælibet, ſint quæcunque alia, quæ Divinum poſſunt turbare Officium, aut oculos Divinæ Majeſtatis offendere, ab illis prorſus extranea: ne ubi peccatorum venia eſt poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur, peccata committi.

Ratio autem cur hæc, & his ſimilia prohibeantur in Eccleſia, datur *in principium ejuſdem cap. 2.* quia decet Domum Domini Sanctitudo: decet, ut cujus in pace factus eſt locus, ejus cultus ſit cum debita veneratione pacificus: ubi etiam præcipitur, ut ingreſſus in Eccleſias ſit humilis, & devotus, ſit in eis quieta converſatio, devotis orationibus in illis inſiſtatur, & nemo excitet ſeditionem, conclamationem &c.

XIII. Deinque in §. *Ordinarii eod. c.* Præcipitur, ut Ordinarii locorum hæc faciant obſervari: ſuadenda ſuadeant (quæ ſcilicet dicta ſunt ab initio, uſque ad §. *Nullus Gl. hic V. Suadenda;*) interdicta, hujus Canonis auctoritate, compeſcant, (per cenſuram Eccleſiaſticam, vel aliam pœnam arbitrariam, *Gl. hic V. Compeſcant;*) ad hoc alios etiam in Eccleſiis ipſis magis aſſiduos, & ad præmiſſa idoneos deputando. Et paulo infra, qui vero præmiſſas inhibitiones petulanti, ſive contumaci animo contempſerint: præter proceſſum Ordinariorum, & ab eis deputandorum, Divinæ ultionis, & ipſius Papæ acrem pœnam (excommunicationis ſcilicet, vel arbitrariam, *Gl. hic V. Acrimoniam junct. addit.*) formidare poterunt, donec ſuum confeſſi delictum, firmiter propoſuerint, a ſimilibus abſtinere. Ex quo infertur, quod Ordinarii locorum non poſſint dare licentiam, faciendi aliquid in Eccleſia, contra prohibitionem hujus Conſtitutionis cum ſint deputati ad hæc exequenda: non ad relaxanda, niſi urgens, & evidens cauſa ſubeſſet. *Joan. Andr. hic n. 5.*

XIV. Aſſertio 2. Sunt, & alii præterea actus prohibiti fieri in Eccleſia. Veluti primo. Ludi theatrales profani, cum larvarum monſtris, *cap. Ad decorem 12. de vita, & honeſt. Cleric.* quamvis pia, & honeſta ſpectacula exhiberi poſſint, *Silveſt. V. Immunitas 1. qu. 2. n. 7. dicto 8. Azor. cit. c. 9. qu. 8. §. Item ludi.* Secundo. Convivia in Eccleſia, cum irreverentia loci ſacri, non ſunt habenda, ut conſtat ex *c. Oportet 4. diſt. 42.* Ubi dicitur, non oportet agapas, id eſt, convivia facere in Eccleſiis, & intus manducare, vel accubitus ſternere, &c. ſeq. ſubjungitur, nulli Epiſcopi, vel Clerici in Eccleſia conviventur &c. de quo *Suar. cit. c. 6. num. 7.* videri etiam poteſt, quid de hujuſmodi profanis vitandis in Eccleſiis ſtatuerit, *Conc. Trid. Seſſ. 23. in Decreto de obſerv. & vitand. in celebr. Miſſa.*

Poſtremo ad Immunitatem etiam Eccleſiarum, ſeu Templorum pertinet, ne quis eis violentiam inferat, v. gr. infringendo fores illarum, vel ſpoliando illas ſuis bonis, vel hujuſmodi quippiam attentet in confiniis illarum, ut conſtat ex *c. Omnes 5. & c. ſeq. c. Sicut 12. c. Quis rapit 18. c. Quiſquis 21. cum aliis cauſ. 17. q. 3. c. Conqueſti 22. de ſent. excom.* ubi etiam cenſura excommunicationis fertur in eos, qui tale ſacrilegium contra Eccleſias committunt, *Suar. cit. lib. 3. c. 8. n. 3.* de quo alibi.

S E C T I O II.

De jure, ſive immunitate aſyli, quod competit Eccleſiis, & aliis locis Eccleſiaſticis.

Aliud ſpeciale privilegium Immunitatis Eccleſiis Chriſtianis conceſſum eſt, ne delinquentes, qui ad illas tanquam aſylum confugiunt, per vim extrahi non poſſint, de quobis agemus.

§. I.

Qui jure Aſylum, ſive jus hoc immunitatis ſit conſtitutum, & quinam Rei criminis fugientes ad Eccleſiam, gaudeant immunitate Aſyli?

XV. Aſſertio 1. Hoc jus, ſive privilegium Aſyli eſt introductum, non Jure naturali, ac Divino poſitivo: ſed humano ſolum, tum Canonico, tum Civili, *Suar. Tom. 1. de Relig. l. 3. de locis ſacris c. 8. n. 9. Covarr. l. 2. reſol. c. 20. n. 2. & 2. concl. 1. 2. & 3. Laym. l. 4. tract. 9. c. 3. n. 2. q. 1.* Prior pars probatur, quia extrahere per vim malefactores ex Templis, non eſt per ſe, & intrinſece malum, ſecluſa prohibitione Legis poſitivæ, ſi non fiat ex directa intentione in contemptum, & irreverentiam Templi, ut ſupponimus; quia illa actio eſt per ſe juſta, & non eſt indecens, in tali loco, præſertim quando eſt neceſſaria, ergo non repugnat legi naturali: quamvis ratio naturalis dictet, eſſe æquum, & congruum, ut talis immunitas ſacratis locis concedatur. De Jure vero Divino etiam probatur; quia tametſi probabile ſit, olim in Lege veteri Templum Jeroſolymitanum reis pro Aſylo conſtitutum fuiſſe, ut videtur colligi ex *c. 21. Exodi* ibi: *Conſtituam tibi locum, in quem fugere debeat,* videlicet Altare Templi: quod tamen plures negant: attamen poſt mortem Chriſti hujuſmodi Lex, quippe ad Cæremonialia pertinens, jam exſpiravit. Jus vero poſitivum in Lege nova Evangelica decernens talem immunitatem, non extat, neque ſcriptum, neque ab Apoſtolis traditum, ſi quidem Chriſtus, præter Leges naturæ, & fidei, nullas Leges cæremoniales præſcripſit: niſi circa ritus Sacrificii, & Sacramentorum, reliqua vero Eccleſiæ ſtatuenda reliquit, *Suar. c. l. n. 10. & 11.*

Eſt ergo hæc immunitas conſtituta, tum Legibus Civilibus Imperatorum Chriſtianorum, *toto Tit. C. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt. & Auth. de Mandatis Principum. §. Neque autem homicidis Coll. 3.* tum multo magis Conſtitutionibus Canonicis, quibus etiam dictæ Leges Civiles fuerunt approbatæ, & confirmatæ, ut conſtat ex *Concilio Aurelianenſi 1. c. 3. & 5.* quod refertur in *c. Sicut antiquitus 6. c. Reum 9. c. Si quis 20. c. Definivit 36. eod. cauſ. & q. & Concilio Arauſicano can. 5.* quod refertur in *c. Eos qui 6. diſt. 87.*

XVI. Idem poſtea ſtatutum fuit in *c. Inter alia 6. h. t.* Nam cum ex Papa Innocentio III. Rex Scotiæ quæſiviſſet, utrum fugientes ad Eccleſiam debeant ibi defendi? Reſpondit Papa, juxta SS. Canonum ſtatuta, & LL. Civilium traditiones, diſtinguendum eſſe, vel enim fugiens ad Eccleſiam eſt liber, vel ſervus: ſi liber, quantumcunque gravia maleficia perpetraverit, non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus, nec ideo debet damnari ad mortem, vel ad pœnam (corporalem ſcilicet *Gl. hic V. Puniendus;*) ſed Rectores Eccleſiarum obtinere debent, ut vita, & membra ipſi ſerventur illæſa: ita tamen, ut puniendus ſit alia legitima pœna (pecuniaria videlicet, vel alia ſatisfactione, *Gl. hic V. Puniendus;*) niſi fuerit publicus latro, vel nocturnus populator agrorum, qui publicas vias obſidet ſuis inſidiis, is enim ab Eccleſia extrahi poteſt, nulla impunitate, ſeu defenſione præſtita. Si vero ſecus fuerit, qui confugit ad Eccleſiam, & dominus ejus de impunitate perſonæ ipſius Clericis juramentum præſtiterit, ad domini ſui ſervitium redire compellatur, etiam invitus: alioquin a domino poterit occupari, propria auctoritate, & extrahi. Idem quoad ſervum habetur in *cap. Metuentes 32. & c. Id conſtituimus 36. §. Servus junct. Gl. V. Occupari cauſ. 17. qu. 4. & l. Si ſervus 4. c. de his, qui ad Eccleſ. confug.* Hæc decretalis magis in ſeqq. declarabitur: Neque vero hæc immunitas Aſyli adverſatur bono publico Reipublicæ, cujus intereſt, ne crimina remaneant impunita, *c. Ut fama 35. de ſent. excomm. l. Locatio 9. §. Quod illicite* ibi *vigor publicæ diſciplinæ poſtulat, ff. de publ. & vectigal.* Nam hoc jus immunitatis non tribuit reo omnimodam impunitatem delicti: ſed ſolum, ne poſſit affici pœna mortis, vel alia corporali, quamvis alio modo puniendus ſit, ut habetur in *cit. c. inter alia h. t.*

XVII. Porro quænam loca Eccleſiaſtica gaudeant jure, ſive immunitate Aſyli, patet ex dictis *Sec. præced. §. 1.* Quibus addendum, quod etiam is, qui ad Eccleſiam fugiens, ſed quia clauſa eſt, ingredi non poteſt, manu portam apprehendit, vel anſam, ſeu vectes portæ, gaudeat jure Aſyli, ut docet *Covarr. cit. c. 20. n. 18. Suar. cit. c. 9. n. 8. Laym. cit. c. 3. n. 3.* Idque DD. communiter extendunt etiam ad illum reum, qui fugit ad Sacerdotem S. Euchariſtiam manibus portantem per plateas; quia Corpus Chriſti longe dignius eſt, quam Eccleſia materialis: imo ratio, & quaſi fundamentum immunitatis conceſſæ Eccleſiis, & locis ſacris. *Abb. in c. Sane 10. n. 1. de celebr. Miſſ. Silveſt. V. Immunitas 3. qu. 2. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 30. n. 24. Suar. cit. c. 9. n. ult.* qui ait, id in praxi obſervandum eſſe: nam quamvis in jure nihil de hoc expreſſum reperiatur: poteſt tamen privilegium extendi ultra caſum expreſſum, ex voluntate ejus, qui privilegium dedit, rationabiliter præſumpta, quomodo privilegia conceſſa militibus ſæcularibus extenduntur etiam ad Clericos, modo ſtatui eorum congruant. *Abb. c. l. n. 2.* Deinde etiam Eccleſiæ ab hæreticis occupatæ jure Aſyli gaudent; quia etiam Eccleſiæ deſolatæ, aut interdictæ, vel pollutæ jus immunitatis retinent. *Conſ. h. t. n. 21.*

XVIII. Aſſertio 2. Generalis, & communiter approbata regula eſt, nullum reum, propter ullum crimen, ad Eccleſiam confugientem poſſe inde violenter extrahi: niſi in caſibus jure, vel æquivalente conſuetudine exceptis, ut ex communi DD. ſententia docet *Clar. cit. quæſt. 30. num. 9. Suar. cit. lib. 3. c. 11. num. 4. Laym. cit. c. 3. num. 6.* & conſtat ex juribus ſupra citt.

XIX. Excipitur primo. Latro publicus, *cit. c. Inter alia h. t. & c. Sicut; 6. cauſ. 17. quæſt. 4.* qui ſcilicet palam, & publice furatur, vulgo (*ein Land-oder Straſſrauber:*) cujuſmodi ſunt illi, qui publicas vias obſident, paratis inſidiis ad viatores tranſeuntes interficiendos, vel ſpoliandos. *Abb. in cit. cap. Inter num. 3. h. t. Clar. cit. qu. 30. num. 9.* quos impune occidere licet, & ſine peccato, *c. Cum homo 19. cauſ. 23. qu. 5. l. 1. C. quando liceat unicu. ſine jud.* &c. *Gl. in cit. c. Inter V. Niſi publicus latro,* ſed non ſine irregularitate *c. 2. De homicid.* niſi ob neceſſariam vitæ defenſionem *Clem. un. eod.*

Excipitur ſecundo. Nocturnus depopulator agrorum, *in cit. c. Inter alia*; *h. t.* ſic dictus; quia agros alienos accedit, & de nocte ſegetes deſtruit, vel comburit, dum ibi ſe abſcondit, vel latet. *Innoc. in cit. cap. Inter; V. Nocturnus. Hoſtienſ. ibid. V. Populator.* Porro excipiuntur prædicta duo crimina: quia magis intereſt Reipubl. illos punire: quam alios malefactores, cum pluribus exitium moliantur, quam alii, *Gl. fin. in c. ult. in fine h. t. Abb. in cit. c. Inter alia, nu. 21. h. t.* Unde non recte infertur, etiam propter aliud crimen æque grave, ac publicum latrocinium, vel nocturna depopulatio, fugentem ad Eccleſiam non gaudere immunitate Aſyli; quia non licet pœnam ad alia crimina non expreſſa in Lege extendere, propter ſolam ſimilitudinem: nam cum in dicto *c. Inter alia*; poſt generalia illa verba, *quantumcunque gravia maleficia perpetraverit*, exceptio duplex ſubjungatur, conti nens duo crimina ad alia non recte extenditur; cum alias per talem exceptionem non confirmaretur regula in caſibus non exceptis: ſed potius omnino tolleretur. *Suarez c. l. nu.* 5. Addit tamen *Covar. cit. c. 22. nu. 12. verſ. 19.* Conſuetudinem, cum conſenſu Clericorum, ſeu Paſtorum Eccleſiæ, & Laicorum, inductam eſſe, ut fures, etiam ſimplices, non gaudeant immunitate. Templorum, idque propter frequentiam hujus criminis, quamvis non ubique hæc conſuetudo vigeat, *Clar. cit. q. 30. num. 14.*

XX. Tertius caſus exceptus, in quo reus non gaudet immunitate Aſyli, eſt, ſi crimen grave in ipſa Eccleſia committatur, prout ſumitur ex *c. Immunitatem*; 10. *& ult. h. t.* „Ubi Gregorius IX. ita reſcribit: nonnulli impunitatem „ſuorum exceſſuum per defenſionem Eccleſiæ obtinere ſperantes, homicidia, & mutilationes membrorum in ipſis „Eccleſiis, vel earum Cœmeteriis, committere non verentur, quæ niſi per Eccleſiam, ad quam confugiunt, „crederent, ſe defendi, nullatenus fuerant commiſſuri. „Idcirco cum in eo, in quo quis deliquit, puniri debeat, „& fruſtra Legis auxilium invocet, qui committit in Legem: mandamus, ut tales publice denuncientur, non debere gaudere immunitatis privilegio, quo ſe indignos faciunt. Accedit, quod nemo ſpe veniæ peccare debet, *cap. Illud*; 5. ibi: *Cum ſub fiducia pœnitentiæ non debuerit deliquiſſe de Cler. excomm. capit. Quando quis*; 28. *diſ. 4. de Conſecr.* quia facilitas veniæ incentivum tribuit delinquendi, *c. Eſt injuſtu*; 33. *in fine cauſ. 23. q. 4. c. Ut Clericorum*; 23. *de vita & honeſt. Cleric. Gl. hic V. Sperantes*; nec enim jure ad ſupplicandum debet admitti, ubi committere ſacrilegium non dubitavit, *c. Frater*; 10. *cauſ. 17. q. 4. & c. ſeq.* Et in *Auth. Ut liceat matri & c. §. His quoque ult. V. Qui vere*; *coll.* 8. dicitur: non enim debent hujuſmodi perſonæ in venerabili loco munimen habere, quem ipſi per ſcelus proprium deſpexerunt.

Nec obſtat, quod in *cap. Inter alia*; 6. *hoc tit.* & in *c. Sicut*, 6. *cit. cauſ. 17. quæſt. 4.* tantum duo excipiuntur criminoſi, videlicet publicus latro, & nocturnus populator; nam loquuntur de iis, qui confugientes ad Eccleſiam non deliquerunt in Eccleſia, vel Cœmeteriis, ſed alibi; unde Eccleſia tunc præſtat iis immunitatem, *Gloſſ. fin. in cit. capit. ult. hoc titul.* quod loquitur delinquentibus in ipſa Eccleſia, vel Cœmeterio: nam diſpoſitio generalis, limitatur per diſpoſitionem ſpecialem, juxta *Regul. J. 34. in 6. Abb. in cit. c. ult. n. 6. h. t.*

XXI. Porro quamvis in *cit. c. ult.* expreſſa, & ſpecifica mentio fiat ſolum de committentibus homicidia, & mutilationes membrorum in Eccleſiis, vel Cœmeteriis: DD. tamen fere communiter cenſent, deciſionem hujus textus etiam habere locum in adulterio, raptu virginum, & aliis quibuſcunque gravibus delictis, commiſſis in locis ſacris, *Abb. in cit. cap. ult. n. 9. h. t. Covarr. in cit. 20. Coroll. 21. Clar. cit. q. 30. n. 15. Suar. cit. c. 11. n. 6. Laym. cit. c. 3. nu. 6.* & alii apud *Barb. lib. 2. Jur. Eccleſ. c. 3. n. 105.* quia intentio Papæ in *cit. c. ult.* fuit, excipere omnia gravia delicta, in Eccleſia commiſſa, ut patet ex *princ. ejuſd.* ubi generaliter loquitur de exceſſibus, quorum impunitatem delinquentes per defenſionem Eccleſiæ ſe obtinere ſperant: in particulari vero de homicidio, & mutilatione poſtea mentio fit, exempli tantum gratia, quod Legem non limitat, aut reſtringit. Deinde in deciſione affertur etiam ratio generalis, quæ ſe extendit ad omnia delicta, ſaltem gravia, nempe cum in eo, in quo quis deliquit, puniri debeat, & fruſtra Legis auxilium invocat, qui committit in Legem. Quare hic locum habet illa Regula, quod ubicunque ratio Legis generalior eſt, & latior, quam id quod dicitur, & diſponitur in Lege, tunc ipſa diſpoſitio Legis, ſecundum latitudinem rationis, eſt extendenda, juxta *l. Regula*; 9. *ff. de jur. & fact. ignor.* ubi *Gothofred. lit. A. & B.* nit: generali ex principio, vel ratione Lex generalis putanda eſt, etiamſi in ipſo progreſſu Lex ipſa ſpeciei unius exemplo utatur, quia exempla non reſtringunt regulam. Nec obſtat, quod in pœnalibus non ſit facienda extenſio, etiam ob identitatem rationis, juxta ſententiam magis communem. Nam hoc non procedit, quando agitur de puniendis delictis publicis: tunc enim cenſetur eſſe materia favorabilis; cum Reipubl. intereſt, ne delicta maneant impunita, *l. Ita vulneratus*; 41. *§. fin. ff. ad Legib. Aquil.* Vel quando ratio eſt expreſſa in ipſa Lege, quæ etiam in aliis caſibus non expreſſis locum habet, tunc enim in pœnalibus fit extentio, ob identitatem rationis, ut docent plures apud *Fagnan. in cit. cap. ultim. num. 23. & 24. h. t.* quamvis tunc proprie non fiat extenſio Legis: ſed caſus etiam non expreſſus in ipſa Lege comprehendatur, ut alibi dictum.

XXII. Extenditur ſecundo. Dicta Conſtitutio *cap. ult. h. t.* quod locum habet in quibuſcunque gravibus criminibus, ſive illa in Eccleſia commiſſa ſint, ex præſumpta ſpe conſequendæ impunitatis: ſive ſine tali præſumptione, utroque enim caſu reus privatur privilegio immunitatis, prout conſuetudo optimus Legis interpres etiam declarat, *Abb. in cit. cap. ult. nu. 8. Covarruv. c. l. Coroll. 22. Suar. cit. cap. 22. nu. 7.* quia poſteriores duæ rationes ibi expreſſæ vendicant, etiam ſibi locum in eo, qui non delinquit in Eccleſia, ſub ſpe veniæ, & impunitatis obtinendæ: prima vero ratio impulſiva tantum eſt; quia Papa in deciſione ſua non ſe fundat principaliter in illa ſpe; ſed in qualitate delicti, & injuria Eccleſiæ illata: & etiamſi eſſet cauſa finalis; quia tamen adſunt aliæ duæ finales, quarum quælibet per ſe ſufficit, ideo una ceſſante, non ceſſat Legis diſpoſitio, *argum. §. Affinitatis*; *Inſtit. de Nupt.* Porro eo ipſo, quod quis deliberare, & ex propoſito grave delictum in Eccleſia committit, præſumitur ſpe immunitatis obtinendæ hoc feciſſe: eſtque hæc præſumptio juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, & quamvis delinquens revera non habuiſſet hujuſmodi ſpem veniæ, & immunitatis, tamen ob alias cauſas expreſſas in textu, merito privaretur privilegio immunitatis, *Hoſtienſ. in cit. c. ult. V. Quia niſi*; *& Jo. Andr. nu.* 2. Ubi tamen addunt, quod ei ſubveniretur, ſi probaretur, hoc feciſſe, non ſub ſpe immunitatis.

XXIII. Extenditur tertio. Quod etiam is, qui in una Eccleſia deliquit, & poſtea fugit ad aliam, non gaudeat hujus immunitate; cum enim una ſit per Orbem univerſalis Eccleſia, licet ſint multæ particulares: qui facit injuriam uni Eccleſiæ particulari, omnes offendiſſe cenſetur, *Silveſt. V. Immunitas*; 3. *quæſt.* 2. *dicto* 3. Ubi tamen addit, de conſuetudine in quibuſdam locis contrarium ſervari, quaſi una Eccleſia utatur ſuo privilegio contra aliam, ſicut minor contra alium minorem. Imo ſecundum aliquos apud *Barboſ. in cit. c. ultim. n. 7. & Fagnan. ibid. n.* 16. Qui ſemel deliquit in una Eccleſia, & iterum, delinquit, extra Eccleſiam, & poſt delictum ad Eccleſiam fugit, privatur privilegio immunitatis in illa; quod maxime procedit, ſi pro delicto, extra Eccleſiam, commiſſo non fuit punitus.

XXIV. Extenditur quarto. Quod etiam is, qui ex propoſito prope Eccleſiam deliquit, ſpe immunitatis conſequendæ, ſi de tali ſpe ex conjecturis conſtare poſſit, non gaudeat immunitate, ſi confugerit ad illam, *Covarruv. c. l. numer. 25. Coroll. 26.* & alii apud *Barboſ. c. l. num.* 5. Sed contrarium tenet *Suarez cit. c. 22. num. 9. Layman. cit. c. nu. 7.* quia talis revera non deliquit contra reverentiam Eccleſiæ cum in ea vere delictum non perpetret: ſed tantum ſperet, ſe conſecuturum immunitatem delicti patrati. Putat tamen *Barboſ. cit. loco*, diſtinguendum eſſe, an quis, data opera, & ex propoſito deliquerit prope Eccleſiam, animo eo facilius ſe tuendi in illa, & tum non gaudeat immunitate; ſecus, ſi caſu tantum prope Eccleſiam deliquit, abſque tali propoſito, idque videtur probabilius.

XXV. Extenditur quinto. Ad eum, qui exiſtens in Eccleſia occidit telo v. gr. exiſtentem extra Eccleſiam, vel mandat occidi; is enim non gaudet immunitate, quia licet effectus delicti extra Eccleſiam perficiatur, tamen ille abſolute graviter delinquit in Eccleſia, eique gravem injuriam infert, ideoque puniri debet in eo, in quo deliquit, juxta *cit. c. ultim. h. t.* ſicut etiam, vice verſa, ſi delictum ſit inchoatum extra Eccleſiam, & intra illam conſummatum: ut ſi quis exiſtens extra Eccleſiam occidat, vel per ſervum occidi mandet exiſtentem in Eccleſia, privandus eſt hac immunitate; quia revera injuriam infert Eccleſiæ, adeoque in illa deliquit, etiamſi in Eccleſia non ſit, & indignus eſt, ut inde defendatur, cum ex eo potius pœnam mereatur. *Silv. V. Immunitas*; 3. *quæſt. 6. dicto 2. & 3. Covarruv. cit. c. 20. numer. 15. coroll. 27. Suar. cit. 11. numer. 7. Barboſ. in citat. cap. ultim. numer.* 8. & 9. Nec obſtat, quod quæ pœnam ſtatuunt delinquentibus, non debent extendi ad delicta inchoata ſolum, vel imperfecta: ſed tantum habeant locum in delictis perfectis, & conſumatis. Nam id verum eſt, ſi verba Legis id exigant, & ſic etiam in præſenti non incurret privationem hujus immunitatis, donec delictum in Eccleſia ſit factum; tunc autem omnes illam incurrunt, qui delictum committunt, vel ad illud cooperantur; quia verba, & ratio prædicti *c. ult.* plus non requirunt. *Suar. cit. c. 11. nu.* 8.

XXVI. Extenditur ſexto. Quod nec ille gaudet hac immunitate, qui aliquem exiſtentem in Eccleſia, licet ipſe extra ſit, per vim, & ſaltem per veſtes extraxit; quia in Eccleſia deliquit, *Covarruv. cit. capit. 20. num. 18. Coroll. 33. Barb. cit. cap. 3. num.* 114.

Extendunt ſeptimo. Aliqui etiam ad eum, qui furtum commiſit, extra Eccleſiam: ſed re furto ablata in Eccleſia iniuſte utitur, cum ſit velut nova quædam rei alienæ injuſta contrectatio, vel retentio. Sed contrarium tenet *Covarruv. cit. l. numer. 25. Coroll. 28. & Suarez. cit. cap. 11. numer.* 8. Si fur rem ablatam deferat ad Eccleſiam, ut illam ibi occultet, tunc enim non gaudet immunitate, quia extrahi poſſit: ſecus, ſi ob aliam cauſam, veniens ad Eccleſiam, rem furtivam ſecum deferat.

XXVII. Limitatur autem, quod delinquens in porticu, vel porta Eccleſiæ non privetur immunitate Aſyli; quia non poteſt cenſeri deliquiſſe in ipſa Eccleſia, prout expreſſe requiritur *in cit. c. ult. hoc t.* nam in Eccleſia aliquid fieri, eſt intra illam fieri. Nec obſtat, quod porticus Eccleſiæ gaudeat immunitate ejuſdem, ut ſupra dictum, ergo etiam in ipſo delinquens, dicitur deliquiſſe in ipſa Eccleſia; Nam reſpondetur, negando conſequent. quia porticus, vel etiam porta Eccleſiæ gaudet immunitate per extenſionem, nam in favorabilibus lata fit interpretatio, immunitas autem cedit in favorem Eccleſiæ, ideoque favorabilis eſt. *Suarez cit. lib. 3. cap. 9. numer.* 1. At vero quando agitur de delicto inducendo, adeoque de re odioſa, ac pœnali, ſtrictior fit interpretatio, ita ut delinquens in porticu non poſſit delinquere in Eccleſia. Ob quam cauſam, locus ſacer ad effectum inducendi ſacrilegium, non ita late accipitur, ſicut ad effectum gaudendi Eccleſiaſtica immunitate. *Barb. l. 2. Jur. Eccleſ. c. 3. n. 217. & ſeqq.* & alii apud ipſum.

XXVIII. Cæterum præter delicta allata ex *c. Inter alia*; 6. *& c. ultim. h. t.* ſunt adhuc alia quædam crimina atrocia exce-

excepta, in quibus non haber locum immunitas Aſyli, etiamſi commiſſa ſint extra Eccleſiam. Veluti primo. Homicidium proditorium, juxta *c. 1. de homicid.* ut, ſi quis non tantum de induſtria, ſive ex propoſito: ſed etiam per inſidias, v. g. a tergo aggrediendo hominem occiderit, nam in *cit. cap.* 1. copulative requiritur, ut, quis per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, vel dolum, ita ut per poſteriorem vocem determinetur, & declaretur vox prior, ut ſenſus ſit, ſi quis occiderit per induſtriam inſidioſam. *Covarruv. cit. cap.* 20. *num.* 7. idque procedit, ſive in Eccleſia, ſive extra illam, & ſive Clericum, ſive Laicum proditorie quis occiderit, & ſive ipſe occiſor fuerit Clericus, ſive Laicus, *Covarruv. c. l. Suarez cit. cap.* 11. *num.* 10. & 2. *ſeqq. Laymann. in cit. c.* 3. *nu.* 8. §. *Tertius caſus*, Idemque eſt dicendum de eo, qui hominem veneno clam propinato occidit, cum illud etiam ſit homicidium qualificatum ac proditorium, *arg. l.* 1. §. *Quod ſi quis*; *ff. de SC. Silvaniano*, & *l.* 1. *C. de maleſic.* ubi dicitur, plus eſt, hominem extinguere veneno, quam occidere. Et hic quidem caſus, etiam nominatim eſt expreſſus *in Conſtitut. Gregorii XIV.* edita anno 1591. quæ incipit, Cum alias, & extat apud *Piaſec. in praxi Epiſc. p.* 2. *c.* 4. *artic.* 8. ibi; *Aut qui proditorie proximum ſuum occiderint*. Et quamvis aliqui hoc extendant etiam ad homicidium ſimplex, ex propoſito, ſeu deliberato animo factum, quod, & ob illud quis poſſit ex Eccleſia extrahi; Contrarium tamen eſt verius; ac tenendum, quia cum exceptio illa ſit odioſa, quippe quæ adverſatur favori, ac privilegio immunitatis Eccleſiæ conceſſæ; ideo non debet extendi, ſed potius ſtricte eſt interpretanda, ſervata verborum proprietate. *Covarruv. c. l. num.* 7. *in fine*, *Suarez, c. l. num.* 13. *Laymann. c. l.* Porro propter homicidium etiam proditorium non privatur quis immunitate Aſyli, niſi effectus, ſive mors ſit ſecuta; ſecus, ſi tantum inſidioſe vulneravit, vel homicidium attentavit; quia talis proprie non occidit, leges autem humanæ, præſertim odioſæ, reſtringendæ ſunt ad verborum proprietatem, *Suar. cit. cap.* 11. *nu.* 14. ubi tamen *n.* 16. addit, mandantem per inſidias aliquem occidi, comprehendi in hac exceptione, ſaltem ſi mors ſequatur; quia qui facit per alium, perinde eſt, ac ſi faceret, per ſeipſum. *Reg. jur.* 72. *in* 6.

Secundum crimen exceptum eſt Aſſaſinii, ſive Aſſaſſinatus, ſi quis ſcilicet pecunia conductus alium incautum occidat; nam & hoc eſt crimen proditorium, adeoque ad proxime præcedens refertur, in quo æque mandans, ac mandatarius jure immunitatis privatur. *Covarr. c. l. nu.* 10. *Suar. c. l. nu.* 15. *Laym. c. l. nu.* 9. Et hic caſus eſt etiam exceptus in *cit. Conſtit. Gregorii XIV.* ibi: *aut Aſſaſſini*.

Tertium crimen exceptum eſt Hæreſis, *Covarruv. cit. cap.* 20. *nu.* 11. *Corell.* 14. *Laym. c. l. num.* 9. *in fine*, quia cum hæretici delinquant contra Eccleſiam, non merentur ab ea defendi, & excipitur etiam in *c. Conſt. Greg. XIV.*

Quartum crimen eſt læſæ Majeſtatis in perſonam ipſius Principis Rei, prout etiam excipitur in eadem *Conſtitut. Greg.* licet de jure communi non ſit exceptum: in praxi tamen contrarium obſervatur, ut nimirum extrahantur Rei hujus criminis, ſaltem cum licentia Epiſcopi, *Clar. cit. qu.* 30. *nu.* 10. *in fine*, *Laym. c. l. nu.* 9. *in fine*.

XXIX. Præterea Jure Civili in *citat. Auth. de mandat. Princip.* §. *Sed neque*; excipiuntur etiam homicidæ, raptores Virginum, & adulteri, qui immunitate Aſyli non gaudent. Verum Lex illa correcta eſt per Jus Canonicum, ut de raptoribus conſtat ex *c. ult.* & ibi *V. Gl. Vel pœnarum*; *cauſ.* 36. *quæſt.* 1. & in hac materia immunitatis quippe Canonica, non Legibus Civilibus; ſed Canonicis Sanctionibus ſtandum eſt, cum caſibus ab eodem jure exceptis, ut ex communi docet *Abb. in citat. cap. Inter*; 6. *num.* 15. *h. t. Silveſt. V. Immunitas*; 3. *quæſt.* 2. *dicto* 4. *Suarez citat. cap.* 11. *num.* 17. niſi per contrariam conſuetudinem, videntibus: & conſentientibus Prælatis, inductum aliquod crimen eſſet exceptum, ut immunitate non gaudeat.

XXX. Denique excipiunt nonnulli, ſi reus jam captus ex carcere, vel ex manibus Miniſtrorum juſtitiæ elapſus, ad Eccleſiam confugiat, eum non gaudere immunitate Aſyli: ſicuti nec illum, qui in arreſto juſte detentus, juravit, ſe permanſurum, vel ad tempus inde dimiſſum rediturum, ſed poſtea ad Eccleſiam fugit. Sed oppoſitum eſt verius, ut tradit *Abb. c. l. num. ult. Silv. V. immunitas*; 3. *q.* 3. *dicto*; 5. *Covarr. cit. c.* 20. *n.* 12. *Suarez cit. c.* 11. *n.* 21. *n.* 19. & 20. Idem tradit *Clar. cit. qu.* 30. *nu.* 19. de illo reo, qui inſequentibus eum Miniſtris juſtitiæ fugit in Eccleſiam. Ratio eſt, quia cum immunitas introducta ſit in favorem Eccleſiæ, non debet delictum Rei ei præjudicare. Poteſt tamen Prælatus Eccleſiaſticus ſic aufugientem ex arreſto, tradere Magiſtratui ſæculari, præſtita cautione idonea de immunitate, quoad pœnam corporalem. His adde, quod etiam ii, qui jam capitis condemnati, ſi dum adducuntur ad ſupplicium fugiant ad Eccleſiam, vel Cœmeterium, gaudeant hac immunitate, ut ex communi docet *Clar. cit. q.* 30.

§. II.

Utrum omnes homines, ſive liberi, ſive ſervi, Laici, vel Clerici, aut Religioſi, fideles, vel infideles gaudeant immunitate Aſyli, in caſibus jure conceſſis, & an etiam debitor ex cauſa Civili?

XXXI. Aſſertio 1. Non ſolum homines liberi, ſed etiam ſervi, ſi fideles, & baptizati ſint, gaudent immunitate Eccleſiaſtica, ſi ad Eccleſiam velut Aſylum confugiant, ut violenter extrahi non debeant, ut conſtat ex *c. Si quis*; 20. *cauſ.* 27. *qu.* 4. & *c. Inter alia*; 6. §. *Si vero ſervus*; *h. tit.* Porro ſervo non ſolum ob timorem Domini, fugienti ad Eccleſiam conceditur immunitas, reſpectu Judicis, ſi commiſit delictum, propter quod publice puniri poteſt (quia reſpectu Judicis non eſt diſtinctio inter liberum, & ſervum; non enim eſt acceptio perſonarum apud DEUM, & ſic uterque æqualiter gaudet hac immunitate, cum ſervus reſpectu Judicis, quaſi liber habeatur) ſed etiam reſpectu Domini, ſi ſolum ita deliquit, ut privatim ab eo puniri poſſit, v. g. propter negligentiam commiſſam in obſequiis domeſticis; nam dominus habet dominium in perſonam ſervi, & jus ad opera ejus, ideoque, ſi fugerit, illi reſtituendus eſt, promiſſa a Domino impunitate; cum tamen Judici non ſit reſtituendus, quia de hoc nulla mentio fit in *cit. c. Inter alia*; *h. t.* & *l. Præſenti*; 6. §. *Sane*; *C. de his qui ad Eccleſ. confug. Abb. in cit. c. Inter alia*; *num.* 23. *Suar. cit. lib.* 3. *c.* 10. *num.* 2. Excipi debet, niſi ſervus fugiat, propter magnam ſævitiam Domini, tunc enim ei reſtituendus non eſt; quia non debet exponi tam gravi periculo; ſed cogendus eſt dominus, ſervum vendere, §. *fin. Inſtitut. De his, qui ſui, vel alien. jur. Abb. c. l.* Idemque probabiliter dicitur, ſi prudenter timeatur, imminere ſervo morale periculum gravis nocumenti, non obſtante juramento de ſecuritate a domino præſtito, tunc enim cogandus eſt dominus, ut majorem cautionem præſtet, vel, ut eum vendat, *Suar. c. l.*

XXXII. Aſſertio 2. Omnes fideles, etſi excommunicati ſint, gaudent immunitate Aſyli, ut per vim ex Eccleſia extrahi non poſſint; quia hæc immunitas Eccleſiis eſt conceſſa, non delinquentibus: & quia in generali prohibitione, ne quis reus per vim extrahatur ex Eccleſia, non excipiuntur excommunicati: tum denique quia excommunicatio non habet alios effectus, niſi qui in jure ſunt expreſſi, nullibi autem in Jure eſt ſtatutum, quod excommunicatio privat delinquentes immunitate Eccleſiæ, *Covarr. cit. c.* 20. *num.* 21. *Corol.* 12. *Suar. cit. c.* 10. *nu.* 3. ubi addit, multo magis idem dicendum eſſe de perſonaliter interdictis: tum quia gravior eſt cenſura excommunicationis, quam interdicti, & magis privat participatione Divinorum: tum quia nullibi in jure tribuitur hic effectus interdicto: tum denique Eccleſia interdicta gaudet immunitate, ergo etiam non interdicta gaudebit illa, quoad perſonam interdictam.

XXXIII. Porro an etiam Clerici, & Religioſi gaudeant immunitate Eccleſiaſtica, ita, ut non poſſint a Judice proprio, ſive Prælato ſuo Eccleſiaſtico per vim extrahi ex Eccleſia, in caſibus, in quibus Laici extrahi non poſſunt? valde controverſum eſt inter DD. Negativam ſententiam, quod non gaudeant, ſi Prælatus Eccleſiaſticus, non ex odio; ſed cauſa diſciplinæ, reos velit ex Eccleſia extrahere, ut puniat, tenent *Abb. in cit. c. Inter alia*; *nu.* 13. *h. t. Silveſt. V. Immunitas*; 3. *nu.* 2. *qu.* 3. *dicto* 3. *Azor p.* 2. *lib.* 8. *c.* 9. *qu.* 9. §. *Quid de pagano*; *Suar. cit. c.* 10. *num.* 6. *Sanch. in Conſil. moral. lib.* 6. *c.* 1. *dub.* 8. *num.* 6. *Laym. cit. c.* 3. *num.* 12. & alii. Idque probant primo. Quia LL. Civiles loquuntur tantum de Laicis, ne extrahantur ex Eccleſia, de Clericis enim nihil ſtatuere poſſunt. Canones vero quamvis non diſtinguant inter Laicos, & Clericos, tamen videntur, reſpexiſſe ad Laicos tantum, ut videtur colligi ex *cit. c. Inter alia*; ubi dicitur, *Sed Rectores Eccleſiarum ſibi obtinere debent membra & vitam*; hoc eſt, impetrare a Sæcularibus, ne ipſos condemnent ad mortem, vel pœnam corporalem quod non poteſt verificari in Clericis, qui ſæculari poteſtati non ſubſunt. Secundo. Quia Epiſcopi Clericos ſuos, & Prælati Regulares ſuos ſubditos Religioſos caſtigant, ac puniunt in Eccleſiis, & Monaſteriis, ergo etiam habent poteſtatem, illos ibi puniendi, vel etiam inde extrahendi, ut trudant in carcerem vel in aliud arctius Monaſterium concludant. Tertio, ſi Clerici gauderent hac immunitate, hoc cederet in magnum dedecus, & præjudicium Eccleſiæ, videretur enim, velle defendere facinora Clericorum; præſertim cum multi ſint Clerici, qui bona patrimonialia non habent, & ſic non poſſunt puniri in pecunia, nec etiam in corpore, adeoque delicta eorum manerent impunita. Quarto. Cum Clerici, præſertim in communi viventes, & Religioſi frequenter delinquant in Eccleſia, vel ſaltem intra XL. vel XXX. paſſus, ſequeretur, quod pro his delictis non poſſint puniri, vel raro, ſi ab Eccleſia extrahi non poſſent, contra *cap.* 2. & *c. Cum illorum*; 32. *de ſentent. excomm.* Quinto. Judex Eccleſiaſticus majorem habet poteſtatem in Eccleſiam, ex qua reos extrahant, quam Sæcularis, & major eſt immunitas, quæ competit Clerico, ratione perſonæ ſuæ, quam ſit illa, quæ competit ratione loci ſacri. Sed prior non impedit, quo minus Clericos a ſuo Prælato poſſit incarcerari, & corporaliter puniri intra limites Eccleſiæ, *c. Univerſitatis*, 24. *de ſentent. excom.* ergo nec locus ſacer impediet. Sexto. Judicium Eccleſiaſticum cenſetur magis medicinale, quam vindicatorium: & ſpirituale potius, quam temporale, ideoque etiam in Eccleſia exerceri licite poteſt, ergo etiam poteſt in perſonam Clerici exerceri, per extractionem illius ex Eccleſia. Septimo. *In Clem.* 1. §. *Si qui vero. de privil.* & *in c.* 11. *de Regul. in* 6. Religioſi delinquentes in Religione, jubentur ſubjici gravibus pœnis.

Ex quo inferunt hujus ſententiæ Auctores: quod immunitas hæc Eccleſiaſtica proprie tantum introducta ſit, reſpectu Judicium ſæcularium, quo minus reos ex Eccleſia extrahere poſſint: non item reſpectu Judicum Eccleſiaſticorum, quo minus Clericos, ad Eccleſiam confugientes extrahere poſſint, ut eos in carcerem detrudant, vel puniant, ut colligitur ex *c. Frater*, 10. & *c. Deſinuit*, 35. *cauſ.* 27. *q.* 4. & Eccleſia non videtur privilegium dare contra ſe ipſam, *c. Cum Inſtantia*; 17. *de cenſib.*

XXXIV. Limitant tamen prædicti DD. ut non procedat in iis caſibus, in quibus Judex ſæcularis poteſt capere Clericum delinquentem, in minoribus conſtitutum, ſi non ſit Beneficiatus: nec habitum, aut tonſuram geſtans, alicui Eccleſiæ inſerviat, juxta *Concil. Trident. Seſſ.* 23. *c.* 6. *de reformat.* Tunc enim locum habet immunitas Eccleſiæ, ita, ut nec a Judice Sæculari, nec Eccleſiaſtico extrahi poſſit; quia talis Clericus reputatur, ut Laicus, & ſaltem non debet

eſſe

Digitized by Google

eſſe deterioris conditionis, quam Laicus *Suar. cit. c. 10. num. 7. Laym. cit. c. 3. num. 11.* Secundo. Limitant, ſi crimen ſit exceptum, & atrox, ut ob illud Clericus ſit deponendus & tradendus Judici ſæculari, tunc enim plerumque ceſſat immunitas Eccleſiaſtica, adeoque poteſt ex Eccleſia extrahi, & tradi Judici ſæculari. Si vero ſit aliquod delictum, non exceptum, ob quod reus non privatur defenſione Eccleſiaſticæ immunitatis, & nihilominus ob id Clericus; ſi in eo incorrigibilis ſit, Judici ſæculari tradi poſſit: tunc Judex Eccleſiaſticus, vel illum ex Eccleſia extrahere non debet: vel ſi extrahat, poteſtati ſæculari tradere non poteſt; quia non debet Clericus eſſe pejoris conditionis, quam Laicus, *Covarruv. cit. c. 20. num. 16. Torel. 2p. Laym. c. l.*

XXXV. Altera ſententia affirmat, nempe ſpectato Jure communi, etiam Clericos, ſi confugiant ad Eccleſiam, gaudere ejuſdem immunitate, ita, ut ab Eccleſiaſticis Judicibus inviti extrahi non poſſint: quamvis contrarium ſervetur de conſuetudine, quam ſententiam tenet *Joan. Andr. in c. Inter alia; 6. num. 4. h. t. Clar. cit. q. qu. 30. nu. 16. Card. Tuſch. V. Eccleſia. Concluſ. 9. nu. 87. & concl. 11. nu. 27. Barb. in cit. c. Inter alias; nu. 16. & ſeqq. & lib. 2. Jur. Eccleſ. c. 3. nu. 139. & ſeqq.* & alii apud ipſum, quam noviſſime etiam ſequitur *Fagnan. in cit. c. Inter alia, num. 78. & ſeqq.* Primum, ac præcipuum fundamentum eſt, quia hoc privilegium immunitatis conceſſum eſt loco ipſius Eccleſiæ, ſeu perſonis propter honorem, ac reverentiam, quæ debetur locis DEO ſacratis: privilegium autem conceſſum loco, extenditur ad omnes perſonas ibi exiſtentes, ſive mares ſint, ſive fœminæ: ſive Laici, ſive Clerici, ut notat *Tuſch. c. l.* Secundo, Quia Canones, prohibentes extrahi reos ex Eccleſiis, generaliter loquuntur, non diſtinguendo inter Clericos, & Laicos, *c. Reum; 9. c. Definivit.; 35. & C. ſeq. cauſ. 17. q. 4. cap. Inter; 6. h. t.* Ergo generaliter etiam de omnibus ſunt intelligendi: & in *c. Nullus; 19. ead. cauſ. & q.* dicitur: *Nullus Clericorum ſervum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiam extrahere audeat*: ſi ergo Clerico non licet, ſervum proprium ex Eccleſia, nec diſcipulum flagellationes timentem, diſciplinæ cauſa, ex Eccleſia trahere, qui poteſt eſſe Clericus, vel Laicus, multo minus licebit Judici Eccleſiaſtico, extrahere delinquentem. Tertio. Major eſt ratio in Clerico, ne in Eccleſia capi non poſſit, quam in Laico; quia Eccleſia eſt quodammodo propria domus Clerici, nemo autem in domo propria capi licite poteſt. *l. Nemo; 103. ff. de R. J.* ſcilicet in civilibus; ſecus in criminalibus. *Accurſ. ibid. V. debet.* Quarto. Quia Eccleſia, & Prælati Eccleſiaſtici, multo magis defendere debent Clericos ſibi ſubditos, quorum ſpecialem curam habent, quam Laicos, neque enim ille impugnare debet, qui defendere debet, *c. Conquerente. 7. de reſtit. ſpol.* ergo privilegium immunitatis indiſtincte ab Eccleſia conceſſum fugientibus ad Eccleſiam, competit etiam Clericis, neque Prælati Eccleſiaſtici Clericos inde per vim extrahere poſſunt. Quinto. Quia Clerici, ante aſſumptum Clericalem habitum, gaudebant Jure hujus immunitatis, ergo etiam, poſt ejus aſſumptionem, illo gaudent; nullibi enim Jure ſtatutum reperitur, quod is, qui Clericus ſit, ea, quæ ſibi ut Laico competebant, amittat per Clericatum. Sexto. Quia cum Eccleſia hoc ſtatuerit in Laicis, ut extrahi non poſſit per vim ex Eccleſiis, debet etiam idem pati in ſuis Clericis, juxta *c. Cum omnes; 6. de Conſtit. Patere Legem, quam tu ipſe tuliſti.* Septimo denique, quia alias Clerici deterioris eſſent conditionis, quam Laici, quod inconveniens videtur.

XXXVI. Ad primæ ſententiæ argumentum reſpondet Dd. ſecundæ ſententiæ, quod Canones generaliter, & indiſtincte loquantur per verba *nullus, ne nemo*, aut his ſimilia, & ſic generaliter etiam debent intelligi. Nec refert, quod *text. in c. Inter alia; 6. h. t.* loquatur de pœna mortis, & mutilationis, quam Eccleſiaſticus Judex imponere non poteſt; quia loquitur non de illa pœna ſolum; ſed de omni pœna; ut explicat Ibid. *Joan. Andr. nu. 9.* & apertius conſtat ex *c. Id conſtituit. 36. cit. cauſ. 17. qu. 4.* ibi: *niſi de morte & debilitate, & de omni pœnarum genere ſint ſecuri.* Quare quamvis pœna mortis, & mutilationis referenda ſit ad Judicem Laicum, aliæ tamen pœnæ, quæ ibi ponuntur, referendæ ſunt, etiam ad Judicem Eccleſiaſticum, *Fagn. in cit. c. Inter alia; nu. 69.* accedit, quod ibi potius fiat mentio de Laicis, quam de Clericis; quia frequentius Laici gravia crimina perpetrant, propter quæ confugiunt ad Eccleſias, quam Clerici: lex autem ad ea, quæ frequentius accidunt, conſtitui ſolet, *Barb. in cit. c. Inter alia num. 26.*

Ad ſecundum argumentum primæ ſententiæ reſpondetur, quod Religioſi poſſint puniri, & incarcerati intra clauſtra, & ſepta Monaſterii, neque per hoc violatur Eccleſiæ, vel Monaſterii immunitas, quia e loco immuni non extrahuntur, & Jure Canonico ſolum prohibentur Rei ex Eccleſiis inviti extrahi, ut conſtat ex *c. Reum. 9. cauſ. 17. qu. 4. Abb. in cit. cap. Inter alia num. 52.* Neque etiam eſt prohibitum, quo minus Epiſcopi, vel Prælati Regulares moderate caſtigare poſſint ſubditos Clericos, vel Regulares, correctionis vel diſciplinæ cauſa, etiam in loco alias immuni, ut notat *Gl. in c. Nullus. 19. V. vel flagellare.* & fatetur etiam *Abb. c. l. num. 11.* dummodo id fiat citra illationem mortis, vel mutilationis, *cit. c. Reum. &c. Inter alia.* Quin imo poſſunt Religioſi, etiam inviti extrahi ex uno Monaſterio, & in aliud arctius, pœnitentiæ cauſa, detrudi, abſque violatione immunitatis Eccleſiaſticæ; tum quia id fit Lege permittente, *c. Qui peccat. 40. cauſ. 23. qu. 4.* Tum quia ab uno Monaſterio, & loco immuni vi deducuntur, non ad alium locum profanum, ſeu privatum (quod ſine violatione immunitatis Eccleſiaſticæ, fieri non poteſt:) ſed ad aliud Monaſterium, adeoque ad locum ſimiliter immunem, & ita ſemper ſalva manet immunitas Eccleſiæ, cum in Eccleſia continuo maneat. Idemque dicendum de Clericis ſæcularibus, qui poſſunt puniri, & in carcerem conjici, intra ſepta Eccleſiæ, vel etiam ad pœnitentiam agendam, in Monaſterium detrudi a Judice Eccleſiaſtico, & ſic de loco immuni ad alium locum immunem transferri, citra periculum violandi immunitatem Eccleſiaſticam, *Fagn. in cit. c. Inter alia, 6. nu. 92. & 93. h. tit.* Porro illi, qui in Eccleſia delinquunt, ſive Laici ſint, ſive Clerici, aut Religioſi, immunitatem non conſequuntur, quia Eccleſiam contemnere, & eidem injuriam inferre cenſentur, *Barb. in cit. c. Inter alia; nu. 27. h. t.*

XXXVII. Ex dictis jam patet etiam reſponſio ad reliqua argumenta ſupra propoſita pro prima ſententia: neque enim delicta remanent impunita: neque etiam Eccleſia defendit facinora Clericorum, quia in criminibus exceptis poteſt eos extrahere ex Eccleſiis: in non exceptis, coercere cenſuris, depoſitione, aliiſque pœnis Eccleſiaſticis, aut pecuniariis. *Fagnan. c. l. Barboſ. c. l. nu. 28.* Neque valet etiam argumentum ab immunitate perſonarum ad immunitatem locorum; cum ſint omnino diſparata privilegia, a diſparatis autem non fit bona illatio, ſeu conſequentia: & poteſt etiam Clericus ſæcularis ex Eccleſia, ſive loco immuni transferri ad aliam Eccleſiam, vel locum immunem, ut ex dictis patet. Quare ſententia ſecunda ſic explicata eſt probabilior, quippe quæ ſolidioribus nititur fundamentis: neque valet conſuetudo contraria, quippe quæ præjudicat libertati, & immunitati Eccleſiaſticæ, adeoque abuſus potius, & corruptela eſt dicenda. *Barboſ. c. l. n. 31. & Fagn. n. 94.* ubi *n. 95.* Addit, Conſtitutionem Gregorii XIV. ſupra allegatam editam fuiſſe contra Principes ſæculares, qui plura privilegia a Sede Apoſtolica impetrarunt, extrahendi delinquentes ex Eccleſiis, & illis abutebantur, ut patet ex dictis proœmii: ſed quia vi hujuſmodi privilegiorum, Principes nullam poteſtatem exercere poterant in Clericos, quippe exemptos ab illorum juriſdictione: ſed tantum in Laicos ſibi ſubjectos; ideo in dicta Conſtitutione de Laicis tantum fit mentio, non item de Clericis. Ex quo tamen non ſequitur, quod Clerici non gaudeant immunitate in illis caſibus, in quibus gaudent Laici, imo major eſt ratio in Clericis, ut ex dictis conſtat.

XXXVIII. Quod denique attinet ad infideles, videlicet Judæos, & Paganos, ſeu gentiles, an illi fugientes ad Eccleſiam gaudeant ejus immunitate, diſſentiunt quoque inter ſe DD. Affirmativam ſententiam, quod indiſtincte gaudeant Eccleſiæ immunitate, etiamſi non zelo fidei, vel Religionis: ſed timore pœnæ, ad illam fugiant, ita, ut non poſſint extrahi inviti, tenent *Silveſt. V. Immunitas. 3. quæſt. 3. dicto 1. & 2.* & alii apud *Fagnan. in cit. c. Inter alia. num. 60. & 2. ſeqq. h. tit.* quos & ipſe ſequitur. Ratio eſt, tum quia Canones generaliter loquuntur, quod nullus fugiens ad Eccleſiam debeat inde extrahi, niſi in caſibus jure exceptis: tum quia hoc privilegium non eſt conceſſum ipſis perſonis: ſed Eccleſiis, ſive locis ſacris: tum quia Eccleſia, concedendo immunitatem non defendit hominis infidelis, ſicut nec homicidæ, iniquitatem, ſed vitam: tum denique, quia ſaltem Judæi, ſub defenſione, & protectione Romanæ Eccleſiæ, ſunt recepti, *c. Sicut. 9. De Judæis.*

XXXIX. Contrariam tamen, & negativam ſententiam, quod Judæi, & Pagani non gaudeant immunitate Eccleſiæ indiſtincte, & ſine exceptione, tenent *Clarus cit. q. 30. num. 87. Covarr. cit. cap. 10. nu. 11. Coroll. 13.* Ratio eſt, tum quia par non eſt, ab Eccleſia eos defendi, qui ejus gremio, fidei, ac tutelæ ſe committere recuſant: tum quia Canones, ſtatuentes immunitatem reis, videntur loqui, juxta ſubjectam materiam, de perſonis, quæ ſunt ſub Eccleſiæ juriſdictione conſtitutæ: nam de his, qui foris ſunt, nihil ad nos, ut ait Apoſtolus, & ideo verba Legis, ſecundum ſubjectam materiam limitari debent ad ſolos fideles. Eandem ſententiam tenet etiam *Gl. in cit. c. Inter alias; V. Extrahendus; h. t. Abb. ibid. num. 6. Suar. cit. l. 3. c. 10. num. 10. Laym. cit. c. 3. num. 12.* cum hac tamen exceptione, niſi Judæi, vel Pagani ad Eccleſiam fugientes, Baptiſmum non ſimulate petere videantur, prout ſatis aperte colligitur ex *l. 10. C. de his qui ad Eccleſ. confug.* ubi de Judæis, qui ſimulant, ſe Chriſtianæ Legi velle conjungi, dicitur, ut ad Eccleſias fugientes non ſuſcipiantur (quod ob paritatem rationis, etiam in Paganis locum habet) ergo a contrario ſenſu, ſi non ſimulate, ſed ſincere Baptiſmum petant, ſunt ab Eccleſia defendendi, *Gl. margin. ibid. tit. C.* Idque etiam de Jure Canonico procedit, *arg. cit. c. Inter alia; h. tit.* ubi dicitur: *juxta ſtatuta Canonum, & traditiones LL. Civilium.* Adeoque cum adjungatur Jus Civile, hac in parte, Jus Canonicum per Civile interpretari oportet. Porro, ſi infidelis, ante delictum commiſſum, petiit Baptiſmum, tunc nulla eſt ratio præſumendi ſimulationem. Si vero poſt delictum commiſſum, ad Eccleſiam confugiens petat Baptiſmum, tunc magna eſt contra ipſum præſumptio (non tamen juris, & de jure, contra quam non admittitur probatio in contrarium, ut putat *Abb. c. l. nu. 6.*) quod ſimulate, & tantum ad pœnam vitandam Baptiſmum petat, ideoque non gaudet immunitate: ſed ex Eccleſia extrahi poteſt, niſi contrarium appareat. Quare hoc caſu ad Prælatum Eccleſiæ pertinebit, examinare voluntatem Rei, an vere, vel ſimulate petat: & ſi judicaverit, illum vere petere Baptiſmum, immunitatem ipſi concedere debet, ita ut nunc a Judice ex Eccleſia extrahi non poſſit, *Suar. cit. c. 10. nu. 11. & 12. Laym. c. l.* atque hæc poſterior ſententia, cum adjecta exceptione: videtur probabilior.

XL. Poſtremo hæretici non gaudent immunitate Aſyli, ſi propter crimen hæreſis fugiant ad Eccleſiam; quia omnino ſunt indigni tali favore, ob atrocitatem hujus criminis: tum quia cauſa illa eſt Eccleſiaſtica, non valet autem hæc immunitas contra Eccleſiam, *Covarr. cit. c. 20. num. 11. Coroll. 24.* propter alia vero delicta diverſa ab hæreſi, quæ non ſunt excepta, non ſunt privati hac immunitate; quia nullus Canon de iis extat: neque *Text. in l. 1. C. De his qui conf. &c.* qui loquitur de baptizatis, extendi debet ad non baptizatos. *Silveſt. V. Immunitas; 3. qu. 3. dicto 2. Suarez. cit. c. 10. nu. ult. Zoeſ. hic nu. 16.*

XLI.

Digitized by Google

XLI. Aſſertio 3. Reus debendi, ſive debitor, ex cauſa civili ſugiens ad Eccleſiam, gaudet etiam immunitate, ita ut invitus eatrahi non poſſit, ut docet *Abb. in c. Inter alia*; *6. h. t. nu. 22. Silv. V. Immunitas*; *3. qu. 3. dicto 6. Covarr. cit. cap. 20. nu. 24. §. Sed profecto*; *Suar. cit. c. 22. nu. 3.* Idque aperte ſumitur ea *l. 1.* ibi: *ut ad Eccleſias fugientes evitare poſſint crimina, vel pondera debitorum*, & *in l. Præſenti*; *6. §. Cum autem*; *C. de his qui ad Eccleſ. conf.* Unde cum in *c. Id conſtituimus*; *36. cauſ. 17. qu. 4.* dicitur, *quod Eccleſiaſtici Canones decreverunt, & lex Romana conſtituit, ut ab Eccleſia reos abſtrahere non liceat*, per reos non tantum intelligi debent Rei criminis: ſed etiam Rei ex contractu, vel cauſa civili, ut juxta Legem Civilem, quam hic Canon allegat, & approbat, fiat interpretatio, præſertim cum alii etiam Canones univerſaliter loquatur de reis confugentibus ad Eccleſiam. Idque procedit etiam in debitoro publicorum tributorum, non obſtante. *Auth. de mandat Princ. §. Neque autem*; *Verſ. publicorum autem tributorum c. 7. coll. 3.* quippe qua adverſatur immunitati Eccleſiæ per Canones conceſſæ. *Abb. cit. loc. n. 24. Suar. c. l.* Non obſtat etiam, quod debitor in die Feſto poteſt capi, ergo etiam in loco ſacro; quia a tempore ſacro ad locum ſacrum univerſum non valet argumentatio, cum etiam criminoſus poſſit capi, & incarcerari die Feſto: non autem in loco ſacro. *Covarr. c. l.* Excipiuntur *in cit. Conſtit. Gregorii XIV.* fraudulenti, ſicut & illi, qui cum bonis ſuis fugiunt ad Eccleſiam, ea ſecum deſerendo, vel alias abſcondunt, in fraudem creditorum, hi enim non gaudent immunitate Eccleſiæ: ſed eatrahi poſſunt, ut notat *Gutier. pract. qq. lib. 1. q. 1. n. 53.* Porro hoc jus immunitatis in quibuſdam Regnis non uſque adeo obſervatur, ut monet *Covarr. cit. c. 20. n. 14. §. Nec tamen me latet.*

§. III.

Quinam ſint effectus, ſeu commoda immunitatis, quos habent Rei confugientes ad Eccleſias, vel alia loca ſacra?

XLII. Primus, ac præcipuus effectus eſt, quod reus per vim, ſeu invitus e loco ſacro extrahi non poſſit, *cit. c. Reum 9. cauſ. 17. qu. 4. & cit. c. Inter alia*; *h. t. Abb. ibid. num. 3. & 9.* Et hinc, ſi de facto extractus fuerit, de jure poteſt petere ut reſtituatur priſtinæ libertati, quippe qua de facto fuit privatus. & ipſa etiam Eccleſia agere poteſt, ad ejus reſtitutionem, cum fuerit ſua libertate ſpoliata. *Abb. c. l. num. 26.* & colligitur *ex c. Miror*; *8. cauſ. 17. qu. 4.* Veruntamen, ſi Judex vim non inſerat reo, ſed is ſponte, ac voluntarie exeat, quamvis a Judice rogatus, vel promiſſionibus, aut blanditiis illectus, non violatur immunitas Eccleſiæ; quia nulla infertur violentia, quæ ſola ex vi immunitatis prohibetur, ut conſtat *ex cit. c. Inter alia*; ubi dicitur: *non eſt violenter ab Eccleſia extrahendus*: & ratio eſt, quia beneficium invito non datur, *l. Invito*; *69. ff. de R. J.* Et hoc caſu neque ipſi reo fit injuria, cum ſit volens, & conſentiens: neque etiam Eccleſiæ, quia revera reus per vim non extrahitur: ſed ipſe ſponte egreditur, quod poteſt facere ſine peccato, etiam Clericis, ſeu Rectoribus Eccleſiarum non conſentientibus, ſed invitis. *Suar. lib. 3. de rever. deb. locis ſac. c. 13. nu. 2.* Aliud vero dicendum eſt, ſi reus dolo a Judice educeretur ea Eccleſia, & poſtea caperetur, tunc enim violaretur immunitas Eccleſiæ; quia dolus in hac re pro vi habetur. *Azor. p. 2. lib. 8. qu. 14. §. Quid ſi dolo*; *Suar. cit. c. 13. num. 17. Laym. lib. 4. tr. 9. c. 3. nu. 13. in fine.*

XLIII. Limitatur autem, quod dictum eſt, de non eatrahendo per vim reo ex Eccleſia, primo quod Judex ſæcularis, in caſibus a jure exceptis, in quibus non habet locum immunitas, poteſt reum confugientem ad Eccleſiam per vim, etiam propria auctoritate, & ſine conſenſu, ac licentia Epiſcopi, vel alterius Prælati, aut Rectoris Eccleſiaſtici, extrahere, neque ex eo violatur immunitas Eccleſiaſtica; quia Jus ipſum dat talem facultatem, adeoque non eſt neceſſarium, illam ab homine petere, vel obtinere & cum Eccleſia tunc fugientes ad loca ſacra non tuetur, nec tutari velit, *c. ult. h. t.* nulla fit ei injuria, ut docet *Covarr. cit. c. 20. n. 18. Corell. 34.* ubi ait, id praxi, & moribus Chriſtiani Orbis ſatis receptum eſſe, *Clar. cit. qu. 30. n. 20.* ubi ait, hanc eſſe communem opinionem, & ſervari in praxi. *Suar. cit. c. 13. n. 1. & Abb. in c. Inter alia*; *6. n. 29. h. tit.* ait, quod Eccleſia ſacrilegii ibi commiſſi: non autem ob delictum eatta, vel etiam intra Eccleſiam commiſſum, ſi crimen ſæculare ſit, & reus ſit Laicus, directe eum punire poteſt; quia Eccleſia non habet territorium, niſi reſpectu eorum, quæ ſunt, vel pertinent ad forum Eccleſiaſticum. Conſentit *Covarr. c. l. Corell. 35.* nam, ſi Laicus committens crimen in Eccleſia, poteſt per Judicem ſæcularem inde invitus extrahi, *cap. ultim. h. t.* poterit etiam per eundem puniri. Contrarium tamen tenet, *Fagn. in cit. c. Inter alia n. 79. & 98.* ubi ait, nullo caſu violentam eatractionem Rei ea Eccleſia fieri poſſe per Judicem ſæcularem, quia Eccleſia non eſt de territorio Judicis ſæcularis, adeoque non poteſt delinquentes inde extrahere, quia eaerceret jurisdictionem eatra territorium ſuum, & violaret jurisdictionem Eccleſiaſticam. Sed reſponderi poteſt, poſſe, aliquem ea ſpeciali conceſſione Juris communis, etiam actum aliquem jurisdictionis eaercere, eatra proprium territorium, ſi perſona ſit illi alias ſubjecta.

XLIV. Limitatur ſecundo: Quod cum licentia Rectorum Eccleſiæ, ex juſta cauſa data, etiam in caſibus jure non exceptis, in quibus nimirum locum habet privilegium immunitatis, poſſit Judex ſæcularis reum, etiam invitum, ſine violatione immunitatis Eccleſiaſticæ, recepta prius a Judice idonea cautione, vel ſaltem juratoria, de impunitate delinquentis, quoad vitam, & membra, & omnem pœnam corporalem, ut colligitur *ex cap. Id conſtituimus*; *36. cauſ. 17. queſt. 4. Silveſt. Verſ. Immunitas, 3. qu. 4. Suar. cit. c. 13. n. 3.* Ratio eſt, quia licet talis Judex inſerat vim perſonæ Rei: non tamen facit vim Eccleſiæ, cui directe hoc privilegium immunitatis conceſſum eſt: non delinquentibus, ergo poteſt hæc facultas dari Judici ſæculari ab Eccleſia, eaque conceſſa, is non peccat, extrahendo reum: nec tenetur Eccleſia Rei conſenſum requirere, aut eaſpectare, ſi judicet, expedire, vel prudenter cenſeat, nullam inde injuriam aut damnum reo timeri poſſe.

XLV. Porro in allegata ſupra Conſtitutione Gregorii XIV.
„ *§. Volumus*: hodie expreſſe ſtatutum eſt, ut Curia ſæ-
„ cularis, ejuſque Judices, & Officialis ab Eccleſiis, Mo-
„ naſteriis, locisque ſacris, Laicum aliquem delinquentem
„ in aliquo ea caſibus ibi exceptis, ſine eapreſſa licen-
„ tia Epiſcopi, vel ejus Officialis, & interventu perſo-
„ næ Eccleſiaſticæ ab eo auctoritatem habentis, capere, ex-
„ trahere, aut incarcerare non poſſint: niſi eo caſu, quo ipſe
„ Epiſcopus, & dictæ perſonæ Eccleſiaſticæ requiſitæ, in
„ delictis ibi expreſſis, Reos tradere, aut capturæ, & car-
„ cerationi intervenire, aſſiſtere recuſaverint: tuncque re-
„ verentiæ Eccleſiæ: & locis ſacris debitæ memores, prædi-
„ ctos delinquentes, minori, quoad fieri poterit, cum ſcan-
„ dalo, & tumultu extrahere Ubi etiam additur: Et ſic a Cu-
„ ria ſæculari extracti ad carceres Curiæ Eccleſiaſticæ re-
„ poni, & inibi ſub tuto, firmo carcere, ac opportuna cu-
„ ſtodia, data illi, ſi opus fuerit, per Curiam ſæcularem,
„ detineri debeant, nec inde eatrahi, Curiæque ſæculari
„ prædictæ conſignari, nec tradi poſſint: niſi cognitio pri-
„ us per Epiſcopum, ſeu ab eo deputatum, an ipſi vere cri-
mina ſuperius expreſſa commiſerint: tuncque demum, de mandato Epiſcopi, per Judicem Eccleſiaſticum Curiæ ſæculari, quacumq; appellatione poſtpoſita, conſignentur, prout habetur apud *Fagn. cit. c. Inter alia*; *nu. 99. h. t.* Quare prior ſententia ſolum procedit in iis locis, in quibus non eſt recepta dicta Conſtitutio Gregor. XIV. in qua prohibetur, etiam in caſibus, in quibus, ceſſat immunitas Aſyli, reum extrahi, ſine licentia Epiſcopi. *Zeſ. in Comment. in Decret. lib. 3. num. 39. h. t.*

XLVI. Secundus effectus hujus immunitatis eſt, quod reus non poſſit in Eccleſia, vel alio loco ſacro capi, incarcerari aut vinculis conſtringi, vel alia violentia ipſi inſerri, prout habetur in *c. Definivit*; *35. cauſ. 17. q. 4.* ibi etiam additur, permittendum hujuſmodi reis, extra Eccleſiam, per 30. paſſos ſecure exire. Idemque ſtatutum habetur in *l. Præſenti*; *6. C. de his, qui ad Eccleſ. conf.* Ratio eſt, quia alias hoc eſſet, ex Eccleſia carcerem facere, quod ipſius immunitati magis repugnat. *Covar. cit. c. 22. n. 17. Corell. 30 Suar. cit. lib. 3. c. 12. n. 2.*

XLVII. Tertius effectus eſt, quod reus interim, dum in Eccleſia exiſtit, non poſſit per ſententiam Judicis, ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem condemnari, prout habetur in *c. Reum*; *9. & c. Id conſtituimus*; *36. cit. cauſ. 17. qu. 4. & c. De raptoribus 3. junct. Gl. V. Vel pœnarum*: *cauſ. 36. qu. 1. & ex cit. c. Inter alia, h. t.* ubi dicitur, *nec inde damnari debet ad mortem vel ad pœnam*, corporalem ſcilicet, ut explicat *ibid. Abb. nu. 3.* qui textus non poteſt intelligi de executione ipſius ſententiæ; quia indubitatum eſt, in ipſa Eccleſia humanum ſanguinem effundi non poſſe, *c. Reos*; *7. cauſ. 23. q. 4. c. Cum Eccleſia*; *5 h. t. & c. 2. eod. in 6.* ſed intelligi debet de ipſa ſententiæ prolatione, ſeu condemnatione ad mortem, vel pœnam corporalem: poteſt tamen reus puniri mulcta pecuniaria, prout ſumitur *ex cit. c. Inter alia*; ubi dicitur, *ſuper hoc tamen quod iniquæ facit, eſt alias legitime puniendus*, pecunialiter ſcilicet, & aliter, quam in perſona, *juxta Gl. ibid. V. Puniendus*; *& Abb. nu. 3. & 9. Silv. c. l. qu. 4. Azor cit. c. 9 q. 12. Suar. cit. c. 12. nu. 5.* quia tenetur ſatisfacere pro injuria, & damno illato. Addunt cit. DD. quod licet reus exeat ea Eccleſia, non poſſit amplius ad pœnam corporalem, ob illud delictum, condemnari, vel criminaliter accuſari: Id tamen *Suar. c. l.* putat, tunc ſolum procedere, ſi reus exeat, fide data a Judice, & jurata de impunitate illius, tunc enim Eccleſia jam obtinuit illi remiſſionem pœnæ corporalis: Secus eſt, ſi eaeat, nulla conventione, ſeu compoſitione prius facta, ſuper impunitate illius, tunc enim ceſſavit immunitas, & res eſt in eo ſtatu, in quo erat, antequam fugeret ad Eccleſiam, prout colligitur *ex cit. c. Id conſtituimus*; *cauſ. 17. qu. 4.* Idque in praxi, & de conſuetudine ſervari, ut ſive reus licite ex Eccleſia fuerit extractus, in caſibus, in quibus licite eatrahi poterat: ſive ſponte exierit, & poſtea captus fuerit, ſemper puniatur, perinde, ac ſi ad Eccleſiam nunquam confugiſſet, teſtatur *Clar. cit. q. 30. nu. 23.* Sed neque pœna ſervitutis, exilii, aut triremium talis reus mulctari poteſt, quia hæ pœnæ ſunt valde graves, & corporalibus æquiparantur, imo etiam quaſdam excedunt. *Suar. cit. c. 16. n. 6.* poteſt tamen reus fugiens ad Eccleſiam detrudi in Monaſterium, ad agendam ibi pœnitentiam, *arg. c. Si Epiſcop. 7. diſ. 30. & Auth. Sed hodie*; *C. De adult. Abb. in cit. c. Inter alia*; *n. 11.* vel etiam alia pœnitentia ipſi invito imponi poteſt, pro ſalute animæ ſi peccatum ſit publicum, & ad tollendum ſcandalum, id videatur neceſſarium; quia hoc non eſt contra immunitatem Eccleſiæ, cum poſſit etiam, intra eandem, pœnitentiam illam peragere, nam immunitas non cenſetur conceſſa in præjudicium ſalutis animæ, dummodo reus invitus non extrahatur ea Eccleſia. *Abb. c. l. n. 12. Suar. cit. cap. 12. n. 6 in fine.*

XLVIII. Quartus effectus eſt, quod non poſſit Magiſtratus ſæcularis prohibere, vel impedire, quo minus victus, & veſtitus, aliaque neceſſaria ad victum ad rem deferantur, ut habetur in *c. l. Præſenti*; *C. de his, qui ad Eccleſ. conf.* quia eſſet aperta coactio, quæ tanta eſſe poſſet, ut reus, vel ſe tradere vel exire, vel in Eccleſia mori cogeretur, *Covarr. cit. c. 20. n. 17. Corell. 31. Suar. cit. c. 12. n. 4.* Poteſt tamen Judex obſidere Eccleſiam, eique cuſtodiam apponere, ne reus libere aufugiat vel, ut ſi extra fines Eccleſiæ ea erit, capi, & incarcerari poſſit; quia tunc nulla vis infertur exiſtenti in loco ſacro: ſed

ſolum

Digitized by Google

ſolum in loco non ſacro ponuntur cuſtodes, ut ſi reus ſponte exeat, ibi comprehendatur, ubi jure capi poteſt. *Suarez. citat. loc.* Si vero reus laciniam, ſive extremitatem veſtis extra Eccleſiam habeat, & illa reprehenſa extrahatur, & capiatur, violatur immunitas Eccleſiæ. *Covarr. c. l. num. 18. Corell. 33. Suar. c. l. num. 4. in fine*, ubi rationem reddit, tum quia illa vis non infertur veſti, ſed perſonæ, quæ gaudet immunitate, cum ſit intra Eccleſiam: tum quia veſtis adhæret perſonæ, tanquam acceſſorium principali, ergo cum perſona gaudeat immunitate, conſequenter etiam veſtis, præſertim cum ſemper major pars veſtis ſit intra Eccleſiam. Idemque dicendum, ſi reus manum, vel pedem extra Eccleſiam poſuit, ita, ut caput, & alia præcipua membra corporis intra Eccleſiam maneant, ob rationes prædictas, *Suarez c. l.*

XLIX. Quintus effectus eſt, quod res, aut bona, quæ reus ad Eccleſiam fugiens ſecum detulit, non debeant per vim extrahi, aut ei auferri, ut colligitur ex *c. Sicut*; 6. ibi: *aut perſonam hominis, vel bona ejus inde ſubtraxerit*: & *c. Definivit*; 35. ibi; *vel damni ſeu ſpolii cauſ. 17. quæſt. 4.* privatio autem bonorum eſt damnum, ſeu ſpolium. *Suar. cit. c. 12. nu. 3.* Hoc autem intelligi debet de rebus, ſeu bonis, quas ſine alicujus injuria reus ſecum defert, vel ibi retinet; nam ſi res alienas, vel alteri obligatas ſecum detulit ad Eccleſiam, eæ ipſi per vim auferri poſſunt, quia eas deferendo, vel retinendo, delinquit in Eccleſia, vel delictum continuat, ideoque quoad illas res immunitate non gaudet, quamvis ipſa perſona, ob eam cauſam, vi extrahi non debeat. Idque ſumitur ex *c. De raptoribus*; 3. *cauſ. 36. qu. 1.* ubi habetur, ut ſi quis fœminam ſecum ad Eccleſiam rapuit, ea ipſi auferri debeat, quamvis ipſe per vim non ſit extrahendus. Similiter, ſi quis cum armis prohibitis fugiat ad Eccleſiam, illis ſpoliari poteſt; quia cum ſit Lege prohibitum talia arma habere, Eccleſia eum in hac re defendere non intendit. *Covarr. cit. c. 20. nu. 18. Corell. 36. Suar. cit. c. 12. nu. 3.* Cæterum reus fugiens ad Eccleſiam debet ſibi ipſi parare victum, & veſtitum, ſi propria bona habeat, ex quibus vivere poſſit. Si vero non habeat, tunc vel poteſt arte, aut labore manuum ſuarum victum ſibi quærere, ut inde ſe alat: vel non poteſt, & Eccleſia tenetur illi ſubminiſtrare neceſſaria alimenta tanquam pauperi, *Abb. in cit. c. Inter alia; num. 28, h. t. Azor cit. c. 9. qu. 13.*

§. IV.

Quale crimen committant, & quam pœnam incurrant Judices per vim extrahentes reos ex Eccleſiis?

L. Aſſertio 1. Judex ſæcularis, ſi abſque legitima Prælati Eccleſiaſtici licentia, reum invitum, præter caſus jure, ſeu conſuetudine exceptos, per vim extrahat e loco ſacro, ſeu immuni, vel alia ratione immunitatem Eccleſiaſticam violet: ſacrilegium committit: ut conſtat ex *c. Sacrilegium*; 4. *cauſ. 17. q. 4.* & tradit *S. Thom. 2. 2. qu. 59. art. 2. ad 3.* ubi ſpecialiter de hac violatione loquitur: & alii communiter. Ex quo infertur primo. Quod Prælati: & aliæ perſonæ Eccleſiaſticæ poſſunt reſiſtere judici: per vim reum extrahere volenti, in caſu jure non permiſſo; quia licitum eſt vim vi repellere, & Eccleſiaſticam immunitatem tueri. *Suar. cit. l. 3. c. 13. num. 4.* Modus autem reſiſtendi, ac defendendi conſiſtit in eo, ut fores Eccleſiæ claudantur, & alia remedia externa adhibeantur, ad impediendam violentiam, ſine armis tamen, ſaltem quibus ipſi Clerici utantur; cum ipſis prohibitum ſit regulariter ſumere arma, ſine ſpeciali diſpenſatione, quæ hoc caſu non reperitur conceſſa, nec ordinarie eſt neceſſaria. Poſſunt tamen Prælati, & Rectores Eccleſiæ, in raro caſu magnæ neceſſitatis, adhibere auxilium Laicorum, ad defendendam Eccleſiam, ſi grave damnum Eccleſiæ timeretur. *Suar. c. l. nu. 5.*

LI. Infertur ſecundo. Judex ſæcularis obligatur, ad reſtituendum Eccleſiæ reum, quem vi, & contra immunitatem extraxit, ut aperte colligitur ex *c. Minor. 8. cauſ. 17. qu. 4.* ubi dicitur, *Eccleſiæ illaſum revoca, quem ut irreligioſiſſimus rapuiſti. Abb. in cit. c. Inter alia; h. t. nu. 26.* ubi ait, quod non ſufficit, ſi Judex velit cautionem præſtare de impunitate: ſed debet prius extractum reſtituere Eccleſiæ. *Silveſtr. V. Immunitas; 3. nu. 11. quæſt. 7. Suarez cit c. 13. nu. 6.* Ratio eſt, quia Eccleſiæ injuria eſt illata per violentam extractionem, quæ reſarciri debet. Quin imo Judex violenter extrahens aliquem ex Eccleſia, vel contra illegitime extractum ulterius procedens, obligatur ex juſtitia ad omnia damna eidem reo inde illata reſarcienda, ut docet *Suar. cit. c. 13. nu. 9. & 10. & n. 15.* quia cum Eccleſia ſit locus exemptus ab omni juriſdictione ſæculari, judex violentiam exercens in tali loco, extra territorium ſuum juriſdictionem exercet, & conſequenter actum injuſtum facit, ob defectum juriſdictionis in tali loco, *arg. c. 2. de conſt. in 6. & l. ult. ff. de juriſd.* & injuriam infert reo quem extrahit quia etſi exemptio directe, & immediate afficit locum, cui principaliter conceſſa eſt, indirecte tamen, & conſequenter redundat in perſonam, ut quæ tunc exiſtit in illo loco, etiam ſic exempta, licet alias ſit tali judici ſubdita. Nec refert, quod Canones ſolum dicant, eum, qui hoc facit, committere peccatum ſacrilegii, *cit. c. Minor*; & *c. Si quis*; 20. & *c. Quisquis*; 21. *cit. cauſ. 17. quæſt. 4.* Quia tantum agunt de hoc peccato, quatenus ipſis contrarium eſt, ideoque ſemper de illo tanquam de ſacrilegio loquuntur, non tamen excludunt aliam malitiam injuſtitiæ, ſi ad priorem conſequatur, *Suar. c. l. numer. 10.*

Infertur tertio. Quod omnes actus judiciales, & totus proceſſus, poſt ejuſmodi violentam, & injuſtam extractionem Rei inſtitutus, ſit ipſo jure, & facto nullus; quia cum ipſum fundamentum talis judicii ſit nullum, videlicet captura, per quam quaſi poſſeſſio in reum acquiritur, quæ violenta, & injuſta fuit, conſequenter etiam omnes actus reliqui, ipſo jure, irriti ſunt cenſendi, *Suarez. c. l. n. 14. Laym. cit. c. 3. num. ult.*

LII. Aſſertio 2. Qui violenter extrahit reum ex Eccleſia, vel loco ſacro, in caſu jure non excepto, ſeu permiſſo, vel alias violat immunitatem, ſecundum Jus civile, incurrit crimen læſæ Majeſtatis, & ultimo ſupplicio eſt afficiendus, *l. 2. & l. Præſenti*; 6. *C. de his, qui ad Eccleſ. conſ.* quæ tamen pœna non videtur eſſe in uſu: ſecundum Jus canonicum vero, debet excommunicari, nec ad communionem admitti, donec admonitus legitime ſatisfaciat, prout ſignificatur in *c. Quisquis* 21. §. *Si quis demum; cauſ. 17. q. 4. Silveſt. c. l. quæſt. 8. Azor cit. c. 9. quæſt. 11. Suarez cit. c. 13. n. 7.* Ubi tamen addit, non eſſe abſolute excommunicandum: ſed ſub conditione, ſi Eccleſiæ non ſatisfaciat, nec reum reſtituat: quia ob delictum commiſſum non fertur excommunicatio, niſi ſub conditione pendente in futurum, ſi non paruerit, vel ſatisfecerit. Præterea de Jure Canonico imponitur etiam propter hoc delictum, pecuniaria pœna, & publica pœnitentia, *c. Si quis*; 20. & *c. ſeq. in fine, cit. cauſ. & quæſt. S. Thom. cit. quæſt. 99. art. 4. in corp.* & alii DD. citt. Porro extrahentes res ex Eccleſiis, & locis ſacris non incurrere excommunicationem Bullæ Gregorii XIV. tradit *Fagn. in cit. c. Inter alia; numer. 112. hoc tit.* quia illa loquitur de extrahentibus perſonas, ideoque non debet extendi ad extrahentes res.

SECTIO III.

De immunitate & exemptione rerum, ſeu bonorum ad Eccleſias & Eccleſiaſticas perſonas pertinentium a ſæcularibus oneribus, & tributis.

LIII. Pro explicatione eorum, quæ hoc loco dicentur, præmittendum primo. Bona Eccleſiaſtica ſunt triplicis generis. Ad primum genus ſpectant ipſæ materiales Eccleſiæ, ſeu Templa, iiſque adjuncta Cœmeteria: item veſtes, & vaſa ſacra, & alia conſecrata, vel benedicta, & ad Divinum cultum, tanquam ejus inſtrumenta deputata. Et de his nullum dubium eſt, quin libera eſſe debeant a tributis, vectigalibus, & quibuſcumque exactionibus, quæ a poteſtate ſæculari imponuntur; tum quia ſunt res ſacræ, tum quia non ſunt res fructiferæ aliquorum proventuum temporalium, neque habent ullum temporalem uſum, ſeu commoditatem pretio æſtimabilem; ſed tantum uſum ſacrum, ad quem ſpecialiter ſunt deſtinatæ, ideoque ad uſus humanos, & profanos amplius applicari non poſſunt, juxta *c. Quæ ſemel*, 4. *cauſ. 19. q. 3. c. Ligna*, 38. *diſt. 1. de conſecr. Suar. lib. 4. de defenſ. Fidei Cathol. c. 19. nu. 2.*

Alia ſunt bona Eccleſiaſtica, quæ conſecrata, aut benedicta non ſunt, immobilia, ut fundi, prædia, domus: tum mobilia. Et hæc ſive dicatur cum *Navarro tract. de redditib. Eccleſ. monito* 40. illa non eſſe in humano dominio: ſed ſolam eorum diſpenſationem; ſeu adminiſtrationem Prælatis Eccleſiaſticis competere, dominium vero proprietatis eſſe proxime, & immediate penes DEUM, & Chriſtum: ſive dicatur, Eccleſiaſtica illa bona eſſe ſub humano dominio ipſius Eccleſiæ univerſalis, vel cujuſque particularis cum annexo onere, ſeu obligatione, illa expendendi, vel applicandi ad uſus pios, tamen hoc ipſo, quod a fundatoribus, vel aliis fidelibus ad DEI cultum oblata, & donata ſunt, & in ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, & alimenta pauperum; & alias Templorum expenſas deſtinata ſunt, inter res ſacras computantur, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 99. art. 3. in Corp.* adeoque exempta ſunt a poteſtate ſæculari, & conſequenter etiam a tributis ſæcularibus; cum talium bonorum adminiſtratio; diſpoſitio, & applicatio ad Eccleſiæ Prælatos, & non ad ſæculares Poteſtates pertinere poſſit. *Suar. cit. l. 4. c. 17. n. 6. & c. 18. n. 9. & 2. ſeqq. Laym l. 4. tr. 9. c. 6. n. 1.* Alia denique ſunt bona ſive immobilia, ſive mobilia Clericorum propria: & hæc rurſum duplicis generis ſunt, quædam enim Clerici acquirunt, ex ſpirituali titulo, ut ex reditibus decimarum, vel Beneficiorum ſuorum, quæ propter officium dantur, vel quæ non quidem ex jure, ſeu titulo Beneficii: ſed ſpiritualis operis acquiruntur, ut ex Miſſarum ſtipendiis, & funeralibus &c. Et hæc proprie Clericalia bona vocari poſſunt: quædam vero ſunt, quæ ex temporali titulo, ut ex hæreditate, arte, vel labore a Clericis acquiruntur, quæ patrimonialia bona appellari poſſunt, *Suar. cit. l. 4. c. 24. nu. 6.*

LIV. Præmittendum ſecundo. Quod ex communi, recepta doctrina Canoniſtarum, & Legiſtarum triplicia ſunt munera, ſeu onera, juxta *l. Munus 18. ff. de V. S.* quæ imponi poſſunt, & ſolent: vel perſonalia tantum, vel mere realia, prout videre eſt apud *Abb. in c. Non minus 4. nu. 12. & 15. h. t. Franc. in c. 1. n. 6. eod. in 6. Silveſt. V. Immunitas; 1. numer. 19. q. 5. Suar. cit. l. 4. c. 21. num. 1. & Laym. cit. c. 6. nu. 5.* Onera mere perſonalia ſunt, quæ perſonis tantum, iiſque ſubditis, ſine ordine, ſeu reſpectu ad bona patrimonialia, imponuntur: cujuſmodi onus mere perſonale eſt v. g. capitatio civium, id eſt, certa exactio a ſingulis Capitibus, ſive perſonis, ſine reſpectu ad bona patrimonii, quæ imponuntur etiam illis ſubditis, qui nulla bona immobilia habent in territorio Principis imponentis. *l. unic. C. de Capit. Civium*, de quibus infra. Onera mere realia ſunt, quæ ſine habitudine, ſeu reſpectu ad perſonæ qualitatem, ſunt impoſita ipſis rebus, ſeu bonis tantum, ſive bonis propter bona, eiſque jure perpetuo ſecundum ſe inhærent, & inſeparabiliter eu comitantur, adeoque perpetua, & invariabilia ſunt, ita, ut tamdiu durent, quamdiu durant res ipſæ, quibus inhærent. Et tale onus mere reale imponi poteſt a quolibet, etiam privato domino, rei ſuæ, v. g. domui, vel fundo per pactum, ſeu contractum cenſualem, feudalem, vel emphyteuticum; nam quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter *l. In re*; 21. *ff. Man.*

ff. Mandat. Onera mixta ſunt, quæ perſonis ſubditis imponuntur: ſed eum ordine, & reſpectu ad bona, quæ poſſident, perſonis pro modo facultatem, ita, ut immediate ipſis perſonis ſubditis, mediate vero, & conſequenter etiam ipſis bonis illarum, ſive perſonis propter res, ſeu bona imponantur, juxta *l. Reſcripto*; 6. §. *fin. ff. de muner. & honor.* quæ ex infra dicendis magis patebunt.

LV. Præmittendum tertio. Nobis hic ſermonem eſſe, ſolum de oneribus, ſive tributis ſæcularibus, quæ ſcilicet Imperatores, Reges, vel alii Principes, aut Magiſtratus temporales jure poſſunt, vel ſolent imponere: non autem de iis, quæ a S. Pontifice, vel ex ejus licentia, vel juris conceſſione, inferiores Prælati Eccleſiaſtici exigere poſſunt a ſuis ſubditis Eccleſiaſticis; nam exemptio Clericorum non eſt a poteſtate Pontificia ſeu Eccleſiaſtica: ſed a Civili, & ſæculari, *Suar. c. l. 4. c. 18. n. 2.*

§. I.

An bona Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum ſint immunia, & exempta a ſæcularibus oneribus ſeu tributis mere realibus, ordinariis, ac perpetuis?

LVI. Aſſertio 1. Vel quæritur de illis bonis, quæ ad fundationem, aut dotationem Eccleſiæ pertinent, & de Cœmeterio, domibus, & hortis, aut fundis, juxta Eccleſiam poſitis, & hæc ſunt exempta ab omnibus realibus tributis, & oneribus laicalibus, *arg. c. 1. de cenſib.* & ibi *Gl. in caſu in fine*, *Innoc. ibid. V. Servitio. & Hoſtienſ. V. eod. & Joan. Andr. nu.* 8. Idque procedit, non tantum in tributis, & oneribus publicis, & regiis: ſed multo magis etiam in privatis, & ab antiquo impoſitis, ut habetur in *c. Secundum* 24. *& c. ſeq. cauſ.* 23. *q.* 8. & tenet Rota apud *Fagnan. in c. Non minus, 4. nu. 8.* *h. t.* de quo plura ſunt dicta ſupra *Tit. 39. nu. 43. & ſeq.* Vel quæritur de aliis bonis, quæ ad Eccleſiam ex aliis titulis vel cauſis pervenerunt: & tunc, ſi bona illa, antequam ad Eccleſiam tranſierint, jam habuerunt impoſitum, & annexum reale onus perpetuum, & invariabile, ex vi dominii, & pacti præcedentis, v. g. contractus cenſualis, emphyteutici, vel feudalis. Hoc caſu Eccleſia non habet privilegium exemptionis a tali onere, tributo, vel penſione: ſed bona illa cum eodem onere ad Eccleſiam tranſeunt, quia res cum onere ſuo tranſit, *c. Ex litteris 5. de pignor.* & ſumitur etiam ex *c. Tributum 22.* & ibi *Gloſ. V. De exterioribus. cit. cauſ.* 23. *q.* 8. Et ita docet etiam *Abb. in cit. c. Non minus; nu. 15. in fine h. t. Suar. cit. l. 4. c. 20. nu. 6. & ſeq. Laym. cit. c. 6. nu. 9. §. Dices.* & eſt certa, ac communis ſententia. Ratio eſt, quia ob favorem Religionis, ſeu cauſæ piæ, non debet inverti ordo juſtitiæ, & alter privari jure ſuo, quod habet in talibus bonis, ex vi pacti, ſeu contractus primo acquiſitum, nam cum illa onera ſint impoſita ipſis rebus, ſeu bonis, non perſonis, ideo ab omnibus etiam non ſubditis, & externis, ſive Clericis, ſive Laicis præſtanda ſunt.

Verum poſtquam bona jam acquiſita ſunt Eccleſiæ, certum eſt, non poſſe amplius hujuſmodi onus reale ipſis de novo imponi a Sæcularibus, prout ſumitur *ex citat. c. Non minus. h. tit. Abb. ibid. num. 16. Suar. c. l. num. 2.* & tenent communiter DD. Quamvis *Bartol. in l. Reſcripto, §. fin. nu. 5. ff. de muner.* cenſeat, poſſe Principes ſæculares efficere tributaria omnia prædia, ſita in ſuo territorio, ita, ut cum poſtea ad Eccleſias pervenerint, ſint obnoxia collectis poſtea imponendis. Sed hæc doctrina tanquam falſa, & quæ adverſatur immunitati Eccleſiaſticæ, communiter reprobatur, *Fagn. in cit. c. Non minus. num. 10. & 11. Barb. l. Jur. Eccleſ. cap. 39. §. 5. nu. 55. & ſeq.* Ratio eſt, quia indirecte permitteretur contra libertatem Eccleſiaſticam, quod directe omnino prohibitum eſt, *c. Quæ in Eccleſiarum 7. de Conſtit. Auth. Caſſ. C. de SS. Eccleſ.* Nam licet eo tempore, quo totum territorium efficitur tributarium, prædia ſint ſub juriſdictione Laicorum, tamen hoc tempus non debet inſpici: ſed illud, quo ipſæ collectæ imponuntur: res enim non dicitur tributaria, niſi quando revera, & actu eſt debita ſolutio tributi, ſive contributio, ſtatis temporibus, nam tunc ſolum dicitur actus perfectus, & conſummatus: hoc autem tempore bona ſunt extra juriſdictionem ſæcularem, & ſubjectum eſt inhabile, ad onera laicalia recipienda, quia bona jam pertinent ad Eccleſiam, adeoque ſunt exempta ab impoſitione vectigalium, ſeu tributorum ſæcularium, & res dicitur devenisse ad eum caſum, a quo incipere poſſet.

LVII. Aſſertio 2. Bona Eccleſiaſtica ſunt immunia, & exempta ab illis oneribus: ſeu tributis realibus, quæ in Principes ſæculares imponunt prædiis, & fundis in ſuo territorio ſitis, non ex vi proprii dominii, ſed Lege ordinaria, ac perpetua, & poteſtate juriſdictionis ſupremæ, quam habent in tali territorio; nam quamvis talia bona, priuſquam ad Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas pervenirent, eſſent ſubjecta tali oneri, vel tributo, non tamen cum eo onere ad Eccleſiam tranſeunt, *Abb. in c. ult. num. 12. de vita, & honeſt. Cleric. Gutier. lib. 2. pract. qq. q. 3. num. 16.* ubi ait, quando prædia antea erant affecta onere tributorum expreſſe, & ſpecialiter ex conventione partium, tunc cum onere tranſeunt ad Clericos, vel Eccleſias; ſecus vero, ſi tantum ſint affecta, vel obnoxia tributis ex generali Lege, obligatione, & hypotheca, qua ſunt Regi, ſeu Principi tacite obligata pro tributis omnia prædia privatorum; quia tunc ſi talia bona perveniunt ad Clericum, vel Eccleſiam, non tranſeunt cum tali onere. Idem docet *Martha tract. de juriſd. p. 4. caſu 11. num. 28. & ſeqq.* ubi ait, hanc opinionem eſſe veriorem, & tutiorem in conſcientia, imo abſolute veram, cum contraria opinio nullo nitatur certo fundamento, *Suar. cit. c. 20. nu. 12. Leſſ. l. 2. c. 33. nu. 21. Laym. cit. c. 6. n. 4.* Ratio eſt, quia onus ſolvendi talia tributa, quæ ex Lege ordinaria, ac perpetua, ſive ex poteſtate juriſdictionis a Principe exiguntur, & imponuntur, non eſt onus mere reale, quia non inhæret rei, ratione rei: ſed ratione perſonæ, imponitur enim rei, ſeu bonis propter perſonas, quæ cum ſubjectæ ſint juriſdictioni Principis Lege tributi obligari poſſunt: ergo ſi bona, ex quibus tributa hujuſmodi a ſubditis ſolvebantur, poſtea ad alios poſſeſſores, ac dominos a juriſdictione Principis omnino exemptos transferatur, hoc ipſo etiam ab illo onere, ſeu obligatione eximuntur, juxta Regulam communem, & certam, ac ab omnibus receptam, quam tradit *Abb. in c. qualiter 17. nu. 8. de Judic. Si perſona eſt exempta, conſequenter etiam res ejus, ſeu bona ſunt exempta.* Item mutata perſona, mutatur etiam ſtatus, ſeu conditio rei, ut ex communi docet *Martha cit. Caſu 11. num. 19. & 38. & Caſu 125. nu. 2. & 18.* ac proinde non eſt inconveniens, ut bona habeant unam naturam, ſeu conditionem apud unum poſſeſſorem, & diverſam penes alterum.

Confirmatur, quia diſpoſitio Legis, quando ad eum caſum pervenit, in quo incipere non potuiſſet, deſinit obligare, dummodo ſit eadem ratio, cur non perſeveret, quæ erat non incipiendi: atqui ab initio non poteſt imponi tale tributum bonis Eccleſiaſticis: ergo nec poteſt iiſdem bonis, poſtquam Eccleſiaſtica facta ſunt, imponi, ſive continuari impoſitio tributi, quæ in illis incipere non poterat. *Suarez cit. c. 20. num. 27.*

Quare illa regula, ſive axioma, quod res tranſit cum onere ſuo, duntaxat locum habet, quando res non transfertur in illum ſtatum, in quo talis oneris fiat incapax, alioqui enim a tali onere, facta hujuſmodi mutatione, neceſſario eximitur: ſicut enim ſervus, ſi ſacris ordinibus initietur, ab onere ſervitutis eximitur: ita etiam in præſenti, ſi bona tranſeunt in dominium Eccleſiæ, vel Eccleſiaſticorum, liberantur ab oneribus tributorum, quæ Lege publica, & ordinaria ex poteſtate juriſdictioni indicuntur: non tamen ab aliis oneribus mere realibus, quæ ex contractibus privatis oriuntur, *Suar. c. l. nu. 18.* Et hinc ſi onus talis tributi realis, etiam a Principe ſit impoſitum bonis, non ex mera poteſtate juriſdictionis, ſed quia Princeps etiam particularis dominus fuit alicujus fundi, vel prædii, quod alteri in Feudum, vel Emphyteuſin dedit, vel etiam plenum dominium in alium tranſtulit, reſervato ſibi perpetuo cenſu, ſeu penſione annua, talis fundus etiam cum eo onere ad Eccleſiam tranſibit. An autem prædia olim ſub proprio, & particulari dominio fuerint, conſtare poteſt ex antiquis Scripturis, vel per conſtantem famam, & traditionem, vel quia onus tributi in certa, & ſtabili quantitate ſemper Principi ſolutum fuit ex tali prædio. *Suar. cit. cap. 20. num. 9.*

LVIII. Aſſertio 3. illa onera, & tributa realia, quæ ipſis rebus, ſeu bonis patrimonialibus, & immobilibus Clericorum inhærent, ipſiſque impoſita ſunt, ex vi alicujus pacti, ſeu contractus, priuſquam in poteſtatem Clericorum venirent, tranſeunt etiam ad Clericos, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas, quia res cum ſuo onere tranſit, adeoque etiam ab ipſis ſunt ſolvenda, ut ex communi docet *Suar. cit. lib. 4. cap. 25. num. 1.* & patet ex ſupra dictis; nam cum his oneribus ſint ſubjecta, & obnoxia bona Eccleſiarum titulo ſpirituali, ac jure Eccleſiaſtico ad Clericos pertinentia, multo magis erunt illis obnoxia bona patrimonialia Clericorum, quæ titulo mere temporali poſſident, & minus ſunt privilegiata, ut ex infra dicendis patebit. Aliud eſt, ſi talia onera, ſeu tributa primum ſuperveniant, & imponantur bonis, poſtquam illa propria Clericorum facta ſunt, tunc enim ad illa præſtanda non obligantur; cum par quoad hoc ſit ratio etiam in bonis patrimonialibus Clericorum. *Suar. c. l.* & patet etiam ex ſupra dictis.

LIX. Aſſertio 4. Etiam bona patrimonialia Clericorum, aliarumque perſonarum Eccleſiaſticarum ſunt immunia, & exempta ab illis oneribus, ac tributis realibus, quæ non ex vi pacti, ſive ex conventione partium: ſed ex vi ſolius juriſdictionis Lege publica, & ordinaria a Principibus ſæcularibus imponuntur, ut docet *Suar. cit. c. 25. num. 3.* & alii DD. cit. Ratio enim ſupra allata etiam in his bonis locum habet, quia per mutationem perſonæ mutatur qualitas, ſive conditio rei inhærentis ratione perſonæ, *arg. l. Locatio. 9. §. Fiſcus. ff. de publ. & vectig. & l. Per curatorem.* (*alias Procuratorem.*) 90. *in fine ff. de acquir. hæred.* Et talia propria tributa Regia, quæ dicuntur realia, & quaſi inhærentia rebus immobilibus, non adhærent illis per ſe, & abſolute ſpectatis, ſed ratione perſonarum, ſub quarum dominio exiſtunt, ac proinde ſunt quaſi pignora, ſeu hypothecæ tacite obligatæ tributis Fiſci, ſeu Principis, *Suar. cit. l. num. 4.* & patet ex dictis.

LX. Porro Regula illa, quam tradit *Gloſ. in c. Eccleſia. 10. V. Perſonis Eccleſiaſticis. de Conſtit. & in c. ult. V. Suis facultatibus de vita & honeſt. Clericorum, & in c. Quanquam 4. V. Ipſarum de cenſib. in 6.* quod bona Eccleſiarum, & bona Clericorum propria gaudent eodem jure, ac privilegio, procedit tantum in iis privilegiis, quæ principaliter perſonis competunt, ſive ſtatui Eccleſiaſtico, rebus vero, ſive bonis, ipſorum ſolum acceſſorie. v. g. quod Clerici exempti ſint, & immunes ab omnibus oneribus, & tributis, non tantum mere perſonalibus, ſed etiam mixtis, a quibus res, ſeu bona ſunt exempta, ratione perſonarum, & ideo res, ſeu bona Eccleſiarum, & bona propria Clericorum in privilegio exemptionis ab hujuſmodi oneribus, ac tributis æquiparantur; quia Jura, & Canones generaliter, & indiſtincte de iis loquuntur. At vero quoad illa privilegia, quæ principaliter in favorem Bonorum Eccleſiaſticorum ſunt conceſſa, non gaudent eodem Jure, nec æquiparantur bona propria ſingulorum Clericorum, & bona Eccleſiarum: cujuſmodi eſt beneficium reſtitutionis in integrum, ſi Eccleſia in contractu ſit, quod non datur Clericis, ſi in bonis propriis lædantur: item, quod bona immobilia Eccleſiæ non præſcribantur, niſi tempore 40. annorum, bona vero Clericorum tempore ordinario x. vel xx. annorum, *Abb. in cap. ult. num. 21. de vit. & honeſt. Cleric. Covarr. lib. 1. variar. cap. 4. num. 2. & 3.*

& alii

& alii communiter. Ratio eſt, quia bona pertinentia ad ipſas Eccleſias inter res ſacras numerantur, ideoque eorum furtum, aut injuſta ablatio ſacrilegium cenſetur, ut docet *S. Thom. 2. 2. quæſt. 99. artic. 3. & 4.* & alii communiter. At vero Bona propria, ſeu patrimonialia Clericorum, præſertim quæ temporali titulo ſunt acquiſita, non reputantur ſacra, neque eorum furtum, vel invaſio eſt vere, ac proprie ſacrilegium, ſi vis perſonæ Clerici non inferatur. *Suarez cit. cap. 25. n. 5. Laym. cit. c. 6.* n. 20.

§. II.

An bona Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum ſint immunia, & exempta ab oneribus, ſeu tributis, etiam novis, & extraordinariis?

LXI. Notandum primo. Tributa quædam imponuntur rebus immobilibus, ut fundis, vel prædiis, quæ quatenus ſunt fructiferæ, ſunt capaces alicujus penſionis, ſeu tributi: alia vero exiguntur ex rebus mobilibus, quæ quia per ſe non ſunt fructiferæ, non ſunt capaces tributorum, niſi quatenus exponuntur, & ſubſunt negotiationi, vel tranſportationi ab uno loco ad alium, cujuſmodi tributa, gabellæ, vel vectigalia a vectando appellari ſolent. *Suar. lib. 4. de immunit. Eccleſ. c. 18. n. 3.*

Notandum ſecundo. Onera, ſeu tributa alia ſunt ordinaria, perpetua, & invariabilia, quæ certam, ac determinatam præſtationem habent, ut docet *Abbas in c. ult.* n. 12. *de vit. & honeſt. Cleric. & c. Non minus ; 4.* nn. 15. *h. t.* Alia vero ſunt onera, ſeu tributa nova, quæ ob cauſam ſupervenientem, vel aliam gravem neceſſitatem publicam a ſæcularibus Principibus imponuntur, & alias collectæ, ſeu contributiones appellantur, nec certam, & ſingulis annis, vel ſtatis temporibus recurrentem præſtationem habent: ſed variantur, & modo majores, modo minores imponuntur, vel exiguntur, prout major, vel minor eſt neceſſitas, adeoque non perpetua, & invariabilia onera, ſeu tributa ſunt; ſed temporalia, & variabilia, quæ ceſſante neceſſitate, ob quam ſunt impoſita, etiam ipſa ceſſare debent nec poſſunt ſine injuſtitia ulterius exigi, & de his in præſenti potiſſimum agitur: His notatis.

LXII. Reſpondetur, bona, non ſolum Eccleſiarum, ſed etiam Clericorum propria, & patrimonialia, tam mobilia: quam immobilia ſunt immunia, & exempta ab omnibus tributis, non mere realibus: ſed mixtis, & multo magis novis, & extraordinariis, & quibuſcunque aliis collectis, exactionibus, gabellis, & vectigalibus, quæ Principes ſæculares a ſubditis ſuis exigere, vel iis imponere ſolent, ratione bonorum, quæ poſſident. *Abb. in c. ult. de vit. & honeſt. Cleric. nn. 12. & in c. Non minus ; 4. nu. 3. h. t. Suar. cit. lib. 4. cap. 18. num. 5. & c. 23. num. 2. & c. 24. num. 4. Leſſ. lib. 2. c. 33.* num. 98. *Barboſ. in cit. cap. Non minus ; n. 6.* & alii, tam Theologi, quam Canoniſtæ communiter. Idque probatur primo, ex Jure Canonico; nam inprimis Concilium Generale Lateranenſe ſub Alexandro III. *c. 19.* (quod refertur in *cap. Non minus ; 4. h. t.*) graviter conqueritur, quod in diverſis „Mundi partibus, Rectores, ſeu Magiſtratus locorum tot onera imponant Eccleſiis, ut Sacerdotes earum deterioris conditionis ſub eis eſſe videantur, quam olim fuerint ſub Pharaone, qui Legis Divinæ notitiam non habebat: imo Sacerdotes, & bona eorum in priſtina libertate reliquit, & ex publico neceſſaria miniſtrabat. Iſti vero onera ſua fere univerſa imponunt Eccleſiis (& Eccleſiaſticis, & tot angariis eas affligunt, ut de illis dici poſſit, quod deplorat Hieremias (*Thren. 1. Princeps Provinciarum*, id eſt, *Eccleſia facta eſt ſub tributo.*) Imo etiam juriſdictionem Prælatorum Eccleſiæ fere in totum ſibi uſurpant. Quare Concilium ſub anathemate (ſive excommunicatione) talia de cætero fieri prohibet: niſi Epiſcopus; & Clerus tantam neceſſitatem, vel utilitatem conſpexerint, ut abſque ulla coactione, ad relevandas communes neceſſitates, vel utilitates, ubi Laicorum non ſuppetunt facultates, ſubſidia per Eccleſias exiſtiment conferenda, de quo infra.

LXIII. Hoc Decretum poſtea repetitum fuit, & confirmatum in poſteriore Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. celebrato *c. 46.* quod refertur in *c. Adverſus ; 7. h. tit.* quibuſdam adjectis, ubi dicitur; „Adverſus Conſules, & Rectores Civitatum, vel alios, qui Eccleſias, vel Eccleſiaſticos viros Talliis, ſeu Collectis, & aliis exactionibus aggravare nituntur, volens immunitati Eccleſiaſticæ Concil. Lateran. providere (quod refertur in *c. Non minus ; 4. h. t.*) præſumptionem hujuſmodi ſub anathematis (ſeu excommunicationis) pœna prohibuit, & tranſgreſſores, ac fautores eorum, excommunicationi (ſcilicet poſt admonitionem, *Gl. hic V. eod.*) ſubjicere, præcepit, donec competentem ſatisfactionem præſtiterint. Verum, ſi quando Epiſcopus ſimul cum Clericis, tantam neceſſitatem, vel utilitatem perſpexerit, ut abſque ulla coactione, ad relevandas neceſſitates, vel utilitates communes, ſi quidem Laicorum non ſufficiant facultates, per Eccleſias ſubſidia conferenda judicaverit: cum Laici debent id, quod datur illis a Clericis, humiliter, & cum gratiarum actione, recipere; propter imprudentiam tamen quorundam, Romanus Pontifex prius conſulatur, cujus intereſt communibus utilitatibus providere. Hæc infra explicabuntur, ſicut & reliqua, quæ habentur de pœnis in prædictis duobus, *cap. in fine.*

LXIV. Præterea in *c. Quia nonnulli ; 1. h. t. in 6.* „Imprimis graviter conqueritur Alexander IV. contra dominos temporales, & eos, qui juriſdictionem temporalem, ſeu ſæcularem in Civitatibus, Caſtris, & Villis exercent, vel qui nituntur, & ſtudent, ut illis collectas, & tallias, & alia hujuſmodi Eccleſiæ, prætextu bonorum, quæ acquiſiverunt, tribuant, & perſolvant, vel extra manum ſuam hujuſmodi acquiſita ponant. Ideo volens Papa ſuper his omnibus ſollicite providere, totque temerariis auſibus congruis remediis obviare, auctoritate Apoſtolica, præhabita cum Cardinalibus diligenti deliberatione, decernit, non licere quibuſcunque, qui juriſdictionem temporalem, ſive ſæcularem obtinent; & exercent, tallias, vel collectas, ſeu exactiones quaſcunque Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis imponere, vel exigere ab eiſdem pro domibus, prædiis, vel quibuſcunque poſſeſſionibus ab eiſdem Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis legitime hactenus acquiſitis vel in poſterum acquirendis, etiam ipſæ Eccleſiæ, vel perſonæ, vel res hujuſmodi, intra illorum diſtrictum, ſeu territorium ſint conſtitutæ. Nec etiam liceat illis ipſas Eccleſias, vel perſonas ad diſtrahendum vel alienandum, aut extra manum ſuam ponendum jam acquiſita, vel quæ deinceps acquirent, aliquatenus compellere.

LXV. Hinc colligitur primo. Quod in *tit. c. 1.* prohibentur, & reprobantur, non ſolum illa tributa, ſeu collectæ, quæ ex bonis, quæ jam ante poſſidebantur ab Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica, quando fuerunt impoſitæ, exiguntur: ſed etiam ex illis bonis, quæ poſtea acquiruntur ab Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica, etiamſi illa, cum antea eſſent ſæcularia, hujuſmodi tributis, & collectis eſſent ſubjecta; nam propterea Laici Domini, & Magiſtratus volebant Eccleſiam & Eccleſiaſticas perſonas cogere, ut, vel tributa, & collectas ſolverent, vel bona dimitterent, ne privarentur tributis, & collectis talibus bonis annexis, ergo de his bonis eſt ibi ſermo; & nihilominus ſtatuitur, ut talia bona, eo ipſo quod ad Eccleſiam, vel Eccleſiaſticam perſonam tranſeunt, ab exactionibus talium tributorum, ſeu collectarum ſint exempta, *Suar. cit. c.* num. 19. Deinde generaliter, & indiſtincte *in cit. c. 1.* prohibetur, quaſcunque collectas, vel contributiones imponere, vel exigere ex Eccleſiaſticis bonis, ergo non ſolum eſt prohibitum, haæc imponere: ſed etiam exigere, quæ jam impoſita erant, priuſquam Eccleſia illa bona acquireret, *Suar. c. l.* Neque refert, quod per talem exemptionem Princeps, vel alius Dominus ſæcularis, qui jus collectandi habet in aliquo territorio, patiatur magnum detrimentum: & diminutionem in bonis ſuis, & reditibus, ex quibus nullas amplius collectas accipit, ſicut antea acceperat. Nam reſpondetur, illud damnum; ſeu diminutio non fit in propriis bonis Principis, vel alterius Magiſtratus ſæcularis: neque enim antea habebat proprium dominium, vel jus particulare æquivalens dominio in illis bonis, ratione cujus illi deberetur tributum ſed ſolum ratione juriſdictionis, quam habebat in illa bona vel dominium proprietarium illorum, poterat tale tributum exigere: ex nulla autem obligatione juſtitiæ tenetur is, penes quem eſt dominium proprietatis, curare, ut bona ſua maneant ſub juriſdictione Principis, vel Magiſtratus ſæcularis; cum de illis libere diſponere poſſit, ſi non ſint bona feudalia, vel emphyteutica: ſed allodialia, præſertim donando illa DEO, vel Eccleſiæ, per quam donationem talia bona fiunt Eccleſiaſtica, & eximuntur a juriſdictione ſæculari. Accedit, quod in eo caſu obligatio ſolvendi tributum ex illis bonis, non tollitur privata voluntate donantis illa, vel alienantis: ſed auctoritate Juris Divini, vel humani in Divino fundati. *Suar. cit. c. 20. n. 29. & 30.*

LXVI. Colligitur ſecundo. Non tantum Eccleſiæ, & bona illarum: ſed etiam perſonæ Eccleſiaſticæ, res ipſarum a collectis, vectigalibus, & quibuſvis exactionibus ſunt exemptæ, ut conſtat *ex cit. c. 1. h. t. in 6.* Ubi de omnibus Eccleſiaſticarum perſonarum jam acquiſitis, & in poſterum acquirendis, generaliter, & indiſtincte dicitur, illa eſſe exempta, non diſtinguendo, inter bona Clericorum Eccleſiaſtica, vel patrimonialia, nec inter collectas, ſeu exactiones: ubi lex autem non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus, juxta commune illud pronunciatum: quod vel maxime procedit in novis exactionibus, ſeu collectis imponendis, ut notat, *Leſſ. cit. c.* 33. n. 10.

Idem de vectigalibus non exigendis ab Eccleſiaſticis perſonis ſtatutum habetur in *c. Quamquam ; 4. de cenſib. in 6. & Clement. præſenti ; 3. eod.* de quibus ſupra *Tit. 39. nu. 47. & ſeqq.* & de quibuſcunque exactionibus ſtatuit *in Clement. Quoniam ; nu. h. t.*

LXVII. Præmittendum ſecundo. Hæc immunitas a collectis, & exactionibus, præſertim novis, ex Jure Civili; nam in *Auth. Item nulla ; C. de Epiſc. & Cleric.* Imperator Fridericus generaliter ſtatuit, ut nulla Communitas, vel perſona publica, vel privata, collectas, vel exactiones, angarias, vel perangarias, Eccleſiis, vel aliis piis locis, aut Eccleſiaſticis perſonis imponere, aut invadere Eccleſiaſtica bona præſumant, ex prædicta ſcilicet cauſa, quia non ſolverunt collectas, vel etiam ex alia, *Gl. ibid. V. præſumant.*

LXVIII. Probatur tertio ratione, quia imponere, ſeu exigere, tributa, quæ ſcilicet ſolvuntur Principi, vel Reipubl. a ſubditis, ad onera communia ſuſtentanda, ſive ordinaria, ſive extraordinaria, antiqua, vel nova, eſt actus juriſdictionis, pertinens ad merum imperium, & competit ſolis ſummis Principibus, & Rebuſpubl. quæ Superiorem non agnoſcunt: aliis vero Inferioribus Principibus, vel Magiſtratibus, nonniſi ex conceſſione, vel privilegio Imperatoris, vel alterius Supremi Principis; cum alioqui ſit Regale illi reſervatum, vel ex legitima præſcriptione, ut ex communi DD. ſententia docet *Molin. tract. 5. de juſt. diſ. 6. n. 2. Leſſ. l. 2. de juſt. c. 33 n. 1. & n. 9. & ſeqq.* ideoque hujuſmodi tributa non imponuntur, niſi auctoritate publica, & poteſtate juriſdictionis, ſive jure ſubjectionis, adeoque ſubditis, juxta illud Apoſtoli ad *Rom. 13. Neceſſitate ſubditi eſtote, ideo enim, & tributa præſtatis.* Ergo ſecundum Apoſtolum præſtare, ſive ſolvere tributum, (proprie dictum) eſt proprium ſubditorum, & ſignum, quod perſonæ, quæ ſolvunt, ſint ſubditæ illis,

illis, quibus ſolvunt: atqui Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ, ſive Sæculares, ſive Regulares, non ſunt ſubjectæ juriſdictioni Principum ſæcularium: nec quoad perſonas ſuas: nec quoad bona in illorum territorio ſit; quia quando perſonæ ſunt exemptæ, etiam res & bona illarum ſunt exemptæ, juxta regulam ſuprà traditam ex Abbate, & ab omnibus receptam; bona enim ſunt acceſſoria perſonis, acceſſorium autem ſequitur ſuum principale, *Reg. Jur.* 42. *in* 6. Ergo ſæculares Principes, vel Magiſtratus, non poſſunt Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis, nec earum bonis imponere ulla tributa proprie dicta, collectas, vel exactiones, ob defectum omnis juriſdictionis in illas, & bona illarum; ceſſante enim poteſtate juriſdictionis, & conſequenter etiam ſubjectione, non poteſt juſte exigi tributum: quia ceſſante adæquata ratione debiti, ceſſat ipſum debitum; cum igitur Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ ſint omnino exemptæ a juriſdictione ſæculari, Jure Canonico, Civili; imo, & Divino, *c. Quamquam*; 4. *de Cenſib. in* 6. Ergo etiam bona illarum ſunt exempta ab omnibus oneribus, & tributis quæ in ſola juriſdictione, & ſubjectione fundantur *Suar. cit. c.* 20. *n.* 26. *& c.* 24. *n.* 7. Accedit, quod cum Domini ſæculares a Clericis, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis ſpiritualia accipiant, non eſt æquum, ut etiam temporalia ab illis exigant: ſed potius tribuant, juxta illud Apoſtoli 1. *Cor.* 9. *Si nos vobis ſpiritualia ſeminamus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus*, *Suar. cit. c.* 24. *n.* 8. Sed de his etiam ſupra aliquid dictum *Lib.* 1. *Tit.* 2. *ſec.* 1. §. 9.

LXIX. Cæterum ſupra dicta confirmantur ex Bulla Urbani VIII. edita anno 1641. die 23. Septem. quæ incipit, Romanus Pontifex, in qua, in brevem ſummam eam redigendo, decernit, & declarat prædictus Papa. Primo. Quod impoſitiones, & exactiones quarumcumque contributionum, & collectarum, ac gabellarum, ſuper Eccleſiarum, vel Monaſteriorum, & locorum piorum bonis, vel fructibus, ſint prorſus invalidæ, & illicitæ, ac indebitæ, etſi a ſponte conſentientibus ſint datæ, ac ſolutæ, ſine ſpeciali facultate Sedis Apoſtolicæ. Secundo. Eſſe nullas, & illicitas, etiam non obſtante, quod per tempus, quantumvis longiſſimum, & Immemoriale, ſint exactæ, aut ſolutæ. Tertio etiamſi ſint ſolutæ, vel exactæ, ſub prætextu Apoſtolici privilegii recepti. Quarto. Etiamſi ſint exactæ, vel ſolutæ, cum tolerantia, facultate, ac permiſſione Prælatorum Eccleſiaſticorum inferiorum Epiſcoporum, Abbatum, ac Præpoſitorum Generalium, Provincialium, Priorum, rectorum, &c. imo, & Legatorum, ac Nunciorum Sedis Apoſtolicæ. Quinto. Reſtituantur in integrum omnia præjudicialia in contrarium facta, & præcipitur, ut nunquam deinceps talia attententur. Sexto. Etiamſi ea ſint attentata per Imperatores, & Reges, & quoſcunque alios, ſufficienti, ac legitima facultate Apoſtolica non munitos. Septimo. Etiamſi hujuſmodi præjudicialia immunitati Eccleſiaſticæ ſint attentata, ſub prætextu, quod Bullæ, ſeu Conſtitutiones Apoſtolicæ non fuerint publicatæ, vel uſu receptæ, vel per alias Conſtitutiones Apoſtolicas revocatæ, prout habetur in *cit. Bulla*; §. 4. Denique in §. 13. & 14. adduntur clauſulæ derogatoriæ, & adimitur omnibus Judicibus Ordinariis, & Delegatis, quacunque auctoritate præditis, aliter judicandi, declarandi, & interpretandi facultas.

Porro in hac Bulla Urbanus VIII. nullum omnino novum Jus, vel Legem condidit: ſed antiquas Conſtitutiones Apoſtolicas Anteceſſorum SS. Pontificum, & Conciliorum Generalium ſupra allegatas, & alias ſimiles Conſtitutiones, ſolum declaravit, innovavit, & confirmavit.

LXX. Prædictis obſtare videntur aliqui textus, tum Juris Canonici: tum Juris Civilis: nam in *c. Si tributum*; 27. *cauſ.* 11. *quæſt.* 2. ait *S. Ambroſius*, *Si tributum petat Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſolvunt tributum*, & in *c. Tributum*; 22. *cauſ.* 23. *q.* 8. Urbanus Papa ait: *De exterioribus Eccleſiæ, quod conſtitutum antiquitus eſt, pro pace, & quiete, qua nos tueri, & defenſare debent, Imperatoribus perſolvendum eſt.* Ad primum reſpond. cum *Suar. cit. lib.* 4. *c.* 21. *num.* 12. Ambroſium de facto locutum fuiſſe, non de jure, permittendo potius: quam factum illud approbando, idque propter vitanda ſcandala, vel majora pericula, quæ tunc Eccleſiæ imminebant. Ad ſecundum dicitur, Urbanum locutum fuiſſe more, & uſu ſui temporis, quando Imperatores erant Ethnici, Eccleſia nondum privilegio immunitatis ab hujuſmodi tributis publicis, quæ Imperatoribus ſolvebantur, gaudere poterat, *Suar. c. l. n.* 14. Neque obſtat, quod dicitur in *c. Sancimus*; 22. *cauſ.* 23. *qu.* 8. *& in c.* 1. *de cenſib. in fine*: *Etſi Presbyteri amplius aliquid habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſervitium impendant*; quia ſermo eſt de antiquis, & privatis oneribus realibus, & per ſeniores intelliguntur antiqui domini temporales, a quibus res tranſierunt ad Eccleſiam, cum onere ſuo, ideoque illis ab Eccleſia perſolvendum eſt tale debitum ſervitium, *Gl. ibid. V. Senioribus*; *Suar. c. l. n.* 15. Ad LL. vero Civiles, quæ in contrarium afferuntur, reſpondetur, illas eſſe abrogatas per novam Conſtitutionem Imper. Friderici, vel potius illas ſemper fuiſſe invalidas; tum quia erant privilegia prius Eccleſiis conceſſa ab anterioribus Imperatoribus, quæ revocari non poterant: vel quia diſponebant in materia Eccleſiaſtica, adeoque extra limites poteſtatis ſuæ, & in Eccleſiæ præjudicium, quod per LL. Civiles fieri non poteſt. *Suar. cit. c.* 2. *num.* 27.

Denique prædictis etiam non obſtat, quod allegata Decreta Conciliorum, & aliæ Conſtitutiones Canonicæ circa immunitatem Clericorum ab exactionibus ſæcularium, in pluribus locis paſſim non obſerventur: ſed per contrariam conſuetudinem ſint abrogata; nam per nullam conſuetudinem, etiam temporis immemorialis, induci poſſe, & cohoneſtari, ut impoſitiones, vel exactiones hujuſmodi tributorum a ſæcularibus Principibus, vel Dominis factæ, ſint validæ, ac licitæ, quippe, quæ a Generalibus, & Oecumenicis Conciliis, SS. Pontificibus: imo etiam ab Imperatoribus ſunt damnatæ, & reprobatæ, oſtenſum eſt ſupra, *Lib.* 1. *Tit.* 4. *n.* 36.

LXXI. Ex hactenus dictis infertur, falſum omnino, & erroneum eſſe, quod nonnulli hodie, nullo juris textu, nec auctoritate DD. nixi, temere aſſerere audent, quod collectæ, contributiones, & exactiones, etiam illæ, quæ ob occurrentem gravem, & publicam neceſſitatem, v. g. belli, vel aliam ſimilem a Principibus, & Magiſtratibus ſæcularibus exiguntur, vel imponuntur, ſint onera mere realia: & vel ex hoc ipſo fundamento probare contendunt, quod etiam Clerici, ſive Sæculares, ſive Regulares ad illas ſolvendas Principibus ſæcularibus ſint obligati, eo quod hujuſmodi onera; & tributa, non perſonis: ſed rebus tantum, ſeu bonis imponantur, iiſque inſeparabiliter annexa ſint. Verum hoc falſum eſſe, & nulla ratione ſubſiſtere poſſe, evidenter ex dictis demonſtrari poteſt. Nam primo. Onera mere realia imponi poſſunt etiam a privatis, qui nulla juriſdictione ſunt prædicti; quilibet enim dominus poteſt fundo ſuo per pactum cenſuale, feudale, vel emphyteuticum imponere onus reale perpetuum, quod ad quemlibet poſſeſſorem tranſit, ut jam alias dictum. Collectæ autem, & tributa, de quibus hic agimus; ſolum poſſunt imponi publica auctoritate, & poteſtate, non privati dominii, ſed juriſdictionis. Secundo, onera mere realia non imponuntur perſonis: ſed rebus, ſeu bonis tantum, ſive bonis propter bona: ideoque etiam ad quemcunque poſſeſſorem, etiam non ſubditum, ſive perſonam quocunque modo exemptam tranſeunt: hæ autem collectæ, & contributiones imponuntur immediate perſonis: quia juriſdictio ex eſſentiali ſuo conceptu, & formali ratione, reſpicit perſonas ſubditas, ut patet ex ipſius actibus, qui ſunt præcipere, prohibere, punire, &c. qui non poſſunt exerceri, niſi in perſonas ratione præditas, eaſque ſubditas, ſive ſubjectas: in bona vero, ſive res non exercetur juriſdictio, niſi indirecte, & per accidens, quatenus ſunt acceſſoria perſonis: ergo impoſitio collectarum per ſe primo, ac principaliter tendit in ipſas perſonas, quibus illæ indicuntur, quamvis ratione bonorum, quæ poſſident, adeoque collectæ non ſunt onera mere realia: ſed mixta, quia immediate, ac directe imponuntur perſonis, & ut ſic ſunt perſonalia: quia non poſſunt imponi, niſi perſonis ſubditis, ac proinde ſubjectionem perſonarum quibus imponuntur, neceſſario ſupponunt: partim vero ſunt realia, quatenus imponuntur ſubditis, cum habitudine, ſive reſpectu ad eorum bona, ſive perſonis propter bona, ut ſunt acceſſoria perſonis. Tertio onera mere realia ſunt ordinaria perpetua, & invariabilia inſeparabiliter annexa ipſis bonis, & certa, ſeu quæ certam præſtationem habent, ſtatis temporibus recurrentem: & hæc etiam ad Eccleſias, & Clericos tranſeunt, & ab ipſis præſtanda ſunt: collectæ vero, & contributiones, de quibus hic eſt ſermo, ſunt prorſus extraordinariæ, nec perpetuæ, & invariabiles: ſed temporales, & variabiles, ac incertæ, quæ pro neceſſitatibus fortuito caſu, occurrentibus, de novo imponuntur, ita, ut ſolvi debeat, plus, vel minus, ſecundum impoſitionem collectæ, & ceſſante neceſſitate, etiam ipſæ ceſſare debeant: & hæ ad Eccleſias, & Clericos non tranſeunt, nec illis imponi poſſunt, cum non ſint onera annexa bonis: ſed perſonis imponuntur propter res, ſeu bona, ut dictum, & expreſſe docet *Abb. in c. ult. n.* 12. *de vit. & hon. Cler.* & plures Canoniſtæ apud *Barb. l.* 1. *Jur. Eccl. c.* 39. §. 5. *n.* 57. Et hanc eſſe ſententiam communem, & confirmatam a Rota Romana, teſtatur *Fag. in cit. c. Non minus* 9. *b.* r. ubi addit, quod hanc deciſionem Rotæ tanquam magiſtralem, ſeu doctrinam univerſalem amplectitur S. Congregatio Cardinalium ſuper controverſiis juriſdictionalibus. Manet ergo probatum ac demonſtratum, quod hujuſmodi collectæ, contributiones, & exactiones extraordinariæ, & non perpetuæ: ſed variabiles, & de novo impoſitæ bonis, eo tempore, quo jam ſunt effecta Eccleſiæ, non ſint onera mere realia, ſed mixta, modo ſupra explicato.

§. III.

Quænam conditiones requirantur, ut Clerici, aliæve perſonæ Eccleſiaſticæ, ſive Sæculares, ſive Regulares, teneantur: imo licite poſſint contribuere, & quando etiam nova, & extraordinaria collecta, ſeu contributiones illis imponi, vel ab iis exigi poſſint?

LXXII. Aſſertio 1. Plures conditiones requiſitæ ad licitam contributionem Clericorum præſcribuntur *in cit. c. Minus* 4. *&c. Adverſus* 9. *b.* r. Nam primo, requiritur, ut Epiſcopus, & Clerus ſimul deliberent, an, & quantum Laicis contribuendum ſit, *cit. c. Non minus* ibi *Verum ſi quando forte Epiſcopus ſimul cum Clericis.* Quare nec Epiſcopus, etiam cum Capitulo ſuo Cathedrali, ſine Clero ſuo Diœceſano, nec Clerus, ſine Epiſcopo, hac in re quidpiam ſtatuere poteſt, quia in iis, quæ concernunt totum Clerum, non ſufficit, Epiſcopum habere conſenſum ſui Capituli: ſed neceſſe eſt, ut interveniat conſenſus totius, vel majoris partis Cleri, *arg. Clement.* 1. *de conſib. Abb. in cit. c. Non minus n.* 5. *Quia quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet Regul. Jur.* 29. *in* 6. Putat tamen *Suar. lib.* 4. *de immunit. Eccleſ. c.* 36. *n.* 16. probabile eſſe, quod ſufficiat, ſi Epiſcopus, & Capitulum Eccleſiæ Cathedralis conſentiant in contributione facienda; nam nomine Clericorum, etiam ſolent intelligi Canonici Capitulares Eccleſiæ Cathedralis, ut patet ex *c.* 1. & ibi *Gl. in caſu de his, quæ fiunt a Prel. ſine conſ. &c.* Vel ſpectandam eſſe in hac re conſuetudinem loci: ſi enim Epiſcopus habeat proprium Conſilium ſuorum Officialium, & Clericorum, quia ad hoc munus ſunt deputati, & cum illis graviora negotia expedire debeat, videtur ſufficere, ſi cum illorum conſilio Epiſcopus ſtatuat, an contributio Clericis ſit indicenda, nec ne?

Secundo requiritur, ut neceſſitas valde gravis, vel evidens utilitas

litas

litas ſubſit, ut patet ex illis verbis: *Tantum neceſſitatem, & utilitatem perſpexerint*. Et debent hujuſmodi neceſſitas, vel utilitas eſſe communis, videlicet tam Laicorum: quam Clericorum, *cit. c. Non minus, & c. Adverſus*; ibi *ad relevandas communes utilitates, vel neceſſitates*, de quo plura §. *ſeq.*

Tertio requiritur, ut Laicorum facultates, ad relevandas communes neceſſitates non ſufficiant *cit. c. Non minus; & c. Adverſus*, in illis verbis. *Ubi Laicorum non ſuppetunt facultates*. An autem id de ſolis facultatibus communibus Reipubl. an etiam de facultatibus ſingulorum Civium intelligendum ſit, dubitari poteſt? *Suar. cit. c. 26. n. 5.* putat, ut Clerus conſentire debeat ad contribuendum, ſatis eſſe, quod moraliter conſtet, communia bona Reipubl. non ſufficere, & ſingulos Cives non poſſe, ſine magno gravamine, ſolis ſuis ſumptibus præſenti neceſſitati, vel utilitati publicæ ſubvenire, eamque relevare; quia alioqui ea eſſet nimia reſtrictio cum moraliter vix, aut rariſſime poſſit accidere caſus, in quo bona propria omnium, & ſingulorum Civium ſublevandæ neceſſitati, vel utilitati non ſufficiant & ſaltem valde difficile foret, hoc examinare, vel probare.

Quarto requiritur, ut contributiones ab Eccleſiaſticis fiant ſponte, & abſque ulla exactione, vel coactione, *cit. cap. Non minus*: ibi: *abſque ulla exactione & cap. Adverſus*: ibi: *abſque ulla coactione*, ſæcularium ſcilicet; quia ab his Clerici compellendi non ſunt, ut contribuant: ſed per Judicem, ſeu Prælatum Eccleſiaſticum: ideoque in *cit. c. Adverſus*; additur, quod Laici debeant id, quod datur illis a Clericis, *humiliter, & cum gratiarum actione recipere*; quia quando Eccleſia, vel Clerici contribuunt pro neceſſitatibus Laicorum, illud faciunt ex gratia, & non ex debito, ita, ut ad id eogi non poſſint a Laicis, *Abb. hic n. 5.*

Quinto denique requiritur etiam, ut prius conſulatur S. Pontifex, *cit. cap. Adverſus*; Ex quo patet, quod non ſolum Laici nequeant, propria auctoritate, collectare Clericos, ſeu eos cogere ad contribuendum: ſed nec ipſi Clerici poſſunt ſponte, ac propria auctoritate, ex bonis Eccleſiaſticis contribuere, niſi prius obtenta licentia Papæ, *Abb. in cit. c. Adverſus*; n. 6. qui tamen in *cit. c. Non minus*; *nn.* 59. id limitat, quod in caſu urgentis neceſſitatis, in qua ſpecialiter vertitur periculum etiam ipſarum Eccleſiarum, aut Eccleſiaſticorum bonorum, v. g. hoſtilis incurſus, ſi recurſus ad Papam prius haberi non poſſit; quia periculum eſt in mora etiam ipſo inconſulto, Clerici contribuere poſſint Laicis: & ſufficit tali caſu, ſi Epiſcopus, & Clerici, præmiſſa deliberatione, conſentiant; quia neceſſitas non habet legem. Idem docet *Silveſt. V. Immunitas 1. n. 20. Suar. cit. c. 27. n. 28.* ubi addit, quod talis neceſſitas maxime poſſit contingere in exactione, quæ ad unum actum, vel ad breve tempus ſit: nam ſi longiore tempore ſit duratura, poteſt quidem ab initio contributio a Clericis fieri, conſulto Romano Pontifice, qui tamen poſtea conſulendus erit, ſi diutius ſit continuanda.

Cæterum, ſi una, vel plures, ex prædictis conditionibus requiſitis ad contributionem a Clericis faciendam Laicis, deſint, Clerici licite, & illæſa conſcientia, non poſſunt contribuere Laicis; quia omnes prædictæ conditiones copulative requiruntur, ut patet *ex cit. c. Non minus; & c. Adverſus*; *h. t.* Neque vero Clerici huic privilegio exemptionis ab omnibus collectis, & exactionibus quibuſconque ſæcularium renunciare poſſunt, quippe quod conceſſum eſt in favorem totius Ordinis, & Status Clericalis, *arg. c. Si diligenti 12. de foro compet.*

LXXIII. Illud hic addendum, ſi vera neceſſitas, vel utilitas communis Clericis, & Laicis, cum debitis circumſtantiis, adſit, ob quam naturalis æquitas, & juſtitia poſtulat, ut etiam Clerici ad contribuendum cum Laicis concurrat, tunc etſi Laici nunquam poſſint per vim Clericos ad id cogere, ob defectum juriſdictionis in illos, poſſunt tamen ab illis petere, eoſque requirere, ut ſponte contribuant. Quod ſi Clerici in tali caſu contribuere nolint, per Epiſcopum ad id cogendi ſunt. Si vero Epiſcopus Clericos compellere ad contribuendum nolit, vel etiam ipſe, quando teneretur, contributionem permittere nolit, ad Superiorem Prælatum recurrendum erit, videlicet ad Archiepiſcopum, vel Papam non enim tali caſu relictum eſt liberæ voluntati Epiſcopi, vel Clericorum, ut contribuant, nec ne: ſed prudenti eorum arbitrio, & deliberationi, id eſt commiſſum, ideoque peccant, & injuſte agunt, ſi ſubſiſtente vera cauſa neceſſitatis, aut utilitatis, contributionem non approbent, aut in illam non conſentiant, *Suar. cit. c. 26. nn. 6.*

LXXIV. Aſſertio 2. Quamvis ſpectato Jure communi Canonico, & Civili, non poſſunt Principes, & Magiſtratus ſæculares ordinarie, & regulariter ullas collectas, vel contributiones, ſeu exactiones quaſcunque Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, aut bonis illarum imponere, vel ab illis exigere, ut ſatis probatum eſt in ſuperioribus: aliquando tamen iiſdem imponi, & exigi poſſunt. Veluti primo. Si ex ſpeciali privilegio, vel cum licentia expreſſa S. Pontificis, jus tale collectas, vel contributiones imponendi Clericis, competat Principi, vel Domino alicui ſæculari, prout ſumitur *ex c. Adverſus, 7. h. t.* Ubi requiritur, ut S. Pontifex prius conſulatur: ergo cum conſenſu ipſius, ac licentia poſſunt collectæ hujuſmodi imponi Clericis, vel ab illis exigi, *Barb. ibid. n. 3.* Secundo. Si bona, quæ Eccleſia, vel perſonæ Eccleſiaſticæ poſſident, ab Imperatore, vel Rege ipſis data fuerint in Feudum: nam ratione Feudorum etiam Clerici ſunt immediate ſubjecti Imperatori, vel alteri Domino Feudi, cum dominium directum horum jurium, & bonorum, penes Imperatorem, vel alium Dominum Feudi maneat, ut docet *Gail. lib. 2. obſerv. 30. & Laym. lib. 4. tract. 9. c. 5. n. 2.* Nam ut ait *Abb. in c. Dilectus; 44. n. 4. de præb.* Si Eccleſia habeat Feudum a Laico, cenſetur, ut Laicis, non ut Eccleſia. Cum Ergo Clerici, quoad bona feudalia, non habeant privilegium fori: ſed coram Judice ſæculari, videlicet Domino Feudi conveniri poſſint, ac debeant, *cap. Extranſmiſſa, 6. & ſeq. de foro compet.* nil mirum, quod ratione jurium, & bonorum feudalium, etiam Imperatori, vel alteri Principi tanquam Domino Feudi contribuere debeant, ut docet *Piaſec. in praxi Epiſc. p. 3. c. 4. art. 8. n. 9.* Tertio. Si bona immobilia, etiam non feudalia, Eccleſiæ ab initio in prima fundatione a Principe aliquo ſæculari donata fuerint, non libere: ſed cum reſervatione juriſdictionis, & ſub ea conditione, & pacto, ut ſemper ſub eodem foro maneant, ſub quo antea exiſtebant; nam talis conditio, ſeu pactio, cum ſecundum ſe, & ex objecto ſuo, non ſit illicita, vel injuſta, omnino ſervanda eſt, ut docet *Molin. tr. 7. de juſt. diſ. 6. Laym. cit. c. 5. n. 5. arg. c. Verum; 4. de condit. appoſit.* Si ergo Fundator, v. g. Princeps aliquis ſæcularis ab initio potuit ſibi reſervare juriſdictionem fori in bonis Eccleſiæ, ſub certo modo, ac pacto donatis, conſequenter etiam potuit ſibi reſervare jus imponendi, vel exigendi ratione talium bonorum, collectas, & contributiones ſive antiquas, ſive novas, ordinarias, vel extraordinarias: & hoc caſu Clerici ſolvunt gabellas, & collectas, non vi ſubjectionis: ſed vi pacti, ſeu conventionis factæ in prima fundatione.

LXXV. Cæterum hactenus dictis de exemptione Eccleſiarum, & Clericorum a collectis, ſeu contributionibus, & exactionibus addendum eſt quod plures dicunt, omnia tributa, quæ antequam ad Eccleſiam pervenirent, vel perſonam Eccleſiaſticam, per donationem, contractum, vel alium juſtum titulum, jam erant obnoxia, ſeu gravata tributis realibus, ſive ex diſpoſitione privata, ſive etiam ex publica diſpoſitione, ſeu Decreto Principis, ſeu Magiſtratus ſæcularis ſint impoſita, tranſire cum hoc onere ad Eccleſias, & Clericos, ut tenet *Silv. V. Immunitas; 1. n. 19. qu. 5. dicto 3.* & alii, ut refert *Marton tract. de juriſd. par. 4. caſu 11. n. 35. & 36.* Idque probant: quia nemo poteſt plus juris in alium transferre, quam ipſe habet: cum ergo iſta bona jam ſint affecta, & ſubjecta tributis, ſeu collectis, tempore, quo erant ſub dominio Laicorum, non poterunt transferri in Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, ſine prædictis oneribus, ſeu tributis, quæ antea illis inhærebant. Ad quod fundamentum jam ſupra reſponſum eſt: fatentur tamen prædicti DD. non poſſe Eccleſiis, & Clericis imponi tributa, ac contributiones de novo, quæ antequam ad illas pervenirent, non erant impoſitæ bonis illis, & de his novis tributis explicant Canones, & Jura, quæ in contrarium adducuntur. Idemque dicendum eſſe multo magis de bonis patrimonialibus Clericorum; quæ ſententia cum in pluribus locis uſu obſervetur, ſaltem propter auctoritatem DD. eſt probabilis, ideoque in praxi, erroris damnari non poteſt.

§. IV.

An Clerici teneantur contribuere pro neceſſitatibus, vel utilitatibus publicis, & communibus Laicorum, & Clericorum?

Quæſtio hic eſt de illis tributis, ſive contributionibus, quæ exiguntur, & imponuntur propter communes neceſſitates, aut utilitates omnium Civium, ſive incolarum, etiam Clericorum. Cujuſmodi ſunt tributa, quæ imponuntur civibus, ad reficiendas publicas vias, pontes, & fontes, aut muros Civitatis, vel ad comparandam annonam Civitatis, & ſimilia, quæ ad communem uſum, ſeu utilitatem Civium, etiam Clericorum ſunt neceſſaria.

LXXVI. In hac quæſtione ad hujuſmodi tributa, ſeu contributiones ſolvendas obligari etiam Eccleſias, & Clericos, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas, ratione bonorum, quæ poſſident, affirmant communiter Legiſtæ, & plures Canoniſtæ. Idque probatur ex *l. Ad inſtructiones; 7. C. de SS. Eccleſiis*, ubi dicitur: *Ad inſtructiones itinerum, pontiumque, etiam Divinas domos & venerabiles Eccleſias (ergo multo magis Clericos) tam laudabili titulo libenter adſcribimus*. Et in *l. ult. C. de quibus muner. præſt. lib. 10.* additur murorum conſtructio, & frumenti aliarumque ſpecierum comparatio, ſeu communis proviſio: & in *l. Placet; 5. C. de SS. Eccleſ.* conceditur immunitas Eccleſiis a collectis: ſed excipiuntur communes neceſſitates, quæ Lex approbata eſt a Jure Canonico, in *c. Generaliter; 40. §. Placet; cauſ. 16. q. 1.* Probatur ſecundo, quia hujuſmodi exactiones non ſunt tributa, quæ indicant ſubjectionem, vel in propria juriſdictione fundantur; quia non imponuntur, ut Regi, vel Principi Jure ſubjectionis ſolvantur: ſed ſolum ſunt contributiones, quæ pro communibus neceſſitatibus, & utilitatibus propriis omnium Civium fiunt: ergo cum Clerici ſint etiam membra Reſpubl. & fruantur his communibus commodis, naturalis ratio, & æquitas poſtulat, ut etiam concurrant ad hujuſmodi onera ferenda, cum cæteris Civibus.

LXXVII. Verum contraria ſententia, quod Clerici non poſſint a Laicis cogi: ad contribuendum etiam pro communibus neceſſitatibus, vel utilitatibus, nec debeant, vel poſſint licite pro illis contribuere, niſi ſervata forma, & modo præſcripto, in *c. Non minus; 4. & c. Adverſus, 7. h. t.* eſt verior & longe probabilior, quam tenet inprimis *Bartol. in c. l. Ad inſtructiones*; n. 3. ubi ait: Refectio viæ quandoque eſt onus reale; nam quilibet debet reficere viam ante domum ſuam. *l. fin. ff. de via publ. & itiner. reſtr.* & tunc pertinet ad Eccleſiam: quandoque eſt onus, quod imponitur perſonæ pro rebus, ut pro faciendo viam, vel pontem, & tunc non poteſt imponi Eccleſiis, *Auth. Item nullus; C. de Epiſ. & Cleric.* quia eſt onus mixtum. Eandem ſententiam tenet, *Gl. in c. Generaliter; 20. §. Juxta; V. Collationibus; cauſ. 16 q. 1. Hoſtienſ. in ſumma hic n. 4. §. Ego puto; h. t. Joan. Andr. in cap. Non minus; 4. n. 24. h. t.* & ibid. *Abb. n. 18. & p. 1. Conſil. 3. Silv. V. Immunitas, 1. n. 20. Molin. tr. 2. de juſt. diſ. 672. n. 4. concluſ. 1. Suar. cit. l. 4. c. 26. n. 12. & ſeqq. Leſſ. cit. c. 33. nn. 25. &* eſt communior

munior hodie ſententia Canoniſtarum, & Theologorum. Et probatur primo *ex cit. c. Non minus*; ubi prius dicitur: *ſive expeditiones, ſeu alia qualibet ſibi arbitrentur agenda.* Foſſata autem; ſicut & expeditiones plerumque ad cuſtodiam Civitatis fieri ſolent, adeoque pertinent ad utilitates communes Clericis, & Laicis: & deinde adjungitur, *ſive alia qualibet*, per quam particulam diſtributivam, ſaltem comprehenduntur omnia ſimilia. Et in *c. Adverſus*; 7. declaratur prædicta deciſio de exactionibus, quæ ad relevandas communes neceſſitates, vel utilitates fiunt.

Præterea in *cap. 1. h. t. in 6.* abſolute, & ſine limitatione, prohibeantur exigi, & imponi collectæ, ſeu exactionesque cunque ab Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis: & in *Clement. Quoniam unic. eod.* ſtatuitur contra quoſdam Laicos, „ exigentes, ſeu extorquentes ab Eccleſiis, Eccleſiaſticiſque „ perſonis, tallias, ſeu collectas, aut exactiones quaſcun„ que, & contra dantes ad id faciendum conſilium, auxi„ lium, vel favorem: nec non & circa præſtandas ſubven„ tiones Laicis ab Eccleſiarum Prælatis, ac aliis viris Ec„ cleſiaſticis illud inviolabiliter obſervari, quod ſuper his „ a Prædeceſſoribus Pontificibus in Lateranenſi, & Gene„ ralibus Conciliis (nempe Alexander III. in Concilio La„ teranenſi, & Innocentius III. in Concilio Generali, relatis in *c. Non minus, 4. & c. Adverſus 7. h. t.*) ſalubiter eſt proviſum. Nomine autem ſubventionum hic ſignificari maxime ſolent hujuſmodi contributiones ad publicas neceſſitates, vel utilitates Civium: *Suar. cit. c. 26. n. 11.* Denique in *tit. Auth. Item nulla, C. de Epiſc. & Cleric.* conceditur piis locis, & Eccleſiaſticis perſonis immunitas etiam ab angariis, & perangariis, quæ pro communi utilitate exigi ſolent.

LXXVIII. Probatur ſecundo ratione; quia bona Eccleſiaſtica deputata ſunt ad uſum, & finem ſpiritualem, qui in bonum etiam ipſorum Laicorum redundat: Templa enim, & omnes ſumptus illorum uſibus Laicorum inſerviunt, ideoque non eſt a ratione alienum, ut Laici ea ſolis ſuis bonis temporalibus contribuant ad publica opera civilia, etiamſi ea in Clericorum quoque utilitatem cedant. Idque etiam recte extenditur ad bona patrimonialia Clericorum, non ſolum quia bona ſunt acceſſoria, ideoque merito participant exemptionem perſonæ, ne detur occaſio Laicis, illo prætextu gravandi Clericos: verum etiam, quia, cum Clerici inſerviant communi utilitati Laicorum, æquum eſt, ut etiam frui poſſint commodis communibus Civitatis, tametſi ad illa ex temporalibus reditibus ſuis non contribuant. Nam etiam milites, & Magiſtratus ab hujuſmodi oneribus, & tributis eximuntur; merito ergo etiam Sacerdotes, qui non minus ad Jus publicum, ſeu commune bonum pertinent quam ſæculares Magiſtratus, *c. Jus publicum, 11. diſt. 1. Suar. cit. c. 26. n. 12. & 13.* Accedit, quod S. Pontifex poſſit ob juſtam cauſam, Clerici imponere tributum aliquod, quin etiam Epiſcopus charitativum ſubſidium: ſi ergo etiam deberent contribuere ad neceſſitates, vel utilitates publicas Civium, deteriores eſſent ipſi Clerici conditionis, quam ſæculares, quippe duplici onere gravarentur, quod æquitati non eſt conſentaneum. *Laym. cit. c. 6. n. 2.*

LXXIX. Cæterum notanda hic eſt præterea diſtinctio, quam tradit, *Abb. in cit. c. Non minus; n. 20. h. t. Molin. cit. diſ. 672. n. 4. concluſ. 1. & 2.* Vel neceſſitas, utilitas communis Clericis cum Laicis, ob quod tributum imponitur, non reſpicit bona Eccleſiæ, & perſonas Eccleſiaſticas, niſi remote, & in conſequentiam, quatenus ſunt partes Reipubl. & tunc non tenentur Eccleſiæ, & Clerici ad illam contribuere, ut dictum; quia alias nullum privilegium haberent, quoad tributa: Vel neceſſitas, aut utilitas communis directe, & æque principaliter reſpicit peculiaria aliqua prædia, ita, ut ſoli eorum domini, ob emolumentum, quod talibus prædiis inde reſultat, debeant ad id contribuere: tunc ſi Eccleſiæ, aut Clerici habeant ibi aliqua prædia, quæ eodem modo emolumento illo perfruuntur, ac reliqua prædia, perinde debent Clerici ad id contribuere, ac Domini Laici cæterorum prædiorum. Ut ſi v. g. vermes depopulentur agros, & ad ſubveniendum huic malo, neceſſe ſit contribuere: vel ſi propter exundationem aquarum agri fiant infrugiferi, & neceſſe ſit, aperire foſſam, qua aqua confluat, & alio derivetur: vel ad agros irrigendos: neceſſe ſit facere aquæ ductum, & in aliis ſimilibus caſibus. Ratio eſt, quia bonum ob quod contribuitur, directe, ac proxime recipit bonum Eccleſiarum, vel Clericorum. Veruntamen etiam in his caſibus Sæculares non poſſunt per ſeipſos compellere Clericos, ad contribuendum pro rata ſua; ſed per Superiorem eorum id efficere debent: quin imo, ſi bona, ſive prædia ad multos Eccleſiaſticos pertineant, requiritur, ut contributio fiat, cum conſenſu, non ſolum Laicorum: ſed etiam Clericorum, habita deliberatione inter Epiſcopum & Clerum; quia quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari. *Abb. c. l. & Molin. c. l. concluſ. 3.* ubi addit, ad hujuſmodi contributionem, quæ privatum commodum Eccleſiarum, & Clericorum reſpicit, non eſſe neceſſarium conſenſum S. Pontificis.

LXXX. Ad LL. in contrarium ſupra pro prima ſententia allatas reſpondetur, illas, vel eſſe correctas per *cit. Auth. Item nulla*, vel ſemper irritas fuiſſe, præſertim, quæ de Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis expreſſe diſponunt, ob defectum poteſtatis, & quia derogant immunitati Eccleſiaſticæ: Neq; verum eſt, quod dicta *Lex placet, 5. C. de SS. Eccl.* inſerta volumini Decreti a Gratiano, ſit canonizata per Jus Canonicum, vel ab eo approbata; quia per hoc quod ſit inſerta Decreto Gratiani, non aliam habet auctoritatem, quam prius habebat: illæ enim LL. Civiles cenſentur tantum canonizatæ, quæ a Papa Canonibus inſeruntur, *Gl. in c. Imprimis, 7. cauſ. 2. quæſt. 1. V. Capituli*, & alibi dictum. Ad rationem vero in oppoſitum allatam reſpondetur, quamvis Clerici ſint membra Reipubl. privilegiata tamen, ſeu exempta, & non omnia membra eundem actum habent, juxta Apoſtolum ad *Rom. 13.* Clerici quidem tenentur Patriam ſublevare: ſed in miniſteriis ſpiritualibus, ſtatus ſui propriis, ratione quorum exempti fuerint a tributis, & exactionibus ſæcularibus. Et ſicut Laici, quamvis & ipſi membra ſint Corporis myſtici Eccleſiæ non tamen tenentur præſtare Epiſcopo Cathedraticum, vel charitativum ſubſidium, vel procurationem, vel ſimilia onera ſubire, quæ ad Clericos ſpectant: ita viciſſim, nec Clerici debent ſubire onera, quæ Sæcularibus incumbunt. Nec obſtat, quod qui ſentiunt commodum debent etiam ſentire onus; quia id verum eſt, niſi aliunde graventur, propter quod æquum eſt, ut in alio ſubleventur ſicut in propoſito, Clerici gravantur aliis oneribus, & miniſteriis ſpiritualibus, & Eccleſiaſticis, ideoque æquum eſt, ut ab oneribus temporalium exactionum eximantur. *Fagnan. in cit. c. Non minus, n. 49. h. t.* Veruntamen, quia ſubinde graves neceſſitates, vel utilitates publicæ, & communes Laicis & Clericis occurrere poſſunt, ut decens, & naturali æquitati conſentaneum ſit, ut etiam ipſi contribuant: tunc & ipſi contribuere tenentur, quamvis non ſecundum voluntatem & exactionem Laicorum: ſed ſervato modo, & conditionibus præſcriptis a Jure Canonico, de quibus ſupra actum.

§. V.

De immunitate, & exemptione Clericorum, a tributis, aliiſque oneribus mere perſonalibus.

LXXXI. Quæritur primo. An Clerici, aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ ſint immunes, & exemptæ a tributis mere perſonalibus, quæ per capita, juxta perſonarum numerum, ſine reſpectu ad bona, imponuntur, cujuſmodi eſt cenſus, ſeu tributum capitationis, juxta *Tit. Cod. de Capitat. Civium lib. 11.* Reſpond. affirmative, & expreſſe deciſum habetur in utroque Jure; nam in multis Decretis Juris Canonici ſupra allatis fit ſpecialis mentio de exemptione perſonarum Eccleſiaſticarum a collectis, & exactionibus quibuſcunque: & conſtat etiam *ex l. 1. C. de Epiſc. & Cleric.* Probatur, tum quia nemo poteſt perſonale tributum imponere, niſi perſonæ ſuæ juriſdictioni ſubjectæ: ſed perſonæ Eccleſiaſticæ non ſunt ſubjectæ juriſdictioni Principium ſæcularium, ergo hi non poſſunt illis imponere talia tributa. Tum quia non poteſt juſte imponi tributum perſonæ, niſi vel ratione bonorum, quod eſt tributum, non mere perſonale: ſed mixtum, de quo ſupra. Vel ratione propriarum actionum, quatenus perſona per eas aliquid poteſt lucrari, & acquirere, ex quo ſolvatur tale tributum: at vero Clerici non ſunt capaces tributi perſonalis, & temporalis; quia cum ratione Status ſui, ſint omnino dicati cultui Divino, & actiones ſuas dirigere debeant, non ad lucra temporalia: ſed ad miniſteria ſpiritualia, ideo ex vi Status ſui, jure naturali, ſunt exempti ab hujuſmodi tributis perſonalibus. Et licet temporale aliquod ſtipendium propter talia miniſteria recipiant; illud tamen non habet rationem lucri temporalis; ſed tanquam congrua, ac debita ſuſtentatio illis datur, quæ non debet diminui per impoſitionem tributi: præterquam, quod illud ſtipendium ſolvatur Clericis, ratione ſpiritualis Miniſterii, cui eſt acceſſorie annexum, tanquam merces debita, adeoque etiam ab omni poteſtate ſæculari eſt exemptum, ſicut ipſa ſpiritualia Miniſteria, *Suar. cit. lib. 4. de immunitate Eccleſ. c. 2. n. 3. & 4.*

LXXXII. Hinc infertur, quod Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ non debent etiam gravari angariis, ut conſtat *ex cit. c. Non minus, ibi: Tot angariis eas affligunt, & ex Auth. Item nulla C. de Epiſc. & Cleric.* Dicuntur autem angariæ, munera, ſeu obſequia perſonalia propriis ſumptibus præſtita: perangariæ vero ſervitia a perſona præſtita ſumptibus alienis, ſecundum *Gl. in cit. c. Non minus. V. Angariis.* Alii vero communiter dicunt, quod angariæ conſiſtant in operis perſonæ, adeoque ſint munus purum, ſeu mere perſonale, perangariæ vero in operis perſonæ, & impendiis rerum, adeoque ſint munus, ſeu onus mixtum. Et ab utriſque angariis, & perangariis, id eſt, ſervitutibus perſonarum, & rerum, Clerici omnes, cum eorum familia, ſunt liberi, & immunes, *cit. Auth. Item nulla, & l. 2. & l. Presbyt. 6. C. de Epiſcop. & Cleric. Abb. in cit. c. Non minus n. 10. Silveſt. V. Immunitas 1. q. 4. n. 16.* Excipiuntur tamen illæ angariæ, & perangariæ, vel ſimiles præſtationes, quæ ab antiquo, ratione Feudi debentur, vel contractus cenſualis, *Laym. cit. c. 6. nu. 6.*

LXXXIII. Quæritur ſecundo. A quibus præterea oneribus perſonalibus Clerici ſint exempti? Reſpondetur, munera, ſeu onera perſonalia, quædam ſunt ſordida, quæ conſiſtunt in vilibus exercitiis, ut cloacæ purgandæ, calcis coquendæ, arenæ fodiendæ, de quibus in *l. Maximarum 12. C. de excuſat. muner. lib. 10.* Et ab his ſunt immunes Eccleſiæ, & omnes Clerici, ac familiæ earum, etiam de Jure Civili, *l. Placet 5. Cod. de SS. Eccleſ. l. 2. Cod. de Epiſc. & Cleric.* Quædam vero onera perſonalia ſunt, quæ nec honorem habent, nec utilitatem, ſunt tamen honeſta, nec ſordida, ut eſt tutela pupillorum, vel cura minorum: & ad hæc etiam non tenentur Clerici, nec Monachi, ſed immunitatem habent; quamvis Clerici etiam in Sacris conſtituti poſſint, ſi velint, ſuſcipere tutelam legitimam proximorum conſanguineorum: non autem dativam, vel teſtamentariam: Epiſcopi vero, & Monachi, nullam omnino tutelam ſuſcipere poſſunt *l. Generaliter 52. juncta Author. ſeq. Cod. de Epiſc. & Cleric.* & refertur in *cap. Generaliter 40. in princ. cauſ. 16. quæſt. 1.* Veruntamen tutelam miſerabilium perſonarum omnes Clerici, & Monachi poſſunt ſubire; quia eſt opus pium *c. ult. junct. Gl. V. Tutelas diſ. 86. Silv. V. Immunitas 1. qu. 4. n. 16. & 17.* Præterea non tenentur Clerici ire ad bellum, ut manu pugnent, etiam ob imminentem neceſſitatem; quia Clericatus reddit illos inhabiles ad pugnandum, *cap. Ex multa 9. §. fin. de voto Abb. in c. 2. n. 5. h. t.*

LXXXIV. Quæritur tertio. An Clerici teneantur ad cuſtodiam murorum Civitatis? Reſpond. ordinarie, & regulariter

Digitized by Google

ritet non tenentur, etiam contra Piratas maritimos, ut conſtat ex *c. Reprehenſibile* 19. *cauſ.* 23. *q.* 8. ubi ratio redditur; quia militum Chriſti eſt, Chriſto ſervire, militum vero ſæculi, ſæculo: facit *cit. c. Non minus h. t.* ubi generaliter dicitur, Clericos eſſe immunes ab oneribus publicis; nam Clerici non debent avocari ab officiis Divinis. Excipitur, niſi adſit magna neceſſitas, defendendi Civitatem ab hoſtibus infidelibus, vel etiam fidelibus, ita, ut ſine Clericorum ope non poſſint mœnia commode cuſtodiri per ſolos Laicos, prout ſumitur ex *c. Pervenit* 2. *h. t.* Ubi Gregorius Papa reſcribit Archiepiſcopo Tricenſi, vel ſecundum aliam lectionem Treceoſi, nullum per noſtræ (id eſt, Romanæ) vel Eccle„ ſiæ ſuæ (propriæ Archiepiſcopi, cui ſcribit) nomen, „ aut alio modo excuſari a murorum vigiliis patiatur: ſed „ omnes ad hoc generaliter compellantur (niſi ſint ſenes, *Gl. hic V. Omnes*,) ut cunctis vigilantibus (viciſſim, & ſucceſſive, vel etiam ſimul, ſi tantum periculum immineat, ut omnes ſimul oporteret adeſſe, *Gl. fin. hic*) melius poſſit Civitas cuſtodiri. Ratio eſt, quia in neceſſitate ceſſat privilegium. *Gl. hic in notat.* & periculum, quod omnibus imminet, ab omnibus debet præcaveri, & propulſari, & quilibet tenetur Patriam defendere, *Abb. hic n.* 6. Senſus igitur hujus cap. eſt, quod nullus, ſive ſit Eccleſiæ Romanæ, id eſt, ei ſubjectus, & ad illam pertineas, ſive alterius Eccleſiæ: & ſive ſit Clericus, ſive non: ſed Laicus, debeat tempore neceſſitatis prætextu Eccleſiæ, eo quod ſit ejus Rector, vel Beneficiatus, vel alias ad illam pertineat, a cuſtodia Civitatis excuſari, ut explicat *Abb. hic n.* 3. Ad quod tamen compellendi ſunt Clerici per Judicem Eccleſiaſticum, videlicet Epiſcopum: non per Sæcularem, ut addit *Abb. ibid.*

LXXXV. Quæritur quarto. An Clerici poſſint cogi, ut hoſpitium præbeant militibus in domibus ſuis? Reſp. negative, prout habetur in *l.* 2. *C. de Epiſc. & Cleric.* Idque procedit etiam in domibus patrimonialibus Clericorum, juxta ſententiam *S. Congr. Conc. ſuper controv. juriſdict. apud Barboſ. l.* 1. *Jur. Eccleſ. c.* 39. §. 5. *n.* 70. & 71.

§. VI.

Quinam gaudeant privilegio immunitatis, ſeu exemptionis ab oneribus, & tributis, impoſitis per Principes ſæculares?

LXXXVI. Quæritur primo. An omnes Clerici, gaudeant hoc privilegio immunitatis? Reſp. primo non ſolum omnes Eccleſiæ: & loca pia: ſed etiam omnes Clerici ſæculares, ſive in Sacris, ſive in minoribus Ordinibus ſint conſtituti, etiam prima tonſura tantum initiati, liberi ſunt, & immunes ab omnibus oneribus, & tributis Laicalibus, etiamſi omnes conditiones requiſitas a *Conc. Trid. Seſſ.* 23. *c.* 6. *de reform.* non habeant; quia illæ a Conc. ſunt requiſitæ ſolum ad privilegium fori retinendum, ideoque id non eſt extendendum ad alia privilegia Clericalia, cum ſit odioſum illis privari. *Mol. tom.* 3. *de juſt. diſp.* 671. *n.* 5. *Barb. l.* 3. *Jur. Eccleſ. c.* 39. *nu.* 15. & alii apud ipſum. Quamvis aliqui contrarium teneant, nempe tales Clericos in Minoribus, ſi Beneficium non habeant, vel non incedant in habitu, & tonſura, & de mandato Epiſcopi alicui pio loco non inſerviant, non eſſe immunes a gabellis, tributis, & aliis oneribus. *Suar. l.* 4. *de Immun. Eccl. c.* 27. *n.* 4. *Azor. p.* 3. *l.* 5. *c.* 19. *q.* 6. Quia imo etiam excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, vel irregulares, autetiam verbaliter degradati, hoc privilegio gaudent, qui Clericatum non amittunt. *Barb. c. l.* Excipiuntur Clerici conjugati, etiam cum unica, eaque Virgine, qui immunitate a tributis non gaudent, *C. unic. & ibid. Gl. V. In cæteris, de Cler. Conjug. in* 6. *Barb. c. l. n.* 18. Aliud eſt de Clericis Græcis, ſive Eccleſiæ Orientalis, qui utuntur matrimonio cum unica, & Virgine contracto; ii enim quoad omnia ſunt Clerici, adeoque & omnibus privilegiis Clericalibus gaudeat, etiam uxores legitimæ eorum. *Barb. c. l. n.* 19.

Præterea hoc privilegium immunitatis a tributis, aliqui extendunt etiam ad familiam Clericorum, quæ in eorum domo commoratur, & ipſorum ſumptibus alitur. Verum id ex Jure probari non poteſt; nam *l.* 2. *C. de Epiſc. & Cleric.* loquitur de mancipiis, ſeu ſervis, qui in Clericorum dominio ſunt, & conſequenter eodem modo a tributis eximuntur, quo reliqua Clericorum bona. *Barb. c. l. n.* 22.

LXXXVII. Reſp. ſecundo. Omnes Regulares utriuſque ſexus, non ſolum Profeſſi, & Converſi, ſed etiam Novitii gaudent hoc privilegio immunitatis a tributis, ſicut & privilegio Canonis, & fori; quia etiam Novitii recepti in Religione approbata, ſunt pars illius Communitatis, quæ vere eſt Congregatio perſonarum Eccleſiaſticarum, & ſunt in via, ut perfecte, & indiſſolubiliter ei uniantur, ideoque gaudent hoc privilegio immunitatis, etiam quoad bona ſua patrimonialia. *M. l. cit. diſp. n.* 1. 2. & 3. *Barb. c. l. n.* 23. Idemque dicendum de Eremitis, & Ordinibus Militaribus. *Barb. c. l. n.* 25. & 26.

LXXXVIII. Quæritur ſecundo. Utrum Laici Coloni, & Emphyteutæ Eccleſiæ, aut Clericorum etiam gaudeant immunitate a gabellis, & tributis? Reſp. primo. Vel ſunt Coloni perpetui, ſeu adſcriptitii Eccleſiæ; quia glebæ, id eſt, terræ colendæ in perpetuum ſunt adſcripti, & obligati, ita, ut recedere non poſſint: & hi gaudent immunitate Eccleſiis, & Clericis conceſſa, ut docet *Menoch. de arbitrar. Judic. caſu* 562. *n.* 21. *Barb. cit. c.* 39. §. 5. *n.* 30. Et de his Ruſticis, ſive Colonis adſcriptitiis habetur ſtatutum, *in c. Indicatum eſt* 3. *junct. Gl. fin. h. t.* quod non debent, nec poſ„ ſunt rura Eccleſiæ deſerere, & colere poſſeſſiones priva„ torum, ideoque nec debet permitti, id fieri. Vel ſunt Coloni partiarii, qui colunt agros pro certa parte fructuum, & certum eſt, illos eſſe immunes, quoad illam partem fructuum, quam Eccleſiæ præſtare tenentur, cum non cenſeantur fructus ipſius coloni: ſed Eccleſiæ. *Menoch. c. l. num.* 35.

An autem Coloni Eccleſiæ etiam ſint immunes a collectis, quoad eam partem fructuum, quæ ipſorum propria eſt? dubitatur. Et quamvis prius plures affirment, nempe eſſe immunes, prout videre eſt apud *Menoch. c. l. n.* 4. *& ſeqq.* Contrarium tamen eſt probabilius, ut tenet *Gl. in Clem. præſenti* 3. *V. Non negotiandi de cenſib. Menoch. c. l. n.* 38. *& ſeqq.* & alii communiter apud *Barb. cit. c.* 39. §. 3. *n.* 33. Tum quia nullibi reperitur privilegium conceſſum circa gabellas colonis, ſeu conductoribus agrorum, ad Eccleſias, vel Clericos pertinentium, & ipſi non ſunt perſonæ Eccleſiaſticæ, ſed veri Laici, fructusque percepti ab ipſis pleno dominii jure ad eoſdem ſpectant, nec gravatur hujuſmodi tributis ipſa Eccleſia in ſuis prædiis, vel perſonis: ſed fructus ipſorum Colonorum pro ſua parte, ſeu portione. Quam poſteriorem ſententiam approbat etiam communis praxis, & conſuetudo.

LXXXIX. Reſp. ſecundo. Similiter probabilius, eſt, quod Emphyteuta Eccleſiæ teneatur ad ſolvendas collectas, ratione utilis dominii, quod eſt omnino ſeparatum a dominio directo Eccleſiæ, & mere Laicum, ac profanum, adeoque ſubjectum oneribus ſæcularibus; tum quia res in Emphyteuſin conceſſa Laico, mutat conditionem, ob perſonam, in quam tranſit dominium utile, ideoque ſubjicitur tributis: tum quia Emphyteuta Eccleſiæ non gravatur duplici onere: ſed uno tantum, quia ſolvit collectas, ratione utilis dominii, adeoque pro fructibus, ſeu reditibus, quos ipſe percipit; alioqui ne quidem Emphyteuta a Laici poſſet gravari collectis, & pro penſione, ſeu canone tanto minus ſolvit. Et hanc ſententiam tenet *Marſcard. de arbitr. judic. caſu* 562. *n.* 22. eamque praxis quoque confirmat.

§. VII.

De pœnis violantium immunitatem Eccleſiaſticam, exigendo, vel imponendo Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis collectas vel alias exactiones,

XC. Plures ſunt pœnæ ſtatutæ Jure Canonico. Et in primis in *c. Non minus* 4. §. *Si autem h. t.* fertur pœna excommunicationis in collectantes Eccleſias, vel Clericos, quam, ſi „ poſtquam commoniti ſunt, deſiſtere noluerint, ipſo jure, „ ſeu facto incurrunt, tam ipſi, quam fautores eorum: nec „ communioni fidelium reſtitui debent, niſi competentem „ fecerint ſatisfactionem. *Gl. fin. hic Abb. n.* 7. & 9.

„ Secundo *in c. Adverſus* 7. *h. t.* prædictæ Conſtitutioni ad„ jicitur, quod Conſtitutiones, & ſententiæ, quæ a colle„ ctantibus Eccleſias, & Clericos, ac compellentibus ad „ contribuendum, etiam pro neceſſitatibus communibus, „ ſunt editæ, vel de ipſorum mandato promulgatæ, ipſo „ jure ſunt irritæ, nec ullo unquam tempore valituræ. Ra„ tio eſt, quia ea, quæ fiunt a Judice, ſi ad ejus non ſpe„ ctant officium, viribus non ſubſiſtunt, *Reg. jur.* 26. *in* 6. „ Veruntamen, quia fraus, & dolus alicui patrocinari non „ debent, excommunicatus ob prædicta, etiam poſt offici„ um depoſitum, niſi ſatisfecerit, manet excommunicatus: „ imo, & ſucceſſor in officio, niſi intra menſem ſatisfece„ rit, Eccleſiaſtica cenſura irretitus manet, donec compe„ tenter ſatisfecerit, cum ſuccedat in onere, qui ſubſtitu„ tur in honore: *cit. c. Adverſus in fine.*

XCI. Notandum hic primo. Excommunicatus ab homine, vel a jure, ob delictum commiſſum, ratione Officii publici, ut in propoſito, ob impoſitionem collectæ, Eccleſiis, aut Clericis factam, non deſinit eſſe excommunicatus, finito officio: quin imo ſicut, durante officio, poterat compelli, ad ſatisfaciendum, ita, & poſtea, eo finito, poteſt compelli, *Abb. in cit. c. Adverſus n.* 3. *& num.* 8. Idque extenditur, quod talis teneatur ſatisfacere, durante, & finito officio, etiamſi commoditas proveniens ex delicto, non ipſi: ſed univerſitati, vel domino ceſſerit, ita, ut ſi non poſſit inducere univerſitatem, vel dominum ad ſatisfaciendum, ipſe de ſuo ſatisfacere teneatur; qui non debuiſſet ad id præſtare auxilium, vel conſilium, *Abb. c. l. n.* 9. & colligitur *ex cit. c. Adverſus.*

Notandum ſecundo. Succeſſor in Officio imponentium collectas, vel alia ſimilia onera Clericis, tenetur ad ſatisfactionem, vel ex communibus bonis Communitatis, vel inducendo eos, ad ſatisfaciendum, quibus collectæ, ſunt applicatæ; nam quantum ad hoc, merito ſuccedit, in onere, qui ſuccedit in honore, ſive officio, & Magiſtratu, ut dicitur in *cit. c. Adverſus.* At vero ex propriis bonis non tenetur talis Succeſſor in officio ſatisfacere, ſeu reſtituere, cum ipſe non deliquerit, nec aliquid ex collectis ab Eccleſia datis uſurpaverit, adeoque, ſi intra menſem non poſſit ſatisfactionem præſtare, non incurret excommunicationem; quia tevera non deliquit. Veruntamen, ſi Succeſſor in officio etiam hæres foret in bonis Anteceſſoris, qui collectam impoſuit, teneretur tunc ad ſatisfactionem præſtandam Eccleſiæ, quæ damnum paſſa eſt in impoſitione collectæ, *Suar. diſ.* 22. *de cenſur. ſect.* 2. *num.* 101. *in fin. Barb. in cit. c. Adverſus, num.* 5. *hoc tit.*

„ XCII. Tertio in *c. Clericis* 3. *h. tit. in* 6. ſtatuitur pœna „ excommunicationis ipſo facto incurrenda, non ſolum in „ Laicos, cujuſcunque præeminentiæ, conditionis, & ſta„ tus fuerit, etiam Imperatores, & Reges, qui collectas, „ aut tallias, vel alia gravia onera Eccleſiis, vel perſo„ nis Eccleſiaſticis Sæcularibus, aut Regularibus impo„ ſuerint, exegerint, vel receperint: & in omnes, qui „ in prædictis ſcienter dederint auxilium, conſilium, vel „ favorem: & ſententia interdicti, ſi imponentes univer„ ſitates, vel Collegia fuerint: ſed inſuper etiam prohibe„ tur, ne Prælati, & Eccleſiaſticæ perſonæ Religioſæ, „ vel Sæculares, collectas, vel tallias, decimam, viceſi„ mam, vel centeſimam partem ſuorum, vel Eccleſiarum „ proventuum, ſeu bonorum, quocunque colore mutui, ſub„ ventionis, ſubſidii, vel quovis alio ſolvant, vel promittant, „ aut conſentiant, ſe ſoluturos, abſque auctoritate Sedis „ Apo-

„ Apoſtolicæ: idque etiam ſub pœna excommunicationis, ipſo facto incurrendæ, a quibus excommunicationum, & interdicti ſententiis nullus abſolvi poſſit, præterquam in mortis articulo, abſque ſpeciali ejuſdem Sedis licentia: non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, ſub quibuſcunque modis, ſeu formis conceſſis, etiam Imperatoribus, & Regibus.

XCIII. Porro pœnæ decretæ *in cit. c. Clericis, h. tit. in 6.* poſtea revocatæ ſunt *in Clement. Quoniam; unic. h. t. in prin.* „ quoad Clericos, ſolventes collectas Laicis, aut alia onera præſtantes, & pro infectis haberi voluit, quia ex illa nonnullis ſcandala, magna pericula, & gravia incommoda ſunt ſecuta, & ampliora timebantur in futurum. Sed Benedictus XI. *in Extravag. Quod olim unic. h. tit. inter communes,* prædictam Conſtitutionem decretalem Bonifacii VIII. *in cit. c. Clericis*, adhuc magis reſtrinxit ad exigentes tantum tributa, & collectas ab Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis, & ad exigendum dantes auxilium, conſilium, vel favorem, & ſtatuit, ut quoad eaſdem pœnas in ſolventibus, aut recipientibus a ſponte dantibus deinceps conſtitutio illa locum non habeat. De cætero tamen præcipitur, tam *in cit. Clement. unic.* quam *in Extravagan.* Decreta Conciliorum Generalium *in cap. Non minus, 4. & c. Adverſus 7. hoc tit.* inviolabiliter obſervari. Etſi vero *Gloſſ. in cit. Clement. unic. V. Quoniam, & V. Pro infectis, & Franc. in cap. Clericis 3. eod. in 6.* putent eandem Decretalem Bonifacii per dictam Clement. omnino, & in totum revocatum eſſe, cum ſuis declarationibus; id tamen, ſine ſufficiente fundamento dicitur. Additur præterea *in citat.* „ *Extravag. unic. hoc tit.* & præcipitur Eccleſiarum Prælatis, & aliis Clericis, ut Concilium Lateranenſe (*in capit. Non minus 4. hoc tit.*) quod in hujuſmodi obventionibus ſolum caſum neceſſitatis, aut communis utilitatis excepit, ubi Laicorum ad id non ſuppetunt facultates: & Concilium Generale (*in c. Adverſus 7. eod.*) ut hoc caſu, Rom. Pontifex prius conſulatur, diligenter obſervent: & ut ſolicite caveant, ne prædictorum Decretorum tranſgreſſores exiſtant, quoquo modo, vel titulo, inconſulto Rom. Pontifice, aliquid Laicis concedendo, vel etiam promittendo: alioquin tanquam Canonum: & ſollennium Conciliorum temerarii tranſgreſſores graviſſime puniendi.

XCIV. Denique in Bulla Cœnæ Domini fertur etiam cenſuram excommunicationis in eos, qui collectas, decimas vel ſimilia onera Eccleſiaſticis perſonis, & Eccleſiarum, Monaſteriorum, & aliorum Beneficiorum Eccleſiaſticorum bonis, eorumque fructibus &c. abſque Rom. Pontificis ſpeciali, & expreſſa licentia, imponunt, aut ſic impoſita, etiam a ſponte dantibus, concedentibus (hoc eſt, ſine alia vi, aut coactione, præter exactionem, ſeu impoſitionem) recipiunt, de qua cenſura videri poteſt *Suarez diſ. 21. de cenſur. ſect. 2. nn. 99. & 100.* Item in eadem Bulla, cenſura excommunicationis etiam fertur in eos, qui in terris ſuis nova pedagia, ſeu gabellas, præterquam in caſibus a jure, ſeu privilegio ſpeciali Sedis Apoſtolicæ permiſſis, imponunt vel augent, de qua *Suar. c. l. n. 35. & ſeqq.*

§. VIII.

De aliis quibuſdam pœnis Jure Canonico ſtatutis, in violantes immunitatem Eccleſiaſticam.

„ XCV. In *c. Quoniam 4. h. t. in 6.* cenſura excommunicationis, ipſo facto, incurrenda fertur in eos Judices ſæculares, ac Dominos temporales, aliosve, qui impetrantes litteras Apoſtolicas, vel ad Judices ordinarios Eccleſiaſticos recurrentes, in cauſis, vel negotiis, ſeu quæſtionibus, quæ ratione perſonarum, aut rerum, de jure, vel antiqua conſuetudine, (quæ dat juriſdictionem. *c. Cum contingat 13. de foro compet. Gl. hic V. De conſuetudine*) ad forum Eccleſiaſticum pertinent, impediunt, ne tales litteras impetrent, vel litigent coram Judice Eccleſiaſtico, ordinario, vel delegato: ideoque hujuſmodi litigantes, vel litigare volentes ſuper dictis cauſis Eccleſiaſticis, per ſe, vel per alios, ad deſiſtendum a lite, vel ad litigandum in foro ſæculari, capiendo illos, vel res eorum, aut propinquos, vel aliis modis quibuſcunque compellunt aut compelli faciunt, ſeu procurant. Quæ pœna excommunicationis extenditur etiam ad eos, quid a prædicta facienda, auxilium, conſilium, vel favorem dant: a qua abſolvi nullatenus poſſunt, niſi prius, tam Judici Eccleſiaſtico, cujus cognitio fuit impedita: quam parti, quæ turbata fuit, in proſecutione juris ſui integre fuerit de injuria, damnis, expenſis, & intereſſe ſatisfactum. Ex quo infert *Gl. hic V. Satisfactum*, quod non ſufficiat cautio, ſive per pignus, ſive per fidejuſſores; ſed requiritur plena ſatisfactio. Non eſt autem hæc excommunicatio reſervata Papæ, ideoque poſt præſtitam ſatisfactionem, poterit reus ab Ordinario abſolvi, *Gl. fin. hic.*

Porro hæc excommunicatio incluſa eſt in cenſura XIII. & XIV. Bullæ Cœnæ, quæ eſt contra impedientes juriſdictionem Eccleſiaſticam, vel Eccleſiaſticos Judices illa utentes, ut notat *Suar. diſ. 23. de cenſur. Sec. 4. n. 4.* de quibus idem videri poteſt *diſ. 21. Sec. 2. n. 74. & 2. ſeqq.* quare in Bulla Cœnæ eſt reſervata Papæ.

„ XCVI. Præterea in *c. Eos qui 5. & ult. h. t. in 6.* decernitur: Eos, qui temporale dominium obtinent, ſi ſuis ſubditis prohibeant, ne Prælatis, aut Clericis, ſeu perſonis Eccleſiaſticis quicquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, vel panem coquant, aut alia obſequia exhibeant, ipſo facto, eſſe excommunicatos, cum talia in derogationem Eccleſiaſticæ libertatis præſumantur. Nam quamvis tales prohibitiones directe, & expreſſe non ſint contra humanam ſocietatem: vere tamen, & in effectu ſunt, & ſiunt in fraudem dictæ libertatis, quæ ſaltem indirecte tali modo impeditur, juxta *reg. jur. ult. in 6. Certum eſt, eum in Legem committere qui Legis verba complectens, contra Legis nititur voluntatem, Suar. cit. diſ. 21. Sect. 2. nu. 93. in fine.* Et *Gl. hic in fine caſus* generalem regulam tradit, quod prohibitio directa ad ſubditos, ex qua indirecte præjudicatur Clericis, quoad ipſorum libertatem, non tenet.

Porro hæc excommunicatio etiam lata eſt ex parte, *in Bulla Cœnæ Domini in cenſura; XV.* & Papæ eſt reſervata ubi tamen ſolum excommunicantur, facientes, vel ſervantes ſtatuta Eccleſiaſticæ libertati contraria. At vero *in hoc cap. ult.* excommunicantur, non ſolum, qui Lege lata ſtatuunt aliquid contra libertatem Eccleſiaſticam: ſed etiam, qui ſine Lege, vel ſtatuto, prædicta obſequia prohibent exhiberi Clericis, quamvis non incurrant cenſuram Bullæ Cœnæ Papæ reſervatam, *Suar. cit. diſ. 23. Sec. 4. n. 25.* Quomodo autem Principes Sæculares condentes Legem, vel Statutum prohibens, ne ſubditi eorum alienent bona immobilia in Eccleſias, ipſo facto, incurrant excommunicationem, efficaciter probetur, ex hoc *c. ult.* oſtenſum eſt ſupra *Lib. 3. Tit. 2. Sect. 2. §. 2.*

XCVII. Denique in Canonico Generali Lateranenſi ſub Innocentio III. cap. 24. quod refertur *in c. Quia plerique 8. h. t.* ſtatuitur, quod Prælati, qui procuratione, vel ſervitio impendendo Legato, vel alteri, plus extorquent a ſubditis, quam impendant, & ſic in aliorum damnis lucra ſectantur, ſic extorta reſtituere debent, & tantundem pauperibus dare, ſunt cogendi: Superior vero, apud quem querela de hoc depoſita fuit, ſi negligens fuerit in executione hujus Statuti, canonice puniri debet. Ratio eſt, quia nemo, cum damno alterius, lucrum quærere debet, *Gl. hic in notavit.* Non obſtat, quod in *c. Procurationes 23. in conſib.* ſtatuitur, ut ſi quid, nomine procurationis, indebite acceptum ſit, tantundem detur Eccleſiæ, a qua acceptum eſt: hic vero jubetur tantundem dari pauperibus: nam res Eccleſiarum, & Clericorum ſunt pauperum; quia tempore neceſſitatis pauperibus ſunt erogandæ, *c. ult. cauſ. 16. q. 1. junct. Gl. V. Quicquid.* Deinde ibi gravata fuit Eccleſia, hic vero gravati ſunt ſinguli Clerici in particulari, *Abb. in cit. c. Quia plerique; n. 7. §. Extra Gl. ſolvitur.*

TITULUS L.

Ne Clerici, vel Monachi.

SÆCULARIBUS NEGOTIIS SE IMMISCEANT.

POſtquam in Superioribus Titulis actum eſt de iis, quæ competunt Clericis, ſive Sæcularibus, ſive Regularibus ratione ſtatus ſui: nunc tractatur de his, quæ ipſi ſunt prohibita, & ſtatum eorum dedecent. Porro negotium ſæculare dupliciter accipitur, ut notat Abb. ad Rubr. hoc tit. Primo, large, ſeu late, ita, ut ſæculare negotium dicatur quicquid agitur ex carnali concupiſcentia, non ſubjecta rectæ rationi, quando ſcilicet ſæculariter vivitur, id eſt, ſecundum Sæculum, ſeu Mundum, & carnem: non autem ſecundum DEUM, & Spiritum: & hæc prohibita ſunt etiam Laicis, & multo magis Clericis. Secundo, accipi poteſt negotium ſæculare magis ſtricte, pro eo negotio, quod pertinet ad Rempublicam mundanam, ſeu homines ſæculares, & permiſſum quidem eſt Laicis: non autem Clericis, & de hujuſmodi ſæcularibus negotiis ait Apoſtolus 2. ad Timoth. 2. *Nemo militans DEO implicat ſe negotiis ſæcularibus* & in l. Placet 17. C. de Epiſcop. & Cleric. dicitur: *Nihil commune Clerici cum publicis actionibus, vel ad Curiam pertinentibus, cujus corpori non ſunt annexi, habeant.* Et de his negotiis in hoc Titulo agitur, qui extat etiam in Sexto.

§. I.

Quænam negotiatio Clericis Sæcularibus, & Regularibus ſit permiſſa, vel prohibita?

I. NOtandum primo. Duplicem eſſe negotiationem, prout ſumitur *ex c. Ejiciens, 11. d. 88.* Una eſt improprie dicta quando res empta, & per induſtriam, aut artem mutata, & melior reddita venditur, lucri faciendi cauſa: ut, ſi ex lana empta conficiantur panni, & vendantur: vel ſi ex hordeo fiat cereviſia, vel ex ferro empto fiant gladii: vel ſi empti boves ſaginentur, vel empti educentur, ac poſtea vendantur. Altera eſt negotiatio proprie dicta, in qua res, ſeu merces emuntur, vel alio titulo oneroſo acquiruntur ut vinum, frumentum &c. & non mutatæ carius venduntur, ad lucrum comparandum, quæ negotiatio etiam mercatura appellatur. *Molin. tract. de juſtit. diſ. 339. n. 2.*

Notandum ſecundo. Non ſolum prior: ſed etiam poſterior, & proprie dicta negotiatio ſecundum ſe licita eſt, & moraliter bona, ac Reipubl. utilis, & neceſſaria, ſi debite fiat, & ad bonum finem ordinetur, *c. Fornicari 10. & c. Quoniam 12. diſ. 88.* tum quia juſtum pretium rerum non conſiſtit in indiviſibili: ſed latitudinem quandam habet, intra quam res minore pretio empta juſte pluris poſtea vendi poteſt: tum quia rerum pretia, ob temporum, & locorum varietatem, rerum abundantiam, aut penuriam, multitudinem, aut paucitatem emptorum, & alias circumſtantias mutantur, augentur, vel decreſcunt. Veruntamen per accidens quia occaſionem præbet mendaciis, & fraudibus, ac injuſtitiis, ob inordinatam quæſtus cupiditatem, vel ex aliis circumſtantiis, vitio negotiantium, ſæpe poteſt reddi mala, & illicita, ut notavit *Molin. cit. diſ. 339. n. 3. concl. 1. n. 4. & 5. & concl. 2. num. 6.*

II. Aſſertio 1. Negotiatio mere lucrativa, qua aliquid emitur principaliter ad hoc, ut immutatum carius vendatur, eſt prohibita Clericis, & Religioſis, quamvis actus non ſit invalidus. *Molin. tract. 2. de juſtit. diſ. 342. num. 1. concluſ. 1. & Leſſ. lib. 2. de juſtit. c. 21. n. 4.* & alii Theologi, & Canoniſtæ communiter. Idque ſtatutum habetur in *c. Conſequens 2. diſ. 88.* ubi Gelaſius Papa ait, *Clericis ab indignis quæſtibus abſtinendum, & ab omni cujuſlibet negotiationis ingenio ceſ-*

ſantium

Digitized by Google

ſandum &c. Idem patet ex *c. Negotiatorem 9. & c. Fornicari; 10. ead. diſ.* ubi dicitur, *antequam Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari, facto jam non licet, & c. ult. de vita, & honeſtate Clericorum.* Ac denique in *c. Secundum 6. in princ. h. t.* Papa „ Alexander III. ſub interminatione, ſeu comminatione ana-„ thematis, id eſt, excommunicationis, prohibet, ne Mo-„ nachi, vel Clerici, cauſa lucri, negotientur. Ratio pro-„ hibitionis eſt, tum quia non decet, Clericos, ſive Sæcu-lares, ſive Regulares, lucris terrenis captandis inhiare: tum quia negotiatio expoſita eſt multis periculis perjurii, fraudum, & injuſtitiæ: tum quia curis temporalibus implicat, & a rebus ſpiritualibus avocat: tum denique quia Clerici debent abſtinere, non ſolum ab iis, quæ ſunt ſecundum ſe mala: ſed etiam ab iis, quæ habent ſpeciem mali, ut docet *S. Th. 2. 2. q. 77. art. 4. ad 3.*

III. Excipitur primo Niſi Clericus ſemel tantum, ſive una, vel altera vice negotiaretur, ſum enim non peccaret, ſaltem graviter; quia negotiator, ſeu mercator quis dicitur, non ab uno, vel altero actu: ſed ab actibus frequentatis, ſicut nec venator, vel piſcator dicitur, nec aleator, qui ſemel tantum, vel iterum, ſed qui ſæpius talem actum exercet. *Ugol. de Offic. Epiſc. c. 53. §. 15. n. 3 & §. 16. n. 1. Barboſ. in cit. c. ſecundum n. 2. h. t.*

Excipitur ſecundo. Si Clerici, vel Religioſi, propter neceſſitatem negotientur, quia alio modo vitam ſuſtentare non poſſunt, tunc enim excuſantur a culpa; quia neceſſitas non habet Legem, *Gloſ. in cit. c. Negotiatorem à ſ. 88. & cit. c. Secundum V. cauſa lucri: & ibid. Abb. n. 1. Navarr. lib. 3. Conſil. 3. n. 2. de vita & honeſt. Cler.* & alii communiter.

Excipitur tertio. Plures DD. non eſſe prohibitum, ſaltem ſub gravi peccato, Clericis, & Religioſis negotiationem, etiam proprie dictam, ſi non per ſe ipſos, ſed per alius eam exerceant, qui totam induſtriam præſtent, ut ſi tradant pecunias Laico, vel ſocietatem ineant cum alio, uno, vel pluribus, ut illi ſoli negotientur; tum quia tunc ceſſat ratio prohibitionis, quia negotiatio per alium facta non ita diſtrahit animum, & peccata, quæ commiſerit is, per quem fit negotiatio, non imputabuntur Clerico: modo pecuniam ſolum ad licitam tradiderit negotiationem, tum quia Jure Canonico videtur ſolum eſſe prohibitum, ne Clerici, per ſeipſos negotientur, ut colligitur ex *Clement. 1. de vit. & honeſt. Cler. Molin. cit. diſ. 342. n. 13. Leſſ. c. l. num. 6. in fine Laym. lib. 3. tr. 4. c. 17. §. ult. n. 40. in fine.* Qui tamen addunt, hunc negotiandi modum per alium, non eſſe decorem, ſeu convenientem ſtatui Clericorum, ideoque id fieri non debere: niſi juſta aliqua cauſa, videlicet neceſſitas rei familiaris excuſet, vel conſuetudo Regionis id permittat. Unde alii abſolute negant, Clericos per alios negotiari poſſe; quia prohibitum eſt ipſis, ne lucri cauſa negotientur, quod habet locum, ſive per ſe, ſive per alios negotientur: *Quod enim quis facit per alium, perinde eſt, ac ſi faciat per ſeipſum, Reg. jur. 72. in 6. Ugol. cit. c. 13. §. 17. n. 1.*

IV. Aſſertio 2. Negotiatio etiam improprie dicta, quando aliquid emitur, ut mutatum poſtea vendatur, prohibita cenſeri debet Clericis, & Religioſis, tanquam minus decens eorum ſtatui. *Molin. cit. diſ. n. 6.* Veluti ſi Clericus uvas emat, ut vinum ex iis per famulos ad id conductos exprimat, & poſtea vendat: vel ſi lanam emat, ut per artifices ad id conductos, pannos ex illis conficiat, quos poſtea vendat tales enim negotiationes proxime accedunt ad negotiationes proprie dictas, ſeu mercaturas, ideoque per epikiam quandam cenſendæ ſunt, etiam eſſe prohibitæ. *Mol. c. l. ubi n. 7. & 8.* plura exempla adfert.

V. Excipi debet, ſi Clerici pecora emant, eaque in ſuis prædiis nutriant, & poſtea vendant: vel ſi fœtus, lac, lanam talium animalium vendant, id enim licitum eſt. Vel ſi cereviſiam ex hordeo, vel tritico propriorum agrorum conficiant, vel ex propriis vineis vinum exprimant, & poſtea cereviſiam, vel vinum cum lucro vendant, hæc enim ſunt Clericis, & Religioſis licita, cum ſint fructus, vel quaſi fructus propriorum fundorum: quamvis non deceat, ut in ipſo Monaſterio, vel domo propria forum frumentarium, vel tabernam erigant. Præterea licite etiam poſſunt Clerici materiam aliquam emere, ex eaque proprio labore manuum, arte factum aliquod conficere, & poſtea vendere, id enim non eſt negotiari. Sic enim olim Monachi retia, corbes, & ſtoreas texebant, & poſtea vendebant, ut ex pecunia ſe ſuſtentarent, & S. Paulus ſcenofacturiam exercebat, *Act. 18. Molin cit. diſ. n. 16. & 17. Leſſ. c. l. n. 5. Laym. c. l. n. 40.*

„ VI. Aſſertio 3. Prohibitum eſt etiam, ne Monachi, „ ſeu Religioſi a Clericis, vel Laicis, ſuo nomine, firmas „ habeant (hoc eſt, alienas poſſeſſiones, ſeu prædia, aut „ agros conducant, ſive a Clericis, ſive a Laicis) neque „ Laici Eccleſias ad firmam (ſive conductas) teneant, *cit.* „ *c. ſecundum in fin. h. t.* Ratio eſt, quia conducere aliena præ-„ dia, proprio nomine, ſuſpicionem præbet cupiditatis, & avaritiæ, & quaſi negotiatio eſt: tum quia Religioſi nihil proprium habere poſſunt: ſed nomine Monaſterii ſui, ex cauſa neceſſitatis, ſi propria prædia non ſufficiant, non prohibentur Religioſi conducere aliena, ut docet *Gl. hic V. Firmas & Abb. ibid. n. 2.*

Porro quamvis Clerici Sæculares poſſint conducere aliena prædia, quæ colunt, ad ſuam ſuorumque neceſſariam ſuſtentationem, ſolvendo certam partem fructuum, vel penſionem pecuniariam ex illis: ideoque in ſecunda parte *cit. c. ſecundum*; nulla fit mentio de Clericis ſæcularibus: non tamen poſſunt illa prædia conducere, eo animo, ut fructus vendant lucri cauſa, & ita quæſtum faciant; quia id expreſſe prohibitum eſt in Concilio Carthagin. III. quod refertur in *c. 1. & c. Placuit 3. cauſ. 21. quæſt. 3. & in cap. ult. diſ. 96.* & ibi *Gl. V. Conductiones*; *Molin. cit. diſ. 342. n. ult. Leſſ. c. 21. num. 6.* Sed neque Laici Eccleſiam ad firmam, ſive conductam, tenere poſſunt, ut habetur in *c. ſecundum in fine h. t.* Nam Eccleſia non poteſt obventiones, decimas, & ſimilia locare Laicis, ne videantur habere adminiſtrationem Eccleſiæ, cum Laici nullam diſpoſitionem de rebus Eccleſiaſticis habere debeant, *Gl. fin. in cit. cap. ſecundum*; quamvis fructus temporales, & decimarum, Laicis locari, poſſint. *Abb. in cit. c. in fine*, ubi etiam addit, ob imminentem magnam neceſſitatem, poſſe Laico concedi Eccleſiam, non ut ipſe eam regat: ſed ut per alium eam regi procuret, *Fagn. ibid. n. ult.*

VII. Notandum hic præterea. Primo. Si Clericus emit res neceſſarias ad ſe, ſuamque familiam alendam, ver. gr. per totum annum, poteſt ea, quæ ex emptis ſuperſunt, licite vendere, etiam carius, quam emerat, & cum lucro, pretio tunc currente, & ſine periculo prohibitæ negotiationis; quia ad œconomicam gubernationem hoc ſpectat. *Mol. citat. diſ. 345. n. 14. Ugol. cit. §. 16. n. 2. in 5. except.* apud quem plura de hoc videri poſſunt.

Notandum ſecundo. Licitum eſt Clericis, & Religioſis artificium aliquod exercere, ad victum, & veſtitum ſibi parandum, aut otium fugiendum: modo ideo non omittant, ea præſtare, ad quæ ex Clericali officio tenentur, & dummodo artificium ſit honeſtum, & non turpe, vile, aut ſordidum, ac indecens ſtatum Clericalem uti ſumitur ex *Clem. 1. de vita, & honeſt. Cler.* Cujuſmodi ſunt opificia Coriarii, lanionis, & alia hujuſmodi: item conficere chartas luſorias, taxillos, & arma bellica &c. *Molin. cit. diſ. num. 56. Ugolin. cit. cap. 13. §. 58. num. 1.* Idque conſtat ex *cap. Clericus 3. & c. ſeq. diſ. 91.* & ex *c. 5. de celebr. Miſſ.* ubi permittitur Clericis, rurale opus exercere. Veruntamen ſolius lucri cauſa, non debent Clerici, vel Religioſi artificium exercere, cum id habeat ſpeciem avaritiæ, *Abb. in cit. c. ſecundum 6. n. 5. h. t.*

§. II.

An omnibus Clericis interdicta ſit negotiatio, & quam pœnam incurrant Clerici, & Religioſi, qui in caſibus non permiſſis negotiantur?

VIII. Ad primam quæſt. reſpond. Certum eſt, negotiationem eſſe prohibitam Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis: imo etiam in minoribus, ſi competens Beneficium habeant: aliis vero non Beneficiatis non eſſe prohibitum, plures docent, *Abb. in c. 5. num. 55. in fine h. t. Ugolin. cit. c. 13. §. 16. num. 5. Leſſ. cit. cap. 21. num. 4. arg. cap. 5. De poſtulando*; ubi Clerici in Minoribus prohibentur eſſe advocati, coram ſæculari Judice, ſi ſtipendiis Eccleſiaſticis ſuſtentenrur: ergo a contrario ſenſu, ſi ſtipendia hujuſmodi, adeoque Beneficium non habeant, poſſunt eſſe Advocati. Verum oppoſitum probabilius eſt, quod docet *Anton. de Butrio*, apud *Fagnan. in c. 5. num. 83. & pluribus ſeqq. h. tit.* tum quia Canones generaliter, & indiſtincte prohibent negotiationem Clericis omnibus, ſive ſint Beneficiati, ſive non: tum quia ratio prohibitionis etiam procedit in Clericis Minorum Ordinum, non Beneficiatis, quia ſcilicet nemo militans DEO implicat ſe negotiis ſæcularibus: ac etiam Clerici non Beneficiati: ſed Clericali ſaltem tonſura initiati, fiunt milites cœleſtis militiæ, *c. Chriſtianis 12. cauſ. 11. qu. 1.* & ibi *Gl. V. Cæleſtem militem*; ergo etiam illis prohibita eſt negotiatio: modo congruam ſuſtentationem habeant, ſive ex Beneficio Eccleſiaſtico, ſive ex bonis patrimonialibus. Nec obſtat, quod in *c. 5. h. t.* negotiatio prohibeatur Miniſtris Altaris Domini; nam etiam Clerici inferiores ſunt Miniſtri Altaris, licet non ita proximi, & immediati, ſicut ii, qui in ſacris ſunt. Neque valet argumentum ab advocatione ad negotiationem, quia munus advocandi valde utile eſt Reipubl. Negotiatio vero non ad publicam utilitatem: ſed privatum lucrum plerumque ordinatur, *Fagn. in cit. c. 5. n. 93. & 96. h. t.*

IX. Ad ſecundam quæſt. reſpon. Clerici, & Religioſi, qui in caſibus jure non permiſſis, negotiantur, inprimis debent excommunicari, juxta *c. ſecundum 6. h. t.* ubi prohibetur illis negotiatio, ſub pœna excommunicationis, non latæ, ſed ferendæ; quia ſub comminatione fertur. Unde colligunt DD. negotiationem illis eſſe prohibitam, ſub peccato mortali, quia major excommunicatio non debet inferri, niſi propter mortale crimen, & contumaciam, ut conſtat ex *c. Nemo 41. & c. ſeq. cauſ. 11. quæſt. 3.* Eſt autem hic ſermo de negotiatione proprie dicta, ſeu mercatura *Fagn. in cit. c. ſecundum n. 8.* Secundo multo magis poſſunt Clerici negotiatores ſuſpendi ab officio, imo etiam deponi a gradu, & Ordine Clericali, ut conſtat ex *cap. 5. & ſeqq. cauſ. 14. qu. 4.* Tertio ex rebus, in quibus negotiantur, tenentur Clerici ſolvere vectigalia, & portitoria, ſicut Laici: imo etiam ex aliis bonis propriis, ſi ter moniti ab Epiſcopo non abſtineant, juxta *c. ult. de vita, & honeſt. Cler.* & dictum ſupra *Tit. 5. n. 57. & ſeqq.* Verum ad hoc, ut Clerici teneantur ſolvere hujuſmodi onera, ac tributa, ex rebus, quas negotiando vendunt, vel permutant, non requiritur, ut præcedat trina monitio; quia nec Eccleſia, nec Principes ſæculares intenderunt, illos eximere a ſolvendis vectigalibus ac tributis in negotiationibus, ipſis Jure Canonico prohibitis, & quæ ex natura rei eos non decet, adeoque nunquam fuerunt immunes ab hujuſmodi tributis, neque eos Eccleſia in hac parte defendit, ut conſtat ex *Clement. Præſenti 3. de cenſib. Molin. cit. diſ. 342. n. 5.*

X. Quarto. Omnia acquiſita Clericis Sæcularibus; vel Regularibus per negotiationem illicitam, tam ex rebus Eccleſiaſticis, quam patrimonialibus, vel alias contra SS. Canones, (cujuſmodi ſunt, quæ Clerici perceperunt ex Beneficii illegitime poſſeſſis, vel ex Officiis, aut actibus ipſis Jure Canonico prohibitis, vel etiam ex ludis illicitis) quæ poſt obitum ipſorum extant, vel quibus in vita ſunt privati, ubique gentium, tanquam ſpolia pertinent ad Fiſcum, ſeu

Cameram Apoſtolicam, etiamſi facultate teſtandi accepta, teſtari ſueriot, juxta Conſtitutionem Pii V. anno 1560. Nonis Novembris editam, quæ incipit Decens; & habetur apud *Rebuanum de ſpoliis* (*Clericorum quaſt.* 2. *numer.* 5. & *Azor p.* 2. *lib.* 8. *cap.* 2. *quaſt.* 0. Porro probabilius eſt, quod bona ex illicita negotiatione acquiſita, priusqnam perſonæ Eccleſiaſticæ, yel earum ſucceſſores, iis per ſententiamJudicis condemnatoriam priventur, in foro conſcientiæ poſſint retinere; tum quia hæc privatio eſt pęna delicti, ſcilicet negotiationis illicitæ, quæ in conſcientia non debetur, niſi poſt condemnationem Judicis *c. Cum ſecum LL.* 59. *in fine de hæretic.* Tum quia, quod acquiſitum eſt hac ratione, non eſt acquiſitum contra Leges juſtitiæ ſpecialis, ſcilicet commutativæ, ex qua oritur obligatio reſtituendi, ſed contra alias virtutes morales, quæ non obligant ad reſtitutionem. *Ugol. cit. c.* 13. §. 07. *nn.* 3. Licet contrarium teneat *Azor. cit. c.* 2. *q.* 3. Verum injuſte acquiſita, quæ reſtitui debent iis, quibus ſunt adempta, non veniunt nomine ſpoliorum; quia Papa, ſeu Princeps non cenſetur tollere velle jua quæſitum alteri, imo nec poteſt ſine cauſa, *Redoan. c. l. n.* 93. & 101. *Azor. c. l. q.* 7. In dubio vero, non debent præſumi acquiſita eſſe a Clerico ea illegitima negotiatione; quia dolus non præſumitur, niſi probetur, *l. Merito* 51. *ff. Pro ſocio Azor. c. l. q.* 11. *Ugol. cit.* §. 17. *n.* 5. apud quos plura de his videri poſſunt.

§. III.

An Clerici licite poſſint tractare, & judicialiter cognoſcere cauſas ſanguinis?

XI. De hac re agitur imprimis in *c. Clericus* 5. *h. tit. in fine*, in quo dicitur, quod *Concilium Toletanum VI. can.* 6. (quod refertur etiam in *c. His, a quibus* 30. *cauſ.* 23. *quaſt. ult.*) ſtatuit, non licere Clericis in ſacris Ordinibus conſtitutis judicium ſanguinis agitare, ſive exercere: & inſuper prohibetur, ne per ſe, vel per alios, truncationes, ſeu mutilationes membrorum faciant, nec judicent, inferendas. Quod ſi quis tale quid fecerit, honore privetur, & loco, id eſt, privari debet officio, ſeu dignitate, & beneficio, & per conſequens deponi, ut explicat *Abb. hic n.* 2.

XII. Idem ſtatutum habetur in *c. Sententiam* 9. *h. t. in princ.* quod eſt deſumptum ex *Concilio generali Lateran. Can.* 18. ubi „ decernitur, ut nullus Clericus dictet, aut proferat ſententiam ſanguinis ſed nec vindictam ſanguinis exerceat, „ nec ubi exercetur, interſit. Si quis autem, occaſione hujus ſtatuti, Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis perſonis diſpendium aliquod inferre præſumpſerit, per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcatur. Nec quiſquam Clericus litteras „ dictet, aut ſcribat, pro vindicta ſanguinis deſtinandas. „ Unde in Curiis Principum hæc ſolicitudo non Clericis; „ ſed Laicis committatur.

XIII. Pro intellectu harum duarum Decretalium, notandum primo. Epiſcopi, ſeu Prælati, & alii Clerici, etiamſi juriſdictionem temporalem habeant, non poſſunt cognoſcere cauſam ſanguinis, nec ferre ſententiam; condemnando aliquem ad mortem, vel mutilationem membrorum, nec præcipere aliis, ut mortem inferant, vel mutilent, ſive membrum amputent, quod quis enim non poteſt ſuo nomine, ſive per ſe, nec alieno nomine, ſive per alium regulariter facere poteſt, *c. ult.* & ibi: *Gl. V. Non ſuo ait.* 46. *Gl. in cit. cap. His a quibus* 30. *V. Aut inferendas cauſ.* 43. *q.* 8. Sed neque Clerici poſſunt dictare, aut ſcribere ſententiam mortis, vel mutilationis, nec dare conſilium, vel præſtare auxilium ad mortem, vel ſanguinis effuſionem; imo nec intereſſe talibus actibus, alioquin irregularitatem incurrunt, ſi ex tali facto mors, vel membri detruncatio, ſive mutilatio ſequatur, & deponi debent ab officio, & beneficio, ut conſtat ex *cit. c. Clericis*; & ibi *Gl. V. Aut judicent & cit. c. ſententiam junct. Gl. V. Sanguinis h. t.* ſicut enim iſta non debent per ſe exercere, ita nec ad illa præſtare auxilium, vel conſilium. *Abb. in cit. cap. Sententiam n.* 2. & 3. & *n.* 05. idque Jure Eccleſiaſtico ſtatutum fuit propter horrorem; quia Clerici a Chriſto electi ſunt ad miniſterium ſalutis, unitatis, & manſuetudinis, *c. Sæpe* 29. *cauſ.* 23. *q. ult.* Ideo judicium ſanguinis eorum ſtatum, & conditionem non decet. *Abb. in cit c. Sententiam n.* 2. *h. t.* Porro ſi Clericus tantum interſit judicio ſanguinis, ſine ulla cooperatione, non fit ideo irregularis, ita ut deponi debeat quamvis alia ratione debeat puniri, quia interfuit contra præceptum SS. Canonum, *Gl. in cit. c. Sententiam V. Sanguinis in fine Abb. ibid. n.* 6.

Notandum ſecundo. Hæc Conſtitutio prohibitoria, & pęnalis locum habet, non ſolum in Clericis in Sacris, ſeu Majoribus Ordinibus conſtitutis: ſed etiam in non Sacris, ſeu Minoribus, ſi Beneficiati ſint, ut patet ex *citat. c. Sententiam*, ubi univerſaliter dicitur: *Nullus Clericus dictet &c.* quia generatim judicium ſanguinis, & cooperatio ad illud omnes Clericos dedecet, ideoque etiam irregularitatem omnes incurrunt, & ab Officio, & Beneficio deponi debent; nam etiam Clericus in Minoribus deponendus eſt, ratione delicti, *c. Cum non ab homine* 10. *de Judic. Abb. in cit. c. Clericis n.* 7. *h. t.* ubi ait, verbum *in ſacris* ibi poſitum, ſumi debere late, pro omnibus Eccleſiaſticis Ordinibus majoribus, vel minoribus, cum omnes ſint ſacri: & in *cit. c. Sententiam* generaliter dicitur, *nullus Clericus*, qui autem generaliter loquitur, neminem excludit, *Abb. ibid. n.* 8. Porro ſi Judex, vel alius Officialis vellet Clericum etiam in minoribus conſtitutum cogere, ut ſit Miniſter juſtitiæ, vel ad dictandum ſententiam ſanguinis, vel ut ei interſit, compeſci debet per cenſuram Eccleſiaſticam, *cit. c. Sententiam Verſ. Si quis autem h. t. Abb. ibid. n.* 9.

Notandum 3. Si Clericus in cauſa ſanguinis recipiat, vel ſcribat dicta, ſeu depoſitiones teſtium, fit irregularis, ſi ex tali ſcriptura ſequatur mors, vel membri mutilatio: quia dat auxilium: ſecus eſt, ſi non ſequatur, tunc enim non fit irregularis, licet aliter poſſit puniri; quia factum ſibi prohibitum attentavit, *Abb. in cit. c. Sententiam n.* 13. Multo minus poteſt Clericus eſſe Advocatus in cauſa ſanguinis, præſertim pro Actore contra Reum *Abb. in cit. c. Sententiam n.* 15. de quo dictum ſupra *Lib.* 0. *Tit.* 37. *de poſtulando n.* 05.

Notandum quarto. Poteſt Clericus cognoſcere cauſam criminalem, vice Epiſcopi, in qua non imponitur pęna ſanguinis: ſed detruſionis, v. g. in arctum Monaſterium, juxta *cap. Tua* 6. *de pæn. Abb. in cit. c. Si Clericus* 5. *n.* 11. *h. t.*

XIV. Præterea in *cap. Epiſcopus* 3. & *ult. h. t. in* 6. decerni„ tur, quod Epiſcopus, vel alius quicunque Prælatus, aut „ Clericus temporalem, ſeu ſæcularem juriſdictionem ob„ tinens, ſi homicidium, aut aliud maleficium in territorio „ ſuæ juriſdictioni ſubjecto, ab aliquibus fuerit commiſſum „ (quod pęnam mortis, vel mutilationis membri mereatur) „ poteſt alicui Laico delegare, ſive injungere, ut per hoc „ veritatem inquirat, & juſtitiæ debitum exequatur: nec „ ideo ipſe Epiſcopus, vel alius Clericus irregularis cenſeri „ debet, etiamſi Judex delegatus, ſecundum juſtitiam, con„ tra maleſactores ad pęnam ſanguinis proceſſerit: nam li„ cet Clericis cauſas ſanguinis agitare non liceat, poſſunt ta„ men eas, cum juriſdictionem temporalem obtinent, ſine „ periculo incurrendæ irregularitatis, aliis delegare.

XV. Notandum hic primo. Epiſcopus, vel alius Clericus habens juriſdictionem temporalem, poteſt etiam ſpecialiter alicui delegare cauſam ſanguinis, ut ea cognita, juſtitiam adminiſtret, nec ideo incurrit irregularitatem, *Gl. hic V. Epiſcopus & V. Super hoc.* Idque procedit, ſive tales Prælati, vel Clerici habeant juriſdictionem temporalem, ratione Eccleſiæ, ſive ratione patrimonii. *Franc. hic n.* 2. Quod ſi in tali cauſa appelletur, ad ipſum Epiſcopum, vel Prælatum delegantem appellari debet, qui cauſam hanc iterum alii delegare debet; quia per ſe ipſum illam cognoſcere non poteſt, *Gl. in cit. c. Clericis* 5 *V. Aut judicent in fine h. t.* & *in c. ult. V. Epiſcopus eod. in* 6. Conſultum tamen eſt, ut Epiſcopus, vel alius Prælatus, habens juriſdictionem temporalem, non ſpecialiter: ſed generaliter committat alicui Laico poteſtatem cognoſcendi cauſas ſanguinis, & faciendi vindictam de omnibus maleſactoribus. *Gl. in cit. c. Clericis. V. Aut judicent & ibid. Abb. n.* 12. & ibi *Gl. in cit. c. ult. V. Epiſcopus, eod. in* 6.

Notandum ſecundo. Eſt hic caſus ſpecialis, in quo quis poteſt per alium, quod non poteſt per ſe ipſum, *Gl. in cit. c.* 3. & *ult. in a citat.* & *Gl. fin. h. t. in* 6. & licita ſunt quædam in genere, quæ non licent in ſpecie, ſi nimirum deſcenſus ad ſpecialia occaſionem mali inducat. *arg. c. Si Sacerdos* 2. *junct. Gl. V. Nominatim de Offic. Jud. ordin. Gl. in cit. cap. Clericis V. Aut judicent h. t.* Porro etſi Judex delegatus ad cauſam ſanguinis, contra juſtitiam proceſſerit, id non imputabitur Epiſcopo, vel Prælato deleganti ad culpam, quia is mandavit, juſtitiam fieri. *Gl. in cit. c. ult. V. Juſtitia mediante h. t. in* 6.

§. IV.

Quænam præterea Miniſteria, aut Officia ſæcularia prohibita ſint Clericis?

XVI. Inprimis Clerici non poſſunt eſſe miniſtri Laicorum ſive negotiorum ipſorum geſtores, nec eorum procuratores. „ Quod ſi Clerici, poſtquam ab Epiſcopo eis publice denun„ ciatum fuit, ne fiant Miniſtri Laicorum, nec in rebus „ eorum procuratores exiſtant: id nihilominus facere præ„ ſumpſerint, & occaſione talis adminiſtrationis, in re pe„ cuniaria deprehendantur in fraude, indignum eſt, eis ab „ Eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum „ generari, prout ſtatuitur in *c. Sacerdotibus* 2. *h. t.* Nam licet alias Eccleſia teneatur Clericos defendere contra oppreſſiones hujuſmodi Laicorum: non tamen debet Eccleſia eis ſubvenire pecunia, vel alio auxilio, in fraude commiſſa ab eis in adminiſtratione Laicorum, quia tales Clerici fecerunt ſe indignos auxilio Eccleſiæ, contraveniendo ipſius prohibitioni, *Gl. hic V. Ab Eccleſia.* Non tamen propterea tales Clerici amittunt privilegium Clericale fori, ita, ut poſſint ratione fraudis in adminiſtratione Laicorum commiſſæ, a Judice ſæculari capi, vel ad forum ſæculare trahi: eo quod publica denunciatio, ſeu monitio Epiſcopi habeat vim trinæ monitionis quia jura requirunt trinam monitionem ab Epiſcopo faciendam; ad privilegium fori Eccleſiaſtici amittendum, ideoque non ſufficit unica, etiam peremptoria, *c. ult. junct. Gl. V. Tertio de vita, & honeſt. Cler. Abbas hic n.* 7.

XVII. Ubi præterea notandum, Clerici, etiam non Sacerdotes, non debent eſſe miniſtri Laicorum, nec famuli domeſtici eorum, ut colligitur ex *cit. c.* 2. *h. t.* quod intelligendum eſt de Clericis in Sacris conſtitutis, aut Beneficiaris, ut tradit *Abb. hic nor.* 1. neque etiam poſſunt eſſe procuratores, in rebus Laicorum, *cit. c.* 2. nec quidem extra judicium, *Gl. ibid. in caſu* Poſſunt tamen Clerici eſſe procuratores Laicorum in judicio coram Judice Eccleſiaſtico, ſaltem in cauſis Eccleſiaſticis: quia id non prohibetur ullo jure: at vero coram Judice Sæculari eſſe non poſſunt, niſi ex charitate, vel amicitia vel ob cauſam pietatis, & ad unum, vel alterum negotium: non autem ad omnia negotia, ſeu cauſas, procuratores eſſe poſſunt, *c. ult. diſt.* 86. *Abb. in cit. c.* 2. *n.* 2. & 4. *h. t.* plura de hoc dicta ſunt ſupra *l.* 1. *tit.* 38. §. 3. & 4.

XVIII. Secundo in *c. Sed nec* 4. *h. tit.* (quod eſt deſumptum ex Concil. Later. ſub Alexandro III. *c.* 12. §. *Sed nec* „ *Procurationes.*) prohibetur Clericis, ne procurationes vil„ larum, aut juriſdictiones etiam ſæculares, ſub quibuſ„ dam Principibus, viris ſæcularibus, quiſquam eorum „ exercere præſumat, ita, ut ſit Juſtitiarius eorum, (ſci„ licet Principum, vel aliorum ſæcularium, ſive Officialis in „ Juſtitia exercenda, *Abb. hic n.* 2. (ſi quis autem contra hæc

„ veni-

Digitized by Google

„ venire tentaverit (cum effectu, quia verba, præſertim
„ Legis pœnalis, cum effectu intelligenda ſunt, *c. Relatum*
„ 4. *de Cleric. non reſid. Hoſtienſ. hic.* Et *Joan. Andr. V. eod.*)
„ ab Eccleſiaſtico Miniſterio, ſeu Officio deponendos eſt,
„ quia nemo militans DEO ſæcularibus negotiis ſe immiſ-
„ cere debet; juxta doctrinam Apoſtoli 2. *Timot.* 2. Quod
„ ſi Religioſorum quiſpiam aliquid ex prædictis auſus fue-
„ rit attentare, ſtrictius eſt puniendus; quia, ut ait *Gl. hic V. Diſtrictius*, dignitas perſonæ aggravat peccatum, *c. Cum quidam* 32. *de jurejur.* & conſequenter etiam pœnam. Ex quo infert *Abb. hic num.* 3. Quod in pari delicto gravius puniendus ſit Religioſus, quam Clericus Sæcularis, ſi peccet ex contemptu, vel contra votum, vel publice, cum aliorum ſcandalo, alias ſecus.

XIX. Tertio. *In c. Clericis* 5. §. *Jubemus h. t.* præcipit Pa-
„ pa Alexander III. ſub interminatione Anathematis, ſeu
„ excommunicationis, ne quis Sacerdos Officium gerat Vi-
„ cecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis. Si quis autem contra
„ hoc agere præſumpſerit, & commonitus non deſtiterit,
„ excommunicationi ſubjaceat.

Notandum hic primo Etſi *Abb. in cit. c. Clericis nu.* 8. *h. t.* putet, quod nomen Sacerdotis hic late accipiendum ſit, pro Clerico conſtituto in Sacris: tamen probabilius eſt, cenſuram excommunicationis in poſteriore parte cap. ferri in ſolos Sacerdotes, quia pœnæ non ſunt extendendæ, *Suar. diſ.* 23. *de cenſur. Sec.* 3. *num.* 21.

Notandum ſecundo. Vicecomes dicitur ille, cui dominus ſæcularis committit executionem juriſdictionis ſuæ, in aliquibus Caſtris, vel Terris, ut docet *Durand. in ſpecul. lib.* 1. *partic. c.* 3. *Tit. de Vicecomite* Præpoſitus vero hic dicitur Officialis Laicus, *c. Ex parte* 23. *in princ. junct. Gl. V. Præpoſitus de V. S.* Unde Sacerdotes, qui in Curiis Regum ſunt Gubernatores temporales, vel Præſidentes Cancellariatum, incurrunt excommunicationem hujus Canonis, ſi ſint in tali officio, ſine diſpenſatione Papæ: ſecus ſi juriſdictionem temporalem exerceant, ut propriam, ratione Dignitatis Eccleſiaſticæ, cui eſt annexa, vel dominii temporalis ea ſe eis competentis, *Suar. c. l.*

Notandum tertio. Etſi Prælatus, vel alius Clericus poſſit eſſe Conſiliarius Principis Sæcularis: ſi tamen ab eo quæratur conſilium de imponenda pœna mortis, vel mutilationis membrorum, ob delictum aliquod, tum conſulere poteſt, ut reus abſolvatur: non autem, ut condemnetur ad talem pœnam: modo in cauſa abſolutionis non immineat periculum inferendæ pœnæ talionis actori; nam irregularitas contrahitur etiam ex conſilio, *c. Si quis* 8. *diſ.* 50. *junct. Gl. V. Conſil.* quod ſiagatur ſolum de levi pœna corporali infligenda poteſt conſilium dari citra periculum irregularitatis. *Hoſtienſ. in cit. c. Clericis* §. *Jubemus & Abb. ibid. n.* 9. *&* 10.

Notandum quarto. Si in Canone dicatur, *Excommunicationi ſubjaceat*, ſignificatur, excommunicationem, poſt præcedentem monitionem, infligi ipſo jure ſeu facto, ut conſtat *ex c. Si quis ſuadente* 29. *cauſ.* 17. *q.* 4. ubi dicitur, *Anathematis vinculo ſubjaceat*, & tamen communiter intelligitur quod ſit excommunicatio latæ ſententiæ, *Gl. fin. in cit. c. Clericis h. t. Hoſtienſ. & Abb. ibid. n.* 14. qui tamen id limitat, niſi verba futuri temporis, non executionem, ſed miniſterium hominis, ſive exercitium actus denotent, ut *excommunicetur*, tum enim excommunicatio incurritur, non niſi per ſententiam Judicis.

XX. Quarto *in c. Sententiam* 9. §. *Nullus quoque h. t.* pro-
„ hibetur, ne ullus Clericus ruptariis hoc eſt, qui præſunt
„ machinis bellicis, quæ rumpunt muros, *Joan. Andr. hic*
„ *V. eod.*) vel balliſtariis, ſive ſagittariis, aut hujuſmodi
„ viris ſanguinum præponatur: nec Chirurgiæ artem (aut
„ ullam ejus partem) Subdiaconus, Diaconus, vel Sacer-
„ dos exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit
„ nec quiſquam ritum cujuslibet benedictionis, aut conſe-
„ crationis impendat purgationi aquæ ferventis, vel frigi-
„ dæ, aut ferri candentis, ſalvis prohibitionibus de Mo-
„ nomachiis, id eſt, pugnis ſingularibus unius contra alte-
„ rum, ſive duellis antea promulgatis.

XXI. Notandum primo. Clericus ſacris Ordinibus initiatus non debet conſtitui Dux, vel Capitaneus belli, ſive ſit bellum juſtum, ſive injuſtum: licet enim Clericus poſſit intereſſe bello juſto, & milites hortari ad pugnandum, *c. Sæpe ſeitaris* 47. *cauſ.* 7. *qu.* 1. *c. Igitur* 7. *& c. Ut pridem* 27. *cauſ.* 23. *qu.* 8. Non tamen poteſt eſſe Dux belli, ordinando acies, dirigendo tormenta bellica, vel ſimilia faciendo, quia id non convenit manſuetudini, & lenitati Clericorum, nam Clerici non debent tractare arma corporalia, etiam contra hoſtes: ſed eorum arma ſunt lacrymæ, & orationes, *c. Porro* 14. *junct. Gl. V. Arma cauſ.* 16. *q.* 3. *c. Convenior* 21. §. *Quid ergo cit. cauſ.* 23. *q.* 8. *Abb. in cit. c. Sententiam nu.* 36. *h. t.*

Notandum ſecundo. Interdictum eſt Clericis in Sacris conſtitutis exercere artem Chirurgiæ, cum aduſtione, & inciſione, *cit. c. Sententiam* §. *Nullus quoque h. t.* ſicut & Religioſis, *in c. Tua nos* 19. *de homicid.* Ratio eſt, tum propter periculum erroris, quod tali Chirurgiæ ineſt, tum propter dubium curationis eventum; tum quia Clerici debent eſſe Medici animarum, non corporum *Abb. in cit. c. Sententiam n.* 21. Et quamvis de Clericis conſtitutis in minoribus, & habentibus ſufficiens Beneficium, nullus textus extet, qui exercitium Chirurgiæ iis prohibeat: communiter tamen a DD. extenditur etiam ad illos; quia jura, quæ præcipiunt vel prohibent aliqua Clericis in Sacris conſtitutis, cenſentur etiam præcepta, vel interdicta Clericis in Minoribus habentibus Beneficium ſufficiens ad victum, ut tradit *Navarr. in Comment.* 4. *de Regul. nu.* 27. *in fine Sanch. lib.* 6. *Mor. c.* 15. *n.* 15.

Notandum tertio. Prohibitum eſt, etiam Clericis in Sacris conſtitutis, & aliis quibuſcunque Beneficium ſufficiens habentibus, artem Medicinæ, ſeu Chirurgiæ exercere, etiam citra aduſtionem, & inciſionem; nam quamvis nullo jure eis ſit prohibitum exercitium harum artium, niſi cum inciſione, vel aduſtione, cenſentur tamen eæ illis eſſe interdictæ, eo quod ſint ſæcularia negotia, & Clericalem ſtatum dedeceant, *Abb. in c. Sententiam n.* 22. Veruntamen quia Chirurgia, quæ exercetur citra inciſionem, vel aduſtionem, Clericis interdicitur, non propter mortis periculum: ſed tantum, quia non decet ſtatum eorum, ideo non ſunt irregulares, etiamſi mors eorum, quos curant, abſque culpa curantium Clericorum, ſequatur. *Sanch. c. l. n.* 58.

Notandum quarto. Licite etiam exercetur Chirurgia, vel ars Medica a Clericis, cauſa pietatis, erga perſonas miſerabiles, & conjunctas, citra ullum mortis periculum, vel cauſa neceſſitatis: ſi alius Chirurgus, vel Medicus non adſit, vel non idoneus, vel ſi Clericus ſit pauper, nec habeat, unde ſe ſuſtentet, vel ſi licentiam a Papa habeat, *Ugelin. de Offic. Epiſcop. cap.* 13. §. 14. *n.* 1. *Sanch. c. l. nu.* 19. Sed de his plura alibi, ſicut & de purgatione facta per aquam, vel ferrum candens, quæ etiam prohibetur Clericis, *in citat. c. Sententiam*; §. *Nullus*.

„ XXII. Poſtremo *in c. Multa* 1. *h. t.* quod eſt deſumptum
„ ex Conc. Moguntino ſub Carolo Magno *c.* 14. multa enu-
„ merantur ſæcularia negotia, exempli cauſa, quibus ju-
„ bentur Miniſtri Altaris Domini, ſeu Clerici, & Mona-
„ chi, ſive Religioſi abſtinere. Veluti plus juſto appetere,
„ vel exigere: munera injuſta accipere, vel etiam dare:
„ pro aliquo ſæculari quæſtu, pretio aliquem conducere
„ (ſcilicet ad peccandum) vel quæſtu prohibitio Clericis;
„ *Gl. hic V. Conducere*: contentiones (quæ fiunt verbis) vel li-
„ tes (*in judiciis*) vel rixas quæ fiunt factis, ſeu pugnis,
„ *Gl. hic V. Rixas*; *in addit.* amare: in placitis ſæcularibus
„ diſputare, vel advocare, niſi ob defenſionem orphanorum,
„ aut viduarum, conductores ſæcularium rerum, aut procu-
„ ratores eſſe (in negotiis ſæcularibus) de quo ſupra: tur-
„ pi verbo, vel facto eſſe joculatorem vel jocum ſæcularem
„ diligere, ornamentum inconveniens Ordini, & Dignitati
„ Clericali quærere: in deliciis vivere velle: gulam & ebrie-
„ tatem ſequi: pondera injuſta, vel menſuras habere: negotium injuſtum exercere, vel etiam juſtum: niſi id fiat propter neceſſitatem: habere canes, vel aves ad venandum: intereſſe quibuslibet cauſis ſuperfluis, & his ſimilia interdicuntur Clericis, & Religioſis, de quibus partim jam ſupra actum, partim aliis locis agitur, vel etiam infra adhuc agetur.

§. V.

De Officio Tabellionis, ſeu Notarii Clericis, & Religioſis interdicto.

Quia circa hoc Officium quædam peculiares quæſtiones, & dubia occurrunt; ideo de illis ſeorſim hoc §. agemus.

XXIII. Quæritur primo. An, & ob quas cauſas Officium Tabellionis ſit interdictum Clericis, & Monachis, aut Religioſis? Reſp. De hoc ita reſcribit Innocentius III. *in c. Si-*
„ *cut te* 8. *h. t.* Epiſcopo Æſculeno: mandamus, quatenus
„ Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis Tabellionatus Of-
„ ficium per Beneficiorum ſubtractionem appellatione poſt-
„ poſita, interdicas: & de Religioſis aperte colligitur *ex c. Ut Officium* 11. §. *Verum, de hæretic. in* 6. Nam de illis ea-
„ dem ratio militat, ut mox patebit, & ex communi do-
„ cet *Sanch. lib.* 6. *moral. c.* 53. *num.* 46. Ratio prohibitionis
„ eſt, tum quia hoc Officium eſt genus quoddam negotiationis, etiam abſtinendo a criminalibus, *Gl. hic V. Clerici in ſacris*: tum quia eſt Officium vile, cum Tabellio appelletur ſervus publicus, *c.* 2. *de uſur. in* 6. *& ibi Gl.* 5. *Servo publico*; *l. Non aliter* 18. *ff. de adopt.* ideoque etiam prohibetur Decurionibus, *l. Univerſos* 13. *C. de Decurion. lib.* 10. multo magis ergo prohiberi debet militibus DEI; tum denique quia eſt Officium ſæculare, ab Officiis autem ſæcularibus abſtinere debent Eccleſiaſtici, *c. Reprehenſibile* 10. *cauſ.* 23. *q.* 8. *& c.* 3 *h. t. Abbas in cit. c. Sicut n.* 5. Porro Tabellio promotus ad Clericatum non perdit, ipſo jure, Officium Tabellionatus, ut colligitur ex *cit. cap. Sicut*, ubi dicitur, interdicendum eſſe hoc Officium Clericis, ergo per Clericatum ſupervenientem non perdiderunt hoc Officium, alias fruſtra ipſis interdiceretur. *Abb. ibid. nu.* 2. ubi addit, idem dicendum de Tabellionibus, qui Religionem profitentur: non enim hoc ipſo amittunt Officium Notariatus, licet prohibeantur, illud de novo exercere.

XXIV. Quæritur ſecundo. Quibus Clericis interdictum ſit Officium Tabellionatus? Reſp. primo. Si Clerici ſint in Sacris conſtituti, & habeant competens Beneficium Eccleſiaſticum, certum eſt, quod non poſſint exercere hoc Officium, ut clare patet *ex cit. c. Sicut ibi*: *in Sacris Ordinibus conſtituti*, & ibi: *per Beneficiorum ſubtractionem*, quia tunc Clericus non eget, & conſequenter, nec negotiari, nec Officium Tabellionis ei exercere licet, in quo omnes conveniunt.

XXV. Reſp. ſecundo. Etſi Clericus in Sacris ſit conſtitutus, ſi tamen non habet competens Beneficium, probabilius eſt, quod poſſit exercere Officium Tabellionis; quia quamvis *cit. cap. Sicut* non loquatur expreſſe de Clericis Beneficiatis, dum tamen præcipit, eis interdici Officium Tabellionatus per ſubtractionem Beneficiorum, ſupponit, eos habere Beneficium, ergo a contrario ſenſu, ſi non ſint Beneficiati, nec prohibitio, nec pœna ei adjecta in illis locum habere poteſt; quia Clerici, etiam in Minoribus conſtituti, ſi careant Beneficio competente, honeſtam negotiationem exercere non prohibentur, adeoq; nec Officium Tabellionis eis interdici debet, ut poſt *Hoſtienſ.* docet *Jo. Andr. in cit. c. Sicut n.* 4. *& Abb. hic n.* 8. ubi addit, *contra Joan. Andr.* quod Clerico in Sacris, ſi habeat, unde vivat, non debeat dari optio, dimittendi Beneficium, vel Officium Notariatus: ſed præciſe cogendus ſit, vivere clericaliter, quia eſt Sacris initiatus. Porro ſi Clericus in Sacris

conſtitutus habeat, unde commode vivere poſſit, ex bonis patrimonialibus, etiamſi non habeat competens Beneficium Eccleſiaſticum, non licet ei negotiari, ac proinde nec officium Tabellionatus exercere, quod eſt genus quoddam negotiationis, ut notat *Fagnan. in cit. c. Sicut n. 25. h. t.* Nec obſtat, quod Clericis non obtinentibus Beneficium, non poſſit interdici hoc Officium per ſubtractionem Beneficiorum, ut habetur in *cit. c. Sicut* quia poterit id illis interdici per alias pœnas, quæ a SS. Canonibus, & generalibus Conciliis contra Clericos negotiatores, ſive ſæcularia negotia exercentes, ſunt decretæ, quas innovavit *Concilium Trident. Seſſ. 22. c. 1. de reform.*

XXVI. Reſpond. tertio. Etiam Clerici in minoribus Ordinibus conſtitutis, ſi competens Beneficium habeant, non poſſunt exercere Officium Notarii; quia hoc Officium eſt publicum ſæculare, & vile, & negotiationem ſapit, ideoque omnibus Clericis indiſtincte cenſeri debet eſſe interdictum, dummodo non egeant; quia nemo militans DEO immiſcere ſe debet ſæcularibus negotiis, *c. 1. h. t. cap. Eos 3. cauſ. 20. q. 3. c. Reprehenſibile 19. cauſ. 23. q. 8. Hoſtienſ. in tit. c. Sicut V. Ordinibus & Abb. n. 7.* Neque valet argumentum a contrario ſenſu deſumptum *ex cit. c. Sicut* quod loquitur ſolum de Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis; quia ipſi ſolum in civitate illa (Eſculanenſi) Officium Tabellionatus exercebant ut patet *ex integra lectione illius cap.* Ex quo ſequitur, quod quia ibi nulla eſt mentio facta de Clericis minorum Ordinum: ſed de ſolis Presbyteris, Diaconis, & Subdiaconis: illi maneant ſub diſpoſitione juris antiqui, ſecundum quod nulli Clericorum licebat negotiari, ſive ſæcularia negotia exercere, niſi egeret: & argumentum a contrario ſenſu non procedit, quando ejus oppoſitum in jure reperitur expreſſum, *Fagn. in cit. c. Sicut nu. 27. & 2. ſeqq.* qui recte id extendit etiam ad illos Clericos in Minoribus, qui etſi Beneficium non habeant tamen congruam ſuſtentationem ex patrimonio, *arg. c. Epiſcopus 4. de præb.* tunc enim etiam non poſſunt exercere Officium Notariatus; quia non egent, adeoque tum ceſſat ratio neceſſitatis, ob quam licet Clericis quibuslibet exercere honeſtam negotiationem. Idemque tenet *Redoan. tract. de ſpoliis Cleric. q. 8. n. 53.*

XXVII. Quæritur tertio. In quibus cauſis, aut caſibus Clerici poſſint exercere Officium Tabellionis? Reſp. Inprimis favore Fidei conceſſum eſt, ut Religioſi, & Clerici ſæculares poſſint hoc Officium exercere in cauſa hæreſis, *c. Ut Officium 11. §. Ad conſcribendas, de hæretic. in 6.* de quo ibi Secundo Poteſt Clericus, etiam in Sacris conſtitutus, & Beneficium Eccleſiaſticum habens, eſſe Notarium Papæ, & in Curia Romana hoc Officium exercere propter tacitum S. Pontificis conſenſum, qui eum tunc habilem reddere cenſetur, ad tantæ Curiæ dignitatem. *Abb. in cit. c. Sicut n. 6. Covarr. pract. qq. cap. 19. num. 8. concl. 1.* Tertio. Secundum quoſdam, Clericus etiam SS. Ordinibus initiatus, ſi non habeat competens Beneficium Eccleſiaſticum, non prohibetur, etiam extra Curiam Romanam Officium Notariatus exercere coram Judice Eccleſiaſtico, & in cauſis ſpiritualibus, ſeu Eccleſiaſticis. *Abb. in cit. c. Sicut num. 6. & Ugol. cit. c. 13. §. 7.* Veruntamen *Gl. fin. in cit. c. Sicut Covarr. c. l. concluſ. 2.* & alii apud *Fagn. in c. c. Sicut nu. 58. & 61.* cenſent, quod Clericus in Sacris, etſi Beneficium Eccleſiaſticum non habeat, non poſſit exercere Officium Tabellionis in publicis Tribunalibus Eccleſiaſticis, v. g. in Conſiſtorio Epiſcopi, niſi omnino egeat; tunc enim etiam in cauſis temporalibus, ſeu profanis, poteſt eſſe Notarius. Idque probatur, tum quia *in cit. c. Sicut*, ſimpliciter, & indiſtincte, num ſint cauſæ temporales, an Eccleſiaſticæ, præcipitur, interdici Clericis hoc Officium; tum quia *in cit. c. Ut Officium §. Ad conſcribendas*, exercitium Tabellionatus fuit conceſſum Clericis per modum ſpecialis privilegii, & limitate in cauſa Fidei, ergo prius id erat eis interdictum jure communi, & in aliis cauſis ſpiritualibus extra cauſas Fidei, non eſt eis conceſſum. *Fagn. c. l. n. 61.* Quarto. Denique, ſi alicubi vigeat conſuetudo, ut Clerici etiam in Sacris conſtituti, & Beneficium habentes, Officium Notariatus exercere poſſint, ut plures docent apud *Barb. in cit. c. Sicut nu. 9.* & tenet etiam *Laym. lib. 1. tract. 5. p. 5. c. 8. nu. 4.* quia officium Tabellionis in cauſis Eccleſiaſticis abſolute non dedecet Clericos, neque in ſpecie iis prohibitum eſſe repetitur in iis cauſis, ideoque per contrariam conſuetudinem induci poteſt.

XXVIII. Quæritur quarto. An valeant inſtrumenta a Clericis Notariis confecta? Reſpon. Certum eſt, quod antequam Clericis interdicatur Officium Tabellionatus, valeant inſtrumenta ab iis confecta, etiam in cauſis ſæcularibus nam etſi illicite fiant, facta tamen tenent: quia fidem nihilominus facerent. *Hoſtienſ. in cit. c. Sicut col. 2. §. E converſo h. 1. Joan. ibid. n. 3.* Poſtquam vero Clericis eſt interdictum, ne conficiant inſtrumenta, tum diſtinguendum eſt, vel enim publice, & per edictum ſolenniter promulgatum, illud eſt ipſis interdictum; & tunc non valent inſtrumenta poſtea ab ipſis confecta; quia geſta ratione publici Officii, poſt interdictum Superioris, non tenent, *c. Veritatis 8. c. fin. De dolo, & contum.* ſicut etiam contractus initi cum prodigo, poſtquam ei per Judicem bonis eſt interdictum, non valent, *l. Is cui 6. ff. De V. O.* Nec obſtat, ſi quis dicat, hanc prohibitionem eſſe omnibus factam *in dicta Decretali Sicut*, quia in illa nulla fit vere, & actu prohibitio: ſed mandatur prohiberi per Superiorem: tum quia interdictum Judicis plus efficit, ſive operatur, quam Legis: & priuſquam interdictum a Judice fiat, Clerici videntur tolerari in Officio Tabellionatus, ideoque valere debent geſta, ratione publici Officii, licet ſi illud exerceant, puniendi ſint ut docet *Bart. in l. Univerſo 55. n. 2. C. de Decurion. l. 10.* Vel interdictum a Superiore non fuit palam, & publice factum tunc tenet quidem interdictum, in præjudicium Clerici, cui factum eſt, ita, ut propterea Beneficio privari poſſit, juxta *cit. c. Sicut* geſta tamen valent, ratione publici Officii, ſaltem quoad partes ignorantes. *Abb. in cit. c. Sicut n. 10. & 11. Covarr. cit. c. 19. num. 8. concl. 4. §. Quod ſi Sacerdos*, ubi ait: hanc eſſe communem opinionem. Nec obſtat quod conficiens inſtrumentum contra interdictum puniatur ſola pœna ſubtractionis Beneficii, *cit. cap. Sicut*, ergo non debet alia pœna induci. Nam adjectio pœnæ actui a jure prohibito facta, non confirmat actum, contra prohibitionem attentatum, ut *ex Bartol. notat. Abb. in cit. c. Sicut n. 10.*

Porro Monachis, aut Religioſis ita interdictum eſt Officium Tabellionis, ut inſtrumentum novum ab iis confectum ſine licentia Abbatis, ſeu Prælati, ſit ipſo jure nullum, ob defectum poteſtatis; quia in Religioſis major eſt prohibitio, quam in Clericis, ut colligitur *ex c. Sed nec 4. in fine h. tit. Covarr. cit. l. concl. 4. §. Monachus vero.* Quamvis Religioſus poſſit poſt Profeſſionem complere, & ſignare inſtrumentum Notarii quod ante Profeſſionem, vel ingreſſum in Religionem, ab eodem in ejus protocollo conſcriptum fuerat, & coram ipſo a contrahentibus in perfectam conventionem deductum; *Gl. in c. Ut Officium; 11. V. Promiſſa; de hæret. in 6. Covarr. c. l.* Plura de Notariis dicta ſunt ſupra *lib. 2. Tit. 22. §. 4.*

§. VI.

Quænam ſtudia, & ſub qua pœna, ſint Religioſis prohibita, Jure Canonico: & an eadem ſtudia ſint etiam prohibita Clericis ſæcularibus?

XXIX. De priore quæſtione agitur inprimis, *in c. Non magnopere 3. h. t.* quod eſt deſumptum ex Concilio Turonenſi, ſub Alexandro III. ubi ſtatuitur, ut nulli omnino, poſt vo„tum Religionis, & poſt factam in aliquo loco Religioſo „Profeſſionem ad Phyſicam (id eſt, Medicinam, ut colli„gitur ex verbis præcedentibus ibi: *ſub prætextu languen„tium Fratrum conſulendi corporis*) & Leges mundanas, id „eſt. Juris Civilis legendas (vel audiendas) permittatur „exire. Si vero exierint, & ad clauſtrum ſuum, infra „duorum menſium ſpatium, non redierint, ſicut excom„municati ab omnibus evitentur, & in nulla cauſa, ſi pa„trocinium præſtare voluerint, audiantur: reverſi autem „in Choro, Capitulo, menſa, & cæteris omnibus, ulti„mum locum inter Fratres habeant, & ſpem omnis pro„motionis amittant, niſi miſericordiam Sedis Apoſtolicæ „fuerint conſecuti, ſive cum illis fuerit diſpenſatum. Ra„tio hujus ſtatuti innuitur *in eod. c.* in Superioribus ver„bis, ne occaſione ſcientiæ ſpirituales viri mundanis rur„ſus actionibus involvantur.

XXX. Porro hæc Conſtitutio Concilii Turonenſis poſtea declarata, & extenſa fuit ab Honorio III. *in c. Super ſpecu„la 10. & ult. h. t.* Ubi prædicti Regulares exeuntes ex „clauſtris, ad audiendum Leges Civiles, vel Phyſicam, ſeu „Medicinam, & non reverſi intra duorum menſium ſpa„tium (a tempore ſcientiæ, ſeu publicationis hujus Con„ſtitutionis, numerandum, *Gl. hic V. Duorum menſium*) de „cætero, ipſo facto ſententiam excommunicationis incur„rant, diſtricte præcipiendo, ut tam a Diœceſanis, & Ca„pitulis ipſorum, in quorum Diœceſibus tales Regulares „excommunicati ſtudent, aliis etiam ſupra dictis pœnis „obnoxii denuncientur: ſcilicet quod in nulla cauſa pa„trocinium præſtare debeant, nec promoveri poſſint, ſine diſpenſatione Sedis Apoſtolicæ, *Gl. hic V. Prædictis pœnis.*

XXXI. Pro explicatione hujus utriuſque Conſtitutionis, notandum primo. Quando dicitur *in cit. c. Non magnopere 3. h. t. Ut nulli poſt votum Religionis, & poſt factum in aliquo loco Religioſo Profeſſionem, permittantur exire*: per votum Religionis non intelligitur ſimplex promiſſio ingrediendi Religionem: ſed vel Profeſſio tacita, quæ olim fieri ſolebatur per aſſumptionem habitus Religioſi, animo mutandi vitam, poſt editum votum ingrediendi Religionem, juxta ſupra dicta *Tit. 31.* prout explicat *Joann. Andr. hic numero 4. & Abb. numero 11.* Vel intelligitur votum ipſum Profeſſionis expreſſæ, per quod quis verus Religioſus efficitur, ita, ut poſteriora verba, *poſt actam Profeſſionem*, ſint declaratoria priorum, ſcilicet *poſt votum Religionis. Suar. diſ. 23. de Cenſ. ſect. 3. numero 9.* ubi addit, per Profeſſionem hic intelligi omnem veram incorporationem, per quam verus Religioſus quis fit, adeoque etiam ſub hac Lege comprehendi Scholaſticos approbatos Societatis; quia ſunt veri Religioſi, eaque generaliter de omnibus Religioſis loquitur.

Notandum ſecundo. Tres Conditiones requiruntur ad hanc cenſuram excommunicationis, aliaſque pœnas ſtatutas *in cit. c. 3. & c. ult. h. t.* Prima eſt, ut Religioſi LL. Civiles, vel Phyſicam, ſeu Medicinam legant, vel audiant, vel ſaltem animo audiendi exeant, ſecundum probabilem ſententiam, de qua infra. Secunda conditio eſt, ut ad hunc finem audiendi exeant ex Clauſtris ſuis, ut expreſſe habetur in utroque *cit. c.* Quare ſi non exeant, ſed intra Clauſtra ſua Jus Civile, vel Medicinam audiant, vel eis ſtudeant, non incurrunt hanc cenſuram, aliaſque pœnas ſtatutas; quia Conſtitutio pœnalis non debet extendi ultra propriam ſignificationem verborum: ſed potius reſtringi; cum ergo hæc Conſtitutio loquatur de Religioſis exeuntibus e Monaſterio, non debet intelligi de non exeuntibus, ſed ſtudentibus, vel audientibus intra Monaſterium. *Innoc. in cap. ult. in princ. Abb. ibid. numer. 13.* Neque obſtat, quod eadem ratio videatur eſſe in non exeuntibus; nam inprimis Religioſus, qui ex Clauſtro exit ex cauſa illicita, & Lege prohibita, & Monaſterium deſerit, magis delinquit, quam qui rem illicitam intra Clauſtra patrat; quia hic unum tantum, prior duo peccata committit, ideoque magis eſt puniendus. Deinde etſi ob identitatem rationis locum habeat Legis diſpoſitio, non tamen ejus pœna, adeoque etiamſi ponatur, ac detur, Religioſos

ex

Digitized by Google

ea mente hujus Conſtitutionis prohiberi etiam intra Clauſtra audire Leges, & Medicinam: non tamen ideo incurrunt pœnam excommunicationis, *Abb. c. l.* Ex quo infertur etiamſi Religioſus, qui exit e Clauſtro, non ad audiendas has ſcientias: ſed ad alios fines illicite exeat, & graviter peccet, vel etiam Apoſtata fiat; non tamen incurrit pœnas hic ſtatutas. *Suar. c. l. n. 10.* Tertia conditio eſt; ut intra duos menſes, ad Clauſtra non redeant; ſi enim ante elapſum hoc tempus redierint, non incurrent excommunicationem, aliaſque pœnas, ut patet ex *cit. c. 3. & c. ult. h. t.*

XXXII. Notandum tertio. Si Religioſi exeant quidem ex Monaſterio, ad audiendas has ſcientias: ſed non extra Clauſtrum morentur, ac habitent, quia ſolum exeunt ad audiendum in loco publico alicujus Academiæ, ita tamen, ut quotidie redeant ad Clauſtrum, tum valde probabile eſt, illos non incurrere excommunicationem, & alias pœnas, quia verba illa textus, *ſi ad Clauſtrum ſuum intra duorum menſium ſpatium non redierint*, indicant, quod debeant exire, ad audiendum, ita, ut habitent extra Clauſtrum, & duobus menſibus extra illud verſentur, quod non fit, ſi ſolum exeant ad audiendum, & quotidie ad Clauſtrum revertantur. Ratio eſt, quia in Legibus præſertim pœnalibus, non eſt recedendum a proprietate litteræ, ſeu textus; & pœna potius reſtringi, quam ampliari debet. Et iſta interpretatio eſt communis recepta a DD. ut teſtatur *Suar. c. l. n. 11. & 12.* Quare dicendum eſt, mentem Papæ non fuiſſe, omnem modum vacandi his ſcientiis prohibere, ſub excommunicatione: ſed ſolum illum modum, qui poſſet præbere occaſionem majoris evagationis, & diſtractionis in actionibus mundanis. *Suar. c. l. n. 13.*

Notandum quarto. Si Religioſus exeat e Clauſtro, animo audiendi Jus Civile, aut Medicinam, poſtea vero illas ſcientias non audiat, attamen ultra duos menſes extra Clauſtrum maneat, verius eſt, eum incurrere excommunicationem, & alias pœnas ſtatutas, *Abb. in citat. cap. 3. num. 8. Suarez citat. ſec. 3. num. 14.* Ratio eſt, quia in hoc cap. non excommunicantur Religioſi audientes, ſed exeuntes ad audiendum, & ante elapſos duos menſes, non redeuntes, adeoque tales agunt contra verba, & mentem hujus Conſtitutionis, etiamſi re ipſa non audiverint, maxime, ſi non tantum exiverint, ſed etiam per duos menſes foris manſerint, animo audiendi illas ſcientias prohibitas. Aliud eſt, ſi Religioſus, poſt exitum e Monaſterio, mutavit propoſitum, audiendi ſcientias prohibitas, tum enim etſi foris manet, ultra duos menſes, ut audiat ſcientias permiſſas, verb. grat. Jus Canonicum, aut Theologiam, vel etiam, ut libere vagetur, probabile eſt, non incurrere excommunicationem, aliaſque pœnas; quia ceſſat ratio hujus Conſtitutionis, nempe ne viri ſpirituales mundanis actionibus rurſus involvantur; quæ ratio ceſſat, ſi Religioſus, mutato propoſito, non audiat diſciplinas profanas ipſi prohibitas, etiamſi non redeat ad Monaſterium; quia verba Legis, præſertim pœnalis, cum effectu intelligi debent, *lib. 1. §. Hac autem ff. Quod quiſque juris &c. Abb. in cit. c. ult. num. 9. h. t. Suar. c. l. num. 15.* Quod ſi vero Religioſus egreſſus ſit e Monaſterio, ob alium finem, ſive bonum, ſive malum, poſtea vero mutata intentione, extra Clauſtrum maneat, principaliter ad eum finem, ut Jus Civile, vel Medicinam audiat, & intra duos menſes non redeat, incurret excommunicationem, aliaſque pœnas; quia licet primus egreſſus non fuerit deſtinatus ad hunc finem, tamen permanentia extra Monaſterium fuit ad illum ordinata, & quidem principaliter, ſiquidem principalis ejus intentio fuit, manendi extra Monaſterium, propter audiendas ſcientias prohibitas, hoc enim eſt, quod principaliter intendit prohibere hæc Conſtitutio; nam ſi exeat, vel foris maneat, principaliter ob aliam cauſam, non incurret hanc cenſuram, licet poſtea etiam ſtudiis prohibitis det operam, *Suar. c. l. num. 15.*

XXXIII. Notandum 5. Nec quidem cum licentia ſuorum Prælatorum Regularium, poſſunt Religioſi exire e Monaſterio, ad audiendum Leges, vel Medicinam; tum quia inferiores Papa non poſſunt diſpenſare in Legibus Canonicis, præſertim in Decretis Concilii Generalis, niſi ſpecialiter id eis conceſſum ſit: tum quia in dicta Conſtitutione dicitur, *Nulli omnino permittatur exire*, per quam vocem omnis omnino diſpenſatio videtur prohiberi. *Abb. in cit. c. 3. n. 5. Suar. c. l. num. 13.*

Notandum ſexto. Certum eſt, quod etiam hodierno Jure non incurratur cenſura illa excommunicationis, aliæque pœnæ, niſi poſt elapſum tempus duorum menſium; quia in *cit. c. 3. h. t.* expreſſe habetur, quod tempus illud currat, non a tempore publicationis hujus Conſtitutionis, quippe quæ jam dudum fuit promulgata: ſed a tempore exitus e Clauſtro, ut ex illis verbis: *Si vero exierint, & ad Clauſtrum ſuum, infra duorum menſium ſpatium non redierint*, idemque reperitur in *cap. ult. in princ. eod.* nec revocatur. Quare cum ibi dicitur, excommunicationem hanc ipſo facto incurri, non debet intelligi, quod ipſo facto incurratur poſt exitum e Clauſtro: ſed poſt elapſum tempus bimeſtre, ut ex contextu ſatis patet: nam id ſolum eſt additum, ad declaranda verba prioris Canonis *in cap. 3. h. t.* ubi non exprimitur, an illa excommunicatio, ipſo facto, incurratur, nec ne. Ex quo ulterius infertur, quod hoc tempus bimeſtre computandum ſit a die exitus e Clauſtro, ad audiendum ſcientias prohibitas, ut patet ex verbis textus, *ſi exierint*: neque enim poteſt hoc tempus computari a tempore, quo cœperunt audire illas ſcientias, cum poſſit incurri hæc cenſura, etiam antequam quis incipiat audire prædictas ſcientias, ut conſtat ex ſupra dictis, *Abb. in cit. c. ult. n. 8. h. t. Suar. c. l. n. 16.*

XXXIV. De poſteriore quæſtione, an ſtudia Legum Civilium, & Medicinæ ſint prohibita, etiam Clericis ſæcularibus, agitur *in cit. cap. Super ſpecula ult. §. Quia vero h. t.* ubi Papa Honorius III. prædictum ſtatutum Concilii Turonenſis (*in cit. c. Non magnopere 3. h. t.*) extendit „ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos Cantores, & alios Clericos perſonatus habentes, nec non „Presbyteros: niſi infra præſcriptum ſpatium (duorum „menſium) a prædictis ſtudiis deſtiterint, & mandavit illud, appellatione poſtpoſita, firmiter obſervari.

XXXV. Pro cujus explicatione, notandum primo. Prohibitum eſt ſub pœna excommunicationis, & aliis expreſſis, *in c. 3. h. t.* Archidiaconis, Decanis, Plebanis, id eſt, qui ſub ſe Capellas, ſeu Eccleſias minores habent, & aliis Clericis dignitates Eccleſiaſticas, vel perſonatus habentibus, nec non omnibus Presbyteris, ſeu Sacerdotibus, audire Leges Civiles, vel Phyſicam, ſeu Medicinam. Ratio hujus prohibitionis eſt, ut liberius, & diligentius operam dent ſtudio Theologiæ, quod Papa cupit ampliari, ut ſit Fides Catholica circumcincta muro inexpugnabile bellatorum, ut dicitur in *cit. §. Quia vero*; hoc eſt, qui poſſint hæreticis auctoritate divinæ Scripturæ reſiſtere, *Gl. hic V. Bellatorum*. Sub Theologia autem hoc loco comprehenditur etiam Jus Canonicum; quia ſcientia Canonica eſt pars Divinæ, *cap. Qualiter 24. de accuſ. Abb. in cit. cap. ultim. numero 7. h. t.* & æque utilis eſt Eccleſiæ DEI, quam Theologia.

Porro ab hac prohibitione Conſtitutionis Honorii III. *in citat. §. Quia vero*; excipiuntur primo. Rectores Eccleſiarum Parochialium, ut conſtat ex *c. Statutum 5. h. tit. in* „6. ubi expreſſe habetur, prædictam Conſtitutionem Honorii prohibentem, audire Leges, vel Phyſicam, ſeu „Medicinam, ad eos, qui Parochiales Eccleſias obtinent, „ratione Eccleſiarum hujuſmodi, non extendi, niſi eædem „Eccleſiæ ſint Plebaniæ ſub ſe Capellas habentes, in „quibus inſtituuntur Clerici, ſeu Vicarii perpetui, qui „non poſſunt ab ipſis Capellaniis, abſque cauſa rationabili, amoveri: dummodo tamen tales Rectores Parochiarum, quæ non habent ſub ſe Capellas, non ſint Sacerdotes, tunc enim prohiberentur audire Leges, vel Medicinam, non ratione Eccleſiæ; ſed ratione Ordinis, *Gl. ibid. V. Ratione*.

Excipiuntur ſecundo. Clerici inferiores, & Diaconi, vel Subdiaconi, multo magis in minoribus Ordinibus conſtituti, qui Dignitatem, vel Perſonatum non habent; hi enim Leges, & Medicinam audire poſſunt; nam ad illos *in cit. §. Quia vero*; nulla fit extenſio *Suarez. citat. ſec. 3. numero 29. Ugolin. de Offic. Epiſcop. capit. 13. except. 2.* Tertio. Excipiuntur ii Clerici ſeculares; qui non publice in Academiis; ſed privatim ſtudent Juri Civili, ad melius intelligendos SS. Canones, *Abb. in citat. capit. ultim. numero ult.* quia veriſſimum eſt illud vulgare pronunciatum: *Leges* (Civiles) *ſine Canone valent parum, Canones ſine Lege nihil*: vel etiam, qui ſtudent principaliter ad ipſam Civilem ſcientiam acquirendam; quia Conſtitutio hæc pœnalis, non debet extendi ad eos, qui privatim ſtudent, ſed non publice in ſcholis audiunt. Nec obſtat, verbum *ſtudent* poſitum *in citat. capit. ultim.* quia intelligi debet de publice ſtudentibus, adeoque de his, qui ſtudent in ſcholis audiendo, prout indicant illa verba, *in quorum Diœceſibus in hujuſmodi ſtudent &c. Fagnan. in citat. capit. ultim. numero 32. & 36.* Quarto. Excipiuntur illi Clerici, qui a Papa licentiam obtinuerunt, audiendi Jus Civile, vel Medicinam; quam ſolus Papa dare poteſt. *Ugolin. citat. §. 13. in except. ult.*

Notandum ſecundo. Clerici Regulares habentes Dignitates, vel perſonatus, vel ſi ſint Presbyteri, prohibentur audire Leges Civiles, & Medicinam, etiam in propriis domibus, ac proinde ſi per duos menſes hujuſmodi facultates audiant, cenſuram excommunicationis incurrunt, ſive in propriis domibus, ſive in quovis alio loco audiant, prout ſumitur ex *cit. c. 5. h. t. in 6.* Ubi Bonifacius VIII. referens Conſtitutionem Honorii *in c. ult. h. t.* ait, quod Clericis Secularibus ibi expreſſis audire Leges, & Phyſicam interdixerit. Quare tempus duorum menſium in his Clericis ſecularibus computandum eſt ab eo tempore, quo incipiunt audire hujuſmodi facultates, cum computatio aliunde incipere non poſſit, nec ab exitu e Clauſtro, qui in illis locum habere non poteſt, neque ab exitu ex propria domo, qui huc nihil facit, *Suar. c. l. num. 19.*

XXXVI. Notandum tertio. Quando *in cit. c. ult. h. t.* dicitur, *ut de cætero Religioſi* (idemque eſt de Clericis Secularibus, ad quos ibi facta eſt extenſio) *ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrunt*: per hæc verba non inducitur novum Jus: ſed declarantur verba illa Conſtitutionis Turonenſis *in c. 3. h. t. ſic ut excommunicati ab omnibus evitentur*, quæ videbantur ſimilitudinem importare, quaſi non eſſent ipſo jure excommunicati, unde diverſæ oriebantur opiniones DD. Quæ controverſia *in c. ult. h. t.* deciditur, nempe quod excommunicatio illa ſemper fuerit latæ ſententiæ, licet hoc non fuerit manifeſtum, ideoque propter hujuſmodi opiniones probabiles, & inde ortam ignorantiam probabilem, excuſabantur ante hanc declarationem Religioſi audientes facultates ibi prohibitas a pœna excommunicationis, a qua poſt hanc declarationem, de cætero non excuſantur, juxta ea, quæ tradit *Gl. in cap. un. V. De cætero; de poſt. Prał. in 6. Fagn. in cit. c. ult. num. 6. & 7.*

Notandum quarto. Clerici ſeculares, vel etiam Religioſi, qui incurrunt cenſuram excommunicationis, eo quod ſtuduerint ſcientiis, poſſunt ab illa abſolvi, vel ab Epiſcopo proprio, cui ſunt ſubjecti, vel ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſtudent, & ubi deliquerunt, ac pro tempore verſantur, ſaltem quod attinet ad Clericos ſeculares; cum Papa abſolutionem ab hac cenſura ſibi non reſervarit, *Abb. in cit. c. ult. num. 12.*

XXXVII. Prædictis addendum primo. Clerici, tum Seculares, tum etiam Regulares poſſunt licito Jus Civile, vel

Medicinam legere, ſive docere, publice, & privatim, abſque eo, quod incurrant excommunicationem, & alias pœnas ſtatutas, ut docet *Innoc. & Abb. in cit. c. ult. n. 16. h. t. Suar. diſ. 23. de cenſur. ſec. 3. n. 18. contra Hoſtienſ. & Joan. Andr.* Ratio eſt, quia licet *in c. 3. h. t.* feratur cenſura in Religioſos exeuntes ad legendum Jus Civile, & Phyſicam, ſeu Medicinam verbum autem legendi proprie, & in rigore ſignificat docere, non audire vel ſtudere, aut addiſcere: attamen *in c. ult. h. t.* Papa Honorius III. expoſuit, & declaravit, quomodo verbum legendi *in cit. c.* 3. intelligendum ſit, nempe, ut non idem ſit, quod docere: ſed quod audire, ſive legere, & ſtudere ad addiſcendam diſciplinam ab alio, ac proinde in utroque *c. 3. & ult.* non eſt ſermo de legentibus, hoc eſt, docentibus, nec etiam de illis, qui non ſtudent, ut addiſcant: ſed ut alios doceant, hi enim non incurrunt pœnas ibi ſtatutas: ſed ſolum illi, qui exeunt ad audiendum, & addiſcendum ſcientias prohibitas: alioquin ſequeretur, Papam *in cap. ult. h. t.* falſum dixiſſe, nec fideliter, ac in ſenſu integro, & perfecto retuliſſe Conſtitutionem Concilii Turonenſis, vel certe illius tenorem, ac ſenſum proprium ignoraſſe, quod nullo modo dici poteſt; cum Papa cenſeatur habere omnia jura in ſcrinio pectoris ſui, *c. 1. de Conſtit. in 6.* Nec obſtat, quod Religioſus, qui exivit e Clauſtro, incurrat hanc cenſuram, etiamſi non adeat ſcholas, ad addiſcendas has ſcientias: ſed privatim iis ſtudeat; nam non ideo illam incurret, quod his ſcientiis det operam: ſed quia exivit e Clauſtro, animo illas audiendi, & addiſcendi, & poſt duos menſes non rediit ad Clauſtrum, hoc enim ſupponendum eſt; alioquin non incurretur cenſura, etiamſi illis ſtudeat, ſi non exivit ad audiendum, ut patet ex ſupra dictis, *Suar. c. l.* Neque etiam obſtat, quod eadem, vel etiam major ſit ratio prohibitionis in docentibus, quam in diſcentibus, ideoque etiam eadem ſit juris diſpoſitio in utriſque; nam argumentum a paritate rationis non habet locum in pœnalibus. Præterquam quod ratio diſparitatis etiam aſſignari poſſit inter docentes, & audientes; tum quia hi moventur ad diſcendum malo zelo, ut rurſus involvantur mundanis adminiſtrationibus in patrocinando, & aliis ſimilibus, ut innuitur *in c. 3. h. t.* At vero, qui docent ſcientiam Legum Civilium, quam prius didicerunt, non involvuntur actionibus mundanis: ſed potius communicant aliis ſcientiam per ſe bonam, & neceſſariam ad gubernationem Reipubl. *Fagn. in cit. c. ult. n. 48.* Tum quia rariſſime contingit, ut Religioſi exeant e Monaſterio, ad docendum has diſciplinas, & ideo non fuit opus, id per ſpecialem Legem prohibere, cum Leges ſolum condantur de his, quæ communiter, & frequenter accidunt. *Suar. c. l.* Porro illud certum eſt, hanc cenſuram non incurrere eos, qui hujuſmodi Religioſos, vel Clericos docent has ſcientias, vel illos ad audiendum admittunt, cum prædicti Canones non loquantur de docentibus: ſed ſolum de audientibus. *Suar. c. l. n. 20.*

XXXVIII. Addendum ſecundo. Clerici, & Monachi, ſeu Religioſi poſſunt promoveri ad gradum Doctoratus. Et quidem is, qui ante Clericatum Juri Civili operam dedit, poteſt poſt illius aſſumptionem, imo etiamſi Presbyter Beneficiatus fuerit factus, ad gradum Doctoratus in eodem Jure promoveri, etiam ſine licentia ſui Ordinarii, & abſque periculo incurrendæ alicujus cenſuræ irregularitatis, vel alterius pœnæ: quamvis peccet, ſi ſine ſufficienti ſcientia Juris gradum ſuſcipiat, ut docet *Navarr. lib. 3. Conſil. 2. h. t. Emman. Rodriq. Tom. 2. qq. Reg. q. 75. art.* 1. ubi addit, id etiam Monachis permiſſum eſſe: illud vero certum, quod Religioſi ad gradum Doctoratus in Theologia, & jure Canonico, cum licentia ſuorum Prælatorum, promoveri poſſint.

§. VII.

De pœnis ſtatutis in Monachos, ſeu Religioſos, qui habitum Religioſum, dimittunt, vel ad ſtudia, ſine licentia, accedunt, vel ſunt incorrigibiles.

XXIX. Quæritur primo. Quam pœnam incurrant Religioſi, qui habitum regularem dimittunt? Reſp. de hoc ita ſtatutum habetur in *c. Ut periculoſa 2. h. t. in 6.* Ut periculo-
„ ſa Religioſis evagandi occaſio ſubtrahatur, diſtinctius in-
„ hibemus, ne de cætero aliquis, quamcunque Religionem
„ (dummodo approbatam, *Gl. hic V. Quamcunque;*) tacito,
„ vel expreſſe Profeſſus, in ſcholis, vel alibi temere habi-
„ tum Religionis ſuæ dimittat: alioquin ſententiam excom-
„ municationis, ipſo facto incurrat, prout poſtea ut in *ſeq.*
„ *c.* ſubjungitur.

XL. Porro ad hanc cenſuram incurrendam requiritur primo. Ut non tantum habitus Regularis deponatur: ſed etiam, ut dimittatur, hoc eſt, non ſufficit, ut exuatur ſolum habitus dormiendi, vel purgandi cauſa, vel ob alium finem, etiam malum; ſed neceſſe eſt etiam, ut mutatio habitus fiat in alium, ad ſe occultandum, vel incedendum tali modo. Unde quando non totus habitus, ſed aliqua ejus pars tantum dimittitur, ſi tamen per partem illam Religioſi habitus, quæ retinetur, ſatis adhuc cognoſci poſſit Religioſus, non incurritur excommunicatio; quia tunc non eſt dimiſſio habitus ſimpliciter: ſed ſolum ex parte, nec datur per hoc Religioſis occaſio vagandi, quod illa Lex vitare intendit. *Suar. diſ. 23. de Cenſ. ſect. 4. n. 28.* Secundo requiritur, ut dimiſſio habitus ſit temeraria, hoc eſt, ut abſque juſta cauſa fiat: nam ſi ex juſta cauſa fiat, v. g. ad defenſionem propriæ vitæ, vel famæ, vel proximi, vel ad vitandum grave ſcandalum, non poteſt dici temeraria dimiſſio, quia prudenter, & rationabiliter fit, *Suar. cit. ſect. 4. n. 27. Sanch. lib. 6. mor. c. 8. n. 40. & 42.* Imo etiamſi dimittatur habitus ex ignorantia culpabili, eaque craſſa, & ſupina, non debet cenſeri temeraria dimiſſio, dummodo non ſit ignorantia omnino affectata, vel adeo craſſa, ut cenſori poſſit quaſi ſcientia, & ingens temeritas; quia temerarie idem eſt, quod ſcienter, & ex præſumptione, ſe veluti cum contemptu aliquo Legis quippiam fieri, ita ut velit quis dimittere habitum, non obſtante Legis prohibitione. *Suar. c. l. n. 29. Sanch. c. l. n. 43.*

Tertio requiritur, ſecundum aliquos ad hanc cenſuram incurrendam, ut non tantum proprius habitus regularis ſic dimiſſus: ſed etiam, ut alius habitus aſſumatur; quia communiter, & moraliter loquendo, non datur occaſio vagandi, dimiſſo proprio habitu, vel ejus notabili parte, niſi alius aſſumatur, quo quis tegatur. *Sanch. c. l. n. 51.* Contrarium tamen non improbabiliter tenet *Suar. c. l. n. 28.* quia textus *in cit. c. 2. h. t. in 6.* non exigit, ut alius habitus induatur; ſed ut proprius dimittatur, vel ea pars, qua depoſita non poteſt Religioſus cognoſci, cujus Religionis ſit, tunc enim datus ſufficiens cauſa vagandi, quæ eſt cauſa prohibitionis ibi aſſignata.

XLI. Ex dictis colligitur primo. Religioſus, qui habitu Regulari retento fugit e Monaſterio, ſine Superioris licentia, etſi ſit apoſtata, vel fugitivus, non tamen incurrit hanc excommunicationem, quippe quæ eſt lata, non in apoſtatas, & fugitivos: ſed in eos, qui habitum temere dimittunt, etiam abſque animo apoſtatandi, *Leſſ. l. 2. de juſt. c. 41. num. 109. Sanch. cit. c. 8. n. 45. & 46. Barb. in cit. c. 2. n. 7. h. t. in 6.*

Colligitur ſecundo. Ad hanc excommunicationem incurrendam non requiri, ut in perpetuum deponatur habitus regularis: ſed ſatis eſt, ſi deponatur ad tempus; nam *in cit. c. 2. h. t. in 6.* excommunicantur dimittentes habitum in ſcholis, quæ non ſolent eſſe perpetuæ *Sanch. c. l. n. 48.* non tamen incurrit, qui habitum ad tam breve tempus deponit, & alium aſſumit, ut moraliter loquendo, cenſeri poſſit, eum non dimiſiſſe, *Azor. p. 2. Inſtit. l. 12. c. 13. q. 5. in caſu 16. Sanch. c. l. n. 55.* Quare ſi Religioſus, ob apparentem aliquam cauſam, habitum Regularem dimittat ad breve tempus, etſi illa cauſa non ſit honeſta, nec excuſans, non incurrit excommunicationem, ut ſi v. g. deponat, quo expeditius currat, vel ut ludat: vel ſe lavet in flumine, quia hujuſmodi dimiſſio habitus non poteſt dici temeraria, cum cauſam ſaltem apparentem habeat. *Azor. c. l. 10. c. 17. q. 9.* Quin imo dicendum, etſi deponat ad breve tempus habitum, ex cauſa turpi, & illicita, v. g. ut fornicetur, vel clam furetur; quia quamvis graviter peccet deponendo, non tamen dimittit, ut liberius vagetur: ſed deponit, voluntate paulo poſt reaſſumendi illum, nec habitus ad tam breve tempus dimiſſus cenſetur moraliter dimiſſus, adeoque nec temerarie, *Azor. c. l. §. Si rogos Sanch. c. l. n. 56. & 57.*

Colligitur tertio. Qui habitum regularem dimittit, non ſtatim incurrit hanc excommunicationem, ſed quando eo pervenit, ut vagetur, vel ſic ſe hominum conſpectui exhibet, cum hæc cenſura ſit lata, ut vitetur occaſio vagandi, nec incurrit, ſi mutata intentione, ante hunc eventum, reaſſumat habitum, *Sanch. c. l. n. 54. in fine*, & alii apud ipſum.

Colligitur quarto. Excommunicationem hanc incurrere eum Religioſum, qui habitum quidem retinet: ſed ita occultat, ſine juſta cauſa, ut exterius nullo modo appareat; quia moraliter, ac in effectu idem eſt, ac ſi dimitteret, dum illum ita tegit, ſuper induendo alium, ut nequeat cognoſci, cujus Ordinis Religioſus ſit, per quod etiam præbetur occaſio vagandi, quæ eſt cauſa finalis hujus pœnalis Legis: nam etiam in pœnalibus Legibus fieri poteſt extenſio, ſi alias Lex poſſet facile eludi, tunc enim non eſt extenſio, ſed tacita incluſio. *Azor. cit. c. 17. q. 10. Suar. cit. ſect. 4. n. 34. Sanch. c. l. num. 63.*

XLII. Colligitur quinto. Etſi valde probabile ſit, non incurrere excommunicationem illum, qui depoſito habitu ſuæ Religionis, aſſumit habitum alterius, ad illam tranſeundo, v. gr. ad laxiorem; quia non dimittit ſuæ Religionis habitum, ut libere vagetur, quæ eſt ratio, ob quam cenſura hæc fertur, ut docet *Sanch. c. l. n. 68.* Contrarium tamen videtur probabilius, quia *in cit. c. 2. h. t. in 6.* dicitur, *Qui ſuæ Religionis habitum temere dimiſerit*; ac eo tempore, quo priorem Religionem dimiſit, ea vere erat, & poſtea etiam manet ſua Religio, de jure, & ex obligatione, etſi non de facto, & irrationabiliter, ac illicite illum dimiſit, adeoque temerarie: quamvis talis non ſit apoſtata; quia non abſolute, & omnino deficit a Religione, ſed ad aliam ſe recipit, *Azor. cit. c. 17. q. 11. Suar. cit. ſect. 4. n. 32.*

Colligitur ſexto. Hanc cenſuram incurri, etiamſi Religioſus, obtenta licentia, diſcedat, ſed habitum deponat, quia non requiritur actualis evagatio, ſed ſola habitus dimiſſio, quæ viam aperit vagationi, *Sanch. c. l. n. 60.* deinde ſatis eſt, ad hanc cenſuram incurrendam, ſi intra Monaſterium habitum temere deponat; quia ſola habitus dimiſſio requiritur *in cit. c. 2.* & verba illa, *in ſcholis, vel alibi*, ſunt generalia, ſatiſque eſt, quod ea dimiſſio præbeat facultatem etiam vagandi, *Sanch. c. l. n. 16.*

Colligitur ſeptimo Religioſos Societatis Jeſu, non incurrere hanc excommunicationem, etiamſi, habitu dimiſſo, induant ſæcularem, etiam ſine cauſa ſufficiente. quia *text. in cit. c. 2.* loquitur de Profeſſis, qui dimittunt habitum ſuæ Religionis, & ſic in illo ſupponitur, Religionem illam habere peculiarem habitum, quo diſcernatur ab aliis; at Societas Jeſu non habet peculiarem, ac proprium habitum: ſed utitur habitu communi Clericali, qui eſt uſitatus in quavis Regione, ſeu Patria, juxta *Conſt. p. 6. c. 2. §. 15. Sanch. c. l. n. 70.*

XLIII. Quæritur ſecundo. Quam pœnam incurrant Religioſi accedentes ad ſtudia, ſine Prælati licentia? Reſp. ſimiliter *in cit. c. 2. h. t. in 6.* ſtatuitur pœna excommunicationis in
„ quoſcunque Profeſſos, accedentes ad quævis ſtudia litte-
„ rarum, niſi a ſuo Prælato, cum conſilio ſui Conventus,
„ vel majoris partis ejuſdem, eis licentia primitus ſit con-
„ ceſſa. Ubi additur, ſi quis autem horum violator extite-
„ rit, excommunicationis ſententiam ipſo facto, incurrat,
„ quæ verba non copulative, ſed disjunctive intelligenda ſunt, ita, ut alterutrum ſufficiat violare, ad incurrendam excommunicationem, nempe, ſi Religioſus, vel temere ha-

bitum

Digitized by Google

bitum dimittat, vel ad ſtudium ſe conferat, ſine licentia Prælati, etſi habitum non dimittat, ita, ut duplex ſit excommunicatio, *Gl. V. Rerum Suar. cit. ſect. 4. n. 36. Sanch. cit. c. 8. n. 39.*

XLIV. Circa quod notandum primo. Diſpoſitionem, & pœnam hujus textus non habere locum, quando Religioſus adit alium locum, ubi eſt Studium, ut ibi habitet in Conventu ſui Ordinis, cauſa ſtudendi intra clauſtrum ſuæ Religionis, ſi in eo docentur, vel exeo aditurus ſcholas, quæ ſunt extra Conventum; cum enim non exigitur licentia niſi proprii Prælati, inconſulto conventu, quamvis eo ſtudendi etiam cauſa, accedat; quia tunc non datur immediate licentia, eundi ad ſtudium, ſed ad alium Conventum, quamvis finis miſſionis ſit ſtudium: ſed ſolum hic ſermo eſt, quando Religioſus ad alium locum ſe confert, ad habitandum, extra Clauſtrum, propter ſtudium, *Azor. cit. lib. 13. c. 13. q. 5. caſu 16. §. De altera excommunicatione Suar. cit. ſect. 4. n. 35. Sanch. lib. 6. mor. c. 8. n. 75.* Eſt autem hic ſermo, non ſolum de ſtudiis prohibitis Religioſis: ſed etiam de alias permiſſis, ut Theologiæ, ac Juris Canonici, quia textus expreſſe dicit, *ad quævis ſtudia. Sanch. c. l. n. 73.*

Notandum ſecundo, Deciſio hujus cap. non habet locum in illis Religionibus, in quibus licentia proficiſcendi ad habitandum, extra Clauſtrum, non eſt penes immediatum Prælatum Conventus: ſed reſervata Provinciali, vel Generali; quia de illis non loquitur *cit. c. 2.* ſed tantum de proximo Superiore Conventus. Generalis vero, vel Provincialis non dicitur proprie habere Conventum, *Suar. c. l. n. 27.*

Notandum tertio. Dubium eſt, an, ad hanc licentiam dandam requiratur tantum conſilium, an vero etiam conſenſus Conventus, vel majoris ejus partis? Prius affirmat *Suar. cit. ſect. 4. n. 37.* quia de conſilio tantum fit mentio, & jura quando volunt requirere conſenſum, illud exprimunt: quando vero dicitur, cum conſilio Conventus, vel majoris ejus partis, per eam disjunctionem ſignificatur, non eſſe opus totum Conventum, ad conſilium petendum convenire: ſed ſolum majorem ejus partem, arbitrio Prælati. Verum *Sanch. cit. c. 8. n. 82.* putat totum Conventum eſſe convocandum, ad petendum conſilium, & eam disjunctionem eſſe poſitam, majoris declarationis cauſa, nempe ita cogendum eſſe totum Conventum, ut tamen non ſit neceſſarium totius Conventus beneplacitum: ſed ſufficiat majoris partis; nam valde extraordinarium eſt in Religionibus, non totum Conventum, ſed majorem tantum partem cogi. Addit idem *Sanch. c. l. n. 82.* per conſilium ibi intelligi, & requiri conſenſum majoris partis Conventus; quia quando conſilium eſt petendum ab aliquo tanquam Collega, & participe Officii, illud eſt neceſſario ſequendum, adeoque tunc eſt idem quod conſenſus: at Conventus eſt Collega, & particeps Officii Prælati in rebus arduis exequendis. Quare ſenſus eſt, ut una cum Prælato, conſentiat etiam totus Conventus, vel major ejus pars: quia ſicut Prælatus non poteſt rem notabilem Monaſterii alienare ad tempus modicum, ſine conſenſu Conventus, ita neque perſonam. Et hæc explicatio videtur probabilior.

XLV. Cæterum *in cit. c. 2. §. fin. h. t. in 6.* alia excommunicationis ſententia fertur in Doctores, ſive Magiſtros, qui
„ Religioſos, habitu ſuo dimiſſo, Leges, vel Phyſicam, ſeu
„ Medicinam audientes (ſecus ſi alias audiant, non prohi-
„ bitas) ſcienter docere, aut in ſcholis ſuis præſumpſerint
„ retinere, quam etiam ipſo facto incurrunt.

Ex quo patet, ad hanc cenſuram incurrendam requiri, Primo, ut Religioſus, habitu ſuo dimiſſo, his ſtudiis vacet nam ſi habitu retento, audiant has diſciplinas, ea non incurritur a Magiſtris docentibus; quamvis incurrant aliam excommunicationem latam *in c. Nuper 29. & c. Si concubinæ 55. de ſent. excomm.* contra participantes cum excommunicato, in eodem crimine, quam tamen non incurrunt Magiſtri, niſi poſtquam Religioſus, audiendo ſcientias prohibitas, excommunicationem incurrit; quia antea non proprie participant in crimine cum excommunicato, & niſi participent cum illo, poſtquam nominatim denunciatus fuit. At vero excommunicationem latam *in cit. c. 2. §. fin. h. t. in 6.* non incurrunt Magiſtri docentes ſive denunciati, ſive non: imo quamvis nullam excommunicationem incurrerint, excuſante illos invincibili ignorantia, nam Magiſtri non ignorantes incurrunt hanc excommunicationem, quippe quæ non pendet ab excommunicatione per Religioſos contracta. *Suar. diſ. ſect. 23. ſect. 2. n. 41. in fine Sanch. cit. l. 6. c. 8. n. 90.*

Requiritur ſecundo, Ut Magiſtri ſcienter Religioſos doceant, vel retineant; quia *in cit. c. 2. §. fin.* requiritur ſcientia, & præſumptio, ac proinde, ſi ex ignorantia, etiam culpabili, & craſſa, modo non ſit affectata, aut ita craſſa, ut ingens temeritas dici poſſit, non incurrent hanc cenſuram. *Suar. c. l. n. 39. Sanch. c. l. n. 100.* Nomine autem Doctoris, ſive Magiſtri idem hic ſignificatur, qui nimirum actu docent. Quare ſi non doceant, non incurrunt hanc cenſuram quamvis grado Doctoris ſint inſigniti, *Sanch. c. l. n. 96.* contra *Suar. c. l.* qui vult, quod nomen Doctoris propter gradum ſit poſitum: nomen Magiſtri vero propter Officium docendi.

XLVI. Requiritur tertio. Ut Magiſtri doceant Religioſos ſive in ſcholis, ſive extra illas, vel ut retineant in ſcholis, quamvis non doceant; quia non utrumque copulative: ſed alterutrum disjunctive exigitur, ſcilicet docere, vel retinere in ſcholis, *Sanch. c. l. numer. 93. Suar. c. l. numer. 40.* non tamen Magiſtri incurrunt excommunicationem, quamvis ſciant Religioſos in domo propinqua audire, *Sanch. c. l. n. 95.* Neque etiam incurrent cenſuram, ſi non docentes retineant extra Scholas; quia *in cit. c. 2.* excommunicantur docentes, ſine limitatione, at quoad retinentes exigitur, ut in ſcholis ſuis retineant, *Franc. in cit. c. 2. § fin. n. ult. Sanch c. l. n. 39. Suar. n. 40.* Retinere autem nihil aliud eſt, quam poſitive concurrere rogando, vel conſulendo, vel defendendo ſua auctoritate, vel favore, aut violentia aliqua cogendo, ut in ſcholis Religioſus permaneat; non autem tenetur ipſe Doctor, ſeu Magiſter Religioſum per vim ex ſcholis expellere, niſi ſit Rector Univerſitatis, cui ex Officio incumbit expellere, vel aliunde ſit Juriſdictione præditus: nec tenetur ideo intermittere Officium ſuum docendi, ſi non exeat: ſed poteſt eum tolerare, & permiſſive ſe habere, *Suar. c. l. n. 40. Sanch. c. l. n. 97. & 98.*

Denique hanc excommunicationem non incurrunt, qui Leges, vel Medicinam docent, aut in Scholis retinent Sacerdotes, vel Clericos ſeculares, cum *in cit. c. 2.* ſermo ſit de ſolis Religioſis, quia Lex pœnalis extendi non debet ad perſonas non expreſſas. Nec obſtat, quod Lex pœnalis loquens in uno ex caſibus jure antiquo æquiparatis, debeat extendi ad alterum, in quo eſt eadem ratio; quia cum in jure æquiparantur duo extrema, ſecundum certam qualitatem: aliud jus loquens poſtea de altero ex illis extremis non extenditur ad alterum in caſu non æquiparato, *Franc. c. §. fin. not. 1. Sanch. c. l. n. 91.*

XLVII. Quæritur tertio. Quomodo puniendi ſint Monachi, ſeu Religioſi incorrigibiles? Reſp. de hoc ita ſtatutum habetur *in c. Relatum 7. h. t.* Monachi, qui ſeculariter vivunt,
„ & alios exemplo ſuo corrumpunt, ad obſervantiam re-
„ gularem, appellatione remota, compelli debent. Quod ſi
„ auſu temerario reſtiterint, illis ejectis, Fratres alterius
„ Ordinis (ſi non poteſt Monaſterium ex Religioſis ejuſdem
„ Ordinis reformari) in illud inducendi ſunt. Ubi *Gl. V. Inducas.* addit novos Religioſos inducendos eſſe, ut, vel in perpetuum ibi maneant, ſi priores Monachi in perpetuum ſint expulſi: vel ad tempus ſolum, donec illi corrigantur, & revertantur.

Hinc colligitur primo. Quod Monaſterium, ſeu Religioſi, ſi regulariter non vivant, ſemper debent reformari ex Monachis, ſeu Religioſis ejuſdem Profeſſionis, ſi fieri poſſit. *Gl. hic in notatis*, de quo plura ſupra *Tit. 36.*

Colligitur ſecundo. Quod Regula Ordinis obliget ſub præcepto, *arg. hujus c.* Ubi Religioſi compelluntur ad ejus obſervantiam, & quidem ad gravem culpam in iis, quæ ad tria vota ſubſtantialia pertinent, ut docet *S. Thom. 2. 2. q. 186. ar. 9.* imo etiam alia in regula contenta ſunt ſub præcepto, & obligant ſaltem ad culpam venialem: ſi verba regulæ ſint præceptiva, vel æquipollentia præcepto, *S. Th. cit. art. 9. ad 1. Abb. in cit. c. Relatum n. 6. h. t.* In quibuſdam tamen Religionibus Regula non obligat ad culpam, nec mortalem, nec venialem: ſed ſolum ad pœnam taxatam ſuſtinendam. *S. Thom. c. l.*

Colligitur tertio. Epiſcopus non poteſt Religioſos e Monaſterio expellere, & alios inducere, ſi non delinquant, nec etiam arctiorem Regulam eis imponere poteſt, *Gl. in cit. cap. Relatum V. Eis ejectis* ſecus eſt de Papa. *Abb. ibid. n. 8.*

INDEX GENERALIS

SYNOPTICUS, ET METHODICUS. OMNIUM QUÆSTIONUM, QUÆ IN TITULIS LIBRI III. DECRETALIUM CONTINENTUR.

TITULUS I.

De vita, & honeſtate Clericorum.

§. I.

Qualis vitæ probitas, & converſatio requiratur in Clericis? Pag. 1.

ASSERTIO I. Clerici præſertim in Sacris conſtituti, continentet, & caſte vivere debeot, *n.* 1. etiam in minoribus Ordinibus conſtituti, *n.* 2. Excipiontor Orientales Sacerdotes, Diaconi, & Sub-Diaconi, qui uti uxoribus, quas ante ſuſceptum Sacerdotium, vel ſacrum Ordinem, dixerunt, *n. eod. not.* 3. Clericis, uti & aliis viris ſæcularibus, eſt prohibitus acceſſus ad Monaſteria Monialium. *n.* 3. Aſſ. 2. A crapula, & ebrietate omnes Clerici abſtinere debent, *n.* 4. Aſſ. 3. Clerici ab omni avaritia alieni ſint, oportet, *n.* 5. Hinc Judex Eccleſiaſticos non poteſt licite accipere ſportulas, hoc eſt, munera, ſive victualia ſint pecuniæ: imo nec Judex ſæcularis, *n.* 6. Nec Judex delegatus a Papa; præter modica eſculenta, & poculenta, *n.* 7. Ubi ponuntur aliquæ exceptinnes: neque etiam Jodex delegatus ab inferiore Judice Ordinario, *n.* 8. Poteſt per conſuetudinem induci, ut Judices ſæculares a partibus aliquid, loco ſalarii, exigere poſſint: non autem, ut Judices Eccleſiaſtici, qui Beneficia, ſi alia ſtipendio ſufficientia habent, munera, aut ſalaria a partibus exigant, *n.* 9. Aſt. 4. Olim ſæculares Clerici in communi vivebant ſub uno Præpoſito, vel Decano, *n.* 10. Nunc non amplius, quamvis Epiſcopi, ex juſta cauſa, eos ad communem vivendi normam in communi reducere poſſint, *n.* 11. Laici inter Clericos in Choro ſtare non debent, vel ſedere, dum ſacra Officia celebrantor, *n.* 12. Parochus ſocium Clericum ſecum habere debet, *n.* 13. Muſicæ laſcivæ in Officiis Divinis, cantari non debent *n.* 14.

§. II.

De habitu, & veſtitu Clericorum.

Aſſertio I. Clerici in Sacris, & Beneficiarii, etſi in Minoribus tantum conſtituti, debent veſtem Ordini Clericali congruentem deferre, *n.* 15. Quales veſtes Clericis ſint prohibitæ, & ſub qua Pœna, *n.* 16. Licet certæ formæ, & colores veſtium Clericis ſint prohibitæ: oullus tamen in ſpecie proprius habitus eſt illis præſcriptus, *n.* 17. Clerici annulos aureos geſtare non debent, niſi ſint Epiſcopi, vel io Dignitate Eccleſiaſtica conſtituti, *n.* 18. Quas pœnas incurrent Clerici oon deferentes habitum Clericalem, & Tonſurum, & quando ab his pœnis excuſentur, *n.* 19. Clericus conjugatus etiam habitum Clericalem, & Tonſuram ferre debet, alias Canonis, & fori privilegio non gaudet, *n.* 20. Aſſ. 2. Clericus neque comam nutrire debet, oeque barbam niſi alia ſit conſuetudo, *n.* 21. Alioquin etiam inviti a ſuis Archidiaconis tonderi poſſunt, *cit. n.* 21. Vel etiam excommunicati, ſi moniti non pareant, *n. eod.* Aſſ. 3. Clerici arma portare non debent, niſi ex juſta cauſa, *n.* 22. Si propter diverſos Religioſorum habitus ſcandalum in populo generetur poſſunt Religioſi illi in uno habitu exteriore ſe conformare, *n.* 23.

§. III.

De negotiis, & exercitiis, quæ Clericis ſunt prohibita.

Aſſertio I. Clerici Officia, commercia, ac negotia ſæcularia, maxime inhoneſta, exercere non debent, *n.* 24. Ludus alearum prohibitos eſt Clericis, & quis ludus eo nomine intelligatot, *n.* 25. Prohibentur etiam io Templia exhiberi Ludi Theatrales, & ſcienci, ſi inhoneſti, aut profani ſint: ſecus, ſi honeſti, aut ſpectacula pia, *n.* 26. Si Clerici tertio moniti a ſæcularibus negotiationibus non abſtineant, perdunt privilegium Clericale, quoad bona patrimonialia eorum, *n.* 28. Poſſunt tamen hoc privilegium recuperare, ſi ſe emendent, *n.* 29. Aſſ. 3. Si Clerici jaculatoriam, ſeu biſtrionicam artem per annum publice exerceant, ipſo jure, omni privilegio privaotur: imo etiam infra annom, ſi tertio moniti non reſipicant, *n.* 30. Aſſ. 4. Si Clerici conjugati Laicorum, vel tabernariorum officiom publice exercent, & tertio moniti non deſiſtunt, vel officium dimiſſum reaſſumunt, ipſo jure privati ſunt omni privilegio Clericali. Non conjugati vero in rebus propriis, & ſi incedant in habitu Clericali, etiam in perſonis, amittunt privilegium Clericale, *n.* 31. & 32.

SERIES CAPITULORUM, QUÆ in hoc Titulo continentur, & explicantur.

IN ANTIQUIS.

Cap. 2. *n.* 12.
c. 2. *n.* 22.
c. 3. *n.* 13.
c. 4. *n.* 21.
c. 5. *n. eod.*
c. 6. *n.* 20.
c. 9. *ult. n.* 25.
c. 8. *n.* 3.
c. 9. *n.* 11.
c. 10. *n.* 5. *& aliquot ſeqq.*
c. 11. *n.* 23.
c. 12. *n.* 26.
c. 13. *n.* 1. *&* 2.
c. 14. *n.* 4.
c. 15. *n.* 15.
c. 16. *& ult. num.* 27. *& ſeq.*

IN SEXTO.

c. un. n. 30.

IN CLEMENTINIS.

Clement. 1. *n.* 31. *& ſeq.*
Clement. 2. *n.* 16. *& duob. ſeqq.*
Extrav. un. inter communes n. 14.

TITULUS II.

De cohabitatione Clericorum & Mulierum.

§. I.

An, & quatenus Clericis, cum Mulieribus cohabitare liceat, vel non?

Aſſertio 1. Mulieres cum Clericis habitare non debent: niſi ſint perſonæ valde conjunctæ, cujuſmodi ſunt, perſonæ conjunctæ in primo, aut ſecundo gradu conſanguinitatis, *n.* 1. Aſſ. 2. Omnes fœminæ extraneæ prohibentur cohabitare cum Clericis, in Sacris conſtitutis, de quibus ſuſpicio criminis eſſe poteſt, etiam valde conjunctæ, ſi periculum criminis ſubſit, *num.* 2. *&* 3. Aſſ. 3. Mulieres affinea etiam in primo, & ſecondo gradu prohibentur cohabitare Clericis: excepto primo gradu affinitatis, v. gr. Noverca, aut uxor fratris defuncti, *n.* 4. Aſſ. 4. Epiſcopus, alii ſive Sacerdotes, & Clerici poſſunt licite cohabitare matri: aliiſque mulieribus in primo, & ſecundo gradu, intra eandem domum, cum pediſſequis: ſed in diſtinctis cobiculis, *n.* 5.

§. II.

De pœnis; quæ Jure Canonico ſunt ſtatutæ in Clericos converſantes cum fœminis ſuſpectis; vel in concubinarios.

Aſſertio I. Si Clericus in Sacris conſtitutus de crimine fornicatioois cum fœmina ſit ſuſpectus, & tertio monitus, oon deſiſtat converſari cum ea, eſt excommunicandus, & fœmina canonice punienda, *n.* 6. Aſt. 2. Si Clerici concubinas, moniti, non dimittant, a Beneficiis ſuſpendi, ac tandem omnino deponi debent, *n.* 7. Si Clerici, ſive in Sacris, ſive in inferioribus Ordinibus conſtituti, concubinas non dimittunt, Eccleſiis, ſeu Beneficiis priventur, & ab Officiis ſuſpendantur, *n.* 8. Si concubinarius Presbyter ſuſpenſus ab Officio Litteras Apoſtolicas teſtantes de abſolutione impetret, eæ non valent, ſi facti ſeriem non contineant, *n.* 9. Aſſ. 3. Non debent Ordinarii cogere Clericos concubinarios ad jurandum, quod concubinas deſerere velint: ſed eos per ſuſpenſionem, aut interdictum cogere, ut eas a ſe amoveant, & ſi nolint, eos poteſt excommunicare, *n.* 10. *& ſeqq.* Aſſ. 4. Quomodo hodie ſecundum Concilium Trid. procedi debeat contra Concubinarios, & puniri, *n.* 12. *& ſeqq.*

§. III.

Quomodo procedendum ſit contra Clericos, qui publice concubinas habere dicuntur, ſed negant ſe Concubinarios eſſe?

Si crimen fornicationis ita ſit notorium, & publicum, ut adſint vehementia indicia criminis, tum talis Clericus puniri poteſt, ſine accuſatore, & teſtibus, aliave probatione. Si vero ſolum ſit publicum ex fama, tunc probatio per teſtes eſt neceſſaria, ad condemnandum reum: Quod ſi vero ſolum ſuſpectus ſit de crimine, cum ſcandalo tamen, indicenda eſt ei purgatio, *n.* 14. *& ſeq.*

§. IV.

An, & qualiter Sacerdos, aut Clericus concubinarius, ſeu fornicarius vitandus ſit in Miſſis, & aliis Officiis Divinis?

Aſſertio I. A notorio fornicario, aut concubinario non ſunt audiendæ Miſſæ, & Officia Divina, nec Sacramenta recipienda: ab occultis vero licite audiontur, & recipiuntur, quamdiu ab Eccleſia tolerantur *n.* 16. Aſſ. 2. Clericus concubinarius, vel fornicarius non debet vitari in Officiis Divinis, niſi crimen ejus ſit notorium *n.* 17. Non quilibet notorie criminoſus Clericus eſt vitandus in Divinis Officiis ſed tantum notorius concubinarius, vel fornicarius, qui eſt vitandus quoad ſe, & quoad alios, *n.* 18. Hodie tamen juxta *Extrav. Concilii Conſtantienſi, Ad vitanda*, non tenentur fideles abſtinere a Sacerdotis Concubinarii etiam notorii Miſſa, eumque vitare in Divinis Officiis, quamvis poſſint, ſi velint, *n.* 19.

§. V.

Proponuntur quæſtiones quædam circa crimen notorium, quid, & quotuplex, & an probari debeat?

Quid, & quotuplex ſit notorium? quid notorium juris, & quid

quid notorium facti? *nn.* 20. Notorium facti eſt triplex facti tranſeuntis, perſeverantis, & interpolati, cui addunt aliqui notorium præſumptionis, *n.* 22. Quid ſit occultum, prout opponitur notorio facti, *n.* 22. Quot teſtes requirantur, ad probandum notorium, *n.* 23.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 2. & 3.	*c.* 6. *n.* 8.
c. 2. *n.* 6.	*c.* 7. *n.* 16.
c. 3. *n.* 10. & *ſeqq.*	*c.* 8. *n.* 14. & *ſeq.*
c. 4. *n.* 7.	*c.* 9. *n.* 1.
c. 5. *n.* 9.	*c.* 10. & *ult. n.* 17. & *ſeq.*

TITULUS III.

De Clericis Conjugatis.

§. I.

An Clerici conjugati ad Ordines, vel Beneficia Eccleſiaſtica promoveri poſſint?

Aſſertio I. Non debent admitti, præterquam ſi quis perpetuam continentiam voverit, & unicam, eamque virginem uxorem duxerit, *n.* 1. *h. t.* Excipitur, niſi talis Clericus perpetuam continentiam voverit, *cit. n.* 1. Sed neque ad Ordines Minores talis Clericus promoveri poteſt, *n.* 2. Eſt etiam incapax cujuſcumque adminiſtrationis Eccleſiaſticæ, *cit. n.* 2. Aſſ. 2. Clerici conjugati non debent etiam admitti ad Dignitates Eccleſiaſticas, & cogendi ſunt, ut eas, quas obtinent, dimittant, *n.* 3.

§. II.

An Clerici matrimonium contrahere, eoque contracto, Beneficia retinere poſſint?

Aſſertio I. Clerici ſacro Ordine initiati matrimonium contrahere non poſſunt: quod ſi de facto matrimonium contrahere præſumpſerint, ad dimittendas uxores per ſuſpenſionem, & excommunicationem compelli poſſunt, *n.* 4. Aſſ. 2. Si Clerici in minoribus Ordinibus conſtituti de facto matrimonium contrahant, ad Beneficia Eccleſiaſtica per cenſuras Eccleſiaſticas dimittenda, & uxores retinendas compelli poſſunt, & debent, *n.* 5. idque appellatione remota. Beneficia vero collata Clerico conjugato ab Epiſcopo, non debent per ipſum, ſed per Superiorem ejus, videlicet Papam, vel Metropolitanum ipſi auferri, *n.* 6. Quod ſi vero Clerici conjugati in minoribus conſtituti priventur Beneficiis, quæ obtinent, id tamen quod Eccleſiis dederunt, ipſis reſtitui debet, *n.* 7. 8. & 10. Clerici Orientales, ſeu Græci in Minoribus Ordinibus conſtituti matrimonium contrahere, eoque uti poſſunt, etiam poſt Sacerdotium, *n.* 9. & filius Sacerdotis Græci ex legitimo matrimonio natus, ritu Latino ordinari poteſt, niſi conſuetudo Regionis obſiſtat, *cit. n.* 9.

§. III.

Utrum Clericus, Matrimonium contrahendo, amittat beneficia obtenta, ipſo jure, an vero ſolum per ſententiam Judicis?

Aſſertio I. Si Clericus in minoribus conſtitutus matrimonium contrahat, ipſo jure vacant ejus Beneficia, ante ſententiam Judicis, *n.* 11. & *ſeqq.* Extenditur primo. Quod per matrimonium contractum per verba de præſenti, etiamſi non ſit conſummatum, Clericus in Minoribus conſtitutus perdat beneficium, *n.* 13. 2. Per matrimonium validum talis Clerici amittuntur inſuper acceſſus, regreſſus, & alia Jura ad beneficium competentia, *cit. n.* 13. Tertio, per matrimonium contractum a tali Clerico amittuntur etiam penſiones Eccleſiaſticæ, titulo Clericali alicui collatæ, *cit. n.* 13. Non autem amittuntur Beneficia Clerici in Minoribus conſtituti per ſponſalia de futuro, *n.* 14. Deducuntur ex dictis quædam corollaria, *nn.* 15. Aſſ. 2. Si Clericus Beneficiatus, in Minoribus conſtitutus, matrimonium invalide contrahat, ob impedimentum aliquod, probabilius eſt quod Beneficia non vacent, ipſo jure: ſed ita contrahentem per ſententiam Judicis Beneficio privandum eſſe, niſi cum ipſo diſpenſetur, *n.* 16. Ex dictis deducuntur quædam corollaria, *n.* 17. Aſſ. 3. Probabilius eſt, ſi Clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus matrimonium invalide contrahat, eum non privari Beneficiis, ipſo jure, quamvis in pœnam privari poſſet a Judice, per ſententiam, *n.* 18. Solvuntur objectiones, *n.* 19.

§. IV.

An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum Clericis conjugatis in Minoribus, ut poſſint obtinere Beneficium, vel cum Clericis in Sacris conſtitutis, qui uxores de facto duxerunt, in Officia Sacrorum Ordinum exercere poſſint?

Aſſertio I. Epiſcopus non poteſt diſpenſare cum Clerico conjugato, quamvis unicam, eamque Virginem duxerit, & Clericalem habitum, ac Tonſuram ferens, Eccleſiæ alicui ſervire velit, ut Eccleſiaſticum Beneficium obtineat, curatum, vel ſimplex: ſed ſolus Papa id poteſt, *n.* 20. Aſſ. 2. Poteſt Epiſcopus diſpenſare cum Sacerdotibus, & aliis Clericis in Sacris conſtitutis, qui matrimonium contrahere præſumpſerint, ut poſt pœnitentiam, & vitam in continentia actam, Officiis ſuis reſtitui, eaque exercere poſſint, *n.* 21. Id vero intelligi debet de Sacerdotibus, aliiſque Clericis in Sacris, qui cum una, eaque virgine matrimonium de facto contraxerunt, aut corrupta, vel ſi cum duabus contraxerunt, *n.* 22.

§. V.

An qua ratione Clerici in Minoribus Ordinibus conſtituti, & conjugati gaudeant privilegiis Clericalibus, vel contrahendo matrimonium, illa perdant?

Aſſertio I. Si in Minoribus conſtitutus matrimonium contrahat, tanquam Laicus cenſetur, ita ut privilegia Clericorum non participet. Et hinc Clericus uxoratus, etſi Tonſuram, & habitum Clericalem ferat, non gaudet privilegio Clericali, adeoque ad ferendam Tonſuram, & habitum compelli non poteſt, *num.* 23. Deducuntur duo corollaria, *n.* 24. Similiter ſi quis in minore ætate conſtitutus Tonſuram Clericalem accepit, & poſtea miles factus eſt, non eſt cogendus, deferre habitum Clericalem, *n.* 25. & *n.* 26. Aſſ. 3. Clericus conjugatus, qui cum unica, eaque conjuge contraxit, ſi Tonſuram, & habitum Clericalem ferat, gaudet privilegio, *can. Si quis ſuadente*, ac etiam fori, ut ſcilicet non poſſit trahi ad Judicem ſæcularem, nec apud ipſum, ſive criminaliter ſive civiliter conveniri: alia vero privilegia, ſcilicet a ſolutione vectigalium, & aliorum tributorum, non habet talis Clericus: imo neque privilegia Canonis, & fori, ſi Tonſuram, & habitum Clericalem non gerat, *n.* 27. Quando Clericus conjugatus perdat privilegium fori, vel Canonis, propter bigamiam, *n.* 28. Quæ conditiones requirantur, ut Clericus conjugatus non amittat privilegia Clericalia, *n.* 28. An Clericus conjugatus, cum requiſitis conditionibus, gaudeat privilegio fori, non tantum in cauſis criminalibus: ſed etiam in civilibus, *n.* 29. An Clericus in Minoribus, qui matrimonium contraxit cum unica virgine, & ſi habitum Clericalem, & Tonſuram deponat, in perpetuum amittat privilegia Clericalia, etiam Canonis, & fori: an vero ea recuperet, ſi Tonſuram, & habitum reaſſumat? *n.* 30. & 31. An Clericus conjugatus, qui unam virginem duxit, & Tonſuram, ac habitum Clericalem ferens alicui Eccleſiæ ſervit, *juxta Decretum Conc. Trid.* amittat privilegium Canonis, & fori, ſi negotiationes ſæculares exerceat? *n.* 23.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 4. & 5.	*c.* 7. *n.* 23. & *ſeq.*
c. 2. *n.* 2.	*c.* 8. *n.* 3.
c. 3. *n.* 3.	*c.* 9. *n.* 26.
c. 4. *n.* 21. & 22.	*c.* 10. & *ult. n.* 25.
c. 5. *n.* 6.	*c. un. in* 6. *n.* 27. & *duob. ſeqq.*
c. 6. *n.* 9.	

TITULUS IV.

De Clericis non reſidentibus in Eccleſia, ſeu Præbenda.

SECTIO I.

De Beneficiis reſidentiam poſtulantibus, & cauſis ab illa excuſantibus, ac pœnis non reſidentium?

§. I.

An omnia Beneficia perſonalem reſidentiam, ſive aſſiduam Beneficiarii præſentiam requirant?

Duplex eſt obligatio reſidendi, una ſolum ad fructus lucrandos: altera ad præſtandum ſervitium Eccleſiæ. Item duplex eſt reſidentia, una vera, & realis, ſi quis per ſeipſum exerceat Officium ſpirituale, propter quod datur Beneficium: altera ficta, quando abſens a loco Beneficii pro præſente reputatur, vel per Vicarium deſervit, *n.* 2. Aſſ. 1. Epiſcopi, iiſque Superiores, item Abbates, Præpoſiti, Parochi, & alii, qui Beneficia obtinent, quibus cura animarum annexa eſt, obligantur perſonaliter reſidere. Idemque de iis qui Eccleſiaſticam Dignitatem, Perſonatum, Adminiſtrationem, vel Officium obtinent, *nn.* 3. Aſſ. 3. Etiam Canonici, vel qui aliam præbendam habent in Eccleſiis Cathedralibus, ad reſidentiam perſonalem obligantur, *nn.* 2. Privilegium non reſidendi, conceſſum Canonicis, revocandum eſt, ſi Eccleſia patiatur defectum Miniſtrorum, *n.* 5. Secundum Concil. Trident. Canonici, & alii Clerici non poſſunt ultra tres menſes a ſuis Eccleſiis abeſſe, quamvis id in multis Eccleſiis non ſit receptum, *n.* 6. Aſſ. 3. De Jure communi, etiam omnia Beneficia ſimplicia ad perſonalem reſidentiam obligant *n.* 7. Idque extenditur etiam ad Beneficium modicum, ac tenue, *n.* 8. & 9. Aſſ. 4. Epiſcopi quoque, & Prælati, qui non in titulum: ſed in commendam, vel adminiſtrationem Eccleſias obtinent, in iiſdem reſidere debent, *n.* 10.

§. II.

Utrum Jure Divino, an humano ſolum Epiſcopi, aliiſque inferiores curati teneantur ad reſidentiam perſonalem?

Affirmativa ſententia verior, & communior eſt, tam Theologorum, quam Canoniſtarum, quod Epiſcopi, Parochi, & omnes alii curam animarum habentes, ad perſonaliter reſidendum, etiam ex Jure Divino ſint obligati, *nn.* 11. Idque procedit, ſi præſentia Paſtoris ad ſalutem animarum ſit neceſſaria: ſecus ſi ſaluti ovium, per alium æque idoneum provideri poſſit, tunc enim ſolum Jure humano obligantur, in quo Papa diſpenſare poteſt, *nn.* 12.

§. III.

An per conſuetudinem induci poſſit, ut Prælati aliique Clerici non teneantur perſonaliter reſidere in Eccleſiis, vel Beneficiis curatis, vel non curatis?

Aſſertio I. Nulla conſuetudine immemoriali introduci poteſt, ut in Beneficiis curatis Rector non per ſe ipſum, nec per Vicarium reſideat, *nn.* 13. Aſſ. 2. poteſt tamen per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, ex juſta cauſa induci, ut Parochi, aliique curati non teneantur per ſe ipſos, ſed per Vicarium perpetuum, vel etiam temporalem, reſidere, quidquid in contrarium dicant aliquid Dd. *nn.* 14. Aſſ. 3. In Dignitatibus non curatis, & Canonicatibus Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum, poteſt per conſuetudinem indu-

indoci, ot net per vicarium, non conſtitutu alio, qui loco ipſius deſerviat, nec per ſe ipſom Canonicus reſideat, dummodo non negligatur cultus Divinus, ob paucitatem Miniſtrorum, quamvis hujuſmodi conſuetudo ſublata ſit per Concil. Trid. *n.* 15. Valet tamen conſuetudo, quæ in pleriſque Eccleſiis viget, ut perſonalis reſidentia in ſimplicibus Beneficiis non requiratur: ſed etiam Clerici abſentes fructus percipere poſſint, *n.* 16. Excipi debet, ſi conſuetudo contra Jus commone inducta, ut ſimplices Beneficiati reſidere non teneantur, incipiat cedere in detrimentum Eccleſiæ; quia idoneis Miniſtris caret, poteſt per Epiſcopum, cum conſenſu Capituli, talis conſuetudo abrogari, *n.* 17.

§. IV.

An, ad breve & modicum tempus, Epiſcopi, vel Parochi ab Eccleſiis ſuis licite abeſſe poſſint?

Aſſert. I. Epiſcopi poſſunt, quot annis, continue, vel interrupte a ſuis Eccleſiis Cathedralibus, ad duos, vel ad ſummum, ad tres menſes abeſſe, *nn.* 18. Aſſ. 3. Parochi aliique Curati ſingulis annis, tempore bimeſtri abeſſe poſſunt, non ultra, niſi ex gravi cauſa, juxta Conc. Trid. *n.* 19. An, ad abſentiam duorum menſium neceſſe ſit, ut a Parochis licentia Epiſcopi impetretur, *n.* 18. Poteſt tamen Parochus, vel alius inferior curatus, ſine licentia Epiſcopi, abeſſe ad modicum tempus, *num.* 21.

§. V.

De cauſis a continua reſidentia excuſantibus.

Quatuor ſunt hujuſmodi juſtæ cauſæ, Chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ utilitas, juxta Trid. Conc. *n.* 23. Ubi etiam declaratur prima cauſa. Declaratur ſeconda cauſa, *nn.* 23. Declaratur tertia cauſa, quod Beneficiarii, qui Romæ in ſervitio Papæ ſunt, habeantur pro præſentibus, *n.* 24. *& ſeq.* Ad tertiam cauſam pertinent, quod Canonici, qui exiſtunt in ſervitio Epiſcopi, pro præſentibus habentur, *n.* 26. Similiter Epiſcopus poteſt habere duos Canonicos in ſervitio ſuo, qui etiam abſentes percipiunt fructus, non obſtante Eccleſiæ ſtatuto, & juramento, *n.* 27. *& ſeq.* Etiam plures, quam duo Canonici exiſtentes in obſequio Epiſcopi pro præſentibus habentur, & quando non habeantur, *nn.* 29. an etiam Canonici Eccleſiæ Collegiatæ poſſint abſentes fructus, ob ſervitium Epiſcopi percipere, *n.* 30. an etiam Prælati Epiſcopis inferiores poſſint abſentes fructus percipere ſui Beneficii, *n. eod.* an etiam Legatus Papæ poſſit cum eodem privilegio Canonicos Eccleſiæ, Cathedralis, vel Collegiatæ aſſumere, *n.* 31. Declaratur quarta cauſa abſentiæ a continua reſidentia, *n.* 33.

§. VI.

An, & qua ratione Clerici poſſint abeſſe a ſuis Eccleſiis, vel Beneficiis ob cauſam Studiorum?

Aſſertio I. Beneficiarii, etiam Curati, poſſunt quinque annis in Univerſitate aliqua Theologiæ, vel Juri Canonico ſtudere, & quamdiu voluerint, docere, & interim fructus Beneficiorum in abſentia integre percipere, *nn.* 34. Et poſſunt Epiſcopi cum obtinentibus Eccleſias Parochiales, cauſa ſtudiorum, diſpenſare ad ſeptennium in quacunque facultate, etiam Grammatica, *n.* 35. requiritur tamen licentia Epiſcopi petita, & obtenta, *n. eod.* quæ facultas etiam locum habet in obtinentibus ſimplicia Beneficia, & quid ſecundum Jus Conc. Trid. *n.* 36. Aſſ. 2. Canonici, vel Beneficiati non gaudent dicto privilegio, ſi ad Villas, vel Caſtella, in quibus nullum congruum eſt ſtudiorum exercitium, ſe conferant, *n.* 37. Non tamen, ut gaudeant dicto privilegio, requiritur, ut in celebri Univerſitate ſtudeant, ſed ſatis eſt, ſi in loco, etiam extra Civitatem; ubi competens eſt ſtudiorum exercitium, ſtudeat, *n.* 38.

§. VII.

De aliis quibuſdam cauſis, de quibus dubitatur an excuſent a reſidentia.

Quæritur primo. An juſta cauſa ſit non reſidendi, ſi Epiſcopus verſetur in curia Romana, & Officium gerat, v. gr. Vicecancellarii; Reſp. affirmative Imo etiam abeſſe poteſt Epiſcopus, cum licentia Papæ, ut Officium gerat in Curia Regis, vel ſæcularis Principis, *n.* 39. Cardinalis Epiſcopus tactus excuſatur ab obligatione reſidendi, ſi ejus præſentia in Curia Romana ſit neceſſaria: Excipiuntur Epiſcopatus Romæ vicini, *n.* 39. Alias vero etiam Cardinales ordinarie tenentur reſidere in Eccleſia ſui Tituli, *n.* 40. Quær. 2. An ſit ſufficiens cauſa, ſi Parochus ultra duos menſes, adeoque ad longum tempus abſit, ut gerat v. g. Officium Vicarii Generalis, vel Viſitatoris. Reſp. ob gravem cauſam poſſe, *n.* 41.

§. VIII.

Quis poſſit dare facultatem non reſidendi, & ab Eccleſia, aut loco Beneficii diſcedendi.

Solus Papa poteſt licentiam dare, non reſidendi Epiſcopis, & iis, qui Dignitatem, vel beneficium curatum obtinent; ad longum tempus, autem etiam in perpetuum, non tamen poteſt ſine cauſa, *n.* 43. Epiſcopi licentiam dare poſſunt Parochis, aliiſque curatis, non reſidendi ex juſta cauſa ad breve tempus, *num. eod.* Si ſtatutum Diœceſanum obliget ad perſonalem reſidentiam, Epiſcopus in eo diſpenſare poteſt: imo etiam Capitulum in ſimili ſtatuto ab ipſo condito, *num.* 43. Etiam inferiores Prælati habentes juriſdictionem ordinariam poſſunt Clericis ſibi ſubjectis dare hanc facultatem ad tempus aliquod, *num. eod.*

§. IX.

Quomodo intelligendum ſit juramentum præſtitum de continua reſidentia?

Is, qui juravit, quod in Eccleſia ſua reſidere velit, ſed poſtea ſe abſentet, ad jura Eccleſiæ ſuæ defendenda, eſt perjurus, ſed pro reſidente haberi debet *n.* 44. *& ſeq.* ſolvitur objectio, *num.* 46.

§. X.

Quæ pœna Jure antiquo Canonico decreta ſint in Beneficiarios non reſidentes?

In primis ſi habenti unum beneficium curatum, vel dignitatem, alterum collatum fuit, & qui accepit, illud amittit, & qui contulit, conferendi poteſtate privatur, *n.* 47. Non eſt autem privatus ipſo facto: ſed privandus per ſententiam Judicis, *n. eod.* Secundo Clerici præſentati ad Eccleſias, vel ad beneficia, ſi poſſint reſidere, & nolint, non debent admitti, & admiſſi, ſunt removendi, non obſtante appellatione, niſi abſint de licentia Superioris, ob ſtudium, vel alias honeſtas cauſas, *n.* 48. Unde patet, quod ad hoc, ut beneficiatus abeſſe poſſit ab Eccleſia, vel beneficio, duo requiruntur, licentia Prælati, & juſta cauſa, *n.* 49. Tertio, Prælatus, vel alius Clericus, qui ab Eccleſia, vel beneficio reſidentiam poſtulante diu abſuit, ſi citatus non redeat, puniendus eſt, *n.* 50. Hoc caſu non requiritur trina citatio abſentis, neque privatio per ſententiam: ſed ipſo facto beneficium abſenti auferri poteſt, *nn.* 51. Capitulum Prælatum illegitime abſentem poteſt quidem monere, ut redeat, non tamen privare beneficio, *nn. eod.* Quarto, Archiepiſcopus, vel Epiſcopus, qui propria auctoritate receſſit ab Eccleſia ſua, ſi admonitus non redeat, poteſt privari ea, *nn.* 52. & 53. Capitulum non poteſt citare Epiſcopum abſentem, *ibi.* *n.* 53. Tres ſunt modi, quibus Clericus beneficio ſuo renunciare cenſetur. *n. eod.* Quinto, Clerici habentes Eccleſias, vel præbendas, ſi ſint ſine juſta cauſa, & neceſſaria abſentes, & citati intra certum tempus præfixum non veniant, eis juſte privari poſſunt, niſi juſto impedimento ſint detenti, *nn.* 54. Quod ſi abſens Clericus perſonaliter citari non poſſit per Edictum trinæ citationis publicum debet expectari per tres menſes: antequam privetur beneficio, *n.* 58. Poteſt etiam contra Clericos non reſidentes, & fraudulenter ſe abſentantes, procedi per cenſuram ſuſpenſionis, & excommunicationis, *n.* 59. *& ſeq.* Septimo, ſi Clerici obtinentes beneficia, quæ perſonalem reſidentiam requirunt, ad aliam Diœceſim tranſeant, abſque licentia Ordinarii ſui, & moniti non redeant, poſſunt iis privari: niſi rationabilem excuſationem afferant, *nn.* 61. cum licentia tamen Ordinarii poſſunt tranſire, vel niſi tranſeant ad breve tempus *n.* 62.

§. XI.

De pœnis, quæ novo Jure Concilii Tridentini ſtatuta ſunt in Clericos illegitime abſentes a ſuis Eccleſiis, vel Beneficiis.

Quæ pœnæ ſtatutæ ſint in Epiſcopos, iiſque Superiores illegitime abſentes a ſuis Eccleſiis: tum etiam in Parochos, aliiſque Curatos inferiores, *in c.* 1. *Seſſ.* 6. *& Seſſ.* 23. *c.* 1. *de reform.* *n.* 63. circa quæ Decreta quædam ſunt notanda, *n.* 74. Quæ pœnæ decretæ in eos, qui Dignitates, Canonicatus, vel præbendas obtinent in Eccleſiis Cathedralibus, vel Collegiatis, & ſine legitima cauſa abſunt. *n.* 75.

§. XII.

An, & qualiter liceat Epiſcopo a ſuo Epiſcopatu tranſire ad alium, vel Clerico ab una Diœceſi ad aliam.

Nullus Epiſcopus, de ſua Eccleſia tranſire poteſt ad aliam, propria auctoritate, & ſine licentia Papæ, alioquin utroque privabitur, *n.* 76. nec Clericus ex aliena Diœceſi veniens, abſque commendatitiis litteris proprii Epiſcopi recipi debet, niſi mandatum Sedis Apoſtolicæ ab eo exhibeatur, *nn.* 77. Sed hæc alio pertinent.

SECTIO II.

De diſtributionibus quotidianis.

§. I.

Quæ ſint: & dicantur diſtributiones quotidianæ?

Aſſertio I. Diſtributiones ſunt duplicis generis, quædam non diſtinguuntur a præbendis: ſed harum vice funguntur: quædam ſunt ſeparatæ, ac diſtinctæ a præbendis, *num.* 78. Appellatione fructuum beneficii ordinarie non comprehenduntur diſtributiones quotidianæ, *nn.* 79. Aſſ. 2. ex quibus bonis diſtributiones quotidianæ deduci debeant, declaravit *Concilium trident. Seſſ.* 21. *c.* 3. *de reform.* *n.* 80.

§. II.

Quibus diſtributiones quotidianæ dari debeant, & ex quibus cauſis, etiam abſentes illas percipere poſſint?

Aſſertio I. Jus percipiendi diſtributiones quotidianas competit Canonici Cathedralium, & Collegiatarum Eccleſiarum, ac etiam aliis Clericis beneficiariis earundem, qui in Eccleſiis ſuis non tantum reſident: Sed etiam Divinis Officiis, quibus debent horis, interſunt, *num.* 81. Qui in loco, ubi eſt beneficium, aſſidue commoratur, habetur quidem pro reſidente: non tamen lucratur diſtributiones quotidianas, ſi ſtatis horis Divinis Officiis non interſit, *num.* 82. Deducuntur corollaria, *nn.* 83. An valeat conſuetudo, vel ſtatutum, ut Canonici percipiant diſtributiones quotidianas, cum legitime abſentes ſunt, *n.* 84. Aſſ. 2. Sunt tamen plures caſus excepti, ſeu cauſæ, ob quas diſtributiones quo-

quotidiana etiam abſentibus dari poſſunt, veluti primo infirmitas, *n.* 86. Secundo corporalis neceſſitas, *nu.* 87. & *duob. ſeqq.* Tertio, evidens Eccleſiæ utilitas, *n.* 90. Aliæ exceptiones ponuntur, *n.* 91. ſolvuntur objectiones, *n.* 92. & *ſeq.* afferuntur aliæ exceptiones, *nu.* 94. & 95. qui præter caſus Jure exceptos, non interſunt Divinis Officiis, dominium diſtributionum non acquirunt, nec illas faciunt: ſed reſtituere tenentur, *nu.* 96. Et hæc etiam decreta ſunt de diſtributionibus, quæ dantur in anniverſariis defunctorum, *num.* 97.

§. III.

Alia quædam quæſtiones circa diſtributiones quotidianas proponuntur & reſolvuntur.

Quæritur 1. Pro quibus locis debeant aſſignari diſtributiones quotidianæ? *n.* 98. Quæritur 2. An ad hoc, ut Canonici quotidianas diſtributiones lucrentur, requiratur, ut non ſolum Divinis Officiis interſint, ſed etiam ut ipſimet pſallant? *n.* 99. Quæritur 3. An, qui in eadem Eccleſia duo beneficia habet, ſimplices tantum, an duplices diſtributiones recipere debeat, *n.* 100. Quær. 4. An diſtributiones quotidianæ, quas Canonici ob abſentiam amittunt, aliis præſentibus accreſcant, *n.* 101. Quær. 5. An Canonici abſentes diſtributiones quotidianas, quas propter abſentiam non lucrantur, tuta conſcientia, accipere, & retinere poſſint, ſi eas ipſis reliqui præſentes remittant, quibus alias accreviſſent.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 76.
c. 2. *n.* 40.
c. 3. *n.* 3.
c. 4. *n.* 48. & *ſeq.*
c. 5. *n.* 77.
c. 6. *n.* 8. & 9.
c. 7. *n.* 26.
c. 8. *n.* 50. & *ſeq.*
c. 9. *n.* 52. & 53.
c. 10. *n.* 54. & 55.
c. 11. *in princ. nu.* 56. & *duob. ſeqq.* & §. *contra*,
eos, *n.* 59. & *ſeq.*
c. 12. *n.* 37. & *ſeq.*
c. 13. *n.* 44. & *ſeq.*
c. 14. *n.* 24. & *ſeq.*
c. 15. *n.* 27. & 28.
c. 16. *n.* 4. & 5.
c. 17. & *ult. num.* 61. & 62.

IN SEXTO.

c. unic. nu. 81. & *tribus ſeqq.* & §. *Qui vero*, & *n.* 85. & 6. *ſeqq.*

TITULUS V.

De Præbendis & Dignitatibus.

Aliud eſt Canonia, aliud Præbenda; quid ſit Canonia, & quid Præbenda? accipitur vero hic Præbenda pro omni Beneficio Eccleſiaſtico, ſaltem inferiore, *n.* 1.

SECTIO I.

De Beneficiis, ſeu Præbendis in communi, & de neceſſaria ſuſtentatione vitæ Clericorum.

§. I.

Quid ſit Præbenda, ſeu Beneficium Eccleſiaſticum?

Præbenda, ſeu Beneficium Eccleſiaſticum eſt jus perpetuum percipiendi reditus ex bonis Eccleſiaſticis, propter aliquod ſervitium ſpirituale, auctoritate Eccleſiæ conſtitutum. Tria autem ſunt diſtinguenda in Beneficio Eccleſiaſtico: Primum eſt, ipſum officium, ſeu obligatio, ad obeundam ſpiritualem aliquam functionem: Secundum eſt, jus percipiendi reditus ex bonis Eccleſiaſticis, ob tale Beneficium: Tertium, ſunt ipſi fructus ex bonis Eccleſiaſticis, *n.* 2. Explicatur definitio beneficii, *n.* 3. & *ſeqq. ad* 7. incluſive.

§. II.

De diviſione, ſeu diſtinctione Beneficiorum?

Varie dividuntur Beneficia; nam primo alia ſunt ſæcularia, alia regularia, *n.* 8. Secundo dividuntur Beneficia, tum ſæcularia, tum regularia, in duplicia, & ſimplicia: Inter duplicia quædam ſunt majora, ut Papatus, Cardinalatus, Patriarchatus, Epiſcopatus, *n.* 9. Alia ſunt media, ut dignitates, Perſonatus & officia, *nu.* 10. quid ſit Dignitas, quid Perſonatus, quid officium, *cit. n.* 10. Inter Beneficia duplicia numerantur etiam Beneficia curata, eaque ſunt duplicis generis, vel enim curam animarum, ſive juriſdictionem ſpiritualem annexam habent in foro externo, vel in foro interno conſcientiæ tantum: alia vero ſunt Beneficia duplicia, & curata minora, ut Parochia, *n.* 11. Quod vero ad Beneficia ſimplicia attinet, ſimplex Beneficium dicitur, quod nullam juriſdictionem, neque in foro externo, neque pœnitentiæ habent, nec adminiſtrationem; ſed ſolum obligationem divina officia celebrandi, quale eſt Canonicatus, Commenda perpetua, Capellania &c. *n.* 12. Beneficia regularia quoque dividuntur in duplicia & ſimplicia, *n.* 13. Tertio dividuntur Beneficia in manualia, & non manualia: hæc ſunt, quæ in Titulum conferuntur irrevocabiliter: manualia ſunt, quæ in Titulum conferuntur revocabiliter, *nn.* 14. & 15. Quarto, alia Beneficia ſunt collativa, alia electiva, alia patronata, quæ ad præſentationem Patroni conferuntur ab Epiſcopo, vel Prælato, *n.* 16.

§. III.

De ſuſtentatione neceſſaria aſſignanda Clericis, & inprimis, an, & qualis Titulus ſuſtentationis requiratur, ad ſuſcipiendos Ordines?

Quatuor tempora diſtingui debent, quibus diverſimode providebatur Clericis de neceſſaria ſuſtentatione, *n.* 17. Aſſ. 1. Non licet ulli Epiſcopo ordinare Clericos, niſi eis alimenta, & ſuſtentationem vitæ provideat, vel det illis, unde vivere poſſint, *nu.* 18. imo etiam olim minores Ordines conferre licebat Clericis, ſine titulo neceſſariæ ſuſtentationis, ſed hodierno jure tantum ad Ordines ſacros titulus ſuſtentationis requiritur, *n.* 19 Aſſ. 2. Si Epiſcopus alicui Ordinem ſacrum conferat, ipſemet neceſſariam ſuſtentationem ei miniſtrare debet, donec ei in aliqua Eccleſia competens ſtipendium aſſignet, vel niſi ipſe Ordinatus habeat ex ſua, vel paterna hæreditate, unde vivat, *n.* 20. Idque procedit etiam, ſi Epiſcopus aliquem in Subdiaconum ordinaverit, *n.* 21. Clerici licite vivunt de reditibus Eccleſiæ, etiamſi patrimonia habeant, *n. eod.* poteſt quis ordinari, ſine titulo Eccleſiaſtico, ſi habeat de ſuo, unde honeſte vivere poſſit, *cit. n.* 21. Imo non tantum Epiſcopus conferens alicui Ordinem ſacrum, nemine præſentante: ſed etiam ejus Succeſſor compelli poteſt, ut ſic Ordinato ſine titulo neceſſaria ſubminiſtret, donec illi provideatur de Beneficio, *n.* 22. & *n.* 23. quod ſi Ordinatus ſine titulo fuit ab alio præſentatus, non tenetur Epiſcopus, ordinans illi providere de alimentis neceſſariis, ſed qui præſentavit, *cit. n.* 23. Si Epiſcopus ordinavit aliquem ad titulum beneficii, alteri debitum, & illud poſtea evincatur ab eo, ad quem pertinebat, non tenetur Epiſcopus providere de alio beneficio ipſi Ordinato, ſi eum ordinavit, neſciens beneficium alteri eſſe debitum, *n.* 24. Ordinati ad ſacros Ordines ſine titulo, non ſunt ſuſpenſi ab executione Ordinum, *cit. n.* 24. Aſſ. 4. Clerici in Minoribus conſtituti, & non beneficiati, ſi habeant bona patrimonialia, ex quibus congrue ali poſſint, etiam ad Ordines ſacros promoveri poſſunt, ſi aliud impedimentum non obſtet, *n.* 25. ſed patrimonium habentes, hodie ordinari non poſſunt, niſi eo modo, quo decernitur *a Conc. Trid. n.* 26. Aſſ. 5. Epiſcopus proprius loci ſi alteri Epiſcopo det generalem licentiam, ordinandi ſuos, & ille ordinet non habentem titulum, tenetur huic Ordinans miniſtrare neceſſaria vitæ, donec obtineat beneficium: ſi vero Epiſcopus proprius licentiam dedit, ordinandi alteri certas perſonas, nominatim expreſſas, & hic contulit ſacrum Ordinem non habenti titulum, non Ordinans: ſed Epiſcopus proprius tenetur Ordinatum alere, *n.* 27. & *ſeq.*

§. IV.

An Canonicis debeantur Præbenda, ſeu Beneficium, tanquam congrua ſuſtentatio?

Quamvis poſſit quis in Canonicum recipi, ita ut non habeat Præbendam, nec fructus beneficii ſtatim percipiat, debet tamen ei conferri Præbenda Canonicalis, quam primum poterit, *n.* 29. Recepto in Canonicum, cum ſtallo in Choro, aſſignari debet percipere diſtributiones quotidianas, *nu.* 30. Conciliantur inter ſe duo Capitula, *num.* 31. quæ obſervanda ſint circa receptionem Canonici ſine Præbenda, *nu.* 32. & 33.

§. V.

Qualis ſuſtentatio neceſſaria aſſignari debeat Parochis, aliiſque Beneficiatis curatis?

Quænam pertineant ad honeſtam & decentem vitæ ſuſtentationem Clericis debitam, *nu.* 34. Aſſ. 1. Parochis debet ex reditibus ſuarum Eccleſiarum congrua, ac ſufficiens ſuſtentatio & portio aſſignari, unde vivant, non obſtante quacunque conſuetudine, *n.* 35. & 36. Eadem congrua ſuſtentatio debetur Vicariis perpetuis, *n.* 37. Parochi tenentur perſonaliter reſidere, & non per Vicarios, *n.* 38. quænam notanda ſint circa reſidentiam Parochorum, *n.* 39. Aſſ. 2. Non poſſunt Prælati Regulares Parochias dividere, nec reditus Capellarum ipſis incorporatarum auferre, aut minuere, ita ut per hoc portiones Parochis minuantur, aut portiones Capellanis ad vitæ neceſſariam ſuſtentationem aſſignare, *num.* 40. & 41. Aſſ. 3. Quando Monachi Vicarios in Eccleſiis Monaſteriis ſuis incorporatis Epiſcopo præſentant, is non debet illos admittere, niſi eis reditus ſufficientes aſſignentur, ut jura Epiſcopalia ſolvere, & congruam ſuſtentationem habere poſſint, & hoſpitalitatem exercere, *n.* 42. & *duob. ſeqq.* Idemque extenditur etiam ad Religioſos exemptos, *nu.* 45. & 46. Epiſcopus, aliuſque Prælatus non poteſt ex Præbendis beneficiorum, vel aliis bonis Eccleſiaſticis, quæ data ſunt pro communi utilitate, ad proprios uſus convertere, *nu.* 47. Appellationem fructuum Præbendæ, qui ſpectant ſuſtentationem beneficiati, non continentur diſtributiones quotidianæ, *n.* 48. & 49.

SECTIO II.

De modis acquirendi Beneficia Eccleſiaſtica, & modo obſervando in eorum collatione.

§. I.

Quot, & quibus modis acquirantur Beneficia, tum in genere, tum in ſpecie?

Aſſertio I. Beneficia acquiruntur, vel juſte per canonicam inſtitutionem late ſumptam: vel injuſte: quando acquirantur ſine canonica inſtitutione, *nu.* 50. Hinc ille injuſte & non canonice obtinet Beneficium, qui jure conſanguinitatis in illud ſuccedit, *n.* 51. Non ſolum autem prohibita eſt ſucceſſio in Beneficiis Eccleſiaſticis, ſive ab inteſtato, ſive ex Teſtamento: ſed etiam pactum, de ſuccedendo alteri in Beneficio, poſt mortem ejus, & quidquid ſpeciem, ſeu ſimilitudinem talis ſucceſſionis habet, *n.* 52. Aſſ. 2. Tribus modis in ſpecie acquiruntur Beneficia Eccleſiaſtica, electione, ac poſtulatione: præſentatione, & collatione, eaque vel libera, quæ libere fieri ſolet: vel neceſſaria, quæ inſtitutio dicitur, & fit præcedente præſentatione, vel nominatione, *num.* 53.

§. II.

Digitized by Google

§. II.

An, & quale jus per collationem alicui factam acquiratur in Beneficio, ſive poſt, ſive etiam ante acceptationem ejuſdem?

Si Epiſcopus conferat Beneficium Titio abſenti, licet non acquirat jus in Beneficio, priuſquam illud acceptet: non tamen poteſt Epiſcopus illud alteri conferre, niſi Titius acceptare nolit, alioquin collatio eſt irrita. Sed ſi Epiſcopus collationem Beneficii Titio notificet, præfixo termino conſentiendi, eo elapſo, ſi Titius non conſenſit, poterit Epiſcopus illud alteri conferre. Verum priuſquam Epiſcopus illud actu contulit, poteſt Titius, etiam poſt elapſum terminum, Beneficium acceptare; & tum Epiſcopus non poteſt amplius conferre, *num.* 54. Beneficiarius, poſt acceptationem Beneficii ſibi collati, etiam ante apprehenſionem poſſeſſionis acquiſivit jus in re, & quaſi dominium illius, *num.* 55. Nec poteſt Epiſcopus ante conſenſum, vel diſſenſum Titii illud conferre; quia ille habet jus ad Beneficium, ſcilicet jus ad rem, *num. eod.* Si is, cui collatum eſt Beneficium, intra terminum ei præfixum, non declaret voluntatem ſuam, poterit illud, eo elapſo, conferri alteri, *nu.* 56. Poteſt Beneficium acceptari, non tantum ab eo, cui collatum eſt; ſed etiam ab alio ejus nomine, *num. eod.* quando præterea jus in re non acquiratur alicui, donec rem, vel gratiam acceptarit, *n.* 57.

§. III.

Ad quid teneatur, qui ſcienter contulit alicui ignoranti Beneficium, quod conferre non poterat?

Qui confert alicui Beneficium, quod ſcit, ſe conferre non poſſe, tenetur, eum primum poteſt, aliud Beneficium vacans, vel proxime vacaturum, poſtquam vacaverit, eidem conferre, ita, ut ſi illud ei non conferat: ſed alteri, collatio ſit irrita, *n.* 58. *&* 59. ſolvitur objectio, *n. eod.*

§. IV.

Quomodo Beneficia conferri poſſint, & an etiam ſub conditione, vel modo?

Aſſertio I. Beneficia Eccleſiaſtica debent conferri gratis, libere, non per vim, vel metum: non ſubreptitie, non clandeſtine, & occulte, vacans in perpetuum, vel ſaltem ad certum & determinatum tempus, *nu.* 60. non debet etiam collatio fieri diſjunctive, v. g. confero Petro, vel Paulo, neque etiam unum Beneficium poteſt conferri ſimul, & conjunctim duobus, *n.* 61. Beneficium etſi ſine ſcriptura valide conferri poteſt, eadem tamen neceſſaria eſt ad probationem, *n.* 62. Aſſ. 2. Non poteſt Beneficium conferri ſub conditione de futuro: ſed irrita eſt talis collatio, *n.* 63. neque etiam valet collatio Beneficii facta ſub conditione de præſenti, vel de futuro, ſed impertinente, v. gr. ſi pater tuus vivit, *n.* 64. Aſſert. 3. Collatio Beneficii facta ſub modo, qui de jure ineſt, valida eſt, v. g. confero tibi Parochiam, ita tamen, ut intra annum obligatus ſis, ſuſcipere Sacerdotium, *n.* 65.

§. V.

An poſſit Beneficio novum onus imponi in collatione ejuſdem?

Aſſertio I. Poteſt Epiſcopus, cum conſenſu Capituli Beneficio vacanti, ex juſta cauſa, onus licitum, aut honeſtum imponere, ita, ut tale Beneficium cum eo onere ad quemvis poſſeſſorem tranſeat, *n.* 66. Et poſſunt Prælati etiam inferiores Epiſcopo tale onus imponere, cum conſenſu Epiſcopi, *n.* 67. quomodo intelligendum ſit onus, quotidie celebrandi Miſſam, impoſitum ſive perſonæ, ſive loco, *cit. nu.* 57. Non valet Statutum Præpoſiti, vel Capituli, ut Beneficiarius teneretur Præbendæ ſuæ, ſine conſenſu Epiſcopi, *cit. n.* 67. Aſſ. 2. Tale onus non poteſt imponi perſonæ, cui confertur Beneficium, per modum adjectæ conditionis, modi, vel pacti &c. *n.* 68. id tamen limitatur, *ibid.* Aſſ. 3. Si duo electi ad Dignitatem aliquam, vel Beneficium uterque ſimul compromittat in eundem Judicem, poteſt is pro bono pacis, uni aſſignare Dignitatem, vel Beneficium cum onere, ut ex proventibus ejuſdem alteri parti ſolvat annuam penſionem, ita tamen, ut non ſit onus reale impoſitum ipſi Beneficio: ſed tantum perſonalem impoſitum perſonæ Beneficiatii, quod ad Succeſſores non tranſit, *num.* 69. Idque declaratur, *n.* 70.

§. VI.

An ad collationem Beneficiorum, quorum proviſio ad Capitulum ſpectat, ſint etiam vocandi Capitulares abſentes?

Aſſertio I. Quando Canonici in Eccleſia ſunt recipiendi, vel Beneficia conferenda abſentes Canonici, ſi id commodo fieri poteſt, vocandi ſunt, niſi contraria ſit conſuetudo: alioquin ubi talis conſuetudo non eſt, omnia, quæ in eorum abſentia facta ſunt, ſi petant, revocanda ſunt, *num.* 71. *&* 72. Aſſ. 2. Si receptio Canonici, vel collatio Canonicatus aut alterius Beneficii, non libera: ſed neceſſaria ſit, quia a Capitulo fieri debet ex mandato Superioris, tum non requiritur, ut vocentur abſentes: ſed ſufficit, ſi duæ partes, vel major pars Capituli congregati Beneficium conferat, *num.* 73. ubi tamen diſtinguendum eſt, de quo *cit. nu.* 73. *in fine.*

S E C T I O III.

Quibus Jus, ſeu poteſtas conferendi Beneficia Eccleſiaſtica competat?

§. I.

Quam poteſtatem habeat S. Pontifex in conferendis Beneficiis, & quibus modis ea conferre poſſit?

Aſſertio I. Papa eſt univerſalis Collator omnium Beneficiorum, qui poteſt omnia Beneficia conferre in toto Orbe terrarum, etiam non vacantia; quia eſt Supremus Diſpenſator omnium bonorum Eccleſiaſticorum, *num.* 74. Aſſert. 2. Tribus modis potiſſimum poteſt Papa, ac ſolet conferre Beneficia Eccleſiaſtica. Primo, Jure præventionis, cum antequam ordinarius Collator conferat, ipſe mandat, provideri alicui de Beneficio vacante, vel proxime vacaturo, *nu.* 75. Quia licet Papa alicui concedat poteſtatem conferendi Beneficium, per hoc tamen ipſe non ſe privat eadem poteſtate, *num.* 76. Ubi plures rationes afferuntur. Delegatio conferendi Beneficia per ſpeciale mandatum Papæ revocatur, & tollitur, quamvis revocatio non pervenerit in notitiam ejus, a quo revocatum eſt mandatum, *num.* 77. Aſſ. 3. Secundus modus, quo Papa conferre poteſt Beneficia, eſt jus concurſus, quia in Beneficiis conferendis concurrit cum aliis Inferioribus, ita, ut inter illos, & Papam præventioni ſit locus, *num.* 78. Idque declaratur *nu.* 79. *&* 80. Unde receptus in Canonicum auctoritate Papæ, præferendus eſt in præbenda aliis receptis, etiam auctoritate Legati Apoſtolici, quod ſi Legatus habet ſpeciale mandatum, recipiendi aliquem in Canonicum, tunc dicitur receptus auctoritate Apoſtolica, & præfertur etiam prius receptis, *n.* 82. *&* 83. Tertius modus, quo Papa conferre Beneficia poteſt, eſt Jus devolutionis, de quo infra.

§. II.

An, & quoniam poteſtatem conferendi Beneficia habeant Epiſcopi, aliique inferiores Collatores?

Aſſertio I. De Jure communi, inſtitutio & deſtitutio Beneficiorum in tota Diœceſi pertinet ad Epiſcopum, *nu.* 84. An, & quænam Beneficia conferre poſſit Epiſcopus, vel ſolus, vel cum Capitulo, & quæ Capitulum Jure communi, *n.* 85. Prælati inferiores Epiſcopo, qui juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habent, poſſunt conferre Beneficia, & in iis inſtituere, ac deſtituere: imo etiam alii Prælati ex conſuetudine, vel privilegio Papæ, *n.* 86. Poteſt Epiſcopus electus, & confirmatus, etiam ante conſecrationem conferre Beneficia, *n.* 87.

§. III.

Quoniam praterea Beneficia conferre poſſint, vel non poſſint?

Quæritur 1. An qui eſt in quaſi poſſeſſione juris conferendi Beneficia, bona fide poſſit ea conferre, licet penes eum non ſit proprietas, *n.* 88. Quær. 2. An ſequeſter conſtitutus rei litigioſæ, cui annexum eſt jus conferendi Beneficia, lite pendente, ea conferre poſſit, *n.* 89. Quær. 3. An poteſtas conferendi Beneficia competere poſſit Laicis, *n.* 90.

S E C T I O IV.

De iis, quibus Beneficia conferri poſſunt, & debent.

§. I.

An, qua ratione Beneficia Eccleſiaſtica nonniſi dignis, & idoneis ſint conferenda; & de pœna illa conferentium indignis?

Ad Beneficia, prætermiſſis, indignis, ſolum idonei aſſumendi ſunt, qui velint, & poſſint gratum ſervitium Deo impendere, alioquin, ſi Epiſcopus poſt primam, & ſecundam monitionem, Beneficia confert indignis, ſuſpendi debet a Beneficiis conferendis, aliaque perſona idonea ei ſubſtitui, quæ interim conferat. Idemque circa Capitula, quæ in hoc delinquunt, ſervandum eſt. Si vero ipſe Metropolitanus in hoc delinquat, Superiori ſuo, ſcilicet Papæ, vel Patriarchæ denunciandus eſt, & ejus arbitrio relinquatur. Hanc autem ſententiam ſuſpenſionis nemo relaxare poteſt, niſi Papa, & proprius Patriarcha, *n.* 91. *&* *n.* 92. Nunquam, per ſe loquendo, licitum eſt, indignis conferre Beneficia, ſi digni, & idonei haberi poſſint, *n.* 93. Si vero hi reperiri non poſſint in Regione aliqua, aliunde idonei advocandi ſunt, etiam Regulares, ſi Sæculares haberi non poſſint, vel plures Parochiæ uni idoneo committantur: denique etiam neceſſitate cogente, digni quandoque aſſumi poterunt, ad majora mala impedienda, *n.* 94.

§. II.

An licitum ſit, conferre Beneficia dignis, & idoneis, prætermiſſis dignioribus, vel digniſſimis?

Aſſertio I. Illicitum eſt, & peccatum, conferre Beneficia curata minus digno, prætermiſſo notabiliter digniore, *nu.* 95. at vero, conferre Beneficia non curata, & ſimplicia minus digno, prætermiſſo digniore, non eſt peccatum, ſaltem grave, dummodo ei, qui vere dignius eſt conferatur, *n.* 96. Aſſert. 3. Conferens Beneficium, ſive curatum, ſive ſimplex, præterito digniore, vel etiam digniſſimo, non tenetur ad reſtitutionem, neque digniori, neque Eccleſiæ: modo vere ſit idoneus, *nu.* 97. Quænam præterea notanda ſint, circa obligationem conferendi Beneficia dignioribus, *nu.* 98. De examine inſtituendo per concurſum, *juxta Concil. Trident. num.* 99.

Digitized by Google

§. III.

Quænam qualitates, ſeu conditiones requirantur in iis, quibus Beneficia Eccleſiaſtica conferuntur?

Plures requiruotur, veluti primo, ut quis ſit ex legitimo matrimonio natus. Secundo, Legitima, & cooveniens ætas, *n.* 100. & 101. Tertio, Clericatus, item Ordo, ſive major, ſive minor, pro varietate Beneficiorum; nam Beneficiatus debet eſſe Clericus, ſaltem prima tonſura initiatus, *n.* 102. Unde ſi Papa mandet, alicui provideri de Beneficio etiam carato, & providendus non habet Ordinem aeqoiſitom, poteſt ei conferri etiam Beneficium curatum, ita tameo, ut proviſus recipiat Ordioes, quos Beneficium requirit, proximis a Jure ſtatotis temporibus, *n.* 103. & *n.* 104. Quarto requiritur, ut promovendus ad Beoeficiom, nulla cenſura Eccleſiaſtica ſit ligatus, noo criminoſus, aut infamis: item vitæ, ac morum honeſtas, ſeo probitas, ſcientia debita, & competens pro qualitate Beneficii: & Cœlibatus, ſive ut non ſit conjugatus, *n.* 105. Denique requiritur etiam ad obtineodum Beneficium intentio Status Eccleſiaſtici, qua autem, & qualis ſit neceſſaria, traditur *n.* 106. & *duob. ſeqq.*

§. IV.

De aliis duabus conditionibus, an ea neceſſario requirantur, vel requiri poſſint, ad obtinenda Beneficia?

Quæritur 1. An Beneficium alicui conferri non poſſit, niſi ſit præſens? *n.* 109. & *n.* 110. Quær. 2. An per conſuetudinem induci, vel per ſtatutum decerni poſſit, ut ſoli Nobiles, & Illuſtres, excluſis ignobilibus, admittaotur ad Dignitates, & Canooicatus io Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis? *n.* 111. & *duob. ſeqq.*

§. V.

An, & quando ſæcularia Beneficia conferri poſſint Regularibus, & Regularia Sæcularibus?

Regula generalis eſt, qood Beoeficia ſæcolaria ſæcularibus, & regularia Regularibus ſint confereoda, *n.* 114. Unde ſi Papa mandat alicui provideri de Beneficio conſueto aſſignari Clericis ſæcularibus, debet intelligi de eo Beneficio, quod Clerici ſæculares pacifice, & continue poſſederunt, ita, ut compleverint legitimam præſcriptionem. Si vero Papa mandat, ut Clerico ſeculari provideatur de Prioratu, oon poteſt illi provideri de Prioratu ſolito gubernari per Regulares, ſi id in mandato exprimatur, *cit. n.* 114. & 115. Limitatur prædicta regola, *num.* 116. & pluribus ſeqq. uſque ad 119. & incluſive. Referuntur plures cooditiones requiſitæ ut ex Beneficio ſæculari fiat regulare, vel vice verſa, ex regulari ſæculare, *n.* 120. & *duob. ſeqq.* an Noviciis Religionum conferri poſſiot Beneficia regularia, vel ſæcularia, *n.* 123.

SECTIO V.

De pluralitate Beneficiorum compatibilium, ſæcularium, & regularium.

§. I.

An licitum ſit, plura Beneficia ſimul obtinere, & retinere; ac qualia?

Habere ſimul plora Beneficia Eccleſiaſtica, non eſt intrinſece malom: ſed quod ſpeciem mali habet, ita tamen, ut concurrentibus circumſtantiis, cohoneſtari poſſit. Beneficia alia ſunt incompatibilia, alia compatibilia, & rurſum alia ſimpliciter incompatibilia, alia incompatibilia ſecundum quid, quæ ſimul retineri noo poſſunt, ſine diſpeoſatione: quædam uoiformia ſub eodem tecto, *n.* 124. Aſſ. 1. Non poteſt quis ordinarie obtinere, & retinere duo, aut plura Beneficia, etiam ſimplicia, & quæ continoam reſidentiam non poſtulant, quando unum ad hoeſtam ſuſtentationem ſufficit, *n.* 125. Multæ ſunt cauſæ, ob quas prohibetor quis obtinere plura Beneficia, *n.* 126. Non poteſt per conſuetudinem, aut per privilegium, oec diſpenſationem etiam S. Pontificis obtineri, ut Clericus, ſi unum, aut plura Beneficia ſufficiant, aliud ioſuper recipiat, niſi adſit joſta cauſa excoſans, *n.* 127. Aſſ. 2. Nullus Clericus poteſt ſimul habere duas Dignitates, vel Perſonatus, etiam in diverſis Eccleſiis, excepta diſpenſatione Papæ, ex joſta cauſa, *nu.* 128. Habens plures Dignitates, una retenta, alias dimittere compellitor, *n.* 129. Aſſert. 3. Etiam plures Eccleſias Parochiales ſimul recipere non licet, neque duas Vicarias perpetuas, neque Rectoriam, & Vicariam, *n.* 130. Aſſ. 4. Nemo poteſt duo Beneficia, ſeu ſimilia, etiam ſimplicia, in eadem Eccleſia ſimul obtinere, & retinere, *n.* 131. Aſſ. 5. Noo poteſt quis ſimul habere duo Beneficia ſimplicia, etiam in diverſis Eccleſiis, ſi ambo requirant perſonalem reſidentiam incompoſſibilem, *n.* 132. Aſſ. 6. Poteſt quis ſimul obtinere, & recipere duo Beneficia curata, unum per ſe, alterum acceſſorie, ſine diſpenſatione, *n.* 133. Non tamen poteſt quis ſimul obtinere duos Canonicatus in eadem Eccleſia, unum per ſe, & alterum acceſſorie. Unde ſi quis Canooicatom, & præbendam habens, in una Eccleſia obtioeat Dignitatem, cui eſt annexa præbenda, vacabit prima præbenda poſt pacificam poſſeſſionem ſecundæ, *n.* 134. Poteſt quis ſimul obtinere & retinere plura Beneficia ſæcularia, quæ ratione reſidentiæ perſonalis ſunt compatibilia, ſi unum ad congruam ſuſtentationem vitæ non ſufficiat, *n.* 135. Deducuntur plura corollaria circa Beneficia, quæ ſimul obtineri, & retineri poſſunt, vel non, *nu.* 136. & *tribus ſeqq.*

§. II.

An, & qua ratione per conſuetudinem induci poſſit, ut quis ſimul plura Beneficia obtineat, & retineat, in eadem, vel diverſis Eccleſiis?

Aſſertio I. Nulla conſuetudine etiam immemoriali, ac jurata, iotroduci poteſt, ut Canooicus, cum præbenda canonicali, ſimul duas Dignitates, vel Perſonatus, aut duo Officia, aut unam Dignitatem, ſeu Perſonatum, & Officium ſimul obtineat in eadem Eccleſia, abſqoe diſpenſatione Papæ, *n.* 140. Sed neque per coofuetudinem etiam immemorialem induci poteſt, ut qois in eadem Eccleſia habeat duos ſimplices Canonicatus, ſive Præbendas, *cit. n.* 140. Aſſer. 2. Non valet etiam conſuetudo, ſimul obtinendi plura Beneficia curata, etiam in diverſis Eccleſiis: probabile tamen eſt, per conſuetudinem induci poſſe, ut non requiratur reſidentia perſonalis, etiam io Beneficiis curatis, ſed per Vicarium ea adminiſtrari poſſint, *nu.* 141. Aſſ. 3. Poteſt per conſuetudinem ioduci, ut quis ſimul habeat plura Beneficia, etiamſi de Jure commoni perſonalem reſidentiam requirant, *n.* 142.

§. III.

An, ſi is, qui cum obtinet Beneficium, reſidentiam poſtulans, electus fuerit a Canonicis, aut aliis Clericis ad aliud Beneficium, quod ſimiliter reſidentiam requirit, poſſit utrumque ſimul retinere?

Reſpondetur negative; quia Beneficiatus electus ad aliam Eccleſiam, vel Beneficium, non poteſt velle utramque, ſed prima contenens eſſe debet; qoia non eſt conveniens, ut quis habeat locom io duabus Eccleſiis, *n.* 143. & *ſeq.*

§. IV.

De incompatibilitate Beneficiorum, & vacatione unius per aſſecutionem alterius.

In hac re diſtinguenda ſunt quatuor tempora. Primum tempus eſt ante Concil. Lateran. ſub Alexandro III. quo ſi quis duas Eccleſias, vel alia Beoeficia incompatibilia obtinet, unam, quam vult, retinere poteſt: alteram vero Ordinarius dare poteſt, & debet alteri idoneo noo habenti aliam Eccleſiam, vel Beneficium, *n.* 145. Et hæc diſpoſitio etiam hodie locum habere poteſt, *nu.* 146. Secundum tempus eſt Concil. Lateran. in quo decretum fuit, ut nullus plures Dignitates, vel Eccleſias Parochiales reciperet, alioquio privaretur Dignitate, vel Parochia poſterius accepta, & conferens poteſtate conferendi pro illa vice, *num.* 147. Tertium tempus eſt Concilii Lateranenſis ſub Inoocentio III. ubi ſtatutum eſt primo. Si beneficium curatum habens, aliud ſimile recipiat, ipſo jure privatus eſt primo, & ſi velit etiam illud retinere, privatur etiam altero. Secundo, is, ad quem ſpectat collatio, prius Beneficium curatum, poſt receptionem ſecundi, conferat, cui coovenit: ſi autem differat conferre ultra ſex menſes, collatio ad alios devolvitur, & ipſe de proventibus ſuis tantum cogetur ſolvere Eccleſiæ, quantum conſtat, fuiſſe receptum a tempore vacationis Beneficii. Tertio. Nemo in eadem Eccleſia habere præſumat plures Dignitates, vel perſonatus, etiamſi ſint ſine cura. Quarto, cum ſublimibus, & litteratis perſonis, Papa poteſt diſpenſare, ſi ratio poſtulet, *nu.* 145. Declarantur prædicta, *num.* 149. & *duob. ſeqq.* Quartum tempus eſt, quo edita eſt Conſtitutio Joan. XXII. in qua ſtatuitur, quomodo plora Beneficia recipere, & ſimul retinere licitum ſit, vel non, quæ ponitor, & declaratur *n.* 152. & 2. *ſeqq.*

§. V.

Quænam præterea requirantur, ut primum Beneficium vacet per adeptionem ſecundi incompatibilis?

Aſſertio I. Ut prius Beoeficium curatum Dignitas, Perſonatus, vel etiam Officiom vacet per adeptionem alterius ſimilis, requiritur 1. ut ſecundum Beneficium noo tantum ſit collatum, & acceptatum, ſed etiam ut Beoeficiatus poſſeſſionem pacificam ſecundi Beneficii ſit adeptus, vel per eum ſteterit, quo minus adipiſceretur, *num.* 155. Secundo ſequiritur, ut quis habeat poſſeſſionem, non tantum quoad Titulum, & exercitium curæ, vel Officii annexi Beneficio, ſed etiam bonorum, & fructuum Beneficii, *n.* 156. & *ſeq.* Unde habens Beneficium curatum, ſi acquirat aliud curatum, cujus fructus alius ex cauſa percipit, non tenetur relinquere primum, *cit. n.* 156. Tertio ſequiritur, ut utramque Beneficium ſit collatum in perpetuum ſive in titulum, ſive in commendam, *n.* 158. Aſſert. 2. Plures ſunt caſus, in quibus primum Beneficium curatum, vel Dignitas, ſeu Perſonatus noo vacat, etiam poſt pacificam adeptionem alterius ſimilis, qui referuntur, *n.* 159. Aſſ. 3. Poſtquam aliqois curatum Beneficium obtinens, aliud conſimile accepit, ejuſque pacificam adeptus eſt poſſeſſionem, vel per ipſum ſtetit, quo minus illam conſequeretur, tunc Epiſcopus, vel alius Collator poteſt primum Beneficium alteri conferre: noo tamen poteſt eum, cui contulit, in corporalem poſſeſſionem illius inducere, noo vocato prius primo curato, cui forte adhuc poſſet jus retinendi competere, *n.* 160. Ponuntur limitationes, *n.* 161.

§. VI.

Quænam præterea Beneficia vacant per adeptionem alterius?

Quæritur 1. An per promotionem alicujus ad Epiſcopatum amittantur, & vacent Beneficia promoti? *nu.* 162. Ponuntur exceptiones, *n.* 163. An per adeptionem Dignitatis v. gr. Abbatiæ, vacet Epiſcopatus, *num.* 164. An per adeptio-

Digitized by Google

ptionem Cardinalitiæ Dignitatis, vacet Canonicatus, & alia Beneficia? *cit. n.* 164. Quær. 2. An is, qui aliud Beneficium curatum per vim, vel injuſte obtinet, prius habitum ipſo jure amittat: item an is, qui Beneficium quodcunque ad quod jus habet, per vim, aut propria auctoritate occupat? *num.* 166. *&* *ſeqq.* Quær. 3. An per adeptionem alterius Beneficii perſonalem reſidentiam requirentis, ipſo jure vacet, & emittatur ſimile beneficium prius habitum? *n.* 169. *& ſeq.* Solvuntur objectiones, *n.* 172. Quær. 4. An, qui tertium, vel quartum beneficium incompatibile obtinet, amittat, ipſo jure, duo, vel tria priora? *Reſp.* qui plures Dignitates obtinens, aliam ſimilem, vel beneficium curatum, ſine legitima diſpenſatione acceptat, poſt pacificam poſſeſſionem ultimæ, ipſo jure, omnes præcedentes vacant, ſicut habens unam Dignitatem, illa vacat, alia ſimili pacifice poſſeſſa, *n.* 172. *& ſeqq.* Obtinens plures Dignitates, vel præbendas, ſine diſpenſatione, ad beneficium eligi non poteſt. Item, ſi electus, ante confirmationem, vel poſt illam caſſatam præſumat, adminiſtrationi ſe ingerere, fit ineligibilis, *n.* 174. *& ſeq.* Non omnis taciturnitas, ſeu patientia Superioris cenſenda eſt diſpenſatio, *n.* 176.

§. VII.

De pluralitate, & incompatibilitate Beneficiorum regularium.

Non ſolum in Eccleſiis Sæcularibus: ſed etiam Regularibus ſunt Prælaturæ, Dignitates, ac beneficia regularia Religioſorum, *n.* 177. Quær. 1. An Monachus, vel alius Religioſus ſimul obtinere poſſit, duo, aut plura beneficia Regularia? Reſp. Religioſi non præſumant plura ſimul habere duos Prioratus, vel Eccleſias curatas, ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate, etiamſi cura debeat exerceri per Presbyteros a ſe præſentatos, & ab Epiſcopo inſtitutos: niſi unum beneficium ab alio dependeat, vel illi ſit annexum. Quod ſi Religioſus habeat Prioratum, vel aliud curatum beneficium, & aliud ſimile recipiat, primum ſtatim dimittere debet, quo ipſo jure eſt privatus, alioquin removeri debet ab utroque, & efficitur ineligibilis, *n.* 178. Quær. 2. An Monachus, vel Religioſus poſſit obtinere duo, vel plura beneficia Regularia in diverſis Monaſteriis, vel Eccleſiis? Reſp. prohibitum eſt, ne Prioratus, vel Eccleſiæ, vel Officia unius Monaſterii, gubernari conſueta per Monachos ejuſdem, ſine licentia Papæ, Monachis alterius Monaſterii gubernanda committantur, & commiſſa revocari debent: qui ſecus fecerint, ea vice ſunt privati committendi poteſtate, eaque ad Diœceſanum, ſi Monaſteria non ſint exempta, alioquin ad Papam devolvitur: ipſi vero Monachi, ipſo jure ineligibiles ſunt, *num.* 179. *&* 180.

§. VIII.

Quis poſſit diſpenſare in pluralitate Beneficiorum, & quæ ſint juſtæ cauſæ in ea diſpenſandi?

Aſſertio I. In beneficiis incompatibilibus, de Jure communi, ut ſunt Dignitates, beneficia curata, vel Officia, ſolus Papa diſpenſare poteſt, ut quis plura ſimul obtineat in eadem, vel diverſis Eccleſiis, *n.* 182. Solvuntur objectiones, *n.* 183. An diſpenſatio Papæ in pluralitate beneficiorum curatorum, non ſolum ſit illicita, ſed etiam invalida? *n.* 184. Aſſ. 2. Epiſcopi, aliique ſimiles Prælati non poſſunt diſpenſare in prædictis beneficiis incompatibilibus, *n.* 185. Aſſ. 3. Poteſt Epiſcopus de Jure communi diſpenſare, ut quis ſimul obtineat duo beneficia ſimplicia, & an etiam poſt Concil. Trid. & in quibus præterea beneficiis ſimplicibus poſſit diſpenſare, vel non? *n.* 186. *& duob. ſeqq.* Aſſ. 4. An Legatus a Latere, & qualiter diſpenſare poſſit in pluralitate beneficiorum. Item Capitulum Cathedrale, & Vicarius Generalis Epiſcopi? *n.* 189. An Epiſcopus hodie diſpenſare poſſit in pluribus beneficiis curatis? *n.* 190. Si habenti duo beneficia incompatibilia de Jure communi, conferatur tertium, collatio eſt ipſo jure nulla *cit. n.* 190. Aſſ. 5. Tres juſtæ cauſæ diſpenſandi in pluralitate beneficiorum dari ſolent, neceſſitas Eccleſiæ, magna utilitas ejuſdem, & evidens prærogativa meritorum, *n.* 191. *&* 192.

§. IX.

Quomodo intelligi debeat, & explicari diſpenſatio facta ſuper pluralitate Beneficiorum?

Aſſertio I. Si Clericus impetret diſpenſationem, ut plura beneficia ſimul habeat, & vel modicum reticeat in ea petenda, diſpenſatio eſt ipſo jure nulla, & irrita, *nn.* 193. Multo magis qualitas curæ, ſi beneficium, quod quis jam habet, curatum ſit, exprimi debet. Sed & penſione, ſi in titulum beneficii detur, fieri debet mentio. Item de beneficio injuſte obtento, & poſſeſſo: denique etiam de valore beneficii, ſive quantitatis redituum illius, *n.* 194. Aſſ. 2. Si diſpenſetur cum aliquo, ut poſſit ſimul retinere duo beneficia curata, canonice ipſi collata, intelligi debet de duobus primis curatis, ſive de duobus, quæ poſt diſpenſationem factam, ipſi collata fuerunt, ita, ut ſi unum ex obtentis forte dimiſerit, tertium recipere non poſſit: ſed per receptionem tertii vacant duo priora, *n.* 195. Aſſer. 2. Si alicui de beneficio provideatur, ut poſſit illud habere, non obſtante, quod jam aliud habeat, non eſt per hoc diſpenſatum, ut duo ſimul beneficia retinere poſſint: ſed ſolum, quod impetratio beneficii ſecundi valeat, & non debeat judicari ſubreptitia *n.* 197. Ad quæ diſpenſatio extendatur, *n.* 196. *&* 198.

S E C T I O VI.

De Unione & diviſione, ſive ſectione Beneficiorum Eccleſiaſticorum.

§. II.

Quid & quotuplex ſit unio Beneficiorum; & quot modis fieri poſſit?

Aſſertio I. Unio eſt duorum, vel plurium beneficiorum, aut Eccleſiarum ab Epiſcopo, vel alio Superiore facta annexio, *n.* 199. Aſſert. 2. Ea duplex eſt, perpetua, & temporalis, *n.* 200. Aſſert. 3. Tribus modis fieri poteſt. Primus eſt, ſi ex duobus fiat unum, & quis ſit ejus effectus, *n.* 201. Secundus modus eſt, ſi una Eccleſia vel beneficium alteri, tanquam ſuperiori, ſubjiciatur, eique acceſſorie perpetuo uniatur. Ex quo deducuntur plura corollaria, *n.* 202. Tertius modus unionis eſt, ſi duo beneficia, vel Eccleſiæ æque principaliter inter ſe uniantur, ita ut una alteri non ſubjiciatur, ſub eodem tamen Epiſcopo, vel Rectore, *n.* 203. Deducuntur corollaria, *n. eod.*

§. II.

Quis poteſtatem habeat uniendi Beneficia, & ob quas cauſas ea fieri poſſit, ac debeat?

Aſſertio I. Poteſtas uniendi beneficia & Eccleſias quaſcunque per totum Orbem Chriſtianum inprimis ſpectat ad Papam, *n.* 204. 2. Epiſcopus, ex juſta cauſa poteſt unire Eccleſias & beneficia ſuæ Diœceſis, *n.* 205. Ponuntur duæ exceptiones ibidem quaſnam in ſpecie Eccleſias & beneficia Epiſcopus unire poteſt; & quando non poteſt, *n.* 206. Quinam præterea unire beneficia poſſunt, vel non? *n.* 207. Aſſert. 2. Cauſæ, ob quas fieri poſſunt uniones, vel beneficia uniri, ſunt duæ, evidens neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ. Unde Epiſcopus propter paupertatem præbendarum Eccleſiæ Parochialis, ei unire poteſt Capellas, ſalva manente ipſorum Presbyterorum congrua portione, *n.* 208. *& ſeq.*

§. III.

Qua forma, & ſolennitas, ſive quæ conditiones requirantur Jure communi ad unionem Beneficiorum, & quo pacto Jure novo Concilii Tridentini, Beneficia uniri poſſint.

Requiritur 1. Ut præcedat cauſæ cognitio 2. Ut vocentur ii, quorum intereſt. 3. Ut accedat conſenſus Capituli Cathedralis: imo etiam conſenſus Abbatis, vel alterius Prælati inferioris, ad quem Eccleſiæ, vel beneficii uniendi adminiſtratio, aut collatio pertinet, *n.* 210. *&* 211. 4. Requiritur, ut exprimatur verus annuus valor, ſecundum communem æſtimationem beneficii uniendi ut *n.* 211. Quænam ſtatuta ſunt circa unionem beneficiorum, ſecundum Conc. Trid. *n.* 212. *& ſeqq.*

§. IV.

Quid Juris, ſeu poteſtatis habeat Prelatus, vel Monaſterium, Eccleſia Cathedralis, vel Collegiata, cui Eccleſia Cathedralis aut aliud Beneficium eſt incorporatum, ſeu unitum?

Duobus modis poteſt fieri unio beneficiorum, vel quoad temporalia tantum, vel pleno jure, quoad ſpiritualia & temporalia ſimul, *n.* 215. Aſſ. 1. Si Monaſterio, vel Capitulo incorporatio Parochiæ facta ſit, quoad temporalia tantum, tum Monaſterium, vel Capitulum nihil ferè juris habet, circa perſonam Vicarii poſiti in parochia, ſive circa curam populi. Quod ſi jus præſentandi habeat Monaſterium, vel Capitulum, tum poteſt idoneos Vicarios præſentare Epiſcopo, ab eo inſtituendos: cui vel Prælato ejus, Vicarii inſtituti rationem adminiſtrationis in rebus temporalibus reddere debent, quamvis amoveri non poſſit, inconſulto Epiſcopo: Tales autem Vicarii præſentandi ſunt, qui ſint honeſtæ converſationis, & bonæ famæ, ac opinionis, vel teſtimonio publico commendati, *n.* 216. Aſſer. 2. Si Eccleſia Parochialis pleniſſimo jure ſit incorporata Monaſterio, ita ut etiam populus, quoad ſpiritualia, Monaſterio ſit ſubjectus, & Abbas Monaſterii habeat quaſi Epiſcopalem juriſdictionem in Eccleſia incorporata, excluſo Epiſcopo, tum Monaſterium, vel ejus Abbas Vicarios in Eccleſia unita inſtituere, ac deſtituere poteſt, *n.* 217. Aſſ. 3. Si Eccleſia Parochialis ſit unita Monaſterio plenarie, id eſt, quoad temporalia, & ſpiritualia, ita tamen ut populus non ſit exemptus ab Epiſcopi juriſdictione, tunc Monaſterium debet Epiſcopo præſentare Vicarium, ab eo inſtituendum in Parochia unita, *n.* 218. Alia præterea quædam circa uniones ſunt obſervanda, *n.* 219. *&* 220. A quo, & ex quibus cauſis, poſſit diſſolvi, ſeu revocari unio Eccleſiarum, vel beneficiorum, *n.* 221.

§. V.

De diſmembratione Beneficiorum Eccleſiaſticorum, & requiſitis ad illam.

Quod ſit diſcrimen inter diſmembrationem & diviſionem beneficii? *n.* 222. Aſſer. 1. Epiſcopus poteſt, ex juſta cauſa, minuere, ſeu diſmembrare reditus beneficiorum in Eccleſiis: imo & dividere, *n.* 223. Aſſer. 2. Si beneficium non vacet, tum vel diſmembratio in cauſam inſtituitur, ad petitionem ipſius Rectoris, & præter juſtam, requiritur auctoritas Epiſcopi: ſi vero ſit Eccleſia Collegiata, etiam conſenſus Collegii, ſeu Capituli: vel Epiſcopus inſtituit eam diſmembrationem ex officio, & præter juſtam cauſam, requiritur etiam conſenſus Capituli Cathedralis. Si vero Eccleſia, vel beneficium vacat, defenſor ei, cum diſmembratur, dari debet, *n.* 224.

§. VI.

An, & quo pacto Beneficium Eccleſiaſticum dividi poſſit, ſeu ſecari in duo vel plura?

Aſſertio I. Prohibita eſt diviſio Beneficiorum, ita ut nec majorum, nec minorum Beneficiorum Præbendæ ſint dividendæ, neque Dignitatum permutatio facienda, nempe ſine juſta cauſa, & abſque auctoritate Superioris, *n.* 225. Beneficium quoad ſpirituale officium dividi non poteſt, bene tamen, quatenus eſt jus percipiendi temporales reditus, *n.* 226. Prohibitum eſt, ne duo ſimul recipiantur ad eandem præbendam, *n. eod.* Epiſcopus poteſt, ex rationabili cauſa, unam præbendam dividere in duas, dummodo quælibet portio ſit ſufficiens ad bone-

Digitized by Google

honeſtam ſuſteotationem utriuſque præbendati, alias tenetur redintegrare præbendam diviſam, *n.* 227. *& ſeq.* Aſſert. 2. Regulariter uoa præbenda, etiam vacana, non eſt dividenda, ot alia integreror, ſed ea integra conferri debet, *n.* 229. Aſſer. 3. Electio, ſeu receptio duorum ad unum Canonicatum, ſeu præbendam, non valet, etſi a Legato Papæ facta ſit. Idque procedit in Eccleſia quæ determinatum numerum præbendarum habet, tunc enim duo ad unum Beneficium, ſeu eandem præbendam recipi non poſſunt: ſed collatio, ſive receptio eſt irrita, *n.* 230. *& ſeq.* Si Eccleſia aliqua non habeat determinatum numerum Canonicatuum, vel Præbendarum: tum mortuo uno Canonico, ſeu Præbendario, non extinguitur Præbenda, ſed vacat: ſi vero novus Canonicus recipitur, eum novum Jus creatur, ipſique confertur. Secus, ſi Eccleſia habeat determinatem numerum Canonicorum, tum etiam mortuo, vacat ipſius Canonicatus, in quo alios ſuccedit *n.* 232. Quod ſi in Eccleſia aliqoa ſit determinatus numerus Præbendarum, poſſunt ii, ad quos collatio ſpectat, augere numerum Canonicorum & Præbendarum, creaodo novum Jus ſpirituale *cit. n.* 232. Ubi duæ poonntur exceptiones. Quænam requirantur ad diviſionem Beneficii valide & licite inſtituendam, *n.* 233.

S E C T I O VII.

De Mandatis Apoſtolicis, ſive Litteris Beneficialibus, quæ emanant a Sede Apoſtolica.

§. I.

Quodnam ſit & dicatur Mandatum Apoſtolicum, & quot ſint genera, ſeu ſpecies hujuſmodi Mandatorum, ſeu Litterarum Beneficialium?

Aſſer. I. Mandatum Apoſtolicum hoc loco dicitur omne Reſcriptum, quo Papa concedit alicui facultatem conferendi Beneficia, vel mandat, conferri Beneficium in aliqua Eccleſia, *n.* 234. Aſſ. 2. Mandata Apoſtolica, ſeu Litteræ Beneficiales ſunt variæ, *n.* 235. Aſſ. 3. In Mandatis Apoſtolicis de providendo comprehenduntur omnia Beneficia, præter illa, quæ in jure nominatim excepta, *n.* 236.

§. II.

De quibuſdam conditionibus, ſeu qualitatibus Beneficiorum, quæ neceſſario exprimi debent in Mandatis Apoſtolicis, ſeu Litteris Beneficialibus obtinendis.

Aſſertio I. In Mandato Apoſtolico de providendo neceſſario fieri debet mentio de Beneficio, etiam modico, prius obtento ab impetrante, ſicut etiam, quod ei ſine ſcandalo provideri non poſſit, *n.* 237. *& ſeq.* Ubi tamen diſtinguendum eſt, nam ſi Papa Clerico jam obtinenti Beneficium, aliud conferat, motu proprio, valida eſt collatio, etiam nulla facta mentione prioris Beneficii: ſecus ſi ad petitionem alterius collatum fuerit, *n.* 239. idque extenditur, quod quæcunque proviſio alicui facta per Papam, motu proprio, qualiacunque ſint Beneficia, non facta mentione de illis, ſit valida, ſive non ſubreptitia, *n.* 240. *& ſeq.* Aſſer. 2. Plura alia exprimenda ſunt in impetratione Beneficii, de quibus, *n.* 242.

§. III.

Quomodo interpretari oporteat, late, an ſtricte, Mandatum Pontificium, in quo conceditur alicui facultas conferendi Beneficia, vel in quo mandatur, alicui conferri Beneficium, aut alia conferatur?

Aſſertio I. Mandatum Pontificium, in quo conceditur alicui facultas conferendi Beneficia, ſtricte interpretari oportet, quatenus derogat Juri communi. Et hinc, ſi Papa alicui dat facultatem conferendi Beneficium perſonæ idoneæ, non poteſt is conferre jam aliud habenti, etiam ſimplex, ſed ſufficiens: niſi in facultate conceſſa expreſſum ſit, ut provideret de Beneficio jam habenti aliud, tunc enim poterit illi conferre unum tantum, dummodo curatum non ſit: ſi vero datur facultas conferendi Beneficium ei, qui jam plura habet, tunc conferri ei poterunt ſolum duo, non curata, alias collatio eſt irrita, *n.* 243. *& ſeq.* Solvuntur objectiones. *nu.* 245. Aſſer. 2. Litteræ a Papa impetratæ, ſuper Beneficiis obtinendis, ſtricte interpretandæ ſunt; quia ſunt ambitioſæ. Unde ſi Papa mandet, alicui provideri uſque ad certam ſummam, v. g. centum aureorum, id non de hac ſumma in penſione: ſed in Beneficio debet intelligi, *n.* 246. Quod ſi Papa mandet alicui provideri de Beneficio in aliqua Eccleſia Civitatis non debet id intelligi de Eccleſia Cathedrali, *n.* 247. *& ſeq.* Porro reſcripta Beneficialia ſtricte ſunt interpretanda, niſi collatio Beneficii, motu proprio, ſit facta, tunc enim latiſſime eſt interpretanda, ſecus ſi facta ſit ad petitionem alterius. *n.* 249. Et hinc ſi plura Beneficia nulli de jure debita ſimul vacent, & Papa unum Beneficium in genere, motu proprio, alicui conferat, vel conferri mandet, intelligitur de pinguiori. Si autem ſint Beneficia æqualia, proviſus intra 10. dies eligere poteſt, quod vult: ſi vero Beneficium ſit conceſſum, ad petitionem alterius, tunc intelligitur de Beneficio, quod eſt minoris valoris: & ſi ſunt æqualia, is, ad quem alias ſpectat collatio, intra 10. dies eligat, qui ſi non eligat, electio devolvitur ad alium, nempe ejus Superiorem *n.* 250. *& ſeq.*

§. IV.

Quomodo præterea alia quædam Mandata Apoſtolica de providendo, ſive Reſcripta Beneficialia ſint interpretanda, ſeu intelligenda?

Aſſert. I. Si Papa provideat, vel mandet alicui provideri de Beneficio in aliqua Eccleſia, non poteſt ei provideri de Rectoria, vel Dignitate electiva: ſed tantum de ſimplici Beneficio, *num.* 252. *& ſeq.* Si Canonici habeant privilegium, vel ſpeciale mandatum, a Papa confirmatum, de non augendo numero Canonicorum, v. g. ultra 40. & poſtea, vel ſemel aliquem, ultra conſtitutum numerum recipiant in Canonicum, tum etiam Pontifex ultra illum aliquem admittere poteſt, *n.* 254. *& ſeq.* Aſſert. 2. Quando Papa mandat alicui provideri in Eccleſia aliqua de dignitate, perſonatu, vel aliis Beneficiis quibuſcunque, non poteſt provideri de Beneficio curato, nulla facta mentione de cura animarum, *num.* 256. Si Papa dignitatem habenti de alia provideri mandet, diſpenſando, ut ſimul utramque retineat, nulla tamen de cura animarum facta mentione, tum collatio eſt ſubreptitia, & invalida, quamvis in proviſione appoſitum fuerit in litteris, ut cura, quæ uni, vel alteri ex dignitatibus incumbit, non negligatur; *n.* 257. Similiter ſi Papa mandet aliquibus provideri de perſonatibus, vel dignitatibus, etiamſi curam animarum habeant, ad collationem, præſentationem, vel diſpoſitionem, quocumque ſpectantibus, non extenditur ad dignitates electivas, *n.* 258. Item ſi Papa mandat alicui provideri de dignitate, pertinente ad collationem, vel aliam diſpoſitionem quorumcunque, & inhibendo illis, ne interim ad collationem, vel proviſionem procedatur, tum non poteſt impetranti provideri de dignitate electiva, de qua in litteris nulla facta fuit mentio, *n.* 259. *& ſeq.* Præterea ſi Papa mandat provideri alicui de Beneficio, ſpectante ad collationem alicujus, non poteſt mandatum extendi ad Beneficium ſpectans ad præſentationem, vel inſtitutionem alicujus, *n.* 261, *& ſeq.* Denique ſi Papa mandet provideri alicui de Beneficio ſpectante ad collationem, vel præſentationem duorum vel plurium, non extenditur mandatum ad Beneficium ſpectans ad collationem, vel præſentationem unius tantum, niſi addatur clauſula, *Communiter*, vel *diviſim*?. & hinc ſi mandatur, provideri de Beneficio ſpectante ad collationem unius tantum non extenditur ad collationem plurium, *nu.* 263. Aſſert. 3. Mandatum Papæ, ut alicui provideatur de Beneficio, pertinente ad collationem Capituli, non extenditur ad Beneficia, quæ aliquis Canonicus, & ſingularis poteſt conferre, *nu.* 264. *& ſeq.* Aſſert. 4. Cum mandatur alicui provideri de præbenda non Sacerdotali, non provideri poteſt de Sacerdotali, etiam volenti talem habere. Item ſi mandatur provideri de integra præbenda, non poteſt provideri de dimidia, etiam volenti: Vel ſi de præbenda certi valoris, non poteſt de præbenda minoris valoris, etiam eo volente, *num.* 266. *& ſeqq.* Aſſer. 5. Sub mandato generali providendi alicui de Beneficio, vel præbenda proxime vacatura, non comprehenditur Canonicatus, vel Præbenda Epiſcopalis, *n.* 268. *& ſeq.* Aſſer. 6. In Litteris Apoſtolicis, vel Legati ipſius datis non includuntur Xenodochia, Leproſeria, Hoſpitalia, & ſimilia loca, etiamſi habeant annexas Capellas, Jus decimarum, aut alia ſpiritualia jura, niſi hoc in Litteris Apoſtolicis exprimatur, *n.* 270. *& ſeq.* Aſſer. 7. Si de Beneficio ad cujuſcunque Epiſcopi collationem pertinente, alicui conferendo Papa ſcribit, non poterit de eo, quod ob negligentiam Epiſcopi in conferendo, ad Capitulum eſt devolutum, provideri: devolutum tamen ad Epiſcopum, vel etiam Papam, ob negligentiam Capituli, vel cujuſcunque alterius, poterit conferri, *n.* 270.

S E C T I O VIII.

De effectu & uſu, ſeu executione, ac revocatione, ſeu extinctione Mandatorum Apoſtolicorum, ſeu Litterarum Beneficialium.

§. I.

Quo tempore Mandata Apoſtolica, ſeu Litteræ de conferendis Beneficiis vacantibus effectum ſuum conſequantur: & quo tempore impetrans debeat eſſe capax Beneficii?

Triplex eſt tempus, de quo hic eſt quæſtio, conceſſionis Beneficii, expeditionis Litterarum, & præſentationis ipſarum: deinde gratia alia eſt facta, alia facienda, *n.* 273. Aſſ. 1. Beneficia, aliæque gratiæ, ſtatim ac conceſſæ ſunt, ſine ulla ſcriptura, jam ſunt perfectæ, & vim habent: quamvis ad faciendam fidem in ſcripturam redigi debeant, *nu.* 274. Deinde ſecundum praxin & ſtylum Curiæ Romanæ omnes proviſiones, & gratiæ Beneficiales requirunt, ut Litteræ ſint ſuper iis expeditæ, nec ante ſunt validæ: idemque eſt diſpenſationibus Pontificiis, quæ in foro externo non ſuffragantur, antequam Litteræ ſunt expeditæ; quamvis in foro conſcientiæ valeant, etiam Litteris non expeditis. Item Litteræ concedentes juriſdictionem delegatam, non tantum expeditæ; ſed etiam præſentatæ eſſe debent, ante inchoatum judicium, *n.* 275. Aſſer. 2. Etſi ordinarie Clericus debeat eſſe idoneus ad Beneficium, tempore impetrationis: aliquando tamen ſufficit, ſi ſit idoneus tempore, quo Beneficium vacans ei confertur. Unde ſi mandetur, alicui ſimpliciter provideri de præbenda, proxime vacatura, non poteſt ei conferri præbenda Sacerdotalis, quæ poſtea vacat, ſi nondum habeat ætatem requiſitam ad Sacerdotium: ſed aliam exſpectare debet, poteſt tamen Sacerdotalis præbenda illi conferri, ſi tunc, cum vacat alia, ſit in ætate ad Sacerdotium requiſita, *n.* 276. *& a. ſeq.*

§. II.

Quis ex pluribus impetrantibus diverſa Mandata Apoſtolica de providendo, in eadem Eccleſia, ſit præferendus?

Aſſert. I. In obtinendis Beneficiis tempus Datæ, & non præſentationis Litterarum, vel receptionis inſpiciendum eſt, & is præferendus eſt aliis, cui prius collatio facta eſt, etſi poſterius Litteras præſentavit, *num.* 279. *& ſeqq.* Aſſert. 2. Si Papa alicui mandat, provideri de præbenda primo vacatura, & poſtea recipi in Canonicum: ſed ipſe negligat petere præbendam primo vacantem, gratia expirat, nec

poteſt ſecundam præbendam petere, quia non eſt Canonicus. E contra vero, ſi idem Clericus prius factus eſt Canonicus, auctoritate Apoſtolica, cum mandato, ut conferatur ei præbenda proxime vacatura, & is negligat eam petere, adhuc poteſt aliam petere, quia gratia non eſt extincta, & is ratione Canonicatus, præferendus eſt aliis, in aſſecutione Præbendæ (non tamen exſpectantibus auctoritate Apoſtolica præbendas in illa Eccleſia) alias collatio alteri facta in illius præjudicium non valet, *n.* 281. *& ſeq.* Aſſ. 3. Si Papa conferat alicui Canonicatum, & mandat provideri de præbenda primo vacatura, & nulli alii de jure debita; Canonici vero, ad quos collatio præbendarum ſpectat, ignorantes mandatum, præbendam primo vacaturam alteri conferant, etiam ignoranti mandatum: collatio non tenet; quia Canonicus auctoritate Apoſtolica factus, habet Jus ad primam præbendam, quam juſte poteſt petere, ideoque ea alteri conferri non poteſt, licet ignoranti mandatum, *nu.* 283. *& ſeq.* Aliud vero eſt dicendum, ſi Papa ipſe non conferat Beneficium: ſed mandet v. g. Capitulo, ut conferat alicui Canonicatum, vel Præbendam, quæ vacat, & Canonici alteri illam conferunt, tunc enim collatio non tenet: ſed tenentur præſentatum recipere in Canonicum, & providere ei de redditibus, donec præbendam aſſequatur, *nu.* 285. *& ſeqq.* Aſſ. 4. Si Papa mandet provideri duobus de præbenda, primo, v. g. Titio de præbenda, poſtea ſecundo Cajo, de præbenda, & dignitate in eadem Eccleſia, tunc ſi præbenda, quæ vacat, eſt annexa dignitati, ſecundus eſt præferendus, eique danda eſt: ſecus ſi ſola ſit præbenda, *n.* 280. *& ſeq.* Aſſ. 5. Si Legatus a Latere mandet alicui provideri de Beneficio, ut de Canonicatu primum vacaturo: & deinde Papa mandat, ut illum recipiant, ſecundum Litteras ſui Legati tunc cenſetur receptus auctoritate iſtius Papæ, & eſt præferendus aliis authoritate Legati, vel alia receptis, *nu.* 91. *& ſeq.* Similiter ſi Papa confirmat mandatum Legati a Latere, de proviſione facienda alicui de Canonicatu vacanture in certa Eccleſia, illud cenſetur eſſe mandatum Papæ & ſi Papa mandaret, ut aliis quoque provideatur de Beneficio in eadem Eccleſia, primus illis præferendus eſſet, in aſſecutione præbendæ, *n.* 293. *& ſeq.* Aſſ. 6. Si Titio detur Canonicatus, cum exſpectatione præbendæ vacaturæ, in certa Eccleſia, & Laico eadem gratia concedatur, cum clauſula, ut is omnibus aliis etiam prius receptis anteferretur: deinde vacat præbenda, & confertur ignoranter Cajo: interim revocatur a Papa gratia: hoc caſu, nulli debet dari præbenda, non Titio, quia ipſi prælatus eſt Cajus: nec Cajo; quia gratia fuit revocata, *n.* 295. *& ſeq.*

§. III.

Quodnam Beneficium conferri debeat, ſi Mandatum Apoſtolicum de providendo plures collationes ad diverſos ſpectantes alternative contineat?

Quando Papa mandat Epiſcopo, ut provideat alicui de Beneficio ad ſuam, vel alterius collationem pertinente, tum Epiſcopus debet ei, pro quo ſcribitur, providere de primo vacaturo. Si vero plura Beneficia ſimul vacent: tum ſpectandum eſt, quæ collatio in Litteris primo nominetur, & illi Beneficium eſt dandum, *nu.* 297.

§. IV.

De executione, & executoribus Mandatorum, ſeu Litterarum Apoſtolicarum Beneficialium.

Si Prælatus, vel Decanus Eccleſiæ Beneficium conferat ex donatione Laici, non facta de hoc mentione, collatio nihilominus tenet, & executioni mandari debet, *nu.* 298. *&* 300. Mandata, ſeu Litteræ Apoſtolicæ circa collationes Beneficiorum, aliæ ſunt de providendo, aliæ vero executoriales. Item alia mandata de providendo dantur de Beneficiis vacaturis, alia de vacantibus, eaque vel in forma gratioſa, vel in forma *Dignum*, *nu.* 299. Quæritur primo, utrum executores deputati ad Beneficia, ſint meri, an mixti executores? Reſp. interdum ſunt meri, interdum mixti, *n.* 301. *&* 2. *ſeqq.* Quæritur ſecundo, an executor deputatus ad Beneficia poſſit vices ſuas alteri committere, *num.* 304. *&* 303.

§. V.

Quando, & quibus modis Mandata de providendo, ſeu Litteræ Beneficiales tollantur, & expirent?

Quæritur primo, quando & quomodo hujuſmodi Mandata, ſeu Litteræ Beneficiales tollantur per revocationem? Reſp. per revocationem gratiæ non tollitur Jus acquiſitum, ſive jus in re: ſed acquirendum, ſive Jus ad rem, quod non eſt connexum cum Beneficio digniore acquiſito, v. g. ſi alicui facta fuit gratia de acquirendo Canonicatum, præbendam, & dignitatem, & is acquiſivit Canonicatum: ſed non dignitatem: & interim revocatur gratia; tum ſi Canonicatus erat annexus dignitati, non revocatur gratia impetrata pro dignitate: ſi non erat annexus, amittitur. Idemque eſt de præbenda, *n.* 306. *& ſeq.* Qu. ſecundo, an Mandata, ſeu Litteræ Beneficiales de providendo extinguantur, morte mandantis, ſeu concedentis? Reſp. gratia alicui conceſſa, ut conferat Beneficia Papæ reſervata perſonis idoneis, ſi concedens moriatur, re integra, gratia non expirat, ſi perſonæ providendæ non erant expreſſæ, *n.* 308. *& ſeq.* Reſpondetur ad e. quid obſtare videtur, *nu.* 310. Qu. tertio, an, & quomodo in Mandatis, ſeu Litteris Beneficialibus per gratiam ſpecialem tollatur prior gratia generalis? Reſp. Si Papa det alicui facultatem, v. g. conferendi Beneficia in genere, vel Beneficia devoluta ad Sedem Apoſtolicam, & deinde antequam Epiſcopus, ſive Ordinarius conferat, Papa certæ perſonæ conferat, vel conferri mandet, tunc tenet collatio Papæ, non Epiſcopi; quia gratia poſterior ſpecialis derogat priori generali, etſi de hac ſpecialis mentio non fiat; *num.* 311. *& ſeqq.* Quær. quarto, & mandatum de providendo alicui factum, ob cauſam paupertatis, ſi cauſa ceſſet, etiam ipſum mandatum ceſſet, & expiret? Reſpond. Si Papa mandat Epiſcopo, ut provideat de Beneficio Sacerdoti pauperi, & hic interim obtineat unum, non tenetur Epiſcopus providere; quia ceſſat cauſa mandati, *num.* 313. *& ſeq.* Secundo, ſi Papa Clerico pauperi contulit Beneficium, & Epiſcopo mandat, ut in poſſeſſionem eum mittat, tum ſi Clericus proviſus, tempore collationis, fuit pauper, quia interea aliud Beneficium eſt conſecutus, valet collatio prius facta, *num.* 315. Tertio, ſi Papa Clerico pauperi mandat provideri de Beneficio in forma gratioſa, iſque interea Beneficium ſufficiens conſecutus ſit, poteſt Executor, ſe Commiſſarius mandatum exequi, & Beneficium illi conferre, dummodo hoc non ſit incompatibile cum prius obtento, *num.* 316.

SECTIO IX.

De reſervatione Beneficiorum.

§. I.

De reſervatione Beneficiorum in communi, ejuſque cauſis, & effectu.

Quærit. primo, quid & quotuplex ſit reſervatio Beneficiorum? Reſpond. 1. Eſt Beneficii Eccleſiaſtici vacaturi per habentem ad id poteſtatem ad ſe facta avocatio, ſive quorum collationem Papa ſibi vendicat, ut ab inferioribus collatoribus conferri non poſſint, *num.* 317. 2. Duplex eſt Beneficiorum reſervatio, generalis, & ſpecialis, *num.* 318. Quær. ſecundo, quæ ſint cauſæ, ob quas reſervari poſſunt, & ſolent Beneficia? Reſpond. tres aſſeruntur, *num.* 319. Quær. tertio, quis ſit effectus reſervationis Beneficiorum? Effectus eſt, quod Beneficium a Papa reſervatum valide conferri non poſſit ab ordinario, quamvis ignorante reſervationem a Papa factam. Unde ſi Ordinarius conferat Beneficium reſervatum Papæ alicui, & ſi quis ignorans reſervationem illud recipiat, ſi accepto ſecundo Beneficio, ſtatim renunciat primo, poſtquam ſcivit illud eſſe reſervatum, recuperat primum ſine nova collatione. Si vero difficulter dimittit ſecundum; non poteſt reverti ad primum, *num.* 320. Traduntur alia quædam de reſervatione Beneficiorum, *num.* 321. Reſervatio Beneficiorum eum inſuper effectum habet, ut liget manus Collatoris ordinarii, adeoque ut collatio ab ipſo facta ne quidem titulum coloratum præbeat proviſo, *num.* 322.

§. II.

Quænam Beneficia ſunt Romano Pontifici reſervata, ſpectato communi Jure Canonico?

Aſſertio I. Omnia Beneficia vacantia in Curia Romana ſunt reſervata S. Pontifici, ita ut nullus alius illa conferre poſſit, alioquin collatio eſt irrita, *num.* 323. Sunt tamen plures exceptiones, in quibus Beneficia, etiam vacantia in Curia, non ſunt reſervata, *num.* 324. & 325. Aſſert. 2. Si Papa non conferat Beneficia vacantia, intra menſem, a die vacationis numerandum, Epiſcopus per ſe, vel ſi in remoto loco verſetur, per Vicarium Generalem in Diœceſi exiſtentem, & ſpeciale mandatum habentem, poterit poſt menſem illa conferre, *num.* 326. & 2. *ſeqq.* Prædicta Conſtitutio habet tantum locum in Beneficiis Papæ reſervatis propter vacationem in Curia: non in reſervatis Papæ alio modo, *numer.* 329. Nec in Beneficiis electivis, *numero* 330. An Collatores Ordinarii Beneficia vacantia in Curia per ſe ipſos tantum, vel per Vicarios Generales conferre poſſint? *num.* 331. An prædicta Conſtitutio ſit revocata, *num.* 332. Aſſert. 3. Quod Beneficia vacantia apud Sedem Apoſtolicam ſint conferenda per Papam, id habet locum, non ſolum ſi in loco, ubi eſt Papa: ſed etiam ſi in locis Curiæ vicinis Legati, aut Nuntii Sedis Apoſtolicæ vel quivis alii ad Curiam venientes, vel ab ea recedentes, moriantur, *num.* 333. Imo etiam qui Sede Apoſtolica vacante, ex quavis cauſa ad locum Curiæ vicinum recedentes, ibi decedunt, dummodo ibidem domicilium non habeant. Idque extenditur etiam ad illos Curiales, qui, cum Curia recedit ab uno loco ad alium, eam ſequentes in itinere moriuntur, vel in loco, unde Curia recedit, cenſentur enim eorum Beneficia vacare apud Curiam, adeoque reſervata ſunt Papæ, *cit. num.* 333. & 2. *ſeqq.* Aſſert. 4. Beneficia Parochialia ſeu curata, quæ Sede Apoſtolica in Curia vacante, per obitum Parochi vacant, non ſunt reſervata: ſed proviſio eorum ſpectat ad ordinarios collatores, *num.* 336. & *ſeq.* Neque huic ſpeciali diſpoſitioni de Eccleſiis Parochialibus eſt derogatum per *Extravag.* 1. *hoc tit. inter Communes*, *num.* 338.

§. III.

De Beneficiis reſervatis Papæ per Extravagantes.

Quærit. primo. Quænam Beneficia reſervantur Papæ in extravagantibus? De his agitur *num.* 339. & 5. *ſeqq.* Quærit. ſecundo, quidnam in aliis Extravagantibus Communibus, quæ continentur in hoc Titul. ſtatutum ſit, *n.* 345.

§. IV.

De Beneficiis reſervatis Papæ per Regulas, Ordinationes, & Conſtitutiones Cancellariæ Apoſtolicæ.

Quæ ſint reſervata per primam regulam Cancellariæ, *numer.* 346. Quæ per regulam ſecundam, *num.* 347. Quæ per tertiam, *numer.* 348. & *ſeq.* Quæ per regulam quartam, quintam & ſextam, *num.* 350. Quæ per regulam ſeptimam *num.* 352. & *ſeq.* Quæ per octavam regulam, quoad primam ejus partem dictæ regulæ, *num.* 356.

§. V.

Digitized by Google

§. V.

De proviſionibus, & reſervationibus factis per Concordata Germaniæ.

Hæc Concordata inita ſunt inter Papam Nicolaum V. per eiuſdem Legatum de Latere, ex una Parte; & Fridericum III. Imperatorem, & Principes Germaniæ, Eccleſiaſticos, & Sæculares, ex altera parte, anno 1448. die 19. Martii, ratione Eccleſiarum, Monaſteriorum, aliorumque Beneficiorum Eccleſiaſticorum, *n.* 352. Quæ continentur in §. *Item placet nobis*, *num.* 358. *& ſeqq.* Item in §. *De cæteris*; *num.* 361. & 2. *ſeqq.* & §. *Placet ſimpliciter*; *ſin. num.* 364. *& ſeq.* Ubi de annatis ſolvendis agitur. An Pontifex poſſit derogare Concordatis Germaniæ, *n.* 366.

§. VI.

De Beneficiis reſervatis ex Indulto Pontificio Romanorum Imperatori per preces primarias.

Proponitur ſumma hujus Indulti, quæ conceduntur in §. *Hinc eſt*; *n.* 376. *& ſeq.* Limitatur hoc indultum, *num.* 370. Proponuntur aliquæ quæſtiones circa idem Indultum, *num.* 371. *& a ſeq.*

§. VII.

Continuatur eadem materia de Cæſareis precibus primariis.

Quæ conceduntur in §. *Quod quicunque*; *n.* 374. *& 3. ſeqq.* Proponuntur, & reſolvuntur plura dubia occurrentia circa hoc Indultum, *n.* 378. *& 3. ſeqq.* Ad quæ Beneficia extendatur idem indultum, *n.* 382. Quæ Beneficia non comprehenduntur ſub precibus Cæſareis, *n.* 383. & 2. *ſeqq.* Subjiciuntur in §. *Non obſtantibus*: Clauſulæ derogatoriæ eorum, quæ eidem Indulto obſtare poſſent, *n.* 386.

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 31.
c. 2. *n.* 18. *& ſeqq.*
c. 3. *n.* 47.
c. 4. *n.* 20. *&* 21.
c. 5. *n.* 125.
c. 6. *n.* 37. *& ſeqq.*
c. 7. *n.* 125. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 125. *& ſeqq.*
c. 9. *n.* 29. *&* 31.
c. 10. *n.* 40. *& ſeq.*
c. 11. *n.* 66. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 42. *& duob. ſeqq.*
c. 13. *n.* 128.
c. 14. *n.* 129.
c. 15. *n.* 243. *& ſeq.*
c. 16. *n.* 22. *& duobus ſeq.*
c. 17. *n.* 58. *& ſeq.*
c. 18. *n.* 174. *& duob. ſeq.*
c. 19. *n.* 30. *n.* 32. *&* 33.
c. 20. *n.* 61.
c. 21. *n.* 69. *& ſeq.*
c. 22. *n.* 254. *& ſeq.*
c. 23. *n.* 23. *& ſeq.*
c. 24. *n.* 109. *& ſeq.*
c. 25. *n.* 230. *& duob. ſeq.*
c. 26. *n.* 227. *& ſeq.*
c. 27. *n.* 283. *& ſeq.*
c. 28. *n.* 248. *& tribus ſeq. & num.* 191. *& ſeq.*
c. 29. *n.* 91. *& tribus ſeqq.*
c. 30. *in princ. n.* 33. *& ſeq. & §. Qui vero*; *num.* 37. *& duobus ſeqq.*
c. 31. *n.* 216.
c. 32. *n.* 28. *& ſeqq.*
c. 33. *n.* 208. *& ſeq.*
c. 34. *n.* 298. *& duob. ſeq.*
c. 35. *n.* 100. *& ſeq.*
c. 36. *n.* 229.
c. 37. *n.* 111. *& duobus ſeqq.*
c. 38. *& ult. n.* 232. *& ſeq.*

IN SEXTO.

c. 1. *n.* 41. *& ſeqq.*
c. 2. *n.* 323.
c. 3. *n.* 326. *&* 4. *ſeqq.*
c. 4. *n.*
c. 5. *n.* 114. *& ſeq.*
c. 6. *n.* 113. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 279. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 103. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 291. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 297.
c. 11. *n.* 281. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 81. *& duobus ſeqq.*
c. 13. *n.* 283. *& ſeq.*
c. 14. *n.* 73. *& duobus ſeq.*

c. 13. *n.* 289. *& ſeq.*
c. 16. *in princ. n.* 56. §. *Illis vero n.* 258. *& §. Cum autem n.* 26. *& ſeq. & §. fin. n.* 26.
c. 17. *n.* 54. *& tribus ſeq.*
c. 18. *n.* 165. *& tribus ſeq.*
c. 19. *n.* 243. *& ſeq.*
c. 20. *n.* 320. *& ſeq.*
c. 21. *in princ. num.* 193. *& §. Illud autem n.* 195. *& ſeq. §. Cum vero*, *n.* 167.
c. 22. *n.* 293. *& ſeqq.*
c. 23. *n.* 239. *&* 241.
c. 24. *n.* 250. *& ſeq.*
c. 25. *n.* 268. *& ſeq.*
c. 26. *n.* 156. *& ſeq.*
c. 27. *n.* 266.
c. 28. *n.* 160. *& ſeq.*
c. 29. *n.* 276. *&* 278.
c. 30. 313. *& ſeq.*
c. 31. *n.* 79. *& ſeq.*
c. 32. *n.* 179. *&* 180.
c. 33. *n.* 71. *& ſeq.*
c. 34. *n.* 333. *& duobus ſeqq.*
c. 35. *n.* 336. *& duobus ſeqq.*
c. 36. *n.* 308. *& ſeq.*
c. 37. *n.* 27. *&* 28.
c. 38. *n.* 411. *& ſeqq.*
c. 39. *n.* 306. *& ſeqq.*
c. 40. *n.* 295. *& ſeq.*
c. 41. *& ult. n.* 264. *& ſeq.*

IN CLEMENTINIS.

Clem. 1. *in princ. n.* 194. *& §. Ad hoc n.* 259. *& ſeq.*
Clem. 2. *n.* 270. *& ſeq.*
Clem. 3. *n.* 272.
Clem. 4. *n.* 240. *& ſeq.*
Clem. 5. *n.* 272.
Clem. 6. *& ult. n.* 134.

IN EXTRAVAG.

Extrav. unic. in princ. Joan. XXII. n. 126. *& n.* 132.
Extravag. 1. *Inter Communes n.* 339.
Extrav. 2. *n.* 345.
Extrav. 3. *n.* 340.
Extrav. 4. *n.* 341.
Extrav. 5. *cit. n.* 345.
Extrav. 6. *n. eod.*
Extrav. 7. *n. eod.*
Extrav. 8. *n. eod.*
Extrav. 9. *n. eod.*
Extrav. 10. *n.* 42.
Extrav. 11. *n. eod.*
Extrav. 12. *n. eod.*
Extrav. 13. *n.* 343.
Extrav. 14. *& ult. n.* 344.

TITULUS VI.

De clerico ægrotante vel debilitato.

§. I.

An Clericus, propter ægritudinem, vel mutilationem, amittat Beneficium ſuum, vel ſaltem fructus illius, & quando eidem poſſit, ac debeat dari Coadjutor?

Aſſer. I. Clericus infirmus & omnes fructus ſui Beneficii percipere debet, quos ſanus recipiebat, *n.* 1. Etiam diſtributiones quotidianas, dummodo infirmitas ſit cauſa principalis, & proxima non ſerviendi Eccleſiæ, *n.* 2. Aſſ. 2. Sed neque Clericus, propter mutilationem amittit Beneficium, quod habet, quin & fructus ejus percipere poteſt, *n.* 3. Presbyter, cui medietas palmæ abſciſſa eſt, cum duobus digitis, non permittitur celebrare Miſſam, poteſt tamen alia officia Sacerdotalia facere, *n.* 3. Unde duæ ſunt cauſæ, quæ inhabilem faciunt ad Officium Sacerdotale, vel in totum, vel ex parte, debilitas membrorum, & notabilis deformitas, quæ ſcandalum parit in populo, *n.* 4. Aſſ. 3. Si Rector Eccleſiæ adeo lepra infectus ſit, ut ſine ſcandalo altari ſervire nequeat, Coadjutor ei eſt dandus, *n.* 5. Si Rector Eccleſiæ eſt leproſus, & propter ſcandalum populi, ab officio adminiſtrationis removendus eſt, juxta facultates Eccleſiæ, neceſſaria ei ſubminiſtranda ſunt, *n.* 6. Num Parochus propter lepram, vel infirmitatem aliam perpetuam, omnino removeri poſſit, & privari jure ac titulo Beneficii, an vero ſolum ab adminiſtratione *n.* 7. Quid faciendum ſit, ſi reditus Eccleſiæ non ſufficiant ad ſuſtentationem utriuſque Rectoris, & Coadjutoris. *n.* 8. Aſſ. 4. Si Epiſcopus propter morbum incurabilem, officium paſtorale exercere non poſſit, dandus eſt ei Coadjutor, *n.* 9. *& ſeq.* Etiamſi nondum ſit conſecratus, *cit. n.* 10. Aſſ. 5. Etiam Prælati Epiſcopo inferiores non ſunt removendi ab officio, propter morbum perpetuum, ſed Coadjutor eis dandus eſt, *n.* 11. Imo etiam propter imperitiam dari poſſunt Parochis Coadjutores, *n.* 12.

§. II.

Quis dare poſſit Coadjutorem, & quomodo, ac qualiter dari debeat?

Coadjutores dare Epiſcopis eorumque Superioribus, ſpectat ad ſolum Papam. Conceditur tamen Epiſcopo, qui ob impedimentum aliquod perpetuum, officium ſuum exercere nequit, ut poſſit, cum conſenſu Capituli, unum, vel plures Coadjutores aſſumere, ad officium ſuum exequendum. Si vero Epiſcopus amens factus ſit, Capitulum, vel duæ ejus partes, eligant duos idoneos Coadjutores: ſi vero Epiſcopus renuat Coadjutorem aſſumere, dicens, ſe eo non egere, Capitulum id notificet Papæ, *n.* 13. *& ſeq.* Aliis Prælatis Epiſcopo inferioribus Coadjutores dare poteſt Epiſcopus, ſi officio ſuo præeſſe nequeunt, *cit. n.* 14. *in fine.* Aſſ. 2. Coadjutor poteſt dari, vel ad temporalium rerum tantum adminiſtrationem, vel etiam ad ſpiritualia adminiſtranda. Debet eſſe in ea ætate, quæ requiritur ad Officii, & Beneficii adminiſtrationem: & debet eſſe Clericus, *n.* 13.

§. III.

Quæ ſit poteſtas ſive officium Coadjutoris, & quando expiret?

Aſſertio I. Officium Coadjutoris eſt, ut Epiſcopi, vel Rectoris, cui datus eſt, curam gerat, & Eccleſiæ, ſive populi, *n.* 16. Coadjutori Epiſcopi, vel Prælati interdicta eſt alienatio bonorum Eccleſiæ, ſcilicet Immobilium, & mobilium pretioſorum, exceptis bonis mobilibus quæ ſervando ſervari non poſſunt, *n.* 17. Item Coadjutor talis tenetur rationem reddere ipſi Epiſcopo, vel Capitulo, vel Succeſſori Prælato, ſi prius non reddidit, *cit. n.* 17. An Coadjutor Epiſcopi, vel Prælati poſſit conferre Beneficia, *n.* 18. Aſſert. 2. Officium Coadjutoris morte naturali, vel civili Epiſcopi, cui datus eſt, vel alterius Prælati, ſcilicet depoſitione, vel renunciatione illius finitur, *n.* 19. Prædicta procedunt in Coadjutore temporali, ſive ad tempus vitæ illius, cui datus eſt: nam Coadjutorem perpetuum, ſive cum futura ſucceſſione, ſolus Papa dare poteſt, *n.* 20. Sicut autem Coadjutoria temporalis non eſt Beneficium, ita nec Coadjutoria perpetua, quia neutra tribuit titulum, ſive Jus in re, ſed ad rem ſolum, *n.* 21.

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1. *&* 2.
c. 2. *n.* 3. *&* 4.
c. 3. *n.* 5.
c. 4. *n.* 6.
c. 5. *n.* 9.
c. 6. *& ult. n.* 11.
c. unic. in princ. eod. in 6. *n.* 13. *& §. Præſenti n.* 14.

TITULUS VII.

De inſtitutionibus.

§. I.

Ad quos ſpectet Jus inſtituendi Clericos in Beneficiis Eccleſiaſticis?

Inſtitutio accipitur, vel late, prout includit etiam collationem: vel proprie, prout ab illa diſtinguitur, interdum etiam pro Inveſtitura, *n.* 1. Aſſ. 1. Jure Communi, Jus ſive poteſtas inſtituendi Clericos a Patronis præſentatos pertinet ad Epiſcopos, non obſtante contraria conſuetudine, & tam ii, qui Eccleſiaſtica Beneficia, ſine conſenſu Epiſcoporum, ſcientes occupata detinent, quam qui de cætero ea occupare præſumpſerunt, excommunicandi ſunt, nec abſolvendi, niſi congrue ſatisfecerint, *n.* 2. & 3. Aſſ. 2. Officialis ſive Vicarius Generalis Epiſcopi poteſt ex Officio ſuo Clericos præſentatos inſtituere, etſi ſpeciale ad id mandatum non habeat, *n.* 4. Aſſ. 3. Etſi Capitulum, Sede vacante, non poſſit conferre Beneficia pertinentia ad collationem Epiſcopi tantum, poteſt tamen inſtituere, *n.* 5. Aſſ. 4. Etiam Prælati inferiores Epiſcopo poſſunt inſtituere in Beneficiis ex privilegio, præſcriptione, vel conſuetudine, *n.* 6. Is qui poſſidet Jus inſtituendi in Beneficiis, ad quem Jure Communi non ſpectat, pendente judicio proprietatis, in poſſeſſione defenditur, *n.* 7. *& ſeq.*

§. II.

De Inſtituendis in Eccleſiis, vel Beneficiis Eccleſiaſticis.

Quær. primo, quinam, & quales inſtituendi ſint in Beneficiis? Reſp. 1. inſtituendi debent eſſe Clerici, unde Laici in Clericos non poſſunt inſtitui: ſed numerus explendus eſt ex Clericis intra debitum tempus, *n.* 10. Reſp. 2. Non debent in Eccleſiis, vel Beneficiis Inſtitui Clerici unius originis, aut nationis: ſed undecunque originem ducant, dummodo idonei ſint, inſtitui debent, ſi aliquod Beneficium fundatum ſit pro perſonis ex certa gente, civitate, vel familia oriundis, *n.* 11. Reſp. 3. Præſentatus ad Parochiam, etſi in minoribus Ordinibus conſtitutus, non debet repelli, ſi intra tempus a Jure ſtatutum, ſcilicet intra annum, ad Sacerdotium promoveri poſſit, & alias ſit idoneus, *n.* 12. Quær. ſecundo, quot in Eccleſiis Clericorum, & Monaſteriis inſtituendi ſint? Reſp. Tot, quot commode ali poſſunt, neque ad plures recipiendos cogi poſſunt, *n.* 13. Neque in Monaſteriis plures recipi debent, quam ex reditibus eorum decenter ſuſtentari poſſunt, *n.* 14. & 15. Quær. tertio, an is, ad quem ſpectat poteſtas inſtituendi, ſe ipſum inſtituere poſſit? Reſpond. Negative, quia inter dantem & accipientem debet eſſe diſtinctio perſonarum, *n.* 15. *& ſeq.* Unde infertur, & efficaciter probatur, quod Confeſſarius Papæ non poſſit ipſum abſolvere poteſtate juriſdictionis delegata ab ipſo Papa; quia abſolveret ſeipſum, *n.* 18. Ad inſtitutionem præſentati non eſt jure determinatum certum tempus, *n.* 19.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 14. *&* 15.
c. 2. *n.* 10.
c. 3. *n.* 2. *&* 3.
c. 4. *n.* 13.
c. 5. *n.* 11.
c. 6. *n.* 7. *& duobus ſeqq.*
c. 7. *& ult. n.* 16. *& ſeq.*

IN SEXTO.

c. 1. *in* 6. *n.* 5.
c. 2. *eod. n.* 12.

TITULUS VIII.

De Conceſſione præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

§. I.

Utrum Beneficium non vacans poſſit conferri, vel promitti?

Beneficium non vacans conferri non poteſt alicui: ſed inſtitutio eſt ipſo jure nulla, & qui paſſus eſt in tali Beneficio ſe inſtitui, ab Eccleſiaſtica communione eſt removendus *n.* 2. *&* 3. Aſſertio 2. Eccleſiaſtica Beneficia, antequam vacent, etiam promitti non poſſunt, *n.* 4. *&* 5. Sed promiſſio non valet, *n.* 6. *&* 7. Idque extenditur primo, quod Beneficium vacans ſit conferendum alteri, non obſtante appellatione illius, cui promiſſa eſt, antequam vacaret, *n.* 8. Extenditur ſecundo, non poteſt Epiſcopus, vel alius collator delegare alicui facultatem conferendi Beneficia proxime vacatura, quamvis poſſit alteri delegare poteſtatem conferendi Beneficia, poſtquam vacant, *n.* 9. Aſſ. 3. Spectato Jure antiquo Canonico, valet promiſſio de conferendo alicui beneficio in genere, cum poterit, ſeu occaſio ſe obtulerit, *n.* 16. *& ſeq.* Recepto in Canonicum tenetur Capitulum providere de beneficio, quamprimum ſe facultas obtulerit, *n.* 12. Aſſ. 4. Jure novo Decretalium omnis promiſſio de beneficio conferendo, cum clauſula, *quando potero, vel occaſio obtulerit*, vel per quam directe aut indirecte via aperitur ad beneficia vacatura, eſt prohibita, & irrita, *n.* 13. Præterea Dignitas, vel aliud beneficium revera non poteſt alteri conferri: nec debet ejus poſſeſſio illi, qui beneficium habet, prætextu exceptionis, quod illud abjuraverit, retardari, *n.* 14. *& ſeq.* Aſſertio 5. Non poteſt etiam Patronus promittere, ſe aliquem præſentaturum ad beneficium vacaturum, neque poteſtatem dare alteri, ut præſentet ad certum beneficium, cum vacabit, & ſi id faciat, præſentatio non valet, *n.* 16.

§. II.

Quinam ſint generales modi, quibus Beneficia vacant, & qualis vacatio requiratur, ut impetrari vel conferri alii poſſint?

Aſſertio 1. beneficia in genere tripliciter vacare dicuntur, vel de facto tantum, vel de jure tantum, & facto ſimul, *n.* 27. Aſſertio 2. beneficia vacantia de jure, & de facto, quoad poſſeſſionem impetrari, & conferri poſſunt, *n.* 18. beneficia vacantia de facto tantum nec impetrari, nec conferri aliis poſſunt: at vero vacantia de jure, ſed non de facto, non poſſunt impetrari, nec conferri, niſi in reſcripto proviſionis mentio fiat poſſeſſionis coloratæ, alioquin collatio, & impetratio eſt ſubreptitia, *n.* 19. *& ſeqq.* Aſſertio 3. Si habens beneficium in una Eccleſia, in eadem ſimile aliud obtineat, utrumque retinendo, vacat primum de jure, ſed non de facto, *n.* 21. *& ſeqq.*

§. III.

Quibus modis in ſpecie vacent Beneficia?

Beneficia Eccleſiaſtica vacant primo, per mortem naturalem beneficiarii, *n.* 23. Aliquando tamen beneficium non vacat per mortem naturalem beneficiarii: ſed omnino extinguitur, *n.* 24. Secundo vacant beneficia ex diſpoſitione juris ſtatuentis, ipſo facto beneficium vacare, aliiſque conferri poſſe, de quibus *n.* 25. Tertio vacant beneficia per depoſitionem, ſeu privationem factam per ſententiam Judicis, ob crimen, cui talis pœna infercnda jure decreta eſt, *n.* 26. Et quale ſit diſcrimen inter privationem beneficii, ipſo jure decretam, & eam, quæ per ſententiam Judicis infertur *n.* 27. Regulariter expreſſo uno modo vacandi, v. g. per reſignationem, non continetur alius, v. g. per obitum, *n.* 28.

§. IV.

Intra quod tempus conferri debeant beneficia vacantia?

Aſſertio 1. Beneficia vacantia conferri debent ab eo, ad quem ſpectat collatio, intra ſex menſes, *n.* 29. Aſſertio 2. Hoc tempus ſemeſtre ad conferendum beneficium non currit legitime impedito, quo minus conferat, neque etiam ignoranti vacationem, adeoque numerari debet, non a tempore, quo beneficium vacavit: ſed a tempore, quo collator ſcivit beneficium vacare, non obſtante confirmatione collationis facta a Sede Apoſtolica in forma communi *n.* 30. *&* 2. *ſeqq.*

§. V.

Ad quem devolvatur Jus conferendi beneficia vacantia, propter negligentiam, ſeu moram culpabilem Ordinarii Collatoris?

Aſſertio 1. Si Epiſcopus, quando ad eum collatio ſpectat, intra ſex menſes Beneficia conferre neque negligat, ea devolvitur ad Capitulum; & e contra ab hoc ad Epiſcopum, & denique ab Epiſcopo, & Capitulo, ad proximum Superiorem, nempe Metropolitanum defertur collatio, *n.* 33. *&* 2. *ſeqq.* Aſſ. 2. Quod dictum eſt, poteſtatem conferendi Beneficia vacantia, propter negligentiam non conferentium illa, intra ſex menſes, devolvi ad proximum Superiorem, id procedit tantum in Dignitatibus & iis Beneficiis minoribus non autem in Epiſcopalibus, & iis majoribus, *n.* 37. & *ſeq.* Aſſertio 3. Quando collatio Beneficiorum ſimul & communiter pertinet ad Epiſcopum, & Capitulum, tum propter negligentiam conferendi Beneficium intra ſex menſes, non devolvitur collatio ab Epiſcopo ad Capitulum, neque ab hoc ad illum: ſed ad proximum eorum Superiorem, *n.* 39. & *ſeq.* Aſſer. 4. In Eccleſiis, in quibus non eſt certus numerus Canonicorum, nec præbendæ ſunt diviſæ, ob negligentiam conferendi poſt ſex menſes, non fit devolutio ad Superiorem ſed illarum conſuetudo obſervanda, *n.* 41. *& ſeqq.*

§. VI.

De variis gratiis exſpectativis, ſive mandatis de providendo Beneficio vacaturo.

Aſſertio 1. Si Papa mandet, ut alicui detur præbenda primo vacatura, cum Canonicatu, aſſignato executore, qui Litteras Collatori præſentet, tum Beneficium illud ita affectum cenſetur, ut ſi vacet alteri conferatur, quam nominato a Papa, collatio ſit irritanda, *n.* 43. *& ſeq.* Aſſertio 2. Quando mandatur alicui provideri de dignitate vacatura, quamvis voluerit acceptare, & poſtea vacet dignitas, pertinens ad collationem Ordinarii, quamvis alteri confert, ante acceptationem; neque per reſervationem, inhibitionem, vel proceſſum factum ab executore, impeditur Ordinarius conferre præbendam ante collationem vacantem, *n.* 45. *Aſſ.* 3. Obtinens Litteras Apoſtolicas ſuper Dignitate, vel Beneficio primo vacaturo, ſecundum acceptare non poteſt, licet poſſit primum, vel ex cauſa ſecundum, aut ulterius. Reſervationes vero, proceſſus & decreta contra hoc facta non valent, *n.* 46. & 47. Aſſ. 4. Executor ſuper proviſione de Beneficio vacaturo per litteras generales a Papa datas, non poteſt in Litteris Ordinariis inhibere generaliter, niſi expreſſe id ipſi ſit mandatum, ne conferat Beneficia, donec illi, pro quo ſcribitur, ſit proviſum: poteſt tamen ſpecialiter inhibere, ne alteri primum, vel ſecundum, vel alterius Beneficium vacaturum conferatur, alioquin quicquid contra fuerit factum eſt irritum, *n.* 48. Aſſer. 5. Si mandatur Capitulo, ad quod ſpectat collatio, ut recipiat aliquem in Canonicum, & præbendam, quæ vacat, vel primo vacatura eſt, conferat Titio dato executore, qui, negligente Capitulo, Titio provideat: tunc per ſolam præſentationem litterarum factam Capitulo, etſi executor illam intimaverit Capitulo, Beneficium jam eſt affectum, ut, ſi vacet, Capitulum alteri conferre non poſſit, ſed collatio eſt invalida: & ſi Capitulum intra certum tempus, Mandatum Apoſtolicum non impleat, ipſe executor poteſt Beneficium, poſtquam vacat, Titio conferre, abſque Capitulo, *n.* 49. *&* 50. Aſſert. 6. ſoli Epiſcopo, ſeu collatori ordinario, vel huic & executori, vel ſoli executori, mandatur, provideri alicui de Beneficio, & præſentatur mandatum per talem præſentationem non aufertur Ordinario poteſtas conferendi, quia collatio facta tenet, licet Ordinarius ſi non obediat, ſit puniendus: niſi in Mandato Apoſtolico decretum eſſet, ut quidquid contra illud fieret, irritum ſit. Vel niſi executor, cum interpoſitione decreti, interdicat Ordinario, ne alteri conferat: vel niſi is, cui vi mandati, eſt providendum, jam eſſet receptus in Canonicum, & exſpectaret præbendam, tunc enim Ordinarius non poſſet alteri conferre, ſed collatio foret nulla, *n.* 51. *&* 52. Aſſert. 7. Si Papa anteceſſor det gratiam alicui, ad vacaturam præbendam, & ſucceſſor ſimilem ſecundo, ac deinde tertio, cum clauſula, ut in aſſecutione præbendæ vacaturæ præferatur omnibus ab anteceſſore Papa proviſis, non a ſe, tunc præbenda, quæ primo vacat, eſt danda ſecundo, quæ ſecundo vacat, tertio: & quæ tertio vacat, primo, *n.* 53. Aſſer. 8. Quando Papa revocat omnes gratias conceſſas ab Anteceſſoribus ad Beneficia vacatura, ſub tali revocatione comprehenduntur ii, qui ultra præſcriptum numeratum ad præbendas diſtinctas, ſub expectatione tamen ſunt recepti, ſi percipiebant diſtributiones quotidianas: ſi vero non exſpectent diſtinctam præbendam, ſed ſolum diſtributiones quotidianas, vel portionum augmentum, talis Conſtitutio revocatoria ad receptos ab Anteceſſoribus Papæ non extenditur, *n.* 54. *&* 55. Ad illos vero, qui ultra numerum Canonicorum ſunt recepti, & non exſpectant, niſi augmentum diſtributionum, ſeu portionum fructum, dicta Conſtitutio revocatoria non extenditur, *num.* 56. Includuntur etiam ſub tali revocatione, qui habent jus, ad vaca-

caturam præbendam, ſi nondum eſt deventum ad collationem, *cit. num.* 46. Aſſertio 9. Decretum conditionale non afficit poteſtatem Ordinarii, vel alterius collatoris, ante eventum conditionis: ſecus quando acceptationi Beneficii tempus adjicitur cum decreto: intelligitur autem illud acceptaſſe, qui Beneficium vacans petit vel recipit ab executore. Nota vero dicitur vacatio Beneficii exſpectanti, ſi in loco Beneficii publice ſciatur, *num.* 57. *& ſeq.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1. & 2.	*c.* 15. *num.* 39. *&* 40.
c. 2. *in princ. n.* 4. & 5. §. *Cum vero n.* 29. & §. *Si autem n.* 33. & *tribus ſeq.*	*c.* 16. & *ult. num.* 16.
c. 3. *n.* 8.	IN SEXTO.
c. 4. *num.* 43. *&* 41.	*c.* 2. *num.* 45.
c. 5. *n.* 30. & *duob. ſeqq.*	*c.* 2. *num.* 23.
c. 6. *num.* 19. & 20.	*c.* 3. *num.* 46. *&* 47.
c. 7. *num.* 14. & *ſeq.*	*c.* 4. *num.* 48.
c. 8. *num.* 18.	*c.* 5. *num.* 49. *&* 50.
c. 9. *num.* 21. & *ſeq.*	*c.* 6. *num.* 51. *&* 52.
c. 10. *num.* 41. & *ſeq.*	*c.* 7. *num.* 53.
c. 11. *num.* 9.	*c.* 8. *& ult. in princ.* & §. *Si autem, num.* 54. & 55. *&* §. *In illis vero,* & §. *fin. num.* 56.
c. 12. *num.* 37. & *ſeq.*	*Clem. unic. num* 57. *Extrav. Joann. XXII.* 1. *num.* 59.
c. 13. *num.* 6. & *ſeq.*	2. *num.* 60.
c. 14. *num.* 10. *&* 11.	

TITULUS IX.

Ne Sede Vacante Aliquid innovetur.

§. I.

An, & qua ratione nihil ſit innovandum, Sede vacante?

Aſſertio I. Generalis regula prohibitoria eſt, quod Sede Epiſcopali vacante, nihil ſit innovandum, in præjudicium ſcilicet ipſius Sedis, niſi id jure expreſſe ſit cautum, *num.* 2. & 3. Aſſertio 2. Si una Eccleſia unita ſit alteri Eccleſiæ Cathedrali, non debet, Sede Epiſcopali vacante, fieri ejus diſſolutio, *num.* 4. *&* 5. Solvitur objectio, *num.* 6. Aſſertio 3. Vacante Sede, judicium contra Eccleſiam inſtitui non poteſt; quia defenſorem non habet, nec teſtimonium contra illam recipi, *n.* 7. & 8.

§. II.

An Sede vacante poſſit Capitulum conferre Beneficia?

Aſſertio 1. Capitulum Cathedrale non poteſt, Sede vacante, conferre Beneficia vacantia, quorum libera collatio ad Epiſcopum tantum ſpectat, *num.* 9. Neque Capitulum, Sede vacante, ſuccedit Epiſcopo in electione & præſentatione, quæ ad Epiſcopum ſpectat: nec poteſt conferre Beneficia, quorum collatio ſpectat ad Epiſcopum jure devolutionis, propter negligentiam inferioris collatoris, *numer.* 10. Succedit tamen Capitulum in proviſionibus Beneficiorum, quæ fiunt per præſentationem inſtituti, & confirmationem electi, adeoque Beneficia patronata, & electiva conferre poteſt, *num.* 11. Aſſertio 2. Si collatio Beneficiorum pertinet ad Epiſcopum, & Capitulum communiter, mortuo Epiſcopo, vel depoſito aut ſuſpenſo a collatione, Capitulum conferre poteſt: & vice verſa, Epiſcopus conferre poteſt Beneficia, ad collationem Capituli pertinentia, ſi hoc ſit ſuſpenſum a collatione, vel ſinguli Canonici ſint excommunicati, *nu.* 12. & *ſeqq.* Aſſertio 3. Si collatio Beneficiorum ſpectet ad ſolum Epiſcopum, cum conſilio tamen, ſeu conſenſu Capituli, non poteſt illa Capitulum conferre, niſi Epiſcopus ſit in mora, petendi relaxationem ſuſpenſionis, *nu.* 14. Si vero ad aliquem pertineat collatio Beneficii cum conſilio Epiſcopi, ſine illo conferre poterit, ſi Epiſcopus mortuus ſit, vel longe abſens, *n.* 15. Vacante Sede imperiali, adminiſtratio Imperii devolvitur ad Papam, ſed hoc uſu receptum non eſt, *nu.* 16. Ad quos pertineant fructus Beneficiorum vacantium primi, ſecundi, vel reliquorum annorum, *num.* 17.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 4. *&* 5.	13. & §. *Si vero*; *n.* 24. &
c. 2. *n.* 9. *& duobus ſeq.*	§. *Ubi vero*; *eod. c. n.* 15.
c. 3. & *ult. n.* 7. & 8.	*Extrav. un. Joan. XXII.* &
IN SEXTO.	*Extravag. un. Inter*
c. un. eod. in 6. *n.* 12. *&*	*Communes, num.* 16.

TITULUS X.

De his, Quæ Fiunt a Prælatis, ſine conſenſu Capituli.

§. I.

Ad quos actus Epiſcopi, vel alterius Prælati requiruntur conſenſus Capituli, & qualis?

Aſſertio 1. Ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, immobilis, vel mobilis pretioſæ, & quæ ſervando ſervari poteſt, requiritur, præter conſenſum Prælati, etiam conſenſus Capituli ſeu Conventus, *n.* 1. & *duob. ſeqq.* Aſſ. 2. Alienatio rei Eccleſiaſticæ ab Epiſcopo facta, contradicente Capitulo, non tenet, niſi Capitulum eam ratificet, *n.* 4. Quando convaleſcat alienatio per ſupervenientem conſenſum Capituli? *nu.* 5. Aſſ. 3. Si Jus præſentandi ad Beneficium ſimul pertineat ad Prælatum, & Capitulum, tum debet Prælatus præſentare,

Pirhing Jus Canon. Tom. III.

cum conſenſu majoris, & ſanioris partis Capituli, alioquin præſentatio non valet, nec conſequens inſtitutio, niſi ex conſuetudine, vel privilegio ſoli Prælato jus præſentandi competere probetur, *n.* 6. & *ſeqq.* Aſſ. 4. Epiſcopus non poteſt, ſine conſenſu Capituli, unire in perpetuum Eccleſias aliis Eccleſiis, etiamſi habeat jus præſentandi in Eccleſiis conceſſis, *n.* 8. Aſſ. 5. Epiſcopus non poteſt, ſine auctoritate Papæ, vel ſaltem ſine conſenſu Capituli, conferre alicui Monaſterio Eccleſias parochiales, vel reditus earum, etiam cum conſenſu Patroni, *nu.* 9. & *ſeqq.* Aſſ. 6. Poteſt Prælatus rem Eccleſiæ immobilem, v. g. feudum concedere alteri, vel locare ad tempus breve, ſciente, & tacente Capitulo, adeoque ſine expreſſo conſenſu Capituli, *n.* 11.

§. II.

Proponitur, & declaratur unus caſus ſpecialis, in quo alienationes Eccleſiaſticæ fieri poſſunt a Prælato, abſque conſenſu Capituli.

Si Laicus decimas, quas in feudum perpetuum a Prælato Eccleſiaſtico, ante Concilium Lateranenſe, accepit, dare velit alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio, a quo eas in feudum non recognovit, talis donatio tenet, etſi ſine conſenſu Capituli facta ſit, *n.* 12. & *ſeqq.*

§. III.

Quinam actus fieri debeant, cum conſenſu Capituli?

Aſſ. I. Epiſcopus, vel ſimilis Prælatus non debet perſonas Eccleſiaſticas inſtituere, nec deſtituere, aliaque negotia peragere ſine conſilio Capituli, alioquin quicquid actum eſt, ipſo jure irritum cenſeri debet, *n.* 14. Ponuntur exceptiones *n.* 15. Aliquando tamen non ſufficit, petere conſilium Capituli: ſed etiam conſenſus requiritur, *n.* 16. Aſſ. 2. Et generaliter Prælatus Eccleſiæ negotia Eccleſiæ ſuæ, ſaltem cum conſilio Capituli ſui tractare debet, *n.* 17. & *ſeq.* Item Capitula Eccleſiarum Cathedralium vocari debent ad Concilia Provincialia, & admitti etiam per Procuratores ad tractandum: non autem ad decidendum, *n.* 19. & *ſeq.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 6. *num.* 6. *& ſeq.*
c. 1. *num.* 1. *& duobus ſeqq.*	*c.* 7. *num.* 12. *& ſeq.*
c. 2. *num.* 11.	*c.* 8. *num.* 8.
c. 3. *num.* 4.	*c.* 9. *num.* 9. *& ſeq.*
c. 4. *num.* 14. *& ſeq.*	*c.* 10. & *ult.*
c. 5. *num.* 17. *& ſeq.*	*n.* 19. *& ſeq.*

TITULUS XI.

De his, quæ fiunt a Majore parte Capituli.

Quinam comprehendantur appellatione Capituli Eccleſiæ Cathedralis, vel Collegiatæ, utrum etiam Epiſcopus, ſeu Prælatus? *num.* 1.

§. I.

An, & qua ratione geſta a majore parte Capituli valeant?

Aſſertio I. Ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, vel alium actum capitularem non requiritur, ut totum Capitulum: ſed ut pars major conſentiat, *n.* 2. Aſſ. 2. Requiritur etiam ut non ſolum pars major numero, ſed etiam pars major auctoritate, ſive pars Sanior Capituli conſentiat, *n.* 3. An, & quando pars minor numero Capituli poſſit ſe opponere majori, & an etiam unicus, *n.* 4. & 5. Quando pars minor Capituli poſſit appellare contra majorem numero, *cit. nu.* 4. & 5. Item, qui habet jus ad electionem Prælaturæ, ſi alicui electo reverentiam exhibeat, videtur ipſo facto, renunciare juri ſuo, *cit. n.* 6. & 7.

§. II.

An major pars Capituli, ſeu Collegii poſſit aliquid decernere cum præjudicio minoris partis, de bonis, aut juribus ſpectantibus ad ſingulos de Collegio?

Epiſcopus, cum majore & ſaniore parte Capituli, ſeu collegii, etſi contradicente minore, poteſt ſtatuere etiam de bonis, ac juribus ſpectantibus ad ſingulos de Collegio, cum præjudicio juris ſingulorum, ſi ſinguli jure illo non participant, ut jure proprio, ac ſingulari; ſed ut jure ejuſdem Collegii ſtatuentis, *n.* 8. & 9.

§. III.

An poſſit ferri interdictum locale ab Epiſcopo, ſine conſenſu Capituli, & an ad negotia a Capitulo tractanda debeant vocari Canonici abſentes?

Ut interdictum locale ferri poſſit, præter delictum grave & publicum, requiritur etiam, ut cum auctoritate Epiſcopi, & conſenſu Capituli feratur, *n.* 10. & *ſeq.* Item ſpectato Jure communi, & ordinarie ad actus capitulares non ſunt neceſſario vocandi Canonici abſentes, exceptis certis caſibus expreſſis, *num.* 12.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 3. *n.* 6. & *ſeq.*
c. 1. *n.* 2. & *tribus ſeqq.*	*c.* 4. & *ult. num.* 8. & *ſeq.*
c. 2. *n.* 10. & *ſeq.*	

TITULUS XII.

Ut Eccleſiaſtica Beneficia, ſine Diminutione, conferantur.

§. I.

Quomodo Beneficia ſine diminutione ſint conferenda?

Regula generalis eſt, Beneficia Eccleſiaſtica ſine diminutione

tione eſſe conferenda, *n.* 1. & 2. Occulta collatio Beneficii eſt quidem ſuſpecta, non tamen eſt irrita: dummodo alias legitime probetur, *cit. n.* 2. An ſpectato jure communi, Epiſcopus poſſit, ex juſta cauſa, ſibi ad tempus reſervare integros fructus Beneficii vacantis? Affirmatur probabiliter, *num.* 3. Idem tamen valde probabiliter negatur, eſſe licitum, ſine licentia, vel privilegio Papæ, *num.* 4. Quando Beneficia Eccleſiaſtica diminui, vel etiam omnino extingui poſſint? *num.* 5. Quæ requiruntur, ut dignitas, vel Beneficia extingui poſſint? *nu.* 6.

§. II.

De penſionibus, per quas diminuuntur reditus Beneficiorum.

Quær. I. Quid ſit penſio, & quomodo a Beneficio diſtinguatur? *n.* 7. Qu. 2. Quotuplex ſit penſio? *n.* 8. Qu. 3. Quis poſſit penſionem imponere beneficiis? *n.* 9. & *duobus ſeqq.* Q. 4. Quinam penſiones obtinere poſſint, *nu.* 12. Qu. 5. In quibus Beneficiis penſiones conſtitui poſſint, & in qua quantitate, *nu.* 13. & *ſeq.* Qu. 6. An ad penſionem imponendam Beneficio, requiratur conſenſus Beneficiarii, vel Patroni, ſi Beneficium ſit patronatum, *n.* 15. & *ſeq.* Debet autem in impetratione Beneficii, fieri mentio prioris penſionis conſtitutæ in Beneficio, *nu.* 17. Qu. 7. Quando fieri poſſit deſignatio, ſeu reſervatio penſionis, *num.* 18. Qu. 8. An penſionarius obligatus ſit, ad ſolvendum onera annexa Beneficio? *nu.* 19. Qu. 9. An obligatio Beneficiarii ſolvendi penſionem, tranſeat ad ſucceſſorem ejus in Beneficio? *numer.* 20. Qu. 10. Quibus modis penſiones extinguantur? *n.* 21.

§. unic. in Antiquis,

TITULUS XIII.

De Rebus Eccleſiæ Alienandis, vel non.

SECTIO I.

De rerum Eccleſiaſticarum alienatione, & rebus, quæ alienari poſſunt, vel non,

§. I.

Quænam alienatio rerum Eccleſiaſticarum Jure Canonico ſit prohibita, & quæ hic intelligantur nomine Eccleſiæ?

Nomen alienationis dupliciter accipitur, ſtricte, vel late, *n.* 1. Aſſ. 1. Nomen alienationis hic latiſſime accipitur, & ſub illa continetur conditio, ſive conceſſio ſub conditione, donatio, venditio, permutatio, & emphyteoſis perpetua, *nn.* 2. & 3. Aſſ. 2. Nomine Eccleſiæ hic continetur omnis locus pius, auctoritate Epiſcopi conſtitutus, *num.* 4. Hinc primo prohibita eſt conſtitutio hypothecæ ſpecialis: non autem generalis, *nu.* 5. Secundo, Nomine alienationis comprehenditur etiam translatio bonorum, vel redituum unius Eccleſiæ particularis ad aliam, ſcilicet ſine juſta cauſa; & conſenſu Capituli, *num.* 6. Tertio, Nomine alienationis comprehenditur etiam unio perpetua unius Eccleſiæ, vel Beneficii cum alia, vel alio; poteſt tamen Epiſcopus, cum conſenſu capituli, unire unam Eccleſiam alteri, vel loco religioſo, etiam non vocato Rectore, vel defenſore illius Eccleſiæ, non tamen menſæ ſuæ, vel Capitulo, *nu.* 7. 8. & 9. Quarto. Nomine alienationis comprehenditur etiam tranſactio, *nu.* 10. Quinto Conſtitutio ſervitutis realis, vel perſonalis, *cit. num.* 5. Sexto. Ceſſio litis motæ ſuper tali re, quam Prælatus ſolus, ſine conſenſu Capituli, alienare non poteſt, *cit. nu.* 10. Prohibetur autem hic alienatio ſolum illa, quæ fit ſine juſta cauſa, & præter ejus formam *num.* 11.

§. II.

Quænam res Eccleſiaſticæ alienari non poſſint, niſi ex cauſis jure expreſſis, & ſervata juris forma, ac ſolemnitate?

Aſſertio I. Alienari inprimis prohibetur res immobiles, & res mobiles pretioſæ, quæ ſervando ſervari poſſunt: item bona mobilia, ex quibus utilitas, & fructus diuturnus percipi poteſt, ut eſt grex ovium, & alia hujuſmodi, *nu.* 12. Aſſ. 2. Inter bona immobilia etiam numerantur cenſus, ſeu reditus annui ſtabiles, qui ex re immobili ver. gr. agris proveniunt, ideoque ſub prohibitionem alienationis veniunt item pecunia, quæ ad bona immobilia eſt deſtinata, vel ex venditione rei immobilis eſt comparata, *nu.* 13. Aſſ. 3. Actiones, & nomina debitorum proprie nec inter mobilia, nec immobilia numerantur: ſed tertiam ac diſtinctam ſpeciem bonorum conſtituunt, quæ tamen etiam alienari nequeunt, *num.* 14. Et hinc Epiſcopus, vel alius Prælatus non poteſt, ſine juris ſolemnitatibus, alienare bona Eccleſiæ, quæ ad menſam ipſius pertinent, vel de quibus dubitatur, an pertineant, *num.* 15. & *ſeq.* Similiter Epiſcopus poſſeſſiones ad menſam ſuam, vel Capituli pertinentes alienare non debet, niſi ex cauſa, vel cum conſenſu Capituli, nec dare poteſt Clericis, vel Laicis, in quibus Monachi miniſtrare conſueverunt, *num.* 17.

§. III.

Quæ res Eccleſiæ alienari poſſunt libere, & ſine juris ſolemnitate, & quibus caſibus prohibitæ ſunt alienationes rerum Eccleſiaſticarum, etiam ſervata forma, ac ſolemnitate juris?

Aſſertio I. Res mobiles Eccleſiæ, quæ ſervando ſervari non poſſunt, libere alienari poſſunt, *n.* 18. Aſſ. 2. Etiam res immobiles, ſeu poſſeſſiones, quæ Eccleſiæ non ſunt utiles, Epiſcopus libere alienare, vel permutare poteſt, cum conſenſu Capituli, vel majoris ejus partis, qui tamen hoc caſu, non ex neceſſitate, ſed honeſtate ſolum requiritur, *n.* 19. Similiter terra ſtabilis Eccleſiæ a Prælato dari poteſt in emphyteuſin ei, cujus labore facta eſt fertilis, & culta, vel hæredibus ejus, *nu.* 20. Aſſ. 3. Poteſt Prælatus, vel Rector Eccleſiæ, qui aliquid Eccleſiæ de ſuo contulit, vel acquiſivit, aliquos ex familia ejuſdem Eccleſiæ, id eſt, ſervos & ancillas manumittere, *n.* 21. Si vero Epiſcopus nihil de ſuo dedit Eccleſiæ, nulli ex ſervis ejuſdem libertatem dare poteſt, ſed Succeſſor tales manumiſſos in ſervitutem revocabit, *num.* 22. Aſſ. 4. Plures ſunt caſus, in quibus res Eccleſiaſticæ ne quidem cum ſolennitatibus jure requiſitis, alienari poſſunt, *num.* 23.

SECTIO II.

De cauſis, & forma, ſeu ſolennitate requiſita ad rerum Eccleſiaſticarum alienationem,

§. I.

Ob quas cauſas alienari licite poſſint res Eccleſiaſticæ, etiam mobiles pretioſæ?

Duæ conditiones requiruntur ad alienationem rerum Eccleſiæ, juſta cauſa, & debita forma, ſive ſolennitates jure requiſitæ. Cauſæ numerantur communiter quatuor, ad quas aliæ poſſunt reduci: Prima eſt neceſſitas, ut, ſi debita Eccleſiæ aliter ſolvi non poſſint: Secunda eſt evidens Eccleſiæ utilitas, ut, ſi res aliqua Eccleſiæ alienetur, ut alia utilior comparetur, *n.* 24. Tertia eſt pietatis, ut pro redemptione captivorum, vel ad ſublevandum pauperes: Quarta cauſa eſt incommoditas, ſi res alienata plus damni, quam commodi Eccleſiæ afferat, *nu.* 25.

§. II.

Quæ forma ſervanda ſit, ſive quæ juris ſolennitates requirantur ad rei Eccleſiaſticæ alienationem?

Aſſertio I. Ad alienationem rei Eccleſiaſticæ requiritur primo. Ut præcedat tractatus Capitularis, alias non valet, *num.* 26. Aſſ. 2. Altera conditio, ſeu ſolennitas requiſita eſt conſenſus Capituli, ſeu Collegii, quoad majorem partem tunc præſentium, alioquin alienatio non tenet, *nn.* 29. & 30. Aſſ. 3. Tertia ſolennitas requiſita eſt, ut fiat ſubſcriptio a Capitulo, ſeu Conventu, alias irrita eſt alienatio, ſaltem in caſibus jure expreſſis, ut in donatione, venditione, & permutatione: niſi conſuetudine aliud ſit receptum, *nu.* 31. Quale inſtrumentum alienationis manu publici Notarii ſit conficiendum? *num.* 32. Quarta ſolennitas requiſita, eſt auctoritas, ſive conſenſus Superioris, de quo infra. An, & quomodo præſumi poſſit, ſolennitates jure requiſitas in alienatione rerum Eccleſiaſticarum interveniſſe? *n.* 33. & *ſeq.*

§. III.

An alienatio rei Eccleſiaſticæ prohibitæ alienari, facta, ſine legitima cauſa, & forma, ſive ſolennitate requiſita, ſit valida, etſi non licita?

Aſſertio I. Si cauſa alienandi rem Eccleſiaſticam, nempe neceſſitatis, vel utilitatis non adſit, ipſo jure irrita eſt alienatio, *num.* 35. Aſſ. 2. Alienatio rerum Eccleſiaſticarum immobilium, & pretioſarum, quæ aſſervari poſſunt, fiat a Prælato, ex juſta cauſa: ſed ſine tractu, & conſenſu Capituli, ac proinde ſine debita forma, & ſolennitate, eſt ipſo jure Eccleſiaſtico irrita ſaltem in judicio, & foro externo: quamvis talis alienatio, quia, ſpectato jure naturali injuſta non eſt, valida eſt in foro conſcientiæ, ita, ut res alienata licite retineri poſſit, donec per Judicis ſententiam reſcindatur talis alienatio, *nu.* 36. Alii tamen contrarium tenent, ad quorum argumenta reſpondetur, *num.* 37. Confirmatur dicta ſententia, *num.* 38. & 39.

§. IV.

An Prælatus, ſine conſenſu Capituli, aliiſque juris ſolennitatibus, valide renunciare poſſit hæreditati, vel Legato rei immobilis, aut mobilis pretioſæ, relicto Eccleſiæ?

Negativa ſententia eſt valde probabilis, *nu.* 40. Affirmativa tamen communior, & probabilior, quia renunciatio hæreditatis, vel legati non eſt alienatio rei Eccleſiæ, *nu.* 41. Prælatus ſolus non poteſt Eccleſiæ ſuæ obeſſe agendo, & contrahendo: poteſt tamen ſolus obeſſe in non acquirendo, *n.* 42. In quibus Prælatus differt a tutore? *nu.* 43.

SECTIO III.

De conſenſu, vel auctoritate Prælati neceſſario ad rerum Eccleſiaſticarum adminiſtrationem.

§. I.

An, & quando ſuperioris Prælati conſenſus, vel auctoritas requiratur, ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum?

Prælatus poteſt dupliciter auctoritatem ſuam, vel conſenſum præſtare alienationi rei Eccleſiaſticæ, & quæ ſint inter utramque auctoritatem differentiæ? *nu.* 44. Aſſ. 1. Si bona alienanda ſpectant ad Eccleſiam ſæcularem, inferiorem Cathedrali, & non exemptam, nec Collegiatam, tunc ſi Epiſcopus talis Eccleſiæ bona alienet, et ipſe ſit auctor alienationis, requiritur etiam conſenſus Capituli Cathedralis. Secus eſt, ſi Epiſcopus non ſit auctor talis alienationis ſed Prælatus inferior, aut Rector Eccleſiæ bona illius alienet, tunc enim, ſi Collegiata ſit, præter conſenſum Epiſcopi, requiritur conſenſus Capituli Eccleſiæ illius inferioris. Si denique Eccleſia inferior non Collegiata v. g. Parochialis bona alienet, ſufficit conſenſus Epiſcopi, *n.* 45. Aſſ. 2. Si Prælatus Regularis non ſit exemptus, præter conſenſum Conventus ſui, requiritur etiam conſenſus Epiſcopi in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum: ſi vero ſit exemptus, & immediate ſubjectus Papæ, requirere debet illius conſenſum. Vel, ſi

Præ-

Prælatus regularis exemptus Ordinis Generalem habeat, tunc illius conſenſus in alienationibus, rerum vel ea ejuſdem conceſſione Provincialis conſenſus requiritur, *n.* 46. Allegatur novum Decretum Urbani VIII. circa alienationes rerum, ſeu bonorum immobilium, vel mobilium pretioſarum, ſpectantium ad Regulares, *n.* 47. Aſſ. 3. Si alienanda ſit res Eccleſiæ inferioris, ſubjectæ Epiſcopo, præter conſenſum Prælati proprii, requiritur etiam conſenſus Epiſcopi, *n.* 48. In hoc autem caſu Epiſcopus, in cujus Diœceſi poſita eſt Eccleſia, cujus eſt res alienanda, conſenſum præſtabit, *n.* 49. Aſſ. 4. Si bona alicujus Eccleſiæ inferioris *v. gr.* Prioratus, qui a Priore aliquo regitur, non habente proprium Conventum, & incorporatus eſt alicui Monaſterio, tunc illius bona non poſſunt alienari, ſine conſenſu Prælati ſuperioris, & Conventus ejuſdem, *n.* 50. Nullus Religioſus præſidens alicui Monaſterio, Prioratui, vel Eccleſiæ, ſeu adminiſtrationi cuivis, poteſt concedere jura, reditus, & poſſeſſiones ejuſdem alicui ad vitam, vel ad certum tempus, etiam recepta pecunia: niſi neceſſitas, aut utilitas hujuſmodi locorum hoc expoſcat, & Conventus ſui, aut, ſi Conventum non habeat, Prælati proprii, & Superioris conſenſus accedat: alioquin pœnam ſuſpenſionis incurret, nec recipienti jus aliquod acquiritur. Quod tamen ad locationes, vel etiam redituum, ſeu fructuum venditiones ad tempus modicum, non eſt extendendum, *n.* 51. & 52.

§. II.

An in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum, etiam intervenire debeat conſenſus, ſeu auctoritas Romani Pontificis?

Prohibita eſt jure novo omnium rerum, & bonorum Eccleſiaſticorum alienatio, omneque pactum, per quod eorum dominium transfertur, conceſſio, hypotheca, locatio, & conductio, ultra triennium, nec non infeudatio, & contractus emphyteuticus, præterquam in caſibus a jure permiſſis: ac de rebus, & bonis in emphyteuſin ab antiquo concedi ſolitis & de fructibus, ac bonis, quæ ſervando ſervari non poſſunt, idque ſub certis pœnis jure expreſſis? *n.* 53. *& tribus ſeqq.*. An Prælatus, qui juravit ſe non alienaturum bona Eccleſiæ, inconſulto Papa, nihilominus ex cauſa, & ſervata ſolennitate juris, valide, & licite ea alienet? Reſp. negative, *n.* 57. Ponuntur exceptiones, *n.* 58. Præterea prohibitum etiam eſt, ne Prælati Eccleſias ſibi commiſſas, earumque bona immobilia, vel jura, ſine conſenſu Capituli ſui, & expreſſa licentia Papæ, Laicis ſubjiciant: neq. recognoſcant a Laicis, tanquam Superioribus, ſe ea tenere: neque liceat eos Patronos, aut Advocatos Eccleſiarum, aut bonorum earundem perpetuo, vel ad tempus longum conſtituere: contractus autem omnes ſic celebrati, etiam juramento firmati, ſunt irritandi, & quicquid ex eis ſecutum fuerit; alias vero Prælati ſunt ſuſpenſi ab officio, & adminiſtratione: Clerici vero non denunciantes Superiori, quod contra hanc inhibitionem præſumptum eſt, per triennium ſunt ſuſpenſi a Beneficio. At viri, qui compellunt Clericos ad talem ſubjectionem, ſunt excommunicati: & qui aliquid recipiunt, niſi reſtituant, & reſipiſcant, ultra excommunicationem eorum Terræ interdicto ſupponuntur, *n.* 59. & 60.

§. III.

An ad alienationem rerum Eccleſiaſticarum requirantur auctoritas, vel conſenſus Patroni, vel conſenſus Principis ſecularis loci, in quo ea ſitæ ſunt?

Aſſertio I. Etſi conſenſus Patroni quandoque requiri debeat: non tamen is poteſt impedire alienationem rei Eccleſiaſticæ, ſi debito modo facta ſit, *n.* 61. Ponuntur duæ exceptiones, *n.* 62. Aſſ. 2. Etſi non per ſtatutum, poteſt tamen per conſuetudinem diuturnam induci, cum licentia, & patientia Prælatorum Eccleſiaſticorum, ut conſenſus Principis ſæcularis in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum requirendus ſit, *n.* 63.

S E C T I O IV.

De revocatione alienationis rerum Eccleſiaſticarum illegitime facta, ac pœnis alienantium res Eccleſiæ ita alienatas.

§. I.

Quinam, & quomodo revocare poſſint alienationes rerum Eccleſiaſticarum illegitime factas, & repetere res Eccleſiæ ita alienatas?

Aſſertio I. Alienationem rerum Eccleſiaſticarum illegitime factam revocare poteſt imprimis ipſe Prælatus, vel Rector alienans, *n.* 64. Item, qui alienanti prædium Eccleſiæ illegitime ſubſcripſit, excommunicandus eſt, niſi alienans, & qui accepit, cito reſtituerit, & præter excommunicationem, inſtrumentum alienationis non valet, *n.* 61. & 65. Alienans illegitime res Eccleſiæ, tenetur alienationem revocare, etſi juravit, ſe non revocaturum: imo etſi Succeſſor, vel Superior talem alienationem confirmavit, *n.* 66. Aſſ. 2. Præter illos, qui ex officio res Eccleſiaſticas illegitime alienatas repetere debent, quilibet e Clero reſtitutionem illarum petere poteſt etiam Parochiani Laici, *n.* 67. & *tribus ſeqq.* Item non poſſunt Canonici locare prædia Eccleſiaſtica in perpetuum, & ſi locant, ſunt revocanda, & locantes refundere debent pretium conductoribus, *n.* 71. & 72.

§. II.

An, & quando Eccleſia læſa, ob alienationem rei Eccleſiaſticæ, competat beneficium reſtitutionis in integrum, & quæ ſint pœnæ illegitime alienantium res Eccleſiaſticas, aut male recipientium?

Aſſertio I. Si Eccleſia in alienatione rei legitime facta enormiter læſa ſit, petere poteſt reſtitutionem in integrum & reſtituenda ſunt ei bona, reddito pretio ei, in quem alienatio facta eſt, cui etiam fructus percepti pro labore relinqui debent, *n.* 83. & *tribus ſeqq.* Aſſ. 2. Si alienatio rei Eccleſiaſticæ contra Canones facta ſit, tam alienator, quam is, in quem alienatio facta eſt, imo & qui ei ſubſcripſerunt, ipſo facto, excommunicationem incurrunt, niſi intra terminum præfixum, contractum alienationis reſciderint, *num.* 77. Item, qui petunt, & recipiunt res Eccleſiæ a Laicis, perdunt acceptas, & ſunt excommunicandi, *n.* 78.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 6.
c. 2. *n.* 76.
c. 3. *n.* 22.
c. 4. *n.* 22.
c. 5. *n.* 2. *&* 3.
c. 6. *n.* 64. *& tribus ſeqq.*
c. 7. *n.* 20.
c. 8. *num.* 55. *& ſeq. & §. fin. num.* 19.
c. 9. *n.* 75. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 57.
c. 11. *num.* 73. & *tribus ſeqq.*
c. 12. *& ult. num.* 30.

IN SEXTO.

c. 2. *num.* 26. & *duobus ſeqq.*
c. 2. *n.* 59. *&* 60.
Clement. 2. *n.* 7. *& ſeqq.*
Extrav. un. Inter Communes n. 53. *& tribus ſeqq.*

IN CLEMENTINIS.

Clement. 1. *n.* 58. *& ſeqq.*

T I T U L U S XIV.

De precariis.

§. I.

De contractibus in genere.

Quær. I. Quid ſit contractus? *n.* 1. Q. 2. Quotuplex ſit contractus? *n.* 2. Q. 3. Quot, & quibus modis perficiantur contractus? *n.* 3. Q. 4. Quæ obligationes oriuntur ex quaſi contractu? *n.* 4.

§. II.

De contractu precarii.

Quær. I. Quid ſit precarium, & quomodo a commodato differat? *n.* 5. Quænam ad precarii ſubſtantiam ſpectant, & requiruntur? *n.* 6. & 7. Q. 2. Quando, & quomodo precarium finiatur? *n.* 8. & 9.

§. III.

De contractu precariæ, ſeu precariarum.

Quær. I. Quid ſit precaria, ſive precariæ, & quomodo a precario diſtinguantur? *n.* 10. Si conceſſio precariæ, ſive precariarum irrationabiliter facta ſit, poteſt a ſucceſſore revocari, etiamſi ab anteceſſore pœna adjecta ſit tali contractui, *n.* 11. & 12. Q. 2. Quomodo contractus precariarum differat a contractu emphyteutico? *n.* 13. & *duobus ſeqq.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 14. *& ſeqq.*
c. 2. *n.* 11. *& ſeq.*
c. 3. *& ult. in princ. num.* 6. 8. *&* 9.

T I T U L U S XV.

De commodato.

§. I.

Quid ſit commodatum, & quomodo ab aliis contractibus diſtinguatur: Item quæ res commodari poſſint, & quis commodare poſſit?

Aſſertio I. Commodatum eſt alicujus rei ad aliquem ſpecialem, ſeu certum uſum gratuito facta conceſſio *n.* 1. Aſſ. 2. Omnes res commodari poſſunt, mobiles, & immobiles, etiam jura & ſervitutes, ac reditus annui, exceptis iis, quæ uſu ipſo ſtatim conſumuntur, item res ſacræ ad uſus ſacros, *n.* 2. Commodare poteſt dominus rei, vel qui adminiſtrationem ejus habet: non autem Religioſus, ſine licentia Superioris, *cit. n.* 2.

§. II.

Ex qua culpa teneatur commodatarius, ſi res commodata apud ipſum pereat, vel deterior fiat, & an teneatur præſtare caſum fortuitum.

Ex contractu poteſt quis teneri ex dolo, vel ex culpa: Quid ſit dolus, & quomodo differat a culpa. Eſt autem culpa alia lata, alia levis, alia leviſſima: & quid ſit caſus fortuitus? *n.* 3. Aſſ. 1. Quando aliquid commodatum fuit in gratiam unius tantum, ſcilicet accipientis, tum ex leviſſima etiam culpa obligatur, *n.* 4. Aſſ. 2. Si contractus commodati inſtituatur in gratiam ſolius dantis, & non accipientis, tum commodatarius de dolo, & lata culpa tantum, quæ dolo æquiparatur, obligatur, *n.* 5. Aſſ. 3. Si Commodatum in utriuſque gratiam, dantis, & accipientis ineatur, tunc commodatarius tenetur ex culpa lata, & levi: ſed non de leviſſima, *n.* 6. Aſſ. 4. Si res commodata caſu fortuito, *v. gr.* incendio pereat, non tenetur eum præſtare commodatarius, *n.* 7. Excipiuntur tres caſus, niſi caſus fortuitus acciderit culpa commodatarii, vel is pactum fecerit, de eo præſtando, vel in mora reſtituendi fuerit, *n.* 8. & *duobus ſeq.* Non poteſt agi contra commodatarium, niſi poſt uſum expletum, cujus cauſa res commodata fuit, *n.* 11.

IN ANTIQUIS.

c. un. in princ. n. 4. *& tribus ſeqq. & n.* 8. *& n.* 11.

Digitized by Google

TITULUS XVI.

De depoſito.

§. I.

Quid ſit depoſitum, & an depoſitarius uti poſſit re depoſita.

Aſſertio I. Depoſitum eſt contractus, quo aliquid alicui cuſtodiendum traditur, ſine mercede, ut integrum reſtituatur, & quomodo a cæteris contractibus diſtinguatur? *n.* 1. Aſſ. 2. Depoſitarius non poteſt regolariter uti re depoſita, alioquin furtum committit, exceptis tribus caſibus, *n.* 2.

§. II.

An, & quando depoſitarius teneatur ad præſtandum dolum, aut culpam, vel caſum fortuitum, ſi res depoſita apud ipſum periit; vel deterior facta eſt?

Aſſertio I. Depoſitarius tenetur de dolo, & lata culpa; & quando præſumatur dolus commiſſus a depoſitario: quod ſi dicat, rem depoſitam, caſu fortuito, amiſſam eſſe, id probare debet, *n.* 3. Aſſ. 2. Depoſitarius tenetur tantum de damno ex culpa lata, ſeu craſſa, *n.* 4. Exceptis duobus caſibus, in quibus tenetur etiam de culpa ſaltem levi, nempe, ſi ſeipſum depoſito obtulit, vel aliquid pro cuſtodia accepit. Quibus addi poteſt caſus tertius, ſi expreſſe conventum ſit, ut etiam culpa levis præſtetur, *n.* 5. Aſſ. 3. Depoſitarius non obligatur ad caſum fortuitum, exceptis tribus caſibus, ſi pactum, culpa, vel mora culpabilis præceſſit caſum fortuitum *num.* 6.

§. III.

An deponens ſemper poſſit pro libitu repetere rem depoſitum, & an in depoſito locum habere poſſit compenſatio?

Aſſertio I. Deponens poteſt ſtatim depoſitum repetere, quandocunque voluerit, exceptis quibuſdam caſibus, in quibus deponens non ſtatim illud reddere: ſed reſtitutionem differre poteſt, *n.* 7. Aſſ. 2. Non poteſt depoſitarius velle rem depoſitam compenſare cum alio debito deponentis, vel penes ſe retinere, donec illi ſatisfiat de alio debito, *num.* 8. Imo nec deductio, per quam pars depoſiti retineatur, locum habet, *n.* 9. Quamvis compenſatio locum habeat in aliis contractibus, *ex n.* 6. Probabilius eſt, etiam in commodato habere locum compenſationem, *n.* 10. In foro tamen conſcientiæ etiam depoſitarius uti poteſt compenſatione, ſi aliter debitum ſuum conſequi non poſſit, *n.* 11.

§. IV.

An, ſi res aliqua penes Clericum, aut Religioſum ſit depoſita, & dolo, vel lata culpa ejus ſit perdita, Eccleſia, vel Monaſterium obligetur ad reſarciendum damnum?

Reſpond. Eccleſiam, vel Monaſterium non obligari, niſi quatenus in rem, utilitatemque Eccleſiæ, vel Monaſterii verſum fuiſſe, probatum fuit. *n.* 12. Idque procedit, licet Clericus, vel Religioſus, cum conſenſu Prælati ſui, vel etiam ipſe Prælatus, ſine conſenſu tamen Capituli, depoſitum acceperit, *num.* 13. *& duobus ſeqq.*

§. V.

An depoſitarius, commodatarius, vel conductor poſſit in periculo naufragii, hoſtilis incurſus, vel incendii, præferre res ſuas, ſi utraſque periculo eripere non poſſit?

Aſſertio I. Res propriæ, vel alienæ, quæ pretioſiores ſunt, tali caſu, præ aliis, periculo liberari poſſunt, ac debent, *n.* 16. Aſſert. 2. Si res propriæ, vel alienæ ſint æquales, tunc in periculo præferendæ ſunt res propriæ, ſi alienæ acceptæ ſint in utilitatem dantis tantum, vel utriuſque: ſi vero in commodum accipientis tantum, præferendæ ſunt res alienæ, in communi periculo, propriis æqualibus, *n.* 17. Porro, ſi depoſitarius, vel conductor, præferendo res alienas pretioſiores propriis, etſi minus pretioſis, earum jacturam paſſus eſt, compenſationem damni petere poteſt: non item commodatarius, *n.* 18.

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS. *c.* 2. *in princ. n.* 3. *& §. Sane, n.* 7. & 8. *c.* 5. *n.* 12. *& ſeq.*

TITULUS XVII.

De emptione, & venditione.

§. I.

Quid ſit emptio, & venditio, & quæ ad ſubſtantiam illius requirantur?

Eſt contractus bonæ fidei, ultro, citroque obligatorius, in quo venditor cum emptore de re, ſive merce, pro pretio paciſcitur, idque declaratur, *n.* 1. in hoc contractu debet certum, ac determinatum pretium conſtitui, & quidem in pecunia numerata, alioquin invalidus eſt: quamvis non ſit neceſſarium, ut prætium ſtatim ſolvatur: ſed ut fides de eo habeatur, *n.* 2. Item venditio debet inſtitui de re certa. unde ſi erretur in ſubſtantia rei, vel corpore rei, ut ſi vendatur æs pro auro nulla eſt venditio, *cit. n.* 2.

§. II.

De emptione, & venditione rerum ſacrarum?

Etſi venditio, & emptio ſolo conſenſu utriuſque partis perficiatur: non tamen alienatio dici poteſt ante traditionem rei propriæ, *n.* 3. Si procurator Eccleſiæ tradidit, ac vendidit rem Eccleſiæ, non ſoluto pretio: ſed fide ſolum de eo habita, dominium rei non transfertur in emptorem, donec pretium ſit numeratum: Secus eſt, ſi Prælatus tali modo vendat, *cit. n.* 3. Aſſert. 1. Res ſacræ, & conſecratæ non poſſunt vendi ad uſum profanum, *n.* 4. Aſſert. 2. Si res ſacræ, ſive conſecratæ, quoad materiam illatum non poſſint ita ſeparari a conſecratione, ut inter res profanas numerentur, tunc neque ad uſum ſacrum vendi poſſunt, *n.* 5. Excipiuntur vaſa ſacra, quæ ob neceſſitatem redimendi captivos, vel ſimile pium opus exercendi, vendi poſſunt, etiam integra, ſi vendantur Eccleſiæ, vel conflata, ſi vendantur Laico, aut perſonæ privatæ: quamvis aliqui putent, neque Eccleſiis vendi poſſe vaſa ſacra integra, & non conflata, *n.* 6. An poſſit vendi Laicis ſacer calix integer, & non confractus? *n.* 7. An calix conſecratus poſſit vendi, non ſolum ratione materiæ: ſed etiam artificii? *n.* 8. Item, an Templum, ſive Eccleſia materialis vendi poſſit, *n.* 9. An poſſint Clerici, vel Religioſi ſuam Eccleſiam pro pecunia aliis tradere, ut alibi Eccleſiam ædificare poſſint, *n.* 10. An res benedictæ, ut chriſma, aut oleum, aqua, panis &c. poſſint vendi ratione materiæ? *n.* 11.

§. III.

An, & quatenus alia res, ſeu jura Eccleſiarum vendi poſſint, vel non?

Res, & bona, ac jura Eccleſiarum, quædam ſunt mere ſpiritualia; quædam ſunt temporalia ſecundum ſe: ſed annexa rei ſpirituali, idque, vel conſequenter, vel antecedenter, *n.* 12. Aſſert. 1. Res Eccleſiæ mere ſpirituales nullo modo vendi, aut emi poſſunt, *n.* 13. Aſſert. 2. Quando temporale eſt annexum conſequenter rei ſpirituali, tanquam cauſæ ſuæ, ut fructus temporales Beneficiis, tale jus vendi non poteſt, *n.* 14. Aſſert. 3. Quando temporale ſpirituali eſt annexum, antecedenter, & inſeparabiliter, ut Eccleſia, Cœmeterium, ſeu locus ſepulturæ, tunc abſolute vendi poſſunt, non tamen poſſunt ob prohibitionem Eccleſiæ, *n.* 15. Aſſert. 4. Quando temporale eſt annexum ſpirituali antecedenter, & ſeparabiliter, tunc temporale vendi poteſt, v. g. Caſtrum, cui annexum eſt jus patronatus, & acceſſorie etiam hoc venditur, *n.* 16. Aſſert. 5. Bona Eccleſiæ etſi vendi poſſint: non tamen debent, ſi ſint immobilia, vel mobilia pretioſa, & permanentia, ſine juſta cauſa, & requiſitis ſolennitatibus *n.* 17.

§. IV.

An externis, & peregrinis laicis carius liceat vendere merces, quam indigenis: & quæ ſit pœna falſantium juſtas menſuras, ac pondera?

Merces, quæ ad vitæ ſuſtentationem ſunt neceſſariæ, juſto pretio vendi debent, non tantum incolis: ſed etiam extraneis, *n.* 18. *&* 19. Olim ſtatutum fuit, ut, ſi quis menſuras, & pondera fraudare præſumpſerit, 30. diebus in pane, & aqua pœniteat. Sed Canones pœnitentiales non ſunt amplius in uſu, *n.* 20.

§. V.

An venditio, vel emptio, ob læſionem ultra, vel infra dimidium juſti pretii, ſit invalida, vel ſaltem reſcindi poſſit?

Aſſertio I. Si venditor rei ſit læſus, ultra dimidium juſti pretii, poteſt agere adverſus emptorem, & petere ſupplementum juſti pretii, vel ad reſtitutionem rei venditæ: ſed eſt in arbitrio emptoris, vel reſcindere contractum venditionis; vel ſupplere defectum juſti pretii, prout ipſe voluerit, *n.* 21. *& ſeq.* Hæc autem electio venditori non competit, *n.* 23. *& ſeq.* Aſſ. 2. Non ſolum venditor: ſed etiam emptor, ſi ſupra dimidium juſti pretii læſus fuit, reſtitui debet, ita, ut vel contractus reſcindi, vel juſtum pretium ſuppleri debeat, pro arbitrio venditoris, qui læſus eſt, idque ex æquitate: licet jure expreſſum non ſit; ne contractus ex una parte claudicet, &, ut inter contrahentes ſervetur æqualitas, *n.* 21. An dimidium juſti pretii eodem modo ſit computandum in emptore læſo, quo computatur in venditore læſo, ita, ut ex parte etiam emptoris contractus ſit reſcindendus, vel exceſſus pretii juſti emptori ſit reſtituendus prout venditor voluerit, *cit. n.* 25. Quænam præterea notanda ſint circa læſionem ultra dimidium juſti pretii in venditione, & emptione, *n.* 26. & 27.

§. VI.

Quibus caſibus ceſſet remedium reſcindendæ venditionis, ob læſionem etiam ultra, vel infra dimidium: & an locum habeat etiam in aliis contractibus?

Aſſertio I. Tribus caſibus ceſſat hoc remedium reſcindendæ venditionis, ob læſionem, ultra: vel infra dimidium, *n.* 28. Aſſ. 2. etiam in aliis contractibus, oneroſis tamen, & reciprocis, habet locum hoc remedium: non autem in lucrativis, & non reciprocis, *n.* 29.

§. VII.

An emptioni, & venditioni licite apponi poſſit pactum retrovendendi, vel redimendi?

Pactum hoc tribus modis apponi poteſt: vel in favorem venditoris, vel emptoris, vel utriuſque *n.* 30. Aſſ. 1. Venditio cum pacto redimendi in gratiam ſolius venditoris inito, facta ei poteſtate, oblato pretio, redimendi rem venditam; quandocunque voluerit, vel intra certum tempus, eſt juſta, & licita: modo in ea minuatur pretium rei venditæ, *n.* 31. *& ſeq.* Aſſ. 2. Venditio cum pacto redimendi in favorem emptoris tantum, ita, ut venditor redimere rem venditam teneatur, intra certum tempus, vel quandocunque placuerit, eſt licita: modo in ea augeatur pretium, ita, ut emptor eam pluris emat, quam ipſa per ſe valeat, *num.* 33. Aſſ. 3. In venditione facta, cum pacto retrovendendi, ita, ut tam venditor poſſit redimere rem: quam emptor revendere, eo tempore, quo uterque voluerit: res vendi debet minore pretio, quam per ſe valeat, & quam venderetur, ſi cum pacto ſolius emptoris venderetur, pluris tamen vendi debet, quam ſi venderetur, cum pacto redimendi ſolius

ven-

venditoris, u. 43. Porro vendens rem, cum pacto, quod poſt certum tempus poſſit recuperari modico pretio, præſumitur venditio uſuraria; quia eſt ſimulata tantum venditio, & emptio, reipſa tamen contractus pignoratitius, & uſurarius, & cogitur vendens rem reſtituere hæredibus, & punitur ut uſurarius, *n.* 35. *&* 36. An, & qua ratione tale pactum de retrovendendo ſit præſumptus contractus uſurarius, & pignoratitius? *num.* 37. *&* 38. Emptio, & venditio annui cenſus, cum pacto revendendi, ſeu redimendi, in totum, vel ex parte, ita tamen, ut non poſſit venditor cogi ad redimendum, non eſt uſurarius: ſed licitus, *num.* 39.

§. VIII.

De venditione rei donatæ propter nuptias a viro uxori, eadem conſentiente, alteri facta.

Si vir res donatas uxori propter nuptias, illa conſentiente, vendidit, quamvis tempore venditionis vir haberet alia bona, unde uxor ſibi poſſet conſulere, non poterit illa amplius moleſtare emptorem, qui rem poſſedit 30. annis, etiam ſoluto matrimonio, maxime, ſi pretium fuit converſum in communem uſum utriuſque conjugis, *numer.* 40. *& ſeq.*

§. IX.

An, & quando teneatur venditor emptori de evictione, & in quibus caſibus non obligetur?

Aſſertio I. Venditor regulariter obligatus eſt emptori de evictione rei venditæ, *n.* 42. Sunt tamen tres præcipue caſus, in quibus venditor non obligatur emptori de evictione, *n.* 43. Primus eſt, ſi emptor poteſt judicium contra ſe inſtitutum, id non denunciet venditori, ut ſe defendat, *nn.* 44. Secundus caſus eſt, ſi contra emptorem ſententia condemnatoria lata fuit, quia tempore ſententiæ latæ contumaciter abſuit? tunc enim venditor non tenetur de evictione, *n.* 45. Tertius caſus eſt, ſi per Judicis injuriam, vel imperitiam, aut errorem contra emptorem ſententia lata ſit, ſive per injuſtam ſententiam res empta evicta fuit, non tenetur venditor de evictione, *n.* 46. Sunt & plures alii caſus, in quibus venditor non obligatur, ad præſtandam evictionem emptori, qui enumerantur, *n.* 47.

§. X.

Ad quem pertineat periculum rei venditæ, ad venditorem, an ad emptorem?

Aſſertio I. Si res vendita pereat, vel deterior fiat poſt traditionem, id fit damno emptoris, etſi nondum pretium ſit ſolutum, modo fides de eo ſit habita, *num.* 48. Aſſert. 2. Si res vendita ſit abſolute & pure, eaque ſit certa, & determinata, v. g. hic equus, tunc ſi res illa caſu mere fortuito pereat, vel deterior fiat, etiam ante traditionem, id fit damno emptoris, ita, ut nihilominus totum pretium ſolvere debeat, ſi nondum ſolvit, *nn.* 49. Aliud eſt, ſi res ſub conditione ſit vendita, eaque pendente, pereat, tum enim id accidit damno venditoris. Quod, ſi res vendita ſub conditione adhuc extet: ſed deterior facta ſit, ſine culpa venditoris, & conditio poſtea impleatur, id damno emptoris accidit, *num.* 50. Sunt tamen plures caſus, in quibus periculum rei venditæ etiam certæ, ac determinatæ, ante traditionem, pertinet ad venditorem, *n.* 51. Aſſ. 3. Si vendatur res determinata, ſed ſub disjunctione, v. gr. Stichus, vel Pamphilus, & unus eorum moriatur ante traditionem, venditori perit: ſi vero alter quoque ſuperſtes moriatur, emptori perit. Item res venditæ in genere damno venditoris pereunt, *n.* 52.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 5. *n.* 53. *& ſeqq.*
c. 1. *n.* 18. *& ſeqq.*	*c.* 6. *n.* 23.
c. 2. *n.* 20.	*c.* 7. *& ult. n.* 43. *& trib. ſeqq.*
c. 3. *n.* 21. *& ſeqq.*	*Extrav.* 1. & 2.
c. 4. *n.* 40. *& ſeq.*	*Inter Communes* u. 39.

TITULUS XVIII.

De Locato & Conducto.

SECTIO I.

De contractu locationis, & conductionis.

§. I.

Quid ſit locatio, & conductio?

Eſt contractus, quo perſona, vel res aliqua alteri utenda, vel fruenda, pro certo pretio, ſive mercede conceditur, & ab eodem accipitur, *n.* 1. Et declaratur, *num.* 3.

§. II.

An locator vel fungiſera teneatur remittere de penſione, ſeu mercede conſtituta, ob ſterilitatem, hoſtium incurſum, vel alium caſum fortuitum, ſine culpa conductoris obvenientem?

Aſſertio I. Si damnum, caſu fortuito, illatum modicum ſit, nihil conductori de penſione remitti debet, *n.* 3. Aſſ. 2. Si ſterilitas, vel alia clades extrinſecus illata, tanta ſit, ut conductor uno anno, nihil ex re conducta percipiat, totam penſionem ei locator remittere debet: quod, ſi ſterilitas tanta non ſit, revera tamen magna, tunc remittenda eſt penſio, ſecundum proportionem damni illati: idemque eſt de conductoribus rerum Eccleſiaſticarum, u. 4. Quænam ſit ſterilitas, vel clades magna, ob quam fieri debeat mercedis, ſeu penſionis remiſſio? u. 5. Quibus caſibus non debet remitti merces, ſeu penſio, ob ſterilitatem, *n.* 6. *&* 7. An ſicut ob magnam ſterilitatem penſio e conducta re, pro rata, remittenda eſt locatori; ita viciſſim, ob magnam fertilitatem, penſio poſſit a locatore augeri? *num.* 8.

§. III.

An locator poſſit, ante, vel ſaltem poſt finitum tempus locationis, conductorem expellere ex fundo, vel domo conducta?

Non poteſt locator, durante tempore locationis, conductorem ex fundo, vel domo conducta expellere: poteſt tamen poſt illud tempus finitum, u. 9. Illud, ſpecialiter ſtatutum eſt ut Magiſtri, & Scholares Bononienſes, qui ante tempus locationis elapſum, hoſpitia conducunt aliorum Magiſtrorum, & Scholarium, ſine conſenſu Inquilinorum, excommunicentur; quam tamen Conſtitutionem aliqui volunt, ſolum eſſe localem, quippe latam in favorem Magiſtrorum, & Studioſorum Bononienſium tantum, *n.* 10. *&* 11.

§. IV.

In quibus caſibus locator poteſt inquilinum etiam invitum, ante tempus locationis finitum, expellere, & viciſſim conductor, ex juſta cauſa recedere?

Aſſertio I. Plures ſunt hujuſmodi caſus, utroque jure, *n.* 12. Primus eſt, ſi locator domum locatam, propriis uſibus eſſe neceſſariam, probet, *n.* 13. Secundus, ſi domus locata neceſſario reficienda ſit, quæ tempore locationis non egebat refectione, *n.* 14. Tertius, ſi conductor in re conducta male verſatus ſit, *nn.* 15. Quartus, ſi conductor penſionem ſolvere intermittat, *n.* 16. Aſſ. 2. Sicut locator conductorem etiam invitum ex prædictis cauſis poteſt expellere; ita & conductor, ante tempus locationis finitum, etiam invito locatore, ex juſta cauſa, recedere poteſt, *n.* 17.

§. V.

Ex qua culpa teneatur, tam conductor, quam locator?

Aſſertio I. Si res conducta periit apud conductorem, vel deterior facta eſt, dolo, vel culpa lata, vel etiam levi ipſius, damnum hoc reſarcire debet: non item, ſi caſu fortuito, vel culpa leviſſima conductoris damnum evenit, *nn.* 18. Ponuntur exceptiones, *cit. n.* 18. An aliquando teneatur conductor etiam de culpa leviſſima? *n.* 19. Aſſ. 2. Similiter locator, ſi vitioſam rem locavit, tenetur ad damnum reſarciendum, ſi dolo, vel lata, vel etiam levi culpa illatum ſit: non item ſi caſu, vel ex culpa leviſſima, *n.* 20.

§. VI.

De permiſſa, vel prohibita locatione, & conductione rerum Eccleſiaſticarum.

Aſſertio I. Non poteſt Prælatus, aut Rector Eccleſiæ rem alienari prohibitam, ſine juſta cauſa, & juris ſolennitatibus, locare ad longum tempus breve, infra decennium, *n.* 21. Jure vero novo non poteſt ultra triennium. *cit. nn.* 21. Aſſ. 2. Locatio rei alienari prohibitæ, ultra triennium, vel ad longum tempus, non poteſt fieri ad ſex, vel novem, annos, vel etiam ad quatuor triennia, vel tria quinquennia, ita, ut finito uno triennio, aut quinquennio, renovata cenſenda ſit locatio in aliud triennium, vel quinquennium; tunc enim locatio non valet, ſaltem quoad exceſſum, *num.* 22. Aſſert. 3. Licet Rector Eccleſiæ, vel alius Beneficiarius non poſſit jus decimarum alienare in alium Laicum, vel Clericum, ſine juſta cauſa, & ſolennitatibus requiſitis; poteſt tamen ipſos fructus, ſine præjudicio Eccleſiæ, & Succeſſoris, alteri etiam Laico locare, *num.* 23.

§. VII.

An locationi facta per Prælatum, ſeu Rectorem Eccleſiæ, Succeſſor ejus ſtare teneatur?

Aſſertio I. Si prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ, Capitulo ſaltem non contradicente, fundum pertinentem ad ipſam Eccleſiam, non ad Rectorem, ipſius Eccleſiæ nomine, pro annua penſione locavit ad tempus breve, ſcilicet infra decennium, vel non ultra triennium, ſucceſſor in dignitate, vel officio tali locationi ſtare, tenetur. Secus eſt, ſi locatio facta ſit ad longum tempus, vel etiam ultra triennium, ubi Conſtitutio Paulina eſt recepta, niſi talis locatio facta ſit, ex juſta cauſa, & cum ſolennitate requiſita, *num.* 24. *&* 25. Aſſert. 2. Poteſt Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ, cujus reditus non ad Eccleſiam: ſed ad menſam ipſius pertinent, nomine ſuo, rem Eccleſiæ locare etiam ultra decennium, ad totum tempus vitæ ſuæ, ſine juris ſolennitatibus, cui tamen locationi non tenetur ſtare Succeſſor, *nn.* 26. Aſſert. 3. Debet tamen talis locatio facta ad longum tempus, ſive decennium cenſeri conditionalis, ſi tamdiu vivat, *num.* 27. Aſſert. 4. Non poteſt ſimplex Beneficiatus, non habens adminiſtrationem rerum Eccleſiæ: imo nec Parochus elocare fundum ad longum tempus, niſi ex cauſa juſta, & cum conſenſu Epiſcopi; nec poteſt ultra dies vitæ ſuæ, *num.* 28. An, ſi coloni, eorumque majores prædia ad Parochiam ſpectantia per continuos 60. vel plures annos, tamquam emphyteutica, vel locata poſſederant, &, ſi nihil conſtet de conſenſu Epiſcopi, poſſint Parochi de novo inveſtiti ea prædia vendicare; *num.* 29. Quid novo Jure Concilii Tridentini circa locationes bonorum Eccleſiæ ſit ſtatutum? *num.* 30.

§ X.

Digitized by Google

SECTIO II.

De Contractu emphyteutico.

§. I.

Quid ſit emphyteuſis, & quotuplex, &, an ad illam requiratur neceſſario ſcriptura?

Aſsertio I. Eſt contractus nominatus, quo res immobilis, cum translactione utilis dominii, retento directo, ſeu proprietate, alicui fruenda, & colenda conceditur, vel ad vitam ipſius, vel ad unam, vel ad plures generationes, ſub certa penſione reali domino proprietatis ſolvenda, *nu.* 31. Quomodo emphyteoſis ab aliis contractibus diſtinguatur, *n. eod.* Aſs. 2. Emphyteuſis eſt duplex, Eccleſiaſtica, & profana, ſeu ſæcularis, *n.* 32. Aſs. 3. Ad ſubſtantiam, & valorem contractus emphyteutici de jure communi requiritur ſcriptura, ſive inſtrumentum ſcriptum, idque expreſſius habetur de emphyteuſi Eccleſiaſtica, *n.* 33.

§. II.

An ad ſubſtantiam, ac valorem contractus emphyteutici requiratur, ut canon, ſeu penſio annua ſolvatur Domino, & quam pœnam incurrat Emphyteuta, ſi non ſolvat?

Aſsertio I. Emphyteuta in recognitionem dominii directi penes proprietarium remanentis, & in compenſationem dominii utilis ſibi conceſſi, debet ſolvere annuum canonem, ſeu penſionem, ſive in fructibus, *n.* 34. Aſſ. 2. Si Emphyteuta canonem, tribus annis continuis, in emphyteuſi laica, ſeu civili: vel duobus annis, ſi ſit Eccleſiaſtica, Domino ſolvere negligat, rem emphyteuticam amittit, eaque redit ad Dominum, *n.* 35. Idque procedit primo, Etiamſi res emphyteutica ſit magni valoris. Secundo, Emphyteuta amittit totam emphyteuſim, ſi integram penſionem non ſolverit, etſi parte ſoluta. Tertio, ſi vel unus ex pluribus hæredibus partem penſionis, quam debet, non ſolverit. Quarto; non tantum per ſententiam, ſed etiam ipſo jure perdit rem emphyteuticam, ob non ſolutum canonem. Quinto, poteſt a Domino expelli, etſi prius monitus non fuit. Sexto, huic pœnæ eſt locus, etiamſi una Eccleſia ab alia accepit emphyteuſin, *nu.* 36. Quibus caſibus emphyteuta non amittat rem emphyteuticam, ob non ſolutum canonem, *n.* 37. Præterea emphyteuta poteſt etiam privari ſuo jure, ſi fundus emphyteuticus notabiliter per ipſius dolum, latam, vel levem culpam, ſit deterior factus, *n.* 38.

§. III.

De alienatione rei emphyteutica, & laudemio.

Quær. I. An, & qua ratione liceat Emphyteutæ fundum emphyteuticum alienare per venditionem juris emphyteutici, *n.* 39. *& ſeq.* Quando poſſit res emphyteutica vendi, ſine conſenſu domini? *n.* 41. Quænam requirantur ad incurrendam pœnam caducitatis, propter alienationem rei emphyteuticæ factam, ſine conſenſu domini? *n.* 42. Qu. 2. An, & quibus modis, præter venditionem, alienari poſſit emphyteuſis, irrequiſito domino? Reſp. poteſt emphyteuta jus ſuum alteri donare, ſalvo tamen jure domini: legare, cum alia permutare. *n.* 43. Item oppignore, quamvis in emphyteuſi Eccleſiaſtica res Eccleſiæ ſpeciali hypotheca obligari non poſſint: poteſt etiam emphyteuta, irrequiſito domino, cenſum, uſumfructum, vel aliam ſervitutem imponere rei emphyteuticæ; non tamen illam alteri ſubfeudare. Denique poſſunt etiam plures emphyteutæ rem inter ſe dividere, *n.* 44. Plures ſunt caſus, in quibus laudemium ſolvi non debet, *num. eod.*

§. IV.

An, & qua ratione Prælatus bona Eccleſiæ, cui præeſt, poſſit in emphyteuſim dare?

Aſſertio I. Non poteſt Prælatus, de Jure communi bona Eccleſiæ, quæ pleno jure ad illam ſpectant, dare in emphyteuſim perpetuam in plures generationes, ſine juſta cauſa, & requiſitis juris ſolennitatibus, *n.* 45. Aſſert. 2. Si fundi antea in emphyteuſim dati, per mortem emphyteutæ, ſine hæredibus, vel ex alia cauſa, reverſi fuerunt, quoad utile dominium, ad Eccleſiam: poſſunt illi ſimili modo a Prælato, ſine conſenſu Capituli, & aliis ſolennibus, in emphyteuſin concedi, dummodo eadem, quæ olim, cauſa concedendi in emphyteuſim ſubſit, non obſtante juramento de non alienando res Eccleſiæ, n. 46. Aſſ. 3. Si mutato rerum ſtatu, cauſa primæ conceſſionis in emphyteuſio ceſſavit, non poteſt Prælatus rem ad Eccleſiam reverſam de novo in emphyteuſin, concedere, *n.* 47. Porro conceſſio rei in emphyteſin, vel feudum dari ſolitæ debet fieri eodem modo, quo olim facta erat, alioquin irrita eſt conceſſio, niſi cum jure requiſitis ſolennitatibus fiat, *n.* 48. Aſſ. 4. Si fundus emphyteuticus, poſtquam ad Eccleſiam eſt reverſus, menſæ Epiſcopi, vel Prælati eſt applicatus, non poteſt poſtea, ſine conſenſu Capituli, & aliis ſolennitatibus, ſimili modo concedi, vel alienari, *n.* 49. An Prælatus ſucceſſor poſſit hujuſmodi rem emphyteuticam ad Eccleſiam reverſam iterum in emphyteuſio concedere? *n.* 50.

Aſſ. 5. Si res immobilis Eccleſiæ de novo acquiratur, quoad dominium, quovis titulo, ſtatim cenſetur eſſe incorporata Eccleſiæ, ut ſine requiſitis ſolennitatibus alienari non poſſit, *num.* 51.

§. V.

Ad quem tranſeat, ac ſpectet emphyteuſis, ſi emphyteuta Religionem profiteatur?

Aſſertio I. Si Religioſus, ante Profeſſionem nihil diſpoſuit de emphyteuſi, & profiteatur Religionem, quæ eſt incapax ſtabilium bonorum, tum in emphyteuſi hæreditaria non ſuccedit Religio, ſed hæredes ab inteſtato. Si vero ſit emphyteuſis ex pacto, & providentia, ſuccedunt ii, qui vocantur, ſecundum inveſtituram, alias emphyteuſis expirat, & revertitur ad dominum proprietatis, *num.* 52. Aſſ. 2. Si emphyteuta profiteatur Religionem, quæ eſt capax bonorum immobilium, tunc in emphyteuſi hæreditaria ſuccedit Religio. Si ſit ex pacto, & providentia, ſuccedunt poſt mortem Profeſſi, qui ſecundum inveſtituram vocantur, vel in defectum horum, emphyteuſis revertitur ad proprietarium, *num.* 53.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 3. *in princ. n.* 4. *&* 6. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 19. *& ſeq.*	§. *Verum*; *num.* 12. *&* 4. *ſeqq.*
c. 2. *nu.* 23.	*c.* 4. *& ul. num.* 35. *&* 3.

TITULUS XIX.

De Rerum Permutatione.

§. I.

Quid ſit permutatio, & quomodo a venditione diſtinguatur?

Permutatio accipitur, vel generaliter, ac late pro omni reciproco, & oneroſo contractu: vel ſpecialiter, ac ſtricte, pro eo contractu, in quo una res, pro alia commutatur, prout res contra diſtinguitur a pretio, *num.* 1. Aſſ. 1. Permutatio ſpecifice, ac ſtricte ſumpta eſt contractus, in quo una res certa cum alia re certæ ſpeciei commutatur, *n.* 2. Aſſ. 2. In quibus permutatio diſtinguatur a venditione, & emptione? *num.* 3.

§. II.

An, & quatenus prohibita ſit, vel permiſſa rerum Eccleſiaſticarum permutatio?

Aſſertio I. Res Eccleſiaſticæ, immobiles, vel mobiles, quæ ſervari poſſunt, permutari non poſſunt, ſine cauſa utilitatis, & requiſitis juris ſolennitatibus, alioquin illegitime factæ, a ſucceſſore revocandæ ſunt: imo etiam ab eo, qui alienavit, *numer.* 4. *& ſeq.* Aſſ. 2. Poteſt res immobilis Eccleſiæ cum alia æqualis valoris commutari, ſi Princeps, ex juſta, cauſa id petat, modo cum conſenſu etiam Eccleſiæ fiat, *n.* 6. *&* 7. Aſſer. 3. Mancipia Eccleſiæ non poſſunt permutari cum aliis mancipiis, niſi quæ erant Eccleſiæ, fiant libera; alia vero, quæ pro iis permutantur, fiunt ſervi Eccleſiæ, *num.* 8. Item mancipia Eccleſiæ non debent iterum fieri ſervi ſæcularium, ſervi tamen fugitivi Eccleſiæ poſſunt diſtrahi, *n.* 9. Aſſ. 4. Eccleſiæ, & Beneficia non tantum, ſi poſſideantur in titulum, ſed etiam ſi jure proprietatis, ſeu incorporationis, poſſunt ex juſta cauſa, & accedente Superioris auctoritate, aliiſque juris ſolennitatibus, permutari per ſe, & quad poſſeſſiones eis annexas, *n.* 10. *& duobus ſeqq.*

§. III.

De permutatione Beneficiorum, & conditionibus ad illam requiſitis.

Permutatio Beneficii eſt mutua, ſeu reciproca duorum Beneficiorum reſignatio inter permutantes facta, *num.* 13. Quær. 1. Quæ conditiones requirantur ad validam, & licitam commutationem Beneficiorum? Requiritur primo. Ut uterque permutans habeat jus in Beneficio permutato, *num.* 14. Requiritur 2. Ut uterque permutantium Beneficium ſuum reſignet in manu Superioris Ordinarii, cui Beneficium eſt ſubjectum. Quod ſi reſignatione ab uno facta, alter permutantium nolit, vel non poſſit viciſſim ſuum Beneficium reſignare, & permutationem complere, poteſt is, qui reſignavit, ſuum Beneficium repetere, *n.* 15. Probabilius autem eſt, quod hoc caſu reſignans non poſſit, propria auctoritate, redire ad ſuum Beneficium, ad quod nova collatione Superioris eſt opus, *n.* 16. Requiritur 3. ut poſt permutationem Beneficiorum ex utraque parte factam & a Superiore admiſſam, fiat collatio Beneficiorum, & quidem non aliis, quam ipſis permutantibus, alioquin ea eſt irrita, *n.* 17. *& ſeq.* Requiritur 4. Ut permutatio fiat, auctoritate Superioris Eccleſiaſtici, *n.* 19. *&* 3. *ſeq.* Non tantum autem prohibita eſt permutatio Beneficiorum inter ſe, quoad titulos, ſed etiam quoad præbendas annexas, ſi privata auctoritate fiat, *n.* 23. Si Clerici propria auctoritate, inter ſe permutent Beneficia; illis per ſententiam Judicis ſunt privandi, *n.* 24. Præterea requiritur etiam ad legitimam permutationem Beneficiorum, ut fiat ex juſta cauſa ab Epiſcopo cognita: item ut fiat cum conſenſu eorum, qui jus eligendi, conferendi, vel præſentandi ad Beneficium commutatum habent, ac denique ut permutatio facta publicetur, *nu.* 25. Quær. 2. Cujus Superioris auctoritate Beneficia permutari debeant? Reſp. non ſolum Papa: ſed etiam Epiſcopus proprius loci, in quo Beneficium ſitum eſt, vel alius ſimilis Prælatus Epiſcopali poteſtate præditus, permutationes Beneficiorum, ex cauſa neceſſitatis, vel utilitatis inſtituere poteſt, *n.* 26. An etiam Prælati Epiſcopo inferiores poſſint auctoritatem præſtare permutationi Beneficiorum, & penes quos præterea ſit hujuſmodi poteſtas, vel non? *num.* 27.

§. IV.

Digitized by Google

§. IV.

Quanam Beneficia permutari poſſint cum aliis, vel non poſſint?

Aſſertio I. Ordinarie omnia Beneficia inter ſe libere permutari poſſunt in manibus Superioris, n. 28. Idque extenditur. 1. Quod etiam Beneficia inæqualia licite inter ſe permutentur. 2. Etiam ante poſſeſſionem eorum obtentam, 3. etiam Beneficia manualia inter ſe, 4. Etiam Beneficium datum in commendam perpetuam: non item commendatum ad tempus, 5. Si penſio ſit erecta in titulum Beneficii, poteſt cum hoc illa commutari, etiam in manibus Epiſcopi, nu. 29. Aſſ. 2. Quædam Beneficia Eccleſiaſtica cum aliis permutari non poſſunt, Veluti 1. Beneficia unita alicui Eccleſiæ, vel Monaſterio, 2. Beneficia reſervata S. Pontifici, 3. Beneficium litigioſum, 4. Beneficium cum alio jure ſpirituali, v. g. cum iure decimarum, n. 30. An, & qua ratione, quando Beneficia ſunt inæqualia, licitum ſit, inæqualitatem ſupplere, & compenſare, data pecunia, vel alia pretio æſtimabili, num. 31. & tribus ſeqq.

§. V.

An permutatio Beneficiorum fieri poſſit, non obſtantibus gratiis exſpectativis?

Gratiæ exſpectativæ conceſſæ a Papa ad Beneficia, ſi quæ jam vacant, vel proxime vacatura ſunt, non impediunt permutationem Beneficiorum, num. 35. & ſeq.

§. VI.

An res, ſive jus ſpirituale poſſit permutari pro re temporali, & e converſo. Item, an res ſpiritualis, pro re ſpirituali?

Aſſertio I. Jus ſpirituale v. g. percipiendi decimas Clericales non poteſt commutari pro re temporali, ſive pretio æſtimabili, n. 37. & 4. ſeq. Aſſ. 2. Res ſpiritualis, exceptis Beneficiis, poteſt permutari pro alia re ſpirituali: dummodo utraque ſit res mere ſpiritualis, cui nihil pretio æſtimabile ſit annexum, n. 40.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 6. & ſeq.	c. 8. n. 15. & 16.
c. 2. n. 4. & ſeq.	c. 9. & ult. n. 37. & 4. ſeqq.
c. 3. n. 8.	c. unic. in 6. numer. 35. & ſeqq.
c. 4. n. 9.	Clement. unic. numer. 27. & ſeq.
c. 5. n. 19. & 5. ſeqq.	
c. 6. n. 10. & duob. ſeqq.	
c. 7. n. 24. & ſeq.	

TITULUS XX.

De Feudis.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Feudum?

Aſſertio I. Feudum eſt benevola, & libera, ac perpetua conceſſio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis dominii, proprietate retenta, ſub fidelitate, & exhibitione ſervitiorum, ſive ſub onere fidelitatis, & obſequii perſonalis exhibendi, n. 1. Ubi etiam declaratur hæc deſcriptio. Quomodo differat Feudum a locatione, & emphyteuſi, & quæ proprietates requirantur ad Feudum proprie dictum? n. 2. Aſſ. 2. Feudum dividitur in Feudum antiquum, & novum. 2. In Feudum hæreditarium, & gentilitium, & mixtum ex utroque. 3. In Feudum Eccleſiaſticum, & Sæculare. 4. In Feudum maſculinum, & fœmininum, nu. 3.

§. II.

Quanam res Eccleſiæ in Feudum dari poſſunt, vel non poſſunt?

Aſſertio I. Res ſacræ, & ſpirituales, ſicut alienari non poſſunt, ita nec in Feudum dari. Aſſ. 2. Res, ſeu bona Eccleſiæ, etſi profana, & temporalia, quæ ſpectant ad Eccleſiæ Fabricam, vel ad menſam Prælati, & ab ipſo de novo ex Eccleſiæ reditibus Eccleſiæ ſunt acquiſita, non poſſunt de novo in Feudum concedi, ſine conſenſu Capituli, & auctoritate Superioris, aliiſque ſolennitatibus, ſicut nec ſub infeudari, n. 5. Quamvis ſine his poſſiet res jam ante in feudum concedi ſolitæ, num. 6.

§. III.

In quibus caſibus Feudum antiquum ad Eccleſiam reverſum denuo, in Feudum concedi poteſt, non obſtante juramento, de non infeudando de novo res Eccleſiæ?

Epiſcopus non obſtante juramento de non infeudando, inconſulto Papa, poteſt in tribus caſibus novo vaſallo Feudum concedere. Primo, ſi mortuo vaſallo, ſine hæredibus, Feudum revertatur ad Eccleſiam: Secundo, ſi vaſallus Feudum alienet, poteſt Epiſcopus inveſtire in eo ejus filium, vel conſanguineum. Tertio, ſi Epiſcopus Feudum alienatum per ſe facile recuperare non poſſit, tunc poterit concedere alieni Laico, qui illud ab Eccleſia recognoſcat, & per quem Eccleſia illud valeat recuperare, n. 7. 8. 10. & 11. Quibus caſibus res infeudari ſolitæ, & ad Eccleſiam reverſæ non poſſint, ſine ſolennitatibus adhibitis, reinfeudari, n. 9. An Capitulum poſſit feuda, quæ ſede Epiſcopali vacante, aperta ſunt, ſive ad Eccleſiam redierunt, reinfeudare ſive de novo in Feudum concedere, num. 12.

§. IV.

An ob delictum Prælati, vel alterius Clerici Beneficiati, cui ſecundum leges Feudorum, pœna privationis eſt decreta, Feudum amittat Eccleſia?

Aſſertio I. Si ſit Feudum patrimoniale, ſeu privatum, tunc Prælatus, vel Clericus delinquens eo privari poteſt, ac debet, perinde, ut Laicus, nu. 13. Aſſ. 2. Si Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ Feudum Eccleſiaſticum habeat, pertinens ad menſam ſolius Prælati, tum ob delictum hujus privatione dignum, Eccleſia non amittit Feudum abſolute: vivente tamen Prælato, & quamdiu in adminiſtratione eſt, privatur fructibus: ſed eodem mortuo, vel depoſito, dominium utile, ſive fructus revertuntur ad Succeſſorem in Prælatura. Quod ſi Feudum pertineat ad ſolum Capitulum delictum Prælati ipſi non nocet: ſi vero pertineat communiter ad Prælatum, & Capitulum, tunc vel ſolus Prælatus deliquit, & fructus amittuntur tantum quoad partem, quæ Prælato competit. Vel etiam Capitulum fuit ejuſdem delicti particeps: & tunc Eccleſia Feudum non amittit: ſed tantum delinquentes, ſcilicet Prælatus, & Capitulares, dum vivunt, fructibus privantur: ſed iis mortuis, vel amotis, Feudum, ſive fructibus ejus, ad Eccleſiam, & Succeſſores Prælatos, & Capitulares revertetur, n. 14.

§. V.

De prohibita, & illicita, vel licita Feudi alienatione.

Aſſ. II. Vaſallus, Feudum, ſive novum, ſive antiquum, non poteſt alienare, ſine conſenſu domini, alioquin alienatio invalida eſt, ſi ſcienter facta ſit, & ipſe alienans Feudum perdit, n. 15. Aſſ. 2. Nomine alienationis, in materia feudali, comprehenditur, non tantum venditio: ſed omnis contractus, & actus, per quem dominium, vel jus aliquod reale, ſive in re conſtitutum, in alium transfertur, ſine conſenſu domini, n. 16. Ex quo infertur, quænam alienationes in ſpecie ſint prohibitæ vaſallo, ſine conſenſu domini. Aſſ. 3. Poteſt tamen vaſallus licite, & valide rem alienare, cum conſenſu domini, expreſſo, vel tacito, n. 17. Aſſ. 4. Poteſt vaſallus in Feudo, quod habet, alium ſubinfeudare, etiam ſine conſenſu domini: modo is ſit ejuſdem conditionis, & qualitatis, cujus eſt ipſe vaſallus ſub infeudans, & ut fiat ſub infeudatio iiſdem pactis, & conditionibus, ſub quibus ipſe Feudum accepit, n. 18. Eſt autem ſub infeudatio permiſſa, non tantum in Feudum ſæculare: ſed etiam Eccleſiaſtico, n. eod.

§. VI.

An, ſi dominus a vaſallo accipiat Feudum in pignus, teneatur fructus computare in ſortem, nec ne?

Si quis habens ab Eccleſia poſſeſſiones, ſeu bona in feudum, accepta mutua pecunia ab eadem, poſſeſſiones illas eidem Eccleſiæ oppignoret, non tenetur Epiſcopus ejuſdem Eccleſiæ fructus illius pignoris computare in ſortem, ſeu ſummam Capitalem, mutuo datam, dummodo vaſallus interim liberetur a præſtando ſervitio, quod alias Eccleſiæ deberet, num. 19. & ſeq.

§. VII.

An Clerici, Monachi, aliique regulares ſuccedere poſſint in Feudis, vel ea acquirere?

Quær. 1. An Clerici ſuccedere poſſint in Feudis, vel ea acquirere? Reſp. Clericus in Feudo, de Jure communi feudali, regulariter non poteſt ſuccedere, n. 21. Plures tamen ſunt caſus excepti, in quibus Clerici ſuccedere poſſunt in Feudis, vel illa retinere, qui referuntur, n. 22. De Jure Canonico non ſolum Eccleſiis, & Monaſteriis Feuda de novo concedi poſſunt: ſed etiam Clerici, & Religioſi Feudorum ſunt capaces, n. 23. Quær. 2. An Monaſterium, ſeu Religio ſuccedere poſſit in Feudum ſui Profeſſi? Reſp. 1. Si Ordo, ſeu Religio ſit incapax ſuccedendi in communi, tunc non ſuccedit in Feudum Monachi, ſeu Religioſi Profeſſi; quia per Profeſſionem amittitur Feudum, & vel ad agnatos, qui ad Feudum ſunt vocati, devolvitur, vel ad dominum directum redit, n. 24. Reſp. 2. Si Monaſterium, vel Religio ſit capax ſucceſſionis in bona, tunc in Feudum Profeſſi ſui ſuccedit, modo Feudum ſit liberum a ſervitio, vel conceſſum ſit cum onere talis ſervitii, quod Monaſterium poſſit præſtare, alias Feudum Profeſſi ad proximos agnatos devolvitur, ſi Feudum ſit antiquum, vel ad dominum redit, ſi nulli agnati ſint ſuperſtites, n. 25. Limitatur vero, quod Feudum Monachi, ſeu Religioſi non tranſit ad Monaſterium, ut perpetuo penes illud remaneat: ſed ſolum utilitas Feudi ſpectet ad Monaſterium, quamdiu Profeſſus illius vivit: imo in pluribus caſibus, nec quoad hanc commoditatem tranſit ad Monaſterium, n. 26. Prædicta procedunt in Feudo ex pacto, & providentia, nam Feudum ſimpliciter hæreditarium, quod ad omnes hæredes tranſit, etiam in Monaſterium, poſt mortem vaſalli profeſſi, tranſit in perpetuum, n. 27.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. 6. 19. & 20.	c. 2. & fin. n. 7. & 4. ſeqq.

TITULUS XXI.

De pignoribus, & aliis cautionibus.

§. I.

Quid ſit pignus, & quomodo ab hypotheca differat, & quotuplex ſit hypotheca?

Aſſertio I. Pignus late ſumptum pro contractu, eſt obliga-

Digitized by Google

ratio rei licitæ pro debito facta ad ſecuritatem ſcilicet creditoris, *n.* 1. Aſſ. 2. Pignus, & hypotheca proprie, & ſtricte loquendo, inter ſe diſtinguuntur: nam pignus proprie locum habet fere tantum in rebus mobilibus, quæ plerumque creditori traduntur: hypotheca vero conſiſtit fere tantum in rebus immobilibus, vel quæ non traduntur creditoribus: ſed penes debitorem manent, obligatæ tamen creditori, quamvis quoad effectum pignus, & hypotheca non differant, *nu.* 2. Aſſ. 3. Pignus ſeu hypotheca conventionalis, alia eſt expreſſa, alia tacita, eaque, vel generalis, vel ſpecialis, ſeu particularis, *num.* 3.

§. II.

De tacita hypotheca, quam habet uxor in bonis mariti pro dote recuperanda: & Eccleſia in bonis Prælati male adminiſtrantis.

Aſſertio I. Uxor pro ſecuritate allatæ dotis, ejuſque reſtitutione, habet tacitam hypothecam in omnibus bonis mariti, eamque privilegiatam, ut præferatur cæteris creditoribus anterioribus, habentibus priores hypothecas tacitas, & quidem non tantum in bonis dotalibus uxoris: ſed etiam in bonis paraphernalibus illius, quorum maritus adminiſtrationem habet, *n.* 4. & 8. Non poteſt uxor, propter delictum mariti, vel aliam obligationem ejuſdem, conveniri in judicio, nec dote privari, etiam ut ſatisfiat læſo a marito, *n.* 5. Si res oppignorata, vel hypothecæ titulo obligata vendatur alicui tertio, dominium quidem transfertur in emptorem, ita tamen, ut obligatio pignoris ad poſſeſſorem tranſeat, *nu.* 6. Creditorem pignori obligatam a quovis poſſeſſore vendicare poteſt, *n.* 7. Sed & vice verſa, maritus habet tacitam hypothecam in bonis uxoris pro dote promiſſa, ſibi præſtanda, *nu.* 9. Aſſ. 2. Omnia bona Prælati tacite obligata ſunt, ſeu oppignorata Eccleſiæ, ſi male ea adminiſtret, *n.* 10.

§. III.

Quænam res oppignorari, ſeu in pignus dari non poſſunt?

Aſſertio I. Res illæ, quæ per ſe, & abſolute vendi prohibentur, non poſſunt etiam oppignorari. Unde res Sacræ, & Religioſæ, nec per ſpecialem, nec per generalem hypothecam obligari poſſunt, niſi ob gravem neceſſitatem, in qua etiam vendi poſſunt, *n.* 11. & *ſeq.* Aſſ. 2. Liber homo non poteſt oppignorari, ſive pro debitis retineri, ſi non habeat, unde ſolvat, *n.* 13. Quando liber homo propter debitum, pignoris loco, detineri, vel etiam capi, & incarcerari poſſit? *n.* 14. Aſſ. 3. Etſi res aliena vendi poteſt, non tamen poteſt oppignorari, ſi quis nihil omnino juris, in illa habeat, *n.* 15.

§. IV.

An Prælatus, vel Rector Eccleſiæ res, ſeu bona ejuſdem oppignorare poſſit?

Aſſertio I. Non poteſt Prælatus, vel Rector Eccleſiæ res alienari prohibitas per ſpecialem hypothecam obligare, etſi poſſit per generalem, *n.* 16 Aſſ. 2. Prælatus, aut Rector Eccleſiæ non poteſt res ejuſdem oppignorare, pro neceſſitate, aut utilitate propria: ſed hæres illius compelli debet, ut res illas obligatas redimat, & Eccleſiæ reſtituat, *n.* 17.

§. V.

An, & quænam fructus pignoris in ſortem ſint computandi, & in quibus caſibus computari non debeant?

Aſſertio I. Creditor fructus ex pignore perceptos in ſortem computare debet, ſive in partem ſolutionis debiti, ita, ut ob fructus ex re oppignorata perceptos a creditore, debiti quantitas diminuatur, imo penitus diſſolvatur, ſi tantum ex fructibus percepit creditor, quantum ipſum debitum, & expenſæ factæ in rem oppignoratam æſtimantur, *nu.* 18. Aſſ. 2. Creditor debet computare in ſortem fructus pignoris, non ſolum perceptos: ſed etiam percipiendos, *nu.* 19. Creditor poteſt rem ſibi oppignoratam alteri oppignorare, ſicut & hæres illius, *n.* 20. Si pignus, ſive res oppignorata pereat, vel deterior ſit reddita dolo, lata culpa, vel levi creditoris, obligatur ad reſarciendum damnum debitori, *n.* 22. Etſi creditor dominus pignoris non ſit, poteſt tamen rem ſibi oppignoratam, etiam invito debitore, vendere, ſi ipſi debitum, tempore conſtituto, non ſit ſolutum, *n.* 23. Aſſ. 3. Tres ſunt caſus, in quibus fructus ex re oppignorata percepti in ſortem, ſeu ſummam Capitalem non ſunt computandi, *n.* 24.

§. IV.

Utrum venditio rei, cum pacto revenditionis, ad arbitrium emptoris, recipiendo aliquid ultra ſortem ſit vera, & licita venditio: an vera potius ſit contractus pignoris illicitus, & uſurarius?

Emens rem cum pacto redimendi illam, ad arbitrium emptoris, recepto majore pretio in redemptione, quam fuerit in prima emptione, eſt ſimulata tantum venditio, & emptio, reipſa vero contractus pignoris, ſive oppignoratio pro mutuo, adeoque mutuum uſurarium, cum traditione pignoris, *n.* 25. & 26.

§. VII.

An pactum Legis commiſſoriæ adjectum contractui pignoris ſit licitum?

Aſſertio I. Pactum legis commiſſoriæ, per quod inter partes conveniunt, ut ſi debitum v. g. ex mutuo, intra certum tempus, a debitore ſolutum non ſit, pignus pro eo datum creditori cedat, vel poſtea nunquam repeti poſſit, eſt utroque Jure prohibitum, & ipſo Jure irritum, *n.* 27. Cur tale pactum ſit permiſſum in venditione, non autem in contractu pignoris, *n.* 28. Hoc pactum non valet, etiamſi ei juramentum debitori, acceſſerit, quod ſi intra tempus conſtitutum non ſolverit, ſuper pignore creditorem non moleſtabit, *n.* 29. In quibus præterea caſibus non valeat pactum Legis commiſſoriæ, *n.* 30. Hoc pactum, etſi illicitum ſit quoad debitorem, non tamen quoad fidejuſſorem *n.* 31. Sunt tamen nonnulli caſus, in quibus pactum Legis commiſſoriæ eſt licitum, *n.* 32. An hoc pactum ſi non incontinenti, ſed ex intervallo adjiciatur? *num.* 33.

§. VIII.

De cautione uſufructuarii.

Uſufructuarius tenetur cavere, quod utatur rebus immobilibus, ſalva earum ſubſtantia, & quod reſtituet pecuniam, & æſtimationem rerum conſumptarum, arbitrio boni viri, *num.* 34. Quænam notanda ſunt circa uſufructum? *n.* 35. & 36. Quær. 1. Qualem cautionem uſufructuarius præſtare debeat: & inprimis qualem in rebus immobilibus? *num.* 37. & qualem in pecunia, & in aliis rebus, quæ uſu conſumitur, *num.* 38. An, ſi uſufructuarius non poſſit cautionem præſtare per pignora, & fidejuſſores, admittenda ſit cautio juratoria, *num.* 39. An, & qualem cautionem Teſtator, qui reliquit bona ſua, quoad proprietatem uni, uſufructum vero eorum alteri, poſſit remittere uſufructuario? *num.* 40.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 11. *& ſeqq.*	*c.* 5. *n.* 4. *&* 5. *ſeq.*
c. 2. *n.* 13. *& ſeq.*	*c.* 6. *n.* 18.
c. 3. *n.* 17.	*c.* 7. *n.* 27. *&* 4. *ſeqq.*
c. 4. *n.* 25. *& ſeq.*	*c.* 8. *& ult. n.* 34. *& pluribus ſeqq.*

TITULUS XXII.

De fidejuſſoribus.

§. I.

De fidejuſſione in genere, & conditionibus ad illam requiſitis.

Aſſertio I. Fidejuſſio eſt contractus, in quo quis promittit ſe ſoluturum, quod alius debet, ſi debitor principalis non ſolverit, *num.* 1. Aſſ. 2. Fidejuſſio eſt obligatio acceſſoria alteri obligationi principali, quam ſupponit, & ſine qua conſiſtere non poteſt, *num.* 2. Aſſ. 2. In omnibus conventionibus, ſive re, ſive verbis, ſive litteris, ſive ſolo conſenſu contractis, adhiberi poſſunt fidejuſſores, & ſive ea contractu, vel quaſi, ex delicto, vel quaſi oriuntur, *num.* 3. An, qui fidejubet pro Religioſo, ſine Superioris auctoritate, contrahente, ipſe fidejuſſor obligetur? *num.* 4. Aſſert. 4. Non poteſt fidejuſſor extenſive magis, ſive plus obligari, quam debitor principalis, *num.* 5. Poteſt tamen magis intenſive, ſive intenſius, & efficacius obligari, quam debitor principalis, *num.* 6. Si fidejuſſor in plus ſe obligavit, quam debitor principalis, obligatio fidejuſſoria eſt ſolum invalida quoad exceſſum, *n.* 7. Si fidejuſſor juramento ſe obligavit, ad plus ſolvendum, quam principalis debet, eo non obſtante, non tenetur ad ſolvendum ultra debitum principale, quatenus fidejuſſor eſt, *n.* 8. Aſſ. 5. Si debitor principalis fuit obligatus ad pecuniam, & fidejuſſor obligatur ad ſolvendum aliam rem, quæ non eſt pecunia, obligatio eſt nulla: ſed vice verſa, ſi debitor obligetur ad rem, quæ non eſt pecunia, fidejuſſor vero ad pecuniam, valida eſt obligatio, *n.* 9. Aſſ. 6. Obligatio fidejuſſoria tranſit ad hæredes fidejuſſoris, *n.* 10.

§. II.

An Prælatus Eccleſiæ, vel alius Clericus, aut Religioſus fidejubere poſſit pro alio?

Quæritur 1. An Prælatus Eccleſiæ, fidejubere poſſit pro alio? Reſp. Poteſt etiam ſine conſenſu Capituli, modo id fiat ex juſta cauſa, & non in magna quantitate, ſeu cum notabili detrimento Eccleſiæ. Si vero Prælatus, cum conſenſu Capituli, pro alio fidejubeat, Eccleſia ex tali fidejuſſione obligatur, dummodo fidejuſſio non ſit talis, ut neceſſarium ſit, alienari bona immobilia Eccleſiæ, aut mobilia pretioſa, talis enim fidejuſſio eſt irrita, *n.* 11. Quær. 2. An Clericus poſſit fidejubere pro alio Reſp. Clericus Beneficiarius poteſt fidejubere, quoad obligationem bonorum patrimonialium: imo etiam quoad reditus perceptos ex titulis Eccleſiaſticis, quorum liberum dominium, & adminiſtrationem habet, ex cauſa rationabili fidejubere poteſt, præſertim pro Clerico, *n.* 12. Unde fidejubens, & ſolvens pro Clerico, debet a debitore principali indemnis ſervari, non ſolum quoad ſortem: ſed etiam quoad damna inde ſecuta, *cit. n.* 12. & *ſeq.* Reſp. 2. Clericus fidejuſſionibus inſerviens abjiciatur, ſive deponatur, *n.* 13. Quær. 3. An Religioſus poſſit fidejubere? Reſp. non poteſt, ſine licentia Prælati ſui, & conſenſu majoris partis Capituli, *n.* 15. Alioquin fidejuſſio Religioſi non tantum illicita, ſed etiam irrita eſt. Neque Religioſus fidejubere poteſt, ſi ipſi peculium conceſſum ſit ad certam cauſam, *n.* 16. Quod ſi in aliqua Religione conſuetudo non ſit, ut peragantur negotia cum Capitulo, poteſt ſolus Superior fidejubere, vel Religioſo ſubdito facultatem dare fidejubendi pro alio, *n.* 17.

§. III.

Quibus caſibus Fidejuſſor, etiam antequam ſolvat, agere poteſt adverſus debitorem principalem, ut ipſum obligatione liberet?

Tres ſunt hujuſmodi caſus. Primus eſt, ſi debitor in culpabili mora ſolvendi fuit. Secundus eſt, ſi debitor principalis cœpit dilapidare bona ſua. Tertius eſt, ſi fidejuſſor pro debitore principali a Judice condemnatus fuit, *n.* 17. & 18. quibus aliæ exceptiones adduntur, *cit. n.* 18. Si debitor principalis in culpabili mora ſolvendi exiſtat, & fidejuſſor de ſolvendo ſæpius moleſtetur, poteſt is agere contra debitorem, & hic per cenſuras compelli debet, ut illum fidejuſſione liberet, *n.* 19. & 20. Porro duo beneficia, ſeu exceptiones competunt fidejuſſoribus, nempe Beneficium ordinis, ſive excuſſionis, quod non teneatur fidejuſſor ſolvere, niſi prius conſtiterit, debitorem ſolvendo non eſſe. Alterum beneficium eſt diviſionis, vi cujus, ſi plures pro eodem debito fidejuſſerunt, etſi ſinguli in ſolidum obligentur, excipere tamen poſſunt, & petere, ut quilibet ex fidejuſſoribus, nonniſi pro virili parte conveniatur, *n.* 21.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. num. 14. — *c. 2. num. 22. & ſeq.* — *c. 3. num. 19. & ſeq.* — *c. 4. num. 15. & ſeq.* — *c. 5. & ult. num. 27.*

TITULUS XXIII.
De Solutionibus.

§. I.
Quid ſit mutuum? & de conditionibus requiſitis ad ſubſtantiam, & valorem ejuſdem.

Aſſertio I. Mutuum eſt contractus celebratus ab aliquo, datione vera, vel ficta rei conſiſtentis in pondere, numero, & menſura, ſpe tantundem recipiendi in genere ſuo, *n. 1.* Aſſ. 2. Ad ſubſtantiam, & valorem mutui requiritur primo, ut dominium rei traditæ transferatur in accipientem, *n. 2.* Requiritur ſecundo, ut dentur res, quæ in quantitate, hoc eſt, in numero, pondere, & menſura conſiſtunt; *n. 3.* Requiritur tertio, ut eadem res, non in ſpecie, ſeu individuo: ſed in genere, hoc eſt, ejuſdem naturæ, qualitatis, & quantitatis reddatur, *nu. 4.* Requiritur quarto, ad mutuum, ut ſit gratuitum, *n. 5.* Si pecunia, vel alia res mutuo data, caſu fortuito periit, & multo magis, ſi culpa etiam leviſſima debitoris, ſeu mutuatarii hic nihilominus reddere debet mutuum, niſi debitor ex mutuo obtulerit creditori, quod debet, iſque ſine cauſa juſta, accipere recuſaverit, *num. 6.*

§. II.
An Eccleſia, vel Prælatus, ejus nomine, poſſit mutuum dare? & quomodo Eccleſia obligetur ex mutuo ipſi dato?

Aſſertio I. Si Eccleſia, vel ejus Prælatus habeat reditus Eccleſiaſticos abundantes, non prohibetur mutuum dare indigentibus pecunia, modo ſora, ſive ſumma capitalis aſſecuretur per pignora, vel fidejuſſores, *n. 7.* Alioquin prohibitum eſt Prælatis Eccleſiaſticis, ne quia eorum Eccleſiam ſibi commiſſam pro alienis debitis præſumat gravare, aliena debita, nomine Eccleſiæ, ſuſcipiendo, nec Eccleſiæ ad ſolutionem talium debitorum tenentur, *n. 8.* Idque ſub pœna ſuſpenſionis ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium, *n. 9.* Aſſ. 2. Si Prælatus, nomine Eccleſiæ, pecunias mutuas accipiat, & in eo poteſtatem ſuam excedat, ita, ut ad debiti ſolutionem neceſſe ſit, res Eccleſiæ immobiles, vel mobiles pretioſas obligari, tunc Eccleſia non obligatur plus ſolvere, quam probatum fuerit, in ejus utilitatem verſum fuiſſe, *n. 10. & 11.* Aſſ. 3. Interdum poteſt Prælatus pecunias mutuas accipere, etſi non ſit probatum, illas reipſa in utilitatem Eccleſiæ verſa fuiſſe: ſed ſolum exigitur, quod propter imminentem aliquam neceſſitatem Eccleſiæ, pecuniæ ſint mutuo acceptæ, *n. 12. & 13.* Si tempore accepti mutui, jam apparebat, non poſſe pecuniam mutuo acceptam ſolvi, ſine alienatione bonorum immobilium, vel mobilium pretioſorum, tunc probari debet, illam utilitatem Eccleſiæ verſam fuiſſe, alias non, *n. 14.* Aſſ. 4. An, ſi mutuum nomine Eccleſiæ acceptum ſit ab aliquo particulari Clerico, vel Monacho, etiam probari debet illud in utilitatem Eccleſiæ verſum fuiſſe, vel non? *nu. 15.* Quando dicatur mutuo acceptum converſum in utilitatem Eccleſiæ, *n. 16.* Eſt autem hoc ſpeciale in mutuo dato Eccleſiæ, quia in aliis contractibus cum Eccleſia initis, ſi quis v. g. vendat rem Eccleſiæ, vel ab illa emat, non tenetur probare, rem venditam, vel pretium ſolutum in ejus utilitatem verſum eſſe, *n. 16.*

§. III.
An Succeſſor in Prælatura, aut Beneficio teneatur ſolvere debita ab anteceſſore ſuo contracta?

Aſſertio I. Succeſſor tenetur ex bonis, & reditibus Eccleſiæ ſolvere debita, quæ ab anteceſſore facta fuerunt pro Eccleſiæ neceſſitate, vel utilitate, *n. 17.* Aſſ. 2. Succeſſor ſolvere debet etiam illa debita, quæ pro neceſſaria, ac decente ſuſtentatione ſui Anteceſſoris ſunt contracta, *nu. 18.* Aſſ. 3. Si prælatus, vel alius Beneficiarius defunctus nullos Eccleſiaſticos reditus reliquit, an debita ab ipſos contracta ex patrimonialibus bonis illius ſolvi debeant? *n. 19.* Aſſ. 4. Si Beneficiarius, nec reditus Eccleſiaſticos, nec bona patrimonialia reliquit, tunc expenſas neceſſarias factas ab Anteceſſore, Eccleſia, aut Succeſſor in Beneficio ſolvere debet, *n. 20.* Ex quibus bonis, ſeu reditibus debita contracta ſolvi debeant, ſi Prælatus, vel alius Beneficiarius non habeat alia bona patrimonialia? *n. 21.*

§. IV.
De Beneficio, ſeu privilegio competentiæ, quod datur Clericis debitoribus, qui non ſunt ſolvendo.

Quær. 1. Quale beneficium, ſive privilegium competat Clericis, qui non ſunt ſolvendo? Reſpond. Talis Clericus ob debita civilia non debet excommunicari, ſi propter inopiam ſolvere non poſſit, nec incarcerari, vel aliter moleſtari, neque ad ceſſionem bonorum compelli: neque conveniri poteſt a creditoribus ſuis, niſi in quantum facere poteſt, deductis alimentis, ne egeat: dummodo cautionem præſtet, quod ſolvere velit, ſi ad meliorem fortunam pervenerit, *numer. 22.* Quando Clericus ob delictum civile, poſſit incarcerari, *n. 23.* Clericus debitor, qui ſolvendo non poteſt cogi ad ceſſionem bonorum, ut evitet carcerem, *n. 24.* Quær. 2. Quænam requirantur, ut Clericus debitor fruatur prædicto beneficio, ſeu privilegio? Reſp. Requiritur 1. Ut ſit Clericus, *n. 25.* An omnibus Clericis hæc competat, & quibus non? *n. eod.* 2. Requiritur, ut debitor, propter inopiam ſolvere nequeat, in totum, vel pro parte. 3. Ut de inopia conſtet, ideoque illam probare tenetur Clericus, *cit. n. 25.* 4. Requiritur, ſecundum aliquos, ut Clericus debitor non ſit ad inopiam redactus propria culpa: ſed hoc non obſtat: non gaudet autem hoc privilegio, ſi Clericus non ſit ſolvendo, ob dolum commiſſum, *n. 26.* 5. Requiritur, ut Clericus conveniatur ratione debiti in cauſa civili: Secus eſt, ſi ſit debitum ex delicto, tunc enim non poteſt frui hoc beneficio: ſed capi, & incarcerari poteſt, *cit. n. 26.* Ubi etiam habetur, quod pœna pecuniaria in corporalem commutari poſſit. 6. Requiritur, ut Clericus conveniatur actione perſonali, nam conventus actione reali, non poteſt uti hoc privilegio, *n. 27.* 7. Requiritur, ut recognoſcat debitum, id eſt, confiteatur: nam ſi pertinaciter illud negat, & poſtea de illo convincatur, non gaudet hoc privilegio, *cit. n. 27.* 8. Requiritur, ut Clericus debitor, qui non eſt ſolvendo, cautionem præſtet de ſolvendo, ſi ad pinguiorem fortunam devenerit, ſufficit autem cautio juratoria, *cit. nu. 27.* Quæritur 3. An Clericus dicto beneficio competentiæ poſſit renunciare? Reſpon. Non poſſe expreſſe: licet ipſo facto poſſit renunciare, ſcilicet per actum contrarium, ut ſi pertinaciter neget debitum, vel nolit præſtare cautionem, ideoque hoc privilegio privetur, *n. 28.* Renunciatio hujus privilegii non valet, etſi a Clerico debitore facta ſit adjecto juramento, *n. 29.*

§. V.
De ſolutione indebiti.

Quid ſit indebitum, & quot modis dicatur? *n. 30.* Qu. 1. An, & quando indebite ſolutum repeti poteſt? Reſp. 1. Qui per errorem, exiſtimans debitum eſſe, ſolvit id, quod nullo modo eſt debitum, nec naturaliter, nec civiliter, poteſt id repetere, ſive per errorem juris, ſive facti ſolverit, *nu. 31.* 2. Si quis ſolvit, quod jure naturali tantum eſt indebitum: ſed civiliter debitum, ſolutum repetere poteſt, ſive per errorem facti, ſive juris ſolverit, *n. 32.* 3. Si quis ſolvit, quod Jure civili eſt indebitum: ſed Jure naturali eſt debitum, tunc vel ſolvit per errorem facti, & ſolutum repetere poteſt: vel ſolvit per errorem juris, & repetere non poteſt. Is vero, qui exceptionem, non temporalem, ſed perpetuam habet, eamque favorabilem, ſolutum per errorem poteſt repetere, *n. 33.* 4. Si quis ſciens, ſe aliquid non debere, nihilominus ſolvat, non poteſt illud repetere, *n. 34.* Si quid debeatur ſub conditione, contingenter futura, & ante eventum illius, per errorem ſit ſolutum, id repeti poteſt, tanquam indebitum. Secus eſt, ſi quid deberetur ſub conditione neceſſario futura, *n. 35.* Quæt. 2. Quiſnam probare debet, indebitum ſolutum eſſe? Reſp. qui dicit ſe indebite ſolviſſe, id probare debet: niſi adverſarius neget, ſibi ſolutionem factam eſſe, & convincatur de ſolutione ipſi facta: tunc enim ipſi incumbit probatio, quod debitum acceperit, *num. 36.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 27. — *c. 2. num. 8. & ſeq.* — *c. 3. n. 22. & duobus ſeq.* — *c. 4. & ult. n. 36.*

TITULUS XXIV.
De Donationibus.

§. I.
Quid ſit donatio, & quomodo perficiatur, & de varia ejus diviſione?

Aſſertio I. Donatio eſt rei licitæ, ſive non prohibitæ donari nullo jure cogente, ex mera liberalitate facta collatio, ſeu datio, *n. 1.* De jure novo, per donationem ſimplicem, ſeu nuda promiſſione factam & a donatario acceptatam, etiam ante rem traditam, acquiritur jus, & actio donatario, per quam donans cogi poteſt, ad rem donatam tradendam, quamvis ante traditionem rei, ejus dominium donatario non acquiratur, *n. 2.* Unde per donationem factam abſenti, ante acceptationem ejuſdem nullum jus acquiritur donatario, & qui donavit, revocare poteſt donationem, *cit. n. 2.* Aſſ. 3. Donatio generatim dividitur in donationem inter vivos, & cauſa mortis. Donatio inter vivos fit, vel ſub conditione, aut modo, vel ad certum tempus, vel ob cauſam, *nu. 3.* Donatio mortis cauſa fit tribus modis, qui tamen ad duo revocari poſſunt, *n. 4.*

§. II.
Quæ donatio inſinuationem exigit apud Judicem, & quæ non exigit?

Aſſertio I. Hodierno jure, ſi donatio excedat 500. ſolidos, inſinuanda eſt apud Judicem, alioquin non valet, quoad exceſſum: per ſolidum autem intelligitur, ex generali conſuetudine, aureus Ungaricus, ſeu Ducatus, *n. 5.* Aſſ. 2. Excipiuntur plures donationes ab obligatione faciendæ inſinuationis. Veluti primo. Donatio, in quacunque quantitate facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel alii loco pio, vel ob cauſam piam, etiam ſine inſinuatione, eſt valida. Item donatio remuneratoria beneficiorum, vel obſequiorum, & quæ fit ob cauſam, v. g. ad ſtudia, nuptias, &c. inſinuationem non requirit. Præterea, ſi donationi facta ultra ſumma jure præſcriptam, adjiciatur juramentum, de ea non revocanda, confirmatur donatio, etiam quoad exceſſum, & ſubſiſtit. Denique etiam donatio mortis cauſa facta ultra 500. ſolidos non requirit inſinuationem, *n. 6.* Aſſ. 3. Si donator renunciet Legi exigenti inſinuationem ſimpliciter, & ſine juramento, talis renunciatio non eſt valida, *n. 7.*

§. III.
An, & qualem poteſtatem donandi habeant Epiſcopi, aliique Prælati, aut Rectores Eccleſiarum, & an etiam, & quatenus Religioſi?

Aſſertio I. Prælatus, ſive Sæcularis, ſive Regularis, ex rebus, & proventibus Eccleſiæ, Univerſitatis, ſeu Collegii, non poteſt facere donationes mere gratuitas, & liberales,

quæ

Digitized by Google

quæ nullo titulo, aut cauſa ſunt ſubnixæ, niſi meræ liberalitatis, ſaltem immodicas, & in quantitate notabili, & ſucceſſor poteſt tales donationes revocare, *n.* 8. Aſſ. 2. Poteſt Epiſcopus, vel alius Prælatus, etiam ſine conſenſu Capituli, & Juris ſolennitatibus, ex reditibus Eccleſiaſticis facere donationes, ob cauſam pietatis, & miſericordiæ, dummodo ſint moderatæ: v. g. poteſt etiam Prælatus donationes moderatas facere, in compenſationem meritorum erga Eccleſias, vel perſonas ejus, n. 10. Imo etiam res aliqua immobilis alicui, ob remunerationem beneficiorum, quæ Eccleſiæ præſtita ſunt, donari poteſt, ſeu in Feudum concedi, præmiſſo tractatu, & aliis juris ſolennitatibus: idque non tantum ob remunerationem beneficiorum præſtitorum Eccleſiæ: ſed etiam Epiſcopo, vel Prælato, intuitu ejuſdem, n. 11. & 12. Aſſ. 3. Prælatus, etiam Regularis, poteſt ex rebus Eccleſiæ donationes moderatas facere, etiam mere liberales, cum conſenſu Capituli: imo etiam ſine illo, ſi loci conſuetudo id permittat, *n.* 13. Porro ex generali Eccleſiarum conſuetudine receptum eſt, ut Prælatis liceat donationes moderatas, etiam mere liberales facere, ſpectatis facultatibus Eccleſiæ, aliiſque circumſtantiis, *nu.* 14. Quod ſi donatio mere liberalis ex reditibus Eccleſiæ a Prælato facta immodica ſit, & in magna quantitate, ſed cum conſenſu Capituli, probabilius eſt, eſſe validam, etſi illicita ſit, *n.* 15. Aſſ. 4. Religioſi, qui extra Monaſterium degunt, poſſunt de reditibus Eccleſiaſticis eleemoſynas, aliaſque donationes honeſtas facere, ſine conſenſu Prælati Ordinis. Illi vero Religioſi, qui Prælati non ſunt, adminiſtrationem tamen habent bonorum Monaſterii, poſſunt donationes facere, ſecundum facultatem ipſis a Superiore conceſſam, & quantum ordinis Statuta, vel conſuetudo permittit. Denique alii Religioſi, qui nullam adminiſtrationem bonorum habent nullas donationes facere poſſunt, ſine expreſſa, vel tacita Superioris licentia, *n.* 16.

§. IV.

De quibuſdam donationibus, ſeu conceſſionibus Eccleſiarum, & Beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel quæ fieri poſſunt alienis Eccleſiis.

Epiſcopus non poteſt dare Eccleſiam non vacantem alieni in titulum, & ſi detur, collatio eſt nulla: poſſunt tamen ab Epiſcopo, vel ejus auctoritate, ipſæ Eccleſiæ, etiamantequam vacent, dari piis, & Religioſis locis in proprietatem, per unionem, ſeu incorporationem alteri Eccleſiæ, ita tamen, ut qui illas Eccleſiæ poſſident, ſine illorum conſenſu, quamdiu vivunt, iis privari non debeant, *nn.* 17. & 18. Præterea Hoſpitalarii poſſunt, domum ſuam donando, ſubjicere alteri Eccleſiæ, vel loco Religioſo, *nn.* 19. & 20. Ubi reſpondetur ad objectionem. Epiſcopus, ſi in Diœceſi ſua Monaſterium conſtruere velit, & de rebus Eccleſiæ ſuæ illud dotare, non plus dare eidem poteſt, quam partem quinquageſimam: centeſimam autem cenſus Eccleſiæ ſuæ, ſi ex ſæculari Eccleſia velit facere Monaſterium, vel in ea ſepulchrum ſibi eligere, n. 21. Deducuntur hinc quædam corollaria, *num.* 22. & 23. Si Epiſcopus, cum conſenſu Patroni, Eccleſiam aliquam conferat Religioſis, tum Patronus cenſetur illi conferre, quod ſuum eſt, ſcilicet Jus patronatus: Epiſcopus vero donare voluiſſe, quod ex temporalibus proventibus in illa Eccleſia obtinet: ad quam donationem tamen requiritur conſenſus Capituli, *num.* 24. & *ſeq.*

§. V.

Qualis in dubio interpretatio fieri debeat donationis, & quando præſumi poſſit donatio.

Aſſertio I. Latiſſima eſt interpretatio facienda in donationibus, & ideo clauſula oneroſa poſt multas donationes appoſita, ad proximam donationem tantum referenda eſt, *nu.* 26. & *ſeq.* Idque explicatur, *num.* 28. & *ſeq.* Excipi debet, niſi donatio, vel alia gratia cedat in præjudicium tertii, vel deroget Juri communi, tunc enim non late interpretari oportet, *num.* 30. Aſſ. 2. Regula generalis eſt, donationem non præſumi, quando alia interpretatio, vel conjectura fieri poteſt: ſunt tamen plures caſus, in quibus donatio præſumitur, *num.* 31.

§. VI.

An, & quando donatio inter vivos revocari poſſit ob ingratitudinem.

Aſſertio I. Donatio inter vivos ſemel rite perfecta, nudo pacto, ſeu conſenſu, etiam traditione nondum facta, regulariter revocari non poteſt: niſi in tribus caſibus, *num.* 32. Aſſ. 2. Donatio inter vivos propter ingratitudinem donatarii erga donantem, in quatuor caſibus revocari poteſt, *n.* 33. Primus caſus eſt, ſi donatarius manus violentas in donatorem injiciat: Secundus eſt, ſi verbis injurioſis eum afficiat: Tertius eſt, ſi grave damnum ei inferat in bonis ſuis externis: Quartus eſt, ſi inſidias vitæ ipſius ſtruat, *num.* 34. An præter prædictas, etiam ob alias cauſas ingratitudinis majores, vel æquales, revocari poſſit donatio? *num.* 35. Porro donatio ob ingratitudinem non revocatur, ipſo jure: ſed revocanda eſt per ſententiam Judicis, poſtquam repeti poſſunt etiam fructus rei donatæ, & omnia, quæ donata ſunt, ſaltem quatenus adhuc ſunt penes donatarium, *nu.* 36. Aſſ. 3. Sunt tamen quædam donationes, quæ ob ingratitudinem revocari non poſſunt. Veluti primo. Donatio remuneratoria meritorum, vel ob cauſam facta. Secundo donatio facta Eccleſiæ, Monaſterio, vel alii pio loco, ob ingratitudinem Prælati, ſeu Adminiſtratoris, vel Capituli, vel etiam utriuſque ſimul revocari non poteſt. Tertio, Dos, quæ data fuit a patre filiæ, vel etiam ab extraneo, non poteſt revocari ob ingratitudinem ipſius, vel mariti. Quarto. Collator Beneficii non poteſt revocare collationem, ob ingratitudinem Beneficiarii in ipſum commiſſam, *num.* 37. Aſſ. 4. Si Donator ſcivit ingratitudinem erga ſe commiſſam eſſe a donatario, & tacuit, ipſo mortuo, ejus hæres, ſive ſucceſſor illam revocare non poteſt: quod tamen aliqui limitant, niſi donans ignoraverit, ingratitudinem in ſe a donatario commiſſam eſſe, vel morte præventus, aut impeditus revocare non potuit, cum vellet, tum enim jus revocandi tranſit ad hæredes donatoris, *num.* 38. Poſtremo renunciatio, ſive pactum de non revocando donationem, ob ingratitudinem donatarii facta, non valet, & ſi talis donatio juramento ſit firmata, adhuc revocari poterit, non obſtante juramento, *num.* 39.

§. VII.

De aliis duabus cauſis revocandi donationem inter vivos, ob ſupervenientiam liberorum, & inofficioſam donationem.

Aſſertio I. Si quis liberos non habens, omnia bona, vel partem eorum donavit, & poſtea liberos, præter ſpem ſuſcipiat, talis donatio revocari poteſt, *num.* 40. idque procedit, etiamſi pars tantum notabilis, etiam infra dimidium bonorum fuerit donata, donatio talis revocari poteſt, tametſi unus tantum filius inopinato ſit natus, *nu.* 41. In quibus caſibus donatio ob filios poſtea natos, revocari non poteſt. Primo. Si donator expreſſe juri illi revocandi renunciavit, *num.* 42. Secundo, donatio facta Eccleſiæ, vel ob aliam piam cauſam, non revocatur in totum: ſed tantum uſque ad legitimam partem filiis debitam *num.* 43. Tertio. Donatio remuneratoria, vel ob aliam cauſam facta, in favorem donantis, revocari poteſt ob ſupervenientiam liberorum, *num.* 44. Quarto. Tota donatio revocatur, ſi poſtea naſcantur liberi legitimi, non autem illegitimi, *numer.* 45. Aſſ. 2. Revocatur præterea donatio inofficioſa pietatis paternæ in filios, *num.* 46. An etiam donatio inofficioſa facta extraneæ perſonæ? *nu.* 47. Sicut liberis deſcendentibus, ita etiam parentibus aſcendentibus competit jus revocandi donationem factam a liberis uſque ad legitimam portionem, ipſis debitam, *num.* 48. Revocatur autem ob ſupervenientiam liberorum ſolum donatio proprie dicta, per quam alienatur jus acquiſitum: non autem illa, per quam remittitur jus nondum acquiſitum, *num. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.	
c. 1. *n.* 13.	*c.* 6. n. 26. & *plurib. ſeqq.*
c. 2. n. 8.	*c.* 7. *n.* 24. & *ſeqq.*
c. 3. *n.* 13. & *ſeqq.*	*c.* 8. *n.* 29. & 32.
c. 4. *n.* 17. & *ſeq.*	*c.* 9. *n.* 21. & *duob. ſeqq.*
c. 5. *nu.* 51. & *ſeq.*	*c.* 10. & *ultim. numer.* 33. & *ſeq.*

TITULUS XXV.

De peculio Clericorum.

Quid ſit peculium, & quotuplex? Peculium filiiſam. eſt quadruplex, profectitium, adventitium, caſtrenſe, & quaſi caſtrenſe, *num.* 1. Peculium Clericorum, ſeu Beneficiatorum ſæcularium eſt triplex, patrimoniale, quaſi caſtrenſe, & profectitium eorum bonorum, quæ ſpecialiter aſſignata ſunt Clericis, tanquam Beneficia, *num.* 2.

§. I.

An Clerici ſint veri domini bonorum, ac redituum Eccleſiaſticorum, quos ratione Beneficii percipiunt etiam ſuperfluorum: an vero eorum adminiſtratores tantum?

Certum eſt primo. Quod Clerici ſæculares ſunt veri domini bonorum ſuorum patrimonialium, & de illis libere diſponere poſſunt. Deinde Clerici habent etiam verum, & abſolutum dominium bonorum, quaſi patrimonialium, quæ in Clericatu acquiſiverunt, ſed non ex titulis, & Beneficiis Eccleſiaſticis, de quibus etiam libere diſponere poſſunt inter vivos, vel per ultimam voluntatem, *num.* 3 Aſſ. 1. Epiſcopi, Canonici, & Rectores Eccleſiarum, aliique Clerici Beneficiarii acquirunt dominium fructuum, quos ex bonis Eccleſiaſticis percipiunt, ita, ut ſi Clericus Beneficiarius ex reditibus neceſſariis ad vitæ ſuſtentationem ſibi aliquid detrahat, poſſit de illo libere diſponere: etiam ad cauſas profanas: *num.* 4. Aſſ. 2. Probabilius eſt, quod Clerici Beneficiarii ſæculares non ſunt meri diſpenſatores, ſeu adminiſtratores: ſed acquirunt dominium redituum beneficialium, etiam ſuperfluorum, reſtrictum tamen; quia obligationem annexam habent, eos expendendi in pios uſus, *num.* 5.

§. II.

Utrum Clerici Beneficiarii ex lege juſtitiæ teneantur reditus ſuperfluos Beneficiorum erogare in pios uſus: an vero ex alia lege, vel præcepto, ſine onere reſtitutionis?

Duplex eſt ſententia, prima antiquorum omnium fere Canoniſtarum, & plurium Theologorum, Prælatos, aliosque Clericos Beneficiarios ex juſtitia obligari, reditus, quos ex bonis Eccleſiaſticis, qui ultra congruam vitæ ſuſtentationem ſuperſunt, percipiunt, in pauperes, vel alias pias cauſas expendere debere, alioquin ad reſtitutionem faciendam, illos obligari, *num.* 6. Eaque probatur primo, *num.* 7. Probatur ſecundo, *num.* 8. Probatur tertio, *num.* 9. 10. & 11. Probatur quarto, *n.* 12. Probatur ultimo, *num.* 13. Altera ſententia, & oppoſita eſt Theologorum recentium, qui tenent, tales Clericos peccare quidem mortaliter, ſi reditus hujuſmodi ſuperfluos in profanas cauſas expendant: non tamen obligari ad reſtitutionem, *num.* 14. Sed prior ſententia eſt verior, & in praxi ſuadenda. Deducuntur quædam corollaria ex prima ſententia, *num.* 15.

§. III.

§. III.

Ad quem pertineant bona acquiſita a Clerico Beneficiario, & meliorationes facta in rebus Eccleſiæ, num ad Eccleſiam: an vero ad ipſum Beneficiarium?

Aſſertio I. Si Prælatus, vel Rector Eccleſiæ, vel Beneficiarius, tempore accepti Beneficii, nullum patrimonium habuit, vel tenue, præſumendum eſt, bona poſtea ab ipſo acquiſita, ex reditibus Eccleſiaſticis acquiſita fuiſſe, adeoque ad Eccleſiam ſpectare, poſt mortem Beneficiarii, *num.* 15. Idque declaratur *n.* 17. *& ſeq.* Aſſ. 2. Quod Epiſcopus, vel alius Beneficiarius comparavit ex bonis, & reditibus Eccleſiaſticis, vel intuitu Eccleſiæ acquiſitis Eccleſiam pertinere cenſentur, & Eccleſiæ relinqui debent, *n.* 19. & 20. Aſſertio 3. Quæ Prælatus, ſeu Rector Eccleſiæ, etiam alieno nomine comparavit, ea acquiruntur Eccleſiæ, illique relinqui debent, *n.* 21. Idque ſpecialiter ſtatutum eſt in favorem Eccleſiæ, ſicut & minoris, vel pupilli, vel militis Jure Civili, *num.* 22. Epiſcopus, vel Rector Eccleſiæ, de iis, quæ emit ex reditibus Eccleſiaſticis, inſtrumentum emptionis conficiat, in quo contineatur, ea ad Eccleſiam pertinere, alioquin ab Eccleſiæ adminiſtratione amovendus eſt, *n.* 23. Aſſ. 4. Meliorationes, quas Rector Eccleſiæ, vel alius Beneficiarius facit in terris ad Eccleſiam pertinentibus, ipſe percipere poteſt, quamdiu vivit, etiamſi Beneficio cedat: poſt mortem vero non poteſt illas alteri relinquere in teſtamento, vel ab inteſtato: niſi Epiſcopus alicui eas aſſignet, pro ſervitiis Eccleſiæ præſtitis, *num.* 24. *& ſeq.* In quibus Clericus Beneficiarius differat ab uſufructuario? *num.* 26.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 26. *& ſeq.*	*c.* 4. *n.* 21. *& ſeq.*
c. 2. *n.* 23.	*c.* 5. *& ultim. numer.* 25. *& ſeqq.*
c. 3. *n.* 19. *& ſeq.*	

TITULUS XXVI.

De Teſtamentis, & ultimis voluntatibus.

SECTIO I.

De definitione, ac diviſione Teſtamenti, & ſolemnitatibus ad illum requiſitis.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Teſtamentum, & quæ ſolemnitates requirantur ad illud, ſpectato Jure Communi Civili?

Aſſertio I. Teſtamentum eſt voluntatis noſtræ juſta ſententia, de eo, quod quis poſt mortem ſuam fieri vult, *n.* 1. Ubi etiam explicatur ea definitio. Aſſ. 2. Teſtamentum aliud eſt perfectum, ſive ſolenne: aliud imperfectum, ſive minus ſolenne: rurſum aliud Teſtamentum ſcriptum, aliud nuncupativum, *n.* 2. Aſſ. 3. Quænam ſolennitates requirantur ad valorem Teſtamenti ſolennis in ſcriptis? *n.* 3. *&* 4. Aſſ. 4. Ad Teſtamentum nuncupativum pauciores ſolennitates requiruntur, de quibus *n.* 5. Et quænam ſit differentia inter Teſtamentum ſolenne in ſcriptis, & nuncupativum? *n.* 6. Quomodo Codicillus differat a Teſtamento, *num.* 7.

§. II.

An ſolemnitates Juris Civilis requirantur etiam ad Teſtamentum, ſpectato Jure Canonico?

Reſp. non requiri: ſed Teſtamentum factum coram duobus teſtibus, & Parocho, validum eſt de Jure Canonico, ſive ad cauſas pias, ſive profanas, *num.* 8. *&* 9. Teſtes requiruntur, non tantum ad probationem Teſtamenti: ſed etiam de Jure Canonico, *n.* 10. Probabile eſt, quod ſpectato Jure Communi, Clerici etiam in Terris Imperii aliorumque Regnorum, poſſint condere Teſtamenta, ſecundum formam Juris Canonici, etiam ad cauſas profanas: in praxi tamen in Imperio Romano uſu receptum eſt, ut in cauſis profanis, ſecundum formam Juris Civilis, Teſtamenta facere debeant, alioquin ea ſunt invalida, *n.* 11. Valde probabile eſt, etiam ſecundum Jus Canonicum, in Teſtamento ad cauſas profanas, teſtes debere eſſe maſculos, & rogatos, alioquin invalidum fore, *num.* 12.

§. III.

An, ſicut Teſtamentum, ſine ſolemnitatibus Jure poſitivo requiſitis, factum ad cauſam profanam, foro externo, eſt invalidum: ita etiam ſit invalidum in foro conſcientiæ?

Duplex eſt ſententia. Prima affirmat, Teſtamenta minus ſolennia, condita ad cauſas profanas, eſſe valida in foro conſcientiæ. Altera oppoſita ait, Teſtamenta hujuſmodi in foro externo irrita eſſe etiam invalida in foro conſcientiæ. Tertia eſt media, nempe Teſtamenta minus ſolennia non eſſe irrita, ipſo Jure, in foro conſcientiæ: poſſe tamen reſcindi per ſententiam Judicis, ad petitionem hæredis ab inteſtato, *n.* 13. Aſſ. 1. In hac ſe certum eſt, poſſe per Legem humanam, Eccleſiaſticam, vel Civilem irritari teſtamenta imperfecta, ita ut etiam in foro conſcientiæ ſint irrita, *n.* 14. Aſſ. 2. Si hæres in Teſtamento minus ſolenni inſtitutus hæreditatem, ſine vi, vel fraude, eſt conſecutus, non tenetur, in foro conſcientiæ, illam hæredi ab inteſtato reſtituere, ſi ipſi certo conſtet de voluntate Teſtatoris, donec in judicio ab ipſo repetatur: idemque eſt de Legatario, *n.* 15. Aſſ. 3. Si extraneus ſit hæres inſtitutus in Teſtamento minus ſolenni, & hæres inſtitutus in Teſtamento tali petat hæreditatem: Judex autem illam adjudicet per ſententiam hæredi ab inteſtato, hoc caſu, non tenetur hæres ab inteſtato in foro conſcientiæ, dare hæreditatem hæredi ſcripto in Teſtamento imperfecto: ſed potius hic tenetur in conſcientia reſtituere hæreditatem, poſt latam ſententiam condemnatoriam Judicis, hæredi ab inteſtato. Idemque eſt de Legatario, *n.* 16. Reſp. Ad fundamenta oppoſitæ ſententiæ, *n.* 17. Deducuntur corollaria, *n.* 18.

§. IV.

An ſolennitates Juris Civilis requirantur in Teſtamentis ad pias cauſas?

Teſtamenta, aliæque ultimæ voluntates, ac legata ad pias cauſas facta, valida ſunt in utroque foro externo, & conſcientiæ, ſolumque requiritur, ut habeant id, quod jure naturali, & gentium exigitur: modo de voluntate defuncti conſtet, *n.* 19. Neque vero etiam de Jure Canonico neceſſarii ſunt duo teſtes ad ſubſtantiam, & valorem Teſtamenti, vel Legati ad pias cauſas: ſed ſolum probationis cauſa, ſi alia non adſit probatio, *n.* 20. In Teſtamento ad pias cauſas poſſunt eſſe teſtes non rogati; & fœminæ; & ſolo etiam nutu, vel alio ſigno externo, ſine ſcriptura, vel voce, hæres inſtitui, vel Legata ad pias cauſas relinqui poſſunt, *n.* 21. Et ſolvenda ſunt talia Legata, etiamſi hæreditas non fuerit adita: item valet Teſtamentum minus ſolenne ad pias cauſas, etiam quoad Legata profana in eo relicta & tametſi inchoatum ſit Teſtamentum, & non perfectum, valet tamen quoad Legata pia, ſunt autem hujuſmodi Teſtamenta mixti fori, ita, ut in eo relicta a Judice Eccleſiaſtico, vel Sæculari peti poſſint, & ſtatutum impediens liberam facultatem teſtandi ad pias cauſas, non valet, *nu.* 22. Præterea validum eſt Teſtamentum, vel Legatum ad pias cauſas, etſi in alterius arbitrium conferatur, & ſic intelligi poteſt, quod dicitur in *c. Cum tibi* 13. *h. t.* Quamvis alia ſit illius textus expoſitio, *n.* 23. *&* 25.

SECTIO II.

De iis, qui Teſtamenta facere poſſunt, vel non poſſunt.

§. I.

Quinam Jure Communi prohibentur Teſtamentum facere?

Omnes homines generatim loquendo, de bonis ſuis per ultimam voluntatem libere diſponere poſſunt, niſi jure naturali poſitivo prohibeantur: & quinam in ſpecie prohibeantur, ſive jure naturali, ſive poſitivo? *n.* 25.

§. II.

An, & de quibus Epiſcopi, aliique Prælati Eccleſiaſtici, & Beneficiarii teſtari poſſunt, vel non?

Aſſert. 1. Epiſcopus, vel alius Prælatus Eccleſiæ poteſt de bonis ſuis patrimonialibus, aut propriis, ſive ante, ſive poſt ſuſceptum Epiſcopatum acquiſitis, Teſtamentum facere: non autem de bonis Eccleſiæ, vel ejus intuitu aquiſitis, *n.* 26. At vero Epiſcopus Religioſus non poteſt etiam de bonis patrimonialibus, aut propria induſtria acquiſitis teſtari, quia ea acquiruntur Eccleſiæ ſuæ, *n.* 27. Aſſ. 2. Similiter, & alii Clerici teſtari poſſunt de bonis patrimonialibus, vel propria induſtria acquiſitis: non tamen de bonis ex Eccleſiaſticis Beneficiis, vel intuitu Eccleſiæ acquiſitis: ſed bona illa penes Eccleſiam remanere debent, *nu.* 28. Præterea Clerici Beneficiarii, etſi poſſint bona, ſeu reditus Eccleſiaſtico ſuperfluos, in cauſas pias erogare, dum vivunt, attamen in ægritudine, vel periculo mortis conſtituti, ſi adhuc ſui compotes ſint, per modum eleemoſynæ, donationes moderatas in pauperes, vel alios pios uſus facere poſſunt, *n.* 29. *&* 30. Unde conſultum eſt, ut Beneficiarii, quæ ad pias cauſas relinquere volunt, per donationem inter vivos id faciant, *n.* 31. Clerici de his, quæ ex paterna ſucceſſione, vel donatione conſanguineorum, vel alio titulo acceperunt, non intuitu Eccleſiæ, libere diſponere poſſunt: tum inter vivos, tum per ultimam voluntatem, *n.* 32. Aſſ. 3. Poſſunt Clerici etiam ex reditibus Eccleſiaſticis, qui ipſis tanquam juſtum ſtipendium debentur ad neceſſariam eorum ſuſtentationem, tum per ultimam voluntatem diſponere, quid per propriam parſimoniam ex illis ſibi reſervarunt. Idemque dicendum de Oblationibus fidelium, & diſtributionibus quotidianis, *nu.* 33. Aſſ. 4. Sunt tamen quidam caſus, in quibus Prælati, aliique Clerici etiam de reditibus Eccleſiaſticis ſuperfluis Teſtamentum facere poſſunt, qui referuntur, *nu.* 34. Aſſ. 5. Quæ Beneficiarii intuitu Eccleſiæ, ſive ex Eccleſiaſtico Titulo acquiſiverunt: ſive ſint bona immobilia, ſive mobilia, penes Eccleſiam, a qua ſunt profecta, remanere debent, ac proinde de iis teſtari non poſſunt: quæ vero Clericus ex hæreditate, labore, vel induſtria ſua acquiſivit, ea pro arbitrio decedentis diſtribuenda ſunt, *n.* 35. Si Prælatus, vel alius Beneficiarius adminiſtrationem habens, moriatur, bona illius intuitu Eccleſiæ acquiſita, ad Succeſſorem in Eccleſia devolvuntur, non ut ea ſibi applicet: ſed ut tanquam fidelis adminiſtrator ea diſpenſet. Si vero Beneficiarius adminiſtrationem non habens, ſed ſimplicem præbendam, decedat, bona illius ad Capitulum devolvuntur, quippe cui cura, & adminiſtratio bonorum capitolarium eſt commiſſa, *n.* 36. Beneficiarii ex bonis mobilibus per Eccleſiam acquiſitis, poſſunt facere moderatas eleemoſynas, & donationes remuneratorias, erga benemeritos de Eccleſia, vel etiam de ipſo Beneficiario, vel inter vivos, vel etiam per ultimam voluntatem, ſi hoc conſuetudine ſit inductum, *n.* 37. Si Clericus, qui deceſſit, plura Beneficia in diverſis Eccleſiis habuit, eorum bona ab Eccleſiis profecta, vel quaſi patrimonialia, inter Eccleſias, vel ſucceſſores in adminiſtratione dividenda ſunt, ſecundum proportionem, ita, ut plus perveniat ad illam Eccleſiam, a qua Beneficiarius plus redituum accepit, *n.* 38.

Digitized by Google

§. III.

An per conſuetudinem ſaltem immemorialem, introduci poſſit, ut Beneficiariis de Eccleſiaſticis redditibus ſuperfluis, & quæ ex iis comparata ſunt, libere, ac licite teſtari, ſeu per aliam ultimam voluntatem diſponere poſſint, etiam ad uſus profanos?

Duplex eſt ſententia, affirmativa, & negativa, quæ eſt communior, & verior, *n.* 39. Aſſ. 1. Poteſt per conſuetudinem induci, ut Beneficiarii, etiam Epiſcopi, aliique Prælati qui redituum Eccleſiaſticorum ad Eccleſiam pertinentium tantum adminiſtrationem habent, teſtari poſſint ad pias cauſas, de hujuſmodi redditibus remanentibus, & bonis mobilibus, ac modicis, *num.* 40. Aſſ. 2. Si Beneficiarii in aliqua Eccleſia, vel Diœceſi non habeant reditus abundantes, vel ſolum neceſſarios ad congruam ſuſtentationem, poteſt per conſuetudinem induci, ut libere de illis teſtandi facultatem habeant, etiam ad profanas cauſas, *num.* 41. Aſſert. 3. Non poteſt per ullam conſuetudinem, etiam immemorialem induci, ut Epiſcopi, Prælati aliique inferiores Beneficiarii, qui abundantes ac ſuperfluos reditus habent, pro libitu de iis teſtentur, vel per aliam ultimam voluntatem ad cauſas profanas diſponant, *num.* 42. Et hinc neque S. Pontifex ordinarie, & univerſim poteſt concedere facultatem libere teſtandi Clericis Beneficiariis de ſuperfluis reditibus Eccleſiaſticis, ad uſus profanos, ita, ut talis diſpenſatio ſit invalida, *num.* 43. Reſp. ad Argumenta oppoſitæ ſententiæ, *n.* 44.

§. IV.

An, & quatenus Religioſis ſit prohibitum, vel permiſſum, teſtamentum facere, ſive Profeſſis, ſive Novitiis?

Aſſertio I. Prælati Religioſorum Ordinum, aliique Religioſi profeſſi non poſſunt Teſtamentum facere: ſed ab ipſis factum, eſt irritum. Unde Abbatiſſæ teſtari non poſſunt, etſi Monachalem habitum nunquam induerint, *num.* 45. *& ſeq.* Prælati, aliique Religioſi profeſſi, nec ad pias cauſas teſtari poſſunt, nec Codicillum facere, nec donare mortis cauſa, *num.* 47. *&* 48. Non ſolum Profeſſi Societatis, ſed etiam Coadjutores formati, ſpirituales, vel temporales, Teſtamentum facere non poſſunt: bene vero qui poſt biennium Novitiatus tria vota ſimplicia ediderunt, cum licentia Superioris, *num.* 49. Aſſ. 2. Poſſunt de licentia S. Pontificis Religioſi Teſtamentum facere, *num.* 51. Quædam ſunt notanda circa facultatem teſtandi a Papa concedi ſolitam Religioſis *num.* 51. An per conſuetudinem induci poſſit, ut Religioſus profeſſus in caſibus, in quibus ex privilegio Papæ facultas teſtandi ei conceſſa fuit, Teſtamentum facere poſſit? *num.* 52. Aſſ. 3. Novitii Religionum poſſunt de ſuis bonis Teſtamentum facere, vel per aliam ultimam voluntatem de iis diſponere, etiam tempore Novitiatus ante Profeſſionem, ſine licentia Superioris, *num.* 53. An ad Teſtamentum Novitii requirantur ſolemnitates Juris Civilis? *num.* 54. Et an Novitii poſſint Teſtamentum condere, ante duos menſes proxime præcedentes Profeſſionem, ſine licentia Epiſcopi, vel Vicarii ejus Generalis? *num.* 55.

S E C T I O III.

De hæredum inſtitutione, ac ſubſtitutione.

§. I.

Quinam hæredes poſſint inſtitui in Teſtamento, & an etiam Ordines Religioſi, eorumque Profeſſi?

Aſſertio I. Omnes homines hæredes inſtitui poſſunt, etiam Communitates, & Collegia, niſi jura ſpecialiter prohibeantur, *n.* 56. Aſſ. 2. Omnes Ordines Religioſi, qui capaces ſunt poſſidendi bona immobilia in communi, eorumque Profeſſi poſſunt hæredes inſtitui, ita tamen, ut non ſibi: ſed Monaſterio bona relicta acquirant, *num.* 57. An non ſolum Collegia, & Domus probationis: ſed etiam Domus profeſſæ Societatis Jeſu poſſint hæredes inſtitui? An, & qua ratione Domus Profeſſæ, & Collegia, aut Domus Probationis Societatis poſſint inſtitui in Teſtamento, vel ſuccedere ab inteſtato: item ipſi Profeſſi, aut Coadjutores formati: vel qui vota ſimplicia poſt biennium Novitiatus emiſerunt? *num.* 58. An Minoribus de Obſervantia, & Capucinis relinqui poſſit Legatum, vel etiam Domui Profeſſæ Societatis? *num.* 59.

§. II.

De ſubſtitutionibus, quæ hæredibus, ut plurimum fiunt in Teſtamento.

Quæritur 1. Quid ſit ſubſtitutio, & quotuplex? *num.* 60. Quær. 2. Quid ſit vulgaris ſubſtitutio, & quis ejus effectus? *num.* 61. Quær. 3. Quid ſit ſubſtitutio pupillaris, & quis illius effectus? *num.* 62. Qu. 4. Quid ſit ſubſtitutio exemplaris, reciproca, & compendioſa? *num.* 63. & 64. Quid ſit ſubſtitutio compendioſa? *num.* 65.

§. III.

An per ſubſtitutionem pupillarem excludatur mater a ſucceſſione impuberis filii?

Per ſubſtitutionem pupillarem expreſſam excluditur mater impuberis filii, & omnes aſcendentes per lineam maternam a ſucceſſione illius, etiam quoad legitimam partem quam alioquin filius eis relinquere tenetur, *num.* 66. An per ſubſtitutionem expreſſam extranei ſubſtituti pupillariter filio impuberi, excludatur mater ſuperſtes: etiam a legitima ipſi in bonis pupilli debita? *num.* 67. An per ſubſtitutionem pupillarem tacitam, ſive ſubintellectam in vulgari expreſſa, excludatur mater impuberis a ſubſtituto, *num.* 68. Si pater filio impuberi verbis directis ſubſtituat in Teſtamento, tunc ſi filius poſt pubertatem decedat, exſpirat ſubſtitutio, & excluditur ſubſtitutus, ita ut, nec per modum fideicommiſſi valeat, *num.* 69. An ſubſtitutio compendioſa facta a Teſtatore verbis directis, cenſenda ſit ſubſtitutio directa, ſi filius hæres non extiterit, vel directa pupillaris, ſi hæres extiterit: & ante pubertatem deceſſerit: an vero, ſi poſt pubertatem deceſſerit, valeat ſubſtitutio, non ut directa, ſed ut fideicommiſſaria? *n.* 70. Denique, an ſi Teſtator filio impuberi ſubſtituit per verba communia, quæ directam, vel indirectam ſubſtitutionem ſignificare poſſunt, neque illam reſtringat ad annos pupillares, & filius deceſſit poſt pubertatem, locum habeat ſucceſſio fideicommiſſaria? *num.* 71.

§. IV.

De ſubſtitutione, quæ fit per Fideicommiſſum.

Quær. 1. Quid ſit Fideicommiſſum, & quis illius effectus? Fideicommiſſum, in genere dicitur, quod alicui per intermediam perſonam relinquitur. Eſtque vel univerſale, in quo hæres jubetur hæreditatem alteri reſtituere. Vel particulare, in quo res particulares jubentur ab hærede alteri reſtitui, *num.* 72. Quær. 2. An & quatenus pater filium gravare poſſit, ut hæreditatem, poſt mortem, alteri reſtituat? Reſp. 1. Si pater filium hæredem inſtitutum jubeat, poſt mortem, reſtituere alteri hæreditatem, cenſetur illum fideicommiſſo oneraſſe, ſub hac tacita conditione, ſi filius ſine liberis mortuus fuerit, *num.* 73. Reſp. 2. Si filius gravatus in Teſtamento patris, ut hæreditatem alteri reſtituat, ſi ſine liberis deceſſerit, & is Religionem ingrediatur, & profiteatur, tum excluſo ſubſtituto, Monaſterium ſuccedit in bonis Profeſſi, *num.* 74. Idemque eſt, ſi gravatus fideicommiſſo fiat Clericus ſæcularis, tunc enim etiam excluditur ſubſtitutus, *num.* 75. Ponuntur plures limitationes, *numer.* 76.

§. V.

De deductione, tum quartæ partis Trebellianicæ ex Fideicommiſſariis hæreditatibus: tum legitimæ.

Quær. 1. An, & qua ratione ex fideicommiſſis deducenda ſit quarta Trebellianica? Reſp. Si hæres per fideicommiſſum gravatus ſit, hæreditatem alteri reſtituere, poteſt quartam partem Trebellianicam deducere, *num.* 77. Si hæres neceſſarius, ſive ex deſcendentibus, ſive ex aſcendentibus, ſit gravatus, ut reſtituat hæreditatem alteri, legitimam portionem hæreditatis deducere poteſt, quæ pure, & abſque omni conditione, & onere filiis relinqui debet, & quidem titulo inſtitutionis, eaque debetur liberis jure naturæ, *num.* 78. Quær. 2. An hæres neceſſarius gravatus hæreditatem alteri reſtituere, poſſit ſimul Legitimam, & Trebellianicam detrahere? Reſp. Si filius, vel alius ex deſcendentibus gravatus ſit, reſtituere hæreditatem alteri, ſub conditione, poteſt legitimam, & quartam partem Trebellianicam deducere ex reliqua hæreditate, & in his poteſt etiam legata relinquere, hæredes inſtituere, & pœnam imponere, *num.* 79. Probabilius autem eſt, ſaltem ſpectato Jure Canonico, filium utramque portionem, & Legitimam, & Trebellianicam poſſe ſimul deducere, ſive pure, & abſolute: ſive ſub conditione ſit gravatus, reſtituere hæreditatem, *num.* 80.

S E C T I O IV.

De Legatis, & Fideicommiſſis particularibus.

§. I.

Quid ſit Legatum, & an res aliena legari poſſit?

Aſſertio I. Legatum ſumptum non pro re legata: ſed pro actu legandi, eſt donatio quædam in Teſtamento facta (vel melius) a defuncto relicta, & ab hærede præſtanda. Quomodo differat Legatum a donatione inter vivos, vel cauſa mortis, & ab hæredis directa inſtitutione? *num.* 81. Ubi tamen diſtinguendum eſt, an quis rem alienam ignorans legaverit: an vero ſciens, eſſe rem alienam, *num.* 82. & *ſeq.* Utrum non ſolum de Jure Civili: ſed etiam Canonico Legatum rei alienæ ſubſiſtat? *num.* 84. *& duob. ſeqq.* Legatum rei alienæ ad pias cauſas utroque jure valet, *ut, num.* 86. *in fin.*

§. II.

An Legata poſſint relinqui nudis verbis, ſine ſcriptura, & hæredis inſtitutione, & quomodo præſtanda ſint Legata incerta?

Aſſertio I. Legata non tantum ad piam cauſam: ſed etiam ad profanam, nudis, & ſine hæredis inſtitutione in Teſtamento facta, aliave ſcriptura, nuncupative relinqui poſſunt, *num.* 87. Sunt autem Legata ad pias cauſas præſtanda, etiamſi relicta ſint in Teſtamento invalido, vel quod poſtea ſit irritum, *num.* 38. Aſſ. 2. Si Legatum relictum ſit loco, vel perſonæ incertæ, illud corruit, niſi ſit Legatum pium, & cui in dubio Legatum pium applicari debet? *num.* 89.

§. III.

Quid ſit Falcidia, quomodo deducenda, & quando detrahi non poſſit?

Aſſertio I. Si Teſtator leget, ultra tres partes omnium bonorum, poteſt hæres detrahere quartam partem hæreditatis ex Legatis, etiam a Fideicommiſſis particularibus, & donationibus mortis cauſa factis, *num.* 90. Aſſert. 2. In computanda hac quarta parte ſpectanda eſt quantitas hæreditatis, ſive bonorum defuncti, ſecundum tempus mortis ejuſdem, *num.* 91. Priuſquam vero Falcidia detrahatur a Legatis, deducendum eſt æs alienum defuncti, & impenſæ funeris, & quod in morbum eſt impenſum, *num.* 92. Aſſ. 3. Plures ſunt caſus, in quibus Falcidia detrahi non poteſt, quę referuntur, *num.* 93.

§. IV.

§. IV.
De portione Canonica debita Epiſcopo ex Legatis piis, & quomodo illa legata diſtribuenda ſint?

Si relinquatur Epiſcopo aliquod Legatum in ultima voluntate, præſumitur relictum intuitu Eccleſiæ: non perſonæ, ideoque Epiſcopus, & Eccleſiæ Cathedralis poteſt Canonicam portionem petere, quæ communiter quidem eſt quarta pars, vel etiam tertia, ſecundum diverſas locorum conſuetudines. Ubi diſtinguendum eſt, an Legatum ſit relictum Epiſcopo, & Eccleſiæ ſimul, vel hoc Epiſcopo, & illud Eccleſiæ ſeparatim. In primo caſu ſubdiſtinguendum eſt, an Epiſcopo ſit relictum legatum ab extraneo, & præſumitur eſſe relictum intuitu Eccleſiæ, non perſonæ: ideoque Eccleſia Cathedralis poteſt ex tali Legato petere canonicam portionem: ſicut & vice verſa, ſi aliquid Eccleſiæ ſit relictum ab extraneo, Epiſcopo etiam competit ſua portio, niſi legans expreſſerit, quod velit illud Epiſcopi tantum eſſe, non Eccleſiæ. In Secundo vero caſu, ſi Legatum relinquatur Epiſcopo a ſuo propinquo, præſumitur relictum eſſe, non intuitu Eccleſiæ: ſed perſonæ, niſi contrarium probetur, & tunc Eccleſia nihil poteſt petere ex tali Legato, quamdiu Epiſcopus vivit. In tertio caſu, ſi aliquid relinquatur Epiſcopo, & Eccleſiæ conjunctim, tunc quod relictum eſt, inter Epiſcopum, & Eccleſiam canonice dividendum eſt. In quarto caſu, ſi ſeparatim hoc Epiſcopo, iſtud Eccleſiæ eſt relictum, tunc reduci debent ad canonicam diviſionem inter Epiſcopum, & Eccleſiam Cathedralem: niſi ambo velint eſſe contenti diſpoſitione Teſtatoris, quod æquitati convenit, ſi nulla adeſt fraus, & neutra pars minime defraudetur debita portione. Si vero quippiam Epiſcopo, & aliqua Capellis, vel Monaſteriis, vel aliis piis locis legantur: tunc quod relinquitur Epiſcopo, eſt præcipuum ipſius, una cum Eccleſia Cathedrali: de Legatis vero aliis Eccleſiis factis, Epiſcopus canonicam portionem percipiet. Denique, ſi quid Clericis, qui proprium habere poſſunt, nec habent Eccleſiæ Prælaturam, vel adminiſtrationem, ut ſimplices Canonici, relictum ſit, ſive e propinquo, ſive ab extraneo, illud cenſetur eſſe relictum intuitu perſonæ, & non Eccleſiæ: & de hoc, nec Epiſcopus, nec Eccleſia aliquid habebit: niſi contrarium probetur, & ceſſante omni fraude, *num.* 94. Prædicta declarantur *num.* 95. 96. Præterea, ſi quis legavit Epiſcopo propriam portionem canonicam, ita, ut illa ſola eſſet contentus, & Epiſcopus acceptavit, non poteſt de aliis piis relictis accipere canonicam portionem; quia cenſetur illi renunciaſſe. Si vero legatus portionem Epiſcopo abſolute reliquit, tum nihilominus poteſt portionem ſibi debitam ex aliis piis Legatis petere. Quod ſi vero in Teſtamento modicum quid in fraudem ſit relictum Epiſcopo, pro funeralibus, adeoque pars minor, quam de jure ipſi ſit debita, & ſolita ſolvi, tunc nihilominus eandem petere poteſt ex aliis piis Legatis: quia dolus, & fraus nulli patrocinari debent, ſalvis tamen privilegiis, quibuſdam Regularibus a Papa conceſſis, *num.* 97. & 98. Poſtremo ſunt quædam Legata pia, ex quibus non ſolvitur canonica portio Epiſcopo, aut Eccleſiæ Parochiali, ut pro ornamentis, vel Fabrica Eccleſiæ, pro anniverſariis &c. dummodo talia Legata in fraudem non fiant, *n.* 99. In quibus præterea caſibus portio Canonica Epiſcopo non debeatur? *n.* 100.

S E C T I O V.

De executione Teſtamenti, & aliarum ultimarum voluntatum.

§. I.
Quis poſſit, ac eſſe debeat executor Teſtamenti, vel alterius ultimæ voluntatis?

Executores alii ſunt Teſtamentarii, qui ab ipſo Teſtatore dantur, alii legitimi, qui a Lege, alii dativi, qui a Judice dantur. Aſſ. 1. Si nullus executor ſit nominatus a Teſtatore, executio Teſtamenti pertinet ad hæredes Teſtatoris defuncti, etiam quoad Legata pia: eorum tamen, quæ pro pauperibus ſunt relicta, executio ad Epiſcopum loci pertinet, *num.* 101. Aſſ. 2. Executores Teſtamenti poſſunt conſtitui a Teſtatore, unus, vel plures ex hæredibus, vel aliis extraneis, mares, vel fœminæ. Item minor 25. annis poteſt eſſe executor Teſtamenti: modo XVII. annum exceſſerit: & non tantum Laici: ſed etiam Clerici, imo & Religioſi, etiam ad cauſas profanas conditi, *nu.* 102. Aſſ. 3. Quando plures deputantur a Teſtatore executores ſimpliciter, & unus moritur, vel eſt in remotis locis, vel eſt alias impeditus, nec poteſt, aut non vult, alter poteſt libere exequi Teſtamentum: niſi Teſtator aliud expreſſerit, *n.* 103. & 104. Idque limitatur, *n.* 105.

§. II.
Quo pacto Religioſi poſſint eſſe executores Teſtamentorum?

Aſſertio I. Religioſi poſſunt eſſe executores Teſtamentorum, & aliarum ultimarum voluntatum, ſive ad pias, ſive ad profanas cauſas: ſed nonniſi cum licentia ſui Superioris, *nu.* 106. Religioſi vero, qui extra Clauſtra degunt, & alicui Eccleſiæ ſæculari ſunt addicti, etiam ſine licentia Superioris hoc munus obire poſſunt, item Abbas, Prior, vel alius Superior Religionis poteſt munera executoris ſuſcipere, abſque Superioris ſui, v. g. Provincialis, vel Generalis licentia *n.* 107. Aſſ. 2. Superior, qui licentiam dare poteſt exercendi munus executoris teſtamentarii, in Religionibus exemptis, eſt Prælatus Ordinis, & quidem immediatus: in Religionibus vero non exemptis, etiam Epiſcopus, *nu.* 108. Adduntur quædam circa munus exequendi Teſtamenta Religioſis conceſſa, *n.* 109. Aſſ. 3. Religioſi, etiam exempti, executores Teſtamentorum conſtituti, debent rationem reddere Ordinariis locorum ab ipſis, ſi circa id delinquerunt, puniendi, *n.* 110. *& ſeq.* An Fratres minores de obſervantia poſſint eſſe executores Teſtamentorum, ſaltem cum licentia ſuorum Superiorum? *n.* 112.

§. III.
Utrum executor deſignatus a Teſtatore compelli poſſit ad acceptandum, & exequendum, & per quem?

Aſſertio I. Is, cui a Teſtatore munus executionis ad pias, vel profanas cauſas demandatum eſt, non cogitur illud ſuſcipere, poſtquam tamen ſuſcepit, cogitur juſſa defuncti implere, *n.* 113. Aſſ. 2. Non tantum Judex ſæcularis, ſi hæres, vel executor ſit Laicus: ſed etiam Judex Eccleſiaſticus Diœceſanus loci poteſt, ac debet compellere hæredes, vel executores Teſtamentorum ad exequendas ultimas voluntates, ſive Legata pia, *nu.* 114. Imo etiam profana, quamvis quoad hæc in pluribus Provinciis hoc uſu non ſit receptum, *n.* 115. Poteſt Epiſcopus etiam ſæculares executores compellere ad exequendum ultimas voluntates, etiam ad cauſas profanas, *nu.* 116. Aſſ. 3. Epiſcopus poteſt compellere executorem, negligentem implere ultimam voluntatem, ſaltem ad executionem piorum Legatorum, etſi Teſtator id prohibuerit, *n.* 117. Idque magis declaratur, *n.* 118.

§. IV.
Quando, ſive intra quod tempus, heres, & executores ultimam voluntatem defuncti implere debeant.

Aſſertio I. Si Teſtator ipſe determinavit tempus, in quo voluntas ejus executioni mandari debeat, tum intra illud ea implenda eſt, ita tamen, ut etiam prius executioni mandari poſſit, quod tempus currit a die ſcientiæ, & aditæ hæreditatis, *n.* 119. Aſſ. 2. Si a Teſtatore non fuit præſcriptum tempus ad executionem, intra annum a die monitionis, executio fieri debet, alioquin eo elapſo, devolvitur poteſtas exequendi ad Epiſcopum, *n.* 120. Quædam præterea circa executionem Teſtamenti traduntur, *n.* 121. Et an tempus ab homine, vel a jure ſtatutum ad executionem, ſit continuum, ita, ut currat, etiam legitime impedito, & ignoranti: an vero ſit utile? *nu.* 122. Aſſ. 3. Si a Teſtatore aliquid ſit legatum ad certum pium uſum, aut locum, ſed ad illum applicari non poſſit, tum non ideo Legatum ſit caducum ſed debet ad alium locum, vel uſum pium applicari, arbitrio Epiſcopi, & executorum, *n.* 123. Aliud dicendum eſt, ſi quid a Teſtatore relictum ſit in privatum uſum, & privatæ perſonæ, de quo *n.* 124. Aſſ. 4. Legata ad pias cauſas integre, & ſine diminutione præſtanda ſunt, *n.* 125.

§. V.
Quam pœnam incurrat hæres, vel alius executor, ſi negligat exequi ultimam voluntatem Teſtatoris, intra tempus a Jure definitum.

Aſſertio I. Si hæres ultimam voluntatem defuncti, poſt Judicis admonitionem, intra annum, implere negligat, amittit totam hæreditatem, una cum fructibus, & cæteris emolumentis, *n.* 126. Excipiuntur hæredes neceſſarii, & liberi, qui, etſi ſint negligentes in exequenda ultima voluntate, non privantur ſua portione legitima, *num. eod.* Aſſ. 2. Si hæres, ſine impedimento negligat exequi, & ſolvere Legata pia intra ſex menſes, a die inſinuationis Teſtamenti numerandos, in pœnam Legata reſtituere debet, cum omnibus fructibus, & emolumentis, *n.* 127. Ubi de hoc plura. Aſſ. 4. Poteſt Epiſcopus, vel alius Judex, per cenſuras, vel alias pœnas arbitrarias compellere hæredes, & executores ad implendam voluntatem defuncti ad cauſas pias, vel etiam ad profanas, *num.* 129. Si hæres, vel executor propter negligentiam ſit privatus poteſtate exequendi, cui applicanda ſint emolumenta, quibus privatus eſt ipſe hæres; vel executor? *num.* 130. Quomodo applicanda ſint bona incerta, & injuſte ablata, quæ alias pauperibus reſtituenda eſſe dicuntur, *num.* 131.

§. VI.
Utrum executores Teſtamentarii, propria authoritate, ultimas voluntates defunctorum poſſint commutare, & an officium executoris, eo mortuo, tranſeat ad hæredem, vel Succeſſorem Prælatum?

Aſſertio I. Executores non poſſunt a juſta, & licita voluntate ultima Teſtatoris diſcedere, vel eam in aliud opus, etſi melius, commutare, niſi cum conſenſu S. Pontificis, vel Supremi Principis ſæcularis, ex juſta, & neceſſaria cauſa, *num.* 132. Imo etiam Epiſcopo videtur conceſſa aliqua facultas, ex cauſa legitima commutandi Legata, ſaltem per modum interpretationis factæ per epychiam, *num. eod.* Aſſ. 2. Officium executoris, eo mortuo, non tranſit ad hæredem: quamvis hæres executoris obligetur, ad damnum reſarciendum, ſi quod male exequendo intulit, *num.* 133. Si executio Teſtamenti alicui commiſſa ſit, nomine dignitatis, vel officii, ea tranſit ad Succeſſorem in dignitate, vel officio, niſi ex circumſtantiis colligi poſſit, quod hoc munus intuitu perſonæ alicui ſit demandatum, *num.* 134. Denique executor Teſtamentarius inventarium bonorum hæreditariorum conficere, & rationem acceptorum, & expenſarum reddere tenetur, *num. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *num.* 26. *& ſeq.*	*c.* 14. *nu.* 97. *& ſeq.*
c. 2. *num.* 45. *& ſeq.*	*c.* 15. *n.* 94. *& duobus ſeqq.*
c. 3. *num.* 120. *& duob. ſeq.*	*c.* 16. *n.* 27. *& ſeq.*
c. 4. *num.* 87. *& ſeq.*	*c.* 17. *n.* 114. *& ſeq.*
c. 5. *num.* 85. *& ſeq.*	*c.* 18. *nu.* 79. *& ſeq.*
c. 6. *n.* 126.	*c.* 19. *n.* 116.
c. 7. *num.* 28.	*c.* 20. *& ult. n.* 99. *&* 110.
c. 8. *n.* 29. *& ſeq.*	IN SEXTO.
c. 9. *num.* 32.	*c.* 1. *n.* 66. *& duobus ſeqq.*
c. 10. *n.* 8. *& quatuor ſeqq.*	*c.* 2. *in princ. n.* 106. *& ſeq. &* §. *Sane, n.* 103. *& ſeq.*
c. 11. *num.* 19. *& tribus ſeqq.*	*Clement. unic. n.* 110. *&* 111.
c. 12. *n.* 35. *& tribus ſeqq.*	
c. 13. *&* 23. *& ſeq.*	

TITULUS XXVII.

De Succeſſionibus ab Inteſtato.

Dupliciter hæreditas deferri ad alium poteſt, vel ex Teſtamento, vel alia juſta ultimæ voluntate, ab inteſtato, & quis dicatur inteſtatus? *n.* 1.

SECTIO I.

De ſucceſſione ab inteſtato in bonis Laicorum, & Clericorum, patrimonialibus, ac propriis.

§. I.

De computatione graduum in ſucceſſionibus ab inteſtato, & modis, quibus ſucceditur ab inteſtato.

Quomodo computantur gradus cognationis, ſecundum Jus Civile, in ordine ad hæreditates, & quomodo, ſecundum Jus Canonicum, in ordine ad matrimonium contrahendum: & quomodo computandi ſunt gradus in linea recta aſcendentium, quomodo in linea collaterali, ſecundum Jus Canonicum? *nu.* 2. Dupliciter ſucceditur in hæreditatibus ab inteſtato, in capita, vel in ſtirpes, *n.* 3. Tres ſunt Ordines ſuccedentium ab inteſtato, deſcendentium, aſcendentium, & collateralium. Clericis eodem modo ſucceditur in bonis patrimonialibus, quo Laicis in bonis eorum. *n.* 4.

§. II.

Quo Ordine ſuccedant ab inteſtato deſcendentes, ſive liberi ſuis parentibus?

Filii, & filiæ naturales, & legitimi ſimul ſuccedunt patri, & matri ab inteſtato æqualiter, excluſis nepotibus, & aliis deſcendentibus, *n.* 5. An etiam filii legitimati per ſubſequens matrimonium, vel alii legitimati: & an etiam, & cui ſuccedant filii adoptivi? *n.* 6. Aſſ. 2. quando cum filiis primi gradus concurrunt nepotes ex filiis, illi ſuccedunt avo cum filiis jure repræſentationis, non in capita: ſed in ſtirpes, *num.* 7. Aſſ. 3. Quando quis decedit, omnibus filiis primi gradus præmortuis, ſed relictis pluribus nepotibus ex diverſis filiis diverſi numeri: ſed pari gradu, tales nepotes ſuccedunt avo, non in capita: ſed in ſtirpes, *n.* 8. Idque procedit in pronepotibus, & ulterioribus deſcendentibus, quando ſoli ſunt, & omnes in pari gradu: item ſive illi ulteriores deſcendentes ſint in gradu æquali, ſive inæquali: ac denique non ſolum quando unus ex deſcendentibus ulterioris, quam primi gradus, ſolum uno gradu eſt remotior: ſed etiam qui pluribus gradibus diſtant, *n.* 9. Quinam filii etiam legitimi, & naturales non ſuccedunt parentibus utriuſque ſexus? *nu.* 10. An, & quando ſuccedunt filii ab inteſtato nati extra matrimonium, ſive patri, ſive matri, & an etiam ſpurii, & illegitimi ex adulterio, vel alio damnato concubitu nati? *n.* 11.

§. III.

Quo Ordine viciſſim aſcendentes, ſeu parentes ſuccedant ab inteſtato ſuis liberis?

Aſſertio I. Parentes liberis ſuis, ſi hi nullos deſcendentes poſt ſe relinquunt, ab inteſtato ſuccedunt æqualiter, ſervata graduum prærogativa, ita, ut proximiores gradu excludant remotiores, *n.* 12. Aſſ. 2. Si deficientibus deſcendentibus, plures aſcendentes extent, tunc proximior gradu remotiorem excludit, *num.* 13. Aſſ. 3. Si una cum patre, aut matre, adſint fratres, vel ſorores ex utraque parte defuncto conjuncti, tunc hi, una cum illis ſuccedunt in capita, ita ut parentes, & fratres defuncti accipiant æquales partes hæreditatis, *n.* 14. Succedunt autem fratres, & ſorores germani, non ſolum ſi concurrant cum patre, & matre: ſed etiam illis mortuis, cum avo, & avia, & ulterioribus aſcendentibus, & quidem in capita: non autem fratres ex una tantum latere conjuncti, *n.* 15. Etiam filiis naturalibus, & illegitimis ſuccedunt parentes eorum in caſibus, in quibus poſſunt ſuccedere, *n.* 16.

§. IV.

Quo Ordine ab inteſtato ſuccedant defuncto fratres, & alii conſanguinei collaterales?

Aſſertio I. Si deficiunt hæredes deſcendentes, & aſcendentes, admittuntur ad hæreditatem defuncti ejus collaterales conſanguinei. Et inprimis quidem fratres, & ſorores ex eodem patre, & matre nati æqualiter ſuccedunt, excluſis fratribus, & ſororibus conſanguineis, & uterinis, *n.* 17. 2. Si adſint filii, & filiæ fratris utrinque conjuncti, etiam mortui, vel ſororis, illi una cum fratribus, & ſororibus utrinque defuncto conjunctis patruis, vel avunculis ipſorum ſuccedunt in ſtirpes, *n.* 18. 3. Sicut fratres utrinque conjunctorum excludunt fratres ex uno tantum latere conjunctos defuncto, *nu.* 19. 4. Filii fratris ex utroque latere conjuncti defuncto, excludunt etiam patruum, vel avunculum adhuc ſuperſtitem defuncti, *n.* 20. 5. Si ſoli filii diverſorum fratrum, vel ſororum extent, & nullus frater defuncti, neque ex uno latere tantum, tunc filii, & filiæ utrinque conjunctorum, non in ſtirpes: ſed in capita ſuccedunt defuncto patruo, *n.* 21. Aſſ. 2. Si nulli legitimi liberi defuncti extent, tunc poſt fratres, & ſorores utrinque conjunctos ab inteſtato ſuccedunt fratres, & ſorores ex uno tantum latere conjuncti, ſive per patrem ſolum, ſive per matrem, excluſis omnibus collateralibus aliis, *n.* 22. Aſſ. 3. Deficientibus fratribus, & ſororibus utrinque, vel ex uno tantum latere conjunctis, ſuccedunt reliqui cognati collaterales gradu propinquiores æqualiter, non in ſtirpes: ſed in capita, ſi plures exiſtant ejuſdem gradus, *n.* 23. Denique hodie omnes cognati gradu propinquiores ſuccedere poſſunt, uſque ad decimum gradum, ſecundum computationem civilem: quamvis aliqui dicant, quod etiam ultra decimum gradum in infinitum ſuccedere poſſint cognati *n. eod.* An, & qualiter conjuges ſibi invicem ſuccedant? *nu.* 24. Et quando ſuccedat Fiſcus decedenti ab inteſtato? *n.* 25.

SECTIO II.

De ſucceſſione Eccleſiæ ab inteſtato in bonis Clericorum?

§. I.

An, & quando Eccleſia ſuccedere poſſit Clericis ab inteſtato decedentibus?

Aſſertio I. Si Clericus non habet conſanguineos, & inteſtatus moriatur, Eccleſia, cui ſervivit, tempore mortis, ſuccedit in bonis ejuſdem patrimonialibus, *n.* 26. Si Clericus Beneficiatus non ſit, & inteſtatus decedat, ſuccedit in bonis ejus patrimonialibus Fiſcus Eccleſiæ illius loci, eaque Epiſcopus diſtribuet ad pias cauſas, *n.* 27. Si ſervi Laicorum a dominis manumiſſi Sacerdotes fuerunt ordinati, & moriantur inteſtati, Laici ipſi in bonis eorum non ſuccedunt: ſed peculium eorum in quatuor partes dividendum eſt, *n.* 28.

§. II.

An, & qua ratione Teſtamentum, vel alia diſpoſitio ad pias cauſas valeat, ut donatio excludat ſucceſſionem ab inteſtato?

Valet Teſtamentum ad pias cauſas conditum per verba enunciativa, etiam propter aliud prolata: tametſi per illud excludatur alia Eccleſia, prout communiter ſumitur ex *c. h. t. n.* 30. *& duob. & ſeqq.*

§. III.

An, & qualiter ſuccedat Monaſterium, vel Ordo Religioſus in bonis ſui Profeſſi?

Aſſertio I. Si Religionem Profeſſus de bonis ſuis nihil diſpoſuit, ante Profeſſionem, & Religio non ſit capax ſucceſſionis, tum omnia bona illius poſt Profeſſionem devolvuntur ad hæredes ipſius ab inteſtato, *n.* 33. Aſſ. 2. Si Religioſus Profeſſus, ante Profeſſionem de bonis nihil diſpoſuit, ſive inter vivos, ſive per ultimam voluntatem, tum poſt Profeſſionem, Ordo, ſi ſit ſucceſſionis capax, ſuccedit in omnia bona ejuſdem, velut, ab inteſtato mortui, *nu.* 34. Si Profeſſus Religionem habeat liberos, eis legitima portio relinqui debet, *n.* 35. Si Profeſſus habeat ſolos aſcendentes, v. g. patrem, vel matrem, illis etiam relinquere debet portionem legitimam, *n.* 36. Poſt Profeſſionem patris, ſtatim debetur filiis legitima portio, eamque mox filii petere poſſint, etiam ante mortem naturalem patris: quamvis contraria ſententia ſit etiam probabilis, ſecundum quam Monaſterium retinens bona Profeſſi, tenetur neceſſaria alimenta præſtare filiis patris Profeſſi, *n.* 37. Similiter & pater habet ſtatim jus exigendi legitimam portionem, ex filii Profeſſi bonis, ſibi debitam, *n. eod.* Poteſt pater diſponere de bonis ſuis inter filios, ante, & poſt Profeſſionem, non autem acquiſita poſt illam, ea enim acquiruntur Monaſterio, *n.* 38. Aſſ. 3. Monaſterium in bonis ſui Profeſſi non ſuccedit jure hæreditario, ſed jure acquiſitionis acceſſoriæ; nam eo ipſo, quod Religioſus per Profeſſionem ſe tradit Ordini, omnia illius bona acquiruntur ipſi Monaſterio, tanquam acceſſoria perſonæ, *n.* 39.

§. IV.

Aliæ quædam quæſtiones circa ſucceſſionem Ordinis Religioſi in bonis ſui Profeſſi proponuntur, & reſolvuntur.

Qu. 1. An hæreditas debita Religioſo immediate acquiratur Monaſterio, ſine aditione Religioſi? Probabilius eſt, immediate acquiri ipſi Monaſterio, *n.* 40. Quær. 2. An Monaſterium ſuccedat ei, qui tempore Novitiatus, inteſtatus decedit? Reſp. negative *n.* 41. Quæſt. 3. An per conſuetudinem vel ſtatutum poſſit tolli jus ſuccedendi, quod competit Monaſteriis in bona profeſſorum? Reſp. poſſe per conſuetudinem legitime præſcriptam induci: non autem poteſt decerni per ſtatutum municipale, vel provinciale, ſed tale ſtatutum eſt irritum, *num.* 42. & 43.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 26. *& ſeq.*	*c.* 3. *& ultim. nu.* 30. *& duob. ſeqq.*
c. 2. *num.* 28. *& ſeqq.*	

TITULUS XXVIII.

De Sepulturis.

§. I.

Quis ſit locus Sepulturæ ſacræ, & Eccleſiaſticæ, & quo in loco poſſit quis, vel debeat ſepeliri.

Aſſertio I. Hodie quilibet fideles Chriſtiani in Eccleſiis licite ſepeliri poſſunt, *n.* 1. Poſſunt etiam in Cœmeteriis fidelium corpora ſepeliri, *n.* 2. Si quis habeat ſepulchrum majorum ſuorum, extra Parochiam propriam, in illo ſepeliri debet: niſi

Digitized by Google

niſi alibi propriam, vel etiam in alieno loco ſibi elegerit ſepulturam: parochialis tamen Eccleſia habebit tertiam partem eorum, quæ defunctus reliquit Eccleſiæ, ubi ſepelitur, *num.* 4. Aſſ. 3. Si quis ſepulchrum majorum non habeat, vel in eo ſepeliri non poſſit, ſepeliendus eſt in propria Parochia, in qua domicilium habuit, Sacramenta percepit, & Divinis Officiis interfuit, *num.* 5. Similiter ſi quis egreſſus de ſua Parochia recreationis, vel negotiationis cauſa, moriatur, non electa ſepultura, ſepeliendus eſt in ſua Parochia: vel in ea potius Eccleſia, in qua majorum ipſius ab antiquo ſepultura extitit, ſi commode poteſt, *num.* 6. Aſſ. 4. Iſti, qui alibi domicilium habent, & ad alium locum ſe conferunt, negotii cauſa, animo non in perpetuum, ſed ad tempus non breve v. g. ad annum, vel majorem ejus partem ibi manendi, in Parochia illius loci ſepeliendi ſunt, in quo mortui ſunt: niſi aliam ſepulturam ſibi eligant *num.* 7. Aſſ. 5. Peregrini, & advenæ, ſi moriantur in locis, per quæ tranſeunt, neque commode ad ſepulturam majorum, vel ad propriam Parochiam corpora eorum deferri poſſint, ſepeliendi ſunt in Eccleſia Cathedrali, vel potius in Eccleſia Parochiali, in qua ſunt defuncti, *nu.* 8. Et hinc 1. Prælati Eccleſiarum regulariter ſepeliri debent in Eccleſia, in qua ſunt Beneficiati. 2. Famuli domeſtici Ordinum Mendicantium poſſunt in eorum Eccleſiis, vel Cœmeteriis ſepeliri, ſi intra ſepta Monaſterii, vel Collegii moriantur, *num.* 9. 3. Uxor vidua in mariti ſepulchro ſepeliri debet, ſi nulla alia ſepultura electa, deceſſerit, *nu.* 10. Mulier vero, quæ plures viros habuit, cum viro ultimo ſepelienda eſt, dummodo poſt mortem mariti, vidua maneat, & honeſte vivat, *num.* 11. Ubi ſepeliri debeat uxor, ſi ante maritus moriatur? *n.* 12. Utrum, ſi uxor prior deceſſit, electa ſibi ſepultura, & poſtea maritus moriatur, non electa, debeat tumulari in ſepulchro uxoris ſuæ, an vero majorum? *n.* 13.

§. II.

Quinam ſibi, vel aliis ſepulturas eligere poſſint vel non?

Aſſertio I. Omnes regulariter mares, & fœminæ, extra Parochiam ſuam, in aliena Eccleſia, vel Cœmeterio ſibi ſepulturam eligere poſſunt, modo ſint puberes, & uſum rationis habeant, *n.* 14. Extenditur 1. Quod etiam filius fam. ſi pubes ſit, ſine patris conſenſu, poteſt ſibi eligere ſepulturam, quamvis non poſſit ſibi pro anima ſua aliquid relinquere, ſine patris aſſenſu, niſi caſtrenſe, vel quaſi peculium habeat, *nu.* 15. 2. Sicut vir liberam habet poteſtatem, eligendi ſibi ſepulturam, ſic & uxor, *num.* 16. 3. Etiam in loco minus religioſo, id eſt, in quo minus frequenter celebrantur Sacrificia, vel alia Divina Officia, poteſt quis ſibi eligere ſepulturam, *num.* 17. Non poteſt quis ſepulturam eligere in loco minus Religioſo, relicto ſepulchro majorum ſuorum, irrationabiliter, & malitioſe, *num.* 18. Aſſ. 2. Poteſt pater filios impuberes, qui ſepulturam ſibi eligere nequeunt, ſepelire, in qua Eccleſia ipſe voluerit, ſi conſuetudo loci permittat: alioquin vero ſepeliendi ſunt cum majoribus ſuis, vel in Parochiali Eccleſia, *nu.* 19. Etiam mater, vel propinqui, ſi impubes aſcendentes non habeant, poſſunt ipſi eligere ſepulturam, ſi conſuetudo id concedat, *num.* 20. Aſſ. 3. Religioſi ſibi ſepulturam eligere non poſſunt: ſed in Monaſteriis ſuis ſepeliri debent, niſi adeo remoti ſint, ut eo commode poſt mortem deportari non poſſint, tunc enim jus habent eligendi ſibi ſepulturam, *nu.* 21. Ubi etiam dicitur, cur uxor poſſit ſibi eligere ſepulturam, non autem Religioſus. An Religioſi extra clauſtra degentes ſibi eligere poſſint ſepulturam? *n.* 22. Ubi ſepeliri debeat Religioſus, ſi extra Monaſterium mortuus ſit, nulla ſepultura electa? *num.* 23. Aſſ. 4. Non tantum Epiſcopus ſibi eligere poteſt ſepulturam, extra Eccleſiam ſuam Cathedralem: ſed etiam Prælatus Religioſi Ordinis, ſaltem ſi Superiorem in Ordine non habeat, *num.* 24. Aſſ. 5. Novitii Religionum poſſunt ſibi eligere ſepulturam, *num.* 25. Porro prohibetur omnibus Religioſis, & Clericis Sæcularibus, ne aliquos inducant ad vovendum, jurandum, vel promittendum, ut apud ipſorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel electam non mutent. Si ſecus fiat, electio eſt nulla, & mortuus ſepeliri debet in illa Eccleſia, ubi de jure ſepeliendus eſſet, ſi nulla ſepultura electa, deceſſiſſet. Tales vero Religioſi, vel Clerici tenentur intra 10. dies reſtituere corpus ſepultum, ſi petatur, & omnes proventus, qui occaſione ſepulturæ ad eos pervenerunt, alioquin Eccleſia, & Cœmeterium, in quo corpus ſepultum fuit, ipſo facto eſt interdictum, donec fiat integra reſtitutio, *num.* 26. Quando hæc Conſtitutio non habeat locum, neque obliget? *num.* 27. Si Titius commiſit electionem ſepulturæ ſuæ alteri, & hic non eligit, vivente Titio, an poſt mortem ejuſdem poſſit eligere? *n.* 28.

§. III.

Quibus Eccleſiis jus ſepulturæ competat, & quis poſſit jus ſepulturæ concedere?

Aſſertio I. Jus ſepeliendi de Jure communi competit ſolum Eccleſiis, curam animarum habentibus, ſeu Parochialibus, *num.* 29. Ex ſpeciali tamen privilegio etiam Religioſis competere poteſt, *num.* 30. *& ſeq.* Aſſ. 2. Solus Papa poteſt concedere jus ſepeliendi in tota Eccleſia, & Legatus de Latere intra ſuam Provinciam: Epiſcopus in ſua Diœceſi, *nu.* 31. Tribus modis poteſt dari jus ſepulturæ alicui, *nu.* 33. Item poteſt quis quoad uſum habere ſepulchrum proprium, vel commune toti familiæ. Quod ſit, & dicatur ſepulchrum familiare, & quod hæreditarium? *n.* 34.

§. IV.

An pro ſepultura aliquid exigi, vel accipi poſſit?

Aſſertio I. Fundus, ſive terra non ſacra poteſt vendi, & quidem ſine ſimonia, ut in ſepulturas fidelium conſecretur, aut benedicatur, *n.* 35. Aſſ. 2. Non poteſt terra jam conſecrata, vel benedicta, vel publice deſtinata ad ſepulturam fidelium, pro pretio vendi, vel emi, abſque ſimonia, *num.* 36. Aſſ. 3. Jure Canonico interdictum eſt omnibus Chriſtianis, terram mortuis vendere, ſive pro pretio dare ſepulturam, in Eccleſia, vel Cœmeterio, vel ad illam non admittere, ſine pecunia data, *n.* 37. An ſit ſimonia juris poſitivi, dare, vel accipere pretium pro honoratiore loco ſepulturæ? *nu.* 38. Quomodo Jus ſepulturæ tranſeat ad hæredes, etiam Laicos? *num.* 39. Aſſ. 4. Etſi Clerici obligati ad ſepeliendum, non poſſint pretium pro ipſo officio ſepulturæ exigere, poſſunt tamen liberaliter oblatum accipere, ubi viget talis conſuetudo, ſicut etiam pro loco ſepulturæ, *n.* 40.

§. V.

Ad quid teneantur, qui alienum Parochianum ſepeliunt, vel cadaver illius, qui alibi ſibi ſepulturam elegit, in ſua Eccleſia condunt?

Aſſertio I. Alienum Parochianum ſepelientes, quem ſepeliri non debeant, tenentur reſtituere corpus, & quæ ratione illius receperunt, vel amicabiliter convenire, *nu.* 41. Aſſ. 2. Similiter, qui cadaver illius, qui alibi ſepulturam eligit, violenter rapiunt, & in ſua Eccleſia ſepeliunt, tenentur illud reſtituere, & omnia, quæ ratione ſepulturæ acceperunt, *n.* 42. & *ſeq.*

§. VI.

A quo, cui, & ex quibus rebus ſolvenda ſit Canonica portio parochialis funeralium, & quando ſolvi non debeat?

Aſſertio I. Si quis extra Parochiam ſuam ſepeliatur in ſepulchro majorum ſuorum, vel alibi ſepulturam eligit, de omnibus, quæ Eccleſiæ, in qua defunctus ſepulturam eligit, obveniunt, ratione funeris, Canonica portio ſolvi debet Eccleſiæ parochiali, in qua defunctus alioquin ſepeliri debuiſſet, *num.* 44. idque extenditur 1. Quod non tantum de Legatis piis: ſed etiam de aliis oblationibus, & commodis, quæ ratione funeris obvenerunt Eccleſiæ, in qua defunctus eſt ſepultus, debetur canonica portio Eccleſiæ parochiali, in qua defunctus percepit Sacramenta, *cit. num.* 44. 2. Etiam illæ Eccleſiæ, quæ ex privilegio jus habent, ſepeliendi eos, qui apud ipſos ſepulturam eligunt, debent ea relictis a defuncto pro anima ſua, dare canonicam portionem Eccleſiæ Parochiali, *num.* 45. Non tamen vi talis privilegii, ſepeliri poſſunt excommunicati, & interdicti, *nu.* 46. 3. Hæc portio canonica debet ſolvi Eccleſiæ Parochiali, etiamſi illæ Eccleſiæ, vel loca pia ſint exemptæ, *n.* 47. 4. Etſi Parochianus Eccleſiæ inferioris ſit ſepultus in Eccleſia Cathedrali, ſolvi tamen debet dicta portio Eccleſiæ Parochiali, in qua Sacramenta percepit, vel Divina audivit, *nu.* 48. 5. Hæc canonica portio debetur Eccleſiæ Parochiali, ſi quis in ægritudine, ex qua deceſſit, ad Religionem ſe tranſtulit: ſecus, ſi tranſiit in ſanitate, & ſua bona ei obtulit *n.* 49. & 50. Etiam Eccleſiæ Cathedrali, ſi ſimul ſit Parochialis, debetur quarta portio canonica ex mortuariis illius Eccleſiæ, in qua Parochianus ſibi ſepulturam elegit, *nu.* 51. Debetur autem in tali caſu Canonica portio Capitulo Cathedrali, & non Epiſcopo: quamvis etiam ex relictis Eccleſiæ inferiori, in qua defunctus eſt ſepultus, etiam Epiſcopo ſua quarta portio ſolvi debeat, *nu.* 52. 7. Si quis Eccleſia, in qua majores ipſius ſoliti ſunt ſepeliri, dimiſſa, in alia Eccleſia, extra Parochiam ſuam, ſepulturam ſibi eligat, portio canonica, non Eccleſiæ relictæ: ſed illi Eccleſiæ tantum dari debet, in qua defunctus Officia divina audivit, & Sacramenta percepit, *nu.* 53. Si quis vero duo habens domicilia in utroque habitet inæqualiter, & eligat ſepulturam in tertia Eccleſia, tunc quarta funeralis eſt dividenda inter Eccleſias domiciliorum, *n.* 54. Quando præterea, ſi quis habeat plures Parochias, portio canonica inter illas ſit dividenda, vel non? *nu.* 55. Aſſ. 2. Hæc portio canonica funeralium quandoque eſſe ſolet quarta pars, interdum tertia, aliquando dimidia: nam ſi Parochianus eligat ſepulturam in Monaſterio, Eccleſiæ Parochiali medietas eorum, quæ pro anima reliquit, dari debet, *n.* 56. In quo tamen ſpectanda eſt cujuſvis loci conſuetudo, ita, ut pro varietate locorum, vel dimidia pars piorum relictorum, vel tertia, vel quarta pars dari debeat, *n.* 57. & *ſeq.* Portio parochiali Eccleſiæ debita non abrogatur, niſi per conſuetudinem præſcriptam, 40. annis, cum titulo, vel tempore immemoriali, ſine titulo, *n.* 59. An hæc quarta parochialis, etiam poſt Concilium Tridentinum, adhuc debeatur? *num.* 60. In quibus caſibus non debet ſolvi canonica portio parochialis? *num.* 61.

§. VII.

Quibus ſepultura Eccleſiaſtica ſit concedenda, vel deneganda?

Aſſertio I. Omnes fideles, leu baptizati in loco ſacro ſunt ſepeliendi, niſi Lege Canonica, vel conſuetudine, ob crimen aliquod, ſepultura aliqui priventur: unde etiam damnati ad mortem, propter crimina ſua, ſi pœnitentes obierint, in loco ſacro ſepeliri poſſunt, niſi in pœnam priventur ſepultura, *n.* 92. Aſſ. 2. Sepeliri non poſſunt inprimis Infideles, pagani, Judæi, hæretici, & infantes, qui ante baptiſmum ſuſceptum moriuntur, *n.* 93. 2. Non eſt ſepeliendus in loco ſacro, qui ſeipſum occidit ſponte, & voluntarie, *n.* 94. Poteſt tamen aliquando ſepeliri in loco ſacro, etiam qui ſponte ſe occidit, vel qui repertus eſt mortuus, *n.* 65. 3. Publice, & notorie excommunicati in loco ſacro ſepeliri non debent, neque nominatim interdicti, *n.* 66. Imo etiam eorum corpora jam ſepulta exhumanda, *n.* 67. Prohibentur etiam ſepeliri in loco ſacro ſolum excommunicati, denunciati & vitandi, poſt Concil. Conſtanc. *n.* 98. Si corpus excommunicati denunciati, & vitandi ſepeliatur in loco ſacro, ille violatur, & reconciliari debet, & quando corpus ipſius exhumari debeat, vel non? *n.* 69. excommunicatus toleratus & non vitandus ſepeliatur in loco ſacro hic non violatur, neque ſolenniter reconciliari debet per Epiſcopum, nec corpora verb. grat. hæreticorum, non denunciatorum exhumari debent, *numer.* 70. & 71. Quid hic intelligatur

per locum, ſacrum, inordine ad hoc, ut ſi in eo ſepeliatur excommunicatus denunciatns, & vitandus, ſolenniter reconciliari debeat; *n.* 72. Licet excommunicatus moriatur, edita ſigois pœnitentiæ, ſi tameo ab excommunicatione non fuit abſolutua, non debet ſepeliri in loco ſacro, priuſquam fuerit abſolutus, etiam poſt mortem, *n.* 73. Si quis ante mortem Eccleſiæ reconciliatus per Sacramenta Eccleſiæ, & ab excommunicatione fuit abſolutus, is mortuus in ſacro loco ſepeliri debet, & hæredes ipſiua ad ſatisfaciendum cogendi ſunt, *n.* 74. An, & qualiter quilibet Sacerdos poſſit in periculo mortis conſtitutum abſolvere? *n.* 75. An, & qualiter obligatio ſatisfaciendi tranſcat ad hæredes defuncti; *n.* 76. Aſſ. 3. Sunt præterea piures alil, qni io loco ſacro ſepeliri oon poſſuot, *nu.* 77. Et an leproſi in eodem Cœmeterio cum aliia ſepelieodi ſint? *n. eod.*

§. VIII.

Quam pœnam incurrunt ſepelientes eos, qui jure prohibentur ſepeliri in loco ſacro, vel qui prohibitis, & illicitis modis aliquem inducunt ad ſepulturam in ſui Eccleſiis.

Aſſertio I. Sepelientes ſcienter corpora defunctorum lo Eccleſiia, vel Cœmeteriis, tempore interdicti, iu caſibus a jure non conceſſis, vel publice excommonicatos, aot nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos, ipſo facto, ſunt excommunicati, & non poſſunt abſolvi, niſi prius arbitrio Ordinarii ſatisfaciant eis, quibus injuria fuit irrogata, non obſtante quovis privilegio, *nu.* 78. *& ſeq.* Quinam boc loco intelligantur per ſepelientes? *n.* 80. Excommunicati privantur etiam omni pompa funeris: irem ſi Regulares exempti ſepeliunt excommunicatos, vel alios prohibitis in ſuia Eccleſiis, poteſt Epiſcopus loci exhumari facere corpora illorum, *cit. nu.* 80. An ligati minore excommunicatione poſſint ſepeliri in loco ſacro? *num. eod.* Quam pœnam incurrunt illi, qui alios indueunt, ut eligant ſepulturam in eorum Eccleſiis? *nu.* 81. Quæ ſit pœna exhumantium, & in fruſtra concidentium defunctorum? *n.* 82.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

- *c.* 1. *n.* 3. *& ſeq.*
- *c.* 2. *nu.* 56.
- *c.* 3. *n.* 18.
- *c.* 4. *n.* 49. *& ſeq.*
- *c.* 5. *n.* 48.
- *c.* 6. *n.* 42. *& ſeq.*
- *c.* 7. *in princip. n.* 16. *& §. Utrum autem; n.* 19.
- *c.* 8. *n.* 51. *& ſeq.*
- *c.* 9. *n.* 57.
- *c.* 10. *nu.* 45. *& ſeq.*
- *c.* 11. *n.* 64. *& ſeq.*
- *c.* 12. *n.* 66. *& ſeq.*
- *c.* 13. *n.* 37. *& ſeq.*
- *c.* 14. *§. & ult. num.* 47. *& duob. ſeqq.*

IN SEXTO.

- *c.* 1. *n.* 26. *& duob. ſeqq.*
- *c.* 2. *in princ. num.* 53. *& Cum eo; num.* 33. *& ſeq. & §. ult. num.* 27.
- *c.* 3. *in princ. n.* 4. *& §. Mulier; num.* 11. *& ſeq.*
- *c.* 4. *in princ. num.* 19. *& ſeq. & §. Quamvis; num.* 23.
- *c.* 5. *& ult. num.* 22. *& duob. ſeqq.*

IN CLEMENTINI.

- *Clem.* 1. *n.* 78. 79. *&* 80.
- *Clem.* 2. *§. Hujuſmodi; n.* 30. *& ſeq. nam reliqua ad alios Titulos pertinent.*
- *Extravag.* 1. *inter communes, num.* 82.
- *Extravag.* 2. *§. Hujuſmodi quoque jam allegata eſt ſupra, num.* 30.

TITULUS XXIX.

De Parochis, & alienis Parochianis.

§. I.

Qua ſit, & dicatne Parochia, & qua requiruntur ad conſtituendam Eccleſiam Parochialem, & in quibus illius jura conſiſtant.

Aſſertio I. Proprie accipitur pro certa alicujus Diœceſis Eccleſia, quæ habet populum certis limitatibus diſtinctum, eaque committitur uni Presbytero, ut in ea Baptiſmum, & reliqua Sacramenta populo ſibi ſubjecto miniſtret, *n.* 1. Ad conſtituendam Eccleſiam parochialem tria requiruntur, 1. Ut habeat Fontem Baptiſmalem, 2. cœmeterium, ſeu jus ſepelieodi. 3. Curam fori pœnitentialis, ſive poteſtatem ligandi, & ſolvendi in foro coofcientiæ, & alia Sacramenta adminiſtrandi populi. Eſt autem ordinarie eadem Eccleſia parochialis, & baptiſmalis, interdum vero propia eſt Eccleſia baptiſmalis, in qua ſolus Baptiſmus adminiſtratur, *n.* 2. Aſſert. 2. In quibus conſiſtat Jus Eccleſiæ Parochialia? *n.* 3. Parochi non debent Dominicis, & Feſtis diebua admittere ad Miſſam alienos Parochianos, qui cootempto proprio Parocho, accedunt. An Parochiani in diebus Feſtis in propria Parochia teneantur audire Miſſam? *n.* 4. Aſſ. 3. Inter Jus parochiale numerari etiam debet Jua prædicandi, quod ratione Officii ſui Parochis, præcipue incumbit, *n.* 5. Ubi etiam traditur, an, & quateous Religioſi meodicantes prædicare poſſint in Eccleſiis Parochialibus? Quid circa prædicationem obſervare debeant Concionatores Regulares poſt Concil. Trid. *nu.* 6. Quid ſtatutum ſit circa Confeſſiones fidelium audiendas a Sacerdotibus Regularibus, *n.* 7.

§. II.

An fines Parochiarum praſcribi poſſint?

Fines, ſeu limites Parochiarum, & quæ finibus cohærent, præſcribi non poſſunt, *n.* 8. *&* 9. Nec quidem per præſcriptionem centenariam, vel temporis immemorialis, *nu.* 10. Dummodo de finibus legitime conſtitutis conſtet, *n.* 11.

§. II.

Quomodo dividendus ſit Epiſcopatus inter Epiſcopum lapſum in hæreſim, ſed reverſum ad Fidem, & ex diſpenſatione receptum, & inter Epiſcopum ſubſtitutum?

Quando Epiſcopus, cum parte populi, ſit hæreticus, & in ejus locum conſtituitur alius Catholicus, tunc ſi hæreticus, cum parte populi, revertantur ad Fidem, & ex diſpenſatione admittatur ad eundem Epiſcopatum, debet Diœceſis dividi in duas partes æquales inter priorem, & novum Epiſcopum, quoad Parochias, earumque fructus, & plebes, *num.* 12. *& duob. ſeqq.*

§. IV.

Explicantur alia duo Capitula, qua adhuc reſtant explicanda.

Epiſcopus alterius ſubditum Diœceſanum, ſine ejuſdem licentia, ordinare non poteſt, adeoque nec judicare, *n.* 15. Si quis ex una Diœceſi domicilium transferat in aliam, prior Epiſcopus non habet in ipſum ſpiritualem juriſdictionem, nec etiam temporalia ab eo exigere poteſt; cum ei non adminiſtret ſpiritualia, ſed poſterior. Si tamen ille habeat prædia in priore Diœceſi, ſolvere debet decimas integras priori Epiſcopo: niſi illæ alteri ſint debitæ, ex conſuetudine, vel jure alio, *n.* 16. *& ſeq.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

- *c.* 2. *num.* 12. *& ſeq.*
- *c.* 2. *n.* 4.
- *c.* 3. *n.* 15.
- *c.* 4. *nu.* 8. *& tribus. ſeqq.*
- *c.* 5. *& ultim. numer.* 16. *& ſeqq.*

TITULUS XXX.

De Decimis, Primitiis, & oblationibus.

SECTIO I.

De definitione, ac diviſione Decimarum, & obligatione eas ſolvendi.

§. I.

Quid, & quotuplices ſint Decima?

Aſſertio I. Decimæ ſunt pars decima omnium bonorum mobilium, ſive fructuum juſte quæſitorum, Eccleſiæ Miniſtris, quotannis, exſolvenda, *n.* 2. Ubi etiam alia deſcriptio affertur. Aſſ. 2. Triplicia generis Decimæ communiter aſſignari ſolent, prædialea, ſeu reales, quæ ex prædiis, ſeu bonis immobilibus ſolvuntur: perſonales, quæ ex lucro, hominis induſtria quæſito penduntur: & mixtæ, quæ partim reales, partim perſonales ſunt, *n.* 4. Item Decimæ aliæ ſunt majores, quæ ex frumento, vino, & ſimilibus ſolvuntur: aliæ minores, quæ ex fructibus aoimalium, & aliis minutioribus penduntur. Denique aliæ Decimæ ſunt Eccleſiaſticæ, ſive Clericales, aliæ profanæ, ſive Laicales, *n.* 5.

§. II.

Quo Jure decima introducta ſint, & Miniſtris Eccleſia debeantur.

Aſſertio I. Decimæ materialiter, & ſecundum ſubſtantiam, ſpectatæ, quatenus ſunt ſtipendium neceſſarium ad ſuſtentationem Miniſtrorum Eccleſiæ, jure naturali, ac Divino ipſis ſunt debitæ, *n.* 6. Aſſ. 2. Decimæ formaliter, & ſecundum determinationem, ſeu certam quotam, nempe, ut ſint pars decima fructuum, ex Jure poſitivo, eoque Divino, tempore Legis Moſaicæ, Levitis debebantur: at vero tempore Novi Teſtamenti, Decimæ ſolum debentur ex Jure poſitivo Canonico, ſeu Eccleſiaſtico, quamvis antiquiſſimo, *n.* 7. Quo ſenſu dicantur Decimæ deberi, vel eſſe præceptæ Jure Divino? *nu.* 8. Decimæ tam prædiales, quam perſonales ſunt debitæ a fidelibus Eccleſiis Parochialibus: ſed ſolum ex præcepto Juris Eccleſiaſtici, *n.* 9.

SECTIO II.

De rebus, ex quibus Decima ſunt ſolvenda, de modo, quo ſolvi debent.

§. I.

Ex quibus rebus Decime, ſive prædiales, ſive perſonales ſunt ſolvenda?

Aſſertio I. De Jure communi ex fructibus, ſeu proventibus rerum omnium immobilium, & ſe moventium, Decimæ ſunt ſolvendæ. In ſpecie autem ex quibus rebus Decimæ ſunt pendendæ, expreſſum habetur in SS. Canonibus, *n.* 12. *&* 12. Sunt autem Decimæ ſolvendæ ex omnibus fructibus prædiorum, etiamſi ſæpius in anno & diverſis temporibus ſint ſeminati, ac producti, *nu.* 13. Aſſ. 2. De Jure communi etiam Decimæ perſonales ſolvendæ ſunt ex omnibua per actionem, & induſtriam hominis licite acquiſitis, quamvis hodie per conſuetudinem Decimæ perſonales ubique fere non amplius ſolvantur, *n.* 14. Alias vero etiam ex præda in bello juſto acquiſita perſonales Decimæ ſunt ſolvendæ, *n.* 15. Præterea Decimæ ſunt ſolvendæ ex venatione, aucupio, & piſcatione, *n.* 16. Et an hæ Decimæ inter perſonales, vel prædiales numerandæ ſint? *num. eod.* Solvendæ autem ſunt Decimæ ea omnibua rebus licite acquiſitis: non autem ex acquireodis, quæ quis potuiſſet acquirere, *num.* 17.

§. II.

Utrum ex rebus illicite acquiſitis debeantur Decima, & an ex acquiſitis titulo lucrativo?

Aſſertio I. Decimæ prædiales etiam ex rebus injuſte acquiſitis ſolvendæ ſunt, eaſque Eccleſia exigere poteſt *n.* 18. Verum Decimæ perſonales ex rebus injuſte acquiſitis, quarum dominium non acquiritur accipienti, vel quæ ſaltem reſtitui debent, non poſſunt exigi, vel accipi ab Eccleſia: ex rebus vero, quæ non injuſte, ſaltem ex parte dantis, illicite tamen v. g.

per

per fornicationem acquiſitæ ſunt, debentur Decimæ perſonales, & accipi poſſunt, per ſe loquendo, vel etiam exigi, ſi abſit ſcandalum, quia delictum occultum, *num.* 19. Aſſ. 2. An etiam ex bonis acquiſitis, titulo lucrativo, ut hæreditatis, legati, vel donationis inter vivos, vel cauſa mortis ſint ſolvendæ Decimæ? Affirmant nonnulli, *num.* 20. Sed probabilius negatur, *num.* 21. An, & quando Decimæ ſolvi debeant ex rebus fructiferis, quæ obveniunt titulo lucrativo, cum ſuis fructibus? *num.* 25.

§. III.

An, & qua ratione Decimæ ſint integre, & abſque diminutione ſolvendæ?

Aſſertio I. Decimæ prædiales integre ſolvi debent ex integris fructibus, nulla deductione facta, *nu.* 25. *& ſeq.* Decimæ etiam ſolvendæ ſunt integre, ſine deductione ſeminis, & ſumptuum, *num.* 25. Nec propter improbam vitam Clericorum iis ſunt negandæ, *nu.* 26. Sed neque in ſolutione Decimarum deducenda ſunt tributa, ſeu cenſus, *nu.* 27. Aſſ. 2. Decimæ perſonales ſolvi debent: ſed nonniſi deductis expenſis neceſſariis, & lucro per negotiationem, vel aliam induſtriam deducto, *nu.* 28. *& ſeq.* Quando ex fructibus qui ex terra naſcuntur, Decimæ ſunt vendendæ, deductis expenſis, & quando ſine deductione expenſarum? *n.* 30. Cur Decimæ prædiales, & mixtæ integre ſint ſolvendæ: perſonales vero nonniſi deductis prius expenſis? *cit. nu.* 30. Idque non tantum ex negotiatione: ſed etiam quæ aliis actionibus hominis debentur, *num.* 31. Etiam in Decimis perſonalibus quæ ex negotiatione debentur, quando ſolvendæ ſunt Decimæ, non poſſunt deduci Decimæ in reſtaurationem factæ, ſeu meliorationem rerum, ex quibus ſolvuntur Decimæ, *n.* 32.

SECTIO III.

De iis, qui obligantur ſolvere Decimas, & iis, qui per privilegium ſunt exempti.

§. I.

Quinam in genere teneantur ſolvere Decimas?

Dupliciter poteſt quis obligari ad ſolvendas Decimas per ſe, ratione perſonæ, & per accidens ratione rei. Aſſer. 1. Omnes fideles baptizati, qui ſunt ſubjecti Parocho, a quo Sacramenta recipere debent, per ſe, & ex debito perſonali obligantur ad Decimas ſolvendas, niſi a præſentatione earum ſpecialiter ſint exempti, *num.* 34. Aſſ. Ad Decimas ſolvendas ex debito, ſeu obligatione reali, quia quis poſſidet rem Decimis obnoxiam, tenentur omnes, etiam Principes, niſi quis ex legitima præſcriptione, aut ſpeciali privilegio ſit exemptus, *n.* 35. Et hinc 1. Hæretici tenentur ad ſolvendas Decimas, non tantum ratione prædiorum: ſed etiam per ſe, ratione perſonæ ſuæ, *num.* 36. 2. Judæi, & alii Infideles non obligantur per ſe, ac directe ad ſolvendas Decimas, ſunt tamen obligati, ad ſolvendas Decimas prædiales Miniſtris Eccleſiæ, ex iis prædiis, quæ poſſident, & Decimis ſunt obnoxia, vel cogendi ſunt, ad illa relinquenda, *numer.* 37. Judæi non tenentur ſolvere Decimas ex iis prædiis, quæ nunquam ante fuerunt poſſeſſa a Chriſtianis. Item Judæi, aliique Infideles non baptizati, non tenentur pendere Decimas perſonales, *num.* 38.

§. II.

Quinam in ſpecie obligentur ſolvere Decimas, vel non?

Quær. 1. Utrum Clerici teneantur ſolvere Decimas? Reſp. 1. Pontifex per ſe non tenetur, poteſt tamen per accidens obligari, ratione bonorum patrimonialium, quæ poſſidet, *num.* 39. Reſp. 2. Epiſcopi, & Parochi, ratione perſonæ ſuæ, non obligantur ad Decimas ſolvendas: poſſunt tamen obligari, ratione prædiorum, quæ titulo temporali acquiſiverunt, *nu.* 40. Reſp. 3. Clerici, qui ex Officio non miniſtrant aliis Fidelibus Divina, ex Decimis aliiſque fructibus, quos ex Beneficiis Eccleſiaſticis percipiunt, non tenentur ſibi invicem Decimas dare: etſi teneantur dare Decimas ex aliis reditibus, titulo temporali acquiſitis Paſtoribus ſuis a quibus Sacramenta accipiunt, *num.* 42. *& ſeq.* An, ſi prædium unius Parochiæ ſit ſitum in alia Parochia, debeant ex illis ſolvi Decimæ illi Eccleſiæ, in cujus territorio prædium eſt ſitum? *nu.* 43. Quær. 2. An Religioſi teneantur ad præſtandas Decimas? Reſp. obligari ad Decimas prædictas ſolvendas Parocho, in cujus Parochia eorum prædia ſunt ſita, niſi per ſpeciale privilegium ſint exempti, vel contraria ſit conſuetudo, *n.* 44. Quær. 3. An pauperes teneantur ad Decimas? Reſp. Qui ſunt pauperes, vel valde tenues reditus habent, ſufficientes tamen ad ſuſtentationem, tenentur ſolvere Decimas. Qui vero in extrema, vel gravi neceſſitate ſunt conſtituti, ita, ut non habeant neceſſaria, ad ſe, ſuoſque honeſte ſuſtentandum, non tenentur ſolvere Decimas, ſaltem donec ad meliorem fortunam pervenerint, *num.* 45. *& ſeq.* Item Moniales, aliæque Regulares perſonæ, quæ ſufficientes reditus non habent ad ſuſtentationem, Decimas non tenentur ſolvere. Idemque eſt de Secularibus Clericis, *num.* 47. Quær. 4. Utrum Dominus prædii, an vero Colonus ad Decimas præſtandas ſit obligatus? *nu.* 48. Tam Dominus, ſeu locator prædii, cui certa pars fructuum penditur, quam Conductor, ſeu Colonus debet ſolvere Decimas de portione fructuum, quam quiſque percipit, *num.* 49. *&* 50.

§. III.

An quis per privilegium poſſit eximi ab obligatione ſolvendi Decimas, & per quem?

Aſſertio I. Papa poteſt de poteſtate abſoluta generaliter abrogare præceptum ſolvendi Decimas, quoad omnes Chriſtianos, ſaltem valide: modo Miniſtris Eccleſiæ aliunde detur neceſſaria, & congrua ſuſtentatio: licite tamen, & de facto, ac ſimpliciter id non poteſt. Veruntamen per ſpeciale privilegium quibuſdam in particulari conceſſum, ea obligatio ſolvendi Decimas remitti poteſt, & aliqui ab illa eximi poſſunt, *num.* 51. Aſſ. 2. Solus Papa poteſt privilegium exemptionis a Decimis concedere: non item Epiſcopi, & alii Prælati inferiores, *num.* 52.

§. IV.

Quænam privilegia exemptionis a Decimis ſint conceſſa Religioſis, vel etiam Clericis Jure communi.

Aſſertio I. Jure communi Canonico Monachi, & Clerici Regulares in communi viventes ſunt exempti a ſolvendis Decimis prædialibus ex iis prædiis, quæ propriis manibus, ſeu laboribus, aut ſumptibus excolunt, *nu.* 53. Præterea Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii ex prædiis, quæ propriis manibus, vel ſumptibus colunt, non tenentur ſolvere Decimas: cæteri vero Religioſi illas non ſolvunt tantum ex novalibus, quæ propriis manibus, vel ſumptibus excolunt, & ex nutrimentis animalium ſuorum, vel ex hortis ſuis: de aliis vero rebus omnibus illas ſolvere tenentur, *n.* 54. & 55. Aſſ. 2. Prædictum privilegium poſtea reſtrictum fuit ad prædia, quæ Religioſi Ciſtercienſes, Templarii, & Hoſpitalarii, ante Concilium Lateranenſe, poſſederunt, ut ex illis Decimas dare non tenerentur. At vero quoad prædia, quæ dicti Religioſi, & omnes alii Regulares, qui iiſdem privilegiis gaudent, poſt dictum Concilium acquirunt, etiamſi illa propriis manibus, ac ſumptibus excolant, ex illis Decimas ſolvere debent illis, quibus dari ſolitæ ſunt, priuſquam ad Religioſos prædia illa pervenirent, *n.* 56. Duo requiruntur, ut Regulares privilegiati teneantur ſolvere Decimas prædiales, nempe, ut prædia fuerint acquiſita poſt Concil. Lateranenſe, & ut ante acquiſitionem fuerint Decimis obnoxia, *num.* 57. Privilegium conceſſum Religioſis, per quod immunes ſint a ſolvendis Decimis ex Novalibus ſuis, quæ propriis laboribus, vel ſumptibus colunt, non eſt revocatum per *cap. Nuper*; 34. *h. t. nu.* 58. Neque ei derogatur, niſi clauſula illius derogatoria adjiciatur, *num.* 59. Deducuntur tria corollaria, *num.* 60. *& duob. ſeqq.* Si idem privilegium ſit conceſſum pluribus, v. g. Regularium Ordinibus, & quoad aliquos revocetur, non ideo revocatum eſt etiam, quoad alios ſimiliter privilegiatos, *num.* 63.

§. V.

De interpretatione privilegii exemptionis a ſolvendis Decimis.

Quær. 1. Quomodo intelligendum ſit privilegium a Papa conceſſum Religioſis, ut ex prædiis, quæ propriis laboribus, vel ſumptibus colunt, Decimas ſolvere non teneantur? Reſp. 1. Hujuſmodi privilegium non eſt intelligendum de prædiis conducticiis, nec ad illa extendendum, *n.* 64. *& duob. ſeqq.* Reſp. 2. Privilegium habentes non ſolvendi Decimas ex agris, quos propriis manibus, vel ſumptibus colunt, debent ſolvere Decimas ex prædiis, quæ aliis excolenda tradunt, *num.* 67. Variis modis poteſt alicui tradi prædium, vel fructus ad excolendum, *num.* 68. Si privilegium immunitatis a ſolvendis Decimis ſit conceſſum, intuitu perſonarum, tunc non tranſit ad colonos, *num.* 69. Qu. 2. An privilegium exemptionis a non ſolvendis Decimis prædialibus cenſeri debeat eſſe favorabile, an odioſum? Reſp. 1. Tale privilegium etſi ex parte eorum, quibus datur, ſit favorabile, abſolute tamen eſt odioſum, ideoque ſtricte interpretandum, *nu.* 70. ſervata tamen verborum proprietate, & uſitata ſignificatione: unde hoc privilegium de non ſolvendis Decimis prædialibus cenſeri debeat eſſe favorabile, an aliis terris, quæ non ſunt novalia, *nu.* 71. Reſp. 2. Prædictum privilegium, de Decimis non ſolvendis, conceſſum ita intelligi debet, ne Eccleſia, cui Decimæ adimuntur, & Miniſtris ejus egeant: alioquin Epiſcopus providere debet, ut congrua portio Eccleſiæ aſſignetur, ad quam Decimæ antea pertinebant, & ſufficiens ad alendos Miniſtros, & alia onera ferenda, *nu.* 72.

§. VI.

Quibus modis privilegium non ſolvendi Decimas amittatur?

Tres aſſignari ſolent. Primus eſt, ſi privilegium conceſſum, progreſſu temporis, cedat in præjudicium Eccleſiæ Parochialis, *num.* 73. *& ſeq.* Secundus modus, quo amittitur privilegium non ſolvendi Decimas, eſt per non uſum, ſeu potius contrarium uſum, ſi per annos 30. vel 40. Decimæ ſolvuntur a privilegiatis, adeoque per viam tacitæ renunciationis, quamvis per expreſſam renunciationem amitti non poſſit, *num.* 75. Tertius modus, quo amittitur hujuſmodi privilegium, eſt per conventionem, & compoſitionem partium factam poſt privilegium obtentum, *nu.* 79. Addi poteſt quartus modus amittendi hoc privilegium, per alienationem prædiorum, quæ ratione privilegii exempta erant ab onere Decimarum, *num.* 77.

SECTIO IV.

De perſonis, & Eccleſiis, quibus pendenda ſunt Decimæ, & tempore, & loco, quo ſunt ſolvendæ.

§. I.

Quibus perſonis, & Eccleſiis Decimæ ſunt ſolvendæ?

Aſſertio I. Olim in veteri Lege quatuor genera Decimarum in uſu erant, de quibus *nu.* 78. Adhuc hodie in certis caſibus integræ Decimæ ſunt ſolvendæ Epiſcopo, ratione Parochiarum ſuæ Diœceſis, *num.* 79. Aſſ. 2. De Jure communi Parochia Decimæ ex fructibus Prædiorum, quæ intra fines cujuſque ſita ſunt, integræ ſolvendæ ſunt, *num.* 80. Aſſ. 3. Non ſolum Eccleſiarum Cathedralium, vel Collegiatarum Capitulis, eorumque Præpoſitis, Decanis, & Canonicis, debentur Decimæ Eccleſiæ ſuæ: ſed etiam omnibus aliis Clericis, qui ex quovis Beneficio Eccleſiaſtico fructus Decimarum vel aliquam earum partem percipiunt, Decimæ ſunt ſolvendæ, *n.* 81. Debentur autem Decimæ prædictis Clericis Beneficiatis, qui ex officio miniſtrant in ſpiritualibus populo, etiamſi ipſi ſint cives, *numer.* 82. Religioſis, ex vi ſtatus

ſui, jure communi non debentur, interdum etiam Religioſis conferri poſſunt Decimæ, & ex quibus Titulis, *numer.* 83. Aſſer. 4. Perſonales Decimæ debentur, de Jure communi, illi Parochiæ, in qua aliquis Sacramenta percipit, & Divina Officia audit. Prædiales autem Decimæ ordinarie debentur Parochiæ, intra cujus fines prædia ſunt ſita, niſi alicubi alia ſit conſuetudo, *num.* 84. Idque procedit, etiamſi is, ad quem prædia illa pertinent, & ex quibus fructus percipit, in alia Parochia habitet, & Sacramenta, aliaque Divina percipiat, *num.* 85. In qua re conſuetudo legitime præſcripta ſpectanda eſt, *num.* 89. Et ſi Decimæ, pertinentes ad Parochiam unius Diœceſis, non debeant ordinarie applicari Parochiæ alterius, abſolute tamen eæ poſſunt *num.* 87. Aſſ. 4. Decimæ miſtæ, quæ ex fructibus, & fœtibus pecorum penduntur, ſolvendæ ſunt Eccleſiæ Parochiali, intra cujus terminos pecora paſcuntur, *num.* 88. *& ſeq.* Aſſer. 6. Decimæ perſonales de Jure communi ſolvendæ ſunt Eccleſiæ parochiali: etiamſi alia ſit Eccleſia baptiſmalis, ad quam baptizandi deferri debent. Item Decimæ prædiales ſolvendæ ſunt Eccleſiæ parochiali, etſi baptiſmalis non ſit, *num.* 90. *&* 91. Niſi aliunde conſtet, ſpeciali jure Decimas ad Eccleſiam baptiſmalem, vel antiquam Parochiam pertinere, *num.* 92.

§. II.

De tempore, & loco quo pendenda ſunt Decimæ.

Aſſertio I. Decimæ prædiales, poſtquam fructus a ſolo ſeparati ſunt, & collecti, ſtatim ſolvi debent, *numer.* 93. Decimæ perſonales commodiſſime ſolvuntur ſub finem anni. Et quando ſolvendæ ſunt Decimæ miſtæ? *ett. num.* 93. Aſſ. 2. Dominus prædii non tenetur ſuis expenſis Decimas deferre ad Eccleſiam, vel Parochi domum: ſed ſatis eſt, ſi Parochum moneat, ut Decimas collectas curet avehi, *num.* 94. Tenetur obligatus ad Decimas, ſi ſit in culpabili mora ſolvendi, ideoque Decimæ fuerint ablatæ, vel perierint, Parocho damnum reſarcire, *num.* 95. Non tamen poteſt Parochus per vim auferre Decimas, vel compellere, ad eas ſolvendas, *num.* 96. De ſpeciali modo ſolvendi Decimas, quæ a Papa conceduntur, ad tempus tantum, *num.* 97.

SECTIO V.

De Decimis Novalium.

§. I.

Ad quem pertineant Decimæ Novalium, ſpectato Jure communi.

Quid ſit novale, prout hic accipitur, & quæ ad privilegium, de non ſolvendis Decimis ex Novalibus requirantur, *num.* 98. *& ſeq.* Aſſ. 1. Decimæ Novalium de Jure communi, & ſeclusis privilegiis, ad Parochiam pertinent, intra cujus fines prædia de novo culta, ſunt ſita, detracta portione, ſeu quarta Epiſcopali, *num.* 100. Aſſer. 2. Si Novalia ſiunt intra Diœceſim: ſed non intra certam Parochiam, Decimæ ex illis perceptæ ad Epiſcopum pertinent, qui eas vel alteri Eccleſiæ aſſignare poteſt, vel ad proprios uſus, *nn.* 101. & 102.

§. II.

An privilegium de non ſolvendis Decimis extendatur, etiam ad Novalia, vel non?

Aſſer. I. Privilegium generaliter, & abſolute conceſſum de non ſolvendis Decimis ex propriis prædiis, extenditur, ſive potius comprehendit etiam Novalia, poſt conceſſum privilegium, coli cœpta, *num* 103. Aſſ. 2. Privilegium percipiendi Decimas, ex prædiis ad aliam Eccleſiam pertinentibus, non extenditur ad Decimas Novalium, quæ poſt conceſſionem privilegii fiunt in tali Eccleſia, vel intra fines illius: idque procedit, ſive Laicis, ſive etiam Religioſis, & aliis perſonis Eccleſiaſticis tale privilegium ſit conceſſum: niſi illarum quoque Decimarum expreſſa mentio fiat, *num.* 104. Reſpondetur ad objectionem, *nn.* 105. & 106. Aſſ. 3. Si privilegium percipiendi Decimas ex Novalibus conceſſum ſit iis, qui antiquas Decimas in aliquo loco percipere ſolent, non debet illud extendi ad Decimas Novalium, quas alii tempore impetrati privilegii poſſidebant, tanquam ſibi debitas: ſed intelligi debet de iis tantum Novalibus, quæ in futurum poſt impetratum privilegium fiunt, niſi ſpecialis mentio de Decimis Novalium in privilegio facta ſit, *num.* 107. Aſſer. 4. Etſi impetrantes privilegium percipiendi Decimas Novalium, tempore impetrationis integras Decimas antiquas, vel ultra medietatem percipere ſint ſoliti: impetratio tamen hæc Decimarum ex Novalibus de medietate tantum debet intelligi *num.* 108. Aſſ. 5. Si Religioſi etiam exempti in quibuſdam Parochiis omnes antiquas, & majores Decimas, vel partem illarum, ex conceſſione Laicorum ipſis facta, percipiunt, non ideo etiam Decimas Novalium pro eadem, vel ſimili portione poſſunt percipere: niſi ob rationabilem cauſam illas petere poſſint, *num.* 109.

§. III.

An præſcriptio Decimarum intra certum locum extendatur ad Decimas Novalium: & an, ſi fundus mutetur, ita, ut v. g. ex prato fiat ager, maneat obligatus ad Decimas ſolvendas, ſicut ante?

Aſſertio I. Qui præſcripſit Decimas prædiales in aliena Parochia, non poteſt percipere Decimas Novalium poſtea factorum: niſi oſtendatur, ex rationabili cauſa illas ad ſe pertinere, *num.* 110. *& ſeq.* Aſſer. 2. Si ad fundus Decimas obligatus mutetur, v. g. ex prato in agrum, tum ager novalis, ſive denuo cultus, eſt obligatus ad Decimas Prædiales eidem ſolvendas, cui antea debebantur, *num.* 112. & *duob. ſeq.* Porro præſcriptio non extenditur ad ſimilia futura, niſi conſuetudo aliqua univerſaliter ſit præſcripta, *numer.* 115.

SECTIO VI.

De variis modis, quibus acquiri poteſt jus decimandi in alia Eccleſia, aut Parochia, vel immunitas, ab obligatione ſolvendi Decimas.

§. I.

An, & qua ratione per conſuetudinem acquiri poſſit jus decimandi in aliena Eccleſia, vel Parochia?

Aſſertio I. Poteſt per conſuetudinem legitime præſcriptam induci, ut Eccleſia aliqua, vel perſona Eccleſiaſtica jus acquirat percipiendi Decimas ex prædiis, in alia Parochia ſitis, quæ alioquin ad illam pertinerent, *numer.* 116. Ad quam præſcriptionem requiruntur 40. anni cum titulo, vel tempus immemoriale ſine titulo, & aliquando 30. anni ſufficiunt, *n.* 117. Aſſert. 2. Qui præſcripſit jus percipendi Decimas in certo fundo, is cenſetur etiam præſcripſiſſe jus percipiendi Decimas ex omnibus fructibus, qui in loco illo naſcuntur, *num.* 118. Ponuntur duæ exceptiones, *num.* 119.

§. II.

An, & quomodo jus decimandi per tranſactionem, & quibus præterea modis acquiri poſſit perſonis Eccleſiaſticis?

Aſſertio I. Poteſt Parochus ver. gr. cum alio Parocho ſuper Decimis tranſigere, ita, ut jus decimandi per talem tranſactionem uni, vel alteri, vel utrique parti acquiratur, *num.* 120. Aſſ. 2. Per privilegium exemptionis a Decimis a Papa conceſſum, non derogatur ſpeciali conventioni, ſeu tranſactioni, quæ inter partes prius inita eſt: niſi de ea in privilegio mentio fiat, *nn.* 121. & *ſeq.* Aſſert. 3. Super jure Decimarum poteſt in arbitros compromitti, *numer.* 123. Aſſertio 4. Jus decimarum unius Eccleſiæ poteſt permutari cum jure decimarum alterius Eccleſiæ, *num.* 124. Aſſertio 5. Jus decimarum quatenus eſt fundatum in ſpirituali titulo, ac jure, vendi, & locari non poteſt: bene tamen quoad utilitatem fructuum, *num.* 125.

§. III.

An, & qua ratione obligati ad præſtandas Decimas, ab illis liberari poſſint per conſuetudinem inductam, & legitime præſcriptam, vel per tranſactionem?

Aſſertio I. Obligatio ſolvendi Decimas reales, vel perſonales per conſuetudinem contrariam tolli poteſt, non tantum a Clericis: ſed etiam Laicis, etiam in totum, ut nihil omnino Decimarum pendatur, modo Miniſtri Eccleſiæ aliunde congruam ſuſtentationem habeant, *num.* 126. & *ſeq.* Deducuntur quædam corollaria, *num.* 128. Aſſert. 2. Immunitas a ſolvendis Decimis, a privatis perſonis Clericis, vel Laicis, præſcribi poteſt 40. annis cum titulo, vel tempore immemoriali, *numer.* 129. Solvuntur objectiones, *num.* 130. Aſſ. 3. Ut tota aliqua Communitas ſe eximat ab obligatione ſolvendi Decimas, per conſuetudinem contra Legem Decimarum inductam, ignorante Pontifice, & via præſcriptionis, requiritur tempus 40. annorum ſine titulo, *n.* 131. Idque quomodo intelligendum, declaratur, *nn.* 132. Aſſ. 4. Poteſt inter Clericos, vel Eccleſias fieri tranſactio, vel amicabilis compoſitio ſuper Decimis, ita, ut illæ non integre ſolvantur: imo etiam omnino remitti poſſunt, ob juſtam cauſam, *nn.* 133. Porro per nullam poteſtatem ſæcularem, etiam ſupremam; poteſt quis eximi ab obligatione ſolvendi Decimas, *num.* 134.

SECTIO VII.

De Decimis Laicalibus, ſive poſſeſſis, aut detentis a Laicis.

§. I.

An, & qua ratione Laici, ſive Sæculares ſint capaces juris decimandi, ſeu percipiendi Decimas?

Aſſertio I. Jus Decimarum, quatenus ſpirituale eſt, Laicis concedi non poteſt, adeoque nec ipſæ Decimæ, prout ſunt fructus Eccleſiaſtici, unde non poſſunt concedi jure hæreditario, *nn.* 135. Et hinc etiam Prælatus, qui Laico concedit Eccleſiaſticas Decimas, deponendus eſt a ſtatu ſuo *num.* 136. Nec per privilegium Papæ Laicus poteſt fieri capax juris decimandi, quatenus eſt fundatum in ſpirituali titulo, *nn.* 137. Converſi tamen Religioſorum Ordinum & Profeſſi Ordinum militarium ſunt capaces Decimarum, *num eod.* Aſſ. 2. Poteſt Laicis concedi jus Decimarum, quatenus hoc temporale quid eſt, abſtractum a titulo, ac jure ſpirituali, & eſt præciſe jus percipendi decimam partem fructuum, *num.* 138.

§. II.

An ab Epiſcopis aliiſque Prælatis Eccleſiaſticis Papa inferioribus Decimæ in Feudum dari poſſint Laicis, & an hi eaſdem in alium transferre poſſint?

Aſſertio I. Epiſcopi aliique prælati inferiores, jure antiquo, poterant reditus Decimarum Eccleſiæ ſuæ, ob juſtam cauſam, Laicis concedere in Feudum, etiam perpetuum, *num.* 139. Aſſ. 2. Poſt Concilium Lateranenſe ſub Alexandro III. omnes conceſſiones Decimarum in Feudum perpetuum Laicis factæ, etiam quoad jus decimandi abſtractum a ſpirituali titulo, ſine auctoritate Papæ, illicitæ ſunt, & irritę, *n.* 40. Imo etiam omnis alia juris Decimarum alienatio facta Laicis a Prelatis Papa inferioribus, ſine conſenſu S. Pontificis, eſt ipſo jure irrita, *n.* 141. Si Decimę Laico ſint legitima auctoritate conceſſę, ea conceſſio ad Novalia non eſt extendenda, *n.* 142.

§. III.

An, & qua ratione Laici Decimas, quas obtinent, in alios transferre poſſint?

Aſſertio I. Si Laicus Decimas injuſte poſſideat, non poteſt illas in Feudum concedere, nec alio quovis titolo, in alios transferre 2, Si Laicus Decimas juſte poſſideat, quia ante Concil.

Digitized by Google

cil. Lateran. eas obtinuit in Feudum, cum conſenſu Epiſcopi, vel poſt illud, ſed cum conſenſu Papæ, tum poteſt illas, cum conſenſu Epiſcopi, in Feudum concedere, *nu.* 144. Aſſ. 3. Laicus, qui injuſte Decimas poſſidet, ſi induci non poſſit, ut illas propriæ Eccleſiæ reſtituat, poteſt Decimas illas transferre in Clericos, vel alterius Eccleſiæ dare, cum conſenſu Epiſcopi, *num.* 145. Porro Laici, quibus ante Concil. Lateran. Decimæ in Feudum perpetuum ſunt conceſſæ, non poſſunt aliis Eccleſiis, vel Religioſis tales Decimas dare, neque hi illas a Laicis accipere, ſine conſenſu Epiſcopi, *num.* 146. Poſſunt autem illas Decimas Religioſi recipere a Laicis, quæ ante dictum Concilium in Feudum perpetuo ſunt conceſſæ, *num. eod.* Solvitur objectio, *num.* 147. Aſſ. 4. Laicus poſſidens Decimas, non poteſt eas oppignorare aliis, ſive Laicis, ſive Clericis, *num.* 148. Aſſ. 5. Poteſt per conſuetudinem induci, ut Laici libere diſponere poſſint de Decimis, ſicut de bonis patrimonialibus, & non tantum in Feudum illas concedere: ſed etiam vendere, permutare, donare &c. quia conſuetudo immemorialis habet vim præſumpti privilegii, vel alterius legitimæ conceſſionis factæ, *nu.* 149. Conceſſio, vel donatio Eccleſiæ, aut Decimarum, aut alterius juris ſpiritualis non dat titulum, vel juſtam cauſam præſcribendi, ita, ut nullo tempore talis donatio præſcribi poſſit, *num.* 150. *& ſeq.*

SECTIO VIII.

De Jure, quod competit Eccleſiæ, vel Clericis in decimas, & qua actione illa exigi poſſint: Item de Judice in cauſa Decimarum, ac pœnis non ſolventium Decimas.

§. I.

Quale jus habeat Eccleſia, vel ejus Rectores in Decimis, ſeu fructibus Decimarum?

Decimæ ſunt debitæ Eccleſiæ, ejuſque Miniſtris ex juſtitia, quatenus ſolvi debent pro neceſſaria ſuſtentatione eorum, *num.* 153. Aſſ. 1. Si fructus decimales nondum ſunt ſeparati a reliquis fructibus, Eccleſia, vel ejus Rectores, aut Miniſtri non habent plenum, & proprie dictum dominium eorundem: habent tamen jus quoddam reale, ſive quaſi dominium, nempe utile eorundem, *num.* 154. Aſſ. 2. Poſtquam fructus decimales a reliquis fructibus ſunt ſeparati, eorum dominium directum, & utile ſpectat ad Eccleſiam, etiam ante actualem traditionem eorum, *num.* 155.

§. II.

Qua actione Eccleſia, vel ejus loco Parochus, aut Epiſcopus in judicio exigere poſſit Decimas ſibi debitas?

Aſſertio I. Si ſit lis de jure ipſo decimandi, ad quem pertineat, inſtitui debet actio confeſſoria utilis, per quam petatur, declarari jus decimandi Eccleſiæ competere, *num.* 156. Aſſertio 2. Si agatur non de jure decimandi: ſed de ipſis fructibus decimalibus, nondum ſeparatis a fundo, tum Eccleſia agere poteſt ad ſeparationem, & ſolutionem eorum, condictione ex Lege, ſeu Canone, quæ eſt actio perſonalis in rem ſcripta, *n.* 157. Et competit Eccleſiæ non tantum contra quemvis Decimarum poſſeſſorem: ſed etiam contra illum, qui fructus decimales per dolum, vel culpam notabilem deſtruxit, ad æſtimationem fructuum, *num.* 158. & *num. ſeq.* Dominus prædii tenetur tali modo vendere, vel locare prædium, ut Eccleſia Decimis ex illo debitis non defraudetur, *nu.* 160. An Prælatus, vel Parochus exigere poſſit Decimas prædiales, non ſolum a Domino, vel Colono prædii, qui illas debet: ſed etiam ab eo, qui prædium emit, ſive a novo poſſeſſore prædii petere poſſit Decimas, non ſolum futuri: ſed etiam præteriti temporis, quas venditor prædii, ſive antiquus poſſeſſor non ſolvit? *num.* 161.

§. III.

Quis ſit Judex competens in cauſa decimarum, & qua pœna Jure Communi ſtatuta ſint in eos, qui Decimas non ſolvunt, quas debent.

Aſſertio I. Si quæſtio ſit de jure, ſive proprietate Decimarum, ad quem pertineat, tunc de ea cognoſcere poteſt ſolus Judex Eccleſiaſticus, etiamſi incidenter tantum veniat in Judicium: aliud eſt, ſi ſit quæſtio meri facti, v. g. An quis ſolverit Decimas, tunc enim etiam Laicus de hoc cognoſcere poteſt, *num.* 162. Idque procedit etiam in cauſis Decimarum, quæ in Feudum conceſſæ ſunt Sæcularibus, vel ſi agatur de jure poſſidendi Decimas, *nu* 163. Debent autem cauſæ Decimarum tractari ſummarie, & ſine ſtrepitu judiciario, *nu.* 164. Aſſ. 2. pœnæ jure ſtatutæ in non ſolventes Decimas, eſt excommunicatio, & privatio Eccleſiaſticæ ſepulturæ, n. 165. Quæ ſint pœnæ jure ſtatutæ in Religioſos, qui gravant, vel fraudant Eccleſias quoad Decimas eis debitas, *nu.* 166. Prohibetur etiam Religioſis mendicantibus, ne in ſuis ſermonibus ad populum, vel in privatis, talia proponant, quæ auditores a Decimarum, aliarumve rerum Eccleſiis debitarum ſolutione retrahant: ſed potius ad eas præſtandas adhortentur, *nu.* 167. Quod Decretum poſtea extenſum fuit ad omnes Religioſos, etiam non mendicantes, adjecta pœna excommunicationis ipſo facto a tranſgreſſoribus incurrenda, *num.* 168.

SECTIO IX.

De Primitiis, & Oblationibus.

§. I.

De Primitiis.

Quær. 1. Quid ſint primitiæ, & quomodo a Decimis diſtinguantur? *nu.* 169. An, & quo jure teneantur fideles ad primitias ſolvendas: & an in certa quantitate? Inprimis nullum de his extat præceptum juris naturalis, *n.* 170. Olim in Vet. Teſtam. Primitiæ omnium fructuum debebant offerri ex præcepto Legis Divinæ ſcriptæ: non tamen definitum erat, in qua quantitate dari deberent, *nu.* 171. 3. In Lege nova Evangelica olim ex præcepto Juris Eccleſiaſtici ſolvi debebant primitiæ Sacerdotibus, & Miniſtris Eccleſiæ abſque determinatione tamen certæ quantitatis, quæ obligatio hodie in pleriſque locis eſt abolita, *num.* 172.

§. II.

De oblationibus.

Nomen Oblationis, tribus modis accipi poteſt, late pro omni oblatione DEO facta, vel prout a Decimis, & primitiis diſtinguitur. Vel ſtrictius pro dono, quod ad Altare offertur. *num.* 173. Quomodo oblationes ſtricte ſumptæ diſtinguantur a Decimis, & Primitiis? *cit. nu.* 173.

Quær. 1. An oblationes ex præcepto ſint præſtandæ a fidelibus? Reſp. negative, quia nullum tale præceptum extat. Unde antiqui Canones, qui præcipere videntur, præſtandas eſſe oblationes, intelligendæ ſunt de oblationibus, quæ ex aliquo titulo debentur Eccleſiis, & Clericis, cujuſmodi tituli ſunt quatuor, *nu.* 174. Quær. 2. A quibus perſonis fieri, & accipi poſſint oblationes? Reſp. Offerentes debent eſſe fideles baptizati, & non excommunicati, *n.* 175. Eſt etiam Jure Canonico ſpecialiter prohibitum, oblationes facere quibuſdam perſonis, quæ enumerantur, *num.* 176. & *ſeq.* Ex quibus rebus oblationes Eccleſiaſticæ fieri, & accipi poſſint? Reſp. non poſſunt ex iis, quæ ex injuſtitia ſunt acquiſitæ, ſiæ, vel quæ ex juſtitia, pietate, aut charitate aliis priore, aut potiore jure ſunt debitæ, *num.* 178. Quær. 4. Quibus oblationes dari debeant? Reſp. Oblationes factæ in Eccleſiis, pertinent ad Sacerdotes, ſeu Miniſtros Eccleſiæ, qui Sacramenta adminiſtrant populo, *num.* 179. Ad quem ſpectent oblationes factæ alicui Capellæ in Eccleſia parochiali, vel alia exiſtenti, vel quæ fiunt in Capella ſita intra fines parochiæ. Item ad quos pertineant oblationes factæ, ad imaginem depictam in pariete alicujus hominis privati, & quæ fiunt in Eccleſia Cathedrali? *cit. n.* 179. An conſuetudo, ut oblationes non acquirantur Eccleſiæ parochiali, vel parocho: ſed alteri Eccleſiæ, vel perſonæ Eccleſiaſticæ, ſit valida? *num. eod.* Etſi Religioſi ſint capaces recipiendi oblationes Eccleſiaſticas, & quidem tribus modis, de jure tamen communi, nullum jus habent ad oblationes, niſi ex privilegio Papæ, vel conſuetudine, n. 180. Denique Laici ſæculares non ſunt capaces, percipiendi oblationes Eccleſiaſticas, *cit. num.* 180.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	
c. 2. *n.* 78. *& §. At vero; nu.* 117.	*c.* 25. *num.* 134. *& §. fin. num.* 142.
c. 2. *num.* 41. *& ſeq.*	*c.* 26. *n.* 105. *& ſeq.*
c. 3. *nu.* 121 *& ſeq.*	*c.* 27. *n.* 105. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 112. *& duob. ſeqq.*	*c.* 28. *num.* 28. *& quatuor ſeqq.*
c. 5. *nu.* 11.	*c.* 29. *n.* 112. *& ſeq.*
c. 6. *nu.* 12.	*c.* 30. *nu.* 118. *& ſeq.*
c. 7. *nu.* 23. *& ſeq.*	*c.* 31. *num.* 150. *& duob. ſeqq.*
c. 8. *n.* 64. *& duobus ſeqq.*	*c.* 32. *n.* 160. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 93. *& ſeq.*	*c.* 33. *nu.* 27.
c. 10. *n.* 45. *& ſeq.*	*c.* 34. *nu.* 56. *& ſeqq.*
c. 11. *nu.* 67. *& duob. ſeqq.*	*c.* 35. *& ult. nu.* 184.
c. 12. *n.* 71.	IN SEXTO.
c. 13. *num.* 100. *& duobus ſeqq.*	*c.* 2. *n.* 167.
c. 14. *n.* 8. *& ſeq.*	*cap.* 2. *in princ. num.* 117. *§. Statuimus; num.* 108. *§. Ubi nntem; numer.* 72. *§. Sane, num.* 146. *§. Diœceſani; num.* 44. *& §. Cæterum; num. eod. & §. ult. num.* 109.
c. 15. *n.* 135.	IN CLEMENTINIS.
c. 16. *n.* 37. *& ſeq. ſeqq.*	*Clem.* 1. *n.* 166.
c. 17. *num.* 136. *& duobus*	*Clem.* 2. *n.* 97.
c. 18. *nu.* 85. *& ſeq.*	*In Extrav. communibus.*
c. 19. *n.* 143. *& ſeq.*	*Extravag. unic. nu.* 47.
c. 20. *n.* 86. *& trib. ſeqq.*	
c. 21. *nu.* 13.	
c. 22. *nu.* 14. *& duob. ſeqq.*	
c. 23. *num.* 27.	
c. 24. *nu.* 49. *& ſeq.*	

TITULUS XXXI.

De Regularibus, & Tranſeuntibus ad Religionem.

SECTIO I.

De Eſſentia Status Religioſi in communi; ejuſq; proprietatibus, & inſtitutione.

§. I.

Quid ſit Status Religioſus, & quanam requirantur ad ſubſtantiam vera, & propria Religionis?

Religio tripliciter accipitur, hoc loco vero ſumitur ſtricte, pro Statu Religioſo, qui eſt ſtabilis in communi vivendi modus fidelium, ad Chriſtianæ charitatis perfectionem, tendentium, editis tribus votis ſubſtantialibus perpetuæ caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ, *nu.* 1. & 2. Ad ſubſtantiam veræ Religionis 4. Conditiones requiruntur. 1. Ut ſerventur tria conſilia Evangelica, paupertatis, perpetuæ caſtitatis, ac obedientiæ, ſine quibus ſtatus Religioſus non poteſt conſiſtere, *num.* 3. Paupertas autem Religioſa non requirit neceſſario, ut Religioſus reddatur omnino incapax dominii bonorum temporalium: ſed ut iis uti non poſſit, vel de iis libere diſponere, ſine licentia Superioris, *nu.* 4. Ad caſtitatem Religionis perfectæ non ſufficit caſtitas conjugalis: ſed requiritur abſoluta, n. 5. Secunda conditio eſt, ut hæc tria conſilia Evangelica, voto perpetuam obligationem continente firmentur: & ut etiam ex parte voventis actualis ſui traditio; ex parte vero Religionis, externa acceptatio a Prælato, ſeu Superiore Ordinis fiat, *nu.* 6. Tertia conditio eſt, ut tria prædicta vota emittantur in Religione, per Sedem Apoſtolicam approbata: *num.* 7. Quarta conditio eſt, ut emittens vota Religionis conſtituatur ſeu alicujus Superioris, ſeu Prælati Eccleſiaſtici juriſdictione, & poteſtate, qui poſſit Religioſos ſubditos ſuos corrigere, *num.* 8. & 9.

§. II.

An vota ſolennia ſint de eſſentia Religionis?

Reſp. negative, ſed ſatis eſt ad conſtituendam vere, & proprie dictam Religionem, vota ſimplicia emittere, *num.* 10. & *ſeq.* Solvuntur objectiones, *num.* 12. Idque declaratur *num.* 13. *& tribus ſeqq.* Deducuntur quædam corollaria, *numer.* 17.

§. III.

Utrum Status Religioſus fuerit inſtitutus Jure Divino, an vero ſolum Jure poſitivo, & Eccleſiaſtico? & de diverſitate Religioſorum Ordinum.

Aſſertio I. Status Religionis, ſecundum ſe, & quoad ſubſtantiam, ab ipſo Chriſto in nova Lege fuit inſtitutus, *num.* 18. Aſſ. 2. Status Religioſus, quoad peculiarem & determinatum modum vivendi, ſive Regulam, non eſt ex inſtitutione Chriſti; ſed Eccleſiæ, quæ certas conditiones ſtatuere poteſt, ſine quibus vota acceptari non debent, tanquam Religioſa, eæque conditiones, pro temporum varietate, mutari poſſunt, *n.* 19. Aſſ. 3. Omnes Religioſi Ordines conveniunt in iis, quæ ſpectant ad eſſentiam Status Religioſi, quæ conſiſtit in tribus votis, ſecundum Evangelica conſilia editis, diverſitas autem Religionum deſumitur ex fine cujuſque proprio, ac peculiari, & ex diverſis mediis, quibus ad eundem finem tendunt, & ad ipſa vota obſervanda utuntur. Et hinc alia Religio eſt contemplativa, alia activa, alia mixta, *n.* 20. Item Religiones aliæ ſunt Clericales, aliæ Monachales, aliæ Mendicantes, aliæ Militares, *n.* & 21. *ſeq.* An Religio Societatis Jeſu ſit Ordo mendicans, etiam prout complectitur Scholaſticos in Collegiis degentes? *n.* 23. Quæ ſunt Religiones Militares, vel Hoſpitalariæ? *n.* 24. Illæ etiam Religiones ſunt diverſæ, quæ diverſas Regulas, & Conſtitutiones habent, quarum numerantur quatuor antiquæ, & præter illas, tres recentiores, *num.* 25.

SECTIO I.

De ingreſſu Religionis, & Novitiatu.

§. I.

Quæ ætas in ingrediente Religionem, ſeu Novitiatum requiratur & in quo loco neceſſario debet peragi Novitiatus, ſive Probatio, & an etiam ſuſcepto habitu Regulari?

Aſſertio I. Ad inchoandum annum probationis requiritur pubertas completa, nempe, ut ſi mas ſit, XIV. ætatis annum: ſi vero fœmina XII. compleverit, *n.* 26. Idque procedit etiam poſt Concil. Trid. *n.* 27. Excipiuntur Ordines militares, & Novitii Societatis Jeſu: qui non poſſunt admitti ad probationem ante exactum 15. annum, ſine diſpenſatione Præpoſiti Generalis, *n. eod.* Aſſ. 2. Annus probationis, regulariter debet peragi in Monaſterio, ſeu domicilio Religionis: niſi Novitius extra Monaſterium, ſeu Religionem cum licentia Superioris ſui, verſetur, etiam per majorem anni partem, *n.* 28. Aſſ. 3. Etſi ſecundum communiorem ſententiam neceſſarium ſit ad valorem Novitiatus, ut annus probationis, ſuſcepto habitu Regulari, peragatur: probabilius tamen eſt, non requiri ad ſubſtantiam probationis ſuſceptionem habitus Regularis: ſed poſſe etiam in habitu ſæculari peragi, niſi in aliqua Religione contraria ſit conſuetudo, & Novitiatus non inchoetur, niſi poſt ſuſceptum habitum Regularem, *num.* 29.

§. II.

Utrum neceſſarium ſit, ut Profeſſionem præcedat annus probationis, iſque integer, & quomodo ſit computandus?

Aſſert. I. Etiam olim tempus probationis regulariter fuit unus annus, & interdum etiam biennium, vel triennium, *num.* 30. At vero Jure communi Decretalium Profeſſio nec emitti, nec recipi debet intra annum probationis, facta tamen ante annum probationis elapſum ex utriuſque partis Monaſterii, & Novitii conſenſu, valet; quia utraque pars renunciare videtur anno probationis in favorem ſui introductum, & interdum etiam licite ex juſta cauſa fieri poteſt, *numer.* 31. & 32. Excipiuntur Religioſi Prædicatores, & Minores, quibus prohibitum fuit, etiam antiquis temporibus, intra annum probationis aliquem ad profeſſionem admittere, quod poſtea extenſum fuit etiam ad alios Ordines Mendicantium, *numer.* 33. & 34. Hodie vero poſt Concil. Trident. profeſſio in quacunque Religione, ante exactum probationis annum, non ſolum illicita eſt: ſed etiam invalida, *numer.* 35. Aſſ. 2. Annus probationis debet eſſe integer, & completus, ita, ut nec unus dies illi deſit, alioquin profeſſio ſubſequens non valet, *num.* Quomodo hic annus computandus ſit in anno biſſextili? *num. eod.* Sunt autem duæ notandæ regulæ in computatione annorum, quando annus, vel dies cœptus haberi debeat pro completo, vel non? *numer.* 37. & 38. Aliquando tamen annus probationis non debet eſſe completus, *num.* 39.

§. III.

Utrum annus probationis debeat eſſe continuus, ſine interruptione, & an, ſi quis poſt finitum Novitiatum Religionem deſerat, ſed poſtea ad eam redeat, iterum probari debeat?

Aſſertio I. Ad legitimum Novitiatum, & validam Profeſſionem ſubſequentem, neceſſario requiritur annus probationis continuus, & non interruptus, *num.* 40. & *ſeq.* An etiam modica, & tenuis mora temporis, qua quis ex Monaſterio egreditur, animo deſerendi Religionem ſufficiat ad interrumpendum annum probationis, & de novo inchoari debeat, etſi redeat? *num.* 42. Aſſ. 2. Si quis poſt expletum annum probationis, Religionem deſeruit, & poſtea iterum ſit in Ordinem receptus, poteſt probabiliter admitti ad Profeſſionem, ſine nova probatione, & novitiatu: niſi res ex parte Novitii, & Religionis ſint notabiliter mutatæ, *num.* 43. Aſſ. 3. Si Religioſus profeſſus ad aliam diverſi Ordinis, aut Regulæ Religionem, ſive ſtrictiorem, ſive laxiorem tranſeat debet neceſſario integrum annum Probationis iterum ſubire, antequam Profeſſionem in illa Religione faciat, alias illa eſt invalida, *num.* 44. Aſſ. 4. Si Profeſſio alicujus ex aliquo defectu, v. gr. ætatis, vel ex alia cauſa ſit irrita, non eſt neceſſario repetendus Novitiatus, *num.* 45. Aſſ. 5. Novitius juſte ejectus, ſi iterum admittatur, quia impedimentum inhabilitatis fuit ſublatum, iterum inchoare debet annum probationis: ſecus eſt, ſi injuſte ſit ejectus *num.* 49. Aſſ. 6. Si quis dum ſanæ mentis fuit, ad probationem eſt admiſſus: ſed poſtea intra annum in furorem incidit, ſi furor, cito tranſeat, non interrumpitur Novitiatus: ſi vero diu duret, v. g. ad duos menſes Novitiatus non omnino ceſſat, nec denuo inchoandus: ſed tempus amentiæ eſt ſupplendum, *num.* 47.

§. IV.

An, & qua ratione impuberes ingredi poſſint Religionem, & in illa recipi, vel a parentibus offerri?

Quæſt. 1. An impuberes poſſint Religionem ingredi, & ad illam admitti? Reſp. poſſe ingredi, & habitum Regularem ſuſcipere, quamvis proprie non ſint Novitii, ante pubertatem completam; imo etiam infantes, ante uſum rationis, poſſunt ad Religionem ſuſcipi, & Religioſo habitu indui: ſed non niſi cum conſenſu parentum, *num.* 48. Quær. 2. An, & qua ratione poſſint parentes liberos impuberes Religioni offerre, ſeu tradere vel ingreſſos revocare, & quem effectum habeat hujuſmodi oblatio? Reſp. 1. Poſſunt offerre Religioni, non ſolum, ut in ea ſub regulari diſciplina educentur: ſed etiam, ut ſuo tempore Profeſſionem emittant, & quantum eſt ex parte parentum, in ea perpetuo permaneant, *n.* 49. Reſp. 2. Si parentes conſenſerunt filii, vel filiæ impuberis ingreſſum in Religionem, non poſſunt eum, vel eam revocare; ſi vero non conſenſerunt, poſſunt revocare filium ingreſſum: ita tamen, ut intra annum filium repetere debeant, quo elapſo, non poſſunt illum revocare, *num.* 50. Si vero filius pubes factus per vim ad profeſſionem coactus fuit, Profeſſio eſt irrita, & ſi nec ipſe filius, nec parentes intra annum reclamarunt apud Superiorem, is permanere in Religione cogitur, *num.* 50. & *ſeq.* An, & qualiter impubes filius ingreſſus Religionem a parentibus revocari poſſit, vel non? *num.* 51. Quis ſit effectus oblationis factæ a parentibus Religioni filii impuberis? *num.* 52. Quod ſi impubes ſine parentum oblatione, Religionem ultro ingreſſus eſt, & habitum Regularem ſuſcepit, libere recedere poteſt, ante Profeſſionem editam, *num.* 53. Similiter filius impubes oblatus a parte Religioni, pubes factus, egredi poteſt, non autem ante pubertatem, *num.* 54. Quær. 3. An non ſolum pater, ſed etiam mater, & tutores habeant poteſtatem offerendi filium impuberem Religioni? Reſp. probabilius eſt, quod mater non poſſit, contradicente patre, filium, vel filiam impuberem offerre Religioni, nec ingreſſum, ſine conſenſu parentum, revocare: quamvis ſi pater filium impuberem velit Religioni offerre, vel ingreſſum revocare matre contradicente, valida & licita ſit ejus oblatio, & revocatio, *num.* 55. Etiam tutores poſſunt pupillum offerre Religioni, vel ſine ſuo conſenſu ingreſſum revocare, *num.* 56. Quær. 4. An impubes, etiam invitus, a parentibus offerri, ſeu tradi poſſit Religioni? *num.* 57. Probabilius eſt, quod etſi pater filium impuberem invitum obtulit Religioni, adeoque coegit ingredi, is in ea permanere debet, donec pubes factus fuerit; non autem poteſt impubes ita cogi, vel offerri ad ingrediendum Religionem, ut ſit obligatus ad profitendum, vel perpetuo in illa permanendum *num.* 58. Reſpondetur ad objectiones, *num.* 59. Quæ dicta ſunt de oblationibus filii, vel filiæ impuberis, eorumque ingreſſu in Religionem, non ſunt revocata: nec quidem quoad puellas impuberes per Concil. Trid. *num.* 60.

§. V.

De libertate ingrediendi Religionem, & egrediendi, quam habent Novitii.

Quær. 1. An liberi, invitis, & inconſultis parentibus, poſſint ingredi Religionem? Reſp. poſſe, ſi parentes eos impedire velint, *num.* 61. Quær. 2. An Novitii intra annum probationis, libere a Religione egredi poſſint, & ad ſæculum redire? Reſp. poſſe, niſi quis Religionem intraverit, habitumque Novitiorum aſſumpſerit animo DEO in perpetuo ſerviendi, tunc enim cogi poteſt, jure antiquo, ad Profeſſionem faciendam in Religione, ſaltem laxiore, *num.* 62. Quod intelligi debet non de nudo, & ſimplici propoſito ſed promiſſione firmato, ſive voto ſimplici DEO facto, perpetuo permanendi in Religione, *num.* 53. Sunt autem tres caſus recepti, in quibus Novitius de Jure antiquo, etiam ante annum probationis expletum, e Religione egredi poterat, qui enumerantur, *num.* 64. Si Novitius e Religione egrediatur, non tenetur ſolvere expenſas, quas Monaſterium in eo alendo fecit: niſi ad id per pactum ſe obligaverit, *n.* 65. & *ſeq.* Verum hodie poſt Concil. Trid. Profeſſio facta, ante annum probationis finitum, eſt nulla, nullamque obligationem inducit, ad ullam Religionem intrandam, nec in genere, nec in ſpecie, *num.* 57. Quær. 3. An illi, qui intra annum probationis, ad ſæculum redeunt, licite poſſint ad Ordines, & Beneficia promoveri, & in illis miniſtrare? Reſp. affirmative, *num.* 68.

§. VI.

De obligationibus, juribus, & privilegiis Novitiorum.

Quær. 1. An Novitii obligentur ad obſervanda ſtatuta, & præcepta Superiorum Regularium? Reſp. 1. Per ſe, ac directe, & ſub culpa non obligantur, quamvis ex honeſtate, ac decentia debeant ſervare Religioſam diſciplinam, dum ſunt in Religione 2. Poſſunt tamen prælati Regulares illis certas leges facere, ad quas ſaltem ſub pœna obligentur, 3.

Sub-

Subjiciuntur Novitii jurisdictioni ſpirituali Prælatorum Regularium, quoad forum externum, & conſcientiæ, ratione cujus prælati illos punire ob delictum poſſunt, & præcipere etiam ſub cenſuris, dum in Religione manent, *n.* 69. Quær. 2. An Novitius, durante Novitiatu, poſſit retinere Beneficium Eccleſiaſticum? Reſp. poſſe retinere uſque ad Profeſſionem, nec interim illud alteri conferri poſſe, ſine ipſius conſenſu, *n.* 70. Idque procedit, non ſolum in Beneficiis minoribus: ſed etiam majoribus, & curatis, *n.* 71. Et quamvis profeſſio, ex juſta cauſa, ultra annum prorogetur, *n.* 72. Neque vacant Beneficia Novitiorum in Societate, durante biennio probationis, *n.* 73. Neque vacant Beneficia Novitiorum, ob profeſſionem expreſſam, vel tacitam, factam intra annum probationis; cum ea ſit invalida, *n.* 74. Novitius non eſt neceſſario vocandus ad electionem prælati, vacante prælatura, etſi excludi ab ea non poſſit, *n.* 75. Ex fructibus Beneficii, quod Novitius habet, aſſignanda eſt congrua portio ejus Vicario, *n.* 76. Quær. 3. An Novitii poſſint uti privilegiis ſui Ordinis? Reſp. affirmative, & in ſpecie gaudent privilegio fori, & Canonis, ut, qui eos percutit, excommunicationem incurrat. Et privilegio immunitatis a ſolvendis gabellis, *n.* 77. Quær. 4. An Novitii a Religione dimitti poſſint, abſque juſta cauſa? Reſp. negative, *n.* 78.

§. VII.

De diſpoſitionibus, ſeu renunciationibus bonorum, quæ ante Profeſſionem a Novitiis fieri ſolent.

Nomine renunciationis hic intelligitur diſpoſitio de propriis bonis temporalibus, in favorem tertii facta irrevocabiliter, ita, ut retractari amplius non poſſit, etiam ante Profeſſionem, *n.* 79. Ad quam ceſſionem faciendam, ante Profeſſionem, non tenentur Novitii. Juxta Decretum Concilii Trident. nulla renunciatio bonorum, ante probationis annum facta etiam, jurata valet: niſi cum licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii, intra duos menſes proximos ante Profeſſionem nec aliàs effectum habet, niſi ſecuta Profeſſione: & aliter facta, etiam cum expreſſa renunciatione hujus favoris, & cum juramento, irrita eſt, *cit. n.* 79.

Quær. 1. Quænam renunciationes irritæ ſunt, non ſervata forma præſcripta in dicto Decreto? Reſp. 1. Si donatio, ſeu renunciatio bonorum facta ſit, ante ingreſſum Religionis: ſed non intuitu ingreſſus, ſive ſine animo illam ingrediendi, tunc talis renunciatio non eſt irrita: ſed valida, etiam jure novo, *n.* 80. 2. Probabile eſt, renunciationes factas, ante ingreſſum Religionis, probationis cauſa, intuitu tamen talis ingreſſus, comprehendi ſub Decreto Concilii, adeoque eas etiam juratas, eſſe irritas. Contrarium tamen, quod renunciationes factæ ab exiſtentibus in ſæculo, ante ingreſſum Religionis, ſed intuitu illam ingrediendi, non comprehendantur ſub dicto Decreto, adeoque validæ ſint, eſt quoque valde probabile, *n.* 81. 3. Renunciatio facta a Novitio etiam poſt 16. annum ætatis, ſed ante duos menſes proxime præcedentes Profeſſionem, & ſine licentia Epiſcopi, vel ejus Vicarii, comprehenditur ſub dicto Decreto, & invalida eſt, *n.* 72. 4. Etiam renunciatio bonorum facta a Novitio, ſub conditione expreſſa, vel tacita ſecuturæ Profeſſionis comprehenditur ſub Decreto Concilii, adeoque ſine forma in eo præſcripta, facta, eſt irrita, *n.* 83. Ab hoc Decreto Concilii Tridentini excipiuntur Candidati, & Novitii Societatis Jeſu, quorum renunciationes bonorum factæ conformiter Conſtitutionibus Societatis, ſunt validæ, non obſtante dicto Decreto, *n.* 84. Quær. 2. Quinam contractus, vel actus comprehenduntur nomine renunciationis in Decreto Concilii, ita, ut ſi fiant ſine forma ibi præſcripta, ſint irriti? Reſp. 1. Comprehenditur donatio inter vivos, ita, ut ea irrita ſit facta ſine forma in Decreto præſcripta, *nn.* 85. Ubi adferuntur plures exceptiones. 2. Nomine prohibitæ renunciationis Novitii, ante duos menſes, comprehenditur etiam datio mutui, ſi quid ex bonis Novitii detur Monaſterio, ſub titulo mutui, *n.* 86. 3. Sub nomine renunciationis comprehenduntur omnes contractus lucrativi: non tamen omnes onéroſi, ſed tantum illi, in quibus tantundem recipitur, quantum datum eſt, hi enim, ſine forma præſcripta in Decreto, initi a Novitio, ſunt irriti, *n.* 87. Quær. 3. Quæ ſolennitates requirantur ad renunciationes, vel donationes Novitiorum? Reſp. duæ, ut ſint validæ, prima eſt, ut fiant, cum licentia Epiſcopi, vel alterius Prælati exempti, vel ejus Vicarii Generalis, & quidem non ſolum petita, ſed etiam obtenta, quam dare non poſſunt Prælati Regulares, etiam exempti: altera ſolennitas eſt, ut renunciationes fiant intra duos menſes proximos ante Profeſſionem, quamvis immediate ante illam fiant, *n.* 88. Quando fieri debeat renunciatio, ſi ex juſta cauſa differatur Profeſſio? *n.* 89.

§. VIII.

Alia nonnulla quæſtiones circa renunciationes bonorum, a Novitiis factas proponuntur, & reſolvuntur?

Quær. 1. An Novitius poſſit renunciare hæreditati patris, vel matris adhuc viventis, ſine conſenſu illorum, & in favorem Religionis? Reſp. 1. Etſi talis renunciatio, ſi facta ſit in favorem certæ perſonæ particularis, ſine conſenſu ejus, de cujus hæreditate agitur, ſit invalida, niſi juramento firmata ſit: valida tamen eſt hujuſmodi renunciatio facta in favorem Religioſi Conventus, vel alterius Communitatis etiam ſine conſenſu ejus, de cujus hæreditate agitur, *n.* 90. Quando præterea, ſi Novitius renunciet hæreditati patris, vel alterius ſibi obventuræ, & de ea diſponat in favorem certæ perſonæ, vel cauſæ piæ, ea renunciatio valeat, vel non? *cit. n.* 90. Quær. 2. An renunciatio bonorum, vel donatio facta, ſecundum formam præſcriptam in Concilio Trident. corruat, & effectum non habeat, ſi is moriatur, antequam Profeſſionem emiſit, vel ſi invalide ſit profeſſus? Reſp. 1. Probabilius eſt, quod renunciatio bonorum facta a Novitio, etiam in favorem Monaſterii, corruat, ſi morte præventus, Profeſſionem non emiſit: quamvis etiam oppoſitum ſit probabile, quod ſi Novitius moriatur ante Profeſſionem, renunciatio ab eo facta, habeat effectum, *nn.* 91. Reſpond. 2. Ut renunciatio vel donatio a Novitio facta, ſit firma, & effectum habeat, non ſufficit, ut Profeſſio poſtea facta ſit: ſed requiritur, ut etiam ſit valide emiſſa, *cit. nn.* 91. Quær. 3. An renunciatio bonorum facta a Novitio, ſecundum formam Conc. Trid. poſſit ab illo ante Profeſſionem revocari, ſi velit permanere in Religione? Reſp. non poſſe, *nn.* 92. Quær. 4. An renunciatio, ſeu donatio bonorum facta, intuitu ingrediendi Religionem, vel etiam poſt ingreſſum, a Novitio minore 25. annis, ſine auctoritate Curatoris, & Decreto Judicis, ſit valida? Reſp. affirmative, etiamſi in favorem privatę perſonę facta ſit *n.* 93.

SECTIO III.

De Profeſſione Religioſa.

§. I.

Quid ſit Profeſſio Religioſa, & quotuplex.

Aſſertio I. Profeſſio accipitur, vel generaliter, & late pro actu, quo quis aſſumit ſtatum Religionis, ſive Profeſſio fiat per vota ſolennia irrevocabiliter, ſive per vota ſimplicia, & revocabiliter. Et in hac generali acceptione Profeſſio eſt contractus non mere humanus, ſeu Civilis: ſed Religioſus, & Sacer, per quem homo voluntarie ſe tradit DEO in Religione approbata, editis tribus votis paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, & interveniente Prælati Regularis acceptatione, *n.* 94. Vel accipitur Profeſſio ſtricte pro illa, quæ fit per vota ſolennia, omnino abſolute, & irrevocabiliter ex utraque parte. Aſſ. 2. Profeſſio Religionis, duplex eſt, una expreſſa, quæ fit verbo, vel ſcripto, vel utroque ſimul: altera tacita, quæ fit ſine ſcriptura, & voce, exercendo unum, vel plures actus Profeſſorum proprios, *n.* 95.

§. II.

Qua forma, ſeu modo Profeſſio expreſſa fieri poſſit, vel debeat?

Aſſer. I. Profeſſio Religionis expreſſa poteſt fieri, non tantum verbis: ſed etiam ſcripto, aut nutibus, ſeu ſignis, *n.* 96. Et hinc ad valorem Profeſſionis expreſſæ, nec ſcriptura, nec certa verborum forma requiritur: ſed ea etiam ſignis traditionem perſonæ ſignificantibus, & acceptationem Religionis, ſeu Prælati, ejus nomine, fieri poteſt, *nn.* 97. Etſi ad valorem Profeſſionis non requiratur ſcriptura, per illam tamen fieri ſolet, ut de illa conſtet per propriam ſubſcriptionem, vel ſubſignationem, imo juxta communem conſuetudinem, vota Profeſſionis etiam ex ſcripto legi ſolent, *n.* 98. Debet autem ea forma Profeſſionis ſervari, quæ in Regulis præſcribitur, quæ in diverſis Religionibus varia eſt, *cit. n.* 98. Eſt autem valida Profeſſio Religionis, etiam non ſuſcepto habitu Religioſo, & Profeſſorum proprio, *n.* 99. Unde, ſi Clerici ſæculares fingunt, ſe nomine, & habitu Monachos, cum non ſint, cogendi ſunt, ut veri Monachi fiant, vel dimittant habitum Monachorum, *cit. n.* 99. Aſſ. 2. Profeſſio expreſſa poteſt fieri per Procuratorem, niſi Ordinis Regula ſtatuat contrarium, *n.* 100. Aſſ. 3. Fieri etiam poteſt, non tantum abſolute: ſed etiam ſub conditione de præterito, vel de præſenti, aut de futuro, & impleta conditione, Profeſſio erit valida: niſi conditio repugnet ſubſtantiæ ſtatus Religioſi, v. g. ut liceat retinere proprium, *n.* 101. Ad valorem Profeſſionis non requiritur, ut fiat in Eccleſia, vel intra Monaſterium: poteſt etiam fieri quocunque tempore, etiam in articulo mortis, *n.* 102.

§. III.

Quibus modis fieri poſſit Profeſſio tacita Religionis.

Triplex eſt habitus Novitiorum, primus diſtinctus, ut quia alio habitu utuntur Novitii, alio Profeſſi, iiſque, vel manifeſte, vel occulte diſtinctus: ſecundus eſt habitus diſtinctus, ſeu communis, ut quia Profeſſi, & Novitii geſtant eundem habitum: tertius eſt habitus communiſſimus, quando etiam alii in communi viventes cum Profeſſis, & Novitiis, veſtitu utuntur, *nn.* 103. Quær. 1. Quibus modis Jure communi Decretalium fieri poſſit Profeſſio tacita? Reſpond. Tres communiter modi aſſignantur. Primus eſt, ſi qui ſciens, & ſponte habitum proprium Profeſſorum, & patenter diſtinctum habitu Novitiorum, ſuſcepit, & per triduum geſtavit, is tacite Profeſſus cenſetur. Unde, qui ante 14. annum, habitum Profeſſorum ſuſcepit, vel etiam poſt illum: ſed ante triduum, ſine præcedente Profeſſione, dimiſit, non cenſetur tacite Profeſſus: ſed poteſt ducere uxorem, *nn.* 104. Is, qui ante 14. annum ætatis Religionem ingreſſus fuit, poteſt licite egredi, niſi in anno 15. Profeſſionem expreſſam faciat, vel habitum Religionis ſuſcipiat Profeſſorum proprium, vel Profeſſionem, ante pubertatem factam, ratificet, *num.* 105. Si quis olim ante annum probationis exactum, ſponte ſuſcepit habitum proprium Profeſſorum, ac diſtinctum ab habitu Novitiorum, is tacitam Profeſſionem emiſit, & obligabatur ad Religionem in genere ingrediendam, ſaltem laxiorem, *num.* 106. Si annus probationis legitime ſit tranſactus, non requiritur ad Profeſſionem, ut habitus Profeſſorum proprius per triduum geſtetur: ſed ſufficit, ſi quis ſuſcepit habitum patenter diſtinctum ab habitu Novitiorum, *num.* 107. Secundus modus tacitæ Profeſſionis eſt, ſi quis, anno integro, habitum in Religione geſtavit indiſtinctum ab habitu Profeſſorum, talis, exacto anno, cenſetur tacite Profeſſus, & per cenſuras cogendus eſt, ad ſervandam Regulam, *num.* 108. Similiter ſi quis ante annum 14. Religionem ingreſſus, & per annum totum 15. portavit habitum Novitiorum omnino indiſtinctum ab habitu Profeſſorum, tacite Profeſſus cenſetur: niſi talem habitum etiam geſtent alii, qui communem cum iis vitam ducant. Si

vero

vero major 14. annis habitum Religionis aſſumpſit, & per annum geſtavit, omnino indiſtinctum, is præſumitur, Religionem tacite Profeſſus, *nu.* 109. Ubi etiam habetur, qui ſunt habitus diſtincti. Denique ſi quis pubes deferat habitum Novitiorum, non patenter diſtinctum ab habitu Profeſſorum per annum, cenſetur tacite Profeſſus: ſecus ſi habitus non ſit patenter diſtinctus, *n.* 110. *& ſeq.* Tertius modus tacitæ Profeſſionis eſt, ſi quis habitum Profeſſionis geſtet, & in eo actum Profeſſorum proprium exerceat, *v. g.* in Capitulo ſuffragium ferat, is tacite Profeſſus cenſetur, ita, ut, ad contrarium probandum non admittatur, *n.* 12. *& ſeq.* Quæ conditiones requirantur ad tacitam, ſeu præſumptam Profeſſionem? *n.* 114. Quær. 2. An, & quibus modis Profeſſio tacita fieri poſſit, poſt Conc. Trid. Reſp. Profeſſiones tacitæ non ſunt ſublatæ per dictum Concilium: dummodo fiant poſt annum Probationis integrum, & continuum, & completis 16. annis ætatis profitentis, *n.* 115.

§. IV.
De conditionibus requiſitis ad legitimam Profeſſionem.

Aſſertio I. Prima conditio requiſita ad validam Profeſſionem, expreſſam, vel tacitam, eſt legitima ætas, nempe pubertas, quæ eſt jure antiquo annus 14. in maſculo, & 12. in fœmina: poſt Trid. vero requiritur 16. annus expletus in viris, & feminis, *n.* 116 Neq; in Profeſſione malitia ſupplet ætatem. Quod ſi quis pubes factus Profeſſionem edidit: ſed ante annum ætatis 16. vel ante annum probationis exactum, ſufficit, ſi eam tacite, ſive facto ipſo ratificet, *nu.* 117. In quibuſdam Religionibus nemo admittitur ad Profeſſionem, niſi 18. annum ſit aſſecutus, *n.* 118. Aſſ. 2. Secunda conditio eſt, ut Profeſſio libera voluntate ſit emiſſa; nam ex gravi metu injuſte incuſſo facta eſt irrita, ſaltem jure Eccleſiaſtico, *n.* 119. Solus metus reverentialis non reddit irritam Profeſſionem, niſi aliæ circumſtantiæ concurrant, *n.* 120. Cui incumbat onus probandi, ſi opponatur defectus, ſeu impedimentum irritans Profeſſionem, *n. eod.* Profeſſio ex errore, vel ignorantia, aut dolo facta circa ſubſtantialia Religionis, eſt etiam irrita, *n.* 121. An coactio per vim, vel metum, etiam irritum reddat ingreſſum in Religionem, probationis cauſa? *cit. n.* 121 Si furioſus, vel amens profiteatur, non valet Profeſſio: niſi factus compos mentis, per novam profeſſionem expreſſam, vel tacitam conſentiat, *n.* 122. & *ſeq.* Tertia conditio eſt, ut Profeſſio ab aliquo habente poteſtatem admittendi, expreſſe, vel tacite acceptetur, nomine ipſius Religionis: quamvis autem conſenſus Superioris metu gravi injuſte extortus ſit, non tamen ideo irrita eſt Profeſſio, *n.* 124.

§. V.
De illis, qui prohibentur ingredi Religionem, vel in illa Profeſſionem edere, propter obligationem, qua aliis ſunt obſtricti.

Aſſ. I. Epiſcopus conſecratus, vel etiam electus, & confirmatus, etſi conſecratus non ſit, non poteſt tranſire ad Religionem, relicto Epiſcopatu, & in ea Profeſſionem emittere, ſine conſenſu Papæ, *n.* 125. Eſt autem probabilius, Profeſſionem Epiſcopi, ſine licentia Papæ factam, non ſolum eſſe prohibitam, ſed etiam invalidam, non item Prælati Epiſcopo inferioris, *n.* 127. Aſſ. 2. Si parentes in extrema neceſſitate ſint conſtituti, tenetur filius, etiam poſtquam Religionem ingreſſus eſt, & profeſſus, egredi, & illis ſubvenire: non autem ſi gravi ſolum egeſtate laborent, *n.* 127. Obligatus eſt tamen Religioſus profeſſus parentibus, etiam in gravi neceſſitate conſtitutis ſubvenire, quatenus ſalvo ſtatu Regulari, poteſt, *n.* 128. Et quamvis Profeſſio facta a filio, cujus parentes indigent, ſit illicita: non tamen eſt invalida, *n. eod.* Multo vero magis parentes ſunt obligati, ut non prius Religionem ingrediantur, niſi prius provideant filiis de neceſſaria ſuſtentatione, *cit. n.* 128. Servus nec ingredi Religionem, nec in ea Profeſſionem emittere poteſt, niſi cum conſenſu Domini, *n.* 129. Aſſ. 4. Is, qui debitis eſt obſtrictus, prius debita ſolvere debet, quam Religionem ingrediatur, alioquin admitti non debet, & multo minus ad Profeſſionem, *n.* 130. Idemque eſt de obligato ad ratiocinia reddenda, ſaltem publica, *n. eod.* Quænam præterea conditiones requirantur ad legitimam Profeſſionem? *n.* 131.

§. VI.
Ad quos ſpectat poteſtas admittendi Novitios ad Profeſſionem.

Aſſ. I. De Jure communi admiſſio ad Profeſſionem ſpectat ſimul ad Abbatem, ſeu Prælatum immediatum Religionis, & ad conventum, ita, ut etiam conſenſus, ſaltem majoris partis Capituli, ſit neceſſarius, alioquin admiſſio eſt invalida, *n.* 132. Aſſ. 2. Si ſuſceptio ad Profeſſionem ad ſolum Prælatum ſpectet, ex conſuetudine, vel privilegio, tum vacante Prælatura, Conventus Monachos admittere non poteſt: Si autem ad utrumque ſimul ſpectet, tunc Conventus poteſt admittere, & multo magis, ſi poteſtas admittendi ad ſolum Conventum pertineat, *nu.* 133. Aſſ. 3. Non tantum Prælatus Regularis Immediatus: ſed etiam Superior, ac mediatus, ut Generalis Ordinis, aut Provincialis poteſt admittere ad Profeſſionem Novitios: etiam contradicente Superiore immediato: dummodo id faciat cum conſenſu Capituli, *nu.* 134. Epiſcopus poſſit admittere ad Profeſſionem Novitios. 2. An Abbatiſſa Moniales? 3. An Prælatus excommunicatos vitandos? 4. An Poteſtas admittendi ad Profeſſionem poſſit alteri delegari? *n.* 135 Quædam præterea notanda ſunt, circa admiſſionem ad Profeſſionem, *n.* 136.

§. VII.
De effectibus, & prærogativis validæ Profeſſionis.

Quær. 1. Qui ſint effectus Religioſæ Profeſſionis? Reſp. Primus eſt, quod ſolemnis Profeſſio dirimat, non tantum matrimonium poſtea contrahendum; ſed etiam ante contractum, & nondum conſummatum. Secundus eſt, ſi uterque conjux, vel etiam unus tantum ex illis Religionem ingredi velit, alter vero votum continentiæ edere, in ſæculo manens, permittendum eſt divortium, ita, ut ad invicem quoad cohabitationem, & torum, ſeparari poſſint. Quod ſi in facie Eccleſiæ contraxerunt matrimonium, non poſſunt, prætextu impedimenti dirimentis, ad invicem divertere, & tranſire ad Religionem, niſi prius oſtenderint impedimentum, præterquam ſi notorium ſit: quod ſi nihil contra impedimentum fuit probatum, tunc vir poteſt Religionem ingredi, & Profeſſionem emittere, uxor vero in propoſito continentiæ permanere, *nu.* 137. *& ſeq.* Tertius effectus profeſſionis eſt, quod ſimplex votum ingrediendi certam Religionem, & in ea profitendi, tollitur per poſterius votum ſolenne, editum in quacunque Religione, etiam laxiore, *n.* 139. & *ſeq.* Quartus eſt, per Profeſſionem filiusfam. liberatur patria poteſtate. Sextus, tollitur irregularitas proveniens ex defectu Natalium, quoad ſacros Ordines ſuſcipiendos: non autem quoad Prælaturas, ſine diſpenſatione. Septimus, tollitur etiam inhabilitas ad actus legitimos, v. g. ad teſtimonium ferendum. Octavus effectus eſt pleniſſima omnium peccatorum remiſſio, quoad pœnam temporalem, *n.* 141. Quær. 2. An per ſolennem Profeſſionem amittatur Nobilitas Profeſſi? Reſp. amitti; niſi quod uſum bonorum temporalium, *n.* 142.

§. VIII.
De indiſſolubilitate Profeſſionis Religioſæ.

Quær. 1. An, & quomodo Profeſſio ſit indiſſolubilis ex parte profitentis, & Religionis? Reſp. 1. Vinculum Profeſſionis, ex parte profitentis, ſola voluntate ipſius diſſolvi non poteſt. 2. Neque etiam ex parte Religionis quoad vinculum, ita, ut dimiſſus fiat omnino liber a votis. 3. Neq; mutuo conſenſu utriuſque partis, ſcilicet Religionis, & Religioſi Profeſſi, poteſt diſſolvi vinculum Religionis, *nu.* 143. Quær. 2. An, & quando Profeſſio, quoad vinculum poſſit diſſolvi per poteſtatem S. Pontificis? Reſp. Poteſt Papa per diſpenſationem relaxare vinculum profeſſionis, ita, ut qui fuit Religioſus profeſſus, non ſit amplius Religioſus, nec votis obſtrictus, *n.* 144. Quær. 3. An vinculum profeſſionis diſſolvatur per promotionem profeſſi, ad Epiſcopatum? Reſp. non diſſolvi, ita, ut Epiſcopus omnibus tribus votis Religionis maneat obſtrictus, *n.* 145. Quær. 4. An profeſſus poſſit præſcribere contra profeſſionem a ſe editam, & ſic ab illa ſe eximere? Reſp. Nunquam poſſe, tametſi longo tempore in ſæculo maneat, & bona, quæ antea habuit, tanquam propria retineat, *n.* 146. *& ſeq.*

§. IX.
An is, qui invalide profeſſus eſt, teneatur ratificare Profeſſionem, & quæ requirantur, ad ratificationem Profeſſionis invalidæ?

Aſſertio I. Is, qui invalide profeſſus eſt, etſi nequeat in foro externo probare impedimentum irritans profeſſionem: non tamen tenetur illam ratificare, ſive bona fide, ſive mala ſit profeſſus, *n.* 148. Aſſ. 2. Ad ratificationem profeſſionis invalidæ requiritur 1. Ut ratificans ſciat, profeſſionem a ſe factam irritam fuiſſe 2. Requiritur novus conſenſus per quem profeſſio invalide emiſſa ratificetur expreſſe, vel tacite. 3. Requiritur nova acceptatio Prælati Regularis conſcii nullitatis prioris profeſſionis, *n.* 149.

§. X.
De jure, ſeu facultate reclamandi adverſus Profeſſionem invalidam.

De hac re extat Decr. Conc. Trid. *Seſſ.* 25. *de Regul. c.* 19. Circa quod quæritur 1. An omnes regulares poſſint reclamare contra profeſſionem invalidam? Reſp. affirmative, etiam Scholaſtici Soc. Jeſu, qui ſolennem profeſſionem non emittunt: item Moniales & Ordines Militares, *n.* 150. Qu. 2. Quot, & quæ conditiones requirantur ad legitimam reclamationem contra profeſſionem invalidam? Reſp. tres. Prima eſt, ut ante reclamationem habitum non deponat, vel cum habitu non diſcedat, ſine licentia Superioris. Secunda conditio eſt, ut cauſas nullitatis ſuæ profeſſionis coram Superiore ſuo ordinario deducat, qui eſt immediatus Prælatus regularis, & Epiſcopus, vel ejus Vicarius Generalis. Tertia eſt, ut id fiat intra quinquennium, a die profeſſionis numerandum, *n.* 152. Utrum tempus hoc quinquennii ſit continuum, an vero utile, ita, ut non currat ignoranti, vel impedito? *n.* 153. Qu. 3. Ex quibus caſibus poteſt regularis reclamare contra profeſſionem a ſe emiſſam? Reſp. Ex cauſis enumeratis, *nu.* 154. Quær. 4 An etiam Religio reclamare poſſit contra invalide profeſſum? Reſp. affirmative, id vero locum habet ſolum, ſi Profeſſio fuerit nulla ob ignorantiam juſtam, & invincibilem Superiorum regularium a *cit. n.* 154.

SECTIO IV.
De facultate tranſeundi ex una Religione ad aliam.

§. I.
An Poſſit Profeſſus, ſeu Religioſus ab una Religione tranſire ad aliam, quæ conditiones requirantur ad licitum tranſitum ad aliam Religionem?

Aſſer. I. Non licet Monacho, ſeu alii Religioſo, e Monaſterio, in quo profeſſionem edidit, temere ſe transferre ad aliud Monaſterium ejuſdem, vel diverſi Ordinis, ſive Ordo ille ſit laxior, ſive æqualis, ſive ſtrictior, ſine licentia Prælati ſui, *n.* 155. Neque etiam Monachi, vel Converſi ad alia Monaſteria tranſeuntes, ſine licentia Prælatorum ſuorum, recipi debent, ad permanendum, vel ut diu ibi morentur: ſed ſi admoniti non celeriter redierint, compelli debeant ad redeun-

deundum, *n.* 56. Aſſ. 6. Omnibus Religioſis licitum eſt, ab una religione tranſire ad aliam ſtrictiorem, petita prius licentia, etſi non obtenta, & quamvis religio privilegium habeat, ut ejus regulares non poſſint tranſire ad alium Ordinem, etiam prætextu ſtrictioris religionis, *n.* 157. Imo etiam tota religioſorum Communitas, ſive Conventus tranſire poteſt ad Ordinem ſtrictiorem, ejus habitum, & regulam aſſumendo: non tantum viri, ſed etiam fœminæ, *nu.* 158. Aſſ. 3. Ad licitum tantum ab una religione ad alteram, requiritur 1. Ut tranſitus fiat ad religionem perfectiorem, aut ſtrictiorem. Nomine autem perfectioris hic intelligitur, non quæ abſolute, & in ſe perfectior eſt: ſed quæ auſterior, ſeu rigidior eſt, *n.* 159. 2. requiritur, ut non fiat ex temeritate, vel levitate, vel ex paſſione inordinata: ſed ex charitate, ſeu zelo majoris boni, ſeu perfectionis conſequendæ *n.* 160. 3. Ut talis tranſitus non fiat, cum detrimento Ordinis, in quo eſt profeſſus, *cit. n.* 160. 4. Ut licentia tranſeundi ſit petita a prælato, & quænam circa hanc licentiam ſunt obſervanda, *n.* 161.

§. II.

Quinam Superior in ſpecie licentiam dare poſſit tranſeundi ad aliam Religionem?

Aſſertio I. Si quis zelo melioris boni ad religionem ſtrictiorem tranſire velit, poteſt illam licentiam dare, non ſolum prælatus, ſeu Superior Ordinis mediatus, videlicet provincialis, aut Generalis: ſed etiam immediatus ipſius Conventus, ſeu Monaſterii etiam, ſine conſenſu ipſius Capituli, *num.* 162. Hanc licentiam tranſeundi ad religionem ſtrictiorem Superiores immediati, ut Priores, & Quardiani pro ſe petere debent a provinciali, & hic a Generali ac denique iſte a Papa: in quibuſdam vero religionibus poteſtas dandi hanc licentiam, eſt reſervata provinciali, aut Generali, *n.* 163. poteſt autem prælatus papa inferior dare licentiam tranſeundi ad religionem ſtrictiorem, ſi quis ex bono zelo tranſire velit, non ſi temere, aut ex levitate, *n.* 164. Aſſ. 2. Si quis ad aliam religionem æqualem tranſire velit, tum ſi adſit legitima cauſa tranſeundi, in Ordinibus exemptis, Abbas, ſeu prælatus immediatus illam dare poteſt: vel ſi immediatus Superior ſit ſubjectus alteri prælato regulari, v. g. prior, vel Quardianus, tum provincialis, vel Generalis illam dare poteſt, in Ordinibus vero non exemptis, Epiſcopus, cum conſenſu Prælati regularis. Requiritur tamen etiam conſenſus Capituli, ſeu Conventus, *n.* 165. Si vero nulla cauſa ſubſit, ſolus papa licentiam dare poteſt, tranſeundi ad religionem æqualem, *cit. n.* 165. Aſſ. 3. poteſt prælatus papa inferior, v. g. provincialis, vel ſaltem Generalis, in Ordinibus exemptis, vel Epiſcopus in non exemptis, ex juſta cauſa, dare licentiam tranſeundi ad laxiorem religionem. Item Prælatus, exemptus, & ſoli Papæ ſubjectus, requiritur tamen conſenſus Capituli, *n.* 166. Aſſ. 4. Solus Papa poteſt dare licentiam tranſeundi ad religionem laxiorem, quamvis talis licentia non excuſet in foro conſcientiæ, *n.* 167. Quæ ſunt cauſæ tranſeundi ad religionem æqualem & multo magis ad laxiorem, requiritur licentia non tantum petita, ſed etiam obtenta, *n.* 168. Quomodo privilegium quibuſdam conceſſum, ne ab eodem Ordine ad alium, etiam ſtrictiorem, liceat tranſire, ſit intelligendum? *n. eod.* Facultas a quocunque prælato conceſſa alicui, ex juſta cauſa tranſeundi ad aliam, intelligi debet de religione ſtrictiore, vel æque ſtricta: non autem de laxiore, *cit. n.* 168. Si una ex conditionibus jure requiſitis ad legitimum tranſitum deſit, profeſſio non tantum illicita eſt: ſed etiam invalida, *nu.* 169. Si religioſus temere tranſiens ad aliam religionem, cumque poſtea facti pœniteat: ac redeat, tenetur eum religio prior iterum recipere *cit. n.* 169.

§. III.

An, & quatenus permiſſum ſit, vel prohibitum, ex certis Religionibus tranſire ad alias?

Quær. 1. An Canonicus regularis poſſit tranſire ad ordinem Monachalem, vel viceverſa, Monachus ad Canonicos Regulares? Reſp. 1. Poteſt Canonicus Regularis tranſire ad ordinem Monachorum, ſi in Monaſterio, ad quod vult tranſire, ſtrictior ſit obſervantia, *n.* 170. Solvuntur objectiones, *n. eod.* Reſp. 2. Non eſt vice verſa permiſſum, ab Ordine Monachorum tranſire ad Ordinem Clericorum Regularium, *n.* 171. Qu. 2. An de Jure communi ex Ordine Mendicantium permiſſum ſit, tranſire ad Ordinem Monachalem, ſeu non Mendicantem, vel ad alium Ordinem Mendicantem? Reſp. 1. Nullus Religioſus Ordinum Mendicantium poteſt tranſire ad Ordinem Monachorum, vel non Mendicantium, ſine diſpenſatione Papæ, ſub pœna excommunicationis, & Profeſſio in poſteriore Ordine facta, eſt irrita, *n.* 172. Quæ tamen Conſtitutio in pluribus locis non eſt uſu recepta, *n.* 173. Excipitur Ordo Carthuſianorum, ad quem licitum eſt, tranſire ex quovis Ordine, etiam Mendicantium, *cit. n.* 173. Reſp. 2. De Jure communi, ex uno Ordine Mendicantium licite fieri poteſt tranſitus ad alium Ordinem Mendicantium: modo is fiat ad Religionem Mendicantium perfectiorem, aut ſtrictiorem, etiam quoad præſentem obſervationem: in qua re inſpicienda ſunt ſingularum Religionum Mendicantium privilegia, *n.* 174. Qu. 3. An Religioſus aſſumptus ad Clericatum, poſſit ad ſtatum Fratrum Laicorum, ſive Converſorum ejuſdem Ordinis tranſire? Reſp. ex juſta cauſa poſſe, *n.* 174. Qu. 4. An Prælatus inferior poſſit Religioſum, Profeſſus in uno Monaſterio compellere, ut tranſeat ad aliud ejuſdem Ordinis, intra, vel extra Provinciam? Reſp. poſſe, ſi Religio, ejuſque Monaſteria, vel Collegia ſint ſub uno Capite totius Ordinis videlicet Generali: ſecus eſt, ſi non habeant unum Caput: ſed ſingula ſubſint ſuis Abbatibus, vel Prioribus ſub Epiſcopo, vel immediate ſub Papa; tunc enim Regulares Profeſſi cogi non poſſunt ad tranſeundum, *n.* 176.

§. IV.

Quænam Jure Canonico interdicta ſunt Religioſis tranſeuntibus, etiam licite, ad alias Religiones.

Religioſi Mendicantes quilibet, qui ad non Mendicantium Ordines, etiam de licentia Papæ, hactenus tranſierunt, vel impoſterum tranſibunt, non poſſunt habere vocem in Capitulo, etiamſi hæc ipſis ab aliis Capitularibus concedatur. Item ad Prioratus, Adminiſtrationes, vel Officia ſic tranſeuntes non admittantur, etiam tanquam Vicarii, nec pro ſe, nec pro aliis, curam animarum gerere poſſunt, & quicquid contra attentatum fuerit, eſt irritum, *n.* 177. Quinam hic comprehenduntur nomine Mendicantium? *n.* 178. Et quinam non comprehenduntur? *n.* 179. Duplex eſt pœna lata contra Mendicantes, tranſeuntes ad non Mendicantes. Prima eſt privatio vocis in Capitulo, & quod ſic tranſeuntes redduntur inhabiles ad Officia quæcunq. & ad animarum curam gerendam, *num.* 180.

§. V.

Aliæ quæſtiones, circa tranſlationes Religioſorum ab uno Ordine ad alium reſolvuntur.

Quær. 1. An legitime tranſlatus ab uno Ordine ad alium, ut ſit Prælatus ipſius, debeat de novo in illo Profeſſionem emittere? Reſp. affirmative, *n.* 181. Qu. 2. An tranſlatus ab una Religione ad aliam obligatus ſit ad vota ſpecialia in priore Religione emiſſa, v. g. an tranſlatus a Religione Minimorum teneatur a carnibus abſtinere? Reſp. non teneri, *n.* 182. Qu. 3. Ad quod Monaſterium pertineant bona Religioſi tranſeuntis ab una Religione ad aliam? Reſp. ſi utrumque Monaſterium, ſeu Ordo bonorum in communi ſit capax, tum omnia bona, ratione Profeſſi tranſeuntis, acquiſita priori Monaſterio, penes illud manent: acquiſita vero, poſt Profeſſionem emiſſam in poſteriore Monaſterio, penes illud manent, *n.* 183. Reſp. 2. Si Religioſus ex Ordine bonorum incapace tranſeat ad Religionem bonorum capacem, vel vice verſa, tum bona acquiſita priori Monaſterio capaci, vel ſi erat incapax, bona Profeſſi hæredibus ab inteſtato acquiſita, manent penes prius Monaſterium capax, vel ſi erat incapax, penes hæredes ab inteſtato, *n.* 184. Sed quid ſi Religioſus ab uno Monaſterio transferatur ad aliud, non ut ibi profiteatur, ſed pœnitentiam agat, cui acquiruntur bona ſic tranſeuntis? *n. eod.* Quamvis tranſitus ab una Religione ad aliam ſit licitus, ſi ſerventur conditiones jure requiſitæ: non tamen eſt laudabilis: niſi propter magnam utilitatem, vel neceſſitatem fiat, *n.* 185.

SECTIO V.

De Religioſis fugitivis, apoſtatis, & ejectis.

§. I.

In quo differunt Religioſi fugitivi, apoſtatæ, & ejecti: & an Religio teneatur illos quærere, & revocare?

Aſſertio I. Religioſus fugitivus ſtricte, ac proprie dicitur ille, qui ab Ordine diſcedit ad tempus, ſine licentia ſui Prælati, ut libere vagetur, animo tamen redeundi ad Religionem. Apoſtata vero dicitur, qui ab Ordine recedit, animo deſerendi Inſtitutum in perpetuum, vel ſaltem longo tempore. Ejectus vero dicitur, qui non ſponte recedit: ſed ob culpam e Religione ejicitur, *n.* 186. Hinc is, qui Religione recedit, animo nunquam redeundi, eſt verus apoſtata, etiamſi habitum Regularem non deponat, vel illum regat, *n.* 187. Sed etſi quis a ſuo Monaſterio, ſine licentia ſui ſuperioris, recedat, ſub prætextu ad Superiores accedendi, inter fugitivos numeratur, niſi ab eiſdem miſſus, aut vocatus fuerit. Excipitur, niſi fugiat e Monaſterio, inſcio Superiore, ut ab iniqua vexatione Superioris liberetur, idque probare poſſit, *n.* 187. Etſi Religioſi, qui ultra mare ſe conferunt, ſine licentia ſui Superioris, ubi pauci ſunt fideles, reſpectu infidelium, non ſunt veri apoſtatæ: ſunt tamen ipſo facto, excommunicati, nec ad prædicandum, nec Divina celebranda ſunt admittendi, *n.* 188. Aſſ. 2. Prælati Religionum tenentur, fugitivos, apoſtatas, vel ejectos ex Ordine, ſingulis annis, inquirere, & revocare, eoſque cogere, ut ad Ordinem revertantur, *n.* 189. Quæ cura primo, & principaliter pertinet ad proprios Prælatos Ordinum, etiam locales? *n.* 190. Prælati Regulares etiam poteſtatem habent, Religioſos fugitivos, & apoſtatas, ubique locorum, capiendi, & incarcerandi, *n. eod.* An, & quo pacto Regulares fugitivi, apoſtatæ, & ejecti requirendi, & revocandi ſint? *cit. n.* 190. Quibus expenſis alendi ſint Religioſi fugitivi, aut ejecti? *n.* 191. Quod dictum eſt de inquirendis, & revocandis ejectis, intelligi debet non de Religioſis injuſte, ſed de juſte ejectis per ſententiam definitivam, *n.* 192. An hodie ſingulis annis, & quando Religioſi fugitivi, ſeu apoſtatæ, aut juſte ejecti inquirendi, aut reducendi ſunt? *cit. n.* 193.

§. II.

An Religio habent poteſtatem, ejiciendi ſubditos Regulares, & ob quas cauſas: & an Religioſus ejectus nihilominus obligetur ad vota Religionis aliuſque obſervationes Regulæ?

Aſſertio I. Poteſt Ordo Religioſus etiam Profeſſos ſuos expellere e Religione, ob cauſam juſtam, & gravem, quæ poteſtas eſt penes Prælatum Monaſterii, cum conſenſu majoris partis Conventus: & in Ordinibus, qui Generalem habent, penes ipſum, vel ex ejus commiſſione, penes Provincialem, cum conſenſu majoris partis Capituli Provincialis, *n.* 194. Quæ ſint juſtæ cauſæ expellendi Profeſſos e Religione? *n.* 195. Moniales vero etſi expelli poſſint, propter incorrigibilitatem: non eſt tamen conſultum, nec conſuetum ut ob crimen expellantur: ſed ut in perpetuum carcerem detrudantur, vel ad aliud Monaſterium transferantur, *n. eod.* Aſſer. 2. Religioſus Profeſſus, per juſtam ſententiam, in perpetuum ejectus e Religione, manet obligatus ad

ſub-

Digitized by Google

ſubſtantialia vota Religionis, *n.* 196. Cui acquiruntur bona juſte, vel injuſte ejecti, eum Monaſterio, an vero Eccleſiæ Diœceſanæ, ubi Beneficium babet, vel Romanæ? *cit. nu.* 196. Cui acquiruntur bona Religioſi fugitivi, vel apoſtatæ? *n.* 197. Ejecti Religioſi profeſſi, non ſunt omnino ſoluti, ac liberi a voto obedientiæ Regularis, quamvis magna ex parte ceſſet ejus executio, *n.* 198. Aſſ. 3. Religioſus, ſeu Profeſſus ejectus juſte per ſententiam in perpetuum, præter tria vota ſubſtantialia Religionis, non obligatur ad alias obſervantias Regulæ, v. gr. jejunia, abſtinentias, & vigilias Ordinis, ad Horas Canonicas, ſi non ſit in ſacris Ordinibus conſtitutus, donec denuo recipiatur, *n.* 199. Hinc talis ejectus non tenetur, nec debet deſerre habitum Religionis, ſi illo ſit ſpoliatus: nec etiam obligatur, ad ſervandum votum annexum Profeſſioni, v. g. redimendi captivos, *n.* 200.

§. III.

An Profeſſus ejectus per ſententiam in perpetuum, teneatur redire ad Religionem ſuam, vel ingredi aliam, & ad id compelli poſſit?

Aſſertio I. Profeſſus Regularis, ob crimen ejectus per ſententiam in perpetuum, obligatus eſt in conſcientia, ut ſe corrigat, & correctus petat iterum recipi in Ordinem, poteſtque per Superiores cogi, ad redeundum, *n.* 201. Reſpondetur ad objectiones, *n.* 202. An Religioſus ejectus, ſi ſit paratus corrigi, & plene emendatus fuerit, poſſit Religionem cogere, ut iterum admittatur: & an ejectus per ſententiam definitivam, ſi ad Ordinem redeat, ut in eum denuo admittatur, teneatur novam Profeſſionem emittere: & an debeat reſtitui in antiquum locum, in quo erat ante ejectionem, *cit. n.* 203. Aſſ. 2. Si Religioſus ejectus per juſtam ſententiam in ſua Religione non admittatur, non tenetur aliam ingredi: ſed poteſt in ſæculo manere, *n.* 204. Aſſ. 3. Poteſt tamen talis ejectus ad aliam Religionem tranſire, etiam laxiorem; quamvis non petita licentia Prælati, a quo ejectus eſt, *nu.* 205. Aſſ. 4. Poteſt Profeſſus ob juſtam cauſam ejici, ea conditione, ut aliam religionem ingrediatur: quam conditionem, ſi ejectus acceptavit, tenetur ingredi, vel tenebitur ad priorem redire. *n.* 206. Prædicta procedunt, non ſolum in iis, qui juſte; & ob culpam ſuam ejecti ſunt: ſed etiam qui injuſte, liberati enim ſunt ab obligatione Regularis obſervantiæ, dum extra Ordinem manent, *n.* 207. Quid hodie ſtatutum ſit, circa ejectiones Regularium? *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM,

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 119. *& duob. ſeq.*
c. 2. *n.* 50. *& duob. ſeqq.*
c. 3. *n.* 99.
c. 4. *n.* 112. *& ſeqq.*
c. 5. *n.* 155.
c. 6. *n.* 118.
c. 7. *n.* 156.
c. 8. *n.* 104.
c. 9. *n.* 106. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 70.
c. 11. *n.* 53.
c. 12. *n.* 58. *&* 61.
c. 13. *n.* 93. *& ſeqq.*
c. 14. *n.* 54.
c. 15. *n.* 122. *& ſeqq.*
c. 16. *n.* 31. *& ſeq.*
c. 17. *n.* 146. *& ſeq.*
c. 18. *n.* 157. *& ſeq.*
c. 19. *n.* 137. *& ſeq.*
c. 20. *n.* 62. *& ſeqq.*
c. 21. *n.* 98.
c. 22. *n.* 108.
c. 23. *n.* 64. *& ſeqq.*
c. 24. *& ult. nu.* 189. *& quatuor ſeq.*

IN SEXTO.

c. 1. *in princip. num.* 105. *§. Quod ſi; & §. Qui vero; & §. fin. eodem n.* 109.
c. 2. *n.* 33.
c. 3. *n.* 34.
c. 4. *n.* 70. *&* 6. *ſeq.*
c. 5. *n.* 139. *& ſeq.*
c. 6. *& ult. n.* 133.

IN CLEMENTINIS.

Clement. 1. *num.* 177. *& tribus ſeqq.*
Clem. 2. *n.* 110. *& ſeq.*
In Extrav. communibus,
Extravag. 1. *nu.* 172. *& duob. ſeqq.*
Extravag. 2. *n.* 188.

TITULUS XXXII.

De Converſione conjugatorum.

§. I.

Quæ conditiones requiruntur, ut Conjux poſt matrimonium conſummatum, licite poſſit Monaſterium ingredi.

Non poteſt conjux, poſt matrimonium conſummatum, Religionem ingredi, & in ea Profeſſionem emittere, ſine licentia alterius conjugis, & tunc, ſi hic ſit ſenex & extra incontinentiæ periculum verſetur, in ſæculo permittitur remanere, dummodo perpetuam continentiam voveat: ſi autem conjux remanens ſit juvenis, etiam ipſe Religionem ingredi debet, *n.* 1. *& tribus ſeq.* Ut Profeſſio conjugati in Religione valide fiat, non eſt neceſſaria licentia Epiſcopi, *n.* 5. Ad licitam Profeſſionem conjugati non ſufficit, ſi alter conjux ſit adhuc juvenis, & Religionem ingrediatur: ſed requiritur, ut Profeſſionem emittat, vel ſi ſenex ſit, continentiam voveat, & quidem perpetuam: neque ſufficit etiam, quod ſit ſenex: ſed requiritur, ut non ſit ſuſpectus de periculo incontinentiæ, *n.* 5. *&* 6. Non poteſt uxor, quæ licentiam dedit viro ingrediendi Religionem, ſi non ſit ſuſpecta de incontinentia, cogi ad ingrediendam Religionem: ſed ſatis eſt, ſi perpetuum continentiæ votum edat coram Epiſcopo, *n.* 7. Sed quid ſi uxor incontinenter poſtea vivat in ſæculo, poterit ne cogi ad ingrediendum Religionem? *n.* 8. Quod ſi conjux ingreſſus Religionem, cum licentia conjugis, ante Profeſſionem exeat, debet redire ad conjugem in ſæculo, *n.* 9.

§. II.

An Profeſſio emiſſa a conjuge, cum licentia alterius conjugis manentis in ſæculo, ſive cum voto Caſtitatis, ſive etiam ſine illa, ſit valida?

Aſſertio I. Si conjux manens in ſæculo emiſit votum caſtitatis, etiamſi ſit juvenis, & ſuſpectus de incontinentia, modo cum ejus conſenſu, alter conjux Religionem ingreſſus, & profeſſus ſit, valida eſt Profeſſio, *n.* 10. Aſſ. 2. Etſi conjux manens in ſæculo nullum votum caſtitatis edidit, valida tamen eſt Profeſſio ingreſſi Religionem, cum conſenſu alterius conjugis: quamvis ſit illicita, *n.* 11. *&* 12. Quando vir, qui cum licentia uxoris emiſit Profeſſionem, poſſit revocari ab uxore, vel non, ſive voverit continentiam, ſive non? *n.* 13. *& duob. ſeq.*

§. III.

An Profeſſio mariti, invita, vel ignorante uxore, & vice verſa uxoris, invito vel ignorante marito, poſt conſummatum matrimonium, ſit valida, & ad quid obliget?

Aſſertio I. Quamvis Profeſſio conjugis, ſine conſenſu alterius conjugis, & multo magis eo invito, & contradicente, poſt conſummatum matrimonium, non valeat, ideoque altero conjuge mortuo, Religionem ingredi non teneatur: non tamen conjux vovens poteſt petere debitum conjugii, licet reddere teneatur, & poſt mortem alterius conjugis, ad perpetuam continentiam obligetur, *n.* 16. Aſſ. 2. Si conjux non tantum ſciente, & contradicente altero conjuge: ſed etiam illo ignorante Profeſſionem in Religione fecit, invalida eſt Profeſſio, ita, ut poſt mortem illius ad Religionem redire non cogatur, *n.* 17. Prædicta declarantur, *n.* 18. *& tribus ſeq.* Si uterque conjux Religionem ingrediatur, & profiteatur, non obtenta mutua licentia, tum videtur invalida utriuſque Profeſſio, ita, ut neuter alterum revocare poſſit, *n.* 21.

§. IV.

An Profeſſio conjugati facta cum licentia alterius: ſed per metum, aut dolum obtenta, ſit valida: & an etiam, ſi ſit facta, altero conjuge ſciente: ſed tacente ac diſſimulante tamen?

Aſſertio I. Si licentia Religionem profitendi ab altero conjuge, per metum gravem, & injuſtum ſit extorta profeſſio poſtea ſecuta, eſt invalida, & poteſt is, propria auctoritate, iterum exire, *n.* 23. *& ſeqq.* Aſſ. 2. Si conjux cum licentia alterius conjugis, ſed per dolum gravem, & injuſtum impetrata, Religionem profeſſus fuit, profeſſio eſt irrita, *n.* 24. *&* 25. Aſſ. 3. Conjux, altero conjuge non expreſſe conſentiente: ſed tacente, & diſſimulante, Religionem profeſſus ſit, ea profeſſio eſt invalida: probabilius tamen eſt, tali caſu profeſſionem viri, per ſolam mortem uxoris, in vita non revocantis virum, non fieri validam: ſed requiri, ut uxore mortua, vir per novum conſenſum profeſſionem invalide a ſe emiſſam reatificet: ad quod duo ſunt neceſſaria: nempe ut profitens ſciat priorem profeſſionem, ob hunc defectum fuiſſe invalidam: & ut ſciat impedimentum matrimonii per mortem conjugis ſublatum, *n.* 26. *&* 27.

§. V.

An votum ſimplex continentiæ ab uno conjuge, cum licentia alterius, poſt matrimonium conſummatum, vel ab utroque conſenſu communi emiſſum, ſit validum, & licitum, & ad quid obliget?

Aſſertio I. Si uxor perpetuam continentiam vovit, cum conſenſu viri, ad tempus tantum ita ut ipſe perpetuam continentiam non voverit, tranſacto eo tempore, compelli debet, ad cohabitandum viro, & conjugii debitum reddendum, *n.* 28. *& ſeq.* Aſſ. 2. Si uterque conjux, mutuo conſenſu perpetuam continentiam voveat, ad illam obſervandam ambo ſunt obligati, ita ut neuter votum revocare poſſit. *n.* 30.

§. VI.

An ſi conjuges, qui mutuo conſenſu continentiam voverunt, uterque, vel alter Religionem profiteatur, poſſit unus alterum repetere, ſeu revocare?

Conjuges poſſunt, mutuo conſenſu, continentiam vovere & renunciare ſibi invicem omni juri conjugali, quod unus in alterum habet, ſalvo tamen manente ſubſtantiali vinculo matrimonii & facta ſolum ſeparatione, quoad torum, & cohabitationem. Nec poteſt unus alterum repetere: imo etiam alter conjugum, ſi adhuc ſit juvenis & ſuſpectus de incontinentia compelli debet, ad ingrediendam Religionem, maxime, ſi hoc promiſerit, *n.* 31. *&* 32.

§. VII.

An, ſi unus conjugum adulterium commiſit, poſſit alter conjux innocens licite tranſire ad Religionem, vel Ordines ſacros ſuſcipere, etiam adultero invito?

Aſſertio I. Si uxor recedens a marito ſuo, alteri adhæreat, & adulteretur, poteſt maritus innocens religionem ingredi, & in ea profeſſionem emittere, invita adultera, ita ut ab hac revocari nunquam poſſit. *n.* 33. Aſſ. Quando viro permiſſum eſt, tranſire ad religionem, invita adultera, tum etiam vir innocens, eadem invita, Sacros Ordines ſuſcipere poteſt, niſi aliud obſtet; quia vir eſt bigamus, vel alias irregularis, *n.* 34. Requiritur tamen, ut ſententia divortii præceſſerit, vel adulterium publicum ſit, & notorium, ut conjux innocens poſſit deſerere, propria auctoritate, adulteram, ſine metu reſtitutionis, *nu.* 33. Si conjux innocens ſtatum non mutavit, non poteſt adulter, ſine ipſius licentia profiteri Religionem, ſive ſacrum Ordinem ſuſcipere, etiamſi inſtitutum ſit divortium, poteſt tamen adulter, cum licentia innocentis, ingredi Religionem, vel Sacros Ordines ſuſcipere, etiam poſt divortium, *cit. n.* 35. Etſi maritus, qui ſe ab uxore adultera ſeparavit, non teneatur illam etiam emendatam recipere: laudabiliter tamen facit, ſi recipiat, & ab Epiſcopo de hoc monendus eſt: ſed ad id compelli

pelli non poteſt: quod ſi recipere adulteram nolit, ea in Monaſterium includi debet, ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam, *n.* 36. Poteſt tamen, hoc caſu, adulter Religionem ingredi, ac profiteri, vel etiam Ordines ſacros recipere, neque poſtea ab ionocento conjuge resocari poteſt, *numer.* 37.

§. VIII.

An propter adulterium ſpirituale, videlicet apoſtaſiam a Fide, ſive hereſim, in quam unus conjugum lapſus eſt, poſſit alter conjux, non tantum ſe ab illo ſeparare; ſed etiam, eo invito, Religionem ingredi, & in ea profiteri, vel Sacros Ordines ſuſcipere?

Aſſ. I. Si unus conjugum Infidelis, aot Hæreticos ootorie factus ſit, poteſt alter in Fide perſiſtens, etiam, propria auctoritate, ſe ab eo ſeparare, ſi pertinax ſit, aut reſipiſcere nolit: imo ad id obligatur, ſi ex cohabitatione periculum perverſionis immineat, *nn.* 38. Aſſ. 2. Si conjux in infidelitatem, aut hæreſim lapſus, per legitimam ſententiam hæreticus eſt declaratus, ideoqoo alter conjux fidelis, ab eo ſeparatos ſit, poteſt hic, etſi alter coojux ad Fidem Catholicam redeat, eo iovito, Religiooem iogredi, & in ea profiteri, *nn.* 39. Aſſ. 3. Si oxor hæretica per Eccleſiæ judicium condemnata ſit, poteſt vir Catholicos, non taotum Religionem ingredi: ſed etiam SS. Ordioes ſuſcipere, iovita conjuge hæretica, *n.* 40. An, & quando teneatur conjus Catholicus conjugem hæreticam, ſed reſipiſcentem, & ab hæreſi revertentem, recipere, & an ad id compelli debet, vel non? *n.* 41. An, ot conjux fidelis licite tranſire poſſit ad Religionem, requiratur, ut hæreticus reverſus ad Fidem, etiam ad Religionem tranſeat, vel votom cootioentiæ edat in ſæculo? *n.* 42. An ſi onus conjugum ob hæreſim ſit damnatus, alter vero conjus adulterium commiſerit, delictum compenſari poſſit cum delicto, ideoque adulter compelleodus ſit, ad recipieodum conjugem ad Fidem reverſum? *n.* 43.

§. IX.

An, & quo jure diſſolvatur matrimonium ratum per Profeſſionem?

Aſſ. I. Matrimonium ratum, ſiso per verba de præſenti contractum: ſed non conſummatum diſſolvitur, quoad vinculum, per ſoleonem Profeſſionem in Religione approbata, etiam altero conjuge insito, *n.* 44. Aſſ. 2. Probabilius eſt: matrimonium ratum ſolvi per ſolennem Profeſſionem, jure ſolum Eccleſiaſtico: ſed antiquiſſimo a temporibus Apoſtolorum introducto, *n.* 45. Hioc infertur 1. Quod per ſoleonem Profeſſionem Religionis tantom, non vero per propoſitum, vel etiam votum ſimplex perpetuæ cootinentiæ diſſolvatur matrimonium ratum, & non conſummatum, *n.* 46. 2. Matrimonium, etſi dirimatur per ſolennem Profeſſionem trium, vel quatuor votorum Soc. Jeſu: non tamen per vota Coadjurorum formatutum in eadem, quippe quæ publica ſunt, ſed non ſolennia: & multo minus dirimitur matrimonium ratum præcedens per vota ſimplicia Scholaſticorum, vel Coadjutorum temporalium non formatorum, *n.* 47. 3. Per Profeſſionem Ordinom Militarium dirimitur quoque matrimonium ratum, & noo conſummatum, *n.* 48.

§. X.

Intra quod tempus, licitum ſit ſponſis de præſenti, ante matrimonium conſummatum, ingredi Religionem?

Aſſ. onica: Sponſus, vel Sponſa per verba de præſenti, aote conſummatom matrimonium, ſi velit ingredi Religiooem, debet cautionem præſtare, quod intra duos menſes, sel intrabit Religiouem, vel redibit ad conjugem, eique adhærebit, *n.* 49. Si poſt contractum matrimonium de præſenti unus conjugum alteri cohabitare, vel conjugii debitum reddere nolit, poteſt per excommunicationem ad id compelli, *n.* 50. Probabilius eſt, qood hoc tempus bimeſtre detur coojugi, ad deliberandum de Religionis ingreſſu, & non ad profitendum: ſed annus ioteger ei concedi debet ad probationem, etiam ſecundum jus antiqoum, quo duraote, revocari uon poteſt ab altero conjuge, *nn.* 51. Alii diſtingnonsur inter Ordines Mendicaotium, & oon Mendicaotium. Sed hodie poſt Concil. Trid. in quacunque Religione, nulla eſt Profeſſio, facta ante aonum probationis expletum, coi amplius renunciari non poteſt, *cit. n.* 51. Quænam prætereacirca hoc tempus notaoda ſunt? *n.* 52. etiam poſt tranſactum bimeſtre, vel tempus a Judice præſcriptum ad conſummandum matrimooium, poteſt uterque conjux, ſi matrimonium conſummatom non ſit, Religiooem ingredi, *n.* 54.

§. XI.

An Sponſa de præſenti poſſit Religionem ingredi, ſi a Sponſo ſit carnaliter cognita per copulam violenter extortam?

Aſſ. I. Si Sponſa de præſenti a Sponſo carnaliter ſit cognita per vim ei illatam, poſt elapſum bimeſtre, vel aliud tempus arbitrarium, præſcriptum coojugi, volenti ingredi Religionem, ad deliberandum de ingreſſu ejuſdem, tum non poteſt poſtea iogredi Religionem, *n.* 55. Aſſ. 2. Probabilius eſt, quod Sponſa per vim oppreſſa, & carnaliter cognita a Sponſo, ante elapſum tempua bimeſtre, vel aliud arbitrarium, vel ſi ipſa jam ingreſſa eſt Religionem, adhuc tamen intra annum probationis, poſſit ingredi Religionem, vel jam iogreſſa emittese Profeſſionem, etiam invito Spooſo *n.* 56. Idemque eſt, ſi Spooſa de præſenti per gravem metum ſit violata a Sponſo, *n.* 57.

§. XII.

An, & qua ratione conjugatus poſſit, vel non poſſit Ordines ſuſcipere, vel etiam ad Epiſcopatum aſſumi?

Aſſ. I. Conjugatus noo poteſt ad Sacros Ordines promoveri, niſi uxor licentiam ei dederit, & contineotiam voverit: imo neque ad minores Ordioes promoveri poteſt, *n.* 58. Ut autem hic Ordioes ſuſcipere poſſit, præter licentiam uxoris, requiritur, ot illa in ſæculo maneat, & perpetuam caſtitatem voveat, ſi ſenex ſit, & extra periculum incontinentiæ: ſi vero ſit juvenis, vel ſuſpecta de continentia, etiam Religiooem profiteri debet, *nn.* 59. Aſſ. 2. Per ſuſceptionem Ordinis Sacri impeditur matrimoniom contrahendum, & dirimitor etiam matrimonium contractum, poſt ſuſceptiooem Ordinis Sacri: nootamen diſſolvitur matrimonium contractum per legitimum viri, & mulieris cooſenſum, etiamſi per carnis copulam non fuerit conſummatum, *nn.* 60. Si vir ad Ordines Sacros eſt promotos, ſine licentia uxoris, poteſt illa revocare virum: non tamen poteſt, ſi vir Sacris Ordinibus ſit initiatus, invita, & ignoraote usore, poſt mortem illius aliud matrimonium inire, *n.* 61. Nec poteſt, ſi vir cum usoris ſpontanea licentia, Sacros Ordines ſuſcepit, ab illa revocari ad conſortium conjugale. Sed neque ſi cum licentia ſpontanea usoris, Ordines Sacros ſuſcepit, poteſt usor, eo mortuo, valide aliod matrimonium inire; ſecus, ſi uxore contradiceote, vel ignorante Sacrum Ordinem ſoſcepit, tum enim ipſa poteſt, eo mortuo, aliud matrimooium ioire, *n.* 62. Aſſ. 3. Conjugatus noo poteſt ordinari Epiſcopus, niſi uxor ejus prius Profeſſionem io Religiooe emittat, aſſumpto Sacro Velamine, *n.* 63.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1.	*cap.* 12. *numer.* 57. *& quatuor ſeqq.*
c. 2. *n.* 44.	*c.* 13. *n.* 4. *& duob. ſeqq.*
c. 3. *n.* 16.	*c.* 14. *n.* 46.
c. 4. *n.* 2.	*c.* 15. *n.* 33.
c. 5. *nn.* 38. *& ſeq.*	*c.* 16. *n.* 24. *& ſeqq.*
c. 6. *n.* 63.	*c.* 17. *n.* 22. *& ſeq.*
c. 7. *n.* 46. *& trib. ſeqq.*	*c.* 18. *n.* 7. *& ſeq.*
c. 8. *n.* 3.	*c.* 19. *n.* 36. *& ſeq.*
c. 9. *n.* 11. *& ſeq.*	*c.* 20. *n.* 31. *& ſeq.*
c. 10. *n.* 26. *& ſeq.*	*c.* 25. *& ult. numer.* 39. *& ſeq.*
c. 55. *nn.* 28. *& ſeq.*	

TITULUS XXXIII.

De Converſione infidelium.

Aſſ. I. Si viri infideles occidant maritos uxorum Fidelium, ſeu Chriſtianorum, machinationibus, ſeu inſidiis, tum viri illi noo poſſunt illas mulieres io uxores poſtea ducere, etiamſi illi, qui maritos Chriſtianarum mulierum occiderunt, poſtea opera dictarum mulierum ad Fidem converſi ſint: ſecus eſt, ſi veri infideles in bello occiderunt Chriſtianos maritos, & hi viciſſim ioſideles viros: ita tamen, ut mulieres, ſive uxores illorum non procuraverint necem maritorum, tum enim non prohibentur contrahere matrimoniom com infidelibus viris, qui maritos earum occideruot, *n.* 1. Id vero non ſolum locum habet in maritis infidelibus: ſed etiam fidelibus; nam ſi Chriſtiaous occidat maritum alicujus, non poteſt ducere io matrimonium ejus usorem, ſi & ipſa morti mariti cooperata ſit: ſecus ſi non ſit cooperata, *n.* 2. Quænam requirantur ad incurrendum hoc impedimentum dirimens matrimooium? *n.* 3. & 4. Aſſ. 2. Si unum ioſideliom coojugum convertatur ad Fidem, altero remanento in infidelitate, communis proles aſſignanda eſt parenti converſo, *n.* 5. Filii nati ex uno parente Chriſtiano, ſive matre, altero vero infideli, poſſunt baptizari volento parente Chriſtiano, etſi alter iofidelis reclamet, *n.* 6. Si unus parens fidelis eſt, alter vero infidelis, tunc infans, etſi triennio minor ſit, tradi debet, educandus patri fideli, & quamvis ſit major triennio, matri fideli, idqoe ob ſavorem Fidei, *n.* 7.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1.	*c.* 2. *n.* 5. *& duob. ſeq.*

TITULUS XXXIV.

De Voto, & Voti Redemptione.

§. I.

De voto in genere, & præcipua ejus diviſione in ſolenne, & ſimplex.

Aſſertio I. Votum communiter definitur, promiſſio de opere meliore Deo deliberate facta, & quomodo differat a ſimplici propoſito? *n.* 1. Unde, qui proponit io aoimo fieri Religioſus, & dicit, non morabor diu in ſæculo, non cenſetur voviſſe; *cit. n.* 1. Aſſ. 2. Votum ſoleone eſt, quod ab Eccleſia, ut tale acceptatur, & voventem inhabilem reddit in perpetuum, & immutabiliter, & de lege ordinaria, ad cootrahendum matrimonium, & ad dominia rerom acqoirenda, vel retinenda, qoalia vota ſoleonia tantum ſunt duo, in ordine ad dirimendom matrimonium ſubſequens, nempe votum Religioſæ Profeſſionis, & votum continentiæ, quod majoribus, ſeu Sacris Ordinibus eſt annexum. Reliqua vero vota omoia dicuntur ſimplicia, quæ ab Eccleſia non acceperunt vim, matrimonium ſubſequens dirimendi, nec reddunt inhabilem, ad dominium bonorum acquirendum, vel retinendum, *num.* 2. & 3. An, & quænam vota ſimplicia habent vim dirimendi matrimooium ſubſequens? *num.* 4. Votum ſolenne, & ſimplex non diſtinguuntur ioter ſe eſſentialiter: ſed tantum accidentaliter, ſeu extrinſece ex ſola Eccleſiæ conſtitotione, *num.* 5. Item vota ſolennia ſunt ex utraque parte, tam ex parte voventis, quam ex parte Religionis, vel Eccleſiæ acceptantis perpetua, & via ordinaria indiſſolubilia: at vero vota

ſim-

ſimplicia non acceptantur, ut ſolennia, & ex parte Religionis vel Eccleſiæ, via ordinaria diſſolvi poſſunt *n. 6.*

§. II.

Utrum, & quando votum obliget, & impleri debeat: & an etiam interveniente impedimento?

Aſſ. I. Quamvis ab initio liberum ſit, cuique vovere, vel non, poſt votum vero factum neceſſario implendum eſt, *n.* 7. Aſſ. 2. Votum abſolute, & nullo præfixo certo tempore editum, ſtatim obligat, & impleri debet cum commode poteſt, *n.* 8. Aſſ. 3. Ex juſta tamen cauſa poteſt differri voti executio: & quænam ſit juſta cauſa differendi executionem voti, quod caret certo tempore, *n.* 6. Aſſ. 4 Si impedimentum occurat, per quod difficilis redditur voti executio, tum vel temporale eſt, & votum differri debet, donec commode executioni mandari poſſit: vel impedimentum eſt perpetuum, & votum redimendum eſt, ſeu commutandum, aut in eo diſpenſandum, *n.* 10. Ut in voto peregrinationis ad Terram ſanctam, quod declaratur, *n.* 11.

§. III.

An, & qualiter heres teneatur implere, & exequi vota defuncti, quæ ipſe non implevit?

Aſſertio I. Vota perſonalia defuncti non tenetur hæres exequi: tenetur tamen realia, imo & mixta, id eſt, partim realia, partim perſonalia, ſi id quod eſt in voto reale ſit ſeparabile ab eo, quod eſt perſonale, & independenter ab eo promiſſum: ſed nonniſi juxta vires hæreditatis aditæ & ſalva legitima liberis debita, quæ votis, aut legatis gravari non poteſt, *n.* 12. Aſſ. Si hæres juſſa, ſeu vota realia defuncti ab eodem hærede acceptata monitus a Judice, intra annum, exequi intermittat, omni commodo hæreditario, quod a defuncto conſequi poſſet, eſt privandus, *n.* 13. Idque declaratur, *n.* 14. *& quatuor ſeqq.*

§. IV.

An ille qui vovit ingredi Religionem, & poſtea non impleto voto, Epiſcopatum acceptat, poſſit licite, ante votum impletum, Epiſcopatum ſuſcipere?

Is, qui vovit Religionem, & poſtea non impleto voto, Epiſcopatum ſuſcipit tranſgreſſor eſt voti, & tenetur renunciare Epiſcopatui, & ad Religionem ſe transferre, ut votum impleat *n.* 18. Idque declaratur, *nn.* 16. *&* 20. Is qui vovit Religionem ingredi, & poſtea ad Epiſcopatum eſt aſſumptus obligatus eſt *in* conſcientia, ad reſignandum Epiſcopatum, ſi electus tantum eſt, & electionem de ſe factam acceptavit: & tunc libere poteſt renunciare Epiſcopatui, etiam ſine conſenſu Papæ: ſi vero non tantum electus: ſed etiam confirmatus fuit, tenetur licentiam tranſeundi ad Religionem petere a Papa, ſine cujus diſpenſatione non poteſt ad Religionem tranſire, *n.* 21.

§. V.

Quis vota commutare, & in iis diſpenſare poſſit, & quæ vota, qualiter commutari poſſint?

Aſſ. I. Epiſcopus, vel alius Prælatus Epiſcopali juriſdictione præditus, poteſt vota redimere, ſeu commutare, vel in iis diſpenſare, ex juſta cauſa, quin, & alii poſſunt diſpenſare in votis, vel ea commutare ex delegatione, vel privilegio Papæ, *n* 22. An Archiepiſcopus poſſit diſpenſare in votis ſuorum Suffraganeorum? Probabile eſt, poſſe, etſi non poſſit cum ſubditis eorundem, ſaltem extra tempus viſitationis, *n.* 23. Aſſ. 2. Si opus, in quo commutatio fieri petitur, ſit evidenter melius, Deoque gratius non requiritur *Superioris* auctoritas: ſed ab ipſo vovente id commutari poteſt, *n.* 24. Aſſ. 3. Omnia vota commutari poſſunt, etiam in opus evidenter æquale, ſive æque bonum, ſaltem cum auctoritate Superioris: non autem propria auctoritate voventis: quamvis contrarium etiam ſit probabile, *n.* 25. Quænam vota non poſſunt commutari in opus etiam evidenter melius? *nn.* 26. Aſſ. 4 Omnia vota edita, etiam reſervata S. Pontifici, per Profeſſionem ſolennem in Religione, ipſo jure Eccleſiaſtico, naturali ac Divino in melius, Deoque gratius obſequium commutantur, & omnino extinguuntur, *n.* 27. Idque extenditur 1. Sive vota emiſſa ſint adhuc in Sæculo, ſive tempore Novitiatus. 2. Sive ſint vota perſonalia, ſive realia: dummodo non ſint edita in favorem Eccleſiæ, vel etiam hominis privati. 3. Item vota emiſſa a tranſeunte ad Religionem ſtrictiorem. 4. Etiam ad vota perpetua, *num.* 28. An hunc effectum etiam habeant vota ſimplicia Scholaſticorum Societatis, emiſſa poſt biennium Novitiatus? *nn.* 29. Aſſ. 5. Vota quoque puerorum, ſeu impuberum commutatione, vel diſpenſatione indigent, *n.* 30. Votum ab impubere editum eſt validum, & obligat: modo uſum rationis habeat, quamvis facile poſſit relaxari, *n.* 31.

§. VI.

An, & qua ratione commutari poſſit votum peregrinationis Jeroſolymitanæ, & a quo relaxari debeat?

Quomodo commutetur votum profectionis ad Terram ſanctam, *n.* 33. Non poteſt Epiſcopus vovere longam peregrinationem, niſi cum hac tacita conditione, ſi S. Pontifex licentiam dederit, ad quam petendam, vi voti ſui, eſt obligatus, *n.* 34. Votum mixtum, ſive partim perſonale, partim reale, quale eſt peregrinationis, recte commutatur in alia opera, perſonalia, vel realia, *n.* 35. Ceſſante cauſa finali, principali, & intrinſeca, ceſſat etiam obligatio voti *nu. eod.* Quæ ſit cauſa finalis principalis cujuſcunque voti? *num.* 36. Commutatio, aut relaxatio voti peregrinationis *in* Terram ſanctam, ſpectat, ad ſolum Papam, vel ad illos, quibus ea a Papa ſpecialiter eſt commiſſa, *n.* 37. Prædictum votum non debet commutari, ſi vovens eſt habilis ad eundum, etſi inhabilis ad pugnandum, ſi ſuo conſilio poteſt prodeſſe exercitui, vel ſecum ducere bellatores, *n.* 38. Viri, etiam ſine conſenſu uxorum, edere poſſunt votum peregrinationis, in ſubſidium Terræ ſanctæ, *n.* 39. Cum Clerici cenſeantur inhabiles ad pugnandum, ideo magis expedit, ut votum peregrinationis in Terram ſanctam redimant, quam ut ad illud exequendum cogantur: niſi conſilio, vel officio prædicationis prodeſſe, vel ſecum bellatores adducere poſſint, *n.* 40. Prælati Regulares olim tenebantur ſolvere vigeſimam partem redituum in ſubſidium Terræ ſanctæ, eamque ſecum adſerre, ſi Eccleſiæ eorum ob abſentiam graviter non læderentur, & ipſi erant utiles conſilio, vel officio prædicationis: imo tenebantur implere, ſi votum hoc ediderunt, *n.* 41. Hodie vero, neque Prælati Sæculares, neque Regulares, poſſunt tale votum edere, ſine licentia Papæ, vel Epiſcopi ſui, *n.* 42.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 8. *n.* 10. *& ſeq.*
c. 1. *n.* 22.	*c.* 9. *n.* 37. *& trib. ſeqq.*
c. 2. *n.* 30. *& duob. ſeqq.*	*c.* 10. *n.* 18. *& trib. ſeqq.*
c. 3. *n.* 1.	*cap.* 1. *& ultim. numer.* 42. *& ſeq.*
c. 4. *n.* 27. *& ſeq.*	IN SEXTO.
c. 5. *n.* 9.	*c. unic. numer.* 2. *& quinque ſeqq.*
c. 6. *num.* 19. *& quatuor ſeq.*	
c. 7. *n.* 33. *& duob. ſeqq.*	

TITULUS XXXV.

De ſtatu Monachorum, & Canonicorum Regularium.

§ I.

Quænam Jure communi Canonico ſtatuta ſunt circa Monachos, & Canonicos Regulares?

Inprimis Monachi, aliique Regulares Jure communi Canonico, ſecluſis exemptionis privilegiis, ſubjecti ſunt Epiſcopis, ad quos correctio diſciplinæ ſpectat. Unde Epiſcopus non debet gravare Monaſteria, niſi cauſa diſciplinæ, & correctionis; nec debet ea, quæ Monachis oblata ſunt a fidelibus ſibi vendicare, *n.* 1. Quamvis Monaſteria Epiſcopo ſubjecta, ſint exempta a Lege Diœceſana, non tamen a Lege juriſdictionis Epiſcopi, niſi ſpeciale privilegium habeant: imo neque a Lege Diœceſana, ſi habeant Capellas ſibi incorporatas, *n.* 2. Quænam præterea ſtatuta ſunt circa Monachos? *nn.* 3. Non poteſt aliquid accipi pro ſuſceptione ad probationem, vel profeſſionem: quamvis aliquid accipi, vel exigi poſſit pro ſuſtentatione perſonæ, ſi Monaſterium ſit inops, & Regula Ordinis id permittat, vel conſuetudo, *n.* 4. Monachi, & alii Religioſi non poſſunt habere peculium, ſive proprium patrimonium, de quo diſponere poſſint, ſine dependentia a Superiore; poſſunt tamen habere peculium late ſumptum, quoad adminiſtrationem, & uſum facti dependentem a voluntate Superioris, & ab eo revocabilem, *nn.* 5. An concedi poſſint bona ſtabilia ſimplici Religioſo a Superiore ad adminiſtrationem, ſeu uſum, ab ipſius voluntate dependentem, & revocabilem, poſt Conc. Trid. *num.* 6. Monachi non debent ſoli, ſine Sociis habitare in Parochialibus Eccleſiis, *n.* 7. Priores Conventuales, qui per electionem Capituli conſtituuntur, non poſſunt amoveri, ſine juſta cauſa, *n. eod.* Quid præterea ſtatutum ſit circa Monachos de veſtibus eorum, item de paupertate, de ſilentio ſervando, de cibis, & abſtinentia *a* carnibus, *nn.* 8. Quibus adminiſtrationes, & officia committenda ſunt, & quales eſſe debeant, & an poſſint ad votum Prælati revocari? *n.* 9. Qualis debeat eſſe Prior clauſtralis. *n.* 10. An, & qua ratione Abbas poſſit diſpenſare, cum Monacho ſuper habenda proprietate? *cit. n.* 10. Religioſus proprietarius, poſt mortem ſepeliendus eſt extra Monaſterium, imo etiam ex ipſa Eccleſia projici debet *cit. n.* 8. & 11.

§. II.

Quænam præterea Jure Canonico ſtatuta ſunt circa Monachos, & Canonicos Regulares, vel alios etiam Religioſos?

Ciſtercienſes, qui declinaverunt a primæva inſtitutione, debent ad illam redire: & qui illis adhæſerunt, eorum modo, vivere tenentur, *n.* 12. *&* 13. Si diſciplina collapſa ſit in aliqua Religione, poſſunt Superiores reformationem inſtituere, *n.* 14. Privilegium conceſſum Religioſis, ob ſpecialem rationem v. g. ob ſtrictam vitam illorum, ſi ab eo vitæ inſtituto recedat, amittitur, *nn.* 15. Poteſt totus Conventus, aut Monaſterium ſe transferre ad arctiorem Ordinem, ſaltem cum licentia Ordinarii, *n. eod.* Canonici Regulares in Eccleſiis Parochialibus, ſeu Curatis præfici poſſunt, *n.* 16. Olim poterant Monachi Parochiis, & animarum curæ præfici, ſi id Eccleſiæ neceſſitas, aut utilitas poſtularet: poſtea vero hoc immutatum fuit, quoad Monachos: non autem quoad Canonicos Regulares. Verum Jure novo nec Monachi, nec Canonici Regulares, nec alii Religioſi ad Eccleſias Parochiales, vel alias curatas ſæculares, niſi Monaſteriis ſint unitæ, ſine Papæ diſpenſatione aſſumi poſſunt, nec in perpetuum, nec ad tempus, *num.* 18. Interdicitur etiam Monachis nigris ſuperfluus ornatus, cultus veſtium, & exceſſus in cibis, & potibus, equis, & lectis, & præſcribitur modus, ac forma habitum Monaſticum deferendi 2. Præcipitur, ut ſingulis menſibus, ſaltem ſemel confiteantur, & in prima Dominica communicent. 3. Ut vulgari ſermone Regula in Capitulo exponatur. 4. Prohibentur Monachis aucupia, & venationes, & ne eis interſint, nec aves, aut canes venaticos habeant intra Monaſterium; & hæc habent locum etiam in Canonicis Regularibus, & aliis Religioſis, *n.* 19. Quam pœnam incurrunt Monachi nigri, non utentes habitu, & veſtitu, juxta formam præſcriptam? *n. eod.* Item quam pœnam Monachi, aut Canonici Regulares adminiſtrationem non habentes, qui ſe conferunt ad Curias Prin-

Principum, animo nocendi ſuis Prælatis, & Monaſteriis? *cit. nu.* 19. Et Monachi, qui intra ſepta Monaſterii, arma tenent, ſine licentia Abbatum ſuorum? *n. eod.* Prohibetur etiam, ne Monachi ſinguli in ſuis Prioratibus habitare præſumant, *n.* 20. Prioratus Conventualis non eſt alicui conferendus, niſi 25. annum attigerit, & debent intra annum Presbyteri fieri, & expreſſe Religionem eſſe profeſſi, *n. eod.* Denique ſtatuitur, ut ſinguli Monachi, ad monitionem Abbatis, omnes Ordines ſuſcipiant: niſi legitimam excuſationem habeant, & in ſingulis Monaſteriis conſtituatur Magiſter, qui eos in primitivis ſcientiis inſtruat, *cit. n.* 20.

§. III.

De Conciliis, ſive Capitulis Provincialibus Regularium celebrandis, ſingulis trienniis, eorumque correctione, ac viſitatione.

Inprimis ſtatuitur, ut in ſingulis Provinciis Concilia, ſeu Capitula, quolibet triennio celebrentur, ſalvo jure Diœceſanorum, quoad correctiones, viſitationes, & procurationes *n.* 21. Quomodo celebrari debeant hujuſmodi Concilia triennalia, & quæ in illis obſervanda ſint; *cit. n. & duobus ſeqq.* Et quid noviſſime circa hoc ſtatutum ſit a Concilio Tridentino? *n.* 24. Quænam decreta ſunt circa viſitationem, & correctionem in Capitulis Provincialibus, de his agitur, *n.* 25. & *duobus ſeqq.*

§. IV.

De receptione Monialium, & benedictione, ſeu conſecratione illarum.

Quær. 1. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa receptionem Monialium? Reſpond. in Monaſteriis Ordinum non Mendicantium, non debent plures Moniales recipi, quam ſine penuria poſſint ſuſtentari, alias receptio irrita eſt *n.* 28. Quid circa hoc decretum ſit a Concilio Tridentino? *n.* 29. Quær. ſecundo. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit de benedictione, ſeu conſecratione Monialium, & Abbatiſſarum? Reſp. Abbatiſſæ, quæ ſolent benedici, intra annum a tempore confirmationis computandum, benedictionem ſuſcipere debent: niſi cauſa rationabilis excuſet, alioquin jure ſuo excidunt, & proviſio per illos facienda eſt, ad quos de jure pertinet, videlicet ad Collegia, ſeu Capitula, *nn.* 30. Reſp. 2. In benedictione, ſeu conſecratione Monialium illis velum dari ſolet: quod multiplex eſt, primum eſt velum nigrum Profeſſionis, quod datur omnibus Profeſſis, ſive virgines ſint, ſive viduæ: ſecundum eſt velum conſecrationis, quod ſolis Virginibus imponitur, *n.* 31. Sunt & alia vela, quæ dantur Monialibus, quæ enumerantur, *cit. n.* 31.

§. V.

De Clauſura Monialium.

Quær. 1. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa clauſuram Monialium, quoad egreſſum illarum ex Monaſteriis? præcipitur Monialibus omnibus, ſive expreſſe, ſive tacito profeſſæ, ne e Monaſteriis egrediantur: niſi evidenter conſtet, eas labore tam gravi, & periculoſo morbo, ut non poſſint cum aliis commorari? quam Conſtitutionem renovavit Concilium Tridentinum, *n.* 32. An comprehendantur ſub hoc ſtatuto etiam Moniales Converſæ, vel Novitiæ? *n.* 33. Quær. 4. Quænam ſint juſtæ cauſæ, ob quas licentia concedi poteſt Monialibus, egrediendi ex clauſtro? Reſp. Probabilius eſt, quod non tantum ob cauſam jure expreſſam, ſcilicet, ſi Monialis laboret morbo contagioſo, ſeu periculoſo aliis: ſed etiam ob morbum ſibi ſoli periculoſum exire poſſit e clauſtro, *n.* 34. Præter cauſam Infirmitatis jure expreſſam, alia cauſa exeundi e clauſtro, eſt magnum, ſeu periculoſum incendium, *n.* 35. Sunt & aliæ juſtæ cauſæ, ob quas licet Monialibus exire e clauſtro, *cit. n.* 35. Præterea Abbatiſſæ, vel Prioriſſæ, quæ ratione Feudi obligantur præſtare juramentum fidelitatis alicui Domino ſæculari, ſi per Procuratorem id præſtare nequeant, poſſunt cum honeſto comitatu exire, modo præſtito juramento, ſtatim revertantur, *n.* 36. Epiſcopi vero, ſi opus ſit, per cenſuras compellant Dominos ſæculares, ut in ſuis Tribunalibus cauſæ Monialium tractentur per Procuratores *cit. n.* 36. Quær. 3. Ad quem pertineat, dare licentiam Monialibus exeundi e clauſtro? Reſp. Epiſcopus, vel alius Ordinarius loci, qui in eo Epiſcopalem quaſi juriſdictionem habet, poteſt eam dare, etſi Monaſteria Monialium alioquin ſint exempta, in Eccleſiis tamen exemptis, etiam neceſſaria eſt licentia Prælati Ordinis, *nu.* 37. Ordinarii locorum in ſubjectis Monaſteriis propria: in exemptis, Apoſtolica auctoritate, clauſulam procurare debent, neque ideo in aliis caſibus juriſdictio illis eſt conceſſa, *nu.* 38. Quær. 4. Quæ pœnæ ſint decretæ in Moniales, violantes clauſuram, iiſque cooperantes, vel faventes? Reſp. duplex, nempe excommunicationis, & privationis Dignitatum & Officiorum obtentorum, & inhabilitas ad illa, & alia obtinenda, *n.* 39.

§. VI.

Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa clauſuram Monialium, quoad ingreſſum aliarum perſonarum in earum Monaſteria?

Nulli dari debet facultas ingrediendi Monialium Monaſteria, niſi ex rationabili, & manifeſta cauſa, & de ſpeciali licentia Superioris, ad quem ſpectat: quod Decretum innovavit Concil. Trident. *n.* 4. Non prohibetur ingreſſus pueris, & puellis, qui necdum uſum rationis habent. Quales mulieres ſæculares, recipi poſſint in Monaſteria, vel non poſſint ut ibi habitent? *n.* 41. Quis locus hic dicatur, & comprehendatur nomine clauſuræ? *n.* 42. Qualis cauſa eſſe debeat, ob quam ingreſſus in Monaſteria Monialium conceditur, & quibus perſonis dari poſſit? *cit. n.* 42. Quis hanc licentiam ingrediendi Monaſteria Monialium concedere poſſit? *nn.* 43 Ea autem debet eſſe ſpecialis, & in ſcriptis obtenta, *nu. eod.* An, non tantum ingreſſus, ſed etiam acceſſus prohibitus ſit ad Monaſteria Monialium? *nn.* 44. Non ita viciſſim graviter prohibitus eſt ingreſſus mulierum in Monaſteria virorum, ſicut prohibitus eſt ingreſſus virorum, in Monaſteria Monialium, *n.* 45.

§. VII.

Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa viſitationem Monialium?

Monialium Monaſteria non exempta ab Epiſcopis, poteſtate ordinaria; exempta vero auctoritate Apoſtolica delegata: alia vero exempta, quæ ſubſunt Prælatis Ordinum exemptorum, per illos, ſingulis annis viſitari debent, & reformari, *n.* 46. Similiter mulieres illæ, quæ vulgo Canonicæ ſæculares dicuntur, non exemptæ, per locorum Ordinarios, propria, vel ordinaria: exemptæ vero Apoſtolica auctoritate delegata viſitentur, *n.* 47. Quis numerus perſonarum præſcriptus ſit, quas Viſitatores Monialium ſecum ducere poſſunt? *cit. n.* 47. Et quæ ſit pœna eorum, qui Viſitatores in officio ſuo impedire præſumunt? *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*c.* 6. *n.* 8. *& duob. ſeqq.*
c. 1. *n.* 1. *&* 2.	*c.* 7. *n.* 21. *& duob. ſeqq.*
c. 2. *n.* 3. *& quatuor ſeqq.*	*c.* 8. *& ult. n.* 25. *& duob. ſeqq.*
c. 3. *n.* 12. *& trib. ſeqq.*	IN SEXTO.
c. 4. *n.* 11. *&* 34. *&* 27. *§. ſane*	*c. unic. in princ. n.* 32. 33.
n. 28. *§. verum & §. Porro n.* 36. *& §. ult. n.* 38.	IN CLEMENTINIS.
	Clem. 1. *n.* 19. *&* 20.
c. 5. *n.* 16. *& duobus ſeqq.*	*Clement.* 2. *n.* 40. *& ſeqq.*

TITULUS XXXVI.

De Religioſis Domibus, ut Epiſcopo ſint ſubjectæ.

Quænam dicantur proprie Domus Religioſæ? *n.* 1.

§. I.

Cuinam, ſpectato Jure Communi, Eccleſia, & Monaſteria, ſint ſubjecta?

Aſſertio I. Omnes Eccleſiæ parochiales, eiſque annexæ Capellæ, ſubjectæ ſunt Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſunt ſitæ. Unde, ſi Epiſcopus dicat aliquam Eccleſiam in ſpiritualibus, & temporalibus ad ſe pertinere, ſi probet illam eſſe in ſua Diœceſi, eo ipſo obtinet in ſpiritualibus: niſi conſtet, vel probetur illam eſſe exemptam: non autem in temporalibus, niſi probet etiam illa ad ſe pertinere, quod non poteſt probari per inſtrumentum, publicam raſuram habens, in loco ſuſpecto, *n.* 2. & 3. Aſſ. 2. Sicut Eccleſiæ ſæculares, ita & Eccleſiæ, ac Monaſteria Religioſorum, Epiſcopo, in cujus Diœceſi ſita ſunt, ſubjecta ſunt: niſi legitime probetur, illa per privilegium, vel præſcriptionem ab ejus juriſdictione eſſe exempta, *n.* 4. Cenſuræ latæ poſt appellationem, contra appellantem, ſunt ipſo jure irritæ: item excommunicatio lata contra exemptum, eſt ipſo jure nulla, licet ipſe non appellaverit, *n.* 5. Aſſ. 3. Eccleſia ſita in Diœceſi Epiſcopi, eſt eidem ſubjecta, & tenetur præſtare omnia jura Epiſcopalia etiamſi ea a quibuſcunque Religioſis poſſideatur jure incorporationis, & patronatus, *n.* 6. Poteſt Epiſcopus Eccleſiæ intra ſuam Diœceſim ſitæ privilegium exemptionis ab omnibus juribus Epiſcopalibus, concedere, ſaltem ſi Papa ex certa ſcientia id confirmet. Item poteſt Epiſcopus, quando alicui exemptionem a juribus Epiſcopalibus, vel juriſdictionem Eccleſiaſticam concedit, penſionem aliquam, ſive cenſum annum ſive reſervare, in ſignum præteritæ ſubjectionis, & recognitionem beneficii accepti, *n.* 7. Notanda differentia inter contractum cenſualem, & emphyteuſin, *n.* 8. Aſſ. 4. Si dubitetur de aliqua Eccleſia, in cujus Diœceſi ſita ſit, tum ea ſubjecta eſt illi Epiſcopo, qui antequam ibi illa ædificaretur, in incolas illius loci jura Epiſcopalia exercuit, vel Sacramenta contulit præſertim Baptiſmum, & Confirmationem, *n.* 9. Ex eo, quod conſtet, vel probetur, Epiſcopum in certo loco exercuiſſe juriſdictionem Epiſcopalem, conferendo v. g. duo Sacramenta Baptiſmi, & Confirmationis, acquiſivit poſſeſſionem omnium jurium Epiſcopalium in eodem loco, *n.* 10. Utrum ex terminis, ſeu limitibus territorii temporalis poſſit determinari, quod Eccleſia pertineat ad hujus, vel illius Epiſcopi juriſdictionem ſpiritualem?

§. II.

Cui Epiſcopo ſit ſubjecta Eccleſia, vel Monaſterium unitum Eccleſia, vel Monaſterio alterius Diœceſis?

Quando una Eccleſia, vel Monaſterium unitur Eccleſiæ, vel Monaſterio alterius Diœceſis, tunc manet ſubjectum Epiſcopo prioris Diœceſis, in quo Monaſterium eſt ſitum: quia unio cenſetur facta, ſine præjudicio illius, *n.* 1. Si Monaſterium penitus ſit deſertum, quia omnes Religioſi mortui ſunt, & acceſſorie uniatur Monaſterio alterius Diœceſis, tunc Monaſterio principali acquiruntur omnes res, jura, & actiones Monaſterii uniti, ita ut Prælatus Monaſterii majoris, ſeu principalis, ſit etiam Prælatus minoris, ſeu uniti, in quo Priorem, ſeu Vicarium conſtituere debet, qui Prælato ſuperiori eſt ſubjectus, & ad eundem Prælatum Superiorem ſpectat etiam confirmare Vicarium: non vero ad Epiſcopum, ſive majoris Monaſterii, ſive minoris, *n.* 12. & 13. Fit tamen hoc caſu Monaſterium, vel Eccleſia, cui incorporatio, ſive unio facta eſt, ſubjectum juriſdictioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi Monaſterium unitum ſitum eſt: ſed reſpective tantum in iis, quæ pertinent ad illud Monaſterium, *cit. n.* 13.

§. III.

An Eccleſiæ Regulares poſſint mutari in Sæculares, ſive Monaſteria in Collegia Clericorum Sæcularium.

Monaſteria, quamdiu per Regulares regi, & ordinari poſſunt,

Digitized by Google

ſunt, non debent ad Clericos Sæculares transferri: niſi in defectum Religionum, *n.* 14. Qualis ordo ſervandus ſit in reformatione alicujus Monaſterii? *n.* 15. An viciſſim ob defectum Sæcularium, ex Eccleſia Sæculari fieri poſſit Monaſterium, vel alia Eccleſia Regularis, *n. eod.*

§. IV.

De Xenodochiis, ſeu Hoſpitalibus, & ſimilibus piis locis.

Quær. 1. An Hoſpitalia ſint Beneficia, & in titulum conferri poſſint? Reſp. non ſunt Beneficia, etiamſi Capellas annexas habeant vel Decimas, aut alia jura ſpiritualia: niſi Hoſpitalia eſſent acceſſorie unita alicui Eccleſiæ, ſeu Beneficio, *nu.* 16. Unde non poſſunt etiam *in* titulum Beneficii conferri regulariter, *n. eod.* Quær. 2. Quinam poſſint conſtitui Rectores Hoſpitalium, & ad quid ratione officii ſui obligentur? Reſpon. Religioſi non poſſunt eſſe Rectores Hoſpitalium, exceptis certis caſibus: at vero Clerici Sæculares, imo etiam Laici poſſunt illis, præfici, *n.* 17. Quænam ad Officium eorum, quibus adminiſtratio Hoſpitalium committitur: pertinent? *n.* 18. Quær. 3. An, & qua ratione Hoſpitalia, & alia loca pia ſubjiciantur curæ, & juriſdictioni Epiſcopi? Reſp. Xenodochia, ſeu Hoſpitalia, quæ Epiſcopi auctoritate ſunt erecta, & alia ſimilia loca pia, & Religioſa ſubſunt juriſdictioni Epiſcopi, in cujus Diœceſi ſita ſunt, qui curare debet, ad eos fines, ſeu uſus pios applicentur, ad quos a fidelibus ſunt fundata, ac deſtinata: niſi ex privilegio, ſtatuto, vel conſuetudine legitime præſcripta ad alios id pertinere probetur, *n.* 19. Alia ſunt Hoſpitalia non Eccleſiaſtica, ſeu religioſa, ſed profana, ac ſæcularia, ſine Epiſcopi auctoritate, erecta a Dominis ſæcularibus, quæ eorum curæ, ac diſpoſitioni ſubſunt, *n.* 20. Hoſpitale pium ſeu religioſum, quod Epiſcopi auctoritate eſt erectum, non poteſt in profanos uſus converti: ſicut poteſt Hoſpitale, privata ſolum auctoritate, conſtructum, ad aliud etiam profanum uſum converti, *n.* 21. Similiter utenſilia Eccleſia conſtructæ, ac ditatæ, mappæ altaris &c. ad uſum profanum amplius adhiberi non debent: neque Epiſcopia, aut Monaſteria in habitacula ſæcularium, vel domos privatas eorum converti poſſunt, *n.* 22. Item Ordinarii locorum, ſeu Diœceſani curare debent, ut Hoſpitalia ſecundum eorum fundationes reformentur, & quæ ſunt indebite alienata, occupata, vel perdita ad debitum ſtatum reducantur, ipſoſque Rectores Hoſpitalium, ſi negligentes ſint, in ſuo officio, ad debitam adminiſtrationem compellere debent *n.* 23. Qu. 4. Quænam Hoſpitalia, & alia pia loca viſitationi Epiſcopi ſubſint, vel non? Reſp. 1. Ex Decreto Concilii Trident. Epiſcopi, ſeu Diœceſani habent jus viſitandi Hoſpitalia, Epiſcopi, ſeu Diœceſani auctoritate erecta, & omnia alia pia loca intra Diœceſim eorum ſita, etiamſi ſint exempta, & quænam ab Epiſcopo viſitari non poſſunt? *nu.* 24. Hoſpitalia autem, & alia hujuſmodi pia loca, ſine auctoritate Epiſcopi ædificata, ſeu inſtituta, non ſubſunt viſitationi Epiſcopi, *n.* 25. Excipiuntur quidam caſus, in quibus ab ipſis viſitari poſſunt, *nu.* 26.

§. V.

De Inſtitutione novorum Ordinum Religioſorum.

Quær. 1. An liceat novum Ordinem Religioſorum inſtituere, ſine approbatione Eccleſiæ, vel S. Pontificis? Reſp. poſt Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. id non licet, *nu.* 27. & 28. Non tantum autem prohibitum eſt novam Religionem inſtituere, ſine approbatione Sedis Apoſtolicæ: ſed etiam ſic inſtituta, & ejus Profeſſio eſt ipſo jure irrita, *n.* 29. & 32. Quænam in ſpecie Religiones prohibeantur? *nu.* 30. & 31. Quær. 2. An ſub prædicta prohibitione, ac irritatione novorum Ordinum Religioſorum, comprehendantur omnes Congregationes virorum, ac mulierum, quæ in communi ſub certa regula, aut habitu, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, ſeu approbatione, devotionis, ſeu pietatis cauſa, vivunt, licet tria vota ſubſtantialia Religionis non addiderint, adeoque proprie Religioſi non ſint? Reſp. affirmative, *n.* 33. Quin etiam omnia pacta, ſeu promiſſiones, quæ in ordine ad talem Congregationem erigendam fiunt, ſunt irritæ, ut votum caſtitatis, vel obedientiæ ab illis editum, *nu* 34. Non tamen eſt prohibitum, quo minus tum viri ſolitariam vitam ſeparatim, & privatim agere poſſint, edito etiam voto caſtitatis, & obedientia promiſſa, v. gr. Epiſcopo, vel Confeſſario ſuo: tum etiam, ut mulieres poſſint, promiſſa continentia, vel etiam ea non promiſſa, ſeorſim, & in privatis ædibus, ſervato certo vivendi modo, ac ritu, DEO ſervire, & pœnitentiam agere, *n.* 35. Denique prohibitum eſt etiam, ne quis in diverſis Monaſteriis locum habere præſumat, ita ut ſit Monachus, vel Profeſſus in iiſdem: neque etiam Abbas, ſeu Prælatus pluribus Monaſteriis ſimul præeſſe poteſt, *num.* 36.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 9. & *ſeq.*
c. 2. *n.* 11. & *duob. ſeqq.*
c. 3. *nu.* 19. & *duob. ſeqq.*
c. 4. *n.* 25. & *ſeq.*
c. 5. *n.* 14. & *ſeq.*
c. 6. *n.* 6. & *duobus ſeqq.*
c. 7. *n.* 2. & 3.
c. 8. *n.* 4. & 5.
c. 9. & *ult. n.* 27.

IN SEXTO.

c. unic. num. 28. & *ſeq.*

IN CLEMENTINIS.

Clem. 2. *n.* 30.
Clement. 2. *in princ. nu.* 23. & §. *Ut autem*; *num.* 16. & §. *Promiſſa*; *num.* 18.

In Extravagantibus.

Extrav. unic. Joan. XXII. num. 31.
Extravag. unic. inter communes, *num.* 35.

TITULUS XXXVII.

De Capellis Monachorum, & aliorum Religioſorum.

§. I.

De Capellanis conſtitutis in Capellis, ſeu Parochiis, quæ Monaſteriis ſunt unitæ.

Quær. 1. An, quando Monaſterium, vel Eccleſia Regularia habet curam animarum annexum, ei præfici poſſit Monachus, ſeu Regularis? Reſp. Cura animarum in tali Eccleſia, per Capellanum ſecularem exerceri debet, ab Epiſcopo inſtitutum, ad præſentationem Abbatis, & Conventus, *n.* 1. Verum hodierno jure, ſi Eccleſia parochialis Monaſterio pleno jure ſit unita, quoad ſpiritualia, & temporalia, non prohibentur Prælati Regulares ibi conſtituere Vicarium Regularem ab Epiſcopo approbandum, *n.* 2. & 3. Qu. 2. An, & in quibus Capellanus, ſeu Vicarius, ſive Secularis, ſive Regularis, qui in Capella Monaſterio unita eſt conſtitutus, juriſdictioni Epiſcopi ſit ſubjectus? Reſp. Si Parochia pleniſſimo jure ſit unita Monaſterio, ita, ut etiam populus ſit exemptus a juriſdictione Epiſcopi, & Monaſterio ſit ſubjectus in ſpiritualibus, tunc tota juriſdictio ad Prælatum pertinet, & Epiſcopus Diœceſanus nihil juris habet in tali loco. Si vero Capella ſolum ſit unita Monaſterio, pleno jure, quoad ſpiritualia, & temporalia: ſed populus ſit ſubjectus Epiſcopo in ſpiritualibus, tum ſi Capellanus, ſeu Vicarius ſæcularis ſit inſtituendus, præſentatio ſpectat ad Monaſterium: examinatio vero, inſtitutio, correctio, viſitatio: imo & depoſitio ad Epiſcopum loci, *n.* 4. Neque contrarium poteſt per ullam conſuetudinem introduci, vel ſtatutum: bene tamen per privilegium, vel legitimam præſcriptionem, *n. eod.* Verumtamen, ſi in tali Parochia ſit poſitus Vicarius Religioſus, poteſt illum Prælatus Monaſterii revocare: quamvis talis ſubjectus ſit Epiſcopo in iis, quæ ad curam animarum, & parochianorum pertinent, *n.* 5. Presbyteri, qui e Monachis præſentantur ad curam populi, in eorum Eccleſiis, Epiſcopis, & ab ipſis inſtituuntur, cum debeant eſſe perpetui, non poſſunt a Monachis amoveri, niſi ex cauſa rationabili ab Ordinariis; non obſtante quocunque contrario ſtatuto, privilegio, vel longa conſuetudine, *num.* 4.

§. II.

An, & qualiter una Eccleſia non Cathedralis poſſit ſibi vendicare jus in alia Eccleſia?

Si Eccleſia una non Cathedralis petat, & vendicet ſibi plura jura in alia Eccleſia, ſolum obtinebit quoad ea quæ probaverit, ſibi deberi, via præſcriptionum, aut alio legitimo modo: non quoad alia, *n.* 6. & 7. Ex eo, quod Eccleſia, præſertim Collegiata, ſeu Conventualis, ſit poſita intra fines alicujus Parochiæ, non recte infertur, illam eſſe eidem ſubjectam, *cit. num.* 7.

§. III.

De Monachis non ponendis ſolis in Prioratibus, & eorum ab illis revocatione.

Monachi non poſſunt ſinguli, & ſoli commutari in Prioratibus, etiamſi habeant reſcriptum, ſeu privilegium Apoſtolicum: niſi in eo expreſſe derogetur Juri communi, vel Decreto Concilii Generalis contrario, *nu.* 9. & 10. Preterea Ordinarius loci debet compellere per cenſuram Eccleſiaſticam, Abbates, vel Priores, ut vel Monachos revocent ad clauſtrum a Prioratibus, ponendo in eis Clericos ſæculares, vel eis ſocios adjungant Monachos, cum quibus regulariter vivere poſſint, *n.* 11. & 12.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *n.* 1. & 2.
c. 2. *n.* 6. & *duob. ſeqq.*
c. 3. *n.* 9. & *ſeq.*
c. 4. & *ult. n.* 12. & *ſeq.*
c. unic. in 6. *n.* 4.

TITULUS XXXVIII.

De Jure Patronatus.

SECTIO I.

De definitione, ac diviſione Juris Patronatus, & modis, quibus acquiri, & a quibus perſonis obtineri poteſt.

§. I.

Quid, & quotuplex ſit Jus patronatus, & utrum ſit jus ſimpliciter ſpirituale, an vero potius temporale?

Aſſert. I. Jus Patronatus eſt jus, ſeu poteſtas nominandi ſive præſentandi, Clericum promovendum ad Beneficium vacans, *n.* 2. Ubi etiam traditur alia ejus definitio. Aſſ. 2. Jus patronatus eſt duplex, Eccleſiaſticum, & Civile, ſive ſæculare: prius eſt, quod Collegio, vel Perſonæ Eccleſiaſticæ, ratione Dignitatis vel Beneficii Eccleſiaſtici, competit: poſterius eſt, quod Univerſitati, ſeu Collegio non ſacro, vel perſonæ privatæ, ſive Laico, ſive Clerico, ratione proprii patrimonii competit. Addi poteſt tertia ſpecies, ſcilicet Jus patronatus mixtum ex utroque, *n.* 3. An Patronus ſecularis, ſi transferatur in Eccleſiam, vel perſonam Eccleſiaſticam, fiat Eccleſiaſticus, & vice verſa, ſi patronatus Eccleſiaſticus tranſeat ad Laicum, fiat ſæcularis? *n.* 4. Aſſ. 3. Jus patronatus, vel ſecundum ſe, & ex objecto ſuo eſt ſimpliciter, & intrinſece ſpirituale, vel potius eſt ſolum antecedenter annexum ſpirituali, *n.* 5.

§. II.

Quibus modis acquiratur Jus patronatus?

Aſſert. I. Tribus potiſſimum, fundatione, conſtructione; & dotatione Eccleſiæ. Quis dicatur fundaſſe, quis conſtruxiſſe, quis dotaſſe? *n.* 6. Idemque magis declaratur, *n.* 7. An per ſolam fundationem, ſive ſoli aſſignationem acquiratur ſtatim Jus patronatus? *n.* 8. An ſub conſtructione comprehendatur, etiam reparatio, ſeu reædificatio? *num. eod.* Si dos, vel fundus alicujus Eccleſiæ omnino pereat Jus patronatus acqui-

rit

rit ille, qui novam dotem, vel fundum aſſignat, *n.* 9. An Jus patronatus poſſit acquiri poſt conſecrationem Eccleſiæ? *n.* 10. Ut Jus patronatus acquiratur Eccleſiæ, requiritur, ut cum Epiſcopi Diœceſani, ſive Ordinarii auctoritate, & conſenſu, Eccleſia fuerit fundata, conſtructa, aut dotata, ſufficit autem conſenſus tacitus, ſive præſumptus illius, *nn.* 11. Aſſ. 2. Poteſt Jus patronatus etiam obtineri ex privilegio, conceſſo a S. Pontifice, *n.* 12. An, ſi quis in fundo alieno, invito Domino, ædificet Eccleſiam, Jus patronatus acquiratur ædificanti: an vero Domino fundi, *nn.* 13. Item, an ſi Parochus, vel alius Clericus, ex reditibus Beneficii ſui Eccleſiam, vel Capellam, ædificavit, acquirat Jus patronatus in illa, *n.* 14.

§. III.

Quinam ſint capaces Juris patronatus, ſive quibus competere poteſt, vel non?

Aſſertio I. Non tantum Clerici; ſed etiam Laici ſunt capaces Juris patronatus, iiſque hoc Jus competit, ex conceſſione Eccleſiæ, & quidem ex gratia, non ex debito, *n.* 15. Aſſ. 2. Non ſolum mares, ſed etiam fœminæ ſunt capaces Juris patronatus *n.* 16. An, ſi Jus patronatus annexum ſit bonis ab uxore marito in dotem datis, Jus præſentandi ſpectet ad uxorem, an vero ad maritum, ſaltem durante matrimonio? *n.* 17. Aſſ. 3. Non ſolum puberi; ſed etiam impuberi competere poteſt Jus patronatus; *n.* 18. Item, ſi filiusfam. ſit Patronus, præſentatio ad ipſum ſpectat, non ad patrem, *n. eod.* Aſſ. 4. Non tantum legitime nato: ſed etiam ſpurio, & alii illegitimo competere poteſt Jus patronatus, n. 19. Aſſ. 5. Judæus, aut paganus, ſeu infidelis eſt incapax Juris patronatus, ſicut hæreticus, *n.* 20. Aſſ. 6. Ligatus excommunicatione majore non amittit Jus patronatus, ejus tamen uſu, ac exercitio privatur, donec fuerit abſolutus, *nn.* 21. Quæ ſit differentia inter excommunicatum vitandum, & non vitandum, quoad præſentationem, *n.* 22.

SECTIO II.

Quæ jura competant Patronis, & quam poteſtatem habeant, vel non habeant in Eccleſiis, vel Beneficiis patronatis?

§. I.

An competat Patronis Jus, ſeu poteſtas libere diſponendi de Eccleſiis, & juribus, ac bonis earum, quarum ſunt Patroni?

Aſſertio I. Patroni Laici, vel etiam Eccleſiaſtici, non habent poteſtatem, bona Eccleſiarum, quarum ſunt Patroni, adminiſtrandi, vel de illis libere diſponendi, inſtituendo, vel deſtituendo Clericos in Eccleſiis patronatis, idque prohibitum eſt, ſub pœna excommunicationis, *n.* 23. Idemque dicendum de Clerico, qui Eccleſiam a Laico, ſine proprii Epiſcopi auctoritate, accepit, ſive in illa inſtitui, aut inveſtiri ſe permiſit; *n.* 24. Similiter, qui Eccleſiam, aut Beneficium obtinent a Laico, v. g. Patrono Eccleſiæ, ſine auctoritate Epiſcopi, poſt monitionem, ab officio, & Beneficio ſunt ſuſpendendi, & ſi non deſtiterint, excommunicentur, *n.* 25. Item, qui Eccleſias ſpoliant bonis ſuis, excommunicandi, ſunt *n.* 26. Aſſ. 2. Patroni non tantum inſtituere, aut deponere Clericos in Eccleſiis; vel Beneficiis patronatis non poſſunt etiamſi patroni Eccleſiaſtici ſint; ſed neque libere conferre poſſunt Eccleſias, vel Beneficia, in quibus jus patronatus habent, *n.* 27. *& tribus ſeqq.*

§. II.

An jus eligendi, vel præſentandi competat Patrono in Eccleſia Collegiata, ſeu conventuali, & quænam jura, præter jus præſentandi, eidem debeantur?

Aſſertio I. Is, qui Eccleſiam Collegiatam fundavit, conſtruxit, vel dotavit, eſt quidem Patronus illius: non tamen jus eligendi Prælatum habet, ideoque non poteſt ferre ſuffragium in electione: præſertim ſi Laicus ſit, nec illi intereſſe debet, neque illius aſſenſus requiri, ante electionem, *n.* 31. Aſſ. 2. Sed neque jus præſentandi Prælatum in Eccleſia Collegiata Laicis eſt conceſſum: ſed ſolum in Capella, ſeu Eccleſia non Collegiata, etſi Parochialis ſit, *n.* 32. Per nullam conſuetudinem, etiam immemorialem, poteſt Laicus, etſi Patronus ſit Eccleſiæ, acquirere jus eligendi Prælatum in Eccleſia Collegiata, bene tamen per privilegium Papæ. Poteſt tamen per conſuetudinem, aut pactum appoſitum in fundatione conſtitui, ut conſenſus vel ſaltem conſilium Patroni, ante electionem, requiri debeat, vel ut intereſſe poſſit tractatui de electione, *n.* 33. *& ſeq.* Non poteſt Epiſcopus ordinarie Eccleſiam parochialem Patronatam commutare in Eccleſiam Collegiatam, invito Patrono: quod ſi ob cauſam neceſſariam id fiat, retinet Patronus jus præſentandi, non tantum ad Canonicatus, & Beneficia ſimplicia: ſed etiam illius Eccleſiæ, *n.* 35. Aſſertio 3. Propter fundationem Eccleſiæ debetur Patrono honor Proceſſionis, &, ſi ad inopiam vergat, ab Eccleſia ei modeſte ſuccurrendum eſt, *n.* 36. & 37. Habet etiam Patronus jus, vel potius onus, defendendi Eccleſiam, *n.* 38.

§. III.

An Patronus poſſit Jus patronatus alienare, vel penſionem aliquam exigere, vel aliud onus, ſeu gravamen imponere Eccleſiis, vel Beneficiis patronatis?

Patronus non poteſt, propria auctoritate, ſine conſenſu Ordinarii, alienare Jus patronatus, nec aliquid temporale ab Eccleſia patronata, vel ex Beneficio exigere, nec aliud onus ei imponere: niſi penſio in prima fundatione, cum conſenſu Epiſcopi, fuerit ipſi reſervata, *nn.* 39. & 40. Quomodo tam ipſum Jus patronatus, vel advocatiæ, quam etiam fructus, ſeu reditus annui, vel Advocatus Eccleſiæ percipere poteſt, alienari poſſint, vel non? *n.* 41. Eſt autem prohibitum, ſub pœna excommunicationis, ne Patroni, vel Advocati Eccleſiarum in recognitionem Juris patronatus, vel advocatiæ, aliquid ab ipſis exigant, neque tributa, vel onera eis imponant, *n.* 42. Patronus, ſive Fundator Eccleſiæ, poteſt in ipſa fundatione honeſtam conditionem conſenſu apponere, cum Epiſcopi, etiam contra Jus commune, & cum derogatione Juris Epiſcopalis, *n.* 43.

SECTIO III.

De modis, quibus Jus patronatus in alium transferri poteſt.

Tales modi ſunt quatuor. Succeſſione, ſive jure hæreditario, donatione, permutatione, & venditione.

§. I.

An, & qua ratione, Jus patronatus per ſucceſſionem hæreditariam transferri poſſit?

Aſſertio I. Jus patronatus ad quoſvis hæredes Patroni, cum univerſitate bonorum, quibus eſt annexum, tranſire poteſt, ſive ex teſtamento, ſive ab inteſtato, etiam ad hæredes extraneos, mares, vel fœminas, *n.* 44. Aſſ. 2. Si plures hæredes ſint unius Eccleſiæ Patroni, jus Patronatus inter ſe dividere non poſſunt: ſed illud in ſolidum ad quemlibet hæredem tranſit, ita, ut unus ſeorſim per ſe præſentare non poſſit, ſed omnes ſimul, & communiter, *n.* 45. Quomodo Patroni inter ſe dividere poſſint jus præſentandi, *nn.* 46. Aſſ. 3. Si plures hæredes exteat plurium Patronorum, tunc illi in jure præſentandi ſuccedunt, non per capita, ſed per ſtirpes, ita ut hæredes, etſi plures unius Patroni, unum tantum ſuffragium in præſentando habeant, *n.* 47. Idque declaratur, diſtinguendo, utrum jus præſentandi pertineat ad plures diviſim, ſeu ſeorſim ad ſingulos, vel ad plures conjunctim, ut univerſos, *n.* 48 & 49. Quando Patroni diſſentiunt, & diverſi diverſos præſentant, qui habet majora merita, & vota plura, præfertur: ſi hoc ſine ſcandalo fieri non poſſit, Epiſcopus inſtituet Rectorem, prout melius judicaverit. Idemque eſt, ſi orta quæſtione inter aliquos de Jure Patronatus, illa intra 4. menſes non fuerit definita, *ex n.* 48. Porro ſi Patroni, vel hæredes eorum inter ſe diſcordant in præſentando, ideoque Eccleſia careat Rectore, Epiſcopus indicere debet in Eccleſia ceſſationem a Divinis Officiis, *n.* 50. Imo etiam hoc caſu Epiſcopus debet inde tollere Reliquias, & oſtia Eccleſiæ claudere, donec idoneum Presbyterum conſtituant, *n.* 51.

§. II.

Ad quos præterea Jus patronatus per ſucceſſionem tranſire poſſit?

Quær. 1. An jus patronatus Gentilium, ſive reſervatum illis, qui ſunt de familia Fundatoris, jam extincta, tranſeat ad hæredes extraneos? Reſp. 1. Si Fundator expreſſe voluit, ut Jus Patronatus tantum pertineat ad agnatos, ſive eos, qui ſunt de familia, tunc ad hæredes extraneos non tranſit: ſed extincta familia, etiam Jus Patronatus extinguitur, & Eccleſia ſit libera, *n.* 52. Si vero Jus patronatus ſit conceſſum a Fundatore illis, qui ſunt de familia, ſimpliciter, & abſolute, & non tantum cum reſtrictione ad agnatos, tunc extincta familia, tranſit ad hæredes agnatorum, etiam extraneos, *n.* 53. Qu. 2. An Jus patronatus tranſeat ad Fideicommiſſarium univerſalem? Communis ſententia negat, tranſire; oppoſita tamen ſententia affirmativa eſt valde probabilis, *n.* 54. & 55. Quær. 3. An in diviſione hæreditatis Judex poſſit uni ex cohæredibus adjudicare Jus patronatus? Probabilius eſt non poſſe, *n.* 56. Qu. 4. An bonis omnibus Patroni Fiſco addictis, ob crimen, Jus patronatus quoque tranſeat ad Fiſcum, etiam ſæcularem, iſque in eo ſuccedat? Reſp. Etſi Princeps ſæcularis non poteſt per ſe, ac directe Patronum privare jure Patronatus, ob delictum Patroni: ſi tamen bona confiſcentur, ob delictum ejuſdem, quibus annexum eſt Jus patronatus, etiam hoc acceſſorie, & indirecte tranſit ad Fiſcum Eccleſiaſticum, vel Sæcularem. Secus eſt, ſi Jus patronatus non ſit annexum bonis: ſed per ſe, ac ſingulariter perſiſtat, tunc enim Jus patronatus manet penes delinquentem, donec per ſententiam Judicis privetur eo, *n.* 57. Quær. 5. An Jus patronatus poſſit transferri ad alium, per legatum in teſtamento relictum? Reſp. affirmative, etiam ſine conſenſu ejuſdem, *n.* 58. Qu. 6. An Jus patronatus poſſit etiam per hæreditariam ſucceſſionem tranſire ad Monaſterium, ſeu Religionem? Reſp. affirmative, *n.* 59.

§. III.

An, & quo pacto Jus patronatus per donationem ad alios transferri, & an etiam Eccleſia concedi poſſit?

Aſſertio I. Si Patrono competat Jus patronatus, jure proprio, ſeu privato, ſive Laicus ſit, ſive Clericus, poteſt libere & ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſani, Eccleſiæ, Monaſterio, vel alii loco Religioſo, aut etiam Clerico, nomine Eccleſiæ concedere. Non tamen per hoc præjudicatur juri Epiſcopi, *n.* 60. Aſſ. 2. Patronus Eccleſiæ non poteſt Jus patronatus per ſe, & ſingulariter concedere, ſeu donare Laico, vel etiam Clerico, ut perſonæ privatæ, ſine conſenſu Epiſcopi, alioquin donatio eſt invalida, *n.* 61. Aſſ. 3. Poteſt Patronus Jus patronatus, quod in Eccleſia habet, non ſolum alteri: ſed etiam eidem Eccleſiæ donare, modo Eccleſia habeat Jus Patronatus, quoad plura Beneficia ſibi incorporata, *n.* 62. Aſſ. 4. Poteſt Patronus Compatrono ſuo, etiam privato, ſine Epiſcopi conſenſu, Jus patronatus donare, ſeu remittere, *n.* 63. Aſſ. 5. Non poteſt Patronus Laicus, quantumvis Regia poteſtate præditus, Eccleſias patronatus alicui Clerico, Monaſterio, vel Religioſo loco, concedere, ſeu donare: nec in titulum, nec in proprietatem, ſive per modum incorporationis, ſine auctoritate Epiſcopi, *nn.* 64. In dubio vero præſumitur, quod Patronus voluerit donare Jus, quod in Eccleſia habet ſcilicet Jus patronatus, *n. eod.* Si Laicus concedat Eccleſiam non vacantem, inconſulto Epiſcopo, alicui loco Religioſo, & poſt talem conceſſionem Eccleſia vacet, & Patronus laicus præſentet Clericum, eumque Epiſcopus inſtituat, hoc caſu, ſecunda conceſſio, & inſtitutio eſt valida: quia prima fuit nulla, quippe facta de Eccleſia non vacante, & quia laicus non poteſt dare alicui Eccleſiam, ſine con-

ſenſu Epiſcopi Diœceſani, n. 65. Similiter, ſi Patronus laicus concedat Eccleſiam, in qua jus præſentandi habet, alicui, ſine licentia Epiſcopi, deinde præſentet alium Epiſcopo, quem is inſtituit, valet ejus inſtitutio: quia prima conceſſio eſt nulla, n. 66. Item Religioſi non poſſunt ſibi vendicare, vel retinere Eccleſias conceſſas a Laicis, ſine conſenſu Epiſcopi Diœceſani: niſi legitime præſcripſerint, vel poſtea Diœceſanus conſenſerit, n. 67. *& ſeq.* Patronus Laicus non poteſt, ſine conſenſu Epiſcopi, dare alicui Religioſo loco Eccleſias, Decimas, vel aliud ſpirituale: ſi quia vero Epiſcopus, ob improbitatem, vel avaritiam conſentire nolit, Papæ denunciari debet, ut quod dandum eſt, cum ejus licentia detur, n. 99. *& ſeq.*

§. IV.

An, & quomodo Jus patronatus per venditionem transferri poſſit?

Aſſertio I. Jus patronatus non poteſt per ſe, & libere vendi, aut emi, ſine vitio ſimoniæ, n. 71. Aſſ. 2. Poteſt jus patronatus vendi, vel potius per venditionem transferri per accidens, concomitanter, vendendo rem temporalem, in qua eſt Univerſitas, cui Jus patronatus acceſſorie eſt annexum, niſi hoc ſit in venditione ſpecialiter exceptum, n. 72. Quid intelligatur nomine Univerſitatis rei, cum qua tranſit Jus patronatus; n. 73. Tranſit autem hoc jus in quemcunque cum Univerſitate, cui adhæret, etiam ſine conſenſo Epiſcopi, n. *eod.* Vendita univerſitate bonorum, non tranſit Jus patronatus in emptorem, ſi illud non cohæreat ipſis bonis, ſed perſonæ venditoris, adeoque ſit perſonale, primario perſonæ competens, n. 74. Venditio Univerſitatis, cum expreſſa mentione de Jure patronatus, non eſt vitioſa, nec ſimoniaca, neque in foro conſcientiæ, neque in externo, n. 75. Contractus, per quem Jus patronatus acceſſorie tranſit ad alium, debet eſſe quædam alienatio, ſive talis contractus, per quem transfertur dominium directum, vel ſaltem utile, & poſſeſſio, ut in locatione ad longum tempus, n. 76. An, ſi lis ſit mota ſuper Jure patronatus, ante factam præſentationem, ſive ſuper proprietate illius, talis præſentatio admitti debeat, vel non? n. 77. Patronus Eccleſiaſticus poteſt exigere rationem a Beneficiario præſentato, non autem Patronus laicus: Item prior habet adminiſtrationem, & cuſtodiam redituum temporalium, vacante Eccleſia, & Oeconomum conſtituere poteſt, non item poſterior, n. 78.

§. V.

An, & qua ratione Jus patronatus permutari, vel in Feudum, & Emphyteuſin, vel in pignus dari poſſit?

Aſſertio I. Jus patronatus cum alio ſimili Jure permutari poteſt cum conſenſu Epiſcopi: non autem cum re mere temporali, n. 79. Aſſ. 2. Si Jus patronatus ſucceſſione, vel alio modo ad alium Patronum transfertur, non poteſt is ſtatum Eccleſiæ, vel ejus Rectorem mutare, nec poſſunt, pro voluntate, Patronorum, Eccleſiæ mutari, n. 80. Aſſ. 3. Jus patronatus dari poteſt in Feudum, vel Emphyteuſin, cum Univerſitate rei, cui inſeparabiliter cohæret: ita tamen, ut Jus Epiſcopale in illa Eccleſia non minuatur, n. 81. Aſſ. 4. Si univerſitas bonorum, v.g. Civitas cum pertinentiis, cui Jus patronatus annexum eſt, creditori in pignus datur, Jus patronatus in eum non tranſit, ita, ut creditor ſuo jure, aut nomine præſentare non poſſit, n. 82. Ubi etiam additur quando Jus patronatus poſſit tranſire ad creditorem.

S E C T I O IV.

De præſentatione, ſive ipſo actu præſentandi, ejuſque circumſtantiis.

§. I.

An præſentatio facta a poſſeſſore Juris patronatus, etſi Jus proprietatis non habeat, valida ſit?

Aſſertio I. Præſentatio facta ab eo, qui tunc erat in quaſi poſſeſſione Juris patronatus, tenet, & conſequenter etiam ſubſequens inſtitutio: etſi poſtea conſtet, quod verus Patronus non fuerit, n. 83. Aſſ. 2. Ut inſtitutio facta ad præſentationem ejus, qui non eſt Patronus, valeat, adeoque etiam ipſa præſentatio, duo requiruntur, nempe, ut communiter reputetur Patronus, & ut ſit in poſſeſſione præſentandi, adeoque ſolus error communis non ſufficit, ſine poſſeſſione, ut actus geſtus a non poſſeſſore valeat: requiritur tamen etiam, ut ſit in poſſeſſione, cum bona fide, n. 84. inſtitutus ad præſentationem veri Patroni, licet non ſit in poſſeſſione juris præſentandi, valide eſt inſtitutus, nec amoveri poteſt, ſi nullus alius ſit in poſſeſſione, n. 85. Sed quid, ſi alius ſit in poſſeſſione juris præſentandi: ſed mala fide, an præſentatus a Patrono admitti debet? nn. *eod.* Si quis per Judicia ſententiam obtinuit Jus patronatus, ſed mala fide, ſciens, id ſibi non competere, tunc cognito poſtea errore, etiam inſtitutio ſubſequens reſcindi debet, n. 86. Ubi tamen aliqui diſtinguunt, de quo n. *eod.* Poſſeſſio Juri patronatus acquiritur ex una præſentatione, *cit.* n. 86. Aſſ. 3. Si duo ſint præſentati ad eandem Eccleſiam, unus ab eo, qui erat in poſſeſſione præſentandi: alter autem a vero Patrono, ad quem ſpectat proprietas hujus juris, qui ex illis erit præferendus & quid ſi poſſeſſor fuit in mala fide? n. 87. Quid circa hoc ſtatutum ſit Jure novo Concilii Tridentini. n. 88.

§. III.

An patronus poſſit præſentare ſe ipſum, vel filium ſuum, ſi ſit idoneus: Item, ſi plures ſint Patroni, an unus ex ſe ipſis: ac denique an ſemper dignus, vel dignior præſentari debeat?

Aſſertio I. Patronus Eccleſiæ, vel Beneficii vacantis, etiamſi Clericus ſit, & idoneus, ſe ipſum ad illam præſentare non poteſt, nn. 89. Sed neque ad Beneficium ſimplex Patronus ſe ipſum præſentare poteſt: neque etiam per alium a ſe delegatum, vel per procuratorem a ſe conſtitutum, n. 90. Verum Epiſcopus, Eccleſia, vel Beneficio, in quo Patronus jus præſentandi habet, vacante ſponte, & motu proprio, illud Patrono conferre poteſt, ſi idoneus ſit, nn. 91. Aſſ. 2. Poteſt patronus filium, ſi idoneus ſit, præſentare ad Eccleſiam, vel Beneficium, in quo ipſe Jus patronatus habet, n. 92. Illud Jure Canonico eſt prohibitum, ne Clerici emant, vel alio titulo, etſi juſto, acquirant Jus Patronatus, cum ea intentione, ut filii, vel nepotes eorum in Eccleſiis patronatis ab iiſdem præſententur, alioquin eodem Jure patronatus ſunt ſpoliandi, n. 93. Aſſ. 3. Si plures ſint Patroni Clerici, vel unus Laicus, & alter Clericus, poſſunt unum ex ſe ipſis præſentare, n. 94. Aſſ. 4. Patronus ſemper debet ad Beneficium præſentare dignum, & idoneum, alias peccat: debet autem præſentandus dignus, & idoneus eſſe, tempore præſentationis: unde Laicus non poteſt ad Beneficium præſentari, ſaltem regulariter, n. 95. Probabile eſt, non eſſe peccatum, ſaltem grave, præſentare ad Canonicatus, & Beneficia ſimplicia, minus dignum, omiſſo digniore, n. *eod.* Quid circa hoc decretum ſit a Concilio Tridentino? *cit. num.* 65.

§. III.

An Patronus licite poſſit in præſentando variare, ſive mutare ſententiam, alium præſentando, ante inſtitutionem prius præſentati?

Aſſertio I. Patronus Laicus poteſt variare, id eſt, poſtquam unum idoneum præſentavit, ante inſtitutionem illius in Eccleſia, vel Beneficio factam, alium idoneum præſentare, n. 96. Qui vero a Patrono Eccleſiaſtico prius eſt præſentatus, præfertur poſterius præſentato, *num.* 97. Poſtquam præſentatus, ſive primo, ſive ſecundo loco inſtitutus eſt ab Epiſcopo, plenum jus in Eccleſia, vel Beneficio conſequitur: etiamſi poſſeſſionis traditio nondum ſit facta, nn. 98. Duobus modis poteſt fieri præſentatio, vel ſimul præſentando plures, ut unum ex illis Epiſcopus inſtituat: vel duos, aut plures ſucceſſive, unum poſt alterum: & tunc præſentans alterum, non cenſetur revocare primum, n. 99. Patronis laicis, antequam inſtituat Epiſcopus, permiſſum cenſetur, ſemel tantum variare, & pro prima vice: quamvis aliqui putent, quod ſæpius poſſint variare, & plures ſimul, ac ſucceſſive, quot voluerint, præſentare poſſint. Sed prior ſententia eſt communior, & probabilior, n. 99. Epiſcopus, præſentatos a Patronis, ſi idonei non ſint, non poteſt, nec debet admittere, n. 100. Si ex duobus cumulative præſentatis ab eodem patrono, ſive ſucceſſive, unus ſit dignior altero, Epiſcopus debet præferre eum, qui eſt dignior: niſi duo æque digni reputentur, tunc enim Epiſcopus poteſt inſtituere, quem voluerit, *cit.* n. 100. Aſſ. 2. Si præſentatus a patrono laico rejiciatur ab Epiſcopo, ideoque appellet ad Papam, & interim patronus alium præſentet, iſque inſtituatur, hic præferendus, eſt prius præſentato, n. 101. Quando patronus Laicus variare, ſive poſtquam unum præſentavit, alium præſentare non poſſit, n. 102. Aſſ. 3. Patronus Eccleſiaſticus non poteſt variare, præſentando alterum, ſed inſtituendus eſt, qui primo eſt præſentatus, ſi ſit idoneus, n. 103. Eſt & aliud diſcrimen inter Patronum Laicum, & Eccleſiaſticum, quod ſi prior præſentet indignum etiam ſcienter, non ideo pro ea vice, eſt privatus jure præſentandi: ſed mandari ei debet, ut alium idoneum præſentet: At Patronus Eccleſiaſticus, ſi ſcienter præſentet indignum, eſt privatus ipſo Jure, vel ſaltem privandus per ſententiam Judicis jure præſentandi pro ea vice, & ad proximum Superiorem devolvitur libera collatio, nn. 104.

§. IV.

Intra quod tempus præſentatio fieri debeat Patrono, ſive Laico, ſive Eccleſiaſtico?

Aſſertio I. Patronus Laicus intra IV. menſes præſentare debet: Eccleſiaſticus vero intra ſex menſes, numerandos a die vocationis cognitæ: alioquin, ſi intra hoc tempus præſentatio non ſiat, Eccleſia, vel Beneficium pro ea vice, libere conferri poteſt ab eo, ad quem jus inſtituendi pertinet, n. 105. Aſſ. 2. Hoc tempus quadrimeſtre, vel ſemeſtre non currit, adeoque non obeſt patrono ignoranti, vel legitime impedito; quamvis ſit continuum, & currat etiam diebus feriatis, n. 106. Aſſ. 3. Patronus Eccleſiaſticus habet tempus ſemeſtre ad præſentandum, etiamſi hoc jus a Laico acquiſiverit, n. 107. Si Eccleſia, vel Perſona Eccleſiaſtica, & Laicus ſint Compatroni, ſimulque habeant jus præſentandi, tum etiam Laicus habet ſex menſes ad præſentandum, propter communionem cum Eccleſia, vel Clerico, n. 109. An Patronatus originem trahens a Laico, ſi transferatur in Eccleſiam, cenſeri debeat Jus patronatus Eccleſiaſticum, & vice verſa, ſi Jus patronatus ſpectans ad Eccleſiam, tranſeat in Laicum, cenſendum ſit Sæculare, ſeu Laicum; n. 109. Solvitur objectio, n. 110.

§. V.

An poſt tempus ad præſentandum jure definitum, elapſum, lite adhuc pendente, Epiſcopus libere inſtituere poſſit, ſine præſentatione Patroni.

Si inter Patronos lis orta ſit de jure præſentandi, eaque intra 4. menſes, ſi Patronatus ſit Laicus, vel 6. ſi ſit Eccleſiaſticus, finita non fuerit, Epiſcopus liberam inſtitutionem facere poteſt; interim tamen differri debet ordinatio Eccleſiæ, ſive inſtitutio Rectoris: ſed non ultra tempus a jure definitum ad præſentandum, n. 111. & 112. Quod, ſi Patronus Eccleſiaſticus, & Laicus litigent de Jure patronatus, debet, differri, inſtitutio Rectoris per 6. menſes, *nu.* 113. Si de Jure patronatus quæſtio orta inter Patronos, intra 4. menſes, ſi Patronatus ſit Laicus, finita non fuerit, Epiſcopus de perſona idonea providere debet, ita, tamen, ut impoſterum nullum præjudicium fiat illi, qui Jus patronatus in judi-

Digitized by Google

judicio evicerit, *nu.* 114. Aliud eſt dicendum de electione Prælati, ob motam litem judiciariam de jure eligendi; ea enim non extenditur ultra tempus a jure præſcriptum ad eligendum, nec iidem eligentes pro ea vice privantur poteſtate eligendi, neque libera proviſio ad Epiſcopum devolvitur, ad quem pertinet, electum confirmare, *n.* 115. Quando, quod dictum eſt, ſi ſit lis mota inter Patronos ſuper jure præſentandi, nec finita intra tempus præſcriptum, Epiſcopus poſſit libere providere, non habeat locum? *n.* 116.

S E C T I O V.

De poteſtate Epiſcopi, & S. Pontificis circa Eccleſias, & Beneficia patronata, & de amiſſione Juris patronatus.

§. I.

An, ſi Epiſcopus inſtituat, ſine conſenſu, vel præſentatione Patroni, valida ſit inſtitutio, & an poſſit fieri præſentatio ad Eccleſiam non vacantem?

Aſſertio I. Inſtitutio Epiſcopi, ſine præſentatione, & conſenſu Patroni, facta, regulariter, & ordinarie eſt ipſo jure nulla, *n.* 117. *& ſeq.* Dummodo Patronus intra tempus ad præſentandum conceſſum reclamet, & contradicat, alioquin proviſio Ordinarii, poſt elapſum prædictum tempus, firma erit, & convalidatur per ſupervenientem conſenſum Patroni, qui cenſentur tacite illam approbare, *n.* 119. Sunt tamen plures caſus, in quibus inſtitutio Rectoris, vel Beneficiarii ab Ordinario facta, ſine conſenſu, & præſentatione Patroni, eſt valida, qui recenſentur, *n.* 120. Aſſ. 2. Non tantum præſentatio: ſed etiam promiſſio a Patrono facta, de præſentatione facienda, antequam Eccleſia vacat, aut Beneficium, illicita eſt, & irrita, ſed ea non obſtante, poſtquam vacat Eccleſia, & tempus ad præſentandum eſt elapſum, Epiſcopus inſtitutionem facere poteſt, *n.* 121.

§. II.

An Epiſcopus poſſit Eccleſiam, vel Beneficium patronatum donare, vel unire alteri Eccleſiæ, vel Beneficio: & an Epiſcopo donari poſſit a Patronis Jus patronatus in Eccleſiis alienæ, vel propriæ Diœceſis?

Aſſertio I. Non poteſt Epiſcopus Eccleſiam, vel Beneficium, quod eſt Juris patronatus, concedere, vel unire Eccleſiæ, vel Beneficio, ſine conſenſu Patroni, ſive Laici, *n.* 122. Conceſſio Eccleſiæ facta alteri Eccleſiæ, per Epiſcopum, & Patronum, valet, non obſtante priore conceſſione facta per ſolum Patronum, *eit. n.* 122. Non poteſt Epiſcopus Eccleſiam incorporare, ſeu unire alteri Eccleſiæ, ſine conſenſu Patroni, *nu.* 123. Si conceſſio, ſeu unio alicujus Eccleſiæ prius facta ſit, ſine conſenſu Patroni, & multo magis ſi a Patrono, ſine auctoritate Epiſcopi, illa non obſtante, valet poſterior conceſſio, ſeu unio ejuſdem Eccleſiæ, legitime facta, *n. eod.* Conceſſio, ſive unio Eccleſiæ facta a Patrono alteri Eccleſiæ poteſt per ſubſequentem Epiſcopi conſenſum confirmari, ita ut ex eo tempore ſit valida, *n.* 123. Aſſ. 2. Si Epiſcopus habeat jus præſentandi in aliena Eccleſia, & præſentet idoneum, is eſt admittendus, *num.* 124. Id vero dupliciter poteſt fieri, vel ſi donatur Epiſcopo a Patrono Jus patronatus in Eccleſia alterius Diœceſis: vel ſi ipſi donetur in Eccleſia ſuæ Diœceſis, *eit. n.* 124. Etſi Epiſcopus poteſt, extra Diœceſim ſuam, conſerre Beneficia: non tamen præſentatos a Patronis inſtituere *n.* 125.

§. III.

An Epiſcopus præſentatum a Parocho ad Titulum ſuæ Eccleſiæ ordinandum, irrequiſito Patrono, admittere, & inſtituere poſſit, ac debeat?

Si Parochus, vel alius Beneficiatus Clericum Epiſcopo præſentet ad Titulum ſui Parochialis Beneficii, quod patronatum eſt, in Sacris ordinandum, & Patronus conſenſum non det, valida quidem, imo & licita eſt præſentatio adeoque ea ab Epiſcopo admitti poteſt, ac debet: nullum tamen Patrono præjudicium generatur, quin vacante Eccleſia parochiali, alium idoneum ad illam præſentare poſſit, *nu.* 126. *& ſeq.* Ubi id declaratur, quod procedat, non ſolum ſi Patronus non conſentiat in præſentationem ordinati ad Titulum Parochiæ: ſed etiam ſi conſenſum dedit.

§. IV.

Qualem præterea poteſtatem habeat Epiſcopus, vel non habeat, circa Eccleſias, & Beneficia patronata?

Si per Patronos Eccleſiaſticos præſentatis ad Eccleſias, in quibus ipſi non conſueverunt omnia onera ſupportare, intra terminum competentem non aſſignetur congrua portio, Diœceſanus eam aſſignare debebit, niſi onera ſint per Patronos ferenda: Id vero non habet locum in Religioſis, & Clericis, qui habent jus præſentandi tantum; quia Rector non partem, ſed omnes proventus habet: ſed procedit ſolum in iis, qui habent jus præſentandi, una cum dominio redituum temporalium, *n.* 128. *& ſeq.* Aſſ. 2. Non poteſt Epiſcopus conditiones Beneficii in prima fundatione appoſitas, nec quidem cum conſenſu Patroni, ſaltem in totum, & in perpetuum mutare; quia ad ſolum Papam pertinet, Fundatorum diſpoſitiones, ob juſtam cauſam, mutare, *nu.* 303. Probabile tamen eſt, quod Epiſcopus, ex juſta cauſa, cum conſenſu Patroni, ſeu hæredis Fundatoris, interdum etiam poſſit pro una, aut altera vice, interpretando, vel diſpenſando, mutationem aliquam, quoad unam, vel alteram conditionem, in prima fundatione appoſitam, facere: non autem penitus eas tollere, aut immutare, *n.* 131. Idque declaratur exemplis n. 132.

§. V.

An S. Pontifex, citra Patroni conſenſum, poſſit Beneficia conferre, & an etiam Legatus Papæ poſſit Juri patronatus derogare?

Aſſertio I. Poteſt Papa cuivis Patronatui, Eccleſiaſtico, & Laico, ob juſtam cauſam, derogare, quamvis non cenſeatur id velle, niſi exprimat, facilius tamen derogari poteſt Patronatui Eccleſiaſtico, & ejus Beneficia reſervari poſſunt Papæ, *n.* 133. Quomodo a Papa derogari poſſit Juri patronatus, quod Laico competit ex ſpeciali privilegio, aut conſuetudine: item ei, quod ſimul ad Clericum, & Laicum pertinet? *n.* 134. Aſſ. 3. Legatus Papæ a Latere poteſt ſibi reſervare Eccleſiam, vel Beneficium primo vacaturum, illudque, cum vacat, conferre certæ perſonæ, irrequiſito Patrono Eccleſiaſtico: non autem irrequiſito Laico, vel Clerico, cui jus præſentandi competit, ratione patrimonii, *n.* 135. Non poteſt Legatus etiam a Latere, derogare Juri patronatus mixto, quod eſt partim Sæculare, partim Eccleſiaſticum: poteſt autem derogare Patronatui Laico, ſive ex præſcriptione ſolum, ſive ex conſuetudine, alicui competat, *n.* 136. An in dubio Patronatus mixtus totus Laicalis, an vero Eccleſiaſticus cenſeri debeat? *n.* 137.

§. VI.

Quibus modis Jus Patronatus amittatur, vel extinguatur?

Variis modis Jus patronatus extinguitur, qui recenſentur, *num.* 138.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *num.* 44. *& n.* 50.
c. 2. *num.* 52.
c. 3. *num.* 48. *& ſeq. & num.* 111.
c. 4. *num.* 23. *& ſeq.*
c. 5. *in princ. num.* 9. *& §. De cætero; nu.* 64.
c. 6. *n.* 93.
c. 7. *num.* 72. *& pluribus ſeqq.*
c. 8. *n.* 65. *& §. fin. num.* 117.
c. 9. *num.* 80.
c. 10. *n.* 66.
c. 11. *n.* 67. *& ſeq.*
c. 12. *n.* 111. *& ſeq.*
c. 13. *nu.* 81.
c. 14. *nu.* 118. *& ſeq.*
c. 15. *n.* 92.
c. 16. *n.* 71. *& ſeq.*
c. 17. *n.* 69. *& ſeq.*
c. 18. *nu.* 724.
c. 19. *n.* 83.
c. 20. *n.* 122. *& ſeq.*
c. 21. n. 25. *&* 26.
c. 22. *n.* 113.
c. 23. *num.* 39. *& quatuor ſeqq.*
c. 24. *num.* 97. *& pluribus ſeqq.*
c. 25. *num.* 31. *& pluribus ſeqq.*
c. 26. *n.* 99. *& ſeqq.*
c. 27. *num.* 114. *& duobus ſeqq.*
c. 28. *n.* 135. *& ſeq.*
c. 29. *n.* 101. *& ſeq.*
c. 30. *n.* 126. *& ſeq.*
c. 31. *n.* 27. *& trib. ſeqq.*

IN SEXTO.

c. unic. n. 60. *& duobus ſeqq. & §. Verum; nu.* 107. *& duob. ſeqq.*

IN CLEMENTINIS.

Clement. 1. *num.* 128. *& ſeq.*
Clem. 2. *in princ. nu.* 47. *& §. §. fin. num.* 46.

T I T U L U S XXXIX.

De Cenſibus, Exactionibus, & Procurationibus.

Cenſus, prout hic accipitur, eſt onus reale impoſitum Eccleſiæ, vel penſio, aut reditus annuus, qui ex reditibus Eccleſiaſticis ab Eccleſiis, Monaſteriis, & aliis piis locis ſolvitur ſuperioribus Prælatis, in recognitionem ſubjectionis, vel ex alia juſta cauſa, *num.* 1.

§. I.

An ex præſtatione annua cenſus facta Epiſcopo ab Eccleſia, vel Monaſterio recte colligatur, & probetur ejuſdem ſubjectio: & quomodo cenſus peti, & probari debeat?

Aſſertio I. Ex ſola annua ſolutione cenſus non probatur ſubjectio alicujus Eccleſiæ, vel Monaſterii; niſi id expreſſum ſit, vel ex aliis conjecturis, ſeu præſumptionibus appareat; cum alioquin etiam ex aliis cauſis ſolvi poſſit, *nu.* 2. Aſſ. 2. Qui petit cenſum tanquam ſibi debitum ſolvi, debet exprimere cauſam, ob quam ſibi debeatur, *n.* 3. Quomodo per præſcriptionem probari debet ſolutio cenſus? *n.* 4. Quomodo poſſeſſio annui cenſus probari poſſit, aut debeat? *n.* 5. Quomodo quis obligari poſſit ad ſolvendum cenſum annum perſonalem? *n.* 6.

§. II.

An Monaſteriis, vel aliis Eccleſiis novus cenſus imponi poſſit, vel an etiam a Patronis Eccleſiis, vel Beneficiis patronatis?

Aſſertio I. Non poſſunt imponi novi cenſus Monaſteriis, neque etiam aliis Eccleſiis ſæcularibus, *nu.* 7. *& ſeq.* Quod intelligi debet de cenſibus realibus & perpetuis, ſine juſta cauſa, & debitis ſolennitatibus: non autem de temporalibus: non autem de temporalibus *n.* 9. Ad imponendum cenſum de novo requiritur, etiam auctoritas Epiſcopi, ſicut etiam ad augendum veterem, *n.* 10. Imo Jure novo, nec ultra triennium, *n.* 11. Neque etiam cenſus antiquos Eccleſiis, vel bonis earum impoſitus debet augeri, *nu.* 12. Imo etiam Epiſcopus non poteſt Eccleſiæ de poteſtate Laici liberatæ novum cenſum imponere, *n.* 13. Aſſ. 2. Clerici, qui colludendo conſtituunt Eccleſiam cenſualem, ſive novum cenſum ei imponunt ſine conſenſu Epiſcopi, debent ab illa amoveri, *nu.* 14. *& ſeq.* Si quis juravit ſe novum cenſum Eccleſiæ impoſitum ſoluturum, is, qui recipit juramentum, cogi poteſt, ut illud juranti remittat, *n.* 16. *& ſeq.* Jus percipiendi cenſum poteſt etiam acquiri, per præſcriptionem, & quo tempore, *n.* 16. Aſſ. 4. Sed neque Patroni, ſive Laici, ſive Clerici, novum cenſum poſſunt Eccleſiis, ſeu Beneficiis patronatis imponere, nec veterem augere, *n.* 19. Non valet etiam juramentum, quo quis promittit, ſe ſoluturum cenſum de novo impoſitum, vel veterem aucturum, & quæ ſit pœna eorum, qui novos cenſus imponunt, vel veteres augent? *num.* 10.

§. III.

In qua moneta ſolvendi ſunt cenſus, ſeu penſiones, & alia debita pecuniaria?

Moneta dupliciter mutari poteſt, vel intrinſece, quoad bonitatem, ſeu valorem intrinſecum: vel ſolum mutatur extrinſece, quoad valorem, ſeu æſtimationem extrinſecam, ut, ſi ducatus invariatus, quoad materiam, & pondus, valeat duos florenos, poſtea vero duos, cum dimidio, *nu.* 22. Aſſ. 1. Si mutetur bonitas, aut valor monetæ, intrinſece, in materia, aut pondere, ſolutio cenſus, vel alterius debiti pecuniarii, fieri debet in moneta antiqua, quæ currebat, tempore cenſus impoſiti, vel debiti contracti, ſi adhuc extet, alioquin nova, ſeu præſenti, quæ nunc currit, ſecundum æſtimationem tamen monetæ antiquæ, ſive in quantitate, quæ illi æquivaleat, *n.* 22. Idque extenditur 1. Ut procedat, ſive moneta mutata ſit, quoad intrinſecam bonitatem materiæ, & deterior facta ſit, quam fuerat antiqua: ſive nova ſit intrinſece ſucta, & melior facta, *nu.* 23. *& ſeq.* Extenditur 2. Solutio cenſus fieri debet, ſecundum antiquam monetam, etſi creditor ſæpius receperit ſolutionem in alia nova moneta, *n.* 25. Idemque dicendum eſt, ſi in aliis debitis ſimilis mutatio facta ſit, *num. eod.* Ponitur limitatio, *n.* 26. Aſſ. 2. Quomodo ſolutio fieri debeat, quando moneta manens eadem, quoad intrinſecam bonitatem materiæ, ac pondus, ſolum extrinſece augetur, vel mutatur, quoad impoſitum valorem, ſeu æſtimationem? *n.* 27. *& tr.b. ſeqq.* Aſſ. 3. Qualis ſolutio fieri debeat, ſi valor extrinſecus pecuniæ multum, & notabiliter augeatur, propter intrinſecam depravationem materiæ: & qualis, ſi modice tantum ſit auctus? *n.* 31. Aſſ. 4. Qualis ſolutio fieri debeat, ſi propter intrinſecam monetarum depravationem valde enormem, extrinſecus valor bonarum monetarum augeatur, vel vice verſa, propter depravatas monetas valor iis extrinſece impoſitus diminuatur, & per conſequens etiam valor extrinſecus bonarum monetarum decreſcat? *n.* 32. *& ſeq.* Aſſ. 5. Si in mutuo, vel alio contractu expreſſe conventum ſit, ut certa ſpecies monetæ, & certo numero reddatur, tum ſuperveniens mutatio monetæ, in commodum, vel in damnum creditoris cedit, cui in eadem ſpecie tot numero corpora ſolvi debent, quot in pactum deducta ſunt, *n.* 34. *& ſeq.*

§. IV.

Quomodo ſolvenda ſunt ea, quæ ex voto debentur?

Qui ſoliti ſunt vota ſolvere ad unam, & eandem menſuram, non poſſunt illam variare: qui vero ad varias, & diverſas menſuras, poſſunt ſolvere, ſi volunt ad minorem illarum, & non ſunt cogendi, ad majorem ſolvendam, *n.* 36. *& ſeq.* Solvuntur objectiones, *n.* 38. Si conſtet de conſuetudine majoris partis totius Civitatis, illa ſervanda eſt, etſi minor pars aliud hactenus obſervarit, *n.* 39.

S E C T I O II.

De Exactionibus.

§. I.

Quænam ſint exactiones ordinariæ Epiſcopis, ſeu Prælatis Eccleſiaſticis a ſubditis Clericis, vel Laicis præſtandæ?

Aſſertio I. Inter exactiones ordinarias numeratur primo Canonica portio, quæ ex relictis, & proventibus Eccleſiæ obvenientibus detrahitur & Prælatis debetur, eaque duplex eſt, Epiſcopalis, & Parochialis, *n.* 40. De quibus ſupra. Secunda exactio eſt Synodaticum, ſive Cathedralicum; quia ſolvitur Epiſcopo in honorem Cathedræ Epiſcopalis ab Eccleſiis ſuæ Diœceſi, præterquam a Monaſteriis, *cit. num.* 40. De quibus ſuo loco. Tertia exactio ordinaria eſt, quarta decimationem, quæ de jure communi debetur Epiſcopo, ex omnibus decimis ſuæ Diœceſis, *num. eod.* Prædictæ exactiones, ſeu tributa, & alia jura Epiſcopalia debent præſtari Epiſcopo ab omnibus Eccleſiis, in cujus Diœceſi ſunt ſitæ, *n.* 41. *& ſeq.*

§. II.

An prædium, vel fundus Eccleſiæ in dotem aſſignatus, liber ſit ab omni ſervitio, tributo, & onere?

Aſſertio I. Fundus Eccleſiæ aſſignatus in dotem debet eſſe immunis ab omni ſervitio, & tributo temporali: non autem ab Eccleſiaſtico, *nu.* 43. Ubi tamen diſtinguendum eſt inter cenſum, vel tributum de novo impoſitum, & antiquum; nam novum tributum temporale, & ſæculare Eccleſiaſticis bonis imponi non poteſt; aliud eſt, ſi bona Eccleſiæ in dotem data, ab antiquo fuerunt tributaria, de quo *n.* 44. Probabile tamen eſt, bona collata Eccleſiæ ad ejus neceſſariam dotationem, eſſe libera ab omni cenſu, tributo, & onere reali, temporali, ſive ſæculari, quamvis ab initio, antequam ad Eccleſiam pervenirent, tali oneri eſſent obnoxia, *num. eod.* Aſſ. 2. Eccleſia ex bonis, quæ ultra neceſſariam dotationem ei donata ſunt, debet præſtare debita ſervitia, & alia onera, ſcilicet mere realia, & perpetua ipſis rebus impoſita, etiam dominis temporalibus, *n.* 45.

§. III.

Quis poſſit imponere collectas, & exactiones novas, & extraordinarias & quibus illæ imponi non poſſint?

Aſſertio I. Imperatores, Reges, & alii Principes in temporalibus Superiorem non recognoſcentes tantum poſſunt exigere, & imponere novas collectas, contributiones, & vectigalia; quamvis peccent, ſi id faciant ſine juſta cauſa: alii vero inferiores Principes. & Magiſtratus id non poſſunt, niſi ex conceſſione, vel privilegio ſupremi Principis, vel ex antiqua conſuetudine, cujus initii memoria non extat, tale jus acquiſiverint, *n.* 46. Quid ſint pedagia, & guidagia, *n.* 74. Et quæ ſit pœna canonica decreta in eos, qui ſine legitima auctoritate, & cauſa, imponunt nova vectigalia, & gabellas? *num. eod.* Aſſ. 2. Vectigalia, & aliæ ſimiles collectæ, & tributa, etſi alias licite, & juſto imponi poſſint, ab Eccleſiaſticis perſonis exigi non poſſunt *num.* 48. Debent autem Diœceſani locorum publicare ſententias excommunicationis, & interdicti a jure prolatas in eos, qui, vectigalia, & alia hujuſmodi tributa exigunt, vel extorquent. Ab Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, pro earum rebus propriis, quas negationis cauſa non deferunt, vel deferri faciunt, *n.* 49. & 50. Aſſ. 3. Præter Clericos, & alias perſonas Eccleſiaſticas non tenentur ſolvere collectas, ſeu tributa, & exactiones ordinarias; pauperes, & cœci, *n.* 15. *& ſeq.* Item cœci, aliique morbo corporali perpetuo laborantes, excuſantur a muneribus, ſeu oneribus perſonalibus, quæ imponuntur perſonis, *cit. n.* 52.

§. IV.

An, & qua ratione Epiſcopi, aliique Prælati inferiores poſſint collectas extraordinarias ſubditis ſuis imponere, vel ab iis exigere?

Poſſunt Epiſcopi, pro multis neceſſitatibus, quæ obveniunt, ſi manifeſta, & rationabilis cauſa extiterit, cum charitate, moderatum a Clericis ſubditis auxilium petere, *n.* 53. Qu. 2. Quinam poſſint exigere ſubſidium charitatis? Reſp. Epiſcopi electi, & confirmati: etſi conſecrati non ſint, & qui ſimilem Epiſcopali juriſdictionem habent, poſſunt illud exigere, & alii, qui recenſentur, *n.* 54. Qu. 2. Ex quibus cauſis charitativum ſubſidium exigi poſſit? Reſp. In genere loquendo, cauſa exigendi hoc ſubſidium debet eſſe manifeſta, & rationabilis, cujuſmodi eſt in ſpecie pro debitorum ſolutione, quæ in utilitatem Eccleſiæ ſunt contracta, & aliæ, quæ enumerantur, *n.* 55. Qu. 3. A quibus perſonis charitativum ſubſidium exigi poſſit? Reſp. Ab Eccleſiis, & Clericis Beneficiatis Epiſcopo ſubjectis: non ab illis, qui Beneficium non habent, neque a Laicis, *nu.* 56. Etiam Canonici Eccleſiæ Cathedralis obligantur, ad hoc ſubſidium præſtandum: non autem Monaſteria, & Eccleſiæ Regularium, etiam non exempta, niſi ratione Capellarum eis annexarum, *cit. n.* 56. Qu. 4. An Epiſcopus ſubſidium charitativum poſſit remittere, & an contra illud preſcribi poſſit? Reſp. Non poſſe remittere omnino, & in perpetuum, ac proinde, nec contra illud preſcribi poteſt, ſaltem ordinario tempore: etſi probabiliter poſſit tempore immemoriali, *n.* 57. Denique Archidiaconi non debent collectas facere, per Archidiaconatus ſuos, & generatim collectores pecuniarum non debent gravare Eccleſias, alioquin privandi ſunt officio ſuo, *n.* 58.

S E C T I O III.

De Procurationibus.

§. I.

An, cur, & quomodo procurationes ſint præſtandæ viſitantibus Eccleſias, & Clericos, & an etiam exigi, vel recipi poſſint in pecunia?

Aſſertio I. Procurationes ſolvi debent, ratione viſitationis, *n.* 59. Aſſ. 2. Procurationes ab Eccleſia ſolvendę, tempore viſitationis, debent eſſe moderatę, habita ratione facultatum earundem, *nu.* 60. Aſſ. 3. Nomine procurationum pręſtari debent ab illis, qui viſitantur, victualia, quę ad victum ſcilicet pertinent, ſufficientem pro ipſo Viſitatore, ejuſque moderato comitatu, & pabulum pro equis, ſecundum conſuetudinem Patriæ, ſeu Provinciæ, *n.* 61. Aſſ. 4. Olim ab iis, qui præſtare debebant procurationes victualium, invitis, non poterant exigi in pecunia: bene tamen a volentibus recipi in pecunia: hodie tamen Viſitatores pecuniam accipere non poſſunt, ſed in victualibus tantum expenſas moderatas, neque etiam qualecunque munus accipere poſſunt, alioquin in duplum reſtituere debent, *nu.* 62. An etiam eſculenta, ſeu poculenta poſſit Viſitator recipere? *nu.* 63. Item ſtatutum eſt, non tantum de Archiepiſcopis: ſed etiam de omnibus aliis Viſitatoribus, & quæ ſint pœnæ exigentium pecuniam, vel recipientium munera? *num.* 64. Qualiter jure novo Viſitatores loco victualium certam pecuniam poſſint recipere? *n.* 65. Quid de procurationibus ſtatutum ſit in Conc. Trid. *n.* 66.

§. II.

Quibus Prælatis, & quando, ac qua ratione præſtare debeant procurationes?

Procurationes, quę debentur ratione viſitationis, Prælatis, abſque manifeſta, & neceſſaria cauſa ab iis exigi non debent, & non, niſi quando perſonaliter viſitant, & ſervata moderatione: atque prædicationi, correctioni, ac reformationi vacare debent. Item Legati, & Nuntii Apoſtolici, pro illis diebus tantum quibus morantur in aliquo loco, procurationes accipere debent, & ſi quid contra hoc exactum fuerit, in duplum reſtituatur, *n.* 67. *& ſeq.* Ex privilegio Apoſtolico Viſitatores per alios viſitare poſſunt, & modus ſumptibus procurationum pręſcriptus ſervandus eſt, pro cujuſcumque Provinciæ varietate, & Viſitatorum dignitate *n.* 69. Si Epiſcopus uno die viſitet duas Parochias, quarum quælibet ad integram procurationem ſufficit, non duas: ſed unam tantum procurationem accipere poteſt, *n.* 70. Legatis, & Nuntiis Sedis Apoſtolicæ non principaliter ratione viſitationis, datur procuratio: ſed quia ſubeunt alia etiam munera, adeoque etiam ſi non viſitent, *n. eod.*

§. III.

Quænam Eccleſiæ, vel loca Eccleſiaſtica, aut perſonæ, & quibus tenentur ſolvere procurationes, vel non teneantur?

Aſſertio I. Omnes Eccleſiæ ſæculares, & regulares monaſteria, & perſonæ: item Capellæ in Eccleſiis Collegiatis erectæ

ctæ & Oratoria publica Epiſcopi auctoritate inſtituta, ſolvere debent procurationes Epiſcopo Diœceſim perſonaliter viſitanti, aut alteri Viſitatori: niſi ſpecialiter ſint exempta, *n.* 71. Extenditur 1. quod etiam Archiepiſcopo viſitanti provinciam a Monaſteriis non exemptis ſolvi debeant procurationes, *num.* 72. 2. Epiſcopus non tantum ab Eccleſiis Civitatis Epiſcopalis, quas viſitat, procurationem poteſt exigere, & recipere *num.* 73. & *ſeq.* Omnes Eccleſiæ etiam Legatis, & Nuntiis Sedis Apoſtolicæ procurationes ſolvere tenentur: niſi per ſpeciale privilegium ſint exemptæ, nec valet præſcriptio contra procurationes, *n.* 75. & *ſeq.* Religioſi ſubire tenentur onera, ut ſunt procurationes Legatorum Sedis Apoſtolicæ, ac jura Epiſcopalia, quæ incumbebant Eccleſiis, per eos, ante Concilium Viennenſe acquiſitis: niſi privilegio, ſeu exemptione, vel alia juſta cauſa excuſentur, quæ tamen privilegia, vel exemptiones non extenduntur ad Eccleſias, poſt Concilium Viennenſe acquiſendas, *num.* 77. 5. Parochiani laici non tenentur ſolvere procurationes, *num.* 78. Aſſ. 2. Eccleſiæ ſeu loca, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, ſpeciali privilegio Sedis Apoſtolicæ exemptæ a procuratione ſolvenda, vel generaliter ab omni juriſdictione, ac jure Epiſcopali, non tenentur procurationem Epiſcopo, vel Archiepiſcopo ſolvere, *num.* 79. 2. Neque Hoſpitalia, & alia hujuſmodi pia loca Epiſcopi auctoritate inſtituta: quamvis poſſint viſitari ab Epiſcopo, *num. ead.* 3. Non debent procurationes ſolvi ab Oratoriis privatis, *num.* 80. Quæ ſit differentia inter Eccleſiam, & Oratorium privatum; *num.* 81. Epiſcopus non debet ratione viſitationis procurationem exigere a pauperibus Eccleſiis, vel Clericis, *num.* 81.

§. IV.

Alia quædam ad procurationes pertinentia proponuntur, explicantur.

Aſſertio I. Non poteſt Jus procurationis, ratione viſitationis Jure communi debitæ, in totum, & in perpetuum remitti ab Epiſcopo, expreſſe, aut per pactum, *num.* 83. Sed neque in Generali remiſſione ſervitiorum ſibi ab Eccleſia inferiore debitorum, cenſeri debet, viſitationem, & procurationem illi annexam eſſe remiſſam, *n.* 84. Quænam in generali remiſſione jurium, ab Epiſcopo facta cenſeantur excepta, niſi ſpecialiter exprimantur? *n. ead.* Aſſ. 2. Si ab Eccleſia aliqua, cum conſenſu Patroni, in fundatione, procuratio, abſque determinata quantitate, alteri Eccleſiæ ſolvenda, ſit impoſita, illa augeri non debet, niſi facultates Eccleſiæ notabiliter creverint, *n.* 85. Deducitur corollarium, *num.* 86. Aſſ. 3. Si in aliquo loco, aut Diœceſi, in procurationibus, aut aliis ſervitiis præſtandis, certum quid non conſtitutum ſit, attendenda eſt conſuetudo vicinarum Eccleſiarum *nu.* 87. Aſſ. 4. Archiepiſcopus, qui Jure Metropolitano, vel Legationis Apoſtolicæ viſitat Provinciam ſuam, poteſt debitas procurationes exigere, juxta facultates Eccleſiarum, & illos, qui eas denegant, excommunicare, *n.* 88. & 89.

§. V.

De viſitatione, ob quam debentur procurationes.

Quær. 1. Quinam jus, & poteſtatem habeant viſitandi? Reſp. Officium hoc pertinet ad eos, qui ordinariam juriſdictionem in Eccleſias, vel Clericos ſibi ſubjectos habent, quales ſunt Epiſcopi, iiſque Superiores. Item Legati Apoſtolici, & Capitulum Cathedrale, Sede vacante, & Prælati Regulares, *num.* 90. An, & a quo viſitari poſſint Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ exemptæ Regulares, & Sæculares; *num.* 91. & *ſeq.* A quo viſitari debeant, ac poſſint Eccleſiæ, quæ nullius Diœceſi ſunt, ſæculares, vel regulares, ſive curatæ ſint, ſive non, item perſonæ, quæ nullius Diœceſis ſint, ſæculares, vel regulares? *n.* 93. Quoties viſitatio fiere poſſit, ac debeat? Semel in anno ordinarie, quamvis etiam, ſi opus fuerit, ſæpius in anno; & an etiam Capitula Eccleſiarum Cathedralium? *num.* 94. 4. Quo ordine, & modo facienda ſit viſitatio ab Archiepiſcopo, & Epiſcopo, *num.* 95. & 5. *ſeqq.* Quæ poſſint accipere Epiſcopi, ſi venerint ad Monaſteria hoſpitalitatis, vel viſitationis cauſa, *nn.* 101.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 43. & *ſeq.*
c. 2. n. 2.
c. 3. n. 7.
c. 4. n. 51. & *ſeq.*
c. 5. n. 2. & *trib. ſeqq.*
c. 6. *in princ.* n. 60. §. *Prohibemus*, n. 53. & §. *fin.* n. 60.
c. 7. n. 5. 6.
c. 8. *num.* 10. & *duob. ſeqq.*
c. 9. n. 53.
c. 10. n. 46. & *ſeq.*
c. 11. n. 14. & *ſeq.*
c. 12. n. 58.
c. 13. n. 16. & *ſeq.*
c. 14. n. 72. & *ſeq.*
c. 15. n. 29. & *ſeq.*
c. 16. *num.* 83.
c. 17. n. 75. & *ſeq.*
c. 18. *num.* 36. & *duobus ſeqq.*
c. 19. *num.* 41. & *ſeq.*
c. 20. *nn.* 22. & *ſeq.*
c. 21. n. 84.
c. 22. n. 87.
c. 23. n. 67. & 68.
c. 24. n. 73. & *ſeq.*
c. 25. n. 88. & *ſeq.*
c. 26. n. 23. & *ſeq.*
c. 27. & *ult. nn.* 80. & *ſeq.*

IN SEXTO.

c. 1. *in princ.* n. 95. & *trib. ſeqq.* §§. *num.* 96. & *ſeqq.* §. *ult.* n. 99.
c. 2. n. 94.
c. 3. n. 65.
c. 4. n. 48.
c. 5. & *ult.* n. 100.

IN CLEMENTINIS.

Clem. 1. *num.* 72.
Clem. 2. n. 100.
Clem. 3. n. & *ult.* n. 49. & *ſeq.*
Extrav. un. n. 69.

TITULUS XL.

De Conſecratione Eccleſiæ, vel Altaris.

§. I.

A quo, quando, & qualiter conſecrari poſſint Eccleſiæ, & an requiratur ad conſecrationem Eccleſiæ dotatio?

Aſſertio I. Solus Epiſcopus poteſt conſecrare Eccleſias, & quidem proprius, non alienus: niſi cum licentia proprii, *nn.* 1. Aſſ. 2. Eccleſiæ conſecrari poſſunt, quolibet die, non tantum diebus feſtivis: ſed etiam profanis, *num.* 2. Aſſ. 3. Epiſcopus Eccleſiam conſecrare non debet, niſi Miſſam celebret, idque ex præcepto: quamvis ad ſubſtantiam conſecrationis id non requiratur, Eccleſia ſemel conſecrata iterum non eſt conſecranda *num.* 3. Aſſ. 4. Eccleſia non eſt conſecranda, niſi prius de dote competente ei fuerit proviſum, *nn.* 4. Sed neque Eccleſia fundanda eſt, vel ædificanda, niſi prius dos ei fuerit aſſignata, *nn.* 5. Et quidem competens, *num.* 6.

§. II.

In quibus caſibus Eccleſia execretur, ita, ut nova conſecratione indigeat?

Tres ſunt caſus, primus eſt, ſi neſciatur, vel dubitetur, an Eccleſia aliqua fuerit conſecrata, nec ne, nec appareat aliquod indicium, ex quo probari poſſit, vel præſumi, illam eſſe conſecratam, *num.* 7. Secundus eſt, ſi Eccleſia igne ſit exuſta, ita, ut parietes interiores fuerint combuſti, vel devaſtati, aut abraſi, ex toto, vel ex majore parte, *nn.* 8. Tertius caſus eſt, ſi totum Eccleſiæ ædificium, ſive caſu fortuito, ſive conſulto deſtruatur, non tantum quoad tectum: ſed etiam quoad parietes, ita, ut ex toto, vel ſaltem ex majore parte ſint deſtructi, tunc Eccleſia amiſit conſecrationem, & de novo eſt conſecranda, *num.* 9. An, ſi parietes Eccleſiæ, non ſimul, & in totum: ſed paulatim per partes minores, ſeu parvas deſtruantur, aut corruant, ita tamen, ut nunquam major pars ſimul deſtructa ſit, Eccleſia denuo ſit conſecranda? *cit. nu.* 9.

§. III.

Quot, & quibus modis polluatur, ſive violetur Eccleſia, ita, ut in ea divina Officia celebrare non liceat, priuſquam reconcilietur: ac quomodo, & a quo Eccleſia polluta reconcilianda ſit?

Aſſertio I. Eccleſia pluribus modis polluitur. Veluti 1. Per homicidium factum in Eccleſia, idque voluntarium, & injurioſum, vel ſaltem contra Religionem, ac reverentiam loco ſacro debitam, commiſſum, ut, ſi mors inferatur reo per ſententiam Judicis, *nn.* 10. 2. Polluitur Eccleſia, per vulnera ibi inflicta, citra mortem, ſive per humani ſanguinis effuſionem, eamque copioſam, & voluntarie factam, *num.* 11. 3. Polluitur per adulterium, vel aliam illicitam copulam carnalem, & quamcunque voluntariam, & illicitam ſeminis effuſionem, intra Eccleſiam factam: imo etiam per actum conjugalem, quia fit injuria, & irreverentia loco ſacro: niſi neceſſitas excuſet, ut, ſi conjuges Eccleſiæ incluſi eſſe cogantur: debet autem fornicatio, vel ſeminis effuſio eſſe publica, vel occulte facta, poſtea publice innoteſcere, *num.* 12. 4. Polluitur Eccleſia, ſi in illa ſepeliatur fidelis excommunicatus, & quidem poſt Concilium Conſtantienſe, nominatim excommunicatus vel notorius percuſſor Clerici, *num.* 13. 5. Polluitur Eccleſia per ſepulturam hominis infidelis, aut non baptizati, *nn.* 14. An Eccleſia conſecrata, vel benedicta in Epiſcopo notorie excommunicato polluatur? *n.* 15. An violata Eccleſia, violentur etiam ædificia ei cohærentia, ut ſacriſtia, vel turris, aut tectum Eccleſiæ? *nn.* 16. Si alia percuſſio, etſi enormis, fiat intra Eccleſiam, citra ſanguinis effuſionem, non polluitur Eccleſia, *num.* 17. Quibus caſibus, polluitur Eccleſia, etiam non conſecrata: modo ad Divinum cultum auctoritate Epiſcopi ſit deſtinata? *n.* 18. Aſſ. 2. Eccleſia conſecrata, ſi polluta fuit, reconciliari poteſt, ac debet per aſperſionem aquæ conſecratæ, cum vino, & cinere, & ſale: ſi vero Eccleſia tantum ſit benedicta ab Epiſcopo, poteſt reconciliari per aſperſionem ſimplicis aquæ benedictæ, per ſimplicem Sacerdotem, *num.* 20. Aſſer. 3. Si Eccleſia conſecrata polluta fuit, ea reconciliari poteſt, ac debet aqua per Epiſcopum benedicta, & quidem ab Epiſcopo proprio, vel ejus mandato, per alium: per ſimplices vero Sacerdotes hujuſmodi reconciliatio fieri non poteſt, etiam aqua per Epiſcopum benedicta, *nn.* 20. Conſecratio Eccleſiarum non poteſt ab Epiſcopo committi Clericis inferioribus non Epiſcopis, *nn. eod.* Aſſ. 4. Si Eccleſia non conſecrata, ſed benedicta tantum, vel publice deputata ad cultum Divinum polluta fuit, ea reconciliari poteſt aqua non benedicta ab Epiſcopo, ſive aqua luſtrali benedicta per ſimplicem Sacerdotem, *nn.* 21.

§. IV.

De Conſecratione, & execratione, ſive violatione Altaris.

Duplex eſt Altare, immobile, quod lapideum eſſe debet, & mobile, ſeu portatile. Et quod ſit diſcrimen inter utrumque? *num.* 22. Quæritur 1. Quando, ſive in quibus caſibus Altaria execrentur, ſive conſecrationem amittant, ita ut iterum conſecrari debeant? Reſpond. Altare, ſive mobile, ſive immobile amittit conſecrationem 1. Per fractionem notabilem lapidis, in quo continetur ſigillum menſæ ſuperioris, vel lapidis altaris portatilis, *nn.* 23. Altare fixum execratur, ſi lapis, ſeu menſa ſuperior: cui eſt affixa, amoveatur, *nn.* 24. Proponuntur Capitula, in quibus agitur de execratione, ſeu violatione altarium, *num.* 25. 26. & 27. An, ſi violetur, vel ſpolietur ſigillum altaris, hoc conſecrationem amittat? *num.* 26. Quær. 2. An Eccleſia execrata, vel polluta, etiam Altare execretur, vel polluatur? Reſp. Si Eccleſia conſecrationem amittat, non ideo Altare etiam illam perdit, & e converſo, at vero polluta Eccleſia, omnia Altaria ſimul polluta cenſentur, & vice verſa, *nn.* 28. Poſſunt in una Miſſa, & una eademque Eccleſia plura Altaria ſimul conſecrari, *nn.* 29.

§. V.

De conſecratione, pollutione, & reconciliatione Cœmeterii.

Quær. 1. Quomodo Cœmeterium conſecretur, aut benedicatur? Reſp. conſecratur, vel benedicitur eodem modo, quo Ec-

cleſia: & hac conſecrata, etiam Cœmeterium ei conjunctum conſecratum præſumitur *num.* 30. Quær. 2. Quibus modis cœmeterium polluitur, & reconciliatur? Reſp. iiſdem modis polluitur, quibus Eccleſia, *num.* 31. Et eodem quoque modo reconciliatur, *nu.* 32. Quær. 3. An polluta Eccleſia, polluatur etiam Cœmeterium, & vice verſa, Reſpon. Eccleſia polluta, cenſetur etiam pollutum cœmeterium illi contiguum, ſed non remotum: contra vero polluto cœmeterio, non cenſetur polluta Eccleſia. Quod, ſi plura ſint cœmeteria contigua, polluto uno, non eſt pollutum alterum illi contiguum, licet per portam de uno, ad alterum detur ingreſſus, *num.* 33. Quid, ſi porta intermedia polluatur, an etiam polluantur cœmeteria, vel quodnam ea illis? *nu.* 34.

SERIES CAPITULORUM,

In Antiquis.	*c. 6. cit. n.* 27.
c. 1. *n.* 25.	*c.* 7. *num.* 13. 31. & 32.
c. 2. *n.* 2.	*c.* 8. *n.* 4. & *duob. ſeqq.*
c. 3. *n.* 27.	*c.* 9. *n.* 20.
c. 4. *num.* 10. & 21. *nu.* 19. & 27.	*c.* 10. & *ult. n.* 18. & 19.
	In Sexto.
c. 5 *n.* 29.	*c. unic. n.* 33.

TITULUS XLI.

De Celebratione Miſſarum, & Sacramento Euchariſtiæ, & Divinis Officiis.

Cap. 2. prohibetur, ne Laici, ſingulis diebus, audiant Miſſam votivam, ſed Miſſam de Feria, vel Feſto occurrente, *nu.* 1. Cap. 3. Sufficit Sacerdoti, ſemel in die unam Miſſam celebrare, excepto die Nativitatis Domini, & ex cauſa neceſſitatis, *num.* 2. Cap. 4. In diebus penſeſtis, non dicitur in Miſſa Hymnus Angelicus, nec Symbolum Apoſtolorum, nec Hymnus Ambroſianus in Laudibus, *nu.* 3. Cap. 5. Ablutio ſumenda eſt, infuſo vino: niſi alia Miſſa eo die ſit legenda, *num.* 4. Cap. 6. Si quæ verba ſunt in Canone Miſſæ, quæ ab Evangeliſtis dicta non ſunt, credendum eſt, quod Apoſtoli a Chriſto acceperunt, & Succeſſores eorum ab Apoſtolis, *n.* 6. In Sacramento Euchariſtiæ hæc tria ſunt diſtinguenda, forma viſibilis, ſive ſpecies panis, & vini, & Sacramentum, hoc eſt, ſignum rei ſacræ, & non res: & virtus charitatis, & unitatis, quæ eſt res, & non Sacramentum, *nu.* 6. In Sacramento Euchariſtiæ probabilius eſt, aquam cum vino in ſanguinem converti, *nu.* 7. Qualiter Oratio ſecreta in Feſto S. Leonis immutata eſt? *num. eod.* Cap. 7. Sacerdos, qui Hoſtiam non conſecratam porrigit, gravius peccat, quam ille, qui in peccato mortali conſecrat, *num.* 8. Cap. 8. Chriſtus fuit verus DEUS, & homo, conſtans vero, & non phantaſtico corpore. Item ex latere Chriſti, non phlegma, ſed vera aqua profluxit, *nu.* 9. Cap. 10. Euchariſtia debet aſſervari in loco mundo, & obſignato. Et cum elevatur in Miſſa S. Hoſtia reverenter a populo adorari, & cum lumine deferri ad infirmos debet, tranſgreſſores vero graviter ſunt puniendi, *nu.* 10. Cap. 11. Miſſæ duæ Conventuales celebrari debent in Eccleſiis Collegiatis: una pro defunctis, altera de feſto, vel Feria currente, *num.* 11. Cap. 12. Epiſcopus tantum in die Cœnæ debet Miſſam celebrare, & Chriſma conficere, *num.* 12. Cap. 13. In Sacrificio Miſſæ, plus vini, quam aquæ eſt apponendum, *nu.* 13. Cap. 14. & *ult* Sacerdos, qui ſine igne, ſeu lumine, vel in pane fermentato, aut calice ligneo, Miſſam celebrato, ab Officio, & Beneficio eſt deponendus, *nu.* 14. Quæ preces in Miſſa pro neceſſitatibus Eccleſiæ ſint dicendæ, *cit. nu.* 14.

§. II.

Proponuntur Capitula, quæ ad Divina Officia pertinent.

Cap. 1. Clericus Horas Canonicas dicere debet horis competentibus, etſi ex juſta cauſa poſſit eas perſolvere mane, uſque ad Veſperas incluſive, *num.* 15. Cap. 9. Prælatis, & Clericis præcipitur in virtute obedientiæ, ut Officium nocturnum pariter, ac diurnum ſtudioſe, & devote celebrent, *nu.* 16. Clement. 1. Prælati, eorumque Superiores curare debent, ut in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, ac Regularibus, horis debitis, devote pſallatur, & in aliis Eccleſiis, debite, ac devote Divinum Officium celebretur, *nu.* 17. Clement. 2. Clerici, etiam Religioſi, commenſales, ac domeſtici Cardinalium, vel Epiſcoporum poſſunt in Divinis Officiis ſe ipſis conformare, *nu.* 18.

SERIES CAPITULORUM,

In Antiquis.

c. 1. *n.* 15.	*c.* 10. *num.* 10.
c. 2. *n.* 1.	*c.* 11. *n.* 11.
c. 3. *n.* 3.	*c.* 12. *n.* 12.
c. 4. *n.* 3.	*c.* 13. *n.* 13.
c. 5. *n.* 4.	*c.* 14. & *ult, nu.* 14.
c. 6. *n.* 9. 6. & 7.	In Clementinis.
c. 7. *n.* 8.	*In Clem.* 1. *num.* 17.
c. 8. *n.* 9.	*Clem.* 2. *n.* 18.
c. 9. *num.* 16.	*Extrav. un. n.* 14.

TITULUS XLII.

De Baptiſmo, & Ejus Effectu.

§. I.

De forma Baptiſmi, & immerſione, ſive aſperſione aquæ, & aliis quibuſdam ad Baptiſmum pertinentibus.

Baptizatus non eſt parvulus, ſi non dicatur, *Ego te baptizo in nomine Patris*, &c. quamvis ter immergatur in aqua; pronomen tamen *Ego*, & *amen*, non requiritur ad eſſentiam, *num.* 1. Baptiſmus valide adminiſtratur, ſive conferatur, immerſione corporis in aquam, eaque bina, vel una tantum: ſive aſperſione tantum aquæ: in qua re tamen in praxi obſervanda eſt conſuetudo cujuſque Diœceſis, *n.* 1. Conciliantur Canones, qui ſibi invicem adverſari videntur, circa formam verborum Baptiſmi, *num.* 2. An valeat Baptiſmus collatus in nomine S. Trinitatis, vel Chriſti, non expreſſis tribus Perſonis Divinis? *num. eod.* Cap. 2. Si probabiliter dubitetur, an quis fuerit baptizatus, is baptizandus eſt ſub conditione, *num.* 3. Cap. 4. Nemo poteſt ſe ipſum baptizare, etiam inſtante mortis periculo; quia debet eſſe diſtinctio perſonarum inter baptizantem, & baptizatum, *nu.* 4. Cap. 5. Non valet Baptiſmus, ſi deſit verbum, ſeu forma verborum vel aquæ elementum, *nu.* 6. Baptizati a Latinis non debent a Græcis rebaptizari, *num.* 7. In Clement. unic. Baptiſmus non debet conferri: niſi in Eccleſiis, in quibus ſunt fontes ad hoc deputati: præterquam, ſi ſint Regum, vel Principum liberi, vel neceſſitas non permittat, ut baptizandi deferantur ad Eccleſiam, *num.* 8.

§. II.

De effectu Baptiſmi,

Baptiſmus utiliter confertur parvulis, licet actu non credant, nec intelligant, & remittitur eis peccatum originale: imo etiam fides, charitas aliæque virtutes iis infunduntur, quoad habitum, etſi non quoad actum, donec adulti fiant. Verum peccatum originale, quod contrahitur, ſine conſenſu, remittitur etiam ſine conſenſu parvulis, vi Sacramenti: ſecus eſt de actuali peccato, quod ſicut committitur cum conſenſu, ita ſine eo non relaxatur. Peccatum originale per Baptiſmum dimittitur parvulis, etſi conſentire non poſſint: adultis vero amentibus, vel dormientibus, qui non conſentiunt, in Baptiſmo non dimittitur peccatum actuale, imo nec originale. Qui terroribus, & ſuppliciis violenter trahitur ad Baptiſmum, & ne aliud damnum incurrat, illum ſuſcipit, recipit Sacramentum, & cogendus eſt ad obſervantiam fidei Chriſtianæ. Qui vero nunquam conſentit, ſed penitus contradicit, nec rem, nec characterem ſuſcipit Sacramenti. Item, ſi dormientes, vel amentes baptizentur, qui antequam dormirent, vel inſanirent, contradicebant, non accipiunt characterem Sacramenti: ſi vero non contradicebant, ſed ſunt Cathecumeni, baptizati in ſomno, vel amentia, recipiunt characterem Sacramenti, *num.* 9.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis,

c. 2. *n.* 1.	*c.* 5. *n.* 6.
c. 2. *n.* 3.	*c.* 6. & *ult. n.* 7.
c. 3. *n.* 9.	In Clementinis.
c. 4. *n.* 4. & *ſeq.*	*Clem. unic. n.* 8.

TITULUS XLIII.

De Clerico non Baptizato.

Cap. 1. Si Presbyter cognoſcatur, quod non fuerit baptizatus, baptizari debet, & iterum ordinari, *num.* 1. Cap. 2. Is, qui non eſt baptizatus, ſalvari poteſt, ſi probabiliter credat, ſe eſſe baptizatum, *num.* 2. Peccatum originale non tantum dimittitur per Baptiſmum fluminis, ſive aquæ: ſed etiam per Baptiſmum ſanguinis, cum quis pro Fide Chriſti occiditur, & in Baptiſmo flaminis, cum inviſibiliter quis per Fidem Chriſti baptizatur, cum deſiderio, ſeu voto, ſaltem implicito, ſuſcipiendi Baptiſmum fluminis, quando reipſa ipſum ſuſcipere non poteſt, *nu.* 3. In quo differat Baptiſmus flaminis a reliquis Baptiſmis? *cit. num.* 3. An, qui probabiliter credit, ſe eſſe baptizatum, cum tamen non ſit, poſſit conficere Sacramentum Altaris, vel a peccatis abſolvere, vel Ordines ſuſcipere? *num. eod.* Cap. 3. Non baptizatus non poteſt ordinari, & ſi de facto ordinetur, non recipit characterem Ordinis: ſicut probabiliter credatur, eſſe baptizatus, *num.* 4. Qui natus ex Chriſtianis parentibus, & inter Chriſtianos in fide educatus eſt, præſumitur certo quod baptizatus fuerit, donec contrarium evidentiſſime probetur, *n. eod.*

SERIES CAPITULORUM,

In Antiquis.	*c.* 2. *nu.* 2.
c. 1. *n.* 1.	*c.* 3. & *ult. n.* 4. & 5.

TITULUS XLIV.

De Cuſtodia Eucariſtiæ, Chriſmatis, & aliorum Sacramentorum.

Cap. 1. Euchariſtia, & Chriſma, debent fideliter ſub clavibus cuſtodiri, & contrafacientes ſunt puniendi, *num.* 1. Cap. 2. Supellectilia propria Clericorum, vel Laicorum, in Eccleſiis admitti non debent, niſi ob urgentes neceſſitates. Item Oratoria, vaſa ſacra, Corporalia, & Pallæ Altaris, & veſtimenta Miniſtrorum Eccleſiæ, munda, & nitida, conſervari debent, *num.* 2.

SERIES CAPITULORUM.

In Antiquis.

c. 1. *n.* 1.	*c.* 2. *n.* 2.

TITULUS XLV.

De Reliquiis, & Veneratione Sanctorum.

§. I.

De veneratione, & Canonizatione Sanctorum.

Nemini licet, aliquem publice colere, ut Sanctum etiamſi

per

per eum miracula fierent, ſine auctoritate Papæ, *num.* 1. & 2. Solus Papa poteſt aliquem in Sanctorum numerum referre, *num.* 3. Ad Canonizationem alicujus Sancti, tum ſanctitas vitæ, tum miracula requiruntur, *num.* 4. Feſta XII. Apoſtolorum, IV. Evangeliſtarum, & IV. Doctorum Eccleſiæ debent ſub duplici Officio ſolenniter celebrari, *num.* 5. Item Feſtum Corporis Chriſti, ſingulis annis, Feria V. Poſt Octavam Pentecoſtes, certis cum Indulgentiis, *nu.* 6. Eaſdem Indulgentias lucrantur, qui Conceptionem Immaculatæ Virginis, cum ejus Officio devote celebraverint, vel ei in eodem Feſto, & per Octavam ejus interfuerint, *nu.* 7. Prædicatores, qui aſſerunt, B. Virginem fuiſſe in peccato originali conceptam, ſunt ipſo facto excommunicati, *num.* 8.

§. II.

De reliquiis Sanctorum, earumque veneratione.

Reliquiæ, extra capſam oſtendi non debent, nec venales exponi. Inventas vero de novo nemo publice venerari præſumat, niſi fuerint prius auctoritate Papæ approbatæ: nec Prælati permittant eos, qui ad eorum Eccleſias, venerationis cauſa, accedunt, falſis documentis decipi, *nu.* 9. & 10. Nec de Jure communi, nec ex Decreto Concilii Tridentini poteſt Epiſcopus approbare Reliquias omnino novas, id eſt, Sancti ab antiquo non approbati, *num.* 11. Probabilius eſt, Epiſcopum, ſaltem cum conſenſu Capituli, & ex juſta cauſa, poſſe transferre Corpora Sanctorum, ab una Eccleſia ad aliam, etiam ſine licentia Papæ, *nu.* 12.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.	*Clem. unic. n.* 6.
c. 1. *n.* 1. & *trib. ſeqq.*	*Extrav.* 1. *inter communes,*
c. 2. *& ult. nu.* 9. & *ſeq.*	*num.* 7.
c. unic. in 6. *nu.* 5.	*Extravag.* 2. *n.* 8.

TITULUS XLVI.

De Obſervatione Jejuniorum.

Cap. 1. Si Feſtum aliquod inciderit in Feriam II. Jejunari debet in Sabbatho præcedente, ratione Vigiliæ, occurrentes in Dominica. Item in Vigilia S. Matthiæ, eſt jejunandum, *num.* 1. Cap. 2. In Vigiliis omnium Apoſtolorum jejunandum eſt ex præcepto, præter Vigilias SS. Apoſtolorum Philippi, & Jacobi, & S. Joannis Evangeliſtæ. Feſtum S. Bartholomæi, celebrari debet, ſecundum conſuetudinem locorum, die 24. vel 25. Auguſti, *num.* 2. Qui propter neceſſitatem carnes comedunt in Quadrageſima, non peccant, nec puniendi ſunt. Item circa comeſtionem carnium in die Sabbathi, conſuetudo Regionis cujuſque obſervanda eſt: ſicut etiam, quando in Quadrageſima, vel aliis jejuniis infirmi petunt, ſibi indulgeri eſum carnium, is debet illis concedi, ſi magna neceſſitas exigat, *cit. num.* 2. Cap. 3. & ult. Omnes, ſi Feſtum Nativitatis Domini incidat in Feriam VI. carnibus veſci poſſunt, exceptis illis, qui voto etiam ſimplici, vel vi Regulæ, quam profeſſi ſunt, tenentur abſtinere a carnibus: qui vero ob devotionem, etiam illo die, abſtinere volunt, non ſunt reprehendendi, *nu.* 3. Conſuetudo Eccleſiæ univerſalis, etiam quoad relaxationem jejunii, ſeu abſtinentiæ a carnibus, utique ſervanda eſt, & an etiam particulares conſuetudines locorum, quoad jejunium, ſint validæ? *num.* 4. Qui generaliter vovit, nunquam veſci carnibus, non poteſt eas comedere, etiam in Nativitate Domini, occurrente Feria VI. Secus eſt, ſi quis vovit ſpecialiter, abſtinere a carnibus, omnibus diebus Veneris totius anni, *n.* 5. Religioſus factos Epiſcopos, poteſt licite carnibus veſci in Feſto Nativitatis Chriſti, occurrente die Veneris, non obſtante Regula, & Statuto Ordinis, nec voto ſimplici de abſtinentia a carnibus, *num.* 6.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *nn.* 1.	*c.* 3. & *ult. num.* 3. & *trib. ſeqq.*
c. 2. *n.* 2.	

TITULUS XLVII.

De Purificatione Poſt Partum.

Cap. unic. Mulier, poſt partum, poteſt ſtatim ingredi Eccleſiam, ſine peccato: ſi tamen ex reverentia aliquamdiu abſtinere velit, non eſt ejus devotio improbanda, *num.* 1. Præcepta veteris Legis cæremonialia, quæ figurabant Chriſtum venturum, & novam Legem futuram, non tantum non obligant, & mortua ſunt: ſed etiam ſunt mortifera, ita, ut illicitum ſit, ea obſervare tempore Legis novæ. Judicialia vero, mortua quidem ſunt, quia non obligant, tempore novæ Legis, non tamen ſunt mortifera; quia adhuc poſſunt obſervari ſine peccato, quale præceptum eſt tempus purificationis, poſt partum, *num.* 2.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. unic. num. 1.

TITULUS XLVIII.

De Eccleſiis Ædificandis, Vel Reparandis.

Quær. 1. A quo, & cujus auctoritate Eccleſiæ ædificari de novo poſſint? Reſp. 1. Quilibet de novo Eccleſiam ædificare poteſt, interveniente Epiſcopi Diœceſani auctoritate, dummodo etiam alteri Eccleſiæ per hoc præjudicium non inferatur, *num.* 1. Reſp. 2. Ad Eccleſiam novam ædificandam non requiritur expreſſus Epiſcopi conſenſus: ſed ſufficit tacitus, ſi Epiſcopus ſcivit, Eccleſiam conſtrui, & non contradixit, *num.* 2. Epiſcopus in fundatione Eccleſiæ debet in loco, ubi Eccleſia eſt ædificanda, Crucem figere, & primum lapidem ponere, *num.* 3. Quær. 2. Ubi debeat ædificari Eccleſia? Reſpon. in loco congruo, eoque proprio, & non alieno, *num.* 4. Quær. 4. An, & ex quibus cauſis poſſit ædificari Eccleſia, nova, etiam intra limites alterius Eccleſiæ, ſeu Parochiæ? Reſpon. propter nimiam diſtantiam, vel aliam magnam difficultatem, aut incommodum adeundi Eccleſiam Parochialem, poteſt, intra fines illius, nova Eccleſia conſtrui, idemque innovatur in Concil. Trident. *num.* 5. Ex juſta cauſa poteſt nova Parochia, ſeu Capella, intra limites alterius Parochiæ ædificari, & quænam cauſa requiratur? *num.* 6. Quando poteſt appellari, vel non, ſi erigatur nova Parochia, intra fines alterius; *num.* 7. Alia cauſa legitima ædificandi Eccleſiam novam eſt, ob neceſſitatem leproſorum, ſine gravi tamen præjudicio Eccleſiæ Parochialis, *num.* 8. Leproſi non debent cogi, ſolvere Decimas ex hortis, & nutrimentis animalium ſuorum, *num. eod.* Poſſunt ob indigentiam populi, novæ Eccleſiæ ædificari, intra fines aliarum Eccleſiarum, non obſtante juramento de rebus Eccleſiæ non alienandis, *num.* 9.

§. II.

Quænam, præter legitimam cauſam, conditiones neceſſario requirantur, ad conſtruendam novam Eccleſiam parochialem?

Requiritur 1. Ut in illo loco, ubi nova Parochia eſt conſtituenda, ſaltem 10. ſint Parochiani *num.* 10. 2. Requiritur, ut erectio novæ Parochiæ fiat ab Epiſcopo, cum conſilio Capituli, imo, & conſenſu, *num. eod.* 3. Ut citetur Rector Eccleſiæ matricis, imo etiam alii omnes, quorum intereſt, vocentur, *num.* 11. 4. Ut Eccleſiæ de novo conſtructæ competens dos aſſignetur, *num. eod.* 5. Ut in erectione novæ Parochiæ, jus præſentandi Sacerdotem in illa reſervetur illis quibus jure debetur, *num.* 12. 6. Ut Eccleſiæ matrici in Eccleſia de novo erecta, pro facultate loci, præter patronatum, competens honor ſervetur, *n.* 13. 7. Ut Epiſcopus erigat novam Eccleſiam per ſe, vel per ſuum Vicarium generalem, ſpeciale ad id mandatum habentem, *num. eod.*

§. III.

Quinam, & ex quibus reditibus teneantur Eccleſias reparare?

Aſſertio 1. Eccleſiæ vetuſtate, aut caſu collapſæ, vel ruinoſæ reparari debent ex reditibus Eccleſiæ, ſi certam portionem redituum habeat pro fabrica deputatam, niſi aliud habeat conſuetudo? alioquin, ſi certi reditus, aut ſufficientes aſſignati non ſint pro fabrica, etiam Parochi cogi poſſunt, ad reparandam Eccleſiam, *num.* 14. Quin, & alii Clerici, qui Beneficium Eccleſiaſticum habent, tenentur contribuere ad Eccleſias reparandas, & in defectum prædictorum, Parochiani, *num.* 15. Quæ dicta ſunt de reparatione Eccleſiæ, etiam locum habent in reparatione ædium parochialium, *num.* 16. Hæc innovata ſunt a Concil. Trid. *num.* 17. An etiam ii, qui percipiunt Decimas ex prædiis in aliena Parochia ſitis, teneantur ad contribuendum pro reparatione illius Eccleſiæ, vel domus parochialis? *num.* 18. Aſſ. 2. Ad reparationem Eccleſiæ Cathedralis, ſecluſa conſuetudine, ſolus Epiſcopus tenetur ex quarta redituum ſuorum, & ſi ſit dives, etiam ultra quartam compelli poteſt: & quando Canonici etiam ad hoc teneantur, vel inferiores Clerici; *num.* 19. Aſſ. 3. Ad Eccleſias parochiales reficiendas non tenentur contribuere Patronos, *num.* 20.

§. IV.

De mutatione Eccleſiæ ſæcularis in regularem, & deſtructione ejuſdem.

Quær. 1. An Eccleſia ſæcularis poſſit converti in regularem? Reſp. poſſe, cum conſenſu Ordinarii, modo Clericis ſæcularibus, dum ſuperſtites ſunt, nullum præjudicium fiat, *num.* 21. Non poteſt, vice verſa, Eccleſia Regularis, converti in ſæcularem, niſi in defectum Regularium, *nu.* 22. Non poſſunt Clerici inferiores mutare ſtatum Eccleſiæ ſuæ, etiam in meliorem, *num. eod.* Non poteſt concedi privilegium Eccleſiæ primum conſtruendæ: bene tamen poteſt concedi privilegium, ut incipiat valere, poſtquam fuerit conſtructa? poteſt item Eccleſiæ ædificandæ legatum relinqui, vel ea hæres inſtitui, *num.* 23. Quær. 2. An Eccleſiæ deſtrui poſſint, & ad uſus profanos converti? Reſp. Non poſſunt, niſi auctoritate Epiſcopi, ex juſta cauſa, quod ſi deſtruantur, lapides, & ligna non poſſunt applicari ad privatos uſus Laicorum, *n.* 24. An, & quomodo, ſi deſtruatur Eccleſia, amittantur privilegia loco ſacro conceſſa, vel non? *num.* 25.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. *nn.* 25.	*c.* 4. *nn.* 14.
c. 2. *n.* 8.	*c.* 5. *nn.* 21. & 22.
c. 3. *n.* 5. & 6. & *nn.* 12.	*c.* 6. & *ult. n.* 9.

TITULUS XLIX.

De Immunitate Eccleſiarum, Cœmeterii, & rerum ad eas pertinentium.

Quid ſit immunitas Eccleſiaſtica, eaque eſt triplex, localis, realis, & perſonalis, *num.* 1.

SECTIO I.

De Immunitate loculi, qua competit Eccleſiis, & aliis locis Eccleſiaſticis.

§. I.

Quænam loca Eccleſiaſtica immunitate gaudeant?

Aſſertio 1. Eccleſiæ, ſeu Templa, etiam non conſecrata, dum-

dummodo auctoritate Epiſcopi ſint benedicta, vel ad publicum Sacrificii, & Sacramentorum uſum, ac Officia Divina celebranda ſint deputata, gaudent privilegio immunitatis, *num.* 2. Extenditur autem hoc privilegium immunitatis, ut habeat locum 1. Etiam in Eccleſia interdicta. 2. Etiam in Eccleſia polluta, & nondum reconciliata. 3. In omnibus locis, ſeu habitaculis, Eccleſiæ adhærentibus, ut ſunt Sacriſtia, porticus, atrium, item turris, & tectum Eccleſiæ imo etiam extenditur hoc jus immunitatis ad quæcunque loca exiſtentia in circuitu 40. paſſuum in Eccleſiis majoribus. 30. vero in minoribus. 4. Hoc privilegium competit etiam Eccleſiæ deſtructæ, ſine Superioris auctoritate, dummodo ſubſit ſpes reparationis illius, *nu.* 3. Aſſ. 2. Hoc privilegio gaudeat etiam Cœmeteria, item Oratoria privata, auctoritate tamen Epiſcopi ad Divinum cultum Deputata: Hoſpitalia auctoritate Epiſcopi conſtituta. Item Monaſteria, ac domus Religioſorum, cum ambitu clauſtri, *num.* 4.

§. II.

An in Eccleſiis, & aliis locis Sacris, aut Religioſis, Judicia exercere ſit contra immunitatem Eccleſiaſticam?

Aſſertio I. Cauſæ criminales, in quibus agitur de ſanguinis effuſione, vel corporali pœna, in Eccleſiis, & aliis locis ſacris, tractari non debent, *num.* 5. Neque etiam cauſæ civiles ad forum ſæculare pertinentes in Eccleſia tractari poſſunt, ac debent, *num.* 6. Poſſunt autem Judicia, & cauſæ Eccleſiaſticæ in Eccleſia tractari: quamvis magis deceat, ut extra Eccleſiam exerceantur, *num.* 7. An actor, vel reus, cui interdictus eſt Eccleſiæ ingreſſus, ſi cauſa judicialis tractetur in Eccleſia, repelli debet a judicio? *n.* 8. Judex autem ſæcularis, neque in domibus Eccleſiarum judicare poteſt, *num.* 9. *& ſeq.* Licitum autem eſt, in Eccleſiis exercere actus quoſdam extra judiciales, qui non ſunt juriſdictionis contentioſæ, *num.* 11.

§. III.

Quinam præterea actus prohibiti ſint in Eccleſiis, vel aliis locis Eccleſiaſticis, propter reverentiam loci?

Aſſertio I. Prohibiti ſunt in Eccleſiis, & ſimilibus locis fieri contractus, & negotiationes, & plura alia, de quibus *num.* 12. & 13. Aſſ. 2. Sunt & alii præterea actus prohibiti fieri in Eccleſiis, ut ludi theatrales profani, & convivia, *num.* 14.

S E C T I O II.

De Jure, ſive immunitate Aſyli, quod competit Eccleſiis, & aliis locis Eccleſiaſticis.

§. I.

Quo Jure Aſylum, ſive jus hoc Immunitatis ſit conſtitutum, & quinam Rei criminis fugientes ad Eccleſiam, gaudeant immunitate Aſyli;

Aſſertio I. Hoc Jus, ſive privilegium Aſyli, introductum eſt, non jure naturali, ac Divino: ſed humano ſolum, tum Canonico, tum Civili, *num.* 15. Unde reus criminis ad Eccleſiam confugiens, non eſt inde violenter extrahendus, nec damnandus ad mortem, vel pœnam corporalem, & quid faciendum, ſi ſervus fugiat ad Eccleſiam? *nu.* 16. Idem privilegium Aſyli habet, qui fugiens ad Eccleſiam, ſed quia clauſa eſt, ingredi non poteſt, portam apprehendit: item qui fugit ad Sacerdotem portantem Chriſti Corpus, per plateas *num.* 17. Aſſ. 2. A prædicta Regula, nullum reum, propter ullum crimen, ad Eccleſiam confugientem poſſe inde violenter extrahi; Excipitur 1. Latro ſive prædo publicus. 2. Nocturnus depopulator agrorum, qui ſegetes deſtruit, vel comburit, *num.* 18. & 19. Ex conſuetudine tamen etiam ſimplices fures non gaudent immunitate Eccleſiæ, *nu. eod.* Excipitur 3. Si crimen grave in ipſa Eccleſia committatur, *nu.* 20. Porro licet in Jure Canonico expreſſe, & ſpecifice ſolum ſtatutum reperiatur, non gaudere immunitate Eccleſiaſtica eos, qui committunt homicidium, vel mutilationem in Eccleſia, vel Cœmeteriis, habet tamen id locum etiam in adulterio, raptu Virginum & aliis quibuſcunque gravibus delictis commiſſi in locis ſacris, *num.* 20. 2. In quibuſcunque gravibus criminibus, ſi illa in Eccleſia ſint commiſſa, ſpe conſequendæ immunitatis, vel ſine illa, reus privatur privilegio immunitatis, *nu* 22. 3. Etiam is, qui in una Eccleſia deliquit, & poſtea fugit ad aliam non gaudet hujus immunitate, *nu.* 23. 4. Nec is, qui prope Eccleſiam deliquit, ſpe immunitatis, ſi data opera, & ex propoſito deliquit prope Eccleſiam *num.* 24. 5. Qui in Eccleſia exiſtens occidit telo exiſtentem extra Eccleſiam, vel mandat occidi, non gaudet immunitate: neque is, qui exiſtens extra Eccleſiam occidit vel occidi mandat exiſtentem in Eccleſia, *n.* 25. 6. Nec ille, qui exiſtentem in Eccleſia, licet ipſe extra ſit, per vim, & ſaltem per veſtes extrahit, *n.* 26. An, ſi fur rem ablatam deferat ad Eccleſiam gaudeat immunitate Aſyli? *nu. eod.* Delinquens in porticu, vel porta Eccleſiæ non privatur immunitate Aſyli *num.* 27. Sunt & alia quædam crimina atrocia excepta, in quibus non habet locum immunitas Aſyli etſi commiſſa ſint, extra Eccleſiam, videlicet homicidium proditorium, crimen aſſaſſinii, hæreſis, læſæ Majeſtatis *nu.* 28. Jure Civili vero non gaudent etiam Aſylo homicidæ, raptores Virginum, & adulteri: etſi extra Eccleſiam hæc delicta commiſerint: ſed hoc correctum eſt per Jus Canonicum, *nu.* 29. An, ſi reus captus ex carcere, vel ex manibus Miniſtrorum juſtitiæ elapſus, fugiat ad Eccleſiam, gaudeat immunitate Aſyli: *num.* 30.

§. II.

Utrum omnes homines, ſive liberi, ſive ſervi, Laici, vel Clerici, aut Religioſi, fideles, vel infideles gaudent immunitate Aſyli in caſibus juxa conceſſis, & an etiam debitor ex cauſa civili?

Aſſertio I. Non ſolum homines liberi, ſed etiam ſervi, ſi fideles, & baptizati ſint, gaudent immunitate Aſyli, ita, ut ſi ad Eccleſiam fugiant, violenter extrahi non poſſint, *nu.* 31. Aſſ. 2. Omnes fideles, etſi excommunicati, vel interdicti fuerint, gaudent hac immunitate, *num.* 32. An etiam Clerici, & Religioſi gaudeant immunitate Aſyli, ita, ut ex Eccleſia extrahi non poſſint; Negativam ſententiam tenent plures, ob rationes allatas, *num.* 33. Cum certis tamen limitationibus, *num.* 34. Altera ſententia tenet oppoſitam, etiam Clericos, fugientes ad Eccleſiam, gaudere hac immunitate, ut extrahi non poſſint, ob rationes allatas, *num.* 35. Reſp. ad argumenta prioris ſententiæ, *nu.* 36. *& ſeq.* Utraque ſententia eſt probabilis, ſed ſecunda probabilior, *citat. num.* 37. An infideles, nempe Judæi, & Pagani, ſeu gentiles, fugientes ad Eccleſiam gaudeant ejus immunitate? Affirmant plures, *num.* 38. Sed probabilius negatur: niſi ad Eccleſiam fugientes Baptiſmum ſincere petant, *nu.* 38. Hæretici non gaudent immunitate Aſyli, ſi propter crimen hæreſis fugiant ad Eccleſiam, ſecus, ſi propter alia crimina, *num.* 40. Aſſ. 3. Rei, ſeu debitores, ex cauſa civili, fugientes ad Eccleſiam gaudent hac immunitate: niſi cum bonis ſuis fugiant ad Eccleſiam in fraudem creditorum, *num.* 41.

§. III.

Quinam ſint effectus, ſeu commoda immunitatis, quæ habent Rei confugientes ad Eccleſiam, vel alium locum ſacrum?

Primus, & præcipuus effectus eſt, quod reus e loco ſacro extrahi non poſſit: quamvis ſi ſponte, ac voluntarie exeat, ſine vi, aut dolo Judicis, non violetur immunitas Eccleſiaſtica, *num.* 42. Poteſt tamen Judex ſæcularis, in caſibus a jure exceptis, in quibus non habet locum immunitas, reum confugientem ad Eccleſiam per vim extrahere, etiam ſine licentia Epiſcopi, *num.* 43. At vero cum licentia Epiſcopi, vel aliorum Rectorum Eccleſiæ, poteſt etiam in caſibus jure non exceptis, in quibus locum habet privilegium immunitatis, Judex ſæcularis reum etiam invitum extrahere: modo de impunitate Rei caveat, *numer.* 44. Quid ſecundum novam Conſtitutionem Gregorii XIV. de hac re ſtatutum ſit? *num.* 45. Secundus effectus eſt, quod reus non poſſit in Eccleſia capi, vel incarcerari, *num.* 46. Tertius effectus eſt, quod non poſſit reus, dum in Eccleſia exiſtit, per Judicem ad mortem, vel ad aliam pœnam corporalem condemnari, ſaltem, ſi exeat reus, fide ei data a Judice, & jurata de impunitate illius, *num.* 47. Quartus eſt, quod non poſſit Magiſtratus ſæcularis prohibere, quo minus victus, & veſtitus & alia neceſſaria ad reum in Eccleſiam deferantur: quamvis cuſtodiam extra Eccleſiam apponere poſſit, vel ſi exeat, capi, & incarcerari *num.* 48. Quintus effectus eſt, quod res, quas reus ad Eccleſiam fugiens ſecum detulit, non poſſint ei per vim auferri, dummodo non ſint res alienæ, *num.* 49.

§. IV.

Quale crimen committant & quam pœnam incurrant Judices per vim extrahentes reos ex Eccleſiis?

Aſſertio I. Judex ſæcularis, ſi ſine licentia Prælati Eccleſiaſtici, reum invitum, & per vim extrahat ex Eccleſia, præter caſus jure exceptos, Sacrilegium committit, & poſſunt Prælati, Judici vim adhibenti reſiſtere, *num.* 50. & obligatur Judex, ad reſtituendum Eccleſiæ reum, vi extractum, *num.* 51. Aſſ. 2. Qualem pœnam incurrit, ſecundum Jus Civile, & Canonicum, qui violenter extrahit reum, in caſu jure non excepto, vel alias violat immunitatem, *n.* 55.

S E C T I O III.

De immunitate, & exemptione rerum, ſeu bonorum ad Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas pertinentium a ſæcularibus oneribus, ſeu tributis.

Res Eccleſiaſticæ ſunt triplicis generis, quædam conſecratæ, vel benedictæ, quæ ad Divinum cultum deputantur, & hæ ſunt exemptæ ab oneribus ſæcularibus. Aliæ non conſecratæ, ut bona immobilia, vel mobilia, alia propria Clericorum, *num.* 53. Item triplicia ſunt onera, perſonalia tantum, vel mere realia, vel mixta, id eſt, partim perſonalia partim realia, & quæ illa ſint? *num.* 54. Eſt autem hic ſermo non de oneribus, quæ imponuntur Clericis a Prælatis Eccleſiaſticis: ſed quæ a Principibus ſæcularibus, *num.* 55.

§. I.

An bona Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum ſint immunia, & exempta a ſæcularibus oneribus, ſeu tributis mere realibus, ordinariis, ac perpetuis?

Aſſertio I. Bona, quæ ad fundationem, & dotationem Eccleſiæ pertinent, ſunt exempta ab omnibus realibus tributis, & oneribus ſæcularibus. Alia vero bona, quæ ad Eccleſiam ex aliis titulis, vel cauſis pervenerunt, ſi illa, antequam ad Eccleſiam tranſirent, jam habuerunt impoſitum onus reale perpetuum, & invariabile, ex vi dominii, aut pacti præcedentis, v. g. contractus cenſualis, feudalis, vel emphyteutici, non ſunt immunia a tali onere: ſed cum eodem ad Eccleſiam tranſeunt, *num.* 56. Verum poſtquam bona jam ſunt acquiſita Eccleſiæ, non poteſt amplius hujuſmodi onus reale ipſis denuo imponi a Sæcularibus, *num. eod.* Aſſ. 2. Bona Eccleſiaſtica ſunt exempta ab illis oneribus, ſeu tributis realibus, quæ Principes ſæculares imponunt prædiis, & fundis in ſuo territorio ſitis, non ex vi proprii dominii: ſed lege ordinaria, ac perpetua, ex poteſtate Juriſdictionis ſupremæ, quam habent in tali territorio, nam talia bona non tranſeunt cum eo onere ad Eccleſias, vel perſonas Eccleſiaſticas, ſi poſtea ad eas perveniant, *numer.* 57. Aſſertio 3. Illa onera, & tributa realia, quæ ſunt impoſita bonis patrimonialibus Clericorum, ex vi alicujus pacti, vel contractus, tranſeunt etiam ad Clericos: ſi prius illis fuerint impoſita, nam poſtea imponi non poſſunt, *num.* 58. Aſſ. 4. Etiam bona patrimonialia Clericorum ſunt exempta ab illis oneribus, ac tributis realibus, quæ non ex vi pacti

ſed

Digitized by Google

ſed ex vi juriſdictionis publicæ imponuntur a Principibus ſæcularibus, n. 59. Quando procedat hæc Regula, quod bona Eccleſiarum, & bona Clericorum propria eodem jure, ac privilegio gaudeant, & quando non? n. 60.

§. II.

An bona Eccleſiarum, & perſonarum Eccleſiaſticarum ſint immunia; & exempta ab omnibus oneribus, ſeu tributis etiam novis, & extraordinariis?

Quænam ſint tributa ordinaria, perpetua, & invariabilia, & quæ nova, temporalia & variabilia, n. 61. Bona non ſolum Eccleſiarum, ſed etiam Clericorum propria, & patrimonialia, tam mobilia, quam immobilia, ſunt exempta ab omnibus tributis, non mere realibus: ſed mixtis, & multo magis a novis, & extraordinariis, & quibuſcunque aliis collectis, & exactionibus, n. 62. Idque probatur ex Jure Canonico, cit. n. 62. & duob. ſeqq. Non tantum prohibita ſunt illa tributa, & contributiones, quæ ex bonis jam ante poſſeſſis ab Eccleſia, vel perſona Eccleſiaſtica quando fuerunt impoſitæ, exiguntur: ſed etiam ex illis bonis, quæ poſtea acquiruntur ab Eccleſia vel perſona Eccleſiaſtica, etiamſi illa, cum antea eſſent ſæcularia, hujuſmodi tributis, & collectis eſſent obnoxia, n. 65. & 66. Probatur hæc immunitas a tributis, & exactionibus etiam ex Jure Civili, n. 67. Ex ſolida ratione, n. 68. Ac denique confirmantur dicta ex nova Bulla Urbani VIII. n. 69. Reſp. ad aliquos textus Juris Canonici, & Civilis, qui adverſari videntur, n. 70. Refutatur eorum error, qui aſſerunt, quod contributiones, & exactiones novæ, & extraordinariæ, quæ ob occurrentem gravem, vel publicam neceſſitatem imponuntur, vel exiguntur, ſint onera mere realia, n. 72.

§. III.

Quænam conditiones requirantur, ut Clerici, ulla que perſona Eccleſiaſtica, Sæculares, ſive Regulares teneantur, imo licite poſſint contribuere, & quando etiam nova, & extraordinaria contributiones illis imponi, vel ab iis exigi poſſint?

Aſſertio I. Plures ſunt conditiones requiſitæ ad licitam contributionem Clericorum: nam primo requiritur, ut Epiſcopus, & Clericus ſimul deliberent, an, & quantum laicis contribuendum ſit. 2. Ut neceſſitas valde gravis, vel evidens utilitas ſubſit, 3. Ut Laicorum facultates ad relevandas communes neceſſitates non ſufficiant. 4. Ut contributiones ab Eccleſiaſticis fiant ſponte, & abſque ulla exactione, ac coactione. 5. Ut prius conſulatur S. Pontifex, n. 72. Quando Clerici compelli poſſint ad contribuendum Laicis, & a quo, n. 73. Aſſ. 2. In quibuſdam tamen caſibus Principes, & Magiſtratus ſæculares Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis collectas, & contributiones imponere, vel ab iis exigere poſſunt. Veluti 1. Ex ſpeciali privilegio, vel cum licentia expreſſa S. Pontificis, tales collectæ, vel contributiones imponi poſſunt. 2. Si bona Eccleſiarum vel Clericorum ab Imperatore, vel Rege ipſis data fuerint in Feudum, quia Clerici, ratione Feudorum, ſunt ſubjecti Domino Feudi. 3. Si bona ab initio in prima fundatione a Principe ſæculari donata fuerint, reſervata ſibi in talibus bonis juriſdictione, & jure imponendi, & exigendi collectas, & contributiones quaſcunque n. 74. An tributa, quæ antequam ad perſonam Eccleſiaſticam pervenirent, jam erant obnoxia, ſeu gravata tributis realibus, tranſeant cum hoc onere ad Eccleſias, & Clericos? n. 75.

§. IV.

An Clerici teneantur contribuere pro neceſſitatibus, vel utilitatibus publicis, & communibus Laicorum?

Proponitur ſententia affirmativa, n. 76. Sed oppoſita negativa eſt probabilior, & communior, n. 77. Eaque probatur, tum ex Jure Canonico, tum etiam ratione, nn. 78. Quando Clerici propter neceſſitatem, vel utilitatem communem Clericis cum Laicis, debeant contribuere, vel non? num. 79. Reſp. ad Leges, & argumenta allata pro prima ſententia affirmativa? n. 80.

§. V.

De immunitate, & exemptione Clericorum de tributis, aliiſque oneribus mere perſonalibus.

Quær. 1. An Clerici ſint immunes a tributis, & oneribus mere perſonalibus, cujuſmodi eſt cenſus, ſeu tributum capitationis? Reſp. affirmative, n. 81. hinc etiam Eccleſiæ, & Clerici non debent gravari angariis, & perangariis, n. 82. Quær. 2. A quibus præterea oneribus perſonalibus Clerici ſint exempti? Reſp. ab oneribus perſonalibus ſordidis ſunt immunes Clerici. Item a tutela pupillorum, vel cura Minorum, quamvis enim poſſint ſuſcipere tutelam legitimam proximorum conſanguineorum, non autem dativam, vel teſtamentariam. Item Epiſcopi, & Monachi nullam tutelam ſuſcipere poſſunt; tutelam vero miſerabilium perſonarum omnes Clerici, & Monachi ſuſcipere poſſunt. Non tenentur Clerici ire ad bellum, ut manu pugnent, n. 83. Quær. 3. An Clerici teneantur ad cuſtodiam murorum Civitatis? Reſp. ordinarie, & regulariter non tenentur, niſi id exigat magna neceſſitas defendendi Civitatem ab hoſtibus, nn. 84. Quær. 2. An Clerici poſſint cogi, ut hoſpitium præbeant militibus in domibus ſuis? Reſp. non poſſunt, n. 85.

§. VI.

Quinam gaudeant privilegio immunitatis, ſeu exemptionis ab oneribus, & tributis impoſitis per Principes ſæculares?

Quær. 1. An omnes Clerici gaudeant hoc privilegio immunitatis? Reſp. 1. non ſolum omnes Eccleſiæ, & loca pia, ſed etiam omnes Clerici ſæculares, etiam in minoribus Ordinibus conſtituti, imo, & prima Tonſura tantum initiati ſunt immunes ab omnibus oneribus, & tributis laicalibus. Excipiunt aliqui Clerici in Minoribus, qui Beneficium non habent vel non incedunt in habitu, & tonſura, vel alicui Eccleſiæ non deſerviunt. Clerici vero etiam excommunicati, ſuſpenſi, interdicti, vel irregulares hoc privilegio gaudent. Non item Clerici conjugati, etiam cum unica, eaque Virgine, n. 86. Hoc privilegium aliqui extendunt etiam ad familiam Clericorum, ſed ſine fundamento, n. eod. Reſp. 2. Omnes Regulares utriuſque ſexus, non ſolum Profeſſi: ſed etiam Novitii gaudent hoc privilegio immunitatis a tributis, & collectis. Idemque eſt de Eremitis, & Ordinibus Militaribus, n. 87. Quær. 2. An Laici, Coloni, & Emphyteutæ Eccleſiæ, aut Clericorum, etiam gaudeant immunitate a gabellis, & tributis? Reſp. 1. Coloni perpetui, ſeu adſcriptitii Eccleſiæ, id eſt, terræ colendæ in perpetuum adſcripti, & obligati gaudent immunitate a gabellis & tributis Eccleſiis, & Clericis conceſſa: Coloni vero partiarii, qui colunt agros pro certa parte fructuum, ſunt immunes quoad illam partem fructuum, quam Eccleſiæ præſtare tenentur: non autem quoad eam partem fructuum, quæ ipſorum propria eſt, n. 88. Reſp. 2. Similiter probabilius eſt, quod Emphyteuta Eccleſiæ teneatur ad ſolvendas collectas ratione utilis dominii, quod eſt omnino ſeparatum a dominio directo Eccleſiæ, & mere laicum, ac profanum, n. 89.

§. VII.

De pœnis violantium immunitatem Eccleſiaſticam, exigendo, vel imponendo Eccleſiis, vel perſonis Eccleſiaſticis, collectas, aut alias exactiones.

Plures ſunt pœnæ ſtatutæ Jure Canonico. Et inprimis pœna excommunicationis lata eſt in collectantes Eccleſias, vel Clericos, & fautores eorum. Secundo conſtitutiones, & ſententiæ, quibus Laici imponunt collectas, vel onera Clericis, ſunt ipſo jure irritæ, & nullo unquam tempore valituræ. Item Rectores excommunicati ob prædicta, manent excommunicati, etiam poſt depoſitum officium? & qui ſuccedit in officio, ſi intra menſem non ſatisfecerit, manet excommunicatus, n. 90. Idque extenditur, & declaratur, nn. 91. Tertio, omnes Eccleſiarum Prælati, qui Laicis imponentibus Tallias, & alia onera ſolvunt, vel promittunt, aut conſentiunt ſe ſoluturos, quovis titulo, aut colore: vel etiam Laici, qui iſta imponunt, vel recipiunt, vel recipi faciunt, & qui dant auxilium, vel conſilium, aut favorem, eo ipſo, excommunicationem incurrunt ipſi Papæ reſervatam. Univerſitates vero Eccleſiaſtico interdicto ſupponuntur, quod ſine ſpeciali licentia Papæ tolli non poteſt, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, n. 92. Porro pœnæ prædictæ poſtea ſunt revocatæ, quoad Clericos, ſolventes collectas Laicis, aut alia onera præſtantes, & pro infectis haberi debent, & præcipitur, ut prædictæ pœnæ ſolum habeant locum in exigentibus collectas, & ad id dantibus auxilium, conſilium, vel favorem, non vero in ſolventibus etiam ſponte: deinde præcipitur, Concilium Lateranenſe, & alia Concilia generalia diligenter obſervari, n. 93. Denique in Bulla Cœnæ Domini, etiam excommunicatio fertur in collectantes Eccleſias, & Eccleſiaſticas perſonas, & qui nova pedagia, & gabellas in terris ſuis imponunt, n. 94.

§. VIII.

De aliis quibuſdam pœnis Jure Canonico ſtatutis in violantes immunitatem Eccleſiaſticam.

Præterea excommunicati ſunt, qui in cauſis Eccleſiaſticis impediunt, ne quis Litteras Apoſtolicas impetret, vel litiget coram Judice Eccleſiaſtico, Ordinario, Delegato, ſive indirecte, ſive directe, per ſe, vel per alium, nec non dantes auxilium, conſilium, vel favorem, donec Judici Eccleſiaſtico, & parti impeditæ ſatisfecerint, n. 95. Item Domini temporales prohibentes ſuis ſubditis, nec cum perſonis Eccleſiaſticis contrahant, vel communia obſequia eis exhibeant, ſunt excommunicati ipſo jure, n. 96. Denique ſtatuitur etiam, ut Prælati, qui pro procuratione, vel ſervitio impendendo Legato, vel alteri plus extorquent a ſubditis, quam impendant, extorta reſtituant, & tantundem dent pauperibus: Superior vero, apud quem de hoc querela fuit facta, ſi ſit negligens in executione hujus ſtatuti, canonice puniendus eſt, n. 97.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 9. & duobus ſeqq.
c. 2. n. 84.
c. 3. n. 88.
c. 4. n. 62. & n. 90.
c. 5. n. 5.
c. 6. n. 16. & trib. ſeqq.
c. 7. n. 63. & n. 90. & 91.
c. 8. n. 97.
c. 9. n. 2. & 3.
c. 10. & ultim. num. 20. & plurib. ſeqq.

IN SEXTO.

c. 1. n. 64. & duob. ſeqq.
c. 2. n. 6. 12. & 13.
c. 3. n. 92.
c. 4. n. 95.
c. 5. & ult. n. 96.

IN CLEMENTINIS.

Clement. unic. numer. 72. & 93.
Extravag. un. Inter communes n. 93.

TITULUS L.

Ne Clerici, vel Monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.

§. I.

Quænam negotia Clericis Sæcularibus, & Regularibus ſint permiſſa, vel prohibita?

Duplex eſt negotiatio, una improprie dicta, altera proprie dicta, utraque per ſe eſt licita, & bona: per accidens tamen, quia occaſionem præbet fraudibus, & injuſtitiis, ſæpe eſt illicita, & mala, n. 1. Aſſ. 1. Negotiatio mere lucrativa, & proprie dicta, qua aliquid emitur principaliter ad hoc

hoc, ut immutatum carius vendatur, eſt prohibita Clericis, & Religioſis, quamvis actus non ſit invalidus? n. 2. Quando negotiatio ſit licita Clericis, & an etiam ſi fiat per alium? n. 3. Aſſ. 1. Etiam negotiatio improprie dicta, quando aliquid emitur, ut mutatum, poſtea vendatur, prohibita cenſeri debet Clericis, & Religioſis, n. 4. Quando hujuſmodi negotiatio ſit licita Clericis? n. 5. Aſſ. 3. Clerici, vel Monachi non ſolum ſub pœna excommunicationis prohibentur, negotiari cauſa lucri: ſed neque Monachi, nomine proprio poſſunt conducere poſſeſſiones a Clericis, vel Laicis, nec Laici tenere Eccleſias ſub titulo conductionis, n. 6. Licitum eſt Clericis, & Religioſis honeſtum aliquod artificium exercere ad victum, & veſtitum ſibi parandum, aut otium fugiendum, n. 7.

§. II.

An omnibus Clericis interdicta ſit negotiatio, & quam pœnam incurrant Clerici, & Religioſi, qui in caſibus non permiſſis negotiantur?

Negotiatio imprimis eſt prohibita Clericis in Sacris Ordinibus conſtitutis, imo etiam in Minoribus, ſi competens Beneficium habeant: ſicut etiam aliis non Beneficiatis ſecundum probabiliorem ſententiam, n. 8. Clerici, & Religioſi, qui in caſibus jure non permiſſis negotiantur, debent excommunicari 2. Poſſunt etiam ſuſpendi ab Officio, imo, & deponi ab Ordine Clericali 3. Tenentur ſolvere vectigalia ex rebus, in quibus negotiantur: imo etiam ex aliis bonis propriis, ſi ter moniti, non abſtineant, n. 9. 4. Omnia acquiſita a Clericis per negotiationem illicitam, tanquam ſpolia pertinent ad Cameram Apoſtolicam, n. 10.

§. III.

An Clerici poſſint licite tractare, & judicialiter cognoſcere cauſas ſanguinis?

Clericis in Sacris conſtitutis non licet exercere judicium ſanguinis, nec per ſe, nec per alios mutilare, alias privandi ſunt Officio, & Beneficio, imo etiam per cenſuram Eccleſiaſticam compeſcantur: nec quiſquam Clericus litteras dictet, aut ſcribat pro vindicta ſanguinis, n. 11. & 12. Idque procedit, non ſolum in Clericis in Sacris conſtitutis, ſed etiam in non Sacris, ſeu Minoribus: Imo etiam talis Clericus ſit irregularis, ſi mors, vel mutilatio ex tali ſcriptura ſequatur, n. 13. Epiſcopus vel alius Clericus habens juriſdictionem temporalem, etſi non poſſit agitare cauſas ſanguinis poteſt tamen eas, ſine periculo incurrendæ Irregularitatis, delegare aliis, n. 14. & 15.

§. IV.

Quænam præterea Officia aut Miniſteria ſæcularia prohibita ſint Clericis?

Inprimis Clerici non debent eſſe Miniſtri, nec Procuratores Laicorum, quod ſi moniti contra fecerint, & deprehendantur in fraude, occaſione negotiorum, illis Eccleſia ſubvenire non debet, n. 16. Idque intelligendum eſt de Clericis in Sacris conſtitutis, aut Beneficiatis, nn. 17. 2. Prohibetur Clericis, ne procurationes, aut juriſdictiones ſæculares exercere præſumant, alioquin deponendi ſunt ab Eccleſiaſtico Miniſterio: ſi vero Religioſi fuerint, qui hæc attentarint, ſtrictius puniendi ſunt, n. 18. 3. Sacerdos non debet gerere Officium Vicecomitis, aut Præpoſiti ſæcularis, alioquin, ſi hoc agere præſumpſerit, & monitus non deſtiterit, excommunicandus eſt, n. 19. 4. Prohibetur Clericis, ne exerceant artem Chirurgiæ, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit; nec impendeant ritum conſecrationis, aut benedictionis, purgationis aquæ ferventis, vel frigidæ, ſalvis prohibitionibus de duellis, n. 20. Clericus in Sacris non debet conſtitui Dux belli; neque Clerici exercere poſſunt artem Chirurgiæ, etiam circa aduſtionem, vel inciſionem; niſi cauſa pietatis erga perſonas miſerabiles id faciant, n. 21. Quibus præterea negotiis ſæcularibus in ſpecie prohibeantur Clerici, vel Monachi, ſe immiſcere? n. 22.

§. V.

De Officio Tabellionis, ſeu Notarii Clericis, & Religioſis indirecte.

Quær. 1. An, & ob quas cauſas Officium Tabellionis ſit interdictum Clericis, & Monachis, aut Religioſis? Reſp. In ſacris Ordinibus conſtitutus per Beneficiorum ſubtractiones compelli debet, ut ab Officio Tabellionatus deſiſtat, appellatione remota, quia eſt genus quoddam negotiationis: non tamen amittitur, ipſo jure, n. 23. Quær. 2. Quibus Clericis interdictum ſit Officium Tabellionatus? Reſp. 1. Clericis conſtitutis in Ordinibus Sacris, & qui Beneficium Eccleſiaſticum habent, n. 24. 2. Etſi Clericus in Sacris ſit conſtitutus, ſi tamen non habet competens Beneficium, poteſt exercere Officium Tabellionis. Si vero Clericus in Sacris conſtitutus, etſi Beneficium non habeat, bona tamen patrimonialia habet, non poteſt negotiari, adeoque nec exercere Officium Tabellionis, n. 25. 3. Clerici in Minoribus conſtituti, ſi competens Beneficium habeant, non poſſunt exercere Officium Notarii, ſicut nec illi Clerici, in Minoribus, qui Beneficium non habent, congruam tamen ſuſtentationem habent ex patrimonio, n. 26. Qu. 3. In quibus cauſis, aut caſibus Clerici poſſunt exercere Officium Tabellionatus? Reſp. in cauſa hæreſis, favore Fidei, & aliis enumeratis, n. 27. Qu. 4. An valeant inſtrumenta a Clericis Notariis confecta? Reſp. Valere etiam in cauſis ſæcularibus confecta, antequam ipſis interdictum eſt hoc Officium, poſtquam vero Clericis Officium Tabellionatus publice eſt interdictum, non valere eorum geſta poſtea facta: ſi vero privatim ſolum ſit interdictum, valent geſta eorum, ſaltem quoad partes ignorantes, nn. 28. An, & quando inſtrumentum factum a Religioſis, ſit validum, vel non? cit. n. 28.

§. VI.

Quænam Studia, & ſub qua pœna Religioſis ſint prohibita: & an eadem ſtudia ſint etiam prohibita Clericis ſæcularibus?

Religioſi profeſſi ad audiendas, vel legendas Juris civilis Leges, vel Phyſicam, ſeu Medicinam exeuntes, niſi intra duos menſes ad clauſtrum redierint, ſunt vitandi tanquam excommunicati? & in nulla cauſa patrocinari poſſunt: & reverſi habere debent ultimum locum in Choro, Capitulo, menſa, & cæteris, & ſine diſpenſatione Papæ non debeat promoveri, n. 29. Eſt autem excommunicatio hæc latæ ſententiæ: & præcipitur inſuper, ut tam a Diœceſanis, & Capitulis ipſorum, in quorum Diœceſibus tales Regulares excommunicati ſtudent, aliis etiam ſupradictis pœnis obnoxii denuncientur, n. 30. Tres conditiones requiruntur ad hanc excommunicationem, aliaſque pœnas incurrendas. Prima eſt, ut Religioſi LL. Civiles, ſeu Medicinam audiant, vel eis ſtudeant: ſecunda, ut ad hunc finem audiendi exeant e clauſtris ſuis: tertia, ut intra duos menſes ad clauſtra non redeant, n. 31. Quando præterea tales Religioſi dictam pœnam excommunicationis incurrant, vel non, n. 32. & ſeqq. Extenditur prædicta Conſtitutio prohibitoria, ſub pœna excommunicationis, etiam ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, & alios Clericos dignitates, vel perſonatus habentes, & omnes Sacerdotes audientes LL. Civiles, vel Medicinam, n. 34. & 35. Excipiuntur 1. Rectores Eccleſiarum parochialium, ad quos prædicta Conſtitutio non extenditur 2. Clerici inferiores ut Subdiaconi, & multo magis in minoribus Ordinibus conſtituti. 3. Clerici ſæculares, qui privatim ſtudent Juri Civili. 4. Qui a Papa licentiam obtinuerunt, cit. n. 35. Abſolvere ab hac excommunicatione poteſt etiam Epiſcopus, n. 36. Poſſunt Clerici Sæculares, & Regulares licite Jus Civile vel Medicinam, publice & privatim docere, quas prius didicerunt, abſque eo, quod incurrunt excommunicationem, & alias pœnas, n. 37. Poſſunt Clerici, & Religioſi promoveri ad gradum Doctoratus: & Clerici quidem, qui prius ſtuduerunt Juri Civili, etiam ad Doctoratum in eodem Jure: Religioſi vero ad Doctoratum in Theologia, & Jure Canonico, n. 38.

§. VII.

De pœnis ſtatutis in Monachos, ſeu Religioſos, qui habitum Religioſum dimittunt: vel ad ſtudia, ſine licentia, accedunt, vel ſunt incorrigibiles.

Quær. 1. Quam pœnam incurrant Religioſi, qui habitum Regularem temere dimittunt? Reſpond. ſententiam excommunicationis, ipſo facto, n. 39. Quænam conditiones requiruntur ad hanc cenſuram incurrendam? n. 40. Quando præterea ob dimiſſionem habitus Regulares, incurratur excommunicatio, vel non: n. 41. & 42. Quær. 2. Quam pœnam incurrant Religioſi accedentes ad ſtudia, ſine Prælati licentia Reſp. pœnam excommunicationis, ipſo facto, n. 43. Quando hæc pœna non habeat locum? n. 44. An ad hanc licentiam dandam, requiratur tantum conſilium, an vero etiam conſenſus Conventus? cit. n. 44. Præterea alia ſententia excommunicationis lata eſt in Doctores, ſive Magiſtros, qui ſcienter docent Religioſos, qui habitu ſuo dimiſſo, Leges, vel Medicinam audiunt, aut in ſuis ſcholis retinere præſumunt, quam ipſo facto incurrunt, nn. 45. Hinc colligitur, quæ ad hanc cenſuram incurrendam requirantur, cit. nn. 45. & ſeqq. Hæc Conſtitutio habet locum in ſolis Religioſis, cit. nn. 46. Qu. 3. Quomodo puniendi ſint Monachi, ſeu Religioſi incorrigibiles? Reſp. Monachi, qui ſæculariter vivunt, ad Regularem obſervantiam compelli debent: Quod ſi ſint incorrigibiles, Monachi alterius Ordinis (ſi Monaſterium non poteſt ex ejuſdem Ordinis Religioſis reformari) ſunt inducendi n. 47. An, & qua ratione Ordinis Regula obliget ſub præcepto? n. eod.

SERIES CAPITULORUM.

IN ANTIQUIS.

c. 1. n. 22.
c. 2. n. 16.
c. 3. n. 29.
c. 4. n. 18.
c. 5. in princ. n. 21. & §. *Jubemus*; num. 19.
c. 6. in princ. n. 2. & in fine, n. 6. 1. & 7.
c. 7. n. 47.
c. 8. n. 23. & trib. ſeqq.
c. 9. in princ. n. 12. & ſeq. & §. *Nullus* n. 20. & ſeq.
c. 10. & ult. in princ. n. 30. & ſeq. & §. *Quia vero* n. 34. & duobus ſeqq.

IN SEXTO.

1. n. 35.
c. 2. n. 39. & 40. & 43. & ſeq. & n. 45. & ſeq.
c. 3. & ult. n. 54. & 55.

INDEX ALPHABETICUS QUÆSTIONUM, QUÆ IN HOC TERTIO LIBRO DECRETALIUM CONTINENTUR.

Numerus prior indicat Titulum; poſterior Tituli contextum.

A

ALIENATIO. An ad alienationem rei Eccleſiaſticæ, quæ immobilis eſt, aut mobilis pretioſa, requiratur, præter conſenſum Prælati, etiam conſenſus Capituli, ſeu Conventus? Titulo 10. *num.* 1. *& duob. ſeqq.* Num alienatio rei Eccleſiaſticæ ab Epiſcopo facta (vel alio Prælato) Capitulo reclamante, teneat? 104. Num Epiſcopus, ſine conſenſu Capituli, poſſit unire in perpetuum Eccleſias aliis Eccleſiis? 10. 8. An poſſit, ſine auctoritate Papæ, & conſenſu Capituli, conferre alicui Monaſterio Eccleſias parochiales, vel obventiones, ſeu fructus ipſarum, cum conſenſu Patroni? 10. 9. & *ſeq.* An Prælatus poſſit rem immobilem Eccleſiæ locare ad tempus breve, ſine conſenſu Capituli? 10. 11. Proponitur caſus ſpecialis, in quo alienatio rei Eccleſiaſticæ fieri poteſt a Prælato, abſque conſenſu Capituli, 10. 12. & *ſeq.* Quinam actus fieri debeant cum conſilio Capituli? 10. 14. *uſque ad* 20. *incluſive*. Quænam alienatio rerum Eccleſiaſticarum Jure Canonico ſit prohibita? 13. 1. *uſque ad* 12. Nomen prohibitæ alienationis rerum Eccleſiaſticarum quam late hic accipiatur? 13. 2. *uſque ad* 12. Quænam res Eccleſiæ alienari non poſſint, niſi, ex cauſis Jure permiſſis, & ſervata Juris forma, ac ſolennitate? 12. 13. *uſque ad* 18. Quæ res Eccleſiæ alienari poſſint libere, & ſine Juris ſolennitate, & quibus caſibus prohibitæ ſint alienationes rerum Eccleſiaſticarum, etiam ſervata forma, ac ſolennitate Juris? 13. 18. *uſque ad* 24.

Alienationis cauſa, & forma. Ob quas cauſas alienari licite poſſint res Eccleſiæ etiam mobiles pretioſæ, 13. 24. Quæ forma ſervanda ſit, ſive quæ Juris ſolennitates requirantur ad rei Eccleſiaſticæ alienationem 13. 26. *uſque ad* 33. An, & quando præſumi poſſit, ſolennitas Jure requiſita in alienatione rerum Eccleſiaſticarum interveniſſe? 13. 33. & *ſeq.* An alienatio rei Eccleſiaſticæ prohibitæ alienari, facta ſine legitima cauſa, & forma, ſive ſolennitate requiſita, ſit valida etſi non licita? 13. 35. *uſque ad* 40. An Prælatus, ſine conſenſu Capituli, aliiſque Juris ſolennitatibus, valide renunciare poſſit hæreditati, vel legato rei immobilis pretioſæ, quæ Eccleſiæ relicta eſt 13. 40. & *trib. ſeqq.*

Alienationi rerum Eccleſiaſticarum, an, & quando ſit neceſſarius conſenſus, vel authoritas Superioris Prælati? 13. 44. *uſque ad* 53. In Religione Societatis JESU quæ authoritas requiratur ad alienationem rerum immobilium, vel mobilium pretioſarum? 13. 46. & *ſeq.* An in alienationibus rerum Eccleſiaſticarum, etiam intervenire debeat conſenſus, ſeu authoritas Romani Pontificis? 13. 53. *uſque ad* 61. An ad eandem alienationem rerum Eccleſiaſticarum requiratur authoritas, & conſenſus Patroni, vel conſenſus Principis, ſæcularis loci, in quo eæ ſitæ ſunt? 13. 61. *& duob. ſeqq.*

Alienationis revocatio Quinam, & quomodo revocare poſſint alienationes rerum Eccleſiaſticarum illegitime factas, & repetere res Eccleſiæ ita alienatas? 13. 64. *uſque ad* 73. An, & quando Eccleſiæ læſæ ob alienationem rei Eccleſiaſticæ competat beneficium reſtitutionis in integrum? 13. 73. & *trib. ſeqq.* Quæ ſint pœnæ illegitime alienantium? 13. 77. *& ſeq.*

Aſylum. Titulo 49. *num.* 15. *uſque ad* 53. Vide plura V. *Immunitas Eccleſiaſtica.* Item V. *Immunitas Aſyli.*

B

BAPTISMI forma, & alia requiſita. 42. 8. *uſque ad* 9. Ejuſdem effectus, 42. 9. Presbyter non baptizatus, num baptizandus? 43. 1. Si moriatur non baptizatus Presbyter, num pro eo orandum? 43. 2. Baptiſmus triplex. 43. 3. Sacerdos non baptizatus, num conſecret, abſolvat a peccatis? 43. 3. Non baptizatos, num poſſit ſuſcipere Ordines? 43. 4.

Baſilica quid ſit: 48. paulò ante *num.* 3.

Beneficium Eccleſiaſticum quid ſit? 5. 2. *uſque ad* 8. Aliud ſæculare, aliud regulare. 5. 8. Aliud duplex, aliud ſimplex. 5. 9. Aliud medium 5. 10. *& trib. ſeqq.* Aliud manuale, aliud non manuale. 5. 14. Aliud collativum, ſeu liberum; aliud electivum; aliud mixtum. 5. 16. Ut Clericus, ſeu Miniſter ad Ordines promoveatur, num neceſſarius titulus Beneficij alicujus, vel patrimonij? 5. 18. *uſque ad* 29. An Canonicis debeatur præbenda, ſeu Beneficium, tanquam congrua ſuſtentatio? 5. 29. Qualis ſuſtentatio neceſſaria aſſignari debeat parochis, aliiſque Beneficiatis curatis? 5. 34. *uſque ad* 50. Quot, & quibus modis acquirantur Beneficia, tum in genere, tum in ſpecie? 5. 50. *& trib. ſeq.* An, & quale jus per collationem alicui factam acquiratur in Beneficio, ſive poſt ſive etiam ante acceptionem illius? 51. 54. *& trib. ſeqq.* An quid teneantur, qui ſcienter contulit præbendam, ſeu Beneficium alicui ignoranti, quod conferre non poterat? 5. 58. *& ſeq.* An Beneficia Eccleſiaſtica conferri debeant gratis? 50. 60. *& duob. ſeqq.* An conferri poſſint ſub conditione proprie dicta; 5. 63. An collatio Beneficii facta ſub modo, qui de Jure ineſt, valida ſit? 5. 65. An poſſit Beneficio novum onus imponi in collatione ejuſdem? 5. 66. *uſque ad* 71. An ad collationem Beneficiorum, quorum proviſio ad Capitulum ſpectat, vocandi ſint etiam Capitulares abſentes? 5. 72. *uſque ad* 74.

Beneficii conferendi poteſtas, & modus. An Papa ſit ſupremus, & univerſalis omnium Beneficiorum collator, ſive ea electiva ſint ſive collativa: libera, vel non libera. 5. 74. Quot modis conferre poſſit, ac ſoleat Papa Beneficia Eccleſiaſtica? 5. 75. *uſq. ad* 84. An, ſpectato Jure communi, inſtitutio & collatio Dignitatum, Canonicatuum, Parochiarum, & aliorum Beneficiorum in tota Diœceſi ad Epiſcopum pertineat? 5. 84. *& ſeq.* An etiam aliis Prælatis, ſive Sæcularibus, ſive Regularibus competat poteſtas conferendi Beneficia, & in iis inſtituendi, ac deſtituendi, independenter ab Ordinariis locorum? 5. 86. *& ſeq.* An, qui eſt in poſſeſſione Juris conferendi Beneficia, licite, & valide conferre poſſit? 5. 88. An Sequeſter per Judicem conſtitutus rei litigioſæ cui annexa eſt proviſio Beneficii: lite pendente, conferre poſſit Beneficia? 5. 89. An poteſtas conferendi Beneficia cadat in Laicum? 5. 90. An Beneficia Eccleſiaſtica tantum dignis, & idoneis ſint conferenda? 5. 91. An licitum ſit, Beneficia conferre dignis, & idoneis, prætermiſſis dignioribus, vel digniſſimis. 5. 95. *uſq. ad* 100. Quænam qualitates, ſeu conditiones in particulari requirantur in iis, quibus Beneficia Eccleſiaſtica conferuntur? 5. 100. *uſque ad* 114. An præſentia illius, cui confertur Beneficium, ſit conditio neceſſaria, ad conſtituendum Beneficium, ejuſque poſſeſſionem? 5. 109. & *ſeq.* An per conſuetudinem induci poſſit, vel per ſtatutum decerni, ut ſoli Nobiles, & Illuſtres, excluſis Ignobilibus, cæteroquin idoneis, admittantur ad Dignitates, & Canonicatus in quibuſdam Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis? 5. 111. *& duobus ſeqq.* An, & quando Beneficia Sæcularia conferri poſſint Regularibus, & Regularia Sæcularibus? 5. 114. *uſque ad* 124. Beneficium Eccleſiaſticum, quomodo ſine diminutione ſit conferendum? 12. 1. *uſque ad* 7. De penſionibus, per quas diminuuntur reditus Beneficiorum. 12. 7. *uſque ad* 21. incluſive. Vide plura V. *Conceſſio Præbendæ* Item V. *Inſtitutio.*

Beneficiorum pluralitas. An ordinarie ſit licitum Clerico obtinere, ac retinere duo, aut plura Beneficia qualiacunque, etiam ſimplicia, & quæ continuam reſidentiam perſonalem non poſtulant, quando unum illorum Beneficiorum ad honeſtam, & commodam ſuſtentationem Clerici ſufficit? 5. 125. *& duob. ſeqq.* An Clericus poſſit ſimul habere duas dignitates, vel perſonatus, ſeu in una, ſeu in diverſis Eccleſiis? 5. 128. *& ſeq.* An ſimul recipere liceat plures Eccleſias Parochiales? 5. 130. An aliquis poſſit duo Beneficia uniformia ſimul obtinere? 5. 131. An quis poſſit ſimul habere duo Beneficia ſimplicia in diverſis Eccleſiis? 5. 132. An quis poſſit ſimul obtinere, & retinere duo Beneficia curata, unum per ſe, & alterum acceſſorie, abſque diſpenſatione? 5. 133. *& ſeq.* An licite quis poſſit ſimul obtinere, & retinere plura Beneficia ſæcularia, quæ ratione reſidentiæ perſonalis ſunt compatibilia, ſi unum ad congruam ſuſtentationem non ſufficiat? 5. 135. *uſque ad* 140. An per conſuetudinem induci poſſit, ut quis ſimul plura Beneficia obtineat, & retineat in eadem, vel diverſis Eccleſiis? 5. 140. *& duob. ſeqq.* An, ſi is, qui jam obtinet Beneficium, reſidentiam poſtulans, electus fuerit a Canonicis, vel aliis Clericis ad aliud Beneficium, quod ſimiliter reſidentiam requirit, poſſit utrumque ſimul retinere? 5. 143. Quæ ſit incompatibilitas Beneficiorum, & quando vacet unum per aſſecutionem alterius? 5. 145. *uſque ad* 178.

Beneficiorum Regularium pluralitas. An Religioſus aliquis ſimul obtinere poſſit, duo, aut plura Beneficia Regularia? 5. 178. An poſſit obtinere ſaltem in diverſis Monaſteriis? 5. 179. & *duob. ſeqq.*

Beneficiorum pluralitas, an, & qua ratione ſit licita? Quis poſſit diſpenſare in pluralitate Beneficiorum, num Papa? 5. 182. & *duob. ſeqq.* Num Epiſcopi, aliique Prælati Papa inferiores? 5. 185. & *trib ſeqq.* Num Legatus a Latere? 5. 189. Quæ ſint juſtæ cauſæ diſpenſandi, in Beneficiorum pluralitate? 5. 191. & *ſeq.* Quomodo intelligi debeat, & explicari diſpenſatio facta ſuper pluralitate Beneficiorum? 5. 193. *uſque ad* 199.

Beneficiorum unio quid ſit? 199. Quotuplex ſit? 5. 200.

modis fiat? 5. 202. & *duob. ſeqq.* Quis poteſtatem habeat uniendi Beneficia? 5. 204. & *trib. ſeqq.* Ob quas cauſas fieri poſſit Beneficiorum unio? 5. 208. & *ſeq.* Quæ forma, & ſolennitas, ſive quæ conditiones ſequiratur jure communi, ad unionem Beneficiorum inſtituendam? 5. 210. & *ſeq.* Quo pacto Jure novo Concil. Tridentini Beneficia uniri poſſint? 5. 212. & *duob. ſeqq.* Quid Juris, ſeu poteſtatis habeat Prælatus, vel ejus Monaſterium, Eccleſia Cathedralis, aut Collegiata, cui Eccleſia Parochialis, vel aliud Beneficium eſt incorporatum, ſeu unitum? 5. 215. A quo, & ex quibus cauſis poſſit Beneficiorum unio ſemel facta iterum diſſolvi? 5. 221.

Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſmembratio quid ſit, & quid ad eam requiratur? 5. 222. & *duob. ſeqq.* An, & quo pacto Beneficium Eccleſiaſticum dividi poſſit, ſeu ſecari in duo, vel plura? 5. 225. *uſque ad* 34.

Beneficiorum reſervatio quid, & quotuplex ſit? 5. 317. & *ſeq.* Quæ ſint cauſæ, ob quas reſervari, poſſunt, & ſolent Beneficia? 5. 319. Quis ſit effectus reſervationis Beneficiorum? 5. 320. & *duob. ſeqq.* Quænam Beneficia ſint Romano Pontifici reſervata, ſpectato communi Jure Canonico? 5. 323. *uſq. ad* 339. Quænam Beneficia reſerventur Papæ in Extravagantibus communibus? 5. 339. *uſq. ad* 345. Quidnam in aliis Extravagantibus Conſtitutionibus communibus de his ſtatutum ſit? 5. 345. Quænam Beneficia reſerventur Papæ per Regulas, Ordinationes, & Conſtitutiones Cancellariæ Apoſtolicæ? 5. 346. *uſq. ad.* 357. Quænam per Concordata Germaniæ? 5. 357. Quænam Beneficia reſerventur, ex Indulto Pontificio, Romanorum Imperatori per preces primarias? 5. 367. & *trib. ſeqq.* An imperator electus, ante confirmationem à Papa acceptam, poſſit uti indulto precum primariarum? 5. 371. An Imperator, poſtquam unum nominavit ad Beneficium, poſſit variare, & reſilire, nominando alium? 5. 372. An, ſi preces alicui conceſſæ, non ſint ſortitæ effectum, poſſit Cæſar alium nominare? 5. 373. Alia de Cæſaris precibus primariis? 5. 374. *uſq. ad* 388. incluſive.

Beneficiales literæ, ſive mandatum Apoſtolicum, quid ſint? 5. 234. Quot ſint genera, ſeu ſpecies hujuſmodi literarum Beneficialium: ſeu mandatorum? 5. 239. & *ſeq.* Quæ conditiones, ſeu qualitates Beneficiorum neceſſario exprimi debeant in mandatis Apoſtolicis, ſeu literis Beneficialibus obtinendis? 5. 237. An Mandatum, ſeu Reſcriptum Apoſtolicum, in quo conceditur alicui à ſummo Pontifice facultas conferendi Beneficia, late, vel ſtricte interpretari oporteat: 5. 243. *uſq. ad* 252. Alia quædam Mandata Apoſtolica de providendo, ſive Reſcripta Beneficialia quomodo ſint interpretanda? 5. 252. *uſq. ad* 273.

Beneficiarum literarum effectus, & uſus. Quo tempore mandata Apoſtolica, ſeu literæ Pontificiæ de conferendis Beneficiis vacantibus effectum ſuum conſequantur: & quo tempore impetrans debeat eſſe capax Beneficij? 5. 273. *uſq. ad* 297. Quis ex pluribus diverſa Mandata, ſeu Reſcripta Apoſtolica de providendo impetrantibus, in eadem Eccleſia, ſit præferendus? 5. 273. *uſq. ad* 297. Quodnam Beneficium conferri debeat, ſi mandatum Apoſtolicum de providendo plures collationes, ad diverſos ſpectantes, alternative contineat? 5. 297. Executio, & executores mandatorum, ſeu literarum Apoſtolicarum Beneficialium, quales eſſe debeant? 5. 298. *uſque ad* 304. An executor deputatus ad Beneficia poſſit vices ſuas alteri committere? 5. 304 & *ſeq.* Quando, & quomodo hujuſmodi mandata de providendo, ſeu literæ Beneficiales tollantur per revocationem? 5. 306. & *ſeqq.* An mandata de providendo, ſeu literæ Beneficiales extinguantur morte mandantis, ſive concedentis? 5. 308. & *duob. ſeqq.* An, & quomodo in Mandatis ſeu Reſcriptis Beneficialibus per gratiam, ſeu conceſſionem ſpecialem tollatur prior gratia generalis? 5. 311. & *ſeq.* An mandatum de providendo alicui factum, ob cauſam paupertatis ſi cauſa ceſſet, etiam ipſum mandatum ceſſet, & expiret? 5. 313. & *trib. ſeqq.*

C

CANONICA portio quid, & quotuplex? 39. 40.

Canonicus Regularis num Parochiis præfici poſſit? 36. 16. Vide *Capellanus. Monacho.*

Canonizatio Sanctorum 49. 5. Num poſſit publice coli pro Sancto, qui non eſt canonizatus? 45. 2. Num ſolus Romanus pontifex poſſit canonizare? 45. 3. Quid requiratur ad canonizationem alicujus Sancti? 45. 4.

Capella, & Capellanus. Quid nomine Capellæ in Jure Canonico ſignificetur? 37. ante numerum 2. An, quando Monaſterium, ſeu Eccleſia Regularis habet populum, ſive curam animarum annexam, ei præfici poſſit Monachus, ſeu Regularis? 37. 2. & *duob. ſeqq.* An, & in quibus Capellanus, ſeu Vicarius, ſive Sæcularis, ſive Regularis, qui in Capella, ſeu Parochia Monaſterio unita eſt conſtitutus, ſubjectus ſit juriſdictioni Epiſcopi? 37. 4. & *ſeq.* Qualiter una Eccleſia non Cathedralis poſſit vendicare ſibi jus in alia Eccleſia? 37. 6. & *duob. ſeqq.*

Capitulum. An, & qua ratione geſta a majore parte Capituli valeant? 15. 2. *uſque ad* 8. An major pars Capituli, ſeu Collegij poſſit aliquid decernere, cum præjudicio minoris partis, de bonis, aut juribus ſpectantibus ad ſingulos de Collegio? 15. 8. & *duob. ſeqq.* An poſſit fieri interdictum locale ab Epiſcopo, ſine conſenſu Capituli, & an, ad negotia a Capitulo tractanda, debeant vocari Canonici abſentes? 10. 20. & *duob. ſeqq.* Num Capitulum poſſit conferre Beneficia, Sede vacante? 9. 9. *uſque ad Tituli finem.* Capituli conſenſus ad quos actus Epiſcopi, vel alterius Prælati requiratur, & qualis? 20. 2. Vide plura V. *Alienatio* & V. *Donatio.*

Capitulum Provinciale, ſive Concilium a Regularibus, num ſingulis trienniis celebrandum? 55. 22. Correctio & Viſitatio Religioſorum? 35. 22. *uſq. ad* 28.

Cautio quotuplex? 25. *ante num.* 2.

Cenſus quid ſit? 39. 5. An ex ſola annua ſenſus ſolutione facta probetur ſubjectio alicujus Eccleſiæ, vel Monaſterii, aut quaſi poſſeſſio ſubjectionis? 39. 2. Num ille, qui petit cenſum tanquam ſibi debitum, exprimere debeat rationem, ſive cauſam, ob quam ſibi debeatur? 39. 3. *uſque ad* 7. An ab Epiſcopo poſſint Monaſteriis, vel aliis Eccleſiis ſæcularibus, imponi novi cenſus, aut veteres augeri? 39. 7. *uſque ad* 14. Num Clerici, qui per colluſionem conſtituunt Eccleſiam cenſualem, ſive novum cenſum ei imponunt, ab illa amoveri debeant? 39. 14. & *ſeq.* Si quis juravit, ſe cenſum novum Eccleſiæ impoſitum ſoluturum, num is, qui recepit juramentum, cogi poſſit, ad illud juranti remittendum? 39. 16. & *duob. ſeqq.* Num Patroni Laici, vel etiam Eccleſiaſtici, & Clerici, novum cenſum Eccleſiis, ſeu Beneficiis Patronatis imponere poſſint, vel veterem augere? 39. 19. & *ſeq.* Cenſus ſeu penſiones, & alia debita pecuniaria in qua moneta ſolvenda ſint? 39. 21. *uſque ad* 36.

Chriſmatis, & aliorum Sacramentorum cuſtodia. *Titulo* 44. *Toto*

Ciſterciienſis Ordo. 39. 10.

Clauſura Monialium. 35. 32. & *ſeq. uſque ad* 46.

Clericus quis, & unde dictus? 1. ante *num.* 2. Debent Clerici continenter & caſte vivere. 1. 2. & *ſeq.* Num poſſint accedere ad Monaſteria Monialium? 1. 3. A crapula, & ebrietate diligenter abſtineant. 1. 4. Sint alieni ab omni avaritia. 1. 5. Num poſſint licite accipere ſportulas, ſeu munera: ſive victualia ſint, ſive pecuniæ? 1. 6. Debebant olim in Collegiis ſimul ſub Præpoſito, & Decano degere, & in communi vivere. 1. 10. Ab hac vivendi ratione Clerici ſæculares paſſim deflexerunt, 1. 11. In Choro dum ſacra myſteria Miſſæ celebrantur, num Laicis inter Clericos, prope Altare ſtare liceat? 1. 12. Num debeant veſtem Ordini Clericali congruentem deferre? 1. 15. & *duob. ſeqq.* Num annulos aureos geſtare poſſint? 1. 18. Quæ pœna Clericorum habitum Clericalem non deferentium? 1. 19. & *ſeq.* Num poſſint nutrire comam? 1. 21. Num arma portare? 1. 22. Num liceat Clericis, Officia, commercia, ac negotia ſæcularia exercere? 1. 24. Num illis liceat luſus alearum? 1. 25. Num ludi theatrales in Templo? 1. 26. Quæ pœna Clericorum ſæcularia negotia exercentium? 1. 27. & *ſeq.* Quæ pœna Clericorum: qui joculatoriam, ſeu hiſtrionicam artem exerceant? 1. 30. Quæ pœna Clericorum conjugatorum, vel non conjugatorum, Officium carnificum, vel macellariorum exercentium? 1. 31. & *ſeq.*

Clericis an liceat cum mulieribus cohabitare? 2. 1. & *quatuor ſeqq.* Quæ ſint pœnæ ſtatutæ in Clericos converſantes cum fœminis ſuſpectis? 2. 6. Quomodo procedendum contra Clericos, qui publice concubinas habere dicuntur, ſed citati, & examinati negant, ſe concubinarios eſſe? 2. 14. & *ſeq.* Concubinarius Clericus, an vitandus in Miſſa, & aliis Officiis Divinis? 2. 16. & *tribus ſeqq.*

Clerici conjugati an ad Ordines, vel Beneficia Eccleſiaſtica promoveri poſſint? 3. 1. & *duob. ſeqq.* An poſſint Clerici matrimonium contrahere? 3. 4. An ſi contraxerint poſſint Beneficia retinere: 3. 5. & *trib. ſeqq.* An Sacerdotes Græci potuerint unquam uxorem ducere poſt ſuſceptum Sacerdotium? 3. 9. An Clericis in Minoribus conſtitutis matrimonium contrahentibus, & ideo Beneficio privatis, debeant reſtitui bona, quæ Eccleſiis, in quibus erant intitulati, obtulerunt? 3. 10. Si Clericus in minoribus Ordinibus conſtitutus matrimonium valide contrahat, an ipſo jure vacent ejus Beneficia, quæ obtinuit, etiam ante ſententiam Judicis? 3. 11. & *quatuor ſeqq.* An, ſi Clericus Beneficiatus in minoribus Ordinibus conſtitutus matrimonium invalide contrahat, Beneficium ipſo jure vacet? 3. 16. & *trib. ſeqq.* An Epiſcopus poſſit diſpenſare cum Clericis conjugatis in minoribus, ut poſſint obtinere Beneficium? vel cum Clericis in Sacris conſtitutis, qui uxores de facto duxerunt, ut Officia Sacra Ordinum iterum exercere poſſint? 3. 20. & *duobus ſeqq.* An, ſi Clericus in minoribus conſtitutus matrimonium contrahat, tanquam Laicus cenſeatur, ita ut privilegia Clericorum non participet? 3. 23. *uſque ad* 30. An Clericus in minoribus, qui matrimonium contraxit cum unica, & virgine, ſi tonſuram, & veſtes Clericales deponat, penitus, ac in perpetuum amittat privilegia Clericalia, etiam Canonis, & fori? 3. 32. & *ſeq.* An Clericus conjugatus, qui unam uxorem, & virginem duxit, & tonſuram, ac habitum Clericalem ferens alicui Eccleſiæ ſervit, juxta Decretum Concilij Tridentini amittat privilegium Canonis, & fori? 2. 32.

Clericus non reſidens. *Titulo* 4. *toto.* Vide plura V. *Reſidens.*

Clericus ægrotans an propter ægritudinem, vel mutilationem amittat Beneficium ſuum, vel ſaltem fructus illius? 6. 1. & *trib. ſeqq.* Quando Parocho ægrotanti dari poſſit, vel debeat coadjutor? 6. 5. & *trib. ſeqq.* Quando Epiſcopo ægro coadjutor ſit adjungendus? 6. 9. & *ſeqq.* Prælatis Epiſcopo inferioribus num dandus coadjutor? 5. 21. Quis Epiſcopis, Archiepiſcopis, & Patriarchis poſſit dare coadjutorem? 6. 23. & *duob ſeqq.* Qualis dari debeat? 6. 25. Quodnam ſit Officium talis Coadjutoris. 6. 16. & *ſeqq.* An Coadjutor Epiſcopi, vel Prælati Beneficia conferre poſſit? 6. 18. Quando expiret Officium Coadjutoris? 6. 19. & *duob. ſeqq.*

Coadjutor. Vide *Clericus ægrotans.*

Cœmeterium num obtineat privilegium immunitatis? 48. 4.

Cœmeterii conſecratio. Vide *Conſecratio.*

Commodatarius ex qua culpa teneatur, ſi res commodata apud ipſum pereat, vel deterior fiat? 15. 3. & *tribus ſeqq.* An teneatur præſtare caſum fortuitum? 15. 7. & *quatuor ſeqq.* An in periculo naufragii, hoſtilis incurſus, vel incendii poſſit præferre res ſuas, ſi utraſque periculo eripere non poſſit? 16. 16. & *duob. ſeqq.*

Commodatum quid ſit? quomodo ab aliis contractibus di-

ſtinguatur? 55. 1. Quæ res commodari poſſint, & a quibus? 15. 2.

Conceſſio Præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis. *Tit.* 8. *tot.* An Beneficium non vacans poſſit conferri, vel promitti? 8. 2. *uſque ad* 17. Quinam ſunt generales modi, quibus Beneficia vacant: & qualis vacatio requiratur, ut impetrari, vel conferri aliis poſſint? 8. 17. *uſque ad* 23. Quibus modis in ſpecie vacent Beneficia? 8. 23. *uſque ad* 29. Intra quod tempus conferri debeant Beneficia vacantia? 8. 29. *& tribus ſeqq.* Ad quem devolvatur jus conferendi Beneficia vacantia propter negligentiam, ſeu moram culpabilem Ordinarii collatoris? 8. 33. *uſque ad* 43. De variis gratiis exſpectativis, ſive mandatis de providendo Beneficia vacatura. 8. 45. *uſque ad Tituli finem.*

Conductio quid ſit; 18. 1. Vide *Locatio.*

Conductor an in periculo naufragii, hoſtilis incurſus, vel incendii poſſit præferre res ſuas, ſi utraſque periculo eripere non poſſit? 16. 16. *& duob. ſeqq.*

Conſecratio Altaris. Altare duplex. 40. 22. An conſecratio rei inanimatæ amitti poſſit? 40. 22. Quando & in quibus caſibus altaria execrentur, ſive conſecrationem amittant, ita, ut iterum conſecrari debeant; 40. 23. *uſque ad* 28. An execretur, vel polluatur, & vice verſa? 40. 28. *& ſeq.*

Conſecratio Cœmeterii. An & quomodo Cœmeterium conſecretur, aut benedicatur? 40. 30. Quibus modis Cœmeterium polluatur? 40. 31. An polluta Eccleſia, polluatur etiam Cœmeterium, & vice verſa? 40. 33. *& ſeq.*

Conſecratio Templi, An ſolus Epiſcopus poſſit conſecrare Eccleſias? 40. 1. An id qualibet die; 40. 1. An Epiſcopus Eccleſiam conſecrare non debeat, niſi Sacrificium Miſſæ celebret? 40. 3. Num Eccleſia non ſit conſecranda, niſi prius de dote competente ei fuerit proviſum? 40. 4. *& duab. ſeqq.* In quibus caſibus Eccleſia execretur, ita, ut nova conſecratione indigeat? 40. 7. *& trib. ſeqq.* Quot, & quibus modis polluatur ſive violetur Eccleſia, ita, ut in ea Divina Officia celebrare non liceat, priuſquam reconcilietur? 40. 10. *uſque ad* 19. Eccleſia ſic polluta quomodo, & a quo poſſit reconciliari; 40. 19. *& duob. ſeqq.*

Contractus quid ſit? 14. 1. Quotuplex. 14. 2. Quot, & quibus modis perficiantur contractus? 14. 3. Quæ obligationes oriantur ex quaſi contractu? 14. 4.

Converſio Conjugatorum. Quæ conditiones requiruntur, ut conjux poſt matrimonium conſummatum licite poſſit Religionem ingredi; 32. 1. *uſque ad* 10. An Profeſſio emiſſa a conjuge, cum licentia alterius conjugis manentis in ſæculo, ſive cum voto caſtitatis, ſive etiam ſine illo, ſit valida? 32. 10. *uſque ad* 16. An Profeſſio mariti, invita vel ignorante uxore, & vice verſa, uxoris invito, vel ignorante marito, poſt conſummatum matrimonium, ſit valida, & ad quid obliget? 32. 16. *uſque ad* 22. An Profeſſio conjugati facta cum licentia alterius conjugis: ſed per metum, aut dolum obtenta ſit valida? 32. 22. *& trib. ſeqq.* An Profeſſio, ſi ſit facta, altero conjuge ſciente, ſed tacente, ac diſſimulante, teneat, 32. 26. *& ſeq.* An votum ſimplex continentiæ ab uno conjuge, cum licentia alterius, poſt matrimonium conſummatum, vel ab utroque communi conſenſu emiſſum, ſit validum, ac licitum, & ad quid obliget? 32. 28. *& duob. ſeqq.* An, ſi conjuges, qui mutuo conſenſu continentiam voverunt, uterque, vel alter eorum Religionem profiteatur, poſſit unus alterum repetere, ſeu revocare? 32. 31. *& ſeq.* An, ſi unus conjugum adulterium commiſit, poſſit alter conjux innocens licite tranſire ad Religionem, vel Ordines Sacros ſuſcipere, etiam adultera invita, 32. 33. *uſque ad* 38. An propter adulteriom ſpiritnale, videlicet apoſtaſiam a Fide, ſive hæreſim, in quam unus conjugum lapſus eſt, poſſit alter conjux, non ſolum ſe ab illo ſeparare: ſed etiam eo invito Religionem ingredi, & in ea profiteri, vel ſacros Ordines ſuſcipere; 32. *uſque ad* 42. An & quo jure diſſolvatur matrimonium ratum per profeſſionem, 32. 44. *& quatuor ſeqq.* Intra quod tempus licitum ſit ſponſis de præſenti, ante matrimonium conſummatum, ingredi Religionem; 32. 49. *uſque ad* 55. An Sponſa de præſenti poſſit Religionem ingredi, ſi a Sponſo ſit carnaliter cognita per copulam violenter extortam? 32. 55. *& duob. ſeqq.* An, & qua ratione poſſit conjugatus Ordines ſuſcipere? 32. 58. *uſque ad* 63. An conjugatus poſſit Ordinari Epiſcopus? 32. 63.

Converſio infidelium. *Tit.* 33. *tot.*

D

DECIMÆ quid ſint? 30. 4. *& ſeq.* Quotuplicis generis ſint; 30. 4. *& ſeq.* Quo jure Decimæ introductæ ſint, & debeantur Miniſtris Eccleſiæ? 30. 6. *& trib. ſeq.*

Decimæ ſive prædiales, ſive perſonales ex quibus rebus ſint ſolvendæ, 30. 10. *uſque ad* 18. An Decimæ perſonales ex rebus illicite acquiſitis titulo gratuito, ſeu lucrativo? 30. 20. *& duob. ſeqq.* An, & qua ratione Decimæ ſint integre, & abſque diminutione ſolvendæ? 30. 23. *uſque ad* 33.

Decimas ſolvere quinam teneantur? 30. 33. *uſque ad* 39. Utrum Clerici teneantur ſolvere Decimas; 30. 39. *uſque ad* 44. Utrum pauperes teneantur ad præſtandas Decimas? 30. 45. *& duob. ſeqq.* Utrum Dominus prædii, an vero colonus, ſeu conductor ad Decimas præſtandas ſit obligatus? 30. 48. *& duob. ſeqq.* An quis per privilegium poſſit eximi ab obligatione ſolvendi Decimas, & per quem? 30. 52. *& ſeqq.* Quænam privilegia exemptionis a Decimis ſint conceſſa Religioſis, vel etiam Clericis Jure communi? 30. 53. *uſque ad* 64. Quomodo intelligendum ſit privilegium a Sede Apoſtolica conceſſum Religioſis, ut ex prædiis, quæ propriis manibus, ſeu laboribus, vel ſumptibus colunt, Decimas ſolvere non teneantur; 30. 64. *uſque ad* 70. An privilegium exemptionis a non ſolvendis Decimis prædialibus, Regularibus, vel aliis, qui Jure communi alias eas ſolvere tenerentur, conceſſum, cenſeri debeat eſſe favorabile, an vero odioſum? 30. 70. *& duob. ſeqq.* Quibus modis privilegium non ſolvendi Decimas amittatur; 30. 73. *uſque ad* 78.

Decimæ quibus perſonis, & Eccleſiis ſint ſolvendæ? 30. 78. *uſque ad* 84. Perſonales Decimæ, cui Parochiæ debeantur? 30. 84. *& trib. ſeqq.* Decimæ mixtæ, an ſolvendæ ſint Eccleſiæ Parochiali? 30. 88. *& ſeq.* Num & Decimæ prædiales, 30. 90. *& duob. ſeqq.* Quo tempore pendendæ ſint Decimæ? 30. 93. Quo loco? 30. 94. *& duob. ſeqq.* Quo modo? 30. 97.

Decimæ novalium ad quem pertinent, ſpectato Jure communi, 30. 68. *& trib. ſeqq.* An privilegium de non ſolvendis Decimis extendatur etiam ad novalia? 30. 103. *uſque ad* 110. An præſcriptio Decimarum intra certum locum extendatur ad Decimas novalium? 30. 110. *& ſeqq.* An, ſi fundus mutetur, ita, ut v. gr. ex prato fiat ager, maneat obligatus ad Decimas ſolvendas, ſicut ante? 30. 112. *& trib. ſeqq.*

Decimarum in aliena Eccleſia, vel Parochia, qua ratione Jus acquiri poſſit? 30. 116. & *trib. ſeqq.* An per tranſactionem, vel aliis modis poſſit acquiri perſonis Eccleſiaſticis Jus decimandi? 30. 120. *uſque ad* 126. Qua ratione obligati ad Decimas præſtandas, poſſint ab illis liberari; 30. 126. *uſque ad* 135. Qua ratione Laici ſint capaces juris decimandi; 30. 135. *& trib. ſeqq.* An a Prælatis Eccleſiaſticis Decimæ in Feudum Laicis concedi poſſint? 30. 139. *& duob. ſeqq.* Qua ratione Laici Decimas, quas obtinent, in alios transferre poſſint? 30. 123. *uſque ad* 153.

Decimarum Jus & Judex. Quale Jus habeat Eccleſia, vel ejus Rectores in Decimis, ſeu fructibus Decimarum; 30. 153. *& duob. ſeqq.* Qua actione Eccleſia, vel ejus loco Parochus, aut Epiſcopus in Judicio exigere poſſit Decimas ſibi debitas: 30. 156. Quis ſit Judex competens in cauſa Decimarum; 30. 162. *& duob. ſeqq.* Quæ pœnæ Jure communi ſtatutæ ſint in eos, qui Decimas non ſolvunt, quas debent; 30. 165. Vide plura V. *Primitiæ.* & V. *Oblatio.*

Dedicatio Eccleſiæ. 41. 1. *uſque ad* 22. Vide *Conſecratio Templi.*

Depoſitum & Depoſitarius. Quid ſit Depoſitum? 16. 1. Depoſitarius an poſſit uti re depoſita? 16. 2. An, & quando teneatur depoſitarius ad præſtandum dolum, vel culpam, vel caſum fortuitum, ſi res depoſita apud ipſum periit, vel deterior facta eſt; 16. 3. An poſſit in periculo naufragii, hoſtilis incurſus, vel incendii, præferre ſuas res, ſi utraſque periculo eripere non poſſit? 16. 16. *& duob. ſeqq.* An Dominus ſemper pro libitu poſſit repetere rem depoſitam? 16. 7. An in depoſito locum habere poſſit compenſatio? 16. 8. & *duob. ſeqq.*

Dignitas quid ſit? 5. 10.

Diſtributiones quotidianæ quid, & quotuplices ſint? 4. 78. *& ſeq.* Ex quibus bonis diſtributiones quotidianæ deduci debeant? 4. 80. Quibus diſtributiones quotidianæ dari debent? 4. 81. & *trib. ſeqq.* In quibus caſibus diſtributiones quotidianæ abſentibus quoque dari, & competere poſſint? 4. 85. *uſque ad* 98. Pro quibus horis debeant aſſignari diſtributiones quotidianæ, 4. 98. Utrum ad hoc, ut Canonici quotidianas diſtributiones lucrentur, requiratur, ut non ſolum Divinis Officiis interſit: ſed etiam, ut ipſimet in Choro cantent, & pſallant; 4. 99. An, qui in Eccleſia duo Beneficia habent, ſimplices tantum, an vero dupliter diſtributiones recipere debeat? 4. 100. An diſtributiones quotidianæ, quas Canonici ob abſentiam a Divinis Officiis amittunt, aliis accreſcant, 4. 101. An Canonici abſentes diſtributiones quotidianas, quas propter abſentiam ab Officiis Divinis non lucrantur, tuta conſcientia, accipere, & retinere poſſint, ſi eas ipſis reliqui præſentes remittant, & donent, quibus alias accreviſſet; 4. 102.

Donatio quid ſit, 24. 1. An donatione etiam ſimplici, ſeu nuda promiſſione facta, & a donatario acceptata, etiamante rem traditam, jus, & actio donatario acquiratur, per quam cogi poſſit donator ad rem donatam tradendam; 24. 2. Quotuplex ſit donatio; 24. 3. *& ſeq.* Quænam donatio inſinuationem exigat apud Judicem, & quæ non exigat? 24. 5. *& duob. ſeqq.* An Prælatus ex rebus, & proventibus Eccleſiæ, vel Univerſitatis, ſeu Collegii poſſit facere donationes mere gratuitas, & liberales, quæ nullo titulo, aut cauſa ſunt ſubnixæ, niſi meræ liberalitatis. 24. 8. An poſſit facere donationes, ob cauſam pietatis, miſericordiæ, ſive titulo eleemoſynæ; 24. 9. *& duobus ſeqq.* An Prælatus etiam Regularis poſſit ex rebus Eccleſiæ donationes modicas facere mere liberales, cum conſenſu Capituli, vel etiam ſine illo; 24. 13. *& ſeq.* Si donatio mere liberalis ex reditibus Eccleſiæ a Prælato facta, ſit immodica quidem, & in notabili quantitate, ſed cum conſenſu Capituli, num ſit valida? 23. 15. An Religioſi, qui cum Superioris licentia extra Monaſterium degunt, poſſint de reditibus Eccleſiaſticis, quorum libera eſt permiſſa adminiſtratio, æque, ac Sæculares Beneficiati, inter vivos diſponere ſine conſenſu Prælati Ordinis? 24. 16. De quibuſdam donationibus, ſeu conceſſionibus Eccleſiarum, ſeu Beneficiorum Eccleſiaſticorum, vel quæ fieri poſſunt alienis Eccleſiis? 24. 17. *uſque ad* 26. Qualis in dubio interpretatio fieri debeat donationis, & quando præſumi poſſit donatio; 23. 26. *uſque ad* 32. An, & quando donatio inter vivos revocari poſſit ob ingratitudinem? 24. 32. *uſque ad* 37. An ſint quædam donationes, quæ ob ingratitudinem revocari non poſſunt; 24. 37. Si donator ſcivit, ingratitudinem commiſſam a donatario, & tacuit, nec voluntatem revocandi donationem declaravit, an ipſo mortuo, ejus hæres, ſive ſucceſſor illam revocare poſſit? 24. 38. *& ſeq.* Si quis liberos non habens omnia bona, vel partem eorum donavit, poſtea inopinato, ac præter ſpem, liberos ſuſcipiat, an tunc poſſit revocare donationem? 24. 40. *& quatuor ſeqq.* Si pater, aut mater uni filiorum, vel extraneæ perſonæ, in tanta quantitate donavit, ut reliquis filiis legitima auferatur, vel minuatur: dum hi poſſint per querelam apud Judicem inſtitutam revocare donationem? 24. 46. *& duob. ſeqq.*

Digitized by Google

E

ECCLESIA. *Tit.* 37. 1. *uſq. ad* 9. Vide *Capella*.

Eccleſia ædificium. A quo & cujus authoritate Eccleſiæ de novo ædificari, ſeu conſtrui poſſint? 48. 1. & *duob. ſeqq.* Ubi debeat ædificari Eccleſia? 48. 4. An, & ea quibus cauſis poſſit etrigi, & ædificari nova Eccleſia, etiam intra limites alterius Eccleſiæ, ſeu Parochiæ? 48. 5. *uſq. ad* 10. Quænam præter legitimam cauſam, conditiones neceſſario requirantur, ad conſtruendam oovam Eccleſiam Parochialem? 40. 10. *uſq. ad* 14. Eccleſiæ vetuſtate, aut caſu collapſæ, vel ruinoſæ, an debeat reparari ea reditibus ipſius Eccleſiæ? 48. 14. *uſq. ad* 19. Ad reparationem Eccleſiæ Cathedralis quis teneatur? 48. 19. Ad Eccleſias Parochiales Juris patronatus, quę indigent reſtauratione, & reſectione, num teneatur contribuere Patroous, 48. 20. Ecclelia Sæcularis, an poſſit mutari ſeu converti in Regularem? 48. 21. & *duob. ſeqq.* An Eccleſiæ deſtrui poſſint, & ad uſus profanos convertí? 48. 24. & *ſeq.*

Electionis, & Pręſeotatioois quale diſcrimen? 38. 35.

Emptio quid ſit, & quę ad ſubſtantiam ejus requirantur? 27. 1. & *duob. ſeqq.* Vide *Venditio*.

Emphyteuſis quid ſit; 18. 31. Quotuplex 18. 32. Quid requiratur ad ſubſtantiam, & valorem contractus emphyteutici? 18. 33. An requiratur, ut Canon, ſeu penſio annua ſolvatur Domino? 18. 34. Quam pœnam incurrat Emphyteuta, ſi non ſolvat; 18. 35. & *trib. ſeqq.* An, & qua ratione liceat emphyteutæ fundum emphyteuticum alieoare per venditionem, 18. 39. & *trib. ſeqq.* An, & quibus modis, præter venditionem, alieoari poſſit emphyteuſis, irrequiſito Domino? 18. 43 & *ſeq.* An, & qua ratione Prælatus, bona Eccleſiæ, cui præeſt, poſſit in emphyteuſin dare? 18. 45. *uſq. ad* 52. Ad quem tranſeat, ac ſpectet emphyteuſis, ſi emphyteuta Religionem profiteatur? 18. 52. & *ſeqq.*

Epiſcopatus quomodo dividendus ſit inter Epiſcopum lapſum in hæreſin, ſed reverſum ad Fidem, & ex diſpenſatione receptum, & inter Epiſcopum eidem ſubſtitutum? 39. 12 & *quinque ſeqq.*

Epiſcopus num ſolus poſſit conſecrare Eccleſias? 40. 1. Vide *Conſecratio Templi*. Qua ratione Decimas exigere poſſit? 30. 156. An poſſit facere donationes mere gratuitas? 14. 8. An Bona Eccleſiæ, cui præeſt, poſſit in emphyteuſin dare? 18. 45. *uſq. ad* 52. An poſſit ſubſidium charitativum remittere? 39. 57. & *ſeq.* Qua ratione Hoſpitalia, & alia loca pia ei ſubiiciuntur? 36. 1. *uſq. ad* 13. Item 36. 19. & *ſeptem ſeqq.* Num & Monachi? 35. 2. & *ſeq.* Num viſitare poſſit Eccleſias & perſonas Eccleſiaſticas etiam exemptas? Num Eccleſias, quæ nullius ſunt Diœceſis? 39. 101. & *duob. ſeqq.* An aliquando inſtituere poſſit ſine præſentatione patroni? 38. 111. *uſq. ad* 121. Vide plura V. *præſentatio*. An poſſit remittere in perpetuum jus procurationis, rationis viſitationis debitę? 39 83. & *ſeq.* An res Eccleſiæ poſſit alienare, ſine conſenſu Capituli; 50. 1. & *duob. ſeqq.* Vide plura V. *Alienatio*. An collatio Dignitatum, Canonicatuum, Parochiarum, & aliorum Beneficiorum ad eum pertineat? 5. 84. & *trib. ſeqq.* Num diſpenſare poſſit in pluralitate Beneficiorum? 5. 183. & *trib. ſeqq.* An obligetur perſonaliter reſidere in ſua Eccleſia? 4. 3. Item 4. 23. *uſq. ad* 34. An ei liceat tranſire ab ono Epiſcopatu ad alium? 4. 76. & *ſeq.* Num poſſit Epiſcoparum deſerere, & tranſire ad Religionem, inque ea Profeſſionem emittere? 31. 125. & *ſeq.* Quando ęgrotanti ſit adjungendus Coadjutor? 6. 9. & *ſeq.* De quibus bonis teſtari poſſit? 26. 26. *uſq. ad* 39.

Euchariſtia. 42. 1. *uſq. ad* 15. Ejuſdem cuſtodia. *Tit.* 44. toto.

Exactio quid ſit? 39. paulo ante n. 40. Num inter exactiones ordinarias numeretur Canonica portio; 39. 40. Num tributa, ſive muera, & alia Jura Epiſcopalia præſtari debeant Epiſcopo ab omnibus Eccleſiis, in cujus Diœceſi ſunt ſitæ? 39. 41. Num fundus dotalis, ſive Eccleſiæ aſſignatus in dotem, debeat eſſe immunis ab omni ſervitio, & tributo temporali, ſive ſæculari, imo, & Eccleſiaſtico? 39 43. & *ſeqq.* Num Eccleſia ex bonis, quę ultra oeceſſariam donationem ei donata ſunt, debeat præſtare, ac pendere debita ſervitia, etiam Dominis temporalibus, & ſęcularibus, 39. 45. Quis exigere poſſit, & imponere novas collectas, & contributiones; 39. 46. & *ſeq.* Et a quibus; 39. 48 & *duob. ſeqq.* Num & a pauperibus; 39. 52. & *ſeq.* An, & qua ratione Epiſcopi, aliiq. Pręlati poſſint collectas extraordinarias, ſubditis ſuis imponere, vel ab iis exigere? 39 53. Quinam poſſint exigere ſubſidium charitatis; 39. 59. Ea quibus cauſis id poſſint? 39. 55. A quibus perſonis; 39. 56. An Epiſcopus ſubſidium charitativum poſſit remittere, & an contra illud præſcribi poſſit? 39. 57. & *ſeq.*

Exſecratio Eccleſiæ, vel Altaris. 40. 7. *uſq. ad* 22. Item 40. 23. *uſq. ad* 28.

F

FALCIDIA lex quid ſit? 26. 90. Quid ſpectandum ſit in computanda quarta Falcidiæ, 26. 92. In quibus caſibus ceſſet detractio Falcidiæ? 26. 93.

Feſtum Conceptionis B. M. V. 45. 7. & 8.

Feſtum Corporis Chriſti. 45. 6.

Feſtum S. S. Apoſtolorum. 25. 5.

Feudum quid ſit? 20. 1. & *ſeq.* Quotuplex ſit? 20. 3. Quænam res Eccleſię in Feudum dari poſſint, vel non poſſint? 20. 4. & *duob. ſeqq.* In quibus caſibus Feudum antiquum ad Eccleſiam reverſum denuo in Feudum concedi poſſit, non obſtante juramento, de non rer Eccleſiæ denuo infeudando? 20. 7. *uſq. ad* 12. An Capitulum feuda, quæ aperta ſunt, Sede vacante, reinfeudare, ſive denuo in Feudum concedere poſſit; 21. 12. An ob delictum Prælati, vel alterius Clerici Beneficiarii, cui ſecundum leges Feudorum pœna privationis eſt decreta, Feudum amittat Eccleſia; 20, 13. Quænam Feudi, alienatio ſit prohibita, illicita, vel licita? 20 15. & *tribus ſeqq.* An, ſi Dominus a vaſallo accipiat Feudum in pignus, teneatur fructus computare in ſortem, nec ne; 20. 19. & *ſeq.* An Clerici ſuccedere poſſint in Feudis, vel ea acquirere? 20. 21. & *duob. ſeqq.* An Monaſterium, ſive Religio ſuccedere poſſit in Feudum ſui Profeſſi? 20. 24. & *duob. ſeqq.*

Fideicommiſſum quid ſit, & quis illius effectus; 26. 71. An & qua ratione ex fideicommiſſis deducenda ſit Trebellianica; 26. 77. An hæres ſuus, & neceſſarius fideicommiſſo univerſali gravatus, poſſit ſimul legitimam, & Trebellanicam detrahere; 26. 79. & *ſeq.* Vide V. *Hæres* & V. *Legatum*.

Fidejuſſio quid ſit? 22. 1. & *ſeq.* An Fidejuſſores adhiberi poſſint in omnibus conventionibus, ſeu obligationibus; 22. 3. & *ſeq.* An poſſit Fidejuſſor extenſive magis obligari, ita ut ad plus obligetur, quam debeat principalis, pro quo obligatur? 22. 5. & *trib. ſeqq.* An, ſi debitor principalis fuit obligatus ad ſolvęndam pecuniam, & fidejuſſor obligetur ad ſolvendam aliam rem, quæ non eſt pecunia, obligatio valeat? 22. 9. An obligatio fidejuſſoria tranſeat etiam ad hæredes fidejuſſoris; 22. 10. An Prælatus Eccleſiaſticus fidejubere poſſit pro alio; 22. 10. & *duob. ſeqq.* An Religioſus poſſit fidejubere? 22. 15. & *ſeqq.* Quibus caſibus fidejuſſor etiam antequam ſolvat, agere poſſit adverſus debitorem principalem, ut ipſum obligatione liberet; 22. 17. & *quatuor ſeqq.*

Fundator Eccleſiæ num poſſit in ipſa fundatione honeſtas conditiones apponere, cum conſenſu Epiſcopi. 38. 43.

G

GRÆCI Sacerdotes an potuerint unquam uxorem ducere poſt ſuſceptum Sacerdotium? 3. 9.

H

HABITUS Clericalis. 2. 15. *uſque ad* 24. Habitus Religioſorum 1. 13.

Hæres in Teſtamento num quivis inſtitui poſſit 26. 56. Num & Ordines Religioſi, eorumque Profeſſi; 26. 57. Num, & Domus Profeſſæ Societatis JESU; 26. 58. & *ſeq.* Hæredum ſubſtitutio quid sit, & quotuplex; 26. 60. Quid ſit vulgaris ſubſtitutio, & quis effectus; 26. 61. Quid ſit pupillaris, & quis illius effectus; 26. 62. Quid ſit ſubſtitutio exemplaris, reciproca, & compendioſa; 26. 63. & *duobus ſeqq.* An per ſubſtitutionem pupillarem excludatur mater a ſucceſſione impuberis filii; 26. 66. *uſque ad* 71. De ſubſtitutione, quæ fit per fideicommiſſum 26. 71. & *quatuor ſeqq.* Quando, ſive intra quod tempus hæres ultimam defuncti voluntatem implere debeat? 26. 119. & *trib. ſeqq.* Vide plura V. *Fideicommiſſum*, & V. *Legatum*. Item V. *Teſtamentum* V. *Succeſſio ab inteſtato*. V. *Votum*.

Hæreticus num gaudeat immunitate Aſyli, ſi propter crimen hæreſis fugiat ad Eccleſiam; 49. 40.

Horæ Canonicæ. *Titulo* 41. n. 35 & *trib. ſeqq.*

Hoſpitalia num ſint Beneficia, & in Titulum conferri poſſint; 36. 16. Quinam poſſint conſtitui Rectores Hoſpitalium & ad quid ratione officii ſui obligentur; 36. 17. & *ſeq.* Qua ratione Hoſpitalia, & alia loca pia ſubiiciantur curæ & juriſdictioni Epiſcopi; 36. 29. & *quatuor ſeqq.* Quænam Hoſpitalia, & alia pia loca viſitationi Epiſcopi ſubſint; 36. 24. & *duob. ſeqq.* Num Hoſpitale teneantur ſolvere procurationem Epiſcopo id viſitanti; 39. 79.

Hypotheca quid ſit, 21. 2. Quotuplex; 21. 3. An uxor pro ſecuritate allatæ dotis, ejuſque reſtitutione habeat tacitam ſeu ipſa lege conſtitutam hypothecam in omnibus bonis mariti; 21. 4. *uſque ad* 10. An omnia bona Prelati, vel alterius adminiſtratoris bonorum Eccleſiaſticorum, tacite obligata sint, ſeu oppignorata Eccleſiæ, ſi male ea adminiſtret 21. 20. Vide V. *Pignus*.

I

JEJUNIUM quomodo obſervandum; *Titulo* 46. *toto*.

Imperatores Romanorum quonam Beneficia reſerventur ex indulto Pontificis per preces primarias, 5. 367. *uſque ad* 388.

Immunitas Aſyli num ſit introducta Jure naturali, Divino, an ſolum humano; 49. 15. & *duob. ſeqq.* In quibus caſibus Reus ad Eccleſiam confugiens inde violenter poſſit extrahi; 49. 18. *uſque ad* 31. An non ſolum homines liberi, ſed etiam ſervi, si fideles, & baptizati ſint, gaudeant immunitate Eccleſiaſtica, ſi ad Eccleſiam, velut ad Aſylum confugiant; 49. 31. An omnes fideles, etiam excommunicati, gaudeant immunitate Aſyli; 49. 32. An etiam Clerici, & Religioſi gaudeant immunitate Eccleſiaſtica, ita, ut non poſſint a Judice proprio, ſive Prælato ſuo Eccleſiaſtico per vim extrahi ex Eccleſia in caſibus, in quibus Laici extrahi non poſſunt; 49. 33. *uſque ad* 38. An infideles, Judæi, pagani, ſeu gentiles fugientes ad Eccleſiam gaudeant ejus immunitate; 49. 38. & *ſeq.* An hæretici gaudeant immunitate Aſyli, ſi propter crimen hæreſis fugiant ad Eccleſiam; 49. 40. An reus debendi, ſive debitor ex cauſa civili fugiens ad Eccleſiam gaudeat etiam immunitate, ita, ut invitus extrahi non poſſit; 49. 41

Immunitatis Aſyli, quinam ſint effectus; 49. 42. *uſque ad* 50. An ſacrilegium committat Judex ſæcularis, si abſque legitima Prælati Eccleſiaſtici licentia, reum invitum per vim extrahat ex loco ſacro, vel alio modo immunitatem Eccleſiaſticam violet; 49. 50. An incurrat talis Judex etiam crimen læſæ Majeſtatis, & ultimo ſupplicio ſit afficiendus; 49. 52.

Immunitas Eccleſiaſtica quid ſit; 49. 1. Num privilegio immunitatis gaudeant Eccleſiæ nondum conſecratæ; 49. 2. & *ſequ*.

Digitized by Google

& ſeqq. Num privilegium immunitatis Eccleſiaſticæ obtineant etiam Cœmeteria; 49. 4. An cauſæ criminales, in quibus agitur de ſanguinis effuſione, vel pœna, in Eccleſiis, & aliis ſimilibus locis ſacris tractari poſſint; 49. 5. An in Eccleſia poſſint tractari cauſæ civiles, quæ ad forum ſæculare pertinent; 49. 6. An exerceri poſſint in ea valide, & licite Judicia Eccleſiaſtica; 49. 7. Num in Eccleſiis, & ſimilibus locis poſſint fieri contractus, & negotiationes, 49. 12. *& ſeq.* Num ludi theatrales profani, cum larvarum monſtris: cum convivis; &c. 94. 14.

Immunitas rerum Eccleſiaſticarum a ſæcularibus oneribus, & tributis; 49. 53. *& duob. ſeqq.* An ab hujuſmodi oneribus & tributis exempta ſint Cœmeteria, domus, & horti, aut fundi juxta Eccleſiam poſiti; 49. 56. An Bona Eccleſiaſtica ſint immunia ab illis oneribus, & tributis realibus, quæ Principes ſæculares imponunt prædiis, & fundis in ſuo territorio ſitis, non ea vi proprii dominii, ſed lege ordinaria, an perpetua, ex poteſtate jurisdictionis ſupremæ; 49. 57. An onera, & tributa realia, quæ ipſis rebus, ſeu bonis patrimonialibus, & immobilibus Clericorum inhærent, ipſis impoſita ex vi alicujus pacti, priuſquam in poteſtatem Clericorum venirent, tranſeant etiam ad Clericos, aliaſque perſonas Eccleſiaſticas; 49. 58. Num bona patrimonialia Eccleſiaſticorum ſint exempta ab iis oneribus, ac tributis realibus, quæ non ex vi pacti, ſive ex conventione partium, ſed ex vi ſolius Juriſdictionis, lege publica, & ordinaria a Principibus ſæcularibus imponuntur; 59. 59. *& ſeq*, An bona Eccleſiarum, & Perſonarum Eccleſiaſticarum ſint immunia & exempta ab oneribus, ſeu tributis etiam novis, & extraordinariis; 49. 61. *uſque ad* 72. Quænam conditiones requirantur, ut Clerici, aliæque perſonæ Eccleſiaſticæ, ſive ſæculares, ſive Regulares teneantur, imo & licite poſſint contribuere, & quando etiam novæ & extraordinariæ collectæ, ſeu contributiones illis imponi, vel ab iis exigi poſſint; 49. 72. *& trib. ſeqq.* An Clerici teneantur contribuere pro neceſſitatibus, vel utilitatibus publicis, & communibus Laicorum & Clericorum; 49. 76. *uſque ad* 81. An Clerici, aliæque Perſonæ Eccleſiaſticæ ſint immunes, & exemptæ a tributis mere perſonalibus, quæ per capita, juxta perſonarum numerum, ſine reſpectu ad bona imponuntur, cujuſmodi eſt cenſus, ſeu tributum capitationis; 49. 81. *& ſeq.* A quibus præterea oneribus perſonalibus Clerici ſint exempti; 49. 83. An Clerici teneantur ad cuſtodiam murorum Civitatis; 49. 84. An cogi poſſint Clerici, ut hoſpitium præbeant militibus in domibus ſuis; 49. 85. An omnes Clerici gaudeant hoc privilegio immunitatis; 49. 86. *& ſeq.* Utrum laici, coloni, & emphyteutæ Eccleſiæ aut Clericorum etiam gaudeant immunitate a gabellis, & tributis 49. 88. *& ſeq.* Quænam ſint pœnæ violantium immunitatem Eccleſiaſticam, exigendo vel imponendo Eccleſiis, vel Eccleſiaſticis Perſonis collectas, vel alias exactiones; 49. 90. *uſque ad Tituli finem.*

Indebitum quid ſit: 23. 30. An, & quando indebite ſolutum repeti poſſit, 23. 31. *& quatuor ſeqq.* Cuinam incumbat probatio, indebitum ſolutum eſſe; 23. 36.

Innovatio. An, & qua ratione nihil ſit innovandum, Sede vacante; 9. 2. *uſque ad* 9. An Sede vacante Capitulum poſſit conferre Beneficia; 9. 9. *uſque ad Tituli finem.*

Inſtitutio quid ſit; 7. 1. Ad quos ſpectat jus inſtituendi Clericos in Beneficiis Eccleſiaſticis; 7. 2. *& ſeqq.* Num etiam ad Vicarium Generalem; 7. 4. Num & ad Capitulum; 7. 5. Num ad Prælatos Epiſcopo inferiores; 6. 7. *& tribus ſeqq.* Quinam & quales inſtituendi ſint in Beneficiis; 7. 10. *& duob. ſeqq.* Quot in collegiis Clericorum inſtituendi ſint Canonici, & Eccleſiæ Miniſtri, & in Monaſteriis Monachi, aut Moniales: 7. 13. *& duobus ſeq.* An is, ad quem ſpectat jus, ſive poteſtas conferendi Beneficium, aut inſtituendi, poſſit ſe ipſum inſtituere; 7. 16. *& tribus ſeqq.*

Judex delegatus a Papa num poſſit pro labore judicandi munus aut ſalarium accipere a partibus litigantibus; 5. 7. An Judex delegatus non a Papa vel Principe, ſed ab inferiore Judice ordinario id poſſit; 5. 8. *& ſeq.*

Jurisprudentiæ ſtudium an licitum Religioſis; 50. 29. *uſque ad* 34. Num Clericis ſæcularibus; 34. *& quatuor ſeqq.*

L

LEGATUM quid ſit; 26. 81. An res aliena legari poſſit a teſtatore 26. 82. *& quatuor ſeqq.* An legata poſſint relinqui nudis verbis, ſine ſcriptura, hæredis inſtitutione, & quomodo præſtanda ſint legata incerta? 26. 87. *& duobus ſeq.* Quæ ſit portio canonica, debita Epiſcopo ex legatis piis, & quomodo illa legata diſtribuenda ſint? 26. 94. *uſque ad* 101. Legatum Pium num ideo ſiat caducum, ſi ad locum deſtinatum applicari non poſſit, 26. 123. *& ſeq.* Num legata ad pias cauſas integre, & ſine diminutione præſtanda ſint, 26. 125.

Locatio quid ſit; 18. 5. *& ſeq.* An Locator rei frugiferæ teneatur remittere de penſione ſeu mercede conſtituta, ob ſterilitatem, hoſtium incurſum, vel alium caſum fortuitum, ſine culpa conductoris obvenientem; 18. 13. *uſque ad* 9. An Locator poſſit ante, vel ſaltem poſt finitum tempus locationis, conductorem expellere ex fundo, vel domo conducta, 18. 9. *& duobus ſeqq.* In quibus caſibus poſſit Locator inquilinum etiam invitum, ante tempus locationis finitum expellere, & viciſſim conductor ex juſta cauſa recedere; 18. 11. *& quinque ſeqq.* Ex qua culpa teneatur tum conductor, tum locator. 18. 18. *& duob. ſeq.* De permiſſa, vel prohibita locatione, & conductione rerum Eccleſiaſticarum; 18. 21. *& trib. ſeqq.* An locationi factæ per Prælatum, ſeu Rectorem Eccleſiæ, Succeſſor ejus ſtare teneatur; 18. 24. *uſque ad* 31.

M

MATRIMONIUM ratum an per profeſſionem diſſolvatur; 31. 44. *uſque ad* 49. Utrum uno ex conjugibus converſo ad fidem, Matrimonium diſſolvatur; 33. 1. *& tribus ſeqq.* Si infidelium conjugum unus ad fidem convertatur, altero remanente in infidelitatis errore, communis proles cui aſſignanda ſit; 35. 5. *& duob. ſeqq.* Vide plura V. *Converſio conjugatorum.*

Matrimonium Clericorum 3. 5. *uſque ad* 33. Vide plura V. *Clerici conjugati.*

Medicinæ ſtudium an licitum Religioſis; 50. 29. *uſque ad* 34. Num Clericis ſæcularibus. 50. 34. *& quatuor ſeqq.*

Miſſa 41. 1. *uſque ad* 15.

Monachi num ſpectato jure communi Canonico, & ſecluſis exemptionis privilegiis, ſubjecti ſint Epiſcopis; 35. 1. *& ſeqq.* Num recipi poſſint in Monaſteriis pro pretio? num peculium habere, num ſinguli ſeorſim in Parochiis habitare, vel alibi; 35. 3. *uſque ad* 8. Item 35. 20. Num liceat illis lineis camiſiis uti; 35. 8. Quæ ſit pœna illius, apud quem in vita, aut morte invenitur proprietas. 35. 8. & 35. 11. Silentii quæ ratio; quæ abſtinentiæ; *ibid.* Officia quibus committenda; 35. 9. Prior clauſtralis qualis; 35. 10. Num Ordinis regula laxata, & diſciplina collapſa, poſſint Superiores inſtituere reformationem: 35. 14. Num privilegium Religioſis conceſſum amittatur, ſi a vitæ inſtituto recedant; 35. 15. Num Canonici Regulares Parochiis præfici poſſint: 35. 16. Num & Monachi; 35. 18. Exquiſitus ornatus in veſtibus interdictus. 35. 19. De Monachis non ſolis ponendis in Prioratibus, & eorum ab illis revocatione; 37. 9. *& trib. ſeq.* Vide plura V. *Capellanus.*

Moniales. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa receptionem Monialium; 35. 28. *& duob. ſeq.* Quid ſtatutum eodem Jure de Benedictione, ſeu Conſecratione Abbatiſſarum, & aliarum Monialium; 35. 30. *& ſeqq.* Quid ſtatutum circa Clauſuram Monialium; 35. 32. *& ſeq.* Quænam ſint juſtæ cauſæ, ob quas licentia concedi poteſt Monialibus egrediendi ex Clauſtro; 35. 34. *& duob. ſeqq.* Ad quem pertineat, dare licentiam Monialibus exeundi ex Clauſtro; 35. 33. *& ſeq.* Quæ pœnæ ſint decretæ in Moniales violantes clauſuram; 35. 39. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa clauſuram Monialium, quoad ingreſſum aliarum perſonarum in earum monaſteria; 35. 40. *uſque ad* 46. Quid Jure Canonico ſtatutum ſit circa viſitationem Monialium: 35. 46. *& ſeq.*

Muſica in Officiis Divinis 1. 14.

Mutuum quid ſit? 23. 1. Vide plura V. *Solutio.*

N

NEGOTIATIO, & negotia ſæcularia Clericis interdicta; 50. paulo ante n. 1. Quotuplex ſit negotiatio; 50. 1. Num negotiatio mere lucrativa ſit Clericis interdicta; 50. 2. *& ſeq.* Num etiam negotiatio improprie dicta, 50. 4. *ſeq.* An ſit prohibitum Religioſis, ut ſuo nomine ab aliis habeant firmas, id eſt, alienas poſſeſſiones, ſeu prædia, & agros conducant; 50. 6. An negotiatio ſit interdicta etiam Clericis, qui competens Beneficium non habent; 50. 8. Quam pœnam incurrant Clerici, & Religioſi, qui in caſibus non permiſſis negotiantur; 50. 9. *& ſeq.* Sanguinis cauſa an a Clericis licite poſſit tractari, & judicialiter cognoſci; 50. 15. *uſque ad* 16. Clericus an poſſit eſſe Miniſter Laicorum, ſive negotiorum ipſorum geſtor, aut procurator; 50. 16. *& ſeq.* An poſſit exercere procurationes villarum, aut juriſdictiones etiam ſæculares ſub quibuſdam Principibus, & viris ſæcularibus; 50. 18. An gerere officium Vicecomitis, aut præpoſiti ſæcularis; 50. 19. Num Clericus poſſit præfici ruptariis, baliſtariis, ſagittariis; num exercere artem chirurgiæ; &c. 50. 20 *& ſeq.* Num in placitis ſæcularibus diſputare, vel advocare &c. 50. 22. An, & ob quas cauſas Clericis ſit officium Tabellionis interdictum; 50. 23. Quibus Clericis ſit interdictum officium Tabellionatus; 50. 24. *& duobus ſeq.* In quibus cauſis & caſibus Clerici poſſint exercere officium Tabellionis; 50. 27. An valeant inſtrumenta a Clericis Notariis confecta; 50. 28. Num Religioſis liceat ſtudere Jurisprudentiæ, & Medicinæ? 50. 29. *uſque ad* 34. Num id liceat Clericis ſæcularibus; 34. *& quatuor ſeq.* Quæ pœna ſtatuta Religioſis Habitum dimittentibus, vel ad ſtudia ſine licentia accedentibus, 50. 39. *uſque ad finem Tituli.*

Notarii officium an poſſit exerceri a Clerico; 50. 26.

Notorium quid, & quotuplex; 2. 20. *& ſeq.* Quid ſit occultum prout notorio facti opponitur; 2. 22. Quot teſtes requirantur ad probandum notorium; 2. 23.

Novitiatus 31. 26. *uſque ad* 68. Vide V. *Religionis ingreſſus.*

Novitius. An obligentur Novitii, ad obſervanda ſtatuta, & præcepta Superiorum Regularium; 31. 69. An durante anno probationis, retinere poſſint Beneficium Eccleſiaſticum 31. 70. *uſque ad* 77. An Novitii poſſint uti privilegiis ſui Ordinis; 31. 77. *& ſeq.* An e Religione dimitti poſſint abſque juſta cauſa? 31. 78. An Novitii teneantur diſponere de ſuis bonis, antequam emittant profeſſionem; 31. 79. Quomodo Novitii diſponere de bonis ſuis, iiſque ante Profeſſionem renunciare poſſint; 31. 79. Quænam renunciationes irritæ, ſi fiant non ſervata forma præſcripta; 31. 80. *uſque ad* 65. Quinam contractus, vel actus comprehendantur nomine renuntiationis in Decreto Concilii Tridentini, ita, ut, ſi fiant ſine forma ibi præſcripta, ſint irriti; 31. 85. *uſque ad* 90. An Novitius poſſit renuntiare hæreditati Patris, vel Matris adhuc viventis, ſine conſenſu illorum, & in favorem Religionis; 31. 90. An renuntiatio bonorum, vel donatio a Novitio facta, ſecundum formam præſcriptam a Concilio Tridentino corruat, ſi is moriatur, antequam Profeſſionem emiſit, ſed invalidam: 31. 91. An renuntiatio bonorum facta a Novitio, ſecundum formam Concilii Tridentini poſſit ab illo ante

Pro-

Digitized by Google

Profeſſionem revocari, ſi velit permanere in Religione: 31. 92. An renunciatio, ſeu donatio bonorum facta, intuitu ingrediendi Religionem, vel etiam poſt ingreſſum, a Novitio minore 25. annis, ſine auctoritate curatoris, & decreto Judicis, aliiſque ſolennitatibus, Jure Civili alias requiſitis ad diſpoſitionem minoris, ſit valida; 32. 93. Vide plura V. *Religionis ingreſſus*.

O

O*BLATIO* quid ſit? quotuplex? & quomodo a Decimis, & Primitiis diſtinguatur; 30. 137. An oblationes ex neceſſitate alicujus præcepti ſint præſtandæ a fidelibus; 30. 147. A quibus perſonis poſſint fieri, & accipi Eccleſiaſticæ oblationes; 30. 175. *& duobus ſeqq.* Ex quibus rebus oblationes Eccleſiaſticæ fieri, & accipi poſſint; 30. 178. Ad quos ſpectent oblationes; 30. 179. & *ſeq.*

Officium Divinum. 47. 15. *& trib. ſeqq.*

Officium ſimplex quid ſit; 5. 10.

Oratorium quomodo ab Eccleſia differat; 36. 81.

Ordo. An conjugatus poſſit Ordines ſuſcipere; 32. 58.

P

P*Arochia* quid ſit; 29. 1. Quid requiratur ad Conſtituendam Eccleſiam Parochialem; 29. 2. In quo conſiſtat Jus Parochiali Eccleſiæ; 29. 3. *uſque ad* 8. An fines Parochiarum præſcribi poſſint; 29. 8. *& tribus ſeqq.* Vide plura V. *Eccleſia*.

Parochus an obligetur perſonaliter reſidere in ſua Eccleſia; 4. 3. Item 4. 13. *uſque ad* 34. *& multis ſeqq.* Quæ pœnæ in illegitime abſentem ſint ſtatutæ; 4. 63. *uſque ad* 75. Num debeat habere ſocium Clericum; 5. 13. Qualis ſuſtentatio neceſſaria illi aſſignari debeat; 5. 34. *uſque ad* 50. Qua ratione Decimas exigere poſſit; 30. 156. An ei ſimul recipere liceat duas Eccleſias Parochiales; 5. 130. Num Parochus poſſit eſſe Monachus. 35. 18. Quando ei ægrotanti poſſit, vel debeat dari Coadjutor; 6. 5. *& trib. ſeqq.* Vide plura V. *Canonicus Regularis* & V. *Monachi*. Item V. *Capellanus*.

Patronatus Jus, & Patroni nomen quam varie in Jure accipiantur. *Titul.* 38. *num.* 1. Quid ſit Jus Patronatus in Jure Canonico, 38. 2. Quotuplex ſit; 38. 3. An Patronatus Eccleſiaſticus poſſit fier. ſæcularis; 38. 4. Num Jus Patronatus ſit mere, vel non mere ſpirituale; 38. 5. Num acquiratur fundatione, conſtructione, dotatione. 38. 6. Num Eccleſiæ collapſæ reſtauratione; 38. 8. Num nova dotatione; 38. 9. & 10. An requiratur Epiſcopi Diœceſani conſenſus, ut ex his cauſis acquiratur Eccleſiæ Jus Patronatus; 38. 11. Num obtineri poſſit Jus Patronatus etiam ex privilegio conceſſo a Romano Pontifice; 38. 12. Si quis eaſtruat in fundo alieno, inſcio aut invito domino Eccleſiam, an Jus Patronatus acquiratur ædificanti, an vero domino fundi; 38. 13. Si Parochus vel alius Clericus ex reditibus Beneficii ſui Eccleſiam vel Capellam ædificet, an acquirat Jus patronatus in illa; 38. 14. An etiam Laici ſint capaces Juris Patronatus; 38. 15. Num non tantum mares, ſed & fœminæ. 38. 16. Si Jus Patronatus annexum ſit bonis ab uxore in dotem marito datis, num Jus præſentandi ad maritum pertineat; 38. 17. An non ſolum puberi, ſed etiam impuberi competere poſſit Jus Patronatus; 38. 18. Num non tantum legitime nato, ſed etiam ſpurio; 38. 19. Num Judæo, Pagano, Hæretico; 38. 20. Num ligato majore excommunicatione; 38. 21. & 22. Num Patroni habeant poteſtatem bona Eccleſiarum, quarum ſunt Patroni, adminiſtrandi, vel de illis libere diſponendi; 38. 23. *uſque ad* 27. An Patroni concedere, ſeu libere conferre poſſint Eccleſias, ſeu Beneficia, in quibus Jus Patronatus habent; 38. 27. *uſque ad* 31. An, qui Eccleſiam Collegiatam fundavit, conſtruxit, vel dotavit, cum ſit Patronus illius habeat jus eligendi Prælatum, aut ſuffragium ferre poſſit? 38. 31. *& tribus ſeqq.* An Epiſcopus Capellam, vel Eccleſiam Parochialem Patronatam, invito Patrono, poſſit commutare in Collegiatam; 38. 35.

Patronatus Jus num tranſeat ad quoſvis Patroni hæredes; 38. 44. Num hæredes Jus Patronatus inter ſe dividere poſſint; 38. 45. *& ſeq.* Plures hæredes plurium Patronorum originalium quomodo illis in jure præſentandi ſuccedant; 38. 47. *uſque ad* 52. An Jus Patronatus gentilium, extincta familia, tranſeat ad hæredes extraneos; 38. 47. *uſque ad* 52. An Jus Patronatus gentilium, extincta familia, tranſeat ad fideicommiſſarium univerſalem 38. 52. *& ſequent.* An in diviſione hæreditatis Judex poſſit uni ex cohæredibus adjudicare Jus Patronatus; 38. 56. An publicatis bonis omnibus Patroni, & fiſco addictis, ob crimen v. g. læſæ Majeſtatis, vel hæreſis, Jus Patronatus quoque tranſeat ad fiſcum etiam ſæcularem; 38. 57. An Jus Patronatus poſſit transferri ad alium per legatum in teſtamento relictum; 38. 58. An poſſit etiam per hæreditatiam ſucceſſionem tranſire ad Monaſterium, ſeu Religionem; 38. 59. An a Patrono laico poſſit libere, adeoque non requiſito conſenſu Epiſcopi Diœceſani, Jus Patronatus concedi Eccleſiæ, Monaſterio vel alii Religioſo loco; an etiam Clerico, nomine Eccleſiæ, vel dignitatis, quam obtinet; 38. 60. An poſſit a Patrono Eccleſiæ Jus Patronatus per ſe, & ſingulariter concedi, ſeu donari Laico, vel etiam Clerico, ut perſonæ privatæ, ſine conſenſu Epiſcopi; 38. 61. An a Patrono Laico poſſit Jus Patronatus, quod in Eccleſia habet non ſolum alteri ſed etiam eidem Eccleſiæ donari; 38. 62. An a Patrono Jus Patronatus poſſit donari, ſeu remitti Compatrono ſuo, ſine Epiſcopi conſenſu; 36. 63. An a Laico etiam Regia poteſtate prædito poſſit Eccleſia Patronata concedi, ſeu donari alicui Clerico, Monaſterio, vel Religioſo loco, in titulum, vel proprietatem, ſive per modum incorporationis, ſine authoritate Epiſcopi; 38. 64. *uſque ad* 71.

Patronatus Jus num poſſit per ſe, & ſolitarie vendi, aut emi, ſine vitio Simoniæ; 38. 71. Num poſſit vendi, vel per venditionem transferri per accidens & concomitanter, vendendo rem temporalem, in qua eſt Univerſitas, cui Jus Patronatus acceſſorie eſt annexum, niſi hoc ſpecialiter ſit exceptum; 38. 72. *uſque ad* 79. An Jus Patronatus cum alio ſimili Jure permutari poſſit, accedente conſenſu Epiſcopi; 38. 79. Si Jus Patronatus ſucceſſione, vel alio modo ad alium Patronum transferatur, num poſſit is ſtatum Eccleſiæ, vel ejus Rectorem mutare: & num poſſint, pro voluntate Patronorum, Eccleſiæ permutari; 38. 80. Num in feudum, vel emphyteuſin dari poſſit Jus Patronatus. 38. 81. Si univerſitas bonorum v. gr. civitas, vel caſtrum cum pertinentibus, cui Jus Patronatus annexum eſt, creditori in pignus detur, ſeu hypothecæ nomine concedatur, num Jus Patronatus in eum tranſeat, ita ut creditor ſuo jure, aut nomine præſentare non poſſit; 38. 82. Num poſſit Epiſcopus Eccleſiam, vel Beneficium, quod eſt Juris Patronatus, concedere, vel unire Eccleſiæ, vel Beneficio, ſine conſenſu Patroni, ſive Eccleſiaſtici, ſive Laici; 38. 122. *& ſeq.* An Papa cuivis Patronatui, non tantum Eccleſiaſtico, ſed etiam laico ob juſtam cauſam poſſit derogare; 38. 133. *& ſeq.* Num Legatus Sedis Apoſtolicæ a Latere poſſit ſibi reſervare Eccleſiam, vel Beneficium primo vacaturum, illud cum vacat, conferre certæ perſonæ, irrequiſito Patrono Eccleſiaſtico: non autem inconſulto, aut invito Patrono laico, vel Clerico, cui jus præſentandi competit ratione patrimonii; 38. 135. & *duob. ſeqq.* Quibus modis Jus Patronatus amittatur, vel extinguatur; 38. 138.

Patronus. An propter fundationem Eccleſiæ Patrono honor Proceſſionis debeatur; item omnes ad inopiam vergenti ab Eccleſia ſuccurrendum ſit; 38. 36. *& ſeq.* An ei competat jus, vel potius onus defendendi Eccleſiam, 38. 38. Num poſſit, propria authoritate, Jus Patronatus alienare, vel aliquid temporale ab Eccleſia patronata, vel Beneficio exigere, vel aliud onus imponere; 38. 39. *uſque ad* 44. An Epiſcopus poſſit conditiones Beneficii in prima fundatione appoſitas, cum conſenſu Patroni Succeſſoris, mutare; 38. 130. *& ſeq.*

Peculium quid ſit, & quotuplex; 25. 1. *& ſeq.* An Clerici Beneficiarii ſint veri Domini bonorum ſuorum patrimonialium; 25. 3. An etiam bonorum quaſi patrimonialium; 25. 3. An fructuum, quos ex bonis ad Eccleſiam, cui ſerviunt, pertinentibus, vel ex Decimis percipiunt; 25. 4. *& ſeq.* An Clerici Beneficiarii ex lege juſtitiæ teneantur reditus ſuperfluos Beneficiorum erogare in pios uſus: an vero ex alia lege, vel præcepto, ſine onere reſtitutionis; 25. 6. *uſque ad* 16. Ad quem pertineant bona acquiſita a Clerico Beneficiatio, & meliorationes factæ in rebus Eccleſiæ num ad Eccleſiam? an vero ad ipſum Beneficiarium? 25. 16. *uſque ad* 26. incluſive.

Penſio quid ſit, & quomodo a Beneficio diſtinguatur; 12. 9. Quotuplex ſit; 12. 8. Quis poſſit penſionem imponere Beneficiis; 12. 9. *& duob. ſeqq.* Quinam penſiones obtinere poſſint; 12. 12. In quibus Beneficiis penſiones conſtitui poſſint, & in qua quantitate; 12. 13. *& ſeq.* An ad penſionem imponendam Beneficio requiratur conſenſus Beneficiarii, vel Patroni, ſi Beneficium ſit patronatum; 12. 15. *& trib. ſeqq.* An penſionarius obligatus ſit ad ſolvendum onera annexa Beneficio; 12. 19. An obligatio Beneficiarii ſolvendi penſionem tranſeat ad ſucceſſorem ejus in Beneficio; 12. 20. Quibus modis penſiones extinguantur, 12. 21.

Permutatio quid ſit; 19. 1. *& ſeq.* Quomodo a venditione diſtinguatur; 19. 3. An & quatenus prohibita, vel permiſſa ſit rerum Eccleſiaſticarum permutatio; 19. 4. *uſque ad* 13. Permutatio Beneficii quid ſit; Quæ conditiones requirantur ad validam & licitam permutationem Beneficiorum; 19. 14. *uſque ad* 26. Cujus Superioris authoritate Beneficia permutari debeant; 19. 26. *& ſeq.* Quænam Beneficia permutari poſſint cum aliis, vel non poſſint; 19. 28. *uſque ad* 35. An permutatio Beneficiorum fieri poſſit, non obſtantibus gratiis exſpectativis; 19. 35. *& ſeq.* An res ſive jus ſpirituale poſſit permutari pro re temporali, & e converſo; 19. 37. *uſque ad* 42. An res ſpiritualis poſſit permutari pro re ſpirituali; 19. 42.

Perſonatus quid ſit? 5. 10.

Pignus quid ſit? 21. 1. Quomodo ab hypotheca differat; 21. 2. An rerum illarum, quæ abſolute, & per ſe ipſas vendi cuique prohibentur, etiam oppignaratio prohibita cenſeatur; 21. 11. *& ſeq.* An poſſit oppignorari liber homo; 21. 13. *& ſeq.* An res aliena poſſit pignori, vel hypothecæ ſubjici; 21. 15. An Prælatus, vel Rector Eccleſiæ res, ſeu bona ejuſdem oppignorare poſſit; 21. 16. *& ſeq.* An, & quinam fructus pignoris in ſortem ſint computandi; 21. 18. *uſque ad* 24. In quibus caſibus fructus pignoris in ſortem computari non debeant; 21. 24. An pactum legis commiſſoriæ adjectum contractui pignoris ſit licitum; 21. 27. *uſque ad* 34.

Portio Canonica debita Epiſcopo ex legatis piis; 26. 94. *uſque ad* 101. Num ſolvi debeat Eccleſiæ Parochiali, ſi quis extra Parochiam ſuam ſepeliatur; 28. 44. *uſque ad* 56. Et quanta eſſe ſoleat; 28. 56. *uſque ad* 61. An in quibuſdam caſibus portio hæc Parochialis ſolvi non debeat; 28. 61.

Præbenda quid ſit? 5. 2. *uſque ad* 8. An idem ſit Præbenda, quod Canonica; 5. 2. Vide V. *Beneficium*. Item V. *Conceſſio Præbendæ*.

Præſentatio. Si Jus præſentandi ſimul pertineat ad Prælatum & Capitulum, an debeat Prælatus præſentare, cum conſenſu majoris & ſanioris partis Capituli; 10. 6. *& ſeq.* Præſentationis & Electionis quale diſcrimen; 38. 35. Præſentatio facta ab eo, qui tunc erat in quaſi poſſeſſione juris Patronatus, & communiter credebatur eſſe Patronus, & conſequenter inſtitutio ad talem præſentationem, num facta teneat ac ſubſiſtat, licet poſtea conſtet, quod vetus Patro-

Digitized by Google

tronus non fuerit; 38. 83. Ut inſtitutio ad præſentationem ejus, qui non eſt Patronus, valeat, quæ nam requirantur; 38. 84. Si duo ſint præſentati ad eandem Eccleſiam, vel Beneficium, onus ab eo, qui erat in poſſeſſione præſentandi, alter autem a vero Patrono habente proprietatem Juris præſentandi, quis inſtituendus ſit; 38. 87. *& ſeq.* Num Patronus Eccleſiæ vacantis, vel Beneficii, ſi Clericus ſit, & idoneus, ſe ipſum ad illam præſentare poſſit; 38. 89. *& duob. ſeqq.* Num Patronus poſſit filium ſuum, ſi idoneus ſit, præſentare ad Eccleſiam, vel Beneficium, in quo ipſe Jus Patronatus habet; 39. 92. Si plures ſint Patroni Clerici, vel unus Laicus, & alter Clericus, num poſſint unum ex ſe ipſis præſentare; 38. 94. Num Patronus ſemper debeat ad Beneficia, & Eccleſias præſentare dignum, & idoneum; 38. 95. Num Patronus laicus variare poſſit, id eſt, poſtquam unum idoneum præſentavit, ſi res adhuc ſit integra, alium idoneum præſentare; 38. 39. *uſque ad* 101. Si præſentatus a Patrono laico rejiciatur ab Epiſcopo, ideoque appellet ad Papam, & interim Patronus alium præſentet, iſque inſtituatur ab Epiſcopo, num hic præferendus ſit prius præſentato; 38. 101. Patronus Eccleſiaſticus, cui ſcilicet jus præſentandi competit (nomine & jure Eccleſiæ, non patrimonii) num poſſit variare præſentando alterum; 38. 103. *& ſeq.* Si Patronus ſit laicus, intra quot menſes præſentare debeat & intra quot, ſi ſit Eccleſiaſticus 38. 105. *uſque ad* 112. An poſt tempus ad præſentandum jure definitum elapſum, lite adhuc pendente, Epiſcopus libere inſtituere poſſit, ſine præſentatione Patroni; 38. 112. *uſque ad* 117. An, ſi Epiſcopus inſtituat, ſine conſenſu vel præſentatione Patroni, valida ſit inſtitutio? item, an poſſit fieri præſentatio ad Eccleſiam non vacantem; 38. 117. *uſque ad* 121. Num non tantum præſentatio, ſed etiam promiſſio a Patrono facta de præſentatione facienda, antequam Eccleſia, vel Beneficium vacat, illicita ſit, & irrita; 38. 121. Si Epiſcopus poſt promotionem ſuam ad Epiſcopatum jus Patronatus obtinuerit, & perſonam idoneam præſentaverit, num talis perſona admittenda ſit; 38. 124. *& ſeq.* An Epiſcopus præſentatum a Parocho ad titulum ſuę Eccleſię ordinandum, irrequiſito Patrono, admittere, & intitulare poſſit, ac debeat; 38. 126. *& ſeq.* Num Epiſcopus pręſentatum admittere debeat antequam pręſentato fuerit coram pręſentantibus congrua de proventibus Eccleſię portio aſſignata? &c. 38. 128. *& ſeq.*

Precaria, ſive Pręcarię, ſeu Pręcarium contractus quid ſit, & quomodo a pręcario diſtinguatur; 14. 10. Num revocari poſſit; 14. 11. Quomodo differat a contractu emphyteutico; 14. 13. *& duob. ſeqq.*

Precarium quid ſit, & quomodo a commodato differat; 14. 5. *& ſex ſequentibus*. Quando, & quomodo finiatur; 14. 8.

Primitia quid ſint, & quomodo a Decimis diſtinguantur; 30. 169. *& trib. ſeqq.*

Procurationes quid ſint; 39. ante *nu.* 59. Ob quam cauſam ſolvi debeant; 39. 59. An debeant eſſe moderatæ, ita, ut Eccleſiæ iis non graventur; 39. 60. Num procurationis nomine etiam præſtari debeant victualia; 39. 61. An ab iis, qui præſtare procurationes victualium debent invitis poſſint procurationes exigi in pecunia; 39. 62. *uſque ad* 67. Quibus Prælatis, & quando, ac qua ratione præſtari debeant procurationes; 30. 67. *uſque ad* 71. Num omnes Eccleſiæ, aut perſonæ Eccleſiaſticæ, Capellæ in Eccleſiis Collegiatis, Oratoria publica ſolvere debeant impenſas procurationum? 39. 71. *uſque ad* 79. Quinam non teneantur procurationem ſolvere; 39. 97. *uſque ad* 83. An jus procurationis ratione viſitationis debitæ, expreſſe, aut per pactum poſſit remitti ex toto, & in perpetuum ab Epiſcopo; 39. 83. *& ſeq.* Si una Eccleſia alteri, cum Patroni in fundatione conſenſu, debeat ſolvere procurationem, nulla adjecta quantitate determinata, num illius procurationis quantitas poſſit eum tempore augeri; 39. 85. & *ſeq.* Si in aliquo loco, vel Diœceſi in procurationibus, & aliis ſervitiis præſtandis certum quid non ſit ſtatutum, an tum attendenda ſit conſuetudo vicinarum Eccleſiarum; 39. 87. An Archiepiſcopus, qui Jure Metropolitano, vel legationis Apoſtolicæ viſitat Provinciam ſuam, poſſit debitas procurationes, juxta facultates Eccleſiarum, exigere, & illos, qui eas denegant, excommunicare; 39. 88. & *ſeq.*

Profeſſio Religioſa quid ſit, & quotuplex; 31. 84. Qua forma Profeſſio expreſſa fieri poſſit, vel debeat; 31. 96. *uſque ad* 103. Quibus modis fieri poſſit, ſpectato Jure Canonico Decretalium, Profeſſio tacita, 31. 104. *uſque ad* 115. An, & quibus modis profeſſio tacita fieri poſſit, jure noviſſimo poſt Concilium Tridentinum; 31. 115. Quænam conditiones requirantur ad legitimam Profeſſionem; 31. 116. *uſque ad* 125. An Epiſcopus poſſit Epiſcopatum deſerere, & tranſire ad Religionem, inque ea Profeſſionem emittere; 31. 125. & *ſeq.* An, ſi parentes ſint in extrema neceſſitate conſtituti, filius teneatur profeſſionem differre, vel ea jam facta, Religione egredi, & extremæ parentum neceſſitati ſubvenire; 31. 127. & *ſeq.* An ſervus Religionem ingredi poſſit, & in ea Profeſſionem emittere; 31. 129. An Religionem ingredi poſſit, qui eſt debitis obſtrictus, & ea nondum ſolvit; 31. 130. Ad quos ſpectet poteſtas admittendi Novitios ad Profeſſionem; 31. 132. *& quatuor ſeqq.* Qui ſint effectus Religioſæ Profeſſionis; 31. 137. & *quatuor ſeqq.* An per ſolemnem Profeſſionem amittatur Nobilitas Profeſſi; 31. 142. An, & quomodo Profeſſio ſit indiſſolubilis; 31. 143. An, & quando Profeſſio, quoad vinculum, poſſit diſſolvi, per poteſtatem ſummi Pontificis; 31. 144. An vinculum Profeſſionis diſſolvatur per promotionem Profeſſi ad Epiſcopatum; 31. 145. An Profeſſus poſſit præſcribere contra Profeſſionem a ſe emiſſam, & ſic ab illa ſe eximere; 31. 146. An is, qui invalide Profeſſus eſt, teneatur ratificare Profeſſionem; 31. 148. Quid requiratur ad ratificationem Profeſſionis invalidæ; 31. 149. An omnes Regulares poſſint reclamare contra Profeſſionem invalidam; 31. 151. Quot, & quæ conditiones requirantur ad legitimam reclamationem; 31. 152. *& ſeq.* Ex quibus cauſis poſſit Regularis reclamare contra Profeſſionem invalidam; 31. 154. An etiam Religio reclamare poſſit contra invalide Profeſſum; 31. 154. Vide plura V. *Converſio Conjugatorum*.

Profeſſus ſeu Religioſus an poſſit ab una Religione tranſire ad aliam; 31. 155. *uſque ad* 159. Quæ conditiones requirantur ad licitum tranſitum ad aliam Religionem; 31. 159. *uſque ad* 162. Quinam Superior in ſpecie licentiam dare poſſit, tranſeundi ad aliam Religionem; 31. 162. *uſque ad* 107. An Canonicus Regularis poſſit tranſire ad Ordinem Monachalem, vel vice verſa Monachus ad Canonicos Regulares; 31. 170. & *ſeq.* An ſpectato Jure communi, ex Ordine Mendicantium permiſſum ſit tranſire ad Ordinem Monachalem, ſeu non Mendicantem; 31. 172. *& duob. ſeqq.* An Religioſus aſſumptus ad Clericatum, ſeu ad Chorum deputatus poſſit ad ſtatutum Fratrum Laicorum, ſive Converſorum transferri; 31. 175. An Prælatus inferior poſſit Religioſum Profeſſum in uno Monaſterio compellere, ut tranſeat in aliud ejuſdem Ordinis intra, vel extra Provinciam; 31. 176. Quænam Jure Canonico interdicta ſint Religioſis etiam licite ad alias Religiones tranſeuntibus; 31. 177. *& tribus ſeqq.* An legitime translatus ab uno Ordine ad alium, ut ſit Pręlatus ipſius, debeat de novo in illo Profeſſionem emittere; 31. 181. An legitime translatus ab una Religione ad aliam, obligatus ſit ad vota ſpecialia in priore Religionem emiſſa; 31. 182. Ad quod Monaſterium, ſeu Religionem pertineant Bona Religioſi licite tranſeuntibus ab una Religione ad aliam diverſam; 31. 183. *& duobus ſeqq.* Vide plura V. *Religioſus*, & V. *Converſio Conjugatorum*.

Purificatio poſt Partum. *Titulo* 47. *toto*.

Q

QUarta Decimationum num inter exactiones ordinarias numeretur; 39. 40.

R

REligio, ſive Religioſus Status, Religio quotupliciter accipiatur; 31. 1. Quid ſit Status Religioſus. 31. 2. Quæ conditiones ad ſubſtantiam verę Religionis requirantur; 31. 3. Num vota ſolemnia ſint de eſſentia Status Religioſi; 31. 10. An Status Religionis ſecundum ſe, & quoad ſubſtantiam ſuam, ab ipſo Chriſto Domino in nova Lege fuerit inſtitutus; 31. 18. *& ſeq.* In quo Religioſi Ordines conveniant; 31. 29. Religiones Clericales, Monachales, Mendicantes, Militares, 31. 21. & *quatuor ſeqq.* Religio Societatis Jeſu num ſit Ordo Mendicans, 31. 23. Religionum diverſitas ex earum Fundatoribus; 31. 25.

Religionis ingreſſus. Quæ ætas requiratur in ingrediente Religionem; 31. 26. *& ſeq.* In quo loco neceſſario debeat peragi Novitiatus; 31. 28. An ſuſcepto Habitu Regulari debeat; 31. 29. Utrum neceſſarium ſit, ut Profeſſionem præcedat annus probationis integer, & quomodo ſit computandus; 31. 30. *uſque ad* 40. An hic annus probationis neceſſario debeat eſſe continuus, ſine interruptione, 31. 40. *& duobus ſeqq.* Si quis poſt expletum annum probationis, Religionem deſeruit, & poſtea iterum recipiatur, num ſine nova probatione, & Novitiatu poſſit ad Profeſſionem admitti; 31. 43. An, ſi quis Religioſus ex una Religione in aliam tranſeat, teneatur denuo integrum probationis annum ſubire; 31. 44. Si Profeſſio alicujus ex aliquo defectu ſit irrita, tum ſit neceſſario repetendus Novitiatus; 31. 45. An Novitius juſte ejectus, ſi iterum admittatur, ab initio inchoare debeat annum probationis; 31. 46. An, ſi quis currente anno Novitiatus, in amentiam incidat aliquot dierum, interrumpatur Novitiatus; 31. 47. An impuberes poſſint Religionem ingredi, & ad illam admitti; 31. 48. An, & qua ratione poſſint parentes tradere Religioni liberos impuberes, vel ingreſſos revocare, & quem effectum habeat hujuſmodi oblatio; 31. 49. *uſque ad* 55. An ſolum pater: ſed etiam mater, & tutores habeant poteſtatem, offerendi filium impuberem Religioni; 31. 55. *& ſeq.* An impubes etiam invitus a parentibus tradi poſſit Religioni? 31. 57. *uſque ad* 61. An liberi, inconſultis, & invitis parentibus, poſſint ingredi Religionem, 31. 61. An Novitii intra annum probationis libere poſſint exire, & ad ſeculum redire? 31. 62. *uſque ad* 68. An illi, qui intra annum probationis, ad ſeculum redeunt, licite poſſint ad Ordines, & Beneficia promoveri? 31. 68. Vide plura V. *Novitius*.

Religioſus Ordo. Num liceat novum Ordinem Religioſum inſtituere ſine approbatione Eccleſiæ, vel ſummi Pontificis; 36. 27. *uſque ad* 33. An ſub prohibitione, & irritatione novarum Religionum, comprehendantur etiam omnes Congregationes virorum, ac mulierum, quæ in communi ſub certa Regula, ritu, aut habitu, ſine Sedis Apoſtolicæ licentia, ſeu approbatione, devotionis & pietatis cauſa vivunt, licet tria vota ſubſtantialia non ediderint; 36. 33. *& trib. ſeqq.*

Religioſus fugitivus, apoſtata, & ejectus in quo differat; 31. 186. & *duob. ſeqq.* An Prælati Religionem teneantur fugitivos, ſeu apoſtatas, & ejectos ex Ordine requirere, & revocare, eoſque cogere, ut ad Monaſterium, ſeu Ordinem revertantur? 31. 189. *uſque ad* 194. An Religio habeat poteſtatem ejiciendi ſubditos Regulares, & ob quas cauſas? 31. 194. & *ſeq.* An Religioſus Profeſſus per juſtam ſententiam definitivam in perpetuum ejectus e Religione, cum maneat verus Religioſus, obligetur adhuc ad ſubſtantialia vota Religionis? 31. 196. *& duob. ſeq.* An talis obligetur, præter tria ſubſtantialia vota Religionis, ad alias obſervantias regulæ? 31. 199. *& ſeq.* An Profeſſus, ejectus per ſententiam in perpetuum, teneatur redire ad Religionem ſuam, vel ingredi aliam, & an ad id compelli poſſit; 31. 191. *uſque ad* 207:

inclu-

incluſive. Quam pœnam incurrat, qui Habitum Regularem dimittit? 50. 39. *uſque ad* 43. Quam incurrat accedens ad ſtudia ſine Prælati licentia? *& trib. ſeqq.*

Religioſus incorrigibilis quomodo puniendus? 50. 47.

Religioſa domus quænam vocetur? 36. 1. An Epiſcopo ſint ſubjectæ omnes Eccleſiæ Parochiales, annexæ filiales, & Capellæ? 36. 2. *& ſeq.* An etiam omnes Eccleſiæ & Monaſteria Religioſorum? 36. *& ſeq.* An, ſi Eccleſia jure incorporationis, aut patronatus a quibuſcunque Religioſis poſſideatur, tamen ſubjecta ſit Epiſcopo loci, & teneatur præſtare omnia jura Epiſcopalia? 36. 6. *& duob. ſeqq.* Si dubitetur de aliqua Eccleſia, in cujus Diœceſi ſita ſit, cui Epiſcopo ſubjecta eſſe debeat? 36. 9. Cui Epiſcopo ſubjecta Eccleſia vel Monaſterium unitum Eccleſiæ & Monaſterio, alterius Diœceſis? 36. 11. *& duob. ſeqq.* An Eccleſiæ Regulares poſſint mutari in Eccleſias ſæculares, ſive Monaſteria in Collegia Clericorum ſecularium? 36. 14. *& ſeq.*

Reliquia Sanctorum num venales exponi poſſint; num extra capſam 45. 10. 45. 9. *& ſeq.* Num liceat, reliquias de novo inventas publice venerari? 45. 10. *& ſeq.* An Epiſcopus poſſit, ſine Papæ licentia, corpora Sanctorum ab una Eccleſia ad aliam transferre? 45. 12.

Renunciatio Bonorum quid ſit; 32. 79. Vide V. *Novitii.*

Reſcriptum Apoſtolicum. 5. 243. *uſque ad* 252. Vide plura V. *Beneficiales litteræ.*

Reſidens Clericus qui dicatur; 4. 1. Quotuplex ſit obligatio reſidendi; 4. 2. An Patriarchæ, Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, Præpoſiti, Parochi, & omnes alii, qui Beneficia obtinent, quibus cura animarum annexa eſt, obligentur perſonaliter reſidere in ſuis Eccleſiis & Beneficiis? 4. 3. An & Canonici, qui aliquam præbendam habent in Eccleſiis Cathedralibus, & Collegiatis, ad reſidentiam perſonalem obligentur? 4. 4. *& duob. ſeqq.* An omnia etiam Beneficia ſimplicia ad reſidentiam perſonalem obligent? 4. 7. *& duob. ſeqq.* An Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti, vel Priores, qui non in titulum: ſed in commendam, vel adminiſtrationem Eccleſias obtinent, in eiſdem reſidere debeant, ſicut illi, qui jure tituli, ea poſſident? 4. 10. Utrum Jure Divino, an humano ſolum Epiſcopi, aliique inferiores curati teneantur ad reſidentiam perſonalem? 4. 11. *& ſeq.* Utrum per conſuetudinem induci poſſit, ut Prælati, aliique Clerici non teneantur perſonaliter reſidere in Eccleſiis, vel Beneficiis curatis, aut non curatis ſive ſimplicibus. 4. 13. *uſque ad* 18. An Epiſcopi, vel Parochi licite ab Eccleſiis ſuis abeſſe poſſint, ad breve, & modicum tempus? 4. 18. *& trib. ſeqq.* Quænam ſint juſtæ cauſæ a continua reſidentia excuſantes? 4. 22. *uſque ad* 34. Qua ratione poſſint Clerici abeſſe a ſuis Eccleſiis, vel Beneficiis, ob cauſam ſtudiorum? 4. 34. *uſque ad* 39. An juſta cauſa ſit non reſidendi, ſi Epiſcopus verſetur in Curia Romana? 4. 39. *& ſeq.* An ſit ſufficiens cauſa, ut Parochus ab Eccleſia ſua ultra duos menſes abſit, ſi ipſi ab Epiſcopo Viſitatoris, vel Vicarii Generalis, vel aliud officium in ſua Diœceſi ſit demandatum, 4. 41. Quis poſſit dare facultatem non reſidendi; 4. 42. *& duobus ſeqq.* Quomodo intelligendum ſit juramentum, præſtitum de continua, aut perpetua reſidentia; 4. 44. *& duob. ſeqq.* Quæ pœnæ Jure antiquo Canonico decretæ ſint in Beneficiarios, non reſidentes; 4. 47. *uſque ad* 63. Quæ pœnæ Jure novo Concilii Tridentini ſtatutæ ſint in Epiſcopos, iiſque Superiores, tum etiam in Parochos, alioſque Curatos inferiores, illegitime abſentes a ſuis Eccleſiis; 4. 63. *uſque ad* 75. Quæ pœnæ in Concilio Tridentino decretæ ſint in eos, qui Dignitates, vel Canonicatus, Præbendas, aut portiones in Eccleſiis Cathedralibus vel Collegiatis obtinentes, ſine legitima facultate abſunt; 4. 75. An, & qualiter liceat Epiſcopo tranſire a ſuo Epiſcopatu ad alium, vel Clerico ab una Diœceſi ad aliam. 4. 76. *& ſeq.*

S

Sanguinis cauſa an a Clericis poſſit tractari; 50. 15. *uſque ad* 16.

Sepultura tripliciter accipitur. 28. ante *num.* 1. Quis ſit locus ſepulturæ Sacræ, & Eccleſiaſticæ, & quo in loco poſſit quis, vel debeat ſepeliri; 28. 1. *uſque ad* 14. Quinam ſibi, vel aliis ſepulturam eligere poſſint extra Parochiam ſuam; 28. 14. & 4. *ſeqq.* Num filii adhuc impuberes cum majoribus ſuis tumulandi ſint, 28. 19. *& ſeqq.* Num Religioſi ſibi ſepulturam poſſint eligere; 28. 21. *& duob. ſeqq.* Num Epiſcopus extra ſuam Eccleſiam Cathedralem; & Prælatus Religioſi Ordinis, extra Monaſterium ſuum, ſibi poſſit eligere ſepulturam: 28. 24. Num Novitii Religionum poſſint ſibi eligere ſepulturam, 28. 25. An Religioſis, & Clericis ſæcularibus liceat, quoſdam inducere ad vovendum, jurandum, vel promittendum, ut apud ipſorum Eccleſias ſepulturam eligant, vel jam electam ulterius non immutent; 28. 26. *& duob. ſeqq.* Quibus Eccleſiis jus ſepulturæ competat; 28. 29. & *duob. ſeq.* Quis poſſit jus ſepulturæ concedere; 28. 32. *& duob. ſeq.* An pro ſepultura aliquid exigi, vel accipi poſſit? 28. 35. *uſque ad* 41. Ad quid teneantur, qui alienum Parochianum ſepeliunt, vel qui cadaver illius, qui alibi ſibi ſepulturam eligit, in ſua Eccleſia ſepeliunt? 28. 41. *& duob. ſeqq.* A quo, cui, & ex quibus rebus ſit ſolvenda canonica portio Parochialis funeralium, & quando ſolvi non debeat? 28. 44. *uſque ad* 62. Num omnes fideles ſint in loco ſacro ſepeliendi; 28. 62. Quinam in loco ſepeliri non debeant; 28. 63. *uſque ad* 78. Quam pœnam incurrant ſepelientes, qui jure prohibentur ſepeliri in loco ſacro? 28. 78. *& duob. ſeqq.* Quam pœnam incurrant illi, qui prohibitis & illicitis modis inducunt aliquem ad eligendam ſepulturam in ſuis Eccleſiis; 28. 81. *& ſeq.*

Societas JESU num ſit Ordo mendicans: 32. 23. In ea quæ authoritas requiratur ad alienationem rerum immobilium, vel mobilium pretioſarum, 13. 46. *& ſeq.* Num Domus Profeſſa J. C. poſſit hæres inſtitui? 26. 58. *& ſeq.* Num per vota ſimplicia S. J. ipſo jure & facto extinguantur priora vota in ſæculo, vel tempore Novitiatus emiſſa. Item an per ſolemnem Profeſſionem extinguantur vota ante illam emiſſa; 34. 29.

Solutio. Quid ſit mutuum; 23. 1. Quæ conditiones ad ſubſtantiam, & valorem mutui requirantur; 23. 2. *& quatuor ſeqq.* An Eccleſia, vel Prælatus ejus nomine, poſſit mutuum dare; 23. 7. *& duob. ſeqq.* An, ac quomodo Eccleſia, vel Monaſterium obligetur ex mutuo ipſi dato; 23. 10. *uſque ad* 17. An ſucceſſor in Prælatura, aut Beneficio teneatur ſolvere debita ab Anteceſſore ſuo contracta; 23. 17. *& quatuor ſeq.* Quale Beneficium, ſive privilegium competat Clericis, qui non ſunt ſolvendo; 23. 22. *& duob. ſeqq.* Quænam requirantur, ut Clericus debitor beneficio c. *Odoardus.* 3. *Tit.* 23. fruatur; 23. 25. *& duob. ſeqq.* An Clericus poſſit renunciare dicto Beneficio; 23. 28. *& ſeq.* Vide plura V. *Indebitum.*

Subſtitutio hæredum. 26. 60. Vide V. *Hæres.*

Succeſſio ab inteſtato quid ſit, 27. 1. De computatione graduum in ſucceſſionibus ab inteſtato, & modis, quibus ſucceditur ab inteſtato; 27. 2. *& duobus ſeqq.* Quo ordine ab inteſtato ſuccedant deſcendentes, ſive liberi ſuis parentibus. 27. 5. *uſque ad* 11. Num ſuccedant filii illegitimi; 27. 11. Quo ordine viciſſim aſcendentes, ſeu parentes ſuccedant ab inteſtato ſuis liberis; 27. 12. *& quatuor ſeqq.* Quo ordine ab inteſtato ſuccedant defuncti fratres, & alii conſanguinei collaterales; 27. 17. *uſque ad* 26.

Succeſſio Eccleſiæ ab inteſtato in bonis Clericorum an, & qua ratione Teſtamentum, vel alia diſpoſitio ad pias cauſas, aut donatio excludat ſucceſſionem ab inteſtato; 27. 30. *& duob. ſeqq.* An, & qualiter ſuccedat Monaſterium, vel Ordo Religioſus in Bonis ſui Profeſſi; 27. 33. *uſque ad* 40. An hæreditas Religionem Profeſſo delata, acquiratur immediate Monaſterio, ſine aditione Monachi, ſeu Religioſi; 27. 40. An Monaſterium ſuccedat ei, qui tempore Novitiatus inteſtatus decedit; 27. 14. An per conſuetudinem, vel ſtatutum poſſit tolli jus ſuccedendi, quod competit Monaſterii in bona Profeſſorum; 27. 42. *& ſeq.*

Suſtentatio neceſſaria Clerici. 15. 29. Vide plura V. *Beneficium.*

T

Tabellionis officium, num Clericis interdictum; 50. 23. *uſque ad* 29.

Templi ædificium. 48. 1. *uſque ad* 16. Vide V. *Eccleſia.*

Teſtamentum quid ſit; 26. 1. Quotuplex; 26. 2. Ad valorem teſtamenti ſolennis in ſcriptis quid requiratur; 26. 3. *& ſeq.* An teſtamentum nuncupativum quæ ſolennitates requirantur; 26. 5. Quod ſit diſcrimen teſtamenti nuncupativi, & illud, quod in ſcriptis conditur; 26. 6. Quomodo differat teſtamentum a codicillo; 26. 7. An ſolemnitates Juris Civilis requirantur etiam ad teſtamentum, ſpectato Jure Canonico; 26. 8. *& quatuor ſeqq.* An, ſicut teſtamentum ſine ſolennitatibus Jure poſitivo requiſitis, factum ad profanam cauſam, in foro externo eſt invalidum, ita etiam ſit invalidum in foro conſcientiæ; 26. 13. *uſque ad* 19. An ſolennitates Juris Civilis requirantur in teſtamentis ad pias cauſas; 26. 19.

Teſtamentum facere num poſſint omnes homines; 26. 25. An & de quibus bonis Epiſcopi, aliique Prælati Eccleſiaſtici, & Beneficiarii teſtari poſſint; 26. 26. *uſque ad* 39. An per conſuetudinem, ſaltem immemorialem, introduci poſſit, ut Beneficiarii de Eccleſiaſticis redditibus ſuperfluis, & quæ ex iis comparata ſunt, libere, ac licite teſtari, ſeu per aliam ultimam voluntatem diſponere poſſint etiam ad uſus profanos; 26. 39. *uſque ad* 45. An Prælati Religioſorum Ordinum, aliique Religioſorum Ordinum, aliique Religioſi Profeſſi poſſint teſtamentum condere; 26. 45. *& quatuor ſeqq.* An id poſſint ſaltem cum licentia Summi Pontificis; 26. 50. *& ſeq.* An per conſuetudinem ſaltem immemorialem induci poſſit, ut Religioſus Profeſſus in caſibus, in quibus ex privilegio Papæ facultas teſtandi ei conceſſa fuit, teſtamentum facere poſſit; 26. 52. An Novitii Religionum, poſſint de ſuis bonis pro ſuo arbitratu, teſtamentum facere, vel per aliam ultimam voluntatem de iis diſponere, nulla petita licentia Superioris; 26. 53. *& duobus ſeqq.* Vide plura V. *Hæres.*

Teſtamenti, & aliarum ultimarum voluntatum, executio. Quis poſſit, & debeat eſſe executor Teſtamenti, vel alterius ultimæ voluntatis? 26. 101. *uſque ad* 106. Quo pacto Religioſi poſſint eſſe executores Teſtamentorum? 26. 106. *& trib. ſeqq.* Num tales executores teſtamentorum conſtituti, debeant rationem reddere Ordinariis locorum; 26. 110. Fratribus minoribus de obſervantia num prohibitum ſit eſſe executores teſtamentorum; 26. 112. Utrum executor deſignatus a teſtatore compelli poſſit ad acceptandum, & exequendum; 26. 113. Per quem poſſit compelli ad exequendum; 20. 114. *uſque ad* 119. Intra quod tempus ultimam defuncti voluntatem debeat hæres, vel executor implere? 26. 119. *& trib. ſeqq.* Quam pœnam incurrat hæres, vel alius executor, ſi negligat exequi ultimam voluntatem teſtatoris intra tempus a jure definitum; 26. 126. *uſque ad* 131. Utrum executores teſtamentarii, propria authoritate, ultimas voluntates defunctorum poſſint commutare: & an officium executoris, eo mortuo, tranſeat ad hæredem, vel ſucceſſorem Prælatum; 26. 132. *& duob. ſeqq.*

Tributum ſynodaticum. 39. 40. Vide plura V. *Exactio.*

Trebellianica; 26. 77. *& tribus ſeqq.*

VE

Digitized by Google

V

V*ECTIGAL* a quo imponi poſſit; 39. 46. *& ſeq.* Quibus poſſit imponi; 39. 48.

Venditio quid ſit, & quæ ad ſubſtantiam ejus requirantur; 17. 5. *& duob. ſeqq.* Num res ſacræ vendi poſſint? 17. 4. *uſque ad* 12. An, & quatenus aliæ res & jura Eccleſiarum vendi poſſint, vel non poſſint; 17. 52. *& quinque ſeqq.* An exteris, & peregrinis carius liceat vendere merces quam indigenis; 17. 18. *& ſeq.* Quæ ſit pœna falſantium juſtas menſuras, ac pondera; 17. 20. An venditio vel emptio ob læſionem ultra, vel infra dimidium juſti pretii, ſit invalida, vel ſaltem reſcindi poſſit; 17. 21. *uſque ad* 28. Utrum venditio rei, cum pacto revenditionis, ad arbitrium emptoris, recipiendo aliquid ultra ſortem, ſit vera, & licita venditio: an vero potius contractus pignoris, ſed illicitus, & uſurarius? 21. 25. *& ſeq.* Quibus caſibus ceſſet remedium reſcindendæ venditionis, ob læſionem etiam ultra, vel infra dimidium: & an locum habet etiam in aliis contractibus? 17. 28. *& ſeq.* An venditioni vel emptioni licite apponi poſſit pactum retrovendendi, vel redimendi? 17. 39. *uſque ad* 40. De venditione rei donatæ propter nuptias a viro uxori, eadem conſentiente, alteri facta. 17. 40. *& ſeq.* An & quando venditor teneatur emptori de evictione, & in quibus caſibus non obligetur? 17. 42. *uſque ad* 48. Ad quem pertineat periculum rei venditæ, ad venditorem, an ad emptorem? 17. 48 *& quatuor ſeqq.*

Viſitatio Quinam jus & poteſtatem habeant viſitandi. 39. 90. An Epiſcopus viſitare poſſit Eccleſias, & perſonas Eccleſiaſticas etiam exemptas, vel Eccleſias, quæ nullius ſunt Diœceſis? 39. 101. *& duob. ſeqq.* Quoties viſitatio fieri poſſit, aut debeat? 39. 94. Quo ordine, & modo facienda ſit viſitatio? 39. 95. *uſque ad finem Tituli.*

Ultima voluntas quid ſit? *Tit.* 26. ante n. 1.

Votum quid ſit? 34. 1. Quid votum ſolenne: quid ſimplex? 34. 2. *uſque ad* 7. Utrum obliget Totum, & quando? num etiam interveniente impedimento? 34. 7. *uſque ad* 12. Item 39. 36. *uſque ad* 40. Qualiter hæres teneatur implere, & exequi vota defuncti, quæ non ipſe implevit? 34. 12. *uſque ad* 18. An, qui vovit ingredi Religionem, vel etiam profiteri, poſſit licite, ante votum impletum, Epiſcopatum ſuſcipere? 34. 18. *& tribus ſeqq.*

Votorum commutatio, vel diſpenſatio num a quolibet Superiore Eccleſiaſtico fieri poſſit? 34. 22. An Archiepiſcopatus poſſit diſpenſare in votis Coepiſcoporum Suffraganeorum? 34. 23. Num quivis poſſit votum ſuum commutare, propria authoritate, in opus evidenter melius? 34. 24. Num etiam in evidenter æquale? 34. 25. *& ſeq.* An omnis vota edita, etiam reſervata ſummo Pontifici, per Profeſſionem ſolennem in Religione, ipſo jure tum Eccleſiaſtico, tum naturali, & Divino, in melius, Deoque gratius obſequium commutentur, & extinguantur? 34. 27. *& ſeq.* Num per vota ſimplicia in Societate JESU edita, ipſo jure, & facto extinguantur priora vota in ſeculo, vel tempore Novitiatus emiſſa? Item an per ſolennem Profeſſionem extinguantur vota ante illam emiſſa? 34. 29. An etiam impuberum vota diſpenſatione indigeant? 34. 30. *& duob. ſeqq.* Qua ratione commutari poſſit votum peregrinationis Hieroſolymitanæ, & a quo relaxari? 34. 33. *& novem ſeqq.*

Votum ſimplex continentiæ. Vide V. *Converſio Conjugatorum.*

Vota ſolennia num ſint de eſſentia Status Religioſi? 32. 10. *& duob. ſeqq.* Votum quot modis poſſit dici ſolenne: 32. 14. *& trib. ſeqq.*

Uſufructuarii cautio. 21. 34. *& duob. ſeqq.* Qualem cautionem uſufructuarius præſtare debeat? 21. 37. *& duob. ſeqq.* An teſtator, qui reliquit in teſtamento bona ſua quoad proprietatem uni, uſumfructum vero eorum alteri, poſſit uſufructuario remittere cautionem, quamvis eandem præſtare poſſet? 21. 40.

X

X*ENODOCHIUM.* 36. 16. Vide plura V. *Religioſa domus,* Item V. *Hoſpitale.*

Ad majorem DEI Gloriam.

Digitized by Google